BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXX
G
21
NAPOLI

XXX
G
21

Digitized by Google

IOANNIS GORRAEI
MEDICI PARISIENSIS
OPERA.

Definitionum Medicarum libri XXIIII.

A IOANNE GORRÆO FILIO, LVDOVICI XIII. FRANCORVM ET NAVARRORVM REGIS Medico ordinario locupletati & acceſſione magna adaucti.

Acceſsio ſignificatur his ad margines notulis ⁚

NICANDRI THERIACA ET ALEXIPHARMACA CVM Interpretatione & Scholijs eiuſdem I. Gorræi Pariſienſis.

HIPPOCRATIS LIBELLI DE GENITVRA, DE NATVRA PVERI, Iuſiurandum, de Arte, de Priſca Medicina, de Medico, eodem I. Gorræo Interprete cum Annotationibus & adiectis vnicuique libello breuibus Scholijs.

FORMVLÆ REMEDIORVM QVIBVS VVLGO MEDICI VTVNTVR Authore Petro Gorræo Bituricenſi.

PARISIIS,
Apud SOCIETATEM MINIMAM.

M. DC XXII.

Cum Priuilegio Regis.

Io. Gorraei
Opera

Digitized by Google

AD
LVDOVICVM XIII
GALLIARVM REGEM
CHRISTIANISSIMVM,
Ioannes Gorræus.

APVD Antiquiſſimos Perſarum Reges hoc ſolemne fuit, vt quibus in Aula vitam degentibus, ea voluntas eſſet, is animus illorum ſibi promererj gratiam, hoc illis nonniſi per munuſculum aliquod liceret; res illa quidem, etſi barbaricæ originis, ad noſtrorum tamen temporum præſentiam non illaudabiliter eſt delapſa, vt quæ cum gratæ voluntatis eximio, externóque ſpecimine, profuſiorem interioris animi, ſinceræque fidei affectum repræſentet: Hoc ego ductus exemplo, & priſci moris æmulus, REX CHRISTIANISSIME, mea ad altare tuum appendo vota, & vt me, iam per decennium cum teſtificatione ſingularis obſequij tibi inſeruientem, tui fauotis radio illuſtres, oro nunc ſupplex & obteſtor: Offero, non quidem Gazophylacia, non Perſarum opes (nam quid illa tibi Regi opulentiſſimo?) ſed ex ingenioli mei fœtura leuidenſę profectò munuſculum, verum ſi dicantis & conſecrantis animum explorari iubeas, magnum & magnificum; quid enim ſit cum cultu & affectione mea in te iuſto cumulo in dies augeſcente comparandum? Hoc Definitionum Medicarum opus quod auus quondam meus inchoauerat, nunc multis à me partibus auctum & locupletatum tibi nuncupare audeo, Rarum illud quidem in Medicina ſcribendi genus, ſed vtilitatis tātæ atque dignitatis vt rerum pulcherrimarum, quas ſinu ſuo Ars complectitur, condus promus ſit, & clariſſimū exemplar; Non modo Medicis, ſed & omnibus quos rerum præſtantiſſimarum vbertas atque cognitio delectant, vtile atque periucundum: Illo ſibi beneuolas doctorum virorum mentes parens olim meus deuinxit, illo ſe nunquam intermoritura fama, piæ, hominum memoriæ ac æternitati conſecrauit: Et quid mihi fiat, vt parentis longe meritis impari, ſic arte nullâ commendabili? In numinis nominiſque tui ſplendore

glorïabor; & ſi mea me degenerem tenuitas arguit, hæc noſtra tibi dicata nuncupatio glorioſius extollet atque commendabit. Neminem non immenſa præter cæteras ſubit cura, vt quæ tibi dicantur, te digna ſint, quia religioſe adiri te tantum à ſalutantibus nemo neſcit, hinc meas eſſe credent aliquid quiſquilias; & ſi multa valde ideo pretioſa videntur quia ſunt templis dicata, hæc & noſtra fortean, quaſi facinus palmariū, in plurimorum exiſtimatione, ore atque oculis verſabuntur. Meæ itaque ignoſcas audaciæ, & in beneficiorum tuorum erga me amplitudine cauſam agnoſcas: Dicere enim poſſim, Quid iſta legis, REX POTENTISSIME? Quid interpello? Cur hanc tibi opellam meam licentiore epiſtola nuncupo, ſi te in excelſiſſimo humani generis faſtigio poſitum maiorem credidi quàm vt deſcenſurum hûc putarem? hæc humili vulgo ſcripta ſint, & rerum ſtudiorumque otioſis; Non tibi Regni Gallici habenas hoc turbulento rerum ſtatu moderanti; Non tibi in quem Gallia, tot iam clades perpeſſa, tot orba funeribus, inclinata & ſupplex recumbit; Alias verè curas hoc tempus à te poſtulat. Atque ô verè periucunda, qua fruebamur, pacis recordatio; illa concordes ciuiū animos & in amoris parilitatem vinctos tenebat; Bellum diſcordes & inteſtinis odijs exagitatos variè impellit: illa ſacræ Themidis iura inuiolata tuebatur, vnde tuta populo ſalus: hoc proculcato legum pudore, fas omne vertit atque nefas: illa triumphis erat innumeris præſtantior, hoc Phalaride & Buſiride crudelius: illa in te vnum populorum tuorum vota fœlicibus augurijs inclinabat; hoc diſtractas eorum mentes ſoli ſuæ ambitioni reddit obnoxias; illa denique ſuos aratro dignos honores ſeruabat, hoc abductis colonis, & conflatis in enſem falcibus arua reddit ſquallentia; Nec putemus Bellona pluſculum ſæuiente adhuc aſſurgere aureæ Cereris lætas & fœcundas ſegetes, quin dabit, vel inuita, ſpinas & tribulos, iracundiæ in nos diuinæ & amoris nullius ſigna haudquaquam fallacia. Quod ſi fortean tellus haud inarata manſerit, effodietur tumulandis cadaueribus, ne quos ſuperſtites ſors ſua ſeruauerit, maligna peſtilentiæ labes corrumpat & labefactet; fruſtra tum ad ærarij tenuitatem tributa exquirat aliquis; fruſtrà ad bellorum aſſiduitatem vectigales pecunias. Sed nondum hæ tantæ animis cœleſtibus iræ; Galliam ſuas velut delicias ſuo ſemper in ſinu fouit Deus Opt. Max. Labentem ſæpius erexit, caducam inſtaurauit, & extremum exhalantem ſpiritum, tanquam ex Orci faucibus HERRICO MAGNO duce quondam eripuit; Inde eſt quod in memoria & amore cunctorum viuit, in pectoribus omnium, in ore plurimorum, in ſtatuarum diuturnitate; Ille ſine contemptu facilis, ſine terrore reuerendus; quem ſemper inuitum honor ſequutus eſt; Cui amari, coli & diligi maius fuit imperio; hoc vno denique puniens inuidiam, quod tantum ei vita ad gloriam contulit, vt huic fortunæ, vel ſuperbiſſimi liuor debeat inuidere. Neq; vero nos, HERRICI MAGNI GENEROSA PROLES, vel fallēt præclaræ tuæ indolis captata dudum auſpicia, vel

fient irrita, tibi nuncupata Francorum vota: iam pridem animi magnitudinem induiſti, fortitudinem, iuſtitiam, clementiam, conſtantiam, morum integritatem, laudes omnes Regias, prima publici in te amoris libamina! Admotus Regni gubernaculis quoties coniuratos hoſtes profligaſti? quoties nefarios facinoroſorum hominum conatus perfregiſti? quoties remotiſſimas gentes tua geſtarum rerum gloria famaque perculit, dum triumphatis hoſtibus dediſti toties pacem Regno placidiſſimam? Repullulant tamen & noſtra necdum ſatis ad cicatricem perducta recrudeſcunt vulnera, quibus qui Medicinam faciat ſolus ades, REX INVICTISSIME; Capeſſe afflictæ nauis gubernacula, illam idoneis commeatibus inſtrue, æquor tranquillum ingredere, luctantes ventos deuita, infidos & inertes nautas ablega, accerſe ſtrenuos remiges, qui bracchia non remittant, rudentes antennaſque decenter aptent, vela ſecundis ventis obuertant, vt tuæ fœlicitatis aurâ liquidò fauente victor emineas, laturus grandia meritorum præmia: ſed quis ſuæ nauigationis portum non in primis expendat, num ingreſſu facilis, num expeditio tuta, num illîc Syrtes & ſcopuli ad quos nauis allidat, aliorum toties naufraga? Quid quod iam tuæ fœlicitatis oſores gloriantur, neſcientes ambigua rerum mortalium in omnibus obuerſari, & eſſe, vt infidos bellorum euentus, ſic aleam mutabilem? Ignari ſicut in ignibus auri integritatem, ita his exulceratiſſimis temporibus tuam ſpectari animi conſtantiam atque magnitudinem; Alexandrum in cœlum extulit ingens ſui temporis bellorum apparatus; Cæſarem geſta toties bella condecorant, ſed illi quoties ferocienti fortunæ animum ſubmiſere? Lugenda quidem eſt Rege ſub optimo tanta ſeculi infœlicitas, & Regni tam funeſti dolendæ vices Rege ſub perfectiſſimo: dolendum anima legum viuente, leges intermori, & Traiano Imperante, ferro, flammis & coniuratis odijs ſæuire Caligulas; Audendum tamen & triumphis tua cœlo æquanda virtus eſt, ſeruando ciues optimos, & (quod ſeculo tuo, quod virtutibus diuinis dignum eſt) populi Gallici ſecuritatem procurando, conſtanti demum pace firmandam, quam non vitilitigator infirmet, non interpolator adulteret; neſcius quam ſæpe veterum iurgiorum ſint difficiles exitus, & quam ſæpe belli temporibus publicæ neceſſitates impoſſibilia perſuadeant. Plura de te vellem, Plura de te deberem, Abſit enim vt bono iuſtóque Principi paria faciamus, ſed totius Galliæ teſtimonio tuarum virtutum præconia ſeruanda ſunt, quorum inſuper plus inerit animis quam vocibus explicari poteſt.

Digitized by Google

LECTORI BENEVOLO.

HIC habes, Lector beneuole, aui quondam mei Deſinitiones Medicas, ſed euulgatæ iam pridem, quo nunc iure prodeant, accipe: Ille cum aliquando à primis ſtudiorum ſuorum cunabulis ſic Medicinæ operam nauaret vt omnium quæ legebat ſibi commentarios reponeret, tandem conſilium cepit, omnia in vnum volumen condere, & ſpectata operis dignitate Deſinitiones Medicas inſcribere: rarum quidem illud, inquiebat, in Medicina ſcribendi genus, & à paucißimis, idque negligenter excultum, propterea que apud multos gratioſius atque etiam fructuoſius futurum: Ego paternis inſiſtens veſtigijs, cum hoc in opere, omnium quæ ad Artem Medicam pertinent, naturam, differentias & proprietates tam accurate explicatas viderem, nihil vt eſſet vtiliore excogitatum induſtria, nihil maiore elaboratum diligentia, Num ad perfectionem operis deeſſent nonnulla, perueſtigare cœpi; quod ita eſſe cum animaduerterem, mea ſic ſtudia & curas omnes compoſui, vt hanc paternam hæreditatem conſeruare non eniterer modo, ſed maiorum bonorum acceßione ampliorem atque locupletiorem redderem; Nec mea me fefellit opinio, ſiquidem à primis ſtudiorum meorum primordijs legenti mihi occurrebant quamplurima quorum acceßione in maiorem molem excreſcere poterat opuſculum non pœnitendum: Hæc demum ſingula, ne ſedulo labori fructus aliquis deeßet, in claſſes idoneas appoſitè digeſsi, donec doctorum virorum hortatu ac precibus, vt illa Deſinitionibus Medicis attexerem, exurgeretque volumen vnum, acrius inuitari cœpi. Hoc igitur ita factum æqui bonique conſule, Lector Beneuole, opus oculis fauentibus pellege, meque tui ſtudioſißimum & amantißimum hilari vultu & exporrecta fronte ſuſcipe: hæc mihi ſola ſit laborum merces, hoc ἰατρεῖον, Cur enim mihi in te perhumano, atque ad tua commoda propenſius meditanti mihi ſuccenſeas? qui toties hæc ſcribens in ſudata veſte duraui, torpido gelu obrigui, lucernarum fuligines ebibi, non vt quæſtum aliquem, ſed vt me tuam duntaxat ambire & conſequi gratiam velles aut patereris: Sed, inquies fortean, ſplendorem è ferrugine, vel laureolam, quod aiunt, quæris in muſtaceo, vel illic quam bene noſtra ſit à te expetita, vel per nos collocata gratia, euoluas & explices: Quod doctis pleriſque vſuueniſſe comperimus, ipſum & auo meo contigit, inuenit ſcribendi operis rationem ac methodum, illam nobis inſigniter excultam atque expolitam dedit; ſed dum ad Polycleti morem in imper-

fecta tabula expectat hominum iudicia, viuos poſtmodum & extremos additurus colores, Non expectans mors præpropera, Gorræum tollens, etiam illi ſuſtulit contra iudiciorum varietates regreſſum ad veniam, vetut emendaturo quicquid deſideraretur, atque nobis interim ſolum perficiendi operis deſiderium reliquit. (ſi fas eſſet notæ deterioris artificibus ipſum ſuo cælo vel penicillo committere, & non Apelli vel vni Lyſippo Alexandrum pingere vel fingere liceret.) Huic igitur quaſi anchoræ annis plus viginti commendaui phaſelum meum, & enauigans mare Medicinæ vaſtiſſimum deſideratas merces hunc in portum contuli: Hippocratem & Galenum, cæteroſque Medicinæ principes, & ſelectiſſimos Medicarum rerum ſcriptores ſtudioſiſſime pellegi, hinc nouas & innumeras Definitiones paſſim adieci; alias authoris, haud ſatis pro rei dignitate tractatas, fuſius explicaui, obſcuras illuſtraui, non hauſtas ex authorum fontibus, ad authorũ fontes recognoui; Non attacta, vel indicata perperam deprõptarũ Definitionũ loca indicaui, Multorũ lites, prout res definita poſtulabat, diremi; dubias & controuerſas ſtabiliui; Definitiones nonnullas accuratiſſime perſcrutatus ſum, quales fuère σατυρίασις, στόμαχος, σφάκελος, χλωρὸν, ψαθυρὸν, φαρμακοπώλης, ἔκστασις, εἶδος, ὑδροφοριῶν, ἰχώρ, κοιλία, μυῶπι, ὀργᾶν, πόνος, πρόπομα, παρίσθμια aliaque innumera; deniq; Definitionum quarumdam, quia magni ſunt in re Medica momenti, ſpecies & proprietates exquiſiui, atque ordine litterario ſubieci, huius ordinis ſunt, ἄρτος, οἶνος, πνεῦμα, ὑποχόνδριον, ὕδωρ, ὑποχώρημα, γάλα, γλῶσσα, ἕλκος, ὀφθαλμὸς Aliaq, plurima ad morborum tum διαγνώσεις, tum προγνώσεις vtiliſſima. Neque vero mihi fuit animus conuaſare ſingula quæ hoc in opus transferrem, ſed ea duntaxat quæ rei propoſitæ conuenire videbantur; Non eradere ex opere viſa quædam nonnullis ſuperuacanea, ne, quod ferunt, cornicum oculos configere, vel in patrem iniurius & iniquus viderer; Non denique plantas & ſtirpes omnes hic aduocare conſilium fuit, ſed eas tantum, quarum iam facta mentio erat, pauliſper ad politiuram & repumicationem reuocare. Poſtremo, toto ſparſim opere, noua quam plurima, atque hactenus haud ſatis explicata inſerui, in quibus, ſi hallucinatum à me fuit, vt non auo meo tribuendum putes, ſed mihi imputes, deſignauimus ſingula ſignatis ad marginem hunc in modum notulis ∵, quas vbicumque videris toties factam operi acceſſionem exiſtimes: Ita opus quondam inchoatum, nunc parte dimidia auctum & locupletatum, non dubitaui hoc armorum procinctu, & turbulentis rebus in lucem committere. Verumenimuero quia facile his ſtudiis inſidiatur liuor, nec deſunt qui obtrectatione alienæ induſtriæ ſibi famam aucupentur, iam videre mihi videor plurimorum frontes obductas, tranſuerſos oculos, renuentes aures, exſibilationes, multiformia ludibria, cachynnos vndequaque excitatos, omnia denique quaſi ridiculi cuiuſdam opuſculi miſeriam & infortunium plangentia, Nimirum eſſe corniculam Æſopicam dicet alius, Alius Cumanum Aſellum Leonis gerentem exuuias, Alius male depexam atque detritam farraginem. Alius & fortean me vaticinari vetera, & ea percurrere quæ ſemidoctis non

ignota ſunt; Vellem equidem, Lector beneuole, vt eſſet illa mihi ingenij fœcunditas quæ in proprijs non in alienis laudem quæreret, ſed quia hominum vita breuis eſt, ars longa, non potuit mea adoleſcens ætas opus arduum & immenſum ſine aliorum inuentis exaraſſe; ſed & mihi ſequenti patris veſtigia deflectere ac deuiare non licuit: ita quoque ferebat operis huius ratio atque conditio: Magnam, fateor, & potiorem acceſsionis noſtræ partem ex veterum monumentis hauſi, exſcripſi vel ad verbum plurima, quorſum enim latere voluerim, ea quæ iam accurate ſcripſerant in deterius immutando? Verum authores nominatim compellando in laudu & honoris partem vocaui, quia benignum & plenum ingenui pudoris eſſe exiſtimaui, fateri per quos profeceris; Atque eſſe obnoxij profecto animi, & infœlicis ingenij deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere: Atque hoc ſi non vbique fortean fuit à me præſtitum, ita volui, nec ſine cauſa factum puta: Quod ſi tam diſplicet in alienis hærere me toties, ſcias velim, ſi te noua tantopere delectent, etiam hic noua nos inculcaſſe plurima, ſæpe diſcrepantes veterum ſententias coniecturis noſtris dirimentes, proferentes non quibuſuis obuia, atque omnino multa hactenus inculta, ſalebroſa, & tanquam ſpinis horrida repaſtinatione diligenti caſtigantes: Is denique noſter labor fuit, vt cuiuis alieni operis æſtimatori candido ſatis placeat; tu quiſquis es, ſiue maleuolus Diophontæa tabeſcas inuidia; ſiue beneuolus, tuo tamen ſapidiori palato hæc inſipida, & paulo minus accurata non arridere putes,

Si quid nouiſti rectius iſtis,
Candidus imperti, ſi non, his vtere mecum.

ΣΙΜΩΝ ΒΑΛΔΙΧΙΟΣ

ἰατρὸς εἰς τὸν τῶν ἰατρῶν λαμπρότατον Γορραῖον.

Ὅσσ᾽ ἔμαθεν Γορραῖος ἐν Ἱπποκράτους λαβυρίνθοις
Καὶ τοῦ Γαληνοῦ ἀχλυόεντα πάρος.
Οὐ γῇ κρύψασ᾽ ἔσχε μόνος ταῦτ᾽, ἀντιπελαργεῖν
Ἀλλὰ νέος δαπανῶν τοὺς προγόνους ἔθελει.

ANAGRAMMA.

Ἰωάννης Γοραῖος

Ἴασιν γῇ ὅσαν ὀρῶ.
Medelam terræ quantam fero.

ET

Γαίης νόσον αἴρω
Terræ morbum tollo.

AVTHOR LOQVITVR.

Τεσσαρακοντούτης ΓΗ ΙΑΣΙΝ ΟΣΣΑΝ ΟΡΩ *ζῶν*
Ὧδε γραφῇ ταύτῃ, νεκρὸς ΓΑΙΗΣ ΝΟΣΟΝ ΑΙΡΩ
Πνεῦμα θεῷ ποιοῦντι, τὸ σῶμα καὶ ὄλβιον ἄλκαρ
Δόξα, τιμή, κράτος ἀθάνατον τ᾽ ἄμφω ἀποδοῦναι.

Chriſt. Gorræus.

SVMMA PRIVILEGII A Chriſtianiſsimo Galliarum Rege conceſsi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, atque patentibus Litteris cautum, ne quis in regno ſuo, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubjectis, intra proximos annos decem, à die impreſſionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione conetur librum, qui inſcribitur, IOANNIS GORRÆI *Medici Pariſ. Opera. Definitionum Medic. Lib.* XXIIII. A IOANNE GORRÆO FILIO, LVDOVICI XIII. *Franc. & Nauarr. Regis Medico ordinario locupletati et, acceſſione magna adaucti, &c.* præter SEBASTIANVM CHAPPELET, IOSEPHVM COTTEREAV, ABRAHAMVM PACARD, IACOBVM QVESNEL, DIONYSIVM MOREAV, ET SAMVELEM THIBOVST, Bibliopolas Pariſienſes, aut illos, quibus ipſimet conceſſerint. Prohibitum inſuper eadem auctoritate Regia omnibus ſuis ſubditis, eũdem librum extra regni ſui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac inſtigare, ſine conſenſu dictorum SEBASTIANI CHAPPELET, IOSEPHI COTTEREAV, ABRAHAMI PACARD, IACOBI QVESNEL, DIONYSII MOREAV, ET SAMVELIS THIBOVST. Idque omne ſub confiſcatione librorum, alijſque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Pariſijs, die duodecima Februarij, anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo.

De mandato Regis.

Signatum. LVSSON.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. A.

AΒάπτιστον ſimpliciter, vel ἀβάπτιστον τρύπανον. Eſt terebra chirurgica ſupra cuius mucronem circulus quidam latus patum extans circumcurrit. Hic prohibet ne terebra, dum agitur, altiùs deſcendat quam par ſit, & ſubiectas partes violet. Nam quod mergi non poſſit, hoc eſt, tota in cauitatem ſubiectam deſcendere, ab argumento ἀβάπτιστον dicitur, quaſi immerſabilis per metaphoram. Eam Chirurgi, quo minus vſquã aberrent, rupto potiſſimum peritonio adhibẽt, eoque non admodum quidem perrupto & imbecillo, ſed firmiore, vt terebræ ipſius circumactum & appreſſionem ferre poſſit. Quamobrem complures id genus præparatas habent ad omnem caluariæ craſſitudinem, ſicut declarat Galenus extremo libro ſexto de morbis curandis.

Ἀβρότονον, ϰ.

Ἀβρότονον. herba eſt duorum generum. Fœmina, quæ montanum abrotonum eſt, quadam arboris ſpecie fruticat, folijs albicantibus, & circum ramulos, abſinthij Seriphij modo minutim inciſis floribus referta eſt, in faſtigio comantibus auri fulgore corymbis. Si æſtate nata eſt, ſuauiter olet, cum grauitate quadam & amaro guſtu. Alterum mas vocatur, quod campeſtre abrotonum eſt, ſarmentoſum, gracilibus ramulis vt abſinthium. Vtrumque immortali coma viret, atque vt frigore, ſic ſole nimio, propter infirmitatem ſuam, læditur. Tertio ordine calefacit & ſiccat, digerit etiam & incidit, ſed κακοστόμαχον eſt, hoc eſt, ſtomacho ingratum. Nicandri interpres ſcripſit ἀβρότονον ſic dictum eſſe, quod conſpectu tenerum molle ac delicatum habeatur: aut quod difficilem halitum proſpiret.

Ἀβροτονίτης οἶνος. Vinum ex Abrotono factitium,
„ de quo in voce οἶνος, vbi inſigniores vinorum
„ differentiæ expoſitæ fuerunt alphabetica ſeriè.

„ Ἀβροτόνινον ἔλαιον, & Ἀβροτόνινον μύρον, id eſt vn-
„ guentum ex abrotono, & oleum abrotoninum,
„ de quibus Dioſc.l.1. c. 6.

„ Ἀβυρτάκη. Apud Athenæum l. 3. Barbarum ὑπό-
„ τριμμα & edulium fuiſſe videtur, ſiue Perſicũ inuenti cibus quem acrimonia commendabat, fiebatque ex ſucco virentiũ herbarum, porris ſcilicet cardamo, granis mali punici, & eiuſmodi alijs, quibus inerat τὸ δριμὺ, id eſt acre quiddam: huic affinis fuit cibus alius, quem καρδαμίνην vocauere, ἀβυρτάκην Lucianus καρυκείαις annumerat; dicitur & ἀβύρτακον.

Ἀγαθίδες. ſic dici à nonnullis τὸ σέμψυχον, Dioſcorides author eſt.

Ἀγάθιον. Paſtillus eſt, glomus ſiue glomer, id eſt globus factus ex ſtaminibus, quæ στήμονα vocantur, talem autem globum, ex ſtaminibus ac filis factum, ita efformari vult Paulus Ægin.l.a.c.58. vt ad ſedem aptus ſit, & appoſitus prohibere poſſit, ne tam freqnens contingat egerendi cupiditas: meminit & illius l.5.c. 41. in fine.

Ἀγαθὸν ſignificat apud Hippocratem idem quod idoneum, certum, ſtabile, verum, & perpetuum, vt author eſt Galenus comment. 2. in lib. de fracturis. Idem vero etiam teſtatum reliquit comment.a. in lib. de articulis ἀγαθὸν apud veteres id omne dici ſolere, quod in ſuo genere primum eſt.

Inſuper comm. In aphor.25.l.4. ſcripſit Ἀγαθὸν interdum apud Hippocr. non ſignificare ſimpliciter bonum, ſed eſſe idem quod melius: Ἀγαθῶς quoque pro καλῶς poni, ſicque ab antiquis plerumque vſurpari ſcribitur comm.2. in lib. de fracturis, vt ὑποδεῖν ἀγαθῶς, ἀντὶ τοῦ (καλῶς) id eſt probe deligare: Erotian. etiam apud Hippocr. ἀγαθῶς interpretatur συμφερόντως, vtiliter cõmode: ſed & apud Paul.l. 2.c.7. ἀγαθῶς, idem quod ſalubriter Goupylo interprete.

Ἀγάλακτοι νομαί. Veteribus ante Galenũm medicis dicebantur paſcua, quæ animalibus in ijs veſcentibus ad generationem lactis non erant idonea, vel quæ lac malum producerent, vt docet Gal. 5. de ſanitate tuenda c. 7. & Erotianus in lexico Ἀγάλακτα exponit quaſi πολυγάλακτα lacte abundantia, vt ſit illi α ἐπιτατικὸν, ſed apud Hippocr. lib. περὶ φύσ. παιδίου, dicitur γυνὴ ἀγάλακτος, mulier lacte carens, vel quæ minimum lactis habet.

Ἀγαλλίς. ὑάκινθος, ἢ ϑρυαλλίς, ἢ ἀναγαλλίς. authore Heſychio.

Ἀγάλλοχον. eſt lignum noſtro orbi tantùm nomine cognitum, quum, vt ſcribit Dioſcorides, ex Arabia atque India aduehatur, thyiæ ligno ſimile, varium punctis & maculoſum, odoratum, adſtringens & ſubamarum. Cute verius quàm cortice veſtitur, aliquantulum verſicolore. Colorem aloes videtur æmulari: vnde, vt arbitror, Ætius ξυλαλόην appellauit, quem ſequuta officinarum turba lignum aloes nunc vocat. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. verum nunquam odoratius eſt, quàm vbi marcidum computruit. Sunt autem eius genera quatuor, ἰνδικὸν, σαπφωικὸν ex vrbe Sappho, ὠμὸν, ὑλῶν. Omnia excalfaciunt, ventrem ſiſtunt, & εὐστόμαχα ſunt. Annotant quidam à recentioribus medicis vocari ξυλαλόην.

Ἀγαρικὸν. Agaricum. Eſt fungus albus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus præſertim glandiferis naſcens, nocte relucens: hoc enim ſigno in tenebris decerpitur. Dioſcorides ſcripſit in arborum caudicibus naſci quadam putrilagine, ſed eſſe qui putent eſſe radicem ſtirpis cuiuſdam ſimilem laſerpitio, textu raro ac ſoluto, & ſuperficie minus compacta. Duo ſunt eius genera: fœmina; quæ præfertur, recto venarum diſcurſu & pectinum modo diuiſiones habens. mas rotundus eſt, vndique compactior & ſpiſſior. vtrique guſtus in initio dulcis, mox cum diffundi per os cœperit, amarus. Conſtat ſubſtantia aërea & terreſtri calore extenuata. Vim autem habet digerendi, excalfaciendi, craſſa incidendi, & ſoluendi iecinoris obſtructiones. Purgat pituitam & bilem, ſed non acute, vt ait Aetius. Verum ſtomacho incommodum eſt, eo quod leue ſit & in ipſo ſupernatet. Gignitur in Sarmatiæ regione quæ Agaria dicitur, indeque nomen accepit. Ex ipſo Agarico emplaſtrum fit egregium occultos abſceſſus & omnem humiditatem reſorbens, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 15. cap. 19.

Ex commemoratis ſtatuere videtur auus meus, agaricum fungum eſſe, ſimul & radicem ambiguâ ſententiâ: Quanquam vero incertam, & ambiguam de agarico, ex opinione vulgi ſententiam protuliſſe dioſcor. videtur l.3.c.1. illud tamen radicem eſſe voluit, quem ſequutus eſt Gal. quamquam hic ita radicem agnoſcit, vt tamen intra terram latere cæterarum more ſed arborum caudicibus innaſci atque adhæreſcere fateatur: verius autem cum Plinio l.25.c.9. fungum appellaueris non quidem radicibus, ſed ipſis arborum truncis adnaſcentem, nec glandiferarum modo (quod voluiſſe Plinius videtur) ſed & coniferarum, nã & laricibus ſummis innaſcitur, illudque inter cætera hodie præfertur, cuius eſt apud nos vſus frequentiſſimus.

Sed & hîc notandum ſcribere authorem, eſſe Agaricum ſtomacho incommodum præ leuitate ſua, quod refragari tamen dioſcoridi videtur, qui loco cit. ipſum tanquam ſtomachicis vtile commendat, & Paul.l.4.c.7. haud eſſe ſtomacho valde noxium ſcripſit, verum dioſcoridi & Paulo reluctari videntur, Aetius Tetrabl. 1. ſerm.3. c. 40. & Actuar. meth. medendi l. 5. c. 8. quas tueare partes, ipſe tecum lector perpende, nos cum Actuario Aetioque ſentimus.

Ἀγαρυλλίς. eſt frutex cum radice ſua, è quo ſuccus diſtillat quem Ammoniacum ſeu guttam appellant.

Ἀγγειολογία. eſt vaſorum in temporibus vel fronte, diſſectio. Raduntur primum pili, ſi qui officiunt, mox aqua calida fouetur locus, vel ceruix modice deligatur, vt ſurſum feratur ſanguis & vaſa intumeſcant. quæ vbi iam oculis patent, id atramento notatur quod diſſecandum eſt, cutiſque ab vtraque rite parte tum ſiniſtræ manus chirurgi digitis, tum miniſtri leuatur. deinde ſuperficiaria ſectio in ipſam notam ſecundum longitudinem vaſis inducitur, rurſumque paulatim ſubiacentes cuti membranæ diſſecantur, donec vas ipſum nudum apparuerit: Tunc hamulis eleuatum & à membranis vicinis ſeparatum duplici filo, aut lino crudo, aut alio quodam valido per acum tranſmiſſo diductoque ſuſpenditur: poſtea vas medio inter vtrumq; filum ſpatio in rectum ſcalpello diuiditur. Cumque ſanguinis quantum ſatis eſt ex eo manarit, vtroque extremo, filis iam ante tranſmiſſis, arcte deligatur, ipſumque medium exciditur: poſtea vero linamenta inijcere, hapſum lanæ ex aqua frigida imponere, & deligare conuenit, ſequenti die vino & oleo irrigare, tertia vero ſoluere, & moderata perfuſione facta linamenta ex aqua mulſa indere, donec & fila & quod ex ipſo vaſe exciſum fuerat, deciderint. Adhibetur hæc diſſecandi ratio hemicranicis & iis quibus oculi perpetuo illacrymant, aut quorum oculos longus aut etiam acutus dolor ex calida acrique fluxione infeſtat. In his enim omnes medici τὴν ἀγγειολογίαν commendarunt.

Ἀγγεῖον φλεβῶδες. Vas venoſum, ſeu vena, ſanguinis conceptaculum: & ἀγγεῖον κυητήριον, vas geſtando fœtui inſtitutum apud Gal. pro matrice dicitur, & ἀγγεῖα ἰατρικὰ medicinales cucurbitulas apud Aphrod. 2. problem. Gaza interpretatus eſt.

Ἀγγλῖθες. dicuntur apud Hippocratem partes capitis allij. vulgo ſpicas vocant.

Ἄγγος. conceptaculum. Habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, & ſignificat vterum. quanquam, vt inquit Galenus, eo nomine vterum deſignare non ſapit Hippocratis phraſim.

Ἀγελαῖος ἄρτος. gregarius, & cibarius panis: vide ἄρτος, vbi panum differentiæ complures alphabetica ſerie explicantur.

Ἀγίς. τὸ. vide in dictione ἀγυιός.

Ἀγήρατον. herba eſt fruticoſa, palmi longitudine, ſimplex & humilis, vmbellam gerens in qua flos aureus in modum ampullæ emicat, minor helichryſo. Origano ſimilis eſt, nec adhuc in ſeculi noſtri notitiam peruenit. Sic dicta eſt, quod flos eius diutiſſime in ſua coloris ſpecie conſeruetur, nec ſeneſcat.

Ἀγήρατος. eſt lapidis ſpecies adſtringente & diſcuſſoria facultate præditi, ſutoribus olim noti Galeni tempore, quo illi, vt ait libro 6. τῶν κατὰ τόπους, ad expolienda muliebria calciamenta vtebantur.

Huius & meminit idem 9. de ſimpl. medic. facult. in lapidum cenſu: verum quis ille ſit hodie neſcitur, mirumque eſt Plinium eum non nouiſſe, neque quidquam apud alios de ipſo tradi, huic autem appellatio à ſplendore tributa videtur, quodque diutiſſime integer maneat, non ſeneſcens nec marceſcens.

Ἀγκτὴρ ἔσχατος. Ea colli pars eſſodicitur, quæ eſt inter τραχήλους, & φάρυγγα à vehendo vt volunt nonnulli authore Polluce lib. 2.

» Ἀγκάλαι καὶ ἀγκαλίδες. eidem Polluci dicuntur,
» quæ & illi περόνητα, de quibus ſuo loco.

Ἀγκουρία. barbarum nomẽ eſt & ab Aetio primum vſurpatum in libello de alimentorum facultatibus quem ad Michaelem Regem conſcripſit quo ille τὸν σικύαν, id eſt, cucumerem appellat.
» Apud Simeonem Sethi plurali numero ἀγκούρια
» legimus.

Ἀγκτῆρες. pars colli, vt ait Heſychius, per quam facillime quis ſuffocatur. Dicuntur etiam ἀγκτῆρες hamuli ſeu fibulæ, quibus vulnerum labra longe à ſe diſſita coniunguntur, apud Gal. 1. meth. & Celſ. l.5. c.26. quod opus ἀγκτηριασμὸς appellatur.
» Paulus autem l. 4. c. 1. luctæ genus, quo colla
» mutuo petuntur ad ſtrangulationem minandam
» ἀγκτῆρας vocaſſe nõnullis videtur, ſed corruptus
» quorumdam iudicio is locus eſt, atque illic pro
» voce ἀγκτῆρσι, legendum cenſent ἀλτῆρσι i. alte-
» ribus, quorum vſus in veterum exercitationibus
» notiſſimus fuit.

Ἀγκύλη. eſt in poplite, cubito, digitis, aut alijs etiam partibus articuli contractio & curuatura, ab humoribus infarctis & neruorum quadam tenſione proueniens. Nam & Cornelius Celſus lib. 5. cap. 18. in malagmate Euty clei cicatrice contractos articulos τὰς ἀγκύλας interpretatur: & Aetius lib. 12. cap. 42. deſcribens varia πρὸς ἀγκύλας μαλάγματα, ἀγκύλας exponit τὰς τῶν ἄρθρων κατοχάς, id eſt; articulos ſtupore occupatos contractoſque. Dicitur & ἀγκύλωσις Paulo Æginetæ lib.4. c. 55. Huic contraria affectio ἰθύκυλον nominatur vel ὀρθόκωλον. Sunt etiam quibus placet ἀγκύλην poplitem ſignificare, qui & καμπὴ & ἰγνύα ſeu ἰγνὺς appellatur.
» Vt notat Varinus, & Budæo τὰ ὄπισθεν τοῦ γόνατος,
» ſic vocantur: dicitur & ἀγκύλη Heſychio, ἡ καμπὴ
» τοῦ ἀγκῶνος cubiti flexus.

Ἀγκυλωτήν. ſignificat apud Hippocratem ἀγκύλην ἔχον, hoc eſt anſulatum, ſiue anſulam vel annulum habens: dictum eſt autem de curru.
» περὶ ἄρματος, ſunt autem hæc poſtrema verba ex
» Galeno deſumpta, ſed pro περὶ ἅρματος reponit
» apud eundem H.Stepha. ex vet. codice περὶ καρ-
» τώματος.
» Ἀγκύλιον τό. vitium quoddam in lingua quod
» ἀγκύλη vocatur & ἀγκυλόγλωσσον. vide infra ἀγκυ-
» λόγλωσσον.

Ἀγκυλοβλέφαρον. eſt vitium in oculis in quo palpebræ vel inter ſe, vel cum alba aut nigra oculi parte concreſcunt & cohærent. In cauſa vlcus eſt negligenter & imperite curatum. Saneſcendo enim, quod diduci potuit & debuit, agglutinatur. Sed quod vnica dictione dixit Cornelius Celſus lib.7.c.7. duabus explicari poteſt, ἀγκύλωσις τοῦ βλεφάρου, vt vocauit Aetius, qui & πρόσφυσιν τοῦ βλεφάρου id vitij appellauit lib.7. cap. 66. quo loco eius curationem perſequitur.
» Dicitur autem etiam pro eodem ἀγκύλιον & ἀγ-
» κύλη.

Ἀγκυλόγλωσσον. eſt vitium linguæ, aut congenitum, membranis inferioribus, quæ linguam vinciunt, duriuſculis & breuioribus à natura productis: aut agnatum, id eſt, accidentarium, cum vlcus ſub lingua cicatricem duriorem contraxit. Hi magna cum difficultate loqui poſſunt, atque ob id à quibuſdam μογιλάλοι cognominati ſunt: ſed maxime quibus à natura id vitij ineſt, qui primum quidem tarde verba exerunt, ſed vbi loqui cœperint, ſine offendiculo & feſtinanter loquuntur. impingunt tamen in difficilium vocabulorum pronunciatione, vt in quibus r aut l aut c occurrunt. Hi ſola manu curari poſſunt, ſicut explicat Aetius lib. 8. cap. 38. Malum hoc filum vulgariter nuncupatur, eoque vinciri linguam putant, & præter naturam id adnatum ſub lingua eſſe. quod tamen falſo exiſtimant. Neque enim morbus hic in incommoderatione numeri partium poſitus eſt, ſed vel in membranarum naturali breuitate, vel in ſicca earundem intemperie, vel in obſtructione, quæ, perinde ac in neruorum diſtentionibus, membranas ipſas contrahunt, & linguam prohibent explicari.
Paulus hoc vitium etiam ἀγκύλιον appellat. l. 6. «
c. 29. illius curationem chirurgicam docens. «
Qui hoc vitio laborant dicuntur quoque ἀγκυ- «
λόγλωσσοι quos & appellari μογιλάλους quia μογὶς «
διαλέγονται ſcripſit Aetius. «

Ἀγκυλοτόμον. eſt inſtrumentum chirurgicum, quo tollitur ἡ ἀγκύλωσις τῆς γλώττης, & membranæ quæ linguam vinciunt & contrahunt reſcinduntur.
Dicitur & maſculino genere ἀγκυλοτόμος pro eo- «
dem, vt Budæus ex Ægineta docet. «

Ἀγκύλωσις. idem quod ἡ ἀγκύλη: de qua ſupra.
Vide & ἀγκυλοβλέφαρον. «

Ἀγκυρα. ſignificat hominis pudendum apud Epicharmum, vt ſcribit Heſychius.

Ἀγκυροειδὴς. eſt in ſcoptulo vtroque, & inferiore eius parte ἀπόφυσις exigua & acuta. Sic dicta eſt quod ad ſimilitudinem anchoræ facta eſſe videatur. Eadem vero & κορακοειδὴς & σιγμοειδὴς ab Anatomicis appellatur, quod eius pars extrema velut cornicis roſtrum foras promineat, quodque τοῦ C antiquæ Græcorum literæ ſimilitudinem gerat.

Ἀγκυρομήλη ſignificat apud Hippocratem idẽ quod ἀγκιστρον, hoc eſt, ſpecium ſiue ſpecillum hamatum, quo medici vulnera & vlcera pertentant.
Vt exponunt Gal. & Erotian. apud Hippocr. «

Ἀγκών. Latinis cubitus vel cubitum dicitur. eſt autem locus vbi brachij oſſa coniunguntur. Alij definiunt ἀγκῶνα eſſe ἀπόφυσιν maioris oſſis quod πῆχυς appellatur. Galenus comment. primo εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcribit cubiti eminentiam ἀγκῶνα à Græcis dici, & alio nomine ὀλέκρανον vocari. Idẽ quoque ait Hippocratem definire ἀγκῶνα id eſſe cui innitimur. Gaza apud Ariſtotelem lib.1. cap. 15. de hiſtor. animal. ἀγκῶνα lacertum vertit: quo loco Ariſtoteles ἀγκῶνα intelligit eam totius brachij partem, quæ ab humero eſt ad cubitum, quam partem Galenus aliquando βραχίονα vocauit, eodem cum toto membro nomine. Celſus autem humerum. vide χείρ.

Ἀγκὼν γλυκύς. dicitur ἀβρότονον teſte Dioſcoride, fortaſſe quod cubiti modo in terram ſe inflectit, vt ſcribit Virg. Marcellus.
Vel & videtur Dioſc. γλυκὺν ἀγκῶνα nominaſſe, «
reſpiciens ad hiſtoriam & vetus prouerbium; hi- «
ſtoria ſic habet. Lydia gens in libidinem effuſiſ- «
ſima mulieres ingenuas conſtuprare aliquandiu «
impune ſolita erat quæſitis ad hoc flagitium ex- «
cultis hortis & amœnis, demum omphale fœ- «
mina cum haud magno negotio effœminatis il- «
lis, & luxu diffluentibus cœpiſſet imperitare, eos «
cruciatibus variis affecit atque in vxores eorum «
deſæuijt: incluſas enim iiſdẽ in hortis, ſeruitijs «
proſtituit, vnde viridario nomen Glycys Ancon, «
quaſi ſi abrotono fortaſſe conſitus is locus eſſet, «

ſic referente Ruellio vis in Dioſcoridem commentarijs.

Ἀγλαΐα, nullius medicamenti nomen eſt authore Galeno lib. 1. de Antidotis, theriaces compoſitionem ab Andromacho deſcriptam interpretanti, ſed illi thuris epitheton videtur eſſe. Verum ſi diligentius Andromachi ſenioris theriace expendatur, & conferatur cum theriace deſcripta ab Andromacho iuniore, cum hic piper album addat, quod in illo diſerte non exprimitur, atque in reliquis tamen omnibus conſentiant, merito aliquis exiſtimauerit eo nomine piper album ab Andromacho ſeniore ſignificari, atque ab eo fortaſſe ſic dictum fuiſſe à ſplendore & nitore quo præditū eſt. Id enim ἀγλαΐα proprie ſignificat. Quam etiam rationem ſequutus Philo in ſui Philonij deſcriptione piper album πυρῶδες ἀγλαὸν, hoc eſt igneum ſplendens, ænigmatice appellauit, ſicut ipſe Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους interpretatur.

Ἀγλίδια χοί.

Ἄγλιθες. dicuntur grana, quibus allij caput compactum eſt: alliorum capita, ſeu nuclei.

Dicuntur & ab Hippocr. λαμπάδες catachreſticōs quaſi magnæ lampades ardentes; Gal. in exeg. ἄγλιθας exponit, τὰ μόρια τὰ σκορόδου τῆς κεφαλῆς, id eſt alliorum capitis partes, quæ dicuntur ſegmenta, Latini quidam ſpicas vocant, Ægin. l. 4. c. 33. σκελίδας vocat, Gal. ſæpe πυρῆνας, Dioſcor. ῥᾶγας, Aetius vero ὄνυχας id eſt vngues, dicuntur & aliàs γελγίθες & γέλγεις Theophraſto.

Ἀγλίη. Gal. in exeg. vocum Hippocratis, appellatur ἡ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκος οὐλὴ, ſubalba in oculis cicatrix; & in coac. prænotio. αἱ λευκαινίζοντες ἐπιπάγοι vt ibidem docet Gal. id eſt albeſcentes humores concreti.

Ἀγμὸς idem eſt quod κάταγμα apud Hippocratem, qui tamen raro ἀγμὸν, ſæpe κάταγμα dicit. Vnde factum eſt, vt permulti librum Hippocratis de fracturis, non ita nominatum fuiſſe ab Hippocrate contendant.

Ἄγνος. vitex. frutex eſt ſic dictus, quod caſtitatem conſeruet ijs quibus eſtur, aut bibitur, aut ſubſternitur. Quamobrem in Theſmophorijs mulieres quibus ſua caſtitas curæ erat, folijs eius cubitus ſibi ſternebant, vt author eſt Dioſcorides li. 1. c. 135. Idem alio nomine λύγος dicitur propter virgarum eius inuictā fere flexibilitatem ad vinciendū aptiſſimam. Latini viticē ob id appellant, alij ſalicem Amerinam, vel piper agreſte, vt prodidit Dioſcorides. ἀπὸ τοῦ ἄγνου Æſculapiū ἀγνίτην dictum ferunt, quod, vt ſcribit Cælius, ſimulacrum eius ex vitice exciſum conformatumque eſſet. Eſt & quibuſdam ἀγνὸς rhamni cognomen, nimirum à virtutis ſimilitudine, quod venerem coerceat vt vitex.

Ad temperamentum viticis quod ſpectat, non ſatis ſibi conſentire Gal. videtur, etenim 6. de ſimpl. medic. facult. ipſum calidum & ſiccum eſſe prodidit exceſſu tertio; contrà verò, 1. de aliment. facult. & 2. κατὰ γεν. cap. 1. Refrigerare inquit: Galenum vero meo iudicio conciliabis, ſi refrigerandi vis folijs virentibus concedatur, humiditatis nimirum prædominantis ratione, maxime vero talem dixeris ſi illa cum aliis folijs calidiſſimis conferantur. Adde & illud, folia viticis longe tenuiſſimarum eſſe partium, vnde fit vt non ſecus, ac ea, quæ λεπτομερῆ dicuntur, vim eorum acuant & adaugeāt quibuſcum permiſcentur ſiue hæc calefaciant ſiue refrigerent.

Ἄγονος. idem quod ἄγνος, hoc eſt vitex, de quo ſupra. Cauſa eſt quod ἄγνος veneri aduerſetur, & genituram extinguat, quæ γονὴ vel γόνος dicitur. Nam & ἄγνος à caſtitate ſic dictus eſt.

Ἄγονος. vocatur qui ſterilis eſt.

Ἄγονοι ἡμέραι. Dies pares Hippocrati dicuntur in iudicandi ratione ſicut γόνιμοι impares, 2. Epid. ſect. 6.

Ἀγονία. ſterilitas, ſiue vteri vitium concipiendi officio dicati. ſterilitatis autem cauſæ multæ perhibentur, tùm quæ viro, tum quæ mulieri contingunt: viri quidem ſteriles ſunt & infœcundi, qui ſunt impubes, vel ſenio confecti, quod his tenue & aquoſum languidumque ſit ſemen; etiam ſteriles ſunt, qui ſunt morbo graui diuturnoque confecti, vel qui ex principum partium vitio aliquo latenti male habent, illis enim vel ſemen non adeſt, vel eſt prorſus euanidum & infœcundum. mulierum vero quæ ita affectæ ſint ſterilitas, inde fit, vel quia viri ſemen vtero non concipitur, aut conceptum mox excidit, aut retentum, principum partium vitiis obrutum extinguitur: Obſcœnarum vero partium vitia quæ ſterilitatem accerſunt, in viris quidem numerantur pudendi paralyſis & atonia, gonorrhœa, vaſorum ſpermaticorum obſtructio, coarctatio & contuſio, teſtium pudendique exilitas & quæuis mala conformatio, in mulieribus eadem atque in viris, teſtium & ſpermaticorum vaſorum vitia, & oris vteri, ceruiciſve nimia amplitudo, vel anguſtia, obſtructio, obliquitas, peruerſio, hìncque nata menſium ſuppreſſio: Adhæc vteri intemperies immodica, calidior, ſiccor, humidiorue ſterilitatem facit: impedit etiā nimia coarctatio ab omento pingui, & vteri inflammatio, omnis denique illius affectus inſignior; denique ſæpe vſu venit, vt neuter coeuntium ſit ſterilis, ſed quia eorum ſunt inter ſe abhorrentes naturæ, nihil idcirco ex ſeſe, ex alijs vero generare poſſunt.

Ἀγοραῖος ἄρτος. forenſis & venalitius panis, vide ἄρτος vbi inſignes aliquot panum differentiæ explicantur.

Ἀγοστός. ſecundum quoſdam eſt τὸ ἐντὸς τῶν χειρῶν, interior manuū pars: alijs τὸ πλατὺ τῆς χειρὸς palma, alijs τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς, manus extrema pars, alijs ἀγκὼν, πῆχυς, ὠλέκρανον, cubitus vlna.

Sed propriè ἀγοστὸν cubitum, τὸ δὲ ἀγοστὸς volam ſignificare author eſt Heſychius: verum non totus cubitus ſic dicitur, ſed pars eius inferior, ſicut ſuperior ὑπόπηχυ nuncupatur. Ratio nominis eſt ἀπὸ τοῦ ἄγειν, ὅτι ἀεὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπαγόμεθά τι. hoc eſt, Dicitur ab agendo, quod ſemper ad nos ipſos aliquid adducamus.

Ἀγρία. ſpecies eſt ſcabiei, quæ cito ſerpit & exulcerationem prurientem concitat, certoque anni tempore reuertitur, aſperior omnibus alijs & curatu difficilior, quamobrem ἀγρία, id eſt fera, appellari meruit.

Forte is eſt affectus quem Heſychius ἀγριολειχῆνα vocat.

Ἀγρία. ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ ἰλέξ, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀγρία ſiue ἀγρὶς, apud Theophraſtum arbor eſt ſempiternæ frondis, inter robur & ilicem media, quā Theodorus Gaza Latine aquifoliū reddidit.

Ἀγριάκανθα. ſpina ſylueſtris, quæ denſis ſcatit aculeis.

Ἀγριάμπελος, ſiue diuiſis nominibus ἀγρία ἄμπελος, vitis ſylueſtris. Latini labruſcam dicunt, propterea quod in marginibus terræ ceu labris quibuſdam naſcatur : duûm eſt generum. vnum, quod vuas ad maturitatem non perducit, ſed ad florem tantum, qui Græcis οἰνάνθη dicitur, promouet. Alterum, quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Folia, caules, & claniculæ quibus repunt, vim habent cultæ viti ſimilem.

Ἀγριάμπελη. dicitur ἡ βρυωνία, vt ait Heſychius.

Ἀγριελαία. oleaſter. Eſt ſylueſtris olea, cui materies perpetua, ſpiſſa, criſpa, teredinem non ſentiens. Hanc alio nomine Græci κότινον appellant, alij Æthiopicam oleam. Eius folia adſtringunt, ſed præſertim earum ſuccus affuſo vino exceptus ſiccatuſque.

Ἀγριοκοκκύμηλα. dicuntur pruna agreſtia & ſylueſtria apud Dioſcor. l. 1. c. 175. quæ etiam προῦμνα dicuntur, his opponuntur ſatiua ſeu hortenſia, quæ Græcis κοκκύμηλα appellantur.

Ἀγριοκάρδαμον. idem quod ἡ ἰβηρὶς βοτάνη, quam & λεπίδιον appellant, vt habetur apud Paulum lib. 3. cap. 77.

Ἀγριοκινάρα. dicitur à quibuſdam ἡ ἄκανθα λευκή, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀγριόμηλα. mala ſylueſtria. Hæc vernis ſimilia eſſe & adſtringere Diſcorides prodidit.

Ἄγριον ἕλκος. ferum vel ferinum vlcus ſic vocatur quod nulla ratione miteſcit, quin potius efferatur & recrudeſcit, tranſlatione à feris animantibus deſumpta, quæ Græcis ἄγρια vocātur, & nulla quantumuis blandâ tractatione cicurari poſſunt, ſic & ſignificatu eodem ἀγρία ψώρα ſiue ἀγριοψωρία dicitur.

Ἀγριοσταφίς. dicitur ὁ ἄμος herba, quæ alio nomine ἰξὸς nuncupatur.

Ἀγριορίγανον. origanum ſylueſtre, alij πάνακες ἡράκλειον: alij κονίλην appellant. Folijs eſt origani, ramis tenuibus, ſemipedalibus, in quibus vmbellæ anethi inſunt, flores candidi. radix tenuis & inutilis. Folia floreſque eius cum vino poti valent contra venenatorum morſus.

Ἀγριοσέλινον. dicitur à quibuſdam τὸ ἱπποσέλινον, apium ſylueſtre, vt ſcribit Dioſcor. l. 3. c. 78.

Ἀγριοψωρία. apud Heſychium, is eſt affectus, quem ſupra ἀγρίαν diximus appellari.

Ἀγρίφος. Eſt genus quoddam oleæ ſylueſtris, vt ſcribit Heſychius.

Ἄγροφον. ſignificat apud Hippocratem montanum & ſylueſtre.

Ἀγρυπνία. vigilia inter res non naturales dictas à medicis collocatur, id eſt eas quæ cum nobis à natura non inſint, ſed forinſecus adueniant, ita corporis conſtitutionem ſeruant incolumem, vel euertunt prout bene vel male adhibentur: definitur autem vigilia, ſenſus motio atque incitatio, ſicut illius vinculū & quaſi carcer ſomnus eſt atque immobilitas: Gal. 3. de cauſis pulſ. vigiliam definit diſpoſitionem, quæ ſenſationem ſequitur ex caloris innati motu ad ſenſoria, vndo vigilans externis partibus calidior eſſe dicitur, & internis frigidior 6. Epidem. tum enim ſanguis & naturalis calor foras emergunt: fiunt autem vigiliæ, vt Gal. docet comm. in aph. 3. l. 2. propter calorem primæ partis ſenſitiuæ, vel ex ſola eiuſdem intemperatura, vel ex humoris vitioſi abundantia. Vt autem ſomno ſic neque vigilijs ſua deeſt vtilitas, medioeres enim proſunt, immodicæ nocent ex aphor. 3. li. 2. vniuerſum enim corporis habitum exſiccant vt 7. Meth. Gal. ait; virtutem exoluunt non ſecus atque ſenſibiles euacuationes, vt comment. 1. in prorhet. idem docet; illas non modo morbi, ſed & ciborum atque potionis manifeſta cruditas conſequitur; cerebri denique temperiem vigiliæ corrumpunt, dum illis ratione ſiccitatis delirium ſuperuenit atque conuulſio, ex 7. aphor. comm. 18. Cæterum Ἀγρυπνίας voce ſolam ſignificari immoderationem quidam voluerunt, vt inquit Gal. comment. in aphor. 3. l. 2. quod ipſe tamen eo loci improbat: Ἀγρυπνίαι inſuper apud Hippocr. dicuntur Celſo c. 1. l. 2. nocturnæ vigiliæ, ex aphor. 24. & 31. l. 3.

Ἀγρυπνίη βορός. vigilia edax, vocatur Hippocrati quia vt inquit Gal. comm. 4. in 6. epid. vigilia corpus digerit atque diſſoluit, cum videlicet natiuus calor externus emicās, ſecum haud exiguas corporeæ ſubſtantiæ particulas educit, apud eundem Hippocr. etiam ὕδωρ βορόν, id eſt aqua vorax appellatur, quod voraces & edaces homines efficiat, ciborúmque appetentiam excitet aphor. 18. l. 6. epid. ſect. 4.

Ἄγρυπνον κῶμα. Coma vigil. vide κῶμα.

Ἀγρυπνίη ταραχώδης. Turbulenta vigilia qualem Gal. phreniticorum eſſe inquit comment. 1. in primum prorrhet. part. 6. Turbulenta vero dicitur quando per viſiones vel exclamant vel exitiunt, vixque familiares agnoſcunt.

Ἄγρωστις. gramen. Eſt herba quæ geniculatis ramulis per terram ſerpit, radiceſque ab ijs geniculatas dulceſque emittit. folia habet dura, &, vt arundinis paruæ, lata, atque in tenuitatem cacuminata. bubus iumentiſque pabularium, vnde αἰγιλός quidam appellauere. Gramen in officinis nomē ſeruauit, rura & olitores dentem canis appellant. Radix eius decocta in vino torminibus, vrinæ difficultatibus, vlceribus veſicæ medetur, calculos frangit. Semen vehementius vrinam mouet, aluum vomitioneſque ſiſtit. Eſt & arundinaceum gramen priore multo maius, quod καλαμάγρωστις dicitur. Eſt etiam gramen aculeatum, quod κορωνόπους & δάκτυλον, à Latinis crus galli vocatur : de quibus vide ſuis locis.

Ἄγρωστις à quibuſdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, ſiue vitis alba, vt habetur apud Dioſcoridem.

Sed & Ἄγρωστις, ſiue gramen, nonnunquam pro cuiuſcumq; herbæ folijs vſurpatur, ita apud Serenum Poetam c. 1. tritæ gramina menthæ, atque alias ſæpe, & apud Columellā de cultu hortorum, Serpentia gramina menthæ.

Ἀγυῖα. ſignificat apud Hippocratem τὴν ἀσθένειαν, hoc eſt imbecillitatem, & infirmitudinem, ſicut Gallenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Sed illic editiones omnes habent cum accentu in antepenultima ἄγυια, ἀσθενῆ, imbecilla & infirma: ad imbecillitatem igitur ſignificandam legendum ἀγυῖα, ex priuatione vel infirmitate τῶν γυίων, id eſt artuum ſiue membrorum.

Ἀγχίλωψ. eſt abſceſſus & collectio humoris lenti, & melli aut pulticulæ ſimilis, inter maiorem oculi angulum & nares. Hic tunica vt plurimum continetur, nec infert dolorem, ſubito autem accipit incrementum. Idem abſceſſus ſi rumpatur exulcereturque, non amplius Ἀγχίλωψ dicitur, ſed mutat nomen, & vocatur Αἰγίλωψ authore Paulo.

» Dicitur autem Ἀγχίλωψ, vt docent nonnulli, ab ἄγχι, καὶ ὤψ, quia prope oculum oriatur.

Ἀγχόμενος. idem quod πνιγόμενος apud Hippocratem, id eſt qui ſuffocatur.

» Ἀγχόνη. definitur à Polluce πυῶδες ἀπόςασις, μεταξὺ ὑπογλωττίδος καὶ ῥίζης γλώσσης. purulentus abceſſus inter hypoglottidem & linguæ radicem; Apud Dioſcor. libro ſexto capite vigeſ. tert.

» Ἀγχόνη. ſuffocationem, ſiue ſtrangulationem ſignificare videtur, qualis eſt in ſuſpendio, ſuſpendium vertit interpres, ſed perperam meo iudicio, Dioſcoridis hæc verba ſunt μύκητες ἐπιφέρουσι πολλοὺς ὁμοίας ἀγχόναις, id eſt fungi ſuffocationem inferunt ſimilem laqueo interclusis faucibus.

Ἀγχοῦσα. anchuſa. herba eſt cuius quatuor ſunt ſpecies & nomina: prima ὀνόκλεια, altera ὀνοχειλὲς ἢ ἀλκιβιάδειος, tertia λύκοψις ἢ λυκοψὸς, quarta quæ proprio nomine caret, ſed generis ſui nomine ἀγχοῦσα dicitur. Habet ὀνόκλεια folia lactucæ ſimilia, in acumen faſtigiata, hirſuta, aſpera, nigricantia, numeroſa, circum radicem quoquo verſus per terram ſparſa, ſpinoſaque: radicem craſſitudine digitali, & colore per æſtatem ſanguineo, quo non alius fucus melior, adeo vt ἀπὸ τῆς ἀγχούσης, verbum Græcis ἀγχουσίζεσθαι fucari ſignificet. dicitur etiam ἡ ὀνόκλεια, alio nomine κάλυξ, authore Dioſcoride. Radix eius adſtringendi vim habet, & deſiccandi: proinde valet ad alui profluuium. ὀνοχειλὲς autem, ſiue ἀλκιβιάδειος, ſolo folio differt à præcedente, quod ei breuius eſt, & minus amplum, cætero ſimilis & ſcabritia foliorum & tenuitate caulium, quibus in ſummis florem purpureum ad puniceum vergentem geſtat. Radices habet oblongas, rubras, & per meſſem ſanguineas. λυκοψὸς vero longioribus eſt, quam lactuca folijs, aſperioribus, latioribuſque, à capite ad radicem recidentibus, caule longo, recto, hirſuto, in quo multa adnaſcuntur hirſuta, & magnitudine fere cubitali, in quibus flos paruus purpureúſque eſt. radicem habet rubentem. Adſtringit efficacius quam reliquæ, & eryſipelatis conuenit. Quarta vero anchuſæ ſpecies alus breuior, ſimillima eſt ſecundæ, niſi quod minus & puniceum ſemen habet. eſtque tota amarior, & ob id lumbricis dicata. Dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἄγχειν, quod habeat vim ſtrangulatoriam & ſuffocatoriam.

» Ἀγωγὴ. apud Hippocr. ſignificat aëris ambientis conſtitutionem, vt annotauit Gal. cõm. 1. in l. 1. epidem. t. 8. Significat & τὴν δίαιταν, id eſt victus rationem apud eundẽ vt ἀναληπτικὴ ἀγωγὴ, victus ratio virium refocillatrix: de arborum quoque herbarúmq; cultura profertur apud Theopho. hiſtor. plant. l. 1. & apud Dioſcor. ἀγωγὴ ἐμμηνίων mẽſtruorum eductio eſt, hinc εὐάγωγα apud eundem, quæ facile reijciuntur & excreantur; totum inſuper morbi decurſum abſolutámque curationem ſignificat, vt Caluus apud Hippocratem, interpretari viſus eſt, denique pro agendi & curandi ratione vſurpauit. Gal. τὴν ἀγωγὴν in 2. ad Glaucon.

Ἀγωνεὺς. Hyoſcyamus, authore Heſychio.

» Ἀγωνία. animi pathema eſt, compoſitum ex ira & timore, in illo inæquales ſunt ſpirituum & ſanguinis motus, pulſus quoque inæquales, vt notauit Gal. 2. de ſymptom. cauſ. c. 5.

» Ἀγωνιστικὸν βοήθημα. dicitur Galeno comment. in aphor. 38. l. 6. remedium quod affectum quemuis è corpore funditus euellit: eius & ſignificati meminit lib. de totius morbi temporibus. «

Ἀγωνιστικὴ κρίσις. quaſi conflictatoriam criſim dixeris, id eſt vehementem, quæ fit cum perturbatione magna, enitente natura ad victoriam de morbo conſequendam. «

Ἀγωνιστικὸν ὕδωρ. frigidiſſima aqua, vt interpretatur Paulus Ægineta libr. 2. cap. 30. Aetius lib. 5. loquens περὶ τῶν ἐρυσιπελατωδῶν διαθέσεων, hoc eſt, de eryſipelatoſis affectibus, qui circumviſcera ſunt, ſcribit in morbi ipſius vigore vtendum eſſe frigida ἀγωνιστικῶς. ſic autem, inquit, dicere ſolemus, cum ſimul & frigidiſſimam & plurimam aquam in potu damus. Idem ait Galenus lib. περὶ μαρασμοῦ. Tractum id videtur ab athletis, qui poſt exercitationem aquam & affatim & frigidiſſimam bibere ſolebant.

Ἀγωνιστικῶς eodem ſenſu apud Trallian. ſub finem li. 12. reperio de aqua vſurpatum ſemel & affatim hauſta, verba illius ſunt ψυχρῷ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἀκμὴν τοῦ νοσήματος χρηστέον ἀγωνιστικῶς· οὕτω δ᾽ ὀνομάζειν εἰώθαμεν, ὅταν ἅπαξ τι καὶ ψυχρότατον καὶ πολὺ δίδωμεν. Id eſt frigida quidem vtendum ἀγωνιστικῶς in morbi vigore, ſic autem nominare ſolemus cum ſimul & multam & frigidiſſimam damus. «

Ἀδάμας. eſt gemma pellucida, candidi coloris, genita ex ſucco non multum diſſimili ei ex quo fit cryſtallus, ſed validius frigore denſato minuſque claro, atque ob id iride & cryſtallo obſcurior & durior. Sic dicitur quod nec ferro nec igni domari poſſit, ſed contra cuncta fere atterat. Nam & adamantis rupti fragmentis in ferrum incluſis ſculptores duriſſimã quamque gemmam per facile excauant. Attamen tam ſingularis tamque indomita huius lapidis duritia calido hirci, leoniſue cruore ita molleſcit, vt rumpi queat, & liquido plumbo in ardentibus fornacibus ita incaleſcit, vt diſſoluatur. Idem vero vim magnetis hebetat, adeo vt iuxta ferrum poſitus, id magnetem ad ſe trahere non patiatur, aut ſi iam traxerit, ipſe contra retrahat. Dicitur adamas venena deprehendere, & irrita facere, & lymphationes etiam, ſi credimus, abigere. Quinetiam pauitantium animos, vt aiunt, à vano metu liberat, eamque ob cauſam anachiten à quibuſdam vocatum volunt.

Ἀδαξᾶσθαι. ſignificat apud Hippocratem morderi cum pruritu.

Ἀδάρκη. eſt ſalſilago quædam ſeu ſpuma ſalſuginoſa concreta, & velut gelata, in humidis & paluſtribus locis per ſiccitates prouenięs, atq; ipſis arundinibus & cremiis adhæreſcens. Colorem habet qualem flos Aſij lapidis. Tota vero forma ſimilis eſt halcyonio molli & foraminibus pleno, vt paluſtre halcyoniũ videri poſſit. Naſcitur in Cappadocia, vt ſcribit Dioſcorides l. 5. c. 137. Acerrimum eſt & calidiſſimum medicamẽtum, adeo vt nullius per ſe vſus in medicina ſit: ſed cum alijs permiſtum, quæ vim eius frangunt, extrinſecus corpori admoueri poteſt. Varie ſcribitur, vt video, ἀδάρκη Dioſcoridi, ἀδάρκης & ἄδαρκος Galeno. Dicitur alio nomine καλαμόχνους, id eſt, calami ſeu arundinis lanugo propterea quod in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. Aetius lib. 3. cap. 180. περὶ ὑδρώπων τῶν, λιμναίων, inquit, ἡ καλουμένη ἀδάρκη, hoc eſt, quæ vocatur adarce: nec dubium eſt ſic dictam quod ἐν λίμναις, id eſt in lacubus, naſcatur. Sunt autem qui ἀδάρκην ab Hippocrate libr. de vlceribus ἀρχολίθιον dici putent, quod ea plurima in

Digitized by Google

lacu Orchomenio naſci dicatur. Quam male περὶ ἀδένων ſenſerit Plinius lib. 16. cap. 36. multi ante nos deprehenderunt.

Ἀδελφίζειν. Hippocrates vſurpare conſueuit, vt lib. περὶ ἀγμῶν, de iis quæ inter ſe ſimilia ſunt & communicant & cognationem habent, vel eodem tendunt & commiſcentur, maximam rerum ſimilitudinem & cognationem eo nomine deſignans. Nihil enim ſimilius, nihil cognatius, quam fratres inter ſe videntur.

„ Inde ἀδελφὰ παθήματα, apud eundem dicuntur
„ germanæ affectiones atque conſimiles, hinc &
„ Ἀδελφίξις & Ἀδελφίζειν. de partium comunctio-
„ nibus ſimilitudinibus atque communitatibus
„ inter ſe apud Hippocr. lib. περὶ ἄρθρων enuntian-
„ tur. Galen. τὰς κοινωνίας, καὶ οἷον συγγενείας τῶν μορίων
„ αὐτοῦ καὶ ἀδελφότητας velut germanitates appellat.

Ἄδηκτα. ſunt medicamenta mordacitatis & acrimoniæ expertia, quæ alio nomine etiam ἀπαλὰ vocantur. Sic autẽ dicuntur nõ modo quod non mordeant partes quibus admouentur, ſed etiam quod eas à morſu & acrimonia vindicent, quomodo etiam ἄρυπα & ἀφλέγμαντα intelliguntur. Illa Celſus Latine lenia appellauit. Eſt autem ab huiuſmodi facultate collyriorũ genus vnum ἄδηκτον vocatum duorum apud veteres generum. Aliud enim totum emplaſticum eſt, terrea ſubſtantia conſtans, calidi & frigidi medium, vel modice in alterum inclinans, vt quod conſtat Samia terra, pompholyge & eius cinere lotis, ſpodio, plumbo vſto ac loto, amylo, ceruſſa lota, oui candido, lacte, gummi, tragacantha. Alterum vero exiguæ mordacitatis eſt particeps. quod miſta habeat quædã modice adſtringentia, vt roſas, thus, (quorum illæ parum adſtringunt, hoc parũ exterget, concoquit & dolores mitigat) crocum & myrrham. Sunt autem collyriorum, τῶν ἀδήκτων permultæ differentiæ: λευκὰ, κιῤῥὰ, ſiue κυανίζοντα, τεφρὰ, σποδιακὰ, de quibus ſuo loco dicetur.

Ἄδηλα φαινόμενα. dicuntur ab Empiricis, quæ ſenſibus quidem vſurpari & cognoſci poſſunt, ſed nondum tamen apparuerunt, vt ait Galenus lib. de ſectis.

„ Quaſi dicas opportuna latentia.

Ἄδηλοι αἰτίαι. occultæ cauſæ apud Cœlium Au-
„ relianum lib. 1. τῶν χρον. c. 4.

Ἀδημονες. ægri dicuntur, qui proiectis ſunt viribus,
„ ſeu qui præ faſtidio, & quaſi nimia dolorum
„ ſatietate velut fatiſcunt, vide infra vocem ἀδυνά-
„ τοι.

Ἀδὴν ἀδένος. glandula, eſt pars corporis ſimplex ſpon-
„ giæ modo mollis rara & friabilis. Authori de-
„ finitionum medicarum ἀδὴν eſt συστροφὴ σαρκώδης καὶ
„ σπογγώδης quemadmodum heſychius quoque &
„ Ethymologiſta ἀδένας appellant συστροφὰς σαρκώδεις
„ περὶ τὸν τράχηλον, καὶ βουβῶνας, id eſt conuolutam
„ carnis duritiem circa collum alas & inguina:
„ Pollux l. 2. adenas vocat tumores, qui inter car-
„ nem & adipem conſiſtunt maxime circa pubem
„ axillas & meſenterium. Sed omnium pulcherri-
„ me, Aphrodiſ. Problem. 12. l. 2. explicat quid
„ ſint ἀδένες, ſunt inquit corpora caua, rotunda,
„ laxa inter amplas venas & arterias poſita, cu-
„ neolorum modo: ne conceptacula ipſa humida,
„ ex copia ſanguinis, mutuo putrerent adheſu, &
„ equidem eo ipſo venarum humore nutriuntur,
„ & inflammati inguina faciunt, & indurati ſcro-
„ phulas committunt; Latini Græcorum ἀδένας
glandia vocauerunt, ſic Plin. l. 16. c. 39. & 17. lib. „
c. 6. & l. 8. c. 50. de materia arborum quarumi- „
dam agens, quibuſdam ineſſe tubera inquit, ſicut „
in carne ſunt glandia, atq; aliàs terræ adipem eſſe „
air ſicut in corporibus glandia, vnde ratiocinari „
facile eſt, Plinio in corporibus animantium, „
glandia vocari concretam & in ſeipſam conuo- „
lutam, dutioremque quam in teliquo corpore „
carnem. „

Eſt autẽ glandularũ corporis genus geminum, ſicut & vſus. Quædã enim denſiores ſunt & ſicciores, carentqoe ſenſu & motu, & medijs ſublimium vaſorum diuiſionibus interſeruntur, veluti ſtabilimenta quædam, ne illa per amplas capacitates delata, ſuiſqoe ſolis membranis munita, motibus violentis, tanquam rami à truncis diuellerentur. Huius generis ſunt conarium, thymus, & quæ in collo, axillis, omento, meſaræo & inguinibus ſunt. Aliæ vero raræ ſunt & humidæ, & humore quodam albo viſcoſoque plenæ, quo vicinas partes humectant & irrigant: vt quæ ſunt in meſenterio, inteſtina, quæ in faucibus & ſub larynge, fauces & aſperã arteriam. Hæ venas, arterias, & neruos habent, ſuntque alijs primi generis robuſtiores, nec tam facile, vt illæ fluxionibus tentantur. In earum numero etiam teſtes à Galeno cenſentur, vt & à nonnullis renes, ab alijs cerebrum ipſum, quia molle ſit & friabile.

Ἀδεῶς. hoc eſt ἀφροντίστως, negligenter & ſine cura. δέος enim φόβον & δέδιειν significat.

Ἀδενοειδὴς προστάτης. eſt glandulosum corpus ad veſicæ ceruicem ſitum, in quod vaſa ſemen deferentia inſeruntur, priuſquam ſemen in meatum penis emittant. Hic autem προστάτης vnicus eſt, & paulo ſopra ceruicem veſicæ poſitus totam ipſam amplectitur. Vſum hunc eo loci habet, vt & vaſa omnia quæ feruntur in veſicæ corpus fulciat, & vrinæ ſeminiſque meatum humiditate ſua lubricum efficiat. Nomen hoc illi primum ab Herophilo inditum fuiſſe Galenus author eſt lib. 14. de vſu partium.

Sed nota, ſcribendum potius eſſe ἀδενοειδὴς, nam „
Ἀδὴν in declinatis, ac deriuatis à ſe, longam ver- „
tit in breuem, ſicque apud Roſſum ἀδενοειδῆ „
ἀγγεῖα ſcriptum legimus. „

Ἀδίαντον. herba eſt fere pedalis, folia habens molliſſima, parua, in ſummo inciſuris diuiſa ſicut coriandri, effigie filicis, & cauliculos ex quibus ea prodeunt admodum tenues, nigricantes, palmum altos, radicem autem ſuperuacuam & tam paruam, vt poſſit nulla exiſtimari, nec caulem nec florem nec ſemen ferentem. Perpetuo viret, nec folia in eo moriuntur. Nomen ab euentu duxit, quod folium eius perfuſum aqua non madeſcat, ſicco ſemper ſimile. Nam διαίνειν madeſcere eſt. Siccat & extenuat, in calore autem & frigote temperatum eſt. Diuerſas habet appellationes tum Græcas tum Latinas: Gaza capillum Veneris iotetpretatus eſt: alijs cincinnalis, alijs terræ capillus, alijs ſupercilium terræ vocatur. Hallucinantur officinæ quæ diuerſum longe ab adianto capillum Veneris oſtendunt: cum idem eſſe bonarum literarum ſtudioſis euidentius ſit, quam vt debeat demonſtrari. Duo eius genera Theophraſtus ſtatuit, candidum & nigrum: quorum hoc, quia valer ad frangendum calculum, potius quam quod in ſaxis naſceretur, à Latinis ſaxifragũ appellari credidit Plinius,

Ἀδιαπνευστία. ſymtoma eſt ex denſitate ſpiramentorum natum, cum minus quam iuſtum ſit excrementi per cutem effluit. Eius meminit Galenus lib. 11. methodi medendi.

Ἀδίαπτον. colici medicamenti nomen eſt, quod Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπους dicit conſtare his. Siſonis, ſeminis hyoſcyami, piperis albi, ſingulorum drach. xl. ſucci papaueris drach. xx. croci drach. vj. opobalſami drach. iij. melle exceptis. Nomen id habere videtur, quod ad omnem inflammationem efficax ſit.

Ἀδιαῤῥοία. exponitur ab Erotiano apud Hippocratẽ, ἡ τῶν διαῤῥεόντων παντελὴς ἐποχὴ, eorum quæ excernuntur, omnimoda retentio & inhibitio.

Ἀδίκη. ſic dicitur à quibuſdam ἡ ἀκαλήφη, id eſt vrtica, vt habetur apud Dioſcoridem: non dubium quin à noxa & dolore, quem tangentibus excitat.

Ἀδιύλιστος οἶνος. vinum non defæcatum, vel per ſaccum non percolatum. Id quod fieri ſolet in vinis conditis ad ſaporem, vel in alijs ad reprimendam eorum vehementiam.

Vide in voce οἶνος, vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἄδιψα. dicuntur medicamenta, quæ ſitim obrepere prohibent, quæque ſitim ſedant ſiue bibantur, ſiue delingãtur, ſiue ore cõtineantur. ſicut ἄλιμα, quæ famem. quanquam etiam ſimpliciter quæ ſitim non inferunt, ἄδιψα dici poſſunt. Ac quoniã præcipua ſitis cauſa ſiccitas eſt, patet ea quæ ſitim compeſcunt humida eſſe oportere: quib. ſi præterea frigiditas accedat, longe efficacius ſitim extinguere valeant. Illa enim humiditatem diutius conſeruat, nec eam, ſicuti calor, abſumit. Pleraque tamen etiam calida ad ſitim ſedandam faciunt, vt glycyrrhiza, quæ ideo ἄδιψος à Græcis dicta eſt, & piper in quibuſdam, ſi ore contineantur: illa quod humidi lentique ſucci ſit, hoc quia pituitam ex capite in os & fauces prolicit. Idem poſſunt etiam potiones frigidæ & eclegmata, quæ plurima deſcribuntur à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους: ex quibus vnum mox inferemus à facultate eiuſmodi ἄδιψον appellatum.

Ἀδίψαθον. Plinius ſcribit fruticem eſſe ſpinoſum in Niſyro & Rhodiorum inſulis, quem alij ἐρυσίσκηπτρον, alij διψάκον, alij διάχετον appellant.

Sed pro διάχετον, apud Dioſcor. l. 1. c. 19. eſt διάξυλον, ſed forte an legendum διάχυτον.

Ἀδιψίη, ſitis carentia quam eſſe frigiditatis ſignũ docet Gal. Hippocratis autem celeberrima ſententia eſt, Ἀδιψίη inquit ἀνεπιβλαβὲς ἐστι, id eſt nõ ſitire innoxia res eſt, & quæ correctionem non requirit, quam ſeotentiam etiam Plutarch. in libello de vtilitate ab amico capienda protulit, non ſolũ (inquit) τὸ ἄδιψον, velut Hippocr. ait, ſed ſilentiũ quoque vbique innoxium eſt; ad eandem quoq; ſententiã reſpexit Dioſc. l. 5. vbi de facultate vinorum agens, ait, καὶ τὸ μὴ διψᾶν ἢ ἄριστον ἐστι παράγγελμα, non ſitire optimum eſt præconium.

Ἄδιψος. palma Ægyptia. Eſt arbor magna, non recta, ſed contorta, viridis, odore mali cotonei, folio ſimili myrto, fructu capparis, ad mandendum quidem inutili, ſed grato odore, nullo intus ligno. Huius fructus qui paulo ante maturitatem collectus eſt, μυροβάλανος dicitur: qui vero maturus eſt & nigricans, φοινικοβάλανος. Theophraſtus arborem hanc à fructu βάλανον, quaſi glandem, appellauit. Vocatur autem ἄδιψος, quod fructus eius ante maturitatẽ decerptus, ſi guſtetur, ſitim arceat: vel qood ex huius fructu humidiore acerbo & adſtringente expreſſo potus fit ſitim extinguens, vt Solinus author eſt, qualis nobis ex pyris, pomis, & ſorbis conficitur.

Ἄδιψος. dicitur à quibuſdam ἡ γλυκύῤῥιζα, authoribus Theophraſto, Dioſcoride, & Plinio, quod dulcis radicis ſucco ſitis fameſque ſedetur. Vnde hydropicis eam multi dedere, ne ſitirent.

Ἄδιψον. catapotij nomen ab Aſclepiade compoſiti hunc in modũ. Seminis cucumeris ſatiui drach. viij. ſeminis portulacæ drach. viij. tragacanthæ drach. iij. diſſolue tragacantham ouorum crudorum recentium candido, & adde alijs optime tritis, omnibuſqoe miſtis catapotia forma, quæ in vmbra ſicces. vnum ſub lingua teneri iube, & liquorem inde ſolutum delingi. Refert Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Etiam ἄδιψα καταπότια quædam deſcribit Trallian. lib. 7.

Ἄδιψον. etiam ſilentium appellat Hippocr. de victus rat. in morb. acut. quaſi ſitim ſedans.

Ἀδρὰ δίαιτα. victus plenus. vide δίαιτα.

Ἀδράχνη. arbor eſt ſylueſtris non procera, ſimilis vnedoni, folio tantum minore, cortice nec ſcabro, nec ſquamoſo, ſed qui circumruptus videri poſſit, tam triſtis eſt aſpectu. fert fructum arbuto non diſſimilem, viret perpetuo cacumine, cum tamen inferiora folia decidant: in montibus frequens naſcitur.

Ἀδριανὸς οἶνος, vide in voce οἶνος, vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀδριανοῦ ἀντίδοτος. deſcribitur ab Aetio lib. 13. facit ad colicos, ſtomachicos, hæmoptoicos & dyſentericos, pluribuſque alijs dotibus inſignita eſt, quas eo loco Aetius recenſet.

Ἀδρόβωλον. ſic dicitur bdellij arboris lacryma, non Arabica quidem, quæ præſtantiſſima eſt, ſed Indica, quæ inquinata eſt, nigra, grandioribus glebis & conuoluta in offas, vnde illi τὸ ἀδρόβωλον nomen.

Ἀδρομερῆ dicuntur, quæ craſſis partibus conſtant, quæ & alio nomine παχυμερῆ vocantur, quibus opponuntur τὰ λεπτομερῆ.

Ἀδρὸς σφυγμός. amplus pulſus. Eſt qui ſecundum arteriæ latitudinem & profunditatem auctus eſt. Differentia eſt pulſus ſumpta à ſola diſtantia. Eſt autem ei contrarius ἰσχνὸς, id eſt, gracilis pulſus.

Ἀδυναμία. impotentia, imbecillitas, virtuti oppoſita quæ δύναμις appellatur. Eſt vero imbecillitatis nomen, quid commune inane & confuſom, nullum morbum diſtinctum, definitumq; ſignificans, cum illa potius morbos alios comitetur: Gal. lib. de ſymptom. differentijs c. 4. definit ἀδύνατον ſiue imbecillum, qood vix, difficulter, & multo tempore agit, quod conuenire videtur, communi hominum notioni, qui vulgariter oculum cruſue imbecillum appellant, quotieſcumque oculus bene non videt, nec crus probe ambulat, vt autem δύναμις, eſt αἴτιον τῆς ἐνεργείας, cauſa actionis, illiuſque propriũ eſt, vt inquit Proclus ex Platone, τὸ σώζειν τὸ αὐτὸ ὃ ἔχει, conſeruare id in quo eſt, ita quãdo hæc non fiunt, tum ἀδυναμία locum habet: ſuntque ſicut αἱ δυνάμεις, ita ἀδυναμίαι, vel in vitali poteſtate quæ ζωτικὴ appellatur in corde ſita; vel in naturali, quæ φυσικὴ & in hepate eſt; vel in animali, quæ ψυχικὴ nuncupatur, in cerebro ſedem habens: medici antiqui methodici, vt docet Gal. lib. de different. morbor. c. 5. appellare cõſueuerant ἀδυναμίας, intem-

peries partium exiguas, & quæ multos laterent, ſi enim inſignes eſſent & omnibus manifeſtæ, iam nō ἀδυναμίας, id eſt, imbecillitates ſed proprio nomine morbos appellabant: contrà vero Galen. 4. de præſagiis ex pulſib. c. 11. inquirens quonammodo cognoſci poſſit, partium facultatumque robur, vel imbecillitas, hoc ipſum refert in commodam temperiem, vel intemperiem corporum ſolidorum, eóque loci ſcribit, imbecillitates facultatis animalis comitari inſignes cerebri intemperies, quo eodem ſenſu 11. meth. c. 20. partem vocat imbecillam, quæcumque vel natura, vel prægreſſo quouis morbo intēperatior euaſerit, adeo vt ex Galeni diſciplina in omnibus corporis partibus, haud ſit alia ſtatuenda imbecillitatis cauſa, quam inſignis illarum intemperies, per quam actio læditur, quæ quidem actio læſa, ſymptoma eſt, ex morbo ſuo oriundum.

Ἀδύναμος οἶνος, vide in voce οἶνος, vbi inſigniores aliquot vinorum differentiæ explicantur.

Ἀδύνατοι. dicūtur, qui ἀδύναμοι & ἄκρατοι, id eſt qui impotentes ſunt motus, oppreſſa natura vel fatiſcente; proprie vero de ægris dicitur, qui ex virtutis imbecillitate qua mouentur, proiecti iacent, nec poſſunt vel ægerrimè ſuo loco moueri: vniuerſim vero de affectis viribus triplicis facultatis, qua corpus regitur, vitalis præſertim & naturalis, deinde animalis.

Ἀδώνιον. eſt abrotoni genos, quod in turbinibus cadorum aut teſta viui radice comprehendit: in quem modum Adonidis hortos pangebant. Eius flos ἀνεμώνη dicitur, quod is non niſi ſpirante vento vel concutiente panditur.

Ἀειγλευκὴς ſeu ἀειγλευκὴς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi inſignes aliquot vinorum differentiæ explicantur.

Ἀείζωον. ſemperuiuum, ſedum. Herba eſt, cuius tres habentur apud Dioſcoridem differentiæ. Maius, minus, & tertium, quod Græcis ἀνδράχνην ἀγρίαν, Latinis illecebram dici idem Dioſcorides author eſt. Maius deſcribitur caule cubiti altitudinem excedente, craſſitudine pollicis, pingui, virenti, vallaris lactariæ (quæ χαρακίας τιθύμαλλος dicitur) modo inſecto, folijs pinguibus, carnoſis, pollicis magnitudine, linguæ ſimilib. in cacumine, alijs in terram conuexis, alijs in capite ſtantibus, ita vt inuicem compacta ſuo ambitu cinctuque effigiem oculi imitentur: vnde & ζωόφθαλμον, & βούφθαλμον, Latinis oculis dictus eſt. Minus autem caules habet ab vna radice multos, exilia folia, rotunda, pinguia, mucronata, caulem in medio emicantem palmi altitudine ferentem vmbellam & florem herbaceum atque tenuem. Hæc duo ſedi genera refrigerant tertio ordine, ſiccant etiam, & modice adſtringunt. Tertium autem ſedi genus folijs eſt puſillis, craſſioribus, hirſutis, portulacæ proximis. Vim habet excalfactoriam, acrem, & exulcerantem.

Ἀειθαλὲς. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, quod perpetuo virenti fronde ſit.

Ἀειπάθεια. dicitur quaſi nunquam deſinens affectio: eſt vero vocabulum eorum qui ſanitatem latitudine carere exiſtimabāt, eóſque ſolos ſanos eſſe, qui perfecta tantum illa, & abſoluta fruerentur, reliquos quorum ſanitas ab illa, vel minimûm deflecteret, morboſos eſſe, ſed cum exquiſita illa ſanitas, ſi reperiri poſſit in aliquo vix momento duret, cogebantur in corporibus noſtris ἀειπάθειαν agnoſcere, quam ſententiam, ceu falſam & abſurdā reprehendit Gal. multis in locis, quamquam laudabilem ſi per ἀειπάθειαν, intellexiſſent eam perpetuam paſſionem, qua, vel in quantumlibet ſano, humidum naturale à calore inſito, perpetuo, & ad mortem vſque continenter afficitur.

Ἀείχρυσον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, ab aureo perpetuoque ſeminis colore.

Ἀειανὸν, nomen collyrij eſt apud Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad epiphoras, & veteres recentéſque oculorum affectiones, conſtat ceruſſa, cadmia vſta, & lota, ſtibio vſto & loto, thure, æris ſquamma, opio myrrha, & Gummi.

Ἀειπνές. dicitur à quibuſdam ἡ ἀναγαλλὶς authore Dioſcoride: forte ea quæ cæruleum florem gerit.

Ἀερόμελι. mel aërium, quod nunc manna dicitur, de quo vide in dictione δροσόμελι.

Ἀετίτης. eſt lapis interdum candidus, alias gallæ colore, aliquando ſubrutilus, magnitudine fere mali Perſici vel Punici, in vtero, quaſi prægnans, arenam aut lapidem continens ſonantem dum quatitur: Aiunt quidam etiam terram nonnunquam in eo contineri, eumque γαιώδη dici. in qua ſententia eſt Plinius, qui gæodem in aetitis ponit. Nam quum materia & reliquis omnibus inter ſe ſimiles exiſtant, hoc ſolo diſcrimine differunt. Dicitur ἀετίτης à colore aquilæ candicante cauda, vt refert Plinius, vel quod in earum nidis reperiatur. Dicitur grauidis continere partus cum lubricæ ſunt vuluæ & parum tenaces, ſiniſtro brachio adalligatus: idem vero facilem partum efficere, ſi feminibus alligetur.. quam tamē vim ſolis nido direptis ineſſe Plinius ſcribit. Omnes aetitæ exſiccant, quidam inſuper adſtringūt. γαιώδης ea purgat, quæ obſcurant oculos.

Ἀετοί. id eſt Agnitas, Philiſtio Italus medicus ſic appellabat venas quæ per tempora in caput aſcendunt inquit Ruff.

Ἀετός. aquila herbæ euiuſdam nomen fuit apud Pamphilum herbarium, de qua Græcorum nulli quidquam eſſe proditū refert, verum ſcriptam ſe reperiſſe in libello quopiam ex ijs, qui inſcribuntur Mercurio Ægyptio continente 36. ſacras horoſcoporum herbas, vt ſcripſit Gal. 6. de ſimpl. medicam. facultat. c. 1.

Ἀέτωμα. dicitur apud Hippocratem pars tecti in ſublime erecta. & vt Galenus interpretatur, illud quod triangulari figura ſupra tectum eleuatum eſt.

Ἀζυγὲς ὀστοῦν. dicitur à Galeno os quod à cunei forma alio nomine σφηνοειδὴς appellatur de quo vide ſuo loco.

Ἀζυγὴς ἡ.

Ἀζυγὴς φλέψ. eſt propago vna ex vena cauæ ſuperioris trunco exoriens parte dextra, & octo coſtis inferioribus inſerta. Eam ſub corde oriri ſemper à ſe obſeruatum fuiſſe Galenus prodidit, cap. 2. lib. 5. de locis affectis, & ter initio lib. 2. περὶ δυσπνοίας, & extremo lib. 3. de vſu partium, in ijs videlicet corporibus in quibus thorax longior erat. Noſtro vero ſeculo propter thoracis breuitatem ſupra cor & pericardion exoritur, ad quintam plerumque thoracis vertebram. Capiunt ex ea nutrimentum tum coſtæ octo inferiores, tum earum ſpatia, ijſque propinqua dorſi medulla & thoracis membrana, &

qui ſpinæ eo loco inſeruiunt muſculi, eiuſque rei gratia in octo pluresue ramulos finditur. Ac cum natura omneis venas geminas creauerit, vnam dextram, alteram ſiniſtram, hæc dextra tantum eſt, eamque ob cauſam ἀζυγὲς à Græcis & vulgo ab anatomicis vena ſine pari dicta eſt. Verum natura ne ſiniſtrum latus alimento ſuo defraudaret, in id interdum inſignem ramum mittit, qui perinde in ſiniſtrum, atque ipſa azygos in dextrum, ſeſe explicat.

Ἄζυμος ἄρτος. vide ἄρτος, vbi ordine alphabetico in-
» ſigniores aliquot panum differentiæ explicantur.

Ἀηδία. cibi faſtidium, quod ἀνορεξία proprie voca-
» tur.

Ἀηδόνες. eo nomine vocari ab Archilocho puden-
» dum muliebre tradit heſychius.

Ἀὴρ. aer. Eſt corpus ſimplex calidum & humidum: Vnum eſt ex mundi elementis, ex quo non modo omnia componuntur, verum etiam conſeruantur. Siquidem non modo corpori noſtro circumfuſus, ſed inſpiratus etiam magnam vim babet ad tuendam, vel corrumpendam ſanitatem. Optimus enim eam conſeruat, vitioſus corrũpit. Is autẽ optimus eſt, qui prorſus ſit purus, cuiuſmodi eſt qui neque ſtagnorũ, neq; paludum habitu, neq; maligna profundi cuiuſdam ſpecus exhalatione infectus eſt. Mal⁹ autẽ qui ex cloaca in quã magnæ vrbis aut exercitus ſordes conuehuntur, vitium contraxit. Malus quoque, qui ex animaliũ aut olerũ putredine, aut fimo coinquinatus eſt, quiqoe ob ſtagnũ aut flumen vicinum nebuloſus redditur, quique etiam celſis vndique montibus cauo in luco concluſus nullis flatibus agitatur. Hic enim ſuffocans putriſque eſt, ei nimirum ſimilis, qui in domibos quibuſdam clauſis eſt, in quibus ob putredinem, quia non difflantur, plurimus ſitus colligitur. Eſt autem omnis eiuſmodi aer omnibus ætatibos noxius, vt contra, qui omnino purus eſt, omnibus ætatibus ſalubris. Reliquæ vero ἀέρος differentiæ, quæ ex calore, frigore, ſiccitate, atque humiditate habentur, non eodem modo in omnibus hominibos ſe habent, ſed corporibus quæ optimo temperamento ſunt, etiam aer optime temperatus, ſaluberrimus eſt: in quibus vero aliqua qualitas exuperat, ijs vtiliſſimus ille cenſendus, in quo maxime contraria qualitas excedit, vt frigidus calidæ, calidus frigidæ, humidiori ſiccus, ſicciori veru qoam par ſit, tanto humidior, quanto ſiccitas modum excedit. Eas omnes qualitates aer admittit pro aquarum, regionum, & aliarum rerum, quæ ipſum circumſtant, differentijs, à quibus plerumqne in contrarias naturæ ſuæ qualitates alteratur. Per ſe enim calidus humiduſque eſt. humidus quidem ſimpliciter & κατ' ἐξοχὴν, ſiue abſolute, calidus vero non item; quod ea qualitas in igne præpolleat.

Ἀὴρ inſuper, ſic docente Erotiano in ſuo lexico, vo-
» catur ſpiritus noſter, τὸ ἐκ ἡμῶν πνεῦμα, aer quam
» efflamus; Graue olentem etiam expirationem
» per anum ſignificat, eodem authore; Notatur
» etiam poni pro balnei parte, apud Galen. 1. ad
» Glaucon. his verbis ἐν τῷ ἀέρι τῷ βαλανείου χρονίσας.

Ἀθαλάσσιος, vel ἀθαλάσσωτος οἶνος, vinum maris expers
» vide οἶνος vbi inſigniores aliquot vinorum diffe-
» rentiæ explicantor.

Ἀθανασία. eſt Antidotus quam deſcribit Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, hepaticis commoda, nephriticis & ictericis. Recipit hæc. Croci drach. ij. cinnamomi drach. j. nardi drach. ij. caſſiæ, myrrhæ, iunci odorati, ſingulorum drach. j. Excipiuntur melle Attico. Mooet ſudorem copioſum data fabæ Græcæ magnitudine.

Eſt & eiuſdem nominis Antidotus alia quam Paulus lib. 7. cap. 10. ad Oribaſium refert, præcedentem quidem omnem materiam, ſed pondere inæquali complectens, & præterea opium. quam ille ſcribit dolorem lenire & pleuriticis conuenire, & veluti Philonium exhiberi.

Eſt etiam apud Galen. alia antidotus, Ἀθανασία «
quæ ad mithritatem refertur, cuius illic varias «
& diſcrepantes deſcriptiones affert, quam facere «
inquit, ad venena, omnium venenatorum mor- «
ſus, & quibus cibus in ventriculo aceſcit, quique «
ſaoguinem reijciunt 2. de antid. c. 8. Præterea an- «
tiquas tuſſes: hepatis, lienis, veſicæ, & vteri mor- «
bos ſanare, Myrepſus antidotos Athanaſias plu- «
tes deſcribit ſect. 1. de antidotis, Trallianus «
etiam libro octauo capite ſecundo hepaticam. «
Ἀθανασίαν nuncupatũ deſcribit, ad nephriticos & «
ictericos vtile, conſtans croco, cinnamomo, nar- «
do, caſſia, myrrha & iunco odorato, melle attico «
exceptis: Cęterum ἀθανασία ſic appellatur earum «
compoſitionum quælibet, ab immenſa illios ef- «
ficacia, quod videatur propemodum vſu ſuo ho- «
mines reddere immortales. «

Eſt etiam ἀθανασία collyrium ἄδηκτον, quod deſcribitur ab Aetio lib. 7. c. περὶ τῶν ἀδήκτων καὶ λευκῶν κολλυρίων. hoc eſt, de morſus expertibos & albis collyrjis.

Ἀθέλγεται. idem quod μειοῦται καὶ διαλύεται, Id eſt, remittitur & reſoluitur, apud Hippocratem.

Ἀθήρωμα. eſt tumor concolor, doloris expers, in quo aliquid pulticulæ, quæ ἀθήρα vocatur, ſimile, tunica quadam membranoſa concluditur, cũ quo ſimul aliquando lapidoſa quædam duraque corpuſcula & alia inſtar ſulphuris ramenta reperiuntur. Interdum vero veluti manſa gallinarum oſſicula. Aliquando vero quaſi pilos craſſiſſimo humori implicitos inueniſſe ſe Leonidas prodidit: Philoxenus vero reperta à ſe animalia intra humorem condita, culicibus aut exiguis muſcis ſimilia. Eſt autem ἀθήρωμα oblongum, eminens, durumque, quod vt digitis non facile cedit propter humoris craſſitiem, ſic vbi ceſſerit, haud prompte reuertitur. quibus quidem notis diſtinguitur ἀπὸ τῶν μελικηρίδων, quæ rotundior, humilior, latior, molliorque eſt, & facilius vt digitis cedit, ſic poſtea recurrit.

Scribendũ vero eſt non ἀθέρωμα, ſed ἀθήρωμα, «
deducitur enim ab ἀθήρα, quæ vox per η non ε «
ſcribitur apud Gręcos omnes, eſt vero ἀθήρα pul- «
ticula liquidior, atq; hinc liquet quãtum ſit hal- «
lucinatus Horatius quidam Limanus, qui librũ «
Galeni de tumoribus præter naturam in Lati- «
num conuertens, ariſtæ aliquid ſimile in ipſis «
atheromatis inueniri dixit, ita exponens hæc Ga- «
leni verba cap. 6. libri laudati, ἀθέρα τι περιεχό- «
μενον, eo motus, quod ἀθέρες apud Græcos ſum- «
mas, præſertimqoe hordei ariſtas, ſiue etiam ip- «
ſas prout aliqui volunt, reijculas ſpicas ſignifi- «
cent, qua de re verbum ἀθερίζειν ortum, quod «
pili facere ac nihili pendere ſignificat, ſed vult «
Gal. in atheromate ἀθήραν, id eſt pultem conti- «
neri, quam Dioſcor. li. 2. c. 83. ex zea in tenuem «
pollinem redacta, & aqua demum ſic decoquen- «
do ſubacta, vt ſorbitio liquidiori pulticulæ, «
(quam Græci πτισάνην vocant) ſimilis eua- «

» dat, factam eſſe voluit de qua infra.

A'θηνᾶ. eſt emplaſtrum laudatum ab Aſclepiade, deſcriptum ab Oribaſio, Aetio, & Paulo. Recicipit autem Cadmiæ drach. xx. æris vſti, malicorij, gallarũ, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, ſalis ammoniaci, ſquammæ æris, nitri, aluminis ſciſſi, aluminis rotundi, iridis, miſyos, atramenti ſutorij, chalcitidis, æruginis, aloes, myrrhæ, thuris, ammoniaci thymiamatis, galbani, ſingulorum drach. xxx. ceræ, picis, ſingulorum drach. c. vel vt alij habent, cc. colophoniæ drach. cccc. olei ſexuncem. Hoc quidem modo apud Oribaſium habetur. Aſclepiades autem habet aloes drach. xii. myrrhæ drach. xii. & ammoniaci thymiamatis drach. xvi. Arida ad ſolẽ æſtiuum aliquot diebus teruntur. deinde ea quæ liquari poſſunt liquefacta adijciuntur & vniuntur. Magna vi pollet in capitis & neruorum vulneribus: & à Paulo lib. 4. inter ἐναιμοις φάρμακα cenſetur.

Apud Gal. 2. κτ. γένη c. 2. alia habetur deſcriptio
» huius emplaſtri, & lib. 6. eiuſdem operis cap. 10.
» vbi emplaſtrum fuſcum eſſe inquit ab Andro-
» macho ſcriptum, cæterum pro A'θήνα, ſcriben-
» dum ἀθηνᾶ ex Aetio, & Paulo.

A'θὴρ. vt inquit Galenus, ſignificat apud Hippocratem, & quod in hordeo acutum eſt vt in lib. 2. de morbis, & eius partis ſummum quæ in cuſpide ſagittæ πώγων, hoc eſt barba, appellatur, vt lib. 5. τ ἐπιδημιῶν.

Galli in ſagitta (Barboleures) recte vocant,
» Celſus l. 7. c. 4. ſpicula, ſed & eodem authore
» Gal. ἀθὴρ extremam menti partem ſignificat.

A'θηνίππιον. nomen eſt collyrij ad multa oculorum vitia perutilis apud Scribonium Largum, cuius compoſitio ſic habet. Pompholygis lotæ * P. VIII. æris vſti * P. VIII. croci * P. IIII. myrrhæ * P. III. nardi * P. VI. ſemis & victoriati. (vel vt Marcellus habet lib. 8. nardi ſpicæ * P. I. & pondus victoriati) lapidis hæmatitis * P. II. & victoriati. piperis albi grana decem. opij * P. aut victoriati (vel vt Marcellus habet eodem loco) opij * P. I. & pondus vnius victoriati commis * P. X. Teritur vino Chio.

ἀθηνίππιον πύγχρωστον. eſt collyrium apud Galenum lib. 4. τ κτ τόπους, ſed à præcedenti omnino diuerſum. Ex quo apparet τὸ ἀθηνίππιον nomen pleriſque collyrijs commune fuiſſe, ſicut & ἀπαλὸν τὸ.
» Eſt vero hoc collyrium ex eorum genere, quæ
» διάσμυρνα vocãtur, alio quoque nomine εὐώδες ap-
» pellatur, ſed ἀθηνίππιον malim, vt eſt apud Gal.
» l. 4. τῶν κτ τόπ.

A'θάρα, & ἀθάρη atque etiam ἀθήρη; Budæo confir-
» mante per η, vel α, & non per ε ſcribi, niſi η in ε
» ſecundum æolicos, atque ipſos etiam Doricos
» tranſmutatam velis ἀθέρα ſcribendo; ſic voca-
» tur pulticula liquidior & ſorbilis, quam Dioſcor.
» l. 2. c. 83. ex zea in tenuinem pollinem redacta, &
» aqua demum ſic decoquẽdo ſubacta, vt ſorbitio
» liquidiori pulticulæ (quod Græci πολτάριον vo-
» cant) ſimilis euadat, factam eſſe voluit; Paul. l.
» 7. Dioſcoridis verba tranſcribens, non ex zea
» modo, ſed ex frumenti etiam farina fieri poſſe
» adiunxit. Quin & ex olyra Plin. l. 22. c. 25. vbi
» atharam vocat, alijque ex amylo vel milio fieri
» affirmant, addentibus quibuſdam mel & ouum,
» alijs vero caſeum aut lac, nonnullis autem, no-
» ſtro etiam æuo, lac & butyrum, Eſt autem vox
» hæc Græcis quidem recepta, quam Plin. Ægy-
» ptiam eſſe dixit, vnde Heſychius ἀθάραν apud Æ-
gyptios, eſſe ſcripſit edullum quoddam, ex triti- »
co cum lacte cocto; & Gal. 2. ad Glaucon. inquit, »
multos Alexandriæ inter alia ἀθάραν edere, vnde »
clare liquet fuiſſe Ægyptium aliquod edullium. »

A'θήρωμα. vide ſupra ἀθέρωμα: Rectius autem ἀθήρωμα »
legeris, eſt enim deriuatum ab ἀθέρα. »

A'θάρα. athera, vel athara, vt legitur apud Plinium lib. 22. cap. 25. Eſt pulticula liquidior & ſorbilis, ex tritico zeaue molitis inque tenuiſſimum pollinem redactis confecta, infantibus conueniens. Eſt autem ſorbitio ex zea tenuiſſime, ſicut ſcripſit Dioſcorides, molita, quaſi liquida pulticula, cataplaſmatis efficax. Vox quidem hæc Græcis recepta, quam tamen Plinius Ægyptiam eſſe dixit. Ab ea, ἀθηρώματα nomen videntur accepiſſe; propterea quod in his quiddam pulticulæ huic ſimile contineatur.

A'θλητικὴ ἕξις Athletica habitudo. Dicebatur olim carnoſa, plena & robuſta. Talis enim erat Athletarum. Eam autem non natura, ſed ſummo ſtudio comparabant & arte, quam ἡ μεταπολὴν appellarunt. Huius enim finis fuit, ita curare corpora, vt multa ſolidaque carne & ſanguinis tenacis atque optimi copia abundarent. Neque enim vires tantum, ſed etiam molem ponduſque corpori adijcere conabantur, vt hac etiam ratione aduerſarium proſternerent: id quod fiebat multo tum cibo tum exercitio. Cibus autem erat, qui non facile difflueret & diſſiparetur, ſed valentis prorſus materiæ hoc eſt, craſſus & viſcoſus, vt bubulæ & ſuillæ carnes, panis ex caſeo, & illa, vt ait Galenus, publice laudata ſimilago, & quæ ex ea fiunt bellaria, quæ ille lib. 5. ſanit. tuendæ ſcripſit ab Athletis ſtudio præparari, his ad ea quæ moliuntur apta. Panis eorum, peculiari vocabulo coliphium olim dictus eſt, ἀπὸ τῶ κῶλα καὶ ἶφι, hoc eſt, à membrorum firmitudine. Sumebatur autem ab illis cibus nullo ordine, nullaque lege, vt ſic facilius aſſueſcerent omnia aduerſa ferre. Itaque & crapulæ & ſomno intempeſtiue indulgebant, in puluere & cœno volutabantur, & ad omnia honeſta naturæ munia inutiles, Epeo Homerico quam ſimillimi euadere nitebantur. Qui his artibus talem corporis habitum comparauerãt, Athletæ præſtantiſſimi habebantur, ipſaque habitudo corporis ἀθλητικὴ ἕξις dicebatur. Factum tamen eſt poſtea, vt eo quoque nomine omnis corpulenta & firma habitudo vocaretur, etiam in ijs qui athleticam non excercerent. Inde apud Plautum pugilice, pancratice, atque athletice valere, pro optime & firmiſſime: & apud Celſum lib. 4. c. 6. athleticus victus pro valido & ad vires firmandas accommodato vſurpatur, quemadmodum Budæus in Pandect. annotauit. Cæterum athleticam illam habitudinem Hippocrates cenſet non eſſe ſecundum naturam, & ea meliorem eſſe ſalubrem. Namque propter vaſorum plenitudinem proxima periculo eſt. Itaque neutra potius quam ſimpliciter ſalubris dici debet, propter imminens periculum, niſi κατ' ἀρχὰς protinus ſoluatur: alias, vt ſcribit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. inculpabilis eſt, quod Athletæ & bonis abundent humoribus, & vires habeant robuſtas. Eorum quoque ſanguinem optimum eſſe, idem lib. de atra bile prodidit.

Sed & contra atleticam habitudinem. apud »
Galen. plura legeris, in oratione ſuaſoria ad ar- »
tes c. 6. & in vniuerſum de eorũ habitudine, & »

» agendi modis plura mercurial. in Gymnaſt.

Ἀθλιπτος εἰς βολή. incomprehenſa, inuaſio febrilis
» dicitur, Gal. 3. de præſag. expulſib. vide εἰσβολή.

Ἀθλιπτος ἐπισημασία.

Ἀθροισμα. vocabulum eſt empiricę ſectę proprium, de quo vide in dictione ἱμπειρικοί.

Ἀθρόον. quod adſtrictum eſt, & in ſeipſum contractum. Contrarium eſt diſtracto atque diſperſo.

Ἀθρόως. Gal. 1. de cauſis ſymptom. ſic interpreta-
» tur, vt idem ſit quod τὸ κατὰ τὰ μεγάλα ἅμα καὶ τα-
» χέως, id eſt quod vehemens eſt & cito fit, illique
» opponitur ἠρέμα, καὶ κατὰ σμικρὸν lente & paulatim
» vt aphor. 36. l. 4. ſect. 2. Coac. prænot. & τὸ βρα-
» χὺ i. ſenſim: idē Gal. 2. Aphoriſ. 18. docet, ἀθρόον
» dici, quod breui temporis ſpatio atque ſtatim
» fit, ſic in coacis prænot. dicuntur κόπρανα ἀθρόα,
» ſtereora affatim prodeuntia, & 30. Epid. ægro. 4.
» ἀθρόον κατὰ μικρὸν διαχώρημα, id eſt ſtatim & breui tē-
» pore effuſum, & 1. epid. in hiſtoria Sileni, οὔρησεν
» ἀθρόον, minxit affatim, denique ἀθρόον πολὺ ſæpe
» coniungit Hippocr. vt in vxore Philini, cui κατὰ
» βραχὺ opponit.

Ἀθυμίη. metus & triſtitia, animi deiectio atque
» deſperatio. vide δυσθυμίη.

Ἀθώρηκτος; ὁ μὴ μεθύων apud Hippocr. non ebrius
» non temulentus, lib. περὶ ἐπικυήσιος, dictum παρὰ
» τὸ μὴ θωρήσσεσθαι.

Αἰγεάτης οἶνος. vide οἶνος, vbi inſigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Αἰγείρινον. vnguentum populneum, quod ex vua quæ fructus eius eſt & βρύον dicitur, verno tempore conficitur, cum plorimum grauis eſt prægnanſque reſina. Eſt & nomen τῆ ἀκόπου φαρμάκου, cuius deſcriptionem explicat Paulus lib. 7. c. 19.
» Dicitur & μυρέψικον recipitque nigræ populi
» fructus Reſinam abiegnam ſtrobilinam vel Te-
» rebinthinam atque oleum.

Αἴγειρος. populus. Arbor eſt duûm generum. vnom αἴγειρος λευκή, alterum αἴγειρος ſimpliciter dicitur. Vtrumque procerum, ſine flore ligno æque candido, folio bicolore, crepitante, in iuuenta quidem circinatæ rotunditatis, in ſenecta vero anguloſo, inferne herbaceo, ſuperne candicante, pleno lanugine, quæ vt iulus euolat. Diſcrimen hoc eſt, quod nigræ populi caudex procerior læuiorque ſit, albæ læuis & carnoſus, nigræ etiam magis ſcaber, foliumque anguſtius quam albæ. Ad hæc nigra ſterilis prorſus eſt. alba fert vuas, quas βρύα vocant, vnguentis aptas.

Non erit ἀπροσδιόνυσον. vnguenti populei, po-
» pulique temperaturam, qua de nonnulli certant
» paucis explicare. Populum arborem, vulgata
» Galeni interpretatio calidam ſtatuit in ordine
» tertio: Græcus codex in primo; vulgatæ inter-
» pretationi fauent Scrapion, Auicennas, & Ori-
» baſ. 2. ad Eunap. & lib. 15. ad Iulianum Cæ-
» ſarem; Codici Græco, Arabes multi, quos Sera-
» pion recenſet, ſtatuentes eſſe temperatæ calidi-
» tatis, cum frigiditate modica. vtrum ſit verius
» haud facile dixeris, ſed lectioni Græcæ potius
» tribuenda veritas videtur ex doctiſſimi Manar-
» di iudicio, cum & illi patrocinentur, Paulus Ga-
» leni Simia, Conſtantinus Monachus, & Græcus
» (quiſquis ille fuerit) qui multorum capitum li-
» bri de ſimplicibus medicinis Galeni ſummas
» collegit, cum ſit præterea arabica illa Galeni
» interpretatio, tot mendis fœde deturpata, tot
» erroribus cumulata, vt fidem exiguam mereri
» videatur, ipſaque Serapionem Auicennam atque
Oribaſium in errorem impuliſſe, ſed præ cæte- «
ris natura Populi perpenſa hoc nos docere vide- «
tur, in qua non ſapor, odor, vllaue qualitas eſt «
quæ præcellentis caloris, ſed moderati potius «
argumenta præbeat; ſi igitur populi fructus «
primum caloris gradum non tranſcendunt, erit «
& populneum vnguētum frigidum iudicandum, «
in quo præter populi fructus & adipem modice «
calida, ſint reliqua omnia frigida, & eorum pars «
bona ad ſupremos vſque ordines attollatur. «

Αἰγίδιον. eſt nomen collyrij, quo fluxiones commode ſiſti poſſunt, quod genus στακτὸν appellant. Deſcriptio habetur apud Aetiom.
Tetrabl. 2. ſerm. 4. c. 113. & ipſum facere inquit «
ad ſuffuſiones, oculos, purulentos, prolapſus & «
plurimos oculorum affectus, ſed pro αἰγίδιον le- «
gendum exiſtimo αἰγίδιον. «

Αἰγικόν. à quibuſdam dicitur ὁ ἄγχουσα, authore Dioſcor. quod capris grata ſit pabulo.

Αἰγίλωψ. eſt apoſtema inter maiorem oculi angulū & nares, ruptum atque exulceratum (antequam enim diſruptum exolceretur, ἀγχίλωψ vocatur authore Paulo) quod aliquando neglectum paruam fiſtulam aperit, per quam pituita aſſidue diſtillat, idque aſſidue male habet oculum. nonnunquam etiam exeſo oſſe vſque ad nares penetrat, atque interdum naturam carcinomatis induit; Intentæ in eo venæ & recuruatæ ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & leni tactu irritatur, inflāmationemque in eas partes quæ coniunctæ ſunt euocat, ipſique oculo propter vicinam frequenter damnum accerſit, per naturale paruom foramen quod in angulo habetur, vt ſcripto prodidit Aetius. Ex his eos qui quaſi carcinoma habent curare periculoſum eſt, eos vero quibus ad nares tendit, ſuperuacuum. neque enim ſaneſcunt. at qoibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio, quæ quanto angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt, quoniam perauguſtum eſt, in quo verſari manus poſſit. Dicitur & abſceſſus is αἰγιλώπιον & ἀγχίλωψ à Gal. in Iſagoge, vel medicoc. 15. & in definitionibus medicis; is vero ſic affectus appellatur, quia capris proprius eſt, ac fere perpetuus, legimus & pro codē αἴγιλος τό.

Eſt & αἰγίλωψ auenæ genus vnum quod ſpecialiter Latini feſtucam appellant: ea autem herba eſt, qoæ non niſi poſt annum ex ſemine ſuo gignitur. folio eſt tritici, ſed molliore, ſummo in capite ſemina bina ternaue tubra habet, ex quibus ariſtæ capillamenti modo prætenues prodeunt. Spica illi ante meſſem decidit, ita vt ſpicilegij tempore ſpica ipſa inanis & orba grano, vaneſcenſque culmus, quaſi feſtuca reperiatur: vnde inditum illi à Latinis feſtucæ nomen fuiſſe veriſimile eſt: eamque ob id Virgilius poeta ſterilem auenam appellaſſe videtur frugum peſtes enumerans hoc verſu:

Infelix lolium & ſteriles dominantur auena.

Sie autem fortaſſe dicta eſt Græcis, quod illita cum farina herba τῷ αἰγίλωπι oculorum vitio medeatur. vide βρόμος.

Eſt & αἰγίλωψ, authore Plinio arboris glandiferæ ſpecies, quæ fert panos atentes, muſcoſo villo canos, non in cortice modo, ſed & è ramis dependentes cubitali magnitudine, odoratos.

Αἰγιλώπιον. forma diminutiua apud Dioſcor. l. 2. «
dicitur pro αἰγιλώπιον & αἰγίλωψ. «

Αἰγιο. vox eſt quæ in coacis Hippocratis habetur «
aphor. 36. l. 1. ſect. 2. pro certo quodam affectu, «
ſed

ſed qualis ille ſit incertum: Hollerius ſuſpicatur eſſe τάραξιν, quemdam oculi morbum, vel agitationem oculorum, qualem procellæ turbineſque terra marique commouent, aut concrementum quoddam, implexis ciliorum pilis lentore pituitæ, vel denique vlcuſcula quædam, aut abceſſus in oculorum angulis. alij pro (αἰγίδες) illic ἀγχίλωψ reponunt, vel αἴγιλον, de qua Gal. in exeg. qui ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκον ἕλκος interpretatur, id eſt ſubalbã in oculis cicatricem, vt in prorrhetico, καὶ τοὺς λευκαντιζόντας ὁμματους, id eſt albeſcẽtes humores cõcretos, ſicut in Coac. prænot. Hipp. 2. prorrhet, αἰγίδας, inter ἀχλύας & νεφέλας reponit, Caluus nõ inſcite guttam albam ex rei ſimilitudine expreſſit, quaſi craſſius illud excremẽtum velut turbine quodam agitatum, vi in oculos irruat, & ſuo concremẽto ceu guttã paruam imprimat; quo alludunt, qui αἰγίδα oculorũ turbinem atque vertiginẽ interpretantur: αἰγὶς itaque eſſe videtur albicans quædã concretio, quæ ex vapore caliginoſo, & craſſiore quodã excremento, pupillæ inhæret, eiuſque lumini officit, vox alioquin rara & inſolens.

Αἰγλίη. dicitur apud Hippocratem in oculis albicãs cicatrix, vt in prorrhetico: & albeſcentes humores concreti, vt in Coacis prædictionibus.

Αἰγόκερας. ſic dictum eſt antiquis fœnum Græcum, quod proprie τῆλις appellatur. ſcilicet à ſiliquarum figura, quas ſimiles habet corniculis caprinis vel etiam bubulis. vnde & βούκερας quoque à Theophraſto cognominatur. Idem & Galenus annotauit in explicatione vocum Hippocratis.

Αἰγοπρόσωπον. genus collyrij, vide αἰγίδιον.

Αἰγύπτια καὶ φοινικικὰ ἕλκεα. vlcerum quorumdam appellationes ſunt de quibus in voce ἕλκος.

Αἰγυπτία nomen eſt medicamenti ſtomatici, quod habetur apud Paul. l. 7. c. 14. conſtat melle, oleo, reſina Terebunthina & croco liquefactis in cacabo: illius vſus eſt in reliquiis inflãmationum ſub finem diſcutiendis.

Eſt & Αἰγυπτία peſſi nomen, cuius compoſitionem Paulus explicat l. 7. c. 24. conſtat melle, reſina Terebinthina, butyro roſaceo vel ſuſino, croco, quibus inflãmatio abeſt æruginẽ addunt.

Eſt etiam huius nominis Emplaſtrũ Cephalicum Andromachi quod deſcribitur ab Aetio l. 15. c. 13. conſtat, cera ſpuma argenti, Thymiamate, lana ſuccida vſta, Ariſtolochia, thure, ſquamma æris, ſtomomate, myrrha, opopanace & oleo Sicyonio vel antiquo; eximiam habere inquit diſcutiendi & emolliendi vim, & vlcera maligna ad cicatricem perducendi. Deſcribitur Paulo aliter à Gal. l. 6. κατὰ γένη c. 8. & 9. ex diuerſis authoribus atque etiam cap. 12. ex Damocrate.

Αἰγυπτία, præterea nomen liquidi collyrij eſt apud Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad callos & oculorũ albugines.

Eſt & αἰγυπτία, auricularis cuiuſdam compoſitionis nomen, deſcriptæ à Gal. 3. κατὰ τόπ. c. 1. Eſt & medicamenti nomen ad neruorum vulnera, quod à Gal. deſcribitur 3. κατὰ γένη c. 9. ibidemque ex variis authoribus multiplex.

Αἰγυπτία στυπτηρία. Ægyptium alumen, quod & σχιστὴ & τρίχιτις appellatur.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. Ægyptium oleum: maior vnguẽtorum, atque oleorum pars apud celebriores veterũ authores Ægyptiorum cognomina ſibi vendicauit propter myrrhę copiam, Hippocrates, vt Galen. in exegeſi ſcribit, quatuor eorũ genera recenſet. vnũ αἰγύπτιον ἔλαιον, alterũ αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Tertium αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Quartum αἰγύπτιον μύρον: de quibus hæc ſunt tibi ſigillatim notanda.

Αἰγύπτιον ἔλαιον. oleũ Ægyptium, ſcribit Gal. in exegeſi, illud apud Hippocr. vocari quod veteres κίκι καὶ κίκινον appellabant.

Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκόν. Ægyptium oleum album, ſignificat id quod ex lilijs paratur, atque idem liliaceum & Suſinum oleum nominatur, κρίνινον καὶ σούσινον, eo vtitur ſępe Hippocr. l. 1. περὶ γυναικ. & λευκὸν ſimpliciter dicitur lib. 2.

Αἰγύπτιον μύρον λευκόν. Ægyptium vnguentum albũ, dici ſcribit Gal. apud Hippocr. quod & μενδήσιον vocatur, compoſitum ex lilijs & aromatibus: quamobrem vnguentum non oleum nuncupatur; idem vero & κρινόμυρον, καὶ σούσινον μύρον vocatur. eo ſæpe vtitur Hippocr. in tota γυναικείων πραγματείᾳ. & lib. de ſuperfœtatione appellatur ἐνῶδες, idem & μύρον λευκὸν ſimpliciter dicitur l. 1. περὶ γυναικ. eo vero antiquitus mulieres vtebantur nimium cutis candorẽ occulere volentes appellabant autem, etiam alio nomine παιδέρωτα, vt author eſt Pauſanias. vide μενδήσιον.

Αἰγύπτιον μύρον Ægyptium vnguẽtũ: hoc quid eſſet explicans Gal. ait, τὸ διὰ τῆς αἰγυπτίας μύρον ἀκάνθης τοῦ ἄνθους, ὅπερ καὶ μετώπιον ὀνόμαζον id eſt quod è floribus Ægyptiæ ſpinæ conſtabat, appellatumque eſt metopiũ: ſunt qui Hermolaum & Ruellium ſequuti, Galenum erroris inſimulent quod metopiũ idem fecerit cũ vnguento Ægyptio, propterea quod Didymus apud Athenæũ, vnguentum Ægyptiũ ſtactem faciat, metopinmque à Dioſcor. & Paulo, valde ab Ægyptio diuerſum ponatur, Sed meo quidem iudicio, ſtacte & vnguentum Ægyptiũ non parum inter ſe differũt: etenim vnguẽtum hoc ex pluribus commixtis, puta cinnamomo, myrrha & alijs conſtabat, vt patet ex Theoph. lib. περὶ ὀσμῶν. (de odoribus) erat vero ſtacte, vnguenti genus omnium ſimpliciſſimũ, vt ibid. docet Theoph. quam ex ſola myrrha conſticiſſe tradit Athæneus lib. 15. c. 15. Dioſcorides ipſius myrrhæ pinguitudinẽ fuiſſe ſcribit: neque contrarium innuit ipſe Athenæi locus in 15. dipnoſoph. vbi tantum aſſerere videtur Didymus, vnguentum Ægyptium fuiſſe ab Achæo pro ſtacte expoſitum, ſed eo loci potius, interrogantis inſtar de illo ambigere videtur. Cęterum αἰγύπτιον μύρον apud Gal. 2. κατὰ τόπους μενδήσιον nominatur à regione in qua paratur, & ab authore Megaleum.

Αἰγώνυχον. dictum eſt τὸ λιθόσπερμον, authore Dioſcoride, forte à ſeminis ſoliditate & duritia.

Seu quia vngulas caprinas duritię æmuletur.

Αἰδοῖον. penis, membrum virile, quod alio nomine etiam καυλὸς dicitur, vt ſcribit Galenus. Eſt pars viri exerta ex oſſiũ pubis ligamentis nata, primũ concubitus organũ. Fit ex duobus ligamẽtis, raris, ſanguine craſſo & nigro plenis, tactu exquiſito præditis, ex oſſiũ pubis cõmiſſura prope totis prodeũtibus, ſuperne vnitis inferne diſtãtib. quantum poro vretico perficiendo, cum cute & membrana carnoſa ſufficiat, donec in glandem, penis finem, deſinant. Venas habet atq; arterias tum magnas, tum multas ab illis prodeũtes, quę os ſacrũ præteruehuntur, neruos autem tum à ſextæ coniugationis ramis, qui ad coſtarũ radices deſcendunt, tum ab infima ſpinali medulla.

Huic autem parti nomina multa & appellationes, Græcos indidiſſe legimus: πόσθη enim id

» eſt mentula vocatur: dixere & οὐρὰν, id eſt penem
» & caudam, vt & σαύνιον Polluci, quaſi haſta ſit:
» κορύνη etiam in oraculo, & κωλῆ apud Ariſtoph.
» dixere & σάτερον & τύλον, id eſt callum, & κριθὴν,
» Latini mutonē, vnde mutoniari & καυλὸν id eſt
» caulē: hæc & pars ἀναγκαῖον dicta nimirū ad ge-
» neris propagationem neceſſaria; ſunt qui eam
» οἶφον vocauerint, vnde deductum σπαρμωρεῖν i. ſub-
» agitare ſeu futuere; hinc Ariſtophanes in nebu-
» lis γυνὴ σπαραμωρευθεῖσα χαίρει. Sunt etiam qui αἰ-
» δοῖον notent dici à Ruffo & Hippocr. τὸ γυναικεῖον,
» pudendum muliebre totum cum exterioribus
» quod Latinis cunnus eſt.

Αἰδοῖα. teſticulos apud Ariſtotelem Gaza interpre-
» tatus eſt.

Αἰδοιικὰ φάρμακα. apud Paulum medicamenta dicū-
» tur morbis inguinis medentia, ſed & quæ pudē-
» dis adnaſcuntur αἰδοιικὰ ab ipſo appellantur.

Αἰδοιπαλμὸς. in vulgari lex. morbus τῶν αἰδοίων, puden-
» dorum qualis eſt ſatyriaſis & priapiſmus.

Αἰδοῖον. membrum genitale, inguen, eodem modo
» quo Latini plurali numero verenda & pudenda
» nominant, à pudore; ab Ouidio dicitur etiam
» pars pudibunda.

Αἰεὶ. ſignificat apud Hippocratem aliquando τὸ ἕως, id eſt, donec, ſicut & apud plero ſque veterum.

Αἰθόλικες. ſunt, authore Galeno, ἐν γλώσσαις, in ſumma cute circuli quidam rubentes, ijs ſimiles qui ab igne excitantur. ſic dicti ſunt ἀπὸ τοῦ αἴθειν. Sūt qui ſcribant per υ αἰθύλικες, quibus ſuffragatur author explicationis vocum Hippocratis.

» Alij rectius ſcribendum cenſent ἀιθόλικες, ſicut
» magna ſcriptorum pars habet, Ethymologo au-
» tem, Lexico veteri & Varino ἀιθόλικες dicuntur
» αἱ ἀπὸ τῆς ὀπτασίας φλυκτίδες in ſumma cute ex-
» tantes puſtulæ, vocantur nec non αἱμάλωπες vt
» ait Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Αἰθολικώδεα. Galenus, ἐν τῇ γλώσσῃ τοὺς αἱμάλωπας interpretatur.

Αἰθάλη. apud Hippocratem dicitur λιγνὺς, hoc eſt fumus & fuligo.

Αἰθερῶδες πνεῦμα. pro ſpiritu tenuiſſimo apud Gal.
» 2. ad Glauconem.

Αἰθιοπικὴ ἐλαία. à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀγριελαία, id eſt, oleaſter, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Αἰθιοπικὸν. aliquando dicitur abſolute apud Hippocr. Tunc autem debet ſubintelligi κύμινον.

Αἰθιοπίς. herba eſt folijs verbaſco ſimilibus, perquam hirſutis denſiſque, in orbem circa imam radicem ſparſis, caule quadrangulo, aſpero, craſſo, arctio aut apiaſtro ſimili, multis alis concauo: Fert ſemen erui magnitudine, in ſingulis conceptaculis geminum. Radices habet ab eodem ceſpite numeroſas, longas, craſſas, & guſtu glutinoſas, quæ ſiccæ nigreſcunt, itaque durantur, vt cornu poſſint videri.

Αἴθοπα οἶνον. quale Homerus vocet leges in voce
» οἶνος, vbi ordine alphabetico inſigniores aliquot
» vinorum differentiæ explicantur.

Αἰθύλικες. vide paulo ante αἰθόλικες.

Αἱμάλωψ. eſt ſugillatio in oculis, ex plaga aut ictu effuſo ſub contuſum locū ſanguine. Sic quidem Archigenes definiuit, qui etiā idē malū ὑπόσφαγμα appellauit apud Gal. 4. κατὰ τόπ. ſic dicitur quaſi αἷμα ἐν ὠπὶ: etiamſi in omni alia corporis parte naſci dicique poſſit. Siquidem Dioſcorides etiā cruorem per adipem ſparſum αἱμάλωπα nuncupauit, ſcribens lib. 2. cap. de hircino & ouillo ſeuo: τρίβειν τε ὀλίγον ὕδωρ ἐπιχέων, ἄχρις ἂν μηκέτι αἱμάλωψ ἐκκρίνηται. Hoc eſt, tere paulatim aquam affundens, donec ne amplius quidem cruentum virus excernatur.

Vel ſanguinolentum quippiam, ſic enim hūc «
Dioſcoridis locum Budæus interpretabatur. «

Galenus etiam ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit αἱμάλωπας vocari rubentes quoſdam in cute circulos, qui alio nomine αἰθόλικες dicuntur.

Præter ſignificationes dictas, etiam Hippocr. «
lib. de natura pueri αἱμάλωπας appellat, ſangui- «
nem in fœtus chorio circumfuſum, qui ater eſt «
atque fœculentus, & illi qui oculo contuſo ſuf- «
funditur ſimilis, Tabum aous meus vertit ſcho- «
lijs ad hunc locum libri Hippocratis. Cælius «
Aurelianus l. 2. Tardarum paſſionum c. 14. ſan- «
guinolenta phtiſicorum ſputa etiam αἱμάλωπα à «
Græcis vocari ait. «

Αἱμαλωπὶς. ſanguinis concrementum ſic exponen- «
te Ruellio, apud Dioſc. l. 2. c. 95. vbi de medullis «
animantium tractat. «

Αἷμα. ſanguis. Duobus modis intelligitur: interdum ſincerus & ſolus, ab alijſque humoribus ſecretus: interdum vero, & quidem frequentius, cæteros humores ſecum complexus, qualis fere aperta vena vel arteria excernitur, & dicitur omnes corporis partes gignere & nutrire, ſanguineas ſcilicet, nullius interuentu ſed primo & per ſe, ſpermaticas vero intercedente ſemine. Ineſt in eo ſanguine pituita dulcis & ſemicocta, quæ poſtea concoctione in ſanguinem tranſit: ineſt & bilis pallidæ aut flauæ, ſed naturalis & benignæ portio, ac etiam humoris melancholici, vt conſtet partibus omnibus temperamento maxime varijs & quantitate. Sanguinis enim ſinceri portio plurima deinde pituitæ & ſucci melancholici, bilis pauciſſima. Ex hoc ſanguine, tanquam è penu, ſingulæ partes trahunt alimentum familiare, hoc eſt aliæ magis ſanguineum, aliæ pituitoſius, aliæ biloſius, aliæ magis terreum & melancholicum. Eſt autem ſanguinis quidem materia chylus à ventriculo concoctus, cauſa autem effectrix tum natiuus calor, tum ipſa propria iecinoris caro, quam παρέγχυμα veteres medici appellarunt. Quem enim chylum ventriculus & venæ meſaraicæ præpararunt, iecur poſtea in ſinum ſuum admittit, & in ſubſtantiā ſuā conuertere enititur, ſibique prorſus ſimilem reddere (hic enim vnus eſt omniū actionum naturalium ſcopus) non modo colore, ſed etiā ſubſtantia. Quę quidē vbi ad mediocritatem eſt cōſequutus, tunc ſanguis vere eſt, inter chylum & ipſum iecinoris parēchyma medius. Eſt igitur ſanguinis vere effectrix cauſa iecinoris caro: ſicut ſeminis teſtes, & lactis glandulæ in mammis reconditæ: ſed non ea quidem nuda & ſola, omnique ope deſtituta, verum calore natiuo prædita, quem omniū actionum naturalium authorem eſſe Hippocrates aſſeuerat. Hic autem cum temperatus ſit & modice humidus, plerique putauerunt ſanguinem quoque ab eo genitum, calidum humidumq; eſſe oportere. Hippocrates tamen ſanguinem calidum natura non eſſe exiſtimauit, quod in mortuo animali calorem non retineat, cum tamen alij humores temperamentum proprium etiam poſt mortem retineant. Eſt enim pituita ſemper frigida humida, bilis flaua, calida, ſicca, humor melancholicus, frigidus, ſiccus. Ex quo apparet in viuo animali mixtum aliquid eſſe ſan-

guini, cuius occaſione calidus fit. Eſt autem id ſpiritus triplex, naturalis, vitalis, & animalis, & in eo ſpiritu ceu vehiculo & pabulo calor. Quãobrem ſanguis, ſpiritus calorque natiuus ſimul moueri ſolent, nunc foris intro, vt initio acceſſionum, verecundiæ, per ſomnum, metum, mœrorem: nunc intus foras in augmento & ſtatu acceſſionum, verecundię, vigilijs, gaudio, æſtu, balneo, & id genus alijs: vnde fit, vt animalia ſanguinea exanguibus ſint calidiora, & partes corporis noſtri quanto plus habent ſanguinis, tanto plus habeãt & caloris. Hęc quidem cum ſit pręcipua ſanguinis generandi cauſa, permulta tamen alia concurrunt, à quibus copioſior, purior, faciliuſque vel contra prouenit: in primis quidem partium à quibus gignitur puritas aut impuritas, alimenti natura & quantitas, & naturarum proprietas quædam. Cęterum ſanguis optimus & pulcherrimus, multum rubet, pręſertim in venis. Nam ab arterijs fluens flauior eſt, vti & calidior, cum in venis ſit temperatior. Dulcis pręterea eſt, vt qui fiat à calore tẽperato, & craſſi ac tenuis medius. Eſt autem fibrarum plenus, ἶνας vocant, à quarum frigiditate ipſum coagulari ſcribunt Hippocrates lib. de carnibus, & Ariſtoteles lib. de hiſtor. animal. vel hoc argumento, quod cui ſanguini ſunt hę fibræ vel ademptæ, vel à natura negatę, (vt damarum, ceruorum & camelorum ſanguini) ſanguis ille nunquam à frigido concreſcet, cum tamen hepatis carni, ſanguinis fonti, vti & pulmonum, lienis, atque renum fibrę nullæ ſint, nec vllus è cæteris humoribus extra corpus concreſcat. quo vno maxime indicio excretiones melancholici humoris à ſanguine craſſo & nigro diſcernuntur.

Αἷμα γυναικεῖον. de ſanguine mulierum menſtruo eóque morboſo protulit Ariſtoteles c. 19. l. 3. de hiſtor. animal.

Αἷμα δράκοντος. ſanguis draconis. vide κιννάβαρι.

Αἱματικὸς χυμός. ſanguis eſt apud Trallia. li. 12. c. 3.

Αἱματοποιός. idẽ quod αἱμοῤῥαγία de qua ſuo loco.

Αἱματίτης. lapis eſt ſaturato colore niger & cinnabarin referens, glebę fere ſemper figura, ſed aliquando vuarum modo efformatus, ex ramentis ſaxi rubri terræve, ſicut & ſchiſtus lapis, concretus. Fit enim ex ſedimine quod aqua abraſit à ſaxis terriſque rubris, vel hoc argumento, quod vbicunque αἱματίτης aut χολὸς reperiuntur, ibidem ſint ſaxa rubra & terra eiuſdem coloris. quomodo in Sinopide rubrica hæmatitem reperiri Dioſcorides ſcribit. atque ideo vel affrictus ad cotem, vel in pila tritus ſuccum remittit, vt & lapides omnes, qui eandem habent originis rationem. Quia vero is ſanguineus ab hęmatite redditur, ſic propterea dictum plerique volunt, inter quos eſt Aetius libr. 2. At Galenus quod lapis ipſe ſanguinei coloris ſit, ita recte dictum putat Theophraſtum ſequutus: alij vero à propria vi nomen accepiſſe, quod ſanguinem profluentem ſiſtat. Adſtringit enim & exſiccat, ſimulque calefacit atque extenuat. quibus facultatibus prędıtus multorum morborum pręſtantiſſimum remedium eſt, ſiue ſuccus eius cote exprimatur, ſiue ipſe vſtus in puluerem vertatur. Vrendi autem rationem Dioſcorides l. 5. c. 44. prodidit.

Vritur ſcilicet, vt Phrigius lapis, dempto ſaltẽ vino: modus vſtionis eſt vt modice læuis fiat, & bullis quibuſdam intumeſcat, idem lapis etiam αἱματίτης vocatur, vt tradit Nicandri ſcholiaſtes, nam & αἷμα ſanguinem ſignificat.

Αἱματίτιον (alij αἱματιτὴν legunt) collyrij nomen eſt ex lapide hematite factum, conueniẽs aſpredini oculorum. deſcribitur à Gal. l. 4. τῶν κτ. τοπ. c. 7. Recipit æs vſtum & lotum, lapidem hęmatitem, crocum, opium, & gummi aceto excepta.

Αἱμάτιον & αἱματία, ius nigrum vocatur, vt inquit Pollux l. 6. quaſi ſanguiculus, ſeu igne excoctus ſanguis, ſunt qui αἱμάτιον eſſe hœdi ſanguinem putent pro cibo concinnatum, quod ὑπότριμμα etiam dicatur, ac ὑπόσφαγμα: Erat vero & aliud ius album, de quo vt & iure nigro vide in voce ζωμός.

Αἱματίτιδες φλέβες, venę dicuntur ſanguinem deferentes, vt ab arterijs diſtinguantur, quę ſpiritus vectores ſunt, & φλέβες ſimpliciter dicũtur. huius appellationis meminit Hipp. l. de morbo ſacro.

Αἱματίτις κονδύλωσις. vide κονδύλωσις.

Αἱματηρὰ ἢ αἱματώδης δυσεντερία. Sanguinea ſiue cruenta dyſenteria. Vna eſt dyſenteriæ differentia, in qua ſanguis multus ſinceruſque excernitur. qua in re à reliquis differt, in quibus varia excrementa, bilioſa, melancholica, & ſanioſa vacuantur. Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων annotauit eam non proprie dyſenteriam eſſe, vt quę ſæpe citra inteſtinorum exulcerationem accidat ob iecinoris imbecillitatẽ, aut inteſtinorum venis pre ſanguinis copia fatiſcẽtibus.

Quæ autẽ à iecoris imbecillitate eſt, ἡπατικὴ proprie nuncupatur non αἱματηρά: cuius cauſa hepatis ἀτονία eſt, ſua virtute ſanguinem impellens ad inteſtina, quod his vocibus λάβρως καὶ ἰσχυρῶς, id eſt fortiter atque liberaliter expreſſit Hippocr. ac ſalutaris quidem illa dyſenteria eſt, & periodica, purique ſanguinis; vnde κτ᾽ ἐξοχὴν dicitur αἱματώδης, καὶ αἱματηρά, talis eſt dyſenteria epheborum & iuuenum quæ vere contingit, ſi forte careant hemorragiæ commodis à 18. ad 35. annum, quibus ætatibus fluit naturaliter ſanguis è naribus: talis etiam dyſenteria eſt eorum, qui ad curationem cruris perfracti, ſic parte ſaucia collocantur, vt ſemper ſit ἀνάῤῥοπον dum curantur, talis denique eorum eſt, qui altero crure ſunt motili, ſi nullam quotidiani victus partem deduxerint: hæ omnes dyſenteriæ; naturæ ipſius merito non morbi contingunt, nulla in ijs vlceris ſuſpicione, ſed ex ſola hepatis ἀτονία, fortique naturæ contentione.

Αἱματοπλευσθησάσας. Eo nomine, inquit Galenus in interpretatione vocum Hippocratis, Dioſcorides exiſtimauit ſignificari ſuppreſſiones ſupertumeſcentis ſanguinis. Alij vero intelligunt eo nomine plenas ſanguine & tumeſcentes venas.

Alij αἱματοπληθυνάσας legunt, alij αἱματοφλυζούσας, huic quidem poſtremo, rectius conueniro videtur ſignificatio ſecunda quam author dedit, ſicut priori prima.

Δι᾽ Αἱμάτων. antidotus è ſanguinibus, vtilis ad venenata omnia, lethaliaque medicamenta, deſcribitur à Paulo l. 7. c. 11.

Αἱματώδες οὖρον. ſanguinolenta vrina, vide οὖρον.

Αἱματῶδες ὑποχώρημα. deiectio cruenta, vide ὑποχώρημα.

Αἱμάτωσις & ἐξαιμάτωσις. ſanguificatio quæ in hepate fit. eſt enim illud (inquit Hippoc. lib. de alimẽto, τῆς αἱματώσιος ὑπομνηστικόν, & lib. 1. περὶ γυναικ. ἐκμάλλιον dicitur fõs & origo gratioſi humoris: αἱ-

» μάτωον antē ſic fieri exiſtimamus; exugūt meſen-
» terij venæ tenuiorem chyli portionē, quā præ-
« parant hepati, eamque ad Portæ truncum &
» radices, per hepatis corpus numeroſa ſerie ſpar-
» ſas, tranſportant: in illis venarum plexibus atte-
» nuatus, & leue quaſi rudimentum, non coloris
» ſed ſubſtantiæ & qualitatum adeptus ſanguis,
» facile ob venarum tenuitatem (ſunt enim te-
» nuiores in hepate quam alibi vſpiam venarum
» tunicæ) exudat, & per mediam viſceris carnem
» tranſcolatur, quo carnis contactu ſtatim &
» quaſi momento ruborem conſequitur: hinc aut
» per διαπήδησιν aut per eas anaſtomoſes à recen-
» tioribus deprehenſas in cauæ radices fertur, à
» quibus in truncum & ramos, tanquam per tu-
» bos & aquæductus in vniuerſū corpus excurrit.

Αἱμόδωρον. ſic dicitur quod fœno Græco ab radice ſtatim ſubnaſcitur, ſingulari caule, nec multum diſſimili conſurgens, verum multo breuiore.

Αἱμόκερχνον. ſignificat apud Hippocratem quicquid in ſanguinis profluuio inducit eam tuſſiendi cupiditatem, quam medici κέρχνον appellant. Eſt autem morſus quidam ſubaſper irritans in aſpera arteria. Erotianus vero dicit apud Hippocratem ſignificare ea, quæ ſimul ſanguinolenta ſint & ſicca. κερχνὲν enim appellaſſe Atticos τὸ ξηρὲν. Heſychius autem αἱμόκερχνα ſimpliciter exponit ἰχωρῶτα.

Αἱμοπτυϊκοὶ, ἢ αἱμοπτοϊκοὶ. dicuntur qui ſanguinem
» ſpuunt, ἀπὸ τῦ πτύειν τὸ αἷμα, vnde patet rectius
» ſcribi in antepenultima per υ ſicut apud Paulū,
» quam per ο, vt eſt apud Dioſc. & Gal. Sic autem
» in vniuerſum vocantur, qui ſanguinem quouis
» modo ex infernis partibus per os excernunt,
» quod multis modis accidit, ex gula ſiquidem &
» ventriculo vomitione reijcitur, ex gingiuis, lin-
» gua, & palato ſimplici exſpuitione; ex faucibus
» & gurgulione ſcreatu: ex gutture tuſſi parua; ex
» pulmone & thorace tuſſi validiore: verum me-
» dici αἱμοπτυϊκὸς eos præcipue appellare videntur,
» qui ſanguinem tuſſiendo, ex pulmone aut tho-
» race per os educunt, qui frequens eſt affectus
» iuuenibus, vt habetur aphoriſ. 29. l. 3. Tribus au-
» tem potiſſimum de cauſis ſanguis per os educi-
» tur; vel enim exesâ parte aliqua venoſi generis,
» vel ruptâ, vel ore venæ alicuius patefacto: Pri-
« mam διάβρωσιν. Secundam ῥῆξιν vel ἐκχύμωσιν.
» Tertiam ἀναστόμωσιν Græci appellant, authore
» Celſo l. 4. c. 4. An vero ex pulmone, vel thorace
» prodeat excretus ſanguis, cognoſces ex reiecti
» ſanguinis qualitate & excretionis modo: etenim
» qui ex pulmone erumpit, flauus tenuis & ſpu-
» moſus apparet, vt ex Aphor. 13. lib. 5. patet, Qui
» ſpumantem ſanguinem extuſſiunt, ijs ex pulmo-
» ne eductio fit; ex thorace vero nigricans, gru-
» moſus, & cum dolore prodit, quamquam ſcri-
» bit Ægineta l. 3. c. 31. ex gutture etiam ſanguinē
» ſpumoſum prodire propter reſpirati aeris com-
» mercium, ſed & ex pectore talis erumpit eadem
» de cauſa, vt docuit Auicenna, maximum autem
» ex pulmone educi indicium fuerit, ſi vna quæ-
» piam pulmonis particula tuſſi excernatur, vt ſę-
» penumero contingit.

Αἱμοῤῥαγία. ſanguinis profluuium. Eſt ſanguinis è vena vel arteria vacuatio, interdum critica, vt plurimum vero ſymptomatica. Ea autem tribus de cauſis contingere poteſt, tunica earum diuiſa, aut reſerato earum ore per ἀναστόμωσιν, aut tranſcolatus ſiue tranſmiſſus per διαπήδησιν. Diuiditur tunica vulnere, contuſionē, ruptione, eroſione: ἀναστόμωσις accidit propter tum vaſis imbecillitatem, tum ſanguinis qui ad os eius impetu ruat copiam, adhæc acrem quampiam, quę illi extrinſecus incidat qualitatem: διαπήδησις ex tunica quidem ipſa rarefacta, ſanguine vero tenuato oritur: accidere prærerea interim poteſt & ex gracilium vaſorū ore ad aperto. Cæterum à partib. fere omnib⁹ profluere ſanguis poteſt; narib. ore, thorace, pulmone, ventriculo, iecinore, inteſtinis, & hæmorrhoidibus: atque earū partium ἡ αἱμοῤῥαγία dicitur, à quibus ille profluit. Verum apud Hippocratem cum ſimpliciter αἱμοῤῥαγία dicitur non addito partis nomine quæ ſanguinem fundit, id modo ſanguinis profluuium intelligitur quod è naribus manat, vt annotauit Galen. comm. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Cum autem τῆς αἱμοῤῥαγίας nomine omne ſanguinis profluuium intelligi poſſit, id tamen proprie dicitur quod confertim fit, ἀπὸ τῦ ῥαγῆναι, quod apud Hipp. ſignificat ἀθρόως ὁρμᾶν hoc eſt, impetu & cōfertim prodire vt Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit.

Siquidem cum modicus ſanguis ſenſimque “
effluit, conſueuit Hippocr. ῥῦσιν appellare, quā- “
do vero ſtillatim σταλαγμὸν. Sed & notaueris, ali- “
quando Hippocr. voci αἱμοῤῥαγίας addidiſſe ἐκ “
ῥινῶν, ſcilicet partis nomen, vt 1. Epidem. tem- “
peſtate 3. & Aphor. 27. l. 3. Addam & hæc, ſan- “
guinem tribus dictis de cauſis, vel confertim vel “
paulatim erumpere, vaſe quidem eroſo ſenſim “
educitur, niſi magna adeo ſit iactura, vt etiam “
pars aliqua pulmonis, vel eius cartilaginis reij- “
ciatur, aut ſi caſus ex alto, vel compreſſio, vel “
aliud quid eiuſmodi grande ſuperuenerit: rupto “
vero cumulatim prorumpit, vt in aperto quo- “
que fieri ſolet: Paul. autem l. 3. c. 31. hac in re “
diſſentire videtur à Gal. cum ait εἰ δὲ κατὰ διάβρω- “
σιν οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τοῦ αἵματος ἀναγωγὴ ”
γίνεται, id eſt, ſi per eroſionem, non cumulate “
vel affatim, ſed ſenſim fit ſanguinis eductio. ”
Gal. vero 4. de locis affect. inquit, αἱ δὲ ἐξ ἀνα- ”
βρώσεως ἀθρόαι κενώσεις αἵματος ἐπὶ τε συγχωρήσει “
γίνονται βραχείας πτύσεων καὶ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα “
δριμέσι ῥεύμασιν id eſt quæ affatim fiunt ſanguinis ”
euacuationes ex eroſo vaſe poſt pauca fiunt “
ſputa, & acres in pulmonem fluxiones. quomo- “
do igitur hæc cum Pauli verbis conſentient, Æ- ”
tius l. 8. hunc in modum controuerſiam dirimit: “
quibus ex eroſione venarum pulmonis, eductio ”
ſanguinis contingit, his per interualla modica “
ſigillatim expuitur, mox ſubijcit, fieri etiam ”
poteſt vt ex eroſione ſanguis aceruatim erum- “
pat, cum enim pręcedenti tempore paulatim ”
quis expuerit ſanguinem, nec diebus inſequutis “
vel caſus, vel alia quædam cauſa violenta ſuper- “
uenerit, ſanguinis tamen eruptio multa prodie- “
rit, magnam ſubeſſe eroſionem oportet, &c. “
Itaque primis diebus paulatim ex eroſione ſan- “
guis reijcitur; Si acriores fluxus in pulmonem “
diſtillauerint quæ magnam eroſionem pepere- ”
rint, confertim prorumpit. “

Αἱμόῤῥοια ſanguinis profluuium apud Dioſcor. & “
D. Matthæum c. 9. de Chananæa quę ſanguinis “
profluuio laborabat. “

Αἱμοῤῥοΐς. duo ſignificat. ſcilicet ipſum ſanguinis effluuium per venas quæ in ano ſunt, vt ſcribit Galenus libr. de atra bile, vbi ait ſymptomati hæmorrhoidis nomen impoſitum: tum venam ipſam, quæ in ano eſt, dilatatam, ſanguinemque

Digitized by Google

fundentem atræ bili mixtum. Sunt autem huius duæ ſummę differentiæ. Alia cæca eſt, alia aperta. Cæca dicitur tum quæ intra latet, nec videri poteſt, tum quæ conniuet, nec ſanguinem vllum remittit; vt licet ex Paulo intelligere lib. 3. cap. 59. Similiter aperta duobus modis dici poteſt, vel quæ viſu conſpicua eſt, & tumet extra ſedem, vel quæ ſanguinem certis circuitibus fundit, quamuis in alto poſita ſit, & oculis non ſubiecta. Cæca ingentes dolores excitat. Aperta vt, ſi moderate quidem fluat, pleroſque morbos curat & imminentes arcet; ſic nimium ſanguinem excernens cachexiam, hydropem, alioſque graues morbos parit. Sunt vero & aliæ τῶν αἱμοῤῥοΐδων differentiæ, quas definitionum medicarum author recenſet. Differunt enim inter ſe magnitudine, numero, figura, quod baſim vel anguſtam vel latam habeant: loco, quod aliæ in ano, aliæ in ſphinctere conſiſtant: ad hæc more, quod aliæ mites, aliæ vero malignæ ſint. Vnde autem hæ venæ prodeant, an à caua vena, an ab altera quam portam appellant, video apud anatomiæ profeſſores controuerſum eſſe. eorum tamen melior pars in eam ſententiam inclinat, vt venæ portæ rami ſint, nec ad cauam pertineant. Ac quamuis eæ ſolæ venæ quæ in ano ſunt ſanguinem effundentes, αἱμοῤῥοΐδες propriε appellentur, attamen ad earum ſimilitudinem etiam venæ quædam circa vteros mulierum ſanguinem profundentes eodem nomine a medicis dicuntur. Eaſdem enim fere habent quas & aliæ differentias, & paria ſymptomata inducere ſolent. Conſiſtunt autem illæ aut in oſculo vteri, aut in collo, aut in ipſo vtero, aut, quod raro accidit, in pudendo: eaſque ſi non tactu, certe per dioptram licet intueri. Et illæ quoque ſua incommoda, ſicut & ſuperiores, habent.

» Cęterum etiam αἱμοῤῥοΐδες nonnunquam ſan-
» guinem quacumque parte profluentem signi-
» ficant, vt prorrhet. 2. ſic exponente Celſo l. 2. c.
» 8. Gaza apud Ariſtotelem mariſcas interpreta-
» tur: Eſt autem αἱμοῤῥαγίας vox amplior & ge-
» neralior, quam αἱμοῤῥοῒς, quanquam eſſe viden-
» tur vnius eiuſdemque ſignificationis.

Αἱμόῤῥους etiam ſerpentis quoddam genus eſt, ſic
» dicti quod morſu ſanguinem, ſanguiniſque
» profluuium excitet, ac diſſolutis venarum com-
» mercijs, quicquid animæ eſt euocet per cruo-
» rem teſte Solino.

Αἱμώδεα φλέβας vocat Hippocr. venas magnas &
» inſignes, quæ ſectæ ſanguinem magna copia
» effundunt, quod ex paruis & exilibus venis eue-
» nire non conſueuit authore Gal. comment. in
» lib. de fracturis t. 24

Αἱμόῤῥοος & contracte Αἱμόῤῥους. mulier dicitur quæ
» menſtrua patitur.

Αἱμοστατικά. Actuario 4. meth. c. 4. ea dicuntur me-
» dicamenta quæ vim habent ſiſtendi ſanguinis,
» qualia (inquit) ſunt quæ ex ſuccis Polygoni,
» plantaginis & hypocyſtidis, ſigillo item Lem-
» nio ac ſpodio, atque eiuſmodi quæ cicatricem
» inducere, ac citra morſum ſiccare perſuaſum
» eſt, conficiuntur.

Αἱμοφόβοι. dicebantur inquit Galen. Therāpeut. 9.
» imperiti medici, qui in morbis venæ ſectio-
» nem reformidantes ab illa abſtinebant, contra
» quos paſſim ille plura.

Αἱμωδία. dentium ſtupor. Sunt autem qui non ſimpliciter ſtuporem dentium, ſed ſtuporem dentium à viſu aut auditu excitatum interpretentur. cum videlicet ea, à quibus hi duo ſenſus abhorrent, percipiuntur: veluti cum limarum aut ſerræ attritus exauditur. Verum Galenus definit αἱμωδίαν eſſe affectum ori ſoli, nec tamen toti, ſed dentibus gingiuiſque accidentem ab acidis & acerbis cibis, eum oratione quidem explicare impoſſibile eſt, ſed cum quis eiuſmodi cibos manducauit, vt ijs dentes & gingiuæ male afficiantur, affectū hunc in eo, & omnibus ſimilem eſſe credimus, qualem in nobis ipſis experimur. Sunt autem qui τὴν αἱμωδίαν nomine omnem ſimpliciter dolorem dentium intelligant.

Αἰνάτης. dicitur apud Hippocratem qui eſt ab Æno ciuitate Thraciæ. eundem vero & αἰνιοτικὸν aliquando vocat.

Αἰολᾶσθαι. ſignificat apud Hippocratem τὸ οἷον πλάζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι, hoc eſt, quaſi vagari & errare. Hac voce vtitur Hippocr. τῶν γυναικ. l. 1.

Αἶρα. lolium. herba eſt hordei effigie, folio anguſto, pingui, & hiſpido, ſemine exili, in cortice aculeato, flore ſubpurpureo. Naſcitur ex tritico & hordeo, corruptis vligine ſeminibus, aut imbre nimio dilutis. Calfacit & ſiccat tertio fere ordine. Fecit ex eo emplaſtrum nigrum Heras, valens ad fiſtulas, & alarum inguinumque abſceſſus. refertur ab Aetio lib. 15. cap. de emplaſtris emollientibus & diſcuſſorijs. Inde deductum eſt αἴρινον ἄλευρον, ſiue αἰρῶν ἄλευρον, hoc eſt, loliacea farina, apud Hippocratem.

Eſt autem lolium mali ſucci quod Galen. 1. «
de alimentorum facult. c. vlt. innuit verbis ſe- «
quentibus: Cum (inquit) anni conſtitutio praua «
aliquando fuiſſet, Lolium affatim tritico innaſ- «
ci contigit, quod cum neque agricolæ accom- «
modatis ad eam rem cribris exacte purgaſſent, «
neque piſtores, quod paucus eſſet tritici pro- «
uentus, ſtatim quidem multis caput dolere cœ- «
pit, ineunte vero æſtate, in cute multorum qui «
comederant, vlcera aut aliud quoddam ſympto- «
ma, quod succorum prauitatem indicaret eſt «
ſubnatum. «

Αἵρεσις ſecta: omnium qui ſe medicos profitentur «
ſcopus vnus eſt idemque finis, ſanitatem nimi- «
rum ſi adeſt conſeruare, ſi non adeſt reſtituere: «
in hoc autem fine cum omnes conſentiant, non «
tamen omnes in medijs ad eum finem, neque in «
remedijs ad ſanitatem comparandam conſen- «
ſēre, alijs vno modo, alijs alio ad eorum inuen- «
tionem progredientibus, atque ex illa varieta- «
te, in hominum ingenijs, non ſolum in arte me- «
dica, verum in omni ſcientia exortæ ſunt αἱ αἱ- «
ρέσεις ſectæ, quas Tullius familias appellat, ita «
vt aliud non ſit ἡ αἵρεσις, quam multorum homi- «
num conſenſus in quamplurimis dogmatis ar- «
tificioſe conſtructis, & ad vnum finem tenden- «
tibus: fuerūt autem in medicina ſectæ celebres, «
Empiricorū, Rationalium, atque Methodicorū, «
ſic ab eo medio & ratione, per quā vnaquæque «
remedia inueſtigabat, denominatæ; de quibus «
ſuis locis plura leges; ſunt autem qui ſectā quar- «
tam addidēre, quā videtur inueniſſe Agathinus «
Lacædemonius, vt Gal. docet in definitionibus «
medicis, ἐπισυνθετικὸν quaſi ſuperecōpoſitā dixe- «
ris nominatā, alij ἐκλεκτικὸν appellant, vel vt in alijs «
codicibus ἐλεκτικὸν, id eſt electricem. «

Αἰσχρομυθεῖν ſignificat apud Hippoc. ἐν τοῖς τῶν ἐπιδη-
μιῶν, αἰσχρῶς καὶ ἀπηχῶς περὶ μάταιον μυθολογεῖν, id eſt,

turpium impiarumque rerum meminiſſe, ſicut interpretatur Galenus comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Αἰσθησιώδεις. dicuntur qui ſenſuum beneficio fruũtur, bene ſentiunt, & eas actiones, quæ κατ' αἴσθησιν fiunt, integris ſenſibus obeunt, mente conſtant, & ratione valent.

Αἴσθησις, καὶ αἰσθητικὴ δύναμις. Senſus & ſentiendi facultas: Tam inter ſe cognata ſunt facultas & actio, vt vix vnum ſine altero intelligi, vel bene explicari poſſit: vtriuſq; igitur rationẽ ſimul explicantes, Αἰσθητικὴν δύναμιν appellamus, vim illã & poteſtatẽ quã anima tanquã de ſinu ſuo promit, & ad munerum functiones profert, quæq; ſolis animantibus obtigit, id autem perinde eſt, atque ſi dixeris inſitam & vernaculam animæ proprietatem quæ ipſa quidem accidens eſt, ſed animæ intimum atque adeo inteſtinum, vt pleriſque illius eſſentia putetur, hinc non raro vnaquæque pars animæ, facultatis appellatione deſcribitur, ſed cui exquiſita nominum rerumque notio curæ fuerit, is non eſſentiæ animæ ſed viribus quæ ab illa dimanant, facultatis nomen aptabit: facultates autem animæ tres ſunt quæ ex operibus internoſcuntur, naturalis ſentiens & intelligens; opus vniuſcuiuſque effectione quadam completur & in lucem prodit, eaque effectio motio eſt efficientis; de naturali & intelligente alias & ſeorſim: Sentiens vero facultas eſt, quæ belluis præeſt, & eas non animatas modo, ſed & animalia efficit; illa in cerebri corpore tanquam in arce & propria ſede penitus inſedit, quod idcirco proprium ſentiendi inſtrumentum appellatur: ſentientis autem animæ facultates aliæ ſunt rationis participes; huius expertes aliæ, quæ ſenſus duntaxat impetu fruuntur; quæ autem brutis animantibus imperant, aliæ externa ſentiunt, aliæ loco mouent, aliæ cognoſcunt: Quæ demum externa ſentiũt quinque ſtatuuntur, cernendi, odorandi, audiendi, guſtandi atque tractandi: Quã videt animal, eâ ipsâ facultate nec audit nec odoratur, nec guſtat, nec tangit, tanta ſcilicet eſt inter eas diſtantia, quam & inſtrumentorum & obiectorum in quæ incumbunt varietas peperit; quocumque ſentimus, id, quemadmodum cæterorum corporum vnumquodque ex ſubiecta materia, & ſpecie conſtituitur, ſentiendi inſtrumentum tanquam materia eſt, ſenſus tanquam forma & ratio: eſt autem Αἴσθησις ſenſus, facultatis ſentientis opus, iſque vel exterior eſt vel interior: exterior, eſt potentia ſenſitiua in animato corpore, quæ ſpecies rerum ſenſibiliũ præſentes non abſentes percipit extrinſecus: ſic viſus ſpeciem albi, nigri, rubri non niſi præſentem & non abſentem oculis percipit; ſic auditus ſonum, cæterique ſimiliter ſenſus obiecta ſua; ad omnem autem ſenſum, exteriorem præſertim, neceſſe eſt concurrere obiectum, inſtrumentum, & vim ſentiendi, neque enim is vno duntaxat perficitur: eſt autem ſenſus partim actiua potentia, quia cum obiecto ſuo ſenſionẽ facit, partim potentia paſſiua, eo quod ab obiecto ſuo feriatur & moueatur, vt à colore feritur oculus & viſus: Sic obiectum excellens & exuperans corrumpit ſenſum, vt ab intuitu radiorum ſolarium corrumpitur vel hebetatur viſus, ſic è contra obiectum nimis deficiens immutat ſenſum, vt à viſibili nimis tenui hebetatur viſus debilitanturque oculi: ſic ab obiecto inconueniente & incommodo debilitatur ſenſus, vt candidus color niuis diſpergit viſum; ſonus inſuauis obtundit aures, grauis odor hebetat olfactum, vt diſtemperata qualitas tactũ lædit: Sed & hæc notanda ad operationem ſentiendi parum prodeſſe, vel organum ipſum, vel medium, vel obiectum, niſi inter vtrumque ſit quædam mutua & iuſta conſenſio ac proportio, nam alioqui ſenſus facile decipitur ab obiecto ſuo, & etiam omnino aberrat vt vel parum vel nihil ſentiat, quodquidem multifariam fieri cõtingit, nimirum ſi male ſit affectum organum, vt lingua febricitantis vel ægri & hebetes oculi, Sic ebrijs & furioſis pleraque duplicia videntur, quia oculorum acies, radij lumenque alienata mente & ſpiritu vrſino turbato deducitur huc illuc, vt ſinguli oculi ſeparatim videant propter oculorum diſcordiam; Quare & luſci, ne ebrij aut furioſi quidem facile duplicia vident, nam vtriuſque oculi radius ſemper in vnam ſpectat partem, & eam quidem obliquam: item ſi medium ſit impurum vel inæquale male iudicat ſenſus de obiectis, vt in tenebris non poteſt cerni color oculis, vt cœlo obducto, nubibus liquidis aut fumoſis, male videmus ſolis lucem, ſic etiam male de colore panni iudicamus ad candelã, vt & longinquius vidẽs arbores, iudicat eſſe animal, ſic lineas tenuiſſimas oculi, debiles ſonos aures vix queunt percipere; item ſi colores abſint tenui diſcrimine à contrarijs, vt ab albo & nigro vix differens difficillime deprehendas, ſic oportet eſſe eam quam dixi conſenſionem, atque proportionem obiecti medij & organi, quæ proportio per exuperantiam aut defectum vitiatur, ſed mediocre & analogum ſenſibile conſeruat & acuit ſenſum: Exteriores itaque ſenſus omnino quinque ſunt, tactus, viſus, auditus, guſtus & olfactus, de quibus ſuis locis: ſenſus autem princeps quem communem & intimum appellamus, eſt potentia ſenſitiua in animato corpore, quæ eorum ſenſibilium imagines, non ſolum præſentes, verum & abſentes contemplatur diſcernit, internoſcit & iudicat, ſic per memoriam, canis conſeruat ſpeciem eius hominis, à quo ſemel atque iterum ſit percuſſus, ſic per phantaſiam canis hero ſuo adulatur, ignotum vero allatrat: ita multo nobilior eſt ſenſus interior exteriore, tametſi abſque hoc, nihil admodum poſſit ſentire ſenſus interior, quia ſicut feneſtra immittit lumen ſolis, aut Lunæ in habitaculum, alioqui caliginoſum & opacum; ſic exteriores ſenſus, ſua per organa, immittunt ſpecies qualitatum, vel rerum ſenſibilium, ad ſenſum communem & reliquos interiores ſenſus: qui tres numero omnino ſunt, ſenſus ſcilicet communis, phantaſia, & memoria, qui homini cum belluis animantibus ſunt communes: & ſenſus quidem communis officia, atque operationes ſunt. Primum cognoſcere ac diſcernere, actus & operationes ſenſuum exteriorum. Secundo diſcernere & dijudicare obiecta exteriorum ſenſuum, præſentia vel abſentia, quantum inter ſe conueniant aut diſſentiãt, atque hinc etiam nomen habet, quod is communiter ſenſuum exteriorum officiis fungatur. Tertium illius officium eſt, cognoſcere & diiudicare proprie, ſenſibilia communia quæ ſeptem ſunt, magnitudo, numerus, corpus,

motus, & tempus, locus, figura, hæc enim proprie cognoſcit ille & diiudicat, quæ tactus atque viſus non niſi improprie & mediis qualitatibus, aut coloribus apprehendit: Phantaſia eſt potentia ſenſitiua interior conſignans altius in ſeſe ſimulachra ſenſibilium præſentium, vel abſentium ex ijs confuſis & permiſtis, plerumque multa fingendo inducit, atque profert quæ ſub ſenſum non venerant, vt homines volantes, boues alatos, vnde cum in multa feratur nunquã ſenſu percepta, & quodammodo vim imitetur rationalẽ, ab Ariſtotele intelligentiæ larga appellatione comprehenditur; illius autem organum eſt medius cerebri ventriculus, paulo ſiccior anteriore, vt imagines receptas à ſenſu communi per neruos diutius retineat, ſicut cera ſicca durabilius retinet formas impreſſas: in hac phantaſia mire valent, ac agiles ſunt melancholici, cholerici, ſomniantes, furioſi, phrenitici, febricitantes, ebrij atque male grauiterque affecti: memoria autem potentia eſt ſenſitiua interior, conſeruans diutius longoque tempore ſimulachra obiectorum ſenſibilium atque ex illorum apprehenſione rem ipſam repræſentans, vt recte definiri poſſit memoria, rei abſentis per imaginis ſpectationem, cum temporis præteriti cognitione repræſentatio.

Αἰτία ἡ.

Αἴτιον. Cauſa. Multiplex ſemper habita eſt apud philoſophos & in varias ſpecies digeſta. De quibus tamen omnibus non eſt hic agendum, niſi quatenus earum cognitio diſtinctioque medicinæ conducit. Maxime quidem communis, & ab omnibus recepta cauſarum diuiſio eſt ſecundum quatuor hæc genera, materiam, formam, efficiens & finem: à quibus cauſa omnis materialis, formalis, efficiens, & finalis dicitur. Materia, quidem ſiue ſubiectum (neque enim refert vtro modo appelles; ſola enim ratione diſtinguntur, re ipſa eadem ſunt) humanum corpus eſt: forma, quandiu quidem homo ſanus eſt, probum temperamentum: cum vero ægrotat, ipſa morbi ſpecies in materiam ſiue ſubiectum impreſſa: vt calor præter naturam, formalis cauſa febris eſt. Efficiens autem, humor à quo morbus excitatur, aut intemperies, aut aliqua omnino incommoderationis ſolutæue continuitatis efficiens cauſa: finis vero in morbis, actio læſa. Interrogantibus enim nobis, quænam ſint febris tertianæ cauſæ, reſponderi poteſt, hepar quidem cauſam eſſe, tanquam ſubiectum, vel calorem acriorem, vt formam, vel bilis putredinem, vt efficientem, vel hominis ægri interitum, tanquam finem, ad quem morbi omnes, niſi curentur, ſpectant: Veruntamen duæ potiſſimum conſiderantur, non à medicis modo, ſed etiam à vulgo, efficiens & finis, ſed maxime quidem efficiens à medicis, apud quos tam late patet, vt reliquas generali quadam ſignificatione complectatur, & quæ de cauſis ſcripſerunt, omnia propemodum ad eam referantur. Ea namque ſola videtur corpus immutare, & ex ſano ægrum reddere. Definitur eſſe à qua aliquid fit, vel (vt ſcribit Ariſtot.) quæ primum mouet. Nos latius vſurpantes cauſam efficientem eſſe dicimus, non ſolum à qua primo fit motus, ſed ſimpliciter omnem, quæ rei efficiendæ præbet operam, ſiue primo & per ſe, ſiue ſecundo & per accidens, ſiue vt inſtrumentum; ſicut videtur ſentire Galenus li. 1. de loc. affect. Verbi gratia: iecinoris facultas cauſa eſt effectrix ſanguinis. ſimiliter & calor natiuus cauſa eſt eiuſdem efficiens, quamuis natura eo videatur vti tanquam inſtrumento in omnibus munijs obeundis. Cæterum huius generis cauſarum materiam, inquit Galenus, iuniorum medicorum probatiſſimi quatuor generibus complexi ſunt, eamque diſtinxerunt in ſumenda, facienda, educenda, & foris incidentia. His enim cauſarum generibus non modo cuſtodia ſanitatis perficitur, verũ morbi etiam omnes generationem acceptam ferunt. Ac ſumendorum quidem nomine cibus, potio, & ſi quid medicamentorum intro ſumitur, atque ipſe etiam aer inſpiratus intelligitur: faciendorum vero, frictio, ambulatio, vectio, equitatio, denique motus omnis: præterea ſomnus, vigilia, & venus: educendorum vero, omnia quæ in corpore continentur, quacunque ex parte ferantur. Ex foris incidentibus primus eſt circumdatus nobis aer, deinde quæcunque lauantium vngentiumque cuti propinquant. His enim omnibus alteratur immutaturque corpus, vel ad bonã vel ad aduerſam valetudinem. Verum eadem cauſarum genera dilucidius mihi videntur diſtinxiſſe, qui omnes in externas aut internas diuiſerunt. Eſt autem externa, quæ extra corpus poſita, ipſum bene maleue afficit. Hanc & euidentem appellat, quod omnis prope oculis conſpicua ſit, aut alio aliquo ſenſu pateat: Græci προκαταρκτικὴν ſiue προκατάρχουσαν αἰτίαν, aliquando φαινομένην appellant. Eas medici in duo genera partiuntur, neceſſarias & non neceſſarias. Neceſſariæ quidem ſunt, quæ extrinſecus occurrẽtes neceſſario nobis ferendæ ſunt, quod nec eas fugere & declinare, nec ſine ijs viuere liceat, vt in vniuerſum aer, cibus, potus, motus, quies, quæ excernuntur, quæ retinentur, & plurimæ animi affectiones. Non neceſſariæ vero, quas vitare poſſumus, & ſine quibus vita poteſt ſeruari, vt hic aer, hic cibus, hic potus: equitatio, ambulatio, ſomnus poſt meridiem, hic vel ille animi affectus: ad hæc omnia quæ caſu aut fortuna contingunt. Interna vero cauſa dicitur, quæ intra corpus poſita ipſum bene vel male afficit. Afficit & in obſcuro poſita, & morbos continens cauſa dicitur, à Græcis autem προηγουμένη. Huius generis eſt humor redundans vel deficiens, probus aut vitioſus, qualitates ſimiliter modum ſeruantes vel excedentes. adhæc robur aut imbecillitas ſingularum partium. Sunt autem earum cauſarum duo genera. Vna eſt generis ſui nomine dicta προηγουμένη, altera vero continens & proxima, quam Gal. indifferenter vel συνεχῆ, vel προσεχῆ, vel συνεκτικὴν ſcribit appellari poſſe. Eſt autem προηγουμένη quæ cum ſit intra corpus, non tamen primo per ſe, ſiue immediate alicuius cauſa eſt, ſed alia cauſa intercedente. Continens vero cauſa eſt, ex qua primo & immediate aliquid fit. Sunt tamen qui hanc poſtremam internæ cauſæ diuiſionem in antecedentem & continentem, nugas eſſe putent, dicentes omnem internam cauſam ſimplicem eſſe, neque vllam continentem propriamque dici debere. In quo tamen, pace eorum, bonaque venia dixerim, errare mihi videntur. Nam quemadmodum in rebus externis vnius eiuſdemque operis poſſunt eſſe plures

cauſæ ſeſe mutuo conſequentes, ſic & in interno corpore. Id quod exemplo plurium calculorum, quorum primus ab homine motus mouet ſecundum; ſecundus tertium atque ita deinceps; Gal. in lib. de ſympt. differ. aperte declarauit, & multis alijs ex reb. iudicare licet. Ignis enim rarior intra tormentum bellicum accenſus pilam æneam ſumma violentia impellit, hæc murus & arcem proſternit, quorum ruina melior firmiorque præſidij pars opprimitur, proinde reliqui arcem hoſti dedunt. Obſeſſionis quidem finis (quem & effectum dicere poſſumus) deditio eſt. Huius proxima continenſque cauſa (liceat mihi, arbitror, hanc hypotheſim fingere) militum qui arcem tueantur paucitas; paucitatis autem, ruina arcis quæ maximam militum partem oppreſſit, ruinæ vero, ictus quo pila ænea arcem verberauit, ictus autem cauſa fuit ignis intra tormentum ſpatijs nimium anguſtis concluſus. Hæ quidem deditionis cauſæ fuerunt, nec tamen omnes primo & per ſe, ſed, vt ita dicam, mediatæ. Sic intra corpus res habet. Exempli gratia: craſſus & viſcoſus humor obſtructionem inducit, obſtructio perſpirationem cohibet, cohibita tranſpiratio putredinem excitat, putredo calorem præter naturam, hoc eſt, febrem accendit. Ex hac hypotheſi ſunt febris cauſæ quatuor ordine ſeſe conſequentes: è quibus proxima & coniuncta febris cauſa putredo eſt, prima autem & maxime remota, craſſus & viſcoſus humor; omnes tamen internæ ſunt. Itaque vt inter eas diſcrimen eſſet, veteres medici proximam cauſam continentem vocarunt, reliquas vero antecedentes, internas tamen & ipſas. Magna enim cenera inter eas differentia eſt. Non eſt igitur inſectandus Auicennas, ſi coniunctam continentemque cauſam à reliquis antecedentibus diſtinxerit. In hoc enim & rationem & Galenum authorem ſecutus eſt, qui ſimiliter eas diſtinxit cap. 5. lib. 1. de ſymp. cauſis, agens de ijs quæ in ſenſu tactus conſiſtunt. Torporis, inquit, cauſa eſt vita deſes, & ſuccorum craſſorum vel lentorum abundantia, quam internam eſſe non eſt dubium: continens vero, ſiue aliter eam appellare placet, eſt talis quiſpiam in neruo affectus, cuius occaſione á principio ad ipſum virtus tranſmitti prohibetur. Idem explicans aphoriſ. 30. lib. 7. Fiunt, inquit, alui excrementa ſpumoſa ſpirituoſo humore ex capite ad ventriculum defluente: fiunt & vaſis, quæ ad ipſum perueniunt, illum effundentibus. fieri poteſt aliquando & id ab ipſo ventriculo, vnam habens cauſam continentem, quomodocumque excernatur aut fiat, antecedentes vero plures. Eſt autem huius pituitæ continens cauſa flatuoſus ſpiritus, dum humori commiſcetur, vehementem habens motum & inæqualem, ita vt & ipſe diſrumpatur, & pituitam frangat in multas ac paruas partes. Talis vero motus ipſius cauſa eſt, & propria natura, & caloris nonnumquam multitudo. Verum nullibi euidentius quam in libris de cauſis pulſuum. quas cum ſtatuat triplices, externas, internas, & continentes: externas quidem hyemem, æſtatem, cibum, potum, motum, quietem & ſimiles: internas vero humorum craſſitiem, copiam, acrimoniam: continentes vero, facultatem vitalem, vſum & inſtrumentum: manifeſto continentes cauſas ſiue coniunctas ſiue cohærentes ab internis differre demonſtrauit. Ex his ergo apparet triplices eſſe cauſas, euidentes, antecedentes, & continentes, quæ & ipſæ in antecedentium genere continentur. Nec eſt tamen neceſſe omnes in omnibus rebus haberi, cum ſæpe vnius rei vna vel gemina tantum cauſa ſit. Galenus in Arte parua omnes cauſas in tria genera partitus eſt, ſalubres, inſalubres & neutras: ſalubres rurſus diuidens in conſeruatrices atque in effectrices ſanitatis. Inſalubres ſunt morborum cauſæ, & ex eorum numero quæ præter naturam habentur. Diuiduntur & cauſæ aliter in duas differentias, vt alia per ſe, alia per accidens dicatur; per ſe quidem cum propria & inſita facultate, nulliuſque interuentu aliquid efficit. per accidens vero, quando non propria & ingenita vi, ſed alio interueniente. vt aqua frigida corpori affuſa per ſe & proxime refrigerat, per accidens autem calefacit, denſata ſcilicet cute, & intus cohercito calore natiuo, & vires maiores colligente. Similiter ſcāmonium per ſe corpus calefacit, ſed quia bilem calidam expurgat, per accidens refrigerat. Eſt & alia cauſarum diuiſio in tria genera, in eam per quam res eſt, in eam ſine qua nō eſt, in eam per quam melius eſt. Ea per quam res eſt, primaria & principalis dicitur, atque eadem cum ipſa rei forma videtur eſſe, per quam, vt ait Ariſtoteles, vnumquodque eſt id quod eſt, & agit id quod agit. Præcipua quidem ignis actio eſt, ea quæ ſunt eiuſdem generis congregare, & ſeparare quæ ſunt genere diuerſa: cuius actionis triplices ſunt, de quibus nunc dicimus, cauſæ. Ac primaria quidem per quam id ipſum agit, eius calor eſt à quo, vt à præcipua vi, ignis ſimpliciter calidus dicitur: ſecunda vero cauſa, ſine qua congregatio ſimilium & ſeparatio diſſimilium non fieret, eſt ignis & eorum corporum contactus ad omnem actionem neceſſarius: tertia vero per quam melius actio illa perficitur, eſt ignis ſiccitas, raritas & tenuitas. Sic enim & quæ congregantur & quæ ſeparantur, melius ſuis finibus terminantur, ipſeque ignis altius penetrans, & in minimas portiones diuiſus, in mixtionis intima ſubit, & omnia quæ congreganda ſegregandaue ſunt, contingit. Sic quidem ſe habent omnes fere cauſarum differentiæ. qui plures deſiderat, legat Ariſtotelem lib. 2. phyſic. Non eſt autem prætermittendum omnem cauſam ad aliquid dici; vt ait Galenus, ſcilicet ad effectum ſuum comparatam. Siquidem idem poteſt & cauſa & effectus dici, diuerſis tantum rationibus. Prohibita tranſpiratio effectus eſt obſtructionis: eadem vero cauſa eſt putredinis. Ex quo patet omnem cauſam in comparatione ad ſuum effectum dici.

Αἰτιολογική. pars eſt medicinæ quæ cauſarum differentias & vires expendit. Cum autem cauſæ duplices ſint, vt docuit Galen. ſalubres & inſalubres, quarum illæ ad tuendam ſanitatem, hæ ad morbum gignendum plurimum habent momenti, non eſt dubium ambarum cognitionem ad eam medicinæ partem ſpectare, ſed earum maxime à quibus morbi prodeunt: quam ob cauſam etiam à quibuſdam παθολογική pars eadem dicta fuit. Eam in totum neglexerunt olim methodici, ſed maximi ſemper fecere dogmatici Hippocratis veſtigijs inſiſtentes.

Αἰτώλιον. ſic quondam apud Eboenſes dictum eſt granum Gnidium.

Αἰὼν, ὁ βίος. apud Hippocr. vt docet Galenus in
» exeg. & comment. 2. in lib. de fractur. vbi ille
» τὸν αἰῶνα πάντα interpretatur, τὸν ὅλον βίον τοῦ ἀνθρώ-
» που, id eſt totam hominis vitam: ſic Lucretius ex-
» pelli æuo pro vita fungi dixit. Hac in ſignifica-
» tione Hippocr. lib. de hominis ætate dixit, τὸν
» τοῦ ἀνθρώπου αἰῶνα ἑπταήμερον εἶναι, id eſt ſeptem dia-
» lem eſſe hominis vitam ſeu ætatem. Sed & αἰὼν
» ſpinæ medullam ſignificat apud Hippocr. vt in-
» quit Erotian. in lexico ſuo.

Αἰείζωον. ſic dictum eſt à quibuſdam τὸ ἀείζωον, hoc eſt, ſedum maius, quod fronde ſempiternum ſit, & perpetuo vireat.

Αἰώρα. geſtatio. Eſt corporis exercitatio ex motu ſtatuque compoſita. Nam cū aliæ omnes exercitationes corporis motione obeantur, ſola geſtatio ex motu & quiete miſta videtur eſſe, quod permultæ corporis partes nullo per eam videantur motu exagitari, cum tamen totum corpus ab eo manifeſte moueatur à quo geſtatur. Quo fit vt hoc exercitationis genus vtiliſſimum leniſſimumque ſit, nullam corpori laſſitudinem inducens, nec tamen minus commouens magnis exercitijs. Ea calor natiuus, vt & reliquis ventilatur & excitatur, diſſipantur ſuperflua, corporis habitus robuſtior euadit, omniſque ad obeundas actiones ſtupor excutitur. Cum autem multis modis geſtari corpus poſſit, hi præcipui ſunt: primus in lecto, eoque vel penſili, vel rotis ſubnixo: ſecundus in lectica, ſiue in ea homo deſideat, ſiue decumbat: tertius in curru: quartus in naui, qui omnium vehementiſſimus eſt, & motationes plurimas maximaſque inducit. Præterea ſpecies eſt τῆς αἰώρας Eſcilatio Latinis dicta: hoc eſt penſilis quædam geſtatio & agitatio corporis: qua per luſum veteres vtebantur ferijs Latinis, in memoriam & imaginem vitæ humanæ, in qua altiſſima interdum in infimum deijciuntur, infima in altum efferuntur & euehuntur. Siquidem homines eo luſus genere impoſiti tranſuerſo tigno de arbore ſuſpenſo iactabantur, alternis in ſublime euecti & depreſſi. Eſt etiam equitatio quædam ſpecies geſtationis, verum minus propria, quoniam equitantes non equi modo, ſed ſuo etiam motu manifeſto exercitari videntur. Cæterum quibus corporibus affectionibusque ſingulæ geſtationis ſpecies conueniant, Aetius l. 3. c. 6. explicauit.

» Dicitur autem etiam αἰώρημα & αἰώρησις: ge-
» ſtationem vero illam penſilem, videtur adum-
» braſſe Virgil. 2. Georg. his verbis, oſcilla ex alta
» ſuſpendunt mollia quercu, quod ille Romanos
» Troianorum colonos feciſſe dicit Græcorum
» inſtituto & more, qui de arboribus molles ſibi
» Bacchanalibus ſuſpendere ſeſſiones, & geſta-
» tiones ſoliti erant, quas αἰώρας appellabant, ita
» oſcilla Virgilio dici videntur quædam, vt ſic di-
» xerim, ſuſpendicula, quibus ſe in aere penden-
» tes agitabant, quod eſt apud Græcos αἰωρεῖσθαι.
» Cæterum pro αἰώρα, etiam ἑώρα ſcribi teſtatur
» Euſtathius à quo fieri dicit μετέωρον.

Ἀκαθαρσία. vitioſorum humorū illuuiem, & purga-
» tionis defectum ſignificat Hippocr. 3. de mor-
» bis & li. de fracturis: ἀκαθαρσίας autem ni fallor,
» ad Galeni mentem, vertit Hermolaus putrila-
» gines, immunditias enim ea vox proprie deſi-
gnat, quas eleganter, vt ſolet, maluit Hermo- «
laus appellare putrilagines: ſed & ἀκαθαρσία quo- «
que de ſumma improbitate dicitur, vt impu- «
rum hominem ſceleſtum vocamus. «

Ἄκαιρα διαχωρήματα. Hippocrati dicuntur 3. Epi- «
dem. importunæ & intempeſtiuæ deiectiones, «
quæ nullum modum ſeruant, ſuntque immo- «
dicæ, ſiquidem, ἄκαιρον eſt ὁ παρὰ καιρὸν, ſic ἄκαιροι «
ἱδρῶτες 3. Epidem. dicuntur ſudores intempe- «
ſtiui. «

Ἄκαιροι πόνοι. dicuntur ab Hippocrate dolores, quos præſens eo temporis corporis diſpoſitio non poteſt ferre vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. 4. comment.

Ἀκακαλίς. ſemen eſt fruticis in Ægypto naſcentis, fructui tamaricis ſimile. nomen habere dicitur à nympha Acacali. Vt autem ſcribit Heſychius, ἀκακαλὶς eſt flos narciſſi.

Ἀκακία. eſt ſpina fruticoſa, magnitudine arboris, non recta, florem gerens candidum, & ſemen lupino ſimile in folliculis. tota excepto caudice aculeata eſt. Naſcitur in Ægypto triplex, alba, nigra, & viridis. Acaciæ fructum Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, κεράτια ἀκάνθης appellari ſcribit, hoc eſt, ſiliquas ſpinæ, ad differentiam opinor ſiliquarum arboris ceratoniæ, quæ ſimpliciter κεράτια appellantur. Ex ſemine ſuccus cum ſponte, tum vi & compreſſu manat, qui ſiccatur in vmbra, & ex maturo ſemine niger, ex viridi ſubrufus euadit: optimus eſt prorſus leuis & modice rubens. Dicitur & ille ἀκακία, arboris ſuæ nomine. Eſt autem teſtibus Oribaſio & Aetio ἀκακία arbor eadem cum ſpina Ægyptia, niſi quod acacia etiam alibi quam in Ægypto naſcitur. Acacia adſtringit, acerba & frigida eſt ſecundo gradu, ſicca autem tertio. Verum quæ in officinis hodie acacia oſtenditur, non eſt illa veterum, ſed ex bacculis prunorum agreſtium coctis ſuccus expreſſus teſſellatim confectus inſolatuſque, quem pro vera acacia minimo errore vſurpamus.

Arbos autem hæc, ἀκακία dicta ſimpliciter «
ἄκανθα, ſeu ἄκανθος, Theophr. lib. hiſt. 4. c. 3. «
ex eo dicitur, quod tota aculeis horreat exce- «
pto caudice: eidem lib. 9. cap. 1. cum adiuncto «
ἄκανθα αἰγυπτία cognominatur; Plinius etiam l. «
13. c. 9. ſpinam Ægyptiam vocauit. «

Ἀκαλήφη. vrtica, herba eſt genere duplex. Vna ſylueſtris, quam fœminam vocant, aſperior, latioribus nigrioribuſque folijs, ſemine lini ſed minore. Altera non æque aſpera, minuto ſemine. vtrique ſemen copioſum eſt & nigrum. Sylueſtris rurſus plures ſunt differentiæ. Quæ cania dicitur, acrior eſt & caule mordaci & fimbriatis folijs: quæ vero odorem fundit, Herculana nominatur: quæ innoxia eſt morſu carens, anonium vocatur. Omnes tenuium partium ſunt, & ſine morſu deſiccant. Sunt qui dictam velint ab acrimonia & vſtione, quod οὐ καλὴν ἁφὴν habeat. Aliter etiam κνίδη appellatur, παρὰ τὸ κνίζειν, quod mordere ſignificat.

Ἄκανθα ἢ ἄκανθος. herba eſt folijs lactucæ, multo latioribus & longioribus, erucæ modo diuiſis, pinguibus, læuibus, nigricantibus. Caulem habet binum cubitorum, digitali craſſitudine, læuem, prope verticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, ſpinoſis, è quibus flos prodit albus, ſemen oblongum, luteum, caput thyrſi

ſpecie: radices glutinoſas, longas, rubentes, muſcoſas. Naſcitur in hortis petroſis & riguis. Non eſſet in aculeatarum cenſu, niſi foliorum extrema per caulem in ſpinulas occalleſcerent. Hunc alij πολύγονον, alij μελάμφυλλον vocant. Ea videtur eſſe quæ in officinis branca vrſina dicitur. Vim habet diſcutiendi & ſiccandi.

» Hunc autem alij ἰξιάκανθον dixere, quod na-
» tura ſua hæreat, mitatur, longiuſque folijs ſuis
» ſerpat.

Cæterum ab acanthi ſimilitudine tota etiam vertebrarum ſpinalis medullæ compages ἄκανθα dicta eſt, nec modo ipſa tota, ſed ſinguli etiã vertebrarum proceſſus in corporis poſteriora exciti, & aculeo ſpinæque non diſſimiles. Eſt & ἄκανθα peculiari nomine dicta pars ea τῆς κνήμης quam proprie ἀντικνήμιον appellant, anterior ſcilicet tibiæ angulus, quia multum acutus ſit.

Ἄκανθα ἀγρία, ἢ ἄκανθος ἄγριος. Acantus ſylueſtris. Eſt planta ſcolymo ſimilis, eiuſdem cum ſuperiore generis (hæc enim ſylueſtris, illa ſatiua eſt) ſed breuior & magis aculeata. Vires ſatiuæ conſimiles habet.

Ἄκανθα λευκή. ſpina alba. Eſt frutex aculeatus, pruni magnitudine, cortice ligni candido; molli folio & chamæleonis albi ſimili, anguſtiore candidioreque, ſub birſuto, ſpinis infeſto, flore albo odorato, acinis cum pubeſcunt viridibus, deinde per maturitatem rubris, myrti ſpecie, ligneo intus nucleolo, hos vulgo ſenellas vocant, deturbando calculo efficaces. Radix eius ſiccat; & modice adſtringit: ſemen tenue eſt & calidum.

» Dicitur alio nomine ἰξυοάκανθον, vt habetur
» apud Dioſc. forte propter aculeos & lento-
» rem quem babet vitilium modo.

Ἄκανθα Αἰγυπτία ſiue Ἀραβική. frutex eſt, qui, vt ait Dioſcor. ſpinæ albæ ſimilis eſſe creditur, valde ſiccat & aſtringit. vnde & ſanguinem & alias defluxiones retinet.

Ἄκανθαι Spinæ quoque appellantur, quales ſunt
» in rubis ſeu vepribus, dicuntur etiam ἄκανθαι
» aculei qui circa roſam ſunt, à Latinis itidem
» ſpinæ: Per catachreſin etiam animalium quo-
» rumdam aculei ἄκανθαι vocantur: etiam meta-
» phoricôs tribuitur ἄκανθα piſcibus, illorum ſci-
» licet aculeis qui vulgo arreſtes: apud Athenæum
» quoque pro ſpina dorſi ponitur. Proprie autem
» ἄκανθαν dici putarunt quidam ſulcum ad lum-
» bos vſque, vocatum etiam ὑπόῤῥαχιν; ſed Gal.
» hæc nomina diſtinxit 12. de vſu partium, totam
» enim ſeriem vertebrarum, vt Camerarius ſcri-
» bit, ῥάχιν appellat, atque in illa exteriores vigin-
» ti proceſſus, quaſi munimenta quædam, hoc
» eſt προβλήματα illarum, ἀκάνθας: denique apud
» Pollu. primus primę vertebrę proceſſus ἄκανθα
» vocatur, vt ſequentes duo κυνοκέφαλα ab eodem
» nominantur.

Ἀκανθική. dicitur lacryma helxines herbæ iucundi ſaporis, quæ in huius ſummo vertice continetur. hanc non ſimpliciter ἀκανθικὴν, ſed μαστίχην ἀκανθικὴν Plinius appellat lib. 21. c. 16.

Ἀκάνθιον. herba eſt ſimilis albæ ſpinæ, folijs minoribus, per ambitum aculeatis & lanugine araneoſa obductis, qua collecta depexaque veſtes bombycinis ſimiles texuntur. Diminutionis forma dicitur quaſi ſpinula. Eſt enim albæ quidem ſpinæ proxima, ſed vt dictum eſt, minoribus multo folijs.

Ἀκανθίς. dicitur à quibuſdam ἡ ἄκανθα Αἰγυπτία, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀκανθίων. terreſtris erinaceus dictus eſt à Sorano, vt ſcribit Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. propterea quod ἀκάνθαις, id eſt, ſpinis armatus ſit.

Ἄκανθος. idem quod ἡ ἄκανθα, de qua ſupra.

Ἄκανος. herba eſt ſpinoſa, breuis, latioribus, quam eryngij aculeis, capite magno, chamæleoni albo ſimili, eadem fere cũ acino herba, niſi quod acinos ocimaſtrum eſt, id eſt, ſylueſtris ocimi genus. ἄκανος eryngio quibuſdam, inter quos Aetius eſt, contribuitur. Proxime accedit ad eam, quæ vulgo Gallorum calcatrepa nominatur.

Ἄκαπνον. à quibuſdam dicitur τὸ σπέρμα ... vt habetur apud Dioſcoridem. Sed & ἄκαπνα Græci vocant omnia ligna arida.

Ἀκάπνιστον μέλι. mel fumi expers, apud Aetium Tetrab. «
2. Sermo. 3. c. 24. ſic forte an illud dicitur quod «
ex aluearijs promitur nulla arte paratum, nec «
igni admotum ne fumum redoleat. «

Ἀκάρνη. herba eſt cui ſpina eſt pro folio, vt inquit Theophraſtus, cneco ſimilis vrbano, colore tantum rufo, pingui ſucco, videtur genus quoddam eſſe atractylidis.

Apud Theoph. lib. 6. c. 3. & 4. legitur ἀκάρ- «
να; At lib. 1. cap. 16. ἄκορνα, quam poſteriorem «
ſcripturam apud Plin. legimus, apud Heſych. «
ἀκορνά, ἀκανθῶδες φυτόν, planta ſpinoſa: eſt & «
ἄκαρνα, δαφνὴ Laurus. Vide infra ἀκορνά. «

Ἀκατάστατον. inconſtans contrarium τῷ καθεστῶτι dicitur de anno & eius temporibus: Hippocrat.

Vide καθεστώς. Ἀκατάστατον οὖρον. inconſtans vri- «
na vide οὖρον. «

Ἀκατάστατος πυρετός. dicitur ab Hippocrate febris in qua nihil eſt καθεστηκὸς. id eſt, firmum certumque, nec vnam exquiſite formam ſeruat; ſicut interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Hippocr. etiam Aphor. 8. lib. 3. in vniuerſum «
morbos omnes ἀκαταστάτους vocat qui ſunt in- «
conſtantes & inordinati vide πυρετός. «

Ἀκεστὰ dicuntur ab Hippocrate τὰ ἰατά. hoc eſt, curabilia. ἄκος enim medicamentum ſignificat.

Ἄκεσις, ἄκημα, ἄκεσμα, ὁ ἄκεσμος, ἡ ἄκος. ſunt enim «
hæc ſynonima, ſanatio medicatio medela: He- «
ſychius ἀκέσματα exponit ἰάματα, & ἄκεσμον, θε- «
ράπειαν, ἰατρείαν: exponitur & ὑγίασμα ſanitatis «
recuperatio, conualeſcentia: Ἀκεσίας apud Hip- «
pocr. exponit Erotian. ἰάσεις, hinc & deducta «
vox ἀκεστὴς medicus ſeu medicandi peritus. «

Ἀκεσίς. dicitur à medicis, vt ſcribit Plin. ea ſpecies chryſocollæ quæ medicinæ vſibus inſeruit, factitia nimirum ex pueri vrina. Vide χρυσόκολλα. Vide & Dioſcor. lib. 5. cap. 48.

Ἀκεστορία. dicitur ars medica Apollonio 2. Argo- «
naut. & apud Hippocr. ἡ ἀκεστορὶς medicatrix. «

Ἀκεστρίδες Hippocrat. dicuntur obſterices libel- «
lo de hominis ætate, quæ & ὀμφαλοτόμοι, id eſt, «
vmbiliſecæ appellantur. «

Ἀκηρίδες. dicuntur Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον «
illæ medicamentorum compoſitiones quæ ce- «
ra carent. «

Ἄκηρον. emplaſtri nomen eſt à Galeno compoſiti, quod deſcribitur à Paulo Ægineta libro 7. cap. 17. & ab ipſo Galeno ad finem lib. 4. τῶν κατὰ γένη. valet ad vlcera maligna & vix ſanabilia.

Habet Paulus pro ἄκηρον ἀλόεττον.

Ἀκινησία. dicitur in pulſibus media quies, quam «

alijs etiam nominibus ἀσυχίαν & ἠρεμίαν medici appellant, vt ait Galenus l.1.de differ. pulſuum.

Ἄκινος. herba eſt tenuibus ſiccisque ſurculis, ocimo ſimilis, odorata, ſed hirſutior, à quibuſdam ſyluestre baſilicum dicitur, à Latinis ocimaſtrum, quod plane ocimum imitetur. Mediocres adſtringendi vires habet, ideo & alui profluijs, & ignibus ſacris medetur.

Ἀκὶς. vocatur ab Hippocr. ferrum ſagittæ.

Ἀκμαστικὸς πυρετὸς. ſpecies eſt febris συνόχου, id eſt, continentis, genita ex humorum in caua vena putredine, vt ait Gal. lib.2.de diff. febrium. Seruat autem perpetuo ſimilem tenorem, neque creſcens neque decreſcens, ſed in eodem ſemper vigore conſiſtit: quamobrem alio etiam nomine ὁμότονον Græci appellauere, vt ſcripſit Gal. lib.9. meth. med.

Ἀκμή. flos ipſe ætatis, ætas integra & præcipuus corporis vigor. Tranſlata inde vox eſt cum ad alia omnia, tum ad morbos. Sic enim medicis appellatur tempus morbi ordine tertium, in quo ille viget, ſummamque habet vehementiam. Duobus autem modis, vt & principium & incrementum, definiri poteſt, humoris concoctione & ſymptomatis. Priore quidem modo dicetur tempus id, in quo victrix natura materiam morbificam perfecte concoxit: altero autem, quæ magis frequens apud Galenum & medicos omneis definitio eſt, tempus totius morbi vehementiſſimum, in quo pleræque acceſſiones in ſtatu eodem conſiſtere videntur inter ſe prorſus ſimiles, ipſaque pariter ſymptomata nec imminui nec creſcere, vt non immerito tempus id à multis Status Latine appelletur. Eſt autem definitio hæc κοινὴ τῶν ἀκμῶν communis: illa his modo conuenit, eorumque morborum eſt, in quibus certa ſpes eſt ſalutis.

» Vt autem de ſignificato vocis huius addam
» nonnulla, notandum Hippocr. lib. de vetere
» medicina, ἀκμὴν etiam vocaſſe, id quod in qua-
» que re ſummum eſt, hinc morbus dicitur ἀκμά-
» ζειν dum ſumme intenditur ac viget, quod & ἀν-
» θεῖν, quaſi in flore eſſe dixit Hippocr. hinc ἀκμὴ
» τῶν γυμνασίων Galeno dicitur 2. de ſanit. tuenda c.
» 12. ſumma exercitationis intentio, ac vigor.
» Budæus ſummum cuiuſque rei incrementum
» ἀκμὴν vocat.

» Ἀκμὰς etiam dici τοὺς ἰόνθους, id eſt varos,
» quoniam tempore τῆς ἀκμῆς, id eſt florentis æta-
» tis in facie exoriantur, ſcribit Caſſius problem.
» 33. Itidemque apud Aetium l.8.c.13. inſcribitur
» περὶ ἰόνθων ἐν προσώπῳ, ſubiungiturque τοὺς τῆς ἀκ-
» μὰς καλοῦσι, ſic enim eſſe ibi reponendum pro vo-
» ce ἀκνάς, nonnulli exiſtimarunt.

Ἄκνη. eſt tuberculum paruum atque durum in facie, quod alio etiam nomine Græci ἴονθον Latini autem varum appellant. Sic appellatur quod non pruriat, nec ægrum ad ſe ſcabendum ſtimulet. Aetius lib. 8. cap. 13. ἴονθον atque ἄκνην idem eſſe ſcripto prodidit.

Ἄκνηστις. ſpina dorſi. Hunc in modũ dicta fuit, quod animal eam κνῆσθαι, hoc eſt, ſcalpere, non poſſit. Proprie quidem in ſolis quadrupedibus eſt; vt tradit Iulius Pollux. Homerus tamen etiam in homine partem mediam illam, quæ inter metaphrenum & lumbos eſt, ἄκνηστιν dicitur vocaſſe. Eſt & herbæ nomen apud Nicandrum in Theriacis, quæ valet ſuffitu ad abigendos ſerpentes. Græcus Nicandri ſcholaſtes ambiguum id nomen eſſe dicit, quod aliquid interpretentur κνίδαν alij σκύλλαν aut ἀκαλήφην: Tyrannio quidem σκύλλαν: Apollonius vero Memphites κνίδην, quod alij ἀκαλήφην appellant. Ego vrticam in eo opere interpretatus ſum, vt dicta ſit ἄκνηστις per contrarium ſenſum, quaſi πολύκνηστις, quemadmodum & ἄξυλος ὕλη, ἡ πολύξυλος, appellatur, & ἄλοχος vxor dicta eſt.

Ἀκοή. auditus. Eſt ſenſus aeris ab auribus perceptus. Eſt enim proprium auditus ſenſibile ſonus & vox, ſiue aer percuſſus, ſiue aeris quædam percuſſio, inſtar vndæ progrediens, & in cerebrum aſcendens ſecundum nerui auditorij ductum. Hic enim vna cum dura cerebri membrana in auditus foramen incidit, cumque ea in latitudinem ſeſe explicans, meatum ſubinit. Eſt autem præcipuum audiendi inſtrumentum ſpiritus auditorius, pars ipſius animæ, vt & reliqui quibus ſenſus & reliquæ facultates conſtant: ſecundarium autem auris, & ea quibus ipſa componitur.

« Eſt & ἀκοὴ, inquit Ruffus, aurium foramen
« per quod voces exaudimus.

Ἀκόνη. apud Hippocratem in adiunctis libello de ratione victus, ſignificat τὴν θυίαν, hoc eſt, mortarium; ſimiliter & apud Theophraſtum lib. de ſtirpibus 8.

« Loco Hippocratis citato ſunt qui θυίαν non
« mortarium ſed arborem interpretentur.
« Ἀκόνη. etiam à quibuſdam, exponitur ex Iulio Pol-
« luce, Pila, hirci pars iuxta tempora, intellige
« autem hircum, τράγον dixit Pollux, cauitatis eam
« partem, quæ ſubtemporum extremitate in in-
« teriorem neruum aſſurgit. ἀκόνη inſuper cotem
» ſignificat, inde φάρμακον δι' ἀκόνης ex cote, de cu-
ius virtutibus Gal. 6. κατὰ γένη c.2. agit.

Ἀκόνιον. coticula, medicamenti genus, cum quis attrito ad cotem medicamento aliquo duro & ſolidiore, vt gemmis multis atque ebeno, collyria effingit, quibus vel in oculorum morbis, vel in alijs affectibus vtatur.

» Non eſt autem adeo clara huius vocis inter-
« pretatio, quin in ea explicanda plerique doctiſ-
« ſimi Dioſcoridis interpretes valde ſe torſerint,
« Hermolaus enim Barbarus, Aconia medicis dici
« inquit, quæ in coticulis teruntur medicamen-
« ta, & recte quidem, ſed qua forma illa ſint non
« profert. Ruellius qui coticulæ vocem vſurpat,
« maſſam ſolidam, qua confricandi ſint oculi, vi-
« detur intelligere; Cornarius puluillum attri-
« tione cotis paratum cenſet habendum eſſe pro
« aconio: in hac opinionũ varietate quid ſit veri
« ſtatuendum, haud ita liquido conſtare poteſt:
« hoc autem certum Græcorum nullum præter
« Dioſcor. lib. 1. c.130. & lib. 5. c. 144. hoc vſum
« fuiſſe vocabulo, ſicut & proculdubio, ἀκόνιον ab
« ἀκόνη, quod Græcis cotem ſonat, appellationem
« habere; at vero parãdum eſſe ἀκόνιον, ex rei quæ
« diſſolui poſſit attritione ad cotem, tũm & ad
« eam rem opus eſſe affuſione alicuius humoris,
» licet colligere ex ijs, quæ apud Gal. 6. ſimpl. & 4.
« κατὰ τόπ. c.4. de Ebeno & de hæmatite, (ex quo-
« rum vtroque aconia fieri affirmat Dioſcor.) le-
« guntur. Succos igitur collectos ex lignis vel la-
« pidibus, affrictione ad cotem vnà cum affuſio-
« ne humoris alicuius, vt aquæ albuminis ouo-
« rum, aut decocti cuiuſpiam, ἀκόνια (quaſi dicas
« coticularia medicamenta) à Dioſcor. nuncu-
« pari, & ab eodem ad oculorum affectus com-

mendari, tùm nec ſiccos pulueres, nec maſſas ſolidas, quas forte coticulas appellemus, hoc nomine intelligendas eſſe affirmari mihi iure videor cum nonnullis.

Ἀκόνιτον. herba eſt, genere duplex. Vnum eſt quod habet folia tria vel quatuor cyclamini vel cucumeris ſpecie, minora tamen & ſubhirſuta, caulem palmi altitudine, radicem incuruam & ſcorpionum caudæ ſimilem, atque alabaſtri modo reſplendeſcentem. Dicitur hoc peculiari nomine alijs παρδαλιαγχὲς, alijs κάμμορον, alijs θηλυφόνον, alijs μυοκτόνον, alijs θηριοφόνον. Alterius autem tria ſunt genera. Vno ferarum venatores vtuntur, quod κυνοκτόνον atque λυκοκτόνον appellant: duobus reliquis medici. E quibus tertium, quod Ponticum nominatur, folia habet platani, ſed magis inciſa, longiora, nigrioraque, caulem autem pediculo filicis ſimilem, nudum cubiti amplitudine, vel etiam maiorem, ſemen in ſiliquis quadantenus oblongis. Cæterum cuiuſnam temperamenti ſit aconitum, nondum à medicis definitum eſt. Veruntamen ſi, quæ ab eo excitantur, ſymptomata conſiderentur, vt capitis quam inducit grauitas, & vertigines, quodque humorem in oculis copioſum prolicit, & flatos plurimos excitat, qui hypochondria diſtendunt, & ructus crepituſque multos pariunt, quodque authore Dioſcor. miſcetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις, nemo dubitabit frigidum humidumque eſſe.

Eam ob rem remediorum pars maxima quæ contra aconitum à Nicandro & Dioſco. præcipiuntur maximam ſiccandi facultatem habent, illis tamen qualitatibus non tam deleterium eſt, quam vi totius ſubſtantiæ: Cæterum ἀκόνιτον, vt ait author, à quibuſdam θηλυφόνον dictum fuit, quod radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini ſexus indita, mortem eo die inferat, vt Plinius voluit lib. 27. c. 2. licet Theophr. lib. 9. c. 19. in genere, & citra ſexus diſtinctionem, protulerit quadrupedem omnem necari impoſita verendis radice, aut folio intra eundem diem; alij quod feras ſeu belluas alias, ſi ab eis edatur, occidat, θηριοφόνον cognominandum cenſent, vti μυοκτόνον, quoniam vt Plinij verbis vtar lib. 27. c. 3. procul & è longinquo mures odore necet: Quod autem ad nominis Ethymon ſpectat diu inter authores diſputatum foit, vnde nomen adeptum eſſet, tandemque potior pars Theophraſto adhæſit, qui 9. hiſt. plantarũ, ſic ipſum vocatum ſcribit ab aconis, Peryandinorum, ſiue Maryandinorum pago ad Heracleam Ponti: Plinius loco citato ἀπὸ τῶν ἀκόνων, id eſt à cautibus appellatum fuiſſe ſcripſit, in quibus nudis naſceretur, nullo iuxta ne puluere quidem nutriente. Hinc Ouid. 7. Metamorph. Quæ quia naſcuntur dura viuacia caute Agreſtes aconita vocãt. Porro & aliam ſed longe incertiorem ex aliorum ſententia nominis rationem idem Plinius attulit. Quoniam (inquit) aconito vis eadem in morte eſſet, quæ cotibus in ferri acie deterenda, ſtatimque admota velocitas ſentiretur: hoc præterea notandũ de nominis ethymo, Athenæo κώνειον & ἀκόνιτον, idem extitiſſe, quemadmodum Stephanus in lib. de vrbibus eum citans in voce ἀκόναι ſignificare videtur; quo pacto Arabum quoque errorem emendare poſſumus, qui κώνειον & ἀκόνιτον forſan idem putantes, turdos ſiue ſturnos aconito veſci tradiderunt, cum non aconito ſed cicuta (quæ κώνειον vocatur) eos nutriri Galenus, alijque verius tradant; Sicut enim vulgo hodie Toxici nomine genus veneni quoduis intelligimus, ſic fortaſſis cicutam & aconitum veteres ἀδιαφόρως vſurparunt. Quomodo autem aconitum homines interficiat, non fuit apud veteres ſatis manifeſtum, ſed ex Theopompo apud Antigonum in collectaneis Paradoxis colligere eſt, hoc facere, non qualitatum manifeſtarũ diſſidio, ſed occulto potius quodam modo: etenim cum Agatharchus tyrannus multos aconito tollere, ſed & latere cuperet, legimus, cum primum res illa innotuit, Heracleotarum plurimos non exiuiſſe domo priuſquam rutam comediſſent, quaſi vi nulla, vel arte alia ſeſe tueri poſſent; vnde fit, vt hoc venenum, etiam extimarum partium contactu iugulare potuiſſe crediderint nonnulli, cum Heracleotæ domo egreſſi venenum illico formidarint, niſi ſit illud veriſſimile, Agatarchum illo ſecreto componendi aconiti modo ad interimendos Heracleotas vſum fuiſſe, cuius Theophr. 6. hiſtor. plantarum c. 16. meminit, quando ſic componi ait, vt quibuſdam ſtatis temporibus, veluti duorum trium, ſexue menſium, aut vnius anni, vel duorum ſpatio occidat, atque hinc eos infœliciſſime mori quibus longiori tempore corpus conſumitur: fœlicius autem quibus citius; nec vllam eius antidotum (addit ille) ſponte naſcentem inueniri, ſed quædam auxilia illis qui acceperunt, eſſe reperta, ſiquidem incolæ nonnullos melle, vino, & ſimilibus, ſed raro & cum labore à morte reuocant.

Ἀκόνιτον. idem quod ἀκονίατον, id eſt, nulla calce oblitum, & non picatum. Nam Dioſcorides de fuligine reſinæ agens, ἀκόνιτον, τουτέστιν ἀπισσώτον, exponit: & quod habetur apud eundem libr. 2. de cantharidibus. ἐμβαλὼν εἰς ἀκόνιτον ἀγγεῖον. Plinius ſic vertit, Conduntur in vaſe fictili non picato. etiamſi κονία calcem non picem ſignificet.

Ἄκονος dicitur à quibuſdam ἄκινος, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀκοπικὸν. medicamenti nomen eſt apud Heſych. forte an à ſanandis τῶν ἀκόπων vulneribus ſic appellati.

Ἀκοπὶς. eſt gemma guttis aureis ſtellata nitro ſimilis, pumicoſa, ita dicta, quod cum ea oleum ſubferuefactum perunctis laſſitudinem, ſi credimus, inquit Plinius, tollat.

Ἄκοπον. dicitur proprie medicamentum, quod omnem laſſitudinem ex multo & vehementi corporis motu exortam illitu leuat. Hæc prima fuit τοῦ ἀκόπου ſignificatio. Sed vſus paulatim nomen id extendit etiam ad medicamenta ſimilem ſortita compoſitionem, quamuis alijs, quam tollendæ laſſitudini, commodis inſeruiant. Neque enim ad eam tantum, ſed ad dolorem etiam veterem in alto corpore deliteſcentem, vel ad motum ſenſumque difficilem, vel ad tenſionem ſcirroſque componuntur. Adhibentur & ijs, inquit Oribaſius, qui cum pinguedinem corpori inducere molliantur nihil tamen cibis, potibus, perfuſionibus, balneis, aliiſque id genus remedijs proficiunt. Quæ omnia vt ἄκοπα recte dici poſſint, ſatis eſt ſi humida ſint conſiſtentia & τοῖς ἀκόποις ſimilia. Ea autem media eſt inter συγχρίσματα, & liquida cerata, tanto illis craſſior, quanto his liquidior eſt. Sunt autem τὰ ἄκοπα

fere

fere omnia facultate duplicia, alia calefacientia, alia emollientia. Quæ calefaciunt, pipere, pyrethro, ſemine roriſmarini, & ſimilibus conſtant, valentque ad neruorum vitia, & perfrictiones magnas, quæ vix vllo calore ſoperari poſſunt. Quæ emolliunt, durities, ſcirrhos, & infarctos articulorum ſinus diſcotiunt, atque morbis adhibentur diutinis. Additur vero ab Oribaſio tertia τῶν ἀκόπων differentia, eorum videlicet, quæ cutim ſcarificant. Cæterum miſcentur aliquandu calefacientia emollientibus, illinuntúrque commodiſſime diuturnis affectibus, quique ægre elidi poſſunt, & quibus ſinapiſmus congruit. Miſcentur & vnguenta quædam ad ſolā odoris ſuauitatem, & μυρέψικα appellantur, eiuſdem tamen cū acopis generis & facultatis, & nihilo illis præſtantiora, præter odoris gratiā.

De acopis, & plurimis eorum differentijs atq; ſpeciebus plura leges apud Gal. 7. κατὰ γένη c. 11. 12. 13. ex Aſclepiade, Andromacho & alijs; apud Paul. l. 7. c. 19. apud Oribaſ. l. 3. ſynopſ. qui & eorum vſum docet lib. 10. collectaneo. c. 29. qualem hic author recenſet; Acoporum autem appellationem Latini retinuerunt vt Celſus l. 5. c. 24. & Scribonius Largus compoſit. 156. & 161. Plinius ἄκοπα laſſitudines ſoluentia aut leuantia dixit.

Ἄκορνα. à quibuſdam ἡ ἀτράκτυλις dicitur auth. Plin.

Ἀκορνὰ. berba eſt caule & foliis & lanugine ſpinoſa, mordax & cui ſpina pro folio eſt, authore Theophraſto, ſimilis eneco vrbano, colore flauo, ſucco pingui ſimillima τῷ ἀσφακτυλίδι, ſi candidior eſſet, & decerpta cute ſanguineum cruorem funderet.

Ἄκορον, vel ὁ ἄκορος. herba eſt iridis folio, ſed anguſtiore, & radicibus non diſſimilibus, verum implicatis, nec in rectum tendentibus, ſed ſummo ceſpite obliquis, geniculis diſtinctis, albicantibus, guſtu, acribus & odore non ingratis. Calfacit & ſiccat ordine tertio. Hic vere eſt doctiſſimorum iudicio κάλαμος ὁ ἀρωματικός. aliis vero potius galanga maior eſt ſiue craſſior: cum tamen illa eiuſdem plane generis cum minori videatur.

Ἄκοπα. apud Hippocratem πεπληρωμένα, hoc eſt, repleta, vt expooit Galenus.

Ἀκουστικὸν νεῦρον & ἀκουστικὸς πόρος. apud Alexandrum Aphrodiſeum, neruus auditorius, vel meatus auditorius: vide πόρος ἀκουστικός.

Ἀκραίπαλα. dicuntur quæ ebrietatem fieri vetant, vel iam factam diſcutiunt. alio nomine ἀμέθυστα appellantur, de quibus ante dictum eſt.

Ἀκρέλεα. apud Hippocratem, τὰ ἄκρεα, hoc eſt, ſumma & extrema.

Ἀκρασία. intemperies, vide δυσκρασία.

Ἄκρατα διαχωρήματα καὶ ἔμετοι. dicuntur apud Hippocratem deiectiones & vomitus, vnius tantum vacuati homoris ſpeciem habentes, & aliis humoribus impermixti, ſicut Galenus interpretatur comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Maxime tamen ea quæ exquiſite & ſincere bilioſa ſunt, hoc nomine vocare ſolet, ſicut annotauit idem Galenus comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν. Cum vero apud Hippocratem ἄκρητος στάξις legitur, nequaquam de rubente ſanguine diſtillante, ſed de nigro ſemper intelligitur, vt ſcribit etiam Galenus comment. 1. & 3. τῶν ἐπιδημιῶν.

Sic quoque accipiendum quoties occurrit αἷμα ἄκρητον, illas autem ἀκράτους ὑποχωρήσεις, malas eſſe inquit Hipp. aphoriſmo 6. & 22. l. 7. vt quæ exuſtam eſſe atque conſumptam natiuam omnem humiditatem à calore febrili demonſtrent. vide infra ἄκρατον.

Ἀκράτεια τοῦ σώματος. corporis ad motum impotentia dicitur in Coac. vt σκελέων τε καὶ χειρῶν ἀκρατέας lib. de arte, in quibus crurum ac manuum motiones inefficaces redduntur: eſt & ἀκράτεια (vt noſter inquit author) cuiuſque partis imbecillitas, ſed propriè vitium ſtomachi non continentis quæ ſumpſerit.

Ἀκρατὴς γλῶσσα. Hippocrati Aphor. 40. l. 7. dicitur lingua, non incontinens vt quidam voluerunt, ſed quæ impotentia quadam ægrius mouetur, vt vocem articulatam & ſermonem exprimat; vel quę immota eſt, & omnino reſoluta, vt notat Gal. ad aphor. 40. l. 7. id vero vitij ſæpe fit, quando humore nimio imbuta lingua eſt, vt in temulentis.

Ἀκρατισμὸς, ſiue ἀκράτισμα, apud Athenæum l. 1. τὸ πρώϊνον ἔμβρωμα matutinus cibus appellatur ſeu ientaculum; origo vocis inde eſt, quia panis fruſta & offulas ἐν τῷ ἀκράτῳ, id eſt vino mero intinctas veteres horis matutinis edebant vt idem docet: ſic & Gal. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, & 5. de loc. affectis c. 5. Diodoro Grammatico ſuadet, vt ad roborandum ſtomachum, quouis mane ἀκρατίσματι, ientaculo, pane ſcilicet in vino ſubacerbo macerato vtatur, quo ſtomachi ſubſidio, vir ille annis 20. integra inculpatáq; valetudine vitam tranſegit; dicitur & hoc ἄριστον ab Homero, vt ibidem docet Athen. & Theon apud Plutarch. ſympoſ. 8. Problem. 6. ait veteres, ἐργατικοὺς ἅμα καὶ σώφρονας ὄντας, conſueuiſſe ἐσθίειν ἄρτον ἐν ἀκράτῳ, καὶ μηδὲν ἄλλο, id eſt laborioſos pariter & prudentes ſolitos eſſe panem comedere, vino meraco intinctum, nihilque præterea, ſicut Theocriti quoque ſcholiaſtes annotat, ἀκρατισμὸν eſſe, cum πρωΐας ἔτι οὔσης, ὀλίγον τινὰ ἐσθίομεν ἄρτον, καὶ ἄκρατον οἶνον πίνομεν: id eſt exiſtente adhuc matutino cum panem modicum manducamus & vinum meracum bibimus, deducitur vero ἀκρατισμὸς à voce ἄκρατος, quod propria primaque ſignificatione merum ſiue meracum ſignificat, ſæpius nec adiecta, quidem voce οἶνος.

Ἀκρατόμελι. idem quod τὸ οἰνόμελι. Latine mulſum.

Ἄκρατον vel ἄκρητον. propria primaque ſignificatione, merum ſiue meracum ſignificat, vt ἄκρατος οἶνος, quanquam plurimùm vſurpatur ἄκρατον, omiſſa voce οἶνος: dicitur vero etiam ἄκρατον ὕδωρ apud Athen. l. 2. & apud Homer. ἄκρητον γάλα, hoc vero dici catachreſticῶs eſt exiſtimandum. Per tranſlationem autem ἄκρατον, ſiue ionice ἄκρητον, duobus potiſſimum modis vſurpari legimus. Priore quidem quū ἄκρατον dicitur generaliter quicquid eſt impermixtum, purum aut ſincerū: Poſteriori modo vſurpatur, metaphorâ ſumptâ à vino quum aqua temperatur, ita debilitatis illius & infractis viribus, & quaſi vigore, quem dum merum eſt integrum habet, poſtquam vero dilutum, aliqua ex parte amittit. Quod vero ad primum illud ſignificatum ſpectat, ἄκρατον dicitur Hippocrati humor omnis mixtionis expers, vel omne excrementum feruidum, crudumque quod ſuo ſero dilutum non eſt, cuius generatio, vel partis alicuius vitio facta eſt, vel feruore & incēdio febrili, ex hauſta aquoſa & ſeroſa parte: interdum etiam ſimplicem & impermixtam ſubſtantiam ſic appellat, vt pallidam bilem, purum ru-

bentem & floridum ſanguinem, ſed rariſſime, nam in Philiſco paſſimque alibi Gal. ἄκρητον αἷμα, ἄμικτον ſeu male permixtum ſanguinem interpretatur, κατάκορον, craſſum nigrum & proprij ſeri expertem, quia autem bilis inter omnes humores maxime aquea humiditate diluitur, cum cocta eſt atque naturalis, ac prima fere accenditur in febre, generatúrque ex reliquis humoribus per incendium, idcirco Gal. per ἄκρητα biliosa meraca interpretatur.

Ἀκρατοποτεῖν. vinum meracum bibere apud Paulum l.1.c.100.

Ἀκρέα. in prorrhetico dicuntur extremæ corporis partes, hoc eſt pedes, manus, nares & aures. Galen. vocat τὰ ἄκρα μόρια τῶν ζώων, ἀκρέα inquam non ἄκρα.

Ἀκρέσπερον. hoc eſt, ἄκρας ἑσπέρας καὶ ἀρχομένης. Summa veſperâ, id eſt, prima & incipiente: apud Hippocratem & Nicandrum.

Ἀκρὴ. de ſummo & extremo naſo dicitur apud Hippocr. 4. & 6. epid. σφαιρίον Ruffo, & Polluci ἀκρορρίνιον dicitur, ſic & ἀκρὴ γλῶσσα, extrema lingua, ſeu extremum linguæ dicitur ab Hippocr. in Coac. quod ſcilicet adiacet primoribus dentibus quod & προγλωσσίδα aliàs appellauit.

Ἄκρητον. idem quod ἄκρατον. ſupra.

Ἀκρητόχολος. qui bilem meram congerit, apud Hippocratem.

Dicitur & ἀκρόχολος Galeno ἐγχολώτατος.

Ἀκριβὴς. dicitur à Galeno quicquid in ſuo genere legitimum eſt & exquiſitum, numeriſque omnibus abſolutum: vt ἀκριβὴς τριταῖος, febris tertiana, quæ veræ exquiſitæque tertianæ notas omnes habet.

Sic apud eundem, ἀκριβὴς ἐρυσίπελας, plenum iuſtumque, & method. 54. ἀκριβὴς δίαιτα, de qua ſuo loco in voce δίαιτα: quod vero ἀκριβὲς non eſt, νόθον Galenus appellat: Cæterum Ἀκριβὲς ſic alij definiunt, quod tam ſubtiliter perpenſum eſt vt non ampliatione egeat.

Ἀκρισία. duo ſignificat apud Hippocratem & medicos, στέρησιν τῆς κρίσεως, hoc eſt, nullam omnino criſim, aut δυσκρισίαν ἢ μοχθηρὰν κρίσιν, id eſt, difficilem malamque criſim: vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Nulla autem fit criſis in duobus morborum generibus, primum in paruis morbis, quos natura facile ſuperat ſine certamine & perturbatione critica, vel in longis, qui non valde naturam copia, aut malignitate materiæ irritant, qui nec celeriter mouentur: eſt & ἀκρισία in prauis ac malignis, in quibus coniuncta eſt virium infirmitas, natura enim debilis certamen non aggreditur, criſis vero non accidit ſine perturbatione, & certamine naturæ, atque in his ægri interdum ſenſim ſuperata virtute intereũt, interdum in principio, multitudine materiæ, aut magnitudine phlegmones perimuntur: difficilis vero & mala fit criſis quando vel cum graui periculo, & ægrotantis moleſtia, vel cum exitio, atque vel in ipſo certamine interficit, aut facta ſubito in deterius mutatione, paulatim perniciem & interitum minatur.

Ἄκριτον πῦρ. dicitur apud Hippocratē lib. de hebdomade, quaſi ἀδιάκριτον, hoc eſt, immenſum infinitumque ſpatium. loquitur autem de eo quod eſt extra mundum, vel infinito vel inani, quod cogitatione informari non poteſt.

Gal. in exegeſi. Henricus autem Steph. legit ἄκεστον πῦρ.

Ἀκρατηλὶς γλῶσσα. dicitur 7. epid. ἡ γλῶσσα lingua, ἡ οἷον ἀκρατὴς ἑαυτῆς μὴ διαπτύσσουσα, hoc eſt, ἡ ἀδιάρθρωτος ὑπὸ δυσκινησίας, inarticulata propter motus difficultatem, vt annotat Galen. in exegeſi, ſed notandum apud eum quoſdam codices habere ἀκρατηλὶς, quoſdam ἀκρατὴς, alios ἀκρατεῖς, Hippocratis autem exemplaria habent ἀκρατής. vide γλῶσσα ἀκρατής.

Ἀκροβυστία. idem qood ἀκροποσθία.

Ἀκρόδρυα. dicũtur fructus omnes arborei, ſed proprie quæ lignoſum putamen habent, vt malum Punicum caſtaneæ, piſtacia, auellanæ, nuglandes: quod genus appellatione nucum apud Latinos continetur. eoque ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν differre dicũtur, quod hæc exterius lignoſi nihil habeant, vt pyra, mala, Damaſcena, pruna.

Vtrumqoe Genus Salgami nomine complectuntur Latini, vnde Salgamarius originem duxit, vide ὀπώρα.

Ἀκροθώρακες. Ariſtoteli in 3. problem. problem. 2. illi dicuntur, qui leniter inebriari delirant: quiue de rebus quidem iudicium ferre tentant, ſed in iudicãdo aberrant, quaſi medij ſint inter ebrios atque temulentos: ſic Suidæ dicuntur ἀκρομεθύσοι & ἀκρατοποῖται qui incipiunt inebriari & quibus pectus incaleſcit potu meratiore, Erotian. in Onomaſtico, vbi θώρηξιν ab Hippocrate οἰνοποσίαν ſcripſit vocari, etiam vſque ad tempora ſua ἀκροθώρακας eos appellatos ſubiungit, τοὺς μὴ ἐπὶ πλεῖον ᾠνωμένους, qui non multum vino repleti eſſent, Plutarch. quoq; in 3. ſympoſ. problem. 8. Ariſtotelis ſententiam examinãs, idem quod id omnino ſentire videtur, ἀκροθώρακας nimirum corpus non adeo diſſolutũ habere, vt & moueri & ſecundum ipſum aliquatenus operari non valeant, ſed eorum ratiocinandi vim minime liberam eſſe, itaque oon video cur Clemẽs Alexandrinus in 2. pædagog. ἀκροθώρακας, minime rationem ac memoriã offenſas gerere ſcribat, dum ſenibus Chriſtianis vt vino vtantur, eo vſque indulget, quoad ἀκροθώρακος terminũ non tranſgrediantur, vnde verum illius vocis vſum omnino ab ipſo ignoratum eſſe perſpicitur, niſi corruptum eſſe textum iure quis opinetur, vt eius authoris edita multa eſſe apud doctos cõſtat: Ἀκροθώρακας exponit Bodęus qui leniter appoti sũt, quaſi q; pectore ten⁹ vino imbuti.

Ἀκροκώθωνες, vel ἀκρατοκώθωνες. Athenæo lib. 11. dicuntur οἱ πλεῖον ἄκρατον πίνοντες, qui merum liberalius hauriunt, videlicet ἐκ τοῦ κώθωνος quod poculi genus eſt apud Laconas, Heſychius ἀκροθώρακας appellat à meri potu.

Ἀκροκώλια. in macellis & culinis, extremi ſunt pedes mactatarum victimarum, ſeu membrorum extremitates, aut edulia ex trunculis extremorum parata, qualia ſunt pedes, aures, roſtra, & ſimilia, quæ edullia reponuntur inter cibos μυξώδεις, habenteſque aliquid γλίσχρον καὶ ἄκικυ: Sicut autem pedes, ſic ἀκροκώλια, alia vocãt ἴποδα, alia ἐμπρόσθια, quorum Hippoc. meminit 3. de victu in acut. Celſus ἀκροκώλια trunculos appellauit, & Celſi imitatione Gaza apud Ariſtot. problem. ſect. 23. quæſt. 40.

Ἀκρολίπαροι. apud Athenæum l. 9. ij. vocantur, quorum ſi faciem ſpectes, ſucculenti & pingues putantur, quibus tamen, vt inquit idem, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ὑπόξυλον, hoc eſt, qui reliquo corpore exſucci ſunt, & macilenti, itaque ἀκρολίπαροι dicuntur, quaſi qui in ſummo pingues.

Ἀκρομφάλιον. ſic dicitur pars media vmbilici.

Ἀκρόπαθοι. in ſumma parte affectus, apud Hippocratem li. περὶ σημειώσιος. Apud eundem etiam in Prorrhetico κακοήθη ἀκρόπαθα dicuntur, qui videntur in ſumma cute ſeu ſuperficie corporis: quibus oppoſiti ſunt οἱ κρυπτοὶ ſiue ὑποβρύχιοι καρκίνοι.

Ἀκρέπλοα ſignificant apud Hippocr. ea, quæ ſuperne, & tanquam in ſummo nauigãt & innatãt.

Ἀκροποσθία. præputium. cutis quæ glandem integit: dicitur & ſimplici vocabulo πόσθη. Verũ vt habetur apud Iolium Pollucem, ἀκροποσθία, ſiue ἀκροπόσθιον, non totum præputium ſignificat, ſed eam modo preputij cuticulæ partem quæ prominet, & vrinæ meatum integit. Cui etiam aſtipulatur Ruffus, definiens ἀκροπόσθιον, τὸ ἔσχατον τῆς πόσθης: id eſt, preputij extremum; dicitur & ἀκροβυστία.

Ἀκρορρίνιον. tota naſi ſummitas eſt, quam ſupra dixi-
» mus ἄκρον ab Hippocr. appellari. 4. & 6. Epid. &
» quam poetæ à rotunditate σφαίριον appellant, in-
» quiunt Ruffus & Pollux.

Ἀκροσαπὲς dicitur à Gal. in exegeſi, τὸ ἐπιπολῆς, ſeu
» ἐπὶ βραχὺ (vt quædam melius habent exempla-
» ria) μεταβεβλημένον, id eſt quod in ſummo ac ſu-
» perficie, ſeu leuiter immutatum eſt, ac putredi-
» nem contraxit.

Ἀκροστάθια. dicuntur hypochondria quod ſubij-
» ciantur coſtis, & velut in ipſarum extremitate
» poſita ſint, σταθμαὶ enim Polluci, vel coſtæ dicun-
» tur vel ipſa coſtarum oſſa.

Ἀκρόσπελος. dicitur à quibuſdam βρόμος herba, ſiue auena.
» Quædam exemplaria habent πρόσπελος.

Ἀκρόχειρ. dicitur ab Hippocrate totum id quod à cubito ad extremam vſque digitorum aciem eſt; χεὶρ enim ab eodem nuncupatur quicquid à ſcapulis ad extremos vſq; digitos habetur, quod in brachium, cubitum & extremam manum diuiditur.

Ἀκροχειρισμὸς. Ἀκροχειρίη, ἀκροχειρίζειν & ἀκροχείρισις.
» hæc enim Hippocrati ſynonima ſunt: erat au-
» tem apud veteres luctæ genus in gymnaſijs, quæ
» non toto collato corpore, ſed conſertis tantum
» ſummis manibus fiebat, à cubiti flexura ſcilicet
» vſque ad extremos digitos, vt ait Galen. l. 2. de
» ſanit. tuenda. Hac in lucta olim Soſtratum Pan-
» cratiaſtem maximam laudem conſecutum le-
» gimus apud Pauſaniã, & ideirco ἀκροχειριστὴν, κατ'
» ἐξοχὴν vocatum, cum aduerſariorum ſummas
» manus tam fortiter apprehenderet, vt non prius
» eos dimitteret quam eliſis digitis dolore confe-
» ctos intelligeret; valetudinis autem ſtudioſos
» etiam huic exercitationi operã nauaſſe Galen.
» & Ægineta aſſerunt, Hippocratem ſiue Poly-
» bium ſecuti, qui in libris de diæta, ἀκροχειρισμὸν
» varijs corporis affectionibus commendauit, hu-
» ius autem vocis origo inde eſt, nimirum veteri-
» bus Græcis in frequenti vſu fuit, totum id quod
» à ſcapulis ad extremos vſque digitos eſt χεῖρα
» nominare; quicquid vero patet intra iuncturam
» & digitos, quod ſpeciali nomine χεὶρ appellatur,
» ἀκρόχειρα & ἀκρόχειρον dicere, ſepe etiam ἄκραν χεῖ-
» ρα vt lib. 1. de fracturis apud Hippocratem.

Ἀκροχλίαρον τοῖσιν, ἄκρως χλιαρόν. id eſt, ſumme tepidum, apud Hippocratem περὶ διαίτης ὀξέων. Eſt autem ſumme tepidum quod inter frigidum calidumque exquiſite medium eſt.

Ἀκροχορδὼν. eſt verruca dolens quæ ſub cute coit durior & paulo aſperior, calloſa & plerumque teres, coloris eiuſdem, infra tenuis, ad cutem latior, fabæ fere magnitudine, pueros maxime infeſtans. Vix vna tantum eodem tempore naſcitur, ſed fere plures, eæque nonnunquam ſubito deſinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem concitant: ſunt quæ etiam in pus vertantur. Dicitur hoc nomine propterea quod, vt ait Aetius, ſimilis ſit vertice ſuo reſectæ chordæ ſecundum extremitatem; vel ſicut exiſtimat Celſus, quod in imo vſque adeo ſit anguſta, vt pendẽte videatur. Tota enim foras prominet, adeo vt exciſa nullam radiculam relinquat. Vnde & verruca penſilis à nonnullis Latine vertitur, quod baſi anguſtiore prædita videatur pendere, ſummæ chordæ ſimilis. In eo differt ἀπὸ τῆς μυρμηκίας. quod cum vtrumque vitium cutis excreſcẽtia ſit in tuberculi modum, hæc tamen preterquam quod ſimilem formicæ mordentis ſenſum inducit, baſim etiam habeat latiorem, & nigro colore prædita ſit, atque, vbi à chirurgo tollitur, ſanguinem fundat copioſiorem, quam eius magnitudo ferre videatur.

Ἀκρόψιλον. ſignificat apud Hippocratem nudum, quaſi τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλόν. id eſt, ſumma in parte tenue, vel nudum.

Ἀκρωλένια. Polluci τὰ ἄκρα τῆς ὠλένης, ſumma ſeu extrema cubiti dicuntur.

Ἀκρώμιον. eſt omoplatæ in ſuperiori eius fine in tectum tendens ἀπόφυσις, per quam ſcapula ipſa clauiculę copulatur. In hunc vſum à natura producta eſt, quo & firmior ea copula eſſet, quam veluti vallum quoddam ſic ἀπόφυσις illa contegit, ſimulque prohiberet, ne ſurſum brachij caput excideret. Definitur etiam à Galeno in libro περὶ ἄρθρων, ſpina in dorſo omoplatæ (quæ ipſam omnium maxime facit inæqualem & gibbam) elata, progreſſa, dilatataque. Item omoplatæ ἀκρώμιον vocatur, qua ipſa claui committitur. Alijs ἀκρώμιον dicitur os cartilagineum clauem cum omoplata connectens, ligamentis mẽbranoſis ab ipſo exortis. Quod quidem plerique hominis proprium eſſe aſſerunt, inque hominibus ſolis deprehendi, alioque nomine κατακλεῖδα appellant. Id primis annis cartilago eſt, deinde vero ętatis aut temperamenti ſiccioris occaſione in os degenerat. quo fit vt acromium ipſum Hippocrati os, Galeno cartilago dicatur. Quidam anatomes periti definiunt ἀκρώμιον eſſe τὴν σύναψιν ſummi humeri cum clauicula, vt memoriæ prodidit Galenus in lib. de oſſibus.

Ἀκρωπὶς. dicitur lingua ab Hippocrate lib. 7. τῶν ἐπιδημιῶν, tanquam ſua ipſius extrema non informans, hoc eſt, inarticulata propter motus difficultatem, vt annotat Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Vide ſupra ἀκροσαπὴς vel ἀκρωσαπής.

Ἀκρωτήρια dicuntur extremę partes, ſiue extremitates corporis, τὰ ἄκρα vel τὰ ἀκρεῖα. atque eo nomine Gal. comm. in aphor. 1. l. 7. nares aures, pedes & extremas manus complectitur, vt & comm. 2. in libr. de victus rat. in acut. & comm. ad aphor. 26. lib. 7. hoc & nomine Ariſtoteles, vt ait Budęus, vocat extremam digitorum partem, ſub vnguibus latentem, & extremas oſſium partes.

Ἀκρωτήρια. dicuntur proprie maiores & extremę corporis partes. Eo nomine Ariſtoteles appellat extremam partem digitorum ſub vnguibus latentem, & extremam partem oſſium.

Ἀκρωτηριασμὸς. eſt extremarum corporis partium, videlicet manuum, aut pedum, vel putreſcentium, vel quarum oſſa perierunt, per ſerram diſſectio. Namque vbi ſummæ partes, vt manus, aut pes, computruerunt, vel earum oſſa contabuerunt ſiue ab externa cauſa diſrupta, ſiue ab interno affectu putreſcentia, quoniam inutilia redduntur, & noxam vicinis primum partibus, deinde vniuerſo corpori inferunt, neceſſe eſt eos ſerrula præcidere. Verum prius neceſſe eſt corpora oſſibus circumdata diuidere. Qua in re ſi quando metus eſt ab immodico ſanguinis profluuio, recte conſulit Leonides, non omnia primum corpora ſecanda, niſi ex toto putredine contabuerint, ſed eam ſolum partem, vbi nec plures, neque grandiores eſſe venas aut arterias exiſtimamus; quas tunc deuitare oportet, deinde os protinus ſerra præſcindendum, & panniculus lineus partibus ſectis circumponendus, ne ſerra per ipſa tracta dolores excitet. Atque tūc reliqua parte vaſiſque excaſis ferramenta candentia vaſis inijcienda, ſanguiniſque profluuio ſuppreſſo, linamentis inſertis & conuenienti deligatura adhibita, medicamentis vtendum quæ pus moueant.

» Quod autem ad vocis huius etymon ſpectat,
» ſunt qui putent ἀκρωτηριασμὸν & ἀκρωτηριάζειν, de
» aurium mutilatione proprie intelligi, quaſi vi-
» delicet vox ὦτα hoc in verbo incluſa ſit, ſed hoc
» perperam, cum ἀκρωτήρια nihilo magis aurium,
» quam naſi manuum vel pedum ἄκρα dicantur,
» non eſt enim vox hæc compoſita.

Ἀκταία. legitur apud Plinium, & deſcribitur ab eo graui foliorū odore, caulibus aniſi genicularis, ſemine nigro, vt hederæ, baccis mollibus. Sic dicta videtur quaſi ſambucea, id eſt, τῇ ἀκτῇ ſimilis. Poteſt ea eſſe quæ Gallis dicitur hyeblum, quod eſt longe humilius ſambuco, magiſque herbaceo generi aſſignandum.

Ἀκτὴ. ſambucus frutex eſt duorum generum. Vnū arboreſcit, ſurculos habens arundini ſimiles, rotundos, cauos, albeſcentes, proceros, & fere ſine nodis: folia autem iuglandis tria vel quatuor ex interuallis circa ramos exeuntia, odore graui, inciſuris pluribus. In ramis ſiue caulibus vmbellas fert floris albi, mox acinos terebintho ſimiles, ex nigro purpureos, racemoſos, ſucco plenos vinoſoſque. Radices agit tellure ſumma, nec multas nec grandes. Alterum autem genus eſt herbę quam arbori ſimilius, & breuius, humi iacens, caule quadrangulo, geniculato, denſis articulis, folijs amygdalæ, per ambitum ſectis, longioribus tamen & graueolentibus, quæ per interualla ex ſingulis geniculis pennata exeunt. Vmbellam in ſummo fert ſambuco ſimilem, floreſque ſimiliter & fructum. Græci vocant χαμαιάκτην, & Latini peculiari nomine ebulum. Vtrumque genus refrigerantis eſt, & ſiccantis facultatis.

» Apud Dioſcor. & Aetium eſt ἀκτὴ, apud Gal.
» & Paulum ἄκτη.

Ἀκτῆν. dicitur à quibuſdam τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἄκτιον. acinus ſiue fructus ſambuci.

Ἄκτινος οἶνος. vide οἶνος, vbi ordine alphabetico inſi-
» gniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἄκυλος. glans ilicis. ὁ τῆς πρίνου καρπὸς, vt ait Heſychius. nam βάλανος, ſiue glans, proprie robori apud Græcos & Latinos tribuitur.

Ἄκυρον. dicitur à quibuſdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀλάβαστρον. eſt vaſculum ex læui & lubrica materia effotmatum, ſeruandis odoribus maxime conueniens, quod vt plurimum ex ſolidiſſimo & frigidiſſimo lapide conficeretur. Id quia propter læuorem ſuum non facile poſſet teneri manibus, ſed dilaberetur, hoc nomen ſortitum eſt ἀπὸ τοῦ α, στερητικοῦ μορίου, καὶ τοῦ λαβεῖν.

Ἀλαβαστρίτης. eſt ſpecies marmoris, ſic dicti quod ex eo ἀλάβαστρα vaſcula maxime conficerentur: neque enim lapidis quem alabaſtrum vocant, id primum nomē fuit, ſed quoniam ex eo alabaſtra fierent, inde vocari cœptus eſt: cum prius, vt ſcribit Dioſcorides, ὄνυξ diceretur. Vim habet in medicina: namque vſtus alabaſtrites ſi reſina vel pice excipitur, duritias diſcutit: ſi cera, ventriculi dolores mitigat, ſine his gingiuas reprimit cum ſale foſſili, grauitates oris & dentium extenuat.

Ἀλαβανδικὸς λίθος, ἢ Ἀλαβανδηνός, eſt lapis ſubniger & flauus, vt inquit Aetius, ſed qui tamen magis ad purpureum incliner. Pellucet quaſi ſegmentis quibuſdam aut filuris diſcriminatus. Tritus pilos nigros efficit.

Apud Stephanum legitur Ἀλαβανδηνὸς, & »
ἀλαβανδινὸς per ι apud Aetium. »

Ἀλαία φθίσις. dicitur apud Hippocratem libr. de locis in homine, corruptio, tanquam cæca & inuiſibilis.

Ait Galen. ἐν γλώσσαις. hic tamen poſt (ἀλαία) »
tollendam exiſtimo vocem φθίσις, eſt enim inter- »
pretamentum, vt docet Gal. ibidem. »

Ἀλαλία. appellatur motus linguæ læſio, atque paralyſis cuius contrarium eſt εὐλαλία, καὶ ὀρθοέπεια.

Ἀλαμπὴς πυρετὸς. febris non micās apud Aretæum l.2. de diuturnis c.9. id eſt interius demerſa, exterius non apparens.

Ἀλαὸς. τυφλὸς. id eſt, cæcus, apud Hippocratem.

Ἀλάπαθον. dicitur à Theocrito τὸ ἐξαλαπάζον ab effectu, quoniam aluum exinaniat. Attici enim ἀλαπάξεις inanitiones appellant.

Inde dictam herbam λάπαθον, nuncupatam »
ſcribit Suidas quia ſit λαπαρὰν γαστέρα ποιοῦν. »

Ἀλάπτος ſignificat apud Hippocratem eum qui ſit ex Alaptis. Sunt autē Alaptæ opidum Thraciæ.

Ἀλάστορες. dicūtur apud Hippocratem tum facinoroſi homines, qui talia perpetrant, ob quæ cruciari merentur: tum demones ipſi eorum vindices.

Ἁλάτιον. medicamentum ex ſale confectum purgandi vim habens. Conſtat vt plurimum magna ſalis portione, ſemine apij, ſpica nardi, aniſo, ſilphio, pulegio, petroſelino, pipere, cumino, zingibere, ſcammonia, vel epithymo, vel lathyridibus pro ſpecie vacuandi humoris. Vſus eius eſt aut cum cibis, ſicut ſalis, aut mane etiam aliquo liquore dilutus ieiunis certa menſura exhiberi poteſt. Huius confectionis formulas aliquot habent Paulus lib.7. cap.5. & Aetius lib.3. cap. 108.

Qui plura, & varijs modis concinnata refert, »
quæque humores purgent, & quæ conueniant »
Arthriticis, vertiginoſis & Epilepticis, quæque »
tertianam, quotidianā & quartanā ſanent: Tral- »
lian. l. 11. c. 1. nonnulla quoq; habet arthriticorū »
doloribus accōmodata; & li.3. c.6. alia ſurditati, »
& menſibus mouendis, & lib. 12. c.7. quotidianę »
curandæ idonea. »

Ἄλβανος, ſeu ἀλβάνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἄλβουλα. albula, Balnea erant aquæ aluminoſæ in Italia, eáque aſtringentia, quorum paſſim Gal. meminit, vt 8. meth. & 1. de ſimpl. facult. quęque ad vlcera & fluxiones valere inquit.

Ἀλγήματα. dicuntur ſæpe apud Hippocratem τὰ νοσήματα, hoc eſt morbi. & ἀλγεῖν ſimiliter ægrotare, & ex morbo pati.

Ἀλεάζειν. ſignificat apud Hippocratem idem quod θερμαίνειν, id eſt, calefacere.

Ἄλειαρ, τος, τὸ, farina frumenti proprie appellatur, vt ἄλφιτον hordei: pro ἄλειαρ tamen dicitur ſæpe τὸ ἄλευρον, ita tamen vt illud ſit longe quam hoc vſitatius.

Ἄλειμμα. vnguenti nomen eſt ſic temperati, vt in oleo liquores tãtum aliqui, aut etiam adipes vel medullæ remiſtæ ſint, & inde exactam olei ſpiſſitudinem acquirat. Id genus etiam ſimplici vocabulo μύρον appellatur. Si vero cera aut reſina aut aliquid eiuſmodi addatur, vt medicamentum ipſum craſſitudine τῷ κηρώτῳ ſimile euadat, cõpoſito nomine μυροκήρωτον nuncupatur.

Ἀλεὲς ὕδωρ. dicitur apud Hippocratem aqua conferto imbre collecta. ἀλὲς enim idem qood confertum congregatum.

Ἄλειφα. apud Hippocratem oleum vel adeps.

Ἀλείπτης. Ab Ariſtotele 2. Ethicor. c. 6. & à Paulo Ægineta ἰατραλείπτης, & à Latinis vt Celſo alipta. Non is videtur alius fuiſſe, quam qui Gymnaſtes in Gymnaſijs dicebatur. is autem erat magiſter exercitationum omniom, qui earum vires, & facultates ad ſanitatem proficuas apprime callens, illas quomodo fieri deberent, quamdiu, & quæ quibus conuenirent, tam Athletas quam cæteros exercitatores edocebat, quia vel medicus eſſet, vel medico par in multis, vt ex Platone 11. de legib. colligitur; Sic & Celſo l. 2. c. 1. dum dicit hominem ſanom nullis ſeſe legibus obligare debere, neque medico, neque alipta egere, non aliom quam Gymnaſtam intelligi voluit; necnon etiam Tullius in Epiſt. quadam ad Lentulum, in qua ſic ſcriptum legimos: ſed vellem non ſolum ſalotis meæ, quemadmodum medici, ſed etiam vt aliptę, virium & coloris rationem habere voluiſſent: vnde fit vt Clemens Alexandrinus Stromat. 6. ſanitatem per medicinam, bonam vero corporis habitudinem per alipticam comparari dixerit, quãquam etiam aliquando pro vnctore ipſo, vel pro vnctorum magiſtro aliptam accipi ſcio, vt apud Plutarch. in lib. de tuenda valetudine, & Cęlium Aurelian. ſępius legere eſt, quo in ſignificato Hippocratem ἐξαλείπτην potius dicere voluiſſe notat Gal. in exegeſi.

Ἀλειπτήριον. Locus erat in Gymnaſijs, in quo vngebantur qui luctaturi erant, ἐλαιοθέσιον Græcis vocatur, à Cęcilio Plinio vnctuarium.

Ἀλειπτικὴ. vngendi ratio dicitur, quæ luctaturis ſolemnis erat, nimirum Luctaturi apodyterium ingrediebantur, & vngebantur, atque ita vncti, ad locum vbi puluis erat venientes illo conſpergebantur, ſicque deinceps ad exercitationes diuerſas diuerſi prodibant: poſtquam vero ſeſe ad lubitum exercuiſſent, iterum ad vnctuarium reuertentes, ibi à mediaſtinis & reunctoribus, ferreis ſtrigilibus detergebantur, in qua deterſione, oleum puluis & ſudor quę deradebantur, ſimul mixta in vſum medicum aſſeruabantur, idque ab Atticis κονίσαλος, ab alijs vero πίνος vocabatur, vt ex Dioſcor. Gal. Aetio & Plinio facillime confirmari poteſt: tametſi Auicenna libr. 2. mentionem etiam faciat ſudoris ſicci Athletarum, qoem poto illum fuiſſe cui neque oleum, neque puluis inerant; poſtquam deterſi erant, iterum diligentiores aliqui, valetudinis aut deliciarum gratía vngebantur, & nonnunquam inuncti balnea ingrediebantur, ſed & poſtea egreſſi, denuo vngebantur, modo oleo ſimplici, modo varijs odoribus condîto, modo diapaſmate ad coercendos ſudores, vt ſcribit Plinius: fuit & aliud mixturæ genus poſtremo inuentum, ex oleo, puluere & cera compoſitum, qoo vngebantur, atque illud ceroma vocat Plinius, quo iuuentutem Romanam corpora exercendo, vires animorum amiſiſſe dicit: Scribit idem Plin. oleum in Gymnaſijs condiri odoribus ſed viliſſimis conſueuiſſe: non ſolum autem ante exercitationes vngebantur, ſed & poſt illas, atque poſt balnea, infinita prope variorum odoribus conditorum vnguentorum genera legimus adhibita, quæ ſoli laſciuię atque libidini inſeruirent. Quo autem fine Gymnaſia adeuntes vngerentur & puluere aſpergerentur, varia varij authores tradunt: Hippocr. quidem 3. de dięta, terrarum puluerem oleo admiſceri ſolitum ſcribit, vt ſuo frigore & ſiccitate olei ęſtum & humiditatem temperaret: vel puluere conſpergebantur, vt corpora fortiora redderentur, ſicut cenſuiſſe videtur Lucan. de Hercule & anteo ſermonem faciens: ego vero cum Luciano exiſtimo potiſſimum vſum pulueris extitiſſe, nec oleo manus perfuſę luctatorum laberentur, neve ſudore diffluerent, aut venti rarefacta corpora ſubirent: Oleo vero exercitatores vngebantur ad arcenda frigora & leuandas laſſitudines: Gal. 6. de ſanit. tuend. cap. vlt. exiſtimauit oleum, tam ad exoluendam præteritam laſſitudinem & futuram mitigandam, quam ad præparandam ad motus, conduxiſſe, quibus ceram additam cum eodem opinor, vt oleum fluxile diutius adhæreſceret: Quæ vero poſt balnea, vnctiones adhibebantur, nemo dubitat inſeruiſſe ne humiditas in balneis acquiſita euaneſceret, néve reſeratis balnei calore meatibus, natiuus calor expiraret, quanquam etiam delicatiores aliqui poſt balnea, voluptatis & laſciuiæ gratia, odoriferis vnguentis vngebantur, aut ſiccis diapaſmatis ad ſudorem immodicum comprimendom, vt ſcribit Plin.

Ἀλεῖφαρ, τος, & Ἀλοιφή. apud Hippocr. oleum vel adeps dicitur, ſignificat etiam vnguentum: Euſtath. ἀλεῖφαρ quiddam inquit eſſe ſuaueolens quo vngimur, aut τὸ ἐλαιῶδες ἢ πιμελῶδες, dicitur & ἀλοιφή.

Ἀλεκτορία. lapis eſt, qui in ventriculo & iecinore galli gallinacei aliquando reperitur. Habet vt plurimom figuram lupini, magnitudinem eiuſdem aut fabæ. colorem modo in cinereo candidum, modo fuſcum, ſed dilutum: interdum vero cryſtallina ſpecie eſt, ſed coloris obſcuri, fibraſque interdum habet ſubrubras.

Forſan autem legendum Ἀλεκτόρειος; apud Plinium enim Alectoria eſt fœmininum, ſubaudito ſubſtantiuo Gemma.

Ἀλεκτορόλοφος. criſta. Herba eſt folio gallinaceæ

criſtæ ſimili, caule tenui, & ſemine nigro in ſiliquis. A ſolo Plinio ſic deſcribitur, à reliquis veteribus ſilentio prætermiſſa.

Ἀλεξανδρεινὸν ἔμπλαστρον. Alexandrinum emplaſtrum viride ad extrahendum. Recipit aluminis ſciſſilis P. * VIII. ſalis ammoniaci P. * VIII. ſquamæ æris P. * XVI. myrrhæ, thuris, ſingulorum P. * XVIII. ceræ P. * CL. reſinæ Colophoniæ aut pineæ P. * CC. olei heminam, aceti ſextarium. Refertur à Corn. Celſo libr. 5. capite 19.

Ἀλεξάνδρου βασιλέως κολλύριον. eſt ſiccum collyrium magnæ aduerſus cicatrices atque albugines vtilitatis. Conſtat croco, ſpica Celtica, & terra ampelitide. Refertur ab Aetio lib. 7.

Ἀλεξητήριον. eſt antidotus & amuletum faſcinationum & veneni cuiuſcunque ſiue intro ſumpti, ſiue morſu infuſi. Placuit tamen quibuſdam, vt ait Galenus, ea tantum ἀλεξητήρια nuncupari, quæ venenatarum beſtiarum ictibus medentur: eoque differre ἀπὸ τῶν ἀλεξιφαρμάκων. Sed hoc diſcrimen nihil Galen. æſtimat. Ego potius id inter ea, ſi quid differant, intereſſe crediderim, quod τὸ ἀλεξιφάρμακον intro ſumitur, ἀλεξητήριον foris imponitur, nõ veneni modo cauſa, verum etiam depellendæ faſcinationis, vt quæ collo appenduntur. Verum apud Hippocratem ἀλεξητήριον ſimpliciter ſignificat τὸ βοήθημα, id eſt, remedium. ἀλέξασθαι enim idem quod βοηθεῖν.

Ἀλεξιφάρμακον. propriè dicitur medicamẽtum quod deleterijs pharmacis medetur non extrinſecus quidem corpori impoſitum, vt quod ἀλεξητήριον nominatur, ſed intro ſumptum. Quæ tamen duo vocabula ſunt qui confundant, nec putent differre. Dicuntur ἀπὸ τοῦ ἀλέξειν, quod à veneni noxa vendicent. quomodo & amuleta Latinis ab amolẽdo.

Ambo autem illa communi nomine antidota dicuntur à Gal. qui diſcrimen hoc quod attulimus inter alexipharmaca & alexiteria parui fecit: ἀλεξητήρια vero ſiue Ἀλεξιφάρμακα, naturam habent mediam inter corpora perpetientia & medicamenta deleteria, vt videlicet, eadem ſit proportio corporis ad facultatem alexiteriam, quæ illius ad deleteriam; & rurſus eadem deleterij ad alexiterium, quæ alexiterij ad corpus: ea propter propemodum omnia quæ deleterijs aduerſantur, ſi largius ſumpta fuerint, grauiter animantis corpus oblædunt: eſt præterea alexiteriorum natura duplex, ſiquidem eorum quædam alterant deleterij medicamenti vim in corpore, alia euacuant; Quæ alterant, hoc præſtant, vel vna qualitate, aut duarum coniugatione; vel tota ſubſtantia. Quæ vero euacuant, hoc agunt totius ſubſtantiæ ſimilitudine, & ſubtilium partium caliditate, hæc docet Galen. 5. de ſimpl. medic. facult. c. 18.

Ἀλισθεν. apud Hippocratem ἀθρόον, id eſt, collectio & congregatio. vnde ὕδωρ ἀλιὲν aqua dicitur ab eodem conferto imbre collecta.

Ἀλίζειν, ἀθροίζειν, apud Hippocratem.

Ἀλευρον. vide ἄλφιτα: hac autem voce omnis in vniuerſum farina intelligitur.

Ἄλευρον. vide ἄλφιτα.

Ἀλιὲς, ἀθρόως. apud Hippocratem confertim & cumulatim.

Ἀλη. idem quod ἀλύκη, de qua poſtea.

Ἀλειπτον ἔλαιον. idem eſt quod τὸ ἀμυγδάλινον ἔλαιον, vt ſcribit Aetius lib. 7. cap. 69.

Ἀλὴς, ἐς. condenſus, confertus, coaceruatus. vox frequentiſſima apud Hippocratem.

Vt in lib. de diæta in morb. acut. & 1. γυναικ. & lib. 1. de morb. Aliquando ei adiungit ἀθρόον, vel πυκνὸν vt in Coacis. prænotionibus.

Ἀληθέωσι. πλανῶσι. hoc eſt, decipiant, apud Hippoc.

Ἀλητηνδὲ ἀποχώρημα vide ἀποχώρημα.

Ἀλθαία. ibiſcus. Genus eſt ſylueſtris maluæ, habet folia grandiora, &, vt cyclaminus, rotunda, lanuginoſa, florem roſaceum, caulem binum cubitorum, radicem lentam, viſcoſam & intus candidam. Vis eius diſcutit, laxat, inflammationem abigit, lenit & phymata concoquit. Radix autem, & ſemen reliqua quidem intenſa habet, verum exterit etiam vitiligines abſtergitque. præcipue autem ſemen calculos confringit. In ſumma valet ad plurima, ſicut Dioſcorides prodidit. eſtque eius vſus in medicina tantus, vt inde nomen habuerit, quod inter primas ſit vtilis, & pluribus polleat remedijs, ob quæ à quibuſdam etiam ἀριστάλθεια dicitur. ἄλθος enim remedium & ἀλθαίνειν mederi ſignificat. Ex ea emplaſtrum Poletes faciebat eximij vſus, quod refertur ab Aetio lib. 15. cap. de emplaſtris emollientibus & diſcuſſorijs.

Hoc & medicamentum διʼ ἀλθαίας deſcribit Trallian. libr. 11. c. 1. & commendat ad podagricos, viſcera indurata, & morbos ex intempeſtiuo frigidorum vſu obORientes.

Ἀλθεῖν, ὑγιάζειν. id eſt, curare & ſanare, apud Hippocratem. dicitur & ἀλθίσκειν.

Ἄλθεξις, ἴασις. ſanatio, apud Hippocratem.

Sed apud eundem & Gal. in baſilica edit. pro ἄλθεξις legitur Ἄλθεξις. itemque ξυναλθάσσεται ſect. 2. lib. περὶ ἀγμῶν, aphor. 12. alibi etiam tamen per ε, quomodo & apud Erotianum legimus.

Ἁλτῆρες ſiue Ἁλτῆρες. fuit apud veteres quoddam exercitationis genus diſco ſimile, quod in palæſtra actitari ſolitum ſcribit Galen. huius exercitij Gymnaſtici inſtrumenta, fuiſſe videntur maſſæ lapideæ vel metallicæ, anſâ vel manubrio addito, quo commode leuari poſſent ab Athletis, vnde & ἁλτῆρες dicti; nec diſſimiles fuêre fortaſſe ijs, quibus hodie publice ponderum loco vtimur, nec aſſentiuntur quidam Budæo, qui in Pandect. dixit ἁλτῆρας fuiſſe pilas ſiue maſſulas plumbeas, quibus vtraque manu ſe librabant qui certabant halmate id eſt ſaltu vt certius aſſilirent: Galenus autem 5. & 6. de ſanit. tuenda halteres reponit inter exercitia quibus ſupernæ partes exercentur, ideoque in quodam qui acri calidoque ſemine abundabat, & ijs qui imbecillis ſunt cruribus eam exercitationem laudat, quem ſecutus Alexander Trallian. In curando priapiſmo illam quoque commendauit, quod animaduerteret ipſam, non modo ad retundendum infirmandumque ſemen, verum etiam ad materiam in diuerſum trahendam, ſpirituſque flatulentos digerendos conducere: Aretæus antiquus author, in capitis dolore ἁλτήρων βολὰς præcipit: Paul. etiam Ægin. lib. 4. c. 1. valide exerceri conſulens Elephanticos, illis ſaltum, halteres, & follis vſum præſcribit: Cætius Aurel. lib. 4. chronic. c. 2. ſcribit arthriticis conuenire ceram digitis emolliendã dare, vel manipulos tenendos quos palæſtritæ halteras appellant; ſed de hoc exercitij genere, quibus inſtrumentis fieret, quo-

modo & quem ob finem docuit fuſe Mercurialis in arte gymnaſtica.

Ἀλθεία. vſus τῆ ἀλθέξειν apud Galen. 2. de ſanit. tuend.

Ἀλίβαντες, Græci mortuos appellant, quaſi ἄνευ λιβάδος, nihil humecti in ſe habētes, vt pote rùm caloris abitione, cùm frigore rigentes, vt ſcripſit Gal. 1. de temper. c. 3. Secus autem Ethymolog. ἀλίβαντας dici ait τοὺς διὰ πενίαν ἀπόθους, & τοὺς ἐν θαλάσσῃ τελευτήσαντας, id eſt propter egeſtatem ſepulturæ expertes, & in mari vita functos.

Ἀλιευτικὸν. eſt emplaſtri nomen, quod duplex habetur apud Aetium libr. 15. cap. de emplaſtris diſcuſſorijs & attractorijs.

Ἀλικάκαβον. eſt ſolani genus hoc priuatim nomine donatum, quod eſt frutex ſurculoſus verius quā herba, folijs ſolano ſatiuo ſimilibus ſed latioribus, caule poſtquam increuit, prono & inclinato in terram. ſemine in folliculis rotundis ad ſpeciem veſicarum (vnde & φυσαλὶς ſiue veſicaria nominatur, etiamſi Plinius ſcripſerit ſic dictam, quoniam ad veſicæ calculos valeat) orbiculato, ſingulari quale ceraſium, rubenti & leni, & acinis vuarum ſimili, flore hederacen, ſanguineo, radice, cum ſiceeſcit, albicante. Officinæ alcaquengi vocant. Scripſit etiam Dioſcorides halicacabi nomine alterum ſolanum τὸ μανικὸν nūcupari. Verum halicacabus & veſicaria vera eſt, quæ à nobis deſcripta eſt, vt inquit Galenus. Vim habet hortēſis ſolani, ſed cibis inutilis eſt. regium morbum purgat ſemine poto, & vrinam pellit. Fit ex eo paſtillus ad omnem eminentiam, rimas pudendi, condylomata, verrucas & alia multa perutilis: quem deſcribit Aetius lib. 14. cap. 3.

Ἄλιμα φάρμακα. Plutarch. In ſympoſio ſeptem ſapientum ea appellari tradit, quæ famem obrepere prohibent, hinc ἄλιμον herba quam guſtantes fameſcere neſciunt.

Ἄλιμον. eſt frutex ſimilis Rhamno ſine ſpinis, folijs oleæ, ſed latioribus, ſepimento vallari idoneus: θάμνον φραγμίτην, ex eo quod ἐν τοῖς θαλασσίοις καὶ φραγμοῖς φύεται vocat Dioſc. lib. 1. c. 121. vbi maſculino genere vtitur, dicitur enim etiam neutro ἄλιμον, ſicut apud Suidam legitur, quo authore eſt & ἄλιμον βοτάνη ἀνδρογυνὴς περὶ θάλασσαν. Theoph. neutro genere ἄλιμον vocat hiſt. plant. lib. 4. c. 20. & de cauſ. plant. lib. 5. c. 22. Plin. aureonem ſeu auronem Latine vocari ſcribit li. 17. c. 24. duobus autem modis ſcribitur, modo nude, mirabili (vt ait Solinus in Polyhiſtore c. 16.) effectu quod admorſa ea herba, fames interdiu nulla ſentiatur, ab α priuatiua particula, & λιμὸς quaſi famem arceat, eius enim folia decocta in cibos admittuntur; modo cum aſpirationis nota ſcribitur, non tantum, quia in maritimis naſcatur hic frutex vt quidam voluêre, nempe ἀπὸ τῆ ἁλὸς, ſed etiam quia teſtibus Galeno, Paulo, & Aetio guſtu ſit ἁλυκὸς, hoc eſt ſapore ſalſo, qua quidem ratione alio etiam nomine ab Aetio ἁλμυρὸς dicitur: inde & nomen habere teſtatur Plin. lib. 22. c. 22. vnde paret eos manifeſto falli qui ἄλιμον citra aſpirationem ſcribendum putant: tu videnum Solini ἄλιμος à Dioſcoridis Halimo planta diuerſa ſit: valet autem Halimi radix ad conuulſa, rupta, tormina, dragmæ pondere in aqua mulſa pota, & lactis ſimiliter vbertatem facit.

Ἄλιμον etiam à quibuſdam vocari τὸ ἄφον Dioſcorides author eſt, forte quod τὸ ἄφον & folijs & radice edendo ſit, & famem cohibeat.

Ἀλίνιτρον. eſt ſucci cuiuſdam concreti ſpecies, acris, ſubamari, ſalſi, rari, tenuis, leuis, & aerei; qui faciliime in puluerem ſolui poteſt, & ignem concipere, inque flammam mutari. Ex eo tormētarius puluis ad excutiendos globos ferreos apparatur. Conficitur vel ex terra quadā, qualis eſt in Saxoniæ campis, in aceruos condita & ſarmentis contecta quo facilius putreſcat. vel ex eo veluti flore & polline, quem tum in cellis vinarijs, tum in locis opacis gipſati maxime parietes exudant. Vbique fere ſalpetrum appellatur. Abſtergit & vires non valde à nitro diſſidentes poſſidet, etiamſi ab amaro & vero illo nitro multum differat.

Ἀλίξ. Paulo & recentioribus Græcis dicitur alica. quæ alio nomine χόνδρος.

Ἀλίπαινα, ſunt medicamenta, vt ait Celſus, quæ cruentis protinus vulneribus injciuntur, quæ ἔναιμα Græcis vocantur. Hæc enim reprimunt inflammationem, niſi magna vis eam cogit, atq; illius quoque impetum minuunt, tum glutināt vulnera quæ id patiuntur, & cicatricem iiſdem inducunt. Conſtant autem ex medicamētis non pinguibus, ideoque ἀλίπαινα nominantur, ἀπὸ τοῦ λιπαίνειν καὶ α μορίου στερητικοῦ: hoc eſt, à pinguitudine, & α priuatiua particula. Dicuntur ab Aetio ἀλίπαντα ab eadem origine l. 13. c. 126.

Ἀλιπάσματα. dicuntur quæ ad ſudores inunguntur, ſicut διαπάσματα quæ ſicca inſperguntur, vide διαπάσματα.

Ἀλὶς. ſignificat ἀθρόον. hoc eſt, vniuerſim & cumulatè. ſicut Galenus interpretatur comment. εἰς τὸ περὶ ἀρθρων.

Ἄλισμα. eſt herba cui folia ſunt plantaginis, ſed anguſtiora, & in terram reflexa, caulis tenuis, ſimplex, & rudis fiſtulæ inſtar, cubito maior, capitibus thyrſi, flos albus, tenuis & aliquatenus pallidus, radices tenues, vt veratri nigri, acres, odoratæ, modicè pingues. A quibuſdam δαμασώνιον, ab omnibus plantago aquatica vocatur. Siſtit aluum & tormina: tumores illita mitigat, eſtque optimum leporis marini, ranarum rubetarum, & opij alexipharmacum.

Ἀλίτης. ſic à quibuſdam dictam fuiſſe τὴν ἰξίνην, Dioſcorides author eſt.

Sed apud illum eſt ἰξίνης.

Ἀλίφλοιος arbor eſt glandifera, cortice & caudice craſſiſſimo, & plerumque cauato fungoſoque. Sola corde carere dicitur. nec alia putreſcit in eo genere, etiam cum viuit. Peſſima carboni & materiæ. breui putreſit, idcirco ædificijs damnatur. Sic dicitur quaſi ſalſicortex. amara enim eſſe perhibetur.

Ἀλκαρ. βοήθημα, id eſt, remedium apud Hippocr.

Ἀλκέα. eſt ſpecies ſylueſtris maluę, cuius folia verbenacæ ſimilia ſunt, eoque modo quo illa diuiſa, caules autem terni aut quaterni, cortice canabino veſtiti, flos paruus, roſæ ſimilis: radices albæ, obliquæ, quinque aut ſex, cubitales. vulgo biſmalua ſylueſtris dicitur. vſus radicis alceę ex vino vel ex aqua dyſentericis, aluo citæ, ruptis, conuulſis. Ἀλκέα etiam dicitur à quibuſdam τὸ ἄλισμα, vt habetur apud Dioſcoridem capite περὶ ἀλίσματος.

Ἀλκιβιάδιον. eſt ſecūda ſpecies anchuſæ, quę & alio nomine ὀνοχειλὶς dicitur. Sic vocatam putant

quod ea Alcibiades ad formæ venuſtatem vti ſolitus eſſet. Vide in dictione ἐγχεῖν.

Ἀλκίβιον. idem quo ἔχιον, authore Nicãdro in Theriacis. ſic autem dictum eſt ab Alcibio eius inuentore, qui cum à vipera ictus fuiſſet, eius herbæ ſucco remedium adeptus eſt.

Ἀλεξητήρια. pharmaca compoſita in Theriacis appellat Nicander tanquam ἀποσβεστήρια, id eſt, ἀποτρόπαια, & morborum amuleta.

Ἀλκυόνιον. eſt ſpuma maris concreta admiſtis ſordibus tenuiſſimis. Id ex auibus quas Græci ἀλκυόνας, Latini Halcedones vocant, hac de cauſa nomen inuenit, quod ex eo mari inratãte nidos fingunt & conſtruunt. Eius, vt Dioſcoridi & Galeno placuit, quinque ſunt genera. Primum eſt figura ſpongiæ ſimile, ſed ſpiſſum & graue, quod putidos olet piſces, & copioſum in littoribus inuenitur: alterum figura longiuſcula, foraminibus plenum, læue, odore algæ ſimile: tertium ad vermiculi figuram propius accedit, & ad purpuræ colorem, ſed eſt molle: id Mileſium nominant: quartum lanis pinguitudine ſordidis eſt ſimile, foraminibus plenum, læue: quintum quia leue, ſimile fungi videtur eſſe, intus quia aſperum, pumicis: quod acre eſt, ſed odore caret. Plurimum, vt Dioſcorides ſcribit, in Beſbico Propontidis inſula naſcitur: atque id patrio nomine ἁλὸς ἄχνην, id eſt, maris ſpumam, appellant. Hoc nomen nunc omne halcyonium obtinet, excepto ſubrotundo, quod ex figura pilam marinam ſolemus nominare. Vltimum genus non modo, vt reliqua, abſtergit, & per halitum digerit, ſed quoniam calidiſſimum cutem corrodit & pilos abſumit. Theophraſtus halcyonium pumicem eſſe ſcribit. Primum & ſecundum quia exterunt & inducunt læuorem, ijs mulieres contra lentigines, impetigines, lepras, vitiligines, nigredines, vultuſque & reliqui corporis maculas vtuntur: tertium vtile vrinæ, anguſtijs & arenis in veſica concreſcentibus, & renum doloribus, & aquis cutem ſubeuntibus. Crematur in fornace cum ſale coniectum in fictile crudum, donec fictile coctum fuerit: lauatur autem Cadmiæ modo.

Ἀλλαντοειδὴς. Eſt tunica fœtus, inter chorion & amnion media, tenuis, infirma & anguſta, fœtum tantum medium ambiens. Vna eſt è tribus illis membranis fœtum inuoluentibus, ſed tenuis & infirma, vt quæ gignatur ex ſeroſiore & muliebri ſemine, imbecillo & pauco. Anguſta autem eſt, faſciæque modò infantem cingit: neque enim eum totum comprehendit, ſed à mucronata cartilagine ad ilia vſque tantum extenditur, & ab vno vteri cornu ad alterum vſque porrigitur. Duabus autem tunicis conſtat, quarum vna chorio, altera amnio adhæret. Inter eas vrina fœtus continetur: vracus enim à veſicæ fundo in partem eius ampliorem inſeritur, vrinamque ibi effundit, ipſe poſtea per allantoidem tunicam diffuſus, inque eam degenerans. Commodum enim naturæ viſum eſt vrinam illam tam acrem vt nares allantoidem ſecantium feriat, eiſque horrorem inducat, longius à fœtu in huius membranæ ſpacium abducere. Sic dicta eſt quod ἀλλᾶντι, hoc eſt farcimini, ſimilis ſit. Quod non ita intelligendum eſt, quaſi re aliqua plena ſit conciſis carnibus ſimili, quibus inteſtina farciri ſolent (eſt enim allantoides inanis potius quam plena, præſertim qua amnio inhæret, niſi, ſi quando magna vrinæ copia ſit, quæ cornibus allantoidis iam repletis in partem eius ampliorem regurgitet) ſed quod inteſtino cuidam ſimilis videatur, ex quo farcimina fieri conſueuêre. Eſt enim figura longa, anguſta, rotunda, extremis partibus in vteri cornua ſubeuntibus, paulatim gracileſcens, donec in mucronem deſinat.

Sed hanc tunicam non in humano fœtu, ſed " brutis duntaxat reperiri, & inteſtino cuidam " laxiori vtrimque contracto eſſe ſimilem, ſcri- " pſit Ioannes Riolan. Anatomicus æui noſtri di- " ligentiſſimus, atque peritiſſimus. "

Ἀλλογνοῶν. παραφρονῶν, hoc eſt deſipiens, apud Hippocr. quaſi ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα. id eſt, alia percipiens quam quæ ſunt. Idem etiam ab Hippocr. ἀλλοφρονέειν dicitur.

Ἀλλοιοτροπίῃσι. τρόποις ποικίλοις. hoc eſt, vertitur varie apud Hippocratem.

Manu ſcriptus codex habet ἀλλοιοτροπεῖ, quod " verius eſt, & apud Hippocr. ἀλλοιοτροπίῃ, in lib. " περὶ τ̃ ἐν τοῖς παιδίων. "

Ἀλλοίωσις. alteratio. Eſt immutatio eius quæ præfuit qualitatis in contrariam qualitatem, vt cũ aliquid ex frigido calidum, aut ex auſtero dulce fit. Quod ſi alteratio motus eſt, motus autem omnis in ipſo fieri eſſe ſuum obtinet, patet interea dum noua qualitas inducitur, alterationem eſſe: poſteaquam vero inducta eſt, & in ſubiecto corpore remanet, non amplius alterationem, ſed διάθεσιν, hoc eſt, affectum ſiue affectionem, nuncupari. Alteratur enim is qui nigreſit, vel qui caleſcit: alteratus vero eſt qui iam nigrefactus eſt, vel incaluit. Itaque alteratio, generatio eſt qualitatis. Nec vero ſi depoſitionem vel mutationem eius, quod prius fuit, dicas, id pugnet cum eo quod nunc dixi, alterationem generationem eſſe qualitatis, cum ambo in idem recidant. Nam & quæ prior in corpore qualitas fuit, mutatur, & nunc noua gignitur. Verum quoties cuiuſpiam, quod ſubſtantia non fit, generationem eſſe dicimus, non idem eo ſermone ſignificamus, ſicut cum abſolute generationem proferimus. Nam quæ abſolute generatio nominatur, via eſt in ſubſtantiam: quæ vero huius vel illius generatio dicitur, via eſt in illius (vt ita loquar) entiam ſiue ſubſiſtentiam. Neque enim aliud eſt alteratio, quam rei affectæ aſſimilatio ad efficientem. Nam quicquid agit, nititur id in quod agit ſibi aſſimilare, ſiue à primis qualitatibus, ſiue à ſecundis ipſe motus fiat. Siquidem ab his qualitatum differentijs duplices in genere alterationes Gal. conſtituit, alias ſpecificas, quæ proprie & primario dicuntur alterationes, alias vero quæ contrahunt, vel contendunt, vel quomodolibet aliter afficiunt corporis noſtri particulas, quæ ſane potius per abuſionem quam proprie & primum alterationes nuncupantur. Ac ſpecificæ quidem alterationes dicuntur, quæ ex ſpecicaliam ſpeciem inducunt, vt cum ex pane, ptiſana, lente, ſanguis, pituita, bilis flaua, & atra, atque ex his poſtea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena, generantur, nutriuntur, & augentur. Siquidem dum in ventre veniſque cibus concoquitur, eaſque quas expoſui mutationes perpetitur, tota ſua ſubſtantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam tranſiens ſpeciem. Itaque non modo cibi concoctio, ſiue

in ventriculo ſiue in venis & iecinore fiat, ſed & aſſimilatio & nutritio ſpecies ſunt alterationis, non etiam geoeratio, quam verius conſtare ex alteratione formationeque, quam alterationem eſſe diximus. At vero omnes eiuſmodi in aliam eſſentiæ ſpeciem alterationes mutationeſque non aliunde, quam à caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate proficiſcuntur, citra quas nihil poteſt ex ſpecie in ſpeciem commutari. Atque hac ratione & primæ & elementariæ & ſpecificæ qualitates appellantur. Quæ autem ab alijs contingunt alterationes, veluti quæ ſecando, aut contundendo, aut ſegregata coarctando perficiuntur, nihil prorſus ex propria natura in aliam cõuertunt, propterea quod à ſecundis qualitatibus multo infirmioribus proficiſcuntur.

Ἀλλοιωτικὴ δύναμις. Alteratrix facultas. Eſt facultas naturalis attractum alimentum parti quæ alitur aſſimilans. Siquidem demonſtrauit Galen. in qualibet parte quatuor generatim eſſe facultates. quarum prima attractrix eſt, quæ peculiares parti ſuccos & appetit & attrahit: alteram deinde eſſe alteratricem eius alimenti quod attractum eſt, eoque in opere alimentum mox futurum apponi, agglutinari, aſſimilari: atque huic alias duas poſtea deſeruire, vnam quæ alimentum retineat, donec concoctio nutritioque peracta ſit, alteram vero quæ expellat quod per concoctionem tanquam inutile ſecretum eſt. Itaque alteratrices facultates in omni animalis genere tot membratim erunt, quot habet in ſe elementares particulas alterandi facultate præditas. Habet enim vnaquæque particula ſimilaris ſuam vim alteratricem, quæ ex menſtruo matris ſanguine eam particulam generauit. Dicitur autem ea generaliter quidem alteratrix, ſiue concoctrix, membratim vero aſſimilatrix & nutritoria. qua quidem vigente valenteque notritio cuiuſque partis optime procedit, infirma vero atque afflicta in atrophiam neceſſario incurritur. Porro alteratrix facultas ab inſito cuilibet parti temperamento opus ſuum peragit: ac calida quidem humorem bilioſum atque melancholicum gignit, frigida vero aqooſom & pituitoſum.

Ἀλλόκοτον. Vox eſt per metatheſim producta ex ἀλλότριον, cuius ſignificatio ad id omne protenditur, quod inuſitatũ eſt & inauditũ, diuerſum denique & abhorrens ab vſu communi, ſic 1. γυναικ. vſurpauit Hippocr. loquens de muliere prægnante, quæ ἱμείρεται ἀλλοκότων ἀεὶ βρωμάτων, id eſt, quæ alienos ſemper cibos appetit, alienos intellige, non, vt expoſuere nonnulli, qui ſint de menſa aliorum, vt Terentius ait in Eunucho, ſed abſurdos & inuſitatos.

Nec & aſſentimur Galeno, ἀλλόκοτον explicanti ἄσημον, καὶ ἄγνωστον, partum obſcurum, & ignotum, qui fortaſſis non certo cuiquam viro tribui poſſit, ſed Erotiano potius ἀλλόκοτον exponenti ἐξηλλαγμένον, vt hac voce cibos intelligamus, non vſque adeo vſitatos, ſed ab vſu communi abhorrentes.

Ἀλλοφάσσειν. verbum eſt non admodum vſitatum ſed tamen vſurpatum ab Hippocrate. Significat autem vel παραφρονεῖν, id eſt, delirare, vel μεταρρίπτειν ἑαυτὸν καὶ ἀσωδεῖν, id eſt, corporis inquietudine vexari. dicitur ἐκ τοῦ ἄλλοτε φάσκειν ἄλλα. nam qui delirant, varia & aliena, nec inter ſe cohærentia loquuntur. vel, vt plerique volunt, ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχῆμα τὰ φάη. Id eſt, quod oculos in alias ſubinde figuras conuertant: id quod etiam delirantium proprium eſt. vt annotauit Galenus comment. in Prognoſticum.

Ἀλλοφάσσοντες. παραφρονέοντες. παραφρονοῦντες. hoc eſt, delirantes, apud Hippocr. Dicuntur & ab eodem ἀλλοφρονήσαντες, & ἀλλογνοοῦντες.

Et 2. Epid. διαλεγομένους ἀλλοχόως, aliena loquentes ac fundentes vocat, ceu qui nec mente nec verbis ſibi conſtent.

Ἅλμα. ſignificat apud Hippocr. primom motum ſeu primam fœtus in vtero agitationem authore Heſychio, quem motum idem Hippocr. per vocem, ἀσκαρίζειν, expreſſit libr. de natura pueri.

Ἁλμάδες. dicuntur proprie oliuæ muria conditæ, ſicut κολυμβάδες, quæ in oleo ſuo puræ innatant: quæ tamen nomina Græci per ſæpe confundunt.

Sed nec deſont, qui ἁλμάδας ἐλαίας ſimpliciter exponant conditaneas, vel condititias, vt & alij qui interpretentur, oliuas cum ſinapi conditas, ſic duas expoſitiones in vnam confundentes, nam apud Heſych. legimus, ἁλμάδες, κολυμβάδες, ἐλαῖαι, καὶ αἱ ἐκ σινάπεος γογγυλίδες.

Ἁλμαία. idem quod ἅλμη, id eſt muria, apud Dioſcor. ſunt qui ἁλμαίας apud eundem Salgama interpretentur.

Ἅλμη. Muria: nihil eſt aliud quam aqua ſalſa, quæ arte paratur; tam autem diuerſis modis illa tẽperari poteſt, vt pro varietate tres eios ſummæ differentiæ emergant. Prima eſt muriæ multum dilutæ, vt in quam caſeus etiam molliot demergitur, & in quam ſal coniectus adhuc liqueſcit: ea dicitur ὠμοτέρα & γλυκεῖα 1. γυναικ. & Latine cruda, vt habetur apud Columellam: conſtabat autem ex aqua cœleſti, vel fontana, ſale & melle vnà maceratis, qua ſolùm in vindemijs vina condiebant, vt fierent defæcatiora atque delicatiora, quod Græcorum ac Romanorum moris fuit, ſcilicet muſtum cum aqua maris, aut muria ad tertias decocta, certâ menſura miſcebant, vt docet Columella lib. 3. & Cato de re Ruſtica c. 104. & 105. vnde & Conſtantinus in Geoponico, torcularia marina aqua eluere & irrigare ſuadet: altera muriæ ſpecies erat, qua veteres ad olerũ, radicũ, pomorum, ſalgamorumque omnium conditũram vtebantur, Græci ἅλμην σηπτικὴν vel ταριχηρὰν, id eſt muriam, vel ſalſilaginem ſtillatitiam, & liquidam ſiue percolatam, & à fæcibus depuratam appellarunt; Columella aridam, cuius faciendæ methodum docet lib. 13. c. 6. atque hæc εὔκρατος ἅλμη, id eſt bene temperata dicitur Gal. 1. κατὰ τόπ. c. 7. & 4. ſimpl. & Columellæ, nimirum in qua nec ſal iniectus amplius liquefieret, nec caſeus, aut ouum, vel alia demergi poſſint, ſed innatent quæ ſunt muriæ maturitatis indicia. Vnde matura eidem Columellæ vocatur, quaſi iuſto ſalis pondere confecta: hæc autem ex ſale candido fiebat, vt docet Cato de re Ruſtica cap. 88. Tertia muriæ ſpecies dicitur, quum ſalgamis, carnibus, ac piſcibus ſale ſicco maceratis, ex illorum madore ſal tabeſcit, liquamen; vnde Heſych. ait ἅλμη τοῦ ἰχθύος ζωμὸς: hæc tam ſalſa muria eſt, vt ſalis permultum, aqoæ minimum in ea ſit, & ἄκρατος à Græcis vocatur, Gal. 4. ſimplic. δριμεῖα ἀλμυρὰ, valde amara ſiue ſalſa:

in eam ſal ingeſtus nō liqueſcit, nec minuitur, ſed integer in ſporta permanet, Galeno teſte; quod eſſe tamen experimentum maturæ muriæ etiam perlubet Columella: hoc muriæ genus tertium, Celſos locis aliquot muriam duram appellat; vt lib. 4. c. 9. & 15. ex eo ſcilicet, quod aqua, in ipſum ſalem vim ſuam exercere amplius non poſſit, quod liquida tamen aqua, & non indurata faceret, ſalem colliquando. Plin. libr. 31. c. 6. duram non appellat, ſed certam menſuram ſalis exprimit in aquam mergendi, quo dura aut moderata reddatur: hanc eandem Archigenes, citante Gal. libr. 1. κτ̀ τόπ. c. 7. ἄκρατον appellauit, atque inter remedia recenſuit quæ Phtheiriaſi conueniunt: Poſtremo etiam ex Scalligero notabis in Feſtum ſcribente; ſalem quoque durum ἅλμην veteribus nonnunquam appellari: muria autem omnis ſalis effectus præbet, & aquæ marinæ, ſiquidem abſtergit, ſiccat, dyſentericis infunditur, & vetuſtis coxendicum doloribus, atque ad fotus aquæ marinæ vſum præſtat, humida fotu diſcutiens, vt præſcribit Archigenes apud Gal. 5. κτ̀ τόπ. has muriæ dotes confirmant Dioſcor. lib. 5. c. 82. Gal. 11. de ſimpl. medic. facult. c. vlt. & Paul. lib. 7. c. 3.

Ἀλμυρὸς ἀφρ. eſt nitri ſpecies, quæ ſua ſponte ex terra effloreſcit, & extra terrā reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu. Eo per æſtatem caneſcunt conualles apud Medos, vt Plinius ſcribit. Sic autem dicitur partim ex ſapore quem habet ſubſalſum, partim ex eo quod è terra erumpit. Vide νίτρον.

Ἀλιμοὶς dicitur ab Aetio ἄλιμος, quia ſalſum olus ſit & maritimum, de quo vide ſuo loco. eſt & ἀλμυρὶς cuiuſdam generis braſſicæ nomen, vt tradit Athenæus, quæ ganeæ nata primatum ſibi vendicauit.

Ἀλμυρόν. idem quod ſalſum de quo plura in voce ἁλυκόν.

Ἀλμυρώδης πυρετὸς. ſalſa ſiue ſalſuginoſa febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, vnde autem hæc ſumpta ſit, non liquido apparet. Poteſt quidem ita dici à ſapore humorum in quibus febris accenditur, accidente propinquiſſimo, ſalſaque vocari febris, quæ à ſalſa pituita naſcitur, qualis eſt cauſus hybernus Hippocrati lib. 3. περὶ διαίτης ὀξέων. Sed cum Galenus locum hunc enarrans dicat ab Hippocrate tactus notas, non guſtus differentias explicari, debet eo quidem authore, ſalſa febris vocari, quæ ſalis modo cutem ægri, aut manum medici pruritu magno mordeat. Id quod accidit dum fuliginoſa & multum vſta excrementa per corporis habitum & cutem feruntur, vt in pruritus cauſis docetur à Galeno.

Ἀλμυρώδης δέρμα. Aphor. 12. libr. 6. Epid. ſect. 6. dicitur cutis ſalſuginoſa, quæ velut pruritum quemdam excitat, ſcabráque eſt: & in Coac. prænot. dicitur κοιλίη ταραχώδης ἁλμυρώδεα τρόπον, aluus perturbata ſalſuginis in modum, id eſt ſalſuginoſa multa & mordacia excernens, ceu ſalſam pituitam.

Ἀλόγως. idem quod παραλόγως, de quo ſuo loco: Galeno idem quod ἀσήμως, ἀκρίτως, καὶ μὴ κτ̀ λόγον, & comm. 2. in prorrhet. ἀλόγως λύεσθαι dicuntur, quæ non ſolum cum nullo artis, aut naturæ auxilio leuant, ſed etiam, cum hoc factum quidem eſt verum non pro dignitate vel magnitudine morbi; Sed & ea dicuntur fieri ἀλόγως, quæ præter rationem leuant, eoque nomine valde ſuſpecta.

Ἀλόη. herba eſt folijs ſcillæ ſimilibus, pinguibus, craſſis, modice latis, rotundis & retrorſum repandis. Illa vtrinque ſunt ex obliquo ſpinoſa, & longioribus interuallis ſtriata, breuia, curta, atque in ſpinulas retuſas truncaſque deſinunt. Caulem habet non diſſimilem antherico; in quo, flos albus, & ſemen aſphodelo ſimile. Radix ei vna eſt, ceu palus in terram adactus. Odorem emittit grauem, guſtuque amariſſima eſt: Succum fundit qui eodem cum planta ſua nomine ἀλόη dicitur. Vnum arenoſum, qui puriſſimi fæx eſt, & ab officinis caballinum dicitur forte quia veterinarijs medicamentis conuenit. alterum vero iecinoris modo coactum, quem ſuccotrinum illæ appellant.

Aloe modice calfacit, ſpiſſat, denſat, aluum ſoluit, & bilem detrahit. Efficaciorem eſſe, ſi pota ea ſumatur cibos, Plinius affirmat. Paulus mane tradendam præcipit, noxæ taxans eos qui veſperi propinant, aut ſecundum cibum.

De aloes facultatibus, ſit ne, ἀναστομωτικὴ vel στυπτική, video eſſe apud pleroſque controuerſum: & Græci quidem cum Arabibus hac de re certant, Serapio Meſues & Auicenna ipſam aperire orificia venarum, indéque ſanguinem elicere aſſeuerant, atque cum illis recentiorum nonnulli, Montuus Scalliger in exercita. Sarracenus & alij: Dioſc. vero lib. 3. c. 24. & Gal. 6. de ſimpl. medic. facult. & 5. meth. c. 4. aloem habere aſtringendi vim, ani venas occludere, & Hæmorroidas ſiſtere affirmant, idem & Plinius confirmat lib. 27. c. 1. idem & Auicennas ipſe pluribus in locis; ego neutros male ſentire in animum induco meum; Græcorum quidem authoritati ratio & experientia ſuffragantur, à quibus liquido docemur, ſiſtere aloem, non modo erumpentes ex hemorroidibus ſanguinis eruptiones, ſed etiam ſanguinis execrationes, nec non & alia quæuis ſanguinis profluuia, vti conceptis verbis docuit Dioſcor. loco citato. Sed neque Arabes eandem venas hemorroidum reſerare, atque adeo hæmorroidibus, ſedique plurimum nocere perperam ſcripto prodiderunt: ſiquidem vt nihil, Galeno teſte 3. de temperam. ſumptum & admotum vires habet eaſdem: ſic & aloe pro varia vtendi ratione diuerſos, planeque contrarios ſortitur effectus, atque vt myrrha vteri venas aperit, ea tamen ſciſſis apposita ſanguinis fluxionem cohibet; vt & Cepe comeſum non lædit, impoſitum vero cuti puſtulas ciet; ita aloe foris adhibita, qua pollet emplaſtica, & ſarcotica facultate, fluentem vndecumq; ſanguinem ſiſtit atque cohibet; intro vero ſumpta, hemorroidas recludit, ſiue totius ſubſtantiæ facultate, ſeu ex accidenti, vel propter mordacitatem humorum quos educit, vel ob amarorem inſignem, ſubſtantiæ craſſiori coniunctum, cuius quidem ope vaſorum oſcula reſerat, & facultatem expultricem irritat. Sed (inquies) controuerſiam illa plene non dirimit explicatio quando quidem loco cit. ſcribit Dioſcorid. etiam potam aloem ſanguinis excreationes compeſcere, idipſum docuit Auicen. cap. de ſanguinis ſputo, hoc & idem loco cit. Plin. & Gal. 5. meth. Reſponderi poteſt. In aloe dupli-

» cem ſubſtantiam contineri, vnam quidem ter-
» renam & craſſiorem, alteram vero tenuiorem,
» atque ex illa ſubſtantiæ dioerſitate fieri, vt aloë
» ſanguinis quidem excreationes aſtringendo ſi-
» ſtat, ipſarum vero bemorroidum oſcula reclu-
» dat: ſiquidem ad partes reſpirationi dicatas, tã-
» quam propiores, terreſtres illius, aſtringenteſ-
» que portiones facile deducuntur ab ipſa tenui
» ſubſtantia, in qua amaritudo ſita eſt: contrà ve-
» ro ad venas ani, ceu nimium remotas, illius qui-
» dem tenuiores partes ſat facile, terreſtres vero
» difficilius perueniunt: Tale porro quiddam
» etiam de Centaurij maioris radice proditum
» eſt à Gal. 7. ſimpl. dom ab ea ſcribit tam diuer-
» ſos, planeque contrarios prodoci effectus, vt &
» ſanguinem ſpuentibus adſtringendo proſit, &
» vteri vaſa potenter aperiat: ſed hanc controuer-
» ſiam ſi pluribus exagitatam voles, lege Manar-
» dum epiſt. 3. l. 12. Fuſchium lib. 1. paradox. c. 1.
» Montuum in Dialex. & Scalliger. exercit. 160.

Ἀλόη γαλλική. ſic à quibuſdam dicitur ἡ γεντιανὴ, vt habetur apud Dioſcor. forte propter radicis amaritudinem, propter quam etiam Ἀλοῆτις ab alijs vocata eſt.

Ἀλοηδάριον. eſt medicina ad ventrem ſoluendum, aloen habens, nec eam qoidam ſolam, ſed pluribus alijs medicamentis admiſtam. Eiuſmodi compoſitiones multas deſcribit Aetius ex Oribaſio & Philagrio lib. 3. c. 101. & ſequentibus vſque ad c. 107. Eſt autem hoc nomen à recentioribus medicis vſurpatum.

Ἁλὸς ἄνθος. flos ſalis, quid ſit non ſatis certum eſt. Dioſcorides ſcribit eum flumine Nilo defluere, & lacubus tamen quibuſdam innatare: crocei coloris eſſe, & odore ingrato, ceu gari: interdum longe magis virus olere, guſtuque mordaciorem & pinguiter lentum eſſe. Verũ Georgius Agricola hunc non florem ſalis, ſed florem maris appellat, & hunc quidem humidum, pinguem, croceum, nihilque aliod quam ſemen balænarum eſſe dicit: illum vero tanquam fauillam tenuiſſimum, leuiſſimom, & candidiſſimum eſſe. Quid tamen vtrumque ſit, non definit.

Ἁλὸς ἄχνη, ſalis ſpoma. Eſt ſpumoſi maris lanugo ſiue ramentum, in exilibus petris inuentum, vt ſcribit Dioſcorides. Nam cum mare feruet æſtu, ſpumas agit, eaſque ad littora & ſcopulos appellit. hæ aotem abſciſſæ & in illis depoſitæ atque exſiccatæ, nonnullis in locis in ſalem conuertuntur, quem Plinius ſpumam vocat. Nec tamen vere ſpuma dici poteſt, ſed vel ſicca maris ſpuma, vel etiam rectius ſal è marina ſpuma genitus dicetur. Eſt autem natiui ſalis ſpecies ad mare geniti, quomodo etiam in fontibus vel in fluuijs quibuſdam ſpoote naturæ naſcitur.

» Gaza ἁλὸς ἄχνην, aridum maris florem inter-
» pretatur, Virgil. ſalſam aſperginem vocauit:
» Quod ſi de flore ſalis & ſalis ſpuma plora reſcire
» velis, lege Vallerij cordi tractatum in lib. de foſ-
» ſilibus, vbi rem hanc totam docte exagitat, ibi-
» demque Geſnerus.

Ἀλουσία, & Ἀλουτία. Græcis medicis appellator totius
» corporis illuuies, & τὸ ἀλουτεῖν plane opponitur
» τῷ λουτεῖν, deque totius corporis illuuie, & à bal-
» neis abſtinentia vſurpatur, vt à Gal. in conſilio
» pro puero Epileptico, & ab Hipp. 1. γυναικείων.

Dicitur & ἁλὸς ἄχνη patrio nomine in Propontide genus vnum Alcyonij, vt ait Dioſcorides. Id quia leue eſt, ſimile fungi videtur eſſe, intus, quia aſperum, pumicis. acre eſt, ſed odore vacat. Nunc tamen hoc nomine omne alcyonium indifferenter appellatur, excepto ſubrotundo, quod ex figura pilam marinam mercatores vocant.

Ἅλς, ἁλός. ſal. quid ſit notum eſt. Omnis aut natiua giguitur, aut factitius eſt. Qui per ſe naſcitur, reperitur in terra, vel extra terram. Ille vel cæditur in montibus, vel è terra effoditur, vel ſub arenis inuenitur. hic aut in fonte, aut in fluuio aut in lacu naſcitur, ſuoma aqua calore ſolis ſiccata & in ſalem conuerſa. Sed & in mari ſal quidam ſponte prouenit tenuis, circum ſcopulos concreſcens, quem ἁλὸς ἄχνην nominant, de quo proxime diximus. Qui autẽ factitius eſt, vel ex aquis marinis, vel ex ſalſis fontanis aut putealibus excoquitur, vel conficitur ex ſui generis lixiuio. Cæterum ſales omnes adſtringunt, exterunt, repurgant, reprimunt, extenuant, ſiccant, & cruſtas vrendo inducunt, alij magis, alij minus: foſſilis namque magis adſtringit, quod partes habeat craſſiores, vt quæ affuſa aqua minime liqueſcant. Omnes præterea exedentia atque excreſcentia compeſcunt. Clyſteribus vtiliter miſcentur, vireſque multas & maximas poſſident, quas ſcripto Dioſcorides explicauit. Cum autem plures ſint ſalis differentiæ præter ſupradictas, eas conſequenter exponam, quæ frequentius legentibus occurrunt, & habentur in vſu.

Ἀμμωνιακὸς. arenarius. Sub arenis inter Ægyptum & Arabiam, in regione Cyrenaica, in ſitientibos Aphricæ locis inoenitur, vt author eſt Plinius. qui omnis com ἀμμωνιακὸς dici poſſit, Cyrenaicus tamen id nomen pro ſuo vindicauit. Species eſt ſalis ſponte naſcentis, qui inter omnes maxime laudatur, ſi modo findi facile poſſit, & in recta ſegmenta diduci.

Plinios colore ſimilem dicit alumini ſciſſili, “
longis glebis neque pellucidis, qui autem pro “
Ammoniaco nunc habetur, non res naturæ eſt, “
ſed arte paratur, in vſum potius argentariorum, “
quam medicorum. “

Δωδεκάθεος. nomen eſt ſalis mixti & compoſiti ex hyſſopi triente, pulegij quadrante, cumini ſextante, ammij vncia vna, ſalis torrefacti vncijs triginta contuſis & cribratis. quidam origani ſextantem adijciunt. Aetius ſpicæ nardi vnciam vnam ſemper addidit, & hyeme prætera piperis vnciam vnam. Valet ad concoctionem alimenti, ſoluit obſtructiones venarum meſaraicarum, pituitam è thorace expurgat, viſum acuit, ſed maxime facit ad capitis leuitatem, ſi qois eo aſſidoe vtatur.

Duodecumanum vertit Cornar. quanquam “
hic à 12. Deorum magnorum potentia appella- “
tus eſſe videri poteſt. “

Ἡδυσμίτης. condimentarius. fiebat miſtis ſali quibuſdam aromatis, & ſeminibus odoriferis, ſiue ad ſanitatis vſum, ſiue ad voluptatem, qoo magis cibus ſaperet.

Θηριακὸς. theriacus. Salis compoſitio eſt ex viperis, quæ ad hunc modum fiebat. In vas fictile luto etiam extrinſecus oblitum viperæ quatuor viuæ conijciuntur. ſuper eas inijcitur ſalis ammoniaci vel communis modius Italicus, hoc eſt, libræ viginti. poſtea ſuperadduntur paſtilli hoc modo apparati. Radicis gentianæ libra vna

ſemis, coma centaurij minoris, ſeminis cardamomi, marrubij, ſingulorum vnciæ ſex, ſcordij montani, apij, chamædryos, ſeminis rutæ hortenſis, ſingulorum libra vna. hæc modice contuſa melle Attico vniuntur, & in paſtillos efformantur. Eorum ſelibra in ollam vacuam vna cum viperis inijcitur, reliquum ſali ſuperadditur vna cum quinque ſcillis teneris & recentibus minutim conciſis: ac tandem fictili ignis ſubijcitur. Sic autem debet obturari, vt tribus quatuorue foraminibus operculum ipſius pertuſum ſit, per quæ vbi vapor non iam craſſus & turbidus, ſed tenuis potius flammula efferri videtur, certum erit indicium perfectæ vſtionis. Martianus præter paſtillos alterum etiam ſalis modium Italicum, hoc eſt, alteras ſalis libras viginti, addit. Olla ab igne exempta, eam tota die noctèque refrigerato. deinde apertos exemproſque carbones diligenter tundito, & cum hiſce miſturis inceniro. Seminis rutæ ſylueſtris, hyſſopi, ſingulorum vnciæ nouem. ſeminis fœniculi, nardi Gallicæ, ſtachyos, ſingulorum vnciæ ſex. petroſelini Macedonici vnciæ quatuor. ſummitatum origani, ſummitatum thymi, ſingulorum vnciæ nouem. vuæ amomi, hormini ſeminis torrefacti, ſingulorum vnciæ tres. baccarum iuniperi, piperis albi, piperis nigri, fœniculi, ſingulorum libræ duæ. radicis laſerpitij vnciæ decem. ſeminis coriandri, zinziberis, ſeminis vel radicis ſatyrij, pulegij, ſeſelis, ſeminis tordylimontani, menthæ, ſingulorum vnciæ ſex. caſſiæ fiſtulæ vnc. II. cinamomi vnc. vna. Hæc omnia contuſa cribrantur & miſcentur, deinde vitreis vaſculis reponuntur loco ſicco, quibus vti ante diē quadrageſimum non oportet. Ego vero, inquit Galenus libr. ad Piſonem, viperas non vro, ſed paſtillos theriacos ſumo, qui quatuor viperas capiant, hoc eſt, vt ait Martianus, paſtillorum ſiccorum ſextantem fere & vnciæ dimidium, atque ijs ammiſceo, quæ cum viperis cremantur, vt vſtione, quam habent, amarulentiam deponant: atque hoc modo longe præſtantiſſimos ſales theriacos conficio. Valent maxime ad curandos affectus qui ſumma in cute oriuntur, leucas, lepras, impetigines, phthiriaſin. mouent namque ſudorem copioſum, quo omnia excrementa ſub cute latentia expelluntur.

Sales hi Theriaci deſcribuntur à Gal. lib. de Theriaca ad Piſonem, verum moneo eſſe corruptiſſimam de his Galeni lectionem, ſed quæ reſtitui poſſit ex Aetij ſermone 13. cap. 97. vnde etiam Paulo quis opem ferre poſſit, qui eos ad finem l. 7. deſcriptos habet.

Ἰαμβλίχου. Iamblichi. Eſt ſalis compoſiti genus, hunc in modum. Salis ammoniaci libra vna, ſalis Cappadocici vnc. VI. piperis vnc. III. zinziberis vnc. III. ſeminis cnici ſcrupuli XVIII. ſeminis erucæ ſcrupuli XVI. ammij ſcrupuli XVIII. hyſſopi ſcrup. XVIII. ſilphij ſcrup. vnus. cacuminum thymi, phylli, ſeminis apij, petroſelini, ſingulorum ſcrupuli XVIII. origani vnc. vna contunduntur atque cribrantur. Dimidium cochlearium ieiunis cum ouis ſorbilibus, aut cum aliquo liquore exhiberi poteſt: nec eſt hoc ſalis genere quicquam efficacius ad concoquendos crudos humores. ventrem etiam citra moleſtiam parum mouet.

Ex Suida legendum videtur. Ἰαμβλίχου.

Ἰνδικός. Indicus. Definitur à Paulo Aegineta, χροιᾷ μὲν καὶ συστάσει ὅμοιος τῷ κοινῷ ἁλὶ, γεύσει δὲ μελιτώδης. Hoc eſt, colore quidem & conſiſtentia ſimilis ſali communi, ſed guſtu melleus. Hic ergo non aliud eſt quam ſaccharum, quod etiam Dioſcorides ſali comparauit. Neque enim concretione modo ſali ſimilis eſt, ſed & candore, & friabilitate, & eliquatione, ſi humido diluatur.

Quid per ſalem indum intelligant Arabes nō facile quiſpiam iudicauerit; Auicenna l. 2. colore nigrum eſſe inquit, propria nigredine, non acquiſititia, ſed lib. 4. Paulum ſecutus, dicit eſſe in colore ſalis, & dulcedine mellis, vt hinc videre ſit, multiplicem eſſe apud illum huius vocis acceptionem: Plinius meminit cuiuſdam ſalis, qui in india ex oromeno monte exciditur; nūc vendunt officinæ pro ſale indo, metæ forma, nigricantis in albo ſalis glebulas: hunc autem ſalem fortiorem eſſe omnibus ait Meſue, Dioſcorides vero Ammoniacum præfert.

Καθαρτικός. purgatorius. Hic ſal non vnus eſt, ſed multiplex. alius enim purgandæ bili, alius pituitę conuenit, alius denique ad alios morbos præparatur. Aliquoteius deſcriptiones habentur apud Aetium libro tertio cap. 108.

Παρθικός. ſal. naphticus: illius non meminit Dioſcor. Galen. l. 4. & 9. de ſimpl. medic. facult. ſalem, vocatum Sodominium, fieri dicit in mari Paleſtinæ, Syriæ, mortuo vocatu, in quo etiam plurima aſphaltus gignitur, id eſt bitumen: eſt autem Naphta, bituminis ſpecies, à qua ſal Naphticus: Plin. quoque lib. 3. in Babylone fieri ſal dicit, detracto prius bitumine.

Πολίτου. Poletis. eſt ſalis confectio, quę recipit ſalis ſplendidiſſimi drach. CXLIIII. floris chamæmeli aridi & contuſi, conyzæ tenuis, calaminthæ montanæ, radicis eryngij montani, origani, ſilphij, piperis, ſingulorum vnc. IIII. omnia contunduntur & cribrantur. Hoc ſalis genus ventrem emollit, pituitam à capite diſſoluit, & neruorum diſtentionibus percommodum eſt.

Forſan autem ſcribendum πόλλητος, à nominatiuo Πόλλης, qui apud Paul. & Suidam legitur, niſi forte malis Πολίτου, Politi, vt eſt apud Nicolaum Myrepſum.

Ex ſale emplaſtrum fit, quod διʼ ἁλῶν appellatur Scribonio Largo: idque duplex, album & nigrum. Hoc recipit ſalis marini, ceruſſæ, olei veteris paria pondera: coquitur cum oleo ceruſſa, donec cocant, poſtea ſal admiſcetur: illud ſalis marini & ceruſſæ recipit pondo libram: olei autem veteris triplex adijcitur. Facit ad omnem duritiem, & diutinum dolorem, & ducit ſudores. idem vlcera vetera & calloſa renouat, & facilius alijs medicamentis, quæ hoc pollicentur, cogit cicatricem ducere.

Ἀλσίνη. herba eſt minoribus quam helxine folijs, nec tantum hirſutis, ſimilibus muſculorum auribus (vnde Græci μυὸς ὦτα, Itali muris auriculam vocant) cauliculis teretibus, articuloſis, è quorum geniculis exiles ramuli procedunt, flore paruo, candido, foris herbaceo. Naſcitur in lucis, vnde illi nomen: ἄλσος enim lucum ſignificat. Refrigerat & humectat, ideoque ad feruentes inflammationes conuenit.

Ἀλτῦρες. vide ſupra. Ἀλθῦρες.

Ἀλύκη. dicitur ab Hippocr. quam plerique alij ἄλυν appellant. Eſt autem anxietas quædam nō ægris

modo

modo, verumetiam ſanis accidens: his quidem
nulla vnquam in re conquieſcentibus, ſed ſubin-
de res nouas agentibus, vt quos protinus cu-
iuſque rei faſtidium capiat: illis vero nullum ac-
cubitum perferentibus, ſed modo hoc, inter-
dum illo habitu varie iacentibus, & cunctis alijs
in rebus anxijs & moroſis. Prouenit hoc ab
ore ventriculi certo quodam humoris vitio in-
feſtato, qui multus quidem non eſt, nec in ipſo
ventriculi ſpatio innatat, ſed ipſius tunicis im-
pactus eſt. Dicitur ἡ ἀλύκη ἀπὸ τοῦ ἀλύειν, quod
ſignificat languere præ conſilij inopia, & erra-
bunda atque incerta mente affici, angique ani-
mo, interdum etiam oberrare, & temere expa-
tiari, & apud Galen. ἀδημονεῖν, vt annotauit
Budæus.
» Quia vero ἀλύκη, & ἀλυσμὸς, eandem habere ſi-
» gnificationem videntur, idcirco plura leges in
» voce ἄλυς ſioe ἀλυσμὸς.
Ἀλύζει. exponit Galen. in exegeſi ἀπορεῖ, ῥιπτάζεται id
» eſt, animo eſt perplexo, modo huc illucque ſe ia-
» ctans, additque futurum quoque ἀλύξειν ean-
» dem habere ſignificationem; attamen codices
» quidam, ἀλυκτεῖ habent pro ἀλύζει.
» Ἀλυζόθυμον πνεῦμα, vide πνεῦμα.
Ἀλυκὸν. ſalſum. Eſt terreum, graue, & calidũ, ama-
ro proximum, ſed minus quam hoc ſiccatum ex-
tenuatumque. hinc digerit, extenuat, deterget:
illinc aſtringit & denſat, vtroque ſiccat, & cor-
pora à putrilagine vindicat. Ac quia alia alijs ma-
gis ſunt ſalſa, patet vires etiam ijs inæquales eſſe,
atquo in genere etiam ſalis eum qui durior, den-
ſior terreſtriorque ſit, qualis fere eſt vniuerſus
foſſilis, minus calidum eſſe, minuſque tenuium
partium: qui vero facile rumpatur laxuſque ſit,
tenuiorem ſimul & calidiorem eſſe: in quo ge-
nere eſt & ſubamarus, mediam quodammodo
naturam inter ſalem durum & aphronitrum ob-
tinens.
» De ſaporis ſalſi ſalſedinisque generatione hæc
» addemus. Salſus ſapor (inquit Plato in Timæo)
» is eſt, qui linguæ hærens lenius, quam quæ ama-
» ra ſunt, ſine amaritudine & aſperitate, linguam
» ipſam abſtergit, abluitque, ob id amaro nitroſo-
» que temperatior eſt, nobiſque magis amicus:
» Ariſtoteles 2. metheor. c. 3. ſalſedinem, halituum
» humidorum cum ſicco miſtione quadam certa,
» & determinata prouenire inquit, ipſumque
» quod ſalſom eſt, velut excrementum quoddam
» eſſe minime concoctum, nec à natura euictum,
» ob idque minime alendo eſſe, ſed pro condi-
» mento tantum cibis apponi, propterea vrina
» ſudorque ſalſa ſunt, quod à calore natiuo pro-
» be elaborata non ſint. Salſus ergo ſapor, ſe-
» cundum naturam fit à calore non admodum
» acri, ſed qui tamen ſenſim, multoque tempore,
» terreoas partes, quæ ſunt in aqueo humido exu-
» rit atque ſiccat, hinc in ſapore ſalſo ſiccitas ma-
» ior quam calor deprehenditur: Alius etiam
» ſalſos ſapor, arte præſertim Chymica profer-
» tur, ex ſicciſſima planeque terrena materia, quã
» acerrimus calor extreme tum exuſſit, tum aſ-
» ſauit, nullumque corpus eſt in rerum natura,
» ex quo calcem, & proprium ſalem non eliciant
» Chymiſtæ, atque omnis eiuſmodi impenſe
» calidus eſt, ac in pleriſque cauſticus, quique
» pro cauterijs vſurpetur: ſed & inſuper hoc
» notandum, quod memorat Theophraſt. 6. de
cauſ. plant. c. 14. quod cum cæteri ſapores om- «
nes in plantis & fructibus fieri ſoleant, nunquam «
tamen quod ſalſum eſt in ijs inueniri: Cauſam «
vero eſſe, quod ſalſum nullam alimoniam, nul- «
lamque generationem præſtare poſſit, quin ex «
illo potius generandi facultas impeditur, ſicut & «
alendi: quod enim ſalſum, minime eſt cibo ido- «
neum, & à nullo hauritur: quin & ea quæ in ma- «
ri naſcuntur, haud ſine dulcedine aliqua proue- «
niunt, atque conſiſtunt, quod ſi plantis qui- «
buſdam ſalſugo inſit, per ſumma tantum ὡς ἐπι- «
πολαίως, ſeu in ſuperficie conſiſtit, nec à radici- «
bus trahitur. «
Ἀλυπία. doloris ſeu triſtitiæ carentia, vide νηπεν- «
θές. «
Ἀλυπιάς. eſt turbith candidum, ſecundum Actua-
rium. alterum enim turpeton, ſiue turbith, eſt
pityuſæ radix, quæ officinis dicitur eſula. Aetius
lib. 12. cap. de medicamentis purgantibus ad ar-
thritidem accommodatis, ἀλυπιάδα interpreta-
tur chamelæam. Non eſt autem dubium quin
Actuarius ſic ἄλυπον appellet: de quo mox.
Ἄλυπον. herba eſt ſurculoſa, ſubrubens gracilibus
ramulis, folijs tenuibus, flore molli, leui, & co-
pioſo, radice ſimili betæ, tenui, referta acri ſucco,
ſemine epithymi. Radix eius linguam vehemẽ-
ter mordet, & accendit caput. Actuarius ἀλυπιά-
δα vocat, hoc eſt, turbith candidum. Semen eius
atrã bilem expurgat. qua vacuata quoniam mœ-
ror animi diſcutitur, herba ipſa nomen inde vi-
detur accepiſſe. verum inteſtina leuiter exul-
cerat.
Ἀλυσμὸς. inquietudo ſumma, cum æger nullo loco
conſiſtere & quieſcere poteſt, ſed ſubinde decu-
bitum mutat, vt ſcribit Galenus comment. εἰς τὸ
προγνωστικὸν. idem eſt quod ἀλύκη. de qua ſupra.
Erotianus ἀλυσμὸν exponit ἀπορίαν, ἀμηχανίαν.
Fit vero ἀλυσμὸς à voce, ἀλύειν, quod eſt ἐν ἀλγεῖ «
δυσφορεῖν, in anxietate moleſte iactari, multarum «
rerum ſatagere, ſtudiaque ſua ſubinde ad res no- «
uas conuertere, earum faſtidio quæ prius pla- «
cuerant, hinc tranſlata eſt vox ad ægros, qui ad «
punctum temporis quæſitos faſtidiunt nouos «
iacendi habitus: huius autem faſtidij, quod in «
Alyſmo cernitur, duplex cauſa eſt, vna quidem «
ſtomachi proritatio, atque morſus à feritate hu- «
moris cum æſtu, non tamen multi, neque vſque- «
quaque aluum replẽtis, ſed in eius tunicis ſtabu- «
lantis: Altera eſt virtutis oppreſſio à corporis «
grauitate, vt illi faſtidio nulla ſit collocatio gra- «
tioſa: cauſæ vero vtriuſque ſigna ſyllogiſtica, «
ſont; prioris quidem nauſeabunda proritatio, «
vnde ναυτιώδης vocatur: Alterius autem crebra «
iactatio, moræ impatiens, ſineque nauſea, atque «
is αἴλυσμος dicitur; vtraque vero Alyſmi cauſa fa- «
ſtidioſum parit habitum decumbendi, cernitur- «
que in artubus quoquo verſum ſubinde iactatis, «
atque nudatis, tametſi præcipua iactandi cauſa, «
virtus languida eſt & oppreſſa; nudandi autem «
febris ardens, & lypuria. «
Ἄλυσσον. Tam variæ ſunt & diſcrepantes, quæ ab «
authoribus aſſignantur, Alyſſi deſcriptiones, vt «
quænam ea vere planta ſit haud facile diiudi- «
ces: ſiquidem Dioſcoridis deſcriptio libr. 3. cap. «
105. ſatis eſt manca, vt & aliæ pleræque. Gal. 2. «
de antidot. Alyſſon herbam eſſe inquit marru- «
bio ſimilẽ, ſed aſperiorem, magiſque ſpinoſã, cir- «
ca ſuas pilulas, ſeu verticillos, (σφαιρία nominat) «

» flore interim in cæruleum inclinante; Aetius l. 1.
» vnam & eandem ait exiſtimari cum Heraclea
» Sideritide, quæ ſecus vias vbique naſcitur, flore
» purpuraſcente, folijſque craſſioribus: Aut ſi τεσ-
» χώπεα, pro πετρὸς legere mauis, aſperioribus:
» Ruſſumque l. 6. c. 24. Sideritidem Heracleam
» ab alyſſo minime differre palam indicat, vti &
» Paul. l. 5. c. 3. ſed Plin. l. 24. c. 11. eſſe putat, quam
» officinæ Rubiam minorem appellant: Auicen.
» denique l. 2. c. 1. eam facit lilio proximam, Ruel-
» lius arbitratur propius accedere ad eam, quam
» ruſticam Cannabim vocant herbarij, quæ cum
» de alyſſo tam dubia & incerta ſint, fruſtra illius
» tam præclaræ vires traduntur, ceu quæ non ſo-
» lum guſtata, ſed viſa etiam, vel tacta, ſine febre
» ſingultus, virulentoſque rabidi canis morſus (vn-
» de illi nomen) confeſtim curet; cum melle con-
» tuſa, & faciei illita, lentigines detergeat, & tam
» præclarum ſit contra faſcinationes hominum,
» pecoriſque morbos amuletum, vt hac domi ſuſ-
» peoſa, aut circa caules, ſeptaque conſita, aut col-
» lo alligata, pecoris morbos amoliatur.

Α'λυζω. vide ſupra Α'λύκη.

Α'λφιτα. non ſolum ſic dicuntur apud Hippocr. ex hordeis farinæ, ſed & ex aliis leguminibus. Siquidem lib. 1. de morbis mulierum ἄλφιτα πύρινα, hoc eſt, farinæ triticeæ, dicuntur. & libro 2. de morbis, maior mentio fit lentium & eruorum ſiccatorum. Omnis ergo grani mediocri magnitudine moliti fragmenta, ἄλφιτα vocantur. Nam maiora fragmenta κρίμνα, hoc eſt, craſſiores farinæ, minora autem ἄλευρα, hoc eſt, tenuiores farinæ, nominantur. Ac quoniam ex iis farinis polenta efficitur, eam Greci eodem nomine ἄλφιτον appellarunt. Fiebat autem, vt ſcribit Galen. lib. 1. de alimeut. laudatiſſima ex recenti hordeo mediocriter frixo, quanquam & ex aliis etiam parretur. Eam quidam, vt idem refert, ſapa & vino dulci mulſoque miſtis, nonnunquam ſola etiam aqua conſperſam, æſtate duabus tribuſue ante balneum horis per ſanitatem olim bibebant, ſentiebantque ſitim eo potu leuari. Sed tamen cum vino auſtero pota ventrem deſiccabat. Quædam etiam gentes pro pane ea vtebantur, & mediocre quidem alimentum corporibus præſtabat.

» Veteres etiam militibus ἄλφιτα ad veſcen-
» dum dabant vt inquit Gal. loco cit.

Α'λφιτα σεσκώνια. Hippoc. a. σὺ γυναικ. farinã ex hor-
» deo receti & tenero ſignificant, ſic dictam, quod
» ex hordeo fieret priuſquam in conos compone-
» retur, Conus enim quidam in areis erigebatur,
» maxime in locis pluuioſis, lignum nempe rectũ,
» circa quod componebantur, & adornabantur
» fructus in coni figuram: Scribit etiam Galenus
» σεσκώνια ἄλφιτα quoſdam accipere, pro farina fa-
» cta ex hordeo non toſto.

Α'λφιτηδὸν κάταγμα. differentia eſt fracturæ oſſis in multas tenues partes comminuti, farinæ inſtar à qua ſimilitudine nomen illi inditum eſt. Vide κάταγμα.

Α'λφιτον. quanquam Græcorum vulgo quamlibet farinam ſignificat, Hippocrates tamen & medici proprie ſic appellant hordei toſti ſiue fricti farinam, quæ Latinis polenta dicitur.

» Quod tamen hordeum priuſquam torrere-
» tur, ſoleue exſiccaretur, aliquoties aqua aſper-
» gebatur, quemadmodũ ex Plinii verbis lib. 22.
» cap. 25. colligere licet; Galen. ex optimo, &
recenti, ſeu adhuc viridi hordeo, mediocriter «
frixo, laudatiſſimam ſimul, & ſuaueolentiſſi- «
mam polentam parari tradidit: Cæterum ex po- «
lenta humido aliquo (aqua nimirum, melle, ſa- «
pa, aut hotum ſimul aliquot) permixtâ & ſub- «
actâ maza fieri ſolebat Hippocrati μᾶζα dicta, vti «
è cruda hordeacea, ac interdum etiam alia qua- «
piam farina ex hydrelæo ſoluta, quæ Græcis «
ὠμὴ λύσις dicta eſt, quanquam quibuſdam ὠμὴ «
λύσις miſtura eſt æqualis fœni græci, ſeminis lini «
& farinæ hordei. «

Α'λφὸς. vitiligo. Eſt vitioſa macula & fœda in corporis cute apparens, & ex malo corporis habitu excitata, ſed ſine manifeſta cutis aſperitate, ſine ſquammis, ſine exulceratione. His enim notis à pſora, lichene, & lepra, cæteriſque huius generis tumoribus diſtinguitur. Dicitur ex eo quod colorem cutis immutet. immutare enim apud veteres ἀλφαίνειν dicebatur. Eſt autem ἀλφὸς non totius quidem carnis affectio, ſicut cancer & elephas, ſed ſummæ modo carnis cutiſque ab improbo ſanguine, alias pituitoſo, alias autem melancholico proueniens, qui cum probe adhæreat affectæ parti, non tamen illi aſſimilari poteſt. Eius tres ſpecies ſunt: ἀλφὸς, μέλας, λεύκη. Α'λφὸς, quod generis ſui nomen retinet, vocatur vbi color albus eſt, fere ſubaſper, & non continuus, vt quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe videantur. interdum vero latius, & cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit, ſummam tantũ cutem afficit, eaque veluti ſquammis quibuſdam reſperſa eſt. oritur ex pituitoſo ſanguine. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & vmbræ ſimilis, vt qui ab atro humore excitetur. Λεύκη habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt & altius deſcendit, vt maximam etiam partem ſubiectæ carnis occupet. Prouenit à pituita lenta & viſcoſa, quæ cum propter naturam ſuam, tum ob imbecillitatem partis affectæ nequit carni aſſimilari & rubra euadere: itaque & qui in ea pili ſunt, albi euadunt, & lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpunt, ſed in aliis celerius, in aliis tardius. Α'λφὸς & μέλας in quibuſdam variis temporibus & oriuntur & deſinunt, & curationem non difficillimam recipiunt: λεύκη quem occupauit, non facile dimittit, præſertim ſi locus ante piloſus, glaber euaſerit. tunc enim vix vnquam ſaneſcit, ac ſi quid ei vitio demptum eſt, tamen non ex toto ſanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum ſanabile ſit, an non ſit, experimento facili colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi. ſi ſanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus eſt: ſi humor albidus, ſanari non poteſt.

Α'λχυμία. ars eſſe dicitur, quæ docet ex omni rerum «
genere calcem, & proprium ſalem elicere, alii «
hac voce, apud Arabes ſignificari volunt artis «
Chymicæ præſtantiam, quaſi prior huius vocis «
ſyllaba ſit ἐπιτατικὴ; ſunt & qui aiunt ita dictam, «
quaſi ἁλὸς χυμείαν, quia finis eius ſcientiæ pro- «
ximus ſit, ſal illud θαυματουργὸν de eunctis re- «
bus extrahere, ſed Ciniſſonum hoc recens com- «
mentum eſt, parum ſalſum & omnino fal- «
ſum. De alchymia ſiue chymia plura dicemus in «
voce χυμία. «

Α'λώπεκες. dicuntur muſculi dorſi inferiores dorſum mouentes, ad lumbos ſiti, qui alijs etiã no-

nimibus ψίαι & νευρομῆτραι appellantor.

» Budæus ſic dici inquit partes quaſdam car-
» nium muſculoſas circa clunes; Alij ex Polluce
» interpretantur interiores lumborum muſculos,
» licet Clearchus exteriores ſpinæ muſculos ita
» vocauerit apud Athen. l.9.

Ἀλωπεκία. eſt capitis affectus, quo capilli toto capite primum extenuantur, deinde decidūt propter redundantis humoris malignitatem. Sola figura differt ab ophiaſi: vtrumque enim malum à vitioſo humore excitatur, à quo capilli facile corrumpuntur. hic autem vel pituitoſus, vel bilioſus, vel ater eſſe poteſt, id quod capillis nudata cutis oſtendit. Dicunt ſimile quiddam vulpibus accidere, atque inde ἀλωπεκίαν ἀπὸ τῆς ἀλώπεκος dictam eſſe. Sunt tamen qui à proprietate vrinæ animalis hoc nomen ſumptum velint: namque vbi vulpis lotium affuſum fuerit, dicunt è veſtigio infructuoſum effici locum, areſcentibus herbis, nec ſuccreſcentibus nouis. Celſus morbum hunc aream appellat.

» Lib.6. cap.4. Definitionū medicarum author,
» aliam quamdam hoc in morbo ſimilitudinis ra-
» tionem attuliſſe videtur, quoniam ſcilicet (in-
» quit) vulpis pilos, colore aureos, flauoſve, repræ-
» ſentare capilli hoc morbo affecti videantur: ſed
» in Syluanio definitionum interprete hic error
» fuit, qui pro χρονίζονται αἱ τρίχες, id eſt, ſic diu per-
» durantes capilli, legit, χρυσίζουσαι, id eſt auri colo-
» lorem referentes, quem & Syluanij errorem ſe-
» quutus eſt Verus Oribaſij interpres, procul ab
» Oribaſij mente & conſilio.

Ἀλωπεκίαι. plurali numero apud Dioſcor. leguntur
» l.1. c.79. vbi de Auellanis loquens, ait ἀλωπεκίας
» ἐπιχρισθέντα δασύνει, exponunt interpretes ca-
» pillorū defluuia, ſed quare plurali numero vſus
» eſt Dioſcor. potius quam ſingulari? malim ergo
» per ἀλωπεκίας ſignificare loca glabra in capite, vel
» barba, quanquam etiam loca glabra in quauis
» parte corporis fortaſſis non male intellexeris.

Ἀλωπέκουρος. herba eſt tota ſpecie ſimilis tritico, ſed folio, vt vult Theoph. latiore, ſpinoſa vt plantago, verum hirſutior & lanuginoſior, florem non vt illa, particulatim edens, ſed per totam ſpicam frumenti modo ſparſum. Nomen inde habet, quod non diſſimilis ſit vulpium caudis. Sunt qui vulgo virgam paſtoris appellari contendant: alij id eſſe quod rura caudatum frumentum dicunt.

Ἄλως. ſic dicitur iridis circulus, oculi candido proximus: limbus pupillæ, nebuloſo circa ſolem aut lunam circulo perſimilis.

Ἀμαζόνιος, ſiue.

Ἀμαζόνων τροχίσκος. eſt nomen paſtilli qui recipit ſeminis apij, aniſi, ſingulorum drach. vi. comæ abſinthij drach. iiii. myrrhæ, piperis, opij, caſtorei, ſingulorum drach. ii. cinnamomi drach. vi. aqua ſubiguntur, & redigūtur in paſtillos, quorum ad ſummum drachma vna exhibetur. facit ad vehementes ſtomachi ſubuerſiones & vomitus, vbi ſeroſi humores in ventriculi tunicas recepti ſunt. Scribit autem Galenus ſe myrrham non miſcere, propter vim eius medicamentoſam, eiuſque loco piperis duplum adijcere, vt in vniuerſum piperis drach. iiii. ſint. Datur ex vino diluto aut ex aqua.

Ἀμαλδύνεται. verbum eſt Hippocrati familiare, ſignificans idem quod ἀφανίζεται καὶ ἀμαυροῦται, hoc eſt, offuſcatur & obſcuratur. velut in ſecundo de morbis mulierum.

Ἀμαλῶς. apud Hippocrat idem quod ἁπαλῶς, id eſt, molliter, vel moderate ſignificat & facile apud eundem, vt lib.1. & 2. de morbis.

Vbi tamen in vulgatis lectionibus habetur «
ὁμαλῶς, ſed male, hanc vero, quæ in authore no- «
ſtro eſt, interpretationem habet Gal. in exegeſi. «

Ἀμαμηλὶς. eſt meſpili genus authore Gal. apud Hippocratem, plurimum naſcentis in Italia. idemque dicit eſſe cum eo quod Dioſcoridi ἐπιμηλὶς dicitur, quamuis ſunt, inquit, qui ἀμαμηλίδας & ἀπομηλίδας dicant poma eſſe ſylueſtria atque exigua. Verum Pamphilus ἀπομηλίδα pyri genus arbitratur, quod ἀμαμηλίδα quidam vocant, alij ὁμομηλίδα, frequentem in Ionia & biferam, fructu pyri, ſed ſui generis prædulci, & ſine nucleis ac prælato pyris.

Cæterum ſcribendum ἀμαμηλὶς, & ὁμομηλὶς, «
quippe quę dicuntur, περὶ τὸ ἅμα, ſiue ἅμα τῷ μή- «
λῳ ἀνθεῖν, id eſt, ex eo quod vna cum malo flo- «
reant, vt Pauſanias apud Euſtath. teſtatur, qui «
tamen ficus ſpeciem eſſe vult: Apud Heſych. «
vero ἀμαμηλὸς legitur pro ἀμαμηλὶς, niſi forte «
ſcribendum ἀμαμηλις, vt apud Euſtath. eſt ex «
Pauſania. «

Ἀμάμυξ. dicitur vitis aut vuæ genus: authore Heſychio.

Ἀμανῖται. ſpecies fungi, ſi recte coquatur, innocētis, vt ait Gal. Huic inter fungos ſecundum bonitatis locum Paulus aſſignat.

Horū mentio fit apud Dioſcor. Oribaſ. Paul. «
Nicol. Myrepſum, non ſolum ὡς βρωσίμων, & «
eduliū, ſed etiam ὡς φθαρτικῶν, & exitialium, for- «
tean vero ſic vocantur quod in Amano maxime «
proueniant. «

Ἀμαξῖτις. ſic dicitur à quibuſdam ἡ ἄγρωστις, hoc eſt, gramen, quod iugo carpentiſque ſeruientia iumenta eo paſſim veſcantur, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Ἀμάρακον. Cum ſampſucho vnum idemque eſſe «
videtur, ac nomine tantum diſcrepare ex Dioſ- «
cor. l.3. quippe, quod Sampſuchum Syri, Ægy- «
ptij, ac plerique Græci nominabant, Cyziceni ac «
Siculi Amaracum appellare conſueuerant, ſic «
apud Theoph. Pollucem, & Plinium, Sampſu- «
chum & Amaracus eiuſdem plantæ, nimirum «
maioranæ noſtræ diuerſa ſunt nomina; Verum «
Gal. Paul. & Aetius, de iiſdem tanquam diuerſis «
plantis diuerſa fecere capita, iiſdemque diuerſas «
vires aſſignauerunt. Nec tamē apud illos (quod «
voluere nonnulli) Amaracus marum eſt, veluti «
patet ex Gal. qui libr. 1. de antidot. in parando «
amaracino, ab vnguentariis ſui temporis, ama- «
raci loco, marum falsò & perperam ſuppoſitum «
fuiſſe commemorat, quod amaracum odore lō- «
ge ſuperaret: eſt vero apud eos potius Parthe- «
nium, quod amaracum quoque quibuſdam dici «
ſolitum proprio capite teſtatur Dioſcorides. «
quod ſpectat ad huius vocis Ethymon, fuiſſe fer- «
tur Amaracus Cynaræ Regis Cypri puer, qui «
caſu lapſus dum ferret vnguenta, fregit alaba- «
ſtrum, deinde cum dolore nimio contabuiſſet, «
verſus eſt in Sampſuchum, quæ ex eius nomine «
cœpta eſt Amaracus appellari. «

Ἀμαράκινον μύρον. Amaracinum vnguentum. Id fiebat olim in Cyzico longe præſtantiſſimum ex omphacino & balanino oleo ſpiſſamentis è xylobalſamo, iunco odorato, & calamo factis, conditiſque amaraci, coſti, amomi, nardi, caſiæ, carpobalſami, & myrrhæ odoribus. Aliqui, quo pretioſius eſſet, cinnamomum addebant. Mel autem & vinum etiam adhibebatur,

hoc in vaſorum illitionem, illud ad cogendas tuſorum aromatum offas. Non eſt dubium ſic dictum eſſe ab amaraco, quod idem prorſus cum ſampſucho eſt, etiamſi ſampſuchinum ab amaracino diſtinxerit Dioſcorides. Hoc enim nō ob id factum eſt, quod diuerſas eſſe herbas iudicaret, ſed propter varietatem regionum hoc vnguentum temperantium. Nam ſampſuchinum dicebatur quod vbique fere ex ſampſucho apparabatur: amaracinum vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον vocatum fuiſſe Dioſcorides author eſt.

» Sed & Pli. l. 21. c. 22. illa duo cōfudiſſe videtur. Itaque quamuis etiam id ſampſuchinum recte vocari poſſet, patriam tamen illi nomenclaturam Dioſcorides tribuit. Præter odoris gratiam vim quoque habet rarefaciendi & diſcutiendi, & cœcas hæmorrhoidas aperiendi, vt à Galeno ſcriptum eſt.

Ἀμάραντος. Amarantus. herba eſt radice fulua, bulboſa, ferulaceo caule, pedali altitudine, folijs ocymo longioribus, ſpica purpurea verius quā flore, inodora. Sic dicitur quia non marceſcit. decerptus enim aſſeruatur, & cū defecere cuncti flores, madefactum aqua reuiuiſcit, & collectum furnique tepore ſiccatum recōditur ad coronarios hyemis vſus, nec nitorem gratiamque coloris amittit. Siluit de eo priuatim Dioſcorides. Gal. heliochryſi nomine exprimit. Dicitur etiā à quibuſdam hoc nomine ἡ χρυσοκόμη, vt author eſt Dioſcorides. Sic dicitur etiam τὸ ἑλίχρυσον, quod alij χρυσάνθεμον appellant, vt idem ſcriptō teſtatus eſt.

Ἀμαρυγαὶ. hoc nomine quidam oculos, quidam ſupercilia intelligunt.

» Sed & à Polluce ſic videntur appellari rugæ,
» quæ in frontis cute ſunt, quæ & στολίδες vocan-
» tur.

Ἀμαρύγματα. idem quod μαρμαρυγαὶ Cælio Aure-
» liano l. 1 τῶν χρον. c. 4. qua voce, quædam marmo-
» rum maculis ſimilia intelliguntur, vt exponit
» ibidem.

» Ἀμαυρὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἀμαύρωσις. eſt abſolutum viſus impedimentum nullo manifeſto affectu in oculo apparente, ſed pupilla plane pura atque incolumi. Quibuſdam vitium hoc paulatim conflatur, alijs confertim accidit, vt minimum aut nihil prorſus videant. Si paulatim ἀμαύρωσις conflata eſt, cauſas habet eaſdem quas etiam ἡ ἀμβλυωπία: ſi vero repente vnoque impetu incidit, in cauſa eſt nerui viſiui obſtructio, à craſſis & viſcoſis humoribus ſubito illapſis, aut eiuſdem nerui reſolutio. habet & plures alias latentes & internas cauſas, habet etiam externas: vt frequentes cruditates, crapulas, inſolationē, capitis inuſtionem, atque ardorem aut refrigerationem, aut multam lectionem à cibo, aut balnei vſum poſt cibum, vomitiones, & concubitus immoderatos intempeſtiuoſque, ſpiritus violentam cohibitionem, à quibus omnibus caput valde repletur. Hęc quidem atque his ſimilia ſi minora imbecillioraque ſint, ἀμβλυωπίαν: ſi vero & magnitudo & vehementia ipſis acceſſerit, ἀμαύρωσιν efficiunt. Sunt enim hi duo affectus ab ijſdem cauſis, & ſola maioris minoriſque ratione ab inuicem differunt.

» Gal. comment. 2. in prorrhet. ἀμαύρωσιν aliter
» videtur deſcribere: illa (inquit) eſt obſcura, &
imbecilla inſtrumentorum ſenſatio, ſine vlla «
turbulentiæ & caliginis apparitione, in eo affe- «
ctu, ait, nihil in oculi humido præter naturam «
apparet, ſed in illo perijt ſplendor ille, qui in «
acute videntib. oculis ineſt, ſed rum illi potius «
hebeteſque & imbecilli ſunt, mortuorum, aut «
morientium oculis ſimiles; tales ſunt etiam in «
illis qoos extrema ſenectus occupat. «

Ἄμβαρ. Ambarum. nomen eſt barbarum, ſed tamen à quibuſdam recentioribus Græcis vſurpatum. Eſt odoramenti genus, de quo variæ ſunt ſententiæ. Alij tradunt in maris profundo, veluti fungum, concreſcere & procellis in littus eijci, aut deuorari à piſce quodam, in cuius corpore poſtea reperitur. Alij putant ipſum è fontibus quibuſdam ſcaturire, bituminis modo aut ſulphuris. Tria eius produntur genera, fuluum, ſubalbidum, atrum. Calfacit & ſiccat. Cerebrū & cor olfactu roborat: ſenibus & natura frigidis opem mirifice præſtat.

Ἄμβη. dicitur à Galeno in comment. t. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων totum id lignum, quod ab Hippocrate eodem loco deſcribitur, quinos vel qoaternos digitos latum, craſſum vero binos aut minus, longum cubitos duos vel paulo breuius, quod ab altero extremo rotundum ſit, anguſtum & tenue, in ſummo autem capitulum habeat rotūdum ac modice cauum quod parū ab vna parte extet. Quo tamen loco Hippoc. non totum quidem id lignum, ſicut Galen. ſed eius extremo ſuper impoſitum capitulum rotundum, ac leuiter cauum ἄμβην appellat, videlicet quia ſimile ſit labro, quod Græci ἄμβωνα nuncupant. Vtitur ea ſpatha ſiue ligno Hippocrat. ad reponendum humeri caput quod exciderit. Sunt qui crepidinem interpretentur. Idem Galen. in interpretatione vocum Hippocr. ἄμβην explicat ὀφρυώδη ἐπανάστασιν, hoc eſt, altiorem eminentiam.

Ἀμβλίσκειν. exponit Budæus ὠμοτοκεῖν, id eſt abor- «
tum parere, alij ἀμβλώσκειν legunt. «

Ἀμβλυωπία. Eſt hebetudo viſus, ſine manifeſto oculi affectu. Si quidē nullo in tunicis oculi vitio apparente, nec pupilla ampliore aut adſtrictiore, aut aliud quicquam, quod videri queat, perpeſſa, viſio tamen obſcurior fit. Ex quo patet vitium internum eſſe & altius reconditum, aut in alteratione quadam ſpirituum, humorum, tunicarumve conſiſtere. Id quod pluribus de cauſis modiſque fieri poteſt: vt, craſſitie, penuria & imbecillitate ſpiritus viſiui, corrugatione & denſitate tunicæ, obſtructione à craſſo & viſcoſo humore alicubi impacto, cuiuſmodi ſæpe contingunt ex longo morbo, mœrore magno, & ſenectute, alijſque præterea cauſis omnibus, à quibus τὴν ἀμαύρωσιν oriri annotauimus. Sunt enim communes vtriuſque affectionis cauſæ, eo tantum differentes, qood τῆς ἀμβλυωπίας cauſæ imbecilliores quam alterius habeantur.

Etiam Hippocrati ἀμβλυωγμὸς, & ἀμβλυωσμὸς «
dicitur, & ἀμβλύωσις Aretæo. «

Ἀμβλυωσμὸς. ſignificat apud Hippoc. tum abortum, περὶ τὸ ἀμβλώσκειν, hoc eſt, abortire, tū affectum oculi, quem ἀμβλυωπίαν, diximus appellari.

Ἀμβλυωπότεροι. dicuntur apud Hippocratem obtuſius ſiue obſcurius videntia.

Ἀμβλωθρίδιον φάρμακον. medicamentum quo abortus procuratur, ſeu ad fœtum elidendum vt loquitur Celſus, & ſimpliciter ἀμβλωθρίδιον idem quod ἄμβλωμα.

Ἄμβλωμα ἤ.

Ἄμβλωσις. Abortus. Eſt immatura & violenta fœtus excretio. Siquidem vterus, vel humorum pondere quos ſupra vires continet, oppreſſus, vel demorſus humore in eom effuſo, ruptis ijs, in quibus continebatur membranis, vel propter fœtum putrem & ſanioſum irritatus, aut alia de cauſa extra ipſum poſita diuexatus, vt febre vehementi, alui profluuio, ſanguinis immodica vacuatione, ſaltu, clamore, ira, triſtitia, timore, victu parciore, aut medicamentis abortum prouocantibus, fœtum immaturum, ante legitimum pariendi tempus, cogitur emittere, & corrumpere. Ex quo quidem Hippocr. vſitato vocabulo ἀποφθορὰν ſolet appellare, vt annotat Galenos.

» Eſt autem ἄμβλωσις dictio Atticorum propria,
» vt notauit Gal. 6. Epid. t. 2. Eſt & ἄμβλωσις apud
» Theoph. excæcatio oculorum in vitibus, vt ex-
» ponit Budæus; alij hebetationem vocant.

Ἀμβλωῶ, & ἐξαμβλωῶ. idem quod ἀμβλίσκειν ſupra.

Ἀμβλωθρίδιον. Amblothriæum vertit Latinus inter-
» pres apud Aretæ. l. 2. de acut. c. 11. quid illud ve-
» ro ſit quære dum inquit ille, vuluæ ſtrangulatus
» ex amblotthriæi ſubiectione excitari.

Ἀμβλωτικὰ. dicuntur medicamenta quæ abortum mouent, quæ & φθόρια.

Ἀμβροσία. frutex eſt tenuis & puſillus, ramoſus, trium fere palmorum, folijs paruis circa imum caolem, rutæ ſimilibus. In ramulis ſemina quaſi racemuli dependent, qui nunquam florem pariunt, odore ſuaui & vinoſo: qua de cauſa βότρυς à qoibuſdam dicta eſt, & a ruſticis vinoſa herba appellatur. dicitur etiam ab alijs ἀρτεμισία. Sed & ἀμβροσίαν dici à qoiboſdam τὸ ἀείζωον ſiue ſedum maius Dioſcorides author eſt, à foliorum immortalitate, quod ſemper vireat. Quibuſdam etiam ἀμβροσία dicitur alterum genus τῆς ἀρτεμισίας, vt ait Ruellius. Ἀμβροσίαν etiam à Cappadocibus vocari botryn Dioſcorides author eſt.

Ἀμβροσία. etiam nomen eſt malagmatis contrafe-
» bres efficacis, cuius deſcriptio habetur apud
» Paul. l. 7. c. 18. ab eo non diſſimilis multum eſt,
» ἡ ἀμβροσία ἔμπλαστρος, apud Aet. l. 14. c. 2. ad ſedis
» mitigandas inflammationes: eſt & antidoti no-
» men quam Zopyrus Ptolomęo regi compo-
» ſuit cuius deſcriptio habetur apud Cornel. Cel-
» ſom l. 5. c. 23. quam & ad venena exhiberi inquit.
» Eſt & alia Antidoti, eius nominis deſcriptio
» apud Gal. 2. de antid. c. 8. quę ad Philippum Ma-
» cedonem refertur, & c. 10. eiuſdem libri, quæ
» etiam dicitur ἱερὰ, id eſt ſacra, & ad Archiuium
» authorem refertur: eſt & potionis nomen qua
» ſe vti ad phtiſicos Gal. ſcribit c. 3. l. 7. κατὰ τόπ. &
» l. 4. de loc. affect. facit & ad febres per circui-
» tum repetentes; hanc & appellari alio nomine
» μυρσίνειον inquit ibidem.

Ἀμέθυστα. ſunt medicamenta quibus cauetur vel diſcutitur ebrietas. Id quod agunt vel ſiccando ventriculum, vel os illius adſtringendo & corroborando, vel ſublatos è vino vapores repellendo, refrigerando, denſando, vel eos cerebrom iam occupantes digerendo, & per cranij ſuturas euocando. Ideoque ex ijs alia ante potum præſumuntur, alia iam contracta ebrietate conueniunt. Ventriculum ſiccat, aſtringit, & confirmat abſinthij potus ante cibum: item myrti floris, & myrrhæ, & rutæ tritorum ex aqua, vt refert Galen. ex Archigene lib. 2. τῶν κατὰ τόπον. Adhæc amara amygdala, quibus ſenis quiuiſue ante cibum deuoraris, quidam medicus, vt refert Plutarchus, apud Druſum Tiberij Cæſaris filium, nemini conceſſit in bibendi certamine. Fumos vini repellunt, reſtringunt, & denſant frigida poſt epulas epota, vti & cruda braſſica & lactuca: eos autem è capite euocant atque digerunt florum amethyſti herbæ odor, corona è croco, vel ex ramulis aiugæ, aliaque permulta quæ vapores calefaciunt, extenuant & deſiccant, & præterea calorem natiuum languentem, & vino propemodum obrutum ſepultumque excitant. Hic enim reuocatus illam temulentæ mentis caliginem, quam cruditas inuexit, facillime diſcutit. Dicuntur etiam ἀκραίπαλα: de quo ſupra.

Ἀμέθυστος herbæ nomen eſt & gemmæ, quas ita appellatas eſſe qoidam volunt, quod aduerſus ebrietatem pollere & temulentiæ aduerſari arbitrentur. Quod vt verum quidem ſit, vtraque tamen à colore id nomen ſibi potuit adſciuiſſe. Ac de gemma quidem ſatis conuenit, eſt enim purpurei coloris: Amethyſti autem herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur.

Hoc docuit Plin. l. 37. c. 9. vbi cauſam nomi- "
nis afferri dicit, quod vſque ad vini colorem ac- "
cedens, priuſquam eum deguſtet, in violam de- "
ſinat, fulgorqoe quidam in illa ſit purpuræ, "
non ex toto igneus, ſed in vini colorem deficiẽs. "
idem Plin. eodem libro cap. 7. de carbunculis "
agens, optimos Amethyſtizontas eſſe ait, hoc "
eſt, quorum extremus igniculus in Amethyſti "
violam exeat: ipſeque adeo Plutarchus hoc vo- "
cis ethymon probans, hallucinari eos inquit, "
qui Amethyſtum nominari inde putant, quod "
ebrietatem diſcutiat. "

Ἀμελξίνη. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἑλξίνη: vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀμενηνόν. hoc eſt, imbecillum & infirmum: apud Hippocratem.

Ἀμέριμνον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius.

Ἀμέργων. apud Hippocr. ἀφαιρῶν καὶ λαμβάνων, hoc eſt, auferens & accipiens.

Ἀμῇ. dicitur ab Hippocr. ἀντὶ τοῦ κατά τινα τρόπον, ἐκ τινος μέρους, μετρίως. hoc eſt, quodammodo, aliqua ex parte mediocriter.

Ἀμίαντος. eſt lapis foſſilis, plerumque albus, ſed interdum cinereus, vel rufus, vel ferreus, pexis mulierum crinibus aſſimilis, qui eo ſciſſo intus apparent. Is in ignem coniectus nec abſumitur, nec inquinatur, ſed ſplendidior etiam euadit, eamque ob cauſam ἀμίαντον dictum eſſe quidam volunt. fiunt ex eo thryallides, quæ lucernis inditæ non extinguntur, quamdiu aliquid olei ſupereſt: vnde ipſum ἄσβεστον quidam appellarunt. Manibus netur, pectitur, texitur, vt linum, ideoque à quibuſdam Græcorum λίνον ἄσβεστον, à Plinio linum viuum vocatur, & ex eo telæ fiunt, quæ ignibos iniectæ ardent quidem, ſed flammis inuictæ ſplendeſcentes inde magis exeunt, quam poſſent aqnis. Non valde differt ab alumine ſciſſo, niſi quod hoc adſtringit, iſte parum pungit linguam, minime vero adſtringit.

Ἀμιναῖος οἶνος. vide οἶνος, vbi ordine alphabetico in- "
ſigniores vinorum differentiæ explicantur. "

Ἀμιναία. ſpecies eſt τῆς σμύρνης, id eſt myrrhæ, cuius in illitionibus aliquoties mentio fit à Gal. 5. κατὰ τόπ. ſed male illic ἀμιναία, pro μιναία, ſcriptura

» leges, qui error non in Galeno tantum paſſim,
» ſed & Aetio Paulo, atque alijs Grecis medicis
» inoleuit: apud Dioſco. l.1.c.78. Ἀμμινέα ſcriptũ
» ſine dipthongo, & duplici ν, pro quo Plinius ha-
» bet Minea, lib.12.c.16. Rectius vero, vno ν, &
» cum dipthongo ſcribi Heſych. docet, μιναῖα
» autem σμύρνα à loco vbi naſcitur appellata eſt
» myrrha, vt Gal. 1. de antidot. teſtatur, eandem
» eſſe Troglodyticam ac minnęam prodens,
» quas tamen Dioſcor. & Plin. eſſe diſtinctas
» tradunt.

Ἀμιναῖα σταφυλή. vua Aminæa, apud Dioſcor.l.5.c.6.
» vuas aridas auſteras & acerbas ſic vocari, ſcri-
» bit Gal.6. κατὰ τόπ. c.1. Aetius στυφούσας καὶ Ἀμιναίας
» exponit; illarum autem muſtum ad ſtomati-
» cum parandum, ibidem laudat Gal. porro
» huius nominis obſcura ratio eſt, quam tamen
» aut à loco, aut ab inuentore primum deductam
» eſſe putant nonnulli, poſtea ad auſtera omnia
» tranſlatam.

Ἀμιναῖος οἶνος. Aminæum uinum, quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania naſcitur. Id duplex apud Galenum legitur fuiſſe libr. 12. methodi medendi, videlicet Aminæum Neapolitanum, & Aminæum Siculum: illud ſic dictum quod in locis Neapoli vicinis gigneretur (erat autem aquoſæ ſubſtantiæ) hoc vero, qood ea Campaniæ ora, quæ Siciliam reſpicit, proueniret, auſterum quidem illud & mediocriter album craſſumque, & ob id ad digeſtionem per corpus minime idoneum, ſed cum inueteraſſet ſtomacho vtile. Id vini genus Virgilios in Georgicis firmiſſimum appellauit. In eius inopia factitium Aminæum apparabatur, ſicut ex Didymo refert Conſtantinus Cæſar lib. de agricultura 8. cap. 21.

Ἄμμα. Eſt nodos faſciarum, cum ambo capita implicata inter ſe vinciuntur, vel alterum ſcinditor, vel tertio, cum extrinſecus ad continẽdum adijcitur, id quod κατάλημμα appellatur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἄμμα ἡράκλειον. nodus Herculeus. laquei genus eſt, valens vbi æqualiter partes aliquas intendere conſilium eſt. Deſcribitur ab Oribaſio lib. de laqueis.

Ἄμμι. notum eſt etiam officinis, ſemen exile, multo minus cumino, origanum reſipiens. A Romanis cominum Alexandrinum dicitur à quibuſdam Æthiopicum, ab alijs vt Hippoc. regium. vis ei ex calfactoria, feruens & exſiccans.

Ἄμμιον. minium. Duplex eſt. Vnum natiuum, compactum, lapidiſque modo ſolidum. quod Plinius nunc venam minij, nunc minium appellat. Vitruuius ἄνθραξ dici ſcribit: Theophraſtus λίθον, vt & Plinius lapidem, appellat. Eſt autem, vt ait Vitruuius, gleba prunæ ſimilis ſubrufo colore, habens circa ſe rubrum puluerem. Quæ cum foditur, ex plagis ferramentorom crebras emittit lacrymas argenti viui, quæ à foſſoribus ſtatim colliguntut. Plinius ab eius vomica liquorem æternum profluere ſcripſit, qui argentum viuum appelletur. Eſt enim vena minij argento viuo plena, adeo vt cum ea lauatur, ptotinus atque humore perfuſa eſt, pars eius in argentum viuum mutetur: quod tamen poſtea ſiccatum tritumque, ad priſtinum colorem tedit. Alterum vero minij genus factitium eſt, ex ea ipſa minij vena, quam ἄνθρακα diximus appellari, lota, trita, cribroq; ſecreta & excocta. Sic enim optimum puriſſimumque ἄμμιον fit: ſic dictum quaſi arenula, non atrum iam vt ἄνθραξ, ſed rubrum, magno in pretio apud veteres habitum, quo non ſolum pictnres vſi ſunt, ſed etiam Romani, qui eo & Iouis faciem feſtis diebus, & triumphanriom corpora illinebant. Sed nunc fieri deſijt, quod Chymiſtę cinnabarin in eius locum ſubſtituerunt ex argento viuo & ſulphore concinnatum: adeo vt quidam minium & cinnabarin eadem eſſe crediderim.

Ἀμμοχωσία. remedij genus exſiccando corpori idoneum, eo ſuper arenam decumbente, & arena deſuper aggeſta. Oportet aotem eam calentiſſimam eſſe, & marinam, ſi eius copia adſit. Fluuiatilis enim humectior eſt. Eſt autem & ſal ad eam rem quam arena efficacior, præſtatque in eo tenui ſubſtrato decumbere. Oporret autem eum non minus tribus palmis altum eſſe. alioqui vis eius facile difflatur. Poteſt eadem quæ & ἡλίωσις, id eſt, inſolatio, de qua ſuo loco. Vide Oribaſium libr. 10. cap. 8. collect. medic.

Qui hoc ex arena fomẽtum, accommodatum «
inquit eſſe Cœliacis aſthmaticis, podagricis, ca- «
checticis, hydropicis, omnibus denique quos «
diuturnus morbus vexat, & omnes præter in- «
fantes ad huiuſce fomenti vſum aptos eſſe, & «
adminiſtrari debere diebus æſtatis calidiſſimis, «
in ortu ſolis, in littore, in arena feruidiſſima, in «
qua foueæ fuerint profunde excauatæ, in ijs cõ- «
uolutus æger, recumbat capite tecto & immu- «
ni à ſolis radiis, poſito ante oculos operimento «
aliquo, & applicita faciei ſpongia, aqua frigida «
imbuta: hæc Oribaſius qui & illîc alia nonnulla: «
huius etiam ἀμμοχωσίας meminit Aetius ſermon. «
3. Tetrab. 1. ca. 9. ex quo quæ hîc in authore ha- «
bentur fuere deſumpta: huius & Celſus memi- «
nit in hydropicorum curatione l.3.ca.21. Dioſ- «
cor. l.5.c.167. arenam littoralem ſole feruefactã «
reſiccare ait hydropicorum corpora, ſi capite «
tenus vndique ea obruantur: hac ἀμμοχωσίᾳ vſus «
eſt Gal. in vxore Boethi, fluxu muliebri labo- «
rante, vt ſcripſit lib. de præcognitione ad Poſt- «
humum; eodem remedij genere vſum Sextum «
Pomponium refert Plin. l.22.c.25. vt ſe à poda- «
græ dolore liberaret, Merſit (inquit) in triticum «
ſeſe ſupra genua, leuatuſque ſiccatis pedibus mi- «
rum in modom, atque hoc deinceps remedio «
vſus eſt: Pro ἀμμοχωσία legit Henr. Steph. ἀμμο- «
χωσία pro quo etiam dicitur ψαμμισμός. «

Ἀμμῶδες οὖρον. ſabuloſa vrina. vide οὖρον. «

Ἀμμωνιακόν. ſoccus eſt ferulæ (quam cum radice ſua ἀγασυλλίδα Dioſcorides tradit appellari) in Libya naſcentis, qui reſinæ aut gummi modo in arenas diſtillat, & concretus inter eas inuenitur. Eios genera duo ſunt. Vnum maxime coloratum, ligni & arenarum expers, thuri ſimile, minutis glebis, denſum ſine ſordibus, odore caſtorei, guſtu amaro. id à fragmentis in quæ diuiditur nuncupatur θραυστὸν ſiue θραῦσμα, quaſi fruſtum aot friatura. Alterum autem eſt lapidoſius & terroſum plenumque calculis, quod φύραμα, quaſi commixtionem, nominant. ἀμμωνιακὸν Latinis gutta appellatur. Sũt qui ἀμμωνιακὸν θυμίαμα vocare malint, qood inter odoramenta ſit, atque ad odorem vaporetur. Nec vero τῷ ἀμμωνιακῷ nomine ſuccus hic ſiue gutta ſola intelligitur, verum ſalis etiam ſpecies eodem deſignatur nomine. Sed ſal quidem ammoniacus dicitur, quod ſub arenis concreſcat & in-

uematur : ſuccus autem hic, quia in arenoſa Libya ad templum Iouis Hammonis reperiatnr. quo tamen nomine non modo ſuccus ille dicitur qui in Libya ad Hammouem diſtillat, verum is etiam, qui in Libya ad Cirenem naſcitur. Huic enim duplex naturale ſolum Dioſcorides tribuit. Eſt autem hammoniacum præditum maxima emolliendi facultate, adeo vt ſcirrhos tophoſque diſcutiat. Præterea calfacit & attrahit, lienemque drachmæ pondere hauſtum abſumere dicitur.

Ἀμμώνιον κολλύριον. eſt collyrium maximæ commoditatis in multis oculorum morbis, quod alio nomine ὑγιεῖον appellatur. Refertur ab Aetio lib. 7. inter τὰ ναρδῖνα καὶ τὰ θεοδότια κολλύρια.

Ἄμνιος. eſt membrana fœtui proxima, ipſum totum à vertice ad imos pedes inuoluens. Inter eam fœtumqne excrementi vtrumque genus, quod ex ſingulis partibus per concoctionem ſecedit, ſudor videlicet & quæ proprio nomine caret veluti ſordes colligitur, inque ea apparet ſub aquæ ſpecie, quod in aquam eiuſmodi excrementa frigidæ membranæ coutactu facile reſoluantur. Eſt autem is humor, ſiue ſudor ſit, ſiue vrina, ſiue aliud quippiam vrinæ affine, albus & ſine fœtore, atque tam mitis & innoxius, vt fœtus cutem, quam continenter tangit, nullo modo violet. Multus autem, toto quo geritur fœtus tempore, colligitur, triplo ſcilicet quam vrina copioſior, eamque membranam propterea permultum diſtendit. Quamobrem ne rumperetur, ſimulque perferre poſſet fœtus validiores motus artuumque iactationes, facta eſt à natura tenuis quidem, ſed craſſior & robuſtior τοῦ ἀλλαντοειδοῦς. Sicut autem ea totum fœtum inuoluit, ita vndique à chorio comprehenditur, totaque illi annexa eſt, niſi qua parte Allantoides, longa & anguſta membrana, intercedit. Sic quidem περὶ τοῦ ἀμνίου Galeno viſum eſt.

Ἄμνιος χιτὼν. à Ruffo appellatur, ſed Pollux, He-
» ſychio, & Euſtath. ἄμνιον proparoxytonws, ſub-
» ſtantiuum, & genere neutro ; illam autem qui-
» dam ab ἀμνὸς, ab eius videl. mollitie ſeu teneri-
» tudine, alij à μένος deduxerunt (vnde & ipſum
» ἀμνὸς quidam deriuant, vt ſit quaſi τὸ ἄνευ μένους.

Ἀμνίω. legitur à quibuſdam apud Hippocratem ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, comment. 3. ſignificat, ſicut Dioſcorides aliquando interpretatus eſt, idem quod mediocris. verum Galenus eo loco non ἀμνίῳ, ſed ἀλλοίῳ legit.

Ἀμόλυντον φάρμακον. Galeno ad Glaucon. dicitur
» medicamentum, quod manus non inquinat.

Ἀμόργη. amurca. Eſt expreſſæ oliuæ ſidens recrementum. Calfacit & ſiccat ſecundo ordine, eoque intenſo : hac enim ratione vlcera in ſiccis quidem corporibus curat, in alijs autem intendit irritatque. Transtulit autem Hippocrates etiam τὸ ἀμόργης nomen ad iecinoris vitioſos humores, Aphor. 45. lib. 7. eo ſignificans crudam iecinoris putrilaginem, vt eo loco Galenus annotauit.

» Cenſet autem Henr. Steph. eſſe potius ſcri-
» bendum ἀμοργὴ, quia hæc ſcriptura frequen-
» tior eſt & melior, vt, per quam diſcrimen po-
» natur cū ἀμόργῳ, herbā ſeu coloris genus quod-
» dam ſignificante ; Cæterum ἀμόργη etiam olei
» fæcem retrimentum, aut ſubſidens craſſa-
» mentum ſignificat, ſicut notauit Erotian. In le-
xico Hippocratis, Et Heſychio ἀμόργη, τρυγία «
ἐλαίου, fæx olei: apud Ariſtotelem etiam ſcriptum «
repereris ἀμόργην. «

Ἀμορίτης ἄρτος. panis ex ſimilagine cocta cum mel- «
le, Panis mellitus & dulciarius. «

Ἀμπελῖτις γῆ. eſt terra duriuſcula, nigra, piceæ longos carbones referens, aſſulatim ſciſſilis, æquabili ſplendore, quæ detrita accepto oleo ſtatim eliqueſcit. Ea autē non videtur aliud eſſe quam bitumen foſſile, ſeu carbo foſſilis. Plinius eam bitumini ſimillimam ſcribit, Poſidonius bitumiuoſam appellat. Quia vero talis eſt, accenditur & ardet. Galen. eam non tam terram eſſe dicit, quam ad lapidis naturam accedere. Dioſcorid. inter terræ ſpecies recenſet, nec dubium quin hic molliorem, ille duriorem viderit. Dicitur alio nomine φαρμακῖτις. Vtrumque autem ab eadem forte cauſa inditum eſt. Valet enim contra innaſcentes vitibus vermes, quos ἶπας vocant, gemmaſque earum erodentes. Vim diſſipandi, ſiccandi & refrigerandi habet : ad καλλιβλέφαρα additur, eſtque tingendis capillis idonea.

Ἀμπελολεύκη. vitis alba. Eſt vitis ſpecies radicem habens prægrandem, raphani ſimilitudine, ex qua caules aſparago ſimiles exeunt, longi & exilibus internodijs geniculati, in altum ſcandentes, ſeque fruticibus capreolis ſuis innectentes. folia habet pampinoſa, fructum rubentem dependentem in racemis. Tota ſatiuæ viti ſimilis eſt folijs, ſarmentis, pampinis, niſi hirſutiora eſſent. Alio nomine à Græcis βρυωνία dicitur, quo etiam omnes officinæ & herbarij appellant. Vulgus colubrinam vocat. Eius germina vrinam mouent, radix abſtergit, tenuis natura & mediocriter calida: vnde fit vt lienes etiam potu coonſumat.

Ἀμπελόπρασον. eſt herba caulem habens bicubitalem, folia porracea, ſed anguſtiora, florem candidum, radicem bulboſam. Prouenit in vinetis, vnde à natalibus ἀμπελόπρασον, quaſi vitigineum porrum nominatur. Gal. agreſte porrum eſſe prodidit. Stomacho inimicum eſt, acerrimum calidiſſimumq; in ſummo ordine. quamobrem etiam exulcerat, inciditque, & viſcerum meatus recludit.

Gal. l. 2. de alimentorum facultatibus c. vlti- «
mo, ἀμπελόπρασον à porris tantum diſſidere in- «
quit, quantum in alijs omnibus congeneribus «
agreſtia á domeſticis. «

Ἄμπελος. vitis quæ & ἄμπελος οἰνοφόρος, hoc eſt vitis vinifera, appellatur. Eſt frutex multiplici cortice cinctus, qui radicis ſpeciem gerat, caudice, contorto, flagellis longe lateque vagantibus ſarmentis lata fronde laſciuientibus, longis pediculis pendente, neruoſa corticoſaque. Flos fructum ambit lanugineus, vua compluribus acinis aceruata, ſeminibus tunica clauſis. carnoſa ei medulla, frequentes pāpini, quibus ſuopte ingenio caduca colligetur. Plura eius eſſe genera & totidem quot ſoli affirmātur. Vitis racemi & germina abſtergendi facultate pollēt & nonnihil adſtringens habent : folia refrigerant & adſtringunt, ideoque ſtomachi ardori, dyſenteriæ, & ſanguinis excreationi medentur. Vide οἶνος.

Ἄμπελος ἀγρία. duplicē habet apud Græcos ſignificationem. Nunc enim vitem ſylueſtrem ſignificat, viti ſatiuæ congenerem, habitu tantum

diuerſam, vt quæ ſola conſitionis priuatione à reliquo vitium genere differat. Hæc peculiari nomine à Latinis labruſca dicitur, quod in marginibus terræ, ceu labris quibuſdam naſcatur. Sunt autem duo eius genera. Alterum quod vuas ad maturitatem non perducit, ſed ad florem tantum, quem οἰνάνθην vocant, promouet: alterum quod vuas perficit paruis acinis, duorum etiam generum, albi & nigri. Significat vero ἄμπελος ἀγρία & herbam palmites longos ex ſe mittentem, lignoſos, aſperos, rimoſo cortice, folia autem ſolano hortenſi ſimilia, ſed latiora longioraque, florem vero eriuitum, muſcoſum, & fructum exiguis vuis ſimilem (à quo vitis nomen accepit, licet alterius à vite generis ſit, ſola viticularum & racemoſi fructus, quem profert, ſimilitudine inter vites numerata) qui vbi maturus eſt, rubet, rotunda acinorum facie. Eius radici vis excalfactoria & acris eſt, vt ad vſum pſilothri veniat.

Ἄμπελος μέλαινα. vitis nigra. Eſt vitis ſpecies caules habens & folia hederæ, (in quo à vite candida, quæ ἄμπελος λευκὴ dicitur, diſcrepat (vel verius ſmilaci ſimilia maiora tamen, fructum racemoſum in vuis dependentem, qui per initia viridis eſt, poſtea nigricat, eoque à vitis albæ fructu differt: radicem vero foris atram, intus buxei coloris. Propinquas arbores clauiculis ſuis comprehendit & ſcandit. Hanc alio nomine Græci βρυωνίαν, ſicut & vitem albam, Latini autem vuā taminiam appellant, authore Dioſcoride. Poteſt eadem quæ & ἡ ἀμπελολεύκη, ſed inefficacius.

Ἄμπελος χειρωνία. eadem eſt quæ & ἄμπελος μέλαινα. Sic autem dicta eſt, quod Chironijs vlceribus & in gangrænam tranſeuntibus remedio ſit. qua ratione non ἡ μέλαινα modo, verum ἡ λευκὴ ἄμπελος etiam dici χειρωνία poteſt, quod authoribus Dioſcoride & Galeno vtrique eadem ſit facultas.

Ἄμπωτις. verbum eſt ab Hippocr. vſurpatū, ſignificans idem quod ἡ ἀνάπωσις. Proprie quidem eſt reciprocatio aquæ cum poſt exundationem aqua ad mare reuertitur & littora deſtituit, ita vt mare eam quodammodo rebibere videatur: Latini æſtus receſſum, vel maris reciprocationem dicere poſſunt. Hippocrat. autem eam vocem ad corporis humores tranſtulit, itaque appellauit τὴν εἰς βάθος μετάστασιν τῶν ὑγρῶν, hoc eſt, humoris reuocationem ab externis partibus ad internas.

Ἀμυγδαλῆ. amygdalus. Arbor eſt ſingulari radice, prægrandi & alte defixa, caudice procero, ſummatim compluribus ramis brachiato, folijs ſalici ſimilibus, prælongis, flore foliato, candido, & in quibuſdam ſubrufo, ſucco pingui turgens, & lacrymam plorans, quæ ſtatim concreſcit in gummi. fert nuces quæ à multis amygdalæ nuces, & Græcæ nuces dicuntur, gemino protectas operimento, puluinati primum calycis, mox lignei putaminis, cui ſolidus ſubeſt nucleus, acriore etiam obductus callo. Harum duo ſunt genera, vnum amarum, alterum dulce. Vocatam à Græcis ἀμυγδαλῆν Herodianus Alexandrinus prodidit, quod poſt viride putamen, alterum quod ſubeſt, multis ſcateat rimoſis ſcarificationibus, quas Græci ἀμυχὰς appellant. Eſt enim ἀμυχὴ ἕλκος ἐπιπόλαιον, hoc eſt, vlcus ſuperficiale, vt interpretatur Heſychius. Habent autem amygdala quæ amara ſunt, extenuandi vim, viſcoſos craſſoſque humores altius hærentes euellunt, & cutis vitia abſtergunt, & ipſa ſimiliter arbor: dulcia vero moderato calore prædita ſunt.

Sed & amygdalas amaras ebrietatem arcere teſtatur Dioſc. l. 1. cap. 76. cuius effectus cauſa eſt, amaritudinis vis exſiccans, & humorem diſcutiens, vt docet Plutarch. in ſympoſ. quæſt. 6. l. 1. quo quidem loco refert apud Druſum Tyberij Cęſaris filium, medicum quendam, qui alios omnes ſubinde bibendo vincere ſolitus erat, antequam potaret quinque ſexue amygdalas amaras edentem, fuiſſe deprehenſum, ac deinceps id facere prohibitum, à vino facillime ſuperatum fuiſſe, imò ne tantillum quidem ad compotationem perferendam valuiſſe, idem ex Plutarch. repetit Athenæ. l. 2. Græci autem Ἀμυγδαλῆν, & Ἀμυγδάλην indifferenter ſcribunt, vt ait Gal. 2. de facult. alim. c. 29.

Ἀμυγδαλοειδής. dicitur à quibuſdam primum genus tithymalli, qui proprie χαρακίας dicitur, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀμυδρὸς σφυγμὸς. languidus pulſus. Eſt, vt ait Paulus, pulſus differentia ſumpta à robore vitalis virtutis, cum pulſus languide & debiliter digitos tangentis ferit, & à tactu potius euertitur: cuius cauſa eſt pulſifica facultas valde imbecilla. Vide ἀμυδρὸς σφυγμὸς.

Ἀμυθάονος φάρμακον. nomen eſt medicamenti compoſiti; quod Paulus inter emplaſtra, Aetius inter malagmata recenſet. Deſcribitur autem ab ijs impari quidē ſimplicium tum numero tum pondere, ita tamen vt vnum illud Ἀμυθάονος φάρμακον ab illis deſcriptum eſſe videatur, valens ad præcordiorum tenſionem, articulos contractos conuulſoſque, ad digerendum, diſcutiendum, & extrahendum. Sed & eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 32. ad ſcirrhos alioſque duros tumores emolliendos.

Ἀμυκτικὰ. medicamenta Cælio Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 6. dicividentur, arteriaca, id eſt quæ partes voci inſeruientes male affectas, maleque conſtitutas exercent, ſeu quæ arterias vocis inſtrumenta lædunt, quia nimirum conſtant ex acribus, vellicantibus, & lacerantibus: verba illius hæc ſunt loco cit: adhibenda etiam arteriaca medicamenta, & quæ partes in paſſione conſtitutas exerceant à Græcis ἀμυκτικὰ appellata: Tagaultius ἀμυκτικὰ vocat quæ illita exulcerant.

Ἄμυλον. nomen eſt medicamenti compoſiti ex omni quidem tritico ac ſiligine, ſed potiſſimum trimeſtri. Compoſitionis autem ratio hæc eſt. Purgatur trimeſtre triticum, & madeſcit aqua dulci quinquies in die mutata, & ſi quidem fieri poteſt, nocte. Cum tenereſcere inceperit, aqua ſenſim, & ſine agitatione effunditur, ne quid ſimul cum ea cremoris effluat. Vbi vero molliſſimum euaſiſſe videbitur, mutata aqua pedibus calcari debet, atque rurſus infuſa teri, tum demum enatantes ibi furfures eximendi, reliquumque percolandum, & quamprimum in tegulis nouis ſub ardentiſſimo ſole ſiccandum, ne, ſi pauliſper madidum relinquatur, acorem contrahat. Vim habet refrigerandi mediocriter & ſiccandi. Valet ad ſanguinis excreationes, lenitque faucium vitia. Fit vero & ex zea ἄμυλον, vno alterone die macerata & elota, & manibus, vt in confectione panis fit, ſubacta preſſaque,

& ferventiſſimo in ſole, vt ante retulimus, ex-
ſiccata. Verum id vt in reliqua vita vtiliſſimum
fuerit, nullius tamen eſt in medicina vſus. Di-
citur ἄμυλον quod χωρὶς μύλου, id eſt, ſine mola
paretur. Officinis hodie amydum dicitur.

Ἄμυον. muſculis carens, ſeu in quo muſculi non
» ſunt, vel in quo ſunt quidem, ſed prorſus non
» apparent, ſic enim Gal. apud Hippocr. ἄσαρκον
» καὶ ἄμυον exponens, dicit ἄμυον eſſe, ἐν ᾧ πάντα πα-
» σιν ἀφανεῖς εἰσὶν αἱ περιγραφαὶ τῶν μυῶν. In quo plane
» ſunt inconſpicua muſculorum lineamenta.

Ἀμυσὶ. ſignificat apud Hippocratem ἀθρόον, hoc
eſt, confertim & ſimul, quaſi ἄνευ τοῦ μύσαι τοῖς
χείλεσι.

» Ita Heſych. ἄμυστι exponit, ἀθρόαν πόσιν; & Sui-
» das τὴν ἀπνευστὶ πόσιν; & ἄμυστις, ιος, largum hauſtum
» ſignificat, quum nimirum non compreſſis la-
» bris ſorbillatur, ſed hiante ore, patenteque ri-
» ctu merum ingurgitatur.

Ἀμυχὴ. Heſychio & Varino ἕλκος ἐπιπόλαιον, id eſt,
» vlcus ſuperficiarium ſignificat, inde apud Hip-
» pocr. in Coac. ἀμυχώδεα ἐξανθίσματα, puſtularum
» eruptiones dicuntur, velut ſumma cute leuiter
» lacerata, aut vellicata: Sunt enim ἀμυχαὶ leues
» cutis lacerationes, inciſuræ, & exulcerationes,
» velut quæ ſcarificatu fiunt, quas ἐπιπολαίας & λε-
» πτὰς interdum Gal. vt quæ per ſumma leues
» fiant, vocat, interdum quoque βαθείας καὶ μακρὰς,
» altas & longas, nonnunquam etiam τὰς διὰ μέσου
» τῶν ἀμφοτέρων, intermedias.

Ἀμυχώδης. ſimilis ταῖς ἀμυχαῖς: in quo cutis veluti
carpta ac vellicata tanquam vnguibus videtur:
apud Hippocr.

Ἀμφημερινὸς πυρετὸς. vel vt quidam ἀφημέριος, ſed
» minus recte, Quotidiana febris dicitur,
» quæ quoniam ab authore noſtro paulo bre-
» uius enucleatur, eam paulo latius, ex Ga-
» leni & aliorum ſcriptis explicare, conſilium eſt
» igitur ἀμφημερινὸς πυρετὸς cum ſimpliciter effer-
» tur apud Græcos, quotidianam intermittentem
» ſignificat; alteram enim diſtinctionis gratia,
» cum additione ἀμφημερινὸν συνεχῆ illi vocant, vt
» annotauit Gal. libr. 2. de differ. Febr. c. 7. eſt
» autem quotidiana febris à pituitæ putredine,
» ſingulis diebus acceſſionem habens repeten-
» tem, præcipue circa veſperam & nocte, hoc
» enim potiſſimum tempore pituitam moueri in
» corpore medici crediderunt, atque hinc illam
» νυκτερινὸν vocauit Hippocr. 3. Epid. ſect. 3. Exci-
» tatur vero à cauſis omnibus, pituitæ copiam in
» corpore gignentibus, vt otio, crapula, ſatieta-
» te, ſomno nimio, cibis pituitoſis, in homine fri-
» gidi ac humidi temperamenti: iuuenem enim
» (inquit Gal. 1. ad Glaucon. biliosa ſiccaque tē-
» peratura hac febre correptum nunquam vidi)
» ætate, anni tempore, aeris conſtitutione, loco,
» frigidis & humidis: Cumulatur autem & pu-
» tret pituita, cùm in toto corporis habitu, tum
» maxime, circa Meſenterium, pancreas & vi-
» cina loca, ſed præſertim circa ventriculum, qui
» cum ſit pituitæ procreandæ officina, hac in fe-
» bre affici fere ſolet, vt ſcripſit Gal. libr. 1. ad
» Glaucon. c. 5. & in libello de typis; idem ta-
» men etiam hepar affici ſcripſit 2. de criſib. c. 5.
» Acceſſio non repente, vt in alijs intermittenti-
» bus febribus, ſed ſenſim inuadit, cum partium
» externarum ſola refrigeratione, aliquando ta-
» men cum horrore, ſi à pituita ſalſa ſit febris, tunc
» etiam præcordia contra habitum naturalem in-

tumeſcunt, & diſtenduntur, vt ait Gal. 2. de «
criſib. c. 5. Pulſus paruus, ſubmiſſus, langui- «
dus, inæqualis; vomitus interdum pituitoſus, «
finito frigore increſcit febris, ſed paulatim & «
lente ad vigorem vſque: Per id tempus eſt, os «
ventriculi imbecillum, deiecta appetentia, Ca- «
lor ſentitur prima admotione manus, hebes, «
halituoſus, ac vaporoſus, & quem aſſimilat «
Gal. 2. de different. feb. c. 4. igni fumido ex li- «
gnis viridibus accenſo; Si tamen paulo diutius «
manum admoueris, paulatim mordacitas huic «
aduenit, vt tradit Gal. 1. ad Glaucon. c. 7. con- «
trario plane modo quam in tertiana fiat, in qua «
primo acer calor ſentitur, mox remittitur; in- «
æqualis etiam in quotidiana ſentitur calor, mo- «
do calore, modo frigore per vices corpus fe- «
rentibus, adeo vt per colatorium quoddam, ſeu «
cribrum, calor ipſe percolari videatur, vt loqui- «
tur Gal. 2. de differ. febr. c. 9. quod fit (inquit «
ille) propter pituitæ lentorem & craſſitiem, per «
quam fit, vt difficile expiret pars illa quam pu- «
tredo occupauit, reliqua frigida manet & craſ- «
ſior, eodem fere modo quo in Epiala, nulla au- «
tem, durante febrili calore, reſpirandi diffi- «
cultas adeſt, nulla corporis iactatio, nec nuda- «
tio, nulla ſitis aut exigua, Pulſus tamen cre- «
brior celerior & maior euadit, quàm initio ac- «
ceſſionis, atque idem magis, quam in cæteris «
intermittentibus, inæqualis; ſic quidem ſe ha- «
bet quotidianæ acceſſionis vigor, poſt quem de- «
clinatio aduenit, lento admodum gradu proce- «
dens, (pituita enim accenſa difficulter exhalat «
& diſſoluitur, & nullo cum ſudore, præſertim «
primis acceſſionibus deinceps vero, attenuato «
videlicet humore erumpit, ſed paucus, vt ait «
Gal. 2. de criſib. cap. 5. adeo vt ipſemet lib. 1. ad «
Glaucon. nullum in febris huius declinatione «
ſudorem agnouerit, ſic quidem ceſſat huius «
febris paroxyſmus, qui longus eſſe conſueuit, «
cum ob difficilem pituitæ accenſionem, tum «
propter eiuſdem accenſæ difficilem diſſolutio- «
nem atque exhalationem, adeo vt plurimum «
horis 18. detineat; finito paroxyſmo incipit «
ἀπυρεξία, non vt in tertiana intermittente ſyn- «
cera, & quæ ad integritatem perueniat, ſed quæ «
humoris putrefacti ſeruet adhuc veſtigium, «
quamquam licet admodum raro, ſecus contin- «
git ex Gal. lib. 2. de different. febr. c. 4. quod pro- «
pter humoris pituitoſi craſſitiem, & lentorem «
fieri veriſſimile eſt, qui non facile totus ſudori- «
bus, & inſenſibili tranſpiratione vacuari poteſt: «
Sequenti die repetit acceſſio, eâdem horâ, aut «
prius vel tardius, eaque longior aut breuior, «
vehementior aut leuior, pro cauſarum, quæ ſuis «
locis explicantur, varietate, atque ſingulis die- «
bus id fiet, quamdiu materiæ febrem facientis «
aliquid reſtabit, & putridi caloris veſtigium, «
ceu ſeminium in foco febris ſupererit: Longa «
quidem febris eſt, nec ſine periculo, ait Gal. lib. «
1. ad Glaucon. nam ex illa habitus corporis re- «
frigeratur, Calor natiuus extinguitur, atque «
hinc magnus fit excrementorum prouentus in «
corpore, quæ à natura coqui & vinci non poſ- «
ſunt, ſiquidem cum longas acceſſiones habeat, «
atque eas haudquaquam, vt dictum eſt, ad in- «
tegritatem deſinentes, naturæ breuiſſimum «
tempus relinquitur, quò humorum contuma- «
cium coctioni, corpori alendo, reſarciendiſque «
viribus vacare poſſit, itaque toto morbi decur- «

ſu deiectiones ſunt pituitoſæ, crudæ, liquidæ, vrinæ crudæ, tenues & albæ, præſertim initio (poſtea enim coctâ aliquantulum materiâ euadunt rubræ, craſſæ, & turbidæ) totius corporis habitus ſubtumidus, cum colore albo & pallido, etiam in acceſſionibus, ex Gal. 2. de criſib. c. 5. Subtumida facies & laxa, totius corporis grauitas, lienis interdum durities: Quod ſi longius perdurarit febris, tremulæ, veternoſæque cataphoræ ſuperueniunt, thoracis ῥευματισμοὶ, & περιχύσεις ὑδερικαὶ, id eſt ſuperfuſiones hydropicæ, vt ſcribit Gal. lib. de typis: Sic quidem ſe habent quotidianæ febris circuitus ſingula tempora, ſi febris ipſa ἀκριβὴς, id eſt exquiſita fuerit, Alias enim, ſi pituitæ alter humor miſceatur, fiet notha, & non legitima quotidiana, eâ proportione cum alia febre intermittente confuſa, quâ fuerit cum alio humore permixta: itaq; nec illa, quæ per ſingula paroxyſmi tempora deſcripſimus, habebit ſyncera, ſed cum alijs aliarum febriũ permixta, ſed te in intermittentium exquiſitarum natura dignoſcenda exerceri par eſt, hinc enim facile poſtea in confuſarum dignotionem peruenies.

Ἀμφημερινὸς συνεχής. Quotidiana continua, Sic enim dicitur cum adiectione, ad differentiam intermittentis, quæ ἀμφημερινὸς ſimpliciter vocatur, alij μεθημερινὸν, alij καθημερινὸν nuncuparunt, quãquam hoc poſtremum nomen apud nullum authorem idoneum reperitur, inquit Gal. 2. de different. febr. c. 7. febris autem eſt à pituita, in maioribus vaſis, quæ inter alas ſunt & inguina putreſcente, quotidie exacerbationem habens & remiſſionem, ſimilia habens omnino ſymptomata, quæ antea intermittenti quotidianæ ineſſe diximus, atque in hoc tantum diſcrepans, quod cum externarum partiũ frigore non incipiat exacerbatio, nec eundem focum febris habeat. Raro contingit hæc febris, atque ex earum genere eſſe cenſetur quæ ἐπιαλοὶ dicuntur, de quibus ſuo loco.

Ἀμφίσιον. à quibuſdam dicitur ὁ ἀλόη, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀμφιβληστροειδὴς. Eſt tunica oculi ſemicircularis, in poſteriore eius parte ſita, non membranea quidem, vti cæteræ, ſed mollis & mucori narium ſimilis, producta ex ipſa nerui optici ſubſtantia dilatata, mollioreque reddita qua oculũ pertingit. Eam ſi totam exemptam coacerues & colligas, cerebrum tibi apparebit, vel aliquid etiam cerebro mollius. Quidam tunicæ nomine ob id eam non dignantur. Galen. tamen lib. 7. placit. Hippocr. & Plat. tunicam appellauit. Non eſt autem integra, nec totum oculum inuoluit, ſed vitreum humorem, cui contigua eſt, à poſteriori tantũ parte circundat, nec vltra mediã oculi partẽ progreditur. Sic dicta eſt à retis ſimilitudine, quod Græcis ἀμφίβληστρον dicitur, nõ quod plexum eius referat, cùm vndique ſibi continua ſit, ſed quoniam eius formam, quæ dimidiati globi tantum eſt, gerat, quodque, vt illud ab vno baculo dependet, ita hæc ab optico neruo, à quo originem ducit, tanquam à ſuo manubrio pendere videatur, multis venis & arterijs intertexta.

Ἀμφιβράγχια. loca dicuntur circum tonſillas, Galen. enim in lexico Hippocr. ἀμφιβραγχίων exponit, τῶν περὶ τὰ παρίσθμια τόπων, quia βράγχια fauces dicuntur.

Ἀμφιδέξιον. vocatur ab Hippocrate mulier quæ vtraque manu tanquam dextra vtitur, quaſi vtrinque dextra, talis eſt & apud poëtam περιδέξιον. Sic & Hipponax dixit: ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω: hoc eſt, ἀμφιδέξιος enim ſum, nec delinquo. Huic opponitur ἀμφαρίστερος. Errant qui interpretãtur ἀμφιδέξιον eam quæ in dextra vteri parte concepta geſtataque fuerit.

Quanquam huius etiam meminit explicationis Gal. in aphor. & in exegeſi, qui & tradit quoſdam ἀμφιδέξιον. de hermaphroditis intellexiſſe, quam opinionem vt ridiculam explodit.

Ἀμφίδεον, & τὰ ἀμφίδεα, & Heſychio ἀμφιδέες. armillæ dicuntur ſiue annuli, id eſt orbiculi, quibus manus, vel pedes, bracchia aut tibiæ circumligantur, ceu catenæ: Gal. in lexico Hippoc. ἀμφίδεα appellari ſcribit, τὰ γυναικεῖα ψέλλια, armillas muliebres, nimirum ἀπὸ τοῦ περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ, καὶ οἷον ἀμφιδεῖν, quod in orbem bracchia circumdent aut circumligent, & ab his metaphorice ἀμφίδεον Hippocrati dici, τὸ τοῦ στομίου τῆς μήτρας τὸ ἐν κύκλῳ ἄκρον, oſculi matricis extremitatem rotundam, quam cucurbitæ labris aſſimilem eſſe ait, inſuper eo loci ſcribens, λέγεται Hippocrati eſſe, τὰ ἄκρα τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας, extremam vteri oſculi oram, alioque vocabulo ab eo nominata ἀμφίδεα, ex tranſlatione dici aſcribens, à veſtimentorũ oris & fimbrijs, Sed & ὀχέῳ quom apud eundem Hippocratẽ, Galen. expoſuiſſet, τῶν περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσεων, id eſt flexuoſæ circa vteri oſculum extuberãtiæ, ſubiungit, hoc ipſum ab eo vocari ἀμφίδεον & λέγεσθαι; apud Erotian. vero ſcriptum eſt ἀμφίδεον pro Ἀμφίδεον & eſſe ait τὸ περὶ τὸ τῆς μήτρας τράχηλον, circumferentiam colli matricis.

Ἀμφίδεον. quoque legit Ruffus, ſic nominatum ſcribens à circularibus ſeu orbicularibus ferramentis, quibus aratra præfiguntur, ſed alteram ſcripturam Galen. confirmat cum παρὰ τὸ ἀμφιδεῖν à circumligando deductum nomen tradit, proprie enim ἀμφίδεα & ἀμφιδέες, dicuntur circuli, orbes, annuli ex ære & ferro, nec non armillæ, vt quæ bracchijs vel tibijs circumdentur.

Ἀμφίκαυστις. hordeum Montanum, ἡ ὀρεινὴ κριθὴ Ethymologo dicitur, quam ſua ætate εὔσταν nominatam fuiſſe dicit; Comicos vero ἀμφίκαυστιν vocare, τὸ αἰδοῖον ἀπὸ τοῦ ἐγκεκαῦσθαι, Euſtath. quoque τὸ γυναικεῖον μόριον, ſic vocari ait, addens Cratinum τὸ ὅρος ita vocare.

Ἀμφικέφαλον. ſic femoris os appellat Ariſtoles, quod vtraque ſui parte veluti duo capita habeat.

Ἀμφιμήτριον σημεῖον. dicitur ab Hippocr. τὸ δηλωτικὸν περὶ τὰς μήτρας διαθέσεων, id eſt ſignum quod affectiouum vuluæ ſignificatiuum eſt l. 2. Epid. vt Gal. exponit ἐν γλώσσαις. Similiter Heſych. exponit τὸ σημαντικὸν τῶν περὶ τὴν μήτραν παθῶν. quod autem hîc notauit noſter author hãc vſurpari vocẽ 2. Epid. vitium inquit eſſe manifeſtum fœſius, neque quidquam tale illic legi, verum in 6. Epid. illîc inſuper voce corrupta, & pro ἀμφίδμητον legendum eſſe ἀμφιμήτριον.

Ἀμφορεὺς. amphora. Eſt liquoris tantum menſura, apud Romanos quidem vrnas duas capiens, ſiue ſextarios octo & quadraginta (quæ alio nomine dicta eſt quadrantal, à figura quadrata. erat enim pedis quadrati & cubica) apud Atticos vero capacior, vt quæ præterea vrnam contineret. Dicta eſt ab Atticis peculiari nomine μετρητής: quod

nomen ſi quando ſine adiuncto occurrit apud Græcos authores, Atticam Amphoram intelligere oportet. Cum enim de Italica ſiue Romana agitur, quæ non paulo minor eſt, ἰταλικὴν adiungunt. Quemadmodum Latini contra Metretam Atticam dicunt, vt à Romana diſtinguant, quam ſimplici amphoræ vocabulo deſignãt. Dicitur & ab alijs pari modo vſuque κεράμιον, à Latinis autem cadus. Vide μετρητής.

Α'μωμὶς. frutex eſt idem fere cum amomo, niſi ea minus venoſa, durior, & flore origani eſſet, ſine odore & ſine fructu. Ex ea adulteratur amomum.

Α'μωμον. frutex eſt puſillus, palmi fere altitudine, vite quidem alba minor, ſed folijs illi ſimilis, venoſus, odoratus, ramulis duriuſculis, colore ſubflauo, baccis inter ſe racematim cohærentibus in modum vuæ, flore purpureo & æmulo candidæ violæ. Indicæ viticulæ genus eſt è ligno ſe conuoluens in vuæ modum. Calfacit & ſiccat perinde atque acorus.

Α'μῶς. quodammodo, aliqua ex parte, mediocriter. Dicitur & ἀμῆ apud Hippocr.

Α'νὰ. præpoſitio cum accuſatiuo iuncta, ſignificat apud medicos æqualem quamdam diſtributionem, vbi de medicamentorum compoſitionibus agunt, ſic apud Dioſcor. lib. 2. c. 91. ἀσπαλάθου τε καὶ ξυλοβαλσάμου ἀνὰ ὁλκὴν μίαν, μάξον δὲ καὶ κινναμώμου, καὶ καρδαμώμου, καὶ νάρδου ἀνὰ ὀβολὸν μίαν, aſpalathi & xylobalſami ſingulorum dragmam vnam, miſce vero Cynnamomi, Cardamomi & Nardi, ſingulorum vnicam vnam. Sic apud eundem ἀνὰ δραχμὰς ιβ, id eſt, ſingulorũ dragmas 12. vſi etiam ſunt hac præpoſitione Euangeliſtæ, vt Matthæus c. 20. ἀνὰ δηνάριον ἔλαβον, ac ceperunt ſinguli denariũ, & Lucas 9. & Ioãnis 2.

Α'νάβασις. ſignificat idem quod ἐπίδοσις ſiue αὔξησις, id eſt, augmentum ſiue incrementum tam morbi totius quam ſingularum acceſſionum. Vide αὔξησις.

Α'νάβασις. eſt etiam ſtirpis nomen, quam caucum & ephedram appellant, ephedram quidem quia ſcandere ſolet arbores, & ex ramis propendere folio nullo, cirris numeroſa, qui ſunt iunci geniculati, radice pallida; à reptili fruticum ſcanſu nomen iſtud adepta eſt, Græcis ἵππουρις, ſiue equiſetum appellatur authore Plinio.

Α'ναβατικὸς πυρετὸς, qui & ἐπακμαστικὸς, id eſt, increſcens dicitur, eſt ſecunda febris ſynochæ differentia, quæ à principio vſque ad finem criſimque paulatim augetur, & veluti aſſurgit, vt ait Galen. lib. 2. de differentijs febrium.

Α'ναβροχισμὸς. eſt genus curationis chirurgicæ conueniens pilis palpebrarum vel reflexis oculum verſus, vel longitudine ſua oculum infeſtantibus. Fit autem ad hunc modum. Acus ab interna palpebræ parte tranſmittitur ad externam, immiſſo prius in acus foramen vtroque extremo tenuiſſimi alicuius fili. tum demum palpebræ pilo infeſtãte & noxio immiſſo in reliquam mediamque fili partem, quę hiat didoctaque eſt, veluti laqueus quidam infeſtum palpebræ pilum comprehendat: apprehenſo autem eo traijcienda penitus eſt acus per palpebram, ſimulque palpebræ pilus adducendus, vt per extimam palpebræ ſuperficiem exeat, vlcereque poſtea conſolidato non amplius in oculum feratur. Id genus curationis Latine dici poteſt infibulatio per acum vel illaqueatio. Dicitur enim ἀπὸ τοῦ βρόχου, id eſt, à laqueo. Qui Paulum verterunt, male interpretati ſunt euulſionem, cum tali curandi genere pilus non euellatur.

Hoc autem pilare malum, cui ἀναβροχισμὸς debetur, docente Paulo lib. 6. c. 13. Hippocrati dicitur τρίχωσις & τριχίασις; Α'ναβρογχισμὸς autem ab alijs ſcribitur, ſic apud Galen. reperies in fine lib. 4. comment. in Hippocr. de victus rat. in acutis.

Α'νάβρωσις, eroſio, quæ & διάβρωσις dicitur.

Α'ναγαλλίς. eſt frutex paruus non altior palmo, tener, folijs in quadrangulo caule puſillis, ſubrotundis, in terra iacentibus, ad helxines folia accedentibus, ſemine rotundo, flore alias phœniceo, alias cæruleo. Duo eius genera ſtatuuntur, flore tantum diſtantia. Nam quæ cæruleo flore eſt, fœmina dicitur, mas quæ phœniceo. Vulgo morſus gallinæ appellatur. Vtraque valde abſtergit, ſubcalida eſt & attrahit. Succus naribus inſtillatus caput purgat.

Α'ναγαργαλικτὰ. medicamenta dicuntur, quibus colluitur: Gargariſmi, Hippocrati lib. 2. περὶ παθῶν, dicuntur ἀναγαργαριστὰ, Galeno vero ἀνακογχυλισμοί.

Α'ναγκάζειν. apud Hippocr. de oſſibus vſurpatur, quæ ſemel ſuo loco mota per vim reſtituuntur, dicitur etiam καταναγκάζειν.

Α'νάγκη. Idem eſt quod βία apud Hippocr. inquit Erotianus, ita lib. περὶ ἀγμῶν, τὰς ἰσχυρὰς ἀντιτάσεις, id eſt, vehementes artuum diſtenſiones ἀνάγκας vocat, vt ipſa tum vim atque violentiam ſignificet, vt ibidem notat Gal. Sed & ἀνάγκαν Bacchilides poëta appellabat τῶν φρενῶν ἔκστασιν, cum epoto liberalius vino homo ſuæ ſpontis non eſt, neque ſanæ mentis, hanc neceſſitatem vocat γλυκεῖαν.

Α'ναγκαῖον. membrum virile, quaſi quod ſit neceſſitatis cuiuſdam ſignum, Suida & Euſtathio.

Α'ναγκαῖον πῶμα. anancæa potionis genus, cuius triſtis neceſſitas eſt: Plautus in Rudente, Perij potando, opinor, Neptunus magnis poculis hac nocte eum inuitauit, Credo hercle anancæo datum quod biberet; alludit his verbis poëta, vel ad ſorbitionem cicutæ, neceſſariam & fatalem ſontibus in Græciæ aliquot vrbibus, vel ad hauſtum illum è flumine Lethæo, qui nemini mortalium nõ eſt neceſſarius: erat & aliud ἀναγκαῖον πῶμα in legibus Atheniensium de quo Plato lib. 8. de legibus.

Α'ναγκοφαγία. hac voce vſus eſt Ariſtoteles Politicor. 8. c. 3. ſignificare volens cibum eorum qui athleticè exercebantur, ſed & aliquando βιαίαν τροφὴν violentum alimentum vocauit, quaſi pluſquam ferre poſſent, edere cogerẽtur; hac etiam voce vtitur Clemens Alexandrin. lib. 2. pædagog. c. 1.

Α'ναγνῶναι. ſignificat apud Hippocrat. μεταπεῖσαι καὶ μεταδιδάξαι, id eſt ſententiam mutare, & vetera dediſcentem noua diſcere.

Α'νάγνωσις. dicitur peculiari nomine pars ea prognoſeωs, quæ præteritorum eſt, vide πρόγνωσις.

Α'ναγραφαὶ. ſunt medicamentorum deſcriptiones, & præſcriptiones quædam, quas ſibi comparatas medicum habere vult Hippocr. lib. περὶ εὐσχημοσύνης.

Α'νάγυρις. frutex eſt arboreſcens, per quam graui odore ſi commoueatur, folijs virgiſque viticis, flore braſſicæ. ſemen gerit in corniculis oblongis. ſimile renibus, varium, ſubrotundum, ſo-

lidum, quod dureſcit vua matureſcente. Humi iacet anagyris maluæ modo, vnde & malua terreſtris à quibuſdam nuncupatur. Calfacit & diſcutit ſemen, tenuius eſt, & vomitum eiet.

Ἀναγωγὴ. appellatur ab Aretæo lib. 2. acut. morb. c. 2. ſanguinis ſurſum eductio, vel reiectio ex inferioribus, puta à pectore, viſceribuſque ibi latentibus, pulmone, aſpera arteria, locisque ſpinæ finitimis, aſcenſionis ac viæ per quam fertur nomen habens, hæc Aretæus: ſed & ἀναγωγὴ pro anacatharſi vſurpatur, quæ pulmonum propria eſt expurgatio, vt palam fit ex illo aphor. Qui ſanguinem ſpumoſum expuunt. τοῖσιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίνεται, id eſt, ijs ex pulmone eductio fit.

Ἀναδενδράς. vitis arbuſtiua, quæ & δενδρῖτις appellatur.

Ἀναδενδρομαλάχη. vocatur à Gal. ἡ ἀλθαία, quaſi arborea ſiue arboreſcens malua.

Ἀναδίπλωσις. reduplicatio. Eſt in acceſſione febrili horroris per longiora interualla ingeminatio. dicitur & ἐπανάληψις. fit hoc ſymptoma in febribus præſertim ſemitertianis, in quibus ter vt plurimum vel quater etiam repetit. In cauſa eſt humoris inæqualitas, qui cum partim πικρόχολος acriſque ſit, partim vero φλεγματώδης, putreſcens inæquales etiam motus habet. Sunt autem eius interualla, vt dictum eſt, longiora. Nam qui breuioribus interuallis excitatur, non dicitur proprie Ἀναδίπλωσις, ſed ἀνώμαλός τε καὶ φρικώδης κίνησις, hoc eſt inæqualis & horrificus motus: cuiuſmodi accidit per febres quas Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν appellat φρικώδεις, vt comment. 1. Galenus annotauit.

Ἀνάδοσις, digeſtio ſeu diſtributio alimenti, cum à ventriculo in venas tranſit. dicitur & διάδοσις, niſi quod hanc quidam interpretantur tranſlationem alimenti à venis maioribus in ſimplicia, & pene inuiſibilia vaſa, quaſi traditionem vel porrectionem dicas.

Ἀνάδρομοι ἰχθύες. ex piſcibus fluuiatilibus quidam ſic vocantur, quod ex mari in fluuios conſcendant, ait Trallian. 1. li. c. 15. quorum vſum ſuadet Epilepticis.

Ἀναθερμαινόμενοι. dicuntur apud Hippocratem οἱ ἀναπυρέττοντες, id eſt, febricitantes: ſicut interpretatur Galen. comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Ad prognoſim illam, οἱ ἐκ καταψύξιος ἱδρώδεες, ἀναθερμαινόμενοι κακὸν, id eſt, qui ex perfrigeratione ſudantes incaodeſcunt æſtu, malum, quamuis verbum ἀναθερμαίνεσθαι ſexcenties apud Hippocr. legatur, intelligaturque de calore partium quæ perfrixerunt, iuxta illud prorrhetici, αἱ ἐκ ῥίγεος καταψύξιες μὴ ἀναθερμαινόμεναι, κακὸν, id eſt, qui ex rigore perfrigerati denuo non incaleſcunt, male ſunt: & Gal. quidem loco cit. verbum ἀναθερμαίνεσθαι, docet ambigue dici de calore naturali redeunte poſt refrigerationem, quod ſalutare eſt (niſi enim rediret, abſoluta calidi natiui extinctio inde ſignificaretur,) Et de febre recrudeſcente, poſt remiſſionem aliquam & ſudorem, quod imperfectæ criſis, malignique morbi indiciũ eſt, nec non morbi longi, in quo quæ iudicare nata ſunt non iudicant, & in quo materiæ copia, vel maligna qualitas adeſt, ſicut in Pythodoro, Eoque genere febrium, quæ ἱδρώδεες Epidem. 7. deſcribuntur, οὐ περιεψύχοντο (inquit) παντάπασι, μετὰ γὰρ ἱδρῶτα πάλιν ἐπεθερμαίνοντο Non perfrigerabantur omnino, etenim poſt ſudorem rurſum æſtu incandeſcebant. Denique etiam ἀναθερμαίνεσθαι exponit Gal. in febrilem acceſſionem redire quod ἐπιπαροξύνεσθαι vocat.

Ἀνάθρεψις. inſtauratio, renutritio, quam in extenuatione curanda procuramus, de qua plura Gal. comm. 3. in 6. Epid. tex. 29. vide ἀνάληψις infra.

Ἀναθυμίασις. exhalatio dicitur, qua flatus vapor & humor comprehenditur, videturque eſſe genus ad omnia corpora quæ ſurſum ab imis feruntur: eius autem ſpecies duæ ſunt apud Ariſtotelẽ in metheoris, altera humida altera ſicca; humidam vocat ἀτμώδη, ſiccam vero καπνώδη, Negatque ſicco generi eſſe commune nomen à Græcis poſitum, fumum vero eius eſſe ſpeciem: eſt autem fortaſſe λιγνὺς, quæ Galeno frequens vox eſt, genus ad ſiccas illas exhalationes; eſt enim λιγνὺς vapor corporis ſiccioris vt, καπνὸς ſicciſſimi: Galen. in 3. de loc. affect. vtitur καπνῷ, αἰτίᾳ δὲ ἀναθυμιάσεως τῶν χυμῶν cuiuſcumque modi; omnino autem ſubtiliores partes à craſſioribus emiſſas appellat Ariſtoteles καπνὸν, λιγνὺν, κνίσσαν, αἰθάλην, πῦρ, ἀναθυμίασιν, Ἀτμὸς autẽ humidæ exhalationis & cuiuſcumque aſcendentis humiditatis nomen eſt, Latinam appellationem non habens: Gal. in 1. de ſimpl. medic. facult. ἀτμὸν quoque vocat: illius ſpecies duæ ſunt, aquea & aerea, aquea duplex, Ros & pruina: aerea ſimiliter, vna nebula, & ea quam caliginem appellamus.

Ἀναισθησία. ſenſus priuatio; quæ duplex eſt, fit enim aliquando occupata, aut aliter læſa mente, de qua ſic Hippocr. in Aphoriſmis. Qui parte aliqua dolentes, dolorem non ſentiunt iis mens ægrotat. Alia vero motricis & ſenſificæ facultatis læſionem ſequitur, vt in torpore grauiore, vel neruo denſiori reddito à frigida intemperie, vel compreſſo, vt à ligatura, ictu, tumore circumdante, aut obſtructo à craſſis viſcidiſque humoribus, vel extincto ſenſu, & partis inſito calore, vt in Gangræna & νεκρώσει, vel quia non amplius mittitur ſpiritus animalis à cerebro, propter penuriam aut pituitæ diffuſionem in principium neruorum: in hac ſenſus priuatione compuncta pars non ſentit, aut ægre, quoniam corpus reſoluitur, in illa maximè, quia animus læditur.

Ἀναΐσσοντες περὶ χεῖρα. dicuntur ad manum reſilientes: Ἀναΐσσειν, vel ἀναΐσσειν exilire ſignificat, & ad medici tangentis manum ſubſultare, quod eſt, vel diſſilire motu quodã conuulſiuo, vel attolli ac deprimi palpitatorio, quorum motuũ vterque à tremore differt; vel & ἀναΐσσειν dicuntur, qui velut à tonitru, ſomno excitantur, omnibuſque artubus contremiſcunt, ſubſultim mouentur, nec vllo ſtant loco metu perculſi; qualem fuiſſe accepimus mulierem Thaſiam ἀπονίην, quæ à menſtruorum ſuppreſſione, febrem habuit conuulſionibus crebram; nemo autem facile intelliget quos appellet Hippocr. ἀναΐσσοντας περὶ χεῖρα, niſi qui prius in ægris id diligenter obſeruauerit: eiuſmodi autẽ vitium aliquãdo adeo manifeſtum eſt, vt coniecto oculo in manum ægri, videas quaſi intremiſcentem reuelli, & aliquando contingenti manum id deprehenditur: atque is motus tremulus, ac reſultans ex tremore & cõuulſione, miſtus eſt, propterea σπασμοτρομώδης, & σπασμότρομος ab authore prorrhetici vocatur:

» vocatur, diſtinguiturque à tremore, ſiquidem
» depoſita mano & ſubnixa, tremor conquieſcit,
» non σπασμότρομος: Periculoſa autem admodum
» eſt eiuſmodi tremula reuulſio, quam fere de-
» mentia ſequitur, vt in Thaſia muliere, ſæpe
» conuulſio & mors, multoque magis ſi acuta fe-
» bris ſit, ſi maligna, ſi multa anteceſſit vacuatio:
» Si enim oppreſſa natura præ humoris copia con-
» tingat, oon hoc adeo lethale putandum eſt, plus
» humore madentibus quam reſiccatis neruis.
» ſunt autem quibus etiam integre valentibus fa-
» miliaris hæc ſit affectio, quod eſt ad prognoſim
» ſedulo cognoſcendum: ſi de hoc deprauato mo-
» tu plura voles, vide in voce σπασμοτρομώδης.

Ἀναπολόγητα. dicuntur ea (inquit Budæus) quorum
» ſunt occultæ & abditæ cauſæ, vt in affectibus
» quibuſdam alijſque plurimis contingit.

Ἀνακαβία. dicitur ὁ λωτὸς Græcorum vulgo, vt Ae-
tius author eſt.

Ἀνακαθαίρεσις. dici ſolet ab Hippocrate humorum
qui pleuritidem excitarunt, per ſputa euacuatio,
vt annotauit Galenus in aphoriſ. 8. lib. 5.
» Et ἀνακαθαίροντες ſæpius ab Hippoc. vocantur
» ἀναπτύοντες.

Ἀνακαθαρτικὸν φάρμακον. repurgans medicamentum.
Vide ἐκκαθαρτικόν.

Ἀνακαλουμένῳ. id eſt, ἀναμιμνησκομένῳ. reminiſcenti,
apud Hippocratem lib. 1. Epidemiωn, vt anno-
tauit Galenus.

Ἀνακεκλιμένον πτῦμα. vide πτῦμα.

Ἀνακάμψερος. herbæ nomen, quę è terra etiam euul-
ſa viuit, vt ait Heſychius. meminit & eius Pli-
nius lib. 24. cap. 17.
» Ἀναθυμιάματα ſuffimenta. vide θυμίαμα.

Ἄνακαρ. ſignificat apud Hippocratem εἰς τὸ ἄνω μέ-
ρος, hoc eſt, in ſuperiorem partem: vt ἐπίκαρ in in-
feriorem.

Ἀνακάρδιον ἢ Ἀνάκαρδος. arbor eſt Indica, fructu
auiculæ corculo non diſſimili (vnde nomen pu-
tatur inditum) rubente intus cruore, quo veluti
ſanguine ſcatet. Tertia claſſe excalfacit & reſic-
cat. Dicitur ad memoriam quam maxime con-
ferre. Duplex habetur apud Paulum διὰ ἀνακαρ-
δίων confectio, quarum vtramque θεοδώρητον di-
cit appellari, numeroſiore quidem materia &
ponderibus valde differentibus ab ea quam Meſ-
ues deſcribit, ſed viribus non multum diſpar.
» Huius quoque compoſitionis Trallianus me-
» minit l. 7. cap. 10. quam inquit cardialgijs pluri-
» mum conferre: Sunt autem qui fructus tantum
» prædictæ arboris ἀνακάρδια nominari dicant à re-
» centioribus apud Græcos medicis, quod cordis
» figuram coloremque æmulentur, atque ita po-
» tius accepit Paulus in confectione διὰ ἀνακαρδίων;
» memorantur & à Nicolao Myrepſo aliquot
» ἀνακαρδίων ἀντίδοτοι.

Ἀνακηκίουσι. hoc eſt, reſiliunt, apud Hippocratem.

Ἀνάκλασις & ἀνακεκλασμένα. vide infra vocem κα-
» τάκλασις.

Ἀνακλίσεις. Hippocrati dicuntur ægrotorum decu-
» bitus, quos à medico diligenter obſeruari præci-
» pit ad morbi prognoſim, de quibus ſic ille in
» prorrhetico; decumbentem (inquit) ægrotum à
» medico deprehendi conuenit in latus dextrum,
» aut ſiniſtrum, Manus, collum, & crura modice
» inflexa habērem, ſicut & corpus totum, ita enim
» ſanorum plurimi decumbunt: optimi autem
» ſunt decubitus qui ſanorum decubitibus ſimiles
» exiſtunt, at vero ſupinum iacere, manus, collum
& crura extenta habere, minus bonum eſt; ſi «
vero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes de- «
labatur, magis horrendum eſt, ſi vero nudos «
quoque pedes habere comperiatur, haud ma- «
gnopere calidos, & manus, collum & crura inæ- «
qualiter diſiecta, atque nuda, malum eſt; anxie- «
tatem enim ſignificat: Lethale eſt etiam hian- «
tem ſemper dormire, & crura ſupini iacentis «
valde incuruata eſſe ac complicata, ſi quis etiam «
in ventrem decumbat non aſſuetus, delirium «
enim ſignificat, erectum autem ſedere velle «
ægrum in morbi vigore, in morbis omnibus «
acutis malum eſt, peſſimum autem in peripneu- «
monicis. «

Ἀνακογχυλίζειν. idem quod τὸ γαργαρίζειν, vt ſępe apud
Galenum legitur. dicitur etiam ἀνακογχυλιάζειν.
quæ verba factitia quibuſdam videntur eſſe à
ſono, qui fit inter gargarizandum. Paulus libr. 3.
cap. 5. κόψας, σήσας, μίξας, ἐν ἡλίῳ κογχυλίαζε, id
eſt tunde, cribra, miſce, & in ſole gargarizato.
Idem cap. 18. eiuſdem libri, ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογ-
χυλισμὸς διὰ τῶν δριμέων. hoc eſt, auxiliatur etiam
gargarizatio per acria facta.

Ἀνακογχυλιασμὸς apud Athen. l. 5. ſcriptum habe- «
tur, gargarizationem ſeu gargarizatum Plinius «
appellauit. «

Ἀνακολλήματα. agglutinamenta. Sunt medicamen-
ta quæ in affectibus oculorum fronti agglutti-
nantur, ex ijs compoſita quæ obſtruendi, op-
plendi, glutinandi, adſtringendi, refrigerandi, aut
ſiccandi facultatem poſſident. cuiuſmodi ſunt
farinæ pollen, manna, terra Samia, myrrha, co-
chleæ, acacia, opium cum candido oui liquore.
Adhibentur cum fluxio per exteriora fertur.
Cum enim per venas arteriaſque intra caluа-
riam conditas decurrit humor, ea nullo vſu ap-
plicantur. Author Paulus lib. 7. cap. 16.
Qui multas eorum differentias illic deſcribit. «

Ἀνακοιλιασμὸς. vox à Diocle vſurpata, referente «
Cæl. Aureliano lib. 2. τῶν χρον. cap. vlt. qua «
voce intelligere videtur medicamenti genus «
quoddam, quod à pulmone affecto humorem «
detrahit & deducit. «

Ἀνακομίζεσθαι. proprie reduci, reuehi, atque de- «
portari ſignificat, hanc vero vocem vſurpauit «
Hippocr. in aphoriſmis, pro reductione in priſti- «
num ſtatum, metaphora à meſſibus deſumpta, «
quæ cum feruntur in aream, aut horreum ἀνακο- «
μίζεσθαι dicuntur: Eſt autem inter vocem hanc, & «
ἀναλαμβάνεσθαι proportio quædam & ſimilitudo, «
Reſumi namque dicuntur corpora quæ recreā- «
tur, poſtquam morbis defuncta ſunt, ſic ἀνακομί- «
σαι exponit Budæus animum recipere ex deli- «
quio, hinc ἀνακομισθέντα σώματα vocat Gal. ἀνα- «
λαμβανόμενα, ἀναφέροντα, id eſt quæ à longa infir- «
mitate recreantur, & ἀνακομισθεὶς Hippocrates in «
Coacis, illos, qui à morbis reualeſcunt. «

Ἀνακυρίωσις. vox apud Hippocratem, medici gra- «
uitatem atque authoritatem deſignans, cuius «
ille ingreſſu ad ægrum, meminiſſe vult medi- «
cum, libr. περὶ εὐσχημοσύνης, niſi potius actiue «
ſit accipienda vox illa pro authoritatis conci- «
liatione. «

Ἀνακωχή. intermiſſio, dilatio, apud Hippocr.

Ἀνακτόριον. à quibuſdam dicitur ἡ ἀρτεμισία, au-
thore Dioſcor. qui etiam τὸ ξίφιον ſic dici pro-
didit.

Ἀνακῶς. φυλακτικῶς. hoc eſt caute vel apte ad cuſto- «
diendum: apud Hippocr.

Ἀναλδής. ſignificat apud Hippocr. quod non alitur nec augetur.

Ἀναλαμβάνειν. ſignificatione actiua vſurpatur non-
» nunquam, aliàs & neutrâ; actiuâ quidem, vt
» ἀναλαμβάνειν τὴν ἰσχὺν, vel τὴν δύναμιν, reſumere
» vires & robur, vt apud Latinos ſæpe, & apud Gal.
» ἀναλαβεῖν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν, id eſt, recuperare vires
» priſtinas, inde ἀναλαβόντες, & ἀναλαμβάνοντες, di-
» cuntur ægri qui conualuerunt, & quaſi ſeſe re-
» collegerunt, colligere enim ſe Tull. lib. 1. de de-
» uinat. dixit, quod Græci ἀναλαμβάνειν ἑαυτὸν:
» atque vocem hanc ille quidem ad animum trāſ-
» ferens 4. Tuſculana, quid eſt (inquit) ſeipſum
» colligere, niſi diſſipatas animi partes, rurſus in
» locum ſuum cōgerere, id eſt ἀναλαμβάνειν: Signi-
» ficatione vero neutra, atque abſolute, verbum
» hoc etiam à medicis vſurpatur, ſic apud Galen.
» ὁ ἀναλαμβάνων dicitur qui ſe recolligit à morbo,
» dicitur & ipſe medicus ἀναλαμβάνειν, id eſt re-
» creare & refocillare ægrotantes, ſic apud Dioſ-
» cor. ἀναλάβεσθαι τοὺς ἀσθενεῖς: inſuper in medico-
» rum compoſitionibus, etiam verbum, ἀναλαμ-
» βάνειν vſurpatur, quando ſcilicet res contuſæ, ali-
» quo liquore coguntur, inquit Budæus, quod
» Latini excipere dicunt, quia ἐκλαμβάνειν Græci
» vt ἀναλαμβάνειν dicunt; huius ſignificationis exē-
» pla multa habet Budæus, ex Celſo l. 7. Dioſcor.
» l. 3. c. 154. & l. 1. c. 134. petita.

Ἀναλαμβάνοντες, & ἀναλαμβανόμενοι. dicuntur ἀνα-
» κομιζόμενοι, ἐκ τῆς νόσου ἀναφέροντες, ἀπὸ τῆς ἀσθενείας
» ῥαΐζοντες, id eſt qui à morbo illiuſque infirmitate
» conualeſcunt.

Ἀναληπτικὰ φάρμακα. dicuntur quæ ſunt recreandis
» viribus dicata.

Ἀναληπτικὴ ἀγωγὴ. apud Gal. & ἀνάληψις renutri-
» tio, ſeu, vt interpretatur Budæus, ratio victus
» corporis recreatrix, vel virium refocillatrix.

Ἀνάληψις. Eſt pars artis medicinæ, in naturalem habitum reſtituens eos qui è morbo conualeſcunt. Ea quodammodo media eſt inter tuendæ ſanitatis rationem, & curandi methodum. Siquidem conualeſcentibus nec vlla præter naturam cauſa aut affectio ſupereſt, nec tamen tam firma adhuc conſtanſque ſanitas, quin multa quotidie incidant, de quibus merito querantur, quæque dubiam adhuc & quaſi vacillantem valetudinem facillime euertant. Itaque in illis non modo præſentem ſtatum conſeruare oportet proprijs τῆς ὑγιεινῆς præceptis, verum vitia etiam quæ leuiſſimam ob cauſam emergunt, emendare: quod opus eſt τῆς θεραπευτικῆς, à qua hoc vno tantum videtur differre, quod hæc magnis exceſſibus à naturali habitu medeatur, ἀναληπτικὴ vero parua vitia corrigat. Eius autē duæ maximæ ſunt partes, vt ait Galenus, Alimenta & Exercitatio: illa quidem quæ robur quod deeſt ſuppleant, quodque vacuatum eſt atque diſſipatum reſarciant: hæc vero vt euacuet purgetque humorem & concoquat excrementa. Quibus addi etiam debet eorum abſtinentia quæ ſanitatem offendunt, algor, æſtus, laſſitudo, cruditas, ebrietas, vigiliæ, triſtitia, ira, & reliqui animi affectus.

Ἀνάληψις. ſignificat etiam apud Hippocratem membri alicuius ſuſpenſionem, veluti brachij, quod, ſi læſum eſt, vbi deligatum erit, collocatur in mitella, quæ à cubito ad manum excipiens ipſum ſuſtineat. Quod autē in brachio ἀνάληψις eſt, id in cute θέσις apud eundem dicitur, vt annotauit Galenus comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀνάλμυρον. inſulſum, non ſalſum, apud Hippocr.

Ἀναλογισμὸς. eſt ratio quæ ab euidenti rei obſcuræ cognitionem adfert. Ea fit ex comparatione & perceptione cauſarum iuuantium per ſimilitudines. Sic namque quod iuuare ſolet, ἀναλογισμῷ colligitur, quando cauſa quidem occulta eſt, nec vlla eius habetur obſeruatio, ſed affectus quam ſimillimus ex caſibus eſt. Quia enim cauſa ignoratur, nec poteſt propterea colligi per indicationem quod remedium poſſit conducere, nullaque adhuc facta eſt obſeruatio, cogimur ad ſimile intuentes, tranſgredi ad ſimile. Itaque ἀναλογισμὸς per tranſitum ad ſimile fit. Eo namque vtentes, à ſimilibus ad ſimilia tranſimus, aliter tamen quam Empirici, qui à ſimili tranſitum ab auxiliis ad auxilia, aut ab affectibus ad affectus fieri affirmant, vt docet Galen. in lib. ad Thraſybulum. Eſt autem ἀναλογισμὸς ratiocinatio Dogmaticorum propria, ſicut ἐπιλογισμὸς Empiricorum. Hi namque euidentibus, illi ratione magis nituntur. Atque vt illi inter ſe, ſic eorum etiam rationes differunt. Eſt enim Empirica ratio euidentium rerum, Dogmatica vero occultarum.

Ἀναλογιστικοὶ ijdem qui & δογματικοὶ de quibus vide «
ſuo loco. «

Ἄναλτον. idem apud Hippocratem, quod ἀνάλμυρον, hoc eſt, ſalis expers. Erotianus exponit ἄναλτον ἄλφιτον apud Hippocratem τὸ μακρὸν ἢ ἀναυξές. quomodo Heſychius quoque hanc vocem accipi teſtatur, deriuans παρὰ τὴν ἄλσιν. Galenus autem τὸ χωρὶς ἁλῶν ἢ οὐχ ἁλμυρόν. hoc eſt ſalis expers & ſalſugine nulla præditum: ſicut & teſtatur Suidas.

Ἀναμνηστικὰ σημεῖα. ſigna dicuntur, quæ præteritam «
corporis conſtitutionem in memoriam reuo- «
cant, vide σημεῖον. «

Ἀναμιμνησκόμενον ὕδωρ. vide ὕδωρ. «

Ἀνανδριεῖς. euirati dicuntur, & effœminati apud «
Hippocr. lib. de aere aq. & loc. qui apud Scythas «
ἐνεργέαι. «

Ἀναξυρίς. quartum genus rumicis, quod & ὀξαλὶς
dicitur.

Apud Dioſcor. Pariſ. & Colon. Edit. ha- «
bent ἀναξυρίς. «

Ἀνάπαλιν. è contrario, ex aduerſa parte, & è directo «
ſignificat, eſt enim vox hæc contraria, τῷ κατ' «
ἴξιν, quod ſignificat è regione, & τῇ εὐθυωρίᾳ: «
ſunt autem hæ voces apud Hippocr. celebratiſ- «
ſimæ, in humorum tranſmutationibos, & efflu- «
xibus, in naturæ namque motibus ſemper ſpe- «
ctandam eſſe docet εὐθυωρίαν, directionem, rectū «
partis ſitum, & τὸ κατ' ἴξιν, è contra ea quæ ἀνάπα- «
λιν, id eſt ex oppoſito, & ex aduerſa parte fiunt, «
perpetuo damnantur: ſic in ſanguinis profluuio, «
τὰ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέοντα damnat Hipp. in Coac. «
& in abceſſuum doctrina, τὰ ἐπὶ τ' ἀναντία ῥέποντα, «
l. a. Epid. id eſt quæ in contrarium vergunt: ho- «
rum vero alia laudantur, alia improbantur, expe- «
rientia potius quam ratione vlla: oportere enim «
ſanguinem critice effundi ex ea nare, quæ è «
directo parti laboranti reſpondet ſic liene in- «
flammato è ſiniſtra nare, hepate è dextra: ſini- «
ſtris contrà è ſiniſtra, res eſt experientia diutur- «
na tam comprobata, vt indubitata medicis om- «
nibus habeatur tanquam maior ſit, & fœlicior «
naturæ contentio, in meatuum rectitudine, & «
εὐθυωρία, quam in ijs quæ fiūt ἀνάπαλιν, quaſi tùm «
natura ſymptomaticως agat, inordinatum & «
effrænem materiæ motum moderari non ido- «

» nea, dum à viſcere in oppoſitũ viſcus tranſmeat.

Ἀναπνεῖσθαι. ſignificat apud Hippocratem pus aliqua in parte collectum digeri atque diſcuti, ſicut annotauit Galenus comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» Qui ἐκδιαπνεῖσθαι, καὶ διαφορεῖσθαι exponit.

Ἀναπλάξεις. apud Hippocr. idem quod διαπλάξεις,
» id eſt illitiones ſiue inunctiones.

Ἀνάπλευσις ὀστέου. oſſis fluctuatio, ac velut enatatio
» dicitur ab Hippocr. in Coac. prænot. id quod
» aliquando contingit, reuera loco motis oſſibus,
» atque ita extantibus nonnunquam accremento
» quodam, vt os, amplius quam pro natura euadat;
» vel per ἀνάπλευσιν illîc intelligit Hippocr.
» cauum relictum exempto oſſe, fit autem ali-
» quando vt quemadmodum acris fluxio, dentes
» ſæpius excauat, exedit, putrefacitque, ac non-
» nunquam ab alueolis exturbat, interdumque
» etiam oſſa maxillæ ſuperioris, licet duriſſima,
» corrumpit adeo, vt ſquammulæ decidant, ita
» quoque per rimulas ac ſituras oſſium, poteſt
» ſerpere roſio, adeo vt ipſa inter ſe diſiungantur,
» fluctuent, ac veluti dehiſcant, quod per vocem
» ἀνάπλευσις ſignificaſſe videtur Hippocr. Sic 4.
» Epid. de vlcere exedente, indeque corruptis dẽ-
» tibus, & tandem excidentibus, οἱ ὀδόντες ἀπέπλεον,
» dixit Hippocr. vbi quidam tamen, ſed male quo-
» rumdam iudicio, ἀπέπιπτον pro ἀπέπλεον legunt;
» Cornarius ὀστέου ἀνάπλευσιν, oſſis eductionem di-
» xit, quod os pure eroſum, & imbutum decidat,
» & deſquammetur, ſic & Paul. lib. 6. c. 107. ἀνα-
» πλεῖν dixit de oſſis ſquammula ab oſſe reſoluen-
» da, & emerſura, ὀστέου λεπίδωσιν & ψίλωσιν vocauit
» Hippocr. lib. de fracturis.

Ἀναπνοὴ. reſpiratio. Eſt aeris inſpiratio atque expiratio. Motus eſt ex duobus motibus contrarijs compoſitus, & gemina inter eos quiete, ad eundem prorſus modum, quo & pulſus. Eorum vno aer in pulmonem trahitur, thorace dilatato: altero ex pulmone redit, eodem ſubſidente & compreſſo. ille τῇ διαστολῇ, hic τῇ συστολῇ proportione reſpondet, non aliter quam tota reſpiratio cum ipſo pulſu magna ſimilitudine conuenit. Cum enim vnius eiuſdemque vſus cauſa reſpiratio & pulſus dati ſunt animantibus, æquũ fuit ſimilibus vtrumque perfici partibus, paribuſque inſtrumentis pares ſimileſque actiones abſolui. Sunt autem in eum finem vſumque à natura comparata, vt calor cordis perpetuo aeris attractu ventiletur, puruſque conſeruetur. Id quod pulſus quidem arteriarum dilatatione compreſſioneque facile præſtat: quę, cum ſe expandunt, omni ex parte per corporis ſpiracula aerem ambientem attrahunt: cum vero conſidunt, fumida & halituoſa excrementa ex humorum & ſpirituum vſtione nata expellunt: reſpiratio vero, aeris inſpiratu expiratuque. Nam quia maior eſt cordis flamma quam vt poſſit arteriarum pulſu temperari, aliam præſtandi refrigerij rationem natura per reſpirationem machinata eſt, vt flagrante & æſtuante corde animalis facultas thoracem & diaphragma viciſſim attolleret atque deprimeret. Sic enim fit, vt dilatato thorace pulmones vna attollantur diducanturque, & aerem proximum follis inſtar intra ſe pertrahant, depreſſo autem ijdem ſimul ſummittantur, aeremque antea attractum cumque eo fuliginem omnem exprimant. Iis igitur alternis motibus duobus, inſpiratione expirationeque reſpiratio peragitur. Inſpiratio totum pulmonem aere implet, qui cordi non tantum refrigerium, verum etiam nutrimentum præbet, in pulmone primum elaboratus, deinde in ſiniſtrum cordis ventriculum trãſmiſſus, mixtuſque ſanguinis vapori qui ex dextro ventriculo ſuggeritur, & demum vi cordis inſita conuerſus in vitalem ſpiritum. Ac quoniam, vt in cibis & potibus, ſic etiam in ſpiritibus nihil tam ſimile eſt nutriendo corpori, quod non multa in ſe contineat ſuperflua, & ad alendum inepta, quicquid fumoſi excrementi poſt eiuſmodi ſpiritus concoctionem genitum eſt, id omne è ſiniſtro cordis ventriculo per eius ſyſtolen in aſperas arterias depulſum tandem expiratione reijcitur. Hic quidem reſpirationis vſus eſt, à pulſus vſu nulla in re differens, niſi quod illa ab animali facultate, hic à vitali manat: hic vno tenore continuus perſeuerat, neque arbitrij noſtri eſt, illa vero cum homini libet, ceſſat, & in noſtra poteſtate poſita videtur, ſiue eam crebriorem aut rariorem, velociorem aut tardiorem, maiorem aut minorem facere volumus. Verumtamen eam in totum cohibere non poſſumus, ſed omnes ad eam perinde atque ad vrinæ & ſtercoris excretionem neceſſitate quadam naturæ impellimur. Quo fit vt libera & voluntaria abſolute dici non poſſit, ſicut ambulatio & locutio, quod nobis inuitis facultas animalis ad reſpirationem compellatur, & neceſſitati potius quam voluntati obtemperare cogatur. Nec tamen propterea inter voluntarios motus referenda non eſt. Eſt enim ſolius facultatis animalis opus, idque muſculorum beneficio. vnde & à voluntate arbitrioque noſtro fieri recte dici poteſt, non eo quidem prorſus libero, ſed ſi dicere licet, coacto. Mouens enim illa & voluntaria facultas ardoris & æſtus in corde accenſi magnitudine percita atque ſtimulata, per muſculos thoracem, ſimulque conſequutione quadam pulmones diſtendit, quo aere impleantur, rurſumque contrahit, quo eũdem poſtea excludant. Ac ſi parua quidem liberaque reſpiratio fieri debet, ſolum diaphragma ſufficit: ſin autem maior fieri, præter ipſum thoracis etiam muſculi concurrunt: quorum alij inſpirationem, alij expirationem adiuuant, ſicut ſuis locis dicetur. Quod ſi maxima reſpiratione opus eſt, accedunt etiam qui in epigaſtrio ſiti ſunt muſculi: eſtque ille ſummus in edenda reſpiratione naturæ conatus.

Ἀναπνοὴ κλαυθμώδης. Hippocrati in aphoriſmis «
vocatur luctuoſa reſpiratio, qualis plorantium «
& querulorum vox eſt, non ſolũ acuta, ſed offen- «
ſans & tremula: hęc ſæpe infantibus accidit dum «
quo tempore plorant, inſpirare videntur, inſpi- «
ratione interruptâ, ſtante interim thorace, dein- «
de rurſus id quod deeſt adijciente, quod Hippo. «
in Epid. in hũc modum explicuit διπλῆ ἔσω ἐπανά- «
κλησις, οἷον ἐπεισπνέουσι, duplex intro reuocatio, ve- «
luti inſpirationẽ ingeminantibus, quod & πνεῦμα «
ἀνακεκλασμένον alias appellat, de quo ſuo loco, hoc «
autem cõtingit inquit Gal. comm. in aphor. 54. «
l. 6. nonnunquã potẽtia fatigata, quomodo enim «
iumenta ſubinde reſtitãt oneris grauitate preſſa, «
infirma ætate, viribus, vel malignitate viæ: ita reſ- «
pirationis opifici, & inſtrumentis euenit; non- «
nunquam id accidit ex duritie inſtrumento- «
rum, nonnunquam vero (ait) ambabus cau- «
ſis ſimul concurrentibus, ſed & aliquando «

propter aliquam muſculorum pectoris ſimilem conuulſioni diſpoſitionem, quæcumque vero de cauſa fiat, in acuto morbo contingens, non eſt bona.

Ἄναρθροι. Hippocrati dicuntur libr. de aere aq. & locis, qui carnoſi & pingues ſunt, adeo vt non diſtinctis vel apparentibus articulis ſint donati, ſed præ craſſitie informes, quibus ἰσχνοὺς, & διηρθρωμένους, graciles & articulis probe diſtinctos opponit: his & opponuntur ἀνάρθροις, vt docet Budæus: ſed & ἄναρθρος heſychio, metaphoricῶs ἄτονον ἀδύνατον, id eſt debilem & eneruem ſignificat.

Ἄναρμα. vocabant Aſclepiades, & Heraclides, teſte Gal. 1. de morbor. differẽt. corpuſcula quædam è quibus, tanquam ex elementis, animantium corpora concreta eſſe ſtatuebant; Democritus & Epicurus ἄτομα id eſt inſectilia vocarunt.

Ἀνάῤῥαφὴ τῶν βλεφάρων. dicitur ſutura palpebrarum ſurſum verſus, quæ quomodo facienda ſit docet Aetius tetrabl. 2. ſermon. 3. c. 69.

Ἀνάῤῥινον. Idem quod τὸ ἀντίῤῥινον.

Ἀνάῤῥινος, per nares rediens, apud Hippocratem. Sunt tamen qui diuidant, ſcribentes ἀνὰ ῥινῶν, hoc eſt, per cutem.

Ἀνασάρκα. vel diuiſis nominibus, τὸ ἀνὰ σάρκα. ſpecies eſt hydropis, in quo aqua per vniuerſam carnem diffuſa eſt.

Dicitur & ὑποσάρκα Hippocrati & Diocli; Heraclidi Tarentino κατὰ σάρκα vt ait Cælius Aurel. l. 3. c. 8. dicitur etiam ὑποσάρκιον, vel potius ὑποσαρκίδιον, & σαρκίτης & λευκοφλεγματίας vide ſuo loco ὕδρωψ.

Ἀνάσιτσις. cibi ſubſtractio dicitur, hac vſus eſt voce Herodotus medicus apud Aetium l. 5. c. 129. etſi apud illum mendoſe legatur ἀνάσιτσιν.

Ἀναστοιχείωσις. reſolutio corporis in ſua elementa. Gal. l. de ſympt. cauſis videtur ἀναστοιχείωσιν, ἀνάλυσιν, ἢ σύντηξιν idem exiſtimare.

Ἀναστόμωσις. eſt oſculi venæ aut arteriæ apertio, ex qua ſequitur ſanguinis profluuium. Ab eiuſmodi cauſa plerumque per nares & anum, aliquando vero à pulmonibus & ventriculo ſanguis reijcitur. Sunt autem τῆς ἀναστομώσεως tres in vniuerſum cauſæ. Vna vaſis imbecillitas, præ qua ne minimum quidem ſanguinis ad ipſum ruentis impetum poteſt ſuſtinere: altera ſanguinis, qui eius oſculum impetit, copia: tertia acris aut quomodolibet maligna, quæ vaſis oti extrinſecus incidit, qualitas, ſicut docuit Galen. libr. 5. meth. med.

Notandum inſuper eſt ἀναστομώσεως vocem, pluries apud Galenum vſurpati pro ablatione obſtructionis, adeo vt male prorſus atque infœliciter Gaza apud Theophr. 3. de cauſ. plantar. c. 25. ἀναστόμωσιν infarctionem verterit, inde ἀναστόμωσις reſtitutum ciborum appetitum ſignificat, qui ſequi videtur oris ventriculi & vaſorum ad apertionem, quo ſenſu ſcribit Athenæus veteres eſitare ſolitos oliuas, quas δρυπεπεῖς vocarent πρὸς ἀναστόμωσιν, hoc eodem ſenſo apud Athenæum interpretatur doctiſſimus Dalechampius τὰ εἰς ἀναστόμωσιν βρώματα, Alimenta quæ ad reſtituendam ὄρεξιν deperditam conducunt, Ἀναστόμωσιν latine oſculationem, & ἀναστομωτικὰ oſculantia quidam dixere, ſic Cælius Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 10.

Ἀναστομωτικόν. eſt medicamentum quod ora venarum & arteriarum aperiendi vim habet, calidũ, acre, mordax, craſſarum partium & terrenum, vt cyclaminus allium, porrum. huic oppoſitum eſt τὸ στεγνωτικόν.

Dicitur autem etiam ἀναστομωτήριον pro ἀναστομωτικὸν, ſic apud Hipp. de nat. mulieb. ὑστέρας ἀναστομωτήριον, τὸ αὐτὸ καὶ καθαρτικὸν legimus, id eſt vteros aperiens, idemque purgans.

Ἀναστρέφεσθαι. apud medicos vſurpatur in ijs quæ coquuntur & è liquidis craſſiora euadunt: & ſignificat denſare inſpiſſareque. dicitur & συστρέφεσθαι. vnde συστροφαὶ ab Hippocr. appellantur φύματα καὶ σκληρίαι, hoc eſt tubercula & durities, vt Galen. ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει interpretatur.

Ἀναστρέφοντες λόγοι, vide ἀντιστρέφοντες λόγοι.

Ἀνατεταραγμένον οὖρον, vrina returbata vide οὖρον.

Ἀνατολή. Polluci dicitur, τὸ πρὸς τῆς ῥίζης τῶν ὀνύχων λευκόν, quod album eſt in vnguium radicibus.

Ἀνατομὴ & Ἀνατομία. eſt corporis præcipue humani diſſectio, per quam vniuſcuiuſque partis ſubſtantia, ſitus, figura, magnitudo, connexio & vſus intelliguntur: hæc autem medicinæ pars antiquiſſima eſt: Chalcidius comment. in Timæum Platonis, anatomes inuentionem Alchmæoni, Platonis ætate philoſopho eminentiſſimo, & Pythagoræ diſcipulo acceptam refert, poſt Alchmęonem vixit Herophilus, quem Gal. vt anatomicum præſtantem prædicat, Marinum Philoſophum & medicum pari laude cumulãs, qui ſuis temporibus inter omnes primus, & ſolus de anatomia quædam ediderat, vt 2. de adminiſtrat. Anatom. teſtatur. Quin & Democritus Hippocrati coæuus, iam animalium diſſectionibus vacabat, & vniuerſa Homeri poeſis elegantioribus artis anatomicæ floſculis abundat: eſt & anatomia citra controuerſiam aprime vtilis atque neceſſaria, per illam enim pars affecta corporis innoteſcit, morborum atque criſeωn prædictiones atque præſagia certo inſtituuntur, morbi interni externique recta medicatione ſanãtur: in Chirurgico vero opere, eſt in primis & quam maxime neceſſaria, partium enim natura cognita, ſitus, atque connexio, chirurgi operantis manum apprimè dirigunt, quibus illi incognitis, ſicut in prognoſtico, ita in curandi ratione ac remediorum idoneorum inuentione, & adhibendis parti vinculis longe aberrabit: Sed & ſicut opifex debet ſubiectum circa quod verſatur cognoſcere, ſic chirurgus corporis humani partes, quæ ſunt, vt affectionis ita rectæ curationis indices; hinc factum vt priſci medici liberos ſuos, domeſticis corporum diſſectionibus exercuerint, & omnibus medicinæ partibus doctrinam anatomicam inſeruerint.

Ἀνάτρησις. perforatio, vnum eſt ex vltimis remedijs quæ comitialibus morbis adhibentur, apud Trallian. l. 1. c. de Epilepſia, Teſtæ terebrationẽ vocauit Cælius Aurel. hęc vero vltima remedia ex Celſi l. 5. sũt, Arteriarũ ſectio, occipitij inciſio, aduſtio, & perforatio, ſed notabis apud Trallian. loco citato, malè ſcribi ἀνάστησιν pro ἀνάτρησιν.

Ἀνάτριψις. ſignificat frictionem, non eam tantum, ſicut nonnulli exiſtimarunt, quæ ab inferiori parte ſurſum procedit: quod τρῖψις frictionem, ἀνὰ ſurſum ſignificet, ſed vniuerſum frictionis genus. Id quod ex multis Hippocr. locis perſpicuum eſſe poteſt, vt annotauit Galen. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. & comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Neq; enim refert ἀνάτριψιν dicas an τρῖψιν, etiamſi τῆς ἀνατρίψεως nomẽ apud veteres vſitatius

ſit quam τῆς τρίψεως. vt ſcripſit Gal. l. 2. ſanitatis tuendæ Vide τρίψις.

Ἀνατροπὴ. ſic medici veteres vocabãt affectus quoſdam ventriculi, nempe ἀνορεξίαν, & ναυτιώδη διάθεσιν, vt ait Gal. l. 8. c. τόπ. c. 1.

Ἀναυδία & ἀναυδὴ. eſt fandi ſeu loquendi impotentia; nomen eſt Galeno, necdum ſatis vſitatum, nec tritum, illud enim præfatione quadam emollit, cum ait comment. in hiſtor. 3. lib. 3. Epidem. τὴν ἀφωνίαν grauiorem eſſe ὡς ἂν εἴποι τις, ἀναυδίας: vt autem ἀφωνία vocis priuationem ſignificat, ſic ἀναυδὴ ſiue ἀναυδία ſermonis; veteres enim τὴν αὐδὴν ſermonem, & ſolam hominis vocem articulatam dixerunt, qua neque vox neque ſonus, vt flentis, clamantis, ſibilantis, tuſſientis comprehenditur: hic eſt enim ἄφωνος non ἄναυδος: Sic Hippocr. in hiſtoria Pithyonis cum ἄναυδος ſcripſiſſet, ſtatim ſubiecit ἄφωνος, quod vitium priore deterius eſt; iam vero cum alia ſint vocalia inſtrumenta, alia dialectica, atque inter dialectica, principem locum lingua teneat, ἀναυδία paralyticæ linguæ erit ſymptoma, ἀφωνία vero ἐσχάτως νεκρώσεως ἐστὶ γνώρισμα, τῶν οὕτως ἐχόντων, id eſt caloris pene emortui ſignum eſt in iis qui ſic afficiũtur, hinc enim ſignificatio fit collapſæ potentiæ animalis, peneque extincti caloris vitalis, vnde vocalia inſtrumenta motu priuantur, materiaque vocalis non ſufficit ad vocem edendam: Sed ἀναυδία etiam quædam eſt à deprauata voluntate, & melancholia, vt in melancholica ἀκινησίῃ quæ σιγῶσα, id eſt ſilens vocatur, in qua æger non loquitur, cum tamen loqui poſſit: in vniuerſum autem imbecillitas facultatis animalis, materiæ vocalis interceptio, linguæ reſolutio, & deprauata voluntas, ſilentij cauſæ ſunt, quocumque vero modo fiat ſignum peſſimum eſt, interdumque pro cauſæ magnitudine, & difficultate lethale.

Ἄναυδος. Hippocrati dicitur, Galeno interprete, διαλέγεσθαι ἀδύνατος, ἀδιάλεκτος, ἄλογος, ſermonis impotens, qui loqui non poteſt, ſicut ἄφωνος ὁ φωνεῖν μὴ δυνάμενος, vnde liquet maius vitium eſſe ἄφωνον quam ἄναυδον, qui enim ἄφωνος idem & ἄναυδος, non è contra.

Ἀναύδως. ſine voce. ſunt tamen qui apud Hippocr. interpretati ſint ἀλόγως, id eſt temere, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Idem in explicatione vocum Hippocr. ſcribit ἄναυδον ab eo dici τὸν διαλέγεσθαι ἀδυνατοῦντα, hoc eſt, qui bene & apte verba facere nequit: ἄφωνον autem, qui omnino vocem emittere non poteſt. In tertio τῶν ἐπιδημιῶν vtrumq; deinceps de Pythione dictum eſt.

Ἀναφαλαντίασις. caluities, & quidem proprie quæ eſt in ſupercilijs, ſuperciliorum glabrities, ita enim Ariſtoteles libr. 3. de hiſtor. animal. cap. 11. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν κορυφὴν λειότης, φαλακρότης καλεῖται, ἡ δὲ κατὰ τὰς ὀφρύας, ἀναφαλαντίασις: vbi Gaza ſalitium interpretatur, ſed tantiſper inquit, dum melius vocabulum inuenerit; dicitur & ἀναφαλάντωμα pro eodem.

Ἀναφέρειν. ſcribit Gal. in exegeſi, ſignificare apud Hippocr. τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, inter reſpirandum ſubinde ſingultire, vt in primo de morbis minore: dicitur & de pueris, qui poſtquam flere deſierunt, ſpiritum in nares retrahunt Galeni verba loco cit. hæc ſunt ἀναφέρειν δηλοῖ ποτέ, καὶ τὸ ὑπολύζειν ἀναπνέοντα, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ ἀναφέρειν, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ παυσάμενα κλαίοντα, καὶ εἰς τὰς ῥῖνας ἀνέλκοντα τὸ πνεῦμα, τοῦτο ταυτὸν ἐστὶ τὸ πνεῦμα περιεσπάσθαι ἐν τῇ ἔξω φορῇ ἐμπίπτον τῇ διπλῇ εἴσω ἐπαναλήψει: qua oratione vult Galen. ἀναφέρειν dici de reuocato celerius ſpiritu, idque proponit in lugentibus pueris, qui bis foras ſæpe ſpiritum reuocant, & naribus trahunt, ac in mediis lachrimis, ſpeciem quandam ſingultus eo genere ſpirationis referunt: atque ex aduerſo poni, alteri vitio reſpirationis, cum duplex intro ſpiritus accidit reuocatio: ſed ſunt qui hanc vocis ſignificationem parum probent, quia illis valde ſuſpecti libri ſunt de morbis, qui apud Hippocr. circumferuntur, & ignorent quisnam ſit liber ille primus de morbis minor. neque ἀναφέρειν in tota eorum librorum περὶ νούσων tractatione ea notione reperiri, quanquam libr. 4. ſæpe reperitur, ſed alio ſenſu, quo nimirum pati ac ſufferre ſignificat, itaque ἀναφέρειν ſiue ἐπαναφέρειν interpretantur vt Coaca prima, iterum atque iterum velut reſurgere, & recolligere ſeſe, quod illud ἐπὶ oſtendit, ſicut in illo ἐπιρριγεῖν quod eſt crebro rigere: nam & ἀναφέρειν apud Hippocr. vſurpatum reperitur de ijs, qui periculo defunguntur & reſtituti viuunt, teſtis illa præceptoris ſententia aphor. 43. libr. 2. τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν, οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα, id eſt eorum qui ſtrangulando exoluuntur necdum mortui ſunt, illi demum non ſibi reſtituuntur, quibus fuerit circa os ſpuma, hoc Celſus ad vitam redire dixit. l. 2. c. 8. & l. 2. περὶ γυναικ. idem Hippocrates αἱ γεραίτεραι, inquit, οὐ δύνανται ἀναφέρειν ἀλλ' ἀπόλλυνται ὑπὸ ἀσθενείας i. ſeniores ſeſe recolligere non poſſunt, ſed pre infirmitate virium pereunt: ita & l. 4. de morb. ἀναφέρεσθαι pro ἀναφέρειν ponitur & refici recreari que ſignificat.

Ἀναφορὰ αἵματος. ſanguinis ſurſum ſublati per os reiectio.

Ἀναφορικοὶ; huius vocis anceps atque dubia ſignificatio eſt, quæ ſi ex vi nominis æſtimetur, eſſe nihil aliud videbitur, quam ſi ex infernis partibus, ſurſum reijcientes, dixeris: Dioſcor. l. 2. de materia medica, eos intelligere videtur, interprete Cornario, qui ſanguinem ex infernis partibus ſublatum, per os reijciunt, vbi Scyllam aſſatam, delinctam cum melle, ἀναφορικοῖς conferre ait: Marcell. tamen Virgil. loco Dioſcoridis citato, hanc vocem ſimpliciter ad ægram difficilemque reiectionem contraxit, Paul. Æginetam ſecutus qui l. 3. c. 28. in arteriacis affectibus, ſimpliciter eos intelligere videtur, ſic exponente Goupylo illius interprete, qui ægre reijciunt: & ſane his abſolute poſitis vocibus, ἀναγωγὴ, ἀνάπτυσις, ἀναφορὰ, citraque adiectionem vllam, ſolent Græci, non tam ſanguinis reiectiones intelligere, quam quorumuis præter naturam, in pectore, aut pulmonibus contentorum humorum, purulentæque illuuiei, quæ per os educi debeant, adeo vt quos l. 2. τῶν ὑγιειν. & in libris de materia medica, paſſim ἀναφορικοὺς Dioſcor. appellat, merito vitioſa reijcientes interpretur Hermolaus Barbarus, melius ſane quam Cornarius, authoris mentem aſſequutus; quæ quamquam ſic habent, non me tamen fugit pleroſque authores, vocem hanc ad cruenta ſputa ſignificanda vſurpaſſe; ſic Serapio ad ſanici reiectionem ex pectore eam contraxit, ſed & αἵματος vocabulũ etiam plerique huic voci adiecerunt: Quantum vero ab hæmoptoicis differant Anaphorici docet vel ipſum pharmacorum, quæ adhibentur, diſcrimen.

Ἀναφώνησις. vociferatio. Eſt vehementior exclamatio, pectus & vocis organa exercens, inque ijs calorem natiuum excitans, corporis ſolidas partes corroborans, excrementa attenuans & repurgans. Hæc fere ei ſuccedunt commoda. Itaque anheloſis, recta ceruice ſpirantibus, tabidis, purulentiſque conuenientiſſima eſt, ac veteribus pectoris & dorſi doloribus, raucitatique, quam humiditas excitauit, medetur. ad hæc febribus quartanis. lentum enim & concretum humorem diſſipat, & ventriculi humiditatem, quam priuatim quartana ſolet inducere, expellit. Cæterum qui eo exercitationis genere vti cupit, aluum prius exonerare, deinde infernas partes ſenſim fricare, poſtea deambulare & moderate primum loqui, mox paulatim vocem intendere, poſtremo vociferari & exclamare debet. Sic plurimo aere inſpirato pectus diſtenditur, corporis meatus aperiuntur, totaque corporis moles intenditur. inde ſputa multa prodeunt, pituitoſa vacuantur, calor accenditur. Verum diligenter cauere oportet, ne crudi aut corrupti humores in corpore redundent, neue caput infirmum ſit, aut male affectum, ne tanta vocis contentione repleatur vaporibus & offendatur. Ea quidem ex Antyllo omnes fere poſteriores medici decerpſerunt: permulta vero etiam alia Oribaſius lib. 6. collectorum medicinalium.

Cælius Aurelian. lib. 1. τῶν χρον. c. 1. ἀναφώνησις vocis exercitium dixit, hæc eadem interdum ἀνάγνωσις & ab Aretæo φωνασκία vocatur: cuius exercitationis ſi commoda & incommoda ſcire voles, quantique fuerit vſus apud veteres, docebit te doctiſſimus Mercurialis 3. art. Gymnaſt. c. 7. & lib. 6. c. 5. qui hæc fuſe & ampliſſime enarrauit.

Ἀναχελύζεσθαι. ructare apud Hippocr. hoc eſt, διὰ τῆς χέλυος, τουτέστι τοῦ στήθους, τὴν ἀναφορὰν τῆς ἐρυγμάτων ποιεῖσθαι. Ructus enim fit, cius materia humoreque per chelyn, hoc eſt pectus, in os ſublatis. Annotat Nicandri interpres in Alexipharmaca.

Ἀνάχρεμψις Heſychio Ἀνάβηξις, ſcreatus: Galenus interpretatur κάθαρσιν διὰ φάρυγγος, purgationem per fauces, addit Philotheus, & per aſperam arteriam. Proprie tamen, dicitur de eo perſtrepente conatu, qui fit dum è faucibus, aliquid renitens expurgare nitimur, in quo vt docuit Gal. 4. de loc. affect. differt ἀπὸ τοῦ ἀποπτύσματος à ſputo, quo ſimpliciter, quæ in ore ſunt exſpuuntur Hippocr. tamen Aphor. 47. l. 4. & 7. aphor. 65. ἀπόχρεμψιν, quæ eſt idem quod ἀνάχρεμψις, generaliter ſumpſit tam pro ſcreatu quam pro exſpuitione ſimplici: eſt autem vox hæc fictitia ab obſtrepero & aſpero ſono qui fit in ſcreatu, ſic & vox ſcreatus apud Latinos.

Ἀναψύχειν. duo ſignificat, Refrigerare, & recreare ſeu reficere: heſychius idem eſſe inquit quod ῥιπίζειν, euentilare, & ἀναψυχὴν interpretatur παραμυθίαν id eſt ſolatium: hinc metaphora quadam eleganti Galen. apud Hippocr. lib. de fracturis, ἀναψύχειν ἐπὶ τοῦ γυμνοῦσθαι, id eſt nudari dici ſcribit, hoc eſt detracto vinculo fracturis idoneo, in vlceris curationem incumbere, quod ἀναψύχεσθαι τὸ ἕλκος dicitur lib. de fracturis, ceu relaxatis vinculis, & expurgato pure notriatur vlcus & recreetur ſicut & illi perfrigeratione accedente, quando nudatur; hinc Erotianus ἀναψύχειν, γυμνοῦν, hoc eſt nudare exponit.

Ἀνθενὰρ. dicitur à nonnullis τὸ οἶδος χειρός. hoc eſt ea pars manus quæ poſt cauam eius partem ante metacarpium iacet.

Ἀνδράχνη. portulaca herba eſt duûm generum. Vna in hortis emicat, cauliculis teretibus, in altum erectis, lente vergentibus in puniceum, folijs pinguibus, à tergo candidis, guſtu ſubſulſo, ſemine nigro, in berbaceis calycibus collecto: altera ſua ſponte in vitibus naſcitur, & ternis quaterniſue coliculis in terra ſeſſilibus ſerpit, cultaque latius euagatur folio carnoſo, verum turbinatiore, cætera priori conſimilis. Vulgus Gallicum has tum porcellinam tum porpierum appellat. Refrigerat tertio exceſſu, humectat ſecundo. quamobrem cauſo laborantes ventriculo impoſita iuuat, & fluxiones repellit. lentore ſuo ſtuporem ex acidis contractum corrigit, ob adſtrictionem vero inteſtinorum torminibus & alui profluuijs medetur. Eſt autē & alia quædam aſcititia portulacæ ſpecies quam ἀνδράχνην ἀγρίαν appellant, ſed eiuſdem cum τῷ ἀειζώῳ, id eſt, ſedo, generis. eſt enim tertia eius ſpecies, Dicitur & hoc nomine à quibuſdam πεπλὶς ſiue πέπλιον, vt vocauit Hippocrates.

Ἀνδρογονία. dicitur apud Hippocr. Per viros generis ſucceſſio.

Ἀνδρόγυνοι. vide Ἑρμαφρόδιτοι. Sunt autem inquit, Plin. l. 8. Ἀνδρόγυνοι populi in Affrica vtriuſque naturæ, inter ſe vicibus coeuntes, quibus dextra mamma virilis erat, ſiniſtra muliebris, hi aliter γυνάνδροι vocātur & ἑρμαφρόδιτοι, ab Hermaphrodito Mercurij & Veneris filio, qui cum nympha Salmacide confuſum ſexum habuiſſe fertur: Ἀνδρόγυνοι, etiam appellantur, quibus exciſa ſunt genitalia, qui & ἀπόκοποι & γαλλίδες, & ἡμιγύναικες & ἡμίανδροι dicuntur.

Ἀνδραποδοκάπηλοι, & Ἀνδραποκάπηλοι māgones de quibus pluribus in locis Gal. ſic vero dicebātur antiquitus, illi qui infātes in caniſtris, pueros, puellas, ſeruos, Eunuchos, alioſq. homines, non libidinis ergo vt lenones, ſed alterius cuiuſdā operis gratia venales habebant; hi autem quo vendibilior merx foret, totis viribus corporum pulchritudini ſtudebant, vnde apud Gal. legimus eos conſueuiſſe facies puerorum ſucco ptiſanæ, farina fabacea, nonnunquam nitro, quæ detergerent & lucidiores redderent, abluere, nonnumquā emaciatorum nates virgis percutere, atque picare, quo habitiora & craſſiora corpora euaderent; aliquando puellarum coſtas arctiſſimis faſcijs conſtringere, vt pectoris amplitudo, ſimulque coxarum altitudo, latitudóve (qui ſolet eſſe mulierum decor) augerentur, quandoque variis modis pilos è genis, alijſque partibus vellere, quo iuniores atque venuſtiores, qui erant vendendi, apparerent; illis olim Romanorum Ædiliū edicto cautum fuit, vt titulos ſingulis ſeruis venalibus adſcriberent, quo emptor recte intelligere poſſet, quid morbi vitijve cuique ſeruo ineſſet, atque inde ſeruns vitioſos aut morboſos poſſe andrapodocapelo venditori redhiberi, ſtatuerunt veteres Iuriſconſulti.

Ἀνδρόσαιμον. frutex eſt hyperico ſimilis, gracilibus feſtocis, rubentibus ramis, folijs effigie quidem rutæ, ſed doplo triploue maioribus, & cum teruntur, ſucco ſanguineo manantibus complures alas habet in cacumine, vtrinque expaoſas pinnataſque, circa quas flores puſilli, lutei, & in calyculis ſemen veluti nigri papaueris, lineis

diſtinctum. Eius ſemen purgat, folia deſiccant. Galen. τὸ ἀνδρόσαιμον duplex ſtatuit: vnum, ἀπύρετον ſiue ἀπυρετώδης (nam reuera τὸ ἀνδρόσαιμον differt ἀπὸ τοῦ ἀσκύρου, etiamſi multa habeat τῷ ἀσκύρῳ ſimillima) alterum Διονυσιάς eſt: quorum tamen vtrique pares vires tribuit. Dicitur ἀνδρόσαιμον quod eius folia confricata digitis ſimilem humano ſanguini liquorem remittant. Vncatur etiam à quibuſdam hyperici flos luteus leucoio ſimilis, qui digitis attritus, ſanguineum ſuccum remittit: qua ex cauſa ἀνδρόσαιμον cognominatur.

Α'νδρόσαιμον etiam à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀστραπτουλίς, authore Dioſc. quod vbi adoleuit, ſi ramulus vel folium ab ea auellatur, profluit è vulnere cruentus humor: eamque ob cauſam etiam φόνος à Theophraſto dicta eſt.

Α'νδρόσακες. eſt herba alba, amara, ſine folijs, folliculos in capitulis continens, & in ijs ſemen. Naſcitur in maritimis Hiſtriæ. Acris eſt, diſcutit, exſiccat, & ſuo ſemine vrinam hydropicis mouet. Podagris vtiliter illinitur. Viris remedia ſuo nomine pollicetur, quaſi ἀνδρεῖ ἄκος φέρουσα, hoc eſt, homini remedium adferens.

Ἀνδρῶσθαι, καὶ Ἀνδρωθῆναι. apud Hippocr. lib. de arte ſignificat in virum euadere, & virilem ætatem attingere, etiam cum viro coniungi, & cum viro concumbere lib. περὶ παρθενίων, vnde ἀνδρωθεῖσαι γυναῖκες dicuntur quæ nupſerunt, & viro iunctæ ſunt.

Α'νδρώνιον, ſiue Ἀνδρώνειος τροχίσκος. nomen eſt paſtilli ab Androne medico compoſiti, quem Paulus inter vehementia medicamenta recenſet, & τῷ ἄνθρακι imponit lib. 4. c. 25. Eodem etiam vtitur ad herpetem eiuſdem lib. c. 20. Conſtat his, vt ipſe ſcribit, Squamæ æris drach. XII. æris vſti, ſalis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum drach. VIII. Excipienda ſunt vino ſufficienti. Deſcribitur & à Corn. Celſo Ἀνδρώνιον, pari quidem facultate, ſed diuerſa paulo materia. Ait enim ex his conſtare, Alumine ſciſſili, ſquama æris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy, quæ per ſe cõtrita miſtaque, rurſus paulatim adiecto vino auſtero teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Aetius Α'νδρώνιον paſtillum deſcribit lib. 14. multum ab his differentem, & materia & ponderibus.

Quem valere inquit ad vlcera fluida, tonſillarum fluxiones, inflammatas Columellas, & extrinſecus ſub mentũ illini: facere etiam ad pterygia oculorum, & glandularum circa inguina inflammationes incipientes, & callos fiſtularum exterere; ipſum etiam ad ruptos inteſtinorum abceſſus infundit per clyſterem; ſi febris quidẽ adſit cum aquæ cyathis octo, ſi non adſit, cum vino: Habetur & alia paſtilli Andronij deſcriptio, ſed diuerſa apud Gal. l. 5. κατὰ γένη. c. 11. & alia etiam c. 12. eiuſdem libri.

Α'νεβήξατο. tuſſiendo expuit, apud Hippocratem.

Α'νειλήματα. οἱ στρόφοι, hoc eſt, tormina apud Hippocratem.

Α'νειλιχθῶσι. id eſt, ſurſum verterint & conuoluerint, apud Hippocr.

Sed exponenda vox hæc videtur paſſiue non actiue.

Α'νειρυσθῶσι. euulſi fuerint. apud Hippocratem.

Α'νεκθέρμαντον ῥῖγος. Rigor dicitur qui diutiſſime perdurat, & à quo nullo modo vel ægre corpus incaleſcit, vt docet Gal. l. 6. Epid. comment. 1. part. 9. fit vero talis rigor vt plurimùm à frigidiſſima pituita, qualis vitrea eſt, interdum ex atra bile.

Α'νεκπύρωτον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Α'νεμίη. hac voce vim & lationis impetum ſignificat Hippocr. 2. Epidem. vbi ſpiritus motione quadam totum corpus pererrare dicitur, ſubuentaneos flatus dixit Fœſius, quando ſcilicet venæ, ſanguinis plenitudine diſtentæ facile rumpuntur, cui affectioni phlebotomiam eo loci præſcribit Hippocr. ſed de huius vocis interpretamento plura in ſequenti voce ἀνεμιῶδες.

Α'νεμόσφαιρος. dicitur à quibuſdam τὸ ξύλον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Α'νεμῶδες. apud Hippocr. pro ἐμπνευματῶδες vſurpari ſcribit Galen. in exeg. vocũ Hippocr. ita vt ἀνεμίη, de qua ſupra, idem ſit quod ἐμπνευμάτωσις, quæ flatuoſo ſpiritu, ſub cute vel membranis, cum oſſa tũ muſculos veſtientibus oberrãte fit, propterea neceſſe nõ fuit Cornario ἀνεμίην interpretari vẽtoſitatem flatuoſã, ſed cogitare debuit Hippoc. ſect. 5. l. 2. Epid. impropriè vocẽ ἀνεμίης traduxiſſe ad venarum & arteriarum quæ in capite ſunt, oppletionem, quæ efferueſcente ſanguine inducitur, qualis in dolore capitis ab æſtu, & diarijs febribus ab eadem cauſa natis, percipitur, vt docuit Gal. ad finem libr. 1. de differ. febr. Itaque ſic habeto, ἀνεμίης nomine indicari dolorem capitis, qui venis & arterijs ſpiritu & vapore plurimo diſtentis inuadit, quem (ſi verbum verbo reddere velis) ſubuentaneum appoſite nominaueris, appellatione ducta à turbulento aeris motu, circa terram vltro citroque commeantis, quem ſiue ἄνεμον ſiue πνεῦμα voces nihil errabis.

Α'νεμώνη. herba eſt duplex: vna ſylueſtris, altera in cultis naſcitur. Sed & huius plures ſpecies. aut enim phœniceum florem habet, aut candidum, aut lacteum, folia coriandro ſimilia, ſed tenuioribus prope terram inciſuris. Cauliculi exiles & lanuginoſi, ſuper quos flores exeunt vt papaueris, & in medio capitula coloris nigri aut cærulei. Radix oleæ magnitudine eſt, aut paulo etiam grandior, & geniculis quibuſdam diſtinguitur. Sylueſtri vero amplitudo per omnia maior eſt, folia latiora durioráque, caput oblongius, flos puniceus, tenuia & multa radicum capillamenta. flos nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante, vnde & nomen accepit. Ob eandem etiam cauſam flos adonij herbæ, quæ abrotoni genus eſt, ἀνεμώνη dicitur:

Ouid 10. Metamorph. ſic de flore anemones.

Namque male hærentem & nimia leuitate caducum, excutiunt ijdem qui præſtant nomina venti, Marcellus Virgil. ſuis in Dioſcoridem commentarijs libr. 2. cap. de anemone, docet nomen Anemones fuiſſe vagum, communéque multis quondam & plantis & floribus, fuiſſẽque ab antiquioribus, diuiſum totum hoc genus in coronarias, ſcilicet & medicas anemonas.

Vim autẽ habet omnis anemone acrẽ abſterſoriã attractoriã, anaſtomoticam, pituitam euocat, lepras tollit appoſita, & lac in mãmas prolicit. Ex ea emplaſtrum fit quod δι' ἀνεμωνῶν dicitur, emolliens, diſcutiens, contrahens, ſiccans, ac dolorem mitigans. Deſcribitur ab Aetio lib. 15. c. de emplaſtris cruentorum vulnerum glutinatorijs.

Ἄνεος. ſignificat apud Hippocratem tum mutum,

tum mente perculſum.

Ἀνείκτων. ἀδιασείστων, hoc eſt, inconcuſſorum, apud Hippocratem.

» Vide ἄρτος ἀνήρικτος & infra ἀνηρίκτῳ.

Ἄνεσις. remiſſio, idem quod ἡ παρακμὴ: ab Aetio de-
» finitur lib. 5. cap. 9. particularis exacerbationis
» temporaria quies ſymptomatum corpori coin-
» cidentium; quæ eodem authore duplex eſt, alia
» enim ſyncera, quæ interuallum dicitur, ſicut in
» ijs morbis, qui per circuitum quemdam exacer-
» bant, velut in tertiana, quartana, quotidiana,
» capitis dolore, morbo comitiali, arthritide &
» ſimilibus, in quibus quies adeſt exacerbantium
» ſymptomatum: Alia inſincera eſt & non pura,
» quæ innoteſcit ex ſymptomatum diminutione,
» quemadmodum in continuis maxime febribus
» contingit, illis enim ante abſolutā morbi ſolu-
» tionem non contingit pura remiſſio, declinatio-
» nem enim prioris poſterior exacerbatio excipit.

Ἀνεστομωμένον πῶμα. vide πῶμα.

Ἀνεστομωμένων ὑποχεῖσθαι vide ὑποχεῖσθαι.

Ἀνεταραγμένα. hoc eſt, perturbata, apud Hippocratem. dicitur autem de vrinis.

Ἀνεύρυσμα. eſt tumor tactu blandus, cedenſque digitis, à ſanguine & ſpiritu ab arteria aut vena profuſis excitatus. Profunditur autem ſanguis ille duobus modis. ab interna quidem cauſa, vaſe per ἀναστόμωσιν adaperto, ab externa vero, vaſe intus rupto, cute integra manente: id quod accidit in gutture (vnde βρογχοκήλη oritur) in pectore, in inguinibus, in articulis, tum propter vehementem ſpiritus compreſſionem, quo diſtenta vaſa diſrumpuntur, tum propter fortiorem motum, vel vaſe vnà cum ſuperpoſita cute diuiſo, ſiue caſu, ſiue chirurgi venam ſecantis imperitia, vbi pro vena arteriam vulnerarit. Nam ſi, antequam arteria coaleſcat, aut cicatricem admittat, vel carne contegatur, exterior cutis cicatricem duxerit, ἀνεύρυσμα vitari non poteſt. Sanguis enim & ſpiritus paulatim excreti ſub cute colliguntur, tumoremque illic excitant interdum magnum, alias paruum, pro ſpatij in quod exciderint amplitudine, ſed eiuſdem cum reliqua cute coloris, & nullo cum dolore. Mollis ille eſt, & ſpongiæ inſtar laxus, ceditque digitis, quorum appreſſione facile vltro ſe recipit, maxime in mento, atque vbi ſine vulnere ἀνεύρυσμα conſtiterit. Nam quod vulnere, & cute poſtea coaleſcente factum eſt, non perinde molle eſt quoniam plus in eo ſanguinis quam ſpiritus affuſum ſit, qui in grumos coiens tumorem digito minus cedentem reddit: qui tamen ſi intra vas etiam videatur reuerti, nec ſtrepitum nec ſonum edit, quemadmodum illud quod per arteriæ anaſtomoſin prodijt, in quo plurimum ſpirituoſi ſanguinis ineſt. Hoc enim diſcrimine duæ illæ ἀνευρύσματος cauſæ diſtinguuntur. Cui & alia accedit differētia, quod natum ex anaſtomoſi prolixius profundiuſque ſit: quod autem à vulnerato vaſe eſt, magis rotundum ſit, & minus alte deſcendat. Cæterum quum ἀνεύρυσμα omne non niſi difficillimam curationem admittat, nullam prorſus recipere dicuntur, quæ gutturi & capiti obuenerint. Siquidem per ſectionem ſanguis affatim erumpit, & vna vitalis ſpiritus, vt æger ſæpe in medicorum manibus deficiat. Dicitur ἀνεύρυσμα ἀπὸ τοῦ ἀνὰ καὶ εὐρύνειν, non autem ἀπὸ τοῦ νεύρου & α priuatiua particula, ſicut quidam male exiſtimarunt, vertentes Latine eneruationem.

Ἀνήθινον ἔλαιον. anethinum oleum. Eſt oleum ex anetho confectum, quod in duplici vaſe coquēdum eſſe Galenus conſulit lib. 4. ſanitatis tuendæ. Tale autem calidum eſt in primo gradu & vere anodynon, rarefaciens, diſcutiens, diſſoluens & euacuans.

Ἀνηθίνη. ἡ malagmatis, vel epithematis nomen eſt «
deſcripti à Paulo l. 7. c. 18. «

Ἀνηθίτης οἶνος. vinum anethinum ſiue ex anetho factitium; anethi maturi. recentis, cribratique drach. ix. in linteolo colligatis, & in muſti amphoram demerſis. Somnificum hoc eſt, mouet vrinam, & cibos concoquit.

Ἄνηθον. anethum. frutex eſt ſeſquicubitali proceritate, multicaulis, ramoſus, exilitate folij in ſtaminis prope modum extenuata, luteolo floſculo, ſemine lato & quaſi foliato, radice lignoſa; neque adeo prolixa, neque multis ſubnixa fibris, vmbella fœniculi, cui cognatum genus videri poteſt. Calfacit ſecundo ordine intenſo, ſiccat initio ſecundi ordinis. ſomnum conciliat.

Ἀνήτης. ἄνευ ἄτης. illæſus & carens moleſtia, apud Hippocr.

Ἀνηρίκτῳ. non diuiſo in minuta, ſed ex farinæ craſſioribus partibus compoſito, apud Hippocratem. vt exponit Gal. 10 exeg.

Idem quod ἀνήρικτος ſupra, id eſt ὁ μὴ ἐρικτὸς, «
ſiue ἐρηριγμένος, qui freſus fractuſque non eſt, mo- «
la nimirum aut piſtillo: & apud Hippocr. lib. περὶ «
παθῶν legitur ἀνήρικτος ἄρτος, qui nimirum eſt ex «
tritico ſeu frumento ἀνηρίκτῳ, ideoque ei oppo- «
nitur ibidem ἄρτος ὁ καθαρὸς τῶν ἀλεύρων, qui è pu- «
ra farina eſt: itaque in lexico Galeni legendum «
ἀνηρίκτων (vel ἀνηρίκτων) ἀδιασείστων, inconcuſſo- «
rum non cribratorum, non perpurgatorum in- «
cerniculo: ex conſequente enim ἀνήρικτος intel- «
ligitur non cribratus perpurgatuſque incerni- «
culo, quia cribrari nequit, quod freſum fractum- «
que non eſt mola, vel piſtillo. «

Ἀνθέλιξ. pars auriculæ oppoſita τῇ ἕλικι. Cum ergo ἕλιξ in auricula dicatur extrema eius ora, ἀνθέλιξ erit ea auriculæ portio media, quæ extat, & cauitatem eius attollit. Eſt autem in medio τοῦ ἀνθέλικος cauum, quod κόγχην vocant.

Ἀνθέμιον dicitur à nonnullis ὁ ἀμάρακος, authore Heſychio.

Ἀνθεμίς. herba eſt topiaria, trium generum, palmi altitudine, ſurculoſa, cauliculis exilibus, folijs anguſtis & minutis, luteo ſemine, capitellis primum virentibus, mox luteis, quæ per ambitum circundantur floſculis vel melinis, vel candidis, vel purpureis. Nam ſolo flore tria eius genera diſtinguuntur, tametſi eum qui coloſſinus eſt, foliorum fruticiſque amplitudine maiuſculum eſſe volunt, atque proprie ἠράνθεμον appellari. Vulgo camomilla dicitur. Calfacit & ſiccat primo ordine: præterea facultate tenui, diſcuſſoria, laxanti & odorata conſtat.

Ἀνθεμίς. à quibuſdam dicitur ἡ ἀργεμώνη, vt habetur apud Dioſcor.

Ἀνθέμιον ἢ ἄνθεμον.

Sed & ἄνθεμον Latinis nigella dicitur expo- «
nente Gaza, & ἄνθεμον φυλλῶδες, nigella folioſa «
apud eundem, Plinius quoque huius herbæ no- «
men agnoſcit, ſed tamen Anthemum lib. 3. cap. «
28. aliter deſcribit, quam Theophr. l. 7. cap. 13. «
quod enim Theophraſtus eo loco Anthemo «

adſcribit, id Plinius l. 21. c. 17. Anthemidi tribuit.

Ἀνθερεὼν. mentum, ὁ ὑπὸ τὸ γένειον τόπος, ſeu faciei pars in qua barba naſcitur, & quaſi effloreſcit, παρὰ τὸ ἐκεῖ ἐξανθεῖν τὰς τρίχας, vt cùm alij Grammatici & lexicographi tradunt, tùm Pollux lib. 2. ſcribit enim τὸ ὑπὸ γένυι σαρκῶδες, ἀνθερεῶνα nominari, ἀπὸ τοῦ τρίχας ἀνθεῖν, quod ibi pili effloreſcant: Suidæ ἀνθερεὼν etiam λάρυγξ dicitur. quo cum facit Cœlius quoque Aurelian. ſic ſcribens Chronic. lib. 1. c. 3. Ex vtraque parte gutturis quam Græci ἀνθερεῶνα vocant, nos tumam: & acutor. morb. li. 3. c. 3. Gutturis vel tonſillatum vicinitati quam Græci ἀνθερεῶνα vocant: Nonnos etiam pro ore poſuit κατηχηνεῶνα.

Idem Suidas ἀνθερεῶνα eam eſſe partem inquit quæ mento ſubeſt, carnoſa videlicet, & quæ λευκανία dicitur alio nomine.

Ἀνθέρικος. aſphodeli fructus, & ſecundum alios aſphodeli caulis, hoc enim in dubio ponit Euſtath. & quidem pro aſphodeli caule & ſcapo vſurpaſſe legimus Hippocr. In Coac. prænot. dum aſphodeli caulem mandi iubet ad explorandam Caluariæ fracturam; ſimiliter eiuſmodi caulem vocauere Theophraſtus, & fere Græci princepſque Pythagoras, & illum quidem cubitalem, & ſæpe duùm cubitorum, ſic referente Plinio libr. 21. c. 17. Dioſcoridi ἀνθέρικος etiam Aſphodeli flos dicitur, vt & cæteris Græcis, Varino & Heſychio, qui ἀνθέρικον non ſolum eſſe dicit τοῦ ἀσφοδέλου καρπὸν, ſed & βοτάνης εἶδος, herbæ ſpeciem qoam quidam eiuſmodi eſſe tradiderunt, vt manibus velli ſicut linum neceſſe habeat, quod meti non queat, deqoe ea factum eſſe prouerbium ἀνθερίκων θέλγειν: Cæterum pro ἀνθέρικος etiam ἀνθέριξ dicitur eodem pene ſignificato, dequo in ſequentibus.

Ἀνθέριξ. viciſſim apud authores nonnullos vſurpari legimus pro ἀνθέρικος; ſiquidem ἀνθέρικας Heſychius, Theocritus & Herodotus, authore Suida, vocant Aſphodeli caules, qui & Heſychius, ἀνθέρικα non ſolum eſſe dicit τοῦ Ἀσφοδέλου καρπὸν, ſed & illud iam à me ſupra commemoratum τῆς βοτάνης εἶδος: Theocriti quoq; Scholiaſtes Ἀνθέρικα ἀσφοδέλου καυλὸν eſſe dicit, ἀνθέρικον vero καρπὸν. Idill. 1. idem & Heſiodi Scholiaſtes: Porro Ἀνθέριξ etiam ariſtam ſignificat, partem ſcilicet in ſpica primam ſummamque, ſummum, vt vertit Eraſmus, ſpicarum faſtigium, τὰ τῶν σταχύων ἄκρα, & τὰ ἐν τοῖς στάχυσι κέντρα vocauit Heſychius.

Ἀνθήλη. eſt flos cannæ quæ calamus phragmites dicitur, qui in lanuginem pappum vocatam euadit. Hunc maxime vitandum eſſe monet Galen. quod ſi in aures forte incidat, adeo tenaciter adhæreat, vt auelli non poſſit, & ſæpe ſurditatem inuehat.

Hæc autem ἀνθήλη apud Dioſcor. lib. 3. dicitur ἄνθος ἀποπαππούμενον, id eſt, flos euadens in lanuginem pappum vocatam, à quibuſdam panicula exponitur, & eſſe dicitur in frugibus quibuſdam, vt milio & panico, ſicut & in plantis noonullis lanoſus flos quidam quaſi in ſumma arundine per Autumnom floret.

Ἀνθηρά. eſt genus aridi medicamenti ex metallicis præſertim compoſiti, quæ & florido colore ſunt, & eundem medicamento magna ex parte inducunt. Eiuſmodi multa medicamenta à Scribonio Largo ad gingiuarum fluorem, à Galen. ad dentium dolorẽ & oris vlcera, à Celſo etiam lib. 6. cap. 11. & à Paulo Ægineta deſcribuntur. In quibus etſi pleraque præter metallica continentur, metallica tamen eorum pars maxima ſunt, vt chalcitis, aluoien ſciſſile, & præcipue ſandaracha, quam in omnibus Antheris admiſtam inuenies. Et ab ea forte Ἀνθηρὰ dici potuit, ſiquidem τὸ ἀνθηρὸν Heſychius τὴν εὐανθηρότητα interpretatur. Itaque putare τὴν ἀνθηρὰν à floribus roſaruoi dictam eſſe, ſicut putauit Manardus, vanum eſt. Pleraſque enim eiuſmodi compoſitiones videre licet, in quibus nihil roſarum habetur, neque à quoquam partem vllam roſæ ἀνθηρὰν dictam eſſe reperies.

Sic quidem Aetius lib. 8. Ἀνθηρὰν compoſitionem habet, quâ ad putrefacta & abceſſus gingiuarum ſicca vti iubet, ad cruſtas vero cum melle, & in ipſa quidem compoſitione roſas addi poſſe ait, ſed non recipit, ſicut etiam Gal. eandem referens lib. 6. κατὰ τόπ. cap. 2. adeo vt Ἀνθηρὰ παρὰ τ' ἄνθους τ' ῥόδου, appellata videri nequeat, cum roſatum flores pro vtentis arbitrio, vel admitti vel relinqui poſſint, Paulus quidem lib. 7. cap. 13. pharmacum. Ἀνθηρὰν habet pene idem quod Aetius, additiſque roſarum floribus: E contrà Galen. lib. 5. τ' κατὰ γένη c. 13. inter arida ab Andromacho prodita, recenſet duas Antheras compoſitiones, alteram qua ſe vti dicit, alteram Magni medici, ſed in neutrâ roſarum flores admiſcentur, vnde palam fit hæc medicamenta, non à roſarum floribus ἀνθηρὰ, id eſt florida eſſe nuncupata, ſed à florido colore quem præ ſe ferunt, maxime ex ſandaracha, quam omnes omnium antherarum deſcriptiones admixtam habent.

Sunt autem omnes αἱ ἀνθηραὶ aridæ, & inſtar polueris vlceribus ſiccandis olim aſpergebantur, non ijs modo quæ in ore eſſent, ſed aliarum etiam partium, & dentium doloribus, & oculorum fluxionibus. Aliquando vero melle, vel vino, vel mulſo excipiebantur, miſcebantur, & illinebantur, vt docet Galen. libr. 5. methodi medendi, de vlcerum oris curatione diſſerens. Nec tamen inde colligi poteſt ſtructuram earum non ſiccam fuiſſe. Geminus enim erat τ' ἀνθηρῶν vſus, modo ſiccarum, modo cum aliquo liquore miſtarum, cum tamen ſicca ſemper ſpecie conſtruerentur & ſiccæ reponerentor.

Ἀνθηρά. Ocularij medicamenti nomen eſt quod oculis illinitur, deſcribitur à Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7.

Ἀνθηρὸς. ἐξέρυθρος. hoc eſt valde rubens Hippocrati in prorrher. ſect. 2. & in Coac. quod fieri inquit Gal. capite calidorum humorum copia repleto; & apud eundem 6. Epidem. ἀνθηρὰ πτύσματα, τὰ ἐρυθρὰ καὶ ὕφαιμα dici ſcribit Gal. ſputa rubra & ſub cruenta, quæ in pleuriticis & peripneumonicis cernuntur, vt inquit libr. de rat. vict. in morb. acutis.

Ἀνθινὸν ἔλαιον. oleum liliaceum apud Hippocrat. quod & ſuſinum vocatur.

Vt exponit Gal. in exegeſi vocum Hippocratis.

Ἄνθινον μύρον. Vnguentum apud Hippocratem, quod & ſuſinũ & liliaceum vocatur, differtque ab oleo liliaceo varia aromatum miſtora.

Gal. in exegeſi: videtur autem ἀνθινὸν μύρον dici poſſe, inquit Hermolaus, omne vnguentum quod ex floribus componitur, Lilio, narciſſo, roſa & iride.

Ἀνθινὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif-

ferentiæ explicantur: Sed hîc notandum quod etſi in Græcis editionibus legatur ἀνθίνας οἶνος, vt ἀνθίνος οἶνος, poſſe tamen legi ἄνθινος, vt apud Heſych. & Suidam proparoxitonως, nam & Hippocr. ἄνθινον κυκεῶνα dixit 2. de morbis. Sed & ſcribitur ἀνθινὸς per ει vt ὑγιεινὸς.

Ἄνθος. Græcis vetuſtioribus ſimpliciter florem ſignificat, Poſteriores autem, nimirum Actuarius, & Nicolaus, haud dubie Roriſmarini coronarij florem, κατ' ἐξοχὴν ita nominarunt, hinc apud Nicolaum Antidotus δι' ἀνθῶν, quæ ſic appellator à Roriſmarini coronarij floribus. Sed ἄνθος non modo florem Hippocrates appellat, quin & interdum ſemina vt l.2. περὶ γυναικ.; & in Coacis prænotionibus Ἄνθεα vocat τὰ ἐρυθήματα rubores, & ſimiliter pro æris flore apud eundem crebro vſurpatur.

Ἄνθος χαλκοῦ. vide χαλκοῦ ἄνθος.

Ἄνθος χροιᾶς. flos coloris, hoc eſt viuidus color & ſanguineus, apud Trallian. lib. 12. c. 4. quem, dū deperditur, notam inquit eſſe hecticæ febris in maraſmodem tranſeuntis.

Ἀνθοσμίας οἶνος. vinum vocarūt cui floribus iniectis odor conciliatus eſt, ex ἄνθος & ὀσμή, vide in voce οἶνος vbi inſignes vinorum differentiæ explicantur.

Ἀνθοῦντες. Hippocr. idem quod ἀκμάζοντες, inquit Erotian. à verbo ἀνθεῖν, quod eleganti tranſlatione nihil aliud quam morbi vigorem ſtatumque ſignificat, in quo vis morbi maxime enitet, qood ἀκμάζειν dicit Hipp. atq; ἐκλάμπειν, cum vigor ipſe maxime elucet, quo etiam referri poſſunt non aliena admodū tranſlatione, αἱ τῶν παίδων ἐκλάμψιες, puerorum effulgeſcentiæ in 6. Epid. ſic etiam legimus lib. 2. Epidem. περὶ τὰς ἀρχὰς σκεπτέον τῶν νόσων, εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ, circa principia morborum conſiderandum ſi ſtatim vigent, atque huius vocis idem vſus paſſim apud Hippocratem reperitur.

Ἀνθράκιον. carbunculus, & vt apud Latinns, ſic apud Græcos, interdum gemma per hoc nomen diminutiua forma poſitum ſignificatur.

Ἀνθρακίτης. lapis [illegible]: ſic dictus quod extincti carbonis ſpeciem referat.

Ἀνθράκωσις, carbunculatio, tumor eſt qui non modo corneæ adnaſci ſolet, & adnatæ membranæ communicari, ſed ipſis etiam palpebris, Celſus Carbunculum vocat lib. 6. cap. 6. Apud Paul. ſic dicitur ὁ ἄνθραξ τῶν ὀφθαλμῶν, qui alias oculi bulbo, alias palpebræ accidit, maligna vlceratione quæ interdum perambulat; Aetius Tetrab. 2. ſerm. 3. c. 30. ex oculi carbunculo ſequi inflammationes ait, atque dolores graues, adeo vt oculos ſibi deuri putent; ex illo inſuper effluere acre quiddam & mordax, quod cruſtam inducit, morbumque vicinis locis infert, atque ille ibidem plura.

Ἄνθραξ. carbunculus. Eſt vlcus cruſtoſum à ſanguine in atram bilem conuerſo & inferueſcente excitatum, & à puſtula ambuſtis conſimili, vel ſine hac etiam incipiens. Inter initia qui hoc malo laborant, particulam omnino ſcabunt, vnde puſtulæ nunc plures nunc vna erumpunt, milij ſeminis modo exiles, quibus ruptis cruſta ſuperinducitur, velut à candenti ferro, modo cinerea, interdum nigra, ſimulque cum ima radice adhærens & quodammodo affixa, non ſine roſione: reliqua autem caro circumpoſita magno feruore prædita eſt & nigreſcit, atque inſtar bituminis & picis reſplendet: id quod exquiſitæ atræ bilis indicium eſt febris longe vehementior quam ab igne ſacro excitatur. Cæterum qui ἄνθρακες iuxta carnem conſiſtunt, cito abolentur: qui vero membranas neruoſque occupāt, diutius permanent, lueṁque ſubiectis corporibus impertiunt. Nam qui in capite conſiſtunt, collum, ceruicem, pectus, brachia aut alas in conſenſum adducunt: qui vero ſunt in pudendis, crura inguinaque ſimul afficiunt: aliquæ vero partes etiam ſuppurantur, & dolorem ſentiunt maiorem quam pro ratione exigui affectus.

Cæterum videntur vocati à Romanis, ſiue Latinis carbunculi, à Græcorum anthracibus nonnihil diſſidere. Celſus enim lib. 5. c. 28. hunc ſenſu deſtitutum eſſe affectum, morbumue, ſiue affectam partem ait; Galenus autem 2. ad Glaucon. efferueſcentem, grauemque dolorem inferre volunt: Celſus in illo nonnunquam horrorem, aut febrem oriri, vel vtrumque ſcribit, his innuens haud quaquam ſemper adeſſe febrem, Galenus vero 14. meth. c. 10. & lib. de atra bile c. 4. ſic affectos neceſſario febricitare inquit, Sed & te fortean magis, hac in re ancipitem Plinius reddiderit, qui lib. 26. c. 1. hunc naſci inquit in occultis corporum partibus, & plerumque ſub lingua, duritie rubentem varijs modis, ſed nigricantem, capite alias lucido, non intumeſcentem, ſine dolore, ſine pruritu, ſine alio quam ſomni indicio, quo grauatos triduo aufert, qui & aliquando horrorem afferat, circáque puſtulas paruas, rarius feriens ſtomachum, faucéſque cum inuaſerit ociſſime exanimans. hæc Plinius; in exterioribus tamen partibus gigni carbunculum Hippocrates 2. Epid. Gal. 14. meth. c. 10. & 2. ad Glaucon. 1. & 6. Aphor. 45. & de tumorib. præt. nat. c. 7. & 1. de temper. c. 4. & lib. de atra bile c. 4. & Paulus lib. 4. c. 25. & Aet. lib. 14. c. 59. Cæterique deinceps medicis Græci tradiderunt: Sed & in Carbunculo dolorem grauem, & pruritum adeſſe Gal. pluribus in locis aſſeruit: atque eundem in tumorum numerum refert, quem à Plinius non intumeſcere dixit: Sed & dubitandi anſam præbet, quod Marcellus Romanus, Plinij æmulus, in lib. ſuo de medicam. c. 7. velut ab anthrace diuerſum carbunculum diſtinguit: hos autem nodos ſic fortean ſoluere poſſimus, ſi dixerimus, Celſum & Plinium, nō ipſum generice dictum anthracem intellexiſſe, ſed maligniorem quamdam anthracis ſpeciem, atque ceu ex venenoſo ſanguine genitam, quæ deſtructa quidem partis affectæ eſſentia, temperieque ſenſum quoque abolere conſueuerit, id quod in Gangrænam prius, deinceps vero in ſphacelum conuerſa phlegmone, atque etiam Cancer interdum efficere ſolent.

Ἄνθραξ. dicitur minij vena, ſiue gleba ex qua minium conficitur, ferreo vel magis ſubrufo colore, habens circa ſe rubrum puluerem. Cum foditur, vt ait Vitruuius, ex plagis ferramentorum crebras emittit lacrymas argenti viui, quæ à foſſoribus ſtatim colliguntur. Significat enim ἄνθραξ gemmæ genus nobiliſſimæ, quam Plinius carbunculum, vulgus à rubore & fulgore præſtanti Rubinum vocat. vt ſcribit Georg. Agricola. Vide ἄμμιον.

Ἄνθραξ. quoque vitium, morbumue quemdam ſi-

» gnificat, qui vitibus nonnunquam, alijſque ar-
» boribus contingit, dum ſyderis feruore, quod
» Caniculam appellamus, velut quodam vredinis
» carbone exoriuntur, vnde carbunculare ſeu car-
» bunculari dicuntur, vt docet Plin. lib. 18. c. 28.
» & lib. 12. c. 7. & lib. 17. c. 4. vbi ſyderationem
» vocat & Indorum lingua aborſum appellari ait.

Ἄνθραξ λιθώδης ἢ ὀρυκτός. carbo lapideus ſiue foſſilis. non videtur aliud eſſe quam γῆ ἀμπελῖτις ſiue φαρμακῖτις, ſiue foſſile bitumen. eruitur enim è terra niger & exiguis piceæ, carbonibus ſimilis, qualem ſe ex Cœleſyria plurimos aſportaſſe Gal. memoriæ prodidit.

Ἀνθείσκος. herba. Eadem erat, inquit Plinius, quæ & ſcandix, ſi tenuiora folia & odoratiora haberet.

Ἀνθρωπόμορφος. ſic dicta eſt à Pythagora mandragoras, cuius radicem hominis effigiem repræſentare falſo creditum eſt.

Ἄνθρωπος. homo. Quid ſit, notum ex philoſophis qui accuratiſſime eum ſunt contemplati. Nominis ratio multiplex traditur, alij διὰ τὸ ἔναρθρον ἔχειν φωνὴν quod articulata voce vtatur: alij ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν, τουτέστι λογίζεσθαι, ἅπερ ἕπεται. quod alia animalia nihil animaduertant nec conſiderent. Alij ἀπὸ τοῦ ἄνω ἀθρεῖν τουτέστιν ὁρᾶν. alij vero ἀπὸ τοῦ ἄνω ῥέπειν, quod vultus ad ſydera erectos tollat.
» Quod tamen hominis proprium non eſſe
» vult Galen. eſt & ἡ Ἄνθρωπος mulier Græcis.

Ἄνθρωπος. nomen eſt cerati quod vlcera vetera & maligna oborta in tibijs ſolum per ſe adhibitum ad cicatricem perducit. Recipit autem ſandycis lib. 1. olei dulcis lib. 11. coquuntur donec non amplius inquinent. Refertur ab Aetio lib. 15.

Ἀνθύλλιον ἢ

Ἀνθυλλίς. herba eſt duûm generum. vna folijs & ramis lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ramis rectis, folijs mollibus, radice tenui, oblonga ſalſuginoſis & apricis naſcente, guſtu ſubſalſo. Altera eſt chamæpity ſimilis ramos & folia, ſed aſperior, hirſutior, breuior: flore purpureo, odoris admodum grauis, radice erratici intybi. Vtraque vlcera perſiccat, ſed hæc quam illa efficacius abſtergit, & tenuior eſt. quare etiam comitialibus competit.

Ἀνθύλλιον. dicitur à quibuſdam ἡ ἀλσίνη, authore Dioſcoride.

Ἀνίατοι. Galeno dicuntur 7. κατὰ τόπ. c. 5. Corna-
» rio interprete, ijdem qui πηρωτοὶ & παραλυτικοὶ,
» qui tales ex diuturna podagra, aut Iſchiade & ar-
» thritide euadunt, cuius vocis ſignificationem
» innoteſcere ait ex lib. 9. c. 10. Aetij.

Ἀνίκητον. eſt nomen emplaſtri, ſic dicti quaſi ſit in-
» exuperabile, propter multas & admirandas eius
» virtutes, ad Critonem authorem refertur: eſt
» autem duplex: vnum ad achoras, quod refertur
» à Gal. 1. τῶν κατὰ τόπ. c. 8. aliud vero polychreſton,
» habeturque apud eundem lib. 6. τῶν κατὰ γέν. c. 2.
» hoc idem deſcribitur ab Aetio lib. 15. c. 6. à prio-
» re omnino diuerſum: eſt etiam eiuſdem nomi-
» nis emplaſtrum βάρβαρον, quod deſcribitur à
» Gal. 2. κατὰ γέν. c. 22. pluribus conſtans, & à prio-
» ribus illis omnino diuerſum.

Ἀνίκητον. etiam à quibuſdam dicitur τὸ ἄνηθον, vt habetur apud Dioſcor. communi omnibus alijs (vt ait Virg. Marcellus) quæ cibi appetentiam faciunt, appellatione.
» Hoc & docuit Plinius lib. 20. cap. 17. apud
» quem ἀνίκητον, exponit Dalechamp. quaſi medi-
camentis alijs omnibus præcellens. «

Ἀνισίτης οἶνος. vinum ex aniſo factitium: quo modo & ex anetho conficitur, vt ſupra retulimus. ſedat dyſuriam, & viſceribus commodum putatur, vt refert Conſtantinus Cæſar lib. 8. c. 4.

Ἄνισον. herba eſt Græcis, Latinis & Gallis aniſi nomine cognita, caule, ſolio, flore, muſcario fœniculo par, niſi quod multo minor eſt. Calfacit & ſiccat tertio ordine: hinc vrinam mouet & flatus diſcutit.
Aniſum à dulcedine γλυκάνισον etiam nomi- «
nari ait Theocriti ſcholiaſtes, Cæterum autho- «
re Suida ſcribitur etiam τὸ ἄνηθον & τὸ ἄνισον «
διὰ δύο ττ, ἢ διὰ θ. «

Ἀνισοταχὴς σφυγμός. Eſt pulſus inæqualis in vna arteriæ pulſatione vnaque arteriæ parte, qui continuus manet, neque tranſit à celeritate in tarditatem nec contra.

Ἄνοια. amentia. ἀφροσύνη. Eſt ratiocinatricis functionis abolitio & veluti paralyſis. Fit à cauſis omnibus cerebrum impenſe refrigerantibus, & ab ipſa etiam naturali conformatione cerebri imbecilliore. Differt ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quod hæc diminutio tantum ſit illius facultatis, nec cauſas habeat tam vehementes. Differt quoque ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, quæ non abolitio quidem eſt & deperditio ratiocinatricis potentiæ, ſed deprauata tantum motio.

Ἀνόμοια. dicuntur Hippocr. aph. 6. lib. 6. Epid. «
ſect. 2. diſſimilia, hoc eſt humores præter natu- «
ram qui in membris generantur, & ab eorum «
natura ſunt alieni, quos ſurſum ſublatos ſolue- «
re, Si vero deorſum repant, ſurſum reuellere «
conſulit Hippocr. «

Ἀνομοιομερῆ. partes diſſimilares, ſiue diſſimiles. Definiũtur ab Ariſtotele eſſe partes, quæ cũ ex ſimplicibus cõponantur, in alias partes diſſimiles nõ in ſimiles diuiduntur. Veluti manus in manus non poteſt diuidi, neq; facies in facies, ſed manus in ea quæ ab ipſa diuerſæ ſunt naturæ & nominis. Dicuntur autem alijs nominibus ἑτερογενῆ καὶ ὀργανικὰ μόρια ſeu μέρη. id eſt, alterius generis & inſtrumentales: de quibus vide ſuo loco.

Ἀνοργανωμένον. ſignificat apud Hippocr. remollitum. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.
Sed cum augmento ſcribendum ἀνωργανωμένον, «
vt omnes Hippocratici lexici editiones habent. «

Ἀνορεξία. inappetentia, σιτίων ἀποστροφή, hoc eſt, ciborum auerſio, vt ait Paulus lib. 3. cap. 37. fit à contrarijs cauſis, à quibus appetitus excitatur, quod vel perierit ſenſus ſuctionis venarum, vel quod nulla amplius fiat exuctio, vel quod corpori nulla accidat vacuatio. Fit etiam ſæpe vel ab immodico ventris & inteſtinorum profluuio, vel ob biliosi humoris, tenacis, acris, & porracei delationem in ventriculum, vel pharmaci potionem, vel immodicam ſanguinis detractionem, vel, quæ maxima inappetentiæ cauſa eſt, propter caliditatem, quæ ſolidas corporis partes laxando exoluit, & ad attractionem imbecilliores reddit.

Ἀνορεξία autem non modo pro morbi ſymptoma- «
te, ſed & pro defectu appetentiæ in bene paſtis «
ſumitur, ſicut ἀποσιτία ſemper pro auerſione ci- «
bi, quæ eſt morbi ſymptoma, Ἀσιτία vero pro «
abſtinẽtia à cibo ſiue ſit volũtaria ſiue à morbo. «

Ἀνταπόδοσις. vocem ἀνταποδίδοσθαι & ἀνταποδίδοσθαι «
eleganter vſurpauit Hippocr. 1. γυναικ. pro va- «
cuatione per compenſationem, quando ſcilicet «

» pa icissimus ille ſanguis, qui ab vniuerſo mu-
» lieris prægnantis corpore in vterum iam conce-
» pto ſemine ſecedit, in partu diebus 30. vel 40.
» regeritur, & euacuatur & quaſi ἀνταποδόσει qua-
» dam compenſatur per puerperiale profluuium.

Ἀνταποδόσεις περιόδων πρὸς ἀλλήλας aphor. 12. libr. 1.
» dicuntur ſuccedentes ſibi inuicem circuituum
» reciptocationes, viciſſitudines & ſucceſſiua in-
» crementa.

Ἀνταχάτης. eſt ſuccinum, vel lapis alrerius coloris bitūmōioſus, qui cum vritur myrrham redolet, vt ſcribit Georgius Agricola.

Ἀντένδειξις. contraindicatio, vel indicationis con-
» tradictio Gal. 9. meth. c. 7. Eſt &, vt ita dicā, ob-
» nunciatio, hoc eſt rei apparatæ diſceſſio, inquit
» Budæus, conſilij capti & agitati diremptio, vt
» cumitia dirimebantur obnunciatione augurum,
» auſpicia occentu ſoricum: Quod autem contra-
» indicationem exiſtimant nonnulli, aliud nihil
» eſſe, quam impedimentum eius quod ab indi-
» carione monſtratut, exempli gratia; Si cui con-
» tingit ex plenitudine morbus, natura cauſæ in-
» dicat euacuationē, virtus tamen debilis id auxi-
» liū impedit, hoc illi impedimentū contra indica-
» tionem appellant: Sed meo iudicio aberrant,
» aliud enim contraindicate eſt, aliud impedite,
» non enim re vera contraindicatio illud eſt quod
» impedit, ſed id quod contrarium innuit vel in-
» dicat ei, quod ab indicatione monſtratur; ver-
» bi gratia, deſignat indicatio ſanguinem eſſe mit-
» tendum, illi indicationi vera tantum etit con-
» traindicatio quæ repletionē alimenti ſeu refe-
» ctionem indicabit, cōtraria enim ſunt replere &
» vacuare; denique tota contraindicationis na-
» tura ſtat in eo, quod omnino contrarium eſt ei,
» quod ab indicatione proponitur, vt ſi indicatio
» refrigerationem proponat, contraindicatio ca-
» lefactionem; ſicque de alijs, inter quæ vera con-
» tratietas eſt: inter vacuationem autem & virtu-
» tem nulla eſt contrarietas, licet virtus vacuatio-
» tionem impediat.

Ἀντενδεικνύμενα. contraindicantia, vide συνενδεικνύ-
» μενα.

Ἀντίφρος. lapis qui proprio nomine ἀμίαντος appellatur.

Ἀντάγχη. hoc nomine vocantur inueterati fau-
» cium tumores qui diſcuti non poſſunt, ſic ex-
» ponitur in vulgari lex. ex Vlpiano. ff. de ædil.
» edicto. Sed & ἀντάγχη eſt quaſi dixeris obluctans
» obſiſtenſque præfocatio.

Ἀντιάδες. ſunt glandulæ duæ valde fungoſæ & ſpongioſæ, paulo ſupra laryngem ſitæ, & vtroque in latere ſingulæ, ſaliuam copioſam continentes, qua & aſpera atteria & ſtomachus & tota ipſa oris amplitudo humectatur. Eædem alio nomine παρίσθμια appellantur. multi tonſillas, & fauces verterunt: multi quatuor enumerant, binas quidem ad linguæ radicem, vtrinque ſingulas, binas vero penitiores, quas Pollux μῆλα vocari tradit. vulgus amygdalas nuncupat. Significant autem Ἀντιάδες non modo glandulas ipſas, ſed etiam earum morbum. Nam ſicut οἱ ἀδένες indurati χοιράδες nuncupantur, ſic etiam τὰ παρίσθμια, hoc eſt, tonſillæ, vel ſupra naturalem modum auctæ, vel quaſi deſiccatæ, cibi potuſque & ſpiritus iter impedientes, è regione vtrinque ſibi inuicem oppoſitæ (vnde nomen habent) Ἀντιάδες dicuntur, vt ſcribit Paulus lib. 6. cap. 30. Sunt autem qui diſtinguant intet ἀντιάδας & παρίσθμια, vocantes proprie ἀντιάδας inflammationem ipſarum tonſillarum, παρίσθμια vero inflammationem earum, quæ prope tōſillas ſunt, parriom. At Celſus ἀντιάδας tonſillas quæ poſt inflammationes induruēre, à Græcis vocari ſcribit.

Dicitur autem etiam in ſingulari numeto Ἀν- «
τιὰς, ab Æginetalib. 3. c. 26. & eſſe inquit ὄγκον «
σκληρώδη τῶν παρισθμίων, id eſt tōſillarum tumorem «
durum Ἀντιάδες vero dictæ ſunt inquit Ruffus, «
ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ στόματος ἀλλήλαις ἐναντίας «
φαίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν φλεγμαίνωσι: id eſt quoniam «
ore aperto inter ſe contrariæ videntur, præſer- «
tim cum inflammatione tentantur. «

Ἀντιβαλλόμενα φάρμακα, vel Ἀντεμβαλλόμενα. appel- «
lantur quaſi ſuccedanea, vel inuicem ſucceden- «
tia, quæ aliorum, facultate ſimilium, penuria «
ſupponi poſſunt medici conſilio; Quæ autem «
eiuſmodi ſint docuit Paulus lib. 7. c. vltimo, «
Noſtræ ætatis medici quid pro quo dicunt. «

Ἀντίδοτα. veteribus medicis ea medicamenta di- «
cuntur quæ deleteriorum vires totius ſubſtan- «
tiæ diſſidio ſic immutant & obtundunt, vt ne «
minimum quidem, nos deinceps queant offen- «
dere: Horum autem alia, hauſtum vel iniectum «
venenum, aut etiam deletetium medicamen- «
tum, totius ſubſtantiæ contrarietate frangunt, «
obtundunt, aut prorſus extingunt, vt citri ſe- «
men; ad hoc genus pertinent quæcumque pe- «
ſtilentes, alioſque Epidemios morbos profli- «
gant, aut arcent vt Mitridatium; Alia virulen- «
tarum beſtiarum ictibus medentur, vt alyſſum «
& pimpinella rabidi canis; horum ampla tracta- «
tio eſt & medendo vis eximia: iuniores autem «
medici vt docet Gal. 2. de antid. c. 6. non ea mo- «
do quæ aduerſus deleteria medicamenta, quæ- «
que ad morſus ictuſque venenatos exhibentur, «
Antidotos appellant, ſed etiam quæ contra ma- «
las corpotis affectiones, præſertimque diutur- «
nas valent, ex viſcere aliquo vel abceſſu conſur- «
gentes, vt quæ, velut Celſus ait lib. 5. c. 23. re- «
cte quidem dentur colliſis corporibus, vel per «
ictus, vel vbi ex alto deciderunt, vel in viſcerum, «
laterum, faucium, iotetiorūmque partium do- «
loribus, vel ad vires quoque roborandas, & ad «
expurgandos humores, perinde ac pulueres, ex «
his enim fiunt vel melle vel paſſo exceptis: Sunt «
autem nonnulla ad omnes hos vſus ferè accom- «
moda, inter quæ Theriace primas tenet: Con- «
ficiendæ autem Antidoti hæc ſumma ratio eſt; «
vt tritorum medicamentorum, ſiue poluerum «
confuſorum vnciæ tres, exempli gratia, in libras «
mellis ſingulas paulatim inſpergantur, paula- «
timque ligneo pilo permiſceantur, dum vbi- «
que ſubſtantiarum quædam ſit æquabilitas: hac «
componendi forma ſimplicium vires integræ «
perſiſtunt admodum efficaces, probeque fer- «
mentantur & diutiſſime conſeruari poſſunt; «
nunc vero medici iuniores in Antidoti vicem ad «
ægrotantium gratiam, electuarium formæ ſoli- «
dioris ſubſtituerunt, idqoe ſaccharo concinna- «
tum, ſed commodo & effectu minore, oeque «
enim ſimplicium æque validæ vires manent, ne- «
que par eſt fermentatio, neque conſeruatio: ab «
hoc autem Antidoti nomine, tam aſſumpta in- «
terius quam exterius admota ſignificante, Bar- «
bari libros ſuos in quibus omnium medicamen- «
torum compoſitio docetur, Antidotaria iuſcri- «
pſerunt: Sunt autem τῶν Ἀντιδότων innumeræ dif- «
ferentiæ,

» ferentiæ, quas hîc longum eſſet percenſere, ea-
» rum nonnullas & celebratiores, ſuis hoc in ope-
» re locis ſparſas, deſcriptaſque inuenies: Quod ſi
» noſſe cupis ſingulas, vide Gal. 1. & 2. de antidot.
» Trallian. lib. 4. 5. 8. 10. 11. & 12. Aetium tetrab. 4.
» ſerm. 1. Paulum l. 7. Oribaſ. 3. ſynopſ. Meſuei li-
» brum de Antidotis, & Nicolai Myrepſi ſectio-
» nem de antidotis, vbi omnes fuſe & ampliſſime
» deſcribit, ſuiſque commentarijs Fuſchius illu-
» ſtrat.

Ἀντικάρδιον. ſic dicitur cauum illud quod ſub pectore eſt, carneum, molleque ad os ventris. Vocatur etiam σφαγή. Rufus cauitatem eam pectoris, quæ eſt ad clauiculas, tradit ab Homero dici λαυκανίην, à medicis vero ἀντικάρδιον καὶ σφαγήν.

Ἀντικνήμιον. dicitur ab anatomicis anterior & nuda tibiæ portio & ſola fere cute contecta, in quam muſculorum tibiam mouentium tendines inſeruntur. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν ſcribit ἀντικνήμιον eſſe tibiæ mediam & anteriorem partem, quæ minime carnoſa eſt, & per vniuerſam tibiam à ſummo ad imum in longitudinem fertur, atque in his qui graciles ſunt, conſpicitur. Sic autem dicta eſt, vt plerique volunt, quod contraria ſit parti tibiæ inſigniori, quam Galeo. γαστροκνημίαν, Latini ſuram appellant: vel, vt ego iudico, quod ſit veluti frons τῆς κνήμης. Eadem vero pars, quia multum acuta eſt, etiam à quibuſdam ἄκανθα vocatur. Gaza apud Ariſtot. ἀντικνήμιον ocream vertit: Celſus tibiam appellat.

Ἀντικόντωσις. ſignificat apud Hippoc. τὴν διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντέρεισιν. hoc eſt, renixum eum qui conto fit aut remo.

» Lib. de articul. & aliquanto poſt, pro ἀντικοντοῦν χρῆσθαι, dicit ἀντὶ τοῦ τῷ μακρῷ σκίπωνι ὑπὸ
» τὴν μασχάλην, τὴν κατὰ τὸ σκέλος ὑποτιθέμενον
» σκίπωνα ἀντερείδειν, corpus fulcire ſcipione axillis
» ſuppoſito, ea parte qua crus eſt læſum: Rectè
» itaque Gal. in ſuo Lexico Hippocr. cum ἀντικοντώ-
» σιος expoſuiſſet τῆς διὰ κοντοῦ ἀντερείσιος, ſub-
» iungit. ὅπερ καὶ σκίμπων καλεῖται, vel potius σκίπων,
» ſcipio, & fulcrum corporis in inceſſu.
» Ἀντικρουστικά. vide infra ἀποκρουστικά.

Ἀντικυρικόν. dicitur à quibuſdam ὁ ἑλλέβορος, quòd in Anticyra gignatur: à quibuſdam vero σησαμοειδὲς τὸ μέγα, vt habetur apud Dioſcor.

Ἀντίληψις. in deligandi ratione dicitur apud Hip-
» pocratem apprehenſio, & vinculorum in par-
» tem contrariam aut ſanam inuolutio, aut appen-
» ſio, & veluti occupatio quædam ne in ſuperio-
» rem partem aut inferiorem elabantur, ſed fir-
» mius contineantur, vt in humeri deligatione, ea
» quæ per alteram alam fit vinculi circumductio,
» aut inguine laborante, ea quæ fit ad alterum
» ilium.

Ἀντιλόβιον ἤ

Ἀντιλοβίς. dicitur pars illa exigua in auricula, quæ infimæ auriculæ, quam λοβὸν appellant, ſuperpoſita eſt. Rufus ſcribit ἀντιλοβίδα vocari τὸ τοῦ ἕλικος τέλος τὸ ἐπὶ βραχύ. hoc eſt extremum & perbreuem finem partis eius auriculæ, quam ἕλικα appellāt. Vt autem nomen ipſum indicat, ἀντιλόβιον oppoſitum eſt τῷ λοβῷ.

Ἀντίμηλον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ μανδραγόρας, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀντιπάθεια. repugnantia dicitur quæ intercedit in-
» ter res aliquas ob contrariam affectionem, vt
» inter ignem & aquam; vis quoque obſiſtendi,
» ſeu auxiliandi quam habet res aliqua per contra-
riam affectionem: eſt autem ἀντιπάθεια, contra- «
rium τῆς συμπαθείας, hanc conſenſionem Latini, & «
recte interpretari videntur, Ἀντιπάθειαν vero «
diſſenſionem, ſed minus recte, neque plene, in- «
quit doctiſſimus Scalliger; aliud enim eſt diſſen- «
tire, aliud cōtra ſentire; Sic apud Ariſtotelem nō «
eadem ſunt contrarium & diuerſum, Plumbum «
ſi non trahitur à magnete diſſenſio eſt, Græciſ- «
que hoc ἀλλοφρονεῖν & ἀλλοπαθεῖν dicitur, ſi qua «
vero magnetis ſpecies ferrum abigit, id antipa- «
theia eſt: ſic rem acutius conſideranti Græcæ vo- «
ces minus ſatisfacere videntur: quibuſdam ma- «
gis placuit συμπάθειαν interpretari aſſenſum quā «
conſenſum, & in ἀντιπαθείας voce & συμπαθείας «
exiſtimauere quidam, τὸ ἀντὶ non tam contra- «
rium ſignificare quam viciſſitudinem, & τὸ συν «
non tam participationem affectus in vtroque, «
quam naturæ neceſſitudinem, quaſi & dicatur in «
antipathia τὸ ἀντὶ, etiam ſignificare aliquid actio- «
nis, videlicet in reſiſtentia, quodcumque enim «
habet cum alio materiam primam communem, «
agendo etiam patitur: vide συμπάθεια. «

Ἀντιπαθές. eſt ſpecies corallij nigri, ſecundum Dioſcor. arboris figura, magiſque ramoſi, & vires eaſdem quas & corallium habentis. Adſtringit enim & refrigerat mediocriter. Georgius Agricola ſcribit non aliud videri, quam hæmatitem nigrum.

Ἀντίῤῥινον. herba eſt caule & folijs anagallidi ſimilis, ideoque ſylueſtris anagallis vocata. Semen habet vituli narium ſimile: vnde & nomen inditum fuit. Alij ἀνάῤῥινον appellant. Vires habet mixtas, diſcutit enim & refrigerat. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις ſcribit ab Hippocr. eo nomine appellari herbam, quæ βούκρανον & λυχνὶς ἀγρία vocatur. Dictum eſt & eo nomine τὸ ἰσοβύλωτον, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Ἀντισκόροδον. dicitur allium prægrande, quod & allium vlpicum appellatur.

Dicitur etiam ἀφροσκόροδον, quod tritum cum «
oleo & aceto ſpumam multam generet. «

Ἀντίσπασις. reuulſio. Eſt humoris fluentis attractio in partem contrariam. Adhibetur proprie humori fluenti, vt eius curſum in oppoſitum reuocet. Qui enim parti ægræ iam impactus eſt, is deriuari, non reuelli dicitur, quod non niſi per propinquas affectæ ſedi partes vacuari poſſit. Reuulſio autem in partem fit contrariam, & longe ab affecta diſtantem, vt ab inferiori ad ſuperiorem, à dextera ad ſiniſtram, ab anteriore ad poſteriorem, ab interna ad externam, & è contrario. Tot enim ſunt poſitionum contrariæ differentiæ, à quibus ſolis reuellendi indicatio peti debet. Quanquam præterea alia quędam ea in re ſpectare oportet, non quod reuulſionis ſubſtantiam conſtituant, ſed faciliorem certe & tutiorem reuulſionem efficiant. Ea ſunt meatuum ductuumque aptitudo, per quos ab vna parte in aliam humor transferri poſſit, & partium nobilitas vel ignobilitas, ſenſibilitas aut inſenſibilitas, robur aut imbecillitas. Siquidem à parte nobili ad ignobilem, à ſenſibili ad inſenſibilem, non autem è contrario transferendus humor eſt: aut ſi de iſs partes ambigant, ab imbecilla perpetuo in robuſtam. Sunt autem reuulſoria præſidia quamplurima, vt vincula quidem artuum, cum humores in thoracem & ventrem feruntur: vomitus, vbi inferiora petunt: acres clyſteres, ſi vomitus infeſtent

vrinæ, ſudores aliique deiectiones, ſiue ad ſuperiora, ſiue ad inferiora humorum impetus feratur. Item cucurbitula mammis appoſita, ſi menſtrua immoderate profluant, eademque affixa hypochondrijs, ſi ſanguinis è naribus effluuium ſiſtendum eſt. Ad hæc acria medicamenta artubus illita, ſi humores ad caput & viſcera decumbant, ſicut ſe factitaſſe Oribaſius prodidit, qui cruri, in quod humor confluxerat, adhibito repellente medicamento, eoque ita deligato vt ab infima eius parte cœpta deligatio perpetuo arctior ad inguina vſque procederet: alteri medicamentum calidum & attrahens illeuit, itaque fluxionem commutauit, & in alterum crus tranſtulit, Timocratis cuiuſdam exemplum ſequutus, qui, cum iuuenis quidam non mediocre pondus ex agro in vrbem dextra manu tuliſſet, & ingentem in ea tumorem ob id concitaſſet, ſuaſiſſe fertur, vt pari pondere ſiniſtra geſtato, tantundem itineris conficeret. ita enim fore, vt quemadmodum euentus demonſtrauit, dextræ manus tumor euaneſceret.

» Notandum vero Hippocr. lib. 6. Epid. ge-
» neralius ſumpſiſſe ἀντισπάσιος nomen: Oculis
» (inquit) fluxione laborantibus confert ἀντισπᾶν
» εἰς φάρυγγα, at hoc potius dici debet παρωχέτευσις,
» deriuatio, vt docet Gal. l. 5. method.

Ἀντίσποδα. dicuntur medicamenta quæ eadem cum τῷ σποδίῳ, quod & σποδὸς dicitur, facultate pollent: quæque ſpodij penuria in eius locum ſubſtitui poſſunt. de quibus Dioſcorides libr. 5. agẽs de pompholyge cuius ſpecies ſpodium eſt.

» Dicitur & ἀντισπόδιον pro eodem apud Gal.
» dicitur & ἀντισποδος.

Ἀντίστερνον. dorſum, quod tamen proprio nomine νῶτον vocant. de quo vide ſuo loco. ſic autem à quibuſdam dictum eſt quod τῷ στέρνῳ, hoc eſt pectori, oppoſitum ſit.

Ἀντίστροφοι. coſtæ quædam ſic vocantur quaſi retor-
» tæ à Polluce, vide πλευραί.

Ἀντίτραγος. eſt pars craſſior τῆς ἀνθέλικος, oppoſita τῷ τράγῳ. Sic quidem eam definit Roffus. Ergo cum τράγος dicatur eminentia auriculæ vergens ad tempora, & poſita ex aduerſo τῆς κόγχης, patet ἀντίτραγον dici eam partem τῆς ἀνθέλικος quæ craſſior eſt, & è regione τοῦ τράγου, aduerſa in parte poſita eſt.

Ἀντίτυπον. renitens. Species eſt duri. de qua vide in dictione Σκληρόν.

» Proprie vero dicitur de vtre, veſica, aut re qua-
» piam ſimili, adeo humore plena, ſpiritu vel re
» quauis alia, vt tenſa duriorque ſeipſa euadat, tũc
» enim mauult Galen. appellare ἀντίτυπον, quam
» σκληρὸν 3. de ſimpl. medic. facult.

Ἀντιφάρμακον. idem quod ἀλεξιφάρμακον, & ἀλεξιτή-
» ριον, hoc eſt pharmacum & remedium quod cõ-
» tra venena ſumitur, aut geſtatur, ſeu quod vene-
» nis reſiſtit, vt ſunt antidota & amuleta.

Ἀντίχειρ. pollex. Eſt digitus primus à carpo ſiue brachiali incipiens, eique per diarthroſim inſertus, reliquis quatuor digitis multo inferior, & illius non recta, ſed ex obliquo oppoſitus. Sic à Græcis videtur dictus, vt ſcribit Galenus, quod ſolus ipſe tantum valeat polleatque quantum reliqui quatuor. Latine promanus dici poſſit. Siquidem manus actiones omnes per eum habet firmiores, eo ſolo tantum roboris præbente, quantum reliqui digiti ſimul iuncti: eaſque omnes ęque ceſſare & aboleri neceſſe eſt, ſiue ipſe ſolus, ſiue alij deſint. itaque à pollendo etiam pollicem Latini appellauere. Sunt autem qui ἀντίχειρα dictum velint, quod cæteris digitis oppoſitus ſit, ex aduerſo ſitus. Dicitur & μέγας propter magnitudinem ſeu præſtantiam.

Ἀντύλλιον. nomen eſt malagmatis valde adſtringentis cuius deſcriptio habetur apud Paulum libr. 7.

Sed ſcribe ἀντύλλειον ab Antyllo medico, cuius «
mentio fit infra in voce διάπασμα. «

Ἀνυγραίνεσθαι. aqueſcere apud Theophr. de cauſ. «
plant. c. 22. diciturque de ſuccorum vitio, qui vl- «
tra ætatem ſuam ſeruati vitiantur: Scilicet ex vi- «
no fit vappa, quoties vetuſtate aut alio incom- «
modo exhalat vigor ille igneus, incommodum «
intelligo, veluti cum dolia non ſunt obturata, «
vel quia minus plena. «

Ἀνώδυνον. Eſt medicamentum mediocriter calidum, dolorem deliniens. Eiuſmodi quidem eſt quod proprie ἀνώδυνον dicitur, calore ſcilicet ita temperatum, vt calori noſtro natiuo quam ſimillimum ſit, vel ſaltem intra primum ordinem excalfaciat. Tale namque eſſe oportet, vt demulceat deliniatque quodammodo exaſperatas corporis noſtri partes, dulcique ſenſu, quem mouet, earum veluti triſtitiam moleſtumque ſenſum aboleat. Itaque proxime ad naturam τοῦ γλυκέος, hoc eſt, dulcis accedit, de quo ſuo loco dicemus. Sed & tenuium partium eſſe conuenit, nihilque habere adſtrictionis, vt vna pariter euacuet, digerat, rarefaciat, extenuet, concoquat, atque æquabile reddat quicquid in partibus dolore vexatis humorum eſt acrium, aut lentorum, aut craſſorum, aut multorum tenuibus ſpiramentis infarctorum, vel quicquid vaporoſi, aut craſſi, aut admodum frigidi ſpiritus particulæ dolenti inhæſit, impactumque eſt.

Huic quidem anodynorum generi ſecundum «
proxime adhæret, quod equidem contra doloris «
cauſam è directo pugnare conſpicitur, nam aut «
euacuat digeritque quod in parte eſt conten- «
tum, aut qualitate certat aduerſus vniuſcuiuſ- «
que qualitatis exceſſum, frigidam calefaciendo, «
calidam refrigerãdo, ac ſi venenoſa & mala qua- «
litate dolorem excitauerit, eam pari ratione «
compeſcendo: quæ omnia apertiſſimis verbis «
vna ſententia complexus eſt Hippocr. 6. Epid. «
dum inquit, in doloribus proximum ventrem «
purgare, & ſanguinis ventrem reſcindere, vſtio, «
ſectio, calefactio, refrigeratio, ſternutatio, ſtir- «
pium ſucci in quibus vim habent, & Cyceonis «
mixtura, maleficorum autem lac, allium, vinum «
feruefactum, acetum, ſal: quibus verbis, inquit «
Galen. in comment. remedia enumerat le- «
uibus & ſæuiſſimis doloribus ſuccurrentia: Ter- «
tium vero genus continet id, quod licet anody- «
num dicatur, reuera tale non eſt, cuiuſmodi ſunt «
medicamenta omnia narcotica appellata, quæ «
partium ſtupore & ſenſus priuatione dolorem «
perſentiri vetant, non tamen auferunt vt reli- «
qua anodyna. Ex his conſtat trium eſſe generum «
anodyna, quædam enim ſunt quæ cauſam aufe- «
runt; quædam quæ patientem particulam diſpo- «
nunt, æquabilemque reddunt ad minus patien- «
dum; alia quidem quæ organũ ſubiectumq; ſen- «
ſus priuatione, ineptius ad ſentiendum efficiunt: «

anodyna indoloria vocat Aurelian. 2. τῶν χρον. c. 4.

Ἀνωμαλία. inæqualitas. Eſt ſenſus humoris pauci & minime acris, per corporis habitum, ante febrem leuiter moti. Symptoma eſt ante acceſſionem febrilem exoriens, ſicut rigor & horror. Pertinet quidem ad facultatem animalem motricem, eſtque vnum ex motibus voluntarijs deprauatis: ſenſus tamen magis videtur eſſe quam motus, quod humor à quo gignitur, vel non moueri, quemadmodum in pruritu & laſſitudine vlceroſa, vel minimum moueri ſentiatur. Eſt autem ſenſus quidam profundus in tota corporis mole, ceu diſperſæ per eam cuiuſdam rei à natura alienæ. Id autem quod diſperſum eſt, aliquando quidem veluti ſubcalidum eſſe videtur, aliquando mordax citra dolorem, aliquando vtroque modo afficiens, aut ſine ijs leuiter omnes carnes diſtendens. Eſt autem humor qui eum ſenſum inuehit, excrementoſus quidem, ſed multo paucior, minuſque mordax quam in rigore aut horrore, & ad cuius vacuationem facultas expultrix non magnopere cociretur: in corporis habitu, ſicut & is à quo rigor horrorque fiunt, continetur, & febrem fere ſemper præcedit, quanquam, perinde atque rigor, ex praua victus ratione citra febrem accidere poſſit.

Fit vero inæqualitas illa per ſuppurationem phlegmones, per feruorem putreſcentium humorum, caloriſque natiui extinctionem, & in hemitritæis & epialis febribus, in quibus multi humores in aluo putreſcunt; in ſemitertianis enim ἀνωμάλως ἀνάβασις dicitur, cum per reduplicationem, aut per inæqualitatem, quæ fit breuioribus interuallis in acceſſionis incremento, modo incaleſcit æger, modo perhorreſcit ob humoris biliosi & pituitoſi inæquales motus: in hepialis autem Gal. ſcribit, frigoris & caloris ſenſum eodem tempore, eademque parte contingere, à pituita vitrea & acida quæ moderate aut dimidio ſui putret, ac parte quidem putrente calorem, integrâ vero frigus adfert: eiuſmodi febres omnes ab Hippocr. in Coacis appellantur ἀνωμάλως χλιαινόμενοι, id eſt quæ inæqualiter incaleſcunt, vt viciſſim perfrigeſcat & incaleſcat æger.

Ἀνώμαλος σφυγμός. inæqualis pulſus. Eſt pulſus in quo vel nullæ, vel non omnes pulſuum differentiæ pares manent. Si nullæ, ſimpliciter & abſolute inæqualis eſt: ſi non omnes, idem quatenus quidem non omnes, ſecundum quid inæqualis, quatenus vero aliquæ pares manent, æqualis ſecundum quid dici poteſt. Nam abſolute æqualem pulſum dicas & inæqualem, an aliquo in genere, multum refert. quod abſolute inæqualis, neque magnitudinem, neque velocitatem, neque aliam vllam differentiam parem ſeruet: ille vero qui in vna aut pluribus tantum inæqualis eſt, atque in cæteris paritatem ſeruat, non ſimpliciter, ſed certa aliqua differentia aut pluribus inæqualis dicatur, cum in reliquis æqualitatem retineat. Fit autem pulſus ſimpliciter inæqualis duobus modis, vno quidem in pluribus pulſationibus imparibus & inæqualibus, altero vero in vna pulſatione. Ille συστηματικὸς dicitur, eſtque cognitu multo facilior, ſpecies autem habet διαλείποντα, παρεμπίπτοντα, μύουρον, ſiue μυουρίζοντα. Qui vero in vna pulſatione ſeu diaſtole inæqualis eſt, cognitu longe difficilior eſt. fitque bifariam, in vna arteriæ parte, aut diuerſis eius partibus. ſed illa quidem inæqualitas in duabus tantum pulſuum differentijs, velocitate ſcilicet & vehementia, earumque contrarijs inuenitur, cum velocius aut vehementius circa vnum medici digitum moueri cœperit arteria, & in tarditatem aut languorem deſiuit, vel contra: Eius ſpecies ſunt διχροτίζων & δίκροτος. Quæ vero in diuerſis arteriæ partibus eſt, per omnia pulſuum genera inuenitur, quanquam in quantitate, ſiue magnitudine diaſtoles manifeſtius percipiatur. Sunt autem plures eius differentiæ, μύουρος κατὰ μίαν πληγὴν, ὀπισθοτονικός τε καὶ ἐφεκτικὸς, κυματώδης, σκωληκίζων, μυρμηκίζων, ἑκτικὸς, σπασμώδης, κλονώδης, καὶ ἐμπύριον. De quibus omnibus ſuis locis videndum. Vide & tabulam in dictione σφυγμός.

Ἄνωνις. eſt planta fruticoſa ramos gerens dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ, puſillis, ad rutæ aut pratenſis latifolia accedentibus, ſubhirſutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Radix illi candida eſt vltro citroque vaga. Toto caule foliata eſt in modum coronæ. Cenſetur inter aculeatas plantas. Namque inter folia nocentes & mucronatæ cuſpidis aculeos, quaſi ſpicula in ramis habet. Muria conditur antequã ſpinoſa fiat, eſtque cibis gratiſſima, illiſque os mirum in modum commendat quibus anima fœtet. ἄνωνις Dioſcoridi dicitur: Theophraſtus & Galenus ὄνωνιν appellare maluerunt. Eſt calida facultate & extenuante, præſertim eius radix, quæ tertio fere gradu calefacere proditur. Cortex extergit & incidit. quamobrem vrinam ducit, calculos conterit, cruſtas rumpit, & dentium dolores mitigat.

Ἀνώνυμος. arbor quæ & εὐώνυμος dicitur, de qua vide ſuo loco.

Ἀνοργασμένον. vide ſupra ἀνοργασμένον, ſunt qui ἀνοργασμένον in Galeno legant. Ἀναργασμένον autem τὸ σῶμα dicitur apud Hippocr. libr. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν corpus preparatum & emollitum, aut ad medicamentorum potionem præparatũ; præparatur autẽ ſi præhumectetur vt pharmacis obediat quod προτεγχῆναι dicit Hippocr. loco citato.

Ἀνωτερικά. ea dicuntur quæ ſurſum humores impellunt, contraria τοῖς ὑπηλάτοις quæ deorſum Aurel. l. 4. τῶν χρον. c. 3.

Ἀξύγγιον. axungia. Eſt ſuillus adeps inueteratus dictus Latinis axungia, quod axibus rotarum inungendis accommodus ſit. Receptum tamen eſt & à Græcis hoc nomen etiam tempore Galeni, vt ſcribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη, vbi enarrat emplaſtrum Mnaſæi.

Ἄξων. nomen fuit ſecundæ vertebræ colli apud veteres medicos, quod ſuper eam prima vertebra, veluti ſuper axem vertatur, vnde ἐπιστροφεὺς etiam dicta eſt.

Sunt etiam ἄξονες inſtrumenta quædam Chirurgica de quibus in voce ὄνισκος.

Ἀορτή. dicta eſt ab Ariſtotele lib. 3. de partibus animalium arteria magna, quæ à ſiniſtro cordis ſinu exoritur, quam ille minorem venam vocauit, eam cum vena caua comparans. Sic autem appellata fuit, quod ἀορτὴ apud Græcos ἀγγεῖον, hoc eſt, vas, ſignificet. Eſt enim, vt eodem loco Ariſtoteles ſcribit, ſanguinis conceptaculum. Vide ἀρτηρία.

Sed & ἀορτρὸν, Ἀορτραὶ, Ἀορτρώδης, & Ἀορτρὰ Hipp.

l. de locis in hom. pulmonũ brõchia ſunt, nimirũ cartilaginoſæ propagines ab arteria aſpera in totum pulmonem diſtributæ, vt illi alioqui ſpongioſo & molli, firmamento eſſent, ſicut docet Pollux l.2. quod & lib. de locis in homine Hippocrates innuit his verbis, ἀορτέαι (ſic enim Iones efferunt) αἱ συνέχουσι τὸν πλεύμονα καὶ τὸν βρόγχον, id eſt quæ continent pulmonem & guttur: vide ἄρθρον in ſequenti. Arteria autem hæc magna, παχεῖα & μεγάλη, pulſatilis neruus, Arabum doctoribus arteria audax dicitur, Ariſtoteli παχυφλέβια. Eſt vero arterijs omnibus nomen inditum παρὰ τὸ ἀέρα τηρεῖν, quod eſt aerem ducere, vel παρὰ τὸ ἀείρεσθαι id eſt attollere, cuius præteritum perfectum in tertia perſona habet ἄρται, vnde & per pleonaſmom ἀορτὴ vel ἀωρτή: quamquam autem arterijs omnibus eſt commune nomen Aorta, ei tamen κατ' ἐξοχὴν tribuitur quam hîc definimus.

Α'ορτρον. dicitur apud Hippocr. vt docet Gal. in exegeſi τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν. id eſt pars pulmonis vtrimque ſuſpenſa & ſeparata, quam & ἄορτρον à Dioſcoride appellatam fuiſſe ibidem Gal. ait; quam pulmonis partem, ſi inflammatione tentetur, diſtendi atque inflari, & in coſtas & latera incumbere docet Hippocr. in Coacis, vnde liquet non de aortis, ſed de pulmonis fibra intelligendam eſſe vocem ἄορτρον, vt recte docet Hollerius. Sic lib. 2. de morb. (qui Galeno liber primus de morbis maior dicitur) ἄορτρα τοῦ πλεύμονος σπασθέντα deſcribuntur, atque etiam curatio edocetur, ſiue pars illa vtrinque ſuſpenſa per ſe, ſiue ambæ ſimul diſtendantur & reuellantur: ſunt qui, ἄορται & ἀορτραί, hoc eodem ſignificato apud Hippocr. vſurpari velint.

Α'παγμα vocatur à iunioribus, vt ſcribit Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, quod ab Hippocrate ἀποκαύλισμα dicitur. Eſt autem fractura totius oſſis ſecundum ipſius craſſitiem, iuxta ipſum articulum, ita vt plurimom oſſa ab inuicem disiungantur. Idem Galen. libr. 6. meth. med. ſcribit τοῦ ἀπάγματος nomen ſolis medicis proprium eſſe, & plebi inuſitatum. ſolere autem ita nominari, quoties oſſis finis, qua parte maxime cum alio committitur, abruptus eſt.

Hæ caulatim, Græce καυληδὸν factæ fracturæ à recentioribus nuncupantur, vt comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον c.31. idem Gal. ait.

Α'παλδάσειν. ſignificat proprie vacuare, deinde, quod ad vacuationem conſequitur, ſubſidere & mollius effici, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Part.75. Cæterum hæc quidem vocis ſcriptura extat apud Gal. comment. in prorrhet. lib. 4. ſub fioem, ſed fortean ſcribendum ἀλαπάσειν, cum Heſychius etiam exponat ἀλαπάξαι, non modo πορθῆσαι vaſtare, ſed etiam ἐκκενῶσαι euacuare, exinanire, Α'παλδάσειν aotem apud cæteros authores longe diuerſas habet ſignificationes.

Α'παλὰ ᾠά. Cælio Aurel. l. 4. τῶν χρον. c. 3. dicuntur quæ nobis œufs mollets.

Α'παλὸν κολλύριον. Idem quod ἄδηκτον. lene & mite collyrium. vide ἄδηκτον.

Α'παλὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος, vbi inſigniores vinorum differentiæ explicaotur.

Α'παλὸς σφυγμός. mollis pulſus appellatur qui duro eſt contrarius, vt pote qui remiſſam mollemqoe habeat arteriam, & ſpiritum intra ſe exolutum, & mitiorem ictum ex Gal. in definit. medicis.

Α'παλὸν φάρμακον lene & mite medicamentum, qoale ex oui loteo & roſaceo cerato confici poteſt, & oculorum inflammationibus adhibetur, aut ſedandis aliarum partium doloribus.

Dicuntur etiam eiuſcemodi medicamenta ἄδηκτα vide ἄδηκτα.

Α'παλόσαρκος. appellatur ab Hippocr. 1. γυναικ. qui carne teneriore prçditus eſt, quales mulieres sũt.

Α'παλωσμένη γλῶσσα. lingua mollis & tenera, vide γλῶσσα.

Α'πανθρωπίαι. Auerſationes hominum, qui melancholicorum affectus eſt; dicũtur & μισανθρωπίαι, cum qois ſolitudines quærit & conſuetudinem hominum auerſatur, qualis eorum dementia eſt, qui ſuis æqualibus familiariter vti nolunt quod ſibi ſoli placeant, elati faſtidio & contumacia, ſed illi potiſſimum ad ſolitudinem viam affectãt vitandæ ſocietatis cauſa, qui vultu ſunt mœſto & demiſſo, quem σκυθρωπὸν κατηφῆ Græci vocant, ac ſi male ſibi conſcij eſſent, atqoe vt ita dicam rerum quodammodo infœliciter & male geſtarum; ſed & hæc affectio nonnullis contingit, quaſi in ſe diuini neſcio qoid & heroicam quandam naturam eſſe opinentur: huius autem affectatæ ſolitudinis cauſa, eſt praua opinio quæ ſola cadit in mentem, & falſa inhumani hominis perſuaſio, qui procul ab omni ſocietate ſuum cor edit: de his ſic ſcripſit Hippocr. in Coacis, Mœrores (inquit) cum ſilentio, & auerſationes hominum leniter eos interficiunt ex vitæ ſuæ deſperatione.

Α'παρέγχυτος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Α'παρθρωσις. idem eſt apud Hippocratem qood ἀδιάρθρωσις, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Α'παρίνη. herba eſt ramoſa, quadrangula, aſperis, folijs, in orbem per interualla circumpoſitis, vt in rubia, flore candido, ſemine albo, duro, rotundo, concauo, vmbilici effigie, à qua ὀμφαλόκαρπος etiam dici putatur Dioſcoridi. Alij φιλάνθρωπον appellant, quia velut amici ſolent, commeantium lacinijs adhæreat. Officinæ aſpergulam, rura Gallica grateronem vocant. Α'παρίνη quoque dicitur à quibuſdam τὸ ἀρκεῖον, id eſt, perſonata, vt aurhor eſt Dioſcorides.

Multa de hac Theophr. hiſtor. plant. l.7.c.4. Dioſcor. l.3.c.92. Plin. l.27.c.5. qui quam Theophr. loco iam citato ἀπαρίνην vocat, l.21.c.17. Latino vocabulo appellat lappam, eandem tamen lappam annumerans frugum morbis l.18.c.17.

Α'παρτὶ. apud Atticos & Hippoc. ſignificat idem qood ἀπηρτισμένως, id eſt, perfecte exquiſite & abſolute, vt interpretatur Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Α'παρτίως. idem quod ἀπαρτὶ apud Hippoc.

Α'παυδῆσαι. interpretatur apud Hippocr. Erotianus ἄφωνον γίνεσθαι mutum fieri.

Α'πεβρέασεν. extuſſiuit. habetur hoc verbum apud Hippoc. lib. 5. τῶν ἐπιδημιῶν, ſicut legebat Dioſcor. cum tamen eodem loco omnes fere legant ἀπεβήσατο, vt ſcribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωττῶν.

Α'πείρως. ἔθους. apud Hippoc. inſuetus, vt interpretatur Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἄπελος dicitur τὸ ἕλκος καὶ τραῦμα vlcus & vulnus, παρὰ τὸ μὴ προσπελάζειν τὴν σάρκα, ἀλλὰ διηρῆσθαι, qood non vnione iungatur ſed ſeparetur caro,

quemadmodum ἕλκος quoque denominatum παρὰ τὸ διέλκεσθαι τὴν σάρκα ἐκ τοῦ τομοῦ quod per ſectionem diſtrahatur caro, vel & ἄπλαστος, ſignificat τὸ ἀθεράπευτον incurabile, hæc Ethymol. ſic & Euſtath. διότι δὲ τὰ παρελκυσθέντα οὐ πλάζει, διὰ τοῦτο ὑπόλαμβάνει τις καὶ ἄπλαστον τὸ ἕλκος εἰπεῖν διὰ στέρησιν τοῦ πλάζειν. quoniam protracta ſeu diſtracta non approximantur, idcirco auſus quidam eſt vlcus appellare ἄπλαστον ab vnionis priuatione.

Ἄπλαστον nomen eſt emplaſtri καταγματικοῦ id eſt ad fractura idonei, deſcribitur à Gal. 2. κατὰ γένη c. 17. ſic dicitur quaſi hiulcis conueniens.

Ἀπέπτωτος. incoctilis, voα excludens actum omnem coctionis, tum etiam poteſtatem, eſt enim in habitu priuationis, aliud enim eſt ἄπεπτος incoctus, aliud ἀπέπτωτος, ſed ſemper eſt ἐν τῇ μακρῷ λυομένῃ.

Διὰ ἀπεράνου. diaperanu: Medicamentum eſt quod Ægin. lib. 3. cap. 23. adhiberi præcipit diſcutiendis parotidibus, earumque doloribus leniendis, cuius tamen compoſitionem docet.

Ἀπείρατον ἕλκος. dicitur authore Galen. libr. 2. τῶν κατὰ γένη, vlcus quod non eſt magnum, nec vlli grauiori noxæ coniunctum, hoc eſt, quod nec vitioſi humoris influxu impetitur, nec ſordidum, nec inflammatum eſt, nec in circumpoſita carne intemperiem vllam habet. Sic dicitur ἀπὸ τῆς ἀπειρίας, quæ apud Græcos afflictionem, periculum & cladem ſignificat.

Ἀπέριττα σιτία. dicuntur alimenta quæ minimum habent excrementi, vt ſylueſtrium animalium caro, & eorum quæ ſiccioribus locis victitant. Eius generis & colla & caudæ & alæ animalium cenſentur. Oppoſita ſunt τοῖς περιττωματικοῖς.

Ἀπερισσία ας, ἡ. Natura dicitur ſuperfluitatis immunis puraque recrementorum, φύσις περιττώματα ἐκ ἔχουσα. ſic enim quidam reponunt pro ἀπειρία apud Theopht. libr. 2. de cauſ. plant. cap. 12.

Ἀπέῤῥωγε. τουτέστιν ἀπόλωλεν, id eſt, perijt, vt interpretatur Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπερχθῇ. ἀποκλεισθῇ, apud Hippocrat. excluſus ſit.

Ἀπευθυσμένον ἔντερον. Rectum inteſtinum. Eſt inteſtinum craſſum, ordine à ventriculo ſextum, & ab ano primum, nullis gyris, ſed recta in anum deſcendens. Eius ora inferior à muſculis in orbem circunfuſis σφίγγεται, hoc eſt conſtringitur, (vnde & σφιγκτὴρ dicta eſt) vt intus demeat excrementum, vetetque ne præpropere effluat. Poſtea vero quam plurimum congeſtum graue animali eſſe cœperit, tunc foras agi ſinit, nec reluctatur ſepto tranſuerſo, & muſculis abdominis excrementa foras propellentibus. Id inteſtinum vulgus longanonem vocat, Hippocr. ἀρχὸν, hoc eſt, principium vel princeps appellauit: eiuſque duas partes conſtituit: ἐσφιγμένον, hoc eſt, adſtrictum, qua parte muſculus σφιγκτὴρ collocatus eſt: & χαλαρὸν, id eſt laxum, qua latius eſt, nec vllo muſculo comprimitur.

Ἀπεψία. ſymptoma eſt alteratricis facultatis, quando cibum omnino non concoquit. Proprie enim ſignificat abolitam concoctionem, abſolutamque cruditatem, alimento nulla ſui parte in chylum mutato alteratoque. Id quod euenit ventriculi facultate coctrice læſa, extremeque imbecilla, & plane victa, tum propter inſignem aliquam intemperiem actiuarum qualitatum, aut longiorem paſſiuarum, (humida enim intemperies ventriculi, vt in hydrope: & ſicca, vt in ſenectute & tabe, non niſi longo tempore concoctionem abolent) tum propter morbum aliquem ventriculi organicum, vt eryſipelas, plegmonem, & ſcirrhum, ſiue is ſimplex ſit, ſiue cum intemperie coniunctus, tum propter tantam alimenti copiam, vt eam ventriculus ferendo coquendoque non ſit. Ac quanquam ἡ ἀπεψία ſic proprie dicatur, aliquando tamen concoctionis deprauationem, ſignificat, per quam alimenta in alienam qualitatem mutantur. Sed maior quidem perſpicuitas foret, ſi ſola concoctionis priuatio abolitioque ἀπεψία vocaretur, δυσπεψία autem ea quæ deprauata eſt. Verum, vt Plato ait, multi res ipſas non cognoſcentes alijs nullum omnino nomen impoſuerunt, alijs vero inepta nomina indiderunt.

Ἀπεψία κνισώδης, ἢ καπνώδης, cruditas nidorulenta ſeu fumoſa.

Ἀπηνές. blandum & mite apud Hippocr. quodque, cum ſumitur, nullam inducit moleſtiam. Contrarium eſt τῷ προσηνεῖ, ſicut annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Nota hic ἀπηνὲς male exponi, cum ſit dicendum potius immite & inclemens.

Ἀπήχημα. eſt ſpecies fracturæ cranij à recentioribus introducta. quam definiunt eſſe fracturam caluariæ, in parte ei quæ percuſſa eſt contraria factam. Soranus enim, cuius ſcripta de vulneribus capitis adhuc extant, voluit ſicut in vitro, ita in caluaria ictu vnius partis, non eam modo quæ icta eſt, ſed etiam contrariam findi poſſe. Quam tamen ſententiam Paulus non probat, exiſtimans fieri non poſſe, vt pars ictui oppoſita findatur, nec iudicans idem in hominis caluaria fieri, quod illi in vitreis vaſculis euenire docent. Illa ſiquidem, quia vacua ſint, aduerſa in parte frangi prodidit: caluariam autem hominis vndique plenam & alioqui validam exiſtere. Eorum autem errori cauſam hanc fuiſſe tradit, quod cum pluribus locis caput percuſſum fuerit, & vna tantum parte plaga ſeſe prodat oſtendatque, in contraria autem nullum plagæ veſtigium relictum ſit, in ea tamen paulo poſt abſceſſus oriatur, qui inciſus rimam fracturamque patefaciat. Nos quidem Paulo facile ſubſcribimus, præſertim cum eidem Galenus fauere videatur, qui libro nono de vſu partium prodidit caluariam non factam fuiſſe ſolidam & ſine ſuturis, ne percuſſa vna parte magna oſſis portio violaretur, quod omnino futurum eſſet, ſi ſolida fuiſſet. Efficiunt igitur ſuturæ, vt ictus vna in parte acceptus, alteram quæ vltra ſuturam eſt non violet, ſed noxa terminetur ad ipſam ſuturam. Qui fracturæ iſtam ſpeciem inuexerunt, ἀπήχημα ἀπὸ τοῦ ἤχου nuncupauêre, Illa enim aeris, à quo ſonus fit, repercuſſio, cauſa eſt, cur in aduerſa ictus parte vitrea vaſa confringantur. Alicubi tamen ἀπόχημα, alibi ἀποκάυλισμα dici reperias, ſed librariorum, vt iudicio errore. Neque enim ἀποκοπὴ aut ἀποκάυλισμα id ſignificat, ſed eſt alia fracturæ oſſis ſpecies, de qua vide in dictione ἀπόθραυσις.

Ἀπηλλάσθη. συνεκλείσθη, concluſus eſt, apud Hippocr. ἴλλειν namque claudere ſignificat.

Ἀπίνθιον. veteribus dictum fuit abſinthiom, quod propter eximiam amaritudinem potari non poſſit quaſi impotabile.

Ἄπιος. proprie pyrum ſignificat. Sed & hoc nomi-
ne herba quædam dicitur ramulos duos ſiue
tres iunceos ſpargens, tenues, rubentes, qui pau-
lum ſe attollunt, folijs rutæ longioribus atque
anguſtioribus, ſemine paruo, radice haſtulæ re-
giæ, pyrorum ſpecie turbinata, tantum ro-
tundiore, ſuccoſa. habet extra cortices nigros,
intra candidum corpus. Dicitur ἄπιος. herba hęc
à pyri ſimilitudine quod in radicula extrema de-
pendet. Ἄπιος. ſic dicitur à quibuſdam ἀχηρό-
φαρος & ἰσχάς.

Ἀπίτης οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi inſigniores
» vinorum differentiæ explicantur.

Ἁπλοῦν ἕλκος. ſimplex vlcus, continui ſolum di-
» uortium eſt; vlcus autem ſimplex à Gal. voca-
» tur quod ſolum conſiſtit, id eſt, cui nec vllus af-
» fectus alius nec ſymptoma vllum coniungitur:
» ſimplex igitur non erit, ſi quæ exulcerata eſt par-
» ticula, vel fluxione vexetur, vel malo ſucco vi-
» tioſa ſit, vel omnino extra naturalem temperiem
» fuerit, vel vlla cauitas adſit, vel ſi aliqua cutis
» amiſſio contigerit.

Ἁπλοῦς πυρετός. ſimplex febris opponitur τῷ συνθέτῳ
» vide συνθέτῳ πυρετῷ.

Ἁπλοῦν φάρμακον. medicamentum ſimplex dicitur à
» medicis, non quod ex ſimilaribus conſtat par-
» tibus, ſed quod euiuſmodi eſt tale à natura ex-
» ſtit, neque quidquam ex induſtria noſtra acce-
» pit, vt docet Gal. l. 5. de ſimpl. medic. facult. c. 1.
» huic opponitur σύνθετον φάρμακον.

Ἁπλόφυλλον: à quibuſdam dicitur τὸ ἄλυσσον, vt ha-
betur apud Dioſcoridem.

Ἄπνοια. Eſt reſolutio inſtrumentorum quibus reſ-
piratio efficitur. ſic autem à ſymptomate dicta
eſt, quod eam reſolutionem ſpirandi priuatio
conſequatur. Quod tamen non ita accipi debet,
quaſi ſpiratio in totum abolita ſit (neque enim
manere poſſet vita) ſed quod tam exigua ſit,
vt ſenſibus nulla deprehendatur, quemadmo-
dum accidit in vteri ſtrangulatu, apoplexia, &
lethargo.

» Quemadmodum etiam Ariſtoteles initio
» libr. de hiſtor. animal. appellat nonnullas aues
» ἄποδας, quæ habent pedes paruiſſimos, ne-
» que enim ipſi nota fuit, manucodiata vocata,
» auis peregrina, & noui orbis, quæ pedibus or-
» bata eſt.

Ἄπνους Gal. 6. de loc. affect. c. 5. meminit libri He-
» raclidis Pontici, qui ἄπνους inſcriptus erat, in quo
» vt videre fuit, affectiones explanabat, quibus
» ægri abſq; reſpiratione, pulſu, aliòoe vllo motu
» reddebantur: hac igitur voce ab Hippocrate in-
» tellectum exiſtimo, morbum quem vteri præfo-
» cationem vocamus, aliumue ipſi affectum ſimi-
» lẽ: Quid porro eſſet ἄπνους Empedoclis, quo ille,
» ſicut Laertius & Suidas narrant, dicebat homi-
» nem ſine pulſu & reſpiratione triginta dies ſer-
» uari à quoquam explicatum non inuenio.

Ἀπόβατον. dicitur fructus, τοῦ βάτου, qui & βάτινον,
ſiue βάτις appellatur Gallice framboſcia.

Ἀποβρασμός. ſignificat veluti per æſtum eijci at-
» que expui, & de maris ſpuma dicitur, recteque
» ab Hippocr. ad ſeminis euacuationem refer-
» tur, quod non vnico impetu effunditur, ſed ſe-
» cunda atque tertia agitatione & eiaculatione
» emittitur, ac velut iterum tertioque ebullit, ne-
» que vnico æſtu, ſed ſecundo & tertio velut
» efferueſcendo aut ebulliendo expellitur: huius
» ſignificationis author ille eſt lib. περὶ φύσ. παιδ.

Ἀπόβρεγμα. dilutum, ſic vocamus humorem in «
quo aliquid maduerit, aut maceratum per ali- «
quot horas ſit, recentiores medici infuſionem «
vocant vt Rhei. agarici, cotoneorum. «

Ἀπογλαύκωσις. idem quod γλαύκωμα.

Ἄπογονα. fœcunda apud Hippocr. quidam tamen
ἄγονα, hoc eſt infœcunda, interpretantur, vt ſcri-
bit Galen. in linguis Hippocratis.

Ἀποδακρυτικὰ ſunt medicamenta lacrymas mouen-
tia, & poſtea expreſſo vacuatoque oculorum ho-
more ſuperfluo, ipſas etiam ſupprimentia, &
oculos exſiccantia. Latine dici poſſunt delacry-
matiua. Nam & Columella & Plinius delacry-
mare & delacrymationẽ ea ſignificatione dicũt.

Eiuſmodi ſunt quæ recenſet Aetius tetrab. 1. «
ſerm. 3. c. 158. ſuccus vuæ acerbæ, Lactucæ Syl- «
ueſtris, acori, Chelidoniæ, Camædryos, Cen- «
taurij, Ceparum, Anagallidis, Ellebori, aliaque «
multa quæ apud eum videris. «

Ἀποδυτήριον. Locus erat in balneis quaſi dicas exu- «
torium, qui pro denudandis hominibus, qui vel «
exerceri, vel lauari, vel vtrumq; agere volebant «
inſeruiebat; à Gal. etiam γυμναστήριον, ab alijs Co- «
ryceum vocatur, frigidarium ſeu tepidarium La- «
tini dixere: tepebat enim ibi aer, qua de re, & vſo «
tepidarij, vide in voce βαλανεῖον. «

Ἀπόζεμα. quaſi ἀφέψημα, id eſt ferueſactum ſen eli- «
xatum, eſt decoctio ex folijs floribus, radicibus, «
fructibus, ſeminibus, lignis, & corticibus leuiter «
facta ad humorum concoctionem ſeu prepara- «
tionem, interdum ad euacuationem, nonnun- «
quam ad vtrumque; miſcentur autem ea tali «
proportione, vt radices non excedant vncias iiij. «
vel quinque, folia manipulos quinque, ſemina «
dragmas quinque vel ſex, flores pugillos qua- «
tuor vel quinque, fructus drag. tres, aquæ vel vini «
menſura libras quatuor, omnia decoquuntur in «
olla vitreata ad mediæ vel tertiæ partis conſum- «
ptionem, poſtea colantur, adiecto quandoque, «
ſaporis gratia, melle aut ſaccharo, quod quando «
fit, libra vna decocti, ſacchari vel mellis ſelibra «
ſuffunditur; quandoque etiam aromatis con- «
diuntur, & acuitur libra vna decocti, aromatum «
dragmis duabus adiectis: inſtituuntur autem «
apozemata ad tres quatuorue doſes, vix enim «
per dies aliquot aſſeruantur, ſolent etiam pro «
qualibet doſi decocti, admiſcere medici ſyrupi «
conuenientis vnciã j. à ſyrupis ſola coctione dif- «
ferunt, vnde & ſyrupi longi à medicis quibuſ- «
dam nuncupantur. «

Ἀποζεσθεὶς οἶνος. vinum ferueſactum, quale hoc «
ſit vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum dif- «
ferentiæ explicantur. «

Ἀποφθάρματα. ea ſic medicamenta vocantur quæ «
grauidis mulieribus ad perdendum foetum pro- «
pinantur, quæ Plin. lib. 28. c. 7. videtur abortiua «
appellaſſe: etenim apud veteres licebat foe- «
tus nundum animatos interimere, vt ſe feciſſe «
in illa pſaltria reſtatur Hippocrat. libr. de ge- «
nitura; vbi vero animati eſſent minime lice- «
bat. «

Ἀποθεραπευτικὴ. eſt ratio curãdi corpora poſt exer-
citationem, humectando & emolliendo ſolidas
partes, quæque in meatibus continentur, euapo-
rando. Peragitur ea potiſſimum per frictionem.
Latine recuratoriam vocare licet.

Ἀποθεραπεία. eſt finis perfectæ exercitationis. Eſt
autem ea genere duplex. altera quidem exercita-
tionis ceu pars, altera vero eius ceu ſpecies. Quæ

ceu pars exercitationis eſt, definitur à Galeno.

Poſtrema pars exercitationis probe peractæ. Ea duplici conſilio ſuſcipitur. tum vt excrementa quæcunque excalfacta & extenuata per exercitationem in corpore adhuc manent, prorſus eijciantur: tum vt corpus à laſſitudine tutum reddat. Porro excrementa eijciuntur frictionibus cuique corpori conuenientibus, quæ per alios adminiſtrantur, ſimulque ipſarum quæ fricantur partium tenſione & ſpiritus cohibitione. Laſſitudo vero tollitur tum frictione tum vnctione ex oleo. Sic enim & ſolidæ partes emolliuntur, & quæ in meatibus hæſerunt reſoluuntur in vaporem. Tollitur vero aliquando & balneo, cuius vis ἐν τῇ ἀποθεραπείᾳ non eſt minima. Eſt autem frictio huius apotherapiæ præcipua pars, eamque ob cauſam recentioribus gymnaſtarum, vt ait Galenus, vocatur apotherapia ea frictionum portio, quæ poſt exercitationem adhibetur. Verum apotherapia quæ exercitationis ceu ſpecies eſt, vel in ipſa media exercitatione adhibetur, vel poſt abſolutam exercitationem. In media quidem exercitatione, quo vitari poſſint obſtructiones. Siquidem inter ipſam exercitationem, ſpiritus cohibitionem interponunt optimi gymnaſtæ, atque etiam frictionem, ſimul hominem, cum laſſitudo incipit, recreantes, ſimul cutis meatus paulatim expurgantes, quo videlicet perſpirabile, ſimulque purum corpus ad ſubſequentes labores ſit, cum alioqui vereodum ſit, ne ſi nihil tale gymnaſta prouiderit, obſtruat potius meatus quam expurget. Peracta vero exercitatione apotherapia poteſt, etiam ceu ſpecies exercitationis adhiberi in qua motus ſint quantitate mediocres, & qualitate tardiores ijs qui in ipſa exercitatione fiebant, idque cum frequenti interpoſita quiete, qua vtique fricare hominem oportet pluribus ſimul contrectantibus, quo nec refrigeſcat pars vlla, & ocyſſime excrementa digerantur. In hoc igitur differre inter ſe videntur αἱ ἀποθεραπεῖαι. quod ea quæ ceu pars exercitationis eſt, frictiones motuſque alios moderatos habeat & remiſſos, qui in apotherapia exercitatione multo ſunt vehementiores, adeo vt ipſa non tam exercitationis remedium, quam exercitatio eſſe videatur. Quanquam autem τὸ ἀποθεραπείας nomen proprie dicatur de ea curandi ratione quæ poſt exercitationem adhibetur, conuenit tamen & omni quæ quamlibet laſſitudinem tollit, vireſque reparat quacunque tandem ex cauſa diſſolutas. Id quod patet ex Gal. in libris ſanit. tuendæ, qui veneri non minus quam exercitationi apotherapiam ſuam præſcribit.

" Hoc inſuper adnotandum Græcos medicos
" Ἀποθεραπείας vocare, non ſolum curationem il-
" lam quæ poſt exercitationem ad cauendam laſ-
" ſitudinem adhibetur: Sed etiam poſt remedia
" quælibet vehementiora, vſum minorum quæ
" irritatam à præcedentibus naturam mitigent, ac
" leniant, aut imminẽs ab eis periculum auertant,
" cuius ſignificati exemplum Dioſcor. habet
" 2. ἐυπεὶς.

Ἀπόθλιμμα. idem quod πίεσμα ſiue ἐκπίεσμα. interdum quidem expreſſæ rei retrimentum, quod & μάγμα appellatur, aliquando vero ſuccum ipſum ab aliqua re expreſſum, adeo vt in hac ambiguitate rei ipſius vſum intueri oporteat.

" Vide ſuo loco βαλάνου πίεσμα, quod cum voce
ἀπόθλιμμα idem eſt, illic exempla videbis diuer- "
ſæ ſignificationis huius vocabuli. "

Ἀπόθραυσις. eſt detractio partis oſſis diſrupta ſuperficie, ſic vt quod auferitur ſupernaret. Dicitur alio nomine ἀποκοπή. Differentia vna eſt fracturæ oſſis, quæ κατ' ἀπόθραυσιν κάταγμα dicitur. De qua vide κάταγμα.

Ἄποιον. inſipidum. Id dicitur quod nulla inſigni qualitate præditum eſt. ſubfrigidium eſt & guſtu aquoſum. Nam & inter aquas ea maxime commendatur quæ ἄποιος eſt, & omnis qualitatis expers. "

Cibos etiam ἀποίους medici appellant, qui nul- "
lam habent eminentem qualitatem, quæ aluum "
ad excretionem irritet, aut ipſam excernere pro- "
hibeat, vt interpretatur Gal. 1. de aliment. fa- "
cult. c. 1. & 23. qui & eos ὑδατώδεις dici ſcribit c. 1. "
eiuſdem libri. "

Ἀποκαρτερέοντες. Hippocrati dicuntur lib. de victus "
rat. in morb. acut. qui ſeipſos fame & inedia "
conficiunt, vitamque finiunt, inde ἀποκαρτέρησις.

Ἀποκεκριμένος. κεχωρισμένος. ſeparatus, apud Hippoc.

Eximius ſelectus, vnde apud Hippocr. lib. de "
natura humana ἀποκεκριμέναι ὀδύναι dicuntur do- "
lores eximij, Cornarius ἀποκεκρυμμέναι legit & "
occultos interpretatur. "

Ἀποκεκριμένον νόσημα. apud Platonem 3. de republ. "
ſignificare videtur morboſam affectionem quæ "
certam aliquam corporis ſedem, eamque ma- "
xime externam occuparet, nec abs re, ſiquidem "
dum valet natura facile humores peccantes ſi "
qui forte ſubſunt, ſecernere & ad extimam fere "
cutim tanquam excrementorum omnium re- "
ceptaculum, & corporis totius emiſſarium ſe- "
ponere conſueuit, id vero eſt medicis ἀπόκρισιν, "
nam & vis naturæ expultrix quæ illud molitur, "
ijſdem ἀποκριτικὴ δύναμις appellatur: hanc ipſam "
autem eſſe apud Platon. ἀποκεκριμένου ſignifica- "
tionem, vel illud ſatis indicat, quod in hac ora- "
tionis ſerie, οἱ νόσημά τι ἀποκεκριμένον ἔχοντες ἐν αὐ- "
τοῖς, palam opponuntur τοῖς διὰ παντὸς νοσοῦσι σώμασι, alioqui νόσημα ἀποκεκριμένον inter- "
pretari quis poſſet morbum quem non deſidia "
aut intemperantia, ſed ipſa νοσερὰ ἀπόκρισις ab "
Hippocr. dicta, id eſt aeri inſperſa morbida ex- "
halatio cuiuis ineuitabilis inuexiſſet. "

Ἀπόκλασμα. dicitur apud Hippocr. oſſium abruptio, quæ prope articulum, per totam oſſis craſſitudinem fit, ita vt fracti oſſis partes plurimum à ſe inuicem diſtent. Recentiores medici ἀπάγμα nuncuparunt, authore Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποκναίειν. ſignificat apud Hippocrat. præcipue quidem abradere, aliquaodo vero corrumpere & extenuare.

Ἀποκογχύζειν. concha excipere, aut in concham teſtamue reponere.

Ἀποκοπή. ſpecies eſt fracturæ oſſis, quam ſopra ἀπόθραυσιν diximus appellari.

Sed & ἀποκοπὴν φωνῆς vocis amputationem "
Cœlius Aurelian. appellauit lib. 2. τῶν χρον. c. 6. "
quam fieri ait ex clamore nimio aut frigore, aut "
ardore ſiue exuſtione faucibus exaſperatis, vel "
etiam timore nimio, cuius ibidem curationem "
docet: ἀποκοπὴν φωνῆς abciſſam vocem vel ſup- "
preſſam Celſus dixit, teſte Budæo, Marcell. Vir- "
gil. retuſam apud Dioſcor. lib. 3. cap. de traga- "
cantha, id eſt amiſſam, vel quæ extremam rau- "
cedinem ſignificet: Dioſcor. de crambe loquens "

» lib. 2. c. 146. διαμασσώμενα τὰ φύλλα, inquit, φωνὰς
» ἀποκοπεῖσας καθίστησι τῷ χυλῷ καταπινομένῳ. id eſt com-
» manſa eius folia, ita vt deglutiatur ſuccus, vo-
» cem interceptam reſtituunt.

Ἀποκόπτεμα. vide in dictione Ἀπόχρεμα.

Ἀποκρατεῖν. coercere, retinere: vt apud Dioſcor. de ſymphyto, καὶ ἐντεροκήλας ἀποκρατεῖ καταπλασσόμενον. hoc eſt, enterocelas illitu cohibet. & apud Aetium lib. 9. c. 35. τὸ χολῶδες μετὰ τὸν ἀθροισμὸν ἀποκρατούμενον μεγάλως βλάπτει. hoc eſt, bilioſum, poſtquam coaceruatum fuerit, retentum maxime offendit. Dicitur in eadem ſignificatione ἐπικρατεῖν à Galeno.

Ἀπόκρισις. ſecretio, eſt excretio humoris cuiuſcum-
» que è corpore, Hippocrati ἔκκρισις, & τὰ ἀποκρι-
» νόμενα quæ excernuntur, & Ἀπόκρισις νοσηρὰ apud
» Hippocratem lib. de natura humana appellatur
» morbida excretio, exhalatio, ſeu morboſa quæ-
» dam qualitas aeri impreſſa, ex qua morbi in om-
» nes lethaliter graſſantur, quaſi morborum ſit
» ſeminarium quoddam, hancque ἀπόκρισιν, eſſe
» Gal. ait ἀναθυμιάσει ἰδιότητι μᾶλλον τῆς οὐσίας, οὐχ
» ἁπλῇ ποιότητι λυμαινομένην potius ſubſtantiæ pro-
» prietate quam ſimplici qualitate infeſtã, quam
» idem Hippocr. ῥεῦσιν, hoc eſt aeris influxum vo-
» cat, & μιάσματα ſeu aeris inquinamenta lib. περὶ
» φυσῶν.

Ἀποκριτικὴ δύναμις. expultrix facultas. Eſt facultas naturalis qua ſingulæ partes ſuperuacua excernunt. Nam cum cibo corpus ali reficique oporteat, nec talis prorſus haberi poſſit, qui nihil omnino habeat diſſimile noſtræ ſubſtantiæ, ideo gigni excrementa neceſſe eſt, & vim aliquam nobis ineſſe, quæ ea à probo alimento ſecreta expellat. Ea ineſt ſingulis partibus, eiuſque cauſa meatus cuique conuenientes natura molita eſt, per quos ea commode deduci poſſit atque vacuari. Vtitur autem natura in eam rem fibrarum ſeu villorum tranſuerſorum miniſterio. Per eos enim expellit, ſicut per rectos attrahit. Eſt autem facultas hæc, in corpore bene habente, ordine quarta, ſuoque munere poſt concoctricem fungitur. Primum enim attrahi alimentum oportet, deinde retineri, atque ita concoqui: tum demum, ſi quid ſuperfluum eſt, excerni. Eſt enim ea naturalis vacuatio quæ concoctioni ſuccedit, eoque diſtinguitur à ſymptomatica ſiue morboſa, per quam crudorum vacuatio fieri ſolet. Sed quoniam quamdiu concoctio fit, tamdiu etiam retineri alimentum neceſſe eſt, & æquali omnino tempore retentricis concoctricisque actio durat, videtur ſæpe numero expultrix tam coniuncta eſſe retentrici, vt vna alteri cedat. Quandiu enim retineri aliquid opus eſt, non excitatur ad actionem expellendi vis: & vbi retinendi facultas ab opere ceſſat, protinus mouetur expultrix: contraque vbi expultrix ad opus proritatur, mox retentrix cedit, & ab opere deſiſtit. Quæ enim earum debilior eſt, alteri cedit robuſtiori. Quanquam autem ipſe excrementorum prouentus, ſatis per ſe ſit ad excitandam eam facultatem tanquam alienorum expultricem, ſæpe tamen etiam in ſanis corporibus & ſecundum naturam ſe habentibus eorum copia aut acrimonia aut etiam dolore commouetur. Nam in eum vſum bilem flauam natura excernit per inteſtina, vt ea inde irritata facilius ſtercora deijciant. Verum eam acrimoniam in excretionibus naturalibus mediocrem omnino eſſe oportet. Vbi enim vrget vehementius, ſymptomaticas potius excretiones concitat. Facultas ἀποκριτικὴ dicitur etiam à Gal. προωστικὴ lib. 3. facul. natur. Dicitur & διακριτικὴ, quod bonum à malo ſeparare videatur, vt apparet ex eodem in lib. de ſymptomatum differentijs, vbi ſymptomata functionis naturalis perſequitur. de qua tamen vide ſuo loco.

Ἀποκρουστικὰ φάρμακα. Repellentia ſiue repercutientia medicamenta. Sic dicuntur quæ in altum occurrentes ſibi humores repellunt. Contraria ſunt attrahentibus, vt quæ ex alto vehementius euocent. Itaque cum attrahentibus eſſentia ſit calida & tenuium partium, repellentibus frigida eſt, & craſſarum partium. Attrahit enim perpetuo calidum, & repellit frigidum. Verum quod cũ caliditate coniunctã habet partium tenuitatem, attrahit vehementius: quod vero cum frigiditate partium craſſitiem, eiuſmodi eſt adſtringens, id maiorem vim propellendi habet. Eſt autem ab actionis vehementia τοῖς ἀποκρουστικοῖς nomen impoſitum. Itaque proprie ea repellunt quæ adſtringunt, quanquam non ea quidem ſolum, ſed etiam quæ ſine adſtrictione refrigerant, vt ſcribit Gal. lib. 14. meth. med.

Ἀπόκυνον. eſt frutex virgis longis conſtans, graueolentibus, lentis vitilium modo, fructu fere inuictis, folio hederæ, molliore tamen & per extremum acutiore, lento, graui odore, luteo liquore pleno. Siliquas gerit, ceu fabarum, folliculari ſpecie, digiti longitudine protenſas, in quibus ſemen eſt album, durum, paruum. Folia eius cum adipe in panes coacta, canes, lupos, vulpes, pantheras enecant in cibo data: atque ab his animalibus peculiaria habet nomina, ſed valde vſitato apud Latinos nomine braſſica canina appellatur, ſicut à Galeno κυνοκράμβη. Dicitur ſicca eſſe citra ſiccitatem, & propterea emplaſtri modo impoſitam diſcutiendi vim habere. verum non minus homini malefica & exitialis, quam reliquis animalibus eſt.

Ἀπολελαμμέναι κοιλίαι id eſt, ἐπεχόμεναι. alui ſuppreſſæ apud Hippocr. dicuntur in Prorrhetico. & eodem in libro ἀπολελαμμένοι σίτων, dicuntur οἱ ἀσιτοῦντες, vt plærique interpretantur, quaſi à cibo ſecluſi. Nonnulli vero eos intelligunt quibus aluus adſtricta eſt, de quibus etiam eandem vocem vſurpaſſe Hippocr. videtur ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. Author Gal. commẽt. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Participium hoc eſt à rhemate ἀπολαμβάνω, frequens apud Hippocratem. Exponitur tamen diuerſis modis. Bacchius enim exponit πλήρεις ὄντες: Epicles autem, τροφὴν ἔχοντες. Annotauit idem & Erotianus.

Mirum autem ſubit Caluum ἀπολελαμμένην »
κοιλίην, ventrem ſolutum expoſuiſſe in prorrhe- »
tico, repugnante communi dictionis notione, & »
locutionis proprietate, & Galeni explicatione, »
ita vt aliam lectionem ſecutus ille videatur. »

Ἀπόληψις οὔρων. dici conſueuit, inquit Gal. comment. »
4. de victu acutor. vel cum non effatu digna, vel »
nullo pacto emittitur vrina, ita in Coacis κύστις »
dicitur ἀπολαμφθεῖσα veſica intercepta, id eſt quæ »
vrinæ curſum intercipit: non eſt autem noua »
nec inaudita ſignificatio τῆς ἀπολήψεως αὐτὴ τῆς ἐπισχέ- »
σεως: Sic enim apud Hippocr. ſæpe legitur κοιλίη »
ἀπολαμφθεῖσα ἢ ἀπολελαμμένη, quæ nihil infra tranſ- »
mittit, tametſi verbum ἀπολαμβάνειν proprie ac- »
commodatur ijs quæ vel in via ſubſiſtunt, vel »

» retrahuntur, Sic enim dici reperio ἀπόληψιν ἢ
» ἀναδόσεως, de chylo cui ad iecur iter eſt interclu-
» ſum, inflammato ieiuno, vel oppilatis venis qua
» itur ad hepar; Sic etiam apud Hippocr. locus
» eſt περὶ ἀπολήψιος τοῦ πνεύματος κατὰ τὰς φλέβας 4. acu-
» tor, id eſt de ſpiritus interceptione, quam Ga-
» len. ἀσφυξίαν interpretatur, & arteriarum κατά-
» κλισιν ἢ ἡσυχίαν inclinationem & quietem; illud
» autem retracti humoris eſt de ſuo curſu quod
» legitur apud eundem lib. περὶ χυμῶν, τὰ ἐκκεχυμέ-
» να, καὶ ὅσα ἀπολαμβάνειν, id eſt quæ foras effuſa
» ſunt initio retrahere non oportet.

Ἀπόληψις τῶν φλεβῶν. apud Hippocratem, venarum repletio & copia, vt interpretatur Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἀπίσιον. à Syris dicitur ὁ Κνίδιος κόκκος, qui thymelææ ſemen eſt, vt habetur apud Dioſcor. ſicut ab alijs λίνον: cuius ipſe rationem hanc adfert, quod frutex qui illum producit, ſimilis ſit naturâ latino lino.

Ἀπολίνωσις. appellatur Paulo quidam curandæ fi-
» ſtulæ modus qui per lini aut fili deligationem fit,
» eamque ex Hippocr. celebrat in iis qui ſectio-
» nem metuunt, illam quoque Celſus elegantiſ-
» ſimis verbis deſcribit lib. 7. cap. 4. huius etiam
» meminiſſe videtur Medici author, eamque in
» primis Hippocrati attribuit: Curationis autem
» hæc ſumma eſt, vt linum in fiſtulam immiſſum,
» connexis capitibus ſæpius ductum, paulatim cu-
» tem quæ ſupra fiſtulam eſt incîdat, quod alij
» ſcalpello ſupra ſpecillum in fiſtulam inditum
» ducto fieri volunt: Poſt ſectionem vero recen-
» tiores chirurgi ferro candente callum abſumût,
» aut pyroticum adhibent, eamque in rem pulue-
» re aſphodeli vel arſenico vtuntur; Auicennas
» quoque hydargirum ſublimatum admouet:
» hanc quoque lini deductionem Chirurgi recen-
» tiores celebrant, eaque callum exterunt, & cu-
» tim quæ ſupra fiſtulam eſt incîdunt, aut falce fi-
» ſtulis ſecandis accommodata amputant, ὀρθί-
» πυρον συριγγότομον vocat Paulus, eiuſque rei me-
» miniſſe videtur: Linum autem crudum, vt ſit
» firmius magiſque deſiccet, quintuplex vſurpat
» Hippocrat. Celſus duplex triplexue, ſic tortum
» vt vnitas facta ſit, quem etiam imitantur Chi-
» rurgi recentiores, niſi quod linum byſſinum aut
» ſericum, quod minus putreſcit, adhibent, quam
» ob rem ſeta equina linum obuoluit Hippocra-
» tes.

Ἀπολογισμὸς. mentis alienatio dicitur Heſychio.

Ἀπόμελι. eſt potio dulcis, fauis multa aqua dilutis incoctiſque. Curam omnem eius conficiendi hanc breuiter eſſe dixit Galen. vt nec fauus admodum ſit vitioſus, coquaturque bene in fontana aqua, quæ & pura ſit, & dulcis. Oportet enim, inquit, expreſſo à fauis melle eatenus in aqua coquere, quoad nulla inde ſpuma exiſtat. Verum paulo exquiſitius hunc in modum compoſitionem eius Aetius explicauit. A fauis, inquit, candidis & pellucido melle plenis mel manibus exprimitur, optima fontis aqua permiſcetur. Si mel quod diſtrictum manauit, craſſios apparebit, quaternæ aquæ partes ad mellis ſingulas adijciuntur: ſin liquidius profluxit, ternæ. Paulus tamen ſine diſcrimine ternas aquæ partes & dimidiam miſcet. Si aridiores ſunt faui, diſſecantur, & manibus ſubacti diſtringuntur. Hæc in olla noua in qua prius inferbuerit aqua, vt qualitas terreſtris eluatur, igni lucido, nec fumoſo decoquuntur, deterſa iugiter ſpuma vel cera quæ ſummatim enatat. Vbi nihil amplius erit ſpumæ, & octaua aut ſeptima circiter pars modi totius abſumpta fuerit, reliqua refrigerari perfecte ſinitur. Die ſequēti tollitur quod ſupra innatat. Reliquum reponitur in vas teſtaceum, & reconditur in cella vinaria. Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ περὶ χυμῶν, ab Hippocrate & pleriſque alijs τὸ ἀπόμελι alio nomine vocari ὀξύγλυκυ ſiue ὀξυγλυκὺ, & fieri à quibuſdam ex melle & aceto, ab alijs vero ex fauis & aceto ſimul incoctis. Huius enim duplicem facit differentiam. Alterum, inquit, dulce eſt, alterum magis acidum eſt. Atque id rurſus geminum eſt. aut enim ex melle conſtat & aceto, aut ex fauis & aceto. Nos, inquit Galenus, ex fauis conficimus, acetum melli adijcientes, poſtea incoquentes, donec eorum qualitates in vnitatem coierint, atque aceti vis frangatur. De apomelite hæc fere medici prodiderunt, extergendi & incidendi vi præditum eſſe, bilioſa per aluum ducere, vrinam mouere, ſed tamen calidis & ſiccis naturis aduerſari, morbis etiã calidis & præcordiorum inflammationibus, ſitim non ſedare, imo vero augere. Dandum autem eſſe ante ſorbitiones, quod à cibo noceat. Medium autem apomeli eſſe inter mulſam & oxymeli Galen. lib. 8. meth. med. prodidit.

Cæterum de apomelite plura Oribaſ. Collect. »
lib. 5. c. 17. »

Ἀπομελὶς. idem quod ἀμαμηλὶς. de quo ſupra.

Ἀπομυλάνας. hoc eſt protendens labra compreſſim, vt interpretatur Galenus in explicatione vocum Hippocratis.

Sunt qui ἀπομυλλάνας malint cũ duplici λλ, vt »
μύλλος apud Heſych. & Euſtath. vnde hoc deri- »
uatum eſt. »

Ἄπονα. dicuntur medicamenta quæ dolorem & laſſitudinem leuant, quæ proprijs nominibus ἀνώδυνα ἢ ἄκοπα appellantur, de quibus ſuis locis.

Ἀπονενοημένως ἔχειν. 3. Epid. dixit Hippocr. & eſſe »
vult. Gal. affectatum loquendi genus, quo ex- »
tremum & deploratum ciborum faſtidium, »
ſummaque appetentiæ deiectio ſignificatur, »
Ἀπονενοημένως, ἀνελπίστως interpretatur Gal. in »
exeg, cui opponitur ἡδέως πάνυ ἡδέως ἔχειν 1. Epid. »
bene & ſuauiter habere ſe ad cibos; & quia pro- »
iecta profligataque appetentia, certiſſimum »
eſt indicium deſperatæ facultatis naturalis, »
inde ἀπονενοημένοι deſperati & deplorati vocan- »
tur.

Ἀπονεύρωσις. eſt neruoſum quid, tenue & latum, ex muſculo exoriens. Neruus quidem non eſt, ſed corpus inter ligamentum atque neruum naturâ medium, latum ſemper & aliquando tam tenue vt membrana videri poſſet, niſi fibris quibuſdam intercurrentibus ab ea diſtingueretur. E muſculo ducit originem, vel potius, vt quibuſdã anatomes peritis viſũ eſt, extremitas eſt muſculi (in eam enim muſculus deſinit) alibi magis, alibi minus neruoſa. Has enim duas differentias faciũt τῆς ἀπονευρώσεως, hanc σαρκώδη, illam νευρώδη ἀπονεύρωσιν appellantes. Dici etiam eo nomine ab Hippocr. τὸν τένοντα, hoc eſt tendinem, ſcribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» Sed & apud Gal. pro coitione multorum ner-
» uorum vſurpatur.

A'πονίη. doloris carentiam ſignificat Aretæo lib. 2.
» acutor. c. 1.

A'πόξις. vocatur ab Hippocrate pars quælibet corporis quæ in extremitate tenuatur, ſicut brachium iuxta brachiale, & crus iuxta pedem, vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

A'ποξύσματα. ramenta. quæ ab inteſtinis per δυσεντερίας abraduntur humoris acrimonia, quæ ſtrigmenta quidam appellant.

A'ποπαλλεσθαι. verbum eſt apud Hippocr. interdum quidem actiuæ ſignificationis, vt lib. 1. de morbis mulierum, interdum paſſiuæ, vt in lib. de natura humana, ſignificat autem expellere vel expelli.

A'ποπάλλησις. ἀπόπαλσις, id eſt, expulſio: apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἀποπάλλεσθαι.

A'ποπάτημα. & ἀπόπατος exponit Erotian. ἀφόδευσιν,
» ſeceſſum ſcilicet ad exonerandam aluum, & de-
» iectiones ipſas, & crebra dictio eſt apud Hip-
» pocra. vt 2. prorrhet. & lib. de arte, & Dioſcor.
» lib. 3. c. 98.

A'ποπληξία. eſt obſtructio principij communis neruorum, ſenſum motumque omnibus corporis partibus repente adimens, & principes actiones offendens. Eius repentina quidem acceſſio ſignificat humorem plane frigidum, craſſum aut viſcoſum replere & obſtruere præcipuos cerebri ventriculos, non autem propter totius eius ſubſtantiæ intemperiem excitari. Eſt enim vitioſus humor ſola eius cauſa, in cerebro citra putredinem citraque febrem conſiſtens, pituitoſus præſertim, aliquando vero & melancholicus, de quo ſcripſit in aphoriſmis Hippocrat. Apoplexias maxime excitari à quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum. Hic humor non modo principes cerebri ventriculos affatim implet, ſed cerebri etiam corpus imbuit, vt nullus vel perexiguus ſpiritus animalis in neruos ſubeat. Qua quidem in re ἀπὸ τῆς ἐπιληψίας differt, in qua non abolitus ſed deprauatus tantum facultatis animalis motus eſt, atque ſimiliter ἀπὸ τῆς ἡμιπληξίας, ſiue παραλύσεως, quæ non toto cerebro obſtructo, ſed altera tantum eius parte gignuntur. Cæterum quamuis in apoplexia motum omnem perire dixerimus, ſeruatur tamen neceſſario aliqua ex parte reſpiratio, in quam totis viribus natura enititur, omneſque ſuos conatus intendit, verum difficulter admodum procedit, tantoque difficilius, quanto obſtructio maior exiſtit. quo vno argumento periculi magnitudinem intelligimus, & à caro atque catalepſi diſcernimus, in quibus libera ſolet eſſe reſpiratio. Senes maxime tentantur apoplexia, idque per hyemem: ſed & iuniores aliquando, qui cibo & vino immodice indulgentes cerebrum aſſiduis cruditatibus frigidius & imbecillius reddiderunt. Non facile ſeruãtur qui in hunc morbum inciderint, cum ſit & natura magnus & valde acutus, aut ſi bona aliqua fortuna eos periculo ſubtraxerit, longis tamen morbis conflictantur & languent, vel toto corpore, vel aliqua omnino parte reſoluti, aut etiam mente capti. Sed fere fit vt ſublata apoplexia dimidij corporis reſolutio ſuccedat, quam Græci ἡμιπληξίαν ſiue παράλυσιν vocauere. Sic quidem habet vniuerſalis apoplexia, totum corpus ſenſu motuque priuans. Cui ſimilis affectio ſi vnã aliquam partem occupet, illius partis ἀποπληξία dicetur. Scripſit enim Hippocrat. ἀπόπληκτον αὐτῷ τὸ σκέλος ἐγένετο, hoc eſt ſenſu motuque carens illi crus euaſerat.

Siue vt exponit Aretæus lib. 1. de diuturn. c. «
7. νεκρῶδες, ἀχρεῖον, καὶ ἀνάλθες, id eſt, mortuo ſi- «
mile, inutile & inſanabile, quod enim in toto «
corpore eſt apoplexia vehemens, illud in crure «
paraplegiam vocat Hippocr. qui & aphor. 40. «
lib. 7. dixit ἀπόπληκτον τι τοῦ σώματος eodem ſen- «
ſu, & Aphor. 56. lib. 6. A'ποπληξίην τοῦ σώματος: «
Cæterum apoplexiam nonnunquam ἀφωνίαν «
vocat Hippocrates, id eſt vocis priuationem, «
non ſimplicem quidem, ſed cum ſenſus ac mo- «
tus priuatione coniunctam: duplex autem eſſe «
apoplexia dicitur, fortis vna, & altera debilis, «
quæ diſtinguuntur maiore & minore ſpirandi dif- «
ficultate; nam etſi in apoplexia motus ſenſuſ- «
que derepẽte deperdantur, manet tamen adhuc «
aliqua reſpiratio cum thoracis motu coniuncta: «
Ratio vero nominis eſt ἀπὸ τοῦ ἀποπλήττειν. id eſt à «
percutiendo, quod ea qui laborant veluti de «
cœlo percuſſi videantur. «

A'πόπτυσις. vide πτύσις. «

A'πόπτυσμα. ſputum idem quod πτύσμα, de quo ſuo «
loco. «

A'πορέγει. ὀρέγεται, hoc eſt, porrigit: apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. quo tamen in loco varie ab interpretibus exponitur, vt ibi annotat Galen. comment. 1.

A'πορίη. anguſtiam ſignificat, ac veluti deſperatio- «
nem, qua ægri ob peſtiferos, & malignos ſuc- «
cos animum deſpondent, & interdum in deli- «
quium cadunt, ad animi paſſionem vox hæc re- «
fertur, dum dubitat æger in quam figuram cor- «
poris atque decubitus ſeſe commutet. «

A'ποργνώσημα. libro de morbo ſacro Hippocrati di- «
citur morbus ambiguus, & qui dubiam vitæ «
ſpem facit, & 4. de morb. apud eundem ἄπορον «
πῦρ, febris appellatur, quæ dubia eſt & periculi «
plena. «

A'πόῤῥοιαι medicis dicuntur corporis defluxus, nunc «
in hanc, nunc in illam partem, quales experiri «
ſæpe ſolent, qui calido humidoque tempera- «
mento ſunt, quinetiam Plato ſemen, ſpinalis «
medullæ ἀπόῤῥοιαν appellauit. «

A'ποσβεσθείς. ἀποσβεσθεὶς, id eſt, extinctus, apud Hippocratem.

A'ποσιτία. faſtidium ciborum & inappetentia dici- «
tur, ita tamen vt aliquid aſſumatur, quod docet «
Gal. 1. de cauſis ſympt. Grauidarum accidentia «
enumerans. Gal. apud Hippocr. aphor. 17. lib. 4. «
interpretatur ἀνορεξίαν, quãquam ἀνορεξία & ἀπο- «
σιτία differunt, illa enim morbi ſymptoma eſt, «
& appetẽtiæ defectus in ſanis ac bene paſtis, ἀπο- «
σιτία vero ſemper pro auerſione cibi ſumitur «
morbi ſymptomate, eſtque hæc potius ſpecies «
ἀνορεξίας: Sed & ἀποσιτία ab ἀσιτία differt, vt in- «
fra legere eſt in voce ἄσιτος, quod ἀσιτία abſti- «
nentia ſit à cibo omnimode, atque voluntaria «
ſit, non autem ſicut illa, morbi alicuius ſympto- «
ma: Ciborum autem faſtidium ſymptoma eſt «
facultatis ventriculi in qua ineſt appetitus: «
duobus illa modis oritur: nam interdum prima- «
rio afficitur ventriculus, vt cum crudo humore «
ſcatet qui appetitum tollit, ſicut acidus fameli- «
cos homines reddit, ſalſus ſiticuloſos, dulcis «

ſomniculoſos; aut quadam concocti alimenti corruptela opprimitur; aut cibum adhuc incoctum continet; interdum vero per conſenſum opprimitur, aut à defluxione è cerebro, aut ab humoris copia, in venis coaceruata, ex qua tenue quoddam ſerum in ventriculum confluit, atque os ipſius exquiſitiſſimo inter omnes partes ſenſu præditum offendit, vnde nauſea, inappetētia, cordis dolor; Aut valide affecto hepate, quod eſt principium tum nutricis, tum naturalis appellatæ animæ, qua affecta graues prehendunt inappetentiæ, vt mori potius æger velit quam aliquid guſtare: Vt autem paucis inappetentiæ cauſas omnes complectar, totidem eius cauſæ ſunt, quot ad famem coire neceſſum eſt; Minima inanitio, vt in frigido ſicco habitu ſenum: Languidus venarum ſuctus, vt reſoluta aut imbecilla facultate nutrice hepatis: Laxatio ventriculi ab humore calido in ipſum effuſo; extinctus ſuctionis ſenſus in ore ventriculi, vt in moribundis; & deprauatus animalis appetitus, vt in phreniticis: eſt vero hoc ſymptoma terrificum, quoniam ventriculi facultatem ὀρεκτικὴν in vitio eſſe denuntiat, vel eiuſdem νέκρωσιν vt in Pario: Hæc ſola poſt multas acriſias ab irrito erethiſmo, Darium quemdam Thaſium 120. die vita defungi fecit, & 3. Epidem. Cibi faſtidium terrificis omnibus ſignorum generibus anteponendum duxit in febre trytæophya, cum multa, inquit, & varia inīudicato fierent, peius nihil fuit quam à cibis abhorrere; è contrario vero theorema illud ſummus dictator dedit, in omni morbo mente eſſe ſolida, & ad ea quæ offeruntur bene habere bonum, vbi Gal. adiecit μέγιστον, vnde fit vt 1. Epid. vnicum perutile maximumque eorum quæ tunc apparuere ſignorum, quodque plurimos ab interitu vindicauit, illud certe fuerit, quibus in ſtranguriam conuerſio facta eſt, pauloque poſt addit, quia cibos ſuauiter deguſtabant.

Ἀπόσιτα. dicuntur apud Hippocr. ea quæ faſtidium cibi, & inappetentiam faciunt.

Ἀπόσιτοι. dicuntur ab Hippocr. οἱ ἀόρεκτοι, id eſt, inappetentes & qui oblatos cibos propter morbum faſtidiunt. Qui autem appetentia carentes, ſani tamen eos non ſumunt, ἄσιτοι Græci appellant, vt author eſt Galen. comment. in librum primum τῶν ἐπιδημιῶν.

Notandum vero aliquando authores, alterum pro altero vſurpare: τοῖς ἀποσίτοις, opponuntur εὔσιτοι.

Ἀποσκεπαρνισμὸς. eſt ſpecies vna fracturæ cranij, quam tertiam conſtituit Galenus, cum ipſum finditur, oſque rumpitur, & à reliquo oſſe diſcedit, ſic vt in eo teli veſtigiū relinquatur. Hoc leui telo fit & acuto, quod interdum ſummam partem, interdum alte os diuidit, nonnunquam ita vt teſtam reſoluat, perinde ac ſi aſcia ligni fragmentum abſcindatur, præſertim ſi ictus à latere fuerit. Ideoque à quadam ſimilitudine ἀποσκεπαρνισμὸν iuniores appellarunt. ſiquidem σκέπαρνον aſciam ſignificat.

Ἀπόσκημμα ἢ

Ἀπόσκηψις. quid ſit aperte Galenus declarat. lib. 2. ad Glauconem, dicens ſic vocari eum affectum, quando humores aliqui, qui priùs in aliqua parte moleſti erant, ea relicta in alteram tranſeunt.

Dicitur etiam σκήπτειν & ἀποσκήπτειν, de quibus infra: Ἀπόσκηψις etiam idem quod ἀπόσχασις, καὶ ἐγχάραξις, id eſt ſcarificatio Hippocrati lib. 1. de morbis, vt annotauit Gal. in exegeſi.

Ἀποσμιλαίνειν. ſignificat apud Hippocr. in acutum fingi ſiue in acutam figuram duci, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀπόσπασμα. dicitur omnis ſolutio continui quæ organicis partibus accidit. ſic enim vnico vocabulo appellatur, quod nullum in ſimilaribus eſt, in quibus continui diuiſiones diuerſa nomina ſortiuntur, vt ſcribit Galen. in lib. de conſtitut. artis medicæ. Idem autem initio li. 4. meth. med. dicit ἀπόσπασμα ſignificare continui ſolutionem, quæ ligamentis accidit vt ῥῆγμα & θλάσμα, quæ in vaſis muſculiſque ex violento ictu vel graui caſu, vel alio quopiam valente motu excitatur. Hippocrates autem ἀπόσπασμα appellat cum abruptis ijs quæ oſſa inter ſe connectunt, ipſa quæ prius iungebantur, plurimum ab inuicem dehiſcunt. ſicut annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποσπογγισμὸς. eſt ſpongiæ vel ſiccæ, vel aqua perfuſæ admotio. Eam ſcripſit Archigenes adhiberi, cum in reliquis corporis partibus, tum in facie. in illis quidem ad detergendum, vel ſordes adhærentes, vel ſaniem, vel ſanguinem, vel pus, vel ipſa etiam medicamenta, vel ad ſedandos dolores, quos morſus aut pruritus excitant: in hac autem, vt renouemus & ſuſcitemus langueſcentes ſpiritus, velut in animi defectibus contingit, quibus opitulamur æſtate quidem affuſa frigida, hyeme autem egelida, perinde atque per vigorem ingentis cauſi, in quo non modo faciem, verum etiam pectus per ſpongiam perfundendum eſſe Archigenes præcipit, ſecus ac in principio aut incremento acceſſionis: in eo enim non per ſpongiam, ſed per odoramenta ægri refocillari ſolent.

Ἀπόσταξις, ſanguinis è naribus ſtillationem Hippocrati ſignificat, & pro στάξις id eſt, ſanguinis ſtilla ponitur, fereque in iudicationis ratione ſubſiſtens, vt fatiſcentis naturæ eſt indicium, ita non leue periculum denuntiat vt ſcribit Galen. comment. 4. in lib. de rat. vict. in acutis, & comment. 2. in lib. 1. Epid. & comm. 3. in prorrhetic. Sed & ἀπόσταξις aliquando apud Hippocr. quamcumque ſanguinis è naribus fluxionem ſignificat, interdum quoque ſimpliciter defluxionem ac diſtillationem.

Ἀπόστασις. abceſſus, idem quod ἀπόστημα: eſt autem vox illa multiplex: Ἀποστάσιος enim quoddam genus eſt quod κατ' ἔκρουν, ἢ κατ' ἔκροον, ἢ κατ' ἔκκρισιν dicitur, id eſt κένωσιν, cum morbus excretione quadam, aut per effluxum veluti per quædam emiſſaria ſoluitur, ceu per dyſenterias, alui profluuia, perirrhœas, ſtrangurias, hæmorragias, & cætera corporis emiſſaria: Aliud ἀποστάσιος Genus κατ' ἀπόθεσιν vocatur id eſt per decubitum ſeu repoſitionem, vbi ſcilicet humor loco aliquo commotus in alium tranſponitur: Sunt autem illi qui per ἀπόθεσιν fiunt, alijs dignitate longe inferiores, vt in quibus effundant ſe & teſtagnent humores in abiectas corporis partes, quia per libera effluuia expurgari nequeunt, velut in coxendicum & articulorum abceſſibus euenit, qui quod in morbis diuturnis maxime fiant, frigidam & craſſam materiam præ ſe ferunt, atque adeo potius concoctionem longam & ſolutionem lentam, quam humorum effluuium expe-

ctant: Qui vero κατ' ἔκρουν abceſſus fiunt plerumque bono ſunt, & plurimos à præſentiſſimo diſcrimine liberant, vt ſcribit Hippocr. 2. Epid. plurimis adductis exemplis: Cæterum etiam ἀπόστασιν appellat quibuſdam in locis Hippocr. vt 2. Epid. t. 21. ſicut notat Galen. vnius morbi in alterum μετάστασιν, id eſt tranſitum & receſſum quemdam, vt ἀποστάσεις εἰς τεταρταίους digreſſiones ſeu tranſitiones in quartanas fiebant quaſi διαδοχαὶ, viciſſitudines ac ſucceſſiones: hanc ἀπόστασιν etiam μετάπτωσιν medici appellant, ſed Gal. comment. in 4. de Diæta in acut. μετάστασιν diſtinguit ab ἀποστάσει, quia cum illic humores locum tantum mutent, alia exoriuntur ſymptomata, nouique labores exiſtunt in parte excipiente, in qua tempus aliud exigitur, ad mali coctionem: in abceſſu autem critico æger à moleſtijs liberatur; Sic inter ſe hæc differre videntur vniuerſali & ſingulari notione, vt ἀπόστασις Generalius quiddam ſit, quanquam interdum ἀποστάσεις & μεταστάσεις coniungit Hippocr. vt lib. de victu in acut. Sed qui per μετάστασιν fiunt abceſſus illi proprie dici videntur qui κατ' ἀπόθεσιν fiunt: Porro τῆς ἀποστάσιος nomen Hippocr. vſurpat non modo in abceſſibus eiuſmodi, ſed etiã in fracturis, in quibus quia quæ fracta ſunt ἀφίσταται ἀλλήλων, hoc eſt ab inuicem diſcedunt, merito affectus ipſe ἀπόστασις vocatur; Sed Galen. non ἀπόστασιν, ſed vſitato nomine λύσιν τῆς συνεχείας id eſt continui ſolutionem appellat: Denique etiam ἀποστάσεις vocat Galen. 5. de ſimplic. medic. facultatibus, medicamentorum ordines ſiue gradus quibus à temperatis abſcedunt, quaſi diſtantias ſiue abceſſus dixeris.

Ἀποστάσεις δακρυώδεις. lachrymalis abceſſus dicitur Hippocrati in Coac. ſiue lachrimatio quæ obſeſſis copia aut vitio materiæ oculorum angulis accidit.

Ἀπόστημα. Latinis dicitur abſceſſus, vt ait Celſus. Eſt autem tumor omnis, qui digeri non potuit, in ſuppurationem conuerſus, non tam perfecte quidem vt pus iam factum ſit, ſed vt vitari non poſſit. Namque vbi perfectum eſt, non ſimpliciter ἀπόστημα, ſed πεπεμμένον ἀπόστημα, hoc eſt coctum n appellatur à medicis. Dicitur τὸ ἀπόστημα. vt ſcribit Galen. ad Glauconem, ἀπὸ τοῦ ἀφίστασθαι, quod abſcedere ſignificat. Partes enim quæ humorem prȩter naturam in ſe recepere, reſoluuntur à ſe inuicem, & quæ prius contigua erant, diſparantur. Naſcitur fere omne ἀπόστημα ex phlegmone ſiue vera ſit, ſiue ἐρυσιπελατώδης, vel ex eryſipelate phlegmonode. Verumtamen vt Gal. ait, aliquando etiam conſiſtit nullo eiuſmodi affectu præcedente. Nam, ſtatim, inquit, ab initio vel humor aliquis ſuperuacuus, vel ſpiritus vaporoſus aut ipſa in parte, quæ affecta eſt, genitus, aut alicunde decumbens, ſicut accidit ἐν τοῖς ἀποστήμασιν, colligitur certo in loco, qui putreſcens vicina tandem corpora excoriat atque ab inuicem dirimit, atque vt alias ſpecie alius eſt, ſic aliquando variorum tum humorum tum ſolidorum corporum figuras exprimit. Atque inde duæ ſummæ τῶν ἀποστημάτων differentiæ deſumuntur. Alia enim ſimpliciter ἀποστήματα ſunt, & tunica carent: alia tunicam habent, in qua corporum quorundam ſpecies & formæ continentur, inſtar lapidum, arenarum, teſtarum, lignorum, carbonum, luti, fæcis, amurcæ, & multorum aliorum, quæ in tres diduci ſpecies ſolent, ἀθερώματα, στεατώματα, & μελικηρίδας. Signa omnium communia ſunt igneus loci feruor, tumor eminens ruberque magis ſolito & durus cum dolore punctorio, pulſu, & grauitate, vt aliquid ex ipſa parte pendere videatur. Paulus Ægineta lib. 4. definit ἀπόστημα eſſe carnium ſiue carnoſarum partium, muſculorum, venarum, & arteriarum corruptionem atque immutationem. Nec vero prætermittendum eſt, quod, ſicut τῇ φλεγμονῇ aut alio tumori τὸ ἀπόστημα, ita τῷ ἀποστήματι κόλπος, hoc eſt ſinus, ſuccedit. Quamdiu enim humor in medio carnoſarum partium ſpatio conſiſtit & putreſcit, nec pars ipſa affecta aperta eſt, Græcis ἀφίστασθαι dicitur. id eſt, abſcedere, ipſumque vitium ἀπόστημα nominatur: verum ſi qua aperiatur, vt humor qui intus continetur exitum habeat, vitium non iam amplius ἀπόστημα, ſed κόλπος, hoc eſt ſinus, appellatur, vt annotauit Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀποστήματα. quoque vocantur ἐμπυήματα ſub ſepto tranſuerſo, dum ſe intus occultant, vt inquit Gal. in Iſagoge: Cæterum notandum eſt ἀποστήματος voce multo largius Rhaſem atque Auicennam, cæteroſque poſt ipſos Arabes vti quam Græcos, nomen enim hoc vſurpant pro quolibet præter naturam tumore, cui mala qualitas & continui ſolutio connectuntur, adeo vt, ad carnis incrementum, additionemúe, formicas & acrochordones extendatur, quamobrem & proprie dicta phlegmone, Eryſipelas, herpes, Gangræna, ſphacelus, cæterique demum id genus tumores, ab Arabum Principe, cæteriſque, in apoſtematum catalogo numerantur, vt œdemata quoque & ſcirrhi, quin & ipſi quoque dracunculi, Secus vero à Græcis.

Ἀπόστημα ἀξιόλογον, in Coac. ſeu ἀξιόλογος ἀπόστασις. Gal. 3. de criſib. c. 2. dicitur abceſſus effatu dignus, & qui morbi magnitudini aut dignitati reſpondeat, qualem in bonis eſſe paſſim docet Hippocr. ſic. 1. & 2. Epidem. eos abceſſus probat qui ἄξιοι τῆς ἐπιβολῆς, ἐν κρίσει τῶν νοσημάτων fiunt; è contra vero eos damnat, qui vel minores ſunt tanquam nihil iuuantes, vel maiores quam qui ferri poſſint.

Ἀποστηματίαι. Græcis dicuntur inquit Aretæus 1. de diuturnis c. 9. qui pus in regione pectoris, aut inferius ſub ſepto tranſuerſo deliteſcens per aluum deijciunt, ſicut è contra ἐμπύοι qui illud ipſum per os excernunt.

Ἀποστηρίγματα. Id eſt, firmamenta, videtur Hippocr. appellare quæcunque ſine vinculo ægræ parti vniuerſæ ſuperdantur, aut à ſiniſtra vel dextra parte, aut à ſuperiori vel inferiori, ſicut annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἀπόσυρμα. ἀπόξυσις, id eſt ſcarificatio, apud Hipp. lib. 1. de morbis.

Ἀποσκληρύνει. σκελετεύει. apud Hippocr. exſiccat, indurat, ſceletum facit.

Ἀποσφυγμίζουσι. palpitant, ſaliunt, pulſant, libr. 2. de morbis apud Hippocratem.

Ἀποστρακοῦν ὀστέον. Hippocrati lib. de vulner. cap. os in teſtulam abiens ac verſum dicitur, quodque teſtula ſua ac ſquamma ab integro oſſe dimittitur, quod præſtatur medicamentis exſiccantibus & aridis cephalicis, quæ non ſolum capitis oſſibus nudatis eximie conferunt, ſed etiam aliarum partium vt ſcribit Gal. lib. 8. τῶν κατὰ γένη.

Ἀποσύρματα. abraſa, ſiue abraſiones. Sic dicitur ſolut.

lutæ continuatis ſpecies fere ſuperficiaria, abraſa ſcilicet cute & interdum ſuſpenſa & nigreſcente. Gallicum vulgus cutis deflorationes appellat.

Ἀπόσχασις, ἢ Ἀποσχασμός. idem quod κατασχασμὸς
» ſiue ἐγχάραξις, ſcarificationem ſignificat, &
» leuem ſummæ cutis inciſuram: ſed & Ἀπόσχασις
» de venæ ſectione vſurpatur, qualis eſt ἀπόσχασις
» βραχίονος bis vſurpata 5. Epid. & ſemel 7. Epidem.
» ἀποσχᾶν ſiue ἀποσχάσαι Heſych. exponit φλεβοτομῆ-
» σαι, eodem & ſenſu Hipp. 2. de morb. & 10.
» Epidem. vide ἐγχάραξις.

Ἀπόστραγμα. fæculenta colatura apud Hippocr. quæ
» & ὑπόστραγμα dicitur.

Ἀποτέλεσμα. exitus ſine euentu morbi cuiuſuis dici
» videtur Cælio Aurel. libr. 2. τῶν χρον. cap. 12. &
» κατ' Ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα appellatur morbus
» effectu vel reipſa magnus, vt punctura in neruo
» aut muſculo, ea enim aſpectu exigua eſt, ſed
» virtute magna; Sic morbus κατὰ φαντασίαν μέγα
» id eſt ſpecie magnus vocatur, vt vulnus quod in
» carnoſis partibus magnum ſpatium obſidet, hæc
» Gal. in defin. medic.

Ἀπότηξις. deſtillatio quæ fit humore liquefacto, ſeu
» affectio, qua ſemper aliquid à corpore abſcedit &
» eliquatur.

Ἀποτρόπαια. proprie dicuntur amuleta, quæ appenſa alligataque incantamenta magica & venenorum inſidias arcent, aut inefficaces reddunt. Pertinent autem etiam hæc ad medicinam, vt teſtatur Gal. nec ſunt à ratione aliena, vti περιάμματα ab Archigene prodita, & à Galeno exploſa damnataque.

Ἀποφθορά. apud Hippoc. ſignificat abortum, quem Attici ἄμβλωσιν appellant, vt annotat Gal. comment. 1. in lib. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἀποφθορά. ſiue διαφθορά. abortum vocat Hippocr.
» & ἀποφθείρειν & διαφθείρειν de fœtuum corruptio-
» ne, quod & ille ἐκτιτρώσκειν vocauit, attici ἀμ-
» βλίσκειν, & Ἀποφθορὰ Ἄμβλωσις abortus, inquit
» Gal. comment. 1. in 6. Epid. t. 2. quam & ille lib.
» περὶ γυναικ. τρωσμὸν appellauit.

Ἀποφθάρματα. medicamentum abortum faciens
» 5. Epid. quæ abortiua vocat Plin. lib. 28. cap. 7.
» etiam ἀποφθάρματα fœtus abortiuos dici in
» Epid. notarunt nonnulli, vide ſupra ἀποφθάρματα.

Ἀποφλεγματισμοί. Sunt medicamenta quæ vel gargarizata, vel cõmanducata, vel palato illita pituitam è capite in os eliciunt. Sunt autem omnia eiuſmodi calidæ & acris facultatis, per quam pituitam partim eliquantia, partim attrahentia, partim etiam facultatem, quæ in cerebro eſt, alieni expultricem irritantia, actionem ſuam perficiunt. Fertur autem ſtillatque eo pacto pituita cum à toto cerebro, tum maxime ex prioribus eius ventriculis in eam cauitatem, quam ab vſu χοάνην, quaſi infundibulum appellant: atque inde per palatum in os decidit atque excernitur.

Ἀπόφυσις. Eſt pars oſſis extuberans. In hoc enim differt, ἀπὸ τῆς ἐπιφύσεως, quod hæc veluti quiddam ſit oſſi adnatum, nec tamen ſit oſſis cui adnatum eſt portio: ἀπόφυσις vero pars ſit totius oſſis productior & eminens, nihilque à reliquo oſſe differens, quam quod tuberculi ſeu gibbi inſtar ex oſſe procedit. Ea autem in quibuſdam oſſibus ſimplex eſt, vt in radio: in alijs multiplex, vt in vtraque parte brachij, cubiti, femoris, tibiæ, in gena inferna, ſphenoide, occipite, oſſe frontis, temporum, omoplata, & vertebris omnibus. Vſus autem varius eſt, alibi ad tutandas articulorum inſertiones, alibi ad firmanda capita muſculorum, vel ad munimentum neruorum & reliquorum vaſorum, vt docuit Galen. Qui Græca in Latinum verterunt, ἀπόφυσιν proceſſum, exceſſum, explantationem, additamentum ſubinde interpretantur. Dicitur & alio nomine in quibuſdam oſſibus ἔκφυσις.

Eſt autem ἀπόφυσις in oſſibus duorum gene- “
rum Galeno, nam aliquando in acutum deſinit “
& dicitur tunc κορώνη ſeu κορωνόν; aliquando in ro- “
tundum, & vocatur ἀπόφυσις κονδυλώδης, cuius ex- “
trema pars extuberans dicitur κεφαλὴ caput. Re- “
liqua vero inter ipſum caput & os, αὐχήν. id eſt “
ceruix, de quibus ſuis locis.

Ἀπόχρεμμα. vide in dictione ἀπόχρεμψις.

Ἀπόχρεμψις idem quod ἀνάχρεμψις ſcreatus, nam “
modo hac modo illa voce vtitur Hippocr. pro “
quo & ἀπόχρεμμα dicitur: vide ἀνάχρεμψις. “

Ἀποχυλίσματα. appellantur à Græcis condititij qui- “
dam ſucci ex herbis & fructibus. “

Ἀπόχυμα. Zopiſſæ genus eſt, quod fit deraſa à nauibus reſina vna cum cera. Aetius reſinam vna cum cera à nauibus abraſam interpretatur. Quidam vero reſinam è picea intelligunt. Oribaſius hoc modo præparat: Picis aridæ libram vnam, picis liquidæ, ceræ ſingulorum vncias quatuor, reſinæ pinus vncias ſex. Omnia liquata & excolata in peluim aquæ marinæ vel communis plenam coniiciuntur, & manibus, paſtilli in modum, ſubiguntur. Magnam habet vim emolliendi.

Ἀποψοφέειν. apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, αὐτὸ τὸ φύσης ψοφῶδες. hoc eſt, pedere, ſicut explicat Gal. comment. 3.

Ἄπρακτα μόρια. apud Ægin. libr. 3. cap. 58. quod »
inſcribitur περὶ ἀπράκτων μορίων, dicuntur par- “
ticulæ inefficaces, id eſt genitales partes ad “
venerem impotentes; hîc enim μόρια pro ge- “
nitalibus vſurpantur, qui hoc (inquit) vitio “
laborant non ruunt in venerem, eoque animum “
perdunt, cauſa vero eſt partium reſolutio, vel “
ſeminis inopia. “

Ἅπτεσθαι. tentari & lædi, apud Hippocr. vnde apud eundem ἡ ἅψις τῆς φρενὸς ſignificat mentis læſionem & offenſam, vt annotauit Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἄπτιστον κριθῆ. dicitur apud Hippoc. hordeum integrum, ſiue in integras farinas diuiſum, ſiue imperfecte fractum, & à quo pars furfuracea ſecreta non eſt, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἄπτυστος πλευρῖτις. eſt pleuritis, in qua nihil ſpuitur, ſed toſſis inanis eſt & ſicca. Id accidit, quod humores craſſi & lenti pulmonis fibris cartilaginoſis, quas βρόγχους appellant, firmiter impacti ſint.

Hæ quoque pleuritides ξηραὶ id eſt ſiccæ, ſæ- “
pe coniunctim ξηραὶ καὶ ἄπτυστοι appellantur quod “
earum cauſa ſiccitas ſit. “

Ἀπυρεξία. vacuitas à febre. Dicitur id temporis interuallum quod eſt inter duas acceſſiones vacuum liberumque à febre. A Celſo integritas Latine dicitur.

Propria autem hæc eſt intermittentium fe- “
brium, vt παρακμὴ continuarum: nec vero ἀπυ- “
ρεξία ſic eſt intelligenda vt per eam corpus in “
priſtinum ſtatum qui ante febrem erat, omnino “
reuertatur, nã per eam retinet adhuc quoddam “

» febrilis caloris veſtigium, tum in pulſu cum in vrinis, in quotidiana quidem magis tum in quartana, in tertiana vero adeò exiguum vt vix percipi poſſit.

A'πύρετος A'ντίδοτος. eius meminit Gal. 8. κτ' τόπ. c. 4. nec eam tamen deſcribit.

» A'πύρετος & A'πυρος. dicitur Hippocrati qui febris expers eſt.

A'πύρηνον. Eſt alterum genus mali punici, cui lignoſus nucleus non eſt, ſed candidior eſt natura, & blandiores acini, minuſque amari, diſtincti membranis. dicitur ἀπὸ τῶ πυρῆνος, quod nucleum lignoſum ſignificat.

A'πυρομήλη. ſignificat apud Hippocr. ſpecillũ qood acumen non habet, hoc eſt, τὴν μηλωτρίδα, ſiue auricularium ſpecillum.

A'πυρον. ignem non expertum, non vſtum. Dicitur & Plinio hoc nomine alumen viuum.

A'ραβικὸς λίθος. lapis Arabicus. Eſt marmor album, maculoſo ebori ſimile: ſic dicitur quod reperiatur in Arabia. Is lapis tritus illitu hæmorrhoides exſiccat, ciniſque eius dentifricio optimus eſt.

A'ραβὶς. herbæ nomen eſt ad cubiti altitudinem aſſurgentis. tenues ſpargit ramos, & ex vtroque latere folia, ceu lepidij, ſed molliora & candidiora. In cacumine vero ſambuci vmbellam gerit, candidos flores habentem. A quibuſdam δραβὴ etiam dicitur.

A'ραδος. Galen. comment. 4. περὶ διαίτης ὀξέων textu » 94. docet ſignificare ταραχήν τινα, καὶ οἷον μάχην ἐν τῇ γαστρὶ γινομένην ἐκ τῶν διαφόρων ταῖς δυνάμεσι σιτίων id eſt perturbationem quamdam, & veluti pugnam quæ in ventriculo oritur è cibis diuerſarum qualitatum. & comment. 1. τὴν ἐν τῷ πέψει τῶν γινομένων ταραχήν, cum nimirum cibi dum concoquuntur in ſtomacho turbas dant & tumultuantur, aut cum murmure agitantur: Sed ἄραδος proprie, inquit Heſych. motus & palpitatio eſt cordis ex Gymnaſticis exercitijs, ſeu cordis pulſus poſt vehemens exercitium: Erotian. in Lexico Hippocr. dici tradit ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον, vicinam porro ſignificationem habet cum ἄραδος A'ραβος & ambo ab ἀράσσω deriuata videntur, ſignificareque ſtrepitum ſeo crepitum eorum quæ inter ſe colliduntur.

A'ραιὰ ſignificauit apud veteres, vt ſcripſit Ruffus, ventrem & vniuerſa inteſtina. quanquam Heſychius tenuia tantum inteſtina interpretatus ſit. Pro inteſtinis vſurpaſſe videtur Nicander in Theriacis, loquens de viperæ fœtibus: ----διαμυνοντες ἀραιὰν, Γαστέρ' ἀναβρώσαντες, ἀμήτορες ἐξεγένοντο. hoc eſt, --per inteſtina parentis Roſa aluo emergunt in lucem matre carentes. Inde tunc etiam μητραῖον appellatur, quod idem eſt atque τὸ μεσεντέριον.

A'ραιὸν. rarum. Proprie quidem dicitut quod meatus, quos Græci πόρους vocant, magnos per totum obtinet: ſicut è diuerſo Denſum, quod eoſdem paruos. At per metaphoram ſiue abuſum, ſiue quocunque alio genere appellaſſe libet, de laxo coacto; hæc ipſa vocabula dici aodias. hac enim ratione & aerem & ignem raros dicimus, aquam & terram denſas: ſcilicet ad elementa ipſa trãſlatis appellationibus, quæ tamen & vnita ſunt, & ex ſimilaribus natura partibus conſtanr. nec vllos eiuſmodi meatus obtinent. Rarum ergo eſt, cuius partes ſpatijs inanibus interceptæ ſũt. Inane autem id appello, quod aere plenum ſit. Id autem corpus ſpatijs multis diſtinctum facilius quam ſpiſſum accenditur, etiamſi, quod ad caliditatis & frigiditatis attinet temperiem, ſimiliter illis ſit affectum. Nam qui in ijs ſpatijs continetur aer, cum ſit ad patiendum promptiſſimus, primo ſtatim ignis occurſu accenditur atque inflammatur, vna vero ſecum corpus vniuerſum accendit, vnamquamque eius partem nimirum occupans.

A'ραιὸν autem in 5. de loc. affect. Gal. oppoſuit τῷ συχνῷ non τῷ πυκνῷ, ſicut & in libris de pulſibus: at in 6. conſtituitur aduerſus τὸ πυκνὸν ἴσα τ' χιτώνων ἀραιὰ καὶ λεπτὰ: manifeſta vero ſignificatione primo de ſimplicibus vſurpatur pro eo quod eſt denſo contrarium; ſic ἀραιὰ terra id eſt laxa noo compacta: licentius in hyla Theocritus ἀραιὰν φωνὴν pro exili dixit: & ad rari ſignificationem Ariſtoteles accommodatè ὀδόντας ἀραιοὺς appellauit ſitum dentium innuens, ſicut dixit Galenus σφυγμὸν ἀραιὸν, cuius interualla magna ſunt.

A'ραιὰ ἀλγήματα. dolores lenes & per interualla, non continui ſed intermittentes dicũtur in Coacis, ſic enim exponit Erotian. τὰ ἐκ διαστήματος, καὶ μὴ ἐπιτεταχυῶντα, qui ex interuallis affligunt neque continenter vrgent, Galen. ὀλίγων διὰ χρόνου exponit & τῷ συνέχει opponit.

A'ραιοσαρκότεροι. appellatur qui rariote corporis textura præditus eſt, qualia eſſe mulierum corpora dixit Hippocr. huic oppoſitum στερεοσαρκότεροι.

A'ραιὸς σφυγμὸς. pulſus rarus. quando quietis tempus inter diaſtolen & ſyſtolen medium longom eſt: vel cuius media quies longo durat tempore. oppoſitus eſt τῷ πυκνῷ, ſumptaque eſt hæc differentia à tempore quietis, ſeu à quantitate temporis quietis. Proprius eſt imbecillæ facultatis, vſuſque deficientis.

A'ραιὸν πνεῦμα. eſt ſpiritus qui longo tempore trahitur, apud Hippocr. l. 1. τ' ἐπιδημ. Accidit mente captis, qui quodammodo obliti reſpirare, tam raras reſpirationes efficiunt.

A'ραιοσύγκριτοι. dicuntur quibus libera corporis trãſpiratio eſt. Alio nomine εὐδιάπνευστοι appellantur. Nomen inditum à corporis raritate, quæ plurimum valet ad tranſpiratum.

Vide εὐδιάπνευστοι: ſed ἀραιοσυγκρίτους vocant Methodici, qui corpora animantium ex corpuſculis & meatibus eſſe concreta arbitrantur, quæ ob id συγκρίματα illis dicta ſunt, hoc eſt concretiones & miſcellæ, vt teſtatur Galen. l. 5. de ſimpl. medic. facult. cap. 24. hinc eos qui rariorem concretionem ſunt ſortiti ἀραιοσυγκρίτους vocabant.

A'ραιώματα. apod Æginetam lib. 15. c. 15. appellantur corporis raritates, quæ eiuſdem cauitatibus ſeu cauis locis ac partibus opponuntur, ita cauitates cum raritatibus connectit. lib. 3. cap. 70.

A'ραιωτικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Sic dicuntur quæ meatus cutis aperiunt. Eiuſmodi autem calida ſint oportet & tenuium partium, minimeque deſiccantia, quod aliter ſubſtantiam nec diffundere, nec laxare poſſint. Ad hoc autem conſequitur, vt & pori dilatentut. Id quod præſtare nequeunt tum valde calida, tum multũ exſiccantia: illa quidem, quod acria ſint atque horrores moueant, hęc autem quia ſenſilia corpora colliquant, qoorum neutrum ſioe dolore fieri poteſt. At quæ citra moleſtiam excalfaciunt, ea ſola omnium ſunt rarefacientia. Siquidem rare-

factio dilatatioque voluptatis, non etiam doloris opus eſt. Vt enim dolor comprimit, ira voluptas expandit. Contraria iis ſunt τὰ συνακτικὰ, hoc eſt, condenſantia de quibus ſuo loco agetur. Differunt ἀπὸ τῶν ἀναστομωτικῶν, quod hæc vaſorum oſcula, illa cutis meatus aperiunt, & præterea propria ſubſtantia, vt docet Gal. l. 5. ſimpl. medic.

Ἀράκιδνα. planta eſt Ægypto peculiaris & cibis idonea, nec folium, nec herbam vllam aut quicquam aliud ſimile ſupra terram habens, ſed geminum & vtraque parte fructum ferens: ex quo etiam ἀμφίκαρπος cognominata fuit. Similis eſt τῷ ἀρακοειδεῖ.

Ἀρακίς. idem quod ἄρακος apud Hippocr. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις ſcribit ab eo ſic vocari tritica legumina, & ἄρακον legumen eſſe.

Ἄρακος, vt Theophraſto placet, in lente exit, res ſcabra & dura. Galeni pater agriculturæ ſtudioſus, cum per ſenectam ruri degeret, inuenit ἄρακον quodam degenerationis argumento durum atque rotundum innaſci lenti, cibo tamen damnatum. Eius ſemen Galenus tradit cicerculæ proximum, eamque reliqua facie tam æmulari, vt multi idem eſſe genus exiſtiment, cum & vſu & viribus conſentiant. Heſychius interpretatur τὸν ἄρακον, ὄσπριόν τι τὸ αὐτὸ καὶ λάθυρον. hoc eſt, legumen aliquod, quod & λάθυρον appellant. cum quo etiam Gal. comment. lib. 1. de alimentis ex quorundam ſententia ſcribit ἄρακον eſſe agreſte quiddam, rotũdum ac durum, eruo minus, quod inter Cereales fructus reperitur, & abijci ſolet. Dicit autem fieri ex fabis degenerantibus, non aliter quam αἰγίλωψ ex hordeo, ὀροβάγχη ex eruo degenerante proueniunt.

Idem l. 1. de aliment. facult. c. 17. in leguminum cenſu ponit, capite autem 27. quod [illegible] ἀράκων inſcripſit, docet σπέρμα hoc, eſſe παραπλήσιον τῷ τῶν λαθύρων, imò eſſe qui putent hoc ipſum non eſſe diuerſum & aliud ab illo, cum vſum & vim habeat eandem quam οἱ λάθυροι, niſi quod durius ſit & coctu difficilius, ideoque & in ventriculo concoquatur ægrius: ex ἄρακος autem hæc diminutiua leguntur apud Gal. Ἀράκιον, Ἀρακίσκος, nec non ἄρακος.

Ἀρακοειδὴς. planta eſt quæ nec folium, nec herbam vllam, nec quicquam aliud ſimile ſupra terram habet, ſed fructum in radice fert, non ea quidem quæ carnoſa eſt, & ſimplex altius infigitur, ſed fibris quas per ſumma ceſpitum agit. Sic dicitur quia τῷ ἀράκῳ ſimilis ſit.

Ἀραχνοκέφαλοι. Herodoto appellantur, quorum capita ſine ſuturis ſunt, qualia reperiri frequenter ſcribit in calidis regionibus, cuiuſmodi etiam quædam ſenum capita apparent, quę longo temporis tractu ſuturas perdidere.

Ἀραχνιώδης οὖρον. vide in voce οὖρον.

Ἀραχνοειδὴς. eſt tunica humoris cryſtallini, ſemicircularis tantum, ipſum dimidium ab anteriori duntaxat parte ambiens. Nulla enim parte poſteriorem cryſtallini humoris ſedem contingit, ſed ab anteriore humori ipſi cryſtallino proxima eſt tenuis & admodum pellucida & venulis intertexta, aranearum telæ non diſſimilis, vnde nomen accepit. Præterea ſubſtantia non multum à cornu aliena eſt firmitate, duritie, tenuitate, leuitate, perſpicuitate: nec tamen κερατοειδὴς illi nomen eſt, ſed alteri tunicæ, de qua vide ſuo loco. vide etiam ὀφθαλμὸς. Legitur vero & in lib. Defin. Med. ἀραχνοειδὴς σφυγμὸς, hoc eſt pulſus araneæ ſpeciem referens, hoc eſt paruus, & qui breuis auræ impulſu mouetur.

Ἀρβύλη. apud Hippocratem libr. de articulis eſt calceamenti genus, quod arcte pedem vniuerſum & exquiſite vſque ad talos complectitur, vt annotat Galen. comment. 4. in eundem librum. Idem ἐν ταῖς γλώσσαις explicat ἀρβύλας, ὑποδήματα τὰ βαθέα, hoc eſt, calceos altos & profundos.

Ἄργεμα ὃ

Ἄργεμον. Eſt oculi vlcuſculum, quod in iridis circulo naſcitur, partem quidem aliquam candidi, partem vero etiam nigri comprehendens. Id extra quidem iridem rubicundum, intra vero candidum apparet. Per ipſum tunica vniformis aliquando procidit, ſi profundius ſordidiuſque euaſerit.

Qui hoc vitio laborant Græcis dicuntur ἐπάργεμοι vt ait Pollux libr. 2. hinc ἐπάργεμα ὄμματα Heſych. appellat oculos qui ab albuginibus omnino ſunt excæcati: Ἄργεμον exponit Erotian. apud Hippocratem oculi affectum ex albore quodam contractum, indeque nomen deductum, & Ἀργέματα Heſychio λευκώματα dicuntur, denique Polluci libr. 2. Ἄργεμον etiam dicitur album illud quod ſupra vnguem eſt τὸ μὲν (inquit) ὑπὸ τῷ ὄνυχι [illegible] ἄργεμον λέγουσιν.

Ἀργεμώνη. herba eſt ſimilis papaueri ſylueſtri folijs anemonæ diuiſis, florem habens puniceum, caput colo papaueris quod rhœas dicitur, duntaxat longiore, ſupernis partibus fuſo in maiorem latitudinem, radicem rotundam, ſuccum colore croceo, ſapore acrem.

Ab effectu nomen habet Argemone ſcilicet quod albugines & oculorum vitia quæ vocant Ἄργεμα & nubeculas abigat; vel forſitan quod venenis & ſerpentibus aduerſetur, cum ſit Arges Hippocrati nomen anguis vt Galeno placet in exeg. apud Heſych. & Gal. ſcriptum ἀργεμώνη in penultima breui.

Ἀργέστερον. apud Hippocr. libro de fracturis, ſignificat durum & inſuaue, quod nihil cedat, vt auctor eſt Gal. comment. 2. in eundem librum.

Ἄργης. ſerpentis nomen apud Hippocratem.

Vt docet Galenus in Lexico ſuo.

Ἄργιλλος. argilla: terra eſt candida: vnde & nomen habet, & creta figularis appellatur.

Habetur ἄργιλλος apud Gal. ἐν γλώσσαις, vbi ait ſic dici apud Hippocr. κεραμῖτιν γῆν.

Ἄργιον. dicitur à nonnullis τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀργυρῖτις. ſpecies vna eſt lithargiri, ſiue ſpumæ argenti, ſic dicta vel à materia, quod ex argento, hoc eſt miſtura plumbi & argenti fieret, vt ſcribit Plinius, vel à colore tantum, quod inſtar argenti candida eſſet, vt ait Dioſcorides, etiamſi forte argenti nihil haberet: ſiquidem eam, quæ ex argento conficeretur tradit Καλαβρῖτιν appellari: poteſt enim illi color candidus citra argenti immixtionem induci à coctura non vehementi, veluti quæ maiorem vim ignium paſſa eſt, fuluum auri colorem contrahit, atque ab eo χρυσῖτις nuncupatur: vel eo modo quem ſcriptum prodidit Dioſcorides, docens ex eo manifeſte argyritidi colorem album arte potius conci-

liari, quam argenti miſtura. Vide λιθάργυρος.

Ἀργυρῖτις γῆ argentea terra. Eſt quæ ex argenti metallis ſumitur, non babens quidem per ſe totam immiſtum argentum, ſed paruas argenti portiones, paruis ſui particulis immiſtas.

Ἀργύρου ἄνθος. Argeoti ſpuma ſeu flos dicitur, quo » vtitur Hippocr. ad vteri vlcera cum vino & aqua » ſubluenda lib. de nat. muliebri.

Ἀργυροτρόφημα. ſpecies eſt edullij è lacte confecti, vt habetur apud Galen. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

Ἀργυρογονή. antidoti nomen apud Nicol. ſic dictæ » propter eius præſtantiam, quod ſcilicet ſit ſum» ptuoſa & haud mediocrem pecuniæ collatio» nem exigat.

Ἄρδας. dicitur apud Hippocr. ſordes quædam & impuritas. Apud Heſych. eſt Ἀρδα. Apud eundem, itemque apud Erotianum, eſt etiam Ἄρδαλος eadem ſignificatione. vnde ἀρδαλῶσαι, τὸ ῥυπαίνειν, id eſt, fœdare, vel ſordere.

Ἀρητὴ. nomen eſt προχείρου ab Andromacho compoſiti ad rimas & condylomata. Refertur ab Aetio lib. 14. cap. 3.

» Et à Gal. l. 5. κατὰ γένη c. 11. ſed paulo aliter, eſt » & eius nominis emplaſtrum Epuloticum deſcri» ptum ab eodem 2. κατὰ γένη c. 15.

Ἀρθρικὸν. ſignificat apud Hippocr. id quod articulis quadrat & conuenit.

Ἀρθρῖτις. articularis morbus. Eſt articuli tumor dolorificus, quem fluxio in eum decumbens excitauit. Aliqui inflammationem eſſe definiunt, ſed male, quod aliquando plus œdematis aut alterius tumoris ſit quam phlegmones, pro humoris varietate, ex quo fit vt multiplex ſit arthritidis tumor, variaque adiuncta habeat ſymptomata. Si namque ſanguis in vitio eſt, calor & rubor adeſt, propria tumorum τῶν φλεγμονωδῶν ſymptomata: ſi pituita, œdematoſus apparet, citra ruborem & calorem: ita ſi bilis alterutra tumorem crearit, ſua quamque ſymptomata comitantur, ſicut celeberrimi medici accuratiſſime diſtinxerunt. Nec eſt quod quiſquam objiciat ſanguinem non poſſe videri materiam arthritidis, quod in articulo collectus phlegmoneo non excitet, quæ in pus vnquam coouerti viſa ſit. Neqoe enim neceſſe eſt omnem ſanguinis affluxum phlegmonen concitare, niſi in muſculum aut carnem fiat, nec poteſt effuſus ſanguis in pus mutari, niſi loci calore ſuppuratio iuuetur. Id quod in articulo membranoſo, exangui, frigido contingere non poteſt. Quamobrem nulla arthritis proprie phlegmone dici poteſt, ſed aliqua merito tumor plegmonodes cenſeri, propter multorum ſymptomatum coocurſum, quæ sũt veris phlegmonis peculiaria. Vanum quoque eſt putare à pituita non fieri arthritidem, quod per cacbexias pituitoſus homor decumbens in crura non efficiat arthritidẽ. Niſi enim intra ipſum articulum humor deſcenderit, quantumuis per vniuerſam carnem parteſque circumpoſitas diffuſus ſit, arthritis non erit. Patet ergo tum ex ijs, tum ex ipſo nominis etymo, ipſum articulum, quod Græci ἄρθρον vocãt, arthritidis ſedem eſſe, quæ primum & per ſe in eo morbi genere laboret. Quo tamen nomine non ipſum modo oſſis, quod inſeritur, caput, nec alterius oſſis κονδύλων intelligo, ſed & ligamenta & membranas & tendones, & qoicquid ad articuli ſtructuram firmitatemque natura comparauit. Siquidem per arthritidas eæ partes non ſunt à morbo immunes, cum etiam in longius diſſitas, vt muſculos cutemque affectionis labes perueniat. Id quod vel magnitudine fluxionis contingit, quæ in loco proprie affecto contineri non poteſt; vel maiore externarum quam internarum partium imbecillitate. Quod facile quiuis intelliget, ſi duas eſſe cauſas omnis arthritidis ſecum reputauerit, articuli imbecillitatẽ, & ſuperfluum humorem. Ac imbecillitas quidem vel vitio erroreque vitæ contracta eſt, vt per immoderatos labores, frigus vehemens, immodicam venerem, quæq; naturalem articulorum compagem relaxant: vel natiua eſt, atque congenita, qualis eſſe ſolet ijs qui parentibus articulari morbo obnoxijs nati ſunt, aut articulos eorumque ſpatia laxiora habẽt, proindeque humorẽ aduentitium prompte admittunt, qui altera arthritidis cauſa exiſtit. Sed vnde humor ille ſit, & qua via ad articulum male affectum perueniat, à quibuſdam in dubium reuocari video. Nec tamen illis aſſentior, qui omnem eum humorem à capite ferri putant, & ſub cute per ſumma corporis in extimas partes influere. Primum enim quis concedat à ſolo pericranio fluxionem fieri, cum apud medicos receptum ſit & axiomatis fidem habeat, robuſtas partes excrementa ſua in debiliores deponere? Hæc autem depoſitio tranſmiſſioque fluxionis ſpecies quædã eſt. Deinde vero ſi demus (quod certe veriſſimum eſt) maximam fluxionum partem à cerebro deſcendere, quid opus eſt inſuetũ quoddam iter comminiſci, ſpretis ijs vaſis, quibus ceu canalibus, fluxus & refluxus humorum natura fieri conſueuere? Veriſimilius mihi quidem videtur humorem in articulos noo modo ſecundum membranas neruoſque defluere, ſed per venas etiam perque arterias, per quas alimẽtum ad omnes partes peruenit, non minus vitioſi ſucci qoam booi capaces, & plærunqoe eo refertas, quem in articulos eius copia aut mala qualitate irritati deponunt, ſi eum à ſe illi repellere nõ qoeunt. Ex ijs patet arthritidis duas eſſe cauſas, articuli imbecillitatem & vitioſum bumorem, eſſeque ambarum concurſum in gignenda arthritide neceſſariũ, quod neutra ſeorſim arthritidem creare valeat. Quare non omnis articulorum dolor ἀρθρῖτις dici poteſt, veluti qui per ſiccas temporum, conſtitutiones humiditate articulorum conſumpta aliquando exoritur: patetque Hipp. ἀρθρίτιδος nomine abuſum aphoris. 16. lib. 3. vbi ſcribit eam per ſiccitates fieri. Eſt enim neceſſarius affluxus humoris ad morbi articularis generationem, alioqui difficilis quidem articuli motus, atque forte dolor propter ſiccitatem futurus eſt qui tamen ἀρθρῖτις oon erit, niſi quis omnem articulorum dolorẽ ita velit appellare. Ipſe namque Hippoc. l. 2. τῶν ἐπιδημιῶν eos qui per famem leguminibus veſcebantur, genuum quidem dolorem perpeſſos fuiſſe prodidit, quos tamen ἀρθριτικοὺς non vocauit. Hic igitur humor ſi in aliquem articulum decumbat, ſeſeq; in eius ſpatia, ligamenta, tendines ita inſinuet, vt eorum diſtentione & calore præter naturam concepto dolorem pariat, eius articuli morbum gignit qui ab affecta parte nomẽ accipit: vt in pedes decumbens, ποδάγραν, in manus χειράγραν, in coxã ἰσχιάδα. Si vero in multos ſimul articulos incidat, tunc vere & proprie ἀρθρῖτις nuncupatur. Medicorum

tamen veterum plerique non tam de nominibus ſoliciti ἀρϑρῖτιδα etiam interdum vocãt vnius modo articuli affectionem, qualis ante expoſita eſt.

Ἄρϑρον. Articulus. Eſt naturalis oſſium σύνταξις, vti definit Gal. lib. de Oſſibus. vel, eſt oſſium coniunctio ad motum comparata. Verum ab Hippocrate ἄρϑρον fere ſemper nuncupatur alterius cohærentium oſſium finis rotũdus in oſſis propinqui cauitatem inſertus: definiturque ἄρϑρον eſſe oſſis caput, ſiue oſſis proceſſus, qui in alterius oſſis cauitatem inſeritur. Id enim os quod inſeritur, ἄρϑρον, cauum autem quod recipit, κοτύλη vel γλήνη ab Hippocrate dicitur, vt annotauit Gal. comment. 1. in librum de fracturis.

Metaphoricῶs autem etiam dicitur ἄρϑρον de voce, vt ἄρϑρον τῆς φωνῆς ποιεῖν vocis articulum formare, id eſt diſtinctionem & explanationem apud Ariſtotelem 4. de hiſt. animal: Ἄρϑρα artus etiam nonnulli dixere, vt cum Quintus Cicero Epicharmea ἄρϑρα φρενῶν, interpretatus fuit neruos & artus ſapientiæ: Sed & inſuper naturam equæ Herodotus indicauit, vt author eſt Camerarius, appellatione τῶν ἄρϑρων in Thalia, quod membrum hoc ſine obſcœnitate, ſuo nomine minus exprimi poſſe videatur, & generis appellatione notari ſoleat: dicitur autem τὸ ἄρϑρον, vt tradit Græcus Ethymologicus, παρὰ τὸ αἴρω quod eſt eleuo & attollo, quoniam ab articulis portamur ac mouemur, vel, vt inquit Meletius lib. de natura hominis διὰ τὸ ἀρηρέναι ἀλλήλοις, quod concordi quadam copula inuicem firmentur & conſentiant.

Ἀρϑρωδία. eſt διάρϑρωσις, in qua oſſis cauitas articulum excipiens ſuperficiaria eſt, caputque quod in eam inſeritur, humile atque depreſſum. Eius exempla plurima habentur in corpore, vt in occipite cum prima colli vertebra. in gena inferna cum oſſe lithoide. in radio, cum carpo. in aſtragalo cum ſcaphoide. in digitis pedũ cum pedio. in digitis manuum cum metacarpio. in coſtis cum vertebris earumque apophyſibus tranſuerſis. & in clauicula cum pectore: cuius motus quamuis ſit exiguus atque obſcurus, potius tamen ad diarthroſim quam ad ſynarthroſim referri debet, vt quibuſdam anatomis peritis viris placuit: quia non ſit neceſſe in omni diarthroſi motionem æque validam euidentemque eſſe, ſed in ea quoque, vt & in alijs rerum differentijs, aliquod ſit ſecundum magis & minus diſcrimen.

Ἀρϑρωδίαν Gallici chirurgi vocant *iointure par impreſſion.*

Ἀρία, ſiue ἀχρία, apud Theophraſtum, arbor eſt perpetuę frondis, inter robur & ilicem media: quam Theodorus Latine aquifolium reddidit.

Ἀρτικύμων. dicitur apud Hippocratem mulier quæ cito prægnans eſt.

Ἀρσεμβαρζάνιος. nomen eſt emplaſtri, quo Paulus parotidas iam induratas emollit. lib. 3. cap. 23. Deſcribitur ab eodem libr. 7. c. 17. & pleniſſime à Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Immo libr. 1. τῶν κατὰ γένη, cap. 16. qui λευκὸν Ἀρσεμβαρζάνιον appellat, & valere inquit ad χειρώνεια, paſcentia & contumacia vlcera, & vniuerſim ad vlcus omne, atque ſiue motſu diſcutere: deſcribitur & hoc emplaſtrum commendaturque à Tralliano ad ſchirroſos affect. l. 3. c. 7.

Ἄρον ἡ

Ἀρίσαρον. Eſt herba puſilla, eiuſdem fere cum aro generis, radice acri, bulboſa, & oliuæ magnitudine. verum vt aro acrior eſt, ſic eo minor eſt: vt non abs re dubitauerit Barbarus in Plinianis caſtigationibus, num hæc herba ἄρον ab Hippocrate dicta ſit diminutiua forma, quaſi aron paruum. Eſt autem ἄρον apud Hippocratem non tantum herba, ſed & inſtrumenti cuiuſdam nomen.

Apud Gal. in Lexico ſcriptum oxytonως ἀρόν.

Ἀριούσιος οἶνος. vide in dictione οἶνος, vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀρισταλϑαία. dicitur à quibuſdam ἡ ἀλϑαία, ab effectus pręſtantia cõduplicato nomine. Idem enim duo nomina ſignificat ex quibus hoc vnum factum eſt.

Ἀριστερὰ χείρ. ſiniſtra manus dicitur, quæ & σκαιά, λαιά, εὐώνυμος.

Ἀριστηταί. edaces ſiue lurcones Hippocrati dicuntur libr. de aere aq. & loc. à verbo ἀριστάω id eſt prandeo, vnde pranſiculantes dici poſſunt, quod vitio verteretur antiquis ſi prandium vberius fuiſſet, cum cœna ſemper ob lotiones ſoleret eſſe lautior: Ἀριστηταὶ igitur dicentur qui non cœna modo lauta vtebantur, ſed etiam prandio, quapropter voraces lurcones & guloſi & comeſſatores dici poterunt.

Ἀριστολοχία. herba eſt trium generum. Rotunda, quæ fœmina dicitur, tuberibus radicum rapi modo orbiculatis, multis ab vna radice germinibus, prælongiſque palmitibus, folijs hederæ ſubrotundis, cum acrimonia odoratis & mollibus, floribus candidis pilei ſimilitudine, in quibus quod rubrum eſt grauiter olet: malum terræ à Latinis dicitur.

Quod tuberibus radicum rotundis ea conſpiciatur, ac radix in globum rapi modo rotundetur.

Altera longa eſt, maſcula vocata, nonnullis δακτυλῖτις, radice longiore, procerioribus folijs, exilibus ramulis & dodrantalibus, flore purpureo, graue virus olente, qui dehiſcens in pyri ſimilitudinem turbinatur. Tertia longa etiam eſt, κληματῖτις dicta, quaſi ſarmentaria, ramulos habens tenues, folia ſubrotunda, ſedo minori ſimilia, florem rutaceum, radices longiſſimæ tenuitatis, craſſum atque odoratum corticem. Eſt & quæ πιστολοχία vocatur quarti generis, tenuior quam proxime dicta, denſis radicum capillamentis (quam ob id πολύρριζον cognominant) iunci plenioris craſſitudine. Eſt autem omnis ἀριστολοχία calida, tenuis, abſtergens, amara & ſubacris, ad medicinas vtiliſſima. Sed rotunda tenuior & in omnibus efficacior eſt: κληματῖτις odorata quidem, ſed imbecillior: longa vero media harum eſt, ſed non minus calida quam rotunda. Nominatur à Græcis ἡ ἀριστολοχία, quia ſit ταῖς λοχείαις ἀρίστη, hoc eſt, parturientibus optima & ſalubris.

Et Plin. lib. 25. c. 28. inter nobiliſſimas (inquit) nomen ariſtolochiæ, grauidæ dediſſe videntur, quoniam eſſet ἀρίστη λεχοῖς: ſed lege λοχευούσαις, quæ vox puerperas, aut certe parturientes verius denotat quam grauidas, quamuis etiam parturientes grauidas adhuc eſſe minime negamus, Tantum vero abeſt vt grauidis reliquo geſtationis tempore opituletur Ariſtolochia, vt è contra maxime noceat, quandoquidem è locis muliebribus, menſes ſecũdas & partus emortuos extrahẽdi vim habet, myrrha & pipere addi-

tis, pota vel ſubdita, vt ipſe docet Plin. in calce l. 26. & ipſe Dioſcor. quare in nominis aſſignatione & erroribus parum ſibi conſtare Plin. videtur, vel & ariſtolochia ſic vocatur ab inuentore vt Cic. ait: Ex duabus ariſtolochijs emplaſtrum fit celebre quod à Gal. deſcribitur lib. 5. τῶν κτ̓ γένος c. 9.

Ἄριστον. prandium Grammatici à temporis incertitudine ſic vocatum arbitrantur ceu ἀόριστον id eſt indefinitum. In ſympoſiacis Plutarch. ἄριστον & ἀκράτισμα idem fere arbitratur, quod ipſum & Athenæus facit: Sed à meracius potandi conſuetudine ἀκράτισμα inflecti coniectat, quoniam panis buccellam mero tingerent, illud autem διὰ τὴν ἑωθινὴν ὥραν, id eſt, à matutina hora, nam & Eumæum ſcribit Homer. ἄριστον id eſt prandium paraſſe, ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένῃ id eſt ſeſe promente aurora: Commeminit vocabuli & rei histor. 4. Thucid. Philemon vſos veteres ſcribit, acratiſmate, ariſto, heſperiſmate, deipno: ſunt qui malint ἄριστον quaſi ῥᾷστον appellari, id eſt ex obuijs nec anxie comparatum, vnde & ſeorſim fere prandere veteribus fuit moris, inde & fortean apud Athenæum dicti monophagi: dici etiam à nobis prandium ſic exiſtimauere nonnulli à temporis qualitate, ἔνδιον enim ſignificare meridianum, cum & à prandio interquieſcere ἐνδιάζειν vocent, vel quod illud ſumerent πρὶν ἐνδεεῖς γένωνται, priuſquam indigentia premerentur: hinc eorum argui inſcitia poteſt, qui prandia in vſu fuiſſe veteribus abnuunt, nam vt Iuuenalem taceam in cuius ſatyra legimus, hæc inter nautas & prandet & errat: Macrobius Saturnal. 3. imperatum (inquit) vt patentibus ianuis pranſitaretur & cœnitaretur: Plinius Cæcilius poſt cibum ſæpe quem interdiu leuem & facilem more veterum ſumebat, æſtate iacebat in ſole: Valer. l. 2. prandere & cœnare in propatulo verecunda non erat: Plin. quoque lib. 33. Q. Ælium in fictilibus prandiſſe ſcribit, & l. 7. Decimum Saupheium ſcribam mortuum cum domi pranderet; Cicero pro Cluentio, Quum eius in nuptijs more Larinatium multitudo hominum pranderet, & infra, cum ad illud prandium crudior veniſſet; Scribit tamen Pollio Trebellius prandium dici quod πρὸς τὸν ἄρη, id eſt ad bellum milites paret à cunctis iniri ſolitum, cuius rei hoc ſit argumentum, quod à diſcinctis cum imperatore cœnaretur, eſſe enim prandium militare verbum plerique aſtruunt.

Ἀριστοφάνειον. Nomen eſt emplaſtri emollientis, quod conſtat picis libris quatuor, apochymatis libris duabus, ceræ libra vna, opopanacis vncia vna, aceti hemina.

Habetur apud Paul. Ægin. l. 7. c. 17.

Ἄρκειον. herba eſt paluſtris, latis folijs, vt perſonæ loco eſſe poſſint: ideoque eam Latini perſonatam appellarunt. Sunt autem eius folia cucurbitæ ſimilia, ſed maiora, duriora, nigriora, & hirſutiora. caulis ſubcandidus, quanquam etiam interdum nullus reperiatur. radix magna, intus candida, foris nigra. officinæ lappam maiorem appellant. vires habet diſcutiendi, ſiccandi & adſtringendi. A plæriſque ἄρκτιον ſcribitur.

Ἀρκευθίς, ſiue

Ἄρκευθος. Iuniperus. Arbor eſt duorum generum. Altera maior eſt, altera minor. vtraque cortice eſt membraneo, & qui ſponte rumpitur, materie fulua, odorata, ex qua manat liquor thuris odorem atque colorem æmulans: coma viret perpetua, ſine flore, cæruleis baccis: in ſumma pene cedro ſimilis eſt tum effigie tum natura, niſi quod iunipero folium ſimplicius ac mollius aſſignatur, cedro autem acutum, ſpinoſum, durum. Iuniperus baccam gerit quæ eodem cum ſua arbore nomine ἄρκευθος & ἀρκευθὶς appellatur, nigram, rotundam, guſtu adſtringentem, acerbam, inguſtabilem. ea modice calefacit & adſtringit. Concreſcit & in iunipero humor ad lacrymæ modum, qui calore duratus coit in gummi, quod Vernix dicitur, calfaciens & exſiccans ſecũdo exceſſu, & nonnihil amaritudinis habẽs.

Iuniperos autem inde vocari autumant nonnulli, quod iuniores & nouellos fructus pariant, ſola enim fere arborum, fœtus ſuos in biennium prorogat, qui ne quidem matureſcant nouis ſuperuenientibus vel & ἄρκευθος Iuniperus vocatur παρὰ τὸ τὴν ἀρκὴν κινεῖν. id eſt βλάβην, eius enim odorem reptilia omnia auerſantur.

Ἄρκτιον. arction, alij potius arcturum vocant: Latini perſonatam appellant. herba eſt ſimilis verbaſco folijs, niſi quod hirſutiora rotundioraque ſunt, radice tenera, dulci albaque, caule molli, longo, ſemine cumini paruo. Vis eius eſt tenuis, ſiccans, & mediocriter adſtringens. Herbarij lappam minorem vocant.

Dioſc. l. 4. c. 106. ἄρκτιον habet, eamque ἀρκτοῦρον ab alijs vocari tradit, vide Gal. ſimpl. 6. & Plin. l. 27. c. 5.

Ἅρμα, ſiue ἁρμάτιον. eſt collyrium τραχωματικὸν id eſt ad aſperitatem palpebrarum efficax, habet enim vim extерſoriam, deſcriptionem eius habent Gal. l. 4. de compoſ. medic. ſecundum locos c. 7. Aetius l. 7, c. 110. vbi ἱπποσθενὲς alio nomine vocari ſcribit, atque etiam ὑπνωτὸν ab efficaciæ pertinacia, Paul. l. 7. c. 16.

Scribonius eandem. Recipit autem æris vſti, corticis thuris arboris, guttæ Ammoniaci, gummi, ſingulorum partes æquales. Sunt vero qui æruginis raſæ quartam ſingulorum portionem adijciant. Sic dicitur, quia ex quatuor rebus, vt quadrigia equis, conſtat, & celeres effectus habet. Eo Ptolemæum regem vſum eſſe omnes prodidere. Verum & huius nominis aliæ duæ compoſitiones habentur apud Aetium, ex pluribus medicamentis confectæ, ſed conſimilis fere facultatis.

Ἀρμενία βῶλος. Armenia gleba. Eſt terra quæ ex Armenia confini Cappadociæ affertur, pallido colore, ſpiſſior & grauior Samio aſtere, minuſque aerea, ſpecie lapidis, ſed mollis, & friabilis. Prædita eſt vi maxima ſiccandi, ideoque torminibus, profluuijs ventris, ſanguinis reiectioni, diſtillationibus, oris vlceribus, tabi, & peſtilentiæ medetur.

Actuario ſæpe dicitur Ἀρμενικὸν πηλὸν, lutum Armenicum: vide Ἀρμενία γῆ.

Ἀρμένια ἢ Ἀρμενιακά. ſunt mala ex genere Perſicorũ, ſed Perſicis præſtãtiora, vt quæ nec corrũpãtur, nec aceſcant in ventriculo veluti Perſica, de quibus Gal. multa l. 2. de alim. facult. A Latinis præcocia proprie dicuntur. Galli abricotz appellãt,

Ἀρμένιον, Ἀρμενιακὸν, ἢ

Ἀρμένιος λίθος. eſt lapis læuis & cæruleus, non calculoſus, vt qui arena adulteratur, & qui facile teri poteſt. Multa cũ κυανῷ ſimilia habet, differt tamen ab eo, primum loco in quo gignitur. (hic enim ex Armenia, vt nomen indicat, defertur,)

hic multis in locis inuenitur, præterea ſapore, quod κύανος multo ſit acrior magiſque adſtringens, vt cruſtas etiam ignis modo inducat. Sed & lapidi Armenio vis eſt purgandi melancholicum humorem, cietque vomitus. Eo pictores vtuntur, quamobrem ab Aetio appellatur ἀρμενιακὸν τῶν ζωγράφων. hoc eſt, pictorum Armeniacum.

» Cæterum hic lapis eſſe dicitur ab authore
» colore cæruleo ex Dioſcor. ſententia cap. 105.
» lib. 5. Sed Plinius lib. 35. c. 6. maxime virere in-
» quit communicato colore com cæruleo. Me-
» ſuæus lapidem Armenium eligit colore inter vi-
» ridem & obſcurum terreum induumque medio,
» maculis tùm viridibus tùm nigris diſtinctum.
» Theophilus libro de vrinis flammeum illi colo-
» rem tribuit, φοινικοῦν à Galen. vocatum vt ipſe
» vult, vſq; adeo de Armenij colore variæ ſunt au-
» thorum diſcrepanteſque ſententiæ, quoniam
» fortaſſis Armenij nomine alij aliud intellexere.
» Siquidem Dioſcorides Armenij nomine medi-
» camentum deſignauit, quod quidem ex Arme-
» nio ſeu Amurtheo lapide contrito atque mace-
» rato parabatur, quoque pictores vti ſolitos Ae-
» tius teſtatur: at Plin. & Meſuæus de lapide ipſo
» Armenio verba fecere, quiquidem vere coloris
» eſt virentis, inclinantis in cæruleum: hic ipſe
» porro eſt, quem æque atque veratrum album, ad
» bilem atram ſeu vomitione vacuandam, ſeu per
» aluum dejciendam valere teſtantur inter Græ-
» cos Alexander Trallianus, & Aetius, itemque
» Actuarius, qui tamen æque ac Aetius, Armenia-
» cum pictorium cum Armenio lapide confudiſ-
» ſe videntur: Meſuæus ex Tralliani ſententia il-
» lius vſum veratro ipſo tutiorem affirmat: Paulo
» aluum quidem purgat ſed ſtomacho noxius eſt;
» Sed & lapidem Armenium facile friabilem eſſe
» dixit Meſuæus, quanquam Stephanus lib. de
» vrbibus duritiem illi tantam tribuit, vt in eo ſi-
» gilla ſculpi & cælari queant: Cæterum pilula-
» rum ex lapide Armeniaco deſcriptionē earum-
» que vſum ad melancholicos affectus te docebit
» Trallian. lib. 1. c. vltimo.

Ἄρμενον. idem eſt quod ὄργανον Hippocrati, vt cum
» dicit ἀρμένων μηχανᾶσθαι & παρασκευάζειν, intelli-
» gens non ſolum σμίλας, τρύπανα, ἀγκύστρα, ξυστῆρας,
» μηνιγγοφύλακας, ſed etiam τροχοὺς, κεραίας, πολλοὺς,
» & ſi quæ alia inſtrumenta aut vaſa, Chirurgo ad
» curanda corpora neceſſaria ſunt.

Ἁρμὴ. ſignificat apud Hippocr. ſuturā capitis, quæ à reliquis ῥαφὴ dicitur. Significat etiam πάντων τῶν ἕλκων τραυμάτων, teſte Erotiano: qui ipſum παρὰ τὸ ἡρμόσθαι deriuatum ait. Heſychio vero ἁρμὴ eſt non ſolum κόλλησις, σύναψις ἁρμονία, commiſſura, corporis compages, ſed etiam ἄρχι τόνε καὶ φωνή.

Ἁρμοῖ. apud Hippocratem, ſtatim. Eſt autem vox Dorica.

Ἁρμογὸ. in Definitionibus Medicis eſt oſſium com-
» miſſura, quæ natura non mouentur.

Ἁρμὸς. dicitur ſpatium quod eſt inter dentes, ſeu caro inter dentes media. Poll.

» Sed & apud eundem, Ἁρμὸς ſignificat tam
» ſummi humeri, quam cubiti articulum ſeu
» compagem.

Ἁρμονία. ſpecies eſt συναρθρώσεως. Eſt autem oſſium compoſitio ſecundum lineam ſimplicem & rectam, non autem, vt in ſutura, anfractuoſam, oſſa coniungens. Eo modo omnia genæ ſuperioris oſſa, & pars occipitis infima & oſſa naſi, carpi, tarſi, ſecum connectuntur. Galen. ad finem comment. 3. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον ſcribit capitis oſſa, vbi ſe tangunt, proprie dici ἁρμονίας, ſed tranſlato vocabulo ῥαφὰς appellari. Caluariæ enim oſſa, ait, inter ſe ἡρμόσται, id eſt, committuntur: atque idcirco ipſorum contactus κατ᾽ ἁρμονίαν committi merito dicuntur: verum à ſimilitudine eorum quæ ſuuntur, ῥαφαὶ nuncupantur.

Ἁρμονία eſt medicamenti nomen in catapotia coacti, & perutilis ad ſiſtendas diſtillationes. habetur autem apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. cap. 2. «
& apud Aetium, lib. 8. cap. 55. «

Ἁρμονία. eſt medicamentum ἀνώδυνον βηχικὸν. hoc eſt ad tuſſim comparatum doloris expers. cuius deſcriptio eſt apud Aetium libr. 8. Eſt etiam ἁρμονία emplaſtri nomen quod deſcribitur ab Aetio.

Ἀρναβὼ. barbarum nomen eſt ſignificans odoramenti genus quoddam.

Ἄρνιον. plantago. quaſi agnina herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum ſimilia. ob quam cauſam etiam πρόβάτειον appellatur.

Apud Dioſcor. in nothis eſt ἀρνειον & προβάτειον per dypthongum ει. «

Ἀρνόγλωσσον. herba plantago dicta Latinis. Ratio nominis eſt, quod plantaginis folia agninæ linguæ ſimilima ſint.

Ἄρον. authore Plinio, genus eſt bulbi naſcentis in Ægypto, ſcyllæ proximum magnitudine, folijs lapathi, caule recto, duûm cubitorum, baculi craſſitudine, radice mollioris naturæ, quæ editur & cruda. Eſt autem Dioſcoridi ἄρον herba quæ folia emittit dracunculi, ſed minora & paucioribus reſperſa maculis, quam quidam pedem vituli, alij ſerpentariam minorem, alij ſacerdotis virile, officinæ Iarum appellant.

Ἅρπαξ. dicitur à quibuſdam τὸ ἤλεκτρον ſiue ſuccinum, quod affrictu calefactum paleas, & res alias leues ad ſe trahat, & retineat.

Ἁρποκράτιον. nomen eſt Collyrij apud Galen. 4. κατὰ «
τόπ. c. 7. ex genere eorum quæ Theodotia di- «
cuntur. «

Ἄρῥεν. dicitur pars illa vertebræ quæ prominet & ſuf- «
fulcit, ſicut qui ſinus vertebræ hanc prominen- «
tem è directo ſuſcipit, Θῆλυ, id eſt, femella Pol- «
luci dicitur lib. 2. «

Ἀρρενικὸν. dicebatur à veteribus ante Gal. medicis «
Græcis auripigmentum, quod ſuo, inquit, æuo «
ἀρσενικὸν dicebatur, vt ſcribit 4. κατὰ τόπους, Sed & «
Attico more ab Hippocr. ἀῤῥενικὸν vocatur, ſi- «
cut eodem nomine thus maſculinum ſignifica- «
tur, vt notauit Fuſchius apud Nicolaum. «

Ἀῤῥενογόνον. ſpecies eſt herbæ, quam φύλλον peculiari vocabulo appellant, vt author eſt Theophraſtus lib. 9. de plantarum hiſtoria, & Dioſcorides lib. 3. quæ pro fructu ferat racemoſum quiddam deflorentibus oleis non diſſimile. Ruellius vero etiam τὸ κραταιογόνον ſpeciem facit τὸ ἀῤῥενογόνον. Non eſt dubium ſic vocari, quod potum maſculini ſexus facere partus prodatur, vt ſcripſit Crateuas.

Sed & apud anatomicos teſticulus dexter ἀῤ- «
ῥενογόνος, id eſt mares generans, ceu ſiniſter θη- «
λυγόνος, fœmellas, appellatur. «

Ἄῤῥητοι ἰδιότητες. dicuntur indiuiduales proprietates «
inexplicabiles, ſeu quarum ratio reddi nequit, «
vide ἰδιότητες ἄῤῥητοι. & ἰδιοσυγκρασία. vbi plura. «

Ἄῤῥοια. ſuppreſſio menſtruorum apud Hippocr.

Ἀῤῥυθμὸς σφυγμός. pulſus arrythmus. Dicitur & κακόῤῥυθμος. Eſt pulſus differentia in qua non omni quidẽ rhythmo pulſus caret (ſiquidem hoc fieri non poteſt) ſed malo rhythmo ferit, nec rhythmum ſeruat proprium ætati, naturæ, parti anni, & reliquis quæ pulſus peculiares habent: contrarius eſt τῷ εὐρύθμῳ, qui rhythmum ſeruat cuiuſque proprium. Sunt autem tres ἀῤῥύθμου differentiæ, παράῤῥυθμος, ἑτερόῤῥυθμος, ἔκρυθμος, prout ſcilicet plus minuſve rhythmus ſeruatur. Qui enim parum recedit à ſuo rhythmo, ſed eum ſeruat, qui naturæ, ætati, parti anni, loci, & reliquorum proprius eſt, παράῤῥυθμος vocatur: qui vero plus abeſt à ſuo, & remotioris alicuius naturæ, ætatis, & reliquorum rhythmum habet, ἑτερόῤῥυθμος: qui vero tam longe abeſt, vt nullius omnino rhythmum retineat, ἔκρυθμος nuncupatur. de quibus vide ſuis locis.

Ἀῤῥώστημα. infirmitas appellatur à Gal. in Definition.
» Medicis, ſeu morbus qui inueterauit, ha-
» betque multam imbecillitatem coniunctam,
» item & exiguus morbus de viribus nonnihil de-
» trahens, dicitur & ἀῤῥωστία.

Ἀρσενικόν. auripigmentum. Eſt ſuccus quidam intra terram concretus, ſandarachæ affinis: in iiſdem enim metallis ambo fere ſemper naſcuntur, & vterque vim ignis expertus eſſe & quodammodo vſtus videtur. Pingue quiddam etiam vterque habet, ſed magis auripigmentum quam ſandaracha. Sunt autem auripigmenti duo genera. vnum naturale, alterum factitium. Natiuum triplex eſt, vnum auri colore, quod multis tenuibus cruſtis ſquammatim cõpactis conſtat, & finditur vt lapis ſpecularis, & omnium habetur præſtantiſſimum, ſi impermixtum fuerit: alterum magis aureo colore micat, ſed pulueris modo ſolutum eſt, & ſecundum bonitatis locum tenet: tertium colore accedit ad ſandaracham, & ſimile eſt glebæ, ſed reliquis duobus vilius. Factitij duo genera ſunt, quorum vtrumque quidem ſplendet, ſed alterum album eſt, venis ſubluteis aut ſubrubris diſtinctum: alterum vero luteum, venis nigris, ſubrufis, plus minuſue luteis maculoſum. Vtrumque ex cruſtis auripigmenti foſſilis conficitur, quibus tantundem ſalis foſſilis adiectum ſit. Hæc trita in duobus fictilibus vaſis, patellarum inſtar latis, nec admodum profundis, intus plumbo illitis, foris luto obturatis, coquuntur vſque dum totum auripigmentum in ſublime ſublatum ſuperiori vaſi adhæſerit: deinde iterum ac ſæpius teritur, & coquitur donec candidum fiat. Auripigmento ſapor acris eſt, adſtringit, erodit, cruſtas cum vehementi vredine & violento morſu excitat. Vtuntur eo pictores & bibliopolę etiam in pingendis librorum frontibus, à quo pingendi vſu non eſt dubium Latinos illi nomen indidiſſe.

Ἀρσενογόνον. Idem quod ἀῤῥενογόνον. de quo ſupra.

Ἀρσενόθηλυς. Attice pro ἀῤῥενόθηλυς dicitur: Hermo-
» laus Barbarus ſuis caſtigationibus in Plin. lib.
» 7. c. 3. annotat Theodorum Gazam ἀῤῥενοθήλεις
» apud Ariſtotelem vertiſſe maſculofœmineos,
» ſic autem à Philoſopho vocari animalia quæ ip-
» ſa ſe ineunt, vt inter piſces trochus.

Ἄρσην. mandragoras albus, qui & mas dicitur: vt legitur apud Dioſcor.

Ἀρσενικὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif-
» ferentiæ explicantur.

Ἀρτάβη. nomen eſt menſuræ Ægyptiæ, ſeptem modios continentis.

Ἀρτεμίδιον. à quibuſdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀρτεμισία. artemiſia. Eſt herba ramoſa in maritimis magna ex parte naſcens, abſinthij modo fruticoſa, maioribus & pinguioribus folijs ramiſque. Huius duo genera ſunt, vnum habitius folijs virgiſque latioribus: alterum tenuius, flore paruo, tenui, candido, graueolente, qui æſtate erumpit. Sunt vero qui in mediterraneis herbulam naſci tradant tenuibus cirris, ſimplici paruoque admodum caule, flore copioſo, cerei vel flaui coloris, exili, odoratiorem ſuperiore, quam ἀρτεμισίαν μονόκλωνον, id eſt vnicaulem, cognominant, ad differentiam ſuperioris, quæ cognomento πολύκλωνος appellatur. Ruellius author eſt tria apud nos inueniri artemiſiæ genera. vnum abſinthij modo fruticoſum, maioribus folijs pinguibuſque, ſubter cæſijs, ſuper ex nigro vireſcentibus, crebro reſectis, pluſquam cubitali altitudine, flore albo, tenui, odorato, ſemine rotundo & racemoſo, eamque à Gallis armoiſiam vocari: alterum latioribus folijs tenerioribuſque non fere alibi quam maritimis naſcentem, & marinam cognominari: tertium ſimplici caule conſurgere, folijs minutim ſciſſis, colore ſubpallido, flore luteo, odore non ingrato, guſtu amaro, & vulgo Athanaſiam dici, nõ conſentiente tamen Matthiolo, qui hallucinatum hac in re credit Ruellium. Præter hæc haberi etiam aliud artemiſiæ genus, quæ minutis & tenuibus folijs circa riuulos aggereſque, item frumentaceis agris, floribus & folijs odorem ſampſuchi referentibus, vulgo diui Ioannis herba nominetur. Multi τῆς ἀρτεμισίας dictam putant ab Artemide, quoniam priuatim medeatur fœminarum morbis, quibus Artemis, hoc eſt Diana, præeſt, menſes, ſecundas, fœtuſque trahens, & præter hæc eiuſdem partis præcluſionibus inflammationibuſque opem ferens. Vim habet ſecundo in ordine calefaciendi, ſiccandi in primo, & tenui ſubſtantia prædita eſt, eoque renum calculos comminuit. Sic etiam βότρυν dictam fuiſſe à Cappadocibus, Dioſcorides author eſt.

Ἀρτεμώνη. dicitur à quibuſdam altera τῆς ἀργεμώνης ſpecies, quæ & Artemonia dicitur & Arſela, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀρτεμώνιον. collyrij nomen eſt, quo Galenus ſcribit Baſſum ſodalem ſuum vſum fuiſſe ad multa oculorum vitia. Deſcribitur ab eo libr. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ἀρτηρία. arteria. De pluribus hoc nomen dicitur. vſurpatum autem primum eſt, vt ait Galenus, de fiſtula ſiue canna quæ ex ore in pulmones deſcendit, à qua ad pulſatiles venas, quæ prius æque atque aliæ omnes, venæ appellabantur, τῆς ἀρτηρίας nomen tranſlatum eſt: quæ tamen vt ab illa diſtinguerentur, ἀρτηρίαι ſimpliciter, vel ἀρτηρίαι λεῖαι, id eſt læues, dictæ ſunt; illa autem cum adiuncto ἀρτηρία τραχεῖα, hoc eſt, arteria aſpera, propterea quod ex partibus cartilaginoſis, quæ βρόγχια appellantur, duris & aſperis magna ex parte conſtituta ſit. Antiquis tamen tam Græcis quam Latinis τῆς ἀρτηρίας nomen in venis illis pulſatilibus ſerius receptum fuit: quippe qui longo tempore tum arterias tum venas, illi τῶν φλεβῶν, hi autem venarum nomine comprehen-

derint. Eſt aotem ἡ ἀρτηρία, vas membraneum, teres & cauum, duplicique compactum tunica, quo vitalis ſpiritus & tenuiſſimus calidiſſimuſque ſanguis per corpus vniuerſum pulſu diſtribuitur. Aulus Gellius lib. 8. cap. 10. ante Galeni ætatem ſic definiuit: eſſe conceptaculum ſpiritus naturalis miſti confuſique cum ſanguine, in quo plus ſpiritus eſt, minus ſanguinis. Quam ob cauſam ἡ ἀρτηρία dici potuit, παρὰ τὸ τὸν ἀέρα τηρεῖν, id eſt, quod aerem ſiue ſpiritum conſeruet atqoe contineat: qui quoniam magno calore ptæditus eſt & valde ſubtilis, magnaque vi arteriam in qua conclofos eſt, impellit, geminam tunicam ſortita eſt, quarum exterior fibris plurimis rectis & aliquot obliquis intertexta, craſſitiem firmitatemque tunicæ venarum parem habet: interior vero quintuplo fere durior, firmiot, craſſiorque eſt (vnde à quibuſdam χονδρώδης, quaſi cartilaginis æmula nuncupatur) fibras quamplurimas, eaſque tantum tranſuerſas habet, quibus ſanguinem vitalemque ſpiritum à corde attractum in membra eitiſſime tranſmittat. Nec vero ſanguinis ſpirituſque tantum caoſa tam robuſtam arteriam natura perfeeit, verum etiam quod eam aſſidue conſtringi dilatarique pulſando oporteat. Prodit ex ſiniſtro cordis ventriculo per baſim mediã, & mox egreſſa pericardium in ramos duos dioiditur inæquales, qoorum vnus ſurſum, alter deorſum fertur. Qui aſcendit, minor eſt, à quo vtrinque duo ſurculi magni prodeunt, quorum ynus tendit in bracchium, alter (καρωτίδας vocant) ſecundum iugulum cerebrum petit. Qui autem deſcendit, maior eſt. Is circa quintam thoracis vertebram reflectitur, & ſpinali medullæ innixus, ſecundum eius longitudinem deſcendit in crura, in duas partes perinde atqoe vena caua diuiſus. Cæterum vterque magnæ arteriæ ramus medijs itineribus permultas emittit propagines in ſingulas corporis partes paribus venis fere ſemper coniugatas.

» Cæterum Ruffus Epheſius tradit arterias à
» vetuſtis Græcis non moda φλέβας, id eſt, venas
» vocatas fuiſſe, ſed etiam ἀορτὰς & πνευματικὰ ἀγ-
» γεῖα, id eſt, ſpirabilia vaſa, & σήραγγας cauer-
» nas, & κενώματα inanitates & νεῦρα neruos: ar-
» teriæ inſuper à Græcorum nonuullis διχίτωνες
» dictæ quia duplici tunica conſtant.

Ἀρτηρίαι ἀποπληκτικαὶ, ſiue καρωτίδες, ſiue ληθαργικαί. Sunt rami doo arteriæ magnæ, qui ſub clauicula diuiſi iuxta aſperam arteriam, vna cum vena iugulari in caput feruntur. Diuiduntur autem & hi in duas partes, vnam externam, quæ minor eſt, alteram vero internam; quæ maior. Hæc ſparſis quamplurimis ramuſculis in fauces, laryngem & linguam, cranium ſubit, emittens etiam propagines quaſdam in naſum, oculum & craſſiotem meningem. Reliqua autem eius portio in oſſe ſphenoide, inter ἀποφύσεις κλινοειδεῖς, retiom in modum ſibi incumbentiom varie complicata, facit πλέγμα δικτυοειδὲς, hoc eſt plexum retiformem: deinde in tenuem meningem & membranam χοροειδῆ dictam varia diſtributione abſumitur. Sic autem à veteribos medicis eiuſmodi arteriæ dictæ ſunt, quod ynculo exeeptæ apoplexiam, carum, & lethargum ioducant.

» Cæterum noſtro ſeculo (inquit Ruffus) non
» arteriarum ſed neruorum ſenſoriorum adia-
centium hoc vitium eſſe compertum eſt, qua- «
re ſi nomen mutare volueris nihil peccati adoniſeris. «
«

Ἀρτηρία μεγάλη. arteria magna. Dicitur ea quæ oritur à ſiniſtro ſinu cordis. Ac quamuis omnes ab eadem origine ſint, ea tamen ſola magna appellatur quæ in ipſo corporis trunco, inter iugulum & os ſacrum continetur, ſicut & magna vena. Dicitur ab Ariſtotele ἀορτή. de qua ſoo loco.

Ἀρτηρία στεφανιαία. arteria coronalis. Dicitur arteriæ magnæ ramus, qui venæ coniunctus, quæ ob id στεφανιαία quoque appellator, ſoperficiem cordis coronæ modo ambit.

Ἀρτηρία τραχεῖα. arteria aſpera. Hæc ſola quondam dicebatur arteria; quod aerem cõtineret: poſtea vero ad læuium differentiam aſpera dicta eſt, propter ſubſtantiæ inæqualitatem. Eſt autem velut canalis quidam magnus, quo aer in pulmonem inuehirur, qui caudicis inſtar ſecundum ceruicis longitudinem ex faucibus deorſum recta prorenſus frequentes ramos per pulmonem diffundit: larynge, cartilaginibus, & membranis conſtat. Cartilagines autem Græcam C literam referunt, quæ ob id dicuntur σιγμοειδεῖς, à quibus arteria ipſa aſpera & inæqualis euadit. Earum pars craſſior foras vergit, tenoior & finis vterque intro, qua œſophagum tangit, ne eibo deglutiendo officiant. Hæ membrana, perinde atque oſſa, veſtiontur, & ab ea tum per ſoos fines ſecum, tum per ſua latera vicinis cartilaginibus colligantur. Tota vero arteria tunicis duabus integitur, intus quidem denſa & dura, fibris vbiqoe rectis contexta, cum tunica oris & œſophagi interiore continua, & oblito pingui humore perpetuo madida: foris vero molli & tenui, neruos recurrentes colligante. Larynx vero aſperæ arteriæ principium vocatur, faucibus continuum & tribus conſtans cartilaginibus. de quo vide ſoo loco.

Ἀρτηρία φλεβώδης. arteria venoſa. Eſt vas ex ſiniſtro cordis ventriculo exoriens, ore rotundo & admodum patenti, quod in ipſo fere ortu in duos ramos diuiditur. Eorum dexter ſub baſi cordis productus & in cordis inuolucrum ſubiens, in dextrum pulmonem multifidus ſpargitur, ſiniſter vero in ſiniſtram pulmonis partem multis propaginibus inſeritur. Ambo pleni ſuut aeris, quem è pulmonibus io cor transferunt. Itaque ab vſo, quem cum reliquis arterijs communem habet, arteriæ nomen inditum eſt: à ſubſtantia autem, quia venæ corpus & tunicam habet, venoſa appellatur.

Ἀρτηριακὴ, dicitur à recentioribos medicis, vt ait Galen. τὸ τῆς ἀρτηρίας τραχείας φάρμακον, hoc eſt arteriæ aſperæ medicamentom, non addito vel τῆς αἰτιδότου nomine, vel alio quopiam. quanquam non proprie ipſius aſperæ arteriæ medela ſit ἡ ἀρτηριακὴ, ſed eius præſertim membranæ, quæ extremis ipſius muſculis, atque adeo toti ipſi arteriæ interius obducitur. Nam quæ illi qoouis modo affectæ medentur ἀρτηριακὰ communi appellatione dicuntur. Afficitur autem hæc membrana vel nimia humiditate, vel aſperitate, vel exulceratione, vel inflammatione, ſicut aliquando per magnas vociferationes accidit. Itaque pro affectionum diuerſitate, non eſt dubium quin τῶν ἀρτηριακῶν multiplex genus ſit & varijs medicamentis conſtet. Quæ tamen omnia in tres ſummas differentias Gal. redegit lib.

7. τῶν κατὰ τόπους. quarum prima, ipſo authore, omnis acrimoniæ expers, & meatus exacte obturat, læuigans aſperitates, conſtans fere his, tragacantha, gummi, aſtere Samio, amylo. Eiuſdem generis eſt & ex alica tragoque probe decoctis ſorbitio: item lac, dulciarij panes, oua ſorbilia, nuces pineæ madefactæ, ſeſama, & ſapa, quæ σιραῖον atque ἕψημα appellatur. Altera huic contraria eſt, non parum habens mordacis acrimoniæ, partem etiam ſanam exaſperans, cuius materia eſt mel, reſina terebinthina, amygdalæ amaræ, braſſica, porri cocti, farina erui, hormini ſemen, iridis radix & panacis. Media autem inter eas eſt lenis, & citra acrimoniam extergentis facultatis, vt quæ conſtat paſſo thereo, butyro, ſorbitione ex amygdalis, ſorbitione item lactis & mellis ſimul diutius incoctis, adiecto amylo, aut ſiligine ſi amylum deeſt. Sed de his apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aetium lib. 8. multo plura legi diſcique poſſunt.

Ἀρτηριακὸν πάθος. idem quod βράγχος, id eſt raucitas, vt ſcribit Paulus lib. 3. cap. 28.

Ἀρτηριακὸς, βραγχώδης. raucus. Eſt enim raucitas proprius aſperæ arteriæ affectus.

Ἀρτηριοτομία. arteriæ diſſectio. Eſt remedij genus quod arteria ſecta adhibetur. Id in longis oculorum defluxionibus, maximis doloribus, vt hemicranicis & veteri cephalalgia, vertiginoſis, oculorum ſtaphylomatis & procidentijs, & grauibus reliqui corporis morbis commodiſſime vſurpatur. Ac quum permultæ ſint arteriæ in toto corpore, nullibi tamen commodius quam in capite ſecantur, idque duobus locis, in temporibus & poſt aures. Secuit & Gal. in manu inter indicem & pollicem, ſomnio admonitus. Nec alibi quidem ſectam fuiſſe arteriam ad ſanitatis vſum apud medicos animaduertes. Vitatur enim quantum fieri poteſt arteriæ ſectio, præſertim ſi maior exiſtat, quoniam haud temere ſanguinis inde profluuium ſiſtitur, ac vt res optime cadat, ad cicatricem perducta diuiſione, tamen aneuryſmatis periculum vix prohiberi poteſt. Quocirca non niſi in magnis morbis atque doloribus, & in quibus varia auxiliorum genera tentata nihil profuerunt, arteria ſecanda ſuſcipitur, nec ijs quidem ſine diſcrimine omnibus, ſed quos calidus, tenuis & ſpirituoſus ſanguis excitauit. Huius autem hoc vnum & maxime euidẽs ſignum eſt, quod dolor quidam pungens ſentitur certo quodam in loco, tanquam in affecti loci centro fixus, qui ſenſim expanditur, & in partes centrum circumſtantes cum tenſionis ſenſu vndique diffunditur: ſic enim commode proxima arteria inciditur, ſi modo parua fuerit. In manu quidem, illa quæ inter indicem pollicemque ſita eſt, ad veteres iecinoris & diaphragmatis dolores: in temporibus autem, ſiſtendis fluxionibus calidi & ſpirituoſi humoris dilabentis in oculos: poſt aures vero, aduerſus ſcotomiam & longos capitis dolores, quos tenuis pariter & ſpirituoſus humor facit. Cæterum arteria aliquando phlebotomo vt vena apetitur, interdum candenti ferro aduritur, interdum tota tranſuerſim ſcinditur. Sed priore quidem modo sãguinis ſpirituoſi vacuationem tantum molimur, reliquis autem non eam ſolum, verum viam quoque fluenti humori intercludimus, ne de cætero hac poſſit deferri. Cum autem diſſectio arteriarum omnium communis ſit, vbicunque ex ſitæ ſint, eius tamen modo ſecandæ rationem quæ poſt aures eſt, Aetius libr. 7. & Paulus libr. 6. ex Seueri commentarijs explicarunt.

Ἀρτηριώδης φλέψ. arterialis vena. Eſt vas quod à dextro cordis ventriculo exoriens, ſanguinem ab eo elaboratum, in pulmonem defert, in duos truncos ſciſſum, quorum dexter in dextros pulmonis lobos, ſiniſter in ſiniſtros, infinitis propemodum ſectionibus digeritur. Hoc quia ſanguinem continens venæ munere fungitur, Venam: quoniam vero tunicam, velut arteria, valde denſam habet, Arterialẽ ſiue vt alij loquuntur Arterioſam anatomici nuncuparunt.

Ἀρτίζωα. dicuntur ab Hippocr. τὰ ὀλιγοχρόνια, hoc eſt paruo tempore viuentia.

Ἀρτίσκοι. appellantur à Galeno οἱ τροχίσκοι, à pania exigui figura. Sed κατ' ἐξοχὴν dicuntur ij qui viperæ carnibus cum pane miſtis coctiſque præparantur, quos & θηριακοὺς vocant. Viperæ carnes repurgatæ in aqua elixantur, dum prorſus coctæ ſint, inditur autem ſtatim in aquam anethum. Poſt coctionem ſpinæ à carne ſeparantur, ipſaque caro pani ſicco ad læuorem trito miſcetur, qui puriſſimus ſit, & probe coctus cum modico ſalis & fermenti: deinde exigui panes formantur, qui in loco calido & ſicco exſiccantur, atque ita ad vſum reponuntur. Author Gal. lib. 11. de ſimpl. medic.

Cap. 2. horum etiam præparationem docuit Paul. lib. 7. cap. 11.

Ἀρτίσκοι σκιλλητικοί. paſtilli ſcyllini, qui ſic parantur: Scylla luto aut cruſta ex panificio & opere piſtotio oblita modice torretur, inde carnis ipſius partis duæ, cum vna erui farinæ capiuntur, ſimulque læuigantur & finguntur paſtilli: Author Paul. lib. 7. c. 11. & Gal. 1. de antid. c. 9. & Aet. ſermo. 1. tetrab. 4. c. 88.

Ἀρτίστομα. omni ex parte plana & æqualia, apud Hippocratem.

Ἄρτιον. apud Hippocrat. idem quod τὸ ἀπαρτὶ, quo etiam vocabulo Hippocrat. vſus eſt. Significabat autem illis temporibus idem quod perfecte, cumulate & ſufficienter, vt Galen. annotauit.

Ἀρτολάγανον. panis genus delicatum, apud Athenæum libr. 3. Plinius quoque Artolaganos eſſe dicit panes à delicijs appellatos, idemque Cicero dicit, dediſcendæ tibi ſunt ſportellæ & Artolagani tui.

Ἀρτόμελι. dicitur panis genus quod antiquitus erat in vſu, fiebatque admixto melle, ſiccandi vim habens: ex illo cataplaſma concinnat ad præcordiorum inflammationes Aet. tetrab. 1. ſerm. 3. c. 178. vbi iubet pridiani panis medullam manibus conteri, & vbi velut ſimilago diſperſa fuerit, mel in olla calefieri, ſicque tertium panem inſpergi & coqui ad moderatam compagem, deinde oleum moderatum adijci & vnita imponi.

Ἄρτος. panis, aut paſtillus dicitur Hippocrati, maſſa ſcilicet quædam, ex qualibet materia calida linteo incluſa, ad vterorum fomentum efficta & appoſita, ſiue ex ſale fiat, ſiue ex milio, arena, cupreſſi aut cedri ramentis, vel eorum quolibet, vt ex Celſo patet lib. 2. c. 7.

Ἄρτος. Panis. Eſt cibus ex frumentaceis moliris, aqua maceratis coctiſque apparatus. Eius plures habentur differentiæ, pro materiæ diuerſitate & cocturæ modo, quibus ſua nomina dedit

antiquitas. Nos ex his præcipua ex Athenæi Sympoſiacis excerpſimus, multa conſulto prætereuntes, quæ vel ex ipſo etymo protinus intelliguntur, vel rariſſime apud authores occurrunt.

Ἀγελαῖος. gregarius & cibarius Latinis dictus, cuius Cicero Tuſc. 5. meminit de Ptolemæo ſcribens. Cui quum peragranti Ægyptum comitibus non conſequutis cibarius in caſa panis datus eſſet, nihil viſum eſt illo pane iucundius. idem etiam ἀγοραῖος, id eſt forenſis & venalitius, dicitur. Galli groſſum panem, & panem biſum appellant.
» Hunc Gal. 1. de aliment. facult. reponit in-
» ter panum ῥυπαρῶν, id eſt ſordidorum genera,
» qui ſcilicet infirmius parciuſque alimentum ex-
» hibent, Feſtus Pompeius acerosum nominat,
» qui ſeruorũ olim cibus erat, ſicut è contrà teſte
» Iuuenale Satyr. 5. Qui tenet ac niueos mollique
» ſiligine factus erat, ſeruabatur Domino.

Ἀγοραῖος. idem qui ſupra ἀγελαῖος: forenſem autem
» panem & venalitium ſignificat, qui fuit teſte
» Athenæo, Athenis eximius.

Ἄζυμος. panis dicitur qui ſine fermento eſt, quales
» Hebræi ſeptem diebus in feſto azymorum ede-
» bant, & illos de placentarum ſenſu fuiſſe bella-
» ria, quæ Græci πέμματα vocant ſuſpicor, panes
» ſcilicet abſque fermento dulciarios, ex farina
» tritici, caſeo & melle in clibano, ſub teſtaceo
» cooperculo coctos, vnde Gal. lib. 1. de alimen-
» tor. facultat. Quæcumque, inquit, azymorum
» πέμματα in clibano coxerint, exempta ſtatim
» in mel calidum conijciunt, vt penitus melle im-
» buantur; & hæc inquit de placentarum genere
» ſunt: & lib. de boni & mali ſucci cibis, omne,
» inquit, ex tritico piſtorium ſine fermento opus,
» πέμμα dictum, præcipue addito caſeo, lentos
» craſſoſque humores generat: illud quoque τῶ
» πεμμάτων genus veteres rei agrariæ ſcriptores li-
» bum vocabant, cuius compoſitionis exemplar
» Marcus Cato ſcripſit de re ruſtica cap. 75. Nec
» Hebræi tantum paſcha celebraturi, ſed etiam in
» pagis Græcorum agricolæ ſacris operaturi, pane
» azymo veſcebantur, vt 1. de aliment. facultat.
» id fieri ſolitum innuit Gal. circa Pergamum: Pa-
» nis autem Ἄζυμος ægre concoquitur, & tarde
» ſubit in venas, eaſque obſtruit, quanquam cor-
» pus impinguat ſi bene digeratur, quo & athletæ
» propterea ſaginabantur; omnes etiam panes
» azymos venerem torpentem excitare ſcripſit in
» Geoponico Didymus.

Ἀμορίτης ἄρτος. panis ex ſimilagine cocta cum mel-
» le, Panis mellitus & dulciarius: eſt enim ἀμόρα
» Heſychio σεμίδαλις ἑφθὴ σὺν μέλιτι, ſimilago co-
» cta cum melle, vt Athen. quoque lib. 14. ἀμόρας
» dici ſcribit μελιτώματα, ſeu μελιτώματα πεπεμμένα,
» opus piſtorium ex melle, placentas aut panes
» mellitos.

Ἀνέρικτος ἄρτος. apud Hippocr. libr. περὶ παθῶν panis
», dicitur, qui eſt ex tritico ſeu frumento ἀνερείκτῳ,
» id eſt, non freſo fractoque mola vel piſtillo, ei-
» que ibidem opponitur ἄρτος ὁ καθαρὸς τῶν ἀλεύρων,
» id eſt, qui è pura farina fit, dicitur autem pura
» farina quæ incerniculo ſeu cribro purgata eſt, &
» à furfuribus ſecreta.

Αὐτοπυρίτης, ἢ Αὐτόπυρος. Interpretatur Celſus pa-
» nem cui nihil furfuris ademptum eſt, Gal. lib. 2.
» de aliment. & lib. 1. cap. 2. panem αὐτόπυρον dici
» tradidit quod ὅλος αὐτὸς ὁ πυρὸς, id eſt, in quo ip-

ſum triticum totum nulla ſui parte ablata in pa- «
nificum cedit, atque ex omnibus farinæ ſuæ par- «
tibus citra vllam detractionem conſtat, furfure «
tantum leuiter ſecreto, ita vt inter furfura- «
ceum & ſimilagineum medius ſit: fieri autem «
ſolet, vt ipſe ſcripſit, quoties triticũ generoſum «
non eſt: Generoſum autẽ vocatur quod ſimi- «
laginis plus habet quam furfuris. Eundem vero «
etiam συγκομιστὸν appellari ſcribit libr. 2. de diæta «
in acut. vt & Dioſcor. ob farinæ cum furfuribus «
commixtionem, quaſi qui omnia ſecum ferat, «
quippe cui nihil ſit ademptum: Vocat & Gal. 1. «
de aliment. facult. μέσον, quia tertium in alendo «
locum obtinet, ceu apud eundem σιλιγνίτης panis «
primum, σεμιδαλίτης ſecundum obtinere dicitur. «

Ἀχυρώδης. acerosus, qui etiam paleas habet, vel ſolis fere paleis conſtat, quæ Græci ἄχυρα dicunt.

γυρίτης, qui ex polline factus eſt, quem infirmiſſimum eſſe Coru. Celſus ſcripto prodidit: minus enim alit, ſpiritum creat, nec ægre membratim digeritur: ſiccatus tamen opplet, atque difficilius in corpus permeat.

δίεφθος. idem forte qui & ναυτικὸς appellatur.

διπυρίτης, ſiue δίπυρος ἄρτος. panis dicitur qui bis «
ignem expertus eſt, & ſecundo aſſatus ac reco- «
ctus, delicatum autem panis genus eſt Athenæo «
lib. 3. Hippocrates lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, hunc in «
aqua intercute exhibet, atque inde coniectari «
licet pro biſcocto accipiendum eſſe, δίεφθος is «
quoque dicitur. «

δίαιτος ἄρτος. panis recens exponitur Caluo «
apud Hippocr. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. «

Ἐγκρυφίας, ſiue ἐγκρυφίας. occultatitius ſiue ſub «
cineritius panis appellatur, quod ſub cineribus «
tectus aſſetur, omnium panum quod ad co- «
quendi rationem attinet, deterrimus ſicciſſi- «
muſque eſt, minimumque nutrit, vt tradit Gal. «
1. de aliment. facult. c. 2. Erotianus in onoma- «
ſtico ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Atticis appellatum inquit «
eſſe panem, ex pinguibus palmulis farina & «
aqua confectum, nec non in calido cinere co- «
ctum, quem etiam σύρτην vocatum dicit, quan- «
quam hæc poſtrema Erotiani verba ſuſpecta ha- «
bet Hieronymus Mercurialis in varijs lectioni- «
bus, cum eorum temporum ſcriptor nullus hoc «
nomen vſurparit; hunc ἄρτον ἐγκρυφίαν Athenæus «
lib. 3. ab Atticis ἀποθρακίδα etiam dici teſtatur, «
διὰ τὸ ἐπ' ἀνθράκων γίνεσθαι, quod ſub carboni- «
bus fiat. «

Ἔξοπτος. panis exaſſatus qui plurimum ſiccat, «
illo vtitur Hippocr. in dyſenteria 7. Epid. huic «
ἔνωμος, id eſt, crudus opponitur ab Hippocrat. «
lib. de veteri medicina. «

Ἐσχαρίτης. craticularis ſiue in craticula coctus, «
is duplex erat, alius quidã vulgaris, alius Rho- «
dius qui non ſimplex erat, panis, ſed μετάειος ἄρ- «
τος καὶ πλακοῦντος vt eleganter Pollux ſcribit, erat «
enim conditus μελίγμασι, id eſt, mellitis rebuſ- «
que alijs dulcibus, & olim ſub finem cœnæ con- «
uiuijs apponi ſolitus, & intingi paſſo vſque ad «
ebrietatem legitimam; hic & inuoluebatur, at- «
que ita vt calebat intortus, Athenis maxime pla- «
cebat: nomen autem ἐσχαρίτης ἄρτος ex eo inue- «
nit, quod in foco nudo torreretur, non vt ἐγ- «
κρυφίας cineribus tectus, vel vt doctis quibuſdam «
placet, quod craticulæ coquendus imponere- «
tur: hunc Lynceus apud Athenæum vocat δά- «
χεσον, inſolenti voce id eſt omnino bouum, Ga- «

leno vero deterrimus eſſe cenſetur, vt qui aſſando admodum inæqualiter ſe habeat, partibus externis ſupra modum exaſſatis, internis vero crudis. Solebat autem hic panis ita comedi, vt hodie editur qui in Gallijs vocatur *oublies*: panificij genus quod à tenuitate & candore nebulas vocamus, ita vt illa vnum idemque fuiſſe iure exiſtimare quis poſſit, cum quæ de eſcharite dicuntur, ſic obelijs noſtris conueniant nihil vt queat magis.

ζυμίτης. fermentatus. cui modicum fermenti inditum eſt. Hic & πανὸς dicitur, quanquam πανὸς pleriſque placentæ genus ſit.

Sed etiam ζυμίτης Athenæ. lib. 3. ἰπνοπυρίας appellari tradit, & torreri ſuper pruna, vnde & illum idem vocant ἰπνοβραχύδιον.

Ἰπνίτης. furnaceus, aut in furno coctus: Sunt qui ex Gal. lib. 1. de alimentis c. 2. velint panes κλιβανίτας Galeni, eſſe furnaceos noſtros; ἰπνίτας vero eos qui in paruis coquuntur furnis; Quam etiam ſententiam multi deinceps, nec infimi ordinis authores diſerte tenuerunt, verum tamen rem contrario modo ſeſe habere, videlicet ἰπνίτας in furnis magnis, κλιβανίτας ſub teſtis, aut furnis portatilibus coctos panes fuiſſe, illîc Galeni verba demonſtrant, quando is panes ἰπνίτας idcirco inferiores clibanitis indicat, quod illi non æque extrinſecus atque intrinſecus coquantur, vt pani noſtris furnis aſſato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obſeruatur; hi vero non minus intimas quam extimas partes aſſatas habeant, cum parui furni blandiorem quemdam calorem ob eorum tenuitatem acquirat, cuius merito panis coctura exactior perficitur, Quam & ſententiam Hippocr. expreſſit ſcribens 2. de diæta, clibanitas panes ſicciſſimos eſſe ob teſtæ, humiditatem vniuerſam exugentis, calorem; ἰπνίτας autem quos recte furnaceos tranſtulit Cornarius, plus nutrire quam verubus aut craticulis coctos, quod minus ab igne quàm illi vrantur.

Καθαρὸς. purus, ille ſic panis vocatur, qui ex pura farina fit, cui συγκομιστὸς & αὐτόπυρος, quibus nihil ademptum eſt opponûtur, velut & qui ζυμιτης, Ἀχυρώδης, & πιτυρώδης nuncupatur, de quibus ſuis locis.

Κλιβανίτης, ἢ κριβανίτης. (quod enim κλίβανον Græcorum vulgus Attici κρίβανον appellãt. Varroni textuaceus panis vocatur, quod in textu calido coqueretur, textum autem Latini, quod Greci κλίβανον dixere, Artopta Varroni apud Nonium eſt: eſt autem κλίβανος, inſtrumentum ex ferro aut opere figlini aliaue materia confectũ, ſub quo non ſolum panis, ſed aliud quiduis coqui poteſt, Campanam Galli vocant quod ad eam figuram proxime accedat; differt à furno tum quia mobile eſt, tũ quia minus, aliáque inſuper materia conſtet; hac ſub cocula coctum panem, author Moreti deſcribit, hic duobus verſibus,

Infert inde foco, (Scybale mundauerat aptum
Arte locum.) teſtiſque tegens ſuperaggerat ignes.

errant autem vt ſupra diximus, qui clibanitem, panem furnaceum interpretãtur, cum hic ἰπνίτης proprie vocetur, & illo deterior habeatur, quam vtriuſq; differentiam notarunt Aetius ſerm. 9. c. 30. Plin. lib. 20. c. 9. de Scylla loquens, Athen. lib. 3. Columella lib. 12. c. 15. Conſtantinus Cæſar. lib. 2. c. 31. & Gal. lib. 1. de antidot. in paſtillis Theriacis, Quare 8. meth. cum Gal. ait, καὶ μὴν δὴ καὶ οἱ κριβανῖται τῶν ἄρτων ἀγαθὸν ἔδεσμα, hoc eſt, Quin etiam qui in clibano cocti ſunt panes, boni cibi ſunt, de ijs panibus, qui ſub clibano cocti ſunt intelligi debet, non de panibus in furno coctis, vt perperam interpretatus eſt Linacer. Cæterum qui ſub clibano coquitur panis, Galeno lib. 1. de aliment. facult. magis probatur quam qui in furno; Qui enim in clibano, illi æqualiter aſſantur, inquit, atque hæc coctionis modus olim fuiſſe videtur vſitatiſſimus in omnibus rebus, atque hunc Gal. præfert in multis rebus, vt in coctione Scyllæ lib. de Theriaca ad Piſonem c. 13. Scyllam, inquit, coques in furno quod vocant, vel ἐν τῷ κακκάβῳ in quibus panes aſſantur, quo æqualiter aſſetur, nam quod hîc κακκάβον dicit nihil aliud eſſe credo quã κλίβανον, inuenio tamen lib. 1. de antid. c. 8. veluti contrarium locum, vbi in viperinorum paſtillorum compoſitione, eligit panẽ coctum in furno non in clibano, cum tamen κλιβανίτης, reliquis longe viribus præſtet, & in ſanitatis vſu præferatur, ſi eius coquendi rationem ſpectemus; nam ſi bono frumento conſtat, probum creat ſuccum, ſtomacho perplacet, ac facile concoquitur ad diſtributionem promptus, quando neque ventrem coercet, neq; firmat, neque ſpiritu diſtendit vt apud Athenæum libr. 3. narrat Diphilus, qui & hunc ἐσχαρίτην nominat; appellatur & σποδίτης quaſi cineritium dixeris, ex illius coquendi ratione.

Κρίθινος. hordeaceus. fragilior eſt & parum nutrit.

De illo, eiuſque facultatibus, & parandi modo Gal. agit 1. de aliment. facult. c. 10.

Ναστὸς. idem quod ζυμίτης apud Athenæ. lib. 3. id eſt, compactus, ſolidus, denſus, durus, ναστὸν quoque vocarunt, vt notat Dalechampius, è melle, vuis paſſis & aromatibus confectum.

Ναυτικὸς. nauticus. dicitur qui vetus eſt & ſiccus, fortaſſe biſcoctus qui δίεφθος dicitur.

ξηρὸς καλούμενος ἄρτος. Aetio & Paulo is panis dicitur quẽ Andromachus apud Gal. 9. κατὰ τόπ. in Pharmaco dyſenterijs commodo, & Aptha nuncupato, Alexandrinum appellauit, & quem nauticum interpretatur Cornarius, ſiue biſcoctum, nautis ſic nuncupatum: eſt enim is vehementer ſiccus, ob duplicem videlicet cocturam, cuius beneficio etiam à carie & mucore illæſus per multum tempus aſſeruatur.

Ὀβελιαῖος, ἢ Ὀβελίας. panis dicitur, vel quia toſtus & aſſatus in veruculis, τοῖς ὀβελοῖς, id eſt, tabulis ferreis, veruculorum virgulis lineatim ſcalptis, vulgo *gauffres, oublies*; vel & referente Athenæo lib. 3. ideo dicitur, quod obolo væniret: Ab illo ὀβελιαφόροι apud eundem vocabantur, qui panes illos ſuper humeris in pompa geſtarent.

Ὀξυλαστὸς. acidus. cui exiguum aceti affuſum eſt. Ventrem ſiſtit, idque magis, quo plus habet aceti. Hunc Gal. lib. 8. meth. med. & poſt eum Aetius lib. 5. febre diaria laborantibus exhibent, quibus venter profluit.

Ὅμορος ἄρτος. apud Athenæum l. 3. Auth. autem Heſych. ὅμωρα, vel ὅμορα dixerũt ſimilaginẽ cum melle & Seſamo coctã, inde & panes quoſdam ὁμορίτας vocarunt, quorum meminit idem Heſych. dicitur & ἀμορίτης ἄρτος vide ſupra ſuo loco.

Πεντελίτης

Παστπαλίτης ἄρτος. dicitur apud Hippoc. panis ex farina milij ſubtilis, vt notauit Gal. in exegeſi.

Πιτυρίτης, ſiue πιτυρώδης. furfuraceus dicitur, qui poſt excuſſam tenuiſſimam farinam ex reliquo conficitur, furfuris enim habet plurimum, & minus purioris farinæ, ideo parum alit, & ventrem excrementis multis replet, & facile etiam ſubſidet, & quia furfur habet nonnihil facultatis deterſoriæ, idcirco irritatis inteſtinis cito deijcitur, proinde & pauco fermento & leui ſubactione opus habet, & coctionem breuiorem poſtulat, contrà vero qui ſunt puri, multo fermento, multa ſubactione, & longa coctione opus habent, vt docet Gal. 1. de aliment. facult. cap. 2. Πιτυρώδει contrarius eſt panis puriſſimus, quippe qui plurimum alat, & parum excrementi relinquat, & omnium tardiſſime deijciatur Inter vtrumque medius eſt αὐτόπυρος ſiue συγκομιστὸς, qui ex toſto tritico, nulla vel furfuris, vel farinæ adepta parte fit; πιτυρίτης vero ſeu & πιτυρίας dicitur à furfuribus, quos πίτυρα καὶ ἀφαιρέματα Græci vocant, Latini canicas & apludas, & in canum fere gratiam panis hic confici ſolet, inde Pacuuius canicaceum hunc à canum cibo appellauit, vt notat feſtus, vnde hic omnium panis ſordidiſſimus, infirmiſſimuſque fuit, quippe qui minimum nutriret, φαυλότερον Pollux lib. 6. c. 11. vocauit, Terentius atrum, quippe qui ex ſolis propemodum furfuribus conſtet: Tullius cibarium panem, quem & Apulei. lib. 3. βρωτίμων, Plautus ſordidum: inter cibarium autem & ſordidum non videtur diſtinguere Apuleius lib. 6.

Πιτλυμένος, ὁ πλυτὸς. elotus, is minime omnium nutrit & obſtruit, ſuccum enim gignit minime craſſum, & lentum, vt qui ex terreſtri aereus ſit factus, vt ex eius leuitate apparet, Gal. 1. de aliment. facult. cap. 4. Paul. Ægin. libr. 1. parum alimenti præſtare ipſum inquit, ſicut & amylum.

Ῥυπαρὸς ſordidus: panum ῥυπαρῶν duo genera facere videtur. Gal. 1. de aliment. facult. quorum qui minus ſordidus eſt, excuſſa molliſſima puriſſimaque farina fit, & Athenæo ἀγελαῖος quaſi gregarius, Celſo Latiniſque alijs cibarius, ſeu ater dicitur, de quo ſupra in voce ἀγελαῖος: Sordidus alter à Galeno πιτυρώδης dicitur, de quo paulo ante: Sordidi vero ſiue ῥυπαροὶ appellantur, quod infirmius, parciuſque cæteris alimentum exhibeant; Inter ſordidos is & adnumerandus videtur qui olim ex polline frumenti tenuiſſimo, ad molæ parietem adhæreſcente, indeque moltis cū ſordibus deterſo, vt veriùs pulueris quam farinæ nomen mereretur, confiebat.

Σεμιδαλίτης. Similagineus, ſiue qui ex ſimilagine ſola conſtat, quæ farina tenuis quidem eſt, ſed ſiligine impurior, vt pote ex qua non omnes, ſed craſſiores tantum furfures excuſſi ſecretique ſunt, σεμίδαλις Græcis, Latinis ſimila ſeu ſimilago, & σεμιδαλίτης ἄρτος Latinis ſecundarius dictus, quippe qui in alendo ſecundum bonitatis gradum inter panes teneat, vt Gal. 1. de aliment. facult. & Paul. docuere: Quid σεμίδαλις vide ſuo loco.

Σιλιγνίτης, Siligineus is eſt qui ex puriſſima & tenuiſſima tritici parte fit, quæque ab omnibus furfuribus exacte repurgata eſt, & Latinis ſiligo dicitur; ex illa farinæ portione confectus panis, σιλιγνίτης dicitur, Latinis ſiligineus ſeu primarius, interdum etiam vel Athenæo καθαρὸς quaſi purus, eumque ſcribit Paul. eſſe τροφιμώτατον τῶν ἄρτων illi primam in alendo laudem aſſignans, atque ante illum Gal. 1. de aliment. facult. eſt enim firmiſſima omnium ſiligo, deinde ſimila vt tradit Celſus, & ex ſiligine inquit Plin. lautiſſimus panis piſtrinarum opera laudatiſſima, ſumma enim laus panis, ſiliginis bonitate & cribri tenuitate: quid autem σίλιγνις ſiligo, vide ſuo loco.

Σποδίτης ἄρτος. panis ſubcineritius, vt refert Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Συγκομιστὸς. panis eſt, quem alio nomine Gal. 2. de diæta in acut. & 2. ad Glaucon. αὐτόπυρον appellari ſcribit, quod ex omnibus farinæ ſuæ partibus citra detractionem vllam conſtet, mediumque eſſe inter furfuraceum & ſimilagineum; quod quidem ſi verum eſt, illi equidem male mihi ſentire videntur, qui συγκομιστὸν panem furfuraceum interpretantur, alioque nomine πιτυρίαν dici volunt; dictus eſt autem συγκομιστὸς quaſi confuſaneus, quia caſtratus non eſt, ſed omnia ſimul tulit, furfures, vtriculos, & ſimilam: Tertium illi bonitatis locum in alendo tribuit Gal. 1. de aliment. facult. Paulus, & Comel. Celſus; Græcis is interdum μέσος vocatur, quaſi qui medium bonitatis locum inter quinque panum genera à Galen. 1. de aliment. facult. recenſita obtineat; illum Hippocr. lib. de diæta, acutor. & lib. de veteri medicina opponit τῷ καθαρῷ; vnde intelligi poteſt eum panem purum non eſſe, vt Gal. comment. 2. annotauit: Quia autem ἐν τῷ συγκομιστῷ ἄρτῳ omnes ſimul farinæ colliguntur, & non ſecernuntur, factum eſt vt apud Hippoc. συγκομιστοὶ appellentur ſordidi homines, vt ſcribit Gal. in lexico.

Τύρτα. panis genus apud quoſdam de quo vide ſuo loco.

Χονδρίτης. ex alica ſiue zea factus. Hic ſtomacho grauis eſſe perhibetur & concoctu difficilis, vt, qui eo vtantur, non diu fruantur proſpera valetudine.

Ἀρτύματα, καὶ Ἀρτύσεις. condimenta ſic dicuntur, & quæ liquoribus quibuſdam, vt aceto & ſapa, alijſque condimentis induntur aromata, ſiue ſemina odorata; huius generis ſunt, quæ recenſet Athenæus l. 2. ex Antiphane, vna paſſa, defrutum, ſal, Laſerpitium, caſeus, thymus, ſeſamum, cuminum, origanum, herbæ tenellæ, acetum, oliuæ, Laſer, oua, naſturtium; vide ἔμβαμμα, ſæpe enim aliud pro alio vſurpatur.

Ἀρυταινοειδὴς. Eſt vna è tribus laryngis cartilaginibus mobilis & in anguſtum valde tranſitum deſinens. Os eius ſuperius illis vaſorum oſculis reſpondet, quibus aqua lauaturis affunditur, cuiuſmodi vaſa Græci ἀρυταίνας appellant. Author Gal. lib. 7. de vſu partium. vide λάρυγξ.

Ἀρχαγάθου ἔμπλαστρον. Eſt emplaſtrum λιπαρὸν, hoc eſt de genere lenium, quod ad authorem Archagathum refertur, capitque miſyos cocti, æris vſti, ſingulorum p. * IIII. ceroſſæ coctæ p. * VIII. reſinæ terebinthinæ p. * X. ſpumæ argenti p. * VI. Author. Celſus lib. 5, c. 19.

Ἀρχαίη φύσις. Hippocrati lib. de nat. pueri, & 10. γυναικ., appellatur primigenia & peculiaris cuiuſque natura, ſic vocata quod in corpore humano nulla ſit prior, neque vetuſtior; hæc illa eſt quæ ſui conſeruatrix ſedula, ciet omnes

motus ordinarios, per ſe, ſuaque ſponte, & ſine alterius induſtria.

Ἀρχέζωστις. à quibuſdam dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id eſt vitis alba, authoribus Dioſcoride & Plinio.

Ἀρχὴ. principium. Dicuntur, inquit Ariſtoteles, principia, quæ cum non ſint ex alijs neque ex alterutris, ex ipſis tamen omnia fiunt. Ea omnium rerum naturalium gemina ſunt, materia & forma: eaque ab elementis diſtingui manifeſtum eſt, quod hæc etiã principijs illis conſtẽt, quodque principia minime corporea ſint, neque ſeorſim poſſint ſubſiſtere: elementa autem tum corporea ſunt, tum per ſe ſolaque conſiſtunt. Sed cum eiuſmodi ſiut quæ phyſici conſiderant principia, hoc eſt, incorporea, omniumque ſimpliciſſima, medici paulo latius eorum nomen extendunt, principia appellantes quę materiæ formæque rationem in nnbis obtinent, quamuis & hæc corporea ſint, & per ſe conſiſtere videantur. Sic ſemen & ſanguinem menſtruum principia corporis noſtri ſtatuunt, quod hic ceu materia quædam ſit, illud autem velut opifex quidam formam partibus omnibus præſtet. Ex quo apparet nec ſimilares nec diſſimilares corporis noſtri partes principia recte vocari poſſe, qnod nullæ alijs eiuſdem generis ſubiectæ ſint, ceu materia formæ, ſed omnes in ſuo genere corpus integrum æque conſtituant. Quoniam autem eiuſmodi de quibus ante dictum eſt principia & ordine & tempore præcedunt ea quorum principia ſunt, factum eſt vt omnium rerum initia, & à quibus ſingulæ incipiunt, earum principia dicantur. Inde namque ad ipſos morbos tranſlata vox eſt, in quibus principium dicitur pars ea morbi, quæ in ſingulis tempore & ordine prima eſt. Eius differentiam medici triplicem faciunt, ſed omnem tamen à ſenſibili functionum læſione auſpicantur. Non enim protinus atque quis aut de laſſitudine ant de capitis dolore, aut de faſtidio queritur, cenſendum eſt eum morbo laborare, donec corporis ſui cõtinuitatem quodammodo diſſolutam eſſe ſentiat, ſeque in tantum opprimi, vt iam non ſufficiat obeundis muneribus ſuis, ſed in lecto decumbere cogatur. Ac primo quidem proprieque principium dicitur punctum illud temporis in quo cœpit quis ægrotare. Id indiuiſibile eſt & momentaneum, ſineque vlla latitudine: Altera ſignificatione principium vocatur quod latitudinem habet, atque aliquo vel horarum vel etiã dierũ ſpacio, pro morbi breuitate vel longitudine, definitũ eſt. Id autem vt plurimum tertio die circumſcribi ſolet. Verum ea circũſcriptio inartificioſa eſt, atque ideo à vulgo potius quam à medicis principij nomen ea ſignificatione vſurpatur. At vero tertium ſignificatum artificioſum plane eſt & medicum. Habet enim latitudinem coctionis ſignis definitam, ſi ab humore morbus eſt, aut ſymptomatum intenſione & acerbitate ſola, ſi eum intemperies ſine humore excitauit, aut aliquãdo vtriſque, ſi morbus compoſitus eſt. Itaque febris principium eſſe dicetur, quandiu humor in quo febris, crudus eſt. Cum enim coctionis ſigna quædam apparere incipiunt, principium deſinit, & morbus augeri incipit. Huius autẽ coctionis ſigna in vaſis quidem ex vrinis, in ventriculo autem ex deiectionibus ſumenda ſunt, ſicut & eius quæ in reſpiratorijs inſtrumentis fit ex ſputo. Sic phlegmones principium eſt, quando pars ſanguine impletur: ophthalmiæ, cum humor copioſus, tenuis, incoctus defluit: vlceris, quandiu ſanies aquoſa, tenuis & incocta manat: catarrhi à cerebro per palatum & nares, cum humor multus, aquoſus, tenuis, acer ſtillat. Similiter autem aliorum morborum qui conſiſtunt in intemperie ſimplici, compoſita, ſola, cũ humore, totius, partis, æquali aut inæquali, principia ſignis cuique proprijs diſtingui debent. Vt autem hæc totius morbi principia ſunt, ſic & ſingulæ acceſſiones ſua habent principia, quæ non diſſimili modo atque illa vniuerſalia diſtinguere definireque oportet.

Ἀρχίατρος. medicorum principem, & quaſi excellentiſſimum expoſuerunt Galeni, aliorumque medicinæ ſcriptorum interpretes; ſed Ἀρχίατρος proprie Imperatoris, Principiſue, atque eius familiæ medicum ſignificat, vt abunde docuit doctiſſimus Mercurialis in varijs lectionibus; illorum autem munus erat, principis perſonæ primũ, deinde aulæ omni, poſtremo cunctis pauperibus, arte propria Romæ operã ſuam præſtare, quorũ Archiatrorum princeps quidã ſenior, prudentia & doctrina præſtantior eligebatur, cuins ſententia & authoritate, omnes de re medica obortæ diſſenſiones ſtatim dirimebãtur, iſq; Comes vocabatur, vt ex Caſſiodoro ad Valẽt. patet.

Ἀρχιγένους κολλύριον. Archigenis collyrium. valet ad oculorum albugines, quas etiam vna illitione diſcutit. Facit & mirifice ad veterem ophthalmiam. Deſcribitur ab Aetio libr. 7. cap. de remediis cicatricum & albuginum.

Ἀρχέγονον οὐσίαν. ſic primigeniam ſubſtantiam noſtram appellat Gal. comment. in aphor. 13. lib. 5. quæ completur ab his tribus, ſpiritu, ſanguine, & ſeminali humiditate.

Ἀρχὸς. anus. podex. ἕδρα. ſedes. Significat & ἀρχὸς inteſtinum rectum (quod ἀπευθυσμένον vſitato nomine dicitur) διὰ τὸ δοκεῖν ἄρχεσθαι τῶν ἐντέρων, id eſt, quod origo ſit inteſtinorum, ſiue primum ex inteſtinis locum occupet, ſi ab infernis numerare placet. verum alij ἀρχὸν apud Galenum princeps vertunt, vt ille qui libellum de diſſectione vuluæ tranſtulit in Latinum: quaſi id inter omnia inteſtina maxime inſigne ſit. Vide ἀπευθυσμένον.

Ἀρώματα. dicuntur certarum herbarum fructus odoris & ſaporis admodum grati, quorum vſus eſt vel ad calfaciendum ventriculum (ſunt enim omnia aromata calida) vel ad appetentiam excitandam, vel ad ducendos menſes, vel ad pleraque alia, niſi capitis grauitatem, vt ſcripto prodidit Hippocrates, inducerent. Sunt autem ex his præcipua, ſpica nardi, amomum, calamus aromaticus, iris, ladanum, malabathri folium, ſtyrax, bdellium, opobalſamum, carpobalſamum, xylobalſamum, cinnamomum, nux myrepſica, zinziber.

Aromata autẽ ex eo nomen inuenerunt, quod priſci his ſolis, antequam pecudes immolari cõſuetudo eſſet, in re diuina vterentur, ab ἀράομαι, quod ionũ lingua idem eſt quod precor: Appellantur à Latinis interdũ odores in plurali numero, ſic Plinius, ſicut (inquit) odoribus cõſtãt, quæ θυμιάματα vocantur, interdũ etiam odoramẽta.

Ἀρωματικὴ ἀντίδοτος. Habetur apud Aetium libr. 13. ex deſcriptione Galli, quam ſcribit valere ad inueteratas oris ventriculi affectiones, & hepaticis prodeſſe.

Ἀρωματικὸν. nomen collyrij quod ex Demoſthene Aetius deſcribit lib. 7.

Cap. 109. attenuat autem & diſcutit oculi humores, facitque ad impura vlcera: deſcribitur ab eodem authore aliud, eodem lib. cap. iij. non multũ à priore differens, ἐνστακτὸν id eſt inſtillatitium appellatum: eſt etiam ἀρωματικὸν κολλύριον duplex apud Gal. κτ̀ τόπ. c. 7. ab illis parum diuerſum: nomen inſuper eſt malagmatis, ad hepaticos & ſtomachicos, quod à Gal. deſcribitur 8. κτ̀ τόπ. eſtque illud ibidem multiplex.

Ἀρωματίτης οἶνος. vide οἶνος, vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἀρωματίτης. eſt gemma ex bitumine conflata in lapidis modum, quæ myrrham colore & odore refert, vnde nomen reperit, ob id etiam reginis frequentata. In Arabia traditur gigni, & in Ægypto circa Piſas.

Sed nota ſcribendum eſſe ἀρωματίτης, vt αἱματίτης, hinc enim apud Plin. legitur aromatites.

Ἀρωνία. ſic dictum eſt à quibuſdam primum meſpili genus à Dioſcor. deſcriptum.

Ἀσαπὴς. apud Hippoc. ſignificat idẽ quod ἄπεπτος, vt interpretatur Galen. in comment. περὶ διαίτης ὀξέων. Sic ἀσαπτέον.

Ἆσαι dicuntur Hippocrati ſtomachi faſtidia, interdum & nauſeæ, ſed vide infra ἄση.

Ἄσαρον. perpenſa. Herba eſt nardi vi prædita, & ideo à pleriſque nardus ſylueſtris dicta. folijs hederæ, ſed minoribus & rotundioribus, flore inter folia iuxta radicem erompente, purpureo, bene olente, cytino hyoſcyami ſimili, in quo ſemen acinoſum, angulatis cauliculis, ſubaſperis ac ſolutis. Radices multas habet geniculatas, tenues, obliquas, ſimiles gramini, odoratas.

Aſarum autem, coronariam herbam appellaſſe viſus eſt Dioſcor. l. 1. c. 9. ſed illa Dioſcoridis verba ſpuria exiſtimanda ſunt, cum in vetuſtis exemplaribus quibuſdam, neque Aldino codice exteot, ſed & tantum abeſt vt Aſarum herba ſit coronaria, quin ex eo potius vocitatum ſcribit Plin. quod in coronis non addatur; quanquam eius Ethymi ratio mihi non ſatis probatur; ſed potius aſarum ita appellatum videtur ἀπὸ τοῦ α. στερητικοῦ καὶ σαροῦ, τουτέστι σαρώθρου, quod ſcopis non adderetur, ſcopis inquam ſeu manualibus, quas ſerta floſculoſue dicunt ſeu luſtralibus, quæ eſſent olim euerrẽdis Deorum aris dicatæ, quales ex verbena, verbaſco, ſimilibuſque plantis comoſis ſimul atque firmioribus colligebantur: Aſarum autem Dioſcoridis ſunt qui cum Bacchari vnum & idem eſſe dicant, inducti ex affinitate Gallici nominis Bacchar, pro quo nunc per ſyllabarum metatheſim Cabaret dicunt, ſed falluntur ij meo iudicio magnopere, cum Dioſcor. duobus diuerſis capitibus, de aſaro & Bacchari, ſiue πάγχαει agat, ac diſſimiles tùm notas, tùm vires, lociſque diuerſis vtrique adſcribat: eſſe & diſcrimen inter vtramque teſtatur Pli. lib. 26. c. 6. hoc quoque diuerſa apud Dioſcor. Paul. & Oribaſ. deſcriptio per ſe ſatis indicat, Galenus tamen, illiuſque exemplo Aetius pro Bacchari Aſarum accepiſſe videntur, vt qui nulla Baccharis facta mentione aſaro vires acori tribuerint, quæ quidem, Bacchari potius quam aſaro ſi quis diligentius aduertat, conuenire videbuntur.

Ἀσαφεῖς, ἢ Ἀσαφῶς φωνητικοί. dicuntur Hippocrati qui tam delirant obſcure, vt vulgo, & imperitis artis, atque inexercitatis, non ſit conſpicuum delirium, multa enim loquuntur ægri quæ cohærent, ſed geſtu quodam, intuitu, alijſque ſignis delirium produnt, atque re vera ex obſcuro eiuſmodi delirio multi in vehementem inſaniam tranſeunt; vel cum Hippocrate φρενιτικοὶ ἀσαφεῖς dicuntur, qui lenta & obſcura cataphora correpti delirant, perinde ac ſi δυσγνώστους dixiſſet hoc eſt cognitu difficiles non plebeijs modo, ſed etiam medicorum plurimis, vt author eſt Gal. comm. in prorrheticum: alij denique ἀσαφεῖς interpretantur, quibus adeo obſcura vox eſt vt vix exaudiantur, virtute languida, læſis inſtrumentis, quæ φωνητικὰ id eſt vocalia appellant, ſed non inde delirium portenditur, Ἀσάφεια vero hæc, ſiue obſcuritas in loquendo, fit, vel propter inſtrumentorum voci inſeruiẽtium offenſionem, quam ex neruorum vitio contraxerunt, vel propter mentem læſam, vt docuit Gal. comment. 2. in prorrhet. part. 3.

Ἀσαφὴς γλῶσσα. lingua obſcura, vide γλῶσσα.

Ἄσβεστος. inextinctus. vt κονία ἄσβεστος, calx inextincta ac viua. ſæpe tamen ſubſtantiue dicitur, & ſimpliciter prolatum calcem ipſam ſignificat. ſic enim κτ̀ ἐξοχὴν dicitur quæ viua eſt, non addito τοῦ τιτάνου nomine, quomodo ſimpliciter χερὶν καὶ περμανθίνην dicimus ſine addito.

Ἀσημοπνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ἄσηπτον. incoctum. Sic enim veteres vocare conſueuerant quod poſtea medici ἄπεπτον dixerunt: atque in ea ſignificatione intelligendum eſt quod ſcribitur ab Hippocrate de lienteria lib. περὶ παθῶν, τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα, ὑγρά. ὀδύνη οὐ κινέει, λεπτύνεται δὲ τὸ σῶμα. hoc eſt, cibi excernuntur incocti, humidi: dolor non mouetur, extenuatur tamen corpus. Id autem profectum eſſe videtur ab opinione Empedoclis, qui concoctionem ciborum putrefactione fieri contendebat, quod alimenta in ventriculo ſaporis odoriſque gratiam amitterent.

Ἀσθενὴς, & Ἀσθένεια. non proprium valetudinis alicuius, aut mali genus ſignificant, ſed vel per ſe, vel ex valetudine relictam corporis infirmitatem, qua legitimæ naturæ operationes impediũtur, aut parum fœliciter ſaltem explentur: eſt enim Ἀσθενὴς Græcis, Latinis vero infirmum quod robore ſuo caret.

Ἀσθενὲς σιτίον, vel ἔδεσμα. Imbecillus cibus; is autem Galeno dicitur comment. 5. in 6. Epid. part. 21. qui parum alimenti corpori exhibet, cuiuſmodi olera ſunt, & plurimi arborum fructus, quibus qui veſcuntur, eos vitam habere breuem dixit Hippocr. 6. Epid. quod ipſa nimirum celeriter à corpore euacuentur; Sic & 1. de diæta in acut. Hippoc. ptiſanam dixit ἀσθενεστάτην infirmiſſimam, quæ vt interpretatur Gal. paucum corpori alimentum præſtat, vel nullam habet qualitatem vehementem, vt vel neruos, vel mentem feriat, quomodo acetum & vinum: & commẽt. 4. in 6. Epid. Galen. ἀσθενῆ σιτία appellat cibos, quicumque nec odorem validum ſpirant, neque guſtui vehementem vllã qualitatem acoris, dulcedinis, ſalſuginis, amaritudinis, aſtrictionis, acrimoniæq; repræſentant, ſed mediocri dulcedine, aut mediocri aſtrictione guſtũ afficiũt, hos & cibos, frigidos inquit eſſe Hippoc. 6. Epid. vt fortes ſeu valentes calidos, & frigidos quidem, ſiue ob ſuam ipſorũ temperaturã, ſiue ob affectus quos in nobis creant, vt docet Gal. in commẽt. 4. hinc & in ſenſum δίαιτα ἀσθενὴς, imbecillis victus ta-

» tio, & imbecillas exercitationes appellat Hipp.
» eo loci, quæ nimirum ex debilibus motionibus
» conſtant.

Ἄσθμα eſt obſtructio pulmonis frequentem & difficilem ſine febre reſpirationem inducens, qualem hi habent qui velociter cucurrerunt. Quo quidem affectu qui laborant, quoniam ſuffocationis metu recto pectore & ceruice ſpirare coguntur, ὀρθοπνοϊκοὶ appellantur: eandemque ob cauſam recto fere thorace in lecto decumbunt. Minus eſt enim quod inſpirant quam pro vſu reſpirationis, quamuis thorax plurimum ipſis dilatetur. Ex quo perſpicuum eſt, intus pulmones præter naturam coarctari: id quod ægri ipſi non obſcure percipiunt. Ac cum pluribus de cauſis coarctatio talis contingat, iſtæ duæ cauſæ videntur aſthmaticos facere, ſcilicet humoris craſſi & lenti copia infarcti in bronchia pulmonis, aut crudum aliquod tuberculum in pulmonibus genitum. Ac cum multæ ſint ſpirandi difficultates, eam ſolum conſueuit Hippocr. ἄσθμα appellare (vt autor eſt Galen. comment. aphor. 46. libr. 6.) in qua multum creber anhelitus eſt, cum tamen Hippocr. poſteriores medici affectionem quamcunque pectoris diuturnam, ſimpliciter ἄσθμα nuncuparint, ſuoque tempore reſpirationem quæ in curſu & vehementi exercitatione fit, ἄσθμα vulgo vocari ſolitam eſſe ſcribat. Cæterum morbus hic nomen habet à ſymptomate: neque enim anhelatio ipſa morbus eſt, ſed morbi ſymptoma. Namque fiſtularum & cauitatum pulmonis anguſtia, ipſe morbus eſt. Similiter & τῆς ὀρθοπνοίας nomen à ſymptomate eſt.

Ἄσιος λίθος. Aſius lapis. Eſt lapis colore pumicis vel tophi candido, venis in profundo luteis, laxus, leuis, mollis, friabilis. In eius ſuperficie inſidet quiddam ſimile tenuiſſimo pollini, qui parietibus molendinorum inhæret, quod Aſiæ petræ florem appellant: qui partim albus eſt, partim ſimilis pumici in luteum vergenti, linguæque admotus mordet eam leniter, & guſtatum ſalſedine commouet. Dioſcorides ἀλμυρίδα, hoc eſt ſalſuginem, appellat, eamque Gal. lib. 9. ſimpl. medic. conijcit oriri ex rore marino, qui primum in lapide inſideat, deinde à ſole ſiccetur, vt hoc modo & lapidis & maris naturæ particeps ſit. Ipſum autem lapidem quidam ex Cadmia partim conſtare credunt, quod carnem conſumat, & corpora defunctorum, vt teſtatur Plinius, condita in eo abſumi conſtet intra quadrageſimum diem, exceptis dentibus. Quamobrem alio nomine à quibuſdam σαρκοφάγος dictus eſt, quanquam Plinius ſarcophagum atque Aſium ſeparare videtur. Vis eſt lapidi ſiccandi, digerendi, humentes carnes liquefaciendi, erodendi. ſed tamen ad hæc omnia magis efficax flos eius eſt, qui cum talis ſit, attamen non vehementer mordet nec adſtringit, ſed eſt partium inter omnia terreſtria tenuiſſimarum. Dicitur Aſius, vt quidam voluut, quod in Aſia naſcatur, & ſimplici σ ſcribitur: alij vero geminato σσ ſcribunt, vt ait Gal. ab Aſſo oppido in quo naſcitur, quod Plinius Troadi, alij Myſiæ adſcribunt.

Ἀσιτεῖν. eſt cibum faſtidire & inappetentem eſſe. ſignificat etiam ſimpliciter abſtinere à cibo, & vti inedia. Annotat autem Galen. τοὺς ἀσίτους aliquando idem ſignificare quod τοὺς ἀποσίτους, id eſt, ciborum faſtidio laborantes. vide ἀπόσιτοι.

Sic & ἀσιτία, ciborum in totum abſtinentiam nonnunquam ſignificat, Nonnunquam & inediam, ſic in Apoſtol. actis, c. 27. πολλῆς δ' ἀσιτίας ὑπαρχούσης. vide ἀποσιτία.

Ἀσκαρίδες. aſcarides. Sunt tenues quidam lumbrici, vermibus aſſimiles, qui in parte potiſſimum inferiore craſſi inteſtini gignuntur, & in extremo longanone, atque ſphincteris initio conſiſtunt, vehementem pruritum ijs in locis excitantes.

Hic autem vt & cæteris lumbricorum ſpeciebus materiam ſuppeditant, cruditas & crapula, deinde eorum vſus quæ facile putreſcunt, vt lactis, caſei, fructuumque dulcium & fugacium: Pueri autem quã adulti aſcaridibus multo ſæpius afflictantur, quod illorum calor humidior ſit, confertioreque halitu perfundantur, quod & ſit in illis multo maior ingluuies, vnde cruditas maior, ſæpe tamen etiam in adultis horum multitudine fæces conſperguntur. Plurimi etiam apparent in iumentis male cibum concoquentibus: id quod excrementorum fœtore deprehenditur; cæterum ἀσκαρίδας quoque animaduertêre nonnulli interdum ab ano pruritu quodam emergere, hincque in femora nateſque quoquouerſum ſerpere.

Ἀσκαρίζειν. apud Hippocr. fœtus dicitur cum primum in matris vtero moueri incipit, quem primum motum etiam ἅλμα vocauit Hippocrates.

Ἀσκαριδώδεις. in Coacis Hippocrati dicuntur qui lumbricos aſcarides colligunt.

Ἄσχις. ſic dictum eſt à quibuſdam helleborum album, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἀσκίτης. eſt abdominis ex ſubdito aquoſo ſeroſoque humore diſtentio: hic, non vt leucophlegmatias ex ſola partium nutrientium refrigeratione, nec ex ſola cruditate ortum ducit, ſed maxime ex ſoluta continuitate partium, aut vaſorũ, quibus humores contineri ſolent, haud enim aliter tanta feri collectio prçter naturam illîc fieri poſſet, vnde hallucinari ij mihi videntur qui putant per anguſtos, cæcoſque poros ſeroſum humorem transferri in capacitatem abdominis, hac enim ratione Aſcites peræque omnes inuaderet, & diſtribuendis humoribus videretur natura inutiliter vias, ductuſque tam multos deſtinaſſe: Aſcites autem ijs fere ſuperuenit, qui ruptâ vel exesâ viſcerum vena, cruentis vomitionibus aut deiectionibus opportuni ſunt; his etiam ſuperuenit qui viſcerum errore, ictero diu tentantur, & quibus lien, vel iecur, vel meſenterium veteri ſcirrho obduruit: fit præterea aſcites ex iecoris aut lienis vulnere exiguo, quod nõ alte penetrauit, ſed ſummam dũtaxat extimamque faciem attigit: oritur & ex vlcere, quod fere ab illorum ſuppurante phlegmone atque vacuata relinquitur; Aſcites autem ideo vocatur quod humor inter peritonæum & inteſtina velut in vtre quodam colligatur, vide ὕδερος.

Ἀσκληπιάδου τροχίσκος. paſtillus Aſclepiadis, commodus dyſentericis. vide Aetium lib. 9.

Ἀσκληπιάδου χειρ. nomen eſt cerati podagrici, quod deſcribitur ab Aetio lib. 12.

Ἀσκληπιάς. herba hederæ ſimilis: vnde κίσσιον & κισσόφυλλον dicta eſt. naſcitur in montibus, radice numeroſa tenui, odorata, flore graueolenti, ſemine ſecuridacæ, cuius tamen nullum ſe periculum feciſſe Gal. prodidit.

Ἀσκληπιάς. collyrium eſt, quod habet, papaueris lacrymæ ℞. * ii. ſagapeni, opopanacis, ſingulorum

p. * III. æruginis p. * IIII. cumini p. * VIII. piperis p. **. II. Cadmiæ elotæ, cerusſæ, ſingulorum p. ** VI. cauas cicatrices probe explet. Author Cor. Celſus, lib. 6. cap 6.

» Collyrium aliud ἀσκληπιάδειον dictum, & ad
» Paccium authorem relatum, vtileque ad multas
» oculorum affectiones deſcribitur à Galen. 4. κατὰ τόπ. cap 7.

Ἀσκληπιὸς. ſpecies vna panacis, quam ſic dictam volunt, quod Æſculapius filiam Panaciam nominauerit.

Ἀσκληπιὸς τεσχέμενος. paſtilli nomen, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 14.

Ἀσκληπιὸς. nomen eſt ſmegmatis aridi, cuius compoſitio deſcribitur à Paulo Ægineta lib. 7. c. 13.

Eſt & nomen collyrij quod deſcribitur à lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, à quo non valde diſcrepat collyrium quod à Scribonio Largo deſcribitur, quod dicit ab alijs ἀθάνατον, ab alijs διάσμυρνον, ab alijs κύκνον nuncupari. Habetur & apud Marcellum medicum, ex quo forte Scribonij deſcriptio emendari poteſt.

Ἀσκληπιὸς. Æſculapius malagmatis nomen apud Gal. lib. 7. τῶν κατὰ γέν. qood valet ad dolorem ſummouendum & tenſionem.

Ἀσκὸς. apud Hippoc. figlina olla, quam & πυελωτὸν (ſeu πυελωτὸν κλέσμον) & φακὸν nominant.

Ἀσκυροειδὲς ἢ

Ἄσκυρον. hyperici genus eſt, magnitudine diſtans, fruticoſius, maiores habens ramos, ſurculoſiores, rubenteſqoe, folia tenuia, flores luteos, & fructum reſinoſum, hyperico non abſimilem, cuius attritu digiti fere cruentantur. qua de cauſa ἀνδρόσαιμον vocauere.

» Vt teſtatur Dioſcor. l. 3. c. 172. vbi latius ip-
» ſum deſcribit.

Ἄσκυρον. dicitur à quibuſdam ἡ ἀτρακτυλίς, authore Dioſcoride.

Ἀσπάλαθος. eſt frutex lignoſus ſurculoſuſque multis ſpinis horrens, grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, denſus, odoratus, guſtatu amarus, flore roſæ. Eſt & alterum genus candidum, lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Illum Ruellius exiſtimat id eſſe quod officinæ vocant lignum Rhodium, quem tamen in hoc Matthiolus vehementer reprehendit.

» Hinc patet de aſpalatho authores inuicem
» diſſentire, quod vt clarius adhuc innoteſcat,
» Plin. l. 12. c. 24. aſpalathi nomine ſpinam candi-
» dam deſcribit, magnitudine arboris modicæ, flo-
» re roſæ, & non quidem lignum vti Dioſcor. ſed
» radicem ad vnguenta expeti ſcribit: idem Plinius
» à Dioſcor. diſcrepat dum ſubdit, probationem
» eius eſſe in colore ruffo vel igneo, tactu ſpiſſo,
» & odore caſtorei, cum tamen ipſe deinceps l. 24.
» c. 13. optimam aſpalathum aſſerat, rubentem, &
» in purpuram vergentem, detracto cortice, naſ-
» cique tradat pluribus locis, ſed non vbique odo-
» ratam: diſſentit & à Dioſcor. Auicennas, dum
» aſpalathum deſcribit arborem craſſam quæ ſpi-
» nas grandes habeat: Radicem autem nigram
» dum Hippocrat. 2. γυναικ. appellat, Galenus
» radicem aſpalathi innui & ſignificari loquit, Pla-
» to etiam & Theocritus ſpinoſam eſſe plantam
» teſtantur, ille enim lib. 10. de republ. refert tyran-
» nos aſpalathi ſpinis apud Inferos laniari: Cæte-
» rum Grammatici Græci aſpalathum vocatam
» ſuſpicantur, quod eius ſpinæ cum aliquem pupu-
gerunt vix euellantur, vt Theocriti ſcholiaſtes «
annotauit, Aſphalatus autē calefacit & aſtringit. «

Ἀσπάραγος. dicitur qood primum in lucem prodit oleris germē, priuſquam in folia explicetur, ſiue recentiſſimus turio qui edendo eſt. quo nomine betæ, lactucæ, bliti, atriplicis, maluæ, rapi, ſinapis, chamædaphnes, braſſicę, naſturcij, bryoniæ, pyrethri, radiculæ primi cauliculorum partus comprehenduntur.

Vt ſcripſit Gal. 2. de aliment. facult. c. 58. om- «
nes denique herbas λαχανώδεσι. ſcribit τοῦτο δὲ πάντα «
ποιεῖν καυλὸν πρὶν ἐγκαρπεῖν. illis omnibus aſparagis «
Paul. Ægineta veterum authoritate & Galeni «
iudicio fœtus caput 75. libri primi dicauit. «

Eſt etiam ἀσπάραγος peculiariter herba vulgo nota, præſertim qui altilis eſt, in fruticis modum ramos plures emittens, cacumine in torulos turbinato, caulē exili in ſpinoſam ariſtam faſtigiato, folijs fœniculi, longis, numeroſis, radice rotunda, grandi, ſpongiam habente. Alius eſt atque iſto prior, ſylueſtris, πετραῖος dictus, & ἔλειος, quē Attici ὄρμενον, Latini corrudam appellant. In calore & frigore temperatus eſt: abſtergit, renum & iecoris obſtructiones aperit, vrinas mouet & venerem. Attici Ἀσφάραγον dicunt.

Meminit Theophr. & alius Aſparagi, quem «
in τῶν ἀκανθῶν id eſt ſpinoſorum cenſu ponit, & «
quidem eorum qoæ ἁπλῶς εἰσὶν ἄκανθαι, οὐδὲ φύλ- «
λον ἔχουσιν, οὐδὲν παρὰ τὴν ἄκανθαν, id eſt quæ abſo- «
lute & ſimpliciter ſpinæ ſunt, neque folium ha- «
betur, aliudque nihil præter ſpinam, vt plenius «
apud eum videbis hiſtor. plantar. l. 1. c. 16. & l. 6. «
c. 1. & 3. vnde & Plin. l. 21. c. 15. in totum (inquit) «
ſpina eſt aſparagus, nullum enim folium habet. «

Ἀσπίδιον. dictum eſt à veteribus τὸ ἄλυσσον, quod fructum ferat doplicium ſcutorum effigie. Sic etiā dici τὴν ἀτρακτυλίδα, Dioſcorides author eſt.

Ἀσπὶς. Fera eſt veneno pernicioſiſſima. cuius tres differentiæ deſcribuntur, de quibus vide apud Aetium libr. 13. & Nicandri Theriaca quę nos verſibus Latinis aliquando reddidimus. Ex ijs emplaſtrum veteribus conficiebatur quod δι' ἀσπίδων vocabant, diſcutiens valentiſſime ſtrumas aliaſque durities, & ad podagras vtile per dolorum remiſſiones adhibitum, cuius compoſitio ab ipſo Aetio explicatur lib. 15.

Ἀσπλήνιον ἢ Ἄσπληνον. herba eſt in parietibus ſaxiſque ſiliceis naſcens, nec caulem nec florem nec ſemen ferens, ſed folia filiculæ modo diuiſa, ſobter ſufflaua hirſutaque, ſuperne coloris herbacei. Sic dicitur qood eius folia in aceto feruefacta & per quadraginta dies pota, lienem, vt ait Dioſcorides, abſumant.

Vnde Plin. l. 27. c. 5. huius foliorum iure in «
aceto decocto, per dies 40. poto lienem abſumi «
ait: Nicolaus Myrepſus quoque eam ob rem «
ἀσπληνοδύναμον nominauit; alio nomine σπλήνιον «
dicitur, & ἡμιόνιον, & σκολοπένδριον vt teſtatur «
Dioſc. l. 3. c. 151. necnō & Plin. 1. loco citato. To- «
tus officinarum & herbariorum chorus ceterach appellat. «

Ἄσπληνον. etiam dicitur medicamentum ad curanda lienis vitia idoneum.

Ἄση, vel ἄση. Gal. interprete l. de victus rat. in acut. «
eſt ῥιπτασμὸς τοῦ σώματος ἀσωμένου, καὶ δυσφορέοντος ἐν «
τῇ κατακλίσει, καὶ μεταβάλλοντος ἑαυτὸν, vbi videli- «
cet corpus ęſtuās, & omnia faſtidiens, ægerrime «
fert decubitum, & ſeipſum ſubinde trāſmutat. «
quomodo in Chartade 7. Ep. ἄσῃ πλείονι καὶ ἀλυσμὸς «

» ῥιπτασμὸς πολὺς, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ
» μεταρρίπτων ἑαυτὸν, οὐδενα χρόνον ἀτρεμίζειν δυνατὸς ἦν.
» Multa anxietas, inquietudo, & corporis iactatio,
» modo in dextram partem, modo in ſiniſtram
» ſeipſum euibrans, nec vllo loco poterat quieſce-
» re: illa autem ἄση ſiue anxietas, duplex eſt, alia
» critica quæ in perturbatione fit, antecedente
» repentinam motionem, iactantur enim ægri, ſe-
» ſe erigunt, delirant, & exæſtuant grauius ſoli-
» to, imminente criſi, nulloque periculo ſi inde
» excretio vel abceſſus conſeqoatur: altera ſym-
» ptomatica eſt, eaque iterum duplex, nam inter-
» dum os ventriculi à prauis mordetur humori-
» bus, & his euenire ſolet potiſſimum, quibus in
» ore ventriculi propria quædam moleſti humoris
» qualitas continetur; huius proprium ſignum eſt
» nauſea αἰσιμέτος ſine vomitu, ſunt enim authore
» Galen. perpetuo ναυτιώδεις, quod in Chartade 7.
» Epidem. dixit Hippocr. ἄση περὶ τὴν καρδίαν, καὶ
» ἀπώδη γλῶσσαι, quæ omoes cibos repudiet, vel
» quæ perpetuo moueatur, hanc & nauſeam ſiue
» faſtidium in vxore Dromeadis notauit Hippocr.
» erat enim (inquit) ἀσσώδης ἀλύουσα, id eſt faſtidio,
» & inquiete afflicta, atq; inde πυρετοὶ ἀσσώδεις vo-
» cantur, in quibus eiuimodi nauſea grauis eſt,
» & ea veluti ſatietate torquetur æger, vt venter
» diſrumpi videatur, ex quo δυσφορία καὶ ῥιπτασμός.
» Huius nauſeæ ſymptomaticæ, & quæ αἰσιμέτος
» fit, cauſa interdum eſt intempeſtiue exhibitus
» cibus de qua Hippocr. 2. de diæta in acut. &
» 4. neque hæc ἄση valde mala eſt, ſicut nec ea
» quæ apparet in acceſſionom vigore, vomitu
» enim aut deiectione conquieſcit: Sed alia quæ-
» dam ſymptomatica eſt, eaque pernitioſiſſima,
» de qua audiendus Hippocr. in Coacis dum in-
» quir, eas quæ cum perfrigeratione incidunt an-
» xietates eſſe peſſimas, excitantur enim vi atque
» malignitate febris, vel ab acri malignaque ma-
» teria quæ turget æſtu, feruetqoe circa præcor-
» dia, vel ab inflammatione inſigni alicuius viſ-
» ceris & eryſipelate, vnde & febris ἀσσώδης per-
» nitioſiſſima cum eatremorum perfrigeratione,
» certiſſimo indicio pereuntis naturæ: vel & ex-
» citantur anxietates illæ ab infirmitate virium,
» quæ corporis onus aut vim morbi amplius fer-
» re non poteſt, adeo vt omnino malignus ille
« morbus putandus ſit, in quo ἄση illa perpetuo
» viget, id quod in Epidem. ſæpius annotare licet
» vt in Philiſco, Sileno, Eraſmo, Chartade, Cri-
» tone, Dromeadis vxore, atque alijs quam pluri-
» mis.
» A voce ἄση deriuatum ἀσσώδης, qua voce de-
» ſignat ſæpe eos Hippocr. quibus læſo ventriculo
» nauſea eſt, & aſſidua vomendi cupiditas, ἐμετικοὺς
» appellant: Sed & eos qui corpore anguntur &
» inquietudine laboraot, quod vel oppreſſa virtute
» fit à corporis mole, vel ore ventriculi demorſo à
» vitioſo humore: hinc & eſt.

A'σσώδης καῦμα. æſtus faſtidioſus apud Hippocr. in
» prorrhet. hinc &

A'σσώδης ἔμετος. vomitus faſtidioſus, qui fit ex hu-
» more tùm bilioſo tùm mordenti vt docet Gal.
» comment. 1. in prorrhet. part. 17. unde & 8. κατὰ τόπ.
» dicuntur eſſe quædam ἀσσώδεις διαθέσεις. denique
» & inde fit

A'σσᾶσθαι. Inquietum eſſe, ἀλύειν, μεταρρίπτειν ἑαυτὸν, vt exponit Galenus comm. 1. εἰς τὸ προῤῥητικόν. Idem vero ἐν ταῖς γλώσσαις adnotauit ἀσσᾶσθαι, ſignificare apud Hippocratem τὸ τι πνιγᾶσθαι, hoc eſt ardere (vbi quidam codices habent πληροῦσθαι, id eſt repleri) vt libr. 1. de morbis mulierum. καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπιχθῶς διατίθεσθαι, hoc eſt faſtidio & moleſtia affectum eſſe.

Similiter ijs qui præ ſatietate graues ſunt ac «
nauſeant. «

A'σσώδης πυρετὸς. dicitur ab Hippocrate febris in qua æger irrequietus eſt, & implacide moleſteque habet, ſicut exponit Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

A'σκὸς. concauum auris, intra quod ſordes cumulantur, Polluce authore. Sic dicitur etiam cancrorum quoddam genus Ariſtoteli & Plinio.

A'σταφὶς. vua paſſa appellatur Aetio tetrabl. 1. ſerm. 1. «
de quarum facultatibus ibidem vide, vide & in- «
fra in voce σταφυλή. «

A'σταφὶς ἀγρία. idem quod σταφὶς ἀγρία. de qua vide ſoo loco.

A'στερίας. Eſt gemma foſſilis admodum dura, dimidiati globi figura, propter quam alius ſcripſit eam ſimilem eſſe pupillæ, alius Lunæ plenæ, alius Solis orbi: ſtellarum quæ radios iaciunt nigros pleniſſima, ex qoo nomen videtur accepiſſe. quanquam Plinius ſic dictam putet quod cōtraria ſoli regerat candicātes radios, cum tamen id ei commune ſit cum reliquis gemmis tranſlucidis. Transfundit autem lucem illam, inquit Plinius, cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio reddens, non diſſimiliter ac carbunculus. Color illi candidus eſt, eadem lux candida, quibus quidem notis præfertur. Nam quæ cæruleo colore radiat, deterior eſt, vocaturque ceraunia. Naſcitur in India & Carmania. Eadem ἄστριος, ἀστρίτης & ἀστρόβολος etiam appellatur.

A'στερικὴ. ſic dictum fuit à quibuſdam τὸ διακώδιον. ſed perperam, meo quidem iodicio. Erroris, vt puto, fuit occaſio, quod apud authores ἀστερικὴ pro ἀρτηριακὴ legerint, quod genus eſt omnium eiuſmodi compoſitiooum: vt videre licet apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

A'στέρων ἡ

A'στείσκος. dicitur authore Dioſcoride ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς, de quo poſtea.

A'στὴρ. nomen eſt multorum medicamentorum. ſic enim dicitur paſtillus quidam, quem geminum reperio: vnum quidem apud Galen. l. 7. τῶν κατὰ τόπους deſcriptum ex Andromacho, maximi, vt refert, in medicina vſus, præſertim ad ſiſtendum dolorem: alterum vero apud Paulum lib. 7.

Dicitur & eo nomine ſtomachicum quoddam medicamentum, quod & duplex habetur apud Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, vbi dicuntur ἀστὴρ στομαχικὸς & ἀστὴρ ἀνίκητος, deſcriptus & ipſe ab Aetio lib. 9. cap. περὶ ναυτίας

Item collyrij nomen eſt quod varium inuenitur, cuius generis eſt ἀστὴρ Μάγνου duobus modis deſcriptus ab Aetio & Paulo, & ἀστὴρ ἀνίκητος, diuerſus apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & apud Aetium lib. 7.

A'στὴρ. etiam dicitur terra Samia, vt ſcribit Corn. Celſus in collyrio Philetis, ſed frequenter cum adiectione, vt Σάμιος ἀστὴρ apud Galen. in lib. ſimp. medic. vel γῆ ἀστὴρ, vt apud Paulum & Aetium in deſcriptione præcedentium collyriorum, à qua terra collyrijs (eam namque recipiunt) inditum nomen eſſe crederem ſi & paſtilli & ſtomachica medicamenta eo nomine donata, quorum ſupra mentionem fecimus, eam

ſimiliter admitterent. Vide *πάμιος ἀστὴρ*.

A'στὴρ, A'ττικὸς. eſt herba cauliculo ligooſo, florem in cacumine habens purpureum vel luteum, & in ambitu diuiſum anthemidis modo capitulum, folia quæ caulem ambiunt ſtellæ modo radiata, oblonga, hirſuta. Naſcitur inter petras ſolo aſpero. A ſtellæ ſimilitudine, *ἀστὴρ*, quod autem in Athenienſi agro optima & frequens naſceretur, *Ἀττικὸς* cognominata eſt. Eadem ab vſu *βουβώνιον*, & à Romanis inguinalis dicitur, quoniam doloris inguinum præſentaneum remedium eſt. Multi credunt eſſe eam herbam quæ vulgo aſpergula minor vocatur. Eſt & alius aſter, vt ſcribit Ruellius, nunc vulgo ſtella dictus, folio fere vitis, ſeu maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus ſed minoribus inciſuris. florem fert in modum ſtellæ, in luteo viridem, puſillum & herbæ ſuæ ſimilem. hanc ille ſcribit ad herniam puerorum commendari, quia adſtringat, ſed ſibi compertum non eſſe quænam veteribus fuerit.

A'στεργάλη. ſcribit Heſychius ſic vocari *τὴν τῆς ἱερᾶς ῥίζαν*. hoc eſt hieræ radicem.

A'στραγαλίτης. dicitur à quibuſdam *ἶρις*, quam aliqui *ἰλλυρικὴν* appellant, vt habetur apud Galen. lib. 1. *τῶν κατὰ τόπους*, vbi recenſet medicamenta quæ Soranus ad alopecias conſcripſit. Sic autem dicta videtur, quod radice ſua referat aſtragalum: quemadmodum & *ῥαφανίτης* dicta eſt à ſimilitudine raphani. Habet enim aſtragalus radicem raphano ſimilem, vt propterea recte *ῥαφανίτης* atque *ἀστραγαλίτης* iris eadem eſſe exiſtimetur.

A'στράγαλος. talus. Eſt oſſiculum prope quadratum, intra infimos tibiæ & ſuræ proceſſus comprehenſum. Sic autem comprehenditur, vt neque videri neque tangi poſſit. Conſtat quatuor lateribus, dextro, ſiniſtro, anteriore & poſteriore, à quibus ipſum *τετράεδρον* quidam vocarunt, quamuis Oribaſius & Ruffus partem eius ſuperiorem ita appellent. Eſt autem pars ea ſuperior in medio caua, vtrinque ſuperalioſa, trochleæ ſubſimilis, rotunda magis: inferior autem valde eſt inæqualis. ter namque gibboſa, bis cauata eſt: vtraque autem cartilagine incruſtatur. Heſychius interpretatur *ἀστράγαλον τὸν σπόνδυλον, καὶ τὸ ὑποκάτω τοῦ σκέλους*. hoc eſt vertebram, & partem cruri ſubiectam, eam ſcilicet qua pueri ludunt. à qua nō cubi teſſeræue genus illud ludi dictum eſt, ſed tali, quibus Ganymedem & Cupidinem Apollonius finxit in cœlo colludentes, & Polycletus pueros duos nudos, qui *ἀστραγαλίζοντες* appellati ſunt. Eſt etiam *ἀστράγαλος* frutex paruus breuiſque per terram ſparſus, ramo & folio ciceris, flore purpureo paruo, radice rotunda, raphani modo prælonga, quæ adnatas alias appendices habet nigras, præduras, veluti cornua inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Hunc cicerculam eſſe diceres niſi radix tanta ſubeſſet: proinde rura Gallica montanum vel ruſticum cicer nominant: à Latinis talus, glandula & ficus terræ dicitur. non eſt dubium *ἀστραγάλου* nomen illi inditum fuiſſe propter radicem rotundam duramque, & ob id animalium talo ſimilem. Adſtringit & ſiccat.

A'στράγαλος. frutex eſt paruus, folijs & ramis ciceri ſimilis, flore purpureo paruo, radice rotunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Sic quidem Dioſcor. aſtragalum depinxit, multo aliter quam Plinius lib. 26. c. 8. Adſtringit & non inſtrenue deſiccat.

Sed & *ἀστραγάλους* Homerus vertebras appellauit vt notauit Pollux lib. 2.

A'στρίτης. gemma quæ & *ἀστερίας* dicitur. de qua vide ſuo loco.

A'στρόβλης, ſeu A'στρόβλητος. ſyderatus. ſydere afflatus & perculſus. *ἀπόπληκτος*

Sic læſas arbores *ἀστρόβλητα δένδρα καὶ σφακελίζοντα* Græci vocant, inde

A'στροβολισμός. ſyderatio, communis arborum morbus Plinio eſſe dicitur lib. 17. c. 24. quem Theophr. 5. de cauſ. plant. c. 10. fieri tradit *δι' ἀσθένειαν, ὅταν ἡ γῆ ξηρανθῇ, καὶ μὴ ἔχωσιν ἕλκειν ἰκμάδα*, id eſt, propter infirmitatem, quando terra exaruit, neque poſſunt arbores humorem allicere, quapropter, ait, plurima pereunt ſub ſydus: fit & ſyderatio, vt ait ibidem, ictu iniurioſo & vulnere, nam ea quoque ratione nouellæ plantæ & ſurculi infirmiora fiunt: hoc & arborum vitium vocat *ἀστροβολησίαν* Theophr. lib. 5. de cauſ. plant. c. 11. Appellatur & *σφακελισμὸς* ſiue *σφάκελος*. Nam vt ibidem Theophr. inquit, *ἔοικε τὸ ἀστροβολεῖσθαι σφακελίζειν καλεῖν*: inde *μεταφορικῶς ἀστροβολισμὸς* de morbo quouis dicitur, quando ſcilicet aut corpus exareſcit, fitque tabidum; aut quando quis fit velut attonitus, quod dixit Plin. li. 2. c. 41. afflari ſydere, quod in coniunctione Saturni cum Venere in virgine fieri Aſtrologi tradunt.

A'στυλίς. Planta eſt Heſychio vnde viſcum naſcitur, ſed & Pythagoricis etiam dicitur lactucæ genus rotundum ac minimæ radicis & latis folijs: eam Athenæus à Pythagora *εὐνοῦχον* ſeu *εὐνούχιον* appellatam ſcribit, id eſt, ſpadonium quod veneri refragetur, vt Plin. etiam loquitur de ea ſcribens lib. 19. c. 8. ſed habet aſtylida quum tamen apud Athenæum l. 2. *ἀστυτίδα* legamus, & rectius, nam quo ſenſu *ἄστυτος* apud Eubulum Comicum ſic illud *ἀστυτὶς*, nimirum dicuntur ex *α* priuante & *στύειν*, quod eſt prurire coeundi deſiderio, vt *ἀστυτὶς* ſit *ἡ στέρησις τοῦ στύειν* & *ἄστυτος ὁ στύειν ἀδύνατος*, qui intendere priapum nequit vt Euſtath. exponit, qui & apud Xenarchum *ἄστυτον σῖτον* dici tradit *τὸν μὴ ἔχοντα αἰδοῖα*, ſeu *ἄκαρπον, ἄγονον*.

A'σύλα. herba quæ à Romanis ferus oculus dicitur, authore Plinio.

A'σύλληπτος. ea dicitur quæ concipere nequit, & apud Dioſcor. lib. 1. c. 136. *ἀσυλληψία* priuatio eſt facultatis concipiendi quam ille ibidem à ſalice & ſalicis ſemine induci tradit, vnde & *ὠλεσίκαρπον* quaſi frugiperdam Homerus appellauit.

A'σύμπτωτον. plenum, quod non eſt contractum nec concidit.

Ita 2. *κατὰ τόπ.* dicitur *πρόσωπον ἀσύμπτωτον* facies incontracta, miniméque arefacta, quam ſignum inquit eſſe capitis ex frigiditate dolentis, opponitur *τῷ συμπεπτωκότι καὶ τῷ προσπεπτωκότι*.

A'σφέμον. Genus eſt *τῆς κασίας* de quo vide in voce *κασία*.

A'σφάλτιον, ſiue.

A'σφαλτίτης. ſecundum Archigenem trifolij genus eſt maiore folio quo vtūtur coronarij. Dioſcorides tamen ſcripſit ſimpliciter ſic vocatum fuiſſe *τρίφυλλον*, hoc eſt trifolium.

A'σφαλτῖτις. ſic à quibuſdam dicitur proprio nomi-

ne poſtrema è lumborum vertebris.

Ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc eſt à ſecuritate vt eſt veriſ-ſimile quia oſſi firmiſſimo incumbat.

Ἄσφαλτος. bitumen. Eſt pinguis & oleoſus ſuccus plurima aerea & ignea ſubſtantia temperatus, leuis & flammam promptiſſime concipiens. Duûm generum eſt, vnum liquidum, alterum foſſile. Liquidum ceu ſpuma quædam eſt aquis innatans, præſertim in mari mortuo, in quo optimum colligitur, cuius probatio eſt, vt purpuræ modo ſplendeat, ſitque ponderoſum ac validum odorem vibret. Id molle quidem eſt dum innatat, poſtea vero reſiccatum pice ſicca durius euadit. Innatat vero & fontibus quibuſdam tam craſſum, vt limus poſſit videri. & ſæpe quidem in ipſo vaſe diu aſſeruatum, per ſe inſpiſſatur, vel coquitur in cacabis æneis aut ferreis. quod cùm fit, ſolet quidem accendi, ſed lineo panno aquis madido reſtinguitur. Foſſile vero ſiccum è terra eruitur, lapidum aut carbonū modo nigrum, ſplendenſque picis inſtar. Sunt autem bituminum variæ admodum differentiæ, & multa earum nomina, quod varium multis in regionibus prouenıat. Hinc etiam factum eſt, vt de eo plurimi diuerſa ſcripſerint. Nam liquidum quidem alij ἔλαιον, quia olei ſimile vt propter pinguitudinem: alij quod effluat è ſaxis, πετρέλαιον appellarunt. alij, vt in Babylone, νάφθαν, alij κάτωπεγον, vt quibuſdam placet. alij πισσάσφαλτον. foſſile vero alij γαγάτην, alij πυρὰ θράκιον ἢ θράκιον λίθον, alij ἄνθρακα ὀρυκτὸν, id eſt foſſilem carbonem, alij ἀμπελῖτιν γῆν ſiue φαρμακῖτιν, alij vero ἤλεκτρον, id eſt ſoccinum, de quibus vide ſuis locis. Cæterum omne bitumen in tertio ordine calidum & ſiccum eſt, atque tenuiſſimum: ideoqoe ignem facillime concipit, nec facile reſtinguitur: præterea vero in medicina diſcutiendi, glutinandi & emolliendi vires habet. Eſtque ceratis atque malagmatibus conficiendis aptiſſimum, & emplaſtris, quæ tum Barbara, tum ἔναιμα ſiue cruenta appellantur.

Ἀσφάραγος. apud Atticos dicitur ὁ ἀσπάραγος, de quo vide ſuo loco. ſignificat etiam φάρυγγα ἢ βρόγχον, id eſt guttur fauceſque, vt ſcriptum eſt apud Heſychium.

Ἀσφόδελος. haſtula regia. herba eſt folijs porro ſimilibus, ſcapo læui florem gerente cacuminibus: ἀνθέρικον vocant. radices longæ, rotundæ, glandibus ſimiles, guſtu acri. Eius præcipue radix eſt extergentis & digerentis facultatis, præſertim vero vſtæ cinis, proindeque alopecias ſanat. Officinæ aphrodilum vocant.

Ἀσφυξία. Eſt priuatio ſiue defectio pulſus in toto animali. Cum enim nulla vſquam arteria videtur moueri, atque hoc per totum animal accidit, proprie ἀσφυξία dicitur. neque enim vni parti competit. Quæ tamen, ſi rem ad veritatem exigas, in corpus viuum nunquam incidit, in quo vna cum arterijs cor nunquam moueri deſinit, verum ſæpe tam exilis eſt, à contrarijs naturæ cauſis, aut tam occultus, propter multa corpora arterijs obiecta, vt deprehendi omnino non poſſit, ſicut in mulieribus hyſtericis. Quod ſi in quibuſdam arteriæ moueri videantur, in alijs vero immobiles ſint, iam non ἀσφυξία erit, ſed differentiæ ſpecies in longitudine pulſus, vt annotauit Galen. lib. 1. de præſag. ex pulſibus.

Ἀσφυξίαν Cæl Aurelian. lib. 4. τῶν χρον. c. 3. pulſus paruitatem vel amputationem vocauit.

Ἄσφυκτος. qui ſine pulſu eſt.

Ἀσώδης vide in voce ἄση.

Ἀσώδεις γλῶσσαι vide γλῶσσαι.

Ἄτακτον. nomen eſt compoſiti medicamenti ad podagram vtilis, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 11.

Appellatio autem huic medicamento impoſita eſſe ex eo videtur, quod extra omnem aleam poſita in nullum ordinem redigi ſe patiatur, illius ad inſtar qui de ſe dixit ἀσυντακτός εἰμι.

Ἄτακτος σφυγμὸς. inordinatus pulſus. Eſt pulſus inæqualis in pluribus pulſationibus magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, aut aliter imparibus, nullam prorſus circuitus formam retinens. Huic contrarius eſt ordinatus: qui, quoniam omnes inæquales ſunt, in eo differunt, quod hic paritatem certis circuitibus tueatur, ille confuſus vndequaque ſit. Sed cum ordinatus & abſolute & ſecundum quid dicatur, inordinatus tamen ex toto ſeu abſolute tantum dicitur, vt qui nullum prorſus circuituum ordinem conſeruet, ſed præter paritatis corruptionem, ordinem quoque periodorum ſimiliter inæqualium corrumpit. Ab iiſdem cauſis inducitur à quibus & inæqualitas, ſed ſemper firma fixaque eſt ordinatis, inſtabilis autem & non fixa inordinatis. Itaque cum & ordo & æqualitas admodum amica ſint naturæ, patet magnam eſſe in inordinato pulſu naturæ offenſam, quod in eo ambo ſint deprauata: in ordinato vero qui inæqualis eſt, alterum.

Ἀτέλυμνος. prunus arbor. Huius meminit Nicander inter ceruſſæ alexipharmaca. quē locum, vt reliqua omnia, Dioſcorides proſa oratione reddens, videtur prunum tranſtuliſſe.

Ἀτέραχον. nomen Collyrij eſt quod deſcribitur à Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7.

Ἀτενὲς. θρασύ. audax apud Hippocrat. ſicut interpretatur Gal. comment. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἀτενεῖς ὀφθαλμοὶ, οἱ ἀτενίως ἐκλάμπτοντες, vide in voce ὀφθαλμός.

Ἀτέραμνα dicuntur apud Hippocr. dura & quæ magna cū difficultate coquuntur, quæ vox de leguminibus ſeu cerealibus ſeminibus proprie dici conſueuit, vt Gal. notauit lib. de ſuccorum vitio & bonitate cap. 5. & Theoph. 8. de hiſtor. plantar. his verbis τὸ δὲ τέραμον καὶ ἀτέραμον λέγεται ἐπὶ ὀσπρίων μόνον: Ariſtoteles ὕδωρ ἀτέραμον pro cruda aqua dixit 4. de gener. animal. his verbis ἀτέραμνα ὕδατα καὶ ψυχρά, τὰ μὲν ἀτεκνίαν ποιεῖ, τὰ δὲ θηλυγονίαν, id eſt, aqua cruda & frigida partim ſterilitatem, partim fœmellarum procreationem efficit: & lib. de aere aq. & loc. apud Hippocratem, ἀτέραμνα ὕδατα vocantur, quæ duobus modis tales intelligi & dici poſſunt. Sunt enim indomitæ & crudæ aquæ, vel ratione externæ actionis tùm ſolis tùm agitationis, dicuntur enim ab eodem Hippocr. aquæ coctæ in quibus Sol actioni radiorum ſuorum partes ſeparauit terreſtres à ſubtilibus, crudæ contrà quæ ab iiſdem radijs non fuerunt ſegregatæ; indomitæ quoque ἀτέραμνα dicuntur illæ quæ difficulter poſſunt à calore ventriculi euinci propter earum craſſitiem, frigiditatem terreaſque multas partes admixtas: inſuper ἀτέραμνος κοιλία, ab Hippocrate ibidem vſurpatur de ventre crudo & duro qualem ſeptentrionalium eſſe ait: eſt autem τῷ ἀτεράμνῳ contrariū τέραμνον vt ex Theoph.

loco laudato patet, quare magno certe errore Plin. lib. 18. c. 17. Teramnum & Atheramnum herbarum eſſe nomina putauit quod iam olim Leoniceus animaduertit, atque apud eum Teramona & Ateramona, legumina, faba & Lens intelligenda ſunt, quæ Theoph. c. 13. & 14. lib. 4. de cauſ. plant. coquibilia & coctu difficilia eſſe dicit.

Ἀτλαντοῦ

Ἄτλας. eſt vltima colli vertebra, dorſo ſcilicet proxima. Sic dicta eſt tum quod reliquos colli articulos ſuſtineat, tum quod ferendis oneribus potiſſimum laboret. Sunt tamen qui commutato ordine primam vertebram ſic vocari putent.

Ἀτόκιον. medicamentum quod ſterilitatem affert, & concipiendi facultatem adimit.

Apud Hippocr. 1. γυναικ. Hermolaus paſſim apud Dioſcor. ἀτόκιον abortiuum exponit, melius vero Marcellus Virgil. ſterilitatem inducens.

Ἄτοκος. Hippocr. dicitur lib. 6. Epid. mulier non ea quæ vt concipiat minus apta eſt, ſed vidua quæ vti rebus venereis nolit, atque ita ſe facturã conſtituerit vt interpretatur Galen. in comment. Ἄτοκος etiam ſterilem ſignificat, & Iuriſconſulto ἄτοκα χρήματα ſteriles nummi, id eſt, ocioſa pecunia vocatur.

Ἄτημον. ſic dictum fuiſſe à quibuſdam helleborum album habetur apud Dioſcor. vbi tamen ἴατημον legendum arbitror, quod Hippocr. non alio fere nomine appellarit helleborum ipſum, præcipueque nigrum.

Ἀτονία ὀφθαλμῶν. oculorum debilitas, quando illi ſcilicet neque album, neque ſplendidum, neque igneum videre ſuſtinent, ſed ex quauis occaſione viſum continent & lachrymantur præſertim inter legendum; differunt autem hi ἀπὸ τῶν ῥυαδικῶν à fluentibus, propter carunculæ naturalis circa magnum angulum decrementum, fluentes enim hoc modo, etiam citra aliquam externam cauſam lachrimantur, hi vero occaſione aliqua oblata; Aetius tetrab. lib. 2. ſermon. 3. cap. 44.

Ἄτονον. infirmum, imbecillum. Scribonius Largus in deſcriptione hieræ ſcribit ἄτονον dici vitium ſtomachi, quod cum ſiccitate & ardore eius, & irrequiebili inextinguibilique ſiti conſiſtit, Sic autem vocari ait, quod exſiccet omnem ſtomachi humorem.

Ἄτις. dicitur à nonnullis τὸ βούνιον, vt habetur apud Dioſcor.

Ἄτρακτος. ſignificat apud Hippocr. non modo fuſum, ſed lignum etiam ſagittæ.

Ἀτρακτυλίς. herba eſt ſpinoſa, duûm generum. vna eſt cnico ſimilis, à plæriſque ἀγρία κνῆκος dicta, vt author eſt Heſych. atque ab officinis etiam ſylueſtris cartamus dicitur. Altera hirſuta eſt, & carduus benedictus ab officinis omnibus & vulgo nominatur. Dicta eſt hoc nomine, quoniam eius ſcapo longo læuique ruſticæ mulieres ſibi fuſos conficiunt. Facultatem habet deſiccandi & modice digerendi.

Apud Dioſcor. autem & Theocrit. idyll. 4. cum gemino λλ ſcribitur Ἀτρακτυλλίς.

Ἀτράφαξις. atriplex. herba eſt quæ radice vna cohæret in altum deſcendente, non glabra, ſed fibris quibuſdam capillata, caulem fundens ramis brachiatum, quibus foliatum ſemen & obductum cortice promitur, racematim congeſtum, colore in luteum elangueſcente & auri æmulo, ex quo alio nomine χρυσολάχανον, id eſt aureum olus, appellari Dioſcor. ſcripſit, etiamſi Plinius ſeorſum de vtroque diſſeruit, tanquam χρυσολάχανον prorſus ab atriplice diſſideat. Hoc olus ordine primo frigidum, & ſecundo humidum eſſe Gal. teſtatur, tepentem itaque ſortiri calorem & aqueum minimeque terrenum perinde vt maluæ, & ventrem ſimiliter permeare ob lubricitatem. Eſt autem atriplex duûm generum, vna hortenſis, altera ſylueſtris: illa humidior frigidiorque, hæc ſponte naſcens, & ab hortenſi non niſi natalibus differens. Certum eſt nec eandem eſſe atriplicem cum ſpinachijs noſtris, nec tamen multum ab ijs diſſidere.

Ἀτράφαξιν. autem Hippocr. Ἀνδράφαξιν appellat, Heſych. ἀδράφαξυν, quia ἁδρῶς αὔξει, id eſt, ſtatim in amplitudinem adoleſcit, Siquidem octaua die à ſatu proſilit confeſtimque incremento proficere conſpicitur: & fidem celeris augmenti facit, ereptum in confinio cæteris herbis alimentum, ac ne in hortis quidem iuxta eum naſci quidquã tradunt, niſi languidum, Atticis tamen δ litteram in τ mutare frequenter amantibus ἀτράφαξις dicitur.

Ἄτρητοι. dicuntur tam viri quam mulieres quibus anus aut genitalia perforata non ſunt, ſiue id ex natura ſit, ſiue ex morbo acciderit, carne vel membrana ſupercreſcente & meatum obſtruente.

Ἄτρητος. clauſas Auicenna vocat, eſt & quando μύσιν appellant Græci.

Ἀτροφία. eſt tabis ſpecies, inquit Celſus, in qua corpus non alitur, & naturaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum ſubeuntibus ſumma macies oritur: vel, eſt nutritionis defectus ex quo corpus emaciatur. Symptoma eſt functionis naturalis, alimentum male trahentis, vel retinentis, vel concoquentis, vel ſuperflua male expellentis: vnde ſequitur nutritio debilis, & à perfecta aſſimilatione deficiens. Ea autem accidit aliquando corpori vniuerſo, interdum vero vni tantum particulæ. Itaque quicquid nutrimentum non ſentit, neceſſe eſt vel vnius facultatis vitio id patiatur, vel plurium. Nam ſiue minus quam par ſit trahatur alimentum, ſiue non trahatur prorſus, ſiue perperam trahatur, atrophia ſuccedit: ſimiliter ſi retentrix facultas male contineat alimentum, quantumuis probe attractum, atrophiam inducet. Quod ſi facultatibus ijs legitime ſuo munere functis, vis concoctrix τῇ ἀπεψίᾳ laboret, quacunque id ex cauſa fiat, corpus ſimiliter ali deſinet, fietque atrophia, vel ſaltem ἡ κακοτροφία, atque inde κακοχυμία, alimento corrupto verſoque in alienam qualitatem. Poſtremo vero expultrix male munere ſuo fungens accerſit atrophiã, aliquando parcius quam deceat expellens ſuperflua, alias autem immoderatius. Si namque parcius excrementa propellantur, mox corpus totum vel pars aliqua excrementis varijs redundabit, à quibus vaſorum obſtructiones factæ non alimentis modo & calori natiuo influenti à corde viam præcludent, vt fit in iſchiade, ſed naturali etiam partium temperie vitiata, calidam & ſiccam intemperiem inducent, ex qua alimentum prodire neceſſe eſt bilioſum, acre, tenue, non facile parti adhæreſcens quæ nutriri debet, & mox per cutem euaneſcens. Quod ſi

immoderatius expultrix facultas agat, idque vel propter vim retentricem grauatam, vel propter excrementorum copiam aut acrimoniam, vel propter propriam ſui ipſius imbecillitatem, per quam id etiam quod vtile eſt profundit per aluum, vrinas, ſudores, aut alio quouis modo, tandem alimenti probi materiæque defectu corpus cibum non ſentiet & ἄτροφον euadet, ſicut Galeno viſum eſt in libr. de cauſ. ſympt. vbi à morbis inductam maciem τῆς ἀτροφίας nomine comprehendit. Sed magnis quidem & acutis morbis velociter, mitioribus autem & diuturnis ſenſim ſuccedit. Quæ autem cauſæ atrophiam in toto corpore, eædem in ſingulis partibus eam inuehere poſſunt, ſed maxime in oculo. vnde ἀτροφία dicitur affectus oculi, quo totus oculus minor, humilior, obſcuriorque redditur. Talis autem maxime euadit ex vehementi capitis dolore, & per febres acutas, ad hæc inciſione & perforatione caluariæ, ſed maxime ex ipſius oculi ſiccitate. Differt autem eius ἀτροφία ab eiuſdem φθίσει, quod hæc pupillam ſolam anguſtiorem, obſcuriorem & rugoſiorem efficiat, illa vero oculum vniuerſum.

Ἄτροφον. vocatur non modo quod nullius nutri-
» menti eſt, ſed & quod exigui, ſic enim & corpo-
» ra ἄτροφα dicimus, non quod penitus non nu-
» triantur (quomodo enim viuerent) ſed quia vix
» & non plene ac recte nutriuntur.

Ἄτροφοι. dicuntur, vt ait Plinius lib. 22. cap. 25. qui cibum non ſentiunt, id eſt qui non aluntur. Idem vero lib. 28. cap. 9. ἀτρόφους interpretatur eos qui ab imbecillitate vires recolligunt. Sic enim de lacte ſcribit. Et bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos ἀτρόφους vocant.

Ἄτταλον. nomen eſt emplaſtri quod habet Squamæ æris p. * vi. fuliginis p. * xv. ammoniaci tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ p. * xxv. ſeui taurini tantundem, aceti heminas tres, olei ſextarium. Recenſet & Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη aliud Attalicum emplaſtrum, quod thus & piper continet, ab hoc diuerſum.

Ἀτταλική. nomen eſt antidoti ad ſtomachicos & cibum faſtidientes, cholericos, cœliacos & dyſentericos vtilis: cuius compoſitio habetur apud Galenum lib. ſeptimo τῶν κατὰ τόπους.

Ἄτυποι. dicuntur qui non ſatis expedito linguæ ple-
» tro vtuntur, quaſi non ſatis verba exprimentes
» conformanteſque: Item qui decenti iuſtaque
» membrorum forma deſtituti, quaſi monſtroſi
» ſunt.

Αὔανσις. dicitur authore Galeno in ſtirpibus, quod in animalibus γῆρας. fit enim vtrunque ab immodica ſiccitate.

Αὐαντή. morbus quidam deſiccans ſic ab Hippocrate nuncupatus. quidam legunt αὐανή.

Αὐγίτης. gemma quæ & Callais ſiue Calais alio nomine dicitur.

Αὐδή. non omne quod κατὰ μετάληψιν per os animan-
» tis emittitur veteres ſic vocauerunt, verum ſo-
» lam hominis vocem qua inter nos colloqui-
» mur, Sermonem Latini appellant hinc ἄναυδος
» apud Hippocr. ὁ διαλέγεσθαι ἀδύνατος.

Αὐθήμερον φάρμακον. dicitur medicamentum quod eadem die, qua adbibitum eſt, medetur aut iuuat. Eius generis duo habentur apud Galenum libro 9. τῶν κατὰ τόπους ad lienis affectus Et ab Aetio lib. 10. deſcribitur σπληνικὸς quidam Aſclepiadis αὐθήμερον ad ſplenem ſcirrhoſum.

Αὐθωρὸν φάρμακον. eadem ratione qua & αὐθήμερον dictum. quod ſcilicet eadem hora medeatur.

Αὐλίσκος. apud Cæl. Aurelian. acutor. lib. 3. fiſtu- «
lam ſignificat, quæ in veſicam immittitur, Ca- «
theterem vocat 1. de morbis. «

Αὐλός. fiſtulam ſignificat, ſed pro vterorum fora- «
mine & ſinu pudoris ſumitur apud Hippocra- «
tem. «

Αὔξη. ſiue

Αὔξησις. auctio. augmentum, incrementum. Eſt partium corporis ſolidarum ampliatio in longum, latum, & profundum. Eſt actio ſeu opus naturæ, ab eius facultate auctrice profectum, quam nulla ars imitari poteſt, quod ſit ſolius naturæ proprium munus. Eius autem materia qua eiuſmodi incrementum perficit, humidum eſt primigenium quod & radicale appellant, ſingulis corporibus ab ipſis naturæ primordijs inſitum. ex quo vt vnumquodque primum exiſtit, ita poſtea augetur. quod quia non aliter quam calor natiuus, pabulo indiget quo conſeruetur, ideo corporis incrementum ſine alimento magnum eſſe nequit. Breui namque humidum illud naturale exareſcat neceſſe eſt, niſi ſubinde humore aduentitio inſtauretur: Eſt igitur ijs quæ augentur neceſſaria nutritio, quod nihil tam ſit illi aduerſum quam ſiccitas, ſicut è contrario alijs naturæ functionibus obeundis nihil magis eſt contrarium humiditate. Siquidem ad incrementum cuiuſque corporis neceſſe eſt idipſum diſtendi in tres dimenſiones, continuitate ſua ſeruata minimeque diuulſa. Ergo quod augetur, humidum ſit oportet, non ſiccum, quoniam ſicca corpora minime ſequacia ſint, nec facile extendi poſſint. Solius autem naturæ opus eſt corpus, quod continuitatem ſuam & ſpeciem quam prius habuit vniuerſam ſeruet, in omnem partem extendere. Itaque ſi humidorũ corporũ auctio eſt, patet eam non eſſe in animãtium corporibus perpetuam, ſed tamdiu fieri, quandiu corpora humida fuerint, hoc eſt, ab eo tempore quo animal editum in lucem eſt, vſque ad ætatis vigorem. Eo namque toto tempore auctrix virtus dominatur, habetque auxiliatrices & veluti miniſtras alteratricem atque nutricem. Inclinante autem ætate, quoque propius ad ſenectutem corpus accedit, ceſſat ab opere, propter partium ſolidarum ſiccitatem. Siquidem primum intra vterum alteratrix & formatrix facultas componendo fingendoque fœtu præcellunt, & primas partes ſuſtinent, poſtea vero vbi perfectam magnitudinem corpus adeptum eſt, alteratrici atque nutrici inſeruiunt. Eſt enim formatricis, ſeu generatricis facultatis opus cõgruam ſpeciem formamque fingere & perficere, auctricis vero in omnem partem proferre quæ perfectam formam habent genitaque ſunt. Quippe augetur id quod eſt, gignitur id quod non eſt. Sunt autem ſolidæ corporis partes quæ augentur, arteriæ, venæ, nerui, oſſa, cartilagines, membranæ, ligamenta, tunicæ, & ſi quæ præterea eiuſmodi ſunt particulæ elementares, ſimilares, & ſimplices dictæ, non etiam caro, adeps aut humor. quæ quamuis ſupra modum increuerint, vt in athletico habitu cernere eſt, veram tamen auctionem non admittunt, de qua in præſentiarum agimus.

Eſt & αὔξησις tempus morbi medium inter eius principium & ſtatum, quo morbus ipſe in-

grauefcit, quod alijs nominibus αὔξανσις & ἐπίδοσις appellatur. Id non eſt facile in vniuerſum definire: ſiquidem ſinguli morbi ſuum habent, ijque cæteris manifeſtius, quos humor excitauit. Nam in eo quem crudus & putris humor parit, veluti in febre putrida, obſcura eiuſdem concoctio vt principio finem adfert, ita augmenti initium eſt: eadem vero vbi manifeſta eſſe cœperit, augmenti finis eſt, & ſtatus initium. Similiter in phlegmone quando ſanguinis influxus ceſſat, & ſanguis putrere incipit, & calor accendi, & pars moltum diſtendi, augmentum phlegmones eſt, donec pus manifeſto appareat. Sic in omni diſtillatione, quando humor minor & craſſior influere incipit, augmenti initiom eſt. Itaque in crudis morbis totum id tempus quo ab obſcura concoctione ad manifeſtã morbus progreditur, augmentum dicitur. Hoc enim tempore ſymptomata ingraueſcunt, & acceſſiones, quas fere omnes eiuſmodi morbi habent, non modo anticipant, ſed longiores etiam & vehementiores & malignores euadũt. Neque enim, vt ſcribit Galen. ſola anticipatio augmenti ſignum eſt, vt quæ ob morbi proprietatem ſæpe contingat, ſed pluſquam proportio exigit anticipare. adiuncta ſimul longitudine & vehementia. vide καιρός.

Αὐων. definitur Polluci ἀπόστασις ἐπὶ τὴν ἔκφυσιν τοῦ στομάχου κατὰ τὸ ἄνω τοῦ φάρυγγος μέρος κνησμῶδες πρὶν ῥαγῆναι. abceſſus ad ventriculi exortum iuxta ſuperiorem pharyngis partem, iſque pruriginoſus antequam rumpatur.

Αὐστηρόν. auſterum. Id dicitur quod modice adſtringit. Sola enim adſtringendi imbecillitate differunt auſtera ab acerbis, quæ στρυφνὰ appellantur. Cum enim adſtringẽs commune genus ſit acerbi & auſteri, acerbum magis, auſterum minus adſtringit. Itaque pro adſtrictionis ratiooe licet & de ſingulorum ſubſtantia iudicare: cum enim adſtringens facultate frigidum ſit & terrenom, perſpicuum eſt auſtera, quoniam minus adſtringunt, minus etiam terrena frigidaque eſſe. Plus enim aquei humoris habent quam acerba: ex quo plerique definierunt auſterum nihil aliud eſſe quam acerbum humore exolutum. id quod etiam ſenſu licet iudicare. Acerba enim ſeotiuntur ſtipare, contrahere, & contactam oostri partem ex omni parte atque æqualiter introrſom pellere, nec tamen ipſa intro ferri, & ſe in corpus noſtrum inſinuare: auſtera vero etiam in profundum ſubire videntur, atque iden aſperum quendam & inæqualem mouere ſenſum, tanquam reſiccantia & humorem omnem corporum ſenſibilium depaſcentia. Sunt aotem in auſterorum genere, alumen, malicorium, cytini, galla, præſertim quæ matura eſt (ſiquidem immatura magis acerba quam auſtera eſt) præterea fructus plurimi, quorum alij natura tales ſuot, vt malum, pyrum, punicum: alij vero propterea quod nondum maturi ſunt. In illis enim per initia acerbitas præpollet, deinde auſteritas, poſtea dulcedo ſentitur.

Αὐστηρὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Αὐτίτης. dicitur apud Hippocratem, vinum huius anni, quaſi αὐτοετίτης, ſicut & idem οἶνον περσινὸν appellat, quaſi πέρυσινον, hoc eſt περυσινόν.

Scribe περυσινὸν ab aduerbio πέρυσι qoo tamen ſignificatur anno ſuperiore proximo.

Vide & in voce οἶνος vbi ordine Alphabetico inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Αὐτίκα. hæc vox ſignificat Hippocrati idem qood ſtatim & trium dierum ſpatium, hoc eſt primam morbi acceſſionem, vt Aphor. 6. ſect. 1. hic verbis, quando morbus peracutus fuerit αὐτίκα ſtatim extremos habet labores, & Aphor. 11. eiuſdem ſect. qui ſic habet, Si laterali morbo incipiente ſputum αὐτίκα, id eſt, ſtatim appareat, illic αὐτίκα idem qood ſpactum trium dierum ſignificat vt docet Gal. lib. 1. de criſib. c. 7. quo in loco ex Hippocratis ſententia dicit αὐτίκα idẽ ſignificare quod ἀμέλει, id eſt, ſine mora, quam primùm, ſicut & dum inquit, Signa decretoria non appareant αὐτίκα, id eſt, in morbi principio.

Sed & αὐτίκα ſæpe Galen. de quatuor primis diebus interpretatur præſertim, vbi de ſputorum coctione & cruditate agit in pleuritide.

Αὐτοσείστον, αὐτοκίνητον. id eſt, quod per ſe mouetur, apud Hippocr. lib. περὶ ἑβδομάδων.

Αὐτόματον. ſpontaneum: definit αὐτόματα Gal. ἃ μὴ γίνονται οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς τῆς ἡμῶν αἰτίας, quæ non quidem ſine cauſa fiunt, ſed quod cauſa noſtra non fit; Aliter quoque ἄνευ φανερᾶς αἰτίας, τουτέστι μηδεμίας αἰτίας ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ γενομένης, ἀλλὰ προνοίᾳ φύσεως, id eſt, quod ſine euidente cauſa fit, hoc eſt nulla medici ſubminiſtrata ope, ſed naturæ prouidentia. Aphor. 78. ſect. 4. vbi de mictione ſanguinis agit ταὐτομάτου, non modo id ſignificat quod ſine cauſa externa fit, ſed & id quod ἐξαίφνης, id eſt, repente vt docuit Galen. in commentario. Apud Ariſtotelem Αὐτόματον id quoque ſignificat quod in vanum fit, nimirum nullo propoſito fine mouente, quemadmodum quæ à caſu fiunt, ex αὐτὸ & μάτην, id eſt, ipſum ac vanum & fruſtra: Ei autem qood ἀπὸ ταὐτομάτου dicitur, opponitur id quod κατὰ λογισμὸν αἴτιον, id eſt, cauſa cum ratione dicitur: opponitur & id quod κατὰ προαίρεσιν fit. Cor enim & cerebrum ſponte moueri dicimus, oculos vero & artus κατὰ προαίρεσιν, quia arbitrio noſtro qoieſcunt & mouentur: Sed & ταραχὴν τῆς κοιλίης ἀπὸ ταὐτομάτου γινομένην, perturbationem ventris ſpootaneam, opponit Hippocr. ei quæ à medicamento fit & excitatur: & αὐτόματα κενοῦσθαι ἐκ τοῦ σώματος, ſponte è corpore euacuari dicimus, quæcumque ſine aliqua medici opera excernuntur, Nonnunquam ea quæ corpus noſtrum tegit potentia ſic ipſa expurgante, nonnunquam ex irritamento aliquo, vel quia à vaſis non continentur, huic αὐτόματος κένωσις, ſpootina euacuatio Galeno dicitur comment. in Aphor. 2. lib. 4. inde & αὐτόματα ἕλκη vlcera vocantur quæ ex mordente humore oriuntur libr. 14. meth. med. Quin & Heſych. αὐτοματιστὶ dixit de ſpontaneo ſemine, quod ſcilicet cogitatione aut memoria veneris ſponte erumpit.

Αὐτοπυρίτης, ἢ αὐτόπυρος ἄρτος. vide ἄρτος vbi inſigniores panum differentiæ explicantur.

Αὐτόρρυτος. dicitur reſinæ ſpecies quæ ſponte profluit, in Laconia & Cilicia optima proueniens.

Αὐτοσχέδιον. vocabulum eſt Empiricorũ proprium, qoo artis ſuæ ſpeciem vnam deſignabant. Eo namque vocabant experimentum, ad quod capiendũ dedita opera veniſſent, ſiue per ſumnia, ſiue aliter admoniti. Vide in dictione ἐμπειρία.

Αὐτοτελῆ. Galeno dicuntur cauſæ quæ ipſæ tantum & per ſe finem & euentum faciunt, opponunturque concauſis quæ Græcis συναίτια di-

» euntur, quæ ſolæ, priuatim atque per ſe nihil
» præſtare poſſunt, ſed alijs coniunctæ.

Α'υτοψία. vocabulum eſt Empiricæ ſectæ proprium, quo ſignificabant memoriam eorum omnium quæ frequenter & eodem modo viſa eſſent.

» Quam etiam vocabant ἐμπειρίαν. Quod ve-
» ro ad nomen attinet, αὐτόπτην quidem apud
» Græcos legimus, αὐτοψίαν nequaquam. Vide
» ἐμπειρικὴ.

Α'υχήν. ceruix, collum. Galenus comment. in Prognoſticum author eſt Hippocratem αὐχένα τὸν τράχηλον indifferenter appellare: de quo vide in dictione τράχηλος. Trãſfertur autem hoc nomen etiam ad oſſa, in quibus αὐχένες vocantur tenues oſſium ἀποφύσεις, hoc eſt, proceſſus in caput craſſum ac rotundum deſinentes. Hos à ſimilitudine quam cum proprie dicta ceruice habent, ſic vocatos eſſe non eſt dubium: vt enim ceruix gracilis eſt, & caput craſſum rotundumque ſuſtinet, ſic illi tenues in craſſum & rotundum corpus extuberant. alioqui ſi non in rutundum aliquod, ſed in acutum deſinant, iam non αὐχένες, ſed κορῶναι vel κορωνὰ appellantur, vt ſcripto reliquit Gal. lib. de oſſibus. quanquam non hi modo qui in capita ita protuberant. ſed qui latiores etiam redditi ſinum conſtituunt, cui aliud os coarctatur, αὐχένες dicuntur, ſicut in ſcapula conſpicitur, cuius arctior pars ante ſinum cui humerus inarticulatur poſita, ceruicis nomino ab Anatomicis donata eſt.

Α'υχήν. quoque dici aiunt, Pollux & Ruffus de
» media & anguſta particula veſicæ fellis, nec non
» & de matricis extremitate quæ τὸ ἄκρον Polluci
» dicitur, ſicut & eidem τράχηλος.

Α'υχμός. ſquallor. Proprie ſignificat temporis conſtitutionem extreme ſiccam. Hippocr. tamen abuſus eſt, quodammodo eo nomine libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi eam aeris conſtitutionem quæ plus quidem æquo ſicca fuit, nec tamen abſolute, non valde vſitato nomine αὐχμὸν appellauit, vt annotauit Galenus comment. in eundem librum.

» tex. 4. Hoc quoque nomine ſignificatur mor-
» bus plantarum apud Theoph. l. 5. de cauſ. plan-
» tar. c. 12. cuius cauſas inquit eſſe tum alimenti
» inopiam, dum ex ſolis ardore radices exuruntur,
» neque humorem tranſmittere queunt; tùm
» aquæ penuriam vnde ſquallent.

Α'υχμηρὸς σφυγμός. aridus pulſus vocatur, cum ve-
» lut abſumptus humor eſt, & ſiccæ aereæque
» exhalationi admixtus vt docet Galen. in Defini-
» tion. Medicis.

Α'υχμηρὸς ὀφθαλμός. ſquallẽs oculus vide ὀφθαλμός.

Α'φάρεια. dicitur tertium genus alicæ grandiſſimum, vt ait Plinius. vide χόνδρος.

Α'φάκη. aphace. herba eſt naſcens in aruis, folio tenui, paulo altior lenticula, & maiores ſiliquas ferens, in quibus terna aut quaterna ſemina ſunt nigriora & minora lenticula. Omnibus notis videtor conſentire cum ea quam rura noſtra vocant agreſtem viciam. Galen. aphaces ſeminum figuram dixit non eſſe rotundam veluti fabarum. ſed aliquanto latiorem, quo modo lentium. & hanc vna cum ipſis ſiliquis atque integra planta à ruſticis reponi, vt brutis pecudibus ſint pabulo, & vt per famem etiam hominum alimoniæ inſeruiant: verum non inſuauia modo eſſe, ſed concocta etiam difficilia, atque aluum inhibere & ſuccum melancholicum gignere. Eſt autem aphace ſicca in tertio gradu, & calida in primo, atque adſtringit vt lenticula.

Α'φανίζειν, & Α'φανίζεσθαι, & Α'φανισθῆναι. euaneſ- «
cere, quod de tumore quouis aut abceſſu dici- «
tur quando ἐξαίφνης παύεται, cito atque derepen- «
te deſiſtit: Contingit veru id interdum propter «
humoris tenuitatem, & partis laxitatem, aeriſ- «
que nos circumdantis caliditatem, adhibiti de- «
nique medicamenti poteſtatem & vires ægri in- «
firmas: Si enim omnia illa concurrant, moles «
præter naturam cito diſcutietur, ſed plerumque «
hæc euaneſcere contingit tranſmeantibus com- «
mittentibus ea humoribos, vel in eandem ſe- «
dem vnde commota ſunt (quod proprie appel- «
lat Hippocr. παλινδρομεῖν retrocedere) aut ad «
aliquam aliam ſedem in corporis profundo ſi- «
tam & collocatam vt docuit Gal. comment. 2. «
in prognoſt. part. 68. vnde vox illa ſemper ac- «
commodatur leuationi tùm inſidioſæ, tùm & «
falſo creditæ, ſicut παύεσθαι, παύειν, & παῦλα veræ «
leuationi, quæ fit εὐσήμως κατὰ λόγον: verum in- «
ter ἀφανίζεσθαι & καταμωλύνεσθαι, quorum vtrum- «
que dicitur de ijs quæ tum inſidioſe tum falſo «
leuantur, hanc differentiam coſtituit Galenus. «
quod illud fit repentinæ ſubitæque leuationis, «
hoc vero tardæ & lentæ: atque hæc Galeni di- «
ſtinctio legitur comment. ad prorrhet. 76. ſect. «
31. ad illam ſententiam, quam tamen Galeni co- «
dex Græcos ad Hippocratis opera diſtinctam «
non habet, ſed commentarijs litteris minutio- «
ribus excuſam, in eoque confuſam, hæc vero «
ſic habet, τὰ ἐπώδυνα, ἄκριτως καταμωλυνθέντα «
φλαῦρα, id eſt, quæ dolorifica ſine criſi reſidunt «
(loquitur autem de parotidibus) praua ſunt. «

Α'φασσόμενα. ψηλαφώμενα. hoc eſt confricata, apud Hippocr.

Α'φεδρος. dicitur Dioſcor. lib. 2. c. 85. menſtrua mu- «
lierum purgatio; & 2. τῶν εὐπορ. Dioſcoridis c. «
102. Alij ἄφεδρον concubitum interpretantur, «
alij puerperium, vel purgatiooem à partu, alij «
Generaliore ſignificato ſanguinis effluxum ab «
vtero. «

Α'φεσις. membrorum exolutionem, relaxationem ac «
veluti languorem ſignificat Hippocrat 3. Epid. «
vbi Gal. in eius libri comm. ἄφεσιν τὴν οἷον ἔκλυ- «
σίν τε καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος expo- «
nit, ὅταν ὁμοίως τοῖς παραλελυμένοις ἐρριμμένα φαίνε- «
ται, ceu exolutionem reſolutionemque omnium «
corporis partium, quæ perinde ac reſolutis pro- «
iectæ ac iacentes videntur, Latinus interpres «
languorem vertit. «

Α'φιστάμενα. τὰ. ab Hippocrate appellantur omnia, «
quæcumque quando corpus ſecundum natu- «
ram ſeſe habet, vel vnita aliquibus partibus «
ſunt, vel eas attingunt; cum vero præter natu- «
ram affectum eſt, vnionem vel contactum non «
amplius ſeruant Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' «
ἰητρεῖον. «

Α'φὴ. ἅμμα. apud Hippocr. hoc eſt vinculum, παρὰ τὸ ἅψαι. hoc eſt à vinciendo.

Α'φὴ. ſenſus tactus qui manus miniſterio fit: Signi- «
ficat etiam generalius manuum functionem, ſic «
cum vehemens morbi impetus adeo vires pro- «
ſternit vt manus nihil ſuſtinere queãt, manuum «
functio dum recuperatur, dicimur ex Platone in «
Axiocho ἀνακύπτειν τῇ ἀφῇ. «

Α'φλασθέν. ψηλαφηθέν. id eſt, quæ fricauit vel contrectauit, apud Hippocr.

Ἄφθαι. ſunt in oris ſuperficie vlcera maligna & ſerpentia, ignea quadam caliditate prædita, quæ præcipue teneros adhuc pueros exercent, & ſæpe conſumunt. Interdum vero etiam viris & mulieribus accidunt, ſed in his idem periculum non eſt. Hæc vlcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum totumque os occupant, tum ad vuam fauceſque deſcendunt: quibus obſeſſis, non facile fit, vt puer conualeſcat. Sunt autem modo ſubalbida, modo ſubrubra, modo nigra velut eſchara: peſſima & maxime lethalia ſunt quæ nigra ſunt. Quanquam vero nomen hoc proprie de vlceribus oris dicatur, aliquando tamen & in aliarum partium vlceribus vſurpatur, veluti teſtium, vt videre eſt apud Galenum libro 9. τῶν κτ͂ τόπους, & apud Paulum libr. 3. cap. 54. qui ἀφθῶντας διδύμους curant, hoc eſt, teſtes veluti aphthis exulceratos. Hippocrates quoque de fiſtula pulmonis dixit libr. 2. de morbis, ἢν ἀφθήσῃ ὁ σύριγξ τοῦ πνεύμονος, πυρετὸς ἴσχει βληχρός. hoc eſt, ſi vlcere laboret pulmonis fiſtula, febris lenta detinet.

» Sed & 1. γυναικ. ἄφθαι dicuntur pudendi muliebris vlcuſcula, quæ puellus in partu ex vtero egrediens facit, epidermide deraſa. Cæterum Aretæ l. 1. paſſion. acutar. c. 9. ἄφθας vocat vlcera caua, lata, pinguia, quodam concreto humore albo aut liuido aut nigro ſordentia, quod ſi (inquit) ſordes illa altius deſcenderit, affectus ille Græcis ἐσχάρα dicitur.

Ἄφθαι. etiam nomen eſt ἐμπλάστρου deſcripti à Gal lib. 9. τῶν κτ͂ τόπους, quo ſe vſum teſtatur, quodq; idem eſt, paucis admodum variantibus, cum paſtillo qui ab Aetio & Paulo διὰ φελλοῦ appellatur, propterea quod ſubere conſtet.

Ἀφθηρὸς. is dicitur qui ἄφθαις patitur.

» Inde & ἀφθῶντα παιδία & παιδίσκια, pro pueris aphta vlcere laborantibus Græcis medicis frequenter dicuntur.

Ἀφθώδεα στόματα. ſerpentis oris vlcera ex Celſo, quæ fiunt ex bilioſo, feruidiore, & maligno acrioreque ſucco in fauces irrumpente, hinc & ἀφθώδεα ῥεύματα in Coacis dicuntur, quæ in prægnantibus periculoſa eſſe ioquit ibidem Hippocr.

Ἀφιδρωτικά. interpretatur Goupylus apud Æginet. quæ deſudationes mouent.

Ἄφλεβον σῶμα. 1. de ſanit. tuenda corpus vocatur ἔχον φλέβας στενὰς καὶ ἀδήλους, id eſt, quod non venis quidem caret, ſed quod anguſtas & parum eminentes venas minuſque conſpicuas obtinet, vt è contra φλεβῶδες appellatur quod amplas & admodum prominentes & conſpicuas habet quorum primum frigidæ, alterum calidæ naturæ eſt indicium, Galen. 2. de temperam. cap. 5. authore.

Ἀφλέγμαντα. appellantur tum partes inflammationis expertes, tum & inflammationem arcentia medicamenta, pro eodem ἀφλέγμαντον vſurpauit Ariſtoteles problem. ſect. 1. problem. 33. inde & ἀφλεγμασία ardoris carentia.

Ἀφλετῆρες. dicuntur οἱ μαστοὶ καὶ αἱ θηλαί, vt ait Heſychius, hoc eſt vbera & mammæ.

Ἄφοδος. apud Hippoc. ſignificat τὸ ἀπόπατημα, id eſt ſtercus, vt annotat Galenus comment. 2. περὶ διαίτης ὀξέων.

» Similiter apud Dioſc. lib. 2. cap. 98. & Heſych. Sed & per ἀφόδους Hippoc. libro de humoribus intelligere videtur ea ſpatia quæ vaſa circumdant, caſque cutis partes in quas ſanguis ex vaſis effunditur, & ſecedit, aut carnis laxitates, (τὰ τῆς σαρκὸς ἀραιώματα) ſed & per τὰς ἀφόδους Hippocrat. eo loci intelligere videtur ipſum in prædictas partes ſecedentem & ſecretum ſanguinem. «

Ἀφορισμὸς. Eſt ſententia quæ omnes rei proprietates breuiſſimis verbis complectitur. Eſt autem ea ſcribendi ratio & ad primam inſtitutionem, & ad illa quæ quis didicit retinenda, & quorum oblitus fuerit, poſtea in memoriam reuocanda maxime vtilis, ijſque valde conueniens qui breui tempore longam artem docere cupiũt. Summa enim rerum capita, atque in paucis verbis vim maximam continet, ita tamen vt in pluribus ſingulorum aphoriſmorum fidem probari ſatis ſit.

Ἀφορμή. occaſio. Dici ſolet ab Hippocrate & ab omnibus fere antiquis medicis, omnis materia rei ἀφ' ἧς ὁρμὴ γίνεται, hoc eſt, à qua motus initium fit ad ſequentes actiones, ſiue pecuniæ, ſiue aliud quiddam quod poſſides, ſiue potentia quędam ſit, ſiue locus, ſiue fides, ſiue actio, ſiue cauſa, ſiue, vt vno verbo complectar, aliud quiduis. Sunt tamen qui exiſtimauerint ab Hippocrate ἀφορμὰς dici, locos prius affectos, ex quibus alij poſtea afficiuntur, idque ex iјs dictis Hippocratis oſtendi quæ habentur libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, in hunc modum, τὰς ἀφορμὰς ὅκοθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον. hoc eſt, occaſiones vnde ægrotare cœpit, conſiderandæ. quæ tamen ſignificatio cum particulare quid deſignet, ſub illa vniuerſali facile continebitur. Nam & hiſtorici & philoſophi ἀφορμὰς dixerunt hominum actiones, quod de illis etiam diſputandi occaſionem præbeant. ſimiliter & eo loco Hippocrates ἀφορμὴν appellauit, vndecunque morbus initium duxerit. Nec morbis tantum ea vox conuenit, ſed omnibus etiam omnium hominum actionibus, ſicut Galenus annotauit comment. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἄφορος. ſterilis mulier dicitur & infœcunda apud Hippocr. 1. γυναικ. vocem tamen hanc inſolenti quadam ſignificatione protuliſſe videtur Hippocr. 1. γυναικ. his verbis Ἄφορος (inquit) ἡ νοῦσος ἐστιν, vbi Cornarius & Caluus perperam ſterilem morbum interpretari ſunt, quaſi qui mulierem ſterilem faceret & infœcundam, ſed melius fortean, quia morbus non ſit valde difficilis, ſed fere moderatus, non grauis aut moleſtus, ſed potius tolerabilis, hinc rectius Cordæus ἄφορον intolerabilem interpretari viſus eſt. «

Ἀφρός. emplaſtrum eſt Melinum quod ad Diaphantem refertur, emolliens & attrahens, ipſum Gal. deſcribit 2. κτ͂ γένη. c. 7. «

Ἀφράζει. deſipit, non eſt mentis compos, apud Hippocratem.

Ἀφρόγαλα. quid illud ſit proprie, non Galenus, vel quiuis alius medicus Græcus explicatum nobis reliquit, ſicut neque rei medicæ ſcriptores illius vſquam meminerunt, ſpumam autem lactis ſignificare videtur, hoc eſt concretionem lacti ad ſpumæ inſtar ſuperſtantem, & pingue illud ac opimum quod etiam ἐπίπαγος appellari poteſt, quodque Nicander in Alexipharm. ad Ixiæ venenum in potu probat. Sed & per ἀφρόγαλα nõnulli lac ſpumoſum ſignificari tradũt, videlicet ex multa cõcuſſione adeo ſpumeſcẽs red- «

» dirum vt fere nihil niſi ſpuma videri queat, ſic enim in quibuſdam locis conquaſſare ſolent, & ſcribit Plin l.11.c.41. Barbaras gentes conſuêſſe lac in iucũdum acorem condenſare, & butyrum pingue quod ſpuma lactis eſſet, his verbis oxygala & aphrogala intelligens, quod poſtremum remedium fuit aduerſus calidam ventriculi intemperiem præſtantiſſimum, & edullium inter laudatos cibos à Romanis plurimi æſtimatum, & niue refrigerari ſolitum, vt Galen. 7. meth. narrat, etiamnum hodie apud multos inter ſuauiſſima edullia ſub oomine capitis lactis habetur.

Ἀφροδίσια. res venereæ dicuntur, vnde ἀφροδισιάζειν » venerem exercere, & ἀφροδισιάζεσθαι muliebria pati apud Athenæum.

Ἀφροδισιάς. dicitur τὸ ἄκορον. Apulcius Latine Veneriam reddidit.

Ἀφροδισιακὸν κυκλίσκιον. nomẽ eſt trochiſci apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ τόπους vtilis ad hæmoptoicos, cœliacos, dyſentericos, & eos qui ſtomachi fluxionibus laborant. deſcribitur & à Paulo Ægineta lib. 7. cap. 12.

» Apud quem ἀφροδισιαστικὸν vocatur.

Ἀφροδίσιος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum » differentiæ explicantur.

Ἀφροδιτάριον. nomen eſt aridi medicamenti, quod conſtat thure, ſquama æris, malo Punico, amylo, ceruſa pari pondere inter ſe mixtis. Eo Paulus vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura ſunt, lib. 4. cap. 40.

Ἀφροδιτάριον etiam collyrij nomen eſt, quod deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & ad Philotam authorem refertur.

» Vſus eſt eo Gal. in maximis epiphoris.

Ἀφροδίτη. emplaſtrum eſt ad multa commodum quod geminum ab Aetio deſcribitur lib. 15.

» Cap. 14. emollit & diſcutit ſtrumas, fiſtulas & ſinus glutinat.

Ἀφροδίτης λουτρὸν. ſic dictus à quibuſdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioſcor.

Ἀφρόλιτρον. aphrolitrum, hoc eſt ſpuma litri. medicamentum eſt metallicum exiccatorium, inſtar triticeæ farinæ album ſolutumque & molle, tantum differens ab aphronitro, quantum hoc à ſale diſtat: eſt enim aphronitrum medium aphrolitri atque ſalis. Itaque quamuis aphrolitrum vim habeat detergendi, & digerendi, quæ ex eius amaritudine, quam ſolam fere inſignem poſſidet, manifeſto deprehenditur, vim tamen contrahendi, vti ſal, non habet.

Ἀφρῶν. emplaſtrum eſt cephalicom apud Aetium lib. 15. quod alio nomine Barbarum Heræ Capadocis inſcribitur. Eſt autem ad multa efficaciſſimum.

Ἀφρόνιτρον. aphronitrum. Species eſt nitri quod in ſpeluncis naſcitur & colligitur molle, laxum, cãdidius, atque ſimilius ſpumæ, compactum tamen congelatumque, non autem in farinæ modum ſolutum, ſicut τὸ ἀφρόλιτρον. In ſpeluncarum cameris vel pendens, ſtiriarum inſtar, concreſcit, vel excidens liquidum adhuc in terram defertur, ijs quas dixi qualitatibus prȩditum, ex quibus apparet ἀφρόνιτρον multo eſſe tenuius τοῦ νίτρου. Prægnantibus enim, vt ait Plinius, ſed nondum parientibos nitrarijs, ſpuma colligitur, eſtque ob tenuitatem ſuam τὸ ἀφρόνιτρον præuius & in ſummum emergens, ſimulque concreſcens humor. Huiuſmodi quidem eſt natiuum ἀφρόνιτρον. Præterea vero quoddam factitium eſt nitri genus, præſertim in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitroſæ ſunt, in nitrarias infuſis. Hæ ſunt ad Naucratim, Nitrias & Memphim. In his, velut in ſalinis quod tenuiſſimum leuiſſimumque eſt ſpumæ modo ſupernatat, & colligitur, atque diſtinctis ſeparatiſque vocabulis ἀφρὸς νίτρου, id eſt ſpuma nitri, proprie appellatur. Neque enim idem eſt ἀφρόνιτρον & ἀφρὸς νίτρου. Illud enim nitri genus foſſile eſt, hic vero nitrum factitium, quamuis Dioſcorides vtrumque ſub nomine ἀφροῦ τοῦ νίτρου videatur comprehendere, ſolaque bonitate alterum ab altero diſcernere, primas Lydio, quod ἀφρόνιτρον eſt, ex Philadelphia Lydiæ oriundum: ſecundas Ægyptio, quod eſt ἀφρὸς τοῦ νίτρου, tribuens. Eſt autem ἀφρόνιτρον ſubtilium partium, amarum & abſtergens: deſiccat vt ſal, ſed vim adſtringendi non habet, vt ſcripſit Galenus lib. ſecundo τῶν κατὰ γένη. vide νίτρον.

Ἀφρὸς. Spumam Latini vocant. Eſt ſubſtantia aerea, aquea, tenuis alba & rara. Habet autem plurimum aerem, & humore ſiue aqua copioſiorem, quo alba eſt, tenuis atque rara. Eſt autem huius duplex generatio. vel enim à modico calore naſcitur, vt in oilioſis & ijs qui vehementer igne caleſiunt: vel in ijs quæ flatu agitantur humidis. Horum primum caliditatis exuperãtis nota eſt: ſecundum vero, inſtrumentorum anguſtiam & flatuoſi ſpiritus intercluſi, viamque haudquaquam liberam habentis, agitationem denotat. Ab hiſce autem duabus cauſis, frigore ſcilicet & calore, ſpumam oriri, indicio ſunt tum venti in aquis ipſis ſpumam concitantes, tum efferueſcens ea quæ eſt in lebete caliditas. Cæterum Galenus comment. in eum aphoriſm. Qui ſtrangulantur ac diſſoluuntur, nondum vero mortui ſunt, non referuntur quibus ſpuma circa os fuerit: ſcribit, ſpumæ generationem ex duarum ſubſtantiarum miſtione confici: altera ſpirituoſa, altera humida. fieri autem earum miſtionem ambabus in multas partes perfractis, multiſque mutuo complexu paruis ampullis ab ipſis effectis. Cum vero tenacem habuerit is qui perfringitur humor conſiſtentiam, quo ſpiritum complectente ampullas contingit generari: non facile diſſolubilis, ſed ſtabilis ſpuma perficitur, qualis maxime currentibus equis, vel apris ira percitis, circa os aggregatur. Ambarum vero ſubſtantiarum confractum ac miſtionem facit nonnonquam quidem motus violentus vel vtriuſque vel alterius tantum, nonnunquam vero & fortis calor. Sic quidem tutius eſt dicere ſpumam duabus de cauſis generari: in mari quidem impetuoſis ventis agitato, ob impulſionis vehementiam: in lebetibus vero efferueſcentibus, ob vim caloris. Sic & in corporibus animalium cum adſunt ex morbo comitiali conuulſiones, vehementia motuum ſolet ſpumam generare, in apris vero calor, in curſibus autem equorum, vtraque cauſa vigorem habet. Nam cum non continue per reſpirationes aer intro atque extra feratur, ſaliua in ipſis extenuatur, & aliquid etiam ex pulmone inſtar vaporis effertor, quod ſaliuæ miſcetur ac circumplicatur: vnde factam ſpumæ ſubſtantiam augeri contingit. Non prodit autem ſpuma ex ventri-

culo, ſed ex pulmone atque cerebro. Sanguis enim qui è pulmone educitur, ſpumoſus eſt, ſimilis viſceri: ſpuma autem quæ vna cum ſanguine educitur, ſubito ſimul & cum tuſſi educitur. Ex cerebro autem prodire ſpumam, teſtis eſt Hippocratis aphor. 30. libri ſeptimi, quo ſcribit, quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt, ijs ex capite pituitam defluere. Quanquam fiunt aliquando alui excrementa ſpomoſa ſpirituoſo humore ex capite ad ventriculum defluente, vel vaſis quæ ad ipſum perueniunt, illum effundentibus.

Ἀφροσέληνον. lapis eſt quem aliqui σεληνίτην appellant, quod imaginem Lunæ repræſentet, velut in ſpeculo. ob quod etiam ab Aetio διαφανὲς dicitur & σφικλάσειον, corrupto vocabulo quaſi ſpecularium vt apud Galenum eſt, creditur comitiali morbo vexatos iuuare.

Ἀφροσκόροδον. eſt allij prægrandis genus, ſic dictum quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum excreſcat ſpuma. dicitur & αἰτιοσκόροδον.

» Vel & ab Aphrorum gente appellationem
» ſibi vendicauit quod & Columella teſtatur &
» Plinius; vel à ſpuma vt author ait, quam ἄφρον
» Græci vocant vt innuere videntur Theophr. 7.
» hiſtor. plantar. & Plinius.

Ἀφρῶντα. ſpumantia, bullas, excitantia, apud Hippocr.

Ἀφρώδης μήκων. ſpumoſum papauer, quod & Herculeum appellatur. Quidam vero etiam τὸν πέπλον hoc nomine appellant, vt ſcripſit Galenus.

Ἀφρώδεα ὑποχωρήματα. excrementa ſpumoſa: hæc
» vero talia aliquando fiunt, ſpirituoſo humore
» ad ventriculum delabente; nonnunquam & à
» vaſis quæ ipſum permeant, illum effundenti-
» bus: fiunt & talia pituita è cerebro defluente vt
» ait Hippocr. aphor. 30. l. 7. quippe dum fla-
» tuoſus ſpiritus huic commiſcetur vehementem
» habens motum & inæqualem adeo vt & ipſe diſ-
» rumpatur, tum quidem pituitam frangit in
» multas ac paruas partes, talis vero motus ipſius
» cauſa eſt, & propria naturæ & caloris nonnun-
» quam multitudo: Sic in ijs quæ elixantur appa-
» ret ſpuma, maximéque cum tenacem habuerint
» naturam atque in mari violentis ventis agitato
» hæc Gal. comm. in aphor. 30. l. 7.

Ἀφύει, ἀπολευκαίνεται. id eſt dealbatur, & colorem aphyæ habet, apud Hippocr.

» Lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν; & γυναικ. l. 2. idem
» τὸ χρῶμα ἀφυῶδες appellat aphyæ piſcis modo albidum colorem, ſeu qui aphyam refert.

Ἀφυώδης. quod aphyæ colore ſimile eſt, apud Hippocr.

Ἄφυσος, ἢ ἄφυσον. expers flatuum, ſeu nullos ge-
» nerans flatus vt ἄφυσος δίαιτα apud Galen. lib.
» 1. cap. 6. τῶν κατὰ τόπ. Cui opponitur ὁ φυσώδης:
» ſicut etiam ab eodem comment. 3. in l. 3. Epi-
» dem. τὸ πνευματῶδες: verum ἄφυσα dicuntur
» non ſolum flatus expertia, & flatus non gene-
» rantia, ſed etiam quæ flatus generatos diſcu-
» tiunt propelluntque, ſeu vt Celſus loquitur
» inflationes leuantia, vt ἄλιμα non ſolum ea quæ
» famem non generant ſed etiam quæ tollunt, iti-
» demque ἄδιψα, ἄκοπα & ἀφλέγμαντα; eo & ſigni-
» ficato σπέρματα ἄφυσα vſurpauit Aetius l. 10. c. 21.
» qualia ſunt quædam vrinam mouentia ſemina vt
» teſtatur Celſ. l. 2. c. 26.

Ἀφωνία. vocis priuatio, interpretes vocis intercep- «
ptionem appellant, Cælius Aurelian. Afer qui «
laſciuiam & verborum medicorum luxuriem «
amauit, ſilentium appellauit: Gal. comm. in lib. «
de rat. vict. in acut. & 5. aphor. 5. & 6. aphor. «
51. ἀφωνίαν apud Hippocrat. duo ſignificare «
inquit, interdum puram & ſolam vocis pri- «
uationem, nonnunquam epilepſiam, apople- «
xiam, catalepſim, ſyncopem, cardiacam, alioſ- «
que id genus affectus, in quibus non ſolius vo- «
cis, ſed ſenſus motuſque voluntarij priuatio «
eſt: Eſt autem ἀφωνία paralyſis inſtrumento- «
rum quibus vox fingitur: fit autem peculiari «
vitio partium vocalium, eorum neruorum «
maxime qui inde φωνητικοὶ dicuntur, ac tum «
quidem vt nullum ſonum vocalem edant, ni- «
hilominus corpus mouent, ſentiunt, & animo «
concepta ſignis enuntiant: fit quoque læſa & «
cerebri parte vnde ſexta neruorum coniuga- «
tio naſcitur, & vocales nerui deducuntur: Sed «
& omnes fere anatomiæ profeſſores, in vtro- «
que latere vnum eſſe neruum ſoporarijs arte- «
rijs inhæreſcentem exiſtimant, quem ſi la- «
queo intercipias aut diſſeces, animal confeſtim «
mutum reddetur vt libello de neruorum diſ- «
ſectione à Galeno proditum eſt: fit & non- «
nunquam ἀφωνία violato toto cerebro, quod «
humorum copia tantopere premitur, vt non «
diffluat ſpiritus, quia & illud refrigeratur ſu- «
pra modum, quia denique in eo venæ & arte- «
riæ intercipiuntur, vt voluit Hippocrat. ſed «
& aliquando extrema caloris extinctio diſſolu- «
tioque ſpiritus ἀφωνίαν efficit, quod contingit «
moribundis; nonnunquam adeo fit vox obſcu- «
ra & infirma vt vix exaudiatur, proſtratis ſcili- «
cet ægri viribus & fatiſcente natura; nonnun- «
quam fracta & interrupta: eſt & ἀφωνία quæ- «
dam σπασμώδης quæ pernitioſa eſt, minus ma- «
lum eſt ἀφωνία in angina, & quandocumque «
à ſolo inſtrumentorum vocalium vitio pro- «
cedit: acceſſio vero grauis mali eſt, ſi cum mu- «
titate, modo totius corporis conuulſio, modo «
ſpiritalis inſtrumenti aut alterius partis inci- «
dit: quam ſit autem grauis & pernitioſa ἀφω- «
νία, ex quamplurimis apud Hippocrat. hiſto- «
rijs intelligas licet, ſic Philini vxor 17. die «
ἄφωνος, 20. obijt: Silenus 7. & 8. ἄφωνος, «
11. expirauit; Philiſcus 5. ἄφωνος, 6. mor- «
tuus. Pithyoni ἀφωνία frequens, 10. mors; Phre- «
niticus 2. die ἄφωνος, 4. obijt; atque vt in ma- «
lis alijs, quo tardius vox redditur, eo deterior «
affectio eſt. «

Ἄφωνος. mutus: communi quidem ſignificatione is dicitur, qui vocem edere non poteſt, quacunque tandem de cauſa id contingat. Verum Hippocrates ἐκ τῆς ἀφωνίας, hoc eſt vocis priuatione, tanquam notiſſimo ſymptomate nominat innuitque illos, qui ne alium quidem motum vllum τῶν κατὰ προαίρεσιν, hoc eſt eorum quæ ex voluntate fiunt, retinent, nec quicquam omnino ſentiunt, ſed iacent eodem modo quo apoplectici, ſine ſenſu pariter & motu. Eſt enim vox actionum omnium præcipua, quæ ἐκ τῆς προαιρέσεως proficiſcuntur, ex cuius noxa voluit Hippocrat. κατ' ἐξοχὴν reliquarum quoque actionum quæ fiunt κατὰ προαίρεσιν offenſionem ſignificari. Sed offenſis quidem ijs non ſemper ſenſus perit. quamobrem ſcriptum ab eo eſt,

ἀφώνους αἰσθητικῶν συμβαίνει γίνεσθαι. hoc eſt, voce priuati aliquando ſentiunt. Interdum vero ſenſus vna cum motu aboletur, quo mali genere laborantes ἀποπληκτικοὺς καὶ καρωδεῖς appellant. dicitur enim κάρος proprie toto in corpore repentina ſenſus atque motus priuatio. De his qui hoc modo ἄφωνοι euaſerunt, cum multa ſcripta ſunt apud Hippocratem, tum maxime aphoriſ. 5. lib. 5. & aphor. 51. lib. 6. & aphor. 58. lib. 7. vt in eorum commentariis Galen. annotauit.

Ἀχάριστον κολλύριον. duplex habetur apud Aetium, vtrumque ἱερακεῖον, & de genere collyriorum τῶν σταλτικῶν. Eſt & aliud ξηροκολλύριον ἀχάριστον apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Aſclepiade perinde atque quæ habentur apud Aetium σταλτικῶν. valet enim ad ſiſtendam fluxionem, conſtans adſtringentibus & refrigerantibus. Veruntamen ἱερακεῖον non eſt, quia crices fructum non recipiat, cuius loco roſas habet.

Sunt & alia duo ἀχάριστα κολλύρια, ex genere τῶν θεοδοτίων κολλυρίων, quorum vnum habetur apud Celſum lib. 6. quod verius inter collyria πυρώδη & πλάδαρα cenſeri debet. Namque inflammationibus oculorum protinus medetur, & multam continet acaciam. Alterum ad Antiochum refertur, & deſcribitur à Marcello lib. 8.

Eſt & ἀχάριστος antidoti nomen quam deſcribit Aetius lib. 13. cap. 109. & Marcellus ſimiliter, qui mox vbi ea exhibita ſit, mercedem ab ægro petendam conſulit. Namque multi, inquit, qui cito curati ſunt, ingrati extitere, ideoque antidotus ipſa ἀχάριστος, quaſi ſine gratia, noncupatur. Recipit autē. Caſiæ, myrrhæ, piperis albi, piperis nigri, caſtorij, galbani, ſtyracis, croci, coſti, opij, ſpicæ nardi, ſingulorum par pondus, mellis quantum ſatis eſt. Datur magnitudine fabæ. facit ad omnia diuturni temporis purulenta in thorace, & ad hepaticos cum aqua mulſa, & ad colicos eodem modo, ad ſplenicos cum aceto mulſo.

Ἀχάτης. eſt gemma quæ ex Siciliæ fluuio eiuſdem nominis, apud quem primum reperta, nomen inuenit, varia non ſolum coloribus, ſed etiam rerum imaginibus quas repræſentat, non ab artifice aliquo depictas, ſed ab ipſa natura formatas: ita enim diſcurrunt venæ & maculæ, vt modo palumbum exprimant, quam φασσαχάτην appellant: modo cornu, quam κερα...: modo arbuſculam vnam, duas, pluresue, vt interdum nemus appareat, quam δενδραχάτην: nunc vero eſſeda, flumina, volucrum quoque ſpecies & iumentorum atque etiam hominum: quo ſane modo in achate Pyrrhi regis Epirotarum nouem Muſæ & Apollo citharam tenens ſpectabantur, non arte, ſed ſponte naturæ, ita diſcurrentibus, vt ſcribit Plinius, maculis, vt Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia. Id genus achatas maxime fert India. Color illis eſt aut niger, aut fuſcus, aut cinereus, aut ſimilis corallio, limitum floribus, pelli hyænæ, pelli leonis, pelli pantheræ. illam λεόντιον & λεοντοδέραν, hanc παρδάλιον vocant. Per eos vero colores, potiſſimum qui primi dicti ſunt, interdum venæ albæ tranſeunt, λευκαχάτην vocant: interdum ſanguineæ, quam αἱμαχάτην: alias ſardæ modo rubentes, quam σαρδαχάτην nuncupant. Quanquam vero è Siciliæ fluuio nomen dicuntur accepiſſe, attamen in multis etiam alijs regionibus reperiuntur, vt annotauit Plinius. Nomen apud Gallos retinet, qui eam vnius literæ immutatione, agathe appellant. Ex achate, eo præſertim qui λεόντιος appellatur, fit emplaſtrum quod δι' ἀχάτου appellatur, efficax aduerſus ictus ferarum venenatarum, tumores duros, liuores & ſtrumas diſcutit, concoquit, ſuppurat & rumpit abſceſſus. Deſcribitur ab Aetio lib. 15.

Ἀχερδος. ἡ. genus eſt fruticis ſylueſtris, exigui alimenti & praui ſucci: vt habetur apud Gal. libr. 2. aliment. facult.

Ἀχερωΐς. dicitur populus nigra, vt author eſt Ariſtoteles: ſecundum Pauſaniam vero candida, cui etiam interpres Homeri adſtipulatur duobus locis, Iliados ν, & π. exponens λεύκην, quam tamen alios fagi ſpeciem cenſere ſcribit. Idem ἀχερωΐδα ſcribit appellari, quod ex Acheronte inferorum fluuio Hercules poſt Cerberi victoriam reuertens, eam reportarit.

Ἀχιλλειαὶ, ab Hippocrate, &

Ἀχιλλεῖς, à Theophraſto, dicitur hordei genus cui ſpica folio per quam proxima eſt, amplitudinis & craſſitudinis maioris, ab Achille quodam ſic nuncupatum, quem agricolam fuiſſe dicunt, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

Ἀχίλλειος. mazæ genus quæ ex hordeo, cui ἀχιλλεῖς nomen eſt, conſtare dicitur.

Ἀχίλλειος. Achillea. Herba eſt fruticoſa, ſcapos habens dodrantales aut maiores ad fuſotum effigiem, & circa eos folia puſilla, inciſuris præcincta denſis ex obliquo, ſegmentis coriandro non diſſimilibus, ſubſalſo guſtu, ſubfuluo colore, odore multo nec inſuaui, ſed medicato, vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Species quarta ſideritidis dici poteſt. nam & eam ἀχίλλειον σιδηρῖτιν Dioſcorides dicit appellari. Dicta autem eſt ἀχίλλειος quoniam inuenerit eam Achilles diſcipulus Chironis, qua vulneribus mederetur. Facultatis eſt adſtrictoriæ. Dioſcorides à Latinis quibuſdam ſupercilium terræ dici teſtatur, & ab alijs mille folium, quod nomen etiam Galli videntur retinuiſſe.

Ἀχίλλειον. genus ſpongiarum tenue denſumque, ex quo penicilli commode fiunt, ſic dictum quod eo Achilles in curandis vulneribus quondam vti ſolitus ſit.

Ἀχλὺς, & ἄχλη. proprie ſignificat inquit Galen. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. partis 11. θολωθέντα ἀέρα ἐν τῷ μεταξὺ νέφους τε καὶ ὁμίχλης, ἔχουσαν τὸ πάχος, ὡς ὁμίχλης μὲν μᾶλλον πεπλῆσθαι, νέφους δὲ ἧττον. Id eſt aeris perturbationem cum medium habet inter nubem & nebulam craſſamentum, ita vt quam nebula quidem magis concreuerit minus vero quam nubes, Latini interpretes caliginem reddunt: à cuius ſimilitudine ἀχλὺς dicitur morbi quoddam πάθος in quo nimirum διά τινος ἀχλύος οἱονεὶ βλέπουσι, quoque ſignificatur ſuperficiaria & tenuis exulceratio totum fere oculi nigrum comprehendēs, aeri caliginoſo aſſimilis, & coloris cærulei: Gal. in libello qui introductio, ſeu Medicus inſcribitur, non definit eſſe exulcerationem, ſed cicatriculā à ſuperficiaria exulceratione contractam: illa autem caligo ſicut aeri, ita & oculo cōtingit, ſpiritus quippe internus naturam gerit aeris externi, vtq; ille impurus eſt, nebuloſus, caliginoſus & perturbatus, ſic vbi ſeſe in corpus

inſinuat, talem ſpiritum efficit qualis ipſe eſt: hoc & oculi vitium Erotianus ἀμαύρωσιν appellat, καὶ σκοτίαν περὶ τοὺς ὀφθαλμούς; ſed Gal. comment. 2. prorrhet. part. 2. ἀμαυρούμενον genus facit ἀχλυώδους ὄψεως, etenim in vtroque affectu obſcure cernit æger, verum in ἀμαυρώσει (hebetudinem viſus, recentiores guttam ſerenam, cum morbus eſt per ſe non febris ſymptoma appellant) nihil turbulenti aut caliginoſi obuerſatur ob oculos; eſt enim ἀμαύρωσις vt ibidem ſcribit Galen. obſcora imbecillaque inſtrumentorum ſenſio, ſine turbidę imaginis conſpectu, in qua oculi mortuorum aut morientium ſimiles cernuntur, aut eorum qui ad extremam ſenectutem peruenerunt, peculiari oculorum vitio aut etiam cerebri & facultatum: at in caligine quam ἀχλὺν vocat Hippocr. præter viſionis hebetudinem, ægri ſe veluti per caliginem quandam, mediam inter nubem & nebulam cernere putant, citra tamen vllius humoris concretionem præter naturam, niſi quod humidum in pupilla obſcuritate quadam ſuffuſum ac caliginoſum cernitur, quod ſanitatis tempore lucidum ac nitidum eſſe ſolet.

Ἀχλὺς. præter enarratam ſignificationem etiam ad vterum metaphoricῶs transfertur lib. 2. περὶ γυναικ., vbi ἀχλὺς τῆς μήτρας ſignificat craſſum quemdam aerem, vel vaporem vtero incluſum.

Ἀχλυώδης ὄψις & ἀχλυῶδες ὄμμα. & τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν, ſynonima ſunt, & turbulentum viſum ſeu caliginoſum ſignificant, vel ex vapore tetro craſſoque halitu, vel ab humore à cerebro per neruum opticum in oculos irruente, vnde fiunt oculi ἀχλυώδεες, quorum nitor ille porus & pellucidus ſplendor corrumpitur, quomodo nube atque caligine aeris ſplendor, hæc autem in morbis affectio mala eſſe ſolet, teſte Hippocr. in prorrhet. ὄμμα ἀμαυρούμενον (inquit) καὶ ἀχλυῶδες κακὸν, ſcilicet purior ſpiritus humorque purior vegetiorem & nitentem magis oculum facit, vtroqoe vero perturbato atque diſſoloto iners languet, hebeſcit obſcuraturque oculi acies, quod vi acutorum morborum contingere ſæpe ſolet: è contrà ab Hippocr. perpetuo in oculo laudatur λαμπρὸν lucidum, damnatur ἀλαμπὲς, in laude eſt καθαρὸν purum, in vitio ἐρυθραινόμενον, πελιδνούμενον, μελαινόμενον quia ſic oculos commaculent: Probatur αἴθριον ſerenũ, vituperatur ἀχλυῶδες & ἀμαυρούμενον, quod illa mœrore morbo longaque cura tabeſcentibus moribundis, ac iam mortuis adeſſe ſoleant.

Ἀχλυώδεες γένυι. apud Hippocr. in aphor. explicat Galen. in comment. οἱ ἀχλυώδη τὴν ὄψιν ποιοῦντες idem Galen. comment. 1. in 2. Epid. author eſt ἀχλυώδεας ab Hippocr. dici propter caliginem quæ noſtris oculis offunditur, non propter aeris caliginem.

Ἀχλυώδεες πυρετοὶ. vide πυρετὸς.

Ἄχνη eſt argenti ſpumæ tenuiſſima quædam portio, vt annotat Galenus lib. 1. τῶν κατὰ γένη.

Eſt & ἄχνη tenuis quædam ſordes in oculis reſiccata, lanugini aut aſpergini aquarum ſpumæque aſſimilis, quæ in morbis acutiſſimis contingit, cum magna reſiccatione & virium imbecillitate, vt ſcribit Galenus. Sic πεπηγὸς ἄχνη κακὸν in oculis dicitur apud Hippocr. in Coac. atque hinc ſimile eſt quod ἐπίχνουν ἔχοντα ὄμματα phreniticis tribuuntur in prorrhetico.

Ἀχρὰς. pyraſter ſeu pyrus ſylueſtris. Arbor eſt ramoſa ſurculoſaque, caudice rimoſo & hiulco fere cortice, folio circinato, floribus foliatis, fructu quoque turbinato, ſed cumprimis acerbo & guſtu adſtringente. Pyrum eius nõn niſi tardiſſime matoreſcit. magis autem quam reliqua pyra adſtringit & deſiccat ὄγχνη, dicitur à Theophraſto.

Dicitur & ἀχρασκοκκυμήλεα & ἀχράμινος.

Ἄχροια. pallor quem οἷον σῆψίν τινα εἶναι χρωτὸς, id eſt velut putredinem quandam per ſumma corporis eſſe, quem & induci inquit Ariſtoteles ab excrementis corporis quibuſdam, humidis & putreſcentibus ſectione vlt. problem. 3. 4. hanc & vocem Paulus vſurpauit plura enumerans lib. 10. huius mali remedia.

Ἄχρουν ὕδωρ. vide ὕδωρ.

Ἀχυ. ſpecies eſt τῆς κασσίας naſcentis in Arabia, quæ & ἀχυΐτις dicitur: de qua vide in dictione κασσία.

Ἀχυρώδης ἄρτος. acerosus panis. vide ἄρτος.

Vbi ordine alphabetico inſigniores panum differentiæ explicantur.

Ἀχύμωτος κοιλία. apud Paul. lib. 2. cap. 13. aluum ſignificat humoris expertem, vt Latine reddidit Leonicenus, quam tamen interpretationem haud probat Goupylus, addens hac voce ſignificari aluũ, ex qua humiditas chili & aquoſitas, non ſit per venas meſarraicas iecori diſtributa, vt fere idem ſit quod aluus liquida & aquoſa, cum enim ἀνάδοσις minos perfecte integreque in ventre peragitur, excrementa tenuia liquida & aqooſa permanent: eſt igitur ἀχύμωτον id qood Galen. libr. 8. κατὰ τόπ. ἀνεκχύμωτον appellat his verbis, ὅταν μὲν οὖν ἕλκειν ἐκ τῆς κοιλίας τι, καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν ἀτονήσῃ τὸ ἧπαρ, ὑγρὰ καὶ ἀνεκχύμωτα ἐκκρίνεται διὰ τῆς ἕδρας; id eſt, cum igitur alimentum ex ventriculo & inteſtinis iecur præ debilitate nequiuerit attrahere, liquida & oon exſuccata per aluom excernuntur: ex hiſce verbis liquet hanc non intelligi vocem debere pro ἀχύλωτον, aut ἀχυλοποιηθὲν ſicut nonnulli expoſuêre; deiectio enim liquida & tenuis eſſe poteſt, etiam ſi venter ſuo bene perfunctus ſit munere: Cæterum ἀχύμωτον contrarium eſſe videtur verbo συνεστικός.

Ἀχῶρες. dicuntur à Celſo manantia capitis vlcera. Sunt autem tumores præter naturam in ipſa capitis cute excitati, tenuiſſimis foraminibus eam exulcerantes & ſaniem viſcoſam lentamque effundentes. Oriuntur hi plærumque furfuribus præcedentibus, & fermè etiam ſcabie, vt Crito ſcripſit. Non vnus humor eos gignit, ſed alias bilioſus, alias melancholicus, maxima autem ex parte nitroſa & ſalſa pituita. Sunt autem οἱ ἀχῶρες τῷ κηρίῳ, id eſt ſauo, non multum abſimiles, niſi quod hic maiora habet foramina, humore melleo referta, illi autem perexigua.

Quamobrem habere nomen à conſequentibus ſymptomatis Gal. ait 1. κατὰ τόπ. cap. 10. nimirum quod tenuibus foraminibus cutis in achoribus erodatur, & quod illi tenoem in ſe humorem modiceq; viſcoſũ contineant: hoc vero

poſtremum Alexand. Trall. l.1.c. 8. ſic declarat dicens, achor eſt vitium quod in capitis ſuperficie oboritur exigua habens foramina, ἐξ ὧν ἐξορρεῖ ἰχώρ, ἰχῶρες παχυπλάσιον, διὰ τοῦτο καὶ ἀχὼρ τὸ πάθος καλεῖται, ab ichore igitur mutato ι. in α achor Alexandro ſic docente nuncupatus fuit, atque ab hoc ſecundo ſympromare vocis originem duci potius exiſtimaſſe Galen. videtur, qood ſcilicet non amplum locum achores occupent, ſed anguſtis ſpatijs concluſi tenuem etiam humorem contineant, ἀπὸ τοῦ χώρου καὶ α στερητικοῦ μορίου.

Α'ψινθᾶτον. genus eſt potionis ad ventriculum accommodatæ. fit autem ad varios vſus, vt ad ventriculi robur, ad flatus, ad emolliendam aluum, ad purgandum. Nec eſt dubium ſic dictam primum fuiſſe quod magna ex parte abſinthio conſtaret. Poſtea vero etiam ſine abſinthio ex vino, melle, maſtiche, & alijs aliquor aromatis compoſita eſt, addito etiam vbi purgare expedit, agarico, aloe, ſcammonia aut epithymo, prout corporis affectus & humor vinoſus poſtulat. A recentioribus dictum etiam fuit conditum huiuſmodi potionis genus. Habentur apud Aetium compoſitiones aliquot eiuſmodi lib. 3. cap. 69. 70.71. & lib. 9. in curatione alui adſtrictæ, & ad finem libri vltimi. vbi obſeruandum nullam ex ijs eſſe quæ ad aluum emolliendam maſtichen non recipiat, vt ipſe Aetius ſcribit lib. extremo.

Α'ψινθίτης οἶνος. vinum ex abſinthio factitium, vtile ſtomacho, hepati & renibus. Eius vero faciendi ratio multum euariat. Nam differentes compoſitiones deſcribit Dioſcorides lib. 5. c. 54. Item Columella lib. 12. c. 35. & Conſtantinus Cæſar lib. 8. cap. 20.

Α'ψινθίτης οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Α'ψίνθιον. abſinthium. multiplex eſt. vnum vulgare, Gallorum vulgo aluyna dictum, quod eſt frutex inſigni amarore præditus caule ramoſo, folijs incanis, multipliciter ſectis, aureo flore, parturotundo, racematim cohærente. Id quia à Ponto veniret cæteris præſtantius, Ponticum veteribus dictum fuit. minus calfacit & extenuat cæteris, ſed æque reſiccat, magiſque adſtringit, proindeque ſtomacho conuenientius eſt, ipſum roborans. Aliud genus eſt, marinum quod σέριφον vocant. herba fruticoſa, prætenuibus cirris, paruo ſimilis abrotono, exiguo ſemine, prægnanſque, ſubamara, ſtomacho inimica, graui odore, linguam adſtringens & leniter excalfaciens: inuenitur maxime ſecus mare in littoribus. Huius ſemen eſt quod vulgus barbotinam vel mortem vermium vel ſemen contra lumbricos vocat. Tertium genus eſt quod Santonicum dicitur, gentili regionis, vbi prouenit, vocabulo, fruticoſis caulibus, lentis, tenuibus, folio Pontici ſiue vulgaris abſinthij, ſed longe pluribus ſegmentis digeſto, candicante, aureo flore, copioſo ſemine, mitiore multo amaritudine. Id autem ſtomacho dicitur aduerſari. Sunt qui ἀψίνθιον vocatum dicant ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι, quod eſt tangere, ſed per contrarium ſenſum, quod nullum animal ob eximiam amaritudinem ipſum attingat. Id etiam veteres Græci ἀπίνθιον, conformi etymo, quaſi impotabilem, dixerunt.

Sed & propter ſummam illũ amaritudinem βαθύπικρον nomen inueniſſe videtur, de cuius generibus multa Dioſcor. l. 3. c. 25. 26. 27. Plin. lib. 27. c. 7. Air & Stephanus ſcribi hanc vocem non per ι ſolum, ſed & per υ. ἀψύνθιον. Abſinthij autem vocem Latini ſæpe vſurparunt pro re quæ parum allatura ſit voluptatis non tamen propter commoditatem reſpuenda, ſic verebatur Fabius Quintilianus ne liber ſuus parum mellis, & abſinthij multum habere videretur, eſſetque ſalubrior ſtudijs quam dulcior.

Α'ψίνθιον. etiam à quibuſdam dicitur τὸ ἀβρότονον, vt author eſt Dioſcorides, forte ob amaritudinem quam ſimilem abſinthio habet, eandemque ob cauſam etiam ἀψινθιόμενον à nonnullis dicitur, vt idem Dioſcorides ſcripſit.

Α'ψίρροον. retrorſum fluens, apud Hippocratem.

Α'ψιφρενῶν. dicitur ab Hippocr. ὁ παραφρονῶν, vt interpretatur Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. quaſi tactam mentem, id eſt læſam, dicas.

Α'ψικορία. faſtidium, ſeu auiditas eius qui rem cuius auidus fuit ſtatim faſtidit, apud Plutarchum.

Α'ψυδρακίωτος. is à Dioſcor. vocatur qui puſtulis illis quæ ψυδράκια dicuntur non infeſtatur.

Α'ψυχία. apud Hippoc. in Prorrhetico dicta eſt ἀντὶ τῆς λειποψυχίας, vt eodem loco exponit Gal. & in interpretatione linguarum Hippocratis.

Et ὑπερβάλλουσα ἀψυχία à Paulo lib. 2. c. 51. vocatur excellens illa & inſignis animi defectio quæ boulimia laborantes conſequitur, quanquam apud Paulum loco citato legunt nonnulli ὑπερβάλλουσαν ἀτροφίαν ſed minus bene.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. B.

Βαάρας. radix quædã apud Ioſephum de captiuitate Iudaica, nomen habens loci in quo naſcitur, cuius mirabilem naturã ipſe Ioſephus deſcribit, & ex eo Leonicenus in libris de varia hiſtoria, ſuppreſſo tamen nomine.

Βάδρυα. dicuntur apud Athenæum quæ à Galen. βράβυλα, pruna ſcilicet, vt putant, Damaſcena.

Βαθμίδες. ſunt baſes quædam ac ſinus in brachij ſiue humeri oſſe, vtrinque ſingulæ, in quas cum extenditur flectiturque tota manus, vlnæ ipſius κορῶναι, ſiue proceſſus, ingrediuntur. Conditæ eæ ſunt à natura ne vel præter modum flecteretur cubitus, vel tantum etiam extenderetur & in poſteriorem partem recederet, quantum modo adducitur in anteriorem. Siquidem in anteriori humeri ſede & in poſteriori ſimiliter ſinus cauus habetur, ſingulos vlnæ proceſſus excipiens, ſic quidem vt anterior ſinus priorem vlnæ proceſſum intra ſe recipiat, quando cubitus extreme flectitur: poſteriorem vero poſterior, ſi cubitus extendatur. Neque enim aliud ſunt βαθμίδες quam ſummæ extenſionis inflexioniſque termini. Proprie autem in brachio, ſiue humero dicuntur. Veruntamen ab Hippocr. non hi modo, ſed cæteri omnes ſinus in quibus recipiuntur oſſium tubera ſiue proceſſus, eo nomine appellantur, ſicut annotauit Galen. commentario 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Βαθμὶς etiam apud Pollucem definitur συμβολὴ τοῦ πήχεως πρὸς βραχίονα cubiti ad brachium commiſſura.

Βάθρον. ſcamnum. Recentiores medici, inquit Ruffus, ſic appellarunt organum quod Hippocrates multis in locis ξύλον, in quibuſdam etiam χθο-δίαν vocauit: eoque affixis cruribus & pro organo & pro ſcamno vſi ſunt. Struitur autem hunc in modum: Paratur lignum ſex cubitos longum, latum duos, nouem digitorum craſſitudine, reſupinaturque, & quatuor alia ligna pedem longa extremis partibus rotunda, duo ſcilicet & duo cum eius extremis iunguntur. huiuſmodi ligna, quæ φλιαὶ ab Hippocrate vocantur, in latitudine peruijs foraminibus pertunduntur, quibus continentur penetrantes axes, in medio clauos habentes, & in extantibus capitibus manubriola ductaria ad conuertendum. Totum lignum in medio vſque ad alteram partem quatuor digitorum ſpatio inιecto caua habet, quorum altitudo pariter & latitudo tres digitos æquet. Caua hæc Hippocrates χαμίνας nuncupauit. Medium præterea lignum alte in quadratam figuram excauatur, quo ſcalmus demittitur, qui τετράποτος vocatur. Alias item habet φλιαὶ in medio ad ſimilitudinem literæ non inutiliter adiectas. Structura igitur Paſicrate authore huiuſmodi eſt.

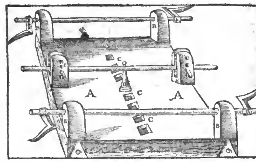
A. lignum quadrangulum ſex cubitorum, latitudine bicubitali, craſſitudine dodrantali.

B. poſtes breues axes habentes.

C. foſſulæ.

D. lignum teres in medio cauo infixum.

E. poſtes pedales, lignum tranſuerſum, tanquam ſcalæ gradum continentes.

Βαθύπικρον. dicitur hoc nomine à nonnullis τὸ ἀψίνθιον, vt habetur apud Dioſcoridem. nec dubium quin ob inſignem qua præditum eſt amaritudinem.

» Legunt alij βαρύπικρον, vide ἀβρότονον.

Βάθος. caſei nomen eſt præſtantiſſimi, qui Romæ » olim apud diuites celebrabatur, cuius & memi» nit Gal. 3. de aliment. facult. c. 17.

Βάϊον. proprie dicitur palmæ termes cum ſuo fructu auulſus, παρὰ τὸ βίᾳ τίλλεσθαι. hoc eſt, quod vi auellatur. Eſt & βάϊον malagmatis nomen, quod deſcribitur à Paulo Æegineta lib. 7. cap. 18.

Βαίτον. herba eſt ſimilis dictamno vel pulegio, vt ſcribit Heſychius.

Βάκανον. apud Alexand. Trallian. & P. Ægin. dici» citur in veteri lexi. eſſe raphani id eſt braſſicæ » ſemen, ſeu ἡ γογγύλη: eſt & διὰ βακάνου medica» mentum quoddam hepaticom quod à Nicolao » deſcribitur, & à Trallian. lib. 8. cap. 2. ad ieco» ris leniſque obſtructiones efficax: deſcribitur » à Paulo lib. 7. c. 11.

Βάκχαρις. Eſt herba froticoſa, geueris coronarij, folio aſpero, magnitudine inter violam & verbaſcum, anguloſo caule, cubitali altitudine, ſubſcabro, circa quem caudiculi agnaſcentis modo ſobolis funduntur, floribus in purpura candicantibus, radice veratri nigri, cui ineſt odor cinuamomo proximus, gracili ſolo, nec humido proueniens. officinæ eam non nouere. Rura alicubi Diuæ Mariæ chirothecas appellant.

» Plin. lib. 26. c. 6. à quibuſdam errore falſo » Barbaricam appellari ſcribit, qui & ex eius radi» ce fieri ſolita vnguenta apud antiquos refert, ſi» cut & Dioſcor. lib. 3. c. 51. fuiſſe olim vnguen» tis expetitam docet qood odoris fragrantia cyn» namomum referret: hoc & vnguentum ab Hip» pocr. βάκχαριν vocari commemorat Gal. in exeg. » Heſych. quoque non ſolum herbam, ſed etiam » vnguentum quod inde fit βάκχαριν dici ſcribit, » verum addit βάκχαριν quoſdam dictum velle τὸ » ἀπὸ μυρσίνης μύρον, alios vero μύρον λύδιον vt Gal. » in lexic. Hippocr. eſſe & vero ξηρὸν διάπασμα τὸ » ἀπὸ τῆς ῥίζης: Hippocr. ex quorumdam iudicio » oleum ſeu vnguentum illud non βάκχαριν vocat » herbæ nomine, ſed βακχάρεον ſiue βακχάρεον ἔλαιον, » nomine inde deriuato, vt in lib. de nat. mulier. » & τῶν γυναικ. lib. 2. Porro quod ad ſcripturam at» tinet, nota apud Heſych. Athen. & Plin. ſcribi » per duplex κ: apud Dioſcor. per κχ, & apud » Galen. in lexico βάχαριν ſine κ. Sunt autem qui βάκχαριν cum Aſaro Dioſcoridis eſſe vnū idem- « que contendant, cum tamen duobus diuerſis « capitibus de illis agat Dioſcorides, vtrique diſ- « ſimiles tùm notas, tùm vires, tum & natales ad- « ſcribens. Ego Baccharim Aſarum Crateuæ « potius eſſe crediderim. vide ἄσαρον ſupra, vbi plu- « ra de hac controuerſia. «

Βαλανεῖον. balneum, ſiue balneum. Id dicitur quod ſudandi, lauandi, detergendique corporis vſibus eſt deputatum. Cum ſimpliciter dicitur, dulcis aquæ intelligendum eſt. Conſtabat veteribus ex quatuor partibus varia facultate præditis: ſiquidem primum ingredientes in aere verſabantur calido: poſtea in aquam calidam deſcendebant: mox ab hac egreſſi in frigidam: poſtremo ſudorem detergebant. Primam partem Celſus Laconicum, Vitruuius ὑπόκαυστον, alij προμαλακτήριον appellant, vt ait Galen. quod in ea corpus præmolliri ſoleret. In hac enim parte qui lauari debent, primum verſabantur, antequam lauacrum ingrederentur. Conſtabat ſolo aere eoque triplici, primum tepido, deinde mediocriter calido, poſtea multum calido. Sic enim ſenſim blandeque corpus incaleſcat, meatus aperiuntur, denſatæ partes denſatique humores liquantur atque funduntur, contenta ſub cute vacuantur, calor, vapores, humores & excrementa foras vacuantur: hæc enim commoda ex ea prima balnei parte proueniunt. Ab ea in ſecundam ibatur, via quam fieri poterat breuiſſima: tepidarium & calidariom Vitruuius vocat. Conſtabat tribus aquæ ſolijs: primum tepidæ, ſecundum mediocriter calentis, tertium calidæ erat. Huius opus eſt per ſe quidem calefacere, humectare, vias aperire, denſata fundere, laxare, euocare, mollire, lenire, coquere, ſomnum conciliare, per accidens vero refrigerare, eductis fuligmoſis excrementis & foras euocato calore febrili (quanquam & per ſe refrigerare poſſit, propter aquam quæ poteſtate frigida eſt) exiccare, euacuare, diſcutere flatus, digerere per halitum & corpus extenuare, pro modo ſcilicet caloris & temporis, quo quis in eiuſmodi ſolijs diuerſatur. Cæterum hæc ampla eſſe expedit. Siquidem in amplo ſolio membra liberius expanduntur, corpuſque facilius volutatur. in quo tamen nec moueri vehementer vtile eſt, nec vociferari, ne nimio clamore fluxio in thoracem prouocetur, præſertim phthiſicis & quibus imbecillum pectus eſt: ſed habitum corpo-

ris in eo decentem & compoſitum eſſe oportet, quam incuruato corpore & partibus muſculi conuexarum quidem partium renduntur, concauarum autem comprimuntur: ex quo & pori clauduntur & corpus molliri lenirique prohibetur. Tertia vero balnei pars, quæ Vitruuio frigidarium dicitur, cōſtabat ſimiliter tribus aquæ ſolijs, quorum primum aquam mediocriter calentem, ſecundum tepidam, tertium frigidam contineret. Per has enim aquarum differentias tranſeuodum erat, præſertim ægro, qui ſubitas mutationes ferre non poteſt, vt ſani: hi enim celeriter ſtatimque à calida in frigidam deducendi ſunt, ſi eorum natura, vires, & conſuetudo permittant. Ab ea corpus refrigeratur, cutis cogitur, meatus clauduntur & denſantur, calor, ſpiritus & humores introrſum repelluntur, atque immoderatum ſubſtantiæ effluuium comprimitur, totumque adeo corpus per accidens calidius redditur, clauſis videlicet meatibus, ne calor tam natiuus quam ex calidæ lauatione aſcitus expiret. Demum vero quarta balnei parte exiccabatur corporis mador, ſordes ſtrigili vel pannis aſperis detergebantur, cutis fricabatur, & oleo aliquo conueniente inungebatur. Sic quidem ſe habebant quatuor balnei partes, quas domos aliqui appellant. in quas tamen omneis nec neceſſe fuit ſemper ingredi, nec ſimiliter ſingulas earum differentias experiri, nec eodem ſemper modo, ſed his atque illis aliquando plus, aliquando minus vtendum pro natura, viribus, ætate & habitu lauantis, & pro temporis aeriſque conſtitutione. Vt enim balneo quibuſdam in totum vti non licet, ſic multis ſatis eſt vnam vel alteram balnei partem experiri, & alias fugere. Pleno ventre pleniſque inteſtinis nemo balneo ſe tuto committat, quod ſic facile iecur noxam contraheret, humorque crudus in totum corpus raperetur, vt nec in principio aut augmento morbi, propter carnis cutiſque conſtipationem & humoris cruditatem, nec in copia crudorum ſuccorum maioribus in venis ſcatente, nec imbecilla parte aliqua principe, vt ventriculo, iecinore, liene & pulmonibus, quod à balneo fuſos humores magno ſanitatis detrimento exciperent. Ad eundem modum à prima balnei parte abſtinere debent quibus calida & ſicca intemperies eſt, ſiue naturalis, ſiue morbifica, fueritque ijs abunde in ſecunda balnei parte lauari: quam quidem ſicut calidæ & ſiccæ naturæ appetunt, ſic fugere debent humidæ & calidæ, & qui ſimilibus morbis laborant. Tertiam calidæ & ſiccæ naturæ & affectus conſimiles expoſcunt, dehortantur autem frigidæ & humidæ naturæ, morbi eiuſdem generis, ſanguinis paucitas, carnis nuditas, & corporis gracilitas. Propter quæ quanquam in hecticis à frigida periculum impendet, tamen quoniam in ijs agentem aliquid vel periclitari oportet, præſtat nos ad ſummam illã hecticorum intemperiem attentos, eos ducere in frigidam, quam eius incommoda metuentes, ab ea arcere: neque enim ex frigida lauatione error mortiferus eſt aut immedicabilis. Hæc quidem de dulcis aquæ balneo dicta ſint. Præter id balnea quædam ſunt medicamentoſa, eaque vel naturalia ſunt, vel arte præparantur. Naturalia quidem nitroſa, ſalſa, aluminoſa, bituminoſa, ſulphurea, & quæ ferri æriſque vim obtinent: arte vero parantur ſi in aqua dulci calamintha, amaracum, hyſſopum, lauri baccæ, roſmarinus, lapis pyrites, ſal, fex vini vſta, nitrum, pumex, ſinapi, vua Taminia, coccus Cnidius & alia his ſimilia miſta fuerint. Hæc autem talia facultatibus eſſe, qualia ſunt ea ex quibus conſtant, neminem latet. proindeque ſingulorum vires ſuis quæque locis requirendæ ſunt.

Quod ſi quis de balneis plura volet legat Langium epiſt. 50. & 51. vbi de veteri balnearum fabrica & vſu agitur, de calefactionis aquæ balneorumque varijs modis, vbi nec non explicantur hypocauſta, apodyteria, pilæ, piſcinæ, bapriſteria. vnguentorum in ijs vſus, nec non ſtrigmentorum & oleorum vſus in balneis: hæc aliaque complura ad balnea ſpectantia tractat Mercurial. in arte Gymnaſtica: Præterea de balnei virtutibus atque facultatibus abunde Gal. comment. 3. de victu acutorum: Oribaſ. ex Gal. collectan. lib. 10. c. 1. 2. 3. 4.

Quod autem ſpectat ad vocis huius originem ſunt qui balneũ à Græcis dici interpretãtur παρὰ τὸ ἀποβάλλειν τὰς ἀνίας, à triſtitiæ videlicet laſſitudinumque repulſu, Sed hoc etymon rationibus nonnullis Grammaticorum quidam renuunt, quia ſi verum id eſſet ſcribendum fuerat per ι non ει, idcirco fieri ἀπὸ τῆς βαλάνου magis probant quoniam balanos ſuccendere moris fuerit veteribus, παρὰ τὸ τὰς βαλάνους αὔειν, Epaphroditus αὔειν exurere interpretatur; Sed & Suidas veteres glandibus veſci ſolitos ſcribit, Cortices vero igni alimenta præbuiſſe.

Βαλανεῖα αὐτοφυῆ. Balnea naturalia dicuntur, quorum differentias & vſus recenſet Paul. lib. 1. c. 52.

Βαλάνινον ἔλαιον. oleum ex glande vnguentaria ſiue myrobalano confectum. Conficitur autem, vt ſcribit Dioſcorides, eodem modo quo amygdalinum. Vim habet aluum ſoluendi, repurgandi maculas, lentigines, varos, aurium dolorem, ſonos tinnituſque ſedandi, ſi cum adipe anſerino inſtilletur. ſed ſtomacho aduerſum eſt.

Βάλανος. glans. proprie intelligitur fructus roboris, quercus, eſculi, cerri, ilicis, ſuberis. Hæ namque arbores glandes proprie dictas ferunt. Sunt autem earum permulta genera, non ſpecie tantum differentia, ſed etiam ſexu, ſapore, colore, figura & magnitudine. Suum proprie cibus eſt, nec niſi in annonæ magna inopia arefactas glandes moli in farinam, ſpiſſarique in panis vſum conſtat. Capitis enim dolorem & flatus in cibum ſumptæ pariunt, & difficilime cōcoquuntur & in venas tranſeunt. Decoctum tamen earum conuenit dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus, tritæque in peſſo fœminis fluxione vuluæ laborantibus commodo ſubijciuntur, & crudas inflammationes illitu leniunt. Dioſcorides iligneas quercinis anteponit.

Βάλανος. glans, pars penis. Eſt extremi penis carnoſa ſubſtantia in glandis ſimilitudinem facta, vtrumque penis meatum, quem natura vrinæ & ſeminis communem effecit, complectens & ambiens. Hac autem parte meatus ille parum amplior eſt, quam reliquo ipſius ductu, tandemque in extremo arctior denuo euadit, quo videlicet longiore ſeminis mora maior in concubitu voluptas excitaretur. Ex quo tamen ſimul fit, vt & gonorrhœa laborantibus & calculoſis ſummus ea parte dolor ſentiatur. Vrina enim acris ea parte copioſior affluens, tanto maiorem acri-

moniæ ſenſum inuehit, quando ibi diutius conſtiterit. Siquidem fieri non poteſt, vt in ea canitate concluſa, tota conferum ſimulque erumpat, propter meatus in extrema glande anguſtiam.

Βάλανος. glans. remedij genus. Eſt medicamentum quod in glandis formam effictum, ſedi imponitur ad deijciendam aluum. Eius varius vſus eſt. aliquando propter imbecillitatem ægri qui clyſterem non poteſt admittere, interdum vero quod excrementa in ipſo recto inteſtino ſint, præſertim vero in febribus magnis & ardentibus & quibus humor ſurſum repit, in quibus clyſteres indere nocinum eſt. Expedit autem glandibus vti tum in frigidis capitis affectibus, cataphora, & delirio, tum in quibus immiſſus clyſter non reuertitur. Cæterum parantur varia ex materia, melle cocto, reſina, pice, cera, bitumine, ficu pingui, radice panacis, & herbarum folijs intritis, vel ſalis etiam grumo: hæc vel per ſe & ſincera, vel cum alijs confuſa adhiberi poſſunt.

» Hinc βαλανίζω, glandem ſedi ſubijcio: notandum vero hac glandis voce pro remedio vſurpata, collyrij voce abuſum fuiſſe Columellam lib. 6. cap. 6. Cœliumque Aurelianum βάλανον collyrium tranſtuliſſe, id eſt, glandem quæ podici ſubijcitur, vt tradunt vulgaria Lexica.

Βάλανος Αἰγυπτία, ἢ αἰθιοπικὴ ἢ ἀραβικὴ. ijs nominibus dicta fuit à veteribus ἡ μυρεψικὴ de qua paulo poſtea.

Βάλανος Διός. glans Iouis. ſic dicitur caſtanea, quæ in glandium quoque genere continetur. eadem alio nomine βάλανος σαρδιανὴ appellatur: vide Διὸς βάλανος.

Βάλανος εὐβοϊκὴ nux caſtanea.

Βάλανος μυρεψικὴ. glans vnguentaria. Eſt fructus arboris myricæ ſimilis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus Græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo, vice olei, precioſa vnguenta compinguntur. Naſcitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia, & Petra oppido iuxta Iudæam: à quo βάλανος αἰθιοπικὴ, θηβαϊκὴ, ἀραβικὴ πετραία, σκενιτικὴ καὶ Αἰγυπτία dicta eſt. Plinius & Aetius μυροβάλανον appellant. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Eius caro drachmæ pondere vomitoria eſt, aluum largiter ſubducit & iecur lienemque expurgat. carnis ſuccus multum calidus eſt, cortex autẽ plurimum adſtringit. Sunt qui putent eandem eſſe, aut nõ longe diſſimilem à nuce quæ vulgo muſcata dicitur. Quos vereor ne vna hæc res redarguat, quod veteres glandem vnguentariam prodiderint vomitiones mouere, quas nobis nux muſcata videtur ſiſtere: aluum reſoluere, quam noſtra nux confirmat: & ſtomacho non eam modo aduerſari, ſed & eius oleum, quo nihil nunc habemus ſtomacho gratius.

Βάλανος σαρδιανὴ. nux caſtanea, ideo dicta quod à Sardibus primum venerit. eadem dicitur βάλανος εὐβοϊκὴ.

Βαλάνου πίεσμα. glandis vnguentariæ ſuccus, vt quidam volunt, vel euiuſdem glandis expreſſæ retrimentum.

» Quanquam πιέσματος vox non retrimenta tantum à ſucco expreſſo, cuiuſcumq; tandẽ rei reliqua, ſed etiam ipſum ſuccũ ſæpenumero, Græcis medicis ſignificet, quemadmodum etiam ἐκπίεσμα, itemque ἀπόθλιμμα modo pro retrimentis modo pro ſuccis accipiuntur, adeo vt hoc in ambiguo ſignificatu, rei ipſius vſum intueri oporteat ad veram ſignificationem dignoſcendam: ita pro retrimentis ſumit Galen. 1. κατὰ γέν. in ſmegmatum vſu quæ affricari extercionis gratia debent; & lib. 2. in Epithemate Chariclis, ad veterem capitis dolorem ἰρίνου μύρου πίεσμα accipiendum pro vnguenti irini fæce, quæ alias μάγμα vocatur vt etiam Plin. teſtatur, ita & Aetius ſerm. 13. cap. 128. Sed & myrobalani μάγμα Celſ. lib. 6. c. 5. appellat τὸ πίεσμα τῆς μυροβαλάνου, ita denique Aetius ſerm. 13. c. 21. de retrimentis expreſſorum fraxini foliorum vſurpauit: Pro ſucco autem vocem πιέσματος Dioſcor. vſurpat lib. 1. de baccis lauri; Ita Gal. libr. 2. κατὰ γέν. ex Archigene, pro capite rigando σταφίδων ἐκπίεσμα habet, & lib. 3. in aurium inflammatione ex Apollonio; Sic eodem libro ad aurium dolores, Archigenes pro ſucco & oleo ex Amygdalis amaris expreſſo vſurpauit, vt & Dioſcor. lib. 1. de malo punico: his in omnibus locis vſus ipſe indicat voce πιέσματος ſeu ἀποθλίμματος modo ſuccum intelligi oportere, modo retrimenta à ſucco expreſſo.

Διαβαλαύιν. collyrium vlceribus oculorum efficax deſcribitur à Celſo li. 6. c. 6. «

Βάλανοι φοινίκων. fructus palmularum, qui compoſita voce φοινικοβάλανοι dicuntur & δάκτυλοι.

Βαλαύστιον. Heſychio eſt mali punici ſpecies cuius « florem eſſe medicinæ vtilem tradit: Dioſcor. vero & Plinius non ipſum malum punicum ſic vocari tradunt, ſed eius florem & quidem ſylueſtris, lib. 13. c. 19. & lib. 23. c. 6. cuius floris tria reperiuntur genera coloribus diſtincta, candidum, fuluum, roſaceum: Cæterum tùm cytini, tùm balauſtij nomina aliter ac Dioſcorides, Plinius accepit lib. 23. c. 6. Siquidem tam Latinæ quam ſylueſtris punicæ florere incipientis (deſinentis legendum eſſe ſuſpicatur Cornarius) primum partum, cytinum vocare videtur; Balauſtium vero floſculũ vtriuſque, antequam malum prodeat in ipſo erumpẽtem cytino: ex balauſtio autem ſuccus exprimitur hypociſtidis modo. Aſtringit vehementer, ſiccat ordine tertio & refrigerat: ideo fluentem ſiſtit ſanguinem. vide κύτινος.

Βαλβίς. κοιλότης παραμήκης, hoc eſt, concauitas oblonga, apud Hippocr.

Βαλία Heſychio ὀφθαλμία dicitur. «

Βαλίς. dicitur à quibuſdam σίκυς ἄγριος, hoc eſt, cucumis anguinus, vt habetur apud Dioſcoridem.

Βαλλωτὴ. ballote. Herba eſt caulibus quadrangulis, nigricantibus, hirſutis fere ab vna radice numeroſis, folio marrubij ſed maiore, pene rotundo, piloſo, cingente per intercapedines caulem, apiaſtri ſimilitudine, graueolente, orbiculato florum ambitu, qui candidi in rotæ ſpeciem ſcapos verticillatim obducunt. Dicitur alio nomine μελανόφυλλον & μελαμπράσιον, ſiue πράσιον μέλαν, vt ait Plinius lib. 5. cap. 4. Officinæ omnes marrubiaſtrum aut nigrum marrubium appellant.

Βαλοῖος. qui eſt ex Valœa vrbe Macedoniæ, apud Hippocr.

» Apud Stephanum vrbs iſta Macedoniæ Βαλοιὸν eſt, & cuius Βαλοιοῦ.

Βαλσαμίνη. dicitur à quibuſdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioſcor.

Βάλσαμον. ε. Heſychius eſſe dicit ἀρωματικὸν εἶδος: «

» eſt tamen potius liquor Aromaticus quam flos,
» vt fuſius docent Theophr. hiſtor. plant.lib.9. c.
» 6. Dioſcor lib. 1. c. 18. Plin. lib. 12. c. 25. Gal.
» de antidot. lib. 1. Strabo Georgie. lib.16. Iuſtin.
» hiſtor. lib. 26. & Pauſanias in Boeoticis. Sed &
» ipſa planta aromaticum iſtum & fragrantiſſi-
muni liquorem fundens, βάλσαμον nominatut vt
Dioſ. loco citato docet. eſt vero frutex, vel vt idẽ
ait, arbuſcula magnitudine albæ violæ aut Pyxa-
canthæ, vel ſicut ait Aetius binûm cubitorũ, fo-
lio rutæ proximo ſed cãdidiore & perperuo vi-
rẽre in Iudæa ſolũ quadam conualle & Ægypto
naſcens. Cæterũ poſtea propagata eſt & pluri-
mis locis ſàta ex quo Romani Iudęa potiti ſunt.
» Huius autem arboris magnitudinem & for-
» mam, alij aliter exprimere conati ſunt, vt in tan-
» ta varietate certi vix quicquam pronunciare
» poſſimos: ac Pauſanias quidem in Beotticis naſ-
» ci prodidit in Arabia, magnitudine fruticis, myr-
» ti folijs, ſampſuchi berbæ: Solinus in polyhiſt.
» ſimiles vitibus ſtirpes eſſe prodidit: at Plin. l. 12.
» 25. c. Balſami arbuſculã viti quã myrto ſimiliorẽ
» eſſe voluit, huic folium eſſe rutæ proximum,
» proceritate intra bina cubita ſubſiſtere: Theo-
» phraſt. vero 9. hiſtor. plant. cap. 6. magnæ Pu-
» nicæ malo ſimilem eſſe dixit, folio rutæ proxi-
» mo, fructu Terebinthi: Monardes item Hiſpa-
» lenſis huius ætatis medicus libr. de ſimplicibus
» medicamentis ex occidentali India delatis, arbo-
» rem eſſe aſſerit malo Punica maiorem ſed folio
» vrticæ, Strabo libr. 16. Geograph. author eſt
» Cytiſo & Terebintho perſimilem eſſe: Iu-
» ſtin. hiſtoricus libr. 36. pineis arboribus for-
» mam ſimilem habere, niſi quod ſit humilis ma-
» gis, & in vinearum morem excolatur; Dioſcor.
» lib. 1. c. 18. magnitudine Lycio ſeu pyxiacanthæ
» ſimilem eſſe tradit, nam αὐτὸ τὸ λευκοῖον, λευκίον le-
» gendum videtur, itemque αὐτὸ πυξακάνθης, πυξα-
» κάνθης; eſt autem Lycium vnum & idem cum
» ſpina buxea vt idem ipſe Dioſcorides teſtatur c.
» de Lycio; Ex balſami autem cortice gutta ma-
» nat quæ ὀποβάλσαμον vocatur: eius autem ſurcu-
» lus ξυλοβάλσαμον dicitur, de quibus vide ſuis lo-
» cis: Balſamum autem deſiccat & excalfacit ſe-
» cundo exceſſu; eſt & tenuium partium & odo-
» ratum.

Βαλσαμέλαιον. eſt ſuccus balſami oleo perſimilis, qui ex eo imis partibus erebra ſcarificatione vulnerato emanabat. Idem cum opobalſamo eſt, vt ſcribit Simeon.

Βαλσαμώδης. cognomentum eſt τῆς κασίας, vt inquit Plinius, quæ balſami odore eſt, ſed amara, ideoque vtilior medicis, ſicut nigra vnguentis.

Βάμμα. idem quod ἔμβαμμα, intinctus, id eſt, liquor
» in quo panem vel obſonia intingimus: Scho-
» liaſtes Nicandri putat ſic vocari omne ὑγρόν.
» atque ſi ſolum & ſine adiectione ponatur ſignifi-
» care acetum: diminutiua voce dicitur βαμμάτιον
» apud Athen. lib. 9.

Βαπτιστήρια. dicebantur olim in domus ſecretiore
» parte veluti lacus quidam ex ligno, lapide, mar-
» more, aut alia materia in quibus lauabantur:
» duorum erant generum, alia dicebantur frigi-
» daria, alia calidaria; in illis lauabantur frigida, in
» his calida: fiebant interdum capaciſſima, adeo
» vt in his natari poſſet. vide Vitruuium, & Plin.
» iuniorem in epiſtola ad Gallum.

Βαπτὸς. lapis eſt ſeu gemma bituminoſa, molli odore prædita. Sic dicitur ex tinctura, quanquam Plinius non explicat quo colore fuerit tincta. Sunt qui exiſtiment anchuſæ radice intinctam fuiſſe.

Βάρβαρα. barbara. dicuntur (inquit Gal.) à recentioribus medicis emplaſtra quæ bitumine conſtant. Eſt enim generis nomen, non particularis alicuius medicamenti. Siquidem multa compoſitione inter ſe admodum differentia barbara appellantur. Eorum vero plæraque etiam nigra dicta fuere, videlicet à colore bituminis. Quoniã autem bitumen glutinandi vim habet, cruentiſque vulneribus conuenit, quæ ἔναιμα appellantur, ideo ſæpe ἔναιμα βάρβαρα, hoc eſt, barbara cruentis vulneribus conuenientia, dicuntur à medicis, vt à Gal. lib. 5. meth. med. in ſiſtendo ſanguine è pulmone erumpente.

Multæ autem barbarorum emplaſtrorum de- «
ſcriptiones habentur apud Gal. 2. κατὰ γένη. c. 22. »
Cur autem ſic dicta ſint fatetur Gal. ſe ignorare «
2. ad Glauconem. »

Βαρβαρικὸν. nomen eſt medicamenti acopi ad coxendicum dolores efficacis, quod etiam δι' εὐφορβίου dicitur. huius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Βάρβιλος. dicitur proprie arbor ex oſſe perſicæ enata, vt annotat Conſtantinus Cæſar. lib. agricult. 10. cap. 13.

Apud Euſtath. legitur neutro genere βάρβιλον, «
quo nomine à quibuſdam dici ſcribit τὸν τῆς κρα- «
νείας καρπὸν fructum corni arboris, quem ab alijs «
nominari ait ἀτράκτιν, ab alijs μάζερον. «

Βαρέα σπληνὸς. lienis grauitates Hippocrati dicun- «
tur lib. de victus rat. in morb. acutis, id eſt, ſple- «
nis tumores ac inflammationes grauitatis ſen- «
ſum aut grauem dolorem inferentes. «

Βάρηκες. Etymologo ſunt τὰ ἕλκη τῶν ὀδόντων, ſed adden- «
ti quoſdam exponere σιαγόνας, alios τὰ ἐν τοῖς ὀδοῦ- «
σιν ἀπὸ τῆς τροφῆς ἐγχεόμενα, id eſt Gingiuas, malas, «
vel quæ ex cibo ſumpto dentibus inhærent. «

Βαρυηκοΐα. id eſt, grauis ſeu diminuta auditio, vt «
παρακοὴ ſeu παρήκοος deprauata: habetur hæc vox «
aphor. 17. lib. 3. hinc apud eundem βαρυήκοοι νό- «
τοι, auſtri (ab effectu) auditum obtundentes & «
hebetantes. «

Βαρυφροσύνη. ſtatus eſt mentis grauiter affectæ & cu- »
ris atque moleſtijs velut grauatæ. «

Βασανίτης. eſt lapis multangularis, colore ferri & duriſſimus, vt non facile vulnerari ſecariue poſſit.

Βάσανος. dicitur à quibuſdam coticula lapis, quod aurum ipſi attritum colore, tanquam trutina, examinetur.

Lapis index, lapis Heraclius ſeu Lydius ait «
Plin. lib. 3. 8. «

Βασίλειον. eſt collyrium φυλακτικὸν ad principia ſuffuſionum, omnem viſus hebetudinem & cicatrices efficax, deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7.

Βασιλίδιον. eſt collyrium ξηρικὸν, diuerſum à ſuperiori. deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Βασιλικὴ. huius nominis antidotus deſcribitur à «
Gal. 2. de antidot. ca. 11. faciens aduerſus canis «
rabidi morſum. «

Βασιλικὸν. eſt emplaſtrum, quod & τετραφάρμακον dicitur à Gal. Aetio & Paulo, quia conſtat quatuor ſimplicibus medicamentis, paribus ſcilicet portionibus ceræ, reſinæ colophoniæ, picis & ſeui taurini ſimul miſtis coctiſque. Vim habet maturandi abſceſſus & ad ſuppurationem per-

ducendi. Eſt & huius nominis emplaſtrum nigrum & iiſdem fere viribus præditũ apud Cor. Celſum lib. 5. cap. 19. habens, Panacis P. * I. galbani P. * II. picis & reſinæ, ſingulorum P. * X. olei dimidium cyathum. Habentur & apud Scribonium Largum duo emplaſtra, vnum Tryphonis nigrum quod βασιλικὸν dicit appellari, recipiens Picis Bruciæ * P. XL. reſinæ * P. XL. galbani * P. II. olei cyprei, * P. ſeſcunciam cum olei communis * P. IX. Alterum emplaſtrum Ariſti chirurgi, ſimiliter nigrum, quod τετραφάρμακον nuncupat, eodem prorſus modo deſcriptum quo habetur apud Galen. Aetium, Paulumque. Ex quo apparet βασιλικὸν illud celebre, ab Ariſto chirurgo profectum inuentumque eſſe.

Βασιλικὸν. recentioribus qui de re herbaria ſcripſerunt dicitur τὸ ὤκιμον, atque apud omnes fere iam receptum hoc nomen eſt, vt Galli quoque lingua vernacula ſic appellent. Rationem Pſellus addit, quod ocimum mediocrem poſſidet calorem, capiti cordique odoratu ſalutare.

Βασιλικὸν etiam eſt genus vnum Satyrij, folijs nigra plumbagine maculoſis, & reliqua ſuperficie cynoſorchi ſimile, cui radix ſubeſt lutea, ac inſtar manus effigie ramoſa. Officinæ Chriſti palmam appellant. Eius vſus eſſe perhibetur ad erugandam cutem & neruorum dolores, & contra noxia medicamenta.

Βασιλικὸν. apud Hippocratem plærique interpretantur τὸ ἄκμον.

Βασιλικὸν ἄγγιον. dicitur à quibuſdam ἄκινος, vt habetur apud Dioſcoridem.

Βασιλικὸν. etiam nomen eſt Collyrij ad incipientem ſuffuſionem & omnem viſus hebetudinem optimi, quod deſcribitur à Galen. lib. 4. κατὰ τόπ. cap. 7.

Βασιλικὸν. etiam nomen eſt malagmatis, ſtomachicis & hepaticis vtilis, deſcripti à Galen. 8. κατὰ τόπ. c. 5.

Βασιλὶς. liquidi collyrij nomen eſt ad oculorum ſuffuſiones, hoc ἀναληπτικὸν quaſi reparatricem appellari ſcribit Galen. qui deſcribit 4. κατὰ τόπ. cap. 7.

Βάσις. appellatur inferior & poſterior cerebri pars ex qua παρεγκεφαλὶς oritur inquit Ruffus: Quin & βάσις apud medicos in medicamento compoſito pars illa dicitur, quæ præcipua eſt & vnde manat actio, quæque cæterorum quæ adijciuntur, ceu columna eſt fulcimentum atque fundamentum.

Βάσκανος ὀφθαλμὸς quid vide in ὀφθαλμός.

Βάτινα. dicuntur à Gal. 6. κατὰ τόπ. mora τοῦ χαμαιβάτου, id eſt, Rubi quaſi dicas rubina, eodem plane modo ſicut συκάμινα appellantur vera mora, vtraque appellatione à plantis ſuis deducta; βάτινα enim ἀπὸ βάτου dicuntur de qua voce infra; Athenæus βάτινα appellat: hæc autẽ magis quam mora aſtringunt, & ſi quis largius ijs veſcatur capitis dolorem ſtomachique adferunt, vt docet Gal. lib. 2. de aliment. facult. c. 13.

Βάτις. idem quod βάτινον. fructus rubi, moro rubro, fragi ſimilitudine, ſuauiſſimi guſtus, quam vulgus Gallicum framboſciam vocat. dicitur & ἀπίζατον.

Βάτος. rubus. planta eſt vulgaris notitiæ, vt ait Dioſcorides, & ſpinis horrens, ſed multo maioribus quam rubus Idæus, qui etiam ſine ſpinis inuenitur: cum tamen ambo eadem præſtare videantur. Folia, germina, flos, fructus, & radix non obſcure adſtringunt, ſed folia plurimum habent aqueæ ſubſtantiæ, parum vero adſtrictionis.

Βατράχιον. ranunculus. herba eſt cuius multa produntur genera. de quibus apud rei herbariæ ſcriptores.

Sic vero appellari tradunt quod limitibus humidis, opacisque marginibus ranarum more lætetur: Sed & apud Chymiſtas βατράχιον vocatur quiddam ex latice diuino computreſcente prouenìens in auri confectione, ſpecie ranunculi, cui veneno vis tanta ineſt, vti halitu etiamnum perimat, illud ab effectu Chryſocollam etiam nuncuparunt. Fuit & βατράχιον coloris ſpecies quo ante inuenias perſonas faciem inungebant, vt tradit Ariſtoph. Scholiaſtes, vnde & batrachis inter floridi coloris enumeratur indumenta.

Βατραχίτης. gemma eſt cuius tres ſpecies produntur. prima ranæ colore ex quo nomen habet, ſecunda eboris, tertia quæ è nigro rubet: quæ duæ quamuis ranæ colorem non habent, tamen quia in eadem Copto, in qua prima, naſcuntur, eodem cum prima nomine donatæ ſunt.

Βάτραχος. eſt tumor phlegmonodes partium quæ ſub lingua ſunt, ſed maxime venarum, pueros præſertim infeſtans.

Quem morbum interpretes modo ranam, modo ranunculum vocant: Aetio lib. 8. c. 39. ὑπογλώσσιος βάτραχος nominatur.

Βδέλλα. hirudo ſanguiſuga. Nomen eſt animalis à quo præſidium in arte medica petitur quod ſanguinem exhauriat: hirudo autem non cutem modo verum altius quoque, ſi ea tenella vt pueris & infantibus ſit penetrat: illa exhauſta, exinanitaque & accurate præparata, auidius tutiuſque ſugit, fereque continenter, donec copia turgeſcat, ſaturaque procidat: Plerumque etiam ea ſublata ſanguis confertim profluit, ſi præſertim in prominentem venam fuerit infixa, ac tum ſcalpelli, & phlebotomiæ vicem ſupplet; ita quidem ea hemorroide tam copioſum interdum ſanguinem euocat, vt emplaſticis aſtringentibuſque medicamentis ſit opus, & puerorũ cubito infixa phlebotomiam exæquet: Quæcumque ſic è vena caua haurit, pro vniuerſali euacuatione habenda eſt; Quæ vero duriuſculæ cuti, aut ei parti cui nulla ſit amplius vena ſubiecta, ad hæreſcit, quam ſolum partem attigerit, euacuat, aut certe minimũ è vicinis, nihil vero prorſus ex alto vel ex diſtantiore loco prolicit; Quocirca ijs duntaxat partium vitijs exugendis adhibetur quæ in ſumma ſunt cute, vt ſcabiei, vitiligini, impetigini, pano, naſi facieique rubori, & Elephanticorum tuberculis; vniuerſim vero cum ſanguis aliqua in parte ita inhæſit, vt nec ſecta vena nec medicamento reuelli poſſit, qua & ratione adhibentur ſcarificatio & cucurbitulæ. Præter ſignificationem prædictam etiam βδέλλαν ſignificare Hippocrati aliquando venam varicoſam cenſuit Dioſcor. lib. 2. c. 36. vt Gal. refert, ſed certe locus ille Hippocratis 2. prorrhetici in quo τῆς βδέλλας mentionem facit multum abeſt vt Dioſcoridi faueat, cum illic potius hirudinem ſignificet.

Βδελυγμία. apud Hippocr. lib. de fiſtulis, tetrum fœtorem ſignificat & exectandum: Sic Heſych. βδελυγμίαις, δυσωδίαις exponit: intelligitur autem grauis ille fœtor qui ex ventris recrementis & alui

» alui ſolutione eſpirant, βδελύσσεσθαι enim κινεῖσθαι
» τὴν κοιλίαν ſignificat Heſychio: Aut hac voce in-
» telligit Hippocr. execrandum illum fœtorem
» qui ex ſaniei corruptela & varia putrilagine qua
» manant fiſtulæ, efflatur.

Βδέλλιον. arbor eſt nigra, oleæ magnitudine, folio roboris, fructu caprifici, nec inſuaui. Manat ex ea humor eiuſdem cum ſua arbore nominis, cuius duo genera fecit Gal. Vnum Scythicum, alterum Arabicum. Scythicum nigrius reſinoſiuſque, Arabicum tranſlucidius & ſiccius: eſſe autem debet amarum guſtu, ſimile ceræ, vel taurino glutini, tranſlucidum, interius pingue, ſi digitis ſubigatur, lenteſcens, humano vngui colore ſimile, ſine ligno, ſine ſordibus, & cum incenditur, odoratum. id Arabicum dicitur. Alterum genus ſordidum eſt, nigricans, grandioribus glebis, & conuolutum in offas. id ἀδρόβωλον vocant, & aduehitur ex India. Vtrumque excalfacit & vim habet emolliendi duritias & diſcutiendi aquas atque aquoſos ramices. Sed priuatim Arabicum vrinas mouet & calculos frangit.

Βελίνιον. ſic Perſeam in Perſide venenatam appel-
» lat author librorum de plantis, qui Ariſtotelis
» nomen præ ſe ferunt, ſiue à ſagittis nomine du-
» cto, ſiue ab Apolline qui quondam Gallis Belis
» dictus; Si à ſagittis τοξικὸν Græcum fuerit; Ari-
» ſtoteles venenum hoc à Celtis parari ſolitum
» ξενικὸν vocat; Galen. libro de Theriaca ad Pi-
» ſonem ἰλίνιον, pro quo lege βελίνιον: idem ſcribit
» Dalmatis & Dacis plantam eſſe, cuius ſucco ſa-
» gittas ſuas efficiant lethales: tingunt & Galli
» ſagittas ſuas helleboro, vt docuit Plin. lib. 25.
» cap. 5.

Βελεμνίτης. eſt lapis qui τῷ βέλει, id eſt ſagittæ, effigiem repræſentat. eo hodie quidam pro lyncurio vtuntur. Similis eſt ſuccino colore, & pellucet, & paleas aliaſque res minutas tanquam ſuccinum ad ſe allicit. Si vratur, candidus euadit, vel ex candido cinereus. Si confricetur, olet aliquando cornu bouis limatum aut vſtum. Diuerſa illi magnitudo eſt. ſed vt plurimum quidem digiti longitudinem & craſſitiem æquat. reperitur vero interdum ſeſquipedalis, brachij craſſitudine. Omnibus figura eſt ſagittæ ex ampla radice deſinentis in tenuiſſimam aciem, atque in intimo corpore aurea quædam armatura interdum eſt, in alijs autem terra, aut arena, aut alius etiam lapis: quæ omnia in acutum æque atque βελεμνίτης ipſe turbinata ſunt. Verum lapis qui in eo eſt aurei coloris armatura tectus, plerumque conſtat ex cruſtis, tanquam membranis quibuſdam, primo latis, mox magis atque magis ſtrictis. Exiccat, ſanat vulnera, frangit calculos.

Βελόκαος, à quibuſdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioſcoridem, quod tradant vulneratis capris mederi dictamnum, à paſtu eius ſtatim decidentibus telis, quaſi telorum remedium.

Βελονοειδὴς. eſt proceſſus vnus oſſis λιθοειδοῦς, ab inferiori eius parte exoriens, ſolidus, oblongus, & ſubtilis inſtar ſtyli, graphij vel acus, quem proinde totidem nominibus veteres appellarunt, στυλοειδῆ, γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ. Sunt etiam qui à gallinacei calcaris ſimilitudine πλῆκτρον vocent.

Βελοτόκος. à quibuſdam dicitur ὁ δίκταμνος, vt habetur apud Dioſcoridem, quod & ſagittarum & partuum remedium ſit.

Βελουλκὸν. eſt ferramentum extrahendis telis accommodatum, quod Celſus lib. 7. ad authorem Dioclem refert. Eſt autem lamina vel ferrea, vel ænea, etiam ab altero capite duos vtrinque deorſum conuerſos vncos habens, & altero duplicata lateribus, leuiterque extrema in eam partem inclinata quæ perforata eſt.

De illo vide Celſ. l. 6. cap. 26. Paul. l. 6. cap. »
88. ex illo deductum βελουλκία, ας, teli infixi extra- »
ctio, cuius tres ex Homero ſpecies tradit Euſtath. »
Iliad. δ, ἐκτομὴν cum telum educitur diſciſſa la- »
tius carne, διωσμὸν cum protruditur & propelli- »
tur, & ἐξολκὴν cum extrahitur. »

Βέμβιξ. exercitationis genus erat quoddam apud »
veteres idem, vel ſaltem prope accedens ad illud »
trochi vel turbinis genus, quem loro, baculo al- »
ligato emiſſum pueri noſtri in orbem rotare fa- »
ciunt, & deinde plagis rotatum impellunt cer- »
tatim, quem pulchre deſcribit Virgil. 7. Ænei- »
dos. Aretæus lib. 1. in curatione Epilepſiæ, ſolam »
eius vertiginis inſpectionem, quam facit βέμβιξ, »
epilepſiam inducere monuit. »

Βρένθιον. eſt nomen ξηρομύρου, hoc eſt, vnguenti ſicci, ex pluribus aromatis compoſiti citra liquoris vllius admixtionem, cuius deſcriptio habetur apud Aetium libro vltimo, haud longe à fine.

Βερενίκιον. nitrum eſt tenuium partium: valens maxime ad vulnera neruorum.

Βήξ. tuſſis. Eſt efflatio vehemens qua quicquid ſpirandi inſtrumentis moleſtum eſt, natura expellere conatur. Motus eſt deprauatus actionis animalis motricis, vt & ſternutamentum, & pandiculatio, & horror, totuſque præter naturam, ex eorum ſymptomatum genere in quibus cauſa aliqua quæ præter naturam eſt, ad tales actiones eam extimulat. Cuius tamen expellendi modus à reliquis diuerſus eſt. Cum enim reliquæ partes id quod noxium eſt ſui contractione expellere conentur, aſperę autem arteriæ duriores ſint, quam vt contrahi conſtringique poſſint, circa id quod intra ſe continent, natura ſpiritum concitato impetu foras excludit, quo ipſe plurimus celerrimeque foras actus, vna quicquid eſt moleſtum propellat. Motus autem hic per eadem omnino inſtrumenta fit, per quæ magnę & vehementes etiam ſpiritus expulſiones, quas Græci ἐκφυσήσεις vocant, hoc eſt, efflationes: in quarum genere tuſſis eſt, vt quæ non aliud ſit, quam vehemens efflatio ſæpius repetita, ſi primo conatu cauſa depulſa non eſt: ſiquidem pro eius magnitudine tuſſes vehementes aut exiguæ, frequentes aut raræ mouentur. Excrementa namque craſſa lentaque multum, aut valde tenuia & aquoſa, quæ ab ipſo ſpiritu comprehendi nequeunt, difficillime tuſſiendo reijciuntur. ſimiliter calida atque frigida ſiue aſperam arteriam mordeant, ſiue tantum obſtruant. adhæc rodentes humores vel in ipſis arterijs collecti, vt in tabe, peripneumonia, pleuritide: vel à capite defluentes, vt in catarrho. Cibus etiam & potus in aſperam arteriam deerrans, atque morbi partium tum reſpirationi inſeruientium, tum vna cum ijs motarum, veluti diaphragmatis iecinoris, lienis atque ſtomachi tumores magnam tuſſim inducunt, ſicut è contrario eædem cauſæ pauciores aut minores exiguam tuſſim, vel tantum κέρχνον mouent, velut & intemperies frigida inæqualis partium reſpirationi dicatarum, per quam nihil tuſſiendo expuitur, tuſſiſque tam exigua mouetur, vt ſola ſpiritus

cohibitione (niſi admodum magna ſit) ſupprimi curarique poſſit, aucto per eam calore, & ſpiritu cohibito in omnes etiã arctiſſimos meatus ſubeunte, quibus duobus remediis ea intemperies tollitur. Hæc autem tuſſis ſcreatui non abſimilis eſt. Per eam enim muſculi thoracis, vt ſcribit Galenus, concutiuntur, vt ea quæ carnibus ſuis moleſta ſunt, in pulmonum arterias expellant. & ad horroris rigoriſque genus pertinere videtur, niſi quod hæc citius ſentitur, ob motum perpetuum inſtrumentorum thoracis.

Βῆχες ξηραί. ſiccæ tuſſes, illæ apud Hippoc. dicun-
» tur quibus nihil expuitur inquit Gal. in aphor.
» 54. l. 4. fiunt autem aliquando ob intemperiem
» inſtrumentorum quæ reſpirationi inſeruiunt:
» aliquando faucium aſperitate: vel aliquando tenui
» & pauco humore diſtillante vt docet Gal.
» ibidem, vel quod lẽti ſint & craſſi humores pul-
» monis fibris infixi, comm. 1. in 1. Epid. vbi & cau-
» ſas illas fuſius exponit.

Βήρυλλος. herbæ cuiuſdam nomen eſt, vt ait Heſychius: forte ea quam officinæ berulam appellãt, quæ proprijs nominibus ſion ſeu lauer dicitur.

βήρυλλος. beryllus. gemma eſt ex puro liquidoque ſucco nata, tranſlucida, colore viridi, ſed multum diluto, vt aliquando alterius coloris eſſe videatur: ex quo octo eius genera ſtatuuntur. Qui vere βήρυλλος dicitur, viriditatem puri maris imitatur. proximus, cuius fulgor in aureum vergit colorem, χρυσοβήρυλλος nuncupatur. tertio loco eſt χρυσόπρασος, facto ex auro & porri ſucco nomine, pallidior ſuperiore. quarto ὑακινθίζων, quia colore ſimilis ſit hyacintho. quinto ἀερώδης: ſexto, κήρινος: ſeptimo, ἐλαιώδης: vltimo, κρυστάλλινος. Sic dicti à coloris ſimilitudine. Omnibus autem facile color hebeſcit ni ſurdus & euanidus repercuſſu angulorum excitetur. Qua de cauſa ſexangulam figuram illis dant artifices, atque cylindros ex ijs faciunt magis quam gemmas. Sed & ipſe cylindri modo teres naſcitur.

Βηρύτιον. eſt nomen medicamenti ophthalmici ſiue collyrij, quo Berytius quidam ad maximas epiphoras vtebatur, quodque deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Eſt & paſtilli nomen ad dyſentericos perutilis, quod habetur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βησασά. dicitur à Syris ruta ſylueſtris, quam alij etiã ἄρμαλα, Cappadoces μῶλυ appellant, propter quandam quam habet cum τῷ μῶλυ ſimilitudinem: vtraque enim radicem habet nigram & florem lacteum ſecundum Aſclepiadem: cuius verba Galenus citat lib. 9. τῶν κατὰ τόπους: βησασα eſt ſemen rutæ ſylueſtris, quæ in Syria naſcitur, & vernaculo nomine ab illis ἄρμαλα appellatur. Calefacit tertio gradu, tenuis ſubſtantiæ eſt, diſcutit & vrinam promouet. Apud Dioſcor. legitur βησασᾶ.

» Inde autem orta eſt compoſitio σκευασία ἡ
» διὰ τοῦ βησασᾶ dicta, quæ deſcribitur à Paulo l. 7. c.
» 14. & à Gal. 6. κατὰ τόπους.

Βησσαλό. quæ eſt ex Beſſis in Thracia, apud Hippocratem.

Βηχικόν. Eſt medicamentorum genus ad leniendam & ſedandam tuſſim præparatum, nec tuſſi tamen tantum conducens, ſed ijs etiam qui ſanguinem reijciunt, & qui præterea in tabem inciderunt, quique thorace, pulmone, aſpera arteria aut alia quadam parte interna laborant. Pro diuerſitate autem affectionum, varia materia conſtant, alias quidem ſtyrace & croco, quæ concoquendi vim habent: alias vero alijs, interdum calefacientibus, aliquando cum exigua adſtrictione aromaticis & ſiccantibus, aliquando ſeminibus quæ nobis in frequenti vſu ſunt, vt aniſi, apij, fœniculi, dauci, ſeſeleos, ex quibus non modo obtunditur medicamentorum vehementia & ingratus ſapor, verum vrinæ etiam commouentur: aliquando vero aſperitates delinientibus, vt tragacantha, radice dulci, & dulci vino. Sæpe autem etiam ναρκωτικὰ, hoc eſt ſtupefacientia, remiſcentur, quæ tabidis commodiſſime poſſunt exhiberi. Verum facultatem illam ſtupefacientem exiguam prorſus in his eſſe oportet, nec tantam quidem quanta in colicis medicamentis habetur. In his enim vehemens eſſe & exuperare ſolet, eamque inducit refrigerantium medicamentorum copia, cuiuſmodi eſt ſemen hyoſcyami, & cicutæ, ſuccus papaueris & cortex mandragoræ: ac tantam quidem adhibere propter colici doloris magnitudinem neceſſe eſt. Qua fere ſola in re τὰ βηχικὰ ἀπὸ τῶν ἰδίως κωλικῶν, hoc eſt, bechica ab ijs, quæ proprie colica dicuntur, videntur diſcrepare.

Τῶν βηχικῶν autem plures differentias vide “
apud Trallia. toto lib. Cæterum vox hæc non “
tantum de medicamento dicitur tuſſim lenien- “
te ac ſedante, ſed & pro eo quod tuſſim prono- “
cat vt docuit Gal. 5. de ſimplic. medic. faculta- “
tibus. “

Βήχιον. tuſſilago. folia illi ſunt maiuſcula quam hederæ, ſex aut ſeptem à radice, ſubalbida à terra; ſuperne virentia, in plures angulos exeuntia: caulis palmum altus, flos luteus. vere prodit, quo vna cum caule confeſtim exuitur. Inde nonnulli his vacare exiſtimarunt. Radix tenuis eſt. naſcitur in amœnis & riguis. Eſt modice acris, vt ſine moleſtia noxaque omnes thoracis abſceſſus credatur rumpere. Nomen illi inde datum eſt quod tuſſim ſedet. Dicitur & alio nomine ὁ χαμαιλεύκη. dicitur & à quibuſdam hoc nomine ὁ ἐλελίσφακος, id eſt, ſaluia, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Βίανος. eſt vini ſpecies de quo vide in voce οἶνος, vbi “
ordine Alphabetico vinorum inſigniores diffe- “
rentiæ explicantur. “

Βίβλινος οἶνος. vinum biblinum, vide in voce οἶνος vbi “
inſigniores vinorum differentiæ explicantur. “

Βιθυνός. nomen eſt emplaſtri ad hydropem efficacis, cuius deſcriptio habetur apud Galenum l. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Βιθυνὸς etiam dicitur paſtillus quidam deſcriptus ab Aetio libr. 14. & à Paulo libr. 7. Valet ad vlcera contumacia, vt legitur apud Galenum libro nono De ſimplicium medicamentotum facult.

Βλιτῖνος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vino- “
rum differentiæ explicantur. “

Βισπιὸς. antidoti cuiuſdam nomen eſt apud Aretæ. 2. “
de curat. acut. cap. 8. quam in comminuendis re- “
num calculis commendat. “

Βλαβεραί. humidæ & mucoſæ apud Hippocratem.

Βλαισός. blæſus, varus, valgus. Sic à plæriſque vocatur cui membra reſoluta ſunt, hoc eſt, παραλυτικός. Dicitur & cui lingua impedita eſt, & literam aliquam exprimere non poteſt, qui proprie ψελλὸς, id eſt balbus, appellatur. Refertur etiam ad alia membra, vt manus, pedes, brachia, vt

greſſum habet mancum vel deprauatum, cuique ſuræ ſunt in diuerſum actæ, qui proprie à Latinis valgus & varus nuncupatur. Quod vitij genus Alexandr. Aphrod. in probl. ex imbecillitate fieri ſcribit. Quum enim, inquit, eorum partes inferiores nequeant ſuſtinere ſuperiores, facile peruertuntur, indeque vitiom, quod pedum blæſitatem vocamus, prouenit.

» Gal. lib. de cauſſis morborum βλαισὸς, inquit,
» dicitur τὸ ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ῥέπον, ῥαιβὸν δὲ τὸ ἐπὶ τ' ἀναντία.
» ita vt quibus rectiora ſunt crura quam ordo na-
» turæ poſtulet, dicantur βλαισοὶ: fiunt autem hæc
» conformationis vitia ex intempeſtiuo & vehe-
» mentiori motu puerorum, talis enim labefactat
» artus & in quam minime eſt oportunum par-
» tem circumaguot, crura enim ex ipſa corporum
» incumbentium grauitate, aut ad exteriora, aut ad
» interiora vertuntur, prout fit prima ἡ κνήμης in-
» clinatio: à voce βλαισὸς deductum βλαίσωσις 3. de
» vſu part. c. 9. ei opponitur ὁ ῥαιβὸς.

Βλακεύειν. ὀλιγωρεῖν vilipendere, contemnere, apud Hippocratem.

Βλαστήματα. pro papularum eruptionibus & exan-
» thematis ſumi videntur 4. Epid. fortaſſis etiam
» apud eundem pro inguinum tumoribus vſurpan-
» tur, qui viſcerum impuritatem & redundantem
» ſuperfluitatem arguunt, eruptionem quoque
» puſtuloſam aut puſtulam ſignificat lib. περὶ χυμῶν
» apud Hippocratem.

Βλαστοὶ. dicuntur productiones quædam cum ſcili-
» cet planta ipſa fructum parat producere, Gal. 2.
» de aliment. facult. c. 60.

Βλέννα. mucus, frigidus humidusque ſuccus: quem omnes homines φλέγμα vocant, vt ſcribit Gal. lib. 2. de facult. natur. Sic Hippoc. craſſiorem pituitam vocare conſueuit, qualis è cerebro per palatum & nares deſcendit.

» Vt ſub finem libelli περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, & l. 2.
» de morbis, verbum ibi non βλέννα ſcriptum eſt,
» ſed βλαίννα, vt viciſſim apud eum βλακὸς legitur
» multis in locis pro βλαισὸς, vt apud Gal. & Ari-
» ſtotelem & alios ſcribitur: ſed & βλακώδης apud
» Hippocr. 2. de morbis ſcriptum legitur pro
» βλεννώδης: ad hæc βλενώδης & βλένος cum vnico
» ν ſcripta reperiuntur pro βλεννώδης & βλέννος, ve-
» lut apud Ariſtotelem hiſtor. animal. lib. 8. vbi &
» nota hoc βλένος ſiue βλέννος vſurpari pro βλέννα:
» vox autem hæc βλεννώδης, peculiariter de homi-
» ne ignauo, & ſtulto ſeu ſegni & fatuo dicitur, vt
» Feſtus ex Plauto refert, quin & Heſych. βλεννὸν
» exponit νωθῆ μωρόν. Cæterum pro βλέννα dicitur
» alio nomine μύξα de qua vide ſuo loco.

Βλέφαρα. palpebræ, genæ Plinio. Sunt partes membranoſæ, pilis ornatæ, ſupra infraque oculos ambientes & claudentes. Hæ cum duæ in vtroque oculo habeantor, inferior & ſuperior, ſibi tamen coniunctæ ſunt & continuæ, & ab vno principio proficiſcuntur, ſcilicet à membrana caluariam ſuccingente: nec tamen hac ſimplici membrana conſtant, ſed præterea cute atque cartilagine quæ ταρσὸς dicitur, noo modo ſimol vnitis, ſed cum alba etiam oculi tunica. Palpebra inferior immobilis eſt, ſuperior ſola attollitur & demittitur, idque duorum obliquorum muſculorum beneficio, quorum vnus à naſi finibus oritur, & in dimidiam cartilaginis eius quam ταρσὸν diximus vocari, partem ſibi propinquam inſeritur. Hic palpebram ſurſum mouet, alter vero ei oppoſitus totum minorem oculi angulum complectitur, quodammodo factus ſemicircularis. Oritur namque à medio inferioris palpebræ, & per minorem oculi angulum circumductus, ſuperiorem palpebram petit, inque reliquam tarſi dimidiam partem implantatur. Is deorſum palpebram trahit. Sic quidem Gal. viſum fuit ad finem lib. 10. de vſu partium, quãquam idem initio lib. 3. de locis affect. videatur ſentire geminis muſculis palpebram deſcendere, oculumque claudi, & ab alio qoem ipſe non deſcribit (is forte à muſculoſa cute frontis ſuperciliorum naſcitur) ſurſum attolli. Cæterum palpebra vtraque pilos habet oris extremis inſertos, & ſibi ſemper æquales, quod cartilagini inſerti ſint, à qua non poteſt copioſum alimentum eorum incremento ſuppeditari. faciuntque non modo ad ornatum, ſed etiam ad ſecuritatem βλεφαρίδες & cilia appellantur. Dicitur βλέφαρον παρὰ τὸ φάρος εἶναι τοῦ βλέφους, hoc eſt, quod oculi ſit indumentum. vnde poeta quidam Græcus non illepide ὀμματόφυλλον appellauit, perinde ac ſi oculi folium diceres. Cicero lib. 2. de natura deorum palpebras tegumenta oculorum vocauit.

Βλέφαρα συμφυῆ. Commiſſæ palpebræ, hic vero mor- «
bus fit quando ſcilicet cum inferiori cilio ſupe- «
rior palpebra coaleſcit: Plura de illo Paulus l. 6. «
c. 15. vbi curationem eius chirurgicam tradit. «

Βλέφαρα τραχέα. aſpera palpebræ, quæ ſic dicuntur «
cum euerſæ ſanguinolentiores apparent, & ma- «
gis aſperæ carnoſæque, & fici acinis ſimiles vt «
docet Gal. in Iſagoge. «

Βλέφαρα vero παχέα. id eſt craſſæ appellantur, quan- «
do euerſæ, duriores ijs quæ naturaliter ſe habent «
exiſtunt, & ſcabris magis carooſæ vt ait ibidem «
Galen. «

Βλεφαρίδες. cilia. Celſus non aliter quam pilos palpebrarum dicit. Plinius etiam palpebras vocat. Sunt pili ad extremum vtriuſque palpebræ ambitum ſiti. vide ſupra βλέφαρα.

Hos pilos Cicero vallũ vocat, vt & Gal. χάρα- «
κα, & Pollux lib. 2. Βλεφαρίδες, inquit, dicuntur αἱ «
ἐκπεφυκυῖαι τῶν βλεφάρων τρίχες, οὐ κόσμον τοῖς ὀφθαλ- «
μοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ χρείαν ἔχουσαι τὴν προσβολὴν «
ὡς τὰ προσπίπτοντα λυπηρὰ ἀποστέγουσι, καὶ τὰς ὄψεις «
κατευθύνουσι μὴ ἐᾶν πλανᾶσθαι, id eſt pili ex pal- «
pebris creſcentes, non modo ornatus oculorum, «
ſed & neceſſariam habentes prominentiam vt «
res nociuas incidentes arceant. & oculorum ra- «
dios dirigentes non aberrare ſinant: Sed & βλεφα- «
ρὶς Ariſtoteli palpebram ſignificat vt 4. de part. «
animal. & l. 11. & in 1. de hiſtor. animal. vbi ait nõ «
coire ſciſſam βλεφαρίδα id eſt palpebram: de βλε- «
φαρίδων autem vſu, & quæ animalia βλεφαρίδας ha- «
beant, quæ vero non, ſi ſcite deſideres habet Ca- «
merar. ex Polluce, alijſque multis ſcriptoribus. «

Βλεφαρικὰ. Collyria palpebraria vocat Aurelian. l. 4. «
c. 2. tardarum paſſionum, ſiccoſque pulueres qui «
palpebris adhibentur. «

Βλεφαροξυστόν. inſtrumentum chirurgicum radendis, vellendis, concinnandiſque palpebris aptum.

Βλητρισμὸς. corporis iactationem incontinentiam «
inquietudinem ſignificat, quæ & ῥιπτασμὸς. ἀπο- «
ρίη, ἄση, δυσφορίη, ἄλυσις, ἀλυσμὸς & ἀλύκη dicitur: «
eſt vero βλητρισμὸς antiqua dictio, & aliquo- «
ties Hippocrati vſurpata, vt ægro 8. & 12. lib. «
3. Epid. Aretæus hac voce vtitur pro ægri «
inæquali motu & inordinato, cum veluti volu- «
tatur & iactatur, cap. 1. lib. 1. de morbor. acutor. «

» curat. de phreniticis loquens: oritur autem hæc
» affectio ex efferueſcente, & putri humore, ex
» agitato in primis venis quæ ſunt circa ventrem
» & hypochondria, vnde fit ſtomachi vitium &
» vellicatio, totiuſque corporis motos inquies vt
» onus hoc depellat, quale quid in peſtilentibus &
& malignis febribus contingit, in quibus ægri peſ-
» ſime conflictantur.

Βλητὸς. ictus, ſyderatus, aut ſydere afflatus, aut ex
» plaga liuidus, παρὰ τὸ βάλλεσθαι id eſt iciri: ἀςρόβλη-
» τος de cœlo tactus, diuina virgula ictus, qualis eo-
» rum à morte color quos fulgor abſumpſit, qua-
» lis & color vitium, quas gelu rigentes adhuc,
» ſummo mane intempeſtiuus ſolis radius, nulla
» ne leuiſſima quidem aura commoto aere pre-
» hendit, dictum vitium σφακελισμὸς, carbuncula-
» tio Gazæ, radicatio apud Theophr. 5. de cauſis:
» Veteres autem vt docet Hippocrat. 1. de diæta
» acutor. pleuriticos βλητοὺς dictos ſcribit, tum
» quod ὑπὸ ῥέγχεσ καὶ ὀρθοπνοίης, id eſt ſtertore &
» ſpiratione ſublimi repente ſuffocati pereant,
» tum quia illi totum latus in quo inflammatio
» deliteſcebat, tanquam ex plaga liuidum habeant
» velut diuerberati, qui enim ſanguis ſub cute ob
» dolorem peruenerat, in morte refrigeratus liuo-
» rem contrahit; atque hinc fortaſſe teli nomen
» petitum videtur, & à Q. Sereno in lateris mor-
» bis annumeratum his verbis:

Eſt & vis morbi quod telum commemoratur,
Cum ſubito dolor inſanus furit incitus ictu.

» Varinus quoque βλητοὺς antiquis dictos ſcri-
» bit, ὅσοι ἀπὸ ὀξέων νοσημάτων ἀφνιδίως ἐτελεύτων,
» quicumque ex acutis morbis derepente vitam
» finierunt: atque ex ea opinione pendet quod exi-
» ſtimauere veteres venenatos eſſe, pleuritide ſu-
» blatos vt ſcribit Aurelian. cap. 16. libr. 2. acu-
» tor. cum illis expirantibus ſæpe latus aut ni-
» grum, aut liuidum compertum ſit; at βλητοὶ
» libr. 2. & 3. de morbis apud Hippocr. deſcri-
» buntur qui cum capitis ſtupore ac velut atto-
» niti, ſtupefactis ſenſibus tanquam ſyderati con-
» cidunt ac derepente moriuntur, & inter impuri
» cerebri vitia annumerantur: Stephanus Athe-
» nienſis lib. 1. prognoſt. tradit etiam eos qui peſte
» intereunt βλητοὺς vocari, quod in illis prædicta li-
» uoris macula appareat; addo etiam ſtrangulatos
» ſic vocari in quibus propter reſpirationis diffi-
» cultatem venæ adeo tumidæ redduntur, vt ex
» inflammatione diſrumpantur, fiatque profuſio
» ſanguinis in cutem vnde refrigeratio & liuor.

Βλῆχρον. filix. Refertur à Nicandro in Theriacis inter remedia quæ ſuffitu ſerpentes abigunt. Græcus ſcholiaſtes πτέριν, hoc eſt filicem, interpretatur, quam alio etiam nomine βλάχνον appellant. Nicander autem πολυσχιδῆ vocat, hoc eſt, multifidam, quod etiam vrticæ conuenit.

Βληχρόν. leguminis quoddam genus apud Hippocratem. quod & βλῆχον ſcribitur teſte Galeno.

Βλῆχον. à quibuſdam dicitur ὁ γλήχων, vt habetur apud Dioſcoridem.

Βληχρὸς ξηρὸς πυρετός. puſilla ſicca febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, oppoſita τῷ ἀγρίῳ πυρετῷ, hoc eſt ardenti febri, cum ad manum quidem calor debilis eſt & puſillus, penituſque lentus, vt in hepialis febribus & diarijs multis & plurimis peſtilentibus, intus tamen plurima apparet ſiccitas ex linguæ ſcabritie, ſiti, magna, inquietudine totius corporis, vigilijs & reliquis ſymptomatis, febris malignitatem indicantibus, quibus hoc febrium genus à mitibus differt quas Hippocr. ἀγρίας & ἠπίους appellare conſueuit. Itaque apud Hippocrat. meo quidem iudicio, tum libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, tum lib. 1. de diff. febr. cap. 1. debet legi βληχρὸς-ξηρὸς coniunctim, vt his duobus nominibus vnum febrium, quod modo expoſuimus, genus deſignetur.

Βλήχων ὁ

Βληχώνιον. ſic à nonnullis dicitur ὁ γλήχων, hoc, eſt, pulegium, quoniam pecus eo dum floret geſtato, balatu compleatur.

Attice βληχὼ dicitur vt & γληχὼ inde βληχωνίας « κυκεὼν apud Ariſtophanem in Pace, potio, dicitur « cui pulegium admixtum eſt, quam cardiacis do- « loribus medelā eſſe ait: βλήχων inſuper ab Ariſto- « phane dicitur τὸ ὀρίγανον teſte Heſychio & Suida. «

Βληχῶδες. apud Hippocrat. Suidas interpretatur « λελεπισμένον καὶ καθαρὸν, decorticatum & purum, « Erotian. habet γληχῶδες, annotatque quoſdam « etiam ſcribere γλισχρῶδες. «

Βλίτον. blitum. Eſt olus radice contra cæterorum fere olerum morem multiplici, prolixa, nec in rectum tendente, betaceis folijs, ſine acrimonia fatuis, ſemine corticeo, racematim ſingulis ramis inſidente. Ad id proxime accedit quod rubens olus, vel poretta rubēs dicitur. Eſt fere qualitatis expers, lentum humidum & aquoſius reliquis oleribus, & in medio boni malique ſucci.

Apud Suidam ſcribitur βλίτον, apud Dioſcor. « βλῖτον, & apud Theophr. βλῆτον, ſed hæ duæ po- « ſteriores ſcripturæ eſſe videntur mendoſæ. No- « men autem ex eo βλίτον traxit quod iners & fatuū « ſit olus, ſine ſapore aut acrimonia vlla, hinc βλίτας « pro ſtolidis Græci dixerūt; alij à ſtupore ex Græ- » co appellatum volunt, quod ab ijs βλὰξ dicatur « ſtupidus, quod nomen adhuc in vulgus noſtrum « manauit, ſocordes ignauoſque homines bliteros « vel potius bliteos Græca imitatione nominans, « ſic quoque Plautus in Truculento bliteam me- « retricem appellauit. «

Βοανθεμον. idem quod τὸ βούφθαλμον apud Hippocr. quod & alio nomine χρυσάνθεμον appellatur.

Βοήθημα. pro medicamento ſumitur apud Gal. ad « Glaucon. «

Βοηθηματικὰ σημεῖα. à Galeno dicuntur in definit. me- « dic. auxiliaria ſigna quæ nos curationis admo- « nent in ipſis obſeruatæ. «

Βόθριον. Eſt vlcus corneæ tunicæ cauum, anguſtum, purum, puncturæ rotundæ ſimile. Sic dictum eſt à cauitate, quaſi foſſula. βόθρος enim foueā ſignificat. Differt ἀπὸ τοῦ κοιλώματος, quod hoc amplius & rotundius ſit bothrio, ſed minus rotundum. Eſt & βόθριον, authore Galeno, cuiuſque dentis alueolus & cauitas.

Βοθρῶδες. apud Galen. tumor dicitur, cum preſſus « digito in modum ſcrobis relinquit cauum & la- « cunoſum veſtigium. «

Βόλβιον ſeu βολβίον. paruus bulbus: Legitur etiā apud « Hipp. γυναικ. l. 2. βόλβιον vna cum ſua expoſitione, « teſte Gal. ἐγκλείσαντας qui perperam quoſdam in- « terpretatos eſſe dicit νάρκισσον ἀντὶ τοῦ βολβοῦ. «

Βολβίτιον. Eſt genus quoddam paruorum polyporū, apud Hippocratem, quod & βολβιτίνη à multis vocatur.

Βολβός. Bulbus. Notior viſus eſt Diſcoridi quā vt debuerit depingi. Eſt autem capite ex pluribus

nucleis coagmentato, vertice fibris criſtato, ceruice tenui, tota radice corticoſa, foris ſquamoſis membranis tunicata, fronde cepitia, terete, inani, anguſta, in mucronem deſinente; cauliculo dodrantali, in cuius faſtigio flos emicat purpureus. Cepæ modo tunicati ſunt bulbi, cumque ijs capilli velluntur, aut cum vertex præciditur, nonnihil lactis remittunt. Hi quod appetentiam excitent, appetitus à ruſticis appellantur. Prouocant quoque & ſemen & venerem. Suot namque acres, & craſſum ſuccum flatumque generant.

Atque ab antiquis nihil aliud in bulbis laodatur, ſerebantque iu hortis hoc olos potius irritamenti veneris cauſa quam cibi neceſſarij, hoc indicant in antiquis Græcorum Comœdijs ſales & dicteria in theatris iactata, quale illod eſt βολβῶν χύτραν καταφαγών, id eſt pleno bulborum fictili ſatur contra ſalaciores dictum; & contra veneris impotentes, οὐδὲν σ᾽ ὀνήσει βολβὸς αὖ μὴ ἄλευρ᾽ ἔχῃς, id eſt nihil tibi proderit bulbus niſi farinam habueris: Seſami enim farina caſeo melle & aceto ad cibum bulbi condiebãtur, quia per ſe amari nec in cibis grati ſunt; de illis Columella, viros acuunt (inquit) armantque poellas: hinc & ploribos iu locis eos ſalaces vocauit Martialis, & eandem ob cauſam edẽdos in nuptijs iuſſit Varro: & Pythagoras tanti fecit bulbos præſertim Megarenſes, vt de ipſis & viribus eorum in vſu medico volumen condiderit. Quod vero ad vocis ſignificatiooem ſpectat, Celſus l.2. etiam bulbos innuit vocari omnia olera capitata, vel quorum radices eſui dãtur, quio & omnes etiam radices rotundæ & tunicatæ, vt lilij, croci, ſquillæ & ſimiles aliæ, βολβοὶ dicuntur apud Dioſcor. l.1. c. 124. βολβὸς χαλδαίων Marcellus oculos vocat, quo nomine veteres in radice dixerunt eam partem, vnde ſoboles quotannis naſcitur; βολβὸν etiam ὀφθαλμοῦ Ægineta dixit lib. 6. cap. 17. de pterygio.

Βολχὸν. appellant quidam τὸ βδέλλιον, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Βωλῖται ſeu βωλῖτες. boleti fungorum ſpecies quædam, vide infra ad vocem μύκητες.

Βόμβος. crepitus, ſic dicitor flatulenti ſpiritus per anum excretio cum ſono facta, proportione reſpondens τῇ ἐρυγῇ qui eſt eiuſdem flatus per os excretio; Proprie vero βόμβος Græcis dicitur excretio illa flatuoſi ſpiritus cum ſonitu puro, reſonanti, & aereo, nam qui cum humiditate quadam editur βορβορυγμὸς proprie dicitur: Galen, inter βορβορυγμὸν & βόμβον quem appellat καθαρὸν, ἠχῶδες καὶ ἀερώδη, putum reſonantem & aereom, medium genus ponit, eius qui cum ſtridore editur, quem volt fieri ab inſtrumentorum anguſtia & flatuoſo ſpiritu cum pauca humiditate, vt docet 3. de cauſis ſymptom. flatus aotem illi ſi in ventre maneant, affectum generant qui Græcis proprie ἐμπνευμάτωσις καὶ ἐμφύσημα dicitur, ſymptomata ventriculi non ſolum, ſed & totius ventris inferioris, non potentis ſpiritum redundantem & nebuloſum expellere, atque ea de cauſa fiunt coli dolores & ψόφοι à Græcis dicti.

Βορβορυγμὸς. eſt flatus ab inteſtinis craſſis erumpens cum ſonitu quodam homoris. Cum enim humor intra inteſtina continetur, cuius expulſionem natura molitur, huiuſmodi murmur editur, ex quo flatum in humore verſari facile queat intelligi. Flatus namque ſiccior cum ſono prodiens, βόμβος nuncupatur. Galen. comm. aphor. 73. lib. 4. definit βορβορυγμοὺς ſonitum ſpiritus qui nec magnus ſit nec multus, ſed cum modica quadam humiditate deorſum deſcendit.

Hinc apud Hippocr. ὑποχόνδρια βορβορύζοντα dicuntur de obmurmurantibus crepitantibuſque hypochondrijs, & aphor. 27. l. 2. Coacar. prænot. Hippocrates vſurpauit βορβορύζειν καὶ ὑποβορβορύζειν, in ſonitu qui lethali ſigno auditur, dũ ægri potum degluttunt; Sed & hanc vocem notabis ad vteros quoque accommodari ſic Hippoc. l. 1. τῶν γυναικ. βορβορύζουσιν αἱ μῆτραι dixit, quod in illis ſonus ſtrepituſque quidam obaudiatur ei perſimilis quem edunt, qui per cœnum (quod βόρβορος Græcis dicitur incedunt, ſiue equitent illi quidem, ſiue ſuis pedibus cœnum exagitent, ſiue etiam ambulando ipſum conculcent, atque ita βορβορυγμὸς vox eſſe videtur fictitia, ſonique ſpecies flatus & humoris ſignum.

Βορβορώδης οὖρον. vide οὖρον.

Βορρᾶς. Boreas. Aquilo. Eſt ventus, inquit Hippocr. ab Vrſis & Riphęis montibus ſpirans, frigidus, ſiccus, ſerenus, minimeque putrefaciens. Hippocrati adſtipulatur Ariſtot. lib. de mundo, ſcribẽs ventos qui ab Vrſa ſpirant, βορέας appellari. Galenus vero Boream vna cum Euro & Subſolano ab ortu flare ſcribit libr. 5. meth. med. Tabias deſcribens. Ortum autem intelligere oportet æſtiuum.

Ventus autem ille, inquit Gal. comment. io aphor. 17. l. 3. omnes corporis coofumit ſuperfluitates, & robur adijcit ipſis inſtrumentis, ex eo quod aſtringit & in vnum cogit, denſando ſubſtantiam, propterea qoe in corpore omnia meliora fiunt, ſiue naturales ſiue animales functiones ſpectemus; ſed & aluum cohibet, mordet oculos, & præcedentes pectoris dolores exacerbat, ſed hæc parua mala ſunt, inquit ibidem Galenus.

Βορὸς. dicitur ὁ πολλὰ δυνάμενος ἐσθίειν inquit Galenus, voracẽ Latine dixeris, hinc Hippocrati 6. Epid. ὕδωρ dicitur βορὸν, & ἀγρυπνίη βορὸς, quod Galenus interpretatur ex efficientia, faciunt enim aquæ & vigiliæ homines voraces.

Βοσκάς. Picis ſiccæ alterum genus, quod viſci modo lentum eſt.

Βότραχος, apud Hippocratem αὐτὶ τοῦ βάτραχος: παρὰ τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν. id eſt, quod vocem aſperam habeat.

Βοτρυΐτης. ſic dicitur à quibuſdam ὁ ἀμίαντος lapis.

Βοτάνη, herba ſeu gramen, inde βοτανικὸς, & βοτανικὴ πραγματεία apud Dioſc. in præfat. lib. 1. eſt herbarum tractatio ſeu doctrina, atque ibidem βοτανικὰ φάρμακα medicamenta ex herbis confecta.

Βοτανικὸν. Emplaſtri nomen eſt cuius meminit Paulus lib. 4. c. 22. Deſcribitur autem apud eundem lib. 7. cap. 17.

Et φάρμακον διὰ βοτανῶν, ex herbis compoſitum de quo Gal. l. 3. κατὰ γέν. c. 7. & l. 6. c. 2. plura.

Βοτρυΐτις καδμία. Species eſt cadmiæ vſtæ, quæ in editioribus domorum, in quibus vritur, partibus colligitur. Nam quæ in inferioribus legitur, πλακῖτις vocatur. Illa partium eſt tenoiorum, hæc vero craſſiorum, vide καδμία.

Βότρυς. herba eſt fruticoſa, lutea tota, & in multas alas ſparſa. ſemen circa totos ramulos prouenit. folia cichorio ſimilia. tota ſuauem odorem ſpirat: quare veſtimentis interponitur. A Cappadocibus ἀμβροσίαν vocari author eſt

Dioſcorides, forte quod florem emittat odore ſuaui & vinoſo. Vocari etiam ab ijſdem ἀρτεμισίαν docet.

Huius autem vocis originem & rationem docet Plinius l. 27. c. 4. de ambroſia loquens, circaimum caulem (inquit) in ramulis ſemen eſt, vuis dependentibus, odore vinoſo, qua de cauſa βότρυς à quibuſdam vocatur, Marcellus vero à quibuſdam ſic vocatam tradit, nō quod vuarum acinis aliquid ſimile habeat, ſed quod plura eius ſemina totis caulibus ſic confecta prodeant, vt racemi in vua imaginem faciant.

Βότρυς ἐξ ἡλίου. vua inſolata paſſa dicitur 7. Epidem.

Βυβάλιον. σίκυος ἄγριος. hoc eſt, cucumis ſylueſtris, ſiue anguinus, apud Hippocratem atque Dioſcoridem.

Et apud Gal. in lexic. Hipp. ſignificat & pudendum muliebre teſte Heſychio.

Βυβαστικὸν ἕλκος. vlcus præhumidum, quod pueris maxime in ſuperficie oritur, vt ſcribit Aetius l. 4. cap. 21.

Βουβών. inguen. ſunt qui definiant eſſe femoris cum iſchio iuncturam: alij, eſſe locum ad latera pubis, vbi femur & coxendix coeunt: alij vero, eſſe glandulas in inguinibus vtrobique ſitas: hæ enim magna vena arteriaque cum ferantur in crura, earum ſecuritati natura prouidens multas ibi magnaſque glandulas inſeruit, quæ eſſent eius diuiſionis ſtabilimentum & aduerſus externas iniurias operimentum. Cum autem glandulæ omnes propter ſui imbecillitatem omniū maxime opportunæ ſint fluxionib. potiſſimum tamen illæ quæ ſitæ ſunt ad inguina, quod præter natiuam imbecillitatem accedat etiam motus huius partis, in qua ſitæ ſunt, vehemens, ſitus decliuis, & redundans ijs in partibus ſemper humiditas, quorum occaſione prompte incurrunt in tumores, quos eodem cum ipſa parte nomine βουβῶνας nuncupant. Quod nomen quanquam proprie ijs quadrat qui in inguinibus conſiſtunt, vſurpatur tamen etiam in ijs, qui in alia quauis parte corporis oriuntur, vt in axillis & collo.

Aliquando etiam in cubiti flexu inquit Galenus.

Tumores autem quibus eæ laborant, multiplices ſunt, omnes tamen propemodum φλεγμονώδεις. Fiunt omnes ſummis duabus de cauſis, vna quidem euidente & externa, altera vero interna. Cauſa euidens eſt vlcus & contuſio, quorum alterum ſi caput perpeſſum fuerit, bubonem in collo creat: ſi manus aut brachium, in axilla: quemadmodum ſi pes dolore tentatur, in inguine eum concitat, quod ſanguinem vna cum ſpiritu ad partem affectam tranſmiſſum à natura, vel præ dolore ab ea attractum glādulæ in diuiſionibus magnorum vaſorum ijs in locis collocatæ intercipiant & combibant, itaque in tumorem attollantur. Verum eiuſmodi bubones magna ex parte innoxij ſunt, febreſque non alias excitant quam diarias. Cauſa autem bubonum interna & latens eſt vel viſcerum internorū prauus quidam affectus, vel magna, venenata, peſtilenſque putredo, vnde pernicioſi quoque bubones oriuntur, in quorum genere & à venere natos colloco, à quibus non diaria, ſed ſæpe febris putrida malignaque gignitur.

Vere autem & ineunte æſtate maxime pueris adoleſcentibus eiuſmodi tubercula in inguinibus commouentur, quæ dolorem quidem afferunt ſed tamen ſalutaria ſunt; virginibus quoque ſuppreſſis menſibus id interdum ſine periculo contingit. Βουβῶνα autem ſunt qui dictum velint ἀπὸ τοῦ … ᾳδαι ἢ μεγάλως βαίνειν εἰς οἴδημα, quia aſſurgit & in magnum tumorem attollitur.

Βουβωνιᾶν. à voce βουβὼν deductum apud Pollucem, id eſt inguine tumere.

Βουβώνιον. ſic dictus eſt à quibuſdā ὁ ἀστὴρ ἀττικὸς itemque herba quædam in vepribus, vt ait Plinius, paſſim naſcens, quam vt proſit inguinibus, in manu tantum habendam eſſe ſcribit. Ob id à Latinis tum aſter Atticus, tum herba inguinalis vocatur, quod non modo illitu ſed contactu etiā bubonibus vtrumque auxilio eſſe credatur.

Βουβωνοκήλη. Celſus l. 7. c. 24. inguinis ramicem nuncupat, quanquam diuerſus eſt ſpecie morbus βουβωνοκήλη Celſi, à βουβωνοκήλη Galeni, Pauli, Aetij, cæterorumque qui Galenum ſequūtur: Celſus enim loco cit. c. 18. venarum arteriarumque dilatationem atque intumeſcentiam, quæ fit in inguinibus, βουβωνοκήλην vocat, ceu quæ in teſtibus aut ſcroto fit ὀσχεοκήλην: Galenus autem non venarum ſed peritonæi & obliquorum muſculorum affectum circa inguina eſſe voluit lib. de tumor. præt. natur. c. 19. quem deinde ſequuti ſūt Paul. l. 3. c. 53. & l. 6. c. 66. & Aetius l. 14. c. 24. & 13. & Paulus quidem prolapſum eſſe inquit inteſtini, vel omenti in inguen, ſic tamen vt in ipſo inguine conſiſtat nec deſcendat in ſcrotum, eſtque illud morbi genus in vitioſa partium cōformatione, ſcilicet rupto vel extenſo peritonæo: Cæterū generantur & in mulieribus bubonocelæ, ſeu inguinis ramices, ait Aetius, lib. 16. ca. 101. circa dextrum maxime pudendi ſinum, prominetque his tumor durus, obmurmurans ac premens, præſertim vbi mulieres crura dilatauerint aut ſupinæ decubuerint.

Βούγλωσσον. bugloſſum, lingua bouis. Eſt herba verbaſco ſimilis, folijs in terram ſparſis, nigrioribus, aſperis, bubulas imitantibus linguas, flore cæruleo, ſpecioſo, caule pedali, ramoſo. Officinis dicitur borrago. Calida eſt & humida, & in vinis iniecta lætitiæ atque hilaritatis cauſa eſſe creditur. Fit διὰ βουγλώσσου emplaſtrum ad multa vtile Pollete authore, quod ab Aetio deſcribitur lib. 15.

Βουκέλλατον. Eſt medicamentum in panis formam concinnatum, purgandi vim habens. Id Paulus ita deſcribit: Scammoniæ toſtæ vncia, piperis, ſeminis, apij, ſingulorum ſcrupulum vnū, fœniculi, aniſi, ſingulorum vncia vna, mellis libra vna. Torrentur mediocriter, & pondere vnciæ dantur in condito. Aetius vero libr. 3. cap. 100. ſcammoniam cum ijs quæ vitium eius emendant, cumque fermento coquit in clibano & artiſcos efficit, bilem ſine moleſtia purgantes. Ratio qua Paulus eos parat, non videtur valde diuerſa ab electuarijs ſolidis, quæ vulgo apud pharmacopolas noſtros apparantur, purgandi vim habentia, vt quod diacarthamu & diaphœnicon appellatur. Eſt autem βουκέλλατον vox barbara, & recentioribus tantum Græcis vſurpata. quidam Latine buccellam purgatoriam reddiderunt, quod videatur dici ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν.

Sed & βουκέλλατον (ſic enim ſcribitur apud Paul. l. 7. c. 5.) panis quondam erat militaris, paruus, eo nomine vocatus quod buccella parua ſit.

Βούκερας

Βούκερως. dicitur Hippocrati & Theophraſto fœnum Græcum. quanquam hac voce etiam anagallidem aliqoos appellaſſe Gal. in interpretatione vocum Hippocratis author eſt.

Βουκέφαλον. dicitur à quibuſdam ἡ ἄμπελος μέλαινα, hoc eſt vitis nigra, authore Dioſcoride: ſcribit autem Gal. etiam τὸ αἰγίπυρον ſic appellari.

Βουλάπαθον. idem qood ἱππολάπαθον.

Βουλιμία ἡ

Βούλιμος. eſt ingens fames à vehementi refrigeratione oris ventriculi contracta. Famem quidem ingentem eſſe, ipſa nominis ratio oſtendit. Eam autem inducit indigentia quædam in ore ventriculi percepta, quam vehemens eius refrigeratio excitauit. Perſeuerat quidem toto morbi ſpatio ea refrigerario, quæ ſicut initio famem inducit, ita non multo poſtea ciborum faſtidium ſummamque inappetentiam gignit, cum tanta ſtomachi imbecillitate, vt animi defectus viriumque exolutiones tam crebro incidant, vt merito affectiooem iſtam definire poſſis, eſſe exolutionem oris ventriculi ab eius refrigeratione, indigentia, & imbecillitate profectam. Symptoma eſt male affecti oris ventriculi, quo primum quidem ægri expleri cibis nequeunt, paulo vero poſtea deſtituuntur prorſus appetentia, animo linqouotur, viribus deficiunt, exoluuntur, decolores ſunt, torquentur ſtomacho, refrigerantur corde & extremis partibus, pulſuſque habent admodum obſcuros. Cauſa huius fere ſola eſt frigus externum, à quo tantopere refrigeratur os ventriculi, vt ea quæ diximus ſymptomata conſequantur. Ex quibus apparet βούλιμον proprie non eſſe id qood nomen ipſum ſonat, ingentem ſcilicet famem, qoæ quamuis principio fuerit, paulo tamen poſtea nulla prorſus eſt, & in totum, languente oimium ventriculo, & pene extincto eius calure, aboletur. In eo namque differt ὁ βούλιμος ἀπὸ τῆς κυνώδους ὀρέξεως, hoc eſt, bulimos à canina appetentia, quod in canina appetentia cibus perpetuo appetitur, nec vnquam ventriculus expleri poteſt. Quanquam & alijs quibuſdam inter ſe diſtinguantur, maxime quod Galen. authore comment. aphor. 1. lib. 2. bulimus magis ſpecialis particulariſque ſit, canina autem appetentia generalior ſit, ſiue vniuerſalior. Quod non eſt ita accipiendom, quaſi de genere proprie dicto à logicis, & ſpecie illi ſubiecta dictum ſit, vt cum animal homine vniuerſalius dicitur, ſed quod bulimi cauſæ poſſint caninam etiam appetentiam mouere, cum è contrarin cauſæ appetentiæ caninæ non ſint etiam cauſæ bulimi. Siquidem bolimi vna tãtùm cauſa proditur, frigus nempe externum famem ingentem adferens: canina vero appetentia, non ab eo modo frigore, ſed ab acido etiam humore impacto ori ventriculi gignitur. Itaque illum aphor. Hippocratis ſi quis de bulimo tantum intelligat, videbitur Hippocrates id tantum dicere, quod meri potio intemperiem frigidam (à qua bulimus naſcitur) perſanet, cum non eam modo, ſed humoris etiam acidi in os ventriculi affluxum curet, à quibus doobus canina inducitur appetentia. Præterea vero inter ſe differunt quod in appetitu canino propter inſatiabilem ingluuiem vomitiones perpetuæ infeſtent, bulimus autem ſine vomitu ſit.

« Vide ὄρεξιν κυνώδη: dicitur autem βούλιμος quaſi πολὺς λιμὸς multa fames, Plutarch. enim in «
ſympoſ. ſcribit idem ſignificare apud Græcos «
βοῦ, quod πολὺ, quomodo bumaſtos, vua apud «
Plin. mammarum modo tumens, & βούπαις puer «
ſolito grandior aut voracior, aliaque eiuſmodi «
plurima. «

Βουλιμιῶδες ſeu βουλιμιῶδες. Idem quod βούλιμος «
& βουλιμία: atque apud D. Hieronymum com- «
ment. in Iobi cap. 3. vox ea legitur vbi ſic ille: «
Inter cæteros cruciatus hanc illi diabolus infir- «
mitatem inflixit quam medici βουλιμιῶδες appel- «
lant, quæ infirmitas talem habere pœuam dici- «
tur, vt ante cibum torqueatur ægrotus, & ſint ei «
poſt cibum indeſinentes dolores. «

Βουνιὰς ἢ βούνιον. eſt napi altera ſpecies, olim omnibus, nunc paucis nota. Eius radix dicitur in altum valde creſcere, & in rotundum extuberare: vnde nomen Græci indiderunt, qui βουνοὺς appellant colles & loca verrucoſa. Vim habet aduerſus venena, vnde & Theriacæ admiſcetur. Apud Athenæum non aliud eſt quam rapum maſculum, qood alij ῥάφυν, alij ῥάπυν vocant.

Βούπτον. ſic à quibuſdam vocatum fuiſſe τὴν ἀσπαραγωνιάν Dioſcorides author eſt.

Βούπλευρον. eſt olus ſponte naſcens, caule cubitali, folijs multis longiſque muſcario anethi.

Βούπρηστις. bupreſtis. Eſt animal quoddam canthari di & ſpecie & viribos adſimile, vt ait Gal. vel, vt Plinius, ſcarabæo longipedi. Nicaoder quoque & Dioſcorides bupreſtidem manifeſte inter animalia recenſent. Plinius tamen Dioſcoridis opinor (vt videre eſt apud Galen. libr. de vocum Hippocr. interpretatione) authoritatem ſequutus, alterius bupreſtidis mentionem facit, qoam & oleris genus dicit, & boum venenum appellat, ſcribitqoe ea degoſtata booes diſſilire, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contra venenum, prodita fuiſſe: tribuens huic ſuo oleri eadem omnino quæ veteres Græci animali. Idem ſcripſit & etymologici author, niſi quod in hoc nomine βοῦ non animalis ſpeciem, ſed magnitudinẽ ſignificare arbitratur. dicitur enim ἀπὸ τοῦ βοῦ καὶ πρήθειν, quod & inflammare & inflare ſignificat. Plinius hoc verbum in bupreſtide accepit pro inflammare, ſcribens aperte bupreſtidem hauſtam ita inflammare vt rumpat, niſi vt opinor, mendoſus ſit codex, & legendum ſit, Ita inflat vt rumpat. Siquidem non inflammationi, ſed potius inflationi ſuccedit ruptio, & Dioſcorides magnos tumores à bupreſtide, oon autem inflammationes ſcribit excitari. Cæterum de hoc veneni genere vide Nicandrum in Alexipharmacis, & quæ de eo ibi annotauimus.

Βουσέλινον. vnum genus eſt τοῦ σελίνου, differens breuitare caulis à ſatiuo & radicis colore rufo.

Βούσυκα. dicuntur grandiores & fatuæ ficus, quas noſtri mariſcas ficus appellant.

Βούτομον. eſt frutex paluſtris, caule admodum læui folio arundinis, angulari, fructu nigro, mali amplitudine, ſexu duplici: ſic forte dictus eſt quod commodiſſime ſecetur boum pabulo. Herbarij & officinæ vocant iuncum cabacinum, proptereà quod ad vitilium nexus vtilis ſit.

Βούτυρον. butyrum. Eſt lactis ſubſtantia pinguis, ab ipſo multa agitatione ſecreta. Sunt qui definiant nnn ſubſtantiam quidem pinguem lactis, ſed id eſſe quod ex pingui lactis ſubſtantia conficitur. Attamen reuera butyrum eſt ipſum pingue lactis, cui non aliod quicqoam additum ſit, ſed

ſola præparatione, hoc eſt, agitatione, à lacte ſecretum. Poſteaquam enim lac diutiſſime agitatum eſt, quicquid in eo pingue continetur, id ſupernatat, deinde colligitur, abluitur, reponitur. Itaque optimum butyrũ eſt pinguiſſimum, quale ex lacte bubulo copioſiſſimum elicitur, ex quo κατ᾽ ἐξοχὴν nomen habet: ſic enim dicitur non hoc tantum, ſed omne etiam quod ex quocunq; lacte manat. Dioſcorides ex ouillo probatiſſimum fieri ſcribit: quod ſibi mirum eſſe Galenus prodidit, exiſtimans è bubulo confici longe præſtantius, vt nomen omni butyro dare meruerit. Butyrum recens quidem vel maxime temperatum eſt: nam vetuſtate calidius & tenuius euadit. Vſum habet tum alimenti tum medicamenti. nam & olei vice obſonijs adhibetur: & concoquendi paulumque etiam digerendi vim habet, proindeque lenit inflammationes, laxat, emollit, & dolores mitigat. Confert etiam promouendo è pulmone ſputo, ſiue ſolum, ſiue alijs miſtum, quæ pulmone laborantibus conueniunt.

» Non fuerit ἀπροσδιόνυσον hîc nonnulla de βουτύ-
» ρῳ adnectere, ipſum nimirum ab Hecatæo apud
» Athenæ. lib. 10. appellari ἔλαιον ἀπὸ γάλακτος vt
» notarunt interpretes; Sed cur Hecatæus oleum
» appellet quod cæteri omnes butyrum haud qua-
» quam explicant, quin imò illud perperam inter-
» pretantur, vertentes oleum quod à lacte ſepa-
» ratur, non eſt enim, ἀπὸ, eo loci nota differen-
» tiæ, ſed potius naturam declarans vnde hoc oleũ
» fiat, ceu cum dicimus οἶνος γίνεται ἀπὸ τῆς σταφυλῆς:
» obſeruent igitur ſtudioſi, Græcis antiquiſſimis
» Latiniſq;, nullum aliud pingue curãdo corpo-
» ri aut parandis cibis in vſu fuiſſe præter oleum,
» quod proprie ita dicitur quia ex oliuis exprimi-
» tur, Butyri rem nomenque diu ignorarunt Græ-
» ci nec Latini minus, non enim adhuc nouerant,
» diuerſas ſubſtantias in lacte comprehenſas ſepa-
» rare; Butyri autem nomen didicerunt Græci, vt
» etiam ex Ariſtotele conſtat, à vicinis populis,
» qui etiam rationem illius conficiendi ipſos do-
» cuerunt: Qui Thraciam, Pæoniam, Scythiam,
» aliaſque nationes barbaras adierant, cum earum
» ὀψοποιΐαν ederent, primi id nomen in Græciam in-
» uexerunt, Sed propriam appellationem eius pin-
» guis ſubſtantiæ quæ habetur in lacte, ſola He-
» bræa lingua nouit, Græca Latinaque nullam
» habent: Quemadmodum igitur primi Græco-
» rum quibus ſaccharum eſt cognitum, propter
» ſaporis & vſus ſimilitudinem mel arũdinaceum
» appellarunt, ſic butyrum qui nouere primi
» oleum ex lacte nuncuparunt, vt apud Athenæ.
» Hecatæus; Plinius oleoſum eſſe natura ſcribit &
» Barbararum gentium, etiam Galen. ἐλαιῶδές τι
» εἶναι butyrum, Auguſtinus oleum ex adipibus in
» Epiſtola ad Deo gratias; Poſſunt, inquit, tales
» putare, oleum ex adipibus non debere natare ſu-
» per aquam, ſicut quod ex oliua eſt, quoniam
» longe eſt vtriuſque origo diſſimilis, quando il-
» lud ex ligno, hoc ex carne profluxerit; Simili-
» ter Hippocr. ſuillam pinguedinem, ſiue vt lo-
» quitur Erotian. τὸ ὕειον στέαρ, appellat ἔλαιον ὗος;
» Sed obtinuit apud Græcos Romanoſque buty-
» ri appellatio, quæ inde orta eſt quia fere ex vac-
» carum lacte, non ouium aut caprarum fit buty-
» rum, vnde illi nomen quia plurimum è bubu-
» lo; tamen & ex ouillo, caprillo, atque etiam
» equino & aſinino cogi butyrum à nonnullis ne-
mo dubitat, quod & docuit Dioſcor. lib. 2. c. «
81. quin & butyrum Scythas ex equino lacte fa- «
ctitare ſolitos ſcripſit Hippocr. 4. de morbis Et- «
ſi videtur Gal. id ignoraſſe lib. 3. de ſimpl. me- «
dic. facult. c. de butyro: notandum autem cum «
apud veteres varia butyri genera fuerint, ea «
pharmaci potius loco, apud nobiles præſertim, »
in vſu fuiſſe quam cibi, vt non immerito Pli- «
nius butyrum Gentium Barbararum laudatiſſi- «
mum cibum, quique diuites à plebe diſcerne- «
ret appellarit, ex quo cõijcere poſſumus varium «
fuiſſe apud Romanos olim butyri vſum in cibis; »
hacque ratione factum puto, vt Athenæus qui »
in ſuo conuiuio nullum cibi genus præterijt, bu- «
tyri nunquam mentionem fecerit. Cæterum di- «
citur & genere maſculino βούτυρος vt docet Gal. «
7. κατὰ τόπ. c. 1. »

Βούφθαλμον. boaria, ſiue bouis oculus. Eſt herba cauliculis teneris ac ſubtenuibus, folijs fœniculi, floribus luteis maioribus quam anthemidis, qui ſimiles ſint oculis, vt nomen ipſum oſtendit: hi & acres ſunt & valde digerunt, adeo vt durities ſanent, cerato miſti. Sunt etiam ijdem Actuario teſte cardiaci. Galenus herbam hanc pares cum tuſſilagine vires habere ad vlcera cruenta annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Putatur eſſe cotula non fœtida vulgo dicta.

Βούφθαλμον. eandem eſſe cum chryſanthemo Dioſcoridis quidam volunt.

Βούφθαλμον. etiam dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, à rotunditate ſua, quod bouis oculum imitetur.

Βράβυλα. Gal. de aliment. & 6. κατὰ γέν. cap. 1. inter «
plantarum ſyluestrium fructus, corna, mora ru- «
bi, Cynoſbata & memecyla recenſet, quos «
omnes pauci nutrimenti & ſucci maligni eſſe »
ait, prunelles fortean Gallice dixeris: Scholia- «
ſtes Theocriti Idyll. 7. cõmunia pruna ſeu Da- «
maſcena interpretatur, vt & Suidas: Eadem di- «
cuntur Athenæo μάδρυα & βάδρυα: Sunt autem «
qui putent βράβυλα fructum eſſe τῆς πτελέας. Plin. »
lib. 27. c. 12. & 8. brabylum plantis annumerat, «
& herbam eſſe credidit, quam ſpiſſandi vim ha- «
bere inquit cotonei mali modo, ſed deceptum »
Plinium arbitror dum herbam pro fructu capit, «
qui illi error contigit male intellecto Dioſcor. «
apud quem fructus τῆς πτελέας, βράβυλα eſſe cen- «
ſentur, hæc enim inter fructus non vero herbas »
à Galeno locis citatis reponuntur, à quo etiam «
inter στοματικὰ φάρμακα reponuntur. »

Βράγχος. raucitas. Eſt vox obſcura, eius inſtrumentis diſtillatione imbutis proueniens. Symptoma eſt laborantium faucium, cuius cauſa eſt vel natura humidior pulmonum aſperæque arteriæ temperies, vel humor ſuperfluus à cerebro ſtillans, fauces & vocis inſtrumenta plus æquo humectans. Ideo namque obſcura vox redditur (quæ perſæpe etiam interciditur copioſius affluentibus excrementis, ſi qui laborant, vehementius vel acutius loqui conentur) quod vocis inſtrumenta nimio humore madeant. Vt enim ſicca corpora ſonora claraque ſunt, ita quę præ humiditate flacceſcunt, ſonum edunt obſcurum. Quapropter natura vocalia organa ſicciora effecit, potiſſimum autem aſperam arteriam atque epiglottida, quod elata vox obſcuræ longe præſtaret. Attamen nimia quoque faucium aſperitas quæ plærumque clamore contrahitur, raucam vocem facit. ex quo intelligi-

muſ ſiccitatem, ſi modum excedat, raucedinis eſſe interdum cauſam, vocemque claram & ſonoram effici à ſiccitate moderata.

» A voce βράγχος deductum βραγχᾶν apud Polluc. lib. 2. Sed & βράγχον, id eſt raucedinem, ſuum quemdam eſſe morbum tradit Ariſtoteles 8. de hiſtor. animal. c. 21. quo maxime fauces maxillæque inflammantur.

Βραγχώδεις φωναί. voces raucæ dicuntur 1. Epide. irrigatis nimirum vocis inſtrumentis ab ea quæ deorſum fertur humiditate: βραγχωδέστατα ὕδατα libr. de aere aq. & loc. aquæ ſunt quæ maxime raucos faciunt, & raucitatem excitant, quales ſunt glaciatæ & niuoſæ & frigidiſſimæ; & τοὺς βραγχαλέους, id eſt, raucedinoſos vocat lib. de rat. vict. in acutis.

Βραδυπεψία. tarda concoctio. Eſt imbecilla & imperfecta cibi concoctio. Symptoma eſt laborantis ventriculi & non niſi tarde alimentum concoquentis. Cauſa eſt caloris natiui imbecillitas, propter quam ventriculus vel non probe cibum vndique amplectitur, vel non vſque ad conſummatam concoctionem, vel quod ambo hæc ſimul incidant. Nec tamen ex eo cibi in alienam qualitatem mutantur (id enim deprauata concoctione contingeret, quā ἀπεψίαν ſiue δυσπεψίαν appellant) cū etiam Gal. l. 3. de ſympt. cauſis duplicem concoctionis deprauationem conſtituit, & alteram eius ſpeciem βραδυπεψίαν facit, Illic deprauatam intelligit, non quæ vitium à natura alienum cibis inuehit, ſed multo generaliori ſignificatu, quæ à perfecta concoctione quouis modo deſciuit.

Βραδύπορα. ea alimenta appellantur quæ tardi tranſitus ſunt, vt omnia liborum & plantarum genera, fabæ frictæ, oua aſſata, omne illud denique quod craſſum ac nouum. Aetius tetrab. 1. ſerm. 2. c. 262.

Βραδὺς σφυγμός. tardus pulſus. Dicitur qui longo tempore parum ſpatij conficit, ſeu qui longo tempore arteriam parum diſtendit. Oppoſitus eſt τῷ ταχεῖ. Quæ duo vnam pulſus differentiam conſtituunt, ſumptam ex tempore motus, ſiue ex qualitate motus, ſeu potius ex quantitate temporis motus & ſpatij ſimul. Eſt autem pulſus tardus peculiaris imbecillæ facultati, & caloris defectui ſeu refrigerationi, & præterea duritiei inſtrumentorum, ſicut velox contrarijs de cauſis prouenit. Itaque tardus pulſus facultatis imbecillitatem ſignificat, ſicut celeritas robur, etiamſi Galen. lib. 1. de cauſis pulſuum ſcripſerit celeritatem non magis à robore quam ab imbecillitate proficiſci facultatis, & neutrum neceſſario ſequi. Eodem enim modo de tarditate etiam iudicandum videtur: ſublato enim pulſuum vſu, & arteria duriore facta, etiamſi facultas robuſta ſit, pulſus tamen tardus fiet, quod facultas quamuis robuſta, nequeat arteriam duriorem breui tempore multum diſtendere. Veruntamen hic pulſus non erit ſimpliciter & abſolute tardus, quoniam, vt idem poſtea eodem libro prodidit, exacte certe tardi pulſus nunquam fiant, ſi valida facultas eſt, etiamſi vſus permultum ſit remiſſus. Eſt autem vſus remiſſioni, ſeu quod idem eſt, defectui refrigerationique caloris maxime propria tarditas, præſertim ſi arteria durior eſt quam vt facile diſtendi poſſit.

Βράθυς. ſabina. eſt frutex topiarius, perpetuo virens, patulo faſtigio, iuniperi ſimilitudine, folio aſpero, odore non iniucundo. Græci duo eius genera faciunt, vnum tamarici folio ſimile, alterum cupreſſo. nomen retinet in officinis. Tertio ordine calfacit & exiccat, acris eſt, digerit, tenuiſſimarum partium eſt, & non modo menſes, verum etiam ſanguinem per vrinas mouet.

Græcis etiam alio nomine βάραθρον, βάρυ, βάρυτον, dicitur, vt ſcribit Dioſcor. lib. 1. c. 104. «

Βρέσμα. piperis genus. eſt inane & leue.

Βραχίων. brachium. Eſt os magnum medium inter humerum & cubitum. Id crure & tibia exceptis, omnium maximum eſt, figura, vt crus, ante & foris gibba, quo firmius eſſet, intus autem & poſteriore parte ſima, quo melius quæ libuerit, apprehendat, niſi forte faſciarum compreſſu per infantiam, aut alio errore deprauata fuerit. Articulatur autem & cum omoplata & cum cubito per diarthroſim. Pars eius quæ ad humerum eſt, epiphyſim habet ad inſtar prægrandis capitis, ceruici paruæ adnatam. Eſt autem ea epiphyſis bifida, & in duos veluti condylos diſſecta. Deſinit quoque ima ſui parte in aliud magnum caput. Lateſcit enim hac parte brachium, & multa capita quæ condylos vocant, habet, quorum minimum in medio collocatum eſt. Ex magnis vero alijs duobus quod internum, ſeu poſterius eſt idemque maius, cum nullo oſſe ξυναρθροῦται, externum vero illi oppoſitum cum radio διαρθροῦται. Inter hæc duo capita ſiue condylos cauitas trochleæ ſimilis eſt, circa quam cubitus mouetur. Eam γιγγλυμοειδῆ libro περὶ ἀγμῶν Hippocrates appellat. Vbi autem ea deſinit, aliæ duæ cauitates à lateribus ſe oſtendunt, quas anatomici βαθμίδας peculiari nomine nuncuparunt. Hæ excipiunt cubiti apophyſes κορωνοειδεῖς, anterior ſcilicet anteriorem cum cubitus inflectitur, poſterior vero poſteriorem cum extenditur. Sic quidem habet brachij deſcriptio, quod à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων definitur eſſe pars manus inter duos articulos ſita. duos autem articulos intelligi vult, & eum qui ad latum ſcapularum os, & eum qui ad cubitum eſt. Idem autem aliquādo totum ipſum membrum à ſummo humeri articulo ad extremam vſque manum, eodem nomine βραχίονα appellat, pariterque Celſus & Gaza brachium. Certe ab Ariſtotele βραχίων totum id membrum aperte vocatur, de hiſt. animal. lib. 1. cap. 15. Sunt autem & qui βραχίονα dici exiſtiment ab Hippocr. medium os inter duos illos articulos: alij vero, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, non os ipſum, ſed totam eam partem, quæ inter duos illos continetur articulos, quod conſueuerint omnes homines ita loqui, Ille in capite plagam accepit, ille in brachio vel in cruribus, cum tamen os non ſit læſum, ſed vel neruus vel muſculus, vel vena vel arteria, vel forte ſola cutis. Vide χείρ.

Βραχύπνοος. proprie is dicitur qui parum ſpirat & longioribus interuallis, id eſt paruo raroque ſpiritu, quemadmodū vbi iam calor extinguitur, & frigidum ore ac naribus expiratur: In Pythionis hiſtoria habetur vox illa, βραχύπνοος, inquit, ἐπὶ χρόνον πολλὸν parum & longioribus interuallis ſpirans in multum tempus: in Dealcis vxore βραχύπνοος ſimiliter; Igitur βραχύπνοος dici- «

» tur ceu μικρὸν ἀναπνέον, eodem modo quo βραχυ-
» πόται phrenitici dicuntur, qui parum bibunt
» magnoque interiecto ſpatio. Qui enim aſſidue
» potant ſed modicum, hunc non βραχυπότην, ſed
» μετὰ βραχὺ πίνοντα dices, vt docet Gal. comment.
» 3. in lib. 3. Epid. verum etiam βραχύπνοος aliter di-
» citur, de illo ſcilicet qui ſpirat διὰ βραχέος, id eſt,
» breuibus interuallis, quod recte πυκνοπνευματίαν
» dixeris, ſic vſurpatum legimus aphor. 6. part.
» 2. 6. Epidem. vbi de oſcitatione, oſcitationis, in-
» quit, cura continentis μακρόπνους, id eſt ſpiritus ex
» longo interuallo ductus, eorum qui non ſpirant
» aut raro βραχύπνοος, id eſt crebro repetitus.

Βραχυπόται In Coacis, & ſæpe alias ab Hippocrate
» de phreniticis dictum quaſi ſitis expertes, ceu
» rarius & per multa interualla bibentes, tanquam
» omnino potionem reſpuentes: Cælius Aure-
» lian. lib. 3. acutor. cap. 15. hoc inde fieri inquit,
» quod faſtidio poſſeſſi non ſolum cibum, verum
» etiam potum refugiant, vel quod imaginatione
» læſa accipiendum potum non exiſtiment, vel
» ſuſpicione ob delirium affecti, admixta liquori
» venena putent: Cælius Aurelianus loco citato
» diſputans & inquirens, ſitne hydrophobia affe-
» ctus nouus vel vetuſtus, exiſtimat Hippocratem
» in prorrhet. nomine (βραχυπόται) eos intellexiſ-
» ſe, qui rabie canina detinentur, atque aquam ti-
» ment, eo quod eo loci Hippocr. illos non mo-
» do βραχυπότας inquit eſſe, ſed & pauidos & quo-
» libet ſtrepitu perculſos tremere, vt contingere
» ſolet in rabie tentatis; ſed hoc perperam opina-
» tur, cum neque Hippocratis, neque Ariſtotelis
» ætate nota fuerit hydrophobia: huius ergo ſym-
» ptomatis in phreniticis duæ cauſæ perhibentur,
» obliuio mente læſa, & ſpiritibus in affectam par-
» tem diſtractis, per aphoriſmum. Qui aliqua cor-
» poris parte dolentes dolorem fere non ſentiunt
» iis mens ægrotat: Altera eſt extinctio facultatis
» ſenſitiuæ & appetitiuæ in ore ventriculi, per re-
» ſolutionem humidi primigenii à calore febri-
» li; hoc lethale ſemper, illud vt plurimum,
» quippe cum in ſumma humoris inopia & calo-
» ris copia non bibant, humidum alens minime
» diſtribuitur, neque ex eo ſuccus exprimitur, ſed
» celerrime ac magis vruntur humores, donec ex-
» hauſto tandem humido primigenio, tùm potio-
» nis defectu, tum febrili incendio, partes neruo-
» ſæ conuellantur, aut propter ſummam faculta-
» tis animalis infirmitatem in tremorem incurrãt,
» quæ duo phrenitidis vehementiſſimæ finiunt
» modum, nam etiam ſine phrenitide, abſtinen-
» tiam à potione, in ſiccitate & ardore, hecticæ
» maraſmi cauſam eſſe Gal. docet.

Βρέγμα. ſynciput. Eſt pars anterior capitis ſupra frõtem ſita, & à lateribus ad tempora vſque protenſa. Ea conſtat duobus oſſibus propemodum quadratis, quorum vnum dextrum, alterum ſiniſtrum eſt. Ambo autem parte quidem poſteriore, lateribus ſuturæ λαμβδοειδοῦς, anteriore vero ſutura coronali, à lateribus προσκολλήμασι, ſiue ſuturis λεπιδοειδέσιν, ſuperiore denique ea ſutura terminantur quæ vtrique communis eſt, & ſecundum longitudinem capitis recta procedit, ὀβελιαίαν nominant, conſtant, vt & reliqua fere omnia cranii oſſa, duabus ſquãmis, inter quas valde fiſtuloſa raraque apparent, niſi qua temporum oſſibus coniunguntur: hic enim tenuiſſima quidem ſunt, ſed ſolida & minime fiſtuloſa. Nec fruſtra quidem oſſa huiuſmodi natura machinata eſt, quod toto vitæ decurſu tenuia & halituoſa cerebri excrementa maxime per ſynciput diffIari oportebat. Eſt enim cerebrum ea cranii parte quam reliquis copioſius. Sunt qui βρέγμα ἀπὸ τοῦ βρέχειν dictum eſſe putent, quod hæc pars capitis humidiſſima molliſſimaque ſit, præſertim infantibus. Ex quo forte etiam obſtetrices partem eam fontem capitis appellant.

Sed & ſunt qui nomen βρέγματος apud Dioſcor. lib. 2. cap. 104. interpretentur de peponis «
ſumma parte, alii qui pro cortice ſeu corio acci- «
piant; ſed illîc cum Ruellio ἀντὶ τοῦ βρύσμα, legen- «
dum potius ſuſpicor ξέσμα ſeu ξύσμα, quemad- «
modum habetur capite de cucurbita, quo loco «
etiam cucurbitæ ramenta ſtrigmentaúe ad eun- «
dem infantium affectum Dioſcor. accommo- «
dauit. «

Βρεττανική. britanica, ſiue betonica. herba eſt folio rumicis ſylueſtris ſed nigriore & piloſiore. guſtus adſtringentis, caule non magno, radice breui, tenui. Sunt qui putent eſſe lapathum acutum, ſunt qui biſtortam vulgo nominent. Adſtringendi & glutinandi vim habet.

Βρέφος. infans. ſic dictus παρὰ τὸ δεῖσθαι φορβῆς, id eſt, quod egeat alimento.

Inquit Ruffus; ſic dictus ex τ motato in β in- «
quit Euſtath. veriſſimili quadam ductus conie- «
ctura. hanc & vocem pro mulæ partu vſurpauit «
Herodot. in Thalia. «

Βρέχεσθαι. madeſcere. hoc eſt, extima tantum ſuperficie madefieri, haud etiam in altum humorem penetrare: vt author eſt Galen. lib. 9. de ſimpl. medic.

Βρῦσμα. ſignificat apud Hippocr. vt lib. de morbis maiore, id quod cum tuſſi expuitur, & ſcreatu eiicitur, & βρύσσειν cum tuſſi expuere. quidam βῦσμα, ſine ρ ſcribunt. Galen.

Βρίζα. Cum Gal. Thraciam & Macedoniam peragraret, ſegetem multis in aruis offendit non ſpica modo, ſed & culmo quoque toto tiphæ ſimillimam, conſulenſque ruſticos ac rogans, quodnam illi eſſet apud eos nomen, ſtirpem totam ſemenque βρίζαν vocari reſponderunt.

Βρόγχος. arteria cartilaginoſa: apud Hippocr.

Βρόγχια. dicuntur aſperæ arteriæ cartilagines pene circulares in totum pulmonem diuiſæ. Figuram ait Galen. 4. de locis affectis, literæ C referunt. hæ cum in medio craſſiores ſint, extremis partibus attenuantur, & tandem in membranam degenerant, qua parte œſophagum reſpiciunt eique incumbunt, eandemque conſtructionem per totum pulmonem ſparſæ habent. membranas plures ſortitæ ſunt: vnam quidem propriam, quomodo & oſſa omnia & præter eam alias duas, vnam internam, craſſam & validam, ſed tenuem, alteram externam, propriæ membranæ pertinaciſſime connatam, quibus omnibus cartilagines illæ ſibi inuicem connectuntur. Dicta ſunt βρόγχια diminutionis forma ἀπὸ τοῦ βρόγχου, quod aſperam arteriam ſignificat.

Βρογχοκήλη. eſt tumor magnus & rotundus in gutture, aut aſpera arteria exoriẽs. Vtrumque enim βρόγχος ſignificat. Eſt autem duplex eius differentia. nam vel adipe tumet, ſicut στέατωμα, vel partium illarum dilatatione accidit, vt plæriſque puerperis, cum propter vehementiſſimos dolores ſpiritum violenter continuerint. Eſt vero hæc incurabilis, quemadmodum & quæ in ſcirrhum durata eſt.

Dicitur etiam γόγγρον aut γογγρῶνα apud Hippocratem.

Βρόγχος. dicta eſt à Ruffo & plæriſque medicis aſpera arteria, propterea quod maxima ex parte cartilaginibus couſtet quæ βρόγχια appellantur. Galen. comment. 5. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcripſit Hippocr. βρόγχον appellaſſe vel totam aſperam arteriam, vel guttur duntaxat, nec tamen ipſe definiuit vtrum appellarit. ex quo patet vtrumque eo nomine ſigoificari. Quod autem βρόγχου κεφαλὴ, hoc eſt bronchi caput, aliquando dicitur, certum eſt αὐτὸ τὸ λάρυγγα dictum eſſe.

Βρῖμον. nomen eſt medicamenti acopi quod deſcribitur à Paulo lib. 7. cap. 19. Deſcribit & Aetius lib. 15. emplaſtra duo βρόμια vocata, emolliendi vi prædita.

Βρόμος. auena, vel potius auenæ ſpecies. herba eſt folio & ſtipula tritici genicolata, dependentibus in cacumine paruulis veluti locuſtis, quibus ſemen incluſum eſt, non vt τῷ αἰγίλωπι deciduum, radice numeroſa: tanquam ſyluestre triticum eſt, inter vitia ſegetum. Eſt enim primum omuiũ frumenti vitium, & hordeum in eam degenerat, ſic vt ipſa frumenti ſit inſtar. Eſt autem βρόμος auenæ ſpecies, videturque noſtra vulgaris eſſe auena, iumentorum pabulo nobilis. Altera enim eius ſpecies αἰγίλωψ appellatur, feſtuca Latinis dicta & Gallis auron. τοῦ βρόμου ſemen inter legumina cenſetur Galeno, idqoe illitum deſiccat & digerit mediocriter & ſine morſo. temperiem aotem habet paulo frigidiorem. Nonnihil etiam adſtringit. Sunt qui ſcribant βρῶμον per ω.

Βρύτον. ſic dicitur à quibosdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, authore Dioſcor.

Βρυγμός. ſtridor dentium, apod Hippocratem: & βρύχειν, ſeu βρύκειν, ſtridere dentibus.

Βρυγμὸς. definitur à Galeno in exeg. vocum Hippoct. ὁ ἀπὸ τῶν ὀδόντων συγκρουομένων ψόφος, id eſt, dentium colliſorum ſtridor ſiue ſtrepitus, & βρύχειν ſeu βρύκειν ſtridere dentibus: Galen. autem initio lib. 2. de ſymptom. cauſ. & comment. 6. in aphor. 35. ſtridorem dentium definit deprauatum motum inooluntarium, ſeu conuulſionem maſticatoriorum muſculorũ, vulſorum & reductorum ad propria capita, ad eum ſcilicet modum quo ſecundum naturam mouebantur, priore illa definirione ſumpta ab effectis, poſteriore à cauſa efficiente: is βρυγμὸς ὀδόντων etiam πρίσις Hippocrati dicitur.

Βρύον. muſcus, hoc eſt, ſubſtantia quædam capillata, villoſa, viridis, germinationis modo circa cortices arborum concreſcens. Laudatur maxime qui in cedro, deinde qui in populo alba & qoercu prouenit, præſertim qui odorarior eſt. Alio nomine σπλάγχνον vocari Dioſcorides author eſt. Habet vim adſtringendi.

Βρύον θαλάσσιον. alga, ſiue muſcus marinus. Eſt marina berba in lapidibus & teſtaceis naſcens lactucæ folijs, rugoſa, veluti contracta, ſine caule ab ima radice exeuntibus folijs. Præcipua ei ſpiſſandi ſiccandique vis.

Βρύον. etiam dicitur herba alia, quam Latini lopom ſalictarium, officinæ lupulum appellant, forte quod buic herbæ folia ſint bryoniæ ſimilia.

Βρύον etiam dicitur à quibuſdam λειχὴν herba, qoæ ſuper ſaxa naſcitur & rorulentis petris adhæreſcit.

Βρύον quoque dicitut vua, hoc eſt fructus populi albæ, ex quo populneum vnguentum conficitur.

Βρύον etiam dicitur à Democrito ὁ χαμαιλέων, ſicut habetur apud Dioſcor.

Βρῦτα. vuæ σταφυλαί; Sed potius τὰ στέμφυλα λείψανα τῶν ἐκθλιβεισῶν σταφυλῶν vt teſtatur Galen. lib. 2. de aliment. facult. cap. 8. Id eſt ſolidæ expreſſarum vuarom reliquiæ, quas Latini vinacea nominant & vinaceos, quas etiam στέμφυλα ſuo tempore vocata fuiſſe ſcribit Gal. libri citati c. 9. Sunt & qui βρῦτα allij genus eſſe putent teſte Heſychio.

Βρυτανὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores viniorum differentiæ recenſentor.

Βρῦτον. eſt potionis genus ex hordeo, quod Ariſtoteles πῖνον vocauit. Eo qui temolenti ſunt oon in omnem partem, inquit, corruunt, vt cæteri, ſed retrorſum duntaxat & ſupini. Hellanicus ex obriza βρῦτον fieri commemorat. fit & ex milio, vt Athenæus aothor eſt.

Qui & τὸ βρῦτον κρίθινον οἶνον à nonnullis vocari ait, qui & ibidẽ hũc κρίθινον οἶνον vocari dicit πῖνον: Euſtath. vero inter hæc illud eſſe diſcriminis ait, quod τὸ πῖνον fiat ex bordeo, ὁ βρῦτος vero ex radicibus etiam: Cæterum notandum quod pro vocibus (ex obriza) quas hîc noſter habet author, legere eſt apud Athenæ. lib. 9. ex ῥιζῶν ex radicibus.

Βρυτὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vioorum differentiæ explicantut.

Βρυῶδες. id dicitur (inquit Galenus libr. 3. meth. med.) quod molle nimium eſt, & algæ, quæ βρύον dicitur, ritu fragile. Sic quidem Linacer interpretatus eſt. quanquam fragile dici non debuit, quod muſci ſiue algæ mollis & cedentis propriom noo ſit frangi, ſed potios algæ ritu cedens. Nam & huic Galenus eo loco durum & premens opponit.

Idem Gal. apud Glaucon. lib. 1. βρυώδη καὶ ἀθρόμερα σώματα eos habere inquit, qui facile afficiuntur medicamentis, vel ſanguinis miſſione.

Βρυώνια. bryonia. Eſt quæ alio nomine ἀμπελολεύκη, hoc eſt vitis alba, dicitur, ſiue ψίλωθρον, vt ait Galenus lib. 6. ſimplicium medic. Inde factum eſt vt & bryonia nigra dicatur vitis nigra, apud Dioſcoridem.

Lib. 4. c. 183. qui & vitem albam à nonnullis etiam ὀφιοστάφυλον vocari tradit, ſicot & Plin. lib. 23. c. 1. forſitan aotem βρυώνια dicitur, quoniam (vt ἡ ἀγρία ἄμπελος apud Dioſcor. quam Crateuas quoque βρυώνιαν appellat) fert αὐτὸς ὡς τρίχας βρυώδεις: Rurſum Dioſcor. lib. 3. c. 140. tradit τὸ φύλλον ſiue ἐλαιόφυλλον à nonnullis βρυώνιαν vocari, & qood in eius genere Θηλυγόνον vocatur, φύεσθαι ἐν πέτραις ὥσπερ τὸ βρύον, vnde & nomen ei impoſitum videtur, Plin. vero aliam etiam bryoniam memorat lib. 24. c. 9.

Βρυωνία ἀγρία. dicitur à quibuſdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Βρώματα ſeu ἐμβρώματα ὀδόντων. dicuntur apud Dioſcoridem cauernæ, ſeu caua dentium à quacumque cauſa ij arroſi fuerint; Ita & apud eundem lib. 2. c. 36. τῶν κυάμων βρώματα, vocantur fabarum caua quæ oculis patent, qooties illæ à cucurlionibus arroſæ fuerint.

Βρώματα etiam dicuntur τὰ σιτία, id eſt, cibi vt docet Gal. ex Hippocr. 1. de aliment. facult. c. 1.

Βύβλινος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Βύζην, ἀθρόως ἢ πυκνῶς, apod Hippocratem.

Βυνή. eſt hordeum madefactum quod germen emiſit, & deinde vna cum enatis ligulis toſtum eſt, vt ſcripſit Aetius lib. 10. cap. 29. Ex quo apparet βυνὴν id eſſe aut non longe diuerſum ab eo potionis genere quod zythum & vulgo bieram appellant.

» Coctores Ceruiſiarij hordeum ita preparatum
» maltiam vocant, ex quo τὸν βρύτον ſeu τὸν ζύθον
» aut τὸ πῖνον coquunt quod bieram vulgo nomi-
» nant, vnde apparet βυνὴν idem eſſe cum illa; aut
» non longe diſſimilem.

Βύσσος. byſſus. Eſt lini genus tenuiſſimum & nobiliſſimum, naſcens in India & Ægypto, ex quo pretioſiſſimæ veſtes olim contexebantur.

» Teſte enim Plin. lib. 19. cap. 1. aſbeſtino lino
» principatus in toto orbe datur; proximus byſſi-
» no, mulierum maxime delicijs circa Elim in
» Achaia genito.

Βωλίτης. boletus. fungi genus eſt ſic dictum vel quod conuolutum ſit & quaſi gleboſum (voluam enim, vt ſcribit Plinius, terra prius gignit, ipſum poſtea in volua, ceu in ouo eſt luteum) vel à colore τοῦ βώλου, hoc eſt, rubricæ illius qua pictores aurum operibus ſuis inducunt. Huic Paulus primum bonitatis locum inter fungos aſſignat, quod ab eo ſolo nemo adhuc dicatur interijſſe, quemadmodum Galenus ſcribit lib. περὶ εὐχυμίας. ſuccum tamen gignit pituitoſum & frigidum, à quo periculoſa multa ſymptomata poſſunt excitari. Vide μύκητες.

» Cæterum non eſt ſcribendum βωλίτης vt in au-
» thore noſtro ſcribitur, ſed βωλῖτος per ο in fine.

» Βῶλος Ἀρμενία. apud medicos Gleba Armenia, ſeu
» bolus Armenia, lapis colore pallidus, friabilis
» veluti calix & Aſter, inquit Aetius. lib. 2. c. 12.
» cuius virtutem exſiccantem eſſe ait, ob idque
» vtilem dyſentericis fluxionibus, ſanguinis ſpu-
» to, deſtillationi, oris vlceribus cum putredine,
» ægre ſpirantibus, tabidis, & in peſtilenti cœli
» ſtatu.

IO. GORRÆI

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Γ.

ΓΑβιρέα. ſpecies eſt myrrhæ, pinguiſſima, læto & pingui ſolo naſcens, quæ copioſam ſudat ſtacten: authore Dioſcoride.

Γαγάτης. gagates. Eſt lapis ex liquido bitumine, vel ex ſucco pingui & bituminoſo concretus, qui igni admotus, ardet atque bituminis odorem reddit. Sunt autem qui dicant nihil aliud eſſe quam bitumen durum & politum. niger eſt plærumque & ſqualidus. cruſtoſus, per quam leuis, vim habet emolliendi & diſcutiendi, trahit ad ſe paleas, pilos, feſtucas veluti ſuccinum. Dioſcorides author eſt eum naſci in Lycia (male enim pro Lycia Ciliciam vertit Ruellius) qua influens amnis in mare effunditur proxime oppidum quod Plagiopolis dicitur, atque inde nomen habere. Namque & locus & amnis in cuius faucibus inuenitur, Gagas vocatur. Quem fluuium quamuis Galenus nauicula vectus, tota Lyciæ ora perluſtrata ſtudio rerum quæ illic naſcerentur cognoſcendarum ſcribit lib. 9. ſimplicium medicamentorum ſe non vidiſſe (id quod Ruellio forte Ciliciam pro Lycia reddendi occaſionem dedit) tamen Gagam oppidom in Lycia fuiſſe ſcriptores memoriæ prodiderunt, idque Alexandrum in primo rerum Lyciacarum libro, antiquum murum vocaſſe Stephanus author eſt: quare ſimul cum deſerto oppido paruus amnis nomen mutaſſe potuit. Plinius etiam in oppidis Lyciæ numerat Gagen. Quod oppidum quoniam, vt ſcribit Nicandri interpres Gange & Gangis vocabatur, Gagatem ipſe Nicander in theriacis ἐγγαγγίδα πέτρην, & Strabo Gangitim appellauit. Idem vero etiam Obſidianus lapis vocatur, quod in Æthiopia inuentus ſit ab Obſidio, ex quo fiunt gemmæ quæ Obſidianæ nominantur. Gallico vocabulo getz dicitur.

Sed Gagatem pro Aetite lapide accepiſſe videtur Plin. l. 11. c. 2. his verbis, Aquilarũ generi inædificatur nido lapis Aetites quem alij dixere Gagatem, verum illi inter ſe diuerſi ſunt, vt res ipſa docet, & teſtantur Dioſc. & Galen. Seruius Aquilas incubantes Gagatem ſibi ſubijcere tradit refrigerationis cauſa, ne immenſo calore oua percoquant, ſed Gagatem à lapide non ſatis Plinius diſtinxit.

Γαγγαμῶν. ſic à pleriſque appellatum eſt omentum, quia propter varium venarum atque arteriarum textum, reti quod Græce γάγγαμον dicitur, ſimile videatur. Alijs autem qui circa vmbilicum cernitur, quaſi neruorum quidam contextus γαγγαμὼν vocatur.

Latini Sagenam vocant, quod in modum ſagenæ aut retis factus ſit ille neruorum contextus, vide ἐπίπλοον.

Γαγγίτης. idem quod γαγάτης. de quo ſupra. Eſt & cognomen cuiuſdam generis nardi Indicæ ſic dictæ à Gange fluuio circa quem naſcitur, quæ etiam γαγγιτὴ appellatur, de qua vide in dictione νάρδος.

Γαγγλίον. eſt nerui nodoſa & renitẽs contractio nullo præter naturam colore, doloris expers. In multis corporis partibus accidere poteſt, ſed in manibus & talis frequenter, rarius in cubito & capite oritur. His fere notis deprehenditur: tumor eſt paruus, inæqualis, nullo præter naturam colore dolorisque expers, niſi valide comprimatur. Verum ne tum quidem vehemens, ſed ſtupidos dolor mouetur. Plærumque ex plaga, aut laſſitudine, raro ſponte prouenit, nec in alto, ſed ſub cute radices agit, neque in orbem vel ad anteriora poſterioraque transferri poteſt, ſicut melicerides & atheromata, ſed ſi vim facias, ad latera tantum, hoc eſt, ad dextram vel ſiniſtram pro nerui ſitu, moueri & flecti poteſt.

Galen. comment. 2. in lib. de articulis Gan-

» glia circa cartilagines & neruos ex eorum ali-
» mento concreſcere ſcribit, & ex glutinoſo &
» mucoſo humore oriri: & γάγγλιον Pollux lib. 4.
» definit ἀπόστημα ἄπονον ὑπὸ λευκῷ καὶ νευρώδει χιτῶ-
» νι; ἔνεστι δὲ αὐτῷ ὑγρὸν ἀθερῶδες, ἢ τρίχες, ἢ ἑλμινθώ-
» δη, γίνεται δὲ περὶ ἄρθρα καὶ περὶ τὴν κεφαλήν, id eſt,
» apoſtema oon moleſtum ſub alba illa & neruo-
» ſa tunicula, ineſt huic humot tumidus, pili, aut
» lumbriculi, ſed etiam circa articulos & caput
» exoritur. Similiter Celſus l.7.cap.9. ganglia ſeu
» meliceridas & atheromata inter capitis tuber-
» cula reponit: Gal. Paulus, Aetius, & omnes Ara-
» bes potius inter neruorum articulorumque af-
» fectus; ita & Heſychio νεύρου συστροφὴ eſſe dicitur:
» qui γαγγάλιον vocat: Hermolaus ſuis in Plin. gloſ-
» ſematis gangilion & gangilium.

Γάγγραινα. eſt partis alicuius motrificatio & extinctio prouenieus à magnitudine inflammationis quæ neque digeri, neque in pos mutari potuit, ſibique coniunctas partes in affectionis conſortium pertrahens, nec ab oſſibus quidem abſtinens, quæ vitioſo humore perfuſa imbutaque, quo caro circumpoſita madet, putreſcunt emoriunturque. Non eſt autem γάγγραινα perfecta νέκρωσις, ſed adhuc fit, ſic tamen vt niſi opportune ſuccurratur, non modo pars ipſa quæ laborat, ſed & aliæ vicinæ partes, ipſeque totus homo denique intereat. Cum vero ſenſum affectæ partes penitus amiſerunt, iam non γάγγραινα, ſed σφάκελος appellatur. Eſt enim per gangrænam via ad ſphacelum, qui perfecta νέκρωσις eſt. Verum, vt ait Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, abutimur interdum vicinorum affectuum nominibus ad eos ſignificandos ad quos proxime accedunt, quanquam oondum ex toto ipſorum ſpeciem & naturam habeant. Sic namque & Hippoc. ingentem ioflammationem cum non amplius ſuū colorem tuetur dolorique eſt, interdum γάγγραιναν appellauit. Sic videtur γαγγραινώδεις φλέβας dixiſſe lib. de fract. cum propter inflammationis magnitudinem videntur venæ liuentes & nigræ propter coutentom in ijs ſanguinem. quo tamen loco Galen. νεκρώδεις interpretatur.

» De gangræna ſi plora requiras conſule Gal.
» comm.7. in aph. Hipp. ſect.7. part. 50. de tumo-
» rib. c.8. Æginet. l 4. c.9. Actuar. περὶ διαγνώσεως πα-
» θῶν l 2. c.30. Celſum l.5. c.26. Ethymologus γάγ-
» γραιναν eſſe inquit πάθος διαβρωτικὸν σαρκῶν. deriuatū
» eſſe tradens ex γράω ſignificante ἐσθίω per dipla-
» ſiaſmum.

Γαγγραινικαὶ νομαί. apud Dioſc. l. 2. c. 119. nomæ quæ
» in gaogrænā euaſerūt, ſeu depaſcentes gāgrænę.

Γαγγραινοῦσθαι, & γαγγραίνωσις. in eo à γάγγραινα diffe-
» runt, quod hæc perfectam abſolutamque νέκρωσιν
» carnis ſignificet, illa μελασμὸν id eſt nigtedi-
» nem & inchoatam corruptionem; eodem pla-
» ne modo σφάκελος & σφακελισμὸς inter ſe diſtin-
» guntur.

Γαιώδης. eſt lapis de genere Aeritarum, etiāſi Dioſc. περὶ ἀετίτου καὶ γαιώδους ſeparatim diſſerit. Terram intra ſe complectitur, vt plurimum quidem candidam, ſed aliquando pallidam, aliquando luteā, ſolaque figura ἀπὸ τοῦ βελεμνίτου differt: hic enim inſtar ſagittæ oblongus eſt, γαιώδης vero rotundus. Muſcus qui ei adhæreſcit, olet violam. Hic lapis adſtringit, ſiccat, caligines oculorum diſcutit, & illitus ex aqua teſtium mammarumqoe inflammatiooes ſedat.

Γάλα. lac. Eſt benignum corporis excrementū ſanguine è rubro in candidum mutato in mammis redundans ad fœtus nutrimēcum. Sangois enim in fœmina quidem ſuperfluus & inotilis, nec tamen alia re quam copia moleſtus, deponitur apud mammas tum per venas quæ ab vtero aſcendunt, tum per eas quæ à propaginibus venæ cauæ deſcendunt, vbi vi mammarū & glandularum in album è rubro vertitur, & lactis naturam nomenque accipit, nō diſſimili modo quo idem facultate teſtium peculiari in ſemen tranſmutatur. Dum enim glandulæ illum ſibi aſſimilare conantur, non modō dealbant, ſed frigidius etiam efficiunt, ſic tamē vt facile à fœtu concoqui poſſit, ad cuius nutritionem comparatum eſt. Itaq; nulli fere animaliom lac fieri ſolet antequam vterum ferat, niſi forte (quod Hipp. annotauit, & ipſe aliquando vidi accidiſſe mulieri, cui nec grauidæ, nec puerperæ tāta lactis copia in mammis ſuccreuerat, vt ſatis alieno fœtui alēdo eſſet) menſtruæ purgationes defecerint. Hæ namq; ſi in vbera ſe conferant, nec in habitum corporis tegurgitent, aut alio pet venas ferātur, vertūtur in lactis ſpeciem nulla in te mulieri moleſtæ. Sed nec dum vterum feruntanimalia, nec ſtatim à partu lac vtile omne eſt ad fœtus nutrimentum. Nam & cum fieri incipit, ad ſpeciem puris denſator, & primū à partu ſpiſſitudinem & concretionem quandam ſpongioſam habet, qood recēs oatis exhibere incommodū eſt. Hoc Latini coloſtram ſiue coloſtrum, & qui ex eios ſuctu male affecti ſunt pueri, coloſtratos appellant. Nomen quo vitium hoc lactis ſignificent Græci propriū non habent. Eo autem è mammis vacuato, lac optimum ſuccedit, quod veluti ſanguis ex quo gignitur, purū ſyncerumque eſt, nec amaritudinis, nec acrimoniæ, nec aciditatis, nec ſalſedinis particeps, non graueolens, ſed vel modice odorum, vel ſaltem odoris expers, guſtu etiā ſuaue & parum dulce, adhæc album & æquale, atque inter liquidum ſpiſſumque medium, ita tamen vt in vnguem inſtillatum non diffluat: de quo cum dico, optimi lactis & à bene ſano animali prodeūtis notas explico. Cæterum lac omne quanquam ſimilare videatur, partes tamen multum diſſimiles habet. Conſtat enim tribus ſubſtātijs, craſſa, ex qua caſeus cōficitur, pingui, ex qua butyrum, aquea, quam Græci ὀρὸν ſiue ὀῤῥὸν, Latini ſerum nuncupant, quæ pro ſpecie animaliū, proqoe fœminarum temperamento, inæqualibus omnino portionibus confuſæ ſunt. In animalibus enim alias alia exuperat. Lac quidē in hominibos haud longe ab earū mediocritate abeſt. Huic proximū caprinum eſt, Craſſius hoc ouillū. Craſſiſſimum & pinguiſſimum bubulū. Tenuiſſimum cameli eſt, mox equæ, tum aſinæ. Sus crudum & aqueū habet. Itaque ex his caſeus effici non poteſt. Sūt enim ſeroſiora, quam vt poſſint coagulo concreſcere. Eſt & lac vernum æſtiuo aquoſius dilutiuſque. Nec vero dubiū eſt qoin pro varia temperie & miſtura diuerſas adeptum ſit facultates. Quod ſeroſius eſt, magis refrigerat & extergit & aluum ſubducit, quod eſt pinguius, magis cōcoquit & laxat; quod craſſius eſt, aluum ſiſtit, obſtruit & emplaſticum eſt. Lac autem generatim omne boni ſucci eſt, corpus alit, aluū emollit, è viridi præſertim pabulo: ſtomachum & inteſtina inflatiooe vexat, ſed minus caprinum, quoniam

pecus, hoc adſtringentibus pabulis magna ex parte veſcitur. Inde ſtomacho acommodatiſſimum reddi ſolet. Ouillum autem dulce, craſſum, & præpingue, non vſque adeo vtile ſtomacho, Bubulum tamen, aſininum, & equinum, ventri magis idonea, ſed ipſum turbant. Ventrem adſtringit lac omne decoctum, præcipueque candentibus calculis marinis exuſtum: ſicque vlcerosas ventris fluxiones adiuuat. Vtile eſt & contra roſiones vſtioneſque ab exitialibus medicamentis factas, vt à cantharidibus, ſalamandra & reliquis venenis. Lac autem omne reſpuendum eſt ſplenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginoſis, & neruorum vitio laborantibus, febriculoſis & capite dolentibus, niſi ſi quis interdum purgationis gratia σχιστὸν bibat.

Cæterum ſi de lactis natura, differentijs & vſu plura voles, conſule Galenum cùm multis operum ſuorum locis tum maxime tertio de alimentor. facultat. c. 15. Dioſcor. idem l. 2. & Aetium tetrab. 1. ſerm. 2.

Γάλα ἐμπυτιωθὲν. apud Paul. l. 5. cap. 57. dicitur interprete Marcello lac cui coagulum ſit admixtum; ſed rectius Goupylus exponit, intus hoc eſt in corpore congelatum, illic enim aliquando coit in grumos, & denſatur adeo vt reſpirationem impediat, & repentinam ſtrangulationem minetur; huic vero ſymptomati quî ſit occurrendum docet ibidem Paul. & Dioſcor. in Alexipharm. c. 26.

Γάλα καθαρτικὸν. lac purgatorium, quonam pacto tale parari poſſit docet Aetius l. 3. in lactis aſinini vel caprini hemina ſcammoniæ ſcrupulos duos miſcet quo bilem purgat: aut cnici granorum internam partem inijcit, quo pituitam euacuat. Sic enim optime falluntur qui metuunt purgari, propterea quod ab his non immutatur lactis color.

Ὀξύγαλα. hoc eſt lac acidum. fit certa quadam lactis præparatione, per quam ſola caſeoſa ſubſtantia relinquitur, eaque ipſa non eiuſdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verum ad frigidiorem ſtatum deflexa.

Vt ægerrime nec niſi à ventriculo valde calido concoquatur, neque enim calidam & acrem ſeri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, ſed ſola craſſiore ſubſtantia conſtat quæ in caſeum abit, ὀξυγαλάκτινον appellatum, cuius Gal. meminit 3. de aliment. facult. c. 17. id genus hodie Galli iunceam videntur appellare: de illo ſcribit Plin. lib. 11. c. 41. dum inquit barbaras gentes conſueſſe lac in iucundum acorem condenſare: eſt autem ὀξύγαλα valde frigidũ craſſum & concoctu difficile: de illo plura Gal. 3. de aliment. facult. c. 16. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 98.

Ὀρὸς, qui & ὀῤῥὸς γάλακτος, ſerum vel aqua lactis, τὸ ὑδατῶδες καὶ τὸ ὑφιστάμενον τοῦ γάλακτος inquit Heſych. Erotian. in lexico Hippocratis inquit id totum eſſe ſeri quod ſupereminet caſeo, vt vere ſerum ſit pars illa lactis, quæ mixta eſt ex aqua & butyro: de ſeri autem temperamento medici controuertunt, Galen. 4. de ſimplic. medicam. facultat. cap. 17. frigidum & humidum eſſe ſcribit, & 3. de aliment. facult. c. 17. ipſum facit caloris alicuius particeps: è contrà Meſues l. de ſimplicib. c. 9. calidum ſiccumque eſſe docet, ſimiliter & calidum Auicennas, ſicum ſit nec ne haud aperte innuens: & hanc quidem controuerſiam ego ſic dirimi & componi poſſe crediderim, ſerum quidem à butyro & caſeo perfecte integreque ſeiunctum, quia tum ceu aqua pura ſit refrigerare: ſi vero imperfecte, ſitque adhuc illi permixta portio butyroſa, calefacere; quo ſenſu duplici loquutos eſſe Galenum & Arabes haud immerito exiſtimare debemus, eſſeque inter ſe minime diſcordes: Inſuper addubitant quoque nonnulli ſuitne vſi veteres ſero lactis tanquam purgante medicamento, vel duntaxat alterante, cum enim eſſe illud videatur aqua pura, immo ab Ariſtotele 4. metheor. inter aquas primo fere loco reponatur, iure quis alterandi cauſa aſſumptum fuiſſe crediderit, ſed illorum tamen ſententia eſſe mihi potior videtur, qui illius vſum apud veteres purgationis gratia inſtitutum fuiſſe cenſent, cum enim eo tempore blandis illis medicamentis aluum ſubducentibus, nobiſque iam aſſuetis & vſitatis carerent, & cogerentur vti validioribus, tum temporis nihil illis fuit ſero facilius, ſiue aſſumeretur ſeu facilis ex illo ſequeretur alui ſubductio; Raro quidem per ſe atque ſolitarie aſſumptum purgat; verum illo triplici modo vtebantur, primùm quidem mel & ſal admiſcentes, deinde illo abunde & affatim hauſto & aſſumpto vt purgationis loco eſſet, atque inde non ſolum apud Paul. & Aetium ad vſque vncias quinquaginta exhibetur, ſed & Hippocr. 2. Epid. ad octo heminas, id eſt vncias circiter octoginta ægris exhibuit ad aquarum medicatarum modum: denique ſerum catarthicum reddebant nutrito animali herbis purgantibus, ceu tithymalo & elaterio, quomodo & lacte purgatorio vtebantur vt ex Hippocr. conſtat, & Gal. 6. Epidem. comm. 5. & de aliment. facult. c. 15. vbi ſcribit medicos veteres vſos eſſe lacte ad purgandum propter ſerum, modo melle admixto modo ſolo ſed copioſo, modo ex capris elicito quæ paſtæ eſſent herbis purgantibus, velut cucumere aſinino & ſcammoneo. Quomodo autem ſerum lactis à Dioſcor. Galeno & Paulo paretur, vide infra in voce γάλα σχιστὸν quo nomine non lac quidem ipſum, ſed ſerum eius verius appellandum venit.

Γάλα πεπυρωμένον. lac excoctum & incenſum vocatur, quod ad internas omnes exulcerationes præcipueque ad bilioſas acres & mordaces inteſtinorum fluxiones vtiliſſimum eſſe docent Dioſcor. l. 2. c. 75. Gal. 3. de aliment. facult. Paul. l. 1. c. 87. & Aetius tetrab. 1. ſerm. 2. c. 95. qui ad eum vſum, illius duplicem coquendi parandique modum tradunt; aut enim diutius cocto lacte ſerum abſumitur, vel ignitis ſilicibus iniectis: & in coctione quidem lactis lentâ atque diuturnâ vidẽdum ne aduratur aut in caſeum coaleſcat, quod optime fiet, ſi leniter ipſum coquamus, & ferula leui tenuique agitando, id quod ollæ labro adhæſerit cum ſpongia munda auferamus, ne lac reliquum corrumpat, Tantiſper autem coqui illud debet, dũ æquabiliter craſſius dulciuſque crudo euaſerit: Per Silices vero ſic paratur: Lac præcoquitur donec plurima humiditas conſumatur, deinde ſilices igniti in ipſum immittũtur, ad ſerũ cõſumendũ, vel & ferri laminæ, ferreiq; orbiculi efficaciore virtute, eſt enim ferrũ aſtrictoriæ facultatis particeps: hoc modo paratũ lac nõ modo

non ſubducit aluum. verum etiam ſiſtit: Lac eiuſmodi Dioſcor. τὸ γάλα διαπύροις κόχλαξιν ἐξικμασθὲν, & τοῖς κόχλαξιν ἑψηθὲν vocat; & Cælius Aurel. l. 3. cap. 3. Diacochlacon: huius coquendi modum & vtilitates illic recenſens. Sunt autem Cochlacæ Feſto lapides ex flumine rotundi ad cochlearum ſimilitudinem: Sed & γάλα πεπυρωμένον etiam ſimpliciter ſumi poteſt lac coctum aut præcoctum, vt dimidia aut tertia pars remaneat, γάλα ἑφθὸν dicitur Hippocrati eoque ventrem eluit in dyſenteria lib. περὶ παθῶν.

Γρωτόγαλα. fit illud ex lacte quod ſtatim à partu mulctum, & cinere calido modice tepefactum citra coagulum ſtatim concreſcit: id veteres Comici vt Galen. ſcribit 3. de aliment. facult. c. 16. πυριάτην, in Aſia πυρίεφθον appellabant: hoc autem purum lac eſt, nihil alienæ qualitatis admixtum habens, attamen addendum cum melle conſulit Aetius, alias concretu difficilius eſt & craſſioris ſucci, tardiuſque in venas ſubit: vide πρωτόγαλα ad litteram π.

Γάλα πηκτὸν alia eſt lactis preparatio, cum per coagulum, melle admiſto, lac cogitur. medici γάλα πηκτὸν, Aetius πηκτὴν appellat. Sic enim ſerum lactis à craſſiore parte ſecedit. Id vario modo ſumi ſolet. Alij tantum quod concretum eſt, ſumunt: hoc autem tribus conſtat, caſeoſa lactis ſubſtantia, calida igneaque coaguli virtute, & melle. Alij cum eo ſerum ſimul hauriunt, idque vel nihil dementes, vel alterum altero largius. Habet id facultatem ſubducendæ alui, ſed magis minuſque, prout plus minuſve ſeri habet, cui ad deiiciendam aluum præcipua vis eſt.

Eſt autem γάλα χιστὸν, hoc eſt lac ſciſſile, à quo dirempta ſecretaque eſt ſeroſa portio. Veruntamen non lac quidem ipſum, ſed ſerum eius hoc nomine verius appellandum venit. Eius enim cauſa medici τοῦ χιστοῦ γάλακτος meminerunt, quod valeat ad ſubducendam aluum. Eſt autem huius conficiendi ratio hæc, quam ſcripto prodidit Dioſcor. Lac fictili nouo feruet, ramoque ficulneo recenti mouetur, inſperſis, poſtquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulſi cyathis quot ſunt heminæ lactis. Ita enim ſereſcens liquidum ab eo diuiditur quod in caſeum concreuit. A quo non diſcrepat Paulus, niſi quod videtur mel aut acetum mulſum admiſcere ſero lactis poſteaquam à caſeo diſceſſerit, & non ante eorum ſeparationem, vt videtur velle Dioſcorides. Verum τὴν σχίσιν ταύτην, hoc eſt, ſciſſionem hanc, moliendam eſſe citra coagulum oxymelite frigido in lac valde feruens inſtillato, docet Galen. libr. 3. de aliment. facultat. Idem etiam mulſo effici, interdum etiam citra vllam liquoris inſtillationem vaſe gelidam aquam continente in lac demiſſo ipſum ſcindi ſepararique. Quod autem ipſe præcipit lac ficulneo ramo agitandum, duplicem habet cauſam, authore Columella lib. 8. tum vt quod in lacte caſei eſt, citius denſetur, tum vt iucundiſſime ſapiat. Datur ſubducendi ventris cauſa ætate quidem florentibus ad duos ſextarios, iunioribus non minus ſextario, vt ait Paulus. Verum ſecundum Dioſcoridem bibitur heminis per interualla ſingulis, vſque ad quinas, ita vt intercedentibus ſpatijs potantes ambulent.

Dicitur autem ἀπὸ τοῦ σχίζειν quod ſcindere & diuidere ſignificat: at vero cum eo modo χιστὸν γάλα dicatur qui expoſitus eſt, fuere tamen vt refert Galen. lib. 10. de ſimplic. medicam. qui ita vocauerint lac quod calculis marinis ignitis, aut ferro candenti immiſſu incraſſatur, alui profluuijs & dyſenterijs vtile, quodque πεπυρωμένον γάλα dicitur: hoc χιστὸν γάλα quomodo paretur ad dyſentericos fuſe docet Trallian. l. 8. c. 8. de dyſenteria rheumatica. vide χιστὸν γάλα.

Ὀΐγαλα. Lac ouis permiſtum interpretatur Cornar. apud Galen. 8. κατὰ τόπ. cibumque eſſe dicit dyſenterijs commodum, & commendatum tum ab Aetio lib. 9. cap. 45. tum Paulo lib. 3. c. 42. ad acredinem humorum temperandam, præter nutrimentum quod ex illo abunde corpori accedit, idcirco etiam ceu refocillandis proſtratis viribus conuenientiſſimum ab eodem Aetio l. 11. c. 18. præſcribitur.

Γάλαγγα. radicis nomen eſt de qua nihil à veteribus ſcriptum eſſe comperimus: innotuit tantum ex Mauritanorum commentarijs, qui duplicem eam ſtatuere, vnam maiorem, alteram minorem. Minor tenuis eſt, intra extraque purpureo colore rufeſcens, genicolata, internodijs reflexa, odorata, ſapore valde acri & piperis gingibetiſque modo linguam vrente, odore formaque cypero ſimilis, & credita à quibuſdam eadem cum cypero Babylonico. At maior, tametſi longe craſſior ſit, viribus tamen infirmior eſt & colore dilutior minuſque odorata. Calefacit & ſiccat ordine tertio.

Γαλακτίδες. dicitur ὁ τιθύμαλλος, vt ait Aetius.

Verum pro his vocibus rectius fortaſſe legeris; γαλακτίδες dicuntur tithymali; Sic enim apud Aetium legimus lib. 1. τιθύμαλοι πάντες, αἱ γαλακτίδες, cuius ſingularis nominatiuus eſt γαλακτὶς, ita ſcribit Plin. l. 26. c. 8. Tithymalum à Latinis herbam lactariam & lactucam caprinam fuiſſe nominatum.

Γαλακτίτης. eſt lapis ex ſaxo calcario naſcens, ſicut & μελιτίτης, cui & in reliquis notis valde ſimilis eſt, cinereo colore, qui cum coti atteritur ſuccum reddit lacteum & dulcem, ex quo nomen ſuum accepit. Singulis fere annis capit incrementum, quo fit vt aliquando magnitudine pueri caput exæquet. Caloris aliquid habet atque abſtergit, ad oculorum fluxiones & vlcera inungitur. Oportet autem in aqua tritum pyxide plumbea recōdere, propter vim glutinis quod ei obhæret. Idem mulieres lacte copioſo implet ſi tritus poſt balneum cum aqua aut vino dulci bibatur.

Γαλακτοποσία. lactis potio apud Paul. libr. 1. cap. 8.

Γαλακτῶδες. apud medicos abſolute dictum idem ſignificat quod tepidum atque egelidum, quod in modum lactis neque calidum, neque frigidum eſt: ſic Galen. 7. methodi χλιαρὰ ἰάσματα medicis appellari ſolita inquit, quæ lactis modo tepeant; ſic apud Aetium lib. 9. cap. 6. μελίκρατον γαλακτῶδες τῇ ἁφῇ dixit quod lactei teporis eſſe tactu deprehēditur, hoc eſt quod calidum neque frigidum eſſe tactus ipſe indicat: hoc eodem ſignificato κρᾶμα γαλακτῶδες appellauit Dioſcor. lib. 4. cap. de betonica, id eſt vinum dilutum tepidum, ſic frequentiſſime vſurpat Aetius vt l. 8. c. 68. & lib. 9. cap. de cardiacis, & eodem lib. cap. 49. & libr. 12. cap. 48.

» & ibidem cap. 36. ad eundem modom vbique
» in Græcis medicis γαλακτώδης vox accipienda vi-
» detur; ita Paul. l. 2. c. 42. poſcam id eſt oxycra-
» tum appellauit γαλακτῶδες id eſt tepidum, ita
» denique & ὕδωρ γαλακτῶδες pleriſque in locis
» Dioſcor. appellauit, vt lib. 3. c. de aloe, vbi Mar-
» cellus & Andreas Lacuna ὕδατος γαλακτώδους no-
» mine ſerum lactis, ὀῤῥὸν γάλακτος interpretati
» ſunt, ſed male, ſerum enim lactis nemo vnquam
» animaduertit aquam dictum fuiſſe, aquam lacto-
» ſam vertit Cornarius vt à ſero lactis diſtingueret:
& vbique inquam ſic accipienda vox eſt (γαλακτῶ-
» δης) niſi per adiectionem aliarum vocum alia
» ſignificatio indicetur, vt apud Gal. 9. ſimpl. me-
» dic. de lapidibus ſpongiarum, verum & à colore
» γαλακτῶδες οὖρον dicitur vrina lacti ſimilis.
» Γαλακτῶδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Γαλακτώδης οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores
» vinorum differentiæ explicantur.

Γάλαξ. idem quod γλαύξ. de quo poſtea.

Γαλαξίας, lapis qui & μόροχθος & λευκογραφὶς dicitur, de quo vide μόροχθος.

Γαλάτιον. idem quod γάλιον, de qoo vide ſuo loco.

Γαλάτη. dicitur à quibuſdam ὁ ἀστράγαλος frutex paruus, vt habetur apud Dioſcor.

» Sed pro γαλάτη apud Dioſcor. Pariſ. & Co-
» lon. edit. habent γατάλας..

Γαλίδραγον. eſt apud Xenocratem herba leucacantho ſimilis, paluſtris & ſpinoſa caule ferulaceo & alto, cui ſummo in capite inhęret quiddam ſimile ouo. Ad eam proxime ὁ δίψακος accedit.

Γαλιόβδολον. herba ὁ γαλίοψις, vt habetur apud Dioſcoridem.

Γαλήνη. fuit olim primum nomen τῆς θηριακῆς. Sic enim ab Andromacho & alijs qui ipſum ætate anteibant appellabatur, cum videlicet viperæ carnes nondum admiſtas haberet. Eas primus Andromachus Neronis tempore creditur addidiſſe, & à Critone poſtea eam ob cauſam θηριακὴ fuiſſe nuncupatam. Eſt autem dicta γαλήνη, vt ait Galenus, quia corporibus tanquam aliqua morborum tempeſtate vexatis ttanquillitatem & veluti ſerenitatem inducit.

Γαληνικόν. à Tralliano l. 7. c. 12. vocatur Galeni ceratum, quod ibidem deſcribit.

Γαλήνιον. nomen eſt malagmatis cuius compoſitionem habet Paulus lib. 7. cap. 18.

Γαλιάγκωνες. dicuntur ab Hippocrate, vt ſcribit Galen. qui ob humeri caput in alam prolapſom dũ adhoc creſcebant humetum breuiorem habent. Huius autem rei ille duplicem cauſam aſſignat, vel qood dum in vtero ſunt, humeri loxentur, vel quod poſt ortum tenera adhue, ætate ioxta bumeri caput in intimis partibus alteque ſuppurationes oriuntur, ſiue ſecentur, ſiue vrantur, ſiue per ſe pus aperiatur, ſicut ab eo ſcriptum eſt ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Idem vero ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν ἐξηγήσει ſcribit ſic appellari eos qui paruum & gracile habent brachium, partes autem circa cubitum tumentiores in modum muſtellæ quam γαλῆν appellãt, à qua deductum boc nomen eſſe videtur.

» Dubitat enim Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρ.
» an à ſimilitudine τῶν γαλῶν id eſt muſtellatum
» quaſi muſtellanei ita dicti ſint, an alia quauis de
» caoſa.

Γάλιον, ἢ γαλάτιον. herba eſt rectos ſtanteſque ramos habens & ſolia aparinæ ſimilia, florem in cacumine luteum, denſum, exilem, numeroſum, odote grato, qui ambuſtis emplaſtri modo impoſitus medetot, & ſanguinis è naribus profluuia ſiſtit: nomen accepit quod eoagulandi lactis vim habeat. Rura Gallica minus muſchetum vocant.

Γαλίοψις. frutex eſt totus caule & folijs vrticæ ſimilis, niſi quod ſolia maiorem habent læuorem, & trita pergrauem odorem reddunt. flores habet tenues & purpureos. Totus frutex vim habet emolliendi ſi ex aceto tepidus emplaſtri modo imponatur, aut in fotu adhibeatur. Dicitur & γαλεόβδολον. Putatur ea eſſe quam officinæ agripalmam dicunt.

Γάλλος, gallus. Nomen eſt δρώπακος ab Oribaſio compoſiti, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 19. & apud Aetium libri 3. cap. 180. περὶ δρωπάκων.

Γαμφηλή. à quibuſdam dicitur σιαγὼν καὶ γένυς, hoc eſt maxilla.

Γαμψὸς. καμπὰς ἔχων τινάς. curuus, vel curuaturas habens, apud Hippocr.

Γαργαρεὼν Curculio: Particula eſt oris, ſolius homi- “
nis propria; quamuis enim etiam quibuſdam “
auibus, quæ loqui docentur hæc inſit, non vſque “
tamen adeo exquiſita & perfecta vt hominibus “
neceſſario loquuturis ineſt: eſt autem cato fun- “
goſa oblonga à palato iuxta narium meatus in os “
propendens, ſuperiori quidem parte latior, infe- “
riori vero in modum pyramidis acuta, venulas “
quaſdam ex vaſis, palati tunicam adeuntibus in “
ſuipſius medio aſſumens, quamobrem ab Hip- “
pocr. 2. de morb. σταφυλὴ vocatur: & quoniam “
ſuperius amplior, inferius anguſtior viſitur, idrit- “
co ex recentiorib. nonnulli infundibulum voca- “
runt; à vetuſtioribus autem Græcis oblongam “
eam eſſe perpendentibos κίων id eſt columna di- “
cta eſt: à nonnullis vero poſterioribus Græcis “
non κίων, ſed diſtinctionis & clarioris doctrinæ “
gratia κιονὶς id eſt columella, ob columnæ qui- “
dem, ſua oblonga figura ſimilitudinem nomina- “
ta fuit, proprium vero eios nomen γαργαρεὼν eſt “
Latine Gurgulio, quamuis id nomen vetuſtiori- “
bus Latinis, guttur potius exterius, cum aſperæ “
arteriæ, quæ ad iugulum vſque tangitur conſpi- “
eiturque portione, interdum præ ſe ſerat vt pa- “
tet apud Varron. l. 2. de re ruſt. c. 3. Sed ne qui- “
dem in Gargareonis voce æquiuocatio deeſt “
cum Ariſtoteles hac voce 1. de hiſtor anim. c. 11. “
laryngem potius gotturue intellexiſſe videatur, “
illique proprium huius partis nomen vnum dũ- “
taxat ſit ſcil. κίων: aliqui vuulam vocarunt ſeu “
σταφυλὴν, ſicot inter alios Ruffus Epheſius & “
Hipp. lib περὶ παθῶν, ſed refutantur à Gal. 6. κατὰ “
τόπ. c. 3. qui σταφυλὴν non particulæ huius no- “
men eſſe ſed affectionem quãdam ſtatuit, quem- “
admodum κίων κιονὶς & ἱμὰς pariter ſunt huius par- “
tis affectiones quædam præter naturam, de qoi- “
bus vide ſuis locis: Gargareonis aotem nomen, “
deductum à ſono eſt quem facit pars ea dum li- “
quore contrectatur, vnde vox γαργαρίζειν deriua- “
ta. Quod vero ad huius partis vſum ſpectat, Ruf- “
fus Epheſ. l. 2. onomaſt. ſcribit hanc partem eſſe “
pene nullius vſus, eo quod illâ integre pleneque “
abciſſa nulla actio lædatur, cum tamen contra- “
riũ nos experientia doceat, in ijs præſertim quib. “
illa à morbo Gallico abſumpta fuit in quibus “
vox & ſermo manifeſte vitiantur: Sed & Alexan- “
der Aphrodiſ. 2. probl. 3. eos quibus pars illa ab- “
ciſſa eſt tabidos fieri docet; ſapientiſſime autem “
Galen. 11. de vſu part. c. 11. huius partis tres vſus “

» proponit. Primus quidem eſt quoniam ipſa voci ad magnitudinem atque modulationem, elegãtiamue confert, vt ſermonem facturo animali mirum in modum opituletur, tam ingredientem quam egredientem aerem incîdens, eiuſque violentiam frangens, argumento eſt turpiſſima illorum, qui vel præciſam, vel Gallico aut quouis alio vlcere, eroſam hanc partem habent, loquela, ex iſto ad vocis modulationem vſu pars illa πλῆκτρον à quibuſdam nuncupata fuit. Secundus vſus eſt ad aeris attractionem, ne ſcilicet nimium frigidus ad pulmonem appellat, quamobrem illi quibus ad baſim vſq; amputatus Gargareon fuit, non modo deterius perſpicue ſunt locuti, verum etiam frigidiorem ſenſerunt reſpirationem, adeo vt pulmone ac thorace refrigeratis nonnulli vitam cum morte commutarint: Tertius demum eiuſdem particulæ vſus homini, eſt ad aeris in pulmonem inſpirando deſcendentis expurgationem, cùm pulueris plurimum ſibi applicet, qui alioquin in laryngem gutturue inſimul cum aere fuerat aſſumendus, cuius rei argumentum maximum eſt quod frequenter accidit, tùm ijs qui in puluere multo luctantur, túm ijs qui iter eiuſmodi permeant; emungunt enim hi paulo poſt atque expuunt, puluerem excreantes qui ſcilicet in Gargareone, & palato reſtiterat.

Γαργαρίζειν. idem quod ἀνακογχυλίζειν. ceu ἀνακογχυλιάζειν, vtrumque factitium vocabulum à ſono qui gargariſando editur, inde & γαργαρισμὸς qui ſpecies eſt τῶν ἀποφλεγματισμῶν, cuius vſus eſt in capitis affectibus, faucium & oris, cum ſcilicet pituitam ex cerebro elicere, vel faucium & oris tumores inhibere vel diſcutere, vel vlcera detergere, & conſolidare volumus.

Γάρον. garum. Eſt liquamen ſeu ſanies piſcium ſale conditorum & maceratorum. Primum factum eſt è garo piſce, vnde & nomen habet. Deinde ex ſcombro, inteſtinis eorum cæteriſque quę abijcienda eſſent ſale maceratis. Poſtremo & priuatim, vt ait Plinius, ex inutili quodam piſciculo minimoque cœpit confici, & ex qualibet etiam materia diuerſis modis præparari. Verum Dioſcorides non è ſalſis modo piſcibus, ſed animalium etiam carnibus garum fieri ſolitum ſcribit. At nemo veterum, vt plærumque fit in re nota, certam eius confectionem docuit. Diuerſum enim eſſe à muria ſeu ſalſugine piſcium intelligi poteſt ex Galen. libro 11. de ſimpl. medic. facult. & Martialis etiam Xenijs, de garo & muria. Nouimus quidem nunc thynnum, ſcombrum, alioſque ex quibus conficiebatur piſces, confectionem vero noo facile aliquis oſtendat, qoibus additis ſaporibus & qua muria condiretur, & quæ tam diligens purgatio & lotura eius eſſet, vt ſordidum alioqui & fœculentum poculum grato ſapore bibi potuerit: nam & Galen. gari dulcis meminit. idemque ſcripſit plurimum facere ad delectationem. Sed longo poſt tempore Conſtantinus Cæſar extremo lib. 20. de agricultura aliquot quidem parandi gari rationes memoriæ prodidit, de quibus tamen dubitari adhuc poteſt, ſintne illæ eædem, quæ ſuperioribus ſeculis fuêre. Inteſtina, inquit, piſcium inijciuntur in vas & ſaliuntur, parui item piſciculi, maxime atherinæ, aut exigui mulli, aut mænulæ, aut lycoſtomi, aut ſi qui alij parui habeantur, omnes ſimiliter ſaliuntur, & in ſole inueterantur, frequenterque verſantur. Poſtquam vero per calorem fuerunt inueterati, garum ex ipſis hoc modo tollitur. Cophinus longus imponitur in vas plenum prædictorum piſcium, influitque garum in cophinum, atque ſic per cophinum percolatum ſuſcipitur. Reliquum vero retrimentum alex efficitur. Hæc quidem potuit eſſe ſimplex gari conditura, prærer quam fuiſſe alias ſatis indicant variæ gari differentiæ & nomina: vt Carthaginenſe, Hiſpanum, ſociorum, nigrum, αἱμάτιον, πρωτεῖον, οἰνόγαρον, ὀξύγαρον. Ac Carthaginenſe quidem & Hiſpanum dictum eſt quod è finibus Carthaginis & Hiſpaniæ laudatiſſimum deferretur. Sociorum vero, quod ganeones & gulæ dediti ſociatim eo vterentur, & ob præcipuam quæ inter ſocios eo veſcentes caperetur voluptatem. Nigrum vero & fœcoſum & αἱμάτιον, hoc eſt ſanguineum, quod veluti fœx eſſet piſcium, quodque eorum cruor ad confectionem eius adhiberetur. Fiebat autem αἱμάτιον præſtantiſſimum hunc in modum. Inteſtina thynni cum branchijs cruoreqoe ac ſanguine accipiuntur, aſpergiturque ſalis quod ſatis eſt, & in vaſe ſinuntur. Poſt menſes autem duos vas ipſum perforatur, effluitque garum quod αἱμάτιον dicitur. Id credo eſſe quod Paulus Ægineta γάρον πρωτεῖον, hoc eſt garum primarium ſiue excellens, appellat. Quod vero οἰνόγαρον atque ὀξύγαρον appellatur, iam ſimplex non eſt, ſed illud quidem vino miſtum eſt, hoc vero aceto cõditum. Similiter & ὑδρέγαρον, quod aqua dilutum eſt, de quibus apud Aetium libr. 3. cap. 84. 85. 86. qui libr. eiuſdem cap. 82. deſcriptionem etiam τοῦ γάρου καθαρτικοῦ explicauit. Cæterum garum, vt ſcribit Gal. facultatem habet multum calidam & ſiccam, ac proinde ex eo quidam vſi ſunt ad vlcera putreſcentia. habet & vim ex ſe ſoluendi, vt idem ſcripſit lib. 2. de aliment. facult.

Sed de Garo plura Cornar. κτ' τόπ. Langius epiſt. 59. & Marcell. l. 2. commentariorum in Dioſcor. Scallig. exercit. 303. & Turneb. aduerſ. lib. 10. c. 12. «

Γαστὴρ. venter, ventriculus. Sunt qui eo nomine deſignari dicant totam eam regionem quæ ſepto tranſuerſo, hypochondrijs & pube circunſcribitur, quã ego potius ἐπιγάστριον vocari arbitror: γαστέρα autem peculiari nomine Galen. ventriculum appellat in quem cibi ingeruntur & concoquuntur. De qua nos etiam hîc ſub eo nomine dicemus, non tamen repudiata priori ſignificatione qua aliquando γαστὴρ ἀντὶ τοῦ ἐπιγαστρίου ſumitur. Eſt autem pars membranoſa, caua, rotunda, oblonga, duabus tunicis conſtans & œſophago continua, ciborum receptaculum. Nec vero tantum in homine, ſed etiam in animalibus, in quam partem cibum ea recipiunt, ventriculus nominatur. Incipit à mucronata cartilagine, ſituſque eſt medius exacte inter dextram & ſiniſtram partem, & vtrinque duo habet viſcera, dextro quidem latere iecur, cuius fibris tãquam digitis comprehenditur, in ſiniſtro vero lienem inferius protenſum. Rotundus eſt vbique in figura oblonga, vt inflatus oſtendit. Eſt autem œſophago continuus & ſubſtantia ſimilis. Duabus enim tunicis etiam componitur, interna neruoſa, craſſa, externa carnoſa, minus tamen quam œſophagus, quarum illa rectis fibris ſuperne deorſum procurrentibus intertexitur.

hæc vero tranſuerſis, vtraque autem obliquis, ſed paucis. Habet præterea tertiam tunicam à peritonæo, qua illud phrenas ſubtegit, omnium craſſiſſimam, epiploi anterioris procreatricem. Eſt autem ventriculo os geminum, vnum ſupernum quod στόμαχος proprie dicitur & στόμα τῆς γαστρὸς, amplius & maxime ſentiens propter neruos quibus præditum eſt, infernum autem anguſtius quod πυλωρὸς appellatur. Venas habet multiplices, ſed præcipue propagines duas paruas à vena porta proficiſcentes, & in ipſum varia ſerie diſtributas quæ γαστρικαὶ poſſunt appellari. Nec tamen ambæ ab eodem loco manant: vna enim ex venæ portæ trunco oritur, quæ pyloro, & poſteriori ventriculo illi propinquo diſtribuitur. Altera vero ex eiuſdem venæ portæ trunco ſplenico proficiſcitur, & gibbæ ventriculi dextræ inſeritur. Arterias vero habet ab arteria quæ ſecundum lumbos fertur, neruos autem duos inſignes à ſexta coniugatione, qui per ipſum ſparſi præſertimque os eius & partes alias ori vicinas, ſenſum ventriculo exquiſitiſſimum inuehunt, quo & indigentiam & roſionem perſentiſcit.

Γαστὴρ. etiam ſæpe pro vtero ſumitur quo modo
» ſemper Hippocr. eum ſignificare vult mulie-
» rem vtero ferre vel concepiſſe, ἐν γαστρὶ φερούσας
» ſcribit, quod genus loquutionis eſt Hippocra-
» ti familiariſſimum.

Γαστὴρ. ſic dicta eſt rapa apud Lacedæmonios, vt ſcribit Athenæus.

Γαστρώδεις. dicuntur illi quos infeſtant vermes ἑλμιν-
» θες dicti vt ait Heſychius.

» Γαστρικὰ φάρμακα. vterina medicamenta.

Γαστροκνημία. ſura. poſterior tibiæ pars carnoſa. ſic dicitur quoniam veluti tibiæ venter eſt: ſiquidem exuberat, propter muſculorum eam tibiæ ſedem occupantium craſſitiem. Ea vni homini ineſſe dicitur, cum reliqua omnia animalia crura habeant ſine ſuris. Dicitur & γαστροκνήμιον.

Γαστρορραφία. eſt ratio ſuendi abdominis vulnerati,
» poſteaquam partes internæ in ſuum locum ſunt
» repoſitæ. vide Galen. 6. meth. & Paul. lib. 6.
» c. 52.

Γαυριανὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vi-
» norum differentiæ explicantur.

Γαυσὸν. apud Hippoc. Gibbum obtortum & incur-
» uum ſignificat κυρτὸν καὶ διεστραμμένον: annotat au-
» tem Gal. vocem illam non eſſe vſitatam Græ-
» cis, ideoque ambiguum eſſe debeatne ὀξυτονεῖσθαι
» an προπερισπᾶσθαι; quoſdam enim dicere προπε-
» ρισπᾶσθαι ſecundum analogiam vt γαῦσος γαῦρος
» μαῦρος; Alios autem ὀξυτονεῖσθαι quoniam omnia
» biſyllaba quæ πάθος denotant oxytonως profe-
» runtur, vt χωλὸς λοξὸς, σιμὸς, κυρτὸς, βλαισὸς,
» ῥαιβὸς; nec vero biſyllaba tantum, ſed etiam om-
» nia fere τὰ κατὰ πάθη λεγόμενα, velut ἀρθριτικὸς, πλευ-
» ριτικὸς, ὁ ποτικὸς & ſimilia: ipſe vero non referre
» ait vtro accentu proferatur.

Γήθυλλις. ſunt qui exiſtiment porrum capitatum ita appellari, alij γήθυον ita vocant.
» Nota ſcribendum fuiſſe γήθυλλις & γήθυον co-
» lumna ſequenti, & infra ſuo loco reponendum,
» ſic enim ſcribi debere docet Alphabetica ſeries
» apud Heſych. & Suidam.

Γήθυον. herba eſt ceparum generis, pene ſine capite, ceruicis tantum longæ, ſæpius reſecatur, vt porrum. Didymus dicitur γήθυον ſimile feciſſe τῷ ἀμπελοπράσῳ. Sunt qui alio nomine γηθυλλίδα tradant vocari. Plinius ſcribit à Latinis pallacanam nominari.

Γεῖσον ῥ

Γείσωμα. Pars quæ in ſupercilijs prominet, velut imbricamentum quoddam aliorſum humores deriuans. Gaza grundam vocat. Sunt autem grundæ & ſuggrundia tecti partes prominentes, quibus ſtillicidia arcentur à parietibus. Aliqui γεῖσον, ſimplici σ ſcribunt.

Γελασινοὶ ὀδόντες. ſic dicuntur dentes quatuor medij «
anteriores qui per riſum patent, τομεῖς alio no- «
mine vocantur & διχαστῆρες atque etiam κτένες, «
vide τομεῖς: γελασινοὶ autem vocatur ait Pollux ὅτι «
γυμνοῦνται γελώντων, ſunt qui ſcribant γελασῖνοι. «

Vocatur & γελασῖνος cauum illud quod in media bucca per riſum apparet: de quo intelligendus eſt verſiculus ille Martialis: Nec grata eſt facies cui gelaſinus abeſt. quanquam ſunt qui interpretentur eam faciem deformem videri, cui deſunt dentes anteriores γελασινοὶ dicti.

Γελασῖνοι. etiam dicuntur rugæ, & veluti ſulculi qui «
à ridentibus in ore fiunt: hoc autem fuit De- «
mocriti cognomentum perpetuo riſu inſectan- «
tis hominum vanitatem. «

Γελγὶς, ἴδος, allij caput ſeu nucleus, allij aut ſpica, al- «
lij vt Plin. & Columella vocant, alio nomine «
ἄγλις de quo ſupra. «

Γέλως. riſus. Eſt motus ex contractione labiorum & expiratione interciſa, ſonora, hilaritatem declarans. Motum quidem eſſe, nemo ambigit, uerum ad quam facultatem pertineat, iure poteſt dubitari. Nam cum ipſe nota ſit hilaritatis, eaque inter animi affectus cenſeri debeat, qui omnes ſine cõtrouerſia facultatem θυμοειδῆ pertinent, non immerito ipſe quoque riſus eiuſdem facultatis functio videri poterit. Cum enim contrariorum eadem ſit ratio & diſciplina, & triſtitia quæ hilaritati aduerſa eſt, eiuſque propriæ notæ, vt contractio caloris ad interna, extremorum frigiditas, faciei pallor, pulſus paruus, languidus, tardus, rarus, & reliqua quæ eam comitantur, opera ſint facultatis eius animoſæ quam in corde medici collocarunt, pariter hilaritas cum ſuis notis tota facultatis erit animoſæ & vitalis. Verum ea eſt animi pathematum conditio, vt protinus atque in corde concepta fuerint, reliquas ſimul facultates afficiant, atque in ijs affectionis ſuæ notas excitent. Sic quidem timentes corripiuntur totius corporis tremore: gaudentes geſtiunt: irati extra ſe ſunt & mentis impotes, qui non iam θυμοειδοῦς, ſed animalis facultatis motus exiſtunt. Quo fit vt quæ affectus animi conſequuntur ſymptomata, non ſint omnia eius facultatis, ad quam ij primo & per ſe pertinent, ſed in alijs etiam corporis partibus eorum ſigna manifeſto appareant. Ergo cum in corde concepta eſt hilaritas, mox indicibili quodam modo mouetur & veluti geſtit copiaque ſpirituum luxuriat. Hi in pulmonem effuſi eam interciſam ſonoramque expirationem faciunt quæ riſus dicitur. Ac quoniam mutuus eſt & prompriſſimus omnium facultatũ inter ſe conſenſus, cerebrum quoque voluptatis quæ cordi ineſt particeps, eam quaſi cordi congratulans, labiorum contractione, motu ſibi proprio teſtatur. Quem tamen motum cur potius quam alium quemuis in riſu delegerit, nemo plane eſt qui ſe ſcire poſſit profiteri. Satis eſt intelligere eo motu naturam voluiſſe prodere conceptam

in animo cuiuſque hilaritatem. Eſt autem ea labiorum contractio compreſſioque æquabilis, & in moderato quidem riſu modica, amplior autem in profuſiore, & aliquando tanta vt dentes denudet atque deformitatem inducat. Quia tamen ea plane naturalis eſt, riſu ſedato protinus ad ſe labra oriſque habitus redit, longe diſſimilis ab ea contractione quam aliqua præter naturam cauſa expreſſit. Itaque ea labiorum contractio, quæ Sardoæ herbæ crocitu potu, aut præcordiorum inflammatione prouenit, non niſi καταχρηστικῶς riſus nomen accepit. Tunc enim ita labra conuelluntur, vt riſus ſpeciem quandam & ſimilitudinem præbeant. Iam quod pertinet ad eum ſonum qui ridendo editur, is in vocalibus inſtrumentis perficitur. Eius materia eſt ſpiritus multus, tenuis, calidus è corde prodiens & in pulmones effuſus. Quibus enim eiuſmodi ſpiritus ſuppetit, ij ad riſum ſolent eſſe propenſiſſimi: ſicut è contrario quibus paucus eſt & craſſior & frigidior ſpiritus, vt plurimum ridere non poſſunt. Ea quidem cauſa eſt cur frigido ſiccoque homines præditi temperamento, vt ſenes & melancholici, ad hæc ægri aut qui tenui ſunt valetudine, nunquam aut admodum raro ridere videantur: cur etiam qui litterarum ſtudijs auidius incumbunt, prorſus ἀγέλαστοι reddantur. Nno enim habent ſpirituum eiuſmodi prouentum, qui confertim è corde erumpere poſſit eamque concitare expirationem, quæ in ſe diuiſa & interciſe prodiens ſingulis ſui partibus atq, ſectionibus ſonum edat. Siquidem non erumpit in riſu ἀθρόως ille ſpiritus, ſed diuiſim & per inciſiones, vt non vna, ſed quodammodo multiplex expiratio illa videatur. Ea ſæpe tanta eſt, vt nimia ſpirituum exolutione ſyncopas & vitæ periculum prouocet. Tantos quidem in corde motus concitat hilaritas. Sic autem appello affectum animi, non à ſerijs quidem rebus pacato tranquilloque motu profectum (id enim gaudium potius dicendum eſt, qoo multi pij bonique viri, & ſenes & philoſophi & omnis generis homines citra riſum perfruuntur) ſed potius à placidis & ludicris effuſe manantem. Talis hilaritas ſenſibus maxime hauritur, perque eos in cor progreditur aut eius, quæ alias ſenſibus percepta eſt voluptatis recordatione redintegratur atque innouatur. Quo fit vt non auditu modo viſuque rerum ludicrarum ſed alarum etiam plantæque pedum leni contactu, quem titillationem vocant, in riſum ſolui poſſimus. ſed & ſani & qui per morbum deſipiunt, ſola eiuſdem voluptatis quam aliquando ſenſerint recordatione perſæpe rident. Quem riſum verum eſſe & naturalem non dubitârim aſſeuerare. Eſt enim hilaritatis animi index cum ea cõtractione labiorum & ſono quibus ante riſum conſtare definiuimus. Quæ quidem duo ſemper in riſu concurrunt numeris ſuis omnibus abſoluta atque perfecto, alias quidem moderatius, alias vero profuſius, quod Latini proprio nomine cachinnum vocant, pro ridentis natura, ſicut antè à nobis dictum eſt: quorum alterum ſi deſit (deeſt autem aliquando ſonus ille, præſertim in modeſtioribus naturis) is non plene vereque ridere, ſed potius ſubridere dicetur.

Γελωτὶς. idem quod ἀετίτης. lapidis nomen eſt, ſic dicti quoniam quaſi prægnans ſit, id quod etiam aetitæ proprium eſt.

Γενειάς. lanugo prima. ſic dicitur & faſciæ circuitus qui ſub mento circumagitur, vt habetur apud Galen. lib. de faſcijs.

Γένειον. mentum. Eſt pars prior genæ inferioris in acumen ſubrotundum tendens: poſterior namque mandibula appellatur. Ea in parte duo oſſa genæ inferioris ſuturâ iunguntur, in pueris manifeſta, quæ ita progreſſu ætatis coaleſcit, vt tandem ſymphyſi vniantur, & nulla fere vi, coctione aut putredine ſeparari poſſint. Ruffus author eſt eandem partem ἀνθερεῶνα etiam dici, eamque definit eſſe τὸ ἄκρον τῆς κάτω γνάθου: id eſt, quod inferiori in maxilla in acutum deſinit. Ab alijs etiam ὀξύγναθος vocatur, teſte Polluce.

Γενναῖον. apud Athenæum lib. 14. Quæſtioni ab Vlpiano propoſitæ quid appellet Plato γενναίαν σταφυλὴν, & γενναῖα σῦκα, bifariam reſpondet Maſurius; Prior reſponſio eſt γενναῖα λέγει τὰ εὐγενῆ ὁ φιλόσοφος: vult Maſurius γενναῖα dici omnia quæcumque in ſuo genere excellunt, atque ita generoſas ficus & generoſas vuas eſſe appellatas à Platone: hãc interpretationem, quanquam non improbent nonnulli, illis tamen rectius placet his vocibus magnitudinem rei indicari. Euſtath. poſt allatum hunc Athenæi locum, fortaſſis (inquit) magna vua eſt quæ Platoni dicitur γενναία σταφυλὴ, ſicut dixit Comicus γενναῖον κρέας pro ἁδρὸν κόμμα, Gallice dixeris *vne bonne piece de chair*, atque idem ego cum Euſtathio facile ſentio, neque mihi dubium γενναίας μάζας in 2. de republ. eſſe grandem mazam, ſicut apud Satyricum vegrandis polenta: Neque probo alteram interpretationem quæ adijcitur à Maſurio, ἢ τὰ ἐπιγεννώμενα, id eſt, vuas & ficus quæ poſt inſitionem naſcantur: Aliam inſuper huius vocis γενναίας σταφυλῆς interpretationem ex doctiſſimo Mercuriali videbis infra in voce σταφυλὴ εὐγενής.

Γεντιανὴ. gentiana. herba eſt folijs iuxta radicem erumpentibus, iuglandis vel plantaginis ſimilibus, ſubrubris, parum diſſectis, caule cauo & leui, geniculato & ex interuallis maioribus foliato, binûm fere cubitorum. ſemine in calycibus lato, ſine pondere, radice longæ ariſtolochiæ craſſa, amara quæ proinde obſtructiones ſoluit, abſtergit, extenuat, purgat. Nomen habet à Gẽtio Illyriorum rege, qui primus eam reperiſſe dicitur. Retinet autem ipſum in officinis.

Γένος. genus. Id nomen ſcripſit Galenus comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων ſe obſeruaſſe apud veteres Græcos aliquando in ijs vſurpari, quæ ὁμωνύμως dicuntur, quæ vnum quidem habent ſignificatum, ſed ex eius diuiſione in plures differentias deducuntur, de quo dicere ſæpius conſueuimus genericas eius rei differentias eſſe vel duas, vel tres, vel quotquot eſſe poſſunt. Indifferenter tamen genus pro ſpecie, differentia, formaque dicitur.

Γένυς. gena. Significat maxillam tam ſuperiorem quam inferiorem: additur autem ad diſtinctionem ἡ ἄνω vel ἡ κάτω. Dicitur & alio nomine γνάθος, ſed ambigua pariter ſignificatione. Diſtinguit tamen Ariſtot. de hiſtor. animal. lib. 1. cap. 61. ſcribens, Σιαγόνες δύο. τούτων τὸ πρόσθιον γένειον, τὸ δ' ὀπίσθιον, γένυς. hoc eſt, interprete Gaza. Eſt præterea maxilla duplex. cuius prior pars mentum, poſterior mandibula eſt. Sed nos noſtram diuiſionem ſequamur. Dicitur ἡ ἄνω γένυς, hoc eſt gena ſuperior, pars faciei, frõti proxima

ſubiecta, auribos vtrinque, ab imo autem gingiuis terminata. Non vnico oſſe, ſed pluribus, inlidis, duris & leuibus conſtat, de quorum numero non bene conuenit inter anatomiæ profeſſores, quod aliqui ſuturas, in ijs valde obſcuras neglexerunt, nec duxerint oſſa ijs eſſe ſeparanda. At qui ſcrupuloſius ea diuiſerunt, omnia enumerant quatuordecim, ab vtroque ſcilicet latere ſeptem: quorum tria ſitu & magnitudine differentia oſſi frontis contigua ſunt, quartum naſi pars eſt, quintum, quod valde longom eſt, dentes priores quos τομεῖς & διχαστῆρας vocant, complectitur, ſextum omnium maximum dentes cæteros continet latere ſuo ſitos, ſeptimum vero, qnod minimum eſt, in intimo palato ad eius foramina reconditur. Sic quidem ſe habet gena ſuperior. At inferior, quæ ἡ κάτω γένυς dicitur, eſt pars faciei infima & mobilis, dentes inferiores continens. Conſtat oſſe non ſimplici, vt plærique putant, ſed gemino, ſicut Hippocrati & Galeno viſum eſt, quorum diſtinctio medio in mento eſt, vbi ſutura apparet, in pueris quidem euidenter, in adultioribus autem paulo obſcurius, quæ tamen etiam in prouectis coctura faciſcit. Aliter namque ea duo oſſa ſeparari vix poſſunt, adeo inter ſe τῇ συμφύσει coaluerunt. Non eſt igitur os illud ſimplex & vnom, ſed geminum, & vtrumque quidem durum & ſolidum, quod ea ex quibus conſtat gena, ſola mobilis ſit, & in manducando plurimum laboret. Vtriuſque oſſis partes extremæ quaſi bicornes ſunt propter duas ἀποφύσεις, hoc eſt proceſſus, qui ab ijs oriuntur. Alter proceſſus infra latior, vertice ipſo tenuatur (quod genus à ſcriptoribus anatomes κορώνη vocatur) longiuſque procedens ſub oſſe iugali ſubit, & temporum muſculis excepto ab ijs tendine, alligatur. Alter breuior & rotundior, & in eo ſinu qui iuxta foramina auris eſt, in oſſe temporum ioxta proceſſum μαστοειδῆ cardinis modo verſatur, ibique huc & illuc ſe inclinans maxillę facultatem motus præſtat. Sub his proceſſibus vtrinque vnum foramen eſt, per quod portio nerui à tertia coniugatione, itemque vena & arteria ad dentes fertur, quibus & ſenſus & alimentum ipſis ſuppetat, cuius gratia non modo inferior, ſed ſuperior etiam gena ſinum poſſedit medulla refertum.

Γεραίτεροι. ſeniores. maiores natu. ſic dicuntur ab Hippocrate non qui ſimpliciter ſenes ſunt, ſed in collatione & comparatione ad eos qui trigeſimum annum exceſſerunt. Qui enim ab ea ætate ad ſenectam vſque annis excedunt, hi per comparationem ſeniores ab eo appellantur, ſicut Galen. comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικὸν annotauit.

Γεράνδρυον. dicitur vetus quæcunque arbor. Græci enim δρῦς vocabulo lignum omne ſignificant.

Γεράνιον. herba eſt duorum generum. vnum folio anemones, ſed longiori diuiſura, radice fere orbiculata & dulci, cacumine gruini roſtri (ex quo nomen habet) figura quod in mucronem acuminatur, vnde paſtoris acus vulgo dicitur. Alterum folijs maluæ paulo candidioribus, caule lanuginoſo, floſculo purpureo. Vbique per Galliam pes columbinus appellatur. Nullius ſunt in medicina vſus, authore Dioſcoride.

Γεράνειον. emplaſtrum eſt ſic dictum quod præter cætera gruis pennas vſtas recipiat. Tribuitur Polleri. Habetur eius deſcriptio apud Aetium.

Lib. 15. cap. 14. mollit, attenuat & terget.

Γερανίς. eſt vinculi genus ad humerum excidentem aut iugulum fractum ab Hippocrate, vel, vt alijs placet, à Perigene iouentum: ſic autem per ſimilitudinem appellatum eſt.

Γερανίδα ἐπίδεσιν, id eſt, gruinam deligationem appellauit Paul. lib. 6. c. 99. à volatus gruum ordine ſic dictam, hunc enim refert dum humerum ſcapulas ac pectus comprebendit & litteram ὖ ψιλὸν repræſentat, quæ & ipſa ex gruum volatu reperta eſt per Palamedem vt Philoſtratus in heroicis teſtatur.

Γερανογέρων. ſic dicitur à quibuſdam τὸ γεράνιον, vt habetur apod Dioſcor.

Γεροντοπώγων. herba eſt quæ inter ſaxa gignitur, longa barba, folijs inſtar capillorum præloogis, flore luteo, qui in volucres barbulas euaneſcit, quas pueri barbas Dei nuncupant. Lacte manat & radice amara eſt, eoque à tragopogone differt.

Γεῦσις. guſtus. Eſt ſenſus ſaporis. Nec vero ſenſus ipſe ſolum, ſed etiam vis ipſa guſtandi ita appellatur, ſicut ὄσφρησις, hoc eſt odoratus, non ſolum odoris ſenſus, ſed etiam ea facultas, cuius odorandi officium eſt. Huius aotem tum ſenſus, tum facultatis præcipoum inſtrumentum lingua eſt, quam ob id natura & mollem eſſe voluit, & mollibus neruis donauit. Humor enim ad guſtum omnino neceſſarius eſt, inque eo rationem obtinet cauſæ non eius modo per quam guſtus melior fit, ſed eius etiam ſine qua fieri prorſus nequit. Idcirco quæ dura ſunt nullumque humorem ex ſe remittunt, nullo modo guſtum afficiunt, nec lingua etiam ipſa ſcabra & arida, vt per febres fit, de ſaporibus recte iudicare poteſt. Itaque natura neruos illos valde molles eſſe voluit, quos in linguæ ſuperficiem & tunicam ad guſtum diffudit. Hi maxima portio ſunt tertiæ coniugationis à cerebro prodeuntis, quæ tota ob id à Galeno guſtatoria nuncupatur: & cuius etiam nerui propter inſignem mollitiem ſimpliciter νεῦρα μαλακὰ, id eſt nerui molles, appellantur. Adeo neceſſe eſt quicquid guſtum mouet, molle humidumque eſſe, aut facile in ore liquari poſſe, vt ſaccharum & ſal. Cæterum qooniam ex illa eadem tertia coniugatione propagines quædam neruorum in labia, gingiuas & dentes excurrunt, ideo in his quoque partibos vis aliqua ioeſt ſaporum diſcretrix, ſed quæ multum linguæ cedat. An vero & palato, vt poetæ loquuntur, vis ea inſit necne, ignoro, qood nec legerim id ſcriptum à Galen. nec palatum eiuſmodi coniugationis particeps eſſe ab anatomicis annotatum ſit. His igitur inſtrumentis cerebrum anteriore ſui parte ſapores Græci χυμοὺς, καὶ γευστικὰς δυνάμεις ἢ ποιότητας, hoc eſt ſapores, & guſtatorias facultates ſiue qualitates vocant, dijudicat, non quidem propter ſe, ſed ventriculi cauſa, quod ad delectum ciborum, ſaporum genera maxime pertineant. Sunt autem omnes guſtus differentiæ octo, αὐστηρότης, στρυφνότης, πικρότης ἁλυκότης, δριμύτης, ὀξύτης, γλυκύτης, λιπαρότης. id eſt auſteritas, acerbitas, amaritudo, ſalſedo, acrimonia, aciditas, dulcedo, pinguitudo. Alij, inquit Galenus, ſeptem modo enumerant, alij vero his quoque pauciores. Qui ſeptem ſtatuunt αὐστηρότητα καὶ στρυφνότητα, hoc eſt auſteritatem & acerbitatem, vnum genus faciunt, quod non differant ſpecie, ſed intenſione ſola. vtraque enim adſtringit, illa ma-

gis, hæc minus. Itaque ambæ ſub adſtrictione, quam στύψιν vocant, comprehenduntur, quam proptereа Galen. in comment. in lib. de nat. hum. inter guſtabiles qualitates recenſet. Qui pauciores numerant, ſimiliter ſub vno genere πικρότητα, ἁλυκότητα, δριμύτητα. hoc eſt amaritudinem, ſalſedinem, acrimoniam, comprehendunt, quod amarus ex nitroſi proueniat intenſione, ſalſus vero aut nitroſo imbecillior, aut præterea adſtrictionis aliquid aſſumere videatur. Sed de ſingulis ſuo loco, quæ à nobis ſcripta ſunt, requirantur. vide χυμόν.

Γεῦσις. dicitur ab anatomicis quibuſdam pars ea linguæ quæ ad fauces eſt, in qua guſtus ſenſum maiorem ineſſe putant, vt habetur apud Iulium Pollucem.

Hæc & alio nomine κιοναλίων dicitur.

Γεύματα. cibos appellat Hippocr. vt 1. Epid. γεύματα, καὶ ἡδέως ἔχειν, quod in aphoriſmis dixit, εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς. bene ſe habere ad oblata.

Γῆ. terra. Cuius eſſe tria ſumma genera inquit Galen. 9. de ſimpl. medic. facult. cap. 2. Siquidem vnum illius genus lapis eſt; Alterum corpus metallicum; Tertium vero terra quæ colitur: Sed terram omnes homines familiari vſurpatione illam ſubſtantiam ſolum nominant, quæ liquore ſubacta lutum euadit, vt ibidem ait Gal. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 1. & cuius in medicina vſus ſit, atque ſiccandi facultas, refrigerandi, meatuſque obducendi. Verum vt ſunt terrarum differentiæ multæ, ita hæc vel illa alio atque alio modo preparata, ad diuerſa vtilis euadit; aliquando autem lotione mundatur ac depuratur; Aqua enim primum ſubigitur, quæ nullam habeat medicamentoſæ qualitatis ſuſpicionem, dein vbi lutum reſedit, effũditur aqua ſupernatans, poſtremo quod in fundo erat ſegregatur à lapidoſis atq; arenoſis omnibus; ſic terra Lemnia parari ſolet: Aliquando vero etiam terra à medicis vritur vt docet Aet. loco cit. cap. 11. ad vſum vlcerum quæ leniter reſiccari oportet; vſta illa tenuiorum partium & acrior euadit; quod ſi vſta poſtmodum lauetur, ita acrimoniam in aquam deponit, atque tenuitate ſeruata tum potentius exſiccat, vlceribuſque magis idonea eſt: Sequuntur celebriores quædam terrarum differentiæ ex Dioſcor. lib. 5. ex Galen. 9. de ſimpl. medic. facult. & Aetio tetrab. 1. ſermone 2. deſumptæ.

Γῆ ἀμπελῖτις. Gal. eam plurimum à terris alijs differre & prope ad lapidis eſſentiam accedere ſcribit: nõnulli eſſe carbonẽ foſſilem exiſtimauere, Plin. facit bitumini ſimillimam: hæc autem nomen obtinuit non quod ſerendis vitibus apta ſit vt exiſtimauere quidam, ſed quod ea circumlita vitibus, interimat naſcentes in ea vermiculos quos ἴπας vinitores vocant, inquiunt Gal. 9. de ſimplic. & Dioſcor. lib. 5. nempe ſi in vitibus ipſorum oculorum radici vti voluit Gal. aut potius quemadmodum Aetius ipſarum vitium radicibus illinatur. Sed & φαρμακῖτις alio nomine dicta eſt ex eorumdem ſententia, quod terris alijs efficaciorem vim medicamentoſam obtineat, ſiccandi ſcilicet atque diſcutiendi.

Γῆ Ἀρμενία. vide ſupra βῶλος Ἀρμενία.

Γῆ ἐρετριὰς ἢ ἐρετρία. terra Eretria aut rubrica, cuius facultatem aſtringentem eſſe & refrigerantem ac leniter emollientem dicit Dioſcor. caua itidem explere, vulneraque cruenta glutinare: hac & pectus illinit Hippocr. ad pus explorandum quonam loco delitеſcat lib. 3. de morbis.

Γῆ κεραμικὴ ἢ κεραμῖτις. terra figularis aut figulina, dicitur, ἡ ἄργιλλος apud Hippocr. vt notauit Galen. in exegeſi quam inter refrigerantia collocat Hippocr. 3. de morbis.

Γῆ κρητική. terra Cretica quam Samiæ, Cimoliæ & Chiæ conſimilem eſſe inquit Gal. loco cit. eſſeque admodum imbecillam, habentem multum ſubſtantiæ aereæ, ineſſe tamen ei vim extergendi, ita vt per illam argentea vaſa ſordida ſplendorem recuperent.

Γῆ κιμωλία. terra Cimolia ſeu Creta, à Cimolo vna è Cicladum inſulis ſic denominata, duplex illa eſt, alba, & ad purpuriſſum inclinans; albam Hippoc. ob vim abſtergendi quã pollet σμηκτίδα γῆν appellat, ſiquidem Erotian. & Gal. in γλώσσ. σμηκτίδα ſeu σμηκτρίδα γῆν, τὴν κιμωλίαν exponunt; Theophr. eandem forte πλυντρίδα γῆν nominat quippe qua fullones in detergẽdis, eluendis atque poliendis veſtibus ceu ſmegmate vtentur: Galen. Cimoliam mixtæ facultatis eſſe tradit, habere ſcilicet refrigerantem & repulſoriam, & modicam diſcuſſoriam, atque iuxta naturã eorum quæ ipſi admiſcentur, dictarum alterutram demonſtrare: optimam eſſe quæ ad purpureum inclinat docuit Dioſcorides.

Γῆ λημνία, ἢ σφραγίς. Terra Lemnia, Sigillum Lemnium, Sphragis Lemnia, cuius pro lotione diuerſa, ita quoque differentes eſſe facultates tradit Galen. Eaque ſe ſemper vſum fœliciter & magno cum fructu in malignis & putredinoſis vlceribus ſcribit Aetius tetrab. 1. ſerm. 2. c. 6. modo aceto acerrimo diſſolutâ, modo vino dilutâ.

Γῆ μηλία. Terra melia quam colore imitari cineream Eretriam ſcripſit Dioſcor. & habere vim aluminoſam detergentem, ob idque mundum corpus & probe coloratum reddere, vitiligines ac lepras extergere.

Γῆ μίλτος. id eſt rubrica. vim habet aſtringendi, meatus obducendi & reſiccandi, hinc & emplaſtris admiſcetur, ac paſtillis ſiue trochiſcis ſiccantibus & aſtringentibus. Primas omnium obtinere ſinopicam appellatam tradit Aetius, & eam quæ denſa eſt, grauis, & colore iecinoris vnicolor, & quæ diluta in multum ſuccum diffunditur.

Γῆ πνιγῖτις. hanc colore quodammodo ſimilem eſſe Erethriæ docet Dioſcor. hancque ſi quis manus admoneat, refrigerantem eſſe, tactuque linguæ adeo glutinoſam, vt penſilis hæreat, & habere vires Cimoliæ pares, paulo tamen infirmiores.

Γῆ Σαμία. terra Samia cuius duo eſſe genera docet Dioſcor. aliud quod κολλούριον vocant, aliud quod Aſter dicitur, vires illam habere Erethriæ conſimiles ait, & facultatem mitigatoriam, & moderate refrigerantem, vt inde ad ſputa ſanguinis ſiſtenda conferat, inflammationes mitiget, vlcera leniat, & contra venenatorum morſus & exitialia medicamenta pota è vino auxilietur.

Γῆ σεληνουσία. vim habet moderatè detergentem, quapropter aliquæ fœminæ, inquit Aetius, ad faciem illâ ſicut & Chiâ vtuntur; non eſt caliditatis neque frigiditatis manifeſte particeps: Ea autem inquit Dioſcor. maxime laudatur quæ vehementer reſplendet candidáque eſt ac friabilis, quæque facillime in ſuccum reſoluitur,

» cum primum humore diluitur.

Γῆ χία. terra Chia. Eaſdem quas Samia & Selinu-
» ſia vires habet, Eligi debet candicans & ad ci-
» nereum colorem vergens.

Γῆ σμηκτὶς, ſeu σμηκτική. terræ genus detergendi fa-
» cultate conſtans, Gal. in exeg. γῆ σμηκτίδι, τῇ κι-
» μωλίᾳ exponit: vide γῆ κιμωλία ſupra.

Γῆ φαρμακῖτις. vide ſupra γῆ ἀμπελῖτις.

Γῆ χαλκῖτιδι. Gal. in exegeſi vocum Hippocr. Chal-
» citidem ſignificari ſcribit.

Γῆ ψιλή. terra nuda apud Hippocr. lib. de aere aq. &
» loc. cui γῆ δασεῖα opponitur, id eſt, denſa & ar-
» boribus conſita.

Γῆρας. ſenectus. Eſt temperamentum corporis frigidum & ſiccum annorum multitudinis ratione proueniens. Sic quidem ſenectutem Gal. lib. 5. ſanit. tuend. definiuit, non veritus eam temperamentum dicere, quod potius videtur adiunctum quid eſſe ſenectuti quã generis rationem obtinere. Dicetur forte aptius eſſe, Vitæ partiu eo conſtans temperamento. Omnes ſiquidem vitam per ætates diſtinxerunt, earumque ſingulis ſua temperamenta præſcripſerunt, annorum ſpatijs diuerſa. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in ſtatu eſſe, quod ſit omni genito corpori corruptelæ interituſque connata neceſſitas. Cum enim ita nati ſimus, vt in naturæ noſtræ primordijs calidum frigido, humidum ſicco præpolleat, conſtetque nobis ex humida ſubſtantia geniture origo, quam tamen humidam perpetuo ſeruari conueniens non erat, quod ex ea nerui, arteriæ, oſſa, cartilagioes & alia id genus fieri deberent, natura ſtatim in generationis initio ignem terramque copioſius admiſcuit, quæ non torrerent quidem vrerentue, ſed tameo abunde ſiccarent. Quæ tamen à paruis initijs eo tandem progrediuntur, vt omnibus iam partibus ſupra modum ſiceſcentibus non ſolom cuiuſque officium minus probe adminiſtretur, ſed etiam corpus ipſum macilentius graciliuſque quam ante reddatur. Ergo vltra ſiccatum, non macilentius modo, verum etiam rugoſum efficitur. Artus quoque ipſi inualidi, atque ad motus ſuos incerti inconſtanteſque redduntur. Affectio hæc in animalibus γῆρας dicitur, ei quæ in ſtirpibus αὔανσις Græce vocatur, proportione reſpondens. Eſt enim & illa ſtirpis ſenium, ſiccitatis exceſſu proueniens: Abſumpto autem eo humido quod & inſitum, & radicale, & primigenium nuncupant, neceſſe certe eſt corpus frigidius reddi tum quod terrena portio iam exuperet, res omnino frigida & ſicca, tum quod natiuus calor vna pereat, qui totus in eo humoris genere conſiſtit. Itaque natiuo calore humoreque deſtitutum corpus imbecillum euadat neceſſe eſt, maleque concoquat, & excrementa quam plurima colligat: à quibus ſenectus humida eſſe poteſt videri, cum tamen ſolidarum partium temperamento ſicca ſit. Sed cum multas ob cauſas refrigerari ſiccarique corpora hominum poſſint, eam ſolam veri proprieque dicti ſenij agnoſcimus, quæ ætatis decurſu annorumque numero prooenit. Ea namque ſenij eſt propria, qua ſenium eſt: aliæ autem, vt vitæ exercitium victuſque ratio ſiccior, vel morbus, vel ſolicitudo, vel mœror, vel alia id genus immoderatius ſiccantia, frigidum quidem ſiccumque temperamentum inducunt, ſed quod improprie, nec ſimpliciter ſenium nuncupari poteſt, ſed vel ſenium ex morbo, vti primum Philippus appellaſſe dicitur, vel ex mœrore, vel ex alio quopiam. Id enim proprie eſt, ſicut diximus, quod annorum multitudinis ratione prouenit. Incipit autem, vt viſum eſt pluribus, peractis annis quadraginta nouem, quo tempore ἡ ἀκμὴ deſinit, quemadmodum Galen. comment. aphor. 30. lib. 3. annotauit. A quo tamen quoniam ſiccitas corporis indies magis magiſque inualeſcit ad extremum vſque vitæ curriculum, idcirco Galen. totam ſenectutem in treis partes diuiſit, primam ſtatuens τῶν ὠμογερόντων, id eſt, eorum qui cruda viridique adhuc ſenecta ſunt, quique adhuc obire ciuilia negotia poſſunt: ſecundam autem cui apte nomen ipſum ſenij conuenit, & proprie γῆρας ὃ γεροντικὸν dicitur: tertiam autem decrepitam, ad quam qui perueniunt, Græce πέμπελοι nominant, quod ipſi pompa funebris iam paretur.

Eſt autem τὸ γῆρας ait Ariſtoteles ſect. 14. pru- «
blem. 7. σῆψίς τις, id eſt, putredo quædam. «

Γῆρας τὸ ἐκ νόσου. dicitur à Galen. inquit Budæus cum «
in tabem æger ex febre hectica incidit, ita vt ſi- «
milis ſit ſeni iam debili & arido. «

Γῆρας. etiam dicitur in ſerpentibus exuuium illud «
quod ineunte potiſſimum vere cum è latibulis «
egrediuntur, atque etiam Autumno, deponunt; «
vocaturque ſenecta anguium: ea autem nihil «
eſt quam craſſiſſimus quidam lentor ex diutur- «
na latitandi mora contractus, quod potius lon- «
gitudine temporis quam ſeneſcentis ætatis vitio «
prouenit, inquit Galen. lib. 2. de Theriaca ad «
Piſon. c. 13. Ariſtoteles 8. de hiſtor. animal. c. «
17. cutim vltimam eſſe inquit, & primi ortus «
operculum quod depoonot nonnulla ex ijs ani- «
malibus, quæ conduntur; quæ vero animalia «
γῆρας illud exuere ſoleant, docet ibidem Ariſto- «
teles. «

Γηροκομική. eſt artis medicæ portio quæ præeſt ſenum ſanitati tuendæ. Incertum an ad ὑγιεινὴν an ad θεραπευτικὴν pertineat. Eſt enim ſenectus non exacta plane ſanitas, ſed vel morbi & ſanitatis affectio quædam media, vel omnino eius generis non eſt quæ firma conſtanſque ſit, quam καθ' ἕξιν appellant, ſed potius fallax & incerta, quæ κατὰ σχέσιν dicitur. Plures tamen ſalubris medicinæ partem eſſe volunt.

Cuius opus eſt obſiſtere & prohibere quam «
maxime fieri poteſt ne cor adeo exſiccetur vt «
tandem agere deſinat ait Galen. libr. de Ma- «
raſmo. «

Γήχυτον. exterior pars terræ quæ mollis eſt & minime lapidoſa, apud Hippocr.

Γῆς ἔντερα. terræ inteſtina. Ita medici & in primis «
Græci vocant, quos Plinius vermes terrenns ap- «
pellat, alij lumbricos: Apud Athenæ. lib. 7. οἱ «
ἴουλοι etiam dicuntur γαιοφάγοι, ἔντερα γαίας. «

Γίγαρτον. acini vinacei lignum ſeu nucleus, id eſt, «
quod in acino vinaceo lignoſum, oſſeumue aut «
lapidoſum eſt, vt in ceraſis, prunis, oliuis: «
officinis γίγαρτα, Arilli dicuntur quaſi ariduli, «
quod ſicci ſint nullumque ſuccum præbeant, «
aſtringentis vero ſunt facultatis: hoc & nomine «
(γίγαρτον,) ſignificatur τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον vt no- «
uit ſcholiaſtes quidam Ariſtophanis in Achar- «
nis. «

Γιγγίδιον. gingidium. Syrium quidem nomen eſt, ſed tamen à Græcis & Latinis receptum pro her-

ba ſylueſtri paſtinacæ ſimili, tenuiore tantum & amariore, radice parua, candicante, ſubamara. Venit in cibos crudum coſtumue, magna ſtomachi voluptate. Proxime accedit ad chærefolium, vel potius idem cum eo eſt. Temperatum eſt calore & frigore, ſiccat ſecundo ordine, non parum adſtringit. Dioſcorides etiam author eſt, ſic à quibuſdam τὸ λεπίδιον appellatum.

Γίγγλυμος. Heſychio dicitur ὁ στρεφόμενος γόμφος ἐπὶ τῶν » θυρῶν, Cardo portæ qui cum ipſa porta vertitur, » vel potius ferramenta illa duo quæ per commiſ» ſuram inter ſe coeuntia, clauo traiecto portam » ſuſtinent, & in quibus ipſa ceu cardinibus ver» titur: inde ad διάρθρωσιν medicorum hæc transla» ta vox eſt, cenſeturque tertia ſpecies διαρθρώσεως per quam oſſa ſeſe inuicem ingredientia ita ſecum coniunguntur, vt vnius caput in alterius cauitatem condatur, & viciſſim huius caput in illius ſinum excipiatur. Eſt enim hæc διάρθρωσις plæriſque oſtiorum cardinibus ſimilis, in quibus ferramentis vtriuſque (quod proprie à Græcis γίγγλυμος appellatur) tum eius quod parieti infixum eſt, tum alterius quod oſtio adhæret, pectines mutuo implexu ſeſe ſubeunt. Quæ quidem compoſitionis ratio non videtur ἀπὸ τῆς ῥαφῆς, id eſt à ſutura, valde differre. In quibus vero oſtijs clauus craſſior parieti affixus oſtij verticillum ſubit, non γίγγλυμος, ſed verius γόμφωσις dicitur. Plura autem oſſa in corpore τῷ γιγγλύμῳ connectuntur, vt cubitus cum brachio, crus cum tibia, tibia cum aſtragalo, aſtragalus cum pterna, vertebræ ſimiliter inuicem, quanquam vt Galen. ait, in his quædam ſit differentia. Siquidem media in ſibi tum ſubiectam, tum ſupra poſitam ſubit. Ob id Hippocr. περὶ ἄρθρων vertebras parte poſteriore γιγγλυμωειδέας, hoc eſt per ginglymon iunctas, eſſe ſcribit, ſeu, vt eo loco interpretatur Gal. ſtructuram habere ginglymo quodammodo ſimilem, vt oſtendat in ijs verum non eſſe ginglymon, quia non ſit in eodem mutuus oſſium duorum ingreſſus. Secundum vero eandem ſpeciem τῆς διαρθρώσεως Hippocr. in libr. περὶ ἄρθρων imum humeri caput γιγγλυμοειδὲς appellauit, de quo vide Galen, comment. 1. in eum librum.

» Gallico idiomate *Enclaueure* vocatur.

Γίζι. vox barbara apud Galen. lib. 1. de antidotis. Eſt autem caſiæ vna ſpecies, quæ apud eundem lib. 3. τῶν κατὰ τόπους, ζίγγερ, & à Dioſcoride ζίγιρ dicitur. Vocatur autem, vt hic ait, eo nomine caſia nigra & purpuram colore referens, craſſaque.

Γλαμυρὸς. γλημώδης καὶ ὑγρὸς. hoc eſt lippus & humidus, apud Hippocr. Dicuntur enim γλάμαι, ſiue γλῆμαι, oculorum vitia, quæ etiam Latini glamas vocant.

Γλάμαι ſiue γλῆμαι. oculorum vitia quæ etiam Lati» ni Glamas vocant; dicuntur & feſto Gramiæ, » Nonio oculorum pituitæ: inde eſt γλαμᾶν quod » Heſych. λημᾶν exponit, & γλαμῶντες itidem λη» μῶντες: eſt vero ἡ λήμη oculorum ſordes & pitui» ta, inde & γλαμυρὸς, γλημώδης καὶ ὑγρὸς hoc eſt lip» pus & humidus apud Hippocr. 2. de morb. mu» lier. ſeu qui oculorum ſordibus & pituita labo» rat vt Gal. in lexico Hippocr. exponit.

Γλάξ. idem quod γλαὺξ, nomine à lacte iodito.
» Vide γλαὺξ.

Γλαύκιον. eſt humilis herba, denſis folijs fere corniculati papaueris, minoribus tamen ſordidioribuſque, odoris tetri, guſtus amari, cum adſtrictione. Granum habet crocei coloris, quod in olla fictili luto circumlitum in clibanis Parthi calefaciunt, deinde exempto ſuccum exprimũt, qui eodem nomine γλαύκιον appellatur. Officinis memitha dicitur. Ex eo medici collyrium temperant, quod διὰ γλαυκίου, ſiue διαγλαύκιον nominatur: de quo vide ſuo loco. Miſtura glaucij eſt ex aquea terreaque ſubſtantia, ideoqua refrigerat. Habet etiam vim adſtringendi.

Γλαυκὸν οὖρον. vrina glauca, cornu pellucido ſimilis. Ea ex albarũ genere eſt, media inter lacteam & charopam. Prima enim inter albas eſt aquoſa, ſiue cryſtallina: ſecunda, lactea: tertia, glauca: deinde charopos, vt habetur apud Actuar. περὶ οὔρων lib. 1. c. 8.

Vide in voce οὖρον vbi vrinarum differentiæ » quædam recenſentur. »

Γλαύκωμα ἢ

Γλαύκωσις. à vulgo glaucedo dicitur, à Plin. perpetuo glaucoma, ſeruato Græco nomine. Duobus modis accipitur, vt ſcribit Aetius. Proprie quidem eſt, tranſmutatio humoris cryſtallini in glauceum. Cuius rei cauſam Ruffus, vt habetur apud Paulum libr. 3. humiditatem ſtatuit. ſed ego quidem locum eum mendoſum eſſe iudico, & non ὑγρότητος ſed ξηρότητος legendum, quod nemo veterum, quod ſciam, cauſam glaucomatis in humiditate poſuerit: etiamſi non diffitear fieri poſſe, vt viridis aliquis humor cryſtallino permiſtus eius albedinẽ ſplendoremq; offuſcet atque obtenebret. Sic enim glaucus color fieri dicitur, viridi & albo ſimul miſtis. Verumtamen Galenus non videtur aliam cauſam glaucomatis quam ſiccitatem agnoſcere, qui & lib. 10. de vſu partium deffinit γλαύκωσιν εἶναι ξηρότητα καὶ πῆξιν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. hoc eſt, glaucoma eſſe ſiccitatem & concretionem cryſtallini humoris. & alibi cauſam reddens, cur Hippocr. ſcripſerit glaucomata ſenibus fieri, immodicam inſtrumentorum ſiccitatem cauſatur. Improprie vero glaucoma, authore Aetio, dicitur id oculi vitium quod orta prius ſuffuſione, & humore circa pupillam valde concreto reſiccatoque contractum eſt. In qua quidem ſignificatione veteres τὸ γλαύκωμα vſurpaſſe teſtis eſt Ruffus, qui ſcripſit γλαύκωμα atque ὑπόχυμα idem mali genus à veteribus eſſe creditum, à ſolis tantum neotericis fuiſſe diſtincta, à qua ſententia Gal. non videtur eſſe alienus comment. aphor. 31. lib. 3. ſcribens τὰ γλαυκώματα ἔχειν ἰδέαν τῶν ὑποχυμάτων, hoc eſt, glaucomata ſuffuſionibus ſimilia videri, & eandem referre ſpeciem. Ex quo tamen non ſequitur illa eadem eſſe. Suffuſio enim eſt extranei humoris & aliunde influentis concretio: glaucoma vero ipſius humoris cryſtallini reſiccatio denſatioque. Præterea non omnes ſuffuſiones tantæ ſunt, vt toti pupillæ prætendantur, & viſum ex toto adimant: glaucoma vero cryſtallini vniuerſi eſt, atque ſiccitas eſt per ipſum totum ex æquo diffuſa, & ex ſiccitate concretio. Adhæc plæreque ſuffuſiones curationem recipiunt, cum tamen nullum glaucoma, vt Ruffus ait, curetur, vti nec vllus alius morbus ab immodica ſiccitate contractus.

Hîc adnotandum feſtiue Plautum in Milite » γλαύκωμα errorem veluti cæcutientis & caligãtis » oculi

» oculi dixiſſe his verbis, & nos facetis fabricis &
» doctis dolis Glaucoma ob oculos obijciemus,
» eumque ita faciemus vt quod viderit nō viderit.

Γλαυκιδιον. nomen eſt collyrij ex ijs quæ διάσμυρνα
» dicuntur, deſcribitur à Gal. l.4. κτ̃ τόπ. c.7.

Γλαὺξ. herba eſt folijs cytiſi aut lenticulæ, quæ auerſa candicant, ſuperne virent, ramis è terra quinis ſeniſue, palmeis, tenuibus ab radice, floribus albis violæ, ſed minoribus & purpureis. Eam Plinius ſcripſit εὐγάλακτον antiquis dictam fuiſſe. Vocatur eadem & γλὰξ & γάλαξ, à lacte. Cocta enim in ſorbitione ſimilaginis, ad excitandam vbertatem lactis valere proditur, ex quo intelligitur calidam quodammodo humidamque eſſe.

Γλεῖνος. eſt genus aceris campeſtre, præcipuo candore ac criſpum. Sunt qui Gallicam interpretentur, vt Theodorus Gaza. Scriptum reperitur etiam γλῖνος.

Γλεῦκος. muſtum. Eſt ſuccus vuarum recens expreſſus. Crudus is eſt, flatuoſus, concoctu difficilis, & crudum ſuccum, etiam ſi coquatur, gignit. Vnum hoc in ſe boni continet quod aluū emolliat & relaxet: quod niſi contingat, tanto magis noxius euadit. Calefacit primo ordine præſertim qui ex medijs vuis expreſſus fuerit, hoc eſt, neque acidis neque auſteris, neque dulcibus, ideoque inflammationum mitigatorium eſt: & ab antiquis ad oris phlegmonas parabatur illitionis genus, quæ διὰ γλεύκους στομαχικὴ, ἢ ἡ διὰ γλεύκους dicebatur, vt eſt apud Aet. l.8. c. 45.
» Et apud Paul. l.7. cap. r4. huius confectionis
» διαγλεύκους ceu ſtomachici medicamenti etiam
» meminit Gal. 6. κτ̃ τόπ. c.r.

Γλεύκινον. muſteum vnguentum. Pluribus modis paratum fuit à medicis, vt docet Gal. lib.7. τ̃ κτ̃ γένη. Sed quod ſimplex eſt, vt ſcribit Dioſcorides, conſtat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, Celtica nardo, ſpatha, aſpalatho, ſertula campana, coſto & muſto, circundatis interim vinaceis vaſi, quod aromata, vinum & oleum conceperat. Tricenis diebus bis in die mouetur: poſtea expreſſum oleum reconditur. Inter acopa à Galen. numeratur & relaxantia. Itaque ijs quos vehemens laſſitudo infeſtat, eſt vtile. Calfacit, emollit, remittit, horroribus & neruorum vuluæque vitijs auxiliatur, eſtque omni acopo iuuantius, vt ait Dioſcorides, quod emolliat.

Γλήμη. pleonaſmo τοῦ γ. pro λήμη dicitur, id eſt lip-
» pitudo ſeu oculorum vitium quum pituita labo-
» rant & ſordidi ſunt, vide λήμη.

Γλήνη. pupilla oculi. cauitas ipſa oculi.
» Secundum Pollucem vero eſt, ἡ τ̃ κόρης αὐ-
» γή: ſed & interdum γλήνη pro toto oculo accipi-
» tur.

Ab ea voce facta etiam metaphora eſt ad alias oſſium cauitates. Siquidem apud Hippoc. γλήνη ſignificat cauitatem oſſis in quam alterum os inſeritur, quæ & κοτύλη appellatur. Inter quæ tamen poſteriores medici diſtinxerunt. Nam authore Gal. lib. de oſſibus, ex cauitatibus oſſium capita ſuſcipientibus quæ profundior eſt, κοτύλη dicitur: quæ vero ſuperficiaria, vt ambigere poſſis an cauitas ſit necne, γλήνη nominatur. Id vero quoniam in latitudine quadam dicitur, idcirco γληνοειδὴς appellatur ſinus qui obſcurus eſt & leuiter cauus. Nec tamen ſinus γληνοειδὴς & γλήνη differunt, ſed idem ſunt omnino. Eiuſmodi ſinus cum multis in locis corporis, tum in prima ceruicis vertebra apparēt gemini, excipientes duo capita ſecundæ vertebræ.

Γλήχων. pulegium. Herba eſt fruticoſa, ſemipedali altitudine, folijs ſampſuchi, ſurculis per interualla purpureo flore coronatis, vnde multis pulegium regale nominatur. Alterum genus eſt flore candido, cui magna cum nepeta & mentha ſocietas. Multum excalfacit & extenuat. Si à pecore guſtetur, balatum illico dicitur concitare, ex quo quaſi βλήχων vocatur. Pulegium autem Latini appellant quod recens incenſum pulices enecet.

Γλήχων ἀγρία. dicitur à quibuſdam ὁ δίκταμνος, vt author eſt Dioſcorides: forte quod hic folia & vires pulegio ſimiles habeat.

Γληχωνίτης οἶνος. vinum ex pulegio factitium. Eius compoſitio habetur apud Dioſcoridem libr. 5. apud Columellam lib.12. cap.35. apud Conſtant. Cæſarem lib.8. cap. 7.
Vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum
differentiæ explicantur. »

Γλίσχρον. Glutinoſum viſcoſum & tenax Heſy- »
chio, & Ethymologo κολλῶδες, & τὸ ἰσχὸν ὅλον, καὶ »
μὴ διασπώμενον, glutinis modo cohærens nec di- »
ſtrahi ſe ſinens: Sic Hippocr. 4. de morb. γλί- »
σχρον definit, in quo ἕπεται τὸ ἕτερον διὰ τοῦ ἑτέρου, »
id eſt vna pars aliam per aliam ſequitur, id eſt »
quod ſi trahitur ſuam quam longiſſime ſeruat »
continuitatem, nec rumpitur facile vt oleum »
mel & adeps: eiuſcemodi etiam vrina fuit, quam »
in Laryſſa Theophorbi filius calculo veſicæ »
laborans reddebat. 5. Epid. quod erat certum »
& minime fallax eius affectionis indicium: hu- »
ius & conditionis eſt phlegma quod eſſe γλισχρό- »
τατον ait Hippocr. libr. de nat. hominis ſicut »
& μέλαιναν χολὴν ibidem, quam τῶν ἐν τῷ σώ- »
ματι ἐνεόντων χυμῶν γλισχρότατον eſſe docet: at- »
que ſic quidem in humoribus vox illa vſurpa- »
tur, illique opponitur τὸ ῥυπτικὸν quaſi deterſi- »
uum dicas Galen. authore rr. meth. med. in ſoli- »
dis vero γλισχρὸν dicitur id quod eſt fractu con- »
tumax, humore videlicet multo, & qui tenſioni »
cedit, terrenas partes glutinante, ſicut in ſalice & »
corijs, huic contrarium eſt τὸ κραυρὸν quod ple- »
rique friabile interpretantur, quodque alijs no- »
minibus ψαθυρὸν & θραυστὸν Græcis dicitur. »

Γλιάζειν. τὸ ἐπιμύοντας περιδινεῖν τοὺς ὀφθαλμούς, hoc eſt, conniuentes oculos verſare apud Hippocratem. vnde & γλαμυδῶς idem quod νυσταλέως, hoc eſt, oſcitanter, & quaſi dormitanter.

Γλοιὸς. ſordes ſiue ſtrigmenta, quæ Dioſcor. & »
Galen. etiam ῥύπον appellant: fuēre autem quon- »
dam magni in medicina vſus, nunc prorſus ne- »
glecta: erant autem ſtrigmenta illa trium gene- »
rum, balneorum, paleſtræ, parietum atque ſta- »
tuarum Gymnaſiorum: Quæ balneorum erant, »
ex ſudore oleo & ſordibus in balneo defrictis ab »
hominibus conſtabant: quæ palæſtræ, ex ijſdem »
rebus componebantur, accedente inſuper pul- »
uere, qui partim ab olei illitione luctaturis in- »
ſpergebatur, atque affricabatur, partim à luctan- »
tibus in arena mutuo manibus ingeſtus, item- »
que ex lucta excitatus corporibus inhære- »
bat; Prior puluis πάτος & Atticis κονίστρας »
vocabatur authore Galeno: eiuſque affri- »
ctus, aliquando ſolus, aliquando præmiſ- »
ſa olei illitione, denſandi ac corroboran- »
di corporis per oleum emolliti gratia fiebat, »
velut 2. & 3. de ſanitate tuend. Gal. tradit, »

» quanquam & ob emendandam gracilitatem
» crura puluere conſpergere & affuſo oleo confri-
» care, eiuſdem operis li. 5. doceat ſed ita, vt is pul-
» uis tenuis & pinguis ſit, atque κονὶν λιπαρὰν ap-
» pellat, in quo videlicet nihil aſperi neque acris
» inſit, quin & refrigerandi & ſudoris reprimendi
» cauſa idem puluis adhibebatur, cùm vim habeat
» obducendi meatus, refrigerandi ac repellendi, vt
» 8. ſimpl. medic. Galen. teſtatur: At vero puluis
» qui in arena iam à luctantibus mutuo ingereba-
» tur, ſicut prædicta commoditate non carebat, ſic
» officij ergo non inſpergebatur, ſed moleſte &
» inſidioſe Gallorum more cuerrebatur, ad viſum
» videlicet præpediēdum, & velut Anacharſis apud
» Lucianum de Gymnaſijs loquens arbitratur, vt
» facilius alterum alter prehenderet, arena & pul-
» uere lubricitatem ceromatis & olei eximente.
» At vero ſtrigmentorum tertium genus erat pa-
» rietum atque ſtatuarum in Gymnaſijs, quæ ſor-
» des ſunt ex oleo magna ſui parte conſtantes, quæ
» ex materia cui inhærent aliquid aſſumunt, velut
» æruginem ex ſtatuis æreis; his enim itemque pa-
» rietibus, oleum quo ſe oblinebant palæſtritæ, in-
» ter illinendum inſpergebatur, quanquam etiam
» ſtatuas quaſdam fuiſſe in Gymnaſijs itemque
» vaſa ærea, quæ oleum ipſum quo ſe luctaturi
» oblinerent, continerent, ex Paulo lib. 7. apparet,
» has ſordes diſcuſſorias eſſe & reſiccantes mode-
» rate ac mollientes, eamque ob rem & tubercula
» cruda diſcutere inquit, inde & Archigenes apud
» Galen. κτ᾽ τόπ. eas cum calce ad diſcutiendas pa-
» rotidas probat: Porro γλοιὸς non ſolum ſtrig-
» menta ſignificat, ſed etiam vt nonnullis doctis
» viſum, viſcum, magnâ tamen rerum differen-
» tiâ, quanquam etiam viſcum διαφορεῖν καὶ συμ-
» πέττειν φύματα καὶ παρωτίδας Dioſcor. tradit.

Γλουτία. ſunt corpora duo dura in cerebro eminentia, ad latera meatus illius ſita, qui à tertio ventriculo in quartum, ſiue in cerebellum ducit. Producta ſunt ex cerebri ſubſtantia duriore, ſupraque & ante conarium ſuſtinent, poſterius vero epiphyſim σκωληκοειδῆ. inter latus dextrum & ſiniſtrum conſtituunt meatum, qui à medio ventre ad poſtremum fertur. Eorum autem vſus eſt, ne meatus ille à ſupernis cerebri partibus comprimatur & intercludatur. Sic dicta ſunt quod his natium quædam ſimilitudo ſit: nam perinde ac nates prominent, ſeque contingunt. vocantur autem & à quibuſdam διδύμια ſiue δίδυμοι. Quidam vero ea parte qua conarium contingunt, διδύμια, conario ipſo penem repræſentante, altera vero qua ipſum conarium non eſt, γλούτια, hoc eſt, clunes nateſque, appellant.

» Cæterum apud Oribaſium inuenies γλουτία
» Collectaneor. libr. 24. cap. 1. & melius iudi-
» cio meo, ſolent enim diminutiua iſta περιξαίν-
» εσθαι.

Γλουτοὶ. Nates, dicuntur carnes in ſumma femoris parte protuberantes quæ ſedentibus puluini vicem præſtant, vnde ἕδρανα alio nomine Polluci vocantur: clunes Latinis, veterum Græcorum imitatione qui κλῶνας vocarunt.

Γλουτὸς. dicitur apophyſis externa eademque maior oſſis femoris, quam & τροχαντῆρα μέγαν appellant. Ea in femoris ſuperiori ceruice exterius apparet, ampla multumque gibboſa. Sic autem dicta eſt, vel à ſimilitudine quam habet cum natibus, vel quod muſculi quibus nates conſtant, ei præcipue inſerantur.

Γλυκεῖα, ἢ γλυκέρητος. abſolute & ſubaudito ſubſtā- «
tiuo dicitur ἡ γλυκύρριζα teſte Heſych. nec non «
Theophr. hiſtor. plant. l. 9. c. 13. prædulcis enim «
eſt vt Plin. quoque prodidit l. 25. c. 8. «

Γλυκὺ. dulce. ſaporis genus eſt. Sic autem dicitur quod veluti ſubungit, replet, mitigat exaſperatas & quaſi eroſas linguæ partes, & eas cum manifeſta delectatione contingit. Quicquid enim dulce eſt, moderato calore aqueam humiditatem, ſi quæ prius ineſſet, veluti in fructibus acidis, concoquit, ſed ita tamen, vt omnem non abſumat. Illa autem concoctione tali paulo craſſior euadit atque pinguior, & propterea ſi lingua exaſperata eſt, eam lenit & veluti inungit, quod propter mediocrem craſſitiem & pinguedinem non facile diffluat, neque abſumatur, ſed diutius inhæreat. Quia vero à moderato calore eiuſmodi eſt, id etiam modice calidum ſit oportet, & non longe ſupra calorem noſtrum. Quare ſicut aqua calida refrigeratis voluptati eſt, hactenus ſcilicet eos excalefaciens dum concretas in ijs frigore particulas fundat, non tamen ſoluat aut ſecet diſtrahatue continuum: ſic omne edulium dulce delectationem linguæ parit, calidum quidem, non eo exceſſu vt lædat & moleſtum ſit, ſed conſiſtens inter limites fundentis, læuigantis & mollientis: ſin ab eo abeſt delectatio, iam non dulce, ſed pingue appellatur. Quoniam igitur dulce in medio fere omnium qualitatum conſiſtit, quæ in lingua fuerint exaſperata, lenit: quæ vero præter naturam coierint, aut fuſa laxaue fuerint, partim contrahit, partim laxat, omniaque quàm maxime ad naturæ ſtatum reducit. Itaque quicquid eiuſmodi eſt, inquit Plato, iucundum ſuaueque & cognatum eſt omnibus, violentarumque paſſionum remedium ac medela, nominaturque dulce. Quod autem eiuſmodi eſt, calidum humidumque moderate eſt, & naturæ tam familiare, vt ſolum aptum ſit corpori nutriendo. Solis namque dulcibus nutritio perficitur, veraque ea ſententia eſt, ſi nutrimentum in tertia ſui ſignificatione ſumatur. Vt enim à calore ſolis concocti fructus dulces euadunt, ſic à natiuo corporum calore quod concoquitur, exuit omnes alias qualitates, dulcemque adſciſcit, ſi modo optimum & euchymum alimentum futurum eſt. Quicquid enim nutrit, plus minuſue dulce eſt. Hæc quidem propria eſt τοῦ γλυκέος ſignificatio, ſed à qua diſcedit ea, qua dulce dicitur id quod ἄποιον quidem eſt, & qualitatis expers, ſed quod tempore dulcem eam qualitatem facile poteſt aſſumere. Sic enim aqua optima dulcis dici poteſt, quam tamen ſaporis, vt & aliarum qualitatum, expertem eſſe oportet. Sic etiam pituita γλυκεῖα καὶ ἄποιος, hoc eſt, dulcis & inſipida, vocari poteſt, vt Galenus initio libri de atra bile prodidit.

Theophr. 6. de cauſ. plant. c. 13. dulcis ſaporis ſpecies facit, melleum, vinoſum, lacteum, & aquoſum quibus pinguem addunt nonnulli.

Γλυκὺ. paſſum. Vini genus dulce, quod Plinius aliquoties non paſſum, ſed ſimpliciter dulce vocat, Græcorum imitatione. Olim in Italia frequens, nunc prorſus neglectum. Non eſt autem prorſus idem γλυκὺ quod οἶνος γλυκύς. Vinū enim dulce dicitur cuicunque dulcedo aliqua ineſt, eiuſque multa ſunt genera tam natiui quam factitij. γλυκὺ vero, ſiue paſſum, vuum modo vina

genus dicitur, quod vuis aut ſole ſiccatis in area, aut in ſarmento torrefactis exprimitur, nimitum propter eximiam ſaporis qualitatem. Cuios tamen aliquot etiam differentias Dioſcorides enumerat, Creticum, pramnium, protropum, ſirçon ſiue hepſema, quod decocto fit muſto, ſicut Columella parandum docet lib. 12. cap. 39. poſt traditam aliam c. 27. vini dulcis faciendi rationem. Item quod à nigro colore μελαμψίθιον appellatur. Numerantur & à Galeno alia quædam genera, vt Hiſpanum, Scybelite, Theræum. Omne eiuſmodi vinum multum alit, pulſus reuocat, adſtringit, venenis medetur.

Γλυκὺ, etiam medicamenti cuiuſdam nomen eſt
» eſt apud Trallian. l. 7. c. 10. cuius deſcriptionem
» ac facultates recenſet.

Γλυκέα ἕλκη. vlcera quædam narium hoc nomine à
» Paulo appellantur l. 3. c. 24.
» Sed & τὰ γλυκέα Græci fella vocant, vt
» etiam Lugdunenſes hodie fel vocant *le doux*:
» Aurelian. c. 1. l. 3. τῶν χρονίων, multa (inquit) con-
» trariæ interpretationis vocabulum ſumpſerunt,
» vt fella quæ γλυκέα vocant quaſi dulcia, cum ſint
» amariſſima: idem docet Plin. l. 27. cap. 10. qoi &
» holoſteon herbam inquit eſſe ſine duritie ex ad-
» uerſo à Græcis ſic appellatam ſicuti fel dulce.

Γλυκεῖαν βοτάνη. ſic dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα apud Hip-
» poc. vt Gal. in exeg. annotauit: Apud Hipp. in li.
» de ſuperfœtat. legitur γλυκυσίδην non γλυκεῖαν.

Γλυκύμηλα pomum dulce quod alio nomine μελί-
» μηλον dicitur vide μελίμηλον.

Γλυκύῤῥιζα. dulcis radix. frutex eſt ramos ſpargens bicubitales, folijs lentiſci denſis, pinguibus, tactuque gummoſis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis aſperiore tantum, atquo rubeſcentes lenticulæ valuulas referente, radicibus prælongis, buxeo colore, gentianę modo flaueſcentibus, ſapore dulci, quadamtenus ſubacerbo. Actuario neutro genere ſæpe γλυκύῤῥιζον, & Galeno lib. 7. τῶν κτ τόπους abſolute γλυκεῖα dicitur. modice humida eſt, ſimulque natura humana frigidior.
» Dicitur ea Dioſcoridi, Plinio, & Theoph.
» ἄδιψος quod ſitim ſedet, atque etiam apud Dioſ-
» cor. γλυκύῤῥιζον: dicitur etiam apud Theoph. l. 9.
» c. 13. ἰωδυγλυκεῖα ſed non ſine mendi ſuſpicione,
» dicitur & γλυκεῖαν βοτάνη apud Hippocr. vt ſupra
» annotatum: nomen autem habet quod magnam
» guſtanti dulcedinem repræſentet, Latini eorum
» imitatione, & veluti verbom verbo reddentes
» dulcem radicem nuncuparunt, Scythicā Theo-
» phraſt. appellauit, nondum facta vocabuli re-
» centioris adoptione, quod Scythæ ad abigen-
» dam famem illa veſcantur, ſi quidem hoc exiguo
» victu, ſæpe dies duodecim eſuritionis incommo-
» da propulſant.

Γλυκὺς ἀσκός. Sic dictum fuiſſe à quibuſdam τὸ ἀ-
σφάλτιον Dioſcorides aothor eſt.
» Sed & vide ſuo loco ἀσφάλτιον vbi cur ſic
» vocetur fuſius explicatum leges.

Γλυκυσίδη. ſic à quibuſdam dicta eſt pæonia, quod acinus mali Punici ſimiles habere videatur. σίδας enim malum Pomeum Bœoti appellant.
» Apud Paul. libr. 3. cap. 13. dicitur γλυκυσί-
» δος.

Γλυκύτης. dulcedo. Ex ijs quæ ſupra dicta ſunt περὶ τοῦ γλυκέος, hoc eſt, de dulci, apparet eſſe guſtabilem qualitatem quæ cum voluptate linguam lenit & ſubungit: eamqoe ſimiliter à moderato calore prouenire in corpore mediocriter calido & humido, & omnium quæ nutriunt communem eſſe: recipit autem plus & minus.

Γλυκύῤῥιζον. ſic à qoibuſdam dicitur, ἡ γλυκύῤῥιζα; vt habetur apud Dioſcoridem.

Γλύκωνος ἔμπλαστρον. Glyconis emplaſtrum. Deſcribitur à Scribonio Largo, vocaturque ab eodem ἶσις. Eſt, & apud eundem aliud τὸ γλύκωνος emplaſtrum nigrum, quod inter Barbara numeratur.

Γλῶσσα ſ

Γλῶττα. lingua. Eſt pars fungoſa, medio in ore poſita, ſermonis & guſtus præcipuum inſtrumentum. Rara quidem eſt ſupra reliquos omnes muſculos laxaque, quo facilior guſtus eſſet. Pluribus ſtruitur muſculis, omni fibrarum genere varie admodum intertextis; præter reliquorum muſculorum ſortem: quorum alij πλάγιοι, alij λοξοὶ, alij ἰθεῖς, alij ἐγκάρσιοι, hoc eſt, ſubrecti, obliqui, recti, tranſuerſi à Gal. appellantur: quos omnes quidam decem, quidam nouem tantum ſtatuunt. In cauſa eſt muſculus vnus quidem, ſed bifidus à Gal. dictus lib. de muſc. diſſect. Nec tamen de alijs bene conuenit inter anatomicos, vt idem ſcripſit lib. de fœt. format. Cæterū lingua ad radicem, vbi oſſi ὑοειδεῖ quaſi baſi innititur, lata amplaq; eſt. κεφαλίδα eam partem Græci dixerunt, atque etiam χεῖον vt habetur apud Pollucem. deſinit autem in anguſtum, obtuſum tenuemque mucronem qui προγλωσσὶς appellatur. Mediam linea quædam dirimit, vt & ipſa, quemadmodum reliqua ſenſuum inſtrumeota, gemina foret. Integitur duplici membrana, vna qoidem interiore & muſculis omnibus communi, altera vero externa & prætenui, quæ eadem continuaque eſt cum interna ſtomachi tunica. Venas præterea duas maiuſculas, totidemque arterias habet, & duo neruorum coniugia, vnum durius à ſeptima coniugatione, quod in muſculos eios diſtributum, eam admodum mobilem volubilemque reddit, alterum vero mollius à tertia. Ea enim maxima ſui parte in linguæ tunicam diſtribuitur guſtus gratia, ob idque tota illa coniogatio à Galeno guſtatoria dicitur. Sic quidem inſtructa lingua explanatæ diſtinctæque vocis fictrix atque moderatrix eſt, & ſapores præcipue dijudicat, eximio guſtandi ſenſu prædita.
Eſt autem lingua non φωνητικὸν ſed διαλεκτικὸν «
inſtrumentum, id eſt vocis explanatoriom vt «
ait Gal. commeot. 1. in 1. prorrhet. fuit autem «
illa pro φωνὴ aliquando poſita, vt Epid. hiſtor. «
13. quod mirum nec à Galeno nec ab Erotiano, «
nec à concinnatore œconomiæ Hippocraticæ «
fuiſſe animadoerſum. «

Γλῶσσα. inſuper Galeno dicitur vocabulum obſo- «
letum, ſic enim ille interpretationem vocum «
obſcuriorum & obſoletarum Hippocratis, id «
eſt quæ in vſu eſſe deſierunt γλωσσῶν ἐξήγη- «
σιν appellat; illic tamen in anguſtum nimis «
contraxiſſe videtor vocis hoius ſignificatio- «
nem, cum inter voces, quas habet hæc ἐξήγη- «
σις, plæræque ſint quæ obſoletæ non ſunt, ita «
vt cum Ariſtotele commodios exponi poſ- «
ſe videantur γλῶτται, τὰ ξενικὰ ὀνόματα pere- «
grina vocabula, ſic enim ille libro de «
Poetica, ξενικὸν δὲ λέγω γλῶτταν καὶ μεταφοράν, «

vel cum Fabio interpretemur licet ſecretiores linguas quas gloſſemata etiam appellat Varronis imitatione libr. 6. de lingua Latina; hinc factum opinor, vt plerique etiam ex politioribus γλώσσας pro interpretatione qualibet accipiant.

Eſt autem lingua eiuſmodi, vt ex illius qualitatibus atque actionibus argumenta multa petantur ad cognoſcendum & prædicendum quid cuique euenturum ſit in morbis acutis, linguæ enim coloratio, vt ſcripſit Galen. humores denunciat quorum magiſterio corpus tenetur, eſt enim axioma illud Hippocratis γλῶσσα ὁμόχροος τῇσι προστάσεσι, διὰ ταύτης γινώσκομεν τοὺς χυμούς, id eſt lingua proſtaſibus eſt concolor, propterea queab ea humores innoteſcunt, vbi Galen. τὰς προστάσεις interpretatur partes quæ cum lingua commercium habent, cuiuſmodi ſunt pulmo ventriculus, venæ hypoglottides, cerebrum quoque ipſum, quinetiam à matrice lingua ipſa fucatur, præter hæc aliunde nuſquam.

Γλῶσσα ἀκρατής. ab Hippocrat. aphor. 4. lib. 7. dicitur lingua, non incontinens quidem vt nonnulli voluerunt, ſed quæ impotentia quadam ægrius mouetur, vt vocem articulatam & ſermonem exprimat, ἤτοι ἀσθενὴς inquit Gal. ἢ ἀκίνητος, ἢ παραλελυμένη πεπτωκυῖα: id vero vitij contingit lingua humore nimio imbibita vide ſupra ἀκρατὴς γλῶσσα.

Γλῶσσα ἀκρή. extrema lingua ſeu extremum linguæ dicitur ab Hippocr. in Coacis, quod adiacet primorib. dentibus quod & προγλώσσιδα alias appellat.

Γλῶσσα ἀκροτής. dictio hæc inter obſcuras Hippoc. voces reponitur & habetur 7. Epid. pro qua in exegeſi ἀκρατὴς & ἀκροατὴς legitur: Galenus autem in exeg. Hippocratis locum 7. Epidem. ſubindicans ἀκροτὴς γλῶσσα (inquit) ἥτις εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ ὑπὸ ἄκρα ἑαυτῆς μὴ διαπτύσσουσα, τουτέστιν ἡ ἀδιάρθρωτος ὑπὸ δυσκινησίας, quá dictione lingua quæ vocem articulatam efformare non poteſt, & ad motionem eſt impotens indicatur, non ſecus ac ἀκρατὴς γλῶσσα Hippocrati dicitur aphoriſ. 40. libr. 7. ideoque exemplaria nonnulla legunt ἀκρατὴς in exegeſi.

Γλῶσσα ἀπαλωτέρη. lingua mollis atque tenera dicitur ab Hippocr. in Coac. quæ humectatione lenis eſt & emolleſcit, ceu quando os ſaliuatione tenui plenum eſt prompteque adfuturus vomitus prænuntiatur, vel & eodem modo dici videtur quo ἁπαλὸς σφυγμὸς, id eſt quæ vel laxam mollemque habet ſubſtantiam, calorem ac ſpiritum intra ſe exolutum, & motum imbecilliorem ab humore multo à cerebro vel neruo, è coniugatione 7. prodeunte.

Γλῶσσα ἀσαφής. lingua obſcura dicitur quando vix exauditur æger dum loquitur, quod naturæ potius infirmitate quam ex ariditate contingit, id vero ſcripſit Hippocr. in Prodomi filio 7. Epidem. Sed & ἀσαφὴς γλῶσσα lib. 1. περὶ γυναικ. dicitur lingua non clara nec expedita.

Γλῶσσα ἀσώδης. lingua nauſeabunda atque faſtidioſa dicitur Hippocrati in Coacis, idque ſimilitudine quadam atque metaphora ab æſtuantibus atque nauſeabundis ægris: ἄση enim nauſea quædam eſt & faſtidium ciborum, quale eſſe ſolet in ijs qui præ ſatietate & copia nihil appetunt & cibos aoerſantur.

Γλῶσσαι αὐαι ἀπὸ ἰξύος λιγνυώδεος id eſt aridæ ab interni incendij fuligine, αὐαὶ enim dixit Hippocr. aphor. 13. ſect. 5. lib. 6. Epidem. ξηρὰς ἰσχυρῶς valde ſiccas, quomodo lib. περὶ χυμῶν, αὐασμὸν corporis ſquallorem appellauit.

Γλῶσσα δασεῖα. ab Hippocr. in Coac. dicitur lingua ex reſiccatione denſa & aſpera, quanquam eo loci Gal. pro δασεῖαι, τραχεῖαι legit id eſt aſperæ: & in prorrhet. δασεῖαι γλῶσσαι καὶ κατάξηροι iungũtur, vbi vox κατάξηροι ſiccitatem immoderatam ſignificat, quod τὸ κατ' oſtendit vnde colligit Galenus non bene denſam linguam dici κατάξηρον nam cum lingua natiuam & congenitam humiditatem habeat, tum à vaſis rum à glandulis, primus quidem (inquit) ipſius defectus denſam δασεῖαν linguam facit, maior vero aſperam; immoderatior adhuc ſiccitas eam perrumpit & hiulcam reddit, ſed madentem non ſecus quam pingue ſolum diuturni ſqualores, propter imbrium defectum & ſolis ardorem. Lingua itaque κατάξηρος valde ſicca in ſecundo gradu continetur & principio tertij, denſa vero in primo; Sicca enim non habet humoris copiam, ſiccisſima nullum niſi fortaſſe primigenium; denſa vero in poris adhuc aliquem retinet quo partes vniuntur, & internum vacuum quod eſt in laxitate repletur, ob eaſque cauſas pro denſa lingua, ſcribendum fuiſſe videtur aſpera: dici tamen poteſt δασὺ etiam pro aſpero ſumi ab Hippocr. & libr. de articulis δασὺ πνεῦμα aſperam reſpirationẽ intellexit interprete Galeno. hæc autem lingua nonniſi in febribus ardentibus conſpicua fit, & in phrenitide propter viciniam ac ſocietatem cum cerebro in quo bilis æſtuat, & calor extraneus feruet.

Γλῶσσαι ἐρυθραὶ linguæ rubræ quæ à ſanguine tales fieri dicuntur, ſicut χλωραὶ à bile, λευκαὶ à pituita, μέλαιναι ab atra bile: Linguæ autem rubræ multis peripneumonicis accidere ſoleot, quia peripneumoniæ materia fere ſanguis eſt: vide γλῶσσα περιπλευμονική. multis quoque maligna lethali & acuta febre tentatis lingua rubra eſt.

Γλῶσσα κατάξηρος. vide γλῶσσα δασεῖα.

Γλῶσσα καυσώδης. lingua æſtuans, æſtuoſa, ardens; ea vero 3. περὶ νούσων deſcribitur hoc modo in morbo qui καυσώδης vocatur ἡ γλῶσσα (inquit) τρηχεῖα, τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς τὸν μὲν πρῶτον χρόνον οἷόν περ εἴωθεν ξηρὴ δὲ σφόδρα, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου σκληρύνεται, καὶ τραχύνεται, καὶ παχύνεται, καὶ ὑπομελαίνεται. id eſt lingua inhorteſcit eiuſque color primo quidem tempore qualis eſſe conſueuit, valde tamen ſicca eſt, procedente vero tempore induratur, exaſperatur, craſſeſcit, & tandem nigreſcit.

Γλῶσσα λιγνυώδης. lingua fuliginoſa dicitur ab Hippocr. in Coacis, Erotiano μέλαινα καὶ τεφρώδης, ὠνόμασται δὲ inquit παρὰ τὴν λιγνὺν, ἥτις ἐστὶ καπνώδης αἰθάλη, γίνεται δὲ τοιαύτη διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν φλόγωσιν: fuliginoſa autem vt ſit id per febres potisſimum accidit, quæ ignis inſtar ſanguinem adurentes, fumo magis quam vapori halitum ſimilem reddunt, quo & ſputa interdum colocantur, hoc vero fit multo minore periculo quam ab atra bile, ſic in virgine in Lariſſa cauſo laborante, à phletora cui nulla malignitas co-

niuncta erat, ſcribit Hippocr. linguam fuligino-ſam apparuiſſe nullo periculi metu.

Γλῶσσα μέλαινα, ἢ σφόδρα μελανωμένη, ἢ μελαίνουσα apud Hippocr. in Coac. lingua nigra ſeu vehementer nigricans appellatur, ex atræ bilis fuligine & interni ardoris incendio.

Γλῶσσαι ὁμόχροι. id eſt vincenti materiæ quæ videlicet morbum fouet concolores ab Hippocrate dicuntur, ita nigræ ab atra bile, rubræ à ſanguine, albæ à pituita, flauæ ſeu ex pallore albicantes à bile eſſe dicuntur.

Γλῶσσα περιπνευμονική: Linguam περιπνευμονικὴν ſæpius dixit Hippocr. quam interpretari videtur in Cydis filio γλῶσσα οἵη ἐπὶ τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν ὠχρόλευκος ex pallore albicans, quanquam rubentes linguas in peripneumonicis multis conſpeximus: libro περὶ κρισίμων peripneumonicis (inquit) γλῶσσα ξανθὴ, σιέλοντες δὲ χείλεα μελαίνεται, eodem modo 3. περὶ νούσων: verum cœlo calidiore ſanguis tenuis flauus qualis in pulmonibus ineſt, accedente febre cum viſceris inflammatione facile in bilem vertitur: Noſtro cœlo frigido & humido ſanguis humidior eſt, & pleuritides atque peripneumoniæ magna ex parte, eo excalfacto ſanguine apud nos gignuntur, quæ res efficit vt ſæpenumero lingua pulmonarijs rubeſcat.

Γλῶσσα πεφρικυῖα, ἢ φρικώδης. lingua horrida, inhorreſcens ſeu rigidiuſcula dicitur ab Hippocrat. quanquam parum vſitata voce, nam inhorreſcere totius quidem corporis dicitur concuſſio quædam, media inter rigorem & frigus: in lingua vero nō conſueuit vſurpari, ac horror quidē fit in febribus quæ miſta materia, frigida & calida generātur quales ἠπιαλώδεις & quæ φρικώδεις appellātur effuſa ergo tenuiore parte & veluti ſero ſāguinis in linguæ corpus, horror fit, ſicuti excurrēte è venis in reliquū corpus idem concitatur, qua notione etiam πεφρικυῖα ἡ γλῶσσα ſcribitur ab Hipp. l. 3. de morb. in febre ardente, itaque lingua φρικώδης vel πεφρικυῖα nihil aliud eſt quam aſpera, cuius aſperitas in minutiſſima inæqualitate conſiſtit vt explicat Gal. comm. ad part. 18. ſect. 3. 9. Epidem. atque eam minutiſſimam inæqualitatem comparat mari cum primum flante zephiro priſtinam ſui æquoris in tranquillitate poſitam læuitatem amittit ac veluti perhorreſcere incipit.

Γλῶσσα περιφρυγμένη. lingua dicitur quæ ex reſiccatione atque conſumptione peruſta euaſit & quam aſperrima, glandularum ſaliuam affundentium & venarum hypoglottidum nimia ſiccitate.

Γλῶσσα ῥηγνυμένη. lingua hiulca & dehiſcens dicitur ab Hippocr. quam facit magna vis effumantis incendij; Primum enim inhorreſcit lingua & reſiccatur, deinde exaſperatur, poſtea hiulca redditur, dein liueſcit ac nigricat, qui ſunt in febribus ardentibus ſymptomatum gradus quos exprimit Gal. comm. 1. in prorrhet & Hipp. 3. de morbis.

Γλῶσσα τρηχεῖα. lingua aſpera quæ ex reſiccatione talis facta eſt vi ardoris febrilis.

Γλῶσσα τρομώδης. lingua tremula dicitur, id eſt quæ contremiſcit dum exeritur aut vocem efformat ſermocinando, id vero contingit propter animalis facultatis & tonicæ infirmitatem, cuius cauſa triplex, oppreſſio, reſolutio, & animi grauior affectus, inde 1. prorrhet. 20. affirmat Hippoc. tremulam linguam ſignum eſſe non conſtantis mentis, quanquam haud proprium inquit Galen. nec perpetuum, ſed & γλῶσσαι τρομώδεις in Coac. erupturæ alui & humeſcentis ſignificationem præbere dicuntur, nimirum commota per tremorem & concuſſionem materia in neruos à qua aliquādo excretio aliqua per aluum ſequi poteſt, ſi enim linguæ tremor à ſola ſit neruorum imbecillitate nihil eſt quod inde liquidior aluus euadat.

Γλῶσσα ὑπότραυλος. in vitijs linguæ quæ à ſiccitate fiunt ab Hippocr. reponitur, & notatur in Pythodoro, Andrea, & Eratolai filio, ὑπότραυλος γλῶσσα ὑπὸ ξηρότητος, præ ſiccitate aliquantulum balbutiens, quia quod magna longaque ſiti detentis accidit præ ſiccitate idem & febricitantibus.

Γλῶσσα χλωρή. linguam luteam vel pallidam vel æruginoſam vel virulentam vel & herbaceam varij varie interpretantur, quia de ſignificatione τῆς χλωρῆς inter eos non ſatis conſtat, vide vocem χλωρὸν vbi plura leges.

Γλῶσσα χολώδης. lingua biliosa. id eſt bile tincta.

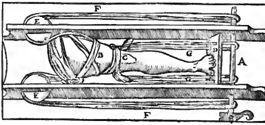
Γλῶσσα ὠχρόλευκος ex pallido albicans, aut cum albedine flaueſcens, qualem eſſe inquit pulmonum inflammatione laborantium Hippocr. lib. 3. de morbis & lib. περὶ κρισίμων, deinde flaueſcentem & temporis progreſſu nigreſcentem ſicut in Coacis prænot. λευκὴ καὶ τρηχεῖα.

Γλωσσαλγία. linguæ dolor ſiue morbus & apud Pollucem γλωσσαλγία & γλωσσαλγεῖν exponitur ἐπὶ τῶν κατὰ γλῶσσαν ἑλκῶν de linguæ vlceribus.

Γλωσσοκόμιον, ἢ

Γλωσσόκομον, ἢ γλωττοκόμιον, & γλωσσοκομεῖον cum Ei nomen eſt Atticum, vt ſcribit Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, & proprie ſignificat arculam, in qua homines recondunt res precioſas, & quam multi iter facientes portant. eſt autem oblonga & anguſta. Ab eius ſimilitudine medici Hippocr. poſteriores (nam Hippocratem id genus inſtrumenti non nouiſſe Galen. author eſt) machinam quandā chirurgicā, fracto femori vel cruri, vbi callus circūdatur, accommodatā γλωσσόκομον nominarunt. Eſt autē machina caua, oblonga, & ad femoris proportionem arcta, ſuperna parte trochleas vtrinque ſingulas habēs ad latera ſitas, & inferna parte trāſuerſum axem, ad quem alligati laquei contrarium nixum toti membro gemina tenſione efficiunt. Sic autē habet eius deſcriptio.

V. axis, ad quem laqueorũ habena ſiue appẽdices relegãtur.
B. laqueus ſuperior.
C. laqueus inferior.
D. pars inferior gloſſocom.
E. trochlea.
F. habena ſiue appẽdices laquei ſuperioris μεταληπτικὴν tẽſionem efficientes.
G. appendices laquei inferioris tenſionem εὐθύπορον efficientes.

Id habet, vt ex figura ſuptadicta patet, ab ima parte axem, ad quem extremi laquei in diuerſa extendentes deligantur. Itaque ſi femori crurique aptandum eſt, injiciuntur laquei extremis partibus oſſis fracti, fiuntque ex duabus appendicibus ſiue habenis, ſic vt quatuor vterque capita habeat, bina à dextra parte, totidem à ſiniſtra. Ex ijs capitibus quæ inferioris laquei ſunt, per foramina facta in inferiori parte gloſſocomi ad axem duci debent, quæ verò ſuperioris, primò procedere ad ſuperiora, deinde ipſa quoque per latera gloſſocomi perforata traijci, quibus foraminibus trochleæ incluſæ ſint. Vtrinque autem ab exteriori parte gloſſocomi ſuperioris laquei capita ferenda ſunt ad axem. His enim ita conſtitutis, vna axis conuerſio, pariter ambos laqueos & quatuor appendices extendit, ſed contrario prorſus nixu. Nam qui ad inferiora fracti oſſis alligatur laqueus, os ipſum deorſum verſus extendit, qui verò ad ſuperiora religatus eſt, ſurſum os adducit. Earum tenſionum altera, quæ vtique membrum tendit in directum, Græcè εὐθύπορος, id eſt, in directum procedens nominatur: quæ vero prius ſurſum, mox deorſum agitur, μεταληπτικὴ, quaſi tranſlatiuam dixeris: ſiquidem per trochleas quæ in lateribus gloſſocomi ſunt poſitæ, circumactio ſiue reflexus, ſiue tranſlatio fit à ſuperioribus partibus ad inferiores. Licet porro, vbi crus ſic extenſum eſt, in poſterum quotidie hanc laqueorum in diuerſas partes intentionem corrigere, valentius vel lenius extendendo. Sic quidem Gal. γλωσσοκόμιον ſuum deſcripſit tum comment. a. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, tum lib. 6. meth. med. vbi etiam docuit licere & σωλῆνα vocare eiuſmodi machinam. & cum adiectione σωλῆνα μηχανικὸν, aut γλωττόκομον μηχανικόν. Habetur apud Oribaſium in lib. de machinamentis etiam aliud glottocomum, quod ad Nymphodorum authorem refertur, ſed æquilaterum, non oblongum eſt.

» Dicitur etiam γλωσσοκομεῖον de pudendo mu-
» liebri in epigrammatis vt tradit vetus lexicum.

Γλωσσοκάτοχον. organum appellant medici compara-
» tum ad linguam continendam vt docuit Came-
» rarius.

Γνάθος. gena, maxilla, bucca. proprie dicitur ea pars faciei quæ τοῖς μήλοις ſubiecta eſt. Significat autem quemadmodum & ἡ γένυς, tam ſupernam quam infernam genam. Siquidem apud Hippoc. γνάθον & γένυν confundi annotauit Gal. comm. a. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. vide γένυς.

Γναφάλιον. herba eſt folijs cãdidis & mollibus, quorum pro tomento vſus eſſe poteſt: inde γναφάλιον dicta eſt quaſi tomentitia. Nam & Dioſcorides folia dictamni, quod mollia ſint, γναφαλώδη, hoc eſt, tomentitia & lanea, appellauit: & pars cucurbitæ interior, quæ eius ſemen complectitur, ab Aetio dicitur γναφαλώδης, propter candorem & mollitiem.

Γναφάλλιον autem Dioſcorides centunculum vocari Romæ prodidit & centuncularem herbam. Eſt enim centonibus cum tomento maxima cognatio. Aliqui, vt Plin. ait, χαμαίζηλον vocarunt. Sunt qui eam eſſe putent quæ vulgo cruciata dicitur.

Γνήσιον. legitimum. verũ. Quæ vox proprie ad morborum ſpecies pertinet: nec eam alijs in rebus cum Hipp. tum alij præſtantes medici vſurpare conſueuerunt. Quare nec de ſudoribus, nec de iectionibus, nec alijs eiuſmodi recte dicitur, vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Γνήσιαι etiam πλευραὶ dicuntur coſtę veræ & legiti- «
mæ apud Polluc. quæ ſpurijs Græce νόθαι oppo- «
nuntur. vide πλευραί. «

Γνήσια παιδία. vulgares fœtus & vulgo cogniti di- «
cuntur, id eſt populares quique cõmuni aut ma- «
xime vſitato ac familiari partionis tempore con- «
tingunt, hoc eſt nonimeſtres lib. περὶ ἐπταμήνου. «

Γνωρίσματα. ſigna dicuntur quæ incipientem affe- «
ctum ſignificant. «

Γόγγρος. dicitur vitium quoddam arborum præci- «
pue oleæ authore Theophr. hiſtor. plant. l. 1. c. 15. «
hoc eſt eminẽtia quædam rotunda in truncis ar- «
borum, à cuius ſimilitudine dicitur etiam «

Γόγγρος, vel potius γογγρώνη. (nam 6. Epid. ita ſcriptũ «
legimus) ἡ βρογχοκήλη id eſt gutturis tumor, ve- «
luti cum Hippocr. Epid. l. 6. dicit τὸ ψυχρὸν eſſe «
συσπαστικὸν ideoque inuehere φύματα & γογγρώνας, vbi «
Galen. annotat videri ſibi Hippocratem φύματα «
appellaſſe τὰς προμηκεστέρας ἐν τοῖς νευρώδεσι μορίοις «
τάσεις; γογγρώνας autem τὰς στρογγυλωτέρας: id eſt phe- «
rea oblongiores tenſiones in neruoſis partibus, «
rotũdiores autem gongronas; mox γογγρώνας eſſe «
dicit τὰς περιφερεστέρας ἐξοχὰς μετὰ σκληρότητος, «
οἷαί περ εἰσὶν αἱ γινόμεναι ποτὲ τῶν δένδρων ἐκφύσεις ἃς «
καλοῦσι γόγγρους id eſt rotundiores cum duritia ex- «
ceſſus, quales in quibuſdam arboribus appendi- «
ces ſunt quas gongros vocant comment. 3. in 6. «
Epid. t. 14. allatoque illo Theophraſti loco «
cuius ſupra facta mentio eſt, addit eſſe quoſ- «
dam qui ſuo etiam tempore audierint Theſſa- «
los eiuſmodi σκληρότητας ὅταν ἐν τραχήλῳ συστῶσι «
quando in collo fuerint, γογγρώνας nomina- «
re: in Lexico etiam ſuo Galen. γογγρῶνα exponit «

» βρογχοκήλην, nominatam ſic eſſe addens ἀπὸ τῶν ἐν
» τοῖς πρέμνοις τῶν δένδρων ἐπιγινομένων στρογγύλων ἐξοχῶν,
» ab adnatis nouellarum arborom rotundis qui-
» buſdam eminentijs, vbi itidem verba Theo-
» phraſti citat, Sed ſuſpectum videtur illud γόγγρω-
» να cum apud Hippocr. ſit γογγρῶναι, & legatur
» apud Heſych. quoque γογγρώνη quod eſſe dicit
» ἀπόστημα ἐν φάρυγγι. abceſſum in pharynge.

Γόγχων, vel potius Γογγρώνη. ἡ βρογχοκήλη, hoc eſt, gulæ tumor apud Hippocr. Sunt enim γόγγροι proprie eminentiæ quædam totundæ in truncis arborum. In qua ſignificatione etiam vſurpauit Theophraſtus libr. de plantis, ſcribens, ἔνια δὲ καὶ ἔχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλαία hoc eſt, aliqua vero etiam habent vocatos à quibuſdam gongros, aut aliquid ſimile, veluti oliua.

Γογγύλη, ἢ

γογγυλὶς. rapum. rapa. duorum generum eſt, vnum ſatiuum, alterum ſylueſtre. ſatiuum duplex traditur, aut enim in latitudinem finditur, aot in rotunditatem glomeratur, ſylueſtre in longitudinem excurrit, proprie autem γογγύλη vocatur quod rotundum eſt.

Γογγυλίδια. dicuntur apud Hippocr. τὰ σμικρὰ σφαιρία ὥσπερεὶ καταπότια, hoc eſt, globuli, orbiculiue quaſi catapotia.

» Apud Hippocr. autem γογγυλίδας inuenio lib.
» περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, vbi ſcribit καὶ γογγυλίδας διδόναι
» ποιέειν, habet tamen & Galen. γογγυλίδια; dicun-
» tur autem inquit Erotian. ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιό-
» τητος. ab ea quæ ſecundum figuram eſt ſimilitu-
» dine.

Γόμφιασις. affectio eſt dentium vel gingiuarum: alius molariom, alius maxillarum à dentitione dolores interpretatur, alij aliter γομφίασιν ſiue γομφιασμὸν vocantes, vt habetur apud Heſychium, dentium συνθλασμὸν, ἢ σύντριμμα, ἢ αἱμωδιασμὸν, hoc eſt confractionem, ſtridorem, aut ſtuporem. Sunt autem qui eo nomine non aliud intelligant quam dentium compages. Ad eam affectionem Dioſcorides decoctum cotou ceruini commendauit, ſcribens ipſom παρηγορεῖν τὰς γομφιάσεις. hoc eſt, affectiones dentium mitigare. id quod videtur de dolore intelligendum, ad quem proprie videtur τὸ παρηγορεῖν pertinere. alioquin per γομφίασιν dentium mobilitatem, eorum præſertim qoi γόμφιοι dicuntur, & per γόμφωσιν iuncti ſunt articulatique, noo abſurde dici poſſe crederem.

» Sed & legitur γομφιασμὸς in antiquis Græco-
» rum lexicis vt notauit Marcellus Virgilius; ſi-
» cut & γόμφωσις & ἐγγόμφωσις pro γομφίασις à oon-
» nullis.

Γόμφιοι. clauales, ſeo molares dentes. Sunt dentes aſperi, inæquales, ampli, lati, molendis atterendiſqoe cibis comparati, à caninis ad extremam vſque mandibulam pluribus radicibus affixi. Dicuntur γόμφιοι quod clauorum modo genis infigantur. Vnde & γόμφωσις ſpecies τῆς συναρθρώσεως dentium fere propria, de qua mox dicetur. Iidem etiam μύλαι fœminino genere à Galeoo appellantur, & maſculino μύλοι ab Ariſtotele & Ruffo. Sunt autem molis quibus cereales fruges in farinam vertuntut, non ſolum vſu ſimiles ſed figura etiam aſperiore, inæquali & lata, præſertim qua parte ſibi occurrunt, & cibos comminuunt. Altera vero parte qua in genas inſerti ſunt, πολύρριζοι, hoc eſt, multifidi, ſunt, ſed vario modo. Genæ namque ſuperiori tribus, inferioti duabus radicibus adhæreſcunt, interdum tamen pluribus vel paucioribus. Io quo tamen obſeruatum eſt ſuperiorum dentium plures ſemper eſſe & firmiores radices. Sunt autem molares dentes vt plurimum viginti, quini ſcilicet in vna quaque parte. In quorum genere etiam cenſentur qui omnium nouiſſimi oriuntut, quos Græci σωφρονιστῆρας, Latini genuinos vocant. vide ὀδόντες.

Γόμφωσις. eſt ſpecies τῆς συναρθρώσεως: dicitur, vt ait Galeo. cum os oſſi claui modo infigitur. Idem qooque eam diffinit eſſe συνάρθρωσιν κατ᾽ ἔμπηξιν. Verum talis oſſium συνάρθρωσις ambigua eſt & prope ad σύμφυσιν accedit, cum ſcilicet quippiam tam exactè infixum eſt, vt ne tantillum quidem loco moueri poſſit, ſicut habet in dentibus, quos tamen per γόμφωσιν iunctos eſſe, non autem alueolis ſuis adnatos indicio eſt quòd vel ſponte decidant vel eruantur. Per γόμφωσιν quoque iuncta quædam oſſa dici poſſunt in carpo, metacarpo, tarſo, pedio & alijs quibuſdam partibus, ſynarthroſes enarthroſi & arthrodiæ ſimiles, ſola motuum magnitudine ab ea differentes.

Γονὴ. genitura, eadem & ſemen dicitur. Idem enim eſt γονὴ καὶ σπέρμα: ratiooe fortaſſe differre videbuntur. Ariſtoteles apertè diſtinxit libr. 1. de generatione animalium, his verbis: Genitura id vocatur quod à generante proueniens cauſa eſt, quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in ijs quæ coire natura voluit. Semen autem eſt quod ex ambobos coëuntibus illis originem trahit, quale ſemen plantatum omnium eſt, & animalium nonnullorum, in quibus ſexus diſtinctus non eſt, velut id quod ex mare & fœmina primùm miſcetur, quaſi conceptus quidam aut animal. Quibus verbis Ariſtoteles ſignificat genituram eſſe cauſam principiúmque generationis proueniens à perfectis animalibus quæ naturâ coëunt, ſemen verò tantùm plantarum eſſe & animalium imperfectorum: deinde quòd genitura ſit ens naturale imperfectum, principium tantum alterum generationis obtinens, ſemen vero ens aliquod ſit perfectum, ex duobus rerum naturalium principis conſtans, cuiuſmodi eſt nux, triticum, hordeum, & alia ſemina eiuſdem generis, quæ quidem perfecta ſunt, non minos quam ipſum animal perfectum eſt. De qua Ariſtotelis ſententia abundè diximus in annotationibus noſtris quas in libr. Hippocratis de genitura dudum edidimus. Verum Hippocrates, ſicut Galen. annotat, non ipſum modo ſemen recens emiſſum, vel in ſuis vaſis contentum, ſed quamdiu à concepto etiam fœtu ſpecies ſeminis adhoc apparet, ſiue per abortum, ſiue per diſſectionem, γονὴν appellat, noudum illi tribuens fœtus nomen, vt libr. de natura pueri, vbi exponit quæ ancillæ ſuæ, die à conceptu ſexto, acciderint.

Γοναὶ etiam ab Hippocrate appellari partes naturales quæ generationi inſeruiunt, author eſt Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» In fœminis ſcilicet μῆτραι, in viris τὰ σπερματικὰ
» μόρια.

Γονὴ quoque nomen eſt peſſi ad conceptum perutilis, qui deſcribitur à Paulo lib. 6. c. 24.

Γόνιμος ἡμέρα. id eſt, περισσὴ vt exponit Erotianos hoc eſt impar, imparibus enim diebus præcipuam vim ineſſe ad morbos iudicandos voluit Hippocrates: Tranſlata autem videri poſſit metaphora à fœtibus qui γόνιμοι ab Hippocrat. dicuntur, quando legitimo & partui apto tempore in lucem eduntur vt 7. & 9. menſe, qui γόνιμα τίκτει ἡ παιδία, καὶ βιώσιμα appellantur ab eodem; ita & γονίμους μῆνας, τοὺς περιττοὺς λέγων, inquit Erotian. id eſt, imparem & à Ruffo φλέβες γόνιμαι vaſa ſpermatica dicuntur.

Γονοειδὲς ἐναιώρημα. dicitur apud Hippocratem quod in vrina pendet geniture ſimile. Species eſt τοῦ ἐναιωρήματος genituram referentis, hoc eſt craſſioris, candidioris, rotundioris, magiſque compacti. vide ἰσθλόν.

Γονοειδὲς οὖρον. exponit Erotian. τὸ λευκὸν, καὶ παχὺ καὶ ὅμοιον γόνῳ τουτέστι σπέρματι, id eſt, album craſſum & ſemini ſimile. vide οὖρον vbi plura.

Γονοειδὲς ὑποχώρημα vide ὑποχώρημα.

Γονόῤῥοια. eſt inuita & nimia citra venerem ſeminis profuſio, citra libidinis inſomnia, citra colis tentigmem leui quodam aut nullo oblectationis ſenſu, titillatuúe facta: Sed & gonorrhoeæ ſpecies quædam eſt cum occaſione minima ſemen emittitur, vt in eo qui ſola clyſteris perfuſione ſemen eiaculari conſueuerat, ſed etiam quemdam ſe vidiſſe teſtatur Fernelius, qui longa gonorrhoeæ conſoetudine, per inſomnia atque etiam cogitatione ſola purum ſanguinem non minori voluptate quam ſemen effunderet; Malum quidem eſt gonorrhoea mulieribus perinde atque viris commune: eſt autem in hac ſemen crudum, aquoſom, liquidum ac tenue, nec prorſos album: effluuij cauſa eſt ſpermaticarom partium infirmitas, qua vel non concoqui vel non retineri ſemen poteſt, tantiſper dum coquatur atque craſſeſcat; Quamobrem freqoens ijs eſſe ſolet qui impuberes nec dum maturâ ætate, veneri ſeſe petulantius addixerunt, nã imbecillę partes euadunt in quas longa conſuetudine humores abundantius confluunt: Quum per inſomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione ſemen affatim procidit, non vt in vera gonorrhoea crudum id & aquoſum ac ſine ſenſu, ſed magna vtique voluptate effunditor, verum in mulieribus cum partium obſcoenarum odaxiſmo quodam, pruritu atq; titillatione: huios effluentis ſeminis cauſa eſt vel exuperãtia vel calor, & acrimonia naturam proritans, vel ingens partium ſpermaticarum robur, hoc argumento quod voluptate iucunda id ſemper promanat. Cæterum inuaſit hoc ſeculo in humanom genus ex lue venerea vitium qooddam gonorrhoeæ finitimum, quod idcirco fœdam virulentámque gonorrheam appellamus. Principio virus album aut ſubcitrinum è vaſis ſpermaticis ſine ſenſu excidit, vigilanti pariter atque dormienti; Eius cauſa eſt vaſorum ſpermaticorum atque teſtium imbecillitas, non illa qoidem ſimplex ſed ex venenata lue contracta, hæc enim efficit vt quicquid in ijs vaſis colligitur, in tetrum fœdúmque virus faceſſat, quod deinceps contagione alium quemuis contaminat, Tempore virus hoc putret & acrimoniam adſciſcit, ductum penis in tranſitu exedit, & exulcerat, factum vero iam vlcus eſſe eſſe oſtendit exortus dolor, qui & in tentigine quaſi funem peni ſubtendit, & in emictione tanquam in dyſuria acrius ſtimulat, vt idcirco multi in calculi veſicæ ſuſpicionem venerint, ſed hęc proprijs affectuũ ſignis haud difficile ſit internoſcere: Tam alte interdum excauatur vlcus vt foras emergat in penis ſummam cutem: hoc virulẽto fluore præter rationem ſuppreſſo, intus plerumque colligitur abceſſus, aliàs quidem circa teſticulum in epididymide, aliàs in perinæo, qui rupta apertaſſe cute materiam fundit: Gonorrhæa autem modo viros ſed & mulieres, imo etiam frequentius exercet, quod harum ſemẽ vt pote crudius ac dilutius minus ſubſiſtat. Profluit autem citra vllam veneris titillationem, nec aſſiduo, nec quotidie, vt in vterino fluore, ſed quiboſdam interuallis, non ab vteri capacitate, ſed à vaſis ſpermaticis in vteri ceruicem, eſtque id album, ſeroſum, omnis expers graueoẽltiæ, & acrimoniæ, ac omnino paucum: huius eadem cauſa eſt quæ virilis gonorrhoeæ: hac autem multo crebrior eſt viruleota gonorrhæa quam impura venus infligit, ſicut in viris dictum. Quod per hanc excidit continenter aſſiduoque fertur vt in vterino fluore: eſt tamen craſſius multo, atque modo album, modo flauum aut vireſcẽs, odore graui moleſtum, acre & exedens, ac proinde raro deprehenditur citra pudendi vlcus; at nondum his notis certo poſſit ab vterino fluore internoſci, ſed hinc maxime, quod non vt illeab vtero, ſed à vaſis ſpermaticis prodeat, quodque prorumpentibus menſibus non deſinat, ſed cum his & mox ab ijs ſimiliter perſiſtat, vterinus vero fluor ceſſet in menſium eruptione & aliquanto poſt tempore.

Γόνος. idem quod ἡ γονή. ſic enim appellare ſolebat Xenocrates, vt refert Galenos.

Genituram enim & ſemen ſignificat.

Vnde ἔκγονοι & ἀπόγονοι dicti ait Budæus ex Ariſtotele. Sed & γόνος Hippocrati pro pudendo virili ſumitur libro περὶ ὑγρῶν χρήσιος.

Γόνος ἡράκλειος. ſic à quibuſdam dictum eſt helleborum album, vt habetur apud Dioſcor.

Γόνυ. genu. eſt femoris & tibiæ dearticulatio. In hac cum, ſicut in alijs omnibus, ſinum quẽdam eſſe oporteat, qui promuiens alterius caput excipiat, caputque hoc tam rotundum eſſe debeat, vt apte & ſine vlla moleſtia in cauitatem eam inſeritur, femoris extremitas inſeritur, eamque tibiæ caput excipit. Tibia enim cum femori ſubiecta ſit, duo eius capita duobus ſinibus ſuis, qui neroo & cartilagineo diſcrimine apte diſtinguuntur, admitit. Eſt autem ea dearticulatio omnium expeditiſſima iuſtiſſimaque, vt ſcripſit Hippocr. lib. de fracturis, prætere firmiſſima, magnoque naturæ artificio comparata, vt quæ in ea epiphyſes & cauitates ita conſtruxit & ad amuſſim fabricata eſt, vt neque laxior ſit epiphyſeon in cauitates ingreſſus, neque etiam adſtrictior. Continentur autẽ & firmantur extrinſecus ſupercilijs quibuſdam ipſorum oſſium & ligamentis, alijs quidem in profũdo poſitis, alijs autem in circuitu totam dearticulationem comprehendentibus. Quo vero firmior etiam fieret, eam anteriore parte rotula ſeu patella, quam μύλην & ἐπιγονατίδα appellant, muniuit, quæ prohibeat ne femur curuatis aut per decliue currentibus loco excidat & dilabatur.

Γόνυ. etiam in arundine dicitur voce tranſlatitia apud Polluc. & Theoph. lib. 1. de hiſtor. plant. cap. 13.

Γοργονίας. dicitur à quibuſdam corallium, propterea quod quam primum vbi ex alto in aerem profertur ſolet lapideſcere. Nam & Gorgonas in lapides verſas fingunt poëtæ.
» Legendum puto γοργόνιον, Plinius enim fœmi-
» nino genere Gorgoniam dicit ſubaudito gem-
» mæ nomine.

Γορδύλιον ὁ

Γόρδυλον. dicitur apud Paulum quod alij τόρδυλον appellant: niſi mendoſus eſt codex. Eſt autem ſeſeli, vel eius ſemen.

Γοσσύπιον. frutex eſt exiguus, laniger, palmæ folio, ſimilem barbatæ nuci gerens fructum, cuius in exteriori bombyce lanugo netur in linum candidiſſimum molliſſimumque, quod cotonium vulgo dicimus, & lanuginem ipſam cotonum.

Γουναλγεῖς. genuum dolore conflictati dicuntur,
» quales quos ὀροβοφαγέοντες, id eſt, eruo veſcentes
» vocat Hippocr. 6. Epid. ſect. 4. aphor. 11.
» Γραῖα. vide infra γραῦς.

Γράμμα. ſcripulum. Eſt vigeſima & quarta pars vnciæ. Totidemq; ſcripula ſunt in vna vncia. Eamque ob cauſam, vt Fannius ſcribit, ponderis id genus Græci γράμμα dixerunt, quod vncia in tot huius generis pondera diuideretur, quot eſſent apud Græcos litteræ, quæ illi γράμματα vocant. Fannij verſus ſic habent:

Vncia fit drachmis bis quatuor. vnde patandum.
Grammata dicta, quod hæc viginti quatuor in ſe
Vncia habet. tot enim formis vox Græca notatur,
Horis quot mundus peragit noctemque diemque.

Quam re Latini Græcos imitati à ſcribendo primo ſcriptulum, deinde ſcripulum dixerunt. Qui ſcripulum dicunt, ſine authore & ratione ſic dicere videntur. Eius nota apud Latinos fuit F. Apud Græcos veteres raro in vſu fuit, ſed eius loco fere ſemper δύο ὀβολοὺς, vel ὀβολὼ δύο dixerunt, Quem loquendi modum etiam Plinius nō mutauit, cum haberet ſcripulum, quo alias vtitur, & dimidium ſcripulum poſſet dicere.

Γραμμὴ κυκλοτερής. dicitur circulus pupillam ambiens, qui alio nomine ἶρις appellatur.

Γράσις. dicitur à quibuſdam hordeacea farrago, quanquam & multi non indocte ſemiaridum fœnum interpretentur. Reperitur & κράστις.

Γραῦς. dicitur pellicula illa quæ lacti aut iuſculo refrigerato ſuperinducitur. Eſt enim veluti rugoſa cutis, qualem vetulæ habent.
» Teſte Gal. comment. 2. in prognoſt. Dicitur
» etiam pellis vmbilicū ambiens quod corrugata
» ſenectutis indicium ſit, vt Pollux ſcribit: dicitur
» quoque γραῦς de melle, vt ſcribit Euſtath. Eodem
» nomine etiam ſignificari aiunt, alarum fœtorem:
» ſed & γραῦς de pinguedine quæ vrinis innatat, di-
» citur, quā colliquationis ſignum eſſe inquit Hip-
» pocr. ex Galeni loco cit. & 4. de ſanit. tuenda c.
» 4. λιπαρὰς ἄνω ὑφισταμένας ἀραχνοειδέας pinguedi-
» ne ad modum araneæ ſupernatātes appellat Hip-
» pocr. in prognoſt. hoc & in ſignificato vſurpa-
» uit Ariſtoteles lib. de generat. animal. cap. 4.
» dum cutim carne ſiccescente ſic effici tradit, vt
» in polentis fit ἡ χαλαζώδης γραῦς.

Γραφοειδὴς. dicitur apophyſis oſſis petroſi, quæ alio nomine στυλοειδὴς & βελονοειδὴς vocatur. vide in dictione βελονοειδὴς.

Γραφίσκος Διοκλέους. ferramenti chirurgici genus eſt, telis è corpore extrahendis accommodatum: ſic dictum quoniam authorem Dioclem habet, qui inter priſcos maximoſque medicos habitus eſt. Lamina vel ferrea, vel ænea etiam ab altero capite duos vtrimque deorſum conuerſos vncos habet, ab altero duplicata lateribus, leniterque extrema in eam partem inclinata, quæ ſinuata eſt: inſuper ibi etiam parte inclinata, quæ perforata eſt. Hæc iuxta telum tranſuerſa demittitur, deinde vbi ad imum mucronem ventum eſt, paulum torquetur, vt telum foramine ſuo excipiat. Cum in cauo mucro eſt, illico duo digiti ſubiecti partis alterius vncis, ſimul & ferramentum id extrahunt & telum. Deſcriptio hæc habetur apud Celſum lib. 7. c. 5.

Γριφώδεα. Galen. in exeg. apud Hippocr. ἐμπεπλεγμένα exponit, Heſych. & Ethymol. τὰ συμπλεκόμενα, τὰ ἀσαφῶς συμπαθοῦντα ſeu ἐγγίζοντα: «
hinc & ἀλγήματα περὶ ὑποχόνδριον γριφώδεα apud «
Hippocr. in 1. prorrhet. aph. 8. Galen. in comment. 3. interpretatur inuolutos dolores, & circum præcordia implicatos & irretitos ac ſeſe reuoluentes, deducta voce ἀπὸ τοῦ γρίφου quæ rete piſcatorium ſignificat, quanquā Gal. loco citato γρῖπον, non γρῖφον ait ſignificare rete piſcatorium ideoque γριπώδεα legendum, idem tamen Gal. in exeg. γρῖφον pro rete piſcatorio ſcribit, γρῖφον etiam antiqui pro eo quod obſcurum eſt inuolutum ac tortuoſum dixere. «

Γρυῶν. dicitur à quibuſdam οἶνος ἄγριος. vt habetur apud Dioſcoridem.

Γρύπωσις. Cæl. Aurelian. lib. 2. τῶν χρον. c. 14. appellari ait à Græcis, quando in phtiſi laborantibus digitorum ſummitates craſſeſcunt obuncatis vnguibus. «

Γυῖον. exponit Galen. apud Hippocr. comment. ad aphor. 26. ſect. 4. libr. 6. Epid. ὅλον τὸ σῶμα totum corpus: atque γυῖον corpus ſignificare aut membrum corporis & de pedibus ac manibus dici apud Homer. eſt valde vſitatum: Erotian. vero γυῖον apud Hippocr. proprie de muſculis dici ſcribit, vt præſertim lib. de articulis, & lib. de hominis ætate τὰ γυῖα bracchia & manus ſignificare Lalamantius interpres ait. «

Γύνεα. in corpore humano dicitur teretum colli oſſiculorum ceu vertebrarum coetus, vt Camerar. interpretatur apud Polluc. τὸ τῶν σπονδύλων, ὃ στροφεῖον τοῦ τραχήλου σύστημα quod Heſychius τὴν τῶν ἀστραγάλων σύνθεσιν vocat. «

Γυιῶ, ἀπογυιῶ. καταλύω τὴν δύναμιν. hoc eſt, eneruo, & vires exoluo, apud Hippocr. vt exponit Galen. comment. περὶ διαίτης ὀξέων. ſignificat etiam γυιοῦσθαι apud eundem idem quod ἐλάττονα γίνεσθαι. hoc eſt, decurtari, vt interpretatur Gal. comment. 3. in lib. de artic. ac quanquam γυῖα proprie maiora membra dicantur, vt pedes manuſque, de reliquis tamen omnibus partibus dicitur.

Γυμνάσιον. exercitatio. duplicem habet ſignificationem: vnam communem, qua dicitur omnis motus vehementior anhelitum immutans. Terminus enim vehementiæ eſt anhelitus alteratio: quando in quibus nulla fit anhelitus mutatio, has nondum exercitationes vocamus. Quod ſi quis magis minuſue, celerius aut crebrius iam ex motu aliquo reſpirare cogitur, huic certe tantus motus exercitatio fuerit. Ea quidem communiter exercitatio vocatur, ſignificans idem quod πόνος, id eſt, labor: quippe cum & qui fodiunt, & qui metunt, & qui equitant, non laborent modo, ſed etiam exercitentur, communi ſaltem exercitationis appellatione. Proprie

vern exercitatio appellatur quæ eo loco ſuſcipitur quem Græci γυμνάσιον appellant. Is locus erat in publico quodam vrbis locn extructus, quo vngendi, fricandi, luctaturi, diſcum iacturi, aut tale quippiam facturi confluebant: cui qui præerat, γυμναστὴς vocabatur. Callebat enim omnia exercitationum genera, earumque vſum & modum nouerat. Sunt autem exercitationum tria ſaltem prima genera, vtique quot motionum differentiæ: quippe aut à nobis ipſis mouemur, aut ab alijs, aut à medicamentis. duæ priores ſanis & ægris communes ſunt, tertia ſpecies neqoaquam ad ſanos pertinet. Ab alio quidem motus fit nauigatione, equitatione, vectione. A nobis ipſis mouemur curſu, ἐκπλεθρισμῷ, πιτυλισμῷ, ſaltu, diſci iactu, luſu coryci pilæque ſeu magnæ ſeu paruæ. Miſtus vero ex ambobus motus eſt equitatio violentior, lucta, pugilatus, ὁπλομαχία, σκιαμαχία, ἀκροχειρισμὸς, & pleraque alia eiuſdem generis exercitia. ſed in his quoque complures differentiæ inueniuntur: nam quædam aut violentæ ſunt graueſque ac robuſtæ, aut leues, celeres & concitatæ, aut pariter violentæ & celeres. Quædam enim lente motis fiunt, quædam ocyſſime agitatis, & quædam robore ac nixu adhibitis, quædam ſine his, adhęc quædam cum robore pariter & celeritate, quædam languide. Ac quod violenter quidem ſine velocitate exercetur, εὔτονον, id eſt, valens, vocatur: quod violenter & cum celeritate, σφοδρὸν, id eſt vehemens. Violenter autem robuſteue dicere nihil referat: ſed tarda quidem exercitatio, vt ſcribitur apud Hippocr. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, pinguefacit: velox autem carnes & adipem detrahit, ſuccorumque abundantiam minuit Præterea aliam partem aliæ alijs magis fatigant: quippe itatio curſuſque crurum exercitationes ſunt. Acrochiriſmi & ſciomachiæ brachiorum & manuum propriæ. Lumborum autem aſſidue ſe inchoare, ac rurſus reuocare: item alteres attollere. Thoracis vero & pulmonis maximæ reſpirationes propriæ exercitationes ſunt. Totius vero corporis eſt paruæ pilæ luſus. Cæterum hæc ipſa exercitationum genera aut priuato, aut publico in loco obeuntur. In illo quidem magna ex parte nulla adhibita gymnaſtæ cura induſtriaque, quippe quæ ſæpius non exercitationis cauſa, ſed neceſſarij operis, vel etiã meditationis vſurpentur. Nam cum fodit quis, aut remigat, aut arat, aut metit, cum domos ædificat, ſeu ferrariam ærariamue factitat, aut alia quæcunque homines, vel opifices vel non opifices in vita vſus cauſa exercent, facit, operis potius cauſa quam exercitationis ea facit, ideoque perpetuum diem ea obit, neque vnquam, ne poſt cibum quidem intermittit, adeo vt plerumque inter cauſas inſalubres huiuſmodi exercitatio habeatur. At quæ publico in loco ſuſcipitur, cui peritus gymnaſtes præfectus eſt, ſalubris ſemper eſt, & maxima artis tuendæ ſanitatis portio, vt quæ non alio tempore quam ante cibum obeatur, & præparato ſemper corpore, ſeruetque perpetuo modum, & vocatam ἀποθεραπείας. Itaque ſimplex vniuſque modi exercitatio ea eſt quam quiſque priuatim vſurpat: quam vero gymnaſtes moderatur, tribus vtique partibus conſtat, videlicet præparatione, ipſa exercitatiooe, & apotherapia. Præparatio perficitur frictionibus & inunctione. Sic enim calefactis & præmollitis ſolidis partibus, adhæc vero humoribus tenuatis, & exiguis meatibus laxatis nullum periculum nec rumpendi alicuius, nec obſtruendi exercitatio impendet: quibus quidem vitandis eiuſmodi præparatio adhibetur. Vt autem hæc fiant, oportet linteolo totum corpus mediocriter fricando prius calfacere, mox oleo fricare. Eiuſmodi frictionem τρῖψιν παρασκευάζουσαν Galen. appellat. Ab ea dandum ſe exercitationi, quam pro ratione corporis, naturæ, ſexus, ætatis, virium & temporis anni conſtitutioniſque præſentis oportet eſſe vel violentam, vel celerem, vel remiſſam: item longam vel breuem aſſiduam vel interpolatam, & quæ vel totum corpus æqualiter, vel aliam quamuis partem egregie præter cæteras fatiget. Tum demũ τῇ ἀποθεραπείᾳ vtendum, quæ conſtat frictionibus & motibus alijs, ſed multo magis moderatis & remiſſioribus quam per ipſam exercitatinnem, ſicut ante in dictione ἀποθεραπεία oſtendimus. In hunc modum peracta exercitatio optima eſt & ſaluberrima, quod eam duo maxima commoda ſequantur, excrementorum inanitio, & εὐεξία, id eſt, commoda ſolidarum corporis partium habitudo. Nam quoniam vehementior motus exercitatio eſt, neceſſe quidem eſt tria hæc ab ea perfici in corpore exercitando, membrorum duritiem ex mutuo ipſorum attritu, genuini caloris augmentum, & ſpiritus citatiorem motum. Sequuntur vero hæc reliqua omnia priuatim commoda, quæ corpus exercitijs accepta refert, vtique ex membrorum duritia, tum vt minus ex labore afficiantur, tum ad actionis robur: ex calore, tum deducendorum in corpus validum attractum, tum immutationem magis expeditam, tum nutritionem magis fœlicem, tũ vt ſingulæ corporis partes ſint (vt ita dicam) perfuſæ. Cuius fuſionis beneficio & ſolida molleſcere, & humida tenuari, & exiguos corporis meatus laxiores fieri accidit. At ex ſpiritus valeotiore impetu & purgari hos omnes meatus neceſſe eſt, & excrementa expelli.

Γυμναστικὴ. gymnaſtica. Eſt pars medicinæ ſanitatem exercitatione conſeruans. Pertinet ad ὑγιεινὴν. Eo autem nomine intelligere oportet eam quæ modum in exercitatione adhibet, & quæ ſcopum habeat tantum exercere corpus quantum confert ad tuẽdam valetudinem. Eſt etiam alia gymnaſtica vitioſa, Athletis propria, nomine quidem ſuo inſignis, ſed extra naturæ limites progreſſa, quæ non optimum finem habet, ſed molem corpori adijcere, qua aduerſarij proſternantur in certaminibus. Quorum quidem habitum etiamſi Hippocrates ſommum bonitatis attingere dicat, non eſt tamen ſimpliciter bonus, ſed vt ait Plato lib. 3. de republ. vituperandus, vt inutilis ad omnia ciuilia negotia, quemadmodum ſuo loco annotauimus.

Γυμνόκριθον. hordeum nudum. Cereale ſemen eſt in Cappadocia prouenieus, vt ſcribit Oribaſius lib. 1. collect. medicinal. c. 1. forte id hordeum quod decorticatum naſcitur, & quod vulgo hordeum mundatum appellatur.

Γυναικάνθη. ſic dicitur à quibuſdam ἡ βρυωνία, hoc eſt vitis alba, teſte Plinio.

Γυναικεῖα, τὰ, id eſt, muliebria cõmuni voce dicitur "
τὰ τῶν γυναικῶν ἴδια παθήματα, ἢ ἀσθένειαι, id eſt mu- "
lierum affectiones propriæ, quæ tantum in eas "
merito ſexus incidunt, ceu purgatio menſtrua, "

» conceptio, grauiditas, partus, puerperia ſiue τὰ
» λοχία, & quæ ſunt eiuſmodi: Sed tamen κυρίως
» καὶ κατ' ἐξοχὴν dici reperio τὰ γυναικεῖα pro ijs quibus
» fœminæ ipſa purgantur per naturalia, & καθάρσεις
» nominantur, ſiue illa ſint menſtrua ſiue puerpe-
» ria; Teſtis illa ſententia præceptoris aphor. 8.
» ſect. 5. γυναικείων ἀγωγὸν ἐν αἱμάματι πνεῖν. vbi Ga-
» len. hæc ſcripſit quæ annotaui, quod & ex hiſto-
» ria Phætuſæ apud Hippocr. colligere eſt, quæ
» cum ex mœrore ob mariti exilium menſtrualis
» non eſſet, nulla ope nec vlla induſtria potuit
» γυναικωθῆναι, id eſt, ad eam muliebritatem redire
» quæ eſt in menſtruis: omnia denique quæ vteri-
» na ſunt, tam incommoda quã commoda, quæ
» cernuntur in excrementis hyſtericis, in actioni-
» bus κατὰ λόγον, ἢ παρὰ λόγον, id eſt, naturæ merito vel
» immerito, tum in qualitate ipſius matricis, id
» eſt, in complexione, temperamento, habitu, co-
» lore, carachtere & mole, omnia inquam nomi-
» ne τῶν γυναικείων continentur apud Hippocr. in li-
» bris περὶ τῶν γυναικείων, id eſt, de rebus & morbis
» mulierum proprijs: hæc autem γυναικεῖα ſiue
» muliebria dicuntur, quod in illis partibus fixa
» ſint aut per eas ferantur, quæ ipſam muliebrita-
» tem conſtituunt: Cæterum etiam τὰ γυναικεῖα
» apud Hippocr. abſolute de partibus muliebri-
» bus dicuntur vt 1. Epidem. in Philini & Epicra-
» tis vxore, γυναικείων, inquit, πόνοι vbi Galen. ſub-
» audit μορίων id eſt partium.

Γυναικωθῆναι. interpretatur Galen. perduci ad eum
» ſtatum vbi menſtruæ purgationes prorumpunt;
» hac vtitur voce Hippocr. 6. Epidem. vbi narrat
» extitiſſe illis temporibus mulierem quamdam
» nomine Phaetuſam, quæ cum reſtibilis olim
» fuiſſet fœcunditatis, ac illi menſtrua quam op-
» time reſpondiſſent, præ ſummo mœrore quem
» ex mariti concepit exilio, ante diem deſijt eſſe
» menſtrualis, & cum bene illi ciendis menſtruis
» medicatum fuiſſet nunquam potuiſſe tamen
» γυναικωθῆναι, id eſt mulierefcere, vel ad mulie-
» brem naturã redire quæ eſt in menſtrua purga-
» tione: γυναικωθῆναι tamen alij interpretantur lo-
» co Hippocr. citato emolliri & effœminari, cui
» ibidem ἀνδρωθῆναι, id eſt, in virum euadere &
» hirſutum reddi oppoſuiſſe videtur Hippocra-
» tes.

Γυναικεῖον. dicitur à quibuſdam τὸ στίμι, id eſt, ſti-bium, quod eo mulieres decoris cauſa cilia illinerent. vide στίμμι.

» Γυναίανδροι. idem qui ἀνδρόγυνοι de quibus ſuo
» loco.

» Γυναικομύσταξ. pudendi muliebris pilus appella-
» tur.

Γυναικομαστὸν. eſt mammarum muliebrium ſummum incrementum: non eſt ea affectio præter naturam, ſed aucta prouenit pinguedine mammarum.

Γυναικομαστοὶ. etiam ij appellantur, quibus mammæ
» fœminarum modo turgeſcunt, vt ait Paul. lib. 6.
» c. 46. vbi & curandi methodus traditur.

Γυνὴ. mulier: Etiamſi vox hæc per υ vbique ſcripta
» repertatur, nobis tamen eſt ſuſpicio, eaque ma-
xime veriſſimilis γυναῖκας παρὰ τὸ γεννᾶσθαι dictas «
eſſe, quamuis etiam huic etymo videatur verbi «
notatio deductioque repugnare, hoc vero ver- «
bum æque mulieribus ac viris conuenire poteſt, «
etiamque ſæpenumero pro parere legimus vſur- «
patum apud veteres, vt ſæpe in lib. Hippocr. πε- «
ρὶ γυναικ; quemadmodum vice verba τικτεῖν com- «
ment. 2. ad ſententiam 7. ex libr. περὶ ἀρθρων pro «
γεννᾶν poſitum reperies, vt cenſeamus illas hoc «
nomen ſolas demereri, quæ & eo venerint æta- «
tis vt iam periodice eis ferantur menſes, quæ- «
que etiam operam ſuam liberis dent & genera- «
tioni; neque igitur inter mulieres, vnquam vir- «
gines recenſebuntur, non in γυναικῶν cenſu eas «
pariter vnquam eſſe habendas iudicabimus, quę «
etſi periodicè menſtrua patiantur & ſuis etiam «
ſint locatæ viris, degunt ſine omni venere & il- «
lorum non perfruuntur conſuetudine. «

Γύρις. pollen ex farina, qui vt ſcribit Paulus, amylo virtute reſpondet.

Apud alios γύρεις ſcribitur: inde ἡ διὰ γύρεως em- «
plaſtrum ex polline farinaceo à Paulo deſcribi- «
tur lib. 7. c. 17. & à Trallian. lib. 3. c. 7. qui ipſum «
commendat ad ſuppurationes promouendas. «

Γυρίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi panum inſignes differen- «
tiæ explicantur. «

Γύψος. gypſum. Id dicitur quod ex lapidibus totis & ambuſtis exprimitur. Cognata calci res eſt. Plura eius genera. Nam è lapide coquitur, & è terra foditur, & è ſumma tellure colligitur, vt habetur apud Plin. Adſtringit, glutinat, ſanguinis profluuia & ſudores compeſcit, ſed potum ſtrangulat.

Vt refert Dioſcor. in Alexipharm. c. 24. dum «
ſcilicet intra ventriculum lapideſcit, idem & «
Paul. 5. c. 59. «

Γυψίδης οἶνος. vide οἶνος vbi Alphabetica ſerie inſi- «
gniores quædam vinorum differentiæ explican- «
tur. «

Γωνίωσις. ſic Archigenes non male appellauit, authore Galeno, ſpeciem quandam pulſus, qui non toto arteriæ circulo, ſed eius angulo tantum ferit. fit propter maximam imbecillitatem facultatis quę attollere onus nequit. Tunc enim flexum in alto quendam pulſus repræſentat, non circuli figuram: quem quidem flexum Archigenes γωνίωσιν nuncopauit. Nam altitudo arteriæ non vt circuli iam figura, ſed vt vertex trianguli mouet tactum. Id quod magis etiam ei accidit horreſcenti & rigenti præ frigore, vt quomodolibet aliter induratæ. Itaque initio grauium acceſſionum & cum frigore inuadentium talem pulſum cernere eſt, non in his tamen omnibus vel ſolis, vt quidam putant. Nam ſi propter duritiem arteria ægre flecti poſſit, facultaſque imbecilla grauetur vtrinque, perdit circuli veluti circumferentiam. refert autem verticem trianguli, quod propter duritiem arteria nequeat paulatim flecti, & ad profunditatem vtrinque inclinari, ſed vibretur potius quam flectatur.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Δ.

Δᾷδες dicuntur quidem propriè magnæ lampades & ardẽtes. Per metaphoram vero ſic vocatur caput allij, eo quod multis ſpicis in modum lampadum compactum ſit, ſicut annotauit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Δάρκα. genus Caſſiæ quoddam ab Arabibus ſic di-
» ctæ pro quo Ruell. habet darca apud Dioſcor.
» lib.1.c.12. Probat vero etiam Hermolaus illud
» δάρκα vt pote quod in antiquis codicibus lega-
» tur: vide κασία.

Δακνηρόν. Collyrij nomen quaſi mordicans dicatur,
» deſcribitur à Trallian. lib. 2. c. 5. ad viſum acuen-
» dum vtile.

Τὸ Δακνῶδες. mordacitas. Eſt tangibilis qualitas. quæ in corpus ſubiens exaſperat, & punctionis ſenſum inducit. Qualitas eſt tactus propria, non guſtus. Quod autem lingua aliquando dijudicetur, non fit proprio linguæ ſenſu, ſed communi, quoniam, vt reliqua corpora ſenſilia, tactus ſenſu prædita ſit. Quippe ſi in aliam quamuis carnem cute nudatam inieceris quod mordicat, & illam ſane non minus quam linguam mordebit. Eſt autem mordicatio tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro & acri communis: ſed acido quidem, vt frigido ſimul & ſubtili, amaro vero & acri, vt calidis, mordacitas ineſt. Siquidem tam ea quæ frigida ſunt quam quæ calida, ſi cutem penetrent, & in ſenſibiles partes per carnem diſperſas ſubeant, mordicationis ſenſum inuehũt, diſpari tamen, vt docuit Galenus, modo. frigidum namque non niſi in raris corporibus, qualia ſunt vulnerata omnia, oculi, os, nares & venter, mordicat: calidum vero in ſolidioribus. Ac frigidum quidem ſpiramenta cuncta ſubiens omnes circumquaque partes amplectitur, contrahit, condenſat, & à continuis auellit, vnde moleſtus mordacitatis ſenſus exoritur: calidum vero in duriora etiam corpora ſubiens, ea diſſoluit, fundit, colliquat, itaque earum continuitatem multo quam frigidum celerius diuellit, ſecat, diſtrahit, vnde mordax neceſſario ſentitur, velut aqua feruens atque ipſe ignis. Nec tamen quicquid calidum aut frigidum eſt, mordax apparet, niſi etiam conuellat & violenter condenſet. Sic vtriuſque immoderatius aucti communis eſt mordicatio. Quoniam autem quicquid mordicat in profũdum ſubire & penetrare debet, ideò neceſſe eſt, vel id quod mordicat tenuis eſſe ſubſtantiæ, vel quod mordetur tam rarum eſſe, vt intra ſe facile admittat quod mordicandi vim obtinet, vel vtrumque, tum quod mordet, tum quod mordetur, rara tenuique ſubſtantia præditum eſſe. Calida quidem quæ mordicant aut amara aut acria ſunt, & omnia tenuium partium quadamtenus exiſtunt. in quorum tamen genere non quo quicquid tenuius eſt, idem etiam magis mordicet neceſſe eſt: quin potiùs magis mordicat quod craſſius eſt, minus autem eſt mordax quod eſt tenuius. Frigida vero, cum & ipſa mordeant, vt Hippocrat. dixit, dubitari tamen poteſt an tenuium partium ea eſſe oporteat. Quippe acetum & Boreas mordent forte propter partium tenuitatem, quæ tamen niui & aquæ frigidæ non minus mordacibus haud quaquam ineſt, vt docuit Galen. libr. 1. de ſimpl. medic. oſtendens non omne quod mordax eſt, idem etiam tenue eſſe oportere. Hoc autem inter ea diſcriminis eſt, quod frigida tenuium partium dura etiam ſolidaque corpora mordicent, quæ vero craſſarum ſunt partium, ea modo quæ ſunt vlcerata aut rariora. Cæterùm non eſt idem ſenſus omnium quæ mordicant. Eorum enim quatuor diſcrimina in maioris & minoris collatione Galen. docuit in lib. de multitud. Primus, inquit, gradus eorum eſt quæ mordendo pruritum mouent, vt ſcilla. Secundus eorum quæ vehementius id agunt, vt cepa. Pluſculum enim ſi corpus noſtrum eiuſmodi medicamentis aſſueſcat, vlcerabitur. Sunt præterea quæ hoc magis acria

acria ſunt, atque vbi vlceratis præſertim admouentur, horrorem pariunt: vel, ſi acriora ſint, etiã rigorem. His vero reſpondent, inquit, quatuor humorum in nobis mordacium differentiæ. Sũt enim ex ipſis mordaces, qui mediocriter mordent, ijs vero mordaciores, qui vlceroſum inuehunt ſenſum, qui acrius ijs mordent, horrorem, qui maxime, ij rigorem mouent.

Δακνώδης πυρετός. mordax febris. Eſt differentia febris ſumpta ab ipſa caloris eſſentia, vel ab eo quod illi maxime proprium eſt. Siquidem omnis & prope ſolus calor, & ſemper, vel mordax eſt, hoc eſt, acrimonia pungens atque rodens, vel mitis, vel medius. Mordax itaque febris eſt, quæ medici manum perpetuo & æqualiter mordet, hoc eſt, à quo tempore manus admoueri cœpit, donec auferatur, acrem ſemper calorem exhibet tactui. Debet autem manus ipſa, ſi modo mordacem febrem recte iudicatura eſt, media eſſe duræ & mollis, calidæ & frigidæ, & potiſſimum imponi thoraci ſummo. Putris enim materia mordacis febris per cutem erumpens ita eam acrimonia ſua pungit & vellicat, vt diu ferre contactum non poſſit. Eiuſmodi ſunt omnes billioſæ, cum omni tempore, tum potiſſimum in ſtatu. Eſt autem mordacitatis ratio triplex, prima à caloris intenſione, ſecunda à celeri motu, tertia à materia in qua calor accẽditur. Calor enim in ſubiecto ſicco, vt in bile flaua, eſt acrior quam in humido, vt in pituita, aut in vaporoſo & ſpirituoſo, quemadmodum in febre diaria ſe habet.

Δακρύδιον. eſt lacryma ſcammonij, quam radice ſua vulnerata fundit. Sic dicta eſt quaſi lacrymula τῆς ἐξοχῆς. Ea nitida eſt, rara, fiſtulis tenuibus, fungoſa, leuis, taurino glutini colore ſimillima, linguam non vehementer vrit, linguæ tactu albeſcit. Coquitur in cotoneo malo: ſic minus ſtomachum offendit. Circa Canis ortũ excipitur. Vis bimæ, nec ante, nec poſtea eſt, vt quidam ſcripſerunt. Corrupto vocabulo medici nunc diagredion appellant.

Δάκρυον. lacryma. Eſt humor ex oculis diſtillans. Cuius rei multæ ſunt cauſæ, atque inter ſe etiam contrariæ: nam & præ nimia lætitia & præ nimio dolore æque lacrymæ excutiuntur. Ad hæc fumus & alia lacrymas mouent. Id quod diuerſis accidit rationibus. Quas vt intelligamus, ſciendum eſt ad ſingulos oculos quatuor ineſſe glandulas. in vtroque ſcilicet angulo geminas, vnam infra, alteram vero ſupra, quæ humiditate à cerebro delabente replentur, eaque oculos humectant, ne nimio motu exiccati deteriores euadãt. Ab his dolor, cui vis ineſt meatus refrigerandi atque adſtringendi, ſpiſſitudine meatuum, humorem quem illæ continent, exprimit, pariterque commiſeratio & triſtitia: lætitia vero humorem ex laxitate meatuum effundit, in naturis præſertim humidioribus atque rarioribus. Nam quicunque arctioribus conſtant meatibus, lacrymam neutra de cauſa mittere conſueuere. Similiter fumus & alia & reliqua acria oculos mordentia eum humorem eliciũt. Sed præterea in ijs animi affectionibus perturbationibuſque inordinati quidam motus ſpirituum fiunt, à quibus humores quoque commouentur & diffluunt, tanta aliquando copia vt ijs excipiendis oculi non ſufficiant, ſed per nares etiam decurrant ijs qui flent vehementius. Atque hæ quidem lacrymæ ἑκούσιαι, hoc eſt, ſpontaneæ, dicuntur, quaſi nobis volentibus obortæ, etiamſi eas aliqua vis & cauſa præter naturam expreſſerit. Sic enim vocantur quæ à cauſa externa manifeſtaque fiunt. Aliæ vero dicuntur ἀκούσιαι, id eſt, inuitæ, vt quæ per morbos fiunt, veluti per lippitudinem, aut fluxionem è capite decumbentem, aut imbecillitatem retentricis facultatis, quas malas & exitiales eſſe Hippocr. lib. 1. prognoſt. declarauit. Inuitæ autem dicuntur ad aliarum differentiam. Nec tamen omnes eiuſmodi lacrymæ perpetuo malæ ſunt, ſed aliquæ interdum criſim per ſanguinis profluuium è naribus præſagiunt, vt in acutis febribus præſertimque ardentibus, quemadmodum ſcripſit Hippocr. ſi modo largius ex oculis dimanent, nec circa eos in ſpumæ modum inareſcant. Tales enim malas eſſe idem Hippocr. docuit, vt quæ & maximum incendium, & vires perexiguas eſſe ſignificent. Cum autem lacryma proprie hominis dicatur, per metaphoram tamen deſignat etiam aqueum illum ſuccum & liquorem qui ex planta ſiue vulnerata, ſiue etiam integra ſponte ſua defluit, ſiue in gummi humor ille concreſcat ſiue in reſinam liqueſcat propter oleoſam quæ in eo eſt ſubſtantiam.

Vt docet Theophr. libr. 9. hiſtor. plant. cap. 1.

Δακρυώδες ἕλκος. lacrymoſum vlcus. Sic per metaphoram vlcus dicitur, ex quo ſanies quædam tenuis & cruda emanat, perinde atque ex oculis lacrymæ, quãdo inflammatione laborant. Vſurpatum ab Hippocrate lib. de fractur.

Δακτύλιον, ſic dicitur à quibuſdam τὸ σκαμμώνιον.

Δακτύλιος. ὁ πρωκτὸς ᾗ ὁ ἕδρα. podex. Sunt autem qui rectum inteſtinum eo nomine intelligant.

Δακτύλιος. dicitur ab Hippocr. aliquando ὁ κύκλος ᾗ τροχίσκος, hoc eſt, circulus, paſtillus ſiue orbiculus quo in medicina vtimur.

Δακτυλῖτις. vocatur à quibuſdam ariſtolochia longa, quę maſcula dicitur, quod radix illi ſit digitali craſſitudine, aut quatuor digitos longa.

Δακτυλοδόχμη. menſura eſt apud Græcos qua rerum demetiuntur interualla, quam & illi ſimpliciter δοχμὴν nominant. vide ſuo loco.

Δάκτυλοι. digiti. ſunt partes manuum & pedum extremæ, vnguibus firmatæ, oblongæ, teretes, & ſingulæ ternis oſſibus conſtantes. Vtraque in manu & vtroque ſimiliter in pede quini habentur, & tales vt deſcripti ſunt, exceptis pedum pollicibus, qui duobus tantum oſſibus componuntur. ſunt autem digiti manus hi: μέγας, qui & ἀντίχειρ, λιχανὸς, μέσος, παράμεσος, μικρὸς. ſinguli terna oſſa continent, mutuo ſibi colligata & ordine ſibi ſuccedentia velut in acie: vnde & φάλαγγες à Græcis appellantur. Ab alijs autem σκυταλίδες, à turma equitum, quam Græci σκυτάλην nuncupant. Latini communi vocabulo digitorum internodia dicere poſſunt. Græci vero etiam eorum ſingula ſuis nominibus diſtinxerunt à quibus primi articuli metacarpio proximi, προκόνδυλοι, medij κόνδυλοι, poſtremi μετακόνδυλοι appellantur, & ab his vnguium principia ſeu radices ῥιζωνυχία, extremi deinde digitorum fines ῥᾶγες ᾗ κορυφαὶ, vt ſcriptum eſt à Ruffo in partium hominis nomenclatura. Porro ima digitorum oſſa metacarpio per diarthroſin alligantur, excepto pollice, cuius os infimum non metacarpio, ſed carpo per diarthroſin copulatur. Ex quo quidam cenſent os illud non ad pollicem, ſed ad

metacarpium pertinere, ipſumque pollicem. vti & eos qui ſunt in pedibus, duobus tantum oſſibus conſtare.

Δάκτυλος. digitus. minima menſura eſt earum quibus rerum interualla dimetimur. Hæc autem non ſecundum digiti longitudinem, ſed ſecundum eius latitudinem ſiue craſſitudinem accipi debet. Hac ſæpe Dioſcorides vtitur, vt de anchuſa ſcribens, δακτύλου τὸ πάχος, hoc eſt, digiti craſſitudine. & de bunio, καυλὸν αὐίησι τετράγωνον ὑπομήκη, πάχος δακτυλιαῖον. hoc eſt, caulem emittit quadratum, oblongum, digitali craſſitudine. Quoniam vero indice & infami & medico pollex plenior & craſſior eſt, minimus exilior & tenuior, differentiam quæ eſt in herbarum radicibus & caulibus, etiam his duobus digitis explanauit. Vt de radice eryngij, δακτύλου τοῦ μεγάλου τὸ πάχος. hoc eſt, digiti magni craſſitie. & de ſpinæ albæ caule καυλὸν ὑπὲρ δύο πήχεις, δακτύλου τοῦ μεγάλου ἢ ἡμιμείζονος πάχος. hoc eſt, caulem ſupra bina cubita altum, maioris digiti aut etiam amplioris craſſitudine. De radice inulæ Ægyptiæ, πάχος δακτύλου μικροῦ. Et pluribus in locis ſimiliter, in quorum nõnullis & διδακτύλου & τριδακτύλου menſuram inuenies.

Δάκτυλοι. dicuntur palmæ fructus, quos Græci alio nomine φοινικοβαλάνους, Latini palmulas, Franci dattas vocant.

» Sic autem dicuntur à ſimilitudine, in palmæ
» enim cortice nõnulla viſuntur aſpera & inæqua-
» lia, quæ ſimilitudine ſua palmam manus referunt
» ex qua digiti oriuntur.

Δακτύλους etiam Marcellus notat dictum aliquando
» de certa hominum ſpecie qui prælonga gracili-
» tate curuati, humanis digitis ſimiles eſſent.

Δάκτυλος. Graminis aculeati nomen eſt, quod etiam κερατωνίτης dicitur. Eius tria genera ſtatuuntur. Vnum cui in cacumine aculei ſunt, plurimum quini: quod ab aculeorum, quaſi digitorum, numero δάκτυλον appellant. Alterum ἀειζώῳ ſimile, δάκτυλον etiam dictum, quia ad reduuias optimũ ſit, & digitis medeatur. Tertium genus τοῦ δακτύλου tenuius naſcitur in parietinis & tegulis, cui cauſtica vis ineſt.

Δαμασώνιον. dicitur à quibuſdam herba illa quæ ab
» alijs ἄλισμα teſte Dioſcor. l. 3. c. 169. vbi ἄκυρον
» quoque & λύρον nominari tradit, idem & Plin. l.
» 25. c. 10.

Δανάη. ſic dicitur à quibuſdam ἡ δάφνη Ἀλεξάνδρεια, hoc eſt, laurus Alexandrina: vt habetur apud Dioſcoridem, l. 3. c. 147.

Δανάη ξηροκολλύριον. Deſcribitur ab Aetio lib. 7. c. περὶ ξηροκολλυρίων.

Δάρατος & δαρὶς à Nicandro ἐν γλώσσαις dicitur ὁ
» ἄζυμος ἄρτος teſte Athen. l. 3. id eſt panis non fer-
» mentatus. Vide ἄρτος ἄζυμος.

» Δαρχις. vide ſupra δάκχας.

Δαρτὸς. vna eſt è quatuor membranis quæ teſtes inuoluunt. Earũ prima & intima ἐπιδιδυμὶς eſt: poſt eam ἐρυθροειδὴς: tertia δαρτὸς, carnoſa, erythroide multo valentior: quarta & extima ſcrotum eſt.

» Vide Paulum l. 6. c. 61. de darto, ſic & Celſ. li.
» 7. c. 18. hæ autem tunica conteguntur tenui, ner-
» uoſa, ſine ſanguine, alba, quæ ἐρυθροειδὴς à Græcis
» nominatur: ſuper eam valentior tunica eſt, quæ
» interiori vehementer ima parte adhæret, δαρτὸν
» Græci vocant.

Δασεῖς. Capillati dicuntur & quibus capillitium aut
» pilus adeſt aphor. 34. lib. 6. & φαλακροῖς caluis aut
glabris opponuntur, δασὺ enim ac λάσιον proprie «
hirtum ſignificant & τὸ τετριχωμένον; δασὺ & ψιλὸν «
ſic opponuntur vt λεῖον & τραχὺ; in libris medi- «
corum δασυντικὰ ἀλωπεκίας medicamenta dicuntur «
quæ pilos generant in capite depilato & glabro. «

Δασὺ πνεῦμα. ſpiritus aſper. Sic à quibuſdam appellatur, qui cum ſono ducitur tum ob anguſtiam loci quo ille redditur, tum propter humoris multitudinem, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Vide & in voce πνεῦμα vbi plura. «

Δασεῖα γλῶσσα. vide in voce γλῶσσα. «

Δασὺ, ἢ δεδασυμμένον ὕδωρ. vide ὕδωρ. «

Δάσυμμα. oculi vitium idem quod τράχωμα, vt ſcripſit Aetius lib. 7.

Δαύκειον ἢ

Δαῦκος. herba eſt trium generum. Creticum fœniculi ſimilitudine, minoribus folijs & candidioribus, caule ſemipedali, capitibus rotundis, vt coriandri. flos albus, ſemen album, acre, hirſutum & odoratum. radix craſſitudine digitali & longitudine dodrantali. Nomen retinet in officinis. Latinis Gallica paſtinaca dicitur, vulgo ſylueſtris carota. Alterum vbique prouenit, apio ſimile, feruens, acre, odoratum. radice digitali craſſitudine, bipalmum longa. Tertium paſtinacę non diſſimile, opacante faſtigium anethi vmbella, ſemine oblongo, & odoratu graui, ſapore vt cuminum, acri. Gal. & Paulus daucum nihil aliud eſſe voluerunt quam ſtaphylinum ſylueſtrem. Omnium generum ſemen calfacit & extenuat, vrinas & menſes mouet. Dioſcorides ſcribit τὴν χαμαιγαλίδα à quibuſdam δαῦκον ἄγριον fuiſſe appellatam. Reperitur & δαῦχος, vt teſtatur ſchol. Nicandri.

Δάφνη. laurus. Eſt arbor læui cortice & tenui, radicibus obliquis, inęqualibus, perpetua coma, caudice procero, pingui ſucco ſcatente, nodis perquam paucis. Geminam Dioſcorides ſtatuit, vnam tenui folio, alteram latiore. Deſiccat laurus & calfacit vehementer. Eius fructus δαφνὶς appellatur.

Cæterum obſeruauit Athenæus ſolitos vete- «
res lauri folia comedere inter bellaria; opinio au- «
tem antiquorum fuit ad valetudinis conſerua- «
tionem plurimum conducere & vt loquitur au- «
thor γεωπονικῶν in 11. ὑγείας εἶναι ἐργαστικόν, ex eo mos «
iſte inſtitutus, ſed aliæ fuiſſe videntur cauſæ cur «
lauri folia manderent, quod indicaſſe his verſi- «
bus videtur Martial. «

Fœtere multo Myrtale ſolet vino «
Sed fallat vt nos folia deuorat lauri «

Videtur autem vox δάφνη dicta quaſi δαφωνὴ «
quod inter vrendum ſonitum elidat. «

Δάφνη Ἀλεξάνδρεια. laurus Alexandrina. herba eſt folio myrti ſylueſtris, molliore, candidiore, maiore, ſeminis inter folia magnitudine ciceris rubri. ramos ſpargit à terra dodrantales, eoque ampliores, radice myrti ſylueſtris, maiore, odorata, teneriore. Dicitur alijs nominibus δάφνη ἰδαία καὶ στεφανωματικὴ & ὑπογλώττιον: vulgo vuluaria & Bonifacia dicitur. Calida eſt, acris & ſubamara.

Dicta autem ſic videtur quoniam ex ea Ale- «
xander coronas geſtare ſolebat. «

Δαφνὶς. ſic dicitur bacca ſeu fructus lauri arboris.

Theoph. hiſtor. plant. l. 1. c. 18. & Dioſc. l. 1. c. «
50. inde factũ emplaſtri nomen διὰ δαφνίδων dicti, «
deſcriptiq; à Celſo l. 5. c. 19. ad extrahẽdũ ceu quę «

» ἐπιπασικὰ vocantur, idonei.quia lauri baccas ha-
» bet, inde nomen obtinuit duplexque ab eodem
» recenſetur.
Δαφνίτις. vocatur planta quæ alio nomine δάφνη Ἀλε-
» ξάνδρεια teſte Plin.l.15. c. vlt. quoniam videlicet
» figuram aliquam laurinæ arboris præfert: Δαφνίτιν
» etiam ſcribit Dioſc. l. 1. cap. 12. vocari Caſſiam
» quamdam in Arabia naſcentem ab Alexandrinis
» mercatoribus: quippe δριμεῖαν ἐν τῇ γεύσει, καὶ σύ-
» φουσαν μετὰ πολλῆς πυρώσεως vt folium & bacca lau-
» ri, quamobrem & Daphnoeidem eam appellari
» à mangonib. teſtatur Plinius: Sed & δαφνίτις etiã
» dicitur à quibuſdã ἡ χαμαιδάφνη vt habetur apud
» Dioſcoridem.
Δαφνίτις etiam dicitur à quibuſdam ἡ χαμαιδάφνη, vt
habetur apud Dioſcoridem.
Δαφνοειδὴς. frutex eſt ramoſus, craſſiore ac molliore
quam laurus folio, floribus candidis, baccis è ni-
gro rufis. Eius folia os ac fauces accendũt. Non
aliud eſt quam ſylueſtris laurus. Herbarij lau-
reolam vocant.
Δαφνοειδὴς etiam dicitur ἡ κληματίς. de qua ſuo loco
dicetur.
» Δαφνόκοκκοι. lauri baccæ dicuntur Trallian. l. 1.
» cap.15.
Δεινὸν ἰδεῖν πυρετός. grauis aſpectu febris. Eſt differen-
tia febris apud Hippoc. l. 9. τῶν ἐπιδημιῶν. Eam ali-
qui hecticam interpretantur, quæ in ſolidis par-
tibus accenſa, carnoſum genus vbi iam populata
conſumpſit, & multo celerius ſpirituoſum, cor-
pus ſtrigoſum & aſpectu terribile reddit, quod
præter cutim & oſſa nihil amplius ſuperſit, præ-
ſertim ſi eſt hectica maraſmodes. Ob id homi-
nes ita emaciati, vulgo mortes vocantur, & nos,
dum occurrunt, mortis modo terrent. Verum
id ſummæ emaciationis ſymptoma longis etiam
morbis contingit & omni atrophiæ. Viſu quo-
que terribiles ſunt febres quædam peſtilentes &
malignæ, & omnes phreniticorum febres, qui-
bus oculi cæſij & minaces & torua tuentes, &
qui ſi à nobis ſpectentur, nos terreãt, quia intẽti,
fixi & velut minarum pleni ſunt. Peſtilẽtes quo-
que cum phlyctænis aſpectu graues ſunt. Gal. ta-
men hecticam febrem apud Hippoc. intelligit.
Δείνασμος. dicitur à quibuſdam ἡ κόνυζα, vt habetur
apud Dioſc. non dubium quin à grauitate odoris.
Δειρὴ. ὁ αὐχὴν καὶ ὁ τράχηλος. collum ſeu ceruix. pro-
prie tamen ſic dicitur pars colli anterior, per ſy-
necdochen autem totũ collum ſignificat. Hinc
ὑποδειρὶς dicta eſt vltima colli anterioris pars,
quæ monilibus cingitur, & ἐπίδειρον totus ille
colli ambitus apud Pollucem.
Δεῖπνον quod Galeni & noſtra tempeſtate cœnam
» ſignificat, ἄριστον ſiue prandium vetuſtiſſimis tem-
» porib. deſignabat vt Gal. & Erotian. docuerunt,
» quaſi id eſſet μεθ' ὃ δεῖ πονεῖν, id eſt poſt quod la-
» borare oportet: vel & δεῖπνον dicitur ὅτι τὸν πόνον
» διαπαύει quia pauſam laboribus facit, vel δεῖπνον
» ὥσπερ διαπεπονημένον, id eſt elaboratum ſolicitiuſ-
» que appoſitum.
Δεκάμυρον. malagma Oribaſij, ſic dictum quod ex
decem aromatum generibus paretur. Refertur
eius compoſitio ab Aetio & Paulo, ſed deprauã-
tis Pauli, vti iudico, exemplaribus, pro nardo
enim nardinum vnguentum reponi debet, vt
habetur apud Aetium, & pro libris tribus ceræ,
ſexcunx. alioqui iam non malagma erit ſed em-
plaſtrum.
Δελτοειδὴς μῦς. ſic dicitur muſculus qui brachium
ad ſuperiora adducit, propterea quod triangula-
ris videatur, & in Δ ſimilitudinem efformatus.
Cuius baſis intelligi poteſt à media clauicula ad
extremam vſque ſcapulam ſecundum humeri
longitudinem, à quibus ſcilicet partibus ducit
originem: latera vero, hinc quidem internum à
clauicula, inde vero externum ab ima ſcapula ad
medium vſque brachium, quo loco huius muſ-
culi veluti vertex eſt. Is muſculus multum
carnoſus eſt & in longum valde exporrectus, to-
tumque humeri ad ſcapulam articulum, quem
ὦμον vocant, integit, vnde & ἐπωμὶς alio nomi-
ne appellatur, quaſi humero inſtratus & ſuper-
poſitus.
Δέλφαξ, ακος, pudendum muliebre in Heſychio. “
Δελφινιὰς ἢ δελφίνιον. herba eſt cui rami ab vna radice
dodrãtum binum, vel etiam maiores, circa quos
folia puſilla, tenuia, diuiſa, oblonga, delphini ef-
figie. quanquam alij non folijs, ſed ſiliquis repã-
dis Delphinum referre prodant. qua ſimilitudi-
ne quidam inducti, delphinium ſenam eſſe Mau-
ritanis dictam exiſtimarunt. Flos illi violæ albæ
in purpuram vergens, ſemen in valuulis milio
ſimile. Romani buccinum teſte Dioſcoride, vo-
cauerunt. Herbarij quidam filium ante patrem
appellant, quod ſiliquam & in eam ſemen ante
floris exitum oſtendat.
Δελφὺς. vterus. ſic dictus quaſi ἀδελφοποιός. Siquidem
ἀδελφοὶ dicuntur fratres ex eodem vtero pro-
creati, quaſi vterini.
Δενδρίτης. dicitur à quibuſdam τὸ κοράλλιον, quod
etiam alio nomine λιθόδενδρον appellatur.
Δενδρολίβανος. thus arbor. quæ & ſimplici nomine
λίβανος appellatur, de qua vide ſuo loco.
At in vet. lex. δενδρολίβανος eſt Roſmarinus co- “
ronaria apud Actuarium. “
Δενδρομαλάχη. althæa, ſiue ibiſcus. Maluæ agreſtis “
ſpecies: quam etiam δενδρομαλάχην Galenus
appellat.
Δένδρον. arborem ſolemus appellare quicquid ab
radice ſtatim, ſimplici caudice bracchiatum, ra- “
mis ſurculoſum, diſſolutuque contumax aſſur- “
git, quemadmodum olea ficus & vitis conſpi- “
ciuntur, ſic vero à frutice arbor diſſidet vt frutex “
ab herba de quibus ſuis locis. “
Δεξαμενή. labrum, lauacrum, ſolium aquæ calidæ, in “
quo qui lauantur, etiam innatare poſſunt. dicitur
alijs nominibus ἐμβάσεις & κολυμβήθρα & μακρά.
Δέρμα. cutis. Eſt membrana omnium ampliſſima,
partium ſubiectarum tegumentum, munimen-
tum, ornamentum. Quia membrana eſt, ex eo
intelligitur ſimplicem eſſe, planam, tenuem, al-
bam, neruoſam, atque ob id ſentientem. Siqui-
dem per cutem diſperſi nerui dant illi ſenſum,
verumtamen ſentit ſolum, non etiam motum
habet volũtarium. Oritur ab extremitatibus va-
ſorum per ſubiectam carnem diſperſorum: hæ
namque dilatatæ coniunctæque, in cutem dege-
nerant: quo fit vt à ſubiecta carne ſine ſummo
dolore ſeparari non poſſit. Ac quanquam ex car-
ne, venulis & alicubi arteriolis compoſita ſit, ex
neruis tamen præcipue conflatur, nec tamen
nerui prorſus naturam retinet, ſed inter neruum
carnemque quodammodo media eſt. Nec vero
ſolum omnium corporis partium, ſed etiam vni-
uerſæ, quæ generationi corruptionique ſubijci-
tur, ſubſtantiæ media eſt: quod enim in duritia &
mollitie, & in calore ac frigore ſimiliter medium
omnium particularum ſortita ſit, ex eius, quam

dixi ſubſtantia maxime intelligitur. Eſt enim veluti ſanguine præditus neruus, qui ſit inter carnem & neruum quiddam plane medium, & ijs ambobus ſecum miſtis conflatum. Eſt enim neruus durus, exãguis & frigidus: caro mollis, multi ſanguinis & calida: media inter vtrumque eſt cutis, nec dora & plane exanguis vt neruus, nec mollis & ſanguine abundans vt caro. Eſt igitur cutis extremorum media calidi, frigidi, humidi & ſicci: pręſertim aotem manus, in qua tanquam temperatiſſima, perfecta tangendi poteſtas ſita eſt. ſic quidem vera cutis habet. Cæterum ab eius excremento alia cutis producitur ἐπιδερμὶς dicta, ei toti ſupertenſa, ſenſuque deſtituta, & quæ ſæpe citra dolorem facile ab ea ſeparatur: de qua vide ſuo loco.

» Dicitur autem δέρμα παρὰ τὸ δέρεσθαι inquit
» Gal. l. 2. de vſu part. quia cutis tota excoriari fa-
» cile poſſit & ſeparari à ſubiectis ſibi partibus,
» præterquam aliquibus in locis, nempe in vola
» manus, planta pedis, in fronte & facie propter
» tendinum & muſculorum in eas partes deriua-
» tionem.

Δερματώδης μῆνιγξ. ἡ σκληρὰ ἢ παχεῖα, hoc eſt, dura & craſſa cerebri membrana, oſſi caluæ adhærens, ſic dicta quaſi cotiacea.

Δεσμίδιον. ſignificat faſciculum, vt eſt apud Scribonium Largum, ſiue manipulum, vt eſt apud Celſum, cuiuſuis rei quam medici nec metiuntur nec ponderant, ſed manus complexu ſumunt. Neque vero δεσμίδιον modo dicunt, ſed etiam δεσμίδιον χειροπληθὲς, id eſt, faſciculum quantum manu licet comprehendere.

Δευτερία. lora. vinum ſecundarium. Eſt potionis genus quod fit maceratis aqua vinaceis. Ab Atticis ſic vocabatur. Græcorum vulgus σπύζα, Aſiatici στεμφυλίτην temporibus Galeni appellabant, vt ſcripſit lib. 2. de aliment. facult. Coniectis, inquit, in parua dolia vinaceis tantum aquæ ſuper affundunt, quoad omnia permadeant. quod vbi ſatisfactum videtur, in dolij fundo foramen aperiunt, vbi dilutum effluat, idque pro vino bibũt. Affundunt autem aquam moderatam, quo lora neque parcior ſit neque aquoſior. Deinde rurſum aliam aquam, parciorem tamen priore affundunt vinaceis, ita vt id quoque in potu ſit tolerabile, qood quidam Attici proprie δευτερίαν nominari volunt. Vtraque capiti dolorem adfert, niſi quis dilutiores ipſas bibat, ſed prior magis caput ferit. Commodum boc habent quod cito per vrinas reddãtur, in qoo tamen magnum eſt pro vuarum ſpecie diſcrimen. Dioſcorides ſcribit δευτερίαν ab alijs πότιμον appellari, & fieri ſolitam adiectis metretis tribus aquæ in vinacea quibus triginta vini metretæ extractæ fuerint, calcatis vinaceis, & expreſſo decocto ad tertias partes, & additis in ſingulos congios modi eius qui remanſit binis ſalis ſextarijs: poſt hyemem transfundi in vaſa, & ea intra annum vtendum, quod celeriter exoleſcat. Conuenit, inquit, ęgris quibus timemus noxam vini, coacti ſæpe deſiderijs eorum obtemperare: item à longa valetudine ſe recolligentibus. Parem fere eius conficiendæ rationem deſcribit Columella lib. 12. cap. 40. niſi qood ſimul ſpumas defruti ſioe ſapæ & fæcem ex laco confundit & permiſcet, eamque in tritam macerari vna nocte ſinit, poſtero die pedibus proculcat, & ſic permiſtam prælo ſubijcit. Scribit præterea & patrem ſuum ex aqua vetere eam facere ſolitum, & nonnunquam plus biennio innoxiam aſſeruaſſe. Plinius lib. 14. cap. 10. ſcribit non poſſe iure dici vina, quæ Græci δευτερίας appellant, Cato & Latini loram, ſed tamen inter vina operaria numerari: tria eorum genera eſſe decima parte aquæ addita quæ muſti expreſſa ſit, & ita nocte & die maceraris vinaceis, rurſuſque prælo ſubiectis: alterum quomodo Græci factitauere, tertia parte eius quod expreſſum ſit addita aquæ, expreſſoque decocto ad tertias partes: tertium eſſe fecibus vini expreſſum, quod fecatum Cato appellabat. Nulli autem ex his plus quam anno vſum eſſe.

Vide in voce οἶνος vbi ſerie alphabetica in- «
ſigniores vinorum differentiæ explicantur, ſed «
δευτερίας dicitur genere maſculino, ſubintelligi- «
tur enim ſubſtantiuum οἶνος ſicque Dioſcor. l. 5. «
manifeſte ὁ χαλκίσδομος δευτερίας. dicitur autem δευ- «
τερίας vt αἰδοιμίας. «

Δεύτερον. ſecundæ. fœtus in vtero velamentom, quod & χόριον appellatur, vt ſcribit Paulus lib. 6. cap. 75.

Verum ibi Baſil. editio habet δεύτερον, vt & «
Aldina paulo poſt: atque adeo & Dioſcor. δεύτερα «
dicit non δευτέρια, vt l. 3. c. 69. atque alias. «

Δευτεροπάθεια. idem quod συμπάθεια. «

Δίκοκτα decocta, ſubaudi aqoa, legitur aliquoties «
apud Galen. & recentiores Græcos: eſt vero vox «
Latina in Græcam linguam tranſlata ſicut & «
alia pleraqoe vt οὔγγια, φουλκάτα μῦξα: hæc autem «
erat aqua quæ ſemel cocta aut calefacta, niue re- «
frigerata exhibebatur ſitis arcendæ cauſa, & «
quam Gal. 7. meth. curandæ ventriculi imbecil- «
litati ex intemperie calida exhibebat: Quod au- «
tem eiuſmodi decoctæ vſos Romæ fuerit Plin. «
l. 31. c. 3. oſtendit, Neronis (inquit) inuentum eſt, «
aquam decoqoere vitroque demiſſam in niues «
refrigerare, ita voluptas frigoris contingit ſine «
vitijs niuis: hunc morem inſecuta ætas Romæ «
obſeruauit, adeo vt Neronis decocta ab omni- «
bus celebraretur, vnde Iuuenal. ſatyra 5. «
Cum ſtomachus domini feruet, potuq; ciboque. «
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis. «
Martial. quoque in apophoretis. «
Spoletina bibis, vel Marſis condita cellis, «
Quo tibi decocta nobile frigus aqua? «
Linacer autem Galeni interpres non intellexit «
quæ eſſet quam Romani decoctam vocarent, «
δίκοκταν enim apud illum 7. Methodi biſcoctam «
vertit, quaſi hæc vox idem, quod δίεφθον ſigni- «
ficaret, & quaſi ex δὶς Græca, & κόκτα Latina vo- «
ce compoſita eſſet, ſed turpiter lapſus eſt, nam «
nullius illîc aquæ biſcoctæ Galen. mentionem «
facit, ſed tãtum eius quæ ſemel decocta aut præ- «
calfacta eſt, ac rurſus per niuem refrigerata. «

Δηλητήριον. deleteriom. Eſt medicamentum qood totius naturæ ſuæ contrarietate corpus animalis corrumpit. Id genere duplex eſt: vnum qood omnino corpori contrarium eſt, & nulla qualitate à corpore alterari poteſt. eiuſmodi eſt papaueris ſuccus, ſiquidem nulla ſubſtantiæ ſuę mutata parte, ſed tota ſeruata integra, corpus noſtrum afficit: neque enim in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate poteſt, multo minus tota ſua ſubſtantia poſſit. Alterum genus eſt eorum, quæ ex noſtro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in moltifarias alterationes vertuntur, quibus corrumpi

natiuam noſtram accidit. ſunt autem hæc genere duplicia: alia poteſtate calida, vt quæ corporis naturam rodunt, putrefaciunt & liquant: alia vero frigida ſunt, vt cicuta, hyoſcyamus, mandragora. hæc enim omnia calido corpori applicata & mutationis momentum aliquod hinc adepta, partim eorum ad ſummam caliditatem, partim perueniunt ad putredinem, partim in cor delata calorem natiuum ſuo frigore extingunt. hæc autem & δηλητήρια & φθαρτικὰ & φθορητικὰ appellantur.

» Atque Ariſtoteli θανατηφόρα. Hippocr. 6.
» Epid. δηλητήριον appellat κακοῦργον: in iuramento
» vero θανάσιμον: his autem contraria dicuntur
» ἀλεξιτήρια & ἀλεξιφάρμακα. obiter & hoc adno-
» tandum Gal. comm. 7. in 6. epid. t. 5. deleteria
» definire, quæ nullo vnquam tempore, neque æ-
» grotis hominibus neque valentibus opem fe-
» runt, ita neque aconitum neque argentum vi-
» uum neque argenti ſpuma neque lepus marinus
» in corpus ingeſta vllum nobis adferunt emolu-
» mentum, ſicuti neque alia pleraque.

Δημήτρια σπέρματα. Cerealia ſemina. ſunt quæ alio nomine dicuntur ὄσπρια, & à quibuſdam etiam χέδροπα. ſcilicet omnia ex quibus confici panis poteſt, vel vicem panis ſupplere, ſiue manu legantur, quæ proprie Græcis χέδροπα, Latinis legumina appellantur: ſiue falce putentur, vt triticum, hordeum, lens, faba, lupinus, cicercula, panicum, milium, piſum, fœnum Græcum, auena, tipha, cicer & alia id genus.

Δημητριακή. ſic dictum fuiſſe à quibuſdam τὸν ἀφρι-μῶτα, Dioſcor. author eſt.

Διὰ τῶν αὐτῶν. Phraſis eſt Hippocr. valde vſitata
» præcipue libris Epidem. vbi ijdem perſeuerant
» caſus, aut eadem affligunt ſymptomata, velut in
» in prorrhet. διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες dicuntur quibus
» eadem perſeuerarunt vbi morbus diutius traxit.
» Διὰ βατίνων. confectio ex moris rubi.

Διαβήτης. eſt ſubita potus omnis per vrinas cum magna ſiti profuſio. Proprie pertinet hic affectus ad renes: Gal. vero etiam huius participem quodammodo veſicam facit, ſcribens hunc renum veſicæque affectum ſimilem eſſe ventriculi inteſtinorumque læuitati. Conſentit quidem quodammodo veſica, & copia vrinæ premitur, at nec ipſe morbus, nec morbi cauſa eſt in veſica, ſed in ſolis renibus. Eſt autem attrahendæ vrinæ inexplebilis cupiditas, & eius retinendæ impotentia. Attractionem tantam excitat vel calida & ſicca renum intemperies, vel humor bilioſus, acris, ſalſus, & renes aſſidue irritans, inque ipſo renũ corpore impactus, vel, vt ait Aretæus, morbus aliquis acutus in renes firmatus, & per criſim malignitatem ſuam in eos deponens, vel venenum aliquod deleterium, ex eorum genere quæ veſicam & renes infeſtant, quale id eſt quod à Dipſade funditur. Hæc enim omnia ſitim ingentem mouent, ob quam aſſidue æger bibit. Potum autem hunc auide renes attrahunt, antequam etiam in ventriculo cõcoquatur, ſed eum propter imbecillitatem non retinent, ſed talem effundunt qualis ſumptus eſt. Qua in re diabetes appetentiæ caninæ perſimilis eſt quam ὄρεξιν κυνώδη vocant. Nec vero id ſolum quod bibitur protinus crudum meijtur, ſed humor etiam copioſus à renibus colliquato corpore trahitur, in eoque diabetem proprie conſiſtere Aretæus arbitratur, definiens eſſe σαρκῶν καὶ μελέων ἐς οὖρον σύντηξιν, hoc eſt carnium & membrorum in vrinam colliquationem, ob quam & ſumma totius corporis macies eſt, & copioſior multo vrina redditur quam potus ſit. Diuturna quidem eſt huius morbi creatio, & longo tempore parturitur, ſed breuis hominis vita eſt, in quo malum hoc perfectum fuerit. Velox enim eſt colliquatio, & cum dolore laborantes meiunt, vt ſcribit Aretæus. Viſcera, vt idem ait, ipſis vri videntur, omnia faſtidiunt, animo ſunt dubio, ſaliuam habent albam & ſpumantem, præcordia grauia. Quod ſi amplius increſcat morbus, calor mordax in viſceribus ſentitur, abdomen corrugatur, venæ intumeſcunt, fit tabes. Quod ſi vel modico tempore à meiendo abſtinuerint, tument lũbi, teſtes & ilia. Rarum id prorſus mali genus, & à Galeno bis tantum viſum. Eo autem nomine appellatur, quod humor corporis nullo in loco conſiſtat, ſed ſubinde de loco in locum διαβαίνει, hoc eſt pertranſit, non aliter quam aqua per ſiphonem quem διαβήτην vocant mechanici, vt ſcribit Columella lib.3.cap.10 Alij alijs nominibus eum appellarunt.

Gal.l.1.de criſib. vocat ὕδερον εἰς ἀμίδα, lib.6.de «
loc. aff. cap.3. δίψακον, vocabat antiquus quidam «
διάρροιαν εἰς οὖρα ait lib. 1. de criſ.c.12. Latini nulli «
peculiare nomen dederunt. «

Διαβορβορύζων ἀποχέδευον. vide ἀποχέδευον. «

Διαβρόχους ὑστέρας. vteros appellauit Hipp. 1. γυναικ. «
qui nimio humore redundant, quique, vt aiunt, «
hac illacque perfluunt, quos ad conceptionis fa- «
cilitatem ibidem tantiſper exſiccari iubet, dum «
humoris reliquiæ attamen ſemper ſuperſint, ne «
videlicet nimium exareſcant. «

Διάβρωσις. eroſio dicitur & ἀνάβρωσις. Eſt autẽ exulceratio à re acri & mordaci facta. Si intrinſecus ab ipſo animali prouenit, vitioſi ſucci ſoboles eſt, ſin extrinſecus, aut à valentibus medicamentis fit, aut ab igni. Hęc ab effectu διαβρωτικὰ appellantur, media quodammodo inter ῥυπτικὰ καὶ καυστικὰ, hoc eſt extergentia & adurentia. Sunt enim extergentibus valentiora, vrentibus autem debiliora & periculoſa minus, vt ſcribit Galenus libr.1. τῶν κατὰ τόπους. Huius generis ſunt auripigmẽtum, ſandaracha, Aſiæ petræ flos, & miſy.

Διαγλαύκιον. collyrij nomen eſt, quod à Scribonio Largo deſcribitur hunc in modum: Croci ꝑ. v. ſarcocollæ ꝑ. x. glaucij ſucci ꝑ. xx. tragacanthi ꝑ. v. opij ꝑ. v. Scribit autem Largus ſe opium adieciſſe, cum in veterum compoſitione non eſſet. Non eſt dubium à ſucco glaucij ſic dictum eſſe.

Διάγνωσις. dicitur proprie cognitor rerum præſen- «
tium, opponiturque τῇ προγνώσει quæ eſt futuro- «
rum prænotio. «

Διαγνωστικὰ σημεῖα. ſigna demonſtratiua dicũtur quæ «
præſentem corporis affectum indicant, dicun- «
tur etiam δηλωτικὰ vide σημεῖον. «

Διαδαφνίδων ſeu Διὰ δαφνίδων. Emplaſtri nomen eſt nobilis & perutilis ad extrahendum. Recipit, vt refert Celſus, Reſinæ terebinthinæ ꝑ. xx. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, ſingulorum ꝑ. xxx. olei paulum. Sic appellatur quia lauri baccas contineat.

Διαδέξιες. dicuntur apud Hipp. migrationes humoris de parte in partem, ſiue humoris alicuius exceptiones. Sic enim aliquando humor de parte in partem transfertur, vt à iecore in lienem &

contra. Huius generis ſunt abſceſſus omnes critici.

Διάδοσις. digeſtio ſeu diſtributio alimenti, cum per venas maiores in minimas ipſumque corporis habitum tranſit. dicitur & ἀνάδοσις.

Διάζωμα. ſeptum tranſuerſum, à Gaza apud Ariſtotelem dicitur cinctus & præcordia. Proprio & vſitato nomine διάφραγμα appellatur. vide ſuo loco.

Διαζωστήρ. ſic à quibuſdam peculiari nomine vocatur duodecima dorſi vertebra. A cinctu ſic dicta eſt, quod per eam partem cingimur.

Διάθεσις, affectio. Dicitur ab Ariſtotele qualitas eſſe facile mobilis à ſubiecto. venit ἀπὸ τοῦ διακεῖσθαι, quod ſignificat affectum & diſpoſitum & conſtitutum eſſe, atque tam in bonum quam in malum vſurpatur, & in alijs etiam quam in homine. Nam & cantus & harmoniæ & orationis & dictionis διάθεσις quædam videtur eſſe, pertinetq; τῆς διαθέσεως nomen ad omnes pariter, tum qui ſani, tum qui ægri ſunt, tum qui neutro modo ſe habent. Siquidem omnes quodammodo διάκεινται. Itaque ἡ διάθεσις commune nomen eſt, & morbi & omnium ſymptomatum & cauſarum morbificarum: eorum enim vnumquodque διάθεσις eſt, non autem è contrario omnis διάθεσις aliquid eorum. Siquidem omnem motum, omneſque adeo ſenſuum alterationes in ſe comprehendit, non ægris modo, ſed ſanis etiam contingentes. In viſu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt; in tactu, quæ à calido, frigido, humido, ſicco, molli, duro, cæteriſque id genus: & ad eundem modum in ſingulis reliquorum ſenſuum. At hæ omnes alterationes reuera πάθη ſunt, id eſt paſſiones. Itaque πάθος καὶ διάθεσις idem quodammodo videntur. Atque idem certe ſunt, ſoloque motu inter ſe differunt. Nam dum mutatur & alteratur quippiam, πάθος fit, vt cum incaleſcit aut cum refrigeratur, à calore vel frigore proculdubio patitur: vbi vero motus deſijt & iam incaluit aut refrixit, aut nigredo vel albedo inducta eſt, διάθεσις exiſtit. Græci tamen, vt ait Galenus etiam manentem διάθεσιν, ſedato iam motu, πάθος ſolent appellare, ſicuti & cauſam non eam tantum quæ facit, ſed eam etiam quæ iam fecit: quanquam neque hæc ſimpliciter cauſa eſt, nec ἡ διάθεσις quæ manet, ſimpliciter πάθος dicenda ſit.

Διαθήματα. διαφύσιες, apud Hippocr. vt interpretatur Erotianus.

Διαυγὴς διαφανής. apud Hippoc. hoc eſt tranſparens, lib. 2. de morbis muliebr.

Διαΐσσων πόνος. dolor pertundens, & vehementiſſimus,
» non autem heterocranijs ſolum, verum & ce-
» phalæis quoque accidit, interdum hic à parte
» primario affecta, ceu à radice ſubito in vicinas
» profertur Æginet. l. 2. c. 39.

Δίαιτα. victus ratio. Eſt certa vitæ inſtitutio quam quis ſequitur in rerum omnium vſu. Neque enim ſolo cibo & potione conſtat, verum etiam omnibus alijs, vt ocio, exercitatione, balneo, venere, ſomno, vigilijs, & alijs omnibus quæ quouis modo fiunt in corporibus humanis, vt ſcribit Gal. comm. 3. in lib. 5. epid. Hæc enim omnia qui ita moderatur vt bene habeat, bona victus ratione: qui vero peius ex his habet, mala vti dicitur. Sed hæc δίαιτα iure dici non debet. Pertinet enim hoc nomen proprie ad eam quæ bona eſt, cuius inſtituendæ diſciplina διαιτητικὴ dicta eſt, non leuiſſima pars artis medicæ. Eſt autem duabus eius partibus communis, tum illi quæ ſanitatem tuetur, tum alteri quæ morbos curat. Nam & ſani & ægri ſuam habent diætaticen. In ſanis quidem permagni eſt momenti (imo vero tota ipſa ὑγιεινὴ eſt) non modo ad conſeruandam ſanitatem, ſed etiam ad bonos mores faciens. Siquidem praua victus ratio & mores bonos corrumpit, & ſemina morborum in corporibus ſpargit, quæ poſtea tum ex ſeipſis, tum ab ambientis aeris temperamento principium mutationis adepta, grauiſſimos morbos pariunt. Cæterum non eſt ſimplex & vnius modi ſanorum diæta, ſed tam multiplex, quam ſunt & variæ temperamentorum differentiæ & aeris conſtitutiones, qui in victus ratione legitime inſtituenda magnam ſibi partem vendicat. Sunt tamen in ea duo hæc potiſſimum præcepta, in quibus tota fere vertitur: integram ſanitatem ſimilibus eſſe conſeruandam, inclinatam autem, & in vitium prope ruentem, modico contrariorũ vſu retinendã eſſe. Eſt autem diætætice morborũ curationis pars maxima, quæ victus eam rationẽ inſtituit & ordinat, quæ & vires ſuſtẽtet, & morbum oppugnet. In qua recte inſtituenda ad multa attentum eſſe oportet. Nam & morbi ſpeciem & eius acceſſiones & tempora & ægri naturam & conſuetudinem & vires præſentes, adhæc anni tempora & conſtitutiones conſiderare conuenit. Inde varia τῆς διαίτης nomina, λεπτὴ ἀκριβὴς, ἐσχάτως λεπτὴ, λεπτοτάτη, σμικρὸν ἁδροτέρη, ἁδρή: de quibus Hippoc. & Galen. lib. 1. aphor. 4. & 5. Item λεπτύνουσα καὶ παχύνουσα, hoc eſt, extenuans & incraſſans: de quibus apud Gal. lib. de ſanit. tuenda, & lib. 7. meth. med. & lib. de victu attenuante. Eſt autem hæc diæta proprie θεραπευτικὴ, à qua diuerſa tantum eſt alia quæ dicitur ἀναληπτικὴ. nam differunt inter ſe θεραπεία καὶ ἀνάληψις. Hæc conualeſcentibus à morbo conuenit, in quibus, quia nulla præter naturam cauſa ſupereſt, neque affectio morboſa, ſed infirma tantum ſanitas, aut parua admodum vitia quæ per imbecillitatem vitari vix poſſunt, ea diæta vtendum, quæ robur quod deeſt ſuppleat, quodque vacuatum eſt atque diſſipatum reſarciat, ſimulque concoquat, euacuet purgetque excrementa, & ab his abſtineat quę ſanitatem ſæpe labefactant, euiuſmodi ſunt algor, æſtus, laſſitudo, cruditas, ebrietas, vigilię, iracundia & reliqui animi affectus: hæc enim omnia τῆς διαίτης nomine comprehendi ante diximus.

Δίαιτα ἁδρή. victus plenus Galeno appellatur qualis «
qui per oua fit, alicam, piſces, & alia eiuſmodi «
comment. in aphor. 4. «

Δίαιτα ἀκριβής. hoc eſt σκεθρὰ, etenim inquit Gal. «
comment. 1. in lib. περὶ ἀδμῶν, τὸ ἀκριβὲς ἐστὶ τῶν «
ἰώνων καλοῦντες σκεθρόν. «

Δίαιτα ἀσθενής. eas appellat Hippocr. ἤτοι τὰς δὲ ἀσθενῶν «
ἐπιτηδευμάτων, ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἢ τὰς ἀσθε- «
νὲς ἐργαζομένας τὸ ζῶον inquit Galen. comm. 4. in «
6. Epid. quæ vel ab imbecillis cibis & potibus «
promanant vel quæ animal reddunt imbecillum «
& infirmum vide ſupra ἀσθενές. «

Δίαιτα λεπτὴ, καὶ ἀκριβής. victus tenuis dicitur qui per «
pauca aut parũ enutriẽtia edullia procedit, qualis «
eſt ptiſanæ ſuccus comm. in aph. 4. lib. 1. & λεπτὴ «
ἐσχάτως appellatur, vt docet ibid. Gal. qui in ſũmo «

» tenuis eſt qui per ſolā incediam, vel melicratum
» vſque ad iudicarionem procedit; ſed & λεπτοτάτην
» ἐσχάτην alia quædam victus ratio dicitur quando
» integra ſeruatur inedia.

Διαιτητική. medicinæ pars, quæ docet victus ordinandi artem. Hanc Gal. libr. ad Thraſybulom Homeri temporibos nullam fuiſſe exiſtimat, ipſeque Plato philoſophus antiquos Aſclepiadas hac medicinæ parte non admodum vſos eſſe aſſeuerat. Tanta illis temporibus erat in cibo abſtinentia. Sed cum ars ea ad tuendam ſanitatem proprie pertineat, alia tamen eſt διαιτητικὴ quæ ab omnibus pars τῆς θεραπευτικῆς eſſe cenſetur, docetque quæ cuique morbo ratio victus quadret. Eius autem exactam notitiam non ipſe modo morbus eiuſue cauſa, ſed vires etiam eius qui ægrotat, & natura & conſuetudo, & ætas & anni tempus, & cætera eiuſmodi præſtant. Pars ea τῆς θεραπευτικῆς longe nobiliſſima eſt, de qua tribus libris Hippocr. accuratiſſime diſſeruit.

» Διακαὲς τό. ardor peturens Galeno dicitur.

Διὰ καλαμίνθης. genus eſt medicamenti compoſiti apud Galen. 4. de ſanit. tuenda c. 7. cuius ibidem præparationem docet.

» Διακαρύων. vide in voce κάρυον.

Διάκενα, vocantur inquit Galen. 3. de different. pul-
» ſuum corpora fiſtulas multas inanes habentia,
» vulgo cauernoſa vt ſpongiam atque pumicem,
» ad τῶν κενῶν, id eſt, vacuorum differentiam.

Διακίνημα. dicitur apud Hippocr. cum oſſa non toto qoidem loco mota ſunt (id namque ὀλίσθημα appellat) ſed cum paulum exciderunt, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, & 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

» Dicitur alio nomine παράρθρημα. de quo ſuo
» loco.

Διακλάσιες. apud Hippocrat. idem quod ἀποκαυλίσιες. Dicitur & διακαυλίσιες, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διακοπή. dicitur ab Hippocrate vulnus omne quod alte deſcendit impactumque eſt. Scribit tamen Galen. proprie eo nomine ſignificari apud medicos ſolutam in oſſe capitis continuitatem ab aliquo acuto occurſante atque abſcindente, vocarique alijs nominibus ἐκκοπὴν & ἕδραν.

» Sed & διακόμματα dicuntur prorrhet. 2. quæ
» aliàs διακοπαὶ diſſectiones & præciſiones: diſciſ-
» ſa dici poſſunt quæ magnas habent diſſectiones:
» diſciſſa vocat Celſus c. 26. lib. 5. 25. libr. & 4.
» lib. 8.

Διακόπτων σφυγμός. interciſus pulſus. hic proprio nomine δορκαδίζων vocatur, de quo vide ſuo loco.

Διακριτικὴ δύναμις. ſecretrix vel diſcretrix facultas. Ea tanquam quinta facultas inter naturales à pleriſque ponitur, qui Galenum colpæ inſimulant quaſi eam non nouerit. Aiunt enim hanc eſſe facultatem à reliquis omnino dioerſam quæ bonum à malo ſecernat, ſeparet, & quodammodo dijudicet, eamque diuerſam eſſe ab expultrice, quod prius malū à bono ſecerni oporteat quam vacuari. Eius enim facultatis beneficio, vt aiunt, renes ſerum à ſanguine ſecernunt, lien melancholicum ſuccum, & natura ſingularum partium non tantum in alendo corpore, ſed per morborum etiam criſes vtilia à ſuperuacuis, & maligna à benignis primum ſecernt, & poſtea vacuat atque expellit. Certe Galen. facultatem hanc non videtur à reliquis diſtinxiſſe. Ipſe quidem nomen hoc in libro de ſymptomatum differentijs vſurpauit, vbi ea perſequitur quæ ad functionem naturalem pertinent: verum illic eam ἀντὶ τῆς ἀποκριτικῆς, hoc eſt pro expultrice, accipit. Ait enim in regio morbo naturalis coloris mutationem fieri, ſed eam niſi alteratricis venarum virtutis vitiū ſit, τῆς διακριτικῆς ἐνεργείας, hoc eſt diſcretricis actionis, ſymptoma eſſe. ſiquidem excretio ſecretione quadā fit. Nec tamen eiuſmodi ſecretio propriæ cuiuſdam facultatis eſt opus, ſed vel ad attractricem aut retentricē ſequitur, aut miſtum quid eſt ex actione retentricis atque expultricis. Bilis enim aut ſeri à ſanguine ſecretio nihil eſt aliud quam rei conuenientis & familiaris attractio. Eam autem neceſſario ſequitur ſecretio: nam ſimul atque attrahitur, ſecerni quoque & ſeparari oportet ab eo à quo attrahitur, alioqui non iam ſerum aut bilem, ſed totum ipſum ſanguinem attrahi oporteret. Similiter in mittendo ſanguine ſecretio etiam fieri manifeſto cernitur: primum enim natura ſi ſit robuſta nec ab aliquo impedita, vitioſo ſanguine ſeſe exonerat, deinde bonum quoq; profundit coacta, nec tamē id opus ſecretricis facultatis eſt, ſed partim retentricis, partim expultricis. Siquidem naturá ſuperuacuum expellente & vtile bonumque retinente, eiuſmodi ſecretionem fieri contingit, quæ tamen non vnius facultatis, ſed duarum opus eſt. atque idem de reliquis quoque motibus iudicandum, per quos natura inter bonum & malum diſtinguere videtur. Hi namque alicuios à Gal. commemoratæ facultatis omnino motus ſunt.

Διάκροκα. ſunt collyria arida, ophthalmiæ principio conuenientia. ſic dicuntur quod croco conſtent. Inter quæ hoc vnum præcipuum habetur quod ab Aetio & Paulo Æginera deſcribitur. Recipit autem ſarcocollæ drach. VIII. croci drach. IIII. glaucij drach. IIII. vt ſcriptum inuenitur apud Paolum. Aetius habet glaucij drach. XXII. Omnia ſicca læuigantur: deinde gummi drach. IIII. tragacanthi drach. II. adijciuntur, atque in collyrij formam rediguntur. Id autem eadem die fieri oportet. Nam collyria diu in mortario manentia nigreſcunt & vires immutant. Eſt alterū ab hoc diuerſum διάκροκον, quod habetur apud Celſum ad caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur.

Διακωδυῶν. confectio ex capitibus papaueris de qua »
Gal. 7. κατὰ τόπ. vide & io voce κώδεια. »

Διάλειμμα. integritas, intermiſſio. Dicitur quidem in febribus ἀπυρεξία, in alijs vero morbis, vt cephalæa, epilepſia, podagra, ſimpliciter διάλειμμα, ἀπὸ τοῦ διαλείπειν, hoc eſt ab intermittendo. ſignificat aotem apud Hippocratem εἰλικρινῆ ἄνεσιν, hoc eſt remiſſionem puram & ſynceram, vt aphor. 43. libro 4. febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ: ſi vero quouis modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificatur, ſic enim in comment. Galen. explicat. Idem vero initio comment. 3. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν ſcribit intermiſſionem bifariam diei, primom quidem de ijs febribus quæ acceſſionem perpetuam non habent. deinde vero de ijs quarum acceſſio non ſoluitur integre, etiamſi inſignes ſubeat mutationes, & poſt principium, augmentum, atque vigorem manifeſtam habeat remiſſionem.

Διαλείπειν. quod dicatur ab Hippocrare de febribus quæ εἰς ἀπυρεξίαν deſinunt, anootauit Galen.

Digitized by Google

comment. in aphor. 43. l. 4. Verumtamen apud veteres bifariam dictum fuiſſe, idem explicauit comment. 3 in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν: interdum quidem de ijs febribus ſolis quæ perpetuam acceſſionem non habent, interdum vero de ijs, quarum non recedit acceſſio, ſed inſignes faciunt mutationes ſingularum acceſſionum, in principium, incrementum, vigorem & declinationem. Sed iuniores quoſdam medicos eas quæ non magnam mutationem habent, appellare συνόχους: eas autem συνεχεῖς dicere ſolas, quæ non veniunt ad integritatem, & intermittunt poſt ſingulas acceſſiones: eaſdem autem vocari ab antiquis continuas, interim intermittẽtes quod ſcilicet inter continuas & integre deſinentes mediæ ſint: proinde eas vbi cum ſynochis conferuntur, intermittentes appellari: cum ijs vero quæ ad integritatem perueniunt, continuas.

Διαλείπων πυρετὸς. febris intermittens. Eſt febris putrida quæ viciſſim ſoluitur & repetit. Gignitur omnis ex humore putreſcente, non quidem vbique, ſed in habitu corporis & minoribus venis, eoque differt à continua, cuius materia in vaſis maioribus continetur. Diſcrimen enim à loco eſt. Putret autem triplex tantum humor, pituita, bilis flaua, bilis atra. Inde tres ſunt omnes intermittentium febrium differentiæ materia differentes, quotidiana, tertiana, quartana. Quotidianam pituita, tertianã bilis flaua, quartanam bilis atra gignit putrens & per habitum corporis delata. Quod quamuis apud multos fide careat, veriſſimum tamen eſſe ex ijs intelliges quæ ſcripta ſunt à Galeno extremo lib. 2. de differen. febrium: ea enim huius rei abunde fidem faciunt: ac ſi breui charta tota ea demonſtratio comprehendi potuiſſet, eam hîc inſeruiſſem, ſed longior eſt, & nemo non habet librum eum Galeni in manibus. Humor ille quiſquis ſit, colligitur primum in toto habitu, aut totius habitus parte aliqua, vt in ventriculo, iecinore, liene, cerebro etiam quandoque, aut pulmone, aut corde, aut renibus, aut vtero: cumque propter partis intemperiem aut imbecillitatem concoqui nequeat, pro bono & vtili vitioſus & nocens euadit & putredinem concipit. Inde facultas expultrix irritata, ipſum tanquam alienum & noxium expellit. Expulſus autem & delatus per ſenſibiles corporis partes, vel frigus vel horrorem, vel rigorem excitat, pro varia humoris natura. Pituita enim ſuo contactu, & quia frigiditate vel alterationem ſubitam mouet, vel continuum diuellit, tranſiens per partes ſentientes, primum frigus, deinde etiam horrificum frigus, vbi paulo plus incaluit, excitat. Bilis quia pungit & rodit, & calorem natiuum cum ſanguine & ſpiritu intro reuocat, horrorem: melancholicus vero humor rigorem inducit. Deinde vero in corpus reuocato & accenſo & concepto per putredinem calore febris accenditur (ſi modo humor tantus eſt, vt qui ex eius putredine accenditur calor cordi communicari poſſit) nec deſinit, donec vniuerſus ille humor, qui putruit, abſumptus ſit & in cinerem verſus, quemadmodum & ignis ardere non ceſſat quamdiu humor aliquis in ligno ſupereſt. Eſt enim caloris febrilis ad putrentem humorem eadem fere ratio, quæ & ignis ad ligna. Ex ipſis enim lignis, dum alterantur, generatur ignis, nec tamen perpetua eſt hæc alteratio, ſed finem habet vbi conſumptus in totum fuerit natiuus lignorum liquor & in cinerem redactus. Sic in putri humore calor accenditur, & tamdiu perſeuerat, donec omnino fuerit afflatus, aut è corpore quouis modo vacuatus. Nam ſi intro pellitur in carnem interiorem, & verſus ventriculum, inteſtina aut renes, vomitu, aut deiectione, aut vrinis finiet acceſſionem: aut ſi ad cutim, quod fere fit, pellitur, madore aut ſudore tandem diſſipatus acceſſioni finem facit & intermiſſionem febris adfert: ſiquidem integre vacuetur, puram & integram: ſin minus, dubiam, & in qua manifeſtum ἐπισημασία relinquetur. Oportet autẽ vt febris intermittat, tantum humoris poſt ſingulas acceſſiones excerni, quantum per ipſam acceſſionem computruit. Nam ſi vel propter ægri corporis denſitatem, aut errorem aliquem totus humor, aut bona eius portio in corpore retineatur, pro eius copia acceſſio ipſa vel grauior, vel mitior diutiſſime, & ſæpe ad alteram acceſſionem perſeuerabit. Hæc quidem intermiſſionis, quam διάλειμμα medici appellant, cauſa eſt, eiuſque, vt ſuo loco dictum eſt, geminæ. Verumtamen ſoluta ea acceſſione, factaque intermiſſione, altera nihilominus acceſſio vel ſecundo die, vel tertio, vel quarto repetit, poſteaquam ſcilicet humor talis tantuſque in caloris febrilis foco denuo coaceruatus eſt, vt eum partis natura amplius ferre patique nequeat, ſed iam putrere & calere incipientem à ſe depellere conetur. Tamdiu autem circuitus iſte acceſſionum perſeuerat, quamdiu ipſa putredinis cauſa in parte febrem fouente reſidet, proque eius cauſæ magnitudine magna putredo magnaque acceſſio excitatur. Ac pituita quidem, quia cruda ſemicoctaque eſt, facile in ventriculo aut alia parte gignitur & colligitur, ideoque quotidianas gignit acceſſiones, poſt vigeſimam quartam horam recurrentes, vel eo etiam celerius quo crudior fuerit. Bilis flaua, ſi exquiſita eſt, quia longiore eget tempore ad ſui perfectionem, tertio quoque die colligitur, & redundat in iecinore, nec citius, niſi pallidior, crudior, frigidiorque ſit, & pituitæ particeps. Bilis quoque atra ſi naturalis exquiſitaque eſt, quia longiori tempore à liene trahitur & in eo coaceruatur, aut ſi vſtione ſit, tardius omnino eam gigni oportet quam flauam bilem, quarto quoque die acceſſiones mouet, vel celerius etiam, prout magis ad flauæ bilis naturam accedit. Hinc fiunt acceſſionum anticipationes. Quod ſi horum trium humorum ſinguli naturæ modum exceſſerint, vt pituita quidem ad flauam bilem magis accedat, bilis flaua ad atram, atra autem craſſior ſit quam naturæ eius modus & ratio ferat, aut magis vſta ſit, ipſaque putredinis cauſa parua ſit, nec valde offenſa ſit & irritata facultas expultrix, tardiores fient acceſſiones, & ab atra etiam bile fortaſſe quintanæ, ſeptimanæ & nonanæ febres, quas lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocr. commemorat.

Cæterum διαλείποντα πυρετὸν antiqui etiam interdum appellabant eam febrem quæ à recentioribus συνεχὴς dicta fuit, id eſt, quæ licet non deſinat in ἀπυρεξίαν, remiſſionem tamen habet, & inſignes facit mutationes ſingularum acceſſionum in initium, augmentum vigorem & declinationem vt annotauit Galen. comment. 3. lib. 1. Epid.

Διαλείπων σφυγμός. pulſus deficiens ſiue intermittēs. Eſt pulſus inæqualis in ploribus pulſationibus, in quo non ſolum vno, ſed pluribus etiam magnis vnus minor apparet, atque interdum totus quoque motus aboletur. Huic contrarius eſt ὁ παρεμπίπτων, in quo expectata quiete, in medio tanquam ſuperuacuus aliquis pulſus incidit. fit ab imbecillitate facultatis pulſificæ. Differt ἀπὸ τῆς ἀσφυξίας. quod hæc vt ſenſus ipſe indicat, ſit veluti defectus totius functionis, ille vero dimidiatæ tantum priuatio.

Διαλίβανον. collyrij nomen eſt digerendo pori, quod
» in oculis eſt, aptiſſimum, quale pus in Hypopuo
» eſt Gal. 14. meth. cap. vlt.

Διαλελυμένοι. diſſoluti, exoluti, de ægris dictum, qui
» ex extrema virium imbecillitate deiecti iacent,
» quæ figura proiecti cadaueris peculiaris eſt, licet-
» que ex morientibus permultos ita iacentes quo-
» tidie videre. hos διαλελυμένους & corpora ἔκλυτα καὶ
» ῥιπτὰ appellat Hippocr. 6. epid. 1.

Διάλυσις. ſic dicitur à quibuſdam συνθέτης ἐργάλεια, vt habetur apud Paulum lib. 5. c. 3.

Διαμάστημα. vocatur id quod in ore manditur maſti-
» catoriom practici appellaot.

Διάμηλον. vel διὰ μήλων. Genus eſt compoſiti me-
» dicamenti ex malis cydonijs apud Gal. 6. de ſa-
» nit. tuenda, & l. 8. κατὰ τόπ. c. 4.

Διαμότωσις. eſt linamentorum in vlceris cauitatem inſertio.

Διάμωρον. diamorum, confectio eſt quæ ex moris
» fit, de qua Gal. 6. κατὰ τόπ. plura.

Διάντιος. perpetuus apud Hippoc. lib. de articul. Sic autem appellat τοὺς τένοντας ſiue τόνους, quaſi à ſuperiore parte deorſum magna longitudine protenſos, vt annotat Galen. comment. 3.

» Cæterum pro διάντιος ſcribendum διαντῶς,
» vt non modo apud Hippocr. Sed etiam apud
» Diodor. & Suidam legimus, ſignificatque ab
» vno extremo ad alterum pertranſiens.

Διαναγκασμός. organum ſignificat, quo vi adhibita,
» membri alicuius reſtitutio cogitur apud Hipp.
» l. de articulis, quanquam & exemplaria quædam
» διαναγκαζόμενον nominant; βάθρον ἢ ξύλον Paulus
» vocat, cuius vt loco cit. κατατείνων Hippocrates,
» ſic ille ex hoc Hippocratis loco καταρτισμὸν opti-
» me deſcribit: huius & meminit Oribaſ. lib. de
» machinamentis c. 35.

Διαπήγματα. id dicitur quod inane non eſt nec teneram fungoſamque medullam habet, ſed lignoſa ſoliditate durum eſt. Eo nomine ἀσπάλαθον à Syris vocatum fuiſſe, habetur apud Dioſcoridem.

Διαπάσματα. dicuntur aſpergines medicamenti alicuius ſicci & in puluerem triti. fiunt ad varios vſus. Plinius quædam ad cohercēdos ſudores, & vt à balneis inareſcant corpora parari ſcribit ex roſis libro 21. cap. 19. diapaſmata, inquit, ex roſis fiunt ad ſudores coercendos, ita vt à balneis inareſcant corporibus, deinde frigida abluantur. id quod Dioſcorides Græce dixit, χρῶνται δὲ καὶ πλείους ἐν διαπάσμασι καὶ συγχρίσμασι μετὰ τὸ λουτρὸν, καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι ἀποπλύνοντες ψυχρῷ. hoc eſt, vtontur vero etiam plures in diapaſmatis & ſynchriſmatis poſt balneum, & poſtquam reſiccati fuerint, frigida abluuntur. Idem Plinius lib. 13. c. 2. Siccis, inquit, odoribus conſtant quæ διαπάσματα vocantur. De his & Martialis lib. 1.

Quid quod olet grauius miſtum diapaſmate virus?

Diapaſma enim dixit ſiccos odores qui in paſtillos inſpergebantur. Verumtamen non eum modo vſum præſtabant, nec ex medicamentis vnius generis componebantur. Siquidem totis corporibus vel eorum partibus fouendis, ſiccandis, laxandis, adſtringendis, molliendis, durandis, & odorandis aliquando inſpergebantur. id quod ſatis euidenter docet Paulus Aegineta lib. 7. c 13. καταπάσματα appellans, quæ omnino eadem ſunt atque διαπάσματα. Dicitur autem διάπασμα non id modo quod corpori ſiccum inſpergitur, verum etiam qood in potum inditur, & inſperſum potui bibitur. Nam & huius exempla quædam habentur apud Gal. vt libro 9. τῶν κατὰ τόπους: anchuſam tenuiſſime tritam cum aqua potabili bibendam dato. Et, ſtruthij cochlearium cum melle dato. Nam ipſe medicamenta hæc καταπαστὰ, ſiue (quod idem eſt) διαπάσματα appellat. Refert tamen Oribaſius ex Antyllo ἐμπάσματα, καταπάσματα & διαπάσματα differre: quod ἐμπάσματα compeſcendis ſudoribus aut alia corporis per halitum digeſtione adhibeantur, aut ad ſummam cutim ſcarificandum, aut commouendum pruritum: καταπάσματα vero vlceribus ſuperponantur: διαπάσματα vero ad odoris gratiam apparentur, & alis atque feminibus ad ſummouendam graueolentiam illinantur.

Sic διαπάσματα odorati puluiſculi diceban- «
tur quibus lecti cubiculares & diſcubitorij con- «
ſpergebantur delicatorum, vnde & nomen, nec «
in diem erant, ſed ſtatim ad vſum adhibebantur,
vide καταπάσματα.

Διαπεπλισμένα σκέλεα. hoc eſt, diuulſa longoque interuallo à ſe inuicem diſtantia crura. Id participium, vt ait Galen. comment. in prognoſticum, etiam διὰ τοῦ χ διαπεπλιχμένα. ſcribi poteſt.

Διαπεπλῖσθαι. ſignificat apud Hippocratem diuaricari & cruribus diductis iacere: quod etiam ab eo ἐκπεπλῖσθαι dicitur. Græci enim πλιχάδα, ſiue (qood idem eſt) πληχάδα appellant, quod inter vtrumque crus ſpatium eſt, vt ſcribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διαπήγματα. tranſuerſaria. pars ſunt inſtrumentorum, quæ ad crurum laterumque compaginem fiunt: ad quem vſum primo præcipueque deſtinantur. Huc accedit quod machinationes quoque ſuſtinent, vt puta trochleas, cubitos, atque alia quædam.

Διαπήδησις. eſt ſolutæ cōtinuitatis ſpecies, per quam ſanguis veluti tranſcolatus ſiue ſudoris modo tranſmiſſus effluit. Id autem duabus de cauſis contingere poteſt. Nam vel vaſorum tunica ipſa rarefacta, ſanguine vero tenuato oritur: vel accidit interdum ex gracilium vaſorum ore adaperto. Non eſt autem hæc ſanguinis effuſio qualis per anaſtomoſin, in qua tum maiorum venarum arteriarumque ora aperiuntur, tum ſanguis impetu & copia erūpit. Siquidem per διαπήδησιν veluti tranſcolatur ſiue ſudoris modo tranſmittitur, perque carnem ſub cute diffunditur in modum τῶν ἐκχυμωμάτων, temporiſque progreſſu liueſcit & ater euadit, paruis grumulis ex diſperſo in multas cutis partes sāguine coactis. Nec vero proprie ſanguis eſt qui per διαπήδησιν effunditur, ſed ſeri potius ſpecies, vt ſcribit Gal. in lib. de ſympt. cauſ. Eumque in modum ex iecinoris renumque debilitate meijtur, ac ſæpe per aluum deijcitur ſanguinolentum ſerum. Itaque τῆς διαπηδήσεως præcipua cauſa eſt ſanguis ſeroſus,

tenuis & calidus effluens per vaſorum tunicas rarefactas, eoque proprie differt ab anaſtomoſi. Quod ſi contigerit aliquando etiam διαπήδησιν apertis vaſorum oſculis, vaſa quidem omnino exigua ſunt, & ex quibus ſanguis impetu & copioſus emanare non poteſt.

» Διαπήδησιν vocat Aurelian. c. 10 l. 2. Tardar. paſſ.
» expreſſionem ſiue ſudationem.

Διάπλασις. dicitur à chirurgis fracti oſſis compoſitio eiuſmodi, vt comminuti oſſis extrema ſe contingant, omneſqoe eius partes ſibi ex aduerſo collocentur, & in priſtinam vnitatem reducantur, vt annotat Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Διαπλάττειν. illinere, inungere. Inde διαπλάσματα vnctiones aut fomenta, quibus totum corpus oblinitur. Significat & membra fracta componere, atque in priſtinam formam reſtituere, vt, cum ſcribit Gal. comm. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν: ὅπως ἀεὶ φυλάττηται τῶν διαπλασθέντων ἡ θέσις. hoc eſt, vt ſemper conſeruetur fractorum membrorum compoſitio.

Διαπνοὴ. difflatio, perſpiratio, tranſpiratio. Eſt totius corporis veluti reſpiratio quædam per cutem. Eſt enim ſpecies quædam reſpirationis quæ ἀναπνοὴ dicitur. Itaque vt hæc duplici motu conſtat, vno quo aer frigidus attrahitur, altero quo fuliginoſa excrementa vacuantur, ſic duplici modo ipſa διαπνοὴ efficitur, & animalium corpora difflantur. vno quidem, effuſis ad exteriora vaporoſis & fuliginoſis ſuperfluitatibus, altero vero attracta refrigerante ac ventilante natiuum calorem aerea ſubſtantia. Hi autem motus quoniam obſcuri ſunt, ipſum ideo opus à medicis λόγῳ θεωρητὴ διαπνοὴ, & ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ, hoc eſt, perſpiratio quæ ratione comprehendatur, & tranſpiratio ſenſu imperceptibilis, appellatur. Hæc corporibus omnibus toto vitæ curriculo ineſt, eiuſque author eſt calor natiuus, etiamſi varia ſit pro diſcrimine ętatum, anni temporum, ſtudiorum, & totius, vt breuiter dicam, diætæ. In quibus tamen differentijs cōmune hoc ineſt, quod calidioribus temporibus, regionibus, ætatibus, naturis, diætis, non parua ſubſtātiæ noſtræ portio per διαπνοὴν exhalet, vt contra in frigidioribus pauca propter cutis adſtrictionem. Eſt autem neceſſaria difflatio ad corrigendam qualitatem & intemperiem quæ retentis fuliginoſis & acribus excrementis neceſſario excitatur: eoque fit vt quibus ſuppreſſa eſt, eos febres facilè corripiant.

» Eſt vero & altera διαπνοῆς ſpecies à Gal. ex-
» plicata comment. in aphor. 15. l. 1. quæ non à ca-
» lore interno & natiuo fit, ſed ab externo; atque
» per hanc non tantum quæ in corpore ſuperflua
» ſunt, ſed omnia euacuat æquabiliter, materiam
» inutilem & vtilem, quæ in corpore continetur
» ſecundum naturam digerens: Reperitur & in
» plantis διαπνοὴ quanquam illæ non ſpirant, omne
» enim viuens διαπνεῖται, ſiquidem calor vitalis in
» multis refrigeratione indiget, in omnibus in-
» ſtauratione, inſtauratur autem calore cœleſti cir-
» cumfuſo qui ſeſe induit in omnia, is eſt Anaxago-
» ræ νοῦς aut eius miniſter: Hippocr. quoque in
» omnia diffuſum agnoſcit: inde & Theophr. 5. de
» cauſis plantar. ἐκπνεῖσθαι dixit de arbore moriēte,
» ſicut & διαπνεῖσθαι de ea quæ exſuccatur, dum
» enim vi frigoris naturalis calor exigitur, ſimul
» item humor exprimitur & expirat.

Διαπνεόμενος. apud Gal. is dicitur qui ſudoribus exhauritur & reſoluitur referente Budæo. «

Διαπορήματα. anxietates dicūtur, videlicet æſtuationes, inquietæ corporis iactationes, ἀπορίαν exponit Galen. «

Διαπτερώσεις. διακαθάρσεις ὤτων. hoc eſt aurium purgationes, apud Hippoc. quod pennis interdum aures repurgemus.

Διαπύημα. dicitur apud Hippocratem, cum aliquo præter naturam tumore concocto pus vniuerſum collectum eſt: ſignificat idem quod ἐμπύημα. atque διαπυΐσκειν idem quod ἐμπυΐσκειν.

Διαπυητικὸν φάρμακον. ſuppuratorium medicamentum. Id dicitur quod calore & humore temperatum, poroſque obſtruens, pus mouet. Eſt enim ſuppuratorij medicamenti effectus, puris generatio. At pus caloris natiui opus eſt, qui quanto fuerit vegetior, tanto præſtantius pus efficit. Itaque quæ puri gignendo conueniunt, ea proxime oportet ad caloris noſtri ſubſtantiam accedere, eumque quoad fieri poterit augere. Quemadmodum enim alterationes quæ ſecundum naturam ab innato calore fiunt, à ſimili calore externo iuuantur, etiam in ſuppurationibus vſu venit. Sunt autem naturâ modice calida & humida calori natiuo proxima, & proinde aptiſſima ad iuuandam concoctionem qoam natiuus calor molietur. Ex quibus perſpicuum eſt ſuppuratorium medicamentum, cum ſimilem naturali temperaturam habeat, eius ſubſtantiam tueri potius quam immutare. Itaque in mouendo pure, humor quidem alteratur, aut ſi qua caro contuſa eſt: alia vero omnia, quæ ſecundum naturam ſunt, ſubſtantiam ſuam conſeruant. Tale igitur debet eſſe medicamentum qood ad pus mouendum adhibetur, qualis eſt in naturis temperatis natiuus calor. At vero quæcunque hoc modo temperata ſunt, rarefaciunt, emolliunt, laxant, nec halituoſa modo excrementa, aut tenuiorem humoris partem, ſed ipſum etiā natiuum calorem euocant & diſſipant, atque ex accidenti refrigerant. Ex quo liquido apparet emplaſticum eſſe oportere medicamētum quod exacte ſuppuratorium eſt, vt pręcluſis meatibus, natiuus calor intus contineatur, in quo concoquentis naturæ robur ineſt. Ita ſubſtantia quidem caloris augebitur, neque intendetur qualitas, poriſque obſtructis nulla difflatio fiet vel inſiti humoris, vel halituoſorum excrementorum, vt inde metui poſſit partis affectæ ſiccitas. Quæ enim ita detergent aut calefaciunt cataplaſmata vt etiam exiccent, pus mouere nullo modo poſſunt. Nam quæ detergent quidem, etiamſi non multum calefaciant, quia tamen obſtructione liberant & reſerant meatus, faciont vt vna quoque caloris pars euolet: quæ vero plurimū calefaciunt, non parum caloris foras euocant, & eum qui ſupereſt acriorem reddunt. Ex quo fit vt natiui caloris ſubſtantia imminuatur, & eius qualitas intendatur. quorum tamen neutrum in pure mouendo fieri expedit, ſed potius halituoſum & calidum ſpiritum contineri quamplurimum, & ad vnguem caliditate ſymmetrum. Sic enim vbi aliquid coquere conſilium eſt, melius perficitur coctio. Genus autem concoctionis eſt ea quæ fit in pus conuerſio, quam quæ præſtant medicamenta, à medicis etiam πεπτικὰ vocata ſunt.

Διάπυρον. couſiligo. ſic dicta Græce quod inter triticum & ſiliginem naſcatur.

Διαῤῥοῶν. medicamentum ex granatorum ſucco vo-
» catur.

Διάρθρωσις. dicitur aliquando generatim omnis oſſium compoſitio ad motum voluntarium comparata, quomodo ſæpe à Galeno vſurpatur libr. de vſu partium & commentariis in libros Hippocratis: ſed nonnunquam ſpeciatim ſumitur, eſtque altera τῶ ἄρθρου, id eſt, articulationis differentia, quam diffinit Galen. eſſe σύνθεσιν ſiue σύνταξιν, hoc eſt, commiſſuram oſſium inter ſe motum euidentem habentium. Eam alio nomine Hippocr. προσάρθρωσιν appellat. Eſt autem ea oſſium connexio omnino laxior, ſic vt euidens, facilis magnuſque motus ſit, cuiuſmodi in cruribus, brachiis, manibus & pedibus habetur. Huius tres differentias Galen. ait, ἐνάρθρωσιν, ἀρθρωδίαν, γίγγλυμον.

Διαρροχάς. exponit Erotian. τὰς τῶν ὁπλίσμων διαπτύξεις,
» ἢ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα, εἴρηται δὲ παρὰ τὸ
» ῥέειν, ὅτι ἐστὶν οὐδὲν ἀναπνοῆς id eſt vinculorum
» velut quaſdam interſpirationes & intermiſſa
» ſpatia.

Διαῤῥαίνειν. dicitur apud Hippocrat. de his qui cum altero crure breuiore ſiot, ſiue huic ſiue alteri innitantur. in illud quoque totum corpus inclinant. ſignificat enim mutare corpus modo à recto habitu & qui ſiue inclinatione eſt in affectũ crus inclinando, & rurſum ab ea inclinatione attolli in crus ſanum & erigi, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Διάῤῥοδα καλούμενα. ſunt certæ collyriorum ſpecies ex roſis compoſitæ. Eorum multæ etiam differentiæ ſunt: διάῤῥοδον Nili omnium celeberrimum, διάῤῥοδον τὸ διὰ τῶ ὠῶ, quod alio nomine χλωρὸν appellatur: διάῤῥοδον λευκὸν, ὑελλιτίδιον, κρόκινον, ὠρεῖον.

» Quorum compoſitiones habẽtur apud Gal.
» l. 4. κτ᾽ τόπ. c. 7. Aetium lib. 7. cap. 108. & Paul.
» Ægin. l. 7. c. 16.

Διάῤῥοια. eſt alui profluuium abſque inteſtinorum exulceratione, quo vel pituita, vel bilis altera, ſyncera aut inuicem miſta vacuatur. In cauſa ſunt humoris copia & cruditas, quæ aut in toto corpore aut in certa quadam parte ſedem habet: ventriculus enim multitudine grauatus quam vel ipſe colligit, vel ex aliis ſeſe in eum exonerantibus ſuſcipit, aut maligna aliqua qualitate irritatus quam cruditas (ſic autem nunc appello concoctionis deprauationem, quæ proprie ἀπεψία dicitur) inuexit, τῇ διαῤῥοίᾳ infeſtatur: maxime quidem, ſi orificium eius ſupernæque partes valentes ſint, inferiores autem & πυλωρὸς languidæ. Nam ſi contra acciderit, vomitiones ἀντὶ τῆς διαῤῥοίας citabuntur, vt docet Gal. lib. 3. de fac. nat. Quemadmodum autem ex ventriculo in inteſtina materia diarrhœæ fluit, ſic etiam per venas meſaraicas in eadem portio ipſius defertur. Cæterum humorum cruditatem cum vitioſi cibi potuſque, aeris intemperies, inſuetum ocium, cutis adſtrictio, tum etiam febres longæ aut acutæ moliuntur, quæ & humores & ipſum corporis habitum vitiant, vt inde facile diarrhœa excitetur. Verum ſicut ea febribus quandoque ſuccedit, ſic illas vtique non minime proritat ex deſurgendi frequentia. Quod ſi etiam roſio aut dolor aut calor immodicus (quæ pro qualitate humoris fluentis ſentiuntur) in ventre atque inteſtinis ſit, hæc certe vel longe magis affectio febrilis increſcit: ſed nec ſolæ febres diarrhœam mouent, verumetiam venena ſumpta, & purgantia medicamenta, quæ intemperiem in iecinore, ventriculo aut inteſtinis reliquerint. Quæ quamdiu manebit, aluus deſcendet, perque eam corrupti & putres humores, non vnius quidem generis, ſed varii pro ciborum differentiis & ægrotantis intemperatura vacuabuntur.

Διάῤῥοια εἰς οὖρα. profluuium vrinæ. Vide διαβήτης.

Διάσμυρνα. ſunt collyriorum ſpecies, quorum plures habentur differentiæ. Duas deſcribit Galen. lib. 4. τῶν κτ᾽ τόπους, γλαυκίδιον, καὶ ἐξ αἱματίνων. Aliquot etiam Aetius, vt εὐῶδες, ἀσκληπιάδειον, ἰσόφωτον, διόνυσον. Habet & Scribonius Largus collyrium διασμύρνης deſcriptum, quod alio nomine ἀθλώτατον & εὐῶδες appellari dicit.

De quo vide in dictione Ἀθλώτατον, inſuper
Gal. 1. κτ᾽ τόπ. c. 8. σμῆγμα Critonis deſcribit valens ad achoras διασμυρνον nuncupatum. Aliud quoque eſt διάσμυρνον dictum ἀποκορφάνιον quaſi mortem differens, malagmatis ſpecies, deſcribitur à Gal. 7. κτ᾽ γένη ex Aſclepiade; collyrii quoque ſpecies quod & τὸ κλαυδιανὸν Paulo dicitur, deſcribiturque l. 7. c. 16. Non eſt autem dubium omnia ſic vocari quod myrrha conſtent.

Διάστημα. interſtitium, interuallum. Dicitur apud Hippocr. cum oſſa, quæ citra commiſſuram naturaliter ſe contingunt, affectu aliquo diducuntur & diuelluntur. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatur διάστημα corporum ipſorum compoſitionem lanis ſimilem.

Διαστήματα quoque poni videntur pro eo temporis ſpatio quo medicus ab ægro diſcedit, donec eum reuiſat, & pro medici abſentia lib. περὶ εὐσχημοσύνης apud Hippocr.

Διάστασις. idem quod διάστημα, definitionum medicarum author διάστασιν appellat deductionem mutuam oſſium quæ per ſuturam & coalitum iuncta ſunt: & διαστάσεις χειρῶν manuum diſtenſiones dicuntur quales in conuulſionibus contingunt, dum principio neruorum læſo functio vitiatur, vt in catalepſi, epilepſia & apoplexia. Sed & φλεβῶν διαστάσεις dicuntur venarum diſtenſiones ac amplitudines Aretæo c. 2. l. 2. de cauſis & ſignis morborum acutorum.

Διαστολεὺς εως, inſtrumenti chirurgici nomẽ eſt, quo vtuntur in ægrotantis ore deducendo, aut matrice, vel aliis quæ συμμύοντα volunt διαστέλλειν, alio nomine διαστομωτρὶς μήλη dicitur à διαστομόω ſignificante idem quod διαστέλλω.

Διαστολή. diaſtole. Eſt motus cordis & arteriæ quo dilatatur in longum, altum & latum. Pars enim pulſus eſt, cor atque arteriam à corde proficiſcentem attollentis & velut explicantis: illud quidem vt à pulmone aerem frigidum attrahat, quo contemperetur & alatur, hanc vero vt ſpiritum vitalem intromittat, quo per ſingulas partes poſtea diffuſo calorem natiuum earum augeat atque tueator.

Διαστολὰς etiam Empirici appellare conſueuerant, eos ſermones, qui quod proprium eſt à communi ſeparant diſtinguuntque, quos etiam διορισμοὺς aliquando appellabant vt notat Gal. comm. 1. in l. de diæta acut. t. 18.

Διαστομωτρίς. Gal. in exeg. vocum Hipp. μήλην τὴν διαστέλλουσαν ſpecillum dilatatorium exponit, proprie ſpecillum quo os clauſum deducitur atque aperitur.

Διαστομωτὴς. ſpecillum dilatatorium, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διάσφημα. ſpecies eſt luxationis, qua non ea modo quæ iuxta articulum neruoſa ſunt, ſed & ipſe articulus leuiter deprauatur, ſuaque ſede commouetur. Nam ſi ipſo articulo illæſo, neruoſa tantum reſoluantur, id quod præſertim accidit cum ambulando veſtigium fallit, σφῆμα appellatur, ſicut annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Διαστροφὴ ſpecies eſt luxationis qua non ſolum articulus, ſed & ea quæ articulos connectunt neruoſa corpora leuiter deprauantur, & ſede ſua dimouentur: Quin & διεστραμμένα dicuntur quæcumque peruertuntur, & vitiato naturali ordine, præpoſterum aut peruerſum occupant, vt ne id ſolis articulis attribuas ſicut videre eſt apud Gal. initio comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον: qui & ad aphor. 35. l. 4. ἀποστρέφονται exponit de omni, quæ eſt ad id quod præter naturam euerſione: fiūt autem illæ partium peruerſiones inquit idem ad aphor. 49. & 35. l. 4. dum tenduntur & contrahuntur ij qui ad eas feruntur nerui, quod propter inflammationes, duros tumores ſiccitates & frigiditates immodicas contingit.

Διασφαγὴ. dicitur hiatus ille qui cernitur in iugulo ſeu gutture diſſecto, & generaliter quiuis hiatus, quodlibet interſtitium.

Διασφύξιες φλεβῶν. venarum ac arteriarum pulſationes Hippocrati dicuntur lib. de alimento, quæ per reciprocum diaſtoles & ſyſtoles motum pulſum conſtituunt ad aerem expellendum & recipiendum.

Διάτασις. eſt diſtentio ſeu tractus corporum ad inferna loca & ſuperna teſte Galen. in definit. medic.

Διατελέως. ſignificat apud Hippocr. διαπαντὸς τοῦ χρόνου, id eſt perpetuo. Attica lingua διατέλους, ſeu διὰ τέλους, dicit.

Sic interpretatur Galen comm. 2. in libr. de rat. vict. in morb. acut. & comment. 4. in eundem lib. & l. 2. περὶ δυσπνοίας, & comm. 3. in libr. 1. Epid. eſt autem hæc Hippocrati dictio familiaris.

Διατεσσάρων. nomen eſt potionis, quam antiqui ad coxendicis dolorem inſtituerunt continuandam toto anno. Sic dicta eſt quod quatuor medicamentorum generibus conſtet hunc in modum: Chamædryos pondo, gentianæ vnciæ nouem, ariſtolochiæ rotundæ vnciæ nouem, rutæ ſeminis ſicci ſextarius. Hæc tuſa dantur quotidie ad annum ieiuno ex duobus aquæ frigidæ cyathis. Author Paulus lib. 3. c. 77.

Διάτριτος. tridui inedia. Inuentum eſt Empiricorum, primumque à Theſſalo excogitatum. Totum autem erat in victus ratione, quam ita inſtituebant in omnibus ægris, vt primum in quarto die ipſos cibarent, poſt in ſexto, mox in octauo, deinde in decimo. Prima quidem cibatio poſt primam diatriton, reliquæ alternis diebus. Sed nugas eas & deliramenta Galen. multis in locis ridet.

Videtur autem διάτριτος illa non eſſe inuentum Theſſali, eſſeque multo antiquior Hippocrate vt patet ex lib. 2. de diæta in acutis, vbi ſic Hippocr. medicos (ait) contra quam oportet agere ſcio, nempe omnes languentes per initia morborum duos vel tres vel etiam plures dies inedia ſiccare, atque ita tum ſorbitiones tum potus exhibere, idque forſàn quod magnæ corporis mutationi magnam quampiam obijcere mutationem ipſis decens eſſe videatur: ab illa autem diatrito, ſeu tridui inedia, qui illam ſiue ægris imperarent διατριτισταὶ dicebantur, διάτριτος etiam Budæo vocatur acceſſio morbi ſeu febris tertio die.

Διὰ τῶν σπερμάτων. medicamenti genus eſt è ſeminib. factum, vnde illi nomen Anodynum eſt & narcoticum, quippe quod, inquit Gal. 5. method. c. 13. ſomnum conciliet, & ſenſum doloris leuet: ſiccandi quoque vim habet vnde Gal. 5. meth. c. 9. ſolemne ſibi fuiſſe inquit in pectore perforato illo ſemper vti.

Διὰ τριῶν πεπέρεων. antidotus eſt ex tribus piperibus, quam dupliciter parare Gal. ſolebat, vt ſcriptum reliquit 8. meth. & 4. de ſanit. tuenda: alia enim erat ſimpliciſſima ex tribus piperibus Aniſo Cretico, thymo Attico & zinzibere; alia compoſita; teſtatur enim ibidem Gal. ætatis ſuæ medicos, Amnium, Seſeli Lybiſticum, helenium, Nardum Spicam & id genus alia immiſcere cõſueuiſſe, ſed hæc potius (inquit) medicamento ſunt ſubſtrahenda; atque illud ijſdem penitus per omnia verbis refert Aet. l. 9. c. 24. Sed Paulus in ponderibus multum variat l. 7. c. 11. Scribitur etiam ab eodem ex duplici pipere medicamentum longe diuerſiſſimum: hanc autem antidotum eſſe apprime vtilem inquit Gal. ſtomachicis cibos non digerentibus, omni imbecillitati ventriculi ex frigida intemperie, humori pituitoſo qui in eo ſtabulatur excutiendo, & aduerſus febrium rigores.

Διαφανὴς. perſpicuum atque pellucidum ſignificat, ſic ſæpe apud Hippocr. διαφανέα οὖρα, id eſt λευκὰ καὶ λεπτὰ dicuntur, & διαφανέα ὦτα aures pellucidæ inter lethales faciei notas, id eſt ex ſiccitate tabefactæ & excarnes, & διαφανέες φλέβες venæ dicuntur apud Hippocr. manifeſtæ, apparentes, & quæ ſanguine plenæ ſunt atque turgidæ: Præter eam ſignificationem, etiam διαφανὴς candens & ignitum ſignificat, & Galenus διαφανῆ, ἱκανῶς διάπυρα abunde ignita Hippocrati vocari ſcribit, vt interpretatur Gal. comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, quo loco conſulit Hippocr. ferramenta quæ ad alam admouentur candentia eſſe oportere: idem Hippocr. περὶ αἱμορροΐδων, διαφανέα τὰ σιδήρια, candentia ferramenta vocat quibus hemorroidas inuri iubet, quæ διάπυρα καυτήρια ignita cauteria exponit Erotianus.

Διαφανὴς οὖρα. vide οὖρα.

Διαφανέα ὦτα. aures pellucidæ vide οὖς, auris, vbi plura.

Διαφανὴς λίθος. dicitur à Romanis lapis ſpecularis, vt ſcribit Gal. libr. 4. τῶν κατὰ γένη. Leuiter & ſine morſu exiccat. Itaque vlceribus ægre quidem cicatricem, admittentibus conducit non item malignis & rebellibus.

Διαφθείρειν, ἐνδιαφθείρειν, & ἀποφθείρειν. in vniuerſum rem quamlibet vitiare & labefactare ſignificant: medicis tamen etiam fœtum immaturum quauis de cauſa perdere extinguereque deſignant & foras eijcere, quod abortire & abortiri Latini vocant, Græci ἐκτιτρώσκειν, ἀμβλοῦν, ἀμβλίσκειν, ἀμβλώσκειν & ὠμοτοκεῖν, quæ poſteriora ab illis priorib. duobus, διαφθείρειν dico & ἐνδιαφθείρειν, prioris tantum poſteriorisque ratione differunt, cum ad fœtus internecionem eiuſdem foras cõſequatur eiectio: διαφθείρειν autem apud Ariſtotelem

» telem 3. de hiſtor. anim. c. 1. Gaza caſtrare expo-
» nit, quod ibidem fieri duobus modis inquit, vel
» quando teſtes adhuc nouellos frangũt, aut adul-
» tos iam firmoſque excidunt.

Διαφθορά. corruptela: cacochymia dicitur, ſed ea tã-
» tum quæ deterior eſt, Galen. enim comment. in
» 17. aphor. l. 2. hanc ſolam humoris corruptelam
» διαφθορὴν vocari ait, quæ tam magna eſt, vt non
» poſſit iterum per naturæ concoctionem ad pri-
» ſtinam humoris bonitatem redire: διαφθορὰ quo-
» que abortionem ſignificat, eſtque nomen gene-
» ralius quam ἔκρυσις, effluxio, quæ fit ante 7. diẽ
» & ἐκτρωσμὸς quæ incipit intra 40.
» Διαφθορὰ προσώπου. faciei corruptio, vide προσώ-
» που.

Διαφλύξιες. διαφλύσιες, hoc eſt effuſiones, apud Hip-
poct. vt Gal. explicat ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διαφλύοντα. humectantia apud Hippocratem.

Διαφλυχθέντα. perfuſa & humectata, apud Hippo-
cratem.

Διαφορά. differentia. Eſt qua quid ab aliquo differt. Gal. author eſt maiores Græce ſolitos appellare διαφοράς, εἴδη, τρόπους, ἰδέας, γένη: eaque omnia pro vna eademque re vſurpaſſe.

Διαφόρησις. digeſtio euaporatio diſcuſſio: Eſt humorum qui in parte aliqua continentur per meatus inſenſibiles eductio.
» Tullius epiſt. 13. l. 16. ad Tironem ſcribens
» διαφόρησιν pro aeris captatione poſt longum mor-
» bum ſcite vſurpaſſe videtur: ſiquidem Tiro vi
» morbi pene cõſumptus, iamque ex illo vix emer-
» gens cum rus profectus eſſet recreationis ergo,
» ad illum ſubinde Tullius ſcribens, tibi (inquit)
» διαφόρησιν gaudeo profuiſſe, id eſt meliori eſſe te
» nunc loco, & valetudinis firmiore ſtatu, ac eius
» conditione propter iucunditatem & ſuauitatem
» ſummam, quam tu ipſe perceperis inter deam-
» bulandum & ruſticandum, idipſum eſt quod vul-
» go & vernacule Galli vſurpant aerem capere &
» foris leuiter deambulare, inde ſcilicet hæc eſt ſi-
» gnificatio deducta, quod in ipſa quæ ruri fit iu-
» cunda deambulatione, aeris bonitate nouantur
» ſpiritus & recreantur qui in totum corpus diffuſi
» vitioſos humores diſcutiunt.

Διαφόρησις ἄδηλος. diſiectionem occultam vertit Au-
» relianus c. 32. l. 2. acut. morborum.

Διαφορητικὰ φάρμακα. medicamenta dicuntur per
» halitum diſcutientia quæ ſcilicet humores in ali-
» qua parte contentos per meatus inſenſibiles
» educunt.

Ea proxima ſunt attrahentibus: ſiquidem vicinæ ſibi virtutes ſunt, eorum quæ in alto latent attractrix. & attractorum digeſtrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino diſcutiunt, & quæ diſcutiunt pariter trahunt. Omnia in vniuerſum deſiccant, idque duplici ratione, aut humores ebibentia eum pons quibuſdam inſunt, aut totam partem alterantia.

Διαφορητικὸς ἱδρὼς. is ſudor appellatur qui à reſolutione fit proprij vltimique alimenti ſolidarum partium, aut earumdem colliquatione & diſſoluta natura. & διαφορεῖσθαι immodico ſudore exhauriri & reſolui vt exponit Budæus, inde & εὐδιαφόρητοι dicuntur apud eundem οἷς ῥᾳδίως διαπνέονται, id eſt quibus facile ſucci perſpirabili cute digeruntur quibus contrarij ſunt δυσδιαφόρητοι.

Διάφραγμα. ſeptum tranſuerſum. Eſt muſculus rotundus obliquus, caput in medio habens, & fines vndique thoraci interno adnexos, liberæ reſpirationis inſtrumentum. Hic nec ſitu nec forma vlli alteri muſculo reſpondet: ſiquidem in medio caput principiumve habet, ex quo fibræ, inſtar linearum à centro ad circunferentiam excurrentium, in eas partes proficiſcuntur in quas ipſe inſeritur. Eſt autem ſuo capite membraneus, indeque paulatim carnoſior efficitur. Totus admodum obliquus eſt, ſiquidem ante pectoris oſſi, iuxta mucronatæ cartilaginis radicem adhærens, per ſpuriarum coſtarum extrema in lũbos duabus aponeuroſibus longius protenditur, itaque à prioribus partibus deorſum ad poſteriora vergit. Duabus membranis tegitur, vna inferiore, à peritonæo, altera ſuperiore à tunica coſtas ſuccingente. Eſt enim medius inter partes alimentò ſeruientes quas peritonæum continet, & inter ſpiritus organa quæ tunica ſuccingente concluduntur, eamque ob rem iure διάφραγμα nominatur, quod eas partes διαφράττει, id eſt diſcludit, quaſi ſeptum quoddam medium. Eundem verò φρένας veteres appellarunt, quia (vt aliqui putant) eo inflammatione affecto mens lædatur. Nam multi quidem varios ob morbos delirare ſolent, ſed quæ eo affecto incidunt deliria, non multum diſtant à phrenitide. Nulla enim pars cerebro ſubdita præter ſeptum tranſuerſum perpetuum delirium excitat. Itaque maximus illi videtur eſſe cum mente conſenſus, & ad eam ſeptum tranſuerſum aliquid conferre. Latini præcordia, vt ait Plinius appellauerunt, quia cordi prætendantur.

Dicitur etiam Græcis διάζωμα, Ariſtoteles «
appellauit ὑπόζωμα neſcius hanc partem magnæ «
in animalibus & neceſſariæ vtilitati vt ſcribit «
Gal. 5. de loc. aff. eſſe deputatam. «

Dicitur etiam & in naribus διάφραγμα quod narium meatus diuidit: ῥὶν & ῥινὸς à quibuſdam dicitur.

Διαφανὴς. σαφὴς. apud Hippocratem, hoc eſt manifeſtum.

Διαφράττοντες ὑμένες. dicuntur membranæ illæ, quæ totum thoracis ſpacium à iugulo ad ſeptum vſque in duos ſinus, dextrum ſiniſtrumque, diuidunt: vulgo mediaſtinum vocatur.

Διαφρὸς. ſpumans apud Hippocr.

Διάφυσις. dicitur ab Hippocr. in commiſſura genu corpus quoddam νευροχονδρῶδες, quod in media commiſſura eminet, & proceſſus femoris, qui in tibiam inſeruntur, diſtinguit, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Sed & διαφύσιες dicuntur ab Hippocr. verte- «
bratum interſtitia aut rimæ, cauites paruæ ac «
ſuperficiariæ, ſinuſque vertebrarum corpori- «
bus inciſi ad apophyſeωn tranſuerſarum radi- «
ces; in quas coſtarum principium tuberculoſo «
quodam capite & rotundo inſeritur: eo quoque «
nomine duplices illi ſinus in quibus duplicem «
dearticulationem coſtæ faciunt dicuntur. «

Διαχάλασις τῶν ῥαφῶν. quaſi ſuturæ reſolutionem dixe- «
ris apud Hippoc. lib. de vulnerib. capitis: ea vero «
ſuturarum capitis affectio eſt, quando ſcilicet ad «
eundem modum finduntur & dehiſcunt, vt præ- «
ter rimam quæ in oſſe fit, ſuturæ nexus ille diſ- «
ſoluatur quo vna oſſis pars alteri inſeritur. «

Διαχαλκίτεως. emplaſtri nomen eſt, quod aliter Græ- «
cis φοινίκινον, nunc vulgo Pharmacopœorum «

Diapalma appellatur, vide φοινίκινον, & in voce χαλκῖτις.

Διαχελιδόνιον. medicamentum dicitur ex hirundinibus confectum apud Aretæ. 1. de curat. acut. c. 7. quod in anginæ curatione admoueri præcipit: deſcribitur & à Gal. 6. κατὰ τόπ. ex Aſclepiade & Harpocrate.

Διαχειρισμοὶ. dicuntur medicamentorum diſpenſationes, adminiſtrationes & præparationes 2. Epidem. compoſitiones vulgo dicimus, quæ manuum tractationes exigunt.

Διαχριστὸν. medicamentum dicitur quod palato, Columellæ, & narium foraminibus applicatur, ab illinendo ſic dictum, cuius vſus eſt vt humorem è capite per os eliciat, ſicut ἔρρινον per nares: διαχριστοὶ στομαχικοὶ, id eſt illitiones multæ ſtomachicæ à Gal. 6. κατὰ τόπ. c. 1. deſcribuntur.

Διαχυλῶν. emplaſtrum eſt, cuius variæ habentur in myropolijs deſcriptiones.

Ipſum deſcribit Gal. ex Democrate l. 7. κατὰ γέν. c. 10. eius nominis collyrium habetur apud Gal 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad ſedandos oculorum dolores: eſt quoque ὁ διὰ τῶν χυλῶν, paſtilli nomen ad nomas & ſcabioſos affectus à Galeno deſcripti. 5. κατὰ γέν. c. 11.

Διάχυσις. liquefactio. Eſt corporis ſicci ad humidius alteratio. Contraria eſt τῇ πήξει, hoc eſt, coagulationi ſiue concretioni. Fit per humectationem: tunc enim quæ ſicca erant & terminata, incipiūt diffluere & liquari, quod opus humidi eſt. Humiditas autem inducitur, vel nouo humore ſuperinducto, vel reſolutione quadam partium aquearum, quæ ante in corpore latebant compreſſæ & conſtipatæ, vel per diſſolutionem partium terreſtrium prius in vnum coactarum: quemadmodum Ariſtot. l. 4. τῶν μετεώρων demonſtrauit.

Διάχυσις etiam, & διάχυτον, dictum eſt à quibuſdam τὸ διαλεῖμον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Sed & διάχυσιν Cælius Aurelian. animi laxationem & quaſi diffuſionem appellauit, quam de riſu verba faciens in atrophiæ curatione poſt cibum commendauit; & quando ſimiliter in capitis dolore adhibendam præcepit, ne à mentis intenſione caput impleatur lib. 1. τῶν χρονίων c. 1.

Διάχυτος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi ordine alphabetico inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Διαχωρήματα ſolet appellare Hippocr. ea quæ per aluum deijciuntur, vt etiam ὑποχωρήματα vt notat Gal. in aphor. 67. l. 7.

Διαχώρησις. quæ & διαχώρημα, idem quod ἔκκρισις, id eſt excretio ſeu vacuatio. Dicitur de omni humore, quacumque corporis parte prodeat.

Vt in illo aphor. 18. l. 2. τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως, ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται: vbi διαχωρήσιες idem quod ἀναλώσιες, id eſt conſumptiones: atque in eo differt διαχώρησις ἀπὸ τῆς ὑποχωρήσεως quæ tantum excrementorum alui eſt, vt notauit Gal. comm. in aphor. 18. lib. 2. verum & διαχωρήσεως nomen frequenter vſurpatur pro alui deiectione.

Διδυμαία. nomen eſt malagmatis ad iſchiadicos & plæraque alia mala vtilis, cuius deſcriptio habetur apud Galenum c. 2. lib. 10. τῶν κατὰ τόπ.

Valet ad iſchiadicos, attritos neruorum affectus per conſenſum, durities, malignas cicatrices: facit & ad luxata, colliſa, & mammarum affectiones malignas.

Διδύμη. radix herbæ apud Hippocratem, quæ & ὄρχις nominatur. author eſt Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Traditur enim herba illa habere radicem βολβοειδῆ, διπλῆν, ὀρχιδίοις ὁμοίαν, vnde & δίδυμος ſeu διδύμη vocatur.

Δίδυμοι. dicūtur propriè fratres vno partu editi. Dicuntur & teſtes honeſtiores, vt ait Galen. vocabulo: de quibus vide ὄρχεις.

Hinc & illud eſt in Græcis relatum monumentis; Didymon tibicen in adulterio deprehenſus ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη ex nomine ſuſpenſus eſt, pro ἐκ τῶν διδύμων è teſtibus: Teſtes autem Auicenna ſimilitudine quadam etiam oua vncare ſolet: Sed & in cerebro δίδυμοι ſiue διδύμαι dicuntur de quibus ſupra in dictione γλουτα.

Διεβλήθησαν. decepti ſunt, apud Hippoc. in qua ſignificatione etiam Euripides vſurpauit in Hippolyto, teſte Erotiano.

Διέξοδος. idem ſignificat quod κένωσις, id eſt vacuatio, apud Hippoc. lib. 1. epidemiῶν.

Διεσκοταγέα. vide ὕαρ. vide & Gal. comment. in aphor. 33. l. 7.

Διεφθὸς ἄρτος. vide ἄρτος vbi celebriores panum differentiæ explicantur.

Διιπετὴς. διαυγὴς καὶ καθαρὸς, apud Hippoc.

Et διιπετὴς γόνος Hippocrati dicitur genitura, quæ ex internis aut ſupernis potius partibus tanquam cœlitus decidit, quæque fluit è pudendis muliebrib. inſtar quaſi torrentis; eſt enim διιπετὴς epithetum torrentium Homero frequens, vel διιπετὴς vocatur è cerebro ſuprema mentis arce tanquam à Ioue deſcendens: Cæterum pro διιπετὴς ſcribe διπετὴς cum Heſychio, pro quo & διοπτὴς inuenitur.

Διῖσαι. ſignificat concutere, apud Hippoc. libr. 2. de morbis mulierum. ſignificat etiam tranſcolare & diuidere: author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Διίδρως. Galen. in lexico Hipp. exponit ὑγρὰ καὶ διιδρῶσα humecta & perſudans, vbi etiam nota participium διιδρῶσα à verbo διιδρόω ſignificante perſudo, vt apud Hippocr. de locis in homine ὅκου τι διυγρὸν ᾖ τι διιδρώσῃ.

Δίκαιον. apud Hippocratem idem quod ὁμαλῶς & ἴσως id eſt pariter & æqualiter apud quem τὸ δίκαιον multa ſignificat, vt annotauit Erotianus: imprimis quidem εὔλογον, hoc eſt rationabile. alias vero ὅμοιον hoc eſt ſimile. vt libro de articul. vbi ſcribit, ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι τό τε ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλεα. hoc eſt, quoniam ſimile habent homines tum corpus reliquum, tum manus & crura. alias autem ἴσον καὶ συμφέρον hoc eſt, æquabile, & conueniens ſiue conducibile, vbi ſcribit, παμπολὺ κράτιστος ἐμβολῆς ὤμου, δικαιότατον μὲν μοχλεύειν, ἢν μοῦνον ἔξω τι ᾖ τῆς κεφαλῆς ἢ τοῦ βραχίονος. δικαιότατον δὲ ἂν ἀντιρρέπῃ ἀσφαλέστερον ἐστίν. hoc eſt, permultum poteſt ad humeri iniectionem, æquabile quidem fuerit ad naturalem ſitum reducere, ſi ſolum extra caput brachij fuerit: ſed conducibile id fuerit, quo tutius os collocetur. alias ſolum τὸ συμφέρον. hoc eſt conducibile. vt lib. de fract. ἐχρῆν τὸν ἰητρὸν, τῶν ἐκπτωσίων καὶ καταγμάτων ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιεῖσθαι. αὕτη γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις, ὥσπερ νόμος δίκαιος. hoc eſt, oportebat medicum luxationum & fracturarum quam maxime legitimas facere compoſitiones. hæc enim eſt iuſtiſſima natura, quemadmodum & lex iuſta eſt. Et lib. de artic. de coxa ſcribens, τὸ γὰρ δικαίῳ μόχλευσις ἐν αὐτῷ κινέοντι:

αὐτὶ τῦ ἰσχυρᾶ. μόνον γὰρ τὸ δίκαιον, εὔλογόν ἐστι καὶ ἁπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ συμφέρον. hoc eſt, quid enim iuſta membrorum compoſitio non mouerit? pro robuſta & forti. Id enim duntaxat qood iuſtum eſt, rationabile eſt, & ſimplex, & forte, & conueniens.

Δικέντητον. eſt collyrium calidum & acre, ciens lacrymas. Eo Paulus vtitur ἐν τῇ ξηροφθαλμίᾳ καὶ τῇ σκληροφθαλμίᾳ lib. 3. deſcribitur ab Aetio hoc modo: Æruginis, miſyos, ſucci papaueris, ſingulorum oboli tres, gummi drach. iiii. Excipiuntur aqua pluuia.

Δίκλειδες. dicitur apud Hippocr. bipartitus, vt poſſit inferiore parte clauſa, ſuperpoſitam aperire. Author Gal. ἐν ταῖς γλώτταις.

» Sed δικλείδος apud Hippoc. inuenin genitiuo
» caſu poſitum lib. de attic. ὑπὲρ δικλείδος θύρης ſuper
» bifore ianua.

Δίκοκκος. dicitur à quibuſdam ἡ ζειὰ, quod duplici grano prædita ſit.

» Δίκοκκα. vide δίκοκκα.

Δίκρανα. τὰ διῃρημένα εἰς δύο, καὶ οἷον δίχηλα καὶ δικόρυφα; hoc eſt, diuiſa in duas partes, & quaſi bifida & bicipitia: apud Hippocratem.

» Vt exponit Erotian. ex lib. περὶ τόπων τῶν κατ᾽ ἀν-
» θρωπον: ſed apud Hippocr. δίκρανον & δίκρανα legi-
» tur, vt & apud Galen. in exeg. legendum exiſti-
» mo.

Δίκροτος σφυγμὸς. eſt pulſus inæqualis in vna arteriæ pulſatione & vna arteriæ parte, qui poſt abſolutam diaſtolen, antequam perfecte contrahatur, ſecundo tactum ferit. Huius exemplum haberi poteſt ex malleis incudem percutientibus, & poſtea reſilientibus, vt voluit Archigenes, qui etiam pulſum hunc non vnum, ſed geminum eſſe exiſtimauit. Talis fit nonnunquam propter inæqualem cordis intemperiem, propter quam inter ſe contendunt calidæ partes cum frigidis, vt ſubſiſtere interim neceſſe habeant calidæ retentæ à frigidis, interim celerius frigidæ moueri à calidis attractæ. Fit etiam & cum collectus eſt in multis eius partibus ingens fuliginoſorum excrementorum aceruus: ſi namque vna contingat vt cordis partes quædam ſint præcalidæ, aliæ fumoſa fuligine præfocentur, ad contrarios proſilient motus, vt alteræ diſtentionem moliantur, alteræ vero ad ſuperfluitatum expulſionem conſidant. ex qua lucta tres numero pulſus huius differentiæ exiſtunt, vt docet Gal. lib. 2. de præſag. ex pulſib.

Δίκροος & per contractionem δίκρους: item δικρόος &
» per contractionem δικροῦς, τὸ οἷον δίκρανον ἢ διοχιδὲς,
» hoc eſt veluti biceps ſiue bifidum apud Hippoc.
» in Coac. aphor. 1. l. 2. ſect. 2. vt Galen. ἐν γλώσσαις
» exponit, apud quem paroxytonos ſcriptum δί-
» κρουν: eſtque in lingua δίκρουν linea illa media quæ
» ipſam in doas partes diuidit.

Δίκταμνος. dictamnum. Eſt herba in Creta naſcens, ramis prætenuis, acris, læuis, pulegio ſimilis, ſed maioribos folijs, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice tenui & ſuperuacua. Eſt & ψευδοδίκταμνος, quaſi dicas dictamnum illegitimum, multis in terris naſcens, ante dicto ſimile, ſed minus quam illud acre, & viribus ignauius. Tertium etiam genus adijcit Dioſcor. quod è Creta ſimiliter affertur, folijs ſiſymbrij, ramis maioribus, flore ſyluestris origani, nigro molliqúe: odor foliorum inter ſiſymbrium & ſaluiam iucundiſſimus. Efficax ad eadem eſt, ſed minus nares ferit. Dictamnum vires habet pulegij, ſed multo efficaciores. partus eijcit, impactos aculeos illitu extrahit, lienem imminuit, venenatis morſibus remedio eſt. Sunt qui agreſte pulegium appellent, Galli hortenſe zinziber, quod æſtuoſa vi ſtatim os adurat & linguam vellicet.

Illum ceiui primum monſtrauere, telo vul- «
nerati, paſtoque eius herbæ eiecto, iode ἐλαφίδιον «
quaſi Ceruariam Græci cognominarunt, à quo «
etiam affectu βελουλκὸς id eſt telorum remedium «
dixerunt, quod Virgil. 12. Æneid. teſtatur dum «
inquit. «

Non illa feris incognita capris «
Gramina, cum tergo volucres hæſere ſagittæ. «

Hinc & quidā βελέτοκον quod infixa ſpicula quaſi «
partu quodam excluderet: huius quoque rei me- «
minerunt Theoph. hiſtor. plant. l. 9. c. 16. & exil- «
lo Plin. l. 8. c. 27. necnon Dioſcor. libr. 3. cap. 37. «
qui & ἄγριαν γλήχωνα id eſt ſyluestre pulegiū eam «
nominari tradit, vtpote ὁμοίαν γλήχωνι, cuius rei «
quoque Theophr. & Plin. meminerunt, Galli «
hortenſe zinziber appellant quod æſtuoſa vi ſta- «
tim os adurat & linguam vellicet; Artemidion «
qooque nonnulli vocant à venatrice Diana: Sed «
notandum Theophraſt. ſine ν dicere τὸ δίκταμον; «
Dioſcoridem cum ν τὴν δίκταμνον foemin. genere; «
Alexandrum Aphrodiſeum τὸ δίκταμνον neutro; «
apud Latinos quoque diuerſis modis ſcriptum «
enuntiatumque reperitur, dictamum apud Pli- «
nium, apud quem tamen & dictamnum ſcribunt «
nonnulli. «

Δικτυοειδὲς πλέγμα. retiformis plexus. Eſt multiplex implicatio contextuſque ramorum arteriæ ſoporalis ad baſim cerebri, in quo ſpiritus animalis ex vitali elaboratur. Arteria enim ea, quam Græci καρωτίδα vocant, poſteaquam ramo interno & maiore per obliquum foramen oſſis λιθοειδοῦς intra cranium penetrauit, in duos ramos nō obſcure diuiditur, qui deinde in alios atque alios ſibi mutuo incumbentes retium in modum per areā temere iacentium ſimulque congeſtorum, ad latera τῶν κλινοειδῶν ἀποφύσεων in eo oſſe quod σφηνοειδὲς dicitur, ſub craſſa meninge, varie inter ſe complicantur. Illic enim non exiguum ſpatium eſt, in quo natura veluti thalamum quendam huic arteriarom contextui inſtrauit, quem à retium, vt dictum eſt, ſimilitudine δικτυοειδῆ medici veteres cognominarunt. Hic quia mortuo homine, calore ſpirituque exolutis, & tam exilibus arterijs in ſe conſidentibus non facile videri poteſt, multis calumniæ aduerſus celeberrimos medicos occaſionem præbuit, tanquam nullus omnino eſſet, ſed merum commentum. Verum ſi ſecta eo loco craſſa meninge à qua hic plexus tegitur, carotidem in collo inflaueris, manifeſto ipſum deprehendes. tunc enim arterias ita ſibi implicatas flatu plenas diſſilire animaduertes, & ab ijs, ſi quo loco violatæ fuerint, ſanguinem vibrari. Cæterum hæ omnes arteriolæ poſtea in vnum truncum redeunt, ſuo quæque latere, & craſſa meninge pertuſa in cerebrum & eius membranas infinitis prope ramis diſperguntur: quorum alterum ſi lubet perinde atque inferiorem calamo inflare, videbis & totum eum arteriarum chorum flatu intumeſcere, excitari & aſſurgere, ipſumque flatum ad inferiorem vſque carotidem

deſcendere. Præcipuus huius vſus eſt ſpiritum animalem percoquere atque elaborare. Vt enim ſemini per multos gyros & anfractus ad teſticulos via eſt, & lacti per longiſſima vaſa ad mammas, vt illic diutius immorata abſolutam concoctionem adipiſcerentur: ita cum à corde ad cerebrum via nimium breuis videretur, plexum hunc veluti labyrinthum quendam natura contexuit, in quo mora longiore vitalis ſpiritus purior, tenuior, ſimiliorque animali ſpiritui euaderet, antequam in cerebri, vbi perficitur, ventriculos intromitteretur.

Δῖνος. vertigo. Eſt affectus quo caput circumagi videtur. In quo ſi præterea tenebræ oculis obuerſentur, σκοτόδινος, quaſi tenebricoſa vertigo appellatur. vide σκότωμα.

Διοκλέους ἔμπλαστρος. deſcribitur à Corn. Celſo libro 5. cap. 19.

Διόκλειον. nomen eſt collyrij apud Gal. l. 4. κατὰ τόπ. c. 7. vtilis ad ſuppuratos oculos, eorum epiphoras, vlcera & puſtulas.

Διονυσία. ſic vocata eſt hedera à Baccho, qui primus eam ex India in Græciam aſportauit.

Διονυσία. ſic à quibuſdam ἡ χαμαίπιτυς dicta eſt.

Διονυσία. emplaſtrum eſt Heræ Cappadocis, vt ait Aetius, à quo bis deſcribitur lib. 15. valens mirum in modum ad abſceſſus & ad mammas & ad inguina, vim habens attrahendi & per latentes meatus diſcutiendi. Recipit ceræ, terebinthinæ, mannę thuris, ſpumę nitri, olei veteris ſingulorũ ſexſuneem, miſyos crudi vnciam vnam, aquæ pileariorum quantum ſufficit. Spumam nitri & miſy cum aqua terito, & cum oleo coquito: ceræ vero cum oleo liquatæ terebinthinam adijcito, & paulatim ad compagem coquito, vt manus non inquinet, & ablatis ab igne mannam thuris inſpergito, & aſſidue agitando frigefacito, & ad reliqua prius trita ammiſceto reſiduum lixiuij paulatim inſtillando, donec totum fuerit abſumptum.

» Deſcribitur & à Paulo l. 4. c. 18. & à Gal. 6. » κατὰ γένη c. 16.

Διονυσιακόν. eſt vel vitis vel hedera, vt ſcribit Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, exponens Ruffi Epheſij verſus. vtraque enim Baccho ſacra eſt, qui à Poetis Διόνυσος appellatur.

Διονυσίας. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον μέγα: vel, vt Galeno placet, alterum genus eſt τοῦ ἀειζῴου μικροῦ.

» Forſitã quia folia eius trita οἰνώδη χυλὸν ἀφίησι.

Διονυσίου κολλύριον. Dionyſij collyrium, deſcribitur à Corn. Celſo lib. 6. cap. 6. Feruntur etiam Dionyſij nomine emplaſtra duo, vnum nigrum, alterum rubrum, quorum deſcriptiones habentur apud Scribonium Largum.

Διονυσίσκοι. ſunt oſſeæ eminentiæ quæ prope tempora naſcuntur. dicuntur & κέρατα, hoc eſt cornua, detorto à cornigeris animalibus nomine. Author. definit. medic. inter affectus præter naturam enumerat. Sic dicuntur à Baccho quem poetæ cornutum fingunt.

Διόνυσος. collyrium apud Aetium lib. 7. quod & inter διάμυρα, & inter χλωρὰ collocari poteſt. Nam & myrrham continet, & vino Chio læuigatur. Non diſſimilem ab eo compoſitionem Paulus recitat lib. 7. titulo malabathrini collyrij & iſothei.

Διόπτης. templi curator apud Hippocr. quod quæ in eo ſunt, inſpiciat & curet. Dictio Attica eſt, à multis etiam vſurpata.

Nonnulli ſcribendum cenſent διόπτης in eo Galeni loco qui eſt ἐν ταῖς γλώσσαις à quo hæc deſumpta ſunt, quia ſic habeat Erotian. quin & Heſych. & Suidas, à quibus exponitur etiam inſpector, præfectus, à voce διοπτεύω, vnde & διόπτηρ apud Heſych. reperitur.

Διόπτρα, & διοπτήρ. inſtrumentum eſt chirurgicum crure triplici præditum, quod vulgo ſpeculum matricis dicitur, cuius ope naturalibus dilatatis latentes in vtero morbi conſpiciuntur, ſicut & κατόπτηρ dicitur quo anus diducitur.

Διόπτειον. vocat Paul. l. 6. c. 78. ex Leonide inſtrumentum ad ſedem diducendam aptatum quod ἑδροδιαστολεὺς dicitur, eo quod ad dilatandum ſinum muliebrem vtebantur.

Διοπτρισμός. Paulo dicitur modus aptandi illius inſtrumenti quod ſupra διόπτραν appellari diximus.

Διορθοῦσθαι. eſt quæcunque aliquo modo excedunt, in naturalem & moderatum ſtatum reſtituere. dicitur & ἐπανορθοῦσθαι. Erotianus διορθοῦν interpretatur διατυποῦν.

Quod eſt efformare, effingere, quo verbo ſæpe vtitur Hippocr. lib. de artic. in naſi fracti reſtitutione: διορθοῦσθαι oſſa dirigi dixit Celſ. lib. 8. c. 10. inde deductum διόρθωσις id eſt membri fracti correctio aut directio cum ea ſcilicet quæ aliquo modo excedunt in naturalem & moderatum ſtatum reſtituuntur.

Διόῤῥωσις, & διόρωσις exponitur à Galen. in exegeſi μεταβολὴ εἰς τὸ ὀῤῥῶδες καὶ ὑδατῶδες, id eſt mutatio in ſerum & aquam, vnde διοῤῥοῦσθαι quod & διχολᾶν & διορροῦσθαι dicitur Hippocrati, id eſt ſanioſum aut ſeroſum fieri, ſic & διορρωθεῖσα ἡ γονὴ ſanioſa genitura dicitur quæ nimio ſero diffluit, quæque eſt irrita & inutilis, ceu oua quæ hyponemia dicuntur, de quibus etiam διοῤῥοῦται dicitur.

Διὸς ἄνθος. Plinius florem Iouis interpretatur. Eſt autem æſtiuus, ſine odore ſoloque purpureo colore commendatur. ruſtici cocolurdas vocant.

Διὸς βάλανος. Iouis glans. Latinis dicitur caſtanea. Eſt arbor iuglandi non diſſimilis, folio tantum venoſiore & fimbriato, nuce intus ſolida & plurimum plana, triplici tegminis ambitu ſepta, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce. Plura quidem ſunt eius genera, ſed duo præcipua. vnum altile, multo maiore corporis tuberculo, Galli maronem vocant: aliud longe minus & veluti ferum. Galenus caſtaneam non eſſe mali ſucci ſcripſit, craſſum tamen ſuccum generat, ægre concoquitur, & flatum excitat, ventremque adſtringit, eodem authore.

Græci alio nomine σαρδιανὴν βάλανον appellant quod Sardibus ea prouenere primum: Gal. l. 2. c. 28. de aliment. λόπιμον βάλανον vocat, Nicander λόπιμον κάρυον.

Διόσκουροι. dicuntur à quibuſdam αἱ παρωτίδες, vt habetur in libello definitionum medicarum.

Quaſi ſalutares, ita enim Caſſius parotides vocabat quo nomine Caſtor & Pollux nautis affulgent, & procellas turbines ac tempeſtates leniunt, quaſi τὰ Διὸς κόροι: illæ autem ſolæ ſunt parotides διάσωζει quæ periculi metu liberant,

quæ moderatæ ſunt, ſine dolore & integris viribus erumpũt, præterea quę die eritico, antegreſſis coctionis ſignis, tum in toto venoſo genere tum in parte, quæq; ad ſuppurationem ſine moleſtia ducuntur aut facile reſoluuntur, aut citra hæc ſuperueniente bilioſorum excrementorum excretione per aluum, vel vrinas materiam morbificam expurgant, ac ſymptomatum omnium remiſſionem adferunt.

Διοσπολιτικὸν. nomen eſt compoſiti medicamenti, euius compoſitionem Galen. geminam recenſet lib. 4. ſanit. tuendæ: aliàs ex paribus omnibus, eumino, pipere, ruta, nitro: poreſtque ita magis vẽrrem ſoluere, præſertim ſi craſſius apparatum eſt: aliàs cum reliquorum pari pondere miſcetúr nitri dimidium. Facit ad flatus diſcutiendos, & ad diſſecandum humores craſſos, & ad cruditatem quæ in primis venis continetur. Paulus libr. 7. præparat. ex cumini aceto madefacti torrefactique vncia vna, piperis, zinziberis, ſingulorum vncijs duabus, rutæ viridis ſeſquuncia, nitri drachmis duabus & dimidia. quæ omnia melle excipienda ſunt.

In de autem ſic forteã appellatur quod Dioſpoli primum inuentum ſit aut fieri ſolitum: eſt autem διὸς πόλις vrbs magna Ægyptiæ Thebaidis, cuius ciues διοσπολῖται dicebantur, & inde διοσπολιτικός. Dioſpolitici autem medicamenti varias ex diuerſis authorib. deſcriptiones adfert, & inter ſe confert Cornarius in comment. ad Paul. Æginetam: Paulus ipſe l. 7. cap. 11. appellat διοσπολίτην.

Διόσπυρον. nomen eſt arboris apud Theophraſtum: quam nonnulli contendunt eam eſſe quæ appellatur Iouis barba, & quam alij διόσπυρον malunt vocare.

Διόσπυρον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ λιθόσπερμον. Alijs ſic dicitur arbor quædam quæ vocatur Iouis barba, quæ in ſiccis naſcitur folio argenteo, & in rotunditatem ſpiſſa.

Theophr. hiſtor. plantar. l. 3. c. 13. genus eſſe cerasi inquit, ſeu fructus ceraſo ſimilis, Meminit quoque Gal. huius fructus l. 2. de aliment. cap. 8. vbi ipſum numerat inter fructus ſylueſtrium arborum.

Διοσπώγων. Iouis barba. dicitur à quibuſdam ὁ χρυσόκομον, vt habetur apud Dioſcor.

Διουρητικὰ φάρμακα. medicamenta vrinam mouentia. Ea duûm ſunt generum. Aliqua enim mediocriter id præſtant, vt ἀναστομωτικὰ, hoc eſt, poros expurgantia medicamenta, quia calida ſint, tenuiumque partium: alia vero vehementius, vt quæ plurimam mouent vrinam. Hæc prioribus acriora ſunt, multoque magis ſiccant & excalfaciunt: cuius generis ſunt ſemen apij, petroſelini, fœniculi, dauci, ſmyrnij, & quæcunque lac augent & menſes mouent, quod ab his ſanguis non modo extenuetur, ſed fundatur etiam atque ſecernatur. Siquidem quò facile ad ſe attrahant renes quod in ſanguine aqueum, tenue & ſeroſum eſt, hæc duo moliri oportet, primum totius ſanguinis fuſionem, deinde ſegregationem, quorum neutrum abſque valido calore fieri poteſt. Calori autem adiunctam eſſe oportet ſiccitatem, quod humiditas acrimoniam retundat in ciendis vrinis neceſſariam.

Dicuntur etiam ἐρετικὰ à Gal. 5. de ſimpl. medic. facult. c. 20. diurinalia à Cælio Aurel. paſſim vocantur & mictualia.

Διπλόη. dicitur oſſis caluariæ duplicata lamina, & interior eius pars laxa & rara, cauernoſa & molliſſima, qua oſſa inter ſe connectuntur, Barbari recentiores Caluariæ tabulaturam appellant, alij duplicationem.

Δίπλωμα. vas duplex. Id quod patet ex ſcriptis Galeni libro ſeptimo τῶν κατὰ τόπους. vbi Critonis arteriacas deſcribit. Eas enim ipſe ἐν διπλώματι coquendas præcipit, quomodo vnguentarij vnguenta ſua præparare ſolent, in magnum lebetem calidam aquam infundentes, & in eum alterum ſtatuentes, qui medicamentum quod coqui debet contineat, deinde ſuppoſitis carbonibus aut lignis quæ fumum non faciant, ignem accendentes. Idem habet libro etiam quinto, vbi coquendi olei lentiſcini rationem inſtituit. verum non ſemper ab eo δίπλωμα dicitur, ſed aliquando διπλοῦν ἀγγεῖον. & διπλοῦν σκεῦος, hoc eſt, duplex vas & inſtrumentum: quo nihil eſt in officinis pharmacopœorum vſitatius, à quibus & duplex vas & balneum Mariç appellatur. Nec caret quidem magna ratione eiuſmodi decoctio: impedit enim ne ignis violentia diſſipentur eorum vires quæ coquere volumus. Minus enim aqua feruens agit quam vel ignis vel calor ſiccus. Quare mitiora quidem fiunt quæ ita decoquuntur, etiãſi minus diu duratura videantur.

Δίπλωμα conduplicatum vaſculum ſæpe exponit Cornarius, verum etiam διπλώματα vocantur lintea complicata quibus dropax impingitur, dicuntur & πτύγματα.

Δίστομα τρώματα. apud Heſych. biſpita vulnera dicuntur quæ ad vacuum penetrant & transadiguntur, & quæ ceu per oſcula duo reſpirant vt interpretatur Gal. in exegeſi.

Διπρόσωπον. emplaſtri genus eſt à duplici facie ſeu colore ſic dictum. vide δίχρωμον.

Διπύρηνον. inſtrumentum chirurgicum, hoc eſt, ſpecillum duas cuſpides ſeu capitula habens. πυρῆνα enim Græci extremum ſpecilli ſummũque cuſpidem appellant. dicitur tam ſingulari numero quam plurali, aliquando abſolute, aliquando cum addito διπύρηνος μήλη.

Διπυρίτης ὁ

Δίπυρος ἄρτος. vide ἄρτος vbi inſigniores panum differentiæ explicantur.

Διρκαία. dicitur à quibuſdam ἡ κιρκαία, vt habetur apud Dioſcor.

Δίσεφθος κράμβη. braſſica biſcocta dicebatur veterib. medicis, cum ipſa aquæ prius mediocriter incocta, & aqua tota ex lebete effuſa, alia rurſus affunditur pura & calida, in qua rurſus braſſica coquitur, donec tenera & flaccida euaſerit; hũc coctionis modum ad ſiſtendam aluũ excogitarunt, prima enim illius decoctio aluũ mouet vt docet Gal. c. 1. l. 2. de alimẽt. facult. & l. 2. c. de braſſica.

Δισκοειδὴς ὑγρὸν. idem quod τὸ κρυσταλλοειδὲς, vt habetur apud Aetium lib. 7. c. 1.

Διστιχίασις ἢ διστιχίασις. affectus eſt palpebrarum, videlicet cum ſub ordine naturali pilorum palpebræ alius ordo pilorũ præter naturam ſuccreſcit. hic oculorum membranas pungit, & fluxiones in oculum excitat. Oritur ex humoris cuiuſdam in eam partem defluxu, qui copioſus quidem, ſed roſionis & acrimoniæ expers ſit. Nam acrior aut magis ſalſus, aut alio quodammodo rodens, ſpatio temporis etiã naturales palpebræ pilos corrũpit. dicitur & τριχίασις hic affectus: ſed τριχίασις generalior eſt, φαλάγγωσιν etiam comprehendens.

» Hunc διστιχιάσεως affectum per διπλᾶς τριχὰς
» expreſſiſſe Dioſcor. videtur l.4.c.110. dicitur &
» διστιχίασις.

Διστιχίασις. idem quod ἡ διστιχίασις, vt habetur ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

Διφρυγὲς. diphryges. Eſt perfecti æris veluti fex ſubſidens & cohærens imæ fornacũ parti: tanquam vſtorum in foco lignorum cinis ablato ære viſitur. Enumerantur eius genera quatuor, quæ omnia conſtant ex materia, ſeu lapide æroſo torrefacto, vel etiam cremato, aut excocto. Primum fit è luto quod è ſpecu quodam Cypri ſublatum primo areſit ſole, mox circundatum ſarmentis vritur, atque ex eo διφρυγὲς, hoc eſt, bis crematum, vocatur, nempe ſolis ardore & ignis calore. Id in ſola Cypro fieri Dioſcorides tradit. Alterum eſt veluti ſedimentum quoddam & fex æris excocti: quod poſtquam æs affluxit in catinum, remanet in fundo fornacis: hoc Galenus in Cypro proiectum inuenit in ſpatio intermedio inter ædes ante metallum extructas & vicum eis ſubiectum, quod poſt cadmiam inuentum præfectus metalli inutile eſſe dixit, atque idcirco nõ aliter quam cinerem lignorum in foco vſtorum proijci. Tertium fit ex pyrite æroſo, per aliquot dies in calcis modum cocto vſque dum rubricæ colorem contrahat. Quartum fit ex lapidis proprie dicti orbibus; qui ſi fuerint ex pyrite excocti, eos bis aut ad ſummum ter torrere ſatis eſt: ſin ex lapide foſſili, is quamuis multoties ſiue in area ſiue in fornace excoctus, tamen vix diphrygis naturam aſſequitur. Omne diphryges ſaporem habet æris, itaque miſtis etiam viribus præditum eſt: nam modice & adſtringit & acre eſt, vt æs vſtum: vehementer ſiccat, ideo vlceribus rebellibus multum prodeſt. Præſtãtiſſimum habetur quod ad purpuram inclinat: deterius cinereum eſt vel fuſcum. ſecundi generis nigricat. habet & aliquod colorem rubricæ, pro quo ochram vſtam quondam vendi ſolitam Dioſcorides author eſt. At diphryges madefactum, vel æris colorem contrahit, vel cæruleum euadit.

Δίχαλκον. pondus duorum æreolorum, hoc eſt tertia pars oboli: ſiquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc eſt ſex æreola, continet. Proinde male apud Paulum Æginetam ſcriptum eſt extremo cap.29.l.3. ἐλατηρίου δίχαλκον. ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον: elaterij dichalcon, quod eſt ſemiobolus. Siquidem ἡμιωβόλιον continet τρεῖς χαλκοῦς.

Διχαστῆρες. vocantur in vtroque ordine quatuor dentes anteriores, quod cibum diuidant, qui eandem etiam ob cauſam τομεῖς appellantur. vide τομεῖς.
» Græci alio nomine γελασῖνος & κτένας vocant,
» ſic vero appellantur ὅτι διχάζουσι τὰ σιτούμενα in-
» quit Pollux l.2.

Δίχρωμον. eſt genus medicamenti cui geminus color ineſt. neque enim particularis alicuius medicamenti nomen eſt, ſed multorum quæ duplici colore prædita ſunt. Horum autem colorum rationem Galenus explicat l.2. ad Glauconem, de ſinu differens. Ex lithargyro, inquit, & ærugine plurimum decoctis emplaſtra fiũt κιῤῥὰ ἢ φαιὰ dicta. His vero, ſtatim vbi repoſita ſunt, quædam extrinſecus ſupereminentia fuſca concreſcit, ſub qua pars medicamenti profundior pluſquam ab initio fulua apparet, atque idcirco eiuſmodi emplaſtra δίχρωμα & διπρόσωπα appellantur.
» His oppoſiti ſunt ὁμόχροα quæ vnius coloris
» ſunt.

Δίχρωμον. etiam à quibuſdam dictum fuiſſe τὸν ἀστερῶνα, Dioſcor. author eſt.

Δίψα. ſitis. eſt frigidi humidique appetentia. Ea autem duplex eſt, vna naturalis, altera animalis, ſicut & ipſa ciborum appetentia. Illa quidem naturali quadam inclinatione frigidam humidamque ſubſtantiam deſiderat, quam in diſſipatæ locum ſubſtituat, non aliter quam ciborum appetentia calidam ſiccamque ſubſtantiam expoſcit. Cum enim corpora noſtra quatuor elementis conſtent, eaque expediat in eodem temperamento, quantum fieri poteſt, conſeruare, natura cibi potioniſque appetentiam nobis indidit, vt illo quidem, quicquid calidæ ſiccæque ſubſtantiæ diſſipatum eſt, reſtitueretur: hac vero quod frigidi humidique effluxit, ſarciretur. Animalis autem ſitis eſt, cum ventriculus exugi ſe ſentiens potum deſiderat. Ad eam vero tot prorſus ſymptomata eodemque ordine concurrunt, quot & in ciborum appetentia Galenus conſtituit, de quibus vide ὄρεξις. Quinetiam quot circa cibos ſymptomata, totidem etiam in ſiti ſpectari Galen. libro 1. de ſymp. cauſis oſtendit. Aliquando enim quædã priuatio ſitis eſt, hoc eſt, nulla prorſus ſitis, cum corpus vel propter exceſſum humoris & frigoris potum penitus non expetit, vel ventriculus affectionem ſuam ſitimque non ſentit. Aliquando vero minor quam deceat ſitis eſt, cum eadem ipſa remiſſiora ſunt. Interdum autem etiam vitioſa eſt, habetque ſe ad portionem cum ea quæ alimentum vitioſum appetit, alias quidem immodice potum affectans, ſi in ipſis ventriculi tunicis malus aliquis ſuccus ſalſus aut bilioſus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, vt per febres ardentes accidit, alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitioſi ſucci in ventriculo & corpore redundantis. His accedunt & aliæ cauſæ inexplebilis ſitis, vt à vipera, aquã marina, medicamentis, & alijs eiuſmodi, quæ Galenus recenſet.

Δίψα ἐπιπόλαιος. ſitis ſuperficiaria. Dicitur apud Hippocrat. lib. 6 τῶν ἐπιδημιῶν, valde exigua, quæ nec à toto corpore, nec ex magno vẽtriculi affectu excitata eſt, ſed areſcentibus aut incaleſcentibus locis illis per quos ab ore in ventriculum humor delabitur.
Hæc autem duplex eſt, vna vigilantibus accidit, & ſomno tollitur, humectatis ſcilicet partibus per ſanguinis impulſum ad interiora qui in ſomno fit: altera à ſomno excitatis adeſt, calefactis nimirum dictis partibus ex vapore eleuato, dum cibi coquuntur, maximè ſi vinum vetus & meracum ingeſtum ſit: Sed hæc per vigiliã euaneſcit, ventriculo ſcilicet mundato & nullos amplius vapores ſuppeditante, ſicque calore illarum partium euaneſcente: hæc Gal. comm.4. in 6. Epid.t.23. «

Δίψα σύντονος. ſitis intenſa & vehemens. vide σύντονος. «

Διψακὸς. à quibuſdam dictus eſt morbus renũ, quem διαβήτην appellant, propter vehementem ſitim qua eo affecti torquentur.
Teſte Trallian.l.9.cap.8. perinde vt à dipſade «
ſerpente icti vt tradit Aretæus: vide διαβήτης. «

Δίψακος. herba eſt aculeata, binum fere cubitorum, folijs lactucæ prælongis, geniculata, hiſpida, torulos habens in quibus ros aut pluuius humor ſubſiſtit: vnde nomen videtur traxiſſe. Latini labrum Veneris propterea appellant: herbarijs virga paſtoris; vulgo pectorius cardo dicitur. Eius

radix ſecundo ordine exiccat, & nonnihil abſterget.

» Sed & δίψακον nonnulli ὀνοκάρδιον quaſi aſini » corculum dixerunt vt refert Ruellius, Notan- » dum autem hanc vocem vt herbam deſignat » apud Dioſc. & Galen. proparoxytonωs ſcribi, » apud Aetium & Paulum oxytonῶs.

Διώβολον. pondus eſt duorum obolorum, ſiue ſcripuli vnius. γράμμα enim, hoc eſt ſcripulum, duos obolos pondere efficit. dicitur & diuiſis nominibus ὀβολοὶ δύο. Ex eo fit διωβολιαῖος: vt apud Gal. ὕδατι ἀνάπλαττε τροχίσκους διωβολιαίους, id eſt, ex aqua formato paſtillos pondere duorum obolorum.

Διώνος κολλύριον. habetur apud Aetium lib. 7. c. 29.

Διωστήρ. Chirurgicum inſtrumentum eſt quo in vulnus immiſſo relũ expellitur & extruditur Paul. lib. 6. cap 88.

Δογματικοί. dicuntur qui ratione duce inueniunt remedia, ex quibus perfici poſſit morborum curatio. Iidem alio nomine λογικοί, & aliquando μεθοδικοί, quod methodo remedia conquirant, appellantur, vt ſcribit Gal. initio lib. 3. meth. med. Diuerſi tamen ſunt à methodicis proprie dictis. Cum enim ambo remedia per rationem & methodum inueſtiganda cenſerent, in eo tamen differebant, quod Methodici communia tantum quædam dogmata, quæ κοινότητας vocabant, conſideranda dicerent: Dogmatici vero non ea tantum, ſed multo etiam plura in morborum curationibus ſpectanda eſſe arbitrarentur. Neque enim curationis indicationes ab ipſo tantum affectu petendas cenſent, verum etiam ab ægrotantis viribus, natura, ætate, ſexu, habitu, conſuetudine, anni tempore, cœli ſtatu, regione: omniaque ſalubria, inſalubria & neutra diligenter contemplatur, nihilque omnino negligi volunt quod ad curationem pertinere poſſit. Præterea vero rerum etiam vſum atque experientiam adhibent, quam tamen negant inueniendis remedijs ſolam ſufficere. Eorum princeps fuit Hippocrates, quem ſequutus eſt Diocles, Praxagoras, Chryſippus, Herophilus. Eraſiſtratus, Aſclepiades & Galenus, qui ſectam eam conſtituerũt, non à Methodicis modo, vt dictum eſt, verum etiam ab Empiricis valde diuerſam. Siquidem Empirici res tantum euidentes conſectabantur, & ijs tantum credebant quæ vel ſenſui paterent, vel memoriæ per ſenſum mandata eſſent: Dogmatici vero præter hæc, illis quoque fidem habebant, quæ ex naturali rerum conſequentia per rationem acquiri ſolent. Itaque Dogmatici rationes ſuas, quod rerum eſſent occultarum, ἀναλογισμὸς: ſuas vero Empirici, quod eſſent euidentium, ἐπιλογισμοὺς appellabant.

Δοθιήν furunculus. Id nomen, ait Galenus, nec locum affectum repræſentat, nec cauſam quæ ipſum efficit. Significat autem tumorem ἀποστηματώδη, ex craſſis humoribus in carnoſis plerumque partibus conſiſtentem, mitem quidem cum ſolam cutem occupat, ſed peruicacem & malignum vbi ſubter actis radicibus erumpit. Galen. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους geminam eius differentiam facit, alios dicens eſſe duros, varis ſimiles, & qui concoctionem vix admittãt: alios vero eſſe φλεγμονώδεις & magnos, qui febrem etiam aliquando excitent, & in pus vertantur. Hi corpora paulatim conficiunt, & mortiferi ſunt. Naſcuntur furunculi paſſim & in quacunque parte.

Δοθιῶν. emplaſtri nomen eſt, quod à Paulo lib. 7. deſcribitur. dicitur & δοθιηνικὸν medicamentum valens aduerſus δοθιῆνας, cuius meminit Paulus l. 4. cap. 23.

Δοῖδυξ. cochleare, de quo vide in dictione κοχλιάριον. ſignificat & radium ſiue piſtillum quo aliquid in mortario tunditur.

Quod alio nomine κορὺν, atque etiam τριβίδιον, & ὕπερον à Græcis medicis appellatur. « «

Δόλιχοι. appellantur, vt ait Galenus lib. 1. de alimentorum facultat. ſemina plantæ hortenſis, quæ alij λοβὸν, alij φασιόλους appellant. Nec vero ſemen ipſum modo, ſed & ipſa planta ſic dicitur. Verũ, vt idem eodem loco ſcribit ex dictis Hippocrat. in libro, de ratione victus, dolichi videntur eſſe cicerculæ & phaſeoli: & Diocles eos ſimiliter pro phaſeolis videtur accepiſſe. Idem ſentit & Aetius libr. 1. addens etiam quod ab aliquibus ſmilax hortenſis appellentur. Galenus lib. de euchym. & cacochym. ſcribit dolichos cicerculis meliores eſſe, ſed deteriores faba, piſo & lentibus. Suidas proparoxytonωs δόλιχον vocari hoc legumen tradit.

Δονακίτης. dicitur à quibuſdam ἡ ἄκανθα λευκή, hoc eſt ſpina alba, vt habetur apud Dioſcorid. forte quod inani & concauo caule arundini ſimilis ſit.

Δόναξ. ſpecies eſt τοῦ καλάμου, id eſt, arundinis eius quæ apud amnes naſcitur craſſa & concaua, quam alio nomine κύπριον κάλαμον vocari Dioſcorides ſcribit. Galli roſetum nominant.

Δωράκινα μῆλα. mala doracia. Genus ſunt præcocis ſiue Armeniaci mali, præſtãtiora Perſicis, vt quæ nec aceſcant nec corrumpantur. Paulus ſcribit ea mala nuncupari etiam Armenia. In Geoponicis inuenies ſcriptum δωρακινὰ.

Δορκαδίζων σφυγμός. caprizans pulſus. Eſt motus inæqualis in vna pulſatione vnaque arteriæ parte, qui interciditur quiete, & poſt eam velocior euadit. ſumpta eſt ſimilitudo à capra, quæ poſt primum ſaltum in aere adhuc ſuſpenſa manet, & denuo velut ex inſperato, multo velocius reſilit. Vnicus eſt pulſus. Quamuis enim bis tactum feriat, hoc tamen in vna diaſtole fit, ex mutuo certamine duarum inter ſe facultatũ, tum eius quæ cor dilatat, tum alterius quæ contrahit. Oritur autem ea concertatio vel ex inæquali cordis aut arteriarum intemperie, frigidis partibus calidas moueri & plene dilatari vetantibus, vel calidis frigidas ad motum compellentibus: vel propter ingentem fuliginoſorum excrementorum copiam, cum præcalida cordis intemperie, ſicut Galenus libr. 2. de præſag. ex pulſibus explicauit.

Δορκίδιον. ſic dicitur à quibuſdam δίκταμνον, vt habetur, apud Dioſcoridem. Ratio eſt quod ceruæ vulneratæ dictamnum primum oſtenderũt, quibus eo paſtis tela ſtatim decidunt.

Δόρπον. cœna apud Hippocr. quæ veſperi fiebat dicitur, παρὰ τὸ δόρυ παύειν, quod qui cœnaturi eſſent, debebant haſta abſtinere. Nam quod nos ἄριστον vocamus, veteres δεῖπνον dicebant, μεθ' ὃ δειπνεῖν.

Δορύκνιον. dicitur à Cratena frutex fere cubitalis, ſimilis oleæ recens enatæ quæ modo ſurrexit in vimen. Dioſcorides τὸ δορύκνιον idem eſſe cum ſolano furioſo, in prœmio lib. 6. prodidit: ſimiliter & Plinius, qui præterea δορύκνιον vocari dixit quod olim eius ſucco lancearum, quæ δόρατα

dicuntur, cuſpides tingerentur inficerenturque: Demophon autem, quod ad inferendum mortem pares τῷ θανάτῳ vires habeat. Eſt enim venenum, de quo Theophraſtus ſcripſit eum qui drachmę pondere biberit, ſibi placere, ac ſe pulcherrimum exiſtimare, mente iam tentari cœpta: qui vero duplicato pondere, magis inſanire, ſpectris animo obſeruantibus: ſi vero triplicato, perfecte & iugiter inſanire: quod ſi quid ponderi adijciatur, repente mori. Colore & guſtu lactis eſt, & temperie frigidum, naturaque ſomniferum.

Qua quidem qualitate inſaniam excitare non poteſt, quam intemperies veneno contraria parere conſueuit, vnde liquet id veneni genus vel diſſimiles partes continere, vel occulta quadam proprietate hoc efficere. Cæterum quæ dorycnij hauſtum ſequantur ſymptomata tradit Dioſcor. Alexipharm. c. 6. & Nicander in alexiphar. & aui mei, authoris noſtri in ea annotationes.

Δόσις. vox eſt apud medicos ſolemnis pro certa quadam medicamenti menſura, ex qua fit vt aſſumptum ſuas probe atque conuenienter edat actiones, quæ doſis ſi plus æquo minuatur vel intendatur, illas etiam vel diminute vel cum exuperantia producet, quorum vtrumque à certa medicamenti ratione eſt alienum; hæc autem iuſta atque definita medicamenti doſis vix inueniri poteſt in tanta medicamentorũ varietate & corporum diſſimilitudine, tamque varia, ætatum, tempeſtatum, regionum, locorum, morborum & humorum euacuandorum ratione; ſed de ea quicquid eſt nobis notum, hoc nos obſeruatio primum longa docuit, atque ſubinde auxit ratio atque confirmauit, hocque ſolum inquit eſſe Gal. quod artem medicam στοχαστικὴν id eſt coniecturalem facit.

Δοχμή. palmus. Menſura eſt apud Græcos qua rerum dimetiuntur interualla. ſic dicta eſt ἀπὸ τοῦ δέχεσθαι. Conſtat ex quatuor digitis. de qua ſic Iulius Pollux, δοχμὴ δ, συνκλεισθέντες οἱ τέσσαρες δάκτυλοι. Eos autem tranſuerſos intelligere oportet. Eadem menſura & δακτυλοδόχμη & παλαιστὴ & δῶρον dicitur.

Δράβη. eſt herba cubitalis, gracilibus virgulis, folijs lepidij, ſed tenerioribus candidioribuſque, in cacumine ſambuci gerens vmbellam, in qua candidi flores emicant. Dicitur alio nomine ἀράβις. Alij orientale naſturcium, alij Babylonium vocant. ſemen eius piperis vicem ſupplet.

Δραγμὶς ἰδος. pugillus quantum ſcilicet tribus digitis comprehenditur.

Δράκαινα. ſic dictum fuiſſe à quibuſdam τὸ ἐρυθρόδανον Dioſcorides author eſt.

Δρακόντιον. dracunculus. herba eſt ſimplici caule, bicubitali, læui glabroque, baculi craſſitudine, verſicoloribus anguis maculis variegato, purpureis etiam intercurſantibus lituris, ita vt plane ſerpẽtis habitum coloremque referre videatur. Fructus illi in vertice eſt, vuarum modo collectus, herbaceo primum colore, deinde cum maturuit luteo, deinceps tanquam lingua concauo foliorum ſinu, ceu rictu quodam ſerpentis exeritur, & quaſi ſpectabili hiantis draconis forma medijs è faucibus emicat, vnde & nomen habet. Ea eſt quam officinæ herbam ſerpentariam nominant. Calefacit & tenuium partium eſt, acre, & amarum, leuiterque adſtringit. Itaque maxime viſcera expurgat, craſſos & lentos ſuccos extenuans. Ex ea ſanguinem Draconis in India colligi Aetius ſcribit libr. 15. c. 12. in deſcriptione emplaſtri quod πετρύγα inſcribitur.

Δρακόντιον. dracunculus. Malum eſt cutis, vt ſcribit Introductionis ſeu Medici author, varici ſimile, magnumque dolorem, dum paululum prominens mouetur, concitans. Aetius autem ex Leonida dracunculum lumbrico ſimilem eſſe dicit, interdum magnum, aliàs paruum reperiri, & frequentius quidem in cruribus, aliquando vero & in brachiorum muſculis oriri & conſiſtere: naſci autem in Æthiopia atque India maxime pueris, lumbricis latis non abſimilem, mouerique ſub cute ſine moleſtia, verum temporis progreſſu circa dracunculi extremitatem ſuppurationem fieri, cuteque aperta dracunculum caput exerere. quem ſi quis tentet attrahere, dolorem ingentem moueri, præſertim ſi eum abrumpi contigerit: quod enim intus relinquitur, acerbiſſimos dolores excitare: proinde vt ne intro animal recurrat, valido filo brachium cõſtringi oportere, idque quotidie agendum eſſe, vt dracunculus paulatim progrediẽs integer excludatur. Verum Soranus, vt refert ex eo Paulus Ægineta, nõ exiſtimat animal eſſe, ſed neruoſam quandam ſubſtantiam, quæ opinionem motus ſolum præbeat. Sed quid reuera ſit, nemo medicorum explicare poteſt qui Europam incolunt: poſſe tamen animal eſſe ratio nobis dictat, cum non modo in ventriculo atque inteſtinis creari, verum etiam ex cute erumpere, tum pediculos, tum maiora quandoque animalia compertiſſimum habeamus ex hiſtorijs.

Gal. 6. de loc. affect. de his, velut quos non viderit, & qui his quæ de illis produntur nõ multum fidei habeat ſic ſcribit: in quodam Arabiæ loco, in tibijs, velut tradunt, naſcuntur qui appellantur dracunculi, neruoſi quidem natura, ſed lumbricis & colore & craſſitudine ſimiles; Qui igitur dicerent ſe vidiſſe hos multos audiui, verum cum ipſe non viderim, coniectare non poſſum, neque de generatione ipſorum, neque de ſubſtantia quidquam exacte; doctiſſimus Manardus hunc eſſe morbum frequentem inquit in India & Ægypto, & appellari à quibuſdam venam ciuilem, ab halyabbate venam ſanioſam, à ſanguine atræ bilis naturam habente; vel ab exuſta & valde ſicca pituita: de his dracunculis vide Aetium lib. 14. c. 85. meminit & Theophr. l. 9. in fine.

Δρακοντίδας appellat Hippoc. inquit Ruffus venas à corde illico naſcentes.

Δράκων. laquei nomen ab Oribaſio deſcripti ad talum ſuo loco motum. Dicuntur vero eodem authore & dracones in machinamentis, qui in vicem manubrioli ductarij fabricantur.

Δρεπτά. diuulſa, dilacerata, apud Hippocratem. Homerus ea ſignificatione δρυφθέντα dicit.

Δραχμὴ. drachma. nomen eſt ponderis, menſuræ & nummi. Pondus non vnum vbique fuit. Ægyptia obolum pendit, ſcribente Cleopatra, δραχμὴ δ καὶ ἄλλη ὁμωνύμως καλεῖται αἰγυπτιακὴ ἥτις ἕκτον μέρος ἐστὶ τῆς ἀττικῆς δραχμῆς, ἄγουσα ὀβολὸν ά. hoc eſt, drachma autem etiam alia conſimili ſignificatione vocatur Ægyptiaca, quæ ſexta pars eſt Atticæ drachmæ, pendens obolum vnum. Attica ſex obolorum fuit, vt & ex ſententia nunc citata palam eſt, & ex Cleopatræ verbis quæ ſic

habent: ἡ δραχμὴ ἔχει γράμματα γ΄. ὀβολοὺς ς΄. θέρμους θ΄. κεράτια ιη΄. χαλκοῦς μη΄. hoc eſt, drachma habet ſcripula tria, obolos ſex, lupinos nouem, ſiliquas octodecim, æreola quadraginta octo. Id etiam teſtatur Plinius ſcribens, Drachma Attica (fere enim Attica obſeruatione medici vtuntur) denarij argentei pondus habet, eademque ſex obolos pondere efficit. Ergo apparet drachmam medicam eiuſdem cum Attica ponderis eſſe. Menſuralis porro drachma etiam vnciæ octaua pars fuit, & nonageſima ſexta libræ, & in Romanorum cornibus, vt ſcribit Galenus, lineis interſectis diſtinguebatur. Cæterum δραχμὴ etiam nummus fuit pendens drachmam vnam. Is fere argenteus fuit, ſicut apud Romanos denarius, de quo Suidas ſcribit, δραχμὴ ἡ ὁλκὴ νομίσματος ἀργυρίου. hoc eſt, Drachma autem pondus denarij argentei. Et Fannius.

In ſcripulis ternis drachmum, quo pondere doctis.

Argenti facilis ſignatur pondus Athenis.

Atque etiam Alexarchus apud Athenæum mutato more loquendi τὴν δραχμὴν ἀργυρίδα nuncupauit. Verum hanc argenteam drachmam Galen. eandem cum denario Romano ſtatuit lib. 8. τῶν κτ̀ τόπους. Quod ſi verum eſt, ſeptem drachmæ argenteæ vnciam conſtituunt, cum iuxta Celſum lib. 5. cap. 17. & Scribonium Largum in libri ſui procemio, in vncia pondus ſeptē denariorum ſit. Verum ea paulo leuior eſt denario, vt ſuo loco diximus. Fuit & aurea drachma, quam δραχμὴν χρυσῆν Heſychius & Suidas nominant. Dicta eſt ἡ δραχμὴ, vt Iulius Pollux ſcribit, quod ſit quaſi manipulus obolorum, quem δραχμὴν vocant ἀπὸ τοῦ δράττεσθαι, quod comprehendere, pugnumque implere ſignificat.

» Δρέπανον συριγγότομον. Dicitur Paulo inſtrumen-
» tum Chirurgicum in falcis modum ſecandis fi-
» ſtulis accommodatum.

Δριμὺ. acre. id dicitur quod linguam mordet, & cum multa caliditate erodit: ſunt enim omnia acria valde calida & tenuium partium. proinde vehementer calfaciunt, incidunt, digerunt, aperiunt, purgant, irritant atque ad excretionem impellunt.

Δριμύτης. acrimonia. qualitas eſt guſtatilis, iiſdem facultatibus prædita quibus ſupra acre pollere dictum eſt.

» Δριμύτης quoque pro aſperitate, acerbitate & ve-
» hementia ponitur, ſic apud Gal. δριμύτης πυρετοῦ.
» Δριμὺς οἶνος vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif-
» ferentiæ explicantur.

Δριμυφαγία. acrium eſus. Vtitur ea voce Dioſcorides aliquot locis, vtūtur & reliqui medici. Marcellus interpretatur vomitionem ciborum acremento quæſitam. In quo tamen non videtur vim huius verbi plane aſſequutus. Neque enim acres cibi citandis modo vomitionibus conducunt, ſed ad alia etiam plæraque vtiles ſunt, vt ad calfaciendum, aperiendum, incidendum, digerendum. Hæc enim per ſe præſtare poſſunt cibi acres, vomitiones non item: quas etſi radicula, eruca, ſalſamentum vetus, origanus viridis, cepæ, porrum & alia quædam acria prouocent, non tamen quicquid habet acrimoniam, protinus vomitorium eſt. Itaque quod περὶ ὠμοταρίχου ſcripſit Dioſcorides, εἰς τὰς δριμυφαγίας μάλιστα ἁρμόζειν, hoc eſt, ad acrium eſus præcipue quadrare, intelligendum accommodari maxime & conuenire, quoties cibis acrioribus opus eſt, ſiue ad ciendos vomitus, ſiue ad calfaciendum, ſiue ad incidendum, ſiue ad aliud quiduis quod per acres cibos quæritur.

Cæterum ſalſorum acriorumque id genus ciborum eſum Græcis olim δριμυφαγίαν dictum fuiſſe, ſatis patet tum ex ipſius vocis etymo, tum ex Aureliani teſtimonio, quiquidem l. 3. tardar. paſſ. c. 2. de ſtomachicorum curatione agens, adhibenda (inquit) in illis eſt recorporatio quam Græci μετασυγκριτικὴν vocāt ex acriori cibo quem Græci δριμυφαγίαν appellant, itemque l. 1. cap. 1. Quibus diebus ſalſum damus Græci δριμυφαγίαν appellant: ibidem & ſæpius habetur, eoque ſenſu vox δριμυφαγίας quam paſſim Aurelianus cōmendat ad morborum curationes: aliam vero fuiſſe à vomitione δριμυφαγίαν, vel ille vnus Pauli locus l. 4. rei medicæ, de elephanticorum curatione abunde teſtatur, δριμυφαγήσαντες δὲ ἐξεμείτωσαν, ἀπὸ τεγγαρίδων, καὶ σιτίων, hoc eſt, aſſumptis acribus cieatur vomitus, ſcilicet radicula & cibis eiuſmodi: idem Paulus laborantibus ex vteri cancro non vomitu ſed acrium eſu interdicens ſcribit: φυλαττέσθωσαν δριμυφαγίας καὶ τροφῆς πλῆθος: cum Marcelli interpretatione ſuperius allata conſentire viſus eſt Cornarius, ſed vterque δριμυφαγίας ſignificationem nimium coanguſtātes, atque reſtringentes, dum ad particularem effectum eumque minime neceſſarium transferunt.

Δρόσατον. vox hæc Nicolao peculiaris eſt à nullo alio quod ſciam Græcorum vſurpata; ſignificat autem idem illi quod Serapium Actuario & noſtris ſyrupus, id quod ex Nicolao patet pluribus in locis, ſed potiſſimū in antidoto 149. quę pleres archontica appellatur, nam vbi in ea legitur σακχάρεως καὶ δροσάτου τῶν ῥόδων, Latini codices habent ſacchari & ſyrupi roſarum, habet etiam Nicolaus peculiarem de droſatis ſectionem, vnde omnibus palam fiet illi δρόσατον non aliud eſſe quam ſerapium.

Δροσόμελι. mel roſcidum, quod & ἀερόμελι, id eſt, melaerium, appellatur. Venit hoc ex aere Vergiliarum exortu vel per Caniculam ſublucanis temporibus, ſiue ille ſit cœli ſudor, ſiue ſyderum ſaliua, ſiue purgantis ſe aeris ſuccus, ſiue aquæ ſit liquor, ſiue naturæ, cum prima aurora locis quibus prouenire ſolet, folia arborum herbarumq; melle roſcida inueniuntur. Quod ſi qui matutino ſub diuo fuere, vnctas hoc liquore veſtes, capillumque concretum ſentiunt. Hoc tanquam ros è cœlo cadens, dum venit, obuio terræ halitu concreſcens in mellitos grumos coit, qui herbis, arboribus & lapidibus interdum inuenitur hærere. Id manna ab Arabibus appellatur, vt ex ipſo Galeno patet, cuius hæc ſunt verba capite de melle: In foliis, inquit, ſtirpium adnaſcitur quidpiam, quod nec eorum ſuccus, nec fructus, nec pars exiſtimari poſſit, ſed rorulentum quiddam, nec tamen continenter neq; copioſè pronaſci ſoleat. Nec me præterit per æſtatem in arborum, fruticum, herbarumq; foliis plurimum fuiſſe inuentum, ſic vt à ludentibus ruſticis Iuppiter diceretur melle pluiſſe. Præceſſerat tum nox frigidior, pridie calida ſiccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter rerum naturæ peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua proſpiraſſet, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluiſſe. Id in regione noſtra

rarius euenit, in Libano moote quotannis, adeo vt extenſis pellibus arbores ſuccutiant, receptoque quod prufluit, ollas & fictilia compleant. priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id eſt, roſcidum mel. & etiam ἀερόμελι, id eſt, mel aerium. Hæc Galenus.

Δρυόπτερις. filicula. herbula eſt in vetuſtorum roborum muſco naſcens, filici ſimilis, multo minore foliorum inciſura, radicibus inuicem implexis, hirſutis, guſtu acerbo in dulcedinem vergente. Vis ei ſeptica eſt, & cauſtica. proinde pilis glabram cutem efficit.

» Apud Dioſcor. Gal. & Paul. ſcribitur δρυοπτερὶς » ὀξυτονῶς, itemque θηλυπτερὶς, attamen non πτερὶς » modo legimus, ſed etiam πτέρις & quidem fre» quentius.

Δρυόφονον. olus eſt ſyluestre filici ſimile, ramis ſeſquipedalibus, flore ſambuci lacteo, ſemine guſtu mordaci, quo vice piperis ruſtici vtuntur. Officinæ nemoralem myrtum vocant.

Δρυπεπής. drupos, hoc eſt, maturus & primum nigreſcens. dicitur proprie de fructibus non oleæ modo, ſed reliquarum etiam arborum maturis & adultis, & iam ex arbore caſuris ἀπὸ τοῦ πίπτειν ἐκ δρυός.

Δρῦς. hoc nomine Græci omne genus arboris omneque lignum comprehendunt. nam quod Gallicum vulgus cheſnam vocat, Græci δρῦν ἀγρίαν, Latini robur appellant. Habet autem omnis quercus vim adſtringendi.

Δρώπαξ. dropax. Medicamenti forma eſt, interdum liquidioris in modum malagmatis, interdum ſiccioris, emplaſtri modo, prout vſus exigit. Eadem materia, inquit Paulus, conſtat, qua & acopa & emplaſtra. Eſt autem dropax alius ſimplex, alius compoſitus. Simplex is eſt qui & πίττωσις, hoc eſt picatio, appellatur. Pix arida cum exiguo oleo liquatur, deinde dum calet cuti illinitur, & præraſis locis agglutinatur, & antequam omnino refrigeſcat, auellitur. Deinde rurſus ad ignem calfacta reponitur, & ſimiliter priuſquam frigeſcat, auellitur, & tertio quartoque, vel ſæpius etiã id repetitur. Conuenit frequentibus vomitionibus, & cruditatibus, & cœliacis affectionibus, & reliquis partibus alimentum non ſentientibus. Maxime vero ante ſinapiſmum adhibetur ad corporis præparationem, & poſt ſinapiſmum etiam, vt reliquiæ morbi euellantur. Dropax vero compoſitus eſt, cui præterea adiiciuntur alia ad diuerſos vſus, vt ad excitandum calorem piper, pyrethrum, ſemen roſmarini, bitumen: ad deſiccandum vero, ſulphur viuum, ſal, cinis ſarmentorum: ad lancinandum vero, limneſtis quę & adarce vocatur, aut euphorbium. Hæc enim trita liquefactæ pici inſperguntur, aut alia etiam eiuſdem facultatis. Si vires ægri imbecillæ ſunt, liquidior fieri debet in formam malagmatis, & præradi pili in loco cui adhibebitur, & paulatim poſtea auelli. Sin valentes ſunt, emplaſtri modo præparandus eſt, & non deraſis pilis admouendus, confertimque auellendus, niſi forte capiti aut mento, aut pubi applicandus eſſet. Sic enim plus habet efficaciæ, ſpiritumque remiſſum magis firmare poteſt, & ad ſuperficiem reuocare, humoreſque attrahere & diſcutere. Sed & medicamenta depilatoria, ψίλωθρα proprie dicta, dropaces appellantur, vt conſtat ex verſibus Martialis qui habentur lib. 10.

Lenis dropace tu quotidiano,

Hirſutis ego cruribus geniſque.

Forte quod ſola pice conſtarent in oleo liquata, quemadmodum & dropaces.

Idem & Martial. l. 3.

Pſilothro faciémque lauas et dropace caluam.

Sic etiam videntur intelligenda hæc apud Suidam πολλοὺς ὁρῶ διὰ τὴν ὑγίειαν ἐπὶ τὸ ξυρὸν καὶ δρώπακα καταφεύγοντας: id eſt multos video ſanitatis gratia ad nouaculam & dropacem confugere: vnde δρωπακίζειν dicitur τὸ μετ' ἀλοιφῆς τινὸς χρίειν τὸ σῶμα πρὸς ψίλωσιν τῶν τῆς σαρκὸς τριχῶν, καὶ μάλιστα τῶν κάτωθεν τοῦ ταύτῃ περιεχομένου αὐτῶν teſte eodem Suida: id eſt cum adipe aliquo corp. inungere ad depilationem ſeu auulſionem pilorum qui in cute ſunt. Demonax apud Lucian. δρωπακισθῆναι τότε αὐτὸν κέλευσον, id eſt dropace illini iubebis, obliquo ſcommate mordens proconſulem quẽdam qui erat τῶν πιττουμένων τὰ σκέλη καὶ τὸ σῶμα ὅλον, depilata habens membra & corpus vniuerſum, ſuam illi ſic molliciem exprobrans, vnde clarum eſt δρωπακίζειν & πιττοῦν idem eſſe hoc eſt agglutinatione picis calidæ euellere pilos & deglabrare cutem, vt ethymol. quoque δρωπακίζεσθαι idem eſſe dicit quod πιττοῦσθαι hoc eſt τὸ τὰς τρίχας τοῦ παντὸς σώματος μαδᾶν χρίσμασι, corporis vniuerſi pilos vnguentis illinere. ac forſitan eſt παρὰ τὸ δρέπειν dictus ὁ δρώπαξ quoniam eo veluti δρέπονται & euelluntur pili: de dropacis autem medicamenti forma plura leges apud Aetium l. 3. c. 190. & Paul. l. 7. c. 19. dropacum quoque differentias nonnullas recenſet Oribaſius l. 5. ſynopſeos.

Δρωπακισμὸς. apud Dioſcor. l. 7. c. 4. dropacis applicatio dicitur.

Δρωπακιστὰ φάρμακα dicuntur vel dropaces, vel quæ dropacum modo illinuntur. appellantur eadem πιττωτὰ à Galeno comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, aphor. 32.

Δρώπαξ. ὁ γάλλος Oribaſij deſcribitur à Paul. l. 7. c. 19.

Δύναμις. facultas. potentia. Eſt cauſa à qua actio procedit. Sed cum cauſa ad aliquid dicatur (eſt enim eius vnius quod ab ea fit, reliquorum nullius) planum eſt facultatem quoque in relatione ad aliquid dici. At quoad agentis cauſæ ſubſtãtiam ignoramus, facultatem eam ſiue potentiam appellamus, in venis quidem ſanguificam, in ventriculo concoctricem, in corde pulſificam, & in ſingulis reliquarum particularum propriam quandam eius quam edunt actionis, ſiue etiam operis (primum enim actionis ipſius facultas eſt cauſa, deinde etiam operis ex accidẽti quodam) effectricem. Itaque ſi certa ratione & via quot & quæ facultates ſint inuenturi ſumus, inueſtigare eas ab ipſis operibus oportet. Singula namque opera ab aliqua procedunt actione, hanc vero omnino aliqua præcedit cauſa, quam facultatem vocamus. Ergo cum variæ admodum ſint actionum differentiæ, multiplices quoque facultates ſtatuere neceſſe eſt, quas tamen medici in homine ad tria ſumma genera reuocarunt, aliam vitalem, aliam animalem, aliam naturalem appellantes. Si quidem ſub earum aliqua alias omnes particulares comprehendunt. Sub vitali quidem pulſificam & iraſcibilem quam θυμικὴν & θυμοειδῆ appellant, cuius tot etiam habentur differentiæ quot & animi paſſionum. Sub animali vero, ſenſificam, motricem & principem: ſub ſenſifica, viſoriam, auditoriã, odoratoriam,

guſtatoriam,tactricem,adhæc vigilādi dormiendique facultatem quæ ad primum & communem omnium ſenſum pertinet: ſub principe, imaginatricem, ratiocinatricem & memoratiuam: ſub naturali vero, concupiſcibilem & nutritoriam: atque ſub his rurſus attractricem, retentricem, concoctricem, expultricem, generatricem, auctricem & reliquas quæ pertinent vel ad generis propagationem, vel ad indiuidui conſeruationem, vt ſanguificam oſſificam, neruificam, ſpermaticam & alias cuiuſuis particulę formatrices, vel totius etiam fœtus opifices. Sic quidem ſe habent tres in hominum corporibus facultates, quas quidem vt operibus, ſic etiam ſubſtantia, inſtrumentis & ſedibus natura ſeiunxit. Hæ diuerſi inter ſe generis gubernant animal, toti corpori ex ſuo quodam veluti fonte quæque diſtributæ. Eas Plato animas vocat, propriam cuiuſque ſubſtantiam inueniens, quæ, vt ait Galenus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtit. Eſt autem earum vna, ad nutriendum animal neceſſaria, ac cum ſtirpibus communis, quæ iecur veluti pro fonte habet, canales vero ab hoc in totum corpus ſparſos, ipſas venas. Hanc ſeu appetitricem, ſeu naturalem, ſeu altricem voces, nihil intereſt, veluti nec ſi animam aut facultatem. Altera eſt quæ non modo vt ſtirpibus aut vita præditis, ſed etiam vt animalibus anima ieſt inſita. Hæc ſedem in corde habet, ipſo quoque inſiti caloris quodam ceu fonte. Ab hoc fonte canales arterię ſunt: vocaturque hæc multis ſane nominibus: nam & facultas ſiue virtus vitalis, & facultas ſiue virtus animoſa, & anima vitalis, & anima animoſa dicitur. Tertia anima ſiue facultas ratiocinatrix in cerebro domicilium habet: ea voluntariis actionibus vna cum ſenſibus præſidet. Vtitur & hæc particulis quibuſdam ceu canalibus, nempe ipſis neruis, ſenſum motumq; per hos in totum animal tranſmittens. Ergo has facultates ſeruare, nihil plane eſt aliud quam vitam ſeruare. Siquidem qualibet earum amiſſa, neceſſe eſt reliquas quoque perire. Sic enim inter ſe cohærēt, vt altera alteri ſubſidio ſit & mutua ope conſiſtant: quanquam fieri aliquando poſſit, vt vna alterius affectionem non ſentiat. Ortu quidem ipſo prima eſt naturalis, deinde vitalis, poſtrema animalis: nobilitate & principatu prima eſt animalis, ab hac vitalis, poſtea naturalis. In actionum autem & vitæ neceſſitate omnium prima eſt vitalis, quod ex ea ſpiritus & vis influat vitæ in partes omnes, ſiue illæ moueri, ſiue ſentire, ſiue nutriri debeant, atque per eam caloris innati (à quo omnium partium functiones proficiſcuntur) temperies in ſingulis partibus. Cæterum præter facultates iam commemoratas alias quoque in medicamentis medici vſurpant, à quibus ſingula ſuas actiones obeunt. quæ cum ſint admodum differentes, in quatuor tamen ſumma genera ab iis reuocantur, quas appellant primas, ſecundas, tertias, quartas. Nec vero intereſt facultates an qualitates dicas: ipſa enim facultas reuera eſt qualitas, ſola ratione ab ea differens: quando qualitas per ſe dicitur, facultas vero quatenus ad aliquid refertur. Prima quidem dicitur quæ reliquarum communis eſt tanquam baſis, excepta ea quæ à cæca proprietate eſt: ex ipſis elementis nullius interuentu prodit, ipſiſq; omnium maxime tribuitur. Generatim quidem eſt calfaciendi, refrigerandi, humectandi, ſiccādi, tum ſimplex tū per horum cōiugationem compoſita: particulatim vero efficiēdi id ipſū in principio, medio, fine ordinis primi, ſecundi, tertij, quarti. ac primo quidem ordine, obſcure: ſecundo, manifeſte: tertio, vehementer: quarto, ſumme facultas ea tactum noſtrum guſtatumque afficit, idque in horum ſingulorum ordinum principio, medio, fine. Facultas ſecunda eſt, quæ primas facultates ſimplices, vel coniugatas nullius alterius interuētu ſequitur, vt facultas molliendi vim humidam primo ſequitur: durandi, ſiccam: rarefaciendi, attrahendi, aperiendi, tenuādi, calidam: denſandi, repellendi, claudendi, incraſſandi, frigidam. Vires & qualitates ſecundas in acerbis, auſteris, acidis, dulcibus, ſalſis, amaris, acribus, digerentibus, adſtringentibus, contrahentibus, repellentibus, ex alto trahentibus, reſerantibus, ſenſum ſtupefacientibus conſtituit Gal. lib. 5. τῶν κατὰ τόπ. Facultates autem tertiæ ſunt quæ vlterius procedendo prope particulatim appellantur, vt σαρκωτικὸν, κολλητικὸν, ἐπουλωτικὸν, διουρητικὸν, ἐμετικὸν, ἐκκοπρωτικὸν, ἔῤῥινον, ἀποφλεγματικὸν, menſes ciendi aut ſiſtendi facultas, ſeminis generatrix vel extinctrix, prouocandi, reprimendi. Hæ magna ex parte primas ſimul & ſecundas ſequuntur, vt ſarcoticum, ſiccum primo gradu & detergens: colleticum ſiccans & adſtringens: epuloticum ſiccans ſecundo gradu & valenter adſtringens. Eſt tamen quando in nullam præcedentium reiicere poſſis hanc tertiam. vomitorium enim aliquando eſt, vt bulbus vomitorius, nux vomica, agaricus & helleborus albus, non ob aliquam primam vel ſecundam qualitatem, ſed quia vel ſubſtantiæ ſuæ raritate innatant, vel ſtomacho ſua ſubſtantia ſunt contraria. Facultates vero quartæ ſunt cū magis etiam procedendo, ad particulares peruenitur facultates, quæ à partibus nomen accipiunt, vt cephalica, cardiaca, ſtomatica, ſtomachica, hepatica, ſplenica: vel à morbis partium, iſchiadica, nephritica, podagrica, colica, pleuritica: vel ab effectis, bechica, calculos frangentia, colletica, epulotica, cathæretica, cathartica, carnem ſuper oſſa nuda creantia, fœtum corrumpentia, fœtum extrahentia, ad chœradas diſcutiendas, ad epilepſiam, ſpaſmum, & alia prope infinita ſimiliter dicuntur. Tamen ſarcotica, colletica, epulotica inter tertias numerantur à Galeno lib. 6. τῶν κατὰ γενῶν & aliæ ex tertiis eadem ratione inter quartas accenſeri poſſunt, vt lac, ſemen, menſes, vrinas, ſudores reſpicientia. Reuera enim quædam horum ambigunt, & vtrique generi vicina ſunt. Ob id Auerroes 5. coll. cap. vltimo tertiam & quartam in vnam miſcet. Alij vero quatuor hæc facultatum genera aliter diſtinguunt, vt primę ſint calfactrix, refrigeratrix, humectatrix, ſiccatrix: ſecundæ, quæ primos effectus primarum ſequūtur, vt vis aperiendi, claudendi, erodens, glutinatoria: tertiæ, quibus medicamenti vnam partem magis quam aliam reſpiciunt: quartæ, quæ ſunt à virtute & forma occulta ſeu ſpecifica, vt purgatrix, theriaca, alexipharmaca: quibus ἀῤῥητικὴν & ἰδιωτικὴν mirum eſt per hos adiungi, cum manifeſtam cauſam habere videantur.

Δύναμις. accipitur aliquando pro ipſa medicamenti compoſitione & ſtructura, quod ſæpe occurrit apud Galenum in libr. τῶν κατὰ γενῶν, vt τετραφάρμακος δύναμις, hoc eſt, medicamentum tetrapharmacum.

Δυνάμει εἶναι. poteſtate eſſe. Quod quale dicitur tale nondum eſt, ſed poteſt eſſe tale, hoc eſſe poteſtate dicimus. Hominem, verbi gratia, qui modo natus fuit, rationalem, & auem volatilem: ſcilicet quod eorum vnumquodque futurum eſt, ſi nihil id extrinſecus impediat, hoc ceu iam ſit appellantes: vnde arbitror hæc eſſe poteſtate non actu dicimus. Perfectum namque eſt ac iam præſens ipſa energia, ſiue quod actu eſt: quod vero poteſtate eſt, imperfectum & adhuc futurum, & vt fiat quidem id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc ſubſiſtens. Ac maxime quidem proprie ſola ea poteſtate eſſe dicimus, in quibus natura ipſa ſuopte impetu ad abſolutionem venit, præterea quæcunque fientium, vt ſic dicam, continentes materiæ ſunt. Dicitur autem poteſtate eſſe etiam quod ei quod ex accidēti dicitur eſt ex aduerſo poſitum, vt ſi quis carnoſi iuuenis in frigida lauationem corpus eius ex accidenti, non ex propria poteſtate calefacere dicat.

Δυνάμεις. vocant medici ſyluam & materiam medicinalem qualis eſt à Dioſcor. & alijs conſcripta.

Δυς. apud Hippocr. in compoſitione aliquid de priuatione in totum minuit vt in voce δύσκωφοι id eſt ſurdaſtri, quanquam hac in voce τὸ δυς ſignificationē augere potius quam minuere videtur (vt in voce δύσκωφος) vt eos intelligas qui valde obſurduerunt: aliquando δυς male ſignificat, vt in (δυσῶδες) male olens, interdum difficultatem oſtendit vt in voce δυσεκθεραπεύτου, δύσπνοια autem & quod male & quod ægre atque periculoſe iudicatur.

Δυσαισθησία. difficilis ſenſus vel prorſus nullus. ſic δυσκινησία non modo difficultatem motionis, ſed etiam immobilitatem ſignificat.

Inter morbos à Gal. ponitur vt ἀναισθησία quę omnimoda eſt ſenſus priuatio.

Δυσάνιος, δυσήνιος, & δυσανίης: verus hæc dictio eſt & & plane Hippocratica quæ Hippoc. lib. 3. τῶν Epidem. anxium, moroſum, moleſtum, triſtem & eum qui fere ſemper angitur ſignificat; & δυσανίης dicitur Gal. in exeg. ex Critia quicumq; propter parua triſtatur, & propter magna magis vel diutius quam alij homines; quam ex Critia expoſitionem repetit Gal. comm. in ægrum 11. libr. 3. Epid. vbi de muliere quæ in Thaſo quam δυσάνιον appellat Hippocrat. Et eam innui ſcribit Galen. in comment. quæ ex longo mœrore diu triſtis & anxia perſeuerarit, nec ad animi æquitatem aut ſecuritatem reuocari potuerit, atque hac ratione δυσανίης & δυσήνιος idem eſſe Galeno videntur: Heſych. etiam voci δυσάνιος eam dat ſignificationem quam voci δυσήνιος ipſe Galen. Δυσάνιοι enim Heſychio dicuntur ἐπὶ μικροῖς ὀργιζόμενοι, ἀπειθεῖς, δυσάγωγοι, ἐπὶ πολὺ σκυθρωποὶ quæ & expoſitio cum Erotiani interpretatione conuenit: exponit enim Erotian. δυσανίους, τοὺς δυσθύμους, καὶ δυσκόλως τὰς αἰτίας φέροντας, id eſt, quæ cum vi magna & difficulter admodum fert ea quæ ipſam contriſtant: atque δυσανίου Genitiuum facit Erotian. in lexico, Galenus vero nominatiuum ſicut & Heſychius, rectiuſque meo quidem iudicio, Sed nec Erotianum ſic ſcripſiſſe exiſtimem: Cæterum Gal. voci δυσάνιος contrariam dat ſignificationem voci δυσήνιος: eſt enim ſecundum illum δυσάνιος ὁ μὴ εὐκόλως ἀνιώμενος, ſed τὸ (μὴ) hîc redūdare recte opinatur Henricus Steph. Itemque ὁ δυσχαλίνωτος qui frenari, aut habenis retineri non poteſt, atque in hac poſteriori ſignificatione deducitur ab ἡνία, id eſt, frenum aut lorum: in illa autem priore ab ἀνία quod prius α in η mutauerit ſi δυσήνιος legamus, ſed manſerit immutatum ſi δυσάνιος.

Δυσαρεστεῖν. non hilariter affectum eſſe, implacide ſe habere, vt ægroti qui in lecto acquieſcere nequeunt & iactantur, & δυσάρεστος moroſus: his opponuntur εὐαρεστεῖν & εὐαρέστησις, id eſt, placabilitas, animus non æger, & placide compoſita mente, vt notauit Galen. ex Hippocrat. hinc & δυσαρέστησις diſplicentia, quam ſæpe vocem vſurpauit Cælius Aurelian. vt libr. 5. τῶν χρον. cap. 10. & 12. Eaque ægrotantis affectio dicitur, qua illi cuncta diſplicent cum inæqualitate febribus vicina.

Δυσδιαφόρητος. Galeno dicitur cui ſucci perſpirabili cute difficulter digeruntur.

Δυσαλθής. is in quo vlcera ægre ſaneſcunt. quique laborat vlceribus curatu difficilibus. eiuſmodi ſunt corpora mollia & humida, & quæ aqua inter cutem laborant. ei opponitur εὐαλθής. Item δυσαλθὲς ἕλκος dicitur vlcus malignum & curatu difficile.

Δυσαλθίαι. difficiles vlcerum curationes dicuntur in corporibus mollibus & humidis, aut aqua intercutem laborantibus apud Hippocr.

Δυσεντερία. eſt exulceratio inteſtinorum, deiectiones ramentoſas, cruentas & dolorificas inducēs, Latini inteſtinorum tormina appellant. Exulcerationis cauſa eſt bilis mordax tum flaua, tum atra, ſed hæc lethalem excitat dyſenteriam, vt ſcribit Hippo. quod vlcera quæ ab ea facta ſunt, difficillime ſanentur. Morbus quidem ipſe exulceratio eſt, ſymptomata autem plurima, in primis quidem ipſius biliosi humoris per initia excretio varia, mucoſa & pinguis. deinde vero tunicæ inteſtinorum internæ abraſio, per quam prodeunt membranoſa quædam corpora, quæ ipſorum inteſtinorum particulæ ſunt: poſtea vero cruenta deiectio ſequitur, & vlcerum interdum cruſtolæ quæ ἐσχαρίδες appellantur, & puris non raro magna quantitas: quo quidem tēpore affectus ipſe iam proprie dyſenteria eſt. Conſiſtit autem illa interdum in craſſis, aliquando in tenuibus inteſtinis, id quod & ex cruore & ex ipſis ramentis diiudicatur. Nām ſi & cruor & ramenta ita miſta ſunt reliquis excrementis, vt vniuerſa miſceantur vniuerſis, in ſuperioribus: ſi vero ſupernatant, in inferioribus inteſtinis vlcus eſſe oſtenditur. Talis quidem proprie dicta dyſenteria eſt, nomen habens à læſa particula, quam ſolam plærique dyſenteriam nominandam cenſent. Alij vero, inter quos ipſe etiam Hippocrates eſt, dyſenteriam interdum appellant non ipſam modo exulcerationem inteſtinorum, verum omnem etiam cruoris per inteſtina vacuationem: quo quidem modo morbi nomen ſymptomati tribuunt, vt annotauit Galenus comment. 4. εἰς τὸ τῶν ἀφορ., aphoriſ. 40. Sunt autem excretionis ſanguinis per inteſtina ſine vlcere tres modi: vnus propter boni ſanguinis copiam in toto corpore aucti, qui ex venarum orificijs in inteſtina apertis effunditur, eo tantum differēs ab hæmorrhoidum profluuio, quod in hoc venæ ani duntaxat, in illo autem ſecundum totam inteſtinorum longitudinem, perque omnes eorum anfractus, longeq;

ab

abano venæ aperiantur. Talis δυσεντερία αἱματηρὰ appellatur, acciditque potiſſimum iјs quibus aliquod membrum exciſum eſt, aut intermiſſa exercitatio. Secundus eſt cum propter iecinoris imbecillitatem aquoſus ſanguis deijcitur, loturæ carnium perſimilis: quod enim imbecilla ſit vis eius retentrix atque alteratrix, ſanguis eiuſmodi excernitur. vocatur autem ea δυσεντερία ἡπατικά. Tertius eſt cum ſanguis propter bilis flauæ vel atræ permiſtionem acrior venarum orificia aperit, & per inteſtina fertur. hæc proprio nomine caret, & à Paulo comprehenditur ſub ea dyſenteriæ ſpecie quã αἱματηρὰν vocãt: diſtinguitur vero à Gal. l. 3. de cauſis ſympt. illam propter ſanguinis copiam, hanc propter acrimoniam efficiaſſerenti. Itaque quatuor ſunt in vniuerſum dyſenteriæ: vna vere & proprie dicta, tres vero improprie à ſymptomate, quod omnium commune ſymptoma ſit ſanguinis per aluũ excretio.

Sed & ῥευματικὴν quandam dyſenteriam deſcribit Trallian. lib. 8. c. 8. id eſt humorum ex meſaraicis venis ad inteſtina curſum, nam ciborum (inquit) ingeſtorum chylus (hoc eſt cremor) dũ in ſanguinem ibi mutatur, ad inteſtina refunditur, atque ita vna cum bile mixtus excernitur, nec poteſt ob huius acrimoniam in ventre retineri, ſed ab inteſtinis foras propellitur: huius autem reumaticæ dyſenteriæ cauſas inquit eſſe, acrium & variorum humorum per aluum excretionem, ſitim magnam, corporis colliquationem, cibi faſtidium, ventris & inteſtinorum roſiones, quod ſi hæc diutius perſeuerent, exulcerationem inteſtinorum tandem fieri inquit, quæ proprie dyſenteria dicitur, de qua poſtea peculiare caput inſtituit.

Δυσεπούλωτα. dicuntur vlcera quæ vix cicatricem recipiunt. Nec vero cacoethe eam etiam admittunt: differunt tamen inter ſe, quod vlcera quæ ex humorum cõfluxu vel multorum vel acrium oriuntur, ſi locus ipſe affectus eiuſmodi diſpoſitionem non contraxerit, vt quod ad ipſum influit bonum probumque corrumpat, δυσεπούλωτα appellantur: ſi vero locus affectus ad eam diſpoſitionem iam peruenerit, vt corrumpat quicquid influit, κακοήθη dicuntur. Eadem & δυσεπίλωτα nominantur, & δυσέπουλα à Philopono.

Δυσήνιος. vide ſupra δυσήνιος.

Δυσηκοΐα. grauis auditus dicitur Paulo l. 3. c. 23.

Δυσθανατοῦσι. dicuntur apud Hippocr. in prognoſtico tum qui tarde & paulatim, tum qui cum dolore moriuntur.

Gal. comm. 2. in 1. prorrhet. part. 20.

Δυσθυμίη. metus & mœſtitia, animi deiectio atque deſperatio dicitur, Hippocrati in aphoriſ. & Epidem. quam in Coac. ἀθυμίαν appellat, & eſſe inquit tum melancholiæ tum & exitij argumentum. Nam in ſtatu & tempeſtate Aquilonia 1. Epid. inter ſigna lethalia φόβοι (inquit) δυσθυμίαι, ἄκρεα ψυχρὰ, timores, mœſtitiæ, extrema ſubfrigida. Et in Euryanactis filia δυσθυμίη ἀνελπίστως deſperatus mœror, & ἄκρεα ψυχρὰ annotantur mortua quidem illa: Delirij etiam meminit melancholici, σιγῶσα (inquit) οὐδὲν διελέγετο Silens nequicquã loquebatur. Taciturnitas enim comes eſt melancholici delirij vt ἀθυμίη, nam in hiſtoria mulieris Thaſiæ ſub finem ἄθυμος (inquit) τὰ περὶ τὴν γνώμην μελαγχολικά: & in Coacis ἀθυμίαι in conuulſionem deſinere ſæpe dicitur, ſiue id vi fiat morbi, violato neruorum principio ex acrimonia mordente, ſiue aliunde, conuulſione mota, ſicut ex ſuppreſſa vacuatione, quod mulieri illi contingit cuius morbum deſcribit 3. Epid. cui ſtatim prima nocte ἐδόκει, λόγοι πολλοὶ, δυσθυμίη, πυρετοὶ πολλοὶ, in fine hiſtoriæ περὶ νύκτα, κατὰ τὴν κρίσιν, γυναικεῖα πολλὰ κατέβη mulicbria multa deſcenderunt; fit autem δυσθυμίη exuſto ſanguine craſſiore & flaua bile, quanquam & in materia melancholica contrahitur qualitas quædã ineffabilis quæ mitis ſpectris animum perturbat, ſiue ea cerebri ſubſtantiæ imbibatur, ſiue in venas repat aut fumos emittat, qui velut tenebris offuſa animam terreant.

Δυσκοίλιοι. Paulo dicuntur quibus difficulter aluus it.

Δυσκοιτεῖν. apud Hippocratem eſt implacide & moleſte decumbere, vt annotat Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Δυσκολαίνουσα οὔρησις. mictio difficilis; vocem autem hanc nouam eſſe atque obſcuram ait Gal. comment. 3. in prorrhet. δυσκολαίνουσαν enim alij interpretantur eam quæ cum dolore fit, alij eam quæ retinetur, alij eam quæ ægre fit, & eam quę cõtinue, & eam quæ in ſtranguria fieri ſolet, alij denique eam quæ præpotenter mordet.

Δύσκολον. vox quam ſæpe vſurpat Hippocr. in morborum prognoſi, & de illis quæ difficilia quidem cæterum periculo vacant nec ſunt lethalia, & vbi δύσκολον ſcribit, addit aliquando οὐ μὴν ὀλέθριον; aliquando ἔχει τι δύσκολον vbi periculum imminet & difficultas morbi: Eſt igitur id δύσκολον inter dubiam ſpem & certum metum, vel vt Galenus interpretatur in prorrhet. quod minatur periculum ſpem tamen ſalutis non adimit, videturque vox hæc per ταπείνωσιν ab Hippocrate proferri.

Δυσκρασία. intemperies. Eſt miſtio inæqualis quatuor primarum qualitatum: vbi enim illæ ita coierint vt earum pares ſint portiones vireſque, temperamẽtum emergit exquiſitiſſimum, quod cæterorum omnium norma eſt. Ab eo quodcunque deſciſcit, intemperies dicitur: tunc enim aliqua qualitas exuperet neceſſe eſt, aut etiam duæ. Itaque cum quatuor ſint ex quibus temperamentum illud exquiſitiſſimum, & vt ita dicam temperatiſſimum abſoluitur, ſingulorum exceſſu ſimplices quatuor intemperaturæ fiunt, calida, frigida, humida, ſicca: & totidem compoſitæ, calida humida, calida ſicca, frigida humida, frigida ſicca. Nec vero ſingularum modus vnus eſt & vna ratio, ſed immenſa omnino latitudo, adeo vt intemperaturarum infinitæ propemodum habeantur differentiæ. Nec tamen omnes eiuſmodi intemperies morboſæ ſunt, ſed plurimæ contra ſalubres, quę videlicet intra limites ſanitatis conſiſtunt. Quum enim omnis actio à partia temperamento proficiſcatur, & varij prorſus generis actiones eſſe oporteat, multiplices quoque temperaturas eſſe oportuit, quæ non ſimpliciter, ſed ad iuſtitiam temperamenta appellantur. Non aliud autem ad iuſtitiam ſignificat, quam prout cuique parti expedit. Itaque in ſingulis partibus primarum qualitatum etiam inæqualis miſtio, quoniam ſecundum naturam eſt, non dicitur intemperies, etiamſi reuera intemperies ſit, ſed temperamentum, quandiu ſcilicet naturæ modum non excedit: cum

vero exceſſit plane abſoluteque, intemperies eſt, & iam morbus aut morbi cauſa euadit. Eſt & pręter iſtas alia intemperiei differentia, per quam æqualis aut inæqualis dicitur. Æqualis quidem eſt quæ in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqoaliter ſolaque ineſt. Ea enim ita inducitur, & occupat corpus, vt depulſa naturali temperie, ſola in corpore dominetur: neque enim ea in fieri eſt, vt aiunt, ſed in facto eſſe. Itaque in habitum tranſit, & euadit veluti altera natura acquiſititia & priori contraria, neque vllo dolore moleſta eſt. Eiuſmodi intemperies in febre hectica eſſe perhibetur. Sicut autem in toto corpore, ſic & in vna certa parte corporis contrahi poteſt. Intemperies vero inæqualis dicitur, cum idem corpus ſimul & calidius & frigidius, aut bumidius ſimulque ſiccios quam pro naturali habitu redditur. Ea in fieri eſt, eamque ob rem dolore non vacat, & alias in toto animalis corpore fit, alias in vna qualibet parte, idque vel cum fluxione vel abſque materiæ affluxu, quemadmodum Galen. libello de inæquali intemperie quando ſingulæ corporis partes non ſunt ſimiliter intemperatæ, ſed varias ſortitæ ſũt intemperaturas. cumque corpus totum intemperatum ſit, non tamen vnica intemperias dominatur in toto corpore, ſed plures in ſingulis partibus.

Δυσκριτονόσον. Mali iudicij morbus appellatur qui
» cum grauibus periculoſiſque ſymptomatis iudi-
» catur, vel imperfecte, ita vt poſtea recidiuam fa-
» ciat, ἐγκόκριτον interpretatur Gal. aphor. 8. l. 3. &
». comment. in aphor. 29. l. 4. quo in loco vt etiam
» aphor. ſequente idem eſſe ſcribit quod δύσλυτον
» id eſt ſolutu difficilis: ἄκριτον interpretatur Gal.
» part. 35. comment. 2. prorrhet: huic vero oppo-
» nitur εὔκριτος aphor. 12. libr. 1. ſeu εὐκρινὲς aphor.
» 8. lib. 3.

Δυσουρία. eſt vrinæ difficilis & cum dolore excretio. Sæpe quidem ambo hæc ſymptomata in dyſuria concurrunt, vt ea difficulter & cum dolore reddatur. nec tamen in dyſuria ſemper coniuncta eſſe oportet, ſed ſi alterum modo adſit, dyſuria recte dicitur. Ea namque manifeſto diſtinxit Gal. comment. aphor. 48. libr. 7. duas dyſuriæ ſpecies conſtituens, vnam τὴν μετ' ὀδύνης, hoc eſt, quæ cum dolore: alterum, τὴν μετ' δυσχερείας, ὡς μόγις ἐκθλίβειν τὴν κύστιν: hoc eſt, quæ cum difficultate, vt vix ipſa veſica opus ſuum peragat. Illius cauſas recenſet inflammationem, abſceſſum, exulcerationem, inæqualem intęmperiem, & ſpiritum flatulentum: huius vero aut facultatis imbecillitatem, aut tumorem præter naturam. Ab his enim cauſis fit, vt cum meiere æger cupiat, non ſtatim vrinæ excretio ſequatur, ſed magno cum conatu atque etiam aliquando dolore. Iis autem duobus exceptis ſymptomatis, vrina naturalem excretionis modum ſeruat, neque interciſe fluens, neque guttatim neque maturius quã naturæ conueoiat. Hæc enim ſymptomata alijs nominibus appellantur.

Δυσπεψία. eſt deprauata alimenti concoctio, ſiue alimenti corruptela. ſymptoma eſt actionis naturalis coctricis deprauatæ: quam libuit eo nomine appellare, ſicut debilem, βραδυπεψίαν, prorſuſque abolitam, ἀπεψίαν. Deprauatur autem, cum alimenta in qualitatẽ à natura alienam alterantur. Ea gemina ſtatuitur, κνισώδης & ὀξώδης, hoc eſt, nidoroſa & acida: hæc frigidis, illa calidis de cauſis prouenit. Intemperies ventriculi calida, eiuſque morbi organici calidi, excrementum calidum & billioſum in eo redundans, cibi potuſque calidiores, nidoroſam gignunt: ea ructibus facile deprehenditur. Non eſt autem vnius generis, ſed quilibet cibus id nidoris genus reddit quod naturæ ſuæ proprium eſt, alius virulentum quid, alius cœni fœtorem, alius piſcium, alius ouorum putidorum aut alterius abſurdæ quæque dici vix poteſt, putrediuus nidorem ructu guſtuque refert. Contra vero frigidæ ventriculi affectiones, excrementum pituitoſum & frigidum in eo redundans, cibus potuſque frigidior & natura pituitoſus, τὴν ὀξώδη inducunt, quæ ructibus ſimiliter dignoſcitur. Nec tamen ructibus eas ciborum corruptiones perpetuo licet deprehendere, quod, vt ſcribit Galen. ſi cibi calidiores fuerint aut flatulenti, & calori frigiditas quædam aliunde acceſſerit, vapore ſpirituque ventriculus repletur, qui neque nidorem neque acorem vllum ſapiat.

Δύσπνοια. ſpirandi difficultas. ſymptoma eſt læſæ reſpirationis, commune orthopnoicis, pleuriticis, peripneumonicis, ſynanchicis, & alijs plæriſque male affectis, à quo ægri δυσπνοϊκοὶ appellantur. Galen. tamen lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. ſic eos ſimpliciter ſcribit à veteribus vocatos quibus bronchia pulmonis craſſis & viſcoſis humoribus ſunt obſtructa, & in quibus medicamenta præterquam qood incidunt atque attenuant, humectandi etiam facultate prædita eſſe oportet. Aetius addit ſic proprie dici qui febris omnino expertes ſunt, nec grauitatem ponduſque ſentiunt, nec febricitantium in morem calidum ſpirant. Celſus ab orthopnoicis qui & aſthmatici dicuntur, ſola cauſæ magnitudine diſtinguit, dyſpnœam ſcribens eſſe ſpirãdi difficultatem, non omnem quidem, ſed eam quæ modica eſt, neque ex toto ſtrangulat. Nam cum vehementior eſt, vt ſpirare æger ſine ſono & anhelatione non poſſit, ἆσθμα appellari.

Δύσπνουν, ἢ δύσπνοια. apud Hippocratem.

Δυσεκχέης. emplaſtri nomen eſt quod à Galeno deſcribitur lib. 5. τῶν κατὰ γένη.

Δύσριγοι. dicuntur qui inalgeſcunt perpetuo: Pollux «
l. 4. τοὺς ἀεὶ ῥιγοῦντας tradit ab antiquis nominatos «
fuiſſe ῥιγοσίζας, ab hominibus ſui temporis δυσ- «
ρίγους; Latini alſioſos vocant qui facile læduntur à «
frigore, eiuſque ſunt impatientes. «

Δυστοκία. difficilis partus dicitur apud Paul. libr. 3. «
cap. 76. «

Δυσδιαφόρητος ὄγκος. Gal. in 2. ad Glaucon. dicitur tumor «
qui non facile reſoluitur. «

Δυσφορία. dicitur moleſtia incredibilis & anxietudo «
quæ cernitur in iacendi habitu inquieto, cum «
ægra difficilique admodum tolerantia ſympto- «
matum omnium quæ à febribus vel à viſcerum «
phlegmone inferuntur, nam tum efferũtur faſti- «
dio & contumacia in eos qui præſto ſunt, intus «
incendio conflagrãtes cum inexplebili ſiti, iacta- «
tione varia ſurſum deorſum, dextrorſum & è cõ- «
tra, omnis figuræ loci ſituſque impatiẽtes, more «
eorum quos in ſecũda valetudine tædet ſubinde «
earum rerum quæ prius placoerant: δυσφορίην vo- «
cat in prognoſt. Hippoc. δυσφορίας φέρειν τὴν νόσον, «
quam facit coitio malorum, ſitis, vigiliæ, doloris «
æſtus, & vbi acris materia in medio corpore «

ſtomacho & viſceribus feruet: idem interdum efficit virium imbecillitas quæ morbum noo ferat, & æſtus quidam, ſacer ignis aut inflammatio concluſa in præcordijs: minus formidabilis cauſa eſt, ſi mollitie, conſuetudine, vigore febris perturbatione critica, dolore grauius excruciante accedit: eſt ergo δυσφορία mala tum vt ſignum, quia ea quæ dicta ſunt indicat, tum vt cauſa quia virtutem exoluit & coctionem materiæ prohibet: inde Philiſcus in lienis inflammatione 3. die noctu δυσφόρως, & 4. nox δυσφορωτέρη, ſic enim parl die qui ægro acerbior erat proritatis omnibus huicque coniuncta extremarum partium refrigeratione, 6. mortuus eſt, idem Sileno contigit in præcordiorum inflammatione, nam ſtatim 2. nox δυσφορωτέρη & 6. πολὺς βληστρισμὸς, quo nomine ſæpe δυσφορίαν ſignificat: obijt 11. In herophonte εὐφορίαν ceu ſignum bonum annotauit, ille etiamſi mala ſigna accidiſſent conualuit: in hepate vulnerato 5. Epid. ἄλυσμος inquit δυσφορεῖν, paulo poſt obijt: in Eraſino cui mors 5. contigit ſæpius δυσφορίαν inculcat. Eſt igitur graue malum δυσφορία cuius nomine continentur omnia nomina quibus faſtidia cordis & corporis explicantur, ἄση, ἄλυσμος, ἀπορία, ῥιπτασμὸς, ἀδημονία, βληστρισμὸς, μετεωρισμὸς: ad δυσφορίαν etiam referri debet, quod quidam citra occaſionem vllã è lecto ſurgere & lectum commutare volunt, quod etiam vulgus exiſtimat eſſe certiſſimum mortis indicium.

Δυσφορία πνεύματος. ſpirandi labor & difficultas in apoplecticis dicitur cum magna ſpirandi moleſtia laborant, & magna cum violentia ſpiritum trahũt.

Δυσῶδες. graueolens. de quo vide ὀσφρητὸς. Eſt & nomen malagmatis ad pleuritidem vtilis: eſt & ἄκοπον medicamentum. Vtriuſque deſcriptio habetur apud Paulum libro 7.

Malagmatis quidem ca. 18. acopi vero c. 19. huius & acopi deſcriptio habetur apud Gal. 7. κατὰ γένη c. 12. & 13.

Δυσωδία. graueolentia dicitur & odor malus, cuius cauſam Ariſtoteles inquit eſſe ἀπεψίαν τινὰ περιττώματος id eſt cruditatem quamdam excrementi, hinc flatus ructuſque crudorum fœdius olent: plura hac de re idem ſect. 13 problem. 5. & ſectione tota.

Δωδεκαδάκτυλον. principium eſt inteſtinorũ ab imo ventriculi orificio exoriens. Id ſub ſede ventriculi poſteriore, ſecũdum dextram ſpinæ partem deorſum exporrigitur, ſine vllo anfractu, quo det locum quibuſdam partibus quas natura inter ventriculum & ieiunum inteſtinum collocauit, duodecim digitorum longitudinem vt plurimum æquat, ob idque δωδεκαδάκτυλον ab Herophilo primum appellatum eſt. Sunt qui ipſum inteſtini nomine non dignentur, ſed ἔκφυσιν modò appellent, vel cum addito ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον. In id meatus inſeritur à veſicula bilem continente, per quem ea in ipſum expurgatur.

Δωδεκάθεον φάρμακον. nomen compoſiti ex duodecim rebus medicamenti, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7.

Δωδεκάθεον. herba cui folia ſeptem lactucis ſimilia exeunt à radice lutea. Eam quidam putant eſſe Moly Homericum.

Δωδεκάθεος ἅλς. nomen ſalis è multis compoſiti, de quo ante in dictione ἅλς.

Δωρὶς. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ψευδάγχουσα, vt habetur apud Dioſcoridem.

Δῶρον. palmus. menſura eſt apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Eſt autem quatuor digitorum: ſic dicta eſt ἀπὸ τοῦ τὰ πλεῖστα διὰ τῆς χειρὸς ἡμᾶς δωρεῖσθαι, ἀφ' ἧς μετροῦμεν ὁ παλαστή. Id eſt, ab eo quod manu plurimas res demus, quas metimur palmum. Eadem alijs nominibus παλαιστὴ & δοχμὴ dicitur. vide in dictione δοχμή. Ab eo fit δίδωρον, τετράδωρον, πεντάδωρον, & alia quæ paſſim apud authores occurrunt, & apud Plinium leguntur li. 35. c. 14. vbi ſcribitur δίδωρον lateris genus eſſe ſeſquipede longum. Sed aduerte num legendum ſit ſemipede, cum manifeſto δῶρον palmum eſſe dicat. Sic enim recte lateris illud genus δίδωρον vocabitur, hoc eſt, duorum palmorum, quæ dimidij pedis menſura eſt, cum ipſe quatuor palmis conſtet.

IO. GORRÆI PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. E.

ἜΑρ. ver. eſt anni tempus primum & omnibus qualitatibus rẽperatũ, ab æquinoctio quod hyemem ſequitur incipiens, & Vergiliarũ matutino exortu deſinens. Nam cum ſinguli anni ætatem ſuã peragant, & quatuor ætatum ſpatia percurrant, vt initio quidem augeantur & pubeſcant, poſtea in vigore ſint, exinde declinent, poſtremo, emoriantur, haud abſurde vernum tempus prima anni ætas cenſebitur, quo annus per hyemis intemperiem pene extinctus & demortuus, quaſi reduce vita repueraſcit. & exerendis virgultis, floribus foliiſque depromẽdis, maxima rerum omnium amœnitate & ſuauitate iuuenum more luxuriat. In cauſa Sol eſt, cuius acceſſione deceſſioneque quadripartito anni tempora diſtinguntur. Cum enim peracta hyeme ad nos rediens noctis dieique pares horas facit, placidiſſimo tẽperatiſſimoque ſydere terras illuſtrat. Tum calor vigorque omnibus redit, animalia atque omnia è terra vireſcentia maritantur, geſtit natura ſemina accipere & ſeſe aperit, à quo Aprilem menſem quaſi Aperilem dictum aliqui exiſtimauere: atque ille animam infert ſatis omnibus. Tunc enim genitalibus terræ locis animantur ſemina. Eo tempore Fauonius mundi ſpiritus, ζέφυρος Græcis dictus, primum flare incipit, genitalis prorſus ventus, à fouendo dictus, vt multis viſum eſt, ab occaſu æquinoctiali ver inchoans. Vt autem ille eſt leniſſimus, ſic ver talem in modũ afficit, vt nemo de eius frigore vel calore vel humiditate vel ſiccitate queri poſſit: eſt enim in eo quatuor harum qualitatum mixtionis æqualitas, quæ & mediam in eo temperaturam & ſalubritatem conciliat. Ver autem durat donec Vergiliæ matutino oriantur. Earum enim is exortus, æſtatis principium eſt. Itaque cum hoc tempore apud nos æquinoctium quinto idus Martij peragatur, & Vergiliarum ortus matutinus ſeptimo, octauo vel decimo die Maij fieri inſueuerit, patet totum vernum tempus dierum fere ſexaginta eſſe.

Ἔαρ etiam ſanguinem ſignificare quod verno tẽpore "
is abundet, ſcribit Suidas. ſed & apud Nicãdrum "
in Alexipharm. pro pinguedine vſurpatur. "

Ἑβδομαῖος πυρετὸς. ſeptimana febris, ita appellatur "
quod 7. quoque die repetat, illius meminit Hipp. "
lib. 1. Epid. vt etiam ἐνναταίου nonanæ, ſcribens has "
eſſe longas ſed non lethales, hos tamen circuitus "
in febribus, ſe nunquam obſeruaſſe ſcribit Gal. "
ſed quintanam tantum licet obſcure, ſuccenſet- "
que Hippocrati quod cum multa alia communia "
præcepta priuatis exemplis plana fecerit, idem "
tamen officij ſui immemor in hac re non præſti- "
tit. "

Ἔβενος. ebenus. arbor eſt plærumque tenuis & frequentior, vimine rato, in craſſitudinem caudicis extuberata, hiulco cortice & admodum reticularo, dehiſcentibus venis, adeo vt per ipſos ſinus pars intima vix tenui libro contegatur. Lignum omne atque mediale eadem ferme & facie & nitore qui eſt in lapide gagate. Duo ſunt eius genera. Ratum id quod melius, arboreũ, trunco enodi, materie nigri ſplendoris, ac vel ſine arte protinus iucundi. Alterum cytiſi modo fruticat, nodoſum & candidis tænijs vitiatum. Naſcitur in India atque Æthiopia. Tam graue eſt, vt aquis innatare non poſſit, ſed protinus demergatur. Dioſcorides Æthiopicum laudauit magno ſplẽdore, cornus expoliti nitore, citra læuorem prædenſa materie, ſi frangatur guſtu mordaci, odore cum vritur iucundo, citra fumi tædium. Ebenus caliginem oculorum diſcutit, contra veteres fluxiones & puſtulas pollet. Huius ſpeciem eſſe Gaiacum Ruellius ſcripto prodidit.

De ebeno plura leges apud Dioſc. lib. 1. c. 130. "
Gal. in ſimpl. medic. Plin. l. 12. c. 4. apud Latinos "
autẽ interdũ cũ aſpiratione ſcriptum reperitur. "

Ἐβενότριχον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἐβίσκος. eſt ἡ μαλάχη, quæ & althæa, inquit Suidas. Galenus dicit eſſe μαλάχην ἀγρίαν.
» Simpl. medic. lib. 6. Dioſcor. appellat ἰβίσκον
» per ι. vt Plin. quoque & Virgil. hibiſcum præfi-
» xa etiam aſpiratione.

Ἐβλημάκωσε. ἐμαλάχθη. mollificatus eſt, mollis factus eſt, apud Hippoc.

Ἐγγαστρίμυθοι. dicuntur apud Hippocratem qui clauſo ore loquuntur, quia videantur ex ventre loqui.
» Vt explicat Gal. in exeg. qualis erat Pythia
» illa Delphica quæ tripodi diductis cruribus inſi-
» dens, terræ anhelitum hauriebat, quo mente in-
» citata & furens oracula edebat: qualis & Pytho-
» nica illa mulier 1. Reg. c. 28. Quæ in Saulis gra-
» tiam Samuelem iam vita functum excitauit, &
» ἐγγαστρίμυθος γυνὴ dicitur: qualis & puella illa quæ
» Pythonis afflatu vaticinabatur Actor. 16. quam
» D. Auguſtinus ventriloquam fuiſſe ſcribit lib. de
» doctrina Chriſt. c. 23. & crebra quidem in ſacris
» litteris hæc dictio eſt, qua diuinaculi & vaticinia
» captantes ſignificantur, qui & ἐγγαστρίται & εὐρυ-
» κλεῖται dicti fuere ab Eorycle quodam qui hoc di-
» uinationis genus exercuit: Hippocr. 5. & 7. Epid.
» hanc vocem vſurpauit in muliere quadam angi-
» noſa, ſtrepitum quemdam aut ſonum ex pectore
» & thorace editum deſignans, ex plurimo ſpiritu
» craſſo & viſcido ſputo permixto, qualis in fatidi-
» cis illis atque diuinaculis & obſeſſis exaudiri ſo-
» let: Cæterum ἐγγαστρίμυθοι etiam γαστρομάντεις & στερ-
» νομάντεις dicti ſunt, quaſi ex ventre aut pectore
» vocem ducentes; Plutarcho πύθωνες ab oraculi
» ſolius prærogatiua; ab Hippocr. 5. Epid. ἀπὸ στέρνου
» φθεγγόμενοι; idem Plutarch. ἀπὸ στόματος in com-
» mentario quem inſcripſit à cauſſa quare oracula
» deſiere.

Ἐγγενής. congenitum, propriom apud Hippocratem.

Ἐγγείσωμα. Eſt cranij fiſſura, in qua os affectum loco naturali dimouetur & deſidet, atque ad inferiorem cerebri membranam pertingit, quam etiam vrget premitque. Eſt autem in eo fiſſuræ genere omnino oſſis fragmentum grandius. Nam ſi os in plura fragmenta perruptum eſt, ἐμπίεσμα appellatur. ſic dicitur ἀπὸ τοῦ ἐγγὺς, id eſt, prope, quod os fractum ad ſubiectam membranam appropinquet.
» Ἐγγίσωμα quidem per ι. ſcriptum apud Paul. ſed
» rectius per ει apud Gal. in definit. medic. & l. 6.
» methodi, ducta metaphora ab ædificijs quibus
» proprie γεῖσα ſiue γεῖσσα tribuuntur & κομψαί.

Ἐγγόμφωσις. dicitur compages dentium quæ & γομ-
» φίασις quoniam videlicet dentes gingiuis veluti
» γόμφοι & claui impacti ſunt ſerie quadam conti-
» nua. vide γομφίασις.

Ἐγγώνιον σχῆμα. dicitur vbi cubitus cum bracchio ad
» rectum angulum figuratur, quæ media eſt ad
» ſummam extenſionem & inflexiooem figura &
» doloris expers, vt docet Gal. comm. εἰς τὸ κατ' ἰη-
» τρεῖον, & l. 2. de motu muſcul. & comm. 1. in lib.
» de fracturis.

Ἐγέρσεις, & ἐπεγέρσεις. dicũtur ægrotorum per ſomnum
» expergefactiones, inde in Coacis ἐγέρσεις ταραχώ-
» δεις turbulentæ à ſomno excitationes dicuntur,
» & ab eo damnantur ceu delirij & phrenitidis in-
» dices.

Ἐγκαθεψά. piſcis ſale conditus à Trallian. l. 11. c. 7. ap-
» pellatur, quo ſe audacter vſum inquit in qoodam quotidiana febre laborãte & pituitoſa euomẽte. «

Ἐγκάθισμα. eſt ſeſſio in aqua medicata ab imis pedibus vel feminibus vſque ad vmbilicum, ita vt ſupernæ partes non madeſcant. Quod quidem auxilij genus cum plæriſque morbis conueniat, ijs tamen ſolis adhibetur qui partes intra peritonœum concluſas infeſtant. Itaque inflammatis renibus ſedere conuenit in decocto fœnugręci, maluę hortenſis ac ſylueſtris & ſeminis lini: in calculoſis affectibus conuenit ἐγκάθισμα, in ijſdem propter inflammarionem, & præterea artemiſiæ decocto & roſmarini & petroſelini & ſpicæ nardi, quibus etiam in veſicæ morbo vtendum eſt adiecta ruta. Ad vterum vero artemiſiæ decocto, ſaluiæ, lauri & ſimilium Ad ſedem, meliloti, papaueris & roſarũ. Ad hæmorrhoidas & fluxiones vteri, plaotaginis, polygoni, malicorij, roſarum, ruborum, & eorum quæ ſimiles vires habent. Ad vulnera vero ex quibus neruorum diſtentio timeri poteſt, aqua & oleq. Quod ſi ad alios præterea affectus conuenire poteſt, id accidit vel ob balnei penuriam, vel ob imbecillitatem ægroti, qui totius balnei vſum non poſſit admittere, vel ob ſupernæ alicuius partis debilitatem, vel affectionem cui aquæ perfuſio inutilis ſit, aut aliquod aliud impedimentum. Cæterum qui in talibus decoctis ſeſſuri ſunt, omnes ſunt illuendi & immergendi in aquam vſque ad infimum vmbilicum. Oportet autem partes quæ non madefient prius inungere, ſed præſertim caput quod tegi debet ne repleatur. Qui medicinam nunc faciunt, id genus remedij ſemicupium appellant.

Ἐγκαθίσματα etiam remedij nomen eſſe videtur apod «
Galen. 5. κατὰ γένη. cap. 13. quaſi quod inſeſſu cu- «
ret hemorroidas ſic nuncupati: ex Phanio ipſom «
deſcribit. «

Ἐγκεκλιμένῳ. innixo, apod Hippocr.

Ἐγκὰς. ἐν βάθει. in profundo, apud Hippoc.

Ἐγκανθίς. proprie quidem dicitur oculorum angulus, tum maior qui naſo eſt proximus & proprio nomine κανθὸς dicitur, tum minor qui eſt ad tempora, vocaturque παρωπίας. Inde vero eius etiam morbo inditum nomen eſt, & ſignificat tuberculum quod in angulo minore naſcitur carne naturaliter excreſcente, & palpebras haod facile diduci patitur. Id ſicut aliquando ſuccedit ocolorum pterygijs, ita ſi vel à pharmacis nimium imminuatur, vel ab imperito chirurgo ſic tollatur, vt vna cum carne præter naturam aucta ipſe etiam oculi angulus excindatur, in alium affectum degenerat qui ῥυὰς appellatur. Malum hoc in canibus frequens eſt, & homines minus corripit, ſed eos magis qui in mari verſantur. Cuius duæ differentiæ obſeruantur: ſiquidem aliquando hoc carnis incrementum benignom eſt, tenerum, laxum & ſine dolore, qood medicamentis ſiccis conſumendum eſt: aliquando vero malignum, dorum, inæquale & cum dolore punctorio, quod mano curare & ſcalpro euellere oportet.

Ἐγκέφαλος. genere maſculino plorimum quidem, ſed & «
neutro quandoque dicitur à veterum pleriſque, «
vt apud Lycophronem Cerebrum; ſic apud Ho- «
mer. Iliad. τ. legimus, vt in Sympoſiacis re- «
fert Plutarch. τίει δ' ἐν ἐγκέφαλον ἴσον, id eſt ęque «
ipſum honoro ac cerebrum, ipſum enim «
in cibis tanquam rem prorſus ſactam «

» auerſabantur veteres perinde ac ominoſum opinati, præcipueq; Athenienſes, hinc & Athenieſis Apollodorus nemini veterum opinatur cerebri nomen admiſſum in libris, proindeque in Thracinijs Sophoclem λευκὸν μυελὸν id eſt albam medullam dicere maluiſſe, qua tamen in re longe falli Apollodorum amplius euroſiuſque theſauros veteres peruoluēti certo certius liqoebit.

Ἐγκάρδιον. eſt medium cuiuſqoe rei, interna pars & medulla cuiuſque ligni. dicitur alio nomine ἐντεριώνη.

» Dicitur & ἐγκάρδιον pars in qua cor reſidet, ſunt & qui hac voce internam euiuſlibet rei partem ſignificari velint.

Ἔγκαρπος. metaphoricῶs de muliere grauida dicitur » in cuius vtero fœtus eſt, velut fructus in arbore vt notauit Suidas.

Ἔγκατα, τὰ, inteſtina ſeu viſcera appellantur, tum piſcium tum quadrupedom ab Homero.

Ἐγκαταλιμπανόμενα, dicuntur quæ relinquontur in » morbis, & quæ vt inquit Hippocr. in aphoriſm. recidiuas facere conſueuerunt: ca veto duorum ſunt generum: Primum quidem materia quædam ab imperfecto iudicio relicta, quæ putredinem parit & febrem intermiſſam denuo excitat, deinde νοσώδης διάθεσις aut πυρετώδης, diſpoſitio quædam relicta vnde facile ignem eoncipiat vel incolumis materia: externæ cauſæ ſunt plenior cibus & intempeſtiuus, animi pathemata, loci commutatio, eœli iniuria, venus & alia id genus: ae recidiuæ eerto fiunt, vbi nondum maturata materia vel excretio aliqua fit vel abceſſus; Sie enim febris aliquādo intermittit, ſed paulo poſt redit, fiunt quoq; vbi diebus non criticis ea eommouetur, excretio, & abceſſus vt in Epidemijs docuit Hippocrates.

Ἐγκατασκήψις. dicitur cum morbus inuadit & in aliquam corporis partem vel corpus totum decumbit.

Ἔγκαυμα. inuſtio, puſtula ex vſtione eontracta.

Ἔγκαυμα. eſt vlcus in oculo quod à febre vt plorimum cum cruſta impura in nigro aut albo oritur. Ae in nigro quidem dum fit, ſæpe profundum eſt, ac fere ſemper in ipſa expurgatione, maior tuoicarum eroſio contingit, adeo vt humores paulatim diffluant, & totus oculus effundatur. author Aetius lib. 7. cap. 26. Id oculi vlcus ἐπίκαυμα Paulus Ægineta appellauit, à quo tamen diuerſum Aetius ſcribit, quod ipſe ἐπίκαυμα nominat.

Ἔγκαυσις. dicitur proprie medieis ex ſole æſtiuo eirca caput facta ac perſeuerans caliditas ex Gal. 2. κτ τόπ. & apud eundem οἱ ἐγκαυθέντες à Sole exuſti dieuntur, & ἐγκεκαυμένοι; & apud Paul. libr. 1. c. 4. inſeribitur περὶ τῶν ἐγκεκαυμένων de exuſtis à ſole, & l. 3. c. 4. inſcribitur περὶ τῶν περὶ ἐγκαύσιν κεφαλαλγούντων. de capitis dolore laborantibus ab inſolationo.

Ἐγκεκυφότες. οἱ ἐμπεφυκότες καὶ γρυποί. hoc eſt, innitentes, incumbentes & adunci, apud Hippocr. dictum eſt autem de vnguibus.

Ἐγκεῖσθαι. apud Hippocr. ſignificat τὸ οἷον ἐδρᾶσθαι, id eſt, inſidere & quaſi inhærere, vt interpretatur Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀέρων.

Ἐγκέφαλος. eerebrum. Eſt pars capitis mollis, alba flexuoſa, facultatis animalis principium. Medullę quidem ſimilitudinem gerit, imo vero medulla etiam à quibuſdam dictum eſt: per multum tameo ab oſſium medulla differt, quod nec liquefieri nee abſumi, vt illa, poſſit. Non eſt omnibus ſui partibus æquabiliter molle, ſed extimis qoidem & anterioribus humidius eſt: intimis autem poſticiſque, quoque magis ad poſteriora tendit, ſieeius, eoactius, denſiuſque. Totum in duas partes diuiditur, anteriorem & poſteriorem: quarum illa ἐγκέφαλος, totius nomine, hæc παρεγκεφαλὶς appellatur. Rurſus anterior duplex ſtatuitur, dextra & ſiniſtra, duoſque ſinus ſeu vētres habet, dextrum & ſiniſtrum, qui à corpore calloſo, qood τυλοειδὲς dicitur, dirimuntur. Hi poſteriore ſui parte in tertinm ſinum mediocrē ſub pſalloide eoneurrunt, à quo meatus eſt longus, τοῖς γλουτοῖς ſubditus, qui in ſinum alium quartum, omnium poſtremum minimumque inter eerebelli baſim ſpinalemqoe medullam ſitum, ineidit. Iſtis quatuor maxime ventriculis ſpiritus animalis continetur, diffuſus nihilominus per totam eerebri & eerebelli & ſpinalis medullæ ſubſtantiam, cuius opus eſt mouere, ſentire & principibus actionibus defungi. Eum in ſubiectas partes cerebrum per neruos mittit, quos à ſeipſo producit, molles quidem & ad ſenſum comparatos ex anterioribus humidioribuſque ſui partibus, duros aotem qui motionibus deſeruiant, ex ſiecioribus, maximeque cerebello.

Ἐγκέφαλος etiam in palma arbore dicitur ſuprema eius pars qoæ olim eſui erat, vt docet Galen. l. 4. cap. 15. de ſimpl. medic. facult. & l. 8. eiuſdem operis cap. περὶ φοίνικος, & lib. 2. de aliment. facultat. c. 39. & Theophr. 1. de cauſis plant. c. 2. vnde notandus venit Philoſtrati interpres, nam vbi apud Philoſtratum ſcriptum Græce, τὰ δὲ ἐμὰ σιτία λάχανα, καὶ φοινίκων ἐγκέφαλοι, καὶ καρποὶ τῶν φοινίκων, id eſt cibus meus eſt olus, & palmarum eerebrū, atque earumdem fructus, interpres de palmarum eerebro tacuit, puta quia inuſitatum videbatur dici in palma cerebrum, etiamſi vel commeminit, illius Xenophon ἀναβάσεως 2. vbi ait milites Græcos Cyro perempto, cum quo expeditionem inierant aduerſus Artaxerxem, tunc guſtaſſe primum ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος ac pleroſque demiratos fuiſſe in voluptatis ſpeeie inuſitatā propriamqoe: Strabonis interpres l. 15. palmæ ἐγκέφαλον pro medulla putauit accipiendum, ἐγκάρδιον Dioſcor. appellauit.

Ἐγκισσοῦσθαι. apud Hippoc. ſignificat ἐλίσσεσθαι δίκην κισσοῦ. hoe eſt, hederæ modo eonuolui atque implicari.

Lib. de natur. oſſium, vtitur & Galen. hoc verbo in lib. περὶ οστέων.

Ἔγκλυσμα, idem quod ἔνεμα, κλύσμα, κλυσμὸς, & κλυστήρ. vide ſuis locis.

Ἐγκοίλια. dicuntur inſidētia eoſtis viſcera à Polluce.

Ἐγκοπή. inciſio. Dicitur proprie in capitis oſſibus, inquit Galen. ſolota eontinuitas ab aliquo acuto occurſante & abſcindente. Vocatur alijs nominibus διακοπὴ & ἕδρα.

Ἐγκρίς. placentæ genus. farina bene ſubacta in oleo primum eoquitur, mox mel adijcitur. ταγηνίαν Pollux vocauit, quod patinis fere frigatur.

Heſychio dicitur πέμμα ἐλαίῳ ἑψόμενον καὶ μελιτώμενον. libom quod in oleo incoquitur & melle indulcatur, idem & Athen. docet l. 14.

Ἐγκράνιον. idem quod παρεγκεφαλὶς id eſt cerebellū, vide παρεγκεφαλίς. dicitur & ἔγκρανις & ἐγκράνιον Gal. 8. de vſu part. e. 11.

Ἐγκρυφίας. genus panis, qui & ἀγκρυφαῖον, id eſt, forēſis

& vænalitius dicebatur, quod in foro vendendus proponeretur.

Atqoe etiam ἀγελαῖος, id eſt gregarius: vide ἀγελαῖος ἄρτος, vide etiam ὑδρευφίας in dictione ἄρτος vbi inſigniores panum differentiæ recenſentur.

Εγρα. dicta eſt à quibuſdam ἄιρα, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ε̉γρηγορσις. ἐγρήγορσις, vigilantia, apud Hippocratem.

Ε̉γχαλινωται. χαλινοῖς ἐμφραξὰς ἐδεδεῖται. veluti frenis cinctus eſt, apud Hippocratem.

Ε̉γχάραξις. ſcarificatio. Eſt cutis & ſubiectæ etiam carnis per ſcalpellum diſſectio multis foraminibus. Differt ἀπὸ φλεβοτομίας, quod hæc vno vulnere venam aperiat, illa multis vulneribus cutem carnemque diuidat. Diuiſio autem ipſa cum multas habere poſſit differentias, in treis tamen referri poteſt ſecundum Galenum li.2. ad Glauconem: aut enim tenuis & ſuperficiaria eſt, aut è contrario magna & profundior: aut longitudine & profunditate inter eas media. Quibus omnibus Galenus ſe vſum fuiſſe prodidit in abſceſſuom curatione. Quæ in ſupeſficie fiunt, non attrahunt è longinquo, non reuellunt, non deriuant, ſed in ſumma modo cute hærentem rem qua vlcuſcula facta ſunt, educunt, nec magnis morbis opitulantur. Quæ longæ ſunt & profundæ, plurimum ſanguinis exhauriunt (cuius rei Oribaſius teſtis locuples eſt, qui ſcarificaro ſibi crure, cum peſtilentia laboraret, duas fere ſanguinis libras inde detraxit) adeo vt animi deliquium aliquando indocant, & è partibus etiam remotiſſimis, vt à capite in crura, à crure in manum reuellunt: & quia in carnem altius adactæ ſunt, propriam curationem in modum vulnerum efflagitant. Quæ ambarum mediæ ſunt, earum pariter incommoda declinant, ideoque alijs præferri debent, ſi quando ſcarificationi vſus inciderit. Ea autem tribus de cauſis ſuſcipitur, ad reuulſionem, ad deriuationem, ad vacuationem humorum tum corpore toto redundaotis, tum ea in parte quæ ſcarificari debet, impacti. Quæ omnia quamuis per phlebotomiam conſequamur, quia tamen (vt ex Apollonio refert Oribaſius) multum nocere ſolet corporibus venæ ſectio ſæpius repetita, ideo ea omiſſa tutius eſt ſcatificationes moliri, quod eæ citra validam totius molis corporeæ commotionem, eadem quæ & venæ ſectio commoda præſtare valeat. Itaque ſi crura fluxione vexentur, ſi phlegmone laborent, manus ſcarificare conuenier, vt è contrario crura, ſi manus male affectæ fuerint: ſimiliter ſi dextrum crus doleat aut dextra manus, ſiniſtrom crus aut ſiniſtram manum ſcarificare poterimus, quod reuulſio non tantum à ſommo deorſum, aut ab imo ſurſum, verum etiam à dextris ad ſiniſtra, & contra fieri recte poſſit, vti & ſecundum alias ſitus differentias. Iſto qoidem modo mihi magis liber Galeni locum qui habetur libro 13. meth. meden. intelligere, quam nimis dura interpretatione τὸ λοιπόν, hoc eſt reliquum, interpretari reliquam manum. Crus enim alterum Galenus mihi videtur intelligere, geminamque reuulſionis ſpeciem ijs verbis indicaſſe, vnam quæ fiat à ſummo ad imum, cum manu laborante ſcarificamus crura, alteram vero quæ fieri poſſit à dextris ad ſiniſtra, vt cum crure vno laborante, alterum ſcarificator. Siquidem Galenos generalem reuellendi methodum eo loco explicans, eam duobus reuulſionum adductis exemplis patefecit. Adde quod ſcarificatio quæ reuulſionis gratia inſtituitur aut vacuationis è toto corpore, haud temere alijs in partibus quam in cruribus vſurpata eſt à veteribus medicis. Quæ namque alijs in partibus adhibetur, non ſolet reuulſionis cauſâ fieri, ſed vt quicquid ijs inhæſit humoris, vacuetur: proindeque eo loco Galenum recte interpretabitur, qui laborante vno crure, alterum ſcarificandum eſſe intelliget, quo reuelli poſſit humor qui in crus affectum influit. De quo tamen quiſque, vt volet, ſtatuat ſententiaque. Similiter ſi humorem deriuare volumus, aut eum qui parte aliqua inhæret, vacuare, ſcarificationibus vtemur, præſertim ſi acris eſt, ſi rodens, ſi virulentus, vel nimius, qui vel maligna qualitate, vel ſui copia calorem partis natiuum obruat. Nec minor eſt etiam ſcarificationis vſus in tollenda plenitudine, ſiue eam conſuetæ excretionis ſuppreſſio, vt menſtruorum aut hæmorrhoidom, ſiue otium, ſiue alia quæuis cauſa induxerit. Cæterum, vt monet Antyllus, pars quæ ſcarificari debet, prius, ſi fieri poteſt, lauanda eſt: ſin minus, aqua tepida quouſque rubeſcat perfundenda eſt; aut ſpongijs fouenda, aut ſoli igniue exponenda. Inciſiones etiam faciendæ in cruribus, abdomine, thorace, dorſo, ceruice κατ' εὐθυωρίαν, in capite ſecundum capillorum poſitionem, in fronte autem per tranſuerſum. Debent etiam magnitudine inter ſe æquales eſſe, & paribus diſtare interuallis. Scarificationis autem principium idem conſulit ab inferais partibus ſumendum eſſe: ſic enim fieri, vt ſanguis ad ſuperficiarias partes decurrens eam non obſcuret quæ poſtea ſcarificanda venit. Præterea vero ſcarificationem non κατ' πληγὴν, ἀλλὰ κατ' συρμόν, hoc eſt, non punctim, ſed cæſim faciendam eſſe, quod ita minus doloris moueat.

Cæterum ἀποχασμὸς, κατάχασμος, ἀπίχασις, cum ἐγχαράξει ſynonima ſunt: ἀπόσκηψις quoque in eadem ſignificatione ſumitur Hippocrati lib. 1. de morbis.

Ε̉γχονδρον. grumoſum, granuloſum, micas frequentes habens, cuiuſmodi mannam & thus eſſe oportere Dioſcorides ſcripſit. Hermolaus cartilagineum interpretatus eſt, quod à multis non probatur.

Ε̉γχρίμπτειν, ſeu ἐγχρίπτειν. appropinquare & attingere: vtitur autem hac voce Hippocr. cum partes oſſiom, quæ conformantur ad propriam ſedem aguntur & ſe mutuo allidunt, vt notat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. f. 1. & comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. inquit ſolitum Hippocratem vſurpare ἐπὶ τῶν ἐρηρεισμένων εἰς ἄλληλα, hoc eſt de ijs quorum alterum alteri inhæret.

Ε̉γχρισις. linimentum, inunctio, vide συγχρίσματα.

Ε̉γχριστον. idem quod ἔγχρισις: ἔγχριστα Græci vocant ait Celſ. lib. 5. c. 24. liquida quæ illinuntur.

Ε̉γχύλισις. apud Theophr. 6. de cauſ. plant. ſuccorum expreſſio appellatur quæ trifariam fit inquit doctiſſimus Scalliger: Primum quidem per expreſſionem, vt in vino & oleo, & hoc eſt χωρίζειν ſeparare: Secundo per affuſionem, in aquam enim abit fructuum ſapor qua ipſos inaceramus: Tertio denique per corrupnooem velut io zytho ſapor hordei.

Ε̉γχυμα. infuſio. Species altera eſt τῆς πλήθους, hoc eſt, plenitudinis & copiæ humorum, ea videlicet

quam locus continens metitur. Cum enim duplex ſit omnis multitudo, vna ad vires, altera ad vaſa, illam τὸ πρὸς δύναμιν, hanc τὸ κατὰ τὸ ἔγχυμα πλῆθος appellant. Siquidem vaſis tantum humoris affuſum videtur, quantum ipſa capere & continere poſſunt. Non ad animantes modo pertinet, ſicut ea quæ ad vires dicitur, verum etiam ad inanimata etiam ænea ferreaque: quod hæc quoque concluſo in ijs copioſiore ſpiritu, rumpantur.

» Apud medicos vero etiam ἐγχύματα dicuntur
» liquida medicamenta quæ guttatim in dolentes
» aures vel oculos inſtillantur: Sunt & ἐγχύματα
» & ἔγχυτα medicamenta quæ in thoracem ad pus
» eliciendum infunduntur, aut ex infuſo adhiben-
» tur.

Ἐγχύμωμα, ἐγχύμωσις & ἐκχύμωσις diuerſos affectus
» tametſi non omni ratione contrarios oſtendunt,
» ἐκχύμωσις enim extra venas factam ſanguinis ef-
» fuſionem ſignificat; ἐγχύμωσις vero intus factam
» in venulis ipſis atque arteriolis innati caloris,
» ſpirituumue ac ſanguinis fuſionem; qua
» videlicet ob iram, animique excandeſcentiam
» vel aliam quamlibet occaſionem venulæ atque
» arteriolæ in extremis corporis partibus exiſten-
» tes pleniores redduntur, corpuſque coloratius
» euadit, quemadmodum aliquando ſcripſit Hip-
» pocr. 2. Epid. ſect. 4. σπουδάζειν ὀξυθυμίαν ἐμποιεῖ-
» ειν, καὶ χρώματος ἀνάληψιν ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, id
» eſt, curare vt in animi excandeſcentiam induca-
» tur & tum vt coloris reuocationem acquirat,
» tum vt ſanguis effundatur, nam vt ait Galen. ἡ
» ὀξυθυμίη natiuum calorem excitat & accendit: &
» effunditur quidem non extra venas cum præter
» naturalis ille affectus à medico curandus qui-
» dem non inducendus ſit, verum in vaſa ipſa: eſt
» ergo ἐγχύμωμα ſiue ἐγχύμωσις affectio ſecundum
» naturam, differtque propterea ἀπὸ τοῦ ἐκχυμώ-
» ματος quod præter naturam eſt, & de quo plura
» infra in ἐκχύμωσις.

Ἕδρα. ſedes. anus. podex. dicitur & Græcis alio nomine δακτύλιος & σφιγκτὴρ. Eſt meatus ventris inferior, continendis tranſmittendiſque excrementis deſtinatus. Cum enim venter totus peritonæo vndique concluſus ſit, duo tamen in eo ſunt meatus, ſuperior quidem ad ſtomachum, πυλωρὸς dictus: inferior vero hic de quo nunc nobis ſermo eſt ad rectum inteſtinum cuius oræ vltimæ incumbit. Eſt autem inſtrumentum vacuandis excrementis comparatum. Cuius generis inſtrumenta cum ſint duplicia, alijs excrementorum effluuium intempeſtiuum cohibentibus, alijs vero tempeſtiuum incitantibus, ea quidem ne intempeſtiue & præpropere labantur, muſculi ſedem ipſam conſtituentes non ſinunt. Sunt autem duo ad ſedem muſculi, quorum vnus rotundus eſt, ſolutus, & ſine pari ſiue oppoſito muſculo. per tranſuerſum ipſi circunfuſus, adeo vt rectum inteſtinum exacte & firmiter occludat, & excrementa intus contineat. Subſtantiam habet labiorum parti vltimæ ſimilem, mediam ſcilicet inter cutem & muſculum, eundemque quem & muſculus vſum præbet, præterquam quod actionis robore multo illi muſculus præſtat. Eum anatomici σφιγκτῆρα appellant, quod anum adſtringat: qua in re muſculo veſicæ ſimilis eſt. In eo perinde atque in muſculo veſicæ plurimi errarunt, quaſi ad excretionem ſuperfluitatum conditus eſſet, neque perpenderunt quod eo reſoluto tantum foras excrementa prodeant, nobis etiam inuitis. Itaq; muſculus hic nihil agit ad excretionē, ſed ijs etiam reluctatur qui eam moliuntur, nec niſi onere vel acrimonia vel alia cauſa irritatus relaxatur, adeo vt tranſmittendis potius quā expellendis excrementis inſeruire videatur. Hic autem ſicut proprium & à muſculis diuerſum motum, ita & formam diuerſam poſſedit. Eſt enim contractis crumenis ſimilis & rugoſus, vnde etiam anum Latini dixere, quemadmodum quibuſdam placere video: quanquam alij quaſi annulum ſic dictum fuiſſe contendant, quod δακτύλιος à Græcis appelletur. Alter vero ſedis muſculus eſt geminus vel etiam tergeminus (eum namque in duos vel tres diuidere poſſis) qui oblique ſupra rotundum muſculum ſitus, ſedem ſurſum retrahit. Quo fit vt ſi quando reſoluatur aut reddatur imbecillior, ſedem ipſam procidüam & prolabentem, vt in magnis contentionibus corporis fieri aliquando ſolet, ſurſum retrahere & reuocare non poſſit, ſed ea omnino euerſa maneat, niſi manu reponatur.

Ἕδρα. apud Hippocr. libr. de vuln. capitis, eſt oſſis fracturæ ſpecies eiuſmodi vt in eo teli veſtigium remaneat, atque appareat qua telum impactum fuit. Quem quidem affectum à telo acuto fieri neceſſe eſt. Author Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Idem vero ſcribit in libr. de cauſis morborum eo nomine peculiariter deſignari ſolutam in oſſibus capitis continuitatem ab aliquo acuto occurſante atque abſcindente, vocarique etiam ἐγκοπὴν & διακοπὴν, vt habetur apud Hippo. libr. de vuln. c. Cum vero idem ſcribit ἐν τῷ μοχλικῷ, καταναγκάσαι δὲ τὰ ὑπερέχοντα ἐς τὴν ἕδρην πτέρνῃ ἢ θέναρι: hoc eſt, reducere vero quæ ſupereminēt, in ſedem calce aut palma: ſignificat τὸν οἰκεῖον τόπον, hoc eſt, locum naturalem & proprium.

Ἑδραῖος ὕπνος. apud Hippocr. quidam βαθὺν exponunt in hoc aphor. ὕπνος ἑδραῖος ὀρθῷ νυσταγμός. id eſt, quæ ſtanti adeſt ſomnolentorum nictatio ſomnum profundum facit. Sed Gal. ἑδραῖον eſſe mauult τὸν καθημένων, dictum ἀπὸ τῆς ἕδρας: Sic & ἑδραίως κοιμηθῆναι apud Hipp. exponunt βαθέως. «

Ἑδραῖα φάρμακα. apud medicos pharmaca ſedi accommoda dicūtur, & ἑδραῖα ἕλκη apud Ægin. ſedis vlcera lib. 3. cap. 59. «

Ἑδροδιαστολεύς. inſtrumentum eſt chirurgicum ad anum aperiendam: eſt enim ſedes aliquādo tam inflammata & anguſtata, vt per ipſam alui recrementa non tranſmittantur. «

Ἐδωδὸς. appellatur qui multum comedit apud Hippocr. libt. de aere aq. & loc. qui βορὸς interdum Græcis vocatur & πολύφαγος. «

Ἐέργεται. ἐναπολαμβάνονται. comprehendunt, conſtringunt, apud Hippocratem.

Ἐζυμωμένα ὖρα. vide ὖρον & ζύμωσις. «

Ἐζυμωμένον ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα. «

Ἐθέλειν. dixit Hippocrates ἀντὶ τοῦ δύνασθαι. id eſt, Velle, pro Poſſe. quemadmodum etiam Homerus, Οὐδ᾽ ἔθελε προρέειν: hoc eſt, neque poterat profluere: Iliad. φ΄. ſicut annotauit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἔθος. cōſuetudo. Eſt natura lōgo rei cuiuſlibet vſu acquiſita. Alij alterā, hoc eſt ſecundariā, naturā eſſe diffiniūt: ſic enim frequēti vſu rei cuiuſ. natura ei aſſueſcit, vt eā, perinde ac ſi naturalis eſſet amplectatur. Cæterū ea contrahi poteſt in omnibus rerum non natur. aliū differentijs, aere, cibo,

Digitized by Google

potù, motu, quiete, ſomno, vigilia, excretis, retentis, & paſſionibus animi. Earum. n. rerum tantum conſuetudo eſſe dicitur, in qua tantum vſus valet, vt rei, etiam naturæ contrariæ, conſuetudo nonnunquam inducatur. Itaque ſi conſuetudo tranſit in naturam, patet vim eius non eſſe minimam tum in tuenda ſanitate, tum in depellendo morbo, & magnam ſiue ſalubris victus inueniendi, ſiue ægrorum curationis ex conſuetudine ſumi indicationem. Siquidem ea ſingulorum corporum naturam euidentius quam reliqua omnia oſtendit. Si namque omnes temperamentorum notas in vnum colligas, hæ longiſſime abſunt, vt parem ei quam conſuetudo præſtat faciant fidem: quando, ſi quis per ſanitatem frigidam perpetuo biberit, nulla in re iecinore, ventriculo, renibus aut alijs viſceribus offenſis, planum eſt ex eo, non conſultis etiam alijs ſignis, valida ſanaque illi eſſe hæc viſcera. Nec vero non offenditur ſolum aut defatigatur conſuetudine, verum etiam impenſe delectatur natura, adeo vt ea quibus longo tempore aſſueuimus, etſi deteriora ſunt, inſuetis tamen minus moleſta eſſe ſoleant, quemadmodum Hippocrates prodidit. Ipſe etiam inter maxime neceſſarios ſcopos curationis eam conſtituit, eique ſecundam à natura indicationis vim aſſignauit: primum quidem naturam ipſam inſpiciendam ſeruandamque vel etiam reſtituendam eſſe docens, niſi quatenus pro cuiuſque conſuetudine variandum ſit.

» Quin etiam quantas vires habeat conſuetudo » in aſſumendis ſæpius venenis & citra noxam do» cuit Theoph. lib. 9. hiſtor. c.18.

Ἔθραυσεν. pupugit, ſtimulauit, apud Hippocratem.

» In quibuſdam codicibus melius legitur ἔθρα» σεν, θραύω enim à quo ἔθραυσεν non pungo ſed » frango ſignificat: at ἐνθράσσει poſtea explicat Ga» len. ἐγκλᾷσαι, νύξαι, id eſt pungit, θράσσεται idem » quod νύσσεται.

Εἶαρ. Nicandro in Alexipharm. ſanguis dicitur quo» niam vere plurimum exundat.

» Εἴδη. dicuntur Paulo & Actuario Atomata.

Εἶδος. ſpecies. pars quæ generi ſubijcitur, quæ alijs nominibus διαφορὰ & τρόπος à medicis dicitur, vt ſcripſit Galen. comment. 1. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Dicitur etiam εἶδος corporis natura & temperamẽtum, ab eo qui edidit quæ in extremo libro de natura humana habentur, vt Gal. in comment. annotauit.

Εἰλάμιδες. membranæ quibus cerebrum inuoluitur, quæ proprio nomine μήνιγγες vocantur.

» Teſte Polluce, qui & dictas vult διὰ τὸ περὶ μυελὸν » εἰλεῖσθαι, quod circum medullam conuoluantur.

Εἰλεὸν. eſt inteſtinum ordine à ventriculo tertium. Incipit vbi ieiunum deſinit: eo ſcilicet loco, in quo chylus iam craſſior effectus incipit conſiſtere: chylus enim admodum liquidus è ventriculo prodiens facile per ecphyſim & ieiunum inteſtinum effluit: exuctus vero à venis quę ieiunum circunſtant, attractaque liquidiore eius parte, paulo craſſior redditur, & in ileo diutius cunctatur, præſertim obtuſa iam bilis acrimonia in ecphyſim excretæ, ileoque ab ea minus demorſo atque irritato. Inde igitur ileo incipiens, deſinit vbi craſſa inteſtina incipiunt; quorum primum ileoque vicinum τυφλὸν, hoc eſt cæcum; appellatur. Dictum eſt εἰλεὸν à multis anfractibus & circunuolutionibus, atque ab eo morbus qui εἰλεὸς vocatur. Idem vero & λεπτὸν hoc eſt tenue, ſimpliciter dicitur; nomine duobus etiam prioribus communi.

Εἰλεός. eſt inteſtini tenuis ἄνω εἴλησις, id eſt ſurſum reuolutio, qua nec aluus nec ſpiritus infra tranſmittitur, ſed contrà cibus & ſtercus, cum inueterauerit affectus, per os redduntur: præceps autem ille morbus eſt & periculoſus admodum vt docet Hippocr. lib. περὶ παθῶν; diximus eſſe affectionem inteſtini tenuis, quanquam nihil vetat etiam in craſſiore inteſtino obſtructionem eiuſmodi fieri vt ſcribit Galen. comment. 2. in lib. 3. τῶν Epid. hæc tamen minus acuta, dolorifica, periculoſaque eſt quam ea quæ in tenuibus conſiſtit. Id quod forte fuit in cauſa, cur Diocles Caryſtius vt ſcribit Celſus plenioris inteſtini morbum εἰλεὸν nominarit, quanquam, vt idem ait, mutata eſt poſtea nominis ſignificatio, & tenuioris inteſtini morbus εἰλεὸς cœpit vocari, qui ante χορδαψὸς dicebatur: εἰλήσεις vero illa inteſtinorum contra naturam, quæ eſt in motu periſtaltico inteſtinorum, contraria eſt naturali, cum ſcilicet inteſtina fibris rotundis circumcirca ſeſe colligunt inferne ſurſum, nec id naturaliter vt fit ſuperne deorſum: eſt enim periſtaltica vis inteſtinorum, qua tranſmittuntur infra humores flatus & fœces, atque id naturaliter fit. Secus in Ileo, cuius quidem vitio cibus & fœces non permeant, ſed primum in aluo ſubſiſtunt, mox remeant ſurſum, vt etiam per os reddantur, eſtque talis ἄνω εἴλησις fundamentum ilei. huius autem morbi ſymptomata mortifera receuſet Hippo. in hiſtoria illius quæ apud Tiſamenum decumbebat hiſt. 6. part. 2. 3. Epid. Apud Tiſamenum (inquit) decumbebat mulier quam vix tolerabilia ileoſa continuo inuaſerunt: vomitiones multæ; impotentia continendi quæ biberat: circa hypochondria ſæui dolores; tum infra cruciatus ad aluum; aſſidua ſcilicet tormina: nulla ſitis erat, ſed æſtu incandeſcebat: extimæ partes frigidæ exactum ad morbum; ſumma mulieris anxietudo: ſomni vacuitas, vrinæ paucæ ac tenues: deiectiones crudæ ac tenues; Seruari non potuit, nec potis fuit quidquã opis adferri, proindeque tali ſorte interijt: horum autem cõmemoratorum ſymptomatum vnum tantum eſt huic morbo proprium & inſeparabile, quod nihil ad inferiora deſcendat, niſi forte liquida quædam pauca & ſeroſa: vomitus non ſemper adeſt, ſed morbo tantum exitiali; Quod ſi vehementius æger laboret, ſtercus in os vſque aſcendit & ſingultus oritur.

Eius autem reuolutionis in ileo cauſa eſt, vel alterutrius inteſtini, vel vtriuſque inflammatio, cuius argumenta leguntur in prædicta hiſtoria ileoſæ mulieris: Tum, craſſioris præſertim inteſtini firmiter fixa oppilatio, cuius cauſæ ſunt vt lib. περὶ παθῶν docet Hippocr. peruſti ſtercoris copia quæ ſubſiſtit in inteſtino ac pituita inuoluitur, eorumque duorum cumulata congerie clauſum inteſtinum circumtenditur & intumeſcit, nec vllum eorum quæ ſumuntur per os medicamentum æger excipit, ſed ſurſum vomendo reddit, nec eorum quæ conuenienter ſubijciuntur vllum clyſterem admittit, ait Hippocr.

Sed & cruditates continua ciborum corruptio lethalia medicamenta, Enterocele, colicus affectus & aliquando ſtercoris nimia reſiccatio obſtructionis in inteſtino ſæpe cauſæ eſſe ſolent.

vnde obſtructa inteſtina, cum appetant à ſe expellere quod nocet, quodque iam longo tempore cœpit eſſe moleſtum, concitant violentius noxiam materiam, & in partes ſuperiores contra naturam propellunt: Εἰλεὸς autem nomen habet à parte affecta quæ εἰλεὸς dicitur hoc eſt inteſtinum tenue, vel à ſymptomate vt ſcribit Galen. 2. meth. quod per ipſum inteſtina εἰλεῖσθαι, hoc eſt conuolui videantur, vnde & quidam Latine voluulum dixere: vocatur & aliàs χορδαψὸς quod qui manū dolenti loco admouerit τῆς χορδῆς ἅπτεσθαι, hoc eſt chordam attingere videatur propter partis affectæ tenſionem. Cælius Aurel. 3. acut. cap. 17. appellat tormentum acutum, & ſic vocari ait quod inteſtina torqueantur ob ſpiritus exitum negatum, atque ob dolorem propter quem ægrotantes in ſeſe conuoluuntur & arcuantur, vnde & forſan Hippocr. ſpeciem huius affectus quemdam vocat volulum arcuatum: Silimachus apud eundem Cælium narrat quoſdam Pythagoricos vocaſſe φραγμὸν, id eſt, ſepimentum quaſi in ipſis inteſtinis fiat veluti ſepimentum.

Εἰλεώδης (ſcribitur & ἰλεώδης apud Paul.) τῶ στομάχου διάθεσιν interpretatur Paul. lib. 3. cap. 37. vehementem & conuulſorum dolorem, ἰσχυρὴν καὶ σπασμώδη ὀδύνην, & εἰλεώδεις ἐμέτους & ἀναγωγὰς vomitus vehemētiores & periculoſiores appellant Græci quales in ileo cernuntur.

Εἰλήματα apud Hippocr. inteſtinorum conuolutiones atque inuolucra vocantur.

Εἰλικρινὲς σῶμα. corpus integrum Celſo dicitur libr. 2. c. 3. quando à febre liberum euaſit.

Εἰλιξ & ἕλιξ. dicitur extrema auriculæ ora, ſicut ἀντέλιξ illi pars oppoſita, cuius in medio cauitas eſt quam κόγχην appellant.

Εἶρος. vocabulum eſt ab Hippocr. vſurpatum de quo ſic ſcribit Erotianus, alios quidem exiſtimaſſe ſic dici χυματισμὸν & circumſcriptionem tumoris ſcirrhoſi in liene conſiſtentis: alios vero malam totius corporis affectionem interpretatos eſſe, ſed neutros recte ſentire, qood εἶρος febris ſpecies ſit.

Εἰρύαται. hoc eſt, ἕλκεται, apud Hippocratem in prorrhetico.

Εἰσϐολὴ. dicitur in acceſſione primos eius inſoltus primaqoe aggreſſio. Eſt aotem, vt ait Gal. libr. de morb. temporib. tempus indiuiſibile & exacte primum à quo ipſa acceſſio incipit. dicitur alio nnmine ἐπισημασία. vide ſuo loco.

Εἰσπνοὴ. inſpiratio. Eſt pars reſpirationis qua aer intra pulmonem per os & nares trahitur ad cordis refrigerium. Is enim præcipuus eſt & neceſſarius inſpirationis vſus, cui & alius accedit, nimirum ſpiritus vitalis nutritio. Siquidem attracti per inſpirationem aeris calidior, tenuior, puriorque portio in eius nutrimentum cedit, primum quidem in pulmonis carne claborata, deinde vero in ſiniſtro cordis ventriculo percocta & confuſa ſanguinis vapori, qui ex dextro ventriculo proficiſcitur. Sunt autem inſpirationis multa inſtrumēta, os, nares & aſpera arteria eiuſq; bronchia per pulmonis ſubſtantiam diffuſa, per quæ ſpiritus intromittitur, pulmo, qui aerem continet non ſuis modo maioribus ſpatijs, ſed etiam minimis (eſt enim eam ob caoſam factus à natura ſpongioſus, mollis & aerius) adeo vt totus ſpiritu plenus diſtendatur, & præterea diaphragma & thorax & thoracis externi muſculi. Cum enim inſpiratio voluntarius motus ſit, aut omnino mixtus ex naturali & volūtario motus, eam quidem muſculi, vt efficiant oportet, quos natura plurimos pulmoni circumpoſuit. Nec tamen omnes omnem inſpirationem edunt. Siquidem modica eſt inſpiratio, ad eam ſatis eſt vnum diaphragma, quod deorſum deſcendens ſatis magnum pulmonibus ſpatiū concedit quò ſe dilatent & aerem ſufficientem excipiant. Sin autem magna debet fieri inſpiratio, præter diaphragma, quod eſt præcipuus reſpirationis muſculus, thorax etiam modice attollitur & dilatatur eorum muſculorum ope qui inter coſtas interios conditi ſunt. Verum per maximam inſpirationem præter diaphragma & eos muſculos accedunt & ij qui thoraci extrinſecus incumbunt, ab humeris ad partes thoracis ſuperiores deriuati, & octo inſuper moſculi epigaſtrij quorum omnium concurſu thorax quam maxime fieri poteſt diſtenditur: coi quidem maximæ inſpirationi contraria eſt maxima expiratio quam proprie ἐκφύσησιν appellant. Cæterum de moſculis id vnum ſcire oportet, eos qui inſpirationem abſolount quatuor eſſe, duos internos & duos externos: ex internis quidem vnum qui ex clauicula in primæ coſtæ cartilaginem ad ſternum vſque protenditur, alterum vero qui ex omoplatæ baſi ad coſtarum nouem ſuperiorū oſſa procedit. Externorum vero vnum, qui ex vertebris ceruicis in quatuor coſtas ſuperiores inſeritur, alterum vero qui ex ſpinis lumborum & metaphreni in quatuor coſtas inferiores peruenit. Quibus quidem diſtinctis, facile iam erit loca plæraque Galeni de reſpiratione intelligere.

Ἑκαταίου ἔμπλαστρος. emplaſtrū eſt ab Hecatæo compoſitum, præditum vi extrahendi. Recipit galbani ℔. XIIII. picis ℔. XVI. ceræ & reſinæ terebinthinæ, ſingulorum ℔. XVIII. quibus paucum vnguenti irinū miſcetur.

Ἑκατόμϐη. nomē collyrij quod huiuſmodi eſt. Cadmiæ vſtæ lotæque, æris cremati & eloti, ſingulorum drach. VIII. ſtimmios combuſti, acaciæ rubentis, gummi, ſingulorum drach. XV. aloes, gallæ, æruginis vermicularis, caſtorij, lycij, ſpicæ nardi, croci, opij, myrrhæ, ceruſſæ, ebeni ramenti, chalcitidis, ſingulorum drach. I. roſarum drach. IX. aqua pluuia teruntur. Detergendi vim habet, & craſſas oculorum cicatrices extenuat.

Deſcribitur etiam hoc Collyrium à Traliano ſed diuerſo modo l. 2. c. 6.

Ἑκατοντάδραχμον. nomen eſt viridis emplaſtri ab Andromacho compoſiti hunc in modum: Ammoniaci thymiamatis drach. VIII. ſquamæ æris drach. XII. pollinis thuris drach. XVI. reſinæ pinus drach. XII. adipis vitulini drach. XIIII. terebinthinæ drach. VIII. ceræ drach. XXX. acetum quantum ſatis eſt. Hoc magna vulnera glutinat, ſordida vlcera exterget, craſſa ipſorum labra deterit, ſinus contrahit, diſcutit & repellit. & cauis vlceribus inditum ea carne implet: ſic dicitur quod centum drachmis couſtet. Aetius.

Deſcribitur etiam ſed aliter à Gal. lib. 2. κατὰ γένη. c. 2.

Ἑκατονταμίγματος. antidotus centena dicta quam deſcribit Gal. 2. de antid. c. 9. quam & ad venena plurimom valere ſcribit.

Ἑκατοντάδραχμον. ſpecies eſt τῶν ξηρῶν collyriorum: ſic dicitur quod vniuerſa ei᷑ ſtructura ſit drachmarū

centum. Recipit æris drach. XII. cadmiæ drach. XV. myrrhæ drach. IIII. acaciæ drach. XXXII. opij drach. IIII. gummi drach. XXXII. croci drach. I. Excipitur aqua; valet ad ſiſtendam fluxionem, præſertim vbi affectio ad coococtionem peruenit. Aetius.

Ἐκβόλια φάρμακα. ſunt medicamenta quæ abortum faciunt, quæ & φθόρια appellantur. Eadem & fœtus demortuos extrahunt.

Ἐκβρασματα. ſunt papulæ ardentes & feruidæ, quæ alio nomine ἐκζέματα dicuntur, diuerſæ ἀπὸ τῶν ἐξανθημάτων.

Ἐκβράσσει. ἐκβάλλει, eijcit, expellit, apud Hippocr.

Ἐκβυρσώματα. dicuntur à medicis recentioribus τὰ ἐξέχοντα ἄρθρα, hoc eſt, articuli excedentes, vt annotaoit Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐκδέξιν. διαδοχὴν, ſucceſſionem, apud Hippocr.

Ἐκδόρια, dicuntur medicamenta quæ vrendi vi prædita cutem abradunt & exulcerant, ἀπὸ τοῦ ἐκδέρειν, quaſi excoriantia. qualia ex cantharidibus apparari poſſunt, vt habetur apud Dioſcoridem lib. 3. περὶ ἀμμωνιακοῦ, quod ille eiuſmodi medicamentis reſiſtere prodidit.

Sic lichenum ἐκδόρια ἐμπλαστρα multa, hoc eſt exulceratoria deſcribuntur à Galen. 5. κατὰ τόπ. cap. 7.

Ἐκζέματα. ſunt puſtulæ ardentes & feruidæ, dolorem cientes, citra ſaniem. Ingens enim feruor omnem materiam abſumit. Dicuntur & ἐκζέσματα.

Paul. lib. 4. cap. 10. περιζέματα vel & περιζέσματα ouncupauit, quaſi vehementer feruentia; aliàs & ἐκβρασματα vt loco cit. quidam & ἐκζέσματα, ἱδρῶα, id eſt, ſudamina interpretantur, ſiue ſudorum papulas; eſſeqoe volunt ab illis quam minimum diſſidentia, proximéque ad Celſi exanthemata accedere, quæ puſtulis ex ſudore factis aſſimilantur, quæ dum bilioſi cuiuſdam ichoris feruore iam extra erumpunt, plurimæ inſimul emergere conſueuerunt.

Ἐκθηλύνειν. effœminare, χαυνοῦν, corpus molle & laxum reddere, ac proinde imbecillius facere. ſic lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates τὴν σκέλεων ἐκθηλύνσιν intellexit. oon enim aliod hoc nomine quam crurum imbecillitatem deſignauit. ſunt enim mulieres natura viris molliores & laxiores, & propterea imbecilliores.

Sic etiam apbor. 16. libr. 5. dixit Hippocrat. ἐκθήλυνσιν σαρκῶν, quam Gal. ἀτονίαν interpretatur hoc eſt imbecillitatem, metaphora à fœminis deſumpta quæ ſunt maribus imbecilliores: cum autem Epidem. 6. τῶν σκελέων ἐκθηλυνόντες dixit Hippocr. ibi Galenus fatetur ingenue ſe oon aſſequi poſſe an ἐκθηλυνόντες appellare voloerit ſolas ἀδυναμίας, an quibus ἀτροφία coniuncta eſſe ſoleat: Erotianum tamen videmus ἐκθήλυνσιν exponere ἰσχνότητα, item & ἰσχνότητα & ἰσχνασίας: Sed & Hippocr. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον ἐκθήλυνσιν ad deligationem in fractis tranſtuliſſe videtur, quam remiſſam ſeu mollem fieri ait ex linteorum quæ circumijciuntur multitudine, vt ootat Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. textu 6.

Ἔκθλιμμα. exulceratio quæ in ſumma cute ex compreſſu naſcitur: ſic enim appellat Hippocr. vt annotat. Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐκθλιφεὶς ὀφθαλμὸς, vide ὀφθαλμός.

Ἐκθύματα. papulæ per cutem erumpentes, ſic dictæ ἀπὸ τοῦ ἐκθύειν, quod ſignificat ἐξορμᾶν, hoc eſt, impetu ferri & erumpere. Ortum habent ab humoribus ſuperfluis & tenuibus. Ideo in cute leuiter extuberant, quod tenues humores exulcerationem potius quam tumorem creent. Dicuntur & alio nomine, vt ego arbitror, ἐξανθήματα: neque enim harum vocum diſcrimen vllum comperi. Eius generis ſunt tum quæ per febres ardentes exeunt, tum variolæ vulgo dictæ & morbilli. Vide ἐξανθήματα.

Ἐκκαθαρτικὸν. dicitur medicamentum acre & partium per aduſtionem tenuium, poros omnes corporis expurgans: idem alio nomine etiam ἐκφρακτικὸν appellatur, hoc eſt, obſtructiones tollens. Contrarium eſt emplaſtico: oam neque viſcoſum eſt, neque mordacitatis expers, ſed nitroſum & ſubtile. Eiuſdem eſt generis cum τῷ ῥυπτικῷ: differt tantum per magis & mious. Nam quæ in ſuperficie ſordem auferunt, ſiue in cute ſiue in vlceribus, ῥυπτικὰ dicuntur: quæ vero poros etiam expurgant, ſubtiliorum ſunt partium & maioris energiæ. Sunt autem ea facultate duplicia, tum nitroſa, tum amara. Nitroſa quidem cotis extimæ poros expurgant: amara vero, præſertim ſi adiuncta eſt aliqua adſtrictio, meatus minores, cuiuſmodi ſunt in cute, purgare non poſſunt: maiores vero meatus qui ſunt in alto corpore, porgare abſtergereque poſſunt. Nam foris meatuum exiguitas prius ab adſtrictiune medicamenti occluſa, quam probe queat repurgari, non admittit in altum abſtergentem facultatem. Ergo ἐκκαθαρτικὰ ſunt omnia nitroſa & amara: cuiuſmodi ſunt per ſe nitrum, aphronitrum, abrotonum: ſimiliter & erui & lupinorum farina, maxime ſi amara fuerint, & amigdala amara, & vrticæ ſemen, & iris: vim enim habent craſſos lentoſque humores extenuandi in thorace, pulmone & iecioore, ſed maiorem capparis cortex, radix tamaricis, ſcolopendrion, ſcilla & aſplenos, vt quæ maiores etiam lienis obſtructiones expurgent.

Ἐκκαύλημα. dicitur Hippocrati ſcapus ſilphij ſiue laſerpitij, quem ipſe alio nomine καυλὸν appellat.

Ἐκκολάψας. ἀπολεπίσας. qui corticem detraxit, apud Hippocrat.

Ἐκκοπεὺς. inſtrumentum exciſorium apud Paul. lib. 6.

Ἐκκοπὴ. exciſio. Eſt caloariæ fiſſura cum oſſis offenſi ruptura, vt ait Paulus lib. 6. c. 90.

Ἐκκοπρωτικὰ. dicuntur medicamenta imbecillia, quæ mooendi tantum ſtercoris, & ea quæ in ſpatijs inteſtinorum continentur deijciendi vim habent, oon etiam ex alto attrahendi & vacuandi humoris. In eo genere Gal. aloen collocauit. dicuntur ἀπὸ τῆς κόπρου.

Ἔκκρισις αἵματος. excretio ſangoinis dicitur, differtque à ſanguinis ἀναγωγῇ, id eſt, ſurſum edoctione: hæc enim vel à pulmone vel ab aſpera arteria prooenit; illa à ſtomacho, ſanguiſque apparet nigrior; Sed qui à thorace reijcitur, flauus magis eſt atque ſpumans: deinde hic cum tuſſi, ille citra tuſſim exſpuitur, ſæpenumero etiam à capite per palati foramina in os defertur ſanguis, præbetque τῆς ἀναγωγῆς φαντασίαν id eſt, eductionis falſam imaginem: hæc Galen. in Iſagoge.

Ἐκλάκτισμα, vel ἐκλάκτισμος. dicitur anxietas in qua pueri exiliunt & calcitrant propter membranarum cerebri morſum ab humore acri, vel doloris aſperitatem, vel incipientem iam conuulſionem, hac vſus eſt voce Hippoc. l. 3. Coac. aphor.

35. & in pueris vſurpauit, ἀντὶ τοῦ ῥιπτασμοῦ, ſcilicet quia pueris peculiare eſt in morbis à pedibus ῥιπτάζεσθαι; pro ἐκλακτίζειν vſurpato in Coac. dixit in prognoſt. ἐκπλαγῆναι & κλαυθμυρίζειν, quod eſt perterreri, lugere aut plorare, vel vt Galen. exponit φοβεῖσθαι σφοδρῶς.

Ἔκλαμψις. effulgeſcentia dicitur ab Hippocr. lib. 6. Epid. de puerorum calore, quando conſumpta humoris exuperantis in eis portione iam opera ſua manifeſtius edit, trãſlatione deducta à flamma extrinſeca, quæ quãdo materiam vicit, eamque ſibi omnem aſſimilauit, effulget manifeſtaque omnibus redditur, cum prius humi iam materiam exſiccans occultaretur, vt ait Gal. comment. 1. in 6. Epid. t. 5. Cæterum etiam ἐκλάμψιας morbo comitiali omnes tribuunt, deque eo ſignificari volunt, & ætatis mutatione, quæ pubertatis tempore in pueris emicat, elucet, ac veluti flamma quædam reſplendet, quod in illa adultiores pleniores atque vegetiores euadant, viribus ingenioque præſtantiores.

Ἐκλαπήσεται. ἀντὶ τοῦ ἐκλυφήσεται καὶ ἐκφοβηθήσεται, vt annotauit Erotianus, qui ſe primum dicit eius vocis interpretem extitiſſe.

Ἔκλειγμα ἢ

Ἐκλεικτόν. eſt medicamentum quod ori inditum ſenſim liqueſit & deglutitur. datur ad pectoris & pulmonis vitia. vocatur & alio nomine ἀρτηριακόν. Verum etiam ἐκλείγματος nomen tribuit medicamentis, quæ deuorantur ad lumbricos libr. 4. cap. 57. dicitur ἀπὸ τοῦ λείχειν, id eſt, à lingendo.

Ἐκλείπων σφυγμός. à Gal. in Definit. Med. deficiens pulſus dicitur, definiturque in quo arteria non modo duabus in pulſationibus, ſed etiam tribus aut pluribus immota manet; vel is dicitur qui à magnitudine vehementiaque exorſus magis ac magis ſubinde minuitur, qui dum nullam habet amplius magnitudinem μειουρίζων nuncupatur, vbi vero diminutus ſit & minor redditus, atque ad minus ſemper vergens, deficiens ἐκλείπων appellatur.

Ἐκλευκισμένος. ὁ ὑπόγαιος, ſubterreſtris, qui deſijt albus eſſe, apud Hippocr.

Ἔκλευκοι. dicuntur Hippocrati exalbidi, qui pituita plurima redundant & pituitoſo ſunt habitu.
Ἔκλευκοι ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ἐκλούεσθω. προσκλυζέσθω. apud Hippocratem, hoc eſt proluatur.

Ἐκλυόμενοι. dicuntur qui animo deficiunt aphor. 41. lib. 2.

Ἔκλυσις. eſt facultatum vitalium repentina debilitatio, qua quidẽ cor exiguo velut filo pendere creditur langueſcente vita, Gallice *foibleſſe*, illa ſi pulſu concidente lapſum quoque habet virium animalitatis & citra ſudorem λειποθυμία & λειποψυχία; Si cum ſudore præſertim frigido συγκοπὴ nominatur, Gallice *defaillance*: vide Galen. ad Glauc. 1. & comment. ad aphor. 41. 2. vbi. συγκόπτεσθαι circumloquendo Hippocra. extulit ἐκλύεσθαι ἰσχυρῶς, id eſt, vehementer exolui: Aetius tamen li. 5. λειποθυμίαν & ἔκλυσιν confundit: Hippocrates diſtinxit accuratius vt in illo aphor. A tuberculi introrſum eruptione, ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη, vbi Galen. ἔκλυσιν virium debilitationem interpretatur à diſſipatione ſpiritus vitalis, quæ fit ſimul cum immoderata excretione: Generallius tamen interdum pro ſumma virium infirmitate vſurpatur, id eſt, nõ quæ fit per virium oppreſſionem, ſed cum virtus nec ſuo officio ſatis eſſe, nec cauſæ externæ reſiſtere poteſt, vel reſolutis ſpiritibus à morbi diuturnitate, aut ſymptomatum magnitudine vt in dolore & vigilijs, quæ non minus vires frangunt quam ſenſibiles euacuationes: vel immoderata vacuatione vt ſanguinis; vel venenata quadam qualitate vt in morbis peſtilentibus; nam Galen. in prorrhet. κατ' ἔκλυσιν idem ſignificare ſcribit quod ἐξαδυνατούντων, in qua dictione notat propoſitionem ἐξ ſignificare magnitudinem quamdam in virtutis infirmitate. Sed & ſunt qui ἐκλύσιας, vt notauit Hollerius, leuiora animi deliquia appellent vt à ſyncope diſtinguant: Ἐκλύονται autem in Coacis ſunt qui ambiguum verbum eſſe dicant, & veteribus Hippocratis interpretibus ἐκλυόμενα dici ἐκκρινόμενα, quæ excernuntur: Galen. hepaticum verbum eſſe ſcribit, exolutionemque eſſe ſymptoma quod immoderatas excretiones ſequitur non vero retentiones, vt 2. Epidem.

Ἔκμαγμα. συμπεφυραμένον φύραμα καὶ προκόμμαγμα. maſſa ſubacta apud Hippocr. lib. περὶ ἀφόρων.

Ἐκμαίνειν. vehementer furere, apud Hippocratem in prorrhet.

Ἐκμάξαι. formare. apud Hippocrat. libr. περὶ ἀφόρων, δακτύλῳ ἐκμάξαι, τουτέστιν εἰς τὸ κυκλίσκον ἀναπλάσαι. trochiſcos fingere. Significat etiam ἐκθλίψαι, hoc eſt exprimere apud Hippocr. libr. 1. de morbis maiore, de ſpongia & mercuriali & ſambuci folijs.

Ἐκματεῦσαι. ἀναζητεῖν. inquirere & inueſtigare, apud Hippocratem.

Ἐκμάττονται. inquinantur, ἀποκρίνονται τὸ σπέρμα, apud Hippocr. hoc eſt, ſemen eijciunt & excernunt.
Sed nota pro ἐκμάττονται eſſe ſcribendum ex veteri codice, & ex Henr. Steph. ἐκμιαίνονται, ἀποκρίνει τὸ σπέρμα, vt ἐκμιαίνεσθαι proprie ſit excretione ſeminis ſe inquinare.

Ἐκνεφίας ὄμβρος. imber cum ſole factus apud Hippocrat.

Ἐκνεφίας πυρετός. febris humida ſimulque inflammatoria, apud Hippocr. ſicut & ἥλιος ἐκνεφίας dicitur quando imber æſtuoſus eſt.

Ἔκνυζεν. ἐψόφει. ſtrepebat, apud Hippocratem.

Ἐκνύπτ. ἐξηπλωμένα. explicata, explanata, apud Hippocratem.

Ἐκπεπταμένον ἕλκος. vide ἕλκος ſuo loco.

Ἐκπταλοῦσθαι. diuaricari & diductis cruribus iacere. μεταφορικῶς vero etiam Hippocrat. libr. de fract. ἐκπεπταλωμένον ἕλκος dixit, hoc eſt digrediens, diductum, & cuius labra expanſa diductaque ſunt, tranſlatione ſumpta à cruribus per greſſum diuaricatis.

Ἐκπεπταμένα. expanſa. vſurpatur hoc verbum ab Hippocrate in vulneribus quæ præter quã quod diſtant amplius quam par ſit, vtriſque labris expanſa atque aperta inter ſe ſunt: id quod ex vehementi inflammatione euenire interdum conſpicitur. Cum enim caro ad multam vſque altitudinem diuiſa, & muſculus per tranſuerſum ſectus fuerit, conglutinatio autem & conſolidatio fuerit impedita, tum inflammatio ſuperuenerit, ex qua cutis diſtẽta vtrimque labrum ſibi annexum retraxerit, vtraque in parte ἐκπεπταμένον, id eſt expanſum, os vulneris redditur. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἔκπιεσμα. eſt fractura caluariæ in multas partes, in qua profundius fracta oſſicula deſcendunt & membranam

membranam cerebri comprimunt.
» Sic enim Gal. in definitionibus medicis quæ
» illi adſcribuntur: Paulus autē l. 6. c. 90. ἐκπίεσμα
» ſpeciē facit τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων id eſt fractu-
» rarum capitis ſic definiens ἐκπίεσμα δ' ἐστι πολυμε-
» ρὴς τοῦ ὀστοῦ διαίρεσις μετὰ τοῦ τὰ κατεαγότα ὀστέα ὑπο-
» κεχωρηκέναι κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. id eſt in multas
» partes caluariæ effractio eſt, in qua profundius
» oſſa deſcenderint, & cerebri membranam con-
» tactu ſuo premant.

Ἔκπιεσμα. inſuper apud medicos ſignificat id quod
» expreſſum eſt, ſuccum ſeu liquorem expreſſum,
» ſic Gal. l. 2. de loc. affect. ἀψινθίου ἐκπίεσμα dixit,
» pro quo Dioſcor. πίεσμα: eſt & ἐκπίεσμα retri-
» mētum rei cuiuſque, ſeu reliquiæ ſucci expreſſi,
» fœx & veluti ſtercus ſucci expreſſi, idem quod
» πίεσμα, ἀποπίεσμα, μάγμα: nec id tantum, ſed etiam
» ſæpenumero ſuccum ipſum ſignificat, vt cum
» apud Dioſc. lib. 4. c. 160. de glande vnguentaria
» dicitur μυροβαλάνου ἐκπίεσμα, quod & ἀπόθλιμμα
» & μάγμα appellatur: Celſ. l. 6. c. 5. Myrobalani
» magma dixit; Ruell. Inen Dioſcoridis citato, tu-
» ſæ & expreſſæ Myrobalani ſuccum; quanquam
» alij tuſæ & expreſſæ recrementum, ſeu quod ex
» tuſa expreſſaque ſupereſt, dixerunt.

Ἐκπιεσμὸς. eſt totius oculi prolapſus extra cauitatem ſuam. Sic enim oculi aliquando exprimuntur, vt prominentes permaneant. Auicenna oculi exitum & egreſſionem vocat. Differt ἀπὸ τῆς προπτώσεως, hoc eſt à procidentia, quod in hac vuea tantum tunica, in illa totus oculus foras erumpat. Id malum intellexit Celſus, cum ait, nonnunquam ingentem inflammationem tanto impetu erumpere, vt oculos ſua ſede propellat. Contingit & his qui ſtrangulātur, vt ſcribit Aetius, & in athleticis certaminibus, & fœminis quæ in partu præ dolore vehementius diſtenduntur, aut ex magnis fluxionibus quæ à capite impetu deſcendunt, vide πρόπτωσις.

Ἐκπλαγῆναι. vehementer & ad ſtuporem vſq; metuere, apud Hippoc. vt annotat Galen. comm. in prognoſt.

Ἐκπλεθρίζειν. dicebantur qui ſe curſu exercebant,
» ita vt prorſum retrorſumque viciſſim, idque ſæ-
» pe in vtramque partem ſine vllo ad latera flexu
» curſitarent, vnoquoque curſu breue quiddam de
» ſpatio dementes, quoad tandem in vnico greſſu
» conſiſterent, vel vt dixit clarius Auicenna donec
» in fine illius in medio ſtetiſſent: à Gal. 2. de ſanit.
» tuenda, inter exercitationes citra robur & vio-
» lentiam celeres hæc reponitur, & peculiariter
» crura & pedes exercere dicitur, thoracem quo-
» que non parum fatigat, haud ſecus capitibus ma-
» le affectis valde nocere creditur, vtpote quæ ex
» iugibus illis reuerſionibus quaſique circuitioni-
» bus facillime tum vertiginoſas, tum apoplecticas
» affectiones incurrere queant: ἐκπλεθρίζειν autem
» dicebantur, quia ἐκπλέθρου hoc eſt ſexta diei par-
» te talis exercitatio fieri ſolita erat, qua de ſi plura
» voles lege Mercurial. in Gymnaſticis.

Ἔκπληξις. timor ſubitus & vehemens. huic contraria eſt voluptas maxima, quam ἐπιχαιρεκακίαν, quaſi exceſſum gaudij, appellant. Author medicarum definitionum dicit eſſe mentis abalienationem quæ ex repentina aliqua perturbatione extrinſecus prouenit. Multi ſyderationem & tabem interpretantur: Gal. comm. aph. 14. lib. 7. ἔκπληξιν eſſe ſcripſit, cum quis ex morbo nec loquitur nec quicquā agit, ſed apertis oculis quietus manet, veluti præ timore attonitus quo loco obſtupeſcentia ab interprete vertitur.

Ἔκπληξις. inſuper affectio quædam eſſe dicitur ar- »
boribus contingens à Theophr. l. 4. c. 17. Tabem »
interpretatus eſt Daniel Heinſius interpres, quā »
modo frigore, modo gelu inuehi ſcribit Theo- »
phr. brumali tempore, adeo vt quibus illa arbori- »
bus contigerit vix regerminent. »

Ἐκπνοή. expiratio. Eſt motus reſpirationis quo ſpiritus foras fertur. Conſtat enim reſpiratio geminis partibus ſeu motibus ſibi contrarijs, vno quo ſpiritus intro ſubit, & εἰσπνοὴ appellatur: altero quo ſpiritus è pulmonibus redit, qui contrario etiā nomine ἐκπνοὴ dicitur. Ea ſolius ſepti tranſuerſi, quod φρένας appellant, opus eſt, quemadmodum & inſpiratio, vt ſcribit Galen. libr. 2. de motu muſcul. neque ab vllo thoracis muſculo perficitur. Sed nec conſtricto quidem pectore fit, vt nec inſpiratio eo dilatato, ſi modo ſine vi foras ſpiritus feratur aut trahatur, ſicut ſe aliquando Romæ in celebri virorum doctorum cœtu demonſtraſſe Galen. prodidit lib. de præcognitione. Itaque quod ipſe ſcribit tum lib. 4. de locis affect. expirationem fieri ab vniuerſis muſculis thoracem contrahentibus, tum in libello de cauſis reſpirationis, internos qui circum coſtas ſunt muſculos expirationem perficere, non eſt de ſimplici expiratione intelligendum, ſed de violentiore, qualis per febres fit & apoplexias & poſt magnam exercitationem. Tunc enim magna violentaque expiratio eſt ἐκφύσησις proprie dicta, à muſculis tum intercoſtalibus, tum ijs qui ex ſcapulis & dorſo ad thoracem feruntur, facta. Maximam enim inſpirationem externi, maximam vero expirationem interni intercoſtales abſoluunt, ex coſtæ ſuperno latere in ſuprapoſitæ latus infernum oblique inſerti. Eſt autem expirationis vſus aerem, qui præcedente inſpiratione attractus fuerat refrigerandi cordis gratia, foras expellere, vt alteri frigido aeri rurſum inſpirando locum faciat. Siquidem aer per expirationem nihilo fere paucior redditur, quam qui per inſpirationem attractus eſt. Quo in opere contingit etiam permulta ſimul fuliginoſa excrementa quæ à ſanguinis vſtione in corde & pulmonibus redundant, vacuari. Ipſe enim aeris motus & impetus, multa eorum quæ per ſe tranſire nequeunt, vna ſecum trahit rapitque.

Ἔκπτωμα δ

Ἔκπτωσις. luxatio, hoc eſt, oſſium è propria ſede exceſſus ſine fractione. Nec vero id modo ſignificat, ſed etiam ἐξάρθρωσις ſiue ἐξάρθρημα apud Hippocratem. vt Galen. annotauit initio comment. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Eſt autem duplex omnis luxationis differentia, vna ſurſum, cum à muſculorum contentione articulus ad ſupernum locum trahitur: altera extrorſum, cum in partem anteriorem aut poſteriorem, dextram aut ſiniſtram emotus tranſit. Omnis autem eiuſmodi luxatio aut ſimplex eſt aut compoſita. Simplex quidem eſt cum luxationi nihil inſuper acceſſit, non vlcus, non oſſis denudatio aut fractio. Compoſita vero eſt cum præter luxationem aliquid eorum acceſſit. Cauſa vero omnis luxationis duplex, externa, vis omnis quæ articulum loco mouere poteſt: interna, defluxio humoris

articulum præ copia vel mollitie loco propellentis.

Ε'κπυεῖσϑαι. ſuppurari duobus modis apud Hippocr. vſurpatur; vno modo proprie ſignificans in pus verti; alio modo latius, ita vt omnem ſanguinis corruptelam comprehendat, quomodo vſurpatum eſt ab Hippocr. aphor. 20. l. 6. vt author eſt Gal. eo loci.

Ε'κπύημα. dicitur ab Hippocrat. vniuerſi puris collectio tumore aliquo qui præter naturam eſt concocto: & ἐκπυΐσκειν ad ſuppurationem perducere.

Ε'κπυητικὰ φάρμακα. ſeu ἐκπυΐσκοντα. ſuppurantia medicamenta. vide διαπυητικόν.

Ε'κρήγματα. ἀποῤῥήγματα ῥακῶν, ſciſſuris pannorum apud Hippocratem.

Ε'κροαί. Hippocrati dicuntur 2. Epid. emiſſaria, effluuia, aut ſpiracula, & ductus quidam per quos velut quaſdam deſtinatas à natura vias humores effluunt, & morbos eluunt: eoſdem ductus ibidem Hippoc. ex tranſlatione ἐκτροπὰς vocat, hoc eſt diuerticula, diuortia, ac veluti ſubterfugia per quæ humores ſeſe inſinuent & ſubeant.

Ε'κρυϑμος σφυγμός. pulſus ecrhythmus. Eſt pulſus arhythmus, qui nullius ætatis, naturæ, temporis aut reliquorum rhythmum retinet, vel, vt ait Paulus qui omnem prorſus eurhythmiam euertit. Tertia ſpecies eſt pulſus arrhythmi. de quo vide ἄῤῥυϑμος.

Ε'κρύσεις. effluxiones. Ariſtot. l. 7. de hiſtor. animal. ſcripſit ſic vocari eas conceptus corruptiones, quæ intra ſeptimum diem fiunt, abortiones vero ἐκτρωσμοὺς vſque ad diem quadrageſimum appellari.

Ε'κσάρκωμα. non aliud eſt quam ὑπερσάρκωσις, hoc eſt carnis excreſcentia.

Ε'κστομοῦνται. ἀναστομοῦνται. aperiuntur, apud Hippocratem.

Ε'κστασις. & ἐκστῆναι. ſignificant proprie extractionem mentis extra naturam & conſtantiam ſuam, vt amplius non ſit apud ſe, nec ad ſe redire poſſit, vel eggreſſionem à natura ſua, cum à poteſtate eximi incipit vi morbi: illud ergo τὸ ἐκ nota eſt formæ ad priuationem, vt cum dicimus ex homine cadauer, & στάσις conſtantiam mentis indicat: eſt autem ἐκστάσεως triplex diſtinctio: vna ſtuporis qua ſtupent attoniti, manentque immoti, vulgo dicuntur (rauis) à noſtratibus exceſſos, eſtque priuatio officiorum animæ, ſentientis, mouentis & intelligentis, immoti manent ac potius rigent, transfixi non ſentiunt, apertis oculis nihil vident, nihil audiunt, perculſis ſcilicet ſpiritibus ac receptis in intimos cordis ſinus: Talis quodammodo eſt affectus eorum quos 1. Eudemiorum Ariſtoteles appellat νυμφολήπτους, cuius rei cauſam pie admodum & conuenienter Sacroſanctis libris noſtris ad Deum refert, ἐπιπνοίᾳ inquit τινὶ δαιμονίῳ ἐνθουσιάζουσιν, inſpiratione quadam diuina animantur, idcirco eos ibidem θεολήπτους vocat quaſi à Deo captos: Altera ἐκστάσεως diſtinctio, ſilentij eſt & quietis, quam ἔκστασιν σιγῶσαν appellat in Coacis Hippocrates, καὶ ἀμαυρὰν id eſt obſcuram & cum ſilentio, quæ melancholici vitij, aut ægri in veternum inclinantis indicium eſt; in illa ſilent ægri cum tamen loqui poſſint, nec exiliunt, nec vociferantur, nugantur aut clamant, ita vt vix eos deſipere credas, agnoſcuntur tamen ex feroci oculorum intuitu fixoque, manuum geſticulatione, alijſque id genus indicijs: ſed & in ea latenter obmurmurant, quos tamen tacere ait Hippocr. in prorrhet. hinc Galen. ἐν γλώσσαις hanc vocem (σιγῇ) id eſt cum ſilentio opponi inquit dictioni μετὰ ϑορύβου id eſt cum tumulto: huius vero ἐκστάσεως duæ eſſe cauſæ perhibentur, languens virtus, & ἑκτικὴ διάϑεσις, hectica temperies, quando nimirum ab humore bilioſo, & intemperie calida ſicca, adeo cerebri ſubſtantia inficitur, vt morbus efficiatur cerebro hecticus, haud ſecus atque in febribus hecticis non amplius humorum putredo cauſa eſt, ſed partiũ ſolidarum facta & abſoluta alteratio, aut ſicut in lanis quas colore aliquo ita fucant, vt vis medicamenti concepta nulla lotione poſſit elui, καὶ ὁ τοιαύτην τινὰ οἷον βαφὴν τοῦ ἐγκεφάλου τὴν παραφροσύνην ἑκτικὴν ἔχει, hoc eſt talis veluti cerebri tinctura, dementiam hecticam habet: vocatur autem ἔκστασις quia cerebrum non iam amplius alteratur, ſed aliud factum eſt à ſeipſo, vt ἔκστασις in plantis apud Theophraſt. egreſſionem ſignificat è natura ſpeciei: Vicina autem eſt hæc ἐκστάσεως affectio ei quæ dicitur παραφροσύνη, vel potius eadem eſt; quanquam autem ea eſſe dicitur σιγῶσα vel cum ſilentio, aliquando tamen etiam cum loquacitate eſt & voce integra, coeuntque hæc nonnunquam in eodem ægro, vt in Dealcis vxore, ἢ λόγοι πολλοί, ἢ σιγῶσα, aut multa loquebatur aut ſilebat, & primis diebus ἀεὶ σιγῶσα, viceſimo λόγοι πολλοὶ & rurſum ἄφωνος; Similiter nono πολλὰ παρέλεγε καὶ πάλιν σιγῶσα; 21. die obijt: idem & legas in vxore Theodori quæ tandem interijt: Tertia ἐκστάσεως differentia furoris eſt & rabiei, quæ quidem phrenitica nominatur, & quidem ἔκστασις & ἐκστῆναι dicuntur apud Hippocr. de continua & vehemente inſania, de vehementi motione & aberratione mentis, eadem prorſus ſignificatione qua μανίαν & μανῆναι vſurpat, vt annotauit Galen. initio comment. 3, in lib. 3. Epidem. & comment. 1. in prorrhet. fitque à flaua bile vſta, per cerebrum diffuſa, & vigilias habet coniunctas, atque ideo comati contrariam eſſe ſcribit Gal. In hanc ex ſecunda ſæpe fit ὑπόστροφον vt notauit Hippoc. in Coacis, cuius & exemplum legitur in Dealcis vxore quæ morbum exegit vſque ad vitæ finem quem attulit dies 21. partim cum ſilentio melancholico, partim cum multa nugarum garrulitate phrenitica, & ex hac rurſum in ſecundam fit commutatio, vi bilis atque impetu langueſcente, & calore ferventeque ſpiritu tandem torpeſcentibus vnde quieta bilis deſidet, fitque σιγῶσα ἔκστασις: Triplex autem illa ἐκστάσεως diſtinctio à nobis commemorata ſic nominari poterit, ἔκστασις ἁπλῶς dicta, ἔκστασις σιγῶσα, καὶ ἔκστασις φρενιτική.

Ε'κστατικὴ δύναμις. dicitur facultas quæ vim habet ab alienandi animum, qualis eſt in hyoſcyamo, coriandro viridi & ephemero.

Ε'κσφῦρα dicuntur medicamenta hæmorrhoidibus cæcis extrahendis aperiendiſque conuenientia, quo poſtea facilius medicamenta adhiberi poſſint. Eiuſmodi aliquot Galen. recenſet lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Ε'κτείνον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ε'κτεϑηλυσμένον πυελόν. vide πυελόν.

Ε'κτεύς. menſura Attica, octo chœnicas capiens. ſic dictus eſt quod ſit ſextarius medimni. Budæus de aſſe interpretatur modium.

Digitized by Google

Ἑκτικὴ. hectica. Geminam habet ſignificationem. Vna quidem dicitur, omnis febris ſolutu difficilis, ſiue ſit pituitoſa, ſiue melancholica. Oppoſita eſt τῇ σχετικῇ, hoc eſt, febri ſolutu facili. Vt enim σχέσις qualitas eſt à ſubiecto facile mobilis, ἕξις vero ægre mobilis: ſic σχετικὴ & ἑκτικὴ inuicem opponuntur, vt ſcribit Gal. lib. 8. meth. medendi. Altera vero ſignificatione ſpeciatim magis dicitur quę & putridæ & diariæ oppoſita ſit. Retinet tamen eãdem nominis rationem: ſicut enim ἕξις ægre ſeparatur à ſubiecto, ſic hectica curatu difficillima eſt, vel ἑκτικὴ dicitur quod in habitu corporis, quem ἕξιν appellant, tanquam in ſubiecto conſiſtat. Eſt enim hectica febris calor præter naturam in ſolidis partibus accenſus. Hæc cum vnicam habeat acceſſionem ab initio ad finem vſque & mortem, diuiditur tamen in tres ſpecies à varia corporis diſpoſitione ſumptas. Prima eſt hectica tantum, in qua corpus cordis & cæteræ partes ſolidæ iam primum ſunt incenſæ: duratque hæc ſpecies quamdiu in corpore cordis & alijs partibus ſolidis humor ſubſtantificus & radicalis, terreas ipſius partes glutinans, adhuc multus ſupereſt, ipſum calorem igneum nutriens & fouens, quomodo oleum, cera, ſepum & ſimiliter pinguia in ellychnio flammam alunt. Hæc cognitu difficillima eſt, curatu vero facillima. Altera extrema eſt μαρασμώδης dicta, quod maraſmum calidum ſiccum habeat adiunctum: ſic autem dicitur cum humor ille omnino abſumptus eſt, parteſque omnes ſolidæ non ſolum corpus cordis, velut vſtæ ſunt & verſæ in cinerem, vt putrefacta & vſta omnia, qualeque exuſtum eſt ellychnium, quod nullius olei affuſione non amplius ardet: ſic enim abſumpto humido ſubſtantifico, calor natiuus extinguitur, nec poteſt inſtaurari. Ob id hæc vt nullius viſum & tactum latere poteſt, ſic nunquam curationem recipit, & hanc à maraſmo ſimplici, qui ſolius ſiccitatis exceſſu prouenit, & compoſito, frigido ſicco ſenib. familiari, & quibuſdam etiam pueris hydrope, lumbricis vel aliter atrophia ſine febre laborantibus, ſeparat Galen. lib. 1. de differ. feb. qui tamen nomine maraſmi alterius compoſiti, id eſt calidi ſicci, hecticæ iſtam ſpeciem comprehendit lib. de maraſmo, atque etiam aliquando maraſmum pro hectica maraſmode accipit, vt quandoque maraſmi nomen minus late pateat quam lib. de maraſmo. Tertia hecticæ ſpecies inter has media eſt, nũc illi, nunc iſti propior, vt ſatis magnam latitudinem obtineat, vti etiam extremæ duæ. Maioris enim & minoris ratione omnes hæ tantum differunt. Cum autem ſiccitas ſit triplex, vna ſanguinis penuria, in proprijs cuiuſque particulæ exilibus venis & arterijs: altera ex abſumpta omnino humiditate propria in omnibus animalis partibus contenta, & roris modo ſparſa, ipſas nutriente, quæ ſolo alimento inſtauratur: tertia ex ſolida ſimilarium partium ſubſtantia ſiccata, hecticæ tres ſpecies in his duabus poſtremis videntur eſſe, aut fortaſſe verius in ſolo humore ſubſtantifico & radicali ſiue tertio. Cæterum hectica febris magna ex parte & frequentiſſime ſequitur febres ardentes, biliosas & æſtiuas, non etiam hybernas & pituitoſas, cum ea laborantes calidi ſicci, à cauſa calida ſicca, in aere calido ſicco, calidiores & ſicciores euaſerint, vel ex longiore ieiunio, vel victu tenui, & eo calido ſicco, nec frigida humida ab his tempeſtiue ſumpta ſunt vel admota. Interdum in homine calido & ſicco naſcitur à cauſis calidis & ſiccis, ira, mœrore, cura, vigilijs, æſtu. Interdum à phthiſi & dyſenteria & lienteria & principum viſcerum alijs morbis, ex quibus alimentum vel non retentum vel male coctum vel vitiatum partes ſolidas non humectat, quæ propterea alimento deſtitutæ, & calorem acriorem & febrilem concipientes reſiccantur & incaleſcunt. Has tamen febres non proprie hecticas, ſed potius ſymptomaticas quidam cenſent eſſe. Signa autem triplicis hecticæ à Galeno tradita ſunt lib. 1. de differ. febrium, inter quæ maxima ſunt oculi caui, ſqualor & ſiccitas totius corporis, ſed maxime frontis, collapſa tempora, venter inferior extenuatus, & præcordia verſus thoracem vehementer contracta, pulſus tenuis, durus, debilis, frequens, calor tangenti primum quidem mitis, ſed poſtea acer & rodens: nec tamen æger ſe febricitare ſentit, non quidem ob caloris exiguitatem, vt qui mordax ſit & medico moleſtus, ſed quia alteratio illa diutina & paulatim facta eſt, non autem affatim, quodque hectica intemperies omnino æqualis ſit. Habet & hoc hectica proprium quod ſumpto ſemper alimento in ea calor augetur, & pulſus maior & velocior fit, quamdiu cor ab alimento humectatum, intemperatum minus eſt, ob idque robuſtius euaſit, & ad motus magis expeditum: quod quidem febris hecticæ maximum, indubitatum, & inſeparabile argumentum habetur.

Cur id fiat Gal. comm. 2. in lib. prognoſt. explicat vbi agit de notis ſuppurationis exemplo calcis; quemadmodum enim huic cum affunditur aqua ſtatim exardeſcit, ſic ſolidæ corporis partes cibi madore perfuſæ: eodem etiã in loco Galen. hoc accidere omnibus hectica febre prehenſis inquit, vt noctu febris increſcat, nõ morbi ratione, ſed ex accidenti, nec inde tamen paroxyſmos habere hecticam febrem putandum; itaque ad differẽtiam acceſſionum quæ in febribus intermittentibus contingunt, dicitur illa exacerbatio ἄδηλος ἐπισημασία, id eſt ſine calore & moleſtia, quia nempe non fiat cũ horrore, nec inæqualitate caloris, & cæteris moleſtijs intermittentium febrium acceſſioni cõſuetis: Notat pręterea Gal. digitos quamuis per omnes morbos refrigerentur, calidos tamen in omnibus febribus hecticis permanere, præcipue extrema ſui parte, eaque interna, qua ſcilicet ſunt carnoſiores, vbi enim plus humiditatis ibi etiam plus caloris neceſſario in ijs febribus ineſt: Cæterum notandum ſæpe iungi putridam febrem cum hectica quod ex vtriuſq; ſignis ſeorſim traditis cognoſces, ex eo vero potiſſimum, ſi alicuius acceſſionis ſigna appareant; ea enim exquiſita hectica cenſenda eſt, quę nullum particularis acceſſionis aut initium aut incrementum aut vigorem aut remiſſionẽ habet, vt ait Gal. lib. de maraſmo: Sic quæ Eryſipelata aut phlegmonas internę alicuius partis conſequitur hecticam ſimplicem non eſſe vult Gal. loco cit. interdũ etiã intermittentẽ cũ hectica cõiunctã vidit Gal. vt ſcribit l. 1. Epid. com. 3. & Hipp. l. eodẽ quintanã febrem ante tabẽ & iã tabidis ſuperuenire ſcribit, eoſq; perimere, & certe omnis putrida cũ hectica periculoſa eſt, quia pugnãt inter ſe curationis indicationes.

Ἑκτικὴ δυσκρασία. habitualis intemperies dicitur Galeno comment. in aphot. 12. l. 4. quæ ipſo ha-

Digitized by Google

» bitu corporis læſo perficitur.

Ἑκτικὸς σφυγμός. hecticus pulſus. Eſt ſpecies inæqualis pulſus in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, conſinis formicanti, qui Græcis μυρμηκίζων dicitur, ſed eo adhuc minor. Phthiſi, empyemati, & febri hecticæ proprius eſt, & ſicut hæc, ita nec ipſe magnam vllam mutationem ſuſtinet, ſed perpetuo ſimilis manet, hoc eſt gracilis & paruus, quia propter ſiccitatem in longum & latum diduci nequit arteria: & debilis, ob facultatis vitalis imbecillitatem, & præterea frequens: quia cum propter auctum calorem pulſus velox eſſe deberet, nec tamen talis eſſe hecticis poſſit propter virium infirmitatem, neceſſe ſit frequentia magnitudinem & velocitatem ſuppleri.

Ἐκπλαστικά. appellantur ea medicamenta quæ callos
» detrahunt.

Ἔκτομον. dicitur Galeno ἐν γλώσσαις veratrum nigrũ,
» ex qua quidem Galeni expoſitione pro ἴκεστομον re-
» ſtituas licet ἔκτομον l. 4. apud Dioſc. c. 146. pro ἔκ-
» τομον alij ἔντομον legunt.

Ἐκτοσθεν. apud Hippocratem aliquando non ſignificat extra, quæ loci differentia eſt, ſed præter: in qua ſignificatione & à Demoſthene & alijs rhetoribus vſurpatur, cum dicunt aliquid ἔκτοσθεν τοῦ πράγματος, hoc eſt extra rem, ſiue præter rem dictum factumue eſſe, vt annotat Galenus comm. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ἐκτροφὴς. ægroti inclinatio ad latera, ſiue ſit totius corporis, ſiue eius partis duntaxat quæ ægra eſt, vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, & ἐν ταῖς γλώτταις.

Ἐκτροπαὶ. dicuntur Hippocrati diuortia aut diuer-
» ticula, per quæ humores abſcedunt & veluti
» cuniculis actis quoſdam in ſinus ſe recipiunt.

Ἐκτρόπιον. eſt affectus inferioris palpebræ oculum contegentis, ita inuerſæ & retractæ deorſum, vt parum ſurſum attollatur, ſed pendeat & hiet, neque ex toto oculum integat. Quod vitium ſi palpebræ ſuperiori acciderit, λαγώφθαλμον dicitur: ſed tamen λαγώφθαλμον naturaliter contingere poteſt, ἐκτρόπιον vero non niſi à cauſa præter naturam, vt cicatrice, carnis excreſcentia, relaxatione, à medicamento, ſutura vel vſtione inartificioſa, interdum etiam ſenectute.

» Quanquam ſolius inferioris palpebræ affe-
» ctus hîc eſſe dicitur ἐκτρόπιον vt Græci exiſtima-
» runt, Paulus ſcilicet l. 6. c. 10. & 12. Celſus etiam
» l. 7. c. 7. notandum tamen de ſuperioris quoque
» inuerſione dici, quo modo ſimpliciter intellexiſ-
» ſe videtur author introductorij & definit. medi-
» carum qui ἐκτρόπιον abſolute palpebrarum vi-
» tium appellarunt, nihil interea de lagophtalmo
» exprimentes. dicitur vero ἐκτρόπιον à voce τροπὴ id
» eſt conuerſio, & ἐκ extra quaſi ſit ad exteriora
» conuerſio.

Ἐκτρωσμὸς. abortio, non omnis quidem, Ariſtotele authore, ſed quæ ad diem vſque quadrageſimum fit: quemadmodum ἔκρυσις quæ intra diem ſeptimum contingit, de qua vide paulo ante.

Ἐκφόροι. fœminæ dicuntur quæ vterum ad exactos
» menſes perferunt, vt notauit Budæus ex Ariſto-
» tele 7. de hiſtor. animal. & mulieres εὐεκφόρους quę
» facile ferunt.

Ἐκφυσάει. ἐξορμᾷ, ἐκβράζεται. ἐκφλύει. erumpit, expellit, ebullit, apud Hippocratem.

Vt refert Galen. in exegeſi, pro quo apud ipſum Hipp. ſcriptum eſt ἐκφλυνδάνει. vt in lib. περὶ τῶν « ἐντὸς παθῶν, his verbis, καὶ ἕλκεα ἀπὸ τῆς ὀσφύος ἐκφλυνδάνει; idem & aliquanto poſt. «

Ἐκφλεγματοῦσθαι. in phlegmata cõuerti apud Hippoc. « de victu in acut. τὰ μὲν γὰρ πικρὰ inquit διαλύεται καὶ « ἐκφλεγματοῦται. quæ amara ſunt diſſoluuntur & « pituiteſcunt. «

Ἐκφρακτικά. dicuntur medicamenta quæ pororum obſtructiones expurgant, facultate nitroſa & amara: dicuntur alio nomine ἐκκαθαρτικά, de quibus ſupra.

Contraria hic ſunt ἐμπλαστικὰ & ἐμφρακτικά: eſt « porro hoc verbale à verbo ἐκφράττω ſignificante « idem quod ἀποφράττω, id eſt obſtructione libero « ſeu obſtructiones amoueo, cui & oppoſitum ἐμ- « φράττω. «

Ἔκφραξις. quaſi dicas recluſio cui contraria ἔμφραξις. «

Ἐκφύσησις. efflatio ſiue exufflatio. Eſt, vt ait Galenus lib. 2. de motu muſculorum, ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορά, hoc eſt, expiratio, confertim facta. Eius opifices ſunt muſculi omnes intus inter coſtas ſiti, adiuti etiam ijs qui ad thoracem perueniunt ex ſcapulis & dorſo, atque alijs etiam magnis qui in epigaſtrio habentur: efflationis enim gratia eos factos eſſe Galen. docuit lib. 4. de vſu partium. Propria eſt vocis materia, neque vox citra eam fieri poteſt. Differt à ſimplici expiratione tum violentia, tum muſculis à quibus efficitur. Nam & paulatim expiratio fit, & à ſolo ſepto tranſuerſo. Gal. lib. 4. loc. affect. duplicem ſtatuit τὴν ἐκφύσησιν, vnam ἄψοφον, alteram ψοφώδη, de voce verba faciens.

Id eſt aliam ſine ſtrepitu, aliam cum ſtrepitu, « quã poſtremam ἐκπνοὴν ῥοιζώδη vocat, quæ & illi « βίαιος & μεγάλη ἐκπνοὴ dicitur, cuius ὄργανον eſt pe- « ctus & pulmones. vide in dictione ἐκπνοή. «

Ἔκφυσις. eſt inteſtinum à ventriculo primum. Id ventriculo coniunctum eſt, nec protinus in circumuolutiones reflectitur, prius quã ijs locum præbuerit quæ in medio inter ventriculum & ieiunum ſpatio locati neceſſe erat. Itaque cum inteſtinorum propria videatur eſſe circumuolutio, quidam ipſam ἔκφυσιν non dignantur inteſtini nomine, ſed vel ſimpliciter ἔκφυσιν, vel ἔκφυσιν δωδεκαδάκτυλον, vel etiam abſolute δωδεκαδάκτυλον appellant, quod duodecim fere digitorum longitudinem æquet. Sunt vero qui non totum eum proceſſum ἔκφυσιν appellandum cenſent, ſed ipſius tantum orificium quo dependet à ventriculo. Cæterum ad hoc inteſtinum meatus defertur, qui bilem ipſam ex hepate in ipſum dimittit.

Ἔκφυσις. in oſſe dicitur idem quod ἀπόφυσις.

Ἐκχύμωμα ἢ

Ἐκχύμωσις. ſugillatio. eſt ſanguinis ſub cutem per grumos effuſio. Cutis affectio eſt, eius cauſa, vt plurimum contuſio carnis eſt, à qua cum exiguæ venæ diuortium perpeſſæ fuerint, ſanguis per diapedeſim profunditur, & ſub integra cute colligitur per grumos. Inde tumor excitatur tactu mollis & cedens, & magna ex parte indolens, niſi quatenus ex contuſione dolor eſt, & principio quidem rubens, deinde progreſſu temporis liuidus & niger. Ac cum in phlegmone quoque ſanguis è vaſis effundatur, diſtinguit tamen phlegmonem ab ecchymoſi Galen. aphoriſ. 20. ſect. 6. quod in phlegmone ſanguis per muſculorum cauitates ſola ratione contemplabiles ſecundum minimas ſui partes effunditur: in ecchy-

moſi vero in ſpatia effloit quæ venis circumiacent.

Quoniam vero effluentem ſanguinem loca circum venam excipiunt atque vbi exceperunt, talem qualis à principio erat minime conſeruãt: hinc ἐκχυμώματος duas ſpecies penes colorum diuerſitatem poluit Galen. libr. de tumor. præter nat. cap. 11. & 10. ſimpl. medic. c. 9. Quarum alteram ſenibus quidem, quoties illorum venæ contuſæ aut alia quapiam ex cauſa reſeratæ ſunt, familiarem ac maxime contingentem peculiari nomenclatura μελάσματα, id eſt nigrores appellat, nigra enim ob atri humoris melancholicique ſanguinis effuſionem affecta pars euadit; Alteram vero (quæ ſcilicet medium colorem inter rubrum atque oigrum obtinuit) proprie πελιδνὰ ſeu liuida & liuores: Ἐκχυμώματος autem ſpecies pro affectarum partium diuerſitate à Paulo libr. 4. cap. 30. tres numetantur. Prima eſt τὰ χαλάσματα ὑπώπια, id eſt quæ vocantur ſubocularia, nonnulli ſugillata appellant, dicitur & τὸ ὑπώπιον de quo ſuo loco: Secunda eſt ὑπόσφαγμα de qua & ſoo loco; Tertia à Paulo relata ea eſt quæ ſub vnguibos fit, cum nimirum ſub illis, à ruptis contuſione venulis reſiliens ſanguis congregatur, rubrum ab initio, dein vero liuidum ac denique nigrum ipſum vnguem efficiens. Non autem in his modo partibus facie inquam oculis & vnguibus, affectus hic aduenire poteſt, verum & in qualibet corporis particula, adeo vt tot numerari ſpecies ſecundum affectam partem queant, quot ſedes membraue corporis exiſtunt: inde fit vt Hippocr. aliquando generallius ἐκχύμωσιν ſiue ἐκχύμωμα appellet effuſionem omnem ſanguinis è vena, & inanitionem, quam alio etiam nomine κενέωσιν vocat vt Galen. annotauit comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀρθρῶν: differt autem ἐκχύμωμα ab ἰσχύμωμα: quo de affectu plura ſuo loco.

Ἐκχύμωτον. Galeno vox eſt lib. 8. κτ' τόπ. vſurpata quaſi dicas exſuccatum, ſed & hoc plus ſignificat, chylum ſcilicet à iecore attractum, ita vt pars liqoidior ſit diſtributa, ſiccior veluti recrementum relicta; dicimus ita chylum ἐκχύμωτον cum & ventriculus probe concoxerit, & iecur attraxerit; vbi vero ille quidem concoxerit, iecur autem attrahendi vim habeat infirmam ἀνεκχύμωτα & liquida excernuntur.

Ἐλαία. olea. Arbor eſt ſaligneis fere frondibus & perpetuis, anguſtis, quæ tam breui innituntur pediculo, vt quaſi defixæ cohæreant: floribus puſillis qoidem, ſed foliatis, fructum ambientibus, baccis maturitate nigrantibus. Huic ſupina foliorum, contra quam cæterarum, candicant magis quam prona, minuſque ſunt læuia, vertunturque mox poſt æſtiuom ſolſtitium. Viuax eſt & diutiſſime durat. fructus eius ἐλαία eodem nomine dicitur, cuius ſuccus oleum eſt, ἔλαιον Græcis vocatum.

Ἐλαία. oliua, eſt fructus oleæ. Conſtat tribus partibus, nocleo, carne, & amurca, quæ ſanies eius eſt amara: ſuccus eius oleum eſt. Traduntur autem oliuarum multa genera, ſed præcipua decem: pauſia, algiana, liciniana, ſergia, næuia, colminia, regia, murtea, orchis & circites, ſeu potius cercites. Sunt & inter eas particulares quædam differentiæ: κολυμβάδες vocantur, quæ oleo ſuo puræ, hoc eſt ſine accerſita commendatione, innatant, & velot vrinabundæ fluitant. eædem etiam ἀλμάδες, hoc eſt muria conditæ, aliquando dicũtur. πιτυρίδες etiam dicuntur Iulio Polluci, quoniam enatent. Dicuntur & aliquæ πιτυρίδες, hoc eſt furfuraceæ, quæ antequam omnino matureſcant, decerpuntur & condiuntur. ſic dictæ à colore. nondum enim nigræ ſunt.

Propterea que λευκαὶ id eſt albæ dicuntur, quæ ſcilicet mediæ ſunt inter virides & maturas ſeu nigras: harum meminit Aetius l. 6. c. 45. Gal lib. 5. τῶν κτ' τόπους Plin. lib. 23. cap. 3. Celſ. libr. 4. c. 20. nec non Oribaſ. l. 7. qui omnes illis pro ſtomacho alijſue partibus aſtringendis vtuntur, & Plinios oliuas albas ſtomacho vtiliores, ventri minus ſcriptum reliquit. Sunt & oliuę quę apud Athenienſes στέμφυλα dicebantur, quas aliter πετρινάδας vocabant, Ariſtoteles θλαστάς, Cæl. Aurelianos 4. Chronic. cap. 3. fractas nuncupauit: Quædam inſuper δρυπεπεῖς dicuntur à Romanis drupæ, quas Paul. lib. 1. c. 8. eſſe inquit κακοστομάχους, καὶ λεπτοῦ χυμοῦ γεννητικάς; Eædem videntur quæ κολυμβάδες: à Paulo libr. 7. cap. 5. oliuæ quædam ἐκ θέρμου deſcribuntur: quænam vero ſint oliuæ Premadiæ apud Nicandrum in Alexiph. aduerſus Ceruſſæ veneoum commendatæ, nondum mihi quidquam certi compertum.

Ἐλαιόγαρον. ferculi quoddam genus erat delicati, quod Sybariticũ miſſum in cœnis appellabant, vt Hermolaus ex Spartiano refert.

Ἔλαιον. oleum. Eſt ſuccus ab olea expreſſus, is proprie & ſimpliciter oleum dicitur. Humidum eſt & moderate calidum, idque tanto magis quanto dulcius fuerit: tale fit potiſſimum ex oliuis quas δρυπεπεῖς, hoc eſt drupas, vocant, ſiue maturas. Quod enim ὠμοτριβὲς & ὀμφάκινον nuncupatur, ex vuis ſcilicet immaturis expreſſum, id quantum in ſe habet adſtrictionis, tantum etiam illi ineſt frigiditatis. Quanto autem quodque vetuſtius fuerit, tanto etiam euadit calidius & tenuius. Habet præterea mitigandi laxandique facultatem. Ab eius ſimilitudine ſuccus omnis oleoſus ex fructu quouis expreſſus oleum vocatur, adiecto fructus ex quo prodijt nomine, vt oleum ricininum, amygdalinum, caryinum, laurinum, terebinthinum, nec pauca præter hæc ex fructibus expreſſa omnia, ſed tantum inter ſe facultatibus diſcrepantia, qoantum & fructus ipſi ab inuicem diſſident. Sunt etiam ab his alia oleorum genera, quę æquiuoce cum ipſis dicuntur vnguentis, vt roſaceum, melinum, liliacæum, & quæconque id genus floribus, fructibus, germinibus, folijs in oleo maceratis conficiuntur.

Oleorum differentias atqoe compoſitionem ſi videre voles pete ex Dioſcor. l. 1. Aet. tetrab. 1. ſerm. 1. Æginet. l. 7. c. 20. Gal. 2. de ſimpl. medic. & Meſueo quæ ſingula hîc nimis longum eſſet recenſere.

Ἔλαιον etiam à quibuſdam dictus eſt ὁ ἄσφαλτος, hoc eſt bitumen liquidum, quia maxime propter pingoedinem olei ſimile ſit, vel quod eo ad lucernarum lumina antiqui præſertim in Sicilia vterentor.

Ἔλαιον etiam apud Hippocr. interdum pinguedinem & adipem ſignificat cùm pluribus in locis, tum lib. 1. περὶ γυναικ. vbi ἔλαιον ὕος ſæpe ponitur pro ὕειον στέαρ, id eſt adipe ſuillo vt notat Erotianus.

Ἔλαιον μηδικὸν. olei Medici meminit Solinus cap. 24. quod oleum incendiarium nominat,

» quod vt ait quadam inficitur herba, etſi etiam
» naturale quoddam eſt, non tantum artificioſum
» & factitium; hoc genere olei pellicem ſuam eſt
» vſta Medea; Talis erat circa Babyloniam Naph-
» ta: erat etiam, vt reor, vel arte parabatur in Me-
» dia, vnde & Medicum vocabatur oleum: huius
» vero olei incendium aqua non reſtingui poteſt,
» ſed pulueris iactu, inquit idem Solinus.

E'λαιον ῥόδινον. oleum roſaceum, id eſt, quod aromatibus conditum non eſt, apud Hippoc. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. vide ῥόδινον.

E'λαιον ϲπανὸν. quoniam hoc oleum haud ita apud
» authores vulgatum eſt, ſed ſit apud Galen. fre-
» quens illius mentio, quale ſit & quomodo pare-
» tur hîc adnotandum. Conſtantin. in Geoponic.
» libr. 9. illud ita confici iubet, vt oleo ab amurca
» defœcato & feruenti, triplum aquæ tepidæ vnà
» cum ſale contuſo inijciatur, vt exacte commiſ-
» ceantur, diuque agitata ſtent tanto temporis in-
» teruallo, donec aqua vna cum ſale in amurcæ lo-
» cum ſubſederit, tandem oleum ſupernatans le-
» bete vel cochleari excipito, quo exhauſto iterum
» affuſa aqua tepida bene commiſceto, & quic-
» quid olei puri, poſtquam aqua peſſum iuerit, ſu-
» pernatat, vaſculo excipito, Poſtea ſuccum de fo-
» lijs aut tenerioribus olearum ſurculis (quos
» Græci θάλλους vocant) expreſſum, vt oleum
» acuitatem & amaritudinem acquirat, quibus
» ſtypticitas interna ſubire poterit, illi addas, & ſi
» hoc tibi paratum defuerit, & in oleo veteri vi-
» reſcentes olearum thalos decoxeris, ijs expreſſis
» oleum ſpano vel etiam omphacino ſucceda-
» neum habebis.

E'λαιόμελι. genus quoddam reſinæ Palmyris Syriæ familiare. Id ex vetuſtis arborum caudicibus manat pingue, vnguinoſum, craſſius melle, reſina tenuius, perinde quaſi nunc è lapidibus quibuſdam, quod πετρέλαιον nominant. Iis quibus inſederit, hæret admodum pertinaciter, atque, ſi edatur, marcore conſumit & viribus deſtituit, veternumque inducit.

» Hermolaus Barbar. ſuis in Dioſcor. l. 1. com-
» mentarijs ἐλαιόμελι eſſe idem exiſtimat quod
» manna, de quo in ſacris litteris, atque ab illo tan-
» tum differre, quod ἐλαιόμελι in vſum medicinæ
» tantum veniat, manna vero etiam mandi potue-
» rit.

E'λαιώδη οὖρα, ἐλαιοφανῆ, & ἐλαιόχροα. appellantur vri-
» næ oleaceæ, vel quæ olei ſimilitudinẽ habẽt, vel
» quæ oleoſi coloris ſunt Aretæo l. 1. περὶ οὔρων cap. 8.
» vide οὖρα.

E'λαιοστάφυλος. eſt fructus vitis in oleã inſitæ, vtriuſque fere parentis naturam retinens.

E'λαιόφυλλον. herba eſt quæ φύλλον dicitur quod in ſaxoſis naſcitur.

E'λάτη. abies. Arbor eſt procera & recta, ſemper virens, pino non diſſimilis, radice neruoſa, ſingulari, hirſuta, caudice rotundo, folijs pinnatis & inſectis, ſummo mucrone rigentibus, flore croceo. Duûm generum eſt: mas & fœmina. mari pungentiora, acutiora, & magis flexa folia ſunt: fœmina materie conſtat molliore, candidiore, operibuſque faciliore, & caudicem prolixiorem habet, qui mari verſicolor, latior atque durior eſt: præterea maris nucibus pauci quidem nuclei parte priori inſunt, ſed fœminæ nucibus nulli omnino. à Gallis & ſapinus & auerum dicitur. Sed nec Dioſcorides nec Galenus huius arboris meminerunt. Præparatur autem ex abietino ſemine medicamentum ἄκοπον, huncin modum: Abietis ſemen ſeptembri potiſſimum menſe collectum conijcias in oleum quando voles, permittaſque macerari aut trium aut quatuor menſium ſpatio, prius tamen contuſum. Quantitas eorum talis eſto: ſeminis eius modium Italicum in viginti quinque heminas ſiue libras olei conijcies: vbi ſatis ſemen erit maceratum, ipſum abijcies, humidum vero quod ſupereſt, linteo percolabis: poſtea ceræ quatuor libras inijcito, reſinæ abietinæ libræ vnius partem vnam, ſiue drach. XXXII. reſinæ etiam pineæ tantundem: aut ſi harum copia non ſit, terebinthinæ. Concoquas poſtea in vaſe duplici, aut igni lento. Valet ad eos qui in carne & tota corporis mole ſuccos congeſſerunt, vt eos concoquant & digerant. valet ad omnem laſſitudinem ſeu ſpõte ortam, ſeu alia quauis ratione contractam. Author Galen. lib. 4. ſanitatis tuendæ.

E'λάτη. inſuper Galeno dicitur ſummus palmu- «
læ cortex, ſeu corticoſum id quod in ſumma «
palmula enaſcitur, quod & σπάθην Archige- «
nes vocauit; appellatur & σπάθη, quod & Dioſ- »
cor. περικάλυμμα id eſt operimentum fructus pal- «
mæ recentis, & adhuc florentis eſſe dicit: Galen. «
vero 8. ſimpl. ἀμφίεσμα hoc eſt indumentum ſeu «
tectorium vocat, quo loco ἀρίσμα deprauate «
legitur: Porro non ſolum hic ſummus palmulæ «
cortex ἐλάτη appellatur apud Dioſcor. ſed fructus «
quoque ipſe eo cortice incluſus, ὁ περιεχόμενος ὑπ' «
αὐτῆς καρπὸς inquit Dioſcor. ſed & alia ab his di- «
uerſa ſignificatione ἐλάτης vocem vſurpauit Ga- »
len. loco cit. dum τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος »
hoc eſt palmæ tenellum germen eſſe voluit cum »
quo idem ſentit Heſych. ἐλάτην explicans φοίνι- »
κος τὴν ἀκρότητι ἔκφυσιν. »

E'λατήριον. Elaterium eſt ſuccus ex fructu cucumeris agreſtis expreſſus & in orbiculos coactus vt
tradit Dioſcor. lib. 4. cap. 155. attamen elaterium «
fieri ſucco expreſſo è ſemine cucumeris ſylue- «
ſtris nominatim ſcripſit Plin. lib. 20. cap. 1. Eo- «
dem loco pro cultello arundinem ad incidendos «
cucumeres deſiderat: eius conficiendi rationem «
Dioſcor. loco cit. explicauit, cuius mentem non «
ſatis videtur aſſequutus Plinius, ſed neque in- «
ter interpretes quotquot mihi legere contigit, «
conſenſus eſt, de hac elaterij præparandi ratione, »
vt facile fuerit ei animaduertere, qui varias eo- «
rum interpretationes inter ſe contulerit: qui ve- «
ro apud Meſuæum extat elaterij parandi mo- «
dus, plane mãcus atque conciſus eſt, vt vix certi «
quidquam elici poſſit: nec vero ex fructu tan- «
tum & ſemine fit, ſed etiam expreſſis radicibus «
& folijs quibus tamen vis ineſt imbecillior: «
eligi autem debet, inquit Dioſcor. quod in can- «
dido leuiter humectum eſt, ſine pondere, ſine «
ſcabritie, guſtu amariſſimo, quodque lucer- «
narum luminibus obiectum facile ignem con- «
cipiat: at Paul. lib. 7. cap. de ſimpl. medic. pur- «
gantibus præfert τὸ πράσιζον, hoc eſt porraceum «
quod nominatim Dioſcorid. & Plin. impro- »
bauerunt: Cordus Pauli ſententiam magis pro- «
bat, quippe qui vix credat elaterij ſuccum, «
quantumuis diligenti inſolatione, ad illum can- «
dorem ſeu etiam pallorem peruenire poſſe: im- «
probatur vero elaterium ex Dioſcor. quod aſpe- «
rum, turbulẽtum, herbaceum, aſpectu medio in- «
ter erũ & cinerẽ, quod & põderoſum eſt: de ela- »
terij tũ ætate, cũ etiã tẽpeſtiuitate, grauiſſimorũ «

Digitized by Google

authorum variæ ſunt diſcrepantéſque ſententiæ; ſiquidem Theophr. lib. 9. hiſtor. c. 14. nullum ex medicamentis longiori æuo durare, & quo vetuſtius eo melius eſſe ſcribit, durationis cauſam in humoris copia collocans, quin & addit ducentis annis ſeruatum quoudam elaterium fuiſſe, cuius tamen excellentes vires medicus quidam haud inſolens neque mendax fœliciter expertus fuerit; Theophraſto Plinius aſtipulatur lib. 20. cap. 1. prætereaq; à trimatu eſſe tempeſtiuum eius vſum ſcribit, at Ægineta elaterium laudat μὴ παλαιότερον ἐνιαυτοῦ non anno vetuſtius, niſi forte (quod ego ſuſpicor) pro παλαιότερον, νεώτερον, id eſt, recentius legendum videtur. Meſuæus vero aſſerit ipſum triennio ſeruari, & poſt ſemeſtre vſurpandum: Ab his porro omnibus Dioſcor. (cui tamen plurimum tribuimus) manifeſto diſſentit, dum à bimatu ad decennium, purgationibus accommodatum eſſe ſcribit: Ab Aetio elaterium inter venena collocatur quod ὑπερκαθάρσεις inducat: Ciet autem menſes & fœtum interimit appoſitum, ceu alia amara omnia & ſubtilium partium, præſertim ſi calida ſiot, cuiuſmodi eſt elaterium: ſumme quidẽ amarum eſt & ſecundo ordine excalfacit, habet & vim digerendi. Gaza apud Theophraſt. ἐλατήριον agitatorium interpretatus eſt commouet enim vehementer corpus, ſed hoc Latinis incertius quam ſi ſimpliciter elaterium dixiſſet.

Ἐλατήριον. non tantum ſuccus ſed & ipſe cucumis à quibuſdam dicitur vt habetur apud Dioſcor. Sed & ex Galen. ἐν γλώσσαις non tantum qood ex cucumere agreſti fit medicameotum, ſed & quicquid aluom inferiorem expurgat ἐλατήριον appellatur. quod & docet comment. 5. in lib. 6. Epid. Et lib. de rat. vict. in morb. acut. φάρμακα ἐλατήρια ſumi videntur pro medicamentis aluum vtcumque ſubducentibus, κοινῶς τὰ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίροντα exponit Erotianus.

Ἐλατίνη. herba eſt folijs helxinæ minoribus rotundioribuſque, piloſis, tenuibus, & ſemipedalibus ramulis, quinis ſeniſue, ab radice ſtatim folioſis, guſtu adſtringentibus. Vulgus campeſtre rapiſtrum vocat.

Eſt & alia quæ elatine pampinaria dicitur, huic ſimilis quam noſtrates pimpiuellam aut potius pampiuulam dicunt.

Ἐλαφόβοσκον. herba eſt quæ caulem emittit fœniculo vel roſmarino ſimilem, anguloſum, folijs latitudine digitorum duûm, prælongis, infractis & aliquatenus aſperis, propagines multæ vmbellas anethi ſubluteas ſuſtinent: ipſum quoque ſemen anetho ſimile eſt, radice tres digitos longa, vnius craſſitudine, candida, prædulci, eſculenta. Officinæ & herbarij gratiam Dei vocant. Excalfacit & deſiccat tertio ordine.

Ἐλαφόβοσκον. etiam à quiboſdam dictum eſſe τὸ ἐλελίσφακον, Dioſcorides author eſt.

Ἐλειόριζον. Heſychio eſt κύπειρος, hoc eſt Cyperus, forſan quia in paludibus radices agit. eſt enim Cyperus ex iuncorũ genere, qui paluſtres ſunt.

Ἐλαια ἄγρια. id eſt agreſtia, apud Hippocrat. vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἐλελίσφακον. ſaluia. Eſt frutex oblongus, ſurculoſus, quadrangulas habens & candidas virgas, folia coronei mali effigie, longiora, ſcabriora, paulo calloſiora, extritarum quoque veſtium ſimilitudine hirſuta & incana, vehementer odorata, ſed viroſa, ſemine ſylueſtris hormini in ſummis caulibus. Plinius eleliſphacon in cenſufrugum inter lentis ſpecies retulit ſylueſtris. Nunc tamen nihil eſt commune lentis & ſaluiæ, facileque fieri potuit vt Plinius ἐλελίσφακον ἀντὶ τοῦ ἐλελισφάκου ceperit. Eſt autem dicta ἐλελίσφακος quaſi tabida berba. eſt namque ſaluia ſqualida & ſcabra, ac retorrida ſemper & exſucca apparet.

Eſt & alterum ſaluiæ agreſtis genus quod σφάκελον vocant, breuiori & læuiori folio. vulgus francam ſaluiam appellat. Euidenter vtraque excalfacit & leuiter ſubaſtringit.

Ἐλελίσχυσον. vide ἑλίχρυσον.

Ἐλένιον. herba eſt folio verbaſci anguſtioris, aſperiore, oblongo. Caulem quibuſdam in locis non emittit, radice ſubcandida vel ſubruſa, odorata, ſubacri, vegeta, magna, tactu molli. Romani inulam dicunt, vulgus enulam campanam.

De duplici huius herbæ genere vide apud Dioſcord. lib. 1. cap. 27. & 28. ſic vero vocatur quoniam eam fertur Helena συλλέξαι πρὸς τοὺς ὄφεις ὅπως βοηθούμενοι ἀναιρεθῶσι vt author eſt Heſych. at Plinio teſte lib. 21. cap. 10. quod ex Helenæ lachrymis nata dicatur, quãdo ſcilicet addit Ethymol. ἐπὶ Κανώβῳ τοῦ κυβερνήτου Μενέλαος ἐδάκρυσεν ὑπ' αἱμορροΐδων ἀποθανόντι. id eſt, mortem luxit Menelaus Canobi gubernatoris ex hemorroidibus intereuntis.

Ἐλεοσέλινον. eſt herba bumidis locis naſcens, apio ſatiuo maior, folio rariore, cætera prorſus apio conſimilis, odore, ſapore, figura, viribus. Homerus Iliados β. ἐλεόθρεπτον, quaſi dicas iu palude nutritum, vocauit. Gaza Latine paludapium reddidit.

Theophr. ἕλειον σέλινον appellat: Perperam vero apod Dioſcorid. lib. 3. cap. 75. ſcribitur ἐλαιοσέλινον.

Ἐλεφαντίασις

Ἐλέφας. eſt extuberatio melancholica & contagioſa, totum corpus in ſpeciem elephantis immutans. Totus hic morbus ſub tumorum genere continetur. Non eſt aotem tumor vnus, ſed mulriplex & inæqualis, & per vniuerſum corpus huc illuc diſperſus, intus à viſceribus facto initio, & progreſſu vſque ad extimam cutem continuato. Pares enim in internis viſceribus tumores excitantur, qui & exterius apparent. Siquidem, vt ſcripſit Archigenes, non eſt exiſtimandum tum gigni morbum cum ad cutem tumores erumpunt, ſed potius perfici, atque inde euenire vt morbus hic curatu difficillimus ſit, quod principio, quia latet, nulla medicina reprimitur, ſed vires in interno corpore acquirit maiores, quam vt poſſit poſtea ſuperari. Siquidem vitioſus humor ipſum creat, qui malignitatem hanc non in ſummo corpore acquirit, ſed in internis viſceribus concipit. Prima enim mali labes in iecinore & liene reſidet, atque inde vitium ſerpit. Humor autem qui morbum parit, melancholicus eſt, plus minuſue, ſiue fecis inſtar accumulatus, ſiue bile vſta genitus, ſiue ſyncerus, ſiue ſanguini, aut bili, aut pituitæ miſtus. Nam pro miſturæ modo variæ elephantiaſis differentiæ exiſtunt. aliæ, vt vocat Paulus, ὑπέρυθροι, hoc eſt ſobrubicundæ, à ſanguine melancholico & limoſo, quæ mitiores vel minos malignæ ſunt: aliæ λευκαί, id eſt albæ, à melancholico humore cum pituita miſto, vel ipſa etiam pituita craſſa, ſalſa, nitroſa & acri: talis namque genere atra

bilis eſt, eiuſdemque naturæ particeps, quod propter ingentem craſſitiem, acrimoniam & ſalſuginem non parum ſicca ſit: aliæ vero malignæ & peſſimæ, ex humorum aduſtione genitæ, per quas & corpus vniuerſum ſcatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Et has quidem tres elephantiæ differentias plærique ſtatuerunt pro varietate humoris & coloris. Humores eiuſmodi tã ſunt maligni, vt vere inter venenatos habeantur, & contagione etiam ſanos inficiant, non aliter quam peſtilentia & venerea lues. Verum incurritur in eum morbum magna ex parte ex elephantico parentum ſemine, vel ex victus ratione gignendis ijs humoribus congruente, præſertim quibus ſuppreſſi menſes, aut varices vel diuturnæ hæmorrhoides cohibitæ. Hos autem humores in præcipuis viſceribus noxios natura, ſicut ſolet in omnibus morbis venenatis & peſtilentibus, ita in hoc ad cutem propellere aggreditur, id quod aliqua quidem ex parte præſtat, verum humor propter craſſitiem ſub ea hæret, varioſque toto corpore tumores pro ſui copia excitat, itaque corporis vniuerſi figuram immutat, vt verius elephantis quam hominis eſſe videatur. Quam quidem morbi cum elephante ſimilitudinem Aretæus lib. 2. de diuturnis morbis elegantiſſime perſequutus eſt, in hanc fere ſententiam: Elephanti tum morbo tum feræ multa ſunt & ſpecie & colore, & magnitudine & victu communia. Vt elephas nulli alteri animali ſimilis eſt, ſic neque hic morbus alteri morbo. Elephas omnia animalia magnitudine & craſſitie ſuperat: omnis niger eſt, tenebricoſo colore, morti & nocti ſimilis, facie eſt fœda & informi, collo perbreui, auribus magnis, latis & alarum ſimilibus: corium habet aſperum & craſſiſſimum, prætumidis fiſſuris inæquale & velut anguſtis longiſque foſſis inaratum, ſciſſuris alijs cauis & tranſuerſis intercurſantibus, alijs etiam obliquis & valde profundis: ac cum reliquis animantibus natura pilos aut ſetas dederit, hic ſolus habet lanuginem. Sic & morbus iſte magnitudinem habet, non tantum quia genere magnus ſit, ſed quod eo laborantes euadant ſeipſis maiores & craſſiores, totumque corpus in tumorem attollitur. Tumores diuerſi erumpunt, nondum quidem continui, ſed craſſi & aſperi. Finditur autem tumorum interſtitium, vt elephantis corium. Venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed propter cutis craſſitiem. Non multo poſt corpus æqualiter intumeſcit. Pili vbique moriuntur, in manibus, femoribus, tibijs, pube, mento & capite, & caluities vel canities præmature aduenit. In capitis cute rimæ frequentes, profundæ, aſperæ. Tumores in facie duri, acuti, albo ſæpe faſtigio, baſi viridiore. Pulſus puſilli, graues, tardi, tanquam per cœnum vix ſe mouentes. Lingua grandinoſis varis exaſperatur, impetigines ſummos digitos infeſtant, genua pruriunt, & cum voluptate ſcalpuntur. Rubent malæ cum modico tumore; ſupercilia prominent, glabra, deorſum verſus pondere vergentia. Color liuidus aut ater eſt. Nares cum atris tumoribus ſalebroſæ ſunt, labia craſſa prominent. Aures etiam conſueto grandiores videntur. Totum corpus rugis aſperis exaratur. & alte deſcendunt ſciſſuræ velut nigri in corio ſulci. Morbo vero aucto tumores vlceroſi fiunt, vlceraque fœtida & inſanabilia oriuntur, membraque ipſa hominem morte præueniunt, excidunturque de corpore naſus, digiti, pedes, genitalia & totæ manus. Neque enim hæc labes prius perimit, & à turpi vita ſæuiſq; cruciatibus hominem liberat, quam membratim totus dilaceratus ſit. eſtque admodum longæua, quemadmodum & elephas animal. Hæc & alia plura Aretæus ediſſerit, ex quibus manifeſto conſtat veteres huic morbo nomen ab elephantis ſimilitudine indidiſſe. Idem vero ſcribit etiam Λεόντα καὶ Λεόντιον appellatum fuiſſe propter extremarum frontis rugarum ſimilitudinem cũ leonibus aut ijs qui iraſcũtur. Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellari ſcripſit, quum frons ægrorum cum quodam tumore relaxatur perinde ac cutis flexilis ſuperciliorum leonis. Dicitur & σατυρίασις tum à genarum rubore, & facie Satyris perſimili, tum propter inexplebilem & impudentem coeundi libidinem. vocarũt & veteres morbum hunc ἡράκλειον, hoc eſt Herculeum, quod nullus eo maior ſit & violentior. nam præter ea ſymptomata quæ ex Aretæo recenſui, morbo ingraueſcente primum quidem ſtupet cutis, deinde ſenſum prorſus amittit, vt ne acu quidem compuncti dolorem ſentiant, aut feruente aqua affuſa vrantur: eſtque, vt ait Paulus, velut cancer quidam totius corporis. qui nullam omnino admittat curationẽ. Hic morbus vere eſt qui vulgo lepra appellatur, cuius quatuor differentias recenſent, alopeciam, tiriam, leoninam & elephanticam, nominum iſtorum rationem non intelligentes.

Inſuper notandum elephantiam vocare Arabes diuerſum quemdam à lepra affectum, pedum ſcilicet quemdam tumorẽ à varicibus obortum, cuius cauſa ſit humor pituitoſus viſcidus, modo ater & melancholicus, cuius vitio atque multitudine pes, & crura mirum in modum intumeſcant, qualis ſæpenumero pedum tumor videtur in pauperculis illis mendicantibus, in quibus cutis præ humoris multitudine & malignitate, vt quæ tantum diſtendi nequeat, diſcinditur & crepat deformitate magna: hic vero nomine is tumor vocatur, quod in illo (inquiunt) pedis figura ſit elephantinæ ſimilis; de hoc affectu plura apud Raſem 12. contin. cap. 2. & 9. ad Almanſ. cap. 93. & lib. diuiſ. cap. 107. & Auicennam 22. fen. 3. tractat. 1. cap. 16. 17. 18. & Auenzoar. 2. Theiſur. tract. 7. cap. 26.

Ἐλεφαντίνη. emplaſtri nomen eſt, quod habet ceruſſæ 𐅻. XXX. ceræ 𐅻. XL. olei heminam, aquæ ſextarium. Eſt autem compoſitio ea percandida, ideoque elephantina nominatur. Habetur apud Aetium gemina.

Deſcribitur & à Celſo lib. 5. cap. 19.

Ἐλεσχηνευσάμην. ἐπὶ πλεῖστον διαλεχθῆναι. multum diſſerui, apud Hippocr.

Scribendum ἀδολεσχηνευσάμην à verbo λεσχηνεύεσθαι quod eſt ſermocinari, diſſerere; In manuſcripto codice eſt ἐλυχνευσάμην quod lucubrandi habet ſignificationem.

Ἐλιθριάσω. ἐλινύσω. inſoletur, apud Hippocr.

Ἐλινύειν. ceſſare & toto corpore quieſcere. dicitur de ijs qui ex motu & actione ad ocium & ſegnitiem tranſeunt, apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 2. Galenus annotauit: cui Hippocrates opponit γυμνάζεσθαι. Apud Heſych. ſcribitur non tantum ἐλινύειν, ſed etiam ἐλλινύειν: verum male, vt opinor.

» Galen. comment. 1. in lib. 6. Epid. ἐλιννύειν ex-
» ponit, ἡσυχίαν ἄγειν in quiete eſſe.

Ἑλιόθερές. τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν. quod ceu à ſole calidum eſt, apud Hippocr.

» Sed pro ἑλιόθερὶς & ἑλιοθερεῖσθαι quæ hîc habentur,
» apud Heſychium habes εἱλιόθερὶς & εἱλιοθερεῖσθαι,
» deriuata ab εἵλη, quod eſt calor ſolaris, & θέρεσθαι
» calefieri ſeu torrefieri, itemque apud Suidam.

Ἑλικοειδὴς χιτών. teſtium tunica propria eſt à Paulo
» lib. 6. cap. 62. ſic nuncupata quaſi capreolatis:
» at nulla eſt eiuſmodi tunica teſtium inquit Cor-
» nar. verũ vaſa ſeminaria ἑλικοειδῆ, id eſt, pãpini-
» formiter ad teſtes feruntur, & hinc vitium falſæ
» appellationis proceſſit, itaque pro ἑλικοειδὴς re-
» ponit Cornar. apud Paulum ἐρυθροειδής.

Ἕλιξ. capreolus vitis vel hederæ. Sic etiam dicitur tertia bederæ ſpecies, quam Latini helicem vocant, quaſi clauiculam: ſterilis eſt, tenuibus viticulis, breuibus anguloſiſque & concinnioribus folijs. Significat & ἕλιξ extremam auriculæ otam, ſiue, vt Ruffus ait, τὸ συμπληροῦν τὴν περιφέρειαν τῶν ὤτων. hoc eſt quod complet circumferentiam aurium. Inde ἀνθέλικα appellant oppoſitam illi partem, τὸ ἐν μέσῳ ὑπεραῖρον τὴν κοιλότητα, ſiue παρὰ τὴν κοιλότητα: id eſt, quod in medio iuxta cauitatem eminet. Cauitatem autem illam quæ in medio eſt, κόγχην vocant. Dicuntur etiam ἕλικες anfractus & conuolutiones inteſtinorum.

Ἑλίχρυσον. herba eſt cauliculo tenui, virenti, erecto & duro, folijs anguſtis ex interuallis, abrotono ſimilibus, comis aureæ lucis in orbem (vnde quidam ἡλιόχρυσον eam appellant) vmbella rotunda, aridis corymbis dependentibus, radice exili. Dicitur alijs nominibus & χρυσάνθεμον & ἀμάραντον. Proxime videtur accedere ad eam quam officinæ cotulam maiorem vocant.

» Hoc Elychriſi flore coronari Deorum ſimula-
» chra ſolere ait Dioſcorid. & Plin. lib. 21. cap. 11.
» hoc coronare ſe magos ait; ſi & vnguenta ſu-
» mantur ex auro quod apyron vocant, ad gratiam
» quoque vitæ gloriamque pertinere arbitrantur,
» hoc & idem Theoph. hiſt. plant. lib. 9. c. 21. alijs
» ἡλιόχρυσον dicitur: Theocr. Dioſcor. & Nican-
» dro ἑλίχρυσον; Nota & apud Suidam Heſych. &
» alios nonnullos tenui ſpiritu legi ἐλίχρυσον.

Ἕλκος. multa habet ſignificata, quandoque enim
» Hippocr. generatim ſumit, cum inquit omnem
» morbum eſſe vlcus lib. de fractur. & 4. de morb.
» neque enim vt arbitror tum fortaſſe diſtincta
» fuerant nomina θραύματος, ῥήγματος, θλάσεως, ῥωγ-
» μῆς, ῥήξεως & reliqua quibus recentiores medici
» ſolutæ continuitatis differentias diſtinxerunt:
» Sumitur aliquando ſolum pro ſolutione conti-
» nuitatis cuiuſcumque generis, nempe pro vlce-
» ribus omnibus tam quæ à cauſa interna fiunt,
» quam quæ ab externa, & peculiari τραύματος no-
» mine comprehẽduntur vt per totũ lib. περὶ ἑλκῶν,
» vbi non vlcera modo nobis dicta curare docet,
» ſed etiam vulnera à cauſa externa excitata, & ali-
» bi ſæpe vt 2. prorrhet. contrahitur tamen à Gal.
» ad ſola vlcera vera lib. de conſtitutione artis, ad
» omnem quacumque in parte ſolutionẽ continui
» ex eroſione factam, præter eam quæ in oſſe fit &
» τερηδὼν vocatur: At longe maior eſt huius nomi-
» nis contractio quæ tradita eſt à Galen. 1. de dif-
» fer. morbor. & in lib. meth. med. vbi ad ſolutio-
» nem continuitatis quæ fit in carne contrahitur,
» qua ratione τὰ ἕλκεα carnis calamitates & vitia
» appellauit Hippocr. libro περὶ ἑλκῶν, dicit enim τὰ
ἕλκεα τὰς σαρκὸς ξυμφοράς: Vlcera autem late ſum- «
pto nomine multas differentias veras habent, «
multas quoque quæ minime tales ſunt, ſed ex «
alijs fiunt diſpoſitionibus cum vlceribus com- «
plicatis: Propriæ vero differentiæ ſunt quæ ab «
ipſa vlceris ſubſtantia accipiuntur, non ab af- «
fectu alio qui poſſit per ſe conſiſtere: ex figura «
rectum, obliquum, circulare: ex quantitate, «
magnum, & paruum; ex dimenſionibus longũ, «
breue, latum, anguſtum, ſublime, ſuperficiale, «
profundum: ex tempore recens, vel cruentum, «
& multi pauciúe temporis; ab exterioribus alijs «
apparens vel non apparens, in toto vel in parte: «
ex loco in extremo muſculi, vel medio: Sim- «
plex, crudum, calloſum; Auicennæ oſtracinum «
fiſtuloſum, cuniculoſum, profundum; Quæ- «
dam computantur à multis pro differentijs quæ «
non ſunt differentiæ, ſed alterius diſpoſitionis «
complicationes, ſicut phlegmonõdes, eryſipe- «
latodes, Carcinodes, νομώδης, κακοήθης, aliæque «
eiuſmodi plurimæ quæ ſequuntur. «

Ἕλκος ἄχρειον. vlcus fetum vide ἄχρειον ἕλκος. «

Ἕλκεα αἰγύπτια, καὶ συριακά. ſic vocantur fœda quæ- «
dam tonſillarum vlcera in Syria & Ægypto fre- «
quentia: illis qui hæc patiuntur pallida ſeu liuida «
facies adeſt, febres acutæ, ſitis, vt igne accenſi «
videantur; potum veriti dolores non admittunt; «
Triſtantur enim cum tonſillæ comprimuntur, «
aut potus in nares reſilit, miſerrimus denique «
mortis modus illis accedit: hæc vlcera eleganter «
& copioſe deſcribit Aretæus lib. 1. acutor. c. 9. «

Ἕλκος ἀπείρατον. vide ἀπείρατον ἕλκος. «

Ἕλκος ἁπλοῦν, vide ἁπλοῦν ἕλκος. «

Ἕλκος ἀφρῶδες. exponit Pollux ᾧ ἐπανθεῖ λευκότης τις ἢ «
μελανία. In quo effloreſcit albedo quædam vel «
nigredo. «

Ἕλκος δακρυῶδες. vide δακρυῶδες ἕλκος. «

Ἕλκος ἐκπεπταμένον. vlcus dicitur quod habet euer- «
ſa labra atque protuberantia, veluti materia ad «
ea ipſa expreſſa, & per deligationem ex ipſa in- «
flammatione coacta, ideoque vt euertantur ne- «
ceſſe eſt quod ἐκπεπτάσθαι τὰ χείλη dixit Galenus. «

Ἕλκος ἔναιμον. cruentum & recens vlcus, ſic dicitur «
confeſtim vbi illatum eſt, & nondum ex toto «
ſiccum ſed ſanguine & cruore adhuc ſtillans, «
quodque coniungi ſibi labra tantum poſtulat, «
omnis adhuc expers alterius ſymptomatis. «

Ἕλκος καθαρόν. purum hoc eſt non ſordidum, non «
putre, nec mucoſum apud Hippocr 1. γυναικ. «

Ἕλκος κακόηθες. id eſt, male morigeratum, vel mali «
moris malignumúe dicitur, quod cum omnia «
diligẽter & recte feceris non tamen curatur, quia «
ſcilicet, vt inquit, Galen. in loco vlcus patiente «
adeſt malignitas ſanari ipſum prohibens, atque «
in eo differt à Rheumatico quod influxum «
malorum humorum aliunde recipit. Celſus pri- «
mam Carcinomatis ſpeciem hoc nomine ap- «
pellauit. «

Ἕλκος καρκινῶδες. cancroſum quod cancrum ſapit «
vide καρκίνος. «

Ἕλκος μελικηρῶδες. à mellei humoris ſimilitudine ſic «
dictum, appellatur & τὸ γλυκύ, id eſt dulce, & συ- «
ριστὶ Ἀνάλια, id eſt, Syriace Analia. Aetius ſerm. «
4. tetrabl. 1. c. 23. «

Ἕλκη μεμυκότα. dicuntur Dioſcoridi obducta cica- «
trice vlcera & coaleſcentia. «

Ἕλκος μυκωνοειδὲς exponit Erotian. apud Hippocrat. «
ex quorumdam ſententia χόνδρωδες καὶ μυξῶδες hu- «
midum & mucoſum. «

Ἕλκος περιμάδαρον. vlcus circumquaque glabtum & depile dicitur.

Ἕλκος πιτυρῶδες, dicitur Polluci οὗ τὸ ὑγρὸν φθείρει τὰς τρίχας πιτυρῶδες εἰκὸς, συνίσταται δ᾽ ἐπὶ τρίχας. Cuius humor vel humiditas corrumpit pilos furfuribus ſimilis, conſiſtit veto vbi pili ſunt.

Ἕλκος σφυγματῶδες, καὶ πυρετῶδες. vlcus pulſans & febrile, hoc eſt inflammatione tentatum dicitur apud Hippocr. vt & πυρετῶδες quod igneum feruorem ex inflammatione coocepit.

Ἕλκος τηλέφειον. ſpecies eſt phagedænæ, ita vero vocatur quod Telephus eo fuerit vexatus, eſtque eiuſmodi vlcus antiquum & δυσεπούλωτον.

Ἕλκος ὑπερσαρκοῦν. apud Pollucem dicitur quod carnem habet ſuperfluam, Auicenna carne oi additam ſuper vulneta dixit.

Ἕλκος ὑπόνομον. dicitur Polluci qnod βάθος ἔχει καὶ κόλπους profunditatem & ſinus.

Ἕλκος χειρώνειον. vide χειρώνιον ἕλκος.

Ἑλκτικὰ φάρμακα. attrahentia medicamenta, quæ & ἐπισπαστικὰ appellantur. Sunt medicamenta calida & tenuium partium, quæ humores ex profundo in ſuperficiem proliciunt. Attrahit enim perpetuo calidum, nec quicquam eſt trahendi facultate præditum inter medicamēta quod calidum non ſit. Verum quod cum caliditate coniunctam habet parrium tenuitatem, trahit vehementius. Eſt autem duplex attrahentium eſſeotia: alia enim ſponte naſcitur, vt dictamni, propoleos, thapſiæ, ſagapeni, vt ſuccorum Cyrenaici & Medici: alia vero ex putreſcente & aceſcente materia eſt, & fermenti & pſorici. Quod ſi fimi quoque ex putrefactione generantur, omnes vtique attrahendi facultate pollent. In his tamen non parum eſt diſcriminis: nam columbinus admodum attrahit. Ex æquo autem vtrimque ab hoc recedunt, ad calidius quidem anſerinus, ad frigidius vero gallinaceus: hoc etiā magis vincuntur humanos & ſuillus. At canum ſtercus ſimile eſt medicamentis extergentibus, maxime ſi veſcantur oſſibus. Nec vero valde à ſe inuicē differunt τὰ ἑλκτικὰ δὲ τὰ διαφορητικὰ φάρμακα, hoc eſt, attrahentia & diſcotientia medicamenta. etenim virtutes ſibi vicinæ ſunt eorum quæ in alto latent attractrix, & attractorum digeſtrix. Nam quæ trahunt, etiam nonnihil omnino diſcutiont: & quæ diſcutiunt, pariter trahunt. verum in digerentibus medicamentis diſcuſſoria virtus, in attrahentibus attractrix præpollet: atq; ab ea hæc quidem ἑλκτικὰ, illa vero διαφορητικὰ appellantur.

Eſt & aliud medicamentorum attrahentium genus, quod qualitatis familiaritate attrahit: id quod non eſt aliud quam totius ſubſtantiæ ſimilitudine. Huiuſmodi ſunt omnia purgantia medicamenta & quædam alexiteria: virtus enim illorum purgatoria pars eſt, ſeu ſpecies facultatis attractricis: ſed calida vt ſint id genus omnia neceſſe eſt. Nam inter ea quæ eſſentijs ſimilia ſunt, quod calidius eſt, id potentius attrahit, vtpote quod ſimilitudini coniunctum habeat auxiliarium calorem. Siquidem cum id duabus cauſis attrahat, vehementius trahet quam quod vna duntaxat attrahit.

Ἑλκτικὴ δύναμις. attractrix facultas. Eſt prima facultatum naturalium, qua ſingulæ partes ſibi conueniens nutrimentum adducunt. Nam cum ſint quatuor facultates quibus natura regitur, attractrix, retentrix, alteratrix & expultrix, ocioſæ ſint oportet poſtremæ tres, ſi deſit nutrimentum in quo occupentur. Itaque primum attrahi nutrimentum oportet: id quod euidēter in ventriculo cernitur, quod eſt primum coococtionis inſtrumentum, cibos per magnam famem ſemeſos è faucibus ita rapiente, vt manu celerius & violentius vix rapi poſſint. Neque enim ſuo pondere cibi in ventriculum deuoluuntur, ſed ab inſita ventriculo facultate, quomodocunque ſitum corpus ſit, attrahuntur. Verumtamen nō omneis cibos indifferenter attrahit, ſed naturæ tantum ſuæ familiares & conſentaneos. Hanc autem attractionem præcedit appetentia, pro cuius modo, cibus auidius vel languidius à ventriculo attrahitur. Cæterum ſicut ventriculus vim ſuam tractricem cibi poſſidet, ita in cæteris partibus facultatem conuenientis, ſiue alimenti, ſiue alterius rei attractricem ineſſe exiſtimādum eſt, venis quidem & iecinori chyli ad ſe trahendi, veſiculæ fellis trahendæ bilis, lieni trahendi humoris melancholici, renibus trahendi ſeri & vrinæ, teſticulis & vtero trahendi ſeminis, pulmoni non ſanguinis ſolum, ſed etiam aeris, & reliquis ſimiliter partibus attrahendi aliud quo delectantur, & frui poſſunt: nulla enim pars eſt quæ eiuſmodi facultate careat. Eſt autem ea vis à tota ſubſtantia & naturali proprietate cuiuſque partis, à qua & magnes ferrum & ſuccinum paleas, & medicamenta purgantia humorem ſibi familiarem attrahunt: ita tamen vt in eo opere natura villis ceu fibris rectis tanquam adminiculis vtatur: ſiquidem fibris rectis attrahit, ſicut tranſuerſis expellit. Porro nihil refert ἐπισπαστικὴν aut ἑλκτικὴν aut ἑλκυστικὴν δύναμιν dicas, vt nec Latine attrahentemne an attractoriam facultatem.

Ἑλκύδριον. vlcuſculum. ſic dicitur omne vlcus paruum, nec eo nomine certa vlla ſpecies vlceris deſignatur.

Vt ex Galen. colligere licet 1. κατὰ τόπ. cap. vlt. hanc tamen deinceps vocem Alexander lib. 1. c. 7. Paul. lib. 3. cap. 3. & Aetius lib. 6. c. 70. ad vlcera quædam tranſtulerūt papillis ſimilia, denſaque, & rubra, à quibos ſanies ichoreſue eliquantur & defluunt, hinc Græcis θῆλαι, id eſt, papillæ, quia mammarum papillis ſimilia ſunt vocantur. Celſ. lib. 5. cap. 28. huiuſmodi affectum Græco nomini reſpondente Latina dictione vlcuſcula nuncupant, puſtulæ ſpeciem eſſe ſupponens, Nonnunquam, inquit, maiores puſtulæ, liuidæ aut pallidæ aut nigræ, aut aliter colore naturali mutato, ſubeſtque his humor, vbi hæ ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet ἑλκύδρια Græce nominautur.

Cæterum reperitur & ἑλκύδιον ſine ρ, vt apud Plutarch. in quæſtion. Græcan. ſed hîc fides exemplarium ſuſpecta eſſe queat.

Ἕλκυσμα. dicitur ſcoria ſiue recrementum argenti, iiſdem fere viribus, quibus & ἡ μολύβδαινα, præditum, vt habetur apud Dioſcor.

Ἑλκυστήρ. inſtrumentum ferreum eſt extrahendo fœtui accommodatum. Ἑλκυστήρων autem duplex genus eſt primum eorum qui punctim impacti in rem obiectam in ea manent, incurui ſcilicet, ſimplices & ſoli, ſibi toti per ſe cohærentes, hoc eſt ſine aliorum & interiectione & fabrica, vt tū ἑλκυστῆρες non conſtent pluribus partibus quæ ſecerni ſaltē queant ſine fractione; Ἑλκυστῆρες contra alij obtuſa habent extrema quibus Chirurgi

» obiectum corpus Embryonis, aut quiduis aliud
» prehendant, recti sunt aut incurui non simplices,
» ſed ſuis partibus per quamdam copulam coniun-
» ctis inter ſe cohærentes & coagmentati, in quas
» poſſint diſiungi diuidiq; facile & ſine fractione;
» in horum numero πίεστρον recenſemus: Alterius
» vero generis ὄνυξ, vnguis, ſiue hamus erit, cuius
» meminit Hippo. & quem ad extrahendum Em-
» bryonem mortuum vſurpari voluit lib. de ſuper
» fœtat. vnde etiam in ſua exegeſi Galen. ἑλκυστῆρα
» interpretatur ἐμβρυουλκὸν, id eſt, organum extra-
» hendo Embryoni aptum, denique quicquid ma-
» nu trahitur inter medendum in genere ἑλκυστὴς ap-
» pellari poteſt, cuius amplitudine & ὄνυχα & πί-
» εστρον contineri putamus; Sed non adeo late ἐμ-
» βρυουλκὸς, nec ἐμβρυοθλάστης diffunditur quum ſoli
» ſit dicatum vtrumque extrahendo fœtui orga-
» num.

Ἑλκυστικὴ δύναμις. attractiua facultas, eadem quæ
» ἑλκτικὴ de qua ſupra.

Ἕλκωμα ἢ ἕλκωσις, authori Definitionum Medica-
» rum eſſe dicitur corneæ ruptio, quam vel ictus
» vel inſignis inflammatio attulit.

Ἑλλαδικὸν. nomen eſt emplaſtri emollientis & diſ-
cutientis abſceſſus etiam in pus transmutatos.
Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 15.

Ἐλλεβορίνη. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἐπιπακτίς.
» Teſte Dioſcor. libr. 4. cap. 109. & Plin. lib.
» 29. cap. 9. eſt vero frutex quidam paruulus, fo-
» lijs minutiſſimis, vtilis potu contra venena le-
» thalia.

Ἐλλεβορισμὸς. potio, ſeu purgatio quæ fit helleboro,
» quæ quam multis modis paretur docuit Paul. li.
» 7. c. 10. & Aetius tetrab. 1. ſerm. 3.

Ἐλλέβορος. elleborum, veratrum. Planta eſt duo-
rum generum, vnum album, alterum nigrum.
Album folio eſt plantaginis aut betæ ſylueſtris,
ſed breuiore, & nigriore, rubeſcente. Caulem
habet cauum, quadrantalem, tunicis conuolu-
tum cum areſcere cœpit. Radicibus nititur mul-
tis, tenuibus ab oblongo & exiguo capite exeun-
tibus, ceparum modo fibratis. Optimum habe-
tur candidum, friabile, carnoſum, modice ex-
tentum, nec tamen iunci modo mucronatum,
quod frangēdo puluerem emittit & tenuem ha-
bet medullam. de quo cum ſcribitur aliquem el-
leborum ſumpſiſſe, intelligendum eſt. Hunc
enim ſimpliciter elleborum nominare conſue-
uerũt. Nigrum autem folia habet viridia, plata-
ni ſimilia, minora, folijs ſphondylij proxima, ſub-
aſpera, nigriora, pluribus diuiſuris inciſa, caulem
aſperum, flores purpureos, candidos, racematim
cohærentes, ſemen cnici: quod in Anticyra ση-
σαμοειδὲς vocabant, quo deiectiones olim molie-
bantur. Radicibus cohæret nigris, tenuibus, à
capitulo cepæ ſimili confibratis. Sic dicitur παρὰ
τὸ ἑλεῖν τῇ βορᾷ, quod eſo perimat, vtpote θανάσι-
μον φάρμακον. Eligi debet corpulentum & plenum,
in quo tenuis ſit medulla, acre guſto feruenſque:
vtriuſque coloris diſcrimen non in ſemine, ne-
que in virgultis, ſed in radice apparet. Candido
vomitiones cientur, eoque ſtomachum & ven-
trem ſuperiorem purgat. Nigro aluus inferior
diluitur. vtriuſque periculoſa ſumptio: vtrum-
que calfacit & ſiccat tertio ordine: item acre eſt
& abſterſorium.

» De hellebori duplici genere plura leges apud
» Dioſcor. lib. 4. cap. 150. & 151. Theophr. hiſtor.
» plant. lib. 9. cap. 11. Plin. lib. 25. c. 5. & Aet. te-
trab. 1. ſerm. 3. 121. μελαμπόδιον à nonnullis vo- «
catur quod Melampodem inuentorem habeat. «

Ἐλλεβορῖτις. emplaſtri nomen cuius duæ habentur
deſcriptiones apud Gal. lib. 6. τῶν κατὰ γένη, vna An-
dromachi, altera Heræ.

Ἔλλοβα. Theophraſtus appellat ſiliquata, hoc eſt
λοβοὺς, ſiue ſiliquas habentia, vt lentes, fabæ lu-
pini, dolichi.

Vt ait Galen. c. 1. lib. 2. de aliment. facult. & «
ἔλλοβος καρπὸς fructus qui ſiliqua continetur, & τὰ «
ἐλλοβώδη apud Theoph. hiſtor. plant. lib. 8. quæ «
ſunt ex genere τῶν ἐλλόβων, id eſt, quæ ſiliquantur «
vt inquit Plin. «

Ἔλυτρα. dicuntur apud Hippocrat. velamenta
ſpinalis medullæ: quorum duo interiora ſunt
deducta à membrana quæ cerebrum inuoluit, re-
liquum vero exterius vertebras omnes comple-
ctens, à caluaria, qua cum prima vertebra com-
mittitur: author Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρ-
θρων.

Ἐλλύχνιον. ellychnium, quod apud antiquos certũ
quoddã materiæ gen⁹ fuit quod εἰς τοὺς λύχνους, id
eſt, ad funiculos lucernarum, aptiſſimum erat.
Id quod ex Galeno apparet qui eiuſmodi elly-
chnio etiam ſpongiæ loco vti iubet lib. 14. meth.
med. præſertim molliſſimo, quale, inquit, eſt
Tarſenſe. cui etiam vis ineſt, vt ait lib. 13. vlcera
quæ ſuper creſcunt ſubmittendi. verum quale
hoc ellychnium fuerit, non cõſtat mihi, nec Pli-
nius prodidit, cum tamen multorum aliorum el-
lychniorum mentionem faciat, vt eius quod ex
vua ricini fiebat, præcipuæ claritatis, præterea
papyracei, & alterius ex phlomide compoſiti.
quam ob id λυχνῖτιν appellant.

Ἐλλύχνιον ταρσικὸν. ellychnium Tarſenſe: illud qua- «
le fuerit non ſatis conſtare inquit author noſter, «
in expoſitione τοῦ ἐλλυχνίου. nec mirum quidem ab «
omnibus fere ignorari, cum & res & nomen ho- «
die perierint: Quorumdam quidem ellychnio- «
rum Plinius meminit, vt lib. 23. cap. 4. ellychnia «
claritatis præcipuę ex vua ricini fieri tradit, & lib. «
28. cap. 11. ellychnij papyracei meminit, & libr. «
25. cap. 10. alterius ex phlomide, quæ ideo lych- «
nitis ab alijs tryallis vocatur, quam eſſe ait folijs «
craſſis pinguibus & ad lucernarum lumina aptis, «
quæ verba ex Dioſcor. tranſtulit; libro denique «
35. cap. 15. quarto ſulphuris generi vſum ad elly- «
chnia conficienda maxime eſſe dicit: Ellychnio- «
rum vero Tarſenſium nuſquam meminit, forte «
quod nondum Romæ in vſu fuerint, Solus Ga- «
len. in lib. 13. meth. modum quo ad cicatricem «
ducuntur vlcera docens, eorum meminit, vt & «
14. eiuſdem operis, vbi œdematis curandi ratio- «
nem tradens ſpongiam poſca madidam probat, «
eaque deficiente ellychnium Tarſenſe ſubſti- «
tuendum monet: an ergo ellychnia Tarſenſia, «
quod opinatur Cornarius, ex fungorum terre- «
ſtrium genere fuerunt, qui erant tùm funiculis «
lucernarum apti, tùm ſpongiarum maxime no- «
uarum loco vſurpati? ſuas ille ſub finem com- «
mentariorum in 3. κατὰ τόπ. coniecturas fuſius ex- «
ponit & cõfirmat: an vero illa fuere ex lignorum «
quorumdam genere, quod ξύλον Græcis, à Lati- «
tinis goſſypium nuncupatur, lucernis accenden- «
dis apud veteres vſitatum, vt cenſet doctiſſimus «
Mercurialis, fuſiúſque exponit lib. 3. variar. lect. «
cap. 17. in re tam incerta quid ſequendum ipſe «
lector viderit. «

Ἐλλυχνωτὸν. linamenti genus apud chirurgos, ſic

di.tum, vel quod in ellychnij formam componeretur: vel, quod verius eſt, ex eadem materia conſtaret ex qua ellychnia olim fiebant, quibus vis erat, ait Galen. ad ſupercreſcentia vlcera non mediocris.

Ἕλμινθες. lumbrici. Sic dicuntur animalia quædam longiuſcula in ventre genita. Ea ex omnibus corporis partibus maxime inteſtina occupant, nec alibi naſci videntur. Quod ſi quæ interdum ex auribus, aut veſica aut ſordidis vlceribus prodeant, admodum exigua ſunt, & σκώληκες, non etiam ἕλμινθες appellantur. Sunt autem tres vniuerſæ lumbricorum differentiæ. Prima teretum ſecundum craſſitiem, ſecunda latorum, tertia aſcaridum. Teretes (quos ἕλμινθας στρογγύλας, hoc eſt, lumbricos teretes ſeu rotundos, vocant) alijs frequentiores eſſe ſolent. creantur plerumque in ſuperioribus gracilibuſque inteſtinis, & ſuperiorem ventriculum ſubeunt, ideoque frequenter per os reijciuntur atque etiam per nares. hoc genus infantibus peculiare eſt, & plurima ex parte cũ febricula. Latus vero lumbricus (ἕλμινθα πλατεῖαν vocant) mutatio eſt, ſi ita dicere liceat, membranæ interioris tenuium inteſtinorum in corpus quoddam viuum & animalis modo mobile, quod ſæpe totum redditur longitudine incredibili aut in partes diſſolutum. Nunc in ijs qui febri carent abundat, nunc febricitantibus accidit, ex longo morbo continuas ſtomachi roſiones inferens, ac impotentem ciborum cupiditatem. Nam quod animatum euaſit, in inteſtinis obiectum rapit alimentum, vt alin ſtatim opus ſit, & niſi aſſumpſerit, inteſtina rodantur. Certiſſimum eius indicium eſt, ſi cum recrementis nonnulla ſemini cucurbitæ ſimilia excernantur. Talia enim ab ijs gigni Ariſtoteles author eſt lib. 5. de hiſt. anim. cap. 19. Hi lumbrici etiam à medicis κειρίαι appellantur, hoc eſt inſtitæ, à ſimilitudine quam ad inſtitas habent. Vocantur etiam ταινίαι, quod inſtar faſciarum ſint lati ac longi. Aſcarides autem exigui ſunt & tenues ſimulque teretes, vermibus ſimiles. Hi reperiuntur in extremo longanone & muſculi ſphincteris initio, vehementem horum locorum pruritum excitantes. Omnes lumbrici in inteſtinis naſcuntur ex craſſa lentaque pituita frequẽtibus cruditatibus collecta. Animantur autem à plurimo calore natiuo. Itaque pueri quam adulti lumbricis ſunt magis obnoxij.

Cæterum apud Hippocr. 1. Epidem. reperio etiam ἕλμιγγες duplici γ quaſi à nominatiuo ſingulari ἕλμιγξ.

Ἑλμίνθιον. lumbriculus apud Hippocr. 4. Epid.

Ἑλξίνη. planta fruticoſa eſt folijs hederæ, minoribus, ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunque contigerit. cognomento κισσάμπελος dicitur, quaſi vitis hederacea. poteſt videri ſpecies conuolului. ſic dicitur quod facile adhæreſcat rei cuilibet.

Vel ſic dicta à trahendo, quoniam prætereuntium veſtes attrahit teſte Dioſcor. lib. 4. cap. 86. in officinijs parietaria appellatur; Auicennas herbam qua vitrum abſtergitur nominauit, vt quam in extergẽdis vitris eſſe accõmodatiſſimam omnes teſtãtur veteres, atq; in primis Gal. 6. de ſimpl. medic. facult. Nec certe aliunde vrceolaris, ſeu vt vulgo vocatur vitriola, dici cœpit, niſi quod extergẽdis vrceolis vaſiſque vitreis experimento eſſe efficax inuenta ſit; illam vt ait Plin. lib. 22. c. 17. aliqui perdicium vocant, quoniam ea præcipue veſcantur perdices, aliqui ſideritim nonnulli Parthenium, quorum poſteriorum duorum nominum meminit & Dioſcor. lib. 4. c. 86. & Gal. 6. ſimpl.

Ἕλξις. Attractio; quinque omnio fit modis, calore, dolore, ſiccitate, ſubſtantiæ ſimilitudine, & fuga vacui: Calorem attrahere nulli dubium eſt, quamquam Aſclepiades calorem non attrahere, ſed ad partem calidam humores confluere dicebat vt ſcripſit Galen. Sed non eſt hoc adeo in dolore manifeſtum, & medici quidem ſolum quotidie idipſum fieri in corporibus noſtris experiuntur, dum partem dolentem illico phlegmonem pati animaduertunt; huius attractionis cauſam hanc reddit Gal. eſt, inquit, in corpore noſtro facultas expultrix, quæ tunc munere ſuo fungitur cum triſte aliquid ſentit, ex ijs vero quæ illam contriſtant cenſetur quæ dolorem excitat cauſa, quæcumque illa ſit: hanc igitur extrudere dum properat phlegmonem interdum in particula concitat, cum enim primis ſuis conatibus nihil profert, vehementius aggreſſa quod infeſtat expellere, ſanguinis aliquid & ſpiritus, ex partibus ſuperpoſitis in afflictam ſimul exprimit: hæc Galen. meth. med. eadem etiam fere habentur comment. in aphor. 53. lib. 5. hæc, inquit, communis quædam ratio eſt, vt quam in partem natura aliquid violenter expellit, illîc ſanguinis & ſpirituum motus fiat, quibus veluti inſtrumentis quibuſdam vſa per vim propellit ea quæ moleſtiam exhibent; hac ſiquidem ratione dolentibus partibus ſuperueniunt inflammationes, doloris cauſam excernere & propulſare, enitente & properante natura, quæ vt id præſtet ſanguine & ſpiritu locum dolentem implet: ex ijs quidem liquido apparet fluxionem à dolore nõ omnino per attractionem fieri, ſed cauſam incipere quidem ab ea parte quæ affligitur, at quicquid eſt fluxionis id ſupra poſitas partes immittere, eaſque non omnes, ſed illas tantum quæ doloris moleſtiam ſentiunt, nihilominus tamen referri ad attractionem, quia promanat fluxionis cauſa ab ea quæ affligitur parte, quod ſecus fit in alijs fluxionibus quæ partis mittentis & detrudentis vi atque robore fieri creduntur; itaque quo maior erit dolor, quia latius ſe vndequaque expandit in partes vicinas, eo etiam maior erit fluxio: Tertio attrahunt ea quæ ſicca ſunt & rara, vt ligna ſicca, ripæ fluuiorum, Calx in aquam immiſſa, ita vt tota in aquam non mergatur, hęc enim omnia humorem ex eo attrahere perſpicitur quod altius humectentur, quam quâ humorem tangunt: Subſtantiæ ſimilitudo non minimum etiam poteſt in attractione: Sic medicamenta trahunt humores in corpore ſibi familiares & ſimiles, ſic ſingulæ corporis partes ſibi cõueniens alimentum & ſuæ ſubſtantiæ ſimile, ſic magnes ferrum, ſic ambra paleam, & medicamenta quædam ſurculos, quædam telorum cuſpides, quædam etiam venena; Sic vult Galen. ſemen maris vim habere, peculiarem attrahendi ad ſe ſanguinis materni quantum illi ſatis eſt; Ad hanc etiam cauſam refert furtum Agricolarum Aſiæ in tritico lib. de loc. affect. quanquam fortaſſe rectius ad ſiccitatem referretur. Supereſt quinta attractionis cauſa, fuga vacui, quæ in cordis & arteriarum motu perſpicitur manifeſte, hæc enim non alia ratione aerẽ dilatata trahunt,

ſic

» ſic fit reſpiratio, ſic actio cucurbitularum, deni-
» que innumera in natura rerum miracula, vt
» ita dicam, propter hanc attractionis cauſam
» fiont, Galen. vocat attractionem quæ fit ſucceſ-
» ſione ad id quod vacuatur: hac vero attractionis
» ſpecie primum leuiora & tenuiora trahuntur, ea-
» que ex propinquo, quemadmodum etiam & in
» ea quæ fit per calorem & dolorem, at vero quæ
» fit per ſimilitudinem ſubſtantiæ etiam grauia
» tum & craſſa attrahuntur, eaque etiam ex lon-
» ginquo: Cæterum male ſentiunt qui à vacuo
» motum fieri docēt, quomodo enim talem mo-
» tum adferat vacuum ſi nihil eſt; melius itaque
» dixeris à natura cieri motum metu vacui, cauſa
» vero cur natura non ferat vacuom alterius eſt lo-
» ci atque diſputationis.

Ε῎λυμος. panicum. Eſt ſemen frumentaceum milio ſimile, denis cum minimum folijs luxurians, culmo pene in ſurculum extenuato, nutante, rubido panicularum faſtigio, prædenſis aceroato granis, alias purpureis, alias rufis, nigris alias, item & candidis. Eodem modo quo & milium in panes ſubigitur, eoſdemque habet vſus. minus tamen & nutrit & ſtringit. A quibuſdam μελίνη dicitur, vt ſcripſit Dioſcorides.

Ε῎λυτρα. τὰ σκεπάσματα id eſt velamenta apud Hip-
» pocr. & τὰ ἐνειλήματα ἢ καλύμματα inuolucra &
» integumenta exponit Heſych. ſic ſane pellicula,
» illa qua oculus integitur ἔλυτρον dicitur, tradit
» enim Pollux libr. 2. ἔλυτρα vocari partes illas ex
» quibus enaſcuntur αἱ βλεφαρίδες: & lib. de ar-
» ticul. Hippocrates, ſic annotante Galen. ita vo-
» cat μήνιγγας καὶ χιτῶνας; itidem in inſectis volatili-
» bus ἔλυτρον dicitur cruſta illa quæ pennis ſuper-
» uenit, eaſque veluti vagina claudit, aothore Ari-
» ſtot. hiſt. anim. lib. 4. nec non ſeminum follicu-
» li ſeu vtriculi ἔλυτρα vocantur, quoniam hiſce
» velut inuolucris integuntur, authore Dioſcor.
» lib. 2. cap. 111. & lib. 4. cap. 167. Plinius lib. 27.
» cap. 11. tuniculas appellat: ſcribendum autem
» ἔλυτρον cum ſimplici λ non duplici quia fit ab ἐλύω,
» inooluo, implico.

Ἐμβάμματα. intinctus, condimenta, hoc eſt, liquores in quos cibos intingimus ad ſaporis commendationem & gulæ irritamentum: vt garum, ſapa, acetum. Latini etiam embammatis nomen vſurparunt, vt apud Columellam lib. 12. cap. 55. Hoc ſinapi ad embammata non ſolum idoneo, ſed etiam ſpecioſo vteris, ἐμβάπτειν enim intingere eſt. Dicuntur & alio nomine ἀρτύματα.
» De quibus ſuo loco vide: ἔμβαμμα quoque
» ad ſtomachum perfrigeratum habet Trallian. l.
» 7. c. 12. & l. 8. c. 7. ad alui profluuia.

Ε῎μβασις. ſoliū aquæ calidæ ab inſcenſu & deſcenſu,
» alias labrum ac lauacrum & piſcina, atque volgo
» medicorum etiam Tina appellatur, nimirum vas
» in qoo aliquis deſidens lauari poteſt, qualia etiā
» hodie in balnearum ædibus habentur, Græci
» etiam κολυμβήθραν vocant ab innatando, quan-
» quam hæc longior & ſpatioſior piſcina fuerit, &
» τῷ πυέλῳ μικρῷ id eſt alueolo vel ſolio paroo op-
» ponitur à Gal. qui alias etiam ἀξαμένην & μακρὰν
» appellat pro quo μάκτραν dicunt & legunt non-
» nulli, ſed meo iudicio minus bene.

Ε῎μβάφιον. ὀξυβάφιον, hoc eſt acetabulum, apud Hippocratem.

Ε῎μβολη. iniectio, ſcilicet compoſitionis medicamē-
» torum formula, quæ vel epithema eſt, vel ad epi-
thematis modum confecta, cuius aliquot diffe- «
rentiæ à Paulo recenſentur l. 7. c. 18. «

Ἐμβρεγμα ἡ

Ε῎μβροχὴ. auxilij genus, cum locis affectis liquore aliquo humectatis perfuſiſqoe lanam deinceps aut linteom eodem liquore imbutum imponimus. Differt ἀπὸ τῆς καταιονήσεως, quod hæc τῆς ἐμβροχῆς pars & principium tantum ſit, cum ἡ ἐμβροχὴ præter τὴν καταιόνησιν adhibeat loco affecto remedium quod perpetuo inſideat. Minus virium habet quam cataplaſma: ſed tamen vbi commode aptari id non poteſt, vt in capite, ibi ἡ ἐμβροχὴ apte adhibetur, & illis ſimiliter qui propter imbecillitatem ferre non poſſunt cataplaſmatum grauitatem: item præcordijs inflammatis, per initia morborum, quo tempore intempeſtiuus eſt cataplaſmatum vſus: præterea fracturis & contuſionibus, cum emplaſticis vti non licet.

Ε῎μβρυουλκὸς. vncus ceu ſpiculum ad educendos «
fœtus mortuos præſertim in vet. lexico. Scien- «
dum tamen eſt hoc inſtrumentom (quod ęncum «
ſpiculum Tertullian. vocat in lib. de anima.) non «
ab educendo fœtu, ſed à confringendo ſeu con- «
tundendo vocari, eoque reſpexiſſe puto Ter- «
tullianum cum de infanticidij officio ſic nomi- «
natum ſcribit, & addit, vtique viuentis infantis «
peremptorium, quæ quidem refragantur ijs qui «
ἐμβρυουλκοῦ vſum, ad educendos præſertim fœ- «
tus mortuos fuiſſe volunt: hoc idem inſtrumen- «
tom aliàs vocatur πίεστρον Hippoerati, vt ait Ga- «
len. ἐν γλώσσαις, item ὄνυξ, ἑλκυστής, nec non ἐμ- «
βρυουλκός. «

Ἐμβρύον, vel ἔμβρυον. ſic dicitur Hippocrati & Ga- «
leno fœtus in vtero, trium partium principum «
conformationem manifeſtam iam adeptus, cru- «
rum vero & bracchiorum aliarumque partium «
obſcuriorem, ſed tantum lineamenta quædam «
rudia & adumbratam figurationem; nam Gal. ex «
Hippocratis doctrina totam fœtus geſtationem «
in 4. tempora diuiſit: Primum eſt, cum adhuc «
ſpecies ſeminis apparet, idque primis diebus & «
dicitur γονή: Secundum eſt cum ſanguine reple- «
tum eſt ſemen, treſque partes principes, licet in- «
diſtinctam adhuc habeant & informem coagu- «
lationem, iam tamen concretionem quamdam «
& notabilem magnitudinem obtinēt, ita vt ſub- «
ſtantia fœtus carnea iam, non autem amplius «
ſpermatica appareat, & tunc dicitur Græcis «
κύημα, duobus nimirum primis menſibus ex Gal. «
l. 1. de cauſis ſymptomatum, vide κύημα ſoo loco; «
quod ſi iam trium partium principum, (vt di- «
ctum ab initio eſt) manifeſta eluceſcit confor- «
matio, dicitur ἔμβρυον παρὰ τὸ βρύειν ἔσω, id eſt quod «
in vtero lateat: Quartum denique & vltimum «
tempus eſt, cum iam artuum omnium eſt mani- «
feſta diſtinctio, iamque incipit moueri fœtus in «
vtero quod ἀσκαρίζειν vocauit Hippoc. ſicut hunc «
primom infantis motum ἅλμα, atque hoc tem- «
pus comprehēdit totum illud interſtitium quod «
eſt à tertio menſe ad partum, diciturque tum «
Hippocrati παιδίον infans; Notat Marcellus ἔμ- «
βρυον dici quod à prægnante in vtero geritur, & «
quamdio geritur, à medicis tamen ſtrictius vt di- «
ctum eſt vſurpatur. «

Ε῎μβρυοτομία. dicitur Paulo l. 6. c. 74. vmbilici ſectio «
in fœtu recens in lucem edito, quæ quomodo re- «
cte fiat ibidem dncet. «

Ε῎μβρυουλκία. appellatur extractio infantis mortui «

R

ex vtero, apud Paul. lib. 3. cap. 76. quæ qoomodo ope chirurgica fiat idem docuit lib. 6. c. 74.

Ἐμβρυουλκός. vncus eſt ferreus ad extrahendom fœtum mortuum, Hippocrati ἑλκυστὴς dicitur, πίεστρον, ὄνυξ, & ἐμβρυοθλάστης de quibus ſuis locis.

Ἐμετική, dicitur illa ἀγωγὴ ſiue ratio, quæ in rebos & modis vomitum parantibus collocata eſt, ſicut διαιτητικὴ ea dicitur à Græcis medicinæ pars quæ in rebus ad humanum victum ſpectantibus ſita eſt, & κενωτικὴ quæ ad exinanitiones pertinet: hac autem vſus eſt voce Cicero in epiſt. vltima lib. 13. ad Atticum de Cæſare loquens, his verbis, vnctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat, itaque & edit, & bibit ἀδεῶς & iucunde, quibus verbis eius diei rationem exponit in qua is ſecundum multorum conſuetudinem vomere deſtinauerat, atque ob id ἀδεῶς, id eſt ſine timore & iucunde ederat biberatque, vt (quod erat medicorum præceptum) varij generis potu, ciboque repletus poſſet dum iret dormitum vomere, ita namque locus ille, ἐμετικὴν agebat, intelligi meo iudicio debet.

Ἐμετήρια. vomitoria Dioſcoridi dicuntur & ἐμετικά.

Ἔμετος. vomitus: duplex eſt huius vocis acceptio. Primo quidem & proprie de ijs dicitur quæ per gulam & os è ventre repurgantur: improprie vero ab Hippocr. dicitur de ſanguine qui è pulmonibus largior reijcitur, ſic aphor. 13. lib. 5. ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες ἐμέουσι, τούτοισιν ἐκ τοῦ πλεύμονος ἡ τοιαύτη ἀναγωγὴ γίνεται, quicumque ſpumoſum ſanguinem euomunt, illis è pulmone talis fit eductio, quanquam alij ἀναπτύουσι legunt pro ἐμέουσι. Eodem & ſignificato vſurpatur, pluribus apud ipſum locis, vt aphor. 37. l. 7. vbi etiam ſcripſit Galen. eo verbo quæcumqoe ex aſpera arteria & pulmone educuntur per tuſſim comprehendi, vt ἐμεῖν pro ἀναβήσσειν aut ἀνάγεσθαι ponatur; id autem populari vſu qui vomitiones quoque appellat largas ſubitaſque reiectiones ſanguinis ex ore, at conſueuit Hippocrates vti vocibus ex populari conſuetudine: Vomitus vero qui ſic proprie & maxime nuncupatur, eſſe dicitur eorum quæ intus ventriculum male habent per os excluſio, eſtque ſymptoma male affecti ventriculi, quemadmodum & diarrhœa, differentia tantum in eo eſt, quod vomitio ſuperioris partis ventriculi male affectæ ſimptoma ſit, diarrhœa autem inferioris: ſicut enim vbi in imis partibus ventriculus vel multitudiois pondere, vel mordentis humoris acrimonia offenditur, ac firmæ partes ſunt quæ circa ſtomachum habentur, diarrhœæ citantur: ita cum eius os ſic afficitur, ſi cæteræ partes ſunt valentes vomitiones cientur.

Eſt autem vomitioois cauſa multiplex vna ventriculi imbecillitas, tantaque diſſolutio, vt neque cibum amplexari neque continere poſſit, naſcitur hæc inde, quod cibus purior oullo humore vitioſo permiſtus redditur: imbecillitas porro, vel ab intemperie præſertimque humida proficiſcitur, quæ & diſſolutionem prænuntiat, vel à lubrico & pingui læuore, quo omnia qualia aſſumpta ſunt remeant, vel ab aliena qualitate, qualis præſertim eſt venenata ac peſtilens, qua afflati fere aſſiduo vomunt; Altera cauſa eſt res quæuis præter naturam laceſſens ventriculum & irritans, id autem efficit modo copia vt cibus copioſior ingeſtus naturæ grauis; modo acrimonia vt bilis; modo lentor vt pituita; modo aliena & externa qualitas vt corruptus putreſcenſque cibus: hæc etiam cauſarum vitia nonnunquam in ventriculo gignuntur, vt cum crudior cibus permanens in pituitam faceſſit, aut cum exuſtus vertitur in bilem, aut cum in externam alienamque ſubſtantiam corrumpitur, nonnunquam vitium ex alijs ſedibus eo confluit, ceu è iecore, liene, meſenterio, inteſtinis, cerebro, vniuerſo denique corpore per iecoris venas.

Ἐμετωδῶς. in modum τῶν ἐμέτων. Hippocrat. in prorrh. 1. τὰ ἐν ὀξέσι ἐμετώδεως ἐκλευκα φλαῦρα, quæ in morbis acutis cum vomitu vel nauſea trahuntur praua.

Ἐμίαι. Galen. in lexico Hippocr. exponit ἔμετοι vomitus Atticum eſſe vocabulum docēs, ſed Henricus Steph. putat ſcribendum ἐμεσίαι, quod ita ſcriptum legatur apud Hippocr. l. 2. de morbis, ἢν ἐμεσίαι μὴ ἔχωσιν ἐμεσάτω. ſi vomitus qoidem detineant vomat.

Ἔμμηνα. menſtruæ mulierum porgationes. vide καταμήνια.

Sic ἔμμηνοι καθάρσεις etiam apud medicos mēſtruæ purgationes, quæ & ἐμμήνια dicuntur Dioſcor. l. 3. c. 4. & 36.

Ἔμμοτον. eſt medicamentum liquidum quod linteolis concerptis exceptum intra vlcera eiuſque ſinus reconditūr. Liquatur etiam aliquando in eam rem, vt penitius ſubeat. Sic dicitur quod ἐν τοῖς μοτοῖς adhibeatur, ipſa enim linamenta μοτοὶ καὶ μοτὰ appellantur. Ab hoc medicamentorum genere ἔμμοτοι dicuntur, apud Hippocratem lib. περὶ ἄρθρων, qui vlcere cauo laborant, quod curationem διὰ τῶν μοτῶν, hoc eſt per linamenta, deſiderent, vt annotat Gal. comment. 3.

Ab alijs ἔμμοτοι dicuntur quibus μότοι & penicilli inditi ſunt.

Ἐμπάσματα. inſpergines. medicamenta arida quæ cuti inſperguntur, vt immoderati ſudores, aot alia per halitum digeſtio cohibeatur, aut vt cutis extrema ſcarificetur, aot pruritus excitetur. Sicquidem Oribaſius l. 10. collectaneorū medicinalium, qui etiam ab his διαπάσματα differre ſcribit, quod hæc ad ſuauitatem tantum odoris alis, inguinibus, pedibuſque adhibeantur.

Ἐμπειρία καὶ

Ἐμπειρική. eſt altera è primæ medicinæ ſectis. Eius author primus Serapion extitit qui naturę cognitionem, rationalemqoe diſciplinam nihil ad medicinam pertinere profeſſus, in vſu & experimentis eam poſuit. Quem Apollodorus & Glaucias & aliquanto poſt Heraclides Tarentinus & aliqui non mediocres viri ſequuti, ex ipſa profeſſione ſe ἐμπειρικοὺς appellauerunt. Erant autem τῆς ἐμπειρικῆς genera tria, πειραστικόν, αὐτοσχέδιον, & μιμητικόν. Primum quidem dicebatur cum aliquid experirentur, in quod forte fortuna, nihil tale cogitantes, incidiſſent. Secundum cum ad alicuius rei experientiam dedita opera venirent, ſiue per ſomnia, ſiue aliter admoniti. Tertiū vero cum ea quæ proſunt vel nocent, ſiue natura, ſiue fortuna, ſiue aliquo conſilio, in morbis ijſdem experirentur, alios, qui eadem prius

experti eſſent, imitantes. Quicquid autem iuuat aut nocet, hoc eſt cauſarum omne genus, dicebant vel naturale, vel fortuitum eſſe, vocantes naturale quod caſu fieret, neque haberet manifeſtam cauſam: fortuitum vero, quod ſine electione quidem noſtra fieret, ſed euidentem cauſam haberet. Tribus autem his theorematis vtebantur, τήρησει, ἱστορίᾳ, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. Appellabant τήρησιν quicquid aliquando obſeruaſſent, quorum cum magnam habebant copiam, eam omnem ἄθροισμα nuncupabant, atque id rurſus αὐτοψίαν quæ eſt eorum memoria quæ frequenter & eodem modo viſa ſunt. quæ cum didiciſſent, eam ἱστορίαν appellabant. Qua in re diligenter conſiderabant quæcunque ſimul accidebant ſymptomata, eorumque omnium obſeruationem συνδρομὴν appellabant, hoc eſt, concurſum & congeriem ſymptomatum omnium quę in affecto eſſent loco. Quod ſi in morbos nondum viſos inciderent, aut eo loci eſſent vbi inuentorum auxiliorum facultas non ſuppeteret, tranſibant ad conſimile, quod μετάβασιν τοῦ ὁμοίου vocabant, eamque triplicem ſtatuebant, de affectu in affectum, de loco ad locum, de remedio ad remedium. Eam autem obſeruationem quam per illam τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως habebant, τρίποδα τεχνικὴν appellabant.

» Quod exercitatum in arte oporteat eſſe eum
» à quo quidpiam hoc pacto inueniendum ſit.

Ε'μπειρικὸς ἰατρὸς. is dicitur Galen. comm. l. 1. τὸ κατ' ἰη-
» τρεῖον, qui experientia ſola nititur, & comment.
» 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων Empiricos quoſdam taxat
» qui Hippocratem ἐμπειρικὸν vocare audebant.

Ε'μπετρον. herba eſt naſcens in montibus & maritimis, ſalſo guſtu. Romanis ſaxifraga dicitur. Eſt & alia eiuſdem nominis quam Latini calcifragam appellant.

Ε'μπεφλασμένον ὀστέον. dicitur Hippocrati medium
» os deſidens, id eſt quod intro cedit & deprimi-
» tur, & ſub graui ac retuſo telo, interdumque
» etiam acuto id accidit; Galen. libro de cauſ.
» morbor. ἔνθλασιν, hoc eſt contuſionem appel-
» lat vbi ſcilicet concauitas aliqua ex collidentis
» corporis ictu inducta apparet, ſed eam ſub θλά-
» σεως nomine cæteri comprehendunt & Ga-
» len. 6. meth. Paulus & author definit. medica-
» rum.
» Ε'μπηκτὸν γάλα. vide γάλα.

Ε'μπλαστικὰ. Dicuntur medicamenta quæ poris corporis illita tenaciter hærent. Sunt autem eiuſmodi glutinoſa, terrea, & minime aeria, ſed guſtu potius aquoſa. Nam ſi qualem tibi ſenſum præbet aqua omnis plane qualitatis expers, talem in re ſicca & terrea inuenias, ea vtique calore & frigore temperata eſt, aut paulo certe frigidior. Itaque conſiſtentiam ſiccam habeat & terreſtris ſit, citraque morſum deſiccet neceſſe eſt, atque ſi meatibus corporis illinatur, difficulter inde euelli & elui poterit. Eius generis medicamenta ſunt plurima, ſi exquiſite ſint lota, vt amylum, pompholyx, ceruſſa, calx, cadmia, pinearum veſca pars aqua macerata. Verum quædam eorum non ſolum terrea ſunt, ſed natura etiam aquea, quædam etiam aeris non parum habent, tenacia tamen ſunt omnia, atque ideo emplaſtica. Duplex enim eſt emplaſticorum natura, altera exquiſite terrea & ſicca, altera tenax omnium: miſta vero ex aqua & terra, & plærumque etiam aerę, vt oleum dulce ſalis expers. Qui quoque album ex iiſdem quodammodo miſtum eſt, magis tamen terreum eſt quam oleum. Quinetiam caſeoſa lactis pars emplaſtica eſt, tenerque ac recens caſeus, & ſuilla pinguedo, & cæteri quoque adipes qui nondum acrimoniam contraxerunt, eoque magis quo ſicciores magiſque terrei fuerint. Eadem medicamenta etiam ἐμφρακτικὰ appellantur. His contraria ſunt ἐκκαθαρτικὰ, quæ & ἐκφρακτικὰ vocant.

Ε'μπλαστικῶν autem vox deducta eſt ab ἐμπλάττω id «
eſt illino, & infarcio, ideo ἐμπλάττειν obſtruere «
locum ſignificat & implere hinc ἐμπλαστικὰ di- «
cuntur quæ vim habent obſtruendi meatus cu- «
tis, & corporis quaſi tectoria, & ad illitum «
comparata. Significat etiam ἐμπλάττω cutem «
reſtituo; item & locum vlceratum intego, & «
in integrum reſtituo; Significat etiam ἐμπλάττω «
ſubigo. & verſando mollio, vt notauit Budæus, «
& ἐμπλάσσειν τὰ φάρμακα apud Hippocr. lib. de «
vlcerib. interpretatur V. Vidius inducere em- «
plaſtra. «

Ε'μπλαστὸν. pharmacum dicitur quod imponi ſolet «
vulneribus cum præmollitum eſt, differtque ἀπὸ «
τοῦ ἐμμότου, καὶ τοῦ καταπλασσομένου, vt notauit Budæus ex «
Galeno. «

Ε'μπλαστρον. emplaſtrum. medicamentum in maſſam coactum quod præmollitum vulneribus imponitur. Differt à malagmate, quod hoc magis è floribus eorumque etiam ſurculis fiat, emplaſtrum vero ſicut & paſtillus, magis ex metallicis paretur. Deinde malagma contuſum abunde molleſcit: nam ſuper integram cutem iniicitur, laborioſe vero conteruntur ea ex quibus emplaſtra paſtillique fiunt, ne vulnera lædant cum impoſita ſunt. Inter emplaſtrum vero & paſtillum hoc intereſt, quod emplaſtrum vtique liquati aliquid accipit, in paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum emplaſtrum hoc modo fit: arida medicamenta per ſe teruntur, deinde miſtis his inſtillatur aut acetum, aut ſi quis alius non pinguis humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur, ea vero quæ liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquantur, & ſi quid olei miſceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquid ex oleo prius coquitur: vbi facta ſunt quæ ſeparatim fieri debuerunt, tum omnia ſimul miſcentur. At paſtilli hæc ratio eſt: arida medicamenta contrita, humore non pingui aut vino vel aceto coquuntur, & rurſus cocta inareſcunt, atque vbi vtendum eſt, eiuſdem generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur: paſtillus illinitur, aut alicui molliori aut cerato miſcetur. Sic quidem diſtinxit Celſus lib. 5. cap. 17. Sunt autem multæ & variæ emplaſtrorum differentię: quædam cruentis vulneribus conueniunt, eaque agglutinant & fracturis accommodantur, alia maturant, diſcutiunt, attrahunt, ſinus implent, reſiccant, cicatricem inducunt, leniunt. quas vniuerſas varietates varia ſimplicium medicamentorum natura miſturaque diſtinguit. Sumuntur & à coloribus. vnde alia λευκὰ, hoc eſt alba, appellantur, quorum magna pars ceruſſam habet: alia μέλανα, hoc eſt nigra, vt quæ pice, reſina & bitumine conſtant: alia χλωρὰ, id eſt viridia, ex ærugine, chalcanto, ſquama æris: alia ἐρυθρὰ, id eſt rubra, vt ex minio, ſiue rubrica Sinopide: alia μήλινα, hoc eſt colore mali cotonei, qualia parantur ex ærugine moderate cocta, aut ex varia miſtura;

neque enim omnia μέλιτα ærugine conſtant) medicamentorum: alia vero δίχρωμα ſiue διπρόσωπα, hoc eſt, duplicis coloris ſiue aſpectus, vt quum ærugo plurimum coquitur: alia autem κιῤῥὰ, hoc eſt fulua, propter nimiam æruginis coctionem, vt oſtendit Galen. lib. 2. τῶν κατὰ γένη.

» De quibus vide in μελίτι ἔμπλαστρος: Cæ-
» terum ſi multas atque varias illas emplaſtrorum
» differentias atque deſcriptiones videre voles, le-
» ge Aetium tetrab. 4. ſerm. 2. qui etiam emplaſtra
» aliquot purgatoria recenſet tetrab. 1. ſerm. 3. c.
» 135. vide & Trallian. l. 4. cap. 2. Paul. lib. 7. cap.
» 17. & Oribaſ. l. 3. ſynopſ. qui & l. 2. ſynopſ. cap.
» 60. emplaſtra quædam à latitudine πλατύσματα
» nuncupata eſſe inquit, vide & Celſum lib. 5. cap.
» 19. qui plura deſcribit, dictum eſt autem ἔμπλα-
» στρον ἀπὸ τοῦ ἐμπλάττειν cuius ſignificata ſupra attu-
» limus. Cæterum ἔμπλαστρος, pro ἔμπλαστρος σκευα-
» σία dici putatur, ſeu ἔμπλαστρος δύναμις, ſed inue-
» nitur tamen ſubſtantiue poſitum ἔμπλαστρος, vt
» apud Dioſcor. ἔμπλαστρος κεφαλικὸ, & ἐμπλάστρους
» φρενικοῖς apud eundem.

Ἐμπλαστρώδης φάρμακον appellatur medicamentum
» emplaſtri figuram habens apud Paul. l. 7. c. vlt.
» & ἐμπλαστρώδης σύστασις apud Gal. & apud Dioſc.
» ἐμπλαστρῶδες κατάπλασμα id eſt quod emplaſtri
» modo illinitur.

Ἐμπλαστῶδες. medicamentum dicitur quod in maſ-
» ſæ formam coactum commode ita per ſe impo-
» ni poteſt, aut etiam in malagmatis formam dilui,
» & liquoribus additis reſolui: atque hæc eſt pro-
» pria emplaſti medicamenti forma, & inde appel-
» latio, quam tamen adiecta littera ρ, non ἔμπλαστον
» ſed ἔμπλαστρον tum Græci tum Latini per vſum
» inualeſcentem appellare cœperunt, vt Gal. lib. 1.
» τῶν κατὰ γένη oſtendit.

Ἐμπλην. πλησίον. prope, apud Hippocratem.

Ἐμπνευμάτωσις. inflatio. idem quod ἐμφύσημα de quo poſtea.

Ἐμπρίων σφυγμός. pulſus ſerratus, ſeu ſerratilis. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis partibus arteriæ, in quo pars alia arteriæ magis elata diſtentaque, alia minus, videtur. fit ob inæqualem arteriæ duritiem, ex phlegmone præſertim contractam. ſic enim fit vt pars alia attolli, alia non attolli videatur, quod durior ſit minus apta diſtentioni. Habet quiddam vibrati ſimile & celer quidem eſt & frequens, non tamen ſemper magnus. Proprius eſt omnis magnæ inflammationis.

Ἐμπροσθότονος. eſt perpetua totius corporis conuulſio in partem anteriorem. Species eſt τοῦ τετάνου ſic à ſymptomate appellata, quod qui ea laborant, inclinantur in anteriora, nec ſe erigere valent. Eſt autem totius corporis conuulſio, non ſolius ceruicis. ex quo conſtat non modo ceruicis muſculos, ſed omnes etiam qui tota in ſpina habentur affici, & proinde hunc affectum ad neruorum, qui corpus in partem anteriorem inflectunt, principium pertinere. Quanquam fieri interdum poſſit, vt iis non affectis, ſed oppoſitis potius reſolutis id mali genus excitetur. Ac ſi totius quidem corporis eſt, ἐμπροσθότονος ſimpliciter appellatur: ſi vero certarum quarundam partium, non ſimpliciter, ſed addito eius partis nomine quæ ita diſtenditur, vt ceruicis, vel maxillæ, vel lumborum. Oritur ab humore in neruis refrigeratio. Pelops cauſam tribuit muſculis repletis ſpiritu & aere craſſo nebuloſoque, quem impenſe frigidum & concretum, eoque ad motum contumacem affirmabat. vide ὀπισθότονος.

Ἔμπτυσις. expuitio, differt ab ἀναχρέμψις, id eſt, «
ſcreatu. «

Ἐμπύημα. dici poteſt in omni corporis parte facta puris collectio, ſiue illud in inflammata parte adhuc contineatur, ſiue abſceſſus ruptus ſit: alij non omnem quidem puris collectionem, ſed eam modo quæ in internis viſceribus facta ſit, ita appellandam cenſent. Rurſus alij nec eam quidem omnem, ſed vbi inter thoracem & pulmonem pus effuſum eſt. quæ quidem magis propria magiſque vſitata eſt τοῦ ἐμπυήματος ſignificatio. Symptoma eſt peripneumoniæ vel pleuritidis, ſi digeri vel per ſputa vacuari non potuit. Succedit etiam interdum anginæ, vt habetur apud Hippoc. aphor. 10. lib. 5. Rupto namque inferne abſceſſu, pus in vacuum thoracis locum effunditur, ibique fluctuationis cuiuſdam ſenſum mouet, cum æger è latere in latus conuertitur, inde vero per occultos meatus in aluum, inteſtina veſicamque ſubit, vel aliquando ad cutem erumpit, ſibique foras viam vno aut pluribus vlceribus aperit. Cæterum non ſemper inflammationi ſuccedit empyema, ſed quandoque nulla febre præcedente feroſus aut pituitoſus humor ex reliquo corpore eo loci delapſus putreſcit, & empyema mouet, vt Aetius ſcriptis annotauit.

Dicitur etiam διαπύημα vt videbis ſuo lo- «
co. «

Ἐμπυϊκὸς ἢ

Ἔμπυος. ὁ ἐμπύημα ἔχων. ſuppuratus, purulentus, quacunque corporis parte pus collectũ ſit. Verumtamen medici, vt ait Galen. in prognoſt. ſolent eos ſolos vel præcipue ἐμπύους nominare, qui in thorace aut pulmonibus hoc modo affecti ſunt.

Comment. 2. in prognoſt. part. 60. & in «
aphor. 27. lib. 6. & in aphor. 44. lib. 7. Sed & «
Aretæo lib. 1. de diuturnis c. 9. ἔμπυοι dicuntur, «
qui pus in regione pectoris deliteſcens, aut infe- «
rius ſub ſepto tranſuerſo per os eijciunt, quod ſi «
hoc per aluum pus deijciant ἀποστηματίας vocari à «
Græcis tradit. «

Ἐμπυηματικοὶ Tralliano dicuntur lib. 7. cap. 2. qui «
ἔμπυοι. «

Ἐμπυοῦς μοτούς. linamenta concerpta & conuoluta, quæ vulneribus induntur ad purgandam ſaniem, vel λημνίσκους, apud Hippocr.

Ἐμπύρευμα. reliquiæ caloris febrilis poſt ſolutam acceſſionem. Diſpoſitio quædam eſt neutra, mediaque inter febrem, & febris intermiſſionem. Propria eſt intermittentium febrium & putridarum, in quibus ſoluta acceſſione intereſt tamen nonnihil caloris vel in ipſis humoribus putrentibus relicti, vel in ſolidis etiam partibus impreſſi. Huic contraria eſt ἀπυρεξία. vide διάλειμμα.

Præterea ἐμπύρευμα definit Aetius tetrabl. 1. «
ſerm. 2. c. 1. igniculum quemdam tenuium par- «
tium qui deuſtis ineſt, quemque per loturam «
vſta deponunt, quo per aquam decedente, quod «
reliquum eſt vſti, ſubſtantia terrea frigida fit quę «
citra mordacitatem ſiccare poteſt, aqua vero in «
qua lotum medicamentum eſt, calidam vim te- «
nuium partium acquiſiuit: quod ſpectat ad deu- «
ſtorum temperiem qua de controuertunt non- «
nulli, quidam (addit ille) opinantur, omnia vſta «

» frigidiora ſeipſis euadere, quidam è contrà calo-
» rem in vſtis augeri putant; vtrique autem errāt;
» acria igitur quidem omnia vſta multum de ca-
» lore ſuo perdunt, quæ vero talia non ſunt vſta
» caliditatem acquirunt, nullum autem vſtum
» frigidum penitus euadit propter igniculum il-
» lum prædictum quem poſſident, & Ariſtoteles
» 2. metheor. c. 3. omnia quæcumque ignita fue-
» runt habere potentia caliditatem in ſeipſis ait, vt
» videre licet in calce, cinere, & ſubſidentia anima-
» lium, tum ſicca tum humida, quod & idem af-
» firmat Galen. 9. de ſimpl. medic. facult. eamque
» ob rem cap. 6. l. de cauſ. ſymptom. atram bilem
» quamquam natura ſua frigidam & terreſtrem,
» quia ex ſanguine aduſto gignitur, caloris non
» eſſe expertem inquit, æque ac cinerem & ace-
» tum.

Ἐμυκώθη. ſignificat apud Hippocratem ἐκλείσθη, id eſt concluſit, vt Dioſcorides interpretatur. vel, adnata habuit humore plena, in morem fungorum, ſicut interpretantur plurimi.

Ἐμυλήθη. κατεμαράνθη. contabuit, apud Hippocratem.

Ἐμυλαίθη. ἐσκλημώθη. induтuit, apud Hippocratem.

Ἐμφράγματα ſunt obturamenta, ſepimenta, & impe-
» dimenta quando nimirum fœtus in pedes proce-
» dens viam ſibi in partu obſtruit.

Ἐμφρακτικὸν. Medicamentum quod poros ſuo lentore obſtruit. ἐμπλαστικὸν etiam appellatur. Huic contrarium eſt τὸ ἐκφρακτικόν: ſed hoc quidem modo ſumptum ἐμφρακτικὸν tantum lentore ſuo obſtruit. Verum aliquando ſumitur generalius, vt eo etiam nomine comprehendantur quæ copia vel craſſitie obſtruunt.

Ἐμφραξις. obſtructio. Eſt ſtipatio meatuum aut cauitatum naturalium ex abundantia aut vitioſa qualitate ſuccorum. Speciem στεγνώσεως, hoc eſt ſtipationis, eſſe Galenus lib. 10. meth. med. prodidit, ſicut & πυκνώσεως. Eſt autem obſtructio morbus organicus, pertinetque ad formam organicæ partis corruptam, amiſſis videlicet meatibus aut cauitatibus parti alicui debitis, vel propter vitioſam qualitatem, quod ij nimium lenti vel craſſi ſint. Hæ enim duæ eſſe poſſunt obſtructionis cauſæ, quæ morbus eſt inſtrumentalis eorum quæ obſtructa ſunt corporum. Hanc ſymptomata multa conſequuntur, & maxime quidem ipſa tranſpirationis retentio, atque rurſus putredo, aliorum morborum antecedens quædam cauſa.

Ἐμφύσημα inflatio. Eſt ſpiritus flatuoſi collectio in inanibus corporum ſpatijs. Eius principium, inquit Gal. male concoctus cibus eſt, à calore videlicet debili, & à quo flatus excitati reſolui nequeunt. Hi quidem collecti alias ſub cute, alias ſub membranis quæ oſſibus circundantur, aut muſculos viſcerumue aliquod includunt, ἐμφυσήματα generant. Colligitur vero non parum aliquando etiam in ventriculo & inteſtinis, itemque in medio ſpatio horum & peritonæi. Gal. duabus differentijs omnem inflationem complexus eſt: aut enim in maioribus cauitatibus continetur, aut in minimis ſpatijs, quæ non licet ſenſibus vſurpare, ſed ſola ratione comprehendi poſſunt. Cuius generis tumores, vt ſcribit, aliquando extitere, quibus diſſectis nullum pus inuentum eſt, ſed ſpiritus tantum, qui per totam carnem minimis portionibus diſſeminatus eſſet. Cæterum differt inflatio ab œdemate, quod & preſſa digitis non retinet veſtigium, & ſonitum veluti tympanum reddit, itemque quod in cauitate ſenſibili ſubinde continetur, atque hac nonnūquam maxima. Hæc affectio non ſolum ἐμφύσημα, ſed ἐμπνευμάτωσις & πνευμάτωσις dicitur. Hæc enim nomina medicos confudiſſe apparet, neque rationem habuerunt in maioribusne an in minimis ſpatijs ſpiritus concluſus eſſet, vt illud ἐμφύσημα, hoc vero ἐμπνευμάτωσιν appellarent. Quæ enim in ventriculo & inteſtinis & medio eorum & peritonæi ſpatio naſcitur, eam Galenus lib. 14. meth. med. ἐμφύσημα vocat, eandemque ἐμπνευμάτωσιν appellat poſtremo libro de ſymptomatū cauſis. Cum autem ἐμφύσημα omnium partium communis affectio ſit, in oculo tamen proprie dicitur quum ille abſque manifeſta cauſa intumeſcens, decoloratior, pituitoſior & multum pruriginoſus fit cum fluxione, vt Aetius ex Demoſthene recitat. Contingit autem, vt idem ait, plærumque ſenioribus, pruritu ab angulo qui ad naſum eſt incipiente, velut ſi quis à muſca aut culice ſit commorſus. eſtque hæc affectio per æſtatem frequēs.

Ἔναιμος ἕλκος. vide ἕλκος ἔναιμον.

Ἔναιμον φάρμακον. cruentum medicamentum. Id dicitur vt ait Galen. initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quod cruento vulneri inijcitur vt primum illatum eſt, & nondum ex toto ſiccum, ſed adhuc cruentum, hoc eſt cum cruor qui αἷμα dicitur, ex cute ipſa vulnerata, vel etiam ex carne in roris ſpeciem diſtillat. His emplaſtris, inquit Celſus, nulla maiorem vſum præſtant. Nam reprimunt inflammationem, niſi magna vis eam cogit, atque illius impetum minuunt: tum glutinant vlcera, & cicatricem ijſdem inducūt. Conſtant autem, inquit, ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἄλιπαρα nominātur. Quæ enim huius generis ſunt, ſiccare debent, & citra abſterſionem leniter adſtringere. hæc maxime ex bitumine componuntur, cumque varij ſint generis, duo tamen habentur præſtantiſſima, vnum βάρβαρον, alterum κυζικηνὸν appellatum. hoc tamen paulo plus quam cruenta exiccat, ideoque niſi diluatur nocet magis quam profit, contrahens membra atque dolorem inducens. Cæterum τὸ ἔναιμον φάρμακον etiam à quibuſdam κολλητικὸν nominatur, vt ſcribit Galenus. de quo vide ſuo loco.

Ἔναιμον etiam dicitur medicamentum ſanguinem «
ſupprimens Ariſtoteli ſect. 1. probl. 33. vbi quæ- «
rit quænam ſit virtus medicamenti ſanguinem «
ſupprimentis. «

Ἐναιώρημα. eſt portio vrinæ craſſa candidaque in eius medio ſublimis. Partem quidem vrinæ eſſe patet ex eo quod omnes vias emenſa ſint, & mutationes ſortita quas & vrina, attracta primum per emulgentes venas à renibus, deinde demiſſa in veſicam, & concoctionem ijs in locis ſortita non aliter quam vrina. Sed nulla etiam vrina eſt, quæ eam non habeat vel ſecretam vel in ſe confuſam, quemadmodum etiam hypoſtaſim, de qua ſuo loco dicemus. Differt autem ab ea ſola craſſitie & grauitate. vnde fit vt hypoſtaſis matulæ fundum petat, enæorema autem in media vrina pēdulum ſit, aut ſi forte exquiſite medium non eſt, paulo magis deorſum quam ſurſum vergat. Eſt enim corpus vrina paulo craſſius & grauius, multo tamen leuius quam hypoſtaſis. Ac quanquam quod optimum eſt, eo loco ſitum eſſe oporteat & in imum magis inclinare (quanto

eium magis deorſum ſubſidet, tanto melius haberi Galen. author eſt) ſæpe tamen in aduerſa valetudine ſupra medium fertur, atq; ipſi etiam vrinæ ſupernatat, pendetque in ea, veluti nubes in aere, propter flatuum copiam, atq; ab ea ſimilitudine ab Hippoc. etiam νεφέλη nominatur.

» Hinc in prognoſt. νεφέλας ἐναιωρευμένας pro ijs
» ſublimamentis, quæ mediam vrinæ regionem
» petunt ſumit.

Sic enim putauit Galen. ἐναιώρημα & νεφέλην apud Hippocrat. idem ſignificare: quanquam ipſe comment. 2. in prognoſt. dubitare videatur num Hippocrates τὸ ἐναιώρημα genus faciat τῆς νεφέλης καὶ τοῦ γονοειδοῦς ἐναιωρήματος. ita vt duæ enæorematis ſpecies ſint, vna nubeculæ ſimilis, altera genituræ. Cæterum quod pertinet ad colorem quem candidum eſſe decet, eius ratio poſita eſt in perfecta concoctione, quemadmodum color albus lactis, ſeminis, atque ipſius etiam ſedimenti, ſicut ſuo loco dicetur. vide ὑπόστασις.

» Cæterum etiam ἐναιώρημα non raro apud
» Hippoc. pro hypoſtaſi vſurpatur; ſic in Philiſco
» legimus, Enæorema rotundum toroſum: in alijs
» bilioſum nubeculoſum, conglomeratum, ni-
» grum: in alijs album, æquale & læue; Gaza au-
» tem ἐναιώρημα ſublimamentum interpretatus eſt,
» quæ per vrinam feruntur, in eaque appendent
» ſignificans, Celſus ex Hippocr. ſuſpenſas nube-
» culas appellauit.

E'ναιώρημα γονοειδὲς. dicitur ab Hippoc. ſublimamē-
» tum genitali ſemini ſimile, id eſt velut grumo-
» ſum & grandinoſum, quod multam pituitam vi-
» tream, crudam, viſcidam & frigidam, confertam
» & flatulentam indicat quale Philiſco contigit 1.
» Epidem. quod perpetui ſudores frigidi compro-
» barunt: hoc & idem Philiſtæ accidit ægro 4. l. 3.
» Epidem. qui ex multa confertaque, & cruda ma-
» teria febre aſſidua laborauit, in quo ἐναιώρημα γο-
» νοειδὲς extulit Hipp. idem quoq; viſum eſt in ęgro
» 3. l. 3. Epid. qui ex febre acutiſſima laborabat à pi-
» tuita cruda vitrea admodum inceuſa, quæ pluri-
» mos admixtos flatus habebat. Erat & τὸ ἠερῶδες
» γονοειδὲς in Theodori vxore l. 7. Epid. ex crebris
» conuulſionibus tremoribus & ſudoribus frigidis
» ex magna cruditate laborante.

E'ναιώρημα μετέωρον. ſublimamentum ſublime, quod
» mentis emotionem ſignificare ſcribit Galen.
» comm. 3. in l. 3. Epidem. tale vero fit à flatibus
» qui ſurſum materiam exagitant & impellunt,
» hoc & idem ἐναιώρημα διεσπασμένον, vel διεσπασμένον
» dicitur in ægro 4. lib. 3. Epidem. & in ægro 10.
» lib. 1.

E'ναιωρεύμενοι ὀφθαλμοί. Sublimes oculi, inſtabiles, &
» cōtinuo motu agitari apud Hippoc. in prognoſt.
» dicuntur, quos lib. 1. Epid. appellat ἐνδεδινημένους
» intus circumagitatos: Tales autem fiunt deliran-
» tibus, interdum & oculorum tremorem ſignifi-
» cant, vtrimque lethali ſigno; Sine morbo au-
» tem quibus à natura id vitij ineſt oculis, affectus
» eiuſmodi ἴλλος vocatur quod ſignum animi eſſe
» inconſtantis creditur: in prorrhet. 2. ſect. 2. &
» libr. 6. Epidem. ἐναιωρευμένοις ὀφθαλμοῖς oppo-
» nuntur οἱ πεπηγότες, id eſt concreti & immobi-
» les, qui etiam inter ſigna lethalia collocan-
» tur: fit enim iſta immobilitas ob muſculo-
» rum oculi vel reſolutionem, vel tetanum vt fit
» in catoche.

E'ναντίον. contrarium, aliter Ariſtoteli, aliter alijs definitur. Hi enim non in corporum modo qualitate, ſed etiam in quantitate & loco contrarietatem conſtituunt, quam vtique Ariſtoteles oppoſitionem vocat, non contrarietatem. Neque enim magnum paruo vult eſſe contrarium, ſed in eo quod ad aliquid dicitur oppoſitum: neque multum pauco, ſed nec rarum denſo, neque relaxatum contracto, neque ipſi quod ſecundum naturam eſt, id quod præter naturam eſt, vt nec ſummum imo, dextrum ſiniſtro, anterius poſteriori. Verum Hippocrati omnia id genus contrariorum habent appellationem, ſicuti etiam Platoni, qui generationes ex contrarijs eſſe dicit. ſed nec Ariſtoteles ſuam ipſius legem in nominibus ſeruat, quo loco principia eorū quæ natura reguntur, materiam, formam & priuationem ſtatuit; itaque nihil intereſt in medicina dicas, contraria contrariorum eſſe remedia, vel oppoſita ſibi inuicem eſſe remedia. Siquidem copiam ſanat vacuatio, defectum nutrimenta, in ſumma quod exuperat, ablatio, quod deficiens eſt, adiectio. Cum vero dicantur contraria quæ ſub vno genere plurimum inter ſe diſtant, non tantum extrema extremis, ſed medio etiam contraria ſunt. Itaque ſi intellexerimus in vno quoque genere quod mediocre ſiue medium eſt, infinita quædam contrariarum rerum multitudo inuenietur, quæ maioris minoriſque ratione inter ſe diſſideant. Hæc enim quamuis à ſe non diſtent longiſſime, contrariorum tamen nomine cenſentur ab Hippocrate.

E'ναρέες ſiue E'νάριες. euirati dicuntur, quem Scytha- «
rum morbum fuiſſe declarat copioſe Hippocr. «
lib. de aere aq. & locis, & Herodotus in Clio, qui «
etiam Scytharum vates vtpore caſtratos, ſic ap- «
pellatos eſſe in Melpomene meminit. «

E'ναργῆ ἐνύπνια. Conſpicua inſomnia dicuntur ab «
Hippocr. in Coacis; id eſt placida & tranquilla, «
cum quæ per ſomnum repræſentantur ſpecies «
& ſimulachra confuſe non miſcentur, ſed ſim- «
plicia apprehenduntur, qualia per vigilias à ſen- «
ſibus exterioribus apprehenduntur, ita vt à ſom- «
no excitatis horum ſit facilis recordatio; oppo- «
nuntur autem hæc perturbatis, tumultuoſis, aut «
turbulentis, in quibus Chymeræ, hypocentauri, «
& ſimilia per ſomnum videri videntur, quorum «
poſt ſomnum nulla omnino aut exigua ſit re- «
cordatio. fiunt hæc ab immodica frigiditate & «
humiditate, illa vero à puriore, tenuiore, calidio- «
re ſiccioreque materia: hæc pituitoſis naturis, & «
intemperanter viuentibus, & morbis frigidis, vt «
Comate, Lethargo; illa vero in naturis ſiccis & «
parce viuentibus, melancholicis, & morbis ca- «
lidis ſiccis, vt in phrenitide: Hollerius ἐνύπνια «
ἐναργῆ interpretatur in phreniticis, quæ dormien- «
tibus prætenduntur & excitatos ſomno extur- «
bant, cogūtque vt ſui inſomnij indicia quædam, «
vel geſtu vel ſermone exponant: Sed & phreni- «
ticis vigilātibus, inquit, multa offeruntur, aut re- «
cens excitatis ſomno quæ abigi iubent, aut qui- «
bus etiam delectantur. «

E'νάρθρωσις. ſpecies eſt τῆς διαρθρώσεως. Dicitur autem cum cauitas articulum excipiens admodum profunda eſt, caputque quod in eam inſeritur, oblōgum. Eius pauca ſunt exempla, vt cruris cum iſchio, & forte tali cum oſſe nauis ſpeciem referente.

Gallice *emboiture* vocatur. »

E'ναυλὶν. pro pudendorum ſinu ſumitur apud Hip- «
pocr. l. 2. περὶ γυναικ. «

Ἔνδειξις. indicatio. Eſt ſignificatio eius quod fieri in ſingulis rebus debet, ſumpta à propria cuiuſque rei natura. Cum enim in ſingulis rerum generibus qoæri poſſit, quid ſequēdum quidue fugiendom ſit, eius cognitio ab ipſa rei de qua quæritur natura petueſtiganda eſt, quodque illa faciendum inſinuauerit id eius indicario dicitur. Vt ſi quæratur de ſanitate quid ſentiendū ſit, primum perpendere oportet ſanitatis naturam, quæ quia bona omnibus mortalibus videtur, facit vr iudicemus eam à nobis ſeruandam eſſe. quamobrem ſui coſtodia, ſanitatis indicatio eſt. Idem veto & in morbo agendum, qui quoniam totus præter naturam eſt & toto genere malos, indicar & oſtēdit ſe tollendum eſſe. Itaque quemadmodum doo ſunt ſumma rerum omnium genera bonum & malum, ita doæ ſunt primæ & generales indicationes Cuſtodia & Ablatio, illa quidem boni, hæc vero mali. Singula enim de ſeipſis alterum eorum neceſſario indicant: quicquid enim eſt, aut ſecundum naturam, aut contra naturam, aut medium eſt, quod non naturale ſolent appellare. Quod ſecundum naturam eſt, vel eſt ſanitas ipſa, vel vires noſtri corporis triplices, vel cauſæ ſanitatis, ad quas temperies, ætas conſuetudo & ambiens aer referuntur, vel ſanitatis effectus, hoc eſt, actiones omnes quæ ſecundum naturam fiunt. Hæc autem omnia cuſtodiam ſui medicis omnibūs indicant: quemadmodum quod contra naturam eſt, ſui ablationem. Id aurem eſt, aut morbus ipſe, aut cauſa morbi, aut ſymptoma. Eſt autem ca prima & communiſſima indicario & idiotas etiam non latens, quæ quid agendum ſit declarat à qua aliæ ſunt magis ſpeciales indicationes, quare illæ fieri oe poſſit quod prima indicauit, aliæ vero quibus remedijs, oſtendunt. Hæc aotem nihil alind ſunt quam rei propoſitæ argumenta à quibuſlibet rebus deſompta, quæ ad eius cognitionem conferre poſſunt. Vt ſi quęratur de morbo an curari poſſit, indicatio ſioe argumentum primum petendum eſt ab experientia, deinde vero à tatione: illud Empiricorum proprium eſt, & τήρησις καὶ σημεῖον vocatur: hue proprie ἔνδειξις eſt, nec alud quam ἡ ἀκολουθία λογική, hoc eſt, conſequentia ratione inuenta ductaque, diciturque alio nomine τεκμήριον Petitur autem quadrifariam, à ſubſtantia totius aut partis affectæ, ab actione partis læſæ, ab vſu, à ſitu partis. A ſubſtātia quidem petitur argomentum hoc modo: nam ſi eius temperies æqualiter vitiata eſt, indicar id non poſſe præſtari quo tendimos: contra vero ſi inæqualiter vitiata eſt, aut ſi ſolida aliqua ſubſtantia perierit, indicat ipſa ſe non poſſe reparari: ſi vero carnoſa aut ſpiritalis, poſſe. Ab actione autem partis læſæ in bunc modum. Nam ea tum per quam vita eſt, tum ſine qua eſſe non poteſt, tum per quam conſeruatur ſi perierit, certom eſt argumentum morbū eum cuius vitio perierit non poſſe corari: ſi vero per quam melior vita eſt perierit, ſpem eſſe curationis. Similiter pars ea cuius vſus ad vitam neceſſarius eſt ſi perierit, indicat morbom eſſe incurabilem: eootra vero cuius nō neceſſarius eſt vſus. A ſitu quoque partis idem indicarur. Nam ſi ita ſita eſt vt medicamenta ad eam pettingere nequeant, argumenrum eſt præſtari id non poſſe quo rendimus, ſicut econtra præſtari poſſe ſi medicamenta ad eam deduci valeant. Similiter vero de alia quæſtione ſtatuendum, qua quæritur quibus remedijs præſtari poſſit quod ſperatur. Argumenta enim petuntur & à rebus ſecundum naturam, & ab ijs quæ ſunt præter naturā. Quæ enim ſecundum naturam ſunt, vt ſanitas, vires & cauſæ omnes ſalubres, ad ſui cuſtodiam ſimilia ſibi adhiberi poſtulant: quæ vero ſunt prærer naturam, remedium inſinuant contrariæ cū morbo facultatis, vt qualiras contrariam qualitatem, repletio vacuarionem, & prærerea definitum certa quantitate & numero. Sed quantitatem quidem metiri oporret tum ex morbo, tum ex natura. Morbos enim indicar medicamentum tanto exceſſu contrario à natura deficiens, quanto ipſe naturæ modum exceſſit, vt ſi morbus primo ordine ſir calidus, medicamentum indicat adhibēdum primo etiam ordine refrigerans. Natura veto mulriplices variaſque deligendi medicamenti indicationes præbet. Spectare enim oportet, & totius corporis & partis affectæ naturam. Totius autem natura partim à naturali temperamento partim à viribus noſtrum corpus diſpenſantibus ęſtimanda. Ac temperies quidem medicamēta indicat cum totius temperie æquali menſura eſſe oportere. Vires autem ſi robuſtæ fuerint, valida medicamenta: ſi imbecillæ, mitiora indicant. Similiter & partis affectæ natura diſtingueoda eſt: nam pars ſimilaris in corpore quidem temperato, ſi medij eſt cum ipſo corpore temperamenti, indicat remedium tantum eſſe oportere, quantum ſoli morbo debetur: ſin autem medij non eſt temperamenti, indicat medicamentum plus quam morbus ipſe expoſcat ea qualitate intendendum, quatenus plus minuſue à mediocritate temperamenti receſſit: verbi gratia, glandulofa pars minime ſiccans medicamentum indicat, carnoſa parum ſiccans, venoſa non multum, arterioſa magis, membranoſa & neruoſa amplius, muſculoſa medio modo inter carnoſam & neruoſam, cartilaginoſa multo magis, oſſea vero quod maxime deſiccet medicamentum indicar. Eadem vero ſimilaris pars in corpore intemperato, ſi quidem ambo, pars videlicet & corpus totidem contrarijs gradibus receſſerunt à ſua remperie, indicat medicamentum tantum eſſe exhibendum quantum parti deberur temperatæ, quantum ſcilicet morbus ipſe ſolus poſtulat: ſi vero pars ſola in medio eſt temperamento, indicat cateuus intendendas eſſe vires medicamenti, quatenus corpus ad intemperiem deflexit: ſin autem & pars & corpus imparibus gradibus contrarijs receſſerunt à ſua temperie, tunc quot gradibus vnum alterum excedit, totidem gradibus vires medicamentorum augendas eſſe oſtendit. Pars vero organica, tum ex ſua figura, tum ex poſitu ſuo remediotum genera modumque indicat, ſicut Galenus extremo lib. 7. meth. medendi demonſtrauit. Sed hæ quidem ſimplices ſunt indicationes, præter quas aliæ etiam habentur compoſitæ genere ſimiliter triplices: aliæ enim quid agendom ſit, aliæ an præſtari poſſit, aliæ quibus auxilijs præſtari poſſit, oſtendunt. Quid vero agendum ſit, in compoſitis indicarionibus non alia methodo inuenitur quam in ſimplicibus, quod compoſiri cum alijs affectibus oon indicēt aliud eſſe agendum quam ſi ſimplices per ſe ſubſiſterent. An vero præſtari poſſir, indicari poteſt, vel æſtimatis per ſe ſingulis affectibus, qui ſi curari non poſſunt, nec ipſi quidem cum alijs cōpoſiti curationem vnquam

admittent: vel affectuum inter ſe collatione. Si namque inter ſe contrarij ſint, aut ſi eorum vnus alteri noceat, difficiliorem, prolixiorem aut periculoſam omnino curationem indicant: ſi vero indifferentes ſint, vt ſibi muruo nec proſint nec noceant, prolixiorem: ſi vero alter alteri auxilio ſit, faciliorem pollicentur. Quibus autem auxilijs præſtari poſſit, inoenietur non aliter quam ſi ſimplex eſſet indicatio, ſiue remedij genus, ſine qua menſura, aut quam ſæpe ſit exhibendum requiratur. Verum in remediorum ordine diſcrimen eſt, & cui primo cui ſecundo medendum ſit inoeſtigandum. Affectus quidem in ordine promiſcui, quorum nullus altero prior eſt, nullum ordinem exhibendi medicamenti definitum indicant: in quibus vero ordo aliquis eſt, etiam medicamenta certo ordine ſibi adhiberi poſtulant. Id autem indicabitur à cauſa eius quod poſt futurum eſt, id eſt, cuius coratio eſt cauſa curationis alterius: hoc enim prius remedia ſibi adhibenda eſſe poſtulat ab eo quod obtinet rationem cauſæ ſine qua non: hoc enim ante alia medicamentum requirit ab eo quod magis vrget: ſiquidē id prius ſibi medendū eſſe indicat. Hæ quidē fere præcipuæ ſunt indicationes quæ in morborū curationibus ſpectari ſolent. Nec tamen tantum in medicinæ parte therapeutica indicationibus locus eſt, ſed in ſanitate etiam conſeruanda, & in re breuiter omni de qua trium earum quæſtionū aliqua quas explicauimus inſtitui poteſt.

E'νδεδινημένοι ὀφθαλμοί. ſunt intro conuoluti oculi ſeu
» intus conuerſi, obtorti, intus agitati.

E'νδίαιον. inquit lib. 5. lineum filum eſt quod medi-
» ci in extremo clyſterio relinquunt per quod κλυσ-
» μὸς inijcitur; Sic & Græci foramen vocant in
» naui per quod emittitur ſentina, vnde & per trā-
» lationem, vt opinor, medici in clyſterio, id eſt,
» inſtrumento quo aluus perluitur ſic vocarunt;
» Aliud enim ἔνεμα quam clyſter & clyſterium; il-
» lud id quod inijcitur; hoc inſtrumeotum quod
» inijcit.

E'νδήμιος ἡ

E'νδημος νόσος. morbus patrius, vernaculus, & regioni ſeu populo alicui familiaris. Hic in regione aliqua frequens eſt & perpetuus, omneſque ex æquo corripit, quod cauſam habeat omnibus cōmunem. Altera eſt communis morbi quem πάνδημον appellant differentia. De hoc morborum genere agitur apud Hippocratem lib. de aere, locis & aquis.

» E'νδιαφθείρειν. vide ſupra διαφθείρειν.

E'νδοιαστῶς ἔχειν. & ἐνδοιαστὰ νοσήματα. de ijs dicuntur
» qui ad morbum aliquem dubie ſe habent, in eo-
» que ambiguut, qui etiamſi ſuſpecti ſunt, non-
» dum tamen plane ſont confirmati, quales erant
» 1. Epidem. quibus tabes antea ſoſpecta fuerat,
» poſteaque tandem confirmata, hæc autem phra-
» ſis eſt Hippocrati admodum familiaris.

E'νδιδόναι. concedere, hoc verbum de morbis & ſym-
» ptomatis efferre ſolet Hippocr. ſic ſæpe, conce-
» dit inflammatio aut tumot aot dolor: Sed &
» concedere vrinam dixit Hippocrat. in prognoſt.
» quod nō ſatis probare Gal. videtur in comment.
» niſi, inquit, metaphoricos vox hæc à prædictis
» ad vrinam fuerit ab Hippocr. tranſlata, vt quem-
» admodum dici ſolet concedit dolor aut tumor,
» quia in melius mutantur, ita concedit vrina, quia
» cum eſſet ſuppreſſa, vbi exierit facit in melius
» mutationem.

E'νεμα. infuſum. quod per inferna in aluum infunditur. κλύσμα, κλυστήρ. venit ἀπὸ τοῦ ἐνίημι, quod infundere ſignificat. «

E'νόντα. dicuntur humores qui in corpore inſuot & «
continentur: Hippocr. autem 1. de morbis nomi- «
ne τῶν ἐνόντων ἐν τῷ σώματι ea quæ in corpore ſuper- «
uacanea ſunt intellexit, dum ab illis vel ἀπὸ τῶν «
ἔξωθεν ſolotionem continui fieri ſcribit.

E'νεοί. vocantur à Græcis, inquit Galenus comment. 4. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, qui ab ortu ſurdi ſunt, ſimulque indiſtincte loquuntut. Vnde quidem apud Hippocratem ἐνεὸν metaphorice interpretantur inefficax & inutile. vt enim illi obeundis vitæ munijs prorſus inutiles ſunt, ſic quicquid non iuuat, ἐνεὸν ab Hippocr. dici exiſtimant.

E'νέργεια. actio. motus eſt partium actiuus. vel, actio eſt agentis motus. vel, actio motus eſt actiuus, qui à ſe editur. hoc enim pacto plæræque actiones excluduntur, quæ verius paſſiones nominari debent, quales quibuſdam partibus accidunt, cum ab alijs mouentor. Siquidem crurum brachiorumque oſſibus motus ioeſt paſſiuus potius quam actiuus, qui fit à muſculis ea mouentibus. Qui tameo & geminam quoque rationem habent. Nam ſi ipſum primum mouens, quod eſt princeps animæ facultas, reſpexeris, muſculi rationem inſtrumenti habebunt: ſin autem oſſa quæ ab ipſis mouentur, rationem habebūt agentis. Poſſidet autem omnis actio, vt & paſſio, in ipſo fieri eſſentiam ſuam. Quamdiu enim fit, actio dicitur: cum facta eſt, iam oon actio, ſed ἔργον, id eſt opus. Siquidem caro non eſt naturæ actio, ſed opus: quanquam recte etiam loquentibus actionem quidem licet opus quoddam naturæ appellare, ceu digeſtionem, concoctionem, ſanguificationem: non tameu contra licet opus actionem omnino nūcupare. Patet enim alterum eorum nominum bifariam dici, alterum non item. Habet vero omnis actio in animantis corpore peculiarem aliquam pattem per quam perficitur, nec pars vlla eſt in animalis corpore quæ careat ſua actione, verum ptimarias quidem actiones corpora ſimilaria, ſecundarias autem organicæ partes, ſed vtraſque quideoi (ſi modo integræ & inculpatæ fuerint) à proba & naturali qualitatum remperie perficiunt. Actio oamque proba eſſe non poteſt ſine corporis naturali affectu, vt nec vitioſa, niſi cum corpus fuerit vitio affectum. Sicut autem probitas actionis, ſanitas, ita actionis vitium morbus dici poteſt. Itaque habeot ſingolæ partes animalis ſuam propriamque actionem, quæ quamois partis eius cuius actio eſt, vſus etiam eſſe poſſit videri (viſio enim actin eſt oculi, necalium ab oculo vſum expoſcimus) idem tamen non eſt, ſed ab eo differt, quod actio, vt diximus, motus ſit actiuus, vſus vero nihil aliud ſit quam quæ vulgo dicitur εὐχρηστία, id eſt, ad agendum apitudo, quodq; vſus actionem quidem dignitate præcellat, actio vero conſtructione & geoeratione præcedat, vt in lib. de vſu partium docuit Galen. Sunt autem omnium actionum duæ ſummæ differentiæ, alteræ animales, alteræ naturales. Animales triplices, ſenſitiuæ, motiuæ & rectrices, ſiue principes, quas præcipuas obtinet ea quæ à pueritia ad remiſſionem vſque ſuccedit ætas. Naturales vero, quæ & corporales à Galen. dicuntur lib. 6. ſanitatis tuendæ, plurimas, quarum tum con. tum iecur principia exiſtunt, in pueritia præcipue vigen-

Digitized by Google

tes. Alij vero treis ſummas actionum differentias conſtituunt à tribus partibus deſumptas quę ſunt in toto corpore nobiliſſimæ: animales, quæ cerebri ſint, vitales, quæ cordis, naturales vero quæ iecinoris, vocabulis tantum à prioribus diſſidentes.

E'νεργείᾳ. id eſt actu, aliquid eſſe dicitur quod ὄντως, id eſt reuera, tale eſt quale eſſe dicitur, vt ignis calidus, nix alba, homo niger qui reuera niger eſt, & calidus qui calet: dicitur autem relatiue πρὸς τὸ δυνάμει εἶναι, id eſt, ad id quod poteſtate tale eſt.

E'πέρυθρος & ἐρυθρός. Græcis diuerſa ſignificant Athenæus lib. 1. ſanguinem è vino vetere fieri ait non ἐρυθρὸν, id eſt rubrum, ſed ἐπέρυθρον, id eſt rubenti affinem, ſiue è flauo rubrum. Itaque voce ἐπέρυθρος remiſſa rubedo intelligitur, quem eſſe colorem optimi ſanguinis ſunt è medicis qui ſcribant vt Actuar. lib. de vrinis cap. 4. Celſus contra ſanguinem ſemper laudat qui rubet & pellucet; Ariſtoteles in ſano corpore ἐρυθρὸν, Auicenna rubeum eſſe pronuntiant. Porro verum eſſe quod de differentia vocum ἐπέρυθρος & ἐρυθρὸς diximus, neque aliter iſta exponi debere, vel vnos hic Dioſcoridis locus euincat, ſcribentis lib. 7. de veneno araneorum, ὁ τόπος, ait, ἐπέρυθρος φαίνεται, quod ſtatim ipſe interpretatur μετρίως ὑπέρυθρος, vt valde dilutam rubedinē habeamus intelligere, quæ non ſit ἐρυθρὰ ſed ὑπέρυθρα, & id quoque μετρίως, ideo ait Nicāder vix in cute apparere vulnus aranei; ita ſemper accipere debes apud Dioſcorid. Galen. & omnio vbicumque occurrit vox ἐπέρυθρος, quamquam pauci obſeruarunt quam vim particula ἐπὶ habeat in hac dictione & ſimilibus; neque enim otioſa eſt, neque vt putant multi ſignificationem intendit, ſed minuit potius idque ſignificat quod diximus: in 2. methodi ceu affines colores ponuntur ἐπέρυθρος, & λευκὸς ἀκριβῶς: ex Theone Gymnaſta ſcribit idem ὑγιεινῶν lib. 2. τὴν ὀλίγην τρῖψιν, ἐπέρυθρον πρὸς ὀλίγον χρόνον τὴν ἐπιφάνειαν ποιεῖν, modicam frictionem modice rubentem ad breue tempus cutem reddere, ἐπέρυθρον hoc eſt ἐρυθρὸς τι ἔχουσαν vt loquitur Galen. alibi de te eadem; hoc in ſenſu Dioſcor. hanc vocem intellexit lib. 3. de onoſmate loquens, & lib. 4. de ſideritidis folijs: Cicero Attico, Angebat quod Tiro ἐπιρώστερον te ſibi eſſe viſum dixerat, ſic accipe hanc particulam in omnibus ſimilibus vocibus vt ὕπωχρος, ὑπόπυρρος, ὑπόχλωρος, & ſimilibus apud Dioſcor.

E'παλλαξάμενα ἄρθρα. articuli dicuntur inuicem cedentes, & inter ſe alternati, ſic vocantur vertebrarum articuli.

Τῶν ἐνθουσιαστικῶν πάθος. affectus eorum quos quaſi numine obſeſſos & diuinaculos dixeris; Eſſe melancholiæ ſpecies cenſeri poteſt, hi namque à maiore aliqua vi afflari videntur, & futura præuidere, ceu nituntur vates quidam; alij ea quæ nihil formidoloſi oſtentant, expaueſcunt, & temere conuelluntur, animum ita deſpondent & hominum commercia fugitant, ægritudo vero aut in riſum aut in feritatem deſinit inquit Actua. lib. 1. περὶ διαγνώσεως παθῶν c. 53.

E'νθεν κ᾽ E'νθεν. voces quæ ſæpe apud Hippo. reperiuntur, & hinc inde ſignificant, pro à ſuperiore & inferiore parte, antiquo loquendi modo, plerumque enim vſurpantur cum de partibus quæ à latere ſunt ſermo fit, his quippe vocibus Græci ad latitudinem ſignificandam vti conſueuerunt, hæc Galen. comment. in lib. περὶ ἀγμ. & comment. 3.

E'ῤῥινα, medicamenta dicuntur quæ naribus imponuntur ad compeſcendam hemorragiam.

E'νθερμος φύσις. Calida natura, ſic conſueuit Hippocrates appellare hominem qui non ingenito calore, ſed acri & mordaci abundat, quem aduentitium & non ſecundum naturam eſſe arbitratur Galen. comment. 4. lib. 6. Epid. ſic etiam θερμοκοιλίους vocat quibus in ventriculo calor multus eſt, non ille quidem inſitus ſed acer & mordax, vt ait Gal. eodem com. eſt enim Hippocrati duplex θερμὸν.

E'νθλάσει. infringit, apud Hippocr.

E'νθλασις. ſpecies eſt θλάσεως, nam cum θλάσις dicatur ſolutio continuitatis in carne, ita vt partis affectæ externa ſuperficies integra maneat, in profundo autem ſint multæ & paruæ diuiſiones, ἔνθλασις dicitur tunc ſolum cum aliqua cauitas à collidentis corporis ictu inducta appareat, vt ſcripſit Galen. lib. de cauſis morborum.

E'νθουσιασμὸς. fanatica percuſſio ſeu afflatio numinis. Eſt veluti cum quidam mente in ſacris faciendis capiuntur, ſi qua viderint, aut ſi tympana vel tibias vel ſigna audierint, vt legitur apud authorem τῶν ὅρων ἰατρικῶν.

E'νθρυσκον. inter olera ſylueſtria à Theophraſto ponitur. Athenæus & Plinius anthriſcon maluerunt appellare.

E'γχρίπτει, ἐγχρίμπτον νύττει. inſtans pungit apud Hippocrat.

E'νιαύσιος. annuum. Vt annuus morbus. Id dicitur vel quod vno anno à prima ſua origine ſoluitur, vel quod annorum numeris iudicatur: quemadmodum & quædam ſeptem annorum ſpatio finiuntur, ſicut ab Hippocr. in aphoriſ. ſcribitur, pueris plæroſque morbos deſinere, alios quidem quadraginta diebus, alios ſeptem menſibus, alios annis ſeptem, alios vero cum ad pubertatem venerint. Author Galen. comment. in lib. de nat. hum.

E'νιαυτὸς. annus. eſt temporis ſpatium quo Sol à puncto vno zodiaci digreſſus in idem reuertitur. Id trecentis ſexaginta quinque diebus & ſex horis, excepta fere centeſima vnius diei parte, peragitur. Ac ſex quidem horæ quarto quoque anno diem vnum efficientes eodem intercalātur. Nec dubium quin poſt annum quemque circiter centeſimum, dies vnus eximi debuerit. Quod quia à temporibus vſque Iulij Cæſarij neglectum eſt, ſolſtitia æquinoctiaque quindecim vel ſedecim diebus celerius apud nos hodie contingunt, vt patet cum ex multis, tum maxime ex Columella lib. 11. cap. 2. Nec me mouet quo minus ita ſentiam, Galeni authoritas, ſcribentis lib. 3. τῶν προγνωστικῶν, annum non trecentorum & ſexaginta quinq; dierum tantūmodo eſſe, ſed etiam quartæ partis diei, & præterea fere centeſimæ. Siquidem malo hac in re cum aſtrologis ſentire & ſcribere rationi conſentanea, quam Galenum imitari, ſi modo hic locus integer eſt, & mendo vacat. Eo autem curriculo cum ſol nunquam eodem in loco conſiſtat, ſed varie nobis illuceat propius ad nos accedens, vel longius à nobis digrediens, etiam vario modo afficit atque immutat aerem. Cuius quidem mutationis, cum ſint quatuor magnæ ſiue generales differentiæ (tot enim modis inter ſe coeunt quatuor qualitates) ideo totum annum in quatuor partes genere ſiue

ſpecies differentes, quas Græci χωρὰς, interdum ſimpliciter ὥρας, aliquando ὥρας τοῦ ἔτους, Latini anni tempora appellant, veteres diuiſere, ver æſtatem, autumnum & hyemem eas nominantes. Quorum etiam ſingulas differentias ſi in magis & minus ſeces, particularia quædam tempora conſtitues, ſed nominibus carentia, præter æſtatis particularia tempora, cuius medium ὥρα κατ᾽ ἐξοχὴν. poſtremum ὀπώρα nominatur. A quibus inducti quidam annum in ſeptem partes diuiſerunt, æſtatem ſecantes in duas, hyemem vero in tres, vt ſcripſit Galen. Ac primam quidem earum, ver appellabant, ab æquinoctio verno vſque ad Vergiliarum ortum, ipſumque indiuiſum propter paruitatem relinquebant: ſecundam vero, æſtatem, vſque ad Canis exortum: tertiam, ὀπώραν: quartam, φθινόπωρον, hoc eſt autumnum: quintam σπορητὸν, id eſt ſementem: ſextam, hyemem, eo nomine tempus id proprie intelligentes quod ſub ſolſtitium eſt: extremam vero, φυταλιὰν, quod inſerendis arboribus opportuna ſit. Qua quidem diuiſione ver & autumnum integra ſinebant, propter temporis quod continent breuitatem: æſtatem vero in duas partes, hyemem autem in tres diuidebant. Attamen Hippocrates annum quadrifariam tantum partitus eſt, pro ratione, vti dixi, temperamentorum. Nec tamen tam firma rataque ſemper eſt partiũ anni temperies, quin perſæpe propter aliorum haud ignobilium quidem ſyderum ortus, occaſus & coniunctiones euariet. Sed hãc quidem qui ſeruarit, καθεστῶτα ἐνιαυτὸν, id eſt, conſtantem annum. qui vero non ſeruauerit, ἀκατάστατον, hoc eſt inconſtantem, Hippocrat. appellat. ſi enim, inquit, pro ratione facta fuerint ſigna quæ diximus in ortu & occaſu ſyderum, & in autumno ſi aquæ deſcenderint, & hyems mediocritatem ſeruauerit, neque valde ſerena neque frigore excedens, & vere aquæ euenerint tempeſtiuæ & æſtate, par eſt annum fore ſaluberrimum.

Ἔγχαυμα. idem quod ἐπίκαυμα, oculorum ſcilicet vl-
» cus ſordidum & impurum, vide ἐπίκαυμα vbi
» plura.

Ἐναταῖος πυρετὸς. febris nonana, id eſt nono die re-
» petens; illius meminit Hippocr. libr. 1. Epid. vt
» etiam πεμπταίου, & ἑβδομαίου, id eſt, quintanæ & ſe-
» ptimanæ; Sed quintanam obſeruaſſe ſe ſcribit
» Galen. idq; obſcure; Septimanam autem & no-
» nanam nunquam, ideoque ſuccenſet Hippocra-
» ti, quod cum multa communia præcepta priua-
» tis exemplis explicauerit, idem quoque in hac re
» officij ſui immemor non præſtiterit; Sed Hippo-
» cratem eiuſmodi circuitus obſeruaſſe patet ex
» eo, quod ibidem earum naturam explicans, ſep-
» timanas & nonanas longas eſſe inquit, verum nõ
» lethales, nonanam inſuper ſeptimana eſſe lon-
» giorem ſcribens, monens præterea medicum, vt
» quibus illæ circuitibus iudicentur diligenter
» conſideret: Galen. tamen comment. 3. in lib. 3.
» Epidem. hæc in lib. 1. Epidem. ab aliquo inſerta
» fuiſſe ſuſpicatur: verum febres quaſdam eſſe quę
» per longum adeo tempus repetant mirum eſſe
» debet, ſi modo verum ſit quaſdam ſingulis annis
» certo tantum die repetere, quod de Antipatro
» Sidonio Poeta narrat, Valer. Max. lib. 1. cap. 8.
» & Plin. lib. 7. cap. 51. qui omnibus annis eo tan-
» tum die quo genitus erat febre corripiebatur,
» eumque ad vltimam perueniſſet ætatem natali
illo ſuo, circuitu morbi conſumptus eſt; huiuſ- »
modi autem febres agnoſcunt Razes & Auicen- »
na, fierique aiunt à materia melancholica, pauca »
& craſſa admodum, quam deuſta craſſior pituita »
generauit. »

Ἐννεαφάρμακος. peſſi nomen eſt qui ad vteri & ſedis inflammationes conuenit. habet autem adipis anſerini & bubuli, ceræ albæ, terebinthinæ, butyri, medullæ ceruinæ, mellis olei roſacei & cicini, pares portiones. Hæc omnia recentia ſimul liquefiunt & vniuntur. Eſt & emplaſtri genus, quod Aetius li. 15. dicit eſſe Hori Mendeſij. Recipit autem adipis anſerini, vitulini. butyri, medullæ ceruinæ, ceræ, terebinthinæ, olei roſacei, cicini, mellis, ſingulorum æquas portiones, ſimul omnia liquefiunt & vniuntur. ſupputat, laxat, & præcipue neruis per conſenſum affectis conducit: ex eo etiam peſſus fieri poteſt. Aliud eiuſdem nominis emplaſtrum deſcribitur à Celſo ad pus mouendum & purgandum valens, nouem ſcilicet ſimplicibus medicamentis compoſitum, cera, melle, ſeuo, reſina terebinthina, myrrha, roſa, medulla vel ceruina, vel vitulina vel bubula, hyſſopo, butyro, omnibus pari pondere inter ſe miſtis.

Eſt etiam antidotus eius nominis valens ad- »
uerſus morſum viperæ, quæ ad Heraclidem Ta- »
rentinum refertur apud Galen. lib. 2. cap. 14. de »
antidotis: Nomen etiam eſt medicamenti ad vi- »
tia ani vtilis; iiſdem fere conſtans quibus ſupe- »
riora; deſcribitur à Gal. lib. 9. κατὰ τόπ. c. 6. »

Ἐννεάφυλλον. herba nouem folia longa habens, cauſticæ naturæ. In lumborum doloribus & coxendicum imponitur vtiliſſime, lana circumdata ne vrat latus: continuo enim puſtulas excitat.

Τὰ Ἐνόδια. acceſſiones epilepticas appellaſſe »
Theophr. videtur lib. de ſudoribus, appellatio- »
ne ex Lunæ cognomine deſumpta; quorumdam »
enim ſententia fuit, Lunæ mutationibus acceſ- »
ſiones epilepticas commoueri; alijs vero Luna- »
ticum morbum Epilepſiam nominari placuit, »
quia Luna ſilente natos potiſſimum corripere »
videretur; nõnulli etiam Lunarici morbi nomen »
ex eo inueniſſe tradunt, quod maleficis homini- »
bus vlciſcendorum ſcelerum cauſa à Luna im- »
mitti putaretur; Sed & inter nomina varia Lunæ »
impoſita, etiam ab Orpheo. in hymnis ἐνοδία co- »
gnominatur, & in Græcorum quoque epigram- »
matis ἐνόδιος; huic τῶν ἐνοδίων interpretationi au- »
thoritatem addit Hippocr. in lib. de morbo ſa- »
cro vel quiſquis eius libri author extitit, in quo »
varia nomina commemorans à quibus nefarij »
quidam homines morbum comitialem immit- »
ti, propterea que expiatione tolli oportere im- »
peritæ multitudini ſuadere nitebãtur, ἐνοδίας, in- »
quit, προσκείμενα ἢ προσονομάζουσι. Sed & forrean Theo- »
phr. lib. citato τῶν ἐνοδίων nomine tubercula & vl- »
cuſcula quædam deſignare videtur, quæ ex iti- »
nere, vbi excrementorum eſt redundantia, in »
cruribus erumpere conſueuerunt. »

Ἐνορμῶντα. impetum facientia. Sic dicti ſunt ſpiritus ab Hippocrate, aptiſſima prorſus appellatione & rei naturam omnino exprimente. Eſt enim ſpiritus omnium quæ sũt in corpore leuiſſimum tenuiſſimumque, non tam aerea quamætherea ſubſtantia præditus, ex qua non modo celerrime mouetur, ſed etiam in omnia corpora ſubit & commeat. Triplex autem cum ſit, naturalis, vitalis & animalis, omnes ab iis facultatũ omnium

aċtiones perficiuntur, & quo ſinguli ſunt, vt ita dicam, habitiores, firmiores, largiores, tenuiores, calidiores, eo plures & vehementiores & celeriores, & crebriores impetus motuſque cieot in ſuo quique genere. Itaque cum pro ætate, ſexu, temperamentis, partibus anni, ratione victus & reliquis circumſtantijs magna ſit ſpirituum differentia, inæquales quoque ab ijs in corporibus motus excitari oportet. Sunt tamen omnes, vti & ſpiritus, genere triplices, quot ſcilicet ſunt facultates ad quas motus omnes referuntur. Naturalis ſpiritus à iecinore prodiens, atque à ſolido eius corpore ſuam viam roburque ſortitus, natiuoque calore comitatus, instrumentum eſt cuius opera functiones omnes naturales perficiuntur cum magna etiam vehementia, toto corpore trahendo, diſtribuendo, excernendoque quicquid corpori officit. Vitalis autem quantos motus cieat, præter gloriæ, honorum, vindictæ & aliorum eiuſmodi magnam cupiditatem alioſque animi affectus, oſtendunt etiam cordis & arteriarum pulſus magni, vehementes, celeres, crebri, ab ipſo quidem corpore cordis, ſeu facultate ipſi inſita profecti, ſed ſpirituum miniſterio abſoloti & continuati. Cerebrum autem per ſpiritus animales impetus edit omnium vehementiſſimos in omni ſenſuum genere, ſed maxime quidem dum partem aliquam pro volũtate mouet, multoque adhuc magis cum tam repente dormientibus, timentibus, animo deficientibus, in cerebrum tam cito recurrit, aut à cerebro in membra omnia, dicto citius euolat expergefactus, metu ſolotus, reuocatus, & per neruorum ſpiracula ſenſum fugientia penetrans atque permeans. Verum, ſicut initio propoſuimus, tanti impetus non à ſola ſpirituum copia, ſed à caloris etiam robore, eorumdem tenuitate & ſubiecti ipſius corporis raritate plurimum adiuuantur. Siquidem pueris, adoleſcentibus & ætate florentibus, quia omnes eiuſmodi cauſæ concurrunt, magno quoque impetu ſpiritus in ijs aguntur, ætate declinantibus minore, quod eæ cauſæ multo ſint in ijs remiſſiores, minimo vero ſenibus præſertim decrepitis. vide πνεῦμα.

Ἔνουλον. caro gingiuarum interna, vt ſcribit Pollux quæ enim externa eſt, οὖλον proprie dicitur: quæ vero inter dentes ipſos media eſt, ἁρμός.

Ἐνουροῦντες. dicuntur quaſi ἐν τῇ κλίνῃ aut ἐν τοῖς στρώ-
» μασιν οὐροῦντες, id eſt, lectos & ſtrata permingen-
» tes, quæ affectio maxime pueris contingere ſo-
» let vt Paul. refert lib. 3. c. 45. & Diogenes Cyni.
» de ſeipſo confitebatur, vt refert Laertius, nam
» cum quidam ipſi exprobraſſet, quod aliquando
» falſam monetam ſignaſſet, Diogenes per ado-
» leſcentiæ prætextum crimen excuſans, καὶ γὰρ ἐνού-
» ρουν καί ποτε ἀλλὰ νῦν οὔ, inquit hoc eſt, tũ ſane etiam
» ſtratum permingebam, ſed nunc non item: ad
» hanc autem affectionem naturalia quædam au-
» xilia Paulus refert, quæ ex occulta quadam
» naturæ proprietate conducunt, non ex qualitate
» aliqua temperamenti.

Ἔνρυθμος σφυγμός. pulſus enrythmus. Eſt octaua pulſus differẽtia à Galeno explicata. Sic autem pulſus omnis dici poteſt: omnis enim pulſus rhythmum omnino aliquem habet. Sed qui naturalem & optimum ſeruat, εὔρυθμος dicitur, vouſque eſt & indiuiſus: qui vero non ſeruat, ἄρρυθμος, in tres diuiſus differentias. Itaque ἔνρυθμος genus eſt commune τοῦ εὐρύθμου καὶ τοῦ ἀρρύθμου.

Ἔνσακτον. collyrij genus, ſic dicti quod oculis inſtillaretur liquidum. Eius multæ ſunt apud Aetium differentiæ. Habetur & collyrium apud Galen. ἔνσακτον appellatum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Paulus Ægineta σακτικὸν appellat.

Lib. 7. cap. 16. vbi eodem fere modo deſcribi- "
tur, ſed diuerſo pondere, addito inſuper etiam "
croco. "

Ἔνστασις. obſcuræ ſignificationis vox eſt quæ apud "
Plutarch. habetur in lib. de præceptis ſanitatis, "
vbi monet eos qui ægrotos inuiſunt vt diligenter "
ab ipſis cauſas ægritudinis inquiraot, μὴ σοφιστικῶς, "
μηδὲ περιέργως, ἐνστάσεις καὶ παρεμπτώσεις καὶ κοινότητας "
λαλοῦντα; Quid vero ἐνστάσεις obſcurum eſſet & "
mendo ſcatere locus ille videretur, niſi eum Ni- "
caſius Ellebodius integrum eſſe monuiſſet, do- "
cens Aſclepiadem (qui Democritum ſecutus, "
morbos ex atomorum in vacuos meatus ingreſ- "
ſu, obſtructione gigni docuit) huioſmodi ingreſ- "
ſum infixionemue ἔνστασιν appellaſſe: Quod pri- "
mum ex Celſo colligitur qui in prœmio libro- "
rum ſuorum tradit Aſclepiadem contendiſſe fie- "
ri ægritudines, vbi manantia corpoſcula per in- "
uiſibilia foramina ſubſiſtendo iter claudunt; de- "
inde ex Cælio Aurel. qui in prœmio libri de acu- "
tis paſſion. Ait Aſclepiadem definiuiſſe phreni- "
tim eſſe corpuſculorum ſtationem ſiue obſtru- "
ctionem in cerebri membranis: Galen. vſus eſt "
ea voce lib. 6. aphor. 31. his verbis, ἐφ' ὧν ἐστὶν ἔν- "
στασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις, à qui- "
bus concretio fit ſanguinis craſſi in oculorum "
venis exilibus: apertiſſime autem omnium quid "
proprie eſſet ἔνστασις declarauit Caſſius Medicus, "
quem ideo Aſclepiadis fuiſſe ſectatorem cõuin- "
citur, quia eam vocem frequẽtiſſime vſurpauit: "
is enim problem. 79. quærens cur in dolore ca- "
pitis tinnitus fiant, ita reſpondet ὅτι τὸ ἀκουστικὸν "
πνεῦμα κραδαίνεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συστά- "
σης, ἔνστασις δέ ἐστιν ὅλως ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι "
διὰ σφήνωσιν. id eſt, quoniam ſpiritus auditorius ab "
obſtaculo, ijs in partibus hærente percellitur. "
porro obſtaculum illud eſt coagmentum quod- "
dam in inſenſibilibus poris ex obſtructione na- "
tum. "

Ἐντατικά. ea medicamenta Græci vocant quæ ſunt "
ad venerem ſtimulandam vtilia, vt inquit Pau- "
lus lib. 7. cap. 17. περὶ τῶν ἀπερχέκτων μισείων; Affrica- "
nus in Aſtroſophiſtis, citante fulgentio Placia- "
de, vocat συοδῶν ἀπὸ τοῦ συεῖν, id eſt ἐντείνειν, ad "
quod verbum alluſit qui apud Comicum ἀσυά- "
γακτα ſe vocauit, ὅτι συεῖν οὐκ ἐδύνατο, arrigere noo "
poterat, & qui apod Athenæum dixit, Dianam "
μισεῖν τὰ σύμματα odiſſe pudendi diſtenſionem "
ac venerem: Ἐντατικὰ vero dicuntur quaſi inten- "
ſoria, eſtque ἐντατικὸν emplaſtri nomen apud "
Paul. loco cit. conſtans magna ex parte ijs quæ "
penem poſſunt intendere, ceu Satyrio, pudendo "
ceruino, ſcinci cauda, ſemine erucæ, pyrethri, "
roriſmarini, ouis paſſerum troglodytarum, & "
ſtellionibus tranſmarinis, exceptis oleo Laurino "
vel irino & reſina Terebinthina. "

Ἔντερα. inteſtina. Sunt corpora membranoſa, caua, rotunda, ab imo ventriculo ad anum vſque protenſa, diſtribuendi in iecur chyli & continendi expellendique ſtercoris inſtrumẽta. Eorum ſubſtantia nõ multum à ventriculo diuerſa eſt. Sunt autem illis duplices tunicæ propriæ, partim vt expultrice vi maiore pollerent, partim vero naturæ quadam prouidentia, vt ſi interior aliquo

Digitized by Google

motbo puttefcat vel exulceretur, exterior ſalua ſit, ne chylus effluat. Eſt autem interna carnoſior, exterua vero membranoſior. Vtraque fibras fere tantum circulares ſiue tranſuerſas habet ad chyli & ſtercoris expulſionem, alicubi tamen & rectas, ad earum firmitatem, quod periculum eſſet tranſuerſas à ſe inuicem diuelli, niſi à rectis veluti ab aliquo ligamento extrinſecus cōtinerentur. Ac tunicis quidē his inteſtina à ventriculo differunt, quod huius interior tunica, contra quam inteſtinorum membranoſior eſt, rectiſque fibris intertexta. Præter eas vero duas proprias, etiam tunicam habēt tertiam à peritonæo duabus illis circundatam. Sunt autem inteſtinorum duæ ſummæ differentiæ. alia enim tenuia ſunt, eaque ſuperiora, ἔκφυσις, νῆστις, εἰλεὸς ἢ λεπτόν: hoc eſt, ecphyſis, ieiunum, ileon ſeu tenue. alia vero craſſa & inferiora tondem, τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον: cæcum: colon & rectum. Illa quidem chyli à ventriculo cocti in hepar diſtribuendi inſtrumenta: hæc vero ſtercori colligendo magis deſtinata, quanquam ex his quoque chylus aliquis in iecur perferatur. In id autem vena porta ſobole numeroſiſſima in partem eorum ſimam (nam eum permulti in iis ſint gyri atque anfractus, neceſſario pars eorum altera gibba, altera caua exiſtit) inſeritur, chylum vndique exugens. Verum is ſuctus potiſſimum in tenuibus inteſtinis perficitur: iam enim ex chylo ſtercus fieri formarique incipit, vbi ad cæcum inteſtinū peruenit: quod quia terreſtrius acrioſque cunctando morandoque efficitur, ideo inferiora inteſtina, quibus continetur, carnoſiora minuſque ſenſibilia natura perfecit & magis ſinuoſa atque anfractuoſa, ne nimium frequenter & cumulatim fierent excretiones. Cæterum præter venas etiam arteriæ quamplurimæ ad inteſtina perueniunt à maioris trunco, qui lumbis inſidet, profectæ, & nerui inſuper à ramo ſextæ coniugationis, qui ab ea per coſtarum radices ad partes ventris inferni dimittitur. Sunt autem omnia inteſtina ſex numero, hoc ordine ſeſe conſequentia, ſumpto à ſuperis partibus initio: ἔκφυσις, quæ & δωδεκαδάκτυλον dicitur, νῆστις, λεπτὸν, quod & εἰλεὸν vocant: τυφλὸν, κῶλον, ἀπευθυσμένον, hoc eſt, duodenum, ieiunum, tenue, cæcum, colum, rectum: de quibus vide ſuis locis. Hic omittendum non eſt quod annotat Galen. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, cum τὸ ἔντερον ſingolari numero dicitur apud Hippoctarem, alios τὸ κῶλον interpretari, alios vero cæcum: illud quidem κατ' ἐξοχὴν, propter magnitudinem, hoc vero quod ſolum ex inteſtinis in ſerotum deſcendit & ἐντεροκήλην committit.

E'ντερα γῆς. inteſtina terræ, ſic lumbrici vocantur à Græcis vt ab Athenæo lib. 7. eo quod in terra generentur, & in ea quaſi immobiles viuant, quodque aliorum animalium modo non incedant, ſed in ſeipſis & circa ſeipſos quodāmodo moueātur.

E'ντεριώνη. pars interna cuiuſque rei, ſiue medulla ſit, ſiue nucleus, ſiue oſſiculum. alio nomine [illegible] appellatur.

Sic 8. κατὰ τόπ. cap. 9. apud Galen. ἐντεριώνην Archigenes pro nucleo ſiue oſſiculo palmæ dixit, ſic ἐντεριώνη & σικύου & κολοκυνθίδος & σχίνου nominatur, quam aliqui medullam expoſuerunt; Dioſcorid. etiam medullam herbæ quæ θάψακος vocatur, appellauit ἐντεριώνην.

E'ντεροεπιπλοκήλη. eſt tumor ſeroti, inteſtino & omēto in ipſum ſimul deuolutis. Tumor eſt compoſitus, vt ſcribit Galen. lib. de tum. præter nat.

E'ντεροκήλη. eſt tumor ſeroti, delapſo in id inteſtino. Accidit magna ex parte laxato, nonnunquam vero & abrupto eo meatu qui à peritonæo ad teſticulos pertingit. Sic enim ad ipſum meatum aut ad tunicam quæ ἐρυθροειδὴς dicitur, inteſtinum delabitur. Id autem fere cæcum eſt: Græci τυφλὸν vocant. facile enim, cum omni vinculo ſolutum ſit, deſcendit in ſcrotum, quoniam ſolum hoc inteſtinum ſolutum ſit, cum reliqua omnia lactibus alligentur, vt ſcribit Galen. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

E'ντερόμφαλοι. quibus inteſtina ad vmbilicum procedunt, ipſumque extuberare faciunt. ſpecies vna eſt τῶν ἐξομφάλων, vt habetur ἐν τῷ ἰατρῷ. vide ἐξόμφαλος.

E'ντοσθίδια. appellantur ab Hippocr. lib. de ſuperfœtat. Embryonis interanea omnia tā ſuperni quā inferni ventris; apud Pollucem lib. 2. ſcribitur ἐντοσθίδια, exponitque quæ intra pectus ſunt, ſiue pectoris partes internas, nam quod medicis iunioribus στέρνον vocatur, idem quoque eſt στῆθος apud Hippocrat. vt declarauit Galen. os ſcilicet medium in quod coſtæ antrorſum ſeſe inſinuant.

E'ντριχώματα. ſic à quibuſdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc eſt, extremi palpebrarum ambitus, vnde excreſcunt cilia.

E'ντύπωσις. humeri acetabulum. Articulus humeri cum brachio, ſicut habetur apud Iulium Pollucem, qui alio nomine ὠμοκοτύλην ſcribit vocari.

E'νύπνιον. inſomnium. Affectio eſt ſenſus communis & proprie quidem phantaſiæ: eſt enim ſomnium apprehenſio phantaſmatum facta inter dormiendum, & phantaſmata vocantur imagines, ſimulachra, & ſpecies rerum per phantaſiam conceptæ, ad ſimilitudinem ſpecierum externe ſenſibilium, nam huiuſmodi ſpecies pleræque à vigilantibus conceptæ, in phantaſia relucent, ſicut imago in ſpeculo aut in aqua liquida; Sicut aqua turbata reddit quoque turbatam & inſtabilem ſpeciem intuenti, ſic ſpiritu ac meatu ſenſitiuo per ſomnum obſtructo & oppleto, phantaſia refert dormienti confuſas ſpecies plerumque in ſomno, quarum poſſumus raro aut vix admodum recordari; purior tamen ac ſyncerior dormientis phantaſia, ſæpe puriores etiam meliuſq; diſtinctas ſpecies, hoc eſt expreſſiora ſomnia concipit & fingit, memoriæque commendat vt euigilans meminuiſſe queat. Eſt autem ſomnij cauſa efficiens duplex, interna & externa: interna, cauſa eſt vel anima ipſa vel corpus; mens enim ſæpiſſime dormiente corpore & ceſſante ſenſo, recogitat ea quæ vigilando conceperit & apperioerit aut metuerit; corporis deinde diuerſa complexio, immittit varias ſomniorum ſpecies ac ſimulachra, à quibus & medici naturam corporis, & morbi cauſas coniectant in ægrotantibus, habentq; iſta ſomnia pro ſignis & prognoſticis: Sic cholericus ignea & præcipitia; melancholicus monſtruoſa & horribilia; Phlegmaticus aquea & pigra; Sanguineus amœna ſomnia ſomniat: externæ autem cauſæ ſunt variæ, vt cœli influxus, elementi circumſtantia, neceſſitatis quoque aut caſus fortuiti occaſio, ſic famelicus ſomniat cibum, ebrius humida; Sic canes, & aliæ quædam beſtiæ, ſomniant; Quin & Deos, Angelique boni ac mali ſomnia immittunt hominibus, vt eſt apud Homer. 2. Iliad. & Virgil. 2. Æneid.

» 2. Æneid. Talia ſunt in ſacris litteris ſomnia Io-
» ſeph Pharaonis Danielis & ſimilia.

Ἐνύπνια ἐναργῆ. vide ἐναργῆ ἐνύπνια.

Ἕνωσις. vnitas, Tertia virtus eſt quæ requiritur ad » perfectam & abſolutam ſanitatem tam ſimila- » rium, quam diſſimilarium partium, appellat eã- » dem Gal. συνέχειαν continuitatem, pro eodem ſu- » mens hæc duo nomina cap. 8. artis paruæ & libr. » de morborum cauſis.

Ἑξάγιον. ponderis nomen eſt, quo vtitur Actuarius in aurea antidoto Alexandri. Pendet autem quatuor ſcripula: Latini ſextulam appellant.

» Alicubi σάγιον & ſtagium reperitur pro ἐξά- » γιον errore nato ex compendio ſcripturæ, cũ enim » hæc nota ς, ſignificet ἐξ ſolebant ςάγιον ſcribere » pro ἐξάγιον ex quo omiſſo ſpiritu perperam fa- » ctum σάγιον & ſtagium.

Ἐξαιμάτωσις. dicitur alimenti alteratio & in ſangui- » nem conuerſio, quæ principaliſſima eſt hepatia » facultas quam αἱματοποιητικὴν Gal. vocat: hæc he- » patis actio ſi læſa ſit & offenſa ἀποτυχίαν, & βλάβην » ἐξαιματώσεως appellare ſolent, hoc eſt fruſtratam » & læſam ſanguificationis facultatem: quin & » idem malum ἐξυδάτωσιν vocant, hoc eſt commu- » tationem in aquoſum humorem, & ex hoc ipſo » aqua intercus fere conſequitur, quanquam pro- » prie hepatica hæc ipſa ſit affectio, & in ipſa ſan- » guinolentus humor per aluum excernatur, cu- » ius imaginem Galen. ad carnium recens macta- » tæ victimæ loturam comparat, vt ἐξαιμάτωσις » etiam videri queat hoc ipſum ſymptoma ſignifi- » care, ſanguinis videlicet per anum excretionem, » quomodo ſane aliquot locis Aetius vſurpauit, » cum prima ἐξαιμάτωσις fruſtrata, alteram ἐξαιμά- » τωσιν inducat.

Ἐξαιθριάζειν. exponere ſub dio, quem eſſe tertium » modum refrigerandi medicamenta inquit Ga- » len. 2. κατὰ τόπους. hinc οἶνος ἐξαιθριασμένος apud Hip- » pocratem 1. γυναικ. de quo vide in voce οἶνος » vbi inſigniores vinorum differentiæ explican- » tur.

Ἐξαλείπτης. κονιατής. χρίστης. illitor, vnctor, apud Hippocratem.

Ἐξαλίζοιτο. ἐκκενοῖτο, euacuaretur, apud Hippocratem.

Ἐξανεμοῦσθαι. Ariſtoteli Gaza interprete euentari » eſt, quod cadit in equas cum equiunt, id eſt libi- » dine ſua percitæ in omnem partem curſitant & » quoquouerſum currendo concipiunt: Lucum » legite lib. 6. de hiſt. anim. cap. 18. Sed apud Hip- » pocr. 1. γυναικ. vterum ἐξανεμοῦσθαι exponunt in- » terpretes diſtendi flatulento ſpiritu ex reſolutio- » ne humoris pituitoſi: Sed & vocem hanc vſur- » pauit Ariſtoteles 10. de hiſtor. anim. cap. 3. & » matricis affectionem eſſe inquit mulierib. ca- » uendam: Scalliger fruſtrari dixit, quod & vitium » fieri ait Ariſtoteles, vbi in enixu neque proij- » ciunt quidquam, neque concipiunt, cuius rei » cauſam inquit eſſe matricis ariditatem qua ſu- » binde intumeſcre ſolent; Sed & ἐξανεμοῦσθαι à » Theophr. lib. 7. hiſtor. cap. 10. vſurpatum legi- » mus de tritico atque hordeo, quando ſcilicet aut » iam florentia perflantur, aut flore dimiſſo pro- » tinus infirma à flatibus concutiuntur, quo vtro- » que modo intereunt: hanc vocem cum Gaza » Daniel Heinſius Theophraſti interpres euenta- » ri dixit.

Ἐξανθήματα. papulæ, Sunt eruptiones leues humorum per cutem: ſed illæ diuerſorum omnino generum ſunt. Nam & φλυκταίνας & ψυδράκια & ἐπινυκτίδας & λειχῆνας & alia multa tumorum genera comprehendunt. Earum autem quædam in altum attolluntur & extuberant, à calidiore videlicet humore genitæ: quædam depreſſæ ſunt & latæ, nec cutem fere excedunt. Præterea aliæ toto prope corpore effloreſcunt, vt quæ per malignas & peſtilentes febres oriuntur, & quæ per Gallicum morbum erumpunt, & variolæ vulgo dictæ & morbilli: aliæ in parte tãtum aliqua conſiſtunt, vt capite, facie, quas omnium maligniſſimas Herodotus medicus dixit, circa labia & naſum, quales fiunt in febrium declinationibus. Sunt & earum ex colore differentię plures. Quoniam enim omnis humor in cutem poteſt erumpere, ideirco & rubræ & pallidæ & flauæ, nonnunquam vero & nigræ, & liuidæ apparent. Pro materia vero vnde naſcuntur varias habent appellationes. Alias enim feruentes papulas, alias nigras medici nuncupant: ipſeque Plinius eas quæ à pituitoſo humore fiunt, pituitæ eruptiones vocat. Præterea & papularum quædam ſine dolore, ſine pruritu, ſine vlcere ſunt: aliæ pruritum inducunt tantum, vt ſcalpendi continuo labore vigiliæ ſuccedant. Aliæ vero exulcerantur, & aliquando ad quandam carbunculorum ſpeciem accedunt, quas ἀγρίας, hoc eſt feras, Celſus ſcribit, à Gręcis appellati: in ijs enim cutis plurimum exaſperatur, vlceraturque ac vehementius eroditur & rubet: interdum etiam pilos remittit: quod papularum genus plærique λειχῆνας, hoc eſt impetiginem, interpretantur.

Cæterum etiam ἐξανθήματα, ἐξανθίσματα dicun- « tur & ἐξανθήσεις: dicuntur & alias ἐκθύματα ab « Hippocrat. 3. Epid. ſect. 3. textu 51. id eſt impe- « tuoſæ feruidæque eruptiones, παρὰ τὸ ἐκθύειν ὅ ἐστιν « ἐξορμᾶν, vti Gal. ibidem ait comment. 3. id eſt « impetuoſe erumpere, quamuis nonnulli ab exã- « thematibus ecthymata differre putent, ſed im- « merito, vide ἐκθύματα ſupra. «

Ἐξάντης. ὑγιής, ſanus, apud Hippoc.

Ἐξάραγμα. σύντριμμα. confractio, colliſio, apud Hippocratem, vt Galenus exponit.

Ἐξαρθρεῖν. vide ὀλισθαίνειν.

Ἐξάρθρημα. luxatio. Eſt poſitio articuli deprauata & præter naturam. Ea fieri poteſt ſurſum, deorſum, intro, foras, ante, retro. Sex enim iſtis differentijs in articulo oſſa à ſua ſede tranſponi poſſunt. Eſt autem luxatio morbus oſſis, non qua os pars ſimilaris eſt, ſed quod partis organicæ portio ſit. Sic enim & in multis alijs, partium organicarum morbi partibus ſimilaribus per accidẽs tribuuntur, & contra ſimilarium morbi organicis. Sunt autem qui per ἐξάρθρημα. non omnem luxationem intelligant, ſed eam tantum in qua totus articulus à ſua ſede omnino receſſit. Nam paruam luxationem παράρθρημα vocari contendunt. vide ὀλισθαίνειν

Ἐξάρθρους. Hippocrates appellauit eos quibus articuli naturaliter extant & prominent, vt annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἐξάρθρημα ſiue ἐξάρθρησις, dicitur ab Hipp. cũ os citra fracturã ſuo loco mouetur. quod malũ etiam alio nomine ἔκπτωμα atque ἔκπτωσις appellatur.

Ἔξαρμα. tumor dicitur in altum ſublatus idem quod « ἔπαρμα. «

Ἐξαρύεται. ἐκκενοῦται. ἐκθλίβεται. euacuatur, exprimitur, apud Hipp. Quidã vero interpretãtur ἐξορμᾷ καὶ ἀπειλὴν ποιεῖται, hoc eſt, aggreditur & minatur.

Ἐξάρυσις. ἀπάντλησις. exhauſtio, apud Hippocratem.

Ἐξαστίας ἢ ἐξάστις, quidam apud Hippocrat. interpretantur lina eminentia in oris linteorum ſciſſorum, & à vilibus pannis fila. Galeno autem etiam antequam ſcindantur, extantia eodem modo videtur Hippocrates appellare. Idem Galenus annotat ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, in ijs fieri ἐξαστίας quæ texuntur interdum de induſtria, interdum autem contra voluntatem noſtram. Sed obſeruandum vulgatas editiones & Hippocr. & Galeni habere ibi ἐξοστίας.

Ἐξαφάρμακον cerati nomen ad perniones deſcripti à Paulo l. 3. c. 79.

Ἐξεντερισμένον. emedullatum ſeu exinanitum, ſic
» apud Dioſcor. ἐξεντερίζεται ἐλλέβορος, id eſt ex helle-
» boro medulla eximitur, hoc eſt emedullatur: in
» vulgaris lex. annotatur ex Galen. καρδάμωμον
» ἐξεντερισμένον, lib. 7. de compoſit. medic. in con-
» fectione Pamphili: itidem pro emedullatum ex
» Plinio; ſed Scribonium Largum & Marcellum
» Empiricum, naſturtium inanimatum & Cachry
» inanimatum (ita enim legi debere) vocare quod
» ſit ἐξεντερισμένον, videlicet exinanitum, cui oppo-
» ni animatum id eſt integrum & plenum: Sic &
» glicyrriſam Galeno dici ἐξεντερισμένην pro eo
» quod alibi, 2. nimirum de antidotis, dixit χωρὶς
» τῆς ἐντεριώνης ſine interna quauis parte.

Ἐξέρυθρον. valde rubens, apud Hippocratem in prorrhet. vt Galenus interpretatur. Annotauit autem Erotianus à quibuſdam ἐξέρυθρον intelligi τὸ ἔξω χεόμενον ἐρύθημα, hoc eſt, ruborem exterius factum: inque ea ſententia fuiſſe Philonidem Siculum.

Ἐξέρυθροι πυρετοί. febres valde rubræ Hippocrati di-
» cuntur libr. 6. Epid. quæcumque à ſanguine
» fiunt, ſynochi videlicet, quemadmodum οἱ ἔξω-
» χροι pallidæ quæ à bilis exuperantia fiunt.

Ἐξεχέβρογχοι. gutturoſi, apud Hippocr. lib. 2. de artic. id eſt, qui guttura habent in anteriorem partem protuberantia, βρόγχον enim ipſe appellat vel totam aſperam arteriam, vel fauces duntaxat.

» Vt notat Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρ. t. 8.

Ἐξεχέγλουτοι. dicuntur qui prominentibus ſunt nati-
» bus, aut quibus clunes in exteriorem partem
» prominent lib. de arte.

Ἐξηπτισμένος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ explicantur.

Ἐξηκοντάδραχμον. ſpecies collyriorum τῶν στακτῶν, ſic dicta quod vniuerſa eius ſtructura ſit drachmarum ſexaginta, ſicut ἑκατοντάδραχμον, quod ſit drachmarum centum.

Ἐξηθισμένον. τὸ διὰ τοῦ ἠκίου ἠθημένον. hoc eſt, panno vili colatum, apud Hippocrat. Eſt autem ἤκιον tenue quoddam & ruſticum ſubtegmen.

Ἐξιπωτικὰ φάρμακα, eadem ſunt quæ & ὀπαπτικά, de quibus vide ſuo loco.

» Et lib. 7. κατὰ γένη Galenus ἐξιπωτικὰ ſignificare
» inquit ea medicamenta quæ ſenſim humores di-
» ſcutiunt & depaſcuntur.

Ἕξις. habitus varia ſignificat. Primum quidem eo nomine in re omni vti ſolemus quę ſtabilis eſt & ægre mouetur à ſubiecto. quomodo & Ariſtoteles vſurpauit in logicis, diſtinguens ἀπὸ τῆς διαθέσεως, id eſt à diſpoſitione. hic comparatur à multa longaque διαθέσει. Proinde ſecundum eam ſignificationem id quod eſt ἐν δυσλύτῳ διαθέσει, ſiue ſanitas, ſiue morbus, ſiue aliud quodlibet, κατ' ἕξιν διακεῖσθαι dicitur, vt ſcribit Galen. lib. 2. meth. med. Huic contrarium eſt κατὰ σχέσιν, ſiue ἐν σχέσει, vt idem initio lib. 8. docet, idem ſignificans quod ſimpliciter ἐν τῇ διαθέσει. Sic autem ſimpliciter dictus habitus neque bonum neque malum ſignificat: ſed cum in hominis valetudine deſignare volentes, illum εὐεξίαν, hunc καχεξίαν nuncupamus. Sunt enim hæ duæ τῆς ἕξεως differentiæ, medicis ſupra cæteras vſurpatæ. Hippocrates vero ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων etiam ἕξιν vocauit αὐτοῦ τοῦ σώματος τὴν κατασκευήν, hoc eſt, ipſius corporis conſtitutionem, per quam vel raro aut denſo corpore, vel gracili aut obeſo, vel aliter quis dicitur, ſicut Gal n. comm. 2. annotauit: quam tamen idem Hippocrat. etiam σχέσιν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων appellat, duo hæc nomina confundens, vt habetur apud Galen. comment. 1. Idem Galen. libro de arte medica ſcripſit totius corporis habitum de his maxime partibus dici, quæ primæ intuentibus obijciuntur, cuiuſmodi ſunt muſculi oſſa omnia cingentes, ex ſimplici primaque carne, & fibris, quas ipſa conueſtit, conſtantes, quod quidem non eſt aliud quam ipſa κατασκευὴ τοῦ σώματος, hoc eſt, conſtitutio corporis: cui proprie competit raritas, denſitas, gracilitas & obeſitas. Verum Galenus ſcribens de his maxime partibus habitum dici quæ ſunt oculis peruiæ, intellexit proculdubio & alias quaſdam particulas eſſe, oculis licet non obuias, quæ habitus nomine comprehendantur. Eæ nimirum ſunt omnia etiam interna viſcera, cor, pulmones, ventriculus, iecur, lien, renes & reliqua omnia, præter contenta & impetum facientia. Siquidem τῶν ἰσχόντων, hoc eſt continentium, nomine intelliguntur. In hac ſignificatione accipienda ſunt quæ dicuntur à medicis febres intermittentes gigni humoribus in habitu corporis putreoribus. Neque enim hi in extima modo carne putrent, ſed in intimis etiam viſceribus, ventriculo, iecinore & liene, quæ non minus quam muſculi, habitus nomine deſignantur. Similiter cum dicitur tertiam febrium ſpeciem quæ ἑκτικὴ dicitur, corporis habitum occupare: ſiquidem ea conſiſtit in his omnibus partibus quas ſolidas nuncupant, & quæ ἴσχοντα ab Hippocr. nuncupantur, pluresque earum differentias pro locorum affectorum varietate, vt vētriculi, iecinoris, pulmonis, pectoris, meſaræi, ieiuni, coli, vteri, renum & ſepti etiam tranſuerſi, Galen. lib. 10. methodi medēdi annotauit. Quare nemo veteres medicos cauilletur dicentes febrem intermittentem in habitu corporis gigni, quod illæ in ventriculo, iecinore, meſenterio atque alibi naſcantur: quaſi vero hæ quoque partes habitus nomine non cōprehendantur. Quod attinet ad febrem hecticam, non eſt neceſſe ſic dictam eſſe intelligere quod habitum corporis occupet. fieri enim poteſt vt illi nomen hoc inditum ſit ſecundum primam τῆς ἕξεως ſignificationem, quaſi ſit ἐν τῇ ἕξει, non vt aliæ febres ἐν σχέσει. Significat & ἕξις apud Hippocrat. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, τὴν ἐν τῷ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν χρόνῳ κατάστασιν τῶν ἐπιδεδεμένων, hoc eſt, poſt deligationis tempus membrorum deligatorum collocationem, vt comm. 3. Gal. annotauit.

Sed & præter iam commemoratas ſignifica- «
tiones ἕξις partium quoque ſtructuram & com- «
poſitionem ſignificat ait Gal. comm. 2. de victu «
acutor. tex. 31. & 47. «

Ἐξίστασθαι. dicitur παρακόπτειν σφοδρῶς, ait Galen. «

» comm. 3. in prorrhet. part. 6. & ἐξίσταθαι μελαγ-
» χολικῶς prorrhet. 1. vehementem ac furioſam
» mentis inſaniam ſignificare Galen. ait, hoc idem
» Plautus in Amphitr. expreſſit his verbis, atra bili
» percita eſt, Nulla res tam delirantes homines
» concinnat cito: de voce autem hac plura vide in
» ἐκστασις.

Ἔξεχα ἄρθρα. exorti & prominentes articuli Hippo-
» crati dicuntur in mochlico: eos qui hoc patiun-
» tur ἐξάρθρους quoque vocat lib. de arte; Sed & ἐξί-
» χιοι eidem dicuntur quibus coxa eminet & nates
» rotundæ extant.

Ἐξέχοντες ὀφθαλμοί oculi tumidi & exerti dicuntur
» in prognoſtico.

Ἐξολισμός. trāſlatio oſſis ex ſuperficie in profundū.

Ἐξόμφαλος. dicitur cui vmbilicus indecore promi-
net, ipſumque malum ἐξόμφαλον πάθος vocatur: alij rupturam, alij egreſſionem vmbilici vocant. Accidit, inquit Paulus, vel peritonæo ea parte rupto, ac procidente omento aut inteſtino: interim colluuie ocioſi & inutilis humoris ſub vmbilico contracta, interim carne ſubnata, aliquando ſanguine irrumpente propter venæ aut arteriæ rupturam, vt in aneuryſmatis, interdum non ſanguine, ſed ſpiritu ſolum irruente. Si omentum procidit, circa vmbilicum tumor concolor, mollis tactu, indolens & inæqualis apparet. Si inteſtinum, præter hæc tumor magis inæqualis eſt digitis cedens & euaneſcens aliquando cum ſtrepitu, balneiſque & diſtentionibus magis increſcit. Humorem denotat mollis tumor qui compreſſu non cedit nec decreſcit, neque tamen augetur. Si præter ſuperiora ſigna liuidior tumor eſt & durior, adnatæ illic carnis ſignum eſt. Introductorij author tres tantum cauſas videtur nouiſſe, ſcribens omnes ἐξομφάλους tribus differentijs comprehendi, alios appellans πνευματομφάλους, alios ἐντερομφάλους, alios ὑδρομφάλους. Non eſt autem malum hoc peritonæi ſolius, ſed oportet omnino tranſuerſorum quoque muſculorum epigaſtrij nerueas appēdices affectas eſſe.

» Cæterum hunc affectum appellat Paulus l.
» 3. c. 51. περίπτωσιν ὀμφαλοῦ, id eſt procidentiam vm-
» bilici, & τῶν ὀμφαλῶν ἐξοχὴν vmbilicorum emi-
» nentiam ibidem: Nonnunquam & ἐξόμφαλον πά-
» θος vt lib. 6. c. 51. quaſi dicat exumbilicarem affe-
» ctum: Raſes eminentiam vmbilici & rupturam
» circa ipſum, nonnunquam egreſſionem, inter-
» dum & exitum vmbilici: Auicenna vmbilici au-
» gmentum: Haliabbas vmbilici acumen: Celſus
» l. 6. c. 17. vmbilicum prominentem & quidem vt
» l. 7. c. 14. indecore, & in his quidem omnibus af-
» fectibus commune eſt vmbilicum prominere.

Ἐξόμφαλα παιδία, ἐξόμφαλα βρέφη pueri dicuntur qui-
» bus excidunt vmbilici apud Aetium libr. 4. c. 26.
» quaſi exumbilicatos dixeris.

Ἐξονειρώττειν 6. Epid. ſect. 8. t. 51. dixit Hippocr. pro
» in ſomnis genituram emittere cum dixit σπέρμα
» ἐξονειρώσσειν πλεονάκις. & lib. etiam περὶ γονῆς & 5. pro-
» blem. 31. Ariſtoteli ἐξονειρωκτικοὶ ſiue ἐξονειρωτικοὶ
» dicuntur qui in eiuſmodi nocturnas incidunt
» pollutiones; cuius rei ibidem cauſam docet ni-
» mirum cur illæ potius per ſomnium fiant, quam
» vigilantibus & interdiu, cauſamque in feminis
» naturam refert, quæ cum calida ſit & humida eo
» tempore, ita & in ea hominis conditione potiſ-
» ſimum abundabit atque effluet in qua hominis
» corpus magis ad talem calidam & humidam cō-
» ditionem accedit: cum enim per ſomnum ſpiri-
tus & calor ad interna retrahātur, efficitur vt ſe- «
minalis materia adaugeatur, hincque nocturnæ «
per ſomnum pollutioni occaſio manifeſta præ- «
beatur, potiſſimum in ijs qui ad hoc natura ſunt «
propenſi. vide ἐνυπνιασμός. «

Ἐξόστωσις. oſſis eminentia & extuberatio, quacunque corporis parte præter naturam contigerit. Peculiari tamen nomine oſſium tubera quæ in genis contingunt, σατυριασμοὶ appellantur.

Authore Gal. l. de tumoribus præter natur. c. «
15. ſimilitudine à Satyris, cornua circa tempora «
habentibus deſumpta; vel quia eiuſmodi oſſium «
temporalium, vel genarum eminentia in elephā- «
ticis ſæpe contingere conſueuit, quæ σατυρίασις «
vocatur & σατυριασμός. «

Non dubium eſt autem eius tumoris qui præ- «
ter naturam eſt materiam craſſam eſſe & melan- «
cholicam, ſunt autem huiuſmodi tumores Gal- «
lico morbo laborantibus frequentes. «

Ἔξυγρα. εἰς στενὸν συνηγμένα. in anguſtum contracta, apud Hippoc. quæ & μύουρα dicuntur.

Inquit Gal. in lexico Hipp. vtitur porro hac «
voce Hipp. l. 2. γυναικ. dicitur & eidē Hipp. ἔπαχρα. «

Ἐξοχάς. eſt in ano genitum tuberculum quod callū nondum contraxit. ſi namque iam contraxit, κονδύλωμα vocatur. Dicitur & ἐξοχή.

Paul. l. 3. c. 59. ἐξοχάδας καὶ ἐποχάδας vocem pro «
ani excreſcentijs vſurpauit, ſic & Nicolaus ea «
voce eminentias, & præſertim hemorroidum in- «
tellexit, vt ex vnguento 56. intelligere eſt. «

Ἐξοχή. idem quod ſupra ἐξοχάς. «

Ἐξόφθαλμος. is dicitur qui oculis eſt prominentibus, «
hunc Xenophon de forma equi loquēs opponit «
τῷ κοιλοφθάλμῳ. «

Ἐξυδάτωσις. idem quod ἡ ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως, id eſt, fruſtrata ſanguificatio. ſanguinis enim loco humor aquoſus reponitur, vnde prompte aqua intercutem emergit.

Τὰ ἐξυγρανθέντα. vide ἀποχύρωμα. «

Ἐξωπτὸς ἄρτος. panis exaſſatus, vide ἄρτος vbi panum «
aliquot inſignes differentiæ explicantur. «

Ἐπαλυκωτός. laquei ſpecies apud Oribaſiū, quo ſin° ſuper ſinū inijcitur, faciens ad corpora figuranda.

Ἐπαγωγία. dicuntur membrorum genitalium præputia, ſed male tantum affecta: videlicet curta & quæ facile reduci non poſſunt, ſiue à natura, ſiue ex circumciſione. ſic enim vſurpat Dioſcor. cap. περὶ ψώρας & περὶ ἀλφῶν. Quæ autem naturaliter ſe habent, πόσθια vocantur. Dicta ſunt autem ἐπαγώγια quod ducantur & reducantur.

Ego autem ἐπαγώγιον dictum crediderim ἀπὸ «
τοῦ ἐπάγειν quod ſit idem cum ἐπισπᾶσθαι, quo vti- «
tur Paulus hac ipſa de re loquens, cum dicit περι- «
τετμημένος τις ἐκλήθη μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ 1. «
Corinth. c. 7. id eſt circūciſus aliquis vocatus eſt «
non adducat ſibi præputium, vel ne attrahēdum «
ſibi curet Chirurgi manu, cute nimirum ferro «
adducta vt glandem rurſus operiat. «

Ἐπακμαστικὸς πυρετός. ſpecies vna eſt febriū quas συνόχους appellant, quæ cum vnam quidem à principio ad finem vſque acceſſionem habeat, non tamen eodem tenore perſeuerat, ſed aſſurgit atque inualeſcit. Dicitur & ἀναβατικός alio nomine.

Ἔπαχρα. τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα. In anguſtum deſinentia apud Hippocratem, quæ etiam ἔξυγρα ab eodem dicuntur.

Ἐπαιονᾶν. ἐπιπάσσειν, inſpergens: apud Hippocratem. additur autem ad denotandam vehementiam.

Ἐπαναδιδοὺς πυρετός. increſcens, reſurgens febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ſumpta à caloris motu, cui ipſe ὀξὺν, id eſt acutam, oppoſuit. ſic dicitur cuius calor initio minus mordax poſtea aſſurgit, manumque admotam mordet. Huius generis ſuut pituitoſæ febres. Nam quum primum medicus manum thotaci admouerit, illæ nec mordent, nec tactum calore ſuo feriunt, quod materia frigida humida igni contraria, non facile accendatur. Manu autem diurius immorâre & calorem paulatim fouente atque excitante, calor accenſæ iam materię mordax effluuio fumidi excrementi manum mordet. Nec tamen iſta febrium differentia à motu caloris ita ſumitur, quin & febris eſſentiæ, id eſt, calori intenſiori, & materiæ in qua calor accenditur, aliquid ſuæ generationis debeat.

Ἐπαναιώρημα. eaponit Erotianus ἐπινέφελον τὸ ἐφιστάμενον τοῖς οὔροις καὶ τοῖς διαχωρήμασι καὶ οἷον ἐπικεχρώσμενον, ποικίλῳ χρώματι κεχρωσμένον, νεφέλας γὰρ ἰδίως καλεῖ τὰς τοιαύτας ἐφιστάσεις. Nubeculam in vrinis & deiectiouibus ſubſidentem atque velut ſuſpenſam, colore variegatam, nubes enim proprie vocat Hippoc. eiuſmodi ſubſidentias.

Ἐπαναδίπλωσις, ſiue

Ἐπανάληψις. idem quod ἀναδίπλωσις in febribus Galeno authore comm. 2. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. vide ἀναδίπλωσις.

Ἐπανάληψις. etiam medicotum vox eſt cum defuncta ſcilicet morbis corpora inſtaurantur atque redintegrantur cibo, ἀπὸ τοῦ ἐπαναλαμβάνειν dicta. vide ſupra ἀναληπτικά.

Ἐπαναστάσεις. erumpentes eminentiæ dicuntur & velut aſſurgentes tumores & puſtularum eruptiones. Dicuntur & ἐπαναστήματα, & Galeno συκώδεις ἐπαναστάσεις, ficoſæ eruptiones 5. κατὰ τόπ. cap. 3.

Ἐπαναφέρεσθαι. ab ἐπαναφέρειν quod iterum atque iterum velut reſurgere ſignificat, quod illud ἐπὶ oſtendit, ſicut in illo ἐπιῤῥιγέειν quod eſt crebro rigere; nam ἀναφέρειν verbum vſurpatum reperio ab Hippoe. de ijs qui periculo defunguntur & reſtituti viuunt.

Ἐπάνθισμα ἀφρῶδες. ſpumoſus veluti flos dicitur qui in bilioſis deiectionibus ſæpe ſuperne incumbit, Hippoc. in 1. prorrhet. part. a1. & in ſanguine qui è pulmone educitur quem ἀφρῶδες αἷμα vocat idem in Coacis.

Ἐπανθισμός. id eſt efflorescentia, omnium primus (inquit Ruffus) Dionyſius Oxymachi filius nomen hoc adinuenit, aitque Eudemus ἐπανθισμὸν venam appellari: Sed mihi quidem Dionyſius rem venæ ſimilem ἐπανθισμὸν, non idem tamen venam atque ἐπανθισμὸν, ſed quoddam aliud aduentitium ſanguinis receptaculum vocaſſe viſus eſt: idque ipſe ita eſſe teſtatus eſt eodem loco, ſæpius φλέβα, ἐπανθισμὸν & ἀρτηρίας inculcans & repetens, neque enim ſi rem eandem φλέβα & ἐπανθισμὸν putaret ita vnquam locutus eſſet, nam erſi nihil aliud ἐπανθισμὸς quã φλέψ eſt, nihilominus ipſe aliter ſenſit atq; appellauit: hæc Ruffus.

Ἐπανιέντα νοσήματα. eadem quæ Galeno ἐπανερχόμενα, ſic morbos appellans qui parum quidem remittuntur moderatioreſque fiunt, ſed turſus acceſſione repetunt, vt docet comment. 3. in prorrhet. part. a.

Ἐπανορθοῦσθαι. ſignificat apud medicos, quæcunque aliquo modo eacedunt, in ſtatum naturalem reſtituere, vt hiantia coniungere. quæ abſceſſerunt propellere, peruerſa dirigere. dicitur & διορθοῦσθαι.

Ἐπαίτλημα, καὶ ἐπαίτλησις. dicitur apud medicos perfuſio alicuius liquoris, fotum vel fomentum appellare poſſis: eſſe autem idem videtur quod πυρίαμα. dicitur etiam καταίτλημα & καταίτλησις ab ἐπαντλεῖν quod ὑπερβρέχειν & καταιονᾷν irrigare ſignificat.

Ἐπάργεμα ὄμματα. interpretatur Heſych. oculos qui à leucomatis prorſus eacæcati ſunt, aut alio quouis modo nihil vident.

Ἐπάργεμοι. Polluci dicuntur qui oculi vlcuſculo quod ἄργεμον dicitur laborant. vide ἄργεμον.

Ἐπάρματα. vocantur ab Hippoc. tumores præter naturam qui ſecundum aures ægrotantibus exoriuntur. Ea etiam οἰδήματα communi ſignificatione appellat. Recentiores proprio nomine παρωτίδας nuncuparunt.

Dicuntur & ἐπάρσεις Hippocrati qui vtroque nomine etiam generalliter omnem ſignificari tumorem tradit. interdum apud illud reperias ἐπάρματα cum adiectione τὰ παρ' οὖς, aut κατὰ τὰ ὦτα, vt in Epidem. & Coacis.

Ἐπαυξὴς νόσος. inereſcens morbus. Dicitur apud Hippoc. qui procedente tempore augetur, ſemperque, niſi prius ſoluatur, labitur in peius: vt podagra, arthritis, nephritis, epilepſia, melancholia: increſcunt enim vna cum ætate. Sabinus vero ἐπαυξεῖς νόσους interpretatus eſt morbos pueriles, qui vna cum ipſis pueris creſcunt donec ad venerem apti ſint, vt ſcribit Galenus comment. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Ἐπαφαίρεσις. repetita ſanguinis miſſio dicitur apud Galen. lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem, quæ tum fieri debet cum per virium imbecillitatem nequit vniuerſa euacuatio compleri, tum enim partitione vti cogimur, quæ fit modicis interuallis, atque dum vel diſſoluto vinculo, vel digito indito vulneri intermirtitur tantiſper, dum alimentis idoneis reſtituantur vires: interdum autem hora vna, interdum etiam plures ad virium inſtaurationem neceſſariæ ſunt, optimum autem eſt non vltra diem prorogare, ac bis ſanguinem ſi vires ſinunt eodem die mittere, idque in morbis vniuerſalibus & (niſi quid aliud vetat) antequam putredo aut alia mala inualeſcant, quantum expedit educere: Cæterum in affectibus partium omnibus, præſertimque in phlegmonis, partitas euacuationes oportet longiore interuallo ſeiungi, atque repetitam, vel in diem poſterum, vel in perēdinum differri, vt hoc temporis ſpatio corrupti humores ex affecta ſede remigrent in venas exhauſtas, quos exinde altera ſectio promptius expiet, pars enim laborans ſenſim vno alteroue die humores ſuos eò depoſuit, qui corrupti cum ſint illic relinqui non debent, etiamſi dolores conquieuerint; at vero venenatam malignamque inflammationem, vt peſtilentem bubonem, vel carbunculum, neceſſe eſt eo ipſo die feſtinanter iterata vacuatione demoliti, ne peſtilens contagio diutius hæreat in venis. Neque tamen confidentius atque audacius crebrior venæ ſectio adeunda, non parum enim ſpiritus caloriſque demit, ac in ſenectutem immaturam, & hanc morbis grauioribus obnoxiam præcipitat, cuiuſmodi ſunt cachexia, hydrops, arthritis, apoplexia, impenſius enim refrigerato natiuo calore, humidoque primigenio imminuto, viſcera langueſcunt, cruditas dominatur, quæ tot malorum cauſa ſit atque origo.

ἐπιψαύσῃς τῷ δακτύλῳ. contigeris digito. ἀντὶ τοῦ ἐφάψῃ. apud Hippocr. dicitur autem παρὰ τὸ ἐπιψαῦσαι, vt annotat Erotianos.

Ε'πάφρα. τὰ διάλευκα καὶ οἷον ἀφρώδη, apud Hippocratem.

» Id eſt alba atque velut ſpumoſa: Gal. initio
» comment. 3. prorrhet. 1. tradit quoſdam Hippo-
» cratis enarratores apud Hippocr. ἐπάφρα inter-
» pretari τὰ τὸν ἀφρὸν ἄνωθεν ἐπικεχυμένον ἔχοντα, ſeu ἐφ'
» ὧν ὁ ἀφρὸς φαίνεται, id eſt quæ ſpumam ſurſum ve-
» ctam habent, ſeu in quibus ſpoma apparet, nimi-
» rum cum prorrhet. l. 1. dicit κοιλίη δ' ἐπάφρα χολώ-
» δεα περιδιηχέεται, aloos ſpumoſa bilioſa effundit:
» in ſolis aotem febribus ad inſtar ignis vrentibus
» ſpumoſum deijci inquit ibidem Galenos.

Ε'πιλυγάζονται τὰ ἐπιμήνια. hoc eſt, impediuntur menſtrua. ἀντὶ τοῦ ἐμποδίζονται apud Hippoc. ἐπίλυγα enim apod Atticos idem quod ἡ σκιά, vt anootat Erotianus.

» Ε'πιαλὴς Heſychio teſte ἐφιάλτης.

Ε'πιβολή. teſte Cæl. Aureliano dicitur affectus qui
» alio nomine ἐφιάλτης de qoo ſuo loco; Sed & τὰς
» ἐπιβολὰς apud Galen. vbi dicit τὸ κροτάφου ὀστοῦν λε-
» πιδοειδεῖς ἔχει ἐπιβολὰς os temporis ſquammoſas
» habens commiſſuras, ait Budæus exponi poſſe
» coagmenta vel commiſſuras: idem Budæus rur-
» ſum ἐπιβολὰς in dicto Galeni loco appellat appli-
» camenta ſquammatim incumbentia. ſeu in mo-
» dum ſquammarum inſidentia, nam qood Celſus
» dixit inferiora oſſa ſuperioribus leniter inſident,
» id Græcis eſſe ἐπιβάλλειν.

Ε'πιβολὶς ſcribit Pollux hoc vocari nomine τὸ τῆς
» ἕλικος τέλος τὸ ἐπιβραχύ, hoc eſt extremom & per-
» breuem finem partis eius auriculæ quæ ἕλιξ dici-
» tur. vide ἕλιξ.

Ε'πιγάστριον. abdomen. Eſt pars humani corporis, inquit Celſus, quæ à coxis & pube ſurſum verſus ad præcordia peruenit, ab exteriori parte, euidenti cute: ab interiori, leui membrana incloſa quæ omento iongitur, περιτόναιον autem à Græcis nominatur. Sic quidem ille libro 4. cap. 1. quid abdomen ſit, diffiniuit. Alij vero multo aliter ἐπιγάστριον interpretantur, ſic appellantes eam tantum partem quæ ſupra vmbilicum eſt, quæqoe iecinori & lieni incumbit, decepti vel nominis etymologia (γαστὴρ namque ventriculum ſignificat) quaſi ſic dicatur id quod ventriculo inſidet, vel male intellecto Galeno comment. in aphor. 35. libr. 2. Nam cum Galenus initio eius commentarij ſtatuiſſet τὸ ἐπιγάστριον commune nomen omniom partium quæ in imo ventre cōtinentur, concluſit circa finem εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν, ὑποχόνδριον, τὰ ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον. hoc eſt, in treis partes omnem eam regionem (epigaſtrium intelligens) diuidi, in hypochondrium, in partes vmbilico circumpoſitas, & in ventrem infimum. Eſt enim hypochondrium pars ſoperior epigaſtrij. Itaque relicta ea interptetatione noſtram ſequamor, qua dicitor τὸ ἐπιγάστριον tota ea caro quæ ab imis coſtis ad pobem vſq̄ue protenditur, quaſi ὅτι τῇ γαστρὶ ἐπίκειται, propterea quod ventri incumbat. Conſtat ea octo muſculis, quorum quatuor obliqui ſunt, duo recti & duo tranſuerſim ſiti. Sunt autem obliqui omnium primi diſciſſa cute ſtarim obuij, quorum duo priores è coſtis profecti in pubis oſſa oblique inſeruntur, reliqui vero contrario fibrarum ſitu ab ilium oſſe exorti in extremas nothas coſtas feruntur. Hi autem quatuot muſculi tum qoi ab ilibus ad coſtas; tum à coſtis ad ilia ducuntur, Græcorum literam χ referunt, eodem modo ſeſe interſecantes. Secundum eos recti apparent, toti carnoſi, à pectore vſqoe ad pubis oſſa per medium ventrem extenſi, atque ab his tranſuerſi, qui à notharum coſtarum finibus exorti illos medios angulis rectis diuidunt. Ac cum recti quidem prorſus carnoſi ſint à prima origine ad finem vſque, reliqui qua rectos non contingunt, ſunt quidem pariter carnei: qua vero eos attingunt, in membranoſas ἀπονευρώσεις mutantur. Valent autem hæ muſculorum differentiæ non modo ad attractionem, retentionem expulſionemque excrementorum, verum etiam ad efflationes conducunt, vocemque acutam & magnam, præterea ad vomendum meiendumque inferiore præſettim ſui parte, qua veſicæ incumbunt. Cæterum nemo Galeoum reprehendat, ſi horum octo muſculorum ordinem aliquot in locis ratione optima motauerit. Siquidem lib. 6. meth. med. & lib. 5. adminiſt. anatom. eo ordine deſcribit quo nos ſupra explicauimus, naturę videlicet ordinem ſequutus. Idem vero lib. 5. cap. 6. de loc. affect. primos recenſet rectos, quanquam primos non appellet, vt clarius explicaret reliquos treis ordine legitimo deſcriptos qua rectos attingunt, in aponeuroſes commutari: ſimiliter lib. 5. de vſo partium rectos primos deſcribit, quorum comparatione tranſuerſi primum, deinde obliqui, ex angulorum cum rectis muſculis varietate appellantur. vt lib. 2. ſanitatis tuendæ de frictiooū differentiis agens Gal. explicauit. Rectum namque & natura & dignitate prius eſt tranſuerſo, & tranſuerſum obliqoo: neque tranſuerſum aot obliqoum niſi per rectum definiri poſſunt. Quare eo ordine modoque muſculos epigaſtrij deſcribens Gal. ordinem doctrinæ ſecutus videtur.

Ε'πιγέννημα. idem quod σύμπτωμα. quanquam aliqui ita diſtinxerint, vt ſymptoma eſſet quicqoid prę ter naturam animali accidit: ἐπιγέννημα vero non omne, ſed quod ſolos morbos neceſſario ſequitur.

Hoc vocabulum parum eſt in vſo apod Græ- «
cos ait Gal. lib. de different. ſymptom. Ab illo «
factum ἐπιγίνεσθαι, quod apud medicos de ſym- «
ptomatis dicitur, quæ ipſius morbi augeſcen- «
tis ratione accidere ſolent ait Galen. aphoriſ. «
35. lib. 6. Μεταπίπτειν vero cum ſoluto priore af- «
fectu alter nouos incidit vt notat Gal. in aphot. «
11. l. 7. «

Ε'πιγλουτίς. ſemoris & natis pars exterior apud Ariſtot. hiſtor. animal. lib. 1. c. 14. ὑπογλουτὶς autem cato ſub natibus ad ſemur depreſſa.

Ε'πιγλωττὶς ἡ

Ε'πιγλωττίς. ligula. Eſt membrana cartilaginoſa, rōtunditatis oblongę, laryngis meatui ſuperpoſita. Eius ſubſtantia cartilago eſt, eaque prætenuis, quod eam & attolli & collabi crebro oporteat. Quo enim tempore animal reſpirat, attollitur, vt viam aeri faciat: cum autem quiduis tranſglutit, laryngi accumbit, ne id in pulmones decidat. Quod enim tranſglotitur, ceo primom ipſius radici incidens, poſt autem dorſo inuectum, inclinare ipſam cogit & collabi. Rotunda autem eſt & magnitudine paulo maior laryngis orificio, vt velut operculum quoddam totam laryngem exacte claudat. Vergit autem ad ſtomachum, poſitionemque habet tertiæ car-

tilagini aritæ noidi contrariam, vt quæ ex aduerſo etiam loco exoriatur.

» Plin.l.21.c.37. Græcam hanc vocem mino-
» rem linguam interpretatur ; κλεῖθρον etiam ab
» Hippocrate eam appellari notat Camerarius, &
» à Cicerone operculum aſperæ arteriæ; Macrob.
» Saturnal. l.7.c.15. Hippocratem imitatus ſcribit
» impoſitam eſſe arte quadam & ope naturæ quaſi
» clauſtrum mutuum vtriuſque fiſtulæ.

Ἐπιγονατὶς ἡ

Ἐπιγονίς. mola, patella. Eſt os cartilaginoſum, latum, rotundum, intus læue & cauum, toti genu ſuprapoſitum. Duabus conſtat ſubſtantijs, vna oſſea, interiore, altera cartilaginea, quæ exterior ſuperficiariaque eſt, ſic vt cartilagine quodammodo incruſtatum videatur interna præſertim parte qua articulum reſpicit. Verum à lateribus aſperum eſt, quo commodius ei tendines tibiam extendentes ipſumque femori atque tibiæ alligantes aptarentur: propter quos etiam ijs locis cartilaginoſum videri eum Galeno poſſit, maxime in iuuenum corporibus: at grādioribus, abraſis cultello aut coctura abſcedentibus tendinibus, manifeſto oſſeum apparet. Contegit femoris tibiæque articulum, alioqui nimis patentem, prohibetq; ne antrorſum luxetur. formam prope orbicularem habet, faſtigio ad tibiam acuto. Vmbonem imitatur, medio corpore craſſiore, oriſque tenuibus.

» Cæterum etiam ἐπιγουνίδα dicunt nonnulli
» vt docet Gal. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον l.14. eſtque ἐπιγουνὶς
» idem quod ἐπιγονατὶς vt tradit Pollux, quæ &
» apud eundem κόγχη dicitur & κόγχος, μύλη & ἐπι-
» μυλὶς ſecundum Hippocratem, & ſecundum
» Hipponactem μυλακρὶς vt ait idem Pollux: ἐπιγο-
» νὶς autem etiam pro genu exponitur à Cicerone,
» & ἐπιγουνίδες appellantur à Ruffo muſculi genu-
» bus inhærentes, & apud Pollucem ἐπιγουνὶς dicitur
» muſculus circa genu.

Ἐπιδερμίς. eſt cuticula ſenſu deſtituta & toti veræ cuti ſupertenſa. Senſu differt à vera cute: hęc enim à neruorum extremitatibus dilatatis fit, ἐπιδερμὶς vero à cutis excremento prouenit. Itaque vel ſenſu caret, vel exigui admodum ſenſus eſt, proindeque citra dolorem facile à ſubiecta cute ſeparatur. Sic dicitur quod ſupra cutem naſcitur, quodque eius veluti quædam efflorescentia ſit, ſicut τὸ ἐπίθυμον τοῦ θύμου, καὶ τὸ ἐπιθύμβρον τῆς θύμβρας.

» Non autem ἐπιδερμὶς cuticulam tantum,
» quanquam id proprie ſignificat, ſed etiam ſub
» ea cutem veram comprehendit, in qua potius
» quam in Epidermide pilorum radices ſitæ ſunt,
» authore Hippocrate in lib. περὶ φυσ. παιδίου.

Ἐπιδερὶς authore Polluce l.2. dicitur τὸ ἐν μέσῳ σχί-
» σματι σαλεῦον σαρκίον, Caruncula illa quæ in media
» muliebris pudendis fiſſura ſubſultat: quæ eodem
» teſte & νύμφη dicitur & μύρτον & κλειτορὶς atque
» illa vbi multo magis increuit κέρκος & κέρκωσις, id
» eſt cauda. vide νύμφη.

Ἐπίδεσις. apud Gal. lib.5. meth. eſt deligationis ge-
» nus quæ vas aliquod non circumplectitur vt
» vinculum, ſed ex parte ſuo complexu commit-
tit quodammodo vulneratæ partis labra diſſi- «
dentia. Vide Galen. comment. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον t.1. «
& 2. vbi illius quædam differentiæ habentur. «

Ἐπίδεσμος. dicitur ab Hippocrate faſcia ſumma, quæ primæ ſuperiniicitur: quæ enim proxime partem affectam contingit, ὑποδεσμὶς ab eo vocatur.

Ἐπίδηλος ἡμέρα. index dies. Eſt quartus dies cuiuſq; ſeptimanæ, indicans qualis futurus ſit ſeptimus. Nam cum iudicia ſoleāt à natura fieri dierū hebdomadibus, ſicut à Galeno demonſtratum eſt in libris de diebus criticis, eaque niſi concocto humore fieri non poſſint (nulla enim crudi humoris excretio critica eſt) vt criſim concoctio præcedat omnino neceſſe eſt, quoque perfectior cōcoctio fuerit, eo criſim meliorem fore. Itaque vbi concoctionis ſigna videri incipiunt, ſpes eſt propediem futuram criſim: vt ſi quarto appareant futuram ſeptimo: ſi vndecimo, futuram decimoquarto: ſi decimo & ſeptimo, futuram vigeſimo, atque ita deinceps alijs ſeptimanis, quemadmodum prodidit Hippocr. aph.24. lib.2. vbi quod de duabus ſeptimanis dictum eſt quaſi ſub exemplo de alijs intelligendum nobis reliquit. Itaque in præſagienda criſi, qualis ſit cuiuſque ſeptimanæ dies quartus, diligenter conſiderandum eſt, quem ea de cauſa θεωρητὸν Hippocr. appellauit: deſignat enim qualis futuris ſit proximus ab eo ſeptimus. Si namque quarto die cuiuſque ſeptimanæ ſigna mortifera appareant, certa pernicies ſeptimo expectanda: contra ſi illo die ſalutifera ſigna ſe prodant, ſalus die ſeptimo promittitur. Quod cum in omnibus morbis verum ſit, in acutis tamen omnium manifeſtiſſime deprehenditur, in quibus mutationes maiores magiſque ſubitæ contingunt. Adeo verum eſt quod ſcripſit Hippocrates, ſeptenorum ſemper quartum diem eſſe indicem. Quod ſi fuerit aliter aliquando obſeruatum, ſciendum id non ex ipſius diei natura, ſed alia de cauſa contigiſſe. Ex ſua namque natura, hoc eſt, ſi nihil rarum magnumque vel extrinſecus, vel ex ipſa morbi ſpecie moreque, vel etiam ægrotantis habitu acciderit, quartus omnino ſeptimum qualis futurus ſit, declarat, ſicut Galen. de diebus criticis lib.1. cap.11. apertiſſime demonſtrauit.

Ἐπιδημικὰ ἡ

Ἐπίδημος, ἢ ἐπίδημος νόσος. eſt morbus communis & à communi cauſa natus, non tamen patrius & familiaris, ſed potius externus & aduentitius. in hoc enim differt ἀπὸ τοῦ ἐνδήμου. Nam vterq; cum πάνδημος, hoc eſt, communis ſit, hic tamen familiaris eſt alicui regioni & quodammodo vernaculus: ille vero non aſſuetus, ſed à communi cauſa & inſolita natus. habet autem duas differentias: quod alius λοιμώδης eſt ſiue peſtilens, alius vero mitior, quem generis videlicet nomine ἐπίδημον ἢ ἐπιδήμιον vocari ſcribit Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, aphor. 9. Sed ſatius fuerit omnes eas morborum differentias in tabula ſub oculos ponere, quemadmodum Galenus diſtinxit.

Morborum alij.

- Σποράδες. hoc eſt, diſperſi, qui ſingulos ſeparatim corripiunt. Suot plures ſimul morbi vagantes & genere diuerſi, quorum alius aliom inuadit. Non ab aere, ſed à ratione victus naſcuntur, quam ſinguli habent propriam & peculiarem.
- Κοινοὶ ἢ πάνδημοι. hoc eſt, communes. Sont certi morbi & ſingulares qoi alicubi vagantur, & multos æque ſimul corripiunt. Vt autem omnibus ſunt communes, ſic & cauſam habent communem, vt aerem quem omnes pariter inſpiramus, vel aquæ malæ potum, vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie aut alia de cauſa vitiatum, aot grauem tetramque exhalationem, vel ſimile quid quod vitari nullo modo poteſt.
  - Ἐνδήμιοι ἢ ἐπιχώριοι. hoc eſt, patrij, vernaculi & alicui regioni familiares. Hi in aliqua regione frequentes ſunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt, ob caoſam quæ omnium communis eſt. De his agitur ab Hippocrate lib. de aere, locis & aquis.
  - Ἐπίδημοι ἢ ἐπιδήμιοι. communes quidem morbi, & à communi cauſa nati, non tamen patrij & familiares, ſed potius externi & aduentitij.
    - Λοιμώδεις. peſtilentes. Hi ſunt contagioſi & omnium pernicioſiſſimi.
    - Μὴ λοιμώδεις. non peſtilentes, ſed peſtilentibus mitiores. Carent proprio nomine, quanquam Galenus quaſi oblitus eorum quæ in proemio l. 1. Epid. ſcripſerat, aſſerit alibi eos qui peſtiferi non ſunt vocari ἐπιδημίους, mutuato ſcilicet generis nomine, vt pleriſque alijs accidit rerum differentijs.

Ἐπιδιδυμὶς. eſt propria & intima teſtium tunica & illis omni ex parte contigua, dura, craſſa & admodum valida. Eius ſupernæ parti vena atqoe arteria, ſanguinem ſpiritumque teſti deferentia, inſeruntur, & multi ab ijs ramuli intra teſtis corpus peruadunt. Huic alia tunica ſoperpoſita eſt, ἐρυθροειδὴς dicta, non eam modo, verum totum etiam teſtem comprehendens. Dicitur ἐπιδιδυμὶς, qood teſticulis quos διδύμους vocant, ſoperinducta ſit. Male quidã eo nomine teſticuli quoddam caput & veluti eſfloreſcentiam ſignificari putant, nominibus manifeſto abutentes (id enim παραστάτης vocatur) & ob id in errotem lapſi, quod exiſtiment τὴν ἐπιδιδυμίδα eadem ratiooe dici, qua τὸ ἐπίθυμον καὶ τὸ ἐπιθύμβρον.

Verumtamen etiam Galen. libr. 1. de ſemine ἐπιδιδυμίδα eſſe ait μόριον ἐπικείμενον κατὰ κεφαλὴν ὄρχεως particulam teſticulorum capiti adiacentem. Necnon in lex. Hipp. annotat idẽ μόσχον eſſe κάλυμμα καὶ οἷον ἔλυμά τι quæ ἐπιδιδυμὶς vocetur, eſſe autẽ κιρσώδη τινὰ ὄγκον κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπικείμενον τῷ διδύμῳ. vuluã eſſe opereulum & velut inuolucrum quod ἐπιδιδυμὶς vocetur, eſſe vero varicoſum tumorem adiacentem teſticulorum velot apici.

Ἐπίδοσις. incrementum. vide αὔξησις.

Ἐπιεικὲς. apud Hippocratem ſignificat veriſimile & probabile, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Ἐπιεικέως. ſignificat apud Hippocrat. modice, boc eſt, neqoe perfecte ſiue omnino vehementer, neque ex toto, ſed mediocriter, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem præterea author eſt ἐπιεικῶς in ſymptomatis vſurpari quæ nec multum ſpei, nec multum etiam timoris habent.

Sed quodammodo in medio ſunt, comment. 3. in ptorrhet. part. 67. hoc & ſenſu hominem ἐπιεικῆ appellamus qui neque ſummo iure, neque ſumma licentia vtitur; ita in luxatis articulis quod neque indulgentius neque maiore vi repoſitum eſt, ſed moderata contentione, ἐπιεικέως reponi dixit Hippocrat. & 3. prorrhet. 64. ſurdis ἐπιεικεῖς parotides ſiunt, id eſt Galeno interprete, Si ſurditas accidat parotidas fore mediocriter ſpera, id eſt moderatas, quæ nec maiores ſint qoam ſuſtineri queãt, nec minores quam morbo conueniant: Sic & morbus ἐπιεικὴς vocatũr qui neq; omnino leuis eſt neque violentus; Vno verbo τὸ ἐπιεικῶς eſt inter τὸ σφοδρῶς, ἰσχυρῶς, πανικῶς, & τὸ ἐπιπολαίως.

Ἐπίθεμα. nihil aliod eſt quam compoſitio quædam ex aquis ſtillatitijs, alijſue liqooribus & ſpeciebus, in quibus pannus mundus vel ſpongia imbuta, expreſſáque parti inducitur; nonnunquam etiam puloeres, aliaque ſimplicia ſaccolo includuntur qui tepentibus aquis inſperſi imponuntur; veteres hæc vocabant μαλάγματα, Recentioribus irrigationes ſeo irrorationes dicũtur; ἐπιθέματα autem καρδιακὰ pleraqoe deſcribuntur ab Aetio lib. 3. cap. 135. & epithemata dyſenterica quædam tetrabl. 3. ſerm. 1. cap. 50. vide μάλαγμα.

Ἐπίθυμον. à quiboſdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἐπιθυμητικὴ δύναμις. concupiſcibilis, appetitrix facultas, quæ & φυσικὴ & θρεπτικὴ appellatur. Eſt pars animæ irrationalis, cibũ, potionem, & omnis generis voluptates appetens. Eius principium iecur eſt ſecundom Hippocratem & Platonem, non cor vt Ariſtoteles exiſtimauit, in quo iraſcibilis potentiæ ſedes eſt, à coocupiſcibili tam diuerſa, vt eam nooquam adiuuet, ſed vna cum ratione repognantem ſæpe habeat. Vbi namque pars ea animæ concupiuit, ratio primũ de concupiſcentia iudicat. quæ ſi appetitũ ſequatur, ſponte vna cum ratione accedit etiam iraſcibilis; ſin autem concupiſcentiæ aduerſetur, continuo etiã inſurgit in eã iraſcibilis, ſocia rationis & adiutrix.

Ἐπίθυμον. flos eſt è thymo duriore ſatureiæ ſimili. Capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudiculas quaſi capillamenta. Ea vero capillamenta non in thymo ſolo, ſed & in Thymbra, ſtœbe, lino, hyſſopo, vrtica, polio, geniſta, Chamedry, & compluribus alijs plantis reperiri certum eſt; verum quod thymo innaſcitur peculiariter ἐπίθυμον dicitur, vti quod Thymbræ ἐπιθυμβριον; quod ſtœbe ἐπιστοίβη: iſta vero capillamenta ſine radice naſci idcirco ſcribit Plin. qund nullam euidentem radicem habeat, vti neque viſcum quod arboribus innaſcitur; habet autem Epithymum Thymi facultatem, ad omnia tamen eſt efficacius, exſiccat, & calefacit ordine tertio, humorem expurgat melancholicum, qua vero doſi varij varie ſentiunt: Dioſcor. cum Galen. lib. 14. meth. illius dragmas quatuor ex aqua mulſa vel ſero propinat; Aetius quoque lib. 3. cap. 29. adultis epithymi contuſi & cribrati ſcrupulos 12. cũ paſſo & aceto mulſo ac modico ſale exhibet; Auicenna ad 4. aureos progreditur. Cæteri vel ampliore vel parciore doſi ipſum exhibeot, & Paul. quidem lib. 4. cap. 26. ad cancrum Epithymum quatuor dragmarum & dimidiæ pondere ex ſero vel mulſa porrigit, Libro vero 7. eiuſdem dragmas quinque tritas dari ſcribit ex ſeri lactis hemina; Oribaſ. Collectan. lib. 7. c. 27. ſenas dragmas dare non vetetur; Ruffus item in libro de medicamentis dragmas ſex & amplius ex vino dulci, Plin. quoque lib. 26. cap. 28. Epitymum aluum ſoluere teſtatur à quatuot dragmis ad ſex, Meſueus dragmas 7. exhiberi poſſe tradit: At Actuar. method. lib. 5. idem quod Aetius refert, ſed tantum quinque mentionem facit, & ipſe Oribaſ. lib. 1. περὶ εὐπορ. de euacuationibus agens quæ ſanis conueniunt binas tantum dragmas in oxymelite propinari voluit, ſimiliterque ſynopſ. lib. 1. cap. 17. eiuſdem triti & cribrati binas vult exhiberi dragmas ex vino dulci, aut plus eo, cum melle ſale admiſto.

Ἐπικανθίδες. oculorum ambo anguli, qui & ὑποκανθίδες & κανθοὶ vocantur. vide ὑποκανθίς.

Ἐπίκαιρος, maior & grandior apud Hippocratem, & qui vim in re quacũque magnam habet: quemadmodum ſerui qui non longe diſtant à ſpinæ medulla & maxime pleni ſunt, dicuntur ab eo ἐπικαιρότατοι, ſicut annotat Galen. commeot. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, & comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Sic lib. 2. de Diæta in acut. t. 51. ἕλκος ἐπίκαιρον vlcus appellat magnum & inſigne, quod propter loci naturam tale eſt vt exponit Galenus.

Ἐπικατάντλησις, vel καταιόνημα. irrigatio dicitur, illa quas ob cauſas vtamur docet Aet. tetrab. 1. ſerm. 3. c. 172. vide infra καταιόνησις.

Ἐπικατερᾶσαι. ex vno vaſe in aliud transferre. dicitur & κατερᾶσαι. Nam τὸ ἐρᾶσαι ſignificat euacuare.

Ἐπίκαυμα. dicitur à Galen. ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, exulceratio tuniculæ in ſuperficie inuſtæ, vel etiam profundios: quod vlceris genus Scribonius Largus vſtionem appellar, alij etiam inuſtionem. Sed aduertendum eſt duo vlcerum genera hoc vno nomine apud Paulum & Aetium deſignari. Scribit enim Paulus ἐπίκαυμα vlcus eſſe oculi ſordidum, impurum, cruſtoſum, quod dum repurgatur, ſæpe humores oculi effluunt. Id vero ab Aetio non ἐπίκαυμα ſed ἔγκαυμα appellatur. Vocat enim ἐπίκαυμα vlcus ſuperficiarium, cũ videlicet nigrum oculi in ſuperficie exaſperatum inuſtum fuerit, & coloris cinerei euaſerit, cuius vlceris non meminit Paulus.

Ἐπίκερας. fœnum græcum apud Hippocr. Dicitur & αἰγόκερας ſiue αἰγόκερως.

Alijs nominibus dicitur τῆλις, καλλίκερας, βούκερας.

Ἐπικεραστικὸν. vocari poteſt, quicquid paulatim bonum ſuccum ſufficit in locum mali vitioſique ſucci paulatim vacuati. In hac enim ſignificatione Galen. ἐπικρατεῖν vſurpauit. Proprie vero dicitur medicamentum temperãs & obtundens malignitatem vel morſum humorum in aliqua parte contentorum, veluti vua paſſa mordentes mediocriter ſtomachum humores obtundit apud Galen. lib. 2. de alimentis. Idem medicameotorum genus etiam κατακεραστικὸν appellatur. Vide ἐπίκρασις.

Ἐπίκοψις. dicitur ſcarificatio, ſcalptura ſiue inciſio quæ per ſummas partes fit.

Ἐπικανθὶς. cilium vt interpretatur Gaza, quo nomine veteres extremum ambitum genæ ſuperioris deſignarunt.

Ἐπικοίμησις. in partem decubitus aut dormitio dicitur.

Ἐπίκρασις. eſt ratio curandæ cacochymiæ, ſeu potius, vt ait Galen. cacochymiæ curatio, per quam vt ſcribit lib. 9. meth. paulatim vacuatur quod vitioſum eſt, inque locum eius paulatim quod bonum eſt reponitur. Eſt enim in vniuerſum duplex omnis curationis ratio. Aut enim in torum ſummouetur vitium, ſi & vires valent & humor coococtus ſe facile edoci patitur: aut ſi vires imbecillæ ſunt, vt confertim factam vacuationem admittere nequeant, vel humor propter cruditatem non ſit futurus obediens medicamento, tunc vbi eum attemperaueris, tenuaueris, mitificaueris, paulatim educere oportebit, inque locum eius benigniores ſufficere. Quanquam non eſt neceſſe ἐπίκρασιν vacuatione perfici. Nam quę etiam in corpore manent, alterari mitigatiq; poſſunt, permiſſa ſoli naturæ vacuatione, quæ eorum partem vel cooueriat in corporis alimentũ, vel per aluum, vrinas, ſudorem aut aliter expurget. Hæc qoidem curandi ratio proprie ἐπίκρασις appellatur. Atque in eo ſenſu accipiendum eſt quod ſcribir Galenus de vinis fuluis li. 12. meth. ἐπικεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. Id enim poſtea interpretatur, dicens, τρέφουσι δὲ μᾶλλον, καὶ κακοχυμίαν ἐπανορθοῦνται. hoc eſt, magis autem nutriunt, & humoris vitium emendant. Qood non videtur Linacer animaduertiſſe, de mixtiooe oon de hac quam tractamus ἐπικράσει interpretatus.

Ἐπικρατητικὴ δύναμις. facoltas coercendæ ac retioendæ alui, vt apod Galen. lib. 11. ſimpl. medic. vbi de iure gallinarum & gallorum loquitor: ὅγε μὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἁπλῶς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικῆς. hoc eſt, gallinarum autem ſimplex ius facultatem habet retinendæ alui, ſicut veterum gallorum ſiſtendi. Quam ſententiam ita Paulus refert. lib. 7. Vt manifeſte apparcat, legendum eſſe apud Galen. ἐπικρατητικῆς, non autem ἐπικεραστικῆς.

Ἐπικρατεῖν. Galeno idem aliquando ſignificat quod ἀποκρατεῖν, id eſt, coercere & retinere vide ἀποκρατεῖν.

Ἐπικτένιον. ἐπίσιον. pars muliebris quæ pubes dicitur, apud Hippocratem.

Dicitur quoque locus ſupra pubem, ſed & ſupra κτένα, id eſt, pubem lanugo qoædam ſolet ſubnaſci quæ hac ratiooe ἐπικτένιον primaria ſi-

Digitized by Google

» gnificatione iure nuncupatur ; ita idem ipſum » nomen villi ſortiuntur, qui dũ apparatur crudum » linum pectine, pectini adhæreſcentes, remanent » molliuſculi apud Hippoc. t. γυναικ. & Galen. ἐν » γλώσσαις.

Ἐπικύημα. eſt fœtus alter grauida iam muliere conceptus. Id quod fit, vt ſcripſit Hippocrates, cum fœtu iam concepto non clauditor exacte vterus, ſed ſemen aliud eriam poſtea intro admittit.

» Soperfœtatum dicitur à Plin. quaſi quod ſuper » vterum concipitur à voce ἐπικυίσκω.

Ἐπιλάμψιες. habetur hoc nomen apud Hippocratem lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Id nonnolli interpretantur mutationem temperamenti ad calidius & ſiccius: hoc enim ætatis progreſſu velut flamma eſfulget. Alij vero interpretantur eorpotum perfectiooem, quod iuuenes per ætatem euadant carnoſiores, magis adulti, colore formaque gratiores, & viribus ingenioque præſtantiores, vt quodammodo fulgere videantur. Verum eo loco alij non ἐπιλάμψιας, ſed ἐπιλήψιας ſcribunt, aut ἐπιλάμψιας ἀντὶ τῆς ἐπιλήψεως interpretantur, vt annotat Gal. comment. 1. in eum librum.

Ἐπιληψία. comitialis morbus. Eſt eonuulſio totius eorporis non perpetua, cum mentis & ſenſoum oblæſione. Eam moleſtæ rei ſenſus inuehit, & cerebro noxiæ tum quantitate tom qualitate. Quantitas quidem eerebro grauis eſt, eiuſque vim expultricem excitat, conſiſtitque in humore vel pituitoſo vel melancholico, ſed fere ſemper frigido, craſſo & viſcoſo. Quem tamen non adeo multum eſſe oportet vt penitus obſtruat, vimque ipſius cerebri exuperet, alioqui non epilepſiam ſed apoplexiam potius pareret, ſed quantitate mediocrem, vt ad eios depulſionem, quam natura totius corporis cõcuſſũ molitor, cerebro vires adhuc ſuppetant. Qualitas vero maligna & venenata, & virtuti animali infeſta eſt, ſiue à veneno ſumpto, ſiue ab vlcere cacoethe cerebri vel ſubiectarum partium, ſioe ab alia affectione, vt ventriculi eruditate & largo meri potu proficiſcatur. Itaque vbi eorum aliquid in cerebro præter naturam fuerit, ipſum mouendi ſentiendique principium in ſeſe recurrit & contrahitur, atque ita totius corporis eonuulſionem inducit. quinetiam eam à ſe amoliri contendit, crebra & inæquali cerebri totiuſque corporis concuſſione. Apparent enim manifeſto in eo morbo hæc duo ſymptomata, conuulſio concuſſioque tanta, vt ſpumam etiam eliciat. Valido in motu humor qui in cerebro continetur exagitatus, non aliter quam oui candidom, ſpumam creat. Sunt autem (quanquam loci affecti nollum ſignum apparet) cerebri ventricoli, anterior maxime & poſterior, huios mali ſedes, in quibus ſpiritus gignitur atque continetur, primum animæ inſtrumentum, tum in ſenſilibus actionibus omnibus, tum in ijs quæ à conſilio & voluntate prodeunt. Spiritos igitur cum laboret & veluti attonitus in depellenda morbi cauſa verſetur, alias interim functiones deſerat neceſſe eſt. Quare non imaginari, non ratiocinari, non meminiſſe poteſt. Et quia ſe fere totum in ſuos ventrieulos tanquam in arcem recipit (quod & ſpiritui vitali caloriique aeeidit, ſi quid cordi moleſtum eſt. tunc enim in eordis ventres ſpiritus calorque vitalis ſe recipiunt, reliquis partibus calore deſtitutis & frigentibus) idcirco ægri neque vident neque audiunt, oeque aliter omnino ſentire poſſunt, ſed facultate priſtina deſtituti muſculi vrinam, ſtercus, & ſemen quaſi reſoluti proſundũt. Horũ enim ſymptomatum ego potius eam cauſam eſſe exiſtimo, quam cerebri ventriculorum obſtructionem. Nam pręterquam quod non eſt, tanta ventriculorum obſtructio (qualis in apoplexia eſſe perhibetur) vt curſum prorſus intercipiat ſpiritus animalis, certum etiam eſt eam nõ eſſe communem omnis epilepſiæ. Tres enim cum ſint, authore Galeuo, comitialis morbi differentiæ, vna omnium freqoentiſſima cerebri propria eſt, hoc eſt, ab bumore in ipſo cerebro genito ant cumulato: altera ab ore ventriculi, affectu ſcilicet ab eo ad cerebrum per conſenſum aſcendente: tertia vero à quauis alia parte, à qua affectus ipſe incipiens, ſentiente ægro ad cerebrũ vſque conſcendit. Ac primam quidem Galenus docuit à craſſo viſcoſoque bumore fieri ventriculos obſtruente atque impediente ne ſpiritus animalis, qui in ijs continetur, inde exire poſſit. Quod quidem vt in ea ſpecie verum ſit, in reliquis tamen duabus verum eſſe nequit. Quandoquidem neque ab ore ventriculi, neque ab alijs partibus, vt vtero, & (quod ſe in duobus vidiſſe Galenus ſcripſit) crure, talis humor ſurſum ferri poteſt (hic enim præter naturam motus eſſet) ſed vel vapor, vel tenois & ſpiritalis quædam ſubſtantia, vaporis in modum ſurſum aſeendens, vel nuda qoædam qualitas, alteratis per continuationem partibus cerebrum petens, quemadmodum Pelopem præceptorem ſuum diſſerentem Galenus ſe audiuiſſe prodidit, epilepticæ conuulſionis, reliquorumque ſymptomatum cauſa eſt. Ea igitur cum obſtruere ventriculos non poſſit, conuulſionem tamen & concuſſionẽ vebementem totius corporis nihilominus inducat, patet ea ſymptomata ab obſtructione nou fieri, ſed à rei triſtis & infeſtæ ſenſu, facultate animali in ſuum principium ſe recipiente, quodque nocet à ſe depellere tentãte. Eorum autem quæ nocent, ſicut initio propoſuimus, duplex eſt differentia. Aliud enim copia, aliud qualitate nocuum eſt. Sed copiam quidem in epilepſia non oportet eſſe tantam, vt prorſus obſtruat, & vim cerebri expultricem exuperet, ſed mediocrem, vt in eam natura valeat inſurgere. Virtus enim proptet copiam nimium oppreſſa, & veluti coarctata, non habet ſpatium quu ſe moueat, inſurgatque ad excutiendum humorem totius cerebri ventriculis inſarctum. Ob id namque in apoplexia concuſſio illa corporis exagitatioque fieri nequit, futura alioqui, ſi minus eſſet humotis. Eſt enim hoc pręcipuum inter apoplexiam epilepſiamquè diſcrimen, quod & inter paralyſim tremoremque eſſe animaduertitur. In hoc enim tremor epilepſiæ quodammodo ſimilis eſt, ſicut paralyſis apoplexiæ. Ergo vt tremoris cauſa noo eſt obſtructio, ſed ſuperfluus tantom humor naturæ grauis, & grauitate duntaxat non etiam obſtructione, ſicot in paralyſi, motũ conatuſq; naturæ impediens, ita in epilepſia iudicare licet, bumorem qui copia ſua cerebro nocet, non ea ratione epilepſiam aliaqoe eius ſymptomata excitare, quod obſtruat, ſed tantum quod grauis & moleſtus cerebro exiſtat. eoque fieri vt inde concitata facultas animalis in ſuum principium ſe recipiat, quo tota in eius depulſionem poſtea incumbat. Non eſt igitur omnis epilepſiæ cauſa obſtructio, ſed qoemadmodum ſingultum, inquir Ga-

lenus, generari aliquando cernimus, ſic etiam epilepſiam quandoque fieri putãdum eſt. Si Galenus piper plus æquo ediſſet, ilico ſingulto ſe correptum fuiſſe memoriæ prodidit. Proinde exiſtimauit ſimilem quemdam in cerebro motum fieri poſſe, qualis aliquando ſtomacho ſingultiente accidit, atque acrem quoque humorem non modo ſingultum, verum etiam conuulſionem per vniuerſum corpus excitare, ipſumque neruorũ principium, quo à ſe expellat quicquid moleſtiam exhibet, iſto motu concuti. Motus hic vniuerſalis quidem diuturnus eſt, vt qui à pueritia maxime incipiens (qua de cauſa, opinor, Hippocrates lib. de aere, loc. & aquis, παιδὸς παιδίον, hoc eſt, puerilem morbum appellauit) fere ſemper conſeneſcat: particularibus vero acceſſionibus, inter acutos, qui ſine febre ſunt, à Gal. numeratur. Eundem morbum veteres νόσον μεγάλην & ἡρακλείαν & ἱερὰν, hoc eſt, morbum magnum, Herculeum & ſacrum vocarunt, ijs nominibus eius magnitudinem deſignantes. Latini comitialem dixerunt, quod in comitijs & hominum frequentia maxime inuadat.

» Plato in Timæo νόσημα ἱερᾶς φύσεως, Id eſt, morbum ſacræ naturæ appellauit; & qoo ſenſu Græci μεγάλην νόσον hunc appellarunt, hoc & noſtrates morbum altum vocare ſolent; Cur & ἱερὰ νόσος dicatur, afferuntur aliæ rationes ab Aretæo, vt coniecturæ tamen, Trallianus vero ſic nominatum ſcribit hunc morbum διὰ τὸ ἱερὸν καὶ τίμιον εἶναι τὸ ἐγκέφαλον, quod ſit crebrum ſacrum atque honoratum: Idem cur epilepſia dicatur rationem reddens, poſtqoam epilepticos nec audire, nec videre, nec intelligere, ſed omnium ſenſuum facultate deſtitutns iacere dixit nihil differentes à mortuis, ſubiungit, διὰ τοῦτο καὶ ἐπιληψίαν τὸ πάθος ἐκάλεσαν, διὰ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι αὐτῶν τὰς αἰσθήσεις: hunc idcirco morbum epilepſiam vocarunt quod ab illo ſenſus corripiantur & vincantur; denique qood ad varias eius appellationes ſpectat, etiam à Plauto in Captiuis epilepſia dicitur morbus qui inſputatur vt cenſuere nonnulli, fulti authoritate Plinij, qui lib. 10. ca. 23. & lib. 28. cap. 3. id diſertiſſimis verbis monſtrare videtur: Cæterum hoc inſuper de epilepſia adnotandum Ariſtotelem 31. parte problem. 27. & 28. minime verum dixiſſe dum ſolom hominem epilepſia prehendi inquit, ſiquidem Hippocrat. lib. de ſacro morbo demonſtrans eam non immitti à Deo, vt exiſtimabant plerique, id probat quia pecudes & præſertim capræ ea frequentiſſime corrupiantur, illatum ſiquidem mortuarum capita ſi incidantur, humore aquoſo male olente plena inueniri: idem quoque in problematis Plutarchus aſſeruit, referens ſacerdotes propter hunc morbum à caprinis carnibus abſtinuiſſe: Immo & Abſyrthus etiam equos hoc corripi morbo dixit, quanquam eum σταχελισμὸν vocat: Sunt & qoi referant feles & Graculos & accipitres: Plin. vero lib. 10. cap. 23. manifeſto errore inquit inter animalia ſolam coturnicem epilepſia tentari; niſi dicamus, in homine morbum comitialem haud eſſe eiuſdem generis, ſed alterius ſimilis: Doctiſſimus Dalechampius canes & arietem hoc morbo interemptos ſe vidiſſe commemorat.

Ἐπιλογισμὸς. eſt communis ratio & omnium aſſenſu comprobata, vt definit Galen. vel eſt ratio apparens nec recedens ab his quæ manifeſta ſunt, ſed illa ſemper vſurpans, vt idem ait libr. de ſectis. Huiuſmodi rationes multæ habentur apud Hippocratem in prognoſt. vt quæ à facie ægri & ſignis alijs euidentibus ſumuntur.

Ἐπιμήδιον. vindicta Romanis. caulis eſt non magnus, hederæ folijs denis vel duodenis, neque florem neque fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore, guſtu fatuo. Refrigerat & humectat.

» Vide Dioſcor. lib. 4. c. 19. Galen. ſimplic. 6. Plin. li. 27. c. 9. nam epimenidium perperam pro epimedium apud eum legi exiſtimatur.

Ἐπιμηλὶς. eſt alterum genus meſpili, vt ait Dioſcorides, in Italia naſcens, quod à ruſticis, vt ſcribit Galenus, vnedo vocatur, & plurimum in Calabria naſcitur. Eſt autem arbor mali ſimilitudine, folio tantum minor, ferens pomum rotundum eſculentumque, adſtringens & tarde matureſcens. Dicitur à quibuſdam alio nomine σητάνιον. Galenus quoque author eſt eandem etiam ἀμαμηλίδα dici.

» Ἐπιμύλια. idem quod καταμύλια de quo ſuo loco.

» Ἐπιμυλὶς. ἡ ἐπιγονατὶς. vide ſupra ἐπιγονατίς.

Ἐπινενευκὼς σφυγμὸς. annuens ſiue innuens pulſus dicitur à Latinis interpretibus. Idem vero & ἀπονενευκὼς ab Archigene dictus eſt. Species eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, quoties pulſus magnus circa duos medici digitos medios ſentitur, minor autem ab extremis. Sic enim appellauit Archigenes, volens indicare diaſtoles breuitatem cum vtriuſque extremi quadam ἐπινεύσει, hoc eſt, inclinatione. Neque enim vt præciſis affatim, ſed veluti inflexis vtrinque partibus in breue contrahitur, fitque μύουρος, hoc eſt, decurtatus magnitudine, ſecundum extremam vtramqoe ſui partem. Hic pulſus proprius eſt marceſcẽtium ex inflammatione quæ diſcuſſa non ſit, nulli eorum conueniẽs qui aliam nb cauſam in maraſmũ inciderint, vt ſcripſit Galen. in Iſagoge pulſuum. vide μυούρους.

Ἐπίφλογον ἢ ἐπικαύμα. vide πελίον.

Ἐπινυκτὶς. puſtula eſt, vt ait Celſus, peſſima colore vel ſublioida, vel ſubnigra, vel alba, ſuo videlicet humori ſimilis, circa quam vehemens inflammatio eſt: & cum adaperta eſt, ſanies inde defluit & reperitur intus exulceratio mucoſa. Dolor in ea ſupra magnitudinem eius eſt: neque enim ea faba maior eſt. Oritur in eminentibus partibus, ſuaque ſponte erumpit, & fere noctu, vnde nomen quoq; ei ἐπινυκτὶς impoſitum eſt, ſicut etiã placet Galeno. Scribunt autem Paulus & Aetius eam nõ magnopere per diem excruciare, ſed noctu grauiſſimum ciere dolorem atque inde nomen habere. Vera autem eſt vtraque ratio: nam qua hora orta eſt, eadẽ exacerbari veriſimile eſt. In reliquis cum Celſo conſentiunt, ſcribentes ἐπινυκτίδας vlcuſcula eſſe ſponte erumpentia, phlyctænis ſimilia, ſubrubra, ex quibus ruptis ſanies cruenta effloit. Nec obeſt quod ille puſtulas, hi vlcuſcula dixeriot: ſunt enim & ipſæ puſtulæ vlcuſcula: nec ſimiliter quod Celſus varij coloris, hi ſubrubra dixerint, quooiam ſub iſtis & ſubliuida & ſubnigra comprehẽduntur. Omnis enim ſanguis etiam bilioſus (à quo ſubrubrũ illum colorem fieri veriſimile eſt propter dolorum vehementiam, quod à bile dolor omnium vehementiſſimus ſit) ſub cutem effuſus, facile in eos colores mutatur. Qui enim ab atra bile talis eſt, non habet fere magnum dolorẽ adiunctum,

Digitized by Google

quantum inuehunt epinyctides. An vero & albæ tantum inferre valeant, dubitari poteſt, nec de eo tantum, ſed an albæ etiam omnino ſiot, præſertim cum ſcribat Celſus circa eas vehemẽtem inflammationem eſſe. Preterea tum hi, tum Celſus ſaniem ijs ruptis emanare ſcribunt, nec illi negant in fundo vlcerum mucoſum qoid reperiri. Quod vero bilis miſta ſanguini dolorem non moueat niſi cum mouetur, quodque noctu interdum moueri ſoleat, declarant & febris tertianæ & hemicraniæ acceſſiones aliquando per noctem contingentes ſtatis periodis.

» Plin. ἐπινυκτίδας puſtulas liuentes ac noctibus inquietantes appellat.

Ἐπωμίον. ſcapula. ἡ ὠμοπλάτη.

Ἐπίπαγος, dicitur Dioſcot. lib. 1. cap. 182. ſuccus qui » inciſo arboris cortice manans concreſcit & congelat; dicitur & in rebus quæ coquuntur, ipſoque adeo lacte id quod ſuperſtat & innatat, ceu & id quod ex caſei coagmento reſultat, quod λίπος ἐπιγενόμενον ἐπὶ τῷ τυρῷ τῷ ἐν τοῖς κεραμίοις συγκειμένῳ pinguitudinem caſeo ſupraſtantem in fictilibus vaſis exiſtenti, dixit Galen. 3. κατὰ τόπ. c. 1. dicitur & ἐπίπαγος apud Paul. lib. 4. cap. 53. cruſta, id eſt, eſchara quæ medicamento aut cauterio inducta eſt, id eſt ἐπιπεπηγυῖα.

Ἐπιπακτίς. frutex eſt puſillus, exiguis folijs. Valet aduerſus venena & iecinoris vitijs vtiliſſima eſt. alio nomine ἑλλεβορίνη. dicitur.

Ἐπιπαστὰ φάρμακα. medicamenta quæ inſperguntur. dicuntur & καταπαστὰ, de quibus vide ſuo loco.

Ἐπίπετρον. ſic dicitur ἄκινος authore Plinio. Hanc Hippocrates lib. περὶ ἑλκῶν aduerſus tumores & inflammationes commendauit. refrigerat enim & modice adſtringit. Sunt tamen qui eo nomine ἀείζωον intelligāt, quod πετροφυὲς à quibuſdam dici Dioſcorides ſcripſerit.

Ἐπιπεφυκὼς χιτών. adnata tunica. Eſt tunica oculi extima orta ex pericranio, oculum continẽns & vicinis partibus alligans. Sic dicta eſt qood alijs quæ oculum conſtituunt tunicis forinſecus ſit adnata. Ea oculum vniuerſum non complectitur, ſed à lateribus tantum, adhæreſcens corneæ tunicæ eamque complectens, ad iridem vſque progreditur. quo cum peruenerit, ſumma tenuitate euaneſcit, nec ad popillam vſque extenditur, ne viſioni officiat, vulgus coniunctiuam appellat. Vocatur autem à Græcis & ἐπιόστεος & περικράνιος ὑμὴν. vt ſcribit Galenus.

Ἐπίπηχυ. pars cubiti ſuperior, ſicut ἀγκὼν inferior.

Ἐπίπλασμα. idem quod καταπλάσμα de quo ſuo loco.

Ἐπιπλεκόμενοι πυρετοί. febres implicitæ: apud Galen. » lib. 2. de criſib. & lib. 1. de different. febrium, ſic dicitur ſpecies compoſitarum febrium, quando ita ſimul miſcentur, vt tamen vnaquæque ſeorſim conſiſtat, & eſſentiam ſuam habeat, ita vt diuerſis horis incipiant, & diuerſis deſinant, licet acceſſionum ſingularum partes quædam io idem tempus concurrant; de his & illarum differentijs vide plura in voce σύνθετοι πυρετοὶ, vbi omnes compoſitarum febrium differentias explicuimus.

Ἐπιπλοκὴ. dicitur mixtio febrium implicitarum quę » ſupra expoſita eſt.

Ἐπιπλοκήλη. eſt delapſus omenti in ſcrotum. Morbi genus eſt in ſitu præter naturam. Eſt autem herniæ ſpecies, cuius cum ſint plures differentiæ, hæc ab ipſa parte quæ excidit & tumorem facit ſortita nomen eſt. Deſcendit autem id rupto laxatoue peritonæo, ſicut & inteſtinum, præſertim quibus longius fuerit: multis enim breuius eſt.

Ἐπιπλοόμφαλον. Galeno dicitur in Definit. Medicis quando omentum in vmbilicum decurrit. «

Ἐπίπλοος ἢ

Ἐπίπλοον. omentum. Eſt pars membranoſa, dupla, pluribus neruis, arterijs venisque intertexta, inteſtinis incumbens. Id ſecto peritonæo primum venitio conſpectum, ac primo quidem obtutu nuda ſimplexque membrana apparet: ſin totum eius corpus contempleris, multis præterea venis, arterijs, neruis, plurimoq; etiam adipẽ eam conſtare deprehendes. Ac venas quidem habet ab ea magna τῆς ἐπὶ ταῖς πύλαις, quam portam vocant. arterias vero ab illa arteri[illegible]quæ ſecundum lumbos deſcendit: neruos autem à ſexta cerebri coniugatione, eiuſque ramis qui in iecur, lienem & ventriculum feruntur. Ad quorum vaſorum tutelam natura illi glandulosum corpus, καλλίκρεας & πάγκρεας dictum, inſeruit, inferiori eius membranæ ad fundum ventriculi innatum, vt illorum diuaricatio ſecurior redderetur. Ita inſtructum omentum reti non eſt abſimile, proindeque & γαγγαμὸν & σαγήνη à pleriſque dictum fuit. Naſcitur à peritonæo, duplumque eſt, tunicis videlicet duabus conſtans denſis, tenuibus, ſibique incumbentibus, nec vſquam ſecum vnitis, ex quo peræ aut marſupio Galenus ipſum comparauit. Dorſo ad vndecimam thoracis vertebram, & iecinoris cauo, & ventriculi fundo, & duodeno inteſtino, & lieni & colo ligamentis adhæret, reliquis autem inteſtinis prætenditur & quodammodo ἐπιπλεῖ, hoc eſt, innatat: vnde & nomen habet. Vſus eius maximus eſt vt ventriculum, cuius fundo incumbit, foueat, innatumque calorem etiam per inediam tueatur, deinde vero vt venæ portæ ramos quoquo verſus protenſos, ſibique implexos fulciat, & arterias pariter neruoſque proximis ipſi partibus inſerendos tuto deducat.

Ἐπιπλοκομισταί. omẽti geſtores, ſcilicet quibus omentum in ſeroti meatum incidit authore Gal. admiſtrat. anatom. lib. 6. c. 5.

Ἐπιπνεῖν. ſuperinſpirare ſeu inſpirationem ingeminare. «

Ἐπιπολάζον. ſignificat apud Hippocrat. idem quod πλεονάζον, hoc eſt, redundans, vel quod ſyncerum eſt alijſque impermiſtum, vt annotat Galenus commeot. in librum de natura humana.

Sed & ἐπιπολάζειν 1. Epidem. eleganter dixit Hippocr. de humoribus ex magna redundantia fluitantibus, & per ſumma apparentibus ac extantibus quod copiæ plenioris nota eſt. «

Ἐπιπόλαιον τραῦμα. vulnus dicitur quod in ſuperficie tantum corporis alicuius extat, non autem in ipſius corporis profundum penetrat; Sic ἐπιπόλαιος ἔμετος apud Dioſcor. Cui opponitur βαθὺ; & ἰδίᾳ ἐπιπόλαιον, & ἐπιπολαιότερον ἕλκος apud Hippoct. os dicitur quod minus profundum eſt, ſed in ſuperficie extat; & ἐπιπόλαιος ἔμετος apud Dioſco. lib. 3. cap. 67. id eſt in ſuperficie, vel ex ſummo ſtomacho exurgẽs vomitio, vt exponit Marcell. vel leuis vomitio vt alij, vel vomitio eorum quæ in ſummo ventriculo fluitant vt Sarracenus, vel vomitio quæ in promptu paratoque eſt, & frequentia in familiarem quamdam conſuetudinem abijt, vt Morbanus ad εὐπόριστα Dioſcoridis notant. «

Ἐπιπονώτερον. Vide ἄεργον.

Ἐπιπόνως. ſignificat apud Hippocrat. idem quod ἀχ ἀνωδύνως. vt annotat Galen. comment. εἰς τὸ ᾱ τῶν ἐπιδημιῶν.

Id eſt, de ijs dicitur quæ implacide & intolerantur affligunt, quibus opponit Hippocr. ὀξυθυμία ῥᾳθυμοτέρων.

Ἐπιπυρέξαντες. inſuper febrientes dicuntur, hanc autem vocem Hippocr. in Coac. lib. 3. aphor. 20. de illis pronũit non quibus febris augetur, ſed quibus illa quæ deſierat redit, τὸ ἐπὶ ſignificante iteratam febris acceſſionem & recidiuam, vt docuit Gal. 1. prorrhet. 1.

Ἐπιπωρώματα. ſunt tophi aut calli tophacei in artubus enati qui πῶροι dicuntur, & ἐπιπώρωσις callo-ſa durities apud Aretæum.

Ἐπισαρκίδιος. ſic quidam legunt libr. 4. de Diæta in acut. pro hydropis ſpecie quæ ἀνάσαρκα dicitur, alij legunt ὑποσαρκίδιος.

Ἐπίσιον. pubes. pecten. Idem quod ἥβη καὶ ἐφήβαιον. alij inguinaliculũ interpretantur. ſcribitur & ἐπίσειον.

Ἐπισημασία. dicitur ipſum principium ſiue inſultus acceſſionis febrilis, in quo ægri ſolent horrere, refrigerari, oſcitare, pandiculari, dormitare, aut alia quædam his ſimilia pati. Eſt autem inſultus acceſſionis, vt explicat Galen. lib. de morb. temporib. tempus indiuiſibile, exacte iam primum, quo iſta fore quæ retuli, ſolent oboriri: horum ſi quod ægri ſenſerint, iam acceſſionẽ adeſſe, quaſi eo ſigno præſentiunt, eamque ob cauſam tempus id ἐπισημασία, hoc eſt, ſignificatio, nominatur. dicitur autem & εἰσβολὴ παροξυσμοῦ. Ac eiuſmodi quidem acceſſionis ſignificatio, quæ ſcilicet cum talibus ſignis inuadit, ſimpliciter ἐπισημασία appellatur, eſtque febrium putridarum propria. Verum habent & ſuam ἐπισημασίαν hecticæ febres, ſed ab illa differentem: ea autem eſt vna fere hora vel duabus poſt aſſumptum cibum, quo tempore qui hectica febre laborantem tetigerint, quandam febris veluti acceſſionem deprehendent, calorem & pulſuum magnitudinem atque celeritatem intendi ſentientes, nec quicquam tamen eorum obſeruantes accidiſſe, quæ ſolent in putridis febribus euenire, hoc eſt, non horrorem, non extremitatum refrigerationem, non dormitationem, non aliquam pigritiam aut aliquam omnino inæqualitatem in calore aut pulſu, ſed neque paruitatem neque debilitatem, neque aliud quid ſimile. Ideo hæc quia ἐπισημασία non eſt, non abſolute, ſed cum addito, ἐπισημασία ἄθλιπτος nominatur, quod careat ijs anguſtijs moleſtijſque, quibus alij grauiter premuntur per initia acceſſionum. Eſt autem hæc febrium hecticarum propria, vt docet Galen. lib. 1. de differentijs febrium c. 9.

Ἐπισκληρύνει. induratis apud Hippocr.

Ἐπισκύνιον. vocatur extrema frõtis ruga, quam oculis ſuperinducimus, quoties attentius aliquid cogitamus, aut erubeſcimus, vt ſcripſit Ruffus. Sunt autem qui partem eam carnoſam quæ ſupercilijs ſubiecta eſt, ἐπισκύνιον appellent. Nicandri Græcus ſcholiaſtes, in Theriacis ἐπισκύνιον interpretatur τὸ ἐπάνω τῶν ὀφρύων, hoc eſt ſuperciliorum extremum. Id quod Nicander ſimplici nomine σκύνιον dixit. Gaza ſupercilium interdum apud Ariſtot. vertit.

Obiter adnotandum quod apud Xenophontem legimus γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον Geometriam exercere in ſupercilijs pro fuco dictum.

Ἐπισπαστικὸν φάρμακον. attrahens medicamentum, quod alijs etiam nominibus ἑλκτικὸν καὶ ἐξελκτικὸν appellatur. de quo vide in dictione ἑλκτικὰ φάρμακα. Sunt autem multa eius generis medicamenta, quorum nonnulla habentur apud Galen. lib. 6. τῶν κατὰ γένη. & apud Scribonium Largum certũ quoddam emplaſtri genus ἐπισπαστικὸν ab eo appellatum nomine ſui generis, quod aperit & educit pus, aut ſi quid aliud ſubeſt.

Ἐπισπαστικαὶ καὶ διαφορητικαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplaſtra ad extrahendum & diſcutiendum, quibus ſcilicet virtutes ſunt ea quæ in alto latent attrahendi, & attracta digerendi. Conſtant autem inquit Galen. 6. κατὰ γένη. cap. 13. ex ſimplicibus medicamẽtis quæ humorum ſuperfluitates ex profundo in cutem extimam poſſunt attrahere & attractas digerere.

Ἐπίσταξις dicitur Hippocrati repetita ſanguinis è naribus ſtillatio.

Ἐπίστασις. dicitur apud Hippocr. aphor. 34. & 35. lib. 7. id quod inſidet & ſupernatat vrinæ, ſiue bulla, ſiue pinguedo, ſiue quid aliud.

Ἐπίσχεσις. cunctatrix, cogitabunda, hæſitans, apud Hippocratem.

Ἐπιστροφεύς. primæ vertebræ nomen fuit apud antiquos medicos. Nam ea ſuper ſecundam vertitur, veluti ſuper axem quendam. quam ob cauſam etiam hæc ἄξων à veteribus dicta eſt.

Ἐπιχίον. os tranſuerſum & latum in imo ventre quod pubi ſubiacet & munit inteſtina: Latine pecten & os pubis dicitur.

Ἐπισχόντες. dicuntur quibus acceſſio febrilis ſubſiſtit, cunctatur, inhibetur aut differtur.

Ἐπιχνώδεες ὀφθαλμοί. oculus puluiſculoſus, puluerulentus qualem phreniticos habere ait Hippocr. 1. prorrhet. p. 17.

Ἐπίτασις. dicitur ab Hippocrat. ἡ ἀρχὴ τοῦ παροξυσμοῦ, hoc eſt initium acceſſionis, vt annotat Gal. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Sed vocis huius ſignificationem videtur aperuiſſe Cæl. Aurelian. lib. 4. τῶν χρον. c. 3. dum inquit, Cum adhuc noua vel emergens fuerit paſſio nec plurimi temporis ſed in ſuperpoſitione conſtituta quam Græci ἐπίτασιν vocant, erit eo tempore, & cætera.

Ἐπιτηδεύματα. Latinis proprie vitæ inſtituta appellantur, vitæ rationes & ſtudia Galen. vero 3. de ſymptomatum cauſis, ἐπιτηδεύματα vocat, equitationes piſcationes, Venerea, Balnea, deambulationes, nauigationes, venationes, & ſimpliciter omnia in quibus aliquid corpore efficimus.

Ἐπιτίθεσθαι ἡ γαστήρ. dicitur fluxa aluus quæ non ſinit quieſcere, hinc dictum elegantiſſime ab Athenæo lib. 8. de Diogene, Cynico, quod ὠμὸν πολύποδα καταφαγὼν ἐπιθεμένης αὐτῷ τῆς γαστρὸς ἀπέθανε, polypodem crudum cum comediſſet hinc aluo ſuperurgente interijt, quem Laertius dixit χολερικῶς ληφθῆναι: Cenſorinus quoque in choleram ſolutus eſt, inquit, vimque illius morbi appoſitiſſimo verbo author expreſſit, ἐπιθεμένης τῆς γαστρὸς: Eſt vero ἐπιτίθεσθαι inſtare & perſequi aliquem atque vrgere, idiomate noſtro vulgari dicimus, *donner la chaſſe.*

Ἐπίτοκος. illa dicitur quæ ſub tempus partus exiſtit interprete Budæo.

Ἐπίτονον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ ἄκιτος.

Ἐπιτριβὲς. oſſis nomen eſt apud Ruffum, illi ſuræ oſſi ſuper impoſitum, quod à figura κυβοειδὲς, id eſt cubicum nominatur.

Ἐπιφάνεια

Ἐπιφαίνεια κολοκυνθίν. apud Dioſcorid. lib. 2. cap. 172. dicitur de ardoribus perusta corporis ſuperficie; ſeu de febris ardore, æſtuque infeſtata ſumma cute quàm à ſucco cucurbitæ emendari inquit Dioſcor. & Plin. lib. 20. cap. 3.

Ἐπιφαινόμενα σημεῖα dicuntur ſigna quæ vnà ſtatim cum morbo non apparent, ſed ipſi ſuperueniunt vt ſputum pleuritidi: Sunt autem ea triplicia, alia enim ſunt ſalutis aut mortis, alia coctionis aut cruditatis, alia ſunt κρίσιμα.

Verum & ἐπιφαινόμενα peculiari nomine intelligi poſſunt menſtrua, aut ea quæ toto geſtationis tempore in vterum gerentibus apparent, vt menſtruæ purgationes, aut deprauata appetentia, vt aphoriſ. 7. lib. Epid. ſect. 8. τὰ ἐπιφαινόμενα ἐν ὅσῳ μηνὶ γίνεται, quæ geſtationis tempore apparent in quos menſes incidant, videndum: ſic & lib. 4. Epidem. ἐρυθρὰ ἐπιφαινόμενα menſtrua vocantur.

Ἐπίφλεβοι. dicuntur venoſi, id eſt quibus conſpicuæ venæ ſunt & eminentes, quippe quæ ſanguine plenæ, & carnium ipſas contegentium paucitate nudæ appareant vt docet Gal. comm. 4. in 6. Epid. t. 25.

Ἐπιφλογίσματα. dicuntur ab Hippocrat. aphoriſ. 25. lib. 5. ardores & feruores alicuius partis, velut à flamma vſtæ propter exuperantem humorum caliditatem. Idem prorſus eo nomine ſignificatur quod ἡ φλεγμονῆς, quo veteres omnem ardorem etiam citra tumorem notabant. Dicitur & Hippocrati φλεγμασίη.

Ἐπιφορὰ. defluxionis impetus dicitur vt verterunt nonnulli, id eſt omnium humorum ad quaſcumque corporis partes validior influxus & impetus, proptereaque partium nomina ad quas eiuſmodi fluxiones fiunt adijci ſæpe ſolent; ſic Plinius epiphoras vteri, ventris teſtium & oculorum ſæpe vocat: verum de oculis ſæpe atque ſimpliciter epiphora dicitur, fluxionem ſignificans in oculos irruentem, ſic Plinius ſexcentis in locis epiphoram eam quæ in oculis fit intellexit, atque oculos eiuſmodi affectos lachrymoſos vocat & lachrimantes, atque epiphoras delachrimationes; Paulus tamen lib. 3. vbi de oculorum epiphoris agit non ſimpliciter ἐπιφορὰς, ſed τὰς τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς dixit, & Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους deſcribens Nectarium Marci dicit πρὸς ἐπιφορὰς ῥεύματος λεπτοῦ efficax eſſe: introductionis author quoties vnà cum ingenti oculorum phlegmone humoris etiam copia influxerit, epiphoram nominari voluit; Sed & lachrimarum quoque copiam immodicam, etiam ſine phlegmone atque tumore vllo, epiphoram recte nominare poſſimus, ſic enim plerique morboſas lachrymas nuncuparunt, & ex oculis acriorem copioſioremque pituitæ curſum delabentem vt Galen. 4. κατὰ τόπ. cap. 5. Trallian. lib. 2. cap. 1. Paul. lib. 3. cap. 22. Largus cap. 19. vſque ad 27. ſæpe, Celſus lib. 6. cap. 6. Columella lib. 7. cap. 17. & Plinius libr. 20. cap. 13.

Ἐπίφοροι. dicuntur apud Hippocr. in prorrhet. quæ vel proxime abſunt à partu mulieres grauidæ, vel quæ vt agri reſtibiles ſunt fructuoſæ, vel etiam quibus eſt crebra viciſſitudo concipiendi & abortiendi, vt notat Galen. in comment. 3. prorrhet. part. 31. vt quibus mucore ſunt obſiti cotyledones, alioqui ſolidæ ac ſucci plenæ, nam illæ trimeſtres fœtus abortiunt, nouos ſubinde concepturæ; Ἐπιφόροις autem opponuntur ἄφοροι id eſt ſteriles, per impotentiam excipiendi & concipiendi ſemen virile. Talis mulier dicitur etiam Hippocrati ἀκύημον.

Ἐπίφυσις. eſt vnitio oſſis cum altero oſſe, quaſi os alterum oſſi innatum ſit. In epiphyſi enim oſſa in ſe mutuo ſubeunt, quo ſecurius vniantur, & fere ad oſſis alterius finem portio hæc maioris oſſis per epiphyſim agglutinatur, tanquam natura ſui oblita os breuius fecerit, quod deinde epiphyſi addita perficiat atque producat. Quo in opere naturam ars fabrilis videtur imitari, quæ breuius lignum alterius adiectione ceu epiphyſi auget. Apparet manifeſtius epiphyſis in infantibus, non oſſis, ſed cartilaginis ſpecie. Tempore autem in os dureſcit, adeo vt ſenibus commiſſura quandoque nulla appareat, niſi eam interdum vis aliqua detegat & ſeparet. Eſt vero epiphyſis oſſibus quibuſdam vnica, alijs duplex, triplex quibuſdam, aliquando quadruplex vel etiam quintuplex. Vſus epiphyſeos eſt, vt ſcribit Galenus, non tantum quod medullam in magnis & raris oſſibus operit, ſed quod tutam etiam articulationem reddit, quod per epiphyſim os dilatatum in magnas, ſæpe etiam multas apophyſes, tutam magis diarthroſim efficiat, dum pluribus partibus os vtrumque committitur: quomodo columnarum baſes & epiſtylia amplificantur ad ſuſtinendi ſecuritatem. Nam ſi anguſta & acuta his partibus eſſent oſſa, ac veluti puncto ſeſe tangentia, fallax omnino & periculoſa eſſet diarthroſis. Ne vero os propter epiphyſeos amplitudinem eſſet oneri, raritate & cauernulis amplioribus & pluribus ſuccum illum medulloſum ad ſui nutritionem continentibus, natura prouidit. Cæterum quod ἐπίφυσις differat ἀπὸ τῆς ἀποφύσεως Galen. libr. de oſſibus annotauit ſcribens ἀπόφυσιν totius oſſis partem eſſe, ἐπίφυσιν vero non eſſe partem oſſis, ſed aliquid oſſi adnatum.

Ἐπιχλιαίνεσθαι. idem quod ἐπιπυρεταίνειν apud Hippocrat. in prorrhet. Galeno interprete, atque de non acuta & calida ſed de leui febre dicitur, cuius proprium eſt humorem commouere ac ducere ſurſum in caput non diſcutere: ſed & Hippocrati ſubinde incaleſcere & intepeſcere ſignificat. Vt 6. Epid. ſect. 7. aphor. 2. & 4. Epidem. & in Coac. Sumitur & hoc verbum pro calore in tumoribus præter naturam intepeſcente, ac veluti ſubſidente, ſic enim 2. Epidem. οἴδημα δὲ τοῦτο καὶ ἐπεχλιαίνετο, de tumore ad aures ſuborto qui tamen minor erat & quaſi reſidebat.

Ἐπίχνουν. ἐπίπαγον. χνοῶδες. concretum, lanuginoſum, apud Hippoc.

Apud quem ſæpe legimus ἐπίχνουν ἔχοντα

» ὄμματα, de oculis puluere & ſorde, ac ve-
» lut lanugine obſitis atque ſquallidis, Ga-
len. ὀφθαλμοὺς τοῦ χνοώδους καὶ μεστοὺς oculos pul-
» uere aut lanugine plenos exponit.

E'πίχορδις. lactes ſiue Meſenterium apud Græcos
» veteres ſignificat, neruos ſcilicet interiacen-
» tes, vaſcula, & membranas quæ inteſtinorum
» ſtabilimenta & fulcimina ſunt vt docet Aretę.
» li.2. de acut. c. 6.

E'πιχώριον νόσημα. appellatur morbus patrius, ver-
» naculus plebi communis.

E'π' ὀλίγον vſurpare conſueuit Hippocrat. de
» ijs quæ ſenſim fiunt & pauco tempore, &
» breui durant, ſic in Coac. οὖρα ἐπ' ὀλίγον πε-
» πειρόμενα, vrinæ paruo tempore conco-
» ctæ.

E'πομφάλιον medicamentum vmbilicale dicitur,
» ſeu quod vmbilico illitum aluum ſubdu-
» cit, cuius vſus eſt cum ægrotans ſua ſpon-
» te renuit expurgans medicamentum deuo-
» rare, aut neque deuoratum retinere, vel
» quouis pacto aſſumere quidquam per os non
» poteſt: eiuſmodi vero ἐπομφάλια medicamen-
» ta ſuas virtutes cordi & pulmoni communi-
» cant, atque per vmbilici arterias eorum
» etiam vis trahitur qua humores agitantur,
» qui poſtmodum naturam ipſam irritant, &
» ad expulſionem commouentur. Plura au-
» tem eiuſmodi recenſetur à veteribus, quem-
» admodum refert Aetius libr. 1. tetrab. ſer-
» mon. 3. capit. 135. & Paul. libr. 7. cap.
» 9. Sunt autem illa plurimis ex vſu, pue-
» ris nimirum & fœminis quibus Mercuria-
» lis & cycla trita cum butyro vaccino &
» oleo violarum frixa plurimum prodeſt, ſicut
» ſuccus earumdem herbarum cum butyro
» & oleo amygdalarum dulcium in vnguen-
» ti formam redactus, alia eiuſmodi plu-
» rima ſunt, veluti medulla colocynthidis,
» ſemen erucæ, ruta ſylueſtris elaterium,
» granum cnidium, nitrum rubrum atque alia
» complura.

E'πορεξάμεναι ἐπικαταθεῖσαι. extenſæ apud Hippocratem.

E'πόχεον. palmes ex quo naſcitur quippiam, vt ex colocynthide, apud Hippoc.

E'πουλίς. eſt tuberculum & carnis excreſcentia in gingiuis proueniens & ad intimos molares dentes pertinens. Oritur ex inflammatione, febreque interdum, & dolorem habet adiunctum, eumque aliquando tantum vt æger os aperire nequeat. Quanquam autem Paulus libr. 3. ſcripſerit intimi molaris affectum eſſe, generalius tamen dicit libr. 6. carnis eſſe excreſcentiam iuxta dentium aliquem in gingiuis exorientem.
» Vide παρουλὶς vbi plura.

E'πουλωτικὴ δύναμις, cicatricem inducens facultas dicitur & συνουλωτική.

E'πουλωτικὸν φάρμακον. eſt medicamentum valde ſiccum & adſtringens, vlceri cicatricem inducens. Nam quia cutis carne ipſa ſiccior denſiorque eſt, qui carnem cuti perſimilem reddere cupiet, eam neceſſe eſt contrahat, conſtringat, conſtipet, denſet, præterea ſiccet & calli inſtar induret, quippe cum cutis velut in callum durata caro ſit. Hæc quidem eſt medicamenti quod cicatricem inducit ſumma, verum ea non ſatisfacit ad intelligendam plane eius naturam. Nam & glutinatorium medicamentum, quod κολλητικὸν dicitur, tum ſiccat, tum etiam adſtringit. At in glutinatione vlcerum ſiccandum modo eſt quod affluit, quo videlicet affecta pars ſuperuacuis vacet: in cicatrice vero ducenda, non modo quod affloit, verum etiam humor qui in ipſa carne continetur eſt conſumendus. Itaque multo ſiccius eſt quod cicatricem inducit, quam quod agglutinat, quando glutinaturo vnum id propoſitum eſt, vt eius quod ſecundum naturam eſt redundantiam conſumat: qui cicatricem inducet, non hoc modo, verumetiam vt eius naturalem humiditatem abſumat. Sunt autem huius generis medicamentorum multi gradus, pro diuerſa corporum natura & partium: galla immatura, mali corium, Ægyptiæ ſpinæ fructus, modice ſiccantia ſunt: chalcitis, æs vſtum, æris ſquamma, miſy, ſciſſum alumen, multo his valentiora ſunt: miſy quidem & chalcitis præcipue, mitior autem æris ſquamma, atque etiam hoc mitius æs vſtum. Talia quidem ſunt ἐπουλωτικὰ φάρμακα, cicatricem primario proprieque inducentia. Nam ſunt & alia quæ per accidens & ſecundario id poſſint, veluti καθαιρετικὰ, ſi ad exactum pulueris læuorem redacta per ſpecilli cuſpidem carnem leniter contingant: & ea quæ abſque adſtrictione deſiccandi vim habent mordacitatis expertem. Nam & hæc quoque ex accidente ἐπουλωτικὰ ſunt, vt myrrha, lithargyrus, oſtreum & diphryges combuſta: nam & hæc ſæpe cicatricem inducunt illita.

E'πταμηνιαῖοι. ſeptimeſtres partus dicuntur ſic «
Cicero Attico l. 10. Tullia mea peperit pue- «
rum ἑπταμηνιαῖον. «

E'πτάπλευρον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀρνόγλωσσον hoc eſt plantago, vt habetur apud Dioſcoridem: ratio eſt vel quod ſeptem craſſioribus fibris quaſi coſtis in dorſo per longitudinem folia eius diſtincta ſint, ob quam cauſam etiam à pleriſque πολύνευρον appellat': vel quod maior folijs ſeptenis, laterum modo includitur. Graiorum imitatione ſeptiocruia dici poteſt. Verum Paulo Æginetæ ἑπτάπλευρον alia videtur herba quam plantago, id quod aperte in emplaſtro cui nomen eſt βοτανικὸν, aduerſus collectiones inuento demonſtrauit: quippe in quod tres quærantur herbæ, plantago ternis vncijs, heptapleuron ſenis, leoneuron quoque ternis.

E'πταφάρμακον. medicamentum laxans, ſuppurans, carnemque gignens. ſic dictum quod ſeptem pharmaca admittat, ceruſſæ beſſem, ſpumæ argenti trientem, ceræ, picis, colophoniæ, adipis taurini, thuris, ſingulorum ſextantem, vt habetur apud Aetium libr. 15. cap. 22.

E'πτάφυλλον. herba eſt quinquefolio ſimilis niſi ſeptem haberet folia. Ea vtrinque lanuginoſa ſunt. Florem habet luteum, radicem puniceam & intortam. Officinæ biſtortam vocant.

E'πτομένοι. non paralytici dicuntur neque attoniti,

» hoc eſt apoplectici velut in toxico apud Dioſ-
» coridem Marcellus expoſuit, Neque tabefacti,
» velut Manardus; neque hectici aut phtiſici velut
» idem Manardus ex Auicenna profert, ſed ſtupi-
» di & dubiæ ac vacillantis rationis, vt apud Ae-
» tium ſerm.13.c.70. vertit Cornar. à verbo πτοέο-
» μαι quod eſt conſternor & præ timore ſtu-
» peo.

Ἐπώδης. δυσώδης καὶ ἄγαν ἐπόζων. fœtens, male olens, apud Hippocr.

Ἐπικεντρο. τῷ ὄξει πλείονι κεχρημένος. multo vtens aceto, apud Hippocr.

Ἐπωμὶς, dicitur à Galeno comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, pars humeri ſuperior quæ ad ceruicem vſque porrigitur. Ruffus definit eſſe partem eam quæ à tendine ad humeros pertingit. Hanc autem quidam moſculum eſſe interpretantur, articulo humeri ſuperiniectum & brachium ſurſum mouentem, quem etiam veteres δελτοειδῆ appellarunt. Id quod ego magis arbitror quam dicere oſſis portionem eſſe, cum Galenos nullam eius oſſis mentionem fecerit lib. de oſſibus, neque ab acromio diſtinxerit.

Ἐρανθεμὶς ἡ

Ἐράνθεμον dicitur ἀ ἀνθεμὸς, quod vere floreat: tametſi non omnia anthemidis genera quidam cenſent hoc nomine appellanda, ſed proprie illud modo cui flos coloſſinus eſt, foliorum fruticiſque amplitudine maiuſculum.

» Sed nota ſcribendum ἠράνθεμις & ἠράνθε-
» μον, ac ſuo loco reponendum ab ἦρ ver & ἀνθέω
» floreo, ab ἔαρ enim ſcribendum eſſet ἐαράνθεμον.

Ἐρανος. lapillus quidam qui in Euphrate reperitur. Quidam turcicam vulgo dictam eſſe potant.

Ἐργασία τροφῆς, quæ & κατεργασία dicitur hoc eſt τὸ ψις
» & εἰργασμένη τροφὴ καὶ κατειργασμένη cibus confectus,
» & κατεργάζομαι conficio & concoquo, & εὐκατέρ-
» γαστος concoctu facilis. hæc Budæus ex Ariſtotele
» Galeno & Theoph. notauit.

Ἐργασίμη. Species eſt myrrhæ, omnium deterrimæ, pingui caret, cano ſitu obducta eſt, acris, ad gummi imaginem vergens, vt ſcribit Dioſcorides.

Ἐρέβινθος. cicer. Eſt legumen radice ſurculoſa, eademque altiſſima, caule lignoſo, obliquo, folijs circinatis, ſiliqua rotunda, ſemine vario, tum colore, tum ſapore, tum forma. Eius genera ſunt arietinum, κριὸς à Græcis dictum, quod arietino capiti ſimile ſit, Columbinum idemque Venerium, etui ſimilitudine, ὀροβιαῖον ob id appellatum, à Columella punicum. Ijs generibus ſylueſtre adijcitur à Dioſcoride, Galeno, Pauloque, cuius vis alia duo excedat. ὀροβίας calidior arietino, ſubamaruſque vt eruum, vnde nomen. In columbino & orobiæon & ſylueſtre contineri putamus. Eſt autem cicer copioſi nutrimenti aluo mouendæ habile, ciendæ vrinæ idoneum, lacti & ſemini generando aptum, prolicit vero & menſes. Sed arietinum cæteris efficacius vrinam prouocat, eiuſque decoctum renum calculos confringit. Cæterum ὀροβιαῖον eadem vi pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Sunt enim calidi & modice ſicci, participes item ſunt amaritudinis, per quam viſcera expurgant.

Ἐρέβινθος. dicitur etiam podendum virile. quomodo apud Ariſtoph explicat eius ſcholiaſtes.

Ἐρεγμὸς, ſimpliciter quidem & abſolute, faba freſa fractaque; vt ſit ἐρεγμὸς in faba quod πτισάνη in hordeo, & χόνδρος in alica. Quod ſi faba molam experta ſit & in farinam redacta, iam non ἐρεγμὸς, ſed vel κυάμινον ἄλευρον vel ἄλευρον ἐρέγμινον dicitur. Quamuis autem de faba ſæpiſſime ἐρεγμὸς vſurpetur, obſeruatum tamen eſt etiam de alijs leguminibus, itemque radicibus eodem modo fractis dici, non ſimpliciter quidem ſed nomine ipſorum appoſito, vt κριθῶν ἐρεγμὸς, ἐρέγμος aut πισινὸς aut ὀρόβου ἐρεγμὸς. Non eſt idem quod ἔτνος, neque quod λέκιθος. Nam ἐρεγμὸς, vt dictum eſt, fabam ipſam aut aliud leguminum genus freſum fractumque ſignificat, ſed crudum adhuc incoctumque, ἔτνος vero & λέκιθος, ipſum iam elixatum ita vt mandi poſſit. Dicitur ἐρεγμὸς ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, vt ait Galen. quod frangere ſignificat. Alicubi ἐρεγμὸς inuenitur ſcriptum ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, quod idem eſt.

Ἐρεθισμὸς. dicitur quodcumque naturæ irritamen- «
tum atque prontatio, qua ſollicitata ad actiones «
obeundas excitatur; illam autem inferunt τὰ ἐρε- «
θιστικὰ quæ in offenſionem & moleſtiam veniunt «
vel vniuerſi corporis, vel partium eius quarum- «
dam, idque ἀπὸ τῶν ἔξωθεν vel ἀπὸ τῶν ἐνόντων id «
eſt intus vel extrinſecus: τὰ ἔξωθεν ſunt diæta «
ſpiritus & pharmaca; ac ſpiritus quidem vt tem- «
peſtas aquilonia, horrifera tuſſifica & ragadi- «
bus fœta; diæta autem vt vinum acidum, pyra «
acerba, denique fortes cibi & fortia vina, quæ «
perturbationem illis adferunt qui calidiore ſunt «
aluo: de Pharmacis autem notum eſt illud in «
aphoriſmis τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως μη- «
τὲ κινεῖν, μητὲ νεωτεροποιέειν μητὲ φαρμακείῃσι, μητ' «
ἄλλοισι ἐρεθισμοῖσι χρῆσθαι, ἀλλ' ἐᾶν. Id eſt quæ iu- «
dicantur & iudicata ſunt integre, illa nec moue- «
re oportet, nec innouare, aut pharmacia, aut pro- «
ritatione alia ſed relinquenda, huiuſmodi vero «
ſunt omnia quæcumque foris & intus abraden- «
do, mordendo, atque exaſperando moleſta ſunt: «
Sed ἐρεθισμοὶ qui veniunt ἀπὸ τῶν ἐνόντων ſunt tuſ- «
ſes ferinæ itemque ſiccæ, leuiter irritantes, lum- «
brici, tormina, pruritus & quæ ſunt eiuſmodi, «
quæ omnia Hippocrat. ἐρεθιστικὰ vocauit ἐν τῷ «
περὶ διαίτης ὀξέων ſicut Galen. comment. 3. anno- «
tauit. «

Ἔρεισμα & ἔρεισμα faba ſiue alia legumina freſa & «
confracta Hippocrat. dicuntur 2. γυναικ. & in «
Coac. «

Ἐρείκη. vide ἐρίκη paulo poſt. «

Ἐρείκιον. Græcis appellata eſſe eadem quæ ἰτρία tra- «
dit Galen. ἐν γλώσσαις, nimirum παρὰ τὸ ἐρείκειν «
id eſt ab eo quod forabilia & εὔθρυπτα vt ipſe ait «
reddantur: Sunt & qui putent ἰτρίον Galeno di- «
ci aliquid eiuſmodi quale quod vulgo appella- «
mos Marzepain. «

Ἔρεισμα. idem quod ἔρμασμα, hoc eſt, partis ægræ fulcimentum per faſciam & vinculum, vt ait Galenus.

Vide ἔρμασμα paulo poſt, dicitur & ἔρυμα Hippocrati. «
«

Ἐρετρία γῆ ἡ

Ἐρετριάς. Eretria ſiue Eretrienſis terra. Regionis & loci è quo effoditur nomen habet: ſic enim dicitur ab vrbe Eubœæ Eretria, ſita prope Chalcidem. Ea eſt modice pinguis, ſed dentiane an rara fuerit non facile ſciri poteſt, quod nihil ea de re veteres prodiderint. Sunt autem ipſi duæ colorum differentiæ; alia enim candida, alia cinerea eſt. Illa pictores, hac medici vtuntur, præſertim vero admodum molli, & quæ per æramenta tractim ſi ducatur, lineam violaceam refert,

Extergendi vim habet valentem, ſed citra morſum, maxime ſi elota ſit. Quod ſi vratur, ſubtilitatem & acrimoniam acquirit, & vim etiam digerendi. Sin poſt vſtionem lauetur, depoſita acrimonia & retenta tenuitate, deſiccantior euadit. Quo autem modo eam tum lauare tum vrere oporteat Dioſcorides exponit lib. 5.

Ἐρευγή. ἐρύγειν. ἀπόβλημα. ructus, reiectio, apud Hippocratem.

» Vide ἐρύγη infra.

Ἔρευξις. ſic dicitur Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημ. ἡ ἐρύγη,
» hoc eſt ructus ἀπὸ τοῦ ἐρεύγεσθαι quo loco Hippo-
» cratis pro quauis excrementorum expulſione &
» reiectione ſumi videtur, ſiue quod ex vno eructa-
» tionis vel euacuationi genere reliquas intelli-
» gat, ſiue quod ἔρευξις Hippocrati nõ modo quam-
» cumque flatuoſi ſpiritus vndecumque prodeat
» vacuationem ſignificat, (quo ſignificato tuſſis
» ſternutatio ſingultus ructus & crepitus ἐρεύξεις
» vocabuntur,) ſed etiam quamuis humorum ex-
» cretionem vt ſcribit Gal. comment. 2. in 6. Epid.
» qua & tranſlatione ſcribitur in prorrhet. περὶ οὖς τι
» ἐρεύγεσθαι abceſſum ad aures eructare, hoc eſt reij-
» cere & effundere; ſic quoque & ἐρευγόμενον in exeg.
» Galenus ἀποβάλλειν explicat vt & ἐρευγὸν ἀπό-
» βλημα. & Homerus ipſe dum ait ἐρευγομένης ἁλὸς
» ἔξω loquens de mari quod omnia extra ſe reij-
» cit.

Ἐρεγμός. vide ἐρειγμός.

Ἐρείκη. erice. Eſt arbor fruticoſa bis anno florens, prima videlicet & vltima ſylueſtrium. Plinius ait non multum à myrice differre, colore roſmarini & pene folio: multo tamen quam myrice minor eſt. Athenienſes τὴν ἐρείκην authore Plinio appellant tetradicem: vel, vt habetur apud Theophraſtum, niſi mendoſus ſit codex, terralicem. Eubœi ſiſaron, vel, vt Varro habet, ſiſaram. Veſcuntur apes eius flore, vnde mel ἐρεικαῖον vocatum, ſylueſtre improbum & ſimile arenoſo faciunt. ἐρείκη vi pollet diſcutiente citra roſionem, ſed flore eius potiſſimum & folijs vtendum. Súe qui putent eſſe eam quam officinæ geniſtellam nuncupant. Sunt qui ἐρείκη per diphthongum ſcribant quod ab ἐρείκω deducatur.

Ἐρεικηρόν. ſpecies eſt collyriorum τῶν ξηρῶν, cuius aliquot differentias Aetius recenſet. Non dubium eſt ſic vocari à fructu erices quem recipiunt, quem Galenus lib. 4. τῶν κατὰ γέν. inter mediocriter adſtringentia enumerat.

Ἐρεικίδες. αἱ ἀδρομερέστερον διῃρημέναι κριθαί. hoc eſt, hordea, in craſſiores portiones diuiſa, apud Hippocrat. quidam bifariam diuiſa interpretantur. Nam & ἐρεγμὸν, quod bifariam diuiſum ſit, vocari aiunt. Galeno tamen vtrumque dictum videtur ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν, quod non ſignificat bifariam diuidere, ſed frangere ſimpliciter. vnde & placentæ quoddam genus ἐρείκιον vocatur quod facile frangatur. Sunt qui ἐρεικίδες per diphthongum ſcribere malint.

Ἐρινεοί. à quibuſdam dicuntur οἱ ὄλυνθοι, id eſt, groſſi, de quibus vide in dictione ὄλυνθοι.

Ἐρινεός. caprificus. qui & ἐρινός.

Ἔρινος. herba eſt folijs ocimi, ſed minoribus, parte ſuperna diuiſis, quinis ſeniſue, dodrantalibus ſurculis, flore candido, ſemine nigro & acerbo: in cuius folijs & caulibus lacteus ſuccus continetur. Quam autem Dioſcorides ἔρινον appellauit, Galen. ἴχινον vocat, qui τοῦ ἐρίνου non meminit, vti nec ille τοῦ ἰχίνου: in reliquis eadem dicentes. ſeparauit tamen eas Paulus, & de vtraque ſeorſum egit. Quia autem ἔρινος ocimi ſimilitudine ſit, ab aliquibus ὠκιμοειδὴς dictus eſt, & à Romanis ocimum aquaticum, propterea quod apud fontes & fluuios naſcitur. Herbarij herbam lactis & ocimum aquatile appellant.

Ἐρινός. caprificus. Eſt ficus ſylueſtris generis, nunquam matureſcens, carpenſque muros ac parietinas: longe validior eſt quam ficus & nodoſior, nullis fere vitijs obnoxia. Eſt & fico multo viuacior. Habet & vires multo etiamnum efficaciores. Dicitur & ἐρινεός.

Ἐρίξ. dicitur apud Hippocr. de iecinore, vt ait Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. ſcriptum tamen eſt in plurimis θρίξ. ſignificat autem partem hepatis ſuperiorem qua eius fibræ à ſe inuicem diuiduntur.

Ἔριον. lana magni, eſt in medicina vſus. Eius duæ differentiæ ſunt, pura & ſordida. pura dicitur quę lota eſt: ſordida vero, illota, quam Græci ἔριον ῥυπαρὸν & οἰσυπηρόν, Hippocrates vero πινὸν καὶ πινῶδες appellant. eſt autem πίνος idem quod ῥύπος.

Ἔρια κεκαυμένα. lanæ vſtæ dicuntur. vrendarum au- «
tem modum & vſtarum vtilitatem exponit «
Dioſcor. l. 2. c. 83. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 159. «
& ἔρια οἰσυπηρὰ lanæ molles & ſuccidæ dicuntur, «
collo fœminibuſque laudatiſſimæ, de quibus «
Dioſcor. lib. 2. c. 82. quarum & virtutes recenſet «
Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 159. «

Ἐριοφόρον. eſt bulbi genus authore Theophraſto, circa ripas amnium naſcens, cuius inter ſummum corticem partemque eam quæ edendo eſt, lanea continetur materia, ex qua mappæ veſteſque quondam conficiebantur. Nomen ex eo accepit quod lanam ferat.

Ἐρίσιμον. vide ἐρύσιμον.

Ἐριφίας. herba eſt ſeptem lanuginoſis ramulis apij modo foliata purpureo flore & perenni, ſemine fabaceo, totidem radiculis, quot ramis. Hãc magi prodidere in auena ſcarabæum habere ſurſum deorſumque decurrentem, cum ſono hædi, vnde nomen accepit, ſimulque nihil ea eſſe ad vocem præſtantius.

Ἕρμασμα. dicitur ab Hippoc. partis ægræ fulcimentum chirurgi induſtria adhibitum, iniecta faſcia & vinculo: quod conuenit ijs modo partibus quę mouentur. Differt ἀπὸ τοῦ στηρίγματος, id eſt, à firmamento, quod hoc & ſine vinculo & partibus illis quarum motus neceſſarius eſt, à quo ceſſatio non eſt in nobis, adhibetur. dicitur autem alio nomine ἔρεισμα, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Cæterum ἑρμάσματα & στηρίγματα poni ſæpe in «
eadem ſignificatione teſtatur Galen. loco cit. ha- «
bere tamen, ſi vis verborum expẽdatur, aliquam «
inter ſe differentiam, & στηρίγματα eſſe ὅσα τῆς ἐπι- «
δέσιος ἔξωθέν ἐστι quæcumque extra deligatio- «
nem ſunt. At vero ἑρμάσματα eſſe τὰ κατ' αὐτὴν «
ἐκείνην. vide plura ibidem: eſt autem ἕρμασμα à «
verbo ἑρμάζειν quod idem enarrator apud «
Hippocrat. ἑδράζειν καὶ στηρίζειν exponit, ab eo- «
dem eſt & ἑρμασμὸς quo vtitur in libr. περὶ ἄρ- «
θρων. «

Ἑρμαφρόδιτον. eſt vitioſa membrorum genitalium conformatio, præter legitimum pudendum, alterius etiam ſexus pudendo apparente. Huius vitij quatuor differentias eſſe Leonides memoriæ prodidit, tres quidem in viris, vnam in mulieribus. In viris quidem alias iuxta, τὸ ἐφήβαιον, alias in medio ſcroto pudendum muliebre pilo-

ſum apparet, alias vero, quæ tertia differentia eſt, per idipſum quod in medio ſcroto pudendi formam habet, vrina emittitur: in mulieribus autem ſupra pudendum, iuxta pubem virile frequenter genitale reperitur, tribus quibuſdam extantib. corporibus, vno tanquam cole, duobus autem veluti teſticulis. Sed fere fit vt è duobus pudendis alterum iners ſit & inualidum, nec niſi rariſſime vtrumque ad venerem idoneum habetur. Pluribus vero etiam vtrumq; imperfectum eſt, vt nec maris nec fœminæ opus exercere poſſint, id quod Auſonius Poeta hoc epigrammate ſignificauit.

Mercurio genitore ſatus, genitrice Cythere,
Nominis vt miſti, ſic corporis Hermaphroditus,
Concretus ſexu, ſed non perfectus vtroque,
Ambiguæ Veneris, neutro potiundus amori.

Nomen huic malo datum eſt ab Hermaphrodito quem Mercurij & Veneris filiũ fuiſſe & ἀνδρόγυνον, hoc eſt, virum & mulierem, perhibent. A quo qui vtrumque ſimiliter ſexum habent, ἑρμαφρόδιτοι καὶ ἀνδρόγυνοι appellantur.

» Atque etiam γυνάνδρους, Plin. l. 7. cap. 3. eos
» olim in prodigijs habitos fuiſſe inquit, ſuo vero
» tempore in delicijs; hos & διφυεῖς & ἀνδροθήλυας
» & ἀρσενοθήλυας vocari tradit; hos & Pollux con-
» cubinos vocauit, eoſdem & γυννίδας Græci vo-
» carunt, Suidas ἑρμαφρόδιτον dici ait τὸν ἀμφότερα
» ἔχοντα τὰ μόρια, ἄῤῥενος καὶ θηλείας, vel αἰσχρῶς καὶ πο-
» ιοῦντα καὶ πάσχοντα. id eſt vel qui vtraſque partes ha-
» bet tum maris tum fœminæ, vel qui turpiter &
» agit & patitur.

Ἑρμουσία. compoſitionis cuiuſdam nomen eſt, qua magos quondam vſos eſſe perhibent ad liberos generandos pulchros bonoſque. Conſtabat nucleis pineæ nucis tritis cum melle, myrrha, croco & palmeo vino, atque ita admixto lacte bibere iubebant: ſimiliter & à conceptu puerperas partum enutrientes. Sic fieri conſtantes animo & forma excellentes atque bonos alumnos pollicebantur.

Ἑρμοδάκτυλος. à recentioribus Græcis dicitur bulbi genus, quod folijs emicat pinguiuſculis, caule ſemipedali, flore croci, candido, qui autumni exitu erumpat, radice bulbacea, forinſecus nigra, intus alba, lacteo dulcique ſucco plena. hæc lethifera pruritum exterius ciens, interius vellicans, cum graui ſtomachi exæſtuatione, miſtum cruorem ſtrigmentis in aluum depellens. Eius duo genera Actuarius dicit eſſe, candidum & purpureum, quæ veterum κολχικὸν & ἐφήμερον eſſe plærique exiſtimant. Aſſeuerat tamen Ruellius τὸ ἐφήμερον Hermodactylum non eſſe ex quo catapotia illa aduerſus arthritidem tantopere commendantur.

» Purgantium quoque medicamentorum ex
» Hermodactylo deſcriptiones aliquot vide apud
» Trallian. l. 11. cap. 1. quibus in ingentibus arthri-
» ticorum doloribus ceu eximijs anodynis vteba-
» tur, apud Paul. l. 7. c. 5. deſcribitur etiam ἡ δι' ἑρ-
» μοδακτύλων ποδαγρική.

Ἑρμοδάκτυλος dicitur à quibuſdam τὸ πεντάφυλλον, vt habetur apud Dioſcor.

Ἑρμοκλίμαξ. medicamenti compoſiti nomen eſt a-
» pud Nicolaum, cuius appellationis rationem
» ibidem docet. huius & meminit Trallian. lib. 1.
» cap. 15. in epilepſiæ curatione, antidotum vocat
» quam refocillare vires ait, & extenuare ſi quid
» meatibus inſideat, quam & varia mixtura con-

ſtare & ægre comparari ait. «

Ἑρμωλαι. ſunt ſpecies collyriorum τῶν σταλτικῶν, hoc eſt, reprimentium ſiſtentiumque fluxiones. Eorum autem alter magnus, alter paruus dicitur. Paruus recipit Cadmiæ vnc. I. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. aloes drach. VIII. acaciæ drach. VIII. gummi drach. VIII. nam male apud Aetium legitur κόμμι < κ'. pro < ή. quorſum enim tanta gummi copia? excipiuntur aqua pluuia. Magnus autem habet hoc modo: Cadmiæ vnc. VIII. ſpicæ nardi ſeſquiunciam, æris ſeſquiunciam, croci vnc. IIII. aloes vnc. VIII. lycij Indici vnc. II. acaciæ vnc. VI. opij vnc. IIII. zinziberis vnc. IIII. tragacanthi vnc. I. gummi vnc. VI. excipiuntur aqua Aetius.

Ἑρμοῦ πόα. vocatur à multis eo nomine ἡ λινόζωστις, quam Latini vocant Mercurialem, propterea quod eam à Mercurio inuentam perhibent.

Ἕρμωνος κολλύριον. eſt collyriũ quod refertur ad Hermonem authorem, cuius deſcriptio habetur apud Corn. Celſum lib. 6.

Τῶν ἑρπυστῶν voce plantæ quælibet intelliguntur quę «
ramis quodammodo brachiatæ ſpectantur, «
nempe arbores frutices & ipſa quoque virgulta. «

Ἑρπάκανθος. dicitur à quibuſdam ἄκανθος, vt habetur apud Dioſc. quod natura ſua hæreat, nitatur, longiuſque folijs ſuis ſerpat.

Ἑρπετά. pediculi capitis & reliqui corporis.

Ἕρπης. herpes. Eſt tumor exulcerans à flaua bile ſyncera proueniens. Sunt autem tres eius differentiæ. Nam ſi bilis ſubſtantia craſſior eſt atque acrior, totam cutem vſque ad carnem ſubiectam exulcerat, & dicitur ἕρπης ἐσθιόμενος: qui vlcus inæquale eſt, vt ait Corn. Celſus, cœno ſimile, cui multus humor glutinoſus ineſt, odor intollerabilis, maiorque quam pro modo vlceris inflammatio. ſic dictum à Græcis quia celeriter ſerpendo penetrandoque vſque ad oſſa corpus vorat. Quod ſi bilis tenuior eſt & minus acris, ſuperficiem ſolum velut inurit, appellaturque ſimpliciter ἕρπης eodem cum ſuo genere nomine, citra cognominis adiectionem. Sin autem bilis ipſa tenuior, & minus tum acris tum calida eſt, puſtulas exiguas multaſque per ſummam cutem excitat, κέγχροις, hoc eſt, milio ſimiles, atque ob id ἕρπης κεγχρίας dicitur, quem Latini miliarem interpretantur. Idem vero etiam ἕρπης φλυκταινώδης nuncupatur à puſtulis ſuis indito nomine. Cæterum ἕρπητα à Latinis zonam vocatum fuiſſe aliquot locis apud Scribonium Largum intelligitur, vt capite 62. Eſt autem zona ignis ſacri ſpecies quæ medium hominem ambit cingitque. dicitur alio nomine ζωστήρ.

Ἕρπυλλος, καὶ τὸ ἕρπυλλον, ſerpyllũ herba de qua Dioſ- «
cor. l. 3. c. 46. Græcis autem & Latinis à ſerpen- «
do dicitur vt author eſt Varro vna littera com- «
mutata: Nicander in Theriacis νομαῖον appellat, «
ſignificans ipſum cõtinue in anteriorem partem «
progredi, eorum animalium more quæ per agros «
paſcuntur, aut vlcerum quæ etiam in noſtris cor- «
poribus ſerpunt: Pulchre etiam φιλόζωον appel- «
lat quod vitam ſuam amare videatur, ideoque «
ſeipſum noua perpetuo ſobole & propagatione «
conſeruet, ſiquidem qua terræ parte folia eius «
adhæſerint in ea radices agunt. eaque ob id ῥιζο- «
βόλα ibidem appellauit. «

Ἕρπυλλος ἀγρία. ſerpyllum ſylueſtre. Sic à quibuſdã vocatum fuiſſe σισύμβριον, Dioſcorides author eſt. quod de primo eius genere intelligi debet.

Ἑρπυστικὰ τὰ, in Coac. αὐτὶ τῶν ἑρπητωδῶν ponuntur, & eorum quidem κεγχρίων, ἢ φλυκταινωδῶν, quæ ſunt phymata bilis flauæ tenuioris.

Ἑρπυστικὸν ἕλκος. definitur Polluci quod ἐνοχλεῖ μὲν πρεσβυτῶν κνήμας καὶ πόδας (ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ χεῖρας καὶ μηρούς) ἐστὶ δὲ ὑποπέλιδνον, καὶ νέμεται καὶ φλεγμαίνει. id eſt quod ſenum ſuras moleſtat & pedes, nonnunquam etiam manus & femora, eſt vero illud ſubliuidum & depaſcitur & exurit.

Ἔῤῥινον. medicamentum quod naribus purgando capiti infunditur. Quicquid autem eam habet facultatem, extergẽs & acre ſit oportet: ſic enim & commodiſſime attrahit, & vim expultricem irritat. Eiuſmodi eſt betæ ſuccus, cuminum, medulla cucumeris ſylueſtris, melanthium, cyclaminum, ſal ammoniacus, nitrum, iris ſicca, veratrum, ſtaphis agria cum oleo aut vnguento, aut lacte aut alio liquore excepta, & naribus inuncta, tum in puluerem trita tenuiſſimum & per arundinem inſufflata. Quod vbi actum eſt, æger deorſum pronuere debet, quo videlicet coactus humor diſtillet.

Ἔῤῥιψις. proſtratio & deiectio corporis. Signum eſt extremæ imbecillitatis. Nam ſtare aut ſedere aut ſurgere non poſſe, graue quidem eſt: at tanquam mortuum & inanimatum corpus deorſum ferri, & à culcitra ſublabi ad pedes, longe grauiſſimum. Neque enim id accidit niſi omni robore prorſus & ſoluto & perdito. Talem quidem iacentis habitum Hippoc. lib. περὶ χυμῶν ἔῤῥιψιν appellauit.

Cæterum pro ἔῤῥιψιν potius ſcribendum ἔρειψιν ab ἐρείπω, quod eſt decido, delabor vt liquet ex Erotiano.

Ἐρυγγάνει. reijcit. apud Hippocr. teſte Galeno. vel Eructat.

Vide ſupra in voce ἐρεύγειν.

Ἐρύγγιον. cardui nomen qui ex rei natura nomen creditur contraxiſſe ab eructatu quem Græci ἐρυγὴν dicunt, nam ſi qua forſan capella caulem Eryngij morſu ſectum ore ſuſtulerit, totus ſtatim grex velut attonitus ſubſiſtit, relictoque paſcendi ſtudio, rei nouæ ſpectaculo captus, non prius herbam mirari deſinit quam raptum caulem eructarit, aut paſtor prorſus abſtulerit, id quod Ariſtoteles in nouo grege præſertim viſu venire prodidit, poſt eum Plutarch. idem refert & Græci complures: hanc à capitulorum numero centumcapita cœperunt omnes appellare.

Ἐρυγή. ructus. Eſt excretio flatulenti ſpiritus, à ventriculo per os erumpentis. Symptoma eſt quod ad motum quidem facultatis expultricis pertinet, ſenſu tamen percipitur & cum voluntario communicat, non aliter quam horror, rigor, pruritus, tuſſis, ſternutamentum, oſcitatio, pandiculatio, ſingultus, vomitus. Quos motus quamuis ſola natura, hoc eſt facultas noſtrum corpus regens, edat, ea tamen à cauſa aliqua morbifera cogitur: ob id ſymptomatis præter naturam annumerantur, quia cauſæ præter naturam cogunt eam ad eiuſmodi motus ciendos, vt quod noxium & ſuperuacuum eſt, à ſe depellat. Itaque ſi quando in ventriculo collectus eſt halituoſus quidam ſpiritus & flatus, eiuſque excretionem per os natura moliatur, ructus fit: quemadmodum ſi per ſedem excernatur, crepitus aut ſilens flatus. Is autem gignitur, & ab humore vel cibo manat propter eius inconcoctionem, quod ventriculus humori ciboue concoquendo par eſſe non potuerit, ſiue ex cibi ingeſti humoriſque natura, illæſo manente ventriculo, ſiue à ventriculi imbecillitate, tem concnctu facilem non valentis concoquere. Eam autem imbecillitatem calida aut frigida intemperies excitat, tum per ſe tum cum humoris affluxu. Sed calida quidem nidoroſos & fumoſos edit ructus, frigida vero acidos, quos proprio nomine ὀξυρεγμίας appellant.

Ἐρυγὴ κνισσώδης. ructus nidoroſus Tralliano.

Ἐρυγὴ ὀξώδης. ructus acidus. vide ὀξυρεγμία. vide & Trallian. lib. 12. c. 1.

Ἐρυγματώδης νόσος. morbus ructuum effectiuus & flatuoſus, apud Hippocr.

Ἐρύθημα. idem quod ἔρευθος deſignat Hippocrati, & de rubore dicitur qui faciem aut malas occupat magnique febrilis incendij ſignum eſt, ſanguine feruido cum ſpiritu ad ſuperiora prorepente; etiam ἐρυθήματα in Coac. ſignificare videntur οἰδήματα φλεγμονώδεα, id eſt tumores inflammatorios, quos & τὰ παρ' οὖς ἐρυθήματα illîc vocat, id eſt rubras parotides. ſeu pone aures ſuffuſos rubores, vt & idem vocat 3. progn. inflammationes τὰ ἐρυθήματα, & 6. τῶν Epid. κυναγχικὸν ἐρύθημα, eſt enim rubor ſignum phlegmones pathognomonicum: & in Coac. τὰ κατ' ῥῖνας ἐρυθήματα exponit doctiſſimus Duretus crebram ſuffuſionem, quæ non aſſurgit in molem tuberculi phlegmonoſi, ſed potius refert ἐγχύμωμα id eſt ſuffuſionem quamdam eryſipelatoſam alibi dictam αἶθος; iſta κατ' ῥῖνας ἐρυθήματα eſſe ſigna profuſioris alui ait idem Hippocr. in Coac. denique & ἐρυθήματα peſtilente cœlo in morbis populariter graſſantibus paſſim animaduertuntur, & venenatæ materiæ indicia præ ſe ferunt, eaque in febribus valde ſuſpecta habet Hippocr. velut in fullone Syrio ac Pherecide, & Euphranoris filio videre licet 7. Epidem. ipſaque alias vocat ἐξανθήματα οἷα ἀπὸ κωνώπων, id eſt velut Culicum morbus atque puncturas toto corpore enaſcentes, quas & in Coac. appellat φλυκταινίδας ἐξερύθρους ἐπιπολαίους. puſtulas rubentes in cutis ſuperficie.

Ἐρύθεινον. nomen eſt malagmatis, cuius compoſitio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Ἐρυθρέδανον. rubia. Herba eſt càule anguloſo, geniculato, aſpero, folijs circa articulos per interualla ſtellæ modo radiatis, ſemine primum herboſo, mox rubro, denique nigro, ſemper rotundo, radice rubra, tantæ altitudinis vt raro tota queat effodi: hac tinguntur lanæ pelleſque, & ob eam cauſam rubia tinctorum in officinis dicitur.

Dicitur etiam ἐρευθέδανον, & ἐρυθρόδανον.

Ἐρυθροειδής. tunica teſtium & vaſorum ſpermaticorum, vbi extra ventrem proceſſere: quãdiu enim intra ventrem ſunt, eorum tunica, quod illic nihil habeat eximium, nullo proprio donatur nomine: poſteaquam vero extra ventrem proceſſit, quia rubet, ἐρυθροειδὴς incipit appellari. Rubet autem tum à colore rubro muſculi teſtium gracilis, tum à vaſis multis quibus implexa eſt. Epiphyſis eſt peritonæi, teſtemque totum eiuſque proximam tunicam ἐλυτροειδῆ dictam inuoluit, præſertim in viris: ea namque mulieribus vel nulla eſt, vel tam exigua & obſcura, vt oculis videri non poſſit.

Ἐρυθρός. à quibuſdam dicitur ὁ ῥοῦς, quem vulgo ſumach appellant.

Ἐρυθρὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi Alphabetico
» ordine inſigniores vinorum differentiæ explican-
» tur.
» Ἐρυθρὸς, ἐξέρυθρος, & ὑπέρυθρος οὖρον vide οὖρον.

Ἐρυθρόπελας. idē quod ἐρυσίπελας, & definitur à Pol-
» luc. μώλωψ ἐρυθρὸς, ἐπίπονος, ἔμπυρος, ἔσθ' ὅτε καὶ φλυκ-
» ταινώδης. Cutis ſugillatio rubra dolorifica, ignea
» nonnunqoam & puſtulas ciens.

Ἐρυθροῦ στέαρ. τὸ ἔναιμον. apud Hippocr. hoc eſt adeps cruentus & ſanguinolentus.

Ἐρυθρόχλωροι. appellantur ab Hippocr. 6. Epid. palli-
» de ruhri, id eſt, qui multam pallidam bilem cum
» ſanguine commixtam habent.

Ἔρυμα. στερέωμα. apud Hippocratem, hoc eſt firmamentum, quod & ἔρεισμα.

Ἐρυσίβη. Rubigo; Heſychio νόσος τις ἀέρος τοῖς φυτοῖς
» καὶ καρποῖς ἐπιγινομένη, aeris morbus quidam plantis
» atque fructibus ſuperueniens. Theophr. de cau-
» ſis plantar. lib. 4. cap. 15. & cap. 27. lib. 3. eſſe di-
» cit σῆψίν τινα τῆς ἱσταμένης ὑγρᾶς, id eſt, homoris reſi-
» dentis putredinem quamdam, maximeque infe-
» ſtare τὰ σιτώδη καὶ τὰ χεδροπὰ in locis κοίλοις καὶ δρο-
» σώδεσι, id eſt, cauis & rorulentis ſuperueniente
» ſole rori; Vnde Plinius lib. 18. cap. 17. Cœleſte
» frugum vinearumque malum nullo minos no-
» xium eſt rubigo, frequentiſſima hæc in roſcido
» tractu conuallibuſque.

Ἐρυσιθάλη. herba eſt folijs acanthi, flore luteo.

Ἐρύσιμον. irio. Eſt legumen Cereale quod culmo conſurgit ferulaceo, in lori modum flexili lentoque, folijs erucæ ſylueſtris, floribus luteis. In cacumine ſiliquas gerit graciles & corniculatas, in quibus ſemina continentur parua, naſturtij ſpecie, guſtu ardenti. Sunt qui exiſtiment frumentum Turcicum eſſe.
» A Theophr. lib. 2. de cauſ. plantar. c. 17. nu-
» meratur inter ea ſemina quæ ἰλέχιμα ſunt καὶ πολυ-
» χύστα vt milium, ſeſamum, papauer, cuminum:
» Paul. lib. 1. ipſum numerat inter olera quæ vene-
» rem excitant.

Ἐρυσίπελας. eryſipelas. Eſt tumor præter naturam in cute à ſanguine & flaua bile calidioribus, vel à ſanguine feruente tenuique proueniens. Cootinetur in genere tumorum præter naturam: ſed tumor ad ſolam cutim pertinet, nec ſubiectas cuti partes inuadit. Cutim appello tum hanc externam quæ omniom partium commone eſt tegumētum, tum membranoſam & tenuem, quæ ſingulis internarum eſt circundata. Habet quidem doloris aliquid, ſed longe moderatius quam phlegmone, neque, vt illa, pulſat, premit aut diſtendit. Verum multo calidior eſt & aſpectu flauior, & ſi tetigeris, ſanguis facile refluit, rurſoſque affluit valde tenuis & rubens. Tale quidem eſt proprie dictum eryſipelas & exquiſitum. Fit à flaua bile, non ſyncera quidem & ſecreta à ſanguine (nam pro eryſipelate herpes facile fieret) ſed ſanguini calidiori miſta, vel ſangoine quidē, ſed feruido & tenuiſſimo, vt ſcripſit Galen. lib. 2. ad Glauconem. Ergo exquiſiti eryſipelatis cauſa ſanguis eſt, non ſimpliciter quidem dictus ſanguis, hoc eſt, & qualitatibus & ſubſtantia moderatus, qualis in carnem effuſus phlegmonem gignit, ſed vel flaoa bile miſtus, vel feruens & tenuis. Talis autem biſioſus vtiq; fuerit, aut etiam potentia bilis, iiſdem fere quibus illa qualitatibus præditus, nec viribus longe impar. Itaque cum Galenus ſcribit, id quod facit multis in locis, eryſipelas flauæ bilis aut bilioſæ fluxionis ſobolem eſſe, non oportet eam puram & ab omni ſanguine ſecretam intelligere, vt quæ herpetem non eryſipelas exciter, ſed ſanguini calidiori miſtam: vel ſanguinem feruidum & tenuiſſimum, vt qui proxime ad bilem accedat, neque aliud vnquam tumoris genus quam eryſipelas committat, ſi in ſola cute hæſerit. Neque vero propterea ita genitum eryſipelas exquiſitum nō eſt: ſiquidem non ab ipſa materia exquiſitum aut non exquiſitum eryſipelas dicitur, vt quam habere poſſit cū multis alijs morbis communem, ſed ab ipſa tumoris ſpecie & natura. Itaque exquiſitum eſt, quod non eſt alterius tumoris particeps: oon exquiſitum, in quo tumoris alterius generis notæ cōfuſæ ſunt & permiſtæ. Vbi enim rerum ſpecies diſtinctæ ſunt, exquiſitæ & legitimæ dicuntor. Si quod igitur eryſipelas ita in cute conſiſtit, vt tangenti calidum appareat, intuenti flauum aut rubens, ſed rubore multo viuidiore magiſque ſplendenti quam naturalis mediuſque ſanguis, adhæc cum paruo dolore, ſine pulſu, ſine diſtentione, ſine renixu, ſine laxitate & mollitie, ſineque duritie, exqoiſitum cenſendum eſt & alteri tumori impermiſtum. Verum ſi non cutim modo, ſed caroem etiam ſubiectam fluxio inuaſit, tumorque occupat, ſi dolor pulſatorius eſt, ſi humor nou plane tenuis, ſed craſſior eſt, ſi color vere ruber, ſicuti cum notis eryſipelatis miſta ſunt phlegmones ſymptomata, ita eryſipelas hoc non dicitur exquiſitum & ſimplex, ſed ἐρυσίπελας φλεγμονῶδες, ſi modo propria eryſipelatis ſymptomata præualeant. Si enim contra phlegmones ſigna potiora fuerint, φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης appellahitur. Quod ſi neutrius luculenter vincant ſed paria cernantur, duo affectus miſti eſſe dicentur, phlegmone ſcilicet & eryſipelas. Similiter ſi vna cum eryſipelate miſta eſſe videātur propria œdematis ſymptomata, nou ſimpliciter dicetur, ſed ἐρυσίπελας οἰδηματῶδες: atque ad eundem modum σκιῤῥῶδες, ſi tumoris ſcirrhoſi notæ quædā propriæ ſimul inſint. Cæterum tam exquiſitum quam nou exquiſitum eryſipelas duplicem præterea habet differentiam. Nam vel abſque exulceratione, vel vna cum hac incidit. Nec tamen quod cū ea eſt, herpes eſt, quod bilis quæ herpetem committit, tenuior ſit & ſyncera: quæ vero eryſipelas, paulo craſſior & ſemper alteri humori confuſa. Non ignoro quidem Paulum lib. 4. cap. 21. eryſipelatis duas apud Galen. ſignificationes annotaſſe, vnam, vt ait, propriam, alteram vero communem: quas ego peritioribus relinquo diiudicandas.

Cæterum de notatione nominis ſunt hæc ad- «
notanda: dici nimirum ἐρυσίπελας quaſi ἐρυσίμου πέ- «
λας per ſyocopem, id eſt eryſimo vicinū, vt quod «
ioſtar eryſimi cutim comburat & quamdam illi «
mordicationem inducat, eſt enim eryſimi ſemen «
vt Galen. ait 6. ſimplic. facultate guſtuque ig- «
neum; Sed & ſunt qui ἐρυσίπελας dictum putent «
quaſi ἐρυσιβόπελας per ſyncopem, eſt autem ἐρυσί- «
βη, idem quod rubigo, vt affectum æruginis in- «
ſtar erodentem præſertim quoties exulceratum «
eſt præſeferat; Sunt & Græcorum nonnulli qui «
quaſi ἐρυθρόπελας dictū puteot, qooniam ſcilicet «
prope ad rubrum accedit, flauus enim color ex- «
qoiſite ruber non eſt, ſed illi proximus: demum «
ex ethymologico magno ἐρυσίπελας quoniam ad «
vicina trahitur deductum eſſe volūt nonnulli ab «
ἐρύω, id eſt, traho & πέλας prope, quaſi vicinas «

partes depaſcens: hinc Celſus ipſum inter cancri ſpecies numerare videtur lib. 5. cap. 26. Latini etiam ſacrum ignem, vulgi ſuperſtitio ignem S. Antonij appellat.

Ἐρυσίσκηπτρον. dicitur à nonnullis ὁ ἀσπάλαθος, vt habetur apud Dioſcoridem, dicitur & à quibuſdam ἡ ἄκανθα λευκὴ eodem authore, forte propter aculeos & vitilium modo lentorē quem habet. dicitur & à nonnullis chamæleo albos, vt habetur apud eundem. Dicitur & à quibuſdam ὁ κύπειρος, vt habetur apud eundem, & confirmat etiam Heſychius in ſuo lexico.

Ἐρυσίσκηπτρον. autē ea fuiſſe videtur ἀσπάλαθος in quam iris incubuerat, cum opinio eſſet arco cœleſti innitente odoratiorē reddi, ſed & alias ſtirpes omnes: Heſychius ita ſacrā omnēm herbā appellat in quam iris innixa fuerat, itaque appellatum eſſe videtur tanquam ἰρισίσκηπτον quod nimirū irim eliciat, quo ab ea tanquā de cœlo tangatur, odoratiores autem reddi ſolitas plantas in quas arcus cœleſtis innixus eſſet Ariſtoteles & Theophraſt. prodiderunt, quod tamen opinione potius valuiſſe quam re & veritate conſtare crediderim: Plutarch. in ſympoſio vſque adeo per hominum animos hanc opinionem peruaſiſſe oſtendit vt ſacerdotes irim precibus elicere ſolerent ad odoris commendationem arboribus quærendam.

Ἐσβιάσας. εἰς τὸ ἔσω χαλάσας ἢ διαμασᾶσθαι, hoc eſt, intime & penitius relaxans vel diducens, vt aliquid inueſtigetur, apud Hippocratem.

Ἔσδρα. Eſdræ antidotus apud veteres celebris. Cuius compoſitionem præparationem & vſum multiplicem quia longior eſt repetes ex Aetio li. 13. cap. 101. hanc & deſcribit Paul. lib. 7. c. 11.

Τὰ ἐδηδόμενα, & τὰ ἐδεστὰ interpretatur Galen. τὰς τροφὰς 1. de aliment. facult. c. 1.

Ἐσθιόμενος. eſt herpes vna cum cute carnem pariter exedens: fit à bile magis vſta & paulo craſſiore. vide ἕρπης.

Ἐσκολιωμένος σφυγμός. Gal. in Definit. Medicis obliquatus pulſus dicitur, iſque eſt qui non recte conſtituta arteria præter ſuum poſitum efficitur.

Ἐσμασθαι. alte inquirere & inueſtigare, apud Hippocratem, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Duo autem reperiuntur apud Hippocr. verba ſignificato & ſono affinia, ἐσμάσθαι ſcilicet & ἐσματεύεσθαι, Prius ſignificat immittere, immiſſum admouere, nimirum explorandi cauſa, vnde aoriſtus ἐσμασάμενος apud Erotian. quod exponitur ἐμβαλών: Poſterius ſimplici τ. ſcribendum à ματεύεσθαι quod eſt inquirere, vt ſit immiſſo digito perquirere vel explorare. Priore vtitur περὶ ἄρθρων, ſect. 2. aphor. 24. παιδὸς περὶ τὴν γλῶσσαν ἐσμάσθαι χρὴ: Poſteriore apho. 43. ἐσματευόμενος ἐς τοὺς μυκτῆρας digito in nares immiſſo perquirentem vt Heſych. etiam exponit ἐρευνῶντα, ζητοῦντα.

Ἑσπερικὸν μῆλον. malum citrium, vt habetur apud Athenæum.

Ἑσπερίς. herba eſt generis violarum, ramoſa, cubitali caule, exili folio quaſi braſſicæ longo latoque, aſpera lanugine, caneſcenti, ambitu tariuſcule laciniato, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alij purpurei ſunt, alij niuei: foliaceum ſemen tenuibus ſiliquis teretibuſque contoretur. Noctu fragrãtius ſpirare quam interdiu dicitur, vnde illi nomen heſperidi. Ruſtici gitoſteam vocant.

Ἑσπέρισμα. veſpernam ficto vocabulo Plautus efformauit pro cœna ſignificanda.

Ἑστία. nomen nobilis apud veteres emplaſtri, quod ſic dictum eſt, quia ex Græci nominis literarum calculo quæ in ἑστία continentur, indicetur ipſum o x v 1. conſtare. Refertur ad Necepſonem regem. Conducit omni vulnerum generi. deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 15. c. 12.

Ἑστία. etiam dicitur focus in febribus lib. 11. meth. med. pars ſcilicet illa quam obſtructio aut putredo aut phlegmone obſideat, à quibus poſtea cordi communicato affectu oritur febris, ſumpta ex ædium noſtrarum focis ſimilitudine: nam quemadmodum in foco ignis accenditur quo poſtea ea quæ admouentur prope omnia calefiant; Sic etiam in noſtris corporibus aliquãdo in vna parte congeritur præter naturam calor, à quo deinceps totum corpus calefactum febricitat; focos eiuſmodi in febribus ſymptomaticis vulgo dictis manifeſte percipitur, nã exempli gratia in pleuritide focus πλευρὰ eſt, in peripneumonia polmo, in phrenitide cerebrum; in inguinum tumoribus ipſum inguen, & ſic in reliquarum partium inflammationibus à quibus febres excitantur: nec vero ſymptomaticarum tantum, ſed & omnium aliarum quæ ex putredine accenduntur febrium ſuus eſt focus, ſiue ſint continuæ ſiue intermittentes, nam continuarum præterquam quod focus generalliter contineri debet in vaſis maioribus, quæ ſunt inter alas & inguina tamen non raro fit vt ipſorum vaſorum maiorum pars aliqua potiſſimum ab humore putrido obſideatur quæ tunc febris focus dicitur; Sic in cauſo vaſa præcipue quæ circa cor, obſidentur humore bilioſo & feruenti, interdum vaſa quæ circa ventriculum & hepar, atque idem fieri poſſe in febribus alijs continuis exiſtimare par eſt vt aliàs ipſe truncus venæ cauæ, aliàs quidam eius inſigniores rami focum febris contineant, hinc fit vt non raro in emiſſo è ſecta vena ſanguine magna inſit varietas, eius portione vna pura, altera impura ſæpenumero exiſtente, atque in illa foci varietate oritur varietas ſymptomatum in ipſis cõtinuis febribus, vt aliàs dolor lumborum grauiſſimos infeſtet, aliàs ceruicis, aliàs capitis, aliàs ſitis immenſa, aliàs nauſea frequēs aut aliud quid ſimile: In intermittentibus ſimiliter focus dicitur pars ea in qua vitioſus humor febrem accendens congeritur: in Tertiana quidem vt plurimum iecur; in quartana lien; in quotidiana os ventriculi, ac etiam totus ipſe ventriculus; hæc enim in harum febrium ſingulis fere affici ſolent vt ſcripſit Galen. lib. 2. de arte ad Glauconem: Non raro etiam harum focus & ſedes eſt meſenterium, epiploon, inteſtinorum anfractus, in quibus prout varius eſt humor qui putreſcit, ſic etiam variæ fiunt febrium intermittentium ſpecies; neque vero hîc nouum aliquid & inauditum dicere mihi videor, vbique enim Gal. dum de febribus intermittentibus ex profeſſo diſputat, earum ſedem ponit in parte aliqua corporis, ita eſſe quiuis manifeſte intelliget qui legerit extremum caput lib. 2. de different. febr. & lib. 11. meth. med. vnde hūc ego locum præſertim proferam: Ergo ab his, inquit, medicis exercitemur in eo febrium genere quod ex putredine naſcitur, & quoniam putredo vel in omnibus æqualiter conſiſtit vaſis, vel in maximis & maxime principalibus, vel in vna quapiam particula, quæ vel

phlegmonem in ſe habet vel citra phlegmonem, veluti in foco quodam principium febris in ſe continet, in ſingulis his differētijs ſeorſum exercitari conueniet: hæc Galen. qui generalem febrium putridarum diuiſionem proponens, manifeſte intermittentes complexus eſſe videtur ſub ea putredine quæ in parte aliqua citra phlegmonem continetur. Per partem autem intelligere cerebrum, iecur, pulmonem, lienem, ventriculum, renes, necnon meſenterium, totum lib. 11. legenti manifeſtum eſt: Cæterum in hecticis etiam febribus focum Galen. appellat eam partem quæ prius ſuis ſolidis particulis immodice calfacta, poſtea cor ipſum ſimiliter calfaciendo febrem hecticam gignit, atque ſi aliquando harum febrium focus eſt iecur, interdum ſeptum tranſuerſum, à quo ſe hecticas febres excitatas vidiſſe ſcripſit Galen. 11. meth. Notandum præterea in quibuſdam febribus, non vnum tantum focum, ſed etiam duos aut plures eſſe, ita vt diuerſis in locis putreſcant humores varij; hinc fiunt aliquādo febres inordinatæ & erraticæ, hinc etiam duplices & triplices tertianæ, quartanæ, atque hinc etiam in iiſdem prædictiones fallaces cum vno euicto & domito humore alius nouus in nouo foco putreſcere incipit, qui poſtea vrinas crudiores demonſtrat.

Ἐσφηκωμένα, συνδεδεμένα, συνεστραμμένα. colligata, conſtricta, apud Hippocr.

Ἐσχάρα. cruſta. dicitur ea proprie quæ ab ardente ferro aut medicamento cauſtico inducta eſt. Eius generatio, inquit Galenus, ex ſubiectis circumpoſitiſque corporibus, vt ſic dicam, ſemiuſtis, ſic vt cuiuſmodi rem in hyemem extinctos hos carbones parant, eiuſmodi ipſæ cruſtæ carnis exuſtæ ſint reliquiæ. Quare quātum particulæ aduſtum ad cruſtam eſt, tantum ipſi de naturali carne deperditur. Sic vero dicitur & ea quæ ſponte ſua vlceribus cauis accreſcit craſſa nigraque. Nam quæ leuior eſt, non ἐσχάρα, ſed ἐφελκὶς appellatur.
Sed & aliam τῆς ἐσχάρας ſignificationem ſcripſit Aretæ. lib. 1. de acut. paſſ. cap. 9. vlcera, inquit, peſtifera, lata, caua, pinguia, quodam concreto humore albo aut liuido aut nigro ſordētia ἄφθαι Græcis dicuntur; quod ſi concreta illa ſordes altius deſcenderit, affectus ille ἐσχάρα, id eſt, cruſta dicitur; hanc comitatur rubor igneus & inflammatio & venarum dolor, ſicut in carbunculo exanthemata quæ in vnum coaleſcunt & inde latum vlcus efficitur, hæc Aretæus: Sed & Euſtathius male (quoſcumque authores ſequutus ſit) dixit ἐσχάρας eſſe caua vlcera, cum ſint potius cruſtæ quæ vlceribus cauis accreſcunt.

Ἐσχάρα. pudendum etiam muliebre eidem Euſtathio dicitur, ſcholiaſti vero Ariſtophanis illius tantum τὰ χείλη, id eſt labra, plurali numero ἐσχάραι vocantur.

Ἐσχαρεῖται ἄρτος. Vide ἄρτος vbi Alphabeti ordine panum inſignes aliquot differentiæ explicantur.

Ἐσχαρωτικὸν φάρμακον. cruſtificum, ſeu cruſtam inducens medicamentum. Eſt autem duplex τὸ ἐσχαρωτικὸν, ignitum ferramentum, & cruſtificum medicamentum: hoc autem calidum & ſiccum eſt quarto gradu, craſſæ eſſentiæ & dolorificum: id carnes colliquat & adurit, ſicque cruſtam facit. Eius vſus in primis neceſſarius eſt, vbi ex eroſione putreſcētis alicuius profluuium ſanguinis excitatur, atque vbi quod computruit ſublatum eſt, ad adurendam ipſius veluti radicem. Eſt autem incruſtantium medicamentorum materia non vtique ſolus calor, ſed cum quo adſtringendi facultas ſit coniuncta, qualis in chalcitide & miſy & atramento ſutorio, ſiue vſtis, ſiue inuſtis. Quæ vero ex calce non extincta conficiuntur, ea vtique valentiora ſunt: cæterum calx adſtringendi vim non habet. Excidunt igitur citius quæ ab his fiunt cruſtæ, hærent autem corporibus diutius quæ ab adſtringentibus: quod vtique longe eſt vtilius in profluuio ſanguinis, quādo ita prius naſcitur in imo earum caro, efficiturque profluenti vaſi velut operculum quoddam: vnde nec noſmet præcipites eſſe ad cruſtas, vbi hæmorrhagiæ periculum imminet, detrahendas oportet, niſi in illis tantum affectibus in quibus propter putredinem candens ferrum admouere coacti ſumus, Tunc enim celerrime cruſtam excidere expedit.

Ἔσχατα. extrema. Sic dicuntur τὰ κῶλα, hoc eſt manus pedeſque, apud Hippocrat. ſignificat vero etiam τὸ ἔσχατον apud eundem vigorem ſeu ſtatum morbi: vt aphor. 7. l. 1. quo ait peracutum morbum extremos labores ſtatim habere, hoc eſt acceſſiones & ſymptomata. id enim nihil aliud eſt, quam morbum in vigore eſſe, ſicut Galen extremo lib. 1. de diebus decretorijs interpretatur.
Et comment. in aphor. 6. lib. ἔσχατα, τὰ μέγιστα de morbis extremis profert, id eſt, vltra quos non ſint alij; & ſequente aphor. ἐσχάτους πόνους exponit μεγίστους.

Ἐσχατόγηροι. Galen. comment. in aphor. 13. lib. 1. dicuntur qui extremam agunt ſenectutem, alio nomine τυμβογέροντες Latinis ſilicernia.

Ἔσω χεῖρα, πλησίον. prope. apud Hippocratem.

Ἐτεόκριθον. genus hordei, quod nunquam rubigine vitiatur, quoniam in cutuum naſcatur.

Ἑτεροκρανία. idem quod ἡμικρανία.

Ἑτερομερὲς μόριον. pars diſſimilaris appellatur, cui opponitur ὁμοιομερές. Vide μόριον.

Ἑτεροκεφαλεῖν. altera capitis parte laborare vt in hemicranicis apud Pollucem.

Ἑτεροκρανία. dicitur ὅταν περὶ τὸ ἕτερον τοῦ κρανίου μέρος πόνος ἐπῇ cum alteram cranij ſeu capitis partem dolor tentat, dextram vel ſiniſtram: dicitur & ἡμικρανία. Gal. in Iſag. & Definit. Medicis.

Ἑτερόρροποι. dicuntur apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, dies magnas in vtrumque, hoc eſt tum ad ſalutem tum ad mortem, vires habentes. Siquidem inſignes ab his mutationes contingunt. Eiuſmodi quidem ſunt dies impares.

Ἑτερόρρυθμος σφυγμός. eſt pulſus qui rhythmum remotioris alicuius ætatis, naturæ, ſexus, partis anni, & reliquorum quæ peculiares pulſus habent, proprium mutuatur. Species eſt τοῦ ἀρρύθμου, vt qui nullius proprium rhythmum conſeruet. Cuius etiam cum ſpecies ſit ὁ παράρρυθμος, ab eo tamen differt, quod hic propinquæ vicinæque ætatis, naturæ & reliquorum proprium rhythmum habeat, ille vero multum ab iis remotæ. vide ἄρρυθμος.

Ἐτησίαι. Eteſiæ. Anniuerſarij venti, qui circa decimum vel duodecimum diem à Caniculæ ortu flare incipiunt, vſque ad Arcturi exortum, hoc eſt vſque ad æſtatis finem. Qui eos antecedunt venti, πρόδρομοι appellantur. Eos autem Canis ortus dirimit.

Ἔτνος. puls ex leguminibus, ſeu pulmentarium edulliumue ex leguminibus confectum, fractis concisiſue, Gal. enim in lib. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας

» tradit ἴτριον ſeſe & alios medicos nominare τὸ ἐκ
» τῆς χόνδρου ἕψει ὥσπερ τι ἢ χέδροπα συντιθέμενον, ſic
» ſane apud eundem Galen. legimus, χόνδρου ἴτριον,
» apud Hippocr. φάκινον ἴτριον. Itaque ex omni le-
» guminû genere, faba, lente, panico, milio, aoena,
» frumento ἴτριον fieri poteſt, ſicut ex eorumdem
» farina λάγανον, ſic enim Galen. diſtinxit libro citat.
» ca 5. nimis igitur reſtringit vocabuli huius ſigni-
» ficationem ſcholiaſtes Ariſtophanis dum ἴτριον
» eſſe dicit εἶδος πλακοῦς ἀπὸ σησάμου; & alibi ἴτριον
» vocari τὰ ἐκ σησάμου τὰ πεπτὰ ἐφθ'μα ſeu ψῶμα, nec
» enim ex phaſeolis duntaxat & piſis fit, ſed ex alijs
» etiam, vt dixi, leguminibus. Porro pro ἴτριον
» etiam ἴτριον ψῶμα dicitur quaſi ſimile τῷ ἴτριῳ,
» aut quod eſt ἐξ ἴτριον apud Athenæum. vide λάγανον.

E'τος. annus vide ἐνιαυτός.

E'τυμόδρυς. ſic dicta eſt apud Macedonas quercus, quæ dulcem glandem produceret, quaſi veri-quercus.

E'υαιμία. illa tum adeſſe dicitur quando ſanguis, qui
» ex 4. humorum naturalium æqualitate conſtat
» & qualitate & quantitate, vt in lib. de plenitud.
» teſtis eſt Galen. naturalis exiſtit, atque adeo ex-
» ceſſus omnis expers: differt autem à πολυαιμία
» quod in hac humores omnes ex æquo, ſeruata
» tamen qualitatis mediocritate, ſupra veterem
» proportionẽ & naturæ congruentem creſcant &
» augeantur, vt bonis Athletarum habitibus con-
» tingit, atque hæc etiam πλῆθος & πληθώρη voca-
» tur.

E'υανάδοτος. dicitur cibus qui facile in ſtomacho
» digeritur.

E'ὐαπνοίη ἐστι. vide ἔξις.

E'υαναληπτὰ. dicuntur Hippocrati quæ facile emen-
» dabilem noxam habent.

E'υανάληπτοι. dicuntur qui facile ex morbis reſur-
» gunt, atque conualeſcunt Hippocrat. lib. περὶ
» τροφῆς.

E'υάνθιον. medicamenti nomen conuenientis ad hæmorrhoidas, cuius Nicomedes medicus author fuit, ſic dictum à lenitudine. deſcribitur à Galen. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

E'υαίσθημον. ſic videtur ab Hippoc. dici ὁ ἀσθμώδης.

E'υγλάκατοι. ſic à quibuſdam dicta fuit ὁ γλαυξ, vt habetur apud Plinium.

E'υδαίμων. Heſych. à nonnullis vocari ait metaphori-
» cῶs muliebre pudendum.

E'υδιάπνευστοι. dicuntur ij quibus libera corporis tranſpiratio eſt, quod hominum genus nec aſſidue ægrotat, nec longo tempore, quod excrementa vſta & fuliginis ſpeciem præ ſe ferentia facile per halitum digerantur. Id quod Hippocrates teſtatus eſt his verbis: Laxitas corporis ad tranſpiratum, quibus plura per cutim feruntur, ſalubrius: quibus pauciora, minus ſalubre. Patet autem ijs raram eſſe cutim, ideoque eoſdem aliqui tum medicorum tum gymnaſtarum εὐδιαπνευστοὺς appellarunt.

E'υδίος. quid vox hæc ſignificet multi controuet-
» tunt, & hac quidem de re plurimũ inter ſe digla-
» diantur Leonicenus & Manardus. vſurpatur au-
» tem vox illa ab Hippocr. lib. de aere aquis & lo-
» cis cum deſcribit anni bene conſtituti rationem
» his verbis: ſi, inquit, ſecundum rationem fiant ſi-
» goa in aſtris Occidentibus & Orientibus & in
& autumno pluuiæ fiant, ἢ ὁ χειμὼν μέτριος, μετὰ λίην
» εὔδιος, μετὰ ὑπερβάλλων τῷ ψύχει, id eſt, &
» hiems ſit moderata, neque valde tepens & cle-
» mens, neque etiam nimium frigida, annum ſalu-
berrimum fore veriſimile eſt; illic εὔδιος χειμὼν «
interpretor cum Theodoro Gaza hiemem tepi- «
dam ceu miti calore præditam, Gallice dicimus «
vn temps doux, atque ita interpretandum eſſe do- «
cetur quod τῷ εὔδιῳ ſtatim opponit Hippoc. ὑπερ- «
βάλλοντι τῷ ψύχει: atque ſic manifeſte vocem (εὔ- «
διος) Galen. vſurpare videtur aphor. 12. lib. 3. ne- «
que interpretatio hæc bonorum authorum «
exemplo deſtituta eſt, ſic enim Budæus apud «
Theophr. εὐδίαν interpretatur temporis clemen- «
tiam, & Plinius apud Ariſtotelem de apibus lo- «
quentem, mitiorem diem: Reperitur præterea «
hæc vox εὔδιος apud Hippocr. aphor. 12. lib. 3. «
in cuius interpretatione mire ſe torquent in- «
terpretes, ſed veriſimile eſt hanc vocem textui «
Hippocratis inſertam fuiſſe à quodam qui in Ga- «
leni commentarijs eam legerat; Nam Cornel. «
Celſus lib. 2. cap. 1. hunc aphoriſmum conuer- «
tens eam omiſit, nec Ariſtoteles problem. 9. lib. «
1. hæc Hippocratis verba explicans, eius memi- «
nit, atque ipſe Galen. comment. in aphor. 13. lib. «
eiuſdem vbi aphoriſmum 12. repetit, vocẽ iſtam «
non addit, quæ omnia efficiunt vt cum doctiſſi- «
mo Manardo credam eam vocem fuiſſe inſer- «
tam, quod ſiquis tamen inferendam eſſe conten- «
derit, ego non magnopere repugnauerim, modo «
pro tempore miti hanc vocem ab Hippocr. vſur- «
pari credat, neque enim χειμῶνα νότιον ἢ εὔδιον ſi- «
mul dixiſſe omnino ſuperuacaneum fuerit: Nam «
quia conſtitutio νότιος, id eſt, auſtrina interdum «
frigidiuſcula eſt, additur εὔδιος vt ſignificetur au- «
ſtrina conſtitutio humida & calida, ſic ab Hip- «
pocr. 2. Epid. ſect. 3. aphor. 1. ſimul coniungun- «
tur ἐπὴν, inquit, ὁ χειμὼν νότιος εὔδιος.

E'υέκφορος. Ariſtoteli dicitur mulier quæ vterum ad exactos menſes profert & maturum parit. «

E'υελκεῖς. dicuntur homines quibus facile ſaneſcunt vlcera, quibus opponuntur δυσελκεῖς: vtrorumque mentio fit à Galeno libro ſexto meth. med.

E'υεμεῖς. dicitur quod facile vomitiones facit Dioſ- «
corid. lib. 6. cap. de calce ſandaracha & auripi- «
gmento, vbi notabis male illic legi εὐεμεῖς. «

E'υεξία. bonus habitus. Species eſt ἕξεως, hoc eſt habitus; ſed de bono tantum dicitur. malus enim καχεξία vocatur. Eſt autem duplex ἡ εὐεξία. vna eſt ἡ ἁπλῶς εὐεξία, quæ in optima corporis conſtitutione deprehenditur: altera vero, οὐχ ἁπλῶς, ſed κατὰ πρόσθεσιν εὐεξία, quam habent ſingulæ corporum naturæ propriam, & in comparatione dictam. Itaque ἡ ἁπλῶς εὐεξία nihil aliud eſt quam ἡ ὑγιεινὴ ἕξις ἡ τελειότη, hoc eſt, perfectiſſima & abſolutiſſima ſanitas. quam ſequuntur neceſſario, bona omnium partium temperies, actionum robur, euchymia, & præterea ſanguinis, carnis, toriuſque corporeæ molis ſymmetria. Et quia ſpecies & ipſa ἕξεως eſt, non facile à cauſis inſalubribus offenditur, ſed firma conſtanſq; in corporibus perſeuerat. Quæ autem ab hac deficit, modo nondum vitioſa ſit, non iam εὐεξία, ſed ab omnibus ὑγίεια, hoc eſt ſanitas, nuncupatur, quæ eadem eſt cum τῇ κατὰ πρόσθεσιν εὐεξία. Tũc enim non ſimpliciter, ſed huius vel illius εὐεξία dicetur. Sic ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία non ſimpliciter dicitur, quoniam optima non eſt, quam periculo proximam eſſe Hippocr. pronunciauit, & negauit naturā eſſe comparatam: nam vt reliqua habeat optima, attamen ſanguis & præcipue carnoſum genus in ea ſupra modum excreuit.

E'υεξία γυμναστικὴ. exercitatorum bonus habitus ap-

pellatur apud Hippocr. qualis eſt eorum quibus hoc eſt totius vitæ iuſtitutum aſſiduam operã date exercitationibus vt alios deijciãt qualis Athletarum Galen. comment. in aphor. 3. lib. 1.

E'ὔζωμον ἢ

E'ύζωμον. ſic dicta eſt eruca propter ſuauitatem, quaſi iuribus grata.

Sed & ſemen generare creditur, & coeundi appetitum excitare ait Galen. 2. de aliment. facult. cap. 53. Erucam autem Latinis dictam volunt nonnulli quod erodat, & ſane ſi eam deguſtaueris os & linguam ſatis acriter vellicabit: alij ſic nominatam putant quod vrendi licentiam nanciſcatur quaſi dicas vrucam, nec deſunt qui cum illa edendo ſit, eſucam primum, dein facta .ſ. in r. conuerſione vt fit in pleriſque erucam poſtmodum fuiſſe dictam contendant.

E'ὐήθης. facilis, ſimplex, εὐτρεπτος, id eſt, qui facile ad bonum vergit vt interpretatur Galen. lib 2. de Diæta in morbis acut. quales ſunt ij quos vulgus bonos homines vocat, qui etiam ἀπλοϊκοὶ & ἀφελεῖς nominantur, quaſi ſimplices & deceptu faciles, quemadmodum & Terent. in Andria Imperitos rerum vocat, Reuera autem εὐήθης dicitur qui bonis moribus eſt prædirus, & εὐηθείαν, id eſt ſimplicitatem, ceu mentem bonis & pulchris moribus inſtructam comitantur probitas, morum compoſitio, decus & concinnitas inquit Plato 3. de republ. Ab illo ſignificato tranſlata vox εὐήθης ad affectionem moribus bonis præditam, id eſt, eam quæ nihil habet malignitatis, ſed facile ſoluitur, & cui opponitur κακοήθης, hinc εὐηθέστατοι πυρετοὶ ſimpliciſſimæ febres, id eſt, placidiſſimæ & mitiſſimæ apud Hippocr. 3. progn. dicuntur exponente Galeno; & 2. de victu acutor. ἕλκος εὐῆθες dicitur quod ſimplex & paruum eſt, vel propter loci naturam quæ vilis & abiecta eſt, vel propter ſectionem ipſam paruam factam vt ibidem Galen. exponit, Annotauit tamen Galen. comment. 3. in lib. 1. prorrhet. εὐηθέστερον aliquando ſignificare τὸ κακοηθέστερον & multos veterum eo verbo vſos in hac ſignificatione quamquam etiam ſignificet τὸ εὐτρεπτον.

E'ὐθηνίη. ἡ ἔμφυτος τοῦ σώματος ἕξις. ingenitus corporis habitus, apud Hippocrat. vnde & annus εὐθηνῶν vocatur, ὁ εὐφορίας ἀπεργαστικός, hoc eſt, fertilis & fœcundus.

E'ὐθυγλυκυρρίζα. ſic à quibuſdam dicitur γλυκύρριζα, vt habetur apud Theophraſtum lib. 9. cap. 13. ſed non ſine mendi ſuſpicione.

E'ὐθετά. dicuntur quæ in rectum è curuo reduci poſſunt. vide καμπτά.

E'ὐθύπορος τάσις. tenſio recta ſiue in rectum procedens, quæ vtique membrum quod fractum eſt, tendit in directum. de qua Galenus lib. 6. meth. med. in gloſſocomi mentione, vide γλωσσοκόμιον.

E'ὐθυωρία. rectitudo, rectus trames, recta via. Non eſt aliud quam directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commode fieri poſſunt. Hippocrates peculiari nomine ἴξιν vocauit.

E'ὐκάρδιον. εὐστόμαχον. apud Hippocr.

Εὐκοιλία. aluus bona dicitur Dioſcor. lib. 1. cap. 157. de Ceraſijs, quæ ſi recentia ſumantur aluum bonam facere ait, id eſt, neque tardiorem neque citatiorem, idemque paſſim toto opere aliquid ait εὐκοίλιον eſſe, & hoc illud ὑε λυειν, μαλάττειν, καὶ ὑπάγειν γαστέρα quorum omnium vna & eadem ratio eſt.

E'ὐκρασία. bona probaque temperies, quæ ex optima & conuenienti miſtura calidi, frigidi, humidi & ſicci prouenit. Illa ſua cuique eſt, ex quo patet magnam eſſe eius latitudinem. Ea proprie partium ſimilarium eſt, & prima eſt omnis earum functionis cauſa. Hanc qui adeptus eſt, εὔκρατος, hoc eſt optime temperatus, dicitur.

E'ὔκρατον ὕδωρ. id eſt, χλιαρόν.

E'ὐκρατότατος ἄνθρωπος. optime temperatus homo dicitur quum corpore apparet exacte medius inter omnia extreme diſpoſita corpora, in gracilitate & craſſitudine, mollitie & duritie, in ſumma is eſſe dicitur qui animales & naturales actiones inculpabiles habuerit inquit Aetius lib. 4. cap. 53.

E'ὐκρινὲς νόσος. dicitur morbus boni iudicij qui etiam εὐκρινὴς Hippocr. aphor. 8. lib. 3. opponitur huic δύσκριτος ſeu κακόκριτος.

E'ὐλαὶ. vermes dicuntur & præſertim qui in corpore ex vulnere aut vlcere naſcuntur.

E'ὔλυτος κοιλίη. aluus facilis apud Hippocr. & εὐλυσία κοιλίας apud Tull. epiſt. famil. l. 16. epiſt. 18. quam illic ad ſanitatem tuendam requiri ait.

E'ὐνὴ. non ſolum ſignificat cubile, ſed & coitum apud Hippocr. vt libr. 2. de morbis mulierum: καὶ ἄχθεται σφοδρότατα εὐνῇ, id eſt, coitu vehementiſſime offenditur.

E'ὐνοῦχον. ſic lactucam quamdam τὴν ἐκ φύλλων πλατύφυλλον, καὶ πιτυΐνην, καὶ ἄκαυλον à mulieribus ἀστύτιδα, & εὐνοῦχον à Pythagoreis vocari ex Athenæo tradit Euſtath. eo quod frequens lactucarum eſus ad venerem inhabiles reddat, vnde & exoſam veneri herbam eſſe & Adonidem quod ad lactuctucam confugiſſet, ab apro interemptum: hoc etiam lactucæ genus dicitur εὐνοῦχον quaſi ſpadonium.

E'ὐνοῦχος. is eſt qui Latinis caſtratus dicitur, & maxime proprie Eunuchus vocatur cui ante pubertatem membra virilia eſecta ſunt, nec ſolum teſtes, ſed etiam totus coles ipſe, aut qui naturaliter ſine teſtibus eſt progenitus; eſt hoc vero nomen tanquam ſi dicas lecticuſtodem propterea quod ad obſeruandam mulierum pudicitiam adhibebantur παρὰ τὸ εὐνὴν ἔχειν, vt ſit hoc nomen quaſi pallium vt tegatur iniuria naturæ facta vt ait doctiſſimus Scalliger, qui & aliam tradit huius vocis originem, venerea, inquit, à priſcis amentiam appellatam fuiſſe conſtat ex Ariſtophane, à quibus cum putarent Eunuchos abſtinere, contrarijs vocibus compoſitis fecere nomen εὖ νοῦν ἔχειν. Ariſtoteles in 4. ſectione haud vere caſtratos ſed natura effœminatos ita videtur appellare, θαλαμηπόλους quaſi cubicularios alij vocarunt: Eorum autem modi multi ſunt, quippe alij natura tales ſunt, alij arte, vel morbo aut alio euentu: Eorum rurſus alij ἐκτομίαι dicuntur παρὰ τὸ ἐκτέμνειν quibus ſcilicet exempti teſtes ſunt & execti; Alij Spadones (σπάδωνες Græcis) παρὰ τὸ σπᾶν quibus ij ſunt extracti, alij θλιβίαι παρὰ τὸ θλίβειν quibus contuſi, & affine huic θλᾶν frangere à quo θλαδίαι: omnium autem exectorum animantium vox in fœminam mutatur; Spadones inſuper varicibus omnino vacant vel minus habent quam cæteri; Cruribus inſuper putridis vlceroſiſque fiunt; Calui inſuper effici nequeunt, quorum omnium rationes docet Ariſtoteles ſect. 10. problem. Sed neque Hippocratis ætate podagra laborabant, inde cõqueritur Seneca

quod ſuis temporibus Eunuchi mendacem fecerint Hippocr. quod & tum calueſcerent, & arthritici fierent ex intemperato viuendi genere; Quæſitum autem eſt apud Iureconſultos an lege liceret eis vxorem ducere: Terentiana meretricula mulierum maximos eſſe amatores ait, ſed nihil poſſe: Cæterum intendi eis neruum irritis flatibus palam eſt ex Turcarum maleficio, vnde coeunt certe nonnulli etiam valde tametſi nihil emittant, quæ cauſa fuit vt Aſianorum immanis Barbaria progreſſus faceret in crudelitate, exectos namq; pueros cum fœminis cuſtodes adhibuiſſent, eoſque adultos poſtea cum illis in adulterio deprehendiſſent, flagitium illud à quibuſdam commiſſum in illis quidem mortis ſupplicio vlti ſunt, in alijs totius virilitatis amputatione.

Eunuchorum autem varias appellationes has legi, ſcilicet non modo εὐνοῦχοι vocantur, ſed & σπάδοντες, θλαδίαι, θλιβίαι, ἀπόκοποι, ἐκτομίαι, ἀνανδρεῖς, ἡμίανδροι, ἡμιγύναικες, αἰδοίων ἄμοιροι, γυνίδες, & χλούνας, & Α῎τιεις, & Aſiatica ac Bythina voce γάλλοι ab Atte qui verſus in furorē deuoluit ipſe acuto ſibi pondera ſilice, vt legitur in Catulli carmine; idem vitium hominum dicitur λυμεὼν τῆς φύσεως, σπίλος πολιτείας, naturæ peſtis, ciuitatis labes, ἀμφίβολα πρόσωπα ὑποκρινόμενοι perſonas ambiguas gerens, πρᾶγμα νοθευόμενον, & apud Catullum Notha mulier; dicuntur ijdem Α῎θηλοι καὶ ἄνανδροι, neque viri neq; mulieres, σιδηροκατάδικοι ferro multati, γυναικομανεῖς, & θηλυμανεῖς mulieroſi, etenim perhibentur eſſe maximi amatores mulierum vt & Terentiana Pythias ait, itemque σαλμακίδαι dicuntur, vt in Enniano verſu Salmacida ſpolia à fonte Salmacidos, hoc & inſuper de voce εὐνοῦχος adnotandum venit, illam de rebus alijs metaphoricōs plerumque vſurpari, Sic Plinius aliquando Laurus ſpadoniæ meminit, idem lib. 12. cap. 14. à conditione caſtrati ſeminis mala quædam à Belgis Spadonia appellari docet, ſed & lactucam quamdam vt ſupra annotatum in voce εὐνοῦχον; Sic & Theophr. hiſt. plant. lib. 4, cap. 12. ſcribit arundines non habentes τὴν αὔξησιν, vocari εὐνουχίας, ſed & ſurculos qui nihil afferunt Columella ſpadones nominari author eſt.

Ε'υνουχοειδέστατοι τῶν Α'νθρώπων. dicuntur Schythæ Hippocrati lib. de aere aq. & loc. id eſt, maxime effœminati & euirati, omniumque hominum minimè ad coitum valentes.

Ε'υνουχισμὸς. Eunuchos faciendi ratio dicitur à Paulo lib. 6. cap. 68. quam eſſe duplicem inquit, nimirum vel teſtium contuſione facta, vel eorumdem exciſione, quem vtrumque modum eo loco deſcribit: fuit autem olim εὐνουχισμὸς Elephantiaſeos remedium.

Ε'ὔολκος. de illius ſignificato vide in voce ὁλκός.

Ε'υοργητότερα. εὐτροπώτερα. εὐηθέστερα. hoc eſt, moribus melioribus ſeu facilioribus, apud Hippocr. ὀργαὶ enim dicuntur οἱ τρόποι, & iræ inter mores cenſentur.

Ε'ὔοχον. epitheton vinculi apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, quaſi dicas geſtabile. ſic autem vinculum vocat, quod bene geſtat & ſuſtinet, hoc eſt firmiter, & ſine vlla compreſſione continet.

Ε'υπατόριον. eſt herba fruticoſa ſurculoſaque vnicum efferens caulem, tenuem, lignoſum, ſubrectum, nigricantem, hirſutum, cubitalem & aliquando ampliorem, folio per interualla inciſo & magna ex parte quinquepartito: ſemine leuiter plumoſo, è medio caule proſiliente. A rege ſic nuncupatum eſſe multorum opinio eſt: alij ἡπατόριον καὶ ἡπατῖτιν appellant. videtur ea eſſe quæ in officinis agrimonia dicitur. Quod enim in illis eupatorium vocatur, ſunt qui putent eſſe τὸ ὑδροπέπερι, ſiue piper aquoſum.

Nomen inuenit à Mitriditate cognomento Eupatoris, vnde & Plin. lib. 25. ca. 6. de herbis loquens à Mitridate inuentis, Eupatoris, inquit, Regiam authoritatem habet, de hac autē Dioſcorid. lib. 4. cap. 41. reijciens eos qui hanc eandem cum artemiſia eſſe exiſtimant, ſeu cum Argemone vt quidam exiſtimant.

Ε'υπέταλον. dicitur à quibuſdam τὸ δαφνοειδὲς, vt habetur apud Dioſcorid.

Ε'υπετῶς. facile & prompte, apud Hippocr.

Ε'ύπνοια. ſpirandi facilitas. reſpiratio quæ ſecundum naturam fit, apud Hippocr. vt annotauit Galen. in prognoſt.

Part. 25. id eſt, quæ naturali modo obitur, nec à naturali abſcedit in expiratione, inſpiratione, quiete, moto, dilatatione, compreſſione.

Ε'υπνοῦν σῶμα. idem quod εὐδιάπνευστον, de quo ſic Ariſtoteles ſect. 38. problem. 4. Corpus, inquit, cui ſecundam valetudinem cōciliamos non denſum ſed rarum reddendum eſt, nam vt vrbes locuſque qui placide aſpiratur (hinc enim mare ſalubre eſt) ita etiam corpus quod facile tranſpirat, illo ſalobrius degit quod contrario modo ſe habet, aut enim nullum recrementum exiſtet, aut quod extiterit quam primum vt excernatur danda opera eſt, corpuſque eſt ſemper ita regendum vt ſimul atque excrementum admiſit, habeat qua parte illud excernat, ſitque motui deditum non quieti, Quod enim manet putreſcit modo aquæ immotæ, putreſcens vero morbum committit, at quod excernitur antequam vitietur decedit; hoc igitur vt corpore denſo nunquam contingit (fit enim prope vt inuiſibilia foramina claudantur) ſic raro ſolutoque accedat neceſſe eſt. hæc ille.

Ε'υπορία. expeditio, promptitudo, facilitas, apud Hippocratem.

Ε'ὐπόριστα φάρμακα. dicuntur medicis medicamenta paratu facilia de quibus librum ſcripſit Oribaſ. atque etiam extat de ijs Dioſcorides opus.

Ε'ύρειος. ſic à nonnullis dictus eſt lapis Iudaicus, quaſi facile fluens, quod vrinam mouere & calculos frangere dicatur.

Ε'υρεῖν τὸ σῶμα. corpus fluidum aut fluxum aut meabile, tale autem corpus eſt omnibus meatibus reſeratis, & humoribus extenuatis, & inciſis, ſi quis fuerit in corpore humor craſſus & glutinoſus, vt exponit Galen. comment. in aphoriſ. 9. lib. 2.

Ε'υρυθμίη τῶν χειρῶν. manuum agilitas atque promptitudo eſt Hippocr. lib. περὶ ἐγχειρήσεων, quando nimirum Chirurgus compoſite & expedite inſtrumentis ad artem accommodatis vtitur: eſſe & εὐρυθμία in pulſu dicitur, vide in ſequentibus ἔυρυθμος σφυγμὸς.

Ε'ύρυθμος σφυγμὸς. pulſus eurhythmus. Eſt pulſus eurhythmos, ſeruans rhythmum proprium ætati, naturæ, temperamento, parti anni & reliquis omnibus circumſtantijs. Nam cum ſuus ſit cuique ætati naturalis pulſus, qui rhythmum ſeruat ætatis, ἔυρυθμος vocatur: vt qui eum labefactat, ἄρρυθμος. Idem de naturis ac anni temporibus &

locis

locis omnibuſque alijs ſtatuẽdum, qood horum ſingulis cettus quidam rhythmus ſit, qui ſeruatus εὔρυθμον pulſum facit. Eum autem qualis ſit Galen. lib. 3. de pulſuum cauſis in ſingulis generibus ſigillatim explicauit. vide ῥυθμόν.

Εὐρωπίκα. iũci genus, cui⁹ ſemine ſomnũ allici dicũt.

Εὐρυχωρία. ſinus, cauitas & ſpatium internum.

Εὐρώς. earies, ſitus, putredo εὐρωτιᾶν Gaza apud Ariſtotelem expouit vermiculari, atque Dioſcorides εὐρωτιῶντα ἀποφλεγεῖν, quę ſitum ſentiunt, quæque nimis inueterarunt & mucum redolent.

Εὔσαρκος. homo bene habitus, optime compoſitus. Linacer apud Galenum quadratum interpretatur. Is porro eſt quem nec gracilem dicere nec craſſum poſſis, ſed nec calidum nec frigidũ, nec alio quouis nmmine ex his quæ exceſſom defectũue indicant appellare. Eſt enim eius habitudo media, qui ſicuti debitam partium conuenientiam ſpeciemque inculpatam habet, ita mediocri & nullis vitijs obnoxio temperamento eſt.

» Accipitur etiam interdum hoc nomen pro
» craſſo & pingui, opponiturque τῷ λεπτῷ aot ἰσχνῷ
» id eſt tenui, cum apud Gal. multis in locis, tum
» etiam apud Hippoc. aph. 7. l. 4. vbi δυσεμέας μέσως
» εὐσάρκους, opponit ijs quos precedente aph. 6. eiuſ-
» dem lib. dixerat τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐεμέας, id eſt difficile
» vomentes & mediocriter carnoſos gracilibus &
» facile vomentibus: ab εὔσαρκος factum εὐσαρκία, &
» εὐσαρκέω verbum apud Gal. 14. meth.

Εὐσίτη. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἰξίνη, vt habetur apud Dioſcoridem.

Εὐσιτία, καὶ εὔσιτος. illa non eſt idem quod ὄρεξις id eſt
» naturalis appetentia, nam hæc integræ valetudi-
» nis ſignum eſt, quæ nihil relictum oſtendit ne-
» que Empyreumatis. neqoe humoris morbifici,
» quemadmodum ἀνορεξία recidiuæ prænuntia eſt
» quam ἀποσιτίας Hippocr. vocat, & cui contraria
» eſt εὐσιτία, id eſt vt interpretatur Philotheus ἡ
» πολλὴ τροφὴ multus cibus, velut Galen. ὄρεξις σφο-
» δροτέρα σιτίων appetentia vehementior ciborum:
» Hippocrati εὔσιτοι idem quod in aphorismis τρο-
» φὴν λαμβάνοντες, Galeno ὀρεγόμενοι τε καὶ τρεφόμενοι
» ἄχρι κόρου appetentes ac paſti aduſque ſatietatem:
» damnat autem Hippoerat. in eonualeſcentibus
» non ὄρεξιν appetentiam integram ſed εὐσιτίας im-
» moderatam cibi ſumptionem; Contra vero pro-
» bat initio ἀσιτίας non autem ἀποσιτίας, cuius di-
» ſtinctionis ignoratione mirum eſt quam peccent
» multipliciter recentiores aphoriſmorum inter-
» pretes; ἀποσιτία perpetuo mala eſt ὄρεξις bona; ἀσι-
» τία in conualeſcentibus ambigit, εὐσιτία pericu-
» loſa: in omnibus cibo non refici malom & reci-
» diuæ ſignum.

Εὐσταθής. ſignificat apud Hippocr. valde mite & blãdum, quodque cito conſiſtit, & veluti in æquilibrio poſitum nihil habet periculi, vt interpretatur Galenus.

» Et εὐσταθέες νοῦσοι. dicuntur Hippocrati mor-
» bi conſtantes, certi, tempeſtiui qui facile conſi-
» ſtunt.

Εὐστάθεια, & εὐσταθία. bona coostitutio eſt, & bona
» habitudo, idem fere quod εὐεξία apud Plutarch.
» in præeptis ſanitatis.

Εὔστακτον. Collyrij nomen apud Gal. quod Scribo-
» nio & Paulo στακτὸν dicitur, vide στακτόν.

Εὔστομα. medici cibos vocant qui ori grati ſunt, vt
» ἄστομα eos qoi ingrati.

Εὐστόμαχα. ea medici vocant quæ ori ventriculi grata
» ſunt & vtilia ipſumqoe corroborant, eadem εὐ-
καρδία dicontur apud Hippoc. opponuntur his τὰ »
κακοστόμαχα de quibus ſuo loco. »

Εὐστομαχία. dicitur ventriculi bona affectio, vt & ſa- »
por ſtomacho gratus Dioſc. l. 2. c. 19. de viperæ »
carnibus, vbi tamen nonnulli εὐστομίαν legunt. »

Εὔσρα. montanum hordeum, quod alio nomine ἀμφίκαυστις appellatur.

Εὐσχημοσύνη. virtus quædam eſt quam in medico re- »
quirit Hippoc. libello περὶ εὐσχημοσύνης, ornatum »
decentem Cornarius expoſuit; moderati[illegible] »
Scalliger; probitatem & honeſtatem [illegible] & »
fuſchius; elegantiam zuinggetus appoſi[illegible] »
hanc virtutem ſub decoro Latini non male [illegible] »
comprehendere videntor, ille enim Hippocra- »
tis libellus videtur ſpecioſum qoemdam ac de- »
center compoſitum medici ornatom & habi- »
tum inſtruere. »

Εὔτονον. eſt collyrium ξηρωματικὸν Oribaſij. deſcribitur ab Aetio. quod alijs etiam nominibus αἱμάτιον & ἐπιπώμαριν vocari ſcribit.

Vide αἱμάτιον: eſt & aliud εὔτονον vocatum in »
genere atidorum medicamentorum cicatricem »
inducentium apod Gal. 5. κατὰ γένη c. 14. »

Εὔτονος κίνησις dicitur à Gal. motus qui violenter & ſine velocitate fit. nam qui cum violentia celeritatem habet, σφοδρὸς appellatur, vt ait lib. 2. ſanit. tuendæ.

Εὐτραπελίη. virtus eſt quam lib. περὶ εὐσχημοσ. requirit
in medico Hipp. cui τὸ αὐστηρὸν ibidem opponitur, »
affabilitatem, facilitatem & popularitatem recte »
appellaueris. »

Εὐτραφὴς ἄνθρωπος. appellatur qui bene nutritus, id eſt »
bona habitudiue & firma corporis valetudine »
præditus eſt. »

Εὐτρεπέες νοῦσοι. idem quod εὐήθεις & exponitur qui »
facile ad bonum vergit, hac dictione vſum Hip- »
pocratem, tom & veteres alios docet Galen. »
comm. 2. de victu acutor t. 40. »

Εὐφορβία, ſiue »

Εὐφόρβιον. eſt arbor ferulacea naſcens in Aphrica, ſucco madens acerrimo, lacteo, & valde tenuium partium. Ab incolis propter eximium eius ardorem non ſine metu legitur. Quapropter vẽtriculos ouium elutos, in qoos ſuccos profluat, arbori adalligant, & eminus caulem contis incidunt, confeſtimque è plaga tanquam è vaſe quodam magna vis eius in ſubiectos ventres effuoditur. Huios aotem ſucci duo ſunt genera, vnum orobi magnitudine, ſarcocollæ modo tranſlucidum: alterum vitteo nitore, in ventriculis concreſcens. Eligendum eſt tranſlucens & acre: ſed difficile guſtus experimentum, quia vel leni linguæ tactu os accenſum diu detineat, & admota ori omnia euphorbium reſipere faciat. Vim habet diſcutiendi ſuffuſiones & ſedandi coxarum dolores, in odorifera porione hauſtos, aut cum melle cocto. ſic enim eius drachma vna epota, vt ſcribit Paulus, pituitam, vel potius aquas exturbat atq; amolitur. Eophorbium Iuba Ptolemæi pater appellauit nomine inuentoris medici ſui & fratris Muſæ, à quo Cæſar Auguſtus conſeruatus eſt, dicato illi priuatim volumine. Fit autem ex eo ceratum ad neroos vulneratos optimum, cuius deſcriptio habetur apud Aet. lib. 14.

Εὐφρασία. herba eſt hyſſopo ſimilis, cauliculis purporeis, folio paruo & per ambitum ſerrato, floſeulo albicante, qoæ in opacis cnllibus naſcitur. De ea veteres nihil prodidere ſcripto, etſi Græcã nomenclaturam præ ſe ferat. εὐφρόσυνον forte dici

debuit, quod faciat ad animi hilaritatem. Valet autem ad oculorum caligines & ſuffuſiones.

Εὐφρόσυνον. dicitur à quibuſdam τὸ βούγλωσσον, cui dos hæc præcipua traditur, quod in vinum coniectum animi voluptates augeat. Dicitur & eo nomine ἡ εὐφρασία.

Εὔχροια pulcher color rubeus atque floridus quem αἰϑηρὸν χρῶμα καὶ εὐανϑὲς alijs locis Hippocr. appellauit; is vero viuidus color atque rubeus duplex eſt, alius enim naturalis qualis ineſt candidis puellis bene valentibus, alius ſaturatior atque aduentitius vbi illæ pudore ſuffunduntur, qui & curſu incaleſcentibus elucet, exiſtitque vrgente acceſſione & calido ſudore, phreniticis quibuſdam catalepticis, criticis hemorragijs imminentibus, aut abceſſibus interdum poſt aures, atque pulmonarijs, is in morbis color εὔχροια dicitur Hippocrati, fitque talis à vaporibus & humoribus & quando calor ſuperiores partes petit.

Εὔχρουν. nomen emplaſtri quod deſcribitur à Scribonio Largo, & ab eo appellatur Tryphonis viride emplaſtrum. Eſt & huius nominis cataplaſma quod habetur apud Gal. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, oculis conueniens.

Sic dictum à coloris bonitate: deſcribitur & aliud à Gal. lib. 5. κατὰ τόπ. c. 7. ſic dictum emplaſtrum valens ad mentagram & lichenes, aliud quoque cruentis idoneum & epuloticum 5. κατὰ γένη c. 2. ex Hera.

Εὐχυλία. ſucci bonitas apud Hipp.

Εὔχυμον. dicitur alimentum quod boni ſucci eſt. Id autem duplex eſt, tum quod portionem quandam boni ſucci continet ad nutriendum habilis, ſed plurimum habet recrementi, tum quod plurimum habet quod nutrire poteſt, minimum autem quod ſit inutile, vt habetur apud Galen. l. 9. meth. med.

Huic opponitur τὸ κακόχυμον de quo ſuo loco, ſed & Gal. comment. in aphor. 64. l. 5. εὔχυμα definit quæ poſt coctionem in bonum ſuccum id eſt ſanguinem mutantur, is enim humor eſt nobis amicus, dicuntur & εὔχυλα, quænam vero alia ſint docuit Celſ. l. 2. c. 20.

Εὔψυχρος. dicitur iucundo & ſalubri expoſitus frigori, eaque ſignificatione qua dicimus Gallice *vn lieu frais.*

Εὐώδης. bene olens, de quo vide ὄσφρησις. eſt & nomen malagmatis, quod habetur apud Paulum lib. 7. Item collyrium quod alio nomine ἀϑάνατον & διὰ σμύρνης appellatur, & à Scribonio Largo deſcribitur.

Vide in dictione Ἀϑάνατον; aliud & habetur collyrium εὐῶδες dictum l. 4. κατὰ τόπ. cap. 7. atque ad Zoſium authorem refertur: epithematis quoque cuiuſdam εὐώδους dicti deſcriptiones vide, atque vires apud Trallian. lib. 8. cap. 2. vide & medicamentorum huius nominis, vtiliumque ad ſtomachi inflammationes à frigido humore ortas deſcriptiones aliquot apud eundem l. 7. c. 12.

Εὐώδη ὕδατα: aquæ odoratæ Hippoc. dicuntur lib. de aere aq. & loc. quæ laudantur tanquam ſalobres non quod illæ odoris boni aut mali participes eſſe debeant, ſed quod ita odore carere debent vt elementi naturam referant, hocque modo fragrantes & odoratę, id eſt gratæ etiam olfactui dicantur, quemadmodum dulces vocamus nō quę dulci ſapore præditæ ſunt, ſed quæ omni ſaporis genere carent.

Εὐωδία. ſuauis odor: omnis autem odorum ſuauitas ait Theoph. 6. de cauſ. plant. c. 6. πέψει τινὶ γίνεται καὶ κατεργασίᾳ confectione concoctioneque prouenit, ſiquidem quæ excocta fuerunt ſaporis odoriſque ſunt melioris quam crudiora.

Εὐώνυμος. eſt arbor Punicæ mali magnitudine atque folio eiuſdem, maiori quam vinca peruinca, & vt Punica tenero: flore albo & violæ proximo, odore graui ac peſtifero, folliculis ſeſami, in quibus acinus quadrangulus, ſolidus, pecori guſtatu lethalis.

Videtur per antiphraſim εὐώνυμος dicta, ſunt etiam qui ἀνώνυμον vocēt à non habēdo nomine.

Ἐφέδρα. herba quam & caucum appellant.

Ἐφέδρανα. αἱ γλουτοί. hoc eſt nates.

Quod ſuper his homines ſedeant.

Ἐφέδρον. herba quæ & ἵππουρις & ἀνάβασις dicitur. Sic vocatur ab inſidendi natura. aſcendit enim proximas arbores, & ijs inſidens coma propendent iuncea. Vide ἀνάβασις.

Apud Dioſcor. dicitur ἵππουρον pro ἔφεδρον, ſed non ſine mendi ſoſpicione.

Significat etiam ἔφεδρον apud Hippocr. ſedem vel corpus aliud ſtabile, vt in eo deſidere aliquis firmiter poſſit, vt exponit Gal. comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρϑρων.

Ἐφελκὶς. cruſtula quæ vlceri obducitur. Dicitur tū de externis vlceribus, tum de internis: quandoque enim cruſtulæ eiuſmodi & per tuſſes è pulmonibus, & per deiectiones ex inteſtinis vacuantur.

Si autem dicta cruſtula craſſior ſit & nigra, non iam ἐφελκὶς ſed ἐσχάρα appellatur.

Ἐφεσία. nomen emplaſtri egregie reſiccantis, quod & μάγμα alio nomine dicitur. Eius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 10. inter remedia hydropicorum.

Cap. 24. ſinus & fiſtulas conglutinat & reſiccat efficaciter, ſed vide num ſit legendum ἐφεσιακά.

Ἐφήβαιον. pubes, pecten, id totum dicitur quod eſt ab hypogaſtrio vſque ad pudenda vt ſcribit Ruffus: etiam κτένα veteres appellarunt tam fœminarum quam marium; ſed & dicitur πόϑος, in fœminis præſertim; λειμῶνα vocauit Euripides in Cyclope, Scalliger κλειτορίδα, ἐφήβαιον, ἐσϑλαῖον, χοιρομάρρων, dicitur etiam ἥβη καὶ ἐπίσιον: hoc porro vocabulum Medicorum eſſe proprium inquit Pollux: & à Budæo ventrale vocatur, & pudendorum muliebrium velamentum id eſt quod τῇ ἥβῃ obtenditur ſeu prætenditur.

Ἐφηβία. pubertas. idem quod ἡ ἥβη. vide ἥβη.

Ἐφηλίς. quid ſit, ait Celſus l. 5. c. 5. à plæriſq; ignoratur, eum nihil aliud ſit niſi aſperitas quædam & durities mali coloris. Prouenit potiſſimū in facie ex inflammatione aut ardore ſolis: præſertim vero, vt ſcripſit Crito, circa malas & naſum eiuſmodi maculæ apparent, non quidem in alto fixæ, ſed inſtar floſculorū productæ. Nomen inditum ἀπὸ τοῦ ἡλίου, non quod à ſole tantum vitia illa in cute contrahantur, ſed quod à reliquis inducta cauſis, ſimilem aſperitatem & colorem habeāt. Quæcunque enim cauſa ea excitarit, cutis ceu multo ſole exuſta, candorem & læuorem amittit, contrahitque nigritiem & aſpredinem. Plinius aliquando diſcolorem à ſole cutem, aliquādo à ſole vſta, vel à ſole adoſta interpretatur, eoque vitio deformes ſolatos appellat. Alij vitia cutis ſimpliciter Latine reddunt.

Ἐφήμερον. ephemerum. Duplex eſt Dioſcoridi &

Galeno, vnum quod irim ſylueſtrem dixerunt, folijs & caule lilij, tenuibus, radice oblonga, vna, digitali craſſitudine, ſaporis adſtricti, odoris non ingrati, flore candido, amaro, ſemine vero molli. Ea videtur eſſe quam lilium conuallium, & rura muſchetum appellant. Alterum vero deleterium & lethale eſt. Alij κολχικὸν, Romani bulbum agreſtem vocant. flos illi croceo ſimilis, ſubcandidus, caulis ſemipedalis, ſemen rufum, radix rotunda, foris è nigra rufeſcens, quæ deſquamata intus albicet, teneraque ac lacte ſuccoſa, guſtatu dulcis inuenitur, fungorum modo iugulat, bulbi ſimilitudine inuitante. A quibuſdam hermodactyli genus eſſe proditur. Verum Ruellius contendit hermodactylos è quibus catapotia tantopere commendantur ad podagras, non eſſe ephemeron, fretus authoritate Aetij & Pauli. Vtrique ephemero etſi nomen vnum eſt, diuerſa tamen eſt nominis ratio: illud enim ſic dicitur quod flos illi confeſtim deciduus, non longius vno aut altero die commoretur, aut decerpto longior vita quam dies, nullam enim ei vim mortiferam Dioſcor. & Galen. tribuerunt: hoc vero ita vocatur, quod eodem die perimat. de hoc vide Nicandri Alexipharmaca, quæ nos aliquando verſibus Latinis reddidimus.

Ἐφήμερον. dicitur à quibuſdam κώνειον, id eſt cicuta, ab interitus celeritate, vt Phocion author eſt.

Ἐφήμερος πυρετός. (vel ἐφημερινὸς vt eſt apud Trallian. l. 12. ca. 1.) diaria febris in ſpiritibus accenſa, cuius tota conſtitutio vnica acceſſio eſt horarum viginti quatuor. Hanc excitant cauſæ febribus alijs communes, præter putredinem: motus multus tum corporis tum animi, quies immodica & omiſſa exercitationum conſuetudo, ſuppreſſio calidi effluuij denſata cute, obſtructio mediocris à ſucco multo, craſſo, lento ſi modo per initia recte tractetur, alioqui facile in putridam tranſit: præterea contactus calidæ ſubſtantiæ, ſatietas & ebrietas, cruditas, fames, & omnes animi affectus vehementes. Huius febris ſigna ſunt in primis calor mitis & blandus, pulſus nullam habens inflammationis notam, nullamque omnino inæqualitatem in vna pulſatione, aut certe minimam: vrinæ omnino ſimiles naturalibus, aut parum ab his mutatæ, bene coloratæ & rufæ, in quibus quod vel pendet vel ſubſidet, optimum eſt: adhæc facilitas tolerandi acceſſionem. Eſt enim hæc febris mitiſſima, quia calor illi vaporoſus eſt, quibuſdam primo manus occurſu, alijs paulo poſtea. hæc quidem ſunt diariæ febris ſigna communia. Singulæ autem quædam habent ſibi propria, quæ naturam cauſarum ſequuntur, à quibus ſunt excitatæ.

Ἐφέσιον. emplaſtrum epheſinum quod à Celſo lib. 5.
» c. 19. deſcribitur aduerſus morſus & recentiora
» quædam vulnera efficax.

Ἐφθότης. ſignificat apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, exolutionem virium corporis ab humido calore inductam, quaſi corporis quandam elixationem, vt Gal. in comment. annotauit.

» Sic ἐφθοὶ dicuntur libr. 4. Epidem. qui fe-
» bribus laborabant, quæ ob nimiam humidita-
» tis redundantiam corpus exolutum ac velut ex-
» coctum redderent, & faciei τὴν ἐφθότητα, id eſt ex-
» coctionem vere dixeris quam Galli appellant
» *face bouffie*, qualis cernitur in Lethargicis.

Ἐφιάλτης. incubus. Eſt nocturna corporis oppreſſio & ſuffocatio. Quidam dæmonem eſſe putauerunt, aut externam quandam vim quæ quieſcentes inuaderet, & pondere ſuo oppreſſos grauaret: ex quo nomen ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι indiderunt, quod hoc malo correpti imaginentur ſe ab aliquo inuadi & violari. At dæmon non eſt, nec vis vlla externa, ſed tota mali cauſa intra corpus eſt. Ea autem eſt non humor, ſed craſſus & frigidus vapor, vt ſcripſit Poſidonius, ventriculos cerebri implens, & prohibens ſpiritus animales per neruos ferri. Per ſomnum tantum fit, eoque laborantes per ipſam acceſſionem eadem patiuntur quæ & apoplexia correpti, ſed tamen mitiora. Quia enim vapor in cauſa eſt, non in totum opplentur ventriculi cerebri, nec tam difficulter excitantur qui eo laborant. Manent tamen aliquandiu immobiles: deinde vero multo labore & conatu tenuato diſcuſſoque ſpiritu, & meatibus obſtructione ſolutis, derepente è ſomno excitantur. Læditur illis potiſſimum imaginatio: ex quo veriſimile eſt in priori potiſſimum ventriculo morbum conſiſtere. Ex his intelligi poteſt incubi differentia ab apoplexia & epilepſia. Præludium tamen procemiumque eorum morborum eſt, atque etiam inſaniæ. Diuturnior enim & frequenter repetens, crudo humore in ventriculis cerebri paulatim cumulato, in eos facile degenerat. Præcedunt incubum ſuffocatio, vocis amiſſio, grauitas & immobilitas, & hæc rurſus crapulæ & cruditates ex quibus craſſus ille frigiduſque vapor ſuſcitatur. Proinde quidam morbum hunc recte quidem, ſed imperfecte definierunt, ὁρμὴν εἰς κεφαλὴν ἀναθυμιάσεων ἐξ ἀδηφαγίας καὶ ἀπεψίας, hoc eſt, vaporum in caput diſcurſum ex nimio cibo & cruditate. Themiſon vero à ſuffocatione πνιγαλίωνα appellauit.

In epiſtolis, vel & πνιγάλιον: ab Aurel. lib. 1. «
τῶν χρον. cap. 3. ἐπιβολή: Dioſcor. lib. 3. cap. 134. «
πνιγμοὺς ὑπὸ ἐφιαλτῶν vocat: Plinius modo ſuppreſ- «
ſiones, modo noctis ludibria; Sed & ἐφιάλτην lu- «
dibria faunorum idem vocauit lib. 25. c. 4. quod «
fauni veterum opinione dormientibus iſta ho- «
minibus viſa immittere crederentur; Neque «
ſane omnino videtur contemnenda veterum «
Theologorum authoritas, omniumque gen- «
tium communis ille conſenſus de incubo & ſuc- «
cubo, cui etiam atteſtatur experientia, & in pri- «
mitiuæ Eccleſiæ hiſtorijs ſæpe legimus catechu- «
menos huiuſmodi dæmonum ludibrijs vexari «
ſolitos, ita quoque apud D. Auguſtinum de in- «
cubis & ſuccubis l. 15. de ciuitate Dei, vt hinc fe- «
re cogamur fateri, incubum alium arte dæmo- «
nis induci, alium corporis morbum eſſe: cæterū «
de iſto affectu nullibi apud Gal. fieri mentionem «
inueneris niſi in libello de vtilitate reſpirationis, «
qui inter ſpurios cenſetur, illic ſcribit eſſe ephial- «
ten epilepſiam quamdam quæ fit in ſomno. «

Ἐφιάλτιον. antiquis vocata eſt pæonia, vt quæ aduerſus ἐφιάλτην, hoc eſt ſuppreſſiones incuborum nocturnas, valeret.

Ἐφιάλτιαν vocat Aetius tetrab. 1. ſerm. 1. «

Ἐφίδρωσις. duo ſignificat, vel ſudoris circa thoracem & caput exortum, vel in vniuerſo corpore ſudoris prouentum qui & paucus ſit & inutilis: cumque eo nomine frequenter prorrhetici autor vtatur, non liquet tamen vtro modo τὴν ἐφίδρωσιν intellexerit, vt annotat Gal. in comment.

Apud Hippocratem ſæpe reperias hanc vucem cum adiectiune μικρὸν aut σμικρά, vt in Epid. σμικρὰ ἐφίδρωσιν, & alibi μικρὸν ἐφιδρῶντες: eſt autem ἐφίδρωσις apud Hippocr. mali ſemper iudicij, quia vel oppreſſam cupia naturam, vel imbecillitatem virum indicat, & quæ ſubinde excitatur ἐφίδρωσις, inutilem cunatum naturæ denunciat; quomodu qui ex unere graui prucidit, dum incumbens pōdus enititur reijcere, & in id vtrúque exurgens ſtatim recidit, imbecilliur factus grauius opprimitur; ita natura copia materiæ adubruta, dum aliquid conatur, paucum quid ac tenue diffluit, ſed ſtatim concidens debiliur fit, quod ſi toto corpore eiuſmodi ſubſudatiu eſt, cupia materiæ vel iufirmitas retentricis oſtenditur qua parte exiſtit, itaque deterior, vbi parte nubiliure emanat, capite & thurace: adoleſcentulus 3. Epid. σμικρὰ ἐφίδρωσιν 2. die, ubijt 7. Et Silenus 6. περὶ κεφαλὴν σμικρὰ ἐφίδρωσιν mortuus eſt.

Ε'φλυδον. ἐχελάδησαν. apud Hippocratem, diffuſi ſunt & diſperſi.

Ε'φοδοι. dici ſulet pruprie de huſtibus aut latronibus. Sed ab his Hippocrates tranſtulit ad dies criticos, appellans ἐφόδους τὰς τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδους, hoc eſt periodus dierum criticorum. vt annotat Galen. comment. in prognoſt.

Hac & vuce Hippocr. aphur. 2. ſect. 5. lib. 6. Epid. vtitur, atque intelligit naturæ vias ac veluti mutiunes atque impetus ad ubeundas funſtiunes, aut appetitiones naturales quibus ad agendum aut muuendum impellimur, citra diſciplinam vllam & abſque doctore.

Ε'φυδρον. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἴτη τουεσ, vt habetur apud Dioſcoridem, niſi ἔφυδρον legendum ſit.

Ε'χει. apud Hippocr. lib. 2. πύρετος ἔχει interpretatur Galen. κατέλαβε hoc eſt prehendit, ita vt curpus integrum nunquam dimittat.

Ε'χέκολλον. dicitur medicamentum glutinoſum & tenax, quod affectæ parti appoſitum extrinſecus firmiter adhæret, vt ipſum vinculo contineri nō neceſſe ſit. Idem diſtrahendu plurimum extendi poteſt.

Ε'χετι. Sequitur pru appetit & affectat & cuniectat. quæ ſane umnia vim eam habent, vt ſignificent quænam vires & quæ upera eius ſint de quo dicitur. Appellu autem upera nunc, nun operationes, ſed effecta, ſicut ædificaturis domus, fabri lectica, texturis veſtis eſt. Galen. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Ε'χέτλωσις. ἡ λευκὴ βρυωνία, hoc eſt alba bryonia, apud Hippucratem.

In codicibus alijs eſt ἐχέτρωσις vt l. 1. de murb. mulier. & lib. de nat. mulieb. furſitan à cuhibendis vulneribus.

Ε'χῖνος. non recenſetur vel à Galeno, vel à Ruffu inter partes corporis humani. Euſtathius tamen in Odiſſ. σ' ſcribit partem ventris eſſe, ſicut & τὸ ἤνυστρον, Nicander in Theriacis:

> ἢ ἐλάφου νηδὺν, τοῦ δὴ κεκλήαται ἐχῖνον,
> ἄλλοι δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον.

Dicitur autem à multis eu numine deſignari ſinum illum ventris in tuminantibus animalibus qui parte interiure aſper eſt, cancellatus, cruſtatus, & magnitudine reticuli. Hermolaus omaſum interpretatur. Vucatur & ἐχῖνος in ſtirpibus quicquid numeroſa congerie aculeorum ſtipatur, ſiue tegmen, ſiue caput, ſiue cacumen, ab erinacei marini ſimilitudine.

Dicitur & à Galenu ἐχῖνος herba, quæ aliu nomine ἴκιμον, aliquibus ὠκιμοειδὴς, Rumanis ucimum aquaticum appellatur. Significat etiam ἐχῖνος ollam magnam multumque patentem apud Hippucratem vt annutauit Erotianus.

Ε'χιον. herba eſt cui folia prælunga, hirſuta aliquantum tenuia, anchuſæ pruxima, ſed minora, ſubrubra, pinguia, & ſpinulis hurridula. cauliculi exiles & numeruſi, quibus minuta vtrinque folia, expanſa, pinnata, nigra, in ſummu caule minuſcula, flores ſecundum folia purpurei, in quibus ſemina inſident viperarum capitulis ſimilia, à quibus numen videtur habuiſſe. Auxiliatur veru etiam demurſis à ſerpentibus, cum vino pota. Sunt qui anchuſæ ſpeciem eam eſſe dicant quam ὀνοχειλάδιον appellant. Nicander etiam ἔχιν in Theriacis vocauit.

Ab effectu ita appellari videtur quud viperatum morſibus medeatur, ſiue epota ſiue etiam vulneri admuta.

Ε'χῖτις. ſpecies vna ἡ κληματίδος apud Plinium.

Ε'χόμενος. κατεχόμενος. βιαζόμενος, qui detinetur & cogitur: apud Hippoc. aph. 16. lib. 6. vt in comment. Galen. annutauit.

Ε'χυνάνθιον. ſic dicitur flus cnici, vt tradit Hermul. in Dioſcur.

Ε'ψαλόν. genus piſcium apud Hippoc.

Sed ἑψητὸν melius legitur quam ἑψαλόν: verum & dici mauult Henricus Steph. ἑψητὸς aut ἑψητοὶ, nam ἑψητὸς vt tradit Athen. libr. 7. εἶδος τῶν λεπτῶν ἰχθυδίων, quos piſciculus minutos Terent. in Andria actu 2. ſcena 2. appellauit: Sed & ἑψητὸς aliquando generaliter de umnibus minutis piſcibus dici nuu de certa quadam ſpecie ſuſpicatur Henr. Stephanus, appellari veru ἑψητοὺς quud ſulerent ἕψεσθαι non autem ὀπτᾶσθαι: Sed etiam ἑψητὸς vt ex antiquis authuribus ducet Euſtath. vocatur edullium quoddam ex minutis piſcibus, videlicet ex ἀφύης aut ἀθερίνης, vel τριγλιδίων, ſeu σηπιδίων & καρίδων.

Ε'ψημα ἢ ἑψητόν. ſapa, defrutum. Vinum ad tertiam menſuræ partem vel dimidiam etiam decoctum. vt apud Dioſcuridem cap. de nitro, lib. 5. ἐν ἀφιστᾶ δὲ τὸ νίτρον καὶ στρόφους πινόμενον λεανθὲν μετὰ κυμίνου, καὶ ποθὲν μεθ' ὑδρομέλιτος ἢ μεθ' ἑψήματος, ἢ τινὸς τῶν διαφορεῖν δυναμένων πόματος. hoc eſt, Præterea nitrum turmina ſedat, ſi tritum cum cumino bibatur in hydromelite, aut ſapa, aut aliquibus quæ inflationes diſcutere poſſunt. σίραιον etiam id Græci appellant. Nec tamen ἕψημα pru ſapa ſemper vſurpatur, ſed aliquando ſimpliciter pro decoctu & coctura, vt apud Galen. lib. 2. τῶν κατὰ τέχνας, cum ait ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πως ἡψόμενα τακερῇ. huc eſt, non ſtatim cuctiunis initiu, ſed puſtquam coctione iam quodammodu intabuerint. Vide σίραιον.

Ε'ψήματα etiam vocabant veteres cocta ulera aut legumina vel alia abſque carne, hoc & idem Galen. vucat ζωμὸν ſed cum adiectione λευκόν, id eſt ius album, in quo ſcilicet vel olera tantum, vel etiam piſces cocti fuiſſent, at nun item in quo carnes: non autem ulerum tantum fiebant ἑψήματα vt ex Ariſtotele paret 1. de partib. animal. alibi idem ducet vocata eſſe ἑψήματα, quibus, cum frigeſiunt, ſuperficies in tenuem cruſtam concreſcit, vt de generat. animal. l. 11.

Ἕψησις. elixatio. Eſt coctio indefiniti humoris facta à calore humido. Genere quidem πέψις eſt. fit ab humido calore: quæ enim elixantur, & ab aqua calida, & in calore humido concoquuntur. Perficitur autem eiuſmodi concoctio, definito eo humore qui indefinitus, hoc eſt, flatuoſus vel aquoſus, miſtus erat reliquo humori. Eſt autem elixatio eorum proprie quæ poſſunt elixari. Non eſt autem elixabile tum in quo nihil humoris ineſt vt lapis, tum in quo aliquis quidem eſt, ſed propter denſitatem ſuperari & excerni non poteſt, vt lignum: ſed id cui humor ineſt ab humido calore paſſibilis. Quod ſi alia elixari dicantur, id non proprie ſed per metaphoram & ſimilitudinem quandam dicitur. Sic enim aurum elixum eſſe dicitur, cum ignis vi humorem alienum remiſerit. Dicitur ſimiliter & lac & muſtum elixum eſſe non proprie, ſed metaphora & ſimilitudine quadam, quum flatus aut aquoſus humor diſcuſſus concoctuſque eſt, etiamſi eorum concoctio propius quam auri & ligni & ſimilium accedat ad veram elixationem. Nec tamen proprie elixari dicuntur, quod neque lac neque muſtum dum coquuntur, poſita ſint in humore calido, neque ab eo concoquatur illorum humiditas, ſed ignis vaſi in quo continẽtur circumfuſus eorum humiditatem concoquat. Eſt autem elixis proprium vt ſeipſis ſicciora euadant: humor enim qui circumſtat, propter calorem attrahit ad ſe rei elixæ humiditatem, eáque facile ſequitur propter pororum laxitatem, contra quam in iis quæ aſſantur, in quibus concluſi & conniuentes ab ignis calore pori humorem intus continent. Quo fit vt elixa proprio humore deſtituta, ſicciora intus ſint aſſis: foris autem alieno humore madeant. Elixa tamen nutrimẽtum humidius præbent quam aſſa, præſertim ſi in aqua dulci elixa ſunt: omnes enim qualitates quæ initio ſibi inerant deponunt, ita vt taodem ἄποια & aquoſa euadant & aquæ qualitatibus prædita.

Ἑωλόκρεα. carnes hac voce Græci appellare conſueuerunt quaſi biduanas vel triduanas dixeris, & ἑωλίζειν ita ante putrefacere eſt, hinc edullium ſumme recens ὀπτὸς ἢ ἑφθὸς ὑποσεσωλισμένον id eſt parum adputrefactum mortificatumque dicitur; dicuntur & hæ carnes ψαθυρὰ & ψαθυρά, dicuntur & σαχρὰ, eæ nimirum carnes quæ diem vnum vel duos à iugulato animali aſſeruantur, Gallice *mortifiees*, Galen. comment 3. in prorrhet. partic. 24. qui eas opponi inquit τοῖς ἐκλυθεῖσι καὶ ἰσχνοῖς καὶ δυσδιαλύτοις καὶ δυσεμέτοις. Vituperantur autem vt plurimum ἕωλοι cibi, quanquam memini Hippocratem. in lib. περὶ παθῶν præcipere quibuſdam ægris, vt vtantur cibis ἑώλοις καὶ ψυχροῖς: dicitur autem ἕωλον παρὰ τὴν ἕω quod ſignificat ἡμέραν vt & Suidas ἕωλον eſſe tradit τὸ εἰς τὴν ἕω (diei videlicet ſequentis) λειπόμενον χρόνιον ψυχρόν.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Z.

ZὉ διὰ τῶν ζ. medicamentum ex rebus 7. conſtans podagræ & coxendicom doloribus accommodarum: deſcribitur à Paulo lib. 7. c. 11.

Ζάδυρα barbarum nomẽ eſt, ſed tamen à Græcis recentioribus vſurpatum. Eſt aotem radix teres, ariſtolochiæ non abſimilis, ſapore & colore gingiberis, quæ ex India ad nos defertur. valet aduerſus peſtilentiam.

Ζάδυρ. idem quod ζάδυρα, vt author eſt Aetius.

Ζακελτίς. ſic voluit Nicander rapam appellari. Alij vero non rapam, ſed cucubitam ita dici arbitrantur. Reperitur & ζεκελτίς.

Ζάλεια. dicta eſt à quibuſdam ἡ δίφρη ἀλεξανδρεια, vt habetur apud Dioſcor.

Ζία ?

Ζεά. frumenti genns eſt tritico ſimillimum, radice multiplici & alba, culmo numeroſo, ſed tritico fuſcius & minus. Duæ ſunt eius differentiæ, vna ſimplicis grani, altera gemini, duabus tunicis inuoluti, quæ ob id δίκοκκος cognominatur. Ex zea olim fiebat alica, ſicuti far ex frumento: neque eſt aſſentiendum Aſclepiadæ, qui authore Gal. cap. 3. lib. 9. τῶν κτ̓ τόπ. far & zeam idem eſſe exiſtimauit. Siquidem τὴν ζειαν Latini non far ipſum, ſed ſemen ex quo parabatur, à frugis præſtantia appellarunt.

Ζεία quoque idem quod ὄλυρα eſt inquit Heſych. vt & Galen. quoque Ζειαὶ apud Hippocratem exponit ὀλύρας, id eſt ſiliginem in exegeſi.

Ζεκελτίς. idem quod Ζακελτίς. de quo ſupra.

Ζειαὶ ἀντὶ τῆς ὀλύρας, hoc eſt, pro ſiligine, vſurpauit Hippocrates, vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ζεόπυρον ?

Ζεόπυρον. frumenti genus, mediæ inter zeam & triticum naturæ: naſcitur in Bithynia.

Vt ait Gal. 1. de aliment. facult. c. 13.

Διὰ ζεμάτων. Collyrij nomen eſt quod habetur apud Paulum lib. 7. cap. 16.

Sic dictum eſt quia ex decoctis conſtet.

ZZ. duplex, apud medicos veteres τὴν σμύρνην, hoc eſt myrrham deſignabat, vt annotauit Hermolaus Barbarus l. 1. corollariorum, propterea, quod ζμύρνη perinde atque σμύρνη diceretur. Nupc tamen vulgo per duplex ζζ. omnes zinziberi intelligunt, magno & periculoſo errore.

Atque hic error de zinzibere frequens valde eſt in medicis Græcis omnibus quorum imiratione Marcus Cato & Plin. zmurnam ſcripſerunt vt in vetuſtiſſimis codicibus legimus: occaſio vero erroris inde eſt, quod Græcis non modo σμύρνη ſed etiã ζμύρνη ſcribatur, de qua re in vocaliũ iudicio apud Lucianum cõqueritur littera σ. qnod patienter tulerit, neq; vnquam litteræ Z exprobauerit quod abſtulerit ſibi Ζμάραγδον, & ademerit ζμύρναν, & cũ ita ζμύρνα pro σμύρνα ſcriberetur, factum eſt poſtea vt compendij gratia per duo ZZ. denotaretur ζμύρνα, qood compendium ignorantes ad id diſpendij deuenerunt, vt myrrham per ZZ. notatam, pro Ζιγγιβέρεως voce agnouerint, atque ita zinziberi pro myrrha ſuppoſuerint.

Ζεσολουσία. feruentis aquæ lauatio dicitur Gal. 3. de ſanit. tuenda c. 8.

Ζεύς Iuppiter, paſtilli cuinſdam nomen eſt ad dyſentericos, deſcribitur à Gal. 10. κτ̓ τόπ. c. 3.

Ζεφύρια ὠά. ſic dicũtur oua ſubuentanea & irrita quæ ſine eoito pariuntur, alio nomine ὑπηνέμια dicta vide ὠόν.

Ζίβεθον. eſt ſordes animantis odoratiſſima, ex eius genitalibus locis deprompta. Nonnulli è recentioribus Græcis hoc animalis genus ζαπέτιον vocant, vulgus noſtrum hodie ſiuetram nominat.

Ζίγγιβερ ἢ ζιγγίβερι. zinziber. planta eſt in Arabia Troglodytica magna ex parte naſcens: qua virente ad multa, perinde atque nos ruta, vtuntur. Radices habet cyperi modo paruas, candicantes, odoratas, & piperis ſapore. Impenſe calefacit: nec viribus diſſimilis eſt piperi, vt ſcribit Dioſcor.

Ζίγεις ?

Ζίγειρ. eſt ſpecies caſiæ purpurei coloris craſſiore ſar-

mento, roſam ſpirans, & præcipui in medicina vſus vide χαμία.

» Hanc Caſſiæ ſpeciem ſeu potius pro bonitatis
» ratione differentiam ab incolis ſic appellari Gal.
» aſſerit libr. 5. κτ' τόπ. quamquam pro eo ibidem
» habent codices nonnulli ζιγγίβερ; Libro vero de
» Theriaca ad Piſonem ait ζιγγιβερ nominari, ſed
» mendum vtrobiq; ſubeſſe mihi facile fit veriſſi-
» mile quoniam lib. de antid. 1. c. 13. quo loco ex
» profeſſo de Caſſiæ generibus agere videtur, ean-
» dem illam vocat γίζι nomine diſſyllabo & πεπαλ-
» αγμάτω, Arianus γιζ nominat, Aetius ἔζιν, Pli-
» nius Balſamodem.

Ζιζάνιον. ſic dicitur à quibuſdam ἡ αἶρα, hoc eſt, lolium.

» Suidæ ὁ ἐν τῷ σίτῳ αἶρα, ethymologo τὸ αἶρον
» ἀπορᾶς συμπεφυκὼς μετὰ τῷ σίτῳ: Legitur hoc voca-
» bulum apud Euangeliſtas in nouo Teſtamento,
» & apud Theologos, & quidem in plurali nume-
» ro vt τὰ ζιζάνια ἀνθρώπων apud Gregorium, alibi
» non memini me legere.

Ζίζιφος. arbor eſt flore oleæ, ſed magis odorato, cuius fructus corni baccis ſimilior eſt quam malis. Eſt duûm generum, vt ſcribit Columella, vna tutila, altera candida: omnibus officinis iuiuba dicitur.

Ζμύρνη. idem quod σμύρνη myrrha, vide ſupra in
» ZZ.
» Ζεφαλὸς ὕπερ. vide in voce ὕπερ.

Ζυγία. carpinus. arbor procera: ſic dicta quod ex ea iumentis iuga optima fiant, quia, vt ſcribit Vitruuius, fragilis non eſt, ſed habet vtiliſſimam tractabilitatem. Galli charme vocant.

» Etiam ſic appellatur aceris reſina apud Paul. li.
» 4. cap. 4. memini me quoque alicubi ζυγίας δά-
» κρυον legiſſe in his quæ margini Aetij aſcripta eſ-
» ſent.

Ζυγίς. eſt ſerpyllum ſylueſtre, quod rectum exilibus ramulis & longis attollitur, folijs rutæ, oblongioribus & anguſtioribus, flore guſtu acri, odore iucundo.

Ζύγωμα. os iugale, iugamentum. Eſt os ex duabus, vna oſſis temporalis, altera oſſis paruum oculi angulum conſtituentis apophyſibus, inter oculum & aurem coeuntibus conglutinatum. Nec vero intereſt apophyſeſne an ecphyſes dicantur. harum quidem poſterior, à capitis oſſe quod iuxta aurem eſt: anterior vero ab oſſe quod ad paruum oculi angulum eſt, procedit, iunguntur autem in medio ſutura obliqua. Ob id ζύγωμα ſiue ζυγῶδες, quaſi coniugale & ex duobus coniugatum, vocatur. Eſt autem ſolidum & durum in lapidis modum, medullæ expers, & foris quidem gibbum: intus vero cauum, quod muſculum temporalem quem ſubiectum habet, & cui velut propugnaculum obiectum eſt, contineret & ab externis iniurijs vindicaret. Siquidem ſub hoc oſſe muſculus ille magna ex parte deliteſcit.

» Iſtud & os à Polluce lib. 2. καρκῖνος vocatur à
» ſimilitudine cancrorum fluuiatilium, Galeno
» etiam ζυγοειδὲς. dicitur.

Ζῦθος. zythum eſt potus qui fit ex hordeo aqua ma-
» cerato reſolutoque in liquorem vino ſimilem
» qui propterea οἶνος κρίθινος, hoc eſt vinum hor-
» deaceum à quibuſdam dictus fuit: non autem
» ſimpliciter ex hordeo preparatur velut innuere
» videtur Dioſcorid. ſed ex hordeo poſtquam
» aqua maceratum intumuerit, germinaque ſeu li-
» gulas emiſerit, torrefacto, quomodo bynem

preparari docuit Aetius: Theophr. 6. de cauſ. «
plantar. cap. 15. ζῦθον ſeu ζῦθος ſcribit ex hordeo «
ſimul & tritico fieri; Bauari alij que decocto lu- «
puli hordeum macerant atque ſic bieram vo- «
cant, Latinorum nonnulli Cereuiſiam, alijs «
vero vocibus Græcis βρῦτον, βρύτον, βρύτιον, βυῶν, «
βυνζῦν, πῖνος ſeu πῖνον, & periphraſticos, κρίθινος «
οἶνος. Inebriat autem zythum perinde ac vinum, «
& acris guſtu eſt ex putrilagine quam ipſa præpa- «
ratione concepit. Dioſcorides ſcripto prodidit «
eum vrinam ciere, renes & neruos tentare, «
membranis præſertim cerebrum veſtientibus «
officere, inflammationem parere, vitioſum ſuc- «
cum creare & elephantiaſin gignere, quod po- «
ſtremum quomodo ab illo fieri poſſit iure quis «
dubitet, cum neque hordeum id efficiat, atque «
lupulum dent medici ad ſanguinis defœcatio- «
nem: Porro ſunt & qui ζῦθος ſcribant circumfle- «
xo ῦ ex Galeno edocti; apud Theophr. loco cit. «
per υ ſcriptum legimus ζῦθος; eſt vero non tan- «
tum maſculini generis ὁ ζῦθος, ſed & neutrius τὸ «
ζῦθος, vt apud Plutarch. legere eſt ſic annotante «
Henrico Stephano. «

Ζυμίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi Alphabetica ſerie inſi- «
gniores panum differentiæ explicantur. «

Ζύμη ἡ

Ζύμωμα. fermentum. Eſt farina ſubacta, quæ acorem contraxit. Subigitur aqua priuſquam addatur ſal, & quia non perfecte coquitur, putteſcit, caloremque & acrimoniam à putredine concipit, vt & alia quæ putreſcunt omnia. Simul autem & tenuitatem partium & aciditatem acquirit, quemadmodum acerum quod putreſcente vino tale euadit. Ergo quanto vetuſtius fermentum fuerit, tanto eſt præſtantius. Sic enim calidius acrius, & tenuius eſt, magiſque ea quæ in alto fixa ſunt attrahit & diſcutit. Miſcetur ob id panificijs, leuioremque panem & concoctu digeſtuque faciliorem exhibet. miſcetor & medicamentis extrahentibus & digerentibus, atque etiam ſuppurantibus.

Ζύμωσις. fermentatio, vt Plato definiuit, eſt τῆς γεώδους οὐσίας ὁμοῦ κίνησις καὶ ἀέρωσις. hoc eſt, terrenæ ſubſtantiæ motus ſimul & in aerem reſolutio. Eſt enim motus fermenti vi factus in terreno craſſoque corpore, quo in tumorem leuem attollitur, conceptoque aere diſtenditur, inflatur, & quodammodo ebullit. Id quod fermentum farinæ triticeæ ſubactæ inditum, euidentet præſtat, & in mulus rebus tum ſimplicibus tum compoſitis quæ per ſe eam vim fermenti acquirunt, manifeſto cernitur. Ipſe enim vini feruor in dolio, & ſolidiorum medicamentorum vt Mithridatij, theriaces & conſeruarum, vt appellant pharmacopolæ, ebullitio (neque enim Plato inter ζέσιν & ζύμωσιν diſtinxit, vtrumque eadem definitione comprehendens) quædam fermentatio eſt, etiamſi inde acida non fiant, vt nec ipſe panis fermeotatus. Idem effectus & in atra bile apparet, quæ incendio bilis flauæ genita, terram in quam effuſa fuerit, abradit, & partes quæ raduntur omnes in altum attollit. Eſt enim is humor aceto ſimillimus, ex quo in terram effuſo idem omnino fieri apparet, eumque propterea veteres humorem acidum nominauerunt, æque vt pallidæ bilis, amarum. Ab eadem cauſa etiam οὖρα ζυμώδεα, hoc eſt, vrinæ fermentatæ, dicuntur ab Hippocrate, vt annotat Galen. comment.

2. in lib. 1. prorrhet. Sicut enim in terram acetum acre effuſum protinus intumeſcēs quaſdam terræ partes ſurſum ſimul attollit, fitque compoſitum quoddam ex terreſtri ſubſtantia, aceti humiditate, & vaporoſo ſpiritu, aut quemadmodum effuſa in terram atra bile, aut in feruente muſto, motio quædam ſpirituoſa manifeſto aſſurgit, aut ſicut in panibus quotidie miſto farinæ ſubactæ fermento & mediocriter macerato fermentatio fieri cernitur, fuſa ſimul & intumeſcente quæ fermentatur ſubſtantia: ſic & in vrinis aliquando craſſis multum ſpiſſiſq; leuis quidam feruor per agitationem excitatur, motiſque & rarefactis ſpiritibus in ea concluſis, in maiorem quam cum primum excretæ fuerant, tumorem attolluntur.

Ζύμωσις ἥπατος. iecinoris tumor œdematoſus, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

» Credibile autem eſt exhauſtis pene facultatibus, & extincto prope calore natiuo magnam iecoris contrahi intemperiem, vnde ceſſantibus facultatis naturalis officijs crudi humoris & flatuum collecta abundantia hepar intumeſcat, Quod in dies videre eſt in ijs qui à pure in thoracem collecto & tabe conſumuntur. hac phraſi quamquam inſolente vtitur Hippocr. 4. Epid. qua voce ſunt & qui hepatis feruorem & ebullitionem intelligant, qua & fere notione *ἐζυμωμένα ἔχει* in prorrhet. & *ἐζυμωμένα διαχωρήματα* in Coacis dicuntur.

Ζωή. vita. Eſt coniunctio animæ & corporis. Hæc enim coniunctio cum primum in vtero cœpit, & quamdiu durat poſt ortum, homo viuit, adeo vt vita aliquot locis à Galeno dicatur actio animæ primaria. Continetur autem ea coniunctio vno calore natiuo, quo quidem vt præſente viuimus, ſic extincto morimur. Quamdiu enim vel ſcintillula huius caloris erit in corpore, vita erit, vitæque functiones, licet aliquando valde obſcuræ, perſeuerabunt. Quod autem eo quaſi vinculo vita conſtet, mors ipſa oſtendit, quam omnes Philoſophi caloris huius extinctionem eſſe prodiderunt. Vita igitur conſiſtit in calore, non eo quidem elementari, ſed diuiniore, vt ſuo loco dicetur, ita tamen vt non ſit cenſendus opifex omnium functionum, atque cauſa per quam omnia in corporibus noſtris perficiantur (id enim animæ proprium eſt) ſed tanquam inſtrumentum animæ eiuſque facultatum, ſine quo nihil prorſus agere valeant. Abundat ille vigetque potiſſimum in corde, à quo tanquam è fonte quodam in omne corpus diffunditur. Ex quo patet vitam in corde tanquam in penu conditam, in omne tempus eius beneficio diſtribui, quod propterea primum viuit noſtremumque moritur, ſedemque in medio habet corpore, quo vitam, calore ſuo per arterias diffuſo, in omnibus particulis tueatur.

Ζωμός. ius. ius eſculentum, liquor eorum quæ cocta ſunt adiectis condimentis: ex quo *ζωμοποιὸν* vocatur à Dioſcoride quicquid gratiam iuribus conciliat, ſeu quod gratiam in iuribus habet. Cū autem plura ſint condimentorum genera, duo tamen apud veteres maxime celebria fuerunt, ius album, & ius nigrum. Illud *ζωμὸς ὁ λευκὸς* dicebatur: fuit autem conditurę genus coquendis edendiſque non piſcibus modo, ſed Gallorum etiam teſticulis & columbarum pullis alijſque carnibus dicatum. Erat quidem, vt ſcribit Galen. conditutæ genus præſtantiſſimum, atque hunc in modum apparabatur. Copioſa aqua primum inijciebatur, deinde olei quod ſatis eſſet affundebatur, cum pauco anethi & porri: poſtea cum piſces ſemicocti erant, ſalis tantum aſpergebatur, quod totum ius ſalſum non redderet: eratque præparatio eiuſmodi etiam ægrotis accommoda, nec eo quidem modo coctas carnes Galenus, vel in febre, vel in dolore capitis ex ebrietate contracto exhibere dubitauit. Tale quidem fuit ius album antiquis, ſed ſimplex. Siquidem alias cum garo & vino, aut alia quadam ſuperuacua conditura, cuiuſmodi *καρυκεῖαι* Græci vocant, præparabatur, ſed minus ſalubriter. Dicitur autem ius album ad nigri differentiam, cuius tamen parandi quænam fuerit ratio, ignorare me profiteor. Nigritiem enim poteſt contrahere varia miſtura & mulſa præſertim ſapa, ſicut Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet. annotauit. Eo vtebantur ſenes Lacedæmonij, vt refert Plutarchus in Apophthegm.

« Eratque in eorum menſa illud præcipuum vt ſenes eo cibo acquieſcerēt plerumque, nec aliud obſonium deſiderarent vt ibidem Plutarch. & Tullius 5. Tuſculana docent; à Græcis *αἱματία* vocabatur vnde ſuſpicari eſt ſanguine cocto vel incocto atrum colorem iuris illius redditum fuiſſe, cuiuſmodi eſſe ius botulorum videmus, pro hoc iure nigro vide *αἱματία*, vide & *χόλιξ*, vbi plura leges.

Ζώνη. dicitur pars ea corporis qua cingimur apud Hippocrat. quanquam ſunt qui *τὴν ὀσφὺν* interpretentur, vt annotauit Erotianus.

Eſt & *ζώνη* ignis ſacer, ſiue herpetis ſpecies, ſic dicti quod medium quodammodo cingat & complectatur hominem, vt author eſt Scribonius Largus cap. 62. ſcribens medicamentum Andronis facere ad carbunculos & ad ignem ſacrum & ad zonam quam Græci *ἕρπητα* dicunt. Sed magis vſitato nomine *ζωστὴρ* appellatur. C. Plinius Secundus in lib. 3. quem ſcripſit de medicina, ait *τὴν ζώνην* à quibuſdam circinum appellari, fierique hunc in modum: veſicæ tanquam combuſtæ exeunt & crepant, primum paucæ, deinde cito multiplicantur, quæ ſi hominem cinxerint, occidunt.

Ζωνῖτις. ſpecies *τῆς καδμείας*, quæ in fornacibus legitur zonarum ſimilis.

Ζωόφθαλμον. dicitur à nonnullis *τὸ ἀείζωον* ſiue ſedum maius, apud Dioſcoridem, ab oculorum animalis ſimilitudine.

Ζωόγονον σπέρμα. apud Aretæum appellatur ſemen genitale cui opponitur *ἄγονον*. «

Ζώπισσα. eſt pix cum cera deraſa nauibus maritimis, quam aliqui *ἀπόχυμα* vocant. Ea diſſipandi naturam habet, quoniam marino ſale macerata ſit. Sunt autem qui pineam reſinam hoc nomine appellarint.

Ζώπυρος. nomen eſt antidoti quam dicitur Zopyrus regi Ptolemæo compoſuiſſe atque Ambroſiam nominaſſe, vt ſcribit Celſus lib. 5. cap. 23. valens ad colicos dolores & alui inflationes & incipientes hydropas & venena. Deſcribitur à Corn. Celſo atque à Paulo Ægineta eodem prorſus modo, ac ne ponderibus quidem medicamentorum, niſi admodum paucis immutatis. Habetur & apud Aetium *ζωπύρειον ἀντίδοτον*, eadem quoque omnino materia conſtans ſed diuerſis menſuris. Deſcribit & Scribonius Largus antidotum

quandam Zopyri ad lethalia venena & omnem ſerpentis ictum efficacem, ſed plurimum diuerſam à ſuperiore.

» Eſt etiam Ζωπύρειος ἀντίδοτος lib. 2. de antidot.
» apud Galen. cap. 1. Alia inſuper ſic dicta cap. 8.
» libri eiuſdem quæ dicitur à zopyro ad Mitrida-
» tem miſſa, & à Mitridate in morte condemnatis
» experta aduerſus venenorum hauſtum: Aliam
» præterea eiuſdem nominis deſcribit idem Galen.
» vlt. capite eiuſdem lib. 2. de antidot. vſuſque
» multiplicis ad affectus diuerſos.

Ζώπυρον. vocant nonnulli herbam quæ κλινοπόδιον dicitur.

Ζωόφυτα. dicuntur quæ natura quadam media ſunt
» inter plantam & animal. vt vrtica ſpongia.

Ζωστήρ. eſt ignis ſacer qui medium hominem ambit cingitque, Scribonius Largus eum alio nomine, ſed parum differente, ζώνην appellat c. 62.

Ζωστήρ. à quibuſdam dicitur ſpecies vna fuci marini, cui folium latum virideque eſt, ob id πράσιον etiam nominatur.

Ζωτικὴ δύναμις. eſt facultas vitæ conſeruatrix. Nam cum vita non aliud ſit quam copula animæ & corporis, eaque vno calore natiuo contineatur, merito ea facultas vitæ conſeruatrix haberi debet, cui à natura caloris huius gignendi, continendi, partibuſque omnibus impertiendi, cura commiſſa fuit. Eam facultatem medici vitalem appellarunt, multo præſtantiore nomine quam reliquas facultates, quæ quamuis tam ſint ad vitam neceſſariæ, vt ſine ipſis ea nullo modo conſtare poſſit, prærogatiuam tamen eam habet vitalis vt per eam vita conſiſtat. Siquidem calorem natiuum, quo vno viuimus, ſola moderatur. Cuius rei cauſa in corde reſidet, viſcere nobiliſſimo: quod propterea omnium in corpore primum vita fruitur & poſtremum viuere deſinit, ſitumque eſt medio in corpore, vt quoquouerſum calorem ſuum in omne corpus effudat. Neque enim ſatis naturæ viſum eſt natiuum calorem ſingulis partibus in ipſa prima conformatione indidiſſe, qui fixus à medicis dicitur: ſed quoniam multis de cauſis alterari, imminui, digeri extinguique poteſt, eum perpetua alterius caloris ἐπιρρυτοῦ acceſſione refici atque inſtaurari oportuit. Quod quidem munus facultatis vitalis proprium eſt. Eo autem vt defungeretur natura, cor condidit huius caloris ſedem, in cuius ventriculo maxime ſiniſtro tanquam in fornace coqueretur. Materia eius pabulumque ſanguis eſt atque ſanguinis vapor quem dexter cordis ſinus ſuppeditat, qui poſtea perenni cordis motu elaboratus & calidior tenuiorque effectus, vitalis ſpiritus nomen accipit, non tam iam pabulum caloris illius natiui quam vehiculum. Calor namque natiuus duobus iis comitibus in ſingulas corporis partes per arterias decurrit, earumque perpetua pulſatione calorem ipſis à natura inſitum temperat atque refocillat. Idem enim præſtat vniuerſo corpori arteriarum motus, quod cordi reſpiratio, quæ aeris inſpiratione non modo calorem in corde alioqui exardeſcentem, leniter ventilat, ſed etiam adauget, expiratione vero fuliginoſis excrementis liberat. Itaque cum facultatis vitalis munus proprium præcipuumque ſit vitæ cōſeruatio caloris natiui beneficio: vel, ſi mauis, caloris natiui, quo vno vita continetur, generatio & cuſtodia: præſtari autem id non poſſit abſque cordis & arteriarum pulſu, vt qui eo in opere habeat rationem cauſæ per quā vita calorque natiuus conſeruentur: conſentaneum eſt vim quoque pulſificam facultatis vitalis functionem eſſe: neque enim pulſus aliud eſt quam caloris natiui motus. Sed nec minus inter eiuſdem facultatis actiones annumeranda ſunt animi pathemata, quæ & ipſa motus ſunt natiui caloris, ſed diuerſi à pulſu generis. In pulſu namque tum in ipſo corde motus fit, tum per arterias: per animi vero pathemata non in corde modo cientur caloris motus, ſed per vniuerſum etiam corporis habitum ſentiuntur. Siquidē in mœrore & metu, adhæc iræ & verecundiæ initio calor natiuus intro cum ſpiritu & ſanguine recurrit: contra in gaudio, ira, & verecundia iam vigente, ad cutem cum ſpiritu & ſanguine plurimus erumpit. Quorum quidem motuum concitandorū facultas θυμοειδὴς à Philoſophis appellata fuit. Ex quo patet facultatis vitalis geminam eſſe differentiam σφυγμικὴν & θυμοειδῆ. de quibus ſuis locis agetur.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. H.

Ἥβη. pubertas. Tempus eſt ætatis quo lanugo circa pudenda oriri incipit. Id quia incerto fit tempore, vt ait Galenus comment. in aphor. 27. lib. 5. propter frigiditatem temperaturæ (calidi enim citius frigidi tardius pubeſcunt) idcirco pubertatis initium varium eſt, a ijs in duodecimo, alijs vero à decimoquarto anno vel ſerius etiam pubeſcentibus. Sed cum omnes cum cæterarum rerum tum maxime ætatum mutationes annorum hebdomadibus contingant, initium pubertatis poſt annũ decimumquartum recte videtur à Galeno aſſignatum. Durat autem vſque ad vigeſimum quintum, ſicut Hippocratem ſenſiſſe Galenus ſcribit comment. in aphor. 7. lib. 5. qui de comitiali morbo editus eſt. Quanquam Modeſtinus iuriſconſultus plenam pubertatem decem & octo annis definiat.

Ἥβη. pubes. pecten. eſt poſtrema pars hypogaſtrij ſiue aqualiculi, qua ſcilicet pili naſcuntur. Dicitur alio nomine ἐφηβαῖον & ἐπίσιον.

» Inde ἡβῶντες, id eſt, pubeſcentes dicti: Virgi-
» lio etiam pubentes herbæ, & caules pubentes
» ab illa foliorum lanugine ſic dicti.

Ἥβης ὀστᾶ ossa pubis, pecten. ſunt apophyſes oſſis ſacri tenues, perforatæ & in anteriora protenſæ. Illæ inter ſe in extremo ſymphyſi coniunguntur, præcipue in viris: in mulieribus autem laxius cohærent, quo facilius in partu diuelli poſſint.

Ἠγκίστρωται. implicatus eſt, apud Hippocr. ἀγκιστροειδῶς συμπέπλεκται, vt explicat Erotianus.

Ἠδ' ἔτι δὲ. inſuper, apud Hippocr.

Ἠδελφισμένα. dicuntur apud Hippocr. quæ inter ſe ſimilia ſunt & valde, quaſi dicas, cognata. Namque inter cognatos non eſt maior propinquitas & affinitas quam fratrum: annotat Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ἠδέλφισται. ᾠκείωται, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, hoc eſt, affine cognatumq; eſt & maxime ſimile.

Ἠδελφισμένος ἰητρὸς. dicitur Hippocrati verus & genuinus medicus, ingenuus & liber, quem Plato lib. 1. cap. 8. de legibus ab illiberali & ſeruo diſtinguit.

Ἠδελφισμένως ἱμείρεσθαι. dicitur Hippocr. lib. 1. περὶ γυναικ. more grauidarum aliena concupiſcere: ἠδέλφισται verbum eſt quo iterum tertioque vtitur Hippocr. in eodem lib. & quod Gal. in exeg. expoſuit ᾠκείωται, à quo cum qui poſt eum extiterẽ minus recederent, de affinitate qua mulieres inter ſe iunguntur, voluerunt interpretari: Sed ſi vocis huius & ſignificationis originem attentius meditemur, vox illa ἠδελφισμένως deriuanda eſt à voce δελφὺς, id eſt vterus, vnde ἀδελφοὶ fratres vocantur, vt iure ἠδελφισμένως ἱμείρεσθαι de prægnantium abſurdo appetitu dici exiſtimetur.

Ἤδη. etiamſi tempus pleriumque denotet, ſæpe tamen adijcitur ad aliquid comprobandum, & ſignificat præſertim, apud Hippocrat. vt cum dicimus, καὶ διὰ τ' ἄλλα καὶ ἤδη διὰ τοῦτο: hoc eſt, & propter alia, & iam propter hoc annotat Galen. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ἡδονὴ. voluptas, delectatio. Eſt ſenſus lenis in corpore motionis: eius fons & radix ſenſus eſt, ſine quo nulla voluptas eſſe poteſt. Plato eam paſſionis nomine comprehendit, eo ſignificans omnem motum qui fit ab altero in alterum. Epicurus & Zeno definierunt eſſe, ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι, hoc eſt, elationem ob rem quæ ſequenda videatur. Pertinet ad facultatem irrationalem: ſiquidem ad voluptatem vis irrationalis omnes pertrahit, atque ad eam ex concupiſcentia trahimur. Senſibus omnibus, vt & contrarius illi dolor, contingit, ſed in oculis minus quam in cæteris, euidenter. in tactu autem & guſtu maxime luculenter, ab ijs deinceps in odoratu & poſt hanc in auditu. Communis eius, vt & doloris cauſa eſt, naturæ ad ſe reditus vniuerſim & celeriter factus. Quod enim ſenſim & paulatim fit ſenſum latet. Itaque eius quod periclitabatur diuelli, reditus ad naturam ſimul & celeriter fa-

fert. Idcirco oculis iucundiſſimum ſpectrum cæruleum eſt, ſicut è diuerſo grauiſſimum triſtiſſimumque quod ſplendidum ſimulque album eſt, quemadmodum ſol, ſicut Galeo. demonſtrat li. 1. de cauſis ſymptom. medij vero colores medio etiam modo. In auditu ſimiliter iucundiſſima vox eſt quæ leniſſima tardiſſimaq; eſt & in ægris etiam parua & exilis, atque hac etiam magis quæ oumeroſa eſt. Eſt autem voloptas in hoc ſenſu quam in viſu euidentior, propterea quod eſt ſenſu craſſiore. ſicut in odoratu adhuc manifeſtior eſt voluptas, propterea quod adhuc eius ſubſtantia eſt magis craſſa: poſtea in guſtu. Omnium autem maxima in tactu, dum ad naturalem ſtatum reducimur. Proinde ijs quæ ipſum exaſperant, vel concoquendis, vel difflandis, vel ſenſibiliter excernendis, quia ad naturam ſuam reuertitur, voluptatem percipit. Quioetiam qui laſſitudine laborant, vbi molli frictione, vel in balneo loti, ab ijs quieſcunt, euidentem ſentiunt voluptatem. Nec vero ſolom lauando aut fricando voluptas comparatur, ſed etiam in maioribus doloribus pertractatio quæ mollis, blanda & lenis ſit, ſolatium quoddam non exiguum adfert. Cæterom in omni voluptate ſenſus, ad quem ea pertinet, ſeſe totum comparat ad excipiendum id quod delectat, vt contra in dolore intro refugit, proindeque ſpiritus eo accurrit, & magna fit facultatia ſenſificæ relaxatio, expanſis veluti vlnis rem gratam amplectentis. Sic fit vt plurimi maximo gaudio (ἐπιχαίρειν Græci vocant, quaſi gaudij quendam exceſſum, oppoſitum timori ſubito & vehementi, quem ijdem ἔκπληξιν nominant) repente interierint prorſus diſſipatis ſpiritibus. Quanquam vero non ſemper voluptas iugulat, at certe facile reſolubilem infirmumque ſpiritum reddit. Ex quo fit vt omnium maxime imbecilli euadant qui nimias voluptates conſectantur.

» Cæterum etiam ἡδὺν vſurparunt quidam pro
» aceto; Patet apud Athenæum lib. 8. vbi de piſ-
» cium conditaris verba faciens quidam, piſces ſa-
» xatiles optimos eſſe ſcribit τῷ ἡδεῖ σκευαζομένους hoc
» eſt, vt interpretatur Caſauboous, ſimpliciter cum
» aceto paratos.

Ἡδὺ. vide paulo poſt ἡδύσματα.

Ἡδυντὴ πίσσα. pix odoribus condita, apud Hippocratem, coquitur autem cum aqua & aromatibus. Similiter apud eundem ἡδυντὸν στέαρ dicitur adeps in aqua & aromatibus coctus.

Ἡδύοσμον. herba eſt douûm generum apod Dioſcoridem: vna ſatiua, altera ſylueſtris eſt: illa mentha dicitur, nec à Dioſeoride deſcribitur, hæc vero menthaſtrum vocatur, ſeu mentha ſylueſtris. Herba eſt ſiſymbrio procerior, folio hirſutiore, maiore & grauiori odore: maiores floſculos habet, colicolorum faſtigia coronantes. Calfacit tertio ordine, habetque homorem ſemicoctum, cuius cauſa venerem ſtimulat.

» Galen. 6. κατὰ τόπ. ca. 1. mentham odoratam à
» veteribus ἡδύοσμον dici ſcribit: mentham κακώπιδα
» νύμφην Oppian. vocat 3. ἀλιευτικῶν, quod Min-
» tham Cocyti filiam Platonis amicam aduentan-
» ti Proſerpinæ infenſam & minitantem Ceres in
» καλὴν ποίην mutauit: improbam autem herbam
» vocat Oppiani interpres, quod ante coitum ap-
» poſita mulierum genitalibus cõceptũ impediat,
» vulneraque ſi inferatur corari prohibet, & lacti
» mixta, eoagulum denſari non patitur: Calfacit
» tertio ordine, habetq; humorem ſemicoctũ, cu-
ius cauſa venerem ſtimulat; Sed venerem exci- «
ter necne, diſſidentibus inter ſe veterum autho- «
ritatibus iure eontrouertunt, & addubitant non- «
nulli: illam ſiquidem ad veneris voloptates com- «
mendat Dioſcorid. lib. 3. eap. 40. & Galen. 6. «
ſimplic. venerem affirmat vſu menthæ excitari «
medioctiter, id quod & cæteris ſcribit accidere, «
calidis nimirum & ſiccis, quæ humiditate ſemi- «
cocta & flatuoſa participant; Sed & eodem illud «
Ariſtotelis ſpectare videtur qui in problem. ſect. «
20. Cauſam inquirẽs hoius prouerbij, belli tem- «
pore mentham neque edito neque ſerito, hanc «
rationem reddere videtur quod quæ potiſſimum «
ſatiua eſt militum eorpora refrigeret & euacuet, «
id quod coitus nimius & intempeſtiuus κατὰ συμβο- «
λικὸς efficere conſueuit; nec ſecus Hippocr. 1. de «
Diæta de mentha verba faciens, quamquam eius «
etiam vſu tentiginem arceri velle videtur. Si quis «
(inquit) ea frequenter vtatur genitale ipſius ſe- «
men ita colliqueſiet vt effluat & arrigere prohi- «
beatur, corpus denique reddatur imbecillum: «
Contra vero Plin. lib. 20, cap. 14. Reſiſtere ge- «
nerationi mentha ereditur, ait, cohibendo geni- «
turam denſari; itemque Florentinus in Geopo- «
nicis lib. 12. ἡδύοσμον ἄχρηστόν φησιν εἶναι πρὸς τὰ ἀφρο- «
δίσια, hoc eſt, mentham ineptam eſſe ad venerea «
tradidit: Sed his conciliandis contradictionibus «
non magnopere mihi laborandum videtur, quo- «
niam etſi prima fronte inter ſe pugnare videan- «
tur, minime tamen repugnant: neque enim quid- «
quam prohibet quominus meotha dum liqui- «
dum fluxileque ſemen reddit venerem ſtimulet, «
& eadem ipſa, huius, vt ita dicam, fluxibilitatis «
ratione conceptui & generationi reſiſtat. Cæte- «
rum ad Aoicennæ authoritatem reſpoodere diſ- «
cilius fortaſſe fuerit, qui mentham tradidit ſemi- «
nis exitum cohibere, dum ſemen incraſſat & ip- «
ſa ſpermatica vaſa roborat, attamen & hæc au- «
thoritas cum primis illis minime pugnabit, ſi «
verba iſta, vti pareſt, de mentha ſicca intelligas, «
cuius quidem vim quam recentis longe aliam eſ- «
ſe quiuis facile iudicet. Sic & Oribaſij locus lib. «
9. ſynopſeos qoo aſſerit mentham æque ac ru- «
tam ijs vitandam quæ fœcundæ eſſe deſiderant; «
de mentha ſicca eaque fortaſſis etiam ſylueſtri «
intelligendus eſt. «

Ἡδυπνοΐς. genus eſt ſylueſtris cichorij quod prodit latiore folio.

Ἡδύσαρον. ſeeuridaca. frutex eſt folia ferens ciceris, puſilla, folliculos modo corniculorum aduncos, ſemen complexos rufum, ſecuriculæ ancipitis figura: à qua πελεκῖνον etiam dicta eſt inter hordeum triticumque prouenit.

Marcellus apod Dioſcorid. à ſuauitate odoris «
ſic nominatum refert. Vide Dioſcorid. lib. 3. cap. «
147. vbi ipſum dicit μικρὸν ἡδυόσμῳ. «

Ἡδύσματα. dicuntur vnguenta ipſa quibus ad ſuauitatem odoris aromata adiuncta ſunt. Alia oõ vnguenta, ſed aromata ſic appellant, quibus odor vnguentis conciliatur, cuiuſmodi ſunt amaracus, coſtus, amomum, nardus, carpobalſamum & myrrha, vt patet ex Dioſcoride in deſcriptione vnguenti amaracini: item eoriandrum, mentha, apium, ruta, quæ etiam olera ementibus dari fuiſſe ſolita gratis præter legitimum pondus atque precium Galenos ſcribit. Cæterum vngueota ea quæ ἡδύσματα vocabantur, ſuccus tantum erant, hoc eſt, liquida, vt quæ ſolis fere conſtarent oleis eoque differebant ἀπὸ τῶν συμμάτων, vt

Plinius ſcribit, quod hæc corpus haberent, hoc eſt, ſolidiora eſſent: veriſque tamen eadem odoris gratia. Dicuntur ἡδύσματα ἀπὸ τοῦ ἡδύνειν, quod eſt ſuauẽ & odorẽ gratum facere: vnde & ἡδύσματα generaliter dici poſſunt quæcunque rem aliquam iucundiorem gratioremque reddunt. in qua ſignificatione Galenus lib. 3. de alimentis pinguedinem & adipem, carnium ἡδύσματα eſſe dixit. cibis enim ſuauitatem potius concilıant quam in alimentum vertantur.

Ἡδύσματα. etiam apud Hippocratem dici τὰ χλωρὰ καὶ ξηρὰ ἀρώματα, vocemque Atticam eſſe, Erotianus annotauit. ex quo ipſe lib. 2. τῶν γυναικείων, σίλφ ἡδὺ appellat τὸ ἡδύοσμον.

Ἡδύχροον. eſt magma per paſtillos digeſtum, multis aromatis conſtans. Primum ab Andromacho inuentum deſcriptumque proditur. Eius compoſitio refertur à Galeno lib. 1. de antidotis & lib. de Theriaca ad Piſonem. Deſcribitur & à Paulo & Aetio. Non habet poſtremum locum in Theriaces compoſitione, vt cui præter alia & saporis & odoris ſuauitatem conciliet. Nec vero Theriacæ tantum conuenit, ſed vnguenti etiam loco vſurpatum fuit & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, qui reſiccando etiam per odorem pulmoni à ſe exhibitum fuiſſe prodidit lib. 4. de locis affectis.

» Hedychroi autem deſcriptiones quantum va-
» rient non in ponderibus ſolum, ſed etiam in ipſis
» rebus apud Aetium Galen. & Paulum docuit
» Cornar. ſuis in Paulum commentarijs.

Ἠθμοειδὲς ὀστοῦν. ſic dicitur os illud quod ad ſummam naſi radicem intus fixum hæret tenue & latum, & magno illi foramini oppoſitum quo è cerebro in nares excrementa deſcendunt. Ratio nominis eſt quod cribri modo (ἠθμὸν Græci vocant) pertuſum ſit pluribus locis. Alij ſpongiæ idipſum conferunt, & σπογγοειδὲς nuncupant.

» Dicuntur & Paulo περιηθμοειδῆ.

Ἠθμός. dicitur à quibuſdam pars naſi ſuperior, quæ ſupercilijs proxime ſubiacet.

» Vnde & oſſa ἠθμοειδῆ dicta ſunt.

Ἦθος νόσου. mos morbi qui & τρόπος modus dicitur:
» hæc autem voce malignitatem & benignitatem
» comprehendimus & Galen. quidem 3. de criſ. c.
» 4. In morbo quatuor conſiderat à ſe inuicem di-
» ſtincta, ſpeciem, motum, magnitudinem & mo-
» rem; Species inquit ex proprijs accidentibus co-
» gnoſcitur, vt febris tertiana, quotidiana, quarta-
» na & reliquæ, ex ſignis cuique illarum proprijs
» dignoſcuntur; magnitudo ex eorumdem acci-
» dentium quantitate; motus ex tempore partium
» acceſſionis; mos verò ex ſuperuenientibus acci-
» dentibus, nam multos magnos morbos & qui
» celerius mouentur reperias qui tamen periculoſi
» & maligni non ſunt, ſicut contra paruos & debi-
» les, qui tamen ſint maligni; Ex his dicitur mor-
» bus alius εὐήθης, alius κακοήθης; εὐήθης quidem vt
» ex: gratia pleuritis, ſi ſputum cito & facile edu-
» catur, ſi facilis reſpiratio, & ſimilia accidentia mi-
» tia ſint; κακοήθης è contra.

Ἥκιστα. Galen. 3. de acut. notat non ſignificare οὐδα-
» μῶς, id eſt, nullo modo vt plerique putarunt ſed
» ἐλάχιστον, id eſt minimum, & lib. 4. t. 95. dicit ſi-
» gnificare contrarium τῷ μάλιστα.

Ἠλεκτρώδης λαμπρὰ καὶ στίλβοντα hoc eſt, lucida & ſplendens. dicitur ab Hippocrate de alui deiectione, παρὰ τὸ ἤλεκτρον, hoc eſt, ab electro & ſuccino: vt annotat Erotianus.

Ἤλεκτρον. ſuccinum Eſt ſuccus quidam pinguis, oleoſus & leuis, qui in lapidem mollem concreuit, ignem flammamque facile concipiens. Sed cuius generis ſuccus ille ſit, plurimum variant authorum ſententiæ. Multi dixerunt eſſe arborum ſuccum, ex arboribus littori vicinis ſtillantem in fluuios & mare: qui cum ſit genere triplex, lacryma ſcilicet, gummi, & reſina, Ariſtoteles ſuccinum lacrymam eſſe ſcripſit, nec tamen definiuit cuius ſit arboris: multi vero populi eſſe cenſuerunt, cuius opinionis & Dioſcorides meminit, ſcribens lib. 1. quoſdam exiſtimare lacrymam populorum quæ in Padum amnem defluat, durari ac coire in ſuccinum. Quæ opinio vel potius fabula vnde profecta ſit, Plinius explicat. Idem vero narrat Poëtas aliquos fuiſſe qui dicerent eſſe gũmi, ſed nec eos qui id ſenſerint, nec arborem ipſam ex qua funditur, nominat. Ipſe vero pineæ ſuccum eſſe arbitratur: alij vero cedrinæ. verum alij nec quæ ſucci ſpecies ſit, nec quæ arbor eum exudet ſpeciatim explicarunt, contenti in genere dixiſſe, ſuccum eſſe arboris: inter quos plurimi fuerunt authores Græci, & è Latinis Cornel. Tacitus. Sunt & qui ſuccinum terræ ſuccum ſiue ſudorem eſſe dixerint, & crediderint ſolis radios circa occaſum vehemẽtiores in terram actos pinguem ſudorem ex ea elicere è quo fiat ſuccinum: alij etiam è limo terræ gigni prodiderunt: alij cõcreti maris purgamentum eſſe. Adeo multum pugnant inter ſe veterum ſententiæ. Nouiſſime vero Georgius Agricola vir doctiſſimus & acerrimi iudicij, repudiatis veterum ſententijs, ſcripſit ſuccinum eſſe bitumen foſſile quod in lapidem mutatum ſit, quoniam omnes bituminis proprietates habeat. Cæterũ omnes conſentiunt ſuccinum in littoribus maris colligi: præſertim ad ſeptentrionem, atque tempeſtatibus in littora eijci. verum è terra quidem, quæ ſub mari eſt, oriri Serapio prodidit. non aliter ac fungi oriuntur ex ea quæ eminet è mari, ipſumque fluctibus & tempeſtatibus è natali ſolo erutum ad littora impelli. Cæteri vero omnes non naſci in mari, ſed è fontibus in mare influere ſentiunt, ibique durari. Non eſt autem ſuccino color vnus: aliud candidum eſt, quod habetur præſtantiſſimum: aliud fuluum & perſpicuum inſtar vitri, quod Genus Græci nuncupant ὕαλον: aliud nigrum, quod eſt deterrimum. Omne admoto igne accenditur & ardet, vt reliqua bituminis genera, affrictuque calefactum plumas, paleas, reſque alias leues ac minutas, tanquam magnes ferrum, ad ſe trahit & retinet, eamque ob rem Græcorum quidam ἅρπαγα ipſum appellarunt. Præbet multiplicem vſum. eius ramenta in ſuffitus cedunt quibus fœtidus & peſtilens aer corrigatur: eſt enim odoris iucundi. Illinendi vim obtinet, atque ob id potum ſiſtit ſanguinem vndecunque profluentem, & vomitus & alui profluuia & catarrhos. Et quia odoratum eſt, cordi amicum eſſe, eiuſque tremori mederi creditur. Cæterum non in Oceano modo, ſed etiam in mari Mediterraneo colligitur, quod tamen ad nos adferri negant, dicentes in eius locum ſubſtitui factitium ex benzoo, cera candida noua, carie fraxini & arborum muſco, vel ex ſtyrace, ladano, & ramentis xylaloes: ad vtramque vero compoſitionem addi muſcum vel zibetum, atque omnia cum aqua roſacea cõmiſceri: facile tamen fraudem deprehendi, quod natiuum non tam cito atq; factitium aquis molleſcat.

leſcat. Mauri atque Arabes ambram citrinam & carabén appellant.

» Διὰ ἠλέκτρου paſtillus ad alui profluuia efficax qui
» deſcribitur à Tralliano l.8. c. 8.
» Ἠλεκτρῶδες ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ἡλιάνθες. herba eſt folio myrti in Themiſcyra regione & Ciliciæ montibus maritimis prnueniens. Ea ſcribunt quidam cum adipe leonino decocta, addito croco & vino palmeo, perungi ſolitos Magos & Perſarũ reges ad conciliandã corporis gratiã, ideoq; eandẽ ἡλιοκαλλίδα nominatã fuiſſe.

Ἡλιακὸν. genus τῶν κύφεων, quod & κῦφι μέγα vocatur, ex rebus triginta ſex conſtans. Eius compoſitio habetur apud Paulum lib.7.c.22.

Ἡλικία. ætas. Eſt annorum decurſus corporis temperamentum immutans. Ita namque fert naturæ conditio, vt corpus humanum nequeat diu eodem in ſtatu perſeuerare, qood ſit omni genito corpori corruptelæ interituſque connata neceſſitas. Cum enim ita nati ſimus vt in naturæ noſtrę primordijs calidum frigido, humidum ſicco præpolleat, conſterque nobis ex humida ſubſtantia genituræ origo, quam tamen bumidam perpetuo ſeruari cnnueniens non erat, qood ex ea ſolidæ partes fieri deberent, natura ſtatim in generatinnis initio ignem terramque copioſius admiſcuit, quę non torrerent quidem vrerentue, ſed tamen abunde ſiccarent. Id quidem in cauſa eſt cur progreſſu temporis temperamentorum mutationes contingant, quæ non aliud reuera ſunt quam ætates: Ab hoe enim primum cogitur paulumque concreſcit quod in vtero conceptum eſt, mox ſiccius redditum veluti lineamenta quædam & rudimenta cuiuſque membri obtinet: vlterius vero etiam ſicceſcens, non lineamenta rudimentaue modo, ſed etiam exactam vnioſcuiuſque ſpeciem oſtendit: iam vero in lucem editum & magnitudine proficit, & tum ſiccius tum valentius ſeipſo ſemper efficitur; donec ad ſummũ incrementũ ſit peruentum: tum vero & incrementuoi omne ſiſtitur, oſſibus nimirum ipſis per ſiccitatem non vltra ſequacibus, & ſanguinis ſpirituſque vaſa ſpiritus ipſius flatu in latum aguntur: cuncta denique membra oon ſolum robuſta fiunt, ſed etiam vires ſuas ſummas obtinent. In eo vero quod ſequitur tempore, omnibus iam partibus ſupra iuſtum ſicceſcentibus, nnn ſolum coiuſque officium minus probe adminiſtratur, ſed etiam corpus ipſum macilentius graciliuſque qoam ante redditur, & poſtea etiam rugoſum euadit. Quo vbi peruentum eſt, ſumma artuum atqoe viſcerum imbecillitas ſeniumque oritur. Talis quidem in genere eſt totius vitæ decurſus omnes temperamentorũ mutationes ætatumque differentias cõplectens. Hæ autem quamuis niſi annorum ſpatijs certis contingere non poſſint, ſed eas neceſſario annis metiri definireque oporteat, non facile tamen eſt id exacte præſtare, certoſq; fines ſtatuere ſed tantũ in latitudine quadam. Nam prout calidior, frigidior, bumidior aut ſiccior aliquis eſt; etiam celerius aut tardius vel pubeſcit vel ſenex eſt. Earum namque qualitatum temperaturis ætates diſtinguuntur. Itaque vt quatuor ſunt temperamẽtorum differentiæ, quas homo toto vitæ ſuæ ſpatio ſuſtinet, ita par eſt quatuor ætates eſſe illis reſpõdentes. Primum enim vbi natus eſt homo eum calidũ & humidum eſſe conſtat, deinde calidum & ſiccum fieri. poſtea ſiccum & frigidũ euadere, tandem vero frigidum humidũque effici, & per eas quatuor temperies decurrere, perinde atquę annum per ſua tempora eandem quoq; tẽperaturam ſortita. Quod enim in anno tempus, id in vita hominis ætas eſt, non eadem modo temperie prædita, ſed humoribus etiam & reliquis plæriſq; affectionibus. Habent autem & ætates ſua nomina. veluti anni tempora: quarũ prima dicitur ἡ τῶν παίδων, id eſt pueritia, veri admodũ ſimilis & abũdãs ſanguine: quæ tamdiu dicitur, quãdiu corpus calidum & humidum exiſtit. Eam autem medicarum diffinitionum author τὴν τῶν νέων appellat, id eſt iuuentutem, pueros cum iuuenibus confundens. Secunda autem, ἡ τῶν μειρακίων ἢ ἀκμαζόντων, id eſt, adoleſcentia, ſiue florens & virilis ætas: quæ durat cũ calor & ſiccitas exoperant, æſtati ſimillima, in qua, vt in hac quoq; multa bile corpus ſcatet. Tertia, ἡ τῶν παρακμαζόντων, quos etiam μέσους Græci appellant, id eſt, decreſcens ſiue inclinans ætas: quæ eſt cum frigiditas & ſiccitas corpus occupat, autumno nõ diſſimilis tum temperie tum humoris melancholici prouentu. Quarta eſt τὸ γῆρας, id eſt, ſenectus, frigida & humida inſtar hyemis, propter abundantis in ea pituitæ copiam. In quo tamen nemo me criminetur ſi ſenectutem frigido & humido, non autem ſicco definiui. Ego enim Galenũ ſequutus ſum ſic ætates diſtinguẽtem l. 8. de placitis Hippoc. & Platon. & in comment. quos ſcripſit in lib. περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. Verũ alijs aliter ętates diſtinguere placuit, maximẽ per ſeptimanas, quod eo fere numero natura magnas mutationes efficere conſueuerit. Nec tamen de earum nominibus, vel quo temporis ſpatio circumſcribi debeant ſatis conuenit. Omnes primã ſtatuũt τὴν τῶν παίδων, boc eſt puerorũ: cui duas ſeptimanas tribuũt, videlicet vſq; ad decimũqoartũ annũ. Ab eo incipit ἡ ἥβη, id eſt, pubertas, & ſecũdũ Hipp. ſententiã vſque ad annũ vigeſimũ quintũ extẽditur, vt annotat Gal. comm. in aph. 7. l. 5. quo tamẽ in tempore τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν, id eſt adoleſcentiã, cõtineri idẽ Gal. author eſt comm. in aph. 29. l. 3. ſcribẽs τὴν τῶν μειρακίων mediam eſſe inter τὴν ἥβην καὶ τὴν ἀκμήν, id eſt, inter pubertatem & florẽtem ætatem. Quod ſi verum eſt, pubertas erit ab anno decimoquarto vſque ad annum decimumoctauum, ſpatio videlicet dimidiæ ſeptimanæ: ab anno autem decimooctauo vſqoe ad vigeſimumquintum adoleſcentia, vt ſcriptum reliquit Galen. comment. in aphor. 9. lib. 6. Itaque pubertatis nomine adoleſcentiam comprehendere Hippocrat. videtur. Ab anno autem quinto & vigeſimo ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ νεανίσκων ἡλικία, id eſt florens & iuuenilis ætas, incipiens, quinta ſeptimana terminatur, id eſt, anno trigeſimo quinto. Ab hoc poſtea ἡ παρακμὴ, id eſt, ætas declinans, incipit, iuuentuti ad ferendos labores multum impar, & ad duas ſequentes ſeptimanas extenditur, vt docet Galen. comment. in aph. 30. lib. 3. Ea igitur eſt à trigeſimoquinto anno vſque ad quadrageſimum nonum. Inde ſuccedit ſenectus, quam triplicem Galen. eſſe docet extremo quinto libro de ſanitate tuenda: cuius primam partem τῶν ὠμογερόντων appellat, id eſt eorum, qui cruda viridique adhuc ſenecta ſunt, propterea qood nondum habent ſenſum ſenectę manifeſtum, ſed adhuc ciuilia negotia obire poſſunt. Nec vero ſola ſenectus trifariam ita diuidi

intelligenda eſt, ſed & reliquæ perinde ætates, vt prima pars viridis ſit, deinde adulta, poſtea præceps. Ætatem M. Varro diuiſit in infantiam, pucritiam, adoleſcentiam, iuuentam, ſenectam. Author eſt Aolus Gellius li. 10. cap. 28. Seruium Tullium Regem, cum cenſus faciendi gratia illas quinque claſſes populi Romaui inſtrueret, eam rationem ſequutum, vt pueros eſſe exiſtimaret, qui minores eſſent annis ſeptemdecim: inde ab anno decimoſeptimo quos idoneos iam eſſe reipublicæ arbitraretur, milites ſcripſit, eoſque ad annum quadrageſimum ſextum iuniores dixit, ſupraque eum numerum ſeniores appellauit.

Ἡλιογλὲς. nomen eſt compoſiti medicamenti acidi, quod vel maximas carnis excreſcentias vſque ad penitiora adurit. Habet autem auripigmenti libram vnam, calcis viuæ drachmas duas. Aqua læuigantur per dies caniculæ, deinde ſiccantur.

Ἡλιοκαλλὶς. herba quæ & ἡλιαῖδη dicta fuit: de qua ſupra.

Ἡλιότροπις. idem quod τὸ ἡλιοτρόπιον maius, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Ἡλιόστροφον. ſic à quibuſdam dictum eſt τὸ ἡλιοτρόπιον μέγα, hoc eſt, heliotropium maius: vt Dioſcorides ſcribit. Plinius tamen helioſtrophion & tricoccon genera facit duo heliotropij.

» Vt autem ἡλιότροπον & ἡλιοτρόπιον, ſic ἡλιόστρο-
» φον & ἡλιοστρόφιον Græci dicunt vt apud Dioſcor. &
» Apuleium videre eſt, quorum ille ἡλιότροπον fœ-
» minino etiam genere vſurpat; hic & maluam er-
» raticam ἡλιόστροφον à Græcis nominari docet.

Ἡλιοτρόπιον. ſolaris herba Celſo dicitur: cuius duo genera, maius & minus, deſcribontur à Dioſc. in fine lib. 4. Guſtu eſt adſtringenti, cum quadam leniuſcula amaritudine.

» Nomen autem habet vt teſtatur Dioſcor.
» l. 4. c. penult. ἀπὸ τοῦ συμπεριφέρεσθαι τὰ φύλλα τῇ
» τοῦ ἡλίου κλίσει, itidem & Plin. inquit lib. 2. cap. 41.
» abeuntem ſolem intueri ſemper, omnibuſque
» horis cum eo verti vel nubilo obumbrante, &
» lib. 22. cap. 21. heliotropij (inquit) miraculum
» ſæpius diximus cum ſole ſa circumagentis
» etiam nubilo die, tantus ſyderis amor eſt, noctu
» veluti deſiderio contrahi cæruleum florem: à Ni-
» candro vocatur ἠελίοιο τροπαῖς ἰσοίζυγον ἕρνος.

Ἡλιοτρόπιον. eſt & gemmæ nomen apud Plin. lib.
» 27. cap. 10. ſic dictæ quia iniecta in vas aqua ple-
» num fulgorem ſolis accedentem percuſſu ſan-
» guineo mutat, atque extra aquam ſpeculi modo
» ſolem accipit.

Ἡλῖτις. eſt ſpecies ſquammæ æris, ſic dicta quaſi clauaris. vide χαλκοῦ λεπίς.

Ἡλίωσις. inſolatio. Eſt corporis in ſole apricatio. Remedij genus eſt veteribus medicis vſurpatum varijs modis & ad varios affectus: alij enim vncti, alij non vncti, alij decumbentes aut iacentes ſuper multiplici ſtrato, alij ſtantes aut deambulantes ſolis radijs exponebantur: ex quo iſta fere commoda conſequebantur, corporis perſpiratio vberior, ſudores, alui adſtrictio, adipis conſumptio, tumorum laxorum, maximeque hydropicorum depreſſio, totius corporis exiccatio, reſpiratio facilior, omniſq; ſuperflui humoris abſumptio. Proinde eo remedio iuuabantur hydropici, iſchiadici, nephritici, paralytici, elephantici, cœliaci, fœminæ hyſtericæ & alba vteri fluxione laborantes: adhæc cephalalgici, præmiſſa per aluum vacuatione. Quæ quidem omnia ex Antylli libris Aetius plenius explicauit.

Ἡλίωσιν autem ſolis feruorem torridum Aure- »
lian. vocat lib. 3. τῶν χρον. c. 5. & l. 4. cap. 2. ſolica- »
tionem. »

Ἧλος. clauus. Eſt calloſum tuberculum, album, rotundum, capiti clauorum ſimile. Prouenit toto corpore, ſed pedum plantis digitiſque potiſſimũ, naſcitur frequens & in calcaneis, præcipue tamen ex contuſo, quamuis interdum aliter, doloremque etiamſi non alias, tamen ingredieti mouet. Sed & in ſummis manuum digitis ſæpiſſime oriri ſolet. Accidit & oculis: ſic autem vocãtur calloſa in eorum albo tubercula, vt ait Celſus lib. 7. Aetius agens de ſtaphylomate ſcribit ἧλον in oculo appellari poſtquam ſtaphyloma maximum euaſerit, adeo vt palpebras excedat, & indurerit, cornea tunica vndiq; calloſa euadente. Cæterum clauus omnis dictus eſt à figuræ ſimilitudine. Nec vero in homine tantum, ſed olea etiam ἧλος dicitur, ceu quædam ſolis inuſtio qua infeſtatur, quam, vt ſcribit Plinius, quidam fungum malunt appellare, alij patellam, quæ Græcis λεπὰς etiam dicatur.

Ἥλωσις. Hippocrati vocatur palpebræ euerſio, fit- “
que vtroque muſculorum conuulſo partemque “
tarſi continuam ad ſeipſum trahente, hanc & pal- “
pebræ figuram Hippocr. κάμπυλον, id eſt curuam “
ac reflexam appellauit vt docet Galen. 10. de vſu “
part. c. 9. “

Ἡμέρα. dies. Duobus modis poteſt intelligi. Vno ſpatium id modo quod eſt à Solis ortu vſque ad occaſum, quo quidem à nocte diſtinguitur. Eſt autem duodecim quidem ſemper horarum ſed inæqualium, prout dies longiores ſunt aut breuiores, alioqui ſi in horas æquales diuiſus fuerit, in ipſis tantum æquinoctijs duodecim horarum erit: alijs autem temporibus plurium omnino erit vel etiam pauciorum. Altero vero totum id temporis ſpatium dicitur, quod eſt ab vno Solis ortu vſque ad alterum proxime ſequentem. Is vero etiam noctem ſimul comprehendit, eumque à ſe intelligi plæriſque in locis Galenus profeſſus eſt. Eſt autem horarum viginti quatuor æquinoctialium. Hic quandam cum toto anno ſimilitudinem habere dicitur, in quatuor partes ſimiliter diuiſus. Tempus namque matutinum humidum calidumque perhibetur, perinde atque ver, vt ex Antyllo Oribaſius ſcriptum prodidit: meridies æſtati comparatur: pars quæ ad occaſum ſpectat, autumno, vt & noctis prima pars, quæque circa veſperam eſt, occaſui ſimilis: mediæ autem noctis tempus, hyemi. Eo namque tempore, quemadmodum & per hyemem, Sol plurimum abeſt à nobis. Quamobrem vtroque tempore corporum perſpiratio æque intercipitur, & fluxiones doloreſque maxime recurrunt & vrgent. Vltima vero noctis pars ad auroram ſpectans, propterea quod matutino tempori propinqua eſt, eiuſdem cum eo particeps eſt temperamenti.

Ἡμέρα κρίσιμος. vide κρίσιμος ἡμέρα.

Ἡμερινὸς πυρετὸς. diurna febris dicitur Hippocrat. “
lib. 3. Epid. ea quæ interdiu inuadit, opponitur- “
que νυκτερινῷ, id eſt nocturnæ, has Hippocrat. “
eſſe ait longiſſimas vt etiam ſint nocturnis lon- “
giores & in nonnullis ad tabem vergant. “

Ἡμερὶς. quercus placida, Roboris genus eſt, trunco

neque erecto,neque læui,neque excelſo,ſed caudice in orbem comoſo, contorto, ſinuoſoque.

Ἡμεροκαλλὶς. herba eſt folio & caule lilio ſimilibus, herbacei coloris vt porrum. flores in caule per ſingulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuiſora, quoties dehiſcere cœperunt. colore perquam pallido. radix magna eſt atque bulboſa. Leuiter digetentem facultatem habet,& cum hoc repulſorium quiddam. noſtri lilium agreſte, vel lilium marinum nominant.

Ἡμίδραχμον. pondus duarum drachmarum. vide δραχμή.

Ἡμιεκτέον. τὸ ἥμισυ τοῦ ἑκτέως. hoc eſt, menſura chœnicas quatuor capiens. Pars eſt duodecima medimni Attici.

Ἡμιπτερύγιος. faſciæ nomen ad dorſi & pectoris deligationem. refertur à Galeno lib. de faſcijs ſub nomine Appollonij iunioris.

» Ἡμικοτύλιον. vide τέταρτον.

Ἡμικρανία. hemcitania. Eſt morbos mediæ partis capitis ſummo cum dolore: hic modo dextram, modo ſiniſtram partem occupat, & ad ſuturam vſque protenditur. Ea enim dolorum interſtitium eſt. Per circuitus plerunque reuertitur, vel quotidianos, vel tertianos, ac quibuſdam extra caluariam, quibuſdam in profundo capitis, plurimis circa temporum muſculos, vel altius etiam conſiſtit. Dolores autem aliquando tam ſunt vehementes, vt ne manum quidem ferant, affecto ſcilicet pericranio & cute non experte morbi. Cauſa dolotis tanti eſt vaporum, aut humorum, aut vtroromque, vel multorum, vel calidorum, vel frigidorum, vel acrium ſalſorumque influxus ſiue per venas, ſiue per arterias. Affluunt autem hi vel quod à cerebro eiuſque membranis foras pellantur tanquam redundantes aut vitioſi, vel qood à ſubiectis partibus ſurſum mittantur. Ac vapores quidem tenſiuis doloribos afficiunt:ślioſa excrementa mordaces inducũt: plenitudo grauitatis ſenſum adfert: rubor & calor calidos humores ſignificant.

» Dicitur & ἑτεροκρανία, & apud Trallian. l. 1. c.
» 12. τὸ ἡμικράνιον: & apud Aetium l. 6. c. 49. πάθος
» ἡμικρανικὸν, Oribaſ. ἡμικρανίας appellat in titulo c. 3.
» l. 4. ad Eunapium, & Soidæ ἡμικρανίας exponitur τὸ
» ἥμισυ τῆς κεφαλῆς dimidia pars capitis.

Ἡμικρανικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta topica, curandis hemicranijs conuenientia. Ea non ſunt vnius generis: alia enim magis, alia minos calida ſunt: omnia tamen calida eſſe oportet, multum quidem, vbi non eſt multus câlor, moderatiua vero, ſi multa caliditas in dolore percipitur: tunc enim ad reprimendum caloris exceſſum, calidis pharmacis aliquid refrigerans miſcendom eſt. Omnia etiam aliquid habere oportet quod firmitatem & robur addat, quod adſtringentem ſcilicet habeat facultatem. Porro eorum materia plurima eſt apud Galen. libr. 2. τῶν κατὰ τόπ.

Ἡμιμοίριον. τὸ ἥμισυ τῆς δραχμῆς. dimidia drachma, apud Hippoc. vt interpretatur Erotian.

Ἡμιμοχθηρὰ μεταβολὴ. ea mutatio dicitur quæ fit in
» puris ex ſanguine generatione, & ea quidem mix-
» ta atque media ex ea quæ à natura & prẹter natu-
» ram ſit lib. 5. de ſimplic. medic. facult. vt & com-
» ment. ad : phor. 47. l. 2.

Ἡμίξεστον. idem quod ἡ κοτύλη. propterea quod ξέστης capit duas κοτύλας. vide κοτύλη.

» Hæc vox legitur apud Dioſc. l. 1. c. 14.

Ἡμιωβόλιον ἡ

Ἡμιώβολον. pondus eſt dimidij oboli, ſiue duodecima pars drachmæ. drachma enim ſex obolos habet. frequentius occurrit ἡμιωβόλιον.

Ἡμιόνιον. herba quæ & ἄσπληνον & σκολοπένδριον appellatur.

Ἡμιονῖτις. herba quam σπλήνιον plærique vocant, alij τύνηριν, alij etiam ἡμιόνιον.

Dicitur & ὁμονῖτις. de qua vide Dioſc. l. 3. c. 152. «
& Gal. τῶν κατὰ τόπ. c. 8. «

Ἡμίσεον. ἥμισυ. dimidium, apud Hippoc.

Ἡμιπληγία ἡ

Ἡμιπληξία. dicitur paralyſis dimidij fere corporis, quæ apoplexiæ ſuccedir. Eadem videri poteſt cum παραπληγίᾳ ſiue παραπληξίᾳ, de quibus vide ſuis locis.

Ἡμίτομος. deligaturæ nomen apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Ἡμιτριταῖος πυρετὸς. ſemitertiana febris. Eſt febris continua, ex quotidiana & tertiana febre, quarum vna continua, altera intermittens ſit, confuſis genita & cum horrore inuadens. Continuam quidem eſſe Galenus ex Hippocrate docet, atque in eo Archigenem & Agathinom reprehẽdit, quorum ille ſemitertianam in febrium intermittentium numero poſuit, hic vero in eodem genere cum tertiana locauit, & ſola acceſſionis vehementia ab ea differre exiſtimauit. In eodem errore eſt & Celſus lib. 3. cap. 3. Nec tamen ex eo continuarum genere eſt, in quibus humor intra venas maiores putret, & vna tantom à principio ad finem vſque acceſſio perſeuerat, ſed vt vel ex ipſo nomine ſemitertianæ intelligi poteſt, reduplicationes habet terrio quoque die, non quales quidem habet tertiana, ſed dimidia ex parte ſimiles. Nam tertianæ confuſa quotidiana, acceſſionis tertianæ verum typum neceſſario immotat. Cum autem quatuor modis hæ febres miſceri poſſint, vel ambæ intermittentes, vel ambæ continuæ, vel vna earum intermittens, altera continua, ambarum intermittentium miſtio, quia & febrem omoino patit intermittentem, noo poteſt ſemitertianam, quam continuam eſſe oportet, gignere: ambæ coontinuæ, continuam qoidem efficiunt, ſed ſine horrore (qoo tamen Hippocrates hemitritæon maxime definiuit) quod omnis febris continua nullum per ſe rigorem vel horrorem parit. Itaque alteram earum intermittere, alteram continuam eſſe oportet. Nec vero intereſt vtra continua ſit aut intermittens. Vtroque enim modo & continuitatem ſeruabit, & miſta ſimul bile & pituita cum horrore prehendet. Sed accidit mulro frequentius vt quotidiana continua & tertiana intermittens febrem hanc conſtituant quã contra: eo qood facilius ſit quotidianam fieri cõtinuam quam tertianam, cuius etiam exquiſitæ acceſſiones longiores eſſe ſoleãt quam tertianæ. Horror autem non quotidie, ſed alternis tantum diebus inuadere debet, quibus ſcilicet tertianæ & quotidianæ acceſſiones ſimul concurrunt & confunduntur. diebus autem alijs medijs & paribus refrigeratio ſola incidit, quam febris qootidiana proprie accerſit. Ab eo horrore Hippocrates hemittitæon horridam febrem (Græce φρικώδη πυρετὸν) appellauit. Itaque cum eiuſmodi febrium miſtio ſemitertianam pariat, duoque ſint omnino modi quibus miſceri ſecũ poſſint, duæ pariter erunt hemitritæi differentiæ. Nam ſi

æquales ſint vtriuſque febris vires, nec bilis pituitæ, aut coutra pituita bili præualeat, hemitritæus fiet exquiſitus, qui nō aliud eſt, quam æqualis earum febrium compoſirio, per quaoi æqualis quoque humorum pugna euadit. Sic enim & bilis celeritatem cohibet pituita, ac rurſus pituitæ tarditatem atque hebetudinem excitat bilis. Cumque proprium ſit tertianæ febris rigorem mouere, quotidianæ vero refrigerationem, miſta ex vtraque æqualiter febris horrorem neceſſario afferet, rem quidem rigore minorem, maiorem autem refrigeratione, tantoque hac ipſa maiorem, quantum à rigore magnitudine ſuperatur. Vt enim extremi humores æqualiter confuſi ſunt, ſic horror pariter medius inter rigorem & refrigerationem naſcetur. Quare non temere febris hæc hemitritæos, hoc eſt, ſemitertiana, dicta eſt. Nam ex quotidiana continua, & tertiana intermittente tota eius natura confuſa, dimidiam partem vtramque ex ijs febribus retinet, non rigoris modo & refrigerarionis, ſed etiam reliquorum vtriuſque febris ſymptomatum. Sin autem magnitudine vehementiaque impares febres ſunt quæ hemitritæon gignunt, non iam exquiſitus erit, ſed ei magis affinis quæ in miſtione præpollebit, ideoque & propria eius febris ſymptomata in ipſa miſtione magis erunt conſpicua. Nec vero ſatis eſt febres eas miſtas complicataſque eſſe, ſed ita confuſas eſſe oportet, vt vtriuſque acceſſio eodem tempore inuadat. Id quod & perpetuum eſſe poteſt, acceſſionibus eundem ſemper ordinem ſeruantibus, & poteſt non eſſe perpetuum, ſed ſemel tantum aut bis terue in earum febrium complexu contingere pro acceſſionum acceleratione vel retardatione. Quo quidem caſu non tota ea febrium complexio hemitritæus erit, ſed eius modi acceſſiones illæ hemitriteæ vocabuntur quæ ſimul concurrent, eademque hora inuadent.

» Hemitritæus alius habet acceſſiones con-
» fuſas, id eſt quæ eadem hora ſimul prehendant,
» alius habet implicitas, id eſt quæ diuerſis horis:
» illa autem hemitritæus quæ ſuas acceſſiones
» confuſas habet, nomen hemitritæi proprie me-
» retur vt ait Galen. lib. 2. de different. febr. itaque
» hemitritæus interdum ex genere confuſarum, in-
» terdum ex genere implicitarum eſt febrium: Se-
» mitertiana autem tantum abeſt vt dimidia ſit
» tertiana, vel multitudine ſymptomatum, vel
» viribus, vel horum tota conditione, vt longe etiã
» ſit tertiana deterior, ita vt potius huius illa, quam
» hæc illius eſſe dimidia videatur: Quamobrem
» non venit mihi in mentem inquit Gal. l. 1. Epid.
» comment. 3. quare adducti huic febri tale no-
» men impoſuerunt primi nominis authores, po-
» tuerunt tamen hi cum febris tertiana habeat vt
» & tertio quoque die inuadat, & ad integritatem
» veniat, quod ſemitertiana alterum habeat de his,
» alterum non habeat, ita vocabulum inſtituiſſe,
» habet enim vt 3. quoque die inuadat, vt autem ad
» integritatem veniat non item; Potuerunt præ-
» terea quod & acceſſione careat cum rigore inci-
» piente, ad hæc cum non finiatur excretione, aut
» quod diem ſecundum non habeat integrum, hãc
» tamen nominis rationem approbat Gal. 2. de dif-
» ferent. febr. & lib. de typis; cæterum longa hæc
» febris eſt atque lethalis authore Hippoc. 1. Epid.
» Romæ frequentem fuiſſe ſuo tempore ſcribit
» Gal. Vide *φρικώδης πυρετὸς*.

Ἡμιτύβιον. lintei craſſioris pars, apud Hippocratem.

Ἡμιωβόλιον. pondus dimidij oboli, ſiue duodecima pars drachmæ. Sunt enim ſex in drachma oboli.

Ἠπῆσαι κόψαι. hoc eſt, cædere vel tundere: & ἠπῆσαι. κεκομμένον, apud Hippocratem, vt tradit Gal. ἐν τῇ γλώτταις.

Ἤνυστρον. eſt ventris ſinus in quadrupedibus abomaſum dicitur. Hic venter eſt magnitudine amplior omaſo, quod ἐχῖνον vocant, forma oblongior, cancellis intus & cruſtis multis, magnis & leuibus inornatus. Ab eo proxime inteſtinum ſequitur.

Vide Ariſtotelem de partib. animal. l. 3. c. 14. & hiſtor. animal. l. 2. c. 17.

Ἠοῖας τῆς πρωΐας matutinas horas, apud Hippocratem.

Ἧπαρ. iecur. Eſt viſcus natura primum, facultatis naturalis ſedes & principium. Nam cum corpus humanum tribus principijs gubernetur, hepar omnium quaſi quoddam fundamentum exiſtit, ſine quo alia eſſe non poſſunt, cum tamen ipſum ſine alijs initio conſiſtat. Eſt enim ſedes animæ vegetabilis, qua primum animal præditum eſſe neceſſe eſt in modum plantarum, ſicut Galen. lib. de formatione demoostrauit. Oritur autem affuſo ſanguine craſſiore & concreſcente fere ſexta die à concepto ſemine. Itaque non modo ſanguinis ſubſtantiæ ſimile eſt, ſed eius etiam qualitates retinet: calidum enim humidumque eſt. Vt autem ex ſanguine gignitur, ſic & gignendi ſanguinis vim poſſidet, quod inſitum ſit vnicuique parti cuiuſmodi ipſa eſt, tale quid etiam creare. Ea namque naturali propenſione iecur chylum quem intra ſe recepit, in ſanguinem conuertit: non eum quidem tantum quo ſe ipſum alat, ſed qui etiam alendo vniuerſo corpore vtilis ſit & plane neceſſarius. Talis autẽ bonus ſanguis & vitio carens fuerit: quem vt efficiat, neceſſe eſt inſitas eſſe iecinori quatuor facultates, vnam materiæ eius attractricem ex qua ſanguis generetur, alteram eiuſdem retentricem, tertiam vero concoctricem, tum demum abſoluta concoctione, eorum expultricem quæ tanquam aliena concoctionem adipiſci non potuere. His quatuor facultatibus primo & per ſe iecur præditum eſt, tanquam naturalium operum principium, quæ in ſolido eius corpore ſedem habent, atque ab eo vim omnem accipiunt. Eas functiones cum per ſe exerceat, ſpiritu tamen, quem per ſe ipſum gignit, caloreque tanquam inſtrumentis vtitur, ſicut ἐνορμοῦντα explicantes diximus, ex quibus non modo perficit hęc opera, ſed eandem quoque facultatem reliquis omnibus corporis partibus impertit. Quæcunq; enim nutriuntur & augentur, ijſdem præditas eſſe oportet facultatibus quas à iecinore tanquam à fonte hauriunt. Itaque cum iecur venarum & nutritionis principium ſit, eſt & concupiſcibilis facultatis, quæ nobis non cum brutis modo, verum etiã cum plantis cõmunis eſt. Proindeq; iecinoris facultatem plantæ quodammodo ſimilẽ dicit Gal. l. de plac. Hipp. & Plat. Ipſum enim iecur plantæ, venæ autẽ meſaraicæ radicibus reſpondẽt. Omnes autẽ in vnã conueniũt, quę vena porta dicitur, à qua & ortũ habẽt, chylũ ab inteſtinis deferẽtes. Inſeritur autẽ ea vena in partem cauã iecinoris, quã & ſimã nuncupant: inde chylus in partem gibbam ſiue cõuexam peruenit, ita

propria iecinoris caro reſidet (eam παρέγχυμα Eraſiſtratus appellaſſe traditur) quæ primum eſt ſanguinis generandi principium. Ibi autem ſanguis genitus in aliam maximam venam, quam cauam vocant, recipitur, ex ijſdem ſedibus prodeuntem & ſubiectam venam portam ſuo orificio prope oſculantem, quæ eum in omnes corporis partes vehat. Quod vt fieret commodius, natura iecur fere medium collocauit: ſiquidem ſima parte ventriculo incumbit, gibba vero ſeptum tranſuerſum attingit. Eſt autem iecur lobis nunc nullis, nunc duobus aut tribus, nunc quatuor, etiam quinque Hippocrati præditum, nobis plurimum quatuor, magnis duobus & paruis totidem, in carne ſua continentibus vim ſanguinis effectricem. Cæterum ſanguis quem iecur facit, multis de cauſis craſſus eſt, & ad obſtructiones facilis. quare ad eas vitandas natura ſimæ eius parti, quod in ea craſſior ſit magiſque feculentus, arterias inſeruit quæ inſiti caloris ſymmetriam in toto viſcere conſeruarent: nullas autem gibbæ dedit, quod ex diaphragmatis vicinia motus illi eſſet continuus. Ambit autem totum viſcus membrana neruulo prædita, qui propago eſt nerui à ſexta coniugatione venientis.

» Hepar autem πολυαίματον vocabat Empedo-
» cles vt ait Plutarch. 5. ſympoſ. 8. quia abundat
» ſanguine, & Aretæus 2. de curat. acut. c. 6. ἧπαρ
» eſſe inquit οἷονεὶ αἵματος πάγον, velut ſanguinem
» gelatum, illius Gibba ſiue conuexa, Polluci l. 2.
» κυρτὰ dicuntur, quæ vero inferius ſub ventriculo,
» σιμά: Porro τράπεζα, πύλαι, μάχαιρα, ὄνυξ nomina
» ſunt partium quarumdam iecoris aruſpicibus
» olim nota & vſitata, quæ & in hominis iecore
» etiam habentur inquit Ruffus, ſed obſcuræ ſunt
» & non conſpicuæ & inutiles ad medicinam, de
» duobus prioribus meminit Nicander in Theria-
» cis.

Ἡπατηρὰ δυσεντερία. ſic dicitur vnum dyſenteriæ genus, quo aquoſus ſanguis excernitur, ei aquæ perſimilis in qua caro recens cæſa lota ſit. Prouenit à retentrice vel alteratrice iecinoris facultate imbecilla vide δυσεντερία.

Ἡπατικὰ. medicamenta à Trallian. l. 9. c. 3. vocan-
» tur non modo ea quæ diſſipare ſed etiam repri-
» mere iecoris tumorem poſſunt; dicuntur & ἡπα-
» τικά.

Ἡπατικοί. Generaliter quidem dici poſſunt omnes qui ex iecinore quouis modo affecto laborant: nunquam tamen tam late eius vocis ſignificationem medici extenderunt, ſed veteres quidem ſic appellarunt eos qui propter iecinoris inflammationem febricitarent, vt & pleuriticos & peripneumonicos qui lateris aut pulmonis phlegmone vexantur. Recentiores vero non ita, ſed ſi tumor aliquis in hepate eſt, hepatis inflammationem, vel abſceſſum, vel ſcirrhum, vel aliter morbum ipſum appellant, non autem hepaticam affectionem: cum vero citra manifeſtum aliquod iecinoris malum imbecillitas ſola acciderit, tunc ægrum hepaticum appellant. Hanc ergo imbecillitatem ex qua hepatici dicuntur, ſola intemperies prouocat, eaque omnis generis, calida, frigida, humida, ſicca, propter quam facultas eius alteratrix ad tantã imbecillitatem peruenit, vt quæ prius ex proba temperie ſanguinẽ probũ gignebat, tunc ab ea deficiẽs ſanguinem crudũ & ſemicoctũ reponat, & aquæ modo liquidum in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint. Is propter facultatis etiam retentricis debilitatem è iecinore excidit & per inteſtina excernitur, eamque dyſenteriæ ſpeciem facit quam proprie ἡπατηρὰν appellant. Singulæ autem intemperies ſua habent ſymptomata, calida quidem ingens cibi faſtidium, ſitim vehementem, febrim inſignem & vitioſorum humorum vomitum: frigida vero omnia contraria. Commune vero omnium eſt, ſanguinis aquoſi & ſemicocti excretio, ne quis putet à calida intemperie ſuperaſſari humores & reddi non modo nigriores fæcique ſimiles, ſed etiam craſſiores. Id enim verum quidem eſt iecinori contingere cum ſola intemperie calida citra imbecillitatem laborat, cumque morbus nondum iecinoris ſubſtantiam afficit: verum hepatica hæc affectio, non ad ſolam intemperiem, ſed ad iecinoris ſubſtantiam pertinet, quæ propter intemperiem quamcunque longo iam tempore contractam, imbecillitatem contraxerit: ſanguinem enim & humores ſuperaſſare, intemperati quidem caloris exceſſu, ſed nondum prorſus imbecilli iecinoris eſt.

Ἡπατικὸν πάθος. morbus hepaticus Celſo, morbus «
hepatarius Plauto. «

Ἡπατῖτις. dicitur iecoris phlegmone vt notat Gal. 1. «
Epid. comment. 3. part. 4. «

Ἡπατῖτις φλέψ. iecoraria vena. Sic dici ab Hippocrate venam cauam Gal. annotauit lib. de format. fœtus, & comm. in lib. de nat. hominis. vide φλέψ.

Ἡπατῖτις. ſic à quibuſdam dici τὸ εὐπατόριον, Dioſcorides author eſt.

Ἠπειρωτικὰ μῆλα. mala Epirotica quæ Dioſc. Ro- «
manis orbiculata dici ait l. 1. c. 162. «

Ἠπίαλος πυρετὸς. Epiala febris. Species eſt febris quotidianæ continuæ. Inter continuas quidem eam recenſet Gal. comment. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. De genere autem quotidianarum eſſe, non poteſt eſſe obſcurum, quod à pituita vitrea & acida oriatur. Nam vbi ea moderate, aut potius dimidio ſui putret, febrim excitat epialam. in ea autem quæuis pars corporis, eodem tempore, totaque febris conſtitutione febrim & rigorem ſentit: febrim quidem à portione vitreæ pituitæ incenſa & putrente, frigus vero à reliqua eius parte non putrente nec incenſa, ſed frigida manente. Siquidem non putris pituitæ pars per omnes venas vel vniuerſum corpus diſperſa rigorem concitat: quæ vero iam putruit, febrem accendit, non aliter quam ſi pituita vitrea & bilis flaua ſimul abundarent & per partes ſentientes mouerentur. frigoris ergo caloriſque ſenſus in epiala febre eodem tempore, eademque parte contingit, eoque à lipyrijs & reliquis febribus differt, in quibus vel interna vruntur, cum extima frigeant, vel ardor ſummus in viſceribus eſt, cum extremæ partes algeant. Nam quod in his maioribus portionibus accidit, hoc in epialis contingit exiguis portionibus, eoque vniuerſum corpus pariter ambo perſentiſcit. Huiuſmodi febris genus Græci medici ἠπίαλον proprie dixerunt: putauitque Archigenes nulli vnquam alteri rei id nomen accommodatum fuiſſe. Verumtamen & Attici, vt Galenus & Heſychius ſcripſerunt, ita vocarunt τὸ πρὸ τοῦ πυρετοῦ ῥῖγος, hoc eſt, rigorem qui febrem antecedit: eoque nomine καὶ οἱ ψυχροὶ nuncupabantur, vt non ſit quærẽda alia ratio huius nominis, quam quod hæc febris perpetuo frigida ſit. Quidam tamen aiunt ſic vocatam hanc febrem ἀπὸ τοῦ ἠπίου καὶ

ἁλὸς: quod mare in ſumma etiam tranquillitate perpetuo agitetur. vel παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, quod molliter & moderate incaleſcat.

Ἠπιαλώδης πυρετός. ὁ μετὰ φρίκης καὶ ῥίγους γινόμενος: hoc eſt, febris quæ cum horrore & rigore inuadit: apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

» Ἠπίαλον. dicitur leuis Epialæ febris acceſſio.

Ἡρακλεία νόσος. Herculeus morbus. ſic dicta eſt ab Hippocrate & veteribus ἡ ἐπιληψία, non quod Hercules, vt ait Galen. eo morbo laborarit, ſed vt eo nomine ipſius magnitudinem καὶ τὸ δυσκαταμάχητον, hoc eſt, eius vim indomitam atque inſuperabilem, deſignarent. Ariſtot. tamen problematum ſectione 30. ſcripſit Herculem reuera eo morbo laboraſſe. Sunt autem qui eo nomine apud Hippocratem τὴν μανίαν interpretentur, quod eo morbi genere Hercoles è priſcis Heroibus ſolus laboraſſe dicatur. Aretæus etiam elephantiaſim Herculeum morbum dictam fuiſſe à veteribus prodidit, quod vehemens magnaque ſit, & nullo remedio ſuperari poſſit.

Ἡράκλεια. ſic dicta fuit à plæriſque ὁ ἰλλίγγος: & à quibuſdam ὁ σιδηρίτης, vt habetur apud Dioſc.

» Lib. 4. c. 33. & 35. qui & τὸ λιθόσπερμον à non-
» nullis ἡράκλειαν nominari tradit l. 3. c. 158.

Ἡράκλειον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioſcoridem. Fortaſſe ab Heraclea Ponti ciuitate, in qua, totoque eius agro, abrotonum plurimum atque probatiſſimum naſcitur.

Ἡράκλειον ἅμμα. Herculeum vinculū deſcribit Ori-
» baſ. & ἡρακλειωτικὸν ἅμμα de qoo Athenagoras in
» apologia.

Ἡράκλειον κολλύριον. Collyriom à Tralliano ſic voca-
» tum deſcribitur l. 2. c. 5. oculorum cauis vlceri-
» bus conueniens.

Ἡράκλειος λίθος. lapis qui & μαγνῆτις dicitur.

» Ab alijs vocatus ſideritis teſte Plin. lib. 36.
» cap. 16. Heſych. tamen negat ἡρακλείαν λίθον &
» μαγνῆτιν eſſe eandem, & à Sophocle λυδίαν λίθον
» nominari dicēs, id eſt lydium lapidem, quia He-
» racleę vrbe Lydiaca reperiatur vnde & ἡρακλεῶτιν
» λίθον vocari; Theophr. ſane, Heracleo & Ly-
» dio lapidi eandem vim tribuit probandi videlicet
» auri, vnde indicem Ouidius appellat; hanc &
» magneti vim Euripides aſcribit: itaque non vi-
» detur abſurdum dicere heracleum & magnetem
» lapidem, vel ſaltem eadem vi pollere, atttahen-
» di videlicet ferri & auri argentique probandi.

Ἡράκλειον πάθος. morbus Herculeus, vide ἡρακλεία
» νόσος.

Ἡρακλεία μήκων. Herculeum papauer cuius meminit
» Theoph. hiſtor. plant. l. 9. c. 13.

Ἡράκλειον πάνακες. herbæ nomen ex panacis genere
» ab Hercule inuenti, quod vocant nonnulli ori-
» ganum heracleoticum ſylueſtre, quoniam eſt
» origano ſimile, teſte Plin. l. 25. c. 4. vide & eun-
» dem l. 26. c. 14. & l. 20. c. 17. & Theophr. hiſtor.
» plant. l. 9. c. 12.

Ἡρακλέους ξηρόν. medicamenti nomen ſiccantis, & carnem quæ ſupercreſcit exedentis. recipit autem ſquammæ æris, miſyos, chalcitidis vſtæ, atramenti ſutorij, aluminis ſciſſi æquas portiones, vt efert Aetius.

Ἡρακλῆς. nomen collyrij fiſtularis, & quod ægilopas radicitus tollere dicitur. Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 14. c. 55.

» Eſt & ἡρακλῆς aridi medicamenti nomen ad
» ſanguinis eruptiones vtilis deſcribitur à Gal. 5.
κατὰ γένη. cap. vltimo. «

Ἡράνθεμον. eſt genus anthemidis ad calculos efficaciſſimum. florem habet purpureum: cuius amplitudo maiuſcula eſt.

Ἡραχνίωκεν. tenuibus & multis venulis inſtar telæ aranearum implicauit, apud Hippocr.

Ἤρκεσεν. ὠφέλησεν, apud Hippocrat. vt annotauit Erotianus: hoc eſt, profuit & auxilium tulit.

Ἡρεμαῖον πῦρ. tranquillus & quietus ignis, de febre «
lenta apud Hippocr. 1. γυναικ. «

Ἡρμάσθαι. ἡρμόσθαι ἢ ἡρμάσθαι ἢ στηρίχθαι. firmatum innixum que eſſe vel aptatum, apud Hippocrat. ſic dicitur ἀπὸ τῶν ἑρμάτων, τουτέστι τῶν ἐρεισμάτων: quo nomine Homerus vſus eſt Iliad. β', ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν.

Ἡρματισμένα. firmata, ſubnixa. Dicitur ἀπὸ τοῦ ἑρματίζεσθαι, quod & ἑρμάζεσθαι.

Ἠριγέρων. ſenecio, herba eſt cauliculo cubitali, ſubrubro, folijs continuis, per extremitates erucæ modo diuiſis, ſed minoribus multo. luteis floribus, qui celeriter diſſecti vaneſcunt in pappos. Nomen ſibi vendicauit, quod flores capillorum ritu caneſcant, radice ſuperuacua. Naſcitur maxime in macerijs & circum oppida. Facultatem miſtam habet refrigerandi & modice digerendi.

Ἠρύθιον. dictum fuiſſe à quibuſdam eo nomine τὸ ἀειπερφῶντα, habetur apud Dioſc.

Ἠρύγγη ἡ

Ἠρύγγιον. Eryngium herba eſt ex genere τῶν ἀκανθωδῶν «
λῶν id eſt quæ aculeos habēt teſte Theoph. hiſt. «
plant. l. 6. c. 1. vbi ἠρήγγιον ſcriptum eſt, apud He- «
ſych. vero ἠρύγγιον: Dioſcor. quoq; ἐκ τῶν ἀκανθω- «
δῶν eſſe dicit qui ipſum larius deſcribit l. 3. c. 24. «
ſic Plin. l. 12. c. 7. & clara in primis aculeatarum «
erynge eſt ſiue eryngion contra ſerpentes & ve- «
nenata omnia naſcens, alio nomine μυρίκανθον «
dici aiunt, vt pote quod habeat folia aculeata & «
ſpinoſa ſimul ac ἀρωματίζοντα τῇ γεύσει guſtu aro- «
matica, ad hæc radicē quoque εὐώδη καὶ ἀρωματίζου- «
σαν vt eam ob rem non immerito voguentis ex- «
petatur. Trium porro generum eſſe dicitur ma- «
rinum mootanum & vulgare; quod vulgare al- «
bum eſſe feruot & à multitudine capitulorū hor- «
rentium ſpinis Cētum capita vocari Latinis; Ni- «
cander λευκάνθη ἤρυγγον appellat in Theriacis vbi «
nota ἤρυγγον ab eo appellari nō ἠρύγγιον vel ἠρύγγιον, «
quibus in locis annotat quoque Scholiaſt. ἤρυγ- «
γον eſſe λάχανον ἀκανθῶδες & βοτάνην φύλλα ἀκαν- «
θώδη ἔχουσαν: Heſych. vero ἠρύγγιον eſſe dicit λεπτόν «
τι κάρφος ἀκανθῶδες, ὃ καὶ ἐπὶ τοὺς σωροὺς εἰώθασιν ἐπιτι- «
θέναι τοῦ σίτου, forſitan vt mures & auiculæ ſpinoſis «
aculeatiſq; folijs ipſius inde arceantur: Rurſum «
Scholiaſtes Nicandri, Nicandri ἤρυγγον & ἤρυγγον «
Ariſtotelis idem eſſe cenſet, Ariſtotelis inquam «
de quo hæc ſcribit hiſt. anim. l. 9. c. 3. τῶν δ' αἰγῶν ὅταν «
τις μίαν λάβῃ τὸ ἄκρον τοῦ ἠρύγγου (τοῦτο δ' ἐστὶν οἷον θρίξ) αἱ «
ἄλλαι ἑστᾶσιν, ὥσπερ μεμωρωμέναι καὶ βλέπουσιν εἰς ἐκείνην «
id eſt caprarum ex grege ſi quis vnam villo men- «
to dependente quem atuncum vocant, appre- «
henderit, cæteræ ſtant velut ſtupidæ, ſuos in «
vnam illam oculos conijcientes; ſed fallitur non «
enim herbam ibi ab Ariſtotele intelligi, ſed villū «
quemdā caprarum ſatis clare indicant verba illa «
ὅταν τις μίαν λάβῃ τὸ ἄκρον τοῦ ἠρύγγου, & hæc, τοῦτο δ' «
οἷον θρίξ, vnde & Plin. lib. 8. c. 50. dependet om- «
nium mento villus quem aruncum vocant, hoc «
ſi quis apptehenſam ex grege vnam trahat cæte- «
ræ ſtupentes ſpectāt, vt ἤρυγγος ſit quas Martialis «
vocat barbas, incanaque menta Cinyphij, vete- «

» res Latini ſpirillum authore Pauſo & Feſto; ve-
» rumtamen & Plin. loco citat. ſubiungit id etiam
» euenire cum quamdam herbam aliqua ex eis mo-
» morderit, cui opinioni etiam aſtipulatur Plu-
» tarch. ſympoſ. lib. 7. probl. 2. & in lib. de ſera nu-
» minis vindicta, non itaque mirum Nicandri
» quoque Scholiaſtem putaſſe Nicandri ἠρύγγῳ
» hanc vim ineſſe, ſed eam cum Ariſtoteles ἠρύγγῳ
» confundere non debuit.
» Porro quod ad eryngium herbam ſpectat, illa cum adoleuit, complures in ea ramulorum ſtriæ rubent, in quorum ſummitatibus globoſa capitula, durarum & acutiſſimarum ſpinarum ambitu ſtellatim circumuallantur. quorum color alias viridis, alias albus, interdum cæruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, interne candida, pollicis craſſitudine, odorata: vulgus centum capita appellat. Calfacit modicum, ſed valde ſiccat. Meminit eryngij cuiuſdam montani Aetius lib. 6. cap. 16. cui folia, inquit, anguſta & minora, flores autem aurei & oculis ſimiles.

Ἠρύγγιον. etiam à quibuſdam dictam eſſe aloen, author eſt Dioſcorides, forte à ſpinis quæ ſunt vtrique communes. In reliquis enim nullam protſus ſimilitudinem habent.

Ἡρωικὸν πάθος. affectio heroica melancholia di-
» tur à Gellio noctium Attic. lib. 18. cap.
» 7. cuius hæc ſunt verba: Scitote intempe-
» riem iſtam quæ melancholia dicitur non paruis
» nec abiectis ingenijs accidere, ἀλλ᾽ εἶναι σχεδόν τι
» τὸ πάθος τοῦτο ἡρωικόν, & veritates plerumque for-
» titer dicere, ſed reſpectum non habere, μήτε χαίρειν,
» μήτε μέτρου.

Ἠθησας. ἠθήσας. apud Hippocratem, teſte Galeno: id eſt, Qui percolauit.

Ἡσυχία. quies. ocium. Eſt ceſſatio à motu. Ergo cum corpus aliquod ab ijs ſub quibus ante fuit in nullo immutatur, quieſcere dicitur: vt ſi in aliquo ab ijs recedit, ſecundum illud id moueri. Itaque cum multis modis corpus à ſtatu in quo erat recedere poſſit, multiſque modis moueri dicatur, totidem modis dicetur quieſcere, vbi moueri deſierit: neque enim quies aliud eſt quam motus priuatio. Quare vt contrarium contrario, ita quies motui ſemper ſuccedit, cuiuſcumque generis motus ille ſit qui præceſſerit. Itaque cum omnis motus apud medicos genere duplex ſit, in qualitate & loco, vel ex ijs duobus compoſitus, patet quietem quoque geminam eſſe, & ſicut omnibus ijs motibus communis eſt prioris ſtatus immutatio, ita è diuerſo quietibus prioris ſtatus conſeruationem. Cumque natura certa quadam contrariorum moderatione vitam noſtram contineri voluerit, patet etiam quietem omnium quæ in nobis mouentur, eſſe communem. Proinde factum eſt vt ſomnus (qui non eſt aliud quam facultatis animalis quies) vigilijs interponeretur, interque vehementes corporis motus atque exercitationes, mediam quietem interuenire oporteat. Neque enim parua eius vis eſt in tuenda valetudine, vt quæ ſpiritus inſtaurando, calorem natiuum augendo, & laſſitudinem tollendo vitam retineat. Sed cum ea inter cauſas ſalubres cenſeatur, quarum recto vſu bene nobis eſt, deprauato autem male, modus quoque in ea non minus quam in omni motu tenendus eſt. Quies enim tum quæ infra modum eſt, tum quæ eum excedit, mala eſt. Ex quo patet omnem quietem in relatione dici ad ſuum motum, vt quantus is fuerit, tantam quoque illam eſſe conueniat. Quiete namque parciore refici corpus nequit, immodica vero nimio redundat humore, vel etiam (quod fieri poſſe Galenus comment. 3. in lib. 7. τῶν ἐπιδημ. annotauit) interdum contabeſcit. Quorum quidem vtrumque non propria vi & natura quietis, ſed ex accidenti contingit. Quies enim nihil reuera eſt, vti nec tenebræ, nec cæcitas, nec ſilentium, ſed mera priuatio. Quamobrem nulla eius actio per ſe eſſe poteſt, ſed ex accidenti tantum, quod vel incommoda nimiæ exercitationis quiete & remiſſione tempeſtiua declinentur, vel abundanti ocio exercitationis commodis priuemur & tandem torpeamus. Itaque quies ex accidenti refrigerat & humectat, corpus replet excrementis, neruos debilitat, effœminat, omniumque partium actiones deteriores reddit. Quamquam autem quies ex eorum genere videatur eſſe quæ in noſtra poteſtate poſita ſunt, attamen ita comparatum eſt à natura, vt inter duos motus contrarios eam mediam interponi neceſſe ſit, quod non ferat contrariorum ratio, vt ſecum vniri continuarique poſſint. Nam prius contrarium motum natura ordiri non poteſt, quam priorem ſedauerit: atqui ſedare, ſubſiſtere eſt & quieſcere. Exprimit ergo neceſſitas quoddam eſſe tempus inter duos contrarios motus quo quies agatur. Id quod in pulſu (qui cordis & arteriarum motus eſt) liquido obſeruatur duobus motibus inter ſe contrarijs conſtante, quorum vterque quietem ſuam habet. Cum enim facta arteriæ dilatatione facultas pulſifica non poſſit eam comprimere niſi à dilatando ceſſauerit, nec ſimiliter abſoluta arteriæ contractione eam denuo explicare, niſi contrahendi finem fecerit, conſtat geminam eſſe in ſingulis pulſibus quietem, vnā poſt peractam diaſtolen quæ externa ſiue ſupera, alteram poſt ſyſtolen, quæ interna quies ſiue inferior appellatur. Earum vtraque pars pulſus à medicis cenſetur, non proprie quidem & per ſe vt diaſtole atque ſyſtole, qui vere motus ſunt, ſed per accidens potius, quod reuera nihil ſint, ſed ceſſatio tantum priuatioque motus. Conferunt tamen & illæ plurimum tum ad pulſuum cognitionem, tum ad præſagiendum ex pulſibus, ſicut poſtea in explicatione τῶν σφυγμῶν dicemus.

Ἦτριον. Scholiaſtes Nicandri dici tradit τὸ ἦτρον, & «
ἦτριον apud Trallianum vertit interpres ſumina- «
lem placentam: apud Galen. autem pannoſam «
& laceram veſtem ſignificare videtur vt cum ἐξητριασμένον «
apud Hippocr. eſſe dicit τὸ διὰ ἠτρίου ἠθημένον, »
percolatum & tranſmiſſum per pannum. «

Ἦτρον. exponit proprie Galen. imum ventrem ſeu «
regionem imam ventris quæ vmbilicum & pu- «
denda interiacet; Sic & Suidas vocat τὸ ὑπὸ τὸν «
ὀμφαλὸν μέρος, vt & Pollux li. 2. ἦτρον καὶ ὑπογάστριον «
vocari ſcribit omne illud quod ſub vmbilico eſt «
vſque ad pilos, qui ſupra pudenda ſunt, vt idem «
ſit quod ἐπήβαιον: Rectius itaque à Marcello red- «
ditur imus venter quam ab Hermolao, pubes, «
quæ eſt ἥβη: à voce ἦτρον τὰ ἠτριαῖα & ἠτριαῖα dicun- «
tur, id eſt, ea quæ ad τὸ ἦτρον pertinent. «

Ἡφαιστίας. emplaſtri nomen ad inducendam cicatricem optimi. Parabatur ex teſta ea maxime quæ in fornacibus vſta eſſet, eo quod deſiccandi abſtergendique vim maiorem haberet.

Ἠών. definitur à Polluce lib. 2. πᾶσα ἡ τῶν ὀφθαλμῶν «
» περιγραφή, id eſt, totus oculorum ambitus. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Θ.

ΘΑΐς. eſt ceratum quo faciei rubor conciliatur, quod conſtat croci, erythrodani radicis, fuci, thuris, myrrhæ, ſingolorum drachmis II. Quæ omnia adipe vitulino & maſtichino oleo excipiuntur. author Paulus libro 3. cap. 25.

» Scribendum Θαὶς ex Paulo, apud quem Ce-
» ratum non Θαῖς dicitur, ſed κηρωτὴ Θαΐδος Ceratum
» Thaidis.

Eſt & Θαὶς vinculi genus quod capiti adhibetur, vbi ſummum caput & qood inter ipſum frontemque eſt vincire conuenit. Cuius generis tres differentias recenſet Galen. lib. de faſcijs. Nec vero dubium eſt ſic ab elegantia appellari, quod vel Thaidem deceant.

Θαλάμαι. dicitur in naribus pars ea quæ aliter μυκτῆ-
» ρες dicta eſt, aliàs vero ὀχετεύματα, ſed & θαλάμαι,
» eſt, forulos vt vertit Cornar. ſiue cauernulas ap-
» pellauit Hippocr. in oſſibus cauitates, vt πτίλας
» in carnibus.

Θάλαμος. ea cauitas appellatur io qua reſidet oculus
» ex vetere ouomaſtico,

» Θάλασσα. aqua marina, aqua ſalſa apud Dioſcor.

Θαλασσηρὸν. eſt collyrium Hermophili accommodom ſuffuſionibus & hebetudini viſus. Deſcriptio eius habetur apud Galenum, Aetium & Paulum in hunc modum: Cadmiæ drach. XVI. æruginis drach. IIII. atramenti Indici drach. XVI. piperis albi drach. VIII. liquoris Medici drach. IIII. opobalſami drach. IIII. gummi drach. XI. vel XII. aqua adijcitur, quæ pro diuerſis affectibus varie temperatur. facit ad omnem viſus hebetudinem & incipientes ſuffuſiones, habetque odorem quam gratiſſimom.

» Θαλασσερὸς. Paulo vocatur l. 3. c. 22. & Trallian.
» lib. 2. c. 5.

Θαλασσία. dicitur à quibuſdam τὸ ἀνδρόσακες, vt habetur apud Dioſcor.

Θαλασσίτης οἶνος, ſiue θαλάττιος, ſiue τεθαλασσωμένος. eſt vinum mari miſtum ſiue cui aqua marina addita eſt. Cuius miſcendi rationem Dioſcorides variam fuiſſe ſcribit lib. 5. & Columella lib. 12. cap. 25. latius explicat. Ex quo facile apparet vinum marinum fieri non modo affuſa maris aqua, ſed etiam muria, vt in Mediterraneis regionibus, qoo non eſt facilis aquæ marinæ inuectio. Quod poſtremum vini conditi genus ſi quis non marinum, ſed ſalſum appellari malit, parum quidem arbitror intereſſe. Equidem mihi videtur vtrumque & ſalſum & marinum vinum dici poſſe. Certe Celſus ſemper vinum ſalſum, nunquam marinom nominat: id qood ex duobus maxime locis intelligi poteſt: primum ex lib. 3. in morbi regij curatione, deinde ex cap. 6. lib. 1. vbi negat inter ſolutæ alui remedia ſalſum homini bibendum vinum. His enim in locis manifeſte per ſalſum vinum marinom intellexit, vt qui eaſdem vires ſalſo tribuat quas Dioſcorides marino. Nec eſt qui aliqoam inter ea differentiam apud veteres annotarit. Græcorum inuentom fuiſſe conſtat. Sic enim non fortia quidem & nobilia vina, ſed imbecilla, vt ait Galen. lib. 12. meth. med. condiebant, ſiue vt gratiam illis cooiliarent, ſiue vt illis præcox vetuſtas accerſeretur. Cæterum vini ſalſi ſeptē genera Plinius enumerat, biæum quod fit ſiccatis in ſole vuis & affuſa aqua marina largiore: leucochrum quod fit eodem vino in album muſtum tranſlato. quæ quidem duo vini genera ſunt Græcis propria. In alijs autem gentibus ſimili modo factum vinum τεθαλασσωμένον dicit appellari. Quartum genus thalaſſiten vocat, vaſis muſti deiectis in mare, quo præcox fiat vetuſtas. Ex quo loco manifeſtum eſt quam differentiam ponat inter τεθαλασσωμένον & θαλασσίτην οἶνον. Quintum eſt Coum, cuius etiam concinnandi ratiooem Conſtantinos Cæſar explicat Agriculturæ lib. 8. c. 23. Poſtea Rhodium Coo ſimile: vltimum Photineum ſalſius Coo. Omnia autem eioſmodi vina aluum ſubducunt & ſtomacho aduerſantur authore Galen. lib. 12. meth. quo loco recenſet vina quæ ſtomachum

robotant & digeſtionem alimenti in corpus iuuant.

Dicitur & θαλασσίας, itemque ὁ διὰ θαλάσσης οἶνος, cui opponitur οἶνος ἀθάλασσος.

Θαλασσοκράμβη. braſſica marina quæ volgo ſoldanella dicitur, ſpecies ἡ κράμβη.

Θαλασσόμελι. eſt compoſitio quædam conſtans æquis portionibus maris, mellis & aquæ pluuiæ defecatis, & in picato vaſe per canis æſtum inſolatis. Sunt autem qui decoctæ maris aquæ partibus duabus vnam mellis adijciunt, & vaſe condunt. Vtrumque vim habet purgatoriam, ſed hoc multo imbecilliorem.

Eſt vero θαλασσόμελι ad purgãdum marina aqua leuius & mitius, hæc enim quamuis bilem & pituitam trahat, acris tamen & noxia ſtomacho eſt, vnde Plin. hæc verba profert, aqua maris bibitur quamuis non ſine iniuria ſtomachi ad purganda corpora, de Thalaſſomelite vero ſic inquit, prodeſt ad purgationes maxime ſine ſtomachi vexatione, & ſapore grato & odore.

Θαλερόν. θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου. hoc eſt calidum ceu à ſole, apud Hippocrat. dicitur ἀντὶ θέρμου, inquit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Alij tamen interpretantur quaſi θάλλον, id eſt, germinans vt annotat idem Galen. lib. 1. Prorrhet. comment. 3. Vide infra θαλερόν.

Θάλικτρον. herba eſt cuius folia coriãdri ſimilia ſunt, cauliculos rutæ craſſitudine, in quo ſumma folia conſiſtunt. Naſcitur maxime in campeſtribus. Omnia fere paria habet cum ea herba quam nunc argentinam appellant.

De illa Dioſcor. lib. 4. cap. 98. apud Galenum vero lib. 6. de ſimpl. facultat. reperio θαλίετρον vt apud Paul. quoque lib. 7. & Plin. lib. 27. cap. 3. Thalietrum, apud Oribaſ. vtramque ſcripturam.

Θαλλία. ſiue

Θαλλός. dicitur germen omne, ſed præcipue & κατ' ἐξοχὴν oliuæ: vt apud Paulum libro 3. c. 66. ἀφέψημα ῥόδων, ῥόδων, θαλλίων, κυπαρίσσων. Sunt autem in olea ſummi ramorum coliculi teneriores, nec à folijs ſua mollitie magnopere diuerſi. Attamen Feſtus θαλλίαν cepæ folliculum priuatim intellexit.

Διὰ θαλλῶν. collyrij nomen eſt cuius meminit Paul. lib. 3. cap. 22. ad oculorum procidentias, deſcribitur ab eodem lib. 7. cap. 16. ſic vero dicitur quaſi conſtans ex oleæ turionum ſucco.

Θαλπίδα. ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ ἶρις, ſicut habetur apud Dioſcoridem, vbi quidam codices habent θαλπίδα.

Θάμνος. frutex, ſic vocamus quod ab radice, caudice multiplici, ramoſumque ſeſe profert, qua nobis appellatione rubus, hedera, paliurus continetur; frutices autem nonnulli, vetuſtate præſertim in arbores degenerant, vt vitex hedera paliurus: eſt & frutex vt Latinorũ quidam ſentiunt, qui ad iuſtam arboris magnitudinem non aſſurgit, vt ait Valla lib. 4. & ſtatura ſimilis eſt multis herbis ſed non demoritur nec velut herba perareſcit, verum perennis edurat: Inter frutices quoque eſt ſoboles illa arborum & plantula.

Θάνατος. mors, eſt copulæ animi & corporis diſſolutio. Oppoſita eſt vitæ, quæ cum calore natiuo continetur, ſicut ante diximus, eiuſdem priuatione mors recte definiri videtur, ſicut fecit Ariſtoteles, mortem dicens eſſe caloris extinctionem. Siquidem calori illi quo vita conſtat, cum elementaris non ſit, ſed plane diuinus & cœleſtis, nullum frigus opponitur, ſed ipſa tantum caloris priuatio, quemadmodum luci tenebræ, viſioni cæcitas; & motui quies.

Θανατῶδες. lethale. Dicitur ab Hippocrate tum de ijs quæ neceſſario mortem afferunt, tum de ijs quæ magna ex parte.

Vt author eſt Galen. comment. in aphor. 18. lib. 6. comment. in aphor. 2. lib. 5. vbi de voce θανάσιμα idem dicit Galen.

Θαυμαστή. ſic à quibuſdam ἡ ἶρις dicta eſt, quod magna florum varietate, ſicut arcus quidam cœleſtis, ſui admirationem præbeat.

Θαψία. planta eſt in Thapſo primum inuenta, tota natura ferulæ ſimilis, cuius radix & inciſa lacte manat, & contuſa ſucco vehementer acri, calido, humido qui eodem cum ſua planta nomine θαψία vocatur. Romani ferulaginem & ferulam ſylueſtrem nuncupant.

Sunt qui lignum Scythicum eſſe dicant buxei ſeu aurei coloris, nonnulli Guaiacum indicum, denominatum & ipſum à Thapſo vna ex Sporadibus inſulis quod ibi primum à Crateua repertum fuerit teſte Scholiaſte Nicandri, qui eius ſuccum eſſe dicit χλωρὰ πέσει ideoque eos qui volunt videri χλωροὶ καὶ νοσώδεις, ταύτῃ ἀποχρίεσθαι τὸ πρόσωπον: Paul. libr. 3. cap. 2. tradit tinctores Thapſo vti, & à Romanis vocari herbam rubiam & aureo colore ſplendere. Aſclepiades vero eſſe dicit herbam quamdam qua tinguntur τὰ κροκοειδῆ: θάψος, vt Theocriti Scholiaſtes ſcribit eſt τὸ καλούμενον σκυθικὸν ξύλον, ὥσπερ τὰ ἔρια βάπτουσι, καὶ ποιοῦσι μήλινα, καὶ τὰς τρίχας ξανθίζουσι quam facultatem Tapſiæ ineſſe nemo adhuc comperit, ea enim herba vt Theophr. ait πελιώματα μὲν ἐξαιρεῖ, ὑπώπια δὲ ποιεῖ ἔκλευκα, quod ſic ab eo dictum interpretor vt Tapſia ſugillata quidem tollat ſed cum eo vt ὑπώπιόν τι relinquat; nam & Plutarch. in Phocione θάψινον αὐτῷ τὸ ὑπώπιον vſurpauit, hæc Goupyl. in Trallian. qui & addit Trallian. & Ægin. non tam alienos in re medica fuiſſe vt ſcripſerint Tapſum eam eſſe herbam quæ à Romanis rubia tinctorum, à Græcis ἐρυθρόδανον dicitur: an vero θάψος eadem ſit cum θαψία non conſtat.

Θεῖον. ſulfur. Eſt ſuccus terræ pinguis & purior, vi caloris ex ipſa expreſſus, ſiccatus & concretus. non aliud eſt quam terra vel terræ pinguedo tenuis, calida, ignea, calore ſiccata. Chymiſtæ definiunt eſſe vaporem terræ calidum & ſiccum, qui cauſa ſit & pater metallorũ. Alterũ enim & fœmininum principium metallorum argento viuo tribuunt. Tale autem eſt foſſile & natiuum, quod Latini ſulfur viuum appellant, Græci ἄπυρον, quod Celſus interpretatur ignem non expertum. Reperitur vt plurimum in locis ardentibus, vt in inſulis Æolijs & Phlegræis campis inter Puteolos & Neapolim, quam planiciem ſulfuroſam Græci φλεγραῖον ἀγρὸν appellarunt, figuraque eſt fere ſemper gleboſa, rariſſimeque in ſtiriarum modum de ſpeluncis vel cuniculis dependet. Præterea tranſlucet, reſplendet, viret, pingueque eſt: cuiuſmodi reliquis omnibus præfertur, & à medicis in vſum expetitur. Eſt autem aliud ſulfuris genus factitium quod varijs modis paratur. Nam aut es aquis coquitur, aut ex gleba effoſſa, & in vaſis cocta perficitur igni, aut ex pyrite in ollis cocto ſtillat. Fit etiam ex ſulfure & ſquama ferri ſimul coctis & in vrceos transfuſis, quod, quia equorum ſcabiem ſanat, caballinum nominant. Non omne viuus eſt coloris,

Aliud enim eſt luteum, aliud cinereum, aliud ruſum. Sapore eſt ſubpingui, odore graui, fulminis & fulguris, cumque vritur, nares ferit aura acri & ignea. Omne rarum leueque eſt & tenuium partium, trahendique vim poſſidet, eſtque temperamenti calidi. Valet maxime ad morſus venenatorum animalium, ſi & ſiccom ictui inſpergatur. & cum ſaliua miſtum. Cum reſina autem terebinthina aut melle ploras & lepras optime exterget ſanatque.

Θεῖον. diuinum. Dicitur quod eſt à Deo, vel à cœlo, quodque vt Deus magnum eſt aut excellens aut admirabile, aut incomprehenſibile, hoc eſt, cuius cauſam non ſenſu modo ſed ne cogitatione quidē aſſequi poſſumus. Ea ſignificatione intelligi debet id quod in morbis diuinum eſſe Hippocr. dixit: quamquam in eo explicando variæ fuerint, vt ſcribit Galen. interpretum ſententiæ. Sed omnibus refutatis ipſe ſuam dicit, non aliud eſſe id diuinum, quam ambientis nos aeris conſtitutionem. Verum ea cum poſſit eſſe multiplex, quam proprie intelligat, non explicauit. Primarum quidem qualitatum temperamētum non eſt veriſimile Hippocratē intellexiſſe, quod illud non dicam medicis, ſed idiotis etiam notum ſit, id autem diuinum cuius notitiam Hippocrates haberi vult, à doctiſſimis tantum medicis cognoſcatur. Itaque aliud quid latentius cognituque difficilius intelligit, quod certe ſi temperamentum non eſt, qualitas quædam ſiue conſtitutio ſit oportet, non primis qualitatibus, ſed proprietate totius ſubſtantiæ nobis infenſa, quam in lib. de natura humana νόσημα τοῦ ἀέρος ἀπόκρισιν appellauit. Eam Galenos comment. 2. expirationem ſiue exhalationem interpretatur, quæ magis proprietate totius ſubſtantiæ quam qualitate corpora offendat, cuius curationem recte tradiderit Hippocrates poſitam in loci mutatione, & exiguæ inſpirationis vſu. Hæc autem aeris inſalubris proprietas, vel à ſpecu, vel à cloacis, vel à cadaueribus putrentibus, vel ab ipſis etiam aſtris aliquando eſſe dicitur. Ex ea omnes fere morbi epidemici prodeunt, quorum τὴν φορὰν conſiderandam eſſe Hippocr. præcepit: verumtamen non in ſolo aere diuinum illud eſſe poteſt, ſed in alimentis etiam, vt in ſemiputri tritico, & aquis vitioſis, alijſque eiuſmodi.

Θελπίδα. ſic dicta fuit ἶρις à quibuſdam, vt habetur apud Dioſcor. vbi tamen quidam maluut θελξίδα, παρὰ τὸ θέλγειν.

Θέναρ. vola manus. palma. Pars manos interior à magno digito ad indicem, vel, vt alij, ſpatium quod eſt à digitis ad carpom. Sic quidem plæriſque viſom fuit: Galenus autem comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων dicit θέναρ appellari palmæ partes magis eminentes, ἀπὸ τοῦ θείνειν, hoc eſt à percutiendo. Nam quod percutimus, partibus illis eminentioribos percutimus. Alij vero, vt idem ſcripſit, non omnes eminentes palmæ partes ſic appellant, ſed eas tantum quæ pollici ſubijciuntur. Rufus ἐν τῷ περὶ τ ἀνθρώπου μορίων, ſcribit vocari θέναρ ſpatium illud carnoſum medium inter indicem & pollicem. ὑπόθεναρ autem partem quatuor digitis ſubiectam: videri tamen ſibi θέναρ ab Hippocr. nuncupari totam eam partem manus quæ lata eſt, hoc eſt palmam. Ariſtoteles totam eam manos partem, quæ eſt à carpo vſq; ad quinque digitos, θέναρ, hoc eſt palmam, vocat: quæ cum duabus etiam partibus conſtet, internam quidem quæ carnoſa eſt, & ſciſſuris vitæ indicibus diſtincta, θέναρ σαρκῶδες nuncupat: externam vero, quæ neruoſa eſt, & quinque oſſibus conſtat ad digitos tendentibus, proprio nomine carere dicit: iuniores tamen alij μετακάρπιον, alij ὀπισθέναρ appellarunt.

Θεοδότια. ſunt collyria multorum generum. Eorum enim plures differentias recenſet Aetius lib. 7. ſic autem dicuntur ab eorum authore Theodotio. nam & Θεοδότου κολλύριον deſcribit Celſus & Paulus paucis admodum immutatis, quod à quibuſdam Celſus ſcribit ἀχάριστον appellari. Verum ſicut plures eorum differentiæ ſunt, ita diuerſæ facultates: alia extergent, alia deſiccant, alia corroborant, alia vero repercutiunt & poros obſtruunt, vt ea quibus Paulus vtitur aduerſus πτερυγίων oculorum.

Θεοδότιον μέγα, Theodotiom magnum collyrium deſcribit Trallian. lib. 2. c. 6.

Θεοδώρητος. eſt antidoti nomen quæ δι' ἀναχαρδίων dicitur ad frigidas capitis affectiones, omniaque pectoris vitia, atque ad eos qui vix ſeſe ex morbo recipiunt, multoſq; alios morbos perutilis. Huius geminam compoſitionem deſcribit Paulus lib. 7. cap. 11. quibos tertiam ex aceto mulſo addit Aetius lib. 13. quo loco pluribus verbis agit de hac antidoto.

Θεοῦ χείρ. eſt nomen antidoti ex hircino ſanguine præparatæ, quæ nephriticis calculoſiſque præſenti remedio eſt. Habetur apud Aetium lib. 11.

Θερίνιον. eſt collyrium τραχωματικὸν, deſcribitur apud Aetium lib. 7.

Θεραπεία. curatio dicitur in qua medici ſpectatur officiū, eſt enim illud curare appoſite ad ſanandū: Eſt autē curatio doobus modis ſic dicta, proprie & communiter: Proprie dicitur quæ morbo iam facto curando tollendoque intenta ſolum eſt, cuiuſmodi eſt diariarum atq; hecticarum febrium. Earum enim vera & propria curatio eſt. Siquidem maxime propria in ſoluendo morbo intelligitur curatio. Verum per abuſionem etiam ſiue communiter, ſiue improprie curatio appellatur, miſtum genus tum ex vera curatione, tum prouiſione quam προφυλακτικὴν appellant, quæ proprie non ad θεραπευτικὴν ſed ad ὑγιεινὴν pertinet. Eiuſmodi eſt febrium curatio, quæ ex putreſcentibus excitatur humoribus. Siquidem ea προφυλακτικὴν quoque ſibi adiunxit: cuius officium eſt cauſam, quæ morbum creat, adimere.

Sed & etiam Galen. comment. in aphor. 38. lib. 6. θεραπεύειν, inquit, eſſe eam adhibere prouidentiam quæ paſſiooi congruit, hoc eſt ipſam mollire & mitiorem facere, Sicut in occultis cancris cum præcipue adeſt exulceratio, tunc enim ait neceſſarium eſſe, vt non aliud agamus, ſaltem ὑπάγειν in his abluamus humido aliquo vtentes, quod neque putrefacere neque irritare partem patientem ſit aptum, curam hanc palliatiuam vocant Barbari: Sed & à Theophr. 1. de cauſ. plant. θεραπεία dicitur opera quæcumque excolendis plantis impenditur, atque idem 3. de cauſ. plantar. cap. 24. τὴν θεραπείαν diſtinguit πρὸς τὴν ἰατρείαν; θεραπείαν cultum tantum dicit, id eſt, operam qua obſecundamur naturæ plantarum, ἰατρείαν cum aliquid facimus quo auertantur noxia, aut vitia tollantur; Et tamen θεραπεία tam eſt προφυλακτικὴ quam ἀφαιρετικὴ: Quin accuratiores ita exiſtimarunt vocem Syram eſſe, prima ſyllaba (θε) adiectitia, ῥαφὶ namq; Syris eſt medicina,

» hoc vt placet, ita placet etiam τὸ (θι) nutiquam
» otioſum eſſe, ſed in eo myſterio diuinitatem
» quandam indicare, quaſi θεραπεία, idem quod
» eſt in diuino nomine Raphael.

Θεράπευμα. dicitur id quod ad ſanandum proponitur
» hinc quoque θεραπευτὴρ vel θεραπευτὴς medicus ap-
» pellatur.

Θεραπευτική. pars eſt medicinæ quæ curandi ratio-
» nem docet, quaſi curatrix dicta quæ vtique ab ea
quæ pure ſincereque προφυλακτικὴ dicitur, in eo
diſtincta eſt, quod ſub hac iam ſenſibiliter ex ip-
ſa cauſa morbus eſt genitus, in prophylactice
vero eſt futurus. Cæterum ἡ θεραπευτικῆς tres ſunt
partes ad morborum abſolutam curationem ne-
ceſſariæ, διαιτητικὴ, φαρμακευτικὴ, χειρουργικὴ: qua-
rum prima victus rationem ægroris conuenien-
tem, altera medicamenta præſcribit, tertia vero
manum, ſi opus eſt, adhibet.

Θέρετρον. locus ad æſtiuandum commodus, & in quo
æſtate habitare conducit, apud Hippocratem.
ſunt tamen qui θέντρον ſcribant. Galen. ἐν ταῖς
γλώσσαις.

Θερινὸν. nomen collyrij quod deſcribitur à Gal. lib.
τῶν κατὰ τόπους.

Θερμαινόμενος. apud Hippocrat. vſurpatur in his qui
» mediocri febre correpti ſunt vt interpretatur Ga-
» len. alioquin cum febrem validam ſignificare
» vult, πῦρ dicit comment. 1. in 3. Epidem. t. 5. &
» comment. 3. in 1. Epid. t. 29.

Θερμαὶ. Thermæ aquæ dicuntur calidæ potabiles na-
» turaliter prouenietes & è terræ viſceribus ſcatu-
» rientes, quamquam ſueoit Thermarum nomen
» frequentius ad balnea transferri: Thermarum
» autem multa ſunt & varia genera.

Θερμαίνεσθαι. febricitare, apud Hippocratem lib. 1.
τῶν ἐπιδημιῶν, vt Galenus annotauit in comment.
» Quamquam verbum θερμαίνεσθαι, & θερμὸν ſecun-
» dum naturam dicuntur.

Θερμασία. calor non idem quod πνεῦμα vt zeno in-
» quiebat. πνεῦμα enim eſt quod ſpirando trahimus,
» θερμασία vero ſpiritus eliſio, Ruffus: Sed & θερ-
» μασία Hippocrati nonnunquam febris vocatur.

Θερμάσματα. dicuntur Hippocrati τὰ θερμαίνοντα τὸ
» σῶμα κατ' ἀντίτυπον τρόπον, vt ſcribit Galen. comment.
» 2. in lib. de rat. vict. in acut. quæ & tentationis
» gratia, & doloris leuandi ergo in morbo laterali
» adhibenda eſſe conſulit Hippocr. lib. de rat. vict.
» in acut. Alias vocat Hippocrat. ὑγραὶ πυρίας, &
» χλιάσματα fotus humidos ſeu fomenta.

Θερμὴ. febris, apud Hippocratem. pro quo & θερ-
μωλὴ.
» Sed & de calore natiuo θερμὴ dicitur apud eun-
» dem, vt ex aphor. 14. ſect. 1. patet τὰ αὐξανόμενα (in-
» quit) πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. Id eſt, quæ
» creſcunt corpora plurimum habent caloris in-
» nati.

Θερμημερίαι. dicuntur Hippocrati calidiorum die-
» rum tepores qui vere contingunt.

Θερμὸν. calidum. Duo ſignificat, qualitatem & ſub-
ſtantiam: illam quidem vt cum dicimus ignem
calidum, aut ferrum, aut piper. intelligimus
enim calore ſeu caliditate præditum. Id quod tri-
bus modis accipi poteſt: abſolute ſeu ſimplici-
ter, vt quando ignis elementum calidum dicitur,
quod ſummum calorem poſſideat: in exceſſu, vt
ferrum candens, piper, leo, canis, quoniam plus
caloris habeant quam frigoris: in comparatio-
ne, vt cum homo homine, leo leone calidior di-
citur. Aliquando vero ſignificat calidam ſubſtan-
tiam, vt annotat Galenus comment. in aphor.
4. lib. 1. & comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. atque
etiam aeream, aqueam & bene temperatam,
quemadmodum idem in comm. eiuſdem aphor.
annotauit. Talis autem ſubſtantia calida non eſt
aliud, vt idem alibi ſcribit, quam calidum inna-
tum cuius vi omnium animantium vitam natura
moderatur. Eſt enim aut anima, aut primum aut
præcipuum animæ inſtrumentum, quo omnia
quæ ſunt ad viuendum neceſſaria, adminiſtrat. Id
non eſt nuda aliqua aut elementaris qualitas, non
ignis aut aliquid quod ab igne originem ducat,
ſubſtantia cœlitus in viuentia corpora delapſa, &
aliquid proportione reſpondens elemento ſtella-
rum, ſicut Ariſtoteles de generat. animal. lib. 2.
cap. 3. explicauit. Itaque quoniam elementare
non eſt, ſed plane cœleſte & diuinum, nullum
habet contrarium, non aquam, non terram, aut
aliquid quod ab iјs originem ducat. Sui ipſius pri-
uatio oppoſita tantum illi eſt, ſicut lumini tene-
bræ, & viſioni cæcitas: proindeque vt eo vita, ſic
eiuſdem extinctione mors ab Ariſtotele definita
fuit. Eo omnis generatio perficitur: eo omnia vi-
tam adipiſcuntur & conſeruant, eo ratiocina-
mur, ſentimus, mouemur, nutrimur, creſcimus,
non vt opifice quidem harum omnium functio-
num, ſed tanquam inſtrumento animæ eiuſque
facultatum, ſiue quo eæ non poſſunt eiuſmodi
res præſtare. Ex his patet illic animam vitamque
eſſe, vbicumque calor ille natiuus fuerit. Eſt au-
tem inæqualiter in ſingulis corporis partibus diſ-
perſus. In corde enim viget & flagrātiſſimus eſt:
in ventriculo & præcordijs multo moderatior: in
capite & cerebro præſertim adhuc eo minor: in
oſſibus perexiguus, prout natura vnicuique par-
ticulæ expedire iudicauit. His fixus inſituſque di-
citur, hoc eſt à natura in prima conformatione
ſingulis partibus certa menſura modoque indi-
tus, qui earum velut forma quædam atque ani-
ma eſſet, & illis vitale principium roburque im-
pertiretur. Reſidet ille maxime in partium ſingu-
larum ſpirituoſa ſubſtantia, & humido ſubſtanti-
fico pingui, craſſo, lento, multo, nec facile pu-
treſcenti in corporibus præſertim ſanis, & quæ
non facile in morbos incidunt. In tali namq; hu-
mido calor ille ſingulis partibus inſitus diutiſſi-
me conſeruatur. qui tamen niſi ſubinde noui al-
terius caloris acceſſione inſtauraretur, paruo tē-
poris ſpatio marceſceret atque extingueretur.
Proinde natura calorem vocatū à medicis fluen-
tem in corde tanquam in penu collocauit, qui ab
eo per arterias cum ſpiritu & ſanguine ſuis vehi-
culis & pabulis continenter depromitur, fertur-
que in ſingulas partes, vt earum calorē natiuum
fixum inſitumque foueat atque inſtauret. Ille in
mœrore, metu, verecundiæ initio, frigore, acceſ-
ſionum principijs & ſomno intro cum ſanguine
& ſpiritu in cor recurrit, ob idque per eos affe-
ctus cutis & ſubditæ illi partes frigent & pallent:
contra in gaudio, verecundia iam vigente, ſtatu
acceſſionum, vigilia, ad cutim copioſior effundi-
tur cum ſpiritu & ſanguine, à quibus calor, ru-
bor, tumor & nitor inducitur.

Θερμὸν. etiam calidam, ſiue aquam calidam frequen- «
ter medici appellant, & quam antiqui potabant, «
& qua vſos fuiſſe veteres in conuiuijs voluerunt «
nonnulli, vt ex Philone & ex Polluce lib. 9. c. 6. «
conſtat, atque poſterioribus ſæculis frequentior «
calidæ potus fuiſſe inuenitur, ita vt in conuiuijs «

» aquæ calidæ atque frigidæ miniſter haberetur, vt
» ſcribit, Iuuenal. Satyra 7. Caldæ autem nomine
» eam aquam intelligendam eſſe exiſtimo, quam
» arte nulla (vt ſæpe moris erat) refrigerabant, ſed
» quæ qualis ſuſpte natura erat potaturis porrige-
» batur, Calefacta enim aqua potius concitat vo-
» mitum quam aut voluptatem aut commodum
» adferat: Communem vero aquam potando cali-
» dam idcirco dictam puto, vt eam à frigefacta ni-
» uibus, vel alio ingenio conuiuis inter potandum,
» & miniſtris inter ſeruiendum diſtinguere liceret.

Θερμοκοίλιοι. dicuntur qui ventriculum habent cali-
» dum, eu quibus in ventriculo abundat calor, non
» ille quidem quem ἔμφυτον vocant, ſed acer &
» mordax, ſicut etiam ἰσθμίαν φύσιν, naturam quæ
» non ingenito calore, ſed acri abundat, vt Galen.
» docet comment. 4. lib. 6. Epid. Geminum enim
» in animalium corpore calidum agnouit Hippocr.
» vnum ἔμφυτον, id eſt inſitum appellat, eſſentiam
» in ſanguine, ſanguineiſque viſceribus repoſitam
» habens, alterum acre mordax & igneum, ſub quo
» genere febris eſt. Galen. part. 25. comment. 4.
» lib. 6. Epid.

Θερμοπώλιον. ſic taberna vocabatur, vbi confectæ dul-
» ceſque potiones vænibant quas calidas bibebant,
» vnde & nomen.

Θερμὸς σφυγμός. calidus pulſus. In quo arteria cali-
dior apparet quam partes vicinæ, ſicut in febre
hectica euenit. Neque tamen ἰσχνὸς eſt, quod hic
ſub differentia pulſus inæqualis comprehenda-
tur, ille vero aliam quandam ſpeciem conſtituat.
Huic oppoſitus eſt ψυχρός. Hæc quidem differen-
tia inter primas & ſimplices numeratur, ſumpta-
que eſt à qualitate arteriæ, impropria tamen vi-
detur: verum addendam quidam cenſuerunt,
non minus quam eam quæ mollitie & duritie ar-
teriæ definitur.

Θέρμος. lupinus. pondus eſt duas oboli tertias partes
pendens. Etenim cum obolus pendat grana duo-
decim, lupinus pendet grana octo. de hoc ſcribit
Cleopatra: ὀβολὸς ἔχει θέρμον ἃ S. id eſt, obolus ha-
bet lupinum vnum & dimidium. Diuiditur au-
tē lupinus εἰς δύο κεράτια, id eſt in duas ſiliquas, ſi-
ue in grana octo. eadem Cleopatra docet his ver-
bis, θέρμος ἔχει κεράτια β'.

» Eſt & θέρμος lupinus leguminis genus, de quo
» vide Galen. lib. 1. de aliment. facult. c. 25. Theo-
» phr. hiſtor. plant. lib. 8. cap. 7. Dioſcor. lib. 2. c.
» 132. & Plin. lib. 18. cap. 14. ſunt qui λυπινάριον vo-
» cent.

Θερμωλὴ. ὁ πυρετός, apud Hippocr.

Θέρος. æſtas. Eſt tempus anni calidum & ſiccum,
Virgiliarum matutino exortu incipiens & Arctu-
ro oriente deſinens. Illa ex ætatibus quidem me-
diæ & florenti, ex diei partibus, meridiei, ex hu-
moribus flauæ bili, ex elementis igni reſpondet.
Eſt enim ex ſuſpte æſtimata natura, non ex alte-
rius comparatione, calida & ſicca temperie, ſi
modo exquiſite ſuam naturam ſeruauerit. Eſt au-
tem ſol caloris eius cauſa, qui ad verticem noſtrū
quam fieri poteſt proxime accedens, diemque fa-
ciēs longiorem, aerem nos ambientēm excalfa-
cit. Itaque cum Virgiliæ circiter octauum diem
Maij exoriri conſueuerint, Arcturi autem ortus
fere ſecundo Septembris die contingat, palam eſt
totum æſtatis tempus quatuor paulo minus men-
ſium eſſe. Quod quidem ſpatium etiam antiqui
in duas partes diuiſerunt, primam appellātes pro-
prie æſtatem, ab eius initio vſque ad exortum Ca-
niculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula ad finem
vſque æſtatis. At vero è Græcis etiam aliqui to-
tam æſtatem in treis portiones partiti ſunt, qua-
rum primam totius nomine θέρος, mediam ὥραν
per excellentiam, in qua maturescentes fructus
ὡραῖοι dicuntur, tertiam vero ὀπώραν nuncupa-
runt.

Θεσπεσία ἡ

Θεσπέσιον. confectionis nomen authore Apollonio,
cuius deſcriptio habetur apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ
τόπους. Conuenit tuſſientibus, phthiſicis, ſangui-
nem reijcientibus, valetque ad omnes internos
pectoris abſceſſus. Deſcribitur etiam ab Aetio
lib. 8.

Θεωρητὸ ἡ

Θεωρητικὴ ἡμέρα. contemplabilis dies: hoc eſt, ex cu-
ius diligenti obſeruatione quando & qualis futu-
ra ſit criſis intelligitur. Is autem cuiuſque ſepti-
manæ quartus eſt, qui ſi manifeſta concoctionis
ſigna proferat, oſtendit proximum ab eo ſepti-
mum diem finem morbo ſalutarem allaturum,
vt qui contra ſigna edit maligna, mutem præ-
nunciat. vide ἐπίδηλος ἡμέρα.

Θεωροί. dicuntur apud Hippocrat. qui Deorum ora-
cula ſciſcitatum mittebantur, vt annotauit Ero-
tianus.

Θεοῦ ἐμπλαστρον. emplaſtrum eſt aduerſus achoras
efficax: cuius deſcriptio habetur apud Gal. lib. 1.
τῶν κατὰ γένη.

Θηλή. papilla. Eſt mammæ capitulum, vnde extrahi-
tur lac. Hæc media in mamma protuberat. Sub-
ſtantia conſtat ad penem proxime accedente. Eſt
enim illi neruea quodammodo cutis ſpongioſam
intus ſubſtantiam continens, quæ dirigi ac viciſ-
ſim laxari non minus quam penis poteſt. Habet
autem tenues & conſpicuos meatus, fibræ pror-
ſus ac nerui modo albicantes, qui venarum ſur-
culi ſunt, multiplici ſerie per glanduloſam mam-
marum ſubſtantiam excurrentium, ex quibus lac
effunditur. Cæterum papillam ambit circulus
quidam ſubniger, qui φῶς appellatur.

Θηλὴν. inſuper vocat Pollux τὸ ἄκρον τῶν μαστῶν, id «
eſt, ſummū mammillarū quod vulgo θὰξ dicitur «
inquit Euſtath. Sed & θηλαὶ, Heſychio authore, «
ſunt non ſolum τῶν μαστῶν τὰ ἄκρα, ſed etiam τῶν χει- «
λέων τὰ ἐκπέταλα: deriuantur autem à voce θη- «
λὴ, θηλάζω lacto, & θηλάστρια ſeu γυνὴ θηλάζουσα nu- «
trix, & θηλασμὸν, & γάλα θηλαζόμενον lac exu- «
ctum. «

Θηλυκὴ σταφυλὴ. vua paſſa extra vitem, hoc eſt
vua ſole ſiccata, nō quidem in vite, ſed poſtquam
è vite detracta fuerit, & loco calorifico expoſita,
quod tum in cratibus tum ſuper cannas commo-
de fieri poſſe oſtendit Columella lib. 12. quo no-
mine etiam ea poteſt intelligi quæ ſarmentis ſuis
adhuc hærens & pendula, in vmbra ſub tecto ſic-
catur. Vtitur ſæpe Dioſcor. eo vocabulo, Ruel-
lius vuam ſole ſiccatam in area exponit, Marcel-
lus vuam in cratibus ſiccatam. Eſt autem θηλόπε-
δον locus in quo vuæ ſiccantur, dictus ἀπὸ τοῦ ξηρα-
ίνεσθαι ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πέδῳ, hoc eſt, quod ſiccatæ
ſint in ſole & ſolo. Quæ vua paſſa ſimpliciter di-
citur, hoc eſt, quæ in vite adhuc manens à ſole
ſiccata eſt, ἀσταφὶς σταφυλὴ nominatur.

Deriuatur autem vox illa à verbo θηλοπεδεύειν, «
id eſt, in loco ſolis calori expoſito, & ad inſolan- «
dum apto exſiccare, inſolare, εἰς ἥλιον ἢ εἰς τὸ θη- «
λοπέδιον ψύξαι, ἢ ξηρᾶναι, verum, notabis pro voci- «
bus θηλοπεδεῦσαι & θηλόπεδον quæ hîc habentur, «
tectius

» rectius eſſe ſcribendum per θηλυποδιβεῖον & θη-
» λύποδον vt ea Heſych. & Suida patet; Sed & ipſa
» vocis origo ſic ſcribendum docet, nam θηλύποδον
» eſt πέδον ὑπὸ τῆς εἵλης θερμαινόμενον, ſolum quod à
» ſolis calore torretur.

Θῆλυ. femella ſic dicitur apud Pollucem ſinus ver-
» tebræ qui alterius vicinæ partem prominentem
» ſuſcipit ſicut hæc ἄῤῥεν id eſt maſculus vocatur.

Θηλυγόνον. herba oleæ folio, quæ fœminei ſexus fœ-
tum edere dicitur. Altera eſt ſpecies τοῦ φύλλου: de
qua ſuo loco.

Θηλυκρανία. cornus fœmina. ſic enim cōpoſito nomi-
ne dicitur à Theophraſto, quaſi fœminicornus.

Θηλυπτερίς. filix fœmina. herba eſt folijs filicis, ſur-
culoſis, altioribus, & quæ non ſingulari, vt illa
pediculo fulciantur: radicibus longis, pluribus,
obliquis, quæ ex nigro in luteum flaoeſcunt: ali-
quæ etiamnum rubræ inueniuntur. Vim ſiccandi
& amaram poſſidet, & modice conſtringit.

Θηλυτερίς. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ δαφνία,
ſicut habetur apud Dioſcor.

Θηλυφθόρον. ſic dictum eſſe à quibuſdam τὸ ἀβρότο-
νον, ſcripſit Dioſcorides.

Θηλυφόνον. dictum ſic eſt à quibuſdā τὸ ἀκόνιτον, quod,
vt Theophraſtus & Plinius ſcribunt, radix eius
genitalibus omnium quadrupedum fœminini
ſexus indita, mortem eodem die inferat.

» Eoque modo interemptas à Calphurnio Be-
» ſtia dormiētes vxores proditur. Sunt autem qoi-
» bus hæc vox corrupta videatur, & aconitum non
» θηλύφονον, ſed θηριόφονον dici, quod feras ſi ab his
» guſtetur, occidat. verum illi apte vtraque ap-
» pellatio congruit; de hoc aconito vide Dioſcor.
» lib. 4. c. 77. & Plin. l. 27. c. 3. & 2. atque idem l. 25.
» cap. 10. θηλύφονον à nonnullis ſcorpion vocari ait
» propter ſimilitudinem radicis, quod & Theophr.
» teſtatur hiſtor. plant. l. 9. c. 19.

Θημὼν ὁ σωρὸς, cumulus, aceruus, apud Hipp.

Θῆξις. ſutura. modus vnus eſt adducendi labra hian-
tis nimium vulneris, cum per acum eorum oræ
propius coniunguntur. Dicitur & κατὰ θῆξιν, hoc
eſt, per acum ſiue per punctionem. ἀπὸ τοῦ θήγειν,
quod acuere & acu transfigere ſignificat. Itaque
errant qui θῆξιν per ι ſcribunt, quo nomine con-
tactus deſignatur. Quamuis enim per ſuturam
oræ vulnerum ita adduci poſſunt, vt ſe contin-
gant, id tamen pluribus modis fieri poteſt, vt per
ἀγκτηρισμὸν atque συναπτικῶν.

» Vt docuit Gal. τῶν κατὰ τέχ. l. 2.

Θηραῖος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine alphabetico inſi-
» gniores vinorum differentiæ explicantur.

Θηριακά. theriaca. Dicuntur proprie medicamenta
quę venenatorum animalium morſus depellunt.
Eo ab Alexipharmacis putantur differre, quod
hæc venenis intro ſumptis, illa venenis à morſu
animalium intro ſubeuntibus medeantur, vt li-
cet videre ea Nicandro qui vtraque duobus li-
bris elegantiſſime proſequutus eſt. Cæterum
geminam τῶν θηριακῶν differentiam facere videtur:
vnam eorum quibus animalium morſus præca-
uetur, ſiue ſuffitu, ſiue inſtratu, ſiue illitu: alteram
vero quibus morſus ipſe curatur & innocuus
euadit. Dicta ſunt θηριακὰ ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc eſt,
à feris & venenatis animalibus, non autem ab vl-
la certa eorum ſpecie: quanquam vipera, quæ
proprio nomine ἔχιδνα ſiue ἔχις vocatur, à Græ-
cis θηρίον κατ᾽ ἐξοχὴν appelletur, vt & leo θὴρ ali-
quando.

Θηριακή. theriace. Eſt antidotus aduerſus venena
omnia efficax. Ac quanquam omne quod eam
habet facultatem θηριακὴ vocari poſſit (nam &
alium ruſticorum theriacen Galenus appellat)
hoc tamen nomen præcipue obtinuit celeberri-
mum illud medicamentum ex ſimplicibus plu-
rimis & viperarum carne compoſitum, valens
ad venena omnis generis, ſiue morſu ſiue potu in
corpus peruaderent. Nam cum antiqui crebrò
in venena inciderent, & animaduerterent ſe nec
ſerpentium ictus euadere, nec venenorum inſi-
dias vitare facile poſſe, ſimulque conſiderarent
naturas hominum tantopere ab inuicem diffe-
rentes, vt quod vni prodeſt alteri ſæpe non con-
ferat, hoc medicamentum multiplex & exquiſi-
te compoſitum excogitarunt, quod omnibus ad-
uerſus hęc mala præſentaneo eſſet remedio. Nec
tamen adeo vetus eſt eius inuentio, ſed Neronis
fere temporibus. Tunc autem inter medicos ce-
leberrimus erat Andromacus, qui medicis con-
ſultantibus inter ſe quomodo hæc antidotus ma-
xime præſentanea euaderet, primus excogitauit
viperas addere. Itaque theriacæ compoſitio quæ
ad Andromachum refertur, antiquiſſima eſt &
Galeno iudice optima. Eam autem ipſe verſibus
deſcripſit quos Neroni dicauit, & quos Galenus
libello ſuo de Theriaca ad Piſonem inſeruit. Eſt
autem eiuſmodi. Paſtillorum ſcillinorum drach.
XLVIII. paſtillorum viperinorum drach. XXIIII.
piperis longi drach. XXIIII. ſucci papaueris drach.
XXIIII. magmatis hedychroi drach. XXIIII. roſa-
rum ſiccarum, iridis Illyricæ, radicis dulcis, ſemi-
nis napi ſylueſtris, ſcordij, liquoris balſami, cin-
namomi, agarici, ſingulorum drach. XII. myrrhę,
coſti, croci, caſiæ, nardi, florum iunci rotundi
odorati, thuris, piperis nigri, dictamni, marrubij,
rhei, ſtœchadis, petroſelini Macedonici, calamin-
thæ, terebinthinæ, zinziberis, radicum quinque-
folij, ſingulorum drach. VI. polij, chamæpityos,
ſtyracis, racemorum amomi, mei, nardi Gallicæ,
ſigilli Lemnij, phu Pontici, chamædryos, folio-
rum malabathri, chalcitidis aſſæ, gentianæ, aniſi,
ſucci hypociſthidis, carpobalſami, gummi, ſe-
minum fœnicoli, cardamomi, ſeſeleos, acaciæ,
thlaſpeos, hyperici, ſagapeni, ammeos, ſingulo-
rum drach. IIII. caſtorei, ariſtolochiæ tenuis, ſe-
minum dauci, bituminis Iudaici, ſucci panacis,
centaurij tenuis, galbani, ſingulorum drach. II.
mellis lib. X. vini Falerni quantum ſufficere vide-
bitur, hæc quidem Theriaca fuit Andromachi,
eum in modum à Galeno deſcripta lib. ad Piſo-
nem. Cæterum hanc antidotum Andromachus
non appellauit θηριακὴν, ſed γαλήνην, quaſi dicas
ſerenam, atque alijs etiam duobus nominibus
ἰσαρχὴν & ἄνοδον. Poſtea vero Crito & qui eum ſe-
quuti ſunt, θηριακὴν vocarunt, quia viperæ carnes
reciperet. Eius compoſitionem Aetius exactiſ-
ſime perſequitur. Ad huius autem exemplum
plærique alias antidotos aduerſus venena valen-
tes compoſuere, quas appellarunt ſimiliter θηρια-
κάς. Sunt autem hæ fere quæ ſequuntur, ab au-
thoribus, aut alijs quibuſdam nobilibus viris
nuncupatæ.

Θηριακὴ Αἰλίου Γάλλου. Theriaca Ælii Galli, quam
ipſe ex Arabia rediens dicitur Cæſari obtuliſſe;
quod per eam plæroſque ſeruaſſet. Recipit au-
tem, Radicis vitis albæ drach. XVI. ſeminis trifo-
lii, opopanacis, ſingulorum drach. VIII. ariſto-

Y

lochiæ tenuis drach. XII. radicis libanotidis, iridis Illyricæ, zinziberis, opij, ſingulórum drach. VIII. ſeminis rutæ ſylueſtris drach. XII. cumini Æthiopici drach. XVI. myrrhæ, caſiæ, caſtorij, ſeſeleos, radices eryngij, ſerpylli, ſucci Cyrenaici, ſingulorum drach. VI. Medicæ drach. XII. ſagapeni drach. VI. croci drach. V. farinæ erui drach. XXIIII. hæc cum aqua in paſtillos trium obolorum rediguntur, & ex vino dantur.

Θηριακὴ Ἀντιόχου Φιλομήτορος. conſtabat iſtis, Radicum mei, ſerpylli, opopanacis, ſingulorũ drach. II. ſeminis trifolij drach. I. aniſi, fœniculi, ammeos, ſeminis apij, ſingolorum acetabulo vno. farinæ erui tenuiſſimæ acetabulis duobus, vino antiquo quantum ſatis eſſet ad commiſcendum, vt rotulæ hinc fieri poſſent, quæ in vmbra ſiccatę ex tribus vini cyathis trium obolorum pondere exhibebantur. Eam Eudemus verſibus conſcripſit, qui à Galeno citantur lib. 2. de Antidotis.

Θηριακὴ Δαμοκράτους. Theriaca Damocratis, qui medicus optimus cum eſſet, verſibus iambicis eam deſcripſit, qui à Galeno referuntur lib. 1. de Antidotis. medicamenta prorſus eadem continet quæ & Andromachi Theriaca, ſed in põdere diſcrepat. Nam quorum Andromachus quatuor drachmas accipit, hic doas ſumit, & rurſus qoorum Andromachus duas, ipſe quatuor immittit, id quod in multis medicamentorum generibus licet obſeruare. Refertur & ab Aetio lib. 13.

Θηριακὴ Δημητρίου. Theriaca Demetrij. Hic ætate Galeni Cæſarum fuit archiatros, qui cum in theriaces compoſitione Andromachum reliquis in rebus ſequeretur, pondere tantum paſtillorum ſcillinorum differebat leoi prorſus diſcrimine. Nam Andromachus XLVIII. drachmas cum immitteret, ipſe XLVI. tantum admiſcebat.

Θηριακὴ Εὐκλείδου. Theriaca Eoclidis cognomine Palatiani. Habet illa: Caſtorij drach. VI. opopanacis, ſagapeni, ſeſeleos, cachryos, chamædryos, chamæpityos, marubij, ſingulorum drach. XVI. ſtyracis, bituminis Iudaici, myrrhæ, ſingulorum drach. VII. ſucci papaueris drach. VIII. mellis libram vnam: datur cum ſucco fraxini, vel cum vino drachma vna, vel plos etiam ſi lubet: prodeſt & quartanarijs.

Θηριακὴ Ζήνωνος. Theriaca Zenonis Laodicei: habet autem cardamomi demptis inuolucris, ſerpylli, ſeminis apij, radicis vitis albæ, ſeminis trifolij, aniſi, petroſelini, radicis & ſeminis fœniculi, ammeos, ariſtolochiæ tenuis, farinæ erui, opopanacis, ſingulorum pondus æquale. Separatim primo quæque contundi debent, tum miſceri, & vino affuſo ſubigi, indeque formandi paſtilli, & in vmbra ſiccandi.

Θηριακὴ Μιθριδάτου. Theriaca Mithridatis. Eſt antidotus alio nomine Μιθριδάτειος appellata, quod rex Mithridates ea ſemper vſus eſſet, vt ſe à venenis tutum præſtaret. Itaque à Romanis obſeſſus, bis eporo veneno cum mori non poſſet, ſeipſum gladio interemit. Conſtat permultorum medicamentorum miſtura, & deſcribitur à Galeno libr. 2. περὶ ἀντιδότων. Ea eſt quam neſcio quomodo Aetius theriacan Andromachi appellet: nam qoam Aetius deſcribit, iſtam manifeſto continet, parumque habet ſimilitudinis cum illa Andromachi theriaca quæ ſuperius deſcripta eſt, & quam Galenus cæteria prefert.

Θηριακοὶ ἅλες. Theriaci ſales hi quales fuerint, ſupra à nobis dictum eſt in dictione ἅλς.

Θηριακοὶ ἀρτίσκοι ἢ τροχίσκοι. Theriaci panes ſeu paſtilli. Sunt paſtilli ex viperæ carnibus confecti, ad theriaces præparationem. fiunt hoc modo: Viperæ fœminæ capiuntur deſinente vere. Earum capita & caudæ amputantur, excoriantur, & diligenter repurgantur. Carnes ipſæ bis terque in aqua lauantur, poſtea in ollam puram inijciuntur cum aqua ſufficienti, ac aoethi viridis faſciculo, coquuntur ſubiectis lignis vitis, donec carnes à ſpinis diſcedant & penitus ſeparentur. Eas tuoc manibus diligenter exprimere oportet, & in mortario tenuiſſime terere, ſemper aliquid iuſculi in quo decoctæ ſunt, paulatim inſtillando. Deinde panis puriſſimi recentis, aridi, contuſi, cribratique quarta carnium pars addatur, vel, quod minimum, quiota: rurſus paulatim iuſculi aliquid affundendo. Omnia ſimul terantur & exactiſſime vniantor, indeque formentur paſtilli mediocres, tenues, modico opobalſamo in his formandis adhibito, qui poſtea in vmbra ſiccentur. Inde opobalſamo optimo oblinantur, & in vitreo vaſe aſſeruentur, & ſi quid puluerulenti & albi in ija propter ſitum appareat, id deinceps linteo extergeatur.

Θηριακή. nomen etiam eſt emplaſtri ex centaurio, quod laudat Oribaſius, & facit ad neruorum & muſculorum vulnera & puncturas, ad ferarum etiam & canis rabioſi morſus. Refertur ab Aetio lib. 15.

Θηριακὸς οἶνος. vide οἶνος vbi alphabetico ordine inſigniotes vinorum differentiæ expoountur.

Θηρίον. ſignificat apud Hippocrat. tum lumbricum, tum vlcus ἄγριον, vt explicat Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Vtque patet ex Hippocr. lib. de loc. in homine, & lib. περὶ χυμῶν, & in Coac. & aphor. 6. ſect. 6. libr. 6. Epid. Sic & Dioſcor. θηρία lumbricos appellat, proprio vero ſignificato apud medicos θηρία dicuntur beſtiæ venenatæ quæ ictu morſuue venenum relinquunt, inde θηριόδηγμα de ſerpentis morſu dicitur apud Dioſc. & apud Gal. θηριοφάγος, qui ſerpentibus veſcitur. Sed & apud Hipp. lib. περὶ σαρκῶν accipitur θηρίον pro bruto quolibet animante.

Θηριονάρκη. frutex eſt folijs ſubherbaceis, flore roſeo, ſic dictus quod ſerpentibus admotus torporem inferat.

Θηριοφόνον. ſic dictum eſt à quiboſdam τὸ ἀκόνιτον, qnod feras, ſi ab ijs edatur, occidat.

Θηριῶδες. ferinom, Galen. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν interpretatur κακόηθες, hoc eſt malignum: quanquam alij, vt ait Hippocr. interpretes non ſimpliciter τὸ κακόηθες ſignificare dicunt, ſed alii quidem τὴν φθίσιν, quod qui eo morbo laborant, propter vnguium curuitatem feris ſimiles eſſe videantur: alij θηρίωμα vocari dicunt proprie pulmonis vlcus. alij vero, vt priore commentario Galenus ſcripſit, eo nomine τὰς ἀκαρίδας καὶ τὰς ἕλμινθας intelligunt: alij elephantem, alij canerom. Galeni tamen ſeutentia eſt eo nomine τὸ κακόηθες deſignari.

Erotianus τὸ θηριῶδες explicans ex aph. 13. lib. 6. Epid. ſect. 1. ſcribit quibuſdam videri Hippocr. hanc dictionem ad vlcera maligna referre quæ θηριώματα vocantur, & τιθασευόμενα ἕλκη:

» Sed & θηριώδης de Autumno dicitur apud Hippocr. in quo propter aeris inæqualitatem vlcera eiuſmodi, & deſipientiæ ferinæ, & tuſſes, & melancholiæ vehementes ab atra & retorrida bile fiunt.

Θηριώδης βὴξ. tuſſis ferina malignaque dicitur Hipp. aph. 11. ſect. 2. l. 6. Epid. vbi ſcribit Gal. interpretes huiuſmodi tuſſim intelligere ſiccam, quæ ad os ventriculi, lumbricis ſurſum repentibus & illud lancinantibus excitatur, quoſdam etiam ad tabidorum tuſſim referre quoniam illis ſicut feris vngues incuruantur.

Θηριώδης παραφροσύνη. ferina inſania. Dicitur ab Hippocrate ea per quam aliquis diſcurrit, calcibus dentibuſque petit, & ſibi ab omnibus fieri inſidias putat, vt annotauit Galen. comm. in Prorrhet. Idem paulo poſt, ait, θηριώδεις παραφρονέοντας appellat, quando ij qui μελαγχολικῶς inſaniunt, in obuios quoſque deſæuiunt: eo nomine vehementem melancholiam ſignificans.

Θηριώδεα παραφρονέοντα etiam dicuntur in prorrh.

Θηριώδης δίαιτα. ferinus victus Hippocrati dicitur cum brutis communis, quo priſcis ſæculis homines vtebantur lib. de vetere medicina.

Θηριώδεις. ægri dicuntur 4. Epidem. qui lumbricis vexantur, aut febribus quæ lumbricos gignunt.

Θηρίωμα. genus vlceris teterrimi, quod idem eſſe cum carcinomate multorum opinio eſt. De eo Celſus libro quinto prodidit, vlcus eſſe tum per ſe naſcens, tum vlceri ex alia cauſa facto interdum ſuperueniens. Color ei liuidus eſt vel niger, odor fœdus, multus & muci ſimilis humor. Idipſum neque tactum neque medicamentum ſentit, prurigine tantum mouetur, ac circa dolor eſt & inflammatio, interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex vlcere ſanguis erumpit: ad id quoque malum ſerpit. quæ omnia ſæpe intenduntur, fitque ex his vlcus quod ἕρπητα ἐσθιόμενον, hoc eſt herpetem exedentem, Græci vocant. Galenus comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. ſcribit aliquos exiſtimare θηρίωμα proprie dici vlcus quod in pulmone eſt. Author autem Introductorij ſeu Medici ſcribit quamlibet corporis partem thenomate imperi.

» Eiuſmodi in tibijs vlcus malignum lupum vocant: denique definitur à Polluce θηρίωμα vlcus περὶ αἰδοίων αἰδοῖα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ περὶ δακτύλους καὶ ἀλλαχῇ, αἷμα πολὺ καὶ μέλαν καὶ δυσῶδες ἀφιὲν μετὰ μελανίας, τὴν σάρκα αἰσθίον. Id eſt vlcus circa hominum pudenda, accidit & quandoque in digitis & alibi, cruorem multum, nigricantem & fœtidum exudans, cum nigrore carnem depaſcens.

Θλαδίας. eunuchus factus κατὰ θλάσιν, hoc eſt per compreſſionem, ad hunc modum: Pueri adhuc infantes in aquæ calidæ ſolium collocantur, deinde vbi eorum corpora eodem ſolio fuerint relaxata, digitis teſticuli comprimuntur, vſque dum aboleantur & euaneſcant, & diſſoluti non amplius ad tactum ſublabantur. Ex Paulo lib. 6. c. 68. Reperitur & θλαδίας pro eodem.

» Atque etiam θλιβίας Heſychio.

Θλάσις, ἡ

Θλάσμα. contuſio, colliſio, dicitur proprie ſoluta in carne & muſculo continuitas, cum graue & durum aliquid deciderit in corpus à quo externa quidem ſuperficies integra & in ſuo ſtatu permanet, ſed in profundo multæ ſunt & paruæ diuiſiones: quod ſi concauitas aliqua à collidentis corporis ictu inducta remanere appareat ἐν-

θλασιν appellat Gal. lib. de morbor. cauſis: in oſſe etiam videtur aliquando euenire, ſed in pueris maxime, oportet enim in ſeſe cogi id os quod colliditur, atque ita molle euadere vt perfecte durum non ſit: Hippocr. autem φλάσμα dixit ionice pro θλάσμα vt notauit Gal. comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Θλάσις etiam numeratur inter fracturæ cranij differentias, quamquam fractura cranij non eſt, nec fractura quidem ſimpliciter, ſed oſſis caluariæ in anteriorem partem impulſio & veluti inflexio, cauitatem tantum non etiam vnitatis ſolutionem in caluaria efficiens, vt licet in plumbeis & æneis vaſis videre ſi foris illidantur.

Θλάσις etiam dicitur in auribus Ægin. libr. 3. cap. 23.

Θλάσις quoque dicitur apud Hippocrat. ὁ ἐμβρυοθλάστης, qui & πιεστὴρ dicitur lib. 1. de morb. authore Gal. in exeg.

Θλάσπι, ἢ θλασπίδιον. Thlaſpi, nomen herbulæ eſt ex eo ſic dictæ, quoniam ſemen habet veluti ἀντιτεθλασμένον teſte Dioſcor. libr. 2. cap. 186. vbi & aliud à Cratæua θλάσπι commemorari ait, nonnullis dictum ἀγριὸν σίναπι, proculdubio quoniam eius, vt prioris, ſemen eſt δριμὺ, & θερμαντικὸν: Plinius quoque duorum generum θλάσπι eſſe tradit, ac prius inter alia eſſe ait cauliculo ſemipedali non ſine ramis, peltarum ſpecie, ſemine incluſo, lenticulæ effigie, niſi quod infringitur vnde nomen: Alterum thlaſpi etiam ipſe dicit ab aliquibus perſicum ſinapi vocari; idem & θλάσπις dicitur Paulo libr. 7. qui ait eſſe σπέρμα δριμὺ: Hippocrat. θλασπίνος dixit ἀντὶ τοῦ θλάσπιος, vt eſt in lexico Galen. alioqui ſunt & qui θλασπίδιον vocent per diminutionem.

Θλιβίας. idem qui θλαδίας ceu θλασίας de quo paulo ante.

Θλίψις σφυγμοῦ compreſſio pulſus: cum incipiente paroxyſmo pulſus admodum paruus & inæqualis eſt. Proprium eſt putridæ febris.

Θολερὸν πνεῦμα. quid ſignificet apud authorē Prorrhetici incertum eſt. Alij putarunt dici ſpiritum plenum vaporis, qui expiratur: alij ſpiritum graueolentem, alij raucum, alij perturbatum, tanquam eo nomine difficilis reſpiratio intelligatur. Plærique vero non θολερὸν ſed θαλερὸν per α ſcribunt, quaſi θάλλον καὶ ἀκμάζον, id eſt florentem & vigentem, ſiue magnum atque vehementem. Verum Hippocrates nullo in libro, qui ſuus legitimuſque ſit, viſus eſt vel ſpiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominaſſe, vt ſcripſit Gal. comm. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Θολερὸν πτύαλον. ſputum cœnoſum & graueolens exponit Cordæus apud Hippocr. 1. γυναικ. vt & ſimiliter ἐμμήνια θολερὰ apud eundem.

Θολερὰ οὖρα. vrina turbidæ atque returbatæ, vide in voce οὖρον.

Θόλος. vinculi genus eſt quod caluariæ adhibetur, vbi ſummum caput & quod inter ipſum frontemque eſt, vincire conuenit, cuius inijciendi rationem Galenus explicat lib. de faſceijs.

Θορὴ, idem quod θορός. id eſt ſemen genitura.

Θορὸς. ſemen genitale & genituram ſignificat, Galenus comment. in extremam partem libr. 1. prognoſt. θορὸν & σπέρμα à quibuſdam diſtingui innuit, adeo vt θορὸς ſemen ipſum & ſeminis

» excretionem indicet παρὰ τὸ θορεῖν, τὸ ὁρμᾶν: σπέρμα
» vero vim ſemini inſitam non ipſam ſeminis ſub-
» ſtantiam: ita & heſych. θορὸν ἐκκρισιν τοῦ σπέρματος
» exponit; Ariſtoteles ſemen piſcium peculiari vo-
» cabulo θορὸν appellat, in quibuſdam codicibus vt
» apud Ariſtotelem legitur θόρον accentu in pe-
» nultima, quo modo ſcriptum ſignificare ait Ni-
» candri Scholiaſtes initorem & admiſſarium.

Θόρυβος. quid apud Hippocr. ſignificet video eſſe
» apud interpretes controuerſum: Nam Gal. vult
» eſſe commune quoddam accidens cunctarum
» affectionum quæ periculoſæ ſunt, quæque tam
» ægrum ipſum quam medicum ſollicitum tenẽt,
» & Stephanus Athenienſis quaſi Galenum inter-
» pretans dicit θόρυβον eſſe τοῦ κάμνοντος ἀθυμίαν, in-
» quietudinem ægrotantis, atque medici certa-
» men, & inquietudinem circa agenda; verum alij
» recentiores ſignificare putant ipſum delirium,
» alij corporis mentiſque perturbationem; alij de-
» nique animi perturbationem, quæ ægro & illis
» qui adſunt accidere conſueuit, vbi perturbatio-
» nis criticæ caſus ſeſe offerunt, adeo vt illis θόρυβος
» aliud non ſit quam ταραχή.

Θάσιος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi vinorum differen-
» tiæ celebriores explicantur.

Θραμβίς. ſic dictum eſſe à Pythagora τὸ σύμψυχον, Dioſcor. author eſt.

Θρᾶνος. ſedes vtrinque peruia, apud Hippocratem.

Θράσσεται. pungitur, ſtimulatur, mouetur, pellitur, apud Hippoc. Sunt autem qui θράσσειν αὐτὶ τοῦ μαίνεσθαι interpretati ſunt, vt annotauit Erotianus.

Θραῦσμα. ſpecies vna ammoniaci, quod in minutas glebas veluti in fruſta fractum ſit & diuiſum, vel facile friatur. vide ἀμμωνιακόν.

Θραυστὸν. friabile. Id dicitur quod in quaſuis ſine diſcrimine, & plures duabus partes diuidi & comminui poteſt. In quo differt ἀπὸ τοῦ κατακτοῦ, quæ non niſi in magnas partes diuidi ſepararique poſſunt. Quanquam fieri interdum poſſit, vt idem κατακτὸν & θραυστὸν exiſtat: fictile enim vtrumque perpetitur. Diſtinguuntur autem ab inuicem, ſicut ſcripſit Ariſtoteles. quod quæcunque ita concreuere vt multis ſcateant poris alternatim diſpoſitis, θραυστὰ ſint: quæ vero eos longe porrectos habent, κατακτὰ: quæ vero vtroſque ſortita ſunt, vtramque nacta ſint conditionem. Dicitur & θραυστὸν alijs nominibus ψαθυρὸν & κραυρόν. Gal. lib. 3. de aliment. facult. definit id eſſe quod nihil in ſe lentoris neque pinguedinis continet, opponitque τῷ γλίσχρῳ.

Θρεπτικὴ δύναμις. altrix ſeu nutrix facultas. Eſt vis naturæ quæ appoſitum alimentum in corporis ſubſtantiam conuertit & aſſimilat. Cum enim corporis noſtri ſubſtantia aſſidue defluat, neque tamen eam præpropere abſumi & conſeneſcere patiantur alimenta, natura facultatem altricem adhibuit cuius munere aliquatenus id quod perijt reſtitueretur. Eſt autem opus eius perpetuum, videlicet à prima conformatione ad mortem vſque, nec vnquam in corporeocioſa manet. Ex quo neceſſitas eius intelligitur, & ſupra auctricem præſtãtia, quæ vſque ad vigorem ætatis ſolum progreditur. Neque enim auctrix ſine nutrice quicquam poteſt, vt nec formatrix ſine vtraque. Verum vt nutrix auctrici atque formatrici inſeruit, ita quatuor aliæ facultates nutrici auxilio ſunt, attractrix, retentrix, cõcoctrix, & expultrix, quarũ miniſterio, alimenti aſſimilatio, quæ nutricis facultatis opus eſt, perficitur.

Θρέψις. nutritio. Eſt eius quod nutrit ad id quod nutritur perfecta aſſimilatio: vel, eſt alimenti in corporis ſubſtantiam conuerſio. Eſt actio naturæ ex principibus primiſque ordine tertia, qua ſcilicet molitur, vt omnes animalis, primum quidem formati, deinde vero in lucem editi, & ad perfectam magnitudinem perducti partes quantum fieri poteſt, perdurent. Siquidem fruſtra genitum animal ſit, niſi & ad perfectam magnitudinem perducatur, & diutius perduret, quorum neutrum ſine alimento affluente adhærenteque fieri nequit. Nam & nutritio auctioni famulatur, neque aliter inanitionis illud genus quod fit naturali ſubſtantia noſtra aſſidue defluente, quodque nutritioni ex aduerſo oppoſitum eſt, reſarciri poteſt. Eſt igitur nutritionis materia alimentum, quod cum corporis eius quod nutritur omni parti affigitur, actio quidem ipſa nutritio dicitur, cauſa vero huius ipſa facultas. In quo opere alterationem quidem interuenire neceſſe eſt (eſt enim nutritio alterationis ſpecies) ſed non talem qualis erat in generatione. Ibi namque quod os non erat, poſtea factum eſt os: in nutritione vero ei quod iam factum eſt, id quod affluit efficitur ſimile, vt non immerito alteratio illa nominetur generatio, hæc vero aſſimilatio. Cum ergo nutritio ſine alimento perfici non poſſit, ipſumque aſſimilari oporteat, neceſſe omnino eſt ipſum prius attrahi, retineri, concoqui & ab excrementis repurgari, vt deinde apponi, poſtea agglutinari ſiue adhærere, & poſtremo aſſimilari poſſit. Eſt enim aſſimilatio omnis concoctionis finis, & ſumma totius functionis naturalis perfectio.

Θριδακίας. mandagoras fœmina quæ nigricat, & eſt folijs anguſtioribus & minoribus quam lactuca, à cuius tamen ſimilitudine nomen habet.

Θριδακίνη ſeu θριδακίσκη. lactuca ſylueſtris eſt teſte «
Galen. l. 2. τῶν κατὰ τόπ. c. 1. & l. 1. τῶν κατὰ γένη c. 4. & «
2. de facult. aliment. c. 40. hortenſis enim ſiue «
ſatiua θρίδαξ vocatur vt idem author eſt 2. κατὰ «
τόπ. c. 1. Sylueſtris vero dicitur quod in vijs naſ- «
catur & locis foſſarum eminentioribus, & pre- «
terea herboſis aquoſiſque ac pleriſque incultis: «
à voce θριδακίνη eſt diminutiuum θριδακινὶς, id eſt «
lactucula apud Athenæum lib. 2. «

Θρίδαξ. lactuca hortenſis ſiue ſatiua vocatur: plan- «
ta admodum ſalubris quam vſque adeo priſcis «
Romanis fuiſſe commẽdatam poſt Diuum Au- «
guſtum per eam ſanitati reſtitutum ferunt, vt «
ſeruari etiam in hybernos menſes ex oxymelite «
repertum ſit; Illam ex oleribus ſolam in homi- «
ne temperato euchymam eſſe dixit Galen. id eſt, «
bonum ſuccum gignere, & optimum corpori «
alimentum ſufficere, atque veſpere in cœna vel «
hora ſomni coctam & commanſam ſibi vnicum «
fuiſſe ad vigilias immodicas alexipharmacum & «
remedium, illam veteres initio menſæ primiſue «
epulis non vt ſolemus eſitabant, ſed poſtremis vt «
Martialis elegantiſſimo diſticho prodidit. «

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum, «
Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes. «

Illam autem ἀκραιπάλην Ruffus Epheſ. voca- «
uit quod crapulam arceat, & omnem capitis no- «
xam à vino contractam excutiat; admonent in- «
ſuper Græci Geoponici aſſiduum lactucarum «
eſum cane peius & angue ijs fugiendum eſſe qui «
procreandis liberis operam dare ſolent, quod illa «
fœcunditatẽ non modo minuat, ſed quod poſtea «

» ſuſtulerint partus, velut amentes, inepti, ac ſtupi-
» di à progenitorum ingenio degenerent, vnde la-
» ctucam εὐνοῦχον Pythagorici vocauere: appella-
» tur & ἀστύτις quaſi Eunuchos reddens propter ip-
» ſius ψυκτικὴν facultatem, in qua Callimachus al-
» legoricῶs ſcripſit venerem Amaſium ſuum Ado-
» nim abſcondiſſe, ὅτι ἀδωνεῖς εἰσὶ πρὸς τὰ ἀφροδίσια
» οἱ συνεχῶς χρώμενοι θρίδαξι quod ſint ad venerem
» imbecilles, qui lactucis continue veſcuntur: hãc
» quoque Eubulus apud Athenæum νεκρῶν βρῶμα,
» id eſt mortuorum cibum vocat, quæ ſuperſtitio-
» ſa opinio adeo in animis hominum inueterauit
» vt aduſque Auguſtum Principem multis religio
» eſſet veſci lactucis teſte Plinio.

Θρίξ. pilus. capillus. Eſt pars corporis tenuis, longa, flexilis, ſicca, ex cute erumpens. Gal. pilos, vt & vngues, enumerat inter corporis partes in arte parua, quamuis eos excludat è quadruplici illa partium differentia quam eo libro conſtituit, propterea quod gubernationem nullam habeãt. Non enim corporis ſubſtantiam conſtituont. quare neque ſunt principia virtutum, neque principijs ſubſeruiunt, nec ingenitas ex ſe vires obtinent, nec ab alijs vires mutuantur. Nõ enim ſenſum, motum, aut vitam habent, neque attrahendi, continendi & concoquendi facultatem, neque eas vires alijs ſuppeditant, ſed ſolum generantur, ac ereſcunt, non in omnem dimenſionem, quemadmodum reliquæ partes corporis, ſed in longitudinem ſolum. Generantur autem ex craſſis & fuliginoſis vaporibus, qui dum per anguſtos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærent tamdiu, vt facile interim ſiccari vtique poſſint & pilus fieri. Inde mox alius ſimiliter è profundo ſuſcitatus à calore pellitur. qui in priorem meatibus adhuc hærentem, cutique non aliter quam gingiuis dẽtes infixum, impingit, adiungitur, agglutinatur, & illum, vt clauus clauum, trudit: rurſus alius atque alius ſuccedunt. Sic fit pilus maior aut minor, craſſus aut exilis, paſſus aut criſpus, niger aut alio colore præditus, prout calor, humor, & cutis pori ſe habent. Hæc enim tria ad pilorum generationem concurrunt, ac vt varia eſſe poſſunt, ſic varij ex illis pili prodeunt. In calore quidem differentia hæc eſt, quod imbecillus nullum pilum producit, quippe qui materiam, ex qua pili ortum habent, ſiccare non poſſit, nec cutem ſimiliter cum illi inhærere debent. Mediocris ſiccat quidem, ſed pilum tenuem & paſſum gignit: magnus reſiccat vehementer & efficit duriorem. Ab humore autem pilorum diſcrimen eſt, quoniam à pituitoſo albi, à bilioſo flaui, à melancholico nigri prodeunt. Iam quod ad cutem pertinet, eam ſiccam eſſe decet & raram: ſiccam quidem, propterea quod in molliore & humidiore cute excrementa citiſſime effluant, nec ſatis diu meatibus hærent, quodque viæ per quas humor ille fuliginoſus exit, eo abſcedente protinus conniuent & abolentur: raram vero, quoniam denſior non eſt humori fuliginique peruia. Sed tamen in his quoq; moderationem quandam eſſe oportet. Si ad hæc quæ dicta ſunt attente quis aduertat, reperiet certas cauſas, cur quibuſdam partibus pili naſcantur, alijs nulli ſint, aliquibus, vt ſupercilijs & palpebris, ſint quidem, ſed eundem ſemper modum ſeruent: in capite vero plurimi longiſſimique oriantur. Ac cum plurimæ corporis partes pilos habeant, alios ad venuſtatem ornatumque, alios vero etiam ad vſum: qui ſunt in capite, κατ᾽ ἐξοχὴν τρίχες appellantur, à Latinis capilli, quaſi capitis pili: de quibus hic dicere eorumque nomenclaturas & ſynonyma referre non erit prorſus inutile nec iniucundum. Ἀπὸ τῶν τριχῶν dicitur τρίχωσις & τρίχωμα, quod capillitium ſignificat. vocatur etiam κόμη, coma, ἀπὸ τοῦ κομεῖν, quod comere & ornare ſignificat. Κόρσαι quoque, apud antiquos τρίχα ſignificauit, authore Plutarcho, cuius indicium eſt κείρεσθαι, quod tondere ſignificat: Vnde κορσοπλάστης, qui in exornanda coma occupatur, apud Archilochum. atque vt Suidas refert, κόρσας οἱ παλαιοὶ τὰς τρίχας ἐκάλουν. Κίκιννος, cincinnus, capillus intortus, βοτρυοειδὴς à Phauorino dicitur, quod ſit botro ſimilis & inſtar racemi pendulus. πλοκαμὸς & ὁ πλόκος & ὁ πλοκαρὶς, cincinnus vel cirrus: πλοκαμὶς autem, capillorum nodus, παρὰ τὸ πλέκεσθαι, & πλοχμὸς, coma, quam veteres alebant & Dijs conſecrabant. Eadem σκόλλυς & περὶ τριχῶν apud Iulium Pollucem dicitur. Θρεπτήριος capillus in honorem Deorum reſectus, apud Cœlium libr. 4. cap. 23. κόρυμβος etiam capillos quidam dixere, vt author eſt Pollux. Cirros eadem ratione Latini ἀπὸ τοῦ κείρειν, hoc eſt à tondendo, videntur dixiſſe. Βόστρυξ & ὁ βόστρυχος, plexa cæſaries dicitur & capillus muliebris. ἕλικες, capilli criſpi dicti ſunt, ἀπὸ τοῦ ἑλίσσεσθαι: quanquam proprie dicantur de clauiculis ſiue de capreolis vitium aut hederæ. Οὖλας Attici criſpos capillos appellarunt: vnde οὐλότριχες & οὐλόθριξ, qui criſpis eſt capillis, quem Archilochus τρίχουλον per inuerſionem vocauit. ἔθειραι apud Homerum capilli dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐθειράζειν, quod comere ſiue comam nutrire ſignificat: vel παρὰ τὸ ἐξ ἴδους εἴρεσθαι, ὅ ἐστι πλέκεσθαι, vt explicat eius interpres. φόβαι interdum dicuntur, παρὰ τὸ φοβεροὺς εἶναι τοὺς κομῶντας. atque etiam σμήριγγες, ἀπὸ τοῦ μείρειν, hoc eſt à diuidendo, quod in multas tenues particulas ſint diſcreti, litera σ per πλεονασμὸν addita. χαίτη ſeta, proprie porcorum, tamen & de homine dicitur: vnde Celſus libro 2. ſetoſum pectus pro piloſo vſurpat. Gaza apud Ariſtotelem χαίτην & λοφιὰν capronas vertit, quo nomine Nonius Marcellus comas vocari ſcribit quæ ſunt ante frontem, quaſi dicas à capite pronas. λάχνη lana & pilus interdum dicitur ex intenſiua particula λα, & χνοῦς lanugo, vt volunt etymologici authores. κόσμημα nuncupauit Ariſtoteles diſcrimen & æquamentum capillorum, vt interpretator Gaza. Κρώβυλος δὲ πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ λῆγον: ſed dicitur proprie de viris, κόρυμβος vero in mulieribus eſt velut flagellum crinium. σκόρπιος autem in pueris appellatur.

Θρίξ. præter communem ſignificationem dicitur etiam apud ſacrificos venula anguſta, recta, nigra in parte ſima iecinoris dextro lobo apparens, vt ſcribit Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Scriptum autem reperitur in multis codicibus ἴαξ, ſeu vt Henric. Stephanus legit "
τρίξ. "

Θρόμβος. grumus. Proprie quidem ſignificat continuæ rei fragmentum & fruſtum. Inde ad lac & ſanguinem medicis tranſlata vox eſt, qui θρόμβωσιν dixerunt, in lacte quidem, quoties à puerperio fœminis lac fluere deſinẽs in mammis denſatur, & in exigua fruſta concreſcit: in ſanguine vero, cum à venis ſuis effuſus, & in vicina ſpacia abſcedens, ſiue per diapedeſin, ſiue eroſo "

vel rupto qoomodolibet vaſe ſimiliter coit atque coodenſatur, non in veſica modo verum etiã in ſtomacho, in renibus, in inteſtinis, in vtero, in naſo, in omni denique corporis cauitate. In qua quoniam præter naturam ineſt, calorem natiuum amittit, indeque niger euadit & eogitur, tandemque putreſcit, vt & reliqua omnia quæ extra naturalem locum ſita ſunt.

Θρόμβωσις. eſt ſanguinis affectio, qoando is eolliſa venarum tunica ab aliquo graui corpore cõtundente effuſus in carnem & receptus locis quæ circum venam ſunt, nigreſcit. A qua ſanguinis affectione factum eſt, vt θρόμβος iam ſanguis dicatur & ſit, quemadmodum annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

Θρόμβωσις etiam dicitur in lacte cum à puerperio mulieribus in mammis denſatur, & in exigua fruſta concreſcit: Generali vero ſignificato θρόμβωσις concretio vocatur qua nimirum aliquid glaciatur & in grumos coit.

Θρόνος Μαρκιανοῦ. trochiſci nomen eſt, cuius deſcriptio habetur, apud Paulum lib. 7. cap. 11. & apud Aetium lib. 9.

Θρυαλλίς. vnum genus eſt phlomidis, ſiue verbaſci fœminæ, quod & alio nomine λυχνῖτις vocatur, folijs ternis aut cumplurimum quaternis, craſſis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis.

Θρύον. iuncus, vlua. ſic etiam vocant aliqui fruticis genus, quem & στρύχνον μανικὸν appellant.

Θρύορον. ſic dictum eſt à quibuſdam ſolanum furioſum.

Veſicariæ ſpecies apud Theoph. hiſt. plãt. l. 9.

Θρύαρος. ſic dicitur à nonnullis ἡ αἶρα, hoc eſt lolium authore Dioſcoride.

Θυαί. ſic dicitur apud quoſdam ἡ ἀρτεμισία, ſicut teſtatur Dioſcorides.

Θυάματα. dicuntur apud Hippoc. θυμιάματα καὶ ἀρώματα, hoc eſt ſuffitus & odoramenta.

Pro θυώματα vero dicuntur & θύματα & θυώματα, quæ Heſychio & Erotiano ἀρώματα dicuntur, vide θυμίαμα.

Θυία. arbor eſt quam Theophr. ſyluestrẽ, perpetuis frondibus virentem, nec ramis, caudice, frondibus ſylueſtri cupreſſo diſſimilem deſcribit. Putant aliqui eam eſſe quam Plinius l. 13. trogeten dicit ab alijs vocari. Dicitur & θύεια & θυία & θύον. Hermolaus thyam cedrum alterius generis eſſe prodidit, ex qua cedrinę menſæ fiebant. At Θυεία, ſiue Θυία, mortarium eſt, ſeu pila in qua tunduntur pharmaca & huius generis alia.

Θυίτης. Thyites lapis. colore ſubuiridis, vt Iaſpis quem vocant. Omnium fere lapidum valentiſſimam vim habet, ſoluitur hic in ſuccum colore lacteom, guſtu vero acrem. & proinde illum nemo ocularibus miſcet medicamentis, nec fluxiones repercutientibus, vel vlcera ſanantibus, ſed tantum ad purgãdum & abſtergendum quæ pupillam offuſcant abſque phlegmone: ex quibus ſunt cicatrices recentes, quas attenuare poteſt, ſed & oculorum vngues, (πτερύγια Græci vocant) vtique ſi non admodum duri fuerint.

Θυλακῖτις νάρδος. ſic dicitur mõtana nardus in Cilicia & Syria proueniens, propterea quod ex ijs locis à mercatoribus in Græciam ſacculis concluſa venalis deferretur. θύλαξ enim ſacculum ex corio factum vtrumque ſignificat: & θυλακοφόρους Heſychius interpretatur θυλάκους περιφέροντας τὰ ἀρώματα καὶ πήρας: hoc eſt, ſacculis & peris circumferentes aromata. Nicander in Alexipharmacis de pharici ſumpti curatione, νάρδον θυλακόεσσαν dixit. Eandem ob cauſam etiam πηρῖτιν à Galeno appellatur. vide νάρδος.

Θύματα. θυμιάματα, apud Hippocratem.

Θύμβρα. ſatureia & cuoila. Eſt herba pedali altitudine, fruticoſa, ſurculoſis vtrimque colículis, folio hyſſopi, floſculis per interualla ex purpura candicantibus, odore ſaporeque gratiſſimo, ſed hæc hortenſis eſt. Quæ vero in aſperis & ſaxoſis naſcitur, thymo ſimilior eſt quam hyſſopo, ſed minor atque tenerior, ferens ſpicam floris plenam, coloris herbacei. Hæc medicinæ vtilior, illa cibis gratior: in tertio ordine calefacit & deſiccat, atque glutinoſos craſſoſque humores incidit.

De Thymbra Dioſcor. l. 3. c. 45. & Plin. l. 19. cap. 8. vbi eam à Latinorum nonnullis Cunilam vocatam eſſe ait, ſubiungens, hæc apud oos habet vocabulum, & aliud, Satureia dicta in condimentario genere, Columella tamen lib. 9. cap. 4. inter Thymbram & cunilam ſeu ſatureiam diſtinguit; dicitur porro hæc θύμβρα etiam θυμβραία ab Hippocr. teſte Gal. & θύμβρον à Theophr. hiſtor. plant. l. 7. c. 1. vbi tamen & fœmin. genere θύμβρα habetur, Aetius plurali etiam numero τὰ θύμβρα dicit vt Martial. improba nec proſunt iam ſatureia tibi: θύμβρα autem ſoli natalis appellationem retinet: Eſt enim ſi Stephano credimus Thymbra oppidum in quo templum Apollini ſacrum, à quo Thymbræi retulit cognomentum: denique à Thymbra quæ acrimoniam guſtui refert Thymbrophagi quaſi acruoræ dicti, qui non niſi quibuſdam acrementis palatum titillent.

Θυμβραία. idem quod ἡ θύμβρα, apud Hippocratem.

Θυμελαία. eſt frutex cuius rami tenues, ſpecioſi, cubitorum binũm aſſurgunt. Ipſe ſimilis chamelææ, folijs anguſtioribus, pinguioribus, gummoſis ſi mordeantur glutinoſiſque, flores albi & inter eos ſemen quale myrti, exiguum, rotundum, initio vireſcens, poſtmodum rubens, foris durum nigrumque, intus albet, &, vt Plinius tradit, in quo naſcitur granum Gnidion, quod aliqui λίνον vocãt. Herbarij thymelæam nunc oliuellam nunc linum ſylueſtre vocitant. Calefacit & ſiccat ordine tertio.

Θυμίαμα. ſuffimentum. ſuffitio. Eſt res odorata, quæ ignibus iniecta gratum nidorem exhalat. vt ſunt thus, myrrha, ſtyrax, & qoæcunque calidam habent temperaturam, ſuntque ſatis odorata. Dictum ita volunt quaſi θυμοῦ ἴαμα, quoniam langueſcens animus ſuffitu eiuſmodi recreetor. Sed non deſunt qui à thyo odorifera herba deductum velint: vt neque qui ἀπὸ τοῦ θύειν, hoc eſt à ſacrificando, quoniam odores Dijs ſufficbantur. De eo aphoriſmus celebris habetur apud Hippocratem, ſuffitus aromatum muliebria ducere, & ad plæraque alia vtiles eſſe. niſi grauitatem capitis inducerent.

Sunt autem qoibos θυμίαμα pro genere capitur, ab alijs pro ſtyrace tantum, ſic vulgus quoque thus, ſpeciem ipſam, incenſum, cum tamen æque cætera eundem vſum præſtent: habemus & in titulis hymnorum qui attribuuntur Orpheo θυμίαμα pro ſuffitus certa ſpecie: formantur autem ad vſum medicum ſuffimenta tribus fere modis, aut enim in pulueres rediguntur qui carbonibus ignitis inſperguntur, aut pulueres ſucco liquoreue aliquo vel reſina,

» potiſſimum Terebynthina ſubacti in paſtillos ſi-
» ue placentulas coguntur, qui carbonibus impo-
» ſiti ſenſim in halitus reſoluuntur, aut in oblon-
» gas pyramidales columellas tribus pedunculis
» innitentes formantur, qui incenſi ardent tantiſ-
» per, donec conflagrent, halitus gratiſſimi odoris
» expitantes, illa vulgus trochiſcos, hæc candelas
» odoratas nominat; Quod autem ad eorum vſum
» ſpectat, illa mulierum ſuffocationibus adhiben-
» tur, morbis comitialibus, capitis doloribus, or-
» thopnoicis, Aſthmaticis, ijs qui defluxionibus
» vexantur, ijs denique qui canina conuulſione te-
» nentur vt docet Oribaſ. Collectan. 10. cap. 9. qui
» ſuffimentorũ materias memoratis affectibus cõ-
» uenientes illîc edocet, ceu & apud Aetium te-
» trab. 4. ſerm. 4. cap. 122. ſuffumigiorum inſignes
» preparationes videre potes.
Θυμίαμα ῥόδινον. & ἰρινόν, id eſt, roſatum & irinum
» à Paulo deſcribuntur lib. 7. c. 22.
Θύμιον. ſic à quibuſdam dicitur. ὁ σμίλαξ, hoc eſt ta-
xus, vt habetur apud Aetium lib. 13. c. 64.
Θύμιον. etiam idem eſt quod θύμος, id eſt, carnoſum
» tuberculum, de quo paulo poſt: Et apud Hippoc.
Θύμια. dicuntur carnoſa quædam germina aut tu-
» bercula quæ in pudendis ano, glande & præputio
» gignuntur.
Θυμοειδὴς δύναμις. animoſa ſeu iraſcibilis facultas. Eſt
cordi vis inſita, qua motus in nobis gignit & ani-
mi perturbationes. Sunt autem illæ variæ & pro-
pe ſibi contrariæ pro diuerſitate cauſarum à qui-
bus proficiſcuntur. Cauſas enim triplices habẽt:
primam quidem, rem animo obiectam, ſiue præ-
ſens ſit, ſiue expectetur, ſiue in memoriam re-
deat: ſecundam, rationis phantaſiam, hoc eſt,
impreſſam in animo eius rei opinionem & æſti-
mationem: tertiam vero cordis robur, quo vel
vehemẽtius vel languidius commouetur. Quan-
ti enim ratiocinandi facultas obiectam rem fece-
rit & æſtimauerit, tantum vis illa animoſa conci-
tatur. Naſcuntur igitur animi motus ex rebus
æſtimatis opinatiſque tam bonis quàm malis,
vtriſque tam præſentibus quam futuris atque
etiam præteritis. Ex bonis æſtimatis præſentibus
quam futuris atque etiam præteritis. Ex bonis
æſtimatis, præſentibus quidem lætitia, inuidia,
maleuolentia: ex futuris libido ſiue cupiditas, ex-
candeſcentia, odium, inimicitiæ, audacia, confi-
dentia, temeritas, libertatis, potentiæ & honoris
appetentia: ex præteritis eorumdem recordatio.
Ex mali autem opinione præſentis quidem animi
ægritudo, miſericordia, mœror, triſtitia: ex fu-
turi vero timor, terror, pauor, conturbatio, deſ-
peratio, pudor, pigritia & id genus alia. Eiuſmo-
di quidem ſpecies rationi primum obijciuntur,
deinde animoſæ facultati; quæ tantum mouetur
quantum id quod obijcitur ratio eſſe duxerit, &
cordis virtus ferre poteſt. Expendere enim fu-
giendane an amplectenda ſpecies ſit quæ obijci-
tur, ratiocinantis facultatis eſt munus: eam ve-
ro fugere vel amplecti, animoſæ. Cum igitur non
omnes eadem polleant ratione, ſed alij res qua-
les ſint æſtiment, alij non quales, ſed meliores
aut deteriores, maiores aut minores quam ſint,
præterea in alijs vehementior ſit vis animoſa, in
alijs minus prompta, fit vt non eodem modo om-
nes concitentur, ſed alij celerius, alij tardius, alij
vehementius, alij lenius. Cum enim eiuſmodi
cauſæ variè facultatem afficiant, diuerſa motio-
nũ genera eſſe oportet, quæ Græci nõ θυμοῦ, ſed
ψυχῆς παθήματα, hoc eſt, animi affectus & paſſio-
nes appellarunt, quod neceſſe ſit animæ facul-
tates φανταστικὴν καὶ λογιστικὴν ad hos motus concur-
rere, etiamſi propriè ad animoſam cordis facul-
tatem pertineant, & in corde peragantur.
Θυμοξάλμη. confectionis medicæ nomen eſt apud «
Dioſcor. ſic dictæ quod ex thymo aceto ſale pu- «
legio, & ruta conſtaret lib. 5. c. 24. «
Θυμός. iracundia. vnde θυμοειδὴς δύναμις, facultas
animoſa & iraſcibilis. In qua ſignificatione
etiam Latini animos vſurparunt. Significat & θυ-
μὸς apud Hippocratem τὴν προθυμίαν, hoc eſt cu-
piditatem aliquid agendi, vt annotauit Galenus
comment. εἰς τὸ προγνωστικόν.
Θύμος. thymum. eſt frutex ſurculoſus & dodranta-
lis, folijs canis, exilibus, multis, immortalibus,
floſculis ex purpura candicantibus, ſuauiſſimi
odoris, capitellis ſpecie complicatarum formica-
rum, radice lignoſa. Calefacit & deſiccat tertio
ordine, & glutinoſos craſſoſque humores incî-
dit: menſes, partus & ſecundas pellit. Cum ſale
& aceto potum pituitam per aluum detrahit.
Θύμος. autem ab excitando quod θύειν dicunt nomen «
inuenit; alijs hoc potius etymon placet, θύμος «
quaſi θύαιμος, id eſt, ſanguinem impellens, nec de- «
ſunt inſuper qui ab thyo odorifera herba dedu- «
ctum velint. «
Θύμος. à nonnullis dicitur τὸ ἄγον, vt habetur apud
Dioſcoridem.
Θύμος. eſt glandulosa illa ſubſtantia, quæ in iugulo
ad os ſummum pectoris conſiſtit tanquam fultu-
ra & ſubſtructio vaſorum eo loci diuiſorum, eiuſ-
dem fere atque τὸ πάγκρεας generis, niſi quod hoc
mollius, rubẽtius & carni ſimilius eſt. Hæc in nu-
per natis animantibus ob vaſorum mollitiem &
imbecillitatem eſt maxima: in creſcentibus au-
tem, quia vaſa per ſiccitatem ſunt firmiora, de-
creſcit, ita vt vix eius veſtigium in iuuenibus ap-
pareat.
Θύμος. eſt tuberculum carnoſum quod ſuper cor-
pus quaſi verrucula eminet, ad cutẽ tenue, ſupra
latius, ſubrubrum & in ſummo peraſperũ, oblon-
gum, interdum rubens, interdum candidum, ma-
gna ex parte ſine dolore. Idque ſummum colo-
rem floris thymi repræſentat, vnde ei nomen eſt,
ibique facile finditur & cruentatur, nonnũquam
aliquantum ſanguinis fundit, fereque circa ma-
gnitudinem fabæ Ægyptiæ eſt, raro maius, inter-
dum perexiguum: modo vnum, interdum plura
naſcuntur, vel in ſede, vel medijs femoribus, vel
talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus.
Peſſima tamen in obſcœnis ſunt, quæ nunc ſo-
lam glandem, nunc colem, aliquando præputium
occupant: quandoque etiam in facie conſiſtunt.
Quod paruum eſt propriè θύμος dicitur, vel θύ-
μιον, vel θυμίον, vt habetur apud Corn. Celſum lib.
5. quod vero magnitudine excedit σῦκον, id eſt fi-
cus, appellatur. Cæterum thymorum alij mites
facileſque, alij maligni ſunt. Illi magis carnoſi
ſunt, inæquales, aſperi, candidi aut ſubrubri, do-
loris expertes: hi vero duriores, aſperiores, ma-
iores, feculenti, liuidi, cum dolore punctorio, qui
tum maxime mouetur cum manu tractantur, aut
medicamenta adhibentur, nec facile curantur,
niſi tota parte in qua nati ſunt execta.
Θυμεῖν. τοῖς ἀπὸ τῶν Θύμων. hoc eſt à Thymis oriundi,
apud Hippocratem. Sunt autem Θύμοι populi
Thraciæ.
Θύον. arbor quam Theophraſtus vel cupreſſo ſimi-

lem, vel cupreſſum eſſe ſylueſtrem exiſtimat libro 5. cap. 5. de plantarum hiſtoria. dicitur & θυΐα, & θυεία, & θυα.

» Vide θυΐα paulo ante; Cæterum reperitur apud
» Athenæum θύον pro θύϊν pro thya arbore ſeu ma-
» teria odorata.

Θυρεοειδὴς χόνδρος. ſcutiformis cartilago. Eſt laringis cartilago prima & anterior, & quæ velut ſcutum quoddam alijs præpoſita eſt. Nec vero vſum modo ſcuti habet, ſed etiam formam. vide λάρυγξ.

Θυρεοειδὲς. ſic dicitur à quibuſdam oſſis pubis foramen, quòd in eo oſſe tam magnum eſt, vt ὁ θύρας, hoc eſt hoſtij, inſtar videatur.

Θυμβρον. ſic à quibuſdam dicitur ὁ θύμος, vt habetur apud Dioſcor.

» Apud quē ſcribitur θύμβρον proparoxytonῶs, qui
» non thymū modo, ſed & catananceu hoc voca-
» ri nomine à nōnullis docet; Apuleius vero etiam
« plantaginem ſiue arnogloſſum ſic appellari ait,
» At θυμβρίτης dicitur à quibuſdam ocymaſtrum teſte
» Dioſcor.

Θυώματα. à Græcis vocantur vnguenta, non illa qui-
» dem quæ ex floribus ſed quæ ex aromatis fiebant,
» quo vnguenti genere Homerus Iunonis corpus
» τεθυωμένον, id eſt, delibutum fuiſſe inquit: vide
» θύωμα.

Θώραξ. pectus. ſic dicta eſt à veteribus pars ea corporis quæ à collo ad pudenda vſque trunca pertendit, vt definit Ariſtoteles lib. 1. de hiſtor. animal. cap. 7. Sed & Hippocrates libro περὶ τέχνης, his verbis: ὃ, τε γὰρ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται: hoc eſt, thorax vocatus in quo hepar contegitur: manifeſto indicat thoracis nomine ventrem etiam contineri, dictumque quondam fuiſſe thoracem totum illum truncum qui eſt inter alas & inguina. Verum à recentioribus medicis & Galeno pars ea thorax dicitur, quæ collo ſubiecta vtrinque coſtis clauditur. Quantum enim coſtæ ab anteriore poſterioreque parte, & infra ſupraque continent, θώραξ appellatur, ἀπὸ τοῦ θορεῖν, hoc eſt ſalio, propter continuum cordis motum: vel παρὰ τὸ τηρεῖν θορὸν, quod ſcilicet mentem, diuinam noſtri partem, contineat & ſeruet. Latini proprie pectus vocant. Quinque ei partes aſſignantur, in quas diuiditur, στέρνον, νῶτον, πλευραὶ, κλεῖδες, ὠμοπλάται. Dicitur autem στέρνον pars eius anterior in quam coſtæ conueniunt, pluribus quidem & numero incertis oſſibus compoſita vt plæriſque viſum eſt, ſed ſi Galeno credimus, ſeptenis. νῶτον, dorſum Latini vocant, quod duodenis vertebris compactum eſt. πλευραὶ, hoc eſt coſtæ, bis totidem numero attribuuntur, quot illis in dorſo vertebræ reſpondent, quibus vt parte poſtica inarticulantur: ſic antica priori illi thoracis parti quam στέρνον diximus nominari: κλεῖδες autem gemina illa oſſa vocantur quæ collo proxime ſubiecta ſunt, alterius à coſtis & originis & figuræ. ὠμοπλάται vero duo ſimiliter oſſa, quæ à tergo vtrinque ſita prominent. Nec me quidem latet Galenum libro de oſſibus de thorace diſſerentem ab eo τὰς κλεῖδας & ὠμοπλάτας diſtinxiſſe, ſeorſimque de ijs egiſſe, quaſi thoracis partes non eſſent: ſed quia manifeſto videantur trunco illo quem deſcripſimus contineri, non eſt diſſentaneum eas inter eius partes haberi.

Θώραξ. etiam eſt vinculi nomen quod pectori adhibetur, vbi medium pectus, vel dorſum, vel latera, ſeu thoracem volumus deligare, cuius iniiciendi rationem Galenus explicat lib. de faſcijs.

Θωρήξαι, οἰνοποτῆσαι apud Hippocratem exponit Ero- «
tian. ſed & armari ſeu loricari ſignificat: Atqui in «
hoc quidem vocabulo ceu ambiguo eleganter «
luſit quidam apud Ariſtoph. in Acharn. qui cum «
miles à puero afferri ſibi iuſſiſſet θώρακα πολεμιστή- «
ριον, dicens ἐν τῷ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους θωρήξομαι: ipſe «
ſubijcit, Ἔξαιρε παῖ θώρακα κ᾽ ἐμοὶ τὸν χοᾶ, addens, «
ἐν τῷ δὲ πρὸς τοὺς συμπότας θωρήξομαι, illo contra «
compotores armabor, vel contra compotores «
potando quaſi armabor, vt ſit & ὁπλισθήσομαι & «
μεθυσθήσομαι: eſt itaque θωρήσσειν poculo ceu θώρακι «
ſe contra compotorem loricare, vel vt alij tho- «
racem munire & armare, vini videlicet calore; «
Et Phauorinus θωρήσσειν λέγεται τὸ μεθύειν, inquit, «
διὰ τὸ θερμαίνειν τὸ στῆθος, ἢ θώρακα πληροῦσαι, ἢ διὰ τὸ «
μάχιμον τῶν μεθυόντων, hoc eſt, θωρήσσειν dicitur ine- «
briari, quod excalfaciat pectus, aut thoracem re- «
pleat, aut quia pugnaces ſint ebrij: hinc factum «
vt Hippocr. lib. de victu in acut. θωρησσομένους & «
ὑδροποτοῦντας opponat, quaſi ſit θωρήξασθαι ἀκρατοποτεῖν; ex illa voce deductum θώρηξις quod οἰνοπο- «
σίαν ἢ ἀκρατοποσίαν, id eſt, vini meracioris potio- «
nem ſignificat, vt placet omnibus qui Hippocr. «
aphor. 21. lib. 2. λιμὸν θώρηξις λύει, hoc eſt famem «
thorexis ſoluit, interpretati ſunt. Galen. ἐν ταῖς «
γλώσσαις, οἴνωσιν & μέθην explicat, hoc eſt vini po- «
tionem & ebrietatem: ab illis quoque vocibus «
deductum ἀκροθώρηξ, vel ἀκροθώραξ, quod leui- «
ter appotum eſſe, ſeu quaſi pectore tenus vino «
imbutum ſignificat authore Budæo; ſed de vocis «
huius ſignificato plura leges ſuo loco. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. I.

» Ἴαμα. medicamentum, reme-
» dium, item & ſanatio pro quo Ionice ἴημα.

Ἰαμβλιχοῦ ἅλες. ſales Iamblichi. Genus eſt ſalis ex multis rerum generibus compoſiti, cui vis maxima crudos humores concoquendi. vide in dictione ἅλς. Compoſitionem eius fecit Iamblichus.

» Scribo ἰαμβλίχου ex Suida.

Ἰασιώνη. eſt olus ſylueſtre, humi ſerpens, copioſo lacte ſucculentum, flore candido, folio vno, ſed ita implicato vt plura videantur, foris margine in angulos exeunte. Plinius florem eius Concilium ait appellari. Putatur non multum ab ea diſſidere quam Gallicum vulgus liſeronem vocat.

» Sed ſcribendum videtur per ω. ἰασιώνη vt legere
» eſt apud Theophr. lib. 1. cap. 21. qui hoc olus nu-
» merat inter τὰ μονόφυλλα διαχαράξεις ἔχοντα μόνον τῶν
» πλειόνων.

Ἴασμη, & ἰάσμινον μύρον. dictum vnguentum quod-
» dam in Perſide, confieri ſolitum ex violæ albæ
» floribus in Seſaminum óleum coniectis, vt tradit
» Dioſcor. lib. 1. cap. 74. quod tamen caput in
» nonnullis editionibus deſideratur: vide ibi corol-
» larium Hermolai & annotationes Marcelli qui
» facto à violis nomine quaſi violationem appella-
» ri poſſe ait.

Ἴασπις. gemma eſt, ſed multorum generũ. Eſt enim ei tanta coloris varietas vt vno nomine diuerſas gemmarum ſpecies videatur complecti. Alia viret, ſmaragdique colore eſt, quæ ſi per tranſuerſum linea vna alba cingatur γραμματίας dicitur: ſin pluribus, πολύγραμμος: alia glauco pingui eſt ſimilis, id eſt, viridis lacte ſuffuſa: alia in viridi pallet, callaidi ſimilis, quam Dioſcorides τερεβινθίζουσαν vocari ſcribit: alia vt cœlum ſerenum cœrulea eſt: alia cœlo autumnali matutino ſimilis, id eſt, cœrulea lacte ſuffuſa, quam ex veteribus quidam ἀερίζουσαν, iuniores Turcicam vocarũt: alia purpurea: alia roſea eſt: alia ex purpura cœrulea: alia cryſtallina eſt, pituitæ ſimilis: alia ſaturo iecinoris colore eſt, diſtincta lineis concoloribus: alia veluti fumo infecta eſt, καπνίας ob id dicta. Omnis quidem mirifice nitet & ſæpius non tranſlucet, atque in eo differt à gemmis perſpicuis quarum ſpeciem gerit, quæ ſi interdum pellucent, at totæ perraro: aut ſi totæ nonnunquam, longe tamen ipſis præſtant gemmæ quarum ſunt aſſimiles.

Ἰατραλείπτης. ὁ. medicus reunctor ſiue vnguentarius qui vnguentis & perfrictionibus corporis morbos curat. Quæ quidem curandi profeſſio ἰατραλειπτικὴ dicta eſt, & primũ, vt refert Plinius, inſtituta à Prodico Selymbriæ nato, diſcipulo Æſculapij.

Olim vero medicina in profligandis tantum «
morbis & ſalutis reſtitutione cenſebatur; in va- «
letudinis conſeruatione & virium amplificatione «
παιδοτρίβαι & aliptæ, id eſt vnctores, occupati erãt; «
Illi quoque quorum officium ex vnctore & me- «
dico conflatum & mixtum erat; vel potius qui «
medicorum erant vnctores ἰατραλεῖπται dicti vt «
Celſus vocat, Etiam nonnulli longos morbos «
aliptarum officio attribuerunt vt Cœlius Aure- «
lian. ſcribit, ideo Tullius, vellem, inquit, vt non «
ſolum ſalutis meæ quemadmodum medici, ſed «
etiam vt ἀλεῖπται virium & coloris rationem ha- «
bere voluiſſent, quibus verbis analepticem, qua «
è morbis ſeſe recreant & reficiunt ægri aliptis tri- «
buere videtur, Iatraleiptas Plinius lib. 29. cap. 1. «
vnctores medicorum, & mediaſtinos eorum ſer- «
uoſque dicit: Celſ. lib. 1. cap. 1. medicum ab ia- «
traleipta diſtinxit, Sanus inquit homo neque me- «
dico neque iatraleipta indigere debet, vide ἀλεί- «
πτης. «

Ἰατρεῖα, τὰ, plurali numero merces vocatur quæ da- «
tur medico Polluci lib. 6. σῶστρα καὶ σωτήρια etiam «
dicuntur apud eundem, eadem ἴατρα etiam vo- «
cantur Heſychio, ſcribit enim ἴατρα, μισθοὶ θερα- «
πείας. «

Ἰατρεῖον. medici vel potius Chirurgi officina dicitur «
quæ & medicina vocatur à Plauto. «

Ἰατρική. Medicina. Eſt adiectio & detractio. Sic eam Hippocrates lib. περὶ φυσῶν definiuit, quod & explicauit, addens detractionem quidem ſuperantium, additionem autem deficientium intelligi, quod contrariorum contraria remedia ſint, eumque optimum medicum haberi, qui hoc optime præſtare poſſit, quique ab eo plurimum abeſt, plurimum quoque abeſſe ab arte medica. Ea quidem definitio ſumpta eſt à medicinæ officio, fine & partibus. Eſt enim medicinæ officium quod in corporibus deeſt ſarcire, & quod ſuperat detrahere. Id quod etiam ad eius finem pertinet, quæ eſt aduerſæ valetudinis emendatio. Sed & totius medicinæ capita complectitur, quæ Galenus quatuor rerum generibus contineri ſcripſit, aſſumenda, facienda, foris incidentia & excernenda, quæ corpori recte adhibita adijciunt quod deeſt, quodque ſuperuacuum eſt detrahunt. Galenus vero medicinam aliter definiuit, Herophilum authorem ſequutus: eſſe ſcientiã ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. In qua definitione ſcientiæ nomen non proprie, ſed communiter vſurpauit, pro ea cognitione quæ multis animi perceptionibus, vſu & exercitatione conquiſitis, & in vnum finem vitæ vtilem ſpectantibus conſtat. Qua quidẽ ſignificatione omnes artes ſcientiæ dici poſſunt, omneſque periti artifices, artis ſuæ ſcientes. At ſcientia quæ proprie dicitur, ex certis indubitatiſque principijs comparatur. Huius generis proculdubio medicina non eſt, quod talibus non innitatur principijs. Pars namque ea medicinæ quæ σημειωτικὴ dicitur, pene tota coniecturis conſtat, media, vt Galenus ait, inter exactam notitiam & abſolutam ignorantiam: ideoque artificioſa dicitur. Αἰτιολογικὴ antẽ atque θεραπευτικὴ, quanquam principijs quibuſdam vtantur ex rerum naturalium ſcientia depromptis, & ad exquiſitas ſcientias propius videantur accedere, permulta tamen tractant quæ niſi artificioſa coniectura aſſequi nullo modo poſſunt. Itaque medicina ſcientia eſt non proprie, ſed communiter lateque ſumpto nomine, ſalubrium, inſalubrium & neutrorum. Quæ tria quomodo intelligenda ſint, Galenus initio artis paruæ abunde explicauit, ſuiſque locis à nobis exponentur. Talis autem ſcientia quomodo comparetur, non bene inter profeſſores medicinæ olim conuenit. Quidam enim exiſtimarunt vnam experientiam ſatis eſſe ad perfectam medicinæ cognitionem, qui ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἐμπειρικοὺς ſe nominarunt: de quibus ante diximus. Alij vero particularium rerum inſpectionem, vt eius qui morbo laboraret temperamenti, ætatis, habitus, naturæ, conſuetudinis, reliquorumque omnium exactam conſiderationem nihil ad medicinam conferre profeſſi, nimium compendiaria methodo artem concludentes, ſoliſque contenti communitatibus quas κοινότητες appellarunt, μεθοδικοὶ dicti fuere. Alij vero præter eos fuere qui ſe λογικοὺς & δογματικοὺς nominarunt, qui corporum naturam exacte noſcendam cenſent, omnium ſignorum vires, cauſarum differentias, potionum, ciborum, aeris reliquarumque circumſtantiarum facultates expendunt, atq; ab omnibus quæ ſpectari poſſunt, curationis indicationes inueſtigant. Cuius ſectæ author fuit Hippocrates Cous, qui reliquos omnes fama ſui nominis & dignitate antecellit. Ab ijs tota medicina in quinque partes diſtributa eſt, φυσιολογικὴν, ὑγιεινὴν, αἰτιολογικὴν, σημειωτικὴν, θεραπευτικὴν: quas omnes ſtudioſe medico perdiſcendas tenendaſque opinabantur, cum tamen earum alias Empirici, alias Methodici in totum negligerent. Ex quibus patet medicinam quã Dogmatici ſectati ſunt, omnium prope rerum ſcientiam & cognitionem complecti, veriſſimeque dictum ab Hippocrate fuiſſe artem medendi longam eſſe. Si enim cauſarum omnium tam ſalubrium quam inſalubrium atq; etiam neutrorum notitiam requirit, ſi nihil omnino negligendum cenſet quod ad remediorum indicationem conferre poſſit, nihil medicũ latere debet, ſed aſtrologiæ, Geometriæ, omniumque Mathematum peritum eſſe oportet, & omnium regionũ, aquarum, animantium, herbarum, metallorum naturas exploratas habere, vt intelligat quæ ſint homini expetenda vel fugienda, vt non vitare modo morbum poſſit, ſed ſi forte in eum inciderit, curare.

Ἰατρὸς. eſt vir bonus, medicinæ peritus. Bonus quidem vt ſit, Hippocratis iuſiurandum exigit, ipſaque artis profeſſio & humaniorum litterarum ſtudia quæ colit, ipſum ad virtutem inſtituunt, qua vbi ſtimulari cœpit, nullis parcit laboribus, nihil recuſat ſubire quo perueniat ad agnitionem veritatis, nihilque habet prius ægrotantium ſalute: quam vt conſequatur, omnem quantam poteſt adhibet diligentiam, & legendo, percunctando, conquirendo ſtudet medicinæ peritus eſſe, vt ægrotos valeat à morbis vindicare. Hoc enim proprium eius munus eſt & finis, nullumque alium qua medicus eſt, ſibi proponit. Si namque alia de cauſa medicinam exercet, vt lucri vel honoris & gloriæ cauſa, vel vt fruatur conceſſa ſibi legibus immunitate ac reipublicæ vacatione: is non ſimpliciter medicus, ſed ſumpto à fine cognomine medicus ambitioſus, glorioſus, quæſtuoſus aut aliter appellabitur. Qui vere dicitur medicus, benignitatè atque humanitate ad medendum incitatur. Eſt autem proprium medici officium morbos curare, non etiam ſanitatem tueri, cuius conſeruandæ, rationem qui profitetur, non proprie ἰατρὸς, ſed ὑγιεινὸς appellandus venit. Attamen per abuſum receptum eſt vt is quoque ἰατρὸς vocetur, propterea quod cum vna ſit ars quæ corpori tuẽdo præſideat, vnicum ei proprium nomen inditum non eſt, quemadmodum Galen. lib. 2. de ſanitate tuenda annotauit.

Ἰατρὸς. digiti nomen quem Latini quoque medicum vocant, quod vno fere conſenſu homines ori, oculis, vitijſque leuioribus vel ſaliua vel medicamento delinendis eum ceu puriorem adhibeant. Is minimo proximus eſt, nec plurimum inquinari ſolet rebus quas ſolemus duobus tribuſue primis digitis apprehendere.

Ἰβηρία ἡ

Ἰβηρὶς. herba eſt folia habens naſturcij, vere virentiora, caulem cubitalem aut minorem, æſtate lacteum florem, radices duas naſturcio ſimiles, calfacientes & adurentes. Hanc alij, vt Galenus, λεπίδιον, alij ἀγριοκάρδαμον appellant, vt ſcribit Paulus lib. 3. cap. 77. aſſerens apud ſuos fruticoſam naſci ſimilibus lauri folijs & multo amplioribus, perutilem ad coxendicum dolorem. alij καρδαμαντικὴν, vt Dioſcorides, appellant. Aetius etiam καρδαμίνην vocari tradit lib. 12. cap. 2. ſcribens eam odore, ſapore & figura ſimilem cardamo videri, multaque de eius facultate differens. Ac tantam quidem habet cum cardamo ſimilitudinem, vt

ἴκορις dicatur à quibuſdam τὸ κάρδαμον, ſicut ſcriptum eſt à Dioſcoride.

Ἴβισκος. dicitur à quibuſdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioſcoridem. Apud Galen. eſt ἰβίσκος.

» Vt & apud Suidam, Plioius cum Dioſcor. hibiſcum præfixa aſpirationis nota dixit.

Ἴγγη. berbæ nomen apud Hippocr. ſed quænam ea ſit, ineertum eſt: forte ἰσάτις ἡ ἀγρία, quam à quibuſdam ἴγγην vocari Dioſcorides prodidit.

Ἰγνύα ἡ ἰγνύα & Ionice Ἰγνύη. poples. τὸ ὄπισθεν τοῦ γόνατος, εἰς ὃ κάμπτομεν τὸ γόνυ: hoc eſt, pars ea quæ retro genu eſt, in quam ipſum genu inflectimus, vel, vt ait Ruffus, ἡ σύγκαμψις τοῦ γόνατος: hoc eſt, ea pars in quam genu inflectimus & incuruamus: qui neutro genere ἰγνύον appellat. Valla apud Homerum Iliad. ν. ſuram interpretatur, quæ tamen proprio nomine γαστροκνημία vocatur.

Ἰγνύης φλέψ. vena poplitis. Eſt vena vna in poplite ex duobus ramis venæ quæ in crura deſcēdit vnitis conflata. Ea ſorculis aliquot in cruris partem poſteriorem ſparſis, per medium poplitem delapſa nunc in ſuram abſumitur, nonc ad calcem vſque deſcendit, nunc venis malleoli aucta ſecundum eum in pedem varie diffunditur.

Ἰδαία ῥίζα. radix eſt è qua prodeunt folia ruſco ſimilia: adhærent ijs veluti exigui pampini, in quibus flos eſt. Guſtu acerbo eſt & adſtringente.

» Plinius Idæam herbam vocat lib. 27. c. 11.

Ἰδαία δάφνη. Idæa Laurus quam nonnulli Alexandrinam vocant teſte Dioſcorid lib. 4. cap. 147. & & Plin. lib. 5. cap. vlt. quoniam plurimom in Ida prouenit.

Ἰδαῖοι δάκτυλοι. ſunt qui radicem pæoniæ ſic vocent, vt ſcribit Dioſcor.

Ἰδιοπάθεια. propria & primaria affectio, ſiue affectus contra naturam parti inſidens eique proprius. Sic dicitur quando cauſa affectus & diſpoſitio in ipſa parte hæret. Sic caput in lethargo primario affectu laborare dicitur, larynx in angina, pulmo in peripneumonia, pleura in pleuritide, ventriculus in lienteria Quod aliter laborat, κατὰ συμπάθειαν laborare dicitur.

Ἰδιοσυγκρασία. corporum proprietas & cuiuſlibet peculiaris temperatura.

» Quæ licet incomprehenſibilis & ineffabilis medico ſit, eſt tamen adeo ad medendum neceſſaria vt ſine illius cognitione, certa medendi ratio conſtare non poſſit, ſi quidem curatur non homo vniuerſalis & communis, ſed ipſa indiuidua diuerſo temperamento, diuerſaque natura prædita, quæ quia certo ſciri non poteſt, ideo redditur medicus ſuis in operibus coniecturalis, præcipue in medicamenti quantitate præſcribenda. Ego (inquit Galen.) ſi cuiuſque priuatam naturam explorare ad vnguem poſſem qualem fuiſſe Æſculapium concipio, talem me eſſe putarem, ſed quia hoc fieri non poteſt, certe vt quoad homini licet quam proxime accedamus tentandum eſt, hic enim demum optimus cuiuſque particularis affectus medicus futurus eſt qui iam methodum comparauit, ex qua dignoſcere naturas poſſit, & coniectura conſequi quæ ſunt cuiuſque propria remedia; idcirco Hippocr. illius ægri faciem optimam eſſe inquit quæ ipſi ſano ſimillima eſt.

Ἰδιότητες ἄῤῥητοι. proprietates occultæ, latentes ſiue » ineffabiles dicuntur, qualis eſt magnetis ad ferrum trahendum, Acus ferreæ ad polum conuerſio in pixide nauigatoria; ſtruthionis ad ferri comminutionem atque confectionem, aliorumque eiuſmodi plurimorū, ceu vniuerſum purgantium genus, quas proprietates non à materia eſſe, non à temperamento, ſed à forma totáue ſubſtantia copioſiſſime & elegantiſſime docet Fernel. 2. de abditis rerum cauſis c. 17. & 18.

Ἰδνοῦται, λοξοῦται, σκολιάζεται. obliquatur & in ſe reſidet, apud Hippocr. ſimiliter apud eundem ἰδνώθη dictum ἀντὶ τοῦ συνεκάμφθη, quomodo etiam Homerus dixit Iliad. β. Πλῆξεν· ὁ δ' ἰδνώθη.

Ἰδρῶα, τά. ſic dicuntur ab Hippocrate aphor. 21. lib. 3. puſtulæ quædam genitalium partium, ſummam cutem occupantes & exulcerantes. Oriuntur, vt ipſum oſtendit nomen, ab earum partium ſudore bilioſo & mordaci, qui perfacile ijs in partibus putreſcens pruriginem mouet, cutemque velut vlceribus exaſperat.

» Cæterum apud Galen. quidem & Hippocr. reperies ſcribi ἴδρωα proparoxytonῶς, apud Pollucem vero περισπωμένως ſcriptum ἰδρῶα, quæ eſſe dicit θερμὰ ἐξανθήματα; Celſus autem ἴδρωα interpretatur apud Hippocr. quicquid ſudore hominem reſoluit.

Ἰδρωτοπυρετός. ſudorifica febris; ſic vero olim fuit ſudor ille Britannicus vocatus, qui in Britannica inſula ſiue Anglia anno 1486. graſſari cœpit populariter, quæ febres poſtea inferiorem Germaniam, Galliam, Belgicam, Hollandiam, Zelandiam, Flandriam & Brabantiam ab Anno Chriſti 1525. vel 1529. vſque in annum 1530. atque Autumno potiſſimum peruagatæ ſunt, harum tanta fuit truculentia vt vix centeſimus quiſque valetudinem recuperaret, aot ſi qui euaderent, in morbum bis terque relapſi, tandem conciderent, ſic referente Polydoro Virgilio in Chronicis Angliæ; Correpti languore ſtatim diſſoluebantur, animi deliquio cum enormi virium iactura, & continuo cardiaco concidebant, effrenis accedebat inquietudo, & æſtuans capitis dolor, cum ſiti, pulſu, crebro & inæquali, decumbentes confeſtim ſudore diffluebant potido, vt intra horas 24. vita cederent, qui præſertim neque ſudores prolicerent neque cardiacis ſe munirent; hanc febrem ſudorificam fugiſſe priſcos, ſunt qui aſſerant, alij ad febris cardiacæ familiam ablegant quam ex aphor. lib. 4. aphor. 65. deſcribit Holler. lib. 2. de morbis internis; alij ad eas febres referunt quæ à Galen. libro aduerſus Lycum cap. 2. ἰκώδεις ſiue πυρώδεις appellantur; ab Hippocr. lib. 6. Epidem. comment. 1. part. 29. τυφώδεις & ἱδρώδεις.

Ἱδρὼς. ſudor. eſt humidum tertiæ concoctionis excrementum per cutem in aquæ ſpeciem erumpens. In ſingulis enim animalis partibus ex ipſo, vnde aluntur, ſucco duplex excrementorum genus naſcitur. Aliud quidem ſeu ſemicoctæ quædam reliquiæ, quæ aſſimilari nutriendæ parti nequiuerunt, quod ſiccum dici poteſt earum partium excrementum: aliud vero quod ante tranſmittendi alimenti fuit vehiculum, nunc functum officio, humidum tenueque exiſtit, quale nimirum ſeroſum illud quod vrinam vocant, quod ex venis & arterijs in veſicam defluit. Verum huic excremento nullus certus à natura præſcriptus meatus eſt. Expellitur tamen partim actum per ipſa molliora corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt, potiſſimum cum à ſpiritu maiore impetu irruente impellitur: partim etiam per exiguos omnes corporeæ molis meatus quos πόρους vocant, quorum non modo reliquum corpus

vniuerſum, ſed etiam tota cutis plena eſt. Ac cum tenuiſſimum quidem ſit huiuſmodi excrementum, facile ſane eijcitur, partim in ſpeciem halitus ab inſito calore ſolutum, & per tranſpirationem vacuatum: partim violento motu confertim in aquæ ſpeciem erumpens. Appellant autem medici quod ita excernitur, ſudorem: quod aliter erumpit, non ſudor, ſed ὑγρασμὸς & ὑγρασία & ἴδισις, hoc eſt, mador, à plæriſque appellatur. Eſt autem eiuſmodi humoris excretio ſecundum naturam non minus quam vrinæ & aliorum excrementorum. Neque Diocli poſſum aſſentiri, qui ſubtilius de ſudore diſſerens, omnem præter naturam eſſe affirmabat, quod indicium eſſet calidi innati minus valentis, quod quanto valentius fuerit, tanto magis difflatio ſenſum fugiat, quodque omnibus quæ ad corpus pertinent recte adminiſtratis, & alimento à natura optime concocto, nullus vnquam ſenſibilis humor per cutem excerneretur & ſponte naturæ manaret; alia autem ſudorũ genera, quæ à balneis, ſole aut exercitatione fiunt, à cauſis violentis originem habeant, ſicut Galenus comment. in aphor. 15. lib. 1. recitat. Sudoris ergo materia eſt humor tenuis & ſeroſus alimento permiſtus, quo id facilius exiguas & capillorum modo tenues venas ſubeat, atque ab his in partes quæ eo ali debent, ſeſe inſinuet: eſtque eiuſdem prorſus cum vrina generis, in eo tantum ab illa differens, quod vrina quidem ad veſicam, hæc longius in corporis habitum deferatur, magiſque propterea concocta ſit, quod ad cutem vſque peruenerit, permeatis omnibus quæ interſunt partibus magno calore præditis. Quo fit plærumque vt ſi copioſior vrina ſit, exigua aut pene nulla ſit ſudoris materia: aut contra ſi ea nequeat vel inſenſili tranſpiratu vacuari, aut per poros confertim erumpere, referatur in venas per quas in habitũ corporis delata fuerat, & vrinæ vim atque copiam maiorem efficiat. Ergo non procedit à viſceribus materia ſudoris, niſi forte id communi ea ratione fieri intelligatur, qua iecur omnium humorum, qui per corpus feruntur, officina eſſe proditur. Cæterum cauſa ſudoris efficiens calor eſt, non ille quidem acris, qui ſiccandi vim habeat, ſed humidus, qui per habitum corporis diffuſus, ſudorum materiam calefaciat, fundat, attenuet, cutemque ſimul emolliat & relaxet. Proinde pueris & adoleſcentibus & alijs in quibus multum eſt huiuſmodi caloris, ſudores perfacile mouentur: ſiccioribus autem ſiue per ætatem, ſiue per morbũ, vt hecticis & quibus iecur vel lien inaruit, nulli omnino fiunt, vt nec ijs quibus habitus corporis refrigeratus eſt, veluti hydropicis. Hi namque propter huius caloris imbecillitatem maximam ſudare nullo modo poſſunt, etiamſi vniuerſo corpori humor abunde ſuppetat. Duabus ijs ſudorum cauſis etiam cutis raritas accedat oportet, vt cauſa ſine qua ſudores erumpere non poſſunt: qui enim cute ſunt denſa & dura, inepti ſunt ad ſudandum. His ita definitis facile iam erit ſudorum differentias explicare. Petuntur eæ à multis cauſis, variæque habentur pro hominum temperaturis & ætatibus, ambiente aere, ratione victus & corporum affectionibus. Qui ſecundum naturam ſe habet ſudor, particeps eſt ſalſuginis & amaritudinis, atque, vt vrina, modice pallet. Cui hæc infra modum contigerint, vel materiæ frigiditas vel caloris natiui imbecillitas deſignatur. cui vero ſupra modum, cõtraria. Is calidus etiam ſit oportet, quod frigidus vel humoris frigiditatem vel caloris natiui extinctionem ſignificet. Præterea vero alius aquoſus eſt & ſine vllo lentore, qualis beneualentium vt plurimum eſt: alius autem viſcoſus vel à permiſtione viſcoſæ cuiuſdam materiæ cum ſeroſo humore, vel à reſolutione proprij vltimique alimenti ſingularum partium, aut earumdem colliquatione: cuiuſmodi accidit tum hecticis, tum paulo ante mortem, qui διαφορητικὸς à medicis appellatur. Ad hæc alius multus, alius paucus eſt: ille quidem vel à copia & tenuitate humoris vel à facultatis retentricis imbecillitate, colliquato corporis habitu diſſolutaque natura, vel à viribus robuſtis, vt qui per criſes accidit & poſt balneum & modicam exercitationem: hic vero vel propter excrementum paucum, lentum, craſſum, vel propter meatuum conſtipationem quam aut ſucci multi, craſſi, lentique, aut atrophia, refrigeratio, mollities, ſiccitas, & adſtringentia induxerint, vel propter facultatis in carne expultricis infirmitatem: alius etiam mitis ſuauiſque: alius acer fœtiduſque eſt pro materiæ qualitate quã natura ſudoribus excludit. Eſt & ſudoris differentia propter loca ex quibus ille erumpit: alius namque ab vniuerſo corpore dimanat, alius à certis quibuſdam partibus, qui ex Hippocratis ſententia, qua parte corporis ſit, ibi morbum eſſe oſtendit. Verum præ cæteris ſpectanda eſt ea ſudoris differentia qua alius criticus, alius ſymptomaticus eſſe dicitur. Critici quidem duo maxime indicia Hippocr. lib. prognoſt. prodidit, vnum quidem ſi die decretorio fiat, alterum vero ſi morbum perfecte tollat. Itaque quemadmodum idem aphor. 36. lib. 4. prodidit, ſudores qui eueniunt tertio, quinto, ſeptimo, nono, vndecimo, decimoquarto, decimoſeptimo, vigeſimoprimo, vigeſimoſeptimo, trigeſimoprimo & trigeſimo quarto die febris, boni ſunt quod ij morbos iudicare ſoleant non omnes quidem ſed præcipue acutos, quorum terminus quadrageſimus dies eſſe proditur. Longi namque morbi propter humoris à quo gignuntur frigiditatem atque craſſitiem, tum propter caloris natiui poſt tam lõgum temporis tractum imbecillitatem, ſudoribus iudicari non poſſunt. Quod ſi præterea ſudor morbum perfecte tollat, ſic omnium optimus ille cenſebitur. Cum morbum dico, ſingulas etiam cuiuſque morbi acceſſiones intelligo, quæ ſua tempora ſuaſque criſes habent non aliter quam totus ipſe morbus. Id autem ſudore præſtari non poteſt, niſi is & calidus ſit, & è toto corpore erumpat, ſi modo morbum corporis eſſe vniuerſi intelligamus, cum morbus qui partem tantum aliquam occupat, eiuſdem partis ſudatione leuari plane poſſit, atque in totum diſcuti. Sunt autem ſudoris critici argumenta, ſicut Galenus lib. 3. de criſibus oſtendit, delirium increſcente acceſſione, partium extimarum calor & rubor, vapor quidam calidus per cutem erumpens qui ante non fuerat, tum pulſus vndoſus & valde mollis. Ex his iam facile liquet quibus notis ſymptomaticus ſudor deſignetur: habet enim omnes critico aduerſas. Itaque ſi criticus ille eſt qui fit die critico, poſteaquam ſigna concoctionis viſa iam fuerint, quique calidus & ab vniuerſo corpore prodiens ægrum à morbo prorſus vindicat, cenſendus ſymptomaticus eſt qui ante diem decretorium & nondum viſis ſignis concoctionis

concoctionis exit, legitimum tempus anteuertens propter humoris copiam & acrimoniam, quibus natura infeſtari atque irritari ſolet, vel ob imbecillitatem retentricis facultatis, quique nõ à toto corpore fertur, nec morbum leuiorem efficit, qui non tam ἱδρὼς quam ἐφίδρωσις ab Hippocrate appellatur.

Ἱδρὼς ξηρός. ſudor ſiccus vide ξηρός.

Ἱδρῶτες κεγχροειδεῖς. ſudores miliares dicuntur, mi-
» lio aſſimiles quos malos eſſe teſtatur Hippocr. in
» prognoſt. nimirum quia in ſudore miliari calor
» eſt imbecillis, & quia in illo materia non eua-
» cuatur, quæ etiam viſcida eſt cum fiat ex colli-
» quatione humidi iam diſtributi quodros voca-
» tur.

Ἱδρῶτες μετὰ σταλαγμῶν καὶ ἀτμίζοντες apud Hippocr. in
» prognoſt. dicuntur ſudores com guttis fluentes
» & diuaporantes quos cieri à calore robuſto ait,
» ideoque bonos eſſe.

Ἱδροῦν συγκοπτικῶς. ſudare ad ſyncopem dixit Paul. l.
» 2. c. 4. id vero nihil eſt aliud quam nimia corpo-
» ris imbecillitas qood ſtomacho languenti im-
» modico ſudore digeritur.

Ἱερά. eſt medicamenti compoſitio, ſic κατ' ἐξοχὴν appellati. Ea autem varia fuit & à multis diuerſimode deſcripta, vt patet ex ſequentibus.

» Temporibus autem Galeni cum ἱερὰ diceba-
» tur abſolute, intelligebatur ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος, vt
» notat Gal. l. 8. κατὰ τόπ. c. 2.

Ἱερὰ Ἀντιόχου. Hæc deſcripta eſt à Pacchio Antiocho auditore Philenidis Catinenſis, à quo non inuenta quidem dicitur ſed præcipue vſu illuſtrata. Vixit autem ſub Tiberio Cæſare, cui libello poſt mortem euulgato compoſitionem eam manifeſtauit, ex qua magnos quæſtus fecerat. Habet autem illa, ſtœchados, chamædryos, qoæ herba ſimilia quercus folia habet, agarici, medullæ cocurbitæ ſylueſtris quam κολοκυνθίδα appellant, marrubij, ſingulorum drachmas decem, opopanacis, ſagapeni, petroſelini, terræ mali, id eſt, ariſtolochiæ ſarmentariæ, piperis albi, ſingulorum drachmas quinque. cinamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ folij ſiue troglodytidis, croci, ſingulorum drachmas quatuor. In vnum omnia ponderata cootunduntur & cribrantur. præterea opopanaces & ſagapenum: hæc enim mortario teruntur adiecto melle tenui, id eſt, quam liquidiſſimo, deinde cæteris miſcentur: quæ & ipſa recipere debent tantum mellis quantum ſatis erit ad comprehendenda & continenda ea. Reponitur medicamentum vaſe vitreo. Sic quidem deſcribit eam Scribonius Largus ipſius Antiochi contemporaneus, nec differt à Paulo & Aetio, niſi quod hi omittunt martubium quod ille addidit. Dicitur hæc à quibuſdam ἱερὰ πικρὰ propter amaritudinem, à quibuſdam ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος, vt idem Scribonius author eſt, qui eam multis verbis commendat. Hanc tempore ſuo ſimpliciter ἱερὰν à medicis vocatam fuiſſe Galenus author eſt lib. 8. τῶν κατὰ τόπους.

Ἱερὰ Ἀνδρομάχου. ea eſt hieræ compoſitio quæ & ἱερὰ πικρὰ & ἱερὰ δι' ἀλόης appellatur: de qua paulo poſt.

Ἱερὰ Ἀντιπάτρου. deſcribitur à Galeno lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, citaturque ab eo ex libris Aodromachi, qua ille ad ſtomachicos vtebatur. Habet autem hæc, aloes drachmas quatuot, maſtiches drachmas duas, aſari drachmas quatuor, roſarum ſiccarum, iunci odotati, mei, pbu, caſiæ, ſingulotum ſemunciam.

Ἱερὰ Ἀρχιγένους. tefertur ad Archigenem. Cuius cum variæ ferantur compoſitiones, magis tamen placet quæ habetur apud Aetium. Recipit autem, vt ipſe tefert ex Archigene, medullæ colocynthidis vocias & dimidiam, chamædryos, agarici, marrubij, ſtœchados, ſingulorum drachmas decem. opopanacis, ſagapeni, ſingulotum vnciam vnam. petroſelini, ariſtolochiæ rotundæ, piperis albi, ſingulorum drachmas quinque, cinnamomi, ſpicæ nardi, myrrhæ troglodytidis, polij. croci, pulegij, ſingulotum drachmas quatuor. Excipiuntur melle deſpumato ad ſordium craſſitiem, & vitreo vaſe reponuntur. Summa doſis drachmæ quatuor, vel, vt in alijs Archigenis exẽplaribus animaduerſum eſt, drachmæ tres cum mulſa, adiecto modico ſale. Paolus quidem Ægineta eam compoſitionem deſcribens cum Aetio numero ſimplicium medicamentorum conſentit, trium pondera duntaxat variat. Sed Paulus manifeſto mihi videtur errare, quod ſecundum eius deſcriptionem, hiera Archigenis eadem prorſus eſſet cum hiera Antiochi ſi ab illa ſolum polium demas, à quo tamen palam eſt non deſumi inter eas differentiam. Differunt enim tantum ab inuicem pondere porgantium medicamentorum, quod longe maius eſt in hiera Archigenis quam Antiochi, vt ijs notum eſſe poteſt qui animaduerterint quamobrem hæc imbecillius, illa vero valentius purgat.

Ἱερὰ Γαληνοῦ. ea eſt quam πικρὰν & τὴν δι' ἀλόης ἱερὰν appellant.

Ἱερὰ Θεμίσωνος. refertur à Galeno ex lib. Andromachi. Recipit, Aloes drach. centum, maſtiches, croci, nardi Indicæ, cinnamomi, carpobalſami, aſari, ſingulorum vnciam vnam. Tunduntur & anguſtiſſimo cribro excernuntur, atque arida, vt ne tranſpirent, ſeruantur.

Ἱερὰ Ἰούστου. deſcribitur à Paulo & ab Aetio, pari quidem ſimplicium numero (niſi quod Paulus nihil piperis tum albi tom communis, oihilque caſiæ adijcit) ſed inæquali põdere epithymi. Hic enim pondus eius facit vnciarum quatuor & dimidiæ: Paulus autem dracbmarum duodecim, hoc eſt, vncię vnius & dimidiæ. Eſt autem facile commiſſus error in Aetio à librario per incuriam verticem τοῦ α nimium attollẽti, vt non tam α quam δ eſſe videretur. Itaque facile Paolo aſſentior. Sic autem habet: Epithymi drachmæ duodecim, marrubij, ſtœchados, chamædytos, hellebori nigri corticis, ſcammoniæ, agarici, piperis albi, piperis communis, piperis longi, ſcillæ toſtę, ſingulorum drachmæ ſedecim. colocynthidos medullæ, euphorbii, aloes, ctoci, gentianæ, petroſelini ſeminis, ammoniaci thymiamatis, ſagapeni, ſingulotum drach. VIII. opopanacis, polij, cinnamomi, caſiæ, myrrhæ troglodytidis, ſpicæ, nardi, iunci odorati floris, pulegij, ſingulotum drachm. IIII. ariſtolochiæ longæ & rotundæ, ſingulorum drach. II. Excipiuntur melle deſpumato. Doſis eſt ſcrupulorum duorũ aut trium, aut quatuor, aut drachmæ vnius & ſemis. Sic enim ſcribendum eſt apud Aetium < α.S. non autem < δ. Nam quis ferat drach. IIII. & dimidiam, cum helleborus, ſcammonia, agaricum & colocynthis ſexta fere pars ſint totius medicamẽti. Apud Oribaſium habetur alia hieræ Iuſti deſcriptio in hunc modum: Colocyothidis interiotis

denarij 24. ſtœchados, chamædryos, piperis albi, piperis nigri, agarici, veratri nigri, ſcammoneæ, ſingulorum denarij 13. ammoniaci, thymi, croci, euphorbij, ſingulorum denarij 8. myrrhæ denarij 4. ſcillæ toſtæ denarij 6. aliqui addunt caſiæ denarios 4. & ſpicæ nardi denarios 8. mellis quod ſatis eſt.

Ἱερὰ διὰ κολοκυνθίδος. eadem eſt quæ & hiera Antiochi.

Ἱερὰ πικρά. ſic proprie dicitur quæ ex aloe paratur, quæ etiam & πικρὰ ſimpliciter tempore Galeni appellata eſt. Eius triplicem fuiſſe compoſitionem Gal. docet lib. 8. τῶν κατὰ τόπους. Vna quidem fuit Andromachi ad hunc modum: floris iunci odorati, xylobalſami, maſtiches, croci, nardi Indicæ, aſari, cinnamomi, ſingulorũ drach. vi. aloes lotæ drachmæ centum. ſimul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo: alij vinum præbent cum aquæ frigidæ cyathis quatuor, aut calidæ. Altera vero fuit ad centum drachmas aloes, ſingulorum aliorum drachm. viii. admiſtis. Tertia fuit eorum qui in octoginta aloes drachmas, ſex aliorum addunt. Sunt & aliæ quædam particulares differentiæ: alij florem iunci odorati apponunt, alij ſine eo conficiunt: alij vt Andromachus ipſam aloen lotam, alij illotam adijciunt, prout magis minuſue purgare aut calefacere ſiccareque eſt animus. ſcribit etiam Galen. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους ſe quandoque picram ex nonaginta drachmis confeciſſe, nonnunquam etiam & modum croci vna drachma minorem impoſuiſſe. Quidam totum medicamentum melle deſpumato excipiunt: fitque ita durabilius, ſed minus ventrem roborat, magis vero deijcit. Galen. lib. 7. Method.

Ἱερὰ Λογαδίου. hæc ad Logadium neſcio quem refertur. Habetur eius deſcriptio apud Aet. lib. 3. cap. 111. Alia etiam habetur apud vulgus aromatariorum, multum ab ea differens.

Ἱερὰ Ῥούφου hæc quoque diuerſis modis deſcribitur ab Oribaſio, Paulo, Aetio & Pharmacopolis noſtris.

Sunt & aliæ multæ τῶν ἱερῶν differentiæ: quæ tamen ad duas omnes referuntur, videlicet εἰς τὴν διὰ ἀλόης, vel εἰς τὴν διὰ κολοκυνθίδος. Sunt autem ambarum effectus varij: illa maxime ventriculo, hæc capiti & vniuerſo etiam corpori purgando conuenit. Quanquam & ſingulæ alijs etiam vſibus priuatim inſeruiant.

Ἱερὰ ἔμπλαστρος. ſacrum emplaſtrũ ex Vulcani tem-
» plo in memphi deſcribitur à Galen. 5. κατὰ γένη c. 2.
» vtile ad multa.

Ἱερὰ νόσος. ſacer morbus ſic à veteribus dicta fuit
» epilepſia, vel qood à Luna hunc morbum im-
» mitti flagitioſi bomines exiſtimauerint; vel pro-
» pter eius magnitudinem vt ait Gal. omne enim
» magnum apud antiquos ἱερὸν dici conſueuit, aut
» quod non humana ope tolli queat, ſed diuina, aut
» quoniam tum à dæmone correptus homo videa-
» tur vt ſcribit Aretę. l. 1. de diuturnis c. 4. vel quod
» cerebrum prehendat, quod eſt ſacrum & hono-
» ratum inquit Trallian. lib. 1. c. 15. vel quia ſacram
» contaminet animam inqoit Aurelian. l. 1. τῶν χρο-
» νίων cap. 4. ſiue quod diuinitus putetur immiſſus.
» Sed & apud Athenæum l. 7. legeris ἱερὰ νόσος quē
» non medicorum more loquutum fuiſſe ait Do-
» ctiſſimus Caſaubonus, qui ſacrum morbum no-
» runt vnicum nimirum epilepſiam, verum loquu-
» tum eſſe vt elegantiores Græcorum quibus ma-
gna res omnis & vehemens ἱερὰ dicitur vt ſcribit «
Plutarchus vt Athenæo ἱεραὶ νόσοι ſint qui Plu- «
tarcho ἀπεγνωσμέναι id eſt deſperati morbi vocan- «
tur. «

Ἱερακίας ὁ

Ἱεράκιον. herba eſt caule ſubrubro, aſpero, intus cauo, folijs per interualla rariuſcule ſciſſis per ambitum more ſonchi, floribus luteis in oblongis capitulis. frequeos eſt in pratis. Ruſtici cichoream luteam appellant à florum colore: hæc quidem maior eſt hieracias. Eſt & minor, cauliculis viridibus & coloris herbacei, quem intubum ſylueſtre ruſtici vocant. Dicitur ἱερακίας ἀπὸ τοῦ ἱέρακος, quod accipitres ſcalpendo eam, ſuccoque oculos tingendo obſcuritati viſus medeantur. Succus ei candidus, valens ad oculorum epiphoras & caligines.

Suſpectum autem eſt ἱερακίας maſculinũ, cum «
Plin. fœminino genere hieraciam lactucã dicat «
l. 20. c. 7. apud Dioſcor. & Apuleium eſt ἱεράκιον. «

Ἱεράκιον κολλούριον. eſt collyrium ad obſcurum viſum & ſcabras affectiooes. deſcribitur apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Vide & Plin. l. 34. c. 11. Nomen etiam eſt ma- «
lagmatis ad hepaticos ſtomachicos, & viſcerum
dolores, deſcribitur à Gal. l. 8. κατὰ τόπ. c. 5.

Ἱερακίτης. hieracites. Plinius in gemmis, Galenus & Paulus inter lapides numerant. Is alternat totus, miluinis nigricans veluti plumis. ſic dictus eſt ἀπὸ τοῦ ἱέρακος. eſt enim ſimilis ſpecie & colore accipitrum mollioribus pennis quæ ipſis ſunt in pectore. Dicitur dextro femori alligatus ſiſtere ſanguinem ex hæmorrhoidibus manantem, eiuſque rei ſe feciſſe periculum Galenus teſtatur.

Ἱέρακος κολλούριον. Hieracis collyrium, quod ad aſpretudinem oculorum prodeſt, & deſcribitor à Corn. Celſo. Sunt & alia præterea quæ deſcribuntur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους in eundem vſum, à quibus etiam differt aliud collyriũ eiuſdem nominis, cuius facit Plinius mentionem lib. 34. c. 11. Eſt & eiuſdem authoris paſtillus apud Galenum lib. 5. τῶν κατὰ γένη.

Ἱέραξ. accipiter. Eſt faſciæ circumductio naſo dicata, cuius treis differentias Galenus explicat lib. de faſcijs, vnam ex tribus alteram ex binis faſciolis, tertiam quam ad Menecratem authorem refert. Nomen videtur inditum quod huiuſmodi faſciarum contextus accipitrem referat capiſtro ſuo obuelatum.

Ἱερατικὸν κῦφι. cyphi ſacrificulorum, quod videlicet illi dijs adolebant.

Huius meminit Gal. l. 8. κατὰ τόπ. cap. 5. in deſ- «
criptione malagmatis ἱερατικοῦ. «

Ἱερατικὸν μάλαγμα. deſcribitur à Galen. lib. 8. τῶν κατὰ «
τόπ. cap. 5. ad ſtomachicos, hepaticos, & viſce- «
rum dolores: ieratici huius meminit Trallian. «
l. 7. c. 12. «

Ἱερὰ σύριγξ. ſacra fiſtula, à Polluce dicuntur illi mea- «
tus vertebrarum per quos medulla extenditur, «
dicitur & σωλὴν ab eodem. «

Ἱεροβοτάνη. verbenaca, ſic dicta quod vſum habeat pręcipuum in luſtrationibus ſuſpenſa vel alligata. dicitur & περιστερεών. Dioſcorides cincinnalem à Romanis vocari author eſt, ab alijs criſta gallinacea vel exupera dicitur. Hæc ramulos emittit cubitales aut maiuſculos, anguloſos, in quibus ex interuallis folia quercus, ſed minora, anguſtioraq; eiuſdē diuiſuris in ambitu, colore aliquatenus cęſio. radix longa tenuis. flores purpurei,

graciles. Deſiccat vehementer diſcutit, corroborat.

Diſiunctim etiam dicitur ἱερὰ βοτάνη, id eſt ſacra herba quæ quidem etiam pro ſaluia ſumi ſolet, vt tradit Aetius lib. 1. Cæterum Liuio, Neuio, Seruio, Turnebo, Verbenæ, non herbæ priuatum aliquod genus dicuntur, ſed rami, virgæ, frondes omnium ſacrarum arborum, vt lauri, oliuæ, myrthi, quin etiam herbas ex puro loco decerptas quibus feſtis diebus aræ coronantur.

Ἱερόν. ſacrum. de huius vocis ſignificato vide ἱερὴ νόσος.

Ἱερόν. ὀστοῦν. vide ὀστοῦν vbi de oſſe ſacro.

Ἱερὸν καθαρτήριον. medicamentum purgatorium nomine ſacrum, quod exhiberi præcipit Aretæus apoplecticis 1. de curat. acutor. c. 4. ipſum autem ibidem inquit & ſenſum, & caput, & neruos repurgare; hieram autem intelligit quam ſub finē ſeptimi capitis inquit eſſe ποικίλον καὶ θερμὸν φάρμακον, varium & calidum medicamentum.

Ἰητρεῖον, ου, τὸ dictum pro ἰατρεῖον ab Hippocrate liber quidam inſcriptus eſt κατ' ἰητρεῖον, vel potius duo libri, quoniam in iis περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον πρασσομένων ὁ λόγος αὐτῷ γίνεται teſte Galeno qui alibi dicit rectius & melius inſcriptos fuiſſe περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον: ſed poſtea liber ille Hippocratis in duos fuit diuiſus, & prior inſcriptus περὶ ἀγμῶν, poſterior περὶ ἄρθρων teſte eodem: eſt autem ἰητρεῖον ſiue ἰατρεῖον officina medici, ſeu potius chirurgi: in hoc vero eiuſdem Hippocratis Epidem. l. 1. τὰ δὲ ἄλλα ὁκόσα κατ' ἰητρεῖον αὐτοὺς ἄξειν: annotat idem Galen. duplicem reperiri ſcripturam: quoſdam enim codices habere per ο ἰητρεῖον, quoſdam ἰητρείῳ, priore ſcriptura ſignificante τὰ κατ' τὸ ἰητρεῖον πρασσόμενα, poſteriore autem τὰ κατ' τὴν ἰατρικὴν ὅλην.

Ἰθαγενὲς. γνήσιον. apud Hippocratem, hoc eſt, legitimum & minime fucatum.

Ἰθυνθήειον. ſic dictus eſt à quibuſdam ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ἰκέσιον. emplaſtrum eſt polychreſtum quod deſcribitur à Gal. l. 5. c. 2. τῶν κατὰ γένος, & c. 3. aliud ἱκέσιον deſcriptum vide c. 5. & 6. eiuſdem libri.

Ἰκμάδα innatam cuiuſque partis humiditatem vocat Gal. lib. de marcore.

Ἴκταρ. apud Hippocrat. lib. 2. de morbis mulierum ſignificat τὸ γυναικὸς αἰδοῖον, hoc eſt, muliebre pudendum, apud Atticos aduerbium eſt ſignificans idem quod ἐγγύς. Qua ſignificatione vſurpatum fuiſſe ab Hippocrate Erotianus annotauit, ſcribens aliquos eius vocis ignoratione in eius locum ἰκμὰρ ſubſtituiſſe.

Ἴκτερος. icterus. morbus regius ſeu arquatus. Eſt effuſio bilioſi humoris in corpus vniuerſum. Redundat enim bilis toto corpore, nec vlla omnino pars eſt in quam diffuſa non ſit, ſolis aliquando exceptis inteſtinis. Id qood contingit propter cauſarum diuerſitatem à quibus icterus gignitur. Aliquando enim fit ab obſtructione illius veſicæ quæ bilem excipit. Tunc autem bilis non patentibus illis meatibus per quos ſecerni atque vacuati debet, regurgitat in iecur & venas, & ſanguini permiſta effunditur in vniuerſum habitum. Inde tota cutis flaueſcit aureo colore, ſed in primis oculi, in quibus vitioſus color propter ingenitum illis candorem magis conſpicuus eſt. Et quia deſtinatis à natura locis non poteſt excerni, maxima ſui parte propellitur à natura in renes vna cum vrina, eamque colore ſuo inficit, & craſſam impuramque reddit: è contrario autem inteſtina bile vacua ſunt, & eorum excrementa candida, deijciendi autem cupiditas nulla vel ſegnis admodum. Alia icteri ſpecies eſt quam nulla parit obſtructio, ſed vel calida & ſicca totius corporis, maximeque hepatis intemperies, vel facultatis ſecretricis imbecillitas: illa quidem qood multam bilem gignat toto corpore, hæc vero quod genitam ſecernere à ſanguine non poſſit. Ea hoc voo argumento maxime deprehenditur, quod inteſtina & quæ in his continentur excrementa multa bile, perinde atque reliquæ corporis partes, perfuſa ſint. Ad hanc ſpeciem referri poteſt is icterus qui à venenatorum morſibus aut potu pharmacorum deleteriorum ſolet contingere, quique naſcitur ab omni alio iecinoris vitio quo ſanguis deprauatur, & flauus, vel porraceus, vel pallidus, vel plumbeus euadit, ſiue id inflammatio ſit, ſiue durities, ſiue compoſitus ex vtroque morbus. Tertia aūtē icteri ſpecies eſt, qui fit per morborum bilioſorum criſes. Natura enim aliquando bilem quæ morbum fecit, ad cutem propellit, vnde color bilioſus vniuerſo corpori inducitur. Cæterum quæ dicta ſunt omnia, communia ſunt tam flauo quam nigro ictero: niſi quod icterus niger non fit obſtructione illius veſiculæ bilem continentis, ſed lienis, quodque in eo non flaua bilis, ſed nigra effuſa ſit in corpus, & proinde color non flauus ſed niger appareat. Ferunt hunc morbum icterum vocatum à muſtela quæ ἰκτὶς dicitur, quod ea oculos aurei coloris habeat.

Alij Regium morbum dictum putant, molliter hic quoniam celſa curandus in aula ait Serenus, vita nempe plane regia, id eſt voluptuoſa & curis vacua: Sed Varro quia curabatur mulſa, quæ olim erat in delicijs Regum, inde regium dictum exiſtimat; ἴκτερον vero vocatum inde nonnulli exiſtimant ab aue quadam quæ ἴκτερος appellatur, à Græcis χαραδριὸν, Latinis Galgula, cuius auis hoc eſſe proprium ferūt vt quotieſcumque intueatur ictericos intra ſe morbum attrahat & curet: Plutarch. 5. ſympoſ. 7. multa de aue præclara narrat, atque inter cætera hanc ſtatim atque animaduerterit quemdam ictericum, oculos ab ipſo auertere, non quaſi inuideat huic egregio remedio, ſed quia oculi ipſius valde offenduntur, vnde colligit Plut. faſcinationes quæ fiunt per oculos maxime veras & naturales eſſe.

Ἰλάριον. collyrij nomen, quod aptum & idoneum leniendo oculorum dolori, quod & ſtupefaciēdi vim habet, huius meminit Paulus l. 3. c. 22.

Ἰλεώδεις ἔμετοι, & ἀνατροπαί, vehementiores & pericuſioſiores vomitus ſic Græci appellant, quales nimirum in ileo morbo, quem volulum vocant, reperiuntur.

Ἴλιγγος. Tenebricoſa vertigo dicitur quæ fit quando humor cū ſpiritu craſſo in capite mouetur, atq; idcirco epilepſiam præcedit, atque apoplexiam teſte Gal. comm. in aph. 17. l. 3. vocatur & σκότωσις à Græcis, vel σκοτοδινίας, σκότωμα, & σκοτόδινος, quibus in affectibus perturbatis conuolutiſque ſpiritibus in capite omnia circumagi, & tenebræ oculis offundi videntur: dicitur & ἴλιγξ inueniturque vox hæc ſcripta per ι, per ει, per λ ſimplex, & duplex λλ, hinc oriuntur.

Ἰλιγγώδεες πυρετοί. apud Hippoc. in Coacis dicuntur in quibus ἄτακτος κίνησις τοῦ φυσώδεος πνεύματος, ἢ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἴσχοντος τὴν

» φύσιν, ἢ κατὰ τῶν ἀναφερομένων, idque ſtatim ab initio,
» vel poſt initia, ſed diutius vrgens atque vehemē-
» tius, huius autem vitij nomen ab aquarum con-
» uolutione deductum eſt, vt ait Aphrodiſæus.

Ἰλλαίνειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμοὺς interpretatur Ga-
» len. in exeg. quod eſt peruerſis & obtortis eſſe
» oculis, eſtque illud proprium Hippocratis voca-
» bulum vt teſtatur Pollux l. 2. Eſt & ὀφθαλμῶν ἰλλώ-
» σις, ὀφθαλμῶν διαστροφὴ in prorrhet. & lib. 1. περὶ
» γυναικείων ἰλλώδη ὄμματα diſtortos oculos vocat;
» Celſ. c. 6. l. 2. ἰλλαίνειν peruerti dixit, atque hęc ipſa
» inter perturbationes criticas accenſenda exiſti-
» mat Galenus.

Ἰλλάμβωνος κολλύριον. deſcribitur à Paulo eoque ipſe vtitur ad oculorum vlcera lib. 3. c. 22. vim habet leniendi & concoquendi, ſed non eſt diutius eo vtendum, quod valde narcoticum ſit.

Ἰμὰς affectus eſt curculionis, cum lōgior, gracilior, ſicciorque euaſerit: talis enim loro non inepte comparari poteſt. Differt ἀπὸ τῆς κιονίδος, quod in hac curculio non extenuatus ſit, ſed craſſitiem ex fluxione maiorem vt plurimum adeptus. Prouenit, inquit Aetius, cum ex ſuffitu nimium igneſcit: tunc enim gracileſcit & ſecundum omnem dimenſiooem comminuitur.

» Vide κίων: dicitur & ἱμάντωσις vt & ἱμάντιον
» Aretæo l. 1. c. 8. membranarum ab vtraque par-
» te Columellæ adiacentium affectus, quæ veluti
» ſquammæ latæ aut veſpertilionum alæ conſpi-
» ciuntur: id genus morbi lorum vocatur, loris
» enim ſimiles ſunt membranarum in latum expli-
» cationes: ait Aretæus.

Ἰμεροθεῖσαι. αἱ δ' εἰ μιγεῖσαι, hoc eſt, cum viro miſtæ, apud Hippocr.

Ἰνδικὸν. nomen collyrij, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7.

» Cap. 113. facit ad viſus hebetudinem, & ad
» exterendas oculorum cicatrices.

Ἰνδικὴ. emplaſtri nomen eſt vtilis ad vlcera quæ ſer-
» pendo depaſcunt & ſanguinis ſputum, deſcribi-
» tur à Paulo l. 7. c. 17.

Ἰνδικὸν. coloris genus eſt. cuius duæ differentiæ à Dioſcoride aſſignantur. vna ſua ſponte naſcitur tanquam ſpuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ, & eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimum exiſtimatur quod cærulei ſpeciem præbet, ſuccum ſuum ſorbet, & leue. Inter medicamenta eſt quæ leniter adſtringunt, & inflammationes tumoreſque rumpunt, purgat & reprimit vlcera.

» Sed & ἰνδικὸν à Perſis vocatur piper, vt do-
» cuit Hippoc. lib. 2. τῶν γυναικ. Dioſcorides vero
» iunior (inquit Gal. in exeg.) eſſe dicit plantam in
» India aſſimilem piperi, eiuſque fructum vocari
» μυρτίδανον eo quod myrto ſimilis ſit: alij τὸ ζιγγίβε-
» ρι appellant ἰνδικὸν, ait Galen. ibidem, decepti &
» in errorem impulſi, ex eo quod zingiber radicem
» eſſe piperis opinentur, ſed diuerſas eſſe plantas
» zingiberis & piperis Dioſcor. ſenior clare ſatis
» explicauit l. 2. c. 189. & 190. vbi & ipſe piper eſſe
» dicit arborem in india naſcentem.

Ἰνδὸν πάσμα, ἢ σμῆγμα. id eſt ſmegma aut puluis in-
» dicus cuius deſcriptionem & virtutes recenſet
» Trallian. in podagricorum tophis l. 11.

Ἰνᾶν euacuat apud Hippocratem. Sic Ἰνεῖται, euacuatur, apud eundem. Apud Heſych. vero ἰνᾶσθαι legitur, quod itidem interpretatur ἐκκενοῦσθαι. Hinc ἰνηθμὸς, de quo infra ſuo loco.

Ἶνες. villi. fibræ. ſunt fila quædam oblonga, gracilia, alba, ſolida, valida, omnis generis partibus inſerta. Cum autam fibrarum multiplex ſit differentia, præcipua tamen eſt quod aliæ neruoſæ ſint & ſentientes, aliæ prodeant à ligamentis in fila tenuiſſima deductis ſenſus expertes. Alia quoque à ſitu ſumitur, à quo fibræ aliæ rectæ, aliæ tranſuerſæ, aliæ obliquæ dicuntur. Rectæ vocantur quæ ſecundum corporis, cui inſunt, longitudinem feruntur: tranſuerſæ, quę rectas interſecāt ad angulos rectos æquales: obliquæ, quæ medio inter eas ſitu vtraſque (ſi modo eidem parti inſunt: nam ſæpe vnicum genus vni parti ineſt) interſecant ad angulos inæquales, vnum acutum & alterum obtuſum. Propria fibrarum actio eſt ipſarum in ſe contractio, quæ quidem pro vario fibrarum ſitu opus quoq; varium exercet. Nam rectæ attrahunt, tranſuerſæ expellunt, obliquæ retinent, præſertim alijs duobus fibrarum generibus adiutæ. Retentio enim firmiſſima eſt omnibus fibris ſimul contractis circa id quod continetur. Sic cor fibris, quæ ſunt illi quam muſculis multo duriores & valentiores, rectis quidem per diaſtolen attrahit, tranſuerſis per ſyſtolen expellit, omnibus ſimul contractis, ſed præcipue obliquis, quieſcit & attractis fruitur. Muſculis vnum modo fibrarum genus ineſt, vel rectum, vel tranſuerſum, vel obliquum, quod ſinguli muſculi motus ſingulos & ſimplices per ſe & primò edant. Ad hæc muſculorū fibræ ſunt neruorum & ligamentorum partes: cordi autem, œſophago, ventriculo, inteſtinis, veſicæ vtrique & vtero propria eſt & innata fibrarum ſpecies. Inſunt autem fibræ omnibus partibus, animalibus, vitalibus & naturalibus, per quas ſingulæ muneribus ſuis defunguntur. Quinetiam cutis tota fibris multis à partium ſubiectarū neruis prodeūtibus plena eſt, per quas cum partibus ipſis connectitur & ſentit. Sanguini quoque fibras ineſſe, & ob earum frigiditatem ipſum coagulari Hippocrates & Ariſtoteles teſtantur, vel hoc argumēto, quod cui ſanguini ſunt hæ fibræ vel ademptæ, vel à natura negatæ, vt damis, ceruis & camelis, ille nunquam frigore poſſit concreſcere. Ac quāuis hepatis carni, quæ ſanguinis fons eſt, vti & pulmonum & lienis & renū, fibrę deſunt, attamen ad trahendum, retinendum atque expellendum fibrarum vaſis ſuis inſertarum miniſterio vtuntur. Et ijs quidem pariter meninges coſtaſque ſuccingens membrana & peritonæū, quæque ab ijs naſcūtur, carent: quæ tamen eum vicinis partibus vinculis partim fibroſis & neruoſis, partim etiā membranoſis alligantur. Aliud autem ab ijs eſt fibrarū genus, quæ velut capilli in renibus præcalidis ab humore craſſo gigni ſolēt, & per vrinas excerni, de quibus ſcripſit Hipp. aph. 75. lib. 4. quæ tamen propter ſimilitudinem fibrarum nomine donantur. Sic quidem ſe habēt ἶνες in homine. Trāsfertur autem hæc vox ad inanimata, vt herbas, in quarum folijs à tergo, non aliter quam in hominis dorſo, ſpina à reliquo folio veluti coſta & puluinus eminet: diuiſiones enim eas interſectioneſque Græci ἶνας vocant. Plinius aliquando fibras, aliquando neruos, aliquando dorſum, aliquando venas appellauit.

Galen. ἶνα vocat etiam lineolam illam quæ «
litteram θ. per tranſuerſum ſecat initio comm. «
in Epidem. lib. 6. «

Ἰνηθμὸς. euacuatio, apud Hippocr. ἀπὸ τοῦ ἰνᾶν quod

vacuare & deplere ſignificat: ex quo ὑπερίνησις ipſi Hippocr. eſt immodica vacuatio à medicamento purgante.

Ἴντυβον. intybus nomen eſt Latinum à Græcis vſur-
» patum, eſt autem oleris genus facultatem habẽs
» lactucis ſimilem, ſed non adeo ſuaue ait Gal. l.2.
» de aliment. facult. c.41.

Ἰνίον. occiput. Eſt os cranij poſterius, ſutura τῇ λαμβδοειδεῖ terminatum. Quinque videtur lateribus conſtare. Eſt autem valde inæquale: ſiquidem parte poſtica admodum craſſum eſt, inferna qua muſculos excipit aut emittit, aſperum, tenue, ſolidum. Duæ illi ſunt acutæ apophyſes, quæ in cauitates duas primæ vertebræ inſeruntur. Intus quidem læue, minimeque aſperum eſt: infernis autem partibus, & vbi non minimam capitis baſis portionem conſtituit, valde aſperum & inæquale, vt commodius inde ligamenta & muſculi naſcerentur, quibus caput collumque vel extenderetur, vel flecteretur. Sic quidem medici anatomes periti ἰνίον deſcribunt. Verum à quibuſdam grammaticis ἰνίον definitur tendo ceruicis, quo concidente ad inferiora & contracto ad humeros ἰνιᾶσθαι, hoc eſt incuruari, dicitur qui id patitur. Plæriſque placet ἰνίον ſic dictum eſſe, διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, quia neruoſum ſit: quod Græcis ἶνες nerui dicantur à capite in collum deſcendentes, quos alij τένοντες vocant. Homeri interpres explicans hunc verſum Iliados ε,

Βεβλήκει κεφαλῆς κατ' ἰνίον ὀξέϊ δουρί:

ſcribit ita dici τὸ κοῖλον τοῦ τένοντος, ἢ διὰ τὸ νευρῶδες εἶναι, ἢ πλατὺ καὶ παχὺ νεῦρον τὸ καθῆκον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὸν αὐχένα. hoc eſt, cauitatem tenontis, aut quia neruoſa ſit, aut acutus & latus neruus qui deſcendit à capite in collum.

» Ἴνιω. exponit Heſych. pupillam oculi.

Ἰξάλη. τὸ δέρμα, pellis, apud Hippocratem l. de fract. ſiue ea capræ tantum, ſiue alterius animalis intelligatur: proprie tamen capræ, vel capri.
» Euſtathius dicit ſcribendum eſſe ἰξαλῆ cir-
» cumflexe contractum, ſcilicet ex ἰξαλέη, alij au-
» tem legendum cenſent ἰγάλη de quo ſuo loco.

Ἰξίαι. varices ſic dicuntur ab Ariſtotele οἱ κιρσοί, quod
» enim Hippocrates Galenus cæterique medici
» κιρσοὺς vocant, hoc Ariſtoteles 3. de hiſtor. animal.
» c.11. & c.19. & 4. probl. probl.22. & 10. particula
» probl.30. & Plutarchus in vita Caij, Marij ἰξίας
» appellarunt vt voluere nonnulli, indeque factum
» vt Marcellus Virgilius lib.4. cap.114. Cæliuſque
» Rhodig. l.3. c.14. ille quidem ex propria opinio-
» ne, hic vero ex aliorum ſententia differentiam in-
» ter κιρσοὺς & ἰξίας poſuerint, credimus enim nos
» (inquit Marcellus) ex ijs quæ obſeruata in anti-
» quis ſcriptoribus à nobis fuerunt, medicorum
» vocem eſſe κιρσούς, qua totum hoc genus toto cor-
» pore dilatantium ſe venarum complectuntur,
» ἰξίας autem aliorum ſcriptorum, qua in cruribus
» tantum factas eaſdem dilatationes indicant; ve-
» rum huius differentiæ non hæc ſatis idonea fides
» eſt: varices enim quaſcumque etiam ab Hippoc.
» ἰξίας vocari author eſt Gal. in exeg. & quemad-
» modum κιρσὸς ſimpliciter venarum in ſcroto
» eiuſque tunicis tumorem & dilatationem ſigni-
» ficat, & interdum earum venarum tumorem quę
» circa teſticulos ſunt, ita & ἰξία.

Ἰξίας. dicitur chamæleo, vt patet ex Scribonio Largo, vbi de venenis agit, ſimiliter ex Heſychio. Verum non omnis chamæleo eſt, ſed qui viſcum fert, cuiuſmodi habetur qui in Creta prouenit, quem Theophraſtus lacrymam reddere ſcripto teſtatus eſt. Dioſcorides autem ad radices eius profundi viſcum quibuſdam in locis affirmat, quo mulieres vtantur pro maſtiche. Itaque non omnis chamælen, ſed qui viſcum remittit, ἰξίας dicitur. Quod diſcrimen intelligens Nicander, cum in Alexipharmacis vlophoni veneni quod omnium conſenſu chamæleo cẽſetur, meminit, adiecta nota ἰλόεντ' ἰξίαν, quaſi viſcoſum, dixit, quod idem erat atque ἰξίαν dicere. Non eſt igitur idem chamæleo & ἰξίας: hoc ſpeciei, illud generis rationem habet. Ac cum chamæleonem veteres in duo genera diſtinxerint, albũ & nigrum, & videatur Dioſcorides ἰξίαν ſpeciẽ albi facere (quod tamen mirum eſt, cum album bibi poſſe conſtet, ἰξίαν vero lõge pernicioſiſſimum eſſe venenum) attamen patet ex eorum dictis chamæleonem ixiam, multum eſſe differentis naturæ à chamæleone viſcum non ferente. Nam qui viſcum non fert, ſi albus quidem eſt, non eſt venenatus, quod Dioſcorides, Galenus & Plinius eum propinent aduerſus interaneorum animalia, hydropas & dyſuriam: ſi vero niger eſt, venenatam quidem & lethiferam radicem habeat, authore Galeno, qui propterea ſuadet tantum ea foris vtendum eſſe aduerſus ſcabiem, impetiginem & vitiliginem, ſed longe varijs ab ixia modis nocentem, multumque diuerſa ſymptomata inuehentem, & notas ſimiliter differentes, & alia quoque remedia poſcentem: teſtis Paulus Ægineta, qui ſeorſum de ixia deq; chamæleone ſcripſit, quod differant tum ſymptomatis, tum curatione. Ex eo enim iudicari poteſt Dioſcor. in proœmio libri ſexti, venena in ſuas quæque claſſes digerentem, non temere chamæleonem & ixiam inter radices ſeparatim receoſuiſſe. Cæterum dicitur ἰξίας ἀπὸ τοῦ ἰξοῦ, hoc eſt, à viſco, quaſi viſcaria planta. Namque viſco redundat tam tenaci & pernicioſo, vt non niſi interaneorum conglutinatu irretitum adferre videatur. Nam, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis,

—— ſtupet attonitus qui viſcum exhauſit, & ambo
In cæco obſtructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi, flatus vbi carcere clauſi
Dant ſtrepitum, & circum ſpatiis voluuntur iniquis:
Horriſono veluti cœlum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illiſa rupibus vnda
Clamorẽ attollunt inter caua ſaxa, fremuntque.

Quo quidem in carmine ἰξίαν viſcum Latine reddidimus Plinium ſequuti: ſic enim ab eo multis in locis dicitur, qui è Græcis authoribus omnia fere conuertens, ad viſcum remedia attulit quæ Græci omnes aduerſus ixiam. Nec tamen viſci nomine apud eum intelligi debet id quod aucupes in captandis auibus vſurpant, ſed quod veteres ἰξίαν vocaſſe diximus. Siquidem viſcum illud aucupatorium vt nemo inter venena numerauit, ſic nullus eſt qui ixiam non ſcripſerit venenum eſſe. Attamen magna vtriuſque ſimilitudine effectum eſt, vt Plinius ἰξίαν viſcum redderet. Nam ſicuti viſcum cuiuſque rei cui hæſerit tenax eſt, ita ſi deuoretur ἰξίας, omnia glutinat interanea, omneſq; contrahit & colligat excrementorum exitus. Miror tamen Plinium maluiſſe viſcum quã ixiam dicere, cum nec ipſe à Græcis vocibus tãtopere abhorreat, nec Scribonius Largus eo antiquior libris ſuis ixiæ nomen inſerere dubitarit.

Ἴξιν. dictio eſt Hippocratis propria. ſignificat autem magna ex parte ἰϑυωρίαν, id eſt, tectum tramitem, vt annotauit Gal. interdum vero φορὰν id eſt, lationem, καὶ ἄιξιν. Verum rectitudo ipſa, inquit Gal. comment. 3. in lib. de fracturis, non per longitudinem modo corporis, ſed per latitudinem etiam intelligitur, vt quæ non aliud ſit quã directio quædam meatuum per quos humorum deductiones commode fieri poſſunt. Eos autem non vnius generis natura fecit, ſed multiformes, alios ſecundum longitudinem, alios ſecundum latitudinem corporis, alios vero ab anterioribus ad poſteriora tendentes.

Sed præter eam ſignificationem τὸ κατ' ἴξιν vſorpatum legitur ad perpendiculum, vt l. 3. περὶ ἀγμῶν, βάλλεται μὲν οὖν χρὴ τὸ ἐϑόνιον κατ' τὴν ἴξιν τοῦ ἕλκεος, quo loco reprehendit Hippocrates ſuæ tempeſtatis chirurgos qui faſcias iniiciebant hinc inde, ἔνϑεν καὶ ἔνϑεν, quæ voces Galeno viſæ ſunt proprie ad indicandam rationem adhibendi laminam plumbeam, non hinc inde, ſed ad perpendiculum ſuper tumore; Laudantur autem perpetuo ab Hippoc. quæcumque feruntur κατ' ἴξιν, ſiquidem tum natura duce, καὶ τῆς ἐκκρίσεως λόγῳ feruntur, atque id longo vſu medendi expertum, & ab Hipp. comprobatum, ac velut auguſtiſſima lege ſancitum, cũ ait κατ' ἴξιν, καὶ πλευρίτιδος ὀδύνη, καὶ ὑποχονδρίων συντάσιες, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥύσιες: Sic lib. 2. & 6. Epidem. pleuritico vena ſecatur κατ' ἴξιν, abceſſus naſcitur in crure κατ' ἴξιν; in phlegmone ſyſtrophica hepatis hemorragia cietur κατ' ἴξιν, abceſſus naſcitur & erumpit κατ' ἴξιν; & 6. Epid. herophonti lien intumuit, inde bubo ſiniſter, mox in crure κατ' ἴξιν facto abceſſu præter ſpem conualuit, & hiſtor. 9. 3. Epid. in heropyto crebra fuit viciſſitudo ſurditatis & doloris in Iſchio dextro; atque ita comparatum fuit, & res tulit, vt febris ingraueſceret cum ſurditate, quoties dolor Iſchii quieſcebat; ipſa vero miteſceret cum Iſchii dolor vrgeret, ex illis conſtat liquido, omnia quæ inſerne ſurſum, aut ſuperne deorſum feruntur κατ' ἴξιν, eo viam affectare vbi conſiſtunt, aut vnde exitum habent, ſiquidem natura duce καὶ τῆς ἐκκρίσεως λόγῳ ferantur non autem orgaſmo; conſtat ex illis quoque in eiuſmodi rebus imitandam naturam, ſiquidem ait præceptor ἄκτέα ἢ ῥέπει, ducendum quâ vergunt: ſicut autem laudantur quæ fiunt κατ' ἴξιν, ſic damnantur quæ ἀνάπαλιν, id eſt è diuerſo feruntur, ita in Coacis inquit τὸ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγέειν πονηρὸν, vt in liene magno è dextris, ſunt enim vt dextra dextris, ſic ſiniſtra ſiniſtris ὁμόφυλα, καὶ συγκοινωνά id eſt conſocialia inquit Hippocr. eſtque maior vis poſita in forti contentione naturæ, & partis obſeſſæ ad faciendum & ad propulſandum κατ' ἴξιν, quam in venarum ductu & ſitu.

Ἰξός. viſcum. optimum eſt recens, intus porraceum, extra fuluum, quod aſperi nihil aut furfuroſi conceperit. fit acinis in quercu naſcentibus buxeo fruticis folio. Contuſum acinum lauãt, & poſtea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipſum efficiant. Gignitur quoque in malo, pyro & plæriſque alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam frutieum radicibus. Emollit, diſcutit, extrahit. Ex plurima aerea & aquea calida pauciſſima terrena ſubſtantia conſtat.

Gignitur quoque viſcum in alijs pleriſque arboribus, veluti pyro, malo, cerro, terebinthino, ilice, pruno, caſtanea, ſorbo, larice, abiete, pino, ac ipſa quoque olea, ſaltem in Palæſtinæ regione, ſi quibuſdam fides habetur qui eo loco viſcũ in olea rubentibus baccis, naſci retulerunt. Cæterum quamuis Theophraſt. ipſumque ſequutus Plin. viſcum naſci prodiderint ex ipſios acinorum ſemine per aluos reddito, turdorũ palumborum cęterarumque id genus auicularum, poſtquam acinorum, baccarumue pulpam intra ſuos ventriculos concoxere; verior nihilominus videtur eruditiſſimi Scalligeri ſententia, quiquidem in exotericis aduerſus Cardanum exercitationibus eundem fruticem ſponte naturæ potius ex aliqua arborum quibus innaſcatur portione, ſeu potius ex ipſarum arborum vitali excremento gigni retulit: haud ſecus atque belluarum cornua ex ipſorum oſſium internis primordijs pullulare conſueuerunt, eoque reſpiciẽs Poeta quidam viſcum quercus ſudorẽ eſſe prodidit: Emollit autem viſcum diſcutit, extrahit, ex plurima aerea, & aquea calida pauciſſima terrena ſubſtantia conſtans.

Ἰξύη ὁ

Ἰξύς. lumbi, ilia. Sed tamen de huius nominis ſignificatione ambigitur. alij, vt ait Gal. intellexerunt τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ, hoc eſt, lumborum oſſa: alij vero τὸ ὑπεράνω αὐτῶν, hoc eſt, partem eis ſuperiorem. Galenus vero in eius nominis explicatione dubius eſt. Nam ex Homero quidem ſcribit videri ſibi eam partem deſignari quæ inter thoracis & ilium oſſa media eſt, ex Hippocrate vero in lib. de fracturis, eo nomine ipſa ilium oſſa intelligi.

Ἴον. late patet hoc nomen, deque multis floribus dicitur. ſignificat ſæpe violam non omnem quidem, ſed præſertim nigram & purpoream, ad hęc flores omnes iaſminos, calathianam, & quam Græci φλόγα. Plinius flammeam vocat, pluresqoe alios qui figura, quantitate, foliorum poſitura, aliaque eiuſce modi ratione aliqua proprie dictis violis ſimiles ſunt. Sed ἴον μέλαν proprie veteres vſurparunt pro viola purpurea quam Latini vocant. quod folium habet minus quam hedera, tenuius & nigrius, nec multo diſſimile. cui cauliculus à radice medius prodit, in quo floſculus ſuauiſſime olens, purpureus. Opacis & aſperis naſcitur. Aqueã & ſubfrigidam ſubſtantiã poſſidet.

Ἴονϑος. varus. Eſt tumor paruus & durus in faciei cute: gignitur ex craſſo ſucco, nullius ſeroſæ tenuitatis participe: eam obrem prurigi noſus non eſt, neque ad ſcalpendum inuitat. Ex ijs quæ ſcribuntur à Paulo lib. 3. c. 25. apparet duplex eſſe vari genus: vnum duriorem & veluti calloſum, alterum vero minus durum. Aetius ſcribit ἴονϑον alio nomine ἄκνην vocari.

Cur vero eiuſmodi tubercula in facie maxime oriri ſoleãt quærit Ariſtoteles ſect. 36. probl. 3. an quia (inquit) locus ille rarus atque humidus eſt vt ex pilorum eruptione & ſentiendi potentia patet? eſt autem ἴονϑος vt definit ἄπαις ἐξάνϑημα ὑγρότητός τινος ἀπέπτου, id eſt humoris cuiuſdam incocti efflorescentia & eruptio; ἴονϑους vero Græci appellant inquit Rhodig. l. 24. quoniam inſtar ἴονϑου id eſt fimi, faciei dehoneſtamento ſint, vel vt ſentiunt alij, quoniam in ætatis flore, qui Græcis αἰδὼς vocatur, protuberare incipiunt: Sed & ἴονϑος primus pilorum exortus ſeu lanugo dicitur, & ἴονϑοι, id eſt, varos Græci ἀκμὰς vocarunt teſte Aetio lib. 8. cap. 13. quoniam circa ætatis florem erumpere ſolent, quanquam loco

» Actij citato ἄκνας legunt nonnulli, Hermolao ſuis
» in Plinium gloſſematis ἀκμὰς legente: ex Rho-
» digino inſuper loco citato hoc adnotare operæ-
» pretium eſt, Siculos conſueuiſſe ἰόνθους, qui ſeſe in
» naſo oſtentant, ψεύστας appellare, id eſt vanos men-
» daceſque, quia id genus homines per ea naturæ
» indicia plane ſignificarentur.

Ἰόντα ὑποχωρήματα. euntia excrementa dicuntur Hip-
» pocr. aphor. 21. lib. 4. quæ vel per totum mor-
» bum, vel longum ipſius tempus deijciuntur, quæ
» enim aliquo tantum tempore prodeunt non ἰόντα,
» ſed ἐπιφαινόμενα, id eſt, superuenientia, aut ἐλθόντα,
» id eſt, deiecta dicerentur vt ait Gal. in commen-
» tario.

Ἰὸς. rubigo cuiuſque metalli, vt apud Dioſcoridem ἰὸς σιδήρου, rubigo ferri, ferrugo Plinio.

Ἰὸς. ærugo ſiue æruca. Eſt ſuccus concretus ex liquore cum æris metallo miſto. Duplex autem ærugo eſt, natiua & factitia. Natiuam Dioſcorides ſcribit in metallis ærarijs gigni duobus modis. Aut enim ex lapidibus quibuſdam nonnihil æris habentibus effloreſcit & abraditur (ex quo ἰὸς ξυστὸς, id eſt æruginem raſilem, Græci appellant) pauca quidem illa, ſed optima: aut ex ſpecu quodam deſtillat per caniculæ ardores, copioſa & grati coloris, ſed vitioſa, quod lapides multos collegerit. Eſt & tertia natiuæ æruginis differentia, foſſilis videlicet quam à ſimilitudine vermium σκωληκίαν Græci, hoc eſt vermicularem, quod in vermiculorum ſpeciem ſe contrahat, appellant, quam, Dioſcorides in medicina cæteris prætulit. Factitiæ autem æruginis tria ſimiliter genera ſunt. aut enim abraditur ab ære, quæ ἰὸς ξυστὸς, hoc eſt ærugo raſilis, vocatur: idque pluribus modis quos deſcribit Dioſcorides, aut in vermes formatur, eodem quo ille etiam receſſet modo; aut in mortario æreo efficitur veteri ex vrina, quam aliqui chryſocollam ab effectu nuncupant, quod aurifices ea ſola aurum cum auro conglutinent. Ærugini ſuus eſt color in cæruleo ſubcandidus, ſapor acris, facultas adurens, digerens, liquans non teneram modo, ſed etiam duram carnem. Carnem ſuperexcreſcẽtem minuit, erodit, ſiccat & adſtringit, eaque omnia vehementiſſimè agit non vſta, mitius autem ſi vratur. Ad emplaſtra conuenit maxime, in aceto quam acerrimo diebus pluſculis macerata & poſtea in læuorem redacta.

Cæterum ἀπὸ τοῦ ἰοῦ fit ἰώδης, æroginoſus. quo nomine medici ſpeciem vnam bilis acerrimæ, erodentis & maligniſſimæ deſignant, quam Galenus mediam ſtatuit inter bilioſum humorem & atrum, & fieri, cum flaua bilis ſupra modum exaſſatur, nondum tamen in atram conuerſa eſt. Eius indicium eſt viridis color, ſicut niger vel atræ bilis, vel ſanguinis aliquo in loco peruſti. Eam ipſe Galenus ſpecie talem eſſe prodidit, ac ſi quis optimam æruginem aqua perfunderet ad defruti craſſitiem.

Ἰσκουΐδα. confectionis cuiuſdam nomen eſt dolorem
» ſedantis apud Galen. 7. κατὰ τόπ. Eſt autem appel-
» latio hæc Latina à Græcis medicis Romæ degen-
» tibus in vſum aſſumpta.

Ἰοσάκχαρ. Saccharum violaceum apud Actuarium
» de compoſition. medicam. ex violarum, ſucco &
» ſacchar. confectum, lentoſque ait humores ex-
» purgare, ac bilis acrimoniam obtundere.

Ἰουδαϊκὸς λίθος. Iudaicus lapis. Eſt lapis glandis effigie, candidus, ſcita admodum configuratione, à cuius obtuſiore parte ad acutiorem procedunt eminentes lineæ æqualiter inter ſe diſtantes, quaſi de induſtria detornatæ. Sic dictus eſt quia in Iudæa naſcitur: qua de cauſa etiam Syriacus vocatur ab Aetio. Idem à ſimilitudine τηκόλιθος atque ἰυεργος, quia comminuat calculos, atque per vrinam facile effluat.

Ἰουδαίου ἔμπλαστρος. emplaſtrum eſt quo nomine obſeruaui duo vocari: vnum cuius mentionem facit Cor. Celſus lib. 5. cap. 19. quod dicit fracto capiti accommodatum eſſe: alterum quod deſcribitur ab Aetio lib. 15. repurgans carnemque gignens.

Ἴουλος. iolus. Id dicitur quod in auellana nuce coryloue compactili callo racematim cohæret, & veluti prælongus vermis ſingulari pediculo penſile nititur.

Vt ſcribit Theophr. 3. de hiſtor. plant. c. 7. vbi «
plura leges. «

Dicuntur etiam ἴουλοι, vt ſcribit Ruffus, αἱ περὶ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις: hoc eſt, pilorum circum tempora exortus. quanquam non eos modo pilos, ſed qui in mento etiam lanuginis inſtar primi erumpunt, eo nomine plærique intelligant.

Ἰπνίτης ἄρτος. vide ἄρτος. «

Ἴπος. ἡ πίσις. apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ. id eſt,
potio.

Sed pro ἡ πίσις existimo legendum ἴπωσις preſſio «
ſeu preſſura; aliàs pro muſcipula reperitur vſur- «
patum ἶπος, nec non pro inſtrumento quodam «
fullonum & tortorum. «

Ἱππάκη. Hippace: Caſeus dicitur equinos, eratque »
Scytharum familiaris cibus de quo egit Hippoc. «
libr. de aere aq. & loc. itemque 4. de morb. nec «
non & illius coætaneus Herodotus hiſtor. ſuæ li. «
4. Damaſcenus apud Stobæum victum γαλακτο- «
φάγων, hoc eſt Scythis, equarum tantum lacte «
conſtitiſſe ſcribit vnde caſeos efficerent, vt ita eo «
rum potu, tum cibo vterentur: Theophr. lib. 9. «
hiſtor. plant. cap. 13. Scythas Hippaces cibo nar- «
rat famem ſolitos depellere, vti & ſitim radice «
Scythica ſeu glicirriza retenta in ore, ita vt ſolis «
iſtis in duodenos dies ſeſe ſuſtentarent; Sed Plin. «
lib. 25. cap. 8. Theophraſti mentem non ſatis aſ- «
ſequutus, locum iſtum ita peruertit, vt hippacem «
ſiue hippicem apud Scythas herbam eſſe volue- »
rit, quæ non in hominibus modo, ſed & in equis «
eundem illum præſtaret effectum, atque illius «
exemplo in eundem raptus errorem Gaza hippa- «
cem Theophraſti, herbam equeſtrem interpreta- «
tus eſt: huius autem hippaces conficiendæ Hip- «
pocr. loco citato rationem dedit his verbis; Lac «
Scythæ vaſis ligneis iniječtes conquaſſant, quaſ- «
ſatum ſpumeſcit atque diſſeparatur, & id quod «
ſuperficiei ſupernatat butyrum appellant, veluti «
leue quoddam, Quod autem infra ſubſidet graue «
ue ſegregantes, exſiccant, & poſtquam concre- «
uerit hippacem vocant: non deſunt autem qui «
hippacem equinum coagulum appellarint, vt au- «
thor eſt Dioſcor. lib. 2. c. 80. «

Ἱππική. herba eſſe Plinio videtur lib. 25. cap. 8. quam «
in ore habentes famem ſitimque non ſentire, & «
ob id Scythas illã, etiam in duodenos dies durare «
re in fame, ſitique ait: an vero hippice Plinij «
eadem ſit cum ea cuius meminit Theophr. lib. 9. «
cap. 13. vt ſupra diximus, & vt credidiſſe videntur «
Hermolaus & Gaza; an vero caſeus equinus, ſi- «
cut Turnebus ſuis annotationibus in librum »

Theophraſti de odoribus in eo Plinium reprehendens exiſtimauit haud dicere facile eſt: Ruellius contendit nō radicem aut herbam, ſed equinum caſeum ea voce deſignari, quam tamen ἱππάκην quidam ſcribunt, vide ἱππάκη.

Ἵππο. vox plantis multis præpoſita inuenitur, vt quando hippogloſſum dicimus, hippolapathon, hippoſelinon, hippomanes, hippomarathrum, hippophaes, aliáque eiuſmodi plurima, nō quod eiuſmodi res aliquid equis conueniens in ſeſe habeant, vel neceſſarium, vt credidiſſe videtur Gaza qui hippoſelinon equapium interpretatus eſt, vt & Plin. lib. 20. cap. 11. hippophyen & hippophæſtum inde nomen habere voluit quod equorum naturæ accommodatæ eſſe videantur: Sed eiuſmodi plantæ ſic vocantur, quod grandes ſint, atque ſuis congeneribus comparatæ eas longo interuallo ſuperent; ab equo eiuſque magnitudine, ſuæ quoque altitudinis ac proceritatis nomen trahentes: atque hanc Græcorum vocem (hippo) proceriorem habitum & maiorem altitudinem ſignificare ſatis innuere vidētur Æſchylus in Tragœdijs, qui ad augendam rerum, & carminis ſui maieſtatem hippaetos, hippalectryonas, aliaque eiuſmodi multa finxit, grandes aquilas grandeſque Gallos hic vocibus ſignificans, & Ariſtophanes ſimiliter in ranis ῥήματα ἱππόκρημνα, verba rupium modo grandia vocauit, & ῥήματα ἱπποβάμονα, id eſt, voces equeſtres & ideo grandes, ob id ſcilicet quod qui vehuntur equis altius ſeſe à terra extollunt. Eodem ſenſu videntur Galli vſurpare, *parler a cheual.*

Ἱππογλώσσον. frutex eſt qui alio nomine laurus Alexandrina aut Idæa dicitur.

Ἱππόφαεσ. frutex eſt paruus, folia habens figura myrti ſylueſtris & gracilioris, coma ſpinula, & in ijs ceu ligulas, folio paruo de folijs exeunte.

Ἱππολάπαθον. ſpecies eſt oleris, folijs valde magnis in paludibus (vt ait Dioſcorides) naſcens. eaſdem habet vires cum rumice.

Ἱππολάπαθον. quaſi grande lapathum vide ſupra ἵππο præponi ſolitum à Græcis, vbi rei altitudinem ſignificare volunt.

Ἱπποδαμαντος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine Alphabetico inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Ἱππομανές. frutex eſt alio nomine ἀπόκυνον & κυνοκράμβη dictus, equis præſertim ſi eo veſcantur, lethalis, de quo Theocritus ἐν τῇ φαρμακευτρίᾳ ita cecinit:

Ἱππομανὲς φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι. τῷ δ' ἐπὶ πᾶσαι
Καὶ πῶλοι μαίνονται ἀν' ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι

Sunt vero qui exiſtiment virus quoque defluens ab equarum inguinibus, quo tempore amoris inſania concitantur, eo nomine vocari. quæ quidem fuit Virgilij ſententia lib. 3. Georg.

Hinc demum hippomanes, vero quod nomine dicunt.

Paſtores, lentum diſtillat ab inguine virus.

Alij vero ἱππομανὲς intelligunt non eum modo, quem equæ amore furentes emittunt è genitalibus locis humorem, ſicut ſcripſit Ariſtoteles lib. 6. capit. 18. de hiſtor. animal. ſed aliquid etiam quod narratur fronti naſcentis pulli inhærere, minus carica parua, ſpecie latiuſculum, orbiculatum, nigrum, quod equæ poſtea perlambentes abſtergenteſque abrodunt. Id carunculam eſſe quidam ſcripſerunt, nullius quidem in medicina vſus, ad incantamenta autē & amatoria expetitā. Vt 6. de hiſtor. animal. c. 22. & 18. Ariſtoteles docuit, Quod & Virgilium innuiſſe legimus cum ait 3. Georg.

Quæritur & naſcentis equi, &c.

Atque ſubdit,

Quod ſæpe malæ legere nouercæ,

Miſcueruntque herbas & non innoxia verba.

Ælianus etiam πώλιον dicit air. Vocem autem ἱππομανὲς ab equa tranſlatam fuiſſe pro conuitio in mulieres libidinoſas, ἀπολέγειν πρὸς τὸ ἀφροδισιάζειν docuit Ariſtoteles 6. de hiſt. animal. c. 18.

Ἱππομάραθρον. fœniculum ſylueſtre, ſatiuo grandius, ſemen ferens vt canchry, radice odorata. Conſtat à magnitudine ſic appellatum eſſe.

Hæc eadem herba diuiſa voce ἵππειον μάραθρον vocatur à Nicandro in Theriacis, id eſt, fœniculum equinum.

Ἵππος. eſt oculorum affectio, ſed inſita & naturalis, per quam nunquam illi conquieſcunt, ſed tremule ſubinde nictant, ſemper inſtabiles. hanc oculorum affectionem Galen. comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικὸν comparat ſtridori dentium naturali & congenito, pateto, ex eo non eſſe morbū, præſertim cum nemo medicorum eius meminerit.

Quod ſi in morbis talis oculorum motus & inſtabilitas ſuperuenerit, non iam ἵππον ſed ὀφθαλμὸς ἰλλαινομένους appellat Hippocr. ἵππον autem nictationē perpetuam Philarcus appellauit quam Plin. lib. 7. cap. 2. equi effigiem interpretatur, dum ait, habere quoſdam in oculis equi effigiem, ſed deceptum arbitror Plinium nomine τοῦ ἵππου, quæ vox & equum animal, & ingenitum oculi vitium nunc explicatum ſignificat. ἵππος etiam Heſychio de hominis pudendo dicitur.

Ἱπποσέλινον. olus atrum. Eſt apium molto maius hortenſi apio cum caule tum folijs. Natura illi myrrhæ ſimilis eſt, ideoque à quibuſdam σμύρνιον dictum eſt.

Equapium vertit Gaza, ſic vero appellatur vel ob magnitudinem, vel propter equorum ſtranguriam. Vide Theophr. hiſtor. plant. lib. 7. c. 6. & Dioſcor. lib. 3. cap. 76. vide & ſupra pro vocis origine in dictione (hippo) præponi ſolita à Græcis in quibuſdam quorum magnitudinem ſignificare volunt.

Ἵππουρις. equiſetum. herba eſt cui cauliculi inanes, geniculati in ſe fracti, rubeſcentes, ſcabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. Attollitur in ſublime, vicinos arborum caudices ſcandens, obuolutumque dependet, comis multis nigris, vt equorum cauda, à qua ſimilitudine caudam equinam vulgo appellant. Radicem habet lignoſam & duram. Altera ἵππουρις eſt caule recto, cubitali, inani, comis per interualla breuioribus, candidioribus & mollioribus. Adſtringit, & valenter ſineque morſu deſiccat.

Ἵππουρις. etiam apud Hippocr. 7. Epid. ſignificare videtur diuturnam quamdam in inguina & partes genitales fluſionem, aut imbecillitatem ex perpetua in equo inſeſſione.

Ἱππόφαες. frutex eſt quo vtuntur fullones concinnandis veſtibus. dicitur alio nomine ἱππόφαυς atque ἱππόφυες. Vocatum eſt etiam à quibuſdam eo nomine τὸ ἱππόφαιστον. Romani lappaginem & lappulam dixerunt.

Plinius etiam hippophyes nominat ſcribens eam herbam accommodatam eſſe debere naturæ equorum, atque inde nomē accepiſſe, ſed in origine vocis fallitur vt ſupra annotauimus in dictio-

» ne (hippo,) præponi ſollta à Græcis in quibuſ-
» dam quorum altitudinem atque magnitudinem
» ſignificare volunt.

Ἱππόφεως. ſic dicitur τὸ ἱππόφαὲς: præterea carduus & τὸ ςοῖζον, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ἱππώνειον. nomen eſt malagmatis cuius Philagrius author perhibetur. Deſcriptio habetur apud Aetium lib. 12.

Ἶρις. iris. herba eſt folia ferens gladioli, ſed maiora, latiora, pinguiora. flores in ſummitate cuiuſque caulis æqualibus inter ſe ſpatijs diſtant, incurui, varij. ſiquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei aut cærulei conſpiciuntur: qua diuerſi coloris ſpecie, quædam cæleſtis arcus imago in cauo calyculi ſinu repræſentatur. Radices ſubiacent geniculatæ, ſolidæ, odoratæ: quæ fruſtatim diſſectæ in vmbra ſiccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior eſt Illyrica & Macedonica, præſertim quæ mutila fere & denſa conſtat radice, frangenti contumax, ſubrufo colore, guſtu amaro, odore per quam grato & ſyncero, ita vt nullum prorſus ſitum redoleat: quæ dum tunditur, ſternutamenta mouet. Duo in vniuerſum iridis genera produntur, ſatiua & ſylueſtris. Illa cultu vegetior grandiorque euadit, at viribus imbecillior: hæc, duorum eſt generum: altera ſatiuæ & vulgari ſimilis, folijs tamen, flore, caule radiceque paulo minoribus: altera, folijs gladioli longioribus, radice tenui, lignoſa, geniculata, ſubtuſa, inodoraque, caule breui, flore cæteris longe minori, odore Armeniaci mali. Iris excalfacit ordine ſecundo completo, vel tertio inchoante, & pariter ſiccat. Officinis ſuam appellationem retinuit. herbarij cœleſte lilium malunt vocare. rura noſtra partim flammam, partim glaiutum, quaſi dicas gladiolum, quod folium in gladij ſpeciem mucronatim exeat.

Ἶρις. dicitur circulus pupillam ambiens, inter eam & album oculi medius, quo vniuerſæ oculi tunicæ inter ſe committuntur. Inditum nomen ab arcus cœleſtis ſimilitudine. dicitur aliter ςεφάνη καὶ ςέφανος. vide ςεφάνη. Huius partes quæ pupillæ proximæ ſunt nigræ, μέλανα dicuntur: circulus vero qui candido proximus eſt, ἅλως.

Ἶρις. nomen eſt paſtilli croco, myrrha & alumine conſtantis, vt refert Aetius ex Herodoto lib. 5. cap. 129.

Ἶρις. etiam gemmæ nomen quæ non eſt aliud quam cryſtallus candida, lympida, ſexangula, quæ expoſita ſolis radijs per rimam aut aliter ſubeuntibus, angulorũ repercuſſu arcus cœleſtis ſpeciem in proximis parietibus imprimit. Sed & ipſa in ſe arcus ipſius imaginem habere videtur in vno altero ſui angulo, ſi luci obuerſa conſpiciatur.

Ἶρις ἀγρία. dicitur à quibuſdam τὸ ἀκόνιτον, vt ſcribit Aetius lib. 13. c. de aconito.

Ἰσάλην, διφθέραν, δέρμα. id eſt, pellem, corium. Ita apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις: apud Erotianum rectius ἰξάλην. nam ἰξάλη ſiue (vt Euſtath. mauult) ἰξαλῆ dicitur ἰξάλου αἰγὸς δέρμα, pellis capri ad inituram apti, ſeu (vt Erot. exponit) τελείου, adulti.

Ἰσάτις. glaſtum. herba eſt fruticoſa, duûm fere cubitorum & ampliorem caulem gerẽs: folia plantagini ſimilia, ſed pinguiora nigrioraque. Verum ea quidem ἰσάτις ſatiua eſt, qua infectores lanarum vtuntur, vt cœruleum inducant colorem. Sylueſtris non multum ab ea diſſimilis eſt, ſed folia habet maiora lactucaceis, caules tenuiores, multifidos, quadamtenus rubentes, è quorum cacuminibus folliculi numeroſi, linguæ ſpeciem repræſentantes dependent, in quibus ſemen: flore præterea gracili, luteo. Ambæ vires eaſdem habent. Illita folia tumores omnes diſcutiũt, cruenta vulnera glutinant, ſanguinis profluuia ſiſtunt, ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia vlcera & quæ ſerpunt, ſanant. Galli guadum vel gualdum appellant.

Hinc Galeno ἰσατώδης dicitur, id eſt fuſca, ſeu «
quæ iſatim ſiue Glaſtum colore ſuo refert, Gal. «
enim τὴν φαιὰν χολὴν tradit vocari ἰσατώδη. «

Ἰσήλικες. ἰσάζοντες, μεσήλικες ὄντες, hoc eſt, æquales mediæ ætatis, apud Hippocr.

Ἰσθμός. τὸ μεταξὺ τοῦ ςόματός τε καὶ τοῦ ςομάχου μόριον. vt ait Galenus, hoc eſt, pars inter os & gulam media. Sic autem dicta eſt per metaphoram, quod iſthmus proprie ſignificet anguſtum quendam terræ tractum inter duo maria. Idem in li. de muſculorum diſſectione ἰσθμὸν vocari dicit præuium quendam locum, gulæ gutturique communem, in quem vtriuſque oſculum aſcendit, nominiſque rationem aſſignat, quod is anguſtus oblonguſque ſit. Sic idem etiam, ἰσθμὸς καὶ ἡ φάρυγξ, quam Galen. interpretatur τὴν ςενουμένην εὐρυχωρίαν ςομάχου τε καὶ λάρυγγος: hoc eſt, quæ inter ſtomachum & laryngem interiacet latitudinem.

Ἰσίκιος. iſicium. Eſt edulij genus ex carne diligenter intrita & minutiſſime inciſa, quod nunc per ſe, nunc reticulo aut omento circundatũ, alijs etiam iunctis rebus & aromatibus aliquando, in ſartagine cum adipe aut oleo butyroue frigebatur. fiebat ex diuerſa materia, ſicut Apicius docet lib. 2. cap. 1. Verum ægre id genus carnis concoquitur, quod ſua leuitate fluitet in ventriculo, vt habetur apud Alex. Aphrodiſ. probl. 22. lib. 1. Author eſt Macrob. libr. 7. Saturnal. iſicium dici, quod ab inſectione inſicium dictum erat: amiſſione enim litteræ, poſtea quod nunc habet nomen obtinuiſſe. Gaza tamen apud Alex. inſicium vertit. Videntur autem & Græci ex Latino nomine ſuum feciſſe.

Cum nonniſi apud recentiores hoc vocabu- «
lum inueniatur, Aphrodiſęum, Trallian. & Athe- «
neum lib. 9. atque adeo peregrinum eſſe vocabu- «
lum ex eo patet, quod ibi dicat quidã ſeſe propter «
Vlpianum ὀνοματοθήραν vereri vti eo vocabulo. «
Ex iſiciorum autem generibus ſunt ſalciciæ no- «
ſtræ non multum nomine differentes; Erat quo- «
que ijs ſimile pharmacũ adeo Imperatori Adria- «
no charum, quod ex Phaſiano ſumine perna & «
cruſtulo compoſitum fuiſſe narrat Spartianus; «
horum quoque ſimilitudinem quamdam refe- «
runt botargæ quorum inuentorem extitiſſe He- «
liogabalum meminit Lampridius. «

Ἴσον. herba eſt, ſed quæ ſit incertum eſt, niſi quod Aetius lib. 12. capite de medicamentis purgantibus ad arthritidem interpretatur ἴσον chamæleonta nigrum.

Ἶσις. eſt emplaſtrum ad cruenta vulnera efficax, præſertim capitis, ad glutinandum, carnem inducendum, purgandum, & reliqua multa, vt habetur apud Aetium lib. 15. quo loco deſcriptionem eius habet, & dicit à quibuſdam referri ad Hermonem ſacerdotem, & appellari Hermonis viride. Habetur & apud Scribnnium Largum cap. 206. (ſed viride Glyconis nominat) diuerſa quidem ratione compoſitum quam ſit ab Aetio & Paulo, ſed magna ex parte iiſdem medicamentis conſtans. Eſt & ἶσις alterum emplaſtrũ quod Epigono

inſcribitur apud Aetium eodem loco. Eſt igitur huius nominis emplaſtrum triplex, *ἶσις Γλαύκωνος, ἶσις Ἑρμῶνος, ἶσις Ἐπιγόνου.*

Priori quod ad hermionem refertur omnino ſimile, niſi quod præterea radicem dracunculi recipit; Eius habetur etiam deſcriptio apud Paulum lib. 7. cap. 17. apud Galen. 2. *κτ̃ γβ.* c. 2. habetur etiam emplaſtrum dictum iſis Epigoni, ſed diuerſa deſcriptione; & lib. 4. eiuſdem operis c. 13. habetur *ἶσις* cephalica ad curatu difficilia vlcera & ad cruenta; Lib. 5. eiuſdem operis cap. 2. habetur etiam alia *ἶσις* Epigoni, de alijs etiam eiuſdem nominis emplaſtris vide cap. 3. libr. 5. *κτ̃ γβ.*

Ἴσκαι. ſunt ſpongioſa quædam corpora in quercubus & corylis naſcentia, quibus eſcharotica vis ineſt, & vtuntur barbari vice cauterij. Author Paulus lib. 6. cap. 49.

Sed & Trallian. *ἴσκας* à barbaris vocatas ait, qua voce vetus interpres ſignificari ait cauteria quæ eſcæ ab edendo & conſumendo dicuntur, Trallianus enim Latinas voces, & ſi Græcis abundat, nimis ambitioſe interim vſurpat, vt & libro eodem *ῥαπίσματος αὐτὸ τοῦ ψυχελαθέντος.*

Ἰσόθεον. eſt collyrium *διάσμυρνον* ad multa vtile, cuius variæ reperiuntur deſcriptiones: vna habetur apud Aetium lib. 7. qui ipſum alio nomine *ἰσόφωτον* ſcribit appellari: altera apud Paulum libr. 7. multum & materia & ponderibus differens ab ea quæ Aetij eſt, quam ipſe *μαλαβάθρινον* appellat, propterea quod malabathri portionem recipiat.

Eſt & *ἰσόθεος* antidoti nomen quæ deſcribitur apud Galenum libr. 7. *τῶν κτ̃ τόπους*, ex Andromacho.

Eſt & *ἰσόθεος* nomen *βηχικοῦ φαρμάκου*, cuius deſcriptio eſt apud Aet. lib. 8.

Eſt etiam *ἰσόθεος* nomen *κωλικῆς ἀντιδότου*, quæ ad Nicoſtratum refertur, & deſcribitur ab Aetio capite *περὶ ἀντιδότων ἀνωδύνων κωλικῶν.*

Eſt & *ἰσόθεον* vnguentum *ἰσχιαδικὸν*, hoc eſt, ad coxendicis dolorem efficax. deſcriptio habetur apud Aetium lib. 12. cap. 5.

Ἰσοετές. teſte Plinio lib. 25. c. 13. dicitur à quibuſdam aeizoon ſeu ſempetuiuum minus, proculdubio quod per totum annum ſit ſui ſimile, hoc eſt virens, vnde tam Græcis quam Latinis nomen habet.

Ἰσοκινάμωμον. cognominant mangones caſiã quandam teſte Plin. 12. cap. 20. forſan quod Cinnamomo æquippolleat, ſcribit enim Dioſcor. lib. 1. cap. 12. caſiam duplo pondere medicamentis mixtam, Cinnamomi vicem ſupplere ſi ipſum deſit.

Ἰσοκράτης οἶνος. vinum pariter ſeu æqualiter temperatum *ὁ ἴσως κεκραμένος*; hac vtitur voce Hippoc. lib. 2. de morbis: vide *οἶνος.* Vbi vinorum inſignes quædam differentiæ explicantur.

Ἰσόπυρον. eſt herba in cuius ſummo cacumine capitula ſunt tenuia, plena ſeminis exigui, quæ guſtu melanthium ſapiunt, folia velut aniſi: aliqui vocant *φασίολον*, quoniam in ſummo caule folium eius in modum pampinorum phaſioli torquetur. Spiſſandi & cohibendi naturam habet, valetque in primis ad vitia pectoris.

Dioſcor. lib. 4. cap. 121. & Plin. lib. 27. cap. 11. & Galen. 6. de ſimplic. facult. illius meminêre, ſed nominis rationem nemo ex ipſis exponit.

Ἰσόρροπον μέλος. membrum illud dicitur Hippocrati, quod forma eſt cylindro quam ſimillimum. voco autem cylindrum non quo pueri ludunt, ſed figuram eam qua columnarum ſcapi præditi ſunt. cuius pars nulla in neutram partem magis propendet. vt annotat Galen. comment. 2. *εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

Ἴσος. genere neutro. herba eſt cuius Theophraſtus duo genera deſcribit, vnum nigrum, flore & fructu nigro, alterum candidum, ijſdem ſcilicet candidis: quanquam & medio, inquit, colore fructus quandoque cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, virgis & folio tenuioribus atque lenioribus. Itaque tria eius genera recte conſtitui poſſunt. an ſit idem cum *τῷ ἴσῳ*, non ſatis animaduerſum eſt.

Ἰσόσταθμος, eſt nomen *βηχικοῦ φαρμάκου*, cuius deſcriptio eſt apud Aetium lib. 8.

Ἰσόφωτον. vide *ἰσόθεον.*

Ἰσόχρυσον. collyrij nomen, quaſi dicas auro compar, ad multas oculorum affectiones. deſcribitur à Galeno lib. 4. *τῶν κτ̃ τόπους.*

Ἱστορία. eſt *ἡ τῶν τηρηθέντων πολλάκις κατὰ ταυτὰ διήγησις*, hoc eſt, eorum quæ ſæpius ijſdem de rebus experta ſunt, enarratio, vt ait Galenus in libello de optima ſecta. Eſt autem vocabulum Empiricæ ſectæ proprium, de quo vide in dictione *ἐμπειρία.*

Nam quod aliquis obſeruauerat remedium, *αὐτοψία* dicebatur; Ei autem qui ab altero obſeruatum didicerat *ἱστορία.*

Ἴσχαιμον. medicamentum ſanguinem ſiſtens, paulo diuerſum eſt *ἀπὸ τοῦ ἐναίμου.* hoc enim non ſanguinem modo ſupprimit, ſed & inflammationem arcet: illud vero rationem tantum habet ſiſtendi ſanguinis. Huius cum aliquot formulæ deſcriptæ ſint apud Galenum lib. 5. *τῶν κτ̃ γβ*, omnes conſtare reperias vrentibus cruſtamque inducentibus medicamentis.

Ἴσχαιμον. herbæ nomen eſt milio ſimilis, per terram ſerpentis, folijs aſperis & lanuginoſis. ſupprimit ſanguinem vndecunque ruentem, vnde & nomen habet. aliquid milium agreſte putant nominari.

Ἰσχαλέαι. ἰσχναί, hoc eſt tenues, apud Hippocr. Similiter *ἰσχαλέον*, tenue.

Ἰσχάς. carica, proprie dicitur ficus arida. quamuis aliquando *ἰσχάδας* tum recentes, tum veteres dici inuenias.

Apud antiquos *ἰσχὰς* etiam de oleis ſiue oliuis dicebatur.

Ἰσχάς. etiam alio nomine dicitur à quibuſdam *ὁ ἄπιος* herba, propterea quod radicis ſuæ extremum in ficus effigiem turbinatum habeat. dicitur & alio nomine *ἀχρηστίταυος.*

Ἴσχειν. συλλαμβάνειν. apud Hippocratem. hoc eſt, comprehendere.

Ἰσχιάς. eſt arthritis coxendicis. nomen habet à parte læſa. Os enim quod femoris caput excipit, *ἰσχίον*, id eſt coxa, appellatur. Species eſt arthritidis coxæ articulum occupantis. Antecedit & quaſi auſpicatur hoc malum aliquando quidem vicinorũ muſculorum dolor & maxime lumborum: aliquando vero ab ipſa iunctura initium fit affectionis. Iam vero quandoque etiam contingit vt vertebræ dolore fere ſublato, circa poplitem ſolum afflictio hæreat, alijs autem iuxta talum. quibuſdam vero totũ crus æqualiter dolore affligitur: multis item circa inguina dolor figitur, & tum quidem veſica ipſa moleſtiam tranſſumens, vrinæ difficultatem inducit, & tunc maxime totum crus à coxendicibus vſque ad calcaneum dolorem perfert, & non ſolum ſi ipſum crus moueatur conuulſiones infert, verum etiam ſi aliqua alia corporis pars agi-

tetur. Raro tumor ineſt conſpicuus, rarius calor aut rubor, quod malum intimas articuli partes occupet. Generant hanc affectionem multæ cruditates, venus immodica, deambulationes concitatiores, hæmorrhoides ſuppreſſæ, vomendi conſuetudo intermiſſa, & purgationes menſtruæ aut aliæ familiares excretiones impeditæ, neglectæque ſolitæ exercitationes.

Ἰσχιαδικὸς. dicitur qui eiuſmodi arthritide laborat, pro quo etiam reperitur ἰσχιακὸς apud Athen. lib. 14.

Ἰσχίον. aliquando ſignificat ligamentum ipſum quo femur coxendicis acetabulo colligatur, vt ſcribit Pollux: interdum vero ipſum articulum. Sed & ἰσχία dicuntur à quibuſdam partes carnoſæ ex vtroque ſacri oſſis latere, quæ & πυγαῖα à Græcis, à Latinis clunes, vt arbitror, appellantur.

Ἰσχίου ὀστοῦν. os coxendicis. Eſt apophyſis oſſis ſacri, ad coxendicis acetabulum vndique pertinens. Habet enim os ſacrum, vt ſcribit Galenus, tres ἀποφύσεις rectas, hanc quæ τὸ ἰσχίον, aliam quæ τὸ λαγόνιον, tertiam quæ τὸ ἥβην dicitur: Ruffus tamen totum illud os ἰσχίον vocat, forte à primaria iſchij actione. Nec tamen dubium eſt os ſacrum diuerſis ſui partibus diuerſa etiam ſortitum eſſe nomina. Ea quidem parte qua femoris caput ei inſeritur, ἰσχίον vocatum eſt. Id quod Homerus etiam teſtatur Iliad. ε. hoc verſu:

Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ' ἰσχίον, ἔνθα τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται, κοτύλην δέ τε μιν καλέουσι.

Quo loco interpres ait, ἰσχίον τὸ ὑπὸ τὴν ὀσφὺν ὀστέον, εἰς ὃ ἔγκειται τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. hoc eſt, iſchion appellant os quod infra lombos eſt cui incumbit os ſacrum. Suidas autem ſcribit, ἰσχίον, τὸ κοῖλον τοῦ γλουτοῦ, ἐν ᾧ κοτύλη στρέφεται. hoc eſt, iſchion vocari cauam partem femoris, in qua caput ipſius voluitur. De homine tantum dicitur authore Ariſtotele lib. 4. c. 10. de hiſt. animal. vbi habet: ἰσχία δ' ἔχει τῶν τετραπόδων οὐδέν: παρὰ τὸ ἴσχειν καθημένους, quod ſedentes ſuſtineat. Iulius Pollux appellat ἰσχία carnoſas poſt lumbos vtrinque eminentias, his verbis: ἰσχία μὲν ἔστιν αἱ ἑκατέρωθεν μετὰ τὴν ὀσφὺν σαρκώδεις περιβολαί. hoc eſt, iſchia quidem ſunt vtrinque poſt lumbos carnoſæ eminentiæ. Idem pro neruo interpretatur, ſcribens: καλεῖται δὲ καὶ τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸ μηρὸν, ἰσχίον. ὁμώνυμον δὲ ἔστι καὶ τὸ ἄρθρον. hoc eſt, iſchion autem appellatur etiam neruus qui detinet ad crus os ſacrum: cui conſimilem habet ſignificationem etiam articulus.

Ἰσχνὸς. gracilis. qui longo & tenui corpore eſt, & minime carnoſo. Talis autem eſt vel natura, vel præter naturam. Qui natura eiuſmodi eſt, calido omnino ſiccoque temperamento eſt, latas habet venas in quibus copia ſanguinis eſt: qui vero non eſt talis natura, is gracilitatem ex longa aliqua conſuetudine contraxit, vt multa tolerantia, curis, vigilijs, exercitationibus, vacuationibus & tenui victu. manent tamen in eo venæ anguſtæ, natiui habitus indices.

Huic opponitur ſæpiſſime apud Galen. ἐνογκώμενος: ἰσχνὸν apud Hippocr. Galenus interpretatur vt ſit idem quod τὸ μηδὲν ἔνδηλον ἔχειν, nihil habere conſpicui, conſpicuum autem definitur calore, colore, tumore, ſed tumore magis: & comment. 4. de victu acutor. t. 31. ἰσχνὸν tumenti præter naturam opponi Galenus ait.

Ἰσχνὸς σφυγμὸς. gracilis pulſus. Sic dicitur qui fit ſecundum ſolam arteriæ longitudinem, cum nulla manifeſta latitudine & profunditate. Huic cõtrarius eſt pulſus ἁδρὸς cui latitudo & profunditas magnæ ſunt. Cauſa pulſus gracilis eſt arteriæ ſiccitas & conſumptio carnis circumſtantis.

Ἰσχνοφωνία. hæſitantia linguæ dicitur, quod eſſe inquit in problem. Ariſtoteles pronuntiationis vitium ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέραν. id eſt, quo ſyllaba ſyllabæ cito copulari non poteſt, illîc docẽs quomodo ἀπὸ τῆς τραυλότητος καὶ τῆς ψελλότητος blæſitate & balbutie differat. vbi etiam quærit cur pueri magis quam viri ſint ἰσχνόφωνοι reſpondens pueros τῆς γλώττης ἧττον κρατεῖν τῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ καὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, pueros voce minus valere quam viros, ſicut & manibus pedibuſque. Locus eſt problem. ſect. 11. quæſt. 30. indicat igitur ἰσχνοφώνους & ἰσχνοφωνίαν dici παρὰ τὸ ἴσχειν τὴν φωνὴν ἐν τῷ διαλέγεσθαι ait Budæus qui & ἰσχοφώνους fortean legi poſſe ait, vt enim ἴσχουρον & ἰσχουρία ab vrinæ ſuppreſſione dicũtur, ſic ἰσχόφωνοι quibus vox ſupprimitur & ſiſtitur inter loquendum: Heſych. quoque ἰσχνόφωνοι exponit non ſolum λεπτόφωνοι, ſed etiam ἐπεχόμενοι τὴν φωνήν, cui vocis curſus ob linguæ vitium ſiſtitur & inhibetur, alludens ad etymon, quod Ariſtoteles rurſum clarius explicat problem. ſect. 11. quæſt. 35. Ibi enim quærens διὰ τί οἱ ἰσχνόφωνοι οὐ δύνανται διαλέγεσθαι μικρὸν loqui nequeant voce ſubmiſſa, reſpondet ἢ ὅτι ἴσχεται τοῦ φωνεῖν ἐμποδίζοντός τινος. an quod offenſaculo quodam vox ſiſtitur retineturque. Quibus mox ſubiungit, μὴ ἐμποδίζοντός τε τῆς κινήσεως μηδενὸς, καὶ ἐμποδίζοντος, βιάζεσθαι δεῖ, re nulla motum inhibente, cumque impedit & inhibet, enitendum omnino eſt: vbi aperte indicat ſe ἰσχνοφώνους eos intelligere qui lingua hæſitant non qui ſunt voce exili, atque ita accipiendum etiam quod de Demoſthene Plutarchus refert & Cicero 1. de orato. In eo tantum ſtudium fuiſſe & laborem vt primum impedimẽta naturæ diligentia induſtriáque ſuperarit, quumque ita balbus eſſet vt eius ipſius artis cui ſtuderet, primam litteram non poſſet dicere, perfecit meditando vt nemo planius eo loquutus eſſe putaretur: hoc autem ἰσχνοφωνίας vitium in infantes, mulieres, ſenes & ebrioſos cadit ob nimiam ab humoris inundatione & frigidi ſtupiditate ad motum ignauiam. Quanquam autem de vocis huius ſignificato hæc ſic habent, ἰσχνοφωνία tamen etiam de vocis exilitate & gracilitate dicitur vt Heſych. notauit: Et Galen. comment. 2. in lib. 1. Epidem. ſcribit τοὺς ἰσχνοφώνους fieri ob vitium congenitũ muſculorum qui laryngem mouent, eaque in re differre ἀπὸ τῶν λεπτοφώνων quod hi tales propter anguſtiam aſperæ arteriæ & laryngis euadant, vtroſque tamen huiuſmodi eſſe à prima conformatione ob imbecillitatem innati caloris; vt autem ἰσχνόφωνοι fiunt propter vitioſam ab initio conformationem muſculorum laryngem mouentium, ſic οἱ τραυλοὶ à vitio & nimia aſperitate inſtrumentorum vocalium euadunt τραχύφωνοι.

Ἰσχόμενα. contenta. Dicuntur ab Hippocrate ſect. 8. lib. 6. τῶν ἐνορμώντων, humores in ſolidarum partium (quæ ab eodem ἴσχοντα vocantur) ſpatijs & cauitatibus concluſi: qui tamen non hac tantum ratione contineri dicuntur, ſed quod etiam ab ipſis ſolidis partibus regantur & gubernentur. Quod enim ij gignantur, quodque vſibus corporis inſeruiant, id habent à ſolidis partibus.

Ἴσχοντα. continentia. Verbum eſt Hippocratis ſect. 8. libri 6. τῶν ἐνορμα. quo ſignificat in primis corpus ſolidum cordis, arteriarum, & aliarum partium ſimiliter cauatum & aliquid ſuo in ſinu concluden-

» detergere, leues eſſe ventriculo & parum nutri-
» re: Pelagios autem corrumpi difficilios, & Pau-
» lo poſt ait τὰ δὲ χαλεπώτερα πετραῖα περὶ τὸ σῶμαπ ἀ-
» μὸν, ξηρὰν τι δίδωσι τροφὴν, ὄγκον δ' ὅλον ἢ τρέφι-
» μα, ἢ πέπτεται ταχέως, ἢ ἐγκαταλείπει περίττωμα-
» τα πολλά: qui piſces vocantur ſaxatiles noſtris
» corpuribus alimeutum ſiccum præbent, mo-
» lem corporis augent, largius nutriunt, ocyus
» coquuntur nec excrementa molta relinquont:
» hos idcirco Galen. in eſculento piſcium iore
» albo elixatos, maraſmo aut ſyncope ex ſpiri-
» tuum inopia languentibus & laſſitudine vlce-
» roſa defeſſis, ſalutares eſſe ſtatuit, nec illorum
» eſum febre vel pleuritide laborautibus in mor-
» bi ſtatu denegauit.

Ἰχθύο. ſquamæ marinæ pellis arida. Poteſt etiam ferreum vnguem ſignificare, quo in extractione ſectioneque fœtus vtimur, propter ſquamarum piſcis ſimilitudinem.

Ἰχθυήματα. dicuntur apud Hippocrat. λεπίσματα φλοιῶν, hoc eſt curticum fragmenta, lib. περὶ ἑλκῶν, quæ etiam ab alijs πλαισώματα, hoc eſt præſegmina, vocantur.

Ἰχθυόθηρος. nomen eſt primæ cyclamini, authore Dioſcor. vt aotem ſcribit Plinius, tertiæ: quam ſibi monſtratam aſſerit vno omnino folio, radice ramuſa, qua piſces necabantur. ſic enim è piſcium venatu dicta eſt.

Ἰχθυοκόλλα. eſt glutiuum piſcis qoi eodem nomine ἰχθυοκόλλα appellatur, quod alij ex eius corio, alij ex ventre putant fieri. Dioſcorides ſcribit eſſe vētrem piſcis cetacei: qualis puto eſt quem vulgus moruam appellat, è cuius glutinoſo ventre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit. vnde veriſimile eſt piſcem illum ἰχθυοκόλλαν fuiſſe olim dictum.

Ἴχνος. dicitur cotis quæ pedi ſubiecta eſt, authore Galeno comm. 2. in lib. Hippocr. de fracturis.

Ἰχώρ. frequenter in oris medicorum ἰχῶρας verſa-
» ri nemo ignorat, atqui ſint paoci omnino in-
» telligunt: Homerus 5. Iliad. ichorem eſſe Deo-
» rum ſanguinem voluiſſe viſus eſt, qui cum nec
» pane nec vino nigro veſcantur vt homioes, id-
» circo ſanguinem humanum non gignunt, ſed
» ichorem: Hippocrat. 2. Epidem. circa princi-
» pium: 4. de ratione vict. t. 1. 6. Epidem. com-
» ment. 2. t. 38. ichores (vt ſentit Galen. in ijs
» commentarijs) appellauit aquoſas atqoe te-
» nues humiditates à curpore emanantes, quæ
» prout à varijs humuribus ſecernuntur, ſic va-
» rias qualitates & appellationes habent, dum
» alij bilioſi ichores, alij pituitoſi, alij melancho-
» lici vocautur. Sic Hippocratis ſententiam æ-
» mulatus Plato in Timæo, dixit, ichorem ſan-
» guinis eſſe blandom ſerum, & ex Diocle Paul.
» lib. 1. cap. 1o0. ſub æquinoctium vernum γλυ-
» κεῖς ἰχῶρας τοῦ αἵματος, hoc eſt, dulces ſanguinis
» ichores, & circa Virgiliarum exortum πικρὸς
» ἰχῶρας augeri ſcribit: Galen. 6. de ſanit. tuenda
» ψυχρῶν ἢ φλεγματωδῶν ἰχώρων meminit, & Hip-
» poct. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut. δριμέας
» καὶ χολώδεας ἰχῶρας, id eſt, acres & bilioſos icho-
» res dixit, de quibus Galen. ait ὅτι δ' ἰχῶρας ὀνο-
» μάζει τοὺς λεπτοὺς ὑγρότητας, δῆλον: humoris autem
» melanchulici ſerum ἄχρον, id eſt ferum eſſe,
» ſcribit Platu in Timæo: Atqoe ex illis omnino
» conſtat ichores nihil eſſe aliud quam tenuiorem
» atque aquoſiorem partem vniuſcuiuſque hu-

moris; ſicut enim in lacte adeſt ſerum, quod ni- »
hil aliud habetur quam pars ea lactis humidior »
quæ in Caſeum vel butyrum verti oon potuit; »
pariter etiam in ſanguine, atque alijs humuri- »
bus tam ſanguini mixtis, quam ſeparatis reperi- »
tur pars quædam aquoſior quæ in humoris ſub- »
ſtantiam verti non potuit, exacte ſero propor- »
tione reſpondens, & ichor vocatur, qui eiuſ- »
dem facultatis eſt ſemper, cum eo cuius eſt pro- »
prius humor, vt Galen. 4. acutor. 1. 6. Epidem. »
comment. 2. & 2. de element. necnon Paul. li. »
1. cap. 100. ex Dioclis ſententia clariſſime cen- »
ſuerunt, neque ſolum eiuſdem facultatis ſunt »
ichores, verum etiam prout vnà cum ſanguine »
alius vel alius humor abundat magis, ſic etiam »
illius ichor copioſior extat: Ariſtoteles autem »
lib. 3. de hiſtor. animal. cap. 19. & 2. de partib. »
animal. cap. 4. vnum ſolum ichorum genus vi- »
detur agnoiſſe, atqoe ipſum aliud eſſe voluiſſe »
quam ſanguinem imperfectū, vel in ſerum con- »
uerſum, eſſe inquiens partē ſanguinis aqueam, »
vel nondum coctam, vel corruptam, vnde 4. »
metheor. c. 7. ichoroſum ſanguinem non coa- »
golari dixit, quod eiuſmodi ſangois ſit pituita & »
aqua, cum neque coctus neque à natura ſope- »
ratus fuerit, & c. 10. ichorem veluti ſerum, vi- »
num lixiuium, & alia eiuſmodi aqueæ naturæ eſ- »
ſe ſtatuit: atque à medicis nulla alia in re circa »
ichores diſſentire videtur, quā quod in humo- »
ribus, alijs ab ipſo ſanguine, ſimiles ichores ha- »
beri, non monſtrauerit conſpicue atque diluci- »
de; & quanquam medici ichores in ſanguine »
verti negant, idem quoque cenſuiſſe Ariſtote- »
lem exiſtimare poſſumus in illis qui per ſāguinis »
corruptionem fiunt: Celſus vero li. 5. 27. icho- »
rem appellauit ſpeciem ſaniei tenuem, ſubalbi- »
dam, ex malo vlcere emanantem, maximeque »
vbi neruo læſo inflammatio ſequuta eſt: & Gal. »
3. de ſanitate tuenda, Quin & (ait) in vlceribus, »
excrementum tenue ichor appellatur, quod ve- »
ro craſſum ῥύπος, id eſt ſordes. Sed & dicitur »
ἰχὼρ in inanimatis, ceu in lignis ardentibus exu- »
dans humor, vt apud Dioſcor. lib. 1. de cutno. »
ὁ δὲ (inquit) τῶν χλωρῶν φύλλων (alij ξύλων legunt »
& melius) καιομένων ἰχὼρ ἀρμόζει πρὸς λειχῆνας κα- »
ταχριόμενος, hoc eſt, ſanies quam virentia folia »
torrendo reſudarunt, impetigini conuenienter »
illinitur; quo loco non inepte verti poteſt ſa- »
nies, etiamſi Plinius eum explicans ſudorem »
verterit lib. 23. cap. 8. Dioſcuridem quaſi imi- »
tatus Aetius, Cochlearum mucum & ipſe icho- »
rem nuncupauit; Pollux lib. 4. onomaſt. cap. »
25. vbi de morbis corporis totius loquitur, icho- »
rem videtur appellaſſe morbum quemdam ca- »
pitis vlceroſum, ſed ibi ineſſe mendum non- »
nulli iure ſuſpicantur, & pro ἰχὼς; legeodum »
ἀχώρ, Denique Phauorinus ichorem eſſe dixit »
αἷμα πεπηγὸς, ſed errans turpiter, non eſt enim »
ichor ſanguis coagulatus, ſed illa pars potius »
humiditatis tenuis, quæ à ſanguine coagulato »
ſeparatur: Cæterum ex prædictis illis haud du- »
bium eſt quid ἰχὼρ apod Græcos ſignificet; ſed »
quomodo Latine dici debeat paulo magis in- »
certū eſt, alij enim ſeroſos homores alij tenues, »
alij vero ſaniem interpretātur, Plinium vbique »
imitantes; Quidam vt Celſus ipſum ſangui- »
nem: Ego vero ſic dijudicandū cenſeo, vt quā- »
diu intra corpus quidem ἰχὼρ, tum aquoſa vel

ſeroſa humiditas, ſiue ſanguinis ſiue alterius humoris Latine reddi poſſit, nam & ipſe Galen. eoſdem ichores nunc pituitoſos, nunc bilioſos χυμοὺς, id eſt humores appellat; vbi vero extra corpus viuum vel mortuum eruperit, ſanies appellari debeat; ſic Plin. lib. 15. cap. 3. amurcam oliuæ ſaniem eſſe dixit, & lib. 28. cap. 11. inaſſati iecinoris ſaniem vocauit, eum humorem ſignificans, qui à iecinore, pulmone, vel parte alia dum aſſatur, emanat, id quod aliàs cruorem appellauit vt & Celſ. lib. 6. cap. 6. ita & apud Galen. vt ſupra diximus tenue in vlceribus excrementum non abſurde ſanies exponitur, & in capitis vitijs quæ ἰχῶρες vocantur, ἰχῶρες non abſurde ſanies verti poſſunt.

Ἰχωροειδὲς αἷμα. dicitur Ariſtoteli qui totus fere tenuis atque incoctus exiſtit, ita vt nulla eius pars coaguletur 4. metheor. cap. 7. Sed & ſanioſus ſanguis ita vocatur, qua voce Galen. comment. 2. ſect. 2. lib. 6. Epidem. non ſimpliciter tenuem & aquoſum ſanguinem interpretatur, ſed eum qui venenoſa aliqua & maligna facultate præditus ſit, vel qui in ſeipſo prauam atque tenuem humiditatem continet, non aqueam & morſu carentem, ſed mordacem & erodentem.

Ἰώδης ἔμετος. æruginoſus vomitus qui talis eſt, inquit Galen.) qualis quæ vera ærugo nominatur, floridiſſimus, ſicuti ſi quis optimam æruginem aqua perfunderet, adeo vt ex eorum vnione talis ſubſtantia reſultaret quæ defruti craſſitiem repræſentaret comment. in aphor. 1. lib. 5.

Ἰωνία. dicitur à quibuſdam ὁ χαμαιπίτυς, id eſt aiuga.

Vt eſt apud Dioſcor. lib. 3. cap. 175.

Ἰώδης ἔμπλαστρος. æruginoſum emplaſtrum authoris Mantiæ ad ægre ſanabilia vlcera, deſcribitur Galen. 4. κατὰ γένη cap. vltimo.

IO. GORRÆI
PARISIENSIS
DEFINITIONVM
MEDICARVM.
TO. K.

KA'γκαμον. eſt lacryma Arabicæ arbotis, myrrhæ quodammodo ſimilis & viroſi guſtus, qua ad ſuffitus antiqui vtebantur. Actuarius ſæpe laccam vocat, cum tamen lacca Dioſcoridi gummi ſit, & odore careat.

Κάγκανον. vel eſt cacalia, vel illi tam ſimilis eſt, vt ſub eodem capite vtramque Galen comprehenderit in lib. de ſimpl. med. facult. vide κακαλία.
» Vide & Aet. lib. 1. Oribaſ. collect. medic. li.
» 15. pro quo apud Paul. ſcriptũ κάκανον, ſed recla-
» mante ſerie Alphabetica; cum enim ſcripſiſſe
» κάγκανον per γκ, Oribaſium autem cum Galen.
» κάκκανον per κκ ordo Alphabeticus docet, apud
» Aetium vero extra ſeriem poſitum in fine τῦ κ.

Κάγχρυ *ſ.*

Κάχρυς. proprie quidem & peculiariter dicitur ſemen ſeu fructus roſmarini, coi vis ineſt repurgãdi, diſcutiendi & calefaciendi. Dicuntur tamen & κάχρυες quędam peculiaria parturientis arboris initia, quæ nec fructum nec florem proprie dixeris. Plinius vocat pilulas in medicina vtendi vim habentes: ſuntque ſublonga panicularum modo nucamenta qoæ ſquamarim cõpacta propendent è ramis, veluti quidam foliorum conceptus, qoibus arbores intumeſcunt grauidæ, germina parere geſtientes. Ea videntur quædam pineæ nucis rudimenta, ſed habitu multo longiore turbinantur. Creſcunt hyeme, vere dehiſcunt in flaueſcentes ſquamulas, & prodeunte folio caduca pereunt. Talia in larice, picea, platano, iuglande, tilia, abiete & alijs permultis videre licet. τὰς κάχρυς plurali numero Galenus interpretatur πεφρυγμένας κριθὰς, id eſt toſta hordea. Oribaſius lib. collectorum 4. dicit κάχρυδα (ſic enim apud eum legitur ſine γ) vocari ſorbitionem ex hordeo toſto confectam, eamque ita fieri vt in ſemichœnice heminæ ſex aquæ infint. ſed infirmiſſimam quidẽ eſſe ſcribit: ſi vero bis coquatur vt crepet, fieri præſtantiorem. Cæterum in melioribus exemplaribus Græcis κάγχρυ ſcriptum ſemper obſeruaui διὰ τῦ γ, licet plærique ſine eo κάχρυ ſcribant.

Καδμία. cadmia. Duplex eſt, natiua & factitia. Natiua foſſilis eſt & gemina reperitur, vna pura & expers metalli, ex qua cũ ære miſta orichalcum efficitur (æri enim aureum colorem inducit) altera vero metallica, hoc eſt metalli fertilis, quã Plinius dicit lapidem eſſe æroſum, atque ex ea fieri æs, quamquã ex ea non æs ſolum, ſed etiam argẽtum fiat, & interdũ æs pariter & argentum. Reperitur ſæpe in ærarijs metallis, ſed ſæpius in argentarijs, atque etiam proprias habet venas. Cadmiam hanc Galenus ſe in montibus & riuis Cypri iuxta metallum inueniſſe ſcribit. Color ei niger, aut fuſcus, aut cinereus: ſpecies ſimilitee formaque diuerſa. Nam alia vuæ ſimilis eſt, alia teſtæ, alia ex cruſtis videtur conſtare. Factitia vero cadmia in fornacibus perficitur, in quibus excoquuntur metalla. Ea enim materiæ metallicæ pars eſt, quã interea dum vena excoquitur flammatum & flatuum vis egerit. Quãquam autem excoctis venis auri, argenti & plumbi nigri prodeat, tamen optima in ærarijs fornacibus fit, & quidẽ ex pyrite & cadmia foſſili, quam metallicam ſupra vocauimus. Nã ex reliquis æris venis pauca & nõ bona oritur, adeo vt ex pyrite, in quo ineſt plumbũ nigrũ & argentũ, melior fiat. Sunt autem huius cadmiæ quatuor ſpecies, ſed plura nomina. Etenim cũ craſſa materię pars egeritur, ea poſt diphryges parietibus fornacũ inſidẽs, in corpus cõcreſcit. Quæ pars egeſta, ſi multa fuerit, cruſta fit craſſior: ſin pauca, tenuior. Quot autem vicibus excoctio fit in fornacibus, tot oriuntur cruſtæ. Quæ cum craſſæ concreuerint, fornaces citius erũt purgandæ: cum tenues, tardius. Atq; hæc cadmia à Græcis, quibus hæ cõcretiones cruſtarũ ſimiles viſæ ſunt, vocata fuit πλακῖτις, quibus zonarum, ζωνῖτις: quibus venarũ onychis, ob diuerſos colores ὀνυχῖτις. Nam fracta intus videtur habere cinereas & candidas venas, cum in ſuperficie plęrumque ſit cœrulea. In ijſdem autem fornacum locis humilioribus ex craſſa materia fit altera cadmiæ ſpecies, quæ

quia terrena & duta eſt. ὀστρακῖτις à teſta nominatur. At tenuis materiæ pars egeſta, propter leuitatem magis in ſublime fertur, & altioribus fornacum locis inſidet, ibique ſimiliter in corpus concreſcit, cuius ſuperficies, quod vuarum ſpeciem gerat, βοτρυῖτις vocatur. Ea etiam denſa eſt, ſed leuior infima, grauior ſuprema, colore ſpodio ſimilis. fracta intus cinerem habere & æruginoſa eſſe ſolet. Poſtremo vero tenuiſſima materiæ pars egeſta propter maximam leuitatem fertur etiam altius cum fumo, vnde καπνῖτις nuncupatur. Ea eſt, vt ipſe Plinius ſcribit, in ipſo fornacum ore, qua flammæ eluctantur, exuſta & ſimilis fauillæ. Sic quidem ſe habent cadmiæ differentiæ. Cæterum omnis cadmia deſiccandi vim habet, ſed longe maximam quæ in fornacibus gignitur. Contra vero foſſilis maiorem erodendi vim habet, vt vdas foſſorum manus & pedes exedat. Eſt autem omni animalium generi venenum lethale, ea præſertim quã chymiſtæ ſublimatam nominant: ſiquidem illi cadmiam perinde atque argentum viuum in ſui generis vas imponunt, vt calore ignis in ſublime feratur. Inde enim corpus nigrum, vel fuſcum, vel cinereum euadit, quod ab illis cadmia ſublimata nuncupatur. Fit ex cadmia emplaſtrum, quod διὰ καδμίας dicitur, deſcriptum à Scribonio Largo, optimum ad inducẽdam cicatricem.

» Aet. & Paul. καδμία legunt, Dioſcor. & Gal.
» καδμεία per dypthongum.

Καθαίρειν. ſignificat apud Hippocrat. idem quod τὸ φαρμακεύειν, hoc eſt, medicamento purgante vacuare: cum tamen ſimpliciter ſignificare poſſit detrahere aut repurgare, ſecundum quam ſignificationem καθαρτικὰ φάρμακα dicta ſunt.

» Sic & ab Hippocrat. 1. γυναικ. καθαίρειν tribu-
» tum peſſarijs fuit, quæ expurgandi vterum vi
» pollent.

Καθαίρεσις. detractio. hoc nomen ab Hippocrate vſurpatum eſt lib. 6. τῶν ἐπιδημ. quo loco Galenus ſcribit euacuationem eſſe corporis, quæ citra purgationem aut ſanguinis miſſionem facta ſit, ac dici quidem magis ſolere de ſolidis partibus, interdum vero etiam de humoribus. Itaque in eo manifeſte differt ἡ καθαίρεσις ἀπὸ τῆς καθάρσεως, quod hæc proprie humorum fit à purgante medicamento, illa autem carnis præſertim & adipis, & ex conſequenti ſuccorum in corpore redundantiũ facta ab exercitatione, inedia, vigilijs & alijs eiuſmodi quæ molem corporibus detrahere poſſunt.

Καθαιρετικὰ φάρμακα. ſunt medicamenta quæ carnem ſupercreſcentem tollunt, eamque ad modum ſtatumque naturalem reducunt. Ea genere quidem & facultate σηπτικὰ, hoc eſt putrefacientia ſunt, ſed multo tamen ijs imbecilliora. Siquidem extimam modo ſuperficiem quam contigerint, detrahunt: in altum vero ſubire & penitius ferri non poſſunt, mediam inter ea quæ valenter detergent & cicatricem inducunt ſortita conditionem. Huius generis eſt Aſiæ petræ flos, teſtacea omnia vſta, vterque herinaceus cum toto corpore exuſtus, diphryges, flos æris, & æs vſtum non lotum.

Καθαπτόμενοι. οἱ σφοδρῶς αἰσθανόμενοι, hoc eſt, qui vehementer ſentiunt, apud Hippocr. ſicut Galenus explicat ἐν ταῖς γλώσσαις. ſiue περιαπτόμενοι, hoc eſt perturbati, vt idem annotauit comment. in Prorthet.

Κάθαρμα. recrementum dicitur, quod in purgatione reijcitur & expurgatur, inde homines per «
ſummam contumeliam καθάρματα Græci ſolent «
appellare quos Q. Curtius lib. 10. purgamenta «
vocat, vt enim purgamenta & ſordes foras eijciuntur ex ædibus, ſic homines illos vrbe electos «
in exilium, purgamenta eleganter vocauit Curtius loco citato. «

Καθαρμός. idem quod κάθαρσις: Sed & καθαρμοὶ expiationes aut expiamenta ſignificare videntur «
Hippocrati lib. de morbo ſacro.

Καθαρὸν ἀπόχρεμμα. vide ἀπόχρεμμα. «
Καθαρότης ὀφθαλμῶν. oculorum puritas vide ὀφθαλμός. «

Κάθαρσις. purgatio. Geminam habet apud Hippocratem & medicos ſignificationem. vnam generalem, qua dicitur eſſe humorum qui ſua qualitate moleſti ſunt, vacuatio, vt definit Galenus comment. in aphor. 3. lib. 1. Sic purgationis nomine omnis vacuatio humoris deſignatur non à medicamentis modo, ſed à natura etiam facta, vt Galenus annotauit comment. 4. in lib 5. Epidem. Thucydides vero etiam vacuationes quæ à natura ſymptomatice fiunt, morbi ratione καθάρσεις atque ἀνακαθάρσεις appellauit. Cum vero purgatio ſimpliciter dicitur eſſe vacuatio vitioſi humoris, nec locus per quem eiuſmodi vacuatio fit, deſignatur, non ea tantũ quæ per aluum fit, ſed etiam quæ per vomitum, per vrinas, per ſudorem, per tuſſim efficitur, purgationis nomine intelligi poteſt. Quam credo rationem ſequutus Hippocr. vacuationem eam quæ pleuriticis per ſputa fit, κάθαρσιν & ἀνακάθαρσιν appellare conſueuit, vt docet Gal. comment. in aph. 8. lib. 5. & præter eum veteres quoque vacuationem eam, quæ tum menſtruo circuitu mulieribus peragitur, tum quæ partui ſuccedit, non ſolum ἔκκρισιν αἵματος & κίνησιν, verum etiam κάθαρσιν nuncuparũt, vt annotauit Gal. lib. de atra bile, & comm. 3. in lib. 3. Epid. Quanquam menſtruam illam purgationem plurali numero καθάρσεις frequentius videatur Hippocrates dicere, vt aphor. 60. & 61. lib. 5. Sic autem veteribus libuit appellare, propterea quod meliorem ſanguinis partem fœtus attrahens & abſumens, deteriorem relinquat, quæ cum poſtea vacuetur, quia vitio nõ caret, merito purgari dicitur. Purgationem enim, vt author eſt Galenus, vocat Hippocrates, humorum vitioſorum vacuationẽ. Altera vero purgationis ſignificatio particularis eſt magiſq; propria, quæ definiri poteſt; eſſe humoris vitioſi per medicamentum vacuatio. Hæc propriè ab Hippocrate dicta eſt φαρμακεία, vt ſcripſit Gal. comment. in hunc aphoriſmum: οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες. hoc eſt, qui bene corpore ſe habent, difficulter ferũt medicationes. fit enim ope purgantis medicamenti. Sic etiam viſum eſt Ariſtoteli probl. 42. ſect. 1. his verbis: τὰ φάρμακα ὅταν εἰς τὴν κοιλίαν εἰσέλθωσι καὶ διαχυθῶσι, φέρεται κατὰ ὥσπερ ἡ τροφὴ πόρους εἰς τὰς φλέβας. οὐ πεφθέντα δὲ, ἀλλὰ κρατήσαντα, ἐκπίπτει φέροντα ἐμπόδια αὐτοῖς. καὶ καλεῖται τοῦτο κάθαρσις. hoc eſt, medicamenta quando in ventrẽ ingreſſa ſunt & diffuſa, feruntur in venas per eoſdem meatus, per quos etiam alimentum fertur. quæ ſi concoctionem non fuerint adepta, ſed eam euicerint, tollunt ea quæ ſibi ſunt impedimento. atque id purgatio appellatur. Cuius quidem purgationis duplex potiſſimum differentia habetur, vna

per ſuperiora, altera per inferiora. Per hāc quamuis præcipue alui deiectio intelligatur, attamen & vrinæ & menſtruorum per medicamenta prouocatio deſignari poteſt, quod per eas partes non minus quam per aluum medicamenta humores attrahant & euacuent: per illum vero vomitus ſignificatur. De his multa apud Hippocr. tum lib. περὶ τῆς διαίτης ὀξέων, tum primis fere aphoriſmis lib. 4. Rurſum autem harum vacuationum vtrumque genus duplex eſt: nam vel ex vniuerſo corpore, vel ex certa quadam parte purgatio ipſa procedit. Omne certe medicamento purgante peragitur. Cuius cum ſit etiam triplex differentia (totidem namque ſunt noxiorum humorum ſpecies) triplices quoq; purgationes erunt, vna quæ bilem flauam, altera quæ bilem atram, tertia quæ pituitam euacuat. Quod qua ratione fiat, vide in dictione καθαρτικὸν φάρμακον.

καθαρτικὸν φάρμακον. purgans medicamentum. Duobus modis dicitur, vno omnium communi quæ quouis modo excrementa expurgant: altero, quo κατ' ἐξοχὴν ea ſignificat quæ aut per vomitū, aut per alui deiectionem purgant. Illa indefinita & communi quadam facultate, & primis aliquādo qualitatibus, vel per accidens etiam plærumque purgant: hæc vero per ſe, quia talia ſint, & facultate familiarium ſuccorum attractrice. Primi generis ſunt quæcunque vel calfaciendo, vel humectando, vel craſſa lentaque extenuando & obſtructa ſoluendo vrinam mēſeſque mouent, aut ex pectore ſputa eliciunt, aut aliud aliunde vacuant: ſecundi vero, quæ trahendi facultate vacuationem moliuntur ſiue per aluum, ſiue per vomitum, ſiue per vrinas, ſiue per vterum, ſeu alia quauis ex parte. Quæ enim vrinas menſeſque mouent, aut ſputa, tum quæ naribus purgandi gratia infunduntur, aut ore colluuntur, aut dentibus manduntur, ſi trahendi humoris vitioſi facultatem poſſident, eaque vacuationem perficiant, eiuſdem ſunt generis cum ijs quæ per vomitum aut per alui deiectionem trahendo purgant. Purgantis namq; medicamenti eſſentia naturaque in familiarium ſuccorum attractione conſiſtit, quam à totius ſubſtantiæ ſimilitudine inſitaque familiaritate adeptum eſt. Medicamentum enim (vt ſcribit Hippocrates) cum in corpus fuerit ingreſſum, primum quod omnium maxime ſibi natura reſpondet atque ſimile eſt, deducit, deinde alia quoque trahit & purgat, in modum ſeminum & ſtirpium. Quæ vis cum purganti medicamento poteſtate inſit, non exeritur tamen, neque in actum erumpit, priuſquam à calore noſtro excitetur. Dum enim ventriculi calore medicamentum teritur & caleſit, eius facultas prius quaſi ſopita excitatur, viresque ſuas exerit, humorem eum attrahens qui ſibi familiaritate ſubſtantiæ coniunctus eſt. Quare cum tres ſint in hominum corporibus humorum differentiæ, ita medicamenta purgantia genere triplicia perhibentur, φλεγμαγωγά, χολαγωγά, μελαναγωγά, pro facultatibus quas habent trahendi pituitam aut bilem, tum flauam, tum atram: quamquam plæraque medicamenta habentur quæ non vnius modo, sed duorum atque etiam plurium trahendorum facultatem poſſident.

» Sed & in vlceribus καθαρτικὸν φάρμακον illud eſt, quod vna cum eo quod exſiccat quandam etiam abſtergendi vim habet qua vlcera pura efficit, huiuſmodi medicamenta ex ſquamma æris & ærugine componuntur. Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 3.

καθεκτικὴ δύναμις. retentrix facultas. Eſt vis quędam naturæ per quam tamdiu retinet attractum alimentum, donec perfecte concoctum ſit. Subſeruit facultas iſta concoctioni, nihilque omnino coqui poteſt, niſi quod exacte retentum fuerit. Quod dixi exacte, & tempus & modum deſignat. Debet enim id quod coquitur, tanto tēpore retineri, quanto concoctio peragitur: & præterea tam arcte à concoctionis organis comprehendi, vt nullum ſpatium vacuum relinquatur. Quamobrem ventriculus cibum optime concocturus eum debet omni ex parte ita complecti, vt nullo modo fluctuare poſſit, nullumque omnino ſpatium inter ipſum ciboſque intercedat. Atque id reuera ventriculus toto concoctionis tempore præſtat, vt qui non modo toto ſuo corpore cibis incumbit, verum etiam ora ſua ſic occludit, vt nihil omnino per ea elabi ſinat, niſi vel copia, vel flatibus, vel mala aliqua qualitate ea recludere compellatur. Nec ſolus quidem ventriculus ea retinēdi facultate pollet, ſed omnes pariter corporis partes in quibus aliquid vel concoqui, vel aliter perfici debet, veluti venæ, iecur, habitus denique totius corporis, vbi tum chylum, tum ſanguinē concoqui oportet atque alterari, ad hæc vterus cui fœtus perficiendi munus, quod concoctio quædam eſt, natura delegauit. Cæterum ea functio, in omnibus retinendi facultate præditis partibus, fibrarum obliquarum miniſterio perficitur, quarum proprium eſt retinere, ſicut rectarum attrahere, & tranſuerſarum expellere, quanquam iſtis quoque plurimum adiuuetur.

καθεστηκυῖα ἡλικία. confirmata ceu conſtans ætas dicitur quæ inter perfectam adultamque ætatem atque ſenectutem eſt media, ita vt præcipitet iam ætas illa florida, nec dum tamen vllum adſit ſenectutis ſignum manifeſtum, Galenō comment. in aphor. 13. lib. 1. In hac conſtituti ætate καθεστηκότες dicuntur; hanc autem ætatem appellant nonnulli conſiſtentem, ſed male fortean, quoniam ætas conſiſtēdi eſt vigor ætatis qui ἀκμὴ. & ætas ἀκμάζουσα appellatur, Leonicenus in aphoriſmo citato ipſam appellauit conſtitutam ætatem, Fuſchius conſtantem, alij fortean melius ſubſiſtentem, quoniam καθεστηκότες iam diminui incipiunt, & à vigore ſubſiſtere; Conſtat autem tales eſſe qui poſt 35. annū ſtatim ſequuntur, aliquam in viribus patientes remiſſionem, etſi paruam vt dixit Gal. 6. de ſanit. tuenda: hæc autem τῶν καθεστηκότων ætas à 35. in 49. annum extenditur apud Galen. 3. ſect. aphor. comment. 30. Sed & ſubſiſtentem non conſiſtentem hanc ætatem appellari debere, docet hoc vocabulum καθεστηκὸς à καθίσταμαι quod ſubſiſto ſignificat apud Hippocr. & Galen. vt in prædicto aphor: ita & Gal. 2. ad Glaucon. cap. de œdemate, frictio, inquit, ſola cum oxyrrhodino, & nonnunquā cum ſale & oleo καθίστησι τὸ πάθος, id eſt, paſſionē ſubſiſtere fecit, & in prognoſt. 27. Si febris, ait, perſeuerans 20. diem tranſgreditur, & œdema μὴ καθισταμένον, hoc eſt non ſubſiſtat, in ſuppurationem vertetur.

Καθεστηκότες. ij dicuntur qui iam in explicata ætate ſunt » conſtituti, id eſt, medij inter ſenes & iuuenes; » Illi ſunt qui ὠμογέροντες, hoc eſt crudi ſenes vo» cantur, non vt Fuſchius exiſtimauit, eos eſſe di» cens in comment. 13. t. ſect. aph. qui ab anno 50. » ad 60. perdurant. Vide ὠμογέροντες.

Καθεστὼς. conſtans. quod ſuam naturam conſtanter ſeruat, & non immutatut. Dicitur ab Hippocrate de anni temporibus, vt καθεστὼς καιρὸς, anni tempus quod ordinate temperiem ſuam ſeruat. & καθεστὼς ἐνιαυτὸς, annus bene ordinatus & conſtans, in quo ſigna quæ ſyderum ortus & occaſus conſequi ſolent, recte procedunt: autumnus pluuioſus eſt, hyems mediocris, nec valde ſerena, nec ſupra modum frigida, pluuiæque vere & æſtate tempeſtiue deſcendunt: talis autem annus vt conſtans eſt, ſic futurus eſt ſaluberrimus. Contra autem ἀκατάστατον dicitur, quod in aliquo à conſtantis natura euariat. Nec vero dubium eſt quin de morbis etiam καθεστὼς dici poſſit, quos καταστάσιας Hippocrates appellauit.

Καθετὴρ. catheter. Eſt inſtrumentum chirurgicum cauum & altera parte recuruum, quo vrina retenta elicitur & veſicæ vitia probantur. dicitur ἀπὸ τοῦ καθιέναι, id eſt, ab immittendo ſiue infundendo, quod eo inſtrumentu in veſicam inijci ſolent quæ inijcere expediat, ſicut Galen. tradit libr. 5. meth. med. quo loco καθετῆρας εὐθυτρήτους dicit. Cæterum καθετὴρ ab Hippocrate non pro eo inſtrumento vſurpatur, ſed pro linamento torto quod intra vlcera inditur, vt Galenus ἐν γλώτταις annotauit.

» Cæterum qui ſit vtendi & applicandi catheteras modus, tum ad eluendam veſicam vlceratam, tum ad prolectandam ſuppreſſam in ipſa vrinam, ſimilitudine quædam ad ſyphonas inſtrumenta fuſoria, quibus aqua hauriri & emitti in incendijs ſolet Paul. lib. 6. cap. 59. docet; legitur tamen illic συρφώνων corrupte pro σιφώνων.

Καθετηρισμὸς. eſt adminiſtrationis chirurgicæ ratio qua inijcimus per catheterem in veſicam id quod ad eius curationem conuenit: vel eximimus id quod impedit ne vrina reddatur, ſiue concretus intus ſanguis ſit, ſiue calculus, ſiue aliud quippiam, recto ſiphone immiſſo, quem Græci καθετῆρα vocant.

Καθημερινὸς πυρετὸς. dicta eſt (inquit Galen. lib. 2. de differ. febr. cap. 7.) à quibuſdam medicis recentioribus febris quotidiana, quæ nullam habet intermiſſionem, ad differentiam τοῦ ἀμφημερινοῦ quæ quotidiana eſt intermittens. Verumtamen apud nullum, vt idem ait, idoneum authorem verbum hoc καθημερινὸς reperitur, ſed omnes quod ſingulis diebus eodem modo fit, ἀμφημερινὸν appellant. Itaque eiuſmodi quotidianam non intermittentem Galenus ἀμφημερινὸν συνεχῆ appellat, non καθημερινόν.

» Verum dicitur & hæc μεθημερινὸς Galen. comment. 3. in 1. Epidem. t. 5. hæc habenti: febrium (inquit) aut nocte quaſdam intermittere aut interdiu, ex quibus quæ ad integritatem non deſinunt, iuniores quidam medici μεθημερινοὺς, vel καθημερινοὺς, id eſt, diurnas vocant; Illas quæ deſinunt ἀμφημερινοὺς, id eſt, quotidianas, qua vocum arguta obſeruatione vacabant maiores.

Κάθισμα. ſeſſio. Vocabulum eſt medicum quod » etiam ἐγκάθισμα Dioſcoridi dicitur lib. 3.

Καθολικὸς. legitur hæc vox apud Galen. 1. de antidotis initio; nam Græce legitur Euphrati Catholico, atque hac voce ſignificari voluit Rota medicinæ materiæ venditorem, id eſt pharmacopolam: at ignotum ſane mihi eſt, vnde hæc acceperit, ſignificat enim vel rationalem vt in Gloſſis, vel naturalem vt apud Lacones Heſychio authore, vel propinquum ſiue agnatum vt in eiſdem gloſſis: Qui Catholicum vertunt vniuerſalem, ij demonſtrant ſe Græce nihil ſcire, at vero crediderim Euphrati illi cognomen hoc Catholicum quacumque de cauſa inditum fuiſſe. «

Καθολικὸν. appellatur faſcia oblonga, quæ capitis totum vinculum quod ἐπικάλυμμα dicitur, continet, & prohibet ne ipſum vinculum diducatur. Author Galen. lib de faſcijs.

Καθυγραίνεσθαι. dictum ab Hippocrat. de profuſiore aluo quæ crudis excrementis fertur, non ſicut ὑγραίνεσθαι aphor. 20. 2. quod ſimplicem alui libertatem oſtendit, ſed vt 4. aphor. 27. & in prorrhet. πυρρίνεσθαι. «

Καθυλομανεῖν. frondibus folijſque luxuriare & ſuperflue abundare, inde metaphoricôs dictum de muliebri libidine apud Hippocr. In Epiſtola ad Dionyſium, habet, inquit, innatam natura muliebris laſciuiam, quaſi niſi in dies reſecetur, velut arbores ſuperuacuis frondibus & inutili fruticatione luxuriat. «

Καίκυβος οἶνος. vide οἶνος vbi ordine Alphabetico vinorum inſigniores differentiæ explicantur. «

Καίριον. apud Hippocratem lethale ſignificat & de vulneribus dicitur quæ certiſſimam ac celerrimam mortem afferunt. «

Καιρὸς. occaſio & opportunitas rei cuiuſlibet agendæ, quo modo apud Hippocr. καιρὸς ὀξὺς dictus eſt. Significat & apud eundem τὸ προσῆκον, vt cum ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ſcribit καιροῦ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. quod familiare eſſe Hippocrati, Galen. eo loco annotauit, atque ab eodem interdum etiam vſurpari ἀντὶ τ' ὠφελείας.

Καιρὸς. tempus. Dicitur proprie pars anni, quæ & ὥρα vocatur, de qua ſuo loco agemus. Dicitur & in morbis, ſpatium id temporis quo inſignes in ijs mutationes fiunt. Habent enim & morbi ſua tempora, à temporibus anni & ætatibus non valde diſſentanea, inſignioribus, vt & illa, mutationibus diſtincta, quæ quadruplices à medicis annotantur, à quibus totidem morborum tempora ſtatuuntur, ἀρχὴ, principium: αὔξησις, augmentum ſiue incrementum, quod & ἀνάβασις & ἐπίδοσις vocatur: ἀκμὴ, vigor ſeu ſtatus: παρακμὴ, declinatio. Hæc quatuor tempora non modo in vniuerſo morbo, ſed in ſingulis etiam totius morbi acceſſionibus ſpectantur: illa vniuerſalia, hæc particularia appellantur. Non eſt autem ea facile in ſingulis morbis definire, quia pro morborum, cauſarum, ſymptomatum, naturæ, virium & reliquarum circunſtantiarum varietate varijs quoque ſpatijs ſigniſque diſtinguntur. Summatim quidem & in genere circumſcribi poſſunt, vt principium dicatur primus morbi motus: incremẽtum tempus id quo non modo ipſe morbus, verum eius etiam ſymptomata grauiora fiunt: ſtatus autem in quo ea quodammodo conſiſtunt, neq; augeſcentia, neque ſe remittentia: declinatio vero cũ primũ decreſcere incipiunt, donec morbus ex toto deſie-

rit. Particulatim vero in ſingulis morbis cuiuſq; horum exordium finemque exprimere, & certos limites aſſignare non eſt facile, ſed aliquot forte exempla hic proponere ſufficiet, ex quibus ad reliquorum cognitionem veluti manu ducamur. Primum autem à febribus deſumatur, in quibus plærique omnes, propter earum frequentiam, magis exercitati videntur, & in ijs temporum iſtorum differentias ex Galeni præcepto diſtinguamus. Ille ergo cum ea ſignis maxime cruditatis & cõcoctionis diſtingui ſcribat, febris principium eſt, quamdiu humor febrem pariens, crudus eſt: incrementum eſt, vbi ille concoqui cœperit: cum maxime concoquitur, & in eo natura valde laborat, ſtatus ſeu vigor eſt, tempus totius morbi vehementiſſimum: declinatio autem quando iam ſymptomata imminui, morbique cauſæ miteſcere incipiunt. Itaque concoctio humorum obſcura, principium: manifeſta, incrementum: perfecta, ſtatum: reditus ad naturalem habitum, declinationem diſtinguit, & proprijs veluti limitibus diſterminat. Huius autem concoctionis propria ſigna, ſiquidem in vaſis fiat, ex vrinis: ſi in ventriculo, ex deiectionibus: ſi in thorace aut pulmonibus, ex ſputis ſumenda. Sic quidem febris tempora diſtinguuntur. Ad eundem vero modum aliorum etiam morborum tempora ſiue illi in intemperie, ſiue in incommoderatione, ſiue in continui ſolutione conſiſtant, ſignis cuique proprijs diſtingui debent. Phlegmones enim principium eſt quamdiu pars inflammata ſanguine repletur: incrementum, cum fluxio ceſſare, & ſanguis in carnem effuſus putreſcere, indeque calor accendi, humor fundi, & pars, etiam ſi nihil amplius influat, diſtendi cœperit: vigor, dum pus conficitur, & pulſatio, dolor, febris, cæteraque ſymptomata ſumma ſunt: declinatio vero cum pus effluit, aut digeſto ſanguine qui eo confluxerat, tenſio minuitur & tumor incipit ſubſidere. Sic ophthalmiæ principium eſt, cum defluit in oculum humor copioſus, tenuis, incoctus: incrementum, cum idem paucus, craſſior, & initium quoddam coctionis adeptus eſt: vigor, cum ille adhuc parcior eſt & craſſior, & iam palpebras per ſomnum conglutinat: declinatio, cum nihil fere eius humoris supereſt. Vlceris ſimiliter principium ſanies aquoſa, tenuis & incocta ex eo manans: incrementum eadem parcior craſſiorque: vigorem pus tenue: declinationem pus album, craſſum & paucum definit. Catarrhi à cerebro per palatum & nares principium eſt quamdiu humor multus, aquoſus, tenuis, acer diſtillat: eiuſmodi enim maxime crudus eſt: incrementum, cum & copia, & craſſities & acrimonia minor eſt: vigor, cum eadem magis cocta & meliora: declinatio vero quando perfecte cõcocta & optima videntur. Ex ijs patet cruditatis & concoctionis ſignis quæ ab humorum qualitate & copia petuntur, quatuor illa tempora ab inuicem diſtingui: non in omnibus quidem morbis, ſed ijs maxime qui à natura vincuntur. Hi namque ſoli quatuor iſta temporum ſpatia emetiuntur, cum exitiales interdum in principio, ſæpe in augmento, ſæpiſſime in ſummo vigore ægros è medio tollant, quod nunquam in declinatione (quæ morborum non lethalium propria eſt) contingit. Ea nec certo dietum numero definiri poſſunt, nec ſemper inter ſe ſunt æqualia, ſiue in morbis genere diuerſis (ſunt namque in breuibus & acutis in morbis breuiora quam in diuturnis) ſiue in ijs quæ ſunt eiuſdem generis, vt in duabus tertianis, ſiue in vno & ſimplici morbo conſideremus. Aliorum enim principium longum eſt, cætera breuia, cõtra aliorum declinatio longiſſima videtur, interdum incrementum, alias vero ſummus vigor aut ex ijs plura, cum reliqua multo minus diuturna fuerint. Vt autem totus morbus, ſic & ſingulę morborum acceſſiones quatuor iſta percurrunt tempora, quorum & cognitionis & longitudinis ratio eodem prorſus modo ineunda eſt, quem ante in vniuerſo morbo propoſuimus. Ea exemplo à tertiana febre ſumpto ſatis erit ob oculos ponere. Ergo principium acceſſionis tertianæ eſt cum quis primum inhorruit, riguit, refrixit, oſcitauit, pandiculatus eſt, cœpitque omnino corpore cõmoueri, & à naturali habitu recedere: tunc autem arteria contrahitur & ſanguis cum calore & ſpiritu ad interiora ſe recipit, pulſuſque ob id durior minorque fit. Poſtea incrementum eſt calore ſeſe exerente & per corporis habitum diffuſo, ex quo pulſus maior, velocior frequentiorque euadit. Inde ſuccedit ſummus vigor acceſſionis, tamdiu duraturus quamdiu calor eadem magnitudine & æqualis perſeuerabit, pulſuſque, quantum ſenſu iudicari poteſt, æque magnus, velox & frequens manebit. Vbi autem decreſcere calor videbitur pulſuſque in melius verti, declinatio eſt cui finem halitus fuliginoſi per cutem erumpentes, vel ſudores, vel aliæ excretiones imponunt. Hæc quidem acceſſionum tempora in febribus intermittentibus calore & pulſibus maxime definiuntur, verum in continuis quæ acceſſiones habent, etiamſi eadem tempora habeantur, & proportione quadam intermittentium febrium temporibus reſpondeant, eademque ratione diſtingui debeant, multo tamẽ ſunt obſcuriora, vt ſæpe principium cum incremento coeat & confundatur: vigor tamen ſemper adeſt & declinatio quæ perdurat vſque ad principium ſequentis acceſſionis.

Κακαγγελίη. κακοῤῥημοσύνη. maledicentia & procacitas, apud Hippocrat.

Κακαλία. eſt herba foliis grandibus & albis, è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens robori aut oleæ ſimilem. Naſcitur in montibus, alio nomine λεοντικὴ dicitur. Galenus κάſκανον vocauit, aut tam ſimilem τῷ κασκάνῳ putauit, vt vtramque coniungeret, nec ſibi de vtraque ſeorſum dicendum eſſe videretur: Paulus non κάſκανον vocat, ſed τῷ κασκάνῳ ſimilem facit. Et ſubſtantiæ craſſæ, emplaſticæ & modice exiccantis.

Κακαὶ κοιλίαι καὶ κακίους. dicuntur Hippocrati alui male affectæ, multoque peſſime in malignis morbis & febribus ad tertianarum naturam accedentibus 1. Epidem. cum alui excrementa deteriora ſunt & maligniora, à quibus venter male afficitur, quod πονηρευθείσας κοιλίας ſæpe dicit Hippocr. « « « « « «

Κάκηθες. apud Hippocr. τὸ κακόηθες.

Κακκόν. Heſychio dicitur ὁ μικρὸς δάκτυλος.

Κακόηθες. malignum. Id dicitur quod à ſimplicium morborum conſuetudine alienum, non facile curationem admittit. Siquidem τῷ κακοήθει Galen. lib. 1. c. 3. de criſibus opponit τὸ ἁπλοῦν: quod & εὐήθες ab Hippocrate dici idem multis locis

prodidit. Itaque vt ſimplex morbus cauſam habet ſimplicem & facilem, & ſymptomata non valde à morborum eiuſdem generis more abhorrentia, & curationem non valde difficilem: ſic κακοήθης habet malignam cauſam & multo deteriora ſymptomata, quam pro morbi ſpecie, atque curationem ſimiliter difficiliorem. Sunt autem hæ duæ differentiæ in omnibus prope morborum generibus, exceptis ephemeris febribus, & alijs quibuſdam eiuſmodi affectibus, in quibus non poteſt eſſe κακοήθεια, quin tranſeat in aliam morbi ſpeciem, præſertim vero in ijs qui habent originem à putrilagine quadam & venenoſa qualitate. Verum hæc κακοήθεια in vlceribus maxime ſpectatur, quæ κακοήθη tunc appellantur, cum tanta καχεξία partem exulceratam occupauit, vt bonum etiam alimētum quod in eam influit corrumpatur. Neque enim omnis humor putris & vitioſus inducit τὴν κακοήθειαν, ſed is potius quem ἡ καχεξία deprauauit atque corrupit.

» Galen. part. 4. comment. 1. prorrh. 1. κακοή-
» θεις, inquit, morbi dicuntur qui periculum mi-
» nantes, ſpem tamen ſalutis non adimunt, & com-
» ment. 3. in 1. Epid. t. 1. definitur morbus κακοήθης
» qui licet recte omnia adminiſtrentur, nihilo ta-
» men mitior fiat.

Κακοήθης ἴλεος. vide ἴλεος.

Κακόκριτος νόσος. idem qui & δύσκριτος dicitur. vide
» ſuo loco.

Κακὸν. malum idem ſæpe apud Hippocratem quod
» θανατῶδες & θανάσιμον, conſueuit ſiquidem Hip-
» pocr. inquit Galen. caſus illos nominare quos
» lethum ſæpe ſubſequitur, vt ratione tantum ma-
» ioris & minoris hæ voces κακὸν & θανάσιμον di-
» ſtingui videantur, maius tamen periculum indi-
» cari ex voce θανάσιμον quam ex voce κακὸν, com-
» ment. in aphor. 3. l. 5. Sed & ſæpe apud Hippoc.
» in morborum funeſtorum præſagijs κάκιστα lege-
» ris, id eſt quibus ad ægri mala vix peius aliquid
» poteſt accedere, vel etiam quæ ſunt eiuſmodi vt
» nulla bonorum oppoſitione vinci ſe patiantur:
» ſunt enim quædam κακὰ in ægris quæ à bonis
» vincuntur, ſed illa demum κάκιστα nominantur
» merito, in quibus τά μὲν ὑπάρχοντα κακὰ & ἀσυμ-
» βεβηκότα καλὰ, id eſt omnia quæ adſunt mala, &
» ab ijs abſunt bona: eorum contraria ſunt ἄριστα
» cum ſcilicet καλὰ ὑπάρχοντα καὶ ἀσυμβεβηκότα κακὰ,
» ſicut in optimo hypochondrio notauit Galen. 2.
» prognoſt.

Κακοσιτία. vide infra κακοσιτία. vbi plura.

Κακόῤῥυθμος σφυγμὸς. pulſus qui & ἄῤῥυθμος dicitur, de quo vide ſuo loco.

Κακοπάθεια. vexatio moleſta apud Hippocr. lib. de
» octimeſtri partu, & κακοπαθοῦντα μέρεα, apud
» Gal. partes affectæ & ægræ dicuntur.

Κακοπραγώτατα. ἐπιβλαβέστατα, hoc eſt, nocentiſſima, apud Hippocr.

Κακόσιτος. Galeno is dicitur qui male paſcitur, ceu
» qui ad cibos nanſeat, nec eſurit, nec cibos appe-
» tit, illi contrarius eſt φιλόσιτος.

Κακοστόμαχα. alimenta quæ vel ſtomachus reſpuit vel ſtomachum offendunt. Celſus à ſtomacho aliena dixit: cuiuſmodi ſcribit eſſe omnia tepida, omnia ſalſa, omnia iurulenta, omnia prædulcia, omnia pinguia, item omnia quæ inflare conſueuerunt, atque alia quæ inter coquendum ventriculo negotium faceſſunt, etiamſi ex his non niſi probus ſuccus dimanet. Ex quibus intelligi poteſt non quicquid boni ſucci eſt, protinus ſtomachō conuenire: neque quicquid ſtomacho conuenit, protinus boni ſucci eſſe. Oppoſita illis ſunt τὰ εὐστόμαχα.

Κακόχροι. vide λείριοι, & κακοχροία malus color «
apud Galenum. «

Κακόχυμα. dicuntur alimenta malli ſucci. Ea ſunt quæ ſanguinem vel pituitoſum, vel bilioſum, vel melancholicum, aut alio quouis modo vitioſum gignunt. Inter quæ Celſus lib. 2. recenſet omnia legumina, carnem omnem permacram, ſalſam: piſces quoque ſaxatiles, omneſque qui ex tenerrimo genere ſunt, aut eos qui rurſus nimium duri viroſique ſuut: item omnia ſalſa, acria, acida, acerba. De quibus etiam apud Galenom apertius in lib. de alimentorum facult. & lib. de euchym. & cacochym.

Dicuntur & κακόχυλα, his vero τὰ εὔχυμα op- «
ponuntur. «

Κακοχυμία. eſt redundantia vitioſi humoris in toto corpore. Oportet autem vnum aliqoem eſſe malum humorem qui redundat: quoniaoi ſi pariter omnes redundarent, iam non κακοχυμία, ſed πληθώρα eſſet. Hæc enim eſt copia omniom humorum æquabilis, illa vero, certi cuiuſdam homoris vel ſeroſi, vel bilioſi, vel melancholici, qui vna cum ſanguine miſtus efficit vt iam non amplius ſanguis, ſed ſanguis ſeroſus, vel bilioſus, vel melancholicus appelletur.

Quinetiam contentorum omnium intempe- «
ries, tum ſimplex tum coniugata, craſſities & te- «
nuitas, durities & mollities, lentor & acrimonia, «
deinde putredo, & totius ſubſtantiæ corruptio «
cacochymiæ ſpecies ſuut: contrahitur autem id «
vitij genus ab alimentis corruptis, & quorum «
vitioſa ſubſtantia eſt, cuiuſmodi ſunt frumenta, «
legumina, oua, piſces, carnes, & quæcumque ve- «
tuſtate aut negligentia corruptione quadam la- «
befactantur: contrahitur & à cibis quidem pro- «
bis, ſed qui facile corrumpantur aut putreſcant, «
quales ſunt lac, horarij fructus & quicumque «
alieni vitioſique ſunt ſucci, ex his quippe genitus «
ſanguis tametſi concoctione crebram mutatio- «
nem ſubijt, priſtinæ tamen conditionis, & eius «
à quo naſcitur nonnihil etiamnum vbique reti- «
net: à cibis intempeſtiue aut ordine præpoſtero «
ſumptis, vt cum priore nondum concocto alter «
ingeritur, aut cum duri concoctuque difficiles «
leuioribus præmittuntur, quorum infirma eſt «
ſubſtantia: corrumpuntur poſtremo ac putreſ- «
cunt humores interiorum partium, vt iecoris, «
ventriculi, omniumque viſcerum affectione ma- «
la, hæc enim in alimenta concoctione imprimi- «
tur, quæ etiamſi puriſſima ſint, contracta tamen «
labe inquinantur. «

Κάκτος. cardui genos eſt, quod ſtatim ab radice caules repentes in terram mittit, folio lato atque ſpinoſo: cactos caules eos appellant. Peculiarem cacton fuiſſe Siciliæ Theophraſtus prodidit, ſed inde nunc non modo in vniuerſam Italiam, verum etiam in Galliam dimanauit propter magnam ſaporis ſuauitatem. ſcolymos alio nomine dicitur & cinara.

Vulgo dicuntur *artichaux*, quaſi ἀρτυτικοὺς «
καυλοὺς, vt volunt nonnulli, qui & ἀρτυτικὰ ab «
Alex. Trallian. vocari edules iſtos caules tra- «
dunt. «

Καλαθιανὴ. munus autumni: violæ cæteræ, veris. Ea minuto eſt folio, violæ albæ non diſſimili, io totum ſine odore, calathi ſimilitudine. ancholias Galli vocant.

Καλαμηδὸν κάταγμα. eſt fracturæ oſſis differētia, quę & εἰς ὄνυχα dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Καλαμίνθη. calamintha. Herba eſt trium generum apud Dioſcoridem. Vna montes plus amat, folijs ocimi candicantibus, ſurculis anguloſis, flore purpureo, quam nunc officinæ calamenthum vocant. Altera pulegio ſimilis, quam ob id aliqui ſylueſtre pulegium vocant, quoniam odorem eius æmuletur, aliqui vero nepetam. Tertia menthaſtri ſimilitudine, longioribus folijs, caule & ramis quam ſuperiora maioribus, quæ ounc officinis nepeta dicitur, & vulgo herba catorum. Eſt autem calamintha calida & ſicca, vtrumque tertio ordine. Tenui eſt eſſentia, acris & amara. Ex ea medicamentum ὀξύπορον fit, quod διὰ καλαμίνθης dicitur, & à quibuſdam πολυετὴς, id eſt, annoſum, appellatur. Id in vniuerſum corpus vſque ad cutem ipſam digeritur ac diſtribuitur, proindeque ijs conuenit quibus crudorum humorum copia in ſolidis animalis partibus conſiſtit. Huius compoſitiooem & vires Galenus lib. 4. ſanitatis tuendæ multis verbis perſequitur, ſimiliter & Aetius lib. 9. agens de cruditate.

» Porro Calamintha dicitur, quaſi vel bona
» vel vtilis mentha, namque ſuo nidore ſerpentes
» fugat vt ex Ariſtophane liquet, niſi quis putet
» ab ξύλου, id eſt ligno, quaſi lignoſam appellari
» mentham.

Καλαμίσκος. apud Ariſtophanem in Acharn. accipi-
» tur pro ſpecillo, vel ſimili medieorum inſtrumē-
» to quo pharmaca in vlcera inſtillant.

Κάλαμος. arundo. frutex eſt aquaticus, caule geniculato, tereti ac fiſtuloſo, in leue faſtigium cacuminato, circa quod denſius excreſcit tomentum, folijs ex articulis alterno laterum gradu emergentibus. Gallis canna dicitur. Plures eios differentiæ traduntur à Dioſcor. alius namque κάλαμος ναστὸς, id eſt, ſolidus farctuſque dicitur, quod toto internodio concretus ſit & plenus, qui & alio nomine à Theophraſto τοξικὸς dicitur, quod ex eo ſagittæ factitari ſoleant: alius θῆλυς, id eſt, fœmina, quo tibiarom ligulas veteres componebant: alius συριγγίας, qoia fiſtulis eſſet vtiliſſimus: alius χαράκιος ſiue δόναξ, craſſus, concauos, apod amnes naſcens: alius φραγμίτης, id eſt, vallatorios, gracilis & candicans.

Κάλαμος ἀρωματικὸς, calamus ſeu iuncus odoratus. arūdini ſimillimus eſt aſpectu, nempe multis geniculatus nodis, fuluus. cætero tactu mollis, & cum frangitur ſciſſilis, intus arenoſus, caſiæ guſtu, fragrantiſſimo odore, adeo vt locum in quo naſcitur ingredienti ſpiritus ſuauiſſimus ſtatim aſpiret. Is eſt qui ab Hippocrate dicitur μυρεψικὸς, id eſt, vnguentarius, à Plutarcho Arabicus, à Celſo Alexandrinus. Omnes officinæ calamum appellant. Leuiculam quandam adſtrictionem & minimam acrimoniam poſſidet. magna ex parte eſſentia eius terrena eſt & aerea, in caliditatis frigiditatiſque conjugatione temperata.

» Eſt vero duplex calamos aromaticus ratiooe
» ſoli natalis; alter Syriacus ad ripas lacus Gene-
» ſarethi quem alij mare Galileæ, alij mare Tibe-
» riadis vocant, naſcens, à vulgari nihil diſſimilis,
» præterquam quod poſt 40. diem ſiccatus nōnihil
flagrat: alter indicus deſcriptus à Dioſcor. olim, »
nuper à Garcia Luſitano, diuerſiſſimus à Syria- »
co; ea calami genera plurimum inter ſe diſcre- »
pantia Plin. lib. 12. c. 22. ignoranter miſcuit & »
confudit. »

Καλαμόχνους. ſic dicta eſt ἡ ἀδάρκη, quaſi arundinum lanugo, quod in arundinibus concretæ lanuginis modo inueniatur. vide ἀδάρκη.

Sed nota ſcribendum potius χαλαμόχνουν, vt »
contractum ex χαλαμόχνοον, nam ſic cætera etiam »
compoſita à χνόος ſiue χνοῦς efferuntur. »

Καλλίκριον. ſic dictum fuiſſe à quibuſdam τὸ κρίνον, hoc eſt, lilium, habetur apud Dioſcoridem.

A pulchritudine ſic dictum. »

Κάλλινος. ſic dictum fuiſſe à quibuſdā τὸν ἀφροσέλινον, Dioſcor. author eſt.

Καλλίας. à quibuſdam dicitur ὁ αἰθιοπὸς, vt habetur apud Dioſcor.

Καλλιβλέφαρον. dicitur medicamentum quod ad ornatum & venuſtatem palpebrarum facit. Itaque cum pluribus modis deformari palpebræ poſſint, patet oon vnum eſſe genus τῶν καλλιβλεφάρων. Nam vel nimium pili excreſcunt vel decidunt, vel malo colore aut ordine proueniunt. Quæ tamen omnia cum ab vna fere prima cauſa excitentur, humore ſcilicet redondante: excreſcunt enim nimio, decidunt vt plurimum ab aeri, candidi ſunt à pituitoſo, rufi ab humore congenere: ideo τὰ καλλιβλέφαρα magna ex parte conſtant medicamentis mediocriter deſiccantibus & abſumentibus humorem pilos vitiantem. Eo enim ſummoto natura ad proprias redit actiones, & pilos ſatis venuſtos per ſe producit. In eiuſmodi medicamentorum genere eſt armeniacum, terra ampelitis, fuligo thuris, ſtibium, plumbumque vſta, ſquama æris & reliqua huioſmodi facultate ſiccante & acrimonia prædita. Marcellus Dioſcoridis interpres καλλιβλέφαρα inquit vnica appellatione & malorum remedia & formæ lenocioium in palpebris Græcos appellaſſe, ideoqoe Plinium quale erat malum in quo remedio opus eſſet, ſic eam vocem varie vertiſſe, modo glutinandis, modo replicandis, modo honeſtandis, modo circumliniendis palpebris dicentem. Hermolaus vero & Ruellius circumlitiones dicunt, quibus palpebras ornat, coloremque mentiuntur.

Καλλιελαία. olea ſatiua. ſicut ſylueſtris ἀγριελαία dicitur.

Καλλίκερως. dictum eſt fœnumgræcum ab eo qui αἰτισματικῶς deſcripſit remedium ad calueſcentes præter naturam lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, vt Galenus eo loco explicat.

Καλλίκερας. idem qood τὸ τήλεως.

Καλλίτριχον. ſpecies eſt adianti, ſed candidioris maioriſque tum folijs tum frutice, vt iure videri poſſit trichomanes. Id quod apparet ex Plinio lib. 2. cap. 21. qoi duo adianti genera faciens, candidius & nigrum breuiuſqoe, maius polytrichum: alterum trichomanes vocari tradit, & turſus libri 25. capite 11. polytrichum à callitricho diſtare ſcribit, qood iuncos albos habeat, & folia plura maioraqoe, & fruticem item maiorem. Dicitur καλλίτριχον quod tingat capillos, eoſqoe ſpecioſiores reddat.

Archigenes, vt inquit Gal. l. 2. τῶν κατὰ τόπ. καλ- »
λίτριχον ab alijs τριχόμανες appellari dixit, ego ve- »
ro, ait Gal. eos qui de herbis ſcripſerunt ἀδίαντον »
magis appellare καλλίτριχον ſcio, quam τριχόμανες. »

Καλλίρυτον. dicirut ab Hippoc. καλλίτριχον & ἀδίαντον, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Καλλωπισμοὶ ac καλλωπίσματα artificia formæ dicuntur in quibus ſunt medicationes faciei.

Καλούμενον. vocatum, & quod vocatur, & καλεῖσθαι vocari: has voces rebus quibuſdam quandoque adijcit Hippoc. interdum quidem quod hæc appellatio rei de qua ſermo eſt, Græcis omnibus nullo pacto vſitata ſit: interdum vero quod improprie dicatur, & interdum qood artificioſum quiddam demonſtret: ſed & quandoque appellationem ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inuſitatam indicauit, vt dum 3. de victu acutor. t. 24. babetur τὸ ὀξύμελι καλούμενον. hæc Gal. comment. 3. in lib. de victus rat. in acutis atque alijs locis.

Κάλλινος οἶνος. vide in οἶνος vbi ordine alphabetico inſignes vinorum differentiæ explicantur.

Κάλυξ. à Suida & Ethymologico exponitur ἄνθος ῥόδου μεμυκός, pro quo μεμυκὸς habet Heſych. τὸ μὴ ἐκπεπταμένον, Rurſum & Suidas κάλυκας exponit ῥόδα κεκαλυμμένα vt ſecundum eos κάλυξ ſit flos roſæ non expanſus, ſeu roſa tumens nondum expanſis folijs, à quibuſdam bacca roſę dicitur: alijs roſæ calyculus.

Κάλυξ. appellatur etiam omnis folliculus ſeu putamen omne quo aliquid includitur vt in vulg. Lexicis habetur, in quibus legitur etiam calyces in floribus eſſe inuolucra, quibus dehiſceotibus flores in ſua folia ſe pandunt vt in roſis atque alijs.

Κάλυξ. etiam dicitur à quibuſdam ὁ ἐν ἰσχύσιν ἀνθύλλιον vt habetur apud Dioſcor. l. 4. c. 23.

Καλύμματα. polluci lib. 2. proprie dicuntur palpebræ quia oculos tegant.

Κάλχη. herbæ quoddam genus qua tingitur purpura.

Καμάρα. locus eſt ad auriculæ cauum cameratus atque inde ſic dictus.

Καμάριον. ν. dicitur eſſe cerebri pars ſupra meatum communem fornicis modo ſuperinducta, quæ & ψαλιοειδὲς vel potius ψαλιδοειδὲς nominatur Gal. lib. de vſu partium.

Κάμαρος. ſic dictum eſt quibuſdam τὸ ἀκόνιτον, vt habetor apod Dioſcor.

Καμάρωμα ἢ

Καμάρωσις. eſt fractura cranij, in qua os fractum cameræ modo vtrinque exurgit. Paulus lib. 6. cap. 90. dicit eſſe caluariæ diuiſionem in qua os affectum in ſublime tollitur: vel ex Galeni ſententia, oſſis ad interna receſſum & excauationem, quemadmodum in ecpieſmate: ſic enim Galenum exiſtimaſſe Paulus ſcripſit. Hæc quidem Paulus περὶ τῆς καμαρώσεως ſatis obſcure prodidit, quod videatur contraria ſcribere, & dicere καμάρωσιν à Galeno vocari oſſis ad interna receſſum, cum tamen idem in camaromate partem exaltari dicat. Locus Galeni habetur lib. 6. methodi med. ad hunc modum: ἐγκεισώματα dicuntur quæ in medio ſui membranæ innituntur: καμαρώματα vero, quæ eandem ipſam partem exaltatam habent. Cæterum qua primum ab integris fracturæ partibus diduci ægra cœpit, intro magis recedunt ac membranæ innituntur. Hæc Galenus: ex quibus apparet in camaromate oſſis fracti extrema intus ad membranam vſque ferri & deorſum tendere, adeo vt ipſi membranæ innitantur: reliquam vero vtrinque adiacentem oſſis partem in altum attolli & à ſubiecta membrana recedere, & proinde in camaromate geminam eſſe oſſis eminentiam ad vulneris latera ſitam. Vidius comment. in libr. de vulneribus capitis fingit ſibi vulnos quod καμάρωσιν appellat, in quo pars fracta & ad interna recedat & poſtea attollatur, ſcribens euenire interdum vt os quod fractum deorſum compellitur ſimul cum telo ſurſum reuertatur attollaturque, atque id malum authore Galeno καμάρωσιν vocari.

Κάμμαρος ἢ

Κάμμορος. nomina ſunt τοῦ ἀκονίτου. Ac cammori quidem cognomen manifeſtum eſt: ſic enim recte dicitur aconitum, qood radicem modicam, inflexam & cammaro ſiue ſquillæ marinæ (eſt autem quædam cancrorum ſpecies) ſimilem habeat. Id quod Dioſcorides tertium aconiti genus facit. Verum τοῦ καμμόρου appellatio non tam eſt vſitata apud authores veteres, niſi forte apud Nicandrum ἐν τοῖς ἀλεξιφαρμάκοις, quo loco omnia eius exemplaria κάμμορον ſcriptum habent: quibus conſentit & Dioſcorides libro 6. & accedit etiam Nicandri vetus interpres, qui ſic ſcribendum eſſe aperte innuit, explicans κάμμορον, τὸ κακῷ μόρῳ ἀναιροῦν, hoc eſt, ſæua morte perimens. Galenus tamen ἐν ταῖς γλώσσαις ſcripſit κάμμορον vocari non tantum animal paruæ ſquillæ ſimile, ſed etiam aconitum, quod illius radices ſint huic animali ſimiles: neutrum tamen horum intelligi poſſe apud Hippocratem lib. de locis hominis, vbi ad inflammationes aſſumendum cammoron dicit. Proinde Erotianus non ſolum ipſum animal κάμμορον, ſed adhærentem ipſi muſcum ſic vocari ſcribit: Zeno autem Herophilius cicotam, Zeuxis vero medicinam refrigerantem, ſicut annotauit Erotianus.

Καμπή. ſic à quibuſdam dicitur poples, qui ἰγνὺς proprio nomine appellatur.

Καμπὴ etiam pro articulo ſumitur, item & pro nodo ſeu flexura digitorum.

Καμπτά. flexilia. dicuntur ea quorum longitudo ex circumferentia in rectum, & contra è recto in circumferentiam permutari poteſt. Eadem dicuntur εὐθυντά, ſola ratione differunt. idem enim, quatenus ex curuo rectum fit, dicitur εὐθυντόν: quatenus vero ex recto curuum, καμπτὸν vocatur.

Κάναβοι. per metaphoram à voce κάναβος de qua infra, vocantur homines graciles & macilenti Polluci & heſychio.

Κάνδυλος. edullij genus fuit ex amylo, caſeo, lacte & melle reſte Polluce l. 6. vbi ipſum τοῖς ἡδύσμασιν annumerari poſſe ſcribit, vide καρύκη & ὑποτρίμμα: apud Euſtath. & Athenæum l. 12. legitur κάνδαυλος quod edulliom fuiſſe quoddam apod Lydos ſcribit, & palato gratum, quod fieri ſolitum ait Hegeſippus ἐξ ἑφθοῦ κρέως, καὶ κνηστοῦ ἄρτου, καὶ φρυγίου τυροῦ, ἀνήθου τε καὶ ζωμοῦ πίονος. ex carne cocta, pane caſeo, anetho & iure pingui.

Κάνναβις. eſt frutex virgulas althææ fundens nigriores, aſperioreſque ac minores, cubitali altitudine, folijs ſcabris & nigris, floribus modice rubentibus & ſimilibus lychnidi, ſemine & radice althææ. Nata primom eſt in ſyluis, deinde vero in hortos tranſlata cultaque, quæ ſatiua dicitur. Cannabis ſemen flatus extinguit, adeoque deſiccat, vt ſi pluſculum edatur, genituram abſumat.

Κανθαρίδες. ſunt animalia parua, varia, luteis lineis,

quas in pennis tranſuerſas habent, promiſſoque corpore, craſſæ ac blattarum modo præpingues. Huiuſmodi enim præſtantiſſimæ ſunt ad medicinam. Mouent vrinam, & ex ijs cauſtica medicamenta apparantur: cæterum venenoſæ ſunt & erodendo interimunt. Appetunt autem præſertim veſicam eamque exulcerant, niſi quibuſdam medicamentis miſceantur quæ earum malignitatem retundant. E frumentis potiſſimum lectæ in fictili vaſe non picato contunduntur, & raro linteo obligato ore & deorſum conuerſo ſuſpenduntur ſuper aceti feruentis quam acerrimi halitum, donec æſtu exanimentur, poſtea lino transfixæ reponuntur.

Verum quia hæc cantharidum non modo præparatio, ſed & exhibitio apud medicinæ authores varia reperitur, hęc ideo videtur à nobis fuſius paulo exagitanda: quamobrem interius illæ quidem aſſumuntur atque exterius admouentur; exterius quidem medicamentis admixtæ, quæ ſunt ad ſcabros vngues, & ad pſoras ac lepras deſtinata, vt docet Gal. 11. de ſimpl. medic. facultatibus, quam ob rem illic cantharidas totas eſſe vſurpandas iubet Galen. fœlici in ijs malis ſucceſſu, imo, non in eiuſmodi tantum eroſiuas & vſtorias compoſitiones integras cantharidas ſe inijcere dicit, ſed etiam in medicamẽta vrinam cientia, in quæ alij corpus tantum, alij pedes ac alas ſolum conijcere ſolent. vtrique ex Hippocratis ſententia ad ſuam opinionem inducti: ſunt autem Hippocratis verba hæc lib. 4. de diæta in acutis *πῶμα ὑδρωπιῶντι, κανθαρίδας τρεῖς, ἀφελὼν τὴν κεφαλὴν ἑκάστης, καὶ πόδας καὶ πτερὰ, τρίψας ἐν τρισὶ κυάθοις ὕδατος τὸ σῶματα* potus hydropico, cantharides tres, caput auferẽs vniuſcuiuſque & pedes alaſque, conterens ventres in tribus aquæ cyathis. Sed & quandoque Galen. ipſe in eiuſmodi medicamentis, ſeu in recenſendo medicamento lichenum excoriatorio 4. κατὰ τόπ. ſolos ventres admittit, ſicut cum illo Aetius tetrabl. 1. ſerm. 2. c. 174. & id vel quia propter partium quibus adaptantur viciniam non tanta vis requiritur penetrandi, quantam nonnulli capiti, alis, pedibuſque ſubeſſe ſuſpicantur; vel potius quia pedum alarumque additione vis veſicas excitandi, qua ipſæ pollent, fortaſſe remitteretur. Neque vero membrorum externorum perinde vt internorum læſio metuitur: quin & Hippocr. lib. de mulierum morbis ad procurandum menſtruorum effluuium ex ſolo cantharidum corpore, addito thure & myrrha, peſſaria conficere docet, atque de externo cantharidum vſu ita cenſendum: Si vero præparatę interius aſſumantur, haud ita tutus eſt illarum vſus, quoniam vel ipſo teſte Gal. interiora viſcera, maxime vero veſicam (quãquam & ſępe admota) exedendo, ſeu erodendo tandem interimunt, attamen ſi medicamentis vrinas mouentibus exigua quantitate admiſceantur, tuto interdum vſurpari poſſunt. ac totæ quidem tutius quam ipſarum ſoli ventres, quantumuis varijs locis Hippocr. itemque Arabes omnes aliter ſentire videantur: Sed & omnes fere noſtrę tempeſtatis medici, qui paſſim in exhibendis Cantharidibus caput & alas abijcere docent ex Arabum conſilio, quos errare omnes in primis Dioſcor. docet lib. 2. cap. 53. qui alas cantharidum, earumdem maleficio aduerſari inquit; docet & Plin. l. 19. c. 4. & l. 11. c. 35. vbi ait, venenum hoc remedia ſecum habet, alæ medentur, quibus dẽptis lethale eſt: docet & Gal. 11. de ſimpl. med. facult. ſicut & in commẽt. 114. li. 4. de victu in acut. vbi inſcitiã cuiuſdã medici Hippocratẽ non recte intelligẽtis notat, qui hydropico corpora potius cantharidũ, quã caput pedes, & alas exhibere, non ſine ſummo ægrotantis exitio voluit: hinc non defuere medici, qui abiecto illarum ventriculo ſolis pedibus & alis vtebantur, quas partes contra accepta earum corpora priuatim auxilio eſſe docuere Dioſcor. Gal. Aetius, atque Plinius, Galenus vt dixi integras pharmacis miſcuit: ex illis omnibus liquet, non inter antiquos medicos conueniſſe in qua corporis earum parte virus illud lateret, vt inquit Plin. lib. 19. cap. 4. eſſe autem illas omnino exitioſas aliqua ſui parte omnes docuere, adeo vt ſit omnino interius illarum vſus reijciendus, cum præſertim alia multa ſint medicamenta quibus ſine noxa vrinam ciere nobis conceditur, curandumque vt ijs tantum admiſceantur medicamentis quæ pſoras & lepras ſanant.

Medicamẽti τοῦ διὰ κανθαρίδων meminit Trallianus l. 11. quo quis exterius applicito in arthritide vtebatur.

κανθὸς. angulus oculi. Eſt oculi pars communis ſuperioris & inferioris palpebræ: vel, eſt extremum vtriuſque palpebræ: habet autem vterque oculus angulum duplicem, vnum maiorem iuxta nares, alterum minorem iuxta tempora.

Hic proprio nomine Græcis dicitur *μεγακανθὸς*, ille vero *μικρὸς*, pro κανθὸς autem dicitur & *ὑποκανθὶς*: eſſe κανθὸν afrum & hiſpanicum vocabulum tradit fabius.

Κανονίας. n. & in plurali *κανονίαι* apud Hippocr. dicuntur quibus ventres velut ad regulam exacti & directi ſunt, Galeno interprete, *ὀρθοὶ καὶ συμμετρῶς τὴν γαστέρα*, quibus opponuntur ventrioſi à Plauto, & ventroſi à Plinio, ſicut & huiuſmodi ventri opponitur planus venter ab Ouidio: Sed notandum perperam *κανονίαι* legi in vulgaribus exemplaribus, non ipſius Galeni ſolum, ſed Erotiani etiam qui *κανονίας* explicari dicit ab Epicle *μακροὶ & εὐμεγέθεις*, quum potius ſignificentur hoc nomine *λεπτοὶ καὶ ὀρθοὶ*: author hic noſter τοῦ *κανονίας* mentionem facit, non τοῦ *κανονίας*, ſed pro hac lectione non illi aſſentiri videntur veteres codices; adde quod *ὀρθοῖς* optime conuenit *κανὼν*, *κανόνα* autem vocant regulam, vt *κανονίας* dicatur, qui regulæ modo rectus eſt & tenuis.

Κανωπικὸν. dicitur à quibuſdam *ὁ πάνακος*, vt habetur apud Dioſcor.

Κάνωπον. cortex ſambuci. Paulus ſambuci florem eſſe ſcripſit.

Apud Paul. neutro genere & penultima producta inuenio *κανωπον*, ſed expoſitione diuerſa nam l. 7. c. 3. *κανωπον* eſſe dicit ſambuci florem, at c. 5. ſambuci corticem.

Κανθήλιος. eſt trabs quæ ab vna columna in alteram tranſuerſim pertingit. apud Hippocr. lib. de articulis.

Κάμπτοι. vocantur ab Hippocrate *βοθρίσματα*, *τῆς ζᾳ*, hoc eſt, caua quædam medio ſuo ſcamno poſita, latitudine & altitudine trium fere digitorum. vide *βάθρον*.

Καπίλαιον. quid ſit, Galen. aperte docet lib. 3. τῶν κατὰ γένη. Reſina enim quæ ſponte profluit, quæ alijs *αὐτόῤῥυτος*, Lacedæmonijs *αὐτοπήρυτος* dicitur: in Cilicia *καπίλαιον* appellatur. Itaque non olei

genus eſt, quemadmodum ex ipſo nomine videri poterat, ſed reſinæ, quam forte ita vocarunt à fumo quem edit igni admota: vel, quod eſt probabilius, quia liquidis omnibus reſinis liquidior, calidior tenuiorque ſit, proindeq; ad oleum magis accedat. differt ab oleo quod Aetius lib. 1. κρπνιστὸν nominat.

Καπνίας. ſpecies eſt, vt ait Aetius, lapidis Iaſpidis qui valde turbido colore eſt.

Καπνίας οἶνος, apud Suidam quem fieri ſcribit Beneuenti in Italia, vide οἶνος: & apud Theophr. hiſt. plant. l. 2. c. 4. καπνὸς ἢ καπνίας ἄμπελος, vitis capnia ἐκ μέλανος βότρυος λευκὸν, καὶ ἐκ λευκοῦ μέλανα φέρει, & 5. de cauſ. plant. c. 3. huic nomen ex eo impoſitum eſſe docet, quod τὸ χρῶμα τῶν βοτρύων οὔτε μέλαν οὔτε λευκὸν ἔχει, ἀλλὰ καπνῶδες, & Suidas καπνίαν exponit τὸν μέλανα.

Κάπνιον. dicitur à quibuſdam ὁ καπνὸς, vt ait Gal. de quo vide ſuo loco.

Καπνιστὸν ἔλαιον. fumoſum oleum, ſeu ſuffumigabile. Eſt olei genus ex plæriſque aromatis & oleo preparati, ita vt aromata ignem concipientia, fumo ſuo ſubiectum ipſis oleum imbuant, vimque ſuam in eo relinquant. Huius conficiendi rationem Aetius plane docuit libr. 1. Differt ἀπὸ τοῦ καπνιλαίου, de quo paulo ſupra dictum eſt.

Κάπνισον. paſtilli nomen à fumo ſic vocati, & vtilis ad tuſſim continuam, deſcribitur à Paulo lib. 3. cap. 28.

Καπνῖτις. eſt ſpecies vna τῆς καδμίας, quæ in fornacibus colligitur ex tenuiſſima materiæ quæ in illis vritur parte in ſublime elata cum fumo, propter maximam ſui leuitatem. Ea eſt, vt Plinius ſcribit, in ipſo fornacum ore qua flammæ eluctantur, exuſta & ſimilis fauillæ. vide καδμία.

Καπνὸς. fumaria. herbula eſt fruticoſa, prætenera, coriandri ſimilis, folijs candidioribus, vndique numeroſis, cinerei coloris, flore purpureo. Aeris amaraque eſt, vrinas bilioſas prouocat, iecinoris obſtructioni & ſtomachi languori medetur. Sic vocata eſt quod ſuccus eius oculis illitus, lacrymas eliciat. Alia eiuſdem nominis deſcribitur à Plinio, quæ vires eaſdem habere dicitur.

Καπνὸς. fumus, eſt exhalatio quæ excitatur ex materia ſemioſta, ſicut λιγνὺς proprie dicitur, quæ ex immodice aſſa vſtaque excitatur, ita vt καπνὸς excitetur ex materia partim terreſtri partim aquea, λιγνὺς vero ex terreſtri tantum, vt vult Galen. 8. methodi. Sæpiſſime vero ipſe hæc confundit, & pro eodem vſurpat αἰθαλῶδες περίττωμα, καὶ καπνῶδες, καὶ λιγνυῶδες ἀναθυμίασιν libro de morborum cauſſis. vide λιγνὺς.

Κάππαρις. capparis. frutex eſt ſenticoſus & homilis, in orbem proſerpens, caule breui, ramis in roſæ modum aculeatis, ſpinis aduncis humatiſque, folio circinato horriduloque, baccis oleæ, rotundis, quibus fatiſcentibus emicat flos roſeus, candidus, odoratus, qui poſtquam excuſſus decidit, glans extuberat oblonga, ſeminis acinoſi plena, radice nigra, multiplici, lignoſa. Cortex ſubtuſus ac minime friabilis eam veſtit. vulgo nomen retinet: aliqui Latinorum inturim vocant. Eſt autem capparis varijs facultatibus prædita. Cortex eius abſterget, purgat, incidit, excalfacit, digerit, contrahit, denſat, adſtringit. Itaque ex cappari vulgo paratur oleum ad multa vtile. fit & è cappari emplaſtrum cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 15.

Καπρία. dicitur à quibuſdam ἡ κάππαρις, ſicut habetur apud Dioſcor.

Κάπρος. Suidæ dicitur membrum viri genitale.

Καρδαμαντική. dicitur à quibuſdam τὸ καρδάμινον vt habetur apud Dioſcorid. ab alijs vero lepidium ſylueſtre. quod radix ei ſit odore naſturcij: vel, vt apud Dioſcor. legitur, radices binas habeat naſturcio ſimiles.

Καρδαμίνη. dicitur à quibuſdam τὸ σισύμβριον, vt Gal. ait, quoniam cardamo, hoc eſt, naſturcio, ſimile quiddam guſtu præ ſe ferat. dicitur & eodem nomine herba ἰβηρὶς ſiue λεπίδιον, quod cardami, hoc eſt, naſturcij, odore, ſapore & figura ſit, vt ſcribit Aetius lib. 12. c. 2.

Et Oribaſ. collectan. med. l. 12. quapropter apud Dioſcor. etiam l. 2. c. vlt. legendum ἰβηρὶς, ἤτοι καρδαμίνη, reponendo nimirum καρδαμίνη pro καρδαμαντικὴ, vt habent vulgares editiones, vbi itidem ſubiungit eam habere τὰ φύλλα παρόμοια καρδαμίῳ, radices etiam duas παρομοίας καρδάμῳ θερμαντικὰς καὶ καυστικάς: porro dicitur & pro καρδαμίνη καρδαμὶς apud Nicandrum in alexiph. & Plutarch. περὶ εὐθυμίας.

Κάρδαμον. naſturcium. Eſt herba coliculo ſeſquipedali, lõge ſtatim ab radice minutorum foliorum pediculo, floribus, albis, ſemine per ramorum latera copioſo, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri ſapore: vulgus gallicum creſſonem appellat. Huius ſemen vim habet adurendi, valenter craſſos ſuccos incidit. Caput tentare & ferire dicitur, atque ex eo κάρδαμον dictum quaſi καράδαμον.

Plin. tamen capitis dolores tollere ſcribit, & animum exacuere.

Sunt è Græcis qui παρὰ τὸ κόρας μύειν, id eſt quod pupillas oculorum coeuntibus vna palpebris abſcondat ita dici commemorent, nam luminibus admotum ſubinde cogit conniuere, & genam genæ committi à quo vt volunt euento καρδαμύττειν verbum deriuant, quod conniuere lingua noſtra dicimus; nec deſunt è Latinis qui hoc olus dictum putent quod cordi commodum & vtile natura fecerit: Plinius autem l. 20. c. 13. naſturtium ait nomen accepiſſe à narium tormento, vt & Varro in Vopiſco, Naſturtium (inquit) nonne vides ideo dici quod naſum torqueat? forſitan quoniam acrimoniæ vi ſingulari eſt præditum: vnde & κάρδαμον ſeu κάρδαμα βλέπειν apud Comicos pro δριμὺ βλέπειν, toruum ſcilicet more qui cardamum guſtarunt; vel quorum oculis naribuſue cardamum fuit admotum, & inde (inquit rurſum Plin.) vigoris ſignificatio prouerbio id vocabulum vſurpaui veluti torporem excitantis.

Καρδαμύττειν, palpebras aſſidue mouere & claudere, oculis nictare. proprium Atticorum vocabulum eſt. vſurpatum ab Hippocrate. Sumptum à naſturcio eſt, quod κάρδαμον dicitur, quo ſi quis vtatur, aſſidue oculis conniuet. dicitur & σκαρδαμύττειν. Author Erotianus.

Gal. comm. in 6. in Epid. σκαρδαμύττειν interpretatur τὸν κλείοντα τὰ βλέφαρα, διὰ ταχέων αὖθις ἀνοῖξαι, cum quis videlicet clauſos oculos rurſum celeriter aperit, idque ſubinde reuocat, eorũ ſcilicet inſtar qui præ infirmitate graui onere premuntur: eſtq; is veluti tremor palpebrarũ ab oppreſſione cerebri, & naturę agitatione, qualis in inſultu Epileptico interdum contingit; huic affectui, contrarius eſt ἀτενὴς, id eſt qui fixis eſt immotiſque oculis ab immobilitate muſculorũ.

Καρδάμωμον

Καρδάμωμον, eſt frutex amomo non diſſimilis, odoraratus, oblongo ſemine & anguloſo: optimum quod non facile teritur, fractum, occluſum, odore nares feriens, guſtu acri & ſubamaro. Plura eius traduntur genera, vnumq; eorum eſſe quod granum paradiſi officinæ vocant. Eſt cardamomon facultatis admodum calidæ, ſed adiunctam habet quandam amaritudinem qua deterget & lumbricos interficit.

Καρδάμωμον etiam dici à quibuſdam τὸ χαρίεν, Dioſcorides author eſt.

Καρδία. cor. Eſt viſcus carne dura, fibroſa, raua conſtans, principium vitalis facultatis. Sunt qui muſculum eſſe definierint, verũ & minus rubet quam muſculus, & longe durius, ſpiſſius ſolidiuſque eſt, multoq; aliter fibris intertextum: fibris namque validis & rectis caro eius circũfuſa eſt (vnde & παρέγχυμα, nomine alijs quoq; viſceribus communi, ab Eraſiſtrato appellatur) à baſi ipſius in mucronem tendentibus. Habet præterea & tranſuerſas, in eas ad angulum rectũ incidẽtes, & obliquas earum medias. Ac rectis quidem per diaſtolas è vena caua ſanguinem per arteriam venoſam attrahit: tranſuerſis autẽ per ſyſtolas in venam arterioſam & arteriam magnam expellit, fuliginoſumq; pariter excrementum in arteriam venoſam: obliquis vero per quietes inter diaſtolen ſyſtolenque medias ſanguine ex vena caua in ventriculũ dextrum, & ſpiritu ex arteria venoſa in ſiniſtrum attracto terẽtoque perfruitur. Sunt namq; cordi duo ventriculi ſeu ſinus, κοιλίαι Græcis dicti, carnis ipſius portione media ceu diaphragmate quodam diſtincti. Dexter multo amplior eſt, carne & parciore & molliore circumſeptus: ſiniſter vero multo anguſtior, vt qui carne tum largiore tum denſiore contineatur. Vterq; autem ſua eſt auris neruoſa, caua, ad ora vaſorum materias in cor immittentium affixa, in quibus veluti in penu quodã ſanguis & aer recõdita ſunt. Has Græci ὦτα & ὠτίδας ὠτώδεις appellant. Habet etiam vterq; ſua vaſa, dexter quidem venãm tum cauã tum arterioſam, ſiniſter autem arteriam tam magnã quam venoſam, in quorum vaſorum orificijs certæ quædã ſunt membranarum epiphyſes, quarum aliæ foris ortæ introrſum feruntur (cuiuſmodi tres habentur in venæ cauæ orificio, duæ autẽ in arteria venoſa, omnes inæquales & veluti laceræ) aeri atque ſanguini in cor immittẽdo deſtinatæ: aliæ vero ab internis ſedibus foras vergunt, tres quidẽ in magnæ arteriæ oſculo, & totidem in vena arterioſa ſitæ inter ſe æquales, per quas ſanguis tum craſſior ex dextro ſinu in pulmones per venã arterioſam, tum ſpirituoſus ex ſiniſtro in magnã arteriam emittitur. Omniũ autem orificiorum quæ in cor dehiſcunt maximũ eſt arteriæ magnæ, quod vt iuuenibus cartilaginoſum eſt, ita natu grandioribus, præſertimq; ſenibus, oſſeum. Cordi porro ſua eſt tunica, neruulũ à ſexto pari aut recurrẽte ſiniſtro ſortita. Venam etiam à vena caua habet, antequã ea in dextrum ventriculum ſubeat, coronæ modo (στεφανιαία ob id dicitur) circa cordis baſim implexã, & ramulis poſtea plurimis in cordis partem extimam diſtributam: duas item arteriolas inæquales ab aorta ſub membranarũ epiphyſibus productas, &, vt vena coronaria, varie per ſummũ viſcus diſperſas. Interna namque eius caro à ſanguine in ventriculis cõtento abunde nutritur & tẽperatur. Eſt autem cordis figura pyramidata, è lato in acutum tendens. Hunc in modũ natura cor inſtruxit atque exornauit, vt fons & principium vitæ eſſet, & calorẽ natiuum, quo vno vita continetur, conſeruaret. Ea vis cordi inſita à medicis facultas vitalis nuncupatur. Itaque nulla pars in corpore corde vehementius calet, non modo ſua cauſa, ſed vniuerſi etiã corporis, cui perpetuo calorẽ ſuppeditare debet. Id quod præſtat ſpiritum & ſanguinem valde tenuem & calidũ per arterias veluti per canales quoſdã in omnes corporis particulas immittẽs, quem è ventriculo ſuo ſiniſtro depromit multo tenuiorem calidioremq; quam ante ex vena caua in dextrum admiſerat. Verũ cum mediocritate & temperatione quadã ipſe etiam calor natiuus conſeruari debeat, moderate refrigerari ſe poſtulat. Id quod duobus modis, proprie quidẽ aere frigido inſpirato, per accidens vero fuliginoſi excrementi vacuatione. Quorum vtrumq; cor pulſu conſequitur, per diaſtolas quidem aerem frigidũ attrahens, per ſyſtolas vero halitus fuliginoſos exprimẽs. Sed vt cordis calor reſpiratione refrigeratur, ita reliquæ partes corporis arteriarũ pulſu, quæ in eum finem & vſum originem à corde ducunt, & vim pulſificam (cuius fons & principiũ cor eſt) ab eo accipiunt. Præter eas facultas alia etiam cordi ineſt, quam veteres Philoſophi θυμοειδῆ, Latini animoſam & iraſcibilem appellant, quæ motus in nobis varios gignit, alios remiſſiores alios magis concitatos, prout ratiocinandi potentia res animo obiectas æſtimauerit, ſicut ante τὴν θυμοειδῆ δύναμιν explicantes annotauimus.

Καρδία. etiam dictũ eſt à veteribus os ventriculi, pro- «
pter affinitatem maximã quæ eſt illi cum corde, & «
mutuum conſenſum, vt longo ſermone Galen. de- «
monſtrauit lib. 2. de placitis Hippoc. & Platonis. «

Καρδία. quoq; à Theophraſto matrix ſeu medulla, & «
quaſi cor arborum dicitur l. 3. c. 17. & paſſim; alio «
& nomine vocatur τὸ ἐγκάρδιον; interdum vero & «
ἐγκέφαλος cerebrum à Plinio. «

Καρδιακὰ φάρμακα. ea dicuntur quæ noxia omnia mali- «
gnáque à corde propellunt, illiq; robur conciliant; «
eorum alia calida ſunt, alia frigida. «

Καρδιακαδιώκεα. Nicolao dicũtur antidoto. 317. qui ar- «
dore vẽtriculi propter bilis copiam vexantur: Gal. «
8. κτ' τόπ. c. 3. ἔγκαυσιν τοῦ στομάχου hoc malum vocat. «

Καρδιακοί. dicuntur qui propter oris vẽtriculi languorem animo deficiunt & ſudoribus reſoluuntur. His pulſus denſus eſt & obſcurus, extremæ partes frigẽt, ſudores circa faciem & ad pectus vſq; glutinoſi, odor corporis terreſtris, pulſus circa cor vehementes & magni. Adhæc febris acuta, deſperatio, angor animi & corporis iactatio. Eſt autem os ventriculi in his primario affectum: per conſenſum autem cor ipsũ vehementer offenditur. Affectionem ipſam Celſus dicit nihil aliud eſſe quã nimiam imbecillitatem corporis, quod ſtomacho languente immodico ſudore digeritur. Galenus huius affectionis genus ſtatuit ſyncopen, non eam quidem, quæ corde primario affecto contingit, ſed cardiacam, quæ vitio oris ventriculi fit (ſecundum antiquam τῆς καρδίας ſignificationem) quam & ſtomachicam appellant.

Καρδιαλγία. eſt dolor & morſus oris ventriculi ab humoris acrimonia. Symptoma eſt non cordis quidem, hoc eſt, viſceris huius quod vitę pulſuſque principiũ eſt, ſed oris ventriculi quod à veteribus καρδία dicebatur. Nec vero omnis oris ventriculi dolor καρδιαλγία appellatur, ſed ille tãtum quem humorũ acrimonia irritando & mordendo excitat. Id quod fit in angoribus, vnde mœrore confecti bilem euomere conſueuerunt. Neque dolore vexatis tãtum, verumetiam ijs qui diutius paulo ieiunium tolerarint, accidit

vt morſus hos ventriculi ſentiant, præſertim cũ vehementi aliqua exercitatione fatigati cibum nullum aſſumpſerint. Siquidem & mœror & vehementior exercitatio facit vt flaua bilis in ventriculum confluat, à qua poſtea irritati & morſi homines cordis dolore prehenduntur.

Καρδίας παλμὸς. cordis palpitatio: ex ijs quæ in voce παλμὸς dicta ſunt, manifeſta eſt huius affectus definitio; Cum enim cor ex numero earũ partium ſit quæ ſuapte natura diſtenſionem admittunt, id eſt quę diſtendi ac dilatari poſſunt, certe cor palpitationem pati poſſe ſit perſpicuum. Nihil eſt autem aliud quã cordis ipſius diaſtole & ſyſtole præter naturam, nam cum pulſus in corde palpitationi ſimilis videatur, ab illo tamẽ hæc differt quod ſit præter naturam, & quod diaſtole & ſyſtole in ipſa ſit vehemẽs & moleſta celeriorque & crebrior. Eius autẽ eædem ſunt cauſæ quæ & & palpitationis, aliquãdo enim ſanguinis copia aut alius quiuis humor in pericardio contentus palpitationem efficit, aliquãdo vero vapor craſſus ſiue illîc genitus, aut aliunde influẽs, nem pe ex vtero, liene, vel hepate, vnde fit vt ictericis, ſpleneticis melãcholicis fere omnibus, puellis cachexia laborantibus hic affectus eſſe ſoleat familiaris, vt & his qui ventriculo frigido & hepate calidiore ſunt præditi, his enim omnibus multa fuliginoſa excrementa, ſpirituoſique vapores craſſi in cor exhalãt per arterias & venas, quibus vel ipſum cor dilatatur & attollitur vehementius, non aliter quã in moſculis dilatationem patientibus, donec vel omnino diſſolutus ſit, vel foras exploſus, vel vis cordis expultrix tam irritata, vt aduerſus rem ſibi moleſtam crebris inſultibus inſurgat, non aliter quam in epilepſia cerebro contingit; atque vis illa expultrix quãto validior in corde eſt, quam omnibus alijs corporis partibus, tanto huius etiam motus ſunt conſpicui, adeo vt interdum tanto impetu cor concutiatur, vt coſtas vicinas ſua ſede dimoouiſſe & aneuriſmata excitaſſe litteris mandatum ſit; atque hac de cauſſa venenum ſiue aſſumptum ſiue intus in corpore genitum cordis palpitationes facit; vermes non ſolum os ventriculi ſed & cor ipſum vellicantes, vt ſcripſit Meſue, Calculus in corde, tuberculum & abceſſus, tum cordis, tum venæ arterioſæ; Cæterum hic affectus ex eorum numero eſt qui per circuitus interdum repetunt, & omnino periculoſus, adeo vt omnes & obnoxios Gal. viderit ante ſenectutẽ interemptos vt lib. 5. de loc. affect. c. 1. ſcripſit.

Καρδιωγμὸς. cordis morſus, ſeu roſio cordis, vel potius vẽtriculi. Eſt ſenſus quidã mordicationis in ventriculo ab humore acri os eius rodẽte & vellicante. Alij vero, vt ſcribit Gal. καρδιωγμὸν interpretãtur cordis (hoc eſt, viſceris eius quod palpitat, & cor proprie dicitur) motũ quendã palpitationi ſimilem. Itaq; his quidem authoribus καρδιωγμὸς ad cor pertinet, illis autẽ ad os ventriculi, quibus & videtur Galenus aſſentiri, ſcribẽs l. 3. de facul. nat. in ventre ſegregatricẽ expultricemq; alienorum vim per καρδιωγμὸν manifeſte indicari. Nondũ quidem ſcio à veteribus definitũ quomodo ab inuicem καρδιωγμὸς & καρδιαλγία differant. Nam vt ſcribit Gal. comm. in aph. 65. l. 4. plærique apud Hippocratẽ καρδιώσσειν & καρδιαλγεῖν pro eodem acceperunt, cũ tamen ipſe li. 8. τῶν κτ̃ τόπ. videatur ea diuerſa eſſe dicere. Erotianus inter ea nõ diſtinguit, vtrũque eorum explicãs, τὸ μετὰ ναυτίας καὶ ὀδύνης αἰσθάνεσθαι τὸν στόμαχον: hoc eſt, cum nauſea & dolore ſtomachum affici. Alteram autem τοῦ καρδιωγμοῦ differentiam conſtituit qua cor proprie dictum laborare poteſt, eamque definit παλμὸν ἀθρόως καὶ σφοδρῶς ἐν αὐτῷ γινόμενον. hoc eſt, palpitationem confertim & vehementer in ipſo factam.

Καρδιώττειν. inquit Pollux lib. 2. dores dicunt pro eo quod Xenophon βουλιμιᾷν, id eſt, eſurire dixit, ſic Heſych. καρδιώττειν quibuſdã ſignificare ait δάκνεσθαι στόμαχον ὑπὸ λιμοῦ ſtomachum fame morderi; Euſtat. τὸ καρδίαν ἀλγεῖν καὶ ναυτιᾶν explicat, id eſt, oris ventriculi dolore & faſtidio tentari.

Καρηβάρεια, vel καρηβαρία grauedo capitis dicitur, eſt enim capitis affectus non cerebri, κεφαλῆς βάρος vocat Hipp. vt in hiſtoria Metonis, quãdo cerebri mẽbranæ diſtenduntur, præſertim dura meninx à copia sãguinis, aut humoris craſſi, aut lenti, aut ſpiritus flatulenti, & vaporis craſſi: huius generis dolorẽ moueri auſtro flãte docet Hipp. in aph. quia ſub illo vento caput multo humore aqueo & ſpiritu caliginoſo repletur, vnde νότοι καρηβαρικοὶ ab eodẽ dicuntur, & οἶνος καρηβαρίτης vinũ dicitur quod cerebrũ pertũdit, vel cerebri grauedinem affert; Sed & καρηβαρία etiam de ebrietate dicitur, & καρῶσθαι & κεκαρωμένοι dicti ebrij, & κῶος à crapula capitis dolor.

Καρίκη carica appellatur ficus, arida quæ aliàs quoque Græcis ἰσχὰς appellatur.

Καρυκὸν. medicamenti nomẽ eſt apud Hipp. libro de vlceribus, illud cathæreticũ eſt & ſordida vlcera deterget carneſqs excedit: hoc duplex eſſe inquit liqoidum atque aridum; illud quidẽ paratur cedrino oleo ſubactum, aut ad ſordes detergendas melle ſubactum, aridum vero liquoribus abiectis inſpergitor; neutrum autem carycas recipit, neq; ex caricis nomen habet, ſed è Carum gente, quibus in multo vſu fuit, appellatum eſſe videtur. Sunt qui καρυκὸν ſcribant & à nocibus nomen habere exiſtiment cum tamen nuces nullas recipiat.

Καρκίνος. cancer. Eſt tumor malignus, inæqualis, durus, oris prætumidis, aſpectu teter, liuidus & indolens, cancro ſimilis. Ab atra bile gignitur. Sed cũ atræ bilis duæ ſint differentiæ Galenus lib. 2. ad Glauconem ſcripſit ex melancholico excremẽto generari, quod fæci vinarię proportione reſpõdet, & à liene repurgatur. Id enim ſi in corpore redundauerit, ſanguinẽ craſſum, turbidum fæculentumq; reddit. quem ſi nec per hæmorrhoidas, nec per aluũ, nec aliter natura extra corpus depellit, aliquando in varices, aut in aliam quandã partem cæteris imbecilliorem: interdũ vero in vniuerſam cutẽ (vnde elephas naſcitur, quem aliqui cancrũ vniuerſum vocari volũt) deponit. In quam autẽ partem decubuerit, venæ in ea manifeſto apparent ſanguine nigro & craſſo plenæ atq; tumentes, itaque tumori circũpoſitæ, vt cancri animalis figuram referre videantur. Siquidẽ tumor ipſe cancri corpus, venæ tumidæ craſſæq; eiuſdem pedes oculis repræſentãt. Quę quidem figura cum vbique cerni poſſit (oritur enim cãcer in omni corporis parte, atque in ipſo etiam oculo) in mulierũ tamen mammis longe eſt euidẽtiſſima. Qoamuis autẽ inde huic tumori nomen inditum fuiſſe plærique putent, poteſt tamen alia quædam ſimilitudinis ratio aſſignari, quam Aetius ex Archigene & Leonida in librum vltimum tranſtulit. Sicut enim cancri animalia ſunt aſpera & dura, & ſi quid forcipibus ſuis ceperint haud facile dimittunt, ita tumor

iſte & prominet & tactui renititur & ægre tractabilis eſt, atque vbi ſemel radices egerit, difficillime auelli tollique poteſt. Eſt enim malignus, ferus, proteruus & quē curatio manuumque vel blandiſſima tractatio efferare potius quam mitificare ſolet. Sed cum ſit duplex cancrorum differentia, quidam enim ſine vlcere, quidam cum vlcere conſiſtunt: qui ſine vlcere ſunt, à veteribus occulti fuere appellati, quamquam Philoxenus cancrum occultum priuatim vocarit qui in vtero atque inteſtinis eſſet. Eſt autem non vlceratus paulo mitior. qui namque vlcus habet, aſſidue erodit, nec ſiſti poteſt, & ſaniem peſſimam teterrimamque exudat.

» Denique cancrum ex feruente atra bile quæ
» ſcilicet ferbuit iam, atque feruoris vi genita eſt,
» ceſſante nihilominus feruore, aut ſaltem non
» adeo vigente vt febrem (perinde ac in anthrace
» cōſueuit) excitaret, cancrum fieri exiſtimamus.

Κάρκινος. cancer. Vinculi genus apud Galen. lib. de faſcijs, quod capiti conuenit: faſcia ſcilicet in plures partes ſciſſa. cancrorum pedum ſpeciem referentes. Sic etiam à veteribus dictum fuit os ζυγῶδες, vt habetur apud Pollucem.

Καρκῖνοι κρυπτοὶ. cancri occulti & latentes dicuntur
» Hippocr. aphor. 38. lib. 6. qui non exulcerati
» ſunt, aut qui in profundo corporis latent, quam-
» quam apud Aet. cap. 43. lib. 4. tetrab. 4. pecu-
» liariter ſic appellati videntur qui vterum atque
» inteſtina infeſtant, quod etiam innuere videtur
» Paul. cap. 67. lib. 3. dum vteri cancris proprio
» quodam modo Hippocratis aphoriſmū accom-
» modat, etſi is cancris in genere adhiberi poteſt.

Καρκῖνοι. etiam dicuntur oſſa duo iugalia quæ pro-
» pe tempore committuntur, quæ alio nomine
» Ζυγώματα, ait Pollux. li. 2. forsā quoniā ait com-
» mittuntur vt cancrorū forcipes inter ſe coeunt.
» Ἀντίδοτος διὰ καρκίνων. antidotus vocatur è cancris
» parata ad demorſos à cane rabido, de qua men-
» tionem fecere, Dioſcorid. Galen. Paul. Aet. &
» Actuar. quæ omnes in cancrorum numero &
» proportione, tum etiam in eorumdem præpara-
» tione, tum denique in ipſius antidoti doſi, &
» vtendi modo plurimum variant.

Καρκινοῦν τοὺς δακτύλους. dicitur apud Athenæum li. 13.
» tibicen qui tibia canens, non ſolum curuat digi-
» tos, ſed etiā torquet flectitq; in obliquum, ſicut
» cancer pedes ſuos dū ſe mouet; Græci de obli-
» quis hiſce motibus verbum καρκινοῦσθαι vſurpant.

Καρκινοῦσθαι. exponit Erotian. apud Hippocratē σκλη-
» ρυνέσθαι; ſæpe enim fit vt ex duritie, vterorum
» exempli gratia, facile ſit in cancrum trāſitus, ita
» enim Hippocr. lib. 2. περὶ γυναικ. γυναικὶ ὅταν ὑστέ-
» ραι σκληραὶ γίνωνται, καὶ εἰς τὰ αἰδοῖα ἐξίσχωσι, καὶ οἱ βου-
» βῶνες σκληροὶ γίνονται, καὶ καῦμα ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἐνῇ,
» καρκινοῦσθαι ἄρχεται; id eſt, mulieri vbi vlceri indu-
» reſcunt, & in pudenda prominent, inguina in-
» durantur, & ardor in pudendis inſit, cancri ini-
» tia ſuſpecta ſunt: apud Theophr. vero 1. de
» cauſſis plant. cap. 13. καρκινοῦσθαι de arboribus di-
» citur, quæ ſparſis huc illuc radicibus quaſi can-
» criſſant, metaphora à carcinomate deducta; de-
» nique obſeruauere veteres dici καρκινοῦσθαι radi-
» cum fibras & fibrillas quæ contortis mutuiſque
» nexibus inuicem implicantur.

Καρκίνωμα. cancer. Idem prorſus quod καρκῖνος, niſi quod mihi videntur Græci ſæpius in oculo καρκίνωμα, in reliquis corporis partibus καρκῖνον dicere, quamuis etiam in oculo καρκῖνον dixerit Aetius. Eſt autem in oculo affectus corneæ tunicæ, ad quam vndique venæ ſanguine plenæ & liuentes concurrunt, veluti in alijs reliqui corporis cancris.

Dolorque adeſt, diſtentio, rubor tunicarum, «
cruciatus punctorius ad vſque tempora ſi mo- «
ueantur ægri; de illo oculi carcinomate plura «
Paul. lib. 3. cap. 22. vbi illius curationem docet: «
Sed quod ſpectat ad τοῦ καρκίνου & τοῦ καρκινώματος «
differentiam hoc inſuper adnotandum, Latinos «
omnes excepto Celſo καρκίνωμα cancrum voca- «
re: Celſus enim Græcum nomen καρκίνωμα à «
Cancro tanquam diuerſum exiſtimans vtrum- «
que ſeorſum definiuit, Cancrum quidem vt ge- «
nus eſſe putans ad ſerpentia quædam vlcera, quæ «
præſertim ab ijs quæ extrinſecus incidunt, orta «
ſunt, vlceratum videlicet eryſipelas, vlcus ni- «
grum, & Gangrænā, ſub qua & ſphacelum ſy- «
derationemue ac ipſum quoque ab Auicenna «
dictum ἐσθιόμενον intellexit; καρκίνωμα vero (quem «
nos vna cum Græcis cancrum vocamus) tam «
cum vlcere quam ſine illo tumorem accipiens. «

Καρραβάδιον. ſic dicitur Actuario quod eſt Serapioni doronicum.

Κάροινον. putatur eſſe vox Latina, & à recentioribus «
medicis Græcis vſurpata pro eo quod veteres σί- «
ραιον & ἕψημα appellabant: Latina voce vſus eſt «
Palladius lib. 11. c. 18. vbi de defruti, carœni & «
ſapæ confectione agēs ita ſcribit: defrutum ca- «
rœnum & ſapa vno genere conficiuntur ex mu- «
ſto, nam defrutum à deferuendo dictum, vbi ad «
ſpiſſitudinem fortiter deſpumauerit, efficitur: «
Carœnum cū tertia perdita duæ partes reman- «
ſerint. Sapa vbi ad tertias redacta deſcenderit: «
Carœni etiam meminit Marcellus Empiricus «
c. 26. atque inter ea medicamenta quæ calculo- «
ſis & renum vitijs conſeruot recenſet, vſuſq; eſt «
Nicolaus vt alias ſæpe, dictione non ita dudum «
Latina facta, ceu in antidoto Adriani, ipſum iſ- «
chiadicis & nephriticis præſcribēs. Errat autem «
Antonius Muſa in ſuo ſyruporum examine qui «
Calenū potius à Caleno oppido dici contendit; «
alij, quia tale genus vini primi Cares decoxere, «
inde Carœnum dictum putaut. «

Κάρον ἢ κάρος. herba eſt valde nota. Omnibus carui dicitur. Eius ſemen tertio ordine ſiccat & calefacit & modice acre eſt, vt & planta. Habet autē quiddam aromaticum, & vſum aniſo, liguſtico, petroſelino & cymino parem. Si quis tamen eo copioſius vtatur, ſuccum aliquatenus vitioſum gignit, vt ſcribit Gal. lib. 2. de alimentis.

Κάρος. ſopor, ſeu ſopor cū grauedine, marcor Celſo vt ait Budæus. Eſt paralyſis imaginatricis facultatis, ſenſum motumq; omnem, excepta reſpiratione, adimēs. Huius cauſa, perinde ac multorum aliorum cerebri morborum, eſt craſſus aut viſcidus humor, qui vētrem præſertim anteriorē occupat. Ex quo Galenus κάρον facultatis imaginatricis ſymptoma eſſe dicit in lib. de ſympt. differ. Sed tamen & medius ventriculus ſæpe conſentit. Sequitur inde ſomnus profundus, oculis perpetuo clauſis, & omnis ſenſus atque motionis priuatio, excepta reſpiratione quæ ſola ſecundum naturam ſeruatur. Nec tamen ita perijt ſenſus, quin ſi pungantur, ſentiant, non tamen propterea vel loquūtur vel oculos aperiūt. Ex his patet in quo ὁ κάρος à reliquis cerebri morbis differat. Ac primum quidem ab apoplexia, quod in ea cerebri corpus magis affici ſoleat,

eiuſque pars tum anterior tum poſterior, ſenſuſque omnis vna cum reſpiratione aboleatur: in caro autem ventriculus eius anterior magis patiatur, nec in totum ſenſus videatur periſſe, maneatque libera ſecundum naturam reſpiratio. quodque ſopore diſcuſſo bona valetudo magna ex parte conſequatur, cum apoplexiæ paralyſis ſæpiſſime ſuccedat. Ab epilepſia vero, quod hæc conuulſio ſit, & partẽ capitis vtramque, hoc eſt, anteriorem poſterioremque teneat, oculique aperti vt plurimum maneant: carus autem non habeat adiunctam conuulſionem, conſiſtat in parte capitis anteriore, perpetuoque per eum oculi claudantur. A catalepſi vero atque à catoche, quod his poſteriora cerebri magis afficiantur nec palpebræ claudantur, ſed maneant apertæ. A lethargo vero, quod febris carum præcedat, eadem lethargum conſequatur. Non enim ſolet putreſcere humor carum committens, ſicuti is qui lethargum parit, atque ex putredine febrem accendit. Adhæc carus multos morbos velut ſymptoma ſequitur. Nam & acceſſionibus quarundam febrium, & comitialibus morbis & cerebri compreſſionibus & fracto cranio, vel oblæſis meningibus ſuperuenit: lethargus autem per ſe vt plurimum conſiſtit. Galen. comment. 2. in lib. 1. Prorrhet. definit carum eſſe ſomnum longum, profundum, & à quo æger difficillime excitetur. Sunt etiam, inquit, qui vbi æger tum ſeſſu tum motu aliquantiſper priuatur, etiamſi ſtimules, ferias, inclames, carum appellent: qualis in quibuſdam viſitur, qui in temporibus vehementer percuſſi fuerint, atque in febrium etiam acceſſionibus.

Hæc vero vt diſtinctius intelligantur, dicimus tribus modis carum ſumi ab Hippocrat. & Galen. interdum pro ſomno profundo & excitatu difficili, à diuturnis vigilijs qui criticus dici ſolet, atque vtilis vt cauſa & ſignum, videre enim licet ægros quoſdam (vt ſcribit Galen.) tribus vel 4. continuis diebus vigiles permanere, quibus difficilis excitatu ſomnus ſuperueniens ac nocte diebus perſeuerans magnum adferat auxilium; Sæpius quoque & in pueris ſomnum eiuſmodi ſuperuenientem non vno die ſolum, verum quoque & duobus ex ordine diebus magno ipſis eſſe commodo: Altero modo carus dicitur profundus ſomnus, ex humidi vtilis copia oppreſſo cerebro, vt in ebrietate, qui neque abſolute bonus neque malus dici poteſt, niſi adhibita diſtinctione quam Hippocrat. tradit in aphoriſmis; Si ebrius quiſpiam derepente obmuteſcat, conuulſus moritur niſi febre corripiatur, aut qua hora crapula ſoluitur, vocem recuperet: Tertius eſt carus morboſus qui proprie carus dicitur nimirum ſomnus profundus è quo ægri tametſi pungantur ſuſcitari non poſſunt, cum ſenſus & motus priuatione, rationis & memoriæ læſione; à copia materiæ frigidæ, aut craſſæ, & lentæ, ſine putredine, quæ anteriorem cerebri partem occupat; Aut à compreſſione ventriculorum cerebri, aut multo vapore prauo, aut inſigni refrigeratione, vt ex narcoticorum vſu, manente ſola reſpiratione libera ad differentiam apoplexiæ; ineſt & quibuſdam morbis maligna quædam qualitas vt peſtilenti morbo, cui & carbunculus & bubo cõiungitur, in quibus eiuſmodi morbus initio contingit, vt qualitas quædam maligna cauſa eſſe potius videatur quam materia; quod & contingit aliquando ferarum venenatarum morſu, ſit & in febribus aucto malo ſigno, extincto nempe calore natiuo, vt Hermocrati lib. 3. Epid. nomen autẽ habet κάρος à κάρη quod eſt caput, vel à verbo καρόομαι aggrauor, vel capite ſum attonitus.

Κάρπασος. carpaſus: ex venenatorum medicamentorum numero eſt: Dioſcorid. enim lib. 6. cap. 13. τὸν δὲ καρπάσου ὀπὸν ποθέντα ſcribit κάρον ἐπιφέρειν καὶ πνιγμὸν ὀξὺν; Itidemque Paul. lib. 5. cap. 43. ſed habens καρπασίας pro καρπάσου: Quem autẽ Dioſcorid. vocat καρπάσου ὀπὸν, Galen. & alij compoſita voce ὀποκάρπασον appellant. Galenus inquam cum alibi, tum lib. 1. de antidotis, & τῶν κατὰ τόπ. lib. 1. c. 3. ex Archigene.

Καρπησία. de hac Paulus lib. 5. cap. 44. dum tradit Carpeſiæ liquorem epotum ſoporem & ſtrangulatum præcipitem inducere, eodemque nos, remedio quo & cicutæ auxiliari: vide in præcedenti. κάρπασος.

Καρπήσιον. carpeſium. eſt feſtuca tenuis, ſurculis cinamomi ſimilis, odore τοῦ φοῦ ſed valentiore & magis aromatico. vires habet cinamomi, nec tamen tam tenuium partium eſt. namque ipſum duplo pondere pro cinamomo Galen. vſurpat, Serapio, Auicenna atque Arabes omnes cubebas eſſe dicunt. Verum Dioſcorides, Theophraſtus & Plinius nihil de eo habent ſcriptum. Sunt qui crediderint ὀξυμυρσίνην eſſe, quorum tamen errorem Hermolaus Barbarus & Nicolaus Leonicenus redarguunt.

Plura ſi requiras conſule Galenum ſimplic. medic. lib. 7. & de antidotis lib. 1. meminit & illius lib. 2. τῶν κατὰ τόπους.

Καρποβάλσαμον. eſt fructus arboris quæ βάλσαμον dicitur, parum oblongus, in medio latior, rubens, grauis, plenus, guſtu piperis & odoratus. In theriacam inditur authore Galeno.

Καρπὸς. carpus. brachiale. Eſt pars manus qua cubito per articulum coniungitur. Ariſtoteles lib. 1. de hiſtor. animal definit καρπὸν eſſe nodum quo cum brachio manus iungitur & coartatur, quo loco Gaza primus brachiale vertit. Celſus enim partem eam nullo proprio nomine appellat, ſed primam palmæ partem vocat, quam dicit ex multis minutiſque oſſibus conſtare, quorum numerus incertus ſit. Attamen Galen. octo oſſibus conſtare ſcribit, duris quidem omnibus & paruis & ſine medulla, differentibus autem non modo magnitudine, ſed etiam figura, ſitu & vſu. Omnia ligamentis nerueis & cartilagine inter ſe per ſynarthroſim conſtringuntur, non (vt quidam putant) per ſymphyſim. Sunt autem variæ & multiplicis figuræ: extra enim leuiter gibboſa, intus caua ſunt. Omnia duplici ordine digeſta ſunt, quorum primus is dicitur qui & ſuperior, tribuſq; conſtat oſſibus in condyli vnius longi formã coagmẽtatis, quæ in ſuperiori brachialis ſede ita ſecũ iunguntur & protuberant, vt veluti vnum brachialis caput leue & cartilagine incruſtatum conſtituant. Inſeruntur autem in cauitatem tum radij, tum cubiti, & cum radio, cubito & ipſius apophyſi ſtyloide per diarthroſim articulantur, ad manus extremæ flexionem & extenſionem, & motus eiuſdem obliquos ab apophyſi ſtyloide iuuandos. Secundus ordo & inferior ſuis quatuor oſſibus metacarpio per ſynarthroſim articula-

tur. Octauum autem os quod reſtat, ambigit quodammodo inter vtrumque ordinem: nam & quartu ſecundi ordinis oſſi velut inclinatum incumbit, & inuehitur etiam oſſe, quod ſua glenoide cauitate, ſtyloidem apopbyſim recipit.

» In hac etiam ſignificatione cum apud Homer.
» & Hippocr. tùm apud alius reperio καρπὸς: hanc
» autem partem, inquit Camerarius, in ſignifica-
» tione beneuolentiæ prehendere veteres ſole-
» bant, vt Iliad. ω. patet, & indignante retrahere
» vt Odyſſ. ς.

Καρπὸς. fructus. Eſt ſtirpium veluti ſoboles quædam. Idem reuera in multis quod ſemen, vt tritico, vicia, eruo, piſis, fabis: in his enim fructus à ſemine exiguum quid diſcrepat. Quod enim ex ſiliqua & ſemine compoſitum eſt, fructus eſt, cuius tamen ſubſtantiæ maxima pars in ſeminibus ineſt. In alijs vero paulo plus ſemen & fructus differũt. etenim fici fructus ſunt ipſæ ficus: quod vero in eo κεγχραμὶς dicitur, ſemen eſt fici: ſicut & acinus totius vitis eſt fructus, ſolum autem γίγαρτον, vitis eſt ſemen. Pari modo in pyris, malis, cucumeribus & id genus alijs. Porro differentiam aperte explicauit Ariſtoteles lib. 1. de generatione animalium: Fructus, inquit, dicitur quod ex alio eſt, ſemen autem ex hoc ipſo aliud eſt. quaſi ſemen à fructu ſecundum prius & poſterius differat. Verbi gratia, pomum fructus ex arbore eſt, ſemen autem pomi ex eo ipſo eſt, & quidem poſterius fructu, hoc eſt, ipſo pomo. Præterea & ratio inter vtrumque diſtinguit. Dicitur enim fructus quod ab alio eſt, ſemen vero ex quo aliud fit. Sed confunduntur magna ex parte, vt cum λευκοΐου καρπὸν tum Hippocrates tum Dioſcorides violæ ſemen appellant, vt ſcripſit Galenus ἐν τῷ γλωσσῶν.

Καρπόφυλλον. ſic dicitur à quibuſdam laurus Alexandrina.

Κάρτα. idem quod λίαν καὶ σφόδρα, apud Hippocratem.

Κάρτα κρόμμυα. ſic appellat ceparum quoddam ge-
» nus Gal. lib. 12. meth.

Καρτερὴ δίψα. ſitis vehemens dicitur & inexplebilis,
» vt exponit Galen. in exeg.

Καρυηδὸν κάταγμα. fracturæ oſſis differentia, quæ & ἀλφιτηδὸν κάταγμα dicitur. vide κάταγμα.

Καρύϊνος οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum differentiæ ex-
» plicantur.

Καρύκκα, ἢ καρύκη. ſpecies intriti ſeu conduturæ ex
» varijs obſoniorum generibus, & edullium ſiue
» intritum fuiſſe Lydium ex ſanguine varijſque
» rebus apparatum, eo pacto quo in pluribus Ita-
» liæ locis conficiuntur commixtum, Suidas, Ero-
» tianus, atque Galen. memoriæ mandarunt; cu-
» ius item mentionem fecit Plutarch. 4. ſympoſ.
» probl. 1. Sanguinis autem colorem referebat
» ideoque αἱματίαν eſſe multi cenſuerunt: Vari-
» nus καρύκην dictam eſſe exiſtimat, quod colo-
» rem nigrum referret, vnde καρυκοειδέα Galen. in
» exeg. ὕφαιμα, id eſt, ſubcruenta interpretatur,
» aut καρύκῃ ὅμοια, de excrementis loquens; Sic &
» καρυκώδη recrementa Actuario dicuntur, quæ
» deponuntur per aluum ab ijs qui taurinum ſan-
» guinem recentem biberunt, quod nigra ſint,
» & ſanguini torrefacto ſimilia, aut etiam quod
» varijs condimentis è ſanguine apparatis ſint af-
» finia: Galen. 4. de ſanit. tuenda καρυκείας ſumit
» pro varia mixtura & ſuperflua conditura cuius
» etiam meminit libr. 2. de different. pulſuum,
vnde mirari ſubit cur Suidas καρυκείας ſignifica- «
re τῶν ζωμῶν ἡδύτητα, id eſt, iurium ſuauitatem ſcri- «
pſerit: ab hac autem voce factum καρυκοποιεῖν «
quod eſt ſcita verborum varietate orationem «
excolere inquit Suidas. «

Καρυϊνὸν. medicamenti nomen apud Hippocratem quod ipſe vlceribus admouet, ex nucibus & alijs quibuſdam apparatum. Habetur apud eum lib. περὶ ἑλκῶν.

Pro καρυϊνὸν in Baſil. editione eſt καρικὸν, vt «
& in Galeni lexico, nec vlla in eius compoſi- «
tione fit καρύων mentio, vide ſupra καρικὸν vbi «
plura. «

Κάρυον. nux. Dicitur omne pomum quod foris duro tegitur, & intus habet quod eſui eſt. Eius plura ſunt genera: βασιλικὸν, ποντικὸν ἢ ἡρακλεωτικὸν, μυριστικόν.

Vocatur etiam κάρυον quod vulgo ὄσιον dici- «
tur nimirum ob ſimilitudinem quam cum nuce «
habet; Plutarch. ſympoſ. 3. quæſt. 1. ſcribit ve- «
teres vocaſſe nucem κάρυον, quod ſpiritum «
quemdam grauem & ſoporoſum inducat, ſic- «
que illos lædat qui ſub illa recumbunt, vt inde «
vel morbus κάρος, id eſt ſopor ab arbore, vel ar- «
bor à morbo appellationem ſumpſerit. «

Κάρυον βασιλικὸν. nux iuglans, omnium notiſſima eſt, fructu multis inuolucris occultato, calloſo primum herbaceoque cortice, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica criſpi intus nuclei quadripartito diguruntur, lignea intercedente membrana.

Κάρυον εὐβοϊκὸν. nux Euboïca. Idem prorſus quod iuglans.

Κάρυον ἡρακλεωτικὸν. nux Heracliotica, quæ & λεπτὸν & ποντικὸν dicitur. nux auellana. Latini Præneſtinam vocant. Hæc molli primum calyculo legitur, mox lignoſo quidem ſed fragili putamine, cui tenuis ſubeſt membrana rotundum operiens nucleum, in cuius vmbilico quaſi peculiaris alter includitur nucleus.

Sic autem dicta eſt quod ex Heraclea Pontica «
in Græciam allata ſit. «

Κάρυον λεπτὸν, quod & λεπτοκάρυον vno nomine dicitur. Idem quod ἡρακλεωτικὸν ſiue ποντικόν. de quo ſupra.

Κάρυον μυρεψικὸν. quod & compoſito nomine μυροκάρυον dicitur. eſt nux odorata quam nos moſchatam dicimus.

Μυρεψικὸν. autem appellant quaſi vnguenta- «
riam dicas quod ſcilicet tota dum recẽs eſt ſuc- «
co pingui atque oleoſo madeat, ſic vt in vn- «
guentum exteri queat. «

Κάρυον περσικὸν. nux iuglans. Eam enim reges ex Perſide tranſtulere: vnde & regiæ & Perſicæ nomen habent.

Κάρυον ποντικὸν. nux auellana, quam & κάρυον ἡρακλεωτικὸν diximus appellari.

Sic dicta eſt quod ex Ponto in Græciã allata ſit. «
στομαχικὸν διὰ καρύων. Stomachicum me- «
dicamentum ex nucibus, de quo vide Galen. 6. «
κατὰ τόπ. & Paul. lib. 7. cap. 14. Sed & compoſi- «
tionis διὰ καρύων deſcriptionem & vires apud «
Trallian. leges lib. 4. c. 1. «

Καρυόφυλλον. longe abeſt ab eo quod nomine videtur ſignificare. Cum enim dicatur quaſi nucis folium, eius tamen neque naturam neque formam omnino habet. Eſt enim arboris fructus, vt placet Aetio & Simeoni, vel potius flos, authore Paulo, arboris cuiuſdã Indicę feſtucaceus,

in claui modum capitatus, niger, longus, acer, ſubamarus, odoratus, non ad obſonia modo, ſed ad multa etiam medicamenta expetitus. Alij non flori modo & fructui, ſed ipſi etiam frutici nomen hoc tribuunt qui depingitur ſambuci forma, vel, vt alijs placet, buxi caudice, lauri folio, ſed rotundiore.

Καθάρσιον ὑδραγωγὸν τὸ διὰ καρυοφύλλων vide apud Paul. lib. 7. c. 5.

Καρφάλεον. κατάξηρον. apud Hippocr.

Καρφολογεῖν. colligere feſtucas, verbum eſt de phreniticis dici ſolitum, vt habetur apud Gal. quemadmodum & κροκυδίζειν, quorum vtrumque imaginandi vi læſa prouenit.

Καρχήσιος βρόχος. carcheſius laqueus. Deligaturæ genus eſt duabus habenis conſtans, vim habens æqualiter extendendi. Sic dicitur à fune qui in ſummo nauis malo habetur, quem Græci καρχήσιον appellant. Eius meminit Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Geminus deſcribitur apud Oribaſium lib. de laqueis, ſimplex & duplex.

Καρώδης. ὁ καρηβαρικὸς, ἢ τὸ καρωτικὸν, apud Hippocratem.

Καρωτίδες ſiue καρωτικαὶ ἀρτηρίαι. vide ἀρτηρία.

Καρωτικὰ, τά. appellantur ſic medicamenta, quæ ſoporem accerſunt à Paul. lib. 3. c. 6.

Κασία ἢ Κασσία. caſia. frutex eſt, ſed multorum generum. vnum ἄχυ dicitur & δαφνῖτις, naſcens in Arabia ſarmento craſſi corticis, folijs piperis. In quo genere optimum fulueſcit: pulchri coloris eſt, & coralij æmulum, perquam anguſtum, longum craſſum, fiſtuloſum, guſtu mordens, & cum aliquanto feruore adſtringens, aromatizeuoi vinoſo odore. Aliud eſt quod ζιγὶρ dicitur ſiue ζίγκιρ, purpuræ nigrantis aſpectu, craſſiore ſarmento, roſam ſpirans, præcipui in medicina vſus. Aetius ὄζιν appellat, alij βαλσαμώδη, vt habetur apud Plinium. Aliud vocatur βλαστὸς Μοσυλίτης, id eſt, germen Moſyleticum. Et hæc tria genera præcipue commendantur. Reliqua vilia ſunt, inter quæ ἀσύφηλον dicitur nigrum, inſuaue, cortice tenui & rimoſo, & quod κιττὼ & δάκαρ ſeu (vt quidam veteres codices habent) δάρκα appellatur, vt ſcribit Dioſcorides. Cæterum caſia calfacit & ſiccat tertio ordine, partium tenuium eſt & leniter adſtringit. Omnes eam officinæ ligneam vocant. Nunc niſi rariſſime, ad nos non conuehitur.

Κασία συριγγώδης, caſia fiſtularis, quæ ab Actuario κασία μέλαινα, id eſt, nigra, dicitur, ab alijs κάλαμος, id eſt arundo, ſeu potius Indica canna. eſt arbor magna, iuglandis folio, fiſtulis prælongis ac teretibus, vtrinque faſtigiatis, colore rubro nigricantibus, duûm fere pedum proceritate, nigra intus carne guſtu prædulci, plane medicato, ligneis diſtinguentibus membranis, oſſibus ſiliquatum, intercurſantibus laminis intus carnoſi, quas panerinæ diſcludunt. Ea & in India & in Ægypto naſcitur. Ignota fuit Dioſcoridis Plinijque & Galeni ætatibus. Nunc nobis familiariſſima eſt, cuius concreto atramento frequenter vtimur ad deijciendam aluum ijs qui valentia medicamenta non ferunt.

Κασιώτης οἶνος. forte vinum Syriacum, apud Hippoc. à monte Caſſio, vt ſcribit Erotianus.

Κασύτας. Syriaca vox eſt, ſed recentioribus Græcis vſurpata pro herba quæ ſine radice, folijs vidua, flore albo, ſemine ſcatens tenui, cirris purpureis proxima quæque veluti clauiculis implicat. officinæ cuſcutam vocant.

Κάστανον. caſtanea. Idem quod Διὸς βάλανος ἢ Σαρδιανή. vide Διὸς βάλανος.

Dicitur & λόπιμος. Caſtanea: Omnium autem τῶν βαλάνων eſſe Caſtaneam præſtantiſſimam cenſet Galen. lib. 2. de facult. aliment. c. 38. dicitur quoque pro eo καστανάϊκον κάρυον, nux Caſtanaica, quæ in ea Theſſaliæ ſeu Ponti parte prouenit, quæ & κάστανον nominatur Theophr. hiſt. plant. lib. 4. cap. 10. Galen. vero lib. de boni & mali ſucci cibis, Caſtaneas inter arborum fructus, ſi modo in ventriculo probe coocoquantur. (Ægre enim ob ſoliditatem ſubſtantiæ confici diutiuſque hærere nec facile permeare queunt) etſi illæ craſſi ſucci ſunt, minime tamen improbi eſſe efficaciterque alere corpus tradit, præbere enim alimentum tum craſſum tum diſſolui maxime contumax, ab vberiore tamen earum vſu ideo abſtinendum conſulit nō ſolum quod craſſum gignant ſuccum, ſed quod ægre concoqui, aluum cohibere atque aſtringere, inflammationes excitare ſuapte natura ſoleant. Libro vero de attenuante victus ratione quaſi ſui immemor oblituſque precedentium Caſtaneas ſiue elixentur, ſiue aſſentur, ſiue denique frigantur, ſemper eſſe prauas inquit, & multo magis ſi crudæ mandantur: hæc autem Galeni loca pugnantia apposite conciliaueris, ſi quando prauas eſſe dixit Caſtaneas libro de attenuante victus ratione, id referendum cenſueris, non ad ſucci quem in corpore gignunt prauitatem (nō enim prauum gignunt in corpore ſuccum ſed innoxium & probe valentem) ſed magis ad id quod ægre ac difficulter conficiantur, & quod aluum aſtringant, quod inflammationes excitent: quæ omnia quouis ipſæ modo parentur, ſed multo magis ſi crudæ ſumantur, inferre natæ ſunt, quorum merito prauas ſemper exiſtere, iure dixiſſe eſt viſus.

Καστόριον, ſiue Καστόρειον. caſtoreum. Teſticuli caſtoris animalis quod fiber Latinis dicitur. Eſt autem ancipitis vitæ animal, & plærumque cum piſcibus & cancris ex aqua victum capeſſit. Teſtes habet magni prorſus in medicina vſus, quos ab ipſis auelli & à ſeſe abijci cum venatu vrgetur, vanum eſt. Siquidem tangi nequeunt, ita vt in ſue, ſubſtricti. Eligi autem debent qui ex vno ortu connexi ſunt (fieri enim non poteſt, vt gemini folliculi in vna membrana coniuncti reperiantur) liquore intus veluti cereo, odore graui & virus redolente, guſtu acri, mordente ac friabili, naturalibus tunicis circundato. Pontici cæteris præferuntur. calefacit & ſiccat, habetque magnam partium tenuitatem. Itaque concoquit, diſcutit & ſuppreſſas vacuationes reſtituit.

De his Caſtoris teſticulis hoc inſuper notantādum, quod etſi antiquitas vniuerſa Caſtorium crediderit nihil aliud eſſe quam fibri teſticulos, vt & hîc tradit author, eſſe tamen oculatiſſimos nonnullos qui obſeruauerint teſticulos à folliculis ijs qui in inguinibus vtrimque membrana ſua concluſi, teſtium ſpecie fallunt, quique verius Caſtorij nomine donantur, plane eſſe diuerſos; folliculos autem eos, potius quam teſticulos paruos ſpinæ adhærentes, à veteribus vſurpari ſolitos, vel ex eo patet quod ſcribit Dioſcor. lib. 2. c. 26. diuiſa pelle excipi liquorem

» illum pelleum tantopere celebratum: teſtes vero
» non niſi aperto abdomine, remotiſque cæteris
» viſceribus ſpinæ adhærentes reperiantur, adde
» quod quæ à Dioſc. legitimum Caſtoreum deſ-
» cribente liquori tributa ſunt, folliculorum
» quam teſtium liquori magis conuenire: Sed &
» ex aliorum potius quam ſua ipſius ſententia te-
» ſtes mihi appellaſſe Dioſcor. videtur, quoniam
» & eos interdum non ὄρχεις ſed φύσας hoc eſt te-
» ſticulos nominat. Caſtoris autem teſtes ἰλοὺς vo-
» cauit Nicander in Theriacis, quaſi mortiferos,
» & ipſi Caſtori perniciosos, quod eorum cauſa pe-
» ti & occidi ſoleat.

Κάστωρ. ſic quidam τὸν κρόκον appellant, vt habetur apud Dioſcoridem.

Καταβλακεύουσι. καταλιγωρεῦσι. hoc eſt, paruipendunt, apud Hippoc.

Κατάβλημα. dicitur apud Hippocr. quicquid exterius parti ſuperijcitur, ſiue fimbria ſiue aliud quid ſimile.

Καταβολὴ πυρετοῦ. acceſſio febrilis Galeno dicitur.

Κάταγμα. fractio. eſt ſolutio continuitatis in oſſe. Sicut enim in carne ſoluta continuitas ἕλκος dicitur, ita in oſſe κάταγμα. In cartilagine non habet proprium nomen, ſed eam continuitatis ſolutionem Hippocr. abuſus κατάγματος nomine appellauit, vt annotat Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Sunt autem κατάγματος plures differentiæ, ῥαφανηδὸν, quod eſt fractura oſſis per eius craſſitudinem tranſuerſim facta. dicitur alijs nominibus σικυηδὸν & καυληδὸν, ex cucumerum & caulium fractorum ſimilitudine. Aliud σχιδακηδὸν quod eſt oſſis fractura oblonga. Aliud τὸ εἰς ὄνυχα quod eſt oſſis fractura, ſecundum partem quidem aliquam recta, in extremo autem lunata. dicitur & alio nomine καυλακηδόν. Aliud eſt ἀλφιτηδὸν, quod eſt oſſis fractura in multas tenues partes, quod & à quibuſdam καρυηδὸν dicitur. Aliud τὸ κατ' ἀπόθραυσιν καὶ κατ' ἀποκοπήν, quod eſt ablatio partis oſſis per ſummitatis rupturam, vt pars ea quæ ablata eſt ſuperinnatet. Sunt etiam qui fracturæ cranij differentiam conſtituerunt quam ἀπήχημα vocant, quæ fit quando percuſſa vna parte, ea finditur quæ contraria eſt.

» Sed ſpecies ſolutionis continui in oſſe pau-
» cis hîc percurramus ex Hippocr. lib. de capitis
» vulneribus, ſunt autẽ in vniuerſũ ſimplices tres,
» & duæ compoſitæ, quarum ſingulæ alias multas
» eiuſdem generis ſuo ambitu comprehendunt:
» Prima ex ſimplicibus ῥωγμὴ rima ſeu fiſſio dicitur
» à graui telo ac retuſo, hæcque fracturæ ſpecies
» cum tenuiſſima eſt, ac pili inſtar, ſub aſpectum
» vix cadens, τριχισμὸς à Paulo nominatur: altera
» eſt φλάσις à Galen. θλάσις dicta, colliſio videlicet
» vel contuſio, in qua os nec finditur nec deprimi-
» tur, ſed in ſuo ſtatu manet ait Hippocr. Tertia
» ſpecies ἕδρα dicitur Hippocr. quaſi ſedes, ab in-
» ciſione relicto teli veſtigio ex quo innoteſcit; hęc
» ſi alte os diuidat διακοπὴ vocatur, ſi excidat nec
» ſeparet ἐκκοπὴ: Sin teſtam tanquam aſciam re-
» ſoluat ἀποσκεπαρνισμὸς: Quarta eſt ἀπήχημα, ſiue
» ἀντίχοπμα ſpecies τῆς ῥωγμῆς, quam & fracturæ
» differentiam τὴν ξυμφορὴν vocat Hippocr. lib. de
» vulner. capitis: Quinta denique ſpecies ἔσφλασις
» καὶ ἐγχίσωμα appellatur; cuius ſpecies ſunt ἐκπίε-
» σμα, & καμάρωσις: Poſſunt autem plures ex il-
» lis, aut etiam omnes ſimul iungi, rima, colliſio,
» inciſio, ἀπήχημα, depreſſio: ex quibus omnibus
» fracturæ generibus in vniuerſũ cognitu difficilli-
mas eſſe conſtat ſimplices omnes præter inciſio- «
nem quæ ſeruat teli veſtigium, quanquam ne «
ipſa quidem circa ſuturas ſemper, nudato etiam «
oſſe manifeſta ſit: quod enim φλάσις id eſt colli- «
ſio nuſquam ſenſu pateat liquet, ῥωγμὴ vero in- «
terdum apparet, interdum plane latet, aut pro- «
ter tenuitatem vt τριχισμὸς, aut propter locum «
vt ἀπήχημα: ἕδρα vero & ἔσφλασις oculis depre- «
henduntur, omnibus tamen præterquam ἐσφλά- «
σει commune eſt, vt ſenſui non apparere poſſint, «
vbi circa ſuturas acciderint: commemoratas «
ſingulas fracturarum ſpecies vide ſuis locis fu- «
ſius explicatas. «

Καταγματικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta caluariæ fracturis accommodata. Sunt autem ea abſtergendi, digerendi & ſiccandi poteſtate prædita, quibus plærique & paululum ex adſtringentibus pharmacis admiſcant. Sunt autem καταγματικὰ eadem fere cum κεφαλικοῖς, niſi quod hæc acrimoniam etiam quandam ſortita ſunt, vt ex alto in ſuperficiem extimam non oſſa modo, ſed humorem etiam craſſum & viſcoſum, ſi quis ſubeſt, vel omnino deprauatum attrahant: quanquam & hæc plerique etiam καταγματικὰ appellarint, vt ſcribit Galenus lib. 2. τῶν κατὰ γένη. quo loco ipſe aliquot Andromachi καταγματικὰ deſcribit & aliorum veterum medicorum.

Καταγυιοῖ. eneruat, debilitat, ad extremam imbecillitatem ducit apud Hippocratem.

Καταιγίζειν. τρέπειν ἢ ὁρμᾶν, hoc eſt, inuertere & erumpere: apud Hippocrat. vt annotat Erotianus.

Καταιόνησις. irrigatio, perfuſio. Fit humore copioſo in partem aliquam affuſo. quo quidem remedij genere vtendum cum aliqua de cauſa balneo excludimur. Sed præſertim capiti adhibetur ſiue ad ſomnum conciliandum, ſiue ad compeſcendum delirium, ſiue ad ſoluendas conuulſiones: Archigenes namque prodidit præceptorem ſuũ Agathinum ex vigilijs delirantem, confeſtim delirio vigilijſque liberaſſe largiore oleo & calente capiti affuſo. Id quod etiam præſtari poteſt chamæmelo vel calycibus papaueris in oleo decoctis. Similiter in caninis conuulſionibus caput oleo ſicyonio calente aut alio eiuſdem facultatis perfundi irrigarique poteſt, ſicut & aliæ corporis partes quas morbus aliquis occupat. Nam & podagrici & tremore laborantes & hepatici & ſplenici proprias habent & peculiares irrigationes. Cæterum ἡ καταιόνησις differt ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς, eo ſolo quod poſt τὴν καταιόνησιν in parte aliqua factam, eidem lanam aut linteũ aut aliud quid ſuperponimus, quod poſt τὴν ἐμβροχὴν non facimus.

Κατακαύματα ambuſta, incendioſæ quædam puſtu- «
læ atque ambuſtiones in cute ex vſtulatione ena- «
tæ aut humorum acrimonia cutem lancinante «
erumpentes. «

Κατάκλασις. nomen in artubus frequens eſt apud «
Hippocr. quando iacente ſupino ægro videntur «
συγκεκαμμένα crura, ἢ διαπεπλεγμένα, id eſt con- «
tracta aut implexa: Sed & in Coacis de eo laſſitu- «
dinis genere dicitur quod ὀστέοκοπον appellant, in «
quo ægri quaſi confractis oſſibus dolentes ia- «
cent; Sed & in oculorum & palpebrarum per- «
uerſione κατάκλασιν vſurpauit, cum ait, ὀμμάτων «
θέσιος παραχρυστικὸν, καὶ ῥίψεις ἀυτίους, καὶ κατακλά- «
σεις κακὸν, id eſt oculorum intuitus audax, phre- «
niticus; ſic & coniectus frequẽs & contortio: vbi «

ſic Galen. ait, κατέκλασιν λέγει τῶν ὀφθαλμῶν ὅταν διαστρέφωνται τὰ βλέφαρα, id eſt cum eorum palpebræ peruertuntur, quod in prognoſtico dixerat κάμπυλον βλέφαρον; Sed & prorrhetic. ſect. 2. part. 52. pro κατάκλασις etiam habetur κατάκλεισις, vtrumque enim Gal. agnoſcit, nullo inter hæc exiſtente diſcrimine, ſeu oculum confractum ſiue clauſum dixeris, quorum alterum pendet à robore & contentione partium oculos claudentium, alterum ab aperientium imbecillitate vt docet Galen. ibidem comment. 2. κατάκλασις etiam τῶν ἄρθρων aphor. 18. ſect. 1. l. 6. Epid. dicitur de inflexis ſupra naturalem & mediocrem figuram articulis, aut nimium diductis, cum videlicet ægri ſupini iacent, vel bracchijs ceruice & cruribus extentis, vel ijſdem contractis & implexis, quæ modice reducta eſſe oportet, quorum illud fractarum virium & facultatis animalis reſolutæ argumentum eſt, hoc vero conuulſionis & delirij: ab hac inſuper voce etiam φωναὶ κατακεκλασμέναι in Coacis dicuntur, confractæ, peruerſæ, interruptæ, hoc eſt, quæ faucibus hætent, in quibus materia vocalis quaſi conglomerata ſubſiſtit, vnde & κατεπνιγμέναι ab eodem vocantur, & ξυμπεπλεγμέναι id eſt διεστραμμέναι, peruerſæ, quales aliquando annotauit Hippocr. in tabidis, ex prolapſu catarrhi ſerini materiæ vocali occurrentis, maximeque in tempeſtate peſtifera, auſtrina, ventis placida & pluuioſa quæ caput replet ichore, hoc eſt, ſero maligno & pituita ſalſa: huiuſmodi ſunt quas non inepte vulgus Gallicum quaſſas vocat, humiditate continenti riguas minime ſonoras & claras; ſed & per has voces, acciſas, & admodum imbecillas recte intellexeris, imitatione Græcorum qui κατακεκλασμένα infirma omnia intelligunt, adeo vt ſint illæ voces languidæ & obſcuræ vt vix exaudiantur, & ſubinde intercidant, ſic in fullone phrenitico apud Hippocr. notatur φωνὴ κεκλασμένη, σμικρὴ δὲ, effracta vox ſed quæ intelligeretur, vt in Nicoxeno φωνὴ κεκλασμένη ἔργον ἀκοῦσαι, σμικρὴ δὲ, vox effracta quæ exaudiretur quidem ſed ægre.

Κατακεκλιμένοι. ἔκλυτοι. hoc eſt, reſoluti, languentes, deficientes apud Hippocratem, vt annotat Gal. comment. in prorrhet.

Κατακλεῖδες. dicuntur oſſa cartilaginoſa in commiſſura omoplatæ cum claui ſita, vtrinque ſcilicet ſingula. Siquidem in ea commiſſura ſæpe accumbit, ſæpius media intercedit cartilago, vti in ea quæ claui eſt cum ſterno iunctura, & ea quæ genæ inferiori cum oſſe temporali, & cruri cum tibia. Hanc porro cartilaginem oſſeam Galenus os propter duritiem appellat (quanquam ob tenuitatem ſit multũ flexilis) & ſcribit in ea commiſſura, proter omoplatam & clauem, tertium os à quibuſdam numerari, & in ipſis tantum hominibus Hippocratis teſtimónio deprehendi, qui eam homini propriam facit. hanc vero etiam ab aliquibus ἀκρώμιον vocari Galen. lib. de oſſibus prodidit.

Καταιγιστικὸν. medicamentorum genus quod aliàs ἐπικεραστικὸν vocatur.

Κατακλινὴς. decumbens, idem quod κατακλινθεὶς, ἢ κλινήρης, ἢ κλινοπετὴς significat, quibus ὀρθοστάδην ἐποχεῖσθαι opponitur.

Κατάκλισις. decubitus, quem in ægris à medico diligenter conſiderari vult Hippocr. qui tres illios figuras in Coacis deſcribit, duas ſcilicet extremas prorſus abſurdas & vitioſas: vnam quidem in exceſſu in qua ſupra modum membra contrahuntur; alteram in defectum qua proijciuntur & extenduntur: inter has autem naturalis quædã & bene valentium propria eſt, in mediocritate vehementis contractionis & immodicæ proiectionis artuum & ſpinæ, qua figura etiam non cogitantes cubare ſolemus: extremas figuras Galenus vocat σχήματα ὑπερβολικὰ καὶ ἄτοπα: mediam vero τὸ ὑγρὸν, quod totum corpus modice humidum ſignificet, ſine ſiccitate aut humiditate vlla præter naturam, ſic enim in 1. progooſt. dixit τὸ ξύμπαν σῶμα ὑγρὸν κείμενον, totum corpus humidum quaſi molliter iacens deprehendi debere, id eſt media figura ſitum, & in latus firmatum; quod enim moderate humidum & ſine dolore, tendi non debet, ſed in medio contractionis ſiue flexus, & proiectionis ſiue longæ extenſionis ſeſe continet, ita vt in dextrum aut in ſiniſtrum latus iaçeat, collo, manibus, cruribuſque parum reductis, & neque ſupra modum extenſis neruis, neque nimium plexis, quorum hoc conuulſionem ſignificat, illud reſolutionem vel ſummam infirmitatẽ facultatis eius, quę corpus per muſculos ſtabilit & firmat, in media ergo & naturali figura tria concurrere debent, decubitus in alterutrum latus, erectum ac conſtans corpus, non prolapſum ad pedes, & moderata totius corporis reductio, id eſt ſpinalis medullæ, cuius partes ſunt ipſæ colli vertebræ, & quatuor artuum manuum videlicet & crurum: ex hac vero figura robur facultatis animalis ſignificatur, proindeque Hippocrati ſaluberrima cenſetur.

Κατάκλυσμα. idem quod κλυστὴρ, apud Hippoc. lib. de ſalubri diæta.

Κατακλυσμὸς. aquarum illiſio dicitur Cælio Aureliano l. 1. τῶν χρον. c. 1. ceu ex alto aquæ caſus, quem in epilepſia curanda præcipit eiuſdem lib. cap. 4. qua patientes partes percuſſæ (inquit) mutari cogantur, & l. 2. c. 1. de paralyſi & c. 5. pro aurium dolore, capitis totius procurationem per κατακλυσμὸν procurat, id eſt illiſionem aquarum ſupercadentium.

Κατακορὲς ἀπόχρεμμα. vide ἀπόχρεμμα.

Κατακορέως. ἱκανῶς καὶ ἀκράτως. vtroque enim modo Galen. explicat comment. περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατακορὴς. vox eſt è media Hippocratis œconomia deprompta, cuius & videtur ſignificatio ambigua: videtur autem proprie de colore dici eoque pleno atque ſaturo, id enim vox Græca indicat, cuius coloris contrarius ſit dilutus qui coloris aliquid depoſuit, quique remiſſus eſt ac lenior: inde κατακορὴς affectionis intenſionem cui iungitur portendit, affatimque, & in plenum aliquid redundare ſignificat, vnde & ad alia multa fuit ſubinde vox hæc tranſlata; aliquando enim ἄκρατον id eſt ſyncetum ſignificat, vt χολὴ κατακορὴς, bilis ſyncera, id eſt ſaturata & affatim colorata, ſic enim (inquit Gal. in exeg.) vocat Hippocr. κατακορέα recrementa pura bilis, atque ſic fere ſemper apud Hippocr. coloris biliosi intenſionem ſignificat; ſed & ſæpe κατακορέα χολώδεα coniungit, deiectiones in plenum & affatim bilioſas ſignificans; στήθεα quoque κατακορέα appellat pectora quæ huiuſmodi humorem generant, quanquam ea voce hirſuta nonnulli interpretantur: Quin & eadem ratione κατακορέις vocat eos quicumque multa bile abundant quales ſunt, πικρόχολοι, ſynceram quoque bilem κατακορέα χολὴν vocauit Aretæus in hepatis mor-

« bis c.13.l.1. de morbis diuturnis: & ἰκτερώδεας κα-
» τακορέας ex morbo regio largius coloratos eo-
» dem cap. vt & Hippocr. l. 4. Epid.& Coac. &
» κατακορέα οὖρα in ictericis apud eundem Aret.
« eſſe dicuntur. Pharmacum quoque κατακορὲς ap-
» pellat Hipp. aut propter euacuatum ab ipſo hu-
» morem, aut ob proprium ſuum colorem. Sed &
» 7. Epidem. βὴξ κατακορὴς vel quando (inquit)
» eiuſmodi humor ſyncerus expuitur, vel cum eſt
» tuſſis intenſa atque vehemens; vocat etiam ſitim
» κατακορῆ quæ vel gignitur propter talem humo-
» rem aut quæ vehemens & intenſa eſt vt explicat
» Gal. in exeg. ſed & 7. Epid. κατακορὴς ὕπνος ſom-
« num profundum ſignificat, & Dioſcor. libr. 4.
» συνδιεχθὲν κατακορῆ πυῤῥὸν, id eſt quæ ad ſarieta-
» tem ruffeſcit intellexit: alia multa eiuſmodi
» exempla ſuppetunt quibus intelligere eſt vo-
» cem κατακορὲς intenſiuam eſſe adiunctis rebus.

Κατακύρα. tonſura per nouaculam, apud Hippocratem.

Καταφρύσσειν. κατασχίζειν, hoc eſt, diſcindere: apud Hippocr. vt annotat Erotianus.

Κατάληψις. affectus eſt cerebri. Prouenit à vehementi refrigeratione cum quadam ſiccitate, & poſteriora cerebri potius occupat, cum in caro anterior pars magis laboret: in apoplexia vero & morbo comitiali vtraque, vt ſcribit Gal. lib. 4. de loc. affect. Manent autem per catalepſim palpebræ apertæ, quæ per catum clauduntur, ſeruatutque ſecundum naturam ſpiratio. Huius frigidus ac craſſus aut omnino viſcidus humor cauſa eſt, quanquam & ſtomachi vitio aliquando incidere poſſit. Paulus Ægineta lib. 3. c. 6. ſcribit affectum quem medici Galeno antiquiores κάτοχον appellarunt, eundem à recentioribus κατοχὴν & κατάληψιν poſtea vocatum eſſe. Dicitur ἀπὸ τοῦ καταλαμβάνειν, quod eo affectu detentus æger repente in illo permanet habitu in quo correptus eſt. vide κατοχή.

Κατάληψις. vocabulum eſt Empiricorum, quo ſignificant veram & perpetuam cognitionem, vt ſcribit Galenus libro περὶ αἱρέσεων. Sunt autem καταληψία, κατάληψις, καταληπτὸν, καταλαμβάνειν, nomina ex Stoicorum ſchola profecta, nec Attica, vt ſcribit Galen. initio libri περὶ ἀρίστης διδασκαλίας. & ſignificat καταληπτὸν idem quod γνωστὸν, hoc eſt notum.

Κατάληψις τοῦ πνεύματος. cohibitio ſpiritus. Quatuor
» illa omnino fit modis ex Gal. in libello de diſſe-
» ctione vocalium inſtrumentorum: fit enim dum
» inſpiramus, quando in agendo adhuc perſiſtunt
» muſculi thoracem dilatantes: Secundo modo
« quando dum expiramus in agendo perſiſtunt
» muſculi thoracem conſtringentes, ita vt alia
» pars ſpiritus reflecti, alia manere adhuc videatur:
» fit tertio modo in expirationis & inſpirationis
« confinio, cum muſculi qui inſpirationem faciũt
» ceſſant, incipiunt autem qui exſpirationem præ-
» bent: his autem omnibus modis muſculi laryn-
» gis intrinſeci quieſcunt; Quartus modus alius
» eſt, fitque hoc modo: Muſculis thoracem dila-
» tantibus quamplurimum agimus multoque ſpi-
» ritu pulmonem replemus, deinde internos laryn-
» gis muſculos intendimus, ſpirituſque tranſitum
» claudimus, tuncque ad inſpirationis ſucceſſio-
» nem actionem ducimus, thoracẽque enixe con-
» ſtringimus, ac pulmonem haud inualide compri-
» mimus; hanc ſpiritus cohibitionem quia verſus
» ilia fit εἰς λαγόνας Gymnaſtici appellabant:
iſte autem quartus modus à prioribus differt, «
quod hi fiant muſculis thoracis propriam actio- «
nem ſine pugna & contentione perficientibus, «
ille vero fit per mutuam quandam concertatio- «
nem inter muſculos thoracem conſtringentes & «
eos qui laryngis capacitatem claudunt, dum illi «
extrudere foras ſpiritum, hi vero ipſum intus re- «
tinere volunt, atque hæc 4. ſpiritus cohibitio «
erat olim apotherapiæ pars, eoque conſilio ſuſci- «
piebatur, vt quicquid in corporis habitu ab exer- «
citatione reliquum erat excrementorum, partim «
digereretur, partim vero violentius per cutem «
actum expelleretur; nam vt inquit Galen. lib. 2. «
de cauſis ſympt. eiuſmodi ſpiritus cohibitio ca- «
lorem auget in inſtrumentis reſpirationis, ſicque «
ſpiritus ſub thorace violenter oppreſſus in om- «
nes arctos meatus penetrat, omnia læuigat, & ad «
temperamenti æquabilitatem perducit, hincque «
fit vt tali cohibitione ſpiritus ſanentur tuſſes ex «
refrigeratione inſtrumentorum reſpirationis fa- «
ctæ, item & ſingultus; ſed interea dum ſpiritus «
cohibetur, diligenter notandum quod notat Ga- «
len. 5. de ſanit. tuenda, vt nonnihil contrahantur «
abdominis muſculi, vt excrementa vi cohibiti «
ſpiritus impulſa, deorſum ferantur, alioqui enim «
ſi tendantur ipſi abdominis muſculi vniuerſa «
excrementa ad caput feruntur, venæ ſuperiores «
ſanguine & flatu implentur, totumque caput «
oneratur, eodem modo vt in his qui tibias in- «
flant aut acutam vocem edunt, ad varium autem «
excrementorum per ſpiritus cohibitionem ex- «
pulſum habebant veteres ἅμματα id eſt faſcias, «
quas modo ligabant circa ventrem, modo circa «
lumbos, nunc circa coſtas, aut alias partes: de hac «
ſpiritus cohibitione lege Gal. lib. de ſpirandi dif- «
ficultate. «

Καταλυόμενοι. dicuntur quibus vita deficit quique iam morituri ſunt apud Hippoc.

Καταμήνιον αἷμα. menſtruus ſanguis. Eſt ſanguis in muliere ſuperfluus, alterum generationis principium. Sanguinem quidem eſſe ipſe ſenſus iudicat, ſuperfluum autem ipſa per ſingulos menſes excretio oſtendit. Quia enim fœmina humidior frigidiorque mare eſt, idcirco ſanguine magis abundat, concoquens quidem alimentum quantum expedit, verumtamen propter caloris imbecillitatem non valens id quod redundat per halitum digerere. Proinde plus ſanguinis quam illi ſit ex vſu accumulat: cuius partem cum ſibi concoxerit & aſſimilauerit, reliquam tanquam ſuperfluam per vterum excernit. Videtur itaque id quod excernitur, eiuſdem eſſe & ſubſtantiæ & qualitatis cum eo quod ipſa ſibi reſeruauit, & ad ſui nutritionem vſurpauit, vt quod & ab eadem facultate, eodemque calore natiuo genitum ſit, iiſdemque alimentis, & eodem poſtea calore regatur, & ſuis vſque ad excretionem venis lociſque contineatur, in quibus vnumquodque optime conſeruari ſolet. Quamobrem cum ſanguis ille ſuperfluus aut excrementoſus dicitur, non ad qualitatem, ſed ad quantitatem referendum eſt. Nam ſi quod illi vitium inſit, idem & reliquo toti ſanguini commune eſt, quale morboſa non fœminarum tantum, ſed virorum etiam corpora conciliant atque contrahunt: proprium vero & peculiare nullum videtur poſſidere, excepto forte eo quod mox dicam. Certum eſt vteri in mulieribus permagnam eſſe vim, vt qui non modo morborum grauiſſimorum cauſa ſit, ſed totum

etiam corporis temperamentum immurare poſſit. Is ſi à ſuo temperamento receſſerit, ſi vitioſos humores aot in acetabulis, aut in comibus, aut inter tunicas, aut ſuo ſinu collegerit, tunc ſanguinem menſtruum, eiuſque maxime partem quæ primum ad eum peruenerit, inque eo diutius ſederit, donec menſtrui excernendi tempus aduenerit, eodem vitio inficit atque deprauat: vnde ea forte maleficia, quæ Plinius menſtruo ſanguini attribuit, cooſequuntur. Verum vitium hoc ex accidenti potius quam narura ineſt eiuſmodi ſanguini, qoi alias in muliere bene ſana omnis vitij expers gignitur, adeo vt alterum generationis noſtræ principium exiſtat. Eſt eiuim fœtus materia, arque etiam facultas perinde ac ſemen, ſed tanro minotem vim & facultatem habens quam ſemen, quanto plus materiæ in formando fœtu ſubminiſtrat. Nam vt docuit Gal. lib. 2. de ſemine, cum ex materia & facultate vnũquodque animal gignatur, & in ſemine & in mẽſtruo ſanguine vtrumque principium continetur, non æquis tamen viribus. Siquidem in ſemine effectiuum principium validiſſimum eſt, materiale pauciſſimum: contra vero in menſtruo ſanguine materia plurima, vis autem & facultas longe imbecillior eſt. Ab eo carnoſæ partes & materiam & formam accipiunt, attracto ſemen fruitur, conceptus fœtus nutrimentum capeſſit, infans in lucem editus alitur. Eſt enim menſtruo lac germanum, vnamque habent ambo ſubſtantiam. Sunt autem qui ſanguinis menſtrui duas vel plores etiam differẽtias, ſiue quod verius eſt, partes couſtituant, puriorem, fæculentam & mediam: puriori quidem beneficia illa omnia tribuentes quæ diximus; fæculentæ vero ea maleficia quæ vulgo recenſentur. Cæterum menſtrui nomen non à propria ſubſtantia, ſed ab accidente inditum eſt, qood ſingulis menſibus eius excretionem natura moliator. Nec tamen ſiue naturâ ſiue præter naturam ſupprimatur, ob id deſinit menſtruus ſanguis dici. Huius autem periodi cauſam nemo vel ad vitioſam qualitatem, vel ad ſanguinis redundantiam referendam arbitretur, ſed aut in naturæ vim, quæ omnia certis legibus adminiſtrar, aut io ſempiternos & immutabiles Lunæ curſus, quæ vt luminum varietate tum creſcens, tum decreſcens menſem dimetitur: ſic hominis, maximeque fœminę, vt reliquorum etiam omnium humores, rata otdinis conſtantia regit atque moderatur.

» Dicuntur & Hippocr. καταμήνια, & καθάρ-
» σεις ἔμμηνοι, & μῆνες, & ἐμμήνια & τὰ γυναικεῖα.

Καταμωλυνέσθαι. ſenſim ſolui, vox hæc ab Hippocr.
» vſurpatur in ijs quæ tum inſidioſe, tum falsò le-
» uantur, atque ab ἀφανίζεσθαι in eo differt quod hoc
» ſit tepentinæ & ſubitæ leuationis, καταμωλυνέσθαι
» vero tardæ & lentæ; atque hæc Galeni diſtinctio
» legitur comment. ad illam ſententiam quam ta-
» men codex Græcus Galeni ad Hippocratis ope-
» ra diſtinctam non habet, ſed commentarij litteris
» minutioribus excuſam in eoque confuſam: eſt
» aurem hæc, τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμωλυνθέντα
» φλαῦρα, id eſt qoæ dolorifica ſiue criſi reſidunt
» (loquitur enim de parotidibus) mala ſunt, ſect.
» 3. 1. prorrhet. & ita vox ea apponitur abceſſibus
» immaturis, qui paolatim ſubſidunt atqoe vaneſ-
» cunt; Sed & verbum μωλυνέσθαι maribus ouper
» natis appoſitum legimus apud Hippocr. quod
» ſcilicet ipſos puellæ creſcendi celeritate prece-
dant, quas tameo illi præceſſerant dum eſſent in »
vtero: Hippocratis hæc verba ſunt 6. Epid. part. »
2. συναρθρῶθη, συνῆλθη, ὀξύτερον κινηθὲν ἐμωλύνθη, καὶ »
βραδύτερον αὔξεται, καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον, id eſt ar- »
ticulatum eſt, conſtitit, celerius motum compri- »
mitur tardiuſque augetur, & diutius. Cæterum »
pro καταμωλυνέσθαι verius eſt καταμωλυνθῆναι, vel »
potius καταμυλύνεσθαι per υ, quomodo ſimplex »
μυλύνεται apud Heſych. legimus, & μωλυνόμενα »
apud Gal. ſua ſerie alphabeti: eſt autem illi μω- »
λύνεσθαι paulatim marceſcere, huic ſeneſcere. »

Καταμύων. qui demittit aliquid caoſa inquirendi & iuueſtigandi: apud Hippocr.

Καταναγκάζεται. ἐκβιάζεται, apud Hippocratem. hoc eſt, vi cogitur & adigitur.

Et καταναγκάζειν apud Hippocr. dictum de »
oſſibus quæ ſuo loco mota reſtituuntur. »

Κατανάγκη. herba eſt duûm generum, vna folio coronopi longo, radice iunci modo prætenui, capitulis ſenis ſeptenisue, in quibus erui ſemẽ ineſt. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radicem habet exiguæ oliuæ magnitudine: folia quoque oliuæ colore & figura, mollia, diuiſa, humi inclinata: ſemen vt cicer, minutum in virgulis dependet, ponicei coloris, multis foraminibus pertuſum. Hanc quidam biſtortam eſſe arbitrantur.

Καταναισιμοῦται. καταναλίσκεται, conſumitur, apud Hippocr.

Κατανοεῖν. καταφρονεῖν, hoc eſt, contemnere & deſpicere: apud Hippoc. vt annotat Gal. comment. in 3. τῶν ἐπιδημ.

Κατάντλημα, καὶ κατάντλησις. idem quod ἐπάντλημα »
de quo vide ſuo loco: Cæterum paſſim quoque »
dicitur ὕδωρ vel ἔλαιον καταντλεῖσθαι, infundi fo- »
tus gratia, id eſt illis foueri pars ægra. »

Κατανύσσεις. κατατίθεις, hoc eſt expedis vel contendis: apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Κάταξα. ſericum crudum Aetio & Actuario: Eſt aotem lanificium bombycis, ſed antequam cortinas vel colorem experiatur. Officinæ ſeram crudam nominant.

Κάταξις. fractio. Eſt rei in magnas partes diuiſio & ſeparatio: θραῦσις vero eſt in quaſuis partes ſine diſcrimine, & plures duabus, vt diſtinxit Ariſtoteles.

Καταπάσματα 3

Καταπαστὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta arida, ex ſicco medicamentorum puluere conflata. Vt autem ipſa medicamenta viribus differẽtia ſont, ſic variæ τῶν καταπασμάτων differẽtiæ. Alia enim ex aromatum puluere parantur, quæ ad gratiam cõparata ſunt, & veſtibus inſpergi poſſuot. Alia vlceribus & curi inſperguotur, ad gignendam carnem, compeſcendam camis excreſcentiam, ducendam cicatricem, erodendum, vrendum, ſanguinem ſiſtendum. Curi autem ad extergẽdum, repurgandum, attenuandum, diſcutiendum & ad plæroſque alios vſus, vt docet Paulus lib. 7. cap. 13. quo loco in omnibus fere exemplaribus male legitur καταπλάσματα pro καταπάσματα. Eadem medicamenta inſperſilia dicuotur à Græcis διαπάσματα, & πάσματα.

Et ἐμπαστά: dicuntur etiam ξηρὰ & ξηρίον »
& καταπαστὸν medicamenti nomen ad hæmoproi- »
cos dictum, quia inſpergitur; deſcribitur à Gal. 7. »
κατὰ τόπ. cap. 4. vide διαπάσματα. Sciendum au- »
tem eſt vt καταπλάσσεσθαι interdũ pro καταπάσσεσθαι. »

perperam poſitum inuenitur vel viciſſim; ita κα-τάπλασμα pro κατάπασμα, vel viciſſim.

Καταπλασμὸς. dicitur Cæl. Aureliano poſt humeros atque colla deuexo doctu mitis & lenis defricatio, aut leuis deductio lib. 1. c. 5. Tardarum paſſionum.

Κατέαγοι. κατασεσλασμένοι. læſi, mutilati, apud Hippocr.

Κατάπλασμα. eſt medicamentum molle & conſiſtentia mediocre, quod repellendo, concoquendo, digerendo, reſoluendo, laxando, vacuando, detergendo, calfaciendo, ſiccando dolorique ſedando adhibetur. Quæ craſſiora ſicciora que ſunt, emplaſtra & cerata: quæ liquidiora, συγχρίσματα & vnguenta appellantur. Sunt autem variæ cataplaſmatum vires & diuerſi vſus, propterea quod valde differente materia componi poſſunt, & varijs partibus admoueri quæ peculiarem quãdam habent indicationem. Cæterum ab antiquis magna ex parte ex melle parabantur, cui incocta eſſent vel miſta medicamenta propoſito conuenientia: ſæpiſſime vero & ex pane, oleo & farina, de quo apud Galen. multa lib. 2. ad Glauconem.

Dicitur & ἐπίπλασμα Aretæo. 1. de curat. acut. c. 4.

Καταπιττοῦν. Græci vocant illitá pice ſibi pilos euellere, & apud Clementem Alexandrinum c. 3. l. 3. pædag. de Cynædorum impora infamique mollitie dicitur. Qui autem ſic vulſi & glabri forent πιττοκοπούμενοι eidem dicuntur: Viſco quoque pilos euelli ſolitos notauit Iuuenal: euirationem eam, pilorum volſuram ſunt qui vocauere: Sed hac de re plura leges infra in voce πίττωσις.

Κατάπληξις ὀμμάτων. & oculus καταπλὴξ. 5. & 7. Epidem. dicuntur de ſtupidis, ſtupefactiſue oculis, id eſt videndi actione priuatis, veluti quibus attonitis adeſt ſentiendi impotentia.

Κατάποσις. deglutitio. Eſt cibi potioniſque ab ore in ventriculum deſcenſus. Actio eſt facultatis attractricis, quam vi fibrarũ rectarum agit, quas multas interna ventriculi tunica poſſidet, ad id munus natura comparatas. Id quod liquido cernitur deglutientibus nobis, larynge ſimul ſublato ſurſumque in tantum currente, quantum gula deorſum trahitur. Cum autem completa iam deglutiendi functione laxauerit ſe gula, tunc luculenter deſcendere cernitur ſumma arteria: ſiquidem interna ventriculi tunica quæ rectas habet fibras, quæque tum gulam intrinſecus veſtit, tum os ipſum, ea ſuper internis ſummæ arteriæ partibus extenditur. quo fit, vt cum ipſa à ventriculo deorſum trahitur, ſimul etiam ſumma arteria neceſſario attrahatur.

Καταπότιον. pilula. Eſt medicamentum, vt ait Scribonius Largus, quod non diluitur, ſed ita vt eſt deuoratur. Formatur fere in pilulas, quo facilius deuorari poſſit, & in ventriculo dilui, indeque tranſire in venas. Eſt autem vſus catapotiorum multiplex, maximus ad purgandum corpus humore excrementoſo, plurimus ad diſtillationes & tuſſim aliaſque thoracis affectiones. Parantur & ad ſedandam ſitim, quale id eſt, quod ἄδιψον à Galeno dicitur lib. 8. τῶν κτ̀ τόπ.

Quidam non ſolum pilulam, ſed & paſtillum ex Plinio interpretantur: at δίδοται καταπότιον vertit Gaza apud Theoph. de cicuta lib. 9. cap. 8. hiſt. plant. potui datum; ſic & Dioſcor. dixit δίδοται ἐν κοιλιακοῖς καταπότιον, vbi quidam Græcam vocem retinendo (nam & in Latino ſermone retinetur interdum) interpretatur Cœliacis catapotium eſt.

Καταπόθρα, ας, apud Ægin. interpretatur Budæus faucium partem infimam, qua cibus deuoratur, qui & alio loco eſſe ſcribit partem gutturis equini. in hippiatria.

Καταπεπόμενοι. apud Hippocr. Galenus interpretatur αἰσθανόμενοι σφοδρῶς. valde ſentientes.

Κατάπτωσις. appellatur epilepticorum & apoplecticorum ſymptoma, quo repente in terram concidunt, vt ait Galenus lib. de totius morbi temporibus.

Καταρασμὸς τοῦ ἐδάφους. id eſt, purificatio pauimenti, vel καταρραντισμὸς id eſt irroratio vel conſperſio eiuſdem, vt apud Paul. potius legendum cenſet Cornarius ex Aetij l. 9. c. 1. dum ſcilicet pauimẽtum irroratur & folijs conſternitur, myrti, platani, & quercus, maxime vero vitis atque etiam roſis, ad animam ſcilicet ex inualeſcente syncopes ſymptomate reuocandam, atque hæc omnia quæ ita adhibentur vocat Paul. ψυχαγωγίας, ὅτι οἷον ἀνάγεται διὰ τούτων ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς συγκοπῆς.

Καταῤῥαγῇ κοιλία. ἀθρόως ἐκκριθῇ. hoc eſt, confertim & impetu excrementa profuderit aluus, abunde deſcenderit, annotat Galen. comment. in prorrhet.

Part. 58. id autem fit vel victrice natura critice multitudinẽ per aluum excludente, vel, quod malum eſt, labefactatis viribus quæ retinent.

Καταῤῥαφὴ τῶν βλεφάρων. ſutura palpebrarum deorſum verſus: hæc quî ſit facienda docet Aet. tetrab. 2. ſerm. 3. c. 70.

Κάταῤῥος ὁ

Κατάῤῥους. catarrhus. Eſt deſcenſus humoris è capite in os: ſic enim proprie nominatur: quemadmodum cum in nares, κόρυζα: cum in fauces, βράγχος: cum in gurgulionem, σταφυλὴ & κίων appellatur. Naſcitur eiuſmodi diſtillatio à cerebri intemperie frigida & humida, & ab omnibus quæ replent caput.

Apud Hippocr. vero κάταῤῥος aliquando ſumitur generalius, pro omni fluxione quæ ex capite per venas fertur in partes ſubiectas vt ſcribit Gal. comment. in aphor. 12. lib. 3. Cauſæ autem huius affectus ſunt, ea omnia quæ humorem ſuperuacuum in capite cumulant: Cumulatur autem, interdum vitio cerebri primario, quod quidem ſi intemperie frigida & humida laboret; ex alimento, etiam qualitate & quantitate laudabili multa excrementa generat, & genita præ imbecillitate concoquere & diſſoluere non poteſt; Sin calidius exiſtat, multos vapores inſtar cucurbitulæ attrahit ex ſubiectis partibus, qui in aquã poſtea conuertuntur: interdum vero cauſa eſt non in cerebro, ſed in ſubiectis partibus, vt fere fit in his in quorum corpore, multus vaporoſos, calidoſque ſpiritus gignitur, aut quibus bilioſa excrementa cumulantur in ore ventriculi, vt ſcriptum reliquit Gal. l. 3. de loc. affect. aut, quod multo frequentius eſt, quando iecur calidius eſt; in huiuſmodi enim corporibus vapores multi ſurſum feruntur in caput, qui vel à cerebro imbecilliore quam vt copiam iſtam ſuſtineat, in aquam conuertuntur, vel caliditate ſua humores in cerebro contentos & concretos fundunt & liquant; eadem ratione aluus aſtrictior catharrorum cauſa non raro exiſtit: excrementorũ etiam in capite prouentum non parum adiuuat meatus

quia à cerebro ad palatum & nares anguſtior eſt, quam vt humor accumulatus vacuetur, cutis capitis denſitas, & cranium ſuturas habens pauciores & aſtrictiores quam à natura comparatum ſit, ſic enim vapores aliàs hac via tranſpiraturi retinentur in capite; idem facit aeris conſtitutio auſtrina, cuius proprium eſt caput grauare, vt ſcripſit Hippoc.l.3.aphor. Aer enim humidus & calidus prompte cerebrum natura ſua humidum humectat & replet: adde quod per tales aeris ſtatus exigua fit per cutem inſenſibilis tranſpiratio, vt notat Gal.comm.1.in lib.1. Epid. atque his de cauſis cumulatur in capite humor ſuperuacuus, vt plurimum quidem pituitoſus, interdum vero bilioſus & melancholicus, pro natura affecti corporis, ætate, regione, loco & ſimilibus circunſtantijs, atque hinc oriuntur catharri differentiæ, vt nimirum ſit alius calidus, adeo vt loca per quæ fertur exulceret; alius frigidus, alius bilioſus, pituitoſus, melancholicus, ſanguineus, quorum rurſus ſinguli, varias etiam ſortiuntur differentias pro varijs quatuor humorum differentijs: verũ ad catharri generationem non ſatis eſt cumulari in capite talem humorem excrementitium, niſi accedat eiuſdem in partes ſubiectas delapſus: fit autem hic multis de cauſis, interdum enim pellitur robore facultatis expultricis laceſſitæ copia aut acrimonia cumulati humoris, interdum vero ſine facultatis expultricis auxilio ſponte fluit, vel cum copioſior eſt, vel liquefactus & fuſus calore ſolis, ignis, balnei, febris, vini generoſi, aut alterius rei intro aſſumptæ, tegumentorum nimiorum capitis, motu & exercitatione intenſiore, animi pathematis, hæc enim iactant & exagitãt humores vehementius; aliquando vero frigus fluxionem facit, dum cerebrum, præſertim ſi prius per calidam & humidam aeris cõſtitutionem ſiue alia de cauſſa repletum fuerit, quaſi manu quapiam extrinſecus apprehendens & comprimens, in eo contentas veluti in ſpongia humiditates exprimit; Sic flantibus aquilonibus crebræ tuſſes, ac omnis generis diſtillationes vt ſcripſit Hippoc. 3. aphoriſ. ſic etiam ex temere admotis pleno capiti rebus frigidis, & aſtringentibus, ac repellentibus, atque alijs eiuſmodi catharrus gignitur. Cæterum ex tali humorum in partes inferiores decubitu infiniti fere & graues morbi in noſtris corporibus oriuntur, ijque varij pro varia ſubiectarum partium diſpoſitione, fere enim ſi quæ pars imbecillior in corpore extiterit in hanc onus totum decumbet, atque etiam prout viam inuenerit humor faciliorem, alijs enim excrementa promptiſſime impetum faciunt, in os, nares, oculos, aures, dentes, vt pote partes cerebro propinquiores, fiuntque anginæ βράγχοι, κορύζαι, ὀφθαλμίαι, cæcitates, ἀμβλυωπίαι, ſurditates dentium dolores, alijs in pulmone deſcendens humor, aſthmata tuſſes, tabes, dyſpnœas, peripneumonias facit, alijs in ventriculum & vicinas partes, cruditates alui profluuia, obſtructiones, in artus arthritides, in neruos paralyſes, tremores, atque alia quæ Galen. lib. 6. de ſanit. tuenda fuſius commemorat: quæ & fuſius explicuimus in voce ῥεῦμα infra: vbi leges.

Καταρτισμὸς. eſt, inquit Gal. tranſlatio oſſium à ſede non naturali in ſedem naturalem.

Fit à voce καταρτίζειν quod reponere ſignificat artus ſeu membra luxata apud Ægin. ſic & Galli metaphoricῶs dicunt, *remettre vn homme*, pro commotum & immodice perturbatum ſibi reſtituere.

Κατ᾽ ἀρχαὶ. ſignificat apud Hippocr. non tantum per initia morbi, ſed ſimpliciter primo, vt annotauit Gal.comm.1.εἰς τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Κατάσαρκα. hydropis ſpecies, quæ & ἀνάσαρκα, heraclidi Tarentino, totius corporis inflatio ſiue humoris infuſi perforatio dicitur vt inquit Cælius Aurelian.l.3. τῶν χρον. c.8.

Κατασκευὴ. appellatur conſtitutio corporis & animi; corporis quidem apud Galen. ſæpe; animi vero apud Platon l. 8. de repub. qui & κατασκευὴν pro vitæ & morum conſtitutione poſuit.

Κατασκευὴ. etiam Galeno l. 3. ſalubrium abſolutiſſima dicitur ac perfectiſſima exercitatio, quam per immodicos in certaminibus labores etiam totum diem aliquando continuatos præparato iam ad eam corpore obibant Athletæ.

Κατασταλμός. deſtillatio Græcis dicitur authore Celſo l. 4. c. 5.

Κατάστασις. conſtitutio. Apud Hippocratem eo nomine dicitur collocatio cuiuſque rei in ſuam ſedem, vt annotat Galenus comm. εἰς τὸ περὶ ἀέρων. Idem etiam ſic ſolet vocare omnem cuiuſque rei formam, vt ſcribit Gal comm. 3. τῶν ἐπιδημ. ſed peculiariter dicitur de aere & morbis. Ac in aere quidem dicitur ἡ παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι κρᾶσις, hoc eſt, aeris præter naturam temperies. Quæ enim ſecundum naturam eſt, ὧραι, hoc eſt anni tempus, dicitur, ſuntque eius quatuor omnes differentiæ proprijs temperamentis & nominibus deſignatæ: ver, æſtas, autumnus, hyems; in quæ ſi aliqua præter naturam temperies inciderit, ea non iam ὧραι, ſed κατάστασις proprie nuncupatur. In morbis vero κατάστασις vocatur quædam veluti forma morbi, ſecundum quam ex tantis & talibus conſtituitur vniuerſalibus temporibus, ſeu qualiſcunque ex totius morbi temporibus compoſitio, quemadmodum Galenus docuit libro primo τῶν κρισίων. Hæc autem non aliud eſt quam totius morbi duratio circumſcripta temporibus quatuor, quæ totius morbi tempora ſeu vniuerſalia appellamus.

Κατασταλτικὰ φάρμακα. medicamenta cohibentia, ſupprimentia, quæ etiam ἀνασταλτικὰ à voce καταστέλλειν, quod ſignificat reprimere & ſupprimere tumentia vt notat Budæus ex Dioſcor. eiuſmodi vero ſunt elaterium, ſquamma æris, Chryſocolla, & alia plura quæ κατασταλτικὰ τῶν ὑπεροχῶν Aetio eſſe dicuntur tetrabl. 1. ſermon. 2. cap.230.

Κατάσημα. τὸ οἷον κατασήμειωμα ἢ ἀπόσημμα, hoc eſt, veluti quædam confirmatio & animaduerſio, apud Hippoc.lib.2. τῶν ἐπιδημιῶν, vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Sed nota hîc ſcribendum ἀπόσκημμα à verbo ἀποσκήπτειν, id eſt incumbere ſeu irruere.

Καταστῆναι. dictum ab Hippoc. 1. γυναικ. de vtero tumente, qui poſtmodum vna cum ventre ſubſidat atque hoc modo reſtituatur ipſe ſibi.

Καταστῆναι etiam τὸ σῶμα dicitur corpus quod ad purgationem præparatur & componitur.

Καταστῆσαι. vocem vſurpare ſolent Græci qui Aſiam incolunt, vt ſignificent in ſuam ſedem collocare: vnde mihi videtur Hippocr. ducere nomen κατάστασις per σ. tertiam ſyllabam ſcribens, ſic vt idem ſignificet quod καθίδρυσις, quod vocabulum aliud nihil ſibi vult quam aliquid in ſuam ſedem

Digitized by Google

ſedem collocare, quam rem κατάστασιν appellant.

Καταχασμὸς. ſcarificatio. vide ἐγχάραξις.

Κατατεῖναι. verbum eſt ab Hippocrate vſurpatum, vt ſcribit Erotianus, οὐκ ἐπὶ τῆς τάσεως, ἀλλ' ἐπὶ τῆς καταθέσεως: hoc eſt, non pro tenſione ſed pro diſpoſitione: vt quo loco ſcribit, τὸν δὲ ἄνθρωπον, πρηνέα χρὴ ἐνδέχεται, πολλῷ θερμῷ λοῦσαι. κἄπειτα πρηνῆ κατατεταμένον, iacentem atque decumbentem ſignificat, deinde paulo poſt vbi ſcribit, ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ἐμβεβλημένον πρὸς ἀλλήλων, ἁρμόζοντα τὸ μῆκος τῷ ὑποτεταμένῳ, τοῦτο τοῦ ὑποτείνεσθαι. Similiter libro de fracturis, vbi dicit, χρὴ δὲ αὐτὸ τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα κατατεῖναι, ὡς ἐπιδέωνται τὸ σχῆμα, hoc eſt, eo habitu & figura componens, ſupinamque collocans. Neque enim toto eo loco κατατείνειν aliud ſignificat quam κατατίθεσθαι: vt & alijs quibuſdam locis κατατάσις αὐτὸ τὸ καταθέσεως ab eo dicta eſt.

Κατάτριψις τῶν ὀργάνων. inſtrumentorum attritus aut attritio dicitur, cum ſcilicet nimia ſiccitate inſtromenta functionum languida exoluta & infirma euadunt, tranſlatione à veſtibus aut vaſis ſumpta.

Καταφορὰ. eſt magna & grauis ſomnolentia. Huius tamen Galen. lib. de comate duas facit differentias, vt probatiſſimos medicorum ſcriptum reliquiſſe aſſerit. Vnam ſomnolentã vocat, alteram ſimpliciter cataphoram, vel cataphoram non ſomnolentam. Cataphoram ſomnolentam vocat, in qua æger profundo & diuturno ſomno premitur. Alteram vero in qua ægri vigiles manent, cum ipſis diuerſæ variæque imagines rerum ſemper ſuccedant, quæ illorum mentem moueant interrumpantqoe ſomnum. Quamobrem inſomnes quidem extant vt plurimum, de lecto autem ſurgere, vigilantiumque opera exercere nequeunt. Oculi namque eorum maxime grauantur, ſuntque adeo in ſomnum propenſi, vt credere poſſis eos facile dormire poſſe. Verum non ſolum non dormiunt, ſed etiam ſpem dormiendi oullam habent. Vtraque autem cataphora, tam ea quæ cum ſomno, quam ea quæ ſine ſomno eſt, id habet commune, quod ægri oculos attollere nequeunt, ſumma grauedine detentos, & quaſi ad ineundum ſomnum comparatos. Vtraqoe etiam fit grauato ob vtilis ſucci copiam cerebto, vt in ebrioſis: interdum veto & propter pituitoſum humorem, aut propter vehementem abſque humore frigiditatem. Gal. lib. 13. meth. medendi videtur facere τὴν καταφορὰν genus quoddam omnium malorum quibus ſine febre ſopor quidam altos incidit, his verbis: ἐμψύχεσθαι καὶ τέμνειν καὶ θερμαίνειν προσήκει τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, ὅσοι ἄνευ μὲν τοῦ πυρέττειν, καταφορὰς βαθείας ἐργάζονται χωρὶς πυρετῶν. ὡς ὀνομάζουσιν ἀποπληξίας καὶ κάρους καὶ κατοχάς. εἰ δὲ καὶ σήπεταί ποτε, μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα. καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος. hoc eſt, vt conuertit Linacer, in contrarijs autem vicijs excitare, ac noxij humoris qui citra putredinem & citra febrem altos ſopores inuehit, craſſitudinem incidere atque excalfacere. tales nimirum impetus ſoporis, apoplexias & caros & catochas Græci vocant. Quod ſi aliqoando humor putreſcat, vtique com febri incidunt ea genera: vocaturque morbus Grçce lethargus. His enim verbis videtur velle, apoplexiam, carum & catochen, ſpecies eſſe cataphoræ.

Vox autem hæc deducitur ἀπὸ τοῦ καταφέρεσθαι, id eſt, vehementius obdormiſcere vt notauit Budæus, ſignificatque hoc verbum, ſubitam collapſionem vel delapſionem, coi verbo ἀναφέρειν & ἀναφέρεσθαι opponũtur, inde & καταφερὴς pronus, & καταφέρεια procliuitas.

Καταφορὰ κοιλίης. etiam de alui fluore profluuioque dicitur Hippocrat. 7. aphor. ſect. atque vi dictionis expreſſa alui deductio, aut delatio dici poteſt cum quæ ventri moleſta ſunt deducuntur & vacuantur, non ſecus ac ὑποφοραὶ μακραὶ in Coacis prænotion. alui ſubductiones diuturnas indicant.

Καταφορικὸς ὕπνος. de graui & vehementi ſopore dicitur.

Κατάφρακτα. deligaturæ nomen eſt, quæ ijs adhibetur quibus deligare iuxta iugulum coouenit latum os ſcapularum, pectus, dorſum aot latera. nomen illi inditum eſt à ſimilitudine thoracis Romani quem cataphractam vocant. vt ſcribit Galen. lib. de faſcijs.

Sed verius κατάφρακτος dicetetur.

Καταφρονεῖν. κατανοεῖν. apud Hippocr.

Κατάχλοα. ἄγαν χλοώδη, valde virentia, apud Hippocratem.

Κατάχρισμα. vnguentum ſeu id quod inungitur Dioſcor. lib. 2.

Κατειάδιον. prælongum inſtrumentum eſt, quod in nares immittitur, prouocandæ hæmorragias gratia in cura cephaleæ apud Aretæom lib. 1. de diuturn. curatione cap. 2.

Κατείλυσαι φωναὶ, vel κατειλεύμεναι rectius vt docet Galen. comment. 3. in 3. Epidem. vel & κατιλλούμεναι multo adhuc rectius ibidem, & diſtortæ voces quaſi occluſæ & coactæ, ſic appellantur Galeno quaſi quæ exire nequeant, vel & quæ quaſi vinctæ, quod vocis vitium capitis deſtillationes comitari conſueuit; Sed & non ſatis hanc in Hippocrate vocem probat Gal. de qua apud illum plura legeris.

Κατεπείγον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Κατεπλήσσοντο, ἀποπληκτώδης ἐγένετο. ſtupidus atque attonitus euaſit, apud Hippocr.

Κατεχόμενοι. idem quod κάτοχοι, catocho ſiue catalepſi laborantes, vt ſcribit Galen. lib. 4. de cauſis pulſuum.

Κατηβολῇσι. boc eſt, circularibus principijs acceſſionum, apud Hippocr.

Κάτηγμα. ionice pro κάταγμα ſæpe apud Hippocr.

Κατῄσθετο. ἐνεφρόνει, ᾐσθάνετο, intelligebat, ſentiebat, apud Hippocr.

Κατηπεδανὸν. καταδύνατον. infirmum, apud Hippoc. Nam & Homerus ἠπεδανὸν αὐτὸ τοῦ ἀδυνάτου dixit Iliad. θ'.

Ἠπεδανὸς δέ νύ τοι θεράπων, βραδέες δέ τοι ἵπποι.

Κατιλημέναι. συνδεδεμέναι. id eſt, colligatæ, apud Hippocr.

Sed opinot ſcribendom κατιλλόμεναι, nam ἴλλειν eſt ſtringere, ſeu vt Suidas exponit cohibere, ἰάλλειν vero mittere.

Κατηπορήθη. ἠδυνατήθη, hoc eſt, non potuit. apud Hippocratem, vt annotauit Erotiaous.

Κατήρτητο. ἐνεφρόνει. καθίστατο. ad mentem redijt, ſedatus eſt, apod Hippocr.

Κατέχοντες. continentes, ſic dicuntur quibus aluus detinetut ac ſiſtitur.

Κατευθύνεσθαι. idem quod εὐθύνεσθαι, apud Hippocr. hoc eſt, per axem extendere.

» Ὄνος enim ſiue ὀνίσκος axem apud Hipp. ſignificat.

Κάτοξυνόσημα. peracutus morbus. Is dicitur qui intra ſeptimum diem iudicatur. Qui enim longius procedit, ſimpliciter acutus eſt. ſunt autem duæ eius differentiæ: qui namque exacte peracutus eſt, quarto die ſoluitur: qui non exacto, ad ſeptimom vſque producitur. Omnis ab initio maximos labores habet: in primos enim dies morbi vigor incidit, vel non longe poſt quartum differtur. Eſt autem gemina peracutorum morborum differentia. Alij velut vna quædam acceſſio ſunt, nullo modo remittentes, alij vero vt ſcribit Galenus in aphor. 36. lib. 4. primam ſtatim acceſſionem vehementiſſimam habent, & reliquas per diem tertium proportione reſpondentes, ſed quæ quartam rariſſime excedant.

» Λίαν ὀξὺ, etiam vocat. Gal. comment. in aph.
» 10. lib. 4.

Κατοπτὴρ. inſtrumentum chirurgicum apud Hippo. quod aliter ἑδροδιαστολεὺς dicitur à ſede aperienda. ſic & qood vteros muliebres diducit, διόπτρα vocatur. Erotianus τὴν μήλωτὴν interpretatur.

Κατορχίτης οἶνος. à nonnullis dicitur συκίτης οἶνος quo-
» niam fit ex ficubus ſeo caricis, nam caricæ che-
» lidoniæ macerantur & expreſſo inde ſucco per-
» funduntur vinacea, è quibus deinde hic συκίτης
» οἶνος elicitur, vt author eſt Dioſcor. lib. 5. c. 41.
» vide οἶνος vbi inſigniores, aliquot vinorum dif-
» ferentiæ explicantur.

Κατοχὴ ἢ

Κάτοχος. eſt in ſomnum, ſed ſine ſomno & febre, propenſio, per quam & oculi manent aperti & ſeruatur ſecundum naturam ſpiratio. Hic affectus cerebri poſteriora magis occupat. Eo qui detinentur, κάτοχοι & κατεχόμενοι dicti ſunt. Habent autem tenſos apertoſque oculos, non vt comatoſi & cataphorici clauſos. In his ſiquidē humiditas affectionis cauſa eſt, neruorum firmitatem roburque diſſoluens: in illis vero propter ſiccitatem tenſio oritur, vt annotat Galen. comment. 2. in lib. 1. prorrhet. quo loco hanc affectionem exemplo idem ſcire depingit. Quidam enim ex ſuis condiſcipulis, cum aſſiduo diſciplinarum ſtudio ſe fatigaret, malo hoc correptus eſt: iacebat, inquit, veluti lignum prorſus inflexus rigiduſque atque extenſus, videbaturque oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamē loquebatur. Is quoque tempore eodem quæ loqueremur audiuiſſe ſe dicebat, quanquam non euidenter clareque; nonnulla item & memoria tenens referebat, præſenteſq; omnes ſeſe conſpexiſſe, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret, ſed neque loqui tunc potuiſſe neq; membrum vllum mouere. Adeo varia erant & differentia huius ægri ſymptomata, vt partim ſomno premi, partim vigilare videri potuerit. Itaque compoſito quoque nomine à quibuſdam ἄγρυπνον κῶμα appellatur, hoc eſt, ſopor vigilans. Cuius vt ſymptomata, ſic etiam cauſæ contrariæ eſſe dicuntur. Nam ex bilioſo humore & pituitoſo ſimul in cerebro redundantibus prouenit. Atq; vt miſtam habet originem, ſic nomine compoſito ἄγρυπνον κῶμα appellatur, mediaque affectio ſtatuitur inter phrenitidem & lethargum, & ſpecies quædam delirij ſiue amentiæ eſſe, vt habetur apud Aetium. Sunt tamē qui κάτοχον & ἄγρυπνον κῶμα differre velint, dicentes τῆς κατοχῆς non compoſitam, ſed ſimplicē cauſam eſſe, frigidiorem ſcilicet ſicciorémq; humorem obſtruentē ventriculum poſteriorem cerebri, quo detentus æger repētè in illo permanet habitu quo correptus eſt, ſiue ſtans, ſiue ſedens, oculis etiam vel clauſis, vel apertis. Ego tamen multis apud Galen. locis κάτοχον, κατοχὴν, κατάληψιν & ἄγρυπνον κῶμα idem ſignificare, & eiuſdem affectus diuerſa eſſe nomina deprehendi.

Eiuſmodi autem hoc malum eſt vt rariſſime «
euadant ægri, hoc & genus morbi ſunt qui κα- «
τάληψιν vocent, vt Aſclepiades: Quidam ἀφωνίαν «
vt Diocles & Hippo. alij multis verbis circum- «
ſcribunt appellantes τῶν φλεβῶν ϗ πνευμάτων ἀπόλη- «
ψιν vt Hippocrates. «

Τὰ κάτοχα. apud Hippocrat. in prorrh. quidam interpretantur ea quæ morbum κατοχὴν vel κάτοχον dictum inferunt: alij vero morbos ſtabiles firmoſque ac veluti hærentes, ἀπὸ τοῦ κατέχεσθαι.

Κάτοχοι. prominentes pinnæ quæ vertebris infiguntur: ἀπὸ τοῦ κατέχειν.

Pollux lib. 2. videtur κατόχους eas duntaxat pro- «
minentes pinnas appellaſſe quæ in 2. vertebra «
ſunt: Sed & κάτοχοι dicuntur qui catocho affe- «
ctu ſupra explicato detinentur, qui & κατεχόμενοι «
vocantur apud antiquiores Græcos vt teſtatur «
Paul. lib. 3. cap. 10. «

Κάτοχος. dicitur faſcia longior quæ in orbem faciei & capiti circūdatur, vt ἐπισκέπαστρον (qood operculum capitis eſt tribus faſcijs conſtans) comprehendat contineatque, ſicut docet Galen. lib. de faſcijs.

Κατωμισμὸς. modus vnus eſt reponendi reſtituendique humeri prolapſi, quo ſuper ſummum humerum alterius qui maior ſit, hominem ægrum collocant, vt ſummo ſuo humero æger ala ſuſpendatur, ſicut aperte declarat Hippocr. lib. de articulis.

Inde κατωμίζειν, quod exponit Hippocrates «
ὑποτείνας τὸν ὦμον τὸν ἑωυτοῦ ἐπὶ τὴν μασχάλην; Pau- «
lus quoque lib. 6. c. 114. ὑποβάλλων τῇ μασχάλῃ τὸν «
ἑωυτοῦ ὦμον, qui hunc repoſitionis modum illic «
dilucide exponit. «

Κατωτερικὰ φάρμακα. dicūtur medicamenta deiectoria, quibus viſcera vitioſo ſucco referta expurgantur: Galen. lib. 7. Methodi ſub finem. Proprio & vſitato nomine καθαρτικὰ appellantur.

Καυκαλὶς. caucalis. Eſt herba cauliculo dodrantali, interdum altiore, ſubhirſuto, folijs apio ſimilibus, fœniculi modo per extrema multifidis hiſpidiſque, vmbella in ſūmo candida odorataque. Dioſcorides & Galenus apud aliquos ſylueſtre daucum tradūt nominari, non à ſimilitudine, vt aliqui credunt, quaſi rudimentū quoddam eſſet naſcentis dauci, ſed quod & guſtu & viribus id imitetur, tū, vt inquit Galenus, codē modo excalfaciat, exſiccet & propellat vrinā. Quod vero extremum folium in Gallinæ pedem conformatur, gallinaceum pedem, vt inquit Dioſcor appellarunt. Eſt & καυκαλὶς ſpecies quædam myrrhæ præter modum exoletæ, nigræ & retorridæ: vt author eſt Dioſcor. cap. de myrrha.

78. li. 1. forſitan ita denominata παρὰ τὸ καυαῦθαι. «

Καυληδὸν κάταγμα. Eſt fractura oſſis per tranſuerſum facta, fracti oſſis partes ita ſeparans, vt è directo non iaceant, quemadmodum lib. 6. med. Gal. ſcribit. Idem vero & comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: vbi, inquit, cōminuto oſſe nihil integrum relinquitur partibus inter ſe recedentibus, ita vt nullo pacto cohæreant, huiuſmodi fractu-

ræ ſpeciem recentiores medici καυληδὸν à fracti caulis ſimilitudine appellant, imitati ea in voce Hippocrarem, qui lib. de articulis de maxilla loquens ſcripſit ἢν δὲ κατεαγῇ ἡ γνάθος, ἢν μὲν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασιν, ἀλλὰ ξυνέχηται τὸ ὀστέον. hoc eſt, ſi vero maxilla rupta fuerit, ſi non prorſus quidem io caulis modum fracta ſit, ſed adhuc os continetur. Hoc enim in loco τὸ ἀποκαυλισθῆν manifeſto oppoſuit τῷ συνέχειν. Paulus Æginetа author eſt τὸ καυληδὸν κάταγμα dici etiam ῥαφανηδὸν & σικυηδὸν, à ſimilitudine fractæ radiculæ & cucumeris.

Καυλίας. ſuccus eſt ex plantarum caule promanans, ſicut qui ex earumdem radice, ῥιζίας dicitur, vt docet Theophr. lib. hiſt. plant. c. a.

Καυλὸς. caulis, quid ſit in plantis & oleribus docet Theophr. li. 1. hiſt. plant. c. a. & li. a. c. 2. dum id eſſe inquit in quod defertur nutrimentum, atque ſupra terram in altum ſurgens veluti virga: ille ſi in ſtyli modom ſurſum protepat, aut in altum feratur, ſcapus Latinis nominari conſueuit, ducta à columnaribus ſcapis ſimilitudine, ſic claſſicis authoribus ſcapus pro caule frequenter vſurpatur; idem quoque, qood in virgulæ moduni vel teli rectitudinem conſurgat, Thyrſi nomen ſibi vendicauit: Sed & auium quoque pennis καυλοὶ tribuuntur. Sic enim Ariſtoteles lib. a, de hiſt. anim. πτερὸν ἔχει καυλὸν ἅπαντα pennæ, inquit, omnes caulem habent.

Καυλὸς. etiam dicitur apud Hippocr. caulis ſilphij velut κατ' ἐξοχὴν teſte Gal. in exeg.

Dicitur & καυλὸς ab anatomicis pudendum virile, quod vulgo virgam appellant, Latini penem. vide αἰδοῖον. ſic etiam oſtium vteri vocatur in mulieribus.

Καυθμὸς. vredo, plantarum affectio quædam potius quam morbus ait Theophr. lib. 4. c. 17. quod à ventis nonnullis ſcribit contingere, ſicut in Chalcide Euboeæ ab olympia vento, qui arbores exurens tam aridas ſiccaſque facit, vt ne ſol quidem tempuſque longum reddere ita poſſint: quibus vero plantis & arboribus plus minuſue id contingat Theophr. ibidem docet.

Καῦμα. æſtus. ſunt qui interpretentur apud Hippocratem febrem, quam & πῦρ appellauit, alij vero ambientis aeris feruorem, alij cauteria & eſcharas; quos omnes verum dicere annotat Gal. comment. in aphor. 13. lib. 7.

Verum ſunt etiam qui ſummum frigus cenſuerunt ſic tam bene poſſe dici, quam recte effectus eius καῦσις vocatur: hinc quorumdã ſtulta manauit ſeotentia niuem calidam eſſe affirmantium, quia dicatur pedes vrere, & pedum perniones ἀποκαύματα, nam ita vocauit recentior Græcia, quæ vetuſtiores χίμεθλα authore Suida; proprie tamen καίειν ignis eſt, qui autem τὰ ψύχη, id eſt frigora, καίειν dicunt eos ἐκ ἀναλογίας λέγειν ait Theophr. lib. de igne.

Καυματώδες ἀποχώρημα. vide ἀποχώρημα.

Καυτικὸν. nomen eſt emplaſtri epolotici, deſcripti ab Andromacho & ad Thelephanem authorem relati; refertur à Gal. a. κατὰ γένη. c. 15.

Καῦσος. ardens febris. Eſt febris continua, tertio quoque die acerbior cum ardentiſſimo calore & ſiti immenſa. Continuam dico quam Græci συνεχῆ, non qoam σύνοχον appellant. Eſt enim ὁ καῦσος ſpecies febris τῆς συνεχοῦς, vt quæ habeat tertio qooque die exacerbationes, quas nullas habet σύνοχος, ab initio ad finem vnica acceſſione conſtans. Eſt autem ὁ καῦσος tertianæ febri intermittenti ὁμογενὴς, vt qui ab iiſdem cauſis eodem anni tempore, & iiſdem corporibus proueniat, à quibus & tertianæ febres excitari ſolent. In ſola acceſſionum longitudine atque in rigore diſcrimen eſt. In tertiana intermittente primum rigor, deinde ἀπυρεξία eſt. Verum ardentis febris esacerbationes nullo cum rigore fiunt, nec vnquam integre ſoluuntur, ſed modice tantum remittuntur, ſemperque noua prehendit priuſquam prior reſederit. Proueniunt enim in febribus intermittentibus rigores, quod per venas & per totum corpus humores ferantur: qui quoniam per ardentes febres immobiles ſunt, & vna in parte collecti, ideo in ea nullum rigorem inducunt. Quemadmodum autem intermittentis tertianæ gemina differentia eſt, ſic & τοῦ καύσου. Alius enim exquiſitus eſt, vehemens & biliofus, alius nothus, mitior, & pituitoſus. Legitimus eſt, qui ob ſolam flauam bilem manentem adhuc intra vaſa, ſine aliquo viſceris affectu accenditur. Eius cauſa eſt, vt ſcribit Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ſanies tenuis, quam ἰχῶρα vocat, acris & biliosa, à venis per æſtatem ſiccatis attracta, & toto in corpore accenſa, vel à partibus robuſtioribus depulſa in imbecilliorem. Neque enim bilioſum humorem qui cauſum facit, colligi in toto corpore neceſſarium eſt, vt qui aliquando vel in ventriculo & maxime ipſius ore, vel in pulmonibus, vel parte ſima iecinoris, vel ieiuno etiam inteſtino concludator. Ac in his quidem locis putreſcens, præter febrem, alia quoque multa ſymptomata generat, è quibus duo præcipue ſunt παθογνωμονικὰ, hoc eſt, propria & perpetua, calor deurens & ſitis inexplebilis, ſi in parte humor conſtiterit, à qua ſitis ſolet excitari: alia vero, συνεδρεύοντα, hoc eſt, aſſidentia, vt lingua ſicca, nigra & aſpera, ventris dolor mordax, deiectio interdum liquida, pallida, vigiliæ, delirium, & alia plæraque quæ ab Hippocrate lib. 1. Epid. exponuntur.

Sed alia quædam febris eſt quæ Hippocr. ἐπικαὴς, id eſt, ardens dicitur lib. 6. Epidem. multum tamen diſtincta ab ea quæ καῦσος dicitur, καῦσος enim ſemper eſt morbus vere acutos, febris vero ardens haudquaquam, quoniam febris tertiana exquiſita ex numero eſt ardentium, non tamen vere acutos morbus, quod careat periculo qui præcipuus eſt vere acutorum caracther.

Καυστικὰ, τὰ, dicuntur morbi in qoibos ardor eluceſcet, tùm etiam excrementa præcalida quorum vis eſt faciẽdi morbum acutum citiſſimæ criſis, valdeque periculoſum ſi ardore conflagrent.

Καυστικὰ φάρμακα. adurentia medicamenta. ſunt medicamenta calida & ſicca quarto gradu, quæ extrinſecus impoſita vrunt, ſubiectaſque partes diducunt & aperiunt. Eadem & ἐσχαρωτικὰ appellantur, quod cruſtam vſtis partibus inducant. Eorum materia ſunt: lixiuium, calx viua, auripigmentum, ſandaracha, ſory, chalcitis, miſy & alia id genus.

Καῦσις. apud Comicos pudẽdũ muliebre ſignificat.

Καυσώδης γλῶσσα. lingua æſtuans. vide γλῶσσα.

Καύσωμα. πύρωσις. inflammatio & ardor, apud Hippocr.

Καυτήριον. caoterium. Eſt quod vrendi vim habet. Vſurpatur tam pro medicamẽto quod poteſtate vrit, quam pro ferro candente; cuius vſus plæ-

rumque neceſſarius eſt, vel ad ſiſtendum ſanguinis profluuium, vndecunque manauerit, vel ad intercipiẽdas defluxiones, vel ad oſſa carioſa & maligna vlcera. Id ferrum καυτῆρα Hippocrates appellauit. Erat autem, vt ſcribit Galenus, æreus calamulus perforatus in fundo, per quem paruum ferrum adurens demiſſum adurebat.

Κάφουρα. camphora. Quid ſit non ſatis conſtat, propterea quod longe poſt Dioſcoridis, Plinij & Galeni ſæcula inuenta ſit. Aetius, Actuarius & Simeon & Arabes mentionem eius fecerunt. Auſi etiam ex his quidam ſunt quid eſſet dicere, maxime Aetius in libro quem ſcripſit de facult. alimentorum: ſcilicet Camphoram eſſe gummi aut lacrymam arboris Indicæ valde patulæ, naſcentis in montibus mari vicinis, cuius lignum ſit album, ferulaccum, leue, intra cuius fungoſam medullam camphora contineatur. Eius autem facultates idem Aetius deſcribit, dicens maxime eam prodeſſe acutis morbis, & doloribus capitis à calore contractis: valere etiam cum ad omnium partium inflammationes, tum maxime iecinoris. Cæterum renes & vaſa ſpermatica impenſe refrigerari, & in ijs genituram cogi. Nec tamen omnes eam affirmant arboris eſſe gummi, ſed quidam ex ijs quaſi dubiam rem proponunt. Alij vero, quibus nouiſſime acceſſit Georgius Agricola, Arabas & recentiores, Græcos male de camphora ſentire dicunt, quod eam gummi aut lacrymam eſſe arbitrentur, ſed bituminis ſpeciem eſſe contendunt. Cuius quidem rei hæc fere ſunt argumenta. primum quod mercatores interdum quaſdam bituminis particulas ſimul cum camphora ab Indis ad nos apportent, deinde quod ſi linum xylinum aquis madidum, cum ex ſuccino conficitur oleum, imponitur in operculum, fumum camphoram olentem emittit; vt non ſine ratione dixerit Auicenna, in ſuccino odoratam camphoræ vim ineſſe. Præterea non minus quam reliquum omne bitumen & facile ignem concipit & ardet. Ad hæc vero accedit Arabum quorundam authoritas, nempe quod Auerrois lib. 5. collig. dicat ambram, quam non eſt dubium in bituminis genere contineri, camphoræ ſpeciem eſſe, quæ in fontibus marinis oritur: quodque Serapio ſcripſerit camphoram copioſam gigni cum terra crebris motibus coquitur. Sic enim per terræ motus non aliter quam ſulphur & reliquum bitumen profunditur. Eſt autem duplex camphora, vna natiua, altera factitia. Natiua non eſt coloris vnius: nam aut alba eſt & dilucida, habens maculas ſubrubras, aut alba & obſcura, aut fuſca eſt. Factitia autem omnis alba eſt. Vtraque autem acri & amaro ſapore eſt, & odore iucundo. Factitia omnis fere eſt quæ ad nos defertur in paſtillis, atque hoc modo parari dicitur: Bitumen Indicum, ex quo natiua effloreſcit camphora, in vaſe ſubiectis carbonibus ardentibus coquitur, eiuſque partes tenuiſſimæ in candidum colorem verſæ in operculum feruntur, quod ipſis collectis eam quam videmus dat figuram. Quod ſi camphora bituminis genus eſt tenuiſſimum & ſubtiliſſimum, male iudicant qui eam in tertio gradu frigidam eſſe aſſerunt. Eſt enim bitumen calidum. Proinde rectius ille qui ſcripſit eam in ſecundo gradu eſſe calidam & ſiccam, præſertim vero factitiã, vt experientia docet & ſapor cõprobat.

Καχεξία. malus habitus corporis. Species eſt τῆς ἕξεως, contraria τῇ εὐεξίᾳ. Eſt autem ſolidarum corporis partium deprauatio, qua alimentum omne corrumpunt. Habitus enim corporis ipſæ ſolidæ partes appellantur, quas continentia Hippocrates appellauit. hic vbi permultum receſſit à naturali temperamento, tertiam alimenti concoctionem quæ in ipſo, hoc eſt, in ſolidis partibus, peragi debet, male perficit, alimentum corrumpit, & in qualitatẽ à natura alienam deprauat. Inducitque cacochymiam (quam perpetuò illa coniunctam habet, cum econtrario non ſit neceſſe, vbi cacochymia ſit, illic eſſe protinus & cachexiam) atq; omne excrementi genus. Corrumpi enim poteſt alimentum non in aquam modo, vnde hydrops (quod vitij genus libr. 1. de aliment. facult. de lente agens, aqueam καχεξίαν appellat ad aliarum differentiam) ſed & in bilem vtramque: ex quo interdum icteri, pſora, lepra, elephantiaſis, vitiligo: hi enim morbi à malo habitu proueniunt: quia vero corrupto alimento non poteſt probe nutriri corpus, fere fit, vt cachexiæ atrophia ſuccedat: quare inductus Celſus li. 3. καχεξίαν definiuit eſſe tabis ſpeciem vbi malus corporis habitus eſt, morbum per ſymptoma definiens. Eſt autem cachexia non vniuerſi modo corporis vitium, ſed & ſingularum partium: namque incolumi reliquo corpore cerebrum quibuſdam melãcholicis καχεκτικὸν eſt, & ex longa lippitudine, vt ait Galenus, oculis καχεξία inducitur. Ea euenit quoque iecinori, deq; ea præcipue medici egerunt, quod multorum morborum origo ſit: ſiquidẽ de hac intelligendum eſt quod ſcripſit Paulus lib. 3. c. 47. τὴν ἀρχὴν τῶν ὑδρωπικῶν παθῶν, καχεξίαν καλεῖν εἰώθαμεν. hoc eſt, principium hydropicorũ morborum, cachexiam vocare conſueuimus. Solam enim iecinoris καχεξίαν intelligit. ſimiliter & Aetius lib. 10. ex Archigene dicens καχεξίαν à Græcis appellari cum corporis habitus in aquoſitatem diffunditur. id enim & quæcumque poſtea dicit, ad eam modo καχεξίαν pertinent quæ iecur occupat. verum iecur tantæ eſt in corpore nobilitatis, vt malus eius habitus protinus in vniuerſum corpus abeat, totique communicetur, & vniuerſalem cachexiam inuehat.

Κάχλα. dicitur à quibuſdam τὸ βούφθαλμον, vt habetur apud Dioſcor.

Κάχληκες. lapides, ſilices dicti, quibus ignitis & in lac coniectis, quod in eo tenue eſt & ſeroſum conſumitur; vocantur & κόχλακες de quibus infra.

Κάχρυς. vide κάγχρυς. eſt autem legumen frumentaceum. Dicitur à quibuſdam hordeum in fumo toſtum, vt facilius commoli poſſit & in farinam redigi. Significat etiam roriſmarini ſemen apud Dioſcoridem. Similiter & Theophraſtus hiſt. plantarum lib. 9. cap. 12. ſcribit τῆς λιβανωτίδος duo eſſe genera. alterum ἄκαρπον, alterum κάρπιμον: & huius τὸν καρπὸν vocari κάχρυν. etiamſi nonnulli κάχρυ nominari volunt ipſam τὴν κάρπιμον λιβανωτίδα. vt & fructus & planta eodem nomine appellentur.

Καψικόν. ſic dictum eſt à recentioribus Græcis τὸ καρδάμωμον, quod in eo ſemina per ordinem digeſta, quibuſdam thecis inuoluentibus quaſi capſis congerantur.

Κνίξαι. δῦσαι. apud Hippocrat. vt annotauit Ero-

tianus. hoc eſt, vincire & deligare.

Κεάσαι, apud Hippocr. ἀντὶ τοῦ σχίσαι. hoc eſt, ſcindere & diuidere.

Κεγχραμίδες. dicuntur grana ſeu ſemina fici. Hæc ſicca ſunt & quodammodo adſtringentia, deuorataque permeant non alterata, non in chylum verſa, nulla denique in re immutata, qua in re ſimilia ſunt acinis vuarum.

» Κεγχραμίδες. autē ſic vocantur ficus ſemina, quo-
» niam milij granum, figura colore & magnitu-
» dine referunt: Plin. l.13 c.7. κεγχραμίδας eſſe in-
» quit ficum prædulcem ſine granis interioribus,
» vbi quæ grana interiora vocat, alibi appellat fru-
» menta lib. 15. c. 19. Suidæ vero κεγχραμίδες ſunt
» non ſolum τῶν σύκων, ſed etiam τῶν ἐλαιῶν οἱ πυρῆνες
» nuclei ſeu oſſicula oliuarum.

Κεγχρίας. miliaris. ſpecies eſt herpetis. ſic dicitur à ſimilitudine quam habet cum milio. Quippe non protinus vlcus facit, quemadmodum alter herpes, ſed admodum exiguas puſtulas ad ſpeciem milij, quæ ipſæ interpoſito ſpatio in vlcus abeunt.

» Teſte Oribaſ. ad Eunap. lib.3.c.48. vt Actuar.
» quoque περὶ διαγνώσ. παθῶν lib. 2. c. 31. & Galeno
» pluribus in locis. vide ἕρπης.

Κέγχρος. milium. Eſt frumenti genus ſtipula cubitali, geniculata, folio arundinaceo. ſemine in longis paniculis tereti & pendulo, radice numeroſa altaque ac multiplici fruticante culmo. Eo, inquit Galenus, in panes abutuntur quibus cæterarum frugum inopia eſt: ſed hi corpus parum alunt, atque etiam refrigerant, ſuntque natura ſicciſſimi & friabiles. Sunt autem flatulenti & concoctu difficiles, prauumque ſuccum gignunt. Cæterum milium primo ordine refrigerat, reſiccat vero tertio exoluto, aut certe ſecundo intenſo. Paululum etiam habet tenuitatis. Ventrem ſiſtit, & ſacculis impoſitum citra morſum deſiccat.

Κέγχρος. à Strabone dicitur ὁ κέγχρος, id eſt, milium.

Κέδματα. dicuntur ab Hippocrat. ex defluxione diuturni affectus, cum in omnibus articulis, tum præcipue circa coxendicem. Affert Erotianus ex eodem Hippocrate, κέδματα appellari τὰς χρονίας περὶ τὰ ἄρθρα διαθέσεις. hoc eſt, vetuſtas in articulis affectiones.

» Galen. comment. 5. lib. 6. Epid. notat eo nomi-
» ne ſignificari defluxiones in crura decumbentes,
» & ex ipſis eas maxime, quæ primum articulum
» vbi coxendix eſt occupant: vtitur autem Hipp.
» ea dictione tum lib. 1. de morbis. & 7. Epid & de
» loc. in homine, cùm maxime lib. de aere aq. &
» loc. vbi in κεδμάτων quoque curatione venas ſe-
» cundum aures ſecare iubet.

Κεδματώδεα, τα, quæ ad τῶν κεδμάτων naturam quam
» proxime accedunt; Similia τοῖς κέδμασι ſeu quæ
» ſunt ex genere τῶν κεδμάτων: affert Erotian. ex
» Hippocrate.

Κεδρέα. idem quod κεδρεία, de quo poſtea. Nam apud Galenum & Paulum per ι ſcribitur, Apud Dioſcoridem & alios fere omnes reperio ſcriptum per ε: apud Paulum rurſum etiam κεδρεία.

» Altera tamen ſcriptura per ι. melior videtur,
» ac forſitan cum κεδρία ſubaudiri queat ῥητίνη aut
» πίσσα.

Κεδρέλαιον. oleum cedrinum, quod fit ex malis cedri, vt Plinij verbis vtar. lib. 15. cap. 7. & lib. 16. c. Columella cedrium liquorem nominat, Galenus κεδρίαν vocat, viribus τῇ κεδρίᾳ mitiorem.

Κεδρελάτη. ſic dicitur cedrus maior, cuius duæ etiam traduntur ſpecies. Quæ floret, ſterilis eſt: fructifera, flore vidua, ſemine & cortice cupreſſi. Triplici dotatur fructu, iam maturo, adoleſcente & recens nato.

Κεδρία. cedria. dicitur modo pix cedri, modo reſina cedri, è magna cedro quæ κεδρελάτη vocatur, emanans, ita vt ſi proprie ſit loquendum, nihil aliud ſit quam cruda cedri lacryma. Hanc dicūt quidam è cedrio differre, quod κέδριον liquidius ſit & magis oleoſum. Indifferenter tamen authores & cedriam & cedrium dicunt, & pro eodem κεδρέλαιον, κεδρίαν, κεδρέαν, κέδριον vſurpant.

Κεδρόμελι. mel cedrinum, id eſt, quod ex cedris «
roris modo defluit & colligitur, cuius magna «
copia eſt in Libano monte, quodque corijs ſu- «
per terram extenſis, & excuſſis arboribus in «
ollas atque fictilia excipitur, melque roſcidum «
& aerium vocari teſtatur Galen. 3. de aliment. «
facult. «

Κέδριον. eſt oleum quod è cedro naſcitur, ſiue ſuccus eſt cedri è tæda eius conciſa furnis, qui primus aquæ modo fluxerit in canali. Namque ſequens liquor iam pix, quam κεδρίαν vocant, non cedrium appellatur. Sed nunc pro reſina, nunc pro ſudore tædarum, nunc pro pice confundunt authores cedriam & cedrium indiſcriminatim nominantes. Eo reliquæ res cum ſunt vnctæ, vti etiam libri, quantum Vitruuio placet, à tineis & carie non læduntur. Huius tamen vſum Plinius damnat propter ancipitem naturam viuentia corrumpendi, & defuncta conſeruandi, cum vitam auferat ſpirantibus, defunctiſque pro vita ſit. Cuius quidem diuerſitatis rationem Ga[le]nus docet, quia tametſi adurat, ita vt ordine quarto calfacientiū cenſeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, infirmiſſimum ſit. Proinde viuentibus ad motum vitali calore adiuncto acquirit vires & quaſi accenditur, atque ita iugulat: ſed defunctis additum, putrilaginem exterit & vitioſos humores depaſcit, quibus detractis corpora à labe corruptionis aſſerit.

Κεδρίς. cedrula. eſt frutex cedro ſimilis, in Phrygia naſcens authore Theophraſto. κεδρίδας autem Nicander, Galenus & Dioſcorides fructus cedri appellant, quemadmodū δαφνίδες fructus lauri dicuntur. quibuſcum ſentit & Græcus Nicandri interpres in Theriacis, ſcribens etiam eos oleoſo humore abundare, quo aduerſus ſerpentes commodiſſime corpus perungitur. Minus hi vrunt quam cedrus os guſtantis, vt mādi quoque poſſint. Si tamen copioſius edantur, caput, vt ait Galenus, tentant, & dolorem creant, & interanea vellicatu torquent.

Κέδρος. cedrus. eſt arbor iunipero non abſimilis, radicibus raris, per ſūma terræ diſperſis, folio duro, acuto mucrone, capillato, ſpinoſo, pungēte, ramoſo, ligno contorto, nodoſo, frequentibus alis, medulla rubente, odorata, baccis myrti flauis, hilaribus, odoratis, eſculentis, nouo fructu per autumnum cum anniculis pendente. Saxoſis & frigidis locis gaudet, ſolūque conſimile quærit. Nobis præterquam nomine omnino ignota eſt. Perpetua coma viret. Galenus duplicem eſſe ſcribit, alteram fruticoſam iunipero aſſimilem, alteram vero arborē non exiguam: vtramque vero & calidam & ſiccam eſſe tertio ordine.

Κέδρινον ἔλαιον. ἡ κεδρία, apud Hippocr.

Κιτρόμηλα. ſunt mala quæ & Μηδικὰ vocantur: Latine Medica mala & Citria. In arbore creſcunt omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs ſubnaſcentibus.

» Si de hoc fructu, & ipſius arbore plura ſcire
» deſideres diſces ex Theophr. hiſt. plant. lib. 4. c.
» 4. Athen. lib. 3. Dioſcor. lib. 1. c. 167. Plin. lib.
» 12. c. 3. Gal. ſimpl. medic. lib. 7. Palladio in Mar-
» tio tit. 10. Plinio rurſum lib. 11. c. 33. & Virgil.
» Georgic. 2.

Κίδρωστις. ſic dicta eſt à quibuſdam ἢ ἀμπελολεύκη. hoc eſt, vitis alba.

» Quæ & βρυωνία & ὀφιοστάφυλον, teſtis Dioſcor.
» lib. 4. c. 184. & Plin. lib. 23. c. 1.

Κειρίαι. faſciæ dicuntor, & à faſciarum ſimilitudine
» ſic medici τὰς πλατείας ἕλμινθας, id eſt, latos lom-
» bricos vocant, qui itidem ταινίαι dicuntur; à La-
» tinis etiam tæniæ, apud quos tamen alicubi ſcri-
» ptum Tineæ. vide ἕλμινθες.

Κεκράκται. φωνητικοί. hoc eſt, vocales, apud Hippocratem, ἀπὸ τοῦ κράζειν, hoc eſt, à clamando.

Κεκρύφαλος. dicuntur in animalibus quæ ruminant
» ſinos ventris prope gulæ commiſſuram anne-
» xus, quem ex argumento κεκρύφαλον, id eſt, reti-
» culum vocant, quod ſit ſimilis plexis mulierum
» reticulis quos vittas & diſcriminalia appellant;
» hic autem κεκρύφαλος magnitudine multo minor
» eſt quam ſit ἡ κοιλία μεγάλη, atque hunc ventrem
» in dictis animantibus excipit omaſum dictum:
» hæc Ariſtoteles hiſtor. animal. lib. 2. c. vlt. me-
» minit & de partib. anim. lib. 3. c. 13.

Κεκομῶσθαι. ἐν κόμματι εἶναι. hoc eſt, comate teneri, apud Hippocr.

Κεναγγεία. vaſorum inanitio. Id enim proprie & primum ſignificat, eoque nomine Hippocrates omnem vacuationem appellat ab accidente, quod ab omni vacuatione vaſa vacua reddi ſoleant. Quidã tamen ex interpretibus Hippocratis, vt refert Galenus, κεναγγείαν interpretantur τὴν φλεβοτομίαν: aliqui vero, inter quos ipſe Galenus eſt cum pleriſque in locis, tum comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, τὴν ἀσιτίαν, id eſt, inediam, tanquam nomine generis etiam in ſpecie deſignanda omnes homines vti conſueuerint.

» Et & lib. de artic. Hippocr. κεναγγεῖν vt & de
» victu in morbis acut. vſurpauit pro habere vaſa
» vacua & inania, ἀσιτεῖν vt expoſuit Galen. & in
» Coac. prænot. ἀδυνάτως κεναγγικῶς, id eſt, eorum
» more quibus vaſa ſunt vacua, & apud Hippocr.
» lib. de humidorum vſu τὰ κεναγγικὰ πάθη idem
» quod κεναγγεῖαι.

Κεναλγικῶς. hæc vox habetur in Coac. vbi quid hac
» voce intelligat Hippocrat. parum liquere in-
» quit Holler. & κεναλγίαν inde deductam vocem
» interpretatur, quaſi inanem dolorem, atque
» iterum parum conſtare ait quid ſit inanis dolor,
» niſi ſit genus affectionis, in quo ægri quaſi va-
» cuum eſſe anima & ſpiritu corpus queruntur,
» proprium animi deliquio ſpiritum exire di-
» cunt.

Κενέβρεια. morticinæ carnes. τὰ θνησείδια καὶ νεκριμαῖα κρέατα, apud Hippocr.

» Apud Erotianum ſcriptum per dipthongum
» κενέβρεια, qui non ſolum τὰ νεκριμαῖα κρέα, ſed & τὴν
» ἀγορὰν ὅπου πωλεῖται τὰ τοιαῦτα, forum vbi hæc ven-
» duntur appellari ait κενέβρεια.

Κενεών. vocator pars ea corporis quæ inter thoracem eſt & os qood ad ilia pertinet. ſic dicta eſt, quod inanis ſit & deſidat, vt annotauit Galeous commentar. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Idem comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcribit ilia ab Hippocrate vocari κενεῶνα, eamque regionem ab eo intelligi quæ eſt inter oſſa coxarum & coſtas nothas, quę omnino ſine oſſe eſt. Similiter comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, vbi ſcribit Hippocratem, eas quæ in ſpatijs alui inanibus (Latini ilia vocant) continentur partes, vno communi vocabulo complexum eſſe. Has autem eſſe ieiunum, lactes tenuiaque inteſtina. Namque veriſimile eſſe omnes eas partes ab Hippocrat. κενεῶνας appellari quæ inter extremam thoracis coſtam & coxendicis oſſa continentur. Siquidem inanis tota ea regio videtur, ſi tam cum inferis quam cum ſuperis partibus, vtriſque oſſeis conferatur. Alio nomine λαγόνες dici videntur.

Κενάγγη & κένωσις. vide ἀκένωσις.

Κενὸς σφυγμός. pulſus vacuus. Qui digitorum impreſſione conſidet, ſeu qui aeris modo arteriam excitat, vt digitorum impreſſione loci inanitas occurrat. Contrarius eſt τῷ πλήρει. ſumptaque eſt tota hæc differentia à quantitate infuſionis humorum arteriæ, ſeu à contentis in capacitate arteriæ. vide Galenum lib. 4. de pulſuum dignotione.

Κενοῦσθαι. dicitur corpus cum ab humoribus expur- «
gatur. «

Κενταύρειον. Centaurium. herba eſt duorum generum: vnum maius, alterum mious dicitur. Eſt autem Centaurium maius folio nocis iuglandis oblongo, viridi braſſicarum colore, ſerratis in ambitu, caule rumicis, binum ternumqoe cubitorum, agnatis multiplici ſobole fruticantibus ab radice, in quibus capita ceu papauerum è rotundis oblonga: flos in cœruleum inclinatus, ſemenque cnico ſimile, floccis inuolutum, vt in lanigeris ſolet floribus, radice vaſta, ſolida, põderoſa bicubitalique, ſucco madida, acri cum adſtrictione quadam, nec citra dulcedinem rubeſcente. hæc eſt quæ nunc ab officinis, quanquam falſo oomine, Reoponticum nominatur. Eſt autem dictũ Centaurium qood ipſum Chiron Centaorus inuenit: habet facultates contrarias: acris enim eſt eius radix ſimulque adſtringens cum leui dulcedine. Itaque & menſes & fœtum prouocat, & vlcera glutinat ſanguinemque reijcientibus prodeſt. Atque etiam ſpirandi difficultati & inueteratæ tuſſi conuenit. Centauriũ vero minus origani hypericiue ſimile eſt, caule ſeſquipalmum alto, fruticanti, anguloſo, lychnidis floribus è puniceo purpuratis, folio rutæ, prælongo & minuto, partu triticeo, radice tenui, ſuperuacua & prorſus inofficioſa, ſucco herbæ efficax. Id aliquid λιβάδιον vocant, quoniam ſecundum fontes naſcitur: alij λιμνήσιον quod propter lacus in riguis vbertim proueniat. Latinis fel terræ propter amaritudinem ſummam, & febrifugia, officinis Centauria minor dicitur. In folijs eios vincit qualitas amara particeps cuiuſdam adſtrictionis. Itaque exiccant, & citra morſum. Glutinat vulnera, & vetuſta includit cicatrice, ſed & iecinoris obſtructiones expedit, foriſque impoſitum lienes emollit.

Κενταύρειον ῥίζα. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ γεντιανὴ, vt habetur apud Dioſcoridem, forte propter radicis amaritudinem.

Κένωσις. vacuatio. Eſt homoris è corpore, aot aliqua eius parte detractio. Detractionem appello καθαίρεσιν, quæ quoniam tum de liquidis, tum de

ſolidis dicitur, recte genus vacuationis ſtatui poteſt, vt quæ liquidorum tãtum ſit, vt ſcribit Gal. comm. 3. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Itaque non omnium quæ in corpore continentur euacuatio proprie dicitur, ſed humorum tantum. Spiritus enim proprie euacuatio non dicitur, ſed vel διαφόρησις, vel λύσις, vel ſi luber alio nomine appellare, quo ipſius reſolutio diſſipatioque ſignificetur. Neque ſimiliter ſi quid intus ſolidum contineatur, quod eximi debeat, vt [illegible], potus inutilis, oſſium ruptorum fragmenta, id κενοῦσθαι dicetur, ſed καθαίρεσθαι, hoc eſt, tolli aut auferri. Cum vero humores, de quibus proprie vacuatio vſurpatur, multiplices in corpore contineantur, & cuiuſlibet eorum vacuatio poſſit contingere, attamen vt ſcribit Galen. in aphot. 17. ſect. 2. Hippocrat. κένωσιν ſimpliciter dicere conſueuit, quando æqualis fit omnium humorum vacuatio: κάθαρσιν vero quando ij vacuantur, qui vitioſam adepti ſunt qualitatem. Sumptum tamen eſt à Galeno & poſterioribus medicis vacuationis nomen generalius, vt quicquid ſiue naturæ ſpõte, ſiue arte medici ex toto corpore, vel aliqua parte quouis modo expellitur, vacuari dicatur. Cum quicquid dico, non ſpiritus, non flatus, non vllum excrementi genus, non denique fœtum ipſum excipio, quod ipſe etiam partus, ipſaque lactis in mammis generatio, ſpecies quędam ſint vacuationis, ſicut Galenus lib. de venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum prodidit. Ex quo apparet multas eſſe vacuationis differentias. Ab humore quidem, quod alia ſit humorum omnium æquabilis vacuatio, quæ quidem exquiſitiſſima fit per venæ ſectionem, vt ſcribit Gal. comment. aph. 17. lib. 2. & ſecundum eam quæ per malleolorum ſcarificationem perficitur, vt ipſe facere cõſueuerat, & quæ per exercitia, vel frictiones, vel balnea, & præterea ex accidenti per inediam. Neque enim per ſeipſam inedia euacuat, vt ſingula ante dicta, ſed ratione trãſpirationis. Nullo enim ingeſto cibo in vacuati locum, tunc manifeſto apparet facta vacuatio, quæ ante latens & cæca fuerat. Alia vero vnius tantum humoris fit, aut excrementi, vt pituitæ, aut bilis tum flauæ tum atræ purgatio; aut vrinæ, vel ſputorum, vel aquarum in hydropicis prouocatio. Ab efficiente vero cauſa vacuationis, quod alia ſpontanea ſit, quam αὐτόματον appellat Hippocrates, alia arte fiat. Illa rurſus duplex, naturalis & præter naturam, vt eſt apud Galen. comment. aph. 2. lib. 4. Naturalis quæ à natura bene valente & munere ſuo optime fungente citra vim vllam perficitur. Nam quicquid ſuperfluit aut vitioſum eſt, id omne per ſe reijcit deiectione, mictu, vomitu, ſudore, tuſſi, ſcreatu, & alijs id genus modis. Præter naturam vero, quæ vel retentricis facultatis imbecillitate fit, vel humorum copia, aut acrimonia eam etiam valentem irritante. Quod genus vacuationis etiam ſymptomaticum appellatur, & poteſt in omne genus vacuationis incidere. Per artem vero vacuatio fieri dicitur, cum natura vi aliqua externa ſolicitatur ad excretionem. Nam hæc quoque non minus quam reliquæ omnes, naturę opus eſt, ſed pręſidijs externis coactæ & irritatæ. In id autem ars naturam ſibi in eo maxime imitandam ſemper proponens, multa auxiliorum genera comparauit, venæ ſectionem medicamenta, φλεγμαγωγὰ, χολαγωγὰ, μελαναγωγὰ, ὑδραγωγὰ, & alia quæ venarum vteri, aut anioticia aperiant, vel vomitiones etiam excitent. Similiter vero & à ſubiecto à quo aliquid vacuatur, duplex eſt vacuationis differentia. Aut enim illa à toto corpore proficiſcitur, vocaturque à Galeno κοινὴ, hoc eſt, communis vacuatio, in lib. artis medicæ, vt quæ contingit per magnas & copioſas vomitiones, alui deiectiones, ſudores & ſanguinis effuſiones: aut humoris eſt aliqua parte contenti, quæ ἰδία, hoc eſt, propria, vacuatio vocatur. Huius generis ſunt apophlegmatiſmi, errhina, & per nares medineris αἱμοῤῥαγία. His enim cerebrum ipſum vacuatur. Item vomitus mediocris & eorum modo quæ in ventriculo continentur, & balani atque clyſteres inteſtina vacuantes. ſimiliter menſtrua naturali modo prodeuntia, & ſanguinis per hæmorrhoidas moderata profuſio. ad hæc ſcarificationes, hirudines, & quicquid etiam impactum in parte humorem poteſt reuellere. Quod enim à parte aliqua reuellitur, id ab ea vacuatur, etiamſi corpore non exceſſerit. Præterea vacuationum aliæ ſub ſenſum cadunt, aliæ ſenſibus vſurpari non poſſunt. Senſibilis quidem eſt quæ fit venæ ſectione, purgatione, ſudore, apophlegmatiſmis, vomitionibus, clyſteribus: ſub ſenſum non venit quæ quotidie per τὴν ἄδηλον διαπνοὴν, hoc eſt, inſenſilem tranſpiratum, in nobis peragitur, & quam balnea, frictiones & medicamenta διαφορητικὰ cuti adhibita moliuntur. Hæc enim humores attenuant & per halitum digerunt, ac flatus ſimiliter, qui quamuis generali vacuationis ſignificato vacuari dicantur, magis tamen proprie ita dicuntur, ſi ſenſibiliter & cum ſonitu erumpant. Sed & humoris repercuſſio quæ frigidis & adſtringentibus medicamentis perficitur, ſpecies quædam vacuationis cenſeri poteſt, quod humorem loco pellat, partemque eo vacuam relinquat.

Κεραῖαι. cornua. Sunt duæ vteri apophyſes exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ ſeu cornibus exorientibus ſimiles quas ob id κεραίας Diocles appellauit. In hæc duo cornua ſemen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates deſinunt. Herophilus horum cornuum figuram dimidij circuli reuolutioni comparauit. Eudemus πλεκτάνας, id eſt, cirros, vocauit, à cirris polyporum ſimilibus. Praxagoras & Philotimus κόλπους, id eſt ſinus nuncuparunt: vnde & mulieris vterum δίκολπον dixerunt.

Dicuntur & Ariſtoteli lib. 3. de animal. κέρατα.

Κεραῖτις. ſic dictum eſt à quibuſdam fœnumgræcum, quoniam fructum corniculis ſimilem habeat: à quo etiam idem Hippocrates αἰγόκερας appellauit.

Κεράμιον. menſura eſt quæ Atticis μετρητὴς, Romanis cadus appellatur. vide in dictione μετρητής. Eius nota fuit apud Græcos κμ, cum μ deſuper impoſito.

Κεραμίτης γῆ. apud Hippoc. dicitur ἡ ἄργιλλος. vide plura in voce γῆ.

Κεραννύμενοι πυρετοὶ. febres confuſæ dicuntur; inter febres compoſitas illæ, quæ ita ſimul componuntur & miſcentur vt ſimul incipiant, ſimulque deſinant, ita vt nulla ſeorſim internoſci poſſit, ſed ſigna ſua confuſa habeant, dicũtur Gal. 2. de criſib. cap. 7. δι᾽ ὅλου κεραννύμενοι. vide σύνθετοι πυρετοὶ, vbi latius omnes compoſitarum febrium ſpecies explicamus; earũ autem febrium

compoſitio dicitur Galeno κρᾶσις lib. 2. de differ. febr. c. 8.

Κεράσαι. vinum aqua miſcere dicebant veteres ἀπὸ τοῦ κέρατος, id eſt cornu & crater, ſcilicet in boum cornibus potabant antiqui & ex illis confecta pocula ῥυτὰ dicebantur.

Κερασβόλον. dicitur à ruſticis ſemen quod ſerendo bubula cornua attingit, perque ea decidit in terram. Quod quidem genus ſeminis fructum gignit ἀτεράμονα, vt ſcribit Plutarchus in Sympoſiacis, hoc eſt, rebellem nec coctiuum.

Κέρασμα. apud Hippocr. ſignificat aquæ mixturam, qua aquæ frigiditatem calidiore addita frangimus, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Κέρασος. ceraſus. Arbor eſt folio meſpili, præduro, latiore: cortice læuiore, colore, craſſitudine tiliæ ſimilis, flore albo, pyri vel meſpili, pluribus floſculis racematim cōgeſto, ſabaceo, fructu rubro, dioſpyri figura, magnitudine fabæ: quanquam acinus dioſpyro prædutus, ceraſo mollis. Fructus qui Græcis κεράσια, Latinis ceraſia vel ceraſa dicuntur, non ſemper paris & einſdem facultatis prouenit. Nam & in harum, ſicut etiam malorum granatorum & malorum quibuſdam auſtera qualitas, in quibuſdam vero dulcis, nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipſorum dulcium ea quæ nondum cocta ſunt ac matura, quædam admodum ſunt acerba, quædam ſimiliter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in ceraſis non ſemper. Ergo quæ dulcia ſunt, magis quæ in inteſtinis ſunt, ſubducunt, ſed minus grata ſtomacho ſunt. Contra auſtera, acida pituitoſis excrementoſiſque ſtomachis ſunt apta. Siquidem magis quam auſtera deſiccant, & nonnihil etiam incidunt.

Κέρατα. cornua. Numerantur inter affectus præter naturam. ſunt autem duæ eminentiæ oſſeæ quæ prope tempora naſcuntur. dicuntur & ἀπονεύρωσις.

Et Polluci περιοστώσεις ἐκφύσεις περὶ τὰ αὐτόματα. Sed & Ariſtoteli 3. de hiſtor. animal. dicuntur ſic vteri extremitates duæ & quaſi cornua, quæ frequentius κεραίαι vt ſupra dictum.

Κεράτια. Siliquæ, id eſt leguminum folliculi à corniculi ſimilitudine ſic dicti, accipitur etiam ſtrictius dicitur que tam de arbore quadam peculiari quam de fructu, quanquam Galen. arborem ipſam κερατωνίαν ſcribit nominari, cuius fructus ſunt digitorum hominis longitudine, interim falcata, pollicari latitudine, dulces, ſed concoctu difficiles & mali ſucci, eas recentiores Græci ξυλοκέρατα vocant.

Κεράτιον. ſiue ſiliqua vocatur etiam fœnumgræcum vt Columella docet lib. 2. c. 11. de quibus ſiliquis quidam intelligi volunt dictum Lucæ cap. 15. de filio prodigo ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. id eſt & cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant. Sed quid hîc vetet accipere pro leguminum folliculis, hoc eſt, ſiliquis (quas Plin. quoque pecorum pabulo gratiſſimas eſſe ſcribit) non video.

Κεράτιον. etiam ſiliqua Græca vocatur Columellæ lib. de arboribus cap. 25. quæ vt & ex eius verbis patet, alia non eſt quam quæ κερατωνία dicitur cuius fructus κεράτια: at quæ κεράτια ἀκάνθης dicuntur ſignificant (vt ait Gal.) fructum acaciæ quam ſpinam eſſe arboreſcentem Dioſcor. tradit: vet. lexic. interpretatur fructum acaciæ ſiliquatum, nam eius fructum ἐν λοβοῖς κεῖσθαι ſeu ἐν θυλάκοις συνεζευγμένον, in folliculis quales ſunt & in ſiliqua, teſtantur Dioſcor. & Plinius.

Κεράτιον. ſiliqua eſt dimidia pars lupini, pendens grana quatuor hordei: lupinus enim pondere ſuo octo grana hordei exæquat. Huius nota apud Græcos fuit k cuius apex inferior linea recta per obliquum ſectus eſſet, ι deſuper impoſito.

Διὰ κέρατος. collyrium oculorum inflammationibus vtile, quod quia cornum habet ſic vocatur. deſcribitur à Celſo l. 6. c. 6.

Κερατοειδὴς χιτὼν ἢ ὑμήν. cornea tunica ſeu membrana. Eſt tunica oculi ſecunda, hoc eſt, proxime ſubiecta adnatæ tunicæ, quam ἐπιπεφυκότα appellant. Oritur à craſſa cerebri meninge, multo tamen quam ea euadit durior atque firmior, totumque oculum circumdat. Prætenditur enim humori cryſtallino veluti operimentum & propugnaculum aduerſus ea quæ extrinſecus poſſunt accidere. Idcoque non modo denſam, ſed etiam prætenuem, albam & pellucidam fieri oportuit, ne vllo pacto viſionem, humori cryſtallino (quod primum eſt viſus inſtrumentum) prætenſa impediret. Itaque non aliter quam cornu prætenue & quam accuratiſſime deraſum condita & humorem eum tuetur, & ſplendorem nihilominus tranſmittit. Græci etiam κερατοειδῆ appellarunt, ſiue propter firmitatem, ſiue quod per eam, qui illi adiacet internus humor, tanquam per cornu tranſluceat, ſiue quod cornus inſtar veluti in laminas diſſoluatur, vt ſcribit Rufus Epheſius. Pluribus enim ceu corticibus conſtare dicitur à Galeno lib. de oculis. Vt autem illa ſic compoſita aptiſſima eſt ad viſionem, ita cum eius pars, quæ pupillæ anteſtat, craſſior, aut ſpiſſior aut humidior eſt facta, viſionem impedit: ſimiliter ſi colorem mutauit. Nam craſſior & ſpiſſior viſus hebetudinem creat: humidior non eam tantum, ſed etiam vt quaſi per caliginem, vel nebulam, vel halitum quempiam, vel fumum cernatur, efficit. Mutato autem eius colore, ſicut per regium morbum contingit, pro natura coloris error in viſu reſpondet. Rugatur & ipſa ijs qui ad extremum ſenium peruenerunt, tum propter ſenectę imbecillitatem, tum propter ſpiritus ſuperne affluentis penuriam. eoque fit vt ij, ſeruata etiam pupillæ magnitudine, imbecillius, aut nullo etiam modo videant.

Κερατοφύλαξ, herba eſt folijs ſeriphij, vel potius roſmarini aut lini quoque, capitulis arentibus, citris ſubluteis. Sic dicta eſt quia partem oculorum κερατοειδῆ, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutique percuſſam reſtituat. A vulnerarijs cartophilago corrupte dicitur.

Κερατωνία. arbor eſt τῶν κερατίων, ſeu κεράτια ferens, de quibus ſupra, licet κεράτιον quoque ipſam dici vt & fructum quidam velint; Plin. & Columella ſiliquam appellant, hanc Heſychius falſo putat eſſe ficum Ægyptiam: huic autem Ceratoniæ arbori Gal. atque Aetius l. 1. vim ſiccandi atque aſtringendi ineſſe ſcribunt.

Κερατωνία. dicitur, vt ſcribit Galenus, arbor ſiliquas ferens, quæ κεράτια appellantur. Cui & vim ſiccandi & adſtringendi ineſſe ſcribit.

Κεραυνία. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, quod fulminibus aduerſari credatur,

Digitized by Google

nec ijs domum vnquam percuti, in cuius tegulis
vireat.

Κειραίνιον. deligaturæ nomen eſt, quæ medio pectori
& dorſo deligandis conuenit. Galenus libro de
faſcijs duas eius differentias deſcribit.

Κερκὶς. radius. eſt os alterum cubiti ſuperius, ſed mi-
nus & breuius. Nam cum cubitus generatim di-
ctus duobus oſſibus conſtet, vno quidem infe-
riori & ſubiecto, ſed grandiore, altero vero ſuper
inſidente & breuiore, illud Græci πῆχυν, eodem
cum tota parte nomine, hoc κερκίδα à figura ro-
tarum paruarum radios imitante nuncuparunt.
Iunguntur inuicem hæc duo oſſa vtroque fine
validis ligamentis, verum radij finis ſuperior le-
uiter cauus externum brachij condylum ample-
ctitur, hacque diarthroſi manus tota nunc in
pronum, nunc in ſupinum adducitur. Eſt autem
radius non rectus, ſed in arcus modum inflexus
adeo vt vtraque parte cubito coniunctus, in me-
dio tamen dehiſcat.

» Surã etiã κερκίδα herophilus appellauit inquit
» Ruffus Epheſius: ad hæc Polluce authore κερκὶς
» nominatur τὸ μεῖζον ὀστοῦν ὃ τὴν κνήμην φέρει, maius
» illud os quod tibiam fert; vnde & παρακερκίδες
» dicuntur τὰ μικρὰ ὀστᾶ quæ ab vtraque illius parte
» ſunt, alio nomine dicta περόναι fibulæ.

Κερκὶς. etiam idem eſt quod κύκηθρον, rudicula, qua ali-
» quid agitatur in lebete vel olla dum coquitur,
» apud Gal. κατὰ τόπ. vbi nonnulli eſſe volunt δοίδυ-
» κα, τριβεῖον, ὕπερον piſtillum, cuius vſus potius
» in pinſendis contundendiſque quam in agitandis
» pharmacis eſt, ſic fere Plin. de pſittaco, hæc cum
» loqui diſcit, ferreo verberatur radio.

Κέρκος. cauda, dicitur in muliebri pudendo, qui affe-
» ctus κέρκωσις apud Aetium vocatur de quo mox;
» item & κέρκος pudendum virile dicitur Heſychio
» vt Latinis cauda.

Κέρκωσις. cauda. morbus muliebris. Eſt autem car-
noſa quædam ſubſtantia, ab ore vteri incipiens,
& muliebre pudendum replens, interim etiam
foras caudæ modo procidens, vnde & nomen
habet.

Κέρκα Polluci lib. 2. eſſe dicuntur duæ obliquæ aſ-
» peritates ex ſeptem illis quæ in dorſo aſſurgunt.

Κερμασίου Ἀντίδοτος. deſcribitur à Gal. l. 7. κατὰ τόπ. c. 5.
» ad phtiſicos & ſuppuratos.

Κέρχαινα, ſiue κερχανία. Heſychio dicuntur ὀστᾶ καὶ
» ῥίζαι ὀδόντων oſſa & radices dentium.

Κερχνάλεον, τοῦ κέρχνου ποιητικὸν, hoc eſt, aſperitatis effe-
ctiuum, vt annotat Galenus in interpretatione
vocum Hippocratis.

» Sed apud Hippocr. l. 7. Epid. legitur κερχά-
» λεον, & ἐξῆς κερχαλέη ſine ν. apud Gal. ἐν γλώσσαις
» legitur κερχναλαῖον, vbi notat ſic etiam nominari
» τὴν τραχύτητα τῆς φάρυγγος, & τὸν ἐν τῷ πνεύμονι ψό-
» φον, vbi & verbum κερχνώδης ſignificare ſcribit
» τὸ αὐαλέον.

Κερχνοὶ. 7. Epid. ſunt faucium ſtridulæ exaſpera-
» tiones, & rauci crepitique ſonitus qui in tuſſi
» fiunt oppletis ac coarctatis ſpiritus inſtrumentis,
» vt ſane idem κερχμὸς quod κέρχνος prope ſignifi-
» care videatur, etſi tritum magis κέρχνος, raro enim
» κερχμὸς apud Hipp. reperitur.

Κερχνασμοὶ. apud Gal. in exeg. dicuntur τὰ κερχνώδη
» πάθεα, ſeu τὸ κέρχνωδες.

Κέρχνος. eſt leuis quædam ad tuſſiendum pro-
penſio, ſimilitudinem cum nauſea habet. Vt
enim nauſea vomitum præcedit, ita κέρχνος tuſ-
ſim. Itaque vt non ſemper poſt nauſeam vomi-
tus ſequitur, ita neque poſt τὸν κέρχνον tuſſis pro-
pter cauſæ paruitatem. Nam ſæpe ex parua fau-
cium aſpredine κέρχνος fit; ſæpe vero ex tenui ali-
quo exiguoque prorſus humore, ſiue is à capite
deſcendat, ſiue in aſperis arterijs collectus ſit.
Hoc autem ſymptoma ſic appellatur ἀπὸ τοῦ
κέρχνου. ſignificat enim ὁ κέρχνος apud Ionas idem
quod ὁ κέγχρος, id eſt milium. Itaque cum in fau-
cibus aſperitates quædam paruæ veluti grano-
rum milij ſentiuntur, id τὸν κέρχνον nominant, à
quo κερχνῶδες dicitur, quod fauces exaſperat, &
exiguam tuſſim mouet, vt annotat Gal. comm.
εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Alexander vero Trallian. κέρχνον vocat etiam «
ſonitum ſeu crepitum τοῦ κέρχνου præcedentis, hoc «
eſt, quem edunt οἱ κερχνοῦντες, quum aſperitatem «
quampiam in arteria, aut phlegma in pulmone «
ſentientes expellere illud nituntur; verum etiam «
adiectiue accipitur hoc κέρχνος, vt ex Erotiano pa- «
tet, nimirum pro (Siccus) is enim in ſuo lexico «
Hippocr. quum αἱμόκερχνα eſſe dixiſſet τὰ μετὰ «
τοῦ αἵματος ὄντα καὶ κατάξηρα, ſubiungit, nam κέρχνον «
Attici vocabant τὸ ξηρόν: Galen. quoque in ſuo «
lex. Hippocr. ſignificare idem ſcribit quod κερ- «
χνῶδες ſeu κερχνάλεον, vel etiam aſperum: Cæ- «
terum κέρχνος fit vbi ſpiritus ab humore viſcido «
& craſſo retento cohibitus ne exeat, cum eo col- «
luctatur, atque in eo motu & colluctatione, is «
ſonitus aſper & ſtridulus editur, qui veluti ſter- «
torem & fragorem quemdam æmulatur, vt ex «
Gal. in exeg. & 3. de difficult. reſpir. patet & «
comm. 3. in lib. de artic. ἀπὸ τοῦ ψόφου τοῦ συμβαί- «
νοντος, ὅταν ἤτοι στενοχωρία, ἢ τις κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς «
ὁδοὺς ἡ ὑγρότης πλείων, vt plurimum vero fit con- «
currentibus his ambobus, id eſt anguſtia & hu- «
more nimio occupante meatus reſpirationis. «

Κερχνώδη, ſiue κερχώδη. dicuntur quæ ſic exaſperata «
ſunt vt raucum creperumque ſonum edant, à «
voce κέρχειν & κέρχνος, quæ voces, inquit Galen. «
comm. 3. in lib. Hipp. de articulis, fiunt è crepe- «
ro illo ſono quem edunt quibus in reſpiratorijs «
meatibus eſt στενοχωρία ἢ ὑγρότης πλείων: & Hippo- «
crati lib. de hum. vſu & Epid. 6. ſect. 6. κερχνώδεα «
πάθεα dicuntur quæ aſperum raucumque & cre- «
perum ſonare arteriam faciunt: idem & lib. de «
artic. βρώματα quædam κερχνώδεα appellat, quæ «
ſic dici Gal. annotat, ὅτι τραχύνοντα τὸν φάρυγγα «
βραχεῖαν βῆχα κινεῖ, hoc autem ἐπειδὰν τοῖς λεπτο- «
ρεῦσι καὶ ὀξέσι καὶ δριμέσι: Annotat autem Erotian. in «
lexico Hippocratis pro κερχνώδη quoſdam le- «
gere καρκινώδη & κερχώδη, eſſe autem τὰ τραχείας «
ἐπαναστάσεις ἔχοντα aſpera, inæqualia, & apud atticos «
κερχνώδη ἀγγεῖα dici τὰ τραχείας ἀνωμαλίας ἔχοντα «
quæ aſperas inæqualitates habent; denique & «
Galen. comm. 3. in lib. de artic. κερχνώδεις ſiue «
κερχώδεις fieri ait, quibus in pulmonibus adſunt «
tubercula diuturna cruda & immatura, vnde vox «
ſtridula nec ſine ſono redditur, & κερχνώδεες δύ- «
σπνοοι lib. de artic. dicuntur qui cum ſtridulo ſono «
aut ſtertore anheloſi ſunt & ſpiritum difficulter «
trahunt. «

Κεστανὰ μῆλα. mala Ceſtiana, & κεστανὰ βάλανοι pro «
caſtanea ex Aetij ſerm. 8. c. 73. «

Κέστρον. Betonica. herba eſt caulem habens tenuem,
cubiti altitudine vel maiorem, quadrangulum,
folia longa & mollia, frondis quernæ modo in
ambitu diuiſa, ad radicem maiuſcula, odore iu-
cundo. In ſummis caulibus ſemen veluti ſatu-
reiæ ſpicatum ineſt. Radices vt veratri exiles.

Vetones, vt Plinius tradit, in Hiſpania eam inueneꝛe quæ in Gallia Betonica. dicitur in Italia ſerratula, Græcis κέςρον vel ψυχότροφον, quoniam frigidis locis reperiatur. Amariuſcula eſt & ſubacris. Incidit, calculos in renibus rumpit, pulmonem, pectus & iecur expurgat, menſes ciet, comitialibus prodeſt.

Κεφαλαία. eſt inueteratus & ægre cedens capitis dolor. Hic vel continuus eſt vel ex interuallis repetit & exacerbatur, ſuntque interualla vel ordinata vel inordinata. Intermittunt enim aliquando eiuſmodi exacerbationes, velut in comitiali morbo, interceditque aliquando tempus quoddam dolore vacuum. Verum repetit facile & leui de cauſa proritatur dolor, adeo vt neque ſtrepitus, neque vocem vehementiorem, neque ſplendorem, neque vini potum, neque odores quibus caput repletur ferre poſſint, neque item motum. Itaque in quiete & tenebris ægri ob dolorum magnitudinem decumbere cupiunt, quod tanquam à malleo caput ſibi percundi videatur. Quidam enim veluti contuſionem quandam aut diſtenſionem ſentiunt, non paucis vere vſque ad oculorum radices dolor progreditur, quod ſignũ eſt cerebri membranas dolore affectas eſſe. Nã quandoque in pericranio tantum eſt, qui quidem ad oculos non peruenit, ſed in ſuperficie tantum hæret. Cæterum ex doloris qui in cephalæa ſentitur vehementia & diuturnitate, debilitas magna per eam facile accedit, vt prompte ab omni re afficiatur, & in eo differt maxime à cephalalgia.

Κεφαλαλγία. eſt dolor capitis nec diuturnus nec vehemens, nec cum magna capitis imbecillitate coniunctus, ſed qualis à crapula, à ſole, à labore aut febribus excitari ſolet. Ea enim in re ἡ κεφαλαλγία differt ἀπὸ τῆς κεφαλαίας, quod hæc inueteratus & ægre cedens dolor ſit, & propter coniunctam capitis imbecillitatem facile irritabilis: illa autem nihil horum ſit, ſed omnia habeat multo mitiora.

» Differentiam vtriuſque exponit Aet. lib. 1.
» cap. 2. de diuturnis affectibus, & Celſ. lib. 4. c. 2.
» Cephalalgiam autem barbaram ſectantes me-
» dicinam ſodam vocare Arabum more ſolent.

Κεφαλὴ. caput. Appellatur id totum quod collo ſuprapoſitum eſt. Cuius pars quanquam facies tota exiſtat, attamen duabus potiſſimum partibus conſtare dicitur, cranio & cerebro, in quorum alterutro ſi quis aut vulnus acceperit, aut ſentiat dolorem, capite laborare dicitur. Ex quo fit, vt quæ cerebri aut cranij propria ſunt, etiam toti capiti tribuantur. Eſt autem caput virtutis animalis domicilium, & ſublime poſitum propter oculos, cum nullius alterius ſenſus, & nullius denique principis actionis gratia ipſum in ſummo collocatum eſſe oporteat. Collo ſuprapoſitum eſt, eique gemina diarthroſi coniunctum, vna quidem qua proceſſus duo occipitis; quorũ vnus dexter alter ſiniſter eſt, cum duabus primæ vertebræ ſupernis cauitatibus articulantur: altera vero per quam accliuis & prælongus ſecundæ vertebræ proceſſus quem ὀδόντα, hoc eſt, dentem Hippocrates, alij πυρηνοειδῆ nominarunt, cum prima vertebra & cum occipitis cauitate, inter duos illos occipitis proceſſus iungitur: ſubit enim ille dens in cauitatem primæ vertebræ, & deinde in occipitis cauitatem inter dextrum ſiniſtrumque eius proceſſum mediam inſeritur, & rotundo robuſtiſſimoque ligamento illic connectitur. ſic fit vt circa ipſum dentem caput cum prima vertebra, non aliter quam oſtiorum verticilla circa ipſos vectes, circumagatur. Hæc prima & præcipua eſt capitis diarthroſis & omnium etiam ſecuriſſima, tribus ſcilicet ligamentis validis, & octo, vt ſcribit Galenus lib. 12. vſ. part. muſculis munita. Id quod non eſt temere à natura factum, quod ſola hæc diarthroſis, non dico luxationem magnam, ſed ne deflexionem quidem vel temporis momento ferre poteſt, quod animal repente motu omni & reſpiratione priuetur. Habet autem vtraque diarthroſis ſuum vſum. Nam cum ſint duo tantum capitis motus, rectus, qui fit annuendo & renuendo, ſeu flectendo & extendendo, & obliquus quo caput in latera circumagitur (is enim quo in humeros caput inclinatur, vertebrarum totius colli, non autem capitis articulationum motus eſt) rectum quidem perficit illa diarthroſis vertebræ ſecundæ cum prima & cum occipite, per proceſſum illum facta quem ὀδόντα diximus vocari: obliquum vero illa prima de qua diximus. Quod tamen non eſt ita accipiendum, vt non etiam iuuetur ille quidem prima, hic vero ſecunda diarthroſi: ſunt enim ſibi inuicem adminiculo. Cæterum quæ capitis figura ſit, quæ magnitudo, quæ ſuturæ, ἐν τῷ κρανίῳ explicatur, quod ad ipſum proprie hæc pertineant: quæ vero ſint functiones, ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, de quibus vide ſuis locis.

Κεφαλὴ etiam dicitur in oſſibus, quod in illis extremum eſt craſſius & rotundum, à ſimilitudine quæ illi eſt cum vero capite. quamquam non ſit neceſſe partem illam extremam oſſis plane rotundam eſſe & capitis modo eminere, ſiquidem in illis etiam caput dicitur, quod cauitate glenoide depreſſum eſt, in modum capitis ſemiputati, quale in publicis ſectionibus anatomici cerebrum oſtenſuri, ſerra diuiſum exhibent.

Appellatur & κεφαλὴ teſticulorum quod ſupra eſt, ſicut quod infra πυθμὴν, id eſt fundum vocatur inquit Ruffus: Sed & κεφαλὴ de ſumma cordis parte dicitur apud Ruffum, ſicut πυθμὴν de infima & acuta: κεφαλὴ etiam muſculis tribuitur, dicũt enim anatomici caput muſculi; ſed & craſſiſſima ſummaque pars lienis κεφαλὴ vocatur Ruffo Eph. & Polluci. «

Κεφαλικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta capitis fracturarum, quæ ad craſſæ membranæ duplicaturam vſque peruenere. Emplaſtra ſunt. Eorum virtus eſt, vt oſſium ſquamas ſurſum attrahant, ac in priſtinum locum reuocent, & fragmenta tum in capite, tum in alijs corporis oſſibus educant. Habent enim acrimoniam quandam, vt ex alto in ſuperficiem extimam non oſſa modo, ſed ijs quoque multo magis humorem craſſum aliquẽ & viſcoſum vel omnino deprauatum attrahant. Ea autem catagmaticis valentiora ſunt. Siquidem cephalica abſtergendi, digerendi, & ſiccandi facultate prædita ſunt. horum materia eſt, iris Illyrica, erui farina, manna ſiue purgamentum thuris, ariſtolochia, panacis radicis cortex, cadmia elota, ſquamma æris: in ſumma omnia quæ extergere citra morſum poſſunt. Quibus plærique paululum ex adſtringentibus admiſcuerunt, tum vt quod partibus male affectis influit repelleretur, tum vt abſtergentium facultatem in profundum vſque deduceret. Verum niſi adſtringentia elaborentur tritura quo ad vſque

in puluerem redigantur, noxam magis quam præſidium afferunt ijs quæ trahendi vim obtinent. Optime autem elaborantur, ſi ex aceto acri læuia reddantur.

Sed & κεφαλικὰ φάρμακα interdũ in genere accipiuntur pro medicamentis omnibus capiti dicatis velut habetur apud Galen. in iſagoge, ita vt quæ ad achoras capitis furfures, aliaſque eruptiones conducunt, itemque quæ ad capitis dolorem & ἑτεροκρανίαν alioſque capitis affectus accommodantur remedia, eo nomine comprehendantur.

Κεφαλικὸν. emplaſtrum à Celſo l. 5. c. 19. deſcribitur ex Philota.

Κεφαλίνη. vocatur ea linguæ pars, quæ eſt ad fauces, quam & ῥίζαν plerique nuncupant, quod in ea guſtus putetur eſſe acutior.

Κεφαλοειδὴς. κεφαλὴν ἔχον. hoc eſt capite præditum, apud Hippocr.

Κεφαλόθλασμα, τα, dicuntur capitis contuſiones, ſeu caput contuſum, Theophr. l. 9. de hiſtor. plant. cap. vltimo.

Κεφαλωτὸν. ſic à quibuſdam dici τὸν θύμον, Dioſcorides ſcribit: nec dubium quin à capitellis, quæ gerit ſpecie complicatarum formicarum.

Et πράσον κεφαλωτὸν apud Dioſc. l. 2.

Κηκὶς. galla. Eſt pilula inæquali ſuperficie, ſalebroſa, in glandiferis arboribus præter legitimum fructum proueniens. Eius multiplex differentia eſt, ſolida, perforata, nigra, candida, maior, minor. Omnis noctu ſemper vniuerſa erumpit menſe fere Iunio. Quæ glandem ferunt, omnes & gallam, ſed quercus optimam. Earum aliqua ὀμφακῖτις appellatur, parua quidem ſed tuberoſa, ſolida, nullo foramine peruia. Eſt & alia grandior & fungoſa, quam Galenus ὀνοκηκίδα, quaſi aſininam gallam, vocari ſcribit à ruſticis, quod ignaua ſit & minus efficax. quam tamen Galeni interpres οἰνοκηκίδα, quaſi vinigallam, nominat: de quo vix certo quicquam ſtatui poteſt. Cæterum galla, præſertim ὀμφακῖτις admodum acerba, terrena frigidaque eſt. quare deſiccat, repercutit fluxiones, conſtringit contrahitque laxas partes. Deſiccat autem tertio ordine, & refrigerat ſecundo.

Κήλη. dicitur apud veteres tumor omnis quacunque in parte fuerit, teſte Aetio lib. 15. cap. 16. ſiue in ſcroto, vt quæ vocatur ἐντεροκήλη, ſiue in inguinibus, ſiue etiam in gutture: cuius generis ſunt βουβωνοκήλη & βρογχοκήλη. Poſtea vero magis dici cœpit de ſcroti tumoribus, quod illi tum frequẽtiores ſint, tum multo magis diuerſorum generum. Recenſentur autem hæc fere eius generis apud medicos, βουβωνοκήλη, ὀσχεοκήλη, ἐντεροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ὑδροκήλη, πνευματοκήλη, σαρκοκήλη, κιρσοκήλη, præter alia quæ duobus generibus conſtant.

De quibus omnibus vide ſuis locis, & apud Gal. lib. de tumoribus præter naturam c. 15.

Κημὸς. herba, vt Dioſcorides ait, λεοντοπόδιον dicta. Nomẽ inditum à floris ſiue calycis figura, quod κημὸς Athenis pyxidiculam ſignificaret, per quã ſuffragia in ſubiectum vaſculum, quod cadiſcum vocabant, demitti conſueuerant. Marcellus vero aliam credidit nominis eſſe rationem, & λεοντοπόδιον κημὸν dictam quaſi frenum. Eſt enim κημὸς inter cætera reticulatum aut ex viminibus textum freni genus, quo vt iumentorum ora vinciuntur, ſic in amore amantium animi leontopodij radice corpori ad alligata, quam amorum veneficijs vtilem eſſe veteres crediderunt, retinerentur.

Κῆμος. dictus eſt à quibuſdam hoc nomine ὁ κισσὸς, vt habetur apud Dioſcor.

Κημὸς. etiam dicitur Polluci τῶν χειλέων τὸ μὴ ἐπὶ τὸ ὅλον στόμα.

Κηπαία. herba portulacæ ſimilis, ſed nigrioribus folijs, radice tenui. folia contra veſicæ ſcabiem vtiliter bibuntur, contraque vrinæ ſtillicidia.

Κῆπος. pubes & pecten mulieris apud Laertium.

Κηρέλαιον. Ceratum medicamentum ex cera & oleo, cui & ſuccus refrigerans affunditur apud Oribaſ. & Gal. 6. de ſanit. tuenda cap. 14. & 7. κατὰ γένη c. 2.

Κηρίαι. exponuntur ab Erotiano in Hipp. αἱ πλατεῖαι ἕλμινθες, id eſt lumbrici lati.

Κηρίνη. emplaſtrum eſt Cteſiphontis ſummopere diſcutiens ſtrumas, ganglia, parotidas, deſcribitur à Gal. lib. 6. κατὰ γένη c. 16.

Κήρινθον. cerinthe. herba folio candido, incuruo, capite concauo, mellis ſuccum habente. eſt apibus gratiſſima, nomen habet à fauis.

Etiam ſic dicitur σανδαράχη.

Κηρίον. fauus. eſt tumor in cute conſiſtens, eamque maioribus foraminibus perrodens, ex quibus humor melli ſimilis excernitur. Itaque tum ob foraminum figuram, tum propter excreti humoris ſpeciem κηρίον, hoc eſt fauus, appellatur, & alio nomine μελικηρὶς, vt ſcribit Aetius lib. 6. Differt foraminum magnitudine ἀπὸ τοῦ ἀχῶρος, qui vlceris etiam in cute genus eſt, ſed minimis foraminibus præditum per quæ humor dimanat. Cæterum κηρίον frequenter in muſculoſis partibus, in articulis & plantis pedum oritur, ſæpe etiam ſextam colli vertebram occupat, & aliquando etiam coſtas inuadit. Si vero in capite generatur, primum reliquis partibus, deinde caluariæ etiam putredinem tranſmittit, vt ſæpe diſſecto pericranio os ipſum deradere conueniat. vide μελικηρίς.

Κηρόπισσος. medicamentum ex cera & pice compoſitum.

Κηρὸς. cera. Eſt expreſſorũ fauorum recrementum. Mediũ quodãmodo tenet calfacientiũ, refrigerantiũ, humectantiũ & deſiccantium: habet vero quiddã etiã eſſentię craſſæ atq; emplaſticũ. quare non modo exiccat, ſed per accidens etiam humectat, perſpirationes prohibẽs: foris autem impoſita debiliter cõcoquit. Retinet & paulum quiddam digerentis calidæque facultatis quæ melli inerat, præſertim noua: ſed habet & quiddã acre & mordax, quod tamen facile aqua eluitur. Habet autem & pro fauorum viribus à quibus exprimitur varias facultates: ſiquidem ex præſtantiſſimo melle cera præſtantiſſima colligitur. Galen. l. 10. meth. med. vel albam Ponticam, vel eam quæ ex Atticis fit fauis, omnibus prætulit, etiamſi mel Ponticum venenatum eſſe veteres memoriæ prodiderint. Nihil enim intus & foris eandem habet facultatem. Itaque quamuis cera Pontica intro quidem ſumpta poteſt offendere, exterius tamen quæ candida eſt, vim habet medicamentoſam. Nam valde abſtergit, propter amaritudinem quam ex abſinthio contraxit, & quam nulla vnquam lotione deponit.

Κηρὸς τρακτὸς. cera alba, τρακτὸς vero appellatur quia tractu & tractatione eo deuenit vt alba euaſerit, quod quomodo faciẽdũ ſit docet Dioſc. l. 2.

videtur itaque vox πρακτὸς à Latinis ſumpta eſſe, & Græcis vſurpata, ſicut etiam πρακτίζω verbum exponunt Dictionarij Græci τὸ λευκαίνω ἢ κατασκευάζω, id eſt præparo & album facio; Aetius alicubi πράκτον habet, & in eodem medicamento Paulus λευκὸν dicit, & Ruffus Epheſ. aliquando κηρὸν πράκτον λευκότατον exponit vt dubium non ſit quin πρακτὸς voce alba cera ſignificetur.

Κηρυβίων. τῶν ἀχύρων ἢ πιτύρων. palearum & furfurum, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus, qui Atticam eſſe dictionem ſcribit.

Scriptura hæc quidem apud Erotian. eſt, ſed mendoſa, vera enim eſt κυρηβίων vt ex Heſych. Suida & Galeni lexico patet: in vulgari exemplari Hippocratis inuenies etiam κυρηβεια 2. de diæta.

Κήρωμα. mixturæ genus erat ex oleo puluere atque cera, quo in palæſtris decertaturi vngebantur, atque illud Ceroma à Plinio vocatum inuenio lib. 28. cap. 9. quo iuuentutem Romanam corpora exercendo vires animorum amiſiſſe dicit: Sicut apud Martial. l.4.

Seu lentum ceroma teris

et lib. 5.

Vara nec iniecto ceromate bracchia tendis

et lib. 7.

Et caſtigatum Lydia ceroma palaſtrè.

Κηρωτὸν. ceratum vel cerotum. Eſt medicamenti genus ex oleis, gummis, ſuccis alijſque liquoribus cera vnitis conſtans, & ſubſtantia medium inter emplaſtrum & vnguentum. Quamquam non perpetuo vna eius forma eſt: ſiquidem aliquando humidius, aliquando ſiccius fieri poteſt. Ac humidum quidem eſt, vt ait Galen. lib. 10. meth. medendi, ceratum roſaceum deſcribens, quod triplum aut quadruplum ad ceram oleum habet. Sic dictum eſt quod magna ex parte cera conſtet.

Plin. pluribus in locis κηρωτὸν ceram expoſuit eum ceratum potius vertere debuerit, ſicut l. 27. c.7. de abſynth. & l. 22. c. 17. de helxines ſucco, vbi ille Cypriam ceram pro cyprio cerato dixit. Cæterum ceratorum differentias nonnullas vide apud Oribaſ. lib.3. ſynopſ. p.43. & κηρωτὸν διὰ φρυῶν ad podagricos apud Trallian. lib. 11. & κηρωτὸν διὰ βαῖων ad faciei ruborem conciliandum efficax apud Paul. l.3. c. 25.

Κηρωτὴ ῥοδίνη. Ceratum roſaceum cuius compoſitionem & vſum ad capitis dolores ex inſolatu contractos docet Trallian. l.1. c.10.

Κηρωτοειδὴ μαλάγματα. dicuntur emplaſtra mediæ conſiſtentiæ inter cerata & emplaſtra, ita vt cerata quidem duriora ſint, emplaſtro vero proprie dicto minus.

Κιβώριον ἢ

Κιβώτιον. Nomen eſt Ægyptiæ fabæ, quaſi dicas arculam. ſic dicta eſt quoniam ſeratur ipſa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam demiſſa. Author Dioſcorides cap. de Ægyptia faba.

Κίγκλισις, ἢ κιγκλισμός. Galeno & Erotiano in lexic. ad Hippocr. exponitur βραχεῖα ἢ συνεχὴς κίνησις, breuis & continuus motus: idem Galen. comm. 1. in lib. de artic. air; vbi & rurſum κίγκλισιν ἢ κιγκλισμὸν exponit τὴν ἐπὶ βραχὺ γινομένην διακίνησιν, addens vti ſe ibi vocabulo τὸ διακινέεσθαι, quum Hippocr. quoque verbo διακινέεσθαι vſus ſit ἐπὶ τῆς βραχείας κινήσεως: ita igitur dicitur crebra & leuis agitatio. ſuccuſſus. κιγκλισμὸς autem dicitur ait Erotian. & Galen. locis citatis ἀπὸ τοῦ κιγκλου ὀρνέου πολυκινήτου, id eſt aue quam motacillam vocant Latini, ab aſſidua caudæ agitatione; à Græcis autem etiam ἴυγξ & σεισοπυγὶς & κίναιδος dicitur.

Κίθαρος dicitur à quibuſdam ὁ κιθὼν atque etiam ὁ κιθωνὸς, vt habetur apud Dioſc. Gal. vero ἐν ταῖς γλώσσαις. ſcripſit ab Hippocrate τὸ ϛῆθος, hoc eſt pectus, ſic appellari.

Dicitur & κιθάρα: κίθαρος autem à Dorenſibus pro κιθάρα dici notat Erotian. atque inferiorem thoracis partem ad vſque iugulum ea voce ſignificari.

Κίκι. ricinus. Dicitur & κρότων, & σέσελι κύπριον, & σίσαλι κύπριον. Frutex eſt paruæ ficus magnitudine, folio platani, læuiore, nigriore, maiore, ramis & caudice arundinum modo concauis, ſemine vuarum aſpero quod purgatum effigiem ricini animalis repræſentat. Ex hoc premitur oleum quod κίκινον dicitur, cibis quidem fœdum, ſed lucernis emplaſtriſque vtile. Nec vero oleum tantum ad claritatem, ſed etiam eius medulla ad ellychnia præcipue commendatur. Eius fructus quemadmodum expurgat, detergit & digerit, ſic quoque folium, ſed vndequaque debilius: oleum autem quod ex ſemine conficitur, tum calidius eſt tum tenuiorum partium quam eſt oleum commune, ac proinde potentius quoque digerit. Cici recentiores herbarij cataputiā maiorem, vulgus Gallicum item, officinæ palmam Chriſti appellant, quod folium in humanæ manus effigiem articuletur.

Κίκινον ἔλαιον. cicinum ſeu ricinum oleum. Quomodo paretur docet Dioſcorides libr. 1. Id in Ægypto vetuſtiſſimum & fere primum fuit. Tenuius calidiuſque eſt communi oleo, & naturam habet ſabini inueterati, proinde potenter digerit, rarefacit & diſcutit.

Sed de hoc medico vſu cicini olei vide Plin. libr. 23. cap. 4. & Galen. libr. 7. de ſimplic. medic.

Κιμωλία γῆ. Cimolia terra. eſt terra modice pinguis, rara, mollis, candida: aut in candido purpurea. Cum ſub tactum cadit, frigida ſentitur. Galenus ſcribit eam ſiccare, refrigerare & parum quæ coierunt digerere, atque ita vtraque facultate agere, non aliter ac plurima medicamenta quæ digerunt & reprimunt. Eſt autem vt idem ſcribit paulo efficacior quam vel Chia vel Selinuſia, nec tamen mordet, ſed quia magis quam illæ abſtergit, ea fullones vtuntur. Ob vim abſtergendi qua pollet, σμηκτὶς etiam ſiue σμηκτρὶς dicta eſt. Olim adferebatur de Cimolo, vna Cycladum inſula. vulgo terra ſaponaria appellatur.

Κίναρα. carduus altilis, folijs albæ ſpinæ vel ſylueſtris cardui. caulibus altis, quorum ſummi vertices in ſquatoſum extuberant globum, corticoſis vnguibus turgentem, ſpiciſque ſquamatim compactilibus coagmentatum, quorum orbis exterior viret, interior niueo candore niteſcit. Hac ſtructili nucleorum ſerie piceam nucem videtur exprimere, quare & ſtrobilum Romanis dici Dioſcorides aſſeuerat. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euaneſcit in pappos. Caput vetuſtate diſſilit in corticeas laminas, ſemen oſtendens cnici figura. Eſt autem gratiſſima cibis cinara, & paſſim adhibetur conuiuijs, ſed melancholicum, vt ait Galenus, ſuccum gignit. Sunt qui σκόλυμον interpretentur. Paulus tamen & Aetius

Aetius inter illa diſtinxerunt, cinaram nocere ſtomacho, ſcolymum eidem prodeſſe ſcribentes. Sed non aliud habetur diſcrimen quam quod ſcolymus ferus eſt & ſylueſter: cinara vero edomita cultu, mitior & altilis, cuius cibus licet ſit ſtomacho quodammodo grauis, non tamen in totum à ſcolymi natura viribuſque degenerat. Cinaram nunc vulgus Gallicum articolem appellat.

» Sunt autem qui à Cinere Cinaram dictam au-
» tument, quo, vt Columella & Palladius aiunt,
» lætatur, ſed horum ſententiæ non aſtipulatur
» Ruellius, quod cinaræ vocabulum vt ait, è Græ-
» cia venerit in Latium, vetuſtiſſimi enim quique
» Græci tum Poëtæ tum Oratores Cinaræ ſpinæ
» meminerunt: Νευρὰς etiam vocatur quod ner-
» uulenta & toroſa conſtet radice: φρύνιον quoque
» dicitur, à rubetis quibus aduerſatur quas Græ-
» ci φρύνους vocant.

Κινεῖν. antiquitus pro purgare, vſurpari conſueuit
» vt eſt apud Hippocr. in aphor. πέπονα φαρμακεύειν
» ϗ κινεῖν, & apud Ariſtotelem 5. Polit. c.11.

Κίνησις. motus. Eſt prioris habitus immutatio. Ea dupliciter incidere poteſt, nempe aut in qualitate aut loco. Quæ in loco agitur mutatio, latio dicitur, quæ aliud non eſt quam prioris loci immutatio. Quæ in qualitate, alteratio, quæ non aliud eſt quã mutatio eius, quæ præfuit, qualitatis. Sed latio quidem motus tum actiuus tum paſſiuus eſſe poteſt, alteratio vero motus tantum paſſiuus eſt eius quod alteratur. Patitur namque quod alteratur. Actiuus autem motus is dicitur, qui à ſe editur, idemque prorſus eſt quod ipſa actio, velut volatio & inceſſus: illa enim animalis volatilis, hic vero greſſilis actio eſt, pariterque motus. Similiter actiuus motus eius eſt, qui ex Gallia in Germaniam profectus eſt. Quippe motus actiue eſt, hoc eſt ex ſeipſo, ſiue propria natura, ſiue ab interno motus principio. Paſſiuus vero motus ille dicitur, qui ab alio extrinſecus poſito excitatur. Qui enim ab alio ſic calefit aut refrigeratur, vt alteretur: aut ſic agitur, vt locum mutet, id vtrique non agit, ſed patitur: ſic qui ex Anglia in Galliam nauigauit, non ex ſeipſo id egit, ſed naui vectus eſt, & priorem habitum qui in loco poſitus erat, immutauit. Vterque motus in ipſo fieri eſſentiam ſuam poſſidet. Dum enim quid alteratur, mouetur: cum à motu ceſſauerit, iam alteratum eſt, non autem amplius alteratur, id quod in loci mutatione pariter accidit. Habet vero & motus vterque geminas differẽtias: aut enim naturalis eſt, aut voluntarius. Naturali quidem motu ventriculus, inteſtina, venæ alimentum attrahunt, excrementa depellunt, cor atque arteriæ continenter pulſant: voluntarie autem muſculi & nerui mouentur, atq; ab his corpus vniuerſum. Cuius quidem motus variæ ſunt etiam differentiæ. Alius velox eſt aut tardus, alius robuſtus aut imbecillus, alius vehemens aut leuis, ſicut Galen. in lib. de ſanit. tuenda demonſtrauit. Eſt vero & apud phyſicos alia motus ſpecies quæ generatio dicitur, non tam in qualitatis quam ſubſtantiæ mutatione poſita & conſiſtens, ſed quæ à medicis ſub alteratione comprehenditur, qui in hoc rerum potius qualitates quã ſubſtantias intuentur. Senſibus namque magis patent alterationes quàm ſubſtantiarum immutationes, neq; hæ omnino ſine illis fieri poſſunt. Medicis enim alimenti in chylum mutatio, chyli in ſanguinem, ſanguinis in propriam cuiuſque partis ſubſtãtiam, generatio phyſicis cenſetur: eam tamen medici alterationem nuncupant, quod formæ mutatio fieri nequeat ſine euidenti multarum qualitatum alteratione. Quod ſi quis volet generationem corruptionemq; ab alteratione diſtinguere, motuſque diuerſos facere, quorum illi ſubſtantiam vel ex ſubſtantia ſint, hæc vero ad qualitatem, triaque propterea motuum genera ſtatuere, non ſine ratione fecerit: quemadmodum & ſi motus ſpeciem quandam ex alteratione locique mutatione compoſitam, cuiuſmodi auctio diminutioque eſt, conſtituat, Galenum authorem ſequetur, à quo etiam iſta ſcripta ſunt initio lib. 1. de facult. natural.

Κίνησις ἀκούσιος. motus non voluntarius dicitur apud «
Ariſtotelẽ, id eſt, qui cietur etiam animantibus «
inuitis, ſunt eiuſmodi aliquando tum qui à cor- «
de, tum qui à partibus pudendis proficiſcuntur. «

Κίνησις τονικὴ. apud anatomicos motus tonicus dici- «
tur quando ſcilicet muſculi extenduntur, tenſi- «
que permanent, quo in ſtatu etiamſi immobiles «
appareant, vtrimque tamen agunt pari conten- «
tione, multa ſiquidem citra motum eſſe viden- «
tur, cum locũ obtinentia quæ nihilominus mo- «
uentur, ſic aues in aere ſuſpenſas eodem loco «
ſtare credimus cum tamẽ ipſæ moueantur, nam «
ſi in eo loco mortuum auis corpus colloces ſta- «
tim pondere ſuo in terrã decidet: quare quam «
immobilitatem eſſe putas, motus eſt ex duobus «
compoſitus, qui corpus in loca cõtraria poſſunt «
obducere, motuſque tonicus nuncupatur, qui «
etiam in homine ſtante, & in medijs figuris tam «
moderatis, quam extremis manifeſte deprehen- «
ditur. «

Κινητικὴ δύναμις. motrix facultas dicitur. «

Κιννάβαρι. cinnabaris. Græci neutro, Latini fœminino genere efferunt. Sed quid ſit variant ſententiæ. Dioſcorides ſcribit quoſdã cinnabarim eandem eſſe cũ minio exiſtimaſſe, alios vero ſanguinem draconis, quod intento colore nec diluto prædita ſit. Plinius dicit cinnabarim Indicũ nomen eſſe, & ſic appellari ſaniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere, permixto vtriuſque animalis ſanguine, neque alium eſſe colorem qui in picturis proprie ſanguinem reddat: cui & Iulius Solinus in varia hiſtoriarum lectione, c.28. aſſentitur. Contra vero medici fortiter reclamant, dicentes id commentũ eſſe mercatorum. Leonicenus quiddam metallicum eſſe cenſet, forte quod eius mentio inter metalla à Dioſcoride & Galeno facta ſit, cum tamen ille quid cinnabaris ſit taceat, quid non ſit dicat. Aetius lib. 15. c. 12. in deſcriptione emplaſtri quod [illegible] appellat, ſcribit ſanguinem Draconis in India ex herba Dracũculo dicta, colligi. Arabes ſuccum eſſe volũt, vt Serapio ait c. de ſang. Draconis, ſideritidis Achilleæ, perſuaſus vna ratione, quod vis vtrique par ſit in glutinandis vulneribus. Video doctiores in eam nunc ire ſententiam, vt veram cinnabarim non aliud eſſe putent, quam gummi cuiuſdam arboris in Africa naſcentis, colore ſanguinis, pellucidum, leue, & fractu minime contumax, fidem ijs habentes quæ Aloyſius Cadamuſtus Venetus, nauigationis ſuæ lib. 1. cap. 4. ſcripſit in hunc modum: Eſt, inquit, in inſula, cui nomen Portus ſanctus, ſanguis Draconis, qui lacryma

eſt arboris. Nam ſtato anni tempore arbores ferro ſauciant, quæ vbi incisæ ſunt, anno ſequente gummi per inciſiones emittunt. Id ahenis coctum defecatumque ſanguis efficitur, quem Draconis appellant. Eius arbor producit fructum inſtar ceraſi menſe Martio, guſtu eximio, coloris veneti. Sic ille. Quæ quidem omnia cum Dioſcoridis cinnabari mire conſentiunt. At vero cinnabarim minium eſſe Dioſcorides aperte negat, dicẽs minium in Hiſpanijs ex lapide quodam argenteæ arenæ permiſto temperari ſolere, alioqui non dignoſci. fornacibus autem in floreutiſſimum flagrantiſſimumque colorem permutari: in metallis vero ſtrangulantem halitum eructare. itaque incolas faciem veſicis obuelare, vt per illas ſpectent, ne reſpirando noxium aerem attrahant, & eo pictores ad ſumptuoſa parietum ornamenta vti. Cinnabarim vero ex Africa deferri, & magno conſtare, atque hactenus inueniri, vt vix verſicoloribus pictorum lineis ſatisfaciat. Itaque cum minium venenum ſit & cinnabaris vtiliſſima ſit antidotis, vt ſcribit Plinius, patet non eſſe eandem cinnabarim cum minio. Verumtamen idem ipſe Dioſcorides cap. de argento viuo, minium etiam cinnabarim appellatum fuiſſe teſtatur. verba eius ſic habent: ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τοῦτο κιννάβαρις λεγομένου. hoc eſt, argẽtum viuum fit ex minio, quod abuſiue cinnabaris dicitur. Et ſubiungit, θέντες γὰρ ἐπὶ λοπάδος κεραμέας κόγχον σιδηροῦν ἔχοντα κιννάβαρι, &c. hoc eſt, patinis enim fictilibus impoſita ferrea concha cinnabarim continente. vbi palam cinnabarim, pro minio dixit. eo quo patet minium quoque abuſiue cinnabarim vocatum fuiſſe, ſicut ante ἄμμιον explicantes annotauimus. Multis etiam hoc tempore placere video ſanguinem Draconis nõ aliud eſſe quàm cinnabarim, quod præter veterum quorundam opinionem quam Dioſcorides magis explicat quàm refellit, vires etiam vtrique ſint eædem ad conſtringendum cohibendumque ſanguinem, & in picturis eodem modo, vt Dioſcor. & Plinius tradiderunt, vſurpetur. An vero vt cinnabaris, ita & ſanguis Draconis modice acrem facultatem habeat, peritiores viderint. Mihi quidem nulla eiuſmodi vis in Draconis ſanguine apparet, ſiue ita appellemus gummi illud Africæ arboris, de quo ante dictum eſt, ſiue illum factitium & ementitum, quem impoſtores ex hircino ſanguine, rubrica ſinopica vel potius fabrili, contuſis lateribus & ſorbis, diutius inſolatis, concinnant. Tam quidem incertũ eſt quid vera & naturalis cinnabaris apud antiquos fuerit. In veteris enim locum nunc ſucceſſit factitia, quam chymiſtæ videntur caſu inueniſſe. Cum enim ad argentum viuum adijcerent ſulfur, vt ex ijs efficerent aurum vel argentum, in hoc pigmenti genus forte inciderunt. Catinus in ardentes carbones imponitur, & in eum ſulfuris triti pars vna conijcitur. ad quod, vbi cœpit lento igni liqueſcere, argenti viui duæ adijciuntur partes, atque rudiculis continenter & celeriter agitata commiſcentur, donec nullum prorſus veſtigium argenti viui ſuperſit. Dein refrigeratum redigitur in puluerem, tum in vas oblongo collo, vel vitreum extrinſecus luto digiti craſſitudine oblitum, vel in fictile intus plumbo lithargyroue obductum, inijcitur. quod vas, ore eius prius diligenter obturato, in fornaculam chymiſtarum collocatur, aut ſtatuitur ſuper ferreum tripodem, atque ſubiectis prunis lento igne coquitur, donec nullus amplius argenti viui motus auribus percipiatur. deinde vehementiore igne coquitur vſque dum fumus ruber exeat. Primo autem exit luteus, tum cœruleus, poſtremo ruber: igitur vas, poſteaquam ruber ille fumus apparuerit, ab igne remouetur, & quamprimum fuerit refrigeratum, frangitur. ſic minium ſiue cinnabaris efficitur. vulgo cinabrium appellant. Habet, vt ait Galen. modice acrem facultatem & adſtrictionis quidpiam. Eius fumo per os, nares & anum in corpus admiſſo quidam Gallico morbo medentur. Ex cinnabari celebris quidã ophthalmicus Stolo Britannicus collyrium conficiebat κινναβάριον dictum, ad corroſos oculorum angulos & lippitudines, cuius deſcriptio refertur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Τὸ διὰ κινναβάρεως. medicamentum ex cinnabari, quod in arthriticorum tophis plurimum laudat Trallian. lib. 11. cap. 1. cuius deſcriptionem ibidem adfert.

Κιννάβαρι. ſic dictum eſt à quibuſdam τὸ ἐρυθρόδανον, vt habetur apud Dioſcoridem, forte quod ex rubiæ tinctoriæ radicibus cinnabaris olim, vt & nunc ſanguis Draconis, adulteraretur.

Κινναβάριον. collyrij nomen apud Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 7. vtilis ad corroſos oculorum angulos atque lippitudines.

Κιννάμωμον. cinnamomum. frutex eſt breuis, repreſſus, humilis, ſurculoſus, duûm cubitorum altitudinem non excedens, arido ſimilis, folio origani. gaudet ſiccitate, quum viret parum odoratum, ſteriteſcens imbre. Dos omnis eius in cortice eſt. lignum ipſum quod ξυλοκιννάμωμον nominant, in faſtidio eſt propter origani acrimoniam. Probatur quod in planis gignitur, colore torrido, nigricans variumque, ſurculis articulatis, & per internodia læuibus, quum rumpitur odoratum exhalans puluiſculum. Species eius multas Dioſcorides recenſet, quæ gentilitium regionis in qua naſcuntur nomen retinuerunt. Eſt autem cinnamomum ſumme tenuium partium, non ſumme tamen calidum, ſed ex tertio ordine: nihil vero æque deſiccat eorum, quæ pari cum illo ſunt excalfaciendi facultate, propter tenuitatem ſcilicet eſſentiæ.

Plura de hoc aromate vide apud Theoph. hiſt. lib. 9. c. 5. Dioſc. li. 1. c. 13. Galenum li. 1. de antidot. & ſimplic. med. lib. 7. in quo poſteriore loco commemoratur ab eo & κινναμωμίς, ibi enim quum τὸ κιννάμωμον eſſe docuiſſet ἄκρως λεπτομερὲς, & οὐδὲν ἧττον ξηραίνοντα τῶν ἐξ ἴσου θερμαινόντων αὐτῷ, ſubiungit, τὴν κινναμωμίδα autem eſſe οἷον τι ἀδελφὸν τοῦ κινναμώμου & nonnullis vocari ψευδοκιννάμωμον quoniam videlicet verum cinnamomum ſapore mentiatur; multa de hoc eodem aromate Plin. quoque lib. 12. c. 19.

Κίων. ad verbum Columellam ſonat, eſt autem hæc carnoſa quædam particula in ſumma oris parte ſuſpenſa, vocis plectrum: Recipit ea madorem à cerebro, quo ſuperiores palati partes humectat. Aretæus lib. 1. de acut. cap. 8. Columellam neruum ait eſſe, ſed humidum quia in humido loco ſitum: Eſt autem nomen à poſterioribus, vt Galenus ait, medicis vſurpatum quo γαργαρεῶνα, id eſt, curgulionem ſignificant cum prius diceretur κίων, Sumptum

eſt autem à naturali partis figura, quæ rotunda oblongaque dependens paruæ columnæ ſimilitudinem habet: Nicandri Scholiaſtes in Theriacis κιονίδα interpretatur τὸν τράχηλον quod inſtar columnæ caput ſuſtineat. Huius autem curgulionis male affecti vitia atque morbi ſunt κίων, id eſt columna, σταφυλὴ, id eſt vua; ἱμὰς, id eſt lorum; κράσπεδον, Latino caremus vocabulo: de his vide ſuis locis, omnibus autem ipſis ſtrangulatus accidit (inquit Aretæus) & ægre cibum potumque deuorant, tuſſis quoque omnibus adeſt, ſed præcipue loro vexatis & craſpedo, alia ibidem nonnulla leges.

Κιρκαία. circæa. herba eſt folia habens ſolano ſatiuo ſimilia, ſobole multiplici, flore nigro, puſillo, numeroſo, paruo ſemine vt milij naſcēte in quibuſdam corniculis, radice ſemipedali, triplici ferme aut quadruplici, alba, odorata, guſtus calidi. Radix ipſa in vino dulci pota, vt ait Dioſcorides, ſecundas purgat: eſt enim boni odoris & calfactoria. ſemen autem eius in ſorbitione exhibitum ad lactis generationem conducit.

Hæc autem etiam δίρκαια nominatur, inquit Dioſc. lib. 3. c. 134. vbi deſcriptionem eius vide, itidemque apud Plin. lib. 27. c. 8. apud Gal. li. 7. ſimplic. & Paul. lib. 7. ſcriptum κιρκίαπερ, ſed altera ſcriptura huic præfertur.

Κιρκαίαν. etiam dictum eſſe τὸν μανδραγόραν, Dioſcorides author eſt, nec dubium quin à Circe, quoniam eius radix amatorijs expetatur.

Κιῤῥὸν. fuluum. ſic dicitur quod ex igneo ſeu ruſo pallet, vt ſcribit Galenus lib. 12. meth. med. Sic enim ait, de vinis edíſſerens: οἱ δὲ ἄλλως ἐθέλοντες ὀνομάζειν τὸ κιῤῥὸν χρῶμα, δύνανται λέγειν πυῤῥὸν ὠχρόν. hoc eſt, ſi vero aliter velis fuluum colorem nominare, dicere poteris ruffum pallidum. Idem tameo tom eo loco, tum libro 5. ſanit. tuend. videtur idem facere cū ξανθῷ, de vinis pariter agens his verbis: σκοπὸν ἔχων οἶνον κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἀεὶ τὸν λεπτότατον αἱρεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν χρόαν, ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιῤῥὸν καλεῖν. δύναιτο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. hoc eſt, huc ſcilicet omni conſilio vini pro ſenibus deligendi directo, vt in ſubſtantia ſit tenuiſſimum, colore quod Hippocrates κιῤῥὸν, hoſt eſt fuluom, appellare ſolet. poterat vero & ξανθὸν, id eſt, flauum, id appellare. Nec tamen reuera fuluum idem eſt cū flauo. Eſt enim fuluum inter album flauumque medium. Sic vina quæ principio alba ſūt, vetuſtate fulua redduntur, & tandem flaua, vt ſcribit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Dioſcorides lib. 5. de vinis agens, ſcribit vinum κιῤῥὸν medium eſſe inter album & nigrum, & medias inter vtrumque vires habere. Quo loco varie vox iſta vertitur ab interpretibus, Barbaro rubrum, Ruellio giluum, Marcello vermiculum vertente. Appellat autem vermiculum, coccinum, rutilum, ſiue rubens. Verumtamen κιῤῥὸν medium eſſe inter album & nigrum ita accipi debet, vt multo magis ad album quam ad nigrum inclinet, ſicut rubrum qood magis ad nigrum vergit.

Κιῤῥὸς ἔμπλαστρος. dicitur qui eſt δίχρωμος. vide ſuo loco δίχρωμα, & Galen. 6. κατὰ γένη. c. 10.

Κιῤῥὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Κίρσιον. caulis eſt tener duorum cubitorum, triangulo ſimilis. ab imo foliola roſæ ſpeciem referentia, anguli ſpinoſi, per interualla molles, folia bugloſſo ſimilia, maiora, ſubcandida, modice hirſuta, partibus extremis aculeata, cacumen caulis orbiculatum, hiſpidum, in quo capitula purpurea, quæ ſoluuntur in lanugines.

Κιρσοειδὴς. id eſt varicoſa. ſic appellatur ſumma cerebri pars inquit Ruffus.

Κιρσοκήλη. varicoſus ramex. Eſt dilatatio ſeu amplificatio vaſorum quæ teſticulum nutriunt. Sic Paulus definiuit lib. 6. c. 64. Celſus lib. 7. c. 18. ſcribit integris tunicis ramicem innaſci. κιρσοκήλην Græci appellant, cum venæ intumeſcunt. Hæ autem intortæ conglomerataeque ad ſuperiorem partem, vel ipſum ſcrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdū etiam ſub ima tunica circa ipſum teſticulum (vt idem eſt author) neruumque eius increſcunt. Ex quibus verbis Celſus quatuor huius morbi differentias pro locorum varietate cōſtituit, quarum etiam & notas & curationem ſigillatim perſeqoitur. Itaque ſiue interiora, ſiue exteriora tumor iſte occupet, à Celſo κιρσοκήλη nuncupatur: non itē à Paulo, qui vaſorum quidem in ſcroto aut dartis dilatationem, κιρσοὺς, hoc eſt varices, ſimplici vocabulo appellat: eorum vero quæ teſticulum nutriunt, tumorem & conglomerationem, κιρσοκήλην ex veterum ſententia. Meminit & Aetius τὴν κιρσοκήλης inter mulierum morbos, Aſpaſiam authorem ſequutus, dicitque venarum eſſe dilatationem, varicibus crurum ſimilem, inque pudendi alis naſci ſolere.

Κιρσὸς. varix. Eſt venæ dilatatio, ſeu vena dilatata. Id quod contingit venæ non etiam arteriæ, propter tunicæ mollitiem. Arteriæ namque tunicæ craſſiores ſunt atque robuſtiores. Diſtentionis cauſa eſt ſanguis multus & craſſus qui non facile cedit, ſed cui contra cedere vena cogitur, præſertim vero flatulentus, qualis melancholicus eſt, proindeque ab eo varices vt plurimum fieri medici omnes prodiderunt. Fiunt tamen interdum à pituitoſo atque à puro etiam ſanguine, præſertim quidem in cruribus propter eiuſmodi ſanguinis grauitatem: aliquando vero etiam in temporibus & in ima parte ventris ſub vmbilico, & circa teſticulos & ſcrotum, atque in ipſis etiam inguinibus. Naſcitur & in palpebris aothore Aetio, atque, vt ſemel dicam, in omni parte quæ venas habeat, maxime ſi prona eſt, & longius diſſita à fonte caloris natiui.

Notandum autem ex nonnullorum ſententia eos qui in cruribus contingunt varices peculiari nomine ἰξίας vocari, de quibus vide ſuo loco: Verum non tantum in prædictis partibus varices fiunt, verum etiam in pectore atque pulmone, quæ interdum magno hominum periculo rumpuntur, vt clare explicatum habemus ab Hipp. ſiue Polybio, in lib. 1. de morbis, vbi de empyemate tractatur, & libr. de internis paſſionibus: Quo & Plaut. in mercatore alludens, Toa cauſſa, inquit, rupi ramices, iamdudū ſputo ſanguinē, vbi ramicum voce nō genitalium varices intelligendæ ſunt, ſed venæ pectoris latę, quas fortaſſe ſic nominat, qood populari ac ruſtico vocabulo quæque venæ amplæ vt varices nuncupatæ etiam ramices vocarentur.

Κιρσοτομία. varicum exciſio, cuius operationem chirurgicam docet Paul. lib. 6. c. 82.

Κίρων. Heſychio eſt ἀδύνατος περὶ συνουσίαν καὶ ἀποκεκλεισμένος: Proprie vero ita nominari ſcribit τὸν σπέρμα ἔχοντα καὶ ἐκτετηκότα, τὸν γυναικίαν, καὶ μὴ δυνάμενον χρῆσθαι; hominē mulieroſū qui ad venerē ſit ineptus.

Κίσθος. eſt frutex in ſaxis emicans, ramoſus, frondoſus, nec præaltus: folio circinatæ rotunditatis, hirſuto, guſtu acerbo. Doo eius genera: flos maſculo roſaceus, fœminæ albicans. Sub ciſtho ad radices naſcitur ὑποκιστίς, malo granato immaturo ſimilis. ciſthus adſtringit & deſiccat, ſed præcipue flores ſecundo ordine abſoloto. Eſt & aliud genus ciſthi ladaniferæ, à quibuſdam ledũ vel lada vocatum, frutice ab altero non abhorrente, nigrioribus tantum & longioribus folijs, quæ verno tempore quippiam pingue roſcidum contrahont. Eſt autem hic ciſthus eiuſdem cum ſuperiore generis, ſed quia naſcitur in calidis regionibus, eximiam ac peculiarem digerentemque caliditatem nactua eſt. Ex eo ladanum prouenit qood eſt veluti eius gummi. Reperitur & κίσσος atque ὑποκισσίς: ſed minus recte, vt Alphabetica apud Heſych. ſeries oſtendit.

» Κίσσα. vide infra κίττα.

Κισσάμπελος, in appendice Dioſcor. lib. 4. c. 139. ἡ
» ἑλξίνη dicitur vocari à quibuſdam, digerendi fa-
» cultatem habens; Nominis autem ratio hæc eſ-
» ſe videtur quoniam vt Dioſcor. tradit, in vineis
» præcipue creſcit, & folia haber hederæ ſimilia,
» nec oon hederæ io modum αὐτοῖς τὰ μακρὰ κλωνία
» περιπλέκεται ἐπὶ τοῖχον.

Κισσάνθεμον. dicta eſt ſimiliter à quibuſdam ἡ ἑλξίνη, vt habetur apud Dioſcor. ab alijs vero cyclaminus altera, vt idem author eſt.
» Lib. 2. c. 195. quam & κισσόφυλλον nominari tra-
» dit, quod, vt ipſe ait, habeat φύλλα κισσῷ ὅμοια,
» & hederæ modo περιπλέκεσθαι τοῖς παρακειμένοις δέν-
» δρεσιν ἑλικοειδῶς.

Κισσηρός. affert Erotian. ex Hippocr. pro κισσὸς hede-
» ra. Apud Dioſco. vero lib. 1. c. 127. & Paulum li.
» 7. reperio τὸν κίσθον à quibuſdam appellari κισση-
» ρὸν, pro quo Gal. & Aetius rectius habeot κισθα-
» ρὸν per θ. ſeu deriuatum à voce κισθός.

Κίσσηρις. pumex, videtur dubitare Galenus in quo genere pumicem reponere oporteat, an inter metallica, an inter lapides. Lapidem eſſe omnibus fere placet, eumq; reperiri in locis qui olim arſerunt, aot nunc etiam ardent, atque propter vſtionem abſumpto omni humore leuem atque fiſtuloſum euaſiſſe: neque enim à ſpongia multum diſtat, ideoque, vt Vitruuius author eſt, à quibuſdam etiam ſpongia dictus eſt. Græci κισσηρίδα ob fiſtuloſas concauitates vocarunt, nomine ſumpto à verme frumenta erodente, qui Græce κὶς nominatur. Vt enim is frumenta perforat, ita natura pumicem. Theophraſtus vero etiam alcyonium, quod ex maris ſpuma concreuit, κισσηρίδα appellat. Sont autem varij pumices, nigri, cinerei, candidi, molles, duri: ſed omnes rari & leues ob fiſtulas quæ aerem in ſe coo[n]tinent, eaque de cauſa omnes innatãt aquæ. Probatur, inquit Dioſcorides, pumex qui leuiſſimus, fiſtuloſus, ſciſſilis eſt, nec in attritu arenoſos. In medicinæ vſu cremari ſolet, rationemque idem oſtendit. Adſtringit, deterget, calfacit, reprimit, cruſtas indocit & depilat. Verum acrimoniam eam quam vſtione acquiſiuit, rurſum lotione deponit.

Κισσηρόν. nomen emplaſtri, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 17.
» Vtile eſſe inquit ad neruorum vulnera.

Κίσσινον. ſic dicitur à quibuſdam ἡ ἀσκληπιάς, vt habetur apud Dioſcor.

Κισσός. hedera. frutex eſt genere triplex: candidus, fructu candido: niger, nigro, aut croci æmulo: ἕλιξ, nullo fructu, ſed albis viticulis, folijs paruis, angulosis & concinnioribus. Conſtat hedera contrarijs facultatibua, refrigerãs adſtringenſque, item calfaciens & acris, maximeque eios lacryma quæ inter ψιλωθρα oomeratur.

Athenienſes autem antiquiſſimi duas litteras «
σ. & τ. promiſcuo vſu alternabant, quare & κισ- «
σὸν & κιττὸν Græci dixere. «
Ἄλειμμα τὸ διὰ κισσοῦ. vnctio ab hedera ſie dicta. «
qoa vtitur Trallian. ceu topico medicamento in «
arthritide lib. 11. vbi deſcriptam leges. «

Κισσόφυλλον. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἀσκληπιάς, vt habetur apud Dioſc. non dubiũ quin à foliorũ hederæ ſimilitudine. A qua etiam idem alteram cyclaminon ciſſopbyllon cognominari ſcribit.

Κίστος. vide ſupra κίσθος.

Κίτρινον. nomen eſt malagmatis, cuios deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 18.

Κίτριον. malũ Medicum, boc eſt, fructus mali Medicæ. Sic enim, inquit Galenus, malum Medicũ appellatur ab ijs qui id agunt, vt quæ loquuntur nemo intelligat. ex quo apparet temporibus Galeni nouum nomen fuiſſe. Conſtat autem is fructus tribus partibus: acida quæ in medio ipſius ſita eſt, carne quæ medium ipſum ambit, & cortice exteriore ſuaueolenti & aromatieo. Eius ſemen reſiccat & refrigerat tertio ordioe: cortex deſiccat quidem ſecundo exceſſu, habetque non parum acrimoniæ, non tameo frigidus eſt, ſed aot temperatus aut paulo infra. Caro eiua craſſi ſocci eſt & pituitoſa frigidaqoe. Nucleus qui in ſemine inuenitur amarus eſt, & digerendi ſiccandique facultatem obtinet, ſecundo fere ordine à temperatis recedens.

Dicitur autem Athenæo ἰατρικὸν μῆλον; Sed «
& κίτριον de ipſa arbore dicitur; interdum quo- «
que peculiariter de mali citrei cortice vſurpatur «
vt in Aphrod. problem. li. 1. Compoſitio τὰ διὰ «
κιτρίου ἐνστόμαχον apud Paulum habetur lib. 7. c. 5. «
& c. 11. alia quædam eſt pro tarde concoquenti- «
bus. de citrea autem malo plura leges apud A- «
then. lib. 3. vbi docet & quærit, an illius mentio- «
nem veteres fecerint. «

Κίττα. ſymptoma eſt deprauatæ vitioſæq; appetentiæ, cum ſtomachus vitioſos & à natura alienos cibos cõcupiſcit. Cauſa eſt vitioſum quoddam recrementum, ventriculi tunicis impactum, ſed cuiua vitiũ facile explicari non poſſit. Pro diuerſis autem eios qualitatibus varia appetũtur, ſed imprimis acida, acerba, atque etiam acria, & aliquando terra, teſtæ, carbones, panni veteres, putria eoria & alia eiuſmodi à natura abborrentia. Maxime autẽ boc malo mulieres grauidæ infeſtantut ad extremum vſq; ſecundum tertiumue menſem. Quarto namq; eo fere liberantur, partim vitioſo humore per vomitũ vacuato, partim cõcocto atq; etiam abſũpto crebris vomitionibus, faſtidio & ciborũ quibus vitiũ ali debuiſſet abſtinentia, quodque auctior eo tempore fœtus vna cum ſanguine vitioſum pariter humorem attrahat atque conficiat. Verũtamen viros qooque idem affectus aliquando exercet, cum & ij vitioſum depraoatumque eiuſmodi bumorem in ventriculo collegerint. Vocatur boc vitiom à Græcis κίττα, vel à picæ varietate (eſt enim auis varia, nec ſibi concolor, ſed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore præferat) vel quod forte affectu conſimili picam laborare

obſeruatum ſit. Cæterum quamuls κίττα picam aoem ſignificet, noo tamen de affectiooe iſta loquens picam recte vertere poteris, niſi quadam Græcorum imitatione, ſine tamen idoneo authore, qood oemo vnquam Latine picam pro eo affectu dixerit. Plinius certe nunquam picam, ſed grauidarum malaciam ſæpe dixit. Quidam vero non picam, ſed picationem interpretaotur.

» Notandum autem inſuper eſt Scholiaſtem, Ariſtophanis aliam afferre nominis huius cauſam & originem, ſcribit enim τὴν κίτταν eſſe ἔρωτα ἀδηφάγον καὶ παμφάγον, πεῖραν δὲ εἰς ἐπιθυμίαν, ipſum enim ἐπιθυμητικῶς ἔχει τῶν ἀκροδρύων, ταχέως δυσαρεστεῖσθαι, ἐξ ὧν δ' αὖ ἐσθίει, τίποτ' οὐδὲν κορεσθὲν, ἄλλο ἕτερον ἐπιθυμεῖν καὶ μεταβαίνουσα ποιεῖσθαι εἰς ἕτερον τῶν ἀνθρώπων: Ita vt κίσσα dicatur cum mulieres alios atque alios cibos appetunt, & goſtatos mox reſpuunt, cuiuſmodi faſtidium in quouis homine dicitur ἀψυχία. Moſchopulus vero quoniam hedera quæ κισσὸς dicitur, συμπλέκεται ἀεὶ τοῖς παρακειμένοις, in mulieribus τὸ κιττᾷν eſſe putauit inconſiderate τὸ μεθ' ἡδονῆς συλλαμβάνειν cum voloptate concipere.

Κίτλαροι. ſeu vt alijs placet τὰ κίτλαρα nucamenta quædã ſunt quæ è ramis arborum reſinam fundentium callo ſquamatim compactili dependent, præterquam larici vt definit Ruellius.

Κίθηρις. Attice à Theophraſto dicitur ὁ κίσσηρις.

Κιττώ. nomen eſt barbarum apud Dioſcor. ſignificans genus vnum vilis caſiæ.

Κιχώριον. nomen eſt Ægyptium, vſurpatum tamen à Græcis. Eſt autem id herbæ genus quod Græci σέρις, Latini intubom erraticum vel ambubeiam appellant. Attamen Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους videtur diſcrimen ponere: cichoria, inquit, & ſeris cibarij generis exiſtuut. Apud nos namque agreſtes ijs coctis crudiſque in cibo vtuntur. Quin & Eraſiſtratus plorimum ea commendat in curatione affectionum ventris. Eſt autem horum olerum facultas ſubfrigida, ſubamara & modice adſtringens, & propter has qualitates præſtantiſſime medentur iecinori ſupra modum calido. Non eoim ſolum moderate refrigerant: verum etiam quia adſtringunt viſceri robur addunt. Præterea commiſſuras oſculorum venarum in ſima viſceris parte cum ijs quæ in gibba ſunt extergent. Neque vero frigidas intemperies valde offendunt, veluti ea quæ frigido humore ſcatent citra adſtrictionẽ aut amaritudinem. His quidem laudibus Galenus cichorium effert. Dioſcorides alio oomine χονδρίλλην appellari tradit.

» Dicitur & pro eo κιχώρη apud Theophr. hiſt. plant. lib. 7. c. 7. κιχόρη etiam Nicander vocat in Alexiph. legitur & κιχόρεια. Item & κιχωρία apud Polluc. lib. 6. c. 9. apud Græcos vero ab amaritudine picridis appellationem obtinuit, de qua ſic Virgilius in Georg. & amaris intyba fibris.

Κίων. dicitur Columella quæ pars eſt palati, quam ſic deſcribit Aretæ. 1. de acut. c. 8. Corpus ſolidum ſeu nerueum, in medio tonſillarum collocatum ex palato propendens; ioterdum vero, ait, ſic dicitur affectus eiuſdem partis, quando ſcilicet gurgulio præter naturam auctus & oblongior, tenuiſque æquabiliter factus, κίονι, id eſt, columnæ ſimilis euadit: inde & κιονὶς dicitur, hocque tantum intereſt inquit Galen. quod τὸν γαργαρεῶνα veteres κίονα, poſteriores autem κιονίδα appellauerunt. Hæc autem palati pars tres affectus patitur ait ibid. Aretæus, Columellam prædictam, nec non σταφυλὴν, id eſt vuulam, quando illios ſumma pars tumet inſtar vuæ; Atque lorum vocatum Græcis ἱμὰς, quando ſcilicet inſtar corij & lori extenuatur de quibus ſuis locis: Quod autem hoc in affectu qui Columella dicitur Gurgulio æquabiliter auctus ſit, in eo differt ἀπὸ τῆς σταφυλῆς, per quam curgulio ima tantum parte craſſus rotunduſque eſt; differt vero ab eo qui dicitur ἱμὰς, quod ex illo craſſitiem ex fluxioue maiorem vt plurimum adeptus ſit curgulio, nec extenuatus ſit, in hoc vero longior, gracilior ſicciorque eſt.

Κίων. ſic ab anatomicis vocatur interſeptum narium carnoſum quod ad labrum vſqoe deſcendit, vt ait Ruffus.

Quod alio nomine στυλὶς & διάφραγμα dicitur: ſic & Polluci quoque κίων eſt τὸ μέσον διάφραγμα, καὶ στυλὶς, ὥσπερ τειχίον τὰ τρυπήματα διαιροῦν. Narum ſepimentum & columna inſtar muri, foramina diuidens.

Κίων. etiam, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις, ſignificat apud Hippocratem beſtiolarum congregationem quæ triticum comedunt, quarum etiam vnaquæque κίων nuncupatur.

Addit etiam Galen. legi vocabulum hoc apud Hippocrat. ſub finem lib. 2. γυναικ. Verum notandum eſt apud Hippocrat. illîc ſcribi non κίων paroxytonως, ſed κιών oxytonως, ita enim ibi, ἢν κιὼν ἐν τοῖσιν αἰδοίοισιν ἐγγένηται, ὀδύνην ἔχει. ſi beſtiola in pudendis ſubnaſcatur, dolor detinet.

Κλαγγώδης. vocabulum eſt vſurpatum ab Hippocrate, in cuius explicatiooe ſcribit Erotianus Demetrium exiſtimaſſe ſic dici oculos valde mobiles, ſed eum grauiter aberrare, quod κλαγγὴ ad oculos non pertineat, cũ eo nomine certa quædam vocis ſpecies & ἐκφώνησις deſignetur, qualem maxime vomitus ἀσώδης cõcitat. Eſſe enim vocem quæ à graui tono inchoata in acutum deſinit, vt in cantu plærumque fit. Bacchium autem interpretatum eſſe κλαγγώδη φωνὴν, τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτον, hoc eſt, cõtinuam & indeſinentem: Appollonium autem intercisam, inæqualem & obſcuram, eique maxime ſimilem quam temulenti edont.

Κλαγγώδης. autem φωνὴ ſæpe legitur apud Hippocr. Eaq; ſubraoca & acuta fere & ſonora eſſe videtur, aliquando grauis, atque huiuſmodi, ſi quis in fictile ſiccum aut cauum ædificium caput immittat atque inde loquatur, vulgo redeuntes animas mortuorum ea voce confingunt. In morbis autem acutis illa ſignum eſt exitioſum, ſic in prorrhet. ὀξυφωνίη κλαγγώδης damnatur in vxore hermozygi: In Theodori filio in Epidem. ea vox notatur, vterqoe obijt: fit autem hæc non vt rauca madente multo interiore humore arteria, ſed ſqualleſcente; Quod ſi ſquallor is augeatur iam fit κλαυθμώδης, appetente morte, & fere conuulſione, maxime earum partium quæ reſpirationi inſeruiunt.

Κλάδος. ſurculus, in plantis id dicitur qood ex ramis ſimplex & indiuiduum oritur ait Theophr.

Κλαυδιακὸν. nomen collyrij, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 16.

Κλαυθμυρίζειν. κλαῦσαι μετ' ἐλάσσονος σφοδροτέρας, hoc

eſt flere magna ſpiritus contentione, apud Hippocrat. vt annotauit Galen. comment. progn. Inde κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ dicũtur etiam ab Hippocrat. ijs ſimiles, quæ cum fletu fiunt, quaſi ſuſpirioſæ. quamquam Erotianus συνεχεῖς interpretatur, ſumpta, vt ait, à flentibus pueris metaphora.

Κλαυθμώδης φωνὴ, ἢ αὐάτονὴ. luctuoſa vox ſic appel-
» latur, & quaſi ſuſpirioſa, quia interrumpitur
» ceu in flentibus pueris, quia moratur in tranſi-
» tu inæqualiter, tum propter aſperitatem orga-
» ni, tum propter virtutis mouentis imbecillita-
» tem: Oritur autem illa ex ſiccata interiore tu-
» nica aſperæ arteriæ, quæ naturaliter leni humi-
» ditate irrigatur, & quaſi æquatur, hinc enim
» vox fit primum aſperior, deinde clangoſa & ca-
» nora, Tertio κλαυθμώδης luctuoſa; itaque tanto
» difficilior eſt quam clangoſa quanto maiorem
» indicat affectionem.

Κλειδίον ἀφροδισιακὸν. vel, vt habetur apud Paulum, ἀφροδισιαστικὸν, eſt paſtillus cõueniens hæmoptoicis, cœliacis, dyſentericis & quibus ſtomachus fluxione tentatur. Magnopere enim adſtringit.
» Habetur eius deſcriptio apud Galen. lib. 7. τῶν
» κτ τόπ. c. 4. & apud Paul. c. 12. lib. 7. eodẽ pror-
» ſus modo: habet & aliud κλειδίον Paul. eodem
» loco quod ad Oribaſium refert, faciens ad dy-
» ſentericos & cœliacos; aliud quoque κλειδίον ad
» dyſentericos deſcribit Gal. 9. κτ τόπ. c. 5.

Κλειδίον. etiam epithematis nomen eſt eiuſdem omnino cum ſuperiori paſtillo facultatis. Id geminum deſcribitor ab Aetio lib. 9. vnum Cyrilli, alterum Mnaſeæ nomine. Vtrumque autem dyſenteriæ adhibet.

Κλειστικὰ φάρμακα. eadem quæ στυπτικὰ de quibus
» ſuo loco.

Κλεῖς. eſt os tortuoſum & inæquale, omoplatam cum ſterno alligans. id geminum eſt, dextrum & ſiniſtrum. Vtrumque à ſterno vſque ad apophyſim κορακοειδῆ in exteriora curuatur: ab ea, cõtra. Eſt enim recuruum & figuram S. Romanæ literæ imitatur. Fiſtuloſum quoque eſt & craſſitie inæquali prædirum, parte quidem ſuperiore qua ſterno inarticulatur, craſſius & rotundius, poſtea vero longe gracilius, adhuc tamen rotundũ: procedens vero quo propius lato ſcapularum oſſi fit, eo plenius latiuſque. Sic à Græcis dictum eſt παρὰ τὸ κατακλείεσθαι ὑπ᾽ αὐτῆς τόν τε αὐχένα καὶ τὸν ὦμον, hoc eſt, quod ceruicem & bumerum cõcludat: ex quo etiam Latine quidam clauem & clauiculam dixerunt. Siquidem clauis modo omoplatam cum ſterno, & per illam brachium firmat atque connectit. Sunt qui iugulum à Latinis dici putent etymologia nixi, quod ea vox à iungendo profecta videatur. Certe Corn. Celſus iugulum liquido appellauit lib. 8. capite de iuguli fracti curatione. Iungitur autem ſummo quidem ſterno per diarthroſim, omoplatæ vero per ſynarthroſim. Dicitur ab Hippocrate Ionica dialecto κληΐς, ab Ariſtotele autem σφαγὴ de hiſtor. animal. lib. 1. c. 14.

Κλεὶς. etiam pecten appellatur, muliebris ſcilicet
» pudendi id quod ſupra eſt; hoc triangulum eſt
» & imi ventris terminus, ab alijs ἐπίσειον voca-
» tur, hæc Ruffus; Sed pro κλεὶς forte legendum
» κτεὶς.

Κλειτορὶς. particula quædam eſt in apice vuluæ in-
» ter pterygomata, à Ruffo & Polluce ſic nun-
» copata, appellatur & à Ruffo νύμφη, μύρτον, &
» ὑποδερμίς: ſic vero appellatur ab obſcœno ver- «
bo κλειτοριάζειν, quod eſt ἀκολάστως τούτου τοῦ σαρκίου «
ἅπτεσθαι, id eſt, laſciuius hanc carunculam con- «
trectare, vel vt interpretatur Laberius puellita- «
ri, quod & Polluci dicitur τὸ θάλπειν, καὶ μαλάττειν «
τὴν κλειτορίδα: Columbo pars hæc dulcedo amo- «
ris dicitur, Gallis *la Landie*; Soranus in epiſto- «
la nuper euulgata ad Cleopatram Landicam «
vocat; proprie autem virga muliebris dicitur, «
quia omnibus fere partibus conſtat quibus vi- «
rile pudẽdum, vt docte fuſéq; explicauit doctiſ- «
ſimus Riolanus in Schola Anatomica. Reperi- «
tur & κλήτορις, per η. «

Κλεόνικον. idem quod κλειτορίδιον, de quo vide ſuo loco.

Κλέπτεται. παραλογίζεται. fallit, decipit, apud Hippo. vt lib. 5. τῶν ἐπιδημ. ἔκλεψαν δέ μου τὴν γνώμην αἱ ῥαφαὶ, τοῦ βέλεος ἐν ἑωυτῇσι τὸ σίνος ἔχουσαι. hoc eſt, fefellerant autem animum meum ſuturæ, teli in ſe veſtigium habentes.

Κλέωνος κολλούριον. Cleonis collyrium, ex genere τῶν ἁπαλῶν καὶ ἀδήκτων. hoc eſt mollium, & eorum quæ ſine morſu ſunt. deſcribitur à Celſo, ab Aetio & à Paulo eadem omnino materia, ſed menſura inæquali.

A Celſo quidem lib. 6. c. 6. apud Paul. li. 7. c. 16. «

Κλῆθρα. arbor eſt, quam Gaza apud Theophraſtum alnum vertit. Eſt autem arbor ſterilis, caudice recto, ligno medullaque molli, adeo vt graciliores virgæ concauentur, folio pyri ſed ampliore neruoſioreque, cortice ſcabro rufoque intus, radice ſumma, nec maiore quam laurus. Naſcitur in aquoſis. Nec tamen omnem alnum ſterilem eſſe Theophraſtus prodidit, quandam fructiferam eſſe ſcribens, Ariſtotelem in eo ſequutus, qui inter naturæ miracula retulit alnos in ſola Creta non eſſe ſteriles. Ea ſemen autumno reddit. Materies alni ad naualia commendatur, & ædificiorum fundamenta palationibus fulcienda, in quibus permanet immortalis ad æternitatem.

Κλῆθρον. in gula locus ſubtonſillis, apud Hippocratem, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. «

Κληΐς. Ionice apud Hippocr. pro κλεὶς.

Κλῆμα. dicitur ἡ πτισάνη à quibuſdam, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Lib. 4. c. 166. at Plin. lib. 27. c. 11. à nonnullis «
vocari ſcribit τὸ πολύγονον, herbam ſanguinariam. «

Κληματὶς. herba eſt duorum generum. vna, quam δαφνοειδῆ & μυρσινοειδῆ & πολυγονοειδῆ cognominãt, ſarmentis prælongis & in terram ſparſis iunceæ craſſitudinis, folijs lauri figura & colore, multo minoribus, obuia quæq; viticulis ſuis vinciens, atque ideo Latinis vincaperuinca appellata. Ea ſemper viret & pinguibus locis naſcitur, ſed in Ægypto præſertim, vnde clematis Ægyptia à Plinio cognominatur. κληματὶς altera ramos habet rubentes & viticoſos, quibus proximis adhæret, folium vehementer acre & exulcerans, & omnia fere ſmilaci ſimilia: ab officinis dicitur volubilis maior. hæ quidem duæ ſunt præcipue τῆς κληματίδος ſpecies, quo nomine plures etiã aliæ ſtirpes deſignantur, communes videlicet quæ ſuis viticulis per terram ſerpunt, & cum poſſunt clauiculis propinquas ſtirpes ſcandunt. Eſt enim κλῆμα, vnde nomen habent, palmes, pampinus, ſarmentum ſiue flagellum quo proxima quæque ſtirpes eiuſmodi apprehendunt. Numeratur enim & κληματὶς tertia Plinio, qui

etiam tradit vuam clematidem alijs echitem, alijs laginen, alijs tenuem ſcammoniam, quod pedales & folioſos non diſſimiles ſcammoniæ ramos, minora nigrioraque folia habet, cognominari.

κλημάτιτις. dicta eſt tertia ſpecies ariſtolochiæ, quaſi ſarmentaria, quod eius radix longiſſima ſit veluti vitium nouellarum. huius fructus putatur eſſe, qui vulgo Gallorum coccus Orientis appellatur, piſcibus ſtupefaciendis efficax.

» Κλιτορὶς. vide ſupra κλειτορὶς.

Κλιβανίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi inſigniores panum
» differentiæ explicantur.

Κλιβάδιον. ſic à quibuſdam nominari τὴν ἰξίνην her-
» bam tradit Dioſc. l. 4. c. 86.

Κλίδιον. Mnaſæi Epithema hoc nomine donatum,
» efficax ad alui profluuia; eius deſcriptionem re-
» fert Trallian. l. 8. c. 7. & apud eundem paſtillus
» eiuſdem nominis ad alui profluuia efficax, quem
» deſcribit eiuſdem lib. c. 8. eſt & apud eundem
» glandis nomen ad alui profluuia efficacis deſ-
» criptæ l. 8. c. 9.

Κλίμαξ. antidoti podagricæ nomen eſt deſcriptæ à
» Trallian. l. 11. c. 1.

Κλινική. Clinice, & κλινικός. medicus Clinicus: Me-
» dicinam ab Hippocrate inuentam Plin. l. 29. c. 1.
» clinicen vocat. & lib. 30. c. 10. in quartanis medi-
» cinam Clinicen prope modum nihil tollere ſcri-
» bit. Cæterum an Clinici quoque à Romanis di-
» cerentur ægri decumbentes, ſicut Plin. l. 25. c. 5.
» dixiſſe aliquibus viſum eſt, ſunt qui dubitent, ta-
» metſi Cyprian. lib. 4. Epiſt. 7. paralyticum illum
» à Chriſto ex diuturno morbo liberatum clini-
» cum appellare videatur; atque D. Hieronymus
» in epitaphio Paulinæ ad Euſtochium manifeſte
» decumbentes vocat Clinicos; quod item Her-
» molaus Barbarus magni iudicij & raræ eru-
» ditionis vir ex ſactis biblijs probare nititur;
» imò vero Cyprianus ibidem ait quoſdam fuiſſe,
» qui ludibrio, ſed opprobrio quodam, Chriſtianos
» vocarent clinicos, miraturque vnde nã ex Hipp.
» aut Sorano id nomen eis tribuerent, vt his omni-
» bus conſtare poſſit, poſt Plinij quidem ætatem
» vocabulum clinicorum ipſis ægrotantibus eſſe
» tributum, non autem eius temporibus: Hippo-
» cratem quidem 1. de morbis, ſcio decumbentes
» κλινοπετεῖς vocaſſe, & Plutarch. & Athenæum
» κλινήρεις, at vbi κλινικοὺς dicant non memini me
» legere.

Κλινοειδεῖς. dicuntur tres apophyſes quas os σφηνοειδὴς intra cranium emittit. Sic vocatæ ſunt quod lectum repræſentent. Earum vna poſtica eſt, quę ſuperiorem, duæ autem anticæ ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem referunt.

Κλινοπόδιον. frutex eſt folijs ſerpyllo ſimilis, ſurculoſus, pedis altitudine, floribus per interualla marrubij modo ſpeciem pedum lecti præbentibus, vnde & nomen habuit. Naſcitur in petroſis, proxime videtur accedere ad eam herbam, quam officinæ vocant montanum pulegium. vim habet calefaciendi, ſed non tantam vt adurat, eſt & tenuis eſſentiæ. Tertio fere ordine tum excalfacit tum reſiccat.

Κλιντὴ. ἢ κλίνη. apud Hippocrat.

Κλισμὸς. κλίνη. hoc eſt lectus, apud Hippoc. lib. 2. de morbis mulierum.

» Κλιτόριον. idem quod κλειτορὶς de quo ſupra.

Κλονώδης σφυγμός. vibratus pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis partibus arteriæ, in quo maior diaſtole eſt, & arteriæ quædam partes ſurſum, aliæ deorſum eodem tempore feruntur, inſtar iaculorum. valida manu emiſſorum. Nec tamen in eo arteria vel retrahi vel conuelli videtur. Hic quanquam cum conuulſiuo pulſu conueniat in eo quod vnum locum arteria non tenet, ſed ſurſum agitetur atq; deorſum naturali ſede deſerta, id tamen in vibrato quam in conuulſiuo manifeſtius multo apparet, magnaque frequenter in vibrato diaſtole eſt, parua ſemper in conuulſiuo. Hic pulſus perpetuo durus eſt, & propter duritiem vehemens. Fit autem cum valida eſt facultas, inſtrumentum durum & vrgens vſus, quorum vnum ſi abſit, vibratus fieri non poteſt, ſicut Gal. lib. 2. de cauſis pulſuum demonſtrauit.

Κλύβατις. ſpecies eſt τῆς ἰξίνης apud Nicandrum in Theriacis. Apud Dioſc. eſt κλιβάδιον.

Κλύδων. fluctuatio cum ſonitu. ſymptoma eſt facultatis retentricis complectentiſque alimentum. Cauſa eius eſt quod ventriculus cibos vel prorſus non complectatur vel debiliter, nihilque in eo contineatur quod verti in flatum poſſit, vel cum vehementer perfrigeratus eſt. nam ſi quid in eo hæſit quod poſſit in flatum conuerti, flatus non κλύδωνας excitabit, niſi ſit admodum refrigeratus. In flatulenta enim materia flatus fiunt à debili calore: à nullo autem calore nullus flatus eſt. Itaque rationabiliter ventris imbecilli ſymptoma creditur. Interim enim cum minimum ciborum aſſumpſimus, non fiunt eiuſmodi fluctuationes, complectente prorſus eos ventre, ac vndique conſtringente. interim plenus cibo venter eſt, ſonitus tamen fluctuantis in eo humoris veluti ex vacuo exaudiuntur. Cum enim pro ſua natura ſe habet, ac conſtrictoria vi ritè vtitur, quamlibet exiguum ſit quod in ſe continet, totum id vndique complexus, nullum vacuum relinquit locum. Cum imbecillus eſt, quacumque parte complecti exacte aſſumpta non valet, ibi laxum quoddam ſpatium efficiens permittit ea quæ in ſe continet humida, pro figurarum varietate ex alio loco in alium tranſire ac fluctuationum ſonitus edere. Itaque qui hoc ſymptomate laborant, non poſſunt concoquere ſufficienter, & eo diutius in eorum ventre grauitas manet quo tardius concoquunt.

Κλύμενον. herba eſt caule fabaceo, quadrato, folijs plantaginis, folliculis ſupra caulem in ſeſe inflexis vt in polyporum cirris. Sunt qui ſaponalem vocant.

Κλύσμα ἢ κλυσμὸς, ἢ κλυστὴρ ἢ κλυσμάτιον ἢ
κατάκλυσμα. Eſt medicamenti genus quod liquidum intra partem aliquam corporis iniicitur. Sic dicitur ab eluendo, ſed priuatim κλυστὴρ etiam inſtrumentum ipſum ſignificat quo medicamentum iniicitur. Id Galeno, vt multis apud eum locis videre licet, fuit veſica, cui cornea vel alterius materiæ fiſtula recta, & fracta ad finem annexa erat. Clyſteris vſus præcipue inſeruit inteſtinis, ijſque craſſioribus: neque enim ad tenuia fere pertingit. Conuenit tamen & vtero & auribus & fiſtuloſis ſinuoſiſque vlceribus. Sed qui vtero adhibetur, peculiari nomine μητρεγχύτης dicitur. Eſt autem multiplex clyſteris facultas. Intemperiem emendat contraria qualitate, deterget vlcera, ſiccat, conglutinat, mollit aluum, vim excretoriam ſopitam irritat, vacuat omnis ge-

neris humores inteſtinis contentos, ſoluit flatus, ſedat dolores, adſtringit aluum, pro varia medicamentorum ex quibus conſtat facultate.

Cæterum quandoquidem ibidi aui tribuuntur clyſteris inuenrio non erit à propoſito noſtro alienum hic verſus adnectere Georgij Piſidis, quibus clyſterem clyſmumque deſcribit, & ibidem auem huius medicinalis purgatorij inuentricem; verſus Piſidis Græcos Latinos fecit Federicus Morellus Græcarum litterarum profeſſor Regius in Academia Pariſienſi qui ſic habent.

Quales at ibis atra doctores habet?
Quæ ipſo Galeno in hoc videtur doctior,
Quod quando clauſus eſt meatus infimus,
Incerta quo pacto reſeret hanc ianuam,
Oblongum in obliquum latus collum exerit,
Siphunculi in modum ſuum roſtrum ſtruens.
Salſumque fundens viſceri ſuccum intimo
Sic arida his fluxio onera trudit foras,

Κλυσμείδιον. inſtrumentum cuius meminit Paul. & cuius formam vario modo imaginari poſſumus: illo vehementiſſima fit impulſio, concurrētibus enim ſimul natura atque vi velociſſimus motus fit, re graui ſponte inferiora petente, & ad eadem vehementiſſime impulſa.

Κνέωρον. Latinis dicitur caſia, vt ait Hyginus. frutex eſt coronarius, cuius duo genera, nigrum & candidum: hoc ramis permultis craſſis, ſurculoſiſque ac lentis ſtatim pene à terra fruticat, humilibus alioqui ſed odoratis, folio tenui, oblongo, & quadamtenus oleagineo: nigrum procerius eſt, folio tamarici carnoſo & inodoro, radix vtrique alte deſcendens. germinant poſt æquinoctium Autumni & diu florent. κνέωρον Galen. lib. 9. τῶν κτ' τόπ. chamelæam vocari ſcribit: Dioſcor. vero thymelæam, quanquam ipſe ſcribat folia τῆς θυμελαίας priuatim κνέωρον appellari.

Κνίδιος οἶνος. vide οἶνος.

Κνίκιον. ſic dici à quibuſdam τὸ σύμφυτον, Dioſcorides author eſt.

Κνῆκος. vide κνίκος. ſunt enim qui per ι malint ſcribere.

Κνήματα. ξύσματα. hoc eſt raſuræ, apud Hippocr. & κνῆσαι, τὸ ξύσαι, radere.

Κνήμη. crus, tibia. Ambiguæ eſt ſignificationis. Interdum totam eam partem ſignificat quæ inter aſtragalum genuque poſita eſt, oſſibus geminis conſtantem, quam crus Latini dicunt. Interdum vero id os peculiariter deſignat quod eſt eorum maximum, Latini tibiam vocant: nam quod minus eſt, περόνη, id eſt fora, appellatur. Sic πῆχυς modo vtrumque os cubiti, aliquando eorum longiſſimum ſignificat, vt annotat Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Certum tamen eſt τὴν κνήμην partem eſſe τοῦ σκέλους, quod Galenus diuidit in tres partes, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα. Eſt autem os tibiæ craſſiſſimum & interiori in parte ſitum, eique ſoli femur per diarthroſim articulatur. Nam περόνη tenuior multo eſt & exterius ſita, nec tam alte aſſorgit, vt genu poſſit contingere. Inter ſe autem hæc duo oſſa membranoſo ligamento ſurſum deorſumque colligantur, in medio multum ab inuicem diſcedunt, vt ſe habet etiam in cubito & radio. Qua parte vero tibia cum femore copulatur, magnam habet epiphyſim, & in ea cauitates duas, in quas duo femoris condyli inſeruntur. Inter eas autem corpus quoddam πυρηνοειδὲς eminet, ipſas etiam cauitates adaugens, & inter duos illos femoris condylos attollitur. Habet autem & tibia inferiore in parte epiphyſim interna in parte prominentem & gibbam, ſicut & aliam περόνη externa in parte, quæ quidem duæ apophyſes σφυρὰ, id eſt malleoli, proprie appellantur. Eſt autem tum tibiæ tum perones figura prope triangularis. Ac tibiæ quidem anterior angulus, quia multum acutus eſt, à quibuſdam ἄκανθα: quia vero veluti frons eſt τῆς κνήμης, ἀντικνήμιον nominatur.

Sunt autem à voce κνήμη hæc deducta, προκνήμιον, περικνήμιον, ἀντικνήμιον, & γαστροκνήμιον de quibus ſuis locis.

Κνῆσαι apud Hippocr. eſt. τὸ ξύσαι radere, vnde κνήματα, ξύσματα.

Κνηστήρ. apud Hippocratem ſignificat pannum rarum quo aliquid percolatur, vt annotauit Erotianus.

Κνησμός. pruritus, prurigo. Eſt excrementi acris ſub cute ſenſus ſine aſperitate & exulceratione. Senſus quidem eſt, non etiam motus, ſicut & in plæriſque alijs affectionibus contingit, vt in vlceroſa laſſitudine & inæqualitate quæ febres aliquas antecedit. Humor enim immotus in cute vel ſubdita illi parte impactus, vt in pſora lepraque, ſenſum talem doloris inuehit quem pruritum appellamus. Sed in pſora lepraque valde craſſum & nonnunquam lentum id genus excrementi eſt, adeo vt qui ijs malis laborat, nihil prorſus iuuetur, etiamſi ſeſe totum ſcalpendo excoriauerit. in prurituvero paucius tenuiuſque eſt, nec tam tenue tamen quam in vlceroſa laſſitudine. Acre autem ſit id excrementum neceſſe eſt, in quo genere nitroſum, ſalſum amarumque continetur. Quod ſi vratur & melancholicus euadat, ex pruritu pſoram, & ex hac lepram excitabit. Sic enim gradibus quibuſdam tria hæc vitia gignuntur. ſed in pſora lepraque vel aſperitas cutis eſt, vel exulceratio, atque ex ea vel furfures, vel ſquammæ etiam decidunt: in pruritu vero cutis læuitas eſt. Exercet autem eos potiſſimum qui ſordidi ſunt nec lauantur, eos item qui cruditate laborant, & vitioſis cibis aluntur, multoque magis ſcabioſos & leproſos. Eſt enim pruritus vnum ex præcipuis eorum ſymptomatis, ſed multo in lepra quam in pſora vehementius, adeo vt leproſi impatientia ſcabendi, cutem ſibi plærumque dilacerent, & vlcera, puſtulas atque etiam phlegmonas aliquando accerſant. Significat & κνησμὸς, interprete Galeno, frictionem motumque per vngues effectum: quod in prurientibus particulis animalia naturaliter faciunt. comment. 5. in lib. 6. Hippocratis de morbis volgaribus.

Κνησμώδεα σώματα. in tabidis Hippocrati dicuntur, quod huiuſmodi pruritus iam confirmatam cachexiam & ſuccorum corruptelam indicet, aut certe morſus ille & vellicatio acrem diſtillationem in thoracem & cauitatem pectoris ſignificet, & tabis rudimentum.

Κνῆστρον, τὸ κνέωρον. apud Hippocr. quod & θυμελαία à quibuſdam dicitur, vt habetur apud Dioſcor. Vſurpat & Hippocrates κνῆστρον αὐτὸ ἢ τυροκνήστιν. Sic autem dicitur cultellus quidam quo caſeus deraditur.

Κνίδιος κόκκος. cnidium granum. Eſt ſemen τῆς θυμελαίας myrti ſimile, paruum, rotundum, initio vireſcens, poſtea rubens, foris durum, nigrumque, intus candidum. Theophraſtus ait maius pipere haberi, quod eſt longe validius. Detrahit per

aluum bilem, pituitam & aquas, maximeſi viginti granorum nuclei ſumantur. Verum fauces adurunt: quare cum farina aut poleota, aut in acino vuæ incluſi aut melle cocto obducti dantur deuorandi. Tradit Dioſcorides id à quibuſdam ἀπόλινον, ab alijs λῖνον appellari. Repetitur & κνίδιος ſine diphthongo.

Κνίδιλαιον. oleum ex cocco cnidio præparatum, cui vis ineſt purgandi ſi bibatur. Author Dioſcor. lib. 1.

Κνίδη. dicta eſt à quiboſdam ἡ ἀκαλήφη. vt habetur apud Dioſcoridem. ἀπὸ τοῦ κνίζειν, quod vrticæ proprium ſit cum dolore pungere. Vide & Ἀκαλήφη.

Κνίδιαι γνῶμαι. Cnidiæ ſententiæ dicuntur apud Hip-
» pocr. initio lib. περὶ διαίτης ὀξέων. Gal. comment.
» in lib. 6. Epid. eas Euriphonti attribui ait; Vide-
» tur autem liber fuiſſe à Cnidijs medicis ſcriptus,
» in quo ſingulorum motborum ſymptomata eo-
» rumque cauſæ explicabantur, & curationis mo-
» dus; erant autem Cnidij medici percelebres
« olim in aſia ex Aſclepiadarum genere, vt & Coi;
» ita vt inter eos æmulatio eſſet, vtri videlicet in-
» uentorum multitudine reliquos ſoperarent vt
» ait Galen. lib. 1. meth. cuius cootentioois etiam
» teſtimoniom euidens habetur ex initio lib. de
» diæta in acutis; Coi tamen ſemper primas tenue-
« runt, vt ſcribit Gal. deinde Cnidij, poſt eos vero
« qui in Italia vigebant inter quos fuerunt Phili-
» ſtion Pauſanias Empedocles.

Κνιδώσεις. dicuntur ab Hippoc. puncturæ quædam & pruritus, quales ab vrtica, quam κνίδην vocant, excitantur.

» Vt docet Galen. in exeg. ſeu qualis vrticæ,
» qui piſcis dicitor, contactum ſequitor. nam Pli-
» nius ſcribit, ei vim ineſſe pruritu mordacem ean-
» demque quæ terreſtri vrticæ, contactoſque
» piſces, attrituque petræ ſcalpentes, pruritu ab
» ea inuadi.

Κνίκιον. dicitur à quibuſdam τὸ πείφυλλον, vt babetor apud Galenom.

Κνίκος. cnicus. herba eſt folio procero, ſcabro, diuiſo, aculcato, cubitalibus cauliculis, quibus in ſummis capitula oliuæ magnitudine. flos croci, ſemen album, alioqui rufum, longum, anguloſum. Differentia prima ſylueſtris & ſatiuæ. Sylueſtrlom duæ ſpecies, vna mitior eſt, ſimili caule, tantum rigido, quo procolu antiqui vtebantur, exilis, quam quidam atractylida vocant, vt habetur apud Dioſcoridem & Galenum: ſemen eius candidom, grande, amarum: nunc carduus benedictus & ſylueſtris carthamus dicitur. Altera hirſutior, toroſiore caule, & qui pene humi ſerpat, minuto ſemine. Satiua vero durior ſpinoſiorq; eſt, & carthamus aot crocus hortēſis ſiue Sarracenus vocatur. Omnes diuulſis ramulis cruentum fundunt liquorem. Ex cnico vnum ſemen ad purgationes vſurpatur. Excalfacit tertio ordine, ſi qois foris eo vti volet. Sunt qui κνῆκον malint ſcribere. nam & in flore croceum colorem, & in ſemine candidom, κνηκὸν Græci appellant. vt ſcribit Heſychius.

« Sed modo per η, modo per ι ſcriptum alibi
» pluries legeris, per η quidem apud Heſych. &
» Theophr. & Paul. Ægin. Per ι apud Dioſcor.
» Ariſtotelem lib. 5. hiſt. animal. c. 19. Galen. de
» ſimpl. l. 7. Aetium l. 1. & Plin. qooque: ſed ſeries
» alphabetica, quæ apud Heſych. eſt, multum me
« mouet, vt præferendam cenſeam ſcripturam per
η, præſertim cum apud alios quoque eam reperim. «
rerim. «

Κνησμὸς, κνισμὸς. hoc eſt pruritus, apud Hippoc. quidam autem τὴν ξηροφθαλμίαν eo nomine intellexerunt. vt ſcripſit Galenos ἐν ταῖς γλώσσαις.

Κνῦμα. nomen creditur fictitium ad ſignificandum eertum quendam ſonum aut ſtrepitum. Vſorpatur & in ijs qui leoiter ſuſpirant, & in ijs ſimiliter qui prurigine vexantur. Vſus eſt ea voce Hippocrates.

Κνίσσα. nidor, de cœna opipara ac luculenta dicitur, «
inde τροφὴ ἄκνισος apud Athenæum victus appel- «
latur ſimplex ac tenuis, ac frugi hominum: hinc «
duplex fuit apud vereres parandi cibos modus, «
alterum ſimplicem vocabant & ἄνευ κνίσσης, al «
terum μετὰ κνίσσης. «

Κνισσώδης ἀπεψία, ἢ κνισσώδης. cruditas nidorulenta «
ſeu fumoſa, & κνισσώδης ἐρυγὴ ructus nidoroſus. «

Κόγχη. vocatur ab anatomicis cauitas auriculæ ἡ ἀπὸ τῆς ἀνθέλικος. Ea namque anthelice clauditur, eſtque anthelix veluti ora τῆς κόγχης. Nomen à conchæ ſimilitudine inditum eſt.

Κόγχην. etiam quidam vocant genu patellam, ἐπιγουνίδα ἢ ἐπιγονατίδα & μύλην proprie dictam. quam tamen alij maſculino genere κόγχος appellant.

Κόγχη. menſura eſt liquidorum, apud Atticos, μύστρα duo continens, ſiue ſex drach. ponderales.

Dicitur & κόγχος, & χήμη, vt Gal. notauit in »
exeg. nimirum quod tantum capit & continet «
quantum concha. «

Significat & κόγχη, coocham, teſtaceum animal.

Κόγχην etiam vſurpat Hippoc. pro figlino vaſe, vt annotauit Galeo.

Ἐν γλώσσαις, coochæ in modum concauo & «
ſcutulato, dicitur & κόγχος. «

Κογχίον. conchula. eſt concauitas illa quæ ſpectatur in auriculæ cartilagine, vt ſcripſit author introductorij ſiue medici. Dicitur & κόγχη de qua ante.

Κόγχος. vocat Hippocrat. τὴν χήμην, hoc eſt hiatulam. Dicitur etiam κόγχος τὸ κρανίον Lycophroni, hoc verſu: Τυπεὶς σκαπάνῃ κόγχον ἐνδέτῳ μέσον.

Scil. à conchæ ſimilitudine, eandem ob cau- «
ſam vmbonem clypei Polybius κόγχον appellat; «
nec non κόγχοι nominantur eodem modo τὰ ἔσ- «
κοιλα τῶν ὀφθαλμῶν, cauitates oculorum teſte Pol- «
luce, eæ ſcilicet in quibus oculi latent, nam & ſua «
figura concham repræſentant. «

Κογχυλιάζειν & κογχυλίζειν, & ἀνακογχυλιάζειν. verba «
fictitia ſunt à ſono ipſo qui fit quando gargariſa- «
mus; ſic & gargariſare fictitia vox eſt Latinis, iti- «
dem vt Græcis qui γαργαρίζειν dicunt; voce autem «
κογχυλιάζειν vſus eſt Paul. libr. 3. cap. 5. & «
cap. 18. «

Κοῖλαι φλέβες. omnes magnæ venæ ſic appellantur, «
verum poſtea inter medicos vſus obtinuit, vt «
ea vena quæ à iecore in renes propagines mit- «
tit, κοίλη, id eſt caua diceretur in qua Praxago- «
ras initium eſſe febrium affirmauit, ſolamque «
eam κοίλην ipſe nominauit: hæc Ruffus Ephe- «
ſius. «

Κοιλία. Ariſtoteli dicitur illa corporis cauitas in quã «
cibus deuoratur primaque concoctio peragitur, «
latios tamen patet hoc nomen, atque apud Hip- «
pocr. plura ſignificat: ſcribit ſiquidem Erotianus «
apud illum hac voce quatuor ſignificari. Primo «
totam latitudinem quæ ſubeſt ſub ſepto tranſ- «

uerſo; Secundo latitudinem thoracis; Tertio ventriculum; Poſtremo vulnerum cauitates. Circa quam ſententiam illud annotandum eſt Erotianum hac in re, & diminutum eſſe atque confuſum, addam & falſum; & diminutum quidem quia nonnulla propria ſignificata vocis huius omiſit, ſignificat enim & aluum & quamcumque cauitatem: confuſum quoniam nunquam pro thorace, vox hæc vſurpatur, niſi cum additione ἄνω, falſum quia talis dictio nunquam ſumitur per ſe pro vlcerum cauitatibus niſi in compoſitione, vt cum ὑπόκοιλα id eſt ſub caua vlcera dicimus: Quapropter vt rem fuſius atque clarius explicemus notum eſt apud Hippocrat. vel reperiri hanc dictionem ſine alterius vocis additione, vel ſimplicem reperiri quidem, ſed cum additione ἄνω & κάτω, vel compoſitam. Si primo modo ſumatur, ſimplex & per ſe, quatuor apud Hippocr. reperitur habere ſignificata: ſumitur enim quandoque pro cauitate omnium profundo poſita, vt cerebri cordis hepatis atque aliarum partium, quod teſtatur Philotheus comment. in aph. 15. ſect. 1. ſcribens, κοιλίαν λέγει τὴν ὑποδέχεσθαι καὶ πᾶσαν κοιλότητα ἐν βάθει κειμένην, οἷον ἐγκεφάλου, καρδίας, ἥπατος, καὶ τῶν ἄλλων, hoc eſt cauitatē, dicit eam quæ cibos capit, & omnē cauitatem in profundo poſitam, vt cerebri, cordis, hepatis & aliorum, ſic & 6. epid. ſect. 6. part. 5. ait Hippoc. ἐν ὀδύνῃσι τὴν ἐγγύτατα κοιλίην καθαίρειν, αἵματος τὴν ἐγγύτατα φλέβα τάμνειν id eſt in doloribus proximum ventrem purgare oportet & ſanguinis ventrem reſcindere, quod proximam cauitatem & venam ſignificat; & 6. aph. 20. Si ἐς τὴν κοιλίην id eſt ventrem ſanguis præter naturam effunditur, vbi pro omni cauitate ſumi ſcribit in comment. Gal. ſic & cerebri cauernas, vulgo ventriculos appellari ait Ruffus, ſic & apud eundem κοιλίαι cordis ventriculi ſeu cauitates vocantur. Secundo ſumitur pro toto ventre inferiori infra diaphragma, vt 1. aphor. 2. in perturbationibus ventris, &c. & eiuſdem ſection. 15. ventres hieme atque vere calidiſſimi, & 6. ſect. aph. 7. dolores ventris ſublimes leuiores; vbi Galen. intelligit ventrem infra diaphragma; ſic & comment. ad aphor. 53. ſect. 7. κοιλίας Galen. interpretatur: Tertio pro ventriculo ſumitur vt in lib. περὶ παθῶν, Corpus (ait) liqueſcit cum cibi per multum tempus ἐν τῇ κοιλίῃ non concoquuntur: & 1. de diæta, Plurimus (ait) humor ea in parte ineſt, quæ κοιλίη, venter appellatur; & paulo poſt, ventrem quidem maxi-onum ſicco & humido promptuarium eſſe dicit, vt det omnibus, & ab omnibus accipiat: & 2. lib. de humorib. Qoemadmodū terra (inquit) hieme ſtercorata calida eſt, ita etiam ἡ κοιλίη venter, quo in loco Galen. (ſi modo ea commentaria Galeni ſint quod haud ita facile affirmauerim) interpretatur ventriculum. Sumitur poſtremo κοιλίη pro ſolo colo inteſtino, aut internis inteſtinis craſſis vt etiam docet Galen. loco proxime citato, quomodo accepiſſe Hippocratem ſæpe legimus, vt lib de dentitione, quibus ἡ κοιλίη, aluus multum profluit & 10. de morb. ἡ κοιλίη aluuſque turbata fuit, plurimiſque alijs in locis: Recentiores etiam pro vtero accipi quandoque crediderunt, hoc confirmantes Hippocr. authoritate 5. aphor. 59. ſed meo iudicio hoc illi perperam, nuſquam enim apud Hippocr. neque alium quemois repereris κοιλίην pro vtero ſumi, niſi communi illa ſignificatione qua omnes in vniuerſum cauitates deſignat; Porro hanc quoque vocem legimus vſurpatam cum adiectione particularum ἄνω καὶ κάτω, ſupra & infra, atque hoc modo ſumitur, vel pro thorace ſupra diaphragma, vel pro inferiori ventre infra diaphragma ad pubem vſque, vt videre licet lib. περὶ παθῶν, & lib. de carnibus, & 3. de diæta, & 7. aphor. 58. atque alibi ſæpius, vnde fit error Erotiani manifeſtus, qui voluit dictionem hanc, ſine additione vlla thoracem ſignificare, cum illud tamen neque apud Hippocr. neque alium vllum authorem reperire cuiuis liceat, vt videre licet apud Ariſtotelem 1. probl. 42. Poſtremo dictio hæc ſimplex ſiue per ſe, ſiue cum additione nunquam pro cauitate vlcerum ſumitur vt credidit Erotian. quāquam id bene compoſita, vt lib. de vulnerib. & lib. de vlcerib. in voce ὑπόκοιλα vbi ſubcaua vlcera dicuntur.

Κοιλίη ἀτεράμνος. indomitus venter Hippocrati dicitur lib. de aere aq. & loc. is ſcilicet qui non facile ſoluitur, nec ab emollientibus euiocitur, ſed ſemper contentus ac ſiccus manet, cuique opponitur εὐεκκόπτως.

Κοιλίη ἐζυμωμένη. lib. de veteri medicina Hipp. venter dicitur ceu fermentatus & ebulliens, id eſt in ciborum concoctione agitatus & velut efferueſcens, aut flatibus quodammodo diſtentus, & in tumorem ſublatus, in prorrhet. ἀπέζυμος γαστὴρ vocatur.

Κοιλίη ἠλεκτρώδης. apud Hippocr. 4. Epid. exponit Erotian. de excretione ſuccino ſimili, id eſt ſplendicante atque relucente.

Κοιλιακοί. dicuntur quibus excrementa læuia, humentia & ſemicocta, aloo continenter fluida redduntur aliquanto poſtquam aſſumpta fuerint tempore. Symptoma eſt facultatis ventriculi & inteſtinorum languentis & imbecillæ, vt perfecte coquere & digerere alimentum nequeant. Inde aſſidua deiectio ſequitur, quæ duabus potiſſimū notis à lientericorum deiectione diſcernitur. Siquidem lientericis alimenta prorſus cruda, protinus vt ſumpta ſunt inferne prodeunt, tāta tamque manifeſta cruditate, vt alimenti aſſumpti genus aperte cognoſcatur. Verum in cœliacis iam adepta ſunt aliquam coctionem, & diutius in ventriculo morantur, neque tam cito per aluum deſcendunt. Cruda tamen ſunt & aliquando fœtida & ſæpe animi deliquium inducunt, ſed non ſunt mordacia. Cauſa huius mali eſt aſſidua cibi corruptio & cibus cacochymus, ad hæc frigiditas, aut vehemens ardor, aut plagę ventri inflictę. Ex longis quoque morbis facile hic morbus contrahitur.

Dicitur & κοιλιακὴ διάθεσις, ἢ κοιλιακὸν πάθος, & κοιλιακὴ νόσος apud Aretæum, ventricularem Latine vertit illius interpres.

Κοιλιολυσία. ventris ſolutio ſeu reſolutio dicitur, hac vtitur voce Tullius in Epiſt. ad Attic.

Κοιλιοδῶν. apud Pollucem ſcribitur κυλοιδιᾶν vide κῦλον de quo mox.

Κοιλιωτικά. ventriflua ſeu quæ ventrem laxant medicamenta dicuntur Cæl. Aurel. lib. 1. τῶν χρον. cap. 5.

Κῦλον. quamquam eo nomine cauitas omnis deſignari poſſit, attamen ſpecialiter κῦλον vocatur τὸ ἄνω βλεφάρου τὸ ὑποπτυχές, hoc eſt ſuperioris palpebræ ſuperficies, ſicut ὑπόκυλον pars inferior quæ ei reſpondet. Illud tum in aqua intercute, tum in alterius generis malo habitu, tum in diu-

ſurnis hæmorrhoidibus, & lōgis mulierum profluuijs, & ſæpe inchoantibus ophthalmijs intumeſcit, quod vbi accidit, κοιλοιϐιῶν dicuntur qui ſic laborant, propterea quod τῶ κοίλων οἴδημα ſit, vt ſcripſit Ruffus ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπ. μορίων. Sunt autem qui τὰ κοῖλα τῶ ὀφθαλμῶν interpretati ſint, cauitates, quæ ſub oculis vtraque naſi parte cernuntur, quæ tamen κανθοὶ melius dicerentur.

Κοῖλα etiam dicuntur Ariſtoteli 9. de partib. animal.
» κενεῶνες, id eſt Ilia ſeu caua lateris, & apud Pollu-
» cem κοῖλον χειρὸς, dicitur τὸ μέταξυ θέναρος, καὶ
» ὑποθέναρος καὶ ταρσοῦ; ſimiliter κοῖλον ποδὸς ibid.

Κοιλοφθαλμία, & τὸ κοιλοφθαλμιᾶν. apud Polluců di-
» cuntur de oculorum affectu. quo caui ex morbo
» aliquo redduntur, ceu reſoluto ſpiritu in mœro-
» re confectis, quibuſdam quoque vigilibus & fa-
» melicis; aut morbi longitudine confectis, id &
» in cadaueribus & iam diebus aliquot mortuis
» auibus, quadrupedibus & piſcibus. Recens enim
» mortuis elucet etiamnum oculus, at paulatim
» euaneſcente ſpiritu, & humore marceſcente
» caui oculi & obſcuri fiunt, ſed & muſculis mo-
» uentibus & confirmantibus oculum, conta-
» beſcentibus & ariditate contractis, neruis quo-
» que & membranis reuulſis ad principium idem
» effici poteſt.

Κοίλωμα. eſt vlcus in cornea oculi tunica rotundum & amplius latiuſque bothrio, ſed minus profundum. Naſcitur circa irim.

Κοινὰ νοσήματα. communes morbi appellantur, quo-
» rum alij publici ſunt quos ἐνδήμους vocant, alij
» vulgares, qui tum ἐπιδήμοι tum ἐπιδήμιοι vocan-
» tur: horum qui pernitioſiſſimi ſunt, peſtilentes
» appellantur, qui perinde ac totum vulgarium
» morborum genus ex cœli ſtatu proficiſcũtur, vt
» docet Galen. comment. 1. in lib. 1. Epidem. vide
» πάνδημος.

Κοινότητες. communitates, hoc eſt, communes & vniuerſales quædam notiones ex quibus Methodici omnem remediorum indicationem petendam cenſebant, neglectis reliquis omnibus indicationibus: tres autem in vniuerſum ſtatuebant, adſtrictum, fluens & mixtum ex vtroque. Ac in adſtricto quidem relaxandi, in fluente vero comprimendi indicationem deſumebant, in mixtis vero ab eo quod magis vrgeret. vide in dictione μεθοδικοί.

» De his Gal. etiam plura lib. de optima ſecta
» ad Thraſib.

Κοινωνίαι. conſortia, aut partium conſenſus, quos
» tribus modis fieri inquit Gal. aut propter vici-
» niam, vel propter familiaritatem generis, vel
» operis; Generis quidem vt neruoſum neruoſo,
» venoſum venoſo conſentiat; operis, cum mam-
» mæ & thorax partibus genitalibus comm. 1. in
» 3. Epid. t. 4.

Κόκκαλος. ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων ſignificat nucem pineam, quæ ab antiquis medicis κῶνος, à recentioribus propemodum omnibus στρόβιλος dicta eſt, vt annotat Gal. comm. 4. in eum librum. Dioſcorides tamen, vt ſcribit Galenus, eo nomine apud Hippocr. κόκκον κνίδιον, diminutiua forma intellexit.

» Itidem in lexico Hippoc. tradit Galen. κόκ-
» καλον à pleriſque accipi τὸν πυρῆνα τοῦ στροβίλου nu-
» cleum nucis pineæ.

Κόκκος. granum vt apud Dioſc. lib. 4. κόκκοι τῆς ῥοιᾶς,
» grana mali punici, vel etiam acini mali punici,
» quæ & γίγαρτα dicuntur.

Κόκκος βαφική. granum tinctorium, ſiue coccum infectorium. frutex eſt, vt ait Dioſcor. ſurculoſus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ leguntur ad vſus reponunturque. Hæc κόκκοι βαφικαὶ dicuntur, attamen fruticem ipſum qui eiuſmodi grana fert, Dioſc. videtur κόκκον appellaſſe. Eſt autem ilex aquifolia, quæ ſolo cocco cunctis valde pretioſo, omnes roboris dotes prouocat. Eſt enim illi color rubeus, qualis in roſa micat, imperatorijs tantum paludamentis apud antiquos dicatus. Galli ſquarlatum, Narbonenſes vermilonum, officinæ grana tinctorum appellant. Adſtringit, amarum eſt, & ſine morſu ſiccat. Eius ſpecies vna eſt quam σκωλήκιον veteres vocarunt, quod celerrime in vermiculum ſe mutet, & in Attica fere atque Aſia olim naſcebatur.

Κόκκος etiam, vt loquit Dioſcor. à veteribus granum dictum eſt quod naſcebatur in Cilicia à quercubus, cochlearum ſiue limacum exilium ſimilitudine, tingendi quoque vim ſed minus inſignem habens.

Κόκκος κνίδιος. Granum Cnidium. Sic dicitur ſemen thymelææ. id myrti in modum rotundum eſt, & inter initia viret, ac tandem rubeſcit. inuolucrum eius durum, foris nigrum, intus album. Granum Cnidium vim habet acrem & adurentem. purgat etiam bilem & aquas. Ex eo τὸ κνίδελαιον paratur, apud Dioſcoridem lib. 1.

Cap. 44. vide & eundem l. 4. c. 173. Notan- «
dum autem deceptum fuiſſe Plin. l. 27. c. 9. dum «
granum Cnidium aluum ſiſtere inquit contra ra- «
tionem & experientiam: etenim præter Hippoc. «
qui ipſum pro maximo cathartico vſurpauit, «
etiam Dioſcor. eius vim purgatoriam magni fe- «
cit, qui ſemen Thymelææ granum Cnidium eſſe, «
& à Syris linum, vt quoque Plin. vocari ſcriptũ «
reliquit, ſed fortean vbi Plin. dicit (ſiſtit aluum) «
reſtituendum eſt (ciet aluum) nam vix exiſti- «
mare quis poſſit Plinium adeo ignarum, vt quod «
de grano Cnidio in ore omnium verſabatur ip- «
ſum latuerit. «

Κόκκος κνίδιος, vt inquit Dioſcor. dicitur à quibuſdam chamæleo niger. hallucinantur tamen, inquit, qui coccon Cnidium fructum eſſe chamelææ exiſtimant, decepti quadam foliorum ſimilitudine.

Rurſum κόκκος, & diminutiuum κοκκίον, «
etiam ad alia transferuntur, ita enim medici vo- «
cant pilulas quod granorum magnitudine fere «
ſint, & rotundæ granorum inſtar: Alex. Trallian. «
ἡ κάθαρσις ἡ διὰ τῶν κόκκων ἐχόντων τὴν κολοκυνθίδα, «
& alibi κοκκία βηχικά, pilulæ quæ tuſſi medentur, «
Eadem & καταπότια: hinc & κόκκοι διὰ κολοκυν- «
θίδος, Grana ex colocynthide Catapotia ſunt «
Græcis ſic dicta, quorũ deſcriptionem vide apud «
Trallian. l. 1. c. 11. & 16. quæ hemicranicis ex fri- «
gida ſtomachi cauſa, & paralyticis plurimum «
conferre ait, quo in poſtremo capite huius virtu- «
tes recenſet. «

Κοκκυμηλέα. prunus. arbor nota. Eius fructus ventrem ſubducit, recens quidem plus, aridus minus. Plurimæ ſunt eius ſpecies, & valde inter ſe differentes.

Sed de huius arboris fructuſque vi medica vi- «
de Dioſc. l. 1. c. 175. Theoph. hiſtor. plant. l. 4. c. 3. «
κοκκυμηλέαν quandam deſcribit quam Plin. l. 13. c. «
10. prunum Ægyptiam vocat: idem Theoph. li. «
3. c. 16. cõmemorat & aliud genus τῆς κοκκυμηλέας, «

» pro quo apud Plin. reperio Coggygria l.13.c.22.
» Rurſum Theophr. l. 3. c. 7. τὴν σποδιάδα eſſe dicit
» velut ἀγρίαν κοκκυμηλέαν primum ſyluaticam, cu-
» ius rei mentio fit etiam apud Athen. l. 2. fructus
» autem ἡ κοκκυμηλέας vocatur κοκκύμηλον, pru-
» num, quod Græci alio nomine δαμασκηνὸν nun-
» cupant: atque hæc olim pruna quæ in damaſco
» vrbe Syriæ naſcebantor præſtantiſſima erant;
» deinceps quæ in hiſpania: illa aliquid aſtrictionis
» habebant, hæc nihil omnino. vide Gal. 2. de ali-
» ment. facult. c. 31.

Κόκκυξ. eſt os in imo ſacri oſſis poſitum, tribus proprijs partibus conſtans. Suut autem partes illæ oſſicula, etiamſi Galenus ita noo audeat appellare, propterea quod pueris adhuc ſunt cartilagines, quæ quamuis annorum ſpatijs oſſeæ euadant, in ambitu tamen & commiſſuris & fine adhuc cartilaginoſæ permanent, vt & epiphyſes omnes ſolent. Vniuntur autem inter ſe ſymphyſi, quanquam coccygis tertium os (quod proprio nomine & σπονδύλιον & ὀῤῥὸς & ὀῤῥοπύγιον appellatur) vt oſſis ſacri primum perſæpe ſynarthoſi iungatur, & in ijs foramina intus ampliora, foris anguſtiora, vt in oſſe ſacro, niſi quod ad coccygis oſſis ſecundi cum tertio commiſſuram, pro foraminibus ſutura tantum eſt. E coccyge tria neruorum paria prodeunt per eius foramina, non lateralia, ſed antica & poſtica. Quorum prima coniugatio ex ea oritur parte, qua coccyx ſacrum os attingit: ſecunda, vbi prima huius oſſis pars cum ſecunda committitur: tertia, medio inter ſecundam & tertiam ſpatio.

Κόκκον. ſignificat apud Hippoc. ſimpliciter τὸν κόκκον vulgo dictum, non Cnidium, qnem tamen licet ſine addito κόκκον nominare, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώτταις.

Κολάσαι. apud Hippocratem lib. περὶ διαίτης ὀξέων ſignificat σταλῆναι καὶ ταπεινῶσαι, hoc eſt imminuere, mitigare, caſtigare, retundere, vt annotat Galenus comment 3. in eundem librum.

Κόλλα. gluten ſeu glutinum. alij ξυλοκόλλαν, alij ταυροκόλλαν appellant. Id dicitur quo ſicca corpora ſecum vniuntur. Præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum & genitalibus. Fit & ex quibuſuis pellibus inueteratis & decoctis. Rhodiacum cæteris prætulit Dioſcorides: id candidum erat & tranſlucens. Auro glutinum eſt ſanterna, ferro argilla, æris maſſis Cadmia, laminis alomen, ſtannum æramentis, ſtanno argentum, marmori & plumbo reſina, plumbum nigrum albo, album ſibi ipſi, vitro maſtiche. Habetur & gluten librarium ex ſimila & polline, emplaſtica, vt ait Galenus, & concoquendi vi præditum quibuſcumque ipſum partibus illinas.

Κολλάδεον. ſunt qui ita dictam potent τὴν ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem, propter ſiccandorum vulnerum & glutinandorum facultatem, atque ita contendant legendum eſſe apud Paulum in ea compoſitione quam podagræ dicauit διακοραλλίου cognomine lib. 7. cap. 11. ideoque cenſent διακολλαδείου appellandam eſſe.

Κολλητικὸν φάρμακον. glutinatorium medicamentum. Eſt quod coniungit & vnit diuiſas partes vt in priſtinam vnitatem reducantur. Quidam ἔναιμον & τραυματικὸν etiam appellant, quod cruentis & vulneribus adhibeatur. Verum non in cruentis modo protinus glutinandis eorum vſus eſt vbi ſanguinem ex plaga adhuc profluentem ſpongia deterſerimus, deinde ſuturis aut fibulis coarctauerimus, ſed etiam in ſinibos veteribus cum ab omni inflammatione eos vindicauerimus, puroſque medicamentis reddiderimus. Cæterum quod glutinandi facultatem habet, plus ſiccet quidem oportet qoam quod carnem producit, nec tamen detergeat, nec expurget, ſed contra prorſus ſubſtantiam omnem in idem cogat, cuiuſmodi facultatem habent medicamenta ea quæ auſtera & adſtringentia vocantur: hæc namque in idem cogendi ac ſtipandi, non detergendi neque purgandi facultatem habẽt. Eorum namque finis eſt, prohibere ne vlla inter coituras partes ſubnaſcatur humiditas. Eſt autem glutinantium materia diuerſa pro corporum varietate quæ glutinari debent. Quæ ex argenti ſpuma, oleo & aceto præparantur, imbecillam mollemque carnem glutinant: quæ bitomine, ærugine, ſquamma, aloe & myrrha conſtant, robuſtam & duram.

Κόλλικες. à nullo fere Grammatico vox expoſita: «
Galen. ex Hippocr. interpretatus eſt τροχίσκοι, «
nonnulli pro glutinantibus quibuſdam rebus «
vſurpant: apud Hippocr. vero per η ſcribitur, ſed «
non ſolum ex Erotiano & ex Galeno, verum etiã «
ex ariſtophane ſcribi potius debet per ι vbi & «
ſcholiaſtes ait eſſe εἶδος ἄρτου [illegible], ſeo μικροὺς «
ἀρτίσκους: Cornarius in Æginetam ſcribens ait «
κόλλικας non eſſe alterius quam ῥυμμάτων ac ῥυπτόν- «
των generis, velut Paul. aperte oſtendit, naturam «
ipſorum declarans, niſi quod maioris atque mi- «
noris efficaciæ ratione hæc omnia inter ſe diffe- «
runt, & formam quoque diuerſam præferunt, «
κόλλικες enim paſtillorum forma conflantur ac «
velut conglutinantur, ſicut Hippocr. lib. de in- «
ternis affectionibus docet. «

Κολλούριον, eſt medicamentum oblongum, rotundum ex liquoribus, ſuccis, ſeminibus, fructibus & metallicis ad varios vſus compoſitum, compactum cohærenſque, in modum fere eius quod vulgus pharmacopolarum magdaleonem appellat. Sic enim olim reponebantur & aſſeruabantur collyria, cumque vtendi occaſio eſſet, ea vel integra ſicuti condita erant, adhibebantur in vſum, vel ſoluebantur in puluerem, qui aut ſiccus aut humore aliquo dilutus affectæ parti vel oblinebatur, vel linamento exceptus indebatur, vel ſuffitionibus aut alio modo inſeruiebat. Nãque τὸ κολλούριον antiquis figuratum fuiſſe & certam habuiſſe formam, ex veterum medicorum lectione cognoſcitur, qui plæraque medicamenta in collyrij formam fingenda præcipiũt. Corn. Celſus libro 5. docens quomodo callum fiſtularum erodere oporteat: Satis (inquit) eſt vel papyrum intortam, vel aliqoid ex penicillo in modum collyrij adſtrictum medicamento Megetis illinere. Idemque non aliam fuiſſe eius figuram, quam quæ ante expoſita eſt, pauln ſupra teſtatus fuerat, his verbis: Satis proficiet emplaſtrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel ſalem, vel alumen, vel ſquamam æris, vel æruginem, vel ex metallicis aliquid: exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. idque ea parte qua tenuius eſt antecedente demitti oportet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat. quæ in omnibus fiſtularum collyrijs perpetua ſunt. Similiter Gal. lib. 3. τῶν κατὰ τόπ. differens de narium affectibus, docet ex certis medicamentis contuſis læuigatiſque collyriorum formas effingendas eſſe, quæ con-

gruam

grūam ad nares ægroti proportionem habeat, eaſque in naris affectæ meatum immittendas. Adhæc Oribaſius collect. medic. lib. 10. c. 23. ex Antyllo collyrijs figuram tribuit caudæ muris ſimilem, quatuorque digitorum longitudinem, & præterea ſoliditatem firmitatemque, vt oleo aliquo, non ſecus atque balani, inungi poſſint. Ac figuram quidem talem ijs fuiſſe, ipſa nominis ratio videtur oſtendere. dictum enim τὸ κολλύριον videri poteſt, quaſi κολοβὰ οὐρὰ, quia ſit inſtar mutilatæ caudæ, vel quia rotundum ſit. Si quidem κολλυρίαν τίτθαν dictā à Callimacho Suidas στρογγύλην interpretatur. Ex quo apparet κολύριον vnico λ & per diphthongū principio ſcriptum fuiſſe. verum poſtea obtinuit vſus vt duplici λλ ſcriberetur, & apud Latinos inualuit, apud quos ſemper collyrium ſcriptum reperias. ſunt autē ex Græcis qui κολύριον, ſine diphthongo ſcribant. Sunt etiam qui malint κολλύριον dictum eſſe παρὰ τὸ κολλᾶν τὸν ῥοῦν: hoc eſt, quod comprimat fluxionem: alij vero παρὰ τὸ κωλύειν: vtrique credo exiſtimantes, eam modo vnam eſſe collyriorum facultatem, ad ſiſtendas fluxiones. Verumtamen non ad eam rem modo, ſed ad omnes omnium partium affectiones quibus admoueri poſſunt, cōparata ſunt à medicis collyria, diuerſarum omnino facultatum: fiſtulis enim induntur alias ad conglutinandum, alias ad detergendum, alias vero ad exterendos earum callos, vt patet ex Aetio lib. 14. c. de fiſtulis. imponuntur & naribus ad polyporum & ozænarū curationem, itemque auribus vlcere affectis, authore Galeno lib. 3. τῶν κτ τόπων. Adhibentur & vtero tum ad ciendas purgationes, & ad fœtum atque ſecundas expellendas, tum ad ſiſtendum etiam immodicas ſanguinis excretiones, alioſque vteri affectus medendos. Induntur & collyria in anum, quæ etiam glādes appellat Aetius in cura dyſenteriæ, quæ Scribonius Largus ad teneſmum effingit ad inſtar nuclei pinei, ex medicamentis adſtringentibus vino auſtero vnitis. Item Columel. lib. 6. c. 6. ex ſalis ſextante cum cepis decem contrito & admiſto melle decocto collyria componit, quæ bouis cruditate laborantis aluo immittantur. Vtitur etiam collyrijs Aetius lib. 8. ad ſuffitiones, docens ex certis medicamentis collyria effingenda, quæ ad tuſſim & orthopnœam per infundibulum ſuffiri debēt. Verum collyria in oculis præcipuum vſum habent, qui quanto ſunt reliquis corporis partibus præſtantiores, tanto magis medici veteres in eorum collyriis elaborarunt, & eorum copia quodammodo luſerunt. Quorum cum plures reperiantur differentiæ, tres tantū præcipuæ & ſummæ habentur. alia enim κολλύρια ſimpliciter, alia ξηροκολλύρια, alia ὑγροκολλύρια compoſitis nominibus vocantur. Differunt autem ab inuicem ſola materia: ſiquidem quæ collyria ſimpliciter dicuntur, ex omni materia indifferenter conſtant, liquoribus, ſuccis, ſeminibus, fructibus, ſtirpium & animalium particulis, aromatibus, metallicis, cuiuſcumque ea ſint facultatis. Atque vt omnem materiam comprehendunt, ſic nullus morbus eſt qui eorum aliquo iuuari non poſſit. In quibus præparandis iſtud ſcire oportet, quod Celſus in Philonis collyrio, & Oribaſius lib. 10. collect. monent, omnia medicamenta quæ collyrium conſtituunt, ſingula primū per ſe terenda eſſe, metallica quidem longo tempore, ſuccos autem exiguo, deinde mixta iterum adiecta aqua (præſertim pluuiali, tum quod tenuis ſit omniaque permeet, tum quod modice adſtringat) aut vino aut alio liquore non copioſe affuſo ne metallica ſubſidant, aromata ſupernatent; verum paulatim, vt ſordium modo teri poſſint. Quæ omnia poſtquam ſatis læuia euaſerint, gummi adijciendum eſt, quod cum alias quaſdam facultates habeat, hoc maxime præſtat, vt vbi collyria facta inaruerunt, glutinata ſint neque fricentur. Deindè vero in formam redacta, vaſis maxime æreis vel vitreis reponenda ſunt. Quum autem vſus poſtularit, ea vel integra, vt aliquando in ſede, vtero & fiſtulis, apponuntur: vel humore aliquo diluuntur & affectæ parti delinuntur, quæ ex eo πλασαὶ à medicis aliquando vocata comperies. Quæ vero ξηροκολλύρια, hoc eſt, arida collyria, dicuntur, metallicis præſertim conſtant, ſeminibus, fructibus, aromatis & alia ſicca materia, humore aliquo vel gummi collecta & cohærente. Ea vere parari debent, quod per æſtatem nimia tritura portio eorum pulueruleta, quæ puriſſima eſt facile euaporet: per hyemem vero bene miſceri ſimul nequeant, miſtaque non bene ſecum vniantur & viribus contemperentur. Poſtea autem perinde ac alia reponuntur, ſed maxime in æneo vaſe, quæ ſunt oculorum gratia comparata (ea namque meliora ab ære fiunt) quibus non ſtatim vti expedit, quod vetuſtate præſtantiora reddantur. At ὑγροκολλύρια, hoc eſt, humida collyria, componuntur ex liquoribus, oleis, melle, animalium felle & alijs compluribus ſimiliter humidis & varias etiam vires habentibus, quibus protinus vti licet, quoniam vetuſtate euaneſcunt. Habēt autem & horum collyriorum ſingula permultas differentias, quæ vt materia & viribus diuerſis conſtant, ſic varia ſortita ſunt nomina, μονοήμερα, ἄδηκτα, στατικὰ, λιβιανὰ, τεφρὰ, σποδιακὰ, διάρροδα, διάσμυρνα, χλωρὰ, λευκὰ, διάκροκα, σίβια, νάρδινα, πραγματικὰ, σμηκτικὰ, ἰσόθεα, θεοδότια & alia plæraque, quorum ſingula vt celebratiora ſunt & à veteribus medicis vſurpata, paſſim hoc opere ſuis locis exponuntur.

Si collyriorum differentias omnes, ſpecies, ipſorumque deſcriptiones videre velis, lege Gal. 4. κτ τόπ. & Cornarij commentaria; Lege & Trallian. toto 2. libro, quo de oculorum affectibus agit, & Paul. lib. 7. c. 16. & Aetium tetrabl. 2. ſerm. 3. cap. 100. & ſeq. Oribaſ. 3. ſynopſ. & Celſ. lib. 6. c. 6.

Κολλύρια. paruuli ſunt panes mundi, ſed & genus frictorū farinaceorum, quæ vt lagana interdū in ſartagine frigātur, interdū per ſe cocta edantur, interdū ex iure comedantur, vt tabellas paniceas in ſorbitiuncula plerumq; eſitamus; frigi ſolitas docēt Grammatici Græci, qui εἶδος πλακοῦντος interpretātur, & κολλυρίζειν explicant λαλάγγας τηγανίζειν, id eſt, lagana in ſartagine frigere, & κολλύρια exponunt λαλάγγια; in Plauto autem ſatis conſtat illud panificium etiam ſumi ex iure, inquit enim: Tum niſi cremore craſſo eſt ius collyricum.

Κολλύριον. Sic dicta eſt à quibuſdā altera ſpecies Samiæ terræ, quod cōmodiſſimè oculorum collyrijs miſceatur, vel ipſa per ſe collyrij vſū præſtet. Eſt autem pinguis, rara, mollis, candida, in pingui dulcis, glutinoſa, leuis. Eam Dioſcorides τοῦ ἀστέρος prætulit. Exſiccat, modice refrigerat, ſanguinis

eruptiones compeſcit. vide σημία γῶ.

Κολόβωμα. mutilum, ſiue curtum. Id dicitur à Græcis, quod in labijs, aut narium alis aut aure deficit. Huius generis ſunt & quas in maiore oculi angulo ῥοιάδας vocant, eo vtiq; vel impenſius extenuato minoreq; facto, vel prorſus abolito.

Κολοκασία. dicta eſt à quibuſdam faba Ægyptia: quamquam ſunt qui non totam plantam, ſed eius modo radices ſic dictas ab Alexādrinis fuiſſe exiſtiment. In Ægypto nobiliſſima eſt, eamque à Nilo metunt, caule cum coctus eſt araneoſo in mandendo, thyrſo autem qui inter folia emicat ſpectabili. Sunt qui eam κύαμον vocent. Dicitur & κολοκάσιον.

Κολοκάσιον. idem quod ἡ κολοκασία. ſic autem etiam à quibuſdam dictum fuiſſe τὸ ἄρον, Dioſcorides author eſt.

Κολοκύνθη. cucurbita. Eſt olus hortenſe cum cucumere ſatiuo floribus, folio reptantibuſque flagellis conueniens. Verum cucurbita ſublimitatis auidior eſt, ſcandens parietum aſpera in tectum vſque, dependente à tenui pediculo enormis ponderis fructu, coloris herbacei, pyri figura turbinato. Frigida & humida eſt, vtrumque ſecundo ordine. Galenus eam non damnat in cibis, quod, vt ait, non ſit mali ſucci, ſi optime prius cocta fuerit. Coquendi autem rationem ipſe explicauit lib. 2. de aliment. facult.

» Apud Dioſcor. reperio etiam κολόκυνθα, ας, ἡ.
» lib. 2. c. 162. vbi medicas vires explicat, nec non
» lib. 4. c. 178. vbi & κολοκυνθίδα tradit à quibuſ-
» dam vocari κολόκυνθαν αἰγὸς cucurbitam capri-
» nam; ab alijs κολόκυνθαν Ἀλεξανδρίνην; à nonnul-
» lis σικύαν πικρὰν, cucumerem amarum, adducta ſi-
» mul horum nominum ratione.

Κολοκύνθη ἀγρία. ἡ κολοκυνθίς. apud Hippocratem.

Κολοκυνθίς. cucurbita ſyluestris. frutex eſt cui palmites & folia per humum ſtrata repunt cucumeri ſatiuo ſimilia, diuiſuriſque ſciſſa. fructu in orbem circumacto & in mediocris globi ſpeciem glomerato, fungoſa candidaque intus medulla, ingenti amaritudine. Plena ipſa eſt nec inanis, minor quam ſatiua, primum herbacea, mox pallida. Vim habet purgandi maximam & valde ſubitam. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadibus prodeſt.

» Καταπότια διὰ κολοκυνθίδος, quædam fiunt ad Pa-
» ralyticos commendata quæ deſcripta leges
» apud Trallian. lib. 1. c. 16.

Κολουτέα. arbor eſt magna, fructum ferens in ſiliqua magnitudine lentis. folium habet fœnogræcono abſimile. Sunt qui eam à Mauritanis Sene vocari putent.

» Sed male meo iudicio: eſt enim ſenna herba
» purgatrice vi prædita, quæ & ſiliquatur, & qui-
» dem lunaris ſiliquis, quæ & ſingulis annis ſeritur
» & emoritur: Colutea vero arbor eſt ferens fru-
» ctus in ventoſis folliculis, & in plures annos du-
» rans de qua vide Theophr. lib. 3. c. 17.

Κολοφωνία. dicta eſt antiquis reſina pinea, quod Colophone præcipua apportaretur. nam & ex Gallia & ex Tyrrhenia etiam adferebatur. Eadem quoque alio & ſimplici nomine φρυκτὴ dicebatur. Erat autem olim omnium fere reſinarum maxime parabilis & in penuria maſtiches ſubſtituebatur: Præter hanc autem quæ φρυκτὴ dicebatur, aliam inſuper fuiſſe colophoniam, Chiæ maſtichæ perſimilem & molliens aliquid habentem Gal. ſcribit lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

Κολοφωνία. à quibuſdam dicitur τὸ σκαμμώνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Κόλπος. ſinus. ſignificat proprie ſpatium quoduis in corpore, ſed particulariter deſignat dextram aut ſiniſtram vteri partem, vt paſſim legitur apud Galenum lib. 14. vſus part. vt cum dicit: Homo geminus eſt dextris & ſiniſtris in toto corpore, & mammis & vteri ſinubus, vno dextro & altero ſiniſtro: hic enim pro vteri dimidio ſumitur. In qua etiam ſignificatione Praxagoras & Philotimus vterum muliebrem, δίκολπον, & animalium τῶν πολυτόκων, πολύκολπον vocarunt. Priuatim vero κόλποι dicuntur cornua vteri, præſertim in animalibus multiparis, quæ in cornibus fœtus ſuos continent, mulieribus non item: quoniam non in cornibus, ſed in vteri capacitate fœtum gerunt.

Pollux etiam lib. 2. cordis ventres, κόλπους, ſi- «
nus appellat, vt Ariſtoteles θαλάμους lib. de ſenſu «
& ſenſili. Sed & in phlegmone κόλπος, eſſe dici- «
tur, Nam vt phlegmonem ſequitur ἀπόστημα «
ita etiam τῷ ἀποστήματι ſuccedit κόλπος, nā quam- «
diu humor in medio carnoſarum partium ſpatio «
conſiſtit & putret, nec pars affecta adhuc aper- «
ta eſt, pars Græcis ἀφίστασθαι dicitur, id eſt, abſce- «
dere, & ipſe affectus ἀπόστημα, cum vero aperitur, «
ita vt humor qui intus continetur, exitum ha- «
beat, affectus non ἀπόστημα amplius ſed κόλπος «
vocatur, vt notat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰη- «
τρεῖον: Auicennæ interpretibus abſconſio & ca- «
uerna nuncupatur: denique etiam Pollux in «
mamma κόλπον eſſe docet, eſſeque idem quod «
ἄγκωμα, id eſt, ſinus & laxa vberis regio quæ lac «
continet. «

Κολυτέα. arbor eſt rara inuentu, circa Idam fere ſolam proueniens, fruticoſa, ramoſa, multis alis concaua, folio vlmi longiore, latifoliæ lauri proximo, ſed ampliuſculo & rotundiore, ſupra viridi, infra cano neruoſoque, & tenuibus neruulis fibriſque prædito, de medio callo in coſtarum ſpeciem adductis materie ſolida, cortice non læui & quaſi vitigineo. Radicibus per ſumma gracilibus & ſolutis, ſed fibratis & valde flauis. Sterilis eſt & flore vidua, ſurculos tamen gemmaſque circa folia pingues, læues, candidos, amentacea facie fundit. Præciſa vel ignibus exuſta, ab imis rediuiua reſurgit. Colycea alia eſt apud Theophraſtum, folio ſalicis, comoſa, in totumque ampla valuulis leguminum more non anguſtis, in quibus ſemen latum, paruum, durum non nimis nec abunde pro magnitudinis ratione frutificat. Hanc aliqui Plinio ſtaphylodendrum dici exiſtimant.

Apud Theophr. inuenio κολυτέα de priore c. «
17. li. 3. de poſteriore eiuſdem lib. c. 14. diuerſam «
ab his κολυτέαν facit eiuſdem lib. c. 17. «

Κολυμβάδες. dicuntur oliuæ muria conditæ inque ea innatantes. Condiēdi rationē Conſtantinus Cæſar explicat lib. 9. c. 33. de agricult. Referuntur autem plures à Ruellio lib. 1. c. 104.

Κολυμβάδες autem alio nomine νηκτρίδες dicuntur «
Polluci quia innatent; Romanis drupæ: Cælius «
Aurelian. 4. Chronic. paſſ. c. 3. natantes voca- «
uit: vide ἐλαία. «

Κολυμβήθρα. dicitur aquæ calidæ ſolium in quo ali- «
quis lauatur, alijs nominibus Græce μακρὰ, ἔμ- «
βασις, πύελος, & δεξαμενή. vide ἔμβασις. «

Κολχικόν. colchicum herba quædam venenata «
apud Nicandrum & Dioſcorid. ſic dicta quod in «

» Colchorum maxime regione proueniat ; alio
» nomine ἐφήμερον vocatur & βολβὸς ἄγριος quod
» bulbo ſatiuo ſimilis ſit, & vno die perimat, vide
» Dioſcor. lib. c. 84.

Κομαγηνὸν. vide κομμαγηνόν.

Κόμαρος. arbutus, vnedo. Species pomi agreſtis & inhonori, vt ait Plinius, vt cui nomen ex argumento ſit vnum tantum edendi. Appellant & Græci μιμαίκυλον, vt ſcribit Galenus. Eſt autem infenſum ſtomacho, & capitis dolorem mouet.

Κόμβοι. dici ſcribit Heſych. ὀδόντας γομφίους molares
» dentes, qui & κόμμαι.

Κόμη. ſic vocatum à quibuſdam τὸν τραγοπώγωνα. hoc eſt, barbulam hirci, ſcribit Dioſcor.

Κομήτης. ſic dicitur à quibuſdam ὁ πολύμαλλος χαρζενίας, vt habetur apud Dioſcor.

Κομμαγηνὸν. Comagenum. Vnguenti genus fuit apud antiquos, quod in Comagene Syriæ parte fiebat, à qua etiam ſic dictum fuit, itemque συριακόν. Sic enim Gal. lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, Syriacum Archigenis vnguẽtum ioterpretatur, quod Comagenum ex Syria apportaretur. Fiebat autem vt docet Plinius, ex adipe anſerino cum cinnamo in vaſe æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato: aut, vt idem poſtea ait, ex adipe anſeris cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba quæ Comagene vocatur, obrutis niue vaſis odore iucundo. Vim habuit calfaciendi, relaxandi & emolliendi. Apud Gal. lib. 5. ſanit. tuendæ, vbi de curatione ἀγρύπνους agitur, mentio fit vnguenti cuiuſdam comacini cui pares ille vires tribuit. Sed Comageni legendum eſſe exiſtimo, quod facilis lapſus ſit, quodque alibi nuſquam comacinum legatur.

Κόμμι. gummi. Exoticum quidem nomen eſt, à Græcis tamen vſurpatum. Eſt lacryma arborum quarũdam congelata ipſarum truncis. Speciem quidem reſinæ habet, differt tamen, quod gummi ſubſtantia aquea magis eſt, reſinæ vero oleaginoſa, proinde illud aqueis promptius miſcetur, oleaginoſis ægerrime, hæc è contrario: præterea reſina flammam facile concipit, gummi vero in igne crepitat. Sed cum multa ſint eius genera ex diuerſis arboribus prodeuntia, vt ceraſis, pinu, cupreſſo, hedera, pruno, amygdalis, iunipero, cum ſimpliciter κόμμι dicitur, id quod ex acacia ſpina prouenit intelligitur, in vermiculorum ſpeciem contractum, vitri modo pellucidum, purum, quod & gummi Arabicum, & à quibuſdam acanthinum appellatur. Naſcitur enim ex acantha, vt ſcripſit Dioſcorides primamque laudem apud antiquos meruit, quod & Plinius teſtatur ſcribens, Gummi optimum eſſe ex Ægyptia ſpina, vermiculatum, colore glauco, purum ſine cortice, dentibus adhærẽs: Aetius vero κόμμι σκώληκος τὸ λευκὸν commendauit. Scribonius inter ocularia pharmaca gummi Alexandrinum probauit, & in hæmatino collyrio gummi Thebaicum laudatur. quæ omnia nihil aliud sũt quam ipſum gummi Arabicum. Vim habet refrigerandi & denſandi, ocularibus medicamentis & arteriacis commodiſſime miſcetur.

Κομμωτικὴ. comptoria ars, quæ fuco aſcititiam pulchritudinem inducit. Eam medicinæ partem eſſe Galenus negat, ſed lenonum, mangonum & maleficorum hominum eſſe dicit, neque à viro bono & integro medico exercendam, niſi à regibus aut principibus coacto. Nam & ea apud quaſque laudatiſſimas gentes viris præcipue probroſa fuit. A Philippo Macedonum rege Plutarchus tradit quendam capillorum tinctura ſuperbientem ex ordine iudicum motum eſſe, hoc etiam addito apophthegmate: non ſpectandam integritatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam capillis fucum prætenderet, Ouidius quoque eam compturam execratur his verſibus:

Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti,
Fine coli modico forma virilis amat.

Attamen veterum etiam plærique, vt refert Galenus, etiam honeſtiſſimi, huiuſmodi artem ſibi notam eſſe voluerunt. Sed & Archigenes vir doctrina & grauitate inſignis de ea ſcribere non eſt veritus. ſcripſit & Heraclides Tarentinus & Cleopatra etiam tum cum minus luxui & delicijs homines indulgerent. Et poſt eos omneis Crito, quem maiori venia dignum Galenus cenſet, quod in Imperatorijs ædibus medicinam exerceret. Cuius libri quamuis perierint, eorum tamen ſumma capita Galen. recenſet libr. 1. τῶν κατὰ τόπους. Nec vero tam tetricus & ſeuerus fuit Galenus, vt omnem prorſus ornatum è medicina ſummoueret. Recipit enim inter medicinæ partes τὴν κοσμητικὴν, hoc eſt exornatoriam, eamque medicinæ partem eſſe perhibet, vt quæ naturalem corporis pulchritudinem cuſtodiat atque tueatur, neque quicquam adſcititium inuehat. Additque verum ornatum capillorum & non fucatum non ſolum ad pulchritudinem, ſed etiam ad ipſarum partium robur & ſanitatem conferre.

Κομψευόμενος. πανουργευόμενος, apud Hippocr. Atticorum more, qui, τὴν πανουργίαν κομψείαν vocant, & τὸ σφαλὸν, κομψὸν, vt annotauit Erotianus.

Κονδῖτον. conditum vide οἶνος vbi ordine Alphabetico omnes vinorum differentiæ explicantur.

Κονδρίλλα. ſpecies eſt oleris frigidi quidem ſed amari, & acri in radice ſucco. Caulem, folia & flores habet cichorio ſimilia: qua ex cauſa nonnulli ſylueſtris intubi ſpeciem eſſe dixerunt: verum tenuior tota eſt, in cuius ramulis gummi maſtiches ſimillimum tuberculo fabæ inueniri ſolet. Reperitur hæc ſcriptura apud Plin. & Dioſcor, apud Gal. & alios χονδρίλλη, rectius, vt Alphabetica ſeries apud Heſych. indicat.

Κόνδυλοι. digitorum & brachiorum articuli & iuncturæ. Rufus autem in partium hominis nomenclatura ait κονδύλους dici medios digitorum articulos, à quibus προκόνδυλοι appellentur qui ante eos ſunt, proximi ſcilicet metacarpio: qui autem poſt eos habentur, μετακόνδυλοι, poſtremi videlicet.

Κονδυλώδης αἱματῖτις: vocatur vena ſanguine fluens, tuberoſa, aut tuberculoſam quandam habens eminentiam lib. de hæmorroidibus, & hæmorrois intelligitur: lib. de hemorroidibus.

Κονδυλώδης ἀπόφυσις. dicitur in oſſibus proceſſus leuiter capitulatus & parum extuberans in modum nodorum, & tuberum quæ ſunt in articulis digitorum qui Græcis κόνδυλοι dicuntur; huius duas partes ponit Gal. lib. de oſſibus: vnam tenuem & oblongam, quæ dicitur αὐχὴν ceruix, alteram ipſius ceruicis extremum, craſſius & rotundum, diciturque κεφαλὴ caput;

opponitur autem κονδυλώδης ἀπόφυσις τῇ κορώνῃ quæ in finem acutum deſinit. vide κορώνη.

Κονδύλωμα. eſt carnis excreſcentia calloſa in digitis manuum ac pedum, in ſede item ac vteri ore coaleſcens. ſic dicitur quod prominet in modum articuli quem κόνδυλον appellant. Sed hic affectus in ſede præcipue oritur, ruga aliqua corporum in ano reduplicatorum inſurgente ac præter natura n intumeſcente. Quum enim ſinuoſus ſit anus, rugas coagmentatas habet: vbi vero amplius intumuerit, tunc fit condyloma. Et aliquando quidem citra inflammationem fit & molle eſt: quandoque vero cum inflammatione, tumque durum eſt & dolorificum.

Si nondum tumor callum contraxit, dicitur ἐξοχὰς vel ἐξοχή; Pro varia etiam tumoris in magnitudine & figura differentia, diuerſa ſortitur nomina, interdum enim σῦκον, interdum θύμος dicitur de quibus ſuis locis.

Κονία. generaliter dicitur aqua in qua cinis quicũque ſit maceratus eſt, ac per rariora quædam corpora modice colata; Compoſita eſt eiuſmodi aqua ex contrariæ facultatis partibus, partim refrigerantibus, partim calidis, ex aqua ſcilicet & calidis acribuſque cinerum partibus quæ in aquam longa maceratione tranſeunt, ita vt & generatione & facultate, aquæ marinæ & muriæ proportione reſpondeat vt docet Galen. 4. de ſimpl. medic. facultat. cap. 5. Hanc cineris lotionem lixiuium Latini appellant. Sed & κονία non modo lixiuium ſed & calcem cineremque ſignificat; ſolet autem alijs adiungi, quæ ipſum qua de re intelligi debeat interpretentur vt κονία ἄσβεστος Calx viua, κονία ἀσβέστου lixiuium calcis; ſimiliter κονία στακτὴ ἢ διηθουμένη lixiuium ſtillatitium & excolatum, ex loto & percolato cinere factum, cuiuſcumque generis ille ſit, vitis, fici, mali, tithymalorum, lapidum partiumúe animalium. Lixiuij autem varia genera atque nomina ſunt. ex reliquijs enim quorumlibet corporum vſtorum ablutis lixiuium fieri poteſt, atque quodcumque tandem lixiuium ſit, eius cineris cuius lotura eſt, naturam adipiſcitur, eius enim quod empyreuma ſeu igneam naturã habet acerrimam ipſum quoque acerrimum eſt, eius quod tale nõ eſt, etiam moderatius. Vt merito à Galen. reprehenſus Dioſcorides videatur qui omni lixiuio naturam aſtringentem tribuit, quum non omnis cinis hanc naturam habeat vt Gal. lib. 8. de ſimpl. medic. docet: κονίας autem tum vt calcem tum vt lixiuium ſignificat hę differentiæ atque nomina ſunt.

Κονία ἄσβεστος. Calx viua dicitur, cum ἄσβεστος per ſe calcem inextinctam ſignificet.

Κονία ἀσβέστου. lixiuium calcis vocatur quando ſcilicet horum duorum aliud in Nominatiuo, aliud in Genitiuo ponitur.

Κονία βαλανευτική. lixiuium balnearum quod ad punicarum arborum rigationem probat Conſtantinus Cæſar lib. 10. c. 29.

Κονία πιλοποιητική. lixiuium eſt quo figuli vtuntur, & κονία στακτὴ τῶν πιλοποιῶν, id eſt, figulorum lixiuium liquidum: idem quoque lixiuium 10. κατὰ τόπ. ὕδωρ πιλοποιητικὸν Galen. vocat; itidem & 4. κατὰ γέν. & ſæpe alias, Galeno, Aetio, Pauloque hæc appellatio in vſu eſt: neque alia eſt στακτὴ τῶν πιλοποιείων Aetio lib. 12. cap. 42. dicta, quam ἡ τῶν πιλοποιῶν Galeno vocata: Cæterum hîc aduotandum ex doctiſſimo Goupylo non πλυτοποιητικὴ legendum per υ in prima ſyllaba, sed πιλοποιητικὴ per ι; Quis enim, inquit, niſi in medicina plane alienus, aquam ex qua figularis terra ſubigitur (hoc enim voce πλυτοποιητικὴ ſignificari volunt) τοῖς διαφορητικοῖς admiſcuit; eſt igitur per ι legendũ πιλοποιητικὴ κονία, vel πιλοποιητικὴ, quæ & ὕδωρ eſt πιλοποιικὸν, vel πιλοποιητικὸν, vel τῶν πιλοποιῶν, aqua qua πιλοποιοὶ vtuntur, qui cum οἰσυπηρὰς Lanas, id eſt, ſuccidas tantum cogant, (quæ enim ſordibus repurgatæ ſunt haud facile cogi poſſunt) non eſt dubium quin illæ vim aliquam in aqua relinquant quæ medicamentoſa ſit, vnde nomen τῆς κονίας eam inueniſſe ſuſpicandum; Nam vt aqua quæ per cinerem aut calcem colata eſt, vim aliquam inde accipit, ita ea qua lanæ ſuccidæ abluuntur medicamentoſa eſt, adeoque inter κονιῶν, hoc eſt, lixiuiorum genera cenſetur, ex qua farinam hordeaçeam recte Gal. coxit ad neruum punctum lib. 6. meth. quam etiam magna ratione τοῖς διαφορητικοῖς admiſcuit lib. 6. κατὰ γέν. & hanc κονίαν πιλοποιικὸν, id eſt, lixiuium pileatorum ſiue eorum qui pileos faciunt, ſeu aquam qua lanæ abluuntur, dum ſpiſſantur, & ad pileos parantur, præſcribit Ægineta lib. 5. c. 56. ad eos qui coagulatũ lac ſumpſerunt; hanc & in emplaſtro ex lapide Aſio admittit lib. 7. cap. 17. denique & antiquiſſimus Pauli codex πιλοποιικὸν per ι ſcriptũ habet; ſcripturæ huius reſtitutæ argumenta ſi videre voles, habet Goupylus ſuis in Trallianum caſtigationibus: vide & infra in littera π. πιλοποιητικὴ κονία.

Κονία πρωτόστακτος. quaſi primariũ lixiuium dicitur, ad quod parãdum calx ad cinerem alium quemcumque additur vt Paul. libr. 7. tradit, interim ex ſola fit calce, habet hoc lixiuium vrentem facultatem.

Κονία σαπωνική. apud Paul. lib. 6. c. 9. eſſe videtur lixiuium quod ſaponarijs in vſu exiſtit, vel certe quod cum ſapone in vſum venit.

Κονία στακτή. lixiuium liquidum ex quocumque cinere factum, ſic & de ficulneo cinere lixiuium Aetius ſerm. 12. c. 27. στακτὴν appellat.

Hæc ſunt τῆς κονίας apud Græcos genera atque nomina; Sed & apud Latinos ſcriptores lixiuij vox alijs atque alijs dictionibus iuncta, diuerſa ſignificat, etenim apud Varronem Columellam, Plinium, fræquenter habetur cineris lixiuiæ, cineris lixiuij, è cinere lixiuium, pro ſimplici lixiuio; Sed & Plin. lib. 33. c. 7. lixiuium, id eſt κονίαν cinerem ſimpliciter appellauit.

Κονίς. lens, dis. Eſt veluti pediculorum ouum, pilis adhærens. Neque enim pediculi coeunt, vt parere ouum poſſint, neque ex eo pediculus vnquam excluditur. Signum tamen eſt morbi pedicularis. Ex eadem enim materia & lens & pediculus oriuntur, ſed hic animatur, illa inanimis manet. Nam cum humor generandis pediculis accommodatus ſub cute conſiſtat, parte quadam animatur & pediculus fit: parte vero alia qua pili oriuntur, radicibus pilorum adhærens vna cum propria pilorum materia foras à calore pellitur & circum eam concreſcit: aut pilorum materia vi foras erumpens, per medium eum fertur, & eum ſecum rapit. Lendes enim pilos circumſtant, eidemque pilorum parti ſemper inhærent, quantumque ipſi pili augentur, à radice tantum recedunt.

Κονίσαλον. Atticis dicebatur puluis ille, qui lucta-
» turis poſt olei illitionem inſpergebatur & af-
» fricabatur, denſandi & roborandi corporis
» gratia, ἁφὴ alio nomine Græcis vocatur vide
ῥύπος.

Κονιστήριον. locus erat quidam in Gymnaſijs vbi aſ-
» ſeruari ſolitus erat puluis quo prius inuncti lu-
» ctaturi conſpergebantur.

» Κονιῶδες οὖρον vide οὖρον.

Κόνυζα. eſt fruticoſa planta duûm generum. vnum quod fœmina dicitur, minoris odoratiorisque: alterum quod mas, maioris, frutice altiore, latioribus folijs, odore grauiore. vtrique folia oleæ, ſed hirſuta & pinguia. Altitudo maiuſculæ cubitorum binûm, pedalis minori: flos quoqoe ſqualidus, colore luteo ac ſubrufo, qui in pappum & lanuginem abit, radicibus ſuperuacuis. Addit & Dioſcorides tertium genus conyzæ cui craſſior & mollior eſt caulis, folia mediæ inter maiorem & minorem amplitudinis, cæterum minime pinguia, odoris multo fœdioris. Reddit & Plinius quartam ſpeciem quam appellat ſatiuam, ſerpyllo ſimilem, è cunilagine montana factam. Cæterum κόνυζα tum maior, tum minor aſſimiles sũt, tum temperaturæ, tum facultatis, guſtu amaræ & acres, excalfaciuntque admodum luculenter. calfaciunt & exiccãt tertio ordine: genus vero tertium à Dioſcoride proditum in locis humidioribus proueniens, imbecillius eſt. Conyzam vulgo pulicariam, quod pulices necet, rura cimicariam appellant, quod folia cimicibus quibuſdam aut beſtiolis volucribus eis proximis frequenter onuſta reperiantur. Latinis cunilago dicitur.

Κονύλη. ſylueſtre origanum authore Dioſcoride & Galeno. Sic dictum putant, qood Conylos quidam homo eam inueniſſe proditur. vide ἀγριορίγανον.

» Sed pro κονύλῃ quod apud Dioſcorid. legimus,
» apud Nicandrum inuenitur κονίλη; itemque Cu-
» nila apud Plin. & Apuleium.

Κοπίσκος. ſpecies thuris in Arabia & Smilo naſcentis quod Indico minus multo & fuluius eſt. Ei ſecundum locum Dioſcorides aſſignat.

Κοπώδεις, & κοπώδεις πυρετοί. laborioſæ febres di-
» cuntur; quas autem ſic vocet Hippocr. incer-
» tum; an eas quæ ex vehementibus motibus ac-
» cenduntur; an eas quæ ſponte laſſitudinis ſen-
» ſum inferentes exoriuntur vt ſcribit Gal. com-
» ment. 2. libr. 6. Epid. t. 24. Earum autem do-
» plex genus eſſe videtur ex materiæ differentia,
» alijs enim bilis tenuis acriſqoe humor in corpus
» ſparſus eſt, alijs humor copia premens laſſitudi-
» nem inuehit, atque is ſæpe crudus eſt; adde ſi
» vis genus tertium quod permiſta vtraque mate-
» ria naſcitur, hinc apud Hippocr. in Coac. κοπώ-
» δεις ægri dicuntur, quibus ſcilicet ea corporis
» laſſitudo eſt vt vniuerſum corpus vel contuſum
» vel confractum videatur.

Κόπος. laſſitudo. Eſt corporis affectio, male actæ exercitationi ſuccedens. Habet enim ſuas leges exercitatio, ex quarum præſcripto intelligitur non modo quæ in ipſa exercitatione fieri debent, verum etiam quomodo ante ipſam corpus præparari debeat, tum quæ ſit poſt eam abſolutam apotherapiæ ratio. in quibus ſi quid peccatum ſit, laſſitudo maxima frequentiſſime conſequitur. Sunt autem qui eius notionem intelligentiamque accipiant, dum vſti extentiqoe poſt exercitationem ſibi eſſe videntor, idque aut omnibus corporis partibus, aut ijs tantum quibus laborarint: quidam vero cum triſti moleſtoque ſenſu dum ſeſe mouent afficiuntur (quem alij indicibilem dixere, alij vlceroſum appellauere) nonnulli cum membra ceu contuſa & phlegmone obſeſſa ſentiunt. Si quid horum vel ſimplex, vel cum altero duorum aliorum coniugatom poſt exercitationem inciderit, κόπος Græce dicitur, hoc eſt laſſitudo. Itaque triplex in vniuerſum omnis laſſitudo eſt, ἑλκώδης, τονώδης, φλεγμονώδης. Quæ quidem corporum affectiones ſicot ab inuicem ſunt differentes, ſic varia etiam habent ſymptomata pathognomonica. In vlceroſa laſſitudine vlceris ſenſus, cum mouentur, ſe exhibet: in inflammatoria, inflammationis: in tenſiua, incendi tendique ſibi videntur qui labborant. Vlceroſa quidem oritur ab excrementorum tenuium copia & acrimonia, quos ipſa exercitatio nimia & celeres ac multi motus pariunt, eo excremento quod craſſius erat, fuſo & attenuato, nec tamen toto expulſo, aut adipe molliue carne liquata. Nec vero ſolus exercitationis exceſſus eam gignit, ſponte etiam aliquando prouenit, & maxime in ea incidit corpora quæ & mali ſucci ſunt & excrementis abundant. Succedit vero & recentibus cruditatibus. Qui ea laſſitudine laborant, ijs vlceris ſenſus, cum mouentur, adeſt, fatenturque inter mouendum dolere ſibi vlceris ritu, alij cutim tantum, alij ſubiectam etiam carnem. Neceſſe enim eſt abs tali humore ceu tenui atque acri in vacua ſpatiola effuſo, eaque replente, pungi & quaſi vulnerari cutem atqoe carnem, ſic vt etiam horror interim oboriatur, imo etiam quadamtenus concuſſio commotioque totius corporis inæqualis quod ῥῖγος dicitur, ſi modo is humor copioſus ſit multumque acris. Talis quidem eſt vlceroſa laſſitudo. Tenſiua vero à nullo qoidem excremento gignitur de quo magnopere ſit curandum, ſed reſidet in muſculis & neruis ex nimia tenſione, quam exercitando admiſerunt, affectus quidam effectricis cauſæ poteſtatem teſtificans. Accidit namque in vehementi tenſione omnes muſculorum fibras contendi, non tamen ſimiliter omnes laſſari, ſed eas maxime quæ per longitudinem tenſionis porriguntur. Quippe quæ obliquiores quodammodo iacent, minus in directum aguntur. quare his nullum inſtat periculom. In ijs vero quæ immoderatius ſunt extentæ, ita vt parum à rumpendo abſint, relinquitur affectio quædam ſimilis ei quæ inter agendum fiebat. Quippe tendi adhuc videntur, cum tamen nulla iam tenſione vrgeantur. Incidit huiuſmodi laſſitudo ijs quibus ſalubris ſuccus eſt, poſt robuſtas potius quam celeres exercitationes, redditque laſſatos ipſos pigros admodum, ægreque flexibiles. Non tamen denſi horrenteſque apparent, cæterum contracti vndique. Tangentibus vero calidiores videntur, non ſolum ijs quos vlceroſa laſſitudo detinet, ſed etiam quam ipſimet, cum ſani eſſent. Tertia autem laſſitudinis differentia quæ φλεγμονώδης, hoc eſt, inflammatoria, ſeu inflammationi ſimilis, dicitur, in qua nimirũ ceu cõtuſas aut phlegmone obſeſſas partes ſentimus, tũ maxime ſolet incidere, cum

muſculi nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfuſis ſibi excrementis. Ex vehementiſſimis naſcitur motibus, ſolaq; ſupra naturalem habitum muſculos attollit, ſic vt phlegmone perſimilis affectio ſit. Itaque & leui tactu offenduntur, & calidiores apparent. Dolent vero etiam, ſi ipſi per ſe moueri conentur. Incidit hæc laſſitudo ijs plurimum qui aſſueti exercitationibus non ſunt. nam exercitari aſſuetis raro incidit, etiam ex vehementiſſimis plurimiſque motibus. Sed putet fortaſſe quiſpiam laſſitudinem hanc nec ſimplicem eſſe, nec à duabus iam traditis tertiam, ſed ex his compoſitã, nec aliunde conſtantem quam ex neruoſarum partium tenſione & vlceris ſenſu. Calorem namque qui in eiuſmodi laſſitudine ſentitur, in alijs quoque naturaliter ineſſe, veluti in memoratarum vtraque, nec tamen complendæ notionis ſubſtantiæue partem vllam eſſe. Verum illud huic vni præter cæteras egregie ineſt, nempe maior quã pro naturali habitu tumor, nec doloris ipſe ſenſus idem in hac atque in tenſiua laſſitudine habetur. Quippe in illa tendi, in hac contuſos eſſe vſque ad oſſa neruos putant, qui ipſa laborant. Quare in his ſaltem proprium à reliquis duabus diſcrimen habet, nec eſt cõpoſita tantum. Præter has tres proprias laſſitudinis differentias alia eſt, quæ ceu laſſitudo ſit, nonnullis imponit. Hæc incidit cum ſupra iuſtum muſculi ſiccantur, ſic vt ſqualens contractumque corpus appareat, atque ad motus quodammodo pigrum, non tamen ei vel vlceris, vel tenſionis, vel phlegmones ſenſus ineſt: ſed nec horrorem vllum doloremue, nec pigritiam ad motus ei ſimilem infert quam laſſitudines inuehũt, ſed gracilitatem tantum ariditatemque facit. Incidit quidem hæc in corporibus boni ſucci & exercitationi aſſuetis, vbi immodice exercitata parum rite apotherapia ſunt vſa. Quippe ita & digeruntur excrementa, & quæ tenſa fuerant laxantur, nec aliud in corpore relinquitur præter ſiccitatem quam ex immodico motu contraxerunt. Hæ quidẽ ſunt laſſitudinis ſimplices quatuor differentiæ ab immodicis motibus genitæ, quibus aliæ totidem reſpondent ſponte venientes, quas αὐτομάτους κόπους Hippocrates appellauit, & dixit morborum eſſe prænuncias. Vt enim quæ immodicas exercitationes laſſitudo excipit, ſanorum ſymptoma eſt: ita quæ ſine his conſiſtit, morboſum. Ac laſſitudo quidem vlceroſa ſpontanea eadem prorſus eſt cum ea quæ exercitationi ſuperuenit, ſiue ipſum affectum, ſiue eius ſymptomata ſpectemus, cauſa tantum differt. Huius enim externa, illius interna cauſa eſt, acrimonia ſcilicet tenuis & calidi humoris corpus erodentis, ſtimulantis ac pungentis, qui imprudẽtibus nobis in corpore ſuccreuit. Tenſiua vero quoties ſua ſponte incidit, plethoris ſuperuenit. Tertia vero quæ phlegmones ſenſum affert, ex ambobus oritur, tum nimia boni ſucci abundantia, tum acri illo & vitioſo ſucco, non vtique in venis cum bono ſanguine miſto, ſed ab his tranſlato, atque in carnibus & ad cutem ſolo hærente.

Κοπρία. faui expreſſi apud Hippocr.

Κόπρος. ſtercus. Excrementum eſt ſiccum primæ concoctionis. Vbi enim ventriculus cibum concoxit, chylum omnem, hoc eſt, quicquid tenue liquidumque in eo eſt, venæ meſaraicæ tam quæ ventriculum ipſum circumſtant, quam quarum orificia ad inteſtina pertinent, exugunt atque abſorbent, donec nihil penitus liquoris ſuperſit, ſiccumque euadat excrementum. Id autem à ventriculo profectum & per tenuia inteſtina dilabens, tandem in craſſioribus ſubſiſtit & figuratur. ἀποπάτημα alio nomine nuncupant. Quod quamquam ob fœtorem abominandum ſit, multos tamen vſus habet. Siquidẽ Aſclepiades, cui cognomen fuit φαρμακίων, ipſum multis ſæpe affectibus accommodauit, non modo medicamentis quæ foris imponuntur cõmiſcens, ſed ijs quoque quæ intro per os ſumuntur. habet autem omne vim vel maxime digerentem, nullum tamen omnino ſtercus refrigerat, ſicut nec vllum humectat. Plures ſunt eius differẽtiæ. Stercus hominis præſertim pueri, qui lupinis & pane optimo altus ſit, reſiccatum & in puluerem ſolutum & cum melle Attico ad læuorem tritum, anginas etiam ante miſſionẽ ſanguinis perſanat. Stercus canis durum, candidum & minime fœtens, reſiccatum & ad læuorem redactum anginæ medetur & dyſenteriæ & vlceribus extreme malignis. Stercus lupi candidius, quale vbi oſſa ederint ſolent excernere, non modo potum ex vino albo ſed etiam ſuſpenſum colicos iuuat, tum in paroxyſmis tum in interuallis. Stercus caprinum, Græci αἰγόλεθρον proprie nominant, digerentis & acris facultatis eſt, ſcirrhis lienis & aliarum partium conuenit, & aquæ inter cutem, & alopecijs, & lepris, & pſoris, & lichenibus, & parotidibus, & bubonibus. Eſt enim vis eius tum vſti tum non vſti abſterſoria & valde digerens. Stercus bouis exiccat, atque etiam attrahit, valetque ad chœradas & tumores omnes ſcirrhoſos ex aceto in cataplaſmatis formam compoſitum. Stercus ouillũ ad acrochordonas, myrmecias, thymos, furunculos duros quos clauos nominant, vtiliter adhibetur aceto dilutum. Stercus columbinum valde excalfacit, & cum ſemine naſturcij contuſum cribatumque ſiccum vice napyos conuenit ijs quæ rubificari debent, vt coxendici, hemicraniæ, ſcotomati, vertigini, cephalææ, doloribus lumborum inueteratis & podagricis ante tophorum generationem. Stercus gallinaceum columbino minus calidum eſt, valetq; ad eos qui ab eſu fungorum ſuffocantur, tritum & inſperſum tribus vel quatuor oxycrati aut oxymelitis cyathis: item ad colicos ex œnomelite aut vino aqua diluto. Stercus crocodilorum terreſtrium abſterget & deſiccat, proinde cutem faciei intendit & ſplendidam reddit: ephelidas, vitiliginem & lichenas tollit. Aliorum animalium ſtercora fere inutilia ſunt.

Κοπρώδης ὑποχώρημα, vide ὑποχώρημα.

Κοπτάριον ἢ κοπτὴ ἢ

Κοπτὸν. dicitur pharmacum ad placentulæ formam contundendo redactum. huius aliquot exempla habentur apud Galen. lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. vt Seminis lini, vuæ paſſæ, ana ſextarium vnum. nucum pinearum, nucũ Ponticarum, ana heminã vnam. piperis albi ſextantem. myrrhæ, croci, ana vnciam vnam. mellis Attici libras IIII. contuſa vt oportet tritaque reponito. Non valde abhorret hæc compoſitio ab ea quam vulgo mazapanem aut paſtam regiam appellant. Conueniunt enim præcipue pectori, quamquam & aluo emolliendæ, adhibentur, vt ſcribit Dioſcorides

lib.4.de cnico,& ad excitandam venerem lib. 2. de lino. Sic dictum eſt hoc medicamẽ quod non coqueretur ſed tunderetur.

» Eius genera ſunt copta Rhodia, ſed ex rè-
» bus vt apparet minime delicatis cooflata, quan-
» doquidem Martialis eam famulo in pœnam
» edendam dari iubet in apophoretis; Cæterum
» etiam Coptæ meminerunt Alex. Trallian.& Ae-
» tius l.13. c. 125. & Oribaſ. lib. 3. ſynopſ. κοπτάκιον
» purgans facit, è ſimila, nucleis pineis, diagredio,
» pipere, melle deſpumato, & alterum è ſimila,
» ſcammonio, nucleis pineis, pipere, melle: eſt &
» κοπτὸν malagmatis nomen vtilis ad ſtomachi du-
» ritiem & iecoris, deſcribitur à Paulo l.7.cap.18.
» κοπτάρια etiam quædam βηχικὰ apud medicos ha-
» bentur de quibus vide Gal. 7. κτ̄ τόπ.

Κοπτοπλακοῦς, οῦντος, idem quod κοπτὴ, placēta ſcilicet
» quædam ex contuſa materia compoſita apud
» Athenæum l.14.

Κοραξιον σφραγίς. nomen eſt paſtilli quem ex Aſclepiade Gal. recitat lib.5. τ̄ κτ̄ τόπ.

Κορακῖνοι piſces erant ex quibus olim τάριχος fiebat. meminit Galen. 3. de aliment. facult. cap. 31.

Κορακοειδὴς ἀπόφυσις. eſt proceſſus omoplatæ exiguus & acutus, ab interna eius parte exoriens. ſic dictus eſt quod eius finis, vt cornicis roſtrum foras inclinet. Dicitur & alio nomine ἀγκυροειδὴς, quod ſuo extremo anchoræ ſimilis videatur.

Κοράλλιον ſ

Κόραλλον. coralium. Eſt lapis in mari ex pingui ſucco arboris in modum concretus. Vt enim ex pingui ſucco qui in mare influit, ἤλεκτρον, hoc eſt ſuccinum, naſcitur, ex ſalſo autem, qui maris eſt proprius, ἀλκυόνιον: ita ex eo qui in lapidem mutatur, κοράλλιον, ſiue, vt Theophraſtus vocat, κουράλιον. alij λιθόδενδρον, alij δενδρίτην appellant. Nam, vt res ipſa demonſtrat, frutex eſt ſub aqua marina viridis & mollis, baccas habens ſimiles cornis natiuis ſpecie & magnitudine, item molles ſed candidas, κοραλλίδας appellant: reſectus autem ſtatim in aere duratur, vt ſcite Ouidius his verſibus declarauit:

Sic & coralium quo primum contingit auras
Tempore, dureſcit, mollis fuit herba ſub vndis.

Quoniam vero, quam primum in aerem profertur, ſolet lapideſcere, Gorgonia etiam nominatur vt ait Plinius, quod Gorgonas in lapides verſas fingant Poetæ. Cæterum coralio non vnus color eſt, ſicuti nec alijs lapidibus qui ex id genus ſucco concreſcunt. Etenim ſi ſuccus fuerit ruber, corallium rubrum naſcitur, ſi candidus candidum, ſi niger nigrum, quod Dioſcorides proprio nomine à quibuſdam ἀντιπαθὲς vocari ſcribit: ſi denique ſubuiridis, ſubuiride. Attamen omne, priuſquam retibus fuerit euulſum aut ferro præciſum, viride videtur eſſe. Interdum vero ramos gerit diuerſi & varij coloris. Omne refrigerat, ſiccat & modice adſtringit, vt egregium ſit ad ſanguinis profluuia medicamentum. Quoddam eſt durum, vt Gallicum: quoddam molle, vt Campanum. Omne cum decidit in terram, frangitur. Aliud præterea eſt ſolidum, aliud fiſtuloſum, aliud ſcabrum. naſcitur multis in locis.

» Διὰ κοραλλίων τροχίσκος. Paſtillus ex corallijs
» ad dyſentericos affectus, & alui profluuia efficax:
» deſcribitur à Trallian. l.8.c.8.& l.11.c.1. antidoti
» quoque διὰ κοραλλίων l.3. c.78. ſecuriſſimæ inquit
» longoque vſu probatiſſimæ ad artus multo ſan-
» guine infeſtatos: deſcribitur & ab eodem l.7.cap.
» 11. Trochiſcum quoque ὁ διὰ κοραλλίων dictum
» deſcribit eiuſdem lib.c.12.

Κοράλλιον. ſunt qui ſic vocari putent τὴν ἀναγαλλίδα. Et Paulus in compoſitione quam aduerſus podagram inſtituit διακοραλλίων cognomine, ἀναγαλλίδα flore puniceo micantem κοράλλιον videtur appellaſſe, à qua nomen eſt inditum medicamento, non alia forte de cauſa, quam à ſimilitudine floris anagallidis cum corallo rubro. Quanquam non deſint qui exiſtiment mendoſa eo loco exemplaria eſſe, & ſcribendum κολλάριον non autem κοράλλιον: quoniam glutinandi facultatem ἡ ἀναγαλλὶς habeat authore Hippocr. & Gal.

Κοραλλὶς. bacca corallij. hanc Plinius, neſcio quem authorem ſequutus, in gemmarum numero poſuit, & cetaſum repræſentare dicit.

Κορέμβλη. à quibuſdam dicitur ἡ κράμβη braſſica, vt «
pote ἀμβλυώπους ποιοῦσα κόρας: Ariſtophanis ſcholia- «
ſtes τὴν κράμβην apud Atticos κορέμβλην dici tra- «
dit, διὰ τὸ τὰς κόρας βλάπτειν. «

Κόρηξ. paſtillus perutilis ad putridorum vlcerum, præſertim pudendorum nomas, cuius deſcriptio bis habetur apud Aetium lib.14.

Κορδύλημα. ἡ καρηβαρεία apud Hippocratem, vt interpretatur Erotianus, παρὰ τὸ κάρα δινεῖσθαι, hoc eſt, quod caput vellicet & contorqueat. ſcribitur & σκορδύλημα.

Κόρη. pupilla. Eſt minor oculi circulus intra iridem comprehenſus per quem cernimus. Hic autem non aliud reuera eſt quam tunicæ quæ ῥαγοειδὴς dicitur, foramen, in eum vſum à natura factum, vt per ipſum res viſibiles humori cryſtallino facilius paterent. Per pupillam enim cernimus, non quod ea ſit præcipuum videndi inſtrumentum, ſed quod ſpiritui viſorio per eam via pateat, nec poſſit aliter viſio fieri. Argumento ſunt hypochymata. Eſt autem locus ille qui ad pupillam eſt, totus ſpiritu plenus & prætetea cœruleo viridique colore aut alijs etiam præditus quibus & ipſa vuea, cuius ille pars quodammodo dici poteſt. Ruffus τὴν κόρην definit eſſe τὸ ἐν μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλεπόμενον: hoc eſt, quod in medio oculi inſpicitur. ſcribitque eandem alio nomine ὄψιν vocari: γλήνην autem ſimulacrum quod in pupilla cernitur, quam tamen multi etiam pupillam interpretantur. Alio vero loco idem ſcripſit κόρας dici τὰς ὄψεις. γλήνας, τὰ μέσα τῶν ὀφθαλμῶν δι' ὧν ὁρῶμεν. hoc eſt, glenas vocari quæ in medio oculo ſunt, per quæ videmus. vel, vt alijs placet, τὴν ὄψιν μὲν, ᾧ βλέπομεν. κόρην δὲ καὶ γλήνην, τὸ εἴδωλον τὸ ἐν τῇ ὄψει. viſionem quidem id eſſe quo videmus: pupillam autem & glenen, ſimulacrum eſſe quod in ipſa viſione eſt.

Κόρον. τὸ ὑπερικὸν apud Hippocr. vt ſcribit Gal. habet enim fructum κορίῳ ſimilem.

Verum non κόρον, ſed κόειον lege vt in κόειε «
videre eſt, ſic enim per ι. ſcriptum eſt in vetere «
Hippocratici lexici codice. «

Κορήματα ſcopæ ſunt quæ ex oſiride fiunt: alij me- «
dicamenta ad exterendam læuigandamque cu- «
tem κορημάτων voce accipiunt, alij pupillaria me- «
dicamenta, alij ſmegmata ſimpliciter, Plinium «
in eo ſequuti qui dixit, ſmegmata mulieribus fa- «
ciunt ex his, loquitur autem de oſiridis ramulis: «
Cornarius vero ſuis comment. In Æginetam «
κορήματα neque ἀπὸ τῶν κόρων, id eſt à pupillis di- «
cta putat, neque vlla medicamēta aut ſmegmata «

ea voce accipit, ſed nomen verbale eſſe indicat, dictum à verbo κορεῖν, quod verrere ac purgare ſignificat, intelligitq; per κορήματα ſcopas ac verricula exterſoria, qualia hodie in vſu ſunt ad veſtimenta purganda.

Κόρημα. medicamentom quod cutim exterit & læuigat. Alias pro ſcopis ponitur: quo ſignificatu & κόρηθρον dicitur.

Κορίαννον ἢ

Κόριον. coriandrum, frutex eſt caule exili, ſeſquicubitali, ramoſo, folio adianti, rotondo capire, cicutæ odore graui, ſemine rotundo nudoque, radice lignoſa, breui neque adeo fibroſa. Vetuſtiores Græci, inquit Galenus, κορίαννον nominabant, ac recentiores medici omnes κόριον appellant.

De Coriandri autem temperamento ac viribus magna eſt inter rei medicæ ſcriptores controuerſia; etenim Simeon Sethi lib. de alimentis, ſicut & Dioſcor. illi refrigerandi vim tribuũt, ſic & Plin. l. 20. c. 20. his etiamnum aperte ſubſcribit Celſ. l. 2. c. 27. dum ipſum inter refrigerantia olera recenſet; Auicennas quoque alijque fere Arabes præter Auerroem in frigidorum ſimpliciom numero Coriandrum repoſuere: at Hippocr. è contra lib. de diæta calidum eſſe cenſuit, quo loco de ſemine tantummodo verba fieri nonnulli exiſtimauerunt, Gal. quinque tum l. 7. ſimplic. tnm lib. de attenuante victu calidum id eſſe indicauit, & acrius reprehendit Dioſcoridem quod vim refrigerantem illi aſſignauerit, & indefinite protulerit eryſipelatis conferre, quanquam exquiſitum eryſipelas eo curari minime poteſt, niſi forte ſublata iam inflammatione, quo quidem tempore excalfacieotia digerentiaque medicamenta expoſcit: Sunt autem qui aothores hos recte ſe conciliaſſe putent dum, quod citato loco viſus eſt innuere Plinius, viridem herbam refrigerare, ſiccam calefacere inquiunt; at licet fortaſſis aliquatenus id verum ſit, cũ vnius & eiuſdem plantæ recentis ac ſiccæ vires nunquam ſint plane eædem, certior tamen huiuſce contradictionis ſolutio ex Galeno ipſo petitur, qui quidem lib. 7. ſimpl. Coriandrum docuit ex cootrarijs conſtare facultatibus, quippe quod plurimum quidem habeat eſſentiæ amaræ quæ tenuium ſit partium ac terreæ, ac non parũ etiam aqueæ humiditatis obtineat, quæ tepentis ſit facultatis, & his præterea adiunctum ſit adſtrictionis paulul um: hoc cum ita ſit mirum amplius videri non debet, ſi pro vario vtendi modo, varios Coriandrum proferat effectus, ideoqoe calcfaciat, attenuet, incidat, aſtringat, reprimat, & refrigeret: atque ex tam varijs facultatibus ea omnia præſter quæ Dioſcor. Coriandro tribuit. Sed præterea certum eſt ſi maiore copia ſumptum ſit, ab eo mentem non leui periculo tentari, & inſaniam prouocari à temulentijs non abhorrentem: ideoque copioſiorem continuumque eius vſum vitandum eſſe. Nunc omnem eius noxam abigimus infuſo eo in acetum & poſtea exiccato. Sic enim apparatum tantum abeſt vt mentem lædat, vt vix aliud prǫſtantius remedium ſit ad vapores repercutiendos qui in cerebrum referuntur: Credo autem non ab vlla quidem inſigni qualitate Coriandri furorem illum animi exoriri, ſed à naturalli potius quæ illi ineſt proprietate: Coriandrum autem crediderunt aliqui ſic vocatum à cimicibus, quod fol. a & caules eos oleant; ſunt qui ἀπὸ τῆς κόρης hoc eſt à pupilla dictum velint quaſi coriamblon, id eſt hebetantem oculorum pupillas; Dioſcorides enim hypericon ſcribit à quibuſdam κόριον vocatum fuiſſe.

Κόριον ἔνυγρον. ſic dictum eſt à quibuſdam τὸ ἀδίαντον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Κόρις. frutex eſt folio ericæ, rubro, pinguiore ac minore, non altior dodrante, ſuauis, odoratus, acris. Aliqoi hypericon vocant. Significat & cimicem.

Κορκορυγὴ. idem quod βορβορυγμὸς ſtrepitum ventris ac tumultum ſignificans, qualis exauditur circumagente ſe in inteſtinis ſpiritu, & cum ſpiritu excrementis alui ad exitum feſtinantibus, atque vt lepide in nebulis Ariſtophanes ait, ſicut tonitrua fiunt, ita in homine κορκορυγαί, quod eſſe proprium & peculiare ſymptoma aſſumpti Ixiæ ſiue viſci docuit Nicander, & Dioſc. l. 6. cap. de Ixia.

Κορὶς. nouum & recens germen apud Hippocratem, qund ramis adnaſcitur.

Κόρος. ciborum repletionem ſignificat apud Hipp. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit.

Κόρσαι, κρόταφοι. hoc eſt tempora, ſed & inquit Pollux τὰς κροτάφους ἔνιοι κόρσας καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ κείρεσθαι: κόρσαι dicuntur etiam oſſa duo cranij, vtrimque ſingula ad aures ſita, apud Ruffum & Pollucem.

Κόρυζα. graucdo. Eſt crudi humoris è capite in nares diſtillatio. Hic cerebri morbus eſt præſertim vero priorum eius ventriculorum. Sunt enim eo humore referti plenique. eſt autem hic humor non qui proprie ὠμὸς ſiue crudus dicitur, ſed qui ἄπεπτος, hoc eſt liquidus & tenuis. veruntamen non locorum modo qui ad nares habentur obſtructio fit, ſed etiam tum ſpiritui ipſi qui in ventriculis eſt, tum cerebro quod hos continet intemperies quǫdam accedit, qualis ab obſtructione ſolet contingere. Caoſa eius eſt ſolis æſtus, vini potus largior, balnea calidiora, perfuſio capitis ex aqua calida, maxime ſi caput calidius exiſtat, & cibus in ventre incoctus manens, neque per inferna deſcendens: his enim caput humorem ſuperfloum colligit & repletur. Sed immodice refrigeratum cerebrum coryzam creat. Sic enim caloris penuria male concoquit alimentum, patiturque idem quod ventriculus diarrhœa laborans. Quod enim in ventte diarrhœa eſt ex mala concoctione, talis in cerebro eſt catarrhus & coryza: ſed coryza quidem dicitur cum in nares humor diſtillat, catarrhus vero cum in os defluit per palatum Coroel. Celſus lib. 4. cap. a. author eſt & diſtillationem & graoedinem κορύζας Hippocratem nominare.

Deſtillationem inquam omnem qoocumque influat in nares, fauces, pulmonem: ſic in Coacis dum ait Hippocr. Coryzas & ſternutamenta in morbis pulmonum præceſſiſſe aut conſequi calamitoſum, Coryzas voce non grauedinem intelligit ſed catarrhum & ferinam deſtillationem à capite prolabentem, quæ homines tuſſiculoſos facit atque raucos. Sed & κόρυζα pituitam, mucum narium, ſeu humorem craſſiorem qui per nares deſtillat ſigoificat: Gal. comment. in proguoſt. ſcribit τὸ διὰ τῶν ῥινῶν ἐκκρινόμενον ὑγρὸν λεπτὸν ſolere omnes veteres medicos appellare κόρυζαν

» de qua ſic & Celſ. lib.4. c. 2. deſtillat humor ex
» capite interdum in nares, quod leue eſt: interdum
» in fauces quod peius eſt: interdum etiam in pul-
» monem quod peſſimum eſt: aliud autem qoam-
» uis oon multum diſtans malom grauedo eſt, hæc
» nares claudit, vocem obtundit, tuſſim ſiccam
» mouet, omnia iſta κορύζας Hippocr. nominauit.
» Nunc video apud Græcos in grauedine nomen
» hoc ſeruati; deſtillationes καταςαγμοὺς appellari.

Κώρυκος, & κωρυκομαχία. Pilæ cuiuſdã luſus fuit apud
» veteres, Corycus enim inter pilæ genera fuit, li-
» cet. Gal. Oribaſ. & Paul. ab illis ſecreuerint: fuit
» tamen meo iudicio vel pila, vel pilæ quid aſſimi-
» le, ſphæricum, ex materia coriacea, follem
» quidam appellant, ſed minus bene: de κωρυκομα-
» χίης autem exercitatione verba fecit Hippocrat.
» ſiue Polybius ad attenuandom corpus, quem-
» admodum & eandem intellexit Aretæus vbi pro
» Elephanticorum exercitationibus κωρυκοβολίας
» ptobauit; de eodem qooque intellexiſſe Cæl.
» Aurelianum exiſtimo cum ad Polyſarchiam di-
» minuendam commendauit.

Κόρυλος. arbor euius fructus nux auellana & λεπτο-
κάρυον dicitur.

Κορυβαντιᾷν apud Plin. l. 11. c. 7. idem eſſe videtur
» quod patentibus oculis dormire, voce quidem
» obſcura vt illîc ſubeſſe mendum nonnulli exiſti-
» ment, & Corybantiare morbum imaginoſum
» vocant, vt & phrenitim, quo qui laborant aures
» putant ſibi perpetuis imaginibus, id eſt muſicis
» carminibus pertentari, & vigilijs, atque inſom-
» nijs vexari; illi oculis pateotibus dormiunt,
» eum morbum ſuperſtitioſa vetuſtas credidit
» Corybantibos immitti noo ab ijs ſanari.

Κορυμβήθρα. dicitur à quibuſdam ὁ κισσὸς, vt habetur
apud Dioſcor.
» Lib. 2. cap. 210. proculdubio ex eo quod fe-
» rat corymbos.

Κορυμβία. edolij genus ex ferulæ caolibus, vel etiam
racemis quos κορύμβους vocant decoctis, & muria
melleque conditis.

Κορύμβιος. dicta eſt à nonnullis ἡ λυχνὶς ςεφανωμα-
τικὴ, lychuis coronaria. vt habetur apud Dioſ-
cor.

Κορυμ̃βαι. appellantur à quibuſdam ait Pollux τὸ περὶ
» τῇ ἀκρωμίᾳ ἄρθρον, καὶ τὸ περὶ τῷ ἀγκῶνι.

Κορυφὴ. vertex. Sunt autem qui eo nomine intelli-
gant capitis partem inter ſyncipur & occiput
mediam & ſummam. Ea ςεφάνη proprie dicitur.
Sunt veto qui partem eam capitis interpreten-
tur, in qua capilli alij ad dextram, alij ad ſioiſtram
inuertuntur, vt non ſit aliud κορυφὴ quam linea
illa quæ capillos in duas partes diſtinguit. Vnde
& δικόρυφοι, id eſt, biuertices, dicuntur, non ij
quidem quibus os ſummum capitis geminum
ſit, ſed illa potius linea diſcrimēque capillorum.
Ruffus κορυφὴν definit τὸ ἐν μέσῳ, καθ᾽ ὃ δὴ μάλιστα
εἰλοῦνται αἱ τρίχες: id quod in medio eſt per quod
maxime voluuntur capilli. Id quod etiam ſequu-
ti Latini verticem dixerunt à vertendo, nimi-
rum propter flexum capillorum, qood illic velut
in gyrum ij vertantur. Quam etiam ob cauſam
quidam ex Græcis ἰλιγμὸν & πόλον ἀπὸ τοῦ πολεῖν,
hoc eſt à vertendo, eandem partem appellarunt,
vt author eſt Pollux.

Κορυφαὶ etiam Ruffo dicuntur extremi digitorum
» fines, qui & alio nomine ῥᾶγες vocantur.

Κόρχορος. ſic à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀναγαλλὶς, autho-
ribus Dioſcoride & Plinio, quo nomine venit in
adagium Græcis, κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod eſt,
Corchorus inter olera, transferturque ad fruga-
les quoſdam & indignos qui ſua fortuna maio-
res ſibi quærant honores, & gloriam quam ſe
deceat clariorem aucupentur, cum humilis nec
palmom excedens herbula, inter grandiſſima
quæque olera ſibi locum deſtinet & internaſci
lætetur. Quamuis in alium ſenſum detorſerit
Theophraſtus libr. 7. hiſtor. volens corchorum
ob amaritudinem prouerbio dicatum eſſe, taxa-
rique eos potius qui gratam voluptatem & ſua-
uiorem oonoullorum conſuetudinem qua frui
poſſent, triſti vel amarulento conuentu turbant.

Κορώνη ἡ

Κόρωνον. eſt oſſis apophyſis in finem acutum deſi-
nens, cuiuſmodi habetur vna vtrinque in oſſe
genæ inferioris, tendinem à temporali muſculo
deſcendentem excipiens. Sic autem dicitur, quia
τῇ κορώνῃ, hoc eſt cornicis, roſtro ſimilis ſit. Quæ
autem apophyſis in caput craſſum & rotundum
deſinit, non κορώνη ſed αὐχὴν nominatur.
Vide num ſit melius ſic: Quæ autem apo- «
phyſis in caput craſſum & rotundum deſinit di- «
citur κονδυλώδης, nam videtur manifeſte Galen. «
in li. de oſſibus ponere ἀποφύσεως κονδυλώδους duas «
partes, vnam quam vocant αὐχένα, id eſt, ceruī- «
cem, aliam κεφαλὴν id eſt caput, quæ eſt ipſius cer- «
uicis extremitas rotunda, ita vt αὐχὴν non ſit no- «
men totius apophyſεως, ſed partis tantum. To- «
tam autem apophyſim cap. 8. quod agit de ſpon- «
dylis dorſi appellat κονδυλώδη Galen. vide paulo «
ante κονδυλώδους ἀπόφυσις: Sed & præter ſignifica- «
tionem dictam capitis κορῶναι dicuntur δύο περι- «
βολαὶ ὑπὸ τὴν παρεγκεφαλίδα, ἐνίζουσαι εἰς τὰς δύο «
κοιλότητας, τὰς ἐν τοῖς πλαγίοις τοῦ ἐπιστροφέως σπονδύλου «
teſte Polluce. «

Κορῶναι. aurium arcus dicitur in vetere onoma- «
ſtico. «

Κορώνωμα. medicorum vox eſt, ſignificans id quod
κύβιτον & ab Hippocr. κύβιτον nominatur. Pol-
lux lib. 2.

Κορωνόπους. herba eſt oblonga, per terram ſtrata, fiſ-
ſis folijs & aculeatis, radice gracili. Leonicenus
capriolam vulgo dici ceoſet, nonnũquam etiam
ſanguinariam, quod naribus indita ſanguinem
eliciat. Noſtri nunc olitores dentem canis vo-
cant, quanquam eodem nomine gramen appel-
lent. Sed coronopum quoque generibus grami-
nis Plinius aſſignauit. falluntur qui coronopum
coruinum pedem eſſe exiſtimãt. Pes enim corui-
nus exulcetandi vim habet maximam: corono-
pus autem eſtur, & adſtringit. Sic dictus eſt qood
eius ſtylus è medijs folijs exurgens, in cornicis
pedem cooformatus articuletur, reliquam exhi-
beos crutis effigiem.
Heſych. eam κερακόποδα etiam dici ſcribit; «
apud Paulum vero l. 7. c. 5. habetor compoſitio «
ad podagras ἡ διὰ τοῦ κορωνόποδος inſcripta ἀνεκδι- «
μενος, & arthriticis vtilis: habetur & dicta com- «
poſitio apud Trallian. l. 11. c. 1. «

Κομμωτικὴ. ars exornatoria. Pars eſt medicinæ, vt ait
Galenus, quæ naturalem corporis pulchritudi-
nem cuſtodit & tuetur, neque quicquam adſci-
titium inuehit, in quo ἀπὸ τῆς κομμωτικῆς differt eo-
dem authore. de qua vide ſuo loco.

Κόσμος. dicitur ab Hippocrate ordo cum in re omni,
tum maxime in diebus criticis. Vt enim τῆς ἀκο-
σμίας propria eſt ἡ ἀταξία: ſic etiam ἡ τάξις τοῦ κό-
σμου, vt annotat Galenus comment. εἰς τὸ προγνω-

Digitized by Google

στικὸν. Dictio autem Attica eſt, ſecundum quos dicuntur κόσμιοι οἱ εὔτακτοι. καὶ κοσμηταὶ, οἱ τῆς ἐφήβων εὐταξίας φροντίζοντες. hoc eſt, κόσμιοι qui bene ordinati ſunt: & κοσμηταὶ qui præerant ordinationi epheborum.

Κοσμοσάνδαλον. flos hyacinthi apud Hermionenſes, vt refert Pauſanias.

Κόστος. coſtus ſiue coſtum. frutex eſt in Arabia, India & Syria naſcens, ſed præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris ſuauitate. Secundum locum ſibi vendicat Indicus, leuis, vber, vt ferula niger. Tertius autem Syriacus eſt, grauis, colore buxeus & odore feriens. Optimus eſt recens, albus, abunde plenus, denſus, aridus, à teredinibus non eroſus, ſine graueolentia guſtu, calidus ac mordens. Modice amaram, plurimum autem acrem & calidam qualitatem facultatemque obtinet, adeo vt etiam exulceret. Solet eo corpus ex oleo confricari ante acceſſionem quibus per circuitum rigor inuadit: item reſolutis & iſchiadicis. vrinas menſeſque prouocat, & propter amaritudinem lumbricos necat. Herbarij faciunt huic affinem nomine coſtum hortenſem, quem vulgus coquum, alij Mariæ herbam appellant.

» Apud Heſych. oxytonωs ſcriptum κοστὸς etiam
» reperitur, ipſique dicitur eſſe εἶδος ἀρώματος: de
» illo vide Theophr. hiſt. plant. lib. 9. cap. 7. &
» Dioſcor. l. 1. c. 15. & Plin. l. 12. c. 12.

Κότινος. oleaſter, qui & ἀγριελαία dicitur, hoc eſt, ſylueſtris olea.

» Sed & pro bacca oleaſtri accepiſſe videtur
» Hippocr. 3. de morbis.

Κοτταβισμός. remedij nomen cuius mentio fit à Paulo Ægineta in curatione τῆς καχεξίας. Quale autem fuerit, non eſt facile dicere. Poteſt intelligi eo nomine aquæ ſuperfuſio, eo fere modo quo veteres Athenienſes in illo conuiuali ludicro, qui κότταβος dicebatur, facere ſolebant, vt Athenæus & Suidas ſcriptis ſuis prodiderunt. Poteſt & κοτταβισμὸς ſimpliciter accipi ἀντὶ τοῦ ἀποσπογγισμοῦ, hoc eſt, ablutione deterſioneque per ſpongiam facta authore Phauorino qui in lexico ſuo κοτταβίζειν ἀποσπογγίζειν interpretatur.

» Cæterum cum quid faciant κοτταβισμοὶ ad
» mali corporis habitus emendationem à Paulo
» commendati l. 3. c. 47. dici non poſſit, Cornarius
» idcirco apud eum σιναπισμοὶ legendum putat pro
» κοτταβισμοὶ, cum & facilis fuerit ab vna voce ad
» alteram aberratio, & ca ſit confinitas inter dro-
» paces & ſinapiſmos, vt eodem cap. Paul. de his
» agat, nimirum li. 7. c. 9. & Aetius lib. 10. c. 19. dro-
» paces nominare contentus, de ſinapiſmis peni-
» tus tacuit, habet enim eadem verba quæ & Pau-
» lus, ſola (κοτταβισμοὶ) voce excepta: Goupylus
» eodem in Æginetam loco κοτταβισμοὺς aquæ ſu-
» perfuſiones in partem interpretatur, vel ruboris
» excitationem quo ſanguis in exteriora eliciatur.

Κοτύλη. eſt menſura liquidorum apud Atticos capiens τέταρτα δύο, hoc eſt, quartaria duo, ſiue Italicas vncias nouem menſurales, quæ ad ſeptem & dimidiam ponderales reducuntur, vt author eſt Galenus lib. τῶν κατὰ γέν. Alio nomine Græcis τρυβλίον dicitur & ἡμίξεστον, id eſt dimidius ſextarius. Siquidem ὁ ξέστης duas κοτύλας continet. Sunt qui κοτύλην Latine heminam interpretentur. Et ſatis quidem bene, quia nulla ſit Latinis menſura quæ propius ad κοτύλην accedat. Nec tamen eædem menſuræ ſunt. Κοτύλη enim vncias Italicas nouem capit: vt diximus: hemina autem Romanorum vnam præterea continet. Verum aduertendum eſt, Romanos medicos alios τὴν κοτύλην aliquando pro libra vſurpaſſe, vt videre licet apud Galenum libr. 4. de tuenda ſanitate, ἐμβαλεῖς δ' εἰς τὰς εἴκοσι καὶ πέντε κοτύλας μόδιον ἰταλικὸν τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης. εἰσὶ δὲ τῶν κοτυλῶν ἰταλικῶν, ἃς δὴ καὶ λίτρας ὀνομάζουσι. hoc eſt, conijcies autem in quinque & viginti heminas ſeminis abietis modium Italicum. Eſto autem & hemina ipſa Italica, quam vtique & libram nominant. alios vero minorem, alios etiam libra maiorem exiſtimaſſe, ſicut ex ipſo Galen. apparet libro 6. τῶν κατὰ τόπ. his verbis οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν γραψάντων περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν, θ' φασὶν οὐγγιῶν τῶν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ λίτρᾳ, τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν τοῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην κοτύλην. ἄλλοι δὲ τῶν ιβ' φασὶν οὐγγιῶν ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι, καθάπερ ἐν ῥώμῃ τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου συνήθως ὀνομάζουσιν. ἤδη δέ τινος ἤκουσα λέγοντος ἑκκαίδεκα οὐγγίας ῥωμαϊκὰς ἔχειν τὴν ἐν τοῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κοτύλην. hoc eſt, plurimi igitur qui conſcripſerunt de menſuris & de ponderibus, nouem dicunt vnciarum, quæ ſunt in Romana libra, eſſe eam, quæ à medicis dicitur in libris de medicamentis, cotyle. Alij autem dicunt duodecim vnciarum ab ipſis dici, quemadmodum Romæ librã olei communiter appellant. Audiui vero etiam ex quodam dicente ſedecim vncias Romanas continere eam quæ in libris de medicamentis dicitur à medicis cotyle. Significat autem proprie ἡ κοτύλη cauum.

Cauitatem enim omnem κοτύλην veteres vo- »
cabant, vt diſertis verbis aſſerit Athenæ. lib. 11. ex »
Apollodoro. »

Vnde & κοτύλην appellauerunt non modo vaſis genus & menſuram, ſed ſinum etiam in quo caput femoris voluitur, & cauitatem manus quam volam Latini dicunt. Verum proprie ab anatomicis dicitur ἡ κοτύλη cauitas oſſis profundior, in quam alterum os inſeritur. Quæ vero non eſt tam profunda ſed ſuperficiaria, γλήνη ab Hippocrate appellatur.

Iſtas autem voces interdum Hippocrates »
confundit. nam lib. 1. de artic. aſcribit ſcapulis »
κοτύλην. »

Sed & κοτύλη aridorum menſura fuit apud Atticos. Continebat autem ὀξύβαφα quatuor, ſiue vncias nouem menſurales. Eius nota fuit apud Græcos k, per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum ducta eſſet, ε deſuper impoſito.

Κοτυληδὼν quoque idem quod κοτύλη, cauitas ſcili- »
cet omnis, & pro capite femoris apud Pollu- »
cem lib. 2. ſumitur. »

Κοτυληδών. vmbilicus Veneris. herba eſt folium habens acetabuli figura, vnde & nomen, orbiculatum, & ineuidenter concauum: cauliculo breui qui è medio proſilit, in quo & ſemen ineſt, radice oliuæ modo rotunda. Eſt & alterum τοῦ κοτυληδόνος genus quod ab alijs κυμβάλιον appellatur, pinguibus folijs latioribus, ligularum modo denſis, circa radicem medium oculi ambitum deſcribentibus, vt in maiori ſemperuiuo. adſtringentis guſtus. cauliculo tenui, in quo flores & ſemina hyperici, radice maiuſcula. Eſt autẽ κοτυληδὼν miſtæ facultatis, nẽpe humidæ, ſubfrigidę, & cuiuſdã obſcure adſtringentis, & cũ ea leuiter amaræ. Quare refrigerat, repercutit, abſtergit & diſcutit.

Κοτυληδὼν. quoque idem quod κοτύλη, cauitas ſcili-
» cet omnis, & pro capite femoris apud Pollucem
» lib. 2. ſumitur.

Κοτυληδόνες. ſunt ora venarum & arteriarum intra vterum eminentia & quodammodo nodoſa, non multum ab hæmorrhoidibus ani diſſimilia, aut αἱ κοτυληδόνες herbæ folijs orbiculatis & parum concauis. Seruatur namque in medio ipſorum orificiorum parua cauitas in cotyles modum, per hæc ſanguis menſtruus vel vacuatur foras, vel in fœtum nutriendum tranſſumitur: ſiquidem apertis bis effluit, ſicut conniuentibus ſupprimitur. His etiam orificiis fœtuum ſecundę vtero inhæreſcunt, vaſorum vteri finibus ita ſecundas ſubeuntibus atque illigantibus, vt eadem prorſus vteri & ſecundarum vaſa eſſe videantur. Siquidem in quibus orificijs vteri vaſa deſinunt, ab ijſdem ſecũdarum vaſa incipiunt: oribus enim inuicem vniuntur, venæ quidem venis, arteriæ autem arterijs, vt illæ ſanguinem, iſtæ ſpiritum fœtui ſubminiſtrent. Nec vero id tantum ea vaſa præſtant, ſed etiam ſecũdas vtero ita colligant, vt fœtus haud temere excidat. Alij vero, vt refert Galen. nullas prorſus vtero mulieris κοτυληδόνας ineſſe crediderunt, quos tamen ipſe & doctiſſimorum virorum teſtimonijs & ipſa anatomia reuincit. Inſunt enim & mulieribus, quamuis minores quàm quæ in vaccis, capris, ceruis atque alijs eiuſmodi animalibus apparent.
» Soranus autem, Erotianus, fallop. in obſerua-
» tion. & Arantius lib. de fœtu humano in vtero
» humano cotyledonas reperiri pernegarunt, Ari-
» ſtoteles in ſolis cornutis animantibus eos admit-
» tit: Galen. è contra lib. de diſſect. vuluæ, & lib.
» de ſemine diſputat, oſtenditque ex aliorum ana-
» tomicorum authoritate, Cotyledonas eſſe vaſo-
» rum vteri apertiones, vel potius vaſorum vteri &
» fœtus coalitum per anaſtomoſin; Syluius in de-
» pulſione calumniarum Veſalij, Cotyledonas per-
» tinaciter defendit, aſſeritque in muliere partu-
» riente, aut recẽs enixa, aperte ſpectari: idem ſen-
» tiunt Cornel. Gemma, Nicolaus Maſſa peritus
» ſua ætate anatomicus & doctiſſimus Laurentius,
» has & agnouit Hippocr. aphot. 55. l. 5.

Κοτυληδόνες etiam in polypode nominatæ fuerunt,
» quaſi quædam conceptaculorum fibræ, quæ pro-
» pter implexionem etiam πλεκτάναι vocantur, vt
» docuit Camerarius.

Κοτυλὶς. ἡ κοτύλη τοῦ ἰσχίου. hoc eſt, concauitas coxendicis, apud Hippocratem ἐν τῷ μοχλικῷ, & lib. 2. de morbis.

Κουβαρίδες. apud Dioſcor. l. 2. in titulo c. 37. dicun-
» tur quæ in textu ὄνοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὑδρείαις aſelli qui ſub
» aquarijs vaſis ſtabulantur, Cutiones Marcello
» Empirico: vide ὄνοι.

Κουλεὸς. culeus. Eſt menſura liquoris tantum, omnium maxima qua Romani vſi ſunt. Continebat viginti amphoras authore Plinio lib. 14. c. 4. Quando & poſtea ſæpenumero ſeptenos culeos ſingula iugera, hoc eſt amphoras centenas quadragenas, muſti dedere. ſic Plinius. Idem docet Rhemnius Fannius his verſibus:

Eſt & bis decies quem conficit amphora noſtris
Culeus. hoc nulla eſt maior menſura liquoris.

Ac quamquam iuſta hæc eſſet culei menſura, vaſa tamen quæ culei, propterea quod quam proxime ad eam menſuram accederent, vocabantur, plus minuſue aliquando continebant, vt apud Catonem de re ruſtica capite 148. à quibus tamen veram culei menſuram æſtimare non decet.

Κουῖπος. dictus fuit à quibuſdam eo nomine ὁ μεσοπορών, apud Dioſcor.

Κοῦρμι. genus eſt potionis, inquit Dioſcorides, ex hordeo factæ, cuius potu ſæpe pro vino veteres vſi ſunt. Non videtur eſſe nomen Græcum, ſed eius gentis in qua apparabatur: verum, vt idem ait, dolores capitis inducit, noxium humorem gignit, & neruorum vires reſoluit.
Eſt vero Iberis Occidentalibus, & Britannis "
vſitatum: Tale & zytbum cæria, celia, ceruiſia "
authore Plinio. "

Κουρογονίη, ſiue θηλυγονίη. apud Hippocr. lib. περὶ γονῆς "
pro puerorum generatione dicitur, κοῦροι enim "
pueri dicuntur. "

Κουράλλιον. legunt quidam pro κοράλλιον, vt apud "
Aret. lib. 2. de curat. acut. cap. 2. vide κοράλ- "
λιον. "

Κουστουμηνάτον. Cruſtuminatum vide κρουστουμηνάτον. "

Κουφῷ. quidam apud Hippoc. ſcribunt αὐτῇ τῇ κουφῇ. "
vide ſuo loco. "

Κοῦφον ὕδωρ. aqua leuis dicitur apud Hippoc. non ea "
quæ pondere leuis eſt, ſed quæ ventrem & hypo- "
chondria cito aſſumpta permeat, ſicque intelli- "
gendus eſt aphor. 26. lib. 5. cum dixit Hippocr. "
aquam quæ cito calefit, & cito refrigerat eſſe le- "
uiſſimam. "

Κουφοῦν. λύειν καὶ παύειν τὰς ὀδύνας, apud Hippoc. hoc eſt, ſoluere & ſedare dolores.

Κόχλαξ. idem quod κάχληξ, & χάλιξ, id eſt calculus "
lapillus; proprie vero ita nominantur lapilli per- "
petua in aquis volutatione attriti, quales in flu- "
minum ripis & maris littoribus leguntur, vnda- "
rum agitatione æſtuque reiecti; Sunt qui ſilices "
interpretentur, ceu apud Celſ. l. 6. cap. de dẽtium "
dolore, vbi præcipit in peluim candentes ſilices "
demitti, hominemque cum hiante ore vaporem "
excipere; & apud Paul. lib. 1. c. 88. & l. 3. cap. 42. "
& l. 7. c. 3. vbi lactis parandi modum docet per "
ignitos ſilices, & in lac iniectos, vt quod in eo te- "
nue eſt & ſeroſum exhauriatur & conſumatur, "
quem lactis coquendi modum docuerunt Paul. "
locis cit. Galen. 10. ſimplic. Trallian. l. 12. c. 4. & "
Cæl. Aurelianus l. τῶν χρον. c. 3. de quo & nos plu- "
ra in voce γάλα. "

Κόχλαξ. etiam Hippocrati lapis molaris dicitur, qui "
& apud eundem λίθον μύλας. "

Κοχλίαι. Limaces, Cochleæ, Cibus eſt vſitatus mul- "
tis nationibus, vt olim etiam in Græcia: Cibus "
quidem eſt coctu difficilis ſed multum nutriens; "
eas ſic præparat Gal. 3. de aliment. facult. c. 3. vbi "
primum in aqua elixauit, tum in aliam aquam "
transfert in qua rurſum elixat, tum demum con- "
dit & tertio elixat, donec cato tota intabeſcat, ſic "
(inquit) præparata alimentum corpori præbent "
non contemnendum. "

Κοχλιάριον. cochlearium ſiue cochlear. Eſt liquoris menſura apud Romanos quartam cyathi partem capiens, ſicut ex Columella patet lib. 12. cap. 21. Et ex eo molito poſt ſalituram muſti cochlear cumulatum, vel ſimile genus poculi eius, quod eſt quarta pars cyathi, adijcitur ad binas vinas. Latini ligulam vocant à linguæ ſimilitudine in cauum intra dentes palatum verſus contractæ. Eſt & κοχλιάριον tum liquidorum, tum etiam aridorum apud Atticos menſura, omnium quod ſciam minima, quartam & illa cyathi partem continens, ſiue drachmam vnam, ſcripulum

vnum, grana duo, & duas quintas grani.

Κιχλίς. appellatur Polluci τῶν ὤτων ἡ ἔξωθεν περιβολή, aurium circuitus externus.

Κοχώνη. ſignificat apud Hippocr. iuncturam coxendicis ad ſedem. vocatur autem & eo nomine tota circa ſedem regio.

Inquit Galen. in lex. Hippocr. Heſychius κοχώνας eſſe dicit τὰ τῆς ῥάχεως πρὸς τῷ δακτυλίῳ ſpinæ dorſi eam partem quæ ad podicem eſt, ſeu τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ τὰ ἑκατέρωθεν μέρη, afferens & κοχώνας pro ἰσχία.

Κράδαι συκῆς οἱ ἀκρέμονες. hoc eſt fici rami, apud Hippocr. vel etiam folia, vt annotauit Erotianus. Nec tamen fico ſoli, ſed vlmo etiam, robori plătanoque gignuntur.

Κράδη etiam Suidæ & Heſychio pro ficu ſumitur, vt & apud Nicandrum pro ficu ſylueſtri, ſed & Theoph. l. 4. c. 16. fici ramos κράδας vocat, & inde ramorum fici morbum quemdam, cum ſcilicet inareſcunt κράδον vocari docet ibidem, Cradationem vertit heinſius Theophraſti interpres.

Κραίνουσι. κυριεύουσι, βασιλεύουσι. apud Hippoc. hoc eſt, dominantur & regunt.

Κραιπάλη Crapula, ἐξ οἴνου βλάβη τῆς κεφαλῆς omnis noxa è vino contracta ait Galen. comment. in aph. 5. l. 5. vel ὁ ἐκ πολλῆς οἰνώσεως παλμός inquit Suidas; alij Cephalalgiam ex mero vocant, alij ebrietatem ex pridiano die, Philumenus vt habetur apud Aetium ſcripſit cruditates ex vino multo obortas crapulas appellari, & Ariſtoteles ſect. 3. probl. 17. κραιπάλη, inquit, feruor quidam eſt & indeſinens inflammatio, quæ plus conflictat quam ebrietas, quia mentem illa quatit & alienat; Crapula autem mente ſibi conſtante dolorem admouet, vt etiam qui febre vrgente ludunt potius quam dolent, iidem vbi leuati malo fuere, atque ad ſe rediere, indolere occipiunt, hoc enim idem in crapula quoque & in ebrietate euenire ſolitum eſt: Plato in ſymposio κραιπάλην heſternam ingurgitationem appellat, Tertullianus helucum, dum ait hederæ eam naturam eſſe caput ab helueo defenſare: ab hac voce nomen habent medicamenta ἀκραίπαλα crapulam arcentia: dicitur vero κραιπάλη ἀπὸ τοῦ κάρα ἰὸν πάλλεσθαι quod temulentis cerebrum concutiatur.

Κρᾶμα. vinum dilutum & aqua temperatum, quomodo vti homines decet: dicitur ἀπὸ τοῦ κεράννυσθαι, quod miſcere & temperare ſignificat. Id viderur eſſe quod Celſus lib. 1. dilutam potionem appellauit.

Dicitur etiam κρᾶμα de concretione & temperatione corporum naturalium, ſeu ipſo corpore concreto aut maſſa corporis concreta.

Κράμβη. braſſica. Eſt olus ſimplici & amplo ſtipite, leuiter rubenti, craſſo folio, prægrandi, læuo, criſpo, carnoſo, ex cæſio candicante, in latus vtrimque diffuſo, prominulis venarum thoris fruticante, patula cyma, flore tum luteo, tum albo. vulgo caulis dicitur, quoniam nulla fere herba caule ſit amplior. Plura eius genera veteres ſtatuerunt. Sylueſtre ſatiuo ſimile, ſed candidius, hirſutiuſque & amarum, vt ait Dioſcorides. Ita marinum quod θαλασσοκράμβη dicitur, & vulgo ſoldana, à ſatiuo, vt idem ait, prorſus abhorrens, folio ariſtolochiæ, acre & in totum ſtomacho inimicum. Eſt & ἁλμυρὶς & λειόφυλλος & σελινουσία ſiue σελινοειδής. Ex multis authoribus conſtat quã nunc κράμβην dicimus, olim vocatam fuiſſe ῥάφανον, præſertim ex Ariſtotele lib. 5. de hiſtor. animal. vbi de erucis in braſſica naſcentibus agit, his verbis: αἱ δὲ γίνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου, ἣν καλοῦσί τινες κράμβην. hoc eſt, hæ autem gignuntur ex folijs viridibus. præſertim autem rhaphani, quam quidam cramben vocant. Similiter ex Galeno lib. 2. de aliment. facult. ſed ſuo tempore ſic vocari deſijſſe. Cæterum braſſica deſiccat & cuiuſdam acrimoniæ particeps eſt. habet & vim aliquam abſtergendi.

Illius plurimas laudes ſi videre voles, lege Plin. lib. 19. cap. 8. & l. 20. c. 9. & Athenæ l. 9. & Dioſc. l. 2. c. 146. qui ab ea caueri ebrietatẽ omnes docent: vnde Græcis ἀκραίπαλος dicta fuit; neque tantum poſt cibos ſumpta crapulam diſcutit quod voluiſſe videtur Dioſcor. ſed & ante eoſdem ebrietatem præcauet, vt il. 20. c. 9. refert Plin. & Cato de re ruſtica cap. 156. eam ob rem etiam narrat Athenæ. l. 1. Ægyptijs ceu vinolentis fuiſſe olim id ſolemne vt ante cibum omnem, braſſicam elixam in cœnis comederent; Sybaritæ quoque, vt idem refert ex Timæo, antequam potarent, eſu braſſicæ ſeſe muniebãt, quibus cõſentanea ſunt quæ de eadem à Theophraſto traduntur ſub finem l. 4. de hiſtor. ſtirpium: idem Athenæ. l. 9. κράμβην appellat μάντιν, id eſt diuinam quia ſacra habetur; indeque apud Iones præſertim in iureiurando etiam dicere ſolitos, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, exempla eius iuramenti afferens ex Ananio, Telecide, Epicharmo Eupolide: Cæterum quod ad vocis originem ſpectat dici cenſetur quaſi κορέμβλη, vtpote quæ τὰς κόρας & aciem oculorum hebetet atque obtundat, attici quoque integro nomine κορέμβην protulerunt, alio ſed potiore, vt exiſtimant, Etymi ſenſu quaſi κόρῳ ἀμβλῦ, vel potius αὐτὴν, id eſt crapulæ ſatietatique conueniat, nam vino aduerſatur vt eſt inimica vitibus, Latinis autem braſſica dicitur vt ait Varro, quaſi præſeca quod huius ſcapus minutatim præſecetur.

Κράμβη θαλάσσιος. vide θαλάσσιος κράμβη.

Κραμβίον. τὸ κράμβης ἀφέψημα, id eſt, crambes decoctum, apud Hippoc. Dicitur & eo nomine à quibuſdam ὀπτίνον, vt habetur apud Dioſcoridem. Erotianus annotauit ab Hippocrate, vt & à Siculis, τὸ κάνινον ſic vocari.

Κρανία. cornus. Eſt arbor duodecim fere cubitorum, cortice neruoſo, tenui, caudice haud ita craſſo, neque ſemper recto, atque etiam nodoſo, ſed ita ſolido, vt cornibus ſpiſſitate non abſimilis reſpondeat, folio amygdali, ſed craſſiori pinguiorique, flore & fructu oleæ, dulci, grato odoratu, pluribus cornis ſingulari pediculo dependentibus. Talis quidem mas eſt. nam fœmina quæ Theophraſto θηλυκρανία dicitur, caudice fungoſo & inutili virgulis inſtar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquam acerbis & cunctis animantibus guſtu intactis. Mas Gallis cornelia dicitur: fœmina dumetis & nemorib. familiaris, ſed quod neglectas & inguſtabiles ferat baccas, indignam quæ corni nomine vocaretur, tura putauerunt. Nam & maris fructus etſi eſui aptus, tamen admodum acerbus eſt. valenter ventrem adſtringit: ſic, vt & meſpila, & valde deſiccat, ideoque maxima vulnera glutinare poteſt.

Scribitur & κράνεια & κρανία teſte Suida.

Κρανίον. cranium. calua. caluaria. Eſt os capitis craſſum, rarum, rotundum, oſſibus ſeptem compactum ſuturiſque diſtinctum, cerebrum cõtinens.

Craſſitudo

Craſſitudo quidem illi magna eſt, vt validum ſit, nec obnoxium externis iniurijs: ſolidum vero eſſe non expediebat, tum ne iuſto grauius euaderet, tum ne ineptum eſſet tranſmittendis cerebri excrementis. Itaque rarum & cauerooſum fieri oportuit. Idem vero ſi recte à natura conformatum eſt, rotundum quidem eſt, & ſphæræ ſimile; ita tamen vt ſphæram non omnibus numeris æquet. Siquidem oblongum eſt, & à lateribus quidem vtrinque parum depreſſum: anteriore autẽ ac poſteriore parte parumper extuberans & gibboſum, inferiore autem planum. Conſtat oſſibus ſeptem, quorum primum parteque anteriore ſitum, frontem conſtituit: μέτωπον Græci vocant. Id parte ſuperna, τῇ στεφανιαίᾳ ῥαφῇ, hoc eſt, ſutura coronali, quæ tranſuerſim ab vno temporum ad alterum excurrit, inferiore, oſſibus maxillæ ſuperioris, à lateribus vero oſſe τῷ σφηνοειδεῖ concluditur. Ac quanquam id os fere ſemper vnicum ſit, euenit tamen aliquando vt geminum ſit, recta ſutura quam ὀβελιαίαν vocant, ad naſum vſq; deſcẽdente. Ab eo duo oſſa ſunt quæ βρέγμα, hoc eſt, ſyncipùt, componunt. diuiduntur & ab inuicem ſeparantur ſutura illa recta, quæ à poſteriore capitis parte in anteriorem per verticem procurrit: vtrumque autem terminatur anteriore quidem parte ſutura τῇ στεφανιαίᾳ, poſteriore autem ea ſutura quæ tranſuerſim in occipite ſita figuram Λ literæ repræſentat, & λαμβδοειδὴς ideo nuncupatur: inferiore vero ſuturis ijs quas λεπιδοειδεῖς appellant. Alia præterea duo ſunt oſſa τῶν κροτάφων, hoc eſt temporum, & ea quidem vtrinque ſingula, ad vtramque aurem ſita. Diſtinguuntur parte ſuperiore ſuturis ταῖς λεπιδοειδέσι: poſteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς appendicibus: anteriore, ſutura quæ oſſi τῷ σφηνοειδεῖ communis eſt. Sextum cranij os occiput conſtituit: ἰνίον Græci vocant, diſtinctum ſutura τῇ λαμβδοειδεῖ. Septimum autem σφηνοειδὴς eſt, quod in baſi poſitum, cunei modo (vnde & nomen inditum) inter omnia cranij oſſa geoanią, ſupernaio medium adigitur: omnia namque contingit. His ſeptem oſſibus addi etiam octauum poteſt ἠθμοειδὲς dictum, paruum, in frontis baſi poſitum, & multis, in cribri modum, pertuſum foraminibus. verum id frontis oſſi vel τῷ σφηνοειδεῖ accenſetur, etiamſi interdum, ſed maxime in pueris, ſeparari facile poſſit: ſimiliter & λιθοειδὲς à Galeno proprie vocatum, niſi pars oſſis temporum plæriſque videretur. Inſunt autem omnibus his oſſibus crebra foramina per quæ tũ nerui è cranio prodeunt, tum venæ atque arteriæ intra ipſum admittuntur. Conſtant & propemodũ omnia ſquamis duabus, quas διπλόας vocat Galenus. Ex his ſatis apparet quot qualeſque ſint in cranio ſuturæ. Tres eæ quidem ſunt maxime in cranio ſecundum naturam ſe habente: duæ quidem tranſuerſæ, quarum vna in ſyncipite, altera in occipite eſt, tertia vero quæ à media ſyncipitis ſutura ad mediam ſuturam occipitis ſecundum capitis longitudinem porrigitur. Anterior στεφανιαία dicitur, hoc eſt coronalis, quod ea capitis parte coronæ imponi ſoleant. Poſterior vero λαμβδοειδὴς, à literæ Græcæ ſimilitudine. Tertia vero quæ per verticẽ recta excurrit, ὀβελιαία atque ῥαβδοειδὴς, quod inſtar veru aut virgæ recta procedat. Hæ tres ſuturæ ita ſe habent, vt figuram literæ Ⲧ referãt, ſicut ab Hippocrate proditum eſt in libello de vulneribus capitis, & à Galeno explicatum lib. 9. de vſu partium. Præter has aliæ geminæ ſunt à recta ſutura æquidiſtantes, quæ ſecundum capitis longitudinem à parte poſteriore in priorem ſuper aures procurrunt. Fiunt autem eæ duobus inter ſe cohærentibus oſſibus non per ſuturam quidem, quæ ſpecies eſt τῆς συναρθρώσεως, ſed veluti conglutinatione quadam. Siquidem ſincipitis os ſquamæ modo attenuatum ſenſim deſcendit, ſeſeq; in os ab auribus aſcendens inſinuat: ideoque eas nonnulli non ſimpliciter ſuturas, ſed vel ſuturas λεπιδοειδεῖς, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellant. Sic quidem compoſitũ conformatumque cranium cerebrum continet, eiuſque firmiſſimum munimentum eſt, vt quod non aliter quam galea, quæ κράνος Græcis dicitur, ab omnibus externis iniurijs ipſum tueatur.

Sophocles in electra κρανίον appellat ἀγγεῖον κύτος capitis vaſculũ; Græci etiã nominarunt πέλιν & κόγχον vt Lycophron, & σκαφίον Ariſtophanes, vbi vero quaſi in medio deprimitur μεσόκρανον, & κορυφὴν dixere, id eſt verticem.

Κραντῆρες. genuini dentes, qui omnium nouiſſimi naſcuntur, ſic dicti παρὰ τὸ κραίνειν καὶ ἀποτελειοῦν τὴν ἡλικίαν. Iidem etiam σωφρονιστῆρες appellantur. de quibus vide ſuo loco.

Κρατῆρες legit Pollux lib. 2.

Κρᾶσις. temperamentum ſeu mixtio, ſiue potius ipſa miſtionis ratio: definitur vero temperamẽtum apud medicos, ex elementis quatuor ſeu ex calido, frigido, humido & ſicco ad obeũdas actiones conueniens miſtio; Seu concentus quidam quatuor qualitatũ principum ex omnium elemẽtorũ permiſtione: ex qua quidẽ permiſtione exurgunt nouem temperamentorũ differentiæ, quorum vnum temperatum, alia octo intemperata ſunt: Temperatũ ſiue εὔκρατον & σύμμετρον eſſe dicunt in quo elementorum & cõtrariorum æqua prorſus portio exiſtit, & æquale ad põdus nuncupatur, quod nec haberi, nec in rerum naturæ ordinem (tanquam ſit repugnantia) admitti poſſe, magna contentione decertant Auicennas, Auerroes, & quicũq; in Arabum familiam ſe tradiderunt, cõtra Galeni ſententiam, qui haberi quidẽ, ſed momento exiguo durare aſſerit 1. de ſanit. tuenda; Aliud Temperatũ vocatur ad iuſtitiam, quod in ſingulis generibus eſt, & à prioris perfectione, abſolutaq, illa & exquiſita miſtione paululum abeſt, & in quo ea contrariorũ elementorũ mediocritas conſiſtit, quæ tum animantis tum ſtirpis naturæ maxime conuenit, & hoc quidem non ſimpliciter tale eſſe dicitur, vt præcedẽs, ſed in ſuo genere vel ſpecie: Quæ autẽ octo intemperata eſſe dicuntur eiuſmodi ſunt, quia à prædicta mediocritate recedũt, & ab eo contrariorũ quod vincit ac ſuperat nomen ſortiuntur. Calidũ enim vocatur in quo calidum elementum frigido præualet; frigidum in quo calido frigidũ; idem ſtatuendũ de humido & ſicco; atq; quod in vna tãtũ oppoſitione intemperatum eſt, ſimplex intẽperatum dicitur: Cuius quidem 4. eſſe perhibentur differentiæ vel calidũ duntaxat, vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum. Quod ſi vero in vtraque oppoſitione alterũ ſuperet, ſiue calidum vna cũ humido, ſiue calidum ſimul cum ſicco: Siue frigidum ſimul cũ humido; ſiue frigidum vna cum ſicco, ita pro vincente ſortietur id corpus appellationem; hæc itaque 4. temperamenta, compo-

» ſita nominant, vt in vniuerſum octo ſint intem-
» peries, quatuor nimirum ſimplices & totidem
» compoſitæ.

Κρᾶσις. quoque in febribus compoſitis dicitur: ap-
» tatur etiam liquidis, vnde κρᾶμα vinum aquâ di-
» lutum vocatur.

Κράσπεδον. Aretæo acutorum morborum lib. 1. di-
» citur vuæ ſeu Columellæ affectus in tenuem &
» oblongam membranam deſinentis, velut vrina-
» naculum in extremis habens; κράσπεδον autem
» proprie montis radicem vel pedem ſignificat;
» veſtibus quoque tribuuntur κράσπεδα. Siceni
» vocantur extremæ veſtimentorum oræ.

Κράταιγος ἡ

Κραταιγὼν. arbor neque adeo magna neque valde craſſa, materie verſicolore, robuſta, flaua, cortice læui, ſimplici, radice in profundum acta, folio meſpili, ſed promiſſiore amplioreque, fructu rotundo, qui matureſcens ſiccatur atque nigreſcit, guſtu & ſucco meſpilaceo. Quapropter ſylueſtris meſpilus, vt Theophraſtus ſcribit, putatur eſſe. Quidam χαμαικέρασον intelligi poſſe crediderunt. Plinius in Italia dici aquifolium putat, quod quidem non aliud veteribus fuit quam ilex.

Κραταιόγονον ἡ

Κραταιγόνον. herba eſt folijs melampyru ſimilibus, multis calamis ab vna radice emicantibus, multorumque geniculorum. ſemine milij. Naſcitur in opacis & frutetoſis. Eius fructus, vt ait Galenus, milio ſimilis, acris guſtanti eſt & vtenti frigidus.

» Quem à muliere epotum facere ipſam ἀῤῥε-
» νοτόκον inquit Dioſcorid. lib. 3. c. 139. & Plin.
» lib. 27. cap. 8. quem ſi bibant, inquit, ante con-
» ceptum vir & mulier, virilis ſexus futurum par-
» tum aiunt: Theoph. hiſt. plant. lib. 9. c. 19. κρα-
» ταιὸν etiam appellat, vt & Gal. & Dioſcorides.

Κρατεραύχενες. dicuntur homines qui robuſtis ſunt
» ceruicibus, quique ob duritiem magnitudinem-
» que oſſium tales exiſtunt: dicuntur & μακραύ-
» χενες longicolli comment. 1. in 6. Epid. t. 3.

Κρατος. ſic dicitur à quibuſdam ὁ ταρσὸς, hoc eſt, pars ea manus quæ ſub digitis eſt.

Κραυγὴ. puerorum morbus quidam dicitur apud
» Heſych.

Κραυρὸν. friabile. id dicitur quod nec lentoris nec pinguedinis quicquam habet. opponitur τῷ γλίσχρῳ. Dicitur & θραυστὸν & ψαθυρόν.

Κρέας. Caro differt à voce σὰρξ, Siquidem in Hip-
» pocratis doctrina, in viuis proprie habetur
» σὰρξ, vt de mortuis frequentius κρέας vſurpatur.

Κρέκη. nomen fictitium apud Hippocratem, dictum de moleſto & odioſo ſono.

Κρέμα. ἀντὶ τοῦ κρέμασον. apud Hipp. hoc eſt, ſuſpẽdito.

Κρεμαστῆρες. ſunt muſculi duo, vtrimque ſcilicet vnus, à quibus teſtes ſurſum trahuntur. Eorum vterque gracilis eſt & longus, & cum vaſis ſpermaticis à muſculis hypogaſtrij deſcendit ad ipſos teſtes, eos releuans. Contrarijs carent muſculis qui contrarium motum efficiant: nullus enim eſt qui teſtes ad inferiora reuellat, quod ſatis ſua grauitate ima petant, ægris præſertim & ſenibus. Errat Paulus lib. 6. c. 61. qui περιτόναιος & κρεμαστῆρας idem putat.

Κρήγυον, ἀγαθὸν, apud Hippocratem, ἀληθὲς, vt apud Homerum.

Κρηθμὸν. herbula eſt fruticoſa & vndique folioſa, cubiti fere altitudine, folijs pinguibus, multis, albicantibus, vt portulacæ latioribus & longioribus, ſalſo guſtu, floribus candidis, ſemine ceu roſmarini odorato, molli, rotundo, quod ſiccatum rumpitur. Habet intus tritici modo nucleum. Radices digiti craſſitudine tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Salſum eſt & modice amarum, itaque abſtergit & ſiccat.

Naſcitur in maritimis & petroſis: Pro eo apud Dioſcorid. paſſim ſcriptum per ι κριθμὸν, vt & lib. 2. c. 157. vbi & κρίθαμον à nonnullis vocari tradit, fuſius ipſum deſcribens: ſcribendum tamen eſſe per η colligitur ex Galen. ſimplic. medic. lib. 7. & prætetea Heſychio: ſed Galeno circumflectitur κρῆθμον: Heſych. vero oxytonως κρηθμόν: à ſeminis autem ſui figura nomen habet, quod iotus tritici vel hordei figura eſt, quod κριθὴν appellant; vel dicitur ἀπὸ τοῦ κρίνεσθαι, id eſt, ſecernendo, quod rupto ſeminis inuolucro, cerealem formã nucleũ oſtentet, excuſſiſq; flatu ſeminibus, à paleis aceribuſq; ſecernatur.

Κρημνοὶ. apud Hippocrat. dicuntur τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, hoc eſt, labra vlcerum, vt lib. de locis in homine. ſic etiam vocantur πτερυγώματα, hoc eſt alæ, muliebris pudendi, vt annotat. Erot.

Κρηναῖον ὕδωρ, edullium τῇ κράσει atque temperie gelidum vel frigidum inſtar aquæ fontanæ ex Galen. & Aetio.

Κρητικὴ. dicitur tertium genus ariſtolochiæ quam proprie κληματῖτιν vocant.

Κρητικὴ γῆ. Cretica terra: creta. Species eſt terræ albæ, ſiccæ, macræ, leuis & extergentis. Talis quidem vt plurimum creta eſt. Euariat tamen aliquando, vt & nigricans, & viridis (quam θεοδότιον quidam nominat, quod in Theodoti cuiuſdam fundo id genus cretæ primum inuentum ſit) reperiatur diſcurrẽtibus per eam lineis eiuſmodi coloris. Eſt & in ſubſtantia diſcrimen: ſiquidem non ſemper macra, ſed & aliquando modice pinguis eſt, vt apud quaſdam gẽtes ſtercorandis agris inſeruiat. Multum viribus ſuperatur à Chia, Samia, Selinuſia, Lemnia & Cimolia terra. Eſt enim admodum imbecilla, multum habens ſubſtantiæ aereæ. Ineſt tamen ei vis extergendi & citra morſum. Quam ob cauſam argentarij ea vtuntur ad vaſorum ſplendorem, & proinde ἀργυρῖτις, hoc eſt, argentaria, appellatur. Vſus eius in medicina fuerit ad ea omnia, ad quæ aliæ omnes ſine morſu extergentes facultates valere poſſunt.

Κρητικὸς οἶνος. vide οἶνος.

Κρησέρα. Galen. in lexico Hippocr. κρησέραν eandem eſſe vult cum τῇ ἀλευροτήδι, hoc eſt, μάκτρου τῶν ἀλεύρων ſaccellum per quem farina purgatur: apud Erotian. ſcriptum κρησέρα à quo itidem eſſe dicitur ῥακὸς χονδρὸν ἐν ᾧ ἀραιὸν, δι' οὗ διηθοῦσί τινα ὡς δι' ἠθμοῦ, pannus rarus per quem aliqua veluti per colum transfuſa purgantur.

Κριβανίτης ἄρτος. idem qui & κλιβανίτης dicitur, de quo vide in voce ἄρτος vbi inſigniores panum differentiæ explicantur.

Κρίθαμον. ſic dictum à quibuſdam τὸ κριθμὸν fuiſſe ſcribit Dioſcorides.

Κριθὴ. hordeum. vulgo notum eſt. culmo tritici, fragiliore minorique, ſed octonis geniculato articulis, ſimplici in ſtipula folio, & eo quidẽ ſcabro latoque, grana fere nuda longiore capillamẽto, mordaci ariſta ſtriatim ſpicãtur, radice frequenti, coma fibrata. refrigerat, ſiccat, extergit. Ex eo ſaluberrima illa ptiſana, & tot laudibus ab Hippocrate celebrata conficitur, refrigerandi detergendique facultate inſignis.

pto qua paranda Galen. commen. 1. lib. de diæta in acutis hordeum eligẽdum monet, quod dum coquitur plurimum intumeſcit, & ſuccum plurimum reddit, plenum & non rugoſum; Ex illo vero decorticato quod Suidas vocat κρίθην κεκομμένην, ptiſana parabatur: hordeum autẽ hoc duplex eſt; aliud vnius grani duntaxat μονόκοκκον dictum; aliud duorum granorum, in ſpica videlicet δίκοκκον vocatum; Apud Hippocrat. autem lib. de morbis & Ariſtoph. inuenio probari ſolere olim ex hordeo Achilleio; Quid vero ſit hordeum Achilleium Galen. declarauit in exeg. & Theoph. 3. de cauſis plant. c. 27. & 8. de hiſt. plant. cap. 4. dicentes fuiſſe hordeum & magnum & optimum, atque ita fuiſſe ab agricola quodam Babronio, cui nomen erat Achilles nuncupatum: Curioſam autem hordei præparãdi rationem ex Pherecrate recitat Euſtath. his verbis, τὰς κριθὰς δεῖ πτίσσειν, tundere, pinſere; φρύγειν Torrere; ἀποσεσήθειν, in cerniculo cribrare aut corbe; ἀνεῖν aqua rurſum aſpergere: Ἀλέσαι molere; μάξαι manu ſubigere: παραθεῖναι edendam apponere.

Κριθὴ. hordeum vel hordeolum. Eſt tuberculum paruum, obloogum, palpebræ cilio, qua pili ſunt, adnaſcẽs. Externum eſt & foris prominet, atque in eo, ſicut Celſus ait, tunica quiddam quod difficulter matureſcit, comprehenſum eſt. Ex quo patet plurimum pituitæ in eo contineri, vel ſimplicis vſtæque, vel cum alio humore miſtæ. Sic dicitur ab hordei ſimilitudine. Grçei alio nomine πόσθιαν appellant, vt ſcribit Gal. extremo lib. 4. τῶν κτ τόπους.

Vel plurali numero πόσθιας; ſic enim & veterum Græcorum nonnulli vocauere vt ab iſagoges authore c. 15. & Aetio lib. 7. c. 8. comprobatur: Cornarius, Aetij interpres Latine vertit (præputiolum) à ſimilitudine, vt putauit, ad πόσθην, id eſt, præpotium, pudendi virilis nomine deducto; Sed quam habeat cum præputio, vel ipſo etiam pudendo ſimilitudinem haud intelligo: ſit vero potius πόσθια à nomine πόθος quod deſiderium eſt, ſiquidem mulierum hæc vulgaris opinio eſt, propter prægnantium mulierum deſideria hũc morbum aduenire, quoties, videlicet quidpiam deſiderant, quod in alicuius alterios manibus ſit, niſi enim deſideranti grauidæ illod præbeatur hordeum illis adnaſci aiunt. Cæterum introductotij author c. 15. non modo in externis palpebrarum partibus (vbi ſcilicet pili naſcunrur) gigni hordeolum voluit, verum & in interna palpebræ regione iuxta coronam, id eſt, oculi iridem.

Κριθὴ. præterea pudendum virile ſignificat apud Ariſtophanem in Pace.

A voce κριθὴ fit κριθίας, & κριθίασις, morbus quidam equorum apud Ariſtotelem 8. de hiſtor. anim. c. 24. quem hordeationem appellauit Gaza & Ruellius, cuius morbi indicium Ariſtoteles inquit eſſe quod palatum moleſtet, & feruentios ſpiret equus quam pro conſuetudine.

Κριθινὸς ἄρτος. panis hordeaceus, vide ἄρτος.

Κριθινὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος.

Κριθμὸν. vide paulo ante κρηθμὸν.

Κρικοειδεῖς. appellantur ſic cartilagines in pharinge exiſtentes annuli modo compoſitæ, in eum vſum à natura datæ, vt firmus ſit continuæ animantis reſpirationi meatus ne comprimatur; appellantur & κυκλοτερεῖς Galen. in iſagoge: κρίκος autem annulus eſt ſiue circulus.

Κρίμνον. farina craſſior, vt quæ per cribrum laxiora habens foramina tranſmiſſa eſt, Pollen autem, quæ per κρησέραν ſiue ἀλευρότησιν: Gal. enim in lex. Hippocr. κρίμνα vocari ſcribit τὰ ἀδρά ἄλφιτα τὰ ἀδρομερέστερα καὶ μείζω τῶν ἀλφίτων, quæ craſſiorem in modum molita ſunt; Sic idem ſimpl. medic. lib. 7. κρίμνον nominari ſcribit τὸ παχυμερὲς, ὅπερ ποιεῖ τε, καὶ τὸ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου, vt & comment. 2. in prognoſt. t. 28. craſſiorem farinam quæ effracto hordeo inuenitur grandiuſcula, nec perfecte molita eſt, κρίμνον vocat; & rurſus ibidem ἐν τοῖς ἀλφίτοις inquit τὸ μὴ κατατεθραυσθὲν εἰς ἄκρως λεπτὰ μόρια γίνεται κρίμνον; vt & Dioſcorid. lib. 2. c. 12. κρίμνον eſſe tradit τὸ ἀδρότερον τῆς κατεργασίας τοῦ ἀλεύρου γενόμενον, ὅπερ ζειᾶς καὶ πυροῦ, ἐξ οὗ ὁ πόλτος γίνεται, farinam è tritico zeaúe craſſius confectam ſeu molitam è qua confici pultes ſolent: abunde autem alere, ſed ægre confici, aluum vehementius aſtringere, ſi zea ex qua fit prius torreatur: Cum autem Hippocrat. dicit κρίμνον ἀλφίτων ἀδρῶν craſſiſſimam farioam intelligit: fieri autem ex olyra eraſſiorem farinam, quam Græci κρίμνον vocitant idem Dioſcor. author eſt.

Κρίθμον. herbula eſt fruticoſa & vndique folioſa, cubiti fere altitudine, folijs pinguibus, numeroſis, albicantibus veluti porrulacæ, latioribus & longioribus, ſalſo guſtu. flores candidi ſunt, & ſemen ceu roſmarini, odoratom, molle, rotundum, quod ſiccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum, radices digiti craſſitudine, tres aut quatuot, grati odoris & iucundi. Naſcitur in maritimis & petroſis. Apud Heſychium eſt κρηθμὸν, apud Galenum κρῆθμον.

Κριμνώδης ὑπόστασις. dicitur farinæ craſſiori ſimilis. Fit autem, vt ait Galen. libr. 1. de criſib. aut propter vehementem colliquationem, aut calorem ardentem à quo ſanguis adoratur. Itaque omnis eiuſmodi hypoſtaſis mala eſt, vt ſcribitur in prognoſt. Nam ſi per exitiales morbos inciderit, breui futuram mortem ſignificat: ſi vero in morbis non mortiferis apparuerit, morbi longitudinem portendit, vt habetur aphor. 31. lib. 7. Sed plurimi quidem per eiuſmodi morbos cito pereunt, aut ſi euadant diutiſſimè ægrotant. vide ὑπόστασις.

Vide & apud Galen. plura comment. 2. in prognoſt. p. 28.

Κριναίθημον. ſic dictum eſſe à quibuſdam τὸ κρίνον, hoc eſt lilium, Dioſcorides author eſt.

Κρινόμυρον. vnguentum liliaceum quod & μενδήσιον, & αἰγύπτιον μύρον λευκὸν & σούσινον μύρον. hoc eſt, Ægyptium vnguentum, album, & ſuſinum vnguentum appellatur, vt author eſt Galenus in explicatione vocum Hippocratis. Conſtabat lilio & quibuſdam aromatis, vnde vnguenti oon etiam olei nomen habuit.

Vide μενδήσιον & Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν.

Κρίνον. lilium. herba eſt caule ſimplici, tricubitali, comoſo, folijs longis, ſatyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, radice bulboſa, flore emaculati candoris, calathi forma, extrinſecus ſtriato, reſupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quam flos odoris. λείριον, à quibuſdam dicitur, vt ſcripſit Dioſcorides. ex quo vnguentum fit λείρινον ſiue σούσινον vocatum, diſcutiendi molliendique viribus

præditum, vuluæque doris tomotibus maxime conueniens.

Κεισσώδης. trochiſci nomen eſt, cuius deſctiptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12. eo Paulus ſordida vlcera expurgat.

Κριὸς. genus ciceris quod arietinum dicitur, propterea quod arietino capiti ſimile ſit, vide ἐρέβινθος.

Κρίσις. criſis. iudicium. Tribus modis apud Hipp. ſumitur. Vno ſignificat ſimpliciter τὴν λύσιν, hoc eſt ſolutionem: vt quo prognoſtici loco ſcribit optimam vrinam eſſe, in qua per totum morbi curriculum, donec ipſe iudicatus ſit, ſubſidet album, læue & æquale. Neque enim aliter κρίνεσθαι illic interpretatur Galenus quam λύεσθαι, hoc eſt ſolui: vt nec alijs plæriſque locis, cum κρίνεσθαι in luxationibus vſurpat. vnde Corn. Celſus plæraq; ex Hippocrate in Latinum conuertens, κρίνεσθαι nunquam aliter vertit quam ſolui & finiri morbum. Eodem etiam modo ephemeræ & hecticæ febres dicuntur iudicari per abuſionem, vt ſcribit Galen. lib. 2. de criſibus, qood & ſine magna perturbatione & minime ſobita permutatione finiantur. Altera vero ſignificatione ἡ κρίσις eſt motus vehemens naturæ, ad rei cuiuſlibet moleſtæ depulſionem. Hæc quidem generalis eſt τῆς κρίσεως ſignificatio, ſecundum quam non modo morbi, ſed & conceptiooes & abortiones & partus & omnino quæcunqoe magno naturæ conatu indigent, dicuntur iudicari. Sic enim viſum eſt Hippocrati libello περὶ ἐπταμήνων ſcribenti: τῇσι δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ τρωσμοὶ τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧπερ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι κρίνονται τοῖσι σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα, τὰ μὲν κατ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνας ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαράκοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc eſt, mulieribus autē & fœtuom conceptiooes & abortiooes & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & ſanitas & mors cunctis hominibus: ſed omnium iſtorum alia quidem diebus, alia menſibus, alia dierum quadragenatijs, alia vero annuo ſpatio videntur euenire. Ac Hippocrati quidem conſentanea ſcripſit Ariſtoteles libro 4. de generatione animalium cap. 10. his verbis: ratione optima tempora omnium & grauiditatum & generationum & vitarum, dimenſionem circuitibus ſibi expoſcunt recipere. Circuitum autem ſcribit ſe appellare diem, noctem, menſem, annum & tempora quæ ijs deſcribuntur, atque etiam Lunæ traiectiones. Verumtamen non omnis naturæ conatus ad vacuandum propulſandumque quicquid ei nociuum eſt, criſis dici debet, ne quotidianam excrementorum vacuationem criſim eſſe cogamur fateri: ſed is modo qui vehemens ſit, nec niſi certis dierum, hebdomadarum, menſium aut annorum periodis contingit. Nam cum authore Galeno, τῆς κρίσεως nomen à foro ad medicinam tranſlatum ſit (qua in re ego potius illi aſſentior, quam alijs qui κρίσιν excretionem vel naturæ conflictum interpretantur, qood κρίνειν καὶ κρίνεσθαι vtrumque aliquando ſignificet. Neque enim κρίσιν, non dico malam, ſed omoem quæ bona ſit, excretio ſequitur) quod perinde natura cum morbo decertet atqoe reus cum petitore. atque vt in foro alteram partem cauſa cadere neceſſe eſt, ita hic naturam aut vinci aut vincere oporteat: quemadmodum non de leuibus rebus, ſed grauioribus actiones inſtitui ſolent & iudicia exerceri, ſic non omnis naturæ motus, quo onus omne ſuperfluum à ſe deponat, criſis appellari debet, ſed magnus modo, & in quo natura videtur plurimum laborare. Talis quia maxime circa morbos apparet, atque in eius contemplatione medici præcipue verſantur, ideo τῆς κρίσεως nomen morborum tantum propriom videntur feciſſe, & ad eos retuliſſe omnia quæcunque de criſibus conſcripſeruot. Ex quorum ſentētia hæc breuiter de morborum criſi dicemus. Igitur criſis tertio ſuo ſignificatu varie à veteribus medicis definita fuit. Alij enim, vt ſcribit Galen. ſubitam in morbo mutationem, alij ad meliorem ſtatum inclinationem ſolam, alij eam quæ antecedit agitationem, alij integram omnem morbi ſolutionem, alij eam tantum quæ bona ſit, criſim dixerunt. Hippocr. vero, ſicut recitat Galen. appellat κρίσιν permutationem magnam in morbo repente factam: cuius ipſe qoatuor differentias aſſignat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, ſcribens, ἐπὶ σωτηρίην ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἢ τὸ χεῖρον. hoc eſt, ad ſalutem aut mortem, vel inclinationem ad melius vel deterius. Siquidem per huiuſmodi mutationes nonnunquam ſubito integra ſanitas reſtituitur, aut moritur æger, aut lenior aut deterior morbus euadit. Addit vero Galen. initio lib. 3. de criſib. alias duas quas miſtas vocat, quum ſubita aliqua ad melius aut peius commutatione facta, deinceps morbus eodem tenore progreditur, donec æger vel conualuerit vel extinctus ſit. Earum duæ bonæ, duæ malæ dicuntur. Verum ea ſola quæ ſubitam affert ſanitatem ſimpliciter criſis appellatur: nam quæ mortem affert, mala criſis eſt: aliæ non κρίσεις, ſed ſimpliciter λύσεις, vt ait Galenus, vel ἐλλιπεῖς κρίσεις vocantur. Omnibus diebus earum aliqua fieri poteſt, non tamen omnis omni die: nam bona, quam abſolute κρίσιν dicimus, ſeptimum, decimomquartum, vigeſimum, vigeſimum ſeptimum, quatrum & triceſimum, quadrageſimum, ſexageſimum, octogeſimum, centeſimum, centeſimom vigeſimum, qui dierum iudicantium poſtremus eſt, atqoe ad horum proportionem ſequentes poſtea menſes annoſque ſibi vendicat. Et hæc quidem dierum criticorum proportio, quod certo ordine cōſtet, κόσμος ab Hippocrate appellatur. Incidit vero & in alios aliquando dies, vt tertium, quintum, nonum, & alios quoſdam: verum hi multo freqoentius aut imperfecte ad ſalutem, aut plane ad interitum iudicant. Mala vero fere in ſextum, octauum, decimum, duodecimum incidit: quorū omnium rationes Galenus in li. de diebus criticis explicauit. Cæterum cum hæc quatuor ſunt κρίσεων genera, in ea tantum quæ optima eſt cognoſcenda definiendaque medici operam ſuam poſuerunt, quod ea agnita facile ſit imperfectas malaſque criſes diiudicare, quorum veſtigijs inſiſtentes, omnem eius naturam, vim, proprietates, differentiaſque paucis exponemus. Cum varij ſint morbi, ad eos tantum criſis pertinet, quos humor committit. Hic quia fere ſemper crudus eſt & qualitate vitioſus, niſi totus concoctus & mitificatus fuerit, ſanitas integre reſtitui nō poteſt. Cōcoctionem autem intelligere oportet, non conuerſionem in corporis ſubſtantiam, ſed moderatiooem quandam & alterationem malignæ

qualitatis in aliam benigniorem & naturæ minus moleſtam. Quia ergo ne ſic quidem concoctus humor nutrire poteſt, ſed naturæ onus eſt ſuperfluum, eum natura è corpore expellat neceſſe eſt: id quod ſi paulatim & longiore ſpatio fiat, concoctio non criſis dicitur, morbuſque ipſe concoctione finiri, non criſi. Siquidem in criſi illam vacuationem ſine mora & confertim fieri oportet. Itaque ſi, vt vniuerſus humor ſubito vacuetur, neceſſe ſit eum totum perfecte concoctum eſſe (cruda enim non facile expelluntur, naturæ contumaciter reſiſtentia) patet optimam illam criſim non alio tempore quam in morbi vigore contingere, in quo ſolo humor perfecte concoqui ſolet. Cum autem vacuatio humoris duobus modis contingat, vno vere & proprie, humore è corpore depulſo, & excreto: altero vero, eodem in alteram partem tranſlato, vtroque modo fieri poteſt criſis, quorum illum κατ' ἔκκρισιν, hunc κατ' μετάστασιν, hoc eſt, per tranſlationem ſiue per abſceſſum, nũcupant. Siquidem humores relicta parte in qua morbum excitabant, locum mutant & alio abſcedunt. Quæ criſeos ratio etiã κατ' ἀπόσκημμα appellatur. Sunt autem eius quæ κατ' ἔκκρισιν dicitur tot differentiæ, quot habẽtur & vacuationis, per aluum, per vrinas, per hæmorrhoidas, per vomitiones, per ſputa, per profluuium ſanguinis è naribus, quod proprie Græci αἱμοῤῥαγίαν nuncupant, per ſudores. Nec tamen omnes ex æquo bonæ habentur. Nam longe melior perfectiorque eſt, quæ κατ' ἔκκρισιν fit, quam quæ κατ' μετάστασιν. Hæc enim magna ex parte imperfecta eſt, nec morbum plane ſoluit. Deinde vero quæ per inferiorem vacuationem contingit, melior quam quæ per ſuperiorem. tum per quam noxius & redundans humor, melior eſt ea per quã alius humor vacuatur, tum quæ κατ' ἶξιν, vt ait Hippocrates, quam quæ aliter fit, tum quæ per meatus cõuenientes, ad hæc quæ antea die διαιρετικῷ indicata die decretorio obuenit. Fit autem in tam repentina mutatione magna in corpore agitatio perturbatioque, adeo vt præcipuũ fere futuræ criſis ſignum Hippocrates dicat noctem, quæ criſim præcedit, valde moleſtam delirijs, vigilijs, comate, doloribus, lacrymis, difficultate ſpirandi, tenebris ante oculos obortis, ſumma inquietudine & alijs id genus malis, quæ quidem ſicut maxime ſunt formidanda & plena periculi, ſi per initia morbi & ante humoris concoctionem appareant: ita in ipſo vigore & poſt ſigna concoctionis tuto breuique futuram criſim pollicentur.

» Notandum inſuper eſt criſim accipi pro im-
» mutatione morbi aut degeneratione in alium
» morbum, vt lib. περὶ παθῶν, κρίνεσθαι, inquit Hipp.
» ἔστιν ἐν τοῖσι νούσοισιν, ὅταν αἱ νοῦσοι, ἢ αὔξωνται, ἢ μαραί-
» νωνται, ἢ μεταπίπτωσιν εἰς ἕτερον νόσημα, ἢ τελευτῶσιν,
» id eſt, iudicari in morbis dicitur, cum morbi au-
» gentur, minuuntur aut degenerãt in alium mor-
» bum aut terminantur: Quod autem author no-
» ſter & Galen. inquiunt τοῦ κρίνειν ſignificationem
» fuiſſe à foro ad medicos tranſlatam, fortean non
» ſatis belle congruit, cum multo magis ſit ratio-
» ni conſentaneum à re militari ipſam transfere,
» cum magna ſit inter κρίσιν νόσου, & κρίσιν μάχης affi-
» nitas: vnde etiam ſicut κρίνεσθαι exponitur decer-
» nere prælio, ſic κρίσιμοι ἡμέραι dies decretorij.

Κρίσεις κακαί. Iudicationes malæ à Galen. dicuntur quæ cum naturalibus vacuationibus vel abceſſi- «
bus factæ, non ſolum ægros nihil iuuerunt, ve- «
rum etiam deterius quam antea habere fecerunt «
comment. 2. in prorrhet. part. 59. «

Κρίσις etiam præter ſuperius explicatas ſignificationes ſumitur aliquando apud Hippocratem pro ipſa acceſſione, vt aphor 19. lib. 1. ſicut Galenus & Philotheus in explicatione eius loci ſcripſerunt.

Κρίσις à quibuſdam vocatur medium ſpinæ foramen, quo omnes ſpinæ articuli ſibi iunguntur, & ſpinæ medulla à cerebro deſcendit: magis vſitato nomine σωλὴν dicta. Iulius Pollux id ſpatium inter ſcapulas cauum, quod ſecundum longitudinem ad lumbos porrigitur, κρίσιν nuncupari ſcribit, dicens: τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχρι ὀσφύος, ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίσις καλεῖται. hoc eſt, medium id ſecũdum longitudinem, quod excurrit vſque ad lumbos in dorſo cauatum, criſis nuncupatur. forte quod dextram partem à ſiniſtra διακρίνει, hoc eſt, diſcernit & diſterminat.

Κρίσιμον. dicitur ab Hippocrate lib. περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ κρίσιν ποιοῦν τοῦ νοσήματος, hoc eſt, quod facit criſim morbi. quod idem eſt ac ſi dicas ὠφέλιμον, id eſt vtile, vt Galenus annotauit. vt autem idem ſcribit comment. in prorrheticum, κρίσιμον duobus modis accipitur apud Hippocr. vt ſignum, & vt cauſa per ſe τὸ κρίσιμον. Signum quidem id dicitur, quod futuram criſim prænunciat. Eorum duplex eſt differentia: alia ſigna tantum ſunt, alia non modo ſignorum, ſed cauſarum etiam rationem habent. Signa tantum ſunt, colli dolor, temporum grauitas, tenebræ oculis obuerſantes, vertigines, capitis dolores, lacrymæ inuito obortæ, facies & oculi rubentes, labiorum motus, vigiliæ, ſomnus grauis, aſthma, dyſpnœa, præcordiorum retractio, ſtomachi faſtidium, nauſea, æſtus, ſitis ingens, rigor, cardialgia, moleſtus decubitus, lethargus, delirium, vociferatio. Signa vero & cauſæ ſunt, vomitus, excrementa alui, copia vrinæ, ſudores, ſanguinis eruptiones, parotides, & abſceſſus quos ἀποσκήμματα vocant. Nam ſi quædam ex ijs die διαιρετικῷ apparuerint, eademque proximo die critico grauiora magiſque euidentia ſint, non eſt dubium eodem die futuram eſſe criſim. Qualis vero futura ſit, ex alijs notis petendum, tum ijs quæ concoctionem cruditatemque ſignificant, tum alijs quibuſdam incertis & ambiguis quidem, ſed magnam tamẽ vim habentibus, qualia ſunt, mente conſtare, bene ſe habere ad ea quæ offeruntur, facile reſpirare, facile ferre morbum, pulſus bonus, facies ſanis ſimillima, decens accubitus, totius corporis æqualitas, & alia de quibus ab Hippocrate ſcriptum eſt in prognoſticis. Nam pro horum ſignorum viribus illa ſuperiora bonam malamue criſim, & perfectam vel imperfectam fore oſtendent. κρίσιμον autem vt cauſa, dicitur omnis vacuatio & abſceſſus per quem criſis ipſa perficitur, vt vacuatio per aluum, per hæmorroidas, per vomitiones, per ſputa, per αἱμοῤῥαγίαν, per ſudores. Omnes præterea abſceſſuum differentiæ, poſt aures, in alas, in inguina, in articulos, in cutem (eſt enim quidam icterus criticus) & in alias omnes corporis partes. Hæc quamuis κρίσιμα vt cauſæ proprie dicantur, ſignorum tamen etiam rationem quandam habent, ſicut paulo ante diximus.

Κρίσιμος ἡμέρα. iudicatorius ſiue decretorius dies. Dicitur dies, in quo criſis morbi contingit. Itaque vt criſis omni die fieri poteſt, ſic & omnis dies κρίσιμος eſſe poteſt. Nunc autem appello criſim omnem morbi ſolutionem, in qua quidem ſignificatione etiam febris ephemeræ criſis eſt. Atque vt ſunt multæ τῶν κρίσεων differentiæ, ſic & dierum criticorum: alij enim κατ' ἐξοχὴν κρίσιμοι ἢ κριτικοὶ appellantur, in quos ſæpiſſimè & ſecuriſſime criſes incidunt. Alij mali ſunt, in quibus magna ex parte fiunt criſes malæ: alij vero medij & incidentes, quibus criſes contingunt imperfectæ. Eſt autem omnium fortiſſimus perfectiſſimuſque ſeptenarius, & qui ſeptenario concluditur, vt ſeptimus, qui morborũ peracutorum terminus eſt, decimus quartus, qui morborum ſimpliciter acutorum, poſtea vigeſimus, vigeſimuſſeptimus, triceſimusquartus, quadrageſimus, qui poſtremus eſt eorũ quibus ſolent acuti ex decidentia morbi iudicari: & poſt eum ſexageſimus, octuageſimus, centeſimus, vigeſimus & centeſimus, qui, vt Galenus ſcribit lib. 2. de diebus criticis, conſtituitur ab Hippocrate omnium dierũ criticorum finis ſupremus. Deinceps non diebus, ſed menſibus & annis criſes numerat. Et hi quidem dies quibus certa firmaque vis ineſt decernendi κύριαι ἡμέραι, hoc eſt, principes dies, ab Hippocr. appellantur. Hi autem quamquam præcipui ſunt inter criticos, ſunt tamen & alij quidam quos παρεμπίπτοντας, hoc eſt incidentes, vocant, quibus & ſua vis ineſt ad iudicandum, vt tertius, quintus, nonus. Hi omnes vere & proprie critici appellantur. Dicuntur autem & eo nomine aliquãdo illi dies qui ſingulatum hebdomadarum medij ſunt, eaſque in duas partes diuidunt, vt quartus, vndecimus, decimuſſeptimus & reliqui eodem modo, quod ſæpe in eos criſes bonæ incidant. Hi tamen proprio nomine non κρίσιμοι, ſed ἐπίδηλοι & θεωρητικοὶ, hoc eſt, indices & contemplabiles, nuncupantur, quod maiorem vim & proprietatem habeant ad præſagiendam contemplandãque futuram criſim quam ad iudicãdum. Quarta autem criticorum dierum differentia eſt, in quibus vt plurimum mala criſis euenit. Hi fere à quarto pares ſunt, vt ſextus, octauus, decimus, duodecimus, decimuſſextus, decimusoctauus. Inter eos autem decimusquartus & vigeſimus non numerantur, quod ille ſecundæ, hic tertiæ hebdomadæ terminus ſit quæ impari numero concluduntur. Itaque reuera impares numeri ſunt, ſicut Galenus demonſtrauit. Eorum vero peſſimus eſt ſextus, qui, quod eo plures pereant, tyranni nomen meruit.

Κρισιμώτερα. dicuntur ab Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, omnia quæ magis ad criſim faciunt, eamque magis promouent, vt comment. 2. Galenus explicat.

Κριτικόν. vnguenti nomen ad ſtigmata, deſcribitur » à Paulo lib. 4. c. 7.

Κροκυδίζειν. verbum eſt, inquit Gal. ab omnibus medicis de phreniticis dici ſolitum, ſignificat autem tomentum legere & euellere ſubtegmina: ſicut καρφολογεῖν euellere feſtucas, vt annotat comment. 1. εἰς τὸ προγνωστικόν.

» Part. 23. Sed ſcribunt alij κροκυδίζειν, ſic enim » apud Paul. lib. 2. c. 24. pro qua voce dixit Hip» pocr. τὰς κροκύδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτίλλειν, Celſus » floccos legere, fimbriaſque deducere: id vero fit corporis humoribus ad caput exhalantibus, « quorum vapore purus ille humor inficitur, vn- « de prædictæ oriuntur imagines vt in ſuffuſis, vbi « enim niger aliquis aut craſſus ante ſtat, lumen « viſorium prohibens foras excedere, pro humo- « ris ſubſiſtentis natura imagines generantur. «

Κροκὶς. tomentum, floccus ſiue hapſus lanæ quo medicamenta excipiuntur. Apud Aetium lib. 3. dicitur medicamenti genus κροκιδωτόν, quod tomento exceptum ano inditur vice glandis.

Κροκὺς per υ legitur apud Aet. ſerm. 3. tetrab. 1. « c. 161. de cuius vſu ibidem. «

Κροκοδείλιον. herba eſt chamæleontis nigri figura, radice longa, aliquatenus lata, guſtu naſturcij, aſpero, ſemine rotundo, clypeoli forma, duplici. Semen calefacit, digerit, exiccat, & acrimoniam habet. Galenus & Aetius etiam κροκοδειλιάδα appellant, eaque ad cephalæas vtuntur.

Κροκοδείλιον. etiam dici à quibuſdam τὸν δίψακον, Dioſcor. author eſt.

Κροκόμαγμα. eſt retrimentum crocini vnguenti. Sic autem dicitur quod expreſſis vnguenti crocini odoramentis & in formas digeſtis patetur. μάγματα enim appellantur quæ expreſſa aliqua materia ſuperſunt craſſa, fæculenta & lignoſa. Ad differentiam autem additur materiæ nomen, vt κροκόμαγμα, ῥοδόμαγμα. Verum cum vnguentum pluribus modis præparetur, palam eſt varias etiam haberi crocomagmatis differẽtias. Vnam Dioſcorides recenſet, Paulus duas, Aetius item libro 6. quartam, ab alijs differentem quæ eadem eſt cum ea quam Galen. recenſet lib. 2. de antidotis ex Democrate, niſi quod amyli & gummi pondere variant. Optimi eas eſſe notas ſcripſit Dioſcorides, vt odoratum ſit, modice myrrham olens, graue, nigrum, ligni expers, læue, ſubamarum, quod madefactum croci colorem reddit, guſtatumque vehementer dentes ac linguam inficit, aliquot in horas permanente colore, quale quondam fuit quod è Syria deportabatur. Hoc oculorum claritati plurimum conferre dicitur, caliginem diſcutere, vrinam ciere, excalfacere, concoquere, mollire & reſpondere aliquatenus croco, vtpote cuius plurima parte ſit particeps.

Κρόκος. crocus, ſiue crocum. Herba eſt foliata pene in capillamenti exilitatem, cauliculo anguſto & breui, florem producente cærulei calycis in quo flammea croci ſtamina, radice bulboſa copioſaque & viuaci. Galli Mauritanos imitati ſaffranum appellant. Calfacit ſecundo ordine, primo exiccat, paulum etiam quiddam adſtringens habet quod terreum frigidumque eſt. Cæterum ex croco hæc medicamenta conficiebantur, erantque medicis in vſu, quæ ſequuntur.

Κρόκον. etiam ouiluteum vocauit Alexand. Tral- « lianus. «

Κρόκινον μύρον. crocinum vnguentum ſiue ex croco paratum. Quomodo conficeretur Dioſcorides explicauit lib. 1. Aliam vero eius compoſitionem, valde ab ea differentem Paulus recenſet lib. 7. Dioſcorides ſuo vires tribuit calfaciendi, ſomnum alliciendi, ſiue naribus admoueatur, ſiue illinatur, pus mouendi, vlcera purgandi, contra vuluæ duritias atque præcluſiones, præterea concoquendi, emolliendi, humectandi & permulcendi.

Κροκώδες κολλύριον. croceum collyrium. cuius triplicis mentionem facit Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, πανκρατοῦ, παιδικοῦ, λουτηρίου.

» Dicitur vero illud à Celſo lib. 6. cap. 6.
» διὰ κρόκου.

Κροκώδες τροχίσκος. qui deſcribitur à Paulo libr. 7. cap. 24.

Κροκώδες προχίσκος. cuius compoſitio habetur apud Paolum & Aetium.

Κροκὸς. herbæ genus. ἢ ὀχέδνιος βοτάνη, inquit Heſychius.

Κρόμμυον. cepa. Eſt olos folijs fere porraceis, intus concauis, caule tereti & rotundo, per eoius faſtigium ſemen in orbem ſpargitur, radice capitata, pluribus cartilagineis compacta tunicis, quæ ſummatim prætenuibus ruſiſque veſtitut membranis, nigricante vertice, à quo fibræ capillitij modo fruticāt, odore lacrymoſo: plura ſunt eius genera: excalfacit quarto ordine. Eſt autem craſſarum partium, proinde flatuoſa eſt & concoctu difficilis. Quod ſi tandem coquatur, malum ſuccum gignit & valde acrem & qui facile febrem accendat. Itaque potius intet pharmaca quam intet alimenta cenſeri debet. Incîdit enim & attenuat humores craſſos, apetit obſtructiones & hæmorrhoidas, & ex vtero ſtrangulatas olfactu excitat.

» Sic vero appellatur inquit Athenæ. lib. 9. ὅτι
» αὐτῶ ἐσφραγμένων, ἢ ἐδίοντες τὰς κόρας μύομεν, ocu-
» los enim claudere & emittere lacbrymas cōſue-
» uerunt qui ipſum naribus oculiſque admooent:
» hoc & idem docet Ariſtoteles in problem. quod
» Etymon ſequendo vnico potius μ ſcribendum
» eſſet, vt tum apud Homer. tum apud Xeno-
» phont. & Athen. ſcriptum legimus.

Κρομμυοξυρεγμία. dicitur acidus ructus qualis eorum
» qui cepas comederunt, ſeu acidus ructus ex ce-
» parum eſu.

Κροταφίτες μῦς. muſculus temporalis dicitur qui oſſa temporum à tota ipſorum cauitate exoriens contegit, innixus oſſi iugali quo ſolo à cerebro & ipſius membranis dirimitur: eſt autem ille valde ſenſilis vt qui oblæſus conuulſionem & ſtupores inducat: motus autem duos habet, homini namque firmanti dentes, & os claudenti àtque contrahenti tenditur, hianti vero laxatur: à partis nomine cui incumbit κροταφίτης dicitur, dicuntur enim κρόταφοι tempora.

Κρίνον. ſic dici à quibuſdam τὸ δελφίνιον, author eſt Dioſcorides.

Κρόταφοι. tempora. Sont oſſa duo cranij, vtrinque ſingula ad aures ſita, trilatera, parte ſuperiore ſuturis λεπιδοειδέσι, poſteriore, laterum τῆς λαμβδοειδοῦς additamentis, anteriote ſutura quæ cranio & oſſi σφηνοειδεῖ communis eſt, terminata. Sunt autem omnium cranij oſſium infirmiſſima, tum quod tenuiſſima ſint, tū quod pertuſa meatu auditorio & cauata partim ad genæ ſupernæ diarthroſim, partim ad venæ iugularis ramos intus & foris excipiendos. Non ſunt vero ſimplicia ſed multiformia. Namq; portio eius eſt os λιθοειδὲς, hoc eſt petroſum, quod protēſis ſuturę λαμβδοειδοῦς finibus terminatur, in eaque apophyſis ineſt quā à ſtyli ſcriptorij ſpecie γραφιοειδῆ & ςυλοειδῆ, ab acus autem ſimilitudine βελονοειδῆ vocant: alij veto etiā πλῆκτρον, quod galli calcar referat. Sunt & in ijſdem oſſibus geminæ apophyſes, papillia mammarum præſertim vaccinatum ſimiles, & ob id μαστοειδεῖς dictę, muſculis inſerendis ſeruientes, & cauæ atque extuberantes, quo aer amplia & anfractuoſis earum cauitatibus concluſus magis reſonaret auribus. Habent præterea aliam, quæ meatui auditorio dedicata eſt. Exit præterea & ab his apophyſis vtrinque vna ad oculi angulum excurrens & dimidiam partem oſſis conſtituens quod ζύγωμα nuncupatur.

Κρόταφον appellat Ariſtoteles partē oculos inter- «
iacentem aureſque & verticem; dicitur κρόταφος «
quoniam κηρύττει τὸν τάφον velut mortis pars hæc «
ſit prænuntia, hinc Theocritus ἀπὸ κροτάφων πε- «
λόμεθα πάντες γεραλέοι, id eſt ex temporibus om- «
nes ſumus ſenes. «

Κρότων. Latinis ricinus. vtrumque à ſimilitudine animalis canibus præcipue infeſti. Olim apud Ægyptios dicebatur κίκι, de quo ſupra. dicuntur & κρότωνες apud Hippocr. cartilaginea pulmonis bronchia, vt libr. 1. de morbis. Dicitur κρότων & oleæ morbus, qui ceu quædam ſolis inuſtio eſt.

Etiam κροτώνη Heſychio dicitur, definiturque «
τὸ ἐπιγινόμενον τοῖς δένδρεσι, μάλιστα τῇ ἐλαίᾳ, me- «
minitque etiam Theophr. hiſt. plant. lib. 1. cap. «
13. addens à quibuſdam nominari πέμφιον & γόγ- «
γρον. «

Κρουνίον. medicamenti compoſiti nomen eſt quod vim habet vehementem mouendi vrinam. quare ſic dictum eſt à torrentis ſimilitudine. Eo quondam Eſdras & Aſclepiades vſi ſunt. Compoſitio refertur ab Aetio libr. 12. vbi agit de ijs quæ ad ciendam vrinam hydropicis bibuntur.

Κρούσματα. plagæ vocantur ex percuſſione inflictæ. «

Κρουστουμίνατον. cruſtuminatum. genus eſt potionis quæ ex cruſtuminis pyris præparatur in modum τοῦ ὑδρομήλου, vt docet Aetios extremo lib. 5. Vox Latina mere eſt quam recentiores Græci vſurparunt.

Κρυμώδης πυρετὸς. eſt ſpecies febris continuæ & ardentis accenſæ ab eryſipelate circum pulmonem conſiſtente, quemadmodum ſcriptum eſt apud Aetium lib. 5. c. 89.

Κρυστάλλιον. ſic dictum eſt à quiboſdam τὸ ψύλλιον.

Κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν. cryſtallinus humor. Eſt humor oculi duriuſculus, puriſſimus & pellucidiſſimus. Sic dictus eſt à ſimilitudine cryſtalli, ſiue eo nomine glaciem, ſiue cryſtallum proprie dictum intelligamus. Nam & mediocriter durus eſt, & exquiſitiſſima præterea puritate, pelluciditate claritateque perſpicuus. Eſt autem ei eiuſmodi durities, vt per ſectionem à cæteris oculi partibus ſolutus non defluat, ſed inſtar molliuſculæ ceræ per ſe conſiſtat, ſuamque aſſeruet figuram. Nec vero eo durior humor vllus in oculo continetur. Candidiſſimus autem eſt & ſplendidiſſimus, quoniam ſit primum videndi inſtrumentum. Solus enim à coloribus alteratur, & in eiuſmodi corpore omnes colores facile citoque ſuſcipiuntur & relucent, neque propter puritatem & coloris ſynceritatem vitiantur adulteranturque. Figuram habet rotundam ſed depreſſam anteriori poſteriorique parte & latiuſculam, nec tam rotundam & protoberantem quàm à lateribus, & ſuperna infernaque parte, quod ad perfectiorem viſionem ſic formatum eſſe expediret: figura enim exacte rotunda, paucioribus ſui partibus, plana autem pluribus cum ſuis obiectis communicat. Situs eſt in medio oculo, eſtque eius veluti centrum, propter dignitatem & præ-

cipuum in videndo vſum. Nutritur humure vitreo quem habet à tergo, non pet venam quidem, quæ nulla ineſt, ſed per διάδοσιν alimenti.
» Dictum & à figura eſt φακοειδὴς ὑγρὸν, quia ſit
» lenti ſimilis, rotundum ſcil. & oblongum. dici-
» tur etiam δισκοειδής.

Κρύσταλλος. cryſtallus. eſt ſuccus intra terram frigore concretus. Itaque ex marmorum ſaxorumue canalibus effoditur, vel venis fibriſque detectis: aliquando aratro excitatur & torrentibus defertur. Sunt qui dicant eſſe aquam cœleſtem gelu vehementiore duratam. Vim habet cryſtallus refrigerandi & ſiccandi atque etiam adſtringendi: ideoque dyſentericis in vino conducit.

Κρύψορχις. dicitur cum teſticulus aut teſticuli rece-
» dunt & occultantur Galen. in definit. medicis.

Κρύμαξα. olus apio ſimile, apud Hippoc. naſcens iuxta mare, vt ſcribit Erotianus.

Κτεὶς. dicitur τὸ ἐφήβαιον, pubes; Ethymologo τὸ
» μόριον, τὸ αἰδοῖον, Cunnus ipſe pudendi muliebris
» ſinus, Latini etiam pectinem id vocant, ſic enim
» Iuuenalis.
» *Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.*
» Vide ſupra κλεὶς pro quo ibi forte fuit repo-
» nendum κτεὶς.

Κτένες, dicuntur à quibuſdam dentes primores acuti, qui & διχαστῆρες & τομεῖς vocantur Sunt etiã qui κτένας vocent partem manus externam, τῷ θέναρι oppoſitam, quam propterea alij ὀπισθέναρ, alij περιχάρακα, alij δόρον appellant.

Κτηδόνες. vocat Theophraſt in arboribus venarum
» curſus, ſeu venas atque diuiſiones pectinum mo-
» do diſcorrentes, vt interpretatur Marcell. Vir-
» gil. quæ intus in arbore id ſunt quod foris αἱ ὄζοι.
» Nec vero in arboribus ſolum κτηδόνες ſunt, ſed
» etiam in membranis & tunicis in corpore huma-
» no, cuius ſignificationis exemplum habes apud
» Hipp. lib. de corde vbi κτηδόνας vertit interpres
» ſtrias & ſegmenta, & Ruffus de partibus homi-
» nis l. 2. c. 3. ſcribit oculi χιτῶνα τὸν κερατοειδῆ ex eo
» ſic appellatum quoniam κέρατι παραπλησίως εἰς
» κτηδόνας ἀναλύεται, vbi ioterpres vertit fibras &
» filamenta: Cæterum etiam per ι. κτιδόνες ſcriptum
» repereris.

Κυαθίσκος. ſic dicitur chirurgici ſpecilli pars altera concaua, in parui cyathi modum, qua aliquid vel extrahi vel infundi poteſt.
» Adiecta autem illi voce ὠτικὸς, priuatim
» quod auribus deſtinatum eſt ſpecillum ſignifi-
» cat, quod Latinis auriſcalpium vocatur; Celſus
» & Scribon. Largus ſpecillum auerſum vocant,
» vt & Marcellus Empiricus, auriſcalpio (inquit)
» auerſo quam partem κυαθίσκον Græci vocant.

Κύαθος. cyathus. Eſt & liquoris & rei aridæ communis menſura apud Rom. ligulas ſiue cochlearia quatuor continens. Erat autem ſextanj pars duodecima. apud Atticos autem & ipſe tam liquidorum quam aridorum menſura erat, capiẽs κόγχας II. ſiue μύστρα IIII. ſiue χήμας V. ſiue ſeſcunciam id quod notum eſſe poteſt ex Gal. l. 2. τῶν κατὰ τόπους, c. 5. ſcribente è Critone remedia ad varos. Mellis, inquit, Attici cyathũ I. ſiue drach. XII. Apud Rom. quidem cyathi nota erat iſta, Cυ. apud Grçcos vero κ per cuius apicem inferiorem linea recta per obliquum ducta eſſet, υ deſuper impoſito.

Κύαμος. faba. Eſt legumen valde aliquando procerum ſcapo recto, folio carnoſo, portulacæ ſimili, flore criſtato, verſicolore, hirto, ſiliqua plærumque ſemipedali, fructu intus lato humani vnguis effigie. Ea autem maior etiam eſt faba Ægyptia, quam alij Colocaſiam, alij Ponticam vocant, vt quæ calamo ſit quatuor cubitos longo, folioque latitudine concauitateque ſpectabili, ita vt aquam continere poſſit, & Alexandrinis poculorum & catinorũ vſum præbeat, qui adeo Nili ſui dotibus gaudent, vt implexis colocaſiæ folijs in variam ſpeciem vaſorum, potare gratiſſimum habeant. Ex ijs autem factum poculum Athenæus, Strabo, Heſychius κιβώριον dici teſtantur, Quo factum eſt, vt ſæpe apud medicos τ κυάμου nomen occurrat pro menſura, non quidem certa, ſed ſimpliciter rei alicuius menſurabilis capaci, quæ & κιβώριον & κιβώτιον vocata fuit, qua liquores metiuntur, vt apud Aetium, vbi de picra exhibenda ait, ἡ δόσις κοχλιάρια σὺν μελικράτου κυάμοις δ'. καὶ ἐπιῤῥοφείτω ὕδατος θερμοῦ κυάθους β. hoc eſt, doſis cochlearium, cum aquæ mulſæ cyamis quatuor: & ſorbeat aquæ calidæ cyathos duos. Similiter apud Galen. lib. ad Pamphilianum de Theriaca, vbi ſcribit eam ex paſſo aut aqua mulſa exhibendam fabæ Ægyptiæ magnitudine.

Fabæ autem Ægyptiæ pondus, cuius frequẽ- »
tiſſima mentio à Galeno atque alijs Grçcorum »
medicis habetur, qualenam fuerit, docuit Sora- »
dus Epheſ. 24. cap. ſuæ Iſagoges, vbi eam docet »
continuiſſe ſcrupulos duos quod ideo veriſſimile »
puto, quoniam ex Plinij loco nuper citato gra- »
num Ægyptiæ fabæ cæteris valde maius fuiſſe »
manifeſto colligitur, vt his rationibus nullam fi- »
dem habeam libro de ponderib. & menſuris Ga- »
leno falſo adſcripto, in quo legitur fabam Ægy- »
ptiam pependiſſe obolum & ſemis. De fabæ au- »
tem facultatibus quia author ne verbũ quidem, »
hoc nos adnotabimus cibum eſſe flatuoſum ad- »
modum, adeo vt neque ſi tribus coxeris diebus »
flatu carentes reddideris ait Gal. libr. 1. de diæta »
in acut. atque idcirco Pythagoreis interdictum »
putatur ne fabis veſcerentur, quia is cibus tran- »
quillitati mentis eſt valde contrarius, iubet vero »
nos Plato (inquit Tull.) ſic ad ſomnum pro- »
ficiſci, vt nihil ſit quod errorem animis perturba- »
tionemque afferat. »

Κύαμοι. etiam dicuntur teſticuli quod ſint εἰς τὸ »
κυεῖν δυνοὶ, καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν. vide Gell. lib. 4. cap. »
11. vbi ad huius ſignificationis exemplum, quemdam Empedoclis verſum profert, nonnullos ta- »
xans qui κυάμων voce legumina intelligerent »
non vero teſticulos ſeorem veneream. »

Κύαμος. etiam in papilla dicitur quom in pubeſcen- »
tibus aliquantum creſcit & tumidior fit ait Eu- »
ſtathius, inde κυαμίζειν puellæ dicũtur cum mam- »
mæ fratrant, id eſt primum tument, hæc enim eſt »
verbi ſignificatio ſecundum Feſtum: hac vero »
voce Ariſtophan. maturitatem ætatis in mu- »
lieribus ſignificauit, teſtibus Polluce & Came- »
rario. Quin & Polluci quoque dicitur κύαμος »
prima ſub papillæ circulo lactis conſtitutio. »

Κύαμοι. etiam ab Aſianis dicebantut οἱ ὄνοι id eſt »
aſelli ſeu millepedæ vt ſcribit Galenus. »

Κύαμον. etiam Pythagoricis non legumen ſeu fa- »
bam, ſed ouum ſignificaſſe, quod quaſi κύονος, id »
eſt fœtura animalis eſſet, & conceptum eius in- »
tra ſe clauderet ſcribit Marcell. Virgil. in Dioſc. »
l. 2. c. 43. atque id voluiſſe Pythagoram dum iu- »
beret abſtinendum à fabis vbi pro (fabis) ouis »
reponit, nouo paradoxo, ſed nonnulla interim »

» pro ſuæ interpretationis fide ſcitu digna de ouis » adferens: atque illud inter cætera quod illi fidem » faciat ex Agellio notandum lib. 4. cap. 11. dixiſſe » Ariſtoxenum Ariſtotelis auditorem diligentiſ- » ſimum in libro quem de Pythagora reliquit, nul- » lo ſæpius legumento Pythagoram vſum fuiſſe » quam fabis, quoniam is cibus & ſubduceret ſen- » ſim aluum & læuigaret: illud inſuper pro re pro- » poſita notandum ex Marcelli loco citato fuiſſe » hoc Pythagoræ decretum, compar cenſeri & » æquale, κυάμους ἐσθίειν, κεφαλάς τε τοκέων, hoc eſt, » illo interprete, comediſſe oua & parentum capi- » ta, vbi multa de ouis philoſophatur.

Κύανος. cæruleus. lapis eſt, ſiue ſuccus in metallis concretus. Duplex eſt, natiuus & factitius. Natiuus foſſilis eſt, & in venis fibriſque ortus, aut per ſe reperitur ſabulo arenæue duræ ſimilis: aut abraditur à materia metallica, plærumque ſimilis arenæ. hic tantopere amat chryſocollam, tantaque illi naturæ familiaritate coniunctus eſt, vt hi duo ſucci concreti frequentiſſime ſimul nati vni eidemque glebæ metallicæ adhæreant, videaturque alter prope appoſitus alterum incluſum ſepire atque complecti. Factitij autem plures ſunt ſpecies, atque ex his aliquæ natiuo precioſiores, quarum præſtantiſſima fit hoc modo. In vaſculum quernum infundunt libras tres acerrimi aceti, in quo factitij ſalis ammoniaci in puluerem triti quadrans fuerit diſſolutus, atque in vaſculi medio bacillum ſtabiliunt, deque eo laminas argenteas rimulis plenas ſuſpendunt, vt modo non attingãt acetum: rimulas autem prius argenti viuo obliniunt, deinde vaſculum operculo obturant, & fimo terraue obruunt. Poſt viginti dies vaſculum aperiunt, id quo laminæ veluti ſitu ſqualent, deradunt, atque vaſculum ſecundo tertioque fimo & terra obruunt, viciſſimque deradunt, vſque dum laminæ deficiant: tum nouas de bacillo ſuſpendunt, quę vbi etiam ipſæ fuerint vi aceti conſumptæ, id quod collectum eſt in catinum intus ſpuma argenti obductum inijciunt, ſubiectiſque carbonibus ardentibus paululum vrunt, mox ablatum & refrigeratum lauant aqua pura. Poſtquam vero omne ſubſederit, aquam effundentes in ſole exponunt vt ſiccetur, faciuntque hoc modo cæruleum longe præſtantiſſimum. Cæterum pictores tam natiuo quam factitio vtuntur, medici natiuo tantum, cui vis eſt reprimendi, erodendi, & exulcerandi.

Eſt & κύανος floris nomen in frumentario agro naſcentis, calice roſarum, ſed ſquaroſo atque triſti, plurimis ſtipantibus cœruleis barbulis: eo pueri ad coronas vtuntur.

Κύαρ. acus foramen: Hippocr. Anatomicis κύαρ eſt auriculæ foramen internum & penitius.

Κύβιον genus ſalſamenti inter marina præſtantiſſimi » quod ex Pelamide minore fiebat, alio nomine » ὡραῖον: vide plura in dictione πηλαμύς.

Κύβιτον. τὸ ὠλέκρανον. os cubiti: Hippoc. quod & ἀγκών. Dioſcorides autem τὸ κόνδυλον τοῦ βραχίονος, iuncturam brachij, ſic nominari dixit, vt ſcribit Galen. At Bacchius, teſte Erotiano, interpretatus eſt κυβοειδὲς ὀστέον καὶ τὴν πτέρναν, hoc eſt os cubicum & calcem: ſed longe plures τὸν ἀγκῶνα, id eſt cubitum.

Κυβοειδὲς ὀστοῦν. os cubicum. Eſt os vnum ex quatuor tarſi oſſibus, ſolum nomine donatum, cum reliqua tria careant nominibus. Id calci articulatur ipſamque excipit, cum reliqua tria tarſi oſſa ſcaphoidi coniuncta ſint. Sic dictum eſt quod cubo ſimile ſit. Verum lateribus omnibus eſt admodũ inæqualibus & fere aſperis, vt vix quicquam aliud quam latera ſex habeat cum cubo communia. Sed & internum eius latus geminum apparet. Eſt autem os κυβοειδὲς, vt & reliqua tarſi oſſa, intus cauum, foris gibbum.

Κυβοειδῆ. appellantur in auriculis ea quæ ab anterio- » re parte in interiorem ſinum ſunt retruſa, & in » ipſis ſummitatibus inflexa, vel intorta Galen. in » Iſagoge: in quibuſdam vero codicibus legitur » κυρτοειδῆ, id eſt curuiformia ſeu curuam formam » habentia. »

Κύβοι. ſic à quibuſdam vocantur ſpinæ vertebræ & præſertim colli.

Κυδωνία. cotonea malus. Arbor eſt omnibus nota, malo vulgari haud quaquam abſimilis, ſed minor, folio anguſtiore, mala ferens varia, omnia adſtringendi vi prædita & ſtomacho vtilia. Quæ in eorum genere inciſuris criſpantur, colore ad aurum inclinato, χρυσόμηλα appellantur: quæ aurea mala dicta fuiſſe Maroni, multorum opinio eſt. Quæ vero minori amplitudine ſunt, & ſerotino prouentu odoratius vibrant, στρούθια nuncupantur à plurimis: cum tamen Aetio ſtruthia dicantur quæ magna ſunt & ſuauiora, minorique placent acerbitate. Ea cæteris præferuntur quæ chryſomela diximus vocari, deinde ſtruthea: poſtremo loco muluiana habentur, quæ notha plæriſque cenſentur, quod inſitione proueniãt. Omnia tenui pubeſcunt lanugine. Experuntur in medicina ad varios vſus, quos notauit Dioſcorides. Fit ex ijs vinum, vt ipſe docuit, atque oleũ quod μήλινον appellatur: item τὸ διὰ κυδωνίων, ſiue κυδωνίατον dictum, carne cotoneorum & melle quondam, nunc autem ſaccharo conditum, quod tempore Galeni ex Iberia & Syria Romam conuehebatur. Nec vero minima cotoneorum laus eſt, quod in ijs ſcammonium præparandum eſſe Galen. lib. 2. de aliment. facult. docet, ne ſtomacho noceat.

Κυδωνία. herbæ nomẽ eſt apud Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, qua Galenus odorata reddi medicamenta ſcribit. Sic videtur dicta à ſimilitudine odoris ad mala cotonea. Quæ ſit tamen incertum mihi eſt: niſi ea forte ſit quam Plinius à Gallis Halum vocari, à Venetis coroneam ſcripſit.

Κυδωνιάτον. Cydoniſtum, illius præparationem vide apud Aet. Tetrab. 2. ſerm. 1. c. 139. »

Κυζικηνὸν. emplaſtri nomen apud Galenum lib. 4. τῶν κατὰ γένη. refertur & ab Aetio lib. 15. magnique omnino vſus ab eo eſſe proditur. »

Κύημα. conceptus. ſic dicitur fœtus duobus primis menſibus, vt declarat Galenus his verbis lib. 1. de ſympt. cauſis: κατὰ μὲν τοὺς πρώτους δύο μῆνας ὀλίγον ἐπισπᾶται τοῦ αἵματος εἰς αὐτὸ τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν ἔτι μικρότατον ὑπάρχον. οὔπω δ' ἔμβρυον ἤδη πω καλεῖται κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀλλ' ἔτι κύημα. hoc eſt, primis quidem duobus menſibus attrahitur nonnihil ſanguinis ad ipſum fœtum, tanquam minor ſit: quoniam nondum quidem fœtus vocatur eo ipſo tempore, ſed adhuc conceptus. Quanquam autem κύημα animalium proprie ſit, in ijs tamen quæ florent pręſertimque in braſſica tum à Gręcis, tum à Latinis etiam authoribus vſurpatur. Cymata enim in ijs quaſi κυήματα vocarunt ſcaporum delicatiores tenerioreſq; coliculos quos appetente vere in prima florum germinatione & in ſumma ſtirpe hoc olus profert, diſcretis, verũ

clauſis adhuc florum calycibus, quales quotannis videre licet, in quibus floris primum mox ſeminis fœtus clauderetur. Theophraſtus l. 7. de plantis ſcribit à Græcis κύημα dici, in quo flos ac ſemen clauditur. Latini non tantum cymata neutro genere dicunt, ſed etiam fœminino cymas.

» Vt Plin. lib. 19. c. 8. hos autem quos appel-
» lat author teneriores coliculos Galen. l. 10. κτ
» τόπ. ex Anthioco vocat πρωτοτόμους καυλοὺς, vt &
» Martialis:
» *Et faba fabrorum prototomique rudes:*
« Et alibi
» *Prototomis pudet heu, ſeruio cauliculis:*
» Marcell. c. 20. haploſiles caules vocat nimi-
» rum ἁπλοῦς, atq; hoc decoctum prototomi caulis
» antipathōs nephriticos ſanare ex Anthioco teſta-
» tur Gal. 10. κτ τόπ.

Κύημα ὑπηνέμιον. quod & ὑπηνέμιον, vt oua Gallina-
» rum infœcunda: fœtus euanidus, quæ & μύλαι di-
» ctæ id eſt molæ.

Κύδιον. nomen eſt collyrij quod à cinereo colore etiam τέφριον dicitur. deſcribitur à Cornelio Celſo lib. 6. cap. 6.

Κυκεὼν. Hippocrati 6. Epid. mixta potio & confuſa
» dicitur ex varijs alimentis cum vino, quæ alimen-
» tum & potum continet vt ex Galen. patet, mo-
» do namque mel, modo polenta, caſeus, & oleum
» admiſcebantur, omnia tamen cum vino appa-
» rabantur, vt hoc nomine omnes ſorbitiones cō-
» tineantur quæ vinum habent: Erotian. apud
» Hippoc. κυκεῶνα πόμα μετ' ἀλφίτων πεποιημένον di-
» ci contendit, & κυκᾶν, τὸ ταράττειν, quæ ſane ac-
» ceptio apud Galen. præcipua eſſe videtur, & præ-
» cipuum dolorum remedium ac leuamentum:
» Cyceonis variam miſturam indicat etiam Ho-
» mer. Iliad. λ. & Odyſſ. κ. vbi variam hanc po-
» tionem Vlyſſis ſocijs Circen miſcuiſſe ſcribit, &
» κίρκης κυκεὼν Circes poculum dicitur, cuius etiam
» meminit Plutarch. oratione 1. περὶ σαρκοφαγίας:
» huius quoque variam & confuſam miſturam
» deſcribit Athen. l. 11. Dypnoſoph: dicitur etiam
» κυκεὼν vt ſcribit Homeri ſcholiaſtes τὸ ἐξ οἴνου καὶ
» μέλιτος καὶ ἀλφίτων καὶ ὕδατος ἀναμεμιγμένον πόμα; idem
» & tradit Heſych. Hippoc. vero lib. 2. περὶ διαίτης
» κυκεῶνα ex aqua aut melle aut vino temperari ſig-
» nificare videtur, & Gal. l. 1. de aliment. facult. in
» ptiſanæ præparatione variam Cyceonis miſtu-
» ram his verbis ſubiodicat, ἔνιοι δὲ καὶ μέλι καὶ κύμι-
» νον ἅμα τισὶν ἐμβάλλουσι, κυκεῶνά τινα μᾶλλον ἢ πτι-
» σάνην παρασκευάζοντες: hanc autem confuſam po-
» tionis miſturam Latini Cinnum appellant, vt
» tradit Nonius Marcellus ex M. Tullio lib. de
» oratore: vnde etiam concinnare dicitur: hunc &
» potum ex quinque rerum mixtura vino, melle,
» caſeo, potenta, & olei modico coocinnatum ſunt
» qui pentaploa vocauere, calicem ſcilicet qui in-
» ter Athenienſium Ephebos, victori, qui alios ni-
» mirum curſu anteuerterat, dabatur, quem ipſe
» petulans eum iuuenum choro ſaltans circum-
» ferret, vt apud Athen. lib. 11. legimus: Cæterum
» habet & Belgium ſuos Cyceonas, ſorbitiuncu-
» las, vino, butyro, caſeo & zytho temperatas, ad
» depellendam crapulam remedia: huiuſmodi au-
» tem mixtiones inuenerunt homines, conſpecti
» vinum ſine cibo epotum partes dolentes lædere,
» tum inæqualem intemperiem inducendo, tum
» etiam replendo, quod cum cibo permixtum non
» facit, nam ex vtriuſque mediocri mixtione,

æquabilis paulatim calefactio in partibus affe- «
ctis augeſcens ſine multis vaporibus, refrige- «
rata calefacit, & intenſa digerit, attenuatis his «
quæ prius aliquibus in locis ob craſſitudinem in- «
hæſerant, & continentibus ipſa corporibus ra- «
rioribus & laxioribus effectis, quodquidem à le- «
uiter calefacientibus fieri ſolet, Gal. lib. 6. Epid. «
comm. 6. ideo ab Hipp. inter remedia doloris «
capitis κυκεὼν numeratur interprete Gal. eodem «
in loco. «

Κυκλάμινος. herba eſt folijs hederæ purpureis, varijs, in quibus ſuſque deque albicant maculæ. caule nudo, quaternos digitos æquante, floribus in eo purpureis, roſarum effigie, radice nigra & aliquātum lata, vt rapum videri poſſit. Exterget, incîdit, aperit, attrahit, digerit. Eſt & altera κυκλάμινος, folijs & ipſa hederæ, ſed minoribus, geniculatis caulibus craſſiſque circa vicinas arbores capreolorum modo ſe voluentibus, flore candido, odorato, acinis hederæ mollibus, lenti guſtus, aliquantulum acris, radice ſuperuacua. Priorem panem porcinum, alteram ſigillum Mariæ vulgus, authore Ruellio, appellat. Præterea cyclaminum tertiam Plinius ſibi demonſtratam aſſerit cognomine chamæciſſon, vno omnino folio, radice ramoſa qua piſces necabantur, quod Dioſcorides nomine tenus primæ cyclamino attribuit, ἰχθυόθηρον à piſcium venatu appellans.

Cyclamino autem Græci nomen fecerunt «
circumactam in orbem eius circinationem con- «
templati, ἀπὸ τοῦ κύκλου. quaſi ab orbe cyclami- «
num id eſt orbicularem dixerunt. «

Κυκλέοντα. περιελκοῦντα καὶ περιερχόμενον, hoc eſt, conuoluentem & circumuenientem: apud Hippocratem.

Κυκλίσκος. idem quod τροχίσκος. orbiculus, paſtillus, de quo vide ſuo loco.

Κυκλίσκος. eſt ſcalper exciſorius cauus. ſic dictus eſt quod ima ſui parte ad circuli figuram accedat. Eius vſus eſt in fracturis capitis potiſſimū, quum illæ vſque ad membranas peruenerunt: eo enim quod contuſum eſt, excidi debet. Verumtamen quod per eos opus adminiſtratur, vitio quidem omnino non caret, cum quatiat immodice caput. Si tamen magnæ ſint fracturæ, & oſſa quæ fracta ſunt vehementer mota, commodum eſt cycliſcis vti. Sunt autem plures eorum differentiæ. Alij enim latiores, alij anguſtiores fieri poſſunt.

Κύκλοι προσώπου. τὰ μῆλα, hoc eſt malæ, apud Hippocratem.

Nam in malis orbicularis quædam rotundi- «
tas cernitur: Euripides autem in œdipo κύκλους «
vocat ipſos oculos. «

Κυκλοτερεῖς. appellantur eo nomine cartilagines quæ- «
dam τοῦ φάρυγγος in meatu faucium ſitæ, annuli «
vel circuli modo compoſitæ: harum vſus eſt vt «
firmus continuæ animantis reſpirationi meatus «
maneat: appellantur & κρικοειδεῖς Galen. in Iſa- «
goge. «

Κυκλώπιον. albugo oculi. totum illud dicitur quod in oculo albicat. Ariſtot. λευκὸν vocat. Dicitur etiā σφενδόνη per metaphoram, quod non aliter pupillam, quam pala annuli gemmam includat.

Dicitur etiam alio nomine λευκά. «

Κυλινδεῖα ſiue

Κύκνοι. ſunt collyria quædam ἄδηκτα multorum generum. Ex his enim alia dicuntur κύκνοι ſimpliciter, alia cum addito, vt κύκνος regiuæ apud Gale-

num & Aetium. & κύκνος ex terra Samia apud Galenum libro quarto τῶν κατὰ τόπους. κύκνος ξηρὸς & κύκνος λευκὸς apud Paulum Æginetam. nec dubium eſt à colore ſic appellari. Prævalebat enim in ijs amylom, & terra Samia & ceruſſa Rhodiaca. erant mordacitatis expertia, & longiori tempore affectæ partis vitiatum humorem conſumebant. Eadem vero etiam λιβιανὰ dicebantur.

κύλα τὰ; Heſychio ſunt τὰ ὑπὸ κάτω τῶν βλεφάρων
» κοιλώματα, id eſt cauitates oculorum quæ ſubſunt
» palpebris, quæ & κυλάδες dicuntur; inde factum
» κυλοιδιᾶν quod ſignificat οἰδεῖν τὰ κύλα, oculis eſſe
» quaſi natantibos, contracto vitio ex longo deſi-
» derio atque vigilijs.

κυλικὶς, ίδος. pixis medicamentoria apud Athen.
» libr. 12.

κυλλὸν. dicitur apud Hippocratem crus varum, id eſt, in exteriorem partem luxarum vel conuerſum, adeo vt ſuræ proceſſus qui talum exterius complectitur, ſine ſtabilimento vllo ſuſpenſus relinquatur: quamuis proprie mutilum & imperfectum ſignificet, vt ſcribit Galen. lib. 3. de diebus criticis, dicens in ea ſignificatione vulgo menſem κυλλὸν appellari qui diebus viginti nouem conſtet: alios autem perfectos, qui triginta habeant.

» Τοῖς κυλλοῖς βλαισοὶ opponuntur vt patet lib.
» de articulis.

κύλλωσις. ſignificat apud Hippocratem diſtortionem cruris in exteriorem partem, vt Galenus annotauit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem tamen comment. 3. dicit nonnullos de omni longorum membrorum diſtortione κύλλωσιν intelligendam cenſere, generaleque ei tribuere ſignificarum. Alios vero eo nomine diſtortionem tantummodo intelligere, in qua in interiorem partem membrum inclinatur.

» Sed notandum in ijs Galeni locis manife-
» ſtum eſſe vitium, cum ſcilicet κυλλὸν vocari ſcri-
» bitur quando crus in interiorem partem incli-
» nat, vbi pro ἔξω, mendoſe εἴσω ſcriptum eſt
» quam tamen lectionem ſequoti ſunt omnes io-
» terpretes.

κυλοιδιᾶν. apud Pollucem ſcribitur, quod tamen
» alij ſcribunt κοιλοιδιᾶν, de quo ſuo loco, & ſupra
» in κύλα.

κῦμα. nominatur Græcis braſſicæ ἀπαίγερμος, id eſt
» eſt germen, per contractionem nominis triſylla-
» bi κύημα, vt arbitratur Galen. l. 2. de alimenr. fa-
» cult. c. 58. fœlici quadam tranſlatione ventrem
» ferentibus fœminis ad braſſicam quæ ineunte ve-
» re turgens ſuceo & complurimum cymoſa ſobo-
» le grauida coliculos enitirur: dicitur & κυμάτιον
» diminutiue quod Cymam Celſus & Plin. appel-
» laut, ſed & recentes quorumdam olerum germi-
» natus, turioneſue, velut armoraciorum, ſinapis,
» oaporum, rapi Cymę claſſicis authoribus vocan-
» tur Columella in hortorum cultu neutro gene-
» re cymata vocauit.

κυματώδης σφυγμὸς. vndoſus pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, in qoo oon rota ſimul diſtenditur arteria, ſed pars poſt partem, in modum vndarum. Com enim fluctuationis initiū à ſupernis duci perſpicuum ſit, atque ad arteriæ fines terminari, pars arterię ſuperior & cordi vicinior primum diſtenditur, deinde alia ſecundo digito tacta, mox alia tertio, poſtremo quarta pollici ægri viciniot, motu tamen maneote continuo inſtar vndarum ſeſe atrollentiom, ſecunda vnda priorem ſemper excipiẽte. Neque enim io hoc pulſu interruptus motus eſt, ſed prioris partis arteriæ diſtentionem ſecundæ partis diſtentio ita conſequitur, vt nulla pars à motu libera ſit. Sunt autem vndoſi pulſus variæ differentiæ, quod quibuſdam recta, quibuſdam in obliquom vndæ ferãtut, præterea in longum, latum & profundum. Cæterum cum vndoſo pulſu coniuncta magnitudo eſt, quod ſi accedar paruitas, σκωληκίζων vocarur. Ambo enim cum in eodem genere poſiti ſint, ſola quantitate diſtinguuntur, cauſarumque magnitudine. Sunt autem eorum cauſæ, facultaris imbecillitas, vel copia humorum, vel ſumma organorum mollities. Nam cum à principio in ſingulas arterias permeans contentio pari firmitate totum vas attollere nequeat, quæ propinquior principi parti eſt, motom orditur primum, quæ remotior, ſerius. Minor tamen in vndoſo pulſu imbecillitas, maiorque homorum abundantia, qoam in vermiculante.

κυμβάλιον. eſt alterum genus τοῦ κοτυληδόνος, id eſt vmbilici Veneris, vt habetur apud Dioſcor. vide κοτυληδὼν.

κύμβεθρον. dicitur à qoibuſdam τὸ σισύμβριον.

κύμινον. cuminum. frutex eſt voicaulis, frequentibus ramulis, folio pene fœniculi, ſemine nudo, copioſo & canaliculato, radice ſubrotunda, quaſi bulboſa. Id aurem ſatiuum cuminum eſt, cuius ſemen tertio ordine excalfacit, vrinam inde mouens & flatum extinguens. Eſt & alterum cumini genus quod ſponte naſcitur, & ſyluaticum vel agreſte nuncupatut, frutice modico, caole palmum alto, prætenoi, quaternis quiniſue folijs veluti ſerratis, gingidij diuiſura. Capitula in cacuminibus qoina ſenaue ſuſtinet, rotunda, mollia, paleaceum ſemen complexa. Acrius efficaciuſque mulro eſt quàm ſatioum.

κύμινον αἰθιοπικὸν. Id dicitor qood in Æthiopia naſcitur, ori valde grarom, primumque bonitatis locum in ſatiuo cumino obtinens. Id Hippocratem βασιλικὸν, hoc eſt regium, appellaſſe Dioſcorides ſcribit: licet quidam τὸ ἄμμι interpretentur.

κύμινον θηβαϊκὸν. ſic dicitur à quibuſdam cuminum agreſte.

Κύμινον λαγωοῦ. ſic dictom fuiſſe à quibuſdam τὸ λαγώποδα, Dioſcor. author eſt.

κυνάγχη. angina. Eſt morbus acutus in gutture conſiſtens cum anguſtiæ ſenſu & ſpirandi difficultate. Id quidem videtur τὸ κυνάγχης nomen apud Hippocratem ſignificare, etiamſi nullus tumor in guttore appareat, ſed ſola ſpirandi difficultas, nullo exiſtente vel in pectore, vel in pulmone vitio. Qua quidem in re differt anginæ concutſus à peripneumonia & laterali morbo, atque ex eo quod anguſtiæ ſenſus in gutrure eſt. Sic enim ſcribit ἐν τῷ προγνωστικῷ: angina periculoſiſſima eſt, & celeriter enecar, ſi neque in faucibus, neque in ceruice quicquam apparet, ſi dolor vehemens eſt, ſi vix ſpiritus trahitur: etenim eodem die iugulat, licet interdum vſque ad alterum, aut tertium, aut etiam quartum diem protraharur. Qoæ vero in reliqois, non minore quidem dolore afficit: in faucibus vero tumorem ruboremque exeitat. ſuperiori non minus periculoſa eſt, ſed loogius ſpatium habebit, præcipue ſi vehemens fuerit rubor. Sed tum præcipue malum

prolongatur, cum non ſolum fauces, ſed ceruicem qooque rubor occupat. Maxime vero poteſt ab ea ſecunda valetudo contingere, ſi rubor ſimul & ceruicem & pectus comprehendat, neque ad interna reuertatur eryſipelas. Igitur ex his verbis haud dubia coniectura eſt omnes affectus qui huic loco acciduot, ſi ſpirationem quoquo modo reddant deteriorem, ab Hippocrate κυνάγχας nominari, cum nondum curæ eſſet medicis vel κυνάγχην, vel συνάγχην ſcribere, multoque minus παρακυνάγχην vel παρασυνάγχην dicere. Hæc enim nomina à poſterioribus medicis inuenta ſunt, quibus totidem anginæ ſpecies deſignarent. Sunt autem hæ quatuor, quas hoc modo Paulus enumerat. Prima cum interni τὸ φάρυγγος, id eſt faucium, muſculi inflammati ſũt: vnco autem fauces internum oris locum, vbi ſimul conueniunt gutturis gulæque extrema: atque hæc proprio nomine συνάγχη appellatur. Secunda, cum exteriores faucium muſculi patiuntur inflammationem, quæ παρασυνάγχη dicitur. Tertia, quando interni muſculi τὸ λάρυγγος, id eſt gutturis inflammantur, quæ peculiari nomine κυνάγχη vocatur. Quarta, cum externi eiuſdem gutturis muſculi laborant inflammatione: atque hæc παρακυνάγχη nominator. In qoibus quidem differentijs deſcribendis libuit Paulum potius ſequi quam Galenum. Eſt autem præter eas etiam quinta anginæ ſpecies, luxatis & prominentibus colli vertebris in anteriora, pueris præſertim ex caſu eueniens & fere incurabilis. Itaque abſcedentibus ad anteriora vertebris, locus quidem cauus in ea apparet, qui ſine dolore non attingitur: muſculi, qui cum ipſis communicant, intumeſcunt, atque interdum alij, tum qui proprij ſunt gutturis & ipſum aperiunt, tum qui gulam gutturi coniungunt: aliquaodo vero obnaſcitur tuberculum, aut gula quoq; ipſa interdum vitiatur. Et hanc quidem anginæ ſpeciem Hippocrates multis verbis lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν perſequutus eſt, vt refert Gal. lib. 4. de locis affectis, deque ea aphoriſmum 35. lib. 4. conſcripſit. Eam ſcribit Aetius proprie κυνάγχην à veteribus appellatam fuiſſe, quod lingua propter luxatum verticulum à ſua radice mota, & proprijs ſedibus excedente, factaque multum difficili reſpiratione, cogantur ægri, aperto ſemper ore hiare & reſpirare, & canum in morem linguam exerere. Eſt autem omnibus anginæ differentijs communis deglutiendi difficultas, adeo vt potus ſæpe per nares remeet. Cæterum quæ de angina prodidit Corn. Celſus, non ſunt valde cõſentanea ijs quæ modo retulimus, propterea conſulto ſunt à nobis prætermiſſa. habentur ea lib. 4. c. 4.

» Interdum (inqoit) neque rubor, neque tu-
» mor vllus apparet, ſed corpus aridum eſt, vix ſpi-
» ritus trahitur, membra ſoluuntur, id συνάγχην vo-
» cant: interdum lingua fauceſque cum rubore in-
» tumeſcunt, vox nihil ſignificat, oculi vertuntur,
» facies pallet, ſingultus eſt, id ὡς συνάγχη vocatur:
» illa communia ſunt, æger non cibum deuorare,
» non potionem poteſt, ſpiritus eius includitur;
» Leuius eſt vbi tumor tantummodo & rubor eſt,
» cætera non ſequuntur id παρασυνάγχην appellãt:
» Porro notanduio affectionem hãc etiam κυνάγχην
» vocari qood huic morbo lupi maxime ſint obno-
» xij, ſicut canes vt perhibet Ariſtoteles 8. de hiſt.
» anim. c. 22. dicitur & συνάγχη vel ὑάγχη, eo quod
» ſues potiſſimum hac ægritudine laborent: Cæte-
rum hunc eundem affectum eſſe puto quem Ari- «
ſtoteles eodem lib. c. 21. βράγχον appellat, Gaza «
raucedinem interpretatur, de qua Plautus in Tri- «
nummo vbi quidam perſuadere volens, ne æger «
ægrum neſcio quem emeret, dixit in eo ſues an- «
gina acerrima perire: Scio hac de re & Aretæum «
& Cæl. Aurelian. & Celſum diſſentire, ſed de «
nominibus, vt freqoenter Gal. monet, haud eſt «
diſceptandum modo de re ipſa conſtet. «

Κυνασχίτης. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀβρότονον, vt habetur apud Dioſcor.

Κυνάνθρωπος, ὁ. morbus qui & λυκάνθρωπος appellatur ſiue λυκανθρωπία, de qua ſuo loco.

Κυνία. herba eſt cuius cauliculus duũm plærumque palmorum eſt, folia herbæ mercurialis aut hederæ, ſubcandida ex interuallis, ſemine apud folia paruo & rotundo. Græci alijs nominibus κυνοκράμβην & λινόζωστιν ἀγρίαν vocant: Officinæ noſtræ ſylueſtrem atriplicem, vt vult Ruellius. Sũt qui exiſtiment ſylueſtris eſſe bliti genus.

Κυνικὸς σπασμὸς. canina conuulſio. Eſt affectio muſculorum maxillarium per quam os, naſus, oculus, atque adeo dimidia faciei pars in obliquum torquetur. Pertinet præcipue affectio hæc, vt ait Gal. ad muſculum latum, quem μυῶδες πλάτυσμα appellant. Celſus lib. 4. ſcribit κυνικὸν σπασμὸν non aliud eſſe quam diſtentionem oris. Hanc nonnunquam videas dici conuulſionem, nonnunquam vero paralyſim. Sunt enim huius duæ cauſæ, ſpaſmus & paralyſis. Sed ſpaſmus quidem eius partis quæ apparet diſtorta: paralyſis autem partis oppoſitæ quæ videtur naturalem habitum ſeruare. Omnis enim pars quæ conuellitur, ſiue id ab inanitione perpetiatur, ſiue à repletione, ſurſum primum contrahitur, deinde ſecum connexarum quoque partium muſculos attrahit. In paralyſi vero aliter contingit. Siquidem propter muſculorum reſolutæ partis imbecillitatem impotentiamque, nerui qui in oppoſita habentur parte illis præualentes, perpetuam actionẽ exercent, ad principium ſuum recurrentes, neque ab ea deſiſtunt, quod à neruis oppoſitis non reuocentur. Vbi enim neruorum quos aduerſis in partibus numero, magnitudine & robore æquales natura inſeruit, qoædam ἀντίρροπος & veluti æquilibrium eſt, ſi hi reſoluantur, illos perpetuo ſolos agere oportet, atque ita ad originem ſuam recurrentes muſculos etiam eo adducere.

Sed meminit Gal. morbi cuiuſdam quem ca- «
nem appellat, qui in quo morbi genere continea- «
tur dubium eſt apud nonnullos: is enim 2. de dif- «
fer. pulſ. c. 3. varias Canis nominis ſignificationes «
proponens, inter cætera ait, quandoque mor- «
bum in facie ſignificare: Scio apud Heſych. «
Phauorinum & alios morbi Canis vocati men- «
tionem haberi, at quid ſit à nemine adhuc expli- «
catum inueni, niſi κυνικὸν σπασμὸν ab alijs intelle- «
ctum exiſtimemus, quaſi ſimul & Canis nomi- «
naretur. «

Κυνόγλωσσον. lingua canina. herba eſt ſine caule, humi ſtrata, folijs latifoliæ plantaginis arctioribus, minoribus, lanuginoſis: prouenit in ſabuletis. Non eſt ea quæ officinis lingua canis vocatur.

Κυνόγλωσσον. etiam dici plantaginem quæ nomine peculiari ἀρνόγλωσσον vocatur, Dioſcorides author eſt, non quod quæ vere κυνόγλωσσον dicitur, plantago ſit, ſed non diſſimilem foliorum figuram habeat. Qua quidem appellatione minor potius quam maior intelligi debet, quod τῷ κυνογλώσσῳ

κυνογλώσσῳ proprie dicto ſimilior ſit quàm maior.

Κυνοδέσμιον. dicitur vinculum quo mēbri genitalis cuticula cum glande colligatur. Id etiam κυνὰ appellant. Latini canem aut caninum vinculum dicere poſſunt.

Κυνόδοντες. canini dentes. ſunt dentes quatuor inter inciſorios & molares ſinguli ſiti. duo ſuperna in gena, & totidem in inferna ſunt, ſingulares radices ſortiti. Hi à baſi rotunda in acutiſſimum mucronem faſtigiati deſinunt. valent ad ea frangenda quæ à primis dentibus incidi non poſſunt. Siquidem vt inciſorum dentium munus eſt cibos molles diuidere, ita horum eſt duros valenter confringere. Sic dicti ſunt etiā in homine, quod ſint canum dentibus quam ſimillimi. vide in dictione ὀδόντες.

Κυνοειδὲς. dicitur à quibuſdam τὸ ψύλλιον.

Κυνόζολον. dicitur à quibuſdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioſcorid. propter grauitatem odoris.

» Quaſi caninum virus olens.

Κυνοκάρδαμον. ſic à quibuſdam dici τὸ κάρδαμον, Dioſcorides author eſt.

Κυνοκεφάλιον. dicitur à quibuſdam τὸ ψύλλιον.

Κυνοκράμβη. braſſica canica. cauliculum binûm dodrantum altitudine emittit, mollem, ſubalbidum: folia mercuriali aut hederæ ſimilia, certis interſtitijs ſubalbida. ſemen folijs adhæret, paruum, rotundum. dicitur etiam à quibuſdam τὸ ἀπόκυνον, vt ſcribit Dioſcorides & Galenus. Dioſcor. κυνίαν alio nomine vocari ſcripſit.

Κυνοκτόνον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀκόνιτον, vt ſcribit Nicander in Alexipharmacis. Canes enim, ſi ab his edatur, interficit.

Κυνόλοφα, τὰ; dicuntur duæ illæ dorſi aſperitates
» quæ primam ſequuntur Polluci lib. 2.

Κυνόλυσσος. ab Andrea medico dictus morbus qui
» ab alijs ὑδροφόβος, quod ex rabie canina morbus
» ille contingat.

Κυνομάζιον. dicitur à quibuſdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioſcord.
» Sic vero vocatur quod in offa vel pulte necan-
» dis canibus detur, ait Ruellius.

Κυνόρχιον. dicitur à quibuſdam ὁ ὀρχίδιον, vt habetur apud Dioſcor.
» Sic vero appellatur à ſimilitudine canini geni-
» talis, non inconcinna repræſentatione, ſi quiſ-
» piam enim contempletur herbam, quæ glabro
» ſingularique caule proſiliens confertos inter ſe
» flores & quaſi in glomum collectos præmon-
» ſtrat, genitalis canini effigiem præſtare animad-
» uertet, quod in ſummo craſſius & quaſi tectum
» galericulo cernitur.

Κυνόμαζος. dicitur à quibuſdam τὸ ἀπόκυνον, quod alio nomine κυνοκράμβη vocatur. Sic autem & Epheſius Rufus ænigmatice appellauit τὸν κυνόσβατον, vt ſcripſit Galenus lib. 1. τῶν κατὰ τόπους.

Κυνόμορφος. ſic quidam τὸ κρόκον appellant, vt habetur apud Dioſcor.

Κυνόμυια. dicitur à quibuſdam τὸ ψύλλιον.

Κυνοπῶπιον. collyrij nomen ſic vocati quaſi caninum
» viſum præſtans, id eſt, optimum, deſcribitur à
» Tralliano lib. 2. c. 5.

Κυνόρροδον. ſpecies roſæ eſt, florem roſeum ferentis, & ſpongiolas habens, quibus ὁ κυνόσβατος caret, atque ab eo diſtinguitur. Plinius author eſt florem lilij naſcentis in Italia cynorrhodon vocari: quod & Hippocr. accepit cum rubentia cynorrhoda fœminarum purgationibus commendat in vino.

Κυνόσβατος. rubus caninus, vel ſentis canis. eſt frutex multo amplior rubo, arboris inſtar, folijs longe quàm myrtus latioribus, aculeis circa virgas robuſtis, flore albo, fructu oblongo, ſimili nucleis oliuarum, & cum matureſcit rubente, lanea intus natura. Columella ſentem canis nominat: Galli vulgo englenterium vocant. Vim habet adſtringendi, ſed maxime fructus, qui κυνόσβατα appellantur.

Κυνόσβατος. dicitur à quibuſdam capparis, vt habetur apud Dioſcor.

Κυνὸς ὄρχις. teſticulus canis: dicitur & ſimpliciter ὄρχις, de quo vide ſuo loco.

Κυνόσουρα ᾠά. oua canicularia, quæ alio nomine di- «
cuntur οὔρια, vide ᾠόν. «

Κυνώδης ὄρεξις. canina appetentia. vide ὄρεξις κυνώδης.

Κύος. vide κύημα. «

Κυπαρισσίας. genus vnum eſt tithymali, caule palmeo aut etiam proceriuſculo, ſubrubente, folijs pinus tenerioribus exilioribuſque, omnino vt nouella pinus poſſit exiſtimari: hic lacteo ſucco manat, cui eadem vis quæ & alijs tithymalis. κυπαρισσίαν vocant propter foliorum ſimilitudinem, caule gemino aut triplici naſcentem in campeſtribus.

Κυπάρισσος. cupreſſus. Eſt arbor procera. caudice oblongo & tereti, folio pini, ſed magis carnoſo, amaro, neque ita pungenti: fronde indecidua, odore vehementi. Semen comis innaſcitur prætenue, exile & quaſi laricis fructui proximum, quod pilula ſua fatiſcente labitur. Nomen in officinis retinet, adſtringit & reſiccat, neque acrimoniæ & caloris expers eſt, ſed ea prorſus habet moderatiſſima. Dioſcorides refrigerandi vim illi tribuit.

Dicitur ἀπὸ τοῦ κύειν παρίσους τοὺς ἀκρεμόνας, id eſt, «
à partu parilium ramulorum. «

Κύπειρον ἢ

Κύπειρος. cyperus. Herba eſt folia ferens porraceis proxima, ſed longiora & exiliora, caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, anguloſum, in cuius cacumine minuta folia cū ſemine exoriuntur, radices cohærentes inter ſe oleis oblongis ſimiles aut rotondas, nigro colore, ſuaui odore, amaro guſtu. in officinis nomen retinet. Rura ſouchetum vocant. Corn. Celſus iuncum quadratum nominat. Eius radices magno in vſu ſunt, calefacientes & exiccantes citra morſum. Habent & quippiam adſtringens atq; incidens. Aliud præterea cyperi genus Dioſcorides tradit in India naſci, gingiberis effigie, quod manducatum croci vim reddit, guſtu amaro ſentitur, & illitum præſentem pſilothri vim exhibet. Id Roellius contendit eſſe quod ab officinis terra merita appellatur.

Κυπειρίς. dicitur authore Plinio cyperi radix quum oblonga eſt.

Κύπειρος. cypirus dicitur à Plinio gladiolus, ac quāuis multi cyperum à cypiro non diſtinguant, vicinitate nominis fallente. nos, inquit, vtrumque diſtinguemus. Non tamen Græci videntur aliquam eius mentionem feciſſe.

Κυπρίνη κηρωτὴ. Ceratum cyprinum Paulo dicitur «
lib. 3. c. 29. de peripneumonia. «

Κύπρινον. Cyprinum vnguentum appellatur Theo- «

» phr. in libr. de odoribus, ſolito illius more qui ſæpenumero vnguenta nomine eius materiæ quæ principatum in his habet, afficit: Sic & ibidem vnguentum è violis albis λευκόϊον, & φοίνικα, id eſt palmam, vnguentum palmeum, & κρίνον lilium pro κρίνινον μύρον appellat.

Κύπρος. liguſtrum. Eſt arbor folijs oleæ latioribus, mollioribus, colore viridioribus, flore muſcaceo, candido, odorato, ſemine atro, non abſimili ſambucino acino, effigie coriandri. Arbor ipſa à Gallis vocatur trœna, in dumetis frequens. huius folia ſummaque germina vim quandam digerendi cum aquea ſubſtantia modice calida, habentque etiam adſtrictorium quiddam ex terrena & frigida ſubſtantia. Eius flos coquitur in oleo premiturque, fitque quod κύπρινον oleum vocatur, modica adſtringendi facultate, & maiore quadam vi calefaciendi præditum.

Κυπάδειον. antidotus quædam eſt bechica apud Nicol. ſect. 5. c. 9. quam Gal. 7. κτ᾽ τόπ. c. 2. ad verbum deſcribit; alij κοπάδειον legunt, ſed minus bene; nam ſic haud dubie vocarunt placentulas Lunata & inflexa ſpecie confectas, κύπτω enim Græcis eſt incuruo & inflecto, hinc κυπάδειον placentula curua & inflexa: Cæterum non eſſe κοπάδειον legendum in Nicolao, hinc coniicio, κοπάδειον enim diminutium à voce κοπτὸν eſt, quod Græcis medicamentum ſignificat, quod non coquitur ſed tunditur; Coqui vero lini ſemen cum melle in Nicolai antidoto manifeſtiſſimum eſt.

Κυρβασία. ἡ λεγομένη τιάρα. apud Hippocr. quam quidam pileum barbaricum dicunt.

» Vt exponit Gal. in exeg.

Κυρήβια. vide in Κυρίβια.

» Τὸ διὰ κυρηναϊκοῦ. medicamentum ex liquore Cyrenaico ad febrem quartanam, deſcribitur Paulo lib. 7. c. 5.

Κυρία ἡμέρα. dies dicitur ab Hippocrat. qui aliquid certo iudicat & decernit, & in quo iudicia rata firmaque ſunt.

» Alia vero notione lib. 1. περὶ γυναικ. dicuntur κυριώτεραι ἡμέραι, dies valde accommodati & opportuni ad conceptionem, nempe vbi fluere menſes defecerint, vt tum tempus ad congreſſum valde ſit opportunum, & ad periculum de conceptu faciendum.

Κυζικηνὸς τρόχισκος. paſtilli nomen eſt ad nomas & putredines vtilis, vt ſcribit Oribaſius. hic alio nomine ἀσκληπιὸς appellatur. Refertur ab Aetio.

Κυρίβια. Heſychio & Suidæ dicuntur τῶν κριθῶν ἀποβρέσματα, hoc eſt, acera & glumæ hordei, quæ decidunt dum aqua maceratur, vel etiam quæ decidunt quum hordeum torretur in clibano aut ſole: A Suida non ſolum exponitur τὰ ἄχυρα, ſed etiam τὰ πίτυρα, & quidem τῶν πυρῶν, vt hoc vocabulo tam hordei quam tritici purgamenta intelligantur, quæ tum decidunt dum vel aqua macerantur, vel torrentur ad ſolem aut in furno: Heſychio præterea ſic dicuntur fabarum cortices & farina è milio, ſed huius poſtremæ ſignificationis Gal. nō meminit; is enim quum κυρήβια expoſuiſſet ἄχυρα, ſubiungit, ſignificare etiam τὰ πίτυρα, & τὰ τῶν κριθῶν ἀποβρέσματα: Galenus inquam apud Hippocr. qui hoc vocabulo vtitur, cum alibi tum libr. 2. γυναικ: Porro notandum vocabulum hoc varijs modis ſcriptum reperiri; apud Erotian. quidem tranſpoſitis vocalibus κυρίβια, exponitque ἄχυρα & πίτυρα; apud Pollucem κυρῆβια exponentem τῶν πυρῶν τὰ φαυλότατα, excrementa & purgamenta tritici; Apud Galen. ἐν γλώσσαις, itemque apud Heſych. & Suidam κυρήβια: apud Hippocr. etiam κυβήρια a. de diæta.

Κυρκανᾶται. ταράττεται. hoc eſt turbatur, apud Hippocratem.

Κύσθος. podex, apud Hippocr. teſte Galeno pro quo paulo infra κύσσαρος.

Κυρτοειδὴς. ſic dicitur auricula parte ſui extrema, qua ab anteriore in poſterius vertitur, & quaſi reflectitur.

Κύρτωμα. Hippocrates in progn. appellauit οἴδημα, hoc eſt, tumorem omnem præter naturam, generali ſignificatione, ſicut Galenus comment. 2. annotauit.

Κύρτωσις. gibberoſitas, ſiue gibboſitas. eſt ſpinæ dorſi diſtortio in poſteriorem partem. Hæc & ὀπισθοκύφωσις appellatur, vel ſimplici etiam nomine κύφωσις, vt annotauit Galenus initio comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Oppoſita huic contortio dicitur λόρδωσις, ſpinæ vertebris in anteriorem partem conuerſis.

Κυσὸς. Heſychio πυγὴ, Nates & Podex. Item τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, pudendum muliebre.

» Sed pro κυσὸς legendum fortaſſe κύσθος, ſcribit enim Auſonius Epigr. 122.

» *Dum Cyſthon coſtumque putat communis odoris.*

» In quo alluſit inquit doctiſſimus Turnebus in aduerſarijs ad mulieris fortaſſis genitale, quod etiam Græcis dicitur κύσθος, cum alioqui etiam Cyſthos ſit frutex ex quo fiebant ſalgama, quæ non exhalant iucundum odorem cum ſalgama referant.

Κύσσαρος. podex apud Hippocrat. lib. de natura fœtus: ἐς τὸν κύσσαρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω. hoc eſt, ad podicem via fit à ventre & inteſtinis extra. dicitur πρωκτὸς & ἕδρα.

Κυστὶς. κύστις μικρά. hoc eſt, parua veſica, apud Hippocratem.

Κυστικαὶ φλέβες. dicuntur venæ gemellæ ſibique valde vicinæ quæ è trunco venæ portæ ceu propagines quædam exortæ, inſeruntur in collum & corpus veſicæ bilem continentis, quam κύστιν χοληδόχον appellant.

Κύστις. veſica. Eſt pars membranoſa, vrinam à renibus excipiens & foras excernens. Duabus cōſtat tunicis, vna propria & interna villis valde intertexta, intus rectis, foris tranſuerſis, medijs inter hos obliquis: altera vero exteriore, ex pentonæo pubis os intus veſtiente orta. Vtraque latiſſime diſtēdi, & rurſus in breuiſſimum ſpatium contrahi poteſt, eamque ob cauſam veſica à plæriſque neruoſa dicta eſt ex quadam ſimilitudine, vt & reliqua omnia alba & exanguia, quoniam plurimum extendi, rurſumque in ſe ipſa retrahi & ſubſidere videntur, quamuis ex nullo neruoſo corpore originem ducant, vt nec veſica ipſa, quæ neruulos tantum recipit partim à ramo ſextæ coniugationis, qui per coſtarum radices ad partes ventris inferni tendit, partim ex infima ſpinali medulla deriuatos. Præter hos autem neruos etiam venæ & arteriæ inter veſicæ tunicas à colli lateribus ad vſque fundum ſparſæ ſunt, à ramo per foramen oſſis pubis in crus deſcendēte. Illæ ſanguinem & ſpiritum veſicæ ſubminiſtrant, cū ipſa alioqui exāguis ſit. Ex earum partium numero habetur,

quæ excrementorum ſunt receptacula. Etenim in eam renes tanquam in lagenam vrinam deponunt per meatus οὐρητῆρας dictos, qui à renibus prodeuntes, obliquo itinere delati inter ipſius tunicas, paulo ſupra ipſius os inſeruntur. Eam vbi continuerit donec vel quantitate vel qualitate moleſta ſit, excernit: in fœtu quidem quamdiu vtero continetur, per οὐραχὸν in cauitatem tunicæ allantoidis, editis autem in lucem foras per οὐρήθραν. In hos enim meatus vrina fertur è veſica per ipſius ceruicem, quam muſculus ambit tranſuerſis conſtans fibris, quibus vndequaque conſtrictis, veſicam claudit, ne vrina effluat.

» Verum & κύστιος voce antiqui ſæpe totum ven-
» trem inferiorem intellexerunt, vnde ὑποκύστιον
» dictum; & Suidas κύστιν τὸ ἐφίζαιον, τὸ ὑπογάστριον,
» τὴν κοιλίαν, imum ventrem exponit quod ibi ſi-
» ta ſit veſica, proprie tamen veſicam ſignifi-
» cat.

Κύστις χοληδόχος. folliculus fellis. veſica bilem continens. Eſt veſica in cauis iecinoris ſita, inter venæ portæ & cauæ radices, bilem ex iecinore attrahens. Conſtat ſimplici tunica, villos habente intus rectos, nec ita multos, foris tranſuerſos, & medios horũ obliquos. A rectis quidem bilem trahit ex hepate, obliquis retinet, tranſuerſis vero expellit. A collo enim ſuo ſtomachos habet duos, vnum in hepar inter venæ portæ & cauę radices numeroſis ſurculis diſtributũ, quibus bilem in ſe allicit: alterum vero raro geminum, ſæpius ſimplicem in ecphyſim delapſum, quod in ipſum & inteſtina bilem flauam expellit, euerſa facile gemina membrana eius oſculum in ecphyſi claudente. Maximo illa hepatis lobo dimidia mergitur, reliquam ſimæ hepatis tunica tegit ad venæ portæ exortum, à qua venulas duas, quas κυστικὰς quibuſdam appellare placuit, & à vicina hepatis ſimæ arteria arteriolas in imum vſque fundum admittit. Recipit vero etiam vna portionem quandam nerui qui à ſexta coniugatione per coſtarum radices dextra parte ad patres ventris inferni peruenit.

κύτινος. dicitur, vt Plinio placet, primus partus mali Punicæ florere incipientis. Dioſcoridi flos eſt mali Punicæ, ipſius Punici inuolucrum, ſiue capitulum, quo flore decuſſo ſemen concipitur. In hoc ipſo cytino floſculi ſunt antequam ſcilicet malum ipſum prodeat erumpentes, quos balauſtium vocat Plinius. Adſtringit & ſiccat.

» Eſt tamen balauſtium ſylueſtris Punicæ flos
« vti ſatiuæ cytinus, vt tradit Galen. 6. ſimplic.
» Cornel. Celſus Cytinos eiuſmodi tollendæ ὁ-
» μοτυπίας gratia, mali punici capitula nominare
» ſolitus eſt; Cæl. Aurelian. lib. 4. Tard. Paſſion.
» c. 3. & lib. 5. c. 2. Punici caducum quod Græci
» κύτινον ῥοᾶς appellant, cum Latinis ampullagium
» vocat.

κύτινος. etiam ſimilitudinis ratione transfertur ad
» hyoſciami flores, atque hypociſtidem, hæc
» enim malo granato immaturo ſimilis eſt, atque
» eam ob rem à nonnullis cytinum vocari docuit
» Dioſcor. cap. de hypociſtide. Transfertur & ad
» cætera id genus quæ figura Cytinum referre vi-
» dentur: & hyoſciami quidem flores Cytinos
» vocari ex Dioſcorid. patet lib. 1. cap. de hyoſ-
» ciamo: Sunt & qui futura mori poma Cyti-
« nos dicant, quamquam alij ricinos non Cy-
tinos vocant. «

κύτισος. cytiſus. frutex eſt incanus totus, vt rhamnus, cubitalibus ramis, ſæpe maioribus, circa quos folia fœnigræci aut loti trifoliæ, ſed minora, dorſo in medijs tumente. Odor erucæ ſi digitis terantur, commanducatis guſtus ciceris recentis. vim habent digerendi, aqueæ & temperatæ miſtam, ſicut & maluæ. Cytiſum Romani trifolium maius appellant.

Hæc alio nomine ἀρνόφυλλον vocatur authore «
Heſychio, ſine dubio quod eius folio gaudeant «
agni, vnde Maro: «
Lupus ipſe capellam, «
Florentem Cytiſum ſequitur laſciua ca- «
pella. «

κύτος τό: vocabulum generale eſt ſignificans id om- «
ne quod cauum eſt; Sic apud Ariſtot. & Plat. «
κύτος τῆς κεφαλῆς κενόν, caua & inanis capitis cõcha, «
ἡ τριχωτὴ videlicet quæ capillis tegitur, quę & ab- «
ſolute κύτος vocatur teſte Polluce: Corporis «
quoque truncus κύτος nominatur Ariſtoteli 1. de «
hiſt. animal. c. 7. «

κῦφι. Ægyptium nomen eſt. eo thymiamatis compoſitio deſignabatur dicata Dijs, quam ſacerdotes veſpere quotidie cremabãt. Erat autem miſcella, vt Plutarchus ait commentario de Iſide & Oriſide, propter quadratum numerum ſedecim literis ſacris contenta, ex melle, vino, vua paſſa, cypero, reſina, ſeſeli, aſpalatho, myrrha, iunco, bryo, calamo, vtraque iunipero, lacaphtho, cardamomo, bitumine. Id autem κῦφι ἱερατικὸν hoc eſt ſacerdotale ſeu ſacrificum, appellabant. Dioſcorides proximam condẽdi huius rationem explicauit, ſcribẽs & alias plæraſq; eiuſdem confectiones tradi. Neque enim religionis tantum cauſa, ſed etiam ad ſanitatẽ vſurpabantur. Siquidem valebant & ad conciliandũ odorem gratum, & naribus ab antiquis admouebantur, vt catharros concoquerent, ſoluerent obſtructiones, purgarent cerebri ventriculos & morbis peſtilentibus reſiſterent. Per os quoque aſſumebantur, vt pectori inhærentia concoquerent, & iecinoris frigiditatem emendarent. Ac quãquam permultæ ad eos vſus compoſitiones eſſent, duæ tamen præcipue fuerunt cognomẽtis inſignibus, & à Paulo & ab Aetio deſcriptæ; quarum vnam κῦφι ἡλιακὸν, ſiue τὸ διὰ τῶν λϛ΄, hoc eſt Solare, ſiue ex triginta ſex rebus cõpoſitum: alteram vero κῦφι σεληνιακὸν ἢ τὸ διὰ τῶν κη΄, id eſt, Lunare, ſiue ex viginti & octo rebus apparatũ, vocabant. vel quod illud Soli, hoc Lunæ priuatim incenderetur & inſeruiret, vel quod maxime probabile eſt, quia illud in Solis formam, hoc in Lunæ figuram effigiatum eſſet. Solebant enim antiqui thymiamata iſta ſpecie quadam effingere, quod & hodie in ijſdem videmus obſeruari: formantur enim etiam nunc in auicularum modum quas cyprias auiculas, corrupto nomine pro cyphias vocant, veſtigio tamen veteris nominis adhuc relucente.

Sunt autem præter iam enarratas aliæ pleræq; «
cypheos deſcriptiones, de quibus Gal. a. de anti- «
dot. c. 2. 8. κατὰ τόπ. c. 5. & 7. Dioſc. l. 1. c. 24. Paul. «
l. 7. c. 11. & 12. Aetius l. 7. c. 116. & tetrab. 4. ſerm. «
1. & Oribaſ. li. 3. ſynopſ. nec non Plutarch. loco «
citato, qui & ſcribit ſolemnẽ illam cypheos cõ- «
poſitionẽ fieri ſolitam non temere, ſed recitatis «
dum ſeplaſiarij componerent ſcripturis: eſſe «
autem κῦφι Hippocratis τετράγωνον contendit «

Ludouicus Sauotius libello proprio, vide πεντάγωνον.

Κυφοειδὴς. dicitur medicamentum in formam τοῦ κύφεως compoſitum. Idem tamen reuera eſt quod κῦφι. ſed quia τὸ κῦφι proprie ad Deos & ſacrificia pertinet, antiqui medici in eo ſuperſtitioſi, medicamenta, quorum vſum à Dijs ad homines transferebant, maluerunt κυφοειδῆ quam κῦφι appellare, vt Andromachus, cuius aliquot huius nominis compoſitiones referuntur à Galeno.

Lib.8.κτ̓ τόπ.c.7.deſcribitur & κυφοειδὴς antidotus ad frigidas iecoris intemperies à Trallian. li. 8.c.4. ſic dicta, vt & aliæ, quod in formam τοῦ κύφεως componerentur.

Κύφων. pro σιωάγγη. poſitum reperitur.

Κυφώνιον. medicamenti cuiuſdam ſic vocati meminit Trallian.lib.1.c.12. vtilis ad capitis dolores à frigida intemperie ortos.

Κύφωσις. gibboſitas. Eſt vitium in ſpina, cum eius vertebræ loco motæ ſunt & in poſteriorem partem conuertuntur. Sunt autem hæc tria vitia in ſpina, κύφωσις, λόρδωσις & σκολίωσις: quibus additur & σεῖσις. Galenus ſcribit Hippocratem κυφοὺς ſolitum nominare, quos omnes κυρτοὺς appellant. Eſt autem κύφωσις vitium ſpinæ quod à caſu, ictu & tuberculis duris anteriorem thoracis partem diſtendētibus pulmonemque prementibus aliquando contingit, vt docet Gal. comment. eius aphor. quo ſcribit Hippocrates gibbos ex aſthmate aut tuſſi factos ante pubertatem mori.

Qui 46. eſt lib. 6. vbi de κυφώσει plura, atque ibidem ὕβωσις quoque vocatur ὀπισθοκύφωσις.

Κυψέλη, ἢ κυψελίς. ſic nominari tradit Heſychius auris cauum, nec vero tantum interius auris foramen ſignificat, ſed ſordes etiam quæ in eo colliguntur, teſte Polluce lib. 2. quo in ſignificato vſurpauit vocem hãc Aphrodiſæus in Problematis, nec non Caſſius in medicis problematis, quærens cur aurium ſordes (κυψέλαι) cum ſua natura exiſtant amaræ, dulceſcant in defunctis. has autem ſordes cerumina aut marmorata veteres vocabant.

Κύων. canis. canicula. Eſt ſydus octodecim ſtellis refulgens canis ſimilitudine, in cuius mandibula ſtella eſt quæ σείριος & προκύων quaſi anticanis appellatur.

Κύων.κυνὸς. ſic dicitur vinculum illud quo membri virilis cuticula glãdi colligatur. vocatur & κυνοδέσμιον, quaſi caninum vinculum.

Sed & κύων etiam vſurpatur ab Heſychio pro membro virili, & ab Euſtathio pro pudendo muliebri.

Κωβιός. dicitur à quibuſdam ὁ πεδύμενος χαμαιλέων, vt habetur apud Dioſcor.

Κνίδιαι γνῶμαι. ſic ſuorum librorum quemdam inſcripſit Hippocr. in quo ſententiæ ad prognoſim pertinentes continentur, quomodo Cnidij medici Cnidias ſententias inſcripſere.

Κώδεια, ἢ κωδία. hoc eſt, caput papaueris, frequenti in vſu apud medicos, ceu apud Dioſcor. cum alibi, tum lib.4. c. 64. & 65. Theophraſtus κωδίαν tribuit etiam fabæ Ægyptiæ hiſt. plant. lib. 4. cap. 10. vt & Plin. libr. 18. cap. 12. Sed & Poëtæ inquit Pollux caput κώδειαν appellant, ἀπὸ τῆς τῶν μήκωνος κεφαλῆς, ἐπεμάσαντες: Euſtath. autem per υ ſcribit κωδύας, & eſſe vult caput ciborij.

Τὸ διὰ κωδειῶν. celebre medicamentum quod ex capitibus papaueris fit. Cuius compoſitio varia fuit, non modo apud veteres ſed etiam apud neotericos. Quidam enim ex veteribus, inquit Galenus, ad capita papaueris cxx. aquæ ſextarios xx. infundendos cenſent, vt quælibet ſextarij mēſura ſex papaueris capita recipiat. Quidam vero in LXXX. ſextarios octingenta papaueris capita inijciunt, vt ſinguli ſextarij capita decem accipiant. Quidam ita temperauerunt, vt ſextario in vno octo capita miſcerent. Alij vero in aquæ ſextarios tres capita papaueris LXXX. conijciunt. Alij capita cxx. in eoſdem tres ſextarios addunt. Omnes fere aquam pluuiam deligebant, vt & papauer agreſte & ἀγριῶδες dictum. Quibus quidem ſigillarim expoſitis, Galenus eam quam maxime probat confectionem ſcripto prodidit, hunc in modum: Capita papaueris recentia minime aquoſa octo nouemue in aquæ pluuiæ ſextario vno macerata per vnum diem incoquuntur dum tabeſcant: deinde expreſſo liquore & excolato mellis optimi deſpumati dimidia aquæ menſura miſcetur & coquitur ad compagem mellis Attici. Et hæc quidem ſimplex decoquendi ratio eſt. Præſtat autem cum dulcis radiculæ vncia primum cocta, deinde madefacta in ſapæ ſextario rurſus incoquere. valet ad viſcerum inflammationes, deliria, vigilias & tuſſim. Alij vero ſimplici illa quidem & antiqua ſalubritate, quæ papauere & melle conſtabat, non contenti, multa præterea addiderunt, myrrham, crocum, hypociſthidem, acaciam, rhoëm, melilotum, aliaque eiuſmodi quæ vim adſtringendæ alui & fluxionum haberent. Appellant id officinæ diacodion compoſitum, ſiue diacodion cum ſpeciebus. Reperitur & κωδία, ſine diphthongo.

Huius compoſitionis deſcriptionem & vires admirandas recenſet fuſiſſime Trallian. libr. 5. cap. 24. Huius & deſcriptionem habet Paul. lib. 7. c. 11. ſimplicis & compoſiti, & Oribaſ. in collectan. lib. 5. c. 18. 19. & lib. 4. de locor. affect. cur. c. 134. Galenus denique illius plures differentias ex veteribus recenſet 7. κτ̓ τόπ. inter arteriaca.

Κωθωνίζεσθαι. inebriari apud Lacones, inde κωθωνισμὸν liberaliorem potum & pleniorem interpretatur Budæus, pro quo etiam κωθωνισμὸν apud Aretæum idem ſignificans, & κωθωνίζεσθαι ἀντὶ τοῦ μεθύσκεσθαι: Erat autem κώθων apud Lacones fictile poculum amplum & capax in exercitibus maxime vtile vt docuit Athenæ. lib. 11. & Plutarch. in Lycurgo, quo qui ſe compotando inuitabant κωθωνίζεσθαι & κωθωνίζειν dicebantur; κωθωνισμὸν copioſe deſcribit Pollux lib. 6. c. 18. de hac quoque voce & Cothone poculo Athenæ. lib. 11. plura.

Κῶλα. dicuntur in homine longiora maioraque membra à thorace ſeparata, & quaſi dependentia, vt brachia & pedes: verum Pollux κῶλον (quod & κώλυμα, inquit, vocatur) ex femore tantum & crure conſtare ſcribit.

Κωλικὰ φάρμακα. colica medicamenta, hoc eſt, ad ſedandum coli dolorem comparata. Siquidem præter ſedationem doloris vix aliud in colicis affectibus præſtare poſſumus: idque ſatis eſſe Galenus initio libr. 6. de locis affectis ſcripto prodidit. Itaque colica medicamenta genere quidem ἀνώδυνα ſunt, à communi tamē τῶν ἀνω-

εἰλεῶν forma differunt, quod quæ proprie colica appellantur, aromatis & odoratis ac vrinã cientibus ſeminibus miſta ſint, propterea quod ſtupefaciendi vim illis ineſſe oporteat. Conſtant enim magna ex parte, hyoſcyami ſemine, & cicuta & papaoeris ſucco, & corrice radicis mandragoræ. quibus in colico affectu vti cogimur ob magnitudinem doloris. hæc medicamenta etiam ἀνικήτους κωλικὰς medici appellant. Ac quanquam κωλικαὶ vocentur, non tamen ad coc licos tantum ſed ad alios etiam morbos adhibentur ſedandi doloris cauſa: quo factum eſt, inquit Galenus, vt antidotos omnes dolorem ſedantes κωλικὰς veteres nuncuparint, appellatione videlicet ab affectu, qui maximos dolores habet, deducta.

Eiuſmodi multa medicamenta deſcribit Gal. 9. κατὰ τόπ. c. 4. Inde & κωλικὴ ἀνίκητος apud Nicolaum, antidotus Colica inuincibilis appellata, conſtans ex refrigerantiom medicamentotum ſtupefaciendi vim habentium copia, qualia ſupra memorata ſont, his enim in Colicis vt teſtis eſt Galen. lib. 7. de compoſ. medicament. c. 5. propter doloris magnitudinem vti coguntur: ἀνίκητος vero nuncupatur ab efficacia & victoria quam de affectu ſuperato refert.

Κωλικὴ, ἢ κωλικὴ διάθεσις, ἢ κωλικόν. dicitur Coli inteſtini dolor, quod cum amplum ſit & laxum & mulris anfractibus ſinuoſum, varias ſane materias excipit, quarum exuperantia diſtorquetur, dolorque fit quem ab affecta ſede Colicum nuncupamus; hæ aotem materiæ ſunt flatus craſſior, humor aut lentus ac pituitoſus, aut acer & mordax, & vere silioſus, qui interdum etiam inflammationem accerſit, è qua pus in Colo fieri interdum ſolet; flatus in Colo inteſtino plurimus gigni cumularique ſolet: in quo ſæpius rugire vel murmurare obauditur, neque enim aliud natura condidit flatus excipiendi receptaculum. quem tamen prima ventriculi coctio maxime progenuit: itaque flatus in hoc inteſtino copioſior congeſtus ſi propter obſtructionem à duris reſiccatiſque fæcibus, aliiſue de cauſis erumpere nequeat, inteſtinum vi diſtendit atq; diuellit, magno certe & immani cruciatu, magnoque ſenſu doloris: hic flatulentus dolor vagus eſt & inſtabilis, inque varias ventris ſedes ſe contorquet, ſæpe obmurmurat, & arcte concluſus, nec ab ore nec ab aluo erumpit; hunc cauſæ flatus effectrices præceſſere, à craſſa lentaque & præſertim vitrea pituita, qua non modo huic inteſtino adhæreſcit, ſed & ipſum corradit, dilacerat, atque in id plerumque perforantis terebelli more ſe infigit; hic ſæpe fixus eſt & alte excruciat, Nauſeam & pituitæ vomitionem ciet, neque ructibus & flatibus emiſſis demulcetur, habuitq; originẽ à crapula & otio quæ cruditatem & craſſum humorẽ progignũt; Ab acri vero erodenteque humore, aut etiam ab inflammatione qoiſquis ortus fuerit dolor Colicus, fixus etiam eſt, ſed cum febricula, ardore, ſiti & vigiliis; irritatur eſculentis poculentiſque calidioribus, à quibus etiam ſumpſit originem; atque hi quidem vere colici dolores facile miteſcunt ceduntque iuſtis remediis: Nephritici dolores in quibus nec arenula nec calculus exturbatur, ſæpe colicorum ſpecie eludunt: Alii inſuper cruciatus quadam ſimilitudine & vehementia colici nuncupantur, quibus tamen non in colo inteſtino ſedes eſt, ſed vel in peritonæo vel in membranis, quæ abdomini ventriſque partibus obtenduntur, hi ſane grauiſſimi ſunt & valde diuturni, ac neque clyſteribus neque medicamentis, neque fomentis neque iis remediis, quibus qui vere ſunt colici dolores, deliniri ſolent; Eorum materia vel flatus eſt tenuis, aut humor acerrimus & æruginoſus mẽbranarum ſpatiis concluſus, à quibos detrahi vix poteſt, ſuccedunt diuturnis febribos, aliiſque bilioſis morbis, quorum eſt difficilis ſolutio, natura quippe criſim noxiique humoris depulſionem in aluum molita, quum nuſquam vacuandi viam promptam & expeditam nanciſcitur, illum è venis atque viſceribus in membranas ſæpe auertit, vbi dolores exurgunt priore morbo grauiores, inde ſæpe obſeruatum, continuas & tertianas, ſæpius vero febres quartanas hiſce doloribus finiuiſſe, qui diu circuitu certo exacuebantur, paremque acceſſionum ordinem retinebant. Cæterum nec ab Hippocr. nec ante Cornel. Celſum ab vllo alio veterum medicinæ ſcriptorum, Colicum dolorem nominatum habemus, imo Plin. lib. 26. c. 1. author eſt Tyberium Imperatorem omnium primum id genus morbi expertum eſſe, vnde mirantur complures quomodo Hippocratem, vel vulgatiſſimus morbus latere, vel frequentiſſimus eius ætate eſſe non potuerit: Res autem mea ſententia ita ſeſe haber, morbum quidem Colicum & fuiſſe & innotuiſſe antiquitus, ſed ilei nomine eſſe vocatum; omnia enim inteſtinorum atque ventris tormina, vno fere ilei vocabulo ſignificata apud antiquos medicos, intelligunt, qui in ipſorum monumentis voluendis diligenter ſunt verſati: facit autem comprobatam magis hanc noſtram ſententiam Celſi grauiſſimi ſcriptoris authoritas, qui lib. 4. c. 13. ita ſcribit, Diocles Caryſtios tenuioris inteſtioi morbum χόρδαψον, plenioris εἰλεὸν nominauit; à pleriſq; video nunc priorem illum εἰλεὸν, hunc κωλικὸν nominari.

Κωλύφιον. dicebatur panis quo olim veſcebantor Athletæ, ἀπὸ τοῦ κῶλα καὶ ἶφι, à firmitudine mẽbrorum, quod τὰ κῶλα, id eſt, membra artuſque redderet ἶφια valida & robuſta: vſus eſt eo nomine Iuuenal. tanquam Latino,

Luctantur pauca, comedunt colyphia pauca;

Erat autem eiuſmodi panis nõ bene coctus, nec multum fermenti habebat ex Gal. lib. 1. de alimen. facult. c. 2. omnis enim eorum victus craſſus erat & viſcoſus, quo non facile difflueret & diſſiparetur ob continuum exercitiorum vſum.

Κῶλον. colon inteſtinũ. Eſt inteſtinum craſſum ordine à ventriculo quintum, inter cœcum & rectum mediũ. Id dextra prius ilia prætervectum ad ſiniſtrum renem emergit, perque ventriculi fundum & iecinoris cauum exporrectum deſcendit ad rectum inteſtinum. Abſcedit longiſſime à centro meſenterii, quod non expediat venas meſaraicas valde exugere ea quæ continet excremẽta: cæco autem, vt ait Galenus, ad portionem reſpondet. Sicut enim cœcum valde extuberat globoſumque eſt, ita & colon tota ſui longitudine multos habet medios globos, & veluti cellulas, exiguas quidẽ nec tantas quantum cœcum eſt (hoc enim totum veluti quidã venter eſt) ſed ad portionẽ eius ſimilitudinemque factas. In eo craſſiores fæces diutius com-

morantur, donec excernendi tempus appetat. Itaque fit vt ſæpe ab his male afficiatur, varijſque morbis tentetur, pro conteoti excrementi qualitate.

» Cæterū pro ſcriptura vocis huius nonnulla no-
» tanda ſunt: vulgari enim ſcribendi more κῶλον
» per ω legimus paſſim ſcriptū, ſed fortean melius
» per ο κόλον; Pollux enim à colo deriuata, ſcribit
» per ο, & lib. 2. c. 4. coli inteſtini dolores tantos
» eſſe ſcribit vt ab eo deriočtur κολάζεσθαι, pœnam
» luere, κόλασις pœna, & κολαστήρια carceres, διὰ τὸ
» φέρειν, inquit, τὸ ἐν αὐτῷ πάθος τοὺς σώματι ὀξείας τὰς
» ἀλγηδόνας: & Manuſcriptus Pollucis codex le-
» git colon per ο; Sed hæc ſcriptio eſt fortean ne-
» ceſſaria vt diſtinctio fiat τοῦ κόλου inteſtini, ἀπὸ τοῦ
» κώλου à eruce, quod etiam pro omnibus artubus
» vſurpatur; idem & ſenſiſſe videtur Scaliger cum
» in emendando Celſo κολικὸν ſcriberet in margi-
» ne c. 13. lib. 4. vt videbat ſcriptum in textu c. 14.
» confectio medicamenti quod κολικὸν nominatur
» inquit Celſus, vbi Cooſtantinus non ſatis caute
» ω loco ο ſobſtituit, verum ſecutus eſt commu-
» nem ſic ſcribendi morem.

Κώλυμα. idem quod κῶλον apud Pollucem. Alias impedimentum ſignificat.

Κωλωτοειδέα ὑποχωρήματα. excrementa ſtellionum
» aut lacertorum tunicis ſimilia dicuntur, hoc
» eſt, variegata, & varijs quaſi guttulis reſpetſa
» lib. 4. Epid.

Κῶμα. marcor. veternos. Eſt deficiens & imbecillis motus facultatis imaginatricis à frigido & humido, magnam ſomni copiditatem inducens. Apud Hippocratem duplex eius differentia legitur, vt annotauit Galenus: vnum enim ſomnolentum, alterum inſomne ſtatuit. medici ἄγρυπνον κῶμα, hoc eſt, vigilantem ſoporem, appellarunt: hoc phreniticis, alterum lethargicis proprium. Somnolentum dicitur in quo æger profundo & diuturno ſomno premitur; inſomne in quo ægri vigiles manent, clauſis tamē fere ſemper oculis niſi excitentur. Tunc enim oculos attollunt & tangentem reſpiciunt, libereque tum ſentiuot tum mouentur, atque etiam deſipiunt, quod ipſis variæ rerum imagines obuerſentur, quæ illorum mentes moueot & ſomnum abrūpunt. Verum è lecto ſurgere & vigilātium opera exercere nequeunt. Variæ, inquit Galenus, fuerunt interpretum Hippocraris ſententiæ quid κῶμα apud eum ſignificaret: alij εἰς ὕπνον καταφορὰν, alij ſomnum ipſum, alij ſomnolentam cataphoram interpretati ſunt. Galenos initio comment. 1. εἰς τὸ προῤῥητικὸν ſcripſit ſe in libello περὶ κώματος pluribus teſtimonijs demooſtraſſe Hippocratem cataphoram omnem κῶμα appellare. Fuerunt qui τὸ κῶμα ἀπὸ τοῦ κωμάζειν veteribus dictum fuiſſe ſcripſerint, quod eſt crapulæ & comeſſationibus indulgere: ſiue à communi vtrorumq; ſymptomate: nam tum ebrioſi tum qui comatis altera ſpecie laborant, magna ex parte vigilant: ſioe quod οἱ κωμάζοντες omnium facillime in eum morbum incurrunt. Siquidem ex immodico vini potu, in primis cootrahitur. Quam, vt veriſimile eſt, ſententiam ſequutus Linacer, κῶμα vertit marcorem: marcere enim torpere ſignificat atque languore & inertia teneri, præſertim cum Celſus de lethargo, in hoc, inquit, marcor & inexpugnabilis prope dormiendi neceſſitas. Erotianus κῶμα interpretatur τὸν ὕπνον, καὶ οἷον κοίμημα: & κωματώδεις τοὺς μετὰ νωθρίας ἐν καταφορᾷ ὄντας. hoc eſt, ſomnum & veloti torporem: & comatoſos eos qui cum pigritia quadam magna & graui ſomnolentia premontur.

Hippoc. tamen tum in Epid. tum in prorrhet. «
iſta coniungit interdum, comatoſus erat & in- «
ſomnis: Cur vero interdum coniungantur cao- «
ſam refert Gal. lib. 1. prorrhet. part. 1. ad copiam «
ſanguinis coi mixta ſit bilis acris & mordens, «
Sanguis enim, inquit, copia facultatem cerebri «
grauat quidem; ſed à bile vſque adeo irritatur «
vt ſomnus inhibeatur. «

Κωνάριον. conarium. Eſt glandula in cerebro, à baſi lata in mucronem faſtigiata, gloutijs innixa. Glandulam eſſe non tantum ſubſtantia eius declarat, verum etiam vſus. Siquidem opplet firmatque diuiſionem vaſorum petētium plexum choroidē, & veotres anteriores, quæ fere glandularum omnium communis eſt vtilitas. Plærique eundem vſum etiam illi tribuêre in cerebro quem habet pylorus in ventriculo. Nam vt pylyron aiunt eſſe glandulam, prohibereq; ex ventricolo cibū, priuſquam coctus ſit, in tenue inteſtiuium tranſire, ad eūdem modum conarium in principio meatus poſitum cuſtodem qoendam eſſe aiunt, & velut œconomum eſſe quantum ſpiritus mitti oporteat. Quorū tamen opinionem Galenus libr. 8. de vſu partium reprehēdit. Eſt autē conarium figura cono, id eſt, nuci pineæ ſimile, vnde & nomen habet. Situm eſt ad principium meatus qui ventriculum medium cum poſteriore coniungit, & gloutijs ſupra & ante ſoſtinetur. Non eſt autem cerebri pars, neque ab internis partibus ventriculi, ſed extrinſecus ipſi adhæret.

Κώνειον. cicuta. herba eſt caule geniculato vt fœniculi magnoque, folijs ferulæ, angoſtioribus, graueolentibus, cacumine ramoſo & vmbellas ſuſtinente, flore ſubcandido & ſemine candidiore aniſo, radice concaua nec profunda. Dum pubeſcit, apio ſimillima eſt & pro eo nonnūquam fallit, lethali alentium periculo. Eſt enim lethale venenum propter refrigeratoriam vim quæ ſemini & folio magna ineſt, vt videre licet ex Alexipharmacis Nicandri quæ nos Latina fecimus. Recentiores tamen faciunt cicutæ duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terreſtris calidæ, ſed nullo idoneo authore. Cicutæ tamen vis eſt, ſi Celſo credimus, exedendi corpora, vt forſitan ſeminibus & folijs frigida ſit poteſtas, cauli feruida. Auerroes & Conciliator nullo habito diſcrimine, eam calidam & ſiccam tertio gradu ſcripſere, magno, vt mihi videtur, errore.

Sed hanc Auerrois & Conciliatoris ſenten- «
tiam doctiſſimus Scalliger cōprobare videtur, «
dum inquit Franciſcum Trapolinum ex eius fo- «
liorum eſu ameotem ſed ſine ſopore interijſſe; «
animalia inſuper quædam, primum quidē illius «
eſu ſopore capta, ſed poſtea experrecta primum «
attonita fuiſſe diu, mox inſano ac præcipiti cur- «
ſu, eoq; vago, atque interdum vertiginoſo ſeſe «
proripuiſſe. In liguribus Taurinis eius radices «
pro delicijs haberi in acetarijs, vrinas etiam cie- «
re valde admodum; alium & quemdam ex illa «
amentem factū; multos alios vertigine & obli- «
uione correptos; qui ſopore fuerit extinctus ſe «
neminem vidiſſe. Errant autem Arabes qui κώ- «
νειον & ἀκόνιτον idem potātes turdos ſiue ſturnos «
aconito veſci tradiderunt, cum noo aconito ſed «

» cicuta, eos nutriri Gal. atque alij verius tradant,
» inde vero id factum, vt in multis Græciæ oppidis
» legitimus, vt ita dicam, & vſu multo cognitus
» veneni modus cicutæ propinatio fuerit, atque
» inde κώνειον ſimpliciter pro veneno & venenato
» poculo vſurparunt vt diſcere eſt ex Athen. lib. 3.
» Trita autem Cicuta, vt cæteri, ita Chij ad infe-
» rendam mortem vtebantur: at nunc inquit
» Theophr. hiſt. plant. l. 9. c. 17. terere nemo velit,
» ſed detracto tegmine, piſtam ſubinde in mor-
» tario tundunt, & prætenui cribro tranſmiſſam
» aqua inſperſam bibunt, atque ita obitus celer fa-
» ciliſque euenit: Κώνειον autem dicitur inquit Gal.
» cap. 2. lib. quod animi mores corporis tempera-
» menta ſequuntur, deſumpto ab eo affectu nomi-
» ne quo ab ea afficitur corpus, etenim vertiginem
» excitat, caliginemque oculis offundit, quod an-
» tiqui Græci κωνᾶσθαι dicebant ἀπὸ τῦ σφάλαι; di-
» citur alio nomine ἰσθμιαῖον vt Phocion author eſt.

Κωνία. vinum picatum apud Hippocratem. Inijcitur cum cortice piceæ ſemihemina in vas figlinum, & aliqui quidem excolant poſtquam ebulliit, alij vero relinquunt, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ exponuntur. Cæterum pro κωνία ſcri-
» bendum fortean κωνίας, ſcilicet οἶνος, vt & ἀνθο-
» σμίας, & ſimilia, fortean à piceæ conis ſeu nucleis.

Κωνοειδὴς ἀπόφυσις. proceſſus eſt ſecundæ vertebræ, ſic dictus à ſimilitudine nucis pineæ. alij πυρηνοειδῆ appellant, Hippocrates ὀδόντα vocauit. vide in dictione ὀδόντος.

Κῶνος. meta. inuerſus turbo. pyramis. Ex hac ſimilitudine pineam nucem ſignificat, quam Hippocrates κόκκαλον, recentiores medici στρόβιλον vocauere.

» Vt ſcribit Gal. comm. 4. in lib. περὶ διαιτ. ὀξέων;
» & recentiores medici Græci inter quos eſt Mi-
» repſus etiam κωνάριον. Idem Gale. in lexico Hip-
» pocr. ſcribit, ἐν ταῖς ἅλωσι, maxime vbi ſunt loca
» ἐπιμέλεια, ſolere erigi palum ligneum, & ἐπὶ τούτῳ
» συντίθεσθαι τοὺς καρποὺς κωνοειδῶς, inde ſtruem illam
» κῶνον appellari, atque hinc ἄλφιτα προκώνια dici τὰ
» πρὶν ἢ τὸ κῶνον στῆναι, hoc eſt ἐκ τῆς νέας ἔτι καὶ
» ἁπαλῆς κριθῆς, farinam ex recenti adhuc hordeo,
» antequam in metam compoſitum fuerit; Sed &
» Dioſcor. prodidit hoc nomine etiam picem li-
» quidam à quibuſdam vocatam eſſe.

Κωνώπων δήγματα. culicum morſus dicuntur Hip-
» poc. de papulis & exanthematum genere quæ in
» populariter graſſantibus morbis, & febribus ar-
» dentibus frequentiſſime in cutem erumpunt.

Κῶος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ exponuntur.

Κωνία. dicuntur coſtæ anguſtiores, ſicut πλάται quæ
» ſunt latiores.

Κωφοῖ. verbum eſt tertiæ perſonæ apud Hippocratem, ſignificans idem quod ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλύνει. languefacit & retundit. ſunt qui ſcribant κουφοῖ, quod eſt Leuat.

Κωφὸς, ἀμαυρὸς καὶ ἀδύνατος, hoc eſt, languidus & inualidus. apud Hippocr.

» Accipitur etiam pro ſurdo, nec non pro mu-
» to quoniam eſt τὸ ἄλαλον conſequens τῷ κωφῷ.

Κώφωσις. ſurditas. Eſt actio auditus abolita à cauſa aliqua præter naturam. Affectio eſt auditui oppoſita, vt habitui priuatio. Quare quæcunque auditum abolent, ea pariter ſurditatem inducunt. Ea autem genere duplicia ſunt, conſiſtuntque omnia aut in ipſa audiendi facultate, eiuſque primario inſtrumento quod eſt animalis ſpiritus in aurem affluens: aut in ipſis organis quæ natura ad audiendum comparauit. Ad primum genus pertinent cauſæ omnes quæ ipſum ſenſuum neruorumque principium, hoc eſt cerebrum, male habent, præſertim qua parte es eo neruus auditorius producitur: cuiuſmodi ſunt intemperies aut vitioſus aliquis humor vel ſenſim in cerebro cumulatus, qui habitualem aliquando & incurabilem ſurditatem facit: vel confertim & ſubito in ipſum irrumpens, ſicuti per febres acutas accidit, de quo celebris habetur apud Hippocratē aphoriſmus: Quibus bilioſæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant, & quibus ſurditas ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat: item qui non multo poſtea ſcriptus eſt: Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata ſoluit morbum. Pleno enim eiuſmodi humoribus cerebro, ijſq; ad aures maxime vergentibus, fieri non poteſt quin audiendi potentia vel hebetetur, vel etiam in totum auditu priuetur, & ipſe animalis ſpiritus impurior, craſſior & fæculentior redditus, ad audiēdum prorſum ineptus euadat. Poſſunt tamen & hæ ipſæ cauſæ organis auditus eſſe communes, & in ipſo auditorio neruo, præſertimq; meatu eius interno talem intemperiem tantamque obſtructionem excitare, vt nec ſonis in aures aditus pateat, nec interno ſpiritui in ipſum neruum via. Id quod etiam à ſorde, callo, aut alio tumore præter naturam meatum nerui auditorij occupante accidere poteſt. Hæ quidem cauſæ ſi magnæ ſunt, ſurditatem inducunt: ſin autem exiguæ, auditum vel obtuſiorem reddunt, vel deprauant, vel in eo dolorem etiam mouent. Sunt enim harum omnium affectionum communes cauſę, ſola magnitudine ab inuicem differentes. Præter quas tamen aliud quoddam diſcrimen afferri poteſt, quod læſis alijs inſtrumentis auditioni vſum aliquem præbentibus, ijs ſcilicet quæ aurem foris circunſtant, intemperie aut tumore præter naturam aut continua ſolutione, aboleri quidem in totum auditus, ſurditaſque fieri non poteſt, ſed tantum hebetari vel etiam deprauari. Quod autem ad dolorem attinet qui in auditus ſenſu aliquando mouetur, non eſt dubium quin à proprio ſenſibili fiat, vt voce aſpera, grauiſſima, maxima, celerrima, qualis ſonus eſt tonitrui, à quo ſæpenumero inductam eſſe ſurditatem animaduerſum eſt diuulſo audiendi inſtrumento, ſicut è contra vox leniſſima tardiſſimaque ſano auditui ſolet eſſe grata: fatigato autē gratior, ſi pręterea ſit perexigua, ægro vero longe gratiſſima, eaque etiam magis ipſum ſilentium.

Κώφωσις, quamuis proprie ad auditū pertineat, Hippocrates tamen dixit de oculis ἀντὶ τοῦ παρεμποδισμοῦ, hoc eſt pro impedimento, ſicut annotauit Erotianus: vt & alio loco κωφοῦται ipſe dixit ἀντὶ τοῦ ἐκλάσεως καὶ παρεμποδίζει: hoc eſt, læſus & impeditus eſt.

IO. GORRÆI
PARISIENSIS
DEFINITIONVM
MEDICARVM,

TO. Λ.

ΛΑϐὴ. dicitur Hippocrati ἡ ἐπισημασία, principium inſultus febrilis, aut primus ſenſus vel prima ſignificatio acceſſionis, vt cum ægri horrent, refrigerantur, oſcitant, idque intermittentis proprium ſignum eſt, generalius tamen in hecticis ſumitur pro acceſſione, quam λῆψιν appellat Hippoc. lib. περὶ παθῶν: Ab hac voce λαϐὴ, λαϐόντες dicuntur in Coacis qui acceſſione prehenduntur, idque nec opinantes, & extra rationem circuitus: etiam de ijs vſurpatur qui febre corripiuntur continua, in qua interdum rigor, horror, refrigeratio primo ſtatum inſultu inuadit, ſed λαϐὴ & λαϐόντες de ea propriè febre dicuntur quæ per circuitus repetit vt explicat Gal. ἐν γλώσσαις.

Λάϐρα ὕδατα. quæ vocat Hippocrates lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, Galenus interpretatur ἐξαιφνίδια σφοδρά τε καὶ ὀλιγοχρόνια. hoc eſt, repentina, vehementia, & quæ parum durant.

Λάγανα. ſpecies eſt τῶν ἰτρίων, hoc eſt placentarum & bellariorum, ſed deterior, craſſique ſucci ac tarde commeantis, vt quæ ex ſimilagine conſtet. Quæ enim ex melle parabatur, ῥύμματα Græci vocant, multo erat præſtantior, ſicut ſcribit Galenus lib. 1. de aliment. facult. Vide ἴτρια.

Λάγνεια, καὶ λάγνευμα. rem veneream veneriſque vſum ſignificat Hippocrati, ceu quando aphor. 22. ſect. 5. lib. 6. epid. inquit, λαγνείη τῶν ἀπὸ φλέγματος νόσων ὠφέλιμον, id eſt veneris vſum morbis à pituita conferre, hoc & in ſenſu vſurpatur apud eundem libr. de natura pueri, & lib. de internis affectionibus ἀπέχεσθαι λαγνείης καὶ οἰνοφλυγίης, abſtinere à coitu & temulentia, & 2. de diæta λαγνείη inquit, id eſt, coitus extenuat, humectat, & calefacit: Nec tantum pro venere, ſed & pro ſemine vſurpatur; Sic Hippoc. lib. de natura pueri δίδυμα (inquit) γίνονται ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος ὧδε: ſic gemelli fiunt ab vno prodeunte ſemine; atque eodem libro de viro ᾧ λαγνεύη πολλὰ, ἐυρυτέρας γινόμενα τὰ φλέϐια μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην, id eſt τὸ σπέρμα, ſi ſæpe coitu vtatur venæ latiores redditæ plus ſeminis ad ſe trahunt, & Paulo ante dicit ἐν τῇ λαγνείῃ in ſeminis emiſſione: etiam Gal. ipſe in exeg. λαγνείην ſemen interpretatur: ipſe denique Ariſtoteles pro ſemine hanc vocem vſurpaſſe legitur, ſic enim 4. problem. ait τῇ λαγνείᾳ ὑπερϐάλλει, id eſt genitali ſemine admodum abundat: verum notandum λαγνείην etiam à quibuſdam in malam partem accipi nimirum pro libidine immoderata quomodo Ariſtotelem intellexiſſe ferunt quærentem 4. problem. Cur re venerea vtentibus oculorum acumen offenditur; verum à nonnullis re accuratius perſcitata exiſtimatum obſeruatumque Hippocratem hanc nunquam vocem, pro venere immoderata ſumpſiſſe, ideo neque Ariſtotelem loco proxime citato, neque 4. problem. 17. vbi Hippocratem ſequutus morbis quibuſdam à pituita conferre dixit coitum, vocem λαγνείην de venere immoderata intellexiſſe, Gazam reprehendentes qui locis apud Ariſtotelem citatis ſect. 1. ſcilicet 1. prob. 56. & 4. prob. 17. ſic verterit atque expoſuerit, inter quos eſt Mercurialis ipſe 1. Variar. lect. c. 17. & Marſilius Cagnatus vir doctiſſimus l. 1. variar. obſeru. c. 1. nec tamen omnino negantes apud claſſicos authores nonnullos in malam partem accipi, ſicut apud Philonem in vita Moſis lib. 3. quando ait οἰνοφλυγίαι καὶ ὀψοφαγίαι καὶ λαγνεῖαι καὶ ἄλλαι ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι: Apud Xenophont. λαγνείᾳ δουλεύειν: & apud Suidam qui λάγνον ſignificare inquit πόρνον, αἰσχρὸν & καταφερῆ πρὸς τὰ ἀφροδίσια. hoc eſt ſcortatorem & turpiter in venerem pronum.

Λαγόνες. ilia pars inter coxas & pubem in imo ventre poſita: κενεῶνες alio nomine dicuntur.

Vide κενεών: dixit vero λαγὼν in ſingulari numero Ariſtoteles 1. de hiſt. anim. c. 13. & Athen. l. 8. Dymnoſop. videtur autem vox hæc à voce λαγαρὸς, id eſt laxus & vacuus deducta, vnde & κενεὼν dicitur, & λαπάρα ab eadem origine, &

» λάγανον placentæ aut libi genus quoddam à figuræ
» proprietate quod caua fingerentur Lagana.

Λαγόνων ὀστοῦν. os ilium. Eſt apophyſis oſſis ſacri ſuperna & ampla, continens intos ventris imi partem plurimam, tangenſque ilia. Os enim ſacrum tres apophyſes rectas habet, vt ait Galenus, hoc eſt, nec deorſum nec ſurſum repentes, hanc quæ τῶν λαγόνων dicitur, aliam quæ dicitur τῶν ἰσχίων, & tertiam quæ τῆς ἥβης: hoc eſt, ilium, coxæ, & pubis. Tamen os totum ſæpe os ilium vocamus, quod id inter cætera magnitudine & craſſitie præpolleat, vt ſcapulam totam vocamus omoplatam quamuis id nomen ſit proprie partis in ſcapula latiſſimæ.

Λαγωὸς θαλάττιος. lepus marinus inter venena repo-
» nitur à Dioſc. Alexiph. c. 30. cuius hauſtum ſe-
» quuntur viroſus quidam ſapor qualis putentium
» piſcium percipitur, ventris dolor, vrinæ ſuppreſ-
» ſio, omnis generis piſcium auerſatio atque odiũ,
» & ſudor graueolens, bilioſus itidem vomitus &
» cruore mixtus, huius veneni remedia ibidem do-
» cet Dioſcorides.
» Διὰ λαγωοῦ. medicamentum à lepore ſic dictum,
» ad iecoris & lienis obſtructiones efficax, quod
» deſcribit Trallian. l. 8. c. 2.

Λαγώπους. lagopus, herba eſt naſcens in ſegetibus, leporino pedi ſimilis. nec plura antiqui de ea ſcripſerunt, niſi quod pota ſiſtit aluum, & ad alligata inguinum inflammationes diſcutit. Dicitur alio nomine λαγωοῦ κύμινον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Λαγόπυρον. ſic Hippocrates τὴν λαγώποδα herbam nominauit, quaſi leporis triticum, furfuribus cum inatuit ſimillimam, folio paruo quaſi oleagineo, longiore tantum, cruentis vulneribus imponens.

Λαγώφθαλμοι. dicuntur quibus ſuperior palpebra ſurſum reducta eſt, adeo vt oculum totum contegere non poſſit, ſed per ſomnum etiam oculus apertus maneat, ſicut & leporibus. Id vitij aliquando naturaliter prouenit: aliquando à cauſa præter naturam, vt vſtione, cicatrice, ſutura latiore & male facta: interdum etiam ſenectute. Idem ſi inferiori palpebræ contingat, ἐκτρόπιον appellatur.

» Hæc vero ſic affectio vocatur à voce λαγὼς,
» lepus, & ὀφθαλμὸς oculus, quaſi leporinus ſit
» oculus, id eſt, adapertus in ijs qui hunc affectum
» patiuntur dum dormiunt, cuiuſmodi in lepori-
» bus dormientibus eſſe ſolet ait Aetius lib. 7.
» cap. 73.

Λάδανον. ladanum. Eſt ſuccus pinguis & roſcidus ciſthi, quem ladona Cypri vocant, folijs adhæreſcens. Huius colligendi ratio multiplex fuit: præcipua tamen ex capellis atque hircis: ſiquidem folia ciſthi carpentes inſidentem ijs ſuccum villo barbarum & femorum abſtergunt, qui ſuapte natura tenax & lentus facile ſequitur viſci modo ad contactum. Detractus hic poſtea expurgatur atque in offas conuolutus reponitur. Optimum prouenit in Arabia apud Nabathæos Syriæ conterminos. Recentiores ex authoribus σρόβον nominant. Eſt medicamentum præſtantiſſimum, in ſecundo fere abſceſſu calidum, natura tenue, emolliens mediocriter, diſcutiens & concoquens: ſed tamen habet etiam aliquam adſtringendi vim.

» Fit ex illo τὸ διὰ λαδάνου, medicamentum ad
» capillos fluentes efficax deſcriptũ à Trall. l. 1. c. 2.

Λάθυρις. putatur à doctis eſſe cicercula, folio non rotundo vt plurima leguminum, ſed oblongo. Caulis humi repit vt piſo, quaterni & inæquales grano ſunt anguli, vt ait Plinius. Galenus ochris & phaſelis non longe diſſimili natura conſtare prodidit, & Aſiaticos ſuos eo cibo plurimum vti in modum τῆς φακοπτισάνης, Officinæ catapuciam vocant.

Vide num cicercula de qua author noſter, ſit «
λάθυρος, ſeu λάθυρον, & de qua Gal. l. 1. de alimẽt. «
facult. c. 26. λαθυρὶς enim aliud eſt, tithymali «
nempe ſpecies. «

Λαίλαπες. dicuntur à Græcis venti repente excitati & vehementes, maxime ſi pluuiam multam & ſubitam habeant vt annotauit Gal. comment. εἰς τὸ α τῶν ἐπιδημιῶν. Erotianus interpretatur ὄμβρον μετ' σφοδροῦ ἀνέμου γινόμενον: hoc eſt, pluuiam cum vehementi vento factam.

Λαιμαργία immodica abſtinentia Cæl. Aureliano «
dicitur l. 1. τῶν χρον. c. 15. «

Λαιμὸς. gula, dicitur alijs nominibus σόμαχος, οἰσόφαγος, λαυκανία.

Dicitur & λαῖμα pro eodem vt vult Ariſto- «
phanis Scholiaſtes & Suidas. «

Λάκαφθον. quid ſit incertũ eſt, nec ſæpe etiam à me- «
dicis vſurpatur, à Paulo lib. 7. c. 22. numeratur «
inter ſpecies aromatum, è quibus κῦφι τὸ ἡλιακὸν «
componitur, eſſeque dicitur φλοιὸς πίτυος ὁ ἰατρῷ «
παρὰ δένδρῳ. itaque apud Plutarch. etiam in lib. «
de Iſide & oſiride, vbi eiuſdem Cypheos com- «
poſitionem exponit, pro λαπάθου reponẽdum fue- «
rit λακάφθου: Ruellius exiſtimat eſſe Naſcapthum «
ſiue narcapthum aromatis genus quod ex india «
deportabatur ſuffimentis optimum. «
Διὰ λάκκας. pretioſiſſimum medicamentum «
recentioribus Græcis dicitur, cui lacca à Barba- «
ris dicta, Dioſcoridi & Paulo καλλέγριον nomen «
dedit. «

Λακκόπεδον. pars ſcroti laxior appellatur, à quibuſ- «
dam ἀχχάδιον, ab Athenienſibus λακκοσχέας no- «
minatur inquit Ruffus. «

Λακωνικὸν. pars fuit prima balnei apud antiquos quæ conſtabat calidi aeris tribus differentijs, & ſola fere ex toto balneo nobis ſupereſt, teſtudo ſcilicet illa thermarum quæ igne concalefacta vaporem ſiccum continet, à quo ſudor in corporibus mouetur. dicitur alio nomine ὑπόκαυστον, & πυριατήριον ξηρὸν, & θόλος ξηρός. Latini pariter Græcis Laconicum appellant.

Illius Columella meminit his verbis; Quoti- «
dianam cruditatem Laconicis excoquimus, & «
exuſto ſudore ſitim quærimus; Laconici vero «
vſum his vocibus Græci ſignificant πυριᾶσθαι ἐν «
διαπύροις τοίχοις, quaſi dicas deſudare intra igni- «
tos parietes. «
Τὸ λαμβανόμενον. cibos, freqoens medicis vſus «
huius vocis, vnde ἀναλαμβάνονται & ἀναληπτικὸν «
ſæpius apud Hippocr. «

Λαμβδοειδὴς. dicitur os quod alio nomine ὑοειδὴς di- «
citur de quo vide ſuo loco. «

Λαμβδοειδὴς ῥαφὴ. ſutura lamboides. eſt ſotura tranſuerſa in poſteriore cranij parte, quam ſi à tergo ſpectes, figuram literæ Λ imitari videbitur. Illi ex omnibus ſuturis ſoli additamenta tribouitur ab anatomicis. Sunt autem huius ſuturæ extremæ partes, quæ propter occipitij humiliora non amplius exactam ſuturæ compagem exprimuut, & verſus capitis baſim proteoduntur, ſenſimque ſibi mutuo appropinquant. Cæterum λαμβδοειδῆ

ſuturam Galenus deeſſe ſcribit quibus eminentia occipitis nulla eſt. vide κρανίον.

Λαμβδοειδὴς etiam appellatur ab Actuario diuiſio venæ cauæ inferioris, qua in duo crura abit paulo ſupra initium oſſis ſacri, non dubium quin à forma literæ Λ. Eandem diuiſionem Galen. lib. de anat. venarum elemento ν comparat.

Λαμπαὶ. appellantur bullæ quæ vrinæ ſuperficiei innatant, ſic dictæ, quod ſpumæ quæ in ſuperficie vini inſidet, ſint ſimiles ait Actuar. l. 1. περὶ οὔρων. cap. 28.

Λαμπάδια. dicuntur linamenta quæ vulneribus induntur apud Ariſtoph. in Acharn.

Λαμπαὶ. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ λυχνὶς ἀγρία, vt habetur apud Dioſcor.

Λαμπροὶ. dicuntur Hippocr. lib. de aere aq. & loc. qui colore ſunt vegeto, & bene habito, quibus tacite lienoſos, & ictero nigro laborantes, videtur opponere.

Λαμπρὸν αἷμα διαχωρέειν. in Coacis expoſuerit fortean aliquis ſanguinem lucidum, ſiue ſuaue rubentem ſiue ſplendidum excernere, non tamen eo loci ea cõuenit interpretatio, ſed ſanguis purus, nec purus quidem quaſi ſegregatus à concretione humores alieni, ſed purus inquam, id eſt non cruentum quid, ſed ipſe larga copia cruor, Gallice dicimus, *ietter le ſang tout clair*.

Λαμπτὴρ. apud Hippocratem lucerna, lampas. Apud Atticos etiam, vt ſcribit Galen. id ſignificat in quo ligna vrebantur lumen præbentia. Sed & fax & lychnus eo nomine deſignatur, vt ipſe explicat in lexico Hippocratis.

Λαμπρόφωνοι. appellantur lib. de aere aq. & locis clara voce præditi.

Λαμπυρὰ. τὰ ἀφρώδη, hoc eſt ſpumoſa, apud Hippocrat. Spuma enim quodammodo ſplendida eſt.

Λαμπώδης. apud Hippocrat. τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν, hoc eſt, ſplendidum & purum, vt interpretatus eſt Bacchius, non recte tamen Erotiani iudicio: λαμπὴ enim cum ſignificet ſpumam vino innatantem, & veluti pingue quoddam glutinoſum quod conditis oleis ſupernatat, λαμπώδης intelligere oportet in cuius ſummo innatat quippiam τῇ λαμπῇ ſimile.

Λαμψάνη. lampſana. olus eſt ſyluestre, cuius folia, inquit Dioſcorides, cauleſque coquuntur in cibo, & plus alit quam rumex, eſtque ſtomacho vtilius, prauum tamen, vt ait Galenus ſuccum gignit. Illitum autem abſtergendi digerendique facultatem poſſidet. Inter ſylueſtres braſſicas cenſetur, pedalis altitudinis, tribus hirſutis folijs napi ſimilibus, niſi candidior eſſet flore. A Romanis napum ſylueſtrem vocari Dioſcorides ſcribit. Rura noſtra ſanuas albas, quaſi ſylueſtres napos vocant.

Sic vero vocata lampſana eſt quod folijs humum lambat ἀπὸ τοῦ λάψαι quod lambere eſt.

Λάπαθον. rumex. olus eſt multos habens caules, ramoſum, radice ſingulari, alta, vt quæ nonnunquam deſcendat ad tria cubita, quæ tamen ſyluestri breuior eſſe conſueuit. Cum perfecte adoleuit, figura betæ proximum eſt, & corpore carnoſo atque madido. Multa eius genera produntur apud Dioſcoridem, quorum quartum genus λάπαθον vocari prodidit.

Λάπαθον vero vocatur, quod ventrem euacuet & emolliat; Ἀλάπαθον Theocritus vocauit ab effectu quod exinaniat, etenim Attici ἀλάπαξαι quas nos inanitiones dicimus appellant. & λαπάζειν vacuare vel exinanire Græci omnes dixerunt.

Λαπάξη ἡ

Λαπαρὸν. dicitur pars ea corporis quæ poſita eſt inter coſtas nothas & oſſa quæ ad ilia pertinent. ratio nominis eſt, quod inanis ſit & deſideat. Proprie enim τὸ λαπαρὸν ſignificat inane & vacuum, ſicut λαπάξαι exinanire, vt apud Homerum:

Ἴλιον ἐξαλαπάξαι ἐϋναιόμενον πτολίεθρον.

Sed & omne quod deſidit, λαπαρὸν Græci appellant, tranſlato vocabulo ab eo quod communiter accidit. Siquidem omne quod vacuum eſt, neceſſario deſidit. Annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον. & ſimiliter initio comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, ſcribens eam partem omnino vacuam videri, ſi cum ſupernis infernisque partibus, vtriſque oſſeis cõferatur. Idem vero comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcripſit, ſe de vocabulo τῆς λαπάρας dicere poſſe, adductum experimento & Hippocratis ac poetæ vſu, tum ipſo morbo, eam ſignificare partem quæ inter oſſa pectoris, & quę proprie appellantur oſſa ilium, eſt intericcta. Attamen idẽ comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ait id quod inter oſſa ſingularum coſtarum eſt, ab Hippocrate eo libro λαπαρὸν appellari, qua parte muſculi ſunt dicti μεσοπλεύριοι. Erotianus autem non quod inter coſtas medium eſt, ſed ipſam coſtam λαπάραν dictam fuiſſe ab Hippocrate ſcripto prodidit. Verum Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν λαπαρὸν vſurpauit vt nomen adiectiuum dicens, ὀδύνην λαπαρὴν, id eſt, dolorem mollem & laxum: qui fit ſine phlegmone & tenſione.

Λαπαρῶς. κενῶς. τὸ γὰρ κενὸν ἐκ τοῦ λαπαροῦ σημαίνεται, vt ſcribit Galenus comment. εἰς τὸ γ᾽ τῶν ἐπιδημιῶν.

Λαπάζειν, vel λαπάσσειν & λαπαχθῆναι pro quibus & ἀπαλλάσσειν dicitur, ſignificant & vacuare τὰ κενεῶν, & ventris tumorem ad æqualitatem redigere, quod Gal. in lib. 2. prognoſt. προστέλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα dixit, & λαπαχθῆναι inquit Gal. in exeg. ſignificat κυρίως μὲν κενωθῆναι, διὰ τοῦτο δὲ τὸ μαλαχθῆναι, id eſt proprie quidem vacuare & propterea mollire: oriuntur vero voces hæ ἀπὸ τοῦ λαπάθου, hoc eſt à rumice, cui vis ineſt emolliendæ alui & laxandæ, potius vero λάπαθον ἀπὸ τοῦ λαπάσσειν alij deriuant.

Λάπη. pituita ex Hippocr. de morb. ἐμέει σίαλα καὶ λάπην.

Λάπτει. λαμβάνει, apud Hippocr. vt annotauit Erotianus.

Λάρυγξ. eſt finis ſuperior aſperę arteriæ, tribus conſtans cartilaginibus, præcipuum vocis inſtrumẽtum. Eandem autem partem etiam φάρυγγα appellari author eſt Gal. lib. 5. vſus part. cum tamen proprie, vt ait, pharynx ante laryngem conſiſtat. Eſt autem larynx ſuprema arteriæ pars, ſeu principium faucibus continuum, ſeu aſperæ arteriæ caput. Componitur ex tribus cartilaginibus. vna θυρεοειδὴς dicitur, quæ anterior veluti ſcutum quoddam alijs præpoſita eſt: alia ἀρυταινοειδὴς, ori vaſis olearij adſimilis, cartilagines tamen duas ſortita: tertia vero innominata, infima, os œnophori (quod brochum Galli vocant) referens: harum autem, ἀρυταινοειδὴς καὶ θυρεοειδὴς mobiles ſunt, ſola autem innominata immobilis eſt. Ob eam cauſam in ea firmantur aliarum duarum muſculi. Nam cum duodecim ſint muſculi laryngis proprij, duo quidem prodeunt à thyreoide media interna in anteriorẽ arytænoidem

Digitized by Google

quam claudunt, duoque ſimiliter ab arytænoidis poſteriore baſi in eiuſdem baſim anteriorem quam comprimunt: reliqui vero octo omnes ab innominata, partim anteriore, partim poſteriore parte, partim etiam lateribus. Cæterum horum muſculorum beneficio totus larynx præcipuum vocis organum eſt, quam tamen acutam vel grauem præcipue facit arytænoides, adiuta cartilagine epiglottide, arytænoidem magis minuſue claudento, laxatis aut contractis duobus muſculis ipſam releuantibus, adiuta quoque gargareone, vocem ipſam plectri ritu modulante.

Λάρυγγα autem etiã φάρυγγα nominari ſcribit 5. de vſu part. Gal. cum tamen proprie teſte eodem pharynx ante laryngem cõſiſtat; Pollux quoque diſcrimen facit inter λάρυγγα & φάρυγγα, ſcribens τὸν φάρυγγα eſſe ϛομάχου ἀρχὴν, ὡς βρόγχου λάρυγγα; & Thomas magiſter φάρυγγα quidem eſſe τὴν τῆς φωνῆς διέξοδον, λάρυγγα autem τὴν τῶν σιτίων εἴσοδον; Sed hoc diſcrimen non eſt perpetuum quum Ariſtoph. λάρυγγα appellet non ſolum cibi, ſed & vocis meatum in Equitibus: à voce λάρυγξ factum λαρυγγίζειν, quod (inquit Pollux) dixit Demoſthenes φαρυγγίζειν; & λαρυγγίζειν interpretantur alij τὸ πλατυνόειν τὴν φωνὴν, καὶ μὴ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι, ἀλλ' ἐπιτηδείως πεπαρχότερον τῷ λάρυγγι χρῆσθαι, quaſi latius diducto gutture vociferari & clamitare, inde & λαρυγγοτομία, quæ aſperæ arteriæ inciſio dicitur quæ quomodo fieri debeat docuit Paul. l.6.c.33.

Λάσιον. linteum apud Hippocr. forſitan villoſum & veluti hirtum.

Λάγανα. lagana, erant τῶν ἰτρίων ſpecies deterior, præſtantiorem enim ῥύμματα appellabant, vide ἴτρια.

Λάχανον. olus. ſic dicitur omnis herba ſatiua quæ edendo eſt. inter quas quoniam beta non poſtremum locum obtinet, factum eſt vt beta λάχανον κατ' ἐξοχὴν ab Atheniensibus diceretur. Secundum quam ſignificationem Dioſcorides plãtaginis folium λαχανῶδες dixit, hoc eſt betaceum. Non enim olus intelligere potuit, cum in exprimenda ſimilitudine ſpeciatim loqui, non generatim, conueniat.

Λάχανον βασιλικὸν. olus regium. Hoc nomine quondam dictam fuiſſe artemiſiam Dioſcorides author eſt. & Græcorum exemplo Romanos herbam regiam appellaſſe.

Λάχνη. lanugo, pili lanuginis modo molles, herbarum etiam comas λάχνην vocauit Nicander in Alexiph.

Λέαινα emplaſtri nomen, quod in leænæ modum malum penitus exturpat adhibitum iſchiadicis & hemicranicis. Deſcribitur ab Aetio lib. 12. inter epithemata & malagmata iſchiadicorum.

Huius & meminit Paul. lib.3.c.77. reponitque inter emplaſtra ἀναπαυστικὰ id eſt reficientia, hoc & deſcribit lib.7. cap.17.

Λεαίνειν. apud medicos frequens pro diſſoluere ſicca liquidis, & philoſophus dentium molarium officium ait eſſe λεαίνειν, ab illo fit λεαντικὸν quod eſt apud Theophr. ſecunda ſaporum differentia.

Λεβηρίς. exuuium ſiue ſenecta ſerpentis apud Hippocratem. quidam autem concham vacuam interpretantur. Erotianus ſimpliciter ὑμενῶδες ἀπόσυρμα, hoc eſt, membranoſam deſquamationem, alij vero animalis genus dicunt eo nomine ſignificari, paruo lepori ſimile, quod forte Galli liebre vocant.

Λεῖα. dicuntur per metaphoram extremitates oris vuluæ apud Hippocr. ſic enim proprie vocantur extremitates & oræ veſtimentorum. Eas ipſe etiam alibi ἀμφίδια appellat.

Atque etiam ὄχεα vt annotauit Galen. ἐν γλώσσαις.

Λέγων. διακρίνων, καταριθμούμενος, apud Hippocratem. hoc eſt, dijudicans & dinumerans.

Λεῖα περιφρασμένα τῶν οὔρων. læuia contenta vrinarum, dicuntur quæ continua ſibi ſunt & coacta, tanquam vnum & continuum corpus, cuius partes non videantur eſſe veluti rugis inter ſe coniunctæ & conſtrictæ, neque à ſe inuicem diuulſæ Actuar. l. 1. περὶ οὔρων c.14.

Λεαῖνον φάρμακον. læuigans medicamentum dicitur, quod extima ſuperficie inæquales partes æquabiliter implet & læuigat, natura emplaſticis & glutinoſis finitimum eſt, huic opponitur τραχῦνον, vide Gal. comment. 2. in 6. Epid. t.4.

Λεβάδιον. Collyrij nomen cuius ad oculorum vlcera meminit Paul. l.3.c.22.

Λειεντερία. læuitas inteſtinorum. Eſt continua & æquabilis inteſtinorum ſuperficies, cibos incoctos elabi ſinens. Sic dicta eſt quaſi λειότης τῶν ἐντέρων, hoc eſt, læuitas inteſtinorum. Cæterum vt omnis læuitas, ita hæc geminam habet cauſam, vnam quidem cicatricem aliquam perpetuam, qualis etiam forinſecus in corporis cuticula contingit ex cicatrice ortam quam dyſenteria magna & profunda exulceratio inuexerit: alteram vero humorem quendam glutinoſum, internæ toti tunicæ inteſtinorum obductum. Siquidem ad vtramque cauſam lubricitas & continendi cibi impotentia conſequitur, qui proinde priuſquam concoctionem adeptus ſit, ex inteſtinis elabitur: retentio enim ſiccitate quadam & aſperitate partium continentium perficitur. Ad hæc duabus illis de cauſis, venarum, qui ad inteſtina pertinent meatus clauduntur, à cicatrice quidem conniuentes, à lento autem humore obſtructi: itaque cibi per corpus digeri non poſſunt, ſed per inteſtina neceſſario vacuantur. Eſt enim hoc lienteriæ præcipuum ſymptoma, cibi crudi per aluum excretio. Poſtea vero id ipſum ſymptoma morbi nomen promeruit omniſque eiuſmodi excretio lienteria dici cœpit, à quacunque cauſa nata eſſet. Oritur autem præter ſuperficiariam inteſtinorum exulcerationem & cicatrices à facultatis etiam cibum in ventriculo vel continentis vel concoquentis imbecillitate. Inde enim cibi crudi nulloque modo immutati deſcendunt, ſiue à dyſenteria, ſiue ab ileo aut diarrhœa, aut alia quacunque de cauſa imbecillitas ea prouenerit. Verum hæc lienteria (inquit Paulus) quam ventriculi imbecillitas accerſit, videtur cum cœliaca affectione confundi (in hac enim, quemadmodum & in lienteria, venter nequit præ imbecillitate cibos vel concoquere vel diſtribuere, cibique ideo læues, crudi & perliquidi redduntur, aluo omnino fluida) niſi quod lientericis celeriter quæ aſſumpta ſunt egeruntur, tamque intenſa eſt cruditas, vt alimenti aſſumpti genus aperte cognoſcatur, atque hac potiſſimum nota à cœliacis diſcernuntur. Ex quacunque autem cauſa liẽteria orta ſit, ægri cibum non ſentiunt, & in cachexiam incidunt, cruda aſſidue excernunt, colore ſubalbida, inæqualia atque aquoſiſſima, nullo prorſus ſanguine aut bile perfuſa. Ardor præterea tota præ-

cordia occupat, cibique faſtidium conſequitur.

Λειμώνιον. herba eſt folijs betæ, tenuioribus & longioribus, decem & ſæpe pluribus. caulem habet tenuem, rectum lilio æqualem, ſeminibus rubris ſcatentem, quæ guſtata adſtringunt. Naſcitur in pratis & paluſtribus. Eius ſemen, vtpote auſterum, cœliacis, dyſentericis & ſanguinem ſpuentibus cum vino exhibent.

Λεῖον. læue. Id dicitur quod continuum eſt nullaque ex parte diuulſum, ſed ſibi vndique cohærens æquabili ſuperficie. Contrarium eſt *τῷ τραχεῖ*, hoc eſt, aſpero. *λεῖον* etiam apud Hippocratem Galenus interpretatur *ἄτριχον*, comment. *εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν.*

» Id eſt depile & glabrum: idem comment. 2. in
» prognoſt. part. 21. *λεῖον* (inquit) redditur quic-
» quid de corpore excernitur, aut quod æqualem
» habeat concoctionem, adeo vt nulla eius pars
» effugerit naturæ alterationem, aut propter *λαυρὰν*
» *σύντηξιν* id eſt vehementem conſumptionem, vt
» nulla materiæ pars imperpeſſa fuerit.

Λειόποδες. planci. dicuntur apud Hippocratem quibus medius pes ab interiori parte non eſt cauus, ſed planus quaſi tabella quæ planca dicitur. Hi vitioſam habent pedis ſtructuram & valgis ſimilem. Annotat Galen. comment. 3. *εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*

Λειότης. læuitas. morbus eſt primi generis in formatione conſiſtens. Fit à pingui & lento humore partem aliquam plus æquo madefaciente, aut à cicatrice. Contraria illi eſt *τραχύτης.*

Λειόφυλλον. ſpecies eſt braſſicæ apud Athenæum, quę ſic dicitur à læuore foliorum. hanc tradit vbique naſci, & nullam reſpuere regionem.

Λειπόδερμοι. dicuntur quibus præputium ex morbo vel ſectione deeſt, aut ita contractum eſt, vt glandem amplius tegere non poſſit. Romani apellas & recutitos vocarunt.

Λειποθυμία. defectus animi. quid proprie ſit, & quomodo differat tum à ſyncope, tũ à lipopſychia, non eſt exacte definitum à veteribus. Itaque in re ambigua ſi quid mihi licet ſtatuere, primum quidem videri poteſt *ἡ λειποθυμία* nomen accepiſſe *ἀπὸ τοῦ θυμοῦ ἢ θυμοειδοῦς δυνάμεως*, & proprie dici cœptam de defectione animoſæ facultatis. Quæ quoniam in corde ſedem habet, idcirco *ἐν τῇ λειποθυμίᾳ* cordis facultas præcipue laborat. Ergo *ἡ λειποθυμία* defectus eſt facultatis vitalis. Verum cum huius tanta ſit dignitas vt ea incolumi vita ſeruetur, deficiente vero vita pariter deficiat, & reliquæ facultates protinus cum ea concidant, quod non eſt aliud quam syncopen pati, neceſſe omnino eſt, quo diſcrimen inter ea ſeruetur, ſtatuere non tam magnas tamque vehementes eſſe defectionis cauſas in lypothymia, quàm ſunt in ſyncope: ideoque vt cætera quidem habeant inter ſe communia, vt cauſas quas Galen. lib. 1. ad Glauconem diligentiſſime perſequutus eſt, non tamen ita diſſipantur reſoluunturque per lipothymias ſpiritus & calor natiuus, quibus duobus tanquam vinculis vita noſtra continetur, vt mortis periculum, velut in ſyncope, immineat. Languent quidem ægri, pulſus deficit, & procedente malo nec mouentur nec ſentiunt; ſed citra ſudorem, qui veluti limes quidam lipothymias à ſyncopis diſterminat. Vbi enim is oritur, prætérquam quod ſummam naturæ non valentis humorem corporibus ingenitum & radicalem continere, imbecillitatem ſignificat, ſolidas etiam partes eo expoliat, adeo vt omni vitium ſubſtantia diſſipata nihil reliqui natura habeat, quo earum robur conſeruet, ſed vna cum ijs, ſi immodici ſunt, ipſe ſimul animus è corpore emigret. Habet igitur lipothymia & minores cauſas & minora ſymptomata quàm ſyncope. quo factum eſt, vt Galenus eodem in libro ſcripſerit à lipothymia ſyncopes initium fieri, vt quæ ſyncopen præcedere conſueuerit, tanquam leuior quidam affectus grauiorem. Id quod etiam patet ex libr. 12. meth. med. vbi ſcribit crudos humores ſi & copia ſua vires premant, & propter tum multitudinem, tum craſſitudinem exiguos animalis meatus obſtruant, iam multis nominibus exitialem affectum inducere, ac ſyncopæ opportunos reddere: quod ſi nec obſtruant nec onerent, ſyncopen eos quidem non inferre, ſed animi deliquia, quas lipopſychias vocant. Ex ijs enim intelligimus non eſſe tam magnam lipopſychiæ cauſam quàm ſyncopes, neque par periculum. Quanquam autem, vt initio propoſuimus, ex ipſo nominis etymo *ἡ λειποθυμία* ad vitalis facultatis defectum, vt & *ἡ λειποψυχία* animalis, pertinere videatur, attamen per eam facultatum omnium exolutio contingit, vt ſenſu motuque deſtituantur ægri non minus quam animo.

Λειποψυχία. idem quod *ἡ λειποθυμία.* niſi quod à defectu & exolutione animalis facultatis dicta eſt, notis ſcilicet eius exolutæ apparentibus, cum tamen ſit eadem ratio vtriuſque, quam ante diximus.

Λειπυρίας πυρετὸς. Eſt febris continua, in qua ſimul externa frigent, interna vruntur. Genere quidem putrida eſt, ſed cuius calor non ſit æquabiliter fuſus per vniuerſum corpus. Extrema enim per eam frigent, ſiue extremorum nomine pedes manuſque tantum intelligas, ſiue totius corporis eximiam cutim. Siquidem vtrumque aliquando accidit per febres lipyrias, adeo vt cum intus ipſa viſcera vrantur, venter tamen ipſeque etiam thorax frigida ad manum ſentiantur. Cæterum inæqualitas ea mala eſt ſi credimus Hippocrati lib. 2. prognoſt. non quidem in febrium intermittentium acceſſionibus, ſed in continuis & acutis febribus, cuiuſmodi lipyria eſt. Huius cauſam fere ſemper Galenus retulit ad magnitudinem phlegmones viſcera obſidentis. Ardoris namque vehementia ſanguinem, & quæ in eo continentur ſpiritum atque calorem ad ſe ex toto corpore inſtar cucurbitulæ attrahit, ideoque ſummæ corporis partes exangues redduntur & frigidæ. Aetius ab eryſipelate circum ventrem conſiſtente febrem lipyriam dictam accendi ſcripto prodidit, vt ab eo quod in iecinore creatum eſt, *τυφώδη*, & ab eo quod in pulmonibus, *χρυμώδη*. Diuerſi ab ea generis eſt quæ peſtilens & maligna dicitur, in qua quamuis extrema frigere ſoleant, non eſt tamen neceſſe interna aduri, propterea quod malignitatis & peſtilentię eſſentia non poſita ſit in calore, nec vlla alia qualitate, ſed in totius ſubſtantiæ contrarietate.

Inuenitur & ſcriptum *λυπυρίας*, ab anxie- »
tate nimirum & moleſtia, ſcribitur & *λιπυρίας*. »
Τὰ λειπυρικὰ. in Coacis febres Lipyriæ. »

Λείριον. lilium, ſeu lilij ſpecies, nam Dioſc. l. 3. c. 116. »
ſcribit *κρίνον τὸ βασιλικὸν* à nonnullis vocari *λεί-* »
ριον, cuius florem eſſe *σμηγματικὸν*, & aſſumi »
in

» in coronamenta. Theoph. hiſtor. plant. lib. 6. c.
» τὸν ναρκισσὸν vocari tradit λείριον à nonnullis, vt &
» Suidas ſcribit λείριον ab Atticis vocari τὸ ἄνθος
» τοῦ ναρκίσσου, florem narciſſi; Theophr. tamen
» cap. vlt. manifeſtum diſcrimen inter λείριον &
» ναρκισσὸν ponit, Lexicographus λείρια vocari ſcri-
» bit non ſolum τὰ κρίνα lilia, ſed generaliter etiam
» τὰ ἄνθη; itidemque Heſychius; Euſtath. non
» ſolum λείριον eſſe ſpeciem floris, ἴον ſecundum
» quoſdam, ſecundum alios κρίνον, ſed generali-
» ter etiam πᾶν ἄνθος.

Λείφαιμοι. ſic proprie dicuntur οἱ ἄχροοι, id eſt, decolores: ſed non ij tantum, verum omnes quibus minus eſt ſanguinis quàm oportet, ita vocantur, etiamſi colore nondum prorſus ſint deſtituti. Eos vero qui aliam ob cauſam corpore ſunt male affecto, καχέκτας medici vocant, vt ſcribit Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco eam vocem Hippocrates vſurpauit.

Λειχὴν. eſt ſummæ cutis aſperitas cum leni pruritu. Deterior quidem eſt pruritu, vt qui ſine aſperitate ſit, ſed lenior quam pſora aut lepra, adeo vt ſi ieiuna ſaliua quotidie defricetur, ſaneſcat: increſcēs vero & extremam cutem in furfures reſoluens, in pſoram tranſit, atque inde in lepram, vbi pro furfuribus, piſciū quaſi ſquamulæ concreſcunt. Gignitur, vt ait Galenus, ex miſto quopiam humore, ſeroſis nimirum ac tenuibus & acribus ſuccis cum craſſis permiſtis. Quare non in pſoram modo, ſed etiam in lepram degenerat, tanquam in peiores morbos vetuſtate diſcuſſis illis tenuibus aut vſtione incraſſatis, tuncque non ſolis valde ſiccantibus medicamentis, ſicut per initia, ſed præterea repurgātibus etiam & exterſorijs curari debet. Cæterum λειχῆνος nomine illum etiam impetiginoſum morbū, mentagram Romanis appellatum, ſed multo magis ferum & agreſtem ob id dictum, Plinius comprehendit, qui definitur ab eo non ſquamis, vt lepra, ſed fœdo cutis furfure, totos primum vultus, deinde vero & colla pectuſque & manus occupante, oculis tantum immunibus. Fuit autem, vt idem author eſt, nouus morbus, & ante Tyberij principatum penitus incognitus: nec vero in ijs tantum notis feritas eius erat, ſed quod admodum contagioſus eſſet, ſoloque oſculo vel contactu non humilem aut mediam plebem, ſed ſolos proceres inuaderet. λειχῆνα omnes fere impetiginem interpretantur. Cornelius Celſus non ita, ſed papulam videtur vocare, cuius duas, quas habet & lichen, differentias ſtatuit, feram & mitiorem. Nam quæ ab eo deſcribitur impetigo, ſine dubio lepra eſt.

» Videntur autem λειχῆνες appellati non quod lin-
» ctura ſaliuæ humanæ curentur vt quidam opina-
» ti ſunt, cum tamē res ſe non ait niſi in admodum
» leuibus habeat, ſed ἀπὸ τοῦ λείχειν, id eſt, lambo vt
» inquiunt Grammatici, quod ſcilicet lambendo
» ſerpant, ſicut etiam in petris lichen herba ſolet;
» Latinis vero impetigo dicitur, quia vt Feſtus ait
» propinqua petit; & Quintus Serenus cap. 11. vi-
» tium, ait, quod ducit ab impete nomen, qua &
» ratione ſerpiginem quoque alij, nonnulli vero
» herpiginem appellant, Aetius appellat ὄγκον λει-
» χηνώδη Tetrab. 2. ſerm. 4. cap. 16. vt & Galen. 5.
» κατὰ τόπ. cap. 5. Oribaſ. lib. 3. ad Eunap. c. 57. vo-
» cat λειχηνωδῶν ὄγκων πάθος: ab illo deriuatum λει-
» χηνιᾶν, impetigine vexari apud Theophr. 5. de
» cauſ. plant. cap. 12. quem & eſſe oleæ morbum tradit ceu ficus ſcabiem: inde & λειχηνικὰ ἔμπλαστρα qualia deſcribuntur à Galen. ad lichenes tum citra exulcerationem, tum cum exulceratione ſanandos, 5. κατὰ τόπ. c. 7. & λειχηνικοὶ τροχίσκοι ibidem deſcribuntur.

Λειχὴν. dicitur callus in equorum genibus & ſupra vngulas in flexu earum partium duratus.

Sic enim Dioſcord. lib. 1. cap. 45. λειχῆνας ἵπ- «
πων eſſe dicit τύλους κατὰ ἐπιχαρὸν ἐπιπωρουμένους περὶ «
τοῖς γόνασι, καὶ περὶ τὰς ὁπλάς, & Plin. lib. 28. c. «
11. Equi lichenem vocat, & Cæl. Aurel. lib. 1. τῶν «
χρον. c. 4. ſunt inquit ſquammulæ anteriorum «
crurum ſubarmorum partibus in ipſis animali- «
bus natæ, has Græci lichenas vocant, nos vero «
impetigines ſiue hirundines: fertur autem hic «
callus comitialibus prodeſſe. «

Λειχὴν. herbæ ſpecies quam aliqui βρύον appellant: ſaxis enim adhæret vt muſcus. Sunt qui putent eſſe Hepaticam in offic. dictam. Exterit, purgat, ſiccat; refrigerat.

Nominis ratio eſſe videtur, quoniam vt tradit «
Dioſcor. lib. 4. c. 53. λειχῆνας θεραπεύει. «

Λέκιθος. à quibuſquam dicitur quam Hippocrates ἀρακίδα appellauit: quidam vero λέκιθον ad piſum & aracum genus eſſe defendunt. Galenus apud Hippocr. pro lente cui detracta ſunt putamina, videtur interpretari. Significat & pulmētarium ex leguminum farina, ſiue leguminū lomentum elixatum. Tantum autem λέκιθος & ἔτνος inter ſe differunt, quantum ipſa leguminum farina ab ipſis leguminibus freſis differt. Itaque quoties κυάμινον ἔτνος dicitur, pro faba freſa elixata intelligitur: ſed κυαμίνη λέκιθος, fabæ farinā elixatā ſignificat. ſic πισαμίνη λέκιθος & ὀροβίνη λέκιθος, aliorumque leguminum dicitur.

Vide ἔτνος & ἐρεγμὸς; Cæterum dum prædi- «
ctas habet ſignificationes maſculini generis eſt, «
fœminini vero quādo oui luteum ſignificat: Re- «
peritur autem & λέκυθος per υ quæ ſcriptura cum «
Etymo conuenit, ſicque oui luteum ſignificari «
aiunt. «

Λέκυθος. dicitur etiam oui luteum. de quo vide ὠόν. Sunt & qui putamen interpretentur. At gurtum olearium ſeu ampullam vocant λήκυθον.

Λέλαπες. à Gal. l. 1. Epid. comm. 2. dicuntur Græcis «
venti vehementes & repentini, præſertim qui «
ſunt cum pluuia larga coniuncti. «

Λεῖμμα, ὑπόλειμμά τι. apud Hipp. vt exponit Erot.

Λεοντίασις. dicta eſt à quibuſdam ἡ ἐλεφαντίασις, vt habetur apud Aretæum & Aetium, propter rugarum extremi frontis ſimilitudinem, quam elephantici cum leonibus habent.

Ab eo etiam dicta fuit λεόντιον καὶ λέων, vide »
ἐλεφαντίασις. «

Λεοντάριον. nomen collyrij quod deſcribitur à Gal. «
lib. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ſic dicebatur à Leonis imagi- «
ne quæ illi imprimebatur. «

Λεοντικὴ. à quibuſdam dicitur ἡ χαμελαία. vt habetur apud Dioſcor.

Λεόντιον. apud Aretæum idem quod λεοντίασις.

Λεοντοβότανον. ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ ὀροβάγχη.

Λεοντοπέταλον. herba eſt caule dodrantali aut altiori, plurimis alis concauo, in cuius cacumine ſemina parua duo aut tria in ſiliquis ciceris modo. flores habet anemonæ ſimiles, punicei coloris, folia braſſicæ, ſed papaueris diuiſura, radices nigras rapæ ſimiles, ſtrumoſas. Calfacit & ſiccat ordine tertio.

Λεοντοπόδιον. herbula eſt duûm digitorum, folio anguſto, tres quatuorue digitos longo, hirſuto, & iuxta radicem caneſcente. In ſummo eius caule capitula quaſi perforata, flores nigri, ſemen vſque adeo ſpiſſa lanugine inuolutum, vt ſæpe fallat. Radice parua cohæret, quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe. Ignota nunc eſt omnibus.

Λεπάδες. dicuntur apud Hippocratem petris adhærentes conchæ.

Λέπαργος ſiue λέπαρνος, idem quod λεπτόδερμος Heſy-
» chio, vide ſupra.

Λεπίδιον. herba ea eſt quæ ἰβηρὶς appellatur Galeni Paulique teſtimonio, etiamſi de vtroque ſeorſim Dioſcorides diſſeruerit. Proditur fruticoſa, folijs lauri, ſed maioribus, acris, exulceratoria, & optima tollendo coxendicum dolori. Scribit autem Dioſcurides etiam hoc nomine τὸ γιγγίδιον à plæriſque vocatum fuiſſe.

» Lepidium autem ſuam vim ipſo vocabulo fa-
» tetur quod λεπίδας, id eſt, maculas in facie de-
» leat & repurget ait Ruellius.

Λεπιδοειδεῖς. ſunt duæ lineæ in cranio, vtrimque ſingulæ, à recta ſutura quã ἰσοπλευρίας dicunt æquidiſtãtes. per capitis longitudinem à poſteriore parte in priorem ſuper aures feruntur. Fiunt autem duobus inter ſe cohærentibus oſſibus, non per ſuturam quidem, quæ ſpecies eſt συναρθρώσεως, ſed sincipitis oſſe deſcendente, paulatim in ſquamæ ſpeciem attenuato, & in os ſubingrediente quod ab auribus aſcendit. Proindeque eas nonnulli non ſuturas ſimpliciter, ſed vel ſuturas λεπιδοειδεῖς, hoc eſt, ſquamarũ modo compactas, vel προσκολλήματα λεπιδοειδῆ vocant. Sunt autem hæ ſuturæ, inter oſſa temporum & os sincipitis mediæ.

» Λεπιδόχαλκος. æris ſquamma Celſo dicitur lib. 2.

Λεπίς. æris ſquama: ſic enim abſolute appellatur aliquando, quamquam & ferri ſquamam ſimiliter ſignificet. vide in dictione χαλκοῦ λεπίς.

« Eſt & λεπὶς morbi genus quem porriginem
» Latini appellant, nam in porrigine inter pi-
» los quædam quaſi ſqoammulæ ſurgunt, &
» à cute reſoluuntur quæ interdum madent, mul-
» to ſæpius ſiccæ ſunt vt Celſus docet.

Λέπος. λέπισμα, apud Hippocratem, cortex & ſiliqua.

Λέπρα. Eſt aſperitas cutis profundior cum pruritu, eam in ſquamulas reſoluens. Eius cauſa melancholicus humor eſt multus, viſcoſus, craſſus, ſed tamen acris & immotus, ſub cute & ſubiecta carne latens; ſenſumque eum doloris excitans qui pruritus dicitur. Eſt enim pruritus à lepra, vt & à pſora, inſeparabilis, ſed tantus in lepra vt æger etiam vehementiſſime ſcabendo nullo modo iuuetur, ſed omnis potius generis vlcera & phlegmonas præterea acceſſat. Humor autem ille terreſtris & ſiccus cutem exaſperat, ſed multo quam in pſora profundius, vt ſubiectæ quoque carnis partem aliquam occupet. Verum ea omnino perexigua eſt, adeo vt lepra ob id non deſinat ſolius cutius affectio dici. Ab eadem humoris qualitate & malignitate, piſcium inſtar, ſquamulæ, ex ſumma cute diſcedunt, materiam ſemper ſubminiſtrante colliquatione quadam ſubiectæ carnis & totius corporis facta à calore præter naturam. Squamulis autem illis inter cætera differt à pſora, quæ non ſquamulas, ſed furfuracea tantum corpora ex ſe remittit, vt quæ à minori gignatur intemperie & humore minus craſſo, terreſtri & maligno. Sunt enim hi duo affectus valde affines & congeneres, vt non aliud fere pſora ſit quàm mitior lepra. Eſt enim pſora ad lepram præuia, vt & lepra ad elephantiaſim, ſi magis humor vratur & malignior euadat, & morbus diutius perſeuerer. Eſt igitur lepra inter pſoram atque elephantiaſim media, ſed ea tamen latitudine prædita, vt in quatuor diſtincta ſit differentias, ceu gradus quoſdam, prout magis minuſue humor vritur & malignus euadit. Prima minime mala eſt, rubet & ſimilitudine ſcabiem repræſentat: diſtat autem ab ea, quia magis exulcerata eſt, & puſtulas bullulaſque habet, ex quibus poſtea ſquamulæ reſoluuntur. Altera peior eſt, ſimilis papulæ fere, ſed aſperior, rubicundior, figuris varijs, ſquamulis ex ſumma cute diſcedentibus, roſione maiore, & celerius latioſque procedente: rubrica cognominatur. Tertia craſſior eſt & durior & magis tumet, in ſumma cute finditur & vehementius rodit. Ipſa quoque ſquamoſa, ſed nigra procedit. In temporibus aut oritur aut deſinit: nigræ cognomen eſt. Quarta curationem omnino non recipit. ſubalbida eſt & recenti cicatrici ſimilis, ſquamulaſque habet pallidas, quaſdam ſubalbidas, quaſdam lenticulæ ſimiles, quibus demptis nonnunquam profluit ſanguis. Alioquin vero humor eius albidus eſt, cutis dura atque fiſſa eſt, proceditque latius.

Atque hanc lepræ differentiam, ſi præſertim «
nulla adſit prurigo, nullæ ſquammulæ, nec ero- «
ſio; ſed læuiſſima cutis fit, leucem Aetius vo- «
cauit l. 13. c. vlt. quam & tum affinitatis tum al- «
bedinis ratione λέπραν Græcorum nonnulli vo- «
cauerunt, hinc & halyabbas lepram pro leuce «
ſumpſit; ſed & etiam D. Auguſtinus lepram «
coloris eſſe vitium credidit ſcribens ad Euange- «
lium, quem à quodam vetuſtiore Græco hæc «
didiciſſe veriſſimile videtur. «

Hæc omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus, atque vngues quoque infeſtant. Commune etiam omnibus eſt quod ſquamulas remittant, à quibus τῆς λέπρας nomen factum eſſe putant. Sic enim dicitur quaſi λεπρὰ, id eſt, ſquamoſa, ἀπὸ τῆς λεπίδος, hoc eſt ſquama. Quanquam ſunt qui quartum lepræ genus ante expoſitum ſolum proprie eo nomine vocandum cenſent, propter albedinem: quod apud Græcos λεπρωθῆναι ſignificet idem quod λευκαίνεσθαι, hoc eſt dealbari. A Latinis, ἡ λέπρα dicitur impetigo, non ea quidem quæ λειχὴν dicitur & mentagra, ſed quæ à Cornel. Celſo deſcripta eſt li. 5. & in ſupradicta genera quatuor diſtincta: id quod multis euidentibus argomentis patere poteſt ſi quis diligenter velit attendere. Ab Auicenna dicitur Albaras nigra & impetigo excorticatiua, quod cutis per cortices ſquamaſque reſoluatur.

Hoc autem corollarij loco inſuper addemus, «
exiſtimare nos lepram illam quam redemptor «
noſter miraculoſe ſanauit Matt. c. 8. Marc. 1. & «
Lucæ 5. & 16. non lepram Græcorum fuiſſe, ſed «
elephantiaſim & quam Arabes fere omnes præ- «
ter halyabbatem, lepram nuncuparunt, parum «
namque differre Arabum atque Hebræorum «
idioma notum eſt. «

Λεπρικὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta lepris ſa-
» nandis idonea.

Λεπριῶσαι. duo ſignificat, τραχυῶσθαι καὶ λευκαίνε-
σθαι, hoc eſt, exaſperari & albeſcere. Vtrum-
que ſumptum ἀπὸ τῆς λέπρας, quod qui ea labo-
rant vtrumque perpetiantur. Hinc & ἡ λέπρα di-
citur generali quadam ſignificatione ἡ ἐν τοῖς σώ-
μασι παρὰ φύσιν λευκότης: hoc eſt, albedo quæ in
corporibus eſt præter naturam: vt in Theriacis
Græcus Nicandri interpres annotauit.

Λέπτα. minuta, minimum pondus eſt, ponderum
» omnium fundamentum, ſunt autem ſeptem
» λέπτα in χαλκῷ.

Λεπτοκάρυον, & diuiſim λεπτὸν κάρυον, nux Auel-
» lana Dioſcoridi dicitur libr. 1. capit. 180. di-
» citur & λεπτοκάρυον, κάρυον ἡρακλεωτικὸν & πο-
» ντικόν.

» Τὸ διὰ λεπτοκαρύων. medicamentum ex Auel-
» lanis, quod in tophis Arthriticorum diſſoluen-
» dis plurimum laudat Trallian. lib. 11. c. 1. vbi il-
» lius deſcriptionem habet.

Λεπτομέρεια. tenuitas ſeu exilitas partium dicitur:
» & τὰ λεπτομερῆ dicuntur quæ celeriter & facile in
» tenues partes comminui poſſunt, quibus oppo-
» nuntur παχυμερῆ Galen. lib. 4. cap. 3. de ſimplic.
» medicam. facultatibus.

Λεπτὸν ἔντερον. tenue ſeu gracile inteſtinum. Dicitur
ſuperior inteſtinorum pars membranea, teres,
à ventriculi fundo incipiens, & deſinens qua
cœcum incipit. Sic dicitur ad differentiam craſ-
ſi inteſtini. Sunt enim inteſtinorum duæ ſum-
mæ differentiæ, vna gracilium, altera craſſo-
rum: illa magis membranoſa, hæc magis car-
noſa ſunt. Diuiditur autem rurſus tenue inte-
ſtinum in tres partes, ecphyſim, ieiunum &
ileon. Verum poſtremum totius nomine etiam
λεπτὸν abſolute dicitur à Galeno lib. 5. vſus par-
tium, de quo vide in dictione εἰλεόν.

Λεπτόν. Hippocrat. varie vſurpat, proprie quidem
» vt in aphoriſ. τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώμα-
» τα: Aliquando ἀραιὸν intelligit vt libr. de locis
» in homine, id eſt, rarum vt Galen. ἐν ταῖς
» γλώσσαις interpretatus eſt; interdum & quod
» facile diſſoluitur vt ὕπνοι λεπτοὶ leues ſomni; &
» λεπτοὶ πυρετοὶ leues febres quæ vehemẽtibus op-
» ponuntur, in qua ſignificatione λεπτοὶ qui le-
» uiter febricitant in Coacis dicuntur, quomo-
» do & fortes febres & imbecillas dicimus,
» Nam λεπτυνθεὶς, ἀσθενῶ, & λεπτὸς ἀσθενὴς dicitur
» teſte Phauorino; Sed & λεπτὸν οὖρον vrina te-
» nuis dicitur & craſſæ opponitur: Sunt autem
» qui λεπτὸν peſſime opponant τῷ πυκνῷ, cum ta-
» men τῷ πυκνῷ opponatur proprie τὸ ἀραιὸν; λε-
» πτὸν autem proprie contrarium eſt τῷ παχεῖ:
» Tenue namque aut accipitur à partium ratio-
» ne, aut ad ſuperficiei modum, ita filum ex
» ære dicimus tenue quoad ſuperficiem quæ in-
» ter extrema parua eſt: item Bracteam, at vtrum-
» que denſum eſt; tenue vero opponitur craſ-
» ſo cuius ſcilicet latera duarum dimenſionum
» longe diſtant.

Λεπτόφυλλον. tertia τοῦ ἀειζώου, hoc eſt ſedi ſpecies;
quæ alio nomine ἀνδράχνη ἀγρία, Romanis Ille-
cebra appellatur authore Dioſcoride.

Λεπτόφωνοι. dicuntur qui exili voce ſunt vide ſupra
» ἰσχνοφωνία.

Λεπτύνοντα. attenuantia. dicuntur tam cibi quam
medicamenta, quæ acri & calida facultate præ-
dita craſſos ſuccos tenuant & incidunt. Sunt au-
tem ea longo vſu nobis nota, & ratione explo-
rata. Nam olfactu & guſtu ſatis inſtruimur ad
eorum cognitionem. Quæcunque enim olfa-
ctui aut guſtui aut vtrique ſimul acria & mordi-
cantia & calida apparent, ea facultatem habere
attenuandi atque incidendi certum eſt. Quæ
etiam largius æquo ſumpta, ventriculum mor-
dent, & nauſeam à cibo magnam inducunt, &
halitus acres emittunt, non modo cum mandũ-
tur, ſed etiam poſtquam è corpore fuerint ege-
ſta. Ad hæc ſi quid olfactui odorẽ bonum infe-
rens, aromatis ſpeciem guſtui repræſentet, id
quoque calidum viribus eſſe oportet & atte-
nuans, quamuis non perinde atque ea quæ mor-
dicant & rodunt & inſigniter calida ſunt. Atte-
nuant præterea & incidunt quæ ſaporem ha-
bent nitroſum aut ſalſum, nec minus quæ ama-
ra ſunt, item quæ acida: vt acetum & quæ eo
conſtant, alia quidem magis, alia vero minus.
Multa enim attenuandi vim hebetant & immi-
nuunt, vt oleum, cibi omnes aquei & mucoſi,
præterea olera plurima hortenſia propter ſuper-
fluam humiditatem. Ex quo patet attenuantia
omnia, non calida modo ſed ſicca etiam faculta-
te eſſe, & tãto magis attenuandi vi pollere, quã-
to fuerint ſicciora, & ex ijs ſimiliter quæ ſicca
non ſunt, maturiora, alijs minus maturis, & quæ
ſiccis locis proueniunt & montibus, ijs quæ in
paludibus & campis creſcunt. Cæterum primi
inter attenuantia ordinis ſunt allium, cæpa, na-
ſturcium, porrum & ſinapi: poſt illa autẽ ſmyr-
nium, pyrethrum, origanum, calaminthe, ſi-
ſymbrium, pulegium, ſatureia, thymus. Quibus
ordine proxima ſunt capparis & terebinthi fru-
ctus: poſtea eruca, ſium, apium, petroſelinum,
orminum, rhaphanus, braſſica & beta.

Λεπτυσμός. extenuatio, gracilitas & macies corpo-
ris. Eſt, vt diffinit Galenus comment. 3. in libro
ſexto τῶν ἐπιδημιῶν, ὅλου τοῦ ὄγκου καθαίρεσίς τε καὶ σύμ-
πτωσις ἢ συνίζησις. Id eſt, totius molis detractio &
collapſus vel ſubſidentia, ſiue vtcumque ipſam
nominare libuerit. Huius præcipuum ſignum
eſt cutis laxitas, quod mangones etiam nouerũt,
ex eo conijcientes, tum quæ corpora craſſiora
reddi non queant, tum quæ & quantum poſſint.
Ipſam enim cutem ſummis digitis ſurſum tra-
hentes, quantum ea recedit à carne ſubiecta, in
tantum emaciata corpora refici & impleri poſſe
ſperant. Sunt autem extenuationis multæ cau-
ſæ: alimenti penuria, exercitationes plures, vi-
gilia, cogitationes, dolores, morbi colliquatiui
& διαφορητικοί, euacuatio copioſa per aluum, per
vomitum, per ſudores & per ſanguinis proflu-
uium. His adde & ἀτροφίαν, eiuſque omnes cau-
ſas, de quibus ſuo loco dictum eſt. vide in di-
ctione μαρασμός. Vide & Galenum in commẽt.
aphor. 7. lib. 2. quo ſcribit Hippocr. Quæ lon-
go tempore extenuata ſunt corpora, lente refi-
cienda eſſe: quæ vero breui, breuiter. Et com-
ment. in aphor. 28. lib. eiuſdem.

Λεσχηνευομένου. ὁμιλοῦντος, hoc eſt, conuerſantis, apud
Hippocratem, vt interpretatur Erotianus.

Λέσβιος οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vino-
rum differentiæ exponuntur.

Λευκαὶ ἔμπλαστροι. dicuntur emplaſtra quædam alba,
lenia, fere non grauibus vulneribus accommo-
data, præcipueque ſenilibus. Quale quod ha-
bet, ceruſſæ ℞. XXXXII. ſæui vitulini curati & ce-
ræ, ſingulorum ℞. XLVIII. olei heminas tres,

ex quibus ea ceruſſa coquitur. Author Celſus lib. 5. c.19.

Λευκάκανθα. frutex eſt radice cyperi, valida & amara. Is diuiſis nominibus etiam ἄκανθα λευκὴ dicitur, de qua ſuo loco dictum eſt. Sic etiam vocatum à quibuſdam φαλάγγιον ſiue φαλαγγίτης. Dioſcorides author eſt.

Λευκάνθεμις ἢ λευκάνθεμον. ſic à quibuſdam dicta eſt ἡ ἀνθεμὶς, vt Plinius teſtatur, non tamen omnis, ſed illa modo cui flores candidi ſunt. hæc reliquis vehementius vrinam ciet.

Λευκανία. ὁ σόμαχος καὶ ὁ οἰσοφάγος. ſunt & qui αὐτὶ τοῦ ἀνθερεῶνος, hoc eſt, pro mento, accipiant.

» Vide ἀνθεριὼν: Scribit vero Ruffus cauita-
» tem eam pectoris quæ eſt ad clauiculas ab Ho-
» mero dici λευκανίην: A medicis vero αὐπκάρδιον καὶ
» σφαγὴν: Sed & λευκανία Ruffo appellatur carno-
» ſa pars quæ ſub inferiore maxilla eſt, alij ſic ea-
» uum iugulo proximum appellauerunt.

Λευκὰς. herba duûm generum, montana & vrbana: ſed quæ ſit, nemo deſcripſit. Hermolaos & Ruellius ſcripſere herbam quandam eſſe in vinetis naſcentem Mercuriali ſimilem & congenerem, ſed nullum, quod ſciam, authorem ſequuti.

Λευκὴ ῥίζα, ἡ τῆς δρακοντίης ῥίζα, apud Hippocr. hoc eſt, dracontij radix.

Λεύκη. vitiligo alba. Eſt cutis carniſque ſubiectæ præter naturam albedo. Neque enim ad ſolam cutem, ſed ad ſubditam etiam carnem virium hoc pertinet. Fit errore facultatis nutritoriæ, ſanguinem pituitoſum, lentum & viſcoſum gignentis. Nam cum tali ſanguine caro diutius alta regenerataque fuerit, facillime albedo in alta carne contrahitur talemque habitum accipit, vt omnia facile in album conuertat, & nõ iam ſimpliciter caro, ſed alba caro ſit. Cum enim diutius ea affectio perſeuerârit, caro quidem adhuc manet, mutatur tamen eius forma & in alteram ſpeciem vertitur, mediam inter ſanguineam carnem & exanguem, proq; naturali habitu cachexia inducitur. Sic quidem leuce carnis habitum transformat, cumque talis euaſit, tota fit pituitoſa albaque, nec magis nititur alimentum in rubram carnem vertere, quam polypodes & locuſtæ, ceteraque cruſtacea, exangui & alba carne prædita. Nec vero dubium eſt, quin ſenſus, præſertim autem tactus, in ea affectione obtuſior ſit, propter humoris frigiditatem & craſſitiem qui cutem ſubiectamque carnem poſſedit. Id malum videtur eſſe quod vulgo noſtri homines lepram albam vocant, quodque Auicenna albaras album nuncupauit. Differt autem ἀπὸ τῆς ἀλφοῦ καὶ ἐλέφαντος, quod hæ ſint cum aſperitate cutis, roſione, pruritu & ſquamulis: λεύκη vero cutim habeat læuem ſine vlla aſpredine & roſione. Nomen habet λεύκη vel ἀπὸ τῆς λευκότητος, vel à quadam ſimilitudine cum populo arbore quam itidem λεύκην appellant. Vt enim folijs & cortice candida eſt, ſic & cutis eius quem is morbus occupauit.

» Ariſtoteles autem problemat. ſect. 10. homi-
» nem tantum pati vitiliginem inquit, Cætera ani-
» mantia, nequaquam: Rurſum vitiliginem pue-
» ros mulieresque minus habere quã viros, & in
» eo ipſo fœminino ſexu quæ prouecta ætate ſunt,
» magis habere quam minores.

Λεύκη. populus alba. arbor eſt, notior quidem Dioſcoridi quam vt ab eo deſcriberetur. Theophraſtus tamen eam deſcripſit lib. 3. c. 14. vide in dictione αἴγειρος.

Λεύκη. dicitur à quibuſdam τὸ ἀνδρόσαιμον, vt habetur apud Dioſcoridem. Mercurialis eſſet, niſi per medium folium huic alba linea tranſcurreret.

Λεύκη. genus quoque eſt emplaſtri ἀνίκητον dictum «
ab efficacia & victoria quam de affectu ſuperato «
refert; album à colore quem propter ceruſſam «
habet dicitur; de illo Gal. 7. κατὰ γέν. c. 8. facere «
ſcribens ad humectos achotas, feruidas papulas «
& intertrigines: eſt & eius nominis antido- «
tus ad morſum canis rabidi deſcripta à Galen. 2. «
de antid. c. 11. ad heram authorem refertur. «

Λευκογραφίς. lapis eſt in Ægypto naſcens, qui cum ſubuiridis appareat, tamen ſi ad cotem affricetur, aut aſperius pallium, locum dealbat: eo etiam lintea illuſtriora redduntur. Author Aetius lib. 1.

Λευκόϊον. viola. quo nomine etſi candida proprie deſignari videatur, tamen & pro lutea & cœrulea & purpurea ſolet vſurpari. Eſt autem planta cubitali fere altitudine, ramoſa, caule braſſicæ exiliore, folio longo, molli, caneſcente, flore quadrifolio, non vnius coloris: nam alij purpurei ſunt, alij niuei, alij lutei.

Λευκόϊον dicitur à quibuſdam ὁ χάλκανθος, hoc eſt, atramentum ſutorium, quod candidum eſt & albæ violæ ſimile.

Λευκόϊνον. etiam vnguentum è violis albis appellatur «
à Theoph. lib. de odorib. ſuo more qui ſæpe vn- «
guenta eius materiæ nomine quæ principatum «
in ijs habet afficit, vt & ibidem Cyprinum vn- «
guentum κύπρον vocauit. «

Λευκὸν φλέγμα. alba pituita dicitur quæ in vaſis & ha- «
tu corporis collecta λευκοφλεγματίαν facit, genus «
hydropis, vt in 7. aphor. vlt. & 29. ἐπὶ λευκῷ «
φλέγματι ὕδρωψ ἐπιγίνεται quamquam ſimpliciter «
per λευκὸν φλέγμα interdum λευκοφλεγματίαν intel- «
ligit, vt in aphor. ὑπὸ ἐπὶ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ «
διάῤῥοια ἐπιγένηται ἰσχυρὴ, λύει τὴν νοῦσον; his itaque vo- «
cibus λευκὸν φλέγμα & λευκοφλεγματία non ſemper «
eodem ſignificatu vtitur Hippocr. «

Λευκόπυρος ἢ

Λευκόφανον. vocatur hoc nomine glutinum auri cum ligno inducitur. Ex pluribus compoſitum eſt, Sinopidis Ponticæ ſelibra, ſilis lucidi pondo decem, & melini Græcienſis duobus miſtis tritiſque vna per duodecim dies.

Λευκόπυρον. nomen malagmatis, quod habetur apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γέν. «

Λευκὸς οἶνος. vide οἶνος.

Λευκοφλεγματίας. hydropis ſpecies qui & ἀνάσαρκα di- «
citur & σαρκίτης ſiue ὑποσαρκίδιος, & quem potius «
rudimentum hydropis quã hydropem eſſe cen- «
ſet Hippocr. cuiuſque curatio vel ſponte natu- «
ræ fiat vt lib. de morbis, in Coacis, & in aphoriſ- «
mis, ſcilicet diarrhoea ſuperueniente, vel arte «
quam ϑεραπείας dicit, pituita & aqua medica- «
mento purgatis, & ſiccante multum ratione «
vitæ, vt libr. περὶ παθῶν: vbi & dubium mouet «
Galen. cur pituitam albam vocet Hippocr. «
cum alia pituitæ genera alba ſint, & φλέγμα «
definiatur χυμὸς λευκὸς καὶ ψυχρὸς: Ac Galen. qui- «
dem dici putat vel ſimplici adiectione quo- «
modo in lib. de articulis vertebras ſpinæ dicit, «
cum tamen non aliæ vertebræ ſint quam in «
ſpina; ſic & pituitam albam, cum nõn alia ta- «
men ſit pituita quam alba, vel vt ab alijs di- «
ſtinguatur quæ permiſtæ alijs humoribus co- «

lorem mutent. Hippocrat. περὶ παθῶν aut Polybius, Hippocratis diſcipulus (alteri enim horum lib. περὶ παθῶν aſſignat Galen.) hoc modo καὶ λευκότεροι μὲν ὑπὸ τοῦτο τοῦ ἄλλου τοῦ φλέγματος, ὁ δὲ χρὼς φαίνεται λευκότερος; τὸ γὰρ αἷμα ὑπὸ πλήθεος τοῦ φλέγματος ὑδαρέστερον γίνεται, καὶ οὐ ἴσον ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὸ ἔνχρουν, καὶ διὰ τοῦτο λευκότεροι τε φαίνονται, καὶ καλεῖται ἡ νοῦσος φλέγμα λευκόν; Sed & λευκοφλεγματίας deſcriptionem ex Platone in Timæo hîc referre non fuerit ſuperuacaneum; Sæpe (inquit) tenerioris recentiſque carnis pars quædam ſimul cum aere colliqueſcit, deinde in ventum abit, & circumcluditur humiditate protinus circumfuſa, fiuntque item ampullæ quæ ſingulatim propter exiguitatem oculis notari nequeunt: vnà autem omnes confertim copulatæ in grandiorem extant molem & conſpiciuntur, coloremque ex ſpumæ generatione habent album: omnem hanc tenerioris carnis eliquationem quæ vna cum ſpiritu coaluit, quæ ex humiditate vento circumfuſa tumeſcit, albam pituitam λευκὸν φλέγμα appellamus, & fit quidem, quando ſanguis non cibis & potibus ſecundum naturam, ſed ex contrarijs præter naturæ leges excreſcit: denique Cælius Aurelian. libr. 3. τῶν χρον. cap. 8. in leucophlegmatia eſſe liquorem tanquam in papyro vel ſpõgia inter viatum raritatem inſertum ait.

Λευκόφυλλον. eſt ſpecies τοῦ ξηρομύρου, hoc eſt, vnguenti ſicci, cuius vſus præcipuus ad collum & axillas eſt, quo illis odor gratus concilietur. Deſcriptio habetur apud Aetium extremo libro.

Λευκόχρους οἶνος. eſt ſpecies vini ſalſi, ex paſſis prius vuis, mox calcatis & aqua marina maceratis, deinde in album muſtum coniectis, compoſiti.

Λεύκωμα. cicatrix oculorum altior magiſq; profunda: nam quæ ſuperficiaria eſt, νεφέλιον dicitur.

Significat etiam album oui & oculorum albuginem apud Dioſcor. idem quod λεύκωσις.

Λέχος. concubitus, propterea quod ſolitus ſit in lecto perfici frequentius ſicuti complores annotarunt, quamquam λέχειν decumbere peculiariter de puerperis etiam vſurpabatur, decet enim tunc temporis omnes fœminas lecto detineri iacentes.

Λέων. dicitur à quibuſdam ἡ ἐλεφαντίασις, vt ſcripſit Aretæos: Archigenes, vt habetur apud Aetium, λεοντίασιν appellauit.

Λῆδον. Cyſthi genus eſt, ſimili quo Cyſtus modo naſcens, ſed folijs longioribus & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam pingue attrahunt; ſed Plinius lib. 12. c. 17. herbam vocat & ladam & ledam; ſuccum deterſum & ladanum & ledanum. Sunt, inquit, qui herbam in Cypro ex qua fiat ladanum ledam appellent; & lib. 26. c. 8. lada appellatur herba ex qua ladanum fit in Cypro barbis caprarum adhæreſcens. vide ſupra λάδανον.

Λήθαργος, ſiue ληθαργία. eſt frigida & humida cerebri intemperies à pituita frigidiore & humidiore cerebrum madefaciente, febrem lentam, obliuionem, marcorẽ, & inexpugnabilem pene dormiendi neceſſitatem inducẽs. Gignitur hoc vitium in capite in quo ſcilicet princeps animi pars reſidet, contrarium quodammodo ſecundum ſpeciem phrenitidi, & ratiocinatrici animæ omnino noxam adfert. Ac humorem quidem à quo fit neceſſe eſt frigidum eſſe, quoniam memoria non niſi frigiditate offendi poteſt, quem ſimul humidum eſſe oportet: alioqui non iam λήθαργος, ſed κατοχὴ ſiue κατάληψις excitatur, medius inter phrenitidem & lethargum affectus: quem tamen Alexander Trallianus breuitati conſulens, magiſque τῆς θεραπευτικῆς quam τῆς φυσιολογίας ſtudioſus, ſub lethargo comprehendit, & non legitime lethargum appellat. Quamuis autem humor iſte natura ſua frigidus ſit, attamen in lethargico affectu ſemper putreſcit & incaleſcit; febremque accendit, ſed eam quidem omnino lentam non impenſe acrem & erodentem, propterea quod cum natura talis humor eſt, tum in parte frigida putreſcit. Conſequitur autem illa lethargum, vt veteres medici prodidêre, qua in re (præter alias differentias) ἀπὸ τοῦ κάρου ὁ λήθαργος diſcrepat: febris enim τὸν κάρον ſolet præcedere, eaque vehementior. Itaque ſopores qui per febrium circuitus συμπτωματικῶς ægrotos premunt, magis καρωτικοὶ ſunt quam ληθαργικοί. Eſt enim ὁ κάρος velut ſymptoma quoddam: λήθαργος per ſe conſiſtit & cerebri actiones labefactat. Verũ quemadmodum ſæpe ex morbo morbus naſcitur, ſic plæriſque morbis lethargus ſuccedit, ſed ſæpiſſime ex phrenitide impenſius refrigerata naſcitur: frequenter etiam in illum continuos febris tranſit, morbique alij permulti, quibus immodica vacuatio contigit. Sunt autem lethargicorum quædam differentiæ. Alij vnam continuamque habent lethargi acceſſionem, alij per circuitus quoſdam in ſomnum ruunt, & rurſus reuocantur vt excitati audiant, moxque in ſomnum relabantur. Sunt autem omnes obliuioſi, ſtupidi, mente capti, crebro oſcitant & hiant, ac ſæpe hiante ore perſiſtunt, velut os claudere obliti. Vrinam reddunt iumentorum lotio ſimilem, ac ſæpe in manus ſumpta matula, eam ſe tenere non meminerunt.

Lethargum autem omnes Græcorum medicorum interpretes veternum Latina voce vocauerunt ſed minus recte, cum veternus non huiuſmodi morbum certa quadam ſpecialique ſignificatione, ſed ignauiam ſegnitiemque aut torporem & otium, nec non ſomnolentiam, aut grauẽ aliquando ſomnum ſignificet, & commune quiddam caro, comari, cataphoræ, torpori, atq; etiam fatuitati, nedum lethargo præ ſe ferat: quas ob cauſas Celſus, Plin. Quintus Serenus & Priſcianus Græco nomine propter Latini penuriam vti ſemper maluerunt: dictus autem hic morbus eſt, tum obliuionis tum deſidiæ argumento, quaſi obliuioſa deſidia, ſeu deſidioſa obliuio, λήθη enim obliuio eſt, & ἀργὸς iners dicitur ac deſes, vnde morbum quoque pigrum Æmilius Macer nominauit c. 33. lib. de virtutibus herbarum.

Λήθη. obliuio. Eſt memoria abolita. Namque debilis, veluti torpor: deprauata autem, delirium memoriæ eſt. Cauſæ autem obliuionis plures ſtatuuntur, ſuccus frigidus & pituitoſus in cerebro collectus, & ipſius corpus refrigerans. Morbi in abſceſſum declinantes, peſtilentia, ſenectus, medicamenta frigida vel ſumpta vel capiti admota; vt habetur apud Galenum extremo libro 2. de ſympt. cauſis.

Λῆμα. lippitudo & ſordes oculorum; dicuntur & λημία, Celſo lib. 6. c. 6. Lemia; apud Nonium dicitur Gramia vnde à Lucilio gramioſi oculi: excrementa autem illa ſunt crudioris alimẽti &

ſemicocti aut pituita concreta; quorum eſt generatio triplex, vna inſtrumentis ipſis affectis, vt inflammatis oculis aut alio morbi genere laborantibus, tam propter bumoris qui præter naturam eſt copiam, quam organa ipſa male affecta, alimēto ipſorum haud probe concocto, & tunc quidem nihil habet periculi: altera eſt vbi caput pituita plenum fuerit, cutis vero frigore aſtricta, vt in 2. ſtatu 1. Epidem. in qoo ſcribit ægros exercuiſſe λημίας ἐπιδημίας σμικράς, frigido enim ſtatu homido & boreali, in capite pituita multa coaceruatur, cuius tenuis fluxio per angulos & poros quoſdam tenuiſſimos irruit, qua exeont ciliorum pili, aſtricta vero cute vt frigoris ob denſitatem & moram concreſcens lemas gignit: Tertia eſt ab imbecillitate naturalis quæ oculos moderatur facultatis, non qualibet ſed tali ac tanta, vt ne modicum quidem oculi alimentorum concoquere poſſit; hanc à reliquis duabus diſcernimus, tum quia poſt tertium ac quartum diem, non ante, vi morbi incidit; tum qoia ſimul concaoi ſunt oculi. Cum enim penuria, quam cauitas prodit manifeſta ſit, ad copiam cauſa referri nullo modo poteſt: Sola autem ſupereſt facultatis imbecillitas, & ea quidem oon leuis, proindeque ſignum eſt prorſus lethale; hoc autem circa oculorum angulos concreſcens excrementum in qoibuſdam animalibos vſque adeo induratur, vt in lapidis cuiuſdam oaturam concreſcat, vt narrat Scribonius Largus de ceruis cap. 163. vbi ſcribit, in angulo oculi cerui inueniri ſordes viroſi odoris quas colligunt diligenter Siciliæ venatores & geſtant in cincto aduerſus ſerpentum ictus & morſus. ſed & hoc loco noo omittendom ex Plauto in Curculione, Scena, Date viam mihi, eleganter iocoſaque & audaci tranſlatione dixiſſe, famelici fauces lippire, ex eo credo, quod cum in fame os amareſcat, ſaliuaque concretior reddatur, & hæreſeat faucibus, dentibos, palato, & arenoſa etiam quædam ore patente fila lentore ſuo deducat, lippitudinem oculorom imitari videtur, os (inquit) amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame; Sunt autem ab his vocibus dedocta λημᾶν & γλημᾶν apud Pollucem.

Λημνίσκοι. lemniſci, ſiue faſciolæ dicuntur intortæ dependentes, quibus coronæ capiti quondam apponi ſolitæ ſubligari poſſent ne capite laberentur; vel potius vt aliquid ornamenti ijs adderetur; illæ vero faſciolæ ex varijs rebus fiebant, ſed celebres erant ex tenuiſſimis philiris earum tunicarum, quæ inter corticem & lignum tiliæ inueniuntur: ad illarum autem ſimilitudinem Celſus, Aet. Paul. alijque medici lemniſcorum nomen indiderunt inuolueris quibuſdam lineis, longis, retortis quibus in dilatandis vulnerum, nec non amplificandis aliquorum locorum anguſtis oris vtuntur; Sunt qui ex Catone turundam, ex Columella pannos interpretentur, melius ex Celſo lib. 7. cap. 28. implicitum in longitudinem linamentum: Sunt autem ea ex genere τῶν ἐμμότων, ſeu πλατῶν vt Paul. vocat, ſiue πλαγιάτων. vide μότος.

Λημνία γῆ. Lemnia terra. Legitur in Lemoo inſula, tumulo quodam prope Hephæſtiada. Eſt terra pinguis, ſpiſſa, mollis, rubricæ colore, adſtringens. De bac quæ ſcripta ſunt à veteribus, videntur etiam nunc ei conuenire, quæ hodie ad nos defertur. Eam Galenus ſcripſit eſſe pinguem mollemque, dum ait ſacerdotem pingue lutum co vſque deſiccare, dum mollis ceræ ſimillimom euadat. Spiſſam autem eſſe idem declarauit, dicens aſtera Samium ea leuiorem eſſe, cum Dioſcorides ipſum aſtera ſpiſſum eſſe prodiderit. Rubricæ vero colore eſt, vt idem Galenus ſcribit: ſed differt ab ea, quod hominis qui ipſam contrectat, manus, vt rubrica, non inquinet. Tres eios differentiæ traduntur. Terra ſacta, qoam nemo, inquit, Galenus, attingit præter vnum ſacerdotem: altera rubrica, qua fabri vtuntur: tertia, qua fullones, propterea quod extergit. Prima vtuntur medici. Glutioosum quid babet, adſtringit & citra mordacitatem reſiccat. Hanc alij μίλτον λημνίαν, alij σφραγῖδα λημνίαν appellant, quod olim in ea Dianæ ſigillum, quod creditur fuiſſe capræ effigies, imprimeretur: ſicut hodie eius loco Turcicæ literæ, ex quo eam qoidam σφραγῖδα αἰγὸς, boc eſt ſigillum capræ, appellauere, vt habetur apod Dioſcor.

Ληνός. torcolar. Nomen eſt profectum primum ab Herophilo, deinde vſurpatum ab anatomicis, quod deſignat locum quendam in capitis vertiee vacuum, inſtar torcularis aut lacunæ, in quem coeuntes in vertice meningis duplicationes, ſanguinem quaſi in ciſternam deducunt, atque inde velut ab aree quadam, omnibus ſubiectis partibus riuos mittunt, alios qoidem in totum cerebellum, alios vero in partem anteriorem, tanquam vinum è torculari promentes.

Ληξιπυρετὰ φάρμακα. medicamenta dicuntur quæ febrem tollunt Marcell. capit. 16. Trallian. lib. 12. cap. 2.

Ληξιπύρετος ἀντίδοτος. apud Nicol. Myrepſum. eſt & ληξιπύρετον nomen confectionis arteriacæ, cuius ſub nomine multæ habentur deſcriptiones apud Galen. libr. 7. κατὰ τόπ. eſt & ἀκόπου medicamenti nomen, deſcripti à Galen. ex Aſclepiade 7. κατὰ γέν. cap. 12.

Λῆρος. ſignificat apud Hippocratem multis in locis μετρίαν παρακοπὴν ἢ παραφροσύνην, hoc eſt, moderatam dementiam ſiue delirium: vt annotat Galenus initio comment. 3. in librom 3. τῶν ἐπιδημιῶν. ſimiliter extremo lib. 3. περὶ διαίτης, per παραλήρους eos ſignificans qui leuiter deſipiunt. Verum Aetius λῆρον videtur facere ſpeciē quandam certam delirij, ſcribens lib. 6. λῆρον differre ἀπὸ τῆς μωρώσεως, quod μωρὸς conſequentia dicit & facit, κορύζης autem nullo conſequio verba faciat, ſed ſine vlla connexione ex hoc tranſeat in aliud: quodque μώρωσις pueris præſertim & adoleſcentibus accidat, λῆρος autē ſenibus. Oritur cerebro frigidiore facto ſiue interna ſiue externa de cauſa.

Vide παραφροσύνη, vbi vocabula ſunt omnia, quibos veteres Græci medici in deſignandis ſymptomatis priocipis animæ facultatis vtuntur.

Λαχωνεῖον. ex Galen. in iſag. appellari videtur locus in cerebri baſi ex arterijs conflatus, ex quo principiom ſoi exortus nerui capiunt.

Λιβάδιον. dicitur à quibuſdam centauriom minus, quando ſecundum fontes naſcitur.

Λιβάνιος πεσσός. peſſus libanius. celebris ad emolliendum ſcirrhoſum vterū. Recipit ceræ albæ quadrantem. olei nardini, gleucini, ſuſini, medollæ ceruinæ, adipis anſerini, ſingulorum ſextantem,

œſypi,botyri,nitri,ſingulorum drachm. IIII. his aliqui oui aſſati vitellum adijciunt.

Λιβάνιον. collyrij oomen eſt,cui Paulus lib.3.cap.22. vim tribuit leoiendi, concoquendi & pus digerendi. Deſcriptio eius habetur apud eundem lib. 7.cap.16. Cenſetur inter *ἁπαλὰ καὶ ἄδηκτα*, hoc eſt, inter lenia & morſu carentia collyria,itaque dicitur à thure quod recipit.

» Verum apud Paul. non *λιβάνιον*, ſed *λιβυανὸν*
» legi debere cenſet author, vt videbis paulo poſt
» in *λιβυανὰ κολλύρια*.

Λίβανος. thus. Arbor eſt Arabiæ familiaris & propria, ſed à nullo deſcripta, uiſi quod Theophraſto & Plinio placuit eam lauro ſimilem eſſe. Ab ea manat lacryma pinguis quæ concreta denſatur, odorata, ſacrificijs dicata, quam Græci *λιβανωτὸν*, Latini arboris ſui nomine thus appellãt. Maſculum dicitur quod ex eo rotunditate gottæ pependit, vel cui teſtium ſpecies eſt, cum in hærente lacryma priore conſequota alia ſe miſcuit, quod & mammoſum à ſimilirudine vocatur. Græci *σαγωνίαν* & *ἄτομον* vocabant,ſicut minores guttas *ὀρόβιαν*. Micas autem thuris coocuſſu eliſas,mannam vocamus.

» De thuris cortice & manna,eiuſdemque fu-
» ligine plura Dioſc. l.1.c.82.83. 84. faciendæque
» ex thure fuliginis modum, vt & ex myrrha &
» ſtyrace docer Aetius tetrab.1. ſerm.1.in voce *λι-*
» *βανωτὶς*.

Λιβανωτὸς. idem qood *λίβανος*. Aetio tetrabl. 1.
» ſerm. 1.

Λιβανωτὶς. roſmarinum. herba eſt doorum generum. vnum eſt fœcundum frugiferumque, cuius ſemen *κάχρυς* vocatur. folia fœoiculi habet,craſſiora & latiora, in rotæ ſpeciem, bumi ſparſa, iocunde olẽtia: caulem cubitali altitudine aut maiorem, multis concauum alis: in cacumine vmbellam, in qua ſemen copioſom, candidom, ſphondylio ſimile, rotundoio, anguloſum, acre, reſinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Naſcitur in ſaxoſis & aſperis. Eſt & alterum genus quo coronarij vtuntur, quod ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, denſa, longa, enlia, ſubter incana, ſuperne virentia, grauiter odorata. Vtrumqoe excalfactoria vi præditum eſt.

Λιβανωτὶς. dicta eſt à quibuſdam maſculæ conyzæ radix.

Λιβηρῷ. τῷ ὑγρῷ. hoc eſt, humido, apud Hippoc.

Λίβος. ſtillatio humoris ex oculis apud Hippoc. Dicitur *ἀπὸ τοῦ λίβειν*, quod proprie *στάζειν*, hoc eſt, ſtillare, ſignificat.

Λιβρὸν. σκοτεινὸν καὶ μέλαν, hoc eſt, obſcurum & nigrum, apud Hippoc. vt annotat Erotianus.

Λιβυανὰ κολλύρια. Sic dicta ſunt (inquit Galenus) collyria *ἄδηκτα*, id eſt, mordacitatis expertia, qoæque longiori tempore affectę partis vitiatum humorem conſumunt. Ea mulrorum ſunt generom, quæ partim à Gal. lib. 4. *τῶν κατὰ τόπους*, partim ab Aetio lib. 7. deſcribuntur. Appellantur eadem & *λευκὰ*, ab albo colore, vt in quibus præualeat amylum & terra Samia ac ceruſſa Rhodiaca. Eſt & voom apud Paulom Æginetam, ſed falſo inſeriptum *λιβάνιον*. debet enim ſcribi *λιβυανὸν*. conſtat enim eadem materia qua & alia omnia *λιβυανὰ* appellata. præterea non reperias id oominis voquam à medicis collyrio datom. Nam quod thure conſtat, non *λιβάνιον*, ſed *διὰ λιβάνου*, nuncupatur. Sed neque in eo thuris quiequam eſt.

Λιβιανὰ per duplex i. ſcriptum legimos apud Trall- «
lian. lib. 2.c.5. à qoo ibidem deſcribirur *λιβιανὸν* «
κολλύριον. «

Λιβυκόν. ſic quidam appellant ſyluestrem aſparagum.

Λιβυστικὸν. vocatur à Galeno vnius literæ mutatione quod alij *λιγυστικὸν* dicunt.

Λίβυον. dicitur à quibuſdam *λωτὸς ἄγριος*, aothore Dioſcoride, qood plurima naſcatur in Libya.

Λιγγεύς. lynceus Collyrij nomen eſt deſcripti à Gal. «
4. *κατὰ τόπ.* cap. 7. vtilis ad oculorum affectiones «
calloſas, cicatrices, & callos. «

Λιγγύειον. vide in *Λυγκούριον*.

Λιγνὺς. fuligo. dicitur & *ἀσβόλη*. Eſt terreſtris tenuiumque partium ſubſtantia ſummis caminorum parietibus adhærens, ex multo rerum pinguium vſtarum halitu & vapore concreſcens: Vel, vt definit Galenus, eſt vapor terreſtris, ex materijs immodice aſſis vſtiſque. In hoc enim foliginem differre ſcribir à fumo, quòd fumus miſtio ſit ex terreſtri aqueaque ſobſtantia materijs tantum ſemiuſtis. Cæterum differentiæ fuliginis multæ ſont, pro varia materia ex qua colligitur: ex acriore enim & calidiore acrior calidiorque fuligo, ex mitiore mitior. In vſu habitæ medicis fuerunt, ex thure, rerebinthina, myrrha, ſtyraee, piee liquida, cedro. Omnis exiccat, totaque natura terrena eſt, tenũiumq; partium, ſed modicum ignei caloris retinet qui materiam aduſſit. Ab eius ſimilirudine etiam in nobis fuligo fuliginoſuſque humor, aot vapor aut halitos dicirur, ex vſtione proueniens, quam calidior quidem ſicciorque intemperies indocit, motos vero multus & vehemens, vigiliæ, ira, dolor, cura, inediaque augent. Eiuſmodi excrementa medici *λιγνυώδη* vocarunt, pari qoe ratiooe Hippocrates lib. 3. *τῶν ἐπιδημιῶν*, *γλῶσσαν λιγνυώδη* dixit, linguam halitibus ijs fuliginoſis obductam, nigramque in modum fuliginis.

Dicitur & *λιγνὺς* alijs nominibus, apud Hip- «
pocrat. qoidem *ἀιθάλη*, & apud Gal. *αἰθαλῶδες* «
περίττωμα, ἢ *καπνῶδες*, καὶ *λιγνυώδης ἀναθυμίασις*. «

Λιγνυῶδες πνεῦμα. vide *πνεῦμα*. «

Λιγνυώδη περιττώματα. fuliginoſa excrementa, de quibus ſuperius in dictione *λιγνὺς*.

Λιγνυώδης γλῶσσα. vide *γλῶσσα*. «

Λιγυστικὸν. herba eſt cauliculum ferens anethi, geniculatum, tenuem & in eircuitu folia ſertulæ Campanæ, molliora, odorata, prope verticem graciliora & longe magis diuiſa: in cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, ſolidum, & oblongum, fœniculo proximum, guſtanti acre, & aroma olens. radix candida, Heracleotici panacis (ex qoo alij *πανάκειαν*, alij *πάνακες* eam vocatunt) ſimilis, odorata. Radicis ſeminiſque vis excalfactoria & concoquens. Errant qui id eſſe cenſent, quod vulgo Leuiſticum dicitur, quod potius legitimum hippoſelinum eſt. Plurimum in Liguria naſcitur, in monte Apennino Alpibus contermino: vnde nomen traxit. Panaces ab incolis oon abs re appellatur, quoniam & radice & caule Heracleotico panaci ſimile ſit, & viribus ijſdem præditum. Apud Galenum pro eodem *λιβυστικὸν*.

Λιθάργυρος. argenti ſpuma. medicamentum eſt metallicum non ſponte quidem naſcens, ſed in ſecundis fornacibus emergens, dum plumbum vel

eius arena ab argento aut auro ſecernitur λιθάργυρον Græci appellarunt nomine ex argento & lapide compoſito, ortæ rei duritiem deſigoantes: Latini vero argenti ſpumam, naſcentis rei naturam magis explicantes, & cocturæ potius euentom contemplati, quæ ex plumbo & argento eam veluti recrementum ſpumam redderet. non quod ex argento ſolo eioſmodi ſpuma prodeat (ſiquidem ſpuma hæc plumbi maxima pars eſt, quod totum partim in ſpumam, partim in plumbaginem vertitur, cum de ipſo argento nihil fere depereat) ſed quod ex plumbo & argento nata, fuerit apud antiquos frequentior quam vllum aliud lithargyri genus. Triplicem enim lithargyri differentiam Dioſcorides exponit, vnam ex arena quam μολυβδῖτιν, vocant, in fornacibus excocta donec perfecte igni incandeſcat, & tota verſa ſit partim in hanc ſpumam, partim in plumbaginem: alteram ex miſtura plûbi & argenti, quam ἀργυρῖτιν nominant: tertiam ex miſtura plumbi & auri, omnium optimam, quæ χρυσῖτις dicitot. Sunt autem hæc duo, non materiæ tantum, ſed & colorum nomina: ἀργυρῖτις enim dicitur non tam quod facta ſit ex argento, quam quod candida ſit in modum argenti: & ſimiliter χρυσῖτις tum quod ex auro prodierit, tum quod ab igne fuluum colorem contraxerit. Meminit præterea Plinius argenti ſpumæ quam ſtereotida, & alterius quam pneumenen appellat. Quibus tamen nominibus non alia quam quæ dicta eſt huius ſpumæ materia indicatur, ſed ſpumæ tantum conſormatio. Illa enim in ſolidiores maſſas, hæc in tubulos concreta intelligitur. Cæterum argenti ſpuma nec calida nec frigida nec humida manifeſto eſt, ſed exiguam habet ſiccandi vim in primo abſceſſu ab his, quæ ad amuſſim media ſunt inter humida & ſicca: nec ſimiliter vis eius eſt obſtruere, ſicut nec apetire: item nec abſtergere nec inquinare, ſed paolulum à medijs ad craſſius quodammodo receſſit. Quamobrem in varios vſus adminiſtratur & miſcetur emplaſtris, vti docet Galen. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

Λιθίασις. dicitor calculi generatio in veſica: quamuis ille etiam In renibus creari poſſit, nemo tamen λιθιᾷν & λιθιῶντας vſurpauit niſi de ijs quibus in veſica moleſtus eſt, vrinæ ſuppreſſionibus, veſicæ & imi ventris diſtentionibus, ardoribus vrinæ, & ſummis multis doloribus.

Illo qui vexantur λιθιῶντες dicuntur, Latine Celſo interprete Calculoſi; eam quoque λιθίασιν, λιθιᾷν dici reperio ab Hippocr. 4. Epid. περὶ νούσων, quanquam autem de veſicæ calculo potiſſimum & proprie λιθίασις vſurpatur, Galenus tamen initio libelli de renum affectuum dignotione & curatiooe, λιθίασιν de calculo renum protulit, & paſſim in eo libello λιθιῶντας calculo renum laboraotes appellat; ſed hic liber an ſit Galeni legitimus dubitatur.

Dicitur tamen etiam λιθίασις in oculis morbus exteriori palpebrarum parte, in quo alba quædam & craſſa callis aut lapillis ſimilia apparent oculum pungentia, vt ſcribit ὁ εἰσαγωγῆς author, apud quem tamen incertum eſt partene palpebrarum exteriori, an potius interiori inſideant.

Πωρίασιν author Iſagoges cap. 15. vel & πώρωσιν videtur appellaſſe: Similiter Aetius l. 7. c. 80 Paulus vero cum nec de poriaſi atque lithiaſi vllibi mentionem fecerit, hanc ſub grandine (χάλαζα) comprehendiſſe veriſſimile eſt, quas ob res etiam definitionum authoris negligenda ſententia non eſt, cum de χάλαζα locutus ſubdit quamptimum, eadem quoqoe eſt λιθίασις: Porro Hippoc. 6. Epid. ſtrabos fieri dixit λιθιῶντας, quo loco errarunt ioterpretes qui vitium oculi eſſe putarunt veſicæ vitium, nam & Aetius lib. 6. c. 2. ſcribit in lithiaſi palpebras eſſe inuerſas atque tophis quibuſdam obductas.

Λιθόδενδρον. à nonnullis corallium dicitur vt ſcripſit Dioſcor. quod illius proptium ſit & velut quarto modo (vt ſcholæ loquuntor) aeri expoſitum lapideſcere, cum mollis fuerit liquidis prius herba ſub vadis; ſed nec ſolum à frigore ambientis indoratur, ſed haber in ſe abſconditam ſuæ indurationis energiam, quæ ab aere circumſtante affecta illam produxit.

Λιθοειδὲς. petroſum. oſſis nomeu. ſic dicitur pars oſſis temporalis, protenſis ſuturæ τῆς λαμβδοειδοῦς finibus terminata. In eo oſſe apophyſis eſt στυλοειδὴς, quam Galenus βελονοειδῆ & γραφιοειδῆ appellat: & alia præterea quæ meatum auditorium continet. Sic dicta ſunt quod petræ ſeo rupi videantur ſimilia, non duritie modo, ſed etiam ſpecie.

Λιθόκολλα. glutinum quo lapides coniunguntur. cõflatur, inquit Dioſcorides, ex marmore, lapide Pario & taurioo glutine.

Λίθος. calculus. eſt craſſi & glutinoſi humoris coagmentatio lapidoſa, quæ cùm in alijs partibus formam obtinet calculi, tùm vero potiſſimum in veſica: Lapidoſa autem coagmentatio in veſica duplicem babet matricem quod προϋπάρχον veteres nominarunt; vnam in rene, alteram in ipſa veſica: in rene quidem generatur calculos aſſiduo appellentibus arenulis, inde craſſeſcentibus & mutuo adhæſu inter ſe colligatis, quibus non cito excluſis corticatim creſcit calculus, dein è renis ſubſtantia exturbatur in cauum, quumque euellitur renis partem cui adhæreſcebat ſine doloris ſenſu diuellens, & quaſi lacerans ſaniem prolicit, quæ pariter cum vrina profunditur, eãque craſſam, turbidam, ſubnigramque reddit: Non multo poſt tempore is ſi exiguus eſt in caput vreteris ſe infert, ex qoo magna vi, ſummoque dolore nephritico in veſicam procidit; Si craſſiuſculos eſt aot ſalebroſus & aſper in via diutius hæret & magno cruciatu vẽtrẽ dilacerat: Sed & nonnunquam in renis capacitate ſubſiſtit ac permanet cum præ craſſitie non ſatis lata illi eſt vreteris via, confirmatus tandem fere renis cauum implet conſoetaſque arenulas exire prohibet; Perfectum vero bunc in rene eſſe docent affectæ partis grauitas, ob quam vix ſpina dorſi inflectitur, nullo tumore foris conſpicuo, obtuſioris cuiuſdam doloris ſenſus ineſt, præſertim cum aluo ſuppreſſa, ren ipſe vel flatu vel fæce premitur, aut cum decubitus eſt in aduerſum latus, aut cum vehementior eſt exercitatio: Nephriticus dolor ex interuallis citra calculi excretionem redit, per laborem & duram eqoitationem vrina profluit cruenta, tum quippe calculus ſuo pondere & attritu renem contundit, & plerumque ſine ſenſu dilacerat exulceratque, è quo ſanguis cum vrina profunditur; cruris quod è directo affecti renis eſt torpor quibuſdam ineſt moleſtos: efficientem autem calculi cauſam omnes quidem profitentur eſſe renum calorem im-

moderatum, qui humores perurens ſiccans & obdorans cogit in lapidem; Sed alia quædam ſtatuenda cauſa eſt efficacior, lōgeque crebrior, inſita ſcilicet renum arenoſa calculoſaque conſtitutio, quam quiſquis à parentibus contraxit vix vlla ratione calculi tormenta effugiet, quandoquidem hoc vitium omnium eſt maxime hæreditarium, vt non paucis pariter cum renibus calculus procreetur: Adiuuantium vero cauſarum præcipua eſt otium ſomnuſque diuturnus decubitu ſupino; atque hæc de renali calculo. Aliam autem calculi matricem eſſe in veſica diximus, in qua fit ipſa per ſe lapidoſa coagmentatio, quam vocat Hippocr. τὸ συνίςαμα, quæ facilis eſt à glutinoſo & craſſo humore qui ſtabulatur & ſubſiſtit in veſica debili puerorum, vel hominum grandæuorum, aut certe ingraueſcentis ætatis: & in puerili quidem ætate cauſa τῦ συνιςάματος copia eſt humoris craſſi ab edacitate, ipſaque vrina craſſa, quæ diutius in imbecilliore veſica ſubſiſtit, propetereaque recte conſulunt, qui pueros noctu excitant ad meiendum: in cæteris vero ætatibus συνιςάματος cauſa eſt, vitæ genus omne quod ſectantur voluptuariæ: & in Ephœbis quidem, iuuenibus, conſiſtentibus, & declinantibus ad 63. ætatis annum locum habere mihi præſertim videtur Fernelij ſententia, dum inquit, calculum omnem in veſicam concluſum rudimentum quoddam è renibus traxiſſe, è quibus per nephriticum dolorem excidens, ſi grandiuſculus eſt in veſica aliquandiu hæret, ac plerumque ſubſiſtit, illicque aduectarum ſordium adhæſu coagmentatur, dum verus confirmatuſque lapis fiat; eo inſuper fultus argumento, quod in omnibus calculis quos ipſe fregit plurimos, nucleus quidam ſit ruber, quem corticatim pituita inuoluit: Sed eſſe poteſt in pueris hæc fallax Fernelij ſententia, vt & in grandæuis poſt 63. ætatis annum, Poteſt enim vrinæ craſſamentum illis in ætatibus habere in veſica initium concreſcendi & coagmentandi, vt innuere videtur Gal. comm. in 6. Epid. part. 3 & Hippocr. lib. 4. περὶ νόσων: Cæterum propria calculi veſicæ ſigna hæc fere ſunt, vaga quædam & oberrans circa pubem & perinæum titillatio, ſiquidem exiguus is & leuis etiamnum eſt, cum vero grandeſcit incumbentis grauitatis pondus percipitur, vt idcirco difficilis & doloris plenus per ſalebroſa loca ſit inceſſus, mictio crebreſcit, adeo vt & tandem aſſiduo meiendum ſit, vixque poſſit vrina cohiberi. Quum meiendum eſt, vrinæ fluor repente intercipitur, obuiam quidem impulſo calculo, ſicque minime continuata ſed interciſa eſt mictio, ac tum dolor alias vniuerſum pudendi ductum, alias glandem ſolam affligit, iſque acerrimus ſub emictionis finem, quum calculus vrinæ curſu incitatus, quaſi proditurus veſicę ſphincterem violentius comprimit: Meiendi conatum comitatur deſidendi cupiditas, quod calculi magnitudo, è perinæo rectum inteſtinum vt veſicæ ceruicem extimulet; at vero nonnunquam ſummæ veſicæ adhæreſcens calculus, & quaſi ex illa propendens, vix vllum ex his ſignis manifeſte exhibet, & viſi ſunt qui nullo dolore illum diu geſtauerint: omnibus tamen hæc ſigna modo mitia ſunt & obſcura, modo ſæuiora, vrina alba craſſa atque turbida redditur, quum grandior calculus iam diu eſt in veſica detentus, in qua ſedimentum purulentum eſt aut narium mucori perſimile, cuiuſque lentore oblinitur obduciturque lapis, vnde illius aſperitas læuigatur minuſque moleſtiarum infertur, angulo lapidis hebetiore reddito, quaſi illud ad vitæ dulcedinem faciat, & natura inconſideratâ quadam & fortuita prudentia mucum ipſum ſuggerat vt innocentior calculus reddatur: ad extremum vero digitus in anum, aut certior catheter in veſicam immiſſus quod coniectura dubium incertumque fuerat explorabit, confirmabitque. Cæterum non modo in rene & veſica generari calculos & reperiri, ſed in alijſque pleriſque corporis partibus ex veterum monumentis docemur: Hollerius ſe calculos in capite obſeruaſſe ſcribit Scholio 450. Auicenna in gutture Fen. 9. 3. in calce capitis. 9. Auenzoar ſub lingua: Gal. 4. de loc. affect. cap. vlt. in pulmonibus, vt & Dodonæ. & Fernel. lib. 5. de partium morbis & ſympt. c. 10. & Trallian. l. 5. c. 3. Aretæ. l. rc.. 12. in corde Hollerius: in hepate Beniuenius & Dodon. & Scalliger loco cit. & Mattheol. epiſt. 5. & Columbus: in meſenterio Duretus ſcholio 45. in Hollerium, & in folliculo fellis ibidem: atque Fernel. in liene: in vtero Hippocr. 5. Epid. in famula Dyſeridis, & Aetius lib. 16. c. 98. Duret. loco cit. & Gal. 6. de loc. aff. c. 2. in inteſtino plures quoque lapides obſeruarunt, vt Duret. ſcholio 52. in Holler. & alij, quanquam Gal. in 1. & 6. de loc. aff. c. 2. negauerit ſe vidiſſe: inſuper calculos in iuncturis ſæpiſſime videmus vt in podagricorum affectibus: in abceſſibus quoque, vt notarunt Rhaſis 10. contin. x. & Galen. lib. de tumorib. præter nat. & x. ad Glaucon. idem denique fuit in cæteris corporis partibus à nonnullis obſeruatum.

Λίθοι. etiam lapides minerales dicuntur, quorum omnes differentias atque facultates vide apud Dioſcor. lib. 5. cap. 141. vſque ad caput 170. & apud Aetium tetrab. 1. ſerm. 2. cap. 13. vſque ad cap. 39. quæ hîc longūm eſſet nimis recenſere.

Λίθος μύλας. lapis molaris apud Hippocratem, quem κόχλακας appellant.

Λιθόσπερμον. folijs eſt oleæ longioribus & latioribus, mollioribus, (iacent humi quæ ab radice exiliunt) ramulis rectis, tenuibus, firmis, craſſitudine acuti iunci, lignoſis, in quorum cacumine bifidi exortus cauliculorum ſpeciem exhibent. folijs longis inter quæ paruum ſemen, rotundum, erui magnitudine, duritie lapidea. Naſcitur in aſperis & editis locis. Calidum & tenuium partium. Nomen accepit à ſeminis duritia.

Λιθοτόμος. dicitur calculum excindens Chirurgus, & λιθοτομία ars quæ hoc facere docet, cuius operationis modum tum eum qui minore fit apparatu, tum qui maiore in Chirurgorum libris leges.

Λιμαγχία. idem quod λιμοκτονία de quo infra: inde λιμάγχονοι Epid. 2. dicuntur qui ſummam inediam ferunt velut qui fame necantur quos λιμαγχονοῦντας vocat, eos ſignificans qui λιμαγχίᾳ torquentur: Aurelian. lib. 1. c. 5. τῆς χρονίου λιμαγχίας omnimodam dixit abſtinentiam: dicitur & λιμαγχονεῖν quaſi dicas angina inediæ ſuffocare.

Λιμακώδεες. λιμνώδεες καὶ κατάφυτοι καὶ ὁμαλοὶ τόποι, hoc eſt, paluſtres, & conſiti, & æquabiles loci. apud Hippoc. vt explicat Erotianus.

Λιμακώδεις. οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις, hoc eſt, humidi & herboſi, apud Hippoc.

Λιμνήσιον. dicitur à quibuſdam centaurium tam magnum quam minus, vt habetur apud Dioſcoridem, quod propter lacus vbertim vtrunque proſiliat.

Λιμνῆτις. ſic dicitur ἡ ἀδάρκη, vt ſcribit Aetius lib. 5. Dicitur & à nonnullis centaurium vtrumque, vt habetur apud Dioſcor.

Λιμοκτονία, ἀσιτία παντελής, hoc eſt, abſtinentia omnimoda, vel certe ἡ ἐπὶ τοῖς πόμασι μόνοις δίαιτα: hoc eſt, victus ratio quæ fit ſolis potionibus: vt explicat Gal. Vſurpatur hoc nomen ab Hippoc. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

» Comment. 4. t. 61. Ceu quæ per mulſam
» & ptiſanæ cremorem multis diebus inſtituitur:
» Quin & l. 7. Epid. in Thyni filio febre ardente
» vehementer affecto, cum copioſa alui deiectio-
» ne, animi deliquio, multis ſudoribus, infuſo
» ptiſanæ cremore enutrito aſcripſit ἐλιμοκτονήθη;
» vſurpatur & ab eodem λιμοκτονίη lib. de diæta in
» acutis.

Λιμός. fames. Eſt, vt ait Galenus, πεῖνα εἰς ἄκρον ἥκουσα δι' ἀπορίαν σιτίων, hoc eſt, extrema fames à ciborum penuria: ſiue ea voluntarie, ſiue præter voluntatem feratur. Idem ergo genere λιμὸς καὶ πεῖνα, ſolaque magnitudine differunt. Eſt enim πεῖνα modicæ ſuctionis in ventriculo ſenſus, λιμὸς vero magnę & vehementis. Sic enim apud Hippocratem intelligitur tum eo aphoriſmo quo ſcribit, ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονεῖν: vbi fames, laborandum non eſt: tum altero quia ita ſcriptus eſt, τοῖσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι, δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν. λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα. hoc eſt, corporibus humidas carnes habentibus, famem adhibere oportet. fames enim exiccat corpora. His enim aphoriſmis ἀσιτίαν proprie ſignificat, ſicut & lib. 2. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi ait, ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. hoc eſt, in Æno qui legumina comederunt in fame, imbecillitate crurum laborarunt. Significat vero etiam apud Hippocratem vehementem & inſatiabilem ciborum auiditatem, quæ κυνώδης ὄρεξις appellatur. vt aphor. 21. lib. 2. λιμὸν θώρηξις λύει. hoc eſt, famem thorexis ſoluit. Neque enim hæc ſecundum naturam, vt ait Galenus, fames eſt, ſed morboſa, quam vini potus ſoluit.

Λιμώδης. μεγάλη τροφῆς ἀπορία, apud Hippocratem, magna prorſus ciborum inopia. Erotianus.

Λινόδρυς. ſic dicitur à quibuſdam ὁ χαμαίδρυς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Λινόζωστις. Mercurialis. herba folijs ocimi, minoribus, helxinæ cognatis, ramulis duplici geniculorum nodò cinctis, alarum cauis multis, fructu in fœmina copioſo, quandam racemorum ſpeciem præbente: in mare è foliorum ſinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis teſticulis vna cohærentibus, frutice dodrantali aut maiore. Vtraque olerum modo manditur ad ciendam aluum, & illita diſcutit.

» Dicitur hæc alio nomine Ἑρμοῦ πόα Mercurij
» herba quod à Mercurio inuenta ſit.

Λίνον. linum. herba eſt vulgo nota, tenui dodrantalique auena, tamariſci folijs, flore cœruleo, ſpecioſo. Eius ſemen primo gradu calidum eſt, inter humectantia ſiccantiaque medium, ex quo propterea fiunt eclegmata extrahendis à pectore pituitis finiendiſque tuſſibus cum melle ac pipere. Similiter & emplaſtrum quod ad Polletem refertur, ad pectoris affectiones & ad neruoſarum partium inflammationes ac dolores. Deſcribitur ab Aetio lib. 15. c. 14.

Λίνον à quibuſdam dici τὸν κνίδιον κόκκον, habetur apud Dioſcor. quoniam frutex ipſe, qui granum cnidium profert, ſimilis ſatiuo lino ſit.

Λίπα, τὸ ἔλαιον, apud Hippoc. hoc eſt, oleum: in ſecundo de morbis mulierum.

Per apocopen autem dictum vult Suidas pro "
λιπαρὸν id eſt pingue; quomodo tum Poetæ cum "
proſæ ſcriptores ſæpe vtuntur. "

Λιπᾷν. de morbo in fici radicibus dixit Theophr. c. "
12. l. 5. de cauſ. plant. hoc eſt humore nimio turgere, "
quando ſcilicet illæ largiore humoris copia "
diſtentæ putreſcunt & arborem necant, vel ex- "
tincto calore ſuffocantur, quod lib 17. c. 24. dixit "
laborare radicibus madidis; quo & in ſignifica- "
to vocem κλαδᾷν idem vſurpauit cap. 16. l. 4. de "
hiſt. plantarum. "

Λιπαραὶ ἔμπλαστροι. lenia emplaſtra. dicuntur apud Celſum lib. 5. cap. 19. quæ medicamentis pinguibus conſtãt, differentia in eo ἀπὸ τῶν ἀλιπαρῶν, quę conſtant ex medicamentis non pinguibus. Plura vtriuſque generis exempla Celſus eo loco recenſet.

Plin. l. 33. c. 6. Græcam appellationem reti- "
nuit liparas vocans; alia quædam λιπαρὰ ſeu pin- "
guis compoſitio ad achoras, pſydracia, papulas "
ferrudas, & intertrigines à Gal. deſcribitur 1. κατὰ "
τόπ. cap. 8. aliæ pariter λιπαραὶ ad ſedis ſeu ani "
affectus à Gal. deſcribuntur 9. κατὰ τόπ. c. 6. "

Λιπαρὸν. pingue. ſaporis genus eſt ſecundum Theophraſtum, à Platone tamen de proprijs linguæ ſenſorijs differente prætermiſſum, quaſi ad guſtum nihil attineret. Sic autem dicitur quod vnguinis modo ſublinit & replet, mitigatque exaſperatas & quaſi eroſas linguæ partes, ſed abſque vlla delectatione. In hoc enim à dulci differt, quod manifeſta cum ſuauitate idem præſtat. Eſt vero fortaſſis & pingue ipſum dulce, aut certe ex dulcium genere ſicut putarunt quidam qui pauciores quam octo guſtus differentias eſſe contendunt. Succedit id ſaporis genus acerbo, vt ſcribit Gal. lib. 4. cap. 8. de ſimpl. medic. Cum enim corpus acerbum, quod terreum eſt & frigidum, tribus modis exoluatur, aut incaleſcens, aut humeſcens, aut vtrumque ſimul perpetiens: ſi incaleſcat duntaxat, ſolam acquiret dulcedinem, vt glandes & caſtaneæ: ſin tantum humeſcat, auſterum euadet aut acidum. ſi vero pariter humeſcat & calefiat, humiditate quidem aquea in dulcedinem, aerea vero tranſibit in pinguedinem: ſicut accidit tum oleæ tum fructibus omnibus ex quibus oleum conficitur, qui exacte pingues ſunt. Nam id genus omnia vetuſtate prorſum efficiuntur pinguia, quod in ijs aquea quidem & excrementitia humiditas digeratur, propria vero à calore natiuo elaboretur atque exacte concoquatur. Eſt autem pingue idem cum oleoſo, vt & dulce idem cum melleo. vt non interſit pingue an ἐλαιώδης voces. Dicitur & πῖον, quanquam Gal. comm. 5. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, videatur τὸ πῖον genus conſtituere τοῦ λιπαροῦ καὶ τοῦ γλυκέος: quo loco ſcribit Hippocrates τὸ χολῶδες ὑπὸ τοῦ πίονος procreari.

Λιπαρότης, pinguitudo. Ex ijs quæ ante περὶ τοῦ λιπαροῦ dicta ſunt, ſatis patet eſſe guſtabilem qualitatem, quæ ſine voluptate aut ea longe minori quam dulcia exhibent, linguam linit & ſuburgit.

Valde affinis eſt dulcedini, de qua vide γλυκύτης. Dubito an apte Latine dici poſſit. Pinguedo enim & pinguitudo non ſunt vera huius qualitatis nomina, ſed potius ſubſtantiæ, quam πιμελὴν appellant.

Λεπαρὸν. herbæ nomen cuius meminit Aetius, Alexandria ſic vocante, quanquam aliqui, inquit, cneſtron nominant, ad vlcera capitis manantia vehementer vtilis. Nec indicat is author qualis ea ſit, vtrum eandem cum thymelæa cneoroue, an diuerſam putarit.

Λιπάσματα. vocant Greci quędam vnctioni accom-
» modata à pinguitudine ſic dicta vt ait Paul. l. 3.
» cap. 18.

Λίπος, pinguedo adeps idem cum eo τὸ λεπῶ-
» δες.

» Λιπόδερμος. vide ſupra λεπτόδερμος.

» Λιπυρίας. vide λειπυρίας.

Λίειον. lilium. Oleum autem ex eo aliqui λίειον, cum litera ρ ſcribunt, aliqui vero λίεινον ſine ρ. vocatur autem non ſolum κρίνινον, id eſt, lilinum, ſed ſuſinum & anethinum. vt annotat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Frequentius λείριον per diphthongum ſcribitur.

Λίπα. emplaſtri viridis nomen eſt apud Galen. 2. κατὰ
» γένη c. 2. quod æruginem ceram & reſinam reci-
» pit; aliud etiam ex ſalicibus eiuſdem nominis
» deſcriptum à Gal. 5. κατὰ γένη c. 3.

Λίτρα. libra. menſuræ & ponderis nomen fuit apud Romanos, ſicot etiam nunc apud pharmacopolas. cuius ambiguitatem illi tollere volentes, libræ μέτρῳ ἢ σταθμῷ, id eſt, menſura aut pondo, adijciebant, ſicut apud Plautum habetur: Et laſerpitij libram pondo diluunt. & paſſim in libro Scribonij Largi. quod tamen non perpetuo faciunt, libram tantum aliqoando dicentes vbi de pondere agitur. Libra autem tam mẽſura quam pondus fuit vnciarum duodecim, quæ & ipſæ ſimiliter in ponderibus & menſuris vſurpabantur, quarum etiam qui meminerunt authores, vt omnem dubitationem tollerent, ijs σταθμῷ ἢ μέτρῳ addiderunt, vt ex Galeno coostare poteſt. l. 1. τῶν κατὰ γένη, vbi albi emplaſtri compoſitiooem enarrat: λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου λίτρας ἑκατέρου σταθμῷ. δυοῖν δὲ λιτρῶν ἐλαίου μέτρῳ. hoc eſt, lithargyri quidem & ceruſſę, libras vtriuſqoe ponderales, duas autem libras olei menſurales. Verũ id ſcire oportet, libram & vnciam menſuralem, atque adeo menſoram omuem certam atque immobilem ſemper fuiſſe, pondera autem rerum omnia fere varia eſſe, pro eorum quæ expenduntur varietate. Sciendum tameo eſt quod ſicut Plinius pro mina vertit libram, quæ tamen quatuor drachmis eſt minor, ita Græci contra, nonnunquam centum drachmis libram non minam exprimũt, vbi quatuor drachmæ redundant. vnde Galenus lib. 6. τῶν κατὰ γένη ſcribit: ποτὲ μὲν γὰρ αὐτὶ τῆς λίτρας, ρ´ δραχμὰς γράφουσιν αὐτοί. ποτὲ δὲ αὐτὶ τῆς μνᾶς. hoc eſt, aliquando quidem pro libra, centum dracbmas ipſi ſcribunt: aliquando vero pro mina. Et ſimiliter eiuſdem opetis lib. 1. ὥστε ἡ αὐτὴ ἀναλογία σώζεται μηδὲν μέγα διαφέροντος, εἴτε ταῖς ἑκατὸν δραχμαῖς τῶν μεταλλικῶν, εἴτε ταῖς ἐνενήκοντα ἕξ, αἱ δύο κοτύλαι τοῦ ἐλαίου μιγνύοιντο. hoc eſt, Itaque eadem proportio ſeruatur, cum parum à ſe iouicem diſſideant, ſiue centum illis dracbmis metallicis, ſiue illis oonaginta ſex, duæ olei cotylæ miſceantur. Sed quid dicemus ad Scribonium Largum? qoi ſcribit: Quæ enim in libra denarij octoginta quatuor apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt. Largus plæraque medicamenta vertit ex Græcis, qui libræ vocabulo vſi ſunt in ſuis compoſitionibus, diuidentes eam more Romano in duodecim vncias, vnciam vero in ſeptem drachmas, denarios intelligentes. Itaque more illorum loquutus Scribonius videtur. alioqui libra drachmarum eſt ſex & nonaginta.

Λιχανὸς. index. ſecundos eſt digitus pollici proximus. ſic dicitur παρὰ τὸ λίαν χαίνειν, id eſt, quod longo ſpatio à pollice diſtet. hæc autem diſtantia λιχὰς ab eo digito appellatur, vt author eſt Pollux. Alio nomine δεικτικὸς vocatur, quod eo indicamus, exprobramus, minamur. Salutaris olim dictus eſt à Latinis, vel qood niſi viſa & indicata ſalotemus, vel quia apud priſcos eo digito ori admoto ſilentium, quo nihil ad ſalutem melius, indicebatur.

Λιχὰς. menſura eſt apud Græcos qua rerum interualla metiontur. Conſtat autem eo ſpatio quod inter pollicem & indicem eſt, cum quam maxime fieri poteſt diſtenduntur. Inquit enim Pollux: εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τῷ λιχανῷ ἀντιτείνας, (ſcilicet μετρεῖς) τὸ μέτρον λιχάς. hoc eſt, ſi vero magnum digitum indici opponens metiaris, mẽſura λιχὰς dicetur. Eſt autem hæc menſora duarum palmorum & dimidij, ſiue decem digitorum.

Λίων. τελείως. hoc eſt perfecte, apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Λόβιον. ὁ δόλιχος, qui & λοβὸς vocatur.

Sic gibba quoque hepatis pars vocatur quam fibram nonnulli vocitant, heſychio τὸ ἄκρον τοῦ ἥπατος.

Λόβοι. Heſychio dicuntur & Suidæ τὰ ἄκρα πάντα omnium rerum ſummitates, proprie vero τῶν ὤτων τὰ κάτω, imæ auris partes carnoſæ, quas fibram vocat Gaza apud Ariſtotelem l. 1. c. 11. de hiſt. animal. Ruffo ſic appellatur aurium pars pendula quam & ſolam auris particulam nomen habere, cæteras nomine carere dixit Ariſtoteles, quanquam medici illis etiam propria nomina impoſuerunt: dicuotur quoque λόβοι in bepate & pulmooe: ita enim apud Pollucem λόβοι ἡπατίας, & λόβοι πνευμονίας fibras exponunt Latini interpretes. Sed & apud Galen. 4. κατὰ τόπ. extremitates roſarum λόβους Aſclepiades appellauit, quos ὄνυχας id eſt vngues Dioſcor. appellat: Sũt autem candidæ foliorum partes quibus detractis roſæ ἀπωνυχισμέναι & ἐξωνυχισμέναι dicuntur quaſi exungues & reſectis vnguibus: Præterea λοβὸς dicitur τὸ ἀγγεῖον τοῦ ἐρεβίνθου, τοῦ κυάμου, & ſimilium ſeminum hoc eſt ſiliqua ſeu folliculus quo ſemen veluti vagina claoditur, frequens in hac ſignificatione apud Theophr. apud quem hinc ἄλλοβα, & ἀλλοβοσπέρματα, & πολύλοβα oominantur: denique λοβοὶ & φασίολοι ſiue φάσηλοι dicuntur quos antiqui, Hippocrates & Diocles δολιχοὺς appellarunt: Dolichi ſeu phaſeli inquit Galen. de facult. aliment. l. 1. cap. 28. Item Aetius lib. 1. in ſerie τοῦ δ. Qui nunc (inquit) ab omnibus oominantur λοβοὶ, ab antiquis vocabantur δόλιχοι & φασίολοι, præ cæteris vero λοβοὶ appellantur, quoniam plerumque & fructus & folliculus ipſius vna cocti comeduntur, non item alia legumina; vide δόλιχοι, & Gal. lib. 2. de aliment. facult. c. 28,

Λοβαὶ. τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ. hoc eſt album oculi,

quod etiam alio nomine σφινδόνη dicitur & κωπλάστην.

Apud Pollucem & Nicandrum in theriacis hoc in ſignificato ponitur: Quidam & λογάδας oculorum τὰν κοιλὶας expoount, quidam τὰς ὄψεις.

Λογίατροι. dicuntur apud vulgus qui verbis tenus medici ſunt vt docet Gale. 8. meth. & qui in obeundis operibus medicis ita ſe gerũt, ſic enim vocant eos multi ex doctis vt ait Gal. l. 3. Epid. part. 1. comment. vlt.

Λογικὴ σκέψις. Logica quæſtio & diſceptatio Galeno paſſim dicitur, id eſt, ea quæ ad medendum nihil adfert adiumenti, & quæ vſum tranſcendit, qualis ſit rei natura ſecundum propriam eſſentiam indagans. eodem etiam modo apud Galen. intelligendum λογικὸν θεώρημα.

Λογχῖτις. herba folijs porri ſimilib. latiuſculis & modice rubentibus, ad radicem plurimis & in terram conuexis, paucis in caule. flores in eo ceu galericulos habet, comicis perſonis ſimiles paruam exerentibus linguam, nigros: ſiquidem minutulis ijs hiantibus albugo quædam inferiore labro prominens ſpeciem linguæ repræſentat. Semen in inuolucro clauſum, cum primum exit triangulum, ſimile cuſpidi, vnde ducta eſt ἡ λογχίτιδος appellatio. Radices Gallicæ paſtinacæ. Dicta quondam eſt à Romanis Veneria aut lanceola. Ab ea altera lonchitis eſt quam aſperam cognominant, Romani longiuam aut colubrinam, folijs ſcolopendrij, ſcabrioribus, amplioribus, diuiſuris quoque maioribus: vulneraria herba, quæ plagis inflammationes abigit. Pota cum aceto lienem abſumit, crediturque à multis eſſe ſcolopendrij.

Λοιμὸς. peſtilentia. Eſt morbus epidemius, contagioſus & omnium perniciosiſſimus. Eſt enim communis & è communi cauſa natus, non tamen patrius & familiaris, ſed potius aduentitius. Verum contagioſus eſt & præſentis periculi, vt qui maligna & venenata putredine vitalem cordis facultatem ſubſtantiamque peſſundet. Continens eius cauſa putredo eſt, tam ſpirituum quã humorum, non vulgaris quidem aliqua, & qualem reliquæ febres habere ſolent, ſed venenata qualitate imbuta. Putredinem excitat interdum obſtructio ſola, interdum ſine obſtructione aer tota ſua ſubſtantia putris & corruptus, ſed maxime quidem ſi adiuncta ſit obſtructio. Sed vtrobique accedere oportet cauſam illam ſine qua nõ, hoc eſt, afficiendi corporis præparationem, ex plethora vel cacochymia cum ocio, cibo & potu largo, craſſo, lento, Venere immodica & intempeſtiua, vnde & cruditates plurimæ & obſtructiones cumulantur. Putredo hęc humorum peſtilentiæ continens cauſa, ſæpe in nobis naſcitur per ſe, ſæpe ab aere vel calido humido, vel magis peſtilente & putri. Putret autem aer tum qui concluſus non difflatur, tum qui inquinatur ab halitibus & vaporibus putridis, ſiue illi ex cloacis, barathris & ſpecubus, ſiue ex lacubus & ſtagnis non motis nec difflatis, ſiue à mortuorum animalium inſepultis cadaueribus excitentur, ſiue vllam aliam ob cauſam. An vero & corporum cœleſtium influxus quidam (vt aſtrologi loquuntur) peſtilentem reddant aerem, dubitare malim quàm credere, præſertim cum medico ſenſus magis ſequenti, aeris mutationes pro omni ſint Aſtrologia, vt ex Hippocrate conijcere licet lib. 3. aphor. initio prognoſt. & lib. de aere, locis & aquis. tametſi ibidem, vt locis aliquot alijs, quorundam ſyderum inſignium ortos & occaſus obſeruari voluit, & poſt eum Galenus & Aetius libr. 3. quod circa hos magnæ in aere mutationes fiant. Nulla tamen ex his quas superior ætas commemorat, in peſtilentem fuit conditionem. Porro aer ille ſiue putris, ſiue immoderate calidus & humidus, ſiue alio quouis modo vitioſus, inſpirando attractus & in cerebrum cordiſque ventriculum ſiniſtrum receptus, in corpore excrementitio & perſpiratu carente putredinis occaſionem illico præbet ſpiritui primũ vitali & animali, deinde & humoribus contentis in vtroque cordis ventriculo, à quibus in reliquum corpus vitium facile ſerpit. Hinc grauiſſima illa peſtilentiæ ſymptomata quæ Ruffus recenſet, deliria, biliosi vomitus, præcordiorum contentiones, labores, ſudores copioſi, extremorum frigiditas, alui profluuia biliosa, tenuia & flatulenta, vrinæ aquoſæ. tenues, biliosæ, nigræ, in quibus peſſima ſunt quæ tum ſubſident, tum pendent, pectoris ardor, lingua torrida, ſiticuloſa, remiſſa, vigiliæ, conuulſiones, ſyncopæ, & alia multa deterrima, pro natura corporum peſtilentia affectorum & reliquis circumſtantijs à quibus ſymptomata exoriri varia ſolent. Porro λοιμὸν dicere an λοιμώδη πυρετὸν ſiue νόσον, nihil intereſt. Non enim aliud febris peſtilens eſt quam ipſa peſtilentia.

Gal. in comment. 3. in lib. 3. Epid. partic. 57. diſtinguere videtur peſtilentem febrem ab ipſa peſte; morbos enim multos vno tempore fientes ſi perniciosi fuerint λοιμὸν appellant, vt λοιμὸς aliud non ſit quam ἐπιδήμια ὀλέθριος ait Galen. comm. 1. de victu acut. t. 9. & certi morbi nomen non eſt τὸ λοιμῶδες inquit Galen. ſed quicumque vno in loco morbus multos ſimul inualerit ſimulque hoc habeat vt multos perimat, peſtis ſit comm. 3. in 3. Epid. t. 20.

Λοιμώδης πυρετὸς. peſtilens febris. Idem quod λοιμὸς. de quo ſupra.

Λοιμὸν νεαρὸν. iuuenilis peſtilentia, aut Iuuenilis temeritatis peſtilentia, ſic vocat Hippocrates ἐν παραγγελίαις artis inexperientiam aut methodi ignorationem quæ in tirones cadit.

Λοπὶς, ίδος. morbus quidam arborum eſt quem Plin. patellam interpretatus eſt, Theophr. 5. de cauſſis plant. cap. 12. pingueſcere, vt qui ex nimietate humoris ſoleat contingere, quod διὰ τὴν πολυυδρίαν vocat, Heinſius Theophraſti interpres hoc vitium Aulam vocauit quod Theophr. l. 4. c. 16. ait contingere cum ad radicem quaſi glabratur ficus, ὥσπερ μαδᾷ, & λοπίδα ὥσπερ μάδησιν τῶν ῥιζῶν vocat 5. de cauſ. c. 12.

Λόπιμον. (ſcilicet βάλανος) caſtanea. vt patet ex Galeno lib. 2. cap. 38. de aliment. Eadem dicitur σαρδιανὴ βάλανος: à Nicandro λόπιμον κάρυον.

Λοπὸς. ſignificat apud Hippocr. alutæ extimam partem quæ interiori fere ſemper durior denſiorque eſt. Erotianus φλοιὸν καὶ λέπυρα interpretatur.

Λόρδωσις. vitium ſpinæ, cum eius vertebræ loco ſuo motæ ſunt, & in priorem ſiue anteriorem partem conuerſæ. Vel inclinatio ſeu incuruatio in anteriora, cum homo vitioſa dorſi ſpina ſemper capite prono eſt & cernuo. Sunt autem in ſpina hæc vitia, λόρδωσις, κύφωσις, σκολίωσις, σεῖσις, vt author eſt Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Erotianus

Erotianus apud Hippocr. λοξὸν τὸν interpretatur τὸ ἀποσπασμένον καὶ ἐναντίον τῷ κυρτῷ. Vt etiam interpretatur Gal. comm. in aphor. 46. lib. 6. Epid.

Λοῦν. ſignificat apud Hippocrat. non ſolum τὸ λύειν, hoc eſt lauare, ſed etiam τὸ ῥαίνειν, hoc eſt aſpergere, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. qui λοῦσθαι quoque eaſdem habere ſignificationes apud eundem tradit.

Λουτρον. idem quod βαλανεῖον, ſed proprie hoc nomine appellatur ſecunda pars balnei quæ conſtabat aqua calida, vt ait Galen. 10. methodi, Calidam lauationem Vitruuius appellat, hanc puto Archigenem apud Galen. 8. κτ. τόπ. vocaſſe ζεστόν; alij voce λουτρὸν intelligunt locum in quo frigidæ aquæ lauacra, & præſertim piſcina, alias baptiſterium, à Plinio iuniore vocata pro natationis vſu erant.

Λουτρόν. nomen eſt medicamenti ophthalmici quod ad Hermiam authorem refertur, cuius deſcriptio habetur apud Galenum lib. 4. τ κτ τόπους.

Λοφία. ſic proprio nomine dicitur prima dorſi vertebra, ſub atlante proxima: vocatur & à quibuſdam λοφαδία.

Alijs ἀσφάλεια, id eſt, ſecuritas.

Λόφος. idem prope quod λοφία ſeu λοφαδία; Proprie tamen ſic dicitur in iuuencis ea pars colli cui iugum imponitur, vt Iliad. ψ. dicitur etiam de hominis collo vt Iliad. κ. de Vlyſſe & Diomede, Auibus etiam quibuſdam tribuuntur λόφοι, qui ſunt apices quidam in earum capitibus vt paret ex Ariſtotele lib. 9. hiſt. animal. c. 23.

Λοχεία, & λοχεύεσθαι. his vocibus ſignificantur naturæ euentus, hominumque, & præſertim obſtetricis miniſteria, officiaque illa omnia quę iure humanitatis puerperis debentur & præſtantur, eo vſque vt ſellas in quibus ad faciliorẽ partum in puerperio mulieres conſtituuntur ab hoc ipſo verbo λοχαῖος Græci dixerint; dico autem euentus naturæ, dolores partus, partum ipſum, & poſt partum ſecundas, purgationeſque alias omnes quæ tum fiunt, quas Gaza apud Ariſtotelem purgamẽta vertit: hominum vero officia & miniſteria appellat, auxilij opiſque omnes genus, quod tũc obſtetrices alijque omne parãt; Quin etiam quamdiu puerpera à partu in ſtratis quieſcit, λοχεύεσθαι toto illo tempore dicitur, & obſtetrix ex eo miniſterio à Græcis ex eodẽ hoc verbo appellata eſt: Cæterum dicuntur & λοχεῖα per ι, atque etiam apud Plutar. pro nixu vſurpantur qui in partu adhibetur: Polluci vero ſic vocatur ἀπὸ τοῦ τικεῖν ἐπιμέλεια. vſurpatur etiam pro λόχευμα, id eſt, fœtu nixu edito.

Λυβιανὰ κολλύρια. ſæpe occurrit pro Λιβυανά, quod vide ſupra. Sic Λυβικὸν pro Λιβυκόν.

Λυγίσματα, & λυγισμοί artuum confractiones contortiones atq; luxationes ſignificant quas etiam medici στρέμματα appellare ſolent: Significat etiã λυγίζειν τὸ περιστρέφειν, κάμπτειν, intorquere: vtitur ijs vocibus Dioſcor. & quidem li. 4. loquens de perſonata quam doloribus ex luxationibus articulorum obtortis vtilem eſſe inquit, & lib. 5. de cinere ſarmentitio agens quem luxatis articulis & intortis prodeſſe ait Gal. 8. κτ τόπους, malagma Nilo inſcriptum facete inquit πρὸς στρέμματα καὶ λυγίσματα, vbi vetus interpres per λυγίσματα ſingultum intellexiſſe videtur, ſimilitudine vocum λυγμοῦ & λυγισμάτων deceptus.

Λυγκίς. collyrij nomen callos & cicatrices oculorum exterentis, viſumque exacuentis. Deſcriptio eius habetur apud Galenum lib. 4. τ κτ τόπους. Habetur & apud Paulum lib. 7. c. 16. ex quo Galeni deſcriptio emendari debet.

Λυγκούριον. lingurium. idem plane quod τὸ ἤλεκτρον, id eſt ſuccinum. ſic autem dictum eſt, quod aliqui, cuius opinionis Demoſtratum authorem ferunt, crediderint ſuccinum eſſe glaciatam lyncis vrinam. Multi tamen ex Arabibus videntur à ſuccino diſtinxiſſe. Sunt vero qui dicant lingurium dictum eſſe quaſi Ligurium, quod Theophraſtus in libello de lapidibus inſcripto in Liguria effodi prodiderit, & Strabo Ligures lingurio abundare dicat.

Λυγκούριον. autem ad euocandos calculos renũ & veſicæ miram vim obtinere docet Aet. l. 11. c. 13. qui eo ad conterendos calculos vſus eſt: quem autem hodie ſic appellant lapidem medici & officinæ, eſt Belemnites ſuccini falerni colore qui etiam è terra effoditur, non tamen ex Lyncis vrina concreſcit.

Λύγγος. ὁ λυγμός. apud Hippocratem, teſte Erotiano. Apud Galen. vero comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi legitur, καὶ λύγγας εἰώθασι καὶ λυγγὺς ὀνομάζειν, pro λυγγὺς forſan ſcribendum λυγμὸς, παρὰ τὸ λύζειν.

Λυγγώδης πυρετός. ſingultuoſa febris. Sic apud Hippocratem dicitur authore Galeno comment. 4. in libr. περὶ διαίτης ὀξέων, quæ à principio ad criſim vſque adiunctum habet ſingultũ, ſicut & σπασμώδης πάθος, hoc eſt, conuulſoria paſſio, apud authorem prorrhetici affectus dicitur qui ab initio aut non multo poſtquam fieri cœperit, conuulſionem accerſit. Cui enim circa criſim tantum ſingultus oritur, qui acris & mordacis humoris vomitione ſtatim leuatur, ea nequaquam ſingultuoſa appellari debet. Quæ autem huius febris cauſa eſſe poſſit, intelliges ſi legeris quæ mox de ſingultu dicentur. Idem & λυγμώδης dicitur ab eodem: vt paulo ante, ὁκόσοι σπασμώδεες γίνονται ἢ λυγμώδεες. Illud à λύγξ, hoc à λυγμὸς deriuatum, vnum idemque ſignificantibus.

Fiunt huiuſmodi ſingultuoſæ febres vt plurimum inflammato ventriculo, tenui inteſtino, & hepate, vnde aphoriſmus, ab hepatis inflammatione ſingultus malum; atque vt plurimum omnes eiuſmodi febres lethales ſunt: accidit autem acri ſanie lancinante os ventriculi, ſiue in ventriculi ſpatio, ſiue in eius tunicis contineatur, vel conſortio neruorum qui ab hepate ad os ventriculi pertinent, vt videntur voluiſſe Hippocr. & Galen.

Λυγίζειν. apud Hippocrat. Contorquere, implicare, inflectere. ἀπὸ τ λύγων: propter eorum flexibilitatem.

Vide & λυγίσματα.

Λυγμὸς ἡ

Λύγξ. ſingultus. Eſt motus conuulſiuus ventriculi vitium quod tunicis ſuis ineſt, expellere tentantis. Hic motus quidem eſt facultatis expultricis, ſenſu tamen percipitur & cum motu voluntario communicat. ideoq; à Galeno inter ſymptomata facultatis ſiue actionis animalis motricis numeratur. Ac quanquam ſit naturæ ſolius, hoc eſt, facultatis corpus regentis, vt horror, ſternutamentum, tuſſis, oſcitatio, vomitus & ructus, attamen quia cauſa aliqua præter naturam eſt quæ naturam ad ſingultum excitat atque compellit, od id ſymptomatis præter naturam

annumeratur, vt & ea de quibus ſupra dictum eſt, quæ cauſam pariter aliquam habent morbiferam, per quam natura ad eiuſmodi motus cogitur. Cum autem alij ſint in ventriculo deprauati motus, vt ructus, nauſea, vomitus, ab his hoc vno maxime differt ſingultus, quod illa nihil conuulſioni ſimile habeant, hic vero conuulſioni perſimilis ſit. Vt enim pars quæ cõuellitur, ad principium ſuum contrahitur, idque duabus omnino de cauſis, inanitione vel repletione patitur, ita ventriculus ſingultiendo contrahitur, & ab iiſdem, vt ſcripſit Hippocrat. cauſis quibus & conuulſio, excitatur. Veruntamen ſingultum conuulſionem dicere non licet, quoniam hæc ſolis accidit muſculis (ventriculus autem nec ipſe muſculus eſt, nec os eius) ſed veluti conuulſionem aut verius motum cõuulſiuum. Eſt autem, vt ſcribit Gal. facultatis tum retentricis tum expultricis commune ſymptoma: illius quidem, quod vẽtriculus dum ſingultit, praue & non naturaliter cibos complectitur: illius vero, propterea quod ad ipſam primum proprieque pertinet motus ille prauus, dum cupit quod moleſtum eſt expellere. Ex quibus Galeni verbis intelligimus ſingultum motum eſſe non ſimplicem, ſed ex duobus contrarijs compoſitum, dilatatione ſcilicet & conſtrictione. Sicut enim fieri aſſolet in omnibus functionibus corporis, quæ magno conatu viribuſque egent, ita in ſingultu ventriculus quo valentius poſſit vitium a ſe excutere, primum ſe dilatat (quod dum agit, cibos deſerit, nec naturaliter complectitur) deinde velut collectis viribus ſeipſum adſtringit, magnaque totius ſui corporis compreſſione ſingultum edit. Ex quibus apparet nõ eundem eſſe vomẽtibus & ſingultientibus motum, propterea quod nec idem ſit affectus. Quippe in vomitionibus ea quæ in ventriculi capacitate ſunt reijciuntur, non magno adeo conatu: in ſingultu vero, quæ in ipſo ventriculi ſunt corpore, ſimili tum affectu tum motu, qualem ij perpetiuntur qui ex intemperie tuſſiunt, omnibus nimirum ventriculi partibus id quod ſe contriſtat expellentibus. Eſt enim ſingultus virtutis expultricis validus motus, ſicut & ſternutamentum & tuſſis, vomituque multo validior, quod niſi magna vi eius cauſa, quæ penitius eius tunicis oriq; inſedit excuti nõ poſſit, quemadmodum Galenus in comm. aphor. 39. lib. 5. demonſtrauit, etiamſi contra viſum ſit Auicennæ. Cæterum quum ſingultus affectio ventriculi eſſe dicitur, non eſt ita intelligendum quaſi ad totum ventriculum ſemper pertineat, cum ſæpe os eius duntaxat afficiatur: aut ſolus etiam œſophagus qua proxime ſtomachum attingit. Siquidem horum trium corporum affectione ſingultum excitari proditum à Galeno fuiſſe video, ventriculi, ſtomachi & œſophagi, conante ſemper natura, quod penitius ijs in partibus impactum eſt, altiuſque in earum tunicis inſedit, exprimere atque abigere. Hæc quidem fuit Galeni de ſingultu ſententia, in quam omnes poſtea medici deſcenderunt. An vero eadem Hippocrati fuerit, equidem dubito. Ille namque ſingultum non motum conuulſiuum, non veluti conuulſionem, ſed conuulſionem eſſe exiſtimauit, ſicut Galen. comment. in aphor. 4. lib. 5. annotauit. Neque vero cauſa vlla eſt, quæ nos ab ea opinione reuocare debeat. Cum enim ventriculus, atque os eius maxime, magnorum neruorum ſit particeps, non quod ille quidem moueatur, ſed exquiſitiſſime ſentiat, ſi in eos cauſa aliqua præter naturam inciderit, quæ in alijs partibus neruos ita offendit, vt ad ſuum principium ſeſe recipere cogantur, eadem in ſtomacho talem affectionem excitare poteſt, quæ & in alijs partibus excitatur. Eſt enim conuulſio omnium partium in quas nerui deſcendunt, propria, quæ vt in quibuſdam partibus peculiaria ſortitur nomina (in oculo enim σπασμὸς, in mandibula τρισμὸς, in ore κυνικὸς σπασμὸς, in pudendo σατυρίασις appellatur) ſic in ventriculo λύγξ vocata fuit. Feruntur autem illi in ſtomachum atque ventriculum à ſexta cõiugatione inſignes. & ſicut ſcripſit Hippocr. lib. 2. epidemiũn breuiſſimi. Hi quamuis vẽtriculum aut ſtomachum non moueant, quia tamen à cerebro (quod vt ſenſus, ſic etiam motus principiũ eſt) oriuntur, à cauſa præter naturam offenſi, in principium ſuum recurrere reuertique poſſunt, & ſecum partem in quam inſerti ſunt, conuellere. Neque enim ea coniugatio motionis expers eſt, ſed multis diffuſis ramulis in aliquos colli, & laryngis, & ſterni, & coſtarũ muſculos, deinde in laryngem recurrens ijs partibus ſenſum motumque conciliat. Quoties igitur tale ijs neruis qui ad ſtomachum à cerebro recta feruntur, vitium inſederit, quale in alijs partibus conuulſionis excitandæ vim habet, id in ſtomacho proculdubio conuulſionem pariter inducet, quã proprio nomine ſingultũ omnes appellarunt. Et reuera ſi omnes omnium tã particularium quam vniuerſalium conuulſionum cauſas, ſiue generales, ſiue ſpeciales contemplemur, eædem ſingultus etiam cauſæ videbuntur. De illis quidem diſerte pronunciauit Hippocrates aphor 39. lib. 6. conuulſionem ſcribens fieri ex repletione vel inanitione, atque eodem modo ſingultum. Porro inanitionis nomine ſummam ſiccitatem denotari Galen. nos docuit, cuiuſmodi ea eſt quam febres ardentes, purgationes, ſanguinis excretiones, vigiliæ immodicæ inuexerũt, quæque etiam chordas poteſt abrumpere. Repletionis autem nomine non aliud hic intelligendum puto, quam humiditatem quandam ſuperfluam atque à natura alienam. Ea namque ſiccitati ſiue inanitioni reuera oppoſita eſt. Quo fit vt eo aphoriſmo non aliud velit Hippocr. quam ſtatuere omnem conuulſionem fieri vel ab aliquo humore vitioſo, vel ab inanitione ſummaque ſiccitate. Repletio autem gemina eſt eodem Galeno authore, vna quidem ad vaſa, altera vero ad vires: illa quidem, cum nerui adeo replentur, vt neceſſario contrahantur breuioreſque fiant: hæc vero cum ipſi humore grauantur, non multo quidem, ſed vitioſa qualitate prædito, quem cum auerſentur & excutere cupiant ab eo demorſi, puncti & laceſſiti, in principium ſuum recurrunt. Itaque repletionis nomine non ſummã modo plenitudinem, quæ ad vaſa dicitur, Hippocrates intellexit, verũ acrem etiam aut ſeroſum aut medicatum humorem neruos mordentem, à quo conuulſiones ſæpiſſime oriri nemo eſt in arte medica vel tenuiter inſtitutus atque verſatus qui dubitet. Proinde miror quid Galeno venerit in mentem, dum iſta ſcriberet libro 8. τῶν κατὰ τόπους, his verbis: Hippocrates quidem cõuulſionem fieri dixit ex reple-

tione & euacuatione, & additum eſt ad aphoriſmum ferme in omnibus exemplaribus. Sic autem & ſingultus. Ego vero in conuulſione (inquit idem) tertiam aliquam cauſam ſupra euacuationem & repletionem nondum reperi. Singultum etiam ſine his fieri video, acribus humoribus aut ſeroſis & medicatis ſtomachum mordentibus, quos vbi vomitu reiecerint, ſtatim ſingultu liberantur. Quin & multi deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus conſtante, ſi ſtatim vinum inſuper bibant, omnino ſingultiunt, ex quorum numero etiam ego ſum. Amplius autem & cibo in mordacem qualitatem corrupto aliqui ſingultiunt, & quod à vomitu ſtatim liberantur, omnibus notum eſt. Quidam etiam ex rigore oris vẽtris ſingultiunt. Verum pueros maxime frequenter ſingultire contingit, tum ob corruptionẽ alimenti in ventre, tum ob partis frigiditatem. An vero & ob nimiam euacuationem fiat ſingultus, veluti etiã conuulſio, dignum conſideratione eſt. Hæc quidem Galenus, parum memor eorum quæ locis prope infinitis docuit, vt cõuulſiones interdum fieri demorſo ore ventriculi ab acri aliquo humore: grammaticum quendam conuelli ſolitum aura quadam tenui à crure ſurſum aſcendente: ab humore aut ſemine putri in vtero cũ diſtentiones neruorum tum conuulſiones oriri, & à veneno ſimiliter mole quidem exiguo, ſed facultate maximo quẽ venenata animalia morſu infuderint. Sunt autem hæ cauſæ prorſus eædem cum tertijs illis cauſis, à quibus præter inanitionem atq; repletionem ſingultum fieri Galenus paulo ſupra ſcripſit ſeſe obſeruaſſe. Sed & ex frigore conuulſiones non minus quam ſingultus oriuntur. Id quod docet Hippocr. aphor. 17. lib. 5. & 18. atque etiam ipſe Galenus prodidit commen. 3. in prognoſtica agens de conuulſione, quam ſcribit etiam ſine febre in forti admodum frigore euaſci. Hæc quidem qui diligentius expenderit, certo intelliget veriſſimam eſſe Hippocratis ſententiam de cauſis conuulſionis atque ſingultus, & repletionem intelligendam non eam plenitudinem modo quæ ad vaſa eſt, ſed omnem vitioſi humoris affluxum à quo nerui offẽdi poſſunt. Iam quod pertinet ad alias cauſas, omnes quidem ſunt ſingultui atque conuulſioni communes, adeo vt quæcumque de conuulſione dicta ſunt, etiam de ſingultu cõmode intelligantur. Cum enim ſingultus genere conuulſio ſit, eandem quam & illa habet tum cauſam, tum generationem, tum etiam ſignificationem. Itaque vt conuulſio ex helleboro, ex vulnere, ex ſanguinis multo profluuio, ex iecinoris inflammatione mala eſt, ita & ſingultus qui talibus de cauſis ortus erit, quemadmodum ex aphoriſmis Hippocratis & Galeni in eos commentarijs perſpicere licet. Siquidem ſymptomaticus eſt omnis eiuſmodi ſingultus, in alijs quidem ſummam ſiccitatem, in alijs vero humoris vitium cum magna ſtomachi & neruorum qui ad ipſum pertinẽt imbecillitate. A quo quidem ſymptomate λυγγώδη πυρετὸν, hoc eſt, ſingultuoſam febrem, ab Hippocrate dictam fuiſſe legimus, ſicut ſupra à nobis oſtenſum eſt. Fit autem ſingultus alias per ventriculi ἰδιοπάθειαν, alias vero per συμπάθειαν: vt in meningibus inflammatione laborantibus, aut inteſtinis, aut vtero, aut alijs quæ vſpiam ſunt neruoſis partibus, aut hepate inflammato prouenit. Sed cum maxima ex parte ſingultus omnis præter naturam ſit, & malus aut lethalis, fieri tamen poteſt aliquando criticus, ſignis concoctionis manifeſto iam apparentibus, criſimque vomitione mox futuram indicare, quod ſtomacho offenſo natura in ſuperiorem partem ducere videatur.

Λύγος. vitex. Eſt frutex in arborem aſſurgens, qui vt plurimum naſcitur in fluminum ripis ac torrentium alueis, ramis prælongis, fractu peruicacibus, folijs oliuæ, ſed mollioribus. Duo eius genera habentur: vnum album florem mittit cum purpureo, alterum tantum purpureum, & ſemen inſtar piperis. Calefacit & ſiccat tertio ordine. Tenuium eſt partium, flatuſque ideo diſcutit. appellatur alio nomine ἄγνος, quaſi caſtus. Creditur enim conferre ad caſtitatem non modo commanducatus potuſque, verumetiam in cubile ſubſtratus. Dicitur autem λύγος à viminum & vinciendi vſu. Id enim Græcis λυγίζειν ſignificat, quanquam λύγος vox eſt communis omnibus, quibus in ruſtico opere ad vincula vtimur: quales ſalices omnes ſunt, geniſtæ, ericæ, vlmi, in quarum genere vitex etiam numeratur, ideoque communi illa appellatione etiam nominatur.

Λύεσθαι, & διαλύεσθαι. vide λύσις.

Λυκανθρωπία, ſiue ὁ λυκάνθρωπος. ſpecies eſt melancholiæ, qua qui laborant luporum de more noctu domo egrediuntur, & donec illuceſcat circa mortuorum ſepulchra verſantur (quo loco viſum mihi eſt annotare legendum eſſe apud Aetium, καὶ μέχρις ἡμέρας περὶ τὰ μνήματα μάλιστα διάγουσι. hoc eſt, & in diem vſque circa monumenta mortuorum verſantur. vt patet ex Paulo, qui pro eo dixit διατρίβουσι.) Sunt autem eorum notæ iſtæ: facies pallida, oculi ſicci & caui, viſus hebes, lingua ſicciſſima, ſaliua in ore nulla, ſitis immodica, tibiæ perpetuo exulceratæ propter frequentes caſus: atque vt canes mordent, ex quo arbitror morbum ipſum etiam κυνανθρωπίαν ſiue κυνάνθρωπον vocatum fuiſſe veteribus. Is traditur menſe potiſſimum Februario inuadere.

Λυκάων. ἡ λυκανθρωπία. morbus ſcilicet ſupra deſcriptus.

Λύκιον. arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum aut longioribus, folijs buxi, denſis, fructu piperis, nigro, læui, amaro denſoque, cortice pallido, nõ diſſimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignoſis. Naſcitur plurimum in Cappadocia & Lycia. Dicitur alio nomine πυξάκανθα, quaſi dixeris buxeam ſpinam: in officinis lycium dicitur. Facultatis eſt exiccatoriæ, conſtatque diuerſis ſubſtantijs, vna quidem tenuium partium digerente & calida, altera terreſtri, ex qua adſtringendi vim habet. Paratur ex eo medicamentum quod λύκιον dicitur. id non eſt aliud quam ſuccus eius coctione expreſſus extractuſque. Extrahendi autem eam fuiſſe rationem Dioſcorides docet: Coquebantur in aqua tuſi rami cum radicibus æreo vaſe, ſed ante permultos dies macerati, tum abiectis lignis iterum liquor, donec mellis craſſitudo fieret. Alij vero, vt idem ait, lycium faciebãt ſemine eius expreſſo & inſolato. Vim habebat digerendi & deſiccandi non paruam, nempe ſecundo ordine, præterea abſtergendi & contrahendi. Optimum erat quod vri poterat, reſtin-

ctumque rubentem ſpumam oſtendebat, glebis extrinſecus nigris, intus cum fractum erat, rufis odore minime viroſo, cum amaritudine adſtringens croceo colore, cuiuſmodi Indicum erat cæteris præſtantius.

Λυκόδοντες. eſſe dicuntur Galeno 2. de vſu part. dentes bini canini qui & κυνόδοντες dicuntur.

Λυκοκτόνον. ſic dicebatur τὸ ἀκόνιτον, quod lupos qui id forte in cibo obiectum deuorarint interficiat.

Λύκιον. nomen eſt paſtilli deſiccantis & adſtringentis, ad dyſentericos comparati. Deſcriptio habetur apud Aetium lib. 9. Dioſcorid. etiam author eſt ſic à quibuſdam araneum vocari, & ab alijs ἰξίαν.

Λυκοπσίδιον. ſic dictũ eſt à quibuſdam τὸ σισυμβρίον μέγα, ſic habetur apud Dioſcoridem.

Λυκοψίς. ſecundum Dioſcorid. vel λύκοψος, vt habetur apud Galen. & Paulum, eſt quarta anchuſæ ſpecies, de qua vide ἄγχουσα.

Λύματα. dicuntur Heſychio τὰ ῥυπάσματα τοῦ σώματος, ſordes quæ detergentur è corpore: Sunt etiam ventris purgamenta Suidæ, & καθάρματα, vt exponit apud Hippocrat. Erotianus, id eſt, purgamenta libro ſcilicet de glandulis, vbi fluxiones cerebri ſordes & purgamenta dicuntur.

Λυπρά. nuda & arida loca apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λυπρείας πυρετός. vide λειπυρίας.

Λύσιον. ſic à quibuſdam dicitur τὸ ἄλιμον ſiue ἁμαμάκτον, vt habetur apud Dioſcor.

Λυγισμός. membrorum laxatio & diſſolutio Hipp. dicitur lib. de loc. in homine.

Λυσιμάχιον, ſiue Λυσιμάχειος βοτάνη. frutex eſt caules emittens cubitales aut altiores, fruticoſos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs tenuibus, ſalicis figura, guſtu adſtringentibus, flore rufo aut aureo. Gignitur in aquoſis & paluſtribus. ſanguinis reiectionem ſupprimit. Superantem habet adſtrictoriam facultatem.

» A Lyſimacho inuentore ſic vocatur vt teſtatur Plin. 25. cap. 7. inuenit (inquit) Lyſimachus herbam Lyſimachiam, quæ ab eo nomen retinet celebrata Eraſiſtrato, ibidem dicit vim eius tantam eſſe vt iumentis diſcordantibus iugo impoſita aſperitatem cohibeat, vnde videtur innuere dictam παρὰ τὸ τὰς μάχας λύειν, quod pugnas dirimat.

Λυσίπονος. eſt nomen τοῦ ἀκόπου φαρμάκου, cuius deſcriptio eſt apud Paulum lib. 7. c. 19.

» Nomen eſt etiam collyrij apud Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ſic vero dicuntur quaſi dolorem ſoluentia.

Λύσιες. dicuntur apud Hippocr. interualla quibus articuli ab inuicem diſiuncti ſunt, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Λύειν. apud Hippocr. Galenus interpretatur ἐκθεραπεύειν τελέως τὸν ἄνθρωπον, tam perfecte hominem ſanare vt nihil reliquiarum ſuperſit: ſic in illa Hippocratis Coaca κεφαλαλγίαν λύει πῦον διὰ ῥινῶν, Cephalalgiam tollit pos per nares: ſed non modo in bonam partem, verum & in malam λύειν apud Græcos vſurpatur, veluti cum ſuccedentem, grauiorem morbum priorem ſoluere dixit Hippocrates: vide in ſequenti λύσις.

Λύσις. ſolutio proprie dicitur in morbis diuturnis, ſicut κρίσις in acutis, ita vt qui morbi paulatim abeunt, & ægrum ſenſim relinquunt, ſine vlla agitatione, euacuatione aut abceſſu inſigni, illi λύεσθαι non vero κρίνεσθαι dicuntur; At vero quæ in eiſdem morbis diuturnis permutatio, eodem qui dictus eſt modo, nempe ſenſim & paulatim ad mortem ducit, μαρασμὸς dicitur lib. 3. de criſib. c. 7. Aliquando vero λύσις generaliter dicitur pro qualibet morbi ſolutione tam per criſim quam alio modo: λύεσθαι autem atque διαλύεσθαι præter dictam ſignificationem peculiariter quidem de ea relaxatione dicitur, quæ fit irrigatis neruis, & madentibus, flaccidis, atque inde ineptis ad motum & ſenſum, vel cùm ſpiritum animalem non recipiunt vt in paraplegijs vocatis & paralyſi; Communiter autem vbi ſoluitur continuitas partis, vt in conuulſis, laxatis, & loco motis diuiſiſque partibus.

Λύσσα. rabies. proprie quidem de canibus dicitur, ſignificat furorem illum in quem ſub Caniculа maxime aguntur, omniũ animalium ſoli, vt ſcribit Galen. lib. 6. de locis affectis, differens de vteri affectionibus. Transfertur tamen cum ad homines tum ad reliqua animalia, quæ per contagionem ex rabidi canis morſu mente abalienantur & furorem pariter animo concipiunt. Id quod plurimum euenit die poſt canis morſum quadrageſimo, quemadmodum Dioſcorid. lib. 6. copioſiſſime explicauit. Eam affectionem in homine ita cõtractam à venenata quadam qualitate, non μανίαν, non φρενῖτιν, ſed λύσσαν perinde atque in cane medici appellarunt. obſeruatum autem fuit tantam eſſe eius veneni perniciem, vt non morſu modo, verum ſolo etiam contactu rabidi canis ſaliua rabiẽ excitare poſſit.

Interdum etiam inquinati & furore pereiti oſculum contagione interficit; viſum quoque eſt ex ſtraminis in quod rabie perciti canes decubuerant eſu, equos, boues, oues, & reliqua animalia, quæ ſtramentum deguſtaſſent rabiẽ, contraxiſſe, tandemque perijſſe. Rabidus autem canis tota corporis habitu atque temperamento immutatur, gracilis & ſiccus euadit, ſiticuloſus quidem eſt non tamen bibit, plerumq; anhelat, oculis rubentibus & inflammatis, aſpectu toruo & horrendo, cauda & auribus demiſſis, aperto ac ſpumante ore, lingua exerta, eaq; bilis colore infecta contractis naribus, è quibus ſæpe fluit mucus aliquis: Eſculenta & potulẽta auerſatur, ſed aquam omnium maxime, caput in alterutrũ latus inclinat atq; deprimit, triſtis atque ſolitarius oberrat, neque dominum agnoſcit: In obuios quoſque ſine latratu irruit, & æque feras homineſque, familiares & notos pariter atque ignotos mordet & dilaniat, atq; in id quodcumque obuium eſt impetũ facit, modo huc atque illuc intempeſtiue atque inordinate citraque modum vagatur atque diſcurrit, deinde ruſus ſubito vel prorſus conſiſtit, vel ſegnius incedit, Suas enim morbus hic pro febris, quæ illi perpetuo ineſt, motu, exacerbationes habet, atq; in remiſſione mutus fere & veluti ſomnolentus exiſtit. Reliqui canes ab eo diffugiunt, ei que ſi frepente fit obuiam cedunt & blandiuntur: Quod autẽ inquit Gal. ſoli cani rabiem competere, à quibuſdam minus probatur, quod nõ ſoli canes, ſed & quæcumque animalia ab ijs demorſa fuerint rabie corripiãtur, ſicut ſimię, ſues, feles, boues, oues, equi, muli, vulpes, lupi, quin vel homo ipſe, vt euentus quotidiani docent contra Ariſtotelis, opinionem qui 8. de hiſtor. animal.

» cap. 22. ſcribit hominem inter cætera animalia
» à rabido cane commorſum neque rabie corripi,
» neque interire, adeo vt plerique deprauatum
» Ariſtotelis contextum exiſtiment, alij in eo be-
» nigne interpretando ſe plurimum torqueant,
» alij denique quod Ariſtotelis tempore morbus
» hic in homine nondum innotuiſſet, vide ὑδρο-
» φοβία..
» Porro λύσσα præter prædictam illam ſignifica-
» tionem etiam de impetu quodam furibundo di-
» citur vt Homer. Iliad. 1. de Hectore loquens κρα-
» τερὴ δὲ ἑ λύσσα δέδυκεν. vnde &c.

Λυσσώδης. παρακοπτικὸν, hoc eſt, furibundum, apud Hippocr.

Λύσσωμα τριχῶν. apud Ariſtotelem libr. 3. de hiſtor.
» animal. Gaza æquamentum ſeu diſcrimen ca-
» pillorum, id eſt, verticem interpretatur.

Λυτήρια σημεῖα. dicuntur ab Hippocrat. ſigna quæ
» morborum acutorum ſolutionem firmam præ-
» cedunt, non ſolum ſigni ſed & cauſæ rationem
» obtinentia, cuiuſmodi ſunt exeretio aliqua aut
» abceſſus inſignis, quibus non prægreſſis impoſ-
» ſibile eſt morbos acutos perfecte ſolui; ſed in
» his recidiua timenda eſt. Sed & eorum quæ-
» dam ſunt quæ ſigni tantum rationem obtinent,
» vt ἀλυσμὸς: aliaque quæ critica quidem ſunt, ſed
» ambiguo euentu.

Λύτρον. ſic à quibuſdam dictum eſſe τὸ λυσιμάχειον, Dioſcorides prodidit.

Λύχνιον. nomen eſt medicamenti ad inunctionem oculorum. Deſcribitur à Galeno libr. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Λυχνὶς. herba eſt duûm generum, apud Dioſcoridem. vna dicitur στεφανωματικὴ, hoc eſt, coronaria, Romani genicularem ſiue ballariam vocant, florem habens violæ albæ magnitudine, ſed purpureum, neque vnquam excedens quinque folia: Plinius quodam loco flammeam cognominat, alibi roſam Græcam. Altera autem ἀγρία, hoc eſt, ſylueſtris, vocatur, omni ex parte ſatiuæ ſimilis, excepto natali ſolo: cum enim illa in humidis locis proueniat, hæc in aridis naſcitur. Calidum eſt & ſiccum eius ſemen tertio quodammodo ordine.

Λυχνὶς ἀγρία. dicta eſt à quibuſdam τὸ ἱεροπύγλωσσον, ſicut habetur apud Dioſcorid.

Λυχνῖτις. tertia ſpecies τοῦ φλομίδου, hoc eſt, verbaſci: folijs ternis aut cum plurimum quaternis, craſſis, pinguibus, ad lucernarum lumina aptis: qua de cauſa θρυαλλὶς à quibuſdam dicta eſt.

Λυώδης. Hippocrates vocauit τὸ παρακοπτικὸν, id eſt, »
inſaniens vt ait Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Reperio »
& λυμώδης hoc ſignificatu apud Hippocr. circa »
finem lib. de artic. πυρετοὶ ὀξέες, λυμώδεες, γνώμης »
ἀπολύοντες, forſitan quoniam animum cum corpo- »
re diſſoluunt, ideo ſic dicuntur. »

Λωτομήτρα. ſpecies loti ſatiuæ, ſemine ſimillimo porri.

Fit ex loto ſata (ait Plin. lib. 22. c. 21.) ex cu- »
ius ſemine ſimili milio fiunt panes in Ægypto »
à paſtoribus maxime, aqua vel lacte ſubacto. »

Λωτὸς. & arboris & herbæ nomen eſt. Arbor quidem ipſa proprie valde magna eſt, folijs per ambitum ſerratis, fructu magnitudine fabæ, colore vario, vuarum modo matureſcente, prædulci ſuaui, & ſtomacho ſalubri. Numeroſa eſt in Pharide inſula, ideo Lotophagia vocata. Herba autem triplex à Dioſcoride ſtatuitur, ſatiua, ſylueſtris, Ægyptia. Satiua naſcitur in viridarijs, caule tantum foliata. Sylueſtris, quam Romani trifolium minus vocant, aſſurgit caule bicubitali aut etiam altiore, alis pluribus concauo, folijs loti trifoliæ, ſemine fœnigræci, minutiore multo, medicati guſtus. Ægyptia peculiaris eſt Ægypto, campis flumine inundatis proueniens, caule fabæ, flore paruo & candido ſimili hordeo, qui ſole oriente pateſieri traditur & occidente comprimi. Calycem habet papaueris capiti ſimilem, in quo grana ceu milij, ex quibus ſiccatis fiunt in Ægypto panes.

Λωτὸς μέγας. dictus eſt à quibuſdam ὁ κύτισος, vt habetur apud Dioſcorid.

IO. GORRÆI
PARISIENSIS
DEFINITIONVM
MEDICARVM,

TO. M.

MΑγδαλία. vulgus vocat emplaſtra in formam Cylindrorum reducta & efformata: Turunda vocat Cato de re Ruſtica c.157. vbi fortaſſis legendum eſt rotunda vel rutunda, vtrũque enim in vetuſtis libris legimus; hanc vocis ſignificationem innuere videtur Scribonius Largus qui ita ſcribit, emplaſtrum manibus ſubigetur & redactum in rotundas ampliores, quas magdalia dicunt, reponetur.

Μαγμα. Galenus apud Hippocratem interpretatur τὸ, τι οἷον μάγμα ἢ, φύραμα, καὶ τὴν χειρεκτικὴν μαγδαλιάν. hoc eſt, vnguenti fæcem, & materiam, & purgamentum magnum.

Μάγμα. proprie quidem vnguenti fæx, quæ expreſſa reliqua liquidiori materia relinquitur. Ab eius vero ſimilitudine ipſum vnguentum & ſpiſſamentum omne, pauco liquore ſubactum, vt non diffluat, etiam μάγμα dicitur. ſic μάγμα ἡδύχροον ab Andromacho primũ, deinde à reliquis medicis dictum eſt, non ab vllo quidem expreſſum, ſed per ſe ita comparatum.

Huius compoſitionem vide apud Galen. 1. de antid. c. 10.

Μάγνη λευκὰ. emplaſtri epulotici nomen apud Gal. 2. κατὰ γένη. c.14. vbi deſcribitur.

Μαγνῆτις. lapis qui etiam ἡράκλειος dicitur, dicitur & μάγνης & μαγνήτης: Nicander hunc lapidem ab inuentore ſic appellatum ſcribit in Ida repertum, clauis crepidarum & baculi cuſpide hærentibus quum armenta paſceret, trahitur enim ab hoc lapide ferrum domitrix rerum materia, adeo vt ad eum currat, & vbi propius venit aſſiſtat, teneatur & complexu hæreat, ob quam vim nominatur & λίθος ἡράκλειος, nec non σιδηρίτης, quod ita ferrum ad ſe cogat, Heſych. etiam ἡρακλεώτην vocat, forſan quod Heracleæ reperta prædicetur; Dioſcord. lib. 5. c.148. Magnetem lapidem eum probat qui τὸν σίδηρον ἰσχυρῶς ἕλκει, & τὴν χρόαν κυανίζει: Cæterum etiam μαγνήσιος λίθος, lapis magneſius vocatur teſte Plin. lib. 36. cap. 16. eoque vtitur Hippocr. ad purgandam pituitam lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν.

Μάγος. emplaſtri nomen quod quidem etiam ἱεραστάδιν nuncuparunt, egregium prorſus ad ſinus & fiſtulas conglutinandas & reſiccãdas, ad hæc ad hydropicos & aquoſum ramicem. Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib.10.c.24.

Μαγύδαρις. radix laſerpitij ſeu ſilphij authore Dioſcor. lib. 3. c.94. Pollux vero lib. 6. c.10. annonotat ſemen ſilphij vocari μαγύδαριν, radicem autem σίλφιον: Galen. ſilphij caulem ſic vocari ſcribit, quod & innuere Plin. videtur lib.19. c.3. verum etiam quibuſdam ſic libuit appellari alterum laſerpitij genus quod in Lybia naſcitur, radice ſilphio ſimili, minus craſſum, minuſque vehemens, fungoſum, ſine ſucco, cui ſit natura eadem quæ ſilphio vt docuit Plin. loco citat. & Theoph. hiſt. plant. lib. 6. c. 3.

Μαδάρωσις ἢ

Μαδαρότης. eſt defluuium pilorum ex palpebris. alio nomine μίλφωσις dicitur. fit ab acri fluxione.

Vt inquit Aet. lib. 7. c.78. verum quidam μαδάρωσιν non potius pilorum defluuium è palpebris interpretantur, quam depilationem quamuis & quacumque parte fiat, deducta voce à verbo μαδᾷν quod eſt nimio humore diffluere, madere aut madidum eſſe: de μαδαρώσεως plura apud Aetium lib. 7. c. 80. Paul. lib. 3. c. 22. & Actuar. περὶ διαγνώσ. παθῶν lib. 2. c. 7. Hippocr. hoc vitium φαλάκρωσιν vocat καταχρηστικῶς, cum φαλάκρωσις ſit propria capitis affectio, μαδάρωσις etiam aliarum corporis partium.

Μάδαλον. dicitur hoc nomine à quibuſdam τὸ ἑλίλον, vt author eſt Dioſcorides.

Μάδησις. idem quod μαδάρωσις, ſcribitur etiam μάδισις per ι & rectius: Apud Theophr. lib. 5. de cauſ. plant. cap. 12. μάδισις inter plantarum vitia recenſetur, quando nimirum propter nimiam

humoris copiam cortex radicis defluit, vt in corpore humano cum pili decidunt à nimio & prauo humorum in partem defluxu; hoc & vitium λοπίδα idem Theophr. vocauit; hoc & ſenſu Hippocr. hanc vocem a. γυναικ. vſurpauit dum ait καὶ ἢν μαδήσῃ, κύμινον ἐμπλάσαι pro eo quod Paulo ante dixerat ἢν ῥέωσιν αἱ τρίχες, ſi defluant pili: Plin. l. 17. c. 24. fici radices madidas vocauit, hoc vitio, id eſt imbrium copia nimia offenſas: etiam Heſych. μαδῶσαι exponens τὰς τρίχας ἀποβαλεῖν.

Μαδιστήριον. Inſtrumentum eſt quo glabratur cutis: vel id quo cutis redditur læuis & depilis: quod Græci alio nomine τριχολαβίδα & τριχολάβιον vocant à pilorum prehenſione. Latini Vulſellam ſiue Volſellam dicunt, itidem ab euulſione pilorum.

Μάδον. Heſychius exponit τὸ ψίλωθρον, medicamentum quo cutis deglabratur & depilis redditur, idem quod ſupra μαδιστήριον.

Μάδρυα. dicuntur ab Athenæo quæ à Galeno βράβυλα, pruna ſcilicet, vt putant, Damaſcena.

Μάζα. Latinum nomen non habet, niſi quis, vt Plinius, offam interpretetur. Sic autem appellari polentam hordeaceam quæ fit humido conſperſa, Aetius author eſt, ſed quæ videlicet mandatur cruda cum defruto, vel melle, vel alio huiuſmodi. Multa eius genera & nomina produntur à Græcis. Cæterum μάζα apud Hippocratem ſignificat farinam hordei toſti aliquo liquore ſubactam, ſiue oxymelite, ſiue mulſa, ſiue poſca, ſiue aqua pura, vt annotauit Erotianus.

Apud eundẽ tamen Hippoc. & libro præſertim de antiqua medicina videtur ſumi μάζα pro pane ex hordeo facto, in eo enim libro ſæpiſſime μάζαν opponit τῷ ἄρτῳ, id eſt pani ex tritico facto, cum tamen manifeſte Galen. μάζαν à pane hordeaceo ſeparet lib. 1. de aliment. facultat. cap. de maza, vbi ait ipſam ægrius panibus hordeaceis concoqui, & magis ventriculum flatibus implere, in eoque ſi diutius manſerit turbationem excitare: Multa autem mazæ genera & nomina produntur à Græcis, & quorum varijs in locis meminit Hippocr. Si enim maza cum vino dulci, aut ſapa, lacte, vel oleo diutius ſubigeretur, ea τριπτὴ Atticis appellabatur vt a. περὶ διαίτης, vt que Gal. teſtatur l. 1. de aliment: Quæ vero ſic parata non eſſet ἄτριπτος dicebatur, quæque apud Hippocratem multi vſus eſt: Rurſus huius commixtionis ratione quæ ἄτριπτος, etiam ξηρὰ ſicca vocabatur, vt altera ῥαντὴ καὶ ὑγρὴ id eſt conſperſa & humida, ἄτριπτος vilis erat & plebeia, τριπτὴ delicatior & ſuauiter condita: eſt & μάζα quædam μαλθακὴ dicta Hippocrati lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, id eſt mollis, in victu humido repoſita; alia dicta προφυρηθεῖσα aut προφυρηθεῖσαν. 2. περὶ διαίτης, id eſt quæ aliquanto prius ſubacta eſt, cuique ibidem τὴν αὐθωρὸν φυρηθεῖσαν opponit, eam ſcilicet quæ ſtatim vt ſubacta eſt exhibetur.

Μάζιον. parua maza Hippocrati dicitur lib. 1. περὶ γυναικ.

Μαῖα. obſtetrix quæ & ὀμφαλητόμος quaſi vmbiliſecam dicas, quas & ἀκεστρίδας nominat Hippocr. lib. de hominis ætate.

Μαιμαίκυλον. fructus arbuti quam κόμαρον Græci vocant. Plinius lib. 15. cap. 24. vnedonem Latinis dici putat, eo nomine non fructum modo, verum ipſam etiam arborem dici ſcribens. Galenus tamen non comari, ſed epimelidis arboris fructum vnedonem vocari prodidit. Vis eadem vtrique tribuitur, acerba, κακοστόμαχος & κεφαλαλγής.

Hæc autem vox varie ſcribitur: alij enim codices μαιμαίκυλον pro eo habent, alij μεμαίκυλον, alij μιμαίκυλον, alij aliter, cum vera ſcriptura ſit μαιμαίκυλον, vt Euſtathius & Athenæus habent & alphabetica ſeries lexici heſychiani confirma:, in quo tamen ſine dyphtongo eſt μιμάκυλον.

Μακεδονικόν. medicamenti nomen, cuius deſcriptio habetur apud Aetium libr. 15. in hunc modum: Ceræ, colophoniæ, picis, adipis taurini, thuris, æquales portiones. Liquabilibus liquatis & ab igne amotis thus inſpergitur & infarcitur. Id medicamentum tetrapharmaco ſimile eſt, ſoloque thure ipſum ſuperat, vt ſcripſit Gal. lib. 13. meth. med. Deſcribitur & ab Aetio aliud Macedonicum Azanitæ, ad multa, vt ait, commodum & inſigne.

Μάκερ. macer. Eſt cortex flaueſcens Dioſcoridi, vel Plinio, rubens: nomine ſuæ arboris, ſed nobis incognitæ, craſſus, guſtu perquàm adſtringẽs, vel, vt ſcribit Galenus, multum acerbus, cum leuicula quadam acrimonia, odoratus ſicut plæraque alia aromata quæ ex India inuehuntur. Videtur miſta conſtare eſſentia, plæraque terrena, frigida: paucula vero calida & tenuium partium. Siccat tertio ordine, in calore & frigore temperatus eſt. Non eſt dubium quin macis Arabum ab eo differat. Eſt enim extima membrana nucem moſchatam veſtiens, & diuerſo temperamento prædita.

Μακρά. dicitur ſolium aquæ calidæ in quo quis lauatur, quod alijs nominibus dicitur Græcis λεκάνη, ἔμβασις, κολυμβήθρα, & πύελος: Sed pro μακρὰ nonnulli ſcribi legique volunt μάκτρα, vt ſcriptum apud Agell. lib. 13. c. 24. & Pollucem. lib. a. ſed μακρὰ probatior lectio videtur, hæcque appellatio figuram rei oblongioris referre.

Μακρόβιοι. dicuntur qui ſunt longæuæ vitæ. Cauſas autem longæ breuiſque vitæ hîc lubet paucis attexere ex Ariſtotelis libello proprio: hæ autem eſſe perhibentur; Primæ qualitates in corpore animantis, atque earum diſpoſitiones vel complexiones: Potiſſima vero cauſa vitæ in calido & humido poſita eſt, ſicut mortis in frigido ſicco: atque in humido quidem bifariam eſt cauſa longæ vitæ; Primum ſi humidum animalis primigenium ſit aereum, pinguiuſculum, quod non haud facile putreſcat aut deſiccetur; Secundo ſi ſit proportione copioſum, non immodicum, quod ſimiliter non facile, neque cito inareſcat, vnde magna corpora ſunt plerumque paruis viuaciora, quippe quæ plus natiui humoris obtineant: Sed & à calido quoque bifariam cauſa ſumitur longæuæ vitæ, ſi nimirum calidum ſit pingue, non rarum, tenueque nimis, Secundo ſi calidum ſit humori admixtum proportione, quo humidum tamen ſit, & ipſum firmius, corruptioni non ſtatim obnoxium, humor quippe ſuperfluus, vt videre eſt in vlceroſis corporibus calidum natiuum obruit & extinguit, ſi ſit ille præſertim tenuis & aqueus: Sed & calor nimius humidum non alimentare ſolum, verum & inſitum atque primigenium abſumit atque depaſcitur: itaque debent habere ſe inuicem proportione quadam decenti atque Geometrica calidum na-

tiuum atque humidum primigenium: Porro omnium in homine cauſarum longæ vitæ prima iudicanda eſt mens ſana, curiſque vacua, atque animus dolore liber, ſiquidem vt labor immodicus & fatigatio deſiccat & areſacit corpora, ita multo maxime labor dolorque animi conficit abſumitque corporis membra atque fomenta vitæ. Hinc Plautus, mœrore inquit maceror, marceſco, conſeneſco, & tabeſco miſer, oſſa atque pellis ſum miſera macritudine. hoc autem inde euenit quod dolente anima, vitales quoque ſpiritus, vires motuſque debilitantur, & naturalis calor remittitur, ac humor natiuus ita dilabitur & euaneſcit, dum fatigatam ſolicitudinibus animam tædet, pigetque ſuas vires intendere & exercere alacriter non in corpore ſolum tetrum & ipſo animo.

Μακροκέφαλοι. dicuntur lib. de aere aq. & loc. Hippocrati qui acuminato quaſi capite & longo ſunt præditi; acuminatum vero id dicitur & longum quod vtraque illa eminentiâ, quæ circa frontem eſt & occiput, caret, ita vt quod ab vtraque parte prominere debebat, ſuperiores partes petat, neque compreſſionem multam ad latera habet, ſed quaſi rotundam & longam figuram: Macrocephalos vero eoſdem eſſe exiſtimem cum ijs de quibus 6. Epid. ſect. 1. part. 3. fecit mentionem Hippocr. qui φοξοὶ dicuntur eo loco, qualem fuiſſe Therſitem illum, quotquot ad Troiam venerunt virorum longe turpiſſimum manifeſte conſtat.

Μακρόπνοια. teſte Galen. in exeg. dicitur ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων, ἢ διὰ μακροῦ, qui videlicet aut multum ſemel reſpirat, vel è longioribus interuallis, vel cui eiuſmodi reſpiratio eſt, in qua multum & ex longioribus interuallis reſpiratur, διὰ μακροῦ, quod in Coac. διὰ πολλοῦ dixit: in prognoſt. διὰ πολλοῦ χρόνου: hanc porro reſpirationem magnam efficiunt magna diaſtoſis partium thoracis, magna vis euntis redeuntiſque ſpiritus, & per longiora interualla reuocati excluſique aeris: huic voci βραχύπνοια opponitur de quo ſuo loco.

Μαλαβάθρινον. medicamenti nomen quod oculis dolore vexatis conuenit. Deſcriptio habetur apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπ. & apud Paulum lib. 7. c. 16. qui ſcribit etiam ἰνδικὸν à quibuſdam dictum fuiſſe.

Μαλάβαθρον. arbitrantur aliqui eſſe Indici nardi folium, falſi quadam odoris cognatione. Permulta vero nardum olent, vt phu, aſarum, iris, quæ multum ab eo differunt. Verum malabathrum folium ſui generis eſt quod Indicæ gignunt paludes, lentis paluſtris modo innatans aquis ſine radice. Id collectum ſtatim lino transſuitur, & ſiccatum reconditur. Tradunt ſiccatis æſtiuo feruore aquis humum aridis fruticibus vri, quod vbi non euenerit, ne amplius quidem renaſci. Laudatur recens, ex candido nigricans, integrũ, nec fragile, odore caput feriens, quod diu inſuaui odore permaneat, & nardum ſapore imitetur, nullo ſalis guſtu. Vt autem nardum odore, ita & viribus repræſentat.

Quanquam de malabathro ſic agit author noſter, quid tamen illud ſit, res eſt valde perplexa & ancipitis iudicij, non enim eſſe indicæ nardi folium monet Dioſcor. alij quidem ſui generis folium quoddam eſſe cenſent, ſed non quidem quod in Syria aut Ægypto, vti voluit Plin. ſed in India ex arbore procera decerpatur; hinc Græcis interdum folium ſimpliciter & κατ' ἐξοχὴν dictum eſt, interdum cum adiuncto malabathri; alias etiam folium indicum à loco natali cognominatur, atque illud quodammodo mali medicæ folium repræſentare dicit Garcias ab horto: Sunt vero qui hoc indicum folium à malabathro differre putent, Actuarij authoritate ducti, qui in deſcribendo hedychroi magmate vtrumque nominat: Porro malabathrum quidem ex candido nigricans laudatur vt ex Dioſc. author noſter ait, Plin. tamen l. 12. c. 25 minus probat candidum, rurſumque, contra ac Dioſcor. laudatius cenſet quod eſt quodam ſalis guſtu: Garcias in illo nardi ſaporem non agnoſcit: Dioſcorides è contra & Gal. quique eum ſequuti ſunt omnes, nardo viribus ſimillimum eſſe dixerunt. Quod vero inquit Dioſcor. malabathri folium collectum ſtatim lino transſui & ſiccatum recondi, idem Garcias Malabathri folia, non quidem in hunc modum lineo filo transfigi, ſed collecta in faſciculos colligari, & ita vænire ſcribit, atque ex eo fortaſſe Plin. lib. 12. c. 26. Malabathrum folio eſſe conuoluto inferebat. hinc liquet quam ſit malabathri diſquiſitio anceps: inſuper ſunt qui malobathrum ſcribant, ſic enim apud Plin. aliquot in locis ſcriptum reperies, quomodo & apud Arrianum & Horatium Carm. 2. ode 7.

Μάλαγμα. ſic proprie vocant medici quod partes præter naturam induratas emollit. Temperamento id omne mediocriter calido præditum ſit oportet, nec tamen manifeſte aut ſiccet, aut humectet: ſic enim partium induratarum, quibus admotum fuerit, veluti fuſionem quandam molietur. Is enim eſt malagmatis vſus, vt quod in duris partibus concreuit, fundatur. Quod cum effectum fuerit: tum digerentibus medicamentis locus eſt, vt quod calore fuſum fuerit, reſoluatur. Verum neſcio, inquit Galenus, qua ratione inducti Aſclepiades & Andromachus omnia pharmaca quæ foris imponuntur, ſiue emolliant, ſiue adſtringant, condenſent, indurent, malagmata appellarunt. Quos poſtea ſequuti alij medici, tres maxime eorum differentias, vt ex Antyllo refert Oribaſius, ſtatuerunt: alia ex quibuſdam ſiccis radicibus, herbis, ſeminibus: alia ex metallicis aut ijs quæ metallicis proportione reſpondent: alia ex ſuccis, ſæuo, lacrymis, & ijs quidem omnibus diuerſa facultate præditis. Sic fit vt μαλάγματα, ἔμπλαστρα, τροχίσκοι confundantur inter quæ tamen Celſus libro 5. diſtinguit, ſcribens μαλάγματα maxime ex floribus eorumque etiam ſurculis parari, ſed ἔμπλαστρα καὶ τροχίσκους magis ex quibuſdam metallicis fieri: deinde vero τὰ μαλάγματα contuſa abunde molleſcere, laborioſe vero conteri ea ex quibus τὰ ἔμπλαστρα καὶ οἱ τροχίσκοι componuntur, ne lædant vulnera cum impoſita ſunt. Eſt vero & malagmatum in ijs admouendis differentia: aut enim medijs corporis regionibus (quæ proprie ἐπιθέματα, inquit Paulus appellant) vt ventriculo, iecinori, lieni imponuntur: aut extremis partibus, vt capiti & articulis.

Sed plures malagmatum differentias ſi videre, voles leges apud Paul. l. 7. c. 18. & Gal. 8. κατὰ τόπ. c. 5. & l. 10. & 9. & Celſ. l. 5. c. 18.

Μάλαθρα. dicitur hoc nomine τὸ βδέλλιον, vt habetur apud Dioſcor.

Μαλάκια. vocantur ab Hippocrate piſces ſpinam non habentes, vt polypus, loligo, ſepia. vrtica.

Hæc vero & ſangoine & viſcetibus carent. authot Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μαλάκια. quoq; dicitur Plinio prægnãtium mollities quędam & defectio, cum languentes modo hoc modo illud apperunt, adeo vt terram quoque vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos aut cimoliam ait Paul. l. 1. quæ etiam κίσσα vocatur: eſt & in ſtomacho malacia, id eſt debilitas vt apud Plin. l. 28. c. 7. & l. 23. c. 6. in Matthæi vero Euangelio interpretantur languorem qui ſit leuior morbus ac lentior, non quidem lecto affligens, ſed valetudini moramenta obiectans, & quo minus videantur ſanitate inculpata, præpediens; Cæterum corrigendus obiter manifeſtarius errot eſt in Senecæ Epiſtolarum lib. 9. vbi hæc: in ocio inconcuſſu iacete non eſt tranquillitas malicia eſt, tepone malacia; Et apud Cæſateon l. 3. de bello Gallico malacia maris nominatur, pro tranquillitate ac veluti mollicie: ſit vero malacia à voce μαλακός, mollis, & mœchum malacum Latine dici legimus in Plauti fabula: de Μαλάκια autem vt prægnantium affectus eſt, vide plura in voce κίσσα quæ pica dicitur.

Μαλακὸν. molle. Secundum Platonem definitur id eſſe quod cedit carni noſtrę. At Ariſtoteles multo elimatius, qui non quod cedit vocat molle, ſed ei addit quod in ſeipſum, vel quod loco non mouetur. Siue enim dicamus: Molle eſt quod in ſeipſum cedit: ſiue, Molle eſt quod cedit, nec de loco migrat: ſiue, Molle eſt quod cedit in ſeipſum, nec migtat: bene definierimus, quod duobus proprijs ſymptomatibus ob oculos ponamus molle. Nam tum in ſeipſum cedit, tum loco non mouetur: quorum vtrumque ſoli illi accidit. Cedere namque commune ſymptoma eſt mollis & imbecilli, at in ſeipſum, ſolius eſt mollis, vt non in ſeipſum, imbecilli tantum. Itemque vt in locum vicinum migratio, proprium infirmi eſt, ita non demigrare, vnios mollis. Proinde quod cedit in ſeipſum, nec migrat, omnes vocant molle, quemadmodum id quod eo illud adigit, durum. Dicitur autem molle tripliciter, ſicut & durum: abſolute ſeu in ſummo, vt aer & aqua mollis, terra dura: in victoria ſeu exceſſu, vt caro mollis, os durum: in collatione ad ſymmetrum ſui generis aut ſpeciei, vel quoduis obuium, vel ſeipſum dum habebat ſecundum naturam: in quo quidem ſignificato non ſimpliciter molle, ſed mollius aliquid eſſe dicitur. Inter ſecundas qualitates mollities habetur, & ab humiditate naſcitur, adeo vt quicquid molle eſt, idem etiam humidum dici poſſit, etiamſi non ſit neceſſe vt è contrario quod humidum eſt, id etiam molle exiſtat. Id enim diſctiminis inter mollitiem humiditatemque eſſe Galenus docoit, quod mollities ipſorum corporum propria qualitas ſit, humiditas veto qui in eo continentur humorum. Diffetentia tactu cognoſcitur. Nam humiditas cum madote eſt, mollities ſine hoc. quanquam eſt profecto & molle corpus humidum ſuis ipſius pattibus.

Μαλακὸς οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum inſigniores qoædam differentiæ explicantur.

Μαλακὸς σφυγμὸς mollis pulſus. Sic dicitur quem mollis arteria facit, ſeu in quo arteria digito occurrens, tenera ac catnoſior ſentitur. Huic contrarius eſt durus, cum ſicciot & in modum corij rigidior artetia occurrit. Sumpta eſt autem hæc tota differentia à conſiſtentia inſtrumenti, ſeu ſtatu corporis arteriæ, ſiue à qualitate tunicarum arteriæ. Eſt ergo cauſa mollis pulſus mollities, ſiue ea inducta ſit à cauſis ſecundum naturam, vt cibo humido, balneo frequenti, ſomno multo, vita molli & delicata, voluptati ocioque dedita: ſiue etiam ab ijs quæ ſunt præter naturam, vt comate, cataphora, lethargo, hydrope, œdemate & alijs id genus morbis.

Μαλακὸν ὕδωρ. aqua mollis Hippoc. lib. de aere aq. & loc. vide μαλθακὸν infra.

Μαλακόκισσος. quibuſdam herba eſt vitens, hederæ ſimillima, in riguis naſcens, lenta atque mollis, quæ vbicunque loci fuerit inuenta, ſubeſſe aquã ſignificat. creditur ea eſſe quam officinæ ſigillum diuæ Mariæ vocant.

Μαλακόσαρκος. qui molli catne eſt, idem ac ἁπαλόσαρκος qui teneræ carnis eſt apud Gal.

Μαλακτά. mollificabilia. Sic dicuntur terrea, quæcumque concreuerunt. Sed non omnia quidem quæ concreuerunt, emolliri poſſunt. Nam cum ea genere duplicia ſint, alia aquea, alia terrea, aquea non poſſunt μαλακτὰ dici: liquãtur enim, non emolliuntur: exemplo eſt glacies. Quæ vero terrea ſunt, ſi ita concretionem adepta ſunt, vt nec eorum humor vniuerſus, perinde vt in ſale & nitro, inarueτit, nec in ijs pori inæqualiter ſe habuerint, vt in latere & in omni fictili, molleſcere poſſunt, idque ab igne, vt ferrum, cornu & ligna quædam. vide τηκτά.

Μαλακτικὰ φάρμακα. emollientia. Dicuntur medicamenta quæ corpus durum in naturalem ſtatum reducunt. Itaque quot modis durum corpus efficitur, tot fere ſunt emollientium differentiæ. Nam qood ſiccitate durum euaſit, humectando remollitur: quod vero copioſi vel ſuperflui humoris affluxu, vacuando per frigida, calida, ſicca. verumtamen ſicuti hæc non proprie dura dicuntur, ſic neque medicamenta emollientia proprie ſunt quæ humectant vel euacuãt, ſed peculiariter ſic vocatur, qood ea emollit quæ congelatione indurueτunt, præſertim ſi in ijs contentus ſit humor præter naturam, veluti in ſcirrhoſis. Siquidem ea proprie dura nuncupantur. Ergo quæ vere emolliunt, calida eſſe oportet, ſecundo aut tettio ordine. Nam quæ minus calida ſunt, ea potius in genere pus mouentium habentut: qoæ vero ſunt calidiora, potius digerendo vacuandoque indorant, quam emolliunt. Itaque facultas quoque emplaſtica in ijs ineſſe debet. Quod vero pertinet ad aliam primarum qualiratum coniugationem, minus ſicca eſſe conuenit, ſed primo ordine: quanquam ſi quis forte ea humida dicat, non repugnandum: nam parum abſunt ab ijs quæ nec humectant nec deſiccant. Medici præterea, vt ſcribit Galen. lib. τῶν κατὰ γένη, in huiuſmodi pharmacis, quod emollientius eſt, pinguius appellare conſueuerunt: hoc autem videlicet humidius quoque eſt. Cæterum velut in corporibus induratis non parua eſt maioris minoriſque duritiei latitudo: ſic & medicamentorum ea curantium non paruam eſſe latitudinem oportet, quam Galen. libr. 7. τῶν κατὰ γένη exponit.

Μαλάχη. malua. herba duorum generum, hortenſis & ſylueſtris. Illa ſæpe grandeſcit in arborem, folijs amplis, circinatæ rotunditatis, laciniatibus in ambitu ſegmentis. Caudex ſimplex, altus, à medio fere ad verticẽ floribus decoratus, breui

admodum pediculo dependentibus, qui venuſtate roſis nõ cedunt, ſed odore carẽt. Funduntur inde roſæ à quibus plantam ipſam vulgus tranſmarinam roſam cœpit appellare. Eius folia cum ſole circumagi traduntur, ſeque eodem inclinare quo ſydus feratur. Syluestris autem folio eſt rotundo, pingui, paucis in ambitu ſegminibus intercepto, caule magno, purpureis floribus prædito, radice candida. In eo genere cui grande folium & radices albæ ἀλθαία vocatur, & à quibuſdam ἀρισταλθαία ab effectus excellentia. Dicta creditur μαλάχη ab emolliendo ventre, hortenſis præſertim, quæ vt eſt humidior ſylueſtri, ita & imbecillior.

» Sed adnotarunt quidam maiorem μαλόχην
» Grecis vocari (teſte Plinio) in ſatiuis; alteram
» ab emolliendo ventre dictam putat μαλάχην;
» Athenæus longe aliter ſentire videtur qui lib. 2.
» Dypnoſoph. tradidit Atticos maluas μαλάχην
» appellaſſe, cæteros linguæ Græcæ authores potius μολόχην, ſic enim cum in pleriſque veterum
» monumentis, tum præſertim apud Antiphanem
» & in Epicharmo ſcriptum legebatur: Martia-
» lis:
» *Vtere lactucis & mollibus vtere maluis,*
» *Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.*

Μαλθακόν. ſic à quibuſdam dicitur τὸ βδέλλιον authore Dioſcoride. niſi forte μαλθακὸν ſcribendum ſit: quo nomine donari potuit propter mollitiem.

Μαλθακὸν. idem quod μαλακὸν molle: ab hac vero
» voce μαλθακὰ multa appellari legimus; Sic μαλ-
» θακαὶ πλευραὶ coſtæ molles dicuntur, illæ ſcili-
» cet quæ ſpuriæ ſiue nothæ ſunt, & μαλθακὰ σιτία
» cibi qui aluum emolliunt paruique nutrimenti
» ſunt ab Hippoc. 1. γυναικ: & μαλθακὸν ἔτος mol-
» lis & lenis annus apud eundem τῶν Epid. hoc eſt
» ἄπνουν καὶ θερμὸν vt interpretatur Galen. id eſt ſine
» flatu & calidum; μαλθακὸν quoque idem quod
» πρᾶον mite; ſic in Coacis μαλθακοὶ πόνοι, dolores
» mites appellantur: nam & τὰ μαλθακὰ inter
» ἀνώδυνα numerantur, & φύματα μαλθακὰ ſunt
» fere ἀνώδυνα, quemadmodum parotides Tha-
» ſiorum quas idem 1. Epid. vocat ἐπάρματα χαῦνα,
» id eſt vt Gal. interpretatur μαλθακά, eſt enim
» conſentaneum vt ſi in tenſione doloris acerbitas
» poſita ſit, in mollitudine remiſſio eius conſiſtat:
» inſuper μαλθακὸς οἶνος, vinum molle ac lene Hip-
» pocrati vocatur Erotiano ἁπαλός, opponiturque
» generoſo & potenti, illi quoque σκληρὸς oppo-
» nitur, durum dixit Terent. nimirum auſterum,
» aſperum, & inſuaue: Ἐλλέβορος quoque μαλθα-
» κὸς, veratrum molle ac lene dicitur lib. de fra-
» ctur. & μαλθακὸν πῦρ ignis leuis, & mollis lib.
» lib. περὶ ἑλκῶν; denique & μαλθακὸν ὕδωρ Hip-
» pocrati vocatur lib. de aere aq. & loc. Qua vo-
» ce alij tenuem interpretantur, radijs ſolaribus il-
» luſtratam, quæ cocta quaſi à natura ſit & veluti
» ſubacta; alij pigram & tardam exponunt. Gal. 4.
» in 6. Epid. 10. per molles aquas quandoque ſig-
» nificari læues & optimas ait: inſuper Cælio Au-
» rel. lib. 4. τῶν χρον. c. 9. μαλθακοὶ à Græcis molles
» ſiue ſubacti vocantur, in quibus ſcilicet (ait)
» etiam pulſo pudore libido indebitas partes ob-
» ſcœnis vſibus ſubiugauit, quæ malignæ ac fœ-
» diſſimæ mentis paſſio eſt inquit idem.

Μαλθακώδεα φάρμακα. lenia medicamenta, quæ Ga-
» leno interprete l. 4. τῶν κατὰ γένη olei naturam ha-
» bent, cuiuſmodi ait eſſe adipem, præſertim ſuil-
lum, vrſinum, œſypum, reſinas, butyrum, dein «
ceram, quibus annumerauit etiam ceratum quod «
ex cera & oleo conficitur comm. 4. in lib. de ar- «
tic. quæ omnia vlceribus inimica eſſe inquit lib. «
περὶ ἑλκῶν, hæc vero Gal. c. 1. l. 2. κατὰ γένη à mala- «
cticis etiam diſtinguere videtur. «

Μάλθώδεα. dicuntur ab Hippocrate, μαλακτικὰ ἢ κηρώδη: hoc eſt, emollientia vel cerea. μάλθη enim ceram ſignificat, eam præſertim quæ mollis eſt. Author Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μάλιστα. apud Hippocrat. multis in locis idem quod ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ: hoc eſt, vt plurimum. vt coniecturam eius rei, de qua dicitur, proxime oſtendat. ſicut ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Οὗτοι ὅτι καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα. id eſt, circiter decimum diem: ita vt quamuis nono die vel vndecimo intereant, vera tamen oratio ſit. quemadmodum Galenus in comment. annotauit. Eadem in ſignificatione alij etiam Græci vſi ſunt, apud quos μάλιστα ſignificat idem quod ſæpenumero.

Μαλόπη. malua maior, quæ & ſatiua eſt.

Μαμερτινὸς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi ordine al- «
phabetico inſigniores vinorum differentiæ ex- «
plicantur. «

Μαμιρὰ. radicula tenuis & parua, foris ſubflaua, intus alba, dulcis, calamo aromatico ſimilis, prędenſis & extuberantibus nodis, quaſi geniculis diſtincta, dulcis primum ſaporis, ſed poſtea leniter amari. Valet contra venenatorum morſus, oculorum cicatrices, & albugines exterit. Calfacit & ſiccat ordine tertio. Sunt qui doronicum apud officinas & herbarios vocari exiſtiment: alij mannam eſſe volunt, nullam rationem, nullum authorem ſequuti.

Dicitur autem etiam μαμιρά & μαμηρὰ, quod «
medicamenti genus eſt apud Actuar. Nicolaum «
Myrepſum & Paul. Ægin. qui eius meminit l. 3. «
c. 22. de cicatricibus & albuginibus; vide & eun- «
dem l. 7. in ſerie τοῦ μ. «

Μανδραγόρας. planta eſt cuius duo genera ſtatuũtur. Vnum nigricans, quod & fœmina, anguſtioribus & minoribus folijs quàm lactucæ, odore viroſo & graui. Gerit mala vitellis oui ſimilia, pallida, odorata, in quibus ſemen pyrorum. Radices habet magnas, binas ternaſue, implicatas, extra nigras, intus albas. Alterum candidum eſt. hoc marem exiſtimant, ingentibus folijs, latis, albentibus, læuibus. Mala huius duplo maiora quam fœminæ, croci colore, odorata. Radix quidem ſupradictæ ſimilis, ſed amplior & candidior. Refrigerat mandragoras ordine tertio. eius mala ſoporem grauem inducunt. A Romanis canina malus aut terreſtris dicitur.

Eſt & tertia ſpecies quam μώριον appellant, «
propterea quod ἐδεσθὲν ἀπομωροῖ: verum etiam «
cæteris mandragoræ ſpeciebus ineſt vis ναρκωτικὴ «
καὶ ὑπνωτικὴ, corporis ſenſuumque obſtupefactrix «
& ſomnifica, vnde prouerbialiter μανδραγόραν «
πεπωκέναι dicuntur qui in rebus gerendis dor- «
mitant, & veterno quodam correpti ſunt, Refri- «
gerat enim mandragoras ordine tertio, eiuſque «
mala ſoporem grauem inducunt, quæ inſuper «
ſymptomata ex eius radicis & pomorum eſu «
oriãtur, atque remedia fuſius leges apud Aetium, «
atque Dioſcor. lib. 4. c. 76. & in Alexiph. c. 16. «
vide & Theophr. hiſt. plant. l. 6. c. 2. & Plin. l. 25. «
c. 13. Sed addendum his τὸν μανδραγόραν à Ro- «
manis etiam caninam malum ſeu terreſtrem ap- «
pellari, à Græcis ἀντίμηλον quod malum imitetur, «

» à Pythagota veto propter diuaricatas humano
» modo radices.

» Ἀνθρωπόμορφον nominari, eamque ob tem &
» ſemihominis epitheton ei tribui à Columella
» lib. 10.

Μανία. furor. inſania. Species eſt ἡ παραφροσύνης, vt ſcribit Galen. lib. de cauſis ſymptomatum. Eſt autem παραφροσύνη σφοδρὰ ἄνευ πυρετοῦ, hoc eſt, mentis abalienatio vehemens citra febrem Hippocrates etiam ἔκστασιν aliquando appellat. Habet autem magnitudinem & vehementiam, vt ferarum modo in eos inſiliant qui imprudentius ipſis occurrerint, & vinciri propterea debeant. Quod autem delirium paruum miteque eſt, Hippocr. λῆρον. conſueuit appellare. Fit autem citra febrem, nullaque alia re differt à phrenitide. Mẽtis ſiquidem vtraque noxa eſt: ſed proprium eſt τῶν μανικῶν febre carere, vt febricitare τῶν φρενιτικῶν. Excitatur ab ijs cauſis quæ ἐν τῇ παραφροσύνῃ recitantur, cerebroque accidit vel per ſe, vel per conſenſum affecto. Nunquam pituitoſus humor eam parit, ſed eum acrem & mordacem omnino eſſe oportet, cuiuſmodi eſt omnis flaua bilis, & aliquando melancholicus humor, ſi plurimum vſtus eſt aut computruit. Fit etiam aliquando à copia ſanguinis, vt Hippocrates aphot. 40. libri 5. ſcriptum reliquit. & Aetius ex Archigene & Poſidonio recitat. Sed Galenus feruidiorem ipſum fieri oportere dixit. hi vero nonnunquam à ſanguine copioſo nec putrente, ſed bene temperato, ſolaque copia, vt in temulentis, moleſto, τὴν μανίαν oriri pronunciant: ſuaque illi ſigna ſymptomataque tribuunt, riſum, vultum hilarem & perpetuum cantum. Verum generalius hi videntur vti nomine τῆς μανίας, & omnino ἀντὶ τῆς παραφροσύνης vſurpare, præter morem Hippocratis & Galeni, qui μαίνεσθαι & ἐκμαίνεσθαι non niſi in vehementi delirio ab acri & calido humore excitato vſurpant, & μανιώδεις παραφροσύνας appellant, τὰς σφοδρὰς διὰ τὴν κακοήθειαν τῆς μελαίνης χολῆς, vt habetur comm. 1. in Prorrhet. hoc eſt vehementes, propter malignitatem atræ bilis. Hippoc. certe vno tantum loco τὴν μανίαν non proprie pro eo delirij genere accipit, ſed pro ea mentis abalienatione quæ proprie μελαγχολία appellatur. Is eſt aphor. 21. libr. 6. quo ſcribit τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων, τῆς μανίης λύσιν γίγνεσθαι. hoc eſt, inſanientibus, ſi varices aut hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutionem ſignificant. Hic enim aperte τὴν μελαγχολίαν proprie dictam intelligit, ſicut in comm. Galen. annotauit.

Μανία ergo apud Hippoc. ſumitur tribus modis, pri-
» mo pro delirio ſine febre vt 1. Epidemiῶn part. a.
» lib. 1. prorrhet. comm. 1. lib. 3. Epid. & lib. 3. de
» loc. aff. c. 5. Secundo pro quolibet magno deli-
» rio etiam cum febre, quomodo ſumpſit Hippoc.
» pluribus in locis: Tertio pro melancholia vt lo-
» co hîc ab authore citato: Præterea μανία vt diui-
» dit Plato, altera eſt diuinitus inſpirata, quam ἐν-
» θουσιασμὸν vocant, qualis vatibus & ſybillis, furor
» ecce furor inquit Poeta; altera vitio corporis
» contrahitur de qua ſupra pluribus; Sed & præter
» ſignificationes prædictas eſſe dicitur μανία vehe-
» mens deſiderium cuiuſcumque rei, vt productis
» aliquot exemplis docuit Caſaubon. in commen-
» tarijs ad Athenæum, atque ita vox μανία dictio-
» nibus multis adiungi ſolita eſt à Græcis, quarum
» ſtudium vehemens declarare vellent. Cæterum
quam vim habeat τὸ μανία dum quoſdam voca- «
mus γυναικομανεῖς, ὀρνιθομανεῖς aut χρυσομανεῖς ex- «
pendit Gal. lib. 4. de dogmatis Hippocr. & Pla- «
tonis aduerſus Chriſippum diſputans, non abs re «
(inquit) poſito μανίας nomine in talibus ceu pec- «
cantibus furioſe (μανικῶς) & à veritate plurimum «
recedentibus; Sed & legimus veteres cum ali- «
quid vehementer extollerent ſolitos tanquam «
exclamantes, orationi ſuæ vocem (μανία) inſe- «
rere, vnde manarunt illæ locutiones, μανικὸν ἔστι «
μέγα; & inſanum magnum molior negotium; «
hinc & apud Athen. l. 13. legimus quod cum hoc «
genus loquendi plurimum vſurparet Melitta «
mulier, ex eo cognomen illi fecerũt maniæ ama- «
torum quidam; denique & id notandum quod «
ait Cælius Aurel. l. 1. τῶν χρον. c. 5. magnam ſcili- «
cet Græcorum vetuſtatem, maniam vocaſſe quę «
nunc mantice dicta eſt. «

Μάννα. mel roridum vel aerium dici poteſt. Eſt enim mellis ſpecies non ignota veteribus, Galeno, Plinio, Dioſcoridi. ſed mellis nomine & titulo comprehenſa, ne quis eam ab Arabibus primum cognitam proditamque fuiſſe putet. Sic enim de ea ſcriptum reliquit Galenus: in folijs (inquit) ſtirpium adnaſcitur quippiam, quod nec eorum ſuccus, nec fructus, nec pars exiſtimari poſſit, ſeu rorulentum quiddam, nec tamen continenter, neque copioſe prognaſci ſoleat. Nec me præterit per æſtatem in arborum, fruticum, herbarumque folijs plurimum fuiſſe inuentum, ſic vt à ludentibus ruſticis Iupiter diceretur melle pluiſſe. Præceſſerat tum nox frigidior, pridie calida ſiccaque cœli conditio diluxerat. Quapropter inter naturæ rerum peritos conueniebat, halitus quos terra vel aqua proſpiraſſet, extenuatos & excoctos, nocturni frigoris beneficio coaluiſſe. Id in regione noſtra tarius euenit, in Libano mõte quotannis, adeo vt extenſis pellibus arbores ſuccutiant, receptoque quod profluit, ollas & fictilia compleant, priuatoque nomine vocant δροσόμελι, id eſt, roſcidum mel, vt etiam ἀερόμελι, id eſt, mel aerium. Hæc Galenus. Mellis ſpeciem eſſe ipſa dulcedo ſufficienter teſtatur, quæ guſtu prorſus mellea ſentitur.

Itaque conſulto fecerint rei medicæ ſtudioſi «
vt ſi quando apud Gal. mentio fiat mellis aerei, «
δροσομέλιτος καὶ ἀερομέλιτος, pro ea mannam Ara- «
bum capiant, Perinde ac ſi mannæ vox apud eun- «
dem reperiatur pro ea thuris concuſſi eliſas mi- «
cas intelligant, quas μάνναν λιβάνου, ἢ λιβανωτοῦ ap- «
pellat. Mannam autem Arabum & Galeni δρο- «
σόμελι mellis ſpeciem eſſe, ipſa dulcedo ſufficien- «
ter teſtatur, quæ guſtu prorſus mellea ſentitur, in- «
de μελιτώδης χυλὸς ἐκ τοῦ ἀέρος, & ἀερόμελι & δρο- «
σόμελι vocatur: ab Hippocr. κέδρινον μέλι, forſan «
quod cedris inſideat vt Theoph. hiſt. plant. l. 3. c. «
9. ſcribit: Celſ. Syriacum mel appellat, quod in «
Syria maxime proueniat, cuius regionis mons eſt «
Libanus ſupradictus, vide Ariſtotelem lib. 5. de «
hiſt. anim. c. 22. τὸ μέλιτος τοῦ πίπτοντος ἐκ τοῦ ἀέ- «
ρος: vide & Plin. l. 11. c. 12. Concreſcit autem maxime Vergiliarum exortu, vel ſidere Syrio ſplendente; vim habet modicam ciendi aluum & flauam bilem pellendi, tutoque pueris & fœminis
vterum geſtantibus exhiberi poteſt. vide ſupra «
δροσόμελι. «

Sed de μάννα ſiue μαν (quorum illud Chal- «
daicum hoc Hebraicum eſſe volunt) pauca hîc «
addere operæ pretium fuerit, quod Deus in de- «

» ſerto roris inſtar de cœlo noctu mittebat, poſt
» ſolis exortum liqueſcens, erat ὅμοι σπέρμα κορίου
» λευκὸν, τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς εἶδος κρυστάλλου, id eſt veluti
» ſemen Coriandri album, Chryſtalli ſpecie, mane
» id ante ſolis ortum colligebant, mola aut piſtillo
» in mortario terebant, in olla coquebant, aut ex
» eo conficiebant ἐγκρυφίας placentas ſubcineritias;
» guſtu referebat ἐγκρίδα ἐν μέλιτι: Certam vero
» menſuram eius colligebant quod in craſtinum
» ſeruari non poſſet à putrefactione & vermicula-
» tione: author præter Ioſeph. in antiquit. Iudai-
» cis, Moſes Exodi. cap. 16. & Numer. c. 11. vide &
» Deuter. c. 8. & Iuſuæ c. 5. Dauid in Pſalmis ap-
» pellat ἀγγέλων ἄρτον, panem Angelorum. Non-
» nius μελίρρυτον ἄρτον à mellea dulcedine.

Μάννα. præter ſignificationem ſuperius explicatam, etiam accipitur pro granis ſeu micis thuris concuſſu eliſis. Cum enim thus geſtatur, vehitur, agitur, aut quouis modo tractatur, multa ex eo fragmenta decidant neceſſe eſt, quæ mannam, inquit Galen. proprie appellant. Hanc nihil à thure differre aliqui exiſtimarunt, quos tamen Gal. reprehendit, quod hæc manna non ſolo thure, ſed eius etiam corticis fragmentis quibuſdam ſimul eliſis miſtiſque conſtet. Proinde differt à thure, quod propter corticis miſtionem thure ſit adſtringentior, thus autem ea magis emplaſticum. Sed exigua quidem differentia eſt, adeo vt Galenus lib. 5. meth. med. ſcribat ſe mannam pro thure interdum ſumere. Dicitur aliquando ſimpliciter ἡ μάννα, aliquando vero cum addito ἡ μάννα τοῦ λιβανωτοῦ.

» Vide Galen. τῶν κατὰ τόπ. l. 4. & Dioſc. l. 1. c.
» 74. Scribonius Largus mannam thuris ſæpenu-
» mero thuris pollinem appellat, Paul. vero l. 3. c.
» 22. de cicatricibus & albuginibus oculorũ man-
» nam etiam appellat μαννηρὸν, atque ita etiam Aet.
» vocat ſermon. 12. c. 44.

Μάννη. nomen eſt emplaſtri ad lichenas vtilis quod
» deſcribitur à Gal. l. 5. κατὰ τόπ. c. 7.

Μαννώδης. 7. Epid. dicitur medicamentum ex thuris
» polline, aut manna thuris, aſtringens deſiccans,
» concoquens, & digerens, quod ad oris & gingi-
» uarum tubercula impetat.

Μαντικὴ. ab Hippocrate appellatur οἰωνιστικὴ, hoc eſt, ars diuinandi quæ fit per aues. ἱεροσκοπίαν vero, θυτικὴν à plæriſque dictam, antiqui etiam alij ex eo vocant, quod ἱερεῖα, id eſt, hoſtias, inſpicientes, qui in ea ſcientia graues & præſtantes ſunt, ex ipſis ventura prænuncient. ἱερεῖα autem ſcimus appellari omnia quæ dijs ad honorem exhibebantur. quales ſunt quæ litantur victimæ. Eos vero qui ex auium volatu augurantur, quos οἰωνιστὰς & οἰωνοσκόπους appellant, μάντεις, id eſt, augures, appellauit Hippocrates. quanquam μαντείας nomen & μαντικῆς de omnibus quæ ita prædicant, artibus proferatur.

Μάννα. braſſica apud Nicandrum.

Μαραθίς. dictum eſt à quibuſdam ſylueſtre fœniculum, ſicut habetur apud Dioſcor.

Μάραθρον. fœniculum. Planta eſt ferulacei generis, caule geniculato, fungoſa medulla, læui cortice & herbaceo, folio abrotoni, ſed longiore molliureque, iucundo odore, muſcario rotundo, amplo, luteo, in orbem radiatim circinato, in quo ſemen nudum dependet, radice candida, craſſa, longa, odorata. Excalfacit tertio exceſſu, ſiccat primo, proindeque lac generat, ſuffuſis auxilio eſt, vrinas menſeſque mouet. Eſt & ſylueſtre fœniculum, magnum, ſemen ferens ſimile cachryi. ἱππομάραθρον à Græcis vocatur, à Latinis fœniculum erraticum.

Dicitur vero μάραθρον ἀπὸ τοῦ μαίρειν, τουτέστι «
λαμπεῖν & ἀθρεῖν, vel & μάραθρον à Græcis voca- «
tur inquit Ruell. à marceſſendo quod ad con- «
dienda plurima cum inaruerit ſit commenda- «
tiſſimum, fœniculum latius dici putant, quod ſa- «
tum magno cum feruore ſemen reddat: hoc no- «
bilitauere ſerpentes guſtatu ſenectam exuendo, «
oculorum aciem ſucco illius reficiendo; vnde in- «
tellectum eſt hominum quoque caliginem eo «
releuari: Cæcutientibus, vt Nicander tradit, an- «
guibus cum vere ſuas ſpeluncas exeunt mara- «
thri ſucco acies oculorum hebetata reſtituitur. «

Μαρασμὸς. marcor. tabes. Eſt immodica totius corporis ariditas & conſumptio. Quo fit vt facile morbus hic innoteſcat, oculorum ingenti cauitate veluti in foueis quibuſdam reconditorum, & vniuerſi corporis ſqualore, caloris vitalis flore deſtituti, cutis circa frontem ſiccitate & tenſione, palpebris inſtantibus & tanquam ſomno grauatis ab impotentia quadam vigilandi: ſunt & tempora collapſa atque caua. Breuiter totus homo non aliud eſt quam oſſa & cutis. In ventre nulla inteſtina, nulla viſcera ineſſe credas: adeo contracta ſunt præcordia & conſumpti ventris muſculi, vt nihil ex ijs præter fibras & cutem ſuperſit. Hæc autem ſymptomata aut adhuc fieri intelliguntur, aut iam plane facta abſolutaque eſſe. Inde duplex maraſmi differentia exiſtit, vnius quidem nondum perfecti, ſed adhuc ad maiorem conſumptionem tendentis: alterius vero iam plane conſummati. Hic prorſus immedicabilis eſt, illi remedia quædam poſſunt adhiberi. Eſt & gemina rurſus differentia. nam cum omnis maraſmus ex ſiccitate fiat, ea interdum calorem, interdum frigiditatem habet coniunctam. Ex quo fit vt maraſmus alius ſiccus & calidus ſit, alius ſiccus & frigidus. Qui calidus eſt, non aliud prorſus eſt, quàm febris hectice iam longe progreſſa ad ſolidam vſq; ſimilarium partium ſubſtantiam, appellaturque μαρασμώδης πυρετός. Hic ergo quatenus febris eſt, caloris eſt particeps. Frigidus vero maraſmus duplex eſt, vnus qui ſenium ex morbo dicitur, alter ipſa mera ſenectus. Neque enim ſenectus aliter definitur quam frigiditate & ſiccitate: ſed ſenectus quidem ipſa ætatis curſu prouenit, ſenium vero ex morbo non item, ſed præmature à violenta cauſa. Succedit autem febribus ardentibus & hecticis cum ſua ſponte, tum frigidorum vſu. Per ſe quidem, quod febris hectica non humidum modo primigenium, verum calorem etiam natiuum populetur & depaſcat, eoque pereunte cor etiam frigidius quàm ſecundum naturam reddi neceſſe ſit. Indicio eſt pulſus paruus & rarus, ſimiliter & reſpiratio parua, rara, atque etiam frigida, ex quibus manifeſtum eſt refrigeratum eſſe principium vitale. A frigidorum vero vſu aliquando ſenium ex morbo inducitur, quod medicus ſæpe cogatur febre hectica & maraſmode laborantem diu multumque refrigerare omni ciborum, potionis & remediorum genere, vt eum ab hectica febre, à qua præſentius periculum imminet, in ſenium ex morbo transferat. Nam cum hecticis ſpes tantum poſita ſit in conſeruando humido ſubſtantifico, & ijs arcendis quæ ipſum abſumunt, certe ſenium ex morbo hectica febre

toletabilius

tolerabilius eſt, quod refrigerato principio vitali cordiſque ſubſtantia humidi minus conſumatur quam per hecticæ febris calorem. Itaque eam rationem Galen. libr. 10. meth. med. ſequutus, cõſulit cum quem maraſmus plane iam occupauit, non eſſe à medicis niſi cum præfatione ſanandum, & in alterum transferendum maraſmum qui ſenium ex morbo nominatur. Traditur & à Galen. alia maraſmi differentia, in verum & non verum. Verus quidem eſt per quem omnes corporis ſolidæ partes ſimiliter marceſcunt, initio ab ipſo corde facto: non verus autem, qui in certa quadam parte conſiſtit, vt in ventriculo & iecinore, in quibus Galen. magna ex parte hecticas maraſmodeſque febres ſe contemplatum eſſe ſcribit. Superueniunt aliquando & pulmoni, ſed rarius, tum propter eius humiditatem, tum quod ſpirando refrigeretur. Incidunt & pectori & meſaræo & ieiuno & colo, interim vero & vtero & renibus. In ſepto autem tranſuerſo maraſmum ſe nunquam vidiſſe Galenus ſcripto teſtatus eſt, ſed hecticam ſane febrem vidiſſe, & hanc ſemel quidem plane abſolutam, ſæpe vero citius interimẽtem quam plane eſſet completa, quod eam & ſpirandi difficultas & delirium exciperet.

» Sed & præter communem ſignificationem ſu-
» pra expoſitam μαρασμὸς etiam Galeno dicitur 3.
» de criſib. c. 7. mutatio illa in morbis diuturnis
» quæ paulatim fit & tendit ad mortem ſine vlla
» agitatione & perturbatione inſigni, ita μαρασμὸν
» opponens τῇ λύσει: In libello autem περὶ μαρασμοῦ
» Galen. huius vocabuli ſignificationem longius
» extendi ait, ad ea ſcilicet omnia quæ paulatim
» corrumpuntur: dicitur etiam μάρανσις idem quod
» μαρασμὸς: Nomen vero inuenit hic affectus à
» flammis marceſcentibus quæ nutrimenti ino-
» pia extinguuntur, inquit Galen. 4. de cauſis pulſ.
» cap. 9. inde μαραίνειν dicitur deficiente paula-
» tim & areſcente humore extenuari, contrahi,
» & tabeſcere.

Μαρμαίρει, ψοφεῖ. apud Hippocrat. vt interpretatur Erotianus. hoc eſt, obſtrepit.

Μαρεωτικὸς οἶνος. vinum Mareoticum quondam
» celebre. vide οἶνος.

Μαρίλη. dicitur ab Hippocr. quam multi θερμοσποδιὰν, hoc eſt, cinerem calidum, vocant, vt annotauit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Sunt autem, inquit Erotianus, qui φρυγανώδεις καὶ μικροὺς ἄνθρακας, hoc eſt arentes & paruos carbones, interpretantur.

Μαρκέλλιον. Cerati nomen ad perniones deſcripti à
» Paulo lib. 3. 79.

Μαρκιανὸν. nomen eſt malagmatis ad articulorum dolores & reſolutiones comparati. Deſcribitur ab Aetio lib. 12. cap. 44. & apud Paulum lib. 7. cap. 18.

Μαρμαρυγαί. apud Hippoc. λαμπηδόνες πυκναὶ, καὶ οἷον ἀστραπαὶ πυκναὶ, αἰφνίδιοι, πυρώδεις. hoc eſt, ſplendores crebri, & veluti fulgura frequentia, ſubita & ardentia. Sunt autem nihil aliud quam ſplendores oculis obuerſantes.

» Hinc μαρμαρυγώδεα ὄμματα apud Hippoc. fiunt
» autem μαρμαρυγαὶ, inquit Galen. comment. 2. de
» victu acut. t. 44. propter eam quæ à ventre eſt
» exhalationem euaporationemque, & propter
» ſanguinis qui ad caput fertur abundantiam, alijs
» ἀμαρυγαὶ ἢ μαρμαρίσμαι dicuntur & ἀμαρύγματα. Cæl.
» Aurelianus lib. 1. χρον. c. 2. μαρμαρυγὰς marmo-
» rum maculis ſimiles tractus ex poſuiſſe videtur.

Μάρον. herba ſurculoſa, flore origani, folijs multo «
candidioribus, flore odoratiore & natura ſiſym- «
brij, ſubadſtringens & modice calfaciens. Sunt «
qui mentham ſylueſtrem eſſe putent. «

Μαρύλια, vel μαρούλια. lactucarum ſpecies apud «
Pſellum, & Simeonem Sethi, & Trallian. «
libr. 2. capit. 7. quas & θριδακίνας alij vocant, «
quamquam à Tralliano videntur diſtingui loco «
citato. «

Μαρσίππιον. apud Alex. Trallian. pro ſacculo poni- «
tur quo pars dolens fouetur. «

Μαρωνὶς οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi vinorum inſi- «
gniores differentiæ exponuntur. «

Μαρώνη. ſic dicitur à quibuſdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioſcor. quaſi Maronia herba, à monte Thraciæ, quo loco probatum forte & copioſum naſcitur Centaurium. Sic vero & πελεθρονιὰς nominatur, à monte Theſſaliæ Centauris & Lapithis nobilitato.

Μαλθακὰ τῆς θέρμης. id eſt, caliditatis, apud Hippocr. vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μαστάριον ȣ

Μασυχάς. nomen eſt thymiamatis, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib 7. cap. 23. habetur & apud Aetium lib. 13. ſed diuerſa, ad ſuffitus tamen etiam comparata in modum τοῦ κύφεως. Ægyptium nomen videri poteſt.

Μάσσειν. ſignificat apud Hippocr. miſcere & ſubigere atque etiam exprimere, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μασητῆρες μύες. manſorij muſculi. Sunt muſculi duo (vtrinque ſcilicet vnus) bicipites & triangulares maxillam circumagentes. Habent enim ſinguli duo capita, quorum vnum exoriens ἀπὸ τοῦ μήλου, fibris in partem genæ infernæ poſteriorem emiſſis eam mouet antrorſum, alterum autem à zygomate, fibris illas interſecantibus in ſimilitudinem χ literæ, & in genam anteriorem immiſſis eam mouet retrorſum. At cum vtræque fibræ ſimul agunt, motu medio inferna ipſa gena tollitur. Tria vero ſingulorum latera ſunt, quorum vnum verſus zygomatis extremitatem porrigitur, aliud verſus inferiorem mandibulam; reliquum vero ac tertium velut baſis quædam prædictum vtrumque latus partibus maxillæ inferioris coniungens, ſecundum ipſius longitudinem extenditur. Cæterum hi muſculi carnoſam quoque maxillarum partem conſtituunt, ſuntque ſubter malas quam alibi neruoſiores, quo loco habent velut verticem. A mandendo μασητῆρες appellati ſunt, etiamſi muſculi quoque temporales ad mandendum plurimum conferant. Hi enim præſtant, vt commiſſis inter ſe dentibus cibi comminuantur: illi vero fractum cibum læuigari, atque in minima conteri à molaribus faciunt. Hæc enim actio eorum propria eſt, non etiam temporalium, qui à ſuperiori parte exorti ſurſum tantum maxillam adducunt, non tamen in latera mouent.

Μασσαλιωτικὸν medicamentum aridum, authore Demoſthene Maſſiliota. Valet ad carbunculos. Deſcribitur à Galeno libr. 5. τῶν κατὰ γένη, atque à Paulo lib. 7. c. 13.

Μᾶσσον. idem quod πλέον, id eſt, plus. apud Hippocrat. vt Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις explicauit. Bacchius tamen contrario ſenſu ἔλασσον, hoc eſt, minus, interpretatus eſt, ſicut annotauit Erotianus.

Μαστίχη. maſtiche. Eſt reſina quã lentiſcus in Chio

fere tantum fundit. Cum enim lentiſcus reſinam vbique ſudet, in Chio tamen ſola maſtichen proprie dictam, quæ non eſt aliud quam lentiſci reſina optima tenuiſſimaque. Importatur quidem & ex India quadam è ſpina maſtiche, item ex Arabia, Aſia, Græciaque, ſed omnibus præſtat Chia. Coius tamen etiam duo genera ibi prouenient, nigra & candida. Nigram Ægyptiam, candidam Chiam vocari Galenus prodidit. Illa ſiccat magis & diſcutit minuſque adſtringit, hæc vero calfacit & ſiccat moderatios, primo, vt ſcribit Paulus, ordine. Eſt autem miſtæ facultatis adſtrictoriæ ſimul & emollientis, per quam ſtomachi, ventris, inteſtinorum, iecinoris inflammationibus recte adhibetur.

Μαστοειδὴς. mammillaris. eſt apophyſis oſſis temporalis, papillis mammarum, præſertim vaccinarum, ſimilis. Extuberat & cauus eſt, quo aer ampla & anfractuoſa eius cauitate concluſus, magis reſonet auribus. Inſeruit inſerendis muſculis. Dicuntur & à quibuſdam vteri cornua (κεραίας vocant) μαστοειδεῖς ἀποφύσεις propter ſimilitudinem quam habent cum mammis.

Μαστὸς. mamma. dicitur & τιτθὸς. Eſt, vt ait Rufus ἐν τῷ στήθει σαρκώδης ὑπεροχή, hoc eſt, in pectore carnoſa eminentia. Definitur autem pars ad latus pectoris, glanduloſa, ſemicircularis, in cuius medio papilla protuberat, gignendi lactis vim à natura habens. Verum glanduloſa illa ſubſtantiam admodum varia eſt. Viris namque (in quibus proprie μαζὸς dicitur, vt μαστὸς ſiue μασθὸς in mulieribus) calidioribus ſcilicet & ſiccioribus pene nulla eſt, eademque arida, vti etiam admodum puellis. Iuuenculis vero compactior eſt & duriuſcula, vetulis vero flaccida. Eam autem multæ ſed paruæ glandulæ conſtituunt, ſibi mutuo incumbentes, & inter ſe commiſſæ adipis & fibrarum interuentu, quæ ex carnea membrana in cutem pertinent. Semicircularis illi eſt forma, non tam quo minus pateret iniurijs quam quo plus lactis contineret. Eſt enim totundum omnium capaciſſimum. In eius medio θηλὴ, hoc eſt, papilla, veluti apex & tuberculum ſiue papula eminet, de qua ſuo loco dictum eſt, quam ambit circulus quidam ſubniger, qui φῶς dicitur. Sic quidē condita mamma aptiſſimum fit gignendi contioendique lactis organum; quod quia è ſanguine gignitur, idcirco natura venas magnas & frequentes mammis largita eſt, alias quidem externas, à ramo venæ cauæ axillam iam petentis deſcendentes: alias vero internas à vena caua pariter deſcendentes ex iugulo ſummoque ſterno. Hæ partim abſumuntur in mammas & moſculos pectoris internos, partim vero ad xiphoidem cartilaginem & muſculos rectos delapſæ, inqoe eos & vicinas partes diſtributæ, paulo ſupra vmbilicum, ſurculis aliquot ſuis occurrunt ſorculis totidem venarum epigaſtrij: indeque fit conſenſus ille mammarum cum vtero. Habent & hæ venæ arterias aliquot comites, ſed perpaucas & graciles.

„ Cæterum à mammarum quæ in pectore ſunt ſimilitudine, etiam excelſiores, telluris loci μαστοὶ appellantur ait Celſus.

Μασχάλη à

Μασχαλὶς. ala ſiue axilla. locus eſt ſub humero concauus, multis glandulis ſcatens. Hic ad ſuſcipienda pectoris excrementa creãdamque phlegmonem valde opportunus eſt propter glandularem ἀλομάλην, vt ſcribit Hippocrates lib. περὶ ἄρθρων. quo etiam loco ipſe neruos ſob alis exiſtentes non communi vocabulo νεῦρα, ſed τόνους ἐπιπάζους propter eorum firmitatem appellauit, vt illic Galenus annotauit.

„ Hoc & axillæ ſenſu de arboribus dici traditur apod Theophr. hiſtor. plant. lib. 3. & apud Heſych. μασχαλισθῆναι, exponitur ex axillis ſuſpenſum eſſe, μασχάλην autem etiam pro ramo dixit Theophr. 1. de cauſ. plant. cap. 6. Ramos etiam alas vocauit Dioſcorid. Alijs quoque herbis tribui μασχάλη dicitur, eſſeque cauus ille inter caulem & ramulos anfractus vnde ſinuatim noua proles egreditur, Latini ſimiliter alas ſiue ſinus appellant.

Μασχαλιαία φλέψ. axillaris ſeu interna vena. Eſt ramus venæ cauæ magnus ampluſque, qui ab ea antequam thorace excedat productus, per axillam in internam brachij ſedem expanditur. Ex eo ἡ ἔσω φλέψ, id eſt, interna vena, volgari & vſitato nomine à medicis omnibus appellatur. Eadem & ab Hippocr. & à Galeno lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, ἡ κατ' ἀγκῶνα, & ἡ ἐν ἀγκῶνι φλέψ: & ab eodem Galeno in anatom. venar. ἡ διὰ τῆς μασχάλης, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς μασχάλης. Multo maior ampliorque eſt quam humeraria, & in ſoboles longe oumeroſiores diuiditur. Huic per totum arteriam ſobijci, Paulus Ægineta ſcripſit lib. 6. c. περὶ φλεβοτομίας. per morbos qui infra iugulum conſiſtunt, ſecatur in cubito, qood ſupra cobitum ſub muſculis deliteſcat: alioqui non eſt dubium quin ſæpe altius eam ſecare vtilios foret.

Μασχαλιστὴρ. ſic vocatur à quibuſdam proprio nomine ſecunda dorſi vertebra quæ τῇ λοφιᾷ ſubeſt.

Μάτευσις. ζήτησις. id eſt, quæſtio, apud Hippocr. & ματεῦσαι, τὸ ζητεῖν, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. itemque Erotianus.

Μαχαίρια. ſunt oſſa nucleorum Perſicorum, ſicut recitat Galenus ex Archigene lib. 5. τῶν κατὰ τόπους.

Μαχαιρὶς. gladiolus quo chirurgi vtuntur, apud Hipp. quem ille geminum facit, ὀξυβελῆ καὶ στηθοειδῆ ſiue γαστρώδη, hoc eſt, acutum & ventoſum. Dicitur, & τὸ μαχαίριον.

Μαχαιρίωνος φάρμακον. emplaſtrũ eſt ad multa commodum. Recipit, Ariſtolochiæ rotundæ, galbani, æruginis raſæ, opopanacis, iridis Illyricæ, ammoniaci, thymiamatis, myrrhæ, ana drachmas octo. terebinthinæ, ceræ, olei omphacini, ana ſeptuncem & vnciæ dimidium. Olei dimidium cum ærugine terendom, & reliquum cum cera & terebinthina coquēdum. opopanax cum aceto diſſoluendus, tum demum omnia ſimul ſubigenda atqoe vnienda.

Μαχαιρώνιον. dicitor à quibuſdam τὸ ξίφιον, vt aothor eſt Dioſcor. quod & alio nomine φάσγανον eandem ob cauſam appellatur.

„ Μαχλοσύνη. dicitur impudicus quidam ardor libidinis, quem ſcribit Aretæus libr. 2. de acut. capit. vltimo mulieribus contingere humiditate multa diffluentibus, quamque effundere cupiant.

„ Μεγαλεῖον. vnguentum eſt, quod ob ſingularem eius præſtantiam, & vt Plin. loquitor propter gloriam ita eſſe dictum quibuſdam placet, quos reprehendunt alij ab inuentore Megallo ſic vocatum perhibentes, ſcribendumque eſſe μεγάλλειον; alio quoque nomine ἀφρόδισιον vocatur teſte Galen. 2. κατὰ τόπους. vtroque ſcilicet oomine à Megallo qui ipſum compoſuit

» accepto, & ab illius quidem proprio nomine
» μεγαλεῖον vocatur lib. 1. cap. 69. à patria vero ip-
» ſius μενδήσιον: Dioſcorides vero diuerſum à men-
» deſio exiſtimaſſe videtur, ſcribens τὸ μεγαλεῖον
» ſuo tempore defeciſſe quo tamen vigebat Men-
» deſium.

Μέγα κολλύριον. eſt collyrium diarrhodon quod ad Diagoram refertur, atque alio nomine χλωρὸν ſiue τὸ διὰ ῥ' οβ'. appellatur, quoniam roſarum vncias 72. capiat. eius triplex compoſitio habetur apud Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, quæ & à Paulo & ab Aetio conſimili materia referuntur. Sed aduerte in prima compoſitione quæ eſt apud Galen. croci drach. quadraginta contineri, iniuſto & abſurdo protſus pondere.

Eſt & τὸ μέγα κολλύριον θεοδότιον, cuius deſcriptio refertur ab Aetio ad finem lib. 7.

» Μέγα πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Μεγάλη νόσος. dicta eſt à veteribus ἡ ἐπιληψία κατ' ἐξοχὴν, vt author eſt Galenus.

Μεγάλη φλέψ. magna vena. Sic vocata eſt à medicis vena quam anatomici portam appellant, ſicut caua μεγίστη dicta eſt. vide φλέψ.

Μεγαλόκοιλοι. vocantur ventrioſi 1. de aliment. fa-
» cult. c. 1.

Μεγαλόσπλαγχνος. ſic dicitur ὁ οἶνος. hoc eſt, vinum, apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quod Galenus interpretatur viſcera in molem attollens, ſeu magna viſcera faciens. Id quod ipſe in primis tribuit vino dulci. Accipitur tamen aliquando etiam paſſiue, & ſignificat hominem qui magna habet viſcera, ſiue à natura, ſiue ex morbo, phlegmone, ſcirrho, œdemate.

» Antiquis vero generoſitatis nomen erat,
» eoſque μεγαλοσπλάγχνους vocabant qui magnis
» erant præditi viſceribus, iniiſque corporis fa-
» cultates omnes atque functiones pollere vi-
» debant. Sic μεγαλόσπλαγχνος Euripidi μεγαλόφρων
» vocatur.

Μέγας δάκτυλος. magnus digitus. Sic pollicē Hippocrates vocauit, vt ſcripto Galen. prodidit lib. 1. de vſu partium.

Μέγας σφυγμός. magnus pulſus. Eſt pulſus longus, latus, ſimulque profundus. Pulſuum differentia eſt ſumpta à quantitate diaſtoles. Cum enim in longum latum & profundum arteria diſtenditur, pulſus magnus fit. Huic oppoſitus eſt paruus, id eſt, breuis, ſtrictus & humilis ſimul, arteria in has tres dimenſiones parum diſtenta. Dicitur autem reuera magnus pulſus ad aliquid, quemadmodū & moderatus. Eſt enim magnus moderato maior. Itaque non eſt ſimplex & vnus pulſus magnus, ſed varius pro magnitudinis incremento. Talis autem euadit ſolo calore aucto, ſed quo tempore nec facultas male affecta ſit, nec inſtrumentum. Ex quo fit vt ſolius caloris exceſſum proprie ſignificet, idque eo magis, quo ſecum habet annexam maiorem celeritatem & frequentiam. Hæc enim duo magnus pulſus ſecum ſolet adſciſcere, ſed primum quidem celeritatē, quando ſcilicet vſus in tantum auctus eſt, vt maximam diſtentionem ſuperet. Tunc enim cum magnitudo nulla maior poteſt contingere, pulſu ad ſummum aucto, natura neceſſario inducit celeritatem quam poteſt maximam, quæ vbi etiam tanta eſt, vt augeri amplius nequeat, concitat ſimul cum celeritate frequentiam.

Μέγας τροχίσκος. paſtillus magnus, ſic dictus à ſimplicium medicamentorum copia quam recipit. Commodus eſt dyſentericis. Prodeſt & ad caua cruſtoſaque vlcera. Deſcriptio habetur apud Aetium lib. 9. c. 49.

Μέγεθος νόσου. magnitudo morbi. Dicitur etiam σφοδρότης, id eſt, vehementia. Id dicitur à quo magnum periculum ægro impēdet. Tribus autem modis æſtimatur à Galeno, per læſæ partis aut actionis præſtantiam, ex propria affectus eſſentia, ex facultate noſtrum corpus gubernante. Partis aut actionis præſtantia bifariam conſideratur, vitæ ſcilicet aut ſanitatis reſpectu. Itaque ſi cor offenſum ſit, ſi ventriculus, ſi iecur, ſi motus, cerebri actio, perierit, quia hæ partes earumque actiones ad vitam neceſſariæ ſunt, non poteſt earum morbus non eſſe magnus: ſimiliter ſi teſticuli, ſi ren alter, ſi bilis veſicula, ſi ſenſus aliquis male affectus ſit, quoniam, ſi non ad vitam, certe ad ſanitatem partes illæ omnino neceſſariæ ſunt. Propria vero morbi eſſentia duobus quoque modis ſpectatur, per ſe ſiue ex propria ſubſtantia, & ex declinatione à naturali habitu. Per ſe quidem ſiue propriæ ſubſtantiæ ratione, morbus omnis cacœthes, febris peſtilens, ſemitertiana, cauſus, cholera & permulti alij magni ſunt. nam tota ſubſtantia totoque genere ſiue Idea periculum ægris accerſunt, non alia de cauſa, quam quia tales. Ratione vero declinationis à naturali habitu magnus eſt morbus, qui cum tota ſubſtantia totoque genere non ſit magnus, tamen in tantum auctus eſt & receſſit à naturali habitu, vt plenus ſit periculi. Sic phlegmone quæ in non momentaneo etiam muſculo permagnum ſpatiū occupat, & in immenſum excreuit, magna eſt: ſic febris cōtinua quæ multis gradibus receſſit à mediocritate temperamenti. Ex facultate vero noſtrum corpus gubernante, nerui punctura magnus eſt morbus, quod eo puncto ſæuiſſima protinus ſymptomata facultatis animalis excitentur: item omnis morſus venenati animalis, quacumque corporis parte factus ſit, magnus eſt, tum propter vitalem facultatem, in quam propterea ſyncopæ incidunt, tum propter naturalem, ex qua icteri, hydropes, ſudores & grauiſſima omnino ſymptomata oriuntur. Itaq; ex facultate noſtrum corpus gubernante, ſiue ex ſymptomatis magnum morbum cenſeri, idem eſt. Sed aliquando reperias Galenum ab idea magnitudinē diſtinguere ſpecialiùs ſumptam, aliquando magnitudinem intelligere, ſolam à naturali habitu declinationem & exceſſum, aliquando vero duobus tantum metiri magnitudinem, ratione ſcilicet propriæ ſubſtantiæ & declinationis à naturali habitu, aliquando vero, vt lib. 4. meth. medendi, tribus, propter partis affectæ præſtantiam, propter affectus magnitudinem, & propter cacoethiam, quæ non mihi videtur aliud eſſe, quam propria cuiuſque affectus ſubſtantia.

Μεγίστη φλέψ. maxima vena. Sic dicta eſt à Galeno vena caua, ex parte gibba hepatis nata, vt in anat. venarum & in libello de format. fœtus. vide φλέψ.

Μέδιμνος. medimnus, ſiue medimnum. Eſt menſura aridorum Attica, ſed agricolis frequentior quam medicis ob magnitudinē. Continet chœnicas quadraginta octo, vt ait Suidas, hoc eſt, centū & octo libras menſurales, ſeu modios ſex nō medicos quidē ſed georgicos. Eius nota apud

Græcos fuit μ, cum ι deſuper impoſito.

Μεσημερινὸς πυρετὸς. ſic à iunioribus medicis, ait Galen. dicta eſt febris quotidiana quæ ad integritatem non definit. Eadem etiam ἀμφημερινὸς dicta, fuit. Nam quæ perfectè deſitueret & integre, ἀμφημερινὸν appellarunt.

» Sed hanc argutam vocum obſeruationem
» maiores neglexerunt vt ait Gal. li. 1. comment.
» 3. vide ἀμφημερινὸς πυρετός.

Μεθοδικοί. medici methodicæ ſectæ addicti, quam illi definiebant eſſe cognitionem apparentium communitatum ad ſanitaos ſioem ſpectantiom. Statuebant autem ad curationis indicationem nihil conferre cognitionem loci affecti, cauſæ, ætatis, regionis, anni temporis, cōſideratiooem virium ægrotātis aut naturæ aut habitudinis ipſius, neque conſuetudinem, ſed à ſolo morbo conuenientis remedij indicationem ſumendam cenſebant, neque ab co ſecundum ſpeciem, ſed ab eius commuoi & vniuerſali notiooe, quam quidem appellabant κοινότητα, hoc eſt, communitatem, vt quę in ſingulis particularibus ſpectaretur. Conſtituebant autem in vniuerſum treia κοινότητας: adſtrictam, fluentem, & mixtā ex vtraque. Atque in adſtricta qoidem relaxaodi, in fluente vero comprimendi indicationem ſumebant, in mixtis vero, ab eo quod magis vrgeret. Præter hæc tria nihil medico conſiderandum indicabant, quod ad remedij inuentionem pertinere videretur. Ecquid enim, aiont, iuuat refrigerationes, æſtus, ebrietates, cruditates, plenitudines, defectus, laſſitudines, otia, ciborum qualitates, conſuetudinum motatiōnes tam anxie rimari? Eane, contemptis ijs qui in corpore ſunt affectibus, ſananda ſuſcipimos, qootū nullum prorſus ſupereſt? Nam illa quidē abeunt: quod autem ab illis excitatum eſt, in corpore manet. Idipſum curate oportet. hoc enim morbus eſt. Conſiderandum eſt igitor qualiſnam ille eſt. Si namque adſtrictus eſt, laxare: ſi fluidus eſt, reprimere oportet, quacunque tandem ex cauſa vterque origioem duxerit. Quid ergo iam cauſa valet, cum nec quod fluidum eſt laxari, nec quod adſtrictum eſt adſtringi vnquam debeat? Atque vt reliqua ſimiliter expendamus, proponatur phlegmone, in qua cum adſtrictionis vitium ſit, non ſi æſtate acciderit, relaxantia remedia poſtulat: hyeme autem alia, ſed vtroque anni tempore ijſdem percuratur: nec puerili ætate relaxantibus, ſenili veto reprimentibus: nec in Ægypto quidem laxatorijs, Athenis autem comprimentibus. Similiter ſi phlegmonæ contraria fluida affectio ſtatuatur, ea unquam relaxantibus ſed perpetuo adſtrictorijs remedijs medicāda eſt, hyeme, æſtate, vere, autumno, pueris, ætate florentibus, ſenibus, ſiue Thraciā, ſiue Scythiam, ſiue Æthiopiam incolāt. Itaq; ſi nihil horum ad curationem conducit, fruſtra in his omnibus ſtudium ponitur. Quid veto corporis partes? nonne & hæ ſuperuacaneæ ſunt ad indicationem curationis? Vel audeat aliquis dicere phlegmonem in parte qoidem neruoſa relaxandam, ſed in arterioſa, aut venoſa, aut adipnſa, aut carnoſa adſtringendam eſſe? Vel ſi aliqua ſit in corporis quadam parte adſtricta affectio, audeat dicere eam non eſſe comprimendam, vel quod fluidum diſſolutumque eſt, conſtringendum noo eſſe? quamobrem ſi partis natura non immutat curationis modum, ſed auxiliorum inuentio ex ipſo affectionis genere dependet, in vanum partis ipſius ratio habetur. His quidem atque alijs eiuſmodi rationibus Methodici nullam rei cuiuſuis habendam eſſe rationem exiſtimant ad remediorum inuentionem, præterquam communitatum, vt appellabant, hoc eſt, notionum quarundam vniuerſalium, quibus, ſicut dictum eſt, adſtrictum laxandum, ſolutum vero adſtringendum eſſe indicari putant. Itaque ab ea methodo nimium compendiaria μεθοδικοὶ dicti fuere. Quorum princeps proditur Themiſoo Laodiceus Syrus qui ab Aſclepiade Rationali inſtitutus, ad methodicæ ſectæ inuentionem ſe contulit. Hinc eſt quod illum Galenus multis in locis communitatum repertorem nominat. Eam poſtea Theſſalus Trallianus abſoluit, contra quem Galen. tam acriter ſæpe debacchatur.

Verum & huic methodicorum ſectæ, vel ipſe « Ariſtoteles occaſionē dediſſe videtur, ille enim « lib. 8. phyſic. auſcultatioonm, ita inquit, ἐν τῷ « ποιεῖν πάντα τὰ νοσήματα ἀρχὴ πύκνωσις ἢ μάνωσις.

Μείωσις σφυγμῶν. vide μύουρος. «

Μειράκιον. adoleſcens. ſcilicet qui ætatem agit à decimo octauo anno; vſque ad vigeſimum quintum, vt annotat Galenus comment. in aphoriſ. 9. lib. 5. hoc enim anoorum ſpatio ἡ τῶν μειρακίων ἡλικία, hoc eſt adoleſcentia, definitur. Eſt autem media inter τὴν ἐσχάτην καὶ τὴν ἀκμὴν, id eſt, pubertatem & florem ipſom ætatis, vt idem ait in aphor. 29. lib. 3. quibuſcum molta habet communia, ſed maxime qoidem proprıom in maribus ſanguinis è naribus profluuium, quod à pubertate incipiens in adoleſcentia plurimum eſt, & ad virilem ætatē prouectis imminuitur. Cæterum quum à puberibus adoleſcentes euadunt, & ſemen & pili locis genitalibus crumpere incipiunt, teſtes ſubito increſcunt, virginibus mammæ extuberant, & menſes ferri incipiunt, & mares præſertim, vocem manifeſto immutant, vt docet Galenus comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. hæc ætas omnium optima eſt, & maxime apta ad omnem voluntariam actionem. vide in dictione ἡλικία.

Μελάγκρανις. ſpecies eſt paluſtris iunci fructum ferentis in modum vuarum cohærentium, in quibus cuſpidatum ſemen clauditur. Sic dicitur à nigro cacuminis colore.

Μελάγχλωρος. trochiſci nomen, cuius compoſitionem Paulus habet lib. 7. c. 12. eo Paulus vtitur ad expurgationem ſordidorum vlcerum libri 4. cap. 41. Eſt & emplaſtri nomen apud Paulum deſcripti libri 7. c. 17.

Huius quoque oominis aliud à Galen. deſcribitur ad diuturna & vix ſanabilia vlcera 4. τῶν κατὰ « γένη. cap. 13. dicitur & μελάγχλωρος pro eo quod « eſt μελάγχρους, id eſt, qui nigræ cutis eſt 6. Epid. « ſect. 2. t. 35. «

Μελαγχολία. Eſt deſipientia ſine febre, timorem & mœſtitiam ſine cauſa inducens. Species eſt τῆς παραφροσύνης. Habet enim deprauatam facultatis imaginatricis & ratiocinatricis motionē, multa vana animo voluens quæ metuat, magnumque inde mœrorem concipiens. Sunt enim timor & mœſtitia duo perpetoa communiaque omnium melancbolia laborantium ſymptomata, vt habetur apud Hipp. aphor. 23. li. 6. In cauſa eſt humor melancholicus, qui, veluti externæ tenebræ omnibus pauorem inducunt, niſi

vel audaces admodum, vel Philoſophiæ præceptis inſtructi confirmatique fuerint, ita colore ſuo atro & tenebris ſimili timorem parit & mœſtitiam, multaque eiuſmodi falſa animo repræſentat, quæ tamen vera ob facultatis ratiocinatricis deprauationem reputantur. A quibus ſi quis volet melancholicos diſtinguere, infinitas prope reperiet eorum differentias. Tot enim erunt quot etiam cogitationum & ſpectrorum animo obuerſantium. Itaque non ex his, ſed potius ex ſedibus in quibus humor ille melancholicus & gignitur & redundat, medici melancholiæ ſpecies diſtinxerunt, quod ſic ad curationem maxime pertineret. Quod quia tribus locis contingit, ideo tres in vniuerſum melancholiæ differentiæ exiſtunt. Siquidē ille gignitur & abundat vel in cerebro ſolo, vel in ſolis hypochondrijs, vel in vniuerſo corpore. Qui in cerebro per ſe gignitur, & non aliunde in ipſum influit, melancholiæ eam ſpeciem creat quæ primario & per ſe facta dicitur, alterato ſcilicet cerebri temperamento, & inde nato melancholico humore corpus eius replente. Quæ ex hypochondrijs humore eo ſcatentibus oritur, hypochondriaca & flatuoſa appellatur, quod ex ijs, ſed maxime ſiniſtro, humor atque vapor cerebrum petant, quodque flatus plurimi in ventriculo, inteſtinis, abdomine, totoque etiam corpore moueantur. Ea omnium mitiſſima eſſe ſolet, ſecundum eam quæ totius corporis vitio prouenit. Peſſima vero & fere incurabilis quæ ex priuato cerebri affectu oritur. Cum autem duæ ſint potiſſimum humoris melancholici differētiæ, vna frigidus & ſiccus, vinorum fæci reſpondens, alter calidior, acrior & vſtione redditus ferocior, qui μέλαινα χολὴ proprie appellatur, ille morbum iſtum de quo agimus parit, ideoque febrem non habet: qui vero ab illo fit, non ſimpliciter μελαγχολία ſed μελαγχολικὸν ἔκςασις, hoc eſt, φρενῖτις ἀπὸ μελαίνης, nuncupatur, febremque habet adiunctam tanquam phrenitidis & inflammationis cuiuſdam particeps. vide παραφροσύνη.

Μελαγχολίας. Agellius πάθος ἡρωικὸν vocauit vide ſuo loco.

Μελαγχολικὸς χυμὸς. ater & melancholicus ſuccus. Eſt humor omnis frigidus & ſiccus. Hic eſt naturalis & benignus, craſſus, fæculentus & niger, ſanguinique miſtus ad corporis nutritionē. Siquidem habetur inter quatuor homores, ex quibus tanquam elementis conſtamus & nutrimur. Hic vinorum craſſorum fæci ſimilis eſt. & à liene attrahitur ſecerniturq; à ſanguine. Quod namque in ſanguine craſſum nigrumque, velut fæx in dolio, ſubſidet, ſic appellatur. Eſt autem mitis & placidus ſuccus, nec habet aliquid acidi, acris aut erodentis, neque in terram effuſus ebullit, neque eam fermenti & aceti modo attollit, neque teter eſt odore, neque erodit, neque vſtus eſt, neque in perniciem ſemper excernitur quemadmodum ἡ μέλαινα χολὴ, id eſt, atra bilis exquiſita, quæ omnia hæc maleficia præſtat. In hoc enim μελαγχολικὸς χυμὸς differt ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς, quod hæc præter naturam ſit, & vſta ab immodico calore & valde maligna: ille vero limus ſit ſāguinis, ad corporis nutritionem comparatus. Huius ſubſtantia, quemadmodum & aliorum trium humorum in alimentis quidem continetur, producitur verò à temperatura ſiue totius corporis ſiue hepatis frigida ſicca, qualis eſt æſtate declinante & autumno, & ex alimentis ſimiliter frigidis & ſiccis, alijſque omnibus ſumendis, admouendis, faciendis, educendis, frigidum, ſiccum, craſſumque ſuccum gignentibus. Nam & ipſe temperamento ſuo huiuſmodi eſt. Verumtamen ſi diutius in corpore retinetur adeo vt incaleſcat & putreſcat, facile in atram bilem exquiſitam, quam μέλαιναν χολὴν vocari diximus, degenerat, & ſimile quiddam fæci vini vſti pariter, quæ cum ante vſtionem frigida & ſicca ſit, poſt vſtionem tam calida redditur, vt carnem vrat, liquet & corrumpat.

Sunt porro & μελαγχολικαὶ φύσεις & μελαγχολικοὶ homines (vt Gallice quoque dicimus, *vn homme melancholique*) in quibus dominatur ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς, & qui facile in melancholiam incidunt, vel & obnoxij ſunt, Latinis itidem melancholia: Rurſum vt ſunt μελαγχολικὰ πάθη, ita μελαγχολικαὶ ἐκςάσεις quæ ab humore melancholico proficiſcuntur, vel melancholiam comitantur: Gal. comment. in prorrhet. exponens hæc verba Hippocratis, τοῖσιν ἐξισταμένοισι μελαγχολικῶς οἷσι τρόμοι ἐπιγίνονται, κακόηθες, Μελαγχολικῶς inquit ἐκστῆναι ἀκούσονται ὀρθῶς ἐξ, ἢ δηλαδὴ· γίνεται δ᾽ αὐτὸ διαβρεχόντος τὸν ἐγκέφαλον ἐκείνου χολῆς ὑποθείσης. vbi nota etiam hoc aduerbium (μελαγχολικῶς,) eſt enim eo loci μελαγχολικῶς ἐξίστασθαι, quum alicui ex atra bile ſeu melancholico humore mens mouetur, quique dicitur tum μελαγχολικὴν ἔκςασιν pati.

Μέλαινα. ſic dicitur ab Hippocrate morbus ex nigra bile conflatus, vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ex Hippoc. lib. 2. de morbis vbi hæ voces μέλαινα νόσος leguntur.

Μέλαινα ἀρίστη κατα[γ]ματικὴ. emplaſtrum nigrum optimum catagmaticum, id eſt, ad capitis fracturas, deſcribitur à Galen. 2. κατὰ γένη. c. 18.

Μέλαινα ῥίζα. ſic dicitur ab Hippocrate aſphalathi aromatici vocati radix, vt habetur apud Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μέλαινα χολὴ. atra bilis. ſic proprie dicitur quæ talis exquiſite eſt, hoc eſt, ſupra modum vſta, calida, ſicca, acris, erodens, acerba, acida, ſplendens & terram fermenti & aceti acerrimi modo eleuans, eoque diſtincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. vide χολὴ μέλαινα.

Μελαῖος. cum acceotu circumflexo Dioſcorides legendum putat, vt μελαῖος capra, μελαῖος vacca, & ſignificari ait ex Melænis. ea autem vrbs eſt ad Criſæum campum ſita ante Criphinum, paſcua bona habens & lac bonum gignentia, vt inquit Dioſcorides. Author Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελάμπυλος. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ ἰλιγξ, vt habetur apud Dioſcor.

Μελαμπράσιον. dicta eſt à quibuſdam ἡ βάλλωτὴ, ſiue marrubiom nigrum, vt Plinius tradit.

Sed potius μελαμπράσιον vt apud Plinium habetur, Dioſcor. diuiſim μέλαν πράσιον vocat.

Μελαμπόδιον. ſic dictum eſt veteribus veratrum nigrum à Melampode vate, vel eiuſdem ominis paſtore, quod is cum animaduertiſſet eo purgari capras, dato poſtea lacte eius ſanauit Prœtidas furentes.

Μελάμπυρον. herba eſt tripedanea, ſurculoſa, folijs robiæ pallidis, cui ſemen colli figura, oleoſum. Tritici vitium eſſe Galenus ſcribit. Ruſtici camelinam vocant.

Μελάμφυλλον. dicitur ὁ ἄκανθος, authoribus Dioſcoride & Plinio, nec dubium quin à nigro foliorum colore.

Μέλαν γραφικὸν ἢ

Μέλαν τὸ γράφικον. atramentum ſcriptorium, ſeu atramētum librarium: quid ſit notum eſt. Dioſcorides ſcribit ipſum colligi fuligine è tædis coacta, & in ſingulas libras gummis ternas fuliginis vncias adijci. Fieri etiam è reſinarum & pictoria fuligine, aſſumi autem fuliginis minam, gummis ſeſquilibram, glutinis taurini, atramenti ſutorij, ſingulorum ſeſquunciam. Ea de cauſa non eſt dubium quin erodendi vim habeat, valde deſiccet, & multo magis ſi acetum habeat, quomodo apud nos præparari ſolet.

Μέλαν κύπριον. ſic vocat Hippocrates Cyprium cinerem quo ad oculos vtimur, inquit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελαναγωγὰ φάρμακα. medicamenta atrum humorem purgantia.

Μέλανα ὑποχωρήματα. nigræ deiectiones, à veteribus medicis (inquit Galenus comm. in aphor. 21. libro 4.) dicuntur, quæ nigra bilis exquiſite non ſunt. Nam illa nihil habent actis, nihil acidi, nihil erodentis, neque in terram effuſa ebulliunt, terramque fermenti & aceti modo attollunt (quod atræ bili proprium eſt) ſed ſunt veluti ſanguinis limus, fæci vinorum craſſorum ſimilis. Hunc, ſi in corpore redundat, expedit vacuari, eiuſque excretionem non raro ſalubrem eſſe Galenus obſeruauit, cum atræ bilis exquiſitæ excretio Galeno ſemper viſa ſit perniciosa.

" Vt ipſe ſcribit lib. de atra bile: Sunt autem nigrarum excretionum tria genera, τὸ μέλαν αἷμα ſanguis craſſus, vt in quibuſdam hepaticis: μελαγχολικὸς χυμὸς fæx ac ſedimentum ſanguinis vt in lienoſis; Et ἡ μέλαινα χολὴ atra bilis: duo prima τῶν μελάνων nigrorum nomine comprehenduntur ab Hippocr. ſoluſque ſanguis craſſus concreſcit & in grumum vertitur, tum in corpore tum extra: Reliqua duo fuſa, & liquida ſemper manent, verum atra bilis à ſucco melancholico differt generatione, ſubſtantia, & qualitatibus.

Μελάνδρυον. Plinio herba eſt in ſegete ac pratis naſcens, flore albo, odorato. Dicitur & μελάνδρυον peculiari nomine medulla roboris. Eſt etiam τοῦ ταρίχου, hoc eſt ſalſamenti, nomen, quo cæteræ thynnorum partes præter ceruicem & ventrem ſale conditæ deſignantur, vt ſcribit Oribaſius lib. 2. ſic autem vocantur, vt idem ait, quod ſint ſimiles nigrantibus quercus radicibus, appetitum autem excitant ſinapi adiuncto; & quia ſunt expertes pinguedinis, difficilius quam imus venter corrumpuntur. Plinius vero id ſalſamenti genus ex piſcibus melandryis vocatis fieri docet, atque ita dici, quod quernis aſſulis ſimillima ſint. Eſt autem μελάνδρυς thynni genus grandiſſimum, quod veluti in aſſulas diſſectum ita condiri ſale conſueuerat.

Μελαίνει. vox eſt ab Hippocrate vſurpata in prognoſtico, quam quidam coniunctim legunt ἀντὶ τοῦ μελαινομένου, quod ſignificat denigrans: quidam diuiſim, χλωρὸν ἢ μέλαν ἰδὼν, ἀντὶ τοῦ ὄν.

Μελάνθεμον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ ἀνθεμίς, vt habetur apud Dioſcor. pro quo forte ſcribendum μελάνθεμον, propterea quod mali odorem flores eius ſpirant.

Μελάνθιον. gith. frutex eſt exilibus ſurculis, ſæpe binos dodrantes excedens, folijs vt ſenecionis, minutis, ſed multo tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercurſantibus intus membranis, quibus ſemen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inſpergitur. Calfacit, ſiccat, tenuium eſt partium, flatus diſcutit, abſterget atque incidit. Fit ex eo errhinum præſtantiſſimum quod pituitam detrahit.

Μέλαν τὸ κύπριον. Cyprium cinerem, quo ad oculos vtimur explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μελανόρριζον. ſic vocatum fuiſſe elleborum nigrum Dioſcorides author eſt: diſtinguitur enim ab albo radicis colore.

Μελαντηρία. dicitur etiam à Latinis melanteria: quidam tamen atramētum metallicum nominant. Succus eſt in metallis concreſcens. Geminæ originis proditur à Dioſcoride. Alia concreſcit ſalis modo in fodinarum, vnde æs eruitur, cuniculis: alia vero in eorum locorum ſuperficie, quæ terrena eſt. Omnis nigra eſt, etiamſi exiccata plærumque euadat cinerea, & eam commendet Dioſcorides quæ ſulphuris colorem trahit. Vim causticam eam obtinet quam & miſy: valde adſtringit, ita tamen vt omnia adſtringentia tenuitate exuperet.

Μέλαν φάρμακον. nigrum medicamentum. quomodo autem paretur, Hippocrates docet in libro de vlceribus. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Quamquam eo Hippocratis libro huius medicamenti incerta eſt & indefinita præparatio, nec ſatis expreſſa, vt eo nomine non admodum integer ille libellus videatur; deſcribitur autem aliud μέλαν φάρμακον, in Nothis quæ libr. 1. περὶ γυναικ. adſcripta ſunt. "

Μέλαν. etiam ſubſtantiuè accipitur vt τὸ μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ nigrum oculi.

Μέλας. nomen eſt trochiſci, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 5. Eſt & huius nominis emplaſtrum nigrum quod proprio nomine ἰσὶς appellatur, de quo ſuo loco dicetur.

Μέλας. Hippocrati ſimpliciter veratrum nigrum ſignificat lib. de ratione victus in acutis.

Μέλας οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Μέλας. etiam alphi, qui vitiligo alba eſt, ſpecies quædam videtur qui vitiligo nigra dicitur; Eſt enim Alphus duplex, candidus & niger, qui albus eſt ἀλφὸς ſimpliciter dicitur, qui niger ἀλφὸς μέλας.

Μελανσίδηρος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ exponuntur.

Μελάσματα. nigrores: dicitur & μέλασμα à Polluce lib. 2. τὸ τῆς κόμης βάμμα, nigrum pigmentum, ſeu atramentum quo coma denigratur.

Μελεδαίνοντι. ἐπιμελουμένῳ. θεραπεύοντι, curam gerenti, curanti: μελεδὼν namque apud Hippocratem curam & ſolicitudinem ſignificat, non autem triſtitiam, quemadmodum apud Homerum, ſicut ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Et idem μελεδῶνας vocari inquit à Græcis τὰς λύπας, quaſi τὰ μέλη ἐδούσας, id eſt, κατεσθιούσας quo pacto etiam Latini curas dictas volunt, quaſi vrentes cor: & μελέδη cura eſt ſiue curatio, θεραπεία, vt apud Hippocrat. γυναικ. libr. 1. "

Μελετᾷν. Hippocrates libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν vſurpauit ἀντὶ τοῦ ἀσκεῖν. vt Galenus comment. 2. annotauit. & μελέτην ἀντὶ τῆς ἐπιμελείας, hoc eſt diligētia,

pro conſuetudine Ionum, comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Erotianus τὴν μελέτην interpretatur ἐργασίαν, hoc eſt actionem.

Μέλι. mel. Eſt ſuccus dulcis, calidus & ſiccus in vẽtriculis apum elaboratus, & ore redditus. Ex matutino rore fieri, vt & cera ex floribus, proditur. Eſt autem initio vt aqua dilutum, & primis diebus feruet, vt muſta, ſeque purgat. Vigeſimo die craſſeſcit, mox obducitur tenui membrana, qua feruoris ipſius ſpuma concreſcit. Ipſum in ventriculis ſuis apes concipiunt ex frondibus & pabulis, odoratis maxime, & ſuauibus, quem poſtea elaboratum ore reuomunt, cera & propoli miſtum. Optimum eſt quod dulciſſimum eſt ſimulque acre, colore vero pallidum: conſiſtentia neque craſſum neque concretum neque valde dilutum, ſed pellucidum & vnitum in omni parte & tenax, ita vt ſi eius particulam digito ſuſtuleris & defluere permiſeris, ſibi ipſi continuum extendatur, & perinde ac viſcum non abſciſſum, non in particulas diſſectum deſcendat. Plures eius differentiæ cum ex plantis è quibus colligitur, tum à natali ſolo deſumptæ celebrantur à veteribus. Quod ex abſinthio apes colligunt, amarum gignitur. è rhodendro venenatum prouenit. ex cytiſo optimum quidem, ſed quod acrimonia careat, nimiaque dulcedine nauſeam facile concitet. Præcellit omnibus vbi thymi copia eſt, ita tamen vt thymum plane non redoleat, quod ipſum alienæ qualitatis prorſus expers eſſe oporteat. Atticum, quod Atticæ regionis eſt, præcipue ex Hymetto, omnium præſtantiſſimũ, & Hymettium appellatur. Ab eo Calymnium quod ex Cycladibus affertur, & Hyblæum ſiue Symblium, quod ex Sicilia. Deinde Chium, Syrium, Scythicum, Siphnium. Id omne à veteribus bonum habitum eſt. Mel vero Colchicum, Heracleoticum ſiue Ponticum, quodque in Sardinia atque in Carnia Cretæ monte naſcitur (cuius generis eſt quod μαινόμενον appellatur ab inſania quam gignit) item Mileſium & quod in Marathone fit, viroſum creditum eſt. Narbonenſe atque Hiſpanum apud nos commendantur, cum reliqua nobis ſint incognita. Nam quod in Belgica naſcitur, frigidum, crudum excrementoſumque eſt, totumque coctione reſoluitur in ſpumam. Sed in quocunque tractu terna mellis faſtigia veteres ſtatuêre: αὐθινὸν, quaſi dicas floridum, quod vere fit ex floribus conſtructo fauo: ὡραῖον, hoc eſt, æſtiuum, à tempeſtiuitate præcipua, ipſo ſirio ſplendente poſt ſolſtitium. Eſt autem id omne rutilum, vt diebus editum ſicciorıbus. ἐρεικαῖον, ſylueſtre & minime probatum, quod conuehitur poſt primos autumni imbres, cum erice ſola floret in ſyluis. Hæc Plinius. Quas quidem tres mellis differẽtias etſi Dioſcorides proprijs nominibus nõ appellauit, deſignauit tamen, vernum, æſtiuum & hyemale appellans. A mellis huius ſimilitudine, etiam manna & ſaccharum inter mellis ſpecies numerata ſunt à veteribus. Et mannam quidem δροσόμελι & ἀερόμελι Galenus aperte nuncupauit, melliſque ſpeciem eſſe teſtatus eſt. Saccharum vero Dioſcorides ſub mellis titulo comprehendit, de quibus ſuis locis.

Apud Athenæum mel Alcmã vocat ἀπύρων κηρίων, ceræ vel cereum fructum: Epicharmus vero πόντον ὄρθριον, matutinum mare, quod diluculo, ſublucano tempore ex aere fluat: Quod vero ſpectat ad mellis facultates, de quibus author noſter ſiluit, hoc ſcire oportet; mel omne eo quod potentia calidum ſit, id habere commune vt inquit Galen. lib. de ſuccorum bonitate & vitio, vt facile in bilem vertatur in corporibus calidis, ideoque naturis quæ pituitoſiores ſunt, cibus eſt in primis accommodus, ſenilique ætati ſicut frigidis quoque morbis; cum autem tenuium ſit partium inquit idem 3. de aliment. facult. c. 39. acrimoniæ quiddam habeat neceſſe eſt, qua aluum ad excretionem proritet, hæc autem acrimonia ab eo tollitur, ſi coquendo cum aqua exquiſitè deſpumetur; Præterea exiguum nobis ex melle medicamentum accedit, ſi præſertim in bilem faceſſat, tum enim plane nutritioni eſt ineptum; in calidis autem naturis promptè in bilem flauam degenerat.

Μέλι ἄκαπνον. vide ἄκαπνον μέλι.

Μελιηδία. dicitur ab Hipocrate de vino non eo tantum quod ſuaue eſt, ſed eo etiam quod eſt cum melle miſtum: quod & ipſe μελίχρουν nominat: vt Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μελιτώδης οἶνος. vide οἶνος.

Μελικηρὶς. Eſt apoſtema humorem melli ſimilem membrana concluſum habens. Species eſt apoſtematis, vt & ἀθέρωμα & στεάτωμα. Quorum hoc ab adipe, illud à pulticula intra membranam concluſa nomen habet. Sic & μελικηρὶς humorem continet melli Hymettio, vt ſcribit Galenus, ſimilem, eumque membrana comprehendit, qui ea ſecta non aliter quam mel è fauis diffluit. Sed dicitur eodem etiam nomine aliud vlceris genus quod proprie κηρίον appellatum eſt, vt habetur apud Aetium lib. 6. cap. 68. ſimiliter apud Celſum lib. 5. cap. 28. Neque enim dubium eſſe poteſt quin duæ illæ meliceridis ſpecies, quas Celſus deſcripſit, ſint ſpecies τοῦ κηρίου, non autem μελικηρίδος à nobis prius deſcriptæ, quæ apoſtema eſt quæque diſſecta cauitatem vnam habet, & intus vno loco atque ſpatio humorem ſuum continet, eumque non multis foraminibus, vt κηρίον ſed vno ore effundit, poſteaquam ferro aut medicamento aperta fuerit. Eſt igitur ἡ μελικηρίδος nomen æquiuocum, proprie quidem & frequentius tumorem prius definitum ſignificans, interdum vero vlceris illud genus quod κηρίον peculiari vocabulo diximus nuncupari, quodque à proprie dicta meliceride differt non modo notis prius explicatis, ſed etiam quod κηρίον non niſi piloſis locis, magiſque ad cutem, μελικηρὶς vero pro more reliquorum abceſſuum in omni muſculo poſſit excitari.

Μελικηρὸν. legitur apud ſolum Celſum lib. 5. cap. 28. pro vlceris genere quod non ſic, ſed μελικηρὶς ſolet vocari: & lib. 5. cap. 26. pro ſaniei ſpecie, quæ craſſior, glutinoſior, ſubalbida, mellique albo ſubſimilis eſt, quamque illi ſcribit fieri ex malis vlceribus vbi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca maxime ex genibus. Sed nihil ſimile apud alios authores ſcriptum reperio, nec μελικηρὸν omnino dici animaduerti, vti neque μελικηρίαν, quemadmodum in quibuſdam Celſi codicibus reperitur.

Μελικηρώδης ἰχὼρ. vide ἰχὼρ ſuo loco.

Μελίκρατον. aqua mulſa. Eſt aqua melle miſta. Sed miſturæ ratio multiplex eſt, nec vna certaque tradi poteſt. Quoniam enim non admodum vtilis eſt ijs qui amaram bilem coaceruant, & facile in ijs vertitur in bilem, niſi prius per inteſtina aut

veſicam tranſeat, eiuſmodi naturis dilutior dari debet, vt nec ſitim adferat, nec bilem gignat. ſimiliter ijs quibus viſcera ſcirrho aut phlegmone, aut œdemate tentantur, aut aliquo morbo acuto laborant. Nam cùm mel in ijs tum propter moram quam in obſtructis viſceribus trahit, tum propter eorum ardorem protinus in bilem vertatur, eamque ob cauſam noceat, aqua autem tarde penetret, & nimis diu moretur in hypochōdrijs, ex vtriſque miſtum melicratum idoneum redditur, ita temperatum melle & aqua, vt & facile diſtribuatur in corpus, & bilem non gignat nec ſitim. Meracius vero exhibere conuenit, ſi alui deiectionem molimur.

Parabatur autem vtrumque duobus modis, crudum ſcilicet vel coctum; atque vtriuſque mentio non infrequens habetur apud ſcriptores, tum medicos tum ruſticos, & crudo quidem vtimur cum aluum deijcere aut vomitionem incitare volumus, probe autem coctum valentius alit: Crudi autem faciendi ratio non adeo explicata, verum vt colligitur ex Plinio l. 14. cap. 17. Dioſcor. Meſue atque alijs, fiebat ex tribus vel pluribus aquæ fontanæ, aut cæleſtis veteris partibus, & vna mellis optimi, ſimul mixtis, diffuſis, & inſolatis: Coctum autem fiebat ad hunc modum: Primum multum aquæ melli indebatur (Paulus libr. 1. in octo partes aquæ vnam mellis miſcet) deinde tantiſper coquebatur quoad ſpumare deſineret, ſpuma autem cum primū emergebat, tollebatur. Tum & aliquando faui macerabantur in vino, atque illud ſimpliciter μελίκρατον appellabatur, hoc δευτερίαν, proportione reſpondens loræ: hinc Plinius mulſam vinum eſſe ſcribit, immo ſcribit idem mulſam vetuſtate vinum euadere, hodie etiamnum complures ſunt nationes quæ mulſa vtuntur loco vini vt Moſcouitæ: Porro primum hoc genus melicrati adhuc diuerſimodè fiebat, atque in omnibus obſeruabatur, vt aqua puriſſima caperetur, puta alis Cæleſtis vel fontana, & modo plus aquę miſcebatur quod μελίκρατον ὑδαρὲς appellabatur, nonnūquam plus vini quod ἀκρατέστερον vocabatur: Conuenit autem coctum melicratum microſphyctis; tuſſientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico ſudore digeruntur; eſt inſuper ſciendum μελίκρατον ἀπὸ τοῦ ὑδρομέλιτος ſola vetuſtate differre, eſt enim melicratum aqua mulſa ſubita & recens, hoc eſt ex tempore parata; hydromeli autem inueterata & recondita, vide ὑδρόμελι: Cæterum ſi de melicrati in morbis recta ratione adminiſtrandi, deque facultatibus illius plura videre volueris, lege Hippoc. 2. de victu in acut. ex partitione Galeni: & ipſum Gal. comment. 3. in dictum librum.

Μελίλωτος. ſertula Campana, ſiue ſerta Campanica, herba eſt in Campania Italiæ laudatiſſima naſcens. Tria eius produntur genera: vulgare, ſtatim ab radice fruticoſum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta ac lente fimbriata, floſculo melino, odoris eiuſdem cuius & herba, nempe ſuauis, tereti ac per ramos diffuſo ſemine: alterum aſpectu cano, croci odore ac flore, pinguiſſimis ac breuiſſimis folijs: tertium ſimile fœnogræco, folio raro, ſemine in lunata ſiliqua, glauco, rotundo, infra ſinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Naſcitur vbique, Græco nomine Gallis, nedum officinis, nobilior quàm Latino. Diuerſis facultatibus pollet, adſtringendi, diſcutiendi & concoquendi. Ex ea epithema ad hepaticos præparatur, cuius deſcriptio habetur apud Aet. lib. 10. cap. 6.

Melilotus autem inter herbas coronarias apud veteres primas fere ſemper tenuit; cur vero ita eſſet, factum puto quoniam coronis ad ſedādum ebrietatis feruorem inſtitutis melilotum miram operam præſtabat, inde apud Athenæ. l. 15. melilotum Cratinus ἀείφρουρον appellabat, id eſt ſemper cuſtodem, qua voce mea quidem ſententia nihil aliud ſignificare nobis voluit, quàm quod illius herbæ poteſtate ſemper ab ebrietate caput cuſtodiretur.

Μελιλώτινοι στέφανοι. apud Athen. lib. 15. videntur appellari omnia conuiuarum coronamenta, quippe quæ ex meliloto contexta eſſent, quæque capiti impoſita ardentes febres maxime perfrigerarent.

Διὰ Μελιλώτου. medicamentum ad ſtomachi inflammationes efficax, cuius deſcriptionem vide apud Trallian. l. 7. cap. 12. hoc & commendatur ab eodem ad pleuriticos dolores ſedandos ſi applicetur lib. 6. capite vltimo.

Μελίμηλον. pomum dulce. ventrem emollit, & ab eo animalia expellit: ſed ſtomacho negotium exhibet. Idem γλυκύμηλον etiam vocatur. A ſapore melleo ſic dictum eſt. Sunt tamen qui non omne quod dulce eſt, ſed quod natum ſit ex malo inſerta pyro ſylueſtri aut cotoneo, ſic appellent. ex qua miſcella creari dicunt, quæ propric Athenienſes μελίμηλα, hoc eſt dulcia & mellita poma nominant.

Plin. l. 13. c. 14. μελίμηλα à celeritate miteſcendi muſtea appellauit.

Μελίνη. leguminis genus ſimile milio, alio nomine panicum, Græcis ἔλυμος, interdum à Theophr. & alijs quibuſdā dicitur, vt habetur apud Dioſc. l. 2. c. 120. & Gal. l. 5. de ſimplic. medicamentis: Plin. lib. 22. c. 25. panicum à Diocle medico mel frugum appellatum eſſe ſcribit, ad Etymon alludente, hac enim voce μελίνη melleum quid ſignificatur; Pro eodem dicitur & μέλινος maſcul. gen. apud Theoph. hiſt. plant. l. 8. c. 1. Cæterum in Aldino codice Græco ſcribitur μελίνη lib. 1. de alim. facult. c. 15.

Μελισσόφυλλον. herba eſt cauliculis & folijs ballotæ ſimilibus, maioribus tantum tenuioribuſque nec perinde hirſutis. ea citrum redolent: ex quo citraginem Romani vocauere, alij apiaſtrum: Galli meliſſam dicunt. vires eaſdem habet quas & marrubium, ſed imbecilliores.

Μελισσόφυλλον. etiam à quibuſdam τὸ σέλινον, hoc eſt apium, dici Dioſcorides author eſt.

Μελίττια. herba eſt quam alij μελίτταιναν. alij μελισσόφυλλον vocant.

Μελιτάγρα. Gal. lib. 3. κατὰ τόπ. cap. 7. ſic vocat eum Romæ graſſantem morbum Tyberij tempore qui μεντάγρα dicebatur, ſed vide num illic ſic legendum μεντάγρα: qua de voce infra ſuo loco plura.

Μελιτηρὰ. nomen eſt. ξηροῦ φαρμάκου, hoc eſt aridi medicamenti, cuius author dicitur Oribaſius à Paulo lib. 7. cap. 13. Eo Paulus lib. 4. cap. 40. vtitur ad implenda caua vlcera quæ pura fuerint.

Μελισπομοί. ita dicuntur ſicut σιναπισμοὶ, nimirum cum melle pars oblinitur velut ſinapi.

Μελιτίτης. eſt lapis dulci & mellito ſapore præditus, ſicut & galactites, ſed plus quam hic caloris

habet, atque ideo magis etiam abſtergit. Dicitur fieri ex ramentis ſaxi calcarij in lapidem concretis, vt & galactites. Colore ruffo flauoque eſt ſicut chalcitis vſta & auripigmentum & ſandaracha.

Μελιτίτης οἶνος vide οἶνος, vbi inſigniores vioorum differentiæ exponuntur. Dicitur & μελίχροος οἶνος.

Μελίχροον. vinum dicitur apud Hipp. lib. 1. de morbis, non ſolum dulce, ſed etiam mel habens admixtum.

Μελιτώματα. dicuntur confectiones ex melle. Apud Ægin. l. 3. c. 6.

Μέλκα. Galen. lib. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμίας atque ex illo Paul. l. 1. c. 37. Romanam eſſe vocem ſcripſerunt, quanquam nec illud locis citatis ſatis apertè, ſed neque ex Latinis ſcriptoribus ante vel poſt Galeo. vllum legimus qui hanc vocem quouis ſignificato vſurparit, vt metam (edullij genus ex lacte de quo Martial. l. 1. & 5.) pro melca legendum addubitet. Cornar. Saxones & cæteri inferioris Germaniæ incolæ lac ſimili nomine appellant. Fuit autem melca Gal. authore 7. methodi edullij quoddam genus apud Romanos laudati, refrigerantiſque & humectantis. fiebat autem ex lacte vt Gal. loco cit. innuere videtur dum melcam cum oxygalacte recenſet, idem & Paul. ait l. 3. c. 37. vbi illis qui ex calida intemperie cibum faſtidiunt, refrigerantes cibos exhiberi iubet, inter quos melcam recenſet, quam obſonium eſſe ex lacte ipſe exponit, idem teſtatur Conſtantinus Cæſar l. 18. de agricult. qui præterea docet melcam non aliud eſſe quàm lac repoſitum & reconditum in fictile nouum feruenti aceto prius perfuſum atque imbutum, inde autem ſecretionem ſeri à craſſiore lactis ſubſtantia fieri conſtat, quam per grumos concreſcere veriſſimile eſt, eamque obſonij ſpeciem fieri, quæ Pariſijs *du laict caillé* dicitur. Paxamus ſub finem lib. 18. τῶν γεωπονικῶν melcam bonam fieri ſcribit ſi lac in vaſa quæ prius aceto bullierint, infundatur. Species igitur eſt τοῦ ὀξυγάλακτος de quo ſuo loco.

Μεμυκυσμένος πεπταῖος. vide πεπρακτίνον τείταιος.

Μεμιασμένον. μεμολυσμένον, hoc eſt fœdatos, apud Hippocr. ſicut Galenus ſcripſit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεμφῖτιον. collyrij nomen eſt quod habetur apud Celſum lib. 6. c. 6.

Μεμωλυσμένοι. quidam refrigeratos, quidam induratos & lapideos interpretantur apud Hippoc. vt refert Gale. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεμυκότα ἕλκη. obducta cicatrice vlcera & coaleſcentia dicuntur.

Μεμύρυκεν. συνείληκεν, id eſt conuoluit, apud Hippoc. ſumptum à lanis quæ nentur. Sic apud Galen. ἐν τῶν γλώσσαις. ſed perperam. ſcribendum enim μεμήρυκεν, à verbo μηρύω.

Μεμωρωμένον, τὸ ἀναίσθητον, id eſt, ſenſu carens, apud Hippocr. vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. καὶ τὸ μώρωσιν ἐμποιοῦν τῇ διανοίᾳ, hoc eſt, quod ſtultitiam menti inuehit: vt explicat comment. εἰς τὸ προῤῥητικόν.

Μενδαῖος οἶνος, & Μενδήσιος. vide οἶνος vbi vinorum inſigniores differentiæ exponuntur.

Μενδήσιον. vnguenti genus eſt Ægypto peculiare, dictum à capro, qui ea Ægypti parte, vbi primum vnguentum iſtud repertum eſt, colebatur, quique μένδης vernaculo ſermone dicebatur. Dictum eſt & Ægyptium vnguentum, vt habetur apud Galenum libr. 2. τῶν κατὰ τόπους. Dioſcorides ſcribit conſtare balanino oleo, myrrha, caſia & reſina, ſimilemque metopio vim obtinere, ſed inferiorem multo. Cum Dioſcoride conſentit & Paulus Ægineta, qui eius compoſitionem apertius explicat, niſi quod ipſum inter malagmata recenſet lib. 7. cap. 18.

Galen. alio nomine μεγαλεῖον vocat, licet Dioſcor. hæc duo nomina diſtinguat. vide ſupra μεγαλεῖον.

Μενδίτιον. potionis genus ad phthiſicos quæ deſcribitur à Galen. 7. κατὰ τόπ. cap. 3. etiam ambroſia dicitur.

Μεντάγρα. de hoc affectu tunc temporis nouo atque graſſante ſic Plin. l. 26. c. 1. Senſit & facies hominum nouos, omnique priore æuo incognitos, non Italiæ modo, verum etiam vniuerſæ prope Europæ morbos, tunc quoque nec tota Italia, nec per Illyricum, Galliaſue, aut Hiſpanias magnopere vagatos, aut alibi quā Romæ circaque: ſine dolore quidem vllo aut ſine pernitie vitæ, ſed tanta feritate vt quæcumque mors præferenda eſſet: grauiſſimum ex his lichenas appellauere Græco nomine; Latine quia ferè à mento oriebatur, ioculari primum laſciuia (vt eſt procax natura multorum in alienis miſerijs) mox & vſurpato vocabulo mentagram, occupantem in multis totos vtique vultus, oculis tantum immunibus, deſcendentem vero & in colla pectuſque ac manus fœdo cutis furfure: Poſtmodum addit: non fuerat hæc lues apud maiores patreſque noſtros, & primum Tiberij Claudij Cæſaris principato medio irrepſit in Italiam: nec in ijs tantum notis feritas eius erat, ſed quod admodum contagioſus eſſet, nec enim (ait) ſenſere id malum fœminæ, aut ſeruitia, plebeſque humilis, aut media, ſed proceres veloci tranſitu, oſculi maxime, fœdiore multorum, qui perpeti medicinam tolerauerant, cicatrice quam morbo; cauſticis namque curabatur, nec niſi vſque in oſſa corpus exuſtum eſſet, non rebellante tædio. Hactenus Plinius ex quibus lichenem quemdam ſeu impetiginoſum morbum, eumque nouum fuiſſe apparet, quicquid aduerſus Plinium dicat Leonicenus lib. ſuo de morbo Gallico, atque alij nonnulli. Quod vero ad vocem hanc ſpectat, hanc apud Gal. legimus l. 5. κατὰ τόπ. cap. 3. quanquam illîc deprauatus codex habet μελιτάγρας pro μεντάγρας; componitur vero vox ex mento & ἀγρεύειν, quod ſignificat capere, ſeu nomine ἄγρα, quod ſcilicet mentum caperet, atque ſimiliter compoſita ſunt ποδάγρα & χειράγρα, quamquidem compoſitionis nouitatem ac vitium aduertens Plin. ioculari primum laſciuia mox vſurpato vocabulo mentagram nuncupauiſſe Romanos ait; Quod vero idem inquit eum affectum oculos duntaxat immunes ſui feciſſe, Galen. 5. κατὰ τόπ. cap. 3. etiam oculos eo prehenſos ait, atque id quidem impoſſibile non eſt, cum & ipſos oculos βόθριον, κοίλωμα, ἄργεμον, ἐπίκαυμα, πτερύγιον, ac plura præter hæc oculos moleſtare ſoleant.

Μερικὰ φάρμακα. medicamenta localia: quæ & τοπικὰ nominantur.

Μέρος. pars. Id dicitur quod totum complet atque integrat: vel, id in quod totū diuiditur. Hæc quidem ſimpliciſſima eſt partis definitio. Eſt enim pars ex ijs quæ ad aliquid dicuntur: quippe pars totius integrique pars dicitur, atque profecto vt totum & integrum per relationem ad proprias partes nominatur. Quicquid ergo totum com-

plet atque integrat, id totius corporis quod complet particula ſiue pars nominatur. Patet autem eam cum toto vnitam connexamque eſſe oportere. Cum autem aliæ ſint partis ſignificationes, vt pro ſpecie, proque differentia, de ea proprie agimus quæ totum integrat, vt ante diximus. Itaque cum totum quod medicos præſertim expendit & in ſuas partes diuidit, homo exiſtat, partes proinde à medico dicentur quæ totum hominem componunt, quas tamen non tam μέρη quam μέλη, hoc eſt membra, priuatim quidam vocandas cenſent. Hinc quidem Hippocratis ὁλομελίη, hoc eſt, integra & abſoluta totius corporis ex membris compago, ſiue natura, cuius ille ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου meminit. Verum cum nomen hominis æquiuocè dici poſſit, ſcilicet pro homine ſano & vita fruente, proque humano corpore, ſiue ipſa corporea mole & ſtructura, nulla habita vitæ ratione, primum id conuenit diſtinguere, quod diuerſa ſit ratio partium in homine ſano aut ægro, viuente aut mortuo. Qui volet, ipſam tantum humani corporis formam & ſpeciem contempletur, vt videtur feciſſe Galenus lib. de vſu part. liceat tamen & totius hominis vita fruentis partes ſpeculari, & eas reputare, quæ viuentem hominem componunt atque integrant, præſertim cùm omnium partium actio atque vſus ad vitam referatur. Sic autem quicquid in humano corpore ineſt, ſine quo viuere aut bene viuere non licet, id corporis humani partem vocare poſſumus. Quod enim à toto demere non licet ſine totius diſſolutione, id merito totius pars dicetur. Itaque humores & ſpiritus, quod ijs demptis totus homo conſtare non poſſit, inter partes corporis humani annumerari quodammodo poterunt. Quod qui negant, humani tantum corporis ſpeciem ipſam oculis ſubiectam intuentur, non etiam totum hominem, cuius non minima pars ſanguis videri poteſt: de ſpiritu iudicium paulo difficilius eſt, quoniam totius corporis partes quoque corporeas eſſe oporteat. Sunt namque naturâ partes eiuſdem cum toto ſuo generis. Freti tamen Hippocratis authoritate eos etiam inter partes corporis habere poſſumus, qui totum diuiſit in continentia, contenta, & impetum facientia. Sed iam humoribus & ſpiritibus omiſſis reliquas partes contemplemur, quæ corporis omnis tum viuentis tum vita carentis communes ſunt. Eas in duo ſumma genera medici diſtinxerunt, vt aliæ ſimplices, aliæ compoſitæ, ſiue, quod idem eſt, aliæ ſimilares, aliæ diſſimilares dicerentur. Similares, ὁμοιομερῆ dictæ à Græcis, in ſibi ſimiles perpetuo diuiduntur, parteſque omnes tum toti tum inter ſe ſimiles habent, vt os, cartilago, ligamentum, membrana, tendo, neruus, arteria, vena, caro, cutis: quibus adde ſi placet adipem, medullã, lac, ſemen & alia quæ ſunt eiuſmodi, ſi quicquid in corpore continetur, inter partes referri debeat. Eas Galenus propria hominis elementa quandoque nominat, alias prima corpora, quod ſcilicet ex ijs conſtent, quæ compoſitæ & diſſimilares & organicæ nuncupantur. Compoſitarum autem maxima prorſus diuerſitas eſt, & varia admodum ratio, ſiue ipſam compoſitionem ſpectemus, ſiue earum vſum atque actionem, quæ vtique ipſis propria eſt, & à qua organicæ appellantur. Nam quamuis omnes æque ex ſimilaribus partibus conflatæ ſint, ipſarum tamen aliæ ex ſeipſis etiam conſtituuntur, & ſæpe organicam partem totius organi portionem quandam eſſe apparet. Sunt enim organicarum partium alia alijs magis compoſita. Quam rationem ſequutus Galenus lib. de morb. differ. quatuor organicarum partium ordines ſiue differentias conſtituit, primo ordine eas collocans, quæ ex ſimilaribus partibus coaleſcentibus vnius operationis gratia ſunt compoſitæ, ſecundo vero quę ex his rurſus componuntur, etſi vni totius inſtrumenti actioni quam maxime deſeruiant, tertio autem quæ ijs adhuc magis compoſitæ ſunt, demum quarto quæ totum ipſum organum comprehendunt. Verbi gratia, muſculus, vena, arteria, neruus inter prima inſtrumenta connumerantur, digitus vero inter ſecunda, pes ex digitis conſtans inter tertia, poſtremo crus inter quarta, vt quod ſit membrum ſumme abſolutum. Pauca igitur eiuſmodi ſunt quarti generis inſtrumenta, caput, thorax, venter, duæ manus & totidem crura. Tertij generis aliquanto plura: ea autem ſunt in quæ prima proxime reſoluuntur. vt in capite cerebrum, oculi, os, aures: in thorace, pulmo, cor, diaphragma, & quo ea concluduntur, thorax: in ventre, ventriculus, iecur, lien, renes, inteſtina, veſica, vterus: in manu, humeros, brachium, manus: in crure, femur, tibia, pes. In ſecundo autem ordine permulta collocantur, ea ſcilicet in quæ tertij generis inſtrumenta proxime reſoluuntur. Veruntamen difficillimum eſt vnicuique particulæ proprium ordinem aſſignare, præſertim in primis ſecundiſque ordinibus. Quippe ſunt aliqua quæ ambiguas vtrinque notas habent, vt videantur tum ad primum tum ad ſecundum ordinem pertinere: oculi enim, ne longius abeas, proximæ partes ſunt humores & tunicæ. Sed hæ quo ordine locari debeant, incertum. Siquidem videntur ſimpliciſſimi generis eſſe, nec reſolui poſſe in alias partes, proindeque primo ordine eſſe collocandæ: quia tamen partim ex meningibus, partim ex pericranio, partim vero & ex optico neruo coaluerunt, putare quis poſſit ſecundo ordini tribuendas eſſe. Verum in ijs omnibus diuidendis dijudicandiſque poterit quis per otium occupari. Ex his autem facile iam licet videre de quibus Galeni definitio intelligenda ſit, qua inſtrumentum vocat quamlibet animalis partem quæ perfectam actionem edere poteſt. De ijs enim quæ ad tertium quartumque ordinem pertinent intelligi debet, non de ijs quæ ad primum ſecundumque referuntur: nec proinde debemus ex ea de omnium partium natura iudicare, atque ad eam, veluti ad regulam, earum examen reuocare. Sic quidem ſe habet partium in ſimilares & diſſimilares diuiſio. Præterea vero alia eſt à Galeno tradita in arte parua omnium partium communis, ad hunc modum: Partium, inquit, quadruplex eſt omnis differentia. Nam aliæ principia quædam ſunt, aliæ ab his ſunt ortæ: quædam nec aliarum gubernationi præſunt, nec ab alijs gubernantur, vt quæ ingenitas vires habeant quibus reguntur, nonnullæ vero natiuas ſimul & aduentitias facultates habent. Talem quidem partium ab earum vſu & actione diſtinctionem Galenus tradidit. Pro cuius explicatione notandum eſt, ſingularum partium ſecundum naturam vſum aliquem eſſe, vſumque ad actionem referri: actionis autem cauſam facultatem dici, eamque nihil aliud eſſe quam vim aliquam parti inſitam, per

quam agit id quod agere nata eſt. Adhæc notandum eſt gubernare ſiue regere, non aliud dici quam actionem aut opus edere per quod vita eſt, aut ſine quo ea eſſe non poteſt: gubernari autem ſiue regi, eſſe ab aliquo primo & per ſe iuuari ad eam actionem ſeu opus. Iam ergo facile eſt videre quatuor illas principes partes à medicis celebratas, cerebrum, cor, iecur & teſtes, gubernare, non autem gubernari. Sunt enim earum opera toti corpori communia, tamque neceſſaria, vt per ea vita noſtra ſit, quæ tamen vt præſtent, ne mutuis quidem operibus indigent. Cerebrum enim ſine aliarum partium ſubſidio à propria atque inſita facultate ſpiritum animalem gignit, cor vitalem, iecur ſanguinem, teſtes ſemen. Quod ſi quis obijciat & cerebrum & cor & teſtes nutriri oportere, & proinde egere ſanguine & ope iecinoris, ſatis illi fiet ſi intelligat cerebrum quidem beneficio iecinoris indigere ad ſui conſeruationem, nec eo tamen iuuari primo & per ſe ad opus quod agit. Siquidem nutritio non eſt cauſa per quam ſpiritus animalis gignatur, ſed potius per quam cerebrum & eius actio conſeruatur. Similiter autem de reliquis principibus partibus iudicandum. Ac quoniam eorum opus tam eſt ad vitam neceſſarium, vt toti fere corpori debeat communicari, idcirco ſecunda partium differentia conſtituta eſt, ab ijs ſcilicet ortarum ijſque miniſtrantium, per quas veluti per canales quoſdam partes reliquæ principum beneficio fruerentur. Hæ ſunt nerui, arteriæ, venæ, vaſa ſpermatica, quæ reguntur quidem, non etiam regunt: præſtant enim operam ſuam principibus partibus, eſtque earum opus pars quodammodo operis nobilium partium. Tertia vero differentia eſt earum quæ nec aliarum gubernationi præſunt, nec ab alijs gubernantur, quod ſcilicet earum actio nec communis toti corpori habeatur & ad ſuſtinendam vitam neceſſaria, nec primo & per ſe egeat partium principum beneficio. Ad eam referuntur, os, ligamentum, membrana, glandulæ, pinguedo & caro ſimplex. Oſſium quidem præcipuus vſus eſt partes ſuſtinere & firmare, ligamentorum autem ea ſecum vincire atque continere. Quod quamuis corpori commodiſſimum ſit, non tamen opus eſt toti commune, & ad vitam neceſſarium, vt eius cauſa ab ijs putetur corpus gubernari. Sed neque ad id iuuantur aliarum ope partium, vt quæ ingenitas vires habeant, à quibus munere ſuo fungantur. Quod enim os partem firmat, & ligamentum oſſa coniungit, à ſe ipſo habet, non autem qua nutriatur, vt ante de cerebro & corde diximus: eſt enim earum omnium eadem ratio. Quarta demum differentia eſt earum quæ natiuas ſimul & aduentitias facultates habent, cuiuſmodi ſunt pulmones, ventriculus, lien, renes, veſica. Quod enim earum vnaquæque actionem propriam edat, à ſe ipſa ſuoque natiuo temperamento habet, ita tamen vt principis alicuius partis ſubſidio indigeat. Quippe pulmones aerem expirant atque inſpirant ab ingenita quadam facultate, quæ eorum temperamenti proprietatem conſequitur, eaque propria eſt eorum actionis cauſa, ſed eam tamen præterea vis quædam à cerebro accedit, quæ quamuis rationem cauſæ per quam reſpiratio eſt non habeat, obtinet tamen eius ſine qua prorſus eſſe non poteſt. Eſt enim illi omnino neceſſarius thoracis motus. Idem de reliquis partibus iudicandum, quarum aliæ à corde, aliæ à iecinore influentem vim excipiunt, vt ad eas pertinentes nerui, venæ arteriæque declarant. Itaque eæ partim gubernant, vt quæ vſum habeant toti corpori communem, & ſine quo vita eſſe non poſſit, partim etiam gubernantur, quod vim à principibus partibus manantem recipiant, ſine qua opus ſuum perficere nequeunt. Sic quidem partium diuiſionem à Galeno traditam multis explicatu difficilem interpretari viſum eſt. Præterea vero aliæ quædam ſunt earum diuiſiones, vt in ſolidas & carnoſas, ſumpta ab earum ſubſtantia: ſanguineas & ſpermaticas, à cuiuſque origine, quod aliæ à ſanguine, aliæ à ſemine gignantur.

Μεσοποτάμιον μύρον, ſpecies eſt œnantharij authore Poſſidonio, à quo hoc nomen adepta eſt. Deſcribitur à Paulo lib. 7. cap. 21.

Μεσάραιον. idem quod μεσεντέριον. Siquidem ἀραιὰ γαστὴρ καὶ λεπτὰ ἔντερα, inquit Heſychius, hoc eſt, venter & tenuia inteſtina. Dicitur & ἀραιὸν τὸ λεπτὸν καὶ στενὸν, id eſt tenue & anguſtum. Itaque μεσάραιον dicitur, quaſi in medio inteſtinorum tenuium vel ventre poſitum, non autem à raritate, vt quidam exiſtimarunt.

Μεσεντέριον. Eſt corpus membranoſum in medio inteſtinorum ſitum, venæ portæ ramos connectens. Nam quo firmius eſſet, ex dura membraneaque ſubſtantia conſtituitur. Eſt autem illi gemina tunica, quarum vtraque à peritonęo iuxta lumbos exoritur & connaſcitur, niſi qua venas & arterias continent, aut qua adeps multus interceſſit, aut qua ipſa inteſtina conueſtiunt. Nam ecphyſis à peritonæo, colon, qua fundum ventriculi ſuperuehitur, ab epiploo poſterius veſtitur. Illis autem in partibus intercedentia vaſa, adeps & inteſtina, tunicas meſaræi connaſci prohibent. Cæterum per eas venæ diſperſæ ſunt prope infinitæ, quibus tanquam manibus iecur ſuccum ad ſe trahit, quem in ſanguinem vertat, eaſque tunicæ illæ fulciunt, ne dum homo ſalit, aut cadit, aut vehementius fertur, contundantur aut diſrumpantur. Nec vero meſenterium venas modo continet, verum etiam arterias à magnæ trunco, quæ ſecundum lumbos fertur: eas enim omnes ſimul amplectitur, conueſtit & tuetur. Nec tamen eo contenta natura, ad maiorem horum vaſorum munitionem adipem multum meſenterio ſuddidit, præterque adipem glanduloſum corpus, quod πάγκρεας vocant, machinata eſt, eoque medias eorum vaſorum ſciſſuras communiuit, ne propter infirmitatem motionibus violentis læderentur. Gaza meſenterium paſſim apud Ariſtotelem lactes interpretatur. Id quod ab eo nimis licenter factum eſſe Hermolaus Barbarus ſcribit Plinium ſecutus, qui lactes appellauit molliora inteſtina, quæ primum in homine & oue occurrant, per quæ cibus labitur. Sed Gazę Budęus patrocinatur. Siquidem lactes non tam inteſtina, quam pingue illud quod ea ambit, ſignificant. Noſtrates in piſcibus lactantias vocant. Alio nomine μεσεντέριον à Gręcis μεσάραιον dicitur: vtroque nomine, vt ſcribit Gal. lib. 6. τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων. ab accidentibus ipſi indito: μεσεντέριον quidem à ſitu, μεσαραίον autem à peculiari ſubſtantia, quod & medium inter inteſtina ſitum eſt, & omnes venas ex iecore ad ipſum deſcendentes vna

cum vicinis arterijs & neruis in orbem complectitur, quemadmodum inteſtina ſingula.

Dicitur & μεσόκωλον ab Hippoc. vt infra videbis in μεσόκωλον.

Μεσῆλιξ. qui mediæ eſt ætatis apud Hippocr.

Μέση ὕλη. mediam materiam, hoc eſt cibum ſucci facilioris appellat Cæl. Aurel. τῶν χρον. lib. 1. cap. 1. puta, vt ibidem ait, turdos ficedulas, pullos columbarum, & Gallinarum, & Celſus lib. 2. poſt ciborum valentiſſimorum, id eſt, in quibus plurimum alimenti eſt coumerationem, in media numerari materia (inquit) ex oleribus ea, quorum radices vel bulbos aſſumimus: qui cibi, porionesue, aut valentis aut mediæ, aut imbecillæ materiæ ſint Celſus docuit l. 2. c. 18.

Μεσογείτης οἶνος. vide οἶνος: vbi inſigniores vinorum differentiæ esponuntur.

Μεσόδμη. ſignificat apud Hippocr. obſtaculum trabis ligneæ, domum vnam in duas partes ſeparantis, veluti columnam quandam in medio poſitam. Quidam autem & ſuperpoſitum tectum μεσόδμην vocant, vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μεσόκρανον. ἡ κορυφή. hoc eſt vertex.

Μεσοκνήμιον. ſuffrago & tali pedis cum tibia compages dicitur apud Hippoc.

Μεσόκωλον. nomen eſt ab Hippocrate vſurpatum l. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, quod Galenus meſenterium interpretatur, partis vocabulum pro toto accipiens. Sed proprie eo nomine videtur deſignari pars ea meſenterij quæ craſſis inteſtinis continua eſt, vt quæ pertinet ad tenuia inteſtina: poſſet, ſi vſus ferret, μεσονήστιον nuncupari. Et reuera ſicut duæ ſummæ ſunt inteſtinorum differentiæ, tenuium & craſſorum, ita bipartitum videtur meſenterium, vt eius loci comment. Galenus oſtendit.

Μεσόλευκον. ſic dicta eſt à quibuſdam ἡ λεύκη herba, quod per medium eius folium candida linea tranſcurrat.

Μεσομήρια. interfemina ſic dicuntur, ſpatium ſcilicet quod eſt inter femina ſeu femora Ruffo & Polluci.

Μεσομφάλιον. idem quod ὀμφαλὸς, vmbilicus.

Μεσοπλεύριοι μύες. ſunt muſculi inter medias coſtas ſiti. Hi numero ſunt quadraginta quatuor, vtrinque videlicet duo & viginti. Horum autem vndecim interni, & totidem externi ſunt. bini ſcilicet in ſingulis coſtarum interuallis, quæ vndecim io alterutro latere ſunt. Externi quidem ſinguli in ſingulis coſtarum interuallis oriuntur, & fibras habeot ex ſuperiore coſta in inferiorem obliqoe deductas. Interim vero contrario & oriuntur & procedunt modo, originem quidem ex inferiore coſta ducentes, & obliqoe ſurſum in ſuperiorem protenſi, & externos vbique in χ literæ formam interſecantes. Cum autem eiuſmodi fibras eoque modo protenſas habere hi muſculi dicuntur, intelligendum eſt de ſpuriarum quidem coſtarum interuallis totis: verarum autem coſtarum non totis, ſed ad eam tantum coſtarum ſedem vbi in cartilaginem degenerant. Siquidem inter verarum coſtarum cartilagines, vtrique muſculi intercoſtales villorum ſitum prædicto contrarium ſortiuntur, vt propterea vnus idemque muſculus inter verarum coſtarum cartilagines ſitus, non vnus ſed geminus plæriſque exiſtimatus fuerit. Cæterum vt gemina eſt muſculorum intercoſtalium differentia, ita & geminus vſus. Externi thoracem dilatant ad inſpirationem: interni vero eundem contrahunt ad expirationem.

Μέσος δάκτυλος. medius digitus. Hic habitus eſt apud veteres omnium deſpectiſſimus. Nam cum reliquis ſit longior & in medio ſitus, velut deſes & ignauus notatus eſt. Ideo priſci moris fuit, vt, ſi quos aliqua contumelia aut conuitio afficerēt, ijs medium digitum reliquis contractis protenderent: vnde Martialis:

Rideto, & digitum porrigito medium

Idem impudicus ab eo dicitur alio verſu,

Oſtendit digitum ſed impudicum.

Et infamis apud Perſium. Eadem ratione καταπύγων, quaſi cinædus & ſeortum, ab Athenienſibus appellabatur. Similiter quidam ex Latinis verpum, à verrendo podice, eom nuncuparunt.

Μεσόφρυον. dicitur, authore Ruffo, pars ea quæ inter ambo ſupercilia media eſt, ad frontis finem ſupra naſum ſita. Ea etiam μετώπιον dicitur. Vtrumque nomen à ſitu inditum. Martianus Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra ſit & depilis.

Μέσπιλον. meſpilos. Arbor eſt mali vulgaris altitudine inferior, ramis in gyrum comoſis, ſpinoſiſque, folio pomillo, tenui & longo pediculo, flore ſubherbaceo, amygdalæ forma, fructu dum pubeſcit viridi & duro, vbi maturuit fuluo ac molli, circa verticem criſtato, tribus quatuorue intus nucleis, radice numeroſa, materie dura, ſolida, cariei minimum obnoxia. Plinius Theophraſtum ſequutus, tria eius genera recenſet, anthedona, ſetaniam, & (quod degenerare tradit) Gallicum: intelligens forte quod apud nos inuenitur pumilum, cum veteres meſpilo proceritatem tribuerint. Dioſcorides duplici genere contentus eſt: quorum tamen primum longe diſcrepat à noſtrate meſpilo, creditur que à Matthiolo in Italia azarolo nominari. Serapio ſorbum eſſe putauit. Meſpilorum fructus admodum acerbus eſt, vixque edi poteſt, ventrem ſtrenue coercens. Quia & in germinibus & folijs acerba hæc qualitas non pauca reperitur.

Alijs dicitur ἡ μεσπίλη, & volunt quidam hoc nomine arborem vocari, nomine vero τὸ μεσπίλον fructum Meſpili arboris.

Μετὰ. præpoſitio eſt qua Hippocrates omnibus in libris ἐλλειπτικῶς vtitur Ionum more, vt Galenus annotauit εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, comment. 3.

Μεταβάλλειν τὸ ὄμμα. vide in dictione ἐμπεδωθέν.

Μεταβολαὶ τῶν ὡρῶν. temporum mutationes dicuntur quæ bifariam poſſunt intelligi, ſcilicet aut temporum anni quatuor ad inuicem factas mutationes, vt cum hiemem ver ſequitur, vernum tempus excipit æſtas, æſtatem autumnus & hunc hiems; aut mutationes in vno eodemque tempore factas.

Μετακάρπιον. poſt brachiale vulgo: latinis palma. Eſt pars ſummæ manus inter carpum & digitos ſita. Ea Ariſtoteli, Ruffo & Celſo quinque conſtat oſſibus: Galeno autem quatuor. Verum illi tertium os pollicis metacarpio adſcribunt: hic vero pollici, quem eodem modo quo & reliquos digitos tribus oſſibus conſtare par eſt. Verum non ſine ratione id os pollicis infimum tertiumque metacarpio annomeratur, propterea quod non aliter quam reliqua quatuor oſſa metacarpij (niſi

quod

quod hæc per ſynarthroſim, illud vero per diarthroſim) carpo marticulatur; cum tamen infima aliorum digitorum oſſa metacarpio per diarthroſin alligentur, non etiam carpo. Sunt autem quatuor illa metacarpij oſſa reliquis digitorum oſſibus longiora, & magna ex parte teretia. Diſcedunt autem ab inuicem ſatis longis interuallis, in quibus plures muſculi collocati ſunt, qui digitos moueant. Cæterum metacarpij duæ ſunt partes, interior & exterior. Interior, vt videtur Ruffo, θέναρ dicitur ab Hippocrate, ab alijs ὑπόθεναρ: exterior vero ὀπισθέναρ.

Μεταλέγχυμα. τὸ γαλακτῶδες κρᾶμα. lactea commiſtio, apud Hippocr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt annotauit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Medium ſcilicet temperamentum inter calidum atque frigidum, & vt inquitur Plutarch. ψυχροῦ καὶ θερμοῦ κατάστημα, & Athenienſes vt refert Athenæus μετάκερας appellarunt aquam tepidam.

Μετακόνδυλοι. dicuntur, vt ſcribit Ruffus, poſtremi digitorũ articuli, vnguibus proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους, ait vocari. Itaque quod his illi poſteriores ſint, μετακόνδυλοι appellantur, vt & primi προκόνδυλοι.

Dicuntur etiam μετακόνδυλοι, tubera in ea digiti iunctura quæ vicina eſt metacarpio, apud Pollucem.

Μεταλωπικὴ τάσις. eſt ſpecies vna tenſionis quæ à ſuperiori laqueo gloſſocomi perficitur, de qua vide in dictione γλωσσοκόμιον.

Μεταλλικά. dicuntur ea quæ in metallis generantur, ſiue ſponte naturæ, ſiue per fornacem producantur. Omnia dicuntur duobus conſtare principijs, ſulphure vt patre, & argento viuo vt matre (chymiſtæ ſpiritum fœtentem & aquam viuam ſeu ſiccam αἰνιγματικῶς appellant) vario modo ſecum miſtis & in terræ viſceribus cõcoctis. Perfectiſſimè quidem commiſta coctaque aurum gignunt, deinde argentum: quorum illud, maris, hoc fœminæ rationem habere dicitur. Contra vero ſi ipſa principia impura ſint aut ἀναλόγως miſta, ſi minus recte in parentis viſceribus coquantur, aut affluente vitioſo humore alantur, pro auro & argento cuprum, ferrũ, ſtannum aut plumbum procreabitur. Hæc ſunt quæ metallica maiora appellantur à neotericis, omnia ductilia & liquabilia: quorum aurum & argentum, perfecta, reliqua quatuor imperfecta dicuntur. Ab ijs vero etiam alia ſunt quæ media ſeu remota vocantur, nec habentur inter vere metallica, ſed veluti oua quædam ſubuentanea aut molæ cenſentur, quod ſulphure & argento viuo conſtent non exacte ſecũ miſtis: vt ſal ammoniacus, arſenicum, auripigmentum & ſulphur quæ non tam metalla quam metallorum fumi vel ſpiritus dicuntur, propterea quod facile in ſpiritus & aerem vi ignis ſoluantur, & rubro aut albo colore corpora inficiant. Ab his præterea ſunt alumen, vitriolum & alia plæraque quibus etiam accedit tertium genus metallicorum quæ ex illis homines conficiunt, velut eſt ceruſſa, ærugo, ſandyx & iſtis ſimilia.

Dicuntur vero μεταλλικὰ ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν, id eſt, ab inquirendo & perſcrutando, vel ὅτι μετ᾽ ἄλλων, ſimul cum alijs, aut μετ᾽ ἄλλα poſt alia inueniãtur.

Μεταμάζιον. ſine adiectione pectus appellatur, ceu apud Anacreontem in ea oda qua ſibi Batillum depingi iubet, interdum tamen στῆθος μεταμάζιον dicitur, ea ſcilicet pectoris pars quæ inter mammas eſt in auibus.

Μεταπορεποίησις. eſt exiguorũ meatuum ſtatus mutatio. Nomen eſt Methodicorum proprium, idem plane indicans poteſtate quod μετασύγκρισις, de qua vide paulo poſt.

Μεταπορεποιεῖν. meatuum ſtatum tranſmutare. μετασυγκρίνειν.

Μεταπορεποιητικὰ φάρμακα. eadem ſunt quæ μετασυγκριτικά, de quibus paulo poſt.

Μετάπτωσις. permutatio dicitur ſymptomatum contrariorum, aut ſtatim deſinentium, ſiue tranſitus & tranſmutatio in aliam ſpeciem. Sic dicuntur pleræque febres ἐκ μεταπτώσεως factæ, vt quæ ex acutis non acutæ fiunt, nec febres modo, ſed etiam omnes alij morbi qui ex priore ſpecie in aliam degenerant, & tranſeunt, ἐκ τῆς μεταπτώσεως fieri dicuntur; Ceu quando exempli gratia, modo æger dolet, modo non dolet, aut ſitit deinde non ſitit, & delirat mox ad ſe redit, aut modo in extremis partibus vritur, modo ſummis frigidus apparet, idque viciſſim & breui interuallo; huius autem μεταπτώσεως generalis cauſa eſt μετάρρυσις vt veteres medici docuerunt, id eſt, humorum transfluxus & viciſſim facta migratio, modo in hanc modo in illam partem, vnde diuerſa atque interdum contraria ſymptomata exiſtunt, quæ tamen ſunt ὁμόχροα, quatenus ſignificant migrationem illam ſiue μετάρρυσιν, vt ea quæ oſtendunt μετάστασιν: hæc autem μετάπτωσις duplex eſt, vna ἐκ φαύλων εἰς ἐπιεικῆ, commutatio ex prauis ſymptomatis ad mitia & benigna, quæ fit duntaxat in principio morborum, cum humores nondum obfirmati ſunt in aliqua parte, ſed propter copiam & malignitatem, transfluunt modo in principem partem vbi grauia edunt ſymptomata; modo in aliam vbi miteſcere videntur, quo tempore inuitant medicum ad vacuationem, alioqui admonent vires vinci à morbo; Altera eſt ἐκ μοχθηρῶν εἰς μοχθηρά, mutatio à prauis ſymptomatis ad praua & contraria, quæ iterum duplex eſt, nam interdum fit in eadem ſpecie morbi vt in phrenitide; Et in eadem parte affecta vt in cerebro; interdum vero neque μετάρρυσις humorum neque putredinis iteratus feruor cauſa eſt, ſed in mente læſa diſtracti ſpiritus, qui modo repræſentant imaginationi ſpeciem ſenſibilis obiecti, quando valde viget; modo non repræſentant, aliunde reuocati & immodice agitati; vtramque hoc aphoriſmo complexus eſt Hippocrat. qui ſic habet, extremæ corporis partes ſi celeriter in vtramque conditionem permutentur, ſitis quoque huiuſmodi, malum: Priorem quidem exemplo partium extimarum; Poſteriorem ſitis exemplo.

Μετάρρυσις. eſt humorum transfluxus & viciſſim facta migratio, modo in hanc modo in illam partem, dicitur & μετάρροια.

Μετάρσιον. ὑψηλὸν, hoc eſt ſublime, apud Hippocratem, vt annotauit Erotianus.

Et hoc quidem proprie; καταχρηστικῶς vero appellatur τὸ ἐπηρμένον εἰς ὄγκον, inquit idem Erotianus.

Μετάστασις. proprie dicitur quando alio morbo quieſcente, tranſlata aliò materia nouum morbum excitat, quæ dicitur etiam ἀπόσκημμα καὶ ἀπόσκηψις: Largiore vero ſignificato etiam

τὸ ἐπιγίνεσθαι significat, id eſt, quando ad morbum morbus accedit, vt in illo aphoriſ. in Coacis. Quæ peripnemoniæ ex tranſmutatione pleuritidis fiunt, minus periculoſæ, vbi vtitur Hippocrates voce μεταπίπτει: denique etiam καταχρηστικῶς μετάστασις, de morbi ſolutione dicitur quomodo ab Hippocrat. vſurpatur aphor. 7. libr. 5. idemque in comment. Gal. docet.

Μετασύγκρισις. eſt exiguorum meatuum in naturalem ſtatum mutatio. Nomen eſt à Methodicis, vt ait Galenus, nec clare nec prudenter vſurpatum, idem plane indicans poteſtate quod ἡ μεταποίησις. Cum ergo illi exiſtimarent ex corpuſculis & meatibus corpora noſtra conſtare, & in exiguorum meatuum ſymmetria ſanitatem, in ametria morbum conſtituerent, reditum ad priſtinam meatuum ſymmetriam μετασύγκρισιν appellabant. Nam & ipſam meatuum compoſitionem σύγκριμα, & συγκρίνεσθαι τὰ σώματα καὶ διακρίνεσθαι, quaſi miſceri ſecernique corpora, dicebant.

Et μετασυγκρίνειν Dioſcorides explicat μεταποιεῖν, id eſt, vt Cornel. Celſus lib. 2. cap. 17. vertit, habitum corporis mutare, cutemque relaxare & corruptum humorem euocare: Sed & Trallian. lib. 4. & Ægin. lib. 3. ἀντὶ τοῦ ἀναλαμβάνειν καὶ ἀναῤῥωννύειν vſurparunt: & curationem μετασυγκριτικὴν Cæl. Aurelian. recorporatiuam vt lib. 2. τῶν χρον. cap. 2. & ſæpe alias vocauit.

Μετασυγκριτικὰ φάρμακα. nominantur quæ id quod ſupra diximus præſtant, vno verbo quæ ex alto euocant, atque adeo meatuum corporis ſtatum immutant, quomodo horum medicamentorum, huiuſque vocis vim declaraſſe videtur Dioſcorid. de tapſia loquens lib. 4. cap. 157. & Galen. luculenter lib. 7. ſimplic. capite de Calamintha, dum eam coxendicibus & Iſchiadicis affectibus opitulari inquit, quod ea quæ in profundo hærent foras ad ſuperficiem trahat, totumque adeo articulum excalfaciat, & cutem ipſam euidenter adurat, ita ἄκοπον quoddam μετασυγκριτικὸν vocatum vtile Iſchiadicis, Arthriticis paralyticis & tremulis deſcribit Galen. 7. κατὰ γένη. c. 12. Hoc vero nomen à Methodicis quidem profectum, etiam celebres medici poſtea vſurparunt: hæc autem medicamenta quoniam primis quidem qualitatibus calefaciunt & exſiccant inſigniter vt pene adurant, inde Plinius lib. 22. cap. 23. hoc remediorum genus licenter quidem cauteria vocauit, nempe quod admorum ſua caliditate & inſigni tenuitate humores ex alto euocet, cutiſque poros reſeret; Alij hæc ipſa medicamenta recorporatiua appellant, & μετασύγκρισιν recorparationem, pariter exiſtimantes ea voce indicari quæ vires reficiunt corpuſque reparant; verum hæc ipſa non μετασυγκριτικὰ ſed ἀναληπτικὰ proprie dicuntur, eſt tamen ἀναληπτικὴ ὑπομονὴ, id eſt, quæ ægros meliuſcule iam habentes reficit, pars quædam μετασυγκριτικῶν apud Paul. lib. 3. c. 72. fuit enim in longis valetudinibus horum medicamentorum vſus ægro iam conualeſcente, & hæc μετασυγκριτικὰ θεράπεια vt ſupra diximus dicebatur, ſicut videre eſt apud Galen. 2. κατὰ τόπ. Omnes autem inquit Oribaſ. Collectan. lib. 10. cap. 41. In omnibus diutiſſime inueteratis morbis cum cætera auxilia nihil profecerunt, metaſyncritica remedia adhibere conſueuerunt, atque ad eiuſmodi remedia velut ad ſacram anchoram confugiunt, vbi nimirum intemperies quædam humida & frigida, aut per ſe ipſa in partibus affectis ineſt, aut propter eiuſmodi humorum frigiditatem fuerit exorta: Eius autem generis ſunt tapſia authore Dioſcorid. lib. 3. ca. 157. & ſinapi & plerique dropaces, ſmegmata pſilothra: Ad hæc varia geſtationum genera, deambulationes, vociferatio, vnctiones, cucurbitulæ, vomitus à radicula & alia quæ à Paulo Ægin. recenſentur lib. 3. cap. 72. de fluxu muliebri.

Μεταυχένια. dicuntur Polluci obliquæ ſcapularum partes.

Μετάφρενον. quid proprie ſit, non ſatis eſt à veteribus explicatum. Veriſimile eſt ex ipſo etymo, eam dorſi partem ſignificari quæ ad ſeptum tranſuerſum ſita eſt, quaſi τὸ μετὰ τὰς φρένας. Sic enim veteres ſeptum tranſuerſum appellarunt. Ruffus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, definit μετάφρενον eſſe τὸ μεταξὺ τοῦ νώτου καὶ ὀσφύος, κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν: id eſt, partem inter dorſum & lumbos mediam, qua renes adiacent. Nec tamen inter partes ſpinæ numerantur quam veteres totam diuiſerunt in ceruicem, dorſum, lumbos & os ſacrum.

Pollux libr. 2. μετάφρενον definit τὸ ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας μέχρι μέσου νώτου καὶ τὸ τῶν φρενῶν διάζωμα.

Μετέξεπεσι. idem quod ἔπεσι, apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Erotianus tamen ἐνίοις interpretatur, citatque authorem Herodotum ἐν β΄ ſcribentem, τὰς ζωὰς μετεξέτεροι καλέουσιν.

Μετέωρον. ſublime. quod nomen doloribus accommodauit Hippocr. aphor. 7. lib. 6. ſcribens, ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην μετέωρα: hoc eſt, dolores ventris ſublimes. Sic autem dicuntur non in imo ventre conditi, ſed qui externas partes, vt muſculos epigaſtrij, exercent, & ſunt poſiti extra peritonæum.

Vt notat Galen. in aphor. 7. lib. 6. hoc eodem ſenſu dixit Hippocr. in prorrhet. & in lib. τῶν ἐπιδημ. μετέωρον πνεῦμα de quo plura leges in voce πνεῦμα; dixit & μετέωρα ῥεύματα lib. de rat. vict. in morb. acut. Nimirum in altum ſublatos ac pendentes humores, quaſi nondum fixos ſtabiles aut congelatos, id eſt, euacuationi minime contumaces, ſed habiles ac comparatos vt eo loci Galen. exponit; non abſimili ſenſu libro de ſalubri diæta, τὰ μετεωριζόμενα vocantur humores ſurſum eleuati, exæſtuantes & ebullientes quos κάτω ὑπάγειν ſuadet Hippocrat. Idem quoque aphoriſ. 73. libr. 4. & 64. lib. 5. ὑποχόνδρια μετέωρα dixit hoc eſt, vt interpretatur Galenus, inflata, & in maiorem molem ſublata propter quamcumque cauſam, ſiue ob flatus, ſiue ob ſcirrhum, aut phlegmonem, aut alium quemuis tumorem de quo plura leges in voce ὑποχόνδριον; Quanquam autem prædictis in locis dicitur vox μετέωρον de ſublimi, ſiue eo quod in ſuperficie eſt, Hippocrates tamen toto libello de aere aq. & loc. μετέωρον appellat quod in profundo eſt, ſic enim eo libello μετέωρα ὕδατα interpretatur ἐκ βαθυτάτων πηγῶν. ex altiſſimis fontibus.

Μετέωρον πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Μετέωρον ὑποχόνδριον. vide ὑποχόνδριον.

Μετεωρισμὸς. meteoriſmus, ſeu tumor aſpectabilis,

» qualis ſæpe apud Hippocrat. eſſe dicitur hypochondriorum, ab inflatione, inflammatione vel ſcyrrho, eſt & μετεωρισμὸς idem cum ἄσῃ, ἀλυσμῷ, ῥιπτασμῷ, & ἀπορίᾳ: μετεωρισμοὺς, inſuper exponit Galen. in prognoſt. τὰς διαναστάσεις ægrorum exurrectiones, quando ſe erigunt & attollunt.

Μετόπωρον. autumnus. vide φθινόπωρον.

Μετρητὴς. metreta. cadus. Menſura eſt liquidorum apud Atticos maxima capiens χόας duodecim, ſiue libras mẽſurales centum & octo. Eam Fannius Atticam amphorã appellauit his verſibus:

Attica præterea dicenda eſt amphora nobis,
Seu cadus. hanc facies, noſtræ ſi adieceris vrnam.

Ex quibus apparet Atticam amphoram capere amphoram Romanam & vrnam, & Romanam ab Attica magnitudine differentem eſſe. Itaque qui accuratius ſcripſerunt, non ſimpliciter μετρητὴν dixerunt, niſi cum Atticam intelligerent. cum enim Romanam intelligebant, Romanam vel Italicam addebant: ſicut Dioſcorides in deſcriptione vini ſcillitici, λαβὼν σκίλλης ἐκτετμημένης καὶ κεκαθαρμένης μνᾶς γʹ, βάλε εἰς γλεύκους χοῦ μετρητὴν ἰταλικόν, καὶ μίξας ἓξ ἔασον. hoc eſt, ſcillæ diſſectæ & repurgatę tres minas in Italicam metretam muſti demittito, & ſenos menſes ſinito. hic enim metretem Italicum appellauit amphoram Romanam. Idem & κεράμιον ἰταλικὸν dixit in vino abſinthite. A Latinis metretem dici cadum ex Dioſcoride & Plinio perſpicuum eſt. Vbi namque apud Dioſcoridem μετρητὴς legitur, Plinius cadum conuertit, vt quo loco Dioſcorides vinum è labruſca factitium deſcribit, qui totus locus à Plinio in Latinum verſus eſt lib. 14. cap. 16. In quo tamen aduertendum eſt, non omnem amphoram cadum dici, ſed Atticam modo, cum Plinius cadi nomen non ſoleat vſurpare, niſi Græca in ſermonem Latinum transferens, vel de vinis Græcis loquens. Eadem menſura etiam alio nomine à Græcis κεράμιον appellatur, vt author eſt Heſychius: & στάμνος ſiue σταμνίον, vt habetur apud Ariſtophanis interpretem in Ranis. Nec vero ſemper, vbi metretæ nomen apud authores occurrit, menſuram hanc modo iſto definitam intelligere oportet, ſed ſimpliciter aliquando vas magnæ cuiuſdam capacitatis, nulla certa definitum menſura.

» Eius nota fuit apud Græcos μρ. cum μ. ſuperpoſito.

Μέτρον. menſura. Eſt qua tum liquorum, vt olei, vini, aceti: tum rerum aridarum, vt frumenti & leguminum molem metimur. Verum non ſimplices, ſed variæ olim fuerunt menſuræ, ſingulis videlicet nationibus ſuæ, ſed nullæ tam ſecum congruentes quam Romanæ cum Græcis. Differunt tamẽ & illæ inter ſe plurimum, quod aliæ humidorum tantum, aliæ ſiccorum, aliæ amborum indifferenter exiſterent. Erant autem apud Romanos liquidorum menſuræ iſtæ: Culeus capiens amphoras viginti. Amphora vrnas duas. Vrna congios quatuor. Congius ſextarios ſex. Sextarius heminas duas. Hemina quartarios duos. Quartarius acetabula duo. Acetabulum ſeſquicyathum. Cyathus ligulas ſiue cochlearia quatuor. Ambiguæ autem ſiue communes tam liquidorum quam aridorum menſuræ erant: Libra, quæ ſiue menſura ſiue pondus eſſet, vncias duodecim continebat: & vncia, quæ duas ſemuncias: adhæc ſextarius, qui libram & beſſem, hoc eſt, vncias viginti menſurales, comprehendebat. Aridorum vero menſuræ iſtæ fuerunt: Modius capiens duos ſemodios: Semodius ſextarios octo: Sextarius heminas duas: Hemina acetabula quatuor: Acetabulum ſeſquicyathum: Cyathus ligulas quatuor. Apud Græcos autem etiam diuerſæ fuerunt. Siquidem aliæ Atticæ, aliæ Epheſiæ, aliæ Alexandrinæ: tum aliæ Medicæ, aliæ Georgicæ, aliæ etiam Hippiatricæ. Verum Atticæ & celebriores & frequentiores in authoribus occurrunt, præſertim autem in medicis, cum fere Attica obſeruatione, vt ſcribit Plinius lib. 21. c. vltimo, medici vtantur. Itaque Atticæ ſiue medicæ menſuræ, ſicut & Romanæ, duplices fuerunt, liquidorum & aridorum. Erant autem iſtæ liquorum: μετρητὴς, capiens χόας duodecim. χοῦς, capiens ξέστας ſex. ξέστης, capiens κοτύλας duas. κοτύλη, capiens τέταρτα duo. τέταρτον, capiens ὀξύβαφα duo. ὀξύβαφον, capiens κύαθον vnum & dimidium. κύαθος, capiens κόγχας duas, ſiue μύστρα quatuor, aut χήμας quinque. χήμη, capiens κοχλιάρια duo. Rerum vero aridarum hæ quæ ſequuntur: μέδιμνος, continens χοίνικας quadraginta octo. χοῖνιξ, tres κοτύλας aut ξέστην vnum & dimidium. ξέστης, duas κοτύλας. κοτύλη, quatuor ὀξύβαφα. ὀξύβαφον, ſeſquicyathum. κύαθος, decem κοχλιάρια. Atque hæ in vſu medicis maxime fuerunt. Præterea vero etiã ruſticis peculiares quædam menſuræ fuerunt dictæ Georgicæ, & hæ duplices, liquorum ſcilicet & aridorum. Ac liquorum quidem iſtæ: μετρητὴς, capiens ἀμφορέας duos: ἀμφορεὺς, capiens χόας quatuor: χοῦς ξέστας nouem, ſiue κοτύλας duodecim: κοτύλη, ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον κύαθον vnum & dimidium: κύαθος vero, μύστρα quatuor. Quæ quidem omnes Georgicæ menſuræ videntur ad medicas proportionem habere ſeſquialteram, vt ſcriptum eſt à Georgio Agricola. Aridorum vero fuerunt hæ apud agricolas menſuræ. μέδιμνος, capiens ἡμιμεδίμνους duos, τρίτας tres, ἑκτέας ſex, ἡμίεκτα duodecim, ἡμιεκτέα viginti quatuor, χοίνικας quadraginta octo: χοῖνιξ, capiens κοτύλας tres: κοτύλη, capiens ὀξύβαφα quatuor: ὀξύβαφον, cyathum vnum & dimidiũ: κύαθος μύστρα quatuor. Reliquas mẽſuras perſequi inutile fuerit, nihil ad propoſitũ nobis ſcopum pertinẽtes.

De ſingulis vero prædictis vide ſuis locis.

Μετώπιον. à nonnullis dicitur galbanum, vt ſcribit Dioſcorides: dicitur & eodem nomine, vt idem ſcribit lib. 1. vnguenti quoddam genus in Ægypto, quod ab Hippocrate αἰγύπτιον μύρον dicitur, vt ſcribit Galenus in explicatione vocum Hippocratis, atque ſic appellatur propter galbani miſtionem: nam lignum, inquit, in quo galbanum enaſcitur, metopium vocant. Eſt igitur metopium tum arboris tum ſucci ex ea manantis nomen.

» Quale vero hoc vnguentum Dioſcor. habet, totidem verbis ab Aetio 1. tetrab. ſerm. 1. deſcribitur, itemq; à Nicol. myrepſo ſect. 16. At Paul. Ægin. li. 8. de re medica ingredientium pondera & menſuras adijcit: Cæterum non poſſum non illis aſſentiri qui hoc vnguentum illud ipſum eſſe aſſerunt quod ab Hippocrat. tum libr. de morbis muliebr. tum etiam alijs ſexcentis locis νετώπιον ſeu νετωπίου nomine tantopere celebratur, quippe quod in vteri affectibus ad induratas vuluæ cotyledonas emolliendas,

obſtructiones aperiendas, ſecundaſque pellendas, plurimum ab ipſo commendetur; Sed & quas vires μετωπίῳ ſuo adſcripſit Hippoc. eodem plane ſpectare videntur, vt vnum idemque vnguentum fuiſſe iure quis dicat: Præter ſignificationes prædictas, etiam metopij nomen oleo amygdalino tribuitur vt apud Hippocr. de locis in homine Caluo Interprete, etſi illic μετώπῳ vt & Cornar. legiſſe videtur, quam corruptam lectionem eſſe cenſet doctiſſimus Mercurialis & μετωπίῳ reſtituendum.

Ponitur etiam aliquando μετώπιον ἀντὶ τοῦ μετώπου, hoc eſt, pro fronte.

Aliquando idem ſignificat quod μεσόφρυον, pars ſcilicet quæ inter duo ſupercilia media eſt ad frontis finē, ſupra naſum ſita, vt exponit Pollux.

Μετωπίς. ſplenium ſiue vinculum eſt ad frontis fracturam apud Hippoc. lib. de vulneribus capitis.

Μέτωπον. frons. Eſt pars faciei ſupra oculos ſita & ad tempora vſque protenſa, ſubſtantia muſculoſa & oſſe ſubiecto conſtās. Omnibus quidem frōtem ſupra oculos ſitum eſſe conſtat, & vtrinque oſſa temporum deſinere, verum quam altus ſit, non item. Alijs enim frons tantum dicitur quantum inter ſupercilia & capillos patet pilis nudum. Alij vero totum id ſpatium quod ab oculis ad coronalem vſque ſuturam interiacet, frontē appellant, quod totum illud os frontis nominetur. Id à ſuperiore quidem parte ſutura coronali, ab inferiore vero ea ſutura quæ capiti cum gena ſuperna communis eſt, à lateribus autem oſſe ſphenoide terminatur. Non eſt autem vniuſmodi, ſed in ſuperna oculorum regione, quam totam conſtituit, tenuiſſimum, duabus tamen ſquamis coagmentatum, ad ſupercilia & nares cauum, aere plenum, ad tempora tenue, ſolidum, in fronte craſſius, denſius oſſibus bregmatis, prope quæ tenuius & ob raritatem infirmius quam in frōte. Ad concurſum autem obelææ ſuturæ cum coronali molliſſimum rariſſimumque eſt, ceu corporis totius infumibulum, vt etiam pueris mandentibus & reſpirantibus diu mobile appareat. Eſt autem ei ſuperpoſita ſubſtantia quædam muſculoſa, ſiue carnoſa membrana dura & ſicca ex multis carnoſis fibris conflata, cutem habens ita ſecū vnitam, vt vna eademque ſit amborum ſubſtantia. Pars enim ſubſtantiæ illius muſculoſæ ſuperficiaria, ipſi cutis efficitur. Id quod nulla alia in parte totius corporis contingit, vt docet Gal. li. 11. de vſu partium. Itaque cutem ab ea eximere non licet, ſicut ab alijs partibus, in quibus cutis à ſubiecta carne diuerſam habet ſubſtātiam. Ob id ſunt qui ſubſtantiam illam non muſculum, non carnem, ſed cutem muſculoſam appellent. Cæterum inter eam & os frontis tunica pericranios intercedit, vetans ne illa cranio adhæreſcat: neque enim adhæreſcere opportuit, propterea quod cranio immobili exiſtente, ipſam moueri oculorum gratia conducebat. Itaque ea ſola cutis motu voluntario prædita eſt, neque fere in toto corpore alia eſt, quæ oſſe ſuo quieſcente moueatur. Græci περιμετωπίδιον & περιμετωπίδια peculiari vocabulo nuncupant, & quæ in ea rugæ fiunt, ῥυτίδες.

Μετόπωρον. metaphoricῶs ſic ea vocatur ætas quæ pubertatem ſeu iuuentam ſequitur, quæque in virilem inclinat: eſt vero proprie μετόπωρον, tempus illud quod poſt Autumnum eſt, ſeneſcens Autumnus, & in Hiemem inclinans.

Μηδική. herba eſt folijs & caule trifolio pratenſi ſimilis, procedens vero folia contrahit, caules edens trifolij & ſiliquas corniculorum modo intortas, in quibus ſemen lentis magnitudine dependet. Galli grande treflon, quaſi trifolium vocant, alij Burgundienſe fœnum.

Μηδικόν. Collyrij nomen deſcripti à Trallian. li. 2. c. 1. vtilis ad oculorum epiphoras.

Μηδικὸν μῆλον. ſic dicitur malum Citrium, quod in Media præſtantiſſimum naſcatur. arbor eſt pomifera omnibus anni temporibus, alijs pomis deciduis, alijs ſubnaſcentibus. malum oblongum eſt, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum, ſemen habet pyri.

Appellatur alio nomine κεδρόμηλον.

Μηδικὸς ὀπός. medicus ſuccus, ſic ſilphij ſuccus vocatur authore Strabone, Cyrenaico non multum inferior nonnunquam & præſtantior.

Μήδιον. medium. planta eſt folio iridis, caule tricubitali, in quo flos grandis, purpureus, rotundus. ſemen habet cnici, minutum: radicem dodrantalem, craſſitudine baculi, guſtu acerbo. Eius radix vires ſemini contrarias præ ſe ferre proditur: auſtera enim eſt & adſtringens, cum ſemen tenuis incidentiſque ſit facultatis.

Μηκωνοειδὲς, μήκων ἀφρώδης. hoc eſt, papauer ſpumoſum, commendatū ab Aetio in potu contra viperas. fortaſſe quia vomitionibus probetur.

Μήκων. papauer. herba eſt, cuius quatuor produntur differentiæ: vnum ſatiuum ſiue hortenſe eſt, quod θυλακῖτιν vocant, cuius tria obſeruant genera: primum capitulo longo & ſemine candido, quod panibus ſanitatis vſu inſpergitur, vel toſtum in ſecunda menſa bellarij modo editur: ſecundum cui caput inſidens demiſſumque eſt, & ſemen nigrum, quod πίθιν vocatur & ῥοιάς, quoniam eius ſcapo lacteus ſuccus emanat: tertium magis ſylueſtre, multo hoc longius & productiore capitulo. Alterum genus papaueris erraticum eſt, quod ῥοιάδα proprie vocant, quia flos eius protinus decidit. Id in aruis cum hordeo naſcitur folijs erucæ, aut origani, aut cichorij, aut thymi, ſed longioribus, diuiſis, ſcabris: iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, aſper, flos ſylueſtris anemones, puniceus, interdum albus, oblongum caput, ſed quam anemones minus: ſemen rufum, radix longa, ſubalbida, minoris digiti craſſitudine, guſtu amara. Tertium eſt quod κερατῖτις ſiue corniculatum dicitur, folio candido, hirſuto, verbaſco ſimili, in ambitu ſylueſtris papaueris more ſerrato, caule non diſſimili, flore pallido, calyculo fœnigræci in corniculorum modum inflexo, ſemine papaueris puſillo nigroque, radice per ſumma ceſpitum nigra, craſſa. Quartum ἀφρῶδες, hoc eſt, ſpumeum dictum eſt, folijs admodum paruis, radiculæ ſimilibus, fructu inter ea candido. Totum colore candido ſpectatur & ſpumeum. vocatur ab alijs ἡράκλειον.

Vide Theoph. lib. 9. c. 13. Plin. lib. 20. c. 18. & & 19. lib. 19. c. 8. & Dioſcor. lib. 4. c. 64. 65. 66. 67. à Nicandro ἡ μήκων dicitur κυηγόνον, quoniam ſemen & veluti fœtū ſuum in capite fert, quod caput κωδίαν vocare ſolent ſiue καδίαν; Homerus κάρα etiam appellat Iliad. θ. & huius imitatione caput Virgil. Æneid. 9.

Laſſoque papauera colla,
Demiſere caput, pluuia cum forte grauantur.

» Dicitur autem μήκων, ἀπὸ μὴ κονεῖν, hoc eſt, non mi-
» niſtrando, quod ſuis fungi munijs eo veſcentes
» non patiatur, ſi quidem vt Plutarch. ſcriptum
» reliquit, qui prodeuntem auram halitumúe cum
» legitur ſuccus non animaduertunt, otio torpen-
» tes concidunt.

Μηκώνιον. ſoccus papaueris, qui etiam ὄπιον alio nomine vocatur. Sunt tamen qui ea diſtinguant, Plinium ſequuti qui lib. 20. c. 18. ſcriptum reliquit cum capita ipſa & folia papaueris decoquuntur, ſuccum meconium vocari, multo opio ignauiorem. vide ὄπιον.

Μηκώνιον. etiam apud Hippocrat. ſignificat τὸν πέπλον καλούμενον, quem etiam μηκωνίτιν appellat, vt annotauit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.
» Sic Plin. lib. 27. c. 12. Peplos quam aliqui ſy-
» cen, alij meconium ἀφρῶδες vocant; pro his
» Dioſcor. lib. 4. c. 168. πέπλος. οἱ δὲ συκῆν, οἱ δὲ μή-
» κωνα ἀφρώδη καλοῦσι.

Μηκώνιον. inſuper dicitur primum illud excremen-
» tũ quod à pueris recens natis emittitur, colore
» ſanguineum valde nigrum, & piceum, vt ſcribit
» Ariſtoteles c. 10. lib. 7. de hiſt. animal. Gaza pa-
» pauerculum appellauit, Gall. *le ſyrop de l'enfant*:
» Sic & Aet. ſerm. 4. tetrab. 1. c. 3. infantis recens
» nati anum digitis diduci iubet, eo enim modo ip-
» ſum τὸ μηκώνιον λεγόμενον ἐκβάλλειν, Plin. lib. 28. c.
» 4. In ipſo vtero emitti has ſordes ab infante ait,
» Celſus l. 2. c. 29. fœdi odoris ſanem appellauit.

Μηκωνὶς. lactucæ atræ, amaræ & lactentis quoddam genus, ſic dictum à copia lactis ſoporiferi, quo ſomnum inducit non aliter quam τὸ μηκώνιον. Quanquam enim omnes lactucæ ſomnum parere credantur, hoc tamen illa potiſſimum præſtat. Apud antiquos Italiæ, inquit Plinius, ſolum hoc genus lactucarum meconidum fuit, à quibus omnes lactucæ nomen adeptæ ſunt.
» Vide eundem Plin. lib. 19. c. 8. & lib. 20. c. 7.
» Gal. τῶν κατὰ τόπ. lib. 8. c. 4.

Μηκωνῖτις. apud Aetium lib. 15. lactuca eſt quam ſupra μηκωνίδα diximus nominari.

Μῆλα τὰ πρόβατα. hoc eſt oues, apud Hippocr. ſicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μῆλα. etiam vocat Pollux, tonſillas ceu glandu-
» las penitiores in intimo ore poſitas ad linguæ ra-
» dicem: Sic & Ruffus ita vocari ait carnoſas
» quaſdam & glanduloſas partes vtrimque à fau-
» cium lateribus poſitas, quæ numero quatuor
» ſunt, duæ in ſummo gutture vtrimque, duæ in-
» ferius locatæ, vide Αντιάδες.
» Μῆλα. quoque genæ dicuntur. Vide μῆλα.
» Dicuntur & μῆλα labra, vnde verbum διαμυ-
» λλαίνειν quod labra mouere ſignificat Polluci.

Μηλάπια. mala ſunt, quæ & malorum & piro-
» rum ſpeciem præ ſe ferunt, vnde etiam nomen
» habent ex piris & pomis compoſitum, vt Pli-
» nius docuit lib. 13. c. 14. ἄπιος enim Græcis pi-
» rum ſonat vt μῆλον malum: Ita & malorum ge-
» nus quoddam etiam nunc vulgus appellat,
» *Pommes, poires*: Atque hæc melapia Archige-
» nes apud Galen. 8. κατὰ τόπους. c. 4. inter cibos ſto-
» machicis commodos enumerat.

Μελία. fraxinus. Arbor eſt procera, caudice tereti, læui cortice, ſpiſſo, tenui, rubro, ramis vtrimque pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter ſerratis, non ſine quodam marginis vel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, ſemine minuto folijs ipſis incluſo, amaro, radice multa, craſſa, & ſublimi. Græci duo genera eius fecere, excelſum procerumque ligno candido, molliore, criſpiore, neruoſo, enodi: alterum humilius, ſcabriore, duriore, fuſciore. Valla apud Homerum Iliad. ν. μελίας prunũ reddidit, neſcio quem authorem ſequutus. Galli freſnam nominant.

Μήλη. ſpecillum. inſtrumentum chirurgicum quo aliquid illinitur, vel finditur, vel extrahitur, vel infunditur. Quæ cum varia ſint, eorum varietas adiuncto diſtinguitur. vt σπαθομήλη, ſpecillum latũ, ſed potius ſpecilli altera pars lata, inſtar ſpathæ ſiue gladij, quo chirurgi vel vnguenta diluunt, & miſcent, vel ægris oblinunt, vel ſuper alutam aut linamenta expandunt. id Hippocrates μήλην πλατεῖαν nuncupauit. μηλωτὶς vero, quod priuatim auribus repurgandis deſtinatum eſt, & quod quidam Hippocrati μήλην ἐξωτίδα dictum eſſe ſcripſerunt. κυαθίσκος μήλης, ſpecilli extremum cõcauum in formam τῆς μηλωτίδος, quo aliquid vel extrahi, vt per auriſcalpiũ, vel etiam infundi poteſt. Nam cum ſpecillum duobus extremis conſtet, alterum fere ſemper latum eſt, alterum vero diuerſæ figuræ. Si concauum eſt, κυαθίσκος appellatur: ſi rotundum eſt, πυρὴν μήλης, hoc eſt, ſpecilli nucleus: ſi fiſſum eſt, vt aliquid apprehendi & extrahi poſſit, ἔχμα nuncupatur. Celſus omnem eam partẽ vno nomine auerſum ſpecillum dicit. Quod vero priuatim vulneribus accommodatur ſpecillum, Hippocr. μήλην ἱερὴν, hoc eſt, ſpecillum vulnerarium, appellauit, ſicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit.

Μηλιὰς, ἡ ἀπὸ Μήλου τῆς νήσου. quæ eſt à Melo. Cognomen τῆς χαλκίτιδος τῆς στυπτηρίας apud Hippocratem. Eiuſmodi enim alumen ſecundum Ægyptium valentiſſimum erat. Eſt autem Melus inſula Coo proxima.

Μήλινα. duo emplaſtra deſcribit Gal. 1. κατὰ τόπ. c. 8. omnem fluxum reſiccantia.

Μήλινον ἔμπλαστρον. melinum emplaſtrum. ſic dictum à colore mali cotonei, cuiuſmodi eſſe ſolet id in quo ærugo mediocriter coquitur, vt docet Galenus. Nam ex cruda viridis color, ex ea vero quæ plus æquo cocta eſt emplaſtrorum genus emergit quod & δίχρωμον, & διαφόρημα, & ab alijs κιῤῥὸν vocatur. Verum plurima emplaſtra à veteribus μήλινα appellata æruginem non habent: itaque ſic ea dicuntur vel quod ex varia miſtura coctioniſque modo prędita ſunt eodem colore, vel quod vires habeant eaſdem; quas Galenus libro 2. τῶν κατὰ τόπους definit, vt non adeo magna vulnera glutinent, & vlceribus cicatricem obducant, quæ à medicis ἀπουλωτικὰ dicuntur, quæque ex roſaceo liquefacta, caua vlcera carne replent. Crito à coloris ſimilitudine eadem emplaſtra πύξινα, hoc eſt, buxea, appellauit. Vt autem is inducatur, vbi bene ſoluns reliquis medicamentis cacabus ab igne eximendus eſt, immitti ærugo debet, & tantiſper poſtea coquendum leuiſſimo igne, dum melinos color repræſentetur, ſicut Menætus & Serapio docuerunt.

Μήλινον τρυφερὸν. Melinum delicatum. Collyrij nomen apud Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 7. vtilis ad oculorum puſtulas epiphoras inuſtiones & prolapſus.

Μήλινον. aliud ἀτάραχον, à perturbationibus amoliendis ſic vocatum collyrium, vtile ad omnẽ oculorum hebetudinẽ cicatrices & callos, deſcribitur à Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 7. Μήλινον aliud ibidem deſcribitur ex Lucio authore: Aliud inſuper 8.

» κϛ' τόπ. cap. 5. atque atomaticum vocatum inter » malagmata, hepaticis, ſtomachicis, ad præcor» dia diſtenta, & omnem neruorum per conſen» ſum affectiones vtile.

Μηλίτης οἶνος. vinum ex malis cotoneis, alio nmine » Dioſcor. lib. 5. c. 18. κυδωνίτης.

Μηλόσπορον. cognomen eſt ariſtolochiæ longæ quæ maſcula dicitur, propterea quod florem ferat, cum dehiſcere cœperit, pyro ſimilem.

Μηλόμελι. genus potionis eſt quod ex cotoneis ma» lis & melle fit, de quo Dioſcor. lib. 5. c. 29. idem » κυδωνόμελι vocatur vt ille ait.

Μῆλον. malum. Id eſt quod Galli quoque & Itali pomum vocant. cuius flores, folia & germina adſtringunt. Plures eius ſpecies recenſet Dioſcorides: quas commemoratas ab eo videre licet lib. 1.

» Lib. 1. cap. 151. & ſequentibus, ceu mala Pu» nica Cotonea, melimela Epirotica, quæ & » Latine orbiculata, ſylueſtria, Perſica, Armenia» ca, medica; diuerſa quoque malorum genera » Plinius recenſet l. 15. c. 11. 12. & 14. Columella li. » 5. c. 10. & Gal. 2. de aliment. facult. c. 21. quorum » pleraque & præcipua ſuis ſeorſim locis fuſe ex» plicata inuenies: à malorum autem appellatio» ne remedia nonnulla ſibi nomen quæſiuerunt, » quod ex illis conſtent cuiuſmodi ſunt.

» Διὰ μήλων. medicamenti purgantis nomen ex » malis cotoneis compoſiti, quod à Tralliano lib. » 7. cap. 5. & 7. ad anorexiam commendatur: eſt » etiam Stomachici medicamenti nomen Gale» no 6. κϛ' τόπ. c. 1. Eſt & διὰ μήλων Epithematis » nomen: malis conſtans quod à Trallian. li. 7. c. » 14. laudatur ad hepaticas dyſenterias vomitio» nes & eos qui cibum retinere nequeunt.

Μῆλον. mala. gena. Pars eſt faciei, inter naſum & aurem ſub oculo leuiter eminens. Ea pilis nuda eſt, non modo propter os ſubiectum, ſed etiam ad ornatum & decorem vultus, quodque natura voluerit eam eſſe ſedem pudoris, ibique maxime oſtendi ruborem. Sic dicta eſt à mali ſimilitudine, ſiue rubeum mali colorem ſpectemus, ſiue rotunditatem, quam illi natura donauit, vt ſic oculum ab externis iniurijs infra tutaretur: ideoque Hippocrat. libr. 1. de morbis non illepide malas κυκλωσ ὀφθαλμῶν appellauit, vt author eſt Galenus ἐν τῇ ἐξηγήσει. ſub ea laxior pars eſt quæ bucca dicitur à Latinis, à Græcis autem παρειά, σιαγών, γνάθος, γῆνς. Pollux etiam author eſt μῆλα vocari tonſillas duas penitiores, in intimo ore poſitas ad radicem linguæ.

» . Pollux genas μῆλα vocatas ait παρὰ τὸ ἀνθεῖν ἐν » ὥρᾳ, quod in ijs flos ætatis eluceat, vel quod in » ijs lanugo velut effloreſcat.

Μῆλον. eſt oculi procidentia iam inueterata, atque adeo aucta vt etiam palpebras excedat. Sic dicta à mali ſimilitudine, quod ita protuberet oculus, vt malum exertum appareat. vide πρόπτωσις.

» Eſt enim hæc vna ex ſpeciebus τῶν ὀφθαλμῶν πρ» πτώσεων.

Μῆλον. præterea de puellæ mammis dicitur vt pote » inſtar mali teretibus apud Ariſtophanem.

Μηλοπέπων. melopepones. Species ſunt cucumerum, qui cum magnitudinem exceſſere, pepones Plinio vocatur: cum vero rotundi formam & effigiem mali referunt, tunc facto ex pepone & malo nomine, melopepones dicti ſunt. neque enim aliud inter illa diſcrimen quam ex figura quondam fuit. Totum autē hoc genus in Martio & Aprili melones, quaſi μήλωνας, à malorum figura Palladius appellat. Eſt vero eadem melopeponibus vis quæ & peponibus: de quibus vide ſuo loco.

Μηλοπλακοῦντος. confectio quædam eſt ex malis cotoneis in vino coctis, adiecto poſtea melle, pipere, aniſo, atque alijs pro arbitrio pharmacopœi, quæ deinde omnia miſta inſtar ſemunciæ formantur, & cum lauri folijs componuntur. Species eſt cydoniati.

Gal. lib. 2. de aliment. facult. in Iberia inquit « edullium componunt quod μηλοπλακοῦντα ap« pellant, quod adeo durat vt patinæ recentes ipſo « refertæ Romam afferātur. Componitur autem « ex melle & carne læuigata cocta cum melle; hu« ius quoque confectionis modum docuit Paul. « lib. 7. c. 11. Laudari autem videtur à Gal. ad ven« triculi exoluti robur, & deiectam appetentiam. «

Μήλωθρον. ſic dicitur ἡ ἀμπελος λευκή, id eſt, vitis alba, authore Dioſcoride & Theophraſto: forte quod fructu eius ad concinnanda denſandaque coria οἱ σκυτοδέψαι vterentur. Græci enim μήλωθρα dicunt τὰ βάμματα καὶ ἀλλείμματα, hoc eſt, infectiones & concinnationes. Eadem ratione etiam ψίλωθρον, eadem ἡ ἀμπελος λευκή vocata eſt. Apud Heſych. minus recte μήλωθρον ſcriptum eſt.

Μηλωτὶς ἡ

Μηλωτρίς. ſpecillum auricularium, quo ad repurgandas aures vtimur. vide μήλη.

Μήν. menſis. Eius duo ſunt genera, alius ciuilis, alius naturalis dictus eſt. Ciuilis mēſis eſt numerus quidam dierum quos vnaquæq; ciuitas vel regio, ſuo inſtituto obſeruat. Hic nuſquam par erat, ſed ſingulis gentibus ſui menſes fuerunt, vt ait Galenus. Naturalis autē eſt quem certo curſu ſolis vel lunæ metimur. Sunt enim eius ſpecies duæ, quod partim ſolis, partim lunæ eſſe dicatur. Secundum ſolem fit menſis, dū ſol vnumquodq; in zodiaco orbe ſignum percurrit. Quare cum duodecim in eo ſigna ſint, totidē etiam in anno menſes ſtatuuntur, qui tamen nec peræque inter ſe pares eſſe, nec dies habere totos dicuntur. Quippe ſol in aquario moratur dies vndetriginta, in piſce fero triginta, in ariete vnum & triginta, in geminis prope triginta duos, & ſic in cæteris inæqualiter, ſed vſque adeo non totos dies in ſingulis, vt annum ſuum, id eſt dies 365. & portionem neſcio quam adhuc aſtrologis inexploratam in duodecim ſuos diuidat menſes, ſicut Iulius Cæſar partitus eſt, & tunc vbiq; obſeruatur. At medici menſes non ſolis, ſed lunæ curſu metiuntur, ſecundū quam menſis definitur ſpatium qu. . . b vno lunæ coitu cum ſole vſque ad alterum intercedit. Id autem expletur diebus vndetriginta circiter & dimidiato, quibus adijci etiam quandam particulam, quæ ſit totius diei quingenteſima ſeptuageſima ſexta, demonſtrauit Hipparchus, vt Galenus author eſt. Quod non ignorans Hippo. ſcripſit in lib. de ſeptimeſtri partu, ſexaginta diebus vno dempto quam proxime duos menſes conſtare. Diuiditur autem is menſis in quatuor hebdomadas, quæ ceu tempora quædam partibus anni quatuor proportione reſpōdent, & paribus, vt ex Antyllo ſcripſit Oribaſius, prædita ſunt temperamentis. Siquidē luna perinde atque ſol cū per zodiacum expatiatur, aerem va-

ric afficit. Ac prima quidem hebdomas incipit à nouilunio, & durat dum ea διχότομος, hoc eſt per medium ſecta, appareat, eſtque veri ſimilis, aeremque calidiſſimum & humidiſſimum reddit, vnde humores nõ aliter quam vere plærumque ſcaturiunt & impetu feruntur. Secunda ea deſinente incipit, & ad plenilunium vſque procedit, æſtati ſimilis, vel eo argumento quod fructus quam maxime maturet. Hebdomas tertia eſt à plenilunio, donec luna in duas partes æqualiter diuiſa ſit: ſicca & autumno ſimilis perhibetur. Quarta vero quæ ab ea ad nouilunium eſt, hyemi comparatur. Harum autem hebdomadum ſingulas Hippocrates rurſus in duas τετράδας diuidit, & hebdomadas quidem κριτικάς, τετράδας vero διαγνωστικάς pronunciat. De quibus vide in dictione κρίσιμος & διαγνωστικὴ ἡμέρα.

Μηνιάνθες. ſic à quibuſdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioſcorides author eſt.

Μηνιγγοφύλαξ. membranæ cuſtos. Deſcribitur à Corn. Celſo lib. 8. c. 3. Lamina ænea, firma, paulum reſima, ab exteriori parte læuis, qua chirurgi in vulneribus capitis vtuntur quoties excidendum os eſt & attollendum, metuſque imminet ne in ipſo opere cerebri membrana, negligentius & vltra quam res expoſtulat premendo, lædatur, ex quo ſopores & graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Ea de cauſa Græcis μηνιγγοφύλαξ, Celſo membranæ cuſtos appellatur. Huic autem ſimile quoddam ferramentum habent chirurgi noſtri, quod vectem dicunt, cum eo attollant os quod fere totum exciſum eſt & iam labat, non ſecus quam grandiores lapides vectibus impelluntur, quanquam eodem ferramento cerebri membranam cuſtodiant. Eſt enim lamina ferrea anguſtior, ab ea parte qua os tangit aſpera, ab altera læuis, non recta, ſed media duobus locis recuruata.

Μῆνιγξ. meninx: communi quidem ſignificatione
» veteribus ante Galen. medicis ſic appellabatur
» membrana omnis: Poſtea vero ſolis cerebri
» membranis fuit hæc appellatio tributa inquit
» Galen. l. 9. de adminiſt. anatom. cap. 2. Sunt autem hæ duæ, vna tenuis, altera craſſa, vtraque intra cranium ſita, maximi ſenſus, & cerebrum foris integens. Tenuis cerebrum omne cui cohæret, anticum ſcilicet geminum, & poſticum continet, atque ab his omnibus ortam rhachitidem totam & neruos opticos & alios cerebrales vndique per cranium conueſtit. Eſt autem pluribus venis & arterijs intertexta, quibus partes, quas integit, nutrit atque temperat: eſtque ea in re χορίῳ atque etiam μεσαραίῳ ſimilis. Propterea etiam in cerebri mæandros altius inſinuatur, & in ventres, iiſdem vaſis intertexta, vbi membranam χοροειδῆ efficit. Craſſa vero meninx cranio quidem contigua, ſed ei non adhæreſcens, & cribri inſtar perforata, tenui propemodum toti circumpoſita, & cranio ad propulſandam eius duritiem & impreſſiones oppoſita, vaſis etiam pluribus abundans, & quia cerebrum dextrum à ſiniſtro, & vtrumque à poſtico cerebello diuidit, duplatæ ſimilis, portiones ſui multas & magnas tum in cranium, tum per cranij ſuturas in pericranium, & per oſſa ethmoidea in nares, perque neruorum in cranio inferno foramina, neruis & toti rhachitidi veſtiendæ & muniendæ impertitur. Ab ea pericranios membrana originem ducit, ſimiliter & dura oculi tunica, quæ anteriore ſui parte iam inde ab iride, fit κερατοειδής. Cæterum vtraque meninx à cerebro in totam ſpinam deſcendit, eamque conueſtit & munit, & præter eam neruos quoque omnes tum à cerebro tum ab ipſa rhachitide exorros.

Dicuntur apud Græcos alio nomine εἰλα- «
μίδες. «

Μῆνιγξ. etiam ſignificat ipſum cerebrum vt Heſy- «
chius annotauit, qua in ſignificatione ipſe quo- «
que Dioſcor. videtur accepiſſe l. 2. ſcribens Gal- «
linæ cerebrum in vino bibendum dari contra ſer- «
pentum morſus. «

Μηνίειν. vel (vt quidam codices habent) μηνίζειν. in «
Galeni Lexico exponitur μασᾶσθαι, ἐσθίειν, mandere, edere. perperam fortaſſe pro μινύειν, vt ſit comminuere dentibus. nam μηνίειν eſt iraſci: at μηνύειν, indicare.

Μηνοδώρειον. nomen eſt arteriaci medicamenti ad «
tuſſim vtilis, alio nomine ἀμβρόσιον dicitur, deſ- «
cribitur à Gal. l. 7. κατὰ τόπ. cap. 3. appellationem «
vero habere videtur ab effectu, nimirum quod «
eo vtentibus vitam in multos menſes producat, «
hoc enim μηνοδώρειον ſignificare videtur, niſi quis «
hoc proprium authoris nomen eſſe velit. «

Μῆον. meon. meu. frutex eſt anetho folijs & caule ſimilis, ſed craſſior: binûm ferme cubitorum altitudine attollitur, ſparſis in obliquum rectumque radicibus lõgis, tenuibus, odoratis, linguam excalfacientibus. Calidum eſt tertio ordine, ſiccum ſecundo: ideoque vrinam ciet & menſes: ſed capitis dolorem mouet. Officinis anethum ſylueſtre dicitur, ab alijs tortuoſum.

Μηνοχαίνη. nomen mulieris, apud Hippoc.

Sic quidem apud Erotian. ſcriptum legimus, «
apud Gal. vero quidam ſcribunt μυεοχαίνη vt ſit «
ἡ μυρίοις χαίνουσα, ſiue χάσκουσα innumeris modis «
hians. «

Μηρός. femur. Eſt os omnium maximum, ſupra iſchio, infra tibiæ articulatum. Vtraque autem parte per diarthroſim iungitur. Eſt autem huius forma eadem quæ & brachij. Ante enim & foris vtrumque eſt gibbum, intus & poſt cauum. Quæ cauitas vtrobique eſt ad apprehenſionem, vt equitantes, nautæ, funirepi, ſutores & alia plæraque miniſteria comprobant: gibboſitate autem cauitatem neceſſario ſequente abuſa eſt naturam ad dyſpathiam. Tria autem id os habet capita, ſupernum vnum, inferna duo. A ſuperni vertice ligamentum rotundum & robuſtum in baſim τῆς κοτύλης & in latus infernum firmiter inſeritur. Os autem femoris infimum antequam in duo capita findatur, paulatim lateſcit & craſſeſcit, vt baſim aptam his capitibus præſtare ſufficiat. Eſt autem inter hæc duo inferna capita ſinus atque interuallum, vnum ab anteriori parte, alterum à poſteriori: ſed anteriori quidem molæ tuberculum inſidet, in poſteriori vero ligamentum validiſſimum, neruus, vena, arteria, cruris totius maxima continentur. Cæterum in ſuperiori femoris ceruice apophyſes duæ ſunt, vna externa, & omnium corporis proceſſuum nulli alteri oſſi commiſſorum facile maxima: altera interna multoque inferior, ſed magnitudine nequaquam externæ comparanda. harum vtramque τροχαντῆρας appella[illegible] ſi curſoriam, quod femoris motus curſui [illegible] per muſculos his apophyſibus inſertos perfic[illegible]tur. Verum externam quod ampla ſit multumque gibboſa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id

eſt natem, appellarunt, ſiue à ſimilitudine, ſiue quod moſculi nates ipſas conſtituentes præcipue inſerantur. Sunt qui μηρὸν verterunt crus: quo tamen nomine Celſus τὴν κνήμην proprie intelligit, ſcribens lib. 8. c. 1. crus ex duobus oſſibus conſtare, ex tibia & ſura. Idem autem femoris nomine manifeſto τὸν μηρὸν intelligit, ſcribens tibię os cum femoris inferiore capite committi, ſicut cum humero cubitum.

„ Hoc & os femoris ἀμφικέφαλον Ariſtoteles „ vocauit, quod vtraque ſui parte quaſi capita ha„ bere videatur.

Μήτρα. vterus. Eſt pars mulieris tunica conſtans velut ex duabus diuiduis coagmentata, concipiendi gerendique fœtus inſtrumentum. Illa fibras habet rectas intus, nec ita multas tranſuerſas, foris paulo plures, obliquas, harum medias & plurimas & valentiſſimas. Et hæc quidem vteri propria eſt, eiuſque naturam & ſubſtantiam conſtituit. Verum ad vteri perfectionem multa alia concurrunt, tunica altera, venæ, arteriæ, ambarum cotyledones, nerui, cornua, teſtes, & præter hæc omnia connexio cum partibus vicinis, ſitus, magnitudo, numerus, figura, adhæc vteri os & collum, & ipſius colli os ſeu pudendum, de quibus breuiter ordine dicemus. Tunica illa altera neruoſa eſt, naſcitur à peritonęo hypogaſtrij propinquo, in recens fœtis & parturientibus, vt & propria tunica, eſt tenuiſſima: in virginibus, ſterilibus & parere ceſſantibus, craſſiſſima. Venæ & arteriæ ad vterum feruntur duplices, primæ à ſpermaticis vaſis, quæ mulieri vt viro naſcuntur, dextra quidem à vena caua & aorta, paulo infra renalia: ſiniſtra vero à renalibus, niſi quod arteria ſæpe ab aorta exit. Hæc vaſa ramulum valde flexuoſum teſtibus largita, in vterum abſumuntur, inter tunicas eius duas varie diſperſa: ſecundæ vero à ramis vaſorum quæ ſunt ad os ſacrum, per oſſis pubis foramen in crus deſcendentibus prodeunt, & partim in vterum aſcendunt, partim in eius collum deſcēdunt. Horum vaſorum ora in internum vterum penetrantia κοτυληδόνες appellantur, de quibus ſuo loco diximus. Nerui in vterum diſtribuuntur quemadmodum & in viri penem à ramis ſextæ coniugationis qui ad coſtas feruntur, & ab infima ſpina. Cornua κεραίας vocant. ſunt duæ vteri apophyſes exiguæ, à lateribus ad ilia, papillæ ſeu cornibus exorientibus ſimiles, in quæ ſemen muliebre excernitur, & contractæ allantoidis extremitates deſinunt. Teſtes vteri lateribus ad fundum adiacent, vtrinque vnus, multo minores virilibus, tecti tum peritonæo, vaſa in hos ipſos cum ſanguine ſeminali varicoſius educente, tum epididymide propria tunica: ſed erythroide & ſcroto & darto carent. A teſtibus vaſa ſemen in vterum per cornua deferunt, initio ampla vt virilia, deinde anguſta, rurſus ad vterum laxata. Connexio vteri cum partibus vicinis maxima eſt per tunicam à peritonæo exortam, quæ vterum firmiſſime alligat oſſi pubis, ilium, & ſacro. per venas quoque & arterias pręcipue ſpermaticas & peritonæi apophyſim eas deducentem magnis vaſis alligatur, vt per neruos ſpinalis medullæ: per quaſdam quoque fibras tenues inteſtino recto: per alias veſicæ, ſed plures & laxas: per vincula etiam laxa oſſis pubis & ſacri & lumborum muſculis. Magnitudo medio- cris vteri longa, vt plurimum eſt vndecim digitos, à fundo ad pudendum. Ad ilia autem præcipue cornibus extenditur. Diſtinguitur autem vterus ſinu duplici, quem κόλπον appellant, dextro & ſiniſtro, per illam tunicæ propriæ in medio glutinationem ſutura quadam, qualis ſcroto ineſt, obſcuriore tamen foris deſignatam. Vteri os in virginibus & vtero gerentibus & ſterilibus & parere ceſſantibus eſt glandi virili perſimile: parturientibus vero & recens enixis adeo extenditur & patet, vt nihil eius ſuperſit, ſed cauitas vna prope æqualis à fundo vteri ad pudendum appareat. Id os à conceptu multum contrahitur teſte Hippocrate, mediocriter autem aperitur, dum ſemen recipit aut ipſum excernit vel menſes: idem os epiploon inter veſicam & vterum illapſum in valde obeſis comprimit & conceptum impedit, vt ſcribit Hippocrates. Vteri collum eſt corpus muſculoſum carne dura & cartilaginoſa conſtans, in annos ſemper magis durum & cartilaginoſum euadens, ita vt vetulis iam ſit ſimile ſummitati aſperæ arteriæ, vt recte comparauit Herophilus. Colli autem vteri os, cunnus Latinis dicitur.

« Cæterum vterus apud Grecos varijs nominibus appellatur, nunc δελφύς, nunc ὑστέρα, nunc μητρῶν χωρίον, quorum nominum explicationem tradit Oribaſ. l. 24. Collectan. & Moſchio in harmon. Gynæciorum. Sed Ariſtoteles lib. 1. de hiſt. animal. c. 13. ὑστέραν vocat partem vuluæ interiorem, μήτραν vero ceruicem & oſtium vteri: Cum vero vterus diuidatur in partem ſuperiorem & inferiorem, id eſt fundum & ceruicem, aliæque eius internæ partes quædam ſint, aliæ externæ, earum ſingularum appellationes minutius Oribaſ. & Moſchio locis citatis recenſent: & orificium quidem vteri externum περίκτος πόρος καὶ σῶμα dicitur: ab eo quantum 7. vel 8. digitis reconditum eſt collum, Gr. τράχηλος, aditus fundi orificium internum, pars quæ illi adiacet αὐχὴν ceruix, omnis horum concurſus χορίον, vbi autem dilatari in rotunditate incipit vterus, partes laterales ὦμοι nuncupantur, partes paulo ſuperiores πλάγια, vbi vero rotunditas concluditur βάθος fundus, Media fere pars fundi ſuperior & interior βάσις μείζων, omnis inanitas illa quæ in medio eſt γαστὴρ, κόλπος venter ſeu conceptaculum appellatur: Quod autem vterus in dextras & ſiniſtras partes dirimatur, inde δίκολπος quaſi bis ſinuatus vocatur; Papillares autem illæ apophyſes quæ ad latera vtrimque verſus ilia protuberant, & quas Herophilus dimidij circuli reuolutioni aſſimilabat Diocles κεραίας vocabat, Eudemus πλεκτάνας, cirros, Praxagoras & Philotimus κόλπους: fundi autem ſeu cauitatis vteri orificium internum & anguſtiſſimum Galenus balano comparauit ratione ſubſtantiæ craſſæ ſolidæ, alij Tincæ piſci vel ori catulino ſimile faciunt, Galen. in exeg. tribus nominibus ipſum appellari inquit; in primis ἀμφίδιον à ſimilitudine ferri rotundi quo terra proſcinditur ex interpretatione Ruffi, vel vt Galeno placet, quod labri cucurbitulæ ſit ſimile, λῶμα etiam dicitur ab extremitatibus indumentorum, nec non ὄσχον à flexuoſa extuberantia, ὄσχοι enim & μόσχοι palmites & clauiculas ſignificant; μήτρα denique vterus nuncupatur inquit Aet. tetrab. 4. ſerm. 4. cap. 1. quod ex ipſo velut à matre animantia cætera oriantur, & vt ſcribit Soranus ὅτι μήτηρ ἐστὶ τῶν ἐξ αὐτῆς γινομένων ἐμβρύων, ἢ

» ὅτι τοῦ ἰσχίου αὐτὴν μητέρας ποιεῖ.

» Non tantum autem μήτρα vterum ſignificat, » ſed & arborum medullam ſeu vitalem animam » authore Theophr. lib. 1. cap. 14. qui μήτραν eſſe » ait quod in medio ligni tertium à cortice conti» netur, velut medulla in oſſibus, vnde & medul» lam nonnulli alij cor appellant: Cerealibus quo» que μήτρα tribuitur ab eodem Theophr. l. 4. de » cauſ. plant. c. 12. Sed & μήτραι interdum τὰ ὕστε» ρα Hippocrati dicuntur quæ latinis ſecundæ vt » lib. de natura muliebri: μήτρα etiam exponitur » Galeno operculum atque velut inuolucrum » quoddam quod ἐπιδίδυμις nominatur, eſt vero » quidã varicoſus tumor teſticulo circa verticem » incumbens. Denique, inquit Pollux, etiam τὴν » μήτραν vocat Hippoc. γονὴν, id eſt genitricem vt » in qua fœtus conſiſtat, nutriatur, & in qua ſan» guis menſtruus congregetur.

Μητρεγχύται. inſtrumenta quibus in vterum medicamenta infunduntur clyſteris modo.

Μητρῷον μόριον. vterus vocatur aph. 13. ſect. 5. libr. 6. » Epid. quaſi pars vterina.

Μητρομανία. vteri furor dicitur, vel inordinatus eius » motus apud Nicolaum ſect. 1. de Antidotis » antidoto 228.

Μῖγμα. mixtura dicitur atque proprie de illa quæ » medicamentorum eſt propria.

Μιγματοπώλης. dicitur qui medicamentorum mi» ſturas vendit Gal. l. 7. τῶν κατὰ τόπ. Pharmacopo» lam vocamus.

Μιθριδάτειον. antidotus à Mithridate rege compoſita, qua ſe à venenis tutum ſeruauit. Verum eius variæ feruntur compoſitiones. Quintus Serenus Poeta ſimpliciſſimam deſcripſit, conſtantem rutæ folijs viginti, nucibus iuglandibus duabus, ſalis grumo vno cum caricis aliquot, vt his verſibus cecinit:

Antidotus vero multis Mithridatia fertur
Conſociata modis, ſed Magnus ſcrinia regis
Cum raperet victor, vilem deprendit in illis
Syntheſin, et vulgata ſatis medicamina riſit:
Bis denum rutæ folium, ſalis et breue granum,
Iuglandeſque duas, terno cum corpore ficus.
Hac oriente die parco conſperſa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quod pocula matri.

Eadem etiam apud Plinium deſcribi videtur lib. 23. cap. 8. Sed vt ſunt hominum ingenia, quæ in aliorum inuentis minime poſſunt acquieſcere, primæ huic compoſitioni magna poſtea miſcella acceſſit, adeo vt permultæ eius nominis antidoti extiterint. Referuntur plures à Galeno ex varijs authoribus, Antipatro, Cleophante, Damocrate, Xenocrate, Andromacho. Alias Paulus & Aetius deſcripſere, valdeque ab his omnibus diuerſas Arabes, & quas non ſit facile intelligere. Adeo vt in tanta huius præſtantiſſimę antidoti compoſitione nõ ſit facile pharmacopœo deligere quam ſibi concinnandam proponat. Optimæ habentur quas Galenus lib. 2. de Antidotis tum ad Andromachum, tum ad Antipatrum refert. Itaque eas tanquam ſynceriores atque vetuſtiores in vſum potius reuocandas cenſeo. Vocatæ ſunt hæ ſimpliciter antidoti Mithridatiæ, aduerſus multa venena efficaciſſimæ, & plus quam ipſa etiam Theriace valentes, ſed ſine viperarum carnibus (quibus ſolis Mithridatium videtur à theriaca differre) factæ, & propterea aduerſus viperæ ictus non tam præſenti remedio. Quę tamen etiam poſtea addi cœperunt, vnde theriaca illa Mithridatios emerſit quam Galenus ex Andromacho recitat, ſic dicta quod viperæ carnes recipiat. Præter has etiam à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους aliæ duæ μιθριδάτειοι ἀντίδοτοι, ἀσθματικὴ καὶ πνευμονικὴ, inter arteriaca medicamenta numerantur.

Μικρὸς σφυγμός. paruus pulſus. Eſt pulſus differentia ſumpta à quantitate diaſtoles, magno pulſui oppoſita. Itaque cum magnus pulſus dicatur quãdo arteria tribus dimenſionibus, hoc eſt longitudine, latitudine & profunditate naturalem habitum & mediocritatem excedit, palam eſt eum qui deficit, hoc eſt breuem, ſtrictum, ſimulque humilem pulſum, paruum vocari. Dicitur autem ad aliquid, vt & moderatus: eſt enim paruus pulſus moderato minor. Talis euadit ſolo calore infra modum imminuto, fereque ſecum perpetuu annexam habet paruitatem & raritatem, velut & magnus frequentiam & celeritatem adſciſcit. Diuerſo tamen vterque modo. Siquidem aucto calore pulſus primum magnus euadit, poſtea celer, inde frequens. Imminuto autem atque refrigerato, primum raritas, ſecundum eam tarditas, poſtremo paruitas apparet, ſicut Galenus lib. 1. de cauſis pulſuum demonſtrauit. Hi e pulſus proprie vſum deficientem ſignificat, hoc eſt caloris, qui in corde & reliquo corpore eſt, refrigerationem & ſpiritus animalis conſumptionem.

Vnica voce illi μικρόσφυκτοι dicuntur apud «
Dioſcor. l. 5. c. 17. «

Μικρόβιοι. dicuntur qui ſunt breuioris vitæ, cuius «
cauſas repetes in voce μακρόβιοι. «

Μιλήσιον. genus eſt alcyonij quod figura vermi ſimile eſt, purpurei coloris & compage ſubſtantiæ molli, omnium alcyoniorum tenuiſſimum.

Μίλτος. rubrica. Eſt terra rubens. Cuius tamen penes colorem tres produntur differentiæ, valde rubra, in rubro candida, & inter eas media. Omnis inuenitur aut in metallis auri, argenti, æris, ferri: aut non raro in proprijs venis. Omnium præſtantiſſima cenſetur Sinopica, quæ ex Cappadocia in Sinopen Ponti vrbem venalis defertur, triplici quoque differentia. alia enim mollis, alia dura, alia mediocris eſt. Maxime probatur grauis, dẽſa, iecinori ſimilis, calculorum expers, concolor, cum diluitur valde fuſilis. Ea vel bolus Armenia eſt, vel proxime ad eam accedit non tantum notis omnibus, ſed & viribus & natali etiam ſolo, quod Armenia ſit Cappadociæ confinis. Poſt eam Dioſcorides μίλτον τεκτονικὴν, hoc eſt rubricam fabrilem, recẽſet, in omnibus ſinopide inferiorem, qua fabri ad lineas protrahendas obductis ea funiculis vtuntur. Ea forte fuerit quam veterinarij pro bolo Armenia, & chirurgi plærique vulneribus cruentis adhibent. Ac quamuis duo iſta tantum rubricæ genera Dioſcorides exponat, ſciendum tamen eſt omnem terram rubram, dici poſſe rubricam, vt Armeniam, Lemniam, Samiam, Alanam: atque eam omnes non tantum rubricæ nomine, verum etiã minij, veteres comprehendiſſe, adiecto ſemper gentis aut vſus cognomine.

Μίλφαι, αἱ «

Μίλφωσις. Defluuium pilorum palpebræ, quod vi- «
tium alio nomine μαδάρωσις dicitur. Nam Paul. «
Ægin. l. 3. c. 22. & Actuar. lib. 2. περὶ διαγνώσ. παθ. «
ſcribunt μαδάρωσιν ſiue μίλφωσιν eſſe ἀπόπτωσιν τῶν «
τοῦ βλεφάρου τριχῶν, idem Paul. μίλφας appellat & «

» & Gal. τ̃ κτ̃ τόπ. l. 4. c. 5. Aetius τὴν μάλφασιν eſſe
» ait πάθος τῶν ταρσῶν, in eoque τοὺς ταρσοὺς fieri
» ἐρυθρούς. ἰσχνότας μάλιστα τῷ χειμῶνι.

Μίμησις. imitatio. Tertium erat genus τ̃ ἐμπειρίας, quo ea quæ aliquando profuiſſent vel nocuiſſent, ſiue naturâ, ſiue fortunâ, ſiue conſilio oblata fuiſſent, rurſus in experimentum ducebantur, aliorum qui ea prius experti eſſent imitatione. Ea quidem potiſſima pars medicinæ empiricorum fuit, eaque vna artem ſuam maxime conſtituerunt. Non enim bis tantum aut ter, ſed ſæpius id quod profuit imitati, idemque in ijſdem affectibus vt plurimum proficere inuenientes, ac eiuſmodi memoriam θεώρημα vocantes, eam vnam artis partem maxime fidam ratamque habebant.

Μίνθα, ſeu μίνθη. mentha dicitur, quæ alio nomine
» ἡδύοσμος dicitur à ſuaui odore vt Dioſcor. tradit
» lib. 3. c. 41. Plutarch. tamen ſympoſ. lib. 8. cap.
» 9. diſcrimen facit inter μίνθην & ἡδύοσμον, indi-
» cans μίνθην eſſe degenerem ἡδύοσμον, ſeu vi-
» tium ἡδυόσμου, vt lolium eſt vitium tritici, vap-
» pa vini: de Mentha autem vide plura in voce ἡ-
» δύοσμον.

Μινναία σμύρνα. Myrrha Smyrnæa, ſic à loco vbi
» naſcitur nuncupata, vt lib. 1. de Antid. teſtatur
» Galen. eandem eſſe mynnæam ac Troglodyti-
» cam prodens, quo magis mirum eſt Dioſcori-
» dem tradere Troglodyticam myrrham primas
» tenere, minnæam vero reprobam eſſe: Notan-
» dum autem pro μινναία non modo apud Gal. ſed
» & Aet. & Paul. & Dioſcoridem, alioſque Græ-
» cos medicos ἀμιναία ſæpe legi & falſo, Plinius
» certe l. 12. cap. 16. recte minnæam habet, idem &
» thûs minnæum quod à minnæorum pago dictũ
» tradit eiuſdem lib. c. 14. quæ lectio eſſe veriſſima
» hinc videtur quod Thus & Myrrha in ijſdem
» proueniant locis eodem teſte.

Μινόφαιον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ μαλάβαθρον.

Μινύειν. μασᾶσθαι. ἐσθίειν. hoc eſt mandere & edere, apud Hippocratem. In Galeni Lexico perperam eſt μλυίειν.

Μινυθήματα, τά, Hippocrati lib. κτ̃ ἰητρεῖον Galen. in-
» terprete dicuntur τὰ ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα γενόμενα, id
» eſt partes ex diuturno vinculo aut quiete ema-
» ciatæ, extenuatæ & imminutæ, aut graciliores
» effectæ quas illic deligatione reſtaurari conſulit
» Hippocr.

Μινυθῶδες πνεῦμα. anhelitus paruus & rarus, hac de
» voce plura Gal. 2. de difficult. reſpirat. c. 5. & l. 3.
» c. 8. vide & in voce πνεῦμα.

Μιξαίθριον, aut μιξαιθρία. dicitur Hippocrati tempo-
» ris ſerenitas hiemalibus pluuijs permixta, ſeu
» temporis conditio in qua ſerenus aer interdum
» apparet, interdum pluuijs nubiloſus.

Μίξις. miſtio, antiqui Hippocratis interpretes, hac
» voce cum muliere congreſſum, ſeu coitum ſigni-
» ficari tradunt vt ſcribit Gal. 6. Epid.

Μισόδωλον. ſic quidam τὸ [illegible] dictum volunt.

Μίσχος. pediculus in plantis, eſt id quo folium fru-
» ctus aut flos dependet vt definit Theophr. lib. 1.
» hiſt. cap. 3.

Μίσυ. Eſt ſuccus in metallis concretus in glebæ formam vel pollinis aliquando, finitimus chalcitidi. Ex ea namque effloreſcit, quamquam non ex ea tantum, ſed ex ſory etiam atque melanteria, omnique atramento ſutorio. Naſcitur in ijſdem metallis in quibus & chalcitis, atque in ſe inuicem aliquando temporis ſpatio tranſeunt, quemadmodum narrat Galen. chalcitidem per triginta prope annos domi ſuæ aſſeruatam, in miſy verſam ſe vidiſſe, craſſis nimirum chalcitidis partibus attenuatis naturæ & temporis ope. Eſt enim miſy partium multo quam chalcitis tenuiorum, alioquin genere cum ea cognatum. Dicitur & ſupra chalcitidem oriri, non aliter quam ærugo ſupra æs. Proindeque vires non admodum habet diſſimiles. Calefacit, exiccat, acre eſt, erodit, adſtringit, extergit, expurgat. Luteum eſt, & micas habet auri colore internitentes.

Μίτρη. dicitur apud Hippocr. tegmen vel tanquam inuolucrum quoddam, aut epididymis, quæ eſt varicoſus quidam tumor, ſummo didymo inſidens, author Galenus ἐν τῶν γλώσσαις.

Sed nota in exemplaribus omnibus ſcribi μί- «
τρη per η. «

Μίτυς. ſic vocatur primum operis apum funda- «
mentum, ceu cruſta parua, ſaporis amari quam «
ſequitur πισσόκηρος, deinde πρόπολις, de quibus «
ſuis locis, Plinius id commoſim videtur dicere «
lib. 11. cap. 7. «

Μνᾶ. pondus eſt quod apud medicos vnciarum ſedecim fuit. Id quod patet ex Dioſcoride, qui ſic ſcribit in libello de ponderibus & menſuris: ἡ μνᾶ κτ̃ τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἄγει οὐγγίας ις´. τουτέστιν ὁλκὰς ρκη´. Id eſt Mina ſecundum medicorum vſum habet vncias ſedecim, hoc eſt drachmas centum viginti octo. Verum ἡ ἀττικὴ μνᾶ multo leuior eſt Romana. nam centum modo drachmas pendit, vt ex Suida apparet, qui ſcribit ἑκατὸν δραχμαὶ ποιοῦσι μνᾶν. hoc eſt, centum drachmæ minam vnam efficiunt. Item ex Plinio, qui lib. 21. cap. vlt. Mna, inquit, quam noſtri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum. Quin etiam ex Fannio ſic ſcribente:

* *Mnam vocitant, noſtrique minam dixere priores:*

Centum hæ ſunt drachmæ.

Proinde quum Plinius verba Dioſcoridis in Latinum vertens, μνᾶν libram reddit, proculdubio Atticam intelligit, ceu drachmis tantum quatuor differentem à libra Romana, quæ drachmarum eſt nonaginta ſex. Sic quoque videtur vſus mina Philoxenus medicus, cuius emplaſtrum eſt apud Aſclepiadem, vt ſcribit Galen. τ̃ κτ̃ γένη libro 4. κηροῦ δραχμὰς ρ´. ὃ μνᾶν ἐπιγράφει. στέατος ταυρείου δραχμὰς ρ´. ῥητίνης τερμινθίνης δραχμὰς οε´. ὃ τρία τέταρτα ἐπιγράφει. hoc eſt, ceræ drachmas centum: quod minam inſcribit. ſeui taurini drachmas centũ, reſinæ terebinthinæ, drachmas ſeptuaginta quinque: quod tria quaterna inſcribit. Videtur autem Aſclepiades hanc interpretationem per drachmas poſuiſſe, cum Philoxenus ſcripſerit minam, ne quis eum de Alexandrina aut alia putaret ſenſiſſe. Galenus vero cum Crito minam ſcripſiſſet, dubitat quamnam intelligat: locus eſt lib. 5. eiuſdem operis, cum inquit: φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ρ´ δραχμῶν βουλόμενος εἶναι τὴν μνᾶν. hoc eſt, apparet autem & in alijs centum drachmarum voluiſſe minam eſſe. Quoniam vero Romæ egiſſe Critonem conſtat, vt qui Cæſareus medicus fuerit, dubium eſt an cum drachmas ſcribit, vt alij, denarios intelligens, voluerit minam eſſe centum denariorum. Tunc enim ab Attica mina moltum, à medica parum differret. Sic autem ait Galenus: διαπορεῖται δὲ τοῖς περὶ τ̃ σταθμῶν καὶ μέτρων γράψασι, ὁ πόσος [illegible]

μναῖ σταθμός. οἱ μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων οὐγγιῶν εἶναι τὴν μνᾶν, οἱ δὲ εἴκοσι. οἱ δὲ καὶ διοριζομένων, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρεωτικὴν εἴκοσι φασκόντων εἶναι οὐγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα. hoc eſt diſerte quidem ſcriptum eſt ab ijs qui de ponderibus & menſuris tradiderunt, quantum eſſet pondus minæ: alijs quidem dicentibus minam vnciarum eſſe ſedecim, alijs autem viginti: alijs vero etiam diſtinguentibus, & dicentibus Alexandrię quidem haberi vnciarum viginti, alibi vero ſedecim. Idem vero etiam l. 1. dicit τινὲς μὲν εἴκοσι οὐγγίας ἔχειν φασὶ τὴν μνᾶν, ἔνιοι δὲ ἑκκαίδεκα. hoc eſt, alij quidem minam viginti vnciarum eſſe dicunt, alij vero ſedecim. Quod autem Alexandrina medicis in vſu fuerit, Galenus indicat, recenſens ex Aſclepiade emplaſtrum Moſchionis veteris medici ſic ſcribentis: λιθαργύρου μνᾶ μία. ἡ δὲ μνᾶ ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου ἔχει ὁλκὰς ρξ´. hoc eſt, lithargyri mina vna. Mina autem in hoc medicamento pendet vncias centom ſexaginta. Itaque Galen. addit: καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον καὶ κατὰ τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ρξ´ δραχμὰς φησὶν ἔχειν τὴν μνᾶν. εὔδηλον οὖν ὅτι ἀλεξανδρεωτικὴν λέγει μνᾶν, οὐγγίας κ´ ἔχουσαν. ὅπως ἑκάστη τῶν οὐγγιῶν ἔχῃ δραχμὰς η´. οὕτω γὰρ συμβήσεται τὰς ρξ´ δραχμὰς ἔχειν τὴν μνᾶν. hoc eſt, & ſecundum id medicamentum, atque aliud quod ab ipſo deſcribitur, centũ ſexaginta drachmas minam dicit continere. Itaque manifeſtum eſt Alexandrinam minam ipſum dicere habentem vncias viginti: ita vt ſingulę vnciæ pendeant drachmas octo. Sic enim fiet vt mina centum ſexaginta drachmas contineat. Hinc videmus medicis alijs in vſu fuiſſe Atticam minam, alijs quam nominant medicam, alijs Alexandrinam. Atticam potiſſimom his qui vel antequam populi Romani nomen & res floterent ſcripſerunt, vel in Græcia agentes Romana pondera ignorarunt. Alexandrinam vero his qui Alexandriæ medicinam exercuerunt. Medicam autem qñibus res Romanæ non fuerunt ignoræ. Sed cum à Gal. nulla ratio ſit indicata, cur hæc mioa conſtituta ſit, poterit forte ratio iſta afferri, quod medici qui Romæ egerunt, quia vterentur Romanis ponderibus, vtpore libra, vncia, denario, quem drachmam appellare ſolent, & ſcirent Atticis minam eſſe centum drachmarum, ſcripſerunt quoqoe minam eſſe centum drachmarum, denarios intelligentes. Sic Crito videtor accepiſſe minam. Alij referentes ad drachmam Atticam qua denarius quinta parte grauior eſt ex Cleopatræ ſententia, drachmas inuenerunt Atticas centum viginti qoinque tot denarios efficere: quæ drachmę in vncias collectæ conficiunt ſedecim minus tribus drachmis, quas noo curarunt. Sic natam arbitror medicam minam, quæ eadem & centum ſit denariorũ, & drachmarum Atticarum centum viginti octo. Porro Alexandrinæ ratio eſt aut quod drachmas grauiores habuerint, ſi Polluci credimus, minas omnibus fuiſſe centum drachmarum, ipſas vero drachmas pro earum grauitate vel leuitate variaſſe: aut quod mina, ſi Pollucis ſententiam non probamus, plures apud eos quam centum drachmas habuerit. Itaque ſi grauiorem drachmam fuiſſe putauerimus, non ſemper quinque drachmæ Alexaudrinæ efficient octo Atticas: habebit enim vna drachma Alexandrina ſeſquidrachmam Atticam & decimam ipſius partem. ſin mina plurium fuit drachmarum quam centum, nemo quot fuerit, niſi grauitate drachmæ prius cognita, ſcire poteſt. Illud oobis ſatis ſit, Alexandrinam minam drachmas Atticas pendere centum ſexaginta.

Μνασαίου φάρμακον. emplaſtrum eſt authore Mnaſęa, ſecundo ordioe remolliens. Conſtabat, vt ſcripſit Galenus lib. 1. τῶν κατὰ γένη, portiouibus æqualibus ſpumæ argenti, adipis & olei. Atque ſic quidem Galenus. Mnaſæas vero, vt Paulus & Aetius prodidere, ceram, colophoniam reſinam & paſſum adijciebat, vel æqualibus, vt habet Aetius, portionibus, vel inæqualibus, vt Paulus. Eſt illi non modo emolliendi, ſed etiam diſcutiendi facultas.

Μιμωνευτικὴ αἵρεσις. idem quod ἐμπειρικὴ vide ἐμπειρικὴ.

Μογιλάλοι. qui difficulter ex aliquo linguæ morbo loquuntur, vt ij, quibus ab vlcere & cicatrice dura ſub lingua relicta lingua incuruatur & impeditur libera vocis prolatio. Dicontur & ἀγκυλόγλωσσοι, niſi quod Aetius μογιλάλους videtur intelligere eos modo qui ex aliqua affectione impedite loquuntur: ἀγκυλογλώσσους vero tum hos, tum illos qui ex vtero & à natura id vitij habent. Vide ἀγκυλόγλωσσον: vitium autem eiuſmodi vocatur μογιλαλία, quo nomine blæſitas, balbuties, linguæ hæſitantia & quæuis loquendi difficultas intelliguotur. huius autem cauſæ multæ ſunt, imbecillitas facultatis animalis mouentis linguam, Natio, Patria, mala conſuetudo, affectatio, morbus, & mala conformatio.

Μόδιος. modius. menſura ſedecim continens ſextarios.

Μοῖρα. apod Hippocr. duo ſignificat, nimirum partem quamcumque corporis humani, quæ omnis quidem ineſt in ſemine κατὰ δύναμιν; & fatalem viuendi & moriendi neceſſitatem quam τὴν πεπρωμένην μοῖραν appellat.

Μολοῦδαι, vox, in coacis de ijs dici videtur, quæ in altum procedont & cuniculos agunt, in flexus & veluti ramulos ſeſe diſpergunt, quales fiſtulæ ſont, de quibus hanc vocem protulit Hippocr. vt quæ ſanie ſuppreſſa aut corrupta vicinas partes inficiunt, cuniculos agunt, & multiplices ſinus habent.

Μολόχη. idem quod ἡ μαλάχη, hoc eſt malua. Alij non omne quidem maluæ genus, ſed ſatiuam modo ſic dictam volunt.

Μολοχίνη ἔμπλαστρος. deſcribitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη, cap. 2.

Μολύβδαινα. plumbago. Eſt medicamentum metallicum ex plumbo ferueſcente factum, cum iam idipſum ſuperior catinus combibit. non eſt idem cum ferri ſcoria, ſed multum ab ea differt. Siquidem ferri ſcoria fit tantum in primis fornacibus vbi plumbi lapis metallicus funditur. Eo namque probe fuſo artifices plumbum aqua frigida perfundunt quouſque ſcoriam deponat, denſam, fractu contumacem, colore in luteum vergente, & vitri ſplendorem præ ſe ferentem. Plũbago vero in ſecundis fornacibos excoquitur, neque aliud eſt quam puriſſimum plumbum, vſtione in cinerem redactum. Fit autem vel ex plumbeis laminis, vel ex lapide plumbario aut arena, vſque dum hæc tota verſa fuerint vel in lithargyrum vel in molybdænam. Non eſt vnius coloris. ſuprema eius pars colore propius ad ſpumam argenti accedit, infima ad cinerẽ, media ex vtriſque mixta eſt. Suprema bonitate præſtat,

aliquantulum ſplendet: cum in puluerem teritur, rutila: in oleo cocta iecoris colorem contrahit. Vires, vt ait Galenus, ſimiles habet lithargyro, quod mediæ temperaturæ eſt: ab ipſo tamen parum ad frigidum inclinat, neque abſtergit, eſtque denſatum magis partium: proinde ad reprimendas fluxiones apprime conducit.

Pro μολύβδαινα autem ſcribitur & μολίβδαινα per ι. ſic & pro eodem dicitur μολυβδὶς & μολιβδὶς.

Μολύβδαινα. herba, inquit Plinius, vulgo naſcens folio lapathi, craſſa radice, hiſpida. Ea multis eſſe creditur maior perſicaria, aut omnino nobis ignota eſt.

Μολυβδῖτις. plumbaris. ſpecies lithargyri. vide in dictione λιθάργυρος.

Μόλυβδος. plumbum præſertim nigrum: quod enim candidum eſt, Græci peculiari nomine κασσίτερον appellant.

Eſſe autem plumbum ſua natura frigidum & ſiccum videtur, quia tamen agit in nos ratione partis cuiuſdam, partim humidæ, partim tenuis & aereæ, quam in ſe habet, quæque facile à calore noſtro alteratur, ipſum humectare potius quam ſiccare cenſemus, niſi fortaſſis vſtum, quoniam pars illa tenuis & aerea vſtione defecit, illud ipſum etiam eſſe plumbi temperamentum, frigidum ſcilicet & humidum Galen. aſſeruit 9. ſimplic. quanquam nonnullæ quas eo loco ſententiæ ſuæ rationes profert Gal. parum firmæ videntur vti recte monuit Fallop. li. de metallicis: illud ſi verum ſit, vti certe eſt, minime profecto exiſtimandum eſt plumbum adſtringere, quantumuis hoc palam ſonent verba Dioſcor. l. 5. cap. 95. ſiquidem humiditas aſtrictionem impedit; Reperitur vero & μόλιβδος per ι itemque in deriuatis, ſed & pro μόλυβδος repetitur μόλιβος, & μόλυβος ſine δ. vt Iliad. δ & in Epigrammatis.

Μόλυβδος πεπλυμένος. plumbum elotum, huius lauandi modum & loti facultatis refert Dioſcor. lib. 5. c. 95.

Μόλυβδος κεκαυμένος. Plumbum vſtum, vrendi modum vſtique vires recenſet Dioſcor. lib. 5. cap. 96.

Μολύβδου σκωρία: Scoria plumbi, parandæ modum huiuſque facultates commemorat Dioſcorides lib. 5. cap. 97.

Μολυβδοειδής. lapis plumbarius, ſic dictus à plumbi ſimilitudine, viribus iiſdem præditus, quibus & plumbi ſcoria ſiue recrementum. Quid vero ſit, nemo veterum explicauit.

Μολυβδόχρωτοι. dicuntur plumbei coloris homines, quorum ſcilicet color ad nigrum ac liuidum vergit & declinat, vt ait Gal. 12. method.

Μόλυνσις. inquinatio dicitur ab interpretibus Ariſtotelis. Non eſt aliud quam inchoata tantum & non abſoluta elixatio, cum humidum externum calidius quidem eſt quàm vt vllo modo mouere poſſit humidum, in eo quod elixatur contentum, ſed tamen imbecillius quam vt perfecte concoquere poſſit, & ad æqualitatē reducere. Ariſtot. ſcribit lib. 4. τῶν μετεώρων, μόλυνσιν eſſe incoctionem contrariam elixationi. Itaque ſi elixatio eſt concoctio indefiniti humoris à circumfuſo calore, μόλυνσις erit inconcoctio humoris in corpore indefiniti ob defectum caloris in circumfuſo humido. Nec tamen propter caloris defectum putredinem induci eſt neceſſe, quod μόλυνσις ab alio quam putredo motu fiat. Defectus autem ille caloris prouenit, vel propter copiam frigiditatis quæ in humido eſt, hoc eſt, cum humidum quod circumfuſum eſt rei quæ coquitur, frigiditatis plus habuerit quam caloris: vel propter copiam humoris, qui in eo eſt quod coquitur, tantam, vt à calore circumfuſi humoris vinci & mitificari non poſſit.

Μολυνέσθαι. dicitur Hippocrati quod cito moueri & mutari deſiit refrigeratumque eſt, vt explicat Galenus comment. 2. εἰς τὸ ϛ' τῶν ἐπιδημιῶν.

Scriptura hæc quidem eſt apud Gal. in commentario, ſed ſcribendum per ω μωλυνέσθαι, vel μωλύνεσθαι, vt eſt apud Hippocr. Quo de errore nos ſupra egimus in καταμωλύνεσθαι, vnde repetes vbi etiam de vocis huius explicatione plura.

Μονόπηρον. dicitur magnum inteſtinum Colum quia neutra ſui parte alijs inteſtinis adnexum eſt, ſed inteſtinum per ſe eſt in hippiatria.

Μονθύλευσις, ſiue ὀνθύλευσις. ciborum paratura quædam eſt, ſed qualis illa ſit parum explicate docent Græci Grammatici; Heſych. ὀνθυλευμένον ἄρτυμα interpretatur τὸ ἡδυσμένον, condimentum olei vel aceti, guttis irroratum; & κοιλίας μονθυλευτὴν Ariſtoph. ſchol. ſuo tempore numeratam fuiſſe ait inter χορδὰς, ſeu καρυκεύματα; & μονθυλεύσεις ſiue ὀνθυλεύσεις Pollux vocatas fuiſſe ſcribit τὰς περιττὰς σκευασίας, nimis exquiſitos & ſuperfluos ciborum apparatus.

Μονοήμερα. ſunt collyria quæ cum oui candido, aut muliebri lacte, aliquando vero etiam aqua ſimplici illita oculis inflammatione laborantibus eam ſtatim mitigant. Conſtant magna ex parte ijs quæ mediocriter adſtringunt, concoquunt & diſcutiunt. Cuiuſmodi ſunt acacia (quam quidem quæ habent collyria, τρυγώδη, hoc eſt fæculenta, appellantur) æris ſquamma, æs vſtum, crocus, myrrha, lycium Indicum, caſtorium, thus. Verum in quibus adſtringentia prædominantur, plurimo oui candido diluenda ſunt, præſertim ſi quid ex metallicis complectantur. In quibus autem crocus, myrrha, caſtorium, thus, lycium præualent, in his parcius oui candidum commiſcendum. Cæterum vitari oportet vſum τῶν μονοημέρων κολλυρίων in plenitudine totius corporis. Nam quia facultate frigida ſunt, obſtruunt dēſantque meatus, ac ſi copia humoris in oculis fuerit, in cauſa ſunt plærumque vt tunica κερατοειδὴς rumpatur. Sunt autem dicta μονοήμερα, quod intra diem vnum curationem abſoluant.

De his collyrijs & eorum quibuſdam differentijs vide Trallian. l. 2. c. 5.

Μονόκλωνος. ſic dicitur genus vnum artemiſiæ quæ ſingularem ramum habet, ad alterius differentiam quæ πολύκλωνος appellatur.

Μονόμηλον. eſt collyrium μονοήμερον. ſic dictum quod ex vnica ſpecilli (quod μήλη Græce appellatur) inductione oculorum inflammationi medeatur. habet hunc in modum: Cadmiæ drach. xxiii. æris drach. xii. chalcitidis toſtæ drach. xii. opij drachm. xi. piperis grana xxiiii. Excipiuntur aqua: mel poſtremum adijcitur. Aetius.

Μονοσιτεῖ, Μονοσιτεῖν & μονοσιτία: has voces docti quidam viri idem ſignificare cenſuerunt quod μονοφαγεῖν, ſed falſi ſunt opinione ſua, μονόφαγοι enim ſunt qui ſoli comedunt, vt illi Æginetæ de quibus Plutarch. in Græcis quæſtionibus: & hominibus qui amicitiam cum nemine colerent μονοφαγίαν pro magno conuitio obijciebant: τὸ μονοσιτεῖν autem interpretamur, Semel de die cibum ſumere,

ſumere, & authorem habemus Hippocr. qui eo vocabulo aliter nunquam vſus eſt, & quidem lib. de victu in acutis δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, & μονοσιτέειν, non ſemel opponuntur. Alibique apud eundem ceu in lib. de vetere medicina, τὸ μονοσιτέειν opponitur τῷ ἀριστᾶν, & quemadmodum ἀριστᾶν de prandio, ita μονοσιτέειν de cœna intelligi videtur, quod cœna antiquis pro vna cibatione eſſet, quodque ea tantum vterentur, prandioque abſtinerent, inde factum vt diuinus ſenex miro vſus verborum compendio ἀριστᾶν poſuerit pro bis de die veſci, & in libr. de aere loc. & aq. ἀριστητὰς edaces appellarit, quaſi illi ab ipſo vt intemperati damnentur qui tam in prandio quam in cœna eſcis impleri volunt: Μονοσιτοῦντας autem, ſiue eos qui in die ſemel tantum cibis veſcuntur Ariſtoteles in phyſicis quæſtionibus. vt refert Apollonius in mirabilibus hiſtorijs, eſſe inquit motibus amatulentioribus, quam eos qui bis, quoniam aucta in ipſis vtraque bilis animum magnopere perturbat, eoſque iracundos & melancholicos facit, Plinius quoque lib. 28. cap. 5. ex ſententia Hippocratis tradit, non prandentium extra celerius ſeneſcere; Ante illum dixerat Celſus, Aſſuetis bis in die comedere, ſi ſemel ſolum cibis impleantur; aluum aſtringi; Ambos vero ex 2. de diæta Hippocrat. libro accepiſſe arbitror, vbi hæc leguntur, μονοσιτίη ἰσχναίνει, καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι, διότι τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ, τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται; ἄριστον δὲ τ' ἐναντία διαπρήσσεται τῇ μονοσιτίῃ. id eſt, ſemel die ſumptus cibus extenuat & ſiccat, aluumque ſiſtit; quoniam animi calore, ventris & carnis humidum abſumitur, prandium vero contraria efficit. Quo fit vt non omnibus tuto à medicis τὸ μονοσιτέειν præcipi credam, quemadmodum & inutile omnibus puto, ſi cibis quotidie repleri, (quod Plato in Syracuſanis notauit) bis velint.

Μορέα. morus. Arbor eſt notiſſima, cuius fructus maturus quidem aluum ſubducit, & medicamentis ſtomaticis alijſque, quæ moderatam requirunt adſtrictionem, vtiliter miſcetur: immaturus autem vbi exaruerit, perquam adſtringens fit medicamentum, ex quo nobilis illa διὰ μόρων confectio.

Cæterum Hippocr. & Galenus mora quæ ſatis maturuerint, ſtomachum ſquallidum ac æſtuoſum conſolari tradunt, præſertim ſi frigida, nec cum cæteris cibis, ſed paulo ante ſumantur, vnde illa εὐστόμαχα eſſe conſtat, quanquam Dioſcorides & ipſum ſequutus Auicenna, non εὐστόμαχα, vt illi, ſed κακοστόμαχα fecerint, hæc autem de moris nigris intelligenda ſunt; etenim de moris albis à nullo fere antiquorum mentio facta habetur excepto Ouidio in fabula Pyrami & Thyſbes, vbi eorum ſanguine mora alba rubrum colorẽ contraxiſſe canens, videtur potius vlla candida inueniri negaſſe) vt facile eſt ex ipſis intelligere qui ſciunt id arboris genus, ex inſitione ſuper albam populum facta emanaſſe, quę cum in Europa ac ſub Romani Imperij ditione ſero apparuerit, ſicuti complures aliæ inſitiones, non eſt mirum ſi pauca de ipſis ab authoribus memoriæ tradita legantur.

Διὰ μόρων. confectio ex moris ad tonſillarum, oriſque inflammationes vtiliſſima, ſiue illinatur, ſiue gargarizetur. Ea gemina prodita eſt: vna ſimplex, altera compoſita. Simplicem Paulus deſcripſit hunc in modum: Mororum ſucci ſextarij tres, prius excoquuntur dum tertia portio fuerit abſumpta, adiectoque mellis ſextario rurſus incoquuntur ad mellis ſpiſſitudinem. Compoſita autem primum authorem habuit Eram, & refertur à Galeno lib. 5. τῶν κατὰ τόπους. Succi mororum heminas ſex, ad ſtrigmentitiam ſpiſſitudinem coquito. Deinde tritam croci drach. 1. myrrhæ drach. 11. omphacij drach. 1. aluminis ſciſſi obol. 111. mellis heminam vnam indito. Coctura fit vſque ad compagem mellis. Ipſe autem Eras aliter etiam præparauit, hoc modo, vt croci drachma dimidia iniiciatur, & paſſi hemina vna, & vini maris expertis auſteri hemina vna.

Μόριον. ſæpe dicitur pars corporis ſeu membrum, gaudentque medici hac in ſignificatione, nomine hoc magis quam nomine μέρος, vnde etiam Galen. ſuos illos de fabrica corporis humani libros inſcripſit περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων, dicens μορίων non μερῶν: Sed interpretes quidam (fortaſſe ne viderentur ignorare μόριον diminutiuam habere formam) Particulas in multis medicorum Grecorum locis, non Partes interpretati ſunt: in pleriſque locis inquam, quibus tamen nihilo magis conueniebat, hæc appellatio Latina, quam ſi in illo Galeni librorum titulo μορίων aliquis interpretaretur Particularũ: verũ etiam μόριον particulariter de certa corporis parte ſeu certo membro dicitur, nimirum de eo quod mẽbrum genitale ſeu virile appellamus, vt ſcribit Budæus, addens Æginetam nõ raro ſic vti αὐτὶ τοῦ αἰδοίου, atq; ex eo afferens in exemplum μόριον ἐντεταμένον lib. 3. pro ὑχ ὁρμῶν περὶ τὰ ἀφροδίσια, meminit etiam Suidas ſignificationis huius, at vero Lucianum τὰ ἀνδρῶα μόρια vocaſſe teſticulos teſtatur idem Budæus.

Μόρια πρῶτα. dicũtur genuinæ organiceque partes Gal. 1. de ſimpl. facult. c. 18.

Μόροξος. lapis in Ægypto naſcens, quem aliqui γαλάξιον, nonnulli λευκογραφίδα nuncupant. Sic ſcriptum eſt apud Galen. li. 9. Simpl. med. vbi agit περὶ τοῦ μορόξου. Apud eundem alibi, itemque apud Dioſcorid. μόροχθος.

Μορίσυκος. ficus Ægyptia, quam alij συκόμορον appellant.

Μόροχθος. vide ſupra μόροξος.

Μοσυλίτης κάλαμος. Gramen moſyleticum ſpecies eſt τῆς κασσίας, vide in dictione κασία.

Μοσχίωνος ἀντίδοτος. deſcribitur à Galeno lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Μοσχοκαρύδιον. vide μοσχοκάρυον.

Μοσχέλαιον, & μοσχέλαια. vocantur Paulo vnguenta quæ μόσχον recipiunt.

Μοσχίωνος ἔμπλαστρος. deſcribitur à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ γένη. atque etiam ab Aetio lib. 14. inter emplaſtra cephalica, multiſque ab eo laudibus ornatur.

Μοσχοκάρυον. nux moſchata. dicitur & μοσχοκαρύδιον & μυρεψικόν, hoc eſt vngoentaria, quod dum recens eſt, tota ſucco pingui & oleoſo madeat, ſic vt in vnguentum exteri poſſit. Calfacit & ſiccat ordine ſecundo.

Μόσχος. eſt precioſiſſimum odoris genus quod ex vmbilici animalis cuiuſdam Indici vomica erumpit. De quo Aetius libr. περὶ σκευασίας δυνάμεων ſcripſit hunc in modũ: Moſchi diuerſa ſunt genera. Primatũ tenet qui naſcitur in ciuitate quadã dicta Toupat, quæ magis quam Choraſa ad Orientem ſpectat. Colore ſubflauo eſt. Eo de-

terior habetur qui ab India defertur, colore in nigritiem vergente. Sed & eo ignauior eſt qui à Senitis deportatur. Omnis in vmbilico cuiuſdam animalis gignitur vno cornu præditi, maximi, capreæ ſimilis. Siquidem cum Veneris ſtimulis agitur, ei vmbilicus intumeſcit congeſto inibi craſſiore ſanguine: quo tempore & pabulo & potu feta abſtinet, in terramque crebro voluitur, & vmbilicum exprimit ſanguine refertum, qui poſt aliquod tempus concreſcens, magnam odoris ſuauitatem adſciſcit. Eſt autem calidus & ſiccus ordine tertio, ac partium tenuitate pollet. Imbecillas partes roborat, caput frigidum firmat, ſed calidum offēdit. Reuocat quos animus defecerit. Cardiacis affectibus opitulatur, quoniam cor confirmet, ſed pallore vtentium membra decolorat. Probandi quibuſdam ea eſt ratio: In peluim humore perfuſam poſt examinatum trutina pondus immittunt, poſtea iterum æqua lance ponderant: ſi ad ſtateram reductum ſuperferatur, ſyncerum & legitimum putant: ſin degrauetur, ſpurium. Hæc Aetius.

„ Nota hîc authorem dixiſſe Aetium pro Si-
„ meone Serhi, qui & Toupata & Sinis ſcripſit,
„ pro toupar & Senitis quæ hîc ſcripta haben-
„ tur.

Μοτὸν ὁ

Μοτὸς. linamētum ſeu linteum carptum quod vulneribus inditur. Sunt autem τῶν μοτῶν quinq; differentiæ, quas ὁ εἰσαγωγῆς author recenſet, στρεπτὸς, ξυστὸς, πλατὸς, ἐλλυχνωτὸς, πριαπισκωτὸς. hoc eſt tortile, raſile, conceptum, ellychnio pudendoque ſimile. Inſeruiunt autem hæ linamentorum ſpecies vlceribus, vulneribus, & reliquis apertionibus corporis, ſeu ſicca indantur, ſeu medicamentis, quæ ob id ἔμμοτα vocantur, oblita, quæ intromittere oporteat, vel ad ſiſtēdum ſanguinem, vel ad detergendum, ſiccandum, exedendum. Indita vero ſunt his differentijs nomina partim à formis ac figuris quibus effingūtur, partim à materia ex qua conſtant, στρεπτὸν, hoc eſt, tortile à forma nomen habet: ξυστὸν καὶ πλατὸν, hoc eſt, raſile conceptumque, ab ipſa linteolorum materia: hoc quidem concerpta, illud vero deraſa: quare etiam aliquando ſimpliciter ξύσμα ἢ τίλμα ὀθονίων, hoc eſt, raſura aut vulſura linteolorum, appellantur. ἐλλυχνωτὸν vero dictum eſt, non quod ad lychni ſeu funiculi lucernarum ſimilitudinem contorqueretur, ſed quod ex ellychnio fieret. id quod ex Galeno apparet l. 13. meth. med. vbi ait: ἔξωθεν δ' ἀρκεῖ μοτὸς, ἤτοι ξηρὸς ἢ ἐξ οἴνου, καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷά ἐν ἐστὶ τὰ ταρσικά. hoc eſt, extrinſecus autem conuenit linamentum, vel ſiccum, vel ex vino, præſertim autē quod ex molli ellychnio eſt, cuiuſmodi ſunt tarſica. Subdit autem, eiuſmodi linamenta etiam vim quandam habere ad ſuperexcreſcentem vlcerum carnem conſumendam. πριαπισκωτὸν autem vocatum fuit à pudendi humani ſimilitudine. Verum præter hæc quinque linamentorum nomina, alia etiam apud veteres leguntur, vt apud Celſum λημνίσκος, quod ille in longitudinem implicitum linamentum interpretatur, & aliquando linamentum inuolutum & oblongum: & apud Aetium σφηνίσκος, quod linamentum ſignificat ad cunei parui ſimilitudinem intortum, vel quod cunei modo ea quæ coniunguntur & adhæreſcunt ſeparet.

Μοτὸν προχόϊνον. paſtillus apud veteres celebris, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12.

Μοχλεία. aut μόχλευσις. definitur ab authore Defi- „
nit. Medicatum μετωγωγὴ ὀστοῦ, ἢ ὀστῶν, ἐκ τοῦ παρὰ „
φύσιν τόπου, εἰς τὸν κατὰ φύσιν, id eſt, oſſis vel oſſium „
à loco qui præter naturam ſit ad naturalem re- „
ductio; μοχλεία vero dicitur quod organorum „
quorumdam vectibus circumactorum ope per- „
ficiatur, vel quod oſſa vecte in ſuam ſedem „
compellantur, vt docet Paul. lib. 6. c. 118. Inde „
liber Hippocratis μοχλικὸν inſcriptus, in quo de „
oſſium per molitionem impellendorum ratione „
tractat; ſcribitur autem μοχλία etiam per ι. „

Μύαγρον. herba ſurculoſa, tripedanea, folio rubiæ, pallido ſemine, fœnigræci figura, oleoſo. Alio nomine μελάμπυρον vocatur, quaſi nigrum triticum. Galli vocant cameliam vel camaminam.

Μυάκανθος. ſic dicitur ſylueſtris aſparagus, qui & μυρακανθὶς & corruda vocatur à Latinis.

Vt ſcribit Plin. lib. 19. cap. 8. A Theopht. ve- „
ro hiſtor. plantarum lib. 6. c. 4. numeratur inter „
ſuffrutices qui præter ſpinam folium habent, vt „
Ononis, tribulus. „

Μύδησις. putredo. Vitium eſt omnium partium cōmune, quæ putreſcentes humore aliquo madent & defluūt. venit ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, quod grammatici & σήπεσθαι & διυγραίνεσθαι interpretantur. adeo vt τῆς μυδήσεως nomen ijs competat quæ putrefacta liqueſcunt & ſtillant. Ac quāquam omnibus, ſicut ἐν τῇ εἰσαγωγῇ habetur, partibus communis ſit ἡ μύδησις, in oculis tamen ante omnia vſurpatur, eorumque præſertim palpebris, quæ adipe tumentes humorem aſſidue remittunt. Vſus eſt ea voce Dioſcorides lib. 1. cap. de nardo, dicens eam conferre πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μυδήσεις τῶν βλεφάρων. hoc eſt, aduerſus putredines palpebrarum quæ ſunt in oculis. Ruellius glabras oculorum genas interpretatus eſt, habita potius ſymptomatis ratione quam eſſētiæ morbi, propterea quod remedij cauſam ſtatim ſubiungat Dioſcorid. ſcribens, στύφουσι καὶ δασύνουσι τὰς βλεφαρίδας. hoc eſt, adſtringentes & denſantes palpebras. Nam cum propria τῆς μυδήσεως natura conſiſtat in ſuperfluo humore, facile fit vt inde pili defluant: eos autem nardus retinet adſtringendo & denſando, & proinde humorem illum ſuperfluum atque vitioſum, in quo morbus poſitus eſt, ſiccando: Mallem dicere, ſuperfluo humore redundantes palpebras.

Inde & apud Pollucem caro μυδῶσα dicitur he- „
bes & fluxa, ex nimio humore contracta, inde- „
que marcida & putris, qualis in vlcere inflam- „
mato colligitur, ὑγρὴν καὶ μυδῶσαν appellauit Hip- „
pocr. lib. de capitis vulneribus. „

Μυδρίασις. morbus eſt pupillæ, quæ cum à naturali colore nihil euariet, multo tamen quam conſueuit, latior eſt atque effuſior, adeo vt aliquando ad iridis circulum pertingat. Eo malo viſus quādoque in totum adimitur, nonnunquam impeditur, vt omnia minora quam ſint eſſe videantur, diffuſo ſcilicet eo ſpiritu per quem videtur. Cauſa huius eſt humorū influxus ſiue paulatim factus, ſiue repente coacervatus, à quibus tunica ἡ ῥαγοειδὴς diſtenditur, & pupilla effunditur, atq; dilatatur, acieſque eius hebeſcit. Non multum à pupillæ reſolutione morbus hic diſtat, & non niſi difficillime eliditur. Cum enim tunica ἡ ῥαγοειδὴς membranoſa ſit, vbi ſemel diſtenta fuerit, induratur, neque facile poſtea contrahi poteſt. Accidit præſertim pueris propter tunicarū

mollitiem atqoe imbeeillitatem. Sed & qui natura nigros oculos habent, magnis ſunt pupillis, ideoque in hane affectionem prompte incidunt. Eadem veto etiam πλατυκορία, hoc eſt, pupillæ dilatatio, appellator. Cæterum μυδρίασις dicta eſt, vel ἀπὸ τοῦ ἀμυδρῶς ὁρᾶν, à viſu obſeuriore, quaſi ἀμυδρίασις: vel ἀπὸ τοῦ μυδᾶν, τουτέστιν ὑγραίνεσθαι, quod pupilla ſuperfluo redundet humore.
» De hac affectione Celſ. lib. 6. c. 6. & Paul.
» lib. 3. c. 22.

Μυελὸς. medulla. Eſt ſubſtantia ſimplex, humida, pinguis, alba, ſenſus expers, in cauis oſſibus contenta. Ipſa licet exanguis ſit, ortum tamen habet ex ſanguine in ipſas cauitates per venas illabente. Euadit autem candida & veluti ſpermatica, quod ab oſſibus eiuſmodi mutationem accipiat. Sic mammæ lac generant candidũ, & adenes humorem dealbãt quem intra ſe continent, teſteſque ſimiliter. Eſt enim benignum oſſium excrementum, quod illa intra ſuas cauitates reponunt, non tam vt excrementum, quam vt aliquando ſibi vſui futurũ. Siquidem & proprium oſſium nutrimentum eſt, & oſſa motibus aut alijs de cauſis violentis incaleſcentia & arefacta reficit: tune enim illa medullam ſuam veluti reſorbent. Ex quo plane intelligitur medullam, quæ calore & ſiccitate oſſium abſumitur, eorundem frigiditate & humiditate fieri & coaceruari. Cuius rei hoc etiam argumentum eſt, quod corpora quæ multo ſepo & pinguedine abundãt plus medullæ coaceruent quam ſicca. Ob eam enim cauſam leo omnium animalium calidiſſimus ſicciſſimuſque, omnium oſſium medolla carere creditur, quod ſicut ſcripſit Ariſtoteles hiſtor. animal. lib. 3. c. 7. oſſa tam dura denſaque habeat, vt attritu ignem, ſilicis modo, reddant: alia vero fortia ferociaque animalia pro caloris ſiccitatiſqoe ratione, oſſibus duris denſiſque eſſe, & parum medullæ continẽtibus. Hinc etiam factum arbitror, vt oſſa digitorum quæ Galeni ſeculo ſolida & cauitatis medullæque ſenſui manifeſte erant expertia, nunc propter corporum & oſſium præſertim imbecillitatem & laxitatem, parum caua & nonnihil medullata videantur. Talis quidem medulla eſt proprie appellata. nam quæ ſpinalis dicitur, improprie dicta eſt.

Μυελὸς ἐγκεφαλίτης. medulla cerebralis. ſic dictus eſt à quibuſdam ὁ ἐγκέφαλος, id eſt, cerebrum, quod eius ſubſtantia, vt ait Plato, medullæ quædã ſpecies ſit. Alij vero non ἐγκεφαλίτην, ſed μυελὸν ἐγκεφάλου maluerunt appellare. vide ἐγκέφαλος.
» Sed & μυελὸς aliquando abſolute poſitum inue-
» nitur pro cerebro, ſic Plato in Timæo ſcriptum
» reliquit, medullam morbum omnium perico-
» loſiſſimum eſſe, vbi ſub medullæ nomine cere-
» brum intellexit, quod & ex medullarum genere
» eſſe ſcribit Gal. 2. de temperam. & 2. de vſu part.

Μυελὸς ὀστίτης. oſſalis medulla, id eſt, quæ in oſſibus
» eſt, ſiue in magnis inſit cauis vt in femore atque
» humero, ſiue in anguſtis foraminibus, ſeu cauer-
» nulis vt in coſtis ac iugolis ait Ruffus.

Μυελὸς ῥαχίτης. medulla ſpinalis. Eſt ſubſtantia medulloſa, cerebro ſimilis & cerebello continua, per rhachim totam deſcendens & neruorũ prope omnium principium. Hanc μυελὸν improprie veteres appellarunt: ſola enim quæ in oſſibus continetur ſenſus expers, proprie medulla dicitur, hæc vero improprie ſcilicet ob id ſolũ quod intra ſpondylos tanquam intra oſſa contineatur, & ſubſtantia coloreque ſit medullæ ſimilis. Itaque medulla quidem dicta eſt propriæ ſubſtantiæ nomine, vt ait Galenus, hoc eſt, ſubſtantiæ ſimilitudine (licet proprie dicta oſſium medulla, ſit dorſali medulla & cerebro humidior, mollior, dulcior, pinguior, iucundior) ad alterius autem differentiam ab alijs νωτιαῖος, alijs ῥαχίτης, alijs διαυχένιος, alijs ψοίτης. Illa namque per ceruicem, dorſum, lumboſque deſcendit, & totam rhachim implet, ſemper ſeipſa & durior & minutior reddita. Oritur ex cerebri totius baſi, eique corporis ſubſtantia ſimilis eſt, & eiuſdem cum eo generis, neruoſque vt & cerebrum producit, donec velut effœta deſinat in finem breuem, acutum, ſimplicem cũ coccyge. Nerui autem hi ſubiectas cerebro partes mouent & ſentientes efficiunt. vt planè conſtet ſpinalem medullam partibus capiti ſubiectis tanquam cerebrum eſſe, & multa cum cerebro habere communia, ſubſtantiæ ſimilitudinẽ, principium neruorum, ſentiendi vim prope parem, & præterea meningas doas, vnam tenuem à tenui meninge cerebri ortã, quæ vaſa ipſam nutritura colligat, & ſubſtantiam eius admodum mollem, cerebro tamen non paulo duriorem conſtringit, alteram craſſam, à craſſa ſimiliter cerebri meninge prodeuntem, quæ tenuem ambit & munit contra ſpondylorum duritiem. Nec tamen propterea medullam hanc cum cerebro eandem eſſe cenſendum eſt: habet enim vtrumque quædam propria & diſcrepantia. Nam cum cerebrum pulſet atque moueatur, quanquam oſſe immobili contineatur, medulla tamen non mouetur, tametſi à ſpondylis mobilibus continetur, nullũque habet medium interuallum, vt cerebrum, ſed præter meningas duas, tertiã, qua cerebrum caret, tunicam neruoſam, validam, craſſam, aſperam, humore circumfuſam viſcoſo. Hæc non modo duas illas meningas, ſed etiam ſpondylos & totam rhachitidem veſtit, & contra motus violentos & iniurias alias omnes tum internas tum externas tuto commonit. Naſcitur autem ab oſſe occipitis, quo loco ſpondylis committitur, & ad imam vſque ſpinam, ſicut & ipſæ meninges, excurrit.

Μυοκέφαλον. ſpecies eſt τῆς προπτώσεως: ſic autem dicitur parua adhuc & incipiens, & capiti muſcæ ſimilis, vnde & nomen habet. Nam cum vlcera, quæ eroſa vel rupta cornea tunica accidũt, profunda euaſerint, portio vueæ excidit, quodque prolapſum eſt nigrum aut cœruleum apparet, in circuitu vero circa fundum eius partis quæ procidit, labra eroſæ ruptæue corneæ candida apparent, eoque magis ſi quod prolapſum eſt induruerit, & corneæ tunicæ labra callum contraxerint. Cæterum prolabente vuea, pupilla omnino diuellitur, adeo vt vel nullo modo appareat, vel alio prorſus ſitu & figura. Et his quidem notis τὸ μυοκέφαλον ἀπὸ τῆς σταφυλώματος diſtinguitur.

Μυοχάνη. epitheton eſt hiantis apud Hippocrat. Si vero legas μυοσχάνη, ſignificabit in millibus laxatam, vt annotat. Galen. in ſuo Lexico. Apud Erotianum eſt μυοσχάνη.

Μύϊνος. ſic dictum fuit à quibuſdam τὸ θλάσπι, ſicut legitur apud Dioſcor.

Μυίτης. dicitur à quibuſdam ὁ χαμαιλέων, vt habetur apud Dioſeor.

Μύκη. μύσις. præcluſio, conniuentia, apud Hippoc. ſicut Galen. annot. ἐν τῶν γλώσσαις.

Μύκητες. fungi. Sunt corpora quædam ſpongioſa, leuia, mollia, intus & foris candida, è limo & aceſcente ſucco madentis terræ in ipſo crepuſculo excitata. Nicander eos ζυμώματα γαίης, hoc eſt, fermenta terræ, appellauit in Alexipharmacis, quæ nos aliquando verſibus Latina fecimus. Eſt enim fermentum aciditatis cuiuſdam frigidæ particeps, habetque tantam cum fungis naturæ ſimilitudinem, vt ſi caudice populi nigræ iuxta terram conciſo, aqua reſolutũ infundatur, ilico fungi enaſcantur, quos αἰγειρίτας ab ipſa arbore appellãt. Eſt autem fungorum duplex differentia: aut enim edendo ſunt, aut lethales. Inter illos præcipui ſunt βωλῖται, hoc eſt boleti, deinde ἀμανῖται. Ab his numerantur, ægiritæ, laciniæ, & ab ouorum ſimilitudine ouati, ſicut & à ſpongia ſpongioli. Omnes tamen ſuccum gignunt pituitoſum, frigidũ, craſſum, paruum & ſuffocantem, etiamſi quantumuis optime præparentur. Vitiantur autem multis de cauſis & euadunt venenati. Si enim rubiginoſus clauus, ſi putridus aliquis pannus, ſi arbor noxia, ſi ſerpentis cauerna iuxta fuerit, & pateſcentes primum adhalauerit, perniciales fiunt. Namque ſtrangulationes laqueis ſimiles inducunt, & animi deliquia & ſudores frigidos, aut choleram, ſicut Galenus lib. de eochy. & cacochy. prodidit.

» Si plura de fungis requiras vide Dioſcorid.
» lib. 4. cap. 83. Galen. 2. de aliment. facult. c. 69.
» Item & Plin. lib. 22. c. 23.

Cæterum ab horum fungorum ſimilitudine ἐπιφύσεις, hoc eſt, adnata & excreſcentiæ quædam, μύκητες ſiue fungi appellantur in vlceribus. Eas Galenus initio lib. 1. de locis affectis meningi læſæ fracto cranio accidere dicit, ſcribens ex his quæ adnaſcuntur rebus, ſedis affectæ notas peti, quoniam res adnaſcentes eſſentiæ proprietatem obtineant: quemadmodum, inquit, fungi, ſi fracto capite meninx fuerit affecta. Quibus & conſentiont ea quæ ab Alex. Aphrodiſeo ſcribuntur problem. 86. libro 2. fracto ſcilicet cranio humores affluere, qui oſſis frigore condenſati in ſpeciem fungi concreſcunt, ſuperiori parte ampliuſculi, infra vero prætenues. Idem tamen Galen. comment 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν videtur fungos communes facere omnibus partibus exulceratis, vt palpebris, pudendis & reliquis, humorum craſſitie efficiente, inquit, excreſcentias quas vulgo fungos vocant.

Μυκτῆρες. nares. proprie dicuntur concauæ naſi partes vtrimque poſitæ, quæ meatum præbent ſpiritui & odoribus. Veruntamen quandoque totum etiam id membrum μυκτὴρ à medicis vocatur.

» Dicuntur & μυξωτῆρες pro μυκτῆρες, à muco for-
» taſſis qui per nares exit. Polluci θαλάμαι Ariſto-
» teli ὀχετεύματα, ceu quædam vehicula.
» Μυκοειδὲς ἕλκος. vlcus mucoſum. vide ἕλκος.
» Μυκτῶδες πτῦμα. vide πτῦμα.

Μύχον. Polluci dicitur pars auris, nimirum τὸ κατὰ
» τὴν ῥίζαν ὑπὸ τὸν λοβὸν.

Μύλαι. fœminino genere dicuntur molares dentes à Gal. lib. de Oſſib. & lib. 9. de vſu partium. Ab Ariſtot. vero lib. 2. de hiſt. animal. & à Ruffo li. de partium hominis nomencl. dicuntur μύλοι genere maſculino. vide γομφίοι: hoc enim nomine etiam vocatur.

Dicitur & in ſingulari de molari dente apud «
Gal. lib. 5. τῶν κατὰ τόπ. & μύλαι apud Suidam gene- «
raliter de quibuſuis dentibus vſurpantur. «

Μυλακρὶς.. ἡ μύλη. hoc eſt mola, ſeu patella, de qua mox.

Μυλαλγία. apud Galen. interpretatur quidam ma- «
xillarum aut gingiuarum ex dentitione dolo- «
rem, alij potius interpretantur molarum ſeu in- «
timorum dẽtium dolorem ex defluxione oriun- «
dum non ex ſola dentitione: dum autem μυλαλ- «
γίας nomen in Nicolao legimus cenſet Fuſchius «
dictionem eſſe corruptam, & pro ea reponen- «
dum οὐλαλγία. «

Μύλη, & μυλίτης λίθος. mola & lapis molaris dicitur «
quibus frumentum molunt, illo lapide in curan- «
dis ſchirris vtitur Gal. defectu pyritis pro affe- «
ctarum partium fotu 2. ad Glaucon. c. 4. «

Μύλη. mola. Eſt os latum & rotundum toti genu ſuprapoſitum. Ob figuræ ſimilitudinem ſic dictum eſt. Siquidem, vt mola piſtinenſis, & rotundum eſt, & ab anteriore parte lateribuſque aſperum. A quibuſdam & patella & rotula Latine vocatur. vide ἐπιγονατίς.

Μύλη. mola. Eſt caro informis & inutilis in muliebri vtero concepta. Ea interdum rudimentum cuiuſdam formæ obtinet, ſed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat compluribus, ſine oſſibus, ſine inteſtinis, ſine viſceribus. fit à ſemine imperfecto atque infœcundo, vt cui calor deſit quantum adeſſe expedit ad fœtus conformationem, non tamen plane frigido humidoque, ſiquidem ex eo nihil omnino effici poteſt. Quo fit vt mulier ſola citra viri congreſſum molam nõ gignat, quoniam eius ſemen frigidius atque humidius ſit, ſed ſemen viri præterea accedere oportet, naturali tamen frigidius, atque ob id infœcundam, nec eo vſque progredi valens, vt hominis formam effigiet: id enim vegeti caloris natiui ſpirituſque opus eſt. Sed non ſic gallinæ. ſolæ namque ſine coitu oua ὑπηνέμια, id eſt, ſubuentanea, concipiunt, quæ plane muliebri molæ reſpondent. In cauſa eſt ſiccior volucrum tẽperatura, humoris frigidi redundantiam in ſemine abſumens. Attamen mola, quamuis prorſus inutilis, concepti fœtus ſpeciem per initia exhibet, menſes ſiſtit, nauſeas & vomitiones excitat, vterum attollit. Poſtea vero naturam proritat ad ſui excretionem. Id quod ſæpe quadrageſimo die, interdum autem tertio menſe cõtingit, vel multo etiam ſerius, adeo vt pleræque nouem decemue menſes, aliæ toto etiam vitæ ſpatio eam in vtero geſtauerint. Alimentum namque per venas vteri non aliter quam fœtus attrahit, eoque nutritur & augetur, vita perinde atque planta prædita. Ab excretione vero puerperia citantur quæ λόχια vocant, lac in mammis colligitur, cæteraque contingunt vt in legitimo partu.

De mola ſic ſcribit Plin. lib. 7. c. 5. quod caro «
ſit informis & inanima, ferri ictum & aciem reſ- «
puens, quæ vt partus alias lethalis eſt, alias vnà «
ſeneſcens, aliquando aluo citatiore excidens, & «
ſimile quid viris in ventre gigni, quod vocant «
σκίῤῥον, molam molucrum vocauit Afranius. «

Μύλη. mola. herbæ nomen, cui Gal. lib. 7. medic. ſimpl. radicem paruo bulbo ſimilem aſſignat, vimque tribuit, Dioſcoridis fretus authoritate, laxiorem vterum comprimendi. An ſit eadem cum τῷ μώλυ, nemo certo affirmare poſſit.

Μυλικὸν. medicamentum dentium dolores ſedans, inditum in dentem vel oblitum. ſic dictum eſt à dentibus molaribus.

» Sic μυλικὸν ἔμπλαστρον diſcribitur à Galen. 5. κατὰ
» τόπ. c. 9. quod in multis fuiſſe miraculo ſcribit:
» inſuper molares aliæ multæ compoſitiones ibi-
» dem ex Andromacho recenſentur.

Μυλεοῦν. τυλοῦν, indurare apud Hippocratem: medici enim μύλον ſiue μύλην appellant ſcirrhum in vtero concretum, vt annotauit Erotianus.

Μυλόσταξ. idem quod μύλη, caro ſcilicet illa infor-
» mis memorata, Heſychio, ἣν (inquit) κυοφοροῦ-
» σαι ἀντ' ἐμβρύων φέρουσι.

Μύξα, mucor, mucus. Dicitur ab Hippocrat. humor pituitoſus, lentus & albus. Is in partibus exanguibus, oſſibus & cartilaginibus colligi cõſueuit; cum ad eam imbecillitatem peruenerint, vt alimentum ſuum nequeant concoquere: ſic enim veluti ſemicoctum quid relinquitur, non ſecus atque in oculis membranæ laborãtes ſordem eam reponunt quam λήμην appellant. Nec tamen is humor qui μύξα dicitur, perpetuo contra naturam eſt. Siquidem in omnibus articulis mucoſum quendam humorem videre licet, vt inde & motio promptior & articulus iniurijs minus eſſet obnoxius, quod quæ ſicca ſunt abrumpi in motionibus facile ſoleant. eamque ob cauſam vertebrarum vincula μυξώδη Hippocr. lib. de articulis appellauit. Sed contra naturam in iuncturis plærumque ille ſuccreſcit, de quo ſcriptus eſt aphor. penultimus ſectionis ſextæ, atque etiam in vtero, vnde abortus ſequitur, quemadmodum Aphor. 45. ſect. 5. ſcriptum eſt. Quamuis autem humor ille qui μύξα vocatur eiuſdem plane generis ſit cum eo quem βλένναν ipſe etiam Hippocr. appellare conſueuit, differunt tamen, quod μύξα dicatur ille proprie qui eſt in articulis, aut in ſpatijs internis continetur: βλέννα vero, qui è cerebro per palatum & nares deſcendit. quanquam Galen. lib. 8. de vſu partium, quam antiqui βλένναν & κόρυζαν dixerunt, à iunioribus μύξαν vocari ſcripto prodiderit.

Μύξα. eſt etiam humor ille, & velut mucus qui in
» oſtreis & teſtudinibus viſitur, vnde μύξα κο-
» χλιῶν apud Galen. vſurpatur μύξα etiam de lu-
» cernæ ellychnio.

Μύξα. prunorum ſpecies Galeno & Dioſcoridi incognita, Actuario, Pſello & Aetio frequens ad compeſcendas febres, leniendas pectoris aſperitates, ſedandas tuſſes & vrinæ difficultates, quas bilis aut æſtus excitant. Eius arboris ligno cortex dicitur eſſe albus, ramus virens, folio rotundo, amplo. fructus in racemo dulcis & candido lentore plenus cum interiore nucleo quaſi oliuæ ſiccatur. Ex eo lentore mucoſo videtur illi nomen inditum fuiſſe: ſed per diminutionem etiam μυξάριον appellatur. vulgo ſebeſten dici videtur.

Μυξωτῆρες. idem quod μυκτῆρες à muco, arbitror, qui per nares exit. Et nares Sophocles etiam μύξας appellauit.

» Dicuntur & Μυξωτῆρες, vtraque enim ſcriptu-
» ra apud Galenum extat, ſed illa prior multo cer-
» tior eſt, quum apud Pollucem quoque & Dioſ-
» coridem extet: In ſingulari autem μυξωτὴρ de na-
» ſo dicitur apud Hippocr. Sed & μύξας ab Atticis
» nares appellari inquit Ruffus, quo & in ſignifi-
» cato Sophocles vſurpauit.

Μυστικόν. cognomen τοῦ ἀκούειν, quod mutes, ſi ab ijs edatur, necet.

Μυόπτερον. dictum fuit à quibuſdam τὸ θλάσπι, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Forſan vero ſcribendum, μυόπτερον à ſimilitu- »
dine pinnarum muſcæ. »

Μυὸς ὦτα. vel μυὸς ὠτίς. muris auricula. herba eſt caulibus plurib⁹ ab vna radice, aliquatenus ab imo rubentibus & concauis, folijs anguſtis, oblongis, dorſo acuto, elato, nigricantibus per interualla, aſſidue geminatis atque in mucronem deſinentibus, & tenuibus cauliculis ex alarum ſinu prodeuntibus, floſculo vt anagallidis cæruleo. radix digitali craſſitudine, multis capillamẽtis fibrata. Sic dicta eſt [illegible] folijs aures muſculorum imitetur. Eadem [illegible] vocatur, quod lucis opacique gaudeat. Deficcat [illegible] ſecundo, nulla euidenti caliditate.

Μυοῦρον. ſic dici à nonnullis τὸ [illegible] Dioſcorid. author eſt.

Et τὸ διὰ μυούρου. medicamentum ex myuro her- »
ba, cuius deſcriptionem & facultates refert »
Trallian. lib. 11. »

Μύουρος ὁ.

Μυουρίζων σφυγμός. decurtatus, aut mutilus, aut decreſcens pulſus. Eſt pulſus ſyſtematicus decreſcens. Eſſe quidem ſyſtematicum palam eſt, ſiquidem in pluribus pulſationibus magnitudine imparibus inæqualis eſt. Decreſcit autem, quod in eo ſecundus primo, tertius ſecundo, quartus tertio, quintus quarto minor euadat, & ſic deinceps plurimi. ſic dictus eſt à figuris quæ in acutum deſinunt, vt ait Galenus, vel quod ſimilitudinem referat caudæ muris, vel παρὰ τὸ μειοῦσθαι δίκην οὐρᾶς: hoc eſt, quod minuatur inſtar caudæ. vnde quidam μείουρον per diphthongum ſcribunt. Eſt autem pulſus μυούρου, hoc eſt, decreſcentis, duplex differentia. Nam vel non ceſſat decreſcere atque minui donec omnino aboleatur & deſinat prorſus moueri, qui ἐκλείπων μύουρος appellatur: vel ceſſat decreſcere & minui, qui etiam duas habet differentias. alios enim in qua deſijt paruitate, hanc perpetuo ſeruat, alius vero rurſus augeſcit, quem μύουρον παλινδρομοῦντα vocãt, & redit ad aliquam magnitudinem, eamque vel priori parem, vel maiorem, vel etiam minorem: ac nonnulli quidem qua ante proportione ſunt imminuti, eadem rurſus augẽtur, alij vero maioribus vel minoribus acceſſionibus vtuntur. Pulſus omnis μύουρος prouenit ab imbecillitate facultatis pulſificæ, quæ tanta eſt vt ei oneri ſint admoti arteriæ digiti. Verum ea imbecillitas in eo qui μύουρος ἐκλείπων dicitur, maxima eſt, neque enim ſe recipit & recolligit, poſtea in eo qui in qua deſijt paruitate hanc ſeruat, minor vero vbi magnitudinem recuperat. Cæterum aliæ etiam à prædictis pulſus differentiæ μύουροι à medicis appellantur. Vna eſt cum in vnica pulſatione & diuerſis arteriæ partibus talis inæqualitas apparet, vt parte ſuperiori arteriæ magnus, inferiori vero iuxta ægri pollicem paruus pulſus ſentiatur, & hic μύουρος in vno pulſu dicitur. Altera vero eſt cũ in vno pulſu diuerſiſque arteriæ partibus inæqualitas ſentitur, pulſu circa duos medici digitos medios magno, circa extremos vero minore apparente: hic ab Archigene μύουρος ἐπινενευκὼς ſiue προσνενευκὼς dictus eſt, quo nomine voluit indicare eam quæ in diaſtole eſt breuitatem cũ vtriuſque extremi quadam conniuentia. Neque enim omnino interciditur,

ſed veluti reflexis vtrimque partibus in breue contrahitur magnitudine, eſtque μύουρος ſecundum vtrumque extremum.

Μυοφόνον. dicitur Aconitum apud Theophr. lib. 6. hiſtor. plant. libr. 6. cap. 2. quoniam odore ſuo mures necat.

Μυράκοπον. medicamenti genus ex acopi cum vnguento temperatura confectum. Id ergo ſicut acopo liquidius, ita vnguento craſſius eſt: recipit enim aut ceram aut reſinam, aut aliquid eiuſmodi, quorum nullum in vnguenta admittitur. Habet præterea μυράκοπον quandam odoris ſuauitatem, per quam præſtat acopis. Eius confectionis exempla habentur plæraque apud Galenum lib. 7. τῶν κατὰ γένη.

Μυράκοπον. vnguentum populeum vocari tradit Manard. Epiſt. 5. lib. 1. vide ſupra in voce αἰγείρινον.

Μυρεψικὴ βάλανος. vide βάλανος μυρεψική.

Μυρεψικά. apud Nicolaum exponit Fuchſius odoramenta, ſeu ſpecies odoratas, quas aromata vocamus, quæ interpretatio ex Actuario ſatis liquet, in quo ita legimus ſcriptũ, deinde ſublato ab igni vaſe tuſæ & cribratæ ſpecies adduntur.

Μυρίκη. myrice, hoc eſt tamarice. Arbor eſt ſeu potius humilis frutex antennæ ramis, folio anguſto, carnoſo & fere pinnato. Duo eius genera, ſylueſtris & ſatiua, illa omnino ſterilis, hæc fructum ferens gallæ ſimilem. Sylueſtrem Gallia bryatiam vocat & tamaris. Vires habet incidendi extergendique, nec tamen manifeſte ſiccat, ſed adſtrictionem quoque nonnullam obtinet. qua de cauſa decoctum ipſius lienoſis prodeſt.

Μυρίνης οἶνος. Polluci lib. 6. c. 2. vocatur ὁ μύροις κεκραμένος, vinum vnguento miſtum ſeu conditum, pro quo apud Ælianum μυρρίνης, de varia hiſtoria, μύρῳ γὰρ οἶνον μιγνύντες οὕτως ἔπινον, καὶ ἐκαλεῖτο ὁ οἶνος μυρρίνης; addit Pollux loco ſuperiore eſſe qui μυρίνην οἶνον vocari dicant τὸν γλυκὺν οἶνον, vinũ dulce, vt Heſych. quoq; μυρίνον, non ſolum ποτὸν ᾧ ἐπικέχυται μύρον ſed etiam, ποτὸν ἐσκευασμένον, atque adeo videtur vinum fuiſſe non ſua natura dulce, ſed arte confectum, vel vinum, vel alia potio cui aut vnguenta aut alia dulcia mixta eſſent: Sane vinum natiuum non fuiſſe ex Gellio patet qui lib. 10. c. 23. cum dixiſſet mulieribus Romæ & in Latio interdictum fuiſſe vſu vini, ſubiungit, fere bibere ſolitas, loram, paſſum, murinam, & quæ id genus optant potu dulcia: Nec non Plautus in Pſeudolo dicit. Quod ſi opus eſt vt dulce promat indidem, ecquid habet? rogas? Murinam, paſſum, defrutum, mellinam; Et alibi, mittebant vinum pulchrum, murinam; Præterea cum Heſych. duplici ρρ. μυρρίνον ſcribat, dicatque quoſdam ita vocare οἶνον μυρρίνην, videtur & tertiam expoſitionem indicare, nimirum μυρρίνην οἶνον, aut μυρρίνην πόσιν dici, παρὰ τὴν μύρραν à myrrha, vt ſit vinum myrrha conditum, quod alias μυρρίνης, ſiue ἐσμυρνισμένος οἶνος nominatur. Nec vana ea coniectura, quum Plinij authoritate nitatur qui eius cum ſuperiore mentionem facit ſic ſcribens lib. 14. cap. 13. Laudatiſſima apud priſcos vina erant myrrhæ odore condita, vt apparet in Plauti fabula quæ Perſa inſcribitur, intelligens nimirum quam Plautus murrhinam vocabat (ſic enim proculdubio legebat non murinam) eam eſſe πόσιν μυρρίνην, vinum ſeu potionem myrrhæ odore conditam, Sed ſtatim ſubiungit & alteram expoſitionem, cuius author eſſet Dorſenus & approbator Scæuola, Lælius, Atteius Capito: Quanquam, inquit, & in ea calamum addi iubet, ideo quidam aromatite delectatos maxime credunt, his verbis, declarans murinam. alios intelligere vini alteriuſue potionis genus calamo ſacchariſero aut alijs aromatibus dulcibus conditum. Quicquid ſit, ſi myrrhæ odore conditum intelligamus, cum Heſychio ſcribemus potius μυρρίνην murrhinam, vel maſculino genere accipientes pro μυρρίνην οἶνον, vel fœminino pro μυρρίνην πόσιν, vt apud Plin. quoque murrhina vaſa, & Propertium murrheus Onyx: ſed vide & alia nonnulla in voce οἶνος ordine Alphabeti.

Μυρίνη. Heſychio, idem quod μυρσίνη myrtus, vide infra.

Μυριόμορφον. ſic dicitur à quibuſdam ἀχίλλειος σιδηρίτις, vt habetur apud Dioſcor.

Μυριόφυλλον. millefolium aut ſupercilium Veneris. Caulis eſt tener ſingularíſque, radice vna, folijs fœniculi, lateribus, plurimis, vnde & nomen accepit. præterea ſubrubicundus & quaſi arte expolitus. Exſiccat, adeo vt vulnera glutinet.

Μυρμηκία. formica. Eſt cutis excreſcentia exigua, calloſa & plærumque teres, baſi latiore craſſioreque. Hæc cũ reliqua omnia habeat cum acrochordone ſimilia, ſola baſi differt, quod ea acrochordoni anguſtior ſit, intantum vt pendere videatur inſtar ſummæ cordæ. Celſus μυρμήκια genere neutro vocans ſcripſit verrucis eſſe ſimilia (non diſtinguens verrucarum genus, ſed acrochordonas, vt arbitror, intelligens) humiliora thymio durioraque, quæ radices altius agunt maioremque dolorem mouent, infra lata, ſupra autem tenuia, minus ſanguinis mittunt (nãque acrochordon pro ſui magnitudine ſanguinem, ſi ſecetur, copioſum remittit) magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt, & naſcuntur aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum. Paulus vero totum corpus præſertimque manus myrmecijs infeſtari prodidit. Ea ſi vel deradantur, vel conſtringantur, vel aliter attrectentur, ſenſum mordentis formicæ inducunt. Inde illis inditum nomen eſt. Aetius vero addidit & coloris ſimilitudinem, eaque atro colore perinde ac formicas videri. Plærique τὴν μυρμηκίαν ſeſſilem verrucam, quod baſi ſuæ tota inſideat, dicũt, ad differentiam τῆς ἀκροχορδόνος, quem penſilem verrucam interpretantur.

Μυρμηκίας etiam μυρμηκιάσεις Aetius vocauit & apud eundem lib. 12. c. 41. μυρμηκίζειν dicitur ita affici, quaſi formicas repentes ſentias, quomodo μυρμηκιᾶν quoque: ea videntur eſſe Plinij formicationes lib. 28. c. 7. & lib. 30. c. 8.

Μυρμηκίζων σφυγμὸς. formicans pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis partibus arteriæ, formicarum motui ſimilis. Hic pulſus eſt omnium minimus, & cum motus multos amiſerit, in vnum eumque prorſus paruum deſinit. Quocirca nec inæqualem omnino dicas, quanquam eſſe ex genere inæqualium veriſimile eſt, ſed inæqualitas tã parua eſt, vt ſenſum fugiat. Nomen inditũ eſt, vt quidam volunt, quod perinde paruus ſit atq; formica: alij vero, quod eodem quo formica modo agatur, ſicut & δορκαδίζων & σκωληκίζων à motionis ſpecie appellantur. Sunt qui vtramque ob cauſam ſic nuncupatũ cenſeant. Vt vermiculans ab vndoſo paruitate differt, ſic formicans à vermiculante. Non

enim aliud eſt formicans pulſus, quam vermiculans imminutus: ſicut vermiculans non aliud eſt, quam vndoſus diminutus. Tres enim hos pulſus diſtinguit quantitas & magnitudo, non qualitas. Eſt autem formicans mire paruus. nec eo minor alius, iuxtaque languidiſſimus plane ac creberrimus, non tamen, vt Archigeni viſum eſt, celer, ſicut Galen. lib. 2. de pulſuum dignotione demonſtrauit.

Μυροβάλανος. glans vnguentaria. De ea veteres & recentiores diuerſa ſcripſerunt: veteres fructum eſſe arboris tradidere, magnitudine auellanæ nucis, vel vt alij, magnitudine & aſpectu capparis. ſtomacho aduerſatur. Cum hydromelite pota carnis eius drachma vna eſt vomitoria. Sed cum oxycrato iecur & lienem purgat. Cum aceto, quo maxime ad agendum excitatur, lepras, pſoras, lentes, vitiligines, pruritum exterget, hepati & lieni indurato illinitur. Apud antiquos cortex eius premebatur odoris gratia. nucleus authore Theophr. inutilis erat, caro autem ab aromatarijs expetebatur. Cum enim eius ſuccus inodorus ſit, omnibus ſuſcipiendis odoribus aptiſſimus eſt, vt inſipidum ſaporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum balaninum Dioſcoridi dicitur. Oleo expreſſo quod reliquum eſt magma terreum & amarum, incîdit, terget, contrahit, ſtipat, videturque id eſſe quod μυροβαλάνου πίεσμα Græci appellarunt, quo ſæpe vtitur Galen. ad ſcirrhos. apud quem aliquando μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρεψικῆς leges: aliquando vero μυροβαλάνου ἄλευρον & μυροβαλάνου λέπυχανα & μυροβαλάνου τὸ περὶ κεκομμένον καὶ σεσησμένον. hoc eſt, myrobalani corticem cæſum & reſectum. Cæterum veterum myrobalanorum tres præcipuas differentias Plinius recenſet, Syriacam, quæ in Arabia proueniret, & erat candida, & à qua quod manabat oleum, optimum habebatur, quamuis paucum flueret. Thebaicam, nigram, quæ olei copia præferebatur. Tertiam Troglodyticam omnium viliſſimam. At Arabes recentiores quinque generibus myrobalanos diſtinxerunt, quæ veteribus ignota fuiſſe putantur & prunorum generi potius quam balanorum, id eſt glandium, aſſignanda, & quæ non facultatibus modo, ſed alia ex alijs etiam arboribus naſci putantur. Sunt autem hæc: Lutea, quę ex herbaceo colore flaueſcunt, ſpiſſa, ponderoſa, exili nucleo, cute craſſa. Refrigerant & bilem ducunt, vulgo citrina appellantur. Cœrulea, quæ vulgus à colore Inda nominat, ſolida ſine nucleis, oliuæ forma: atram bilem deijciunt, & exhilarant. Tertio ordine collocantur Cepula, cæteris ampliora grauioraque, ex fuſco rufeſcentia, carnoſa, phlegmagoga ſunt, viſum illuſtrant, coctionem iuuant, pectus purgant, hydropicis conferunt. Ab his Empelirica cenſentur, cute oſſibus hærente, lapillorum pene figura. Ea pituitam trahunt, ventriculum purgant & roborant, appetentiam reuocant, vomitum ſiſtũt. Ab Actuario ἐμπελικὶ & ἔμβεζι dici videntur, vulgus Emblica vocat. Poſtrema ſunt Beletzica, eadem quaſi forma qua Empelirica, vulgus Bellitica appellat: iuuant empyos, hæmorrhoidas & capilli defluuium.

Μύρον. vnguentum. Eſt medicamentum liquidius quo externæ corporis partes inungi poſſint. Conſtat medicamentis diuerſi generis, vt liquoribus, adipibus, medullis. quæ ſi ita cum oleo miſceantur, vt exactam olei ſpiſſitudinem acquirant, ſimplici vocabulo μύρα vel ἀλείμματα appellantur: ſin autem ceram aut reſinam, aut aliquid eiuſmodi recipiant, & craſſitie τοῖς ἀκόποις ſimilia euadant, compoſito nomine μυράκοπα nuncupantur.

In vnguentis autem componendis oleorum & ſpecierũ octupla, at oleorum & ceræ quadrupla ſeruatur proportio vt ℥. ij oleorum, ʒ ij vel ʒ iij puluerum, ceræ vncia ſemis miſceantur: notandum autem μύρον omne vnguenti genus Græcis ſignificare, quod verbum ridicule Grammatici deriuant à myrrha, nota ex Poetarum fabulis, vel inſulſius παρὰ τὸ μύρεσθαι, hoc eſt gemere; alij μύρα quaſi μωρὰ dicta putant vt & Chriſippus inquiebat, quod infatuari vino & crapula fere vti ſolcant vnguentis, etenim cum bellarijs & corollis vnguenta ſecundis menſis inferebantur, quod Socrates apud Xenophontem vt meretricium accuſat: melius vero Athenæus lib. 15. voluit μύρον dici quaſi μύῤῥον, ab Æolica voce μύῤῥα quæ myrrham ſignificat, nam quia (inquit) pleraque vnguenta admixta myrrha componuntur, quædam etiam ſola myrrha conſtant, vt ſtacte, vſus obtinuit vt ἀπὸ τῆς μύῤῥας omnia vnguenta μύρα nuncuparentur, neque dubitem μύρον vocem Homero & primis Græcorum incognitam tum primum Græciæ innotuiſſe, quãdo Aſiaticorum vnguentorum primam notitiam habere cœperunt; & quanquam vocem μύρον non nouit Homerus, fuere tamen ipſi vnguenta notiſſima, ἔλαια appellans cum Epitheti adiectione, adeo vt male cenſuerit Plinius, qui Iliacis temporibus non viguiſſe vnguenta, nec thure ſupplicari ſolitum ſcripſit: fuere autem apud priſcos vnguenta, partim ad luxum & delicias, partim ad medicinam, atque in delicijs quidem quod illa veteres tam potibus quam cibis admiſcerent, vt teſtatur Theophr. lib. de odoribus, quod & Plinius Plutarch. & Athenæos tradiderunt, & Plinius quidem his verbis: at Hercule (ait) iam quidam in potu addunt, tantique amaritudo eſt vt odore prodigo fruantur ex vtraque parte corporis, nam priſci mixtum cum vino vnguentum, tantus erat eorum luxus, ebibebant: huius autem mixtionis ratio erat, quod vt muſicis ſonis cantibuſque aures, ſpectaculis viſum, edullijs palatum, ſic & varijs vnguentorum atque florum odoribus nares delectare in conuiuijs ſtudebant, quem tamen vſum non primis illis ſæculis, quando nondum increuerat luxus, inuectum credimus, ſed multo poſt Hippocratis tempora, apud quem de vnguentis varijs ſæpius quidem facta mentio inuenitur, ſed medicinæ potius quam vllius libidinis loco; Ægyptij quippe omnium primi ob myrrhæ copiam inter alia medicamentorum genera, vnguentorũ mixtiones excogitarũt, adeo vt maior vnguentorum pars Ægyptiorũ nomina ſibi vendicarit: verumtamen adeo & luxus illis temporibus inualuerat vt Plinius ſcripſerit etiam Othonem monſtraſſe Neroni principi veſtigia vnguentis tingere, quod & multo ante Athenis factitatum fuerat vt ex Athenæo liquet: Quin & Diogenes Cynicus aliquando vnguentatis inceſſit pedibus, quod diceret à capite in aerem diſſipari odorem, à pedibus autem ad nares recta ferri; & in Plauti Aulularia Myrobathrarij eſſe videntur qui calceamenta muliebria

» vnguentis vt odorata eſſent, imbuebant: Notan-
» dum autem in vnguentis tria præſertim ſpe-
» ctari, oleum ſcilicet ſiue ſuccum qui odorem
» combibit: *στύμμα* quod velut ſpiſſamentum eſt;
» & corpus quo oleum aſtringitur vt auidius odo-
» rem ducat & pertinacius retineat: Sic infectores
» lanam quam tincturi ſunt, ante medicamentis
» aſtringunt vt colorem ducat, idque ſufficere
» Cicero vocauit in Hortenſio: hæc vero *στύμματα*
» fere conſtabant xylobalſamo, iunco, & calamo
» odoratis, & cæteris id genus: Tertium eſt *ἥδυσμα*
» tanquam ſeaſamentum & condimentum quod
» poſt *στύμμα* additur, & cuius potiſſimum odore
» vnguentū commendari volunt, hæcque *ἡδύσμα-*
» *τα* erant amomum, nardus, myrrha, coſtus, car-
» pubalſamum: Quartus quoque nonnullis vn-
» guentis adijcitur color vt Theophr. atque Plin.
» docuerunt, ad cuius gratiam interdum addeban-
» tur crocus, anchuſa, Cynnabaris, quin & ipſam
» reſinam coctam *εἰς χρωματισμὸν τῶν μύρων*, vti & ad
» craſſamentum eorumdem Dioſcorides vnice
» laudat, quanquam illam Plinius, ſicut & Gummi
» adijci potius ad continendum odorem in corpo-
» re teſtatur: inſuper ſal ad conſeruationem vn-
» guentorum, ac eorum potiſſimum quæ vetuſta-
» te meliora eſſent, ſolitus addi videtur, ne forte
» illa corrumperentur, aut quouis modo ranceſce-
» rent. Fuere autem varia vnguentorum genera,
» apud Dioſcor. quidem lib. 1. Roſaceum, elati-
» num, melanthinum aliaque complura quæ illîc
» legere poſſis, & de quibus ſuis ſigillatim locis
» actum eſt à nobis; hæc eadem aliaque plurima
» deſcripta leges apud Paul. lib. 7. cap. 20. & apud
» Athenæ. l. 15. vbi quæ præſertim eſſent in deli-
» cijs, multaque ad vnguentorum commendatio-
» nem reccolet; vide & Plin. l. 13. cap. 1. 2. & 3. vbi
» iam commemorata vnguentorum genera recen-
» ſentur & illuſtrantur, & in vnguentis quanta
» olim luxuria fuerit enarratur.

Μυροθήκη, & *Μυροθήκιον*. vnguentorum apotheca
» ſeu repoſitorium, vel etiam vnguenti condito-
» rium.

Μυρσινοτάκηρον. medicamenti compoſiti nomen eſt alopecias ſanantis, cuius meminit Soranus in pharmaci compoſitione quam citat Gal. lib. 1. *τῶν κατὰ τόπους*. Nec tamen quale idipſum fuerit, Galen. certo videtur ſcire, ſcribens ſe exiſtimare picem fuiſſe & ceram vnguento quopiam, vt gleucino, laurino, nardino, lentiſcino, cedrino, cliquatam.

Μυροπωλεῖον, ſiue *μυροπώλιον*. dicitur officina vn-
» guentaria apud Ariſtoph. & Suidam, etiam Plau-
» to Myropolion.

Μυροπώλης. à vendendis vnguentis ſic dictus quo
» ſæpe Gal. vocabulo vſus eſt, eiuſque interpretes
» vnguentarium dixerunt: vnguentarium vero
» fuiſſe vnguentorum venditorem accipere eſt ex
» Varrone l. 7. de lingua lat: eum dicat vnguenta-
» riam tabernam vocatam quod in ea vænirent vn-
» guenta, vt vina in vinaria: non erat autem idem
» qui Seplaſiarius, hic enim emplaſtra & collyria
» conficiebat, & alia quæ medici mercarentur gra-
» tia valetudinis, illi vero in vnguentis tantum ad
» delicias & voluptatem occupabantur; hinc Ly-
» curgus & Solon aliquando vnguenta & vnguen-
» tarios expulerunt, vt ex Seneca Plutarcho &
» Athenæo diſcere eſt, & M. Tullius lib. 1. de of-
» fic. vnguentarios inter eas artes repoſuit quę mi-
» nime probantur, & miniſtræ ſunt voluptatum:
noſtri veſtro ſiue Aromatarij ſiue pharmacopo- «
læ ſiue Seplaſiarij à veteribus illis plurimum dif- «
ferunt, voluptati enim non inſeruiunt ſed vale- «
tudini. «

Μύῤῥα. apud Hippocratem Æolico idiomate dicitur *ἀντὶ τῆς σμύρνης*, vt Galenus *ἐν ταῖς γλώσσαις* annotauit.

Μυῤῥίς. herba eſt ſimillima cicutæ caulibus & folijs, radicem habet modice oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non inſuauem. herbarijs & officinis cicutaria dicitur. Calfacit ſecundo ordine, & nonnihil etiam extenuat: Radix menſibus mouendis & humoribus è thorace pulmoneque repurgandis idonea eſt.

Μυῤῥίς. etiam à quibuſdam dictum fuit *τὸ μαγύδαρις* vt habetur apud Dioſcor.

Μυρσίνη. myrtus. Arbuſcula eſt duorum generum: Vna, ſatiua, duplex, candida & nigra: altera ſylueſtris. Satiua maior eſt, ramis flexilibus & lentis, rubro cortice, folijs longiuſculis, perpetuoque virentibus, punicæ æmulis, quanquam in nigris nigriora, in cādidis candidiora ſpectentur: Flores omnibus inſident candidi, odorati: ex quibus, præſertim in Ægypto, aqua manat odoris ſuauitate eximia. Satiuarum vtrumque genus baccas fert oblongas, agreſtibus oleis quodammodo ſimiles, multoque quam ſylueſtris myrti maiores. Cæterum ſylueſtris myrti nomine nō eſt intelligendus ruſcus, qui & Dioſc. & Plin. ſylueſtris & acuta myrtus appellatur, ſed vere ſylueſtris myrtus, quæ ſua ſponte ſine cultu oritur: in cuius genere alba quoque & nigra reperitur, ita tamen, vt alba pura non ſit, ſed in purpuram incliner. Fuerunt & alia veteribus myrti genera, nobis quoque non ignota, Tarentinum & exoticum, quorum Plin. meminit lib. 15. c. 29. his verbis: Satiuarum genera topiarij faciunt, Tarentinam folio minuto, noſtratem patulo, exoticam denſiſſimo, ſenis foliorum verſibus. Hæc non eſt in vſu, ramoſa vtraque alia. Conſtat myrtus contrarijs ſubſtantijs. Vincit quidem in ea frigidum terrenum, habet vero etiam quiddam tenue calidum, vnde valenter deſiccat. Ex ea paratur emplaſtrum quod *μυρσίνατον* vocant, cuius deſcriptio apud Paulum lib. 7. cap. 17.

Pro *μυρσίνη* autem etiam dicitur *μύρτος* apud «
Galen. Plutarch. & alios: Pro eodem attice di- «
citur *μυῤῥίνη*. Item apud Heſych. dicitur *μυρτία* «
& *μυρτίς*, idem quod *μυρτὸν*, & *αἱ μυρτίδες* idem «
quod *μύρτα* myrti baccæ. «

Μυρσίνινον ἔλαιον. oleum confectum ex folijs myrti «
teneris apud Dioſcor. libr. 1. cap. 49. & *μυρσι-* «
νίτης οἶνος vinum ex myrto apud eundem lib. 5. «
cap. 37. «

Μυρσινοειδὴς. ſic à quibuſdam dicitur prima ſpecies *τῆς κλημάτιδος*, quod foliorum magnitudine myrto ſimilis videatur. Eadem etiam *δαφνοειδὴς* appellatur.

Μυρτίδανον. appellatur Dioſcoridi virgultum myrto adnaſcens, nodoſum, inæquale, verrucoſum, concolor, quod myrti caudicem perinde atque manus amplectitur. Adſtringit vehementius myrto. Plinius quod ſylueſtris myrti baccis factum eſt vinum, myrtidanum appellat. Earum libra in tribus muſti congijs deferueſcit, donec duo ſuperſint. Galenus virgultum & ſobolem myrti ab eius radice erumpentem *μυρτίδανον* appellauit: alij *μυρτίδα*. Idem vero *ἐν ταῖς γλώσσαις* ſcripſit plæroſque apud Hippocrat. *μυρτίδανον*

piper dici exiſtimaſſe, verum Hippocratem eo nomine fructum appellare eius plantæ, quem ab alijs piper nominari ſcribit.

Idem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις in dictione ἰνδικὸν ait μυρτίδανον à quibuſdam dici fructum euiuſdam ſtirpis in India naſcentis, piperi ſimilis, quæ dicatur μυρτίδανον à ſimilitudine cum myrto, ſiue quia teſte Plinio, myrti baccæ piperis vicem obtinebant apud antiquos antequam piper reperiretur.

Μύρτον, τό. fructus myrti dicitur ait Galen. lib. 2. de aliment. facult. cap. 18. valenter aſtringit non tamen pro ratione aſtrictionis frigidus eſt, ſimul enim cum aſtrictione acrimoniam habet admixtam: ab huius myrti baccæ ſimilitudine

Μύρτον. ſic à quibuſdam dicitur in muliebri pudendo medio ſuborta veluti caruncula, quæ & νύμφη & κλειτορὶς vocatur, atque vbi multo magis increuit, κέρκωσις.

Μυρτοχειλίδες. extremæ pudendi muliebris margines carnoſæ, quæ etiam πτερυγώματα appellantur.

Vocantur & μυρτοχείλας, nec non κρημνοὶ id eſt rupes vt tradunt Pollux lib. 1. & Ruffus epheſ. qui & νύμφην vocari ſcribit, ſicut τὰ ἐκ τῶν πτερυγώματα μυρτόχειλα.

Μῦς. muſculus. lacertus. Eſt motus voluntarij inſtrumentum, prima ſimplicique carne & fibris conſtans. Propria enim muſculorum ſobſtantia his duobus, carne & fibris, conſtituitur, vt ſcribit Gal. lib. art. med. Sunt autem fibræ poſitu ſimplices & ſecundum longitudinem vt plurimum exporrectæ. Idem vero initio comment. 1. in lib. de fract. ait corpus proprium muſculi eſſe fibras à neruis & ligamentis prodeuntes, quas caro ſimplex cingit. Ob id Hippoc. eodem lib. muſculos carnem appellauit. Quæ vero ad muſculos vaſa perueniunt, velut riui quidam ſunt, qui non eorum ſubſtantiam complent, ſed eis alimentum ſubminiſtrant, vt nutriantur & viuant. Tres igitur tantum propriæ muſculi partes ſunt ſimplices, neruus, ligamentum (à quibus membrana muſculos ambiens oritur) & caro ſimplex, ambobus in villos diuiſis vndique circundata. Compoſitæ vero & totius muſculi maximæ partes ſunt, caput, quod & principium appellant, in quod neruus & ligamentum inſeri ſolent, venter carnoſus magis & muſculum præcipue circumſcribens, & finis ex quo tendo & aponeuroſis oritur, atque in partes mouendas inſeritur. Nec tamen facile eſt tres iſtas partes in quibuſdam moſculis diſcernere, vt ſphinctere & intercoſtalibus. Eſt autem muſculus inſtrumentum motus voluntarij, qui in eo perficitur à neruo in eius caput inſerto, & in varias fibras diducto ſparſoque per vniuerſum muſculi corpus. Siquidem his contractis in ſeipſas verſus caput ſuum muſculus mouet, quæ eſt propria muſculi actio. Sic enim contractæ, partem in quam tendo inſeritur, verſus caput attrahunt, ſed ſæpe multum varie, pro vario fibrarum ſitu. Muſculo prope omni aduerſus alter muſculus, contrariæ actionis author attributus eſt, vt flexori tenſor, adductori abductor, leuatori depreſſor, clauſori apertor. Pauci enim omnino ſunt qui antagoniſta careant, vt ſphincteres & diaphragma. Nec tamen numero, aut magnitudine, aut robore pares ſemper ſunt muſculi actionum contrariarum effectores, pro partis mouendæ pondere aut actionis vehementia. Sunt autem muſculorum differentiæ plures: aliquæ ab ipſorum ſubſtãtia carnoſa, neruoſa, magis membranoſa: aliæ à magnitudine, magnus, longus, latus: aliæ à numero partium, biceps, triceps, ſiue gemelli & trigemini: aliæ à figura, deltoides, rhomboides, ſcalenus: aliæ à partibus corporis, crotaphitæ, rhachitæ: aliæ à ſitu, anteriores, poſteriores, interni, externi, recti, tranſuerſi, obliqui: aliæ vero ab actione, vt ſphincter & maſſeter, de quibus omnibus ſuis locis. Cæterum dictus eſt muſculus, vel quod excoriatum murem forma imitetur, vel quod piſci (quod mihi videtur probabilius) quem muſculum appellant ſimilis ſit. Dicitur alio nomine à Latinis lacertus, à quo lacertoſus muſculoſum ſignificat.

Μύες χαρακώδεις. apud Hippocr. libr. de articulis quidam muſculi appellantur, quod carum inducant tenſi, aut alterationem quandam experti, illa vero tenſio fit (inquit Galen. in comment.) filamentis quæ prius laxa erant, nunc omnibus ſecundum rectam lineam extenſis; alteratio vero dum calefacti aut refrigerati, aut humectati, præter modum fuerint aut inflammationem vel eryſipelas fuerint experti.

Μυοτομὴ. muſculorum ſectio artificioſa ſiue anatomica.

Μύσις; vide σίγησις.

Μύσιος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Μύσταξ. pars eſt faciei quæ ſupra labra eſt & infra nares. ſed & barba ibi exoriens eodem nomine dicitur.

Vnde Galli dicunt *mouſtaches*; pro eodem dicitur & μάσταξ vt Odyſſ. E.

Μυστρὶ. apud Aretæum 1. de curat. acutor. capite de apoplexia, videtur eſſe inſtrumentum quoddam aptum liquori infundendo in gulam apoplectici ægrotantis: eſt & apud eundem μυστρὶ, ponderis aut menſuræ cuiuſdam nomen lib. 1. de curat. acutor. cap. vlt.

Μύω. vide μύειν.

Μυσίειον. antidoti nomen quæ & τετραφάρμακον dicitur, propterea quod ex quatuor rebus conſtet: Gentiana, ariſtolochia, baccis lauri & myrrha æquali pondere miſtis. Commendatur ad arthritidem ex humore pituitoſo contractam. Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 12. cap. 47.

Alia eſt confectio ſic dicta faciens ad ſedandum dolorem, ad phtiſicos, tuſſientes, cœliacos & dyſentericos, quæ deſcribitur à Galen. lib. 7. κατὰ τόπ. cap. 5.

Μύστρον. menſura eſt liquorum apud Atticos, tres drachmas ponderales capiens ſiue cochlearia duo & dimidium, ſiue χήμην vnam & quartam ipſius partem. Eius nota apud Græcos fuit μ, cum υ deſuper impoſito.

Myſtrum autem triplex fuit magnum videlicet paruum & mediocre; magnum capit dragmas tres & ſcrupulum vnum, paruum dragmas duas cum dimidia continet; Mediocre dragmas duas & totidem ſcrupulos, alterque vocatur iuſtiſſimum myſtrum.

Μυττωτὸν. Heſychio authore proprie dicitur, ὑπό-
» τριμμα διὰ σκορόδων intritum ſiue pulmentum
» ex allio, adhibitis & alijs condimentis: ipſe-
» que Ariſtoph. ſcholiaſtes eſſe ſcribit ὑπότριμμα
» διὰ σκορόδου, confici autem ex allio porro, ca-
» ſeo, ouo, oleo, aceto: Dioſcorides quoque
» lib. 2. de allio μυττωτὸν vocari author eſt τὸ ἐκ
» σκορόδου καὶ τῆς μελαίνης ἐλαίας συνθέμενον τρίμμα, in-
» tritum ex allio & nigra oliua compoſitum, quod
» in cibo mouet vrinam, ora venarum patefacit
» & hydropicis vtile eſt, hoc & idem Galen. ἐν
» γλώσσαις. Theophr. libr. 9. hiſtor. cap. 6. maſ-
» culino genere μυττωτὸν dicit; hoc obſonij genus
» Latini moretum dicerent inquit Aretæi inter-
» pres, qui & ipſum dyſenteriam parere inquit.
» hanc & vocem vſurpat Hippocr. 2. epid. in
» fine ἢν δ' ἐσθίῃ (inquit) καὶ μή τινα μυττωτὸν δρι-
» μὺ δύνηται ποιεῖν; vtitur & in fine libelli de locis in
» homine: Erotianus μυττωτὸν ab alijs exponi ait
» placentas ex olere confectas, ab alijs τὸ λεγό-
» μενον ζῦθον; & dici ait παρὰ τὸ μυσάττεσθαι τὴν δυ-
» σωδίαν, ὡς εἶναι μυσαττωτὸν eſt enim guſtanti aſper-
» nabile.

Μύτις. vocatur ab Hippocrate quod eſt in ore ſepiæ atramentum, & piſcis quidam, ſicut Galeo. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μύτις naſus etiam dicitur, ſed peculiariter in ma-
» rinis piſcibus, quemadmodum Ariſtoteles cum
» dixiſſet ſepiam ἐν τῇ μυτίδι habere τὸν θορὸν ſe-
» men genitale: hanc μύτιν paulo poſt μυκτῆρα ap-
» pellat, addens etiam τὴν ῥῖνα non abſurde vocari
» poſſe μύτιν, idem hiſtor. animal. lib. 4. cap. 1.
» ſcribit nullum τῶν μαλακίων habere σπλάγχνον, vi-
» ſcus, ſed quam vocant μύτιν, καὶ ἐπὶ ταύτῃ θόρον,
» atramentum. Apud Heſych. autem legitur μυτ-
» τὶς gemino τ. & oxytonos quod itidem eſſe di-
» cit τὸ μέλαν τῆς σηπίας, ὅπερ ἐν τῷ στόματι ἔχουσα ἐκ-
» κρίνει, atramentum ſepiæ quod in ore habet &
» excernit in metu.

Μυῶδες πλάτυσμα. muſculoſa extenſio, ſeu muſculos latus. Eſt ſubſtantia tenuis & membranoſa, faciem prope totam & totum collum tegens atque mouens. Huic originem dat membrana quædam neruoſa toti noſtræ cuti ſubnata, hic vt in fronte & capitis parte aliqua carnoſior effecta. Prodit autem ab aurium radice, occipite, ſpinis omnibus ceruicis, ſpina omoplatæ, acromio, claui & ſterno, totuſque tenuiſſimus in faciei partes prope omnes fibris à tam diuerſa origine varijs inſeritur, eaſque ob id in omnem prope partem mouet. Nullus ab hoc muſculo detinetur articulus, quoniam nec in articulum etiam inſeritur, verum buccas & cutim, quibus coaleſcit, ſolas mouet. his in ijs qui ſpaſmo corripiendi ſunt, primus omnium intenditur, & qui κυνικοί, hoc eſt, canini, vocantur ſpaſmi, huius præcipue muſculi affectio ſunt.

» Μυωπία, καὶ μυωπίασις. vide μύωψ ſequens.

Μύωψ. is dicitur qui à primo ortu oculis propios admota videt eaque prope oculis contingit, & limis ſemicluſiſque oculis aſpicit, etiam ſi parua ſint: remota vero, quamuis magna videre non poteſt. Vitium oculorum eſt congenitum ab imbecillitate ſpiritus viſiui, eamque ob cauſam incurabile: eo differt ἀπὸ τοῦ νυκτάλωπος, qui non natura, ſed ex morbo talis euaſit. μύωπας Græci vocant quaſi minus videntes, Latini luſcioſos & luſcitioſos & nuſcitioſos appellant, vt Budæus annotauit. Affectio ipſa μυωπία nuncupatur, & aliquando μυωπίασις.

Extatque hoc poſterius nomen apud defi- "
nitionum medicarum authorem, qui ſic defi- "
nit Μυωπίασις (inquit) ἐστὶ διάθεσις ἐκ φύσεως δι' "
ἣν τὰ μὲν πλησία ὁρῶμεν, τὰ δὲ πόρρωθεν, ἢ ἐπὶ βρα- "
χὺ, ἢ οὐδ' ὅλως: ſic & Paul. Ægin. lib. 3. cap. "
22. μυωπίαι inquit dicuntur, οἱ ἐκ φύσεως τὰ μὲν "
ἐγγὺς βλέποντες, τὰ δὲ ἐξ ἀποστάσεως οὐχ ὁρῶν- "
τες. "

Μυχθώδεα, τὰ, dicuntur ἐξαναφέροντα πνεύματα ſuſ- "
pirioſæ ſpirationes quæ foras educuntur. "

Μῶλυ. frutex eſt folio graminis humi ſparſo: flore albæ violæ ſimili ſed minore, lactei coloris, caule candido, quaternûm cubitorum, in cuius cacumine ineſt aliquid quod allij ſpeciem referat. radix eſt oblonga, bulboſa. Hoc verum eſt moly, idem cum τῷ μώλυ cuius Galenus libr. 7. ſimplic. medic. meminit. Ab eo diuerſus eſt frutex ab vna radice complures virgas fundens, folijs multo longioribus & tenerioribus quam rutæ, graui odore, candido flore, capitellis amplioribus paulo quam ſatiuæ, tripliciter diuiſis, in quibus ſemen triquetrum, ſubrufum & amariſſimum ſapore. Hoc quidem genus quidam nuncupant moly, vt Cappadoces & Galatæ, quoniam à vero moly non omnino diſcrepet eius facies, radice videlicet pulla & candido flore. Alij armela, Arabes harmel, Syri beſaſam, Græci πήγανον ἄγριον, hoc eſt ſylueſtrem rutam, vocant. Eiuſmodi eſt μῶλυ Homericum, ab eo decantatum Odyſſ. κ'.

Et à Mercurio Vlyſſi traditum contra Cir- "
ces venena & incantamenta. "

Μώλυζα. apud Hippocratem ſignificat allium, ſimplex caput habens & non diuiſum in ſpicas, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Apud Erotianum μῶλυξ ſcribitur. Sunt qui τὸ μῶλυ, inquit Galenus, interpretentur.

Μωλυνόμενα. dicuntur apud Hippocrat. τὰ κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα, hoc eſt, paulatim extabeſcentia, ſicut Galenus annotauit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Μόμισκος. dens molaris, vel ea pars molarium "
dentium quæ gingiuis aſſidet vt definit Pol- "
lux libro ſecundo, τῶν μύλων τὰ μὲν πρὸς τῇ "
σαρκί. "

Μῶρον. fructus arboris nomen quod Græcis alio "
nomine συκάμινον dicitur: Galen. libr. 2. de ali- "
ment. facult. cap. 11. videtur dicere μῶρον eſſe "
peculiare Atticorum vocabulum, συκάμινον ve- "
ro omnium Græcorum commune: de eius fa- "
cultate vide eo loco: Galenus cap. de βατίνοις a- "
bluenda cenſet mora priuſquam edantur, ob "
aſtringendi vim quæ eis ineſt. "

Μωρέσυκον, ſeu μωρέσυκος. arbor eſt quæ & συκόμορος "
vocatur. "

Μώρωσις. fatuitas, ſtultitia, ſtoliditas. Eſt deficiens ſeu infirma motio facultatis ratiocinatricis. Ad eam quidem facultatem proprie pertinet fatuitas, non tamen reliquæ principis facultatis actiones integræ ſunt, ſed pariter imperfectæ: nam & parum apte imaginantur, nec probe meminiſſe ſolent fatui, quippe qui cerebrum non habere vulgo dicantur.

Atque ita rem ſe habere declarat Paulus Ægineta libr. 3. cap. 11. ſcribens dici *μώρωσιν*, cum & ratio & memoria male fuerint affecta, & ab ijſdem cauſis eam fieri à quibus & memoriam & rationem lædi contingit. Similiter & Aetius ex Ruffo & Galeno ſcribit *μώρωσιν* eſſe, quando vna cum memoria etiam ratio perijt. Quibus quidem authoribus *ἡ μώρωσις* non eſt ſimplex affectus, ſed rationis primum, deinde vero & memoriæ. Quæ eam inducunt, in Prorrhet. ſect. 2. dicuntur *μεμωρωδία*, hoc eſt, *τὴν μώρωσιν ἐμποιοῦντα τῇ διανοίᾳ*, ſicut Galen. explicat. Eiuſmodi ſunt vel minus idonea decenſque cerebri conformatio; vel frigida intemperies, aut frigidus aliquis & pituitoſus humor in cerebro collectus, vel medicamenta quæ foris impoſita caput modice refrigerant. Neque enim *μωρώσεως* cauſa tam vehemens magnaque eſt quam *ἡ ἀνοίας*, quæ eiuſdem facultatis abolitionem priuationemque ſignificat. Eo enim diſcrimine *ἄνοια καὶ μώρωσις* diſtinguuntur. Iam vero differt *ἡ ἄνοια ἀπὸ τῆς παραφροσύνης*, quod vt ſcribit Galenus, illa quidem abolitio ſit, hæc vero functionis ratiocinatricis aut imaginatricis etiam deprauatio, quodque, vt ait Aetius, *ἡ μώρωσις ἀκόλουθα λέγει καὶ πράττει*: hoc eſt, ſtultitia conſentanea dicit & facit: delirium autem, quod & *λῆρος* & *παραφροσύνη* vocatur, non ſeruata rerum conſequentia, alium alij ſermonem implicet qui nihil ad rem faciat. & delirium quidem vt plurimum ſenibus, *μώρωσις* autem & pueris & adoleſcentibus & reliquis ætatibus à morbo accidat.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. N.

NAξία. dicebatur apud veteres ἀμυγδαλῆ, vt ſcribit Athenæus, quod in Naxo inſula amygdalę præſtantiſſimæ naſcerentur.

Νάπυ. idem quod σίνηπι, ſic dictum quaſi νάπυ, vt interpretatur Athenæus, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri & proinde incommoda donetur. addit, vel quod puſillo ſit corpore: ſicut ἀφυὲς Græci dicunt quod natura priuatum ſit, vnde piſcis ἀφύη denominatur. Alij νάπυ per priuationem, videlicet νήπυον, quaſi immite dici volunt, quoniam acrementi vehementis particeps ſit. Eſt enim feruidum ſinapis ſemen & acerrimum.

Ναρδῖνα κολλύρια. ſunt differentiæ quædam collyriorum, ſic dictæ quod nardo conſtent. Eorum vt diuerſi modi ſunt, ſic diuerſæ facultates, habentur quędam eorum formulæ apud Paulum & apud Aetium.

Νάρδινον. vnguentum, Theophraſto non è folio pa-
» ratur quod foliarum dicitur, ſed è radice, non-
» dum enim è folio facere vſitatum erat, quod
» ita poſtea receptum eſt, vt & è ſpica quod ſpi-
» catum dicebatur: de Nardino vnguento, vide
» Dioſcor. l. 1. cap. 75. Plinius præter nardinum
» vnguentum commemorat etiam Nardinas co-
» ronas valde laudatas, nec non pira Nardina.

Ναρδῖτις. ſic magis quam νάρδος vocatur nardus mõtana, quæ apud nos, inquit Galen. naſcitur, vt quæ multo ſit inferior Cretica, Celtica & Indica.

Νάρδου ꝗ

Νάρδος. eſt frutex graui & craſſa radice, ſed breui ac nigra fragilique, quamuis pingui, ſitum redolente, vt cyperi aſpero ſapore. folio paruo denſoque, cacuminibus in ariſtas ſpicatis. Duo ſunt eius genera, vnum Indicum dicitur, alterum Syriacum, non quod in Syria proueniat, ſed quod montis, in quo ille naſcitur, altera pars Syriam, altera Indiam ſpectet: parte autem ea quæ ad Indiam vergit, quia Ganges fluit, quæ nardus circa eum naſcitur, γαγγῖτις ſiue γαγγιτικὴ dicta eſt, procerior quidem reliquis propter loci humiditatem, ſed minus odora. Eſt & alia nardus ὀζαινῖτις vocata, quod virulentum expiret odorem. Dicitur etiam nardus alia σαμφαριτικὴ, à regione in qua oritur, pumilo frutice, grandi ſpica, candida, odore hircino, quod aliqui ψευδονάρδον eſſe ſuſpicati ſunt. Fuit etiam apud antiquos celeberrima νάρδος κελτικὴ (de qua inter ſe Ruellius & Marcellus diſſident, ſitne ea quam Latini ſaliuncam appellant) folijs longiuſculis, flaueſcentibus, flore luteo, naſcens in Liguriæ alpibus. Naſcitur autem cum ea ſemper herba quędam quæ τράγος, hoc eſt, hircul us, appellatur, à grauitate odoris, ſed ſine cauliculo eſt & candidior, minoribus folijs, radice neque amara neque odorata. Eſt & genus nardi montanæ, quæ aliquibus θυλακῖτις aut πυξὶς, Galeno πυρῖτις appellatur. ramulis & folio eryngij, ſed minoribus, neque ſcabris & aculeatis, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice nigra, duobus aut pluribus haſtulæ regiæ bulbis, ſed gracilioribus & minoribus, cui vires cum Celtica pares ſunt.

Νάρδος ἀγρία. à quibuſdam dicitur τὸ ἄσαρον, vt Dioſcorides ſcripſit.

Ναρδόσταχυς. ſpica Nardi dicitur apud Trallian. »
lib. 11. »

Ναρθηκία. dicitur apud Theophraſtum genus vnum ferulæ humilius.

Νάρθηξ. ferula. frutex eſt caule aſſurgens tricubitali vt plurimum, & multum leui, fungoſa medulla pleno, folio grandi, molli, multifido, caulem amplectente, vt in arundinibus. Duo ei genera Theophraſtus reddit, νάρθηκα vocat adſurgentem recte, ναρθηκίαν ſemper humilem, quæ ab aliquibus ferulago dicitur. Semen eius extenuat calfacitque, medulla viridis adhue adſtringit.

Νάρθηκες dicuntur etiam ferulæ quæ firmamenta »
ſunt ac ſtabilimenta deligationis ait Galen. »
comm. 3.

comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. verum etiam Græcis medicis illud moris quondam fuit vt libros ſuos medicamentarios νάρθηκας & ναρθήκια inſcriberent. Sic Galen. 6. κατὰ γέν. c. 1. Andromachum ex Cratippi fabula medicamentum quoddã deſcripſiſſe inquit: Eſt autem ferula, hoc eſt, νάρθηξ libri Cratippi inſcriptio: Quo titulo etiam Heras lib. vnum conſcripſit cuius lib. 1. κατὰ γέν. c. 1. Galenus meminit, deque eo etiam libr. 5. κατὰ τόπ. cap. 3. teſtatur ὁ μὲν Ἡρας, inquit, ἐν βιβλίῳ ἐποίησε τῷ τῶν φαρμάκων συνθέσεως ἐπιγραφόμενον νάρθηκα; Quin & Sorani νάρθηκα citat Aetius libr. 8. cap. 44. Martialis denique in apophoretis ait,

Artis ebur medicæ Narthecia cernis habere.

Ναρθηκισμὸς. hac vtitur voce Dioſcorid. libr. 1. τῶν ἰατρ. vbi Moibanus legendum cenſet συνθηκισμὸς: ſed ναρθηκισμὸν legendum potius, eſt vero illa ἐπίκρουσις ſeu percuſſio quam τοῖς ἀνδραποδοκαπήλοις, hoc eſt, mancipiorum mangonibus vſitatam refert Galen. 14. meth. cap. 16. quoties gracilem attenuatamúe partem ἀναπλάσειν, & priſtino ſtatui reſtituere nitebantur; Sic vero dicta Dioſcoridi videtur loco citato quia per eam ναρθήκια, hoc eſt, ferulæ certo quodam modo partibus extenuatis incutiebantur.

Νάρκαφθον. ex India defertur corticoſum, ſimile ſycomori libro: quod iucundi odoris gratia ſuffitur. Vide & Νάσκαφθον.

Νάρκη.

Νάρκωσις. torpor. ſtupor. Eſt ſenſus motuſque diminutus neruoſarũ partium. Symptoma eſt tactus non exquiſiti in partibus ſenſu præditis, ſed debilis, cũ motu pariter debili & languido. Galenus initio lib. 2. de ſympt. cauſis inter deprauati motus ſymptomata recenſuit, quæ naturæ & morbo communia exiſtunt, hoc eſt, quæ citra naturæ operam fieri non poſſunt. Eſt enim ſtupor ex morbo & facultate miſtum ſymptoma, ita vt morbus quidem vrgeat, ſed facultas aliqua ex parte reluctetur. Quo fit vt quibus mẽbrum aliquod ſtupidum eſt, ij quicquid tetigerint, obſcuro & hebeti ſenſu percipiant, neque perfecte & ſine dolore moueri poſſint. Si namque morbus virtutẽ prorſus ſuperet, nullo modo corpus vel partem eius ſtupore correptã ſuſtinere poterit: ſin virtus vincat, nulla in re laborabit. At ſi veluti pugna quædam ſit, mouebitur quidem membrum, ſed ægre, atque ſi iubeas vt cum læſum membrum extendunt, ipſum extenſum ſeruent, nequeunt: ſiquidẽ propter ſuſtinentis virtutis imbecillitatem, naturali pondere deorſum decidit. Vt autem in motu, ſic & in ſenſu media dubiaque affectio eſt, eo non prorſus extincto, ſed admodum obſcuro & hebeti. Ex quo patet ſtuporem ab apoplexia & paralyſis differre, in quibus propter cauſarum magnitudinem ſenſus motuſque in totum abolentur, cum in ſtupore aliqua tantum ex parte minuantur. Qua in re magna in exceſſu defectuque differentia eſt, pro cauſarum inæqualitate. Magna namque cauſa magnum ſtuporẽ, parua paruum, mediocris mediocrẽ mouet. Quamobrem non immerito dictus eſt via qua ad paralyſim itur, vel parua etiam paralyſis, propterea quod ſola cauſarum magnitudine differre videantur: Sunt autem corporis plures cauſæ. Ac in primis quidem refrigeratio ab intemperie aut frigidis medicamentis inducta: durities ac craſſities immodica ab alimento multo, craſſo, lento, aut frigore violento & adſtringente: aut vitæ ignauia, aut ſolitæ excretionis ſuppreſſione. Compreſſio ab aliquo corpore duro neruis extrinſecus appreſſo, vt vinculo, ſeſſione, innixu, compreſſu manuum, vicinæ partis phlegmone, ſcirrho, oſſe fracto vel luxato: adhæc obſtructio neruorum vndecumque inducta. Siquidem ob eas cauſas animalis facultas à cerebro in neruos tranſmitti ſolita per illos penetrare nequit conſtrictos, craſſos, preſſos, obſtructos, vt ſolis radij per aerem tenebroſum, caliginoſum, fumidum, & per aquam limoſam ſplendorem ſyncerum tranſmittere nequeunt. Eædem autem cauſæ, vt ante diximus, ſi maiores fuerint, pro ſtupore paralyſim excitant: vtriuſque enim cauſa continens eſt nerui affectus maior minorue ex harum cauſarum aliqua natus, animalem facultatem à cerebro in eum deſcendere impediens. Præter eas autem alia cauſa eſt, contactus videlicet torpedinis marinæ, quæ non tam earum cauſarum aliqua quam occulta quadam & indicibili proprietate ſtuporẽ tangentibus inducit, à quo effectu νάρκη pariter à Græcis, vt & torpedo à Latinis dicta eſt. Eſt autẽ torpor interdum totius corporis, hoc eſt, τοῦ ὅλου: interdum vero certę cuiuſdam partis, vt qui in ore & dentibus fit, quem peculiari nomine αἱμωδίαν nuncupant.

Sed & ad alia vox hæc transfertur nonnunquam. Ita Hippocr. 6. Epid. κοιλίην νάρκωσιν de alui ſegnitie in coquendi officio dixit, ſeu debilitate circa cibos coquendos, vt Gal. in commen. exponit; idem ναρκώδη ὀδύνην, id eſt, dolorem ſtupidum ſiue torpidum. authore Galen. per νάρκην expreſſit, cum ait νάρκη μηροῦ τοῦ κατ' ἴξιν, ſtupor femoris quod è directo eſt, vbi loquitur de renibus calculoſis; Idem quoque aphor. 16. lib. 6. γνώμης νάρκωσιν. torporem mentis vocauit, hoc eſt, ἄνοιαν vt Gal. exponit, reſoluta ſcilicet, inquit, vt neruorum, ita cerebri ſubſtantia: loquitur autem de aquæ calidæ incommodis, ſi quis ea diutius multumque vtatur: huc pertinet illa prognoſis νάρκαι ἐς ἀμφότερα μεταπίπτουσαι κακόν, ſtuporis vtrobique cita mutatio mala eſt, vbi notandum ſtuporem illum minime eſſe ad ſenſoria referendum, ſed ad ſenſionem ipſam quæ propria eſt τῆς φαντασίας, non ſolũ in obiecto ſenſilium, ſed rerum experẽdarum, vt potionis & ſpiritus, atque repentina illa mutatio phantaſiæ ſtupidæ potiſſimum cernitur in ijs, quibus acuta febre correptis occupata delirio phantaſia, non ante percipit neceſſitatẽ rerũ in febre expetẽdarum, vt potionis & ſpiritus, quã incremẽto neceſſitatis ipſa veterno ſuo excitetur ad percipiendũ & ſentiendum vim cauſæ ſitiferæ, aut neceſſariæ ſpirationis.

Νάρκη. dicitur à quibuſdam Centaurium magnum, vt habetur apud Dioſcoridem. Quoniam vero Centaurium à quibuſdam dicta eſt Gentiana, quidam ipſam etiam Gentianam νάρκην vocarunt, vt ſcribit Dioſcorides.

Νάρκισσος. planta eſt cui folia porro ſimilia, tenuia multo minora & anguſtiora, caulis vacuus & ſine folijs ſupra

» dodrantem attollitut : flos albus, intus croceus » in quibuſdam purpureus, radix intus alba, ro» tunda, bulboſa, ſemen velut in tunica nigrum, » longum: Radix ſiccat vehementer, adeu vt ma» xima vulnera conglutinet, ſimul tamen abſter» gendi & attrahendi vim quamdam poſſidet.

Ναρκισσος. autē à ναρκᾶν ſic. vocari non à fabuloſo » puero Plinius lib. 21. c. 19. exiſtimat, ſed quod » neruis inimicus ſit & caput grauet: Plutarch. » ſympoſ. comment. 3. c. 1. Narciſſum appella» ri ſcribit quod neruos hebetes, ſtupidamque » grauitatem inferat, ideo & Sophocles magno» rum Deorum, huc eſt terreſtrium vetus corona» mentum vucauit, quod ſcilicet defuncti & mor» te torpidi flore torpido merito coronarentur.

Ναρκώδης ὀδύνη. ſtupidus dolot. vide ὀδύνη.

Ναρκωτικὰ φάρμακα. ſtupefacientia medicamenta. Sunt medicamenta frigida doloris ſenſum adimentia. Cum enim plures ſint ſtuporis cauſæ, quas ante expoſuimus, attamen medici in medicamentorum vſu ad mouendum ſtuporem ſola frigida vſurpant, quæ calorem natiuum ſpiritumque (quibus duobus omnia vitæ munia peraguntur) vel extinguendo vel repellendo, partem cui ſuerint admota, ſenſu priuant. Nam ſine ſpiritu animali nihil omniuo ſentire poteſt. Id autem nō omnia frigida præſtare poſſunt, ſed ea modo quæ quarto exceſſu eiuſmodi ſunt, vel vt minimum tertij refrigerantium ordinis medium ſuperant, vt mandragoræ radix, alterci ſemen & papaueris ſuccus. Itaque quam ſit periculoſus eorum vſus, nemo non intelligit, vt quæ partem cui admouentur, niſi diligenter medicus prouideat, mortificent. Quod ne accidat cōmodiſſimè ijs calida quædam miſcentur, quibus non mudo tale periculum declinatur, verum etiam ipſe affectus mitigatur, aut humores concuquuntur, diſcutiuntur, inciduntur, attenuantur, aut tota ſubſtantia alterantur, prærerquam quod efficiunt vt vis etiam ſtupefacientium penitius ſubeat, quæ propter partium, quam frigida habent, craſſitiem in ſummo tantum corpore ſubſiſterent. Ex ijs ergo pater plures eſſe ſopientium medicamentorum differentias: primum quidem quod alia ſimplicia ſint, alia calidis miſta: & horum rurſum alia plus, alia minus calidorum medicamentorum continere. Omnia mitigando dolori adhibentur, ſi ex eo vires reſoluuntur, atque inde vitæ periculum impendet. Interim enim dum doloris ceſſatio eſt, vires rubur recolligent, quo & morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſufficere valeant. Eſt enim in vſu eiuſmodi medicamentorum ſcupus & terminus, vt vires cuſtodiantur, in quo conſiſtere debet optimus medicus, qui vt crudelis eſt, ſi ægrum doloribus confici patiatur, nihilique eos faciat, ita ſi eius delicijs nimium indulgeat, & ad leuiſſimos dolores commoueatur, adulator habendus eſt. Ergo veluti in rebus omnibus, ita hic quuque conſilium illud ſapiētis, qui nequid nimis, dixit, complectemur. Quippe ſi remedijs morbi proprijs ægrum curatum iri ſperamus, abſtinendum ab eiuſmudi medicamentis eſt: ſin ex vigilijs & viribus reſoluendis diſcrimen eſt, ijs vti licet, quamuis enim certo conſtet corporis habitum nonnihil ex ijs lædendum, læſionem tamen quam mortem potius eligere oportet. Hac nimirū perſuaſione Galenus, tametſi omnium maxime, vt ſcribit, ab vſu grauiter ſopientium abhorrens, aliquando tamen ea cuſicis exhibuit. (Sunt autem hæc omnium valentiſſima, vimque ſtupefactoriam prædominantem habent, cum in alijs aromata, & odorata atque vrinam cientia ſemina plurima cōtineantur) & ijs qui vel oculorum, vel aurium, vel aliarum partium vehementiſſimo dolore cruciabantur, cumque æger ex tenui deſtillatione, vigilijs & vehemēti tuſſi vrgeretur, facile noxam eorum, ſi quis ſemel eſſet vſus ſpatio emendatum iri ratus. Sed cum ea inter ſe diſſideant, quæ plurimum ſopientium in ſe habent, ea ad præſens quidem magis ſunt efficacia, cæterum valentem & remedijs tebellem in ægrotantis corpore frigiditatem relinquunt. Quæ horum in ſe habent minus, calfacientium vero ſibi admiſtorum plurimum, ea quanto ſunt ad præſens minus efficacia, tanto in futurum minus ſunt noxia. Omnia tamen id genus magis ſunt ſalubria, ſi poſt annum à compoſitione ſumantur. Philonis vero medicamētum etiam ſi duorum triumue aut quatuor annorum ſit, multo ſane eſt melius, ſed nec inutile tamen ſequentibus annis ad decimum vſque, ſed tanto minus ſtupefacit, quanto eſt vetuſtius. Eorum vſus inquit Galenus, optimus eſt, vbi mordens humor eſt qui affligit. Cui vt aduerſiſſima ſunt quæ extenuant & calfaciunt, ita commodiſſima quæ eorum tenuitatem cogunt atque craſſant, & præterea vehementem calorem refrigerant. Vbi vero craſſi glutinoſique humores exuperant, alieniſſima ſunt quæ torporem inducunt, cauenduſque magnopere in eiuſmodi affectibus eorum vſus eſt, modo ne æger ex dolute periclitetur.

Νάσκαφθον ἢ νάρκαφθον. Inter aromata recenſetur quæ ex India olim deportabantur, corticoſum natura, & putaminibus arboris mori. nunc ſolo nomine nobis cognitum eſt. Paulus lacaphthi meminit inter ea quæ magnum cyphi heliacum dictum conſtituunt, & corticem piccæ vel alterius arboris exiſtimat. Idem forte eſt cum naſcaphtho.

Nec nun λάκαφθον vucat Paul. lib. 7. cap. 22. « idem & eſſe putatur νάρτη apud Theoph. hiſt. lib, « 9. c. 7. & Sericatum apud Plin. lib. 12. c. 21. quæ « cēſeri aiunt inter aromata & vnguētis admiſceri. «

Ναστὸς. nomen eſt eius generis arundinum, ex quo ſagittæ factitari ſolent, vt Dioſcurides ſcribit.

Archigenes in ſuo de pulſibus libro ναστὸν pru « pleno ſumpſit inquit Galen. li. 4. de dignoſcen- « dis pulſibus. «

Ναστὸς ἄρτος, ſiue πλακοῦς. panis è melle, vuis paſſis « alijſque condimentis, denſiur autē conſtipatior- « que is erat, nec quicquam inaninatis vel ſpon- « gioſæ laxitatis habebat, ſed in eo paſta & condi- « menta erant πεπασμένα; Athenæo ναστὸς eſt nō ſo- « lum εἶδος πλακοῦντος ἔχον ἔνδον καρυκείας, ſed etiam « ἄρτος ζυμίτης μέγας, vt Lycophron quoque pa- « nem ſimpliciter ναστὸν vucare dicitur ſed ſæpius « de placenta illa. «

Ναυσιώσεις. nauſeationes, ſeu effuſiones ſanguinis è « venis dicuntur Hippocrati, quas alibi ἐκχυμώσεις « ſugillationes vucauit, cum ſcilicet venæ more « eorum qui neauſeam patiuntur, ſanguinem ex- « puunt, & quaſi euomunt, tū ex propria imbecil- « litate quā ex inflammatione contraxerunt, tum « ex ipſius ſanguinis copia & prauitate, quem in « eiuſmodi. affectionibus corrūpi eſt manifeſtum « vt Gal. docet cumment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 24. «

Ναυτία. nauſea. Eſt deprauatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo ſunt moleſta. Id quamuis præter naturam ſymptoma ſit, tamen naturale dicitur à Galeno l. 5. de locis affectis, quod ſcilicet natura eo donauerit animalia, vt & tuſſi & ſternutamento, quo noxia à ſe depelleret. Sed ſternutamentum quidem cerebri eſt, tuſſis pulmonum, nauſea vero pertinet ad ventriculum, nec eum quidem totum, ſed partem eius ſuperiorem, quemadmodum & vomitio, ſicut ſuo loco dictũ eſt. Non eſt autem aliud nauſea quam inanis quidam conatus vomendi: vbi enim ventriculus vel copia grauatur, vel qualitate mordacis cuiuſdam rei offenditur, & eorum excretionem natura molitur, ſi partes imæ valent, ſuperiores autem imbecilliores fuerint, primum ea vel eorum partem à fundo ventriculi ad ſtomachum vſque attollit, & vacuare per os nititur. quod ſi faciat, vomitio ſuccedit: ſin autem per imbecillitatem aut materiæ lentorem, craſſitiem & contumaciam vomitio nũlla fieri poteſt, manet quĩdem voluntas conatuſque euomendi, ſed plane irritus atque inanis. Hic nauſea proprie dicitur, præceditque fere ſemper vomitum, ſicut & tuſſim ὁ κέγχος, ſed non ita vt vomitus poſt nauſeam perpetuo ſequatur, maxime ſi cauſa parua eſt quæ nauſeam excitauit. Ac quanquam nauſea proprie ventriculi ſit, attamen per metaphoram etiam de venis ſanguinem fundentibus Hippocr. lib. περὶ ἀγμῶν, ναυτιώσας καὶ ναυτίαν dixit, cum illæ veluti nauſeabundæ ſanguinem expuunt & quodammodo vomunt. quod vitium idem paulo ante in venis ἐκχύμωσιν appellauerat, vt annotauit Galenus comm. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

» Pro ναυτία autem etiam ναυσία dicitur. Ionum
» enim eſt vox ναυτία vt docet Galen. commen. 2.
» περὶ ἀγμ.

Ναυτιώδεις. Nauſeabundi ægri dicuntur, qui dum-
» bus mndis fiunt, aut enim moderatam nauſeam
» ſtatim vomitus ſequitur, aut conturbatio mul-
» ta & frequens, in qua vomitione nihil vel ad-
» modum paucum excernitur, quod ſymptoma
» in prorrheticis dicitur ἐμετώδεις ἰλλώδεις, quem-
» admodum in Coacis ἕλξεις οἷον ἀπ' ἐμέτου, quod vo-
» mendo trahitur, aut tractus velut à vomitu. Ra-
» tionem autem horum nominum ναυτία, ναυτώ-
» δεις, ναυτιώδεις, & Nauſea, nauſeare tam Græcis
» quã Latinis nonnulli deductam volunt à naui-
» bus & nauigatione, quod in mari frequentiores
» diuturniores & validiores ad vomitum conatus
» in plerĩſque fiant.

Ναυτικὸς ἄρτος. vide in dictione ἄρτος, vbi inſigniores
» quæ occurrunt panis differentiæ ordine Alpha-
» betico explicantur.

Νάφθα. naphtha. Eſt bituminis colamen & flos, coloris candidi. Itaque bitumine tenuior eſt, & ignem ad ſe, vel è longinquo celerius trahit. Plus enim in ſe igneæ ſubſtantiæ habet, quam reliqua bituminis genera. Eo vti ad lucernarum lumina olei vice, vetus eſt & multis in locis vſitatum, ſicut in Sicilia in Agrigentino agro, vnde oleum Sicolum dictum eſt. Eſt autem νάφθα Babylonicum nomen. Vis naphthæ eadem eſt quæ & omni bitumini, ſed propter ſubſtantiæ tenuitatem efficacior.

» Ardentem autem Napthæ ſeu Petrolei (ſic
» enim nominat Nicolaus Alexandrinus) vim ig-
» nium naturæ cognatam ita exprimit Plutarch. in
vita Alexandri, cognationem, inquit, habet cum igne tantam, vt priuſquam flammam contingat, interfuſum aera ſæpenumero ſolo ſplendore circa flammam elucente accendat: Sic Strabo Geograph. lib. 15. Liquidum bitumen, inquit, quod & Naptha dicitur vim habet admirabilem. Si enim admoueatur igni ignem illico arripit. Quin ſi corpori Naptham admoueris illico inflammatur, quo loco velut & apud Oribaſ. Naptha & Aptha παρὰ τὸ ἅπτεσθαι quod accendi ſignificat, ſic dictum pro eodem accipiuntur.

Νεανίσκος. iuuenis. Is dicitur qui in florenti ætate eſt, quæ ἀκμὴ dicitur. Eadem enim eſt ἡ τῶν ἀκμαζόντων καὶ ἡ τῶν νεανίσκων ἡλικία. hoc eſt, florens & iuuenilis ætas. Terminatur, vt ſcribit Galenus in aph. 30. lib. 3. quinta ſeptimana, id eſt, anno triceſimo quinto: incipit autem, vt idem annotauit in aphor. 9. lib. 5. ab anno vigeſimo quinto, deſinente ſcilicet adoleſcentia, quæ ἡ τῶν μειρακίων dicitur. Ea ætate quia corporis robur maximum eſt, ideo νεανικῶς dixit Hippocrates in Prorrhet. ἀντὶ τοῦ ἰσχυρῶς ἢ σφοδρῶς ἢ ἰσχυρῶς, vt Galen. comment. 1. annotauit.

Sic alias Hippocr. νεανικὰς αἱμορραγίας pro vehementibus ſanguinis eruptionibus accepit, & in Coacis νεανικὸν περίψυξις, refrigeratio fortis, & 9. prorrhet. ſect. 1. τὰ ἐξερυθρὰ νεανικῶς, id eſt, σφοδρῶς. vide ἡλικία.

Νεαπολίτου φάρμακον. capit ſtimmeos, cadmiæ, chalcitidis, miſyos, xenici, ſingulorum pares portiones. minutim contunduntur, & melle reſperſa torrefiunt. Læuigata vſui ſunt. vtitur eo Paulus περὶ μυδώσεως τῶν βλεφάρων.

Νειαίρη. ἡ κάτω καὶ ἐσχάτη κοιλία: hoc eſt, venter inferior & poſtremus. quanquam Homerus Iliad. δ non dicit ſimpliciter νειαίρην, ſed νειαίρην γαστέρα, eo verſu.

Νειαίρῃ δ' ἐν γαστρὶ πάγη δολιχόσκιον ἔγχος. τουτέστι τῇ νεάτῃ. hoc eſt, poſtremo ſeu imo.

Νείλου. nomen eſt malagmatis, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 18.

Νεῖον. τὸ νέον. hoc eſt, nouum vel nuper, apud Hippocr. vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Νεκρώδες πρόσωπον. facies cadauerosa vt apud Terent. vel mortuoſa vt apud Cælium Aurelianum. vide πρόσωπον.

Νέκταρ. dicitur mulſi vini genus ex muſto confecti quod alio nomine μελιτίτης vocatur: Feſtus Pomp. ſcribit νέκταρ Græcis eſſe id potionis genus quod Latini murinam vocant, dulcem & ipſam; Quidam dicunt fuiſſe vini genus in Lydiæ Olympo ex fauis permixtis & floribus odoratis concinnatum, vt tradit Athenæ. lib. 2. vide μελιτίτης οἶνος vbi nonnullæ eæque inſigniorem vinorum differentiæ explicantur: à nectare autem medicamenta multa nomen habent vt ex ſequentibus patet.

Νεκταρία Ἀντίδοτος. deſcribitur à Gal. 8. κατὰ τόπ. c. 7. Ita dicta vel à nectare, vel ab helenio quod recipit, quod nectarium vocatur à nonnullis. hanc vero antidotum ad hepaticos & arcuato laborantes Archigenes apud Gal. 8. τῶν κατὰ τόπ. c. 7. commendabat.

Νεκτάρεον. poni pro ἡδὺ καὶ εὐῶδες author eſt Suidas.

Νεκτάρεον. Dioſcor. lib. 5. c. 66. ſcribit τὸ ἑλένιον ſic à nonnullis vocari: inde fit.

Νεκταρίτης οἶνος, ὁ ἐκ τοῦ ἑλενίου σκευαζόμενος, inquit Dioſcorid. ſic & Plin. libr. 14. cap. 16. inuenitur & nectarites ex herba quam alij helenion,

» alij medicã, alij ſymphyrum, alij Idæam & Ore-
» ſtion, alij oectaream vocant vide οἶνος ſuo loco.

Νεκτάρεον ἔκλειγμα. colicis pleuriticis & dyſpnoicis
» perutile, deſcribitur à Gal. lib. 9. τῶν κτ̀ τόπ. vino
» dulci affuſo coquitur.

Νεκτάρεον. etiam nomen eſt Collyrij ad multa ocu-
» rum vitia vtilis apud Gal. lib. 4. κτ̀ τόπ. c. 7. quod
» ab alijs στρογγὺς, inquit, vocatur.

Νεόδμον. τὸ νεηχόμενον καὶ τὸ παραγινόμενον. hoc eſt, natans & adueniens, apud Hippocratem lib. 1. τῶν γυναικείων, quorum alterum de chorio, alterum de fœtu dictum eſt, vt annotat Gal. ἐν τῶν γλώσσαις.

Νέος. Iuuenis, author Definitionum Medicarum
» τὴν τῶν νέων ἡλικίαν pueritiã interpretatur: Et aphor.
» 45. lib. 2. Hippocr. νέον appellat quos lib. 6. Epid.
» part. 1. aph. 4. appellauit νήπια: aphor. tamen 49.
» l. 2. νέον videtur intelligere adoleſcentes iuuenes.

Νεότης. Iuuentus.

Νευρὰς. frutex eſt puſillus in petris, ſimilis peplo ſed breuior, quã quam folio maiore. alio nomine ποτηριοχία vocatur: νευρὰς vero dicitur, quod radica conſtet neruulenta & toroſa. Sunt & qui νευράδα τὸ ποτήριον appellent, vt author eſt Dioſc.

Νευρομῆτραι. dicuntur dorſi muſculi inferiores,
» qui alijs etiam nominibus dicuntur ψοαὶ, atque
» Ἀλώπεκες; Sunt qui νεφρομῆτραι legant ait Ruffus,
» & interpretentur renum matrices.
» Νευρὸς. idem quod νεῦρον.

Νίτωπον. inquit Heſych. eſt μύρον συντιθέμενον ἐκ
» πολλῶν μιγμάτων, varia & ſumptuoſa vnguenti
» quædam mixtura ex odoramentis confecta.
» qua vtitur Hippocrat. lib. περὶ ἐπικυήσιος, & libr.
» περὶ φύσιος γυναικ. ad induratas vuluæ cotyledo-
» nas emolliendas & obſtructas aperiendas, item-
» que ad ſecundas pellendas; ſed & in vteri ſur-
» ſum aſcenſu adhiberi præcipit quod odoratum
» eſſet, ac diuitum mulierculárum ſumptuoſis vn-
» guentis non abſimile, quale erat ſpicatum, fo-
» liatum Romanorum, & Comagenum, aut Su-
» ſioum: idem autem quod μετώπιον eſſe videtur,
» quas enim vires & facultates adſcribit Dioſco-
» rides τῷ μετωπίῳ, eaſdem νητώπῳ ſuo Hippocrat.
» tribuit, hoc & inſuper Heſychij authoritate
» confirmari videtur.

Νεῦρον. neruus. Eſt pars ſimplex ſpermatica, exanguis, ſenſu tantum aut ſenſu & motu prædita. Vt enim arteria & vena, ſic neruus inter prima ac ſimpliciſſima humani corporis elemẽta cenſetur lib. 1. de elementis, & inter partes ſimilares numeratur. Fieri autem ex ſemine, non ex ſanguine, Galenus li. 1. de ſemine prodidit, & albus ipſe color neruorum arguit, quodque frigidus ſit & exãguis. Eraſiſtratus, vt habetur apud Galenum lib. de atra bile, ſcripſit, lentum & tractitium nec facilem excretu cibum eſſe à quo nerui aluntur, ciuſque ſententiam ſequutus Galenus comment. in aphor. 26. lib. 1. ait neruos nutriri ex frigidis & glutinoſis humoribus. Ex quo apparet neruos ſimili ſubſtantia cõſtare, humore ſcilicet mucoſo. Etenim ſi elixentur, ſi putreſcant, in eius generis humorem diſſoluuntur. Verum Galenus lib. de vſu partium ſcribit neruos duplici conſtare ſubſtantia, vt & cerebrum, alios quidem molliore, alios vero duriore. Inde neruorum duplex oritur differentia. Alij enim molles, alij duri ſunt. Quorum vt ſubſtantia, ſic opus diuerſum eſt: molles enim ad ſenſum, duri ad motum ſunt comparati. Vt autem magis minuſq; molles eſſe poſſunt aut duri, ſic magis minuſq; ad ſenſum aut motum valent. Quod tamẽ non ita accipi debet, quaſi duri nõ ſentiant. Omnis enim neruus ſenſu prẹditus eſt, & vbi neruus eſt, illic etiam ſenſum ineſſe oportet, licet magis obtuſum & hebetem à duro quã molliore neruo. Non tamen contra neceſſe eſt omnem neruum mouendi vi præditum eſſe. Itaque qui nerui mouent, ijdem prorſus ſentiunt, non autem è contrario qui ſentiunt, ijdem etiã mouent. Mollium principium eſt cerebrum, durorum ſpinalis medulla. Ab hoc principio ſinguli in ſuas ſedes à natura mittuntur, molles quidẽ in organa ſenſuum, duri vero in muſculos. Nullus eorũ ſimplex eſt & ἄζυγὲς, ſed omnes coniugati feruntur, ideoque ab anatomicis neruorum paria appellantur. Ac ſeptem quidem ex cerebro, triginta vero ex ſpinali medulla proficiſcuntur. Eorum qui ſunt à cerebro, primum par ſeu prima cõiugatio eſt neruorum opticorum, qui ſunt maximi, molliſſimi & caui meatu ſenſibili. Secunda eorum eſt qui mouent oculos. Sunt autem graciles, duri, multiplices: tiam ramis ſeptem in totidem oculi muſculos abſumuntur. Tertia autẽ multiplex eſt, cuius portio prior multis propaginibus inſeritur in crotaphitas, maſſeteras, cutem faciei, dentes, gingiuas, muſculos labiorum & linguę tunicam ad ſaporum diſcretionem (ob id hæc tota Galeno guſtatoria dicitur) Poſterior autem portio, gracilior, durior alijs propaginibus fertur in crotaphitas, cutem frontis & faciei, muſculos labri inferni, pterygia & narium mẽbranas. Quarta dura & gracilis in palati tunicam abſumitur. Quinta duplex eſt, parte maiore inſeritur in meatum auditorium, in muſculum latum, in crotaphitas & maſſeteras omnes, minore vero in eoſdem maſſeteras abſumitur. Sexta omnium ramoſiſſima diſtribuitur ramulis quibuſdam in colli & laryngis muſculos, ſed fere tota in thoracem, vbi ramulos dat muſculis tribus à ſterno & vicina claui aſcendentibus, & ramum per coſtarũ radices demittit ad partes ventris inferni quem coſtalem vocamus, alterum ad muſculos laryngis recurrentem, tertium inſigniorem in ſtomachum & ventriculum qui ſtomachicus dicitur. Septima vero dura eſt & abſumitur in muſculos linguę, oſſis hyoidis & laryngis. Hæc autem ſeptem neruorum paria cranio excidunt per foramina, primum rotunda, ſecundum ſciſſa, tertium & quartum oblonga, quintum mediocria in oſſe auditorio, ſextũ maxima, ſeptimũ parua, occipitis maximo foramini iuncta. Quæ vero ex ſpinali medulla excidunt neruorum paria, inter ſpondylos excidunt, ita tamen vt ſuppoſito ſpondylo tribuantur. Primum enim thoracis par id dicitur quod inter ſeptimũ ceruicis & primum thoracis ſpõdylum excidit, & primum ſimiliter lumborum par quod inter primum lumborum & vltimum thoracis ſpondylum eſt, & primũ oſſis ſacri par quod eſt inter quintum lumborum ſpõdylum & primum oſſis ſacri. Sic primum par dicitur, quod per foramen poſticum, primo ſpondylo & occipiti commune egreditur. Hunc in modum prodeuntes nerui inſeruntur fere in vicinas partes, ne in longiore via periclitẽtur: quam ſi ingrediuntur, mire teguntur & muniuntur ad ſecuritatem. Hæc quidem de neruis proprie appellatis ſufficiant. Cæterum non omittendum eſt quod ſcribitur à Galeno initio li. 15. de vſu partium differente de

pudendi ſubſtantia, neruum tribus modis dici, vnū quidem proprie genus illud totum quod à cerebro & ſpinali medulla eſt: altero id quod à muſculis oritur & τόνον, hoc eſt, tendo, ab Hippocrate dicitur: tertio autem quod Hippocrates σύνδεσμον, id eſt, ligamentum, medici vero poſt eum νεῦρον συνδετικὸν, id eſt, neruum colligātem, nuncuparunt. Dictum eſt Græcis νεῦρον ἀπὸ τοῦ νεύειν quod nutare & flectere ſignificat, vt ſcribit Gal. initio de motu muſculorum.

N[illegible]. ſic vocare Hippocr. τὴν φλέβα, teſtis
» eſt Erotianus.

Νεῦρον. etiam obſcœna notione de pene dicitur,
» Sic apud Iuuenalem menſura incognita nerui,
» & apud Hippocr. μοῦνα νεῦρα, quæ non poſſunt
» ἔστιν ἰδεῖν. Et in prouerbio ἐδίω σ' ἐνίοτε βολβὸς ἂν
» μὴ νεῦρ' ἔχῃς, ita interpretor in Theopompi Co-
» mici verſu, apud Pollucē ἄνευρος, ἄνευρον, ἀσθενὴς,
» hinc Ariſtophani νευροῤῥάπτω pro σῶον: Propter au-
» tem iſtam nerui ſignificationem Comice loqui
» Ruffinum cenſet doctiſſimus Hieronymus, at-
» que hoc nomine dat illi pœnas Ruffinus Epiſ-
» copus: dixerat Ruffinus, Quid tibi videtur, ha-
» beſne vltra aliquid quo neruos tuæ loquacitatis
» intendas; Excipit Hieronymus; & indignaris ſi
» putide te loqui arguam, cum Comœdiarum tur-
» pitudines, & ſcortorum amatorumque ludicra,
» ſcriptor Eccleſiaſticus aſſumas. Totius repre-
» henſionis cardo vertitur in ea notione vocis
» neruus.

Νεῦρα παλινδρομοῦντα. nerui recurrentes. Sunt rami duo neruorum ſextæ coniugationis, quorum dexter circum arteriam quæ axillam adit, ſiniſter vero circum magnum arteriæ deſcendentis truncum obuolutus ſurſum reuertitur in laryngem. Oportuit enim laryngis quoſdam muſculos, quo vox ederetur, deorſum moueri, & ob id ſpiritum animalem ab inferioribus partibus ſurſum quodammodo ipſis deduci: neque fieri id aliter potuit quam demiſſis ad inferna neruis, poſteaque recurrentibus. Quo autem firmi recurrerent, eos inniti corpori cuidā firmo & rotundo commodum fuit. Itaque circum arteriam quidem axillarem dextram neruus ille dexter ad ſuperiora reuerſurus reflectitur: ſiniſter vero quoniam circum ſiniſtram ipſam arteriam axillarem commode inflecti non potuit (neque enim illa trāſuerſim, vt dextra, ſed oblique ſurſum in alam contendit) ideo in cauitatem thoracis cogitur deſcendere, & arteriæ magnæ truncum apprehendere, qui deorſum ad ſpinam proficiſcitur. Sic vterque ſecundum latera aſperæ arteriæ ſurſum redit, & inſeritur in muſculos laryngis ad edendam vocem qua ex cauſa Galenus lib. 4. de locis affectis φωνητικοὺς maluit appellare: tam ſunt enim ad vocem neceſſarij, vt ſecti vocem prorſus aboleant: refrigerati vero tantiſper vocem impediant, donec calefacti naturalem temperiem recuperauerint.

Νεῦρα συνδετικά. Colligantes nerui: his vocibus
» Paul. lib. 4. c. 56. vocat ipſa ligamenta quæ oſſa
» colligant; vocat vero neruos quod eos imiten-
» tur, nam alij tres ſpecies enumerant, alios qui
» ſenſum & motum præbent, alios qui motui tan-
» tum inſeruiūt vt tendines, alios qui oſſeam com-
» pagem ligant & vinciunt.

Νευροχονδρώδης σύνδεσμος. eſt ligamenti genus durum, cartilaginoſum, partim latum, partim rotundum. Medium quoddam corpus eſt inter cartilaginem & ligamentum, hoc quidem durius, illa vero mollius. Itaque quod ad cartilaginis duritiem aliquomodo accedat, non ſine cauſa cartilaginoſum ligamentum dicitur, vt & neruoſum, quod nerui rotundam figuram quadantenus imitetur. Neque enim latum eſt vt cartilago, neque plane rotundum vt neruus, ſed mediæ cuiuſdam figuræ. Eiuſmodi habentur in articulo pternæ cum aſtragalo & vicinis partibus. Tale etiam in intimo ſinu coxendicis viſitur, valde quidem durum, quod principio tam latū eſt, vt pubis foramen etiam attingat, deinde paulatim contrahitur, rotundiuſque factum inſeritur in medium cruris caput.

Νευρῶδες. neruoſum. Eſt corpus ſpermaticum & exangue, ad nerui naturam ſimilitudinemue accedens. Tria eius genera Galenus eſſe dicit initio lib. 15. de vſu part. & comment. 1. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Vnum eorum quæ proprie nerui appellantur, & prodeunt ex cerebro aut ſpinali medulla. Secundū eorum quæ à muſculis oriuntur & τένοντες ab Hippocrate appellantur, ab alijs autem ἀπονευρώσεις: ſiquidem neruoſæ partes muſculorum tendines vocātur. Tertium vero eorum quæ συνδέσμους Hippocrates vocauit, recentiores autem medici νεῦρα συνδετικὰ, id eſt, neruos colligantes. At vero præter hæc genera etiam ſedes, vterus, veſica & pudendum neruoſa dicuntur, cum tamen nullo trium prædictorum generum contineantur, neque ex vllo iſtorum trium generum componantur, ſed quod neruoſorum corporum ſimilitudinem gerant: ſiquidem latiſſime diſtenduntur, contraque in breuiſſimum ſpatium contrahuntur, quod nulli carnoſo membro aut pingui accidit. Itaque partes illas neruoſas ex quadam ſimilitudine dicimus, vt & reliqua omnia alba & exangui materia prædita, quoniam plurimum extendi, rurſumque in ſe ipſa retrahi & ſubſidere videantur, vt eo comment. Galenus annotauit.

Νευρότρωτος. in neruis vulneratus Paul. lib. 4. «
cap. 54. «

Νεφέλη. nubes, nubecula. Id dicitur apud Hippocratem quod in vrinis pendet, eodem modo quo nubes in aere. Galenus ἐναιώρημα appellat comment. 2. εἰς τὸ προγνωστικὸν, ſcribens νεφέλην καὶ ἐναιώρημα idem eſſe, aut νεφέλην ſpeciem eſſe τοῦ ἐναιωρήματος. legitur enim apud Hippocr. duplex ἐναιώρημα, γονοειδὲς καὶ νεφελοειδὲς ſiue ἐπινέφελον: hoc eſt, geniture, nubiq; ſimile: quorum illud craſſius, candidius, compactius & rotundius eſt, hoc vero minus candidum, rarius magiſque diffuſum. Vt enim aer nubiloſus dicitur non qui atris nubibus condenſatus eſt & caligi[n]oſus, ſed qui ſerenus puruſque nubes aliquot per eum ſparſas habet: ſic οὖρον νεφελοειδὲς, ſiue ἐναιώρημα ἐπινέφελον, appellare Hippocrates videtur, quod nec colore eſt albū, nec etiam plane nigrum, ſed horum medium, vt docet Gal. comm. 1. εἰς τὸ γ' τῶν ἐπιδημιῶν. Cæterum id omne crudum eſſe & à flatuoſo ſpiritu in altum efferri Galenus docuit. Quod perfecte concoctum, ſecretum, æquale, ſimilareque eſt, id certe quoniam nihil flatus habet, in fundum vaſis vrinarij deſcendit.

Νεφέλιον. nubecula. Eſt in nigro oculi exulceratio ſuperficiaria ab humoris diſtillatione facta, caligine (ἀχλὺν dicunt) profundior, minor & candidior.

Νεφέλιον. quoque in vrina idem quod νεφέλη apud

» Aphrod. problem. lib. 2. νεφέλια inſuper dicun-
» tur quæ in vnguium ſuperficie nubecularum
» ſpeciem repræſentant authore Polluce.

Νεφελοειδὲς οὖρον. nubiloſa vrina, hoc eſt, vrina quæ albam nubeculam continet, vt annotat. Galen. comment. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. vide νεφέλη. vide οὖρον.

Νεφρίτης. ſic proprio nomine dicitur è lumborum vertebris prima, ſicut poſtrema ἀσφαλίτης.

Νεφρῖτις. dici quidem poteſt omnis affectus quo οἱ νεφροὶ, id eſt, renes, laborant, ſiue is ſimilaris ſit, ſiue organicus, ſiue communis.

» Hippocr. quadruplicem renum morbum con-
» ſtituit quos omnes vox νεφρῖτις complectitur: Et
» primus quidem eſt inflammati renis & calculo-
» loſi; Alter venarum ruptarum in renibus cum
» nimis repletæ fuerint, aut vim expertæ violenti
» laboris, vnde naſcitur vlcus ἔμμοτον, id eſt, quod
» pariter cutim contra ſe afficit, cum ſanguis me-
» iendo exiuit; Tertius eſt renum, rubram prolu-
» uiem fundentium inſtar cuiuſdam ichoris aſſa-
» tarum carnium bubularum: Quartus eſt renum
» dolor qui occupat lũbos & ilia, ſimiliter ijs quæ
» parturiunt. Νεφρῖτις autem proprie λιθίασις, id eſt,
» calculi morbus appellatur vt apud Gal. habetur
» initio libelli de renum affectus dignotione, quod
» & idem ſcribit comment. 3. in libr. 6. Epid. ne-
» que ſecus aphor. 11. lib. 6. νεφρῖτις pro renum cal-
» culo accipi videtur, Galenus tamen hoc etiam
» extendit nomen ad eos quibus renes vel inflam-
» mati vel exulcerati ſunt.
» Νεφριτικὴ φθίσις. vide φθίσις.
» Τὰ νεφριτικά. Renum affectus, nempe inflam-
» mationem, abceſſus, vlcera, calculos, & obſtru-
» ctiones ſignificant aphor. 6. libr. 6. & aphor. 4.
» ſect. 8. lib. 6. Epid.

Νεφριτικὰ φάρμακα. dicuntur antidoti & compoſitiones quæ renibus affectis conueniunt. Eſt autem earum duplex differẽtia generaliſſima: quædam enim calculoſos renes iuuant, quędam vero inflammatos & vlceratos, quæ etiam ad veſicam ſimiliter conueniunt. Habent autem contrarias inter ſe facultates: quæ enim inflammationibus & vlceribus conueniunt, mitigatoria eſſe oportet, coniuncta tamen diureticis: quæ vero calculoſis medentur, vnicam facultatem ſortiuntur, quæ ſecare & extergere poteſt cum manifeſta caliditate. Sunt autem talia fere omnia amara.

» Qualia quædam à Paulo deſcribuntur lib. 7. c.
» 11. ſcilicet oxymel, phuſca, conditum aliud ex
» ſanguine hircino, ex cicadis, ex lithoſpermo, ex
» marrubij ſemine, ex lapide Iudaico, ex ſylue-
» ſtris, maluæ ſemine, ex bellarijs.

Νεφροὶ. renes, ſunt partes carnoſæ, duræ, dẽſæ, concauæ, fibrarum expertes, vrinam à ſanguine ſecernentes: hoc enim eorum munus eſt, humore ſeroſo ſanguinem repurgare. Qua ex re voluptatem potius quam alimentum capiunt: ſanguinem enim ad ſui nutritionem habent. Cæterum quo ſerum attrahant, duo vaſa in ſingulos renes inſeruntur, à vena caua vnum, & à ſubdita illi arteria alterum, maiora multo quam renum magnitudini conueniat: vulgo emulgentia vaſa appellantur. Ipſum autem ijdem ſecernunt vaſe duro, craſſo, ex ijſdem vaſis conflato, in ipſam carnem vtrinq; diuiſo, ramis primum binis deinde ſextenis ſæpius æqualibus, dimidio ſui exteriore carni renum connatis, interiore liberis, tandem ad gibbæ renum partis medium coaleſcentibus. his vbi ſerũ ſecreuerint, ipſum denique expellunt in veſicam per vreteras numeroſe etiam in carnem renum diffiſſos, quos, vti & vaſa, parte ſua ſima excipit. In omnibus prope ren dexter ſiniſtro ſublimior eſt. vterque membrana à peritonæo naſcente inuoluitur, neruulumque gracilem recipit à ramis ſextæ coniugationis qui coſtarum radicibus exporriguntur. Sunt autem renes praui ſucci, & concoctu difficiles: & reſipiunt neſcio quid vrinæ, vt teſtatur Galenus lib. 3. de alimentis.

Νεοβρώτης. ὁ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐδηδοκώς. apud Hippoc. περὶ διαίτης ὀξέων. hoc eſt, qui non à multo ante tempore comedit.

Νευρομῆτραι. vide ſupra νευρομήτρας qui muſculi lum- «
borum eſſe dicuntur. «

Νηδύια. τὰ ἔντερα, apud Hippocratem, id eſt, inteſtina.

Νηδύιος δίψα. ſitis intenſa & vehemens, inexhau- «
ſta, profunda, & velut alte inſidens, & quaſi pe- «
netralis, cui ἐπιπολαίος δίψα opponitur, quan- «
quam de illius vocis ſignificato hærent interpre- «
tes. Poteſt enim à voce ἡδὺς deduci quæ ſuauem «
ſignificat, vel à νη priuante particula & δύω ſubeo «
quaſi quam ſubire nequeas, & vnde vix ſatiari «
poſſis, vel à νη particula augente ſignificatio- «
nem vt ſit ſitis quæ penitus ſubierit hominem, «
vel à nomine νηδὺς quod ventrem ſignificat, vt «
apud Homer. νήδυμος ὕπνος aut νηδύια quod eſt in- «
teſtina: Quia tamen in vocibus obſcuris eligere «
oportet eam ſignificationem vt Galen. ſcribit, «
quæ eſt Hippocrati familiaris, à ventre dedu- «
cere ſatius eſt, νηδὺς enim apud Hippocr. & ven- «
trẽ inferiorem ſignificat, & cauitatem omnem «
vt docet Erotian. vtque legere eſt in lib. de arte, «
& lib. de aere aq. & loc. & τὰ περὶ νηδὺν, τὰ περὶ «
τὴν γαστέρα explicat Galen. comment. 4. in lib. de «
rat. victus in morb. acutis. «

Νηδὺς venter. quo nomine intelligitur omne concauum in modum ventris conceptaculum: quo humor alendis partibus idoneus continetur. vt patet ex Hippocrate lib. de aere, loc. & aq.

Idem libr. de arte νηδὺς ſumit non ſolum pro «
omni cauitate in corpore inſigni, vt ventriculo, «
vtero, thorace, & ſimilibus, ſed pro qualibet alia «
exigua etiam ſenſui non manifeſta, ita vt inter «
duas partes natura diſiunctas & non continuas «
ſit νηδὺς, id eſt, cauitas, quæ, inquit, dum valet «
homo ſpiritu plena eſt, cum vero ægrotat ineſt «
ἰχὼρ, ſanies, ſed & vterum ſignificat, vt & Lati- «
nis aluus de vtero dicitur. «

Νηκτρίδες. dicuntur oliuæ muria conditæ apud «
Pollucem quod ſcilicet innatent, quæ alio «
nomine κολυμβάδες dicuntur, de quibus vide ſuis «
locis. «

Νηπιλεῖ. ἀδυνατεῖ. hoc eſt, im potens eſt, apud Hippoct. vt annotat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Νηπενθὲς. herba quæ vino infuſa triſtitiam diſcutit, & malorum omnium obliuionem inducit. Eam bugloſſum eſſe quidam exiſtimant, alij helenium, quorũ opinio probabilior videtur. Nec enim aliud eſſe putatur, quod Helena apud Homerum Odyſſ. δ in vinum coniecit quam helenium, ipſius nomine donarum.

Quod & νεκτάριον appellari ſcribit Dioſ. vnde «
νεκταρίτης οἶνος, vinum ex helenio paratum, vnde «
illud Plinij de helenio li. 21. c. 21. Attribuũt hila- «
ritatis effectũ eidem potæ in vino, eumq; quem «
habuerit nepenthes illud prædicatũ ab Homero «

» quo triſtitia omnis aboleatur: at nonnulli per
» νηπενθὲς illod, Helenæ iucundam narrationem
» intelligere malunt qua mœrorem diſcuſſit; vn-
» de & hoc dignum relatu eſt quod adnotatum
» reliquit Philoſtratus Antiphontem illum qui à
» perſuadendi potentia Neſtor cogoominatus eſt
» oepentheis auſcultationes promittete ſolitum,
» quandoquidem nullus eſt tam atrox infeſtuſ-
» que dolor, cuius vellicationes ciuili eloquentia
» non lenire modo, ſed excutere etiam poſſet, ex
» quo arbitror Plutarchnm ſcribete ab Antiphō-
» to excogitatam τὴν ἀλυπίας τέχνην, artem aly-
» piæ, quæ vox triſtitiæ carentiam ſignificat.

Νήπιος. infans, ſic dicitur fœtus ab eo tempore quo in vtero brachia cruraque fœtus diſtincta abſolutaque cernuntur, vſque ad pubertatem. Itaque noo tantum qoum editom eſt in lucem, νήπιον vocatur, ſed in ipſo etiam vtero poſt corporis abſolutionem, cum iam videlicet palpitare & moueri cœperit. dicitur etiam ab Hippocr. παιδίον.

» Gal. comment. 2. l. 3. epid. t. 7. & 7. appel-
» lant (inquit) νήπια pueros non ita pridem natos,
» & per metaphoram Hippocrates (inquit) vide-
» tur valde puſillos fœtus per abortum reiectos
» ſic appellaſſe, bimeſtres puta, aut trimeſtres:
» Zeuxis tamen νήπια appellari ab Hippocr. vole-
» bat vſque ad pobertatem, cum tamen (inquit
» Galen.) comment. 1. in lib. 6. Epid. à partu vſ-
» que ad 5. vel 6. annos plerique nuncita appel-
» lare ſoleant.

Νήριον. nerium. Eſt frutex vulgaris notitiæ, quem Dioſcorides ῥοδοδένδρον & ῥοδοδάφνην ſcribit vocari. vide ῥοδοδένδρον. Sic etiam à quibuſdam dictum eſſe τὸ [illegible] Dioſcorides author eſt.

Νῆστις. ieiunum inteſtinum. Eſt inteſtinum ordine à ventriculo ſecundum, illic incipiens vbi primum, quod ἔκφυσις appellatur, in anfractus gyroſque conuolui cœperit. Sic dictum eſt quod ſemper inane ſit, nec minimum quidem cibi in ſe contineat. Id primum quidem omnium (quidam enim ἔκφυσιν inter inteſtina non enumerant) chylum à ventriculo prodeuntem excipit, ex eoque primum hepar adhuc vacuum ſurſum alimentum attrahit, vaſorum multorum orificijs in ſimam eius partem inſertis. Itaque tum propter eorum multitudinem, tum propter hepatis viciniam, plurima & ſubita fit ex ieiuno diſtributio, nec diu chylus in eo morari poteſt, maxime chylo adhoc liquido facile effluente, & ieiuno etiam vehementius quam reliqua inteſtina eum propellente, quod ad ipſum bilis ſyncerior & acrior ab ecphyſi confluat: his enim de cauſis fit vt ieiunum chylo vacuum ſemper reperiatur. verum non vt eius principium certum eſt (incipit enim vbi ἔκφυσις deſinit) ſic & finis circumſcribi deſignarique poteſt. Eſt enim cum eo qood illi ſuccedit (λεπτὸν καὶ εἰλεὸν appellant) tam ſimile ſubſtantia & gyris, vt ab eo diſtingui non poſſit, à quo videtur tantum differre quod ieiunum vaſis pluribus ſcateat, & inane ſit. Vbi enim & rariora iam vaſa cernuntur, & chylus minus diffluens factuſque craſſior conſiſtere incipit, illic tertij inteſtini initium ſtatui debet.

Νάρδινον. eſt genus collyrij nardini ex lacte præparati ad multa oculorum vitia perutilis. Eius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7. cap. vltimo.

Νικολάου φάρμακον. nomen eſt compoſiti medicamenti glutinatorij quo Paulus vtitur lib. 4. c. 37. ad conglutinanda vlcera.

Νείλου κολλύριον. eſt collyrium diarodon quod ad Nilum authorem refertur, omnium quæ vnquam compoſita ſunt optimum & celeberrimum. Cæterum varijs modis ab authoribus deſcribitur: id enim aliter Celſus, aliter Galenus, apud quem geminum eſt, aliter Aetius, aliter Paulus deſcribunt: ſed in materia fere omnes conſentiunt, præter vnum Paulum qui nardum non habet, quam tamen omiſſam eſſe puto noo Pauli iudicio ſed librariorum negligentia.

» Apud Galen. & Paul. eſt Νείλου per dyp-
» thongum.

Νῆεαι. vel, vt quidam codices habent, νῆεαι. dicitor à quibuſdam montana nardus, vt author eſt Dioſcorides, quam & alio nomine θυλακῖτιν ſcribit appellari. vide νάρδος.

Νίτρον. nitrum. Eſt ſuccus concretos ſali finitimus. Perinde atque ſal aut naſcitur, aut conficitur. Nitrum quod naſcitur, vel reperitur in terra vel extra terram. Quod in terra reperitur, aut cæditur aliorum foſſilium modo, eſtque durum & ſpiſſum & lapidi ſimilios: aut in ſpeluncis colligitur, ex quorum cameris vel pendens ſtiriarum inſtar concreuit, vel excidens liqoidum adhuc in terram defertur. Id vero eſt molle, laxum, candidius & ſimilius ſpumæ. Vtrunque, hoc eſt, tam id quod effoditur quam quod in ſpeluncis colligitur, vocatur à Græcis ἀφρόνιτρον, cum tamen molle modo ac ſpumæ ſimilius ſub hac voce ſubijci recte poſſit, durum ac ſpiſſum non poſſit: ſed ipſi vnum ab altero non nominibus, ſed ſola bonitate & prauitate diſtinguunt. Quod vero extra terram reperitur, vel in conuallibus & campis, vel in lacu colligitur, atque ſua ſponte ex terra effloreſcit, ἁλμυρᾶγα Græci appellant. Nitrum autem quod conficitur, varij generis eſt. Vnom fit in Ægypto ex Nili aquis, quæ nitroſæ ſunt, in nitrarias infuſis, in quibus quod leuiſſimum tenuiſſimomque eſt, ſpuma ſiue flos nitri appellatur, ſed frequentius ſpuma, quam Græci diuiſis vocabulis nominant ἀφρὸν νίτρου, vt diſtinguant à foſſili, ſpumæ etiam ſimili, quod compoſita voce ἀφρόνιτρον dicitur. Dioſcorides tamen tum aphronitrum tum ſpumam nitri ἀφρὸν νίτρου vocat, atqoe bonitate alterum ab altero diſceruit: primas enim tribuit Lydio, quod ſcilicet in Philadelphia Lydiæ effoditur & vere ἀφρόνιτρον dicitur, ſecundas Ægyptio, hoc eſt confecto in Ægypto, quod vere ἀφρὸν νίτρου dici debet. Alterum nitrum etiam hodie ex nitro foſſili factitium eſt, quod Georg. Agric. chryſocollam, & Arabico nomine boracem eſſe exiſtimat. Tertium fit ex quercu cremata aut robore. Non eſt autem nitrum vnius coloris, nec perſpicuitatis nec ſaporis, nollomqoe omnino odoratum eſt, niſi calce inſperſa adulteratum ſit. Calidum eſt, deſiccat atque digerit, & ſi intro ſumatur, ſecat & extenuat craſſos lentoſque humores potentius multo quam ſal, ſed molto quam ἀφρόνιτρον imbecillius. Eſt enim ſalis & aphronitri medium. Si vero vratur, propius ad aphronitrum accedit.

Νίτρον Βερενίκιον. nitrum optimom & maxime molle ac teouium partium, Galenus Bereniciom & Berenicarium appellatum eſſe tradit (non autem, vt verrit Linacer lib. 6. ſanit. tuendæ, Bernicarium) ab oppido Troglodytarum Berenice, vt opinor, appellatione ducta. Vnde quondã

in Ægyptum aduectum Plinium Ægyptium vocare exiſtimo, & Galenum ἐν τῷ περὶ εὐπορίστων, Alexandrinum. Itaque multum errat Pandectarum author, qui nitrum Berenicium vernicem exponit, ſic dictum, vt putat, quaſi Bernicem. Vicinitate literarum deceptus eſt. Neque enim vernix vulgo dicta nitrum eſt, ſed longe alterius generis.

Νομὴ. nome etiam à Plinio dicitur. Eſt vlcus putredinoſum, quod vicinas partes ſerpendo depaſcitur. Putredinem autem acquirit vel diuturnitate temporis, quo omnia, quanquam initio ὑγιῆ ſint, tandem κακοήθη redduntur, vel ſtatim à principio, vt quod à venenatis animalibus factum eſt. Progreſſu quidem temporis & aphthæ & dyſenteriç in nomas tranſeunt, vt ſcripſit Galenus ἐν τοῖς κατὰ τόπους. Sunt autem omnia eiuſmodi vlcera ægre ſanabilia, & vehementiſſimis prorſus medicamentis opus habent, adeo vt citra vſtionem curari non poſſint. Dicitur affectus hic ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι, quod paſcere ſignificat, propterea quod pergere paſcẽdo id vitium ab ægris particulis ad eas quæ integræ ſint, ſoleat, atque harum ſemper aliquid ægri adiicere, ita vt non ſolum à ſubſtantia indicatæ rei, ſed ab acceſſorio appellationem Græci indiderint.

Νομιμὸς ἐπίδεσις, legitima deligatio dicitur Hippo-
» crati lib. de artic.

Νόμος. lex. Quemadmodum in ciuitatibus leges ſunt quæ quod agendum eſt præcipiunt, & vetant quod agi non debet: ſic & in medicina νόμοι dicuntur præcepta, quæ certo & ſine vlla coniectura aut ambiguitate aliquid eſſe agendum aut non agendum docent. Eo vocabulo Hippocrates & initio lib. περὶ γονῆς & ἐν τῷ περὶ ἀέρων & ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον vſus eſt, vt Galenus annotauit. Inde apud Hippocratem νομίζεται dicitur ἀντὶ τοῦ εἴθισται, vt Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit. Et κατὰ νόμον fieri aliquid, quod eſt κατὰ τὸ πρὸς τῶν ἀνθρώπων νομιζόμενον τε καὶ δοξαζόμενον, diſtinctum ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν, quod eſt κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, vt ſcripſit Gal. comm. in lib. de nat. hum.

» Νοπίζων αἴτιον. apud Gal. dicitur cauſa morbi.

Νοσηματῶδες σῶμα. dicitur corpus ægrotationi ob-
» noxium & morboſum, hoc eſt ἐπίνοσον quod
» etiam νοσηματικὸν dicitur; Νοσηματῶδες etiam
» dicitur accidens quod ab ægrotatione manat vt
» ex Ariſtotele Budæus notauit, & Νοσηματῶδες
» ἔχειν apud Ariſtor. quod Polluci dicitur ἐπινό-
» σως ἔχειν.

Νόσος, νοῦσος, νόσημα, καὶ νόσευμα. Morbus. Eſt affectus præter naturam, actionem per ſe lædens. Sed quid ſit affectus, ante dictum eſt in dictione διάθεσις. Præter naturam vel contra naturam dicere, nihil prorſus refert: vtrumque vno verbo παρὰ φύσιν Græci dicunt. Nam & fœdus ictericorum color, & lentigo, & alius quiuis etiam leuiſſimus affectus contra naturam eſt, nec tamen morbus dicitur, ſi propter ſui exiguitatem non lædat actionem. Siquidem in omni morbo neceſſe eſt actionem lædi corporis aut alicuius partis, eamque læſionem tum ſenſibilem eſſe, tum per ſe, primo & proxime à morbo fieri, vt eo diſcrimine morbus à cauſa ſua, ſuiſque ſymptomatis diſtinguatur. Ac quoniam morbus omnis ei parti inſidet cuius actionem primo & per ſe lædit, conſentaneum eſt primas morborum differentias ex partium differentijs conſtitui. Itaque cum duplices ſint, ſimilares atque organicæ, duo pariter erunt ſumma morborum genera, intemperies & incommoderatio, quorum illud partis ſimilaris; hoc autem organicæ proprium eſt. Nam intemperies naturale partis ſimilaris temperamẽtum (per quod omnis actio inculpata editur) diſſoluit: incommoderatio vero inſtrumenti ſymmetriam peruertit, ſine qua actio fieri non poteſt, vel per quam melius fit aut conſeruatur. His duobus tertium etiam genus additur vnitatis ſolutio, vtrique parti commune, quod ambas ad actionem vel vſum inter ſe coniungi & cohærere oporteat. Habent autem ſingula proprias differentias, non iam ex partium diuerſitate, ſed ex ipſa morborum ſubſtãtia depromptas. Siquidem intemperies, quam partis ſimilaris morbum eſſe diximus, alia ſimplex, alia compoſita eſt: & vtriuſque earum alia æqualis, alia inęqualis. Simplex ſola primarum quatuor qualitatum eſt, eaque quadruplex, calida, vt febris, ambuſtio ab igne vel ſole, calor immodicus à motu nimio, vel alia cauſa calfaciente: frigida, vt congelatio totius, vel partis à frigore vehementi, tanta ſæpe vt pars demortua cadat, vel ſi in toto corpore eſt, homo moriatur, & qualis in apoplexia, epilepſia, tremore & ſpaſmo eſſe conſueuit: humida, vt in quibus partibus laxitas & mollities viſu & tactu perceptibilis eſt, nulla foris affluente ſubſtãtia: ſicca, perinde ac ſi pars ſalſa eſſet, vt maraſmus totius vel partis, vt oſſium velut in ſabulum reſolutorum. Compoſita vero duplex eſt: aut enim ſola primarum quatuor qualitatum eſt, aut adiunctum habet materiæ affluxum. Illa calida humida, calida ſicca, frigida humida, vel frigida ſicca eſt, & difficulter admodum, vt & quatuor ſimplices, niſi magna ſit, à medicis noſcitur. Hæc vero, quæ ſimiliter quadruplex eſt, neminem poteſt latere, quia tumorem præter naturam adiunctum habet, quadruplicis materiæ influxu differentem. Sunt autem eius differentiæ, phlegmone, eryſipelas, œdema, ſcirrhus, aliquando ſimplices, aliquando vero inuicem inæqualiter miſti, ſed nomen à vincenti humore ſumentes, ad quas etiam reducuntur ſtrumæ, phymata, phygethla, lepra, pſora, vitiligo, elephantia, & alia eiuſmodi morborum genera: quæ qoamuis ſimilarium partium ſint propria, per accidens tamen ad organicas referuntur, non ea modo, ſed alij etiam ſimilarium partium ſimplices morbi, ſi vnam inſtrumenti particulam infeſtarint. Vt ophthalmia tunicæ cohærẽtis phlegmone, eiuſdem morbus proprie eſt: totius autem oculi, per accidens. & eroſio ceratoidis tanta vt per eam excidat rhagoides, & ob id diſtorqueatur pupilla. Hi namque tres affectus oculi ſunt pathemata, licet eroſio ceratoidi, prolapſus rhagoidi, contortio pupillæ ſit propria. Tales quidem ſunt intemperiei differentiæ, à propria eius ſubſtantia ſumptæ. Quæ & rurſus ſuas peculiares ſortitæ ſunt differentias partim à cauſis ſuis, partim à ſymptomatis, partim ab alijs morborum adiunctis petitas. Siquidem variæ cauſæ varias gignũt morborom ex intemperie ſpecies, certoque conſtat plæroſque morbos ſola cauſarum varietate differre, ſicut & multos ſolis ſymptomatis eſſe diuerſos. Ab adiunctis ſimiliter diſcrimen eſt. Sic autem voco breuitatem,

longitudinem, celeritatem, tarditatem, periculum, ſecuritatem, adhæc morborum mores & & partium in quibus ij conſiſtunt, differentias. Hinc morborum alij σποραδικοὶ, πάνδημοι, ἐνδήμιοι, ἐπιδήμιοι, λοιμώδεις, & ſi qui ſunt alij: quos in dictione ἐπιδήμιοι tabula ante oculos propoſuimus & explicauimus. Habet etiam ſuas differentias incommoderatio, quam organicæ partis morbum eſſe diximus, eaſque quadruplices. Vna conformationis, altera magnitudinis, tertia numeri, quarta ſitus vitium eſt, quarum etiam ſingulæ in alias diuiduntur. Nam conformationis vitium in figura, in cauitate & meatu, in aſperitate atquæ læuitate poteſt eſſe. In figura quidem, vt in ſimis à natura, ictu, caſu, in varis, vacijs, plancis in fractura male curata, in luxatione, in callo eminentiore innato articulis, & in reliquarum partium vitioſa figura. In cauitate vero & meatu, ſi debita multitudo aut magnitudo non ſeruatur: id quod contingit ſi meatus vel nimium patent, vel coaleſcunt, vel conſtipantur ab ijs quæ intus condita ſunt, vel obſtruuntur ab humoribus multis, craſſis, lentis, vel comprimuntur à vicina parte humore vel flatu tumida, vel reſident & contrahuntur, eſſentia ipſorum quibus ij inſunt, ſiccata atque indurata. In aſperitate autem & læuitate, quum ea quæ ſuapte natura aſpera eſſe debent, læuitatem, contra quæ læuia aſperitatem alicũde contraxerunt. Magnitudo autem organi vitioſa eſt, vel quod nimis aucta ſit, vt in lingua magna, illæſa linguæ eſſentia, in carne vlceribus ſupercreſcente, & corpore toto: vel quibuſdam partibus, vt mammis, teſtibus, abdomine, pedibus adeo auctis vt actionem lædant (aliter enim morbus non eſſet, ſed vel ſymptoma vel pathema tantum, vt dolor) verum nimia hæc magnitudo raro accidit poſt natiuitatem, particula ſuam figuram ſeruante. Val vitiatur magnitudo, quod minor ſit quam conueniat, vt in atrophia partis alicuius vel totius, id quod ſæpe accidit poſt natiuitatem. Numeri vero morbus tum in exuperantia, tum in defectu conſiſtit. Exuperantia vel eſt rei naturalis, vt ſexti digiti, & tertii teſticuli: vel eſt rei toto genere præter naturam, vel abſceſſuum & eorum quæ in abceſſious continentur, lumbricorum, calculi, grandinis & ſuffuſionis in oculo, calli, verrucæ & aliorum eiuſmodi, ex quibus quæ actionem primo impediunt, vt ſuffuſio, ſunt morbi: quæ vero non primo, ſunt morbi cauſæ. Defectus autem ſolius rei naturalis eſt, ſiue ex ex toto, ſiue ex parte perierit: ex parte quidem, vt in partibus ex dimidio ſectis, mutilatis, non formatis: ex toto autem, vt in ijs quę radicitus perierunt oſſibus, digitis, membris, glandulis, gurgulione & cæteris partibus truncatis, exectis, putrefactis, aut non formatis. Ex quibus quæ actionem primo lædunt, ſunt morbi: quæ vero partem actionis opificem refrigerant, vel ei non ſatis alimenti tranſmittunt, aut aliter afficiunt, ſunt morbi cauſæ. Quædam autem & morbus ſunt, & morbi cauſa, vt gurgulio exectus. Nam vocem lædit & thoracem refrigerat, in quibus morbum ad partem relictam, non ad deficientem referre oportet. Eſt etiam ſitus ſiue compoſitionis morbus duplex, quorum vnus in ſitu partium præter naturam conſiſtit, ſicut apparet, in omnibus herniarum ſpeciebus & in articulorũ luxatione: alter vero in connexu partium prętet naturam, quando vicinæ partes inter ſe non bene conſentiunt, vt in vinculo linguæ & pudendi contingit, & in articulorum ligamentis laxis, intentis, ruptis, breuioribus, longioribus, & præter hæc in coaleſcentia labiorum, digitorum, palpebrarum, ſedis vel pudendi muliebris, ſiue ab ortu, ſiue ab vlcere. Hæ quidem ſunt differentię ſummæ morbi partis organicæ, eæque ſimplices. Coeunt autem aliquãdo atque complicantur morbi ſimplices, vel ſecum, vt ſuffuſio cum pterygio in oculo, magnitudo nimia & aſperitas in lingua: vel cum alijs ſimilarium partium morbis, vt luxatio cum phlegmone, quarum illa primo inſtrumenti, hæc ſimilarium inſtrumenti partium morbus eſt primo: inſtrumenti autem non primo nec proprie, ſed per accidens, quemadmodum ſupra dictum eſt. Cęterum in his proprijs organicarum partium differentijs id perpetuo tenendum eſt, prima inſtrumenta, vt muſculum, venam, arteriam, ex partibus ſimilaribus, ſecunda vero, vt digitum, ex primis, tertia autem, vt manum, thoracem, pedem, ex ſecundis, rectam vel vitiatam compoſitionem ſortiri, & ex his quod ſana ſint vel ægra, obtinere. Reſtat iam tertium morbi generis, vtrique parti commune, id eſt vnitatis partium, quæ inter ſe cohærere debent ad actionem vel vſum, ſolutio. quæ duplex etiam ponitur, vna ſimplex, altera compoſita. Simplex in carne quidem θραῦμα, ἕλκος, ῥῆγμα, θλάσμα ſiue θλάσις, ἔκθλασις: in oſſe vero ῥωγμὴ, ῥῆξις, ἀποκοπὴ, διακοπὴ, ἕδρα: & in molli oſſe capitis θλάσμα, ἐκπίεσμα, τερηδὼν: in neruo autem σπασμός. Compoſita vero, cum duo morbi ad ſolutam continuitatem pertinentes ſecum coniunguntur, vt fractura cum vlcere, vlcus cum ſpaſmo: vel cum morbus ſolutæ continuitatis cum alio morbo partium ſimilarium vel organicarum complicatur, vt vlcus cum aliqua intemperie aut cum phlegmone aut eryſipelate, aut alicuius partis ſphacelo, aut amputatione, aut peruerſione.

Νόσος σύντροφος. vide *σύντροφος νόσος.*

Νοσῶδες. morboſum. Pluribus modis dicitur apud Galenum initio artis paruæ. Dicitur enim vt corpus, vt cauſa, vt ſignum. Nam corpora quæ morbos continent, cauſæ quę hos tum efficiunt tum fouent, & ſigna quæ ipſos indicant, νοσώδη Græcis, nobis morboſa dicuntur. Ac corpus quidem morboſum dicitur multis modis. ſimpliciter quidem, quod ex ortu partibus ſimplicibus intemperatum, vel inſtrumentis male cõpactum, vel vtrumque eſt. vbi enim tanta eſt exuperantia ab ipſo ortu contracta, vt actiones omnino imperfecte edantur, corpus ſimpliciter morboſum dicitur. In præſentia vero, ſiue nũc, corpus morboſum dicitur, quod eo tempore quo tale dicitur, ægrotat. Certum eſt autem, id, quo tempore morboſum dicitur, aut partibus ſimplicibus intemperatum, aut inſtrumentis male compoſitum, aut vtrumque eſſe. Morboſum vero ſemper eſt, quod ab ipſo ortu, aut ſimplicibus primiſque partibus, vel omnibus vel quibuſdam vel principibus, vel omnibus vel quibuſdam vel principibus intemperatiſſimum eſt, aut inſtrumentis peſſime compoſitum, ijſque ſimiliter vel omnibus, vel quibuſdam, vel præcipuis. Magna autem ex parte morboſum corpus eſt, quod ab huius quidem vitio recedit,

nondum tamen medio conſtitutum eſt. Signa vero morboſa ſunt quæ morbum præſentem ſignificant, præteritum in memoriam reuocant, & futurum prædicunt. Cauſæ vero dicuntur, quæcunque has affectiones adaugent, aer, cibus & potus, motus & quies, ſomnus, vigilia, excreta, retenta, affectus animi.

Νοσοκομεῖον. interpretatur D. Hieronymus languen-
» tium villam; & νοσοκόμοι qui illius præfecturam
» gerunt, & νοσοκομία ægrotorum curatio.

Νόστος. dicitur à quibuſdam σίκυος ἄγριος ſiue cucumis anguinus, vt habetur apud Dioſcoridem.

Νοτώδης πυρετός. humida febris. Eſt differentia febris apud Hippocr. lib. 6. epidemiωn, ſumpta à ſubiecto in quo calor febrilis accenditur. Id autem eſt humor, cuius quoniam variæ habentur in corpore differētiæ, ideo earum alias ἐξερύθρους, alias ἰξώχρους, alias πελιδνούς appellauit. Has febres practici humorales vocant.
» Sed eſt aliud genus febris quæ dicitur ὑγρὸς, de
» qua vide in dictione ὑγρὸς πυρετός.

Νότος. auſter. ventus eſt meridie flans. Hic fere ſemper calidus eſt, niſi forte, quod rarum eſt, ineūte vere frigidus ſit, vt ſcribit Galenus comment. 1. εἰς τὸ α τῶν ἐπιδημιῶν, ſed nunquam valde frigidus eſt. Magna etiam ex parte humidus eſt, & pluuias, vt ſcribit Hippocrat. continentes leueſque inducit. Talis autem ſi flarit diutius, caliginem in nobis inducit, diſſoluit corpora, fundit humores, putredinem excitat & multorum morborum author eſt: veruntamen non ſemper humidus eſt: videtur enim, vt ſcribit Galenus comment. 3. εἰς τὸ γ τῶν ἐπιδημιῶν, aliquando ſiccus eſſe, quem λευκόνοτον vulgus, Latini Caurum appellant. Homerus ἀργεστὴν νότον eam ob cauſam vocauit, quaſi purum & cādidum auſtrum, quod imbribus careat. Id quod etiam indicauit Hippocrates libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, deſcribens ſtatum qui totus auſtrinus & ſqualidus fuit. Eſt autem is auſter nonnunquam vehemens, nec latere poteſt dum ſpirat. Alius vero lenis eſt, cuius motum, vt ait Galenus, in aere & nubibus non ſentias. Calidus autem ſemper eſt, cum Caurus interim frigidus ſentiatur.
» Quoniam autem calida & humida eſt auſtri
» temperatura, ideo merito Hippocr. aphor. 5. l. 3.
» νότους appellat βαρυηκόους, ἀχλυώδεας, καρηβαρικούς,
» νωθρούς, διαλυτικούς, vt fuſius exponit in comment.
» Galenus: hunc vero ventum qui ab omnibus
» medicinæ authoribus calidus eſſe perhibetur,
» eſſe ſuapte natura frigidum contra receptam
» vulgo opinionem docet Valleriola enarrat. 1.
» lib. 5.

Νούφαρ, vel νύφαρ. appellatur Nymphæa quam in
» hodiernum diem officinæ vnius ſyllabæ adie-
» ctione Nenupharum nuncupant: vox Græca
» apud Nicolaum reperitur.

Νυχελεῖς. videtur ſignificare apud Hippoc. ſecundas
» morantes aut tardantes.

Νύγμα. punctio. Eſt ſolutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur & νύξις.
» Dicuntur & τὰ νύγματα in oculis puncturæ
» quales à ſtylo aut aliqua re conſimili fiunt apud
» Aet. tetrab. 2. ſerm. 3. c. 21.

Νυγματικὴ ἔμπλαστρος. emplaſtrum ſic vocatur quia
» eſt puncturis accommodatum, vnum ex em-
» plaſtris quæ vocauit Andromachus φαιὰ id eſt
fuſca, deſcribitur à Gal. 6. κατὰ γένη c. 10. »

Νυγματώδης ὀδύνη. punctorius dolor. vide ὀδύνη.

Νυκταλωπίασις. eſt τῶν νυκταλώπων affectio, eorum »
ſcilicet qui per diem clare vident, ſed appropin- »
quante nocte deterius cernunt Oribaſ. lib. 4. ad »
Eunap. cap. 17. quod περὶ τῶν νυκταλωπιώντων in- »
ſcribitur, vide in ſequentibus Νυκτάλωψ. »

Νυκτάλωψ. luſcioſus dicitur is Plinio authore lib. »
28. c. 11. qui interdiu quidem videt, ſed noctu »
veſperiue nihil, vel qui vt inquit Actuar. 2. meth. »
cap. 7. ſole occiduo hebetius videt, noctu vero »
nihil. quod & docent Paul. c. 22. l. 3. & Aet. te- »
trab. 2. ſerm. 3. c. 46. at prorrhet. 2. Hippocrati »
νυκτάλωπες contra dicuntur qui noctu melius »
cernunt, interdiu vero deterius, & ſi Luna ſileat »
nihil cernunt, qua notione etiam νυκτάλωπες Ae- »
tio dicuntur quod tamen rarum eſſe idem teſta- »
tur Aetius, illud vero frequens & maxime vſita- »
tum; accidit vero hoc vitium (vt ſcribit Aet.) »
propter aliquam capitis imbecillitatem, & ma- »
xime viſiui ſpiritus craſſitudinem; itemque re- »
liquorum oculi humorum ac tunicarum, quod »
& in imbecillitatem oculorum refert Celſ. lib. »
6. c. 6. Cæterum νυκτάλωψ vitij quoque & af- »
fectionis nomen eſt, vt videre eſt apud Paul. c. »
22. l. 3. & authorem definitionum medicarum, »
quod & νυκταλωπία & νυκταλωπίασις dicitur vt »
ſupra dictum à nobis: eſt autem vox hęc dedu- »
cta quaſi ὁ ἐν νυκτὸς ἀλαὸς, hoc eſt noctu cæcus, »
λάειν enim videre ſignificat, huius originis au- »
ctor Gal. ἐν γλώσσαις: verum & aliam vocis huius »
originem habere videtur comment. 7. libr. 6. »
epid. qui nuper in lucem exijt ſub Galeni nomi- »
ne, quaſi νυκτάλωψ ab ἀλώπηξ quod vulpē ſonat, »
traxerit originem, illa ſiquidē ſimili affectu de- »
tinetur, diurno enim tēpore propter ſpiritus te- »
nuitatem videre non poſſe docent, quod ille à »
à radijs ſolis fundatur ac diſcutiatur, noctu vero »
cernit quia ſpiritus factus fuit dēſior, quod autē »
vulpibus per diem contingit, id illis qui νυκτά- »
λωπες ſunt de nocte euenit, vt de die quidem vi- »
deant, noctu vero nihil. vide μύωψ. »

Νυκτερινὸς πυρετός. nocturna febris. Eſt febris quotidiana noctu accedens. Cum enim, inquit Galenus, duę ſint quotidianæ febris differētiæ, vna nocturnæ, altera diurnæ, illam νυκτερινὸν Hippocrates vocauit lib. 3. epid. ſect. 3.

Febris quæ ſequitur ſuppurationes ex earum »
genere eſt, eſt enim interdiu leuior noctu increſ- »
cit vt ait Hippocr. l. 2. prognoſt. & Gal. aphor. »
42. lib. 1. quod & omnibus accidere ſolet qui »
hectica febre prehenſi ſunt, ait Galen. in com- »
ment eiuſdem quoque generis eſt quæ ſequi- »
tur vlcera pulmonum ſeu tabem vt ſcripſit Ga- »
len. aphot. 12. lib. 1. »

Νυκτερὶς. ἡ ἀναγαλλὶς, vt habetur apud Dioſcor. Eam Aetius ad caligines oculorum commendauit, videturque multis αὐτὴ ἡ ἀναγαλλίδος accepiſſe.

Νυμφαία. herba eſt in paludibus & ſtagnantibus aquis naſcens, folijs fabæ Ægyptiæ minoribus & longioribus, alijs in ſumma aqua, alijs demerſis, pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio ſimili, albo, & in medio crocos habente: cum defloruerit, vt rotundum malum, aut papaueris caput extuberat, nigro ſemine, denſo, lato, lenti guſtus. Caulis eſt læuis, niger, minime craſſus, cichorio cognatus. radix nigra, ſcabra,

clauæ ſimilis, quæ autumno ſecatur. Nymphææ nomen habuit, quoniam aquas amet. Eſt & altera nymphæa, cuius flos βλέφαρα dicitur, folijs ante dictæ, radice alba, ſcabra, flore luteo, nitente, roſæ ſimili. Nymphæa vim haber ſine roſione ſiccandi, ventrem reprimit, & genituram abſumit. Quæ radicem albam habet, valentior eſt: quæ vero nigram, deterſoria quoque vi & exterente pollet.

„ Notandum radici atque ſemini ineſſe vires refrigerandi ſimul atque exſiccandi, eaſque omnino quas Dioſcor. lib. 3. cap. 148. recenſet: flos vero ipſaque folia humectandi refrigerandique vim habent, quod præter experientiam Arabum familia teſtatur.

Νύμφη. nympha. Eſt epiphyſis cutacea, lata intra pudendum muliebre, ſupra alarum commiſſuram ad vrinarium meatum ſita. Gemina autem eſt, vtrinque ſcilicet vna. Data eſt à natura, tum ornamenti cauſa (nam quod peni virili præputium eſt, id νύμφη vtero eſt) tum etiam vt vterum à puluere, frigore & alijs externis iniurijs tueatur. Vt enim vua pharyngi propugnaculum eſt, ſic νύμφη vtero. Siquidem illa operit colli vteri orificium, cui pro munimento data eſt. Verum aliquando naturæ modum excedit, & ad tantam magnitudinem excreſcit, vt deformitatem atque pudorem inducat, extra vterum propendens. Tunc ferro reſecari debet, quemadmodum Aetius lib. vltimo prodidit.

„ Quarum etiam Chirurgiam tradit Paul. Ægin. lib. 6. eas olim Ægyptij nupturis virginibus antequam prominerent reſecare ſolebant vt docet Galen. in Iſagoge, quod adhuc apud Abderitas, ſeu presbyteri Ioannis gentem ex lege Hebræorum obſeruatur, vt narrant Paul. Iouius lib. 3. ſuæ hiſtoriæ & Bellon. obſeruat. libr. 3. cap. 28. Cæterum appellatur νύμφη etiam μύρτον, ab aliquibus ὑποδερμὶς, ab alijs κλειτορὶς inquit Ruffus.

Νύμφη. etiam vocatur cauitas inferioris labri, vt „ exponunt Pollux lib. 2. & Ruffus, quod clarius Heſych. explicat, cum eſſe dicit τὸ μεταξὺ τῆς ῥινὸς, καὶ τοῦ κάτω χείλους ἐν μέσῳ κοῖλον.

Νύμφαι dicuntur etiam τῶν ῥόδων αἱ μεμυκυῖαι κάλυκες, Calyces roſarum paululum ſe aperientes Heſychio & Suidæ; Sed & πάντων τῶν καρπῶν αἱ ἐκφύσεις appellantur νύμφαι ſi Suidæ credimus.

Νυμφιᾷν. affectionem quandam equorum inquit „ eſſe Ariſtoteles 8. de hiſtor. animal. cap. 24. Lymphari Gaza interpretatus eſt, qua affectione detenti equi ad tibiæ ſonum quieſcunt & demittunt frontem, cum vero conſcenderis citantur vehementius, donec retineas.

Νυμφοδώρου τροχίσκος. paſtilli ſpecies authore Nymphodoro, adſtringendi vi præditi: cuius duæ habentur compoſitiones, vna apud Paulum lib. 7. cap. 12. altera apud Aetium lib. 9. cap. 49. de ijs quæ inferne dyſentericis infunduntur.

Νυμφόληπτοι. quaſi nympharum ſpiritu correpti, „ Latini lymphatos vocant. Plinius fatuos & animos vocat lymphantes l. 27. c. 12. atq; lymphationes; Lymphati vero & lympharici pro furore perculſis veſanis & bacchabundis accipiuntur, vnde Virgil. Lymphatam vocat Reginam pro mente commotam: ſed & Lympha aqua dicitur, ita Serenus Poeta cinerem confundito Lymphis, & inde vinum Lymphatum, aqua dilutum, & morbus Lymphaticus id eſt aquoſus, qui aqua intercus etiam & hydrops dicitur: Lymphaticus error eidem dicitur pro hydrope & aqua intercute. Beroaldus vero haud probat vinum lymphatum dici pro aqua diluto, ſed lymphatos ſolum dici autumat laruatos & inſanientes, alij etiam ὑδροφόβους ea voce ſignificari aiunt.

Νυμφοτομία. excisio carunculæ exiſtentis in ſinu pudendi muliebris apud Paul. lib. 6. cap. 60.

Νύξις. punctio. Eſt ſolutio continuitatis in carne, incidente aliquo acuto & tenui facta. dicitur & νύγμα.

Νυσταγμὸς. ſomnus interruptus, quem ſic Græci nominarũt propter nutationem, Latini à ſomniculorum illorum frequentia dormitationem dixerunt.

Νυσταγματικῶς. eorum more qui nutante capite dormiunt, vel quorum oculi ſomno conniuent vt exponit Gal. ἐν γλαυκώσει.

Νωθρῶς. ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ λεπτῶς: hoc eſt, longo tempore & tenuiter: apud Hippoc. aphor. 7. l. 2. ſicut Gal. interpretatur. Alias νωθρὸς, vt νωθὴς, eſt Tardus, Imbecillus.

Νωθρότης. veternus, ignauia, ſegnities, exolutio totius corporis cum infirmitate facultatis animalis, quam ait Galen. eſſe commune ſymptoma eorum omnium qui moriuntur propter diſſipationem ſpirituum & extinctionem virtutis, quæ & exolutio in ijs cernitur qui ſubinde delabuntur ad pedes, quam ἔκλυσιν καὶ πάρεσιν Greci vocant; vt autem ἔκλυσις ad principatum cordis proprie & vere pertinet; ita νωθρότης ad cerebri principatum, vtriuſque tamen eadem ratio eſt ac cauſa formalis, nẽpe διάλυσις. Quemadmodum Gal. annotauit in illo, νεῦρα ἀκρατέα καὶ νάρκωσις γνώμης, neruorum imbecillitas & ſegnities mentis.

Νωτιαῖος κατάῤῥους. fluxio dorſalis, morbus aliquando ab Hippocrate annotatus, vnde tabes. quid autem his vocibus Hippocrates innuat in Coacis non ſatis conſtat, dum ante pubertatem hunc non fieri morbum tradit, Hollerius intelligi exiſtimat defluxionem illam quæ è cerebro in ſpinam fit, vt velut formicarum motio ſentiatur, cuius memit 2. de morbis in tabe dorſali quæ familiaris eſt recens ſponſis, & effreni venere vtentibus.

Νωτιὰς ſiue νωτιαίων φθίσις. vide φθίσις.

Νῶτον ἢ

Νῶτος. dorſum. Pars eſt poſterior corporis. Ea late patet Ariſtoteli lib. 1. de hiſtor. animal. Eius enim partes facit ſcapulas, ſpinam & lumbos. Itaque eo authore, quem poſtea permulti ſequuti ſunt νῶτος dicitur pars tota poſterior ab occipite vſque ad extremum coccygem, triginta quatuor vertebris compacta. Cui ſententiæ etiam fauet Latinum dorſi nomen, quod ſecundum Probum ſignificat totam poſteriorem corporis partem, eo quod deuexa ſit deorſum, vt inquit Feſtus: tota namque ea pars decliuis inflexaque eſt, & ab anatomicis carinæ nauis comparata: eſt enim veluti ſtatumen

quoddam in quo coſtæ, velut in carina trabes, connectuntur, totumque corpus ſtabilitur. Sic dorſi quinque partes erunt, collum, thorax, lumbi, os ſacrum & coccyx. Alij vero multo arctius dorſum definiunt, dicentes eſſe partem ceruici ſubiectam, & duodecim vt plurimum comprehenſam vertebris. Hi νῶτον appellant, quod illi thoracem. Sed reuera thorax non poſteriorem modo partem, verum anteriorem etiam deſignat, ſic vt νῶτον ea ſecunda ſignificatione pars ſit thoracis poſterior. Itaque his authoribus, vbi ceruicis vertebræ deſinunt, dorſum illic incipit. Collum autem à dorſo non hominum ſola inſtitutio, verum ipſa etiam natura diſcreuit. Ea namque cum ſpinas vertebrarum ceruicis veluti bicornes produxerit, poſtea in dorſo ſimplices effecit. Non eſt autem in omnibus certus vertebrarum numerus, quod aliquando vna vel deſit vel numero excedat. Supereſt vero rarius quam deſit. Earum prima λοφίας dicta fuit à veteribus, quo nomine quicquid prominet, intelligitur: ſecunda μασχαλιστὴς, quaſi axillaris, vocatur. Reliquæ nouem conſequentes πλευρῖται, duodecima vero διαζωστὴς, quod ea parte cingamur. Hæc igitur poſtica vertebrarum ſtructura νῶτος appellatur. Definitur autem ea, ſicut dictum eſt, ab octaua vertebra vſque ad decimam nonam, & à lateribus, dextro & ſiniſtro, quantum videlicet à poſtica parte patet oculis. Nam & coſtarum pars poſterior, & muſculi ſimiliter ſub ea parte comprehenduntur. Ea quoniam pectori oppoſita eſt, etiam ἀντίστερνον à plæriſque dicta fuit. Eſt enim στέρνον thoracis pars anterior, ſicut νῶτον poſterior. Ruffus libello de partium hominis nomenclatura, τὸ νῶτον, inquit, dicitur pars corporis poſterior à ceruice vſque ad μετάφρενον. Eſt autem μετάφρενον pars media inter dorſum & lumbos qua renes adiacent.

IO. GOR-

IO. GORRÆI
PARISIENSIS
DEFINITIONVM
MEDICARVM.

TO. Ξ.

Ξανθή. nomen eſt compoſiti medicamenti acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. c. 43. vtitur ad vlcera in qoibus caro ſupercreſcit, & eiuſdem lib. c. 53. ad inducendam cruſtam & ſiſtendum ſanguinem ex quauis parte profluentem.

Ξανθίζουσα. compoſiti cuiuſdam medicamenti no-
» men eſt ad narium polypos & ozænas, deſcripti
» à Galen. 3. κατὰ τόπ. c. 3. ſic dicitur quaſi flaueſcens.

Ξάνθιον. lappa. planta eſt pinguibus locis naſcens & vbi lacus exaruerunt, caule cubitali, anguloſo, pingui, alas plures fundente, folio atriplicis inciſuras habente, odore naſturtij, ſemine rotundo ceu grandiore oliua, ſpinoſo, platani pilula, veſtium cum tangitur tenaci, philanthropos ob id à quibuſdam dicta. Nomen habet quod rufet capillum, ab herbarijs lappa minor & lappa inuerſa nominatur.

Ξανθὸς οἶνος. vide in voce οἶνος vbi inſigniores vino-
» rum differentiæ explicantur.

Ξίνιον. lenticulæ ſpecies, ſed rarior, cum tamen vari lenticulæque cæteræ vulgo notæ ſint. Eſt autem rubicundior & inæqualior, vt ſcribit Celſus lib. 6. c. 5.

Ξέστης. ſextarius. Eſt menſura liquidis atque aridis communis duas heminas capiens apud Romanos. Hanc Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένος ſcribit viginti vncias continere (nec dubitandum quin menſurales intelligat: ponderales enim variæ ſunt & numero incertæ, ſed pro modo & pondere rerum quas metimur) & ſimiliter Oribaſius, eoſque falli qui putarunt ſextarium Romanum decem & octo vncias menſorales capere. Erat autem & ξέστης Atticus, ſextario Romano minor. liquorum & ipſe menſura, capiens duas κοτύλας, ſiue libram & ſemiſſem, hoc eſt, vncias decem & octo. Eſt autem ξέστης vocabulum è Latino ſextarij nomine deprauatum, vt aſſerit Galen. lib. τῶν κατὰ τόπους. Nam neque nomen neque menſura hæc apud vetuſtiores Atticos ſcriptores inuenitur, ſed vna cum Imperio Romano & vox & menſura in Græciam venit. Vnde vſus eius apud Andromachum, Heram, Aſclepiadem, Critonem, Dioſcoridem ac nonnullos alios, qui dum res Romanæ florerent, de medicamentis libros ſcripſerunt, admodum frequens eſt: duas recipit κοτύλας, ſicut Fannius declarat iſtis verſibus:

At cotylas (quas, ſi placeat, dixiſſe licebit
Heminas) recipit geminas ſextarius vnus.

Ac quia ſextarius duodecim cyathos continebat, quemadmodum as & libra duodecim vncias, antiqui, præſertim poëtæ, ſextarium tanquam libram, in vncias partiebantur, iiſdemque nominibus appellabant. Itaque ſicut in ponderibus ſextans duas vncias ſignificat, ita cum de poculis ſermo erat, ſextans duos cyathos, quadrans tres cyathos, triens quatuor cyathos, & quincunx quinque cyathos, vt in multis locis apud Martialem legitur.

Sed & ξέστης aridorum menſura fuit apud Atticos, continens ſimiliter κοτύλας duas ſiue decem & octo vncias menſurales. Eius nota apud Græcos fuit ξ cum ι ad verticem appoſito.

Ξηραλοιφεῖν. ſignificat ſicca vti frictione. verbum eſt oppoſitum τῷ χυτλοῦσθαι. Galen. lib. 2. de ſimpl. medic.

Interpretatur Suidas vngi abſque balnei vſu. »

Ξηρανθημὸν. eruptio ſicca, vel puſtula ſiccior, vt a- »
pud Dioſc. l. 2. c. 101. nonnulli exponunt, quam- »
quam illic voce ſuſpectâ vt notarunt nonnulli. »

Ξηρασία. vitium capillorum, vt ſcribit Definit. Medic. author, cum ij ſimiles lanugini apparent, perinde ac ſi puluere cõſperſi eſſent. Species alopeciæ cenſeri poteſt, quæ ita dicta ſit propter alimenti pilorum defectum & ariditatem cutis.

Ξηρίφιον. idem quod ξηρίον. de quo mox.

Ξηρίον. eſt medicamentum aridum quod in pulueris modum inſpergitur, ideoque & καταπασμα alio nomine appellatur. Conſtare poteſt varia materia ad vſum multiplicem: aliud cuti, aliud vlceribus inſpergitur. Eorum quæ cuti admouẽtur,

alia abſtergunt, alia extenuant, alia diſcutiunt, alia, vt quæ capiti adhibentur, fluxiones reprimunt aut deſiccant. Quæ vlceribus conueniũt, alia carnem inducunt, alia excreſcentia reprimunt, alia cicatricem generant, alia vrunt exeduntque, alia ſanguinem ſiſtunt. Exempla eorum multa habentur apud Paulum lib. 7. c. 13.

Lib. 7. c. 15. Aet. lib. 6. c. 42. Dicuntur hæc medicamenta à Græcis καταπαστά, ſiue καταπάσματα, & διαπάσματα, de quibus ſuis locis. denique ξηρία Græcis dicuntur vt teſtis eſt Actuar. omnia medicamenta arida & ſicca quæ hodie facientes medicinam pulueres appellant: Cornarius in ſuis commentarijs falſo ad eos tantum pulueres qui vulneribus vlceribus & cuti inſperguntur, hanc dictionem torquet; hæc autem non modo ξηρία, ſed & ξηρὰ appellantur, vt legere eſt ex aridis illis medicamentis quæ ad oculos conueniunt, deſcriptis à Galen. 4. κατὰ τόπ. c. 5. & 6. vbi ξηρὰ paſſim legimus.

Ξηρὸν διὰ χάρτου. medicamentum aridum ex charta vſta de quo Paul. mentionem facit li. 7. c. 13. Inter medicamẽta arida & pululos, diuerſumque eſt medicamentum à paſtillo ex charta cuius deſcriptio eſt eiuſdem lib. c. 12.

Ξηρὸν ἀχάριστον. aridum Achariſtum, ad oculorum ſiccam lippitudinem ex Philoxeno deſcriptum à Galen. κατὰ τόπ. c. 6.

Ξηρὸν τῶν ὀδόντων. ad dentes perpoliendos, atque dealbandos ex Galen. 4. κατὰ τόπους.

Ξηρά. inſuper multa ex Aſclepiade Galen. recenſet 6. κατὰ τόπ. cap. 3. ad laxatam Columellam & tumentem, vt & ad vlcera maligna 4. κατὰ γένη. c. 8. Alia quoque arida variæ ſpeciei ſeu generis 5. κατὰ γένη. c. 13. 14.

Ξηρὰ κοιλία. aluus ſicca quæ ſcilicet nihil reddit niſi coacta, & quæ redduntur ſunt dura & vi expreſſa. Quod vitium in excernendo tribus de cauſis accidit; ac prima quidem eſt digerendi vbertas, de chylo accurate confecto virtute natiui caloris in aluo ſolida & robuſta, vnde natura ſui negligens in excrementis ducendis quæ parca manu collecta ſuperſunt ipſa cunctando ſiccari & indurari ſinit: Altera eſt ἡ ἄνω εἴλησις τῶν ἐντέρων, ea quæ ſurſum fit reuolutio inteſtinorum, cum ſcilicet inteſtina ſuam habent περισταλὴν naturali contrariam, inferne ſurſum à ſedis muſculo ianitore conſtricto & clauſo, tum enim fæces ſurſum tranſmiſſæ ad colum ibi ſubſiſtunt & indurantur aridæ, denegato exitu & exeundi via quam prius ad exitum affectabant cum eſſet periſtole inteſtinorum naturaliter conſtituta; Tertia cauſa aridæ alui eſt Tempeſtas Aquilonia vt patet ex aphor. 17. ſect. 3. & ψύξις, inquit idem, τὰς κατὰ κοιλίην σκληρύνει, frigus aluum exſiccat: Quin & inſuper accidit vt aluus ſicca ſit & dura nihilque egerat niſi nigrum caprarum more, quando vt ait Galen. 1. de acutis. ἢ περὶ πνευματώδης ἐστίν, ἢ μεσεντέριον. ἢ τι τῶν κατὰ κοιλίαν, ἢ νῆστιν ἔντερον, ἢ σπλῆνα. id eſt, cum hepar laborat vitio ſiccitatis atque caloris, aut Meſaræum aut aliud quippiam quod ſit in ventre, puta ieiunum inteſtinum aut lien.

Ξηροκολλύριον. eſt collyrium ex aridis medicamentis præſertim metallicis conſtans, exceptis vniti ſq; vel ſucco vel melle vel humore aliquo. Quamuis enim liquore aliquo colliguntur, non deſinũt arida collyria eſſe, propterea quod ipſorum denominatio non eſt ab eo quod ea colligit atque coadunat, ſed ab ipſa materia qua maxima ex parte conſtant. Siquidem ab eo quod magis in ipſorum compoſitione pollet, vel ξηροκολλύριον vel ὑγροκολλύριον appellatur. Sunt autem variæ τῶν ξηροκολλυρίων compoſitiones apud veteres medicos, quorum magis celebres deſcribuntur ab. Aetio lib. 7.

Cap. 98. vide & Trallian. lib. 2. c. 1. vide κολλύριον.

Ξηρόμυρον. vnguẽtum ſiccum. Eſt compoſitio odorifera, ſiccis aromatibus cõſtans. Ad varios vſus antiquis apparabatur: ad ſuffitus odoris gratia, ad amuleta, præſertim peſtilentiæ, ad exiccationem fluxionis alicuius, aduerſus hircoſum odorem axillarum & reliqui corporis: itaque pro vario vſu diuerſo modo efformabatur. Aetius lib. 6. deſcribens pulueres inſperſiles caput denſantes deſcribit ξηρόμυρον ſiccis omnibus cõſtans tritis & in puluerem tenuẽ redactis, quem capiti prius oblito vino auſtero inſpergendum conſulit. Idem lib. 16. ſelecta quædam aromata trita cribrataque excipit aliquo liquore, docetque pilulas rotundas ad ciceris magnitudinem effingere, quas acu perforatas, & exiccatas, traiecto filo è collo ſuſpendit. Nec vero dubium eſt, quin maſſam in vnam componi poſſint in mali modum, quod pomum odoriferum vocari poterit, quale hodie à plæriſque geſtatur, tum ad venuſtatem, tum ad arcendum peſtilentiæ periculum.

Ξηρομύρων. quorũdam deſcriptiones aliquot docet Aetius tetrab. 4. ſerm. 4. c. 113. dicuntur & ξηρὰ μύρα.

Ξηρὸν, & ξηρὸν νόσημα. Siccum & ſiccũ morbum Hippocr. vſurpare ſolet, non pro ſiccæ intemperiei exceſſu, ſed pro affectu in quo nihil per loca cõuenientia excernitur; Sic febres ſiccæ & morbi ſicci qui in venis & arterijs verſantur ex linguæ ſiccitate, totius corporis ſqualore, & ſudoris abſentia cognoſcuntur: Ita & cerebro laborante, ſi nihil muci aut eiuſmodi excrementi per nares, oculos, & aures reddatur; inflammatis oculis ſi non lachrimentur aut pituita effluat: & inflammatio ſicca, vlcus ſiccum ſimiliter appellatur quum neque pus neque ſaniem reddit: Partium concluſarum ventre morbus ſiccus eſt, aluo aſtricta, ſique nihil niſi durum, coactum, σπυραθώδες, idque conatu magno & ope medici excernat: in thorace enim nihil expuitur, ac peculiariter pulmonis laterisque inflammatio ſicca ἄπτυστος inde appellatur 1. de morbis, eadem ratione & angina, tuſſis, cholera, & tympanites ſicci morbi vocantur, à quibus nihil excrementi per vias proprias ſingulis partibus redditur.

Ξηροπυρία. balneum ſiccum, in quo quis tantum deſudat non etiam abluitur aqua, vel ſudatio quæ fit ἐν ξηρῷ θόλῳ.

Ξηρὸς κεραυνώδης ἄρτος. vide vocem ἄρτος.

Ξηρὸς πυρετός. ſicca febris, in qua ſitis vehemens per initia, lingua arida, cutis dura in modum corij, & ſqualor plurimus toto corpore. Huic oppoſita eſt humida febris, in qua ægri à primo ſtatim die ſudant, verum ſudore vel parum vel nullo modo leuantur. Author Galen. libello aduerſus Lycum.

Ξηρὸς ἱδρώς. ſiccus ſudor dicitur qui non ex balneo, ſed ex corporis exercitatione & labore prouenit vt habetur apud Euſtathium.

Ξηρότης. ſiccitas. eſt vna ex primis quatuor qualitatibus: materialis tamen potius quam actiua, non

quod ab omni actione immunis ſit (alterare enim totam admotam ſubſtaotiam poteſt: tametſi non pari celeritate cum calore & frigore) ſed quod minimum id agat, neque pari celeritate. Eius enim actio totius eſt per tota, quemadmodum & calidi & frigidi: vt eſt à Galeno demonſtratum libr. de elementis. Siccitatem autem quadruplicem in nobis accidere idem annotauit li. 7. meth. med. quarum prima eſt quæ in exilibus venis & arterijs cuiuſque particulæ proprijs conſiſtit, quæ prouenit ex ſanguinis penuria. Secunda eſt, cum propria humiditas vnde partes outriuntur, omnino eſt abſumpta. Continetur ea in omnibus animalis partibus, ceu ros quidam per eas ſparſus. Eſt præterea ſiccitas vtique quum ea quorum ſubſtantia ex humore cõcreto conſtat, ſicut caro & adeps, ſunt liquata. Quarta eſt prorſus inſanabilis, ſi conſummata fuerit, eſt autem prorſus conſummata, vbi ſolida ſimilarium partium ſubſtantia reddita eſt ſiccior. quippe quod ſenium eſt in morbis, id ſicca intemperies eſt in ægris. Porro eiuſmodi ſiccitates proueniunt ex diuturnis euacuationibus, quæ vel ex ventris profluuio, vel inteſtinorum læuitate, vel dyſenteria, aut diuturnis vomitibus, aut vigilijs aut tali alia de cauſa proueniunt, aut longi temporis fame, & febribus ardentibus longis, atque vt in vniuerſum dicatur, quæcunque ipſas animalis ſolidas partes vehementer exſiccant, ſicuti & hecticæ febres.

Ξηροτριβία. ſicca frictio opponitur ei quæ fit cum oleo. de qua plura Galen. 2. ſimpl. medic.

Ξηροφαγεῖν. ſiccantia comedere apud Dioſcor. lib. 2. c. 153. quod facere iubet Leucophlegmatia laborantes; vſi & hoc verbo ſæpius Græci medici ſunt, & inter illos Paul. Ægin. eo quo agit capite de reſolutis, qui ſine offenſiooe melioris & principalis in homine partis fiunt, quos ſiccore vitæ genere atqoe diæta vti iubet.

Ξηροφθαλμία. eſt arida lippitudo, in qua oculi ſubaridi neque tument neque fluunt, ſed rubeot tantum, & cum dolore quodam leui & prurigine graueſcunt, & palpebræ citra duritiem vllam prægraui pituita inhæreſcunt. Author Celſus & Aetius.

Hippocr. autem aphor. 2. & 14. lib. 3. & lib. de aere locis & aquis, ὀφθαλμίαι ξηραὶ dixit, & eas interpretatur Gal. quæ citra materiæ affluxum fiunt. Nam, inquit, propter aeris frigiditatem ſuperficiem denſantis nihil poteſt foras effluere; fiunt autem ex Hippoc. auſtrinam & pluuioſam hiemem excipiente vere aquilonio & ſicco, atque etiã æſtate & Autumno aquilonijs & ſiccis.

Ξιφίδιον. ſic dicitur ab aliquibus τὸ σπαργάνιον, vt author eſt Dioſcorides.

Ξιφίον. gladiolus. herba eſt ſic dicta quod folijs gladij ſpeciem præbeat. Ea autem iridi ſimilia ſunt, ſed minora & anguſtiora, & gladij modo mucronata neruoſaque. In caulem exit cubitalem vel etiam bicubitalẽ, vt ait Plinius, in qoo purpurei flores in ordinem digeſti inter ſe diſtant, ſemine rotundo, radicibus geminis, quarum vna inſidet alteri ceu puſillis bulbis inferiore gracili, ſuperna vero vberiore & habitiore. In aruis maxime naſcitur. vocatur alijs nominibus φάσγανον & μαχαιρώνιον. Radix eius, præſertim ſuperior, dicitur vim habere attrahendi, diſcutiendi & exiccandi.

Ξιφοειδὴς ἀπόφυσις. eſt cartilago triangula parti infimæ ſterni adnata gladij effigie. In hanc enim ſternoo exacuitur & deſinit. Noo eſt autẽ ſemper ſimplex & acuminata hæc cartilago, ſed non raro in fine lata, ſæpe bifida, vnde & vulgo furcella dicitur. Sæpe tota eſt latiſſima & plane oſſea (vnde Galeno os aliquando dicitur, quod ætatis aut temperamenti ſiccioris occaſione in os degeneret) præſertim parte anteriore: nam poſteriore diutius cartilaginoſa eſt, & intima ſemper. Quidam mucronatam cartilaginem vocant, vulgo malum granatum. Sunt vero qui nõ eam cartilaginem, ſed totum ipſum ſternoõ cum ea ξιφοειδὴς nuncupent, vt ait Galenus. Nam ſternon manubrio, cartilago vero gladio plærumque ſimilis videtur.

Ξυγγενὲς νόσημα. Connatus morbus, qui cum ſemine & lacte imbibitur & congenitus appellatur.

Ξυγκληρίαι νοσημάτων. dicuntur affectuum inter ſe commercia conſortia & coniunctiooes, cum affectus inter ſe cooſociantur.

Ξυγχωρεῖν. indulgentia in cibis ægro largiendis apud Hippocr. ἐν παρηγορίαις, cui opponit ξυνεσταλμένην διαίτην preſſam & conciſam victos rationem.

Ξυλαλόη. lignum aloes, quod proprio nomine ἀγάλλοχον appellatur.

Ξύλλογος θεραπείης. collecta curandi ratio, ſermooes medicorum & conſilia quæ de curandi ratione fiuot.

Ξυλοβάλσαμον. eſt frutex, ſiue ſarmẽtum, ſiue ſurculus balſami. Amputabatur ab incolis, & venibat, propterea quod eo decocto in vnguentis viceopobalſami multis eſſet, etiamſi ex toto balſamo minima illi ineſſet odoris gratia. Dioſcorides probari dicit recens, ſarmento teoui, fuluum, odoratum & quadamtenus opobalſamum ſpirans.

Ξυλοκέρατα. interna ſiliquarum grana, quæ & ξυλόκακχα vocantur vulgo panis S. Ioannis: ſic vero Græcis appellata ſunt à lignoſo cortice grana illa veſtiente & occultante. Barbari corrupta & deprauata voce xylocaracta nominant, quæ vulgo arboris Ceratoniæ ſiliquæ nuncupantur; Dioſcorides alijque Græci hunc fructum quoque ſimplicitet κεράτιον vocant: vſurpant etiam pro granis eius ſiliquæ, idque in ponderum ratione vt etiam Latini nomen ſiliquæ; atq; hioc eſt quod Nicandri interpres ſcribat κεράτιον τὸ ἰδιωτικῶς λέγεσθαι κόκκιον.

Ξυλοκιννάμωμον. eſt lignum cinnamomi, cortice ſuo multo ignobilius: ſiquidem in faſtidio eſt, propter origani, quod redolet, acrimoniam.

Ξυλομάκερ. eſt lignum arboris quæ macer vocatur; qualis vero ea ſit arbor incompertum eſt. vide μακίρ.

Ξυλόκολλα. idem quod κόλλα, vt ſcribit Dioſcorides.

Ξύλον. ſic appellauit Hippocrates organom ſuum ad reſtituenda omnia luxata idoneum. recentiores βάθρον dixerunt, de quo vide ſuo loco.

Ξύλον. Goſſypium etiam Latinis dicitur authore Plin. lib. 19. c. 1. fuitque illud meo iudicio ἐλλύχνιον ταρσικὸν Galeno vocatũ, cuius ellychnij Tarſenſis meminit lib. 13. meth. med. modum docẽs quo ad cicatricem ducũtur vlcera, & 14. vbi œdematis curandi rationem tradens, ſpongiã poſca madidã probat, eaque deficiente ellychnium Tarſenſe ſubſtituẽdum monet; Ex varijs autem lignorum generibus pro lucernis accendeodis, ellychnia feciſſe veteres apud omoes conſtat, idcirco & Tarſenſia à Galeno vocata, ex eiuſmo-

» di materia fuiſſe putare debemus, quamquam
» nonnulli aliter ſentiunt.
» Præterea ξύλου nomine Dioſcor.lib.1.c.71.ſignificare videtur lignoſum corticem qui in ferulaceis cernitur, ipſorum teneritudine proceſſu temporis in lignum abeunte, quamuis & pro arbore eo loci vt alias plerumque ξύλου vocabulum accipi potuit, nam propter lignoſum illum corticem, arborum etiam generi ferula adſcribitur, ac propterea Clearchus inter Enigmata alia ferulam eſſe dixit, ξύλον, ὦ ξύλον.

Ξύμπτωσις. vacuatio, ſiue extenuatio corporis, apud Hippocr. aphor. 3. lib. 1. ἀπὸ τῆς ξυμπτώσιος, τὰ πίσσω ζαντα: quæ enim vacuantur corpora, concidere ac conſidere ſolent, atque etiam extenuari. vſus eſt & eo verbo Hippocrates in hac ſignificatione lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

» Ξύμφυσις, ἢ σύμφυσις. naturalis oſſium vnio dicitur.

Ξυναποθνήσκοντα. inter morbos dicit Hipp. vt in aphoriſmis χρονίζειν, καὶ συγγηράσκειν, qui vt non ita cito mortem afferunt, non curantur tamen, ſed in totam vitam perdurant, quomodo epilepſia quæ neque ante pubertatis annos, neque ante 25. diſſoluitur.

Ξυνεσταλμένη δίαιτα. victus ratio preſſa & contracta cui ξυγχωρέειν opponitur ἐν περιγγελ. ab Hippocrate.

Ξύνθεσις. compoſitio, ſiue ars tota medica Hippocrati dicitur.

Ξυντροφοι νόσοι. morbi vnà nobiſcum educati dicuntur.

Ξυρὶς. herba eſt folio iridis, latiore & in turbinem mucronato, caule craſſo, cubitali, ex quo ſiliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos in medio puniceus. ſemen in folliculis ſimile fabis, rotundum, rubrum, acre. radix longa, geniculata, rufa. Naturæ tenuis eſt, diſcuſſoriæ & extrahentis atque deſiccatoriæ, præcipue ſemen quod & vrinam mouet, & lieni indurato medetur. Romani gladiolum dicunt, quidam irim agreſtem.

Ξύσματα. ſtrigmenta. Proprie dicebantur antiquis ea quæ oleo illitis corporibus poſt ſudorem vna cum ſudore, reliquiſque humani corporis ſordibus deſtringebantur. Eſt autem deſtringere, lacinia, ſtrigili ue alio, aut tota manu quæ corpori hærent abradere & exterere. Ea ex oleo, ſudore & ſordibus humani corporis concreta, & in balneorum pauimentis relicta, in multos vſus ſeruabantur. Ex iis ad morbos etiam tranſlata vox eſt. Nam in dyſenteriis ſummæ inteſtinorum partes humoris acrimonia deraſæ detritæque, ξύσματα appellantur.

» Hæc ſtrigmenta Dioſc. vocat ξύσματα βαλανείων,
» ξύσματα ἐκ τῶν παλαιστρῶν, ξύσματα γυμνασίων, alij vero πάτον:
» Sic etiam aliquando dicuntur linamenta linteo-
» lis deraſis concinnata quæ proprie μοτὸς ξυστὸς
Chirurgi nuncupant. Rurſum ξύσματα in excrementis quoque dicuntur, ſic Dioſc.li. 4.c.178. de pilulis Colocynthidis ἄγει φλέγμα, καὶ χολήν, καὶ ξύσμα, & mox καθαίρει τεῖχος καὶ ξύσμα, vbi Ruellius vertit ſtrigmenta, ſic & Marcell. annotans ibi ſignificari carnis adipiſque minuta ramenta, quæ in excrementis vi purgationis reperiuntur, & quaſi ſtringendo deraſa detritaq; trahuntur, quod enim ex raſura alicuius rei ramentum exteritur, id Græcis ξύσμα, Latinis vero præſertim que Celſo ſtrigmentum eſſe.

Ξυσματώδης ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ξυσμὸς. κνησμὸς. pruritus, apud Hippocratem.
Pro ξυσμὸς dicitur & ξυσμὴ Euſtathio & Galeno ξύσις.

Ξυστὴρ. eſt ſcalprum chirurgicum radēdo idoneum, quo ſe ad rimas vſum Galenus prodidit: ſed quę fuerit eius figura non ſatis explicat, credo fuiſſe varias. Galenus libro 8. de anatomic. adminiſtr. fabricat ipſum vtrimque ſimiliter ſecantem, vt lineas vtraſque ſecantes vtrimque curuas habeat, ſed altera ſit concaua, huic vero oppoſita gibba. Materia ex qua parabatur, ſimiliter diuerſa fuit, ſed melior ex buxo aut myrto. li. 6. meth. medendi ſcribit, ſcalpellos quibus acies vtrinq; habetur, aut quibus cuſpis acuta eſt, omnino fugiendos eſſe in vulneribus peritonæi & inteſtinorum. ergo habentur alij quibus non eſt vtrinque acies, & quibus cuſpis acuta non eſt. Varium autem fuiſſe hoc inſtrumentum palam eſt. Dicitur & ξύστρα, hoc eſt ſtrigilis.

Si ſcalprorum Chirurgicorum varias figuras videre voles, vide Chirurgiam V. vidij qui eas proponit.

Ξυστὴρ. etiam vocatur in auribus ſemicirculus in mucronem exurgens; & auris pars abſolute Galeno dicitur in libro qui inſcribitur ἰατρὸς.

Ξυστὴρ. eſt collyrium τραχωματικὸν, cuius variæ habentur compoſitiones: vnam recenſet Paulus, Aetius duas. dicitur ἀπὸ τοῦ ξύειν, quod palpebræ aſperitates abradat.

Ξυστὸν. linamentorum genus eſt apud Galenum in Iſagoge: quaſi raſile dicas, à materia linteolorum deraſa. vide ξύσματα.

Ξύστρα. ſtrigilis, idem quod ξυστὴρ de quo ante: vox autem ſtrigilis à ξύστρα plane facta eſſe videtur, nam ſicut hæc ἀπὸ τοῦ ξύειν, ſic illa à ſtringendo deducta apparet & pro auri fuſorio ſpecillo ambæ accipiuntur, & deſtringendi inſtrumenta ſunt quorum fuit vſus in balneis, & quod inſtrumentum etiam στλὶς & à Gal. στλεγγὶς appellatur.

Ξυστρέμματα. vocat Hippoc. 2. prorrhetic. duras humorum concretiones, & collectiones aut tubercula, & quas συστροφὰς dicūt, Gal. φύματα καὶ ἀθροίσεις appellat, Celſus ſic humoris coitum omnem vocat.

IO. GORRÆI

PARISIENSIS

DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. O.

Ὄα. Arboris nomen eſt quæ & ὄα & οἴη appellatur, Latinis ſorbus; dicitur & οἴα eadem arbor à Theoph. fructus autem eius arboris in plurali numero dicitur ὄα & οἶα, Sorba enim per dyphthongum omoes οὖα vocant vt ſcribit Gal. 2. de aliment. facult.

Ὀβελιαία ῥαφὴ. eſt ſutura cranij recta, quæ à media ſincipitis ſutura ad mediam ſuturam occipitis ſecundum capitis longitudinem extenditur, in cranio ſecundum naturam ſe habente, inter anteriorem poſterioremque ſuturam cõcluditur, neque vltra fertur: aliquando tamen ad naſum vſque per os frontis medium deſcendit. Dicitur alio nomine ῥαβδοειδὴς. vtrumq; nomen inditum eſt quod veru, aut ſagittæ, aut virgæ inſtar recta incedit, verticemque in duas partes dextram & ſiniſtram ſecat. Latini rectam vocare poſſunt.

Ὀβελιαῖοι ἢ ὀβελίαι ἄρτοι. vide ἄρτος vbi panum inſignes differentiæ explicantur.

Ὀβολὸς. obolus. pondus eſt dimidij ſcripuli. drachma enim ſex obolos pendit, ſiue tria ſcripula. diuiditur autem obolus εἰς κεράτια τρία, hoc eſt, in ſiliquas tres.

Ὄγκος. dicuntur promiſcuè de tumore quouis in corpore ſeu incremento præter naturam vt definit Gal. in lib. de tumoribus præter naturam, quo in ſenſu idem quoque quod οἴδημα Hippocrati & veteribus medicis ſignificat, vt docet Gal. in aphor. 34. lib. 4. Sed & ὄγκους quidam appellauere corpuſcula quædam ex quibus cõcreta eſſent animantium corpora, ὄγκους καὶ πόρους corpuſcula & meatus vocabant; Cuius opinionis authores fuerunt methodici vt liquet ex lib. 5. c. 24. de ſimpl. medic. facult. Sed & præter ſignificationes prædictas ὄγκος interdum cibum in ſtomachum admiſſum ſignificat, qui ſua mole illum impedit, ſi maiore copia ſit aſſumptus: Galen. 6. de ſanitate tuenda in παχυνούσης curatione ὄγκους ἐδεσμάτων ὀλιγοτρόφων ἐδεσίμων, intelligit cibos qui mole implerent ventriculum, non multum tamen alerent: Catalogum autem ὄγκων ἀπτέρων ex Eraſiſtrato habes in Galeni lib. de miſſione ſanguinis contra Eraſiſtratum; ab hoc ſignificato dicuntur cibi εὔογκοι qui non diſtendunt ventriculum nec male habent: Athenæus libr. 8. piſces ſaxatiles eſſe ait εὐόγκους, καὶ πέπτεσθαι ταχέως, errat Dalechampius qui putat dici εὐόγκους quod molem corporis impleant.

Ὀγκύλλεσθαι. apud Atticos ſignificat τὸ μέγα καὶ ὑπερήφανα φρονεῖν: hoc eſt, magnum & ſublime ſapere. Verum ab Hippocrate vſurpatur pro attolli ſubito in tumorem, vt annotauit Erotianus.

Hinc ὀγκυλλοειδὴς κοιλίη apud Hippocrat. in prorrhet. aluus dicitur cito in tumorem ſublata interprete Erotiano; apud Heſych. & Suidam cum gemino λλ ſcriptum ὀγκύλλεσθαι.

Ὄγχειν φέρειν. apud Hippocratem. hoc eſt ferre. Erotianus.

Ὄγχνη, pro ὄχνη. vide ὄχνη.

Ὀδαξισμὸς. Eſt gingiuarum pruritus ante dentitionem. Nam antequam erumpant dentes, dolor quidam ſeu pruritus eſt, ſeu morſus, illis intra gingiuas conceptis & erũpere feſtinantibus ſentitur, quod vulgo dicũt nutrices dẽtes germinare, quo moti infantes gingiuas inuicem collidunt. ex quo patet ὀδαξισμὸν aliud eſſe quam ὀδοντίασιν: hæc enim eſt dentis iſm concreti eruptio extra gingiuam, ille vero dentis ipſius concretio & conformatio intra gingiuam, ſiue dolor ex eiuſmodi concretione exoriens. Hermolaus Barbarus apud Dioſcoridem gingiuarum commorſionem vertit. Reperitur & ὀδαξησμὸς, ab ὀδαξέω.

Nota vero in margine cuiuſdam exemplaris P. Æginetæ lib. 1. cap. 8. hæc verba legi ὀδαξισμός ἐστι πλεῖόν τις σὰρξ τοῖς οὔλοις ἐμπεφυκυῖα, ἐοικυῖα ὀδοῦσι, id eſt, Odaxiſmus eſt ſuperuacanea quædam caro adnata gingiuis, ſimilis dentibus; Sed & ὀδαξισμὸν videtur P. Ægin. loco cit. vſurpare de totius corporis pruritu, non de eo qui gingi-

» uis contingit, vbi dentes producere pueri pro-
» pemodum incipiunt velut Hippocr. aphor. 25.
» ſect. 3. dicit, & ὀδοντοφυΐαν appellat, qui (velu-
» ti Gal. ait) pruritus quidam eſt cum breui qua-
» dam offenſa; Sed & ſicut Ægineta ita quoque
» Galen. 5. de ſanit. tuenda ὀδαξῆσθαι dixit de pueris
» pruritum ſentientibus.

Ὀδόντες. dentes. Sunt oſſa ſententia & tota vita auctilia, genæ infernæ ſupernæque alueolis infixa, ad comminuendos cibos comparata. In oſſium quidem numero habendos eſſe dentes Galenus contendit, etiamſi plærique ſophiſtæ, inquit, ſecus arbitrentur. A reliquis tamen oſſibus differunt primum quidem quod ſentiant, quum reliqua oſſa ſenſu careant: dentium enim radicibus mollis quidam neruus à tertia coniugatione vtraque gena inſeritur. ſuperiore quidem per foramen eius quod ſub oculo eſt, inferiore vero ad muſculum in ore latentem. hic autem neruus ſecum venam ad dentium nutritionem, & arteriam ad caloris natiui cuſtodiam, cum meninge tenui in dentes adducit. Inde fit vt dolor in dentibus pulſatorius per inflammationes ſentiatur: veruntamen foris & in ſuperficie integros dentes non ſentire verum eſt, quod in eam dentis partem denſiſſimam nerui fibræ non permeant, eamque ob rem eum ea parte limantur, ſecantur, vruntur, pounguntur, non dolent. Tota vero parte interiore quam ſint dolori obnoxij dentes, aperte docent qui eos cauos aſperius tractant, aut frigidi calidiue contactu irritant. Deinde vero differunt ab alijs oſſibus quod toto vitæ tempore dentes augeantur. Id enim niſi fieret, protſus deficerent, cibis comminuendis attriti. Differunt & ab alijs oſſibus qood nudi ſint, ſine membrana, ſine carne, quodque ſint reliquis oſſibus, vt ait Celſus, duriores, videlicet ne occurſu mutuo, mandendo frangendoque attenuarentur magis quam reliqua oſſa, propterea quod nec cartilagine, nec a dipe, vt reliqui articuli, ſuperlinuntur, quibus atteri vetentur. Sunt autem dentes in perfectis hominibus vtraque gena ſedecim. In alijs enim plures ſunt vel pauciores, atque eam multos fieri potius quam vnum expediebat, ne vno aut dolente, aut vi vel vitio pereunte, affectio alijs cõmunis exiſteret. Primi vtrimque quatuor acie ſunt prætenui, quo fit vt gla lijs ſimiles cibos mordendo abſcindant, vt melius in ore moli, & in ventriculo concoqui poſſint, ob id τομεῖς, vel (vt ait Celſus) τομικοὶ, id eſt inciſores, appellantur. Sed aliqui pro his quatuor, ſiue ſupernis, ſiue infernis, duos tantum habent, ſed fere tam latos, vt vſum ſpatiumque quatuor dentiũ comprehendant: alijs vero pro quatuor inciſoribus, ſex, octo, atque etiam plures, nullo ſæpe ordine collocati, ſed partim recti, partim foras exerti, partim intro in oris capacitatem erumpentes, & manducationem & pronunciationem perſæpe vitiant, vt frequenter eos vel euellere, vel vrere, vel lima tenui minuere oporteat. habent hi quatuor inciſores vnã modo radicem. Poſt eos canini vtrimque hæreot, κυνόδοντες Græce dicti, ſingulares etiam radices ſortiti. hi à baſi rotunda in acutiſſimum mucronem faſtigiati deſinũt ad oſſa & alia dura frangenda, quæ dentes ſubterfugerunt: ſiquidem vt inciſores cibos molles, ita hi duros validiſſime confringunt. Poſt hos ſequuntur γόμφιοι ſed μύλαι, hoc eſt, clauales ſeu molares, quini ab vtroque latere vt plurimum, aliquando pauciores aut plures, omnes aſperi, inæquales, ampli & lati. Sic enim à dentibus inciſorijs inciſos cibos & effractos à caninis in læuorem terere & qoodãmodo molere poſſunt. Sunt enim molis quibus farinæ fiunt, non forma modo, ſed etiam vſu perſimiles. formam quidem ſimilem reddit aſperitas, quæ plurimum valet ad continẽdam materiam ne effluat & dilabatur, quæ ſi molis deeſt attritu nimio iam læuigatis, denuo ferreis malleis efficienda eſt. Hi pluribus radicibus genis infixi ſunt, ternis quidem genæ ſuperiori, binis vero inferiori, nonnullis tamen exceptis, qui ſupra ſæpe cum quaternis, infra vero cum ternis radicibus deprehenduntur. Sunt enim dentium genæ inferioris quã ſuperioris radices & pauciores & minores, quoniam genæ inferioris ſubſtantia durior denſiorque dentes ſua etiam grauitate incumbentes firmius continere poteſt quam gena ſuperior rara molliſque pendulos, & velut in caſum ob ſuam grauitatem procliues. Cæterum præter hos triginta duos dentes, alij alijs interdum prodeunt quos genuinos Plinius appellat, ab anno decimooctauo ad vigeſimum ſextum, vel, vt ille ait, etiam octogeſimum, aliquando indolenter, ſæpe cum magno cruciatu. Eos Hippocrates & Ruffus σωφρονιστῆρας vocari dicunt, quia dum naſcuntur, homo σωφρονίζει, id eſt, ſapere, incipit. Habent autem dentes omnes in pueris epiphyſim, quæ ipſis ſæpe excidit ſponte, ſed relicta dentis radice, alia prompte in eius locum ſuccreſcit. Omnes præterea dẽtes infiguntur, vt ait Galenus, ἐν τοῖς φατνίοις βόθροις. Sunt autem φάτνια, oſſa ipſos continentia: βόθρια vero, alueoli & cauitates quas ſubeunt.

Ὀδοντα. vero etiam appellant anatomici apophyſim ſecundi ſpondyli ceruicis, altam, duram, ſolidam, è ſuperiori interna mediaque eius ſede erumpentem ſurſumque ſpectantem, propterea quod denti hominis canino aſſimiletur. Eſt autem ea apophyſis ſecundo ſpõdylo propria, perque eam cum primo ſpondylo & cum occipitis cauitate inter ſuas apophyſes κορωνοειδεῖς per diarthroſim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur, eique locum cui apte & tuto affirmetur & ſtabiliatur præbet ſpõdylus primus, ipſe quoque ligamentum quoddam tranſuerſum producens qoodilli apophyſi intus inijcitur. Subit enim denſin cauitatem primi ſpondyli. Ab hac apophyſi totam etiam ipſam ſecundam vertebram Hippocrates, vt Galenus ait, ὀδόντα appellaoit, non autem vt ſcribit ſe putare Ruffus ἐν τῷ περὶ μοχλικοῦ, primam. Alij vero ipſam apophyſim πυρηνοειδῆ vocarunt, à ſimilitudine nuclei, alij à nuce pioea κωνοειδῆ, alij vero etiam ὀδοντοειδῆ, à dentis ſimilitudine.

Ὀδὼν. quoque accipitur pro piſtillo, quo, ſicutà » dente cibus, in mortario aliqoid communitur, » apud Nicandrum in Theriacis.

» Ὀδόντες παραλλάξαντες. dentes diſtracti, ſic vocantur, » dum non [redacted] è regione ſuperiores eũ inferiorihus committuntur, neque inciſores cum inci- » ſoribus, neque canioi cum caninis, neque mola- » ribus, ſed veluti reuulſum iuxta atque diſtortum » in ipſis os apparet, vt notauit Galen. comment. » 1. in 6. Epid. t. 4. »

Ὀδοντάγρα. inſtrumentum chirurgicum ad euellendos dentes.

„ Apud Hippocr. περὶ ἰητρ. : apud Belgas in
„ templo Apollinis ὀδοντάγρα plumbea ſuſpenſa te-
„ nebatur vt ſignificaretur, dicebat Eraſiſtratus,
„ non eſſe tollendum dentem niſi vacillet, adeo
„ vt plumbeo inſtrumento, id eſt, nulla vi educi
„ poſſit.
„ Ὀδονταλγία. dicitur dentium dolor Dioſcoridi.

Ὀδοντίασις. dentitio. Eſt dentis iam concreti eruptio extra gingiuam. dicitur alio nomine ὀδοντοφυΐα. Primum quidem dentes intra ſuos alueolos concipiuntur & concreſcunt, deinde erumpunt, quorum vtrumque magno cum dolore fit. Illud ὀδαξισμὸν, hoc ὀδοντίασιν Græci vocant.

Ὀδοντίτις. eſt fœnum fruticoſum, triangulis flagellis, geniculatis, nigro articulorum nodo, folijs polygono longioribus, hordei ſemine. Decoctũ in vino auſtero gargarizatu dolores dentium mulcet: inde ductum nomen. Vide & Plin.

Ὀδοντοειδὴς ἀπόφυσις. ea eſt quam Hippocr. ὀδόντα, vt ante dictum eſt, & omnes anatomici πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν appellant.

Ὀδοντόγλυφα. dentiſcalpia. quibus ea quæ dentibus inhærent eximuntur. Figurantur maxime ex harundinibus, oblonga forma, ſed maxime è viridi lentiſco, vt declarat Martialis diſticho iſto de dentiſcalpio:

Lentiſco melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit; dentes penna leuare poteſt.

Ὀδοντοξέστης. inſtrumentum medicum ad eradendos
„ dentes qui excisi ſunt apud Polluc. dicitur &
„ ὀδοντάγρα.

Ὀδοντότριμμα. dentifricium. Sic dicitur quo dentes fricantur & gingiuæ. Puluiſculus id maxime eſt, ſed pro vſu varius. Nam & refrigeratis dẽtibus, & motis, & dolentibus, & ijſdem poliendis atque dealbandis, ad hæc gingiuis laxioribus, & ad parulidas & putrefactiones, omniaque oris vitia parari poſſunt ex medicamentis genere differentibus.

„ Velut ex ordine ad ſingulas eas affectiones &
„ vitia Gal. deſcribit κατὰ τόπ. c.9. Sunt autem di-
„ uerſa dentifricia à dentiſcalpijs quæ ὀδοντόγλυφα
„ Græcis vocantur, dentifricia enim in tenuiſſi-
„ mum puluillum redacta affricabantur, dentiſ-
„ calpia vero ex arundinibus maxime in oblõgam
„ formam figurabantur eximendis his quæ denti-
„ bus à morſu ciborum inhærerent, apta.

Ὀδοντάγωγον. dentiducum Cælio Aurel. Chronic. l.
„ 2. c.4. quo dentes ex gingiuis eximuntur.
„ Ὀδοντοφυΐα. idem quod ὀδοντίασις de qua ſupra.

Ὀδύνη. dolor. Eſt ſenſus triſtis in corpore motionis, vel vt Cicero Tuſculana ſecunda deffiniuit, eſt motus aſper in corpore, à ſenſibus alienus: niſi quod improprie videtur dixiſſe eſſe motum, cum potius dici debeat ſenſus ipſius motionis: ipſe enim præter naturam motus dolorem mouet, non etiam dolor eſt. Defendi tamen etiam M. Tullius poteſt. Nam & apud Hippoc. dolor aliquando ſumitur pro diſpoſitione ipſa quæ dolorem facit, vt libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vbi ſcribit: in Cranone antiquos dolores frigidos, nouos autem calidos: hic enim non proprie dolores calidos frigidoſue, ſed affectiones ipſas, ex quibus dolores mouentur, ita appellant, vt eryſipelata, phlegmonas, vulnera, rupturas & alia huiuſmodi. quomodo etiam & doloris nomen accipiẽdum eſt eo Aphoriſmo quo ſcribit: Quicunque dolentes parte aliquà corporis dolorem non ſentiunt, ijs mentem ægrotare: ſic enim Galen. interpretatus eſt. Verum proprie dictus dolor non morbus eſt, ſed ſymptoma. In ſenſu omnis conſiſtit: eſt enim eius fons & radix ſenſus, neque poteſt contingere niſi in partibus ſentientibus. Contingit autem omnibus ſenſibus. Nam & in viſu, & in auditu, & in guſtu, & in odoratu ſuus dolor eſt: ſed in tactu ſupra cæteros ſenſus inſignis: ſiquidem cum dolor reliquis ſenſibus incidit, ab externis eorum ſenſibilibus incidit, tactui vero non ſolum ab externis, ſed etiam multo magis ab affectibus, qui intra corpus ipſum conſiſtunt, incidit vehementiſſimus. Quod ſi & in alijs ſenſibus magnus aliquis dolor ſentiri videatur, is non tam ad eos quam ad tactum referẽdus eſt. Neque enim qui ex aurium dolore naſcitur, proprius auditus dolor eſt, ſed potius tactus, quippe qui ſenſus ſit omnium ſenſoriorum communis, reliqui vero quatuor ſui quiſque ſolius. Ad eundem modum in oculis non raro dolores magni excitãtur, tangendi ſcilicet ſenſu in ijs contriſtato. Cæterum cum dolor omnibus partibus ſentiendi facultate præditis poſſit contingere, in aliquibus proprium nomen habet, in alijs non habet. Dicitur enim in capite κεφαλαλγία, in corde καρδιαλγία, in auribus ὠταλγία, in reliquis, diuiſis nominibus, vt veſicæ, renum, lienis, lateris dolor. Eſt autem doloris, qui per ſenſus omnes fit cauſa duplex, vna communis, altera cuiuſque propria. Communis eſt violenta & celeriter facta alteratio & corruptio: quod enim ſenſim & paulatim fit, ſenſum latet. Propria vero in vnoquoque ſenſu eſt, in tactu quidem magnæ mutationes à frigidi calidique violento contactu: namque humidum & ſiccum, ſi abſint calefactio & refrigeratio, citra violentiam corpus contingunt: præterea ab ijs quæ quaſſandi, ſecandi, diſtendendi vel exedendi vim habent: hæc enim omnia vel ſubſtantiam diuellendo, vel diſrumpendi corporis periculum adferẽdo, dolorum cauſæ ſunt. Diuellitur autem guſtus inſtrumentum, quatenus vtique tactus eſt particeps, ab ijſdem cauſis: quatenus vero guſtus eſt proprium, ab acutis, amaris, acerbis & acribus ſuccis, propterea quod horum ſinguli continuitatem diuidunt. Contriſtant vero & olfactum qui ab his ſuccis manant halitus, quod hi quoque continuitatem diſtrahunt. Auditum vero diuellunt vox aſpera & maxima & celerrima, veluti ingentia tonitrua. Ipſum vero viſum ſplendores maximi nimia ſecretione non modo infeſtant, ſed etiam corrumpunt. Eſt autem ipſa quoque ſecretio ex diuidẽtium genere. Galenus in libris de ſymptomatum cauſis videtur ſentire omnibus ſenſibus commune eſſe, dolorem qui illos infeſtat, ex ſecretione ac diuiſione continui vnitique corporis vniuerſim atq; celeriter facta excitati. Idem tamen aperte lib. 2. de locis affect. primas doloris ſpecies duas eſſe pronunciat, quum affatim temperies alteratur, & quum ſoluitur continuitas: atque in eryſipelate & phlegmone non ſolum quia intentę ſunt ob repletionem partes dolore vexari, verumetiam quia intemperie affectæ ſint, quod hæc non exiguam ad inducendum dolorem vim habeat, quemadmodum & ipſe lib. 2. de cauſis ſymptomatum teſtatus eſt, dum cauſas vitioſarum motionum explicat, ſcribens, in acutiſſimis & vehementiſſimis febribus dolore affici ſolidas partes, dum à calido, quod præter

naturam eſt, mutantur atque alterantur, tantamque eſſe doloris magnitudinem quanta ſit ſenſibilium corporum intemperies inæqualis. Idem vero etiam ab eo ſcribitur initio commēt. 2. περὶ διαίτης ὀξέων, multiſque alijs locis. Itaque perſpicuum eſt Auerrhoem Galeno calumniam ſtruxiſſe, quod ipſum reprehendat tanquam negantem quod calidi ſit dolorem ciere, quatenus tale ſit, ſed quatenus tantum continuitatem ſoluat. Imo vero magis ipſe arguendus eſt, qui omnem doloris cauſam in alteratione ſtatuat, exiſtimans etiam vulnera non quidem propter vnitatis ſolutionem dolores mouere, ſed quia ab ijs qualitas aliqua præter naturam inducatur. At ipſe noſſe debuerat tactus inſtrumentum non in qualitatum modo primarum, ſed ſecundarum etiam contemperatione, & conuenienti præterea figura ſituque conſiſtere, & propterea omnem inæqualem intemperiem ἀθρόως factam dolorificam eſſe, ſicuti Galenus cenſuit. Neque id quidem vnquam Galenus negauit, etiamſi dicat aliquot locis omnem proximam doloris cauſam ad vnitatis ſolutionem referri quodammodo poſſe, præſertim in libris de ſimplicium medic. facult. Et comment 3. aphor. 34. in librum de fracturis, quo ſcripſit Hippocrat. omnes morbos vlcera eſſe probabiliter dici poſſe, de quo tamen nihil pronuntiat l. 12. meth. med. agens de affectibus à quibus dolores proueniūt, ſed in dubio relinquit, quod longiore, vt ait, diſputatione egeat. Sunt autem variæ dolorum differentiæ, quarum aliæ ex ipſa partium dolentium natura, aliæ ab ipſis rebus dolorem cientibus, aliæ vero à cauſarum magnitudine aut paruitate deſumuntur, quarum hæ præcipuæ ſunt authore Galeno

Βαρύς. grauis. ſic dictus ab Hippocrate, qui veluti cuiuſdam ponderis loco incumbentis ſenſum inuehit, qualis fit calculo maiore in parte renum carnoſa impacto, aut ea phlegmonem pariente: ſimiliter & iecinoris parte carnoſa inflammata. Accidit & capiti, humorumque copiam ſimpliciter ſignificat.

Ἐμπεπαρμένος. infixus. Is eſt in quo ceu palus videtur infixus: hoc dolore affectū corpus craſſum eſſe ſignificatur. Proprie ad colon inteſtinum pertinet. Accidit tamen etiam auri cum quodam pulſu, & dentibus molaribus & oculis, neruis autem minime, vt vult Galenus: ſiquidem plurimum vtrinque tum ſupra tum infra extenditur. Eius cauſa eſt vel humorum copia confertim inguentium, vel ſpiritus flatuoſus.

Ὁ μετὰ δήξεως. id eſt mordax. fit à mordaci humore partes ſenſibiles erodente. Accidit præſertim inteſtinis per dyſenterias. Accidit & capiti propter humorum & vaporum acrimoniam.

Ἀραιός. id eſt laxus ſiue mollis apud Hippocratem libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Is intelligitur, vt ait Galenus, qui ſine phlegmone & tenſione eſt.

Νυγματώδης. punctorius. Circa membranas potiſſimum conſiſtit, & ad eas proprie pertinet, ipſius affectus veluti radice eo loco fixa, vbi mēbrana pungitur, dolore vero circa locum punctum ad magnum ſpatium circulatim ſe fundente. Hic in pleuritide manifeſtus eſt, & in hepate etiam & renibus, ſi eorum tunicæ inflammationes patiantur.

Ὀξύς. acutus & pungens. finitimus punctorio eſt, cum ceu acu aut terebro perforante aut palo impacto pars diuelli videtur, vt craſſum inteſtinum in colico dolore Galeni à pituita vitrea facto, & in quibuſdam cephalæis, & à calculo præcipue inæquali, acuto, vel obſtructione capacitatem renum, vreterum ortum, vaſa & tunicam renum, hepatis aut lienis ſtimulante. Hic autem dolor nec continuus eſt, nec per omnes partes æqualiter porrectus. ſpecies videtur eſſe doloris punctorij, ſicut & vlceroſus & pruriginoſus, quorum ille tum cutem, tum partes imas ad oſſa vſque affligit, hic vero ad cutem tantum fixus eſt. Vterque fit ab humore acri.

Ὀστοκόπος. id eſt oſſium dolor. Conſiſtit in membranis quæ oſſibus adiacent. Idcirco profundus eſt & in intimo corpore ſenſum mouet, oſſiumque ipſorum veluti dolentium imaginem præbet. Naſcitur magna ex parte ab immodicis exercitationibus, interdum vero & à frigore & à plenitudine.

Σφυγμώδης ἢ σφυγματώδης. pulſatorius. Hic per ſe proprieque pertinet ad arterias, quod ſolæ pulſent, in homine quidem bene valente citra dolorem: vbi autem oborta eſt vehemens inflammatio, aut affectus aliquis phlegmonodes, vt eryſipelas aut abſceſſus, cum dolore. Nec vero ad ipſas modo arterias pertinet, ſed ad partes etiam in quibus eæ continentur. Cuius doloris duæ ſunt præcipuæ cauſæ, videlicet cum ipſæ mouentur, aut cum à re quapiam comprimuntur, ſicut inflammato omnino muſculo accidit. Eſt autem inflammationi proprius, nec omni quidem ſed maiori. Neque enim in ſcirrhis, neque in œdematis proprie dictis, neque in alia intemperie quæ tumorem non habet coniūctam, neque in paruis etiam inflammationibus arteriæ cum dolore pulſant. Ergo neque in peripneumonia, neque in pleuritide, neque in vllis alijs partibus, in quibus & arteria & ſenſus deeſt, dolor pulſatorius ſentiri poteſt, neque ſimiliter in hepate aut renibus, quoniam nullus per corpus ipſorum neruus diſperſus ſit. Verum omnis eiuſmodi dolor in corporibus ſenſibilibus per inflammatorios affectus excitatur, idq; proprio & primario affectu in arterijs, in reliquis vero omnibus partibus ſenſilibus per conſenſum, eo quod à contactu vicinorum comprimantur.

Galen. aph. 21. l. 7. bene explicat notionem doloris pulſantis; eſt (inquit) eiuſmodi pulſatio moleſtus quidam ſenſus & dolor arteriarum motione factus, quas ab initio cum particulæ ſecundum naturam habebant non ſentiebamus, tum propter earum vicinam dolore vacantem, tum propter latius & amplius ſpatium in quo mouentur: at ipſis partibus inflammatione laborantibus, & loci coarctatio, & affectionis dolor grauem ægrotis moleſtumque ſenſum inuehunt micantibus arterijs, quarum motum pulſum appellant: Porro hic arteriarum motus per tales affectiones augeri videtur; eſt enim in ipſis quædam facultas alienorum expultrix quæ vehementius interdum agens, natura magnum ſimul & violentum arteriarum motum efficit, eorum quæ moleſta ſunt depellendi ſtudio.

Τονώδης. tenſiuus. Membranæ quibus nullæ ſunt arteriæ, & cutis & adenes cum inflammatione laborant, hoc vno duntaxat doloris modo

vexantur. Is in capite ſæpe ſentitur, ac ſi quidem citra grauitatem & pulſum fiat, ſpiritus tenuis & flatuoſi copiam ſignificat, cum pulſu vero membranæ inflammationem, cum grauitate vero humorum multitudinem intra membranulas contentam. Gignitur interdum tenſiuus dolor ab immodicis exercitationibus, vt & laſſitudines quæ tenſiuæ appellantur, pertinetque hic ad totos muſculos, vt ne carnes quidem eorum ab hoc ſint immunes. fit & à ſiccitate. Eſtque hic dolor partium inanitarum à cauſa aliqua, ſiue externa, per ſe vel per accidens vacuante. Inde nerui vt repletione, ſic inanitione valenter verſus principium & finem tenduntur, interdum vſque ad caput, tuncque fit totius corporis conuulſio & diſtenſio, non ante futura quam nerui tenſio cerebrum attingat. fieri poteſt in omni parte ſentiente. Maximè vero tenſiuus dolor à repletione naſcitur, ſiue humoris, ſiue flatus, ſiue vaporis, eſtque commune ſymptoma phlegmonarum, eryſipelatum & aliorum tumorum, præcipue calidorum. Nam per eos venæ, arteriæ, nerui ſic ſæpe tenduntur, vt per totos artus ab inflammato loco vſque ad alas vel inguina tenſio, rubor, calor, dolor percipiatur, præcipue ſi ſuperficiales ſint phlegmonæ, & eæ partes tangantur. Nam in magna tenſione pars etiam non mota dolet: in leniore, mota tantum & tacta. In pulmonis quoque & hepatis & lienis & renum tumoribus membrana ambiens tenſa dolet, & cutis extima, omnes membranæ, glandulę etiam valde inflammatę, tenſione dolent à multo humore intra ſe contento, vt veſica vrina plena per iſchuriam, vterus fœtu grandiore, ventriculus cibo largiore diſtentus.

» Ψυχρὰ. frigidus dolor apud Hippocr. l. 6. epid.
» dicitur aut frigoris ſenſum inferens, aut quià ca-
» lidis mitigatur, quemadmodum & θερμὰ cali-
» dus, vel qui caloris ſenſum infert, vel qui à frigi-
» do mitigatur vt interpretatur ibi Gal. exiſtima-
» uere tamen nonnulli dolores frigidos vocari
» qui leues ſunt, calidos qui vehementes; ſed
» inuſitatus eſt hic loquendi modus apud Græ-
» cos.

Sunt vero & quædam aliæ per prædictas differentias diſtributæ. vt profundus, ſic dictus ab accidēte, quod partium ſit in profundo ſitarum. Hic autem & tenſiuus & punctorius & pulſatorius eſſe poteſt. Contrarius illi ſublimis eſt & ſuperficiarius, qualis eſt pericranij & cutis & partium ei propinquarum dolor, aphor. 5. & 7. lib. 6. Alia eſt doloris lati ſeu ſparſi differentia, æqualis item & inæqualis, ad hæc anguſti & longi. Sunt vero tenſiui doloris differentiæ. Eſt & turgidus dolor qui à parte primariò affecta velut à radice celeriter in vicinas excurrit. Eſt & torpidus ſeu ſtupidus nullius quidem partis proprius, nec doloris ſpecies, ſed diſpoſitio partium neruoſarum. Dolor enim ſtupidus res duæ ſunt, dolor & ſtupor, vt vlcus inflammatum morbi ſunt duo, vlcus & inflammatio, non autem vna vlceris ſpecies. Dicitur & dolor alius vehemens, mitis, magnus, paruus, continuus, intermittens, calidus, frigidus. Alius vero à partibus etiam affectis arthriticus, ſtomachicus, cardiacus, oſtocopus. Præter has vero ſunt & aliæ plures dolorum ſpecies, quorum proprietates ſcripto explicari non poſſunt, ſed ne ſentiri quidem exacte, niſi qui eos patitur medicus fuerit, qui & peritè & prudenter & fortiter eos explorare & dijudicare poſſit. Eiuſmodi forte ſunt illi quos Archigenes deſignauit, ὁλκιμος, ἀυστηρὸς, γλυκὺς, ἰχὼρ, ὀξὺς, ἀσκύλος, vel (vt quidam legunt) ἀλυκὸς, γλίσχρος, ἀτυπὴς, σύφων: quorum tamen appellationes Galenus vehementer reprehendit lib. 2. de locis affectis.

Ὄζαινα. eſt narium vlcus putridum ab humorum acrium defluxu. Ex vlcerum genere eſſe Gal. lib. 5. τῶν κατὰ τόπους oſtendit, eoque inter alia à polypo differt, qui in tumorum tantum genere eſt, non vlcerum. Naſcitur influxu humorum acrium & putreſcibilium à cerebro in nares facto, vnde vel earum alæ, vel interſtitium, vel aliæ partes exulcerantur. Et humoris quidem acrimonia difficilem admodum eius curationem reddit, putrilago vero graueolentiam & fœtorem inducit, vnde morbo nomen veteres indidêre. Quando, inquit Celſus, vlcera circa nares ſunt, pluresque cruſtas & odorem fœdum habent, id genus Græci ὀζαίνας appellant. Id mali genus nobis multo frequentius eſt quam antiquis fuerit, vt quod luem Veneream ſæpiſſime conſequatur.

Ὀζαινίτις νάρδος. nardi ſpecies, ſic dictæ à virulento odore. vide νάρδος.

Ὄζη. inde ὄζαινα dicta. Sic autem vocatur, inquit Celſus lib. 3. c. 11. fœtor quidam oris qualis ante febres cum frigore ſentitur.

Ὄζη etiam apud Aet. eſt ſpecies τῆς ζειᾶς, quæ alijs "
nominibus ζῆιρ ceu ζίγειρ dicitur, atque etiam "
etiam ζίπερος & γίζι. de qua vide in dictione ζειᾶ. "

Ὀζῦται. ramificatur. Id verbum Hippoc. vſurpauit de brachijs & cruribus, eam quam ad ramos habent proportionem volens ſignificare.

Ὄζος. ramum arboris ſignificat, & ὄζοι dicuntur ſiue "
rami, ſiue bracchia in quæ truncus arboris diuí- "
ditur; ὄζος tamen propria voce verius appella- "
ueris quod in plantis minoribus geniculos vo- "
cant, vnde folium, ſiliqua, nouumue germen "
profertur, quale in arundine, graminis radici- "
bus, alijſque multis licet videre; ſic in arbori- "
bus & maioribus virgultis nodos dixerunt, vnde "
noui ſe proferunt ſurculi, & rami qui certo ſpa- "
tio inter ſe diſtantes, bini trinìue & aliquando "
quaterni vt in abiete prodeunt, & quoniam ex "
illis rami primum tument & oriuntur, ſæpe in "
alijs ſcriptoribus ὄζοι rami etiam dicuntur. "

Ὀθόννα. othonna. quidam maioris chelidonij ſuccū eſſe aiunt, alij glaucij, alij ſuccum floribus corniculati papaueris expreſſum, alij permiſtos cœruleæ anagallidis, hyoſcyami & papaueris ſuccos eſſe contendunt, alij Troglodyticæ cuiuſdam herbæ (quam eodem nomine othonnam vocant) ſuccum, naſcique eam in eo Arabiæ tractu qui ad Ægyptum ſpectat. Proditur autem herba ipſa folijs erucæ, perforatis cribri modo, & veluti à tinea deroſis, ſqualore obſitis, paucis, flore croci, latifolio: quare quidam anemones ſpeciem eſſe putauerunt. Sunt tamen qui affirment lapidem eſſe Ægyptium in Thebaide naſcentem exigua magnitudine, æreo colore, guſtu cum feruore quodam & adſtrictione mordaci. Vim habet othonna detergendi atque erodendi, omnia quæ claritati oculorum officiunt exterēs.

Ὀθόνιον. apud medicos modo ponitur pro panniculo lineo ſeu faſcia linea ad obliganda vulnera aut alia: modo pro linteolo quo medicamentum excipitur.

Οἴδημα. apud Hippocr. alioſque omnes veteres idē plane ſignificabat quod ὄγκος, id eſt tumor cuiuſcumque generis ille eſſet ex Gal. comment. in aphor. 35. & 34. lib. 4. & comment. in lib. 1. prognoſt. part. 19. lib. 2. Epid. comment. a. & comment. in aphot. 65. l. 5. ſed & veteres nonnunquam τῷ οἰδήματι, μαλθακὸν addiderunt καὶ ἀνώδυνον, vt Hippocr. in 1. progn. partic. 34. etiam adijciens τῷ δακτύλῳ πιεζόμενον: Verum medici iuniores nominis eius ſignificationem poſtea contraxerunt ad eum tumorem deſignandum quem pituita committit: ſicut enim quod ex ſāguine fit, phlegmone, ex biliosa fluxione, eryſipelas, ex melancholico ſucco ſcirrhus naſcitur: ita tumori illi quem pituita creat, œdematis nomen proprium eſſe voluerunt. Non eſt autem vnius generis. Vnum verum exquiſitumq; eſt, multa non vera atque illegitima. Verum eſt quod naturalis pituita, in partem aliquam abſcedens committit, molle, laxum, digito prementi cedens, indolens, album, minimum calens, & alijs breuiter notis præditum quæ pituitam ſolent conſequi. Non verum autem eſt qood fit à pituita non naturali, ſiue per alterationem talis euaſerit, ſiue per alterius humoris mixtionem. Itaque cum flatus & aqua longe receſſerint à naturali pituitæ temperie, nec tumores flatulenti qui ſpiritu vaporoſo conſtant, & in cadaueribus etiam plærunque excitantur, nec qui aquam tenuem duntaxat continent, inter vera œdemata habentur, vt nec ij qui ſanguinis aut bilis alterius participes ſunt. hæc enim non ſimpliciter οἰδήματα, ſed pro miſti humoris ſpecie vel φλεγμονώδη, vel ἐρυσιπελατώδη, vel σκιῤῥώδη nuncupantur: illa vero alias appellationes ſortita ſunt, quanquam reuera omnia in œdematum genere continentur, quod & mollia ſint & doloris expertia. His enim duabus notis omnem œdematis naturam ſubſtantiamque medici comprehenderunt. quibus tamen Hippoc. tertiam videtur addidiſſe ἐν τῷ πιεζομένῳ, quod ſcilicet digito cōpreſſum œdema cedat, ſiue id ſymptoma mollitiem conſequatur, ſiue (quod veriſimilius eſt. neque enim Hippocratis breuitas permittit tot verba in vna & eadem re conſumere) deſignet appreſſo digito œdema ita cedere, vt cauitatis veſtigia impreſſa maneant. Præterea vero omne œdema, quod proprie & ſimpliciter œdema dicitur, certo loco definitum circumſcriptūque eſt: ab eius tamē ſimilitudine œdema etiam dicitur tumor ille pituitoſus, qui nonnūquam in pedibus & cruribus eorum oritur qui aqua intercute & phthiſi & cachexia laborant, quique etiam in leucophlegmatia occupat corpus vniuerſum. Verumtamen eiuſmodi œdema eorum morborum ſymptoma eſt, nulla propria præcipuaque curatione indigens: quod autem alterius generis œdema eſt, in morborum genere cenſeetur ſimilarium, compoſitorum ex intemperie & materiæ affluxu, peculiaremque habet curationem. Cæterum cum œdema omnibus partibus corporis, quæ diſtendi poſſunt, eueniat, oculis etiam aliquando contingit, qui œdemate dicuntur laborare cum palpebræ intumeſcunt, ſuntq; decolores & grauiores, mouenturque difficilius, & pallidiores apparent, atque ipſum etiam palpebræ album aliquantulum excedit nigrum. Non eſt autem aliud oculi œdema, quam tumor externus palpebræ laxus, indolens, & naturali habitui concolor, qui digito compreſſus cito cedit, & cito rurſus repletur. Fit vt plurimum ab aquoſa fluxione, & flatulento humore.

Οἰνάγχα. frutex qui & οἰνάνθη appellatur, de quo poſtea. Dicitur & ὀνάγχα Dioſcor.

Οἰκονομίη περὶ τὸν νοσέοντα. 6. epid. eleganter ab Hippocrate vocatur ægrorum procuratio, & eorumdem gubernandorum facultas, & peritia, & accommodatus vſus ac diligens, quibus accurate vult inſtructum eſſe medicum quæ luculentiſſima tractatione ille lib. περὶ ἰητροῦ, & περὶ εὐσχημοσύνης exponit; multa quoque & ampliſſima ad hanc ægrotum procurationem ſedulo & ex arte exercendam ſcribuntur à Gal. libro περὶ τοῦ προγινώσκειν: lege & Gal. commēt. a. in 6. Epid. t. 42. in hunc locum, vbi in quibus hæc verſetur œconomia fuſius exponit.

Οἰκονομηθεῖσα τροφή. cibus in corpore diſtributus dicitur apud Gal.

Οἰνανθάριον μύρον. vnguenti conditura eſt, non ſic dicta quod ἀπὸ τῆς οἰνάνθης, hoc eſt è labruſca, fiat, ſed quod τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄνθους κρίνων, hoc eſt, vino & flore liliorum, conſtet. Siquidem plæraque eius generis vnguenta ne œnanthen quidem recipiunt. Vſus eiuſmodi vnguentorum apud quoſdam odoris gratia duntaxat & deliciarum adhibetur, tum à lauacro totius corporis perfuſione, tum à cœna menſarum per ſpongiam illitione. Confert vero & ad medicinam, tum reſolutis, tum ſyncope laborantibus, ſi roborantibus ſtomachi cataplaſmatis admiſceatur: nā & ſtomachum & ſpiritum animalem vitalemque confirmat: proindeque ad vitandam peſtilentiam conducit. Duæ œnanthariorum formulæ habentur apud Paulum lib. 7. cap. 21. itemque apud Aetium lib. 16. dicitur & οἰνάνθινον μύρον.

Dicitur & οἰνάνθη Paulo l. 7. c. 21.

Οἰνάνθη. eſt vua vitis labruſcæ. Ea duorum generum eſt. Vnum, quod nunquam matureſcit: alterum, quod ad frugem peruenit. paruis acinis, nigrum & adſtringens. Colligitur cum flore quando optime olet, ſiccaturque in vmbra, atq; in cados conditur. Refrigerandi atque adſtringendi vim habet. Ex ea fit vinum quod οἰνάνθινον cognominatur, duabus libris florum in muſti cado macerans, qui poſt triginta dies mutantur.

Gal. lib. 8. κατὰ τόπ. c. 1. οἰνάνθην vocat non modo fructum ipſius vitis ſylueſtris, ſed etiam ἐμβλάστημα, id eſt germen ipſum vna cum floribus ex quo ſuccedente tempore ipſa vua fit.

Eſt & οἰνάνθη herba candido paſtinacæ flore, caule craſſo, palmi altitudine, ſemine atriplicis, radice magna, in multa rotunda capitula extuberante. Naſcitur in petris.

Οἰνάνθη. etiam dicitur emplaſtrum κολλητικόν, deſcribiturque à Gal. 2. κατὰ γένη c. 17.

Ἐπίθεμα δι' οἰνάνθης. deſcriptionem illius atque vires vide apud Trallian. l. 7. cap. 14. & l. 8. cap. 7. & 9.

Οἰνάνθινον. vide οἰνανθάριον & οἰνάνθη.

Οἰνάνθινος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Οἰναρίῳ. ἀμπέλῳ. id eſt, viti, apud Hippocr. vt annotat Gal. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν.

Sed & Paul. lib. 1. c. 56. οἰνάριον appellare videtur vinum quod maxime ſtomacho vomitionibus conturbato conuenit.

Οἰναρίδες. κλήματα τῆς ἀμπέλου. hoc eſt, palmites vitis, apud Hippocr. Galeno authore.

Οἰνέλαιον. miſtura vino & oleo conſtans, cuius mentionem Galenos facit, tum lib. 1. τῶν κατὰ γένη, in deſcriptione emplaſtri quod ex argenti ſpuma & œnelæo præparatur, tum in lib. περὶ εὐπορίστων, quo loco vetat ipſum dari phthiſicis, ſed eo calfacto ſtomachum fouendum præcipit.

Οἰνηρὰ ἰατρεία. vinoſa curatio quæ fit cum faſciæ vi-
» no imbouuntur, & fracturæ vino perfunduntur
» & fouentur apud Hippoc. lib. de fracturis.

Οἰνόγαλα. potionis genus ex vino & lacte miſtis. Cuius mentionem fecit Hippocrat. Cedrim Creticam ſcribens fœminarum incommodis auxiliari ἐν οἰνογάλακτι. Id qood tamen nonnulli tepidum aut egelidum interpretãtur in modum lactis. Id enim γαλακτῶδες videtur ſignificare, de quo ſupra.

Οἰνόγαρον. garum vinoſum, hoc eſt, garum vino miſtum. vide γάρον. Aetius lib. 3. cap. 85. refert compoſitionem οἰνογάρου χυλωτικοῦ, ex qua tamen quodnam proprie fuerit gari & vini temperamentom, certo conſtare non poteſt.
» Oinogari confectionem habet Apicios Cælius,
» de obſonijs & condimentis l. 1. c. 31.

Οἰνοθήρα. frutex eſt arboris inſtar prægrãdis, amygdalino folio, ſed latiore, lilio non diſſimili, flore roſaceo, magno, radice candida, longa, cum ſiccata eſt, vinum olente. Hilaritatem dicitur afferre data in vino, & non hominom modo, verum omnium etiam animalium feritatem mitigare: id quod de radice Theophraſtus intellexit. Dicitur eadem ratione & ὄναγρα: Dioſcoridi vero & onothera & onagra.
» Pro οἰνοθήρα dicitur & οἰνοθήρας & οἰνοθηρίς.

Οἰνόμελι. mulſum vinũ, dicitur & ſimpliciter mul-
» ſum. Iulius Pollux exiſtimat οἰνόμελι & μελίκρα-
» τον id eſt mulſum & molſam idem eſſe, ſed falli-
» tur quia μελίκρατον quod mulſam appellant, fie-
» bat ex aqua & melle, mulſum vero ex melle &
» vino, melle quidem oprimo & vino auſtero &
» antiquiſſimo, non autem ex muſto vt melitites
» de quo ſcribit Dioſc. l. 5. c. 6. quod tamen deſuc-
» uiſſe rempore ſuo dicit Plin. l. 22. c. 24. de Oe-
» nomelite ſcribit Plutarch. 8. ſympoſ. tanquam
» ſuo tempore nooom eſſet, ſed & 4. ſympoſ. c. 4.
» inqoit veteres minime conſueuiſſe miſcere mel
» vino, quia hoc corrumperetur; Hoc vero Plu-
» tarchi vtrumque haudquaquam verum eſſe cõ-
» perimos: non enim Plutarchi tempore cœpit vi-
» num mulſum, quia ſcribit Plin. l. 14. c. 4. qui vi-
» xit tempore Traiani imperatoris Ariſtæũ Thra-
» cium primum cœpiſſe vinum miſcere cum mel-
» le. Præterea habemus apud Plautum, Cicero-
» nem, alioſque factam mulſi mentinnem; neque
» inſuper verum, vinum corrumpi admixto melle,
» quia id non ſolom vſitatiſſimum fuit ſed & vti-
» liſſimum, ita dicit Varro icterum mulſo curari;
» ſic ſcribitur Cæſarem rogaſſe Pollionem Cen-
» tenariom quomodo ad ætatem adeo prouectam
» perueniſſet, reſpondiſſeque illum ex vſu vini in-
» terius & olei exterius; fuit autem condiendi œ-
» nomelitis ratio diuerſa.

Alij, inquit Dioſcorides, faciunt duabus vini metretis, admiſta vna mellis: aliqui, quo celerius præberi poſſit, mel cum vino coquunt, & ita transfundunt: alij parcentes impendio ad ſextarios ſex moſti feruentis vnum mellis adijciũt, & vbi ferhuerit, vaſe recondunt: ita paratum dulcedinem retinet. Omnes autem è vetere vino auſteroque & bono melle faciunt. Minus enim inflat, ac celeriter id genos in vſum venit; vetus corpus alit, media ætate aluo prodeſt, vrinam pellit, à ſummo cibo ſumptum nocet, & inter initia potum implet, dein appetendi auiditatem reuocat. Alij vero, vt ſcribit Conſtãt. Cæſar l. 8. ad ſextarium vnum mellis calentis vini ſextarios quatuor adijciunt, & poſtea recondũt, in qoe eo nonnulli coſti ſcriptula duodecim ſoſpendunt, quidam vero etiam folij malabathri ſcriptula duodecim ammiſcẽt. Sunt qui mulsũ, quod ex muſto fit, à Græcis νέκταρ vocari ſcribãt. Attamen Conſtant. Cæſar eo nomine conditi mulſi genus quoddam appellari ſcribit ex varijs aromatis, & ſub Caniculæ ortum per dies quadraginta inſolati. Alij vero, vt idem ſcripſit, muſtum quouſque ad dimidias fere reſideat, excoquũt, & in decem eius ſextarios vnũ mellis. Attici miſcent ſextariũ, & in cadum transfundunt, gypſatoqoe vaſis ſpiraculo in vmbra recondunt. Sed hoc genus inflationibus obnoxiũ eſt, aduerſum ſtomacho. Sont & aliæ multæ molſi conditurę, quas hic referre ſuperuacuum fuerit.

Οἶνος. vinum. Eſt vuæ ſuccus feruendo coctus. Cũ vuam dico, vitigineam intelligo, cui proprie hoc oomen competit. Is ſoccus ſi non calcatis aliterue expreſſis vuis ſponte defluat, πρόχυμος vocatur ἀπὸ τοῦ προχεῖσθαι τὸ ἐκπίεσμα: ſin autem prælo aut pedibus exprimatur, γλεῦκος. Vtrumque aotem, cum primum ex vuis prodijt, crudũ eſt, flatuoſum & concocto difficile, taleque tam diu manet, dum feruore mitificatum fuerit atq; concoctũ. Eſt autem feruor ille veluti quædam putrefactio illius ſucci à calore externo in humorem excremẽtitium agente. Cum enim in eo ſucco multa ſimul varij generis excrementa redundent, neque ab inſito ipſi calore, qui per initia perexiguus eſt, regi gubernariq; poſſint, putredo inducatur neceſſe eſt, quã calor & ebullitio & pertorbatio maxima propter flatuoſi ſpiritus admiſtionem conſequuntur. Eo autem in opere homogenea ab heterogeneis ſegregãtur, faceſſit humor ſuperfluus, flatus diſſipantur, totuſque ſuccus ita excoqoitur, vt depoſito omni prærer naturam calore atque excremento, ſuauis atque benignus euadat. Is donec ad eum modum concoctus fuerit, à Græcis γλεῦκος, à Latinis muſtum appellatur, crudum autem eſt & flatibus refertum & concoctu difficile: vbi vero in vinum tranſijt, depoſitis iis vitiis nouam naturam hominumque vſibus commodiſſimam induit, virtutes muſti vitiis aduerſas habens, cum nec inflet præcordia, imo ſi inflata ſint ſubſidere faciat, nec inibi moram trahat propter caloris medioeritatem: adde quod cum digeſtioois vias aperiat & pariter impellat, ac nutrimentum surſum agat, ad celeritatem deductionis in corpus conducit. Eſt præterea boni ſucci, & ad contemperanda concoquendaque ea quæ in ventriculo & venis ſunt idoneum: nam bilis amaræ etiam acrimoniam frangit ac mitigat. Pręterea nutrit & ſolidas corporis, partes humectat. Iam vires qooque organorum adauget, & expellendis excrementis viam facit. eoq; fit vt ſudores & præter cætera vrinas moueat, quando & totum corpus celeriter tranſit, & impetu curſus ſui excrementa ſecum expellit. Vt autem nullam inuenire eſt ſubſtantiam plane ὁμοιομερῆ, omnibuſque ſui partibus ſibi ſimilem, ita neqoe vinum, quod in eo quadruplicis naturæ partes ſpectent.

tur, à Galeno explicatæ lib. 4. de ſimplic. medic. facult. Earum vna τρὺξ à Græcis, fæx à Latinis dicta, vini ipſius excrementum eſt, quod temporis ſpatio ſecernitur, & deorſum deſcendit. Alia ἄνθος, hoc eſt, flos dicitur, quæ, dum vinum feruet, ſupernatat, tandemque cum fæce in imo dolio ſubſidet. Tertia aquea eſt, toti vino permiſta, quæ primario potiſſimumq; feruet: & quarta præter eas, ipſum reuera vinum. Harum partium varietate & inæquali miſtura non eſt dubium vinorum differentias atque facultates quã plurimas exiſtere, quanquam non ex ijs modo partibus tam varie inter ſe miſtis, verum ab alijs etiam prope infinitis eorum differentiæ petantur, vt à natiuo ſolo, à guſtu, à colore, ab ætate, à conſiſtentia & reliquis eiuſmodi. Qoas omnes vt enumerare impoſſibile eſt, ſic præcipuas annotare non etit inotile, quarum veteres meminerunt, atque in primis Galenus, qui pluribus in locis de ijs ſtudioſè tractauit, vt libr. 12. meth. med. & lib. 5. ſanit. tuendæ.

Cap. 5. & lib. de ſuccorum bonitate & vitio c. 11. & comm. 3. de victu acut. t. 1. vide & Dioſcor. l. 5. Athenæ. l. 1. Plin. l. 14. Eas autem ordine litterario ſubijcere viſum eſt.

Οἶνος ἀϐάτης. legitur deprauate pro Ἀλϐάτης οἶνος de quo poſtea.

Οἶνος Ἀϐροτονίτης. vinum ex Abrotono factitium, in muſti amphoram iniectis abrotoni tuſi, cribratique vncijs centum linteo colligatis authore Dioſcor. Columella autem lib. 12. c. 35. abrotoni pondo libram in muſti ſextarijs qoatuor decoquit vſque ad quartas, reliquum quod etit id frigidum addit in muſti amynæi vrnam: dicitur ſimiliter ἀϐροτόνινον μύρον, ἀϐροτόνινον ἔλαιον, quemadmodum & ἀϐροτονίτης οἶνος.

Οἶνος ἀδιύλιστος. vinum non defæcatum, vel per ſaccum non colatum, id quod fieri ſolet in vinis cõditis ad ſaporem, vel in alijs ad reprimendam eorum vehementiam.

Οἶνος Ἀδριανὸς. Adrianum vinum, quod in Adria naſcebatur, vel quod ab Adriatico ſinu Romam aduehebatur. Erat ſubaſtringens, tenoe, album & aquoſæ conſiſtentiæ, in nobilium vinorom cenſu à Galeno habitum, poſteaquam ad vetuſtatem perueniſſet. Dioſcorides lib. 5. ſcribit in Sicilia prouenire: vt & Mamertinum, modice adſtringere, ocyſſime inueterari, minuſque ob ſuam tenuitatem neruos tentare.

Οἶνος Ἀδύναμος. vinum adynamon. hoc eſt, impotens & imbecillum. Vini genus fuit factitium, cuius multiplex traditur compoſitio. Alij, inquit Dioſcorides, pares aquæ & muſti menſuras coquunt molli igne, douee abſumatur aqua: quod vbi refrixerit elutriatum, vaſe picato recondunt. Alij marinæ & cœleſtis aquæ, mellis & muſti pares miſcent portiones, decapulant, & diebus quadraginta inſolant. Alijs vero albi muſti ſextarij viginti, aquæ dimidium feruet, donec excoquatur aquæ menſura. Alijs autem marinæ ſextarij decem, tantumdem pluuiæ in ſole quadraginta diebos torrentur. Non amplius anno durat, & ægris datur quibus vini noxa metuitur, loræ vires habens.

Οἶνος ἀεὶγλευκής. vini dulcis genus, quaſi ſemper muſtum. factitium eſt, quoniam feruere prohibeatur. Sic enim prohibetur muſtum in vinum tranſire. Ergo merguntur protinus in aqua cadi donec bruma tranſeat, & conſuetudo fiat algẽdi. Muſti namque ſolus feruor è muſto vinum facit.

Οἶνος Ἀθαλάσσωτος, vel Ἀθάλασσος. vinom dicitur maris expers, ſiue cui haudquaquam aqua marina erat admixta, ſicut è contra θαλάσσια & τεθαλασσωμένα dicebantur qoibus marina eſſet addita; Quot modis vero hoc ipſum fieret Dioſcor. l. 5. & Plinius, itemque Columella docent: Priuatim vero Plin. lib. 14. marinæ aquæ vino miſcendæ originem ductam tradit à ſerui furto ſic menſuram explentis; habet hoc vinum vim ducendi aluum vt teſtatur Dioſc. Quin & Gal. 12. meth. vbi vina quæ ſtomachum roborant ac digeſtionem alimenti in corpus iuuant, recenſet, vina probat maris experta, οἴνους ἀπεγχύτους talia appellans.

Οἶνος Αἰγεάτης. vinum Ægeates, quod apud Ægas prope Myrinam naſcebarur, craſſum, auſterum & nigrum vini genus, vt ſcribit Gal. commẽt. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, ſect. 7. Id adſtringebat, longo tempore in ventre manebat, & fluctuationes in eo excitabat. Hoc autem loco non erit inutile admonere, quod iudicio meo, male apud Galenum lib. 5. ſanit. tuendæ de vinis differentem, Ægauſien legitur, cum Ægeaten ſcribere oporteat, quod vini genus tam eſt affine Perperino, vt ea duo ſemper Galenus coniungat: vt lib. 12. Method.

Οἶνος Αἴθοψ. Homerus vocat σπινθηρομένον τὴν ὄψιν, μέλανα καὶ ἐρυθρὸν, vel θερμὸν, καὶ ἐκκαίοντα πυρὶ τὸ αἴθειν: Plutarchus exponit λαμπρὸν καὶ διαυγῆ.

Οἶνος Ἄκτος. vinum Actum illius meminit Galen. cap. 14. lib. de Theriaca ad Piſonem, idque acre eſſe dicit.

Οἶνος Ἀλϐανὸς. vinum Albanum, ad Albam natum. Aquoſæ fuit conſiſtentiæ & auſterum. Dioſcorides ſcripſit Albana vina craſſioribus conſtare partibus, & dulcia eſſe, ſtomachum inflare, ventrem emollire, ſed concoctionem minus adiuuare & neruoſa minus infeſtare: vetuſtate autem eadem auſterum ſaporem concipere.

Οἶνος Ἀλϐάτης. Vinum Albates. Auſterum ſimul & dulce vini genus, qualitatibus præditum contrarijs. Quo fit vt prauum ſit, quod neque diſtribuatur, neque deſcendat, ſed plus æquo in ventre permaneat inferiore, & ipſum inflet. Id Gal. in vinorum craſſiorum cenſu enumerat lib. 12. meth. med. Idem in Cilicia naſci prodidit com. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Sed video id nomen varijs locis deprauatum eſſe, alijs ἀναϐάτην, alijs συϐάτην, alijs ἀϐάτην ſcribentibus, Gal. ſic ex loco dictum eſſe prodidit.

Οἶνος Ἀμιναῖος. vinum Aminæum quod in Aminæo Italiæ oppido in Campania naſcitur: Galen. 12. methodi illud doplex fuiſſe dicit, videlicet Aminæum Neapolitanum, quod in collibus Neapoli vicinis naſceretur: erat autem illud tenuis & aquoſæ ſubſtantiæ; alterum Aminæum ſiculum quod in ea Campaniæ ora quæ Siciliam reſpicit prouenitet, auſterum quidem illud & mediocriter album, craſſumque & ob id ad digeſtionem per corpus minime idoneum, ſed cum inueteraſſet & ad ſenium perueniſſet ſtomacho vtile, atque eiuſmodi, vt tum facile cum Sabinn de præſtantia contenderet, id vini genua Virgil. in Georgicis firmiſſimom vocauit; in eius inopia factitium Aminæum apparabatut, ſicut ex Dydimo refert Conſtantinus Cæſar lib. de agricoltura 8. cap. 21. Galeo. lib. 1. de antidot. Tertium

Aminæi

» Aminæi vini genus facit quod ſcilicet in Bithy-
» nia proueniret.

Οἶνος ἀνδρεῖος. vinum forte & generoſum, apud Hippoc. niſi forte ſcribendum ſit ἄνδρειος. hoc eſt, vinum natum in Andro inſula, vt λέσβιος, quod eſt à Leſbo, vt ſcribit Erotianus.

» Qui & ἰσχυρὸν exponit.

Οἶνος ἀνθινὸς, ἢ ἄνθινος. vinum dicitur ab Hippocr.
» vel quod proprie ἀνθισμένον vel potius ἠνθισμένον
» (ita enim legendum cum augmento) hoc eſt,
» florulentum dicitur, vel quod ex floribus ad ſua-
» uitatem conditum eſt, quomodo & ipſe κυκεῶνα
» ἄνθινον dixit lib. 2. de morbis: videtur autē idem
» eſſe cum eo quod ἀνθοσμίας vocatur de quo mox:
» Cæterum notandum pro ἀνθινὸς in omnibus
» Hippocratici Lexici editionibus inueniri ἀνθίνου
» à nominatiuo ἄνθινος, vt ξύλινος, ſcilicet οἶνος: eſt &
» hoc loco obſeruandum per ι. ſcribi ἄνθινος apud
» Heſych. & Suidã proparoxitonως, oxytonως au-
» tem ἀνθεινὸς per ει dyphthongum, ſicut ὑγιεινὸς.

Οἶνος ἀνθοσμίας. vinum odoriferum ex ἄνθος & ὀσμὴ
» atque ſic idem erit cum eo quod ſupra ἄνθινος di-
» ctum: Erat autem odoratum vinum antiquis
» gratiſſimum; de vino vero lectiſſimo cuiuſcum-
» que generis illud ſit dictum (ἀνθοσμίας) putat
» Scalliger, ſic florem vini appellamus, inquit, ſic
» florem ætatis, minime probans à nonnullis ſic
» moſchatellum vocari.

Οἶνος ἁπαλὸς. vinum molle ſeu tenerum apud Dioſ-
» cor. Sunt qui muſtum exponant, alij vinũ quod
» non eſt ἰσχυρὸς, vt loquitur Hipp. ſed ὑδαρὴς lan-
» guidum & elumbe: Euſtathius vina Tarentina,
» & omnia quæ ſunt ſub eo climate eſſe inquit ἁ-
» παλὰ, atque ἁπαλῷ opponit σκληρὸν οἶνον.

Οἶνος ἀπαράχυτος. vinum aparachyton. Vinum cui aqua marina admiſta non eſt. Sic dictum ad eius laudem à mercatoribus, quaſi purum & ſyncerum, nec adulteratum aquæ marinæ miſtura, tanquam per ſe ſatis firmum & generoſum. Neque enim nobilibus vinis miſceri ſolebat aqua marina, ſed imbecillioribus quæ θαλάσσια ob id dicebantur. Dioſcor. lib. 5. meminit vinorum ἀπαραχύτων, quæ admiſtam ſapam recipiant: quæ quidem reuera ἀπαράχυτα ſunt, hoc eſt, aquæ marinæ expertia, ſed tamen alio liquore adulterata, ſapa ſcilicet immiſta.

Οἶνος ἀπίτης. vinum ex pyris factum quæ ἄπιοι vo-
» cantur. fit ad eundem modum inquit Dioſcor.
» lib. 5. c. 32. quo vinum Cydonites, ſed pyra non
» non magnopere matura eſſe oportet; aſtringen-
» di facultatem habet: illud fortean eſt quod a
» Normanis *Peré* vocatur, vt vinum ex pomis fa-
» ctum *Pommé*.

Οἶνος ἀποζεσμένον. vinum feruefactum, ad humorum malignorum contemperationẽ adhibetur Hippoc. aphor. 7. ſect. 6. li. 6. Epid. Vinũ abunde calidum Gal. interpretatur, vel ita coctum vt σίραιον dictum æquare videatur.

Οἶνος ἀριούσιος. vinum Ariuſium. Vinum Græcum, quod locis quibuſdam in Chio prouenit, aptiſſimum prorſus ad digeſtionem ſuccorũ in corpus. Eſt enim flauũ & odorum, & cõſiſtentia inter aquoſa craſſaq; mediũ, antidotis optimum.
» Galen. lib. 2. κατὰ τόπ. In Aſia naſci Ariuſium di-
» cit, eſſeque ex aquoſis vinis.

Οἶνος ἀρσυηνὸς. Vinũ Arſyenum. fuit Aſiaticũ aquoſæ conſiſtentiæ. Gal. l. 7. meth. Scribitur & ἀρσύηνος apud Stephanum, ab Arſyſia, Pſyrorum & Chij loco. Strabo ἀρσύινον vocat lib. 14.

Οἶνος ἀρωματίτης. vinũ aromatites de quo Dioſc. li. 5. c. 64. vbi parandi modum & vires tradit.

Οἶνος αὐστηρὸς. vinum auſterum. Eſt vinum modice craſſarum partiũ, parumq; adſtringens. Tale autem eſt præſertim nouum. Vetuſtate namq; auſteritas concoquitur vinumq; tenuius & dulcius euadit. Itaque quod principio frigidius erat, calidius fit, & præſtantiſſimum redditur. Quanto enim quodque auſterius eſt, tanto etiam eſt frigidius & craſſius, proindeque ſtomachum & inteſtina corroborat, fluxiones ſiſtit, caput minime tentat, ſed non facile digeritur, atq; ad ſuccorum deductionem inutile eſt. Verum vbi ad vetuſtatẽ peruenit, ſi merum & ſyncerum bibatur, excalfacit, facile diſtribuitur, ſtomachum adiuuat, appetentiam inuitat: vires alit, robur addit, ſomnum conciliat, & commendat colorem.

Οἶνος αὐτίτης. dicitur apud Hipp. vinum huius anni quaſi αὐτοέτης. vt Gal. exponit τὸν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους: alij τὸν αὐτοῦ γεγενημένον indigenam; Pollux & Suidas τὸν ἐπιχώριον vernaculum, & in ea vbi bibitur regione proueniens. Alij denique τὸν ἀπαράχυτον interpretantur, id eſt, cui nihil ſit aquæ infuſum, à voce αὐτὸς quæ μόνος ſignificat vt Latinis ipſe pro ſolus.

Οἶνος ἀφροδισιὸς. vini genus in Aſia cuius Gal. meminit lib. 4. κατὰ γέν. c. 1.

Οἶνος ἀψινθίτης. vinũ ex Abſinthio factũ, vtile ſtomacho hepati & renibus; eius autẽ faciendi ratio multum euariat, nam differentes compoſitiones ſcribit Dioſc. li. 5. c. 34. & Columella lib. 12. c. 33. & Conſtantinus Cæſar. lib. 8. c. 20.

Οἶνος βίαιος. vel vt Turneb. apud Plin. l. 14. c. 8. legit ἄβιος, id eſt, ἀδυνάμος eſt ſpecies vini ſalſi ſiue marini, apud Græcos clariſſimi, & ad plurimos valetudinum vſus excogitati: fiebat hunc in modum, vuæ paulo ante maturitatem decerptæ ſiccabantur in ſole, ter die verſatæ per triduum, quarto exprimebantur, deinde ſole inueterabantur, aqua demum marina longior miſcebatur, hoc vini nomen etiamſi Dioſcorid. in marinorum confectione omiſit, non tamen rationem eius conficiendi. videtur neglexiſſe, ſcribens aliquos ſic vina ſalſa comparare, vt paſſas prius vuas in dolijs aqua marina macerent, mox calcatas exprimant. quod vini genus paſſi generibus magis adſcribendum cenſet. Plinius loco citato huius parandi vini modum docet; idem autem eſſe omnino videtur cum omphacite, nomen vero illi inditum fuit à feſtinatione & violentia quod ante maturitatem & quaſi per vim ab vuis exprimeretur, vel quod ad vetuſtatem illius accelerandam affuſo mari cogeretur, marinam enim veteres vinis miſcebant, tum vt gratior ſapor eſſet, tum vt celerior & præcocior vetuſtas contingeret.

Οἶνος βίκυος. vinum Bicyum: vile, craſſum, inſuaue, & auſterum, præſertim quod in maioribus lagenis olim aſſeruabatur, vt literis Gal. mandauit. In paruis enim, inquit, ſeruatum, melius paulo fiebat, & medium quodammodo inter bona malaque vina euadebat.

Οἶνος βρεττιανὸς. vinum Brutianum, quale ſit docet Hermolaus in Corollario.

Οἶνος βρύτος. vinum dicitur ex hordeo confectum de quo Athenæ. lib. 13.

Οἶνος βύβλινος. vinum Byblinum celebratum quondam ab Achæo Poëta Tragico & Theocrito, & quale bibi vult Poëta Heſiodus diebus

» feruidis, apud quem exponit interpres aquuſum
» & tenue: ſcribitur & βίβλινος, quod in Biblinis
» Thraciæ montibus naſcatur, à quibus & βιβλίνη
» ἄμπελος Biblina vitis ibi prueniens apud Athe-
» næum lib.1.

Οἶνος γαλακτώδης. Hippocr. 6. Epid. vinum dicitur
» egelidum, aut lactei teporis, aut cui lac admix-
» tum ſit velut ἐνόγαλα, γαλακτώδεα διαχωρήματα.

Οἶνος γαυριανὸς. vinum Gaurianum. Inter Italica vina numeratur à Galenu. fuit autem album, aquuſum & oliguphurun.

Οἶνος γληχωνίτης. vinum ex pulegio factitium, eius cumpoſitiu habetur apud Dioſcurid. lib.5. apud Columell. lib.a.c.35. Apud Cunſtantinum Cæſarem lib.8.c.7.

Οἶνος γλυκὺς. vinum dulce. Quud dulci qualitate præditum eſt. Vini differentia eſt ſumpta à guſtu. Tale autem mudice craſſum eſt & nigrum, multiſque numeris, vt ſcribit Gal. ab aqua tum colore, tum ſubſtantia recedit. Neque enim, inquit, tenue exquiſitè, neque album eſt vinum dulce, ſed umne quu dulcius eſt, eo & culure nigrius & ſubſtātia craſſius apparet. Qoamubrem mediucriter calefacit, ſitimque propter caliditatem & craſſitiem inducit. Eiuſmudi fuit Theræum & Scybelites, vtrumque craſſum & nigrum: præterea quæ in Mæunia naſcebantur, Therinum & Caryinum, tanto minus prædictis nigra craſſaque, quantu etiam minus dulcia fuere cum nullum vinum dulce ſit exquiſite tenue, ſed magis minuſue craſſum, certum eſt à dulci vino iecur & lienem obſtrui, eiſq; noxam inferri, maxime ſi inflammatiune aut ſcirrhu laboreut. Verum pulmuni non perinde nuxium eſt, quod ſedata iam inflāmatiune proſit ad ſputum educendum, pulmonis meatus & humores in ijs inhærentes cummodiſſimè diutiſſiméque humectandu. Eſt autem magna in vinis dulcibus varietas, nun tantum quia magis minuſue talia ſunt, ſed quod alias aliquandu adſciſcunt qualitates.

» At γλυκὺ vinum paſſum, quud fit paſſis & in vi-
» te diutius aduſtis vuis: Plinius aliquuties nun
» paſſum, ſed ſimpliciter dulce vocat, Græco-
» rum imitatiune, olim in Italia frequens nunc
» prorſus neglectum; non eſt autem prurſus γλυ-
» κὺ idem quud οἶνος γλυκὺς: vinum enim dulce di-
» citur, cuicumque dulcedu aliqua ineſt, eiuſque
» multa ſunt genera, tam natiui quam factitij, vt
» ante dictum eſt; γλυκὺ vero vnum modu vini ge-
» nus dicitur quud vuis aut ſule ſiccatis in area, aut
» in ſarmentu turrefactis exprimitur, nimirū pru-
» pter eximiam ſaporis qualitatem, cuius tamen
» aliquot etiam differentias Diuſcor. enumerat,
» Creticum, Pramnium, Protrupum, Siræum,
» ſiue ἕψημα, quod fit decuctu muſto ſicut Colu-
» mella parandum docet li.12.c.39. puſt traditam
» aliam c.27. vini dulcis faciendi ratiunem; item
» quod à nigru colure μελαμψίθιον dicitur; nume-
» rantur & à Galeno alia quædam genera vt Hiſ-
» panicum, Scybelite, Theræum: omne eiuſmo-
» di vinum multum alit, pulſus reuucat, aſtrin-
» git, venenis medetur.

Οἶνος γυψώδης. vinum gypſatum ſiue gypſo conditum. Id cōtra venena cæteris aptius eſt, vt ſcribit Diuſcorides, ſed neruis uſficit, caput aggrauat & incendit, ac veſicæ aduerſatur.

Οἶνος δευτέριος. vinum ſecundarium. Catu & Latini luram vocant. Hoc quanquam non poſſit re vera vinum dici, tamen inter vina operaria numeratur, maceratis aqua vinaceis, rurſuſque prælu ſubiectis.

Ab Atticis ſic vocabatur: Græcorum vulgus «
τρύγα, Aſiatici στεμφυλίτην Galeni temporibus ap- «
pellabant, vt ille ſcripſit. a o. de aliment. facul- «
tat. c.9. Cuniectis namque, inquit, in parua dolia «
vinaceis, tātum aquæ ſuperaffundūt, quoad om- «
nia permadeant, quud vbi ſatis factū videtur, in «
dolij fundu foramen aperiunt vt dilutū effluat, «
idque pro vinu bibunt: affundunt autem aquam «
muderatā quo videlicet lura, neq; aquuſiur ſit «
neq; meracior, deinde rurſus aliam aquā, parcio- «
rem tamē priori vinaceis affūdunt, ita vt id quu- «
que ſit in potu tulerabile, quud quidem Attici «
pruprie nun vt prius δευτερίαν nominari vulunt, «
vtraque lora, inquit, capitis dulurem adfert, niſi «
quis ipſas dilutiures bibat, ſed huic putui id cō- «
modum quod ocyus per vrinas reddatur: huc «
autem ſecundarium vinum ſiue luram ſic fieri «
præcipit Dioſcor.l.5.c.13. In vinaceos, è quibus triginta muſti cados expreſſeris, cadus treis aquę addi, tum calcari, expreſſumque ad tertias decoqui, deinde in ſingulos congius mudi huius qui remanſit, ſextarius ſalis binus cunijci, acta hyeme decapulari in fictilia, poſt annum vti. Id vinū celeriter exoleſcit, nec annu amplius durat. Cunuenit ægris quibus timemus nuxam vini, item à longa valetudine ſe recolligentibus.

Parem fere eius faciendæ rationem deſcribit «
Columella l.12.c.4 u. niſi quud ſimul ſpumas ſa- «
pæ, ſiue defruti, & fæcem ex lacu confundit & «
miſcet, eamq; intritam macerari vna nocte ſinit, «
poſtero die pedibus proculcat, & ſic permixtam «
prælu ſubijcit, Scribit inſuper patrem ſuum ex «
aqua vetere eam facere ſolitū, & nunnunquam «
plus biennu innuxiam ſeruaſſe: Plin.li.14. c.10. «
ſcribit, tria eſſe eiuſmodi vinurum operariorum «
genera: Primum fieri tradit decimæ parti muſti «
qund expreſſum ſit, pari aquæ addita, atq; ita no- «
cte dieque madefactis vinaceis rurſuſque prælu «
ſubiectis. Alterum quu mudu Græci factitauere «
tertia parte eius quod expreſſum ſit addita aquę, «
expreſſoque decocto ad tertias partes: Tertium «
eſt vini fæcibus expreſſum, quud fæcatum Catu «
appellat, nullius autem ex his pluſquam anno «
vſum eſſe. «

Οἶνος διάχυτος. vinum quud fit vuis in ſole ſiccatis, clauſu locu per dies ſeptē, in cratibus tutidem pedibus à terra alte, noctibus à rure defenſis, octauo die calcatis. Ita fit uptimi udoris ſapuriſque.

Οἶνος δριμὺς. vinum acre. Vini differentia ſumpta à guſtu. Succedit dulci per vetuſtatem, quemaddum & acetu & melli & adipū omni generi accidit: quæ quantu ſunt vetuſtiura, tantu etiam acriura redduntur. Eſt autem eiuſmudi vinum vehementer calidum. Siquidem fieri ita ſulet, vt omnia vina vetuſtate euadant calidiura: atque auſtera quidem tempuris ſpaciu dulcedinem quandam atq; acrimuniam depoſita adſtrictione acquirant: deinde veru increſcente acrimonia, ſenſim dulcedinem deponant, & puſtea progreſſu temporis admudum acria euadant, aſſidueque amareſcant, ac denique vbi craſſeſcere cœperint, penitus fiant amara: ſicut Galenus li. 4. ſimpl. med. demonſtrauit.

Οἶνος ἐξοθεισατρώδης. habetur apud Hippucra.1. γυναικ. «
qua vuce quid deſignet Hipp. ſatis ambiguum «
videtur, an ſcilicet vinum refrigerari vt vuluit «

» Cornarius interpres (voluit enim id ſub dio per
» noctem exponi) an vero ad ſolem calefieri : cau-
» ſa vero cur ſic exponat Cornar. Inde eſt quod
» ſcilicet eo loci Hippocr. vbi hæc verba ſunt ἀπο-
» πεῖν οἶνον εὐώδεα παλαιὸν ἐξαιθεριασμένον ſtatim addi-
» derit Hippo. τῇ ὑστεραίῃ πιεῖν, vt ſcilicet die poſte-
» ra decoctum exhiberetur in potum ; Et ad hanc
» interpretationem indocebatur fortean Cornar.
» quod alias Hippocr. in lib. de vulneribus ſub dio
» aquam ponere legiſſet quo citius & magis con-
» creſceret; Sed eo loci alia eſſe Hippocratis mens
» videtur, quod nimirum quemadmodum diſcuſ-
» ſis in aere nubibus vulgo ſuccedit αἴθριον κατάστη-
» μα, id eſt, conſtitutio cœli ſerena illuſtris & ſu-
» da, vino ſimiliter poſſit vſui venire, recenti præ-
» ſertim & prius conturbato, vt ſi quando vinum
» offeratur turbidum & rei alicuius permiſtione
» inquinatum, illud tantiſper ſinatur reſidere, dum
» ſordem fæcem & inquinamentum omne poſue-
» rit, illuſtre vero appareat & plane pellucidum.
» Aliter autem à Dioſcor. li. 3. acceptom legimus
» paſſiua voce ἐξαιθριασθέν.

Οἶνος ἐρυθρός. vinum rubrum. Eſt vinum colore medium inter fuluum & nigrum. Vt autem colore ita & facultatibus medium eſt, tanto minus calidum & tenue reliquiſque vini fului dotibus præditum, quanto etiam nigrius exiſtit.

Οἶνος θαλασσίτης, ἢ θαλασσίας, ἢ τεθαλασσωμένος, vel ὁ
» διὰ θαλάσσης οἶνος. cui opponitur ἀθαλάσσιος. Eſt autem vinom marinum. hoc eſt, cui aqua marina admiſta eſt. Id quod fieri ſolebat vinis aquoſis & debilibus: vt en quaſi fuco adulterata, calidiora & acriora viderentur, tum vt facilius à mercatoribus conueherentur, & longæ viæ incommoda perferrent, atque etiam diutius ſeruari poſſent. Sed temperandi ratio varia fuit, vt docet Dioſcorides. Alij, inquit, ſtatim cum decerptæ ſunt vuæ, aquam maris admiſcent. Alij in area vuas ſole ſiccant, qoibus calcaris marinam adijciunt. Alij paſſas prius vuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt: quod tamen magis paſſi generibus adſcribitur.

» Columella lib. 12. c. 25. miſtionis modum la-
» tius explicat, ex quibus facile apparet vinum ma-
» rinum fieri non modo affuſa maris aqua, ſed
» etiam muria in Mediterraneis regionibus, quo
» non eſt facilis aquæ marinæ inuectio, quod po-
» ſtremum vini cōditi genus ſi quis non marinum
» ſed ſalſom appellari malit, patum quidem arbi-
» tror intereſſe. Equidem mihi videtur vtrumq;
» & ſalſum & marinum vinum dici poſſe; & Cel-
» ſus quidem ſempet vinum ſalſom nunquam ma-
» rinum nominat; Id quod ex duobus maxime lo-
» cis intelligi poteſt. Primum ex l. 3. in morbi Re-
» gij curatione, deinde ex c. 6. lib. 1. vbi negat inter
» ſolutæ alui remedia ſalſum homini bibendum
» vinum, his enim in locis manifeſte per ſalſū vi-
» num marinum intellexit, vt qui eaſdem vires ſal-
» ſo tribuat quas Dioſcorides marino, nec eſt qui
» inter illa differentiam aliquam apud veteres an-
» notarit: Græcorum autem inuentum fuiſſe cō-
» ſtar, ſic enim non fortia quidem & nobilia vi-
» na ſed imbecilla vt ait Galen. lib. 12. meth. con-
» diebant, vt illis gratiam conciliarent, ſiue vt il-
» lis præcox vetuſtas accerſeretur, vtque faci-
» lius à mercatoribus conueherentur, & longæ
» viæ incommoda perficerent, atque etiam diu-
tius ſeruari poſſent. Sal enim aqueum vini re- «
crementum attenuat, & eliquat, nec id mar- «
ceſcere aut aceſcere permittit; præterea ſua gra- «
uitate terreſtres vini partes ſecum ad vaſis fun- «
dum detrahit, ſicque citius purgatur, & eius «
aſperitas mitigatur. Porro vini ſalſi ſeptē gene- «
ra Plinius enumerat, ſίαιον quod fit ſiccatis in ſo- «
le vuis & affuſa marina aqua largiore: Leuco- «
chrū quod fit eodē vino in albū muſtum tranſ- «
lato, quæ quidem duo vini genera ſunt Græcis «
propria; In alijs autem gentibus ſimili modo «
factum vinum τεθαλασσωμένον dicit appellari. «
Quartum genos Thalaſſiten vocat, vaſis muſti «
deiectis in mare quo præcox fiat vetuſtas, ex «
quo manifeſtum fit quam inter τεθαλασσωμένον & «
θαλασσίτην οἶνον differentiam conſtituat. Quin- «
tum eſt Coum, cuius etiam concinnandi ratio- «
nem Conſtantinus Cæſar explicat Agriculturæ «
lib. 8. c. 23. Poſtea Rhodium Coo ſimile; vlti- «
mum Photineum ſalſius Coo. «

Omnia autem eiuſmodi vina ſiccant, ſitimque inducunt, pro modo aquæ marinæ admiſſæ ſtomacho aduerſantur, neruos infeſtāt; aluo tamen apta eſſe Dioſcorides prodidit. Fuerunt huius generis, vt idem ait, vina Coa & Clazomenia. quæ propter plurimæ aquæ marinæ miſtionem facile corrumpuntur, flatus mouent, aluum turbant & neruis officiunt. Splenicis quidam veteres exhibuerunt.

Οἶνος θηραῖος. Theræum vinum. Id fuit craſſum, nigrum, dulce, ſed citra adſtrictionem. In Creta proueniebat. In ventre, inquit Galenus, diutius immoratur, nec vrinas mouet, ſed deorſum properat, ideoque ante cibum ſumitur.

Οἶνος θήρινος. vinum Therinum. dulce, modice craſſum & nigrum. Eſt autem Aſianum, naſcens in Mæonia.

Vt inquit Gal. libr. περὶ εὐχυμίας, idem & 5. de «
ſanit. tuenda pallidum fuiſſe ait, eſt autem Aſia- «
num naſcens in Mœonia. «

Οἶνος θοῦσκος. vinum Thuſcum, hoc eſt, in Thuſcia natom, aquoſum & oligophoron.

Οἶνος ἱπποδαμάντειος. Vinum hippodamantium. manifeſtam habet adſtrictinnem: ideoque ſtomacho ſaluberrimum: potiſſimum autem ſi inueterarit. Eſt ex ea ſpecie cuius eſt dulce Falernū, & Tmolites: niſi quod manifeſtius quam hæc adſtringat. Galenus lib. 12. meth. med.

Οἶνος ἰσοκράτης, vel οἶνος ἴσον ἴσῳ κεκραμένος Hippocrati aphoriſ. 56. libr. 7. & 2. de morbis vinum dicitur a- «
quæ pari portione temperatum epotum, qua- «
le 2. Epidem. ad humorum contemperationem «
propinandom iubet, & quale loco cit. ſoluere, «
inquit, anxietudinem, horrorē & oſcitationem, «
vino ſcilicet calore ſuo homiditates, quas vel «
ventriculi tunicæ imbibunt, vel muſculi conti- «
nent, vel per cutem feruntur, diſſoluente, ac ſe- «
parante, aqua vero pellente & euacuante, & «
præter hæc, vires vini immoderatas coercente: «
Eiuſmodi quoque vinom in oſſis capitis fractu- «
ris vt inflammationem arceat, commēdat Hip- «
pocr. 2. Epid. Hanc autem miſcendæ vino aquæ «
rationem expreſſerunt antiqui per ἴσον ἴσῳ vt vi- «
dere licet apud Athenæ. lib. 10. «

Οἶνος καίκουβος. vinum Cæcubum. Galenos libr. 12. meth. med. ſcribit eo nomine nullum deſignari certum vini genus, vt plærique exiſtimāt: ſed omne vinum à Romanis ſic vocari quod per

Pp iij

vetuſtatem eu peruenit, vt igneum colorem cuutrahat: atque inde ipſum quoque nomen fuiſſe ſortitum. Neque enim, inquit, eo omnia perueniunt, cum prius craſſentur quam in pellucido flauorem accipiant. Sed quem huius ſententiæ authorem Galen. habuerit, non video, neque intelligo quomodo Cæcubi nomen inditum eſſe poſſit à vetuſtate, vel ab igneo colore. Perfacile fuit, vt arbitrur, hominem peregrinum & linguæ Latinæ ignarum decipi à quouis, & vulgo aut etiam ignaro credere. Magis probabile eſt Cæcubum vinum dici à Cæcubo oppido Campaniæ in Italia, quod vineta (vt eſt apud Strabonem libro quinto) vini feraciſſima præcipuis enutrit arburibus. Dioſcoridi quidem videtur fuiſſe certum aliquod vini genus, qui de Cæcubo differens, ſcribit ipſum dulce eſſe & Albano craſſius, corpus & colorem alere, ægre tamen concoqui.

Οἶνος καλῆνος. Vinum Calœnum, quod apud Calœnas in Campania naſcitur præſtantiſſimum, ſucco (vt ait Plinius) per omnes terras inclyto. Verum hoc naturæ, non ingenij opus eſt. Nam & Calœnum vinum aliud eſt, eiuſdem cum ſapa generis, vino ita decocto, vt tertia perdita duæ partes remanſerint.

Οἶνος καπνίας. vinum fumoſum dicitur vt apud Poëtam. Nunc mihi fumoſos veteris proferte falernos Conſulis: ad inducendam autem vinis vetuſtatem, erant qui vaſa in locis calidis aut fumo exponerent, vt is continuo quodam & blando calore penetrãs, aqueas partes abſumeret, quod parentem ſuum factitaſſe affirmat Gal. 1. de antid. & de quo loquutus eſt Horat. 3. lib. carmin. Ode 8. hinc & Narbonẽſes ac Maſſilienſes paſſim vina fumo maturaſſe præter Plinij teſtimonium Martial. abunde demonſtrat lib. 3. vel decocta fumis, inquit, muſta Maſſilianis. Eſt & καπνίας vitis genus cuius præter Græcos etiam Plinius meminit vnde & καπνίας οἶνος dici potuit.

Οἶνος κάροινος. vinum Caræum, ſpecies eſt τοῦ σιραίου; dicitur autem muſtum decoctum, ita vt tertia pars abſumpta ſit, duæ tantum remaneant, in quo à ſapa differt quæ fit muſto ad tertiam partem redacto vt vult Palladius.

Οἶνος καρύινος. vinum Caryinum. Id Aſianum fuit ex Mæonia prodiens nigrum, dulce, ſine morſu.

Οἶνος κασσιεῖος. forte vinum Syriacum apud Hippocrat. à monte Caſſio ſic vocatum vt ſcribit Erotianus.

Οἶνος κατορχίτης alio nomine συκίτης dicitur, fit enim è ficu quam catorchiten nonnulli appellant. habetur eius compoſitio apud Dioſcorid. lib. 5. c. 35.

Οἶνος κιῤῥός. vinum fuluum. Vini differentia à colore ſumpta. Id poſt flauum calidiſſimum cenſetur & tenuium partium, velociſſime in corpus digeritur, & crudos ſuccos concoquit, ſed caput tentat & mentem. Eius tanta cum flauo cognatio ſimilitudoque eſt, vt quod Hippocr. κιῤῥόν, hoc eſt, fuluum, appellare ſolet, potuerit etiam ξανθὸν, id eſt, flauum, appellare, ſicut Gal. lib. 5. ſanit. tuendæ prodidit. Talia autẽ vel per ſe naſcuntur, vel vetuſtate euadunt. Nam & vina alba quo magis inueterauerint, eo redduntur fuluiora. Duorum autem generum fuluum vinum eſt, alterum dulce, alterum auſterius pauloque craſſius. Dioſcor. lib. 5. vinum κιῤῥὸν colore medium eſſe dicitur inter album & nigrum, & medias inter vtrumque vires habere. Quo quidem in loco κιῤῥὸν varie ab interpretibus vertitur. Barbarus rubrum, non diſtinguens ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ, ſicut debuerat: Ruellius giluum, Marcellus vermiculum conuertit, cuius ſcripta hac de re neminem legiſſe pœniteat.

Οἶνος κνίδιος. Cnidium vinum appellarunt veteres non illud ſolum quod in Cnidiorum vinetis gignebatur, cuius meminit Athenæ. lib. 1. ſed illud etiam quod Cnidij mercatores ex Ægypto petere, & in alias regiones transferre ſoliti: vino vero Cnidio hanc laudem tribuit Athenæus libr. 1. vt ſit αἵματος θρέψιμος, κοιλίαν εὔλυτον κατασκευάζων, πλεῖον δὲ πινόμενος, ἐκλύει τὸν στόμαχον.

Οἶνος ὁ κονδῖτος. conditum eſt vinum cum aromatibus ſacco percolatum, ſic enim veteres vina condiebant & commendabant, id quod ex Plinio intelligitur dicente de Aniſo, ſaccis ipſum addi, & cum amaris nucibus vina commendare, non diuerſu, arbitror, modo à vino quod Pharmacopolæ Hippocraticum appellant; aromata autem quibus condiebatur, erant piper, zinziber, Cynnamomum, Caryophylli, nux Moſchata, Galanga, flos Rуſmarini, ſpica, folium indicum, atque etiam abſynthium, vnde & hoc vinum nonnunquam abſinthatum dictum fuit, addito plerumque & melle; Eiuſmodi conditi deſcriptionem vnam refert Conſtantinus Cæſar. libr. 8. Agricult. cap. 30. huncin modum: Piperis loti ſiccati & probe triti vncias VIII. Mellis Attici ſextarium vnum, vini veteris albi ſextarios quinque aut ſex. Sed plures Aetius l. 3. ad purgandam, tum bilem vtramque, tum pituitam, & extremo etiam libr. 16. quanquam illi vinum ſacco non percolant, contenti in vinum aromata indidiſſe. Erat autem huius vini varius vſus, vt ad robur ventriculi, ad cruditates, ad flatus, ad frigidam humidamque intemperiem, atq; ad emolliendam aluum & purgationem vt docet Aet. Eſt vero conditi nomen mere Latinum, ſed tamen à recentioribus Græcorum vſurpatum, vt etiam ex Palladæ Epigrammate notum eſſe poteſt quod habetur lib. 1. Epigram. Græcorum.

Οἶνος κωνίας. vinum picatum apud Hippocratem: Inijcitur piceæ cum cortice ſemihemina in vas figlinum, & alij quidam excolant, poſtquam ebullijt, alij vero relinquunt vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. vide in οἶνος πισσίτης infra de vino picato plura.

Οἶνος κρητικός. vinum Creticum. Vini dulcis genus authore Dioſcoride, quod vuis ſole ſiccatis in area, aut in ſarmento torrefactis exprimitur.

Οἶνος κρίθινος. vinum hordeaceum, ſic dictum eſt à nonnullis ζῦθος, zythum, potus nempe ex hordeo de quo vide in voce ζῦθος.

Οἶνος κῷος. vinum Coum; quinta vini ſalſi ſpecies ſecundum Plinium, cuius ex Italico vino faciendi rationem ſcribit à Catone demonſtratam fuiſſe, ſuper omnia in ſole quadriennio maturandum præcipienti, de quo Conſtantinus Cæſar. libr. 8. Agricult. cap. 23. Aliqui, inquit, muſti partes tres, & aquæ marinæ partem vnam ad tertias decoquunt, alij ſalis ʒ. 12. defruti congium, muſti congium vnum, ſpicæ Celticæ ʒ. 16. In vini albi metretas duas admiſcent.

Οἶνος λέσβιος. vinum Leſbium, in Lesbo inſula natum, habitum ſemper inter vina præſtantiſſima, vt quod flauum & odorum eſſet, & conſiſtentia inter aquoſa craſſaque medium, ideoque ad concoctionem homorum & eorumdem deductionem in corpus aptiſſimum. Sed vt omnia vina generoſa & tenuia, caput facile & mentem tentat, atque ideo infirmo capiti eſt noxium: vt & Galen. lib. 12. Methodi οἶνον κεφαλαλγῆ vocat. Cum vero tria, inquit Galen. ſint in Lesbo oppida, minus certe tũ odorum tum dulce in Mitylene gignitur, magis & odoratum & dulce in Ereſſo, deinde in Methymna.

Οἶνος λευκός. vinum album. Id minus quam alia omnia calefacit, eoque minus quo albidius fuerit. Imo vero vt ſcribit Galen. libr. 12. meth. med. non inuenias ex albo vinorum genere calidum vllum: quando etiam auſtera & mediocriter alba, cum inueterauerint, primum quidem pallidula, deinde plane pallida, tandem vero ex pallido flauentia & fuluiora quodammodo redduntur. Eſt enim, vt ſcribit Galen. lib. 5. ſanit. tuend. vinum album, ſi colorem ſpectes, oppoſitum flauo, cum hoc vt calidiſſimum eſt, ſic album minime omnium calidum ſit. Sed nec vllum vinum album plane dulce eſt, ſed quoddam auſterum & craſſum, aliud aquoſum & tenue, aliud fuluum flauumque, aliud mediocriter dulce, vt Hippodamantium & Fauſtianum Falernum, ſicut habetur apod Galen. lib. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ.

Οἶνος λευκόχρους. ſpecies eſt vini ſalſi, ex paſſis prius vuis compoſiti, ſed mox calcatis, & aqua marina maceratis, deinde in album muſtum coniectis. Species eſt vini albi.

Οἶνος μαλακός. vinum molle, id eſt, ſuaue, Tunc
» ſunt molliſſima vina inquit Virgil. 1. Georgic.
» Illi durum opponitur ſic dictum à Terent. heau-
» tontim. actu 3. cap. 1. Illi etiam τὸ οἰνῶδες opponi-
» tur: Idem & μαλθακὸς & μαλθακώτατος ab Hip-
» pocr. 7. Epidem. & 2. de morb. quale in pleuri-
» tide concedit.

Οἶνος μαμερτινός. vinum Mamertinum. Id in Sicilia, vt & Adrianum, gigni Dioſcorides author eſt, craſſarum partiũ, modice adſtringens, ocyſſime inueteraſcens, minuſque ob ſuam tenuitatem neruos tentans.

Οἶνος μαρεωτικός. vinum marœoticum quondam
» celebre, à Lybia mareotide Ægypto contermi-
» na; Plaut. in Caſſina, vinum hoc Lybicũ florem
» appellauit vt notauit doctiſſimus Turnebus.

Οἶνος μάρσος. vinum Marſum, natum in Marſia, regiuncula Italiæ, vltra Picenum Samnites verſus. Ceoſetur autẽ valde auſterum & aſperum.

Οἶνος μελαμψίθιος. Paſſi genus, vt ſcribit Plinius lib. 14. c. 9. ſuum ſaporem, non vini referens. Dioſcorides ſcribit id nigrum craſſumque eſſe, & corpora multum alere priuatimque conferre ad ventris rheumatiſmos. Non eſt dubium à Pſitha vite ſic dictum, quam Columella lib. 3. inter Græculas vites commemorat.

Οἶνος μέλας vinum nigrum. Omne craſſum eſt, plurimi alimenti & ſanguinis, ſed craſſioris atque melancholici. Duæ ſunt eius differentiæ. Aliud dulce, aliud auſterum, aut etiam acerbum habetur. Pauca autem admodum ſunt, quæ ſimul auſtera & dulcia ſint, & ſi quæ eiuſmodi repetiantur, praua ſunt, qualitatibus prædita contrarijs, quale Albates in Sicilia commemoratur à Galeno. Quæ nigra dulciaque ſunt, qualia cenſentur à Galeno Scybelites & Theræum, calidiora ſunt auſteris, minus in ventre morantur, craſſum ſanguinem gignunt: vrinas tamen nec ipſa mouent, ſed deorſum properant & aluum mouent: ideoq; etiam ante cibum ſomi ſolent. Quæ vero nigra auſteraque ſunt, ea frigidiora ſunt, adſtringunt, repellunt, fluxiones ſiſtunt, longo tempore in ventre manent, & fluctuationes in eo excitant, præſertim nouella & mediæ ætatis. Vetuſtate namque vt colorem mutant, reddita primum nigra, poſtea fulua, & tandem flaua, ita etiam vires.

Οἶνος μελιηδής. idem quod μελίχροος vide infra.

Οἶνος μελιτίτης. vinum melitites, mulſum è muſto; quod & νέκταρ quidam vocant. Vini dulcis genus eſt, quod, vt ſcribit Dioſcorides, diſtat à mulſo, quoniam illud à vino vetere auſtero, addito mellis exiguo, temperatur: hoc è muſto, in quinque congios auſteri muſti congio mellis & ſalis cyatho inditis. Vel, vt alijs magis placet, muſtum, quouſque ad dimidias fere reſideat, excoquitur, & in decem eius ſextarios vnus mellis Attici miſcetur ſextarius, & in cadum transfunditur, gypſatoque vaſis ſpiraculo in vmbra conditur. Eſt autem inflationibus obnoxium, & aduerſum ſtomacho, alijſque facultatibus præditum quas Dioſcor. lib. 5. recenſuit.

Οἶνος μελίχροος, aut μελίχρους. dicitur Hippocrati vi- «
num dulce ſiue mellitũ, cui ſcilicet mel admix- «
tum eſt, ſic μένδαιον μελίχροον vocat vinum men- «
dæum mellitum lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν. «

Οἶνος μένδαιος. vinum mendæum cuius meminit «
Hippocr. lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, ipſum μελίχροον καὶ «
λευκὸν appellans. «

Οἶνος μενδήσιος. eius meminit Gal. lib. 2. κατὰ τόπ. Æ- «
gyptium eſt vinum à regione ſic vocatum vt & «
vnguentũ mendeſium; ſed vide num ſit illic le- «
gendum pro οἴνῳ, μύρῳ, nam alibi nuſquam ſit «
mentio vini mendeſij. «

Οἶνος μεσογίτης. vinum Meſogites. Aſianum fuit, à «
Tmolo monte, vt ait Dioſcor. infeſtum capiti & «
neruis. Idem forte cum Tmolite, cuius fre- «
quens mentio apud Galenum. «

Οἶνος μυῤῥίνης. fuit vinum μύρῳ κεκραμένον, hoc eſt, vinum vnguento miſtum. ſiue, vt Pollux ſcribit, γλυκὺς οἶνος, vinum dulce. At Heſychius μυῤῥίνην οἶνον per duplex ρ ſcribit, deductũ certe παρὰ τὴν μύῤῥαν, hoc eſt, à myrrha, vt ſit vinum myrrha conditum. habetque adſtipulatorem Plinium lib. 14. c. 13.

Qui myrrhinam vinum fuiſſe lautiſſimum «
myrrhæ odore conditum tradit ex Plauti teſti- «
monio; Sed Plautus eo loci vinum & murrhi- «
nam clare diſtinguere videtur, præterquã quod «
in Pſeudolo murrhinam inter vina dulcia repo- «
nit; myrrha cum amara valde ſit, ſane vino per- «
mixta illud amariſſimum reddet, & potioni «
haudquaquam idoneum, vt murrhinam non vi- «
nũ fuiſſe ex illis iure quis credat; Erudiſſimus «
Scalliger in comment. ad lib. 6. Theoph. de cau- «
ſis plantar. cap. 56. voluit murrhinam vinum «
fuiſſe ex myrthi baccis factum, ex myrthis, in- «
quit, vinum premebatur, tum alijs tum fœmi- «
minis Romanis quod myrthinam vocabant, «
non à myrrha quæ amara eſt, & potibus non «
idonea; & myrthum μυῤῥίνην vbique vocat ip- «
ſe Theophr. Adrianus Iunius ἀπὸ τῆς μυῤ- «
myrrhinam dictam voluit quaſi vinum et- «

» ſet, aut altera potio odoribus condita.
» Sed illa cum doctiſſimo Mercuriali patum de
» myrrhina placeant, potius exiſtimat fuiſſe mur-
» rhinam, artificialem quandam potionem quæ
» veterum tempeſtate vulgatiſſima cum eſſet, at-
» que à poſteris intermiſſa, vix eius remanſit no-
» men, quod vel à ſimilitudine, vel à mixtione, vel
» ab aliqua alia re fortean captum fuit, cuius ſen-
» tentiæ Feſtus & Nonius adſtipulãtur, qui dicũt
» murrhinam factitiæ potionis genus extitiſſe. ſed
» vide in voce μυῤῥίνης plura.

Οἶνος μύσιος. vinum Myſium, quod in Helleſponti Myſia prouenit, Surrentino non abſimile. Eſt enim flauum, odorum, & conſiſtentia inter aquoſa craſſaque medium.

Οἶνος Νέκταρ, & Νεκταρίτης. Conſtantinus Cæſareo
» nomine condin mulſi genus quoddam appellari
» ſcribit, ex varijs aromatibus, & ſub Caniculæ
» ortum per dies 40. inſolati; idem eſt quod με-
» λιτίτης de quo nos ſupra: ex illo autem nectare,
» medicamenta multa νεκτάρεα dicta ſunt inter quæ
» habetur νεκτάρεον ἀντίδοτον, & νεκτάρεον ἔκλειγμα:
» Sed & νεκταρίτης οἶνος ex helenio fiebat quod νεκ-
» τάρεον dicitur, quippe helenij radix ſicca pondo
» dragmarum quinque liureolo colligata in con-
» gios ſex muſti addebatur, & poſt tres menſes ef-
» fundebatur.

Οἶνος νέος. vinum nouum: Tale nos eſſe cenſemus
» quod vel eſt vnius anni immò menſium ſex, ad
» quod vſque vero tempus nouum dici debeat vi-
» num nuſpiam Galen. expreſſit, tantum illud me-
» dium eſſe vinum inter vetus nouumque ſtatuit
» quod intra quinque & decem annos conſiſteret
» vt 4. κατὰ τόπ. affirmauit. Sed ex eo liquet Galeno
» vinum dici nouum quod intra quinquennale
» fuerit, vnde Aloiſius Muodella Epiſtol. medic.
» Epiſt. 14. ſex annorum vina pro nouis ex Galeni
» mente habenda ſcripſit, cum eiuſmodi tamen
» vina vt ante diximus, ex eodem inter vetera &
» noua media cenſenda ſint; Sed permirum vide-
» tur ea vina quæ tot iam annos à ſui ortu receſſe-
» runt noua eſſe cenſenda, cum nouum id proprie
» dicatur quod parum à ſui initio diſtat, vt nouel-
» las plantas, noua arbuſta, nouos fructus appel-
» lamus, vt illud vinum nouum atque recens po-
» tius cenſendum ſit quod à ſuo ortu non multum
» abeſt, & muſteam illam ſuam adhuc dulcedi-
» nem ſeruat, nec acrimoniam adhuc nactum eſt.
» Quod vero ad vini noui facultates attinet, illud
» hepar obſtruit, dyſenteriam hepaticam parit,
» humores accendit, & ventrem ſoluit, quia ſcili-
» cet nondum defæcatum, quia & nondum inte-
» gre deferbuit, quia viſceri debilitatem parit, &
» quia nitroſitate ſua abſtergit, atque ſtimulat, &
» ad excretionem prorrat.

Οἶνος ξανθὸς. vinum flauum. quod vini genus, ſumme calidum eſt & tenue, optimi ſucci: velociſſime per corpus digeritur, crudos ſuccos concoquit, caput & mentem tentat. Eiuſmodi autem color ineſt vinis vel media ætate, vel in ſenio. Nullum enim vinum nouum foluum aut flauum eſt, vti nec calidum. Vetuſtate autem color ille maxime contrahitur, quoque omnia vetuſtiora, eo etiam primum fuluiora, mox flauiora euaduot, & calidiora. Eſt autem duorum generum. Vnum parum dulce, alterum modice auſterum. Neque enim flaui vini natura fert vt multum ſit vel dulce auſterum. Oppoſitum eſt hoc vini genus, ſi colorem ſpectemus, albo, vt quod calidiſſimum ſit, ſicut minime calidum, album.

Οἶνος οἰνάνθινος. vinum œnanthinum fit, ex labruſca, hoc eſt, vite ſylueſtri, duabus libris florum in muſti cado maceratis, qui poſt triginta dies mutantur.

Οἶνος οἰνώδης. vinum vinoſum. Sic appellauit Hip- »
pocrates non molle, & quod ſpeciem tantum vi- »
ni habet, ſed potius auſterum & forte, ſicur ha- »
bet Erotianus. »

Ἀνδρεῖον. appellauit Hippocr. vulgo πολύφορον dicitur, illique opponitur ἀπαλὸς, ἀσθενὴς, ὑδατώδης.

Οἶνος ὀλιγοφόρος. vinum quod paucam aquæ miſtionem admittit. Idem cum τῷ ὑδατώδει. cui contrarium eſt quod polyphorum vocatur.

Οἶνος ὀμφακίτης. vinũ omphacites. Id nomen quamuis omnis vini crudi & ante maturitatem excerpti videri poteſt commune, & idem cum τῷ βαίῳ, priuatim tamen in Leſbo exprimi Dioſcorides author eſt. vuæ paulo ante maturitatẽ colliguntur, etiam ſemiacerbæ, per triduum aut quatriduum ſole torrentur, donec acini paſſi fiant, rugaſque plane contraxerint, tum premuntur, deinde ſole in fictilibus inueterantur. Conſtringit, ſtomacho vtile eſt cibos non coquẽti diſſolutoque. grauidarum malacijs & defectionibus medetur. Eſt autem diu crudum, nec niſi poſt annos multos bibi poteſt.

Οἶνος ὀξίνης. vinum aceſcens & corruptum, Galli- »
ce *vin tourné*, quod vapeſcit, ſic οἶνον παρατετραμμένον »
Græci dicunt & ὀξυνόμενον: Sed & inde Græci ὀξί- »
νας appellant homines Ἀχαρνεῖς, quaſi corrupta »
vina vt dixit Ariſtoph. in Equitibus, in Græcis »
οἶνος τροπίας ἢ ἐκτροπίας, vinum mutatũ fugiens in »
vappam, aut in acetum degenerans, aut exoleſ- »
cens quod ætati cedit. »

Οἶνος παλαιὸς. vinũ vetus. Eſt vinum quod factum eſt vetuſtate, ſeipſo primum quidem acrius, deinde vero etiam amarius. Id quod annorum quidem ſpatio omnino euenit, ſed vario & inæquali. Aquoſa enim vina celerrime omnium inueterantur, craſſa vero & auſtera tardius. E quorum numero Surrentina nõ ante vigeſimum annum vigere ſolent, atque ab eo tempore ad potum idonea bonaque diutiſſime perſeuerant, nec facile amareſcunt, ſicut Galenus teſtatus eſt. Sunt autem notæ duæ vetuſtatis, acrimonia primum, qua plane magis calida euadunt vetuſta vina: deinde vero amaritudo, quæ acrimoniæ ſuccedit: quam vbi adepta ſunt, immodice reſiccant. Eſt autem vinum vetus neruis noxium & reliquis ſenſibus, guſtu tamen ſuauiſſimum: ideoque cauendum ijs qui inteſtinæ alicuius partis imbecillitatem ſentiunt. attamen in ſecunda valetudine paucum, dilutum aqua, innoxie ſumitur.

Οἶνος παλματίας. apud Trallian. lib. 6. vel vt P. Æ- »
gin. παλματιανὸς, Palmatianum vinum; Quale »
fuerit docet Hermolaus Barbarus lib. 5. Corol- »
larij. »

Οἶνος πρετυπιανὸς. vinum Paræty pianum. quod, vt ſcribit Dioſcorides, ex Adriatico ſinu defertur, odoratum ac tenuius, ideoque liberaliter potum fallens, diuque ſeruans ebrietatem & ſoporem adferens.

Πραιτουτιανὸν. potius cũ Comario legẽdũ ſuſpicor, »
quoniã & Plin l. 14. c. 6. eiuſmodi vini meminit, »
& incerta eſt vini paretypiniani origo; eſt autem »
ager Prætutianus, vt ex ipſius Plinij verbis l. 3. c. »

PVLSVV
differentiæ
decem.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

» 14. & 13. colligere licet ab Adriatico agro, Adria-
» que Colonia haud ita diſſitus, ideoque cū dicat
» Dioſcor. vinum πρετιτανὸν ἐκ τῆς κατὰ Ἀδρίαν κο-
» μιζόμενον τόπον, ego potius πρετιτανὸν legendum
» exiſtimo.

Οἶνος παχὺς. vinum craſſum. ſic à conſiſtentia dictū, aquoſo contrarium. eiuſmodi eſt ſiræon ſiue hepſema, item Theræum & Scybelites. Valde nutrit, ſed facile obſtruit.

Οἶνος περπερῖνος. vinum Perperinum. quod apud Perperinen, iuxta Pergamum, in Aſia gignitur. craſſum, auſterum & nigrum vini genus, vt & Ægeates. Adſtringit, longo tempore in ventre manet, & fluctuationes in eo excitat.

Οἶνος πισσώδης. vinum picatum, hoc eſt pice conditum. Excalfacit, concoquit, ſanguinem excreantibus inimicum, vt & quod reſinam recipit.

» De huiuſmodi autem vino hæc refert Plu-
» tarch. 5. ſympoſ. probl. 3. ex Græcis Euboios, &
» ea Italicis eos qui circa Padum incolebant, con-
» ſueuiſſe vaſa pice oblinere, reſinamque ipſam
» vino commiſcere, quod talia non modo gratum
» quemdam odorem impertirent, verum etiam
» vinum generoſum redderent, celeriterque ab eo
» aquoſitatem nouitatemque caloris ope remo-
» uerent, de his & loquebatur Plin. ſcribens in
» Italię prouincijs nonnullis vulgare fuiſſe muſta,
» pice rabulana atque reſina condiri, & ne quis mi-
» retur quomodo à pice ac reſina graueolentibus
» potuerit vinis odor gratus donari, ſciri velim
» eas lotionibus alijſque modis (vt docet Colu-
» mella) à graui odore ſpoliari conſueuiſſe: &
» propterea reſinata vina ac picata apud aliquos in
» precio extitiſſe.

Οἶνος πολυφόρος. vinum oppoſitum τῷ ὀλιγοφόρῳ. Id autem eſt quod vt bene temperetur, multam aquam requirit, ſiue quod aquæ multum ſuſtinere poteſt ad temperatam miſtionem. Ergo vt vina aquoſa & alba paucifera ſunt, ita vinoſa & flaua πολυφόρα erunt. Hippocrates τὸν πολυφόρον appellauit ἀνδρεῖον καὶ οἰνώδη.

Οἶνος πότιμος. idem quod λιτιεὺς, de quo ante.

Οἶνος πύκινος. Pucinum vinum, ab oppido Pucino in quo naſcitur. de quo Plinius lib. 14. cap. 6. de vinis generoſis ſic ſcribit: Liuia, inquit, Auguſta LXXXII annos vitæ Pucino retulit acceptos, non aquoſo. Gignitur in ſinu Adriatici maris, non procul à Timauo fonte, ſaxeo colle, maritimo afflatu paucas coquente amphoras. Nec aliud aptius medicamentis iudicatur. Hoc eſſe crediderim quod Græci celebrantes miris laudibus πυκτινὸν appellauerunt ea Adriatico ſinu. Hæc Plinius. de quo vino miror nihil ſcriptum à Galeno.

Οἶνος πρετιτανὸς. legitur hoc nomē vini apud Dioſcoridem lib. 5. cum tamen interpretes πρετιτανὸν videantur legere.

» Vide ſupra πρετιτανὸς.

Οἶνος πράμνιος. vinum Pramnium. fuit vini genus dulcis, authore Dioſcoride, quod vuis ſole ſiccatis in area aut in ſarmento torrefactis exprimebatur, ab Hippocrate & Homero celebratum. Dictum autem fuit vel à Pramnia vite, vel quaſi παραμόνιον, id eſt permanens, vel perennans, vt grammatici docent. Premebat hoc Smyrnæ regio.

» Vel eiuſmodi vinum ſic vocatur vt quidam
» volunt παρὰ τὸ πραΰνειν, & πραΰνειν ποιεῖν τοὺς
» πίνοντας, vel ſecundum alios à pramnia rupe in
Icaro inſula, eratque id genus vini nigrum & «
auſterum vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. «

Οἶνος πρόδρομος, ἢ πρότροπος. dicitur vini genus dul- «
ce, quod ea Gnidio & Leſbo Romam aduehe- «
batur maximo olim in precio habitum, non mo- «
do pro varijs medicamentorum compoſitioni- «
bus, verum etiam pro diuitum & nobilium mē- «
ſis; hoc autem erat muſtum ſponte defluens an- «
tequam vuæ calcarentur, quod vuis ſole ſiccatis «
in area authore Dioſc. l. 5. aut in ſarmento tor- «
refactis exprimebatur, quemadmodū paſsū Cre- «
ticum, aut Pramnium; erat hoc vinum maxime «
dulce vt videatur quandoque inter dulcia pri- «
mum locū tenuiſſe vt Athenæus lib. 1. teſtatur. «
Porro appellatio protropi ſiue muſti ſeu paſſi, «
ſiue vini dicere malis, Græcis ab eo deducta ap- «
paret, quod calcaturam & prælum ſponte ef- «
fluendo præuertat, ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπιέζε- «
σθαι, ne quis à populo appellatum exiſtimare in- «
ducatur: Columella lib. 12. c. 16. & 39. hoc ip- «
ſum muſtum lixiuium appellauit, apta nominis «
tranſlatione ab ea quæ primo priuatimque lixi- «
uia dicitur; vt enim in ea paulatim madente ci- «
nere diſtillat aqua, ita & hoc muſti genus per ſe, «
antequam prælo ſubijciatur vua, paulatim dif- «
fluit, & reliquum muſtum præuenit, Græci etiā «
aliqui prottopon vocant πρόχυμα, velut floren- «
tius apud Conſtant. Cæſarem l. 6. c. 16. «

Οἶνος πύκνινος. idem quod πύκινος, de quo ſupra. «

Οἶνος ῥεκεντᾶτος. Recentatum vinum dixit Tral- «
lian. lib. 11. c. 1. ἀντὶ τοῦ ψυχθέντος quod nondum «
vllus dixit ea Latinis ſcriptoribus; Recentari «
enim Nonius Marcellus inquit eſſe ἀναπλῦναι, «
vnde liquet Trallian. Latinas voces, etſi Græcis «
abundat nimis ambitioſe interim vſurpare. «

Οἶνος ῥόδινος. vinum roſatum, ſeu conditum roſa- «
ceum, eſt vinum è roſis factitium quod Palla- «
dius ætate ſua fieri ſolitum hoc modo docet his «
verbis; Quinque libras roſæ pridie purgatæ in «
vini veteris viginti ſextarios merges, & poſt tri- «
ginta dies mellis deſpumati lib. 10. adijcies, & «
vtêris: Plinius vero vinum roſaceum ſic condi- «
ri tradit: ex roſæ folijs tuſis, in linteoloque in «
muſtum colatis cum ponduſculo vt ſidat qua- «
dtaginta pondere denariorum in ſextarios Vice- «
nos muſti, nec ante tres menſes vaſe aperto: Cui «
conditura non abſimilis multū eſt quam Dioſ- «
cor. lib. 5. c. 35. docet in hunc modum; ſiccas tu- «
ſaſque roſas libræ pondo in linteolo colligatas «
in muſti ſextarios octo demittito, & poſt ter- «
tium menſem per colum traiectum diffundito, «
& reponito vinum; alia ab his habetur compo- «
ſitio apud Apicium, itemque alia apud Conſtan- «
tinum Cæſarem l. 8. c. 2. «

Οἶνος σαβῖνος. vinum Sabinum, aquoſum, tenue album & modice adſtringens. Quod vt nouellum, hoc eſt ante ſextum annum, aquoſius eſt & imbecillius, ægriuſque concoquitur, atque magis excrementoſum eſt, diutiſſimeque in ſtomacho ac ventriculo innatat, fluctuationeſque parit: ita poſteaquam annum ſextum exceſſit, inter nobilia vina cenſetur, maxime quod auſterum fuerit. Itaque cum Galen. multis in locis vinum Sabinum inter imbecilla vina annumeret, & dicat in Italia febricitātibus dari ſolitum, de nouo, quod annum ſextum nondum attigit, non autem de vetere, intelligendum eſt.

Οἶνος σταφίας. ſic vinum vulgo appellant Græci τὸ «
πρὸς τῷ τέλει, id eſt, quod inibi eſt vt deſinat, «

» paulatim exhauſto dolio, Gallice *vin bas*: Con-
» tra Hermippus ſic nominari inquit vetus vinũ,
» & vt ſcribit Euſtath. Ἰλιαδ. β. τῆς αἰδοιαίας.

Οἶνος σαρεπτηνὸς, vel σαρεπτινὸς. vt legendum cenſet
» apud Trallian. Goupylus ex Diuo Luca, Plinio
» & Stephano de vrbibus, vinum Sareptinum ab
» vrbe Sarepta inter Sidonem & Tyrum in Phœ-
» nicia, cuius vinum à Sidonio Apollinare com-
» mendatur, à Tralliano ad cholericum affe-
» ctum.

Οἶνος ἐν σακκῷ ἠθημένος. vinum ſacco caſtratum, fractum
» vel colatum dicitur, nimirum vina craſſiora qua-
» lia erant maſſica aut marſica lineo ſacco perco-
» laſſe maiores conſueuiſſe præter Lucret. Horat.
» & Martial. ex inſtituto docet Plutarch. 6. ſymp.
» quæſt. 7. vbi vino excolato veluti quadam pur-
» gatione fæce detracta, vngues deſpoliari, vinum-
» que per colum diffuſum effœminari ἐξευνουχίζεσθαι
» καὶ ἀποθηλύνεσθαι ſcribit elegantiſſime, illa quippe
» vini percolatio eius neruos excindit ac genuinũ
» reſtinguit calorem, frangitque vires ait Plin. ca.
» vlt. lib. 14. quoniam vt Heſiodus ait ἀπὸ τοῦ πίθου
» πινόμενον δεῖ, id eſt, à dolio bibendum ipſo, ſi inſi-
» tum vini robur & poteſtatem noſſe velis: vina
» enim diffuſa, perfrigerata, & excolata tenuiora
» fieri ac debiliora vt in lib. περὶ παθῶν docuit Hip-
» poc. vt iure Plin. vina inueterari ſacciſque ca-
» ſtrari dixerit l. 19. c. 4. Theophr. 6. de cauſſ. plant.
» c. 24. eiuſmodi vina, ἀδηνὲς vocauit, Gaza mora-
» lia, velut acie vini ac robore, tanquam ferocitate
» exuta & moribus temperata, ſed mire halluci-
» natus eſt Gaza, dicere enim debuit non per-
» colata.

Οἶνος σιγνῖνος. vinum Signinum, adſtringens qui-
dem, ſed paulo auſterius. Celſus lib. 4. c. 5. quam
aſperrimum fuiſſe teſtatur. Sic dictum eſt à Sig-
ninis Italiæ popolis.

» Validum erat nec facile aceſcebat niſi quan-
» do inueteraſſet vt ait Gal. l. 1. de antid. c. 5.

Οἶνος σίραιον. Sapa. vini factitij genus, vino, vt ple-
rique volunt, ad tertiam vſque menſuræ par-
tem decocto, dicitur alio nomine ἕψημα. Dioſ-
corides autem libro 5. ſcribit eſſe vini dulcis ge-
nus, quod fieret muſto igni decocto. vide ſuo
loco.

» Vide ſuo loco σίραιον, & ſupra ἕψημα.

Οἶνος στακτίας. vinum eſt quod ſua ſponte ex paſ-
» ſis vuis deſtillat, vt pote vinum vltro vuis effun-
» dentibus vt apud Aetium habetur lib. 9. cap. 24.
» & in Nicolai interpretationibus exponitur ὁ πρὸ
» τοῦ πατηθῆναι σταφυλὰς ἀποστάζων. nimirum quod ab
» vuis paſſis & in vite à ſole deuſtis diſtillat, nam
» ἀπάτητοι σταφυλαὶ Græcis dicuntur vuæ non quę
» calcatæ ſunt, ſed quæ in vite ſolem paſſę ſunt &
» aduſtæ, ſic enim Nicolaus antidoto 145. inter-
» pretatur. Illud autem inter vina & caſſà & ni-
» gra numeratur ſed citra aſtrictionem, minus au-
» tem in ventre moratur, vrinas non monet, ſed
» deorſum properat, ideoque ante cibum ſumi
» ſolet.

Οἶνος συρεντῖνος. vinum Surrentinum in Surrento
Campaniæ oppido natum. Habitum fuit inter
optima vina, mediocriter adſtringens, & cæteris
tum calidius tum iucundius, magiſque odora-
tum. Crudum adhuc eſt, inquit Galenus libr. 1.
de Antidotis, ante annum fere vigeſimum: ſed
vigeſimo tandem anno viget, potuique aptum
diu perſeuerat, nec facile amareſcit, præſtantia-
que cum Falerno contendit. Dioſcorides lib. 5.
valde auſterum eſſe ſcribit, ideoque inteſtino-
rum & ſtomachi fluxiones cohibere, & cum te-
nue ſit, caput minime tentare: inueteratum au-
tem ſuauius reddi & ſtomacho vtile.

Οἶνος στρυφνὸς. vinum acerbum. quod vehementer
adſtringit. frigidum eſt atque craſſarum par-
tium, proindeque difficulter concoquitur, ob-
ſtruit, omnem vacuationem ſopprimit, fluxio-
nes ſiſtit.

Οἶνος στύφων. vinum adſtringens. ſic autem dicitur
non quod acerbum ſit & valde adſtringat, ſed
quod moderatæ adſtrictionis particeps ſit, & tã-
tum auſterum. Eſt enim auſteritas modicaque
adſtrictio vini matuti, fortis, & generoſi nota, vt
magna adſtrictio crudi atque aſperi.

Οἶνος συβάτης. vinum Sybates. nigrum, & craſſum,
longo tempore in ventre manens & fluctuatio-
nes in eo excitans, vt ſcribit Galenus libr. 5. de
ſanit. tuenda. quo tamen loco mendoſe ſcrip-
tum eſſe conijcio, & pro συβάτης legendum eſſe
ἀβάτης puto.

Οἶνος συκίτης. qui & κατορχίτης dicitur, è ficubus fit de «
quo ſupra ſuo loco. «

Οἶνος σκιλλιτικὸς. vinum ſcylliticum quod è ſcylla «
fit de quo Dioſc. l. 5. c. 26. «

Οἶνος τεθαλασσωμένος. vide ſupra θαλασσίτης. «

Οἶνος τιβηνὸς ἢ τιβηνός. vinum Tibecinum, Aſiati-
cum: ſic dictum à regione Tiba in qua proue-
nit. Id fuit aquoſæ & tenuis conſiſtentiæ, non
tamen inter vilia vina habitum, vt quod cum
Sabino certaret, præſertim vbi ad ſenium per-
ueniſſet.

Οἶνος τιβουρτῖνος. vinum Tiburtinum. vinum genero-
ſum, modice adſtringens: regione Tiburti na-
tum. quanquam alicubi Galenus ipſum inter
imbecilla annumerat.

Erat autem auſterum, & ſi improuide repo- «
neretur aceſcebat ait Galen. libr. de antid. «
cap. 3. «

Οἶνος τιτακαζηνὸς. vinum Titacazenum. Aſiaticum,
aquoſæ quidem conſiſtentiæ & tenuis, non ta-
men prorſus ignobile, vt quod cum Sabino con-
tenderet.

Οἶνος τμωλίτης. vinum Tmolites, in Tmolo monte
naſcens. Aſianum eſt, alio nomine, vt arbitror,
μεσογείτης dictum, habitum inter vina præſtantiſ-
ſima & ſimile Falerno. Eſt enim tenuiſſimum,
perlucidum, fuluum colore, dulce mediocriter,
nimis quam odoratum. Fuit & aliud eiuſdem
nominis huic ſimile tum colore, tum ſubſtantia,
verum neque dulce neque odorum, præditum
vi quadam adſtringendi, ſed dulcedine multo
inferius. Galen. lib. 12. Methodi vinum Tmoli-
tes inter auſtera annumerat. Infirmo capiti eſt
noxium.

Οἶνος ὑδατώδης. vinum aquoſum. Quod colore &
conſiſtentia aquæ ſimile eſt. Nam & pelluci-
dum & ſplendens & purum eſt, & conſiſtentia
tenue videtur, & guſtanti nullam adfert qualita-
tem inſignem, atque ſi ipſum aqua diluas, non
multum aquæ feret: eamque ob rem etiam ὀλι-
γοφόρον veteres appellarunt. Eſt autem vt colo-
re, ita facultate aquæ perſimile, nec perſpicue
calefaciens, nec caput tentans, nec neruos debi-
litans. Id inter vina ſolũ medium eſt inter aquæ
& vini maleficia, multis etiam ornatum dotibus,
vires corroborandi, ſuccos humectandi, medio-
criter incidendi, contemperandi omnem qua-
litatis exceſſum, mouendi vrinas & ſudores &

perſæpe aluum, præcordiorum æſtu ſicciorem.

Atque vinum eiuſmodi febricitantibus maxime idoneum eſſe dicit Galen. l. 3. de diæta in acutis: Talia olim erant Sabinum in Italia, Titaeazenum in Aſia, & Arſienium & Ariuſium ait Galen. l. 2. κατὰ τόπ. vinum autem hoc ὑδαρὴς ſiue ὑδατώδης, id eſt, dilutum duplex eſt, aliud enim naturale eſt quod à natura ita producitur, & appellatur frequenter ὀλιγοφόρον à Græcis, eo quod ſuapte natura pauca aqua temperetur, ſicut fuiſſe vinum Sabinum pleriſque in locis docet Gal. qood & hac ratione dicebat concedi poſſe ęgrotaotibus: aliud eſt artificiale & fit vino & aqua ſimul feroentibus, vel racemis ipſis expreſſa vua in aqua maceratis. Primum vocatur ſimpliciter dilutum: Secundum vero lora à Latinis & Græcis, quæ adhuc duplex eſt: alia enim fiebat, quando ſtarim erat exemptum vinum, alia quando vino exempto & prima aqua, alia adhuc apponebatur, & appellabatur ſecunda lora, quam dicebat Galen. minus ferire caput: erat & aliud genus vini diluti quaodo vinum aqua temperabatur in menſa hieme & æſtate, quæ miſtio erat varia pro varia vinorum natura.

Οἶνος φαλερῖνος ἢ φαλέρνος. vinũ Falernum. vinum omnium præſtãtiſſimum quæ in Italia olim naſcebantur, quod tum melioris ſucci, tũ etiã calidius reliquis eſſet: vtpote quod & velocios illis per corpus digereretur, & crudos ſuccos melius cõcoqueret, & ſtomachũ maxime roboraret, pulſus reuocaret, aluũ adſtringeret. Verũ, authore Dioſcoride, veſicæ inimicum fuit, & viſus hebetudini, & ad potus crebros minime idoneum habebatur. capiti etiam infirmo noxium fuit, teſte Galeno lib. 12. Method. Fuit autem duplex Falernorum differentia. aliud enim dulce admodum fuit, quod Fauſtianum dicebatur: aliud, ſi cum hoc conferas, auſterum, ſi vero cum Signino & Marſo, dulce.

Οἶνος φαυστῖνος. vinum Fauſtianum. Falerni ſpecies, admodum dulcis.

Οἶνος φθόριος vinum partus necans, quale medicamentum fit ex Helleboro, ſcammonio aut Cocumere ſylueſtri iuxta vitium radices ſato teſte Dioſcor. lib. 5.

Οἶνος φυγελίτης. vinum Phygelites. ab oppido Epheſi ſic dictum, eaſdem quas & Chium, vires habens.

Οἶνος χῖος. vinum Chiũ. Molle eſt, vt ſcribit Dioſcorides, & aptum potui. bene alit. & minus inebriat, fluxiones cohibet, oculorum medicamentis vtile.

Οἶνος ὠχρὸς, vinum pallidum. vtique quod medio colore eſt inter flauum & album. quippe ſi flauum albo miſcere libeat, quod ex ambobus cõfit, pallidum euadet. Aquæ etiam admiſtum flauum eiuſmodi colorem reddit. Verum pro maiore minoreue aquæ modo, alias pallidum, alias ὠχρόλευκον, id eſt, ex pallido albicans, alias ὠχρόξανθον, id eſt ex pallido flauum apparet. Itaque eum calidiſſimum, ſi colorem ſpectes, flauum ſit: minime calidum, album: pallidum medias inter vtrumque vini genus vires habebit, & prout alterutri magis accedet, ita vim eius exhibebit.

Hæ quidem differentiæ ſunt vinorum quorum apud veteres medicos, Dioſcoridem maxime & Galenum, mentio facta eſt. Sunt autem omnia fere Græca aut Italica. Præter quas non eſt dubium haberi quamplurimas à natali ſolo ſumptas. Nam vt taceam Rhenana atque Hiſpana vina, Gallia noſtra vinetorum feraciſſima, permulta educat, quæ non facile ceſſura ſint peregrinis. Inter quæ alba omnis generis habentur, aquoſa quidem Vaſtiniana & Pariſina, fortiora autem Andegauenſia, Vaſconiana, Herbęſiana. Nigra autem ſunt cum adſtrictione quidem Burgundiana, præſertim ad Altiſſiodorum nata, citra adſtrictionem vero Vaſconiana ad Burdigalam. Nam & alia habentur in Vaſconia omnium nobiliſſima, fuluo colore: vt & apud Aluernos pallido: in agro autem Aurelianenſi atque Belnenſi, ſanguineo. Calida autem illa ſunt & tenuia, iiſdemque quibus olim Falernum & Cæcubum dotibus prædita. Media autem tum colore, tum conſiſtentia, tum viribus habentur Iſanciana atque Ayſiana, lautioribus cænis potiſſimum expetita, cum propter facilem ciborum concoctionem & eorundem digeſtionem in corpus, tum vero maxime propter ſuauitatem, quodque largiore etiam potu caput & mentem minime tentent, nec ſitim inducant. Omnia autem ante annom matura ſunt, nec plus biennio perdurant, exceptis albis Andegauenſibus, quæ ad plures annos integris viribus conſeruantur.

Οἰνοφλυγία. largiſſimus vini potus dicitur, & Ariſtoteli 3. problem. 28. οἰνόφλυγες ebrioſi vocantur.

Οἰνώνη. ſic à qoibuſdam dicitur ἡ ἀγχιμώνη, vt habetur apud Dioſeor.

Οἰνωπὸν χρῶμα. vinoſus color: Quis & qualis ſit ille vini color ſatis eſt apud authores ambiguum, quod illum non modo vino, ſed & diuerſis aliis rebus tribuerint: & quidem Homerus Odyſſ. V. hunc attribuit bobus quos οἴνοπας appellat: Tribuit & mari dum οἴνοπα πόντον vocat, Euripides draconi, Hippocr. 7. epid. excrementis, dum in dyſenteria eorum inquit eſſe οἰνώδη χρώματα, impenſe rubra & ex rubro quodammodo nigricantia, & lib. de natura muliebri & 2. de morb. mulier. tribuit ipſis mulierum corporibus, quaſi quæ media ſint inter albida & nigra, ſubfuſca vertit Caluus: Actuarius vrinis tribuit, Theoph. plantis quibuſdam quorum omnium authoritate conſtat eſſe proprium quemdam vini colorẽ, quanquam neſcitur quis ille ſit: Ariſtoteles libro de coloribus deſcribens huiuſmodi colorem dixit fieri cum radii aerei temperantur nigro puro & coruſcante, veluti racemorum acini qui vinoſi euadunt dum maturantur, ſicut vbi nigricant punicei; Sed cum vuarum aliæ albæ ſint, aliæ nigræ, aliæ fuluæ, minime quæſito ſatisfacere videtur vt qualis ſit ille color ſit omnino incertum, niſi dicatur vocem οἰνωπὸς vinoſum, nõ à vino quoniam illud nullum habet proprium colorem cui det appellationem, ſed vt inquit Ariſtoteles ab vuis illis quæ priuſquam nigræ euadant, ex albis colorem quemdam medium contrahunt, qui prout magis illæ ad maturitatem accedunt, varius & diuerſus eſſe ſolet vt fortean propterea is color vt diximus ab authoribus commemoratis diuerſis rebus tribuatur.

Οἴνωσις. vinoſitas ἀπὸ τοῦ οἴνου à vino: ab ebrietate vero illa differt, ſiquidem Plutarchus ebrietatem ſimpliciter damnat, vinoſitatem vero vtilem aliquando conſtituit, ita & Horatius citra ebrietatem vinoſum Homerum, id eſt, multo vino plenum dixit, nimirum voce vinoſitatis, relaxatio-

nem animi vino factam intelligentes, qua calentes & à torpore excitati toto corpore ſpiritus ad agenda omnia, vt flaccus ait, vegetiores efficiuntur, illam ebrietatem Plutarch. breuiſſime in commentariolo de loquacitate his verbis deſcripſit, *Οἰνώσεως καὶ μέθης διαφορὰ ταύτην εἴρηκεν, οἰνώσεως μὲν ἄνεσιν, μέθης δὲ φλυαρίαν*, id eſt vinoſitatis diſcrimen hoc eſſe & ebrietatis, vinoſitatis quidem relaxationem ſeu exhilarationem; ebrietatis autem importunam loquacitatem: vnde hanc fugiendam eſſe, aliam vero nonnunquam recipiendam ex medicis liquet, ita Dioſcor. lib. 5. c. 11. vtile eſſe inquit aliquot diebus *μετρίως οἰνοῦσθαι*, moderate vino indulgere, maximeque poſt aquæ potum, atque perpotationem illam *οἴνωσιν* appellat, *ἀπὸ τῆς μέθης* ibidem illam diſtinguens.

Οἰσοφάγος. gula. Eſt meatus à faucibus in ventriculum, duabus tunicis conſtans, per quem cibus & potus in ventriculum deſcendunt. Sic dictus eſt, quod ea ferat quæ eduntur: eſt enim via cibi. Habet duas proprias tunicas, quarum interna oris tunicæ continua eſt, & ibi craſſior atque durior, vbique autem neruoſa: externa vero carnoſa. vtraque fibris contexta eſt: interna rectis, externa tranſuerſis, ſed vtriſque quidem deglutionem accelerantibus, & vomitum, dum illi trahunt, hi expellunt. Incumbit ſeptem ſpondylis colli, & quatuor metaphreni, nonnihil in dextrum latus, à quorum interim ſpondylorum ligamentis ortam habet tertiam tunicam, qua ille obligatus fertur in ventriculum nonnihil in dextrum latus abſcedens, vt cedat aortæ deſcendenti. Ad nonum denique ſpondylum ligamentis valentibus ab eo natis in altum leuatus arteriamq; præteruectus, iam ſiniſter, pertuſo diaphragmate cum duobus neruis inſignibus à ſexto pari demiſſis ventriculo vnitur.

Οἰσοφάγος. etiam ab Hippocrate dici os ventriculi, Galenus in linguarum interpretatione explicauit.

Οἰσύπη αἰγός. dicitur ab Hippocrate ſordes inter pilos capræ naſcens, eoſque maxime qui ſunt circa ſedem, vt explicat Gal. *ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν*. Dicitur & *οἴσπη* per ſyncopen.

Οἰσυπίς. idem quod *οἴσυπος*, apud Hippocratem, vt annotauit Gal.

Οἰσυπηρὰ ἔρια, & *ῥυπαρά*. lanæ ſuccidæ quæ ſic propterea vocantur quod ſudoris ſordibus & ſucco ſint imbutæ, *ἀπὸ τοῦ ῥύπου καὶ οἰσύπου* appellationibus factis, alijs *ὑσσωπηρὰ* dicuntur, ſicque ſcriptũ legimus apud Græcos medicos fere omnes, nec Græcos modo verum & Latinos, Plinium inquam & Celſum, in quibus magno tamen errore hyſſopum pro œſypo legitur, cum ſit tamen inter vtrumque magna differentia. hoc copioſe declarauit Cornar. comment. in 2. *κατὰ τόπ*. complurima authorum tam Græcorum quam Latinorum loca recenſens, in quibus hic error continetur, ab illo ſuis ſigillatim locis reſtitutus. Hippocr. lanas ſuccidas etiam *ἔρια πινόεντα* vocat, & *ἔρια πινώδη*, nam & *πίνος* vox, œſypi atque ſordium ſignificationem habet.

Οἰσύπου φάρμακον. medicamentum ex œſypo compoſitum, quod & aliquando Græci medici *οἰσύπου κηρωτὴν*, aliquando *οἰσύπου κηρωτοειδὲς*, aliquando *οἴσυπον ὑγρὸν* vocant, atque hæ appellationes omnes à forma medicamenti, quod ad cerati liquidi modum paratur ſunt deductę, componendi modum docet Paul. l. 7. & Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 110. & tetrab. 4. ſerm. 3. c. 25. Sed tum in hoc Pauli loco, tum in alijs pleriſque omnibus *ὕσσωπος* pro *οἴσυπος* falsò legitur: ſunt autem promiſcui vſus, œſypus per ſe, & pharmacum ex eo conſtans veluti Gal. l. 14. meth. docet. vide *οἰσύπου κηρωτή*.

Οἴσυπος. proprie dicitur ouium ſordes earum lanis adhæreſcens: deinde vero pro ipſa etiam lana adhuc ſordida & illota dici cœpit. Sordes autem ea pecudum ex ſudore feminum & alarum colligitur, adhæretque lanis, quæ propterea quod *οἴσυπον* habent, *οἰσυπηραὶ*, *ῥυπαραὶ*, & ab Hippocrate *πινόεντα* & *πινώδεα* appellantur. Eſt enim *πίνος* idem quod *ῥύπος*. Latini ſordidas & ſuccidas vocant, quod tales ſint, quales vbi primum ſuccisæ detonſæque ſunt. De œſypo ſic ſcripſit Ouidius:

Oeſypa quid redolent, quamuis mittantur Athenis,
Demptus ab immunda vellere ſuccus ouis?

Dioſcorides œſypum appellauit ſuccidarum lanarum pinguitudinem, eiuſque extrahendi parandique rationem lib. 2. explicauit. Ex eo conficitur pharmacum à Paulo deſcriptum lib. 7. & ab Aetio li. 15. quod Græci alias *οἰσύπου φάρμακον*, alias *οἰσύπου κηρωτὴν*, alias *οἰσύπου κηρωτοειδὲς*, alias *οἴσυπον ὑγρὸν* nuncupant, eiuſdem prorſus cum ipſo œſypo facultatis, adeo vt promiſcuus ſit amborum vſus, ſicut tradidit Galenus lib. 14. meth. medendi. Habet autem vim, vt ſcripſit Galenus non ſimplicem, ſed miſtam ex contrarijs qualitatibus ac viribus, adſtringendi ſcilicet & modice calfaciendi. Ex quo conſtat vim illi ineſſe leniendi, digerendi & repellendi. Particulatim autem ad multa vtilis eſt, quæ Dioſcorides lib. 2. commemorat. Dicitur non tantum *οἴσυπος* genere maſculino, ſed etiã *οἴσυπον* & *οἰσύπη*.

De Oeſypo hoc inſuper notandum, Nimirum ex Aetij verbis l. 2. c. 120. colligi, ſorditiem ſeu ſudorem fæminum & alarum lanis ouium adhæreſcere ſolitum, ſeu vt Ouidij verbis vtar, demptum ſuccum ab ouis immundæ vellere, nondum œſypum appellari, ſed tantummodo *ῥύπον προβάτων*, ſeu *ῥύπον ἀποτριβόμενον τοῖς τῶν προβάτων ἐρίοις*, *οἴσυπον* autem tum demum dici pinguitudinem illam cum preparata eſt eo modo quo à Dioſcor. deſcribitur l. 2. c. 84. & à Plinio l. 29. c. 2. & plenius apertiuſque ab Aetio tetrab. 1. ſerm. 2. c. 110. & tetrab. 4. ſerm. 3. c. 25.

Οἰφᾶν, aut *οἰφεῖν*. eſt *τὸ συνουσιάζειν* virum agere, & rem veneream cum muliere exercere, vnde *φιλοίφας ἄνθρωπος* à Theocrito, qui *φίλοιφος* Heſychio dicitur, vir coitus appetens & veneri deditus.

Ὀκλάξ. ἡ μύλη. τὸ ἐπὶ γόνυ. ἢ ἐπιγονατίς: vt ſcribit Homeri interpres. vnde *μετοκλάζειν*, *ὀκλάζειν τὰ γόνατα*, Ἰλιάδ. ν'. hoc eſt, inflectere genua.

Ὀκλάσαι. eſt flexis genibus ſuper ſuras taloſque ſedere, apud Hippoc. vt annotauit Erotianus.

Ὀκνεῖν. *μὴ δύνασθαι*. hoc eſt non poſſe, apud Hippoc. vt annotauit Erot.

Ὄκνος. ſegnities; *ὄκνον* ſimpliciter dixit Hippoc. lib. de carnibus de vteri ſegnitie, quod Gal. in arte parua *ὄκνον ἐς τὰς κινήσεις*, ad motus tarditatem, pigritiã, & *νωθρότητα* vocauit: ſegnitiem antẽ occupare vterum à conceptu inquit Hippocrates, ſicut penem aliquando *νωθρὸν γίγνεσθαι καὶ ὕπνῳ διαλύεσθαι* contingit.

Ὄχλε. ἐξοχὴ προμήκης. hoc eſt, eminentia oblonga, apud Hippoc. vt explicauit Galen.

Ὀκταειδὴς. antidoti nomen vtilis ad artus ſanguine
» multo infeſtatos, cuius meminit Paul. l.3.c.78.

Ὀλεκρανὸν. cubitus ſiue os ipſum cubiti. Sic ab Atticis dicitur quem Hippocrat. ἀγκῶνα appellauit. vide ἀγκών. ſcribitur & διὰ τοῦ ω, vt patet ex Heſychio duobus in locis eam vocem interpretante. vide ὠλέκρανον.

Ὀλέθρια. dicuntur apud Hippocr. vnde ſalotis deſ-
» peratio eſt, & ipſi pariter ægroti ὀλέθριοι nomi-
» nantur cum deſperati iacent.

Ὀλερὸν. δυσώδες ἢ μέλαν. hoc eſt, male olens vel nigrum, apud Hippoc. ſic dictum à ſepiarum atramento quod ὄλον vocant: vt annotauit Galen. ἐν τῇ ἐξηγήσει τῶν γλωσσῶν. Dicitur idem & θολερὸν à θόλος.

Ὀλιγοσιτεῖν. modicas epulas aſſumere, hinc & ὀλι-
» γοσιτία.

Ὀλιγόσχοινος. altera ſpecies eſt iunci leuis, craſſior & laxior. ſomnom adfert, ventris fluxus deſiccat.

» Ἐπ' ὀλίγον. vocem hanc Hippoc. vſurpare ſolet,
» non in quantitate rei qua de agitur, ſed pro tem-
» poris exiguo ſpatio, ſic in illo aphoriſmo ptot-
» rhet. ὅσα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πιπτωνόμενα, φλαῦρα
» vocantur, & in Coac. ἐπ' ὀλίγον ὀξέα ἀλγήματα,
» id eſt, pauliſper acuti dolores; & alias in prorrh.
» ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες, modice feroces de-
» ſipientiæ.

Ὀλιγοτροφία. parcior nutritio dicitur Gal.3. de ſanit.
» tuenda c.8.

Ὀλισθαίνειν. excidere, loxari, ἐξαρθρεῖν. quāquam ſunt qui ea duo verba diſtingunt, exiſtimantes ἐξαρθρεῖν vſurpari ad ea oſſa ſignificanda quæ toto loco mota ſunt: ὀλισθαίνειν vero ad ea quæ paululum, non autem ex toto naturali ſede exceſſerunt. hanc tamen differentiam non obſeruat Hippocrates, vt initio libri περὶ ἄρθρων, vbi ſcribit ſe vidiſſe vno modo latum ſcapularum os ὀλισθαίνειν, id eſt excidere, nempe in alam. Siquidem in eo affectu totum humeri caput eo ſinu mouetur in quo recipitur, cum non poſſit paululum excidere, ſicut facile ex ipſo Hippocrate intelligere eſt, vt annotat Gal. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὀλισθήματα. dicuntut ab Hippocrate cum oſſa toto loco mouentur, διακινήματα vero eum paulum excidunt, vt annotat Gal. commeut. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὀλισθράζοντα. ὀλισθαίνοντα, id eſt labentem, apud Hippocrat. vt explicat Gal. ἐν τῇ γλώσσαις. Sunt qui malint ſetibere ὀλισθάζοντα ſine ρ.

Ὁλκὴ. idem qood ἡ δραχμὴ. Sic enim Galenus τὴν ὁλκὴν interpretatur quædam referens Aſclepiadis, qui Themiſonis antidotum ſacram cum retuliſſet, ſic ſcribit: ἡ χρῆσις πρὸς μὲ τὰς βραδυπεψίας ὁλκὴ μία μεθ' ψυχροῦ ὕδατος κυάθων δ'. hoc eſt, vſus ad tardas concoctiones drachma vna cum frigidæ aqoæ cyathis quatuot. Poſtea Galenus ait, κελεύει διδόναι μίαν ὁλκὴν μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ'. ἡγοῦμαι δὲ λέγειν αὐτὸν δραχμὴν ἀργυρᾶν. καὶ γὰρ οὕτω σχεδὸν ἅπαντες οἱ νεώτεροι ἰατροὶ ἔθος ὀνομάζειν. hoc eſt, iubet dare drachmam vnam cum frigidæ aquæ cyathis quatuor. arbitror autem ipſum dicere drachmam argenteam. Etenim ſic prope omnibus iunioribus medicis mos eſt nominare. Significat autem proprie ὁλκὴ idem quod σταθμὸς, id eſt pondus, vt apud Dioſcoridem capite de iride: καθαίρουσι δὲ χολαὶ ποτιζόμεναι μεθ' ὑδρομέλιτος ὁλκῆς δραχμῶν ζ. hoc eſt, bilem ex hydromelite pondere drachmarum ſeptem epotæ, purgant.

Ὀλκιμον. glutinoſum, lentum atque molle, quod dum extenditur, trahi, non etiam rumpi poſſit.
Hoc vocabulum apud Græcos non eſt in vſu «
inquit Gal. l.2. de loc. affect. 15. «

Ὀλκός. herba ſiccis naſcens locis, ariſtas habens in cacumine tenues, culmo quale hordeum reſtibile. Multi zeam eſſe contendūt, alij ſylueſtrem auenam. Vide Plinium. Dioſcorides author eſt etiam ſic vocati araneum, & ab alijs quibuſdam λύκον, hoc eſt lupom dici.

Ὀλκὸς. ſic vocatur ab aliquibus ὁ θώραξ, hoc eſt, ea tota pars corporis quæ à collo ad crura vſque pertendit.

Ὅλμισκοι. mortariola, dicuntur Ruffo cauitates ma- «
xillarum in quas dentes inſerti ſunt, alio nomine «
φάτνια dicta. vide φάτνια ſuo loco. «

Ὅλμος. appellatur teſte Heſychio τὸ ὑπὸ τοῖς ὑπο- «
γλουτοῖς ἐκτετριμμένον κοῖλον: Pollux vero nominari «
ait ὅλμον & θώρακα, τὸ ἀπὸ αὐχένος ἕως ἰσχίων σώμα- «
τος, totum illud quod à ceruice eſt vſque ad co- «
xendicem, id eſt, truncum corporis, τὸν κορμὸν τοῦ «
σώματος. «

Ὀλόκυρον. dicitur à quibuſdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioſc.

Ὀλοκωνίτις. herba quædam agreſtis oleracea apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀλὸν. ſepiæ attramentum dicit Hippocrat. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Idem & θολὸν vocatur.

Ὀλόστεον. herba eſt puſilla, digitis tribus aut quatuor ſupereminens extra terram, folijs ramiſque coronopodis aut graminis, aſtringens guſtu, radice admodum tenui, vſque ad capillamēti ſpeciem, candida, longitudine ſemipedis. naſcitur in collibus. Sine duritie eſt, ideoque poratur per antiſtrophen dicta. nam nihil habet in ſe non molliſſimum. Deſiccat cum adſtrictione.
Pro ὀλόστεον apud Galen. & Paulum legimus «
ὀλόστεον. «

Ὀλόσχοινος. tertium genus eſt ionci paluſtris, vtroque aſperius & calloſius. ſemine ſimili.

Ὀλοφλυκτίδες. φλύκταιναι. hoc eſt puſtulæ, apud Hippocr. vt explicauit Galeous ἐν ταῖς γλώσσαις. quo tamen nomine alij πεμφιγίδας, alij ἀνθηρὰς, alij ἐξανθήματα ζωΰφίοις ὅμοια, beſtiolis paruis ſimilia, intellexerunt, vt annotat Erot.

Ὀλόχρυσον. dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, ab aureo ſeminis colore.

Ὀλυμπιακὸν ſiue

Ὀλύμπιος. eſt collyrium magna ſimplicium medicamentorum turba cooſtans, vt deſcribit Paulos libr. 7. cap. 16. cui egregiam vim tribuit in procidentijs oculorum & omnibus vlceribus lib.3. c. 22. agens περὶ προπτώσεως.

Ὀλυμπιονίκου κολλύριον. collyrium Olympionici, diuerſum omnino à præcedente, ſuffuſiones & maximos dolores leuans, cuius compoſitio habetur apud Aetium lib. 7. à quo recenſetur inter στακτὰ collyria.

Ὄλυνθος. apud Heſychium eſt τὸ πεπεμμένον σῦκον «
immatura ficus, ſiue eius ſit naturæ vt nonquam «
matureſcat veluti caprifici fructus, ſiue perfe- «
ctam maturitatem noudum aſſecuta ſit, etſi «
enim ὄλυνθος vox de ficus domeſticæ immaturo «
fructu proprie effertur, qui poſt ipſa folia, parte «

ſcilicet ipſorum auerſa fere prouenit, quemque Plin. abortum vocaſſe videtur, vt patet ex Gal. l. 8. ſimpl. qui τὰ τῶν ἐρινεῶν σῦκα, ἀπὸ τῶν ὀλύνθων manifeſto diſtinguit, attamen ab alijs authoribus etiam indifferenter pro caprifico, ſeu ficus ſylueſtris pomo nunquam matureſcente, haud ſecus atque groſſi vox apud Latinos vſurpatur, ita & ἐρινὰ ſiue ἐρινεὰ Theophr. hiſt. plant. lib. 2. fici vtriuſque immaturi fructus dici videntur, eoſdem genere maſculino Sophocles ἐρινεὺς Dioſc. l. 1. c. 185. ἐρινεοὺς appellarunt.

Ὄλυρα. Latinis, Plinio authore, ſiligo dicitur. eumque ſequuti ſunt Hermolaus, Manardus & Ruellius. quorum tamen opinionem probare non poteſt Matthiolus, tradens ſpeciatim de ſiligine, & olyra tanquam de rebus inuicem diſcrepantibus Plinium multis locis ſcripſiſſe. Authore autem Heſychio ſpecies eſt ſeminis mediæ inter frumentum & hordeum naturæ. Addit, quoſdam eandem eſſe velle cum τῇ ζειᾷ ſiue ζειᾶ cum quibus Galenus facit, ζειὰς apud Hippocr. exponens ὀλύρας. Similiter & Dioſcorides. Plinius vero diuerſam à zea facit, & arincam Latine appellari dicit.

Ὀλώδης. turbidus vel niger apud Hippocrat. vt annotauit Galen. ἀπὸ τοῦ ἰλοῦ quod ſepiæ atramentum ſignificat. Pro eodem θολώδης dicitur, itemque θολερὸν pro ὀλερόν.

Ὁμαλὸς σφυγμός. æqualis pulſus. Eſt qui perpetuo ſibi conſtat, ſiue in quo omnes vel aliquæ pulſuum differentiæ pares manent. Si omnes pares manent, ſimpliciter & abſolute æqualis dicitur: ſin aliquæ tantum, ſecundum quid æqualis eſt, ſcilicet ſecundum eam differentiam quam parem & perpetuo eandem retinet: itaque non ſimpliciter æqualis eſt, ſed potius æqualiter inæqualis: ſuntque eius eius differentiæ ad inæqualitatem potius quàm ad æqualitatem referendę. Dum enim æqualem pulſum apud medicos legimus, eum qui abſolute & ſimpliciter talis eſt, intelligere oportet. Huic contrarius eſt ἀνώμαλος, hoc eſt inæqualis: inter quæ medius pulſus nullus eſt, ſicut in alijs pulſuum differentijs.

Ὁμαλῶς. ὁμοίως, apud Hippocratem, vt interpretatur Erot.

Ὁμιλία. eſt oſſium inter ſe cohærentia, qoomodocumque ea fiat. dicitur alijs nominibus σύνθεσις καὶ σύνταξις, de quibus vide ſuo loco. Annotauit autem Erotianus ὁμιλίην apud Hippocratem tria ſignificare aliquando quidem τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφήν, παρὰ τὸ ὁμοῦ εἰλεῖσθαι: hoc eſt conuerſationem hominum, quia ſimul verſantur, aliquando vero πρόσθεσιν καὶ γειτνίασιν, vt libro de articulis, his verbis: ὁμιλίει δὲ βραχίων τῇ κοτύλῃ τῆς ὠμοπλάτης: hoc eſt, vicinum vero brachium eſt humeri cauitati. alias vero τριβήν, vt libro de aere, locis, & aquis: τὴν τέχνην οὐ μόνον λόγῳ ἀσκεῖν χρή, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ. hoc eſt, artem autem iſtam, non tantum ratione, ſed experientia etiam exercere oportet.

Ὄμμα. apud Hippocr. oculum & aſpectum ſignificat: τὰ ὀμμάτων autem id eſt oculorum varias affectiones eorumque præter naturam habentium adiuncta diuerſa ex Hippocr. & Gal. vide in voce ὀφθαλμός.

Ὄμματα ἐπίχνουν ἔχοντα. dicuntur apud Hippocratem oculi concretam quamdam lanuginem habentes, aut puluere & ſordibus obliti, & ſquallidi, quod ex ſiccitate nimia contingit, velut per æſtum iter facientibus; ἐπίχνουν enim ἐπίπαγον χνοώδη exponit Gal. in exeg. concretum lanugínoſum: Simile eſt quod in Coac. prænotionibus πάγος ἀχλυώδης in oculis dicitur concreta quædam lanugo & ſordes, quæ ex nimia ſiccitate & imbecillitate magna accidit, idemq; quod lib. 6. epidem. ſcribitur τὸ ἐπιξηραινόμενον οἷον ἄχνη.

Ὀμματόφυλλα. palpebras quidam vocãt quaſi ocularia folia, quod ſint oculorum quoddam velut indumentum.

Ὁμόφυλος πυρετός. dicitur à Galeno febris quæ alio nomine συνεχὴς appellatur. dicuntur etiam ὁμόφυλα partes quas ὁμοιομερεῖς vocant.

Ὁμοπάθεια partium corporis inter ſe conſenſio, qua altera alteri affectum communicat, & quadam inter ſe mutua conſenſione conſpirat.

Ὁμοιομερῆ. partes ſimilares. ſic dicuntur partes quę in ſimiles diuiduntur particulas, id eſt, omnes earum partes tum ſibi mutuo, tum toti ſimiles habentur, quæ & ſimplices etiam & primæ & incompoſitæ nonnunquam appellantur. quod ex illis conſtitutæ ſint particulæ qoæ organicæ, id eſt, inſtrumentales ſiue officiales, vocantur. Sũt autem hæ, os, caro, vena, arteria, neruus, ligamentum, tendo, membrana, caro, adeps, vnguis, cutis. his adduntur humores, vt ſanguis: & qui in oculo ſunt, cryſtallinus & vitreus humor. Appellantur ab alijs ὁμόφυλα, itemque στοιχειώδη & αἰσθητὰ στοιχεῖα, atque πρῶτα τοῦ σώματος μόρια πεφυκότα: velut primo de facultatibus naturalibus Galenus declarat.

Ὁμοιότροπα φάρμακα. dicuntur ab Hippocrate libr. περὶ διαίτης ὀξέων, medicamenta ijſdem facultatibus viribuſque ſecum conuenientia, nullaque in re abinuicem diſcrepantia: vt Galenus annotauit comment. 2.

Conuenientia autem hîc non ſumenda, ita vt ea omnia quæ bilem purgant, dicantur ὁμοιότροπα & ſimiliter ea omnia quæ pituitam, ſed quorum vnum protinus, aliud vero lõgo poſtquam aſſumptum eſt tempore purgationem mouet, hæc dicuntur non eſſe ὁμοιότροπα, ſed illa tantum quæ vno & eodem tempore opus ſuum exerũt; hæc ſemper inter ſe miſceri volunt medici, alioqui inæqualis fit vacuatio, vna quidem adhuc incipiente, altera deſinente, nam quod tardius operatur, ab altero deſtitutum, imbecillius redditur, & longe tardius operationem mouet.

Ὁμόνοια. ſic dicitur à quibuſdam ἡ ἀγχουσα, vt habetur apud Dioſcor.

Ὅμορος ἄρτος. vide in voce ἄρτος, dicitur & ἀμορίτης, & Heſychio ὁμορίτας eſſe dicitur, ἄρτος ἐκ πυροῦ διηρθρωμένου γεγονώς.

Ὁμορροθεῖν. vox apud Hippocr. elegans, qua quidem ad conceptionis neceſſitatem, vtriuſque ſeminis virilis & muliebris confluxum in vterum ſimul & pariter fieri oportere ait; in ea autem voce ducta eſt metaphora à remigibus, qui dum remos in aquam immergunt figuntque, & ex eodem ipſos ardentius ſtatim attollunt, aquam ſic agitantes, ſtrepitum quemdam edunt qui Græcis ῥόθος vocatur, & qoia ipſorum artis eſt, ſuum id munus obire vno nixu conſenſuque, & pari æqualique temporis interuallo ὁμορροθεῖν illi proprie tunc dicuntur, quamquidem iſtam quoque commotionis æqualitatem ſi parens vterque ſeruauerit, quam in rebus veneteis deſiderat Hippocr. quidni ὁμορροθεῖν vere nunc etiam, ſed metaphoricos vſurpabitur? Porro etiam ad

mutuam

» mutuam congredientium acceſſionem, receſ-
» ſionemque, vnius tandem ſemen, ad egreſſum
» alterius ſimul confluet & occurret, eodemque
» modo forte intus ἰδέσω ciebitur, ad quem μίξις
» primum, & ex ea mixtione conceptio duce natu-
» ra conſequatur.

Ὁμότονος πυρετὸς. febris eſt ſibi æqualis ac ſimilis à principio ad finem vſque perſeuerans. Nam quaſi ſemper in eodem vigore conſiſtit, neque increſcens neque decreſcens. vnde & ἀκμαστικὸν πυρετὸν alio nomine medici appellarunt. Galenus cap. 2. lib. 2. de differentijs febrium facit eam ſpeciem τῶ συνόχου, ſed putris quidem & eius quæ ex ſanguine putrente euadit biliosa, & cuius humor in vena caua putreſcit. Idem vero lib. 9. methodi medendi τὸν ὁμότονον, vt & ἐπακμαστικὸν & παρακμαστικὸν, ſpeciem ſtatuit τῶ συνόχου non putris, quam inter diarias febres recenſet. ve eodem authore ὁμότονος dici poſſit quæcumque febris eundem tenorem perpetuo ſeruauerit.

Ὁμότροπα. quæ cognationem & ſimilitudinem ſubſtantiæ inter ſe habeant, apud Hippocratem lib. de nat. hum.

Ὁμοχροία. corporis vel coloris æqualitas & ſimilitudo, vſurpatur ab Hippocrate initio libri de vulneribus capitis, vbi videtur potius læuitatem & æqualitatem corporis ſignificare quàm ſimilitudinem coloris. Legitur & apud eundem in libr. de fracturis eadem ſignificatione, vbi eos reprehendit qui brachium pronum alligabant, quod brachio ita figurato partes æqualitatem ſeruarent, quam ibi ὁμοχροίην nominat, ἀπὸ τῶ χροὸς quod reliquis caſibus χρὼς χρῶ χρόα declinatur. Significauit autẽ χροιὰ nõ modo colorem, ſed etiam corporis colorati ſuperficiem apud veteres, in qua color tanquam in ſubiecto eſt.

Ὀμφάκιον. ex acerbis vuis expreſſa melligo dicitur
» apud Dioſcor. lib. 3. c. 42.

Ὀμφάκινον ἔλαιον. acerbum oleum, hoc eſt, ex oliuis acerbis expreſſum. Tales autẽ omnino crudæ ſunt, ideoque ὠμοτριβὲς, hoc eſt, crudum, etiam vocatur. Dicuntur autem ὄμφακες non vuę modo, ſed reliqui etiam fructus qui nondum ad maturitatem peruenere.

Ὀμφάκιον. ſuccus vuæ acerbæ, quam ὄμφακα Græci vocant. Is pareotis ſuæ naturam retinet, quæ cum ſit acida, & acerba, ſuccum quoque acidum atque acerbum gignat neceſſe eſt, ſed qui tamen ab aceto plurimum differat. Siquidẽ nec calorem habet, nec proinde acrimoniam, craſſarum partium eſt, nihilque omnino in ſe habet alienæ caliditatis, eamque ob cauſam imbecillius multo quam acetum, cui omnia inſunt prædictis contraria, refrigerat: acerbum autem præterea eſt, quod maturitatem & dulcedinem vua ipſa non aſſequatur. Sunt tamen inter eas quæ plus minuſue tum acerbæ tum acidæ exiſtant. Itaque cum ad earum qualitatum vtramque refrigeratio conſequatur (non enim acida modo, verum etiam acerba frigida ſunt) neceſſe eſt omphacio refrigerandi facultatem ineſſe. Siccat vero præterea & adſtringit. Sed notandum eſt duplicem eſſe omphacij differentiam. Vnum liquidum eſt, obſonium magis quàm medicamentum, paulo ante vindemiarum tempus ex vua agreſti quidem, ſed ſuam tamen maturitatem adepta paratum, quod ſale exiguo conditum in vinaria cella reponitur, annoq; durat. Id vires alias non habet quam quæ ſupra propoſitæ ſunt. Alterum vero eſt denſum, ſiccum, concretum, ad medicamenta magis quam ad ciborum conditu ram præparatum, ea ſucco, vt Dioſcoridi placet, vuæ acerbæ immaturæ & nondum nigreſcentis. exprimebatur huius melligo ante Canis ortum, & inſolabatur Cyprio in ære, quod linteolo adopertum eſſet, donec penitus concreſceret, decutiendo aſſidue in ſubiectum liquorem, quicquid in ambitu lateribus cohæſiſſet. Verum alij coquendo eum ſuccum denſabant, & in ære Cyprio ſeruabant. Tale autem omphacium optimum habebatur colore fuluo, friabile, ſpiſſans abunde mordenſque linguam. Id præter ſupradictas facultates, ab ære alias conſequitur, & inſigniter comburit: propterea que frangere eius vehementiam plurima aqua oportet, & in vſu præberi exiguum. Quod quantum à noſtrate omphacio differat, nemo eſt qui non videt.

Ὀμφακὶς. eſt cauũ ex quo glans quercina enaſcitur qua vtuntur coriarij, vt ſcribit Paulus l. 3. c. 42.

De dyſenteria: recentiores medici cupulam » vocant, βαλάνων κέλυφος Dioſcor. vocauit libr. 1. » Plinius glandium calycem. »

Ὀμφακῖτις Dioſcor. lib. 1. & Gal. 7. ſimpl. ſpecies » eſt Gallę paruæ, tuberoſæ, ſolidæ, nullo foramine peruiæ, alia enim Galla quædam grandior eſt, » flaua atque fungoſa, quę ἐκτικὴ dicitur; alia vero ſimpliciter ὀμφακῖτις appellatur, quæ paſſim » fere apud omnes Græcorum medicorum interpretes immatura exponitur, ſed male, cum immaturæ appellatio vtriq; Gallæ conueniat. Ne » quis autem fortaſſe nominum affinitate decipiatur, notãdum à Galla illa omphacitide aliud » eſſe quod ὀμφακὶς à Paulo dicitur lib. 3. c. 42. de » qua ſupra.

Ὀμφακίτης οἶνος. vide in voce οἶνος ordine litterario.

Ὀμφακόμελι. potionis conditæ genus ex vuæ acerbæ ſucco & melle. Parandi ratio antiquis hæc fuit: Vuæ acerbæ per quatuor aut quinque dies in aere primum reſiccatæ exprimũtur, & in tres ſucci ſextarios vnus mellis adijcitur ante deſpumati. Sic miſta diebus quadraginta inſolantur, vel donec humor ſuperfluus abſumptus ſit atque cõcoctus. Is eſt ſyrupus de agreſta pharmacopolis dictus. Commendatur plurimum ab Oribaſio Collect. lib. 5. c. 21. ex Philagrio.

Paul. lib. 7. c. 15. ſuperius memorato modo parat; Palladius quoq; mẽſis Decembris c. 14. Sed » Aetius mellis quantitatem auget, minuitque » pro ſucci craſſitię aut tenuitate. »

Ὀμφαλοτόμος. dicitur ſcalper exciſorius quo obſtetrix recens nato infanti vmbilicum exſecat Pollux. lib. 2. »

Ὀμφαλόκαρπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, authore Dioſcoride, quod ſemen eius vmbilico ſimile videatur.

Ὀμφαλὸς. vmbilicus. Eſt pars organica duabus venis totidemq; arterijs concurrentibus efformata, in medio οὐραχὸν habens. Venæ enim & arteriæ ex ſpermaticis deriuatæ & in vteri fundum lateraque inſertæ, ſuiſque orificijs in cauitate vteri adapertæ, & in eam menſtruum ſanguinem effundentes, poſtquam ſemen in vtero conceptum eſt, eatinam fœtus tunicam, χόριον dictam, qua parte attingũt, excauant, & perflando, fiſtulæ in modum efformant, tandemque vaſorum ora tot fiunt in chorio quot fuerunt in vtero, itaq; ſibi inuicẽ reſpondent, vt venę venis, arteriæ arterijs copulentur. Porro vaſa hæc ab

his velut radicibus in alia maiora, atque ab his in alia etiam his maiora contrahuntur, donec omnia in duos velot truncos, in venas venæ, in arterias arteriæ terminentur, ex vtraque parte tam dextra quam ſiniſtra circa vmbilicum fœtum ingredientes. Neqoe enim aliud eſt vmbilicus niſi hæc quatuor vaſa, in medio οὐραχὸν habentia. Cæterum venæ vmbili truncus in ſimam partem hepatis, prope portæ initium inſeritur & diſtribuitur ad fœtus nutritionem: ſanguinem enim defert quo fœtus alatur. Arteriæ autem duç per fœtus vmbilicum receptæ & ſecundum veſicæ fundum inuectæ in ilium arterias inſeruntur, in id vtiles in quod aliæ arteriæ. Verum quem vſum vmbilicos fœtui io vtero præbet, eundem nato infante amittit, & ſiccatus ligamenti naturam & vſum acquirit. Eum Ariſtot. libro ſecundo de generat. animal. κέλυφος δερματικὸν, hoc eſt, putamen cuticulare, appellauit. Dicitur & πρῶτ μασις, διὰ τὸ πρῶτον τέμνεσθαι ἐν τοῖς βρέφεσιν: primum enim ſecari in infantibus ſolet. Cæterum ſumma & media eius pars ἀκρομφάλιον & μεσομφάλιον nominatur. γραῖα autem ſiue γραῖς, pellis vmbilicum ambiens, quod ea corrugata ſenectutis indicium ſit: γαγγαμὸν vero, locus dicitur, quod illic in modum ſagenæ aut retis nerui implicentut.

O'μφαλός. præter ſignificationem prædictam etiam
» de ficuum ima parte ab Atticis dicitur teſte Pol-
» luce lib. 2. Similiter & in pomis pyris meſpilis,
» ſorbis ὀμφαλὸς vocatur quod in fundo vmbilici
» modo prominet, exemplum habes huius rei
» apud Dioſcorid. lib. 1. c. 114. de meſpilo.
» Sed & vox ὀμφαλὸς generaliter transfertur ad
» ea quæ ſunt in medio cuiuſcumque rei; ſic paſ-
» ſim dicimus perueniſſe nos vſq; ad vmbilicum.
» Erat enim vmbilicus extrema pars libri explica-
» ti, & implicati media: & apud Martialem liber
» cultus vmbilicis.

O'μφαλότομος. obſtetrix dicitur quæ infantibus re-
» cens natis vmbilicum excindit, eas etiam ἀκεστρίδας
» Hippocr. appellat lib. de hominis ætate: in-
» de & apud Platonem in Theæteto ὀμφαλοτομία
» ſeu ὀμφαλοτομίαι.

O'μφαξ. ἡ vua acerba dicitur nec dum matora; ſie
» etiam vocator oliua nec non lauri baccæ, om-
» neſq; omnium plantarum acerbi adhuc & cru-
» di fructus, & qui ad maturitatem nondum per-
» uenere teſte Heſychio.

O'νάγρα ἢ ὄναγρον. frutex eſt arboris inſtar, prægrandis, amygdalino folio ſed latiore, lilio non diſſimili: flore roſaceo, magno: radice rotunda, longa, cum ſiccata eſt, vinum olente. Naſcitur in montibus: aqua in qua radix maduerit, in pota data feras mitigat, & cicures facit: illitu quoquo tetra vlcera mulcet A quibuſdam οἰνοθήρας καὶ ὄνουρις dicitur. huius radix areſacta vinoſum quiddam redolet, ſed & vini maxime facultatis eſt.

O'νειρωγμὸς. proprie à medicis dicitur veneris in ſõ-
» nn imaginatin, cum ſeminis effuſione vt apud
» Dioſcor. lib. 3. c. 148. Hanc ſeminis effuſionem
» quando cum cogitatione aut memoria veneris
» erumpit ſponte, ἀυτοματισμὸν Heſychius vocauit,
» vide ſupra ἐξονειρώττειν.

O'νεύεσθαι. ſignificat apud Hippocratem per axem extendere, quem ille ὄνον καὶ ὀνίσκον ſolet appellare. Sunt qui κατανεύεσθαι ſcribant.

O'νῖτις. ſpecies origani, candidiore tantum folio, hyſſopoque conſimiliore, fructu confertis corymbis compacto. ſic dicta creditur quod ab aſinis impetatur. Nam & Nicander in Theriacis ὀνόπυταλον origanum cognominauit, id eſt, aſini folium, quod ipſis grato cibo cederet.

O'νόβλετον. ſpecies bliti, linguæ ſimilis, quæ Hippocrati contra fœminarum profluuia in vellere apponitur.

O'νόβρυχις. planta lentis folio, longiore paulo, caole ſemipedem alto, flore rubenti, radicibus exiguis. Naſcitur incultis & aquoſis locis. Rareſaciendi & digerendi vim habet.

O'νοκάρδιον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioſcoridem.
Quaſi aſini corculum dixeris, quod iſtud ani- «
mal magna cibi huius voluptate capiatur, & ad «
eam cum ſenſerit magna celeritate feratur; ma- «
le autem nonnulli carduom aſininum ὀνοκάρδιον «
interpretantur. «

O'νοκηκὶς. ſpecies eſt Gallæ, quaſi dicas aſininã Gallam, fungoſa eſt, & illa grandior quæ ὀμφακίτις dicitur, ſic vero vocatur quod ignaua ſit, & minus efficax; Apud Gal. legunt quidam οἰνοκηκὶς, quaſi dicas vinigalla.

O'νισκοι ἢ

O'νοι. aſelli. millepedæ. Animalia ſunt quæ ſub hydrijs & aquarijs vaſis, omnibuſqoe locis humidioribus, velot cellarijs & lignis humi deſidentibus homoreque obſitis atque etiam ſterquilinijs proueniunt, & ad contactum ſeſe conglomerant.
Quod Dioſcor. & Gal. σφαιροῦσθαι dixere, Theo- «
phr. συμπεριδοῦσθαι, Heſych. συσφαιροῦσθαι; Plin. lib. 29. «
c. vlt. de iiſdem animalculis, arcuatim, inquit, «
repens, tactuque contrahens ſe: Scribonius Lar- «
gus conduplicant ſeſe in orbem rotundiſſimæ «
pilulæ ſimilẽ, idem & Paul. lib. 3. c. 52. Idem & «
ſæpe Marcellus Empiricus; multos autem pe- «
des habent hæc animalcula, quare etiam πολύ- «
ποδες à Græcis dicta ſunt, Dioſcor. & ὄνος & κα- «
ϐαλλας appellat; Galen. 11. ſimpl. medic. etiam «
apud ſuos κυάμους, hoc eſt, fabas dicta fuiſſe com- «
memorat, ſcilicet potius à ſimili fabæ colore «
quam figura; Marcellus Empiricus Cutiones à «
cute dura & ſolida; Cælius Aorelianus porcel- «
liones nominat, Plinio multipedæ, centipedæ, «
atque etiam millepedæ dicuntur, quanquã ſunt «
qui ab Aſellis millepedas diſtinguunt, & melle- «
pedam quæ μυριόπους interpreti Nicandri in The- «
riacis dicitur, ἴουλον à Suida vocari dicant, & à «
Columella erucam, ſcilicet hirſutam quæ olera «
& vites rodit: millepedam etiam ſunt qui ſco- «
lopendram interpretentur. Hæc aotem animal- «
cula è vino pota difficili vrinæ & regio morbo «
auxiliãtur, cũ melle vtiliter anginis illinũtor vt «
ait Gal. κατὰ τόπ. Trita & cortice mali Punici cal- «
facta doloribus aurium adiecto roſaceo conue- «
nienter inſtillantur; Idem Galen. 2. κατὰ τόπ. ea «
cum oleo cocta maxime prodeſſe ſcribit ad om- «
nes antiquos capitis dolores ex frigiditate, aut «
ex craſſis humoribus obortos; Ex illis inſuper «
Paul. libr. 3. cap. 52. medicamentum compo- «
nit pilis abolendis; denique Antonios Valerius «
ſuis in Hollerium ſcholijs, in aſthmate inuete- «
rato & diuturno, nihil æque deplere ait ſabu- «
ratos pulmones, quam ſeptem diebus con- «
tinuis hauſtos aliquot Aſellos è vino albo in- «
fuſos. «

O'νίσκος. etiam piſcis nomen eſt qui & Aſellus La- «
tinis dicitur ob minutulas ſquãmas & colorem «

» ſubcineritium, quibus aſellis multipedibus ſub
» ollis & ſaxis in penu latentibus aſſimilatur; ille
» autem carnis mollis eſt, bonique ſucci, æque ac
» ſaxatiles dicti, Galen. lib. 7. methodi hunc toto
» corpore gracilibus ex intemperie ſicca ventricu-
» li exhibet, & lib. 8. febricitantibus, eumque ex
» albo iure.

Ὀνίσκος. præterea Latinis Aſellus inſtrumentum
» eſt vulgo notiſſimum, ſed qood tamẽ varijs mo-
» dis paratur, prout res magna eſt quam per illud
» efficere nitimur: & quidem Hippocrates tria eſ-
» ſe inquit inſtrumẽta fortiſſima ex omnibus quæ
» homines machinati ſunt, ſcilicet circumductio-
» nem, commotionem per vectes, & Cuneorum
» vſum.

Ὀνόκλεια. ſic dicitur à quibuſdã ἡ ἄγχουσα, vt habetur apud Dioſcor.

Ὄνος. axis apud Hippocr. cuius diminutiuum ὀνίσκος paruum axem ſignificat.

Ὄνοσμα. herba quæ folia gerit anchuſæ oblonga, mollia, fere quatuor digitos procera, duos lata in terramque iacentia, anchuſæ proxima, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. Subiecta eſt radix puſilla, quadamtenus longa, infirma, tenuis, modice rubeſcens. Naſcitur in aſperis locis.

Ὀνωνὶς. planta fruticoſa quæ Theophraſto θεόδρα dicitur, de qua ante dictum eſt.

Ὀνοχειλὶς ἡ

Ὀνόχειλος. eſt ſecunda ſpecies anchuſæ, quæ alio nomine ἀλκιβιάδειος dicitur. vide ἄγχουσαν.

Ὄνυξ. vnguis. proprie dicitur pars digitorum extima, lata, duraque qua ipſi firmantur. Sunt autem qui vngues partis nomine non dignentur, vt nec pilos, quod nulla ſit eorum propria actio, vt qui facultate omni carere dicãtur, à qua omnis actio primario proficiſcitur. Nullam enim, inquit Galenus, gubernationem habent, ſed ottum tantummodo. Vſum tamen aliquem atque vtilitatem afferunt, quod ijs extremi digiti firmiores ſint, & melius apprehendant. Eſt autem eorum generatio eiuſmodi. Digitorũ nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & ſi quid in illis præterea ſolidi ineſt, ex ſuo nutrimento excrementum etiam craſſius, & magis terrenum relinquunt: id quia in aerem digeri non poteſt, vi expultrice propellitur in vnguium ſedes, vbi magis reſiccatum, magnam duritiem & ſoliditatem comparat. Quod autem vnguium materia excrementum ſit, nec, vt aliqui crediderunt, teodines vel etiam nerui per totos digitos diſperſi, tandem in vnum coeuntes, vnguium ſubſtantiam conſtituant, patet ex eo maxime, quod vngues non ſentiant, quos tamen neceſſario ſentire oporteret, ſi ex ipſa tendinum neoorumqoe ſubſtantia conſtarent. Sic autem ex recrementis orti vngues ad eundem modum quo & pili increſcont, alio atque alio ſobinde excremẽto ad vnguium radices expulſo, & imæ eorum parti adhærente, eamque, vt clauus clauum trudit, pellente. Sunt autem duri, quod ex ſolidis corporibus ſolida quoque duraque excrementa prodeant.

Ὄνυξ. per metaphoram & ſimilitudinem dicitur certus oculi morbus, quem author Definit. Medico. definit eſſe Collectionem puris in nigro oculi cum phlegmone, ſecundum iridem, vngui aſſimilem: ſcribitq; alio nomine πύωσιν nuncupari. Paulus lib. 3. c. 22. ſcripto profeſſus eſt aliquando corneam tunicam purulentam fieri nunc altius nunc in ſuperficie, pure reſecti vnguis figuram imitante, eaque de cauſa hoc quoque malum vnguem nominari. Aetius li. 7. paulo accuratius definiuir, ſcribens ὀνύχια ſiue ὄνυχας dici cum ab vlcere profundiore pus defluens, & inter tunicas illapſum, & in circulo iridis figuratum, vnguis reſecti imaginem refert: ſtatuenſque diſcrimen inter ὄνυχα & ὑπόπυον, quod Paulus non annotauit. Illo namque authore ὑπόπυον dicitur cũ pure ampliore collecto & dimidium nigri occupante, aut per totam corneam tunicam relucente, ſuppuratio oculi apparet. Sed quicquid ab Aetio ſcriptum ſit, in ſola vnguis ſimilitudine differentia poſita eſt, quæ ἐν τῷ ὄνυχι perſpicua eſt, ſed ἐν τῷ ὑποπύῳ nulla. Fiunt hæc aliquando, vt ipſe ait, etiam citra exulcerationem, dolore capitis aot lippitudine prægreſſa. Contingunt etiam inflammatione præcedente diſruptis humorum copia vaſis, & ſanguine qui profuſus ſit ſuppurato.

Ὄνυξ. etiam à quibuſdam dicitur ὁ ἀσπάλαθος, frutex paruus authore Dioſcoride.

Ὄνυξ. vnguis odoratus. Eſt teſta, vt ſcribit Paulus, conchylij Indici, nardum redolens, quod eius fruticem in India paſcatur. Legitur è lacunis exhauſto ſolibus humore. Pro purpura quidam vſurpant.

Ὄνυξ. lapis qui & ὀνυχίτης dicitur, quod illi candor ſit vnguis humani.

Ὄνυξ. etiam pro inſtrumento ferreu ſumitur ad ex- "
trahendum fœtum apud Hippocrat. vide ſopra "
ἐλκυστήρ. "

Ὄνυξ. inſuper pars cordis quædam appellatur à Ni- "
candri Scholiaſte, & à Ruffo Epheſio. "

Ὄνυχες. etiam in alijs nucleos quidam interpre- "
tantur, qui & ἄγλιθες & σκελίδες dicuntur. "

Ὄνυχες. denique in roſis & foliatis floribus veteres "
appellarunt, imas ſuorum foliorum partes, qui- "
bus in capite ſuo cohærent, decoloreſque de- "
pendent vngoes nonnulli. "

Εἰς ὄνυχα κάταγμα. fracturæ oſſis differentia eſt, vide κάταγμα.

Ὀνυχίτης. ſpecies eſt τῆς καδμείας quæ in fornacibos fit, ſic dicta à ſimilitudine venarum onychis lapidis, quam ob diuerſos colores refert. Nam fracta intus cinereas & candidas venas ſimiliter habet, cum in ſuperficie plærumque ſit cœrulea.

Ὄνωνις. herba quæ & ἄνωνις dicitur Dioſcoridi ab herbarijs reſta bouis.

Apud Dioſcor. quidem oxytonus legimus ἀνω- "
νίς, & ὀνωνίς, vt & apud Theoph. l. 6. c. 1. & 5. apud "
Gal. vero & Paulum ὄνωνις: ὄνωνιν autem dictam "
eſſe ex Phocione notat Ruell. quod aſinos, "
quos, Grȩci ὄνους vocant ſeſe terẽtes ad illam ſca- "
benteſq; iooet; complures quoqoe herbam ſic "
appellari tradiderunt, quod in ea ſeſe volutantes "
ſpinis eius dorſum libenter affricent & ſcabant. "

Ὀξαλίς. rumex acetoſus. folia habet ſylueſtri ac exiguo rumici ſimilia, caulem non magnum, ſemen ſubacutum, rubens & acre, in caule & agnatis appendicibus emicans. Alij ἀναξυρίδα, alij λάπαθον vocant, vt ſcribit Dioſcor.

Ὀξαλὶς. vero dicta eſt quod in guſtu acorẽ plane "
reſipiat, à quo ſapore vulgus noſtrum acetoſam "
nominauit. "

Ὀξάλμη. acida muria, non quidem quæ vitio aliquo acorem contraxit, ſed cui miſtum eſt acetum. Eam Plinius aliquando videtur acetum ſalſum dixiſſe.

» ,Et aliquando voce Græca oxalme vide Athe-
» næ. lib. 8.

Ὀξέλαιον. conditura genus aceto & oleo ſimul temperatis.

Ὀξίς. eadem quæ & ὀξίδιον.

Ὀξηρὰ πολύχρηστος. emplaſtri nomen deſcripti à
» Paulo lib. 7. c. 17.

Ὀξίνης οἶνος. vide οἶνος ordine litteratio, vbi inſignio-
» res vinorum differentiæ exponuntur.

Ὄξος. acetum. Eſt vinũ putredine frigidius, acrius tenuiuſque effectum. Quæ enim vina imbecilliora ſunt & frigidiora, ea prompte refrigerantur, & natiuo vini calore deſtituta, putreſcunt, atque in priſtinam naturam reſoluuntur, hoc eſt, in eum acidum humorem redeunt, ex quo primum prouenerant. Itaque vinum quia corruptum eſt, natiuum quoque calorem amittit, & frigidum euadit. Atque hac ratione moti plærique, acetum ſimpliciter frigidum eſſe pronunciarunt, nec caloris vllius particeps eſſe, ſiquidem vt à frigiditate omnia aceſcunt, ſic omnia acida frigida eſſe conſtat: verum alij, quia vinum quod in acetum degenerat, putreſcit, vt ſuo quidem calore deſtituitur, ſic alium ex putredine calorem accedere opinantur, quo acetum calidum dici poteſt. Quorum etiam opinioni ſubſcribit Ariſtoteles, dicens acetum proprio quidem vini calore eſſe frigidum, adſcititio autem calidum: videtur enim acetum & caloris & frigoris eſſe particeps, huius quidem interni, illius vero aduentitij & ex putredine geniti, ita tamen vt frigiditas in eo tanto exuperet caliditatem, quanto hæc illã in melle antecellit. In qua etiam ſententia poſt longas diſputationes ſterit Gal. libr. 4. de ſimpl. medic. facult. primum tamen dubitans & perplexus, ſi quam machinam aut rationem inuenire poſſet, qua ſicut in lacte, ita in aceto contrarias partes ſepararet. Id enim tantum obſtare ſcripſit lib. 1. quo minus eorum ſentẽtiam laudet qui acetum vinum eſſe mortuum dixerunt, & pro eorum opinione pericula omnia ſubeat, qui in aceti generatione propriam vini caliditatem perijſſe, atque aliam ex putredine natam eſſe aſſeuerant. Verum eam poſtea ipſe ſibi ſuſtulit dubitationem, dicens & vinum & acetum non ſimplicia eſſe corpora, ſed partibus contrariæ facultatis conſtare: habet enim vinum in ſe recrementum craſſarum partium, ex quo fæx conſiſtit. habet & aliud quod florem nuncupant, quod dum vinum feruet, ſupernatat, ſed poſtea ad fæces ſubſiſtit: tertium aqueum, quod toti vino permiſtum eſt, ex quo primario potiſſimumque feruet: & quartum præter hæc ipſum reuera vinum. Cæterum dum vinum trãſit in acetum, vinoſæ vini partes refrigerantur: aqueum autem illud recrementum putreſcens, adſcititium calorem conquirit, velut cætera omnia quæ putreſcunt, fitque acetum quiddam ex contrariæ facultatis partibus compoſitum, partim refrigerantibus, partim calidis velut etiam omnes vſtorum lignorum cineres. Quamuis quatuor illę quas in vino eſſe diximus partes, non tam manifeſte in aceto appareant: eſſe tamen in eo quod illis proportione reſpondeat veriſimile eſt, quod acetum vini partium alteratione potius quã corruptione generetur. Sed & à putrido illo calore igneam quandam acrimoniam acetum acquirit quæ ſenſum mordet, & rodit & exaſperat, & intro ſubiens dolorem parit. Ab ea autem quidã acetum calidum eſſe, non quidem per ſe, ſed per accidens pronunciarunt. Quod enim dolorem moueat, fluxionem concitare dicunt, non craſſi quidem & frigidi cuiuſdam humoris (ſiquidem acetum adſtringendi vi præditum huiuſmodi humorem repellit, eique viam præcludit) ſed biliosi & tenuis, qui in partem aceti acrimonia demorſam perueniens, caloris in ea ſenſum inuehat. Eſt & ab eodem calore valde tenuium partium, in intimas corporis partes penetrabile, incidens attenuanſque quęcunq; viſcoſa & craſſa in alto corpore conſtiterint. Ac quamuis ſpecie humidum videatur, ſtrenue tamen ordine tertio deſiccat: habet vero & vim adſtringendi repellendique maximam, vt non modo ſanguinis profluuia, ſed aluum etiam ſiſtat & phlegmonas incipientes reprimat, non aliam quidem ob cauſam quàm quòd valde refrigeret.

Ὄξος καθαρτικόν. acetum purgatorium. varie fieri poteſt pro ratione humoris qui vacuari debet. In aceti ſextarios quinque inijcitur ſcammoniæ vncia vna trita, & ſinitur ad dies quinque. Quod ſi lathyridum vnciam vnam pro ſcammonia maceraueris, pituitam expurgabit: ſi vero parem epithymi portionem, atram bilem. Dandum eſt autem cuiuſque cochlearium vnum, vel duo ad intinctus vna cum cibo.

Huius preparationem docet Aet. tetrab. 1. «
ſerm. 3. c. 75. «

Ὄξος σκιλλιτικόν. acetum ſcylliticum, quomodo pa- «
retur vide Dioſcor. li. 5. c. 25. & Paul. li. 7. c. 11. & «
Oribaſ. Collectan. lib. 5. c. 25. «

Ὀξύ. acidum. Id dicitur quod abſque caliditate linguam mordet, vt diffinit Aetius. vide in dictione ὀξύτης.

Ὀξύα. dicitur alterum fagi genus. Sciſſimam Latini vocant, quod in tenuiſſimas ſecetur laminas. Eſt arbor abietis aſpectu, erecta, læuis, enodis, proceritate craſſitudineque illi fere æqualis: folio craſſo, bifido, aculeato: fructus in ea pendet glande in calyce echinata, placida tamen nec hiſpida, vt caſtaneæ, nihilominus illi ſimilis dulcedine atque ſucco. Eius folia adſtringendi vim habent.

Ὀξυάκανθα. acuta ſpina. Arbor eſt pyraſtro ſimilis, ſpinoſa valde & minor, baccas profert myrti plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidam, alte deſcendentem. Viribus quoque pyro ſylueſtri æqualis eſt, habet & ſubtile quiddam coniunctum: fructus ipſius myrti baccis reſpondet. Officinæ Berberis, ruta Spiniuinetum appellant: quibus tamen aduerſatur Matthiolus.

Atque alij quidam, qui nolunt eam eſſe quam «
officinæ Berberis appellant, ſed ſpinam illam in «
ſepibus naſci ſolitam, quæ vulgo *aubepine* vel «
blanchepine nominatur. «

Ὀξυάκανθα. dicitur à quibuſdam ὁ κυνόσβατος, vt habetur apud Dioſcor.

Ὀξύβαφον, ſiue

Ὀξόβαφον. acetabulum. Eſt tum liquoris tum aridi menſura quæ apud Romanos ſeſquicyathum continebat. Græci atq; ad eorum imitationem Romani, ſic ex aceto nominarunt vas primò dictum in quod acetum infunderetur, deinde ad menſuram tranſlatum eſt. Hermolaus Barbarus in caſtigationibus Plinianis ab accipiẽdo dictum putat: quem qui ſequuntur acceptabulum

ſcribũt. Eadem autẽ menſura etiam apud Atticos fuit tam liquidorum quam aridorum ſeſquicyathum & ipſa capiens, ſiue vncias duas & drachmas duas menſurales, quæ ad drachmas quindecim ponderales reducuntur. ideoque κοτύλης τέταρτον à medicis aliquando dicitur. Eius nota apud Græcos fuit ὀξ.

» Dicitur & ὀξυβάφιον, nota vero proprie ſic di-
» ctum fuiſſe vaſculum in quod acetum infun-
» debatur ad intingendos cibos, vt notauit Pol-
» lux; Præter has autem ſignificationes ὀξύβαφον
» & κοτύλην Anatomici vocant profundiores ſinus
» oſſium capita excipientes.

Ὀξύγαλα. lac acidum. Fit certa quadam lactis præparatione, per quam ſola caſeoſa ſubſtantia relinquitur, eaque ipſa non eiuſdem omnino naturæ cuius ab initio fuit, verum multo frigidior, vt ægerrime, nec niſi à ventriculo valde calido concoquatur. Neque enim calidam & acrem ſeri qualitatem retinet, neque pinguem & calidam butyri, ſed ſola craſſiore ſubſtantia conſtat, quæ in caſeum abit ὀξυγαλάκτινον appellatum.

» Columella vocat oxygalam vbi conficiendi
» eius rationem tradit. Plin. oxygala retenta Græ-
» ca declinatione, de quo ita ſcribit lib. 18. c. 9. de
» lactis vſu tractans. Additur paulum aquæ vt
» aceſcat; Quod eſt maxime coactum in ſummo
» fluitat, id exemptum addito ſale oxygala appel-
» lant, & mox, oxygala fit & alio modo, acido la-
» cte addito in recens quod velis aceſcere, vtiliſſi-
» mum ſtomacho. Sed vide in voce γάλα vbi de il-
» lo plura.

Ὀξυγαλάκτινος. Caſei ſpecies qui Pergami paraba-
» tur, quem omnium caſeorum recentium præ-
» ſtantiſſimum eſſe tradit Galen. 3. de aliment. fa-
» cult. c. 17. & in cibo ſuauiſſimum, ſtomacho mi-
» nime noxium, alijſque omnibus caſeis conco-
» ctu tranſituque faciliorem, ſuccum non haben-
» tem craſſum, vel vitioſum; id genus hodie Gal-
» li videntur iunceam appellare.

Ὀξύγαρον. garum acetoſum, hoc eſt, garum aceto miſtum. vide γάρον. ὀξύγαρον καθαρτικὸν deſcribitur ab Aetio lib. 3. c. 86.

Ὀξύγγιον. nomen hoc non vere Græcum eſt, ſed ex Latino corruptum: ſignificat autem axungiam, hoc eſt, adipem ſuillum, nec eum quidem omnem, ſed proprie qui vngendis rotarum axibus inſeruierit. Illi enim tum ex rotarum circumactu, tum ex earumdem ferrugine noua quædam qualitas acceſſit, ob quam & phlegmonis imponitur, & ſedis vitijs opitulatur plus quam recens & ſyncerus adeps.

» Perperam Hermolaus Barbarus hanc vocem
» ab ὀξὺς deriuatam putauit, interpretans modo
» poſcam, modo aceti fœcem.

Ὀξύγενυς. vocatur teſte Polluce τὸ γένειον mentum,
» de quo vide ſuo loco; vel dicitur id quod infra
» labia in maxilla inferiore eminet apud eundem.

Ὀξυγλυκὲς ἢ

Ὀξύγλυκυ. eſt potus qui paratur dulciſſimis fauis maceratis atque decoctis. Faui à quibus mel omne expreſſum fuerit, in ollam conijciuntur in qua pura aqua ſit, tum inferuẽt, donec faui omnem prorſus humorem in aqua poſuiſſe videantur. Is humor reponitur ſeruaturque & æſtiuo tempore bibitur ad ſitim tollendam, frigida aqua dilutus. Author Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ὀξέων. Idem autem comm. 3. ſcribit ὀξύγλυκυ non aliud eſſe quam ἀπόμελι, fierique ab alijs ex melle & aceto, ab alijs autem ex fauis & aceto: Eſt igitur ἀπόμελι acidum. Incidendi & refrigerandi vim habet. vide ἀπόμελι.

Ὀξυδερκὲς ἢ

Ὀξυδερκικὰ φάρμακα. vocantur medicamẽta quæ oculos, nullo quidẽ ſenſibili affectu laborantes, male tamen munere ſuo fungentes corrigunt, & in integrum reſtituunt. Eiuſmodi aliquot collyria referuntur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ὀξύθυμος. iracundus, iræ impotens, qui leuiſſima de cauſa iraſcitur, vel qui natura ad iram procliuis eſt. Opponitur, inquit Galenus, comment. 2. lib. 1. Epid. τῷ θυμώδει, hoc eſt, animoſo, qui non niſi magna & iuſta de cauſa iraſcitur. Sic ira & iracundia apud Latinos differre dicuntur. Ira enim, inquit Donatus, de cauſa eſt: Iracundia de vitio multum iraſcentis, ſiue de moribus. θυμώδης, inquit Galenus, magnanimus eſt & rerum humilium contemptor: ὀξύθυμος autem, puſillanimis, nec generoſo virilique animo præditus; vt qui ſit frigidiore temperamento & δυσδιαφόρητος. Eam namque ob cauſam ſi vel leuiſſime offendatur, iram ferre & coquere non poteſt, ſed ſtatim excandeſcit, nec potens eſt iræ & animo ſuo moderari, ſed mulierum more minimis etiam perturbationibus ſuccumbit, & proximus ardet iracundia.

Ὀξύκεδρος. ſpecies cedri, magis acuto folio, duro, ſpinoſo.

Ὀξύκρατον. poſca, vel puſca. eſt acetum aqua miſtum. Miſcendi autem ratio nunquã certa fuit. Varie namque temperari poteſt. Sed, vt Aetius eſt author, ſi ſimplici ratione conſtruatur, refrigerat & humectat: ſin condiatur, & calorem & ſiccitatem adſciſcit. Inter veteres, vt inquit, omnes fere conuenit, noxium parere ſuccum, neruis officere, flatuoſos ſpiritus creare, capitis dolores concitare, contra ſacrum morbum prodeſſe, vini crapulam mitigare, ſanguinis acrimoniam lenire. Conſuluntque ea potione abſtinendum, quod facile putrilaginem concipiat qui ex eo contrahitur humor, item propter noxam quam neruis infert. Græcorum iuniores imitatione Latinorum etiam φούσκαν, id genus potionis appellarunt.

Vtrum autem in oxycrati potu acetũ admiſtum «
ſit duntaxat vt aquam deducat; an etiam vt ip- «
ſum quoque refrigeret quærit Gal. c. 29. lib. 1. de «
ſimplic. facultatibus. «

Ὀξυλάπαθον. genus rumicis quod in acutum tẽdit, prædura habens labra, in paluſtribus naſcens. Caulis ei ramoſus, prægrandis, folia betæ, vliginoſa, & in acutum tendentia, ex quibus nomen ſortitum eſt. vulgus parellam, officinæ grandem oxillam vocant. Vtramque naturam, tum diſcutiendi, tum repellendi habet. Herba ipſa aluum ſubducit, ſemen vero ita adſtringit, vt dyſenteriæ & alui profluuio medeatur.

Ὀξυλιπὴς ἄρτος. acidus panis, cui ſcilicet exiguum «
aceti affuſum fuit; vide ἄρτος vbi panis inſignio- «
res quæ occurrunt differentiæ explicantur. «

Ὀξυλίπαρον. apud Athenæ. li. 9. condimenti quod- «
dam genus eſt quod pingui conſtabat & aceto, «
aut rebus alijs acidis, vel vt inquit Hermolaus, «
genus iuris in quo Raiæ ac cæteri eius naturæ «
piſces mandi ſolebant. «

Ὀξύμαλα, τά. acida mala, id eſt, pruna, τὰ κοκκύ- «
μαλα vt Heſych. exponit, vox Laconica teſte «
Athenæo. «

Ὀξύμελι. acetum mulſum, vel mulſum acetoſum, vt alij loquuntur. Potio eſt ex aceto & melle condita, vetuſtiſſima certe, vt quæ etiam ante Hippocratis ſeculum in ſanitatis vſum venerit. Huius duæ ſunt ſummæ differentiæ: alia ſimplex eſt; alia compoſita. Nec vero etiam ſimplicis ratio vna eſt: quidam enim ita præparant: Melle optimo ſuper carbones deſpumato additur aceti tantum vnde guſtanti nec acidum nimis, nec dulce videatur: ac denuo ſuper prunas coquitur, quoad plane vnitæ amborum qualitates ſint, nec appareat guſtanti acetũ adhuc crudum: hinc ab igni deponitur, cumque eo vtendum eſt, aqua miſta ita temperatur vt vinum, nimirum ex ſumentis guſtu. Id enim vt iucundiſſimum eſt, ita etiam vtile: & contra vt iniucundum, ita aduerſiſſimum. Alij vero tum mellis, tum aceti modũ definiunt, vni aceti parti, mellis, à quo detracta ſpuma ſit, duplum miſcentes, deinde ambo leni igni coquentes, donec eorum qualitates in vnum coierint. Alij autem cum aqua ſtatim ipſum faciunt, melli quadruplum optimæ aquæ miſcentes, deinde coquentes modico igni, quoad ſpumare deſinat: poſt vero dimidio aceti adiecto rurſus coquẽtes, donec qualitatum omnino ſit vnitas, nec acetum crudum etiam appareat. Conficitur etiam tribus ſtatim ab initio miſtis, ad hunc modum: Aceti vni parti additur mellis duplum & aquæ quadruplum, atque hæc ad tertiam vel quartam partem coquuntur, ſpuma interim detracta: aut ſi valẽtius id facere ſtudes, tantundem inijcies aceti quantum mellis. Hæ quidem ſunt rationes parandi ſimplicis oxymelitis, à Galeno proditæ lib. 4. ſanitat. tuend. Quibus tamen Galenus alias addit in conſilio pueri epileptici, ſcribens id oxymeli acidiſſimum cenſeri, quod ad mellis proportionem quartam aceti habet partem, dulciſſimum quod octauam, aliaſque multas eſſe intermedias differentias pro miſtionis modo. Prætetea vero in plæriſque Græciæ locis oxymeli etiam ex fauis confici ſolere. Cæterum oxymeli omne extetget viſcoſos humores, & craſſos attenuat. quapropter viſcerũ omnium obſtructiones diſſoluit, ſiue in febribus, ſiue citra febrem detur. Verũ aquæ multæ miſtione vires eius exoluuntur. Tuſſim autem mouere quæ non eſt, & inteſtina radere oxymeli, Hippocrates & Galenus ſcripſere, non in corporibus quidem craſſis & glutinoſo humore redundantibus, ſed puris ab excrementis, aut ijs quæ tenui & acri fluxione vexantur, quæque neruoſas partes valde ſenſu exquiſitiſſimo præditas habent. Hæc quidẽ fuit oxymelitis ſimplex miſtura, aceto, melle & aqua conſtans. quibus ſi quid præterea accedat, id iam compoſitum dici debebit, quale eſt quod à Plinio lib. 14. c. 17. & 23. c. 2. deſcribitur è mellis decem minis, aceti veteris heminis quinque, ſalis marini pondo, thymbræ quadrante, aquæ pluuiæ ſextarijs quinque pariter coctis, ſufferuefactis decies atque ita diffuſis & inueteratis. Alij vero alia miſcuerũt ad varios vſus, inter quæ nobile habetur τὸ Ἰουλιανοῦ, memoratum à Galeno lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, & à Paulo Ægineta deſcriptum lib. 7. capite 5. item σκιλλητικὸν & ἀσκληπιάδειον ab eodem Paulo deſcriptum lib. 7. capite 11. & præterea τὸ ἀκρατικὸν, cuius varij modi habentur apud Aetium lib. 3. capite 76. 77. 78. 79.

Ὀξυμυρσίνη. ſylueſtris myrtus. Romanis ruſcum dicitur. folijs myrti latioribus, cuſpidis ſpecie mucronato cacumine. Baccæ per maturitatem rubeſcunt à medijs folijs dependentes, nucleo durities oſſea, radix graminis guſtus adſtricti, ſubſalſi, à qua ramuli viticis, frequentes, lenti. Officinæ bruſcum vocant. folia & baccæ ſi coquantur & bibantur, vrinam mouent, menſes prouocant, veſicæ calculos frangunt, & vrinæ ſtillicidio medentur.

Ὀξύπορον. nomen eſt emplaſtri ruptorij, cuius deſcriptio habetur apud Aet. lib. 15. c. 17.

Ὀξυπόριον. medicamẽti genus eſt tenuium partium, & facile venas ſubiens & permeans, vt nomen ipſum indicat, à cita penetratione inditum. Eſt autem facultate cõcoctorium, ijs conſtans quæ cum tenuitate partium calore prędita ſunt. Eiuſmodi eſt τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, τὸ διὰ καλαμίνθης, τὸ διὰ κυδωνίων, τὸ διοσπολιτικὸν, quæ habentur apud Galenum in lib. ſanit. tuen. & alia permulta ab Aetio deſcripta lib. 3. c. 90. 91. & lib. 5. c. 68. & lib. 6. c. 10. Nec vero vnus eſt exhibendi modus. Nam vel in potu ante cibum tũ mane tum veſperi præberi poteſt, vel datur à Rufo in cura melancholiæ, ad tollendas inflationes, vel in cõdimento ad ciborum concoctionem digeſtionemque procurandam. Materia autem hæc fere deligitur, fœniculum, apium, liguſticum, ammi, piper, zingiber, ruta, cuminum, ſeſeli, thymus, calamintha, cinnamomum, & reliqua eiuſdem generis, de quibus apud Aetium lib. 9. c. 24. vbi de cruditate ex Galeno diſſerit. Quibus etiam aliquid quandoque adijci poteſt quod purgandi vim habet, ex quo ὀξυπόριον καθαρτικὸν fiet, quemadmodum apud Aetium lib. 3. continetur.

Dicuntur & hæc medicamenta oxypora vt apud Plin. lib. 20. c. 23. & lib. 24. c. 8. & Dioſcor. lib. 3. cap. 58. Sed à Galeno ijſque qui eum ſequuti ſunt frequentius vſurpatur ὀξυπόριον quam ὀξύπορον.

Ὀξυρεγμία. acidus ructus. Eſt qui flatum ſapore acidum à ventriculo ad os refert. Prouenit potiſſimum ob ventriculi frigiditatem, non eam quidem immodicam, ſed cũ imbecillo calore coniunctam. Neque enim vbi nulla prorſus facta eſt ciborum alteratio, acidi ructus excitãtur, quemadmodũ nec vbi optime concocti fuerint, ſed tantum vbi modicam à ventriculi calore alterationem perpeſſi fuerint, nec perfectam adipiſci potuerint. Fiũt etiam propter frigidam pituitam in ventriculo aceruatam, & frigidam fluxionẽ in ipſum decumbentem, adhæc ciborum tum frigiditatem tũ copiam: his enim omnibus cauſis commune eſt calorem ventriculi ingenitum vinci à cibis, non eos vincere. vide ἐρυγή.

Ὀξυρεγμιώδης. qui acidum eructat aphor. 33. lib. 6.

Ὀξυρόδινον. olum roſaceum aceto temperatum. Sed cum varius poſſit eſſe vtriuſque modus, qui temperatiſſimus eſt, recipit olei roſacei partes quatuor, aceti vnam, vt ait Gal. initio lib. περὶ εὐπορίστων: ſic enim mediocriter refrigerat. Quod vero plus aceti habet vehementius refrigerat, vt contra minus, quod minus habet aceti. Habet etiam vim repellendi. Itaq; in morborum principijs magna vtilitate illinitur, præſertim ſi calidus morbus eſt. Sed & in œdematis atque ipſis etiam lethargicis Galen. in li. meth. med. admonet, quo humor, quiſquis is fuerit, à parte affecta repellatur. Tanta adeo vis eſt oxyrhodini in frigidis etiam morbis, ſiue per ſe, ſiue cum ſale, aut

thymo, aut alio exhibiti, ne frigiditate nocere poſſit.

Ὀξὺς. acutus. dicitur à Græcis homo δριμὺς καὶ ταχὺς, id eſt, acer, ſiue, quod idem eſt, celer, vt annotauit Galenus comment. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quo etiam in loco ſcribit Hippocratem ea loquendi conſuetudine inductum ὀξεῖς πυρετοὺς, id eſt, acutas febres, appellaſſe eas quæ caliditatem exhibent manui celeriter occurentem, eoque nomine velocem caloris motum oſtendiſſe: verum minus proprie eiuſmodi febres acutas dici palam eſt, quod febris tertiana ad hunc modum calida, acuta non ſit. Ab eodem vero loquendi more, ὀξεῖαν νόσον, ſiue ὀξὺ νόσημα dictum eſſe à medicis, non eſt dubium. Nam, vt ait Gal. extremo lib. 3. de diebus criticis, ex motus ſpecie acutus morbus nominatur. Nec tamen in ſolo celeri motu eſſentia acuti morbi poſita eſt, ſed in eius etiã magnitudine & periculo. Itaq; acutum morbũ dicere eum eſſe qui celeriter ſua tẽpora abſoluit, non eſt eum quidem definire, ſed ex ipſo nomine vim eius & proprietatem explicare. Qui enim ſic definit, non ille quidem ὀξεῖαν νόσον, ſed potius βραχυχρόνιον definit, qui morbus vt nõ ſemper acutus eſt, ſic acutus omnis βραχυχρόνιος, ſemper exiſtit. Multæ ſiquidem febres diariæ externam aliquam ob cauſam contractæ intra diem vnum deſinunt, quas tamen nemo vel medicus vel idiota acutas vocare cõſueuit. Quamobrem Archigenes multum à Galeno hac in re collaudatus l. 2. de diebus criticis, acutum morbum non temporibus quidem ſolis nudiſque, ſed motu potius & natura appellandum cenſebat. Nam cum morbus ſegni lentoque motu & cum interuallis à febre vacuis ad quadrageſimũ vſque diem procedit, nemo, inquit, ſanæ mentis eum acutum dixerit, ſed πολυχρόνιον, hoc eſt, diuturnum: ſimiliter & paruas illas febres periculoque carentes diarias, nemo acutas, ſed ὀλιγοχρονίους, id eſt, breues, vocauerit. Eſt enim acutus morbus, vt ipſe definiuit, cui motus velox & ſubito pericula adueniunt. Ac velociter quidem moueri dicitur, quod ad ſuum finem iudiciumque properet, ipſumque ad decimumquartum diem conſequatur. Qui enim ante ſoluitur, κάτοξυς, id eſt, peracutus, dicitur. Qui vero longius procedit, ſimpliciter acutus. Sunt tamen & in illis differentiæ. Siquidem vt exacte peracutus eſt qui quarto die deſinit, non exacte, qui ad ſeptimum vſque peruenit, ita & inter acutos alius vere acutus eſt qui quartodecimo die iudicatur, alius non vere qui ad vigeſimum vſque perdurat: quanquam & ipſe acutus ſit. Præter has autem differentias etiam tertia acutorum eſt quæ ἐκ μεταπτώσεως, id eſt, ex decidentia ſiue delapſu dicitur, quoties acuto quodam morbo imperfecte intra diem vigeſimum iudicato, & fracta ex eo die eius vehementia, reliquum eius nec eiuſdem celeritatis neque periculi prorſus expers intra quadrageſimum diem deſinit. Talis quidem eſt acutorum morborum motus. Sunt autem & hi omnes magni perículoſique, ſiue propria ratione, vt apoplexia, epilepſia, conuolſio, tetanus, cholera: ſiue propter ſymptomata vt coniunctam vehementem febrim, in qua Hippocrates videtur acutorum morborum eſſentiã collocaſſe, ſcribit enim lib. 1. περὶ διαίτης ὀξέων in hunc modum: Sunt igitur acuti morbi quos priſci nominatim perſtrinxerunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, cauſus & quicunque alij hos conſequuntur morbi: quorum febres prorſus continuæ interficiunt. Quibus tamen verbis non videtur Hippocrates alios ab acutorum numero excludere qui febri carent, geminam eorum differentiam manifeſto agnoſcens, quo loco ait: ſpirandi facilitatem magnam vim habere ad ſalutem in omnibus acutis morbis quibus coniuncta febris eſt. Tales autem acuti morbi quorum febris comes eſt à bile flaua accenduntur, ob quam & celeriter mouentur, & tertio quoque die fere ſemper acceſſiones habent, & repentinis mutationibus atque periculis obnoxij ſunt. Dicitur vero & alia ſignificatione ὀξὺς πυρετὸς ab Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Eſt enim febris differentia à motu caloris ſumpta, hoc eſt, à caliditate celeriter manui occurrente, & ſuam motionem celerem indicante, cui ipſe Hippocr. ἐπιμανθάνοντα πυρετὸν opponit. Dicitur autem ea cuius calor initio & mox vbi manus eſt admota corpori, ardens & acris percipitur, ſed manu diutius immorante languidior & mitior ſentitur. Huiuſmodi ſunt biliosæ febres. Tertianario enim, vt ait Paulus lib. 2. c. 18. ſi manum inijcis, primo quidem contactu calor copioſus & acer occurrit, ſed paulo poſt à manu remanente vincitur, ea ſcilicet parte cui manus admouetur. Nec tamen iſta febrium differentia à motu caloris ita ſumitur, quin & febris eſſentiæ, id eſt, calori intenſiori & materiæ in qua calor accenditur, aliquid ſuę generationis debeat.

Ὀξὺς. herba, quæ, vt Plinius author eſt, ſolia terna habet. Putatur eſſe ὀξυτρίφυλλον, officinæ trifolium acetoſum & alleluia vocant. Eam edunt quos enterocele male habet.

Pro ὀξὺς herba rectius fortaſſe ὀξὶς ſcribetur “
vt ſupra, niſi forte à Plinio intelligatur ibi iun- “
ci ſpecies, alio nomine compoſito dicta ὀξύσχοι- “
νον. “

Ὀξύσχοινος. iunci paluſtris genus, acuto cacumine. Cuius duæ ſpecies produntur: vna ſterilis, cuius in medicina nullus eſt vſus: altera ſemen nigrum & orbiculatum ferens, cuius calami craſſiores carnoſioreſque ſunt. Eius ſemen ſomnum conciliat. vtrunque ſi frictum cum vino bibatur, ventris fluxus deſiccat. Compoſita eorum temperies eſt, ex terrena eſſentia leniter frigida, & aquea leuiter calida: vt prodidit Galenus.

Ὀξύτης. aciditas. qualitas eſt guſtabilis in corpore humido & tenuium partium à frigiditate proueniens. Siquidem acida omnia frigida ſunt, tam ea quæ ex crudis matura fiunt, quam quæ ex maturis perfectiſque in aliam naturam degenerant. Quæ enim initio propter ſummam craſſitiem & frigiditatem acerba, & poſtea auſtera euadũt, ea calore paululum attenuata, factoque humore eorum magis aereo & ſubtili acida redduntur, ita tamen vt multis numeris frigiditas caliditatem in illis exuperet. Sed & acetum quod vini vitio prouenit, & à frigido aceſcit, & acidum factum ex calido frigidum efficitur. Eius exemplo acida omnia tenuium partium exiſtũt, & adſtringunt & exaſperant & acrimonia non carent, euenitque illis, vt inquit Galenus, ſimile quid quod borealibus conſtitutionibus accidit, vt frigida videlicet ſint, ſimulque tenuis eſſentiæ. Quod autem in corpore humido aciditatem prouenire dictum eſt, ſic accipi debet, non vt lu-

telligamus acida, vt ſpecie quidem, ſic etiam viribus humida eſſe, ſiquidem facultate magis ſicca ſunt, verum quod ea quæ ex acerbis & auſteris acida euadunt, cuiuſmodi ſunt fructus omnes qui maturitatem adipiſcuntur, affluentis humoris copia id perpetiuntur. Eſt enim ſapor acerbus magis terrenus, acidus autem magis humidus.

Ὀξυτόκιον φάρμακον dicitur medicamentum efficiens vt mulier cito pariat, Dioſcor. l. 9. c. 194. de cyclamino loquens, Plutarch. ὠκυτόκιον vocat.

Ὀξυτρίφυλλον. trifolium. nam hoc nomine à quibuſdam vocari τὸ τρίφυλλον, Dioſcorides author eſt.

Ὀξυφοῖνιξ. palma ſylueſtris, arbor eſt fronde ſaligna virens, pomo prum, oſſe duro, nucleo intus exili, carne foris copioſa, colore è nigro in luteum langueſcente. officinæ thamarindum vocant, quaſi palmulam Indicam. Abſceſſu ſecundo refrigerat & humectat, flauæque bilis ardorem vehementer reſtinguit.

Ab acido autem ſapore nomen habet.

Ὀξυφλεγμασία. dicitur acuta & vehemens inflammatio quæ fit à ſuccenſo ſanguine.

Ὀξύφοιλλον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ χμαίον, vt habetur apud Dioſcor.

Ὀξυφωνία. vox acuta dicitur in Coac. & in Prorrhet. & graui opponitur; Grauem efficit amplitudo viæ, acutam anguſtia; quo modo enim in fiſtulis & tubulis muſicis organorumque muſicorum quibus in ſacris ædibus vtuntur, vt amplitudo canalium maior, ita ſonus grauior; eadem in natura ratio eſt, illa enim naturæ imitatione ars reperit; imitatio eſt follium è pulmonibus, fiſtularum ex arterijs, reliqua ex mirabili laryngis artificio tranſlata ſunt; at in morbis cum ex graui & moderata voce acutior redditur, anguſtia arguenda eſt, hæc autem vel intercepta via pure, craſſiore pituita, vel tuberculo fit in febribus ardentibus & malignis, ab immoderata ſiccitate virium eſt: Primum ergo acuta, deinde aucta ſiccitate κλαγγώδης, quæ ſi eo magis etiam inualeſcat κλαυθμώδης, qualis plorantium & querulorum vox eſt, non ſolum acuta, ſed oſtentans & tremula.

Ὀξώδης ἀπεψία, ἢ ὀξυρεγμιώδης. cruditas acida vide ὀξυγό.

Ὄπιον. ſuccus papaueris. alij lac, alij lacrymam appellant. Eius parandi rationem hanc Dioſcorid. prodidit. Cum ros in papauere exaruerit, cultro decuſſatim in ſtellas, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum ſummam cutem incidere oportet, lacrymam exeuntem digito in concham abſtergere, nec multo poſt redire, vt concreta inueniatur. Etenim quæ tum aut poſtero die etiam offenditur, in vetere pila teri debet, & in paſtillos cogi. Id opium dici teſtatur. Scribonius Largus in deſcriptione collyrij quod diaglaucion vocat: Opium, inquit, quod ex lacte ipſo ſyluatici papaueris capitum fit, non ex ſucco foliorum eius, vt pigmentarij inſtitores eius rei compendij cauſa faciunt. Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc ſine moleſtia & abundanter teritur. Dioſcorides ab aliquibus capita ipſa & folia tundi & prælo exprimi, terique in mortario, & digeri in paſtillos ſcribit: vocari autem μηκώνιον, multum opio ignauius. Quod ipſum etiam Plinius lib. 20. cap. 18. dixit his verbis: Quum capita ipſa & folia decoquuntur, ſuccus meconium vocatur, multum opio ignauior. Galenus opium interdum Hiſpanicum, interdum Libycum & album commendat, Aetius aliquando Aſianum, aliquoties Achaicum. Officinæ noſtræ vno ore Thebaicum prædicant, emuntque à mercatoribus alicunde comparatum, ſed vbi & quomodo paratum ſit, prorſus ignorant. Optimum habetur, inquit Dioſcorides, graue & denſum, guſtu amarum, odoratu ſoporiferum, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neque aſperum, neque grumoſum, quod inter colandum non vt cera coeat, & in ſole diffundatur, dein admotum lucernis non atra luceat flamma, extinctum denique odoris vim conſeruet. Adulteratur autem multis modis, vt glaucio gummi aut ſylueſtris lactucæ ſucco.

Ὀπωδερίς. eſt collyrium πραγματικὸν ad palpebrarum aſperitates efficax, cuius deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7. ex Oribaſio. Quod alijs etiam nominibus ἁρμάτιον καὶ ἄπονον tradit appellari.

Ὀπισθίαρ. dicitur τοῦ μεταφρένου pars exterior quæ neruoſa eſt, interior enim ὀπισθίαρ Ruffo dicitur.

Ὀπισθοκράνιον. occipitium dicitur Paulo Æginetæ.

Ὀπισθοκύφωσις. ſpinæ in poſteriorem partem contorſio. dicitur & ſimpliciter κύφωσις, de qua ſuo loco diximus.

Qui hac affectione laborant repandi Latinis vocantur.

Ὀπισθότονος. Eſt perpetua totius corporis conuulſio in partem poſteriorem. Species eſt τοῦ σπασμοῦ. Is autem perpetuus eſt, & non diſtinctus acceſſionibus quæ per temporum redeunt interualla, totumque corpus exercet, ita vt nulla eius pars in poſteriora non contorqueatur. Ex quo patet affectum ad principium neruorum pertinere ex quo nerui oriuntur, qui corpus in partem poſteriorem retro adducunt: quanquam fieri etiam aliquando poſſit, vt non affectis ijs neruis, ſed alijs potius reſolutis, quorum munus eſt corpus in ant...ora flectere, ὀπισθότονος contingat, perinde atque σπασμὸς ὁ κυνικὸς, in quo non ea pars quæ videtur cõtrahi, ſed oppoſita laborat. Cum enim natura tam dextra parte quam ſiniſtra aduerſos inter ſe neruos numero, magnitudine & robore pares conſtituerit, æquabili quodam nixu corpus veluti in æquilibrio continentes, cum primum aliquos reſolui contigerit, illis aduerſos perpetuo ſolos agere neceſſe eſt, atque ad principium ſuum recurrentes, muſculos etiam eo ſecum adducere. Galenus tamen & qui eum ſequuti ſunt medici, ὀπισθότονον conuulſionis ſpeciem eſſe prodiderunt, fierique eum cenſuerunt contractis ijs neruis qui corpus in poſteriora inflectunt. Qui ſimpliciter quidem dicitur ὀπισθότονος, totius corporis eſt, & male affecto neruorum principio contingit: poteſt vero quibuſdam etiã partibus accidere, vt ceruici maxillis, lumbis, conuulſis videlicet eorum duntaxat muſculis qui eas partes in poſteriora agunt. Verum is non ſimpliciter ὀπισθότονος dicetur, ſed addito eius partis nomine quæ diſtenditur. Eadem eſt eius affectionis cauſa quæ & conuulſionis in vniuerſum.

Ὄπισμα & ὀπισμός. Dioſcoridi & Theophraſto ſuccus lacteus, qui ex caule aut radice inciſa colligitur, alij liquorem concretum interpretantur, alij eſſe idem quod χύλισμα.

Ὀπισθοχειμῶνες. eleganter hac dictione Hippocr. 1. Epid. quæ ad extremam hiemem fiunt frigora intelligit, quæ aliquando prioribus ſæuiora aut duriora experimur, quaſiq; retractam hiemem aut reuerſam dicimus, ſic & extremum hiemis tempus ὀπισθοχειμῶνα vocat περὶ χειμῶν.

Ὄπλα. dicuntur apud Hippocratem funes ex ſtuppa, lino vel cannabe, vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀποβάλσαμον. opobalſamum. eſt ſuccus qui ex balſamo manat. Cortex eius vitro lapide, aut oſſeis cultellis vulnerabatur (ferro namque caudex eius conciſus protinus moritur) inde manabat gutta primùm tenuis, deinde oleo ſimilis, quæ poſtea rubeſcebat ſimulque dureſcebat. Per Caniculam excipi ſolitam Dioſcorides author eſt: eamque probari maxime quæ ſit validi odoris, ſincera, dilui facilis, guſtu adſtringens & modice mordens. vis illi eſt ſiccare & calfacere. Eſt & maxime tenuium partium.

Quod ad ſucci ex balſamo collectionem ſpectat, Dioſcorid. & Theophr. ferreis vnguibus ſcalpi ſeu incidi ſolitam hanc arborem teſtantur: Plinius contra incidi vitro, lapide, oſſeiſue cultellis, vt hic noſter habet author: ferro enim inquit Plin. lædi vitalia odit, emoritur protinus, eadem amputari ſuperuacanea patiens, incidentis manus libratur artifici temperamento ne quid vltra corticem violet: Plinij exemplo Solinus, Lignum (ait) caudicis attrectatum ferro ſine mora moritur. eapropter aut vitro aut cultellis oſſeis, ſed in ſolo cortice artifici plaga vulneratur, Sic etiam Cornel. Tacitus memorię prodidit, ſi ferri vim adhibeas pauere hanc arborem, ideoque venas fragmine lapidis aut teſta aperiri: Porro iſta cum Dioſcoridis ac Theoph. verbis facile conciliabuntur ſi dicas, id vnum omnes voluiſſe in vulneranda balſami arbuſcula, cauendum vtiice, ne quid extra corticem violetur, adeoque à cultellorum ferreorum acie abſtinendum, ac ferreis vnguibus, hoc eſt inſtrumentorum ferreorum eo genere quod ad vnguis humani figuram conuexum ſit, quidni corticem inuiolato intactoue caudicis ligno ſcalpere liceat, haud ſecus atque vitro, teſta, fragmine lapideis oſſeiſue cultellis? eiuſmodi vero ferreorum vnguium mentionem facit Columella lib. 12. cap. 18. quibus vindemiatores vnguium vice ad colligendas vuas vti voluit, vt ne manibus vuas diſtringerent, ſicque non minima fructus portio diſperſis acinis in terram dilaberetur.

Δι' ὀποβαλσάμων. collyrij cuiuſdam ſic nuncupati Paul. meminit l. 3. c. 22.

Ὀποκάρπασον. ſuccus quidam eſt venenatus, ſoporem & ſtrangulationem adducens. Eſt autem frigidus, & collyrijs accommodus. Adhibuit eum aliquando Archigenes capiti, quo pilos flauos & criſpos efficeret, vt recitat Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπ. Idem lib. de antidotis priore tradit opocarpaſum circa optimam myrrham reperiri. lõge tamen diuerſæ à myrrha naturæ. Quid autem ſit Carpaſum non conſtat. Hoc vnum certum eſt, non eſſe quod dicitur Carpeſium, ſed maxime diuerſum.

Plin. opocarpathon appellat lib. 28. cap. 10. & lib. 32. cap. 9. Dioſcor. quoque καρπάσου ὀπὸν appellat lib. 6. c. 13. apud Gal. autem perperam ſcriptum ὀποκάλπασον.

Ὀποκιννάμωμον. ſuccus Cynnamomi, ſeu ſuccus ex arbore quæ cinnamomum fert inciſâ manans.

Ὀποπάναξ. ſuccus panacis Heraclij. Excipitur lacryma, caule, vel radice inciſa cum recens eruperit caulis. Ea redditur candida vbi adaruerit. Croci exterius præfert colorem. Probatur amariſſimus, interne candidus & ſubrufus, extra nocens, lenis, pinguis, friabilis, tener, facile tabeſcens, odore graui. Damnatur niger ac mollis. Excalfacit ordine tertio, tenuat, emollit: ſiccat ſecundo.

Ὀπὸς. ſuccus, humor qui ab aliquo expreſſo, inciſo, vel etiam ſponte manat. Alij quod exprimitur, χυλὸν: quod ab inciſione vel ſponte defluit, δάκρυον vocant. Ὀπὸς autem cum ſit vox omnium quæ ita ſtillant communis, ſignificat tamen κατ' ἐξοχὴν Cyrenaicum ſuccum ſimpliciter prolata. Is enim omnium ſuccorum præſtantiſſimus eſt. Nec vero ὀπὸς ſilphij modo ſuccus dicitur, ſed ipſum etiam ſilphium Hippocrati, ὀποῦ καρπὸς dicenti pro ſilphij ſemine, quod & φύλλον & μαγύδαρις à quibuſdam vocatur, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Sunt qui inter χυμὸς, χυλὸς, & ὀπὸς ita diſtinguant, vt χυμὸς quidem ſapor ſit qui guſtatu percipitur: χυλὸς autem ſuccus qui ex tota ſtirpe vel eius parte conciſa, aut tuſa, torculari, vel manibus alioue modo exprimitur; (veluti papaueris ſuccus qui dicitur meconiũ ἐκπιεζόμενον διὰ πιέσεως, de quo Plin. l. 20. c. 18. & Dioſcor. lib. 4. ca. 65. (ὀπὸς vero lacteus ſuccus & qualiſcumque liquor, vel ſponte (qui potius lachryma, id eſt, τὸ δάκρυον dicitur) emanans, vel caſtratione, ſcarificatione, terebratione, vel alio quouis vulnere effluens, vt opopanax, ſcammonium, ſagapenum, galbanum, Ammoniacum, opobalſamum, opiũ Euphorbium & laſer, id eſt, ὀπὸς κυρηναϊκὸς aut μηδικὸς, qui etiam κατ' ἐξοχὴν quod omnium ſuccorum ſit præſtantiſſimus ab Hippocr. ὀπὸς nominatur, cum ὀπὸς alias ſit vocabulum generale; hoc docuit Gal. 8. de ſimplic. medic. facult. & in exegeſi. Notandum vero non eſſe vſquequaque veram annotatam à nobis inter prædicta differentiam, vt patebit Plinium legenti l. 20. cap. 18. de opio loquentem, vbi ſaporem & ſuccum ὀπὸς appellat: idem Plin. ὀπὸς modo lac, modo lacteum ſuccum, modo liquorem interpretatur, modo lachrimam, vt ipſum legenti pluribus in locis patebit. Sed & fici non tantum ſatiuæ, ſed & ſylueſtris quæ caprificus vocatur ſuccus lacteus quo coaguli loco vtebantur, ὀπὸς vocabatur vt patet ex Homero. Iliad. ε, ex Ariſtotele de lactis coagulatione loquente: Sed maxime ex Dioſcot. lib. 1. cap. 184. & Plin. l. 23. c. 7. & Varrone de re ruſt. l. 2. c. 13. denique ὀπὸς ab Euſtathio exponitur, non ſolum ὁ τὸν τυρὸν συμπήσσων πυτία (vnde ὀπίας τυρὸς ὁ πηκτὸς ὑπὸ ὀποῦ) item τὸ γαλακτῶδες τῆς συκῆς, ſed etiam τὸ ὑγρὸν, ὃ τὰ φύλλα πρὸς τοῖς κλάδοις συνέχει; Significat tamen potius τὸ δένδρων δάκρυον, καὶ τὸ ἀποστάλαγμα τοῦ γάλακτος. vt ex prædictis eſt perſpicuum.

Ὀπὸς κυρηναϊκός. liquor Cyrenaicus precioſus, ſuaui flagrans odore, ex radice ſilphij inciſa collectus, ῥιζίας; ex caule ſcarificato reſudans καυλίας dicebatur, & vere velut olibanus aut maſtix concretus ὀπὸς κυρηναϊκὸς nominabatur, cuius varias in re medica vires commemorant Dioſcot. l. 3. Theophr. l. 6. c. 3. & Gal. l. 8. de ſimplic. facult.

& Nicander in Theriacis: ex illo compoſitionem διὰ κυρηναϊκοῦ dictam ad quartanarios vide apud Paul. l. 7. c. 5. Cyrenaicus autem vocabatur, quod ex oppido Cyrenarum optimus & laudatiſſimus adferretur, vide plura in voce σιλφίον.

Ὀπὸς συριακὸς. vide συριακὸς ὀπὸς.

Ὀπόφυλλον. apud Dioſcor. l. 2. τῶν εὐπορ. c. 9. interpretantur quidam modo ſilphij ſuccum, modo laſerpitium, & quidem ὀπὸς cum diuerſos liquores medicatos quos natura in ferulaceo fere herbarum genere producit, ſignificet, tum per excellentiam Gal. teſte pro laſere ſiue ſilphij liquore accipitur, & ſynecdochice pro tota Laſerpitij planta, nam ὀποῦ καρπὸν Gal. apud Hipp. ſilphij ſemen interpretatur, quod & φύλλον inquit ſingulari numero (id eſt folium ob eius latitudinem vt alibi dicit) ab aliquibus vocatur: ergo etiam ὀπόφυλλον cõpoſito vocabulo ſi quis pro ſilphij ſemine accipiat non errant, ſemen enim laſerpitij caule, folijs, & radice efficacius eſt, folia priuatim maſpeta vocant, Radicem magydarim, caulem vero ſilphium, ſecundum Dioſc. l. 3. de mat. medica.

Ὄπτησις. aſſatio. Eſt concoctio ab alieno & ſicco calore perfecta. Sic quidem Ariſtoteles lib. 4. meteorolog. definiuit, explicans non modo quo differat à maturatione quam πέπανσιν vocat, quod illa ab externo, hæc ab interno & natiuo calore perficitur, ſed quo etiam differat ab elixatione quæ ἕψησις dicitur: hæc enim ab humido calore, illa ab arido eſt. In aſſis enim coquitur & definitur ab igne humiditas. Siquidem abſumpto humore ab igni, aſſa euadunt. Quoniam autem hoc opus artis eſt non naturæ, non poſſunt partes omnes æquabiliter aſſari. Nam quæ igni proximæ ſunt, citius magiſque reſiccantur quam internæ. Siquidem externis meatibus præ ſiccitate addenſatis & conniuentibus, non poteſt qui intus continetur humor excerni, ſed intus concluſus manet: ſuntque eam ob rem aſſa ſicciora externis partibus quam internis. Species ſeu modi aſſationis plures ſunt. Nam vel igni admouentur ea quæ aſſari debent, vel in aliquo vaſe, in quo nihil humoris inſit, ſubiecto igne aſſantur, aut in vaſe pariter, in quo quidem aliquid humiditatis ſit, ſed non tantum, vt aſſati corporis humiditatem euincat, verum potius ſimul cum ille ab igne ſuperetur & concoquatur: hoc modo aſſari dicuntur ea quæ friguntur. Sunt enim frixa, authore Ariſtotele, aſſorum ſpecies.

Ὀπτικὰ νεῦρα. nerui optici dicuntur qui videndi facultatem à cerebro ad oculos deferunt, nerui craſſi ſunt molles poroſi, raraque textura, nec non à membrana tum tenui tum dura inuoluti, qui ab interiore cerebro ad baſim exoriuntur, & ſphenoides os per ſua ipſorum foramina orbicularia penetrantes in internam oculorum cauitatem deſinunt, ibique membranam amphibliſtroida nuncupatam conſtituunt: ambo autem non per χιασμὸν & interſectionem, nec per contactum ſimplicem, ſed per medullæ confuſionem iunguntur, vt alterum ab altero nulla arte ſecernere queas; Coire autem debuerunt, tum ad robur ne ob mollitiem, longum iter perreptantes flacceſcerent, tum vt eandem plantiem in pupilla obſeruarent, ſecederent enim aliquando ſine eo amplexu, atque ita deluſi oculi ſimplex obiectum duplex iudicarent, tum vt viſilium ſpectra & formæ vnirentur; Poſtremo vt viſilis ſpiritus momento ab vno oculo ad alterum permearet ad viſus perfectionem, ſic enim clauſo altero oculo acutius videmus.

Ὄπτιλος. oculus, vox dorica eſt, hinc & ὀπτίλλοι apud Heſych. ὀφθαλμοὶ ſunt, & ὀπτιλλίασις apud eundem exponitur ὀφθαλμίασις oculorum morbus.

Ὀπώρα. altera pars æſtatis. Quidam enim ex antiquis æſtatem in duas partes diuiſerunt, primamque proprie æſtatem appellarunt, eodem cum toto nomine, à Virgiliarum exortu, vſque ad ortum Caniculæ, alteram vero ὀπώραν, à Canicula ſcilicet vſque ad finem æſtatis: alij vero totam æſtatem tripartito diſtinxerunt, & primam quidem partem totius nomine, θέρος, mediam vero ὥραν, tertiam ὀπώραν, quaſi τὴν ἐπὶ τῇ ὥρᾳ nuncuparunt, quod poſt ὥραν ſequatur. Quo tempore quoniam fructus matureſcere ſolent, factum eſt vt omnes fere fructus æſtiui ὀπώραι dicantur. Quidam tamen diſcrimen poſuere, ὀπώραν vocantes quicquid herbaceo fructu viret, lignoſi nihil exterius habens, vt duracina, pyra, mala, damaſcena, pruna: reliquos vero omnes ἀκρόδρυα, qui putamẽ exterius lignoſumque fructum contineant, vt malum Punicum, caſtaneæ, piſtacia, nuces. Vtrumque genus ſalgami nomine Latini complectuntur.

Ὀπώραι οἰνώδεις. fructus vinoſæ naturæ apud Aretæ. 1. de curat. acutor. c. 1. dicuntur quos in phrenitide eſſe fugiendos ait, quoniam caput & mentem feriunt; idem Aretæ. l. 2. de curat. acur. cap. 4. ὀπώρην vocat fructus mollioris corticis, inde fit.

Διὰ ὀπωρῶν. medicamentum à fructibus pomaceis ſic dictum, efficax ſedando alui profluuio, apud Trallian. l. 8. habetur; deſcribitur & ab eodem l. 7. cap. 7. laudaturque ad ſtomachi ſubuerſionem cœliacos & dyſentericos; idem quod ὀπωρικὸν de quo in ſequentibus.

Cæterum etiam ὀπώρα transfertur ad ætates; ſic enim maturior ætas adoleſcentum vocatur, quæ pubertatem ſeu iuuentam præcedit, quam quæ ſequitur μετόπωρον appellatur.

Ὀπωρικόν. medicamenti nomen eſt ex fructibus compoſiti. fit ad dyſentericos, ſtomachique vitia in congio muſti albi, lento vapore decoctis malis cotoneis quinque cum ſuis ſeminibus. Punicis totidem, ſorborum ſextario & pari menſura eius quod rhun Syriacon vocant, croci ſemũcia. Coquitur vſque ad craſſitudinem mellis. hæc Plinius. Eadem fere habet Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπ. ex Aſclepiade, ipſumque medicamentum διὰ ὀπωρῶν appellat.

Ὀρατικὸν πνεῦμα. ſpiritus viſiuus.

Ὀργᾶν. Turgere, furere, verbum hoc proprie ad animalia pertinet quæ ad coitum incitantur & naturali quadam cupiditate mouentur ad ſeminis excretionem inquit Galen. comm. in aphor. 22. lib. 1. Sed neque potius ad animalia pertinet quam generali ſignificato ad naturam corpus noſtrum gubernantem, ſiquidem hac vſus eſt voce Theophr. lib. 1. de cauſ. plant. c. 6. 14. vbi refert plantas turgere, qua voce intelligit habere eas appetitum & impetum, ſeu concitationem quandam naturalem germinandi & fructus producendi: ſic lib. eodem c. 11. plantas turgere ad partum inquit: apud Ariſtotelem quoque lib. 6. de hiſt. plant. c. 18. reperitur paſſim facta mentio huius vocis ὀργᾶν vbi de quadrupedum fœminis

loquens refert eas ad concubitum turgere ex prominentia genitalium partium, ſumpta ad id cognitionē non non & ex frequenti mictu; vnde & apud Ariſtotelem etiam turgere, naturale deſiderium ſignificat & inſitum appetitum quo fœminæ concubitum quærunt ad ſobolem propagandam; Hippocr. etiam lib. 3. de fractur. textu 18. vſus eſt hoc nomine ὀργᾶν eadem ſignificatione: nam loquens de fracturis in quibus os propelli debet, inquit, ſi oſſium receſſio in hoc curationis modo futura eſt, nota hæc erit, pus copioſum ex vlcere emanat, turgereque pars affecta videtur, Galen. etiam in commentario inquit, quod ſi gliſcere quoque videatur, quod ὀργᾶν vocat, ad excretionem feſtinare ac incitari pars quæ laborat, tūc pro certo id haberi poteſt; Sed & ὀργᾶν in vlceribus protulit Hippocr. dum ad excretionem feſtinat & incitatur pars quæ laborat, quod tum fieri deprehenditur cum labia ipſa vlceris coire inter ſe nequeunt, ſed diſſident & inuertuntur vt exponit Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 18. eodem autem modo in humanis corporibus coniectabile eſt naturam turgere, cum aut onere premitur, aut acrimonia & & malitia laceſſitur, & ad vacuandum gliſcit & mouetur, ceu quando corpora noſtra plurimum turgent, & inquieta manent, quo tempore aut alui excrementa, aut vrina plus iuſto detinetur, inſurgit enim tum natura ac turget vt ea è corpore pellat, licet nullo motu excrementa ſua ſponte moueãtor, vnde fit manifeſtum verbum ὀργᾶν tantum pertinere ad naturam cuius proprium eſt appetere, minime vero ad humores, quibus neque appetitus neque mouendi potentia ineſt: Galenus tamen lib. 1. aphor. comment. 22. l. 4. aphor. comment. 1. & lib. 5. aphor. comment. 29. eandem vocem ad humores tranſtulit cum in corpore vehementi motu agitantur, atque ab vno loco in aliud transfluentes inter morbi principia hominem diuexant, doloremque & titillationem afferendo ægrum quieſcere non permittunt; Tunc enim fit in toto corpore, ſimilis animantium concitatæ ad ſeminis emiſſionem libidini naturæ impetus ad excretionem redundantium humorum, aut ſi non in toto corpore ſaltem in partibus principibus, vnde monet Hippocr. aphor. 22. lib. 1. & 10. l. 4. ſtatim vacuandos eſſe huiuſmodi humores, priuſquam corporis virtus collabatur, imminuaturque, vel febrilis calor augeatur, vel vagi & errantes humores in partem aliquam principem decumbãt: Cæterum pro ὀργᾶν vſurpat etiam aliquãdo Hippocr. σπαργᾶν vt notauit Galen. Vetus interpres Grammaticus ὀργᾶν ſubare vertit, & fœminis attribuit Apuleius in apologia priore, ſicut κα-πρᾶν maribus, σκυζᾶν canibus ad libidinem incitatis & prurientibus, καπριᾶν ſuibus; ταυριᾶν Tauris, ἱππομανεῖν equis: Sed & terra ὀργᾶν & ὀργῶσα turgere & turgens dicitur Theophr. 3. de cauſ. plant. c. 3. cum humecta atque tepida eſt, ſtatumque aeris temperatum obtinet, tunc enim εὐδιάγωγος τε, καὶ εὐβλαστὴς, καὶ ὅλως εὐτραφὴς ἐστὶ, id eſt tunc agilis fertilis atque læta eſt, quod euenit potiſſimum vere atque autumno, quibus idcirco temporibus ſolo turgenti mandare oportere ait ſemina, quia terræ tunc maior ineſt vis vitalis.

Ὀργασμός. à voce ὀργᾶν, naturæ, ſiue humorum turgentia.

Ὄργανον. inſtrumentum. Eſt pars corporis quæ perfectam edere actionem poteſt. Refertur enim inſtrumenti nomen ad actionem, vt inſtrumentum dicatur quatenus edit actionem. Sic venæ, nerui, arteriæ & pleræque aliæ ſimilares partes inter inſtrumenta cenſentur, quatenus ab ijs actio aliqua editur. Et tamen ſimilaris pars ab inſtrumento propria ratione differt. Dicitur enim ſimilaris pars quia ſimplex, inſtrumentum vero quia actionem edat. Id autem quamuis aliquando, vt diximus, ſimilare ſtatui poſſit, minus tamen proprie quod ſimilare eſt inſtrumenti nomen ſortitur, quum quæ proprie inſtrumenta ſunt, eadem ex ſimilaribus componantur, adeo vt compoſitas vel inſtrumentarias partes dicere nihil apud medicos interſit. Reuera enim omnis compoſita pars organica eſt, quamuis non omnis organica compoſita eſſe videatur. Siquidem plures inſtrumentorum differentiæ ſtatuũtur, vt alia prima, alia ſecunda, alia etiam tertia quartaque dicantur. Ac prima quidem vocantur quæ ex ſimilaribus partibus coaleſcẽtibus vnius functionis gratia ſunt conſtituta, velut muſculus, vena & arteria. Ea namque ex ſimplicibus corporibus compoſitionem ſuam immediate ſortiuntur. Ex his ipſis primis coagmentantur ſecunda. Quæcunque enim ex primis inſtrumentis componuntur, etſi vni totius inſtrumenti functioni quam maxime obſeruiunt, inter ſecunda numerantur. Eiuſmodi ſunt digiti. Tertia vero inſtrumenta appellantur quæ ex ipſis ſecundis conſtituuntur, veluti manus aut pes. Ex digitis enim vterque conſtat. Sic quarta quæ ex tertijs, vt brachium & crus. Illud namque inter alias partes manu, hoc vero pede conſtat. Hæc quanto magis compoſita ſunt, tanto etiam magis inſtrumenta dici merẽtur, & actionem quoque edunt perfectiorem. Ex quo apparet definitionem eam inſtrumenti à Galeno aſſignatam, vt id dicatur quod perfectam edere actionem poteſt, perfectis tantum inſtrumentis conuenire, cuiuſmodi ſunt cerebrum, cor, iecur, teſtes, item oculus, auris, pulmo, thorax, vẽter, manus, pedeſque, non etiam ſingulis eorum particulis, quas conſtat perfectam actionem per ſe edere non poſſe. Oportet autem inſtrumentum omne ſi recte opus ſuum perficere debeat, non ex qualibuſcunque ſui ſimplicibus particulis, neque ex numero aut magnitudine qualibet non ſatis opportuna, neque ex quouis modo compoſitionis conſtare, ſed habere formam, magnitudinem, numerum partium ſimilarium ex quibus componitur, & conſtructionem prætereà decentem. Cæterum id vnum ſciendum eſt partem quamlibet corporis inſtrumentariam quamuis ex pluribus particulis compoſita ſit, vnam tamen habere quæ ſuæ ipſius actionis ſit cauſa, reliquas vero quæ inſtrumentum quoduis conficiunt, illius gratia conſtitutas eſſe. vt Galenus in libris de vſu partium demonſtrauit.

Ὀργάσαι. ἀναμῖξαι, συνκεράσαι, hoc eſt commiſcere & contemperare, apud Hippoc. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀργὴ. ira. Eſt feruor caloris in corde. Commune quidem eſt plæriſque motibus caloris augmentum in corde excitare. Nam & balneis & inſolatione, & cum igni fouemur, & cum calidis medicamentis perfricamur, & cum exercitamur, & cum pudore afficimur, naturalis etiam calor au-

getur: verum in ira haudquaquam auctio, ſed veloti feruor eſt caloris in corde, ſicut videtur ſenſiſſe Galen. lib. a. ſanit. tuendæ. In corde autem feruorem cum excitari primum Hippocrates & Plato, deinde Galenus docuerunt, quod iraſcibilis facultatis ſedes ſit: feruor autem ille cordis tantum eſt, non etiam totius corporis. Nam ſi in totum extenſus fuerit corpus, tunc huiuſcemodi affectus πυρετὸς, hoc eſt febris, nuncupatur, quæ eſt quædam totius corporis immoderata caliditas. Per iram vero feruor ille caloris in corde conſiſtit, à quo ſi forte per totum corpus diffundatur, vt nonnunquam accidit, febrem accendit, primum diariam, deinde vero & ſæpe quidem, ſi vehementior ira eſt, ardentem, ſi bilis per eam commota non vacuetur, ſed intus manens putreſcat: ſin autem non putreſcat, icterum plærumque gignit. Feruet autem tantopere calor iratis propter immoderatum & impotentem motum facultatis iraſcibilis, cuius proprium eſt affectare honorem & gloriam, iniuriæque acceptæ vindictam. in quo quidem animi affectu atque perturbatione non modo cordis partes tumultoantur, & motibus maximis atque incompoſitis agitantur, indeque incaleſcunt, ſed etiam bilis feruet quæ in venis, arterijs, hepate, ſuoque folliculo continetur. Itaque etiam eſſentiam eius vel probatiſſimi philoſophorum in caloris feruore ſtatuerũt, iræque acceſſorium eſſe, non eius eſſentiam, vltionis appetentiam. Quippe hæc cauſę potius videtur habere rationem. Iram præterea permulta etiam alia comitantur, inter quæ forte caloris auctio, quod in tanta iraſcibilis facultatis agitatione fieri aliter non poſſit, quin & ſpiritus & vapor calidus largior excitetur, à quo calorem plenius renutritum ampliorem auctioremque fieri neceſſe eſt. Adhæc pulſus & reſpiratio altior, maior, vehementior, crebrior, velocior, aucto nimirum calore natiuo. Tandem vero ſi modum ira excedat, & diutius perſeueret, vires non aliter quam frequentes vigiliæ reſoluit.

Ὀργαὶ quoq; generis appellatione ſignificant apud Hippoc. τοὺς τρόπους, hoc eſt mores. vnde ἀοργητότεραι ab eo dicuntur τὰ εὐβοτώτερα καὶ εὐηθέστερα. hoc eſt minime mala.

Ὀργιστικὴ δύναμις. iraſcibilis facultas, vide θυμοειδὴς.

Ὀρείζαλκος. dicitur à quibuſdam ὁ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioſcoridem.

Ὀρείχαλκος. an vnquam aliquod fuerit foſſile & natiuum, certo ſcire non poſſumus. non enim extare nouimus aliud quam illud factitiũ, quod ex ære conſtat tincto cadmiæ foſſilis colore. Aes namque cadmia tingitur & abit in aureum colorem, appellaturque à Græcis ὀρείχαλκος.

Ὀρεκτικὸν, τὸ, ea animi pars dicitur in qua appetitus
» ſuum domicilium habet; in ſtomacho autem
» ὀρεκτικὸν dicitur facultas illa quæ cibos appetit,
» idem fere quod ὄρεξις, interdum vero dicitur
» quod cibi appetentiam facit vt apud Dioſcor. l.
» 5. cap. 13.

Ὄρεξις. appetitus, ſiue appetentia. Eſt concupiſcentia cibi & potus. Ea autem à iecinore principiũ habet. Eſt enim totum hoc opus naturalis facultatis quam non φυσικὴν modo, ſed & ἐπιθυμητικὴν & ὀρεκτικὴν veteres appellarunt. Sed aduertendum eſt appetentiæ nomen ambiguum eſſe. Vna enim ſignificatione dicitur naturalis quædam inclinatio, qua ſingulæ corporis partes alimentum deſiderant quod in vacuatæ ſubſtantiæ locum ſuccedat: & hæc quidem naturalis appetentia eſt. Nam quoniam extrenus vnũquodque animal in ambientem aerem digeritur, accidit vt membra quę ſub ea ſunt, prima vacuentur, quorum ingenita vis ex proximis ſibi alimẽtum trahit, id ſcilicet quod vacuatur reficiens, deinde rurſus illa, ex ijs quæ ſibi ſunt proxima: ſicut quæ tertio loco ſunt poſita, ab ijs quæ ſibi, atque ita ſemper per continuum, veluti in choro quopiam tranſlatione celerrime facta, ad venas quæ ad ventriculum pertinent, vacuatio peruenit. Hæ vero & ſolent pariter & natæ ſunt ex ventriculo nutrimẽtum trahere, perinde vt ſtirpium radices quæ in terram ſunt demiſſæ, ab ea. Eſt enim hoc opus vniuerſum naturale, non animale, vt quod ſtirpibus & animalibus commune ſit, eodemque modo in vtriſque perficiatur. Fit enim talis appetentia propter ſolam vacuationem & alimenti penuriam, ob quam & ſtirpes & quæcunque intra terram nutriuntur, alimentum appetunt, atque ſi nullum trahere datur, marceſcunt. Eſt igitur ea appetentia ſingulis corporis partibus inſita, atque etiam ventriculo, quod non aliter quam reliquæ partes alimento deſtituitur, atque in omnibus ijs ob ſolam alimenti penuriam vacuationemque contingit. Altera vero ſignificatione appetentia dicitur deſiderium cibi & potus, quo ventriculus exugi ſe ſentiens tenetur. Et hæc quidem animalis appetentia eſt: ſiquidem natura animalibus non item ſtirpibus vacuationis & penuriæ ſenſum dedit, quo ſcilicet ad cibum potionemque proritata, ſeſe impleri appetant. Fit autem is penuriæ ſenſus, cum venæ ex ipſo ventriculo veluti emulgentes ſugenteſque, aliud trahunt: non ferens enim eum ſuctum ventriculus, ſed veluti diuulſus, offenſæ eius medelã cibum deſiderat. Quippe venæ hoc pacto nulla cum ventriculi moleſtia ad obiectos cibos conuertũtur, atque ex ijs, relicto ventriculo, nutrimentum trahunt. Fitque poſt cibi ſumptionem, vt & venæ ſimul ad cibos ſe conuertant, & ventriculus ex ijs, quantum prius per venas eſt exhauſtum, in ſeipſum trahat. Ad hanc autem appetentiam quinque ſymptomata concurrunt, ordine quodam ſeſe ſequentia. ac primum quidem vacuatio eſt, ſiue alimenti penuria: ſecundum exinanitarum partium appetentia illa naturalis, de qua modo diximus: tertium ventriculi ſuctus à venis factus: quartum eius ſenſus: quintum vero & vltimum appetẽtia eius animalis. Itaque cum ſenſus eam pariat, merito animalis nuncupatur, ſoli namque animali ſenſus datus eſt: atque etiam perſpicuum eſt, eam ventriculi eſſe non etiam aliarum partium, quæ ſine moleſtiæ ſenſu diſſipari adimique ſibi alimentum ſuum patiuntur, ac præſertim oris eius, quod reliquis partibus, propter neruorum quibus præditum eſt magnitudinem, eximia vi ſentiendi longe antecellit.

Ὄρεξις κυνώδης. appetentia canina. Eſt vehemens & inſatiabilis edendi cupiditas, à cibis ad vomitum & à vomitu ad cibos ſubinde rediens. Affectio eſt τῇ ἀνορεξίᾳ prorſus contraria. Prouenit magna ex parte ab humore aliquo vitioſo & acido, ſiue is pituitoſus ſit ſiue melancholicus, qui in os ventris impactus ipſum mordet & irritat. Talis namque mordacitatem ſuctioni ſimilem inducit, & ventriculi tunicis coactis adſtrictiſque inanitionem

ſuanitionem perinde ac naturalis fames inuehit, atque inexplebilem cibi cupiditatem. Itaque eorum copia grauati, coguntur cibos euomere, deinde cibis denuo ſe ingurgitare, poſtea redire ad vomitum, inde ad cibum, atque ab eo identidem ad vomitum, canum modo in eandem noxam relabentes à qua per vomitum fuerant liberati. Quo fit vt tantam ventriculus imbecillitatem contrahat, vt nihil continere poſſit, ſed perpetua fere laboret vomitione. Nec vero vomitu tantum reddunt ingeſtos plus æquo cibos, ſed alui etiam profluuio aliquando deijciunt. Quo fit vt his ſuccedant & cœliacæ & dyſentericæ affectiones & ipſa aqua inter cutem, propterea quod ante prioris cibi concoctionem, ingeſto alio, cruditas vitari non poteſt. Huiuſmodi appetentiam Hippocrares λιμὸν, hoc eſt, famem, appellauit, eo aphoriſmo quo ſcripſit famem meri potione ſolui, vt in comment. Galenus annotauit. Differt ὄρεξις ἡ κυνώδης ἀπὸ τοῦ βουλίμου multis rationibus. primum quidem quod illa communior ſit & generalior, vt ex eodem Galeni commentario poteſt intelligi: deinde quod ὄρεξις κυνώδης cauſam habeat non modo frigus internum, ſed & humorem acidum in ipſo ventriculi ore impactum, βούλιμος autem ab externo frigore excitetur: tertio quod βούλιμος frequentes animi defectus comites habeat, imo vero, vt ait Galenus libro primo ad Glauconem, nihil aliud ſit quam animi defectus, illa autem ſine animi defectione ſit, niſi ſi nimis diu vitium traxerit & oris ventriculi robur diſſoluerit. Cæterum Aetius aliam appetentiæ caninæ ſpeciem exponit, cum videlicet corpus vniuerſum rarius exiſtens, & per occultam tranſpirationem exhauſtum, præter modum exinanitor. his alui deiectiones pauciores & ſicciores prodeunt quam pro cibi ingeſti modo & qualitate. Nec his quidem plura ſymptomata Aetius tribuit. Ex quo perſpicuum eſt eam affectionem quæ vomitione careat, non eſſe oris ventriculi, ſed habitus totius corporis, nec proprie appetentiam caninam appellari poſſe. vide βούλιμος.

Ὀρεοσέλινον. oreoſelinum. eſt apium montanum. caule vno pronenit palmum alto, radice prætenui. per ambitum ramulos ſpargit capitulis cicutæ, multo tamen tenuioribus, in ijs ſemen longum & acrimoniam guſtu præferens, odoratum, tenue, cumino proximum. naſci in petroſis & montanis amat.

Ὀρθόδωρον. menſura eſt apud Græcos qua rerum interualla metiuntur. Eſt autē totum id ſpatium quod inter primam palmæ partem, καρπὸν Græci vocant, & extremum medium digitum interiacet: ſic enim & Pollux & Heſychius interpretantur. Continet autem digitos circiter vndecim. Latine rectus palmus dici poteſt.

Ὀρθόκωλον. vitium articuli eſt, quando ob durum aliquem tumorem chorda muſculos partem aliquam inflectentes non ſequitur, ſed perpetuo articulus tenditur nec inflecti poteſt, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

„ Tract. 96. & 100. vbi plora, atq; vbi ſūt qui ὀρθόκωλον legāt: huic autē contrarius affectus eſt ἀγκύλη, articuli cōtractio & curuatura, vide ἀγκύλη.

Ὀρθόπνοια. Genere quidem non aliud eſt quam δύσπνοια σφοδρὰ, hoc eſt, magna ſpirandi difficultas, cui tamen adiunctum ſymptoma eſt, vt ea etiam non aliter fieri poſſit quā recta ceruice. Definiri ea poteſt, frequens ſine febre reſpiratio recto thorace facta. Eiuſmodi fere ſolet eſſe ijs qui velocius cucurrerunt. Sic dicta eſt, quod qui ea laborant (ὀρθοπνοϊκοὶ ij vocantur à medicis) non niſi recta ceruice ſpirare poſſint, proindeque erigere ſeſe è ſtratis coguntur & recto thorace ſpiritum ducere. Nam cū aſpera arteria, vt ſcribit Galenus εἰς τὸ προγνωστικὸν. principium à gutture habens in pulmonem diuidatur, quoties quidam thoracem cum collo recte extendimus, arteriam ipſam dilatari contingit, atque etiam quæ ex ea in pulmones diſtribuuntur propagines omnes, atque interim regionem augeri eis internam: hæc quidem cauſa eſt cur recti ſpirare affectent. Idem malum ἆσθμα etiam ab alio ſymptomate vocatur. in cauſa eſt pulmonis & eius vaſorum anguſtia ab humore aliquo in ijs præter naturam contento, eſtque ſymptoma commune peripneumoniæ, empyematis, tuberculi aut abſceſſus in pulmone geniti. Craſſus autem & viſcoſus humor qui eam affectionem parit, non in leuibus ſed aſperis arterijs ſit oportet, quod eæ ſint reſpirationis inſtrumenta. Eſt autem per orthopnœam reſpiratio parua denſa & velox; ſicut Galen. lib. de difficultate ſpirandi primo demonſtrauit.

Cæterum hæc cum in omnibus morbis acutis tū maxime in pulmonis inflammationibus periculum denunciat ex Hippocr. lib. 1. prognoſt.

Ὀρθόπνοια ξηρή. dicitur Hippocr. lib. 1. de victu in acut. quæ ſine ſputis vel tuſſi vſque adeo vehemens eſt, vt inclinari citra ſuffocationem qui ita afficitur non poſſit, eaque fit ex anguſtia earum pulmonis capacitatum quæ ſpiritum deferunt, quæ id patiuntur iacentibus magis, minuſque ſtantibus quæ in thorace ſunt partibus, hinc ὀρθοπνοϊκοὶ vocantur Galen. comment. 4. de victu acutor. t. 21. vel 31.

Ὀρθοφορίων, id eſt, τῷ χωλείῃ, apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὀρθοστάδην νοσεῖν. ſignificat apud Hipp. lib. 1. Epid. facile ferre morbum, adeo vt qui laborat, munia obeat conſueta, nec cogatur in lecto decumbere. Sic comment. 1. Galenus explicauit.

Atque de leuioribus morbis dicitur, quibus qui affliguntur erecti & ſtantes obambulant & conſueta munia obeant; his opponuntur, κλινήρεις, κλινοπετεῖς, κατακλιθέντας, & κατακειμένους, quos & Græci eleganter ἐπικλινεῖς, proiectos proſtratos & lecto affixos vocant, voci vero ὀρθοστάδην opponit perpetuo Hippocr. ἀντιθέτως.

Ὀρθότης ὀφθαλμῶν. oculorū rectitudo. vide ὀφθαλμός.

Ὀρμῖνις. marum. vt habetur apud Dioſcor.

Ὀρίγανον. quod Heracleoticum & cunilam vocant, herba eſt folio hyſſopi non diſſimili, vmbellaque non in rotæ ſpeciem orbiculata, ſed veluti multifida, ſemine in ſummis virgis haudquaquam denſo: apud Gallos maiorana Anglica appellatur. Quæ vero ὀνῖτις dicitur, candidiore eſt folio, & hyſſopo ſimilior. Semen veluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani Heracleotici, ſed multo inferior. Syluestre autē origanum aliqui panaces Heraclion, alij cunilam etiam vocant, folijs eſt origani. ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus vmbellæ anethi inſunt, flores candidi, radix tenuis, ſuperuacua. Habent autem omnia origani genera vires incidendi, extenuandi, ſiccandi & calfaciendi in tertio abſceſſu.

Appellationem autem inuenit quod moutibus gaudeat ἀπὸ τοῦ ὄρους, monte, & χαρᾶς gaudio; Herodianus quod viſum exacuat nomen duxiſſe inquit ab ὁρᾶν videre, & γανῶ clarifico, quaſi aciem oculorũ illuſtret vt exiſtimant nonnulli. Theodorus Grammaticus illi nomen ex aduerſo datum putauit: eſt enim ab ῥιγῶ, id eſt, algeo fieri ῥιγανὸν quaſi rigens cenſet.

Ὀείγανον. etiam à quibuſdam dici τὸ γεράνιον Dioſcor. author eſt.

Ὀείχαλκος. ſcribitur ſæpe pro ὀρείχαλκος. quod vide.

Ὄρμινον. herba eſt folijs marrubio ſimilis, caule ſemicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant, in quibus diuerſum ſemen recluditur. Siquidem in ſyluestri rotundum fuſcumque inuenitur, in altero nigrum & oblongum qui in vſu habetur. Calidum eſt mediocriter, ſiccum & abſtergens, præcipue ſyluestre. officinis gallitricum, herbarijs centrum gallinæ dicitur ὅρμινον à Theophraſto & Plinio, recenſetur etiam in fructum generibus: Heſychius eſſe leguminis genus dicit.

Ὄρμινον. apud Atticos dictus eſt ὁ ἀσπάραγος, forte ἀπὸ τοῦ ὁρμᾶν, quod ruere ſignificat, quoniam vbi adoleuit, facile decidat atque corruat: qua de cauſa etiam corrudam à Latinis dici nonnulli voluerunt.

Pro poſteriore hoc ὅρμινον apud Heſych. & Suidam inuenio ὅρμενος; apud Athenæum ὄρμενος ſine aſpiratione, apud Polluc. vtroque modo.

Ὄρμινον. dicta fuit à quibuſdã ἡ ἀλέα, vt habetur apud Dioſcor.

Ὀρνιθόγλωσσον. Arbor eſt vlmi ſpecie. folijs amygdalæ, prælongis ſiliquis in ſurculorum cacumine prodeuntibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla ineſt, linguæ auis ſimilis, vnde nomen. exterius rubra, intus ex candore in luteum vergens. ſapore acri vellicante linguam cum nonnulla amaritudine. Ea, vt tradunt, ſecundo abſceſſu calfacit, laterum dolores ſedat, vrinam ciet, & remoratam hærentemque pellit. Venerem ſtimulat, & genituram auget. Linguam auis officinæ nominant.

Ὀρνιθόγαλον. cauliculus eſt tener, candicans, tenuis, ſeſquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, à quibus flores prodeunt foris herbacei, & cum hiantes ſe pandunt, lactei viſuntur, inter quos diſſectum, cachryos modo, capitulum emicat. Ruellius in Gallia ὀρνιθόγαλον copioſum naſci ſcribit, pueris non incognitum, qui propter adſtãtes cum ab agricolis terra proſcinditur, aut in lariores porcas ſulcatur, ornithogali radices vomere erutas colligunt, & cum ſint caſtaneis ſuauiores, ijs & crudis, & in cineribus incoctis veſcuntur, odore iucundiſſimo, os mirum in modum commendante. Radices in orbem fere collectæ ſunt, cortice pullo, candidiſſima intus carne, perquam odorata, vere vel æſtate cum fronde vitent, hyeme vel autumno cum exarantur agri, radicitus velluntur. Diu ſeruari poſſunt, & vbi annonæ premit inopia, plebis ruſticæ famem, & ieiunia caſtanearum more ſatiant. Mire ſuibus expetuntur, qui roſtro ſcrobiculos excauant, & harum capti dulcedine, gregatim ad has eliciendas radicituſque vellendas aduolant.

A Lacteo autem Gallinarum candore ornithogali caſſe nomen videtur, cum flores intus lacteo colore niteant; niſi quis cenſeat ab oui candidi figura, quam radix præ ſe fert dictum, nam auicularum oua radix imitatur intus albiſſima.

Ὀροβάγχη. cauliculus eſt ſeſquipedalis & interdum maior, ſubruber, hirſutus, tener, ſine folio, pinguis, flore ſubalbido aut in luteum vergente, radice digiti craſſitudine, & cum ariditate flacceſcit caulis, fiſtuloſa. Hanc inter quædam legumina naſci conſtat, & ea ſtrangulare: vnde ὀροβάγχη ſibi cognomen vſurpauit. Eſtur, vt olus, cruda, & in patinis, aſparagi modo decocta. Legumẽtis addita concoctionem accelerare creditur. Sunt, vt ſcribit Plinius, qui κυνομόριον eam appellant, à ſimilitudine canini genitalis. ὀροβάγχη autem eſt ſiccæ frigidæque temperaturæ in primo ordine.

Ab erui vero ſtrangulatu nomen adepta eſt, nam eruum (ὄροβον) & cicer circumligando ſe necat, & ſtrangulat legumina inter quæ naſcitur vt ait Ruell.

Ὀρόβανδρον, dicitur à quibuſdam ἡ ἀσπαλαθίς, vt habetur apud Dioſcor.

Ὀροβιαῖος ἢ ὀροβιαῖον. genus ciceris, ſic dictum ab erui ſimilitudine. vide ἐρέβινθος.

Ὀροβῖτις. dicitur primum genus chryſocollæ factitiæ, quam Plinius à Latinis herbaceam ſcripſit nominari. vide χρυσοκόλλα.

Ὀροβοειδὲς οὖρον. vide οὖρον.

Ὄροβος. eruũ. frutex paruus, anguſto folio, tenuis, ſemina in valuulis habens, è quibus farina fit multis vſibus inſeruiens. Ordine primo calefacit, ſiccat ſecundo cum amaritudine, per quam incidit, deterget, obſtructa aperit.

Bechicum quoddam ab Eruis δι' ὀρόβων dictum deſcribit Trallian. lib. 5. c. vltimo.

Ὄρος. dicitur à quibuſdam τὸ πεδίον, hoc eſt, pars tota pedis ſuperior, quã alij etiam ταρσὸν appellant. Reperitur ὄρος etiam pro ὀῤῥος, teſte Euſtathio. Alias Montem ſignificat. At ὅρος finis, terminus. ὀρὸς vero, quod & ὀῤῥὸς, ſerum lactis.

Ὀῤῥόπισσα. picis liquidæ ſeroſum recrementum dicitur, vel liquor aquoſus qui pici liquidæ ſupernatat, ſicut ſerum lacti, cum enim pix coquitur expanſa ſupra cortinam, vellera pura eius habitu madefiunt, deinde in vas exprimuntur, atque id πισσέλαιον Dioſcoridi dicitur l. 1. c. 79. Gal. vero li. 5. κατὰ τόπ. quod pici liquidæ ſupernatat & incumbit πισσάνθος ſeu florẽ picis vocat, vt & 2. de ſimplic. facult. c. at. dicitur autem & diuiſis nominibus πίσσης ὀῤῥὸς; etiam notauit Erotian. ſic ab Hippocr. vocari τὸ ὑγρότατον τῆς πίσσης, id eſt, quod in pice humidiſſimum eſt, quodque Paul. lib. 3. c. 74. ad vteros concluſos adhibet, quodque auribus exulceratis & purulentis inculcat Apollonius apud Gal. 3. κατὰ τόπ.

Ὀῤῥοπύγιον. vltima pars ſpinæ, qua vertebræ deſinunt. Ea manifeſtior in auibus quam in homine eſt, deque ijs proprie dicitur authore Ariſtot. li. de greſſu animalium. Sic dicta quaſi ὀρσοπύγιον.

Hæc & pars ὀῤῥὸς & τράμις dicitur; Porro dicitur & ὀῤῥοπύγιον, via illa & veluti linea quæ ſcrotum medium interſecans per τὸν ὄρον vſque ad anum tendit vt Gal. notauit in exeg.

Ὀῤῥὸς. à quibuſdã dicitur τὸ ἀκρόσακρον, quod alio etiã nomine τράμις vocatur. Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις ſcribit ſic vocari τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ τὸ πέρας, hoc eſt, ſacri oſſis extremum, quod etiam ὀῤῥοπύγιον appellatur. Ex hac ſignificatione ὀῤῥώδης apud Hippocr. dicitur

ἀρχὴ τ ὄῤῥε ἀναπτύσσων, hoc eſt, ad caudam vſque protenſus. Ὀῤῥὸς vero quod & ὀῤῥὸς oxytonos, ſignificat ſerũ lactis de quo vide in dictione γάλα.

Ὄρυζα. nryza. de genere frugum eſt. mediocriter alit. Vim autem quandam adſtringẽdi poſſidet, qua ventrẽ modice ſiſtit: à Gallis Rys vocatur.

Ὀρφνῶδες. σκοτινὸν, μέλαν. hoc eſt, tenebricoſum & nigrum: apud Hippocr. in Progn. ſect. 3. Accidit melancholicis. Euenit vero & ijs qui vomitione ſpontina laborant, quod vtique ſignificat atrum ex flauæ bilis ſynceræ exhalatione confectum. Hæc enim plenius calefacta & quodammodo ſuperaſſata atram exhalationem ceu fuliginem ad caput emittit. Quod vero ex eo humore ad oculos permeat, turbulentiorem reddit in eis humorem ſplendidum & purum ex natura, ita vt fiat conditio quædam ſimilis ei quæ circa puriſſimum ac lucidiſſimum aerem euenit, recipientem in ſe aut fuliginoſum quendam aut fumidum nigrorem.

Ὄρχεα. ὄρχεις. apud Hipp. hoc eſt ſcrotum. Gal. ἐν τ γλώσσαις. vbi tamen quidã codices habent ὄρχεις.

Ὄρχεις. teſtes, teſticuli. Sunt corpora duo glandulosa, alba, mollia, rotunda, ſeminis & generationis principium. Hi quia gemini ſunt, etiam δίδυμοι appellantur. A Gal. lib. 3. alimentorum glandibus accenſentur. Subſtantia enim conſtant alba & molli, &, quod venulis frequentibus intus varie pertexuntur, rara, laxa, atque cauernoſa. Nullam namque aliam ex ſe cauitatem habent. Tales enim ſemẽ melius percoquunt, & copioſius continent. Eſt autem naturale & proprium eorum munus ſeminis generatio. Itaque eius materiam per vaſa ſpermatica attractam, & per epididymidem propriam ipſorum tunicam, atque inde per paraſtatam teſti impoſitum corpus teſtis alterius quadam effigie permeantem, propria facultate alterant, dealbant, concoquunt, verumque ſemen efficiunt, quemadmodum mammæ lac, & oſſa medullam ex ſanguine generant. Pluribus tunicis ſeu inuolucris integuntur, ac primum quidem ſua propria & intima & vbique contigua, quæ ἐπιδιδυμὶς dicitur: deinde alia quam ἐρυθροειδῆ vocant, propterea quod à ſuis vaſis & à muſculo teſtium gracili rubeſcat, teſtem ipſum teſtiſque epididymidem totam inuoluente: præterea vero duabus alijs communibus, quarum vna ὄσχεος ſeu ſcrotum dicitur, altera vero δαρτὸς illi ſubiecta. Habent autem & ſinguli teſtes ſuum παραστάτην ſibique impoſitum teſtis alterius quadam effigie, in quo & vis generandi ſeminis ineſt. Cæterum maribus teſtes extra membranam abdominis ſunt & propendent muſculis, quos ex eo κρεμαστῆρας vocant: mulieribus vero intus latent à lateribus vteri, frigidiores, minores & imperfectiores quam marium. Sic quidem conditi teſtes in principum partium numero habentur, non quod ad præſentem vitam neceſſarij ſint, ſed quod ad vitam natorum ſerie propagandam, & ad ſpeciem quandam immortalitatis eorum actio ſit neceſſaria. Sunt enim generationis principium, quod à nulla alia parte, ſed à ſe ipſis habent. Nec tamen eſt in præſenti vita vis eorum tam exigua & nullius momenti: imo vero corpus vniuerſum valde afficiunt & immutant. Ab his enim in totum corpus vis quædam per venas effertur, quæ quidem in maribus robuſti & maſculi habitus, in fœminis vero fœmineæ ipſius naturæ cauſa eſt. Ea autem vis eſt σπερματικὴ, hoc eſt, ſeminis generatrix, qua partes ſolidæ prædictæ ſemen generant, quo optime aluntur & robuſtiſſimæ euadũt. Ex eo namque fit, vt quibus teſtes frigidiores ſunt & humidiores, ijs corpus vniuerſum frigidum, humidum, infirmumque ſit & morbis obnoxium. Nam cum aquoſam & & tenuem habeant genituram, male ſolidæ eorum partes aluntur: quare robuſtæ eſſe non poſſunt, quoniam baſis hæ ſunt totius corporis & fundamentum, quo infirmo neceſſe eſt reliquas corporis partes infirmas eſſe.

Ὄρχις. alij κυνὸς ὄρχιν vocant: folijs circa caulem & ima eius parte in terra ſtratis, oleæ molli ſimilibus, longioribus, anguſtioribus, læuibus. caule ſemipedali, floribus in vertice purpureis, radice bulboſa, oblonga, in modum oliuæ gemina, ſuperiore quæ durior & calloſior eſt, inferiore quę mollior & rugoſior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi. Naſcitur in petroſis & ſabuletis. Alter quoque ὄρχις habetur, qui ſerapias dicitur. ſic enim Andreas medicus à multis vtilitatib' radicis nominauit, folijs porri, oblongis, latioribus, pinguioribus, ex alarum ſinu emicantibus & ioflexis, caule palmeo, flore quaſi purpureo, radice teſticulis ſimili. Quæ illita tumores diſcutit. vlcera purgat, & ſerpere eadem non patitur, abolet fiſtulas, & illitu inflammationes lenit.

Sed & ὄρχις vocatur genus quoddam oliuæ magnitudine, inſtar teſticulorum authore Columel. lib. 5. c. 8.

ὀρχίπεδα, vel ὀρχίπεδα. vinculum teſtium ſic vocatur Epigram. libr. 2. Teſtes etiam vel teſticuli apud Ariſtoph.

Ὄρχοι. ſicã quibuſdam dicuntur οἱ ταρσοὶ, hoc eſt, extremi palpebratum ambitus vnde excreſcunt ſupercilia. At ὄρχοι, Plantæ ordine poſitæ, ſeu Plantarum ordo.

Ὀρχοτομεῖν. caſtrare vt notauit Budæus ex Aphrodiſ. 1. problem. & ὀρχοτομία caſtratio.

Ὄσεις. vide Ὀσεις.

Ὀσμὴ. odor. vide ὀσφρησις.

ὀσμώδης. odorata.

Ὄσπρια. legumina. Dicuntur ea cerealia ſemina, ex quibus panis non fit, vt fabæ, piſa, cicera, lentes, lupini, oryza, eruũ, cicerculæ, araci, eruilia, phaſeli, fœnum græcum, lens, & ſi qua ſunt ſimilia. Omnia ſunt craſſi ſucci, ventrem implent & concoctu ſunt difficillima, vt ſcripſit Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων.

Ὄσπριον. à Clemente Alexand. ſtromat. 3. appellatur faba per excellentiam, ſicque appellare in vſu fuit apud veteres, vnde Galen. in 2. de facult. aliment. legumina recenſens primã fabam collocauit, atque etiam hodie à vulgo Græcorum hoc nomine faba appellatur.

Ὀστᾶ. oſſa. Sunt partes animantis duriſſimæ, ſicciſſimæ, maximeque terreſtres. Sic quidem Galenus definiuit: quanquam ſatis erat dicere maxime terreſtres. nam mox neceſſario ſequebatur ſicciſſimas eſſe & duriſſimas: adde vero etiam frigidas. Sunt autem oſſium communes vſus, quod & ſe mutuo & partes alias omnes tanquã fundamẽta ſuſtinent, & eas ſibi adnatas adfixaq; firmant: præterea vero particulares vſus infiniti, qui à Gal. explicantur in libris anat. Eorũ differẽtiæ sũt permultæ ab apophyſib', epiphyſibus, cartilaginibus, ceruicibus, capitibus, ſoliditate, cauitatibus, harũ quorũdam ſupercilijs, medul-

la, & alijs quibuſdam ipſorum particulis, & à conſiſtentia, magnitudine, numero, figura, ſitu, & alijs ſubſtantiam neceſſario conſequentibus, in ſceletis viſu tactuque obſeruandæ.

O'στάγρα. inſtrumentum chirurgicum quo oſſa vel attolluntur, vel deprimuntur, vel omnino loco mouentur.

O'στοῦν ἱερὸν. os ſacrum. Duobus modis à Galeno vſurpatur, vno quidem latius, vt coccygẽ etiam comprehendat. vt lib. 12. de vſu partium, cum ſcribit os ſacrum conſtare oſſibus quatuor, tribus ſcilicet proprijs & coccyge. Siquidem per ſymphyſim oſſa illa vnita ſunt, vt mirum eſſe non debeat totũ os ita ſibi vnitum, parte ſuperna vocari ſacrum, inferna coccygem, ſicut idem ipſe humerus qua parte à nobis ſpectatur ὦμος, parte ſpinæ ſuæ ſumma ἀκρώμιον, parte lata ὠμοπλάτη vocatur, atq; ſimiliter os ſacri ipſius oſſis lateribus annexum, os ilium, ad cotylen iſchion, antica vero parte os pubis. Altera autem ſignificatione ſpecialius vſurpatur, eamque tantum partem ſignificat, quæ reuera ſacra eſt, id eſt, magna & lata, quatum videlicet huius cum oſſe ilium per ſynarthroſim iungitur: hac enim ſola parte reuera ἱερὸν eſt, id eſt, magnum atq; latum, tuncque eius reliquum graciteſcens ſemper ac tenuatum, donec in tres cartilagines acutiſſimas deſinat, coccygem appellat. Sed de hoc ſuo loco dictum eſt. Conſtat os ſacrum tribus oſſibus ſimul coagmentatis, in prima quidem ætate per cartilaginem, in edita vero per ſymphyſim, quæ coctione multa aut vetuſtate in iunioribus præſertim ſeparantur. Sed cur os illud ἱερὸν dictum fuerit, variæ fuerunt ſententiæ. Alij ſic dictum voluerunt, quod in eo aliquid ſacri arcanique inſit, quoniam partus tempore diuinitus aperiatur, eductoque fœtu ſolideſcat miro quodam naturæ opificio. Alij vero quod partes quæ huic oſſi adiacent dijs offerri in ſacrificijs ſolerent, id quod Menandri teſtimonio confirmant, οἱ δὲ τὴν ὀσφὺν ἄκραν θύοντες. Plutarchus vero in libello Terreſtribuſne an aquatilibus maior inſit prudentia, ſcribit apud veteres ἱερὸν grande ſignificaſſe, ideoque Homerum ἱερὸν ἰχθὺν, ἱερὰν θάλασσαν, ἱερὸν Γάνος, ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο dixiſſe. Sic & Hippocr. ἱερὰν νόσον comitialem morbum appellauit. ſic antiqui ſcriptores quicquid ingens ac præclarum habere volebant, ἱερὸν dixere.

O'στεοκόπος. oſſium dolor. Eſt ſpecies laſſitudinis inflammatoriæ, cum non modo muſculi, ſed tendones etiam & nerui per exercitationẽ nimium excalfacti attraxere quippiam ex circumfuſis ſibi excrementis. ſic autem nominatur is affectus, quod propter penitiorem ſenſum intimatum quoque partium nomen ei tribuatur. Siquidem tendones ipſis oſſibus adhærent. Itaque cum hi patiuntur, videtur in imo ac circa ipſa oſſa affectio hærere. Qui ſic laborant, ne minimum quidem motum ſuſtinent, ſed omnem formidant. Sentiunt autem manifeſtum calorem vna cum demorſu & tenſione, vitioſo humore in totam corporis molem large effuſo.

O'στρακίτης. ſpecies eſt τῆς καδμείας, quæ in fornacum locis humilioribus ex craſſa materia fit. Reperitur ſæpius in his fornacibus in quibus pyrites ærosus non coquitur. Craſſatum eſt partium inter omnia Cadmiæ genera: & quia terrea duraque eſt, ὀστρακίτης, à teſta quam ſuperficie repræſentat, nominatur. vide καδμία.

O'στρακόδερμα ζῶα. dicuntur animalia quæcumque tegumentum quod ipſis eſt circumdatum ὀστράκῳ, id eſt, teſtæ omnino eſt ſimile; Talia ſunt purpuræ, buccini oſtrea, teſtudo, aliaque plurima: Ea vero ſalſum in ſe ſuccum continent, qui aluum ſubducit, difficile autem concoquitur & crudum ſuccum generat & qui non facile corrũpitur, itaq; medici ijs exhibẽt, quibus cibi in ventriculo ob prauos ſuccos prõpte corrumpũtur; Galenus bis terúe in aqua optima elixat, & cum prior ſalſa iam apparuerit aliam puram transfert lib. 3. de aliment. facult. c. 33.

O'συρις. frutex eſt niger, ramulos ferens tenues, lentos fractuque contumaces, & in his folia quaterna, quina, ſenaue, ceu lini, nigra in initio, deinde colore mutato rubeſcentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos. Amara enim ineſt qualitas, & obſtructiones expediendi facultas. quare & in iecinore conſiſtentes obſtructiones adiuuat. Dicitur & O'συριδὶ. Per υ apud Dioſcoridem ſcriptum eſt in ſecunda ſyllaba, apud alios O'σιρις & O'σιρὶς per ι.

O'σφρησις. odoratus. Eſt ſenſus odoris, quanquam non ſenſus ipſe ſolum, ſed etiam vis ipſa odorandi eo nomine dicatur: ſicut γεῦσις non modo ſaporis ſenſum ſed ipſam etiam facultatem ſignificat per quam guſtamus. Huius autem tum ſenſus tum facultatis inſtrumẽtum intra caluariam conditum eſt, ſiue id ſint ventriculi cerebri anteriores, ſeu potius continuæ cum ijs propagines ſimiliter cauę, prope oſſium ethmoideων initium deſinentes. De eo namque dubitare Galenus videtur, modo hoc, modo illud aſſerens. Nã quod ad meatus & membranas internas narium & oſſium ethmoideων pertinet, non ſunt illa quidem prima & præcipua odorandi inſtrumenta, ſed odoratui tantum deſeruiunt. Cæterum duo illi proceſſus è partibus cerebri prioribus erumpentes, quamquam neruis ſimiles videri poſſunt, inter neruos tamen non habentur, quod tum neruis molliores ſint, tum extra duram membranam haudquaquam proferãtur. Mammillares & papillares à quibuſdam vocantur per ſimilitudinem. Hæ molliſſimæ ſunt, quo odores facillime admittant & dijudicent, vel, ſi opus ſit, in anteriores cerebri ventriculos tranſmittant, vbi odoris ſenſum moueri Galenus exiſtimauit, argumentis quibuſdam perſuaſus quæ in libello de inſtrumento odoratus recenſet. Nec vero ad odoris perfectiorem ſenſum inſtrumenti tantum mollities, & expeditus eius meatus neceſſarius eſt (obſtructis namque ijs propaginibus vel ab excrementis, vt per grauedines & diſtillationes, vel ab aliquo præter naturam tumore, veluti polypo, callo, tuberculo, aut aboletur, aut deprauatur, aut imbecillior redditur odoris ſenſus) ſed eorum etiam quæ odorantur aptitudo. Nam quæ frigida ſunt & craſſarum partium, nullum odorem mouent, quod quæcunque odorata ſunt, tenuia & calida eſſe oporteat, nec tamẽ prorſus ſicca. Niſi namque eiuſmodi fuerint, nihil vaporis ex ſe remittent: quem tamen ab ijs efferri, & aeri ambienti remiſceri, & per nares in cerebrum attrahi ad odorem ciendum neceſſe eſt. Eſt enim odoris materia vapor ex rebus odoratis prodiens. Sunt autem odorum ſicut & ſaporum plures differentiæ. Sed ſaporum quidem notæ, & non vocabulis modo, ſed proprijs etiam ſubſtantijs,

à quibus nomina acceperunt, diſtinctæ: odorum vero & incognitæ & innominatæ. Siquidem vt ſaporis ſenſus homini valde exquiſitus eſt, ita odoris infirmiſſimus: & tamen tot eſſe odorum differentias quot ſunt etiam ſaporum, & odorabiles cum guſtabilibus habere proportionem à Galeno perhibetur. Omnes autem in duo ſumma genera reducuntur. Alij enim beneolentes, alij graueolentes dicuntur: illos ἐυώδεις, hos Græci δυσώδεις nominant. Beneolentes quidem ſuaues ſunt & grati, vt qui ſpiritui in cerebri ventriculis contento familiares ſint, vniuſque tantum generis exiſtunt: ſimiles namque ſunt ſapori dulci qui linguæ familiariſſimus eſt. Graueolentes vero inſuaues ingratique ſunt, & multorum generum, quemadmodum & ſapores non dulces. Non ſunt tamen illis, vti dixi, impoſita nomina, quibus proprie ſignificentur, ſed quædam à ſaporibus, quibuſcum magnam cognationem habent, appellationem ſortiuntur, vt acidus & acris. Quædam enim acri, quædam acido odore eſſe dicimus, quod ſcilicet nos eodem modo afficiunt quo & ſapores. Nam & acetum & acida omnia ſimiliter odoratum guſtumque mouent, & acria quoque, vt allia, cepe, non minus guſtum quàm odoratum mordicant. Quinetiam perſæpe odore ſolo iudice quamplurima guſtare recuſamus. Adeo in omnibus fere mutuo conſentiunt odoratus & guſtus, vt ex odore liceat de ſapore iudicare. Veruntamen id perpetuum non eſt, cum plæraque ſint odore ſuauiſſimo, vt roſa, quæ guſtu ſunt perquam inſuauia.

» Notandum porro eſt olfactum habere homi-
» nes omnium ferme animalium deterrimum ait
» Theophr. 6. de cauſ. plantar. cap. 5. qui & addit
» omnino inter bruta, vel nullum vel rarum certe
» admodum eſſe quod odorem perſequatur gratia
» ſuauitatis, niſi per accidens cum alimentum ta-
» le eſt, appetitus enim eſt ad ipſum pabulum eiuſ-
» que cauſa, bruta vero gratiam odoris non ſen-
» tiunt, nec dijudicant, forſitan vero ſentiunt, ſed
» eorum naturæ nihil conueniunt, quinimo aduer-
» ſantur: hæc ille.

Ὀσφρητικὴ δύναμις. odoratrix facultas. Dicitur & Ὀσφραντικὴ δύναμις, & vno vocabulo ὄσφρησις.

Ὀσφὺς. dicitur dorſi ea pars qua cingimur, de qua ſic ſcribit Ariſtoteles: τὸ μὲν ὄπισθεν διάζωμα μέρος ἡ ὀσφύς, ὅθεν καὶ τοὔνομα ἔχει. hoc eſt, pars ea qua cingimur, retro quidem lumbus: vnde & nomen habet. Apollodoro, vt ſcribit Suidas, ὀσφὺς dicitur quaſi ὀστοφυὴς, quaſi oſſis naturam redolens. Eſt enim ea pars oſſea & excarnis. ἰξὺς alio nomine à quibuſdam dicitur. Galenus tamen apud Hippocratem interpretatur ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος. Latini huius nominis penuria laborant, & lumborum nomen vſurpant in ea parte deſignanda. Eſt autem proprie ὀσφὺς pars totius ſpinæ quinque vertebris omnium craſſiſſimis maximiſque compacta, inter dorſum & os ſacrum medijs. Veruntamen vt ſunt craſſiſſimæ, ita anguſto foramine ſingulæ cauatæ ſunt, pro cuius modo gracilem quoque medullam continent. Præter id autem habent etiam ſingulæ alia multa foramina interiore ſui parte, qua venam cauam attingunt, nullo ordine collocata nec numero certo, quibus venas admittũt ad ſui nutritionem, cum tamen in reliquis vel nulla vel admodum exigua appareant. Cæterum earum vertebrarum prima νεφρίτης dicitur, quod ex aduerſo renum ſita ſit: vltima vero, ἀσφαλίτης, ἀπὸ τῆς ἀσφαλείας, hoc eſt, à ſecuritate, vt veriſimile eſt, quod oſſi firmiſſimo incumbat. Reliquæ peculiari nomine carent. Qui ijs adiacent muſculi, ψόαι vocantur, de quibus ſuo loco.

Notandum vero inſuper eſt lumborum ap- »
pellatione intelligi incluſas partes, vt neruos, »
muſculos lumbares, ſpinalem medullam cũ ſuis »
membranis, renes ipſos, præterea venam ipſam »
magnam & arteriam, itemque vaſa ſpermatica, »
& vaſa renum, veſicæ, vteri, hemorrhoidum, at- »
que inteſtina craſſa, hæc ſingula lumborum no- »
mine paſſim Hippocr. complectitur. »

Ὄσχεον ἢ ὄσχεος. ſcrotum. Eſt extima & communis teſticulorum tunica, multis rugis & media ſutura diſtincta. vulgus burſam vocat.

Hippocrat. ὄσχεα dixit vt notat Galen. in exeg. »
ſed & pro ὄσχεον dicitur ὄσχεος & ὄσχη Heſychio; »
Reperitur & ὀσχέα, ας, in ea ſignificatione apud »
Ariſtot. lib. 1. de gener. animal. cap. 1. & ὀσχεὸς 1. de »
hiſtor. animal. c. 5.

Ὄσχιον. τὰ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδῆ ἐπαναστήματα: hoc eſt, circa os vuluæ flexuoſa extuberantia apud Hippocr. ὄσχοι enim & μόσχοι ſignificant palmites & clauiculas. Idem vero etiam ἀμφίδιον & λόγγια appellauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ὠτίς. nomen auis apud Hippoc. quam Ariſtot. ὠτίδα per ω ſcribit. Eam vero Xenophon, vt & Hippocr. ὀτίδα per ο appellat.

Οὖα. ſorba. fructus ſunt ſorbi arboris. valde adſtringunt & deſiccant. Rarius ὄα dicuntur.

Gal. l. de aliment. facul. c. 25. Attici, inquit, ὄα »
dicunt quæ omnes Græci οὖα, vt etiam Attici ij- »
dem ῥόα dicunt quæ Iones cum ι ῥοιά, id eſt, mala. »

Οὐγγία. vox quidem Romana, Romanum pondus ſignificans, ſed quæ tamen apud Græcos literis paululũ, vt ſcribit Galenus, immutatis, recepta eſt etiam pro eodem pondere. Dioſcorides in libello de ponderibus & menſuris drachmarum octo eſſe ait; his verbis: ἡ δ' οὐγγία δραχμὰς η', γράμματα κδ'. Id eſt, vncia drachmas habet octo, ſcripula 24. Similiter & Galenus τῶν κατὰ τόπον lib. 6. διὰ τὸ τὴν σταθμικὴν οὐγγίαν ὀκτὼ δραχμὰς ἔχειν. hoc eſt, quod ponderalis mẽſura octo drachmas habeat. Idem libro quinto eiuſdem operis, ἕλκουσι γὰρ αἱ θ' οὐγγίαι ἰταλικαὶ αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν, ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν οὐγγίας σταθμικάς· αἵτινες ξ' δραχμαὶ γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας η' δραχμὰς δεχομένης. Id eſt, pẽdunt enim nouẽ vnciæ Italicæ quæ in cornibus interſectis ſunt, ſeptem vncias ponderales & dimidiam: quæ quidem ſexaginta drachmæ fiunt: cum vnaquæq; vncia capiat octo drachmas. Heſychius quoque ſcribit, δραχμὴ, τὸ ὄγδοον τῆς οὐγγίας. hoc eſt, drachma, pars octaua vnciæ. Præterea Aetius ſectionis tertiæ ſermone 4. c. 26. poſt deſcriptã cõpoſitionem paſtilli ex acacijs & veratris ſcribit hunc in modũ: ὅλον τοῦ τροχίσκου σταθμὸς ἐστὶ δραχμῶν ρξη', τουτέστιν οὐγγιῶν κα'. Id eſt, totũ paſtilli pondus drachmarũ centum ſexaginta octo eſt, id eſt, vnciarum XXI. Hanc quidẽ vnciæ diuiſionẽ Romani in octo octauas appellarunt, quibus aliqui nomen aliud non dederunt, vt ille cuius quædam de notis ponderum ex vetuſto codice ſunt Largo adſcripta. Multi eas drachmarũ nomine appellant, vt Balbus ad Celsũ de agrimenſoria, Gal. & plæriq; alij præſertim Græci. Verum non omnes eodẽ modo vnciam in octo partes diuiſerunt, ſed nonnulli dixerũt eã drachma-

rum ſeptem eſſe, alij vero ſeptem & dimidiæ, vt ſcribit Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη his verbis: ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος δραχμῶν εἶναί φασιν, ἄλλοι δὲ ζ΄ μόνον, ἕτεροι δὲ η΄. hoc eſt, quoniam plærique vnciam quidem drachmarum ſeptem & dimidiæ eſſe dicunt, alij vero ſeptem tantum, alij vero octo. Sed qui ſeptem drachmarum vnciam conſtituunt, proculdubio drachmæ vocabulo intelligunt denarium. Atque hi nomine mutato parum cautos fallunt, cum ipſi rem ignoraſſe videri non debeant. Id quod teſtatur Galen. lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, ſcribens: πρόδηλον δὲ ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὃ οἱ ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσι. hoc eſt, manifeſtum autẽ eſt quod drachmam dicimus nunc in his omnibus, quod Romani denarium nominant. Qui vero dixerunt ſeptem drachmarum & dimidiæ vnciam eſſe, videntur quidem aduertiſſe drachmam leuiorem eſſe denario, non tamen plane, quantum intereſſet, examinaſſe. attamen eorum ſententiam tanquam veram, artis veterinariæ medici receperunt.

Eſt etiam vncia apud Latinos menſura qua rerum interualla metiuntur. Eſt autem pedis pars duodecima. Id quod clare explicat Frõtinus his verbis: Pes, inquit, habet palmos quatuor, vncias duodecim, digitos ſedecim.

Οὐδετέρα διάθεσις. neuter ſtatus, ſeu vt quidam ap-
» pellant neutralitas conualeſcentiæ, in qua ægro-
» tantes non vſque adeò integras inculpataſque
» functiones habent, ſed à naturali tamen ſtatu
» alienas, vt minimùm ęgrotent, neque perfectæ ſa-
» nitatis munia obire poſſint.

Οὖθαρ. in vniuerſum appellatur mamma in homi-
» ne aut quadrupedibus, aut pars illa tota vbi ſunt
» mammæ τῶν ζώων, τὸ κατὰ τοὺς μαστοὺς inquiunt vete-
» res; ſed hanc vocem ſibi ganea vendicauit & οὔ-
» θαρ appellauit edules mammas, vel partem il-
» lam corporis vbi mammas habent porcæ & alia
» bruta, Latini ſumen vocant; de his igitur οὖθαρ
» proprie vſurpatur: Interdum non κυρίως ſed κατα-
» χρηστικῶς de alijs quoque dicitur, puta de piſcibus,
» aut cetis; ſed hæc raro & contra vſum recte lo-
» quentium, vt Athenæus obſeruauit lib. 9. cum
» ὑπογάστριον potius de iſtis dicatur: Galen. libro de
» ſuccorum bonitate & vitio cap. 4. οὔθατα vocari
» inquit mammarum glandulas quando lac in ſe
» continent.

Οὖλα. gingiuæ. dicuntur τὰ περὶ ὀδόντας περικείμενα σαρκία, vt ait Ruffus, hoc eſt, caruncolæ dentibus circumpoſitæ, quarum quidem connexio χαλινὸς, eodem authore, nuncupatur. In ijs nuper natorum dentes latent, & veluti in præſepiolis conduntur, & vt ſiccioribus adſtrictiſque continentur, ita redundante humiditate laxioribus decidunt. Neruos habent à tertio pari, vt & dentes, per quos ſentiunt & dolent, ſæpeque in ijs dolor eſt qui in dente putatur eſſe.

» Pollux οὖλον vocat & dici proprie ſcribit carnem
» gingiuarum externam: internam vero ἔνουλον;
» Quæ vero inter dentes ipſos media eſt ἀμφὶς in-
» quit, dicitur.

Οὐλαλγία. gingiuarum dolor apud Nicolaum, re-
» ponente fuſchio hanc vocem pro μυλαλγία,
» quam vocem illîc non eſſe legitimam ait.

Οὐλὴ. cicatrix. eſt naturale carnis tegumentum, calli modo duratum & cutis vice vlceribus ſuperinductum. Ea cuti quidem eſt quam ſimillima, cutis tamen non eſt, quandu & denſior ea viſu tactuq; ſentitur & ratione non modo denſior, ſed & ſiccior, ex eo quod pilos non edit, intelligitur. Siquidem cutis talis omnino qualis erat quæ perijt prorſus reſtitui non poteſt, ſed ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non tamen plane cutis. Eſt enim ſpermatica, eamque ob cauſam talis prorſus regigni non poteſt. Quod autem in eius locum ſubſtituitur, cicatrix, non cutis dicitur. id ex ſubiecta creatur carne valde reſiccata. Quod quamuis naturæ opus ſit, perficitur tamen etiam medicamentis, quæ carnem ipſam vehementer ſiccent & adſtringant. Nam quoniam cutis carne ipſa tum ſiccior eſt, tum etiam denſior, ſi carnem ſiccabimus & adſtringemus, cuti etiam perſimilem reddemus. Tanta autem ſiccandi vis & adſtringendi eſſe debet, vt non modo quod in carnem affluit, verumetiam humor, qui ſecundum naturam continetur in ipſa carne, conſumatur. Hæc ἐπούλωσις à medicis, ipſumque medicamentum ἐπουλωτικὸν appellatur. vide ἐπουλωτικὸν φάρμακον.

Οὐλὴ. etiam in oculo appellatur, vbi nigro oculi «
ex alto vlcere membranæ craſſities ſuperuenit, «
& color albior apparet; accidit quoque albæ «
membranæ dictæ, ſed non perſpicitur: Galen. «
in Iſagoge. «

Οὐλομελίη. integra & abſoluta natura cuiuſque rei. vſurpatur ab Hippocrate de adenibus ἐν τῷ περὶ ἀδένων. de quarum οὐλομελίῃ ſcripturum ſe librum profeſſus eſt.

Galen. οὐλομελίην ἀδένων exponit τὴν ὁλόκληρον «
φύσιν τῆς τῶν ἀδένων φύσεως; Et Erotianus apud Hip- «
pocrat. ὅλην φύσιν; vtitur vero hac etiam dictio- «
ne Hippocrat. lib. περὶ τροφῆς, verum ei κατὰ μέρος «
opponit. «

Οὐλόφονον. dicitur ὁ χαμαιλέων, non omnis tamen, vt quibuſdam placet, ſed tãtum is qui viſcum profundit. vnde Nicander in Alexipharmacis οὐλόφονον ἰξόεν dixit, quaſi viſcoſum. & Dioſcor. lib. 6. ἰξίας inquit qui οὐλόφονον appellatur.

Vide ἰξίας: οὐλοφόνον vero dictum eſſe vult «
ſcholiaſtes Nicandri quaſi τὰ οὖλα βλάπτον, ἢ ὅλον «
φονευτικόν. «

Οὐραχὸς, ſiue

Οὐραχὸς. eſt meatus vrinarius in medio vmbilico ſitus, à fundo veſicæ exoriens & in allantoidis cauitatem inſertus. Continetur medius inter duas venas duaſque arterias vmbilicum conſtituentes. Eſt autem allantoidis tunicæ initium, perforaturque ſatis lento & euidenti meatu ad fundum veſicæ ipſius fœtus, ſic vt allantoides cum veſica τοῦ οὐραχοῦ, qui medius inter vtraſque eſt, coniungatur. Per eũ vrina fœtus defertur in allantoidis cauitatem longam, anguſtam, rotundam, quæ in ipſius fines magis effunditur, ne amnion, chorion, vterum, ipſumque fœtum premat. Neque enim vrinam retineri intra veſicam expediebat, neque per veſicæ ceruicem reddi, ne fœtui circumfuſa eius cutem exulceraret.

Sed & Hippocr. lib. de corde, de extremo cor- «
dis mucrone οὐραχὸν dixit, quanquam οὐρανὸν alij «
legunt, alij οὔραιον quod ἔσχατον exponit Heſych. «
Cordis caudam dixit Cornarios. «

Οὐραῖον. τὸ πέρας τοῦ ὀστοῦ. hoc eſt, extrema pars oſſis, apud Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, quo loco τένοντας οὐραίους vocat, qui vſque ad οὐραῖον, hoc eſt, oſſis extremum, protenduntur, vt Galen. comment. 4. annotauit.

Οὐρῆραι. ſic à quibuſdam dicuntur οὐρητῆρες. hoc eſt vaſa vrinaria.

Οὐρανία. cognomentum fuit τῆς ἴρεως, ſicut annotatum eſt apud Dioſcoridem.

Οὐράνιον. eſt collyrium ἄδηκτον deſcriptum & ab Aetio & à Paulo, ſed parum differenter.
» Deſcribitur & hoc collyrium à Trallian. libr. 2. cap. 5. ad multas oculorum affectiones vtile.

Οὐρανίσκος. ſic quidam τὴν ὑπερῴαν, hoc eſt palatum appellant, quod in cœli modum cameratum ſit. dicitur etiam οὐρανός.

Οὐρανός. cœlum. ſic dictus eſt ab Hippocr. more vulgi aer qui ſupra nos eſt vſque ad nubium regionem, vt annotat Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. Sic etiam à quibuſdam dicitur ἡ ὑπερῴα, hoc eſt palatum, vt Ariſtot. lib. 2. cap. 17. de part. anim. κεῖται δ' ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἐν τῷ στόματι ἡ γλῶττα τοῖς ζῴοις ὑπό. id eſt, lingua animalibus in ore cœlo (hoc eſt palato) ſubiacet. Plinius tamen cœlum capitis ſupremam partem dicere videtur his verbis: Cerebrum viſcerum excellentiſſimum eſt, proximumque cœlo capitis.

Οὐραχός. vide οὐραχὸς paulo ante.

Οὐρήθρα. eſt meatus vrinarius à ceruice veſicæ ad extremam vſque glandem porrectus. Hic in viris longus, anguſtus & Romanæ literæ modo obliquus eſt. In mulieribus vero breuis, latus & rectus. Ex neruoſa tunica contexitur inſtar coriaceæ fiſtulæ.

Οὔρημα. hoc nomen habetur apud Hippocr. extremo libro de natura humana. Sed Galen. negat vocem hanc vnquam ab Hippocrate aut Polybo vſurpatam fuiſſe. Significat autem idem quod οὖρον, vel οὔρησις.

Οὔρησις. mictio, & οὔρησις δυσκολαίνουσα apud Hippoc.
» dicitur mictio quæ vel cum dolore fit, vel quando ægre vrina excernitur.

Οὐρητῆρες. ſunt meatus duo per quos vrina à renibus in veſicam ſtillat. Habetur vtrinque vnus, qui conſtans tunica tenui, ſed denſa & fibris tantum obliquis texta, à renis ſinu per eius ſimam partem ſuper lumbos fertur, vbi alteram à peritonæo tunicam venulis & arterijs intertextam mutuatur: tandem vero inter veſicæ tunicas ſpatio breui interlapſus, paulo ſupra veſicæ os in ipſius capacitatem erumpit. Ad ipſum autem foramen membranulæ geminæ ex veſicæ corpore propendent, veluti proceſſus quidam, quæ vrina in veſicam ab vretere delabente cedunt & aperiuntur, eædemque, vbi veſica plena eſt, vrinam in vretera regeri & remeare prohibent.

Οὐρητικοὶ πόροι. iidem qui & οὐρητῆρες.

Οὐρητικοί. Græcis dicuntur qui ſæpius mingunt, hoc
» vero fit multis de cauſis.

Οὐρητικὰ μόρια. ſic appellantur partes illæ per quas
» vrina deſcendit à Paulo l. 3. c. 45.

Οὐρητικὰ φάρμακα. eadem quæ διουρητικὰ de quibus
» ſuo loco.

Οὐρίας. fiſtula vrinaria, quæ in ceruice veſicæ fieri ſolet.

Οὔρων ὁδὸς. vide in dictione ὁδός.

Οὖρον. vrina. eſt ſerum vehiculumque ſanguinis,
» renum vi ſecretum, vt enim in lacte dum concreſcit, ita & in ſanguine ſerum à craſſiore terrenaque ſubſtantia ſeiungi ſecernique animaduertitur, quod idcirco ſanguini permiſcebatur, vt hunc fibrarum copia iam craſſum ac lentum dilueret, & tanquam vehiculum per tenuiſſimas venas in corporis extrema deduceret: Huius autem ſeri ſiue vrinæ triplex eſt materia, quã Hippoc. ſect. 5. lib. 6. epid. breui ſententia complexus videtur, οὖρον (inquit) ὁμόχροον βρώματι καὶ πόματι, καὶ ὡς εἰώθει ἰὸν, καὶ ὅτι ὑγρῶν σύντηξις, id eſt, vrina concolor cibo & potui tum qualis eſſe ſolet, tum cum humidi colliquatio eſt. & vrina quidem concolor primam indicat vrinæ materiam, potum ſcilicet, quam ſolam & vnicã agnouerunt quidam, his perſuaſi rationibus quod animalia, quæ vel nunquam vel parum bibunt, veſica careant; Quod & animalia quæ multum potant, multum etiam reddant vrinæ, quod ex medicorum præſcripto vrinæ quantitas potui aſſumpto reſpondere debeat, quod denique in vrinæ ſuppreſſione potum interdicamus ne augeatur vrinæ quantitas: Secunda vrinæ materia quæ vera eſt & naturaliter conſtituta, ſerum eſt humorum quatuor qui in venis continentur, adeo οὖρον definit Galen. ὀῤῥὸν τοῦ αἵματος καὶ ὄχημα χυμῶν: Poſtremâ prædictæ ſententiæ particulâ, tertia vrinæ materia exprimitur: humores ſcilicet omnes & corpora quæ liquantur & quidem humores omnes ſæpe per vrinas expurgantur, vt in profluuio critico, perirrhœa purulenta, & ſtranguriosa vt ex Hippocr. conſtat lib. 1. epid. ſect. 2. neque ſolum humores ſed etiam adeps & carnes vrinæ materia eſſe poſſunt, hinc οὖρα ἐλαιώδεα vrinæ oleoſæ & pingues liquefacto corpore à febre tabifica, vnde in prognoſtico illæ colliquationis ſigna eſſe dicuntur. Quemadmodum autem dum è chylo factus ſanguis eſt, melancholia in lienem, bilis flaua in proprium folliculum, ita & vrina (proprium iecoris, quemadmodum & alui fæx, ventriculi & inteſtinorum excrementum) iam inutilis & ſuperuacanea è gibbis iecoris, renum vi per emulgentes venas allicitur; at non vniuerſa, portio enim cum ſanguine in corpus diſtribuitur quæ cum vectionis munere perfuncta eſt, aut ſudoribus exhauritur ac diffluit, aut qua via proceſſerat, eâdem tracta relabitur in renes & in veſicam: vrina autem optima ea iudicanda eſt, quæ ſubſtantia mediocri eſt, nec aquæ modo tenuis, nec vt iumentorum craſſa, clara, nõ turbida, colore ſubaureo atque flauo, quem hîc extremorum medium collocamus, quantitate media, & heſterno ſuperiorum dierum potui reſpondens, aut aliquantum parcior, quod potus nonnihil in corpus abſumatur; hypoſtaſis in hac ſubſidet, alba læuis & æqualis, in acutum faſtigiata, neque craſſum quidquam ſubeſt, neque bulla, neque filamentum, neque eorũ quidquam quæ mala ſunt, hæc non modo inculpatam omnem naturæ concoctionem, ſed & integram corporis valetudinem indicat, virinq; ſummam temperiem, eiuſque ætatem floridam, non enim alteri cuiquam vrina talis obtigerit: Vniuerſim vero vrina, ſi nec immoderato potu diluta, nec aliena permiſtione conſperſa ſit, manifeſto humorum qui in iecore maioribuſque venis, obſcurius vero eorum qui tũ in minoribus, tum in partibus fere ſingulis inſunt, notam exhibet, eorumque conſtitutionem indicat: his enim tantiſper dum vrina permiſcebatur eorum omnem affectionem, omnem qualitatem contraxit aſciuitque ſibi, & nunc quaſi defecta portio, quæ ipſorum cõſtitutio ſit coram proponit planumque facit; Quocirca ſi vel viſcera vel maiores venæ vel caput vel pulmones, vllaue corporis

pars morbo tenetur, quoniam hęc affectionem humoribus in ſe contentis impartit, vrina profecto quæ ſanguinis & humorum comes eſt, eiuſdem quoque particeps erit, & profuſa affectionis notas referet, propriaq; eius ſigna dabit; ſed & partium per quas illabitur vt renum vreterum veſicæ ac penis affectus repræſentabit: nam tametſi non diutius in illis ſubſiſtat ac hæreat, ab illis tamen ſordes & inquinamenta ſi qua inſunt, præterfluens corradit ſecumque rapit, quocirca partium quas attingit omnium affectus illa oſtendit: hæc porro humorum partiumque vitia demonſtrat vel ſua chymoſi, vel puritate, vel quantitate, vel colore, vel odore, vel contentis, ex quibus innumerabiles exurgũt vrinarum differentiæ, quæ quoniam tum ad morborum diagnoſin, cùm prognoſim plurimum conferunt, atque in illis recenſendis & enucleandis quam maxime incumbit Hippocr. in prognoſt. idcirco inſigniores illarum differentias & præſagia ab illo petita, ordine litterario hîc ſubijciemus.

Οὖρον αἱματῶδες. vrina cruenta; fit vero eiuſmodi vel ex cruore qui vrinam tingit, vt in nephriticis calculoſis, in quibus attritu anguloſi calculi, aut laxioribus rarioribuſqoe venarum oſculis ſanguis in renem deſudat, vel fit cruenta dum meiendo ſanguis ſyncerus emittitur, vt rupta in renibus venula, vel quibus menſtrua detinentur intus cohibita, quorum tenuior quædam portio è locis in veſicam exudat: Sed & cruenta vocatur quæ ἐξέρυθρος ob colorem dicitur ex Galen. comment. 1. in prorrhet. fitque hæc à ſanguine excalefacto, & in bilem rubram quæ eſt ſanguinis ſerum degenerante, vt in febribus ſynochis, ita 3. de morb. in febre ardente οὖρα αἱματώδεα annotantur; in Coacis in dorſi & pectoris dolore & pleuritide laborantibus, interdum in hepatis & renum reſolutione qua fit, vt humorem familiarem non amplius contineant; viſa quoque vrina cruenta in grauioribus capitis morbis, vt in apoplexia, & conuulſione, certiſſimo imminentis mortis argumento.

Οὖρον ἀκατάστατον. dicitur vrina inconſtans, inſtabilis, turbulenta & confuſa, non ſubſidens aut ſubſiſtens qualis eſt perturbata, quæ magnam humorum & ſpirituum conturbationem, plurimamque crudi ſucci cum flatibus à calore præter naturam agitationem indicant.

Οὖρον ἀμμῶδες. vrina arenoſa ſeu ſabuloſa dicitur in Coac. in qua τὰ ψαμμώδεα ὑφίσταται arenulæ ſubſidunt aphor. 79. l. 4.

Οὖρα τῶν ἀναμιμνησκόντων. vrinæ dicuntur quæ non niſi commonefactis ægris redduntur, quæ captæ mentis ſunt indicia, & phrenitidem pręnuntiant vt in ægro 4. l. 1. Epidem.

Οὖρον ἀνατεταραγμένον. vrinam obuerſam nonnulli interpretantur, id eſt tenuem, vt craſſæ & grumoſæ opponatur, alij vero perturbatam intelligunt; Tales autem eſſe ait Hippocr. quales ſunt iumentorum aphor. 70. l. 4. Tales vero fiunt à materia craſſa & denſa à calore agitata: eiuſmodi autem vrinarum quædam manent lõgo tempore perturbatæ, nonnullæ vero cito ſedimen craſſum habent, & cito morbum ſolutum iri ſignificant, quæ vero non reſident, ſi vires affuerint longum fore morbum oſtendunt; ſi imbecillitas adſit ægri mortem prænuntiant; ex vrinæ quibus adſunt ijs dolor capitis vel adeſt vel aderit, ait Hippocr. loco citato: hæc Galenus in dictum Hippocratis locum.

Οὖρον ἀραχνιῶδες. vrina araneorum telis ſimile quiddã habẽs, id eſt, pinguedinem in ſuperficie innatantem, quę velut χνοῦς eſt in iuſculis pinguibus, illa autem colliquationem indicat ſicut oleoſa & pinguis vrina, de qua ſic Hippoc. in prognoſt. καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι, συντήξιος γὰρ σημεῖα, id eſt, pingues quoque ſuſpenſas araneoſas hypoſtaſes improbare decet, vt colliquationis ſigna.

Οὖρον ἄχρουν. vrina decolor, hoc eſt aquoſa quæ ſæpe tenui coniungitur in phrenitidis denuntiatione, vt ægro 13. 14. & 15. lib. 3. epid. poſt ſtatum peſtilentem & in Coac. prænot.

Οὖρον βορβορῶδες. vrina cœnoſa aut fœtida aut quæ craſſitudinis quantitatem denotat vt ex Numiſiano & Dionyſio exponit Gal. comm. ad aph. 69. lib. 4.

Οὖρον γλαυκόν. vrina glauca, cornu pellucido ſimilis; ea ex albarum genere eſt, media inter lacteã & charopam; Prima enim inter albas eſt aquoſa, ſiue Chryſtallina, Secunda lactea, Tertia glauca, deinde χαροπὴ vt apud Actuar. habetur lib. 1. περὶ οὔρων c. 8.

Οὖρον γονοειδές. vrina geniture ſimilis, nimirum in qua velut grandines quædam, & ſimile quid geniture pendere ac ſubſidere videtur, qualis ſæpenumero ijs accidit quibus calculus eſt in veſica, aut quos nephritici dolores & grauiſſimi excruciant: huius eſt materia duplex, interdum vitrea pituita, crudus humor & veluti mucor albugineus: interdum ſolidarum partium colliquamentum, humor enim tertia coctione confectus qui ſolidas partes actu nutrit, albus eſt, craſſus, & ſubiecto cum ſemine idem. Priore modo non ita lethalis eſt, ſed interdum etiam critica in morbis longis & conuulſionibus vt in Perintho notat Hippoc. 6. epid. Poſteriore vero valde pernitioſa, vt in acuta febre quæ à pituita haudquaquam originem duxit vt in Philiſco: Erotianus apud Hippocr. οὖρον γονοειδὲς τὸ ὅμοιον γόνῳ, τουτέστι σπέρματι exponit, & τὸ λευκὸν καὶ παχὺ eſſe dicit; vocatur & hoc ὑαλοειδὲς οὖρον, vitri Chryſtalliue ſpeciem referens, ex pituitoſis contentis & copioſis, vt ex multis Hippocratis locis diſcere eſt, vide ἐναιώρημα γονοειδές.

Οὖρον δασὺ, ἢ δεδασυσμένον. vrina denſa atque ſpiſſa: hac vero voce quales vrinæ intelligendæ ſint merito veteres Prorrhetici interpretes dubitarunt; atq; hęc dictio inter obſcuras atque ab Hippocrate ex induſtria affectatas numeratur à Galen. nam craſſum philoſophi conſiderant in conſtitutione partium in toto, denſum in conſtitutione totius in ſitu partium, craſſæ ergo & tenues vrinæ merito dicuntur, denſæ aut raræ minime, nam aqua denſiſſima eſt, nihil tamen impedit à denſis contentis δεδασυσμένα οὖρα dici vt à grumis θρομβώδεα.

Οὖρον διαφανές. vrina perſpicua; alba, aquę inſtar extremam tenuitatem cruditatemque denotans, pręſertim ſi cum albedine ſit coniuncta: bilem enim totam ad caput rapi & morbos longos indicat, ita in phreniticis ſunt illæ perpetuo lethales, vt tradit Hippocr. in Coacis: οὖρον διαφανὲς Celſ. lib. 2. cap. 4. & Plin. c. 6. lib. 28. dilutam appellant.

Οὖρον διεσπακός. vrina diuulſa & inæqualis, quæ ſubſtantiæ inæqualitatem prę ſe fert, partibus alijs

eoctis, alijs incoctis, inęqualem exponit Galen. aphor. 33. l. 7.

Οὖρον ἐζυμωμένον. vrina fermẽtata dicitur in prorrh. id eſt, quæ magnam crudi humoris flatibus permixti copiam, aut vehementer commoti præ ſe fert. fiunt enim eiuſmodi vrinæ perturbatis & exagitatis humoribus crudis, illæ autem quæ & quales ſint fuſe Galen. explicat comment. 2. in 1. prorrher. partic. 40. illarum vrinarum ζύμωσιν cum aceto acri in terram effuſo, terramque fermentante, & cum atra bile id ipſum efficiente in terram effuſa comparans; neque tantum ἐζυμωμένα οὖρα, ſed & ἐζυμωμένον διαχώρημα appellat Hippocr. in Coac. prænot. & ἐζυμωμένην κοιλίην lib. de antiqua medicina, & ἀπεζυμωμένας γαστέρας in prorrhet. & ζύμωσιν ἥπατος 4. epid. de quibus vide ſuis locis.

Οὖρον ἐλαιῶδες. vrina oleoſa, quæ ſcilicet pinguis eſt ex liquefacto adipe; Galenus autem oleoſarum vrinarum duo genera ſtatuit, vnum quod pingues vrinas facit, atque οὖρα λιπαρὰ vocat, quæ pinguedinis colliquationem ex deurente incendio ſignificant, quales vrinas hiſtor. 12. l. 1. epid. in eo commemorat qui cum à febre incaluiſſet, ſe potu & cibo liberaliter inuitauit; hæc vrina quæ ſubſtantia, lentore, & craſſitie oleum adipemque liquefactum repræſentat, & quæ commota grauis lentaque vt oleum apparet, phtiſi vel hectica febre, vel hydrope corpus liqueſcete demonſtrat, ſemperque in prauis ab Hippocr. recenſetur. Alterum vrinarum oleoſarum genus eſt ex ijs quæ craſſamento & colore, non toto habitu & natura oleo ſimiles apparent, ſed in ſpeciem tantum oleoſæ non re ipſa dicũtur, cum minimum pingues ſint, quæ tantum abeſt vt naturam periclitantem denuncient, quin imo interdum concoctinnis morbi vim habeant, iudicationiſque quæſtionem exerceant, eum craſſiore ſubſtantia & coloris plenitudine, innati caloris beneficio olei eſſentiam præ ſe ferant: huiuſmodi oleoſas vrinas ſiue pinguedinis admiſtione intelligi vult Galen. quas facit ardor febrilis, non ipſa σύντηξις, vnde qui homines ἐν τοῖς ἄλλοις ἀσινέως ἔχουσι σωτηρίως ἐν τάχει κρίνονται, id eſt, ex alijs omnibus ſalutariter habent, cito iudicantur, vt & ſcripſit Gal. comment. ad hiſt. 1. ſect. 4. lib. 3. epid. Cæterum appellantur & hæ vrinæ ἐλαιόχροα & ἐλαιωτά, id eſt, ſicut oleum, modo colore ad candidum vergentes exoluto pallido, modo caloris intenſione ad humorem coloremque biliofum magis accedentes, eſt enim oleum non vnius coloris neque naturæ.

Οὖρον ἐπίπονον. vrina laborioſa, ſeu interprete Ruffo apud Hippocr. τὸ μετὰ πόνου ἀποκρινόμενον, quæ cum dolore & moleſtia excernitur, vt refert Galen. comment. 2. in prorrhet. & quam τὸ μετὰ πόνου ἰόμενον etiam exponit comm. 3.

Οὖρον ἐρυθρὸν, ἐξέρυθρον, & ὑπέρυθρον. hæc enim inter ſe differunt vt docet Gal. comment. 2. in prorrhet. part. 35. quippe ἐρυθρὸν οὖρον in medio eſt τοῦ ἐξερύθρου id eſt impenſe rubræ, & ὑπερύθρου ſiue ſubrubentis; Sed & prognoſtico differunt quod ἐξέρυθρον cruda ſit & incocta, ὑπέρυθρον vero tanquam ſalubris commendetur, ſitque diuturnioris temporis ſignum: ἐρυθρὸν vero vt in medio poſita, medium tum laudis tum vituperij obtinet, rubent autem vrinæ, vel vbi concalfactus ſanguis quodammodo colliquatur in febre, colliquatio enim in bilem rubram, quæ reuera ſerum ſanguinis eſt degenerat, vel propter rarefactam renum ſubſtantiam, vaſorum adapertionem & imbecillitatem renum, vt in ſenibus quando tenuis ſanguinis ſanies mingitur, ſimilis excrementis quæ in affectus hepatici initio excernuntur; vel cum ora aut meatus per quos ex caua vena in renes vrina percolatur, ſupra modum dilatantur, aut vas rumpitur, inde per vreteras ſanguis delapſus vrinam inficit quæ tum re vera fit αἱματῶδες.

Οὖρον εὐανθές. vrina bene florulenta: ea intelligi videtur quæ effloreſcentias quaſdam ſpumeas extantes habet, veluti flores in ſuperficie eminentes, quæ ἐπανθίσματα ἐρυθρὰ in prorrhetico dici videntur, & eiuſmodi vrinæ magnum ſanguinis feruorem ex interno incendio denotare videntur, & bilioſi ſucci efferueſcentiam: Sunt qui εὐανθὲς οὖρον pellucidam ac puram vrinam intelligant, & quæ ad naturalem vrinæ colorem accedat, quæque pellucido nitore floreat, qualis ſecuram & breuem iudicationem denunciat.

Οὖρον ζοφῶδες. vrina caliginoſa ac veluti tenebricoſa, id eſt valde craſſa & turbulenta, ex humorum æſtuante incendio, & perturbatione magna, ex qua multis obortis craſſis & denſis vaporibus velut obſcura & opaca redditur: dicitur & hæc σκιῶδες vmbroſa, authore Gal. in 3. epidem. part. 3. verba Galeni ſunt, σκιῶδες, id eſt, vmbroſum dixit Hippocr. pro eo quod eſt ζοφῶδες, quodquidem illud ſignificat quod non eſt clarum, nec purum, neque exacte ſerenum; & vero quæ sũt vmbroſa, quæque opaca, omnia ſic nominantur ad nigrum tendentia, quibus & ipſum nomen ζοφῶδες imponunt, ipſumque adeo fuſcum quod in propinquo eſt nigri: hæc Galenus vbi de aere ſermonem inſtituit caliginoſo nigro aut fuſco, cuius appellatio ſimili de cauſſa vrinæ tribuitur. Ergo vrina caliginoſa fuſca vmbroſa quemadmodum & aer, de nube opaca ſuam agnoſcit opacitatem enenremate fuſco, vel ex fuligine ſparſa per totum illius liquorem.

Οὖρον θολερόν. vrina turbulenta & obſcura dicitur, nimirum per cuius medium non videmus, opponitur illa perſpicuæ & claræ quam viſus acies facile penetrat: hæc vrina in tres ordines differentiaſque ſecernitur, vna turbata eſt quæ externi frigoris vi talis euaſit, hæc omnium denſiſſima & obſcuriſſima matulam lentore quodam albo ſumma præſertim corona inficit, quæ calore prompte declaratur, ſplendoremque priſtinum recuperat; altera vere turbida eſt cuius ſubſtantia atque liquor, vel ex ſeſe vel ab interiore quadam permiſtione craſſeſcit, cuiuſmodi à purulẽtis renibus profluit; hæc calore diſſolui non poteſt, multaque habet innatantia corpuſcula quæ quiete ſubſident, cum hypoſtaſi craſſa, & plerũque reliqua mox vrina expurgatur atque inclareſcit, vino illa comparatur quod permiſtione fæcis turbidum eſt: Tertia iam cœpit recepto nomine συγκεχυμένον ſiue confuſa appellari, in qua nihil innatare manifeſto deprehenditur, ſed eſt tota ſui ſimilis, nec tamen hypoſtaſim neq; aliud quidquam (etiamſi diutius quieſcat) deponens quo magis inclareſcat; igne omnique calore manet indiſſolubilis: vino confertur quod vetuſtate coaceſcens, aut tonante fulguranteque cœlo mutatum, & vappa factum omni ſplendore nitoreq; deſtituitur: Quod vero ſpectat ad earum ſignificationes. Prima per acutos morbos cum

primum apparuerit, creditur concoctionis rudimentum habere, quia ſcilicet morbi initio tenuis non facile cogitur, poſtea craſſamentum nacta facilius turbatur: Vere autem turbida plerumque ex renum aut veſicæ affectu manat, in quibus vel humoris eſt copia quem vrina ſecum rapit; vel vlcus ſimplex ex quo cruor; vel ſordidum ex quo ſanies pus aut mocus profluit, horum quippe colluuione vrina craſſa turbidaque redditur, denique confuſa vrina redditur in viſcerum aut venarum duntaxat affectibus atque non crudorum humorum exuperantiam, ſed proprie ſanguinis & humorum qui in venis ſunt maioribus confuſionem, corruptionem & putredinem portendit, eamque fere malignam, quandoquidem putredo omnia permiſcet, confundit atque perturbat, quocirca in ſolis febribus continuis, ijſque periculoſis & malignis ea deprehenditur.

Οὖρον κριμνῶδες. vrina dicitur quæ ſuo quidem ſedimento ſiue hypoſtaſi, non vero liquore ſimilis eſt farinæ hordei craſſiori, ac negligenter molitæ, id eſt, quæ ex parte aliqua molæ trituram effugerit, hoc enim ſignificat τὰ κρίμνα authore Gal. comment. 2. in prognoſt. damnantur autem ab Hippocr. hæc vrinæ κριμνώδεις ὑποστάσεις, candicantia enim eiuſmodi ſedimenta copiam crudæ incoctæ & flatuoſæ materiæ ſignificare ſcribit comment. in prognoſt. Nonnunquam & magnam materiæ inæquabilitatem pituitæ crudæ & craſſæ pertinaciam, internique incendij vehementiam huiuſmodi ſedimenta denotant, atque morbi longitudinem, difficilemque liberationem faciunt, vt patet ex aphor. 31. l. 7. & Philiſco, Sileno, Philini & Epicratis vxore lib. 1. epid. colliquationis quoque & æſtuantis incendij periculum denunciant tales vrinæ, vt ſcribit Galen. libr. 1. de criſib. & comment. 5. in lib. 6. epid.

Οὖρον κονιῶδες. vrina lixiuio ſimilis, id eſt, quæ liquore atque colore ſimilitudinem habet lixiuij facti ex cinere quam κονίαν Græci vocant, non enim vrinæ ſunt κονιώδεις ab ipſo cinere vnde dicuntur, ſed ex lixiuio facto ex lixe vel cinere: atque tales vrinæ nominantur ſimiles ijs quas edunt iumenta, quæ diu depoſitæ non reſidunt, quas etiam vocat Hippocr. οὖρα θολερὰ, ὡς ἀνατεταραγμένα: Sunt autem eiuſmodi à perturbato ſero in venis à ſpiritu flatulento, & intus concluſo febrili ardore, quod quidem prudenter Hippocr. annotauit 6. epid. part. 3. dum ait ἡ πάντων σύγχυσις, καὶ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία, id eſt, confuſio rerum omnium vaſorumque imporitas, atque ſi cum dyſpnœa ſint, eſſe hydropiſicas addit in Coacis.

Οὖρον λαθραίως οὐρούμενον. vrinam quæ clam emitti tur eſſe perniitioſam ait Hippocr. in Coac. Talis autem eſt quæ ſine ſenſu ac ſine vlla voluntate meiendi excernitur, ſecus ea quę contra voluntatem ægre meiendo redditur ob impotentiam continendi, vel à veſicæ morbo, vel à ſymptomate ac ſtranguria, quæque dicitur inuita vrina quemadmodum illa iniuſſa: huius iniuſſæ vrinæ quæ tum ἀναισθήτως, tum ἀπροαιρέτως excidit, duplex eſt omnino ratio atque cauſſa, vna quidem διὰ τὴν ἀναισθησίαν τῶν μορίων δι' ὧν ἡ ἔκκρισις γίνεται, propter ſenſus amiſſionem partium quæ illi excretioni dicatæ ſunt; altera vero διὰ τὸ τὴν γνώμην πονεῖν, quod in labore ſit animus; atque de ſenſus amiſſione in excernendo ſolemne eſt illud prorrhetici, ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ μὴ αἰσθανομένῳ διϊέναι, ἐόντι παρ' ἑαυτῷ κακόν, id eſt, ex aluo tenuia infra transmitti, nec ſentienti cum ſit apud ſe, malum: de mentis labore in meiẽdo ſcriptum & illud eſt in prorrhetico, τὰ οὐρήματα μὴ ἐπιμεμνημένων, ὀλέθρια, quæ immemoribus vrinæ redduntur pernitioſæ ſunt: Quod autem & ſenſus amiſſio, & mentis labor appareat in hac vrina iniuſſa, declarat illud λαθραίως quod clam ſonat, cum ſcilicet nulla vrinæ ſenſio excitatur, tum ex amiſſo ſenſu partium per quas elabitur, tum ex abolita ſeu deperdita phantaſia.

Οὖρον λαμπῶδες. vrina dicitur Hippocr. in Coacis authore Erotiano quæ ſpumam craſſiorem innatantem habet, quod λάμπη ſit craſſior ſpuma in aceto ex vino adulterato innatans.

Οὖρον μυξῶπυον, vel μυξόπυον verius vrina purulenta dicitur, id eſt, pure permixta, quæ copia humorum tentatas vrinæ vias indicat, idque non ſine dolore, vel lotij inſtrumenta oblæſa, vt patet ex aphor. 75. & 81. lib. 4.

Οὖρον νεφελοειδὲς. vide νεφελοειδὲς οὖρον.

Οὖρον ὀροβοειδὲς. vrina in qua ſubſidet aliquid eruo vel orobo ſimile, hinc ὑποστάσεις ὀροβοειδεῖς ſæpe apud Hippocr. fit: illa autẽ in febribus à ſanguine craſſo in venis, aut hepate aſſato, vt docet Gal. comment. ad aphor. 76. l. 4. atque in affectibus hepatis ſæpe videtur vt idem ſcribit comment. 1. in lib. 6. epidem. corporis quoque colliquationem indicat.

Οὖρον πεταλῶδες. folioſa vrina, vide πεταλῶδες οὖρον ſuo loco.

Οὖρον πιτυρῶδες, & πιτυρώδεις ὑποστάσεις. vrina furfuracea dicitur, in qua ſubſidet ſimile quiddam furfuri; illa enim duplici ratione ſpectanda eſt, vel enim furfuracea eſt atque tenuis vrina, tumque eſſe creditur obſitarum venarum vt annotauit Gal. comment. in aphor. 77. l. 4. vel furfuracea atque craſſa vrina eſt, & veſicæ corruptionem ſcabiemque denuntiat ex aphor. 77. lib. 4. Qui cum vrina craſſa meiunt furfuracea ait Hippocr. ſcabioſa ijs eſt veſica; ſicut autem membraneæ ſiue lamineæ, ita & furfuraceæ colliquamenta indicant, de quibus colliquamentis ſic ratio eſt Gal. lib. 2. prognoſt. Primum quidem liquitur tener ac recens adeps per adurentes febres, inde mox durior atque vetuſtior, tum carnes ſequuntur teneræ ac recentes, poſt illas duræ & veteres; Tandem nouiſſime illis ſuccedunt ſolidæ partes corporis, quæ inæqualiter liquefactæ corpuſcula quædam laminea cum vrinis effundunt; de furfuribus vero qui reſident in fundo vrinæ vetus eſt illud poſitum à Gal. quod cum vrina tenui labuntur è venis porriginoſis, quarum virtutem atque ſubſtantiam labefactauit ἡ θερμασία φλογώδης τοῦ πυρετοῦ, καὶ συντηκτικὴ, id eſt, flammeus febrilis calor atque tabificus vt notauit Gal. comment. ad aphor. 77. l. 4.

Οὖρον πρασοειδὲς. vrina viridis ex bilis porraceæ permiſtione: illa exæſtuans incendium denotat, præſertim ſi ad nigredinem vergat, vt ſcribit Gal. l. 1. de criſibus.

Οὖρον πυῶδες. vrina purulenta, duplex earum vrinarum genus eſt, alterum quia re vera purulentæ ſunt abſceſſu rupto & pure per vrinas decurrente, tumque veſicæ, renum atque etiam ſuperiorum partium miteſcentem inflammationem indicant; alterum genus quia purulentis ſimilia

ſedimenta ſunt, aut vrinæ totæ craſſæ & turbidæ quaſi permixto pure, quales ſæpe diebus iudicatorijs contingunt, euicto à natura & concocto crudo ſucco morbi materia, quales & à pueris eminguntur quorum vrina magnam habet cum vrinæ ſubſidentia affinitatem, vt notauit Galen. comment. 1. in prognoſt. & l. 1 de differ. febr.

Οὖρον σιτῶδες. vide ſupra οὖρον ζεϖδες.

Οὖρον σποδοειδές: Noua videtur hæc & inſolens vrinæ attributio ab Hippocr. 7. epid. quaſi dicas vrinam, cinerem colore referentem, & ex cinereo colore albicantem, qualis eſt cruda & diluta, Caluus per cineres excolatam vrinam intellexit & lixiuio ſimilem dixit.

Οὖρον σφαιρῶδες. vrina coacta atque glomerata, rotundo ſcilicet encoremate, quod in Philiſco nominauit σφόγγυλον, id eſt, rotundum Hippoc. tametſi vrina Philiſci, modo rotundis atque coactis, modo diſperſis, modo ſimilibus genituræ variegata fuerit: huius autem contrarium eſt τὸ διεσπασμένον diſperſum; quod ad figuram attinet, non ad materiam, & glomeratur quidem ac velut in orbem vrina cogitur à calore ſpiſſante. Cæterum ſunt qui οὖρον τροφιῶδες legant, eodem prope ſignificato, etenim vtrumque παρὰ τὸ τρέφεσθαι, quod coaleſcere cogi, denſari ac velut cõcreſcere ſignificat; ac ſane Dioſcor. author eſt referente Gal. prorrhet. 64. ſect. 3. t. τὰ σφοφώδεα οὖρα λέγεσθαι τὰ ἔχοντα τινα ἐν αὐτοῖς ἐναιωρήματα πεπηγότα, vrinas quæ intra ſe habent innatãtia quædam coacta; huiuſmodi autem vrina crebro videtur in periculoſis morbis ex magna crudæ materiæ ſuccenſæ & agitatæ copia, fereque conuulſiones ac delitia portendunt, magnumque intro conceptum incendium atque agitationem, vt videre eſt ex pluribus hiſtorijs epidem. præcipue ægro 1. & 8. lib. 1. & ægroto 3. & 4. l. 4. & ægroto 11. l. poſt ſtatum peſtilentem.

Οὖρον συγκεχυμένον. vrina coofuſa vide οὖρον ϑολερόν.

Οὖρον ὑαλοειδὲς. vrina vitrea dicitur, quæ pituitam crudam, vitream, viſcidam & frigidam iudicatione deponit, indeque morborum vacuata materia ſolutionem facit; eadem eſt cum ea quæ γονοειδὲς vocatur de qua ſuo loco.

Οὖρον ὑδατῶδες. vrina aquoſa ſeu quæ aquam tenuitate & ſplendore repræſentat, expers tincturæ bilioſæ; illius duplex ſignificatio eſt, etenim in acutis morhis perfuſa iam bile vrina, poſtquã pepaſmo mituit, ſi ea repente bilis coloratio delearur, ac tum vrina ſit aquoſa & alba, iuuenibus quidem hæmorragiam mox proruptum iri teſtatur, ſenioribus autem dyſenteriam affuturam; exempla ſunt in epidemijs, ac ſuper his theoremata quæ ſic leguntur, vrinæ fluebant tenues, aquoſæ, & puræ, poſt criſim & multam hypoſtaſim, cæteraq; omnia belle comparata ad criſim. Memorabo eos quibus facta hæc ſunt, in ijs erat Bion qui apud Silenum iacebat: Cratias apud Xenophanem: vxor Mneſiſtrati &c. deinde ſubiunxit, his peractis facti ſunt omnes dyſenterici, an quia vrinas minxerunt aquoſas? id vero conſiderandum, vbi Gal. hæc vere poſuit & appoſite: credibile eſt cum vrinis expurgatum non ſit bilioſum, dyſenterias ab eo induci; hemorragiæ ratio ſimilis eſt in iuuenibus quorum vrinæ ſimiliter ſunt conſtitutæ vt prædictorum, diſſimili tamen bilis μεταστάσει ſegregatæ ab ipſis, his enim ſurſum μετάστασις eſſe ſolet, vt illis deorſum.

Altera vrinæ albæ ſignificatio eſt in vetuſtis morbis, in quibus nihil eſt plane criticum vel ſymptomaticũ, in illis cum tales minguntur vrinæ διατελέος id eſt, authore Galen. δι᾽ ὅλης τῆς νόσου μέχρι τελευτῆς, ad vltima veniunt cruditatis, oſtẽdunt enim incredibilem cruditatem ſeri eorum qui ſunt in venis humorum, collapſa virtute coquendi.

Οὖρον ὑμενῶδες. vrina membranacea: ea vrina intelligitur quæ pelliculoſa aut membranacea quędam continet, aut crudam viſcidam & frigidam naturam, membranis ſimilem, neruis affixam euacuat, quæ aut neruorum diſtenſionem, aut neruoſi generis conſumptionem prompte indicat de his plura leges in πιτυρῶδες οὖρον.

Οὖρον τῶν ὑποζυγίων. vrina qualis quæ iumentorum eſt, craſſa nimirum & returbida multum humorem crudum flatuoſo ſpiritu permixtum habẽs, & à calidioribus ſuccis exagitatum ac fuſum vt ſcribit Gal. comm. 1. in l. 3. epid. & comment. 5. in lib. 6. & l. 4. ſalubrium, vnde vigiliæ, deliria, capitis & ſtomachi dolores, ac conuulſiones cõſequuntur, vt patet ex ægro 4. l. 1. epid. & aphor. 70. l. 4. albæ autem ſunt eiuſmodi vrinæ ob crudorum ſuccorum copiam & feruorem vt experientia teſtatur, eaſque ſub albedine colliquationem præ ſe ferre exiſtimabat Sabinus, quod tamen reprehendit Galen. comment. 5. in lib. 6. epid.

Οὖρον τῶν ἀπομνημονευόντων. vrinæ quæ immemoribus fluunt, ſeu quibus memoria non renouatur eorum quæ fiunt, quæque dicuntur ab illis, ſiue quia mens laborat, ſiue quia ſunt exolutæ partes; illas eſſe pernitioſas inquit Hipp. in Coac. vide ſupra οὖρον λαϑραίως ἰόμενον.

Οὖρον χαλαζῶδες. vrina grandinoſa, qua voce eam intelligit Hippocr. quæ multam pituitam vitream, aut albumineam, cõfertam, compactam, ac gromoſam & veluti grandinoſam deijcit, quã aliàs per χονδροειδέας ὑποστάσιας, & ὑαλοειδὲς οὖρον, aut διεξόδοις ὑαλοειδῶ expreſſit Hippocr. qualiſque ſępe in acutiſſimis morbis ex ambigua humorum permixtione annotatur in hiſtorijs Epidem. in quibus ob caloris immoderationem & materiæ craſſitiem, multa pituita viſcida & compacta glomeratur, ac veluti in grumos rotundatur, aut ſimilis grandini effunditur, eaque ſunt Hippocrati ſæpius annotata, ἐναιωρήματα στρογγύλα, χονδροειδέα, & οἷον κρίμνα χονδροειδέα.

Οὖρον χλοιῶδες. vrina vireſcens, idem qood χλωρὸν, χλωρώδεα enim ſunt quæ χλωρὰ, id eſt, ærugiuoſa vel pallida: eſt vero vox hæc dorica facta ex τοῦ χλοώδεος, addito ι. hanc vero vocem χλωρὸν ſemper opponit Hippocr. humori aut corpori virore ſaturato.

Οὖρον χολῶδες. vrina bilioſa, nimirum quæ vel meraca eſt, vel nimia bile tincta quam periculo non carere docet Hippocr. in Coac. quippe quæ ſit ex ardore nata τοῦ πίονος, id eſt pinguis, quod vnica eſt bilis materia: hæc vero vrina bilioſa, vel venit ab ictero ſymptomatico bilis obſtructæ (nam icteri critici non eſt bilioſa vrina ſed colorata belle) naturali ſcilicet bile non ſegregata, ſed mixta cum ſero futoræ vrinę, hæcque minus eſt periculoſa, vel ſequitur acutas febres, quæ & ipſæ à bile originem habent, de quibus ſic Galeni iudicium eſt l. 2. περὶ κρίσεων: in febribus peracutis bilioſa gigni ſyncera per corpus mirum videri nõ debet, ſiquidem ab his febribus, tum adeps

» liquitur, tum caro tenera & recens coacta, tum
» ſanguis ipſe aſſatur: hæc Gal. vnde liquet in his
» vrinam biliolam fieri ἀπὸ τοῦ πυρὸς à febrili ardo-
» re, eſſeque ſummi proinde periculi.

Οὖς. ὠτός. auris. Eſt pars corporis organica ad audiẽdum comparata. Eam natura ex diuerſis corporibus, vt neruis, membranis, oſſibus, cartilagine artificioſiſſime compoſuit. foramen primum amplum atque anfractuoſum in oſſe temporum lapidoſo, vtrinque vnum machinata eſt. In id auditorius neruus à quinta cerebri coniugatione vna cum dura cerebri membrana incidit, cumque ea in latitudinem ſeſe explicans foramen ſublinit. Qua in re parem ſimilemque omnino cum ipſo foramine cauitatem adipiſcitur. Itaque id foramen hoc modo explicante ſe neruo vndique conueſtitum, πόρος ἀκουστικὸς, id eſt, meatus auditorius, appellatur, quo nomine non modo cauitas ipſa nuda, ſed & neruus ipſe auditorius à medicis appellatur, alijs definientibus πόρον ἀκουστικὸν cauitatem eſſe, alijs neruum. In quo nihil erratur, ſiquidem neruus ipſe excauatur, ſecundum foraminis ductum. Vocatur autem etiam à quibuſdam πόρος τυφλὸς, id eſt, foramen cœcum, non quod verus peruiuſq; meatus nõ ſit, ſed quod propter varios flexus & quia paulatim arctiſſimus euadit, vix vſque ad auditus organi amplitudinem ſetam aut aliud quid admittat. Eſt autem neruus hic qui ad aurem eſt, reliquis per quos alij ſenſus exercentur durior effectus minoſque ſenſilis, in quo naturæ prouidentiam licet admirari. Nam cum neruus hic excipere debeat ſenſibile extrinſecus occurrens, ne ab eo offenderetur, natura os durum & denſum auribus oppoſitum, flexibus obliquis inſtar labyrinthi pertudit, quo frigidi quidem aeris vires integras, quas ipſe ex recta irruptione erat habiturus, flexuum varietate ſenſim exolueret, & aliorum exiguorum corporum impetum mæandris illis frangeret. Nec vero eo ſolum anfractu patiendi difficultatem neruo auditorio comparauit, verumetiam propria ipſius constructione. ſiquidem eum durum, quoad licuit, effecit. Duriſſimus enim ad audiendum ineptus eſt, mollis autem iniurijs valde obnoxius. Ob eam cauſam durior quam vt actioni conueniat, neruus auditorius factus eſt, & propter duritiem, quanquam ita poſitus eſt in vicino, tamen vehementiſſima medicamenta tolerat, vt docet Galenus libro 6. methodi medendi. Præter foramen & neruum corpus quoddam extra prominet ex cartilagine carneque conſtitutum, Latini auriculam, Græci πτερύγωμα vel ὠτίδα, ſi voles, appellant. Eſt autem ea meatui auditorio circumpoſita, ſinuoſa & intus caua, foriſque cõuexa, tum vt interno meatui propugnaculum eſſet aduerſus externas iniurias, tum vt & ipſa ſonum aliquem funderet, aere circũ gyros eius commorante, nec citius æquo prætèrlabente. Ea vanni modo auricularum meatum cingit. Ac huius quidem ſuperior pars nomine caret, vt ait Ariſtoteles, quo tamen loco Gaza pinnam vocat, non proprio nomine: inferior autem λοβὸς, id eſt fibra, appellatur: qua in parte quod prominet, ἐπιλόβιον eſt. Rurſum vero ſuperioris auriculæ partes expãſæ, πτερυγώματα, quaſi dicas alas: refractæ vero inflexæque, κυβοειδῆ appellantur. vt ſcribit author Introductorij, qui præterea in eadem ſuperiore auricula quod concauum eſt, κογχίον, id eſt, conchulam vocat, & particulam illam λοβῷ ſeu fibræ ſuperpoſitam, ἐπιλόβιον. quanquam ſunt qui eo nomine quod aſperum in ſuperioris auriculæ circumferentia eſt ſignificari putent.

Extrema etiam auriculæ ora dicitur ἕλιξ, huic «
oppoſita pars ἀνθέλιξ, cuius craſſior pars appel- «
latur ἀντίτραγος, depreſſior verſus tempora τρά- «
γος; extremus autem τῆς ἕλικος finis, Ruffo ἐμβο- «
λὶς nominatur; Cauitas autem quæ in medio «
amborum eſt, id eſt, inter ἕλικα & ἀνθέλικα, κόγ- «
χη ceu κογχίον appellatur: dicitur etiam ἀστικὸς cõ- «
cauum illud auris intra quod ſordes cumulan- «
tur, Locus vero ad auriculæ cauum cameratus «
καμάρα; Anatomicis etiam κύαρ eſt auriculæ fo- «
ramen internum & penitius: Aurium autem ip- «
ſarum exterior ambitus κοχλίας Coclea dicitur, «
interior σκαφὶς liuter, quæ pars autem ad tempo- «
ra vergens inflectitur πτερύγιον, id eſt ala; Simili- «
ter & infimæ auriculæ id quidem quod propen- «
det ὑπολόβιον, quod vero vergit alueum verſus, «
τέττιξ, quo cicada ſignificatur: hæc autem omnia «
vocabula latius ſuis locis explicantur. «

Sunt vero & τὰ ὦτα, id eſt aures, in corde, ad earum quas nunc deſcripſimus ſimilitudinem dictæ, quas Galenus libro ſexto de vſo partium definit eſſe epiphyſes quaſdam tenues, neruoſas & cauas ante cordis orificia conſtitutas: vt enim aures capiti vtrinque annexæ ſunt, ita & hæ appendices ipſo cordis corpore neruoſiores & magis cuticulares vtrinque cordi appenſæ ſunt. Laxæ quidem illæ per ſe ſunt & idcirco concauæ, cum vero cor dilatatur, quo modo membranæ tenduntur ac contrahuntur, ob idque ipſom materias ex ſe ipſis expreſſas cordi præmittũt. Quæ autem proxima ipſis ſunt vaſorum orificia, propterea quod à corde intro vehementer tenduntur, materias ab auribus impulſas deducunt. Ipſum vero cor omnibus quæ in mentem cuiuis venire poſſunt attrahendi facultatibus præditum, arripiens ac veluti exorbens, influentes materias citiſſime ſuorum ventriculorum ſinibus excipit. Duæ autem aures illæ ſunt, ſingulæ ſcilicet in vtroque vaſorum materiam cordi inuehentium, in dextra quidem parte, quâ vena in cordis ſinum inibi inſeritur: in ſiniſteriore vero, quâ arteria venoſa. Ac illis quidem natura tenuitatem tribuit, quo facilius vna cum corde contraherentur, & eius motum ſequerentur: eaſdem vero robuſtas effecit, ne corde vehemẽter materias attrahente rumperentur: fortiſſimũ enim eſt quod neruoſom eſt. Cauæ autem eam ob cauſam ſunt, vt in ijs materiæ contineantur & præſto ſint quæ implendo cordi ſufficiãt. Materiæ autem illæ quæ cordi ſubminiſtrantur, ſunt ſanguis & aer: quorum ille quidem à ramo venæ cauæ in dextram aurem inſerto, cordi inſertur, hic vero in cor per ſiniſtram aurem ab arteria venoſa proficiſcitur.

ὦτα αἱμοῤῥοοῦντα. aures dicuntur cruorem fun- «
dentes Æginetæ l. 3. c. 23. quæ & apud illum di- «
cuntur αἱματοῦντα. «

ὦτα διαφανῆ. pellucidæ aures Hippocrati di- «
cuntur; quæ vero ſic dicantur apud quoſdam «
non conuenit; non enim ſic pellucidæ ſunt vt «
lumen & lucem tranſmittant quemadmodum «
æther, aer, vitrum: Quidam pellucidas quaſi ſic- «
cas intelligunt, quia quod ſiccatum iam pellu- «
cidum magis eſt, & laterna magis pellucidi di- «
cuntur

cuntur qui ſunt admodum extenuati: alij pellucidas interpretantut cum læuore quodam exalbeſcentes, ceu ſanguine deſtitutas quo efflореſcere ſolent vt ſcribit Ariſtoteles, vel ſic albeſcentes emortuas, vt marmore albo frigidiores & politiores videantur. Tales autem mortiferas eſſe dicit Hippocr. quia tum ad vltima ventum eſt, conſumptionem nimirum humidi primigenij, in quo eſt vita, & caloris vitalis nectariſque viuifici.

Ὦτα πυοῤῥοῦντα. dicuntur Galeno aures pus fundentes quas Dioſcor. ἰχωῤῥοοῦντα vocaut lib. 3. cap. de abſynthio.

Ὦτα σκωληκιῶντα. aures quæ vermes habent Paulo lib. 3. c. 23. & Dioſco. l. 3. c. de oepetha, Plinius & antiquiores alij verminoſas dixerunt, qua voce ij plerumque ſignificātur vermes, quos Græci εὐλὰς dicunt, in vulneribus, vlceribus, & corrupto iam animantium cadauere naſcentes, colore candidos, nullis diſcretis membris, nec adeo grandes.

Ὦτα συνεσπασμένα. aures contractæ ſiue inuerſæ dicuntur; contrahuntur autem tum cartilagineo corpore tum imis partibus, quæ λόβοι ἀπεσπασμένοι ab Hippoc. dicuntur; contrahuntur vero neruum illum verſus, vnde ſentiendi facultatem accipiunt, quod aduentitia tum frigiditate tum ſiccitate fit, ſiquidem quomodo corpus vniuerſum exhauſto calore & ſpiritu, inedia, vigilijs, laboribus, languēs & flaccidum apparet, ita partibus ſingulis accidit, quæ ſuo calore natiuo deſtitutæ primum quidē extremis ſui partibus extinguntur, & quicquid reliqui eſt ad ſua principia quaſi arcem confugit; Qood & à ſiccitate fit exhauſto pauco humore ardore febris, quemadmodum & coria molliora vi ignis reſiccantur. Tales autem ab Hippocr. in prognoſt. damnantur, eadem ratione quæ in ὦτα διαφανῆ ſupra allata fuit.

Ὦτα ὑπερσαρκοῦντα. aures dicuntur in quibus accreſcit caro ſuperflua.

Οὐνία. emplaſtri nomen eſt deſiccantis & anodyni & ad permulta vtilis, vt habetur apud Actium lib. 15. c. 14. atque item vltimo, vbi paulo aliter deſcribitur. Emollit maxime & tumores diſſoluit.

Appellatur μέλας alio nomine.

Ὀφθαλμία. eſt inflāmatio adnatæ oculorum membranæ. Sed cum dupliciter omnis inflammatio dicatur, vt ſcribit Galen. lib. 2. ad Glauconem: vna humida, altera ſicca: proprie dicta ὀφθαλμία inflammatio humida eſt. Quæ enim ſicca eſt, nō ſimpliciter ὀφθαλμία, ſed ξηροφθαλμία nuncupatur. Inflammationem qoidem tumor, tenſio, dolor, calor, ruborque eius tunicæ teſtantur: humiditatem vero tum venarum plenitudo, tum lacrymæ ex oculis manantes. Gignitur ſanguine copioſiore in adnatam tunicam, quā Græci ἐπιπεφυκότα vocaut, affluente. Ea autem cum & ex pericranio originem ducat, & totum oculum cum muſculis ſuis committat & ſede ſua contineat, plerumque accidit vt graui ophthalmia tentata, nō modo dolorem ſentiat, ſed eum etiam & capiti & genis & reliquis circumpoſitis partibus communicet. Celſus ὀφθαλμίαν Latine lippitudinem nominat. Paulus l. 3. eam ſpeciem eſſe τάραξιν prodidit, quo nomine calidę & humidæ oculorum cū rubore affectiones ſignificantur. Sed hoc intereſſe dicit, quod τάραξις ab externa quadam cauſa fit, vt fumo, ſole, puluere, oleo: ὀφθαλμία vero non à manifeſta modo cauſa, verumetiam interna, hoc eſt, ſanguinis fluxione, excitatur.

Ὀφθαλμίαι ῥοώδεις. dicuntur 1. Epid. quæ multum habent humorum confluxum, atque ijs opponuntur quas ξηρὰς vocat idem Hippo. aphor. 12. & 14. lib. 3.

Ὀφθαλμία φθινώδης. tabida lippitudo ceu quæ ad oculorum tabem terminatur, ex qua ſicci fiunt & extenuari pluſquam naturæ conueniat, facta ſimul & ipſa pupilla anguſtiore, exſiccatis ſcilicet humoribus à quibus diſtenta, moderate quidem, modum ſeruabat naturæ conuenientem, plus vero quam oporteat ad prauam latitudinē extendebatur. hæc Galen. comm. in aph. 16. li. 3.

Ὀφθαλμιᾶν. Græcis non oculis modo laborare eſt, verum & amanter puellam inſpectare, neque enim ſtatum ſuum ſeruant tunc oculi, ſed ſunt perinde ac amore ægri, ad quod fortean reſpexit in Tyberio Suetonius, eum oculis tumentibus Agrippinam ex occurſu inſpectaſſe prodens.

Ὀφθαλμικὸς ἰατρὸς. oculatius medicus, meminit Galen. aphor. 31. lib. 6. & Martialis.

Ὀφθαλμὸς. oculus. Sic dicitur totum inſtrumētum viſionis. Inſtrumētumne an partem organicam voces, nihil intereſt, modo intelligas partem eſſe à natura comparatam vt per eam viſio fieret. Quod vt natura melius aſſequeretur, geminum eſſe voluit, & vtrumq; ſublimi in loco collocauit, vt inde tanquam è ſpecula plurima eminus intuerentur, & quæcunque nocere aut prodeſſe poſſunt præuiderent. Quam vnam ob cauſam factum eſt, vt neceſſe habuerit natura caput in ſummo totius corporis loco conſtituere; ſicut Galen. literis prodidit. Poterat enim omnia quidem alia munia, alia quauis in parte poſitum exercere, ſolam viſionem nō poterat, quod eam & ab edito loco fieri oporteret, & breuiſſimos, ideoque cerebro proximos, opticorum neruorum ductus eſſe. Oculorum permagnus eſt vſus & præcipua dignitas, eoſque propterea nō modo natura ſummo artificio fabrefecit, ſed loco etiam tutiſſimo recondidit, ne facile externis iniurijs paterent. Loco enim concauo & duro veluti in antro quodam conditi ſunt, & hinc fronte atque ſupercilijs, inde malis leuiter extuberātibus, naſo, temporumque oſſibus quaſi vallo quodam muniti. Datæ ſunt & palpebræ valde molles, quibus ad omnia aduerſa celerrime & momento conniuerent, eæque pilis, quos βλεφαρίδας vocant, præditæ, ad leuiora, quæ oculis incidere poſſent, declinanda. Eſt autem oculus figura ſphærica, multiplici partium ſtructura, quarum aliæ etiam ſphæricæ ſunt, aliæ ſemicirculares tantum, aliæ vero ſecundum diametrum protenſæ. Vt autem omnis circulus cētrum habet, ſic oculi centrum eſt humor cryſtallinus, κρυσταλλοειδὴς à Græcis vocatus, non ille quidem fluidus, ſed ceu cera mollior, conſiſtens. Is totus ſphæricus eſt. Eum autē ambit tunica tenuis & valde pellucida ἀραχνοειδὴς dicta, non totum quidem, ſed parte tantum anteriore: ſemicircularis enim eſt. humori cryſtallino adnaſcitur non aliter quam cepis tenuiſſima quædam pellicula. A poſteriore humoris cryſtallini parte ſitus eſt humor alius ὑαλοειδὴς, hoc eſt, vitreus, nuncupatus, copioſior longe quam humor ipſe cryſtallinus. ſemicircularis autem eſt, vt qui partē modo po-

ſteriorem humoris cryſtallini amplectatur, nec eius diametrũ excedat qui à dextra eius parte in ſiniſtram ducitur. Sicut autẽ vitreus ille humor poſteriore parte humorem ambit cryſtallinum, ita anteriore poſt tunicam ἀραχνοειδῆ diffuſus eſt alius humor ὑδατοειδὴς, hoc eſt aqueus, & à quibuſdam ὠοειδὴς, hoc eſt, albugioeus, dictus: ipſe etiam ſemicircularis, vt qui medium cryſtallinũ anteriore tantum parte complectatur. Ita fit vt aqueus cum vitreo ſphæram vnã conſtituat, cuius centrum cryſtallinus humor ſit. Eos autẽ veluti diameter quidam diſtinguit, & quaſi pariea quidam medius dirimit tunica quædam ab vuea initium ducens. Huic igitur tunicæ & humori cryſtallino parte vna vitreus humor contiguus poſteriore ſui parte alia tunica molli & plane mucoſa continetur & clauditur, quę nõ eſt aliud quã nerui ipſius optici ſubſtantia, vbi à ſuo principio ad vitreum humorem peruenerit, reſoluta & dilatata, & bifariã veluti in duos truncos diſciſſa, multoq; mollior ipſo cerebro effecta, adeo vt eam multi tunicę nomine non ſint dignati. Ea poſticam tantum vitrei humoris partem cõplectitur, ideoque ſemicircularis eſt, perinde atque humor ipſe vitreus, ſimulque multas graciles & obſcuras venas atque arterias intertextas habet, ex quibus omnibus factum eſt vt ἀμφιβληστροειδὴς, hoc eſt, reticularis, vocaretur. Vt autem neruus ipſe opticus in eam tunicam reſoluitur, ſic & tenuis membrana quæ neruum illum opticum inuoluit, à tenuibus cerebri membranis profecta, degenerat in aliam tunicã, & eam quidem prope ſphæricam, quæ nõ poſteriore tantum parte, vt ἀμφιβληστροειδὴς, ſed anteriore etiam omnes iam dictas oculi partes ambit & complectitur: contigua parte quidem poſtica tunicæ ἀμφιβληστροειδεῖ, antica vero humori quẽ ὑδατοειδῆ diximus nũcupati. Ea ῥαγοειδὴς, hoc eſt, vuea vocatur, quod vuæ folliculo, à quo pedunculus auulſus eſt, quã ſimillima ſit: vt enim ille, ita hæc tunica parte ſui anteriore leuiter compreſſa eſt, & media parte, qua pupilla eſt, medio foramine cõcaua. Eam vero etiam totam circũdat & complectitur alia tunica κερατοειδὴς, hoc eſt cornea, nuncupata, nata ex duriore mẽbrana nerui illius optici, à craſſis cerebri membranis prodeunte, & in eam, nõ aliter quam tenuis, vtrinque reſoluta. Quæ cũ reliquis fere partibus paulò obſcurior ſit, parte tamen anteriore, qua pupillam contegit admodum pellucida eſt: tota orbicularis eſt, nec, vt ῥαγοειδὴς, depreſſa anteriore parte. quo fit vt quâ pupilla eſt, plurimum à rhagoide diſtet, ſpatiumque medium inter eas ſit, non inane quidem, ſed humore etiam illo aqueo, qui per pupillæ foramen eo manauit, & ſpiritu viſorio, vndique plenum & vehementer tenſum. Inſuper vero alia tunica eſt quæ ἐπιπεφυκὼς χιτὼν dicitur, omnium extima, ex pericranio ducens originẽ; quæ oculo adnata ipſum continet, vicinisque partibus alligat. Ea vero nõ conueſtit oculum vniuerſum, vt quę nullo modo tunicam ἀμφιβληστροειδῆ attingat, ſed à lateribus tantum & oculorum hæmiſphærio corneæ tunicæ connaſcitur, eamq; complectens ad iridem vſque progreditur, quo cum peruenerit, ſumma tenuitate euaneſcit, neq; pupillæ vel corneę, qua pupillam contegit, prætenditur, ne viſui officiat. Ne quid vero ad oculi perfectionem deeſſet, natura ei ſeptem muſculos attribuit, quibus non modo ſua ſede contineretur, quaſi vinculis, ſed in omnem etiã partem expedite moueretur. Eorum vnus ſuperne ſitus oculum ſurſum mouet: vnus inferne poſitus, deorſum demittit: vnus qui ad magnũ canthum eſt, verſus naſum impellit: vnus qui ad paruum canthũ ſitus eſt, verſus ζύγωμα inflectit: duo quorum vnus à magno cantho ad paruum ſuperne porrigitur, alter inferne à paruo cantho ad magnum extenditur, circumaguut: vnus vero in duos vel tres diuiduus, neruum opticum ambiens & in corneam tunicam prope dimidiam inſertus, intro impellit. His partibus inſtructus oculus viſionem exercet, quarum tamen in ea actione ſicut vſus, ita dignitas etiam impar eſt. Earum enim quædã ſunt per quas viſio fit, quædam ſine quibus fieri non poteſt, aliæ quibus melius fit, aliæ vero quibus ipſa conſeruatur, quemadmodum Galenus lib. 10. de vſu part. demonſtrauit.

Ὀφθαλμὸς, genus eſt deligationis apud Hippoc. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. Oculo adhiberi conſueuit, vel cum procidentia periclitatur, vel vt quæ impoſita ipſi ſunt contineantur. Sunt autem variæ huius generis differentiæ in lib. de faſcijs explicatæ.

Ὀφθαλμοὶ, etiam vitibus tribuuntur apud Theoph. gemmam in vite interpretes appellant; Sic & in arbore cui inſeritur ſurculus aliquis, foramen illud cui inſeritur, ὀφθαλμὸς dicitur apud eundem lib. 1. c. 6. de cauſ. plantar.

Summa autem oculi humani dignitas eſt atq; præſtantia, eiuſque bene vel male compoſiti vis magna ad comparãdam futurarum criſeωn præſenſionem, eorumq; quæ ad ſunt, quæque præſentia ſunt perceptiooem, idque cum in omnibus morbis, tum maxime in acutis. Solemne eſt iſtud Hippocratis 6. Epid. ὀφθαλμοὶ ὡς ἂν ἰσχύωσιν, οὕτω καὶ γυῖον, vt valent oculi ſic ipſa perſona: Quoniam autẽ oculi iure ſocietatis & vicinitatis cerebri arcem contingunt, inde adeo fit vt principiorum τὴν ἰσχὺν in ſubſtantia, facultatum vero τὴν δύναμιν in officio, validaſque vires declarent, quę in natiua coloratione, habitu ſucci pleno, ſplendore & facili motu cernuntur; Sin autem concaui ſqualentes, male colorati, & in mouendo pigri appareant, facultatum principia in vitio eſſe teſtantur cerebrum ſcilicet, ipſum cor & iecur, quæ omnia, præcipue oculorum pathemata & προγνώσεις, in ſequentibus explicamus ex Hippocr. petita, ordine litterario.

Ὀφθαλμὸς ἀλαμπὴς, & ἀλαμπεῖς ὄψεις, in prognoſt. leguntur, quibus vocibus obſcuros & ſine ſplẽdore oculos intelligit. Itaque cũ ſplendor oculis inſit, puriore ſpiritu & velut æthereo diffuſo in oculo, purioribus quoque humoribus & mẽbranis, eo pręſertim humore circa coronam ſuo cãdore nitet. Siquidẽ perturbatio quædã & nubes incidat in ſpiritum, humoribus intermiſceatur, vel macula quædam membranis inducatur, ἀλαμπὲς ὄμμα, hoc eſt, ſine ſplendore, aut eo certe impuro redditur, in aer ἀχλυώδης & θολερὸς eſt, quomodo enim aer externus, & caliginoſus, & nubilus vaporũ copia redditur, & limpida aqua commota, & alijs confuſa perturbatur; Eodem modo & humores & ſpiritus corporis pati neceſſe eſt.

Ὀφθαλμοὶ ἀτενέες ἐκλαμπρύνοντες, vel ἐκλάμποντες, oculi intente relucentes qui fixi & immoti ſplẽdeſcunt, velut ἀτενίζοντα ὄμματα li. 5. Epid. & κῳ̈. ὀφθαλμοὶ ἀτενίζοντες, oculi rigentes & ἀτενέες ἐόντ

ἰλλοί, oculi intenti, & in profundo conuoluti apud Aretæ. li. 1. c. 6. de cura morborum acutorum: Sunt autem eiuſmodi oculi delirij indices, vt patet ex prorrhet. & Coacis prænot.

Ὀφθαλμὸς ἀτενής. rigidus fixus & immotus dicitur ferociam quamdam interdum præ ſe ferẽs, vt in quodam genere phrenitidis, de qua in Epidemijs, oculi feroces deſipientiam ſignificant, aliquando auſteritatem quãdam præ ſe ferunt in melãcholicis quibuſdã affectibus; nõnunquam quaſi hilariter compellentium & aliquid volentium vt in catalepticis: contrarius affectus eſt σκαρδαμύσσειν, & oculus inde σκαρδαμυκτής.

Ὀφθαλμῶν ἀτονία. oculorum imbecillitas. vide ſupra in voce ἀτονία.

Ὀφθαλμοὶ αὐχμηροί. oculi ſquallidi ex ſiccitate nimia dicuntur 6. Epid. ſect. 1. aphor. 16. & in prognoſt. ὄψιες αὐχμώσαι, & 5. Epid. ὄμματα αὐχμηρά, vocantur.

Ὀφθαλμοὶ ἀχλυώδεες, & τὸ ἀχλυῶδες τῶν ὀφθαλμῶν. oculi caliginoſi dicuntur, plura leges in voce ἀχλυώδης ὄψις. in α.

Ὀφθαλμὸν βάσκανον. vocat Heliodorus in Æthiopicis vt interpretatur Theocriti ſcholiaſtes κτείνοντα καὶ φθείροντα τὸ ὁραθὲν, καὶ μάλιστα παῖδας. vt ſcribit Aphrod. 2. problem. & Plutarch. 5. ſimpl. Eiuſdẽ generis oculos habere inquit Plin. li. 7. c. 2. Triballos & Illyrios qui viſu effaſcinant, interimũtque quos diutius intuẽtur iratis pręſertim oculis.

Ὀφθαλμῶν ἔκθλιψις. oculorũ expreſſio & quaſi enibratio, eiuſmodi oculos videre licet in iratis & ad vindictam properantibus, in quibuſdam quoque phreniticis, quibus videlicet temeritas quædam & plurima corporis commotio coniuncta eſt; fiunt autem hunc in modum prominuli, cõcitato foras multo ſpiritu, ceu è contra in metu & triſtitia oculos concidentes videmus, externa omnia contracta & pallida, quia videlicet anima ad ſua principia reuocatur; contra vero in ira & lætitia geſtiẽte, in quibus vis animæ ſecum rapit quaſi ſatellitium quoddam, ſanguinem & ſpiritum, vnde exerti & prominentes dicuntur, velut in furioſis quibuſdam. Sicut autem damnantur ἔγκοιλοι, id eſt, caui in prognoſtico, ita exerti nimium atque prominentes, vnde eſſe oportet moderate prominulos.

Ὀφθαλμοὶ ἐναιωρεύμενοι. ſublimes oculi, vide in litera E. Ἐναιωρεύμενοι ὀφθαλμοί.

Ὀφθαλμοὶ ἐναλλασσόμενοι. oculi dicuntur qui edunt citos couiectus & varios.

Ὀφθαλμοὶ ἐξέχοντες. oculi nimium exerti & prominentes. vide ὀφθαλμῶν ἔκθλιψις.

Ὀφθαλμῶν ἴλλωσις. oculi peruerſio. vide ἰλλαίνειν.

Ὀφθαλμῶν κατάκλασις. oculorum peruerſio, vide ſupra κατάκλασις vbi plura.

Ὀφθαλμῶν καθαρότης. oculorum puritas. Quomodo in aere καθαρότης eſt quæ αἰθρία vocatur, & quod ἀχλυῶδες & σκιῶδες dicitur: Sic in oculis puritas eſt, vbi ſplẽdore puro nitent oculi, qua parte pupilla ſuo circulo circumſcribitur, & candidum quod ſere λευκὸν appellat Hipp. purũ lacteumque candorem retinet. eſt autem oculorum καθαρότης puritas perfecta & integra, quoties neque in ſpiritu qui multus affluere debet & æthereus; neque in humoribus, Chryſtalloide albugineo ac vitreo, neque in membranis obſcuritas vlla, perturbatio, tenſio, corrugatio cõſpicitur. Sic enim oculi natura duplex eſt, vna ætherea propter quã ignei Platoni dicũtur, ignis nomine non pro flãma, ſed pro ſplendore ſumpto. Altera aquea propter humores & membranas quæ ſunt frigido & humido temperamẽto. Puritas ad vtrãque pertinet, cum & album lacteo candore nitidum eſt, & è pupilla ſerena acies emicat, ſuoque ſplendore nitet ſine aliena permixtione.

Ὀφθαλμῶν ὀρθότης. oculorũ rectitudo; Rectus autem oculus manet, aut quia moueri non poteſt, aut quia non mouetur quamuis poſſit, aut quia difficulter mouetur. Priore quidẽ modo cõuulſionem æqualem muſculorum mouentium, aut omnium reſolutionẽ ſignificat, atq; hæc immobilitas firma, eſt non tẽporaria: huic tertius modus ſimilis eſt, niſi quod nõ ſolum fit ab his cauſſis remiſſis, ſed etiam à conuulſione circumdantis opticum muſculi, qui oculum dirigit & illius pondus ſuſtinet. Eo enim muſculo conuulſo & proinde directo optico, pupillæ directæ conſtituuntur, & nõ niſi cum difficultate circumducitur oculus, aut in ſitus varios deflectit. Sunt qui per ὀφθαλμῶν ὀρθότητα oculorum θηρίωσιν intelligãt, quod non eſt phreniticum & conuulſificum, quanquam iſta ferocitas agnoſcenda potius eſt in torua conuulſione, vel potius coniectione oculorum quam in rectitudine ipſa.

Ὀφθαλμῶν πῆξις, & ὀφθαλμοὶ πεπηγότες, & ὄμμα πεπηγὸς, oculorũ concretio dicitur, ſiue oculus concretus. Hac autem voce (πῆξις) in oculo Gal. intelligit, non coagulationem, aut concretionem humidi ab exiccatione, ſed immobilitatẽ à conuulſione ęquali muſculorum oculos mouentiũ, aut à reſolutione eorũdem, aut obſoluto defectu facultatis mouentis, vel torpore quodã functionum in neruorum principio: hæc affectio, ſed temporaria, quibuſdam phreniticis ſuperuenit, fixis in conum ſtabilem ſpiritibus; & Hipp. 2. Epid. ſect. 5. 6. naturam melãcholicam deſcribens, Balbi, inquit, iracundi, oculis non nictantes, celeri lingua præditi, vbi per illa verba (non nictantes) immobilitatem oculorum intelligit.

Ὀφθαλμοὶ πλάζοντες, ὥσπερ τῶν νυσταζόντων, oculi natantes quaſi nictantium, hoc eſt, qui parũ apparent, fereque claudũtur, quales in dormiturientibus & præ ſomnolentia nictantibus viſuntur, qui enim nauigio curſum efficiunt, celeriter tranſmittunt aut præteruehuntur, nauigioque vecti ſemper mouentur, velut dormiturientium oculi lib. 7. Epid.

Ὀφθαλμοὶ ῥοώδεες. oculi fluentes Aetio dicuntur tetrab. 2. ſer. 3. c. 44. Id eſt, qui citra externam aliquam cauſam perpetuo lachrimãtur, in eo à debilibus differentes, quod fluẽtes propter carunculæ naturalis circa magnum angulum decrementum continuo lachrimantur, debiles vero ex quauis alia occaſione, præſertimq; inter legẽdũ.

Ὀφθαλμοὶ ῥυτιδούμενοι ἔνδοθεν. intus corrugati aut rugoſi Hipp. dicuntur aphor. 16. ſect. 1. lib. 6. Epid. vbi ſcribit Gal. corrugari oculos ex imbecillitate & frigiditate, vt in ſenibus.

Ὀφθαλμὸς σκαρδαμυκτής. contrarius τῷ ἀτενεῖ, fixo & rigido, eſſeque dicitur qui perpetuo nictat atque cõniuet, hinc καρδαμύσσειν ſiue σκαρδαμύσσειν (vtrũque enim dicitur) exponit Erot. τὸ συνεχῶς τὰ βλέφαρα κινεῖν, καὶ εἰς ἐπίμυσιν ἄγειν, continenter palpebras mouere, & claudere aut cõniuere. Additque dici ἀπὸ τοῦ καρδάμου. à naſturtio, quod ſi quis admoueat oculis crebro, palpebras claudit aut conniuet, hinc ἀσκαρδάμυκτοι dicuntur 2. Epid. qui incõniuentibus oculis, immotis & inconcluſis intuentur.

Ὀφίασις. eſt affectus capitis, quo capilli primũ extenuati poſtea decidunt certis ſpatijs in ſerpẽtis ſimilitudinem. Species eſt areæ Celſo. Sic dicta quod ſerpẽtis ſpeciem præ ſe ferat. Incipit enim ab occipitio capillus defluere duorum digitorũ ſpatio, vitiumq; ad aures duobus capitibus ſerpit, quibuſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Infantibus fere accidit, & per ſe ſæpe ſine curatione finitur. Idem reuera cum alopecia malum eſt, ſolaque figura ab eo differt. Nec vero ſoli modo capiti, ſed mento etiam affectio hæc aliquando contingit. Naſcitur ab humorum vitio ex quibus pili nutriuntur. Eiuſmodi namque vitioſo alimento corrumpuntur & decidunt.

» Barbari medici Arabum doctrinam ſectantes ὀφίασιν Tyriam nũcupant; Tyri enim voce omnes ſerpentes potiſſimum autem viperas intelligunt; Pro ὀφίασις autem dixit Pollux ὄφις, illique definitur ψίλωσις τριχῶν, ἀμφιλαμβάνουσα τὴν κεφαλὴν, σοφόν δίκην, μάλιστα ἐπὶ παίδων, ἐκ ὅτι κὴ τὸ ὄνομα φθείρεται.

Ὀφιόσκοροδον. dicitur à quibuſdam ἡ κάππαρις, ſicut habetur apud Dioſcor.

Ὀφιοσκόροδον. alliũ anguinum. dicitur allium ſylueſtre, quod ad omnia longe eſt efficacius ſatiuo.

Ὄφις. motbus capitis à ſimilitudine ſerpentis, vide » ὀφίασις.

Ὀφιοσταφυλή. dicitur ἡ ἀμπελολεύκη, id eſt, vitis alba, authore Dioſcoride, quaſi anguina vua. Ratio forte nominis eſt quod in ſepibus naſcatur, in quibus & angues plærumque latent, vel quod anguium modo ſerpat, clauiculis ſuis vicinos frutices comprehendens, quam ob cauſam etiam vulgo Colubrina dicitur.

Ὀφίτης λίθος. eſt marmor maculoſum in modum ſerpentis. Eius tria genera dicuntur eſſe candidum, nigricans, cinereum, quod τεφρίαν vocant. Omnes, vt ſcripſit Dioſcorides, alligati contra capitis dolores & ſerpentium ictus proſunt.

Ὀφρύς. ſupercilium. ſic dicitur pars ea frontis quæ pilos habet. Eſt autem ſupercilium vtrinque vnum. Inter ea quod medium eſt, μεσόφρυον dicitur & μετώπιον. vtrumque à ſitu nomen inditum. Mart. Capella lepide glabellam vocauit, quod ea pars glabra ſit & depilis. Pars autem ea quæ naribus proxima eſt, ὀφρύων κεφαλή: quæ ad tempora accedit, ὀφρύων οὐρὰ dicitur. pilos autem ipſos plærique τίλους appellant. Quod vero in ſupercilijs prominet velut imbricamẽtum quoddam aliorſum humores deriuans, γεῖσον & γεῖσωμα dicitur: Gaza grundam apud Ariſtot. interpretatus eſt.

» Notandum autẽ ſuperciliorum pilos non modo cõgenerati, ſed & nobiſcum commori, ideoque tondere illos ſacerdotibus Ægyptijs religio fuit, cum omnia piloſa in corpore membra ſolerent radere.

Ὀφρύς. herbæ nomen denticulato oleri ſimilis, & quæ duobus tantum folijs repræſentatur. vſus eius ad nigrandos capillos. Plinius.

Ὀχετεύματα. ſic vocantur à quibuſdã ipſa narium foramina, quæ etiam θαλάμους aliqui appellant.

» Dicuntur etiam μυκτῆρες.

Ὀχετοί. dicuntur apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων venæ atque arteriæ, quod per eas ſanguis vehatur. inde ὀχετεύειν per riuos ducere, & παροχετεύειν deriuare ſignificat.

Ὄχευμα. ſemen ſeu genitura, qua ὁ ὀχεύων impleuit τὴν ὀχευομένην, vt docet Ariſtoteles hiſt. anim. li. 6. c. 23. exponitur etiam coitus ſicut & ὀχεία.

Ὀχεύς. vocatur à quibuſdam ſcrotum, quod magis vſitato nomine ὄσχεον appellant.

Ὄχθοι. tumores verrucoſi tuberoſique, quales in elephanticis apparent. inde labra vlcerum prætumida, calloſa & dura, ὀχθώδη, quaſi dicas verrucoſa appellantur.

» Per metaphoram autẽ dicti ſunt tumores ὄχθοι, vere enim ὄχθος tumulum ſiue cliuulum ſignificat, & ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις apud Gal. comment. 3. in 3. Epid. t. 48. tubercula dicuntur collium modo extuberantia.

Ὀχὴ. appellatur Græcis cibus, vt εὐωχία aut conuiuium aut epulum, adeoque εὐωχεῖσθαι, vnde & εὐωχέεσθαι apud Hippocr. 1. γυναικ. vbi præcipit mulierem bene enutriri & liberaliter.

Ὄχνη. pyrus agreſtis: Theoph. lib. 2. de hiſt. plantarum, c. 7. Frequentius ὄγχνη: vnde ὄγχνια. Heſychio ἄπια, pyra, ſylueſtria ſcilicet.

Ὀψίγονοι ὀδόντες. genuini dentes. Sic dicuntur nouiſſimi maxillares, & qui iam adultis tum viris tum mulieribus gignuntur. Iam vero, inquit Plinius, quibuſdam mulieribus anno etiã octogeſimo maxillares illi nouiſſimi non ſine dolore exierunt. Viris quoque idẽ euenisſe accepimus, quod certe ijs accidit quibus in iuuentute ipſi genuini nati non fuerint. Sed quibus in iuuenta non fuêre nati, decidere in ſenecta & mox renaſci certum eſt. Ijdem etiam dicuntur κραντῆρες, & à quibuſdam σωφρονιστῆρες.

» Ὄψις. ſignificat apud Hipp. interdũ ipſum oculum faciemúe, interdũ ipſam viſionẽ, interdũ etiam vt notat Ruffus, Epheſ. Idẽ quod κόρη & γλήνη, id eſt, pupilla quæ eſt primũ & verum videndi inſtrumentũ: ὄψιας τῶν καμνόντων πολλαὶ, id eſt, laborãtium facies multas appellauit Hipp. quaſi differentias vel modos vel ſpecies dicturus, vt notat Galen. comm. 4. de victo acut. textu 53.

» Ὄψον, τό. obſonium, vocatur quidquid ad cibatũ igne paratur, vel quod ἑψεῖν, id eſt, elixatur, vel παρὰ τὸ ὀπτᾶσθαι quod aſſetur ita nuncupatũ, ait Athenę. l. 7. Quoniã vero, inquit ibidem, ex omnibus quæ nunc παρὰ ψώματα, nũc ὄψα ſiue obſonia vocant, obtinuit tanquam victor ſolus piſcis vt egregius cibus ſit, ſicut ita nuncupatur ab ijs qui ad inſaniam vſque id edullium appetũt, hinc eos ὀψοφάγους appellamus nõ qui bubulam comedũt, non ficorũ auidos, ſed in foro piſcatores frequẽtes; At ὄψον pro piſce apud vetuſtiſſimos Grecorum ſcriptorum non legas, ſed ὄψον θαλάττιον, vt apud Hipp. paſſim: atq. hæc piſcium appellatio adeo familiaris fuit priſcis temporibus, vt nõ ſolum marinos, verum ſine diſcrimine omnes piſces vocarent ὄψα θαλάττια, aut etiam θαλάττια ſolum, ſic ſæpe Hipp. θαλάσσια & κρέα opponit vt 1. γυναικ. Quod autem Græci piſces appellarint ὄψα, in cauſa eſt auiditas eius cibi quæ Græcis familiaris fuit.

» Ὀψοποιία. parandorũ obſoniorũ peritia ſiue ars culinaria apud Platon. In Gorgia qui ſic habet. Sub medicinam, inquit, ſubijt atque ſubrepſit ὀψοποιικὴ, id eſt, culinaria quę ſimulat ſe optimos ſaluberrimoſque corpori cibos cõparare, quamobrem ſi inter pueros vel viros æque dementes & rerum imperitos ac ſunt pueri, conſtituendũ eſſet inter medicũ & coquum certamen, fame proculdubio medicus moreretur, ab omnibus nimirum deſtitutus artem illius deſpicientibus.

IO. GORRÆI
PARISIENSIS
DEFINITIONVM
MEDICARVM.
TO. Π.

Παγκαρπία. placentæ genus eſt in modum rotæ papyro inuolutum quo diutius duret. Apud Alexandrinos celebre illud fuit.

Πάγχρωμον. dicitur à quibuſdam chamæleo albus, vt habetur apud Dioſcor.

Πάγκοινος νόσος. vide πάνδημος, & ἐπίδημος.

Πάγκρανον. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ σαψία, ſicut legitur apud Dioſcor.

Παγκράτιον. authore Plinio, planta eſt radice bulbi magni, colore rufo vel purpuraſcente, guſtu amaro qui os accendat, folijs lilij ſed longioribus. Sunt qui puſillam ſcillam malint appellare. Galenus radicem eius tũ guſtu tum viribus ſcillæ ſimilem fecit, ita vt nõnulli, cum eius non datur occaſio, pancration in vicem ſufficiant. Sed & Paulus ſpecie & viribus ſcillæ comparauit. Hydropicis & ſplenicis cum melle datur. Poteſt ad eadem ad quæ ſcilla. Idem Plinius cichorium quoque propter ſingularem ſalubritatem χρηστὸν & παγκράτιον ab aliquibus appellari ſcribit.

Παγκράτιον. erat etiam quondam ex lucta & pugilatu tertium quoddam exercitationis genus apud Gymnaſticæ artis peritos; illo Gal. 2. de tuend. ſanit. cap. vlt. ſe multos quibus aliquæ corporis partes male afficerentur curaſſe gloriatur, non fuit tamen pancratij vſus maximus in Gymnaſtica medicinæ, ſed rarior, niſi fortean ad robur toti corpori comparandum, illiuſque moderate exerciti, vehementer enim ſi fiat ſolum athletarum fuit, atque bellicæ exercitationis, nam cũ παγκράτιον à Gal. 6. Epid. comm. 1. aphor. 6. Inter magnas exercitationes receoſeatur, caliditatem augere, & conſequenter frigidis affectibus apprimè congruere rationi conſentaneum eſt: fuiſſe autem σκιαμαχεῖν pancratij ſpecies videtur, de quo ſuo loco.

Πάγκρεας. eſt glanduloſum corpus in medio meſenterio ſitum, vaſorum diuiſiones confirmans. Nam cum infiniti prope rami venæ portæ per meſenterium diſperſi ſint, chylum ab inteſtinis præſertim tenuibus exugentes & in iecur deferentes, ſciens natura eos propter exiguitatem infirmos eſſe & iniurijs obnoxios, ventre præſertim ſæpe laborante ſaltu, ictu, compreſſu, vociferatione, ſpiritus contentione & rerum grauium impulſu, glandibus ſingulas vaſorum ſciſſuras muniuit ſecuraſque reddidit. qui vſus eſt non huiuſmodo glanduloſi corporis, ſed aliarũ quoque glandularum, ἀδένας vocant, quæ pluribus alijs corporis partibus inditæ ſunt à natura. Appellatur & καλλίκρεας, quod hæc caro in canibus, eſu præſertim ſit periucunda.

Πάγχρηστον. nomen medicamenti, non vnius quidem ſed multiplicis. ſic dictum eſt collyrij genus quoddam ἀθάνατον vocatum, quod deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους. Item aliud Eraſiſtrati ὑγροκολλύριον eodem libro deſcriptum, & apud Paulum lib. 2. c. 22. quo tamen loco quidam πάγχρωμον legunt. Item confectionis genus ad tuſſim, empyema, tabem, orthopnœam & alia permulta, quod habetur apud Galenum eiuſdem operis lib. 7.

Πάγχρωμον. nomen eſt liquidi collyrij, quod quidam πάγχρηστον malunt appellare, de quo ſupra.

Πάθημα. ἡ.

Πάθος. paſſio: multa ſignificat. Generaliter quidem dicitur omnis motus qui ab altero fit in alterũ. Quippe agentis motus, actio eſt: eius vero quod ab eo eſt affectum, paſſio. Priſci enim motus omnes, etiam qui naturaliter ſe habent, niſi actiui ſint, πάθη nominant, ſicuti etiam ipſos actiuos motus, actiones. Eo pacto & Plato ſenſuum alterationes πάθη & παθήματα appellauit, in viſu quidem eas quæ ab albo, nigro, flauo, & cæteris coloribus fiunt: in tactu quæ à calido, frigido, humido, ſicco, molli, duro, cæteriſque id genus: atque ad eundem modum in ſingulis reliquorum ſenſuum: ſed & voluptatem paſſionem vocat. Ac à veteribus quidem πάθος priuatim de omni extrinſecus motu dicebatur ſiue in loco, ſiue in qualitate fiat. Ergo ſi πάθος motus eſt, motus autem ex eorum numero non eſt quæ eſſe abſolute dicuntur (ſiquidem nullo tempo-

ris ſpatio manent eius partes, ſicuti nec temporis, nec ſermonis, nec etiam motus vllius) perſpicuum eſt πάθος in ipſo vt ſic dicam fieri eſſe ſuum obtinere. Suam namq; habet in ipſo verti, mutati, alterati aut modo quouis alio moueri generationem. Quamdiu enim aliquid mouetur, patitur: cum deſiit moueri, non amplius pati, ſed affectum eſſe dicitur. Differt enim πάθος ἀπὸ τῆς διαθέσεως, hoc eſt, paſſio ab affectione ſiue diſpoſitione, ſolo motu. Quippe ceſſante eo quod alterabat, alteratio quæ in paſſo iam remanet, διάθεσις, hoc eſt affectio, eius eſt. Iam ergo non in ipſo fieri, vt πάθος, ſed in eo quod manet & in ſubiecto corpore poſt motum reſeruatur, διάθεσις conſtat. Hæc cum à veteribus ita diſtincta fuerint, nunc tamen per abuſum etiam ipſæ διαθέσεις quæ ex paſſione iã prouenere, nec amplius in motu ſunt, πάθη appellantur. Cum autem omnem, etiam qui naturaliter ſe habet, motum πάθος veteres dixerint, poſtea tamen quidam id nomen ad eos tantum motus cõtraxerunt qui præter naturam accidunt. Alij vero ne de ijs quidem omnibus dici voluerunt. Eas enim præter naturam affectiones quæ morbum præcedunt cauſæque rationem obtinent, cauſas tantum dicimus, non πάθη. Quæ vero illum ſequuntur, ſi actionum offenſæ ſunt, & συμπτώματα & πάθη vocamus vel inanitiones vel retentiones: ſi vero affectiones ſunt, hoc eſt, ſi in corporum affectu conſiſtant, veluti vitioſus color, ſupra paſſionis & ſymptomatis appellationem etiam διαθέσεις, hoc eſt, affectus ſiue affectiones, vocamus, ita nimirum vt ſunt. Itaque proprie πάθη & morbi & eorum ſymptomata à medicis appellantur, hoc eſt, omnis διάθεσις contraria naturali corporis noſtri conſtitutioni, non tantum vbi aliquid alicui parti præter naturam accidit, ſed vbi etiam deeſt quod ſecundum naturam influere conſueuit. Sed læſo exortu nerui iuxta ſpinalem medullam, ideoque vi ſentiendi ad digitos non amplius influente, digiti pati dicuntur: ſic etiam cibi potioniſque penuria paſſio eſt. Quod enim alicui ad naturalem eius gubernationem quouis modo deficit, id non immerito paſſio eius appellari poteſt.

» Sed & nomen τὸ πάθος, non in diutinis tantum affectibus, ſed etiam in acutis dicere conſueuit Hippocr. vt notat Gal. comment. in aphor. 28. lib. 3.

Παθήματα τῆς ψυχῆς. affectus animi. vide θυμοειδὴς δύναμις.

Παθογνωμονικὸν. Id dicitur quod proprie affectionis ſpeciem ſignificat. Proprie quidem de ſigno dicitur, improprie de ſymptomate, & quatenus tantum morbi naturam indicare poteſt. Nam & ſymptoma proprium aliquando ſignum eſt morbi cuiuſdam interioris atque occulti à quo prodijt. Quod autẽ eiuſmodi eſt vt morbi ſpeciem oſtendat, neceſſario morbum conſequi oportet, & omni ſolique eiuſmodi morbo ſemperque proprium eſſe. Nam quæ non neceſſario conſequuntur, quæq; nec omni nec ſoli nec ſemper inſunt, συνεδρεύοντα, hoc eſt, aſſidentia, appellantur, eaque non morbi ſpeciem, ſed eius aut differentiam, aut morem, aut aliquando magnitudinem indicare ſolent. Siquidem τὰ παθογνωμονικὰ ſeparari non poſſunt, & affectionis, vt ita dicam, conſtituunt eſſentiam, ideoque vt inſeparabilia ſunt, ita pariter cum morbo inuadunt, pariterq; deſinunt: συνεδρεύοντα vero ex ijs ſunt, quæ ſæpe tantum accidũt, & proinde alias cum morbo inuadunt, alias ſuperueniunt, alias neque omnino adſunt. Itaq; perpetua ſitis, calorque perpetuo adurens, ſigna ſunt ardentis febris pathognomonica, vt & perpetuum delirium cũ febre phrenitidis: atque lateris dolor punctorius, difficilis reſpiratio, tuſſis & acuta febris, pleuritidis. Veruntamen non eſt facile in quouis morbi genere vnum aliquod pathognomonicum ſignum reperire, quod ei omni, ſoli, ſemperque inſit: id quod tamen pathognomonici ſigni ratio poſtulat. ideoque in plæriſque morbis, ſigni vnius pathognomonici loco, ipſam συνδρομὴν παθογνωμονικὴν à medicis & Galeno ita vocatam perſæpe obſeruamus: veluti in pleuritide, cuius commemorata ſigna ſi per ſe ſingula ſpectẽtur, propria pleuritidis non ſunt: compoſita vero ſimulque perpenſa, non aliam morbi ſpeciem quam pleuritidem indicare poſſunt.

Παιδέρως. à quibuſdam dicitur ἡ ἄκανθα ſiue ὁ ἄκανθος, vt Dioſcorides & Plinius teſtantur. Pauſanias tamen ſcribit genus herbæ Sicyone, in vno tantum Veneris ſepto naſci, quod παιδέρωτα vocẽt, folium fundens fagino minus, omnino quernis ſimile, altera parte candidum, altera ſubatrum velut albæ populi, eamque ibi tantum ſpectari. Genus etiam vnguenti παιδέρωτα veteres nominarunt, quo mulieres nimium cutis candorem occulebãt, & vernaculum faciei colorem mentiebantur. Alexis poëta fœminas albore nimio decolores vti pæderote ſolitas in comœdia ſignificauit, quod & Ægyptiũ vnguentũ dicitur.

» Fuit vero hoc vnguẽtum inde vocatum quod eiuſmodi ementitus color pueros & amantes delectaret, vel potius quod componeretur ex ea herba quæ παιδέρως vocatur.

» Παιδεία τῶν φυτειῶν. educatio & quaſi eruditio plantarum, ſiue plantationum inſtitutio dicitur Theophr. 3. de cauſ. plant. c. 9. Ea vero quid, ibi quaſi definit, ſcilicet σχηματισμὸς καὶ μόρφωσις, figuratio & formatio arborum quę continetur duobus contrarijs altitudine & humilitate.

Παιδικὸν φάρμακον. cataplaſmatis nomen apud Gal. li. 4. τῶν κατὰ τόπους, quod & φαιὸν à quibuſdam inſcribitur, ad omnem oculorum fluxum & lippitudinem.

» Παιδίον. puer, hoc nomine Græci vocant pueros omnes vſque ad annum 14.

» Παιδίον. etiam ab Hipp. lib. de aere aq. & loc. vocatur ἡ ἐπιληψία, atque ſubaudiendum vult Galen. lib. 6. Epid. πάθος, dicitur & hæc παιδικὸν πάθος, quod ſit adeo pueris familiaris vt raro vltra illã ætatem accidat, vt docet Hipp. lib. de morbo ſacro, à quo mutuatus eſt Ariſtoteles 10. ſect problem. 50. rum & 32. problem. 26. & 27. tantæque familiaritatis exiſtit vt propter hanc cauſam non niſi poſt 7. diem pueris olim nomina imponerentũr, quos eo morbo interire ante hunc terminum tradit tanquam ſaluti puerorum tunc maxime credamus.

» Παιδοτρίβης, καὶ τέχνη παιδοτριβικὴ; Pædotriba: is ſecundum Platonem à Gymnaſte, id eſt, exercitationum omnium magiſtro non differebat, Galen. tamen in lib. ad Thraſybulum eos valde diuerſos fuiſſe ſcribit, dum Gymnaſtã medico & Imperatori, Pędotribã militi & coquo aſſimilat, inciumque Gymnaſtæ miniſtrum appellat, nam ſicut miles nihil eorum quæ ad bellicam

» ſcientiam pertinent,& coquus nihil eorum quæ
» ad medicinam, ſed alter Imperatoris; alter me-
» dici duntaxat mandata exequitur; Sic pædotri-
» ba exercitationum omnium facultates ignora-
» bat, ſolumque Gymnaſtæ præcepta faciebat, vt
» pote qui & vſum & differentias & modum exer-
» citationum experientia quadam calleret, ſed ob
» ignorantiam ſæpenumero aberraret vt innuere
» voluit Gal. lib. de puero Epileptico, vbi ait diffi-
» cile fuiſſe prudentem pædotribam inuenire: hãc
» Gymnaſtæ & pædotribæ differentiam, Ariſtote-
» les quoque cognouiſſe videtur dum 8. polit. cõ-
» cludit, adoleſcentes Gymnaſticæ atque pædo-
» tribicæ tradendos fore, quarum altera qualem
» quemdam facit corporis habitum, altera opera-
» tiones; erat itaque Gymnaſtes exercitationum
» præfectus, pædotriba vero miniſter, & panifici
» coquo & ædificatori proportione reſpondens.

Παιωνία. herba eſt cui caulis altitudine ſeſquipedis adoleſcit, comitantibus multis ſtolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet, in fœmina Smyrnij more diuiduntur. ſummo caule ſiliquas emittit, veluti Græcas nuces, in quibus cum dehiſcunt, multa granula rubra, acinis Punicorum ſimilia inueniuntur, & in medio nigra, quinque aut ſex purpurea. Radix maris tenuis, digitali craſſitudine, & palmi longitudine, guſtu adſtringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter ſeptem aut octo inhærent, vt in haſtula regia. Radici vis eſt acris & leuiter ſubamara, & ſiccans cum nonnulla adſtrictione. menſes prouocat, renes & iecur purgat inſtar amygdalæ pota cum vino: adalligata vero puero morbum comitialem abigit.

Παιωνία. antidoti nomen apud veteres celeberrimi ad diſtillationes, tuſſes, & omnes thoracis pulmoniſque affectiones, cuius deſcriptio habetur apud Aetium libr. 13. cap. 102.

Eſt & catapotium Andreæ παιώνιον dictum, ad ſplenem comparatum, quod myrices fructu tuſo cribratoque conſtat, galbano miſto & in catapotia redacto, vt refert Gal. libr. 9. τ͂ κτ͂ τόπους.
» Sunt autem qui has voces per ω & fortean re-
» ctius ſcribant.

Παιπάλη. ἄνθος καὶ λεπτότατον τοῦ ἀλεύρου. pars farinæ tenuiſſima, flos ipſe polentæ, pollen.
» A voce πάλη quæ idem ſignificat: atque ab il-
» la hanc vocem per reduplicationem eſſe factam
» quidam volunt: inſuper ab hac voce fœlici trãſ-
» latione Demoſthenes in oratione ſua Æſchinẽ
» παιπάλημα vocauit, hominem acrimonia & ſub-
» tilitate ingenij quotidie multa meditantem ma-
» la, quibus ſibi vtilis alijs noceret; hoc & ſignifi-
» cato vſurpauit Ariſtoph. in nubibus.

Παλαιὸν κολλύριον. ſpecies κολλυρίων εὐσάκτων. cuius deſcriptio habetur apud Aet. lib 7.

Παλαιὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif-
» ferentiæ explicantur, & οἶνος παλαιούμενος apud
» Galen. pro eodem, & apud Athen. οἶνος παλαι-
» λαιούμενος.

Παλαιστὴ, ſiue παλαιστὴς genere maſculino, menſura eſt apud Græcos qua rerum interualla dimetiũtur. Conſtat autem ex quatuor digitis, de qua ſic Heſychius: παλαιστὴ, τὸ τεττάρων δακτύλων μέτρον. hoc eſt, palæſte dicitur quatuor digitorum menſura. Sic dicitur, vt author eſt Iulius Pollux, ὅτι πέλας συνάγει τὰ ὀστᾶ, τουτέστι πλησίον ποιεῖ τοὺς δακτύλους. hoc eſt quoniam prope coniungit oſſa, ſiue prope vnit ipſius digitos. Ab ea fit παλαιστιαῖος, quo Dioſcorides vtitur de veratro albo: & διπάλαιστος, quo in herba phalaride: & τριπάλαιστος & τετραπάλαιστος. Dicitur autem ἡ παλαιστὴ alio nomine δοχμὴ vide ſuo loco.

Dicitur & δῶρον & δακτυλοδόχμη. «

Παλιγκοτον πάθημα. apud Hippocr. de doloribus re- «
crudeſcentibus aut quaſi iterum excandeſcen- «
tibus vſurpatur: Ionicum autem eſt & valde «
poeticum vocabulum, à voce κότος, quæ dolo- «
ris acerbitatem & amarulentiam ſignificat, quæ «
ex iracundia & indignatione concipitur, inde «
factum παλιγκοτεῖν recrudeſcere καὶ οἷον πάλιν «
κακοηθεύεσθαι vt ſcribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ «
περὶ ἀρθ. tex. 28. in priſtinam malignitatem re- «
dire & rebellare. «

Παλίμβολος νόσος. dicitur morbus apud Hippocr. «
lib. 6. Epid. qui ſpeciem quidem facit leuatio- «
nis, ſed intus malignus eſt, ſicut homo παλίμβο- «
λος doloſus qui aliud loquitur aliud ſentit, faci- «
leque ſententiam mutat, vt notauit Gal. com- «
ment. 6. in 6. Epidem. «

Παλίμπισσα. ſic à quibuſdam dicitur, vt ait Dioſcorides, πίσσα ξηρὰ, hoc eſt, pix arida, ad differẽtiam τῆς ὑγρᾶς liquida enim pix ſecundo decocta in ſpiſſam ſiccamque tranſit. Neque enim ſicca pix aliud eſt quam cocta bis reſina. Nam prima decoctione pix fit, ſecunda bis pix, hoc eſt, παλίμπισσα. Eius genera etiam duo ſunt, viſcoſum & aridum: priori nomen βοσκὰς, viſci modo lento. vide πίσσα.

Παλινδρομεῖν. recurrere, reuerti. Verbum ab Hippocrate vſurpatum cum alijs in locis, tum ſect. 2. Prognoſt. cum humores à quibus tumores præter naturam excitabantur, remeant in eaſdem ſedes vnde prius venerant, vt eo loco Galenus interpretatur.

Atque ſic proprie dicitur: Communiter vero «
cum idem morbus qui ante fuit, repetit, quod «
ὑποστρέφεσθαι eſt; idẽ inſuper eſt quod ἀφανίζεσθαι, «
id eſt, διὰ ταχέως καὶ οἷον ἐξαίφνης, protinus & quaſi «
derepente euaneſcere; idem quoque quod παύ- «
εσθαι finitum eſſe, quouis modo id contigerit: «
duobus autem modis tumor repente ſubſidit ac «
detumeſcit, aut quia celeriter reſoluitur, vt cum «
reſolutionis per halitum cauſæ omnes ſimul cõ- «
currunt, humoris videlicet tenuitas, partis rari- «
tas, circumfuſi aeris calor, admoti medicamen- «
ti potentia, & caloris natiui robur, aut quia tu- «
mor humorem efficiens ad interiores partes re- «
fluit, atque illud facile ex eo noſcitur quod ſym- «
ptomata omnia prorſus diſcutiantur, nec vlla «
alia in toto corpore ſuperueniant, hoc vero, quia «
licet pauliſper alleuari æger videatur, mox ta- «
men acerbioris affectus notæ ſeſe proferunt, «
quem humores receſſu ſuo in partibus princi- «
pibus concitant. Præterea interdum refluunt «
humores propter copiam, neque tamen ſubito «
tumor aboletur: Signa itaq; τῆς παλινδρομίας ſunt, «
hæc ſubita tumoris vel doloris occultatio, febris «
vel aucta vel eadem manens, humor nec conco- «
ctus neque excluſus, & acerbiorum ſymptoma- «
tum ſucceſſio: Cauſæ vero in vniuerſum, exter- «
næ quidem medicamentorum aſtringẽtium ad- «
motio, & refrigerantis aeris occurſus, vt ſi aeri «
exponatur qui exanthematis ſcatet: Internus ve- «
ro extremus partis affectæ conatus ob acrem ir- «
ritationem, pars princeps condolens, ad quã na- «
tura conuertit ſanguinis impetum, prauis refer- «
tũ humoribus, dũ ſubuenire conatur, & humoris «

» ferociſſimi copia,aut deleteria qualitas, quæ lo-
» co contineri non poſſunt ; haud ſecus atque in
» ſanis humores ſe ad intimas corporis partes cō-
» uertūt propter frigus,aut rigorem , aut aliquam
» animi perturbationem , vt timorem , magnam
» triſtitiam aut pudoris initium , ex prædictis in-
» telligitur omnem affectum aliter detumeſcere
» quam reſolutione , prauum eſſe niſi κατὰ μετάστασιν
» humores vacuētur & per diarrhœam aut vrinas.

Παλινδρομῶν σφυγμὸς. recurrens pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & vna parte arteriæ, tactum ſecundo feriens poſt abſolutam diaſtolē,antequā ſyſtole abſoluta ſit. Hic δίκροτος proprio nomine appellatur,de quo vide ſuo loco.

Παλινδρομοῦντα νεῦρα. recurrentes nerui mirifico na-
» turæ opere de quibus Gal. cum alibi , tum 4. de
» loc.aff.

Παλινίδρυσις. quaſi rurſum ſubſidentia , de humori-
» bus dicitur qui rurſum ſubſidunt,& in ſeſe velut
» redeunt:opponitur vox hæc μετεωρισμῷ.

Παλίσκια. τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα, hoc eſt à ſole auerſa,vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παλίουρος. paliurus. frutex eſt aculeatus,durus, cuius ſemen pingue & fuliginoſum inuenitur. Non obſcuram habet adſtringendi facultatem,vt folia eius & radix ventrem fluentem cohibeant. digerit, fructus etiam incidit vehementer , vt & calculos veſicæ comminuat, & pectoris excreationibus medeatur.

Παλίῤῥοια. dicitur Aretæo retrogradus humorum
» curſus, vt in cholera morbo dum bilioſa euo-
» muntur.

Παλματίας, ἢ παλματικὸς οἶνος. vide οἶνος.

Παλμός. palpitatio. eſt diaſtole præter naturam in aliqua parte facta.fit in omnibus corporis partibus quæ diſtendi dilatarique poſſunt, hoc eſt , naturaliter mollibus,vt & extendi & rurſus in ſe ſidere poſſint , vt cute & ſubiectis muſculis,ſed præſertim ventriculo, veſica, vtero , inteſtinis , iecinore, liene,& ſepto tranſuerſo ; adhæc in arterijs etiam & corde, in quibus palpitatio diuerſus multum à pulſu motus eſſe manifeſto apparet. Palpitatio namque nō in ijs modo partibus,ſed alijs etiam omnibus quibus incidere poteſt , ſolius morbi opus eſt,neque ad eius generationem quicquam natura confert : ſed neque paſſio eſt voluntariæ virtutis propria , aut inſtrumētorum ad eam ſpectantium , ſed ceu modo dictum eſt, omnibus corporibus quæ dilatari poſſunt, incidit,eas exaltans inflanſque ad eum modum quo arteriæ dilatantur. Incidit autem etiam vna cum palpitatione partis quodammodo hoc atque illuc concuſſio, eodem quidem modo quo etiam in tremore,ſed maioribus interuallis. Palpitans namque muſculus ſi magnus eſt,dum dilatatur, totum membrum ſæpenumero ſecum attollit: dum vero cōtrahitur,deorſum ferri, ceu rei cuidam inanimatæ permittit , ita vt totus motus præter naturam ſit,non autem, ſicut in tremore, miſtus quodammodo & compoſitus. Eius cauſa eſt ſubſtantia quædam craſſarum partium halituoſa, & pro ratione loci , in quo conſiſtit, copioſa : talis namq; dilatat atque attollit partem, quoad troſa & compulſa ad ſui generis perſpiret ſubſtantiam. Cæterum refrigeratis partibus palpitatio vt plurimum incidit : frigore enim quod concoctum erat, redditur halituoſius & craſſiorum partium,nec facile ſicut prius perſpirans.

» Ob idque ſcribit Galen. 1. prorrhet. 39. pal-
» pitationem fieri ob flatuoſum ſpiritum, eo ſcili-
» cet propter frigus congeſto. Sub toto autem il-
» lo genere ſunt, pulſatio, oſcitatio, pandiculatio,
» tremor, ſaltus, palpitatio , horror, ſuccuſſio, ex-
» cuſſio,titillatio,motu namque comprehendun-
» tur eo cuius author ſit flatus aut humor , vt etiā
» quis non inepte pruritum addat ſi rem propius
» contempletur. Cæterum quod ad nominis ra-
» tionem ſpectat , etiam quandoque παλμὸς pro
» pulſu accipitur apud Hippoc.in prognoſt. & pro
» vehementi ſpinam perreptantis arteriæ motio-
» ne,vt notat Gal.comm.3.in prorrhet.part.52.&
» comm.1.in prognoſt.part.28. Παλμὸν ſubſilitio-
» nem aliquando interpretatur Scalliger , Barbari
» noſtri rectigationē , ſic enim vulgus Italicum &
» Gallicum vocat titillationem paulo corruptiuſ-
» culo nomine. Similis autem huic palpitationi
» motus in piſcibus videtur , aut moribundis , aut
» vibratione reſilitioneue molientibus euaſio-
» nem,cum Græci motum dicunt ἀσπαίρειν, philo-
» ſophus etiam ἀσπαρίζειν.

Παμμαθίς. nomen emplaſtri compoſiti ex cinnabari,ad tophos alioſque tumores ſcirrhoſos. Dicitur hoc modo quaſi ad omnes eiuſmodi affectus cōueniat. Eius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Item apud Aetium lib. 15. à quo etiam dicitur τριῤῥωτικὸν appellari.

Πάμπαν. παντελῶς, omnino,prorſus, in totum, vt interpretatur Galenus tum initio comment.in lib. Hippocr. de nat. humana, tum commentario in aphor.19.lib. 2. quo ſcribitur, Acutorum morborum prædictiones οὐ πάμπαν ἀσφαλέες, hoc eſt, non omnino certæ ſunt.

Παμπληθίς. legitur male apud Hermolaum Barbarum pro παμμαθίς. de quo ſupra.

Πάμπυον.dicitur vel quod totum purulentum eſt vt Holler. interpretatur , vel quaſi παμποίκιλον, varium, multiplex,à materia quam heterogeneam dicunt,neque quod in pleuriticis ab initio apparet πῦον eſt,id eſt,pus proprie dictum,ſed vel πῦον corruptum, vel πύος quaſi quod primum poſt inceptam fluxionem,è phlegmone coit, denſaturque vt primum lac poſt partū in animalibus.

Παμφίλιον. nomen emplaſtri albi , cuius deſcriptio habetur apud Gal.lib.1. τῶν κατὰ γένη, cap. 7. Item lib. 2. cap. 14. inter epulotica emplaſtra Aſclepiadis.

Πανάκεια. ſic à quibuſdam leuiſticum,à quibuſdam etiam centaurium maius dictum fuit , quoniam ſuccurrat omnibus vitijs , plurimiſque polleat remedijs.

Πανάκεια.nomen medicamenti non vnius quidem, ſed multiplicis. Sic enim antidotus quædam dicta fuit ad Aphrodam relata,cuius deſcriptio habetur apud Galenum lib. 2. de antidotis, atque item alia ad Muſam multum à ſuperiore diuerſa,quæ habetur lib. 7. τῶν κατὰ τόπους. Eſt & nomen emplaſtri gemini,quorum vnū ſub nomine Andromachi deſcribitur à Galeno inter epulotica libro 2. τῶν κατὰ γένη: alterum vero Heræ eſt , inter polychreſta numeratum , atque deſcriptum libro 5. τῶν κατὰ γένη, quod aliter ὑγεία vocatum ſcribit. Sed ſcribitur interdum πανακία.

Eſt etiam Panacea nomen arteriaci medicamenti quod Mithridatis dicitur libr. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Πάνακες. herba eſt trium generum. ἡράκλειον dicitur

ex quo opopanax colligi ſolet. folijs eſt aſperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuiſis. caule vt ferulæ altiſſimo, qoi lanugine quadam incaneſcit, folijs etiam minutioribus obſitus. muſcarij, ceu anethi, in cacumine, flore luteo & ſemine odorato feruenteque. Radices habet multas ab origine vna, candidas, graueolentes, craſſi corticis & ſubamari guſtus. Excalfacit mollit, extenuat. Secunda ſpecies, πάνακες ἀσκλήπιον dicitur. caulem à ſolo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, circa quem folia funduntur fœniculo ſimilia, maiora tamen & hirſutiora, odorata. in cacumine vmbella, vbi flores emicant aurei, acris guſtus, & odorati. radix parua & tenuis. Sunt qui ipſum cunilam & ſylueſtre origanum vocant. Tertia eſt πάνακες χειρώνιον. folium eius amaraco ſimile, flos aureus, radix parua, quæ non alte demittitur, guſtu acris.

Πάνακες & πανάκεια dicitur à nonnullis τὸ λιγυστικὸν, de quo ſupra.

Παναυδεῖς ὕπνοι. ſomni dicuntur in Coac. ſermonem
» aut vocem omnino intercipientes, hoc eſt tran-
» qoilli & minime turbolenti.

Πανδηλὲς. nomen emplaſtri nigri quod ab Aetio inter cephalica numeratur, & deſcribitur lib. 15.

Πάνδημος νόσος. communis morbus. dicitur certus morbus & ſingularis qui alicubi vagatur, & multos æque ſimul corripit. Hic autem vt omnibus communis eſt, ſic etiam cauſam habet communem, vt aerem vitioſum quem omnes pariter inſpirant, vel aquæ potum vel cibum etiam aliquando à cœli intemperie aut alia occaſione vitiatum, aut famem, aut grauem terramque exhalationem, aut loci naturam, aut ſimile quid, quod vitari nullo modo poteſt. Dicitur & κοινὴ & πάγκοινος. Diuiditur ex adoerſo cum diſperſis morbis quos σποράδας vocant. Haberque duas differentias. nam alius ἐνδήμιος, alius ἐπιδήμιος eſt. vide ἐπιδήμιον.

Πανίκλας, ſiue πανικύλας. appellabant antiqui vt no-
» tauit Nonius Marcellus, tumores ſub faucibus
» auribus & inguinibus: Reperitur & hæc vox
» apod Trallian. l. 4.

Παντόλμιον. nomen trochiſci qui carnem ſupercreſcentem reprimit citra roſionem. Eo Paulus vtitur l. 4. c. 43. Deſcribitur ab eodem lib. 7. c. 12.

Πάνυγρον. legitur quibuſdam locis apud Galenum pro emplaſtri aliqoo genere, ſed puto legendum πάρυγρον, de qoo poſtea.

Πάππος. lanugo dicitur carduorum, ſeu flos qui la-
» nuginoſus eſt qualis cernitur in vtraque ſon-
» cho, in carduis multiſque alijs; item lanugo bel-
» xines herbæ apud Aratum & Nicandrum: inde
» deducta quæ παπποσπέρματα dicuntur, lanugino-
» ſa ſcilicet ſemina, vel quæ pappo lanugine ſe-
» men habent obductum, quæ & παππώδη σπέρμα-
» τα nuncupantur. Dicitur & πάππος de lanugine
» barbæ quæ labro inferiori adnaſcitur, vt μύσταξ de
» ca quæ ſuperiori, teſtibus Polluc. Heſych. Suida
» & Euſtathio. Sic & Ruffus πάππους interpreta-
» tur qui in ſummo mento enaſcuntur.

Πάπυρος. papyrus, qua chartæ fiunt. præcipuæ in medicina vtilitatis ad laxandas fiſtulas. habet neſcio quid alimenti radix. ideoque Ægyptij eam mandunt, ſuccum tantum deuorantes, & manſam expuunt, vt ſcribit Dioſcorides.

Παραβλὼψ. ſtrabus qui limis aſpicit, hinc apud Lucianum παραβλῶπες ὀφθαλμοί.

Παραγωγαί. oſſium adductiones dicuntur. «
Παράδοξον. referente Cælio Aurel. l. 2. τῶν χρον. cap. 1. «
Eraſiſtratus paralyſeos genus vocauit quo re- «
pente ſiſtuntur ambulantes vt ambulare non «
poſſint. «
Παραγινόμενος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vino- «
rum differentiæ explicantur. «

Παρακέντησις. compunctio. Eſt inciſionis ratio qua hydropicis aqua eximitor. Paulus non omnibus aqoæ intercutis generibus, ſed aſciti tãtum conuenire ſcripſit: ciuſque tres in vniuerſum differentias ſtatuit, vnam ſectione facta directe ſub vmbilico, tribus digitis interpoſitis, ſi ſitis ab inteſtinis orta fuerit: aliam eadem facta à ſiniſteriore vmbilici parte, ſi primario iecoris affectu malum feratur acceptum: tertiam autem à dextra eiuſdem parte, ſi à liene virium traxerit originem, Scalpello eiuſmodi ſectio fieri debet, aut aculeo intra peritonæum adacto, deinde in foramen immiſſa ænea fiſtula, per eam humor ſenſim effundendus pro cuiuſque viriom ratione, cauendo vbique ſubitam cumulatamque vacuationem.

Παρακεντηταὶ in hydrope vtilitates leges apud «
Cęl. Aurel. l. 3. τῶν χρονίων c. 8. vbi eorum ſententiã «
impugnat, qui hanc ſeu minime ſalutatem reij- «
ciebant: Cæterum fit παρακέντησις quoque in ſuf- «
fuſionum oculi curatione vt innuit Plin. l. 25. c. «
13. de anagallide loquens, ſuccus anagallidis (in- «
quit) pupillam dilatat, & ideo eo inonguntur an- «
te oculi, in quibus παρακέντησις fit, hoc & idem «
Cæl. Aurel. l. 1. τῶν χρον. c. 5. «
Παρακερκίδες. apud Pollucem libr. 2. dicuntur parua «
quædam oſſicula, vtrimque iuxta tibiæ os maius «
quod radius dicitur; ab ipſo etiam περόναι appel- «
lantur & à nonnullis inquit σύριγγες, ſed forte le- «
gendum σύριγγες, id eſt fiſtulæ. «

Παρακμαστικὴ ἡλικία. ætas iam vergens & inclinata. ætas declinans. Media eſt inter iuuentutem & ſenectutem. Incipit ſecundum Galenum à triceſimo quinto anno, duratque ad annom quadrageſimum nonum, quo ſcilicet ſenectus incipit, vide ἡλικία.

Παρακμαστικὸς πυρετός. febris decreſcens. Species vna eſt febris continentis quam σύνοχον vocant, quæ à primo die ad poſtremum vſque ſemper de ſua magnitudine remittit aliquid donec prorſus deſinat. Ei oppoſita eſt febris ἐπακμαστικὴ, hoc eſt increſcens, dicta. exemplum eius habetur apud Galen. lib. 9. meth. meden.

Παρακμή. declinatio. Eſt tempus quo morbus miteſcere & ceſſare incipit. Poſtremum eſt quatuor temporum quæ in morbis ſalubribos conſiderantur, in quod neceſſario à vigore tranſit omnis qui ſoluitur. Vt autem ipſa tempora vniuerſalia & particularia dicũtur, ſic & declinatio vel totius morbi eſt, vel ſingularũ morbi acceſſioonum. Totius quidem morbi declinatio ſimplex eſt, tranſacto vigore incipiens vſq; ad perfectam morbi ſolutionem. Interim autem omnia ſymptomata miteſcunt, donec totus morbus aboleatur, & perfecte ſolutus ſit. De eo intellexit Hippocrates in Aph. ſcribens circa fines omnia imbecilliora eſſe: τέλος enim τὴν παρακμὴν appellauit. Quia autem ſymptomata ſingulorum morborum multum inter ſe diuerſa ſunt, idcirco declinationis cuiuſqoe morbi non poſſunt communia ſigna deſcribi, ſed ſua habẽt ſinguli. In febribus cum humores concocti excernũ

cœperint & ſymptomata imminui, declinationis ſignum eſt: in phlegmoois, quando pus effluit aut ſanguine digeſto reſolutoque tumor ſubſidere incipit: atque ita in reliquis morborum generibus. Particularis vero declinatio ſingularum totius morbi acceſſionum eſſe intelligitur, quæ non aliter quam totus ipſe morbus eadem tempora habet. Definitur autem eſſe omne id tempus quod eſt à febris vigore vſque ad ſequẽtis acceſſionis principium. Hæc enim ſimiliter poſt aceeſſionis vigorem incipit, atque in ea acceſſionis ſymptomata malaque omnia remittũtur. Quanquam autem multorum morborum communis ſit, vt epilepſiæ, hemicraniæ, tuſſis, diſtillationis & omnis fere dolotis, proprie tamen ad febres pertinet, quod in ijs acceſſiooes ipſæ atque earum tempora multo manifeſtius diſtincta ſint. In his declinatio cootrarios habet aceeſſioois principio motus. Fit enim principiũ calore omni ex toto corpore ad cor & thoracem eoocurrente: declinatio vero perſpirante caliditate atque medium corporis relinquente. Iode mador ſudorque, quibus omnes fere acceſſiones ſoluuntur. Cæterum in quibus motbis nõ prius ſoluitur acceſſio quam ſuccedat altera, declinationis tempus ſimplex eſt & vniuſmodi. In quibus veto διάλειμμα eſt, declinationis geminum tempus ſtatuitur. Tunc enim & declinatiooem & διάλειμμα continet, quam in febribos proprie ἀπυρεξίαν appellant. Id namque tempus vnioerſum vſqoe ad alteram acceſſionem declinationis nomine eenſetur.

Παρακμὴ etiam ſignificat ſenilem ætatem quando
» iam robur eooſeneſcit aothore Budæo.

Παρακνήμιον. os eſt tibiæ quod exterius ſitum eſt &
» minus: quod vero interius & maius προκνήμιον vt
» docet Pollux: παρακνήμιον focile minus vocant
» anatomici & diſtinctioois gratia fibulam.

Παρακοὴ, ἡ

Παράκουσις. obauditio. eſt deprauatio auditus talis, qualis in viſu παρόρασις. Dici poteſt & παράκουσμα

Παρακολλητικὸν. emplaſtrum à glutinando ſic voca-
» tum. deſcribitur à Celſo l. 5. c. 19.

Παρακόψαι. delirare. dementem eſſe. verbum eſt apud medicos ambiguum. Nam Galenos initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν ſcribit Hippocratem eo verbo vti ſolitum, cum vult indicare τῆς παραφροσύνης magnitudinem, quemadmodum & verbis ἐκστῆναι, μανῆναι & ἐκμανῆναι. Idem autem lib. 3. de loe. affect. ſcribit eos qui in febribos delirant, ab omnibus non ſolum medicis ſed etiam idiotis vocari παραφρονοῦντας, παραπαίσαντας καὶ παρακόψαντας, non autem φρενιτικοὺς, quaſi leuius quid τῆς παρανοίας oomine quam τῆς φρενίτιδος deſignetur.

» Idem etiam ſcripſit part. 1. ptiotis prorrhetici.

Παρακωμάζω. vide κωμάζω.

Παράκρουσις. pro leui mentis commotione ponitur
» apud Hipp. & Galen. veteres enim, inquit Ero-
» tianus, quoties docere volebant aliquod ſym-
» ptoma vel ſignificare vel indocere leuem men-
» tis alienationem, vel & quando ſimplex deli-
» rium inrelligebant, vocibus παρακρουστικὸν καὶ πα-
» ρακρουστικῶς vtebantur. παρακρούσεις autem ſiue ἐπ'
» ὀλίγον παραφροσύναι, aliæ μετὰ γέλωτος, cum riſu
» ſunt, minus periculoſæ, quales ſæpe io Epide-
» mijs riſus cantus; aliæ μετὰ σπουδῆς ſerio fiunt,
» quia videlicet abſurda quædam loquuntur ſed
» quaſi prudentes: aliæ quædam ſunt θηριώδεις, fe-
» roces, in quibus ægri latrant, vociferantur, cal-
» citrant, excandeſcuot, mordenr, hinc Horat. ve-
» nuſte libr. Satyr. 3. phrenιticos vocat pugi-
» les.

Παράλαμψις. cicatrix in nigro oculi reſplendens, eo quod aliquaoto craſſior ſit ægide, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παραλέγειν. παρὰ τὴν κατὰ φύσιν λέγειν. boc eſt, aliena dicere & delirare: apud Hippocratem ſect. 2. libr. 1. τῶν ἐπιδημιῶν vt eo loco Galenus explicauit.

Παραληρῆσαι. delirare. Dicitur apod Hippocr. περὶ μικρᾶς παραφροσύνης, hoc eſt de paruo delirio: & παράληρος, qui patum delirat: vt annotat Gal. multis locis. vide λῆρος.

» Et παραφροσύνη, vti vocabula omnia quibus
» medici in deſignandis ſymptomatis facultatis
» imaginatricis & ratiocinatricis vtuntor, aperte
» explicantur.

Παραλιῶτις. nomen emplaſtri nigri quod ab Aetio
» inter Cephalica numeratur, & deſcribitur
» lib. 15.

Παράλιος τιθύμαλος. Paralios titbymalus, ſic dictus
» quoniam φύεται ἐν παραθαλαττίοις τόποις quoniam
» prouenit in locis mari vicinis teſte Dioſcor. lib.
» 4. c. 165. alio nomine τιθυμαλὶς dicitur, & μήκων
» teſte eodem nec non Plinio; meminit & Theo-
» phr. hiſtor. plant. libr. 9. cap. 2. Rurſum Hip-
» pocr. braſſiculam quamdam παράλιον appel-
» lat quaſi marinam dicas vt ſcribit Galen. ἐν
» γλώσσαις.

Παραλόγως. apud Hippoer. Galen. interpretatur ἀ-
» κρίτως ἀσήμως, ita vt παραλόγως ſolui aut leuior
» fieri morbus dicatur, eum nullo auxilio vel artis
» vel naturæ id factum eſt, vt exempli gratia ſi in
» acuta febre ſitis ſedata fuerit, nulla euacuatio-
» ne ſiue artificioſa ſioe naturali precedeote, nul-
» lo refrigerante & humectante, nec exterius nec
» interius adhibito, manente adhuc lingua ſicca
» vriniſque crudis, interdum etiam ſignificat abſ-
» que cauſa manifeſta vt aphor. 18. l. 2. Coacar. &
» in prorrhet.

Παράλιον. ſpeciem tithymalli vocar. Hipp. & Dioſcor. Rorſum Hippoc. quaudam braſſiculam παράλιον appellat, quaſi marinam dicas: vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Παράλυσις. neruorum reſolotio. Eſt priuatio motus & tactus in toto eorpore aut parte. Talis quidem exquiſitiſſima paralyſis eſt, in qua nerui ſenſum & morum amiſerunt. Imperfecta vero eſt in qua motus perit, ſeruato tameo ſenſu: multoque etiam imperfectior, minimeque digna paralyſeos nomine, in qua moru incolumi ſenſus aboletur. Eſt enim paralyſis motus potius quam tactus affectio. Ergo in exquiſita paralyſi cum vtrumque pereat, perſpicuum eſt quo ea differat à ſtupore. In eo namque motus ſenſuſque neroorum debilis eſt: in paralyſi autem penitus ſublatum abolitumque eſſe oportet: id quod dupliciter poteſt cootingere: nam aut in toto corpore, aut in parte fit. Sed in toto quidem corpore omnibuſque neruis ſi motus & ſenſus abolentur, acutiſſima paralyſis eſt, & mortem citiſſime adferr propter ſublatum reſpirationis vſum, eo tantum à vehementi apoplexia differens, quod in paralyſi ſenſus & motus tantum pereant, in apoplexia vero præterea aceedat principum facultatum veluti

reſolutio. In parte vero quæ accidit, multiplices habet differentias. Omnis tamen eiuſmodi conſiſtit in ſpinali medulla: verum alia in eius initio, alia in ſubiectis vertebris. Si initium ſpinalis medullæ occupat, ſolæ capitis partes & ſentire & moueri poſſunt, eſtque ea acutiſſima paralyſis, nec minus lethalis quam quæ in cerebro eſt: neque enim diutius viuunt quam qui ſtrangulantur, quod reſpiratione priuentur. In reliquis lõgius vita trahi poteſt. Sunt autem earum aliquæ proprijs etiam donatæ nominibus, pro actionis, quæ inde perit, dignitate: vt ἀφωνία, hoc eſt vocis priuatio, quæ non eſt aliud quam abolitus ſenſus, & motus neruorum qui ſunt ad quartam ſpinalis medullæ vertebram, qui vocales appellantur: ἄπνοια, quæ non eſt aliud quam reſpiratoriorum neruorum paralyſis. Aliæ vero ſimpliciter & generis nomine paralyſes nominantur: vt manus paralyſis, quæ abſoluta quidem eſt, ſi in quinta vertebra affectio ſubſiſtat: imperfecta vero, ſi in ſubiectis. E ſexta enim vertebra non omnino ſenſu ſed motu priuantur, primæq; brachij partes illæſæ ſeruantur, multoque magis, ſi ſeptima vertebra affecta ſit: quemadmodum ſi octaua, perquam exiguam noxam manus ſentiunt, ſed maximam thorax & partes reliquæ inferiores. Quanto enim vertebra affecta fuerit inferior, tanto pauciores partes ſenſu & motu priuantur, hæ ſcilicet ſolæ quæ neruos à ſpinali medulla affectæ ipſius parti ſuccedente accipiũt. Ad cuius rei cognitionem exquiſite tenenda eſt ex anatome omnis neruorum diſtributio. Sic namque intelliges ad quos neruos colli veſicæ & ſedis paralyſis, hoc eſt inuita vrinæ & ſtercoris deiectio, pertinet. Cæterum paralyſeos cauſa continens quidem vna eſt, nerui ſcilicet affectus impediens quo minus aliquid animalis facultatis in eum à cerebro influat: antecedens verò multiplex: vt, nerui refrigeratio & conſtrictio ab intemperie & medicamentis frigidis, vel nerui durities & craſſities immodica ob nutrimentum multum, craſſum, lentum, aut frigus violentum & conſtringens, aut vitæ ignauiam, aut ſolitæ excretionis ſuppreſſionem: item nerui compreſſio ab aliquo corpore duro foris appreſſo, item eiuſdem obſtructio à frigido craſſoque humore: ſiquidem per neruos ita conſtrictos, craſſos, preſſos, obſtructos facultas animalis penetrare nequit, vt ſolis radij per aerem tenebroſum, caliginoſum, fumidumque, aut per aquam cœnoſam & valde turbidam ſplendorem ſuum tranſmittere nequeunt. Dicta eſt παράλυσις à ſymptomate. Dicitur & πάρεσις à medicis.

Ad ſupradictas παραλύσεως cauſas, adde humiditatem nimiam nerui, quæ etſi non impleat, reſoluit tamen ipſam nerui ſubſtantiam, vt in cytharæ chordis nimio humore imbutis cernere eſt. Tunc enim perit motus, tum quia ſpiritus per neruos ita reſolutos pertranſire non poſſunt, tum quia nerui molliores redditi ſunt quam vt motui inſeruiant ad quem non parua contractione & ſiccitate opus eſt.

Παράλυσις. ſic dictum eſt à quibuſdam τὸ δίκελον, vt habetur apud Dioſcor.

Παράμεσος δάκτυλος. digitus minimo proximus, medicus à Latinis dictus, quod medicinæ dicatus tradatur.

Appellatur & annularis Ruffo Epheſio.

Παραμήρια. ſic dicuntur internæ femoris partes.

Παράνοια. delirium, dementia Hippocrat. in prognoſt.

Παραπήχιον. ſic à quibuſdam dicitur brachij pars quam proprio nomine κερκίδα appellant. Dicitur & περιπήχιον.

Παραπληγία ἢ

Παραπληξία. videtur his duobus nominibus idem ſignificari. Vtrumque enim vſurpat Hippocrates pro paralyſi quæ apoplexiæ vel epilepſiæ ſuccedit, humore in aliquam ex non præcipuis partem depulſo. Is enim cum ibi impactus fuerit, ſenſum motumq; ſubiectis partibus aufert, quæ inde eum accipiunt. Ac παραπληγίαν quidem nominat lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. 2. Galenus explicat: παραπληξίαν autem in libr. περὶ διαίτης ὀξέων, vt comment. 4. Galenus annotauit. Idem tamen comment. 3. in lib. 1. prorrhet. videtur hæc duo nomina diſtinguere, ſcribens παραπληγίαν talem affectionem vnius partis corporis dici, qualis eſt παραπληξία totius, adeo vt videatur hæc vniuerſalis, illa vero particularis eſſe paralyſis, quam peculiari nomine ἡμιπληξίαν appellant. Cæterum vtraque ſuccedit apoplexiæ, & aliquando epilepſiæ, comm. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Aretæus 1. de diuturn. c. 7. παραπληγίαν ſimpliciter definit, tactuſque motuſque remiſſionẽ, ſed in membro vno puta manu cruréue; Et Hippoc. aphor. 1. ſect. 7. l. 6. Epid. τὰ παραπληγικὰ dicuntur leues partium & membrorum ſyderationes, & in prorrhet. παραπληγικοὶ dicuntur leuiter ſyderati ac reſoluti.

Παραπληκτικὸς τρόπος. hæc ſæpe vox apud Hippocratem reperitur, vt in prorrhet. & in ægro 11. l. 1. Epid. & ſignificat inchoatam partis reſolutionem, non firmiter fixam, nec abſolutam quæ coniunctam habere ſolet τὴν ἀναισθησίαν, καὶ ἀκινησίαν, motuſque priuationem.

Παράρθρημα. parua luxatio, per quam ſcilicet articulus paululum à ſuo loco naturali exceſſit: in quo differt ἀπὸ τοῦ ἐξαρθρήματος, quod magna perfectaque luxatio eſt. contingit vt plurimum vel ex mutuo partium inter ſe affrictu, vel ex equitatione, vel etiam cinctu aut calceatu. quidam intertriginem Latine appellant. Dicitur & alio nomine διακίνημα, vide ὀλισθάνειν.

Et ἐξάρθρημα: παραρθρήματα exarticulata Cornar. exponit, aliudque nihil eſſe ait, quam λυγίσματα non tamen perfecta, παραρθρήματα enim à veris luxationibus quæ ἐξαρθρήματα ſunt diſtinguit, quod hæ ſint ἐκπτώσεις, illæ magis παρακινήσεις hoc eſt emotiones.

Παρέρματα. dicuntur, inquit Galenus, ſegmenta quæ indumentis detrahuntur & reſecantur ab ijs qui ea conſuunt. mollia ſunt & luxationibus ob id conueniunt: fimbrias quidam Latine interpretantur.

Παράρρυθμος σφυγμός. eſt pulſus arrhythmus, vicinæ ætatis, naturæ, partis anni, loci & reliquorum omnium proprium rhythmum ſeruans. Qui enim eum rhythmum ſeruat, is εὔρυθμος dicitur: qui vero non ſeruat, ἄρρυθμος. Itaque παράρρυθμος ſpecies eſt τοῦ ἀρρύθμου, nec tamen multum ab eurhythmia recedit, ſicut ἑτερόρρυθμος, multoque magis ἔκρυθμος. vide ſupra ἄρρυθμος.

Παρεξάρθρημα ὀστῶν. dearticulatio oſſis, eſt euariatio,
» vel à naturali loco ad eum qui præter naturam
» eſt delatio, authore Galen. in definit. medicis.

Παρακοπτῆρα. vinculi ſimplicis genus quo vniuerſum caput obuoluitur, deſcribitur à Galeno in lib. de faſcijs.

Παραστάτης. dicitur ἀπὸ τοῦ παρίστασθαι, quod ſignificat adſtare. Id enim quadrat vtrique corpori quod veteres παραστάτην appellarunt. duo enim eodem nomine appellãtur, vnũ παραστάτης κιρσοειδής, alterũ παραστάτης ἀδενοειδής. Dicitur aut παραστάτης κιρσοειδὴς, hoc eſt varicoſus, corpus id quod vtrique teſti anteſtat in modum pyramidis efformatum, incipiens paulo ſupra teſtem, qua venæ & arteriæ ſpermaticæ coeunt & commiſcentur, deinde poſt multos gyros & circumuolutiones variceum in modum paulum lateſcens, & in ſuperiorem teſtis partem inſertum. Itaq; vaſis ſpermaticis coaleſcentibus gignitur, primumque ſeminis materiam, ſeu ſemen rude & imperfectum excipit, quod poſtea teſticulus abſoluit. Ergo vt facultate cum teſticulo conſpirat, ſic quadamtenus etiam figura cõuenit: habet enim parui cuiuſdam teſtis effigiem. Paulus Ægineta lib. 6. cap. 61. neſcio cuius authoritate fretus, definit hos παραστάτας eſſe propagines membranæ ſpinalis medullæ cum venis arterioſis ad teſticulos pertinentes per quas ſemen in naturalia permeat, eaſdemque alio nomine κρεμαστῆρας dici. quod quam falſum ſit, nemo non videt. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit παραστάτας ab Hippocrate ἐν τῷ περὶ φλεβῶν vocari τοὺς ἐπιδιδυμίους. Verum παραστάτης ἀδενοειδὴς, id eſt, glanduloſus, dicitur corpus ſeu glandula meatui vrinario ſuppoſita, vaſorum ſemen deferentium inſertionem excipiens. In eam enim deferentia ſemen vaſa poſtquam coiere, inſeruntur ad ſecuritatem. Eſt autem ad humillimam veſicæ partem ſita, media quodammodo inter veſicæ corpus & eius ceruicem. verum hanc aliqui non παραστάτην, ſed προστάτην appellant, quo vitent ambiguitatem.

Sunt etiam qui παραστάτην vocent os ὑοειδὴς, quod ſitum eſt ad radicem linguæ.

» Scilicet herophilus apud Polluc. qui παραστά-
» την appellabat quod tonſillis aſtet; Sunt etiam
» qui alterum cruris os in iumentis παραστάτην vo-
» cent vt Vegetius quod παρακνήμιον à Polluce vo-
» catur.

Παρακνώδαξ. vide κνώδαξ.

Παραγνώσεις, apud Hippocratem ſignificat errorem non quemlibet, ſed eum qui vero proximus eſt, & ea de cauſa probabilis, vt annotat Galenus comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Παρασφαγίς. pars colli iugulo proxima, ad claues ſita inter collum & pectus.

Παράτιλμος. pilorum euiratio apud Plin. dicitur vi-
» de infra in voce τίλωσις.

Παρὰ τὰ ὦτα. interdum ſimpliciter Hippocrati di-
» cuntur tumores ad aures ſublati & abceſſus.

Παρατρίμματα. hac voce attrita ſignificantur à Plin.
» qoidam intertrigines Larine appellant, aut ex
» mutuo partium inter ſe affrıcto, aut ex equita-
» tione. aut etiam cinctu aut calceatu.

Παραψαύειν. aberrante manu contingere, & manu falli: vt & ἐπιψαύειν, iniecta manu attingere. Hinc etiam occultos muliebris pudendi locos παραψίνας vocant, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Deducitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς.

Παραφάσσειν. παραφρονεῖν. hoc eſt, deſipere. Non dicitur ἀπὸ τῆς ἀφῆς, vt παραψαύειν, de quo ante dictum eſt, ſed perinde dicitur atque ἀλλοφάσσειν, vt ſcribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Παραφέρειν. vide παραφορά. »

Παραφίμωσις. vitium eſt τῇ φιμώσει contrarium cum videlicet ea quæ naturales meatus concludunt, ita diducta ſunt, vt reduci nequeant. Proprie tamen dicitur de preputio ita retrorſum adducto, vt glandem tegere nequeat. Quod malum ex nerui contractione maxime contingit: fit & ex immodica præputij ſiccitate. Ei contrarium vitium φίμος καὶ φίμωσις appellatur, de quibus vide ſuo loco.

Παραφορά. μικρὰ παραφροσύνη: hoc eſt paruum delirium. Siquidem Hippocrates τὸ παρενεχθῆναι vſurpat in iis qui modice delirant, vt & παραληρεῖν. Inde παράφοροι dicti ſunt ab Hippocrate οἱ παρακόπτοντες καὶ παρανοοῦντες: vt Galenus explicauit comm. 1. in Prorrhet.

Παράφορος στυπτηρία. dicitur aluminis liquidi ſpecies »
ſed impuri & pallidi, vide στυπτηρία. »

Παραφροσύνη. delirium. deſipientia. mentis abalienatio. Duobus modis dicitur: vno generaliter, altero particularius. Generaliter quidem dicitur, motus deprauatus & errans facultatis imaginatricis aut ratiocinatricis, in eo differens ἀπὸ τῆς ἀλλοιώσεως καὶ μειώσεως, quarum illa ratiocinatricis virtutis veluti παράλλαξις καὶ ἀπώλεια ſit, hæc vero veluti deficiens functio. Plærumque autem in vtriſque ſimul παραφροσύνη conſiſtit, rum parum apte ratiocinando. Aliquãdo vero in altero duntaxat, ſicut Galenus narrat Theophilo medico contigiſſe, cui ſola imaginatio deprauata fuit, ſimiliter & phrenitico cuidam, qui omnia vaſa diſcernens & ſuis nominibus appellans perfregit: huic enim ſola vis ratiocinandi deprauata fuit. Huius autem παραφροσύνης generaliter dictæ, ſpecies ſiue differentiæ ſunt plures, quæ ſumuntur ab eius magnitudine, cauſis, adiunctis, actionibus. A magnitudine quidem quod alia ſit magna, alia parua, quas verbis proprijs ab inuicem diſtinguens Hippocrates, in magna quidem ſignificanda vtitur verbis παρακόψαι, ἐκστῆναι, μανῆναι, ἐκμανῆναι: in paruo vero vſurpat ληρῆσαι, παραληρῆσαι, παραφρονῆσαι, παρενεχθῆναι: Galenus autem etiam παρακροῦσαι & παρακρούσαι, vt idem ſcribit initio comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν. Nam quod λῆρον ſiue παραφροσύνην ληρώδη, ſiue παράκρουσιν μανίας, ſiue παραληρεῖν, Hippocrates multis in locis accipiat ἀντὶ τῆς μανίας παρακοπῆς ἢ παραφροσύνης, annotauit Galenus comment. Aphor. 9. libro 7. & comment. 3. in libro 3. τῶν ἐπιδημιῶν, & extremo libro 3. περὶ δυσπνοίας, vbi male, meo quidem iudicio legitur παράληρον, ἀντὶ τοῦ παραληρεῖν, quod nuſquam apud Hippocr. aut Galenum παράληρον reperias, ſed παραληρεῖν frequentiſſime, etiam ſi interpres eo loco aliena dicere conuerterit. Similiter Galen. comment. in prognoſt. φρενιτικὴν appellat παραφροσύνην μεγάλην. A cauſis vero τῆς παραφροσύνης ſumuntur etiam differentiæ. Nam cum in omni cerebrum ab aliqua cauſa læſum ſit, eam vel cerebro contineri, vel aduentitiam & extra cerebrum poſitam eſſe neceſſe eſt. Eius quæ in cerebro ineſt, alia vitioſus humor eſt, alia intemperies, alia phlegmone aut eryſipelas. Vitioſus humor qui παραφροσύνην committit, triplex eſſe poteſt, ſanguis bilioſus, qui eam paruam facit & mitem, quam

quam λῆρον & παράληρον & παραφροσύνην etiam proprio & ſpeciali nomine appellant. Flaua bilis, quæ φρενῖτιν generat, modo mitiorem, modo ſæuiorem, prout magis pallida, aut magis minuſue flaua, calida & acris eſt. Tertius vero eſt bilis atra, ex flauæ aduſtione genita, ſiue etiam proprie dictus melancholicus ſuccus, à quibus factæ παραφροσύναι appellantur μανιώδεις & θηριώδεις & μελαγχολικαί, vt ſcribit Gal. comment. 1. in prorrhet. Phlegmone autem & eryſipelas à quibus ἡ παραφροσύνη excitatur aut in ipſo cerebro, aut in eius membranis conſiſtunt. Intemperies vero calida aut ſicca eſt, aut calida & ſicca ſimul. Sed calida quidem, cui nullus humor vitioſus coniunctus eſt, ſimilis eſt quodammodo ebrietati, vt ait Galenus: ſicca autem eam παραφροσύνην excitat, de qua ſcripſit Hippocrat. Aphor. 9. libro 7. à ſanguinis fluxu παραφροσύνη aut conuulſio malum. Fit enim à defectu nonnunquam, quemadmodum & membrorum tremor: cuius etiam excitandæ vim habent immoderatæ vigiliæ, cerebrum impenſius ſiccantes. Cauſæ vero extra cerebrum poſitæ multiplices ſunt: ictus & plaga in capite accepta, maxime ſi vacuum apprehenderit, vt habetur Aphor. 14. & 24. lib. 7. pulmo, ſi in eum humores refluxerint: diaphragma phlegmone aut eryſipelate aut alio ſimili affectu obſeſſum: id enim facile mentem turbat, ob idque veteres ipſum φρένας vocarunt: os ventriculi ſimiliter laborans: item hypochondria, à quibus μελαγχολία ὑποχονδριακή, ſpecies & ipſa τῆς παραφροσύνης: præterea calidi & acres vapores à ſanguine aut bile in cerebrum è toto corpore ſublati: adhæc vterus vitioſo ſucco refertus. Ab adiunctis vero etiam ſumũtur τῆς παραφροσύνης differentiæ. Alia namque cum febre eſt, alia ſine febre. Quæ cum febre eſt, vel φρενῖτις dicitur, vel παραφροσύνη eſt ſpecialiter dicta. Sed φρενῖτις quidem dicitur cerebro primario affectu laborante, habetque magnitudinem & vehementiam: παραφροσύνη autem ſpecialiter dicta, ſymptoma febris eſt, atque ex ſubiectis cerebro partibus originem ducit, ſublato ſcilicet in caput bilioſi ſanguinis vapore acri & feruenti, neque impetus tantos habet quantos ἡ φρενῖτις. Accidit autem potiſſimum in febrium ardentiſſimarum vigore: quanquam & aliquando in principijs, pro qualitate ſcilicet humoris moti, & cerebri robore aut imbecillitate. Ea autem qui detinentur, nemo φρενιτικοὺς appellauerit, vt ait Galenus lib. 3. de locis affect. ſed vel παραφρονοῦντας vel παρακόπτοντας. Quæ vero ſine febre eſt, alia ſimiliter mitis eſt, alia vero ferina. Mitis quidem eſt ſine febre ea fere quæ ab intẽperie ſicca cerebri, de qua ante diximus, tũ quæ à multis ſubiectis cerebro partibus excitatur. Ferina vero eſt quã μανίαν & μελαγχολίαν θηριώδη vocant. Ab actionibus vero etiam Hippocrates deſumit τῆς παραφροσύνης differentias, aliam appellans τὴν μετὰ γέλωτος, quæ fit à ſanguine bilioſo: aliam τὴν μετὰ σπουδῆς, quæ fit à flaua bile: aliam θρασεῖαν, quam & μανιώδη vocat, quæ fit à bile aduſta: aliam κορ-μον: aliam σιωπηλὸν, id eſt, taciturnam, quæ fere fit à frigido ſucco & melancholico: alias vero alijs etiam nominibus deſignans. Cuius omnes differẽtias non eſt facile explicare, quia tot ſunt quot hominum etiam functiones & cogitationes. De hac dicuntur verba illa apud Hippocratem, καρφολογεῖν, κροκυδίζειν, & alia in phreniticis, vt ait Galenus, vſurpari ſolita. παραφροσύνη vero ſpecialiter dicta quid ſit, iam ex ſupradictis facile intelligi poteſt. Sic enim dicitur non omnis, ſed parua modo, & ea maxime quæ febrium occaſione naſcitur & facile ſoluitur. Qua quidem ſignificatione medicos & Galenum plæriſque in locis vti reperias.

Sed & alia quædam eſt παραφροσύνη ψηλαφώδης, blanda & contrectabilis, id eſt, obſcura, de qua Gal. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 33. Alia quædam eſt quæ ἑκτικὴ dicitur; hanc fieri inquit Gal. bilioſo ſucco in cerebro ipſo, diutius & decumbente & perdurante, tum enim ſimile quippiam contrahitur lanis quæ tincturam accipiũt, nempe & hæ vix eluibiles redduntur. Talis autem cerebri velnti tinctura deſipientiam hecticã habet, poſtremo vix ſolubilem Gal. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 33. Sed & eſſe quaſdam temporarias παραφροσύνας ait Gal. quæ ab externis fiunt cauſis, vt ex carbonum caliditate, vel vini potione, vel domo calcis ſeruante qualitatem comment. 1. in 1. prorrher. part. 8.

Παρὰ φύσιν. præter naturam ab eo differt quod ἀντὶ φύσιν vel contra naturam eſſe dicitur. Si quidem affectus præter naturam id eſſe dicitur qui tametſi ex naturæ præſcripto non eſt, illi tamen vim nullam infert. Eiuſmodi eſt fœdus icteri-corum color, & qui ſolis ardore contrahitur & faciei lentigo, omnis præterea leuior affectus & præ exiguitate adeo obſcurus vt neque noſtris, neque laborantium ſenſibus animaduerti poſſit, hæc præter naturam eſſe dicuntur non contra naturam. Similiter & morbus quia non perſpicue functionem lædit; at vero contra naturam affectus eſt qui non modo naturæ limites exceſſit ſed & illi vim infert, atque id modo proxime, modo alterius interiectu facit.

Παραφυεῖς δάκτυλοι. digiti adnati apud Paulum dicuntur lib. 6. c. 43. vbi curationem & eorum abciſſionem docet.

Παραφυάς, αδος. arboris ramulus & propago, id quaſi quod arbori adnaſcitur, ſtolones ſunt qui appellent, ſcilicet inutilem è radicibus fruticationem quique arboribus auulſi viuant, Hippocr. lib. περὶ ὀστέων φύσ. vocem παραφυάδες de venarum propaginibus & ramulis vſurpauit, adnata vel adnaſcentia, ſiue potius appẽdices recte dixeris, quæ velut ramuli dicuntur quos nonnunquam caules ex ſe mittũt, quaſi nouam prolem & aſcititiam contra primum naturæ conſilium, veluti rudimenta quædam ſurculorum, quæque folijs tantum ornare deſtinarat, eaque quod quaſi adnaſcantur & ſuper accedant, agnata noſtri, velut Græci, quod circa caulem erumpentes accreſcant παραφυάδας appellarunt: verum etiam Philoſophus 3. de partibus animal. de piſcium natura loquens ait præter legitimum ventriculum, quoſdam habere, quaſdam velut cauitates, quod eo loci vocat παραφυάδας in quibus fit inchoatio quædam coctionis Ὥσπερ, inquit, ἐν σπηλαίοις θησαυρίζοντες.

Παρδαλιαγχές. cognomen eſt aconiti, quod in carne obiectum pantheras aut aliter datum cas enecet, vt cecinit Nicander in Alexipharmacis agens de aconito.

Et Plin. li. 8. c. 27. Pantheras, inquit, perfricata carne aconito (venenũ id eſt) barbari venantur, occupat illico fauces earum angor, quare

pardalianches id venenum appellauere quidam; At fera contra hæc, excrementis hominis ſibi medetur. Et lib. 27. c. 2. Tangunt, ait, carnes aconito, necantque guſtatu earum pantheras, ob id quidam pardalianches appellauere, at illas ſtatim liberari morte, excrementorum hominis guſtu demonſtratum, ſic Ariſtoteles hiſtor. animal. lib. 9. c. 6. ἡ δὲ πάρδαλις ὅταν φάγῃ τὸ φάρμακον παρδαλιαγχὲς, ζητεῖ τὴν τοῦ ἀνθρώπου κόπρον, βοηθεῖ γάρ αὐτῇ. Meminit & Dioſcor. lib. 4. c. 77. Παρδαλεῖον φάρμακον vocat author libri, τῶν θαυμασ. ἀκουσμ.

Πάρδαλις. emplaſtri nomen quod ad Andream refertur, inueterato etiam hydropi vtile. Deſcriptio eius habetur apud Aetium lib. 10. c. 22.

Παραγγελίη. præceptionem & conſiliorum breuem aut Aphoriſticam comprehenſionem ſignificat, quibus ars medica edocetur & inſtituitur in iuramento Hippocratis cui ἀκρόασιν opponit idem Hippocr.

Παρεγκεφαλίς. cerebellum. Eſt pars cerebri poſterior, durior ſicciorque ex multis & paruis corporibus coagmentata, ſubflaua, ſpinalis medullæ principium. Totum namque cerebrum in duo diuiſum eſt, anterius & poſterius, ſed ſupernis tantum partibus. Nam ſua baſi continuum eſt non ſibi modo, ſed ſpinali etiam medullæ, & per hanc cerebello. Durius autem ſicciuſque eſt reliquo cerebro, quod quo vlterius procedit, eo ſiccius euadit. colore quoque diuerſum eſt: nam cum reliquum candidum ſit, cerebellum velut vſtione quadam ſubflauum eſt: ab eo ſpinalis medulla initium accipit. Plenum & ipſum eſt animali ſpiritu, quem neruis duris à ſpinali medulla prodeuntibus impertit.

Dicitur alio nomine ἐγκράνιον.

Παρέγχυμα. Sic dicta fuit ab Eraſiſtrato propria cuiuſque viſceris ſubſtãtia. Eius enim opinio fuit, carnem appellari ſolum eam quæ muſculos conſtituit: quæ vero in reliquis partibus eſt, vt hepate, renibus, ſplene, pulmone, non caro ſed παρέγχυμα ab eo vocabatur: in inteſtinis autem, ventre, ſtomacho atque vtero, carnem innominatam relinquebat. παρέγχυμα autem dictum eſt ab eo, quod exiſtimaret viſcerum eorum molem ex ſanguine è venis effuſo concreſcere, vt ſcribit Galenus initio lib. 11. ſimpl. medic. qui tamen neglecta Eraſiſtrati opinione, eorum viſcerum propriam ſubſtantiam non παρέγχυμα, ſed carnem ſæpe appellat.

Παρέγχυσις hydrops vocatur à Græcis vt ait Cæl. Aurelian. lib. 3. τῶν χρον. c. 8. quaſi ſenſibilis & manifeſta liquoris ſuperfuſio, quæ fit inter peritonæi membranam & inteſtina, qua explicatione aſcites venit intelligendus ſicut ὕδερον eſſe ait eodem loco quem anaſarcam vocamus.

Παρειά. pars faciei quæ ab oculis ad mentum vſque protenditur. Galli vocant *la ioue*. Polluci tamen μῆλα, γνάθοι, παρειαὶ ſynonyma ſunt. genæ aut malæ dici poſſunt Latinis.

Παρειαί. vinculum quod malas continet vel fractas vel luxatas vel alio quouis modo affectas. ſic dicitur à malis per quas ducitur.

Παρεκτείνων τεταρτῖος. Tertiana extenſa, ſic dicitur ſpecies tertianæ febris intermittentis nothæ & legitimæ, cuius acceſſio longior eſt intermiſſione. Quædam enim dicitur ἁπλῶς παρεκτείνων, ſeu μεμηκυσμένος vt ea cuius acceſſio eſt 24. horarum, reliquum vero intermiſſio; alia vero dicitur ἐπὶ πλέον, vt ea cuius acceſſio eſt 30. horarum, alia dicitur ἐπιπλεῖον μεμηκυσμένος eaque eſt 36. horarum, alia dicitur ἐπὶ πλεῖστον in longiſſimum tempus, vt quæ durat horas 40. vel amplius; hæc Galen. notauit lib. 2. de differ. febr. c. 8. Idem dici poteſt de quotidiana & quartana febre. Accidit autem hæc durationis varietas pro mixtione varia humoris biliosi febrem efficientis cum pituitoſo & melancholico humore, atque etiam pro intenſiore, vel minore craſſitie aut lentore. Agathius vero παρεκτείνοντος τεταρτῖος nomine ἡμιτριταῖον intelligebat vt ſcribit Gal. dicitur & τεταρτῖος ἐκτεταμένος comment. 3. in 1. Epid. textu 3.

Παρεμπίπτουσαι ἡμέραι. dies intercidentes dicuntur, intercalares, interrepentes, quoniam inter principes decretorios & indices intercidunt, & intercalantur: vocantur & à quibuſdam prouocatorij, quod naturam proritent & ante tempus excernere cogant. Sunt autem in qualibet ſeptimana intercidentes quidam, in prima tertius, & quintus, in ſecunda nonus & decimus tertius; in tertia decimus nonus, hi ea prærogatiua decernunt quia impares ſunt, at acuti morbi imparibus iudicari ſolent. Quæ porro diebus intercidentibus contingunt criſes, fere omnes imperfectæ ſunt, quia quicquid diebus illis aggretur natura, id præter inſtitutum molitur eruptione potius facta quã oporteat, irritatur quippe maligna humoris morbifici qualitate, vnde fit vt cruda ſimul & cocta excernat & cum noxijs etiam laudabiles humores pellat, hinc relapſus periculum.

Παρεμπίπτων σφυγμός. eſt pulſus inæqualis ſyſtematicus, in quo expectata quiete in medio tanquam ſuperuacuus aliquis pulſus ſentitur. Contrarius eſt pulſui τῷ διαλείποντι, hoc eſt deficienti, in quo ſæpe aboletur aut minor apparet pulſus, cum in illo contra inter binos ictus qui ſuo ordine pulſant, medius quidam ictus præter legitimum numerum incidat. A Latinis interpretibus intercidens & coincideos vertitur.

Παρεμφρακτικόν. obſtruendi vim habens à verbo παρεμφράττω.

Παρέμπτωσις. fuit medici Eraſiſtrati dogma, qui vt locupletiſſime teſtatur Celſus in prœmio libri ſui, & Gal. in c. 3. eius libri in quo diſputat. An ſanguis in arterijs cõtineatur, hoc profitebatur, ſpiritum in ſeipſis duntaxat arterias continere, & vbi in ipſas à venis pulſo ſpiritu transfunderetur ſanguis (quæ vocabatur παρέμπτωσις) inflammationes & alios morbos ſuboriri.

Παρέμπτωσις. quoque concidentia in oculo appellatur, vbi ſcilicet in meatum, qui à baſi cerebri veniens oculo videndi facultatem tribuit, humor adaperto vel rupto vaſe incidit, obturatq; eum, vnde viſus cum dolore effunditur vt docuit Galen. in Iſagoge.

Παρενεχθῆναι. idẽ apud Hipp. quod παραληρῆσαι & παραφρονῆσαι, hoc eſt, leuiter delirare. Vide παραφορά.

Πάρεξις. dicitur apud Hippocrat. cum æger ſeipſum præbet medico curandum, quo tempore medicus primum cognoſcit affectum ipſum infeſtantem, deinde ad curationem eius accingitur. Eo ſæpe vtitur ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. poſſis Latine dicere exhibitionem.

Πάρεσις. idem quod παράλυσις, hoc eſt, reſolutio: vt & πάρετοι. οἱ παραλυτικοί.

Vide παράλυσις: exponitur etiam πάρεσις defectio & languor; Πάρεσιν autem inſuper inquit

Aretæus libr. 1. de diuturnis cap. 7. Eſſe propriæ vrinæ in veſica aut ſuppreſſionem, aut retinendi impotentiam. Cuius πρόφασιν procatarticas cauſas eſſe ait, vulnus, percuſſionem, refrigerationem, cruditatem, venerem, vinolentiam, & immodicas animi perturbationes.

Παρηγορικὸν. idem prorſus quod τὸ ἀνώδυνον. hoc eſt, dolorem ſedans. dicitur & παρηγορικὸν, hoc eſt, mitigatorium.

Παραλλάσσοντες ὀδόντες. ſerratim commiſſi dentes dicuntur, quorum ſcilicet inferiores ſuperiorum, ſuperiores inferiorum interſtitia inuicem ſubeunt vt in canibus.

Παρθένια, τὰ. ſignificare videntur virginum res & morbos, ſicut τὰ γυναικεῖα mulierum: Hippocratis lib. περὶ γυναικ. παρθενίας νόσους vocat: eſt autem hoc nomine inſcriptus liber Hippocr. περὶ παρθενίων.

Παρθένια. inſuper plurali numero, ſigna virginitatis vocantur à Bibliorum interpretibus vt Deuteron. cap. 22. de parentibus ſponſæ repudiatæ, ἐξοίσουσι τὰ παρθένια τῆς παιδὸς πρὸς τὴν γερουσίαν. Et aliquanto poſt, ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῇ παρθένια τῇ νεάνιδι.

Παρθενία γῆ. apud Nicandrum exponitur Samia terra in Alexipharm. vbi iubet accipere quatuor dragmas γαίης παρθενίης.

Παρθενὶς. Plin. li. 25. c. 7. ſcribit Artemiſiam ab Artemiſia Mauſoli vxore, denominatam eſſe herbam, quæ antea parthenis vocabatur.

Παρθένιον. aliqui ἀμάρακον vocant. folijs eſt coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore ſubuiroſo, ſapore amaro. Galli matricariam vocant. Sed hoc plurium herbarum nomen fuit apud veteres. primum quidem ſic dicta fuit à quibuſdam ἑλξίνη, quod, vt ferunt, à Minerua Pericli monſtrata ſit. Sic etiam dictam fuiſſe Mercurialem herbam, quæ λινόζωστις vocatur, Dioſcorides author eſt. Alij, vt ſcribit Gal. ἀνθεμίδα & ἀμάρακον ſic nuncuparunt.

Vide de hac Dioſcor. lib. 3. c. 155. & lib. 4. c. 191. de Mercuriali ſeu linozoſti, Theophr. hiſt. plantar. lib. 7. c. 7. Plin. li. 22. c. 17. & li. 25. c. 5.

Παρίσθμια, & ἀντιάδες. duo Græca nomina ſunt, quæ aliter apud Galen. aliter vero apud Paul. aliterque penes Aetium vſurpantur, indeque apud recentiores videntur exurgere confuſiones innumeræ, eoque magis quod his Græcis nominibus reſpondentia Latina vel exquiſita deſiderant, vel vt lubet mira confuſione perturbant: Galenus ergo lib. de tumorib. præter nat. & 3. de ſymptom. cauſ. 4. Antiadas & pariſthmia nihil aliud quam inflammationes eſſe, diuerſarum tamen partium definiuit. Antiadas enim τῶν ἀρχῇ τῆς φάρυγγος ἑκατέρωθεν ἀντικειμένων ἀλλήλοις ἀδένων, id eſt, adenum glandularumúe earum quæ inter ſe inuicem opponuntur vtrimque, in ipſo faucium initio: cap. 21. de tumor. præter nat. vel vel vt ait 3. de ſympt. cauſ. c. 4. ἐν τῷ πέρατι τοῦ στόματος, in intimo ipſius oris termino, idem namque eſt intimus oris terminus & faucium initium, harum igitur glandularum phlegmonas eſſe ἀντιάδας ait, quas tonſillas nonnulli Latine interpretantur, Pariſthmia vero itidem inflammationes eſſe voluit non tamen prædictarum glandularum, ſed earum partium quæ εἰς τὰ πέριξ ἰσθμῷ, hoc eſt, ijs glandulis adiacent proxime ſunt 3. de ſympt. cauſ. cap. 4. vel vt ſcripſit cap. 21. de tumor. præter natur. τῶν κατ' αὐτὴν φάρυγγα σωμάτων, eorum corporum quæ in faucibus ſunt, vel prout 3. aphor. comm. 26. nominis vim rationemque veſtigans ait τῶν κατὰ τὸν ἰσθμὸν χωρίων locorum in iſthmo exiſtentium: Eiuſmodi vero loca ſunt, vt ait ibidem, tunicæ communis ventri, gulæ, & faucibus, ipſique ſubiecti muſculi; alij iſthmi nomine fauces ipſumque gargareonem intelligunt, quanquam minus bene ex Gal. placitis, qui pariſthmia tunicæ communis ventri, gulæ, faucibus atque ori nonnunquam vero & muſculorum huic tunicæ ſubiectorum inflammationes eſſe voluit, nuſquam vero glandularum vt quibuſdam, interpretari viſum eſt; harum namque inflammationes ille ἀντιάδας appellauit; atque hos eſſe apud Galenum affectus diuerſos patet cùm pluribus in locis, tùm maxime ex lib. 5. de ſanit. tuenda c. 4. & 6. eiuſdem c. 12. interpretes nonnulli pariſthmia tonſillas vertunt, Antiades Græco nomine vocantes, nonnulli autem econtrà, has quidem tonſillas, illa vero Græca voce pariſthmia interpretãtur, atq. alij demum tam pariſthmia quam Antiadas nomine tonſillarum in Galeni traductionibus appellant, adeo vt ſoitam legentibus obſcuritatis confuſionem inducant. Sit igitur Galeni monumentis hoc ratum firmumq; hũc dici hominem pati pariſthmia, quoties aperto illius ore, fauces, palatumque, ac demum quicquid meatui adiacet inflammari videtur. Porro quanquam & pariſthmia & ἀντιάδες in prædictis, & alijs pleriſque apud Galen. locis, diuerſarum iam prædictarum partium affectus inflammationeſue, non ipſas particulas, particularumque integram ſubſtantiam præ ſe ferant. Nonnunquam tamen apud eum etiam pariſthmia particulam ipſam & non morbum ſignificare liquet, ſic enim 3. de aliment. facult. c. 6. ab eo ſcriptum legimus. Sunt, inquit, circa laryngem & pharynga huiuſmodi quædam glandulæ ſicut & in meſenterio, verum hæ ſunt quidem exiles, eoque vulgus ipſum latent, quæ autem κατὰ τὰ παρίσθμια καὶ τὸν λάρυγγα, magnæ quidem ſunt & conſpicuæ, in quibus παρίσθμια pro loco & non pro morbo ſumi manifeſtiſſimum eſt; Perinde ac Heræ Stomaticum ex beſaſa referens 6. κατὰ τόπ. c. 1. ait στοματικὸν ποιοῦν πρὸς συνάγχας καὶ φλεγμονὰς παρισθμίων, vbi & pro loco non pro morbo capitur, quanquam plures vel in eodem libro & libr. 7. cap. 1. ſæpe pro morbo captum nomen legimus.

Παραοδοντίδες. Sunt iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam dolentia, vt ſcribit Celſus lib. 6. c. 13. quo tamen loco quidam παρουλίδας legendum cenſent, non autem παραοδοντίδας, quod nomen hoc à nullo Græcorum vſurpatum obſeruetur.

Παροξυσμὸς. acceſſio. Eſt motus particularis morbi à remiſſione ad deterius, ſicut Aetius definiuit. Cum enim remiſſa iam priori acceſſione corpus quietem agit, ſi eam oborta perturbatio interrumpit, mothus παροξύνεσθαι, id eſt exacerbari & in deteriorem ſtatum facta eſſe cõmutatio merito dicitur. Verum ea particularis dicitur, quo excludatur & quæ totius morbi eſt, quando ille augeri incipit. Galenus comment. in Aphoriſ. 12. lib. 1. non multum differenter deffiuit, dicens παροξυσμὸν eſſe deterius tempus totius circuitus. Habet autem & ille ſua quatuor tempora, principij (quod & ἀρχὴν & ἐπισημασίαν medici appellant) incremẽtum, ſummum vigorem,

& declinationem, tum caloris motu, tum ſymptomatum vehementia diſtincta, quemadmodum & totus ipſe morbus caloris quidem motu, quod acceſſionis principium fiat calore omni toto ex corpore ad cor thoracemque concurrente: incrementum, cum illic ad extremas corporis partes ſeſe expandit: ſtatus, quando ex æquo totum corpus occupat: declinatio vero, perſpirante caliditate atque medium corporis relinquente: ſymptomatum vero vehementia, quod quæ mala principio inuadunt, incremento augentur, in vigore vehementer excruciant, in declinatione autem paulatim mitiora redduntur & euaneſcunt.

Παροξυσμὸς. Celſus acceſſionem dicit, alij exacerbationem vertunt.

Παροξυσμὸς autem in intermittentibus quidem plurimum & maxime dicitur, ſed & in continuis, ſic in Coacis παροξυνθέντες dicuntur qui grauius afficiuntur, aut per exacerbationem vt in febribus continuis, aut per nouam acceſſionem vt in intermittentibus.

Παρέμπτωσις. vide παρέμπτωσις.

Παρουλὶς. eſt inflammatio quædam partis alicuius gingiuarum reſtibus Paulo lib. 3. c. 26. & Aetio lib. 8. c. 28. Illa niſi diſcuſſa fuerit in ſuppurationem conuertitur. Sæpenumero autem ex parulide non exquiſitius (vt oportet) diſſoluta ἐπουλὶς fit, præſertimque ſi in extremo molari dente huiuſmodi parulis inflammatione oborta ſit, in quo quidem loco ἐπουλὶς proprie fieri conſueuit, vt ex eius definitione liquet. Bifariam autem παρουλὶς ab epulide differt penes Paulum & Aetium: Primo quoniam ἐπουλὶς non ipſa gingiuarum inflammatio ſed carnis excreſcentia, iuxta gingiuas eſt, ex inflammatione ſæpius originem ducens; Παρουλὶς autem ipſa præcedens inflammatio eſt. Secundo quoniam ἐπουλὶς non in qualibet gingiuarum parte & circa quemlibet dentem fieri conſueuit, verum in intimo duntaxat molari dente carnis incrementum eſt, παρουλὶς autem in quauis gingiuarum parte oborta inflammatio eſt, iuxta gingiuium dici poſſet: Vtrumque vero illum tumorem Galen. in libr. de tumor. præter natur. cap. 21. σαρκώδη βλαστήματα carnoſa germina appellaſſe videtur. Sed tum in epulidis definitione, tum & parulidis Paulus varius videtur & inconſtans: etenim lib. 3. cap. 26. Epulidem definit, carnis excreſcentiam in intimo molari dente, & lib. 6. cap. 27. Generalius definit, carnis ſcilicet incrementum μετά τινα τῶν ὀδόντων, id eſt, iuxta dentium quemuis in gingiuis prouenіens. Sed & de parulide, nam lib. 3. c. 26. Illi παρουλὶς inflammatio dicitur: At lib. 6. c. 27. ἀπόστημάτιον, abceſſus, quam vero inflammatio ab abceſſu diſter, vtrumque notum: Conciliari vero Paul. poſſit ſi dixerimus eſſe quidem parulidem inflammationem quæ niſi per ſenſui occultum halitum diſcuſſa fuerit, in ſoppurationem, adeoque in abceſſum conuertetur, tuncque iam inflammationis (tametſi largius aſſumptæ) ſpeciem adhuc eſſe: Epulidem autem dum vario modo definit dicemus bifariam quidem definiri, ſed vno modo proprie, alio vero ample & communiter.

Παροχέτευσις. deriuatio. Eſt vacuatio humoris per vicinam partem. Eſt autem curationis genus, vt ſcribit Galenus initio comment. 2. in lib. 6. Epidem. ad humores pertinens, cum videlicet humor qui vacuari debet, non per eam fertur partem per quam eum ferri oportet, nec tamen valde procul à conuenienti, neque ad remotiſſimam, ſed per propinquam. Sunt vero huius exempla hæc, cum id quod per palatum vacuatur, per nares trahitur, nobis irritantibus aut per acria medicamenta prouocantibus: cum quod fluit ad oculos aut aures, tum in nares, tum in os traducitur, collotionibus & gargariſmatis acribus atque alijs eiuſdem generis remedijs: cum, quod defluit per aſperam arteriam in pulmonẽ, ad ſtomachum conuertimus: id enim potius optandum: cum ſanguinem per ſedem profluentem in muliere, per vuluam deriuamus: ſimiliter cum mulieri ſanguinem vomenti, ex Hippocratis conſilio, menſes ducimus, ſed hoc exẽplum reuulſionis potius fuerit quam deriuationis. Reuulſio enim fit per loca plurimum diſtantia, eoque ſolo à deriuatione differt. Deriuatio item eſt, cum qood per renes & veſicam fertur, ad aluum deducimus, aut contra ab aluo ad vrinas. Fit deriuatio à dextris ad ſiniſtra, ab anterioribus ad poſteriora, & contra, ſed breuiſſima via. alioqui ad reuulſionis naturam magis accedit. eſtque humoris tum fluentis, tum iam impacti & in ęgra parte cõſiſtentis. in quo etiam videtur à reuulſione differre, quæ fluenti tantum humori adhibetur.

Πάρυγρον. emplaſtrum eſt ab Hera primum deſcriptum hunc in modum, (ſicut Galenus prodidit libro 7. τῶν κατὰ γένη.) Adipis ſuilli recentis & curati vnc. XLIIII. ceræ vnc. XXIIII. ceruſſæ vnc. VI. argenti ſpumæ vnc. VI. liquida cum aridis permiſcentur, ac manebit quidem aliquamdiu liquidius, poſtea vero conſiſtet per ſe & compagem acquiret. Alij vero poſtea aliter pro ſuo quiſque arbitrio compoſuere. Emollit primo ordine, præſertim recens: inueteratum enim magis digerit. inflammationem quidem coercet & lenit, ſed vlcera ſordida reddit. vide apud Paulum & Aetium.

Παρωνυχία. eſt abſceſſus ad vnguis radicem natus, alij malunt inflammationem vocare. Non leue prorſus malum eſt, vt quod dolores & febres aliquando moueat. Et tamen Latini reduuiam curare, pro occupari in re minima, prouerbij loco vſurpant. Ex quo arbitror reduuiæ nomine non tantum παρωνυχίαν deſignari, ſed eum etiam affectum in quo ad vnguium latera caruncula, aut cutis portio reſoluitur nullo fere dolore. Inde Latini reduuiam vel rediuiam malũ hoc nuncuparunt: rediuire enim reſoluere eſt, vt ſcribit Feſtus. Quãquam Hermol. Barbarus reluuium etiam vocet à reluendo, hoc eſt reſoluendo. Barbari pannaritium vocant.

Παρωνυχία. frutex eſt exiguus, in petris naſcens, peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus folijs. Sic dictus videtur, quod parony chijs atque fauis remedio ſit. Vis eius eſt tenuium partium, exſiccat ſine morſu, & valde digerit. Excalfacit & deſiccat tertio ordine.

Παρωλένια. Camerarius ex Polluc. vocari ait interiores lacertorum toros; Pollux ſi quidem libr. 2. τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ βραχίονος nominari μύας ait, id eſt, muſculos; τὰ δὲ ἔνδον appellari inquit παρωλένια, idem tamen paulo poſt ſcribit τὰ παρωλένια nuncupari etiam, ἀγκάλας & ἀγκαλίδας; Heſychio autem παρωλένια ſunt τῶν χειρῶν τὰ ὄπισθεν.

Παρωπίαι. ſic dicuntur oculorum minores anguli qui ad tempora ſpectant: vt & oppoſiti, qui ſcilicet ad nares ſunt, ἐνωπίαι vocantur.

Παρώπτησις. adaſſatio, cum videlicet aliquid ad prunas torretur, quam vocis ſignificationem videtur Cælius Aurelian. innuiſſe lib. 2. τῶν χρον. c. 13. libr. 1. cap. 1. & libro quidem 2. ſub finem. & & lib. 3. cap. 1. & 2. vbi παρώπτησιν fieri innuit ex pariatibus ignitis, vel carbonibus & ceromate, & c. 5. lib. 3. conuenire inquit hepaticis in littore ſicco ex arena ſole ignita paroptesin; Cachecticos etiam ibidem cap. 6. arena littoraria ignita circumtecto corpore torrendos eſſe ait, & lib. 5. cap. vltimo ad πολυσαρκίαν commendat παρώπτησιν ex flamma, vel carbonibus, & ſiccis vaporibus, quibus ſudor prouocatur, & lib. 1. cap. 1. in remedijs Cephaleæ. Erit igitur inquit radendum caput, tum etiam παρωπτήσεις adhibenda erit ex carbonibus æquali vapore madentibus, qua voce intelligunt ſudoris euocationem ad ignem vel prunas in Laconico aut ad arenam feruefactam.

Παρωτίς. Tumor eſt glandulatum ſub auribus: Gal. lib. 3. τῶν κτ' τόπ. parotidem de genere inflammationum eſſe dixit: Paulus non inflammationem ſed affectionem tantũ dixit adeo vt tumor omnis ſiue ſchirroſus ſiue etiam œdematoſus non ſola inflammatio parotis nominetur. Sic Hipp. conſtitut. 1. lib. 1. Epid. parotidas deſcribit, quas magnas fuiſſe dicit, laxas, diffuſas citra phlegmonem & dolorem, & quæ obſcure euaneſcebant, eæque ſine febre, quanquam in commentario Gal. explicat, quaſi Hipp. dicere voluiſſet ſine inſigni febre, deſcribique ait parotides ex genere tumoris œdematoſi: Parotides autem proprio & integro nomine, interdum vocat Hippocr. ἐπάρματα, interdum vero τὰ παρ' ὦς. vt 6. Epid. τὰ παρ' ὦς ἀμφὶ κρίσιν φλυζόμενα, Primo vero Epid. fuſa oratione ἐπάρματα κτ' τὰ ὦτα, & in Coacis τὰ παρ' ὦς ἐπάρματα, & ibidem τὰ παρ' ὦς ἐρυθήματα, id eſt, pone aures ſuffuſos rubores quaſi οἰδήματα φλεγμονώδεα, inflammatorios tumores, ob idque etiam ibidem αἱμοῤῥώδεα, hoc eſt, ſanguineas parotidas vocat, vt & alio rurſum loco ὑπνώδεα οἰδήματα, tumores ſoporatos quaſi qui ſoporem ſui prænũtium inuehant, aut quod cum eo coniuncti ſint, parotidum quippe aduenientium fidem facit coma in cephalalgijs cum febre; Sed & parotides à Satyris τὰ σατύρια vocantur, qui quidem priſcorum lingua φῆρες nominabantur, erantque ſub auribus tuberoſi vt viſum erat pictoribus atque Poëtis: Sunt autem parotides abceſſuum genus in quo noxium humorem in glandulis aurium natura reponit, dictæ ab eo loco qui ob laxitatẽ & venarum atq; arteriarum illac in cerebrum aſcendentium amplitudinem defluxiones facile excipit, modo à capite, modo à reliquo corpore. Contingunt autem parotides in morbis longis nimirum qui 20. diem excedunt quos ex decidentia acutos vocãt, & qui ſecundã periodũ ſuperant vniuerſalem quæ in 40. diem incidit, bis enim temporibus quaternariorum vis perijt, & elangueſcit perturbatio critica ex certamine naturæ & morbi: ſed neque in longis ſolis, neque ſemper neque in omnibus, in acutis enim interdum parotides apparent, verum ſymptomaticè vt bubones. In longis autem ſi febris detineat neque remittatur, & ſalutaria ſigna coniuncta ſint, abceſſus fiunt in crure & partibus inferis ob frigus & craſſitiem materiæ, & virium diuturnitate morbi languentium infirmitatem, modo ne vrina multa & craſſa cum hypoſtaſi multa materiam abceſſus ſubducat. Vt autem parotides fiant, alterum è duobus aut vtrumque adſit neceſſe eſt, capitis affectio & materiæ certa qualitas, indicant enim parotides lethargos & omnia capitis mala: de qualitate materiæ ita ſentiendum. In febribus longis, acutioribus tamen quam quæ abſolute longæ ſunt, & in quibus humores minus craſſi ſunt, copia caloris maior & valentior facultas; medij morbi inter hos & abſolute longos ambigunt, in quibus ex tempore morbi & diuturnitate definiendum non eſt, an ſurſum ad maxillas, an deorſum ad crura abceſſus futuri ſint, ſed ex his ſignis: Si æger ſubito atque difficulter ſpirare cœperit, mox autem hæc ſpirandi difficultas deſierit, & illam capitis grauitas & dolor & coma & ſurditas exceperint. Sin ex his nullum apparuerit, percipiatur autem in articulis & locis inferioribus vel grauitas, vel tenſio, vel inflammatio, vel dolor, hinc in inferioribus partibus abceſſum ſperabis: Item ſi hypochondria æſtu & dolore conflagrent, imis partibus oriuntur abceſſus; ſi mollia & doloris expertia per totũ morbi decurſum, ad aures. Tria ergo neceſſaria ſunt, materia craſſior & copioſior quam ſit in vere acutis, minus craſſa & frigida quam in valde diuturnis. Secundò calor paulo vehementior quo materia attenuetur penetret & ſurſum efferatur. Tertiò naturæ robur quo deficiente, ſymptomatica translatio conuulſionem aut aliquid ſimile accerſit, hoc multis locis Galen. docet vt 3. prorrhet. 73. 1. Epid. comment. 1. & 3. prorrhet. 69. Quod ſpectat ad parotidum differentias, aliæ paruæ ſunt quæ ſcilicet nec germen habent, nec dolore aut inflammatione cruciant, nec ex materia cruda craſſa & praua conſtant, vel quæ aut facile diſcutiuntur, aut commode & expedite ad ſuppurationem ducuntur; molles laxas & magnas ſine dolore deſcribit Hippocr. 1. Epid. In conſtitutione humida & caliginoſa διὰ τῆς πλατυσξίας τῆς ἀχλυώδεος οὐσίας, à ſubſtantia aerea magis quam frigida, quæ facile diſcutiebatur & omnibus ἀσήμως euaneſcebat. Alterum genus δυσδιαφόρητον difficilius cum dolore tenſione & rubore, ſanguine & bile mixtis in qua ſuppuratio & coctio neceſſaria eſt; Coctionem dico in venoſo genere, nam Craſtitonactem & ancillam pictoris ſuppuratis parotidibus interijſſe ſcribit Hippocr. quia contingit particularem in parte aliqua fieri cõcoctionem, morbo toto haudquaquam concocto; Poſſunt & citra ſuppurationem ac reſolutionem curari, materia ad inferiores partes conuerſa, & per vrinas aut dyſenterias expurgata, vt in Hermippo Clazomenio. Peſſimum genus quod fractis viribus ſuperuenit aut ad ſuppurationem duci non poteſt ob materiæ craſſitiem, aut intro teſlnit crudo morbo, & quod ſcribit Hippocrat. in morbo longo laborioſo cum mala colliquatione. Aliæ inſuper ſanguineæ ſunt, aliæ vertiginoſæ vt docet Hippocrat. In Coacis & quas paruis opponit; Sanguineas appellat quæ vel cum phlegmone à ſanguine & bile apparent, quas loco Epid. citato laxis & mollibus oppoſuit, vel quæ cum hæmoptyagia coniunctæ ſunt, aut eam

ſequuntur morbo imparem, illæ enim niſi celeriter ſuppurent, vires diuturnitate morbi fractas, dolore calore & vigilijs celeriter reſoluũt; hæc vero ſunt indicatoria indicantia cum prauis & pernitioſis ſignis conioncta. Vertiginoſas autem lethales eſſe ex eo intelligitur, quod flatuoſi ſpiritus motio & inordinatus motus in capite caloris natiui infirmitatem, materiæ craſſitiem ac cruditatem, & eius diffuſionem atque refluxum in cerebrum denunciat: nam ſi vertigo initio febrium media eſt inter affectum plane perniriofum & ſalutarem, in ſtatu & iam proſtratis viribus pernitioſam eſſe conſtat, modo ne à ventriculo aut perturbatione critica trahat otiginem: in vniuerſum vero abſceſſus boni ſunt qui maxime deorſum, qui quam longiſſime à morbi foco abſiſtunt, & qui cum coctionis ſignis apparent vt docet Hippoc. 2. Epid. ex tribus illis conditionibus duæ perpetuo abſunt à parotidibus. Perpetuo enim prauæ ſunt loco qui cerebrum facile in ſympathiam trahit. Si quod igitur aliud prauum ſignum acceſſerit mors eſt in propinquo; Praua autem ſigna ſunt cruditas morbi, defectus ſuppurationis, ſine fluxione alui aut vrinæ, aut reſolutione, diadoche ad pulmones, doloris vehementia & ſympathia cerebri, quam indicat vertigo pertinax.

Παρόπτιον. dicitur alter oculi angulus qui aures ſpectat, oppoſitus angulo nares intuenti qui ῥινηρ dicitur Scholiaſt. Nicandri.

Πασίωνος τροχίσκος. is recipit ſquamæ æris drach. XII. æris vſti, ſalis ammoniaci, aluminis rotundi, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum drach. VIII. Ærugo cum ære, ſquama & alumine ſub ſole conteruntur, & probe tritis thus additur: inde formantur paſtilli. valent ad thymos, condylomata, myrmecias. Paulus eos τῷ αἴθρᾳ imponit libr. 4.

Πασίφιλος. genus emplaſtri ſicci, cruſtam inducentis. Conſtat, vt ſcribit Aetius, paribus portionibus atramenti ſutorij, ſandarachæ, miſyos, chalcitidis.

Πάσματα. medicamenta inſperſilia in farinæ aut pulueris modum. Eadem compoſito nomine etiam διαπάσματα vocantur, & apud Latinos recepto. Vide διαπάσματα.

Πασπάλη ἡ

Πάσπαλος. dicitur ab Hippocrate ὁ κέγχρος, id eſt, milium, vnde etiam apud eundem πασπαλίτης ἄρτος vocatur panis, vel farina milij ſubtilis, vt habetur apud Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Vnde πασπαλίτης apud Hippocr. eſſe dicitur, κεγχρίτης, milij molitor, & πασπαλίτης ἄρτος de quo in voce ἄρτος.

Πασσαὶ. ſic vocantur iridis partes nigræ, quæ oculi pupillæ proximæ ſunt.

Apud Heſych. & Pollucem inuenio πασσὶ à quibus eſſe dicitur τὸ περὶ τὴν κόρην μέλαν nigrum illud quod circa pupillam eſt.

Πασσαλίσκος. σμικρὸς πάσσαλος. hoc eſt, paruus paolus, paxillus, apud Hippocratem, vt ſcribit Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πασσοδείων σταφυλὴ. vua paſſa, hoc eſt, in vite à ſole diutius aduſta. Quæ autem à ſua vite detracta ſoli exponitur ſiccanda, ἡλιοπασσοδείων vocatur. de qua vide ſuo loco.

Πατητὸς. genus eſt palmæ tertium, vt ſcribit Plinius, ſed nimio liquore redundans, cuios pomum etiam in ſua matre dehiſcit & rumpitur, calcatoque ſimile apparet: inde nomen inditum. Sunt autem qui in eo nomine palmulas paſſas, & à ſole in ipſa arbore vſtas & corrugatas intelligendas cenſeant: quo etiam modo πασσοδείας σταφυλὰς interpretantur, ex quibus Aetius libr. 9. cap. 24. vinum ſcybelites ſtillare ſcripſit: quanquam eo loco reuera calcatas intelligere poſſumus, ex quibus vinum ſponte fluere dicitur, ſi rationem habeamus eius quod prælo expreſſis vuis manat. Cæterum palmulatum prædictum genus non de ijs modo dicitur quæ iam diutius in arbore ſolem paſſę fuerint & prope exiccatæ, ſed de ijs etiam quæ ante maturitatem ſucco grauidæ & turgentes rumpi ſolent.

Πάτος. ſont qui eo nomine ſignificari dicant puluerem, qui luctaturis poſt olei illitionem inſpergebatur & affricabatur, κονίσαλον ab Atticis vocatum, denſandi atque roborandi corporis gratia. Sunt vero qui non eum modo puluerem, ſed ſudorem ipſum pulueri miſtum πάτον vocent, vt Aetius lib. 2. cap. 107. ſctiptum reliquit.

De eo plura vide in dictione ῥύπος.

Παῦλα, ἡ. emplaſtri nomen ſtrumæ & bubonibus efficacis, deſcribitur à Paulo lib. 7. c. 17. conſtat cera, reſina, Colophonia & nitro.

Παφλάζοντ. fictum nomen eſt ab Hippocrate, qui eo nomine deſignare voluit τοὺς πταίοντας καὶ ἐπαναβαμβαίνοντας ἐν τῷ διαλέγεσθαι, hoc eſt: qui in differendo voce labuntur, & ſæpius eadem repetunt: vt explicat Galenos ἐν τῇ γλώσσαις. Homerus ἀμαρτοεπῆς appellat, vt videre licet vbi Therſitem depingit.

Hæc autẽ vox proprie fluctuum exæſtuationem turbulentam & ebullitionem ſignificat, ſpumantemque vndarum inter ſe colliſione ſaliuationem cum magno ſonitu, vnde ad impeditum & veluti bullantem ſermonem tranſlata vox eſt, dum præ magoa humoris copia ad motum lingua expediri nequit, indeque velut alternare cogitur & reſumere.

Παχλὴν ἀντίδοτος. ſic dicitur antidotus quædam ad tuſſim & moltos alios affectus vtilis, deſcribitur apud Gal. lib. 7. κατὰ τόπ. c. 5.

Πάχος. de corpotis mole & craſſitudine dicitur Hippocr.

Παχυμερῆ. dicuntur ea quæ craſſarum ſont partium quæ etiam Galeno dicũtur ἁδρομερῆ; opponuntur eis λεπτομερῆ, inde παχυμέρεια, craſſitudo partium apud Galen. quem de his vide li. 4. de ſimpl. medic. facultat. c. 3.

Παχυντικὸν φάρμακον. medicamentum incraſſans dicitur quod liquidos & fluxiles humores compactiores & craſſiores reddit, hæc aotem craſſa atque terrena materia conſtare oportet, vt ſe tenuioribus immiſcendo incraſſent ea, non aliter quam cum ex aqua terræ commixta fit lotum.

Παχὺς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantor.

Παχυσμὸς. craſſitudo, opponitur τῷ λεπτυσμῷ, extenuationi, & à cauſis fit contrarijs, definitur in tumorem ſublatio εἰς ὄγκον ἐπίδοσις à Galeno cõment. 3. in 6. Epid. 29. vbi & de mangonom artificio in ea procuranda agitor.

Παχύχυμα. craſſi ſucci alimenta appellantur.

Πεδιάσιμος. ſpecies eſt myrrhæ, præpinguis, qoa expreſſa ſtacte emittitur. authore Dioſcoride.

Πέδιον. planta. ima planta pedis. Pars eſt pedis quinque oſſibus conſtãs, inter tarſum & digitos ſita.

Hæc per ſynarthroſin qoinque pedis digitis inarticulantur. Proportiooe reſpondet metacarpio quod in manu eſt, niſi quod in manu primum pollicis os cum carpo diatthroſi copulatur.

Græcis πολυοςέον dicitur à multitudine oſſium quibus conſtat.

Πέζαι. vſurpatur hoc nomen ab Hippocrate libr. 2. de morbis mulierum, vbi ſcriptum eſt, καὶ αἱ πόδες ὀδυνῶνται, αἱ πέζαι μάλιστα. Ac Zenodotos quidem libro quem edidit περὶ ἐθνικῶν λέξεων ait, Arcades & Dores πέζαν pedem vncare. Verum Hippocrates ſic videtur appellaſſe vel imam plantam, vel malleolos pedum. Author Galenos ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πεῖνα ἢ

Πείνη. fames. Eſt ſuctionis in vētriculo ſenſus. Cum enim propter vacuationem & alimenti penuriam partes exinanitæ cibum naturaliter appetant; primumqoe ex exinaniri ſoleant quæ ſunt aeri ambienti proximæ, illæ à proximis ſibi alimentum trahunt; deinde rurſus illæ ex ijs quæ ſibi ſunt proximæ, donec ità continuata ſerie ad venas quæ ad ventriculum pertinent vacuatio ſuctioque perueniat. Tunc autem ventriculus exugi ſe ſentiens, fameſcit, & eam excitat appetentiam quæ animalis nuncupatot. Hic ſuctionis ſeoſos πεῖνα à Galeno proprie dicitur (Latini non aliter quam famem appellant, quo tamen nomine etiam λιμὸν ſignificant) animalem ciborom appetentiam pariens, factus autem à vacoatione & vacuatorum appetentia naturali, ventriculi ſuctionem excitante. Nam cum hæc quinque ſymptomata, vt ſcribit Galenus, ordine qoodam ſeſe deinceps conſequantur, vacuatio, vacuatorom appetentia naturalis, ventriculi ſuctus, ſuctionis ſenſus, & appetentia ventriculi naturalis, fames quæ ſuctionis ſenſus eſt, ordine quarta eſt. Sic facile intelligitur qoo differat fames ab appetentia. Nam cum appetentia geminoa ſit, vna naturalis, altera animalis, fames vna eſt, eaque ſemper animalis. Adhæc plantæ etiam naturaliter appetunt: animātium & eorum modo quæ ſenſu prædita ſunt, fames eſt. Senſus enim qui ad ſola animalia pertinet, eam parit. Non eſt igitur fames appetentia, aot cibi potioniſque auiditas, ſed naturalis quidem appetentia famem parit, & hæc rurſus animalem appetentiam. Vis enim illa animæ interior triſti quodam ſuctionis ſenſu affecta, cibum potumque protinus concipit, & in eorum deſiderium fertur. Horum tamen ſymptomatum proximitas facit, vt fames interdum appetentia vocetur. Cæterum quomodo differāt πεῖνα καὶ λιμὸς, quorum vtrumque vnico nomine Latini famem vocant, vide in dictione λιμὸς.

Πεῖρα. experimentum, ſioe experientia. vocabulum eſt empiricorum proprium. Significat autem eius quod frequenter & eodem modo viſum eſt, comprehenſionem atque memoriam. vel definire potes, experientiam eſſe eius quod eodem modo viſum eſt, obſeruationem atque memoriam. Idem vero eſt obſeruatio atque experientia. Galen. de optima ſecta. Eſt & experientia quam οἱ ἐμπειρικοὶ καὶ μεθοδικοὶ πεῖραν τετριμμένην, quaſi iam tritam experientiam, appellabant, ab experimentali diſciplina ductam. experimentalem vero diſciplinam vocabant, eorum habitum quæ ita frequenter apparuerunt, vt iam inde theoremata ſint comparata, perceptumque nūquid illa ſemper aut plerumque aut vtrouis modo, aut raro euenire ſoleant. Scribit Gal. libello de ſubfigurat. empirica. vide ἐμπειρικός.

De experientia ſic poteſt ſcribi apertius ex Galen. lib. de ſubfigurat. Empirica: Experientia vel fortuito vel conſulto fit: fortuito fieri dicitur quæ ſine humano conſilio, vel caſu, vel natura euenit: Caſu vt ſiquis, cui occipitium dolore afficiatur deciderit, atque inde vena recta frontis inciſa, ſanguineque educto iuuetur: natura vero vt ſi febricitanti ſanguis per nares effluxerit, vnde ſtatim deſierit febris: hæc autem ſpecies dicitur περίπτωσις, vel πεῖρα περιπτωτικὴ ab ipſis Empiricis: Quæ autem conſulto fit eſt, vt ſi quis in febre ſitiens aquam bibere coactus fuerit, & ſic euaſerit febrem, diciturque ab ipſis Empiricis nomine proprio αὐτοσχέδιον. Tertia præter has eſt experientia quam μιμητικὴν appellabant, id eſt imitatoriam, cum quiſpiam imitatur quod ſemel aut bis aut frequentius factum conſpexerit, addebant & quartam, quæ ab ipſis τριβικὴ πεῖρα dicebatur, id eſt, trita experientia quam ab experimentali diſciplina ductam ſoli artifices vſu exercent, eſtq; habitus eorum quæ ita frequenter apparuerint vt iam inde theoremata ſint cōparata, fit hæc per μετάβασιν εἰς ὅμοιον per tranſitum ad ſimile vt ſcribit Gal. lib. de optima ſecta, in illa longo iam tempore exercitatum τρίβωνα appellabant, & τριβωνικὸν medicum.

Πελασγόν. ſic appellatur à quibuſdam τὸ ἀμάρακον teſte Plinio.

Πηλαμύδες. ſunt piſces exigui ex quibus τάριχος olim præſtantiſſimum fiebat & ſummo in pretio habebatur, tum ob carnis mollitiem, tum ob voluptatem, dicebatur vſitato nomine τάριχος σαρδῶν & σαρδῶ: ex ponto aduehebantur. ſed ex Sardinia & Iberia multo præſtantiores ait Gal. 3. de facultatibus aliment. c. 31.

Πελεκῖνος. ſecuridaca. herba aut frutex potius. viſcerum obturationes expurgat, ob vim amaram & ſubacerbam. atque hæc vis & in ſemine & in ramulis eius continetur, Galeno teſte. Sed & hoc nomine ab vnguentarijs appellatum fuiſſe τὸ ἡδύοσμον Dioſc. prodidit.

Πελιδνόν. liuidum. ſic dicitur color inter plane nigrū & rubrum, aut aliquem aliom ex floridis colorem medius: fit autem vel ex ipſis floridis in nigrum abeuntibus, vel ex nigro in album cedente, vt apparet in ſuppurationibus, in quibus quod nigrum erat, liueſcere incipit, & ex liuido ad colorem ignis tendere, & paulatim candidius fieri: proxime accedit ad fuſcum. Contrahitur in corporibus à ſanguinis & caloris natiui defectu: frigus enim liuidum & nigrum colorem inducit. Deſignat & humorem, veluti viridis, praua qualitate præditum, ſicut rubidus ſanguinis copiam.

Πελιοὶ πυρετοί. liuidæ febres dicontur Hippocr. lib. 5. Epidem. in quibus cutis, labia, & oculorum alba liuent ex defectu ſanguinis & caloris innati.

Πελίωμα. vox ea ſæpe vſurpatur ab Hippocrate, ſignificatque maculam modo liuidam, modo nigram ex affuſione ſanguinis impuri & corrupti, & fit non ſecus atque vibices.

Πέλλα. liuida, ſubfulua, apud Hippocr. quæ idem πελλνὰ nuncupat. Zenodotus ſcripſit apud Sicyonios πέλλον dici τὸ πυῤῥόν. refert Galen. ἐν ταῖς

γλαύκωμα. Erotianus vnico λ habet πίλον, exponens ὑπόφαιον, ſubfuſcum, eoſque reprehendens qoi πίλιον pro eo ſcripſerint, quum apud Sophoclem quoque in Amphiarao legatur κυνὸς πίλος eadem ſignificatione. Eadem ſcriptura apud Etymologum eſt: apud Suidam vero πιλὸς, apud Heſych. πελλὸς oxytonos, expoſitum itidem μέλας, niger.

Πίλμα. planta pedis, hoc eſt ima pedis pars qua ſolum teritur: Latinis ſolum dicta. Alexaoder Aphrodiſeus πίλματα tribuit digitis, imam eorum partem ſic appellans, quæ vngui ſubiacet.

Πέμματα. placentæ Galeno dicuntur libr. 1. de ali-
» ment. facult. cap. 3. ex Dioſcor. Heſychio ſic
» vocantur ποικίλα ἐδέσματα, vide ἄρτος ἄζυμος.

Πέμπελος. dicitur ſenex, vt ait Galenus, qui ad tertiam ſenectutis ætatem peruenit, decrepitam videlicet, & propter virium infirmitatem iam rebus omnibus inutilem. Sic autem vocatur, vt aiunt qui vocabulorum etymologijs gaudent, ab eo quod eſt πέμπεσθαι τὴν εἰς ἅδου πομπὴν, id eſt, quod mox ad manes ablegandus ſit.

» Vt ait Galen. 5. de ſanit. tuenda: item Suidæ
» πέμπελος eſt γέρων, γραῦς, παρὰ τὸ πέμπεσθαι εἰς ἅ-
» δην: Heſychius vero πέμπελον exponit non ſo-
» lom γεραλέον, ſed etiam στωμύλον, λάλον, eſt enim
» ſenectus garrula & loquax.

Πεμφιγώδης πυρετὸς. flatulenta ſeu inflata febris. Eſt differentia febris apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ſed quam plærique vario modo interpretati sũt, vt ſcribit Galenus. Alij diariam febrem intelligunt, natam ſpiritibus incenſis, quæ & πνευματώδης, hoc eſt, ſpirituoſa, à quibuſdam propterea dicitur. vel πεμφιγώδης πυρετὸς dicitur, vt ait Galenus ἐν τῷ γλώσσαις, νοτίδος μεστὸς καὶ ὑγρότητος, hoc eſt, febris madens & humida, ab effluuio quodam aeroſo & vaporoſo per cotem ſæpius erũpente. Vel ea febris ſic vocatur quæ veluti exilientium & manui occurrentium ſcintillarum opinionem præbet: vel ita appellatur peſtilens ἡ μετὰ πεμφίγων, hoc eſt, quæ cum puſtulis effloreſcit. Verum Galenus in eam ſententiam inclinat, vt diaria intelligatur, quæ in ſpiritibus incenſis & interdum putrentibus conſiſtit. Quanquam & per πεμφιγώδη poſſit intelligi σωόχος non putris, quam ob id inflatiuam vulgus practicorum vocat, quod ſanguinis calore febrili feruentis copia venæ omnes plurimum ſint inflatæ, & ſanguine flatuoſo & bullante plenæ.

» Has autem febres Gal. 6. epidem. eſſe inquit
» aſpectu graues & terribiles propter ſcilicet
» phlyctænas & papulas quæ in ijs frequentes
» erumpunt, ſed & quia quaſi plagis dolorificis cę-
» ſi, his maculis ſcatent, nimirum à ſangoine craſ-
» ſo putrente & efferueſcente cum interna in-
» flammatione viſcerum: de harum febriom recta
» appellatione vide plura apud Gal. comm. 6. in 1.
» Epid. part. 29.

Πέμφιξ. varia ſignificat, apud poetas præſertim, Ga-
» len. enim comment 6. in 1. epid. part. 29. modo
» flatum ſignificare, ait, modo radios ſolares, mo-
» do nubem; Galeno vero bulla eſt ſiue puſtula è
» cute prorrumpens: Euryphon medicus apud
» Galen. loco citato, οὐρέει ὀλίγον ἑκάστοτε, καὶ ἐφίσταται
» ται πέμφιξ οἷον ἐλαίου χλωρὴ, ὥσπερ ἀράχνιον, id eſt,
» mingit parum ſemper, atque ſuperſtat πέμφιξ,
» tanquam olei viridis velut tela aranea: verum
» inquit ibidem Galen. videtur πέμφιγα vocare
» non ſolum φλύκταιναν ἀλλὰ μόνον τὸ περιγράφον αὐ-

τὴν ἔξωθεν ἀραχνίῳ παραπλήσιον. Id eſt, ſed ſolum "
quod ipſam phlyctænam circumſcribit exterius "
telæ araneæ ſimile: vox denique πέμφιξ pro "
bulla quæ in aquis & humidis quibuſlibet flato "
quodam extruditur & ſupernatat vſurpatur à "
Nicandro in Theriacis. "

Πεμπταῖος πυρετὸς. quintana febris. Species eſt febris intermittentis quinto quoque die acceſſiones habentis. De ea quidem Hippocrates ſcripſit lib. 1. de morbis vulgaribus: negat tamen Galenus viſam à ſe, niſi obſcuram valde & difficilem. Hippocratis verba de ea habentur. Quintana peſſima eſt omnium. etenim & ante tabem & iam tabidis ſuperueniens, perimit. Ego memini Pariſijs me eam vidiſſe ſemel, eamque duplicem, cuius fuerunt plurimæ acceſſiones. Impares illæ erant, multumque ab inuicem diſtinctæ: alias tertiana fuiſſet. Exceſſerunt autem numerum qoindecim aceeſſiooum diſtinctarum ab inuicem tempore inuaſionis, horrore, magnitudine & longitudine acceſſionum & ſudoribus. vt nemo ſit vel mediocriter verſatus in arte medica, qui febrem eam conſtare complexu duplicis quintanæ non intelligat.

Πεντάθετον. emplaſtri nomen, ad colliſa, vibices flagellorum & cutem excoriatam accommodi. Habetur apud Aetium lib. 15. c. 35.

Πεντάμυρον. vnguenti nomen ſic dicti quod quinque rebus conſtet: ſtyracis vncia, maſtiches ſextante, ceræ albæ quadrante, opobalſami triente, vnguenti nardini quincunce, vt habetur apud Aetium l. 12. c. 44. Similis omnino deſcriptio eſt apud Paulom l. 7. c. 18. niſi quod non opobalſamum, ſed opopanacem habet.

Πεντόζος, ſeu πέντοζος apud Heſiodum dicitur ma- "
nos, quoniam in digitos quinque tanquam ra- "
mos fiſſa eſt velut arbor. "

Πεντάφυλλον. quinque folium, herba eſt ramulos habens feſtucarum modo graciles, palmum non excedentes, & in ijs ſemen: folia menthæ ſimilia, in ſingulis pediculis quina, nec plura, niſi perquam raro, & per ambitum crenata ſerræ modo, florem in cãdido pallidum vel auri æmulum. Radix ſubrubra, oblonga, paulo craſſior quam veratri nigri. Ab ea oon looge abeſt quam officinæ tormentillam vocãt, niſi quod ſeptem non quinque habet folia. Archigenes apud Galenum lib. 5. τῶν κατὰ τόπ. cap. 9. ſcribit πεντάφυλλον à quibuſdam ἑυπεντάφυλλον dici. Deſiccat tertio ordine, minimum habens euideotis caliditatis, & minimom acris eſt.

Dicitur & πεντάπετηλον à Nicandro in The- "
riacis. "

Πεντόροβον. ſic à quibuſdam dicitur ἡ παιωνία, vt Dioſcorides & Plinius ſcripto prodiderunt.

Πέπανσις maturatio. Dicitur proprie, aothore Ariſtotele, alimenti in fructibus concoctio. Ac quoniam concoctio perfectio quædam eſt, tunc maturatio perfecta eſt cum ſemina quæ fructu continentur tale aliquid efficere poſſunt qualia ipſa ſunt. Quamuis autem ad fructus proprie ἡ πέπανσις pertinet, tamen multa alia præter fructus πέπονα dicuntur per metaphoram, quoniam non ſint primum indita nomina ſingulis quæ à naturali calore & frigore perfectionem conſequuta ſunt. Nam & φύματα & pituita & reliqui tum humores, tum morbi πεπαίνεσθαι dicuntur.

Πεπασμὸς. maturatio, concoctio. Dicitur, inquit Galenus comment. 2. in libro 1. τῶν ἐπιδημιῶν, morbi

& eorum quæ præter naturam ſunt, velut coctio quædam maturatio, in qua quod aſſimilatur paucum eſt, quod autem ſemicoctum ſuperfluumque relinquitur, multum. Idem vero comment. 5. in libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, τῆς πεπασμοῦ ſignificatum latius extendit, omnem deductionem ad mediocrem temperiem ſic appellans. In morbis fere ſemper dicitur, ſicut πέπανσις in fructibus, quam tamen etiam in morbis & humoribus præter naturam αὐτῷ τῷ πεπασμῷ Ariſtoteles vſurpauit lib. 4. τῶν μετεώρων. vide πέψις.

» Vt enim vera πέψις coctio vere dicta eſt τῶν εἰ-
» σιόντων, rerum ingredientium, ingrediuntur au-
» tem προσφερόμενα καὶ συμφέροντα oblata & naturæ
» conſentanea ſiue conſocialia) ſic ὁ πεπασμὸς ſeu
» mitificatio eſt τῶν ἀπιόντων, exeuntium, ſiue re-
» rum exitui præparatarum: ſed vtriuſque videli-
» cet τῆς πέψεως καὶ τοῦ πεπασμοῦ, cauſa effectrix eſt
» partium ſolidarum vitale principium, & viuifica
» vis quæ à corde manat, diſtinctio eſt tantum ma-
» teriæ quoniam vt diximus πέψις ἐστὶ τῶν εἰσιόντων,
» πεπασμὸς δὲ τῶν ἀπιόντων, & πέψις ἐστὶ τῶν πεπτο-
» μένων εἰς τὴν τοῦ πέττοντος ἰδίαν ἀγωγήν; ὁ δὲ πεπα-
» σμὸς πέψις τίς τῶν παρὰ φύσιν, atque ita πέψις fit
» aſſimilando, & πεπασμὸς alterando; non minor
» autem virtus naturæ lucet in alterando contra-
» traria, quam in aſſimilando conſentanea & con-
» ſocialia, vnde efficitur ſpem certam ſalutis af-
» ferri pepaſmo, quoniam victrice natura trium-
» phatus morbus excluditur.

Πεπαστικὰ φάρμακα. medicamenta maturantia ſeu mi-
» tigatoria vocantur ea quæ mitigant humores in
» parte quapiam præter naturam contentos. Eſt
» autem eorum duplex genus, vnum quod inſiti
» noſtri caloris vim atque ſubſtantiam tuetur vel
» etiam auget, temperate id quidem calidum &
» partis cui foris adhæreſcit temperaturæ non ad-
» modum diſſimile, id quoque in eum humorem
» qui computruit, calorem inducit, inſito nobis ſi-
» millimum, cuius etiam beneficio corruptus is
» humor in benignius quippiam mutatur: Alte-
» rum genus ex accidenti maturat, idque modera-
» te calidum & humidum eſt, vereque emplaſti-
» cam materiam ſortitum, hoc dum cutis ſpiracu-
» la infarcit & obſtruit, ſpiritum caloremque par-
» tis natiuum cohibet, nec diſſipari ſinit; qui dein
» intro remeans augeſcit & vel pus conficit, vel
» corruptum humorem mitificat & concoquit.

Πέπειρον. πεπεμμένον. ſic appellat Hippocrates ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, morbum qui cuncuctionem adeptus eſt.

Πέπερι. piper. Exotica arbos in India naſcena, diſſimiliter à varijs authoribus deſcripta, qui forſitan eam non vidiſſent, ſed potius aliorum fidem ſequuti repræſentarunt. Sed nulli de ea certius prodidere, quam qui Luſitani regis ſtudio in nouum orbem ſe contulerunt, vbi piperis vtriuſq; longi ac rotundi innumeras plantas gigni & vireſcere narrant: fruticem, non arborem piper edere affirmant, albæ viti ſepibus proreptanti ſimillimam, vicinas ſcandentem arbores, quæ racemoſum fructum oſtendat, primum viridem, nec aliter quam in liguſtro coaceruatum. Hunc, antequam legitima maturitate nigreſcant, lectum, ſub ſole palmeis tegetibus expandunt. ſic baccas ſolis æſtu corrugari, vel paſſas nigreſcere commemorant. In eodem frutice longum piper & album offendi negant, ſed altas arbores longum piper ferre, & eſſe velut nucamentum quoddam exilibus granulis ſquamatim compactum, Ponticæ nucis iulo ſimile, piperato guſtu, quod tamen nunquam in album aut nigrum tranſeat. Galenus tamen, Dioſcoridem opinor ſequutus, eandem plantam tam rotūdum quam longum piper gignere prodidit libro 8. ſimplic. medic. his verbis: Piperis radix vires coſto ſimiles obtinet. Porro fructus nuper germinantis arboris oblongum eſt piper, humidum natura & calidum: humiditatis autem ſignum eſt quod facile repoſitum perforetur, ac non protinus mordicet: fructus vero adhuc acerbus immaturuſque album piper eſt, nigro acrius, vt quod multo magis aſſatum ſit: vtrumque autem vehementer tum excalfacit, tum deſiccat. Ex ijs medicamentum paratur τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων, multis à Galeno laudibus commendatum libris de ſanitate tuenda: atque aliud præterea, ſed multum diuerſæ facultatis, quod διὰ διοσπολιτικῶν dicitur, deſcriptum à Paulo lib. 7. c. 11.

Πεπερῖτις. ſiliquaſtrum. herba eſt caule, vt Plinius ſcribit, rubro, longo, denſis geniculis, folijs lauri, ſemine albo, tenui, guſtu piperis: vnde & nomen, teſte Plinio. Græci recentiores κόσος nominarunt. quædam officinæ herbam diuæ Mariæ.

Πεπηγότες ὀφθαλμοί. fixi oculi & ceu concreti quibus «
opponuntur ἐνδεδημένοι & ἐσκαρφωμένοι. vide ὀφ- «
θαλμῶν πῆξις. «

Πέπλιον ἢ

Πεπλὶς. frutex eſt opacus, candidi ſucci plenus, folijs ſatiuæ portulacæ (vnde quibuſdam ἀνδράχνη ἀγρία, hoc eſt, ſylueſtris portulaca dicitur) rotundis, inferne rubentibus: ſemine ſub folijs rotundo, vti in peplo, feruente guſtu: radice ſingulari, ſuperuacua, tenui. Eaſdem cum peplo vires habet.

Πέπλιον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀφρῶδες, vt habetur apud Dioſcor.

Πέπλος. frutex eſt lactei ſucci plenus, folijs paruis vt rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, fere dodrantali, humi reſperſa: ſemine ſub folijs rotundo, minore quam candidi papaueris. Radicem habet vnicam, ſuperuacuam, ex qua fruticat. naſcitur inter vites & in hortis. A quibuſdam papauer ſpumeum vocatur & meconium, vt Galenus annotauit. Liquorem remittit, qui tithymallorum modo purgat.

Πεπλεγμένον πάθος. implicata affectio ſiue mixta dici- «
tur, nimirum vbi varium morbi genus compli- «
catum commixtumque videtur. «

Πεπλυμένος ἄρτος. panis elotus, vide ἄρτος, vbi inſigniores panum differentiæ explicantur.

Πεπτικὴ δύναμις. concoctrix facultas. Eſt vis naturalis, attractum alimentum in propriam corporis quod nutritur qualitatem alterans. Eadem etiā ἀλλοιωτικὴ, id eſt, alteratrix, dicitur, de qua vide ſuo loco, & in dictione πέψις.

Πεπτικὰ φάρμακα. concoquentia medicamenta. Ea duobus modis, vt & concoctio, dicuntur: vt enim vna ſanorum eſt, & circa alimēta verſatur, altera vero morborum & vitioſi humoris maturatio, ſic medicamenta concoquentia dicuntur, tum quæ ad ſtomachi ventriculique imbecillitatem vel inflationem adhibentur, quo cibi melius concoquantur, tum quæ ad pus mouendum conducunt. Id enim naturæ quadam concoctione generatur. Hæc autem eadem facultate pol-

ſent qua & ſuppurantia medicamenta, Græcis ἐκπυΐσκοντα appellata.

Πιτύρινον. ſmegma eſt ad faciei nigritiem conferẽns, cuius meminit Paulus lib. 3. c. 25. Deſcriptio eius habetur apud eundem lib. 7. c. 13.

» Priore apud Paulum loco eſt πιτυρίνης τρο-
» χίσκος: Poſteriore σμῆγμα πιτύρινον non ſeruato
» eodem accentu.

Πεπονθότες τόποι. loci affecti. vide τόποι πεπονθό-
» τες.

» Πεπυρωμένον γάλα. quid ſit vide in voce γάλα.

Πέπων pepo. ſpecies eſt cucumeris. nam quinatiuam magnitudinem exceſſerit, pepo Plinio vocatur, vnde non tantum πέπων, ſed etiam σίκυος πέπων coniunctis nominibus aliquando à medicis dicitur: σίκυος enim nomen Græci commune fecerunt pluribus fructibus, qui aut cartilagine aut cute foris obducta in oleraceis extra terram creſcunt. Cæterum πέπων dictus eſt ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, quod matureſcere ſignificat, velut etiã τὸ πέπειρον, hoc eſt, maturum: nec peponibus proprie dictis tantum, ſed alijs etiam omnibus quæ matureſcunt, conuenit. Nam & racemus cum exacte maturus eſt dici poteſt πέπων, & ſimiliter fructus omnes autumnales & pira & cucurbitæ πέπειρα, id eſt matura vocari conſueuerunt: quemadmodum & melopepon, qui in ſeipſo πέπονα, id eſt, maturum, continet: vnde medici quidam non ſimpliciter nominare voluerunt πέπονα, ſed compoſito nomine σικυοπέπονα, id eſt, cucumerem maturum, aut peponem cucumeralem nominari oportere contenderũt. Cæterum in pepone ſpecialiter dicto ſuperat humida frigidaque intemperies in ſecundo ordine: ſi quis tamen ſemen aut radicem areſaciat, deſiccandi vim acquirit primo ordine, aut etiam ſecundo incipiente.

Περδίκιον. ſic dicta fuit à plæriſque ὑπὸ περδίκων, quoniam perdices ea præcipue veſcantur. Ex ea dentifricia Galenus compoſuit libro 5. de compoſitione medicam. ſecundum locos. Aetius quartæ Tetrabli ſerm. 3. ceratum deſcribit ad ſinus, cui ob nimiam vim repellendi, vicinos locos inflammandi potentiam attribuit & materiam eo colligendi.

Πρίονιον. terebrum rectum & acutum, apud Hippocr. vt habetur apud Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις. diuerſum ab eo quod χοινικὶς dicitur.

Περιαίρεσις. circumſectio, ſic vocatur ablatio pellis
» qua glans colis tegitur Galeno in definit. med.

Περιάμματα atque περίαπτα. vocantur quæ partibus
» corporis quibuſcumque circumligata eas à no-
» xa tuiantur, malaque amoliuntur, vt περίαμμα id
» ſignificet quidem quod latinis amuletum, ſed
» tamen amuleti vox non ἐκ τοῦ περιάμματος, ſed ἐκ
» τῶν ἀποτροπαίων facta videtur, ſunt enim ἀποτρόπαια
» magis ſpeciali voce appellata, ea quæ appenſa al-
» ligataque, incantamenta magica & venenorum
» inſidias arcent, aut inefficaces reddunt; περίαπτα
» vero generalem ſignificationem habent, à cir-
» cumligando aut circumponendo, atque in hoc
» amplius ἀπὸ τῶν ἀποτροπαίων differunt quod hæc
» mirabili quadam contrarietate quæ homines la-
» teat, ſuum effectum præſtant: illa vero iuxta
» medicam rationem, quo modo ſane Gal. 2. κατὰ
» τόπους ex Archigene adducit περιάμματα ad ſe-
» dandum capitis dolorem efficacia, ſi capiti obli-
» gentur, aut coronæ modo imponantur. Repro-
» bat enim Gal. ex his quæ Archigenes tradit ea

« quæ non medica aliqua virtute, ſed portentoſa amoliendi ratione ab illo ſunt prodita, atque propterea περιάμματα quæ obligamenta ſonant in capitis dolore rectiſſime per coronas latinis redduntur, nam Galen. ipſo ea περιάπτειν & στεφανοῦν iubet, hoc eſt circumdare & coronæ modo imponere. Porro περίαπτα etiam φυλακτήρια dicuntur, & Feſto proebia, vel vt Scalliger acute emẽdauit probea, quemadmodum inebras aues nominarunt, quod prohibeant ne quid noceat: Græci etiam βασκάνια & ἀλεξίφθορα. Cæterum horum remediorum ſuperſtitioſa pleraque, magica atque ridicula ſunt, quibus innumeris Plinius tum alij complures ſcatent magorum commentis, quibuſque vulgus in ſui admirationem trahant, atque hæc ex magia in medicinã irrepſerũt; alia vero ſunt quæ ratione naturali niti videntur è quorum ſubſtantia vaporum defluuia inſpirata vires corporis reficere, internamque morbi cauſam alterare poſſint, ſic contacto tridente à torpedine marina, piſcatoris manus obſtupeſcit; ſic ſemen Melanthij cathario, radicem pæoniæ epilepſiæ, & ſtercus lupi alligatum colicis mederi experimur, non vt Pamphilus medicus ſentiebat incantationis viribus, ſed quod ab illorum ſubſtantia vapores quidam velut atomi defluerent, qui inſpirati cerebrum deſiccant, morbique cauſam ſuis viribus alterant, vnde Gal. horum experientia edoctos, Periaptis (inquit) ſic confidere oportet, vt ſubſtantia illorum & non incantationis magorum verba iuuent, cui Theophr. l. 9. de hiſt. plantat. his verbis aſtipulatur, Potius (inquit) abſurda illa putentur quæ alligata & venenis aduerſantia vocantur, & tum corporibus, tum domibus vnice opitulari creduntur, quæ commenta hominum eſſe plane videntur qui ſuas artes magnifacere celebrareque cuperent, vnde non temere Caracalla imperator teſte Ælio Spartiano eos condemnare ſtatuit qui contra tertianas & quartanas febres periapta geſtarent.

« Περιβρώματα. dicuntur Hippocrati lentor & ſordes dẽtibus adhæreſcentes quæ interdum in febribus apparent malo ſigno.

« Περίδειρ. nominatur Polluci, totus ceruicis ſiue colli flexus atque circumductio.

Περιάμματα. amuleta. ſic dicuntur quæ corporis parti cuicunque alligata noxam ab ea depellunt. Eius generis plurima Galenus libr. 2. τῶν κατὰ τόπους recenſet ex Archigene, quæ capiti coronæ modo impoſita, dolorem eius leuent. Permulta etiam quotidie experimur, quæ brachiali admota febres reprimunt.

Περίδρομος. ſic dicitur à quibuſdam ἡ στεφάνη, hoc eſt extremus capillorum ambitus.

« Seu circulus is qui caluariam circumcurtit teſte Polluce lib. 2.

Περιεστέλλετο τοῖς περιβολαίοις ἑαυτὸν ἅπαντα. hoc eſt, indumentis ſe contegebat, apud Hippocr. vt ſcribit Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Περιεστικὸν νόσημα. ſic dicitur Hippocrati multis in locis morbus non lethalis, interprete Galeno.

Περίζωμα. idem quod τὸ διάζωσμα. Theodorus cinctum vertit.

Περικαὴς πυρετός. ardens febris. Eſt differentia febris apud Hippocrat. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, ſumpta à caloris febrilis eſſentia, vt ait Galenus lib. 1. de differ. febr. Sic autem dicitur quæ protinus atque admota manus eſt, & quamdiu admouetur, co-

piam caloris & ardoris tactui exhibet. In ea enim immodicus eſt & non deficiens calor, & copia ingens materiæ incendi paratæ. Eiuſmodi ſunt febres æſtiuæ ardentes & ἠμιόνοι. Cum enim quod per cutim expirat ei quod intus accenditur par eſt & æquale, & incendi prætetea habilis eſt materia multa, fit vt confeſtim ardentes manu ſentiantur. Et quia continenter plurimum fit per cutim vſtæ bilis effluuium, fit vt ſemper quamdiu durant, ſimiliter ardeant, nec à manu medici vincantur, accedente ad id multitudine materiæ ad incendium paratæ, quæ eo ſemper continuato calorem à manu medici vinci non patitur. Huic febri contrarium facit Hippoc. alterum genus febrium quas ἐλαχεῖς ἔξω πυρετοὺς vocat, hoc eſt ad manum quidem mites, ſed quæ intus æſtuoſæ ſint & ſiccæ. Non eſt autem idem πυρώδης cum καύσῳ, ſed ratio eorum plane diuerſa eſt.

Περικάρδιον. eſt tunica craſſa, dura, à cordis baſi nata & ipſum vndique ambiens. Ita autem ambit, vt cordis figuram imitetur: fibrarum expers eſt. Eam vero etiam altera tunica inuoluit, prodiens à membrana coſtas ſuccingente, qua thoracem diuidit. Quibus thorax breuior eſt, attingit ſeptum tranſuerſum: non attingit vero, quibus ſeptem oſſa ſortitum eſt. In eo ſeroſus humor continetur, parcior quidem quibus cor eſt calidius, copioſior quibus frigidius, vaporibus multis in aquam reſolutis. Neruos habet à ſexta cerebri coniugatione ſeu à recurrente ſiniſtro, venas & arterias à ſepto tranſuerſo & membranis medium thoracem diuidentibus.

» Dicitur & ὁ ἐπικάρδιος χιτών: iniuſte autem no-
» minata eſſe tunica ei appareat qui nominum cu-
» rat rectitudinem inquit Gal. lib. 6. de vſu part.
» potius veluti docuit capſula quædam aut val-
» lum ac ſeptum tutum cordi circumpoſitum vo-
» canda eſt. Sed & notabis aliquando abuſum
» fuiſſe Paulum l. 1. c. 1. voce περικάρδιον, dum ip-
» ſum pro regione externa ſub qua os ventriculi
» deliteſcit, accepit; excuſari autem fortean po-
» teſt, quia os ventriculi cor olim appellabatur.

Περικάρπια. Dioſcoridi lib. 3. cap. de lonchitide vt &
» Græcis alijs dicuntur cuncta illa, quæ ſemen ali-
» quod ambientia, à cœli & animalium iniurijs id
» ſeruant & tuentur: Quod licet in leguminibus
» priuatim ſiliqua; in frugibus ſpica; in caſtaneis
» echinus ſit, in alijs vero alijs appellationibus in-
» dicetur, communi tamen nomine cuncta hæc
» περικάρπια vocãtur; Sed & περικάρπιον apud Theo-
» phr. lib. 1. de cauſ. plant. c. 18. & 23. pulpam fru-
» ctus vbique interpretatus eſt Daniel Heinſius
» & c. 28. Theophraſtus περικάρπιον quaſi definiẽs
» & deſcribens ἐν ἅπασι τοῖς καρποῖς (inquit) τὸ πε-
» ρικάρπιον, πρότερον μᾶλλον, ἢ αὐτὸς γε ὁ καρπὸς καὶ τὸ
» σπέρμα γίνεται, id eſt, in cunctis fructibus pulpa &
» quaſi pars exterior multo prius gignitur quam
» fructus & ſemen.

Περίκαρπον. bulbi genus, cuius duæ ſpecies Plinio, vnum cortice rubro, alterum nigro, papaueri ſimile, vtrumque excalfacit.

Περίκαυσις. vſtionem proprie ſignificat, Theophra-
» ſtus tamen libro de ſudoribus hanc vocem ac-
» cepit inſolenti quodam ſignificato, nimirum
» pro fomento calido quod omni ex parte corpus
» complectitur, & eo fortaſſis fomenti genere
» quod Hippocr. vbique πυρίαν vocat, de qua ſuo
» loco plura.

Περικεκαμμένα. ἐπικεκαμμένα, γυπὰ καὶ ἐπικαμπέα, hoc eſt inflexi, adunci, curuati, apud Hippocratem, vt ſcribit Galenus ἐν τ῀ γλώσσαις.

Περικεφαλαία. exponitur ex Theophr. dolor capitis. «

Περικλύμενον. frutex eſt ex interuallis paruæ folia habens ipſum amplectentia, ſubcandida, hordeacea: inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ hederæ ſimiles: flos fabæ candidus, aliquantum rotundus, & quaſi in folium procumbẽs: ſemen durum & quod difficile euellatur: radice rotunda, craſſa. Incidendi & calfaciendi vires habet. Officinis matriſylua dicitur.

Περικνήμια. Hippocrati dicitur tibia vel partes quæ tibiam circumdant. «

Περικράνιον. eſt membrana è craſſa meninge orta, totum cranium ambiens: oritur autem hunc in modum. Tenues quædam membranæ pluraque vincula è dura meninge foras prodeunt per caluariæ ſuturas: quo autem loco ſingula prodeunt, eodem expanduntur & lateſcunt, progreſſaque longius ſibi mutuo occurrunt atque inter ſe coaleſcunt, vt tandem ex omnibus vna membrana fiat. Dura eſt ſenſuque pollet, vt & membrana interior ex qua naſcitur. Diffunditur autem per vniuerſam caluariam, eamque totam ambit, præterquam qua caput collo committitur. Ac cum eiuſdem ſit cum perioſteo naturæ, ac reoera perioſteos ſit, ſola tamen inter alias eiuſdem generis tunicas propter partis quam inuoluit præſtantiam, peculiare nomen ſortita eſt, & ἐπικράνιος dicta. Ea vbi ad oculos deſcenderit, duplo craſſior cutique ſubnexa, cilium vtrumque producit, tum omnia faciei oſſa, genamque infernam totam obducit, niſi qua muſculos aut recipit aut emittit, diciturque iam non pericranios, ſed perioſteos. Illa extimam etiam oculi tunicam ἐπιπεφυκότα dictam producit. Sunt & qui ὑπεζωκότα atque περιτόναιον ab ea naſci prodant, vt ſcribit Galenus comment. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Περίναιον. ſcribitur & περίνεον ſine diphthongo. Pars eſt ea corporis apud Hippocrat. quæ à principio genitalis ad anum vſque pertinet, qua ceruix veſicæ ſita eſt. Siquidem media pars eſt τῆς πλιχάδος, vt annotat Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων: Vocat autem Hippocrates πλιχάδα totum id quod inter inguina vtriuſque cruris eſt. Itaque περίναιον idem appellat mediam eius partem, quæ ab exortu pudendi vſque ad anum pertinet, vbi etiam veſicæ collum ſitum eſt, qua etiã in parte mulieris pudendum habetur. Ariſtot. lib. 1. c. 14. hiſt. anim. ſcribit περίνεον partem eſſe interiorem femoris & natis communem. Idem tamen libris de gener. anim. περίνεον maribus tantum tribuere videtur, dicens: ἀνάγκη μὲν οὖν καὶ τῷ θήλει καὶ τῷ ἄῤῥενι εἶναι ὄργανα. τῷ μὲν ὑστέρα, τῷ δὲ ὁ περίνεος ἐστί. hoc eſt, neceſſe quidem eſt tum fœminæ tum mari eſſe inſtrumenta: ſed huic quidem vterus, illi vero perineum eſt. Gaza modo penem, modo colem vertit. Ab alijs femen, ſeu potius interfemineum dicitur. Eſt enim proprie femen pars femorum interior. Ruffus in libello quem edidit de partium hominis nomenclatura, ſcribit genitalium viri partium τὸ μὲν ἐκκρεμὲς, στῆμα. τὸ δὲ μὴ ἐκκρεμὲς, ὑπόστημα ἢ περίναιον: hoc eſt, partem eam quæ propendet, penem: quæ vero non propendet, hypoſtema vel perinæum appellari. Sunt vero qui ſuturam penis quæ per

ſcrotum ad pudicem vſq; porrigitur eo nomine deſignari putent: ea tamen βάλανος & ὄρχις dicitur, non πρίαπος. Hippocrates etiam πέρινον αὐτὸ τὸ πέρινον dixit, vt refert Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Heſychius etiam πέρινα affert, ſed exponens αἰδοῖον. Idem & per ε ſcriptum in prima ſyllaba reperitur.

Eſt & πέρινος laquei nomen quem & ſimplicem nodum veteres dixerunt, de quo apud Oribaſium lib. de laqueis.

Περιεκτικὸς σφυγμός. circumnuens pulſus. dicitur & ἐπινευστικὸς: vtroqoe enim nomine Archigenes eum appellauit. Species eſt τοῦ μυούρου, de quo vide ἐπινευστικὸς & μύουρος.

Περικλύζει. περικλύζει, περινήχεται. hoc eſt circuminundat & circumnatat, apud Hippoc. vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περιξύσας. ἐν κύκλῳ περιαμύξας. hoc eſt circulariter ſcarificans, apud Hippocrat. vt explicat Galen. ἐν τῇ ἐξηγήσει.

Περιοδικαὶ νόσοι. morbi periodici quales febres ſunt „ quæ ſtatis diebus recurrunt, vt tertianæ quar- „ tanæ.

Περίοδος. circuitus. Eſt morbi ab iiſdem in eadem per circulum eodemque ordine reuerſio. Hunc in modum Galenus in lib. de morborum temp. definiuit. Sic enim ſingulis acceſſionibus recurrit morbus, vt redintegrari innouarique videatur. Is in febribus intermittentibus manifeſtiſſimus eſt, atque alijs morbis qui ſimiliter poſt aliquod interuallum repetunt. Continentes perpetuique morbi circuitus nullos habent. Eſt autem alius breuior, qui cito recurrit, alius plurium horarum vel dierum, alius analogiam ſeruat, alius non ſeruat. Eſt autem analogia temporis ad tempus, moris ad morem collatio, vt ſi fiat eadem hora, vel tardet, vel anticipet, æqualiter aut inæqualiter, ordinate vel inordinate, mitius vel ſæuius. Omnis autem per circulum videtur fieri, vt qui ab vno ſtatu redeat in eundem, atque id perpetuo ad finem vſque morbi obſeruetur. Itaq; ab horrore qui febrem tertianam inchoat vſque ad alterius acceſſionis horrorem circuitus vnus eſt: ſimiliter à rigore febris quartanæ, vſque ad initium alterius rigoris vnus circuitus eſt. Ergo in circuitu remiſſio continetur ſiue perfecta ſit, ſiue imperfecta. Diuiditur enim circuitus in duas partes, παροξυσμὸν καὶ ἄνεσιν, hoc eſt acceſſionem & remiſſionem, quemadmodum Hippocrates diſtinxit, & Galenus multis in locis explicauit.

Περιόστεος ὑμήν. dicitur tenuis membrana oſſibus circumducta, per quam oſſa ſentiūt, ſi quid modo ſentiunt. Generale quidem nomen eſt, habetque pro varietate partium ſpecialia quædam nomina. in cranio enim περικράνιος, in coſtis ὑπεζωκὼς dicitur.

Περιπλύσεις. dicuntur apud Hippocrat. tenuium humiditatum deiectiones per aluum, quæ vt ἐξερυθρώσεις dicuntur, ſi quis diluto aqua cruento ventre aquam excerneret, ſic χολώδεις dicuntur, cum quod excernitur, tale apparet qualis aqua eſt pauca bile miſta. Author Galenus comment. 1. in lib. 1. prorrhet.

„ Περιπλευμονικὴ γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Περιπνευμονία. eſt pulmonis inflammatio. Ea autem vel primum & per ſe oritur, nullo præcedente affectu: vel alijs morbis ſuccedit, vt diſtillationibus, anginæ, aſthmati, pleuritidi. Symptomata eius ſunt febris acuta & ardens, ſpirandi difficultas, grauitas diſtenſioque pectoris, tumor ruborque faciei, ſputum ſanguinis floridi, hæc autem ſine dolore accidunt, niſi membranæ pariter, quæ cum thorace ſecundum eius longitudinem connexæ ſunt, inflammatæ fuerint, ſicut Aretæus lib. 2. cap. 1. τῶν ὀξέων παθῶν explicat, de omnibus peripneumoniæ ſymptomatis doctiſſime edisserens. Ab eo quæ de peripneumonia dixit Aetius omnia mutuatus eſt. Inter acutiſſimos morbos numeratur. Sunt autem qui ratione nominis adducti negent peripneumoniam pulmonis eſſe morbum, ſed potius adiacentium & vicinarum pulmoni partium. A quibuſdam etiam πνευμονία ſine præpoſitione dicitur. Conſtat vero omnium veterum teſtimonio pulmonis eſſe inflammationem.

Περιπνευμονικὴ φωνή. vox quæ editur in peripneumonia; hoc eſt aſpera vel clangoſa, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περίποδα. τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας ἄνω καὶ κάτω. hoc eſt, quæ circulo ſub pedibus eſt, & infra: apud Hippoc. vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περίπτωσις. vocabulum eſt Empiricorum proprium. Eo autem ſignificabant occaſionem quandam fortuitam, ex qua in aliquos morbos & remedia improuiſo incidiſſent. Inde enim ſpecies experimenti fiebat per fortuitam occaſionem, quam ipſi πεῖραν περιπτωτικὴν appellabant. vide ἐμπειρικοί.

Dicitur autem pro περίπτωσις etiam ἀπόπτωσις. „

Περίῤῥοψις. eſt vitioſa deligatura, apud Hippoc. videlicet cum in dextram vel ſiniſtram partem tota deligatio deuergit & declinat: id quod immodica faſciarum copia ſæpe accidit.

Quaſi ἀπόῤῥοψιν declinationem, aut diuerſio- „ nem dicas. vide Gal. comment. 3. εἰς τὸ κατ᾽ ἰη- „ τρεῖον t. 6. „

Περιῤῥαγές. vtrinqoe perfractum, apud Hippoc. vt Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Περίῤῥοιαι. dicuntur humorum per totum corpus „ circumlationes ad ea emiſſaria per quæ exporga- „ ri nituntur quaſi circumfluxiones dicas. fit nam- „ que vt in larga humorum alluuione, fluxionis „ impetus per inſignes cauitates, veluti per efflu- „ uia quædam naturæ viribus erumpat, quas ἀποστάσεις κατ᾽ ἔκρουν, & ἐκκρίσεις ſæpe vocat Hippocr. „ eaqoe in his quæ per aluum, inteſtina, renes, ve- „ ſicam, cæteraque corporis emiſſaria, veluti per „ emiſſionem fiunt, ſeceſſibus contingunt, vt in „ dyſenterijs teneſmis & ſtrangurijs. „

Πέρος. idem ſignificat quod τὸ πέρινον, & Heſy- „ chius pro ipſo genitali membro πέος poſuit. „

Περισκυθισμός. dicitur carnis circinatio quæ fit ſcal- „ pello apud Dioſcor. l. 7. & 8. c. 1. „

Περισκελεῖς. apud Sophoclem vocantur qui altror- „ ſum claudicant, cuius contrarium ἰσοσκελής. „

Περισκελὲς φάρμακον. apud Hippocr. dicitur libr. de „ vlceribus medicamentum quod mordicat & „ vehementer irritat, vt exponit Galen. libr. 2. ad „ Glaucon. Vidus autem Vidius ad dictum Hip- „ pocratis librum φάρμακον περισκελὲς interpretatur „ medicamentum quod vinculum non poſtulat. „ quaſi eo loci loquatur Hippoc. de medicamen- „ to quod non alligetur, alligantur autem quæ de- „ cidunt inquit, ſicut cataplaſma quod ad pus „ ciendum pertinet. „

Περισκέπαστρον. operculum capitis tribus faſcijs con- „ ſtans. „

Περισκυφισμός.

Περισκυφισμὸς. ſectionis genus eſt in ſincipite ad caluariam vſque, vna tribuſúe lineis, quemadmodum apud Paulum lib. 6. ca. 7. & apud Aetium libr. 7. cap. 93. ſcriptum eſt. Adhibetur autem cum multa & in alto poſita vaſa tenuem & copioſam fluxionem in oculos tranſmittunt, quæ nullis remedijs ſiſti potuerit. Quæ tamen curandi ratio nunç prorſus exoleuit.

» Nomen vero habet quod περὶ τὸ σκύφιον fiat;
» eſt autem σκύφιον calua ſiue caluaria apud Paul.
» libr. 3. c. 22. & libr. 7. c. 16. Apud Aetium loco
» citato legitur ἀποσκυφισμὸς, ſed male vt arbitror.

Περισσαίνειν. grauidarum ſymptoma eſt quod Pli-
» nius ſtomachi redundationem appellauit. Eſt
» vero hæc ſignificatio ſi Heſychio & Suidæ cre-
» dimus, à canibus caudam mouentibus, vel po-
» tius à fluctuum agitatione tranſlata. In grauida
» enim ſanguis menſtruus qui ante conceptum
» ſtato tempore expurgari ſolebat, copioſior in
» vtero collectus quam pro fœtu adhuc exiguo,
» ad ſtomachum regurgitat, itáque exundans nau-
» ſeam excitat; Apud Paul. lib. 1. c. 1. τὸ περισσαί-
» νειν expoſuit Andernacus ſtomachi exundatio-
» nem, atque nauſeam. Aetius id ipſum eſſe ait
» πλάδος τοῦ στομάχου, id eſt, humiditatē nimiam ſto-
» machum debilitantem, Ariſtoteles ναυτίαν vo-
» cat 7. de hiſt. animalium.

Περισσεύειν. ſuperfluis humoribus abundare, qui
» perfecte non ſunt concocti, inde περίττωμα dedu-
» ctum de quo ſuo loco.

Περισσαὶ ἡμέραι. dies impar dicitur Hippocr. cui ἄρτιος
» opponitur.

Περισταλτικὴ δύναμις. comprehenſiua facultas. Eſt quæ alimentum attractum arcte complectitur, quo melius concoquatur. Miniſtra eſt virtutis retentricis, atque inde concoctricis. Si namque vacuum inter alimentum & ventriculum ſpatium relinquatur, fluctuationes ſtrepituſque excitabuntur, effluetque neceſſario alimentum antequam perfecte concoctum fuerit. Porro facultas ea non modo ad ciborum qui in ventriculo continentur concoctionem, ſed in omnibus etiam partibus requiritur, in quibus certo quodam tempore aliquid retineri oportet. Aliter enim geſtari fœtus ad legitimum vſque pariendi tempus non poſſet, niſi vterus ipſum arctiſſime comprehenderet, & vndique complecteretur.

Περιστερεὼν. criſta gallinacea, verbenaca, trixalis, exupera dicitur à Romanis authore Dioſcoride. Cuius ille duo facit genera, rectum & ſupinum: Plinius marem & fœminam. Quidam non diſtinguunt. Dioſcorides ſecundum genus, quod ſupinum cenſet, ἱεροβοτάνην appellat. Primum genus ſic dictum eſt, quod columbæ in ea manſitent, vnde columbaris quoque vocatur. Latinis verbena & verbenaca: à Gallis veruena dicitur. vide ἱεροβοτάνη.

Περιστερεὼν ὕπτιος. appellatur ἡ ἱεροβοτάνη à Dioſcoride.

» Lib. 4. c. 61. & à Plin. lib. 25. c. 9.

Περιστήθιον. dicitur pars corporis quæ pectus cingit,
» præcordia.

Περισφοδᾶν. apud Hippocr. in lib. de artic. exponit
» Galen. crus in exteriorem partem circumuo-
» luendo transferre, aut crus in orbem circum-
» ferendo incedere, & in mochlico περισφοδᾶν ὡς
» βόες, quod eleganter Caluus errabunde ſicut
» boues incedere dixit, quod Virgil. errabunda bouis veſtigia dixerit, τὸ εἱλεῖν & εἱλίπους exprimens.

Περίσφαλσις. dicitur ab Hippocrate modus reponendi articuli, ſola digitorum coniectione contrectationeque ſiue ipſius ægri, ſiue medici. Is facillimus eſt, & in ea articuli luxatione vſurpatur vbi commiſſura laxa eſt, & cauum exiguis labris continetur. Sic enim ægri per ſeipſos articulum facile reſtituunt, ipſique digiti vicem vectis præſtant. Talis reponendi ratio conuenit articulo humeri cum laxo ſcapularum oſſe, quippe qui nullum oblongum proceſſum habeat, neque in capite humeri (ex toto enim rotundum eſt) neque in labris illius cauitatis in quam recipitur, ſicut annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vbi circumuagationem interpres conuertit.

Περίσφυρον. dicitur faſcia, qua malleoli pedis cingi »
ſolent; ſeu ligamen eſt quod cruribus circum- »
datur accipiēdo σφυρὸν ſynechocticῶs pro crure. »

Περιτετραγωνισμένον ἕλκος. vide ἕλκος. »

Περιτομὴ, ἢ περιαίρεσις. circumſectio aut circumciſio »
eſt ablatio pellis qua glans colis tegitur Ga- »
len. in Definit. Medicis, & apud Paul. lib. 6. »
cap. 57. περὶ τῶν περιτεμνομένων. habetur, id eſt, de »
circumciſis. »

Περιτόναιον. peritonæum. Eſt membrana, ſeu tunica (vtramque enim ſortitur appellationem, ſed membrana quidem ab eſſentia, tunica vero ab vſu nuncupatur) totum ventrem infernum continens. Huic enim toti περιτείνεται, hoc eſt circumtenditur, vnde & nomen habet. Oritur præcipue à ligamentis ſpondylorum qui ſunt ad lumbos, ibique craſſiſſima eſt, & ſuperne viris, inferne mulieribus craſſior & robuſtior. Omnibus autem ventris inferni partibus tunicam largitur, & eam quidem qua craſſior eſt craſſiorem, tanquam apophyſim quandam, phrenibus, hepati, folliculo fellis, qua parte non tegitur hepate, lieni, ventriculo, inteſtinis, veſicæ, vtero, renibus, vreteribus, venæ cauæ & arteriæ magnæ deſcendentibus & vaſis ab vtraque ſpermaticis. Eadem quoque duplata, epiploon & meſaræon, ramos portæ venæ vtrimque colligans, facit illud diſſita, hoc vnita, ambo ex ipſius peritonæi baſi orta. Quinetiam parti coſtarum notharum & muſculorum epigaſtrij præcipue tranſuerſorum, tum carni tum aponeuroſi ſubtenditur. Recipit autem peritonæum à lumborum & partium in proceſſu vicinarum neruis quidem ſenſum, venis autem alimentum.

Περίττωμα. excrementum. Dicitur quicquid in corpore ſuperfluum eſt, ſiue ſpiritus, ſiue humor, ſiue corpus aliud ſolidum. Cæterum omne redundat ex corporis nutritione. Nam ſi quid in alendo corpore nec confectum nec prorſus aſſimilatum eſt, id corpori nec adnaſcitur accreſcitue, ſed per ipſius laxiora intus ſpatia errat tanquam ſuperuacaneum, vnde nomen quoque recte à maioribus περίττωμα eſt inditum. Sed cum genere triplicia, vti diximus, excremēta habeantur, primum de humoribus dicendum, quorum etiam duæ ſunt differentiæ. Nam quod humor copia exuperet, vel quod aliena qualitate præditus ſit, excrementitius appellatur: vtrumque enim natura ſeponit & excernit. Primi generis ſunt ſanguis menſtruus, aut ſaltem portio eius tenuior & purior, lac, ſemen, medulla

oſſium, humor tum ſpumeus qui in pulmonis carne continetur, tum glutinoſus qui in articulis eſt, & ſi quæ alia ſunt in corpore prorſus benigna, ſed quibus in præſens carere corpus poſſit, vel ſint ad generationem aut fœtus alimoniam comparata. Nam partes omnes, vt demõſtrauit Galenus in lib. de facult. natur. quicquid poſſunt alimenti ſibi aſſimilant & apponunt quo nutriantur: & ex eo opere duplex recrementum relinquitur, alterum inutile, alterum vtile & benignum, ſimilis cum parte ipſa naturæ, quod quidem à multitudine & copia habet originem, cæterum tanquam familiare ſeruatur. Quod vero alendo corpori inutile eſt nec benignum, aliud naturale, aliud præter naturam eſt. Naturale rurſum aliud vtile, aliud inutile prorſus eſt. Vtile dicitur cuius aliquis in corpore vſus eſt, vt bilis flauæ in ſua veſicula, & atræ in liene, & eius excrementi ex quo pili & vngues oriuntur: inutile contra quod corpori nullo modo inſeruit, vt ſtercus, vrina, ſudor. Quod vero præter naturam eſt, id præter naturæ leges naſcitur, nullumque corpori vſum præſtat, ſed vehementer officit, morboſque creat. Huius generis ſunt permultæ bilis ſpecies de quibus ſuo loco dicetur, & quicumque humor in corpore computruit, vel naturæ modum exceſſit. Cuius quidem exceſſus quoniam varia & multiplex ratio eſt, ideo plurimæ ſunt huiuſmodi excrementorum differentiæ, quarum aliæ à colore, aliæ à conſiſtentia, aliæ à qualitatum temperie, aliæ à guſtu, aliæ ab effectis nomen habent. Inde flaua, nigra, alba, aquoſa, tenuia, craſſa, calida, frigida, humida, vitrea, nitroſa, ſalſa, acida, nidoroſa, acria, exedentia, putrefacientia appellantur. Hi quidem excrementitij humores ſunt. Datur vero & excrementi nomen ſpiritui vaporoſo & fuliginoſo qui conſpectum præ tenuitate effugit, & perflatu ſenſum latente tranſpirat. Id enim tertiæ concoctionis excrementum à Galeno dicitur. Sed & ſolida quædã corpora inter excrementa reputantur, vt calculi, arenulæ, lumbrici, & ſi quæ præterea eius generis in corpore continentur.

Περιττωματικὰ σιτία. dicuntur alimenta quæ multum
» gignunt excrementi, oppoſita ſunt τοῖς ἀπεριτ-
» τώτοις Aet. tetrab. 1. ſerm. 2. c. 248.

Περιττωματικὸς. non modo excrementitium ſignifi-
» cat, ſed etiam hominem excrementis abundan-
» tem vt notauit Budæus ex Theophr. & Ariſto-
» tele.

Περιφίμωσις. vitium eſt τῇ φιμώσει contrarium, cum videlicet ea quæ meatus naturales concludunt, ita diducta ſunt, vt reduci nequeant. Proprie tamen dicitur de præputio ita retrorſum adducto, vt glandem rurſus tegere nequeat. vide φίμωσις.

Περιφρυγὸς μαρασμὸς. ſic appellabat Philippus cali-
» dum maraſmum, febribus ſuperuenientem ca-
» lidiſſimis præſertim, in habitu corporis ſicciore;
» his pulſus adeſt frequens & paruus, & dum oſ-
» citant, ſpiritum efflant calidum: Galen. lib. de
» maraſmo, vide μαρασμὸς.

Περιχαρακτήρ. ſcalpellus dicitur quo gingiuæ circũ-
» ſcarificantur vt dentes facilius eximi poſſint, il-
» lius meminit Cæl. Aurelian. lib. 2. τῶν χρον. c. 4. in
» curatione dentium doloris.

Περίχολον. vſurpatur dictio hæc in Prorrhet. duorumque alterum ſignificat, vt ait Galen. vel excrementũ bile aſperſum & circumfuſum, quod proprie περιέχειν, hoc eſt, in ambitu & ſuperficie coloratum dicitur, vel abunde bilioſum. Neque enim περίχολον ἄλλως aliter intelligi poteſt.

Vide ὑποχώρημα περίχολον.

Περίψυξις. pro vacuitate ardoris & moderatione caloris apud Hippocr. ponitur, vbi ait περὶ ψύξιν ἔσχε, πάλιν ἀνεθερμάνθη, id eſt, temperiem habuit, mox rurſum æſtu incanduit. Quod idem eſt ita ſcriptum alibi, ἀπύρετος ἔδοξε γενέσθαι, περὶ δείλην δὲ πυρετὸς ὀξὺς, id eſt, viſus eſt febris expers, ſub veſperum autem febris acuta. Quod autem verbum περιψύχομαι & περίψυξις, caloris moderationem partiumque ipſarum temperiem, non ſecus atque frigus extremum ſignificet, teſtis eſt illa ſententia præceptoris τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ πυρετοῦ περιψυχθέντος κακόν, ardoris reliquiæ in hypochondrio refrigerata febre ipſos male habẽt quos occupat. Apud Hippocr. tamen ῥῖγος, περίψυξις, φρίκη, vt plurimum eadem ratione vſurpantur, & περιψυχθεὶς πυρετὸς eleganter ab Hippocr. part. 7. lib. 1. prorrhet. dicitur lipyria febris aut cauſus, cum interna vruntur, extrema frigent, & περίψυξις pro vehementi frigore & affectione illa febri laborantium quæ horrorem præcedit, idem quod κατάψυξις.

Περκνὸν. nigricans & liueſcens, apud Hippocratem, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Supra πελλνεὶν ſiue (vt quidam codices habent) πελνεὶν, eodem ſignificatu.

Περίψυξις. refrigeratio. Dicitur in febribus frigus id quod horrorem præcedit.

Περόνη. ſura. fibula à quibuſdam. Eſt alterum os tibiæ exterius & tenuius. Alterum enim quod craſſiſſimum eſt & interiori in parte ſitum, κνήμη Græcis, eodem cum tota parte nomine, Latinis tibia appellatur. Eſt autem ἡ περόνη ſupra breuior paulo, vt quæ genu ipſum non contingat, infra vero longior multo quam tibia: habet autem & ſupra & infra epiphyſim, quarum ſuperiore iungitur cum oſſe tibiæ membranoſo ligamento, inferiore vero prominente & gibba malleolum externum conſtituit, ſicut tibia epiphyſi ſimili internum. vide κνήμη. Scribit autem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις apud Hippocr. τὴν περόνην diuerſa ſignificare: aliquando quidem os totum membri, aliquando vero ipſius oſſis epiphyſim, interdum autem eius protuberantiam, quæ non aliud eſt quam malleolus.

Περιωδυνία. vehementem & circumtenſum partis dolorem interdum ſignificat apud Hippocr.

Περπέτετος οἶνος. vide οἶνος vbi vinorum inſigniores differentiæ explicantur.

Περσεφόνιον. ſic dictum à quibuſdam fuiſſe τὸ περσεφόνιον, Dioſcor. author eſt.

Περσικὸν μῆλον. malum Perſicum aut compoſitè maloperſicum (vulgo *Peſche*) corrupte pro Perſe vt opinor, id eſt, voce Perſe prаue detorta in *Peſche*. Quod autem vocamus *Preſſe*, eſtque ex genere eorum quæ appellantur *Peſches*, ſunt qui duracinum Perſicum eſſe exiſtiment; malum autem Perſicum pomorum ſpecies eſt, quod maturum tam ſtomacho quam ventri vtile habetur, acerbum aluum cohibet, ſed ſiccum vehementius, decoctum è ſiccis, alui ſtomachique fluxiones ſiſtit, idem ῥοδακινὸν alio nomine appellatur. Perſicorum autem ſuccus ait Gal. li. 2. de facult. aliment. cap. 19. facile corrumpitur prauuſque omnino eſt, conſulitque vt non

» poſt alios eibos ſicut in conſuetudine eſt, hæc
» mala mandantur; corrumpuntur enim in ſuper-
» ficie natantia ſed ante cibum tantum, iuxta re-
» gulas omnium quæ praui ſucci ſunt lubrica &
» humida.

Περσέα. Perſea ſeu Arbor Perſica. Sciendum autem
» eſt non paruã eſſe inter eos qui in Dioſcoridem
» ſcripſerunt hac de arbore controuerſiam; Ni-
» mirum an ea non ſit aliud quam malus Perſica,
» an contra diſcrimen aliquod inter has eſſe exiſti-
» mandum ſit. Equidem vt idem eſſe putemus fa-
» cere poteſt hoc quod apud Dioſcor. legimus li.
» 6.c.22. aduerſus ψιμμύθιον, id eſt, ceruſſam auxi-
» liari περσικόν τι ὀστᾶ, quoniam videlicet apud Ni-
» candrum περσείης κάρυα aduerſus hoc ipſum opi-
» tulari legimus. Sed viciſſim non pauca ſunt quæ
» ad conſtituendum inter hæc duo diſcrimen nos
» impellere videantur, è quibus vnum hoc eſt,
» quod ipſe Dioſcor. non vnà cum malis Perſicis
» ſed ſeorſum mentionem facit, & quidem talem
» vt peculiaris deſcriptio eſſe iudicari poſſit. Sed
» & Galen.2. κατὰ τόπ. ſe in ſola Alexandria Ægypti
» Perſeam arborem vidiſſe ait. Eam vero quæ Per-
» ſica poma fert, certũ eſt Galeni ſeculo per om-
» nem Italiam, Aſiamque ac Græciam notiſſimã
» ac frequentiſſimam fuiſſe: idemque ſeorſim de
» Perſica malo & de Perſea arbore tractat; hanc
» etiam diuerſitatem Plinius agnouit lib. 15. c. 13.
» & Theophr. 1. de hiſt. plant. c. 5. & lib. 3. c. 5. In-
» ſuper arbos Perſea ſemper folia habet & poma,
» alijs ſubnaſcentibus, toto anno viret, nec folia
» decidunt, quod de Perſicorum malorum arbo-
» re dici non poteſt: denique etiam Perſeæ arbo-
» ris fructum Galen. libro de alimentis adeo vi-
» tioſum ac pernitioſum in Perſis eſſe ait, vt in ci-
» bo acceptus interficiat. In Ægyptum vero
» tranſlatum comeſtilem factum eſſe vt qui eo-
» dem modo velut pira & mala edatur, quorum
» etiam magnitudinem habet; hoc & Nicandri
» interpres teſtatur tradens Perſas lethiferæ arbo-
» ris Perſeæ, ſurculos ex veteris ſimultatis & vin-
» dictæ affectu in Ægyptum miſiſſe, ſperantes
» plures noxijs Perſeæ arboris pomis interituros,
» ſed eorum & fertilis ſoli Nilo irrigati benignita-
» te factum eſſe, vt huius virulentia in ſalutarem
» fructum ſit commutata; quæ de noſtri orbis aut
» Romanis Perſicis intelligi aut dici non poſſe
» docet Plin. lib. 15. c. 13.

Περσύας οἶνος. ὁ ἀφ' ἑτέρου οἶνος. vinum annotinum, ſiue ſuperioris anni vinum, ſic tanquam περυσίας dictum apud Hippocr. quemadmodum & αὐτίτης appellat τὸν αὐτοετίτην, hoc eſt eiuſdem anni, vt ſcribit Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Πεσσὸς, peſſus. peſſarium. Eſt, vt ait Paulus lib. 3. lana concerpta, & ad digiti figuram rotunda facta, in qua pharmaca excipiuntur & continentur. Verumtamen non ex lana ſola, ſed ex panno etiam aut bombace aut linamentis, primum demerſis in medicamentum curationi conducens, deinde inuolutis ſerico filoque appenſis parantur. Fiunt & ex gummi, & reſinis, & cera, alijſque liquoribus ad talem formam redactis. Conuenit id genus medicamenti præſertim vtero, eſtque ad multa vtile. Verum de vſu & differentijs peſſorum idem Paulus lib. 7. c. 24. abunde tradit. Vt autem ex Antyllo refert Oribaſius, tres ſunt peſſorum differentiæ. Alij namque molliunt, alij adſtringunt, alij aperiunt. Mollientibus ad vteri inflammationes, exulcerationes, perfrictiones, ſtrangulatus, auerſiones & inflationes, vtimur. fiunt autem ex cera Tyrrhenica, cyprino, ſuſino, pinguedine anſeris & gallinæ, butyro inſulſo, reſina deuſta, medulla ceruina, fœnograeco & ſimilibus. Aperientes vtiles ſunt cum purgationem ſuppreſſam prouocare volumus, aut conniuentem compreſſamque vuluam emendare: hique ex melle, artemiſia, dictamno, braſſica, dulcis radicis ſucco, ruta & ſcammonea. Adſtringentium vſus contrarius eſt aperientibus. nam fluorem muliebrem cohibent, & vterum ſuſpenſum contrahunt, & prolapſum reprimunt.

Cæterum in hac ſignificatione reperitur etiam «
πεσὸς vnico σ. immo Euſtath. dubitat an πεσσὸς «
gemino σ. ſcribendum ſit, vt diſtinguat à πεσσὸς «
qui calculum luſorium ſignificat: Porro à præ- «
narrato huius vocis ſignificato, etiam virile mẽ- «
brum appellaſſe peſſulum Terentianus ille ado- «
leſcens videtur, peſſulum (inquit Terent.) »
oſtio obdidit, non quidem fores occludens, ſed «
quod acute ſolertioribus excogitatũ eſt, genita- «
libus immiſſum mutonẽ monſtrans, quoniam «
ſcilicet medicis peſſi dicantur qui fœminarum «
naturalibus ſubijciuntur. «

Πεσσὸς, nigrantia in oculo Iulius Pollux interpretatur.

Πεταλῶδες οὖρον. folioſa vrina. dicitur ea in qua folijs ſimilia ſiue ſquamis aut laminis ſubſident: dicuntur autem πέταλα, inquit Actuarius, quæ & longitudinem & latitudinem habent, non etiam euidentem profũditatem. Eodem etiam, ait ille, donata ſunt nomine inſtrumẽta quædam ad lanificia comparata. Quinetiam lapis quidam πεταλίτης dicitur quaſi εἰς πέταλα, hoc eſt, in laminas ſolutus. Ex quibus omnibus τὴν πεταλώδη ὑπόστασιν, ſiue quæ ſubſident in vrinis folijs ſimilia conſiderare oportet. Fit autem eiuſmodi, veſica reſoluta & eroſa, vt author eſt Galen. comment. aphor. 76. lib. 4. vide ὑπόστασις.

Πεταλίτης. lapis apud Actuar. de quo leges in πεταλῶδες οὖρον. «

Πετασίτης. petaſites. herba eſt cuius pediculus cubito maior eſt, craſſitudine pollicis. à quo prægrande folium galeri modo amplum, ceu fungus dependet. tertio ordine deſiccat.

Πετασώδεις. eas vocat Plantas Athenæus lib. 9. quæ «
folia ampla in modum petaſi habent. «

Πέτρα ἀσία. petra Aſia, in qua lapis Aſius prouenit, cui tametſi illa vim habeat ſimilem, actionis tamen vehementia inferior eſt. vide ἄσιος.

Πετραῖοι ἰχθύες. ſaxatiles piſces. Hi dicuntur qui non in læuibus aut arenoſis aut terreis littoribus, ſed in petroſis promontorijs, & vbi ſaxa ſunt, deliteſcunt & pariunt. Alimentum autem quod ex ijs ſumitur, non modo ad coquendum eſt facile, ſed hominum etiam corporibus ſaluberrimum, vt quod ſanguinem medium conſiſtentia generet: hoc eſt, neque admodum tenuem, neque aquoſum, neq; vehementer craſſum. Sunt præterea ad detergẽdum optimi, boniique ſucci, neque glutinoſi, quos etiam febricitantibus offerendos eſſe Galenus conſulit. Numerantur autem hi à Galeno lib. de alimentorum facult. 3. ſcarus, merula, turdus, iulia, fuca, perca.

Πετρέλαιον. petroleum. dicitur à quibuſdã bitumen liquidum, quod effluat è ſaxis, vel quod eo ad lucernarũ lumina olei vice antiqui vterẽtur. Scribit Plateatius fieri cum pinguedn terræ & aquæ

actione caloris in igneas partes conuertitur, & inueniri ſuper lapides, quia per eos reſudet, & ex eis, & ſupra muros inueniri, ſed nigri coloris, poſtea vero per excoctionem fieri album. dicitur igneam habere vim diſſoluendi, attrahendi, & conſumendi. vide ἄσφαλτος.

» Appellatur & oleum ſanctum, & oleum pe-
» træ à noſtris medicis & ſeplaſiarijs, neq; hoc eſt
» oleum niſi bitumen liquidum, vel colamen bitu-
» minis quod Babylonijs etiam naphta, id qood
» ex Meſue ſatis liquet. Petroleum igitur omne
» oleum quod è petris & ſaxis emanat dicitur, &
» fuit haud dubie Nicolai temporibus vſitatũ pe-
» troleum, quod vt ille air ſect. 1. de antidotis an-
» tidot. 27. μύρον τῆς ἁγίας Βαρβάρας vocauerunt. Perin-
» de atque noſtra ætate fuit quod circũgeſtabant
» nonnulli, & ſanctæ Catharinæ oleum vocabant;
» virum autem facit quod nos virginem fuiſſe pu-
» tamus Diuam appellantes Barbaram.

Πετροσέλινον. ſpecies apij præruptis in locis naſcentis ſemine ammeos, ſed olente magis, guſtu acri & odorato. Hortenſi longe maius eſt. Macedonicum cognominatur, quoniam in Macedonia frequens optimumque naſcitur. Eius ſemen calidum ſiccumque eſt tertio exceſſu. incidit, vrinas mouet & menſes, flatus valenter diſcutit.

Πετροφυὲς. ſic dicitur τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, quod in petris naſcatur.

Πευκέδανον. planta eſt caulem emittens tenuem, gracilem, fœniculo ſimilem. comam habet ſtatim ab terra folioſam ſpiſſamque, florem luteum, radicem nigram, craſſam, plenam, graui odore, ſucco ſam, ex qua tenera cultello conciſa profluit ſuccus admodum excalfaciens, digerens, attenuans, maximi in medicina vſus, ſi verus haberetur.

» Nomen ſortita eſt ab amaritudine pro πευκέδα-
» νον autem quod apud Nicandrum & Aetium le-
» gimus, Dioſcorides habet πευκέδανον; apud
» Paulum mutato accentu πευκεδανὸν, ſed vt ἐρυ-
» θρόδανον & μυρτίδανον, ita etiam πευκέδανον videtur
» efferri debere.

Πευκέδανον. etiam dicitur à quibuſdam σίκυς ἄγριος, hoc eſt, cucumis anguinus, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Πεύκη. alij piceam, alij laticem, alij abietem inter-
» pretantur. vide Dioſcor. lib. 13. Theophr. hiſt.
» plant. lib. 3. & ſæpe aliàs.

Πεφρικυῖα, ἢ πεφρικώδης γλῶσσα. lingua inhorreſcens ſeu
» rigidiuſcula. vide γλῶσσα.
» Πεφρυγμένη γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Πέψις. coctio. cõcoctio. Eſt alteratio nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur. Alterationem eſſe multis in locis Galenus docuit, ſed non eam quidem quæ fiat per qualitatis depoſitionem & mutationem in contrariam qualitatem, eodem manente ſubiecto, ſed ſpecificam, quæ proprie & primum ab eo dicitur alteratio. Ea fit cum ex ſpecie alia ſpecies inducitur, vt cum ex pane, carnibus, vino, ſanguis, pituita, bilis tum flaua, tum atra, atque ex his poſtea adeps, os, neruus, caro, arteria, vena generantur, nutriuntur & augentur. Siquidem dum in ventre veniſque nutrimentum concoquitur, eaſque mutationes perpetitur, tota ſua ſubſtantia alteratur, veteremque naturam exuit, in aliam tranſiens ſpeciem. Concoctio igitur alteratio eſt, non in omnem, ſed in propriam corporis nutriendi qualitatem, quæ quidem cibo induci non poteſt, niſi in aliam ſpeciem verſo, quæ proxime ad nutriti ſubſtantiam accedat. Non eſt enim ea quæ cibo inducitur qoalitas elementaris, calor ſcilicet aut frigiditas, ſed eſſentialis potius & ſubſtantifica. Itaque ſi concoctio nutritionis gratia fit, eaque perficitur appoſitione ſimilis ſubſtantiæ, neceſſe eſt cibum qui concoquitur, aliam ſubſtantiæ ſpeciem induere, & in aliud mutari. Quare quot ſunt coctiones, totidem ſubſtantiæ mutationes fieri neceſſe eſt, antequam in propriam cuiuſque, à quo mutatur, qualitatem alterari poſſit. Ac in ventriculo quidem chylus, quem ſuccum, vel ſi placet, cremorem interpretare, in iecinore & venis ſanguis, in ſolidis ipſis partibus ceu ros efficitur. Tot enim concoctiones à medicis in animalium corpore ſtatuuntur. Sed primum dicendum de prima, quæ fit in ventriculo. Quæ ſi communem cõcoctionis rationem habet, neceſſe eſt in ventriculo cibum conuerſum in chylum propriam ventriculi qualitatẽ induere. Quo in opere duo concurrunt, chylus & propria qualitas, quorum hæc veram concoctionis ventriculi rationem ſubſtantiamque perficit: ille vero non perficit quidem, ex ijs tamen eſt quæ neceſſario concoctionis ſubſtantiam cõſequuntur. Neque enim cibi in chylũ conuerſio proprius eſt cõcoctionis ventriculi terminus, quod oporteret ſtatim poſt eius generationem πυλωρὸν aperiri, ſtatimque ipſum à ventriculo in venas tranſire, cum tamen ijs qui imbecilli ſunt, diutiſſime hic innatet, & fluctuationes cum ſonitu dum moratur, excitet, neque exeat, niſi vi facta ventriculo, præſertim cum foris etiã ſpeciem eiuſmodi cremoris efficere liceat. Sed verus huius concoctionis terminus eſt propria ventriculi qualitas in eiuſmodi cremorem impreſſa. Ac donec quidem chylus eam qualitatis ſimilitudinem adeptus fuerit, concoqui dicitur: vbi vero parti nutriendæ apponi cœpit, iam non coqui, ſed alere ipſaque actio nutritio appellatur: ſine enim à ſe inuicem concoctio nutritioq; differunt, quod hæc mutatio ſit cibi in nutriti ſubſtantiam, illa vero in ſolam qualitatem. Eſt autem ea quæ in ventrieulo fit concoctio, actio ipſius ventriculi propria, non oris ipſius, quod appetit quidem cibos, ſed non concoquit. Eius cauſa, vt & omnium operum naturalium, eſt proprius & innatus calor ventriculi, quem magis indicibili quadam proprietate, quam ardore & vehementia definire conuenit. Hic cum calidus ſit & humidus idcirco veteres concoctionem elixationem propter ſimilitudinem dixerunt. Talis quidem fuit Hippocratis & Ariſtotelis ſententia, hoc inter cætera argumento firmata, quod concoctio per ſomnum quam quietem efficacius fiat. Vt enim ſcribit Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, euidenter vigilãs calidior eſt exterius, interius autẽ frigidior, dormiens è contrario. At vero Eraſiſtratus contritione & molitura, & amplexu ventriculi & aſcititij ſpiritus proprietate: Empedocles autem putrefactione (cuius opinionem plærique veterum ſequuti, ἄσηπτα vocauerunt, quæ poſtea ἄπεπτα dicta ſunt) quod alimenta in ventriculo ſaporis odoriſque gratiam amittant, ciborum concoctiones fieri crediderunt. Cum autem calor ipſe natiuus concoquendi principium ſit, cauſæ tamen aliæ plæræque ad concoctionẽ concurrunt, vel per quas melius ipſa con-

coctio perficitur, vel ſine quibus abſolui non poteſt. Nam & cibos in ore mandi oportet, in quo principium huius cōcoctionis quidam poſuerunt, & in ventriculo retineri neceſſe eſt, & ventrem eos prorſus complecti ac vndiq; conſtringere, vt nullum vacuum relinquat locum. Alioqui vel exit cibus priuſquam poſſit concoqui, vel fluctuantis humoris ſonitus velut ex vacuo eduntur atque exaudiuntur, ipſeque ventriculus premitur pariter & grauatur. Eſt autē hic complexus tanti momenti, vt nec in vtero, nec ventre, nec veſica vtrauis, nec ea quæ bilem excipit, nec altera, vacuum locum ſit inuenire, ſed ſiue parum ſit, quod in his continetur, ſiue multum, pleni eorum ſinus apparent, tunicis ipſis ſemper ea quæ continent arcte cōplectentibus, modo ſcilicet naturaliter animal ſe habeat. Eadem & in ſecunda coctione ratio eſt, quæ in venis meſenterij & in iecinore perficitur. Id enim attractum chylum arcte ſimiliter comprehendit, nec niſi concoctum dimittit. Huius quidem concoctionis materia chylus eſt, finis vero & terminus impreſſa chylo propria iecinoris qualitas, quo in opere chyli ſpeciē mutari, & in ſanguinem tranſire neceſſarium eſt, ipſum autem concoquendi inſtrumentum iecur. Sic & in tertia concoctione ſanguis pro materia habetur, qui deinde ſanguinis forma exutus ſpeciem roris accipit, & in propriam ſolidarum partium, quibus alimento eſt, qualitatem mutatur. Sunt enim ſolidæ partes huius tertiæ concoctionis inſtrumenta. Vt autem illæ multæ ſunt, ſic etiam multiplices huius concoctionis differentiæ exiſtunt. Pars enim vnaquæq; ſibi ſanguinem concoquit ſuo modo: aliter quidem neruus, aliter os, aliter arteria. Hunc quidem in modum ſe habet triplex ea ciborum concoctio, quam in corporibus animalium fieri veteres prodiderunt: in quarum poſterioribus eadem fere omnia, quæ de priore dicta ſunt, vſurpare conuenier. His omnibus ſcopus vnus propoſitus eſt, ita alterare alimentum, vt poſtea in corporis ſubſtantiam facile verti poſſit. Qua in re, ſi quid ineſt alimento quod aſſimilari non poteſt, id calor natiuus tanquam inutile & alienum ſeparat atque expellit. Sic fit, vt ſingularum coctionum propria ſint excrementa, quemadmodum Galen. lib. 1. ſanit. tuendæ demonſtrauit. Sic quidem in ſano homine & ſecundum naturam ſe habente concoctio peragitur. Cæterum ab ea non longe diuerſa eſt vitioſi humoris, quæ per morbos ſuſcipitur à natura, concoctio. Habent enim inter ſe permulta communia. Vtramque calor natiuus molitur ſolidis partibus inſitus, in vtraque eædem illæ partes materiam quæ coquitur, contendunt in propriam qualitatem commutare alterareque. Sed eum quidem finem in alimento concoquendo natura aſſequitur, in morbifico autem humore conſequi non poteſt. Quod enim putridus atque à natura prorſus alienus humor eſt, fieri non poteſt vt propriam corporis noſtri qualitatem recipiat. Itaque quamuis natura circa eius coctionem alterationemque verſetur, idē ex eo quod ex optimo alimēto conſequi cupiens (nemo enim naturales facultates ratione gubernari adminiſtrarique, vt opinor, contenderit) eo tamen fine fruſtratur propter materiæ peruerſitatem, quæ nunquam ita mitificari poteſt, vt propriam corporis noſtri qualitatem admittat, deindeq; nutriat. Attamen ſi modo morbus ſalubris futurus eſt, eam quadamtenus à ſolidis partibus, quatū proprium munus eſt concoctio, alterari neceſſe eſt & mitiorem reddi. Id quod concoqui vocauit Hippocrates, id eſt, à natura quocumq; modo euinci. Tunc enim cōcoctionis nomen in ſuo vniuerſaliore ſignificato accipimus. Eſt autem id vniuerſalius, inquit Galenus, cū natura cauſis fortior fuerit, permutaueritque eas ſuo robore. Sunt autem huius cuictionis permutationiſque variæ differentiæ. Nam & craſſa dum extenuantur, aut tenuia incraſſātur, aut lenta inciduntur, aut putria in pus vertuntur, à natura vinci & concoqui dicuntur, concoctione ſcilicet, vt ait Galenus, omnem ad mediocre temperamentum adductionem ſignificante. Sic enim vitioſi humores quandam tum ſubſtantiæ, tū qualitatis moderationem adipiſcuntur. Hanc autem conſequuti facile poſtea extra corpus pelluntur à facultate expultrice, quæ nunquam niſi peracta concoctione, ſalubriter munere ſuo fungi poteſt. Alias enim omnis excretio ſymptomatica cenſeri debet, non aliter quam cruda lientericorum deiectio. Hunc quidem in modum de coctione ſe res habet. Quod autem ad nominis rationem attinet, Ariſtoteles πέψεως nomen commune facit πεπάνσει, ὀπτήσει & ἑψήσει. Tres enim has ſpecies τῆς πέψεως conſtituit. πέπανσιν ſiue πεπασμὸν appellat coctionē eam quæ fit à calore interno, de qua ſuperiora omnia dicta ſunt, & cui πέψεως potius quam πεπάνσεως nomen dedimus, Hippocratem & medicos omnes ſequuti: ὄπτησιν vero & ἕψησιν, eam quæ fit ab externo. At vero alij πέψιν vocant, vt ſcribit Galenus comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, deductionem quandam eius quod coquitur in coquentis ſubſtantiam, quæ in ſanis fiat, & ex qua pauciſſimum ſuperſit ſemicoctum: πεπασμὸν autem veluti coctionem quandam & maturationem humoris morbifici, in qua quod aſſimilatur paucum eſt, quod autē ſemicoctum & ſuperfluum relinquitur, multum. Galenus tamen paſſim concoctionem quæ in morbis fit πέψιν indifferenter appellat. vide ὠμόν.

Πηγαὶ. dicuntur à quibuſdam oculorum anguli maiores, qui ſunt ad nares, quos etiam alio nomine ῥύακας appellant.

Πηγανηρὸν. emplaſtrum rutaceum, quod triplex reperio: vnum apud Paulum lib. 7. alterum apud Aetium lib. 15. contractos manuum articulos magnopere emolliens: tertium ſimiliter apud Aetium, ad ſcabras fiſtulas conueniens.

Sed quod hîc πηγανηρὸν habetur à Tralliano li. „
6. πηγανηρὰ appellatur, quam internis doloribus „
diſcutiendis & euocandis conferre ait exterius „
applicitam ſicut in pleuritide, idem & Paul. li. 7. „
c. 17. hoc modo appellans. „

Πήγανον. ruta, ῥύτην rutam à Peloponnenſibus appel- „
lari Iolaus eſt author, à reliqua Græcia πήγανον, „
deriuata voce vt ait Plutarch. 3. ſymp. quæſt. 1. „
ἀπὸ τῆς διαπήξεως, πήγνυσι γάρ, inquit, ξηραίνον διὰ „
θερμότητα τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως πολέμιον ἐστὶ ταῖς κυούσαις, „
id eſt, quod ob ſiccitatem calori iunctam ſemen „
genitale coagulet, ſitque adeo in totum præ- „
gnantibus inimica. Itidem Nicandri ſcholiaſtes „
dictā tradit παρὰ τὸ πήγνυσθαι τὴν γονὴν, eſſe enim σβε- „
στικὸν τῆς συνουσίας, quamobrē & τοὺς μοναχοὺς ea vti- „

» Πήδησις. idem quod διαπήδησις. de qua ſuo loco.

Πηκτὸν. concretile. Eſt paſſiua qualitas ſecundi generis, de numero earum quæ ſecundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur: ſignificat autem id quod condenſari atque indurari poteſt. Duobus autem id contingit modis, calore & frigore: illo quidem deſiccante humorem, hoc vero calorem expellente. Itaque alia humoris abſentia, alia vero caloris concreſcunt: aquea quidem caloris, vt glacies, cera, ſeuum: terrea vero humoris, vt ſal, nitrum, lutum. vide πῆξις.

Πηκτὴ ſiue

Πηκτὸν γάλα. eſt lac concretum per coagulum admiſto melle. de quo vide in dictione γάλα.

Πηλάριον. eſt ſpecies collyriorum τῶν μονοημέρων, ſic dictum, vt arbitror, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, quaſi cœnoſum ſiue lutoſum, & idem quod τρυγῶδες. Ex ipſa compoſitionis forma nomen inditũ. Nam cum pleraſque τῶν πηλαρίων differentias Aetius deſcribat, omnes ſe habent in fæcis modum propter acaciæ ſuccum, quo quæ conſtant collyria μονοήμερα, ea Galenus τρυγώδη nuncupari ſcribit, lib. δ΄ κατὰ τόπους, περὶ ὀφθαλμιας.

Πηλοποιητικὴ κονία ἢ

Πηλοποιητικὸν ὕδωρ. ab omnibus fere interpretibus male vertitur: alius lixiuiam figuli aquam, alius cum luto ſuo lixiuiam, alius aquam lutariam reddidit, alius ſe plane neſcire quid eſſet profeſſus eſt. Nec immerito quidem, quod non animaduerterint per ι. πιλοποιητικὸν ſcribendum eſſe: quod quid ſignificet, vide ſuo loco.

» Vide vocem κονία vbi hæc fuſe explicantur.

Πῆξις. coagulatio, concretio. Eſt diffluentis humidi determinatio. fit exiccatione, quod proprium ſit ſicci terminari atque definiri. Inducitur autem ſiccitas vel ſicco corpore ſuperinducto, vel ſummota quæ inerat humiditatis redundantia. Cuius ſummouendæ ratio etiam duplex eſt, ſcilicet per compreſſionem humiditatis à terreſtribus partibus ſicciotibus factam, ſed adhuc tamen in corpore latentis & contentæ, vel per reſolutionem. Cauſæ vero coagulationis ſeu concretionis ſunt tum calidum, tum frigidum. Calidum quidem tam per ſe quam per accidens, frigidum vero non niſi per accidens, ſicut Ariſtot. lib. 4. meteor. demonſtrauit.

Πῆξις ὀφθαλμῶν, & ὀφθαλμοὶ πεπηγότες, & ὄμματα πη-

» γὰ. vide ὀφθαλμὸς.

Πήρειν. ἢ πήρινα. apud Hippocr. interdum etiam ἢ ὄσχεα, apud eumdem lib. περὶ αἱμοῤῥοΐδων καὶ συρίγγων, vt ſcribit Galen. ἐν τῇ γλώσσαις. Apud Etymol. & Suidam oxytonωs eſt πηρὶν: quorum ille dicit eſſe ὄρχιν, hic αἰδοῖον.

Πηρίτης νάρδος. dicitur à Galeno nardos montana eadem prorſus ratione, qua etiam θυλακῖτις appellatur, ob id videlicet quod è Syria atque Cilicia θυλάκοις καὶ πήραις, hoc eſt, ſacculis & peris in Græciam deportaretur. vide νάρδος.

Πητύα. idem quod πυτία coagulum. de quo ſuo lo-

» co.

» Πηχέδιον. pectinæum dicitur.

Πῆχυς. cubitus. duo ſignificat apud Hippocratem. Hic enim aliquãdo vocauit eam partem totam, quæ inter manũ & cubiti articulũ eſt, interdum cubitum id os quod è duobus oſſibus longius eſt & grandius. πῆχυς enim gemino oſſe conſtat, quorum alterum κερκὶς, id eſt radius, alterum πῆχυς eodem cum tota parte nomine appellatur. ſicut κῶλον & totam partem, & partis totius portionem ſignificat, vt annotat Galenus comm. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Subeſt autem cubitus radio, habetque duas apophyſes acutas, κορῶνας ob id dictas, quarum anterior eſt minor, altera maior. Inter has autem cauitas eſt, σιγμοειδὴς ſiue σιγματοειδὴς dicta, ſimilis Ϲ Græcorum literæ, vti aſperæ arteriæ bronchia, in quam orbita trochleæ ſimilis, inter duos condylos ſita, brachio inſeritur. Huius autem oſſis, quod cubitum ſpeciatim nominant, finis vterque validis ligamentis radio colligatur. Media autem amborum inter ſe omnino dehiſcunt. Vtrimque autem os iuxta carpum epiphyſim foris gibbam, intus cauam habet, cubitus quidem minimo digito, radius autem maximo reſpondentem, in quam cauitatem carpus immittitur & diarthroſi inarticulatur. Ineſt præterea cubito ex abundantia quædam apophyſis dicta στυλοειδὴς ſiue στυλοειδὴς, à ſtyli vel columnæ figura, ipſa etiam carpo per diarthroſim inarticulata, motus carpi obliquos dirigens ac firmans, tum ligamentis, tum etiam occurſu oſſis carpi ipſam patua cauitate excipientis. vide χείρ.

Eſt & πῆχυς menſuræ nomen, qua rerum interualla dimetimur. Eſt autem extenſio à cubito vſque ad ſummum medium digitum, pedis vnius & dimidij, vt ſcribunt Suidas, Heſychius & Pollux. Eſt igitur menſura digitorum quatuor & viginti. Latini cubitum etiam vocant. Ab eo deriuantur πηχυαῖος, ἡμιπηχυαῖος, δίπηχυς, τρίπηχυς, ἑξάπηχυς, quæ ſæpe apud authores occurrunt.

Πηγανήξαρ. ſic à quibuſdam dictum eſt elleborum album, vt habetur apud Dioſcor.

Πίεσμα. retrimentum cuiuſcumque rei poſt expreſſionem relictum. dicitur & ἐκπίεσμα & ἀπόθλιμμα. Plærique tamen non retrimenta tantum à ſucco expreſſo reliqua, ſed ipſum etiam ſuccum aliquando ſignificari contendunt. Dicitur ἀπὸ τοῦ πιέζειν, quod premere ſignificat.

Vide ἐκπίεσμα vbi plura.

Πιεστρον. inſtrumentum chirurgicum, apud Hippocratem, quod & ἐμβρυοθλαστης à fœtu rumpendo appellatur. refert Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Volſellam quidam vocant; Cæterum pro πίεστρον dicitur & πιεστήριον in hac ſignificatione apud Gal. de hac voce plura vide in ἐλκυστὴρ.

Πιθῖτις. dicitur genus papaueris ſylueſtre, quod aliqui etiam rhœada appellant. vide in dictione Papauer.

Πικέριον. κύπειρον. apud Hippocr. vt ſcribit Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πικίειον. autem apud Aretæ. de curat. acut. lib. 1. c. vlt. videtur eſſe compoſitum aliquod medicamen ex varijs conſtans, quod cum melle ad conſiſtentiam decoctum exhiberi præcipit in pleuritide.

Πικρὰ. medicamenti nomen eſt ex aloë compoſiti, quod quamuis duobus nominibus ἱερὰ πικρὰ dicatur, abſolute tamen tempore Galeni πικρὰ, propter inſignem amaritudinem, dictum eſt. vide ἱερά.

Πικρὶς. dicitur à qoibuſdam τὸ αἰδέριον, vt habetur apud Dioſcoridẽ. vel, eodem etiam authore, ſylueſtris ſeris, quæ & cichorium appellatur.

Πικρὸν. amarum. Id dicitor quod vehementer exterget, ſimulque linguam moleſte exaſperat. Quicquid autem tale eſt, terreſtre prorſus eſt & ſic-

cum, ſed ſubtile & caloris exceſſu extenuatum atque elaboratum, & conſiſtentia omnino cineri ſimile, eaque in re ſalſo admodum propinquum & affine. Sunt enim ambo terrena & calida, in eo tamen non obſcure diſſidentia, quod ſalſum, veluti & adſtringens, multo craſſioris ſubſtantiæ ſit, amarum vero tenuioris. Quod autem amara terrena ſint & ſicca, hinc licet colligere, quod ex dulcibus excalfactis ſupra modum amara fiant, appareantque protinus conſiſtentia ſicciore quam dulcia. Cum enim à dulcibus humor ſemper defluat & abſumatur in vaporem à calore reſolutus, neceſſe eſt reliquum terrenius ſicciuſque effici. Siquidem dulcedo calido atque humido conſtat, habetque temperiem noſtræ ſimillimam. Itaque quod è dulci ſuperaſſato prouenit, perinde vt calx ciniſque calidum & ſiccum neceſſario efficitur. Neque enim aerea, neque tenuis, neque aquea poteſt eſſe eius conſiſtentia, ſed terrena prorſus & ſuperaſſata. Ideo amara omnium minime putreſcunt, nec vermes aut alia eiuſmodi animalia procreant, qualia in reliquis putreſcentibus proueniunt. Siccitatem autem eam inducit calor medioctiter excedens, non tantus quidem vt vrat & acre efficiat, ſed ſuperans dulcedinem & eius humiditatem reſiccans. Fiunt igitur amara vi caloris, partim proprij & inſiti, quomodo mel vetuſtate amareſcit, partim externi & aduentitij, vt cum igni vel ſoli diutius exponitur. Sed cum ampla ſit caloris latitudo, immodicus acria, moderatus dulcia, medius amara efficit. Verum is quoque in ſingulis ſuos habet terminos: ſiquidem tantus calor vt abſtergere poſſit, nec quicquam vltra moliri, amara reddit; qui vero intenſior eſt, adeo vt exurat, acria: at moderatus, qui nihil horum agit, ſed nutrire modo poteſt, dulcia generat. Itaque veluti amara tenuiora & calidiora ſunt, non modo adſtringentibus ſed & dulcibus, ita ácribus craſſiora ſunt minuſque calida. Verumtamen quicquid amarum eſt, idem etiam acre dici poteſt, ſiquidem amara mordicant, ſed minus quam abſolute acria. Ergo cum amara eiuſmodi temperie ſint, patet ea vim habere incidendi, extenuandi, abſtergendi, expurgandi, ſiccandi & calefaciendi, hactenus tamen vt non vrant, & proinde menſes mouendi, atque educendi pus è pectore & pulmone, & comitiali quoque morbo conferre. Verum præcipue obſtructiones iecinoris & lienis expediunt, ſed per ſe omnifariam ſtomacho infeſta ſunt, & omnibus prope animantibus nedum hominibus ad edendum nutriendumque inepta. Hæc quidem de ſimpliciter & exacte amaris dicta ſunt, hoc eſt, de ijs quæ nulla alia ſenſu notabili qualitate participant. Nam plæraque diſſimilibus vel cõtrarijs etiam partibus conſtant, vt abſinthium partim amaris, partim adſtringentibus, & lactuca vetus partim amaris, partim etiam frigidis atque humidis.

» Sicut autem dulce principium ſaporis eſt,
» ita amarum odoris eſſe docet Theophr. 6. de
» cauſ. plant. cap. 13. nec odoris modo, ſed & grati
» quippe (ait) omnia prope odorata amara ſunt, &
» odoratum quod amarum non ſit, reperire diffici-
» le eſt.

Πικρότης, amaritudo. Eſt ſapor moleſte linguam exaſperans, in ſubſtantia ſicca, terreſtri, ſubtili & extergente, à caloris exceſſu proueniens. Succedit dulcedini, extenuata vi caloris humiditate & reſoluta. quo fit vt amara calidiora ſimul & tenuiora temperie ſint quam dulcia, ſicut paulo ante dictum eſt.

Πικρόχολοι. dicuntur ab Hippocrate qui amaro humore, qualis eſt flaua bilis, redundãt, quaſi amaræ bilis homines. Colligitur autem humor ille aliquando toto corpore, aliquando ſuperiore corporis parte, vt Paulo rhetori, ſicut Galenus narrat: quandoque vero inferiore, vt Eudemo philoſopho. Itaque pro locorum in quibus ille regurgitat varietate, πικρόχολοι τὴν ὅλην ἕξιν, ἢ τὰ ἄνω, ἢ τὰ κάτω, hoc eſt picrocholi toto habitu, aut ſupernis partibus aut inferioribus, ab Hippocrate appellantur.

Πικρόχολος χυμὸς. eſt pallida & amara bilis, vt exponit Galen. comm. 3. εἰς τὸ προῤῥητικόν: ſiue pallida & flaua bilis. vt ait lib. 2. τῶν κατὰ τόπους, de his loquens qui ex ſtomacho caput dolent. nam qui vere πικρόχολος humor eſt, eum χολὴν ſimpliciter dictum fuiſſe ab antiquis, idem annotauit comment. in aphor. 32. lib. 7. Itaque πικρόχολος χυμὸς non aliud eſt quam ἡ χολὴ, id eſt bilis, à qua homines πικρόχολοι appellantur.

Πιλάριον. Collyrij nomen eſt deſcripti à Trallian. li. 2. c. vlt. vtilis ad oculorum fluxiones. «

Πιλοποιητικὴ κονία. eſt lixiuium quo οἱ πιλοποιοὶ vtuntur cogendis parandiſque lanis. Eſt enim πῖλος, τὸ ἐξ ἐρίων πιλητὸν ἔνδυμα, hoc eſt indumentum è lana compactum, ſiue in ſubuculæ modum induatur, ſiue pro calceo pedibus aptetur caloris cauſa, ſiue eo vt pileo caput contegatur, ſiue alijs vſibus inſeruiat. Eſt enim πιλῶ ſiue πιλοῦν lanas cogere & compingere. vnde πίλημα deductum eſt, quod ſignificat lanam coactam, cuiuſmodi apud Gallos feltrum eſt, & omnis generis indumenta ex lana confecta. Inde etiam πιλητὰ κτίματα, id eſt lanæ coactæ, quas Iuriſconſulti coactilia appellant, à quibus οἱ πιλοποιοὶ, Latini coactiliarij dici poſſunt. Cæterum eo in opere lanas aqua abluere oportet. quæ cum οἰσυπηραὶ, id eſt ſuccidæ ſint non eſt dubium quin aliquam vim medicamentoſam in aqua relinquant. Nam vt aqua quæ per cinerem aut calcem colata eſt, vim aliquam inde accipit, ita ea qua lanæ ſuccidæ abluuntur: ex quo perinde atque illæ inter κονιῶν, id eſt lixiuiorum genera cenſetur. Eſt autem prædita facultate digerendi atque incidendi, præſertim ſi additum eſt acetum, quod cogendis lanis quondam miſceri ſolitum Plinius ſcripſit lib. 8. cap. 48. vbi de lanarum generibus diſſerit. Proinde ſtrenuum eſt lactis coagulati remedium, vt habetur lib. 6. apud Dioſcoridem: nec temere Galenus lib. 6. methodi medendi, ab ea petiuit remedium ad neruum punctum in penuria alterius medicamenti, cum ægro ſorte vicinum πιλοποιὸν vidiſſet. Sic enim legendum eſt per ι, non vt Linacer πηλοποιὸν, quem figulum male videtur interpretari. Nam quamuis πηλὸς lutum ſignificet, nemo tamen Græcorum eum qui ex luto aliquid fingit, πηλοποιὸν, ſed vel κεραμέα vel κοροπλάθον, appellauit. Neque enim lutum ipſum fingitur, ſed ex eo alia fiunt ab artifice. Quod tamen mirum eſt à nullo Græcorum medicorum interprete animaduerſum fuiſſe, quod vbique apud Dioſcoridem, Galenum & reliquos per η ſcriptum legeretur. Ac quamuis magna pars medicorum eam in lixiuiorum genere annumerent, κονίαν πιλοποιητικὴν vel πιλοποι-

Digitized by Google

ἐλαιὸν appellantes, à multis tamen ὕδωρ πισσηρινὸν, vel πισσινὸν, vel τὸ πισσινὸν vocati reperies: ab Aetio vero σκευασία τοῦ πισσηρίου, nulla prorſus ipſius rei differentia.

» Vide verbo πισσελαίου.

Πῖλος. pileus proprie dicitur, ſed quemadmodum
» πῖλος, id eſt galerus, ita πῖλος herbis nonnullis
» tribuitur, ſicut apud Theophr. l. 4. c. 10. de fabæ
» Ægyptiæ folijs & loto: alias πῖλος in plantis dici-
» tur pilula quædam ex laneis flocculis coacta, vt
» ipſe tradit Theophr. hiſtor. plantar. lib. 3. cap 8.
» de robore loquens, & lib. 4. cap. 10. de faba Æ-
» gyptia.

Πιμελὴ adeps, pinguedo. eſt pars corporis ſimilaris, & quoad ſenſum ſimpliciſſima, humida & exanguis, à frigiditate partium neruoſarum ex aerea & pinguiore ſanguinis ſubſtantia per vaſorum tunicas exudante, concreſcens, & curſu ad internam eius membranam ſubnaſcens. Hic quamuis ex ſanguine factus ſit, exanguis tamen eſt & frigidus, vt qui ex habitus frigiditate gignatur. Eum humidiorem eſſe cerebro Galen. demonſtrauit in lib. de temperamentis, eiuſque generationis modum declarauit, ſcribens adipem calfactum liquari, cæterorum humidorum à frigore coagulatorum ritu. Cerebrum autem calfactum minime liquari, eoque adipe minus eſſe humidum, etiamſi adeps ſpecie aridior eſſe videatur. Adipi namque concretio contingit, propterea quod membranis adiacet. Craſſo namque oleo eſt ſimilis, eoque congelatur vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur, neque circa arterias venaſve aut cor, ſed neque circa aliam præcalidam particulam coire poteſt, proindeque frigidioris naturæ & vitæ magis deſidioſæ nota eſt. Affuſus eſt autem membranoſis & reliquis ſiccis particulis, vt eas ipſas pingui natiuo humectet, quæ celeriter in diututnis inedijs ac vehemẽtibus exercitationibus & caloribus immodicis exiccantur atque indureſcunt, vt docet Galen. libr. 16. de vſu partium. Differt ἀπὸ τοῦ στέατος (quod ſeuum ſiue ſebum Latini interpretantur) quod, vt ait Galen. ſeuum craſſius ac durius ſit, ac propterea in animalibus totam naturam ſicciorem magiſque terreſtrem habentibus proueniat, velut adeps humidioribus: quodque ſeuum nec facile funditur liqueſcitve, & fuſum celerrime iterum coit & conglaciatur, adeps contra ab igne liqueſcit celeriter, nec facile vbi eliquata fuerit, rurſum cogitur: vel, vt ait Ariſtoteles libr. 3. de natura animalium, quod ſeuum fragile vſquequaque ſit, & cum refrixit concreſcat, adeps liquidus ſit, minimeque aptus durari, quodque locis etiam diſcrepent: adeps enim inter carnem cutemque ſolet conſiſtere, ſeuum in fine carnis ſemper eſt. Verum ſæpe hæc duo vocabula apud authores confunduntur, qui indifferenter vnum pro altero vſurpant.

Πῖνον, vinum hordeaceum, vt ſcribit Ariſt. quo qui inebriantur, non in omnem partem, vt cæteri, corruũt, ſed proni tantum aut ſupini. Paulus autem vinum quod ex ſordibus vellerum elutis conficitur, πῖνον vocari putat. πίνος enim ſordem ſignificat.

Πῖον. pingue, ſignificatur hoc nomine non ſolum τὸ
» λιπαρὸν pingue, ſed etiam τὸ γλυκὺ dulce, & omne quod naturaliter ſe habentibus ſuaue exiſtit
» vt annotat Gal. comm. 5. lib. 6. Epidem.

Πιπίζειν. Hippocr. dicere ſolet quod cæteri ποτίζειν, bibendum dare, ſeu in potu præbere. vt περὶ διαίτης ὀξέων initio, ὕδωρ καὶ γάλα πιπίζειν. At πιππίζειν, pipire eſt: vt πιπποι, pipiones, auium pulli.

Πίσον. ν. Piſum, legumen, quod & πίσος dicitur for- «
ſitan à verbo πτίσσειν à quo & πτισάνη ſiue πτισσάνη. «
Ita Euſtath. Apud Galen. lib. 1. de aliment. fa- «
cult. gemino σσ. & oxytonωs πισσὸν: Itidem in «
cenſu τῶν ὀσπρίων vna cum ſimilibus leguminibus, «
ἐρεβίνθοις, ὀρόβοις, ὤχροις, φάκοις: inde πισινέτνος «
pulmentum è piſis confectum apud Athenæ. «
lib. 9. «

Διὰ τριῶν πιπερέων. vide in διὰ littera δ. «

Πίσσα. pix. Nihil aliud eſt quam fluxus combuſtæ in tæda ſua reſinæ. Quod enim ex viuentibus plantis deſtillat, reſinæ nomine donatur. Idem vero incenſa in furnis eadem materia, picis appellatione fluit, & canaliculis quibuſdam circa pyram compoſitis excipitur. De pinu fere omnia eſt, vt Theophraſtus inquit, quanquam in Syria terebinthi quoque picem feraut: è picea quoque, cedro, palma, abiete, ſtrobilo colligitur. Quæ prima diffluit, ſimplex & liquida tantum eſt. quæ poſtrema venit, ſiccior paulo eſt, ſed quæ tamen liquidæ nomen adhuc retineat. Sicca enim pix fit, alterutra earum iterum decocta, ideoque à quibuſdam παλίμπισσα nuncupatur. Vt autem liquida & ſicca compage differunt, ſic etiam facultatibus. Sicca in ſecundo ordine deſiccat, minuſque quam liquida calefacit. & habent quidem ambæ quod purget, maturet, diſcutiat, & acre ſit, ad omnia tamen liquida efficacior eſt, ſicca autem glutinandis vulneribus aptior. Sed cum plures fuerint apud antiquos picis differentiæ, βρυττίαν, hoc eſt Brutiam, ſupra cæteras in medicina commendauit Galen. liquidam præſertim, vt quæ pinguiſſima reſinoſiſſimaque eſſet: quanquam etiam βρυττίᾳ ξηρᾷ vſua ſit Andromachus ad ſplenicos, vt refert Galen. lib. 9. τῶν κατὰ τόπους. Eam à Brutis dictam fuiſſe cõſtat, qui olim eum Italiæ tractum incolebant, qui nunc Calabria dicitur.

Πίσσα εὐώδης. Hippocrati dicitur 1. de morb. mulier. «
pix cum aromatibus mixta. «

Πίσσα. dicitur à quibuſdam ἡ κόνυζα, vt habetur apud Dioſcoridem. Ratio eſt à glutinoſo eius lentore, quod, vt ait Plinius, trita mellis odorem habeat, digitis tactu eius cohærentibus.

Πισσάνθος. picis flos. Id dicitur, inquit Galenus lib. 2. de ſimplic. medic. facult. quod oleoſum in pice liquida ſuperne fluitat. id autem eſt, vt idem ait, multo tenuiorum quam pix ipſa partium, ſiue eius compagem, ſiue etiam facultatem ſpectemus. Paulus lib. 3. cap. 74. idem videtur τοῦ ὀξυπίσσου nomine intelligere. Scribonius cap. 40. ait, Picis florem, quod πισσέλαιον appellãt; quamuis Galenus eo loco πίσσανθος & πισσέλαιον plurimum inter ſe differre ſcribat.

Πισσάσφαλτος. bituminis genus eſt quod Epiri ad Apolloniam gignitur: vbi Ceraunijs montibus deuolutum, impetu fluminis rapitur, æſtuque in littus expuitur, & cogitur in glebas. Sic autem dictum eſt, vel quod naturaliter pix miſta ſit bitumini, vt ſcribit Plinius, vel quod vtrumque oleat, vt Dioſcor. tradit. Quidam vero ipſi miſcent.

Πισσάσφαλτον Marcellus Empiricus latinis dici ſcri- «
bit rubricam Scythycam; Sunt qui πισσάσφαλτον «
Dioſcoridis nõ aliud eſſe quam mumiam voca- «

» tam dicant, vt fuſe docteque docuit Fuſchios li.
» 1. parad. c. 40. Cæterum etiam cum duplici σσ.
» πισσάσφαλτος ſcriptum reperitur apud Dioſcor. lo-
» co citato; doctiſſimus Scalliger, Serapionis mu-
» miam, quæ πισσάσφαλτος eſt, distinguendam eſſe
» docet à mumia ſepulchrorum apud Arabas, Sy-
» ros & Ægyptios, quæ longe res erat vtilior at-
» que precioſior, ſcilicet ex myrrha & aloe & illo-
» rum corporum materia quæ ijs condita ſunt, &
» vtramq; illam à Serapione deſcribi. Quæ vero ad
» nos mumia defertur ex Ægypto, non ex aloe &
» myrrha condimentũ eſt corporũ, ſed ex Aſphal-
» to, illis enim vtuntur nobiles quorum effodere
» corpora capitale eſt, aſphalto plebeios aduerſus
» corruptionem munire ſe conſueuiſſe Strabo
» author eſt.

Πισσέλαιον. oleum picinum. Fit, inquit Dioſcorides, è pice ſeparato liquore aquoſo qui ſupernatat pici, ſicut ſerum lacti. Nam expanſa, quamdiu pix coquitur, ſupra eam vellera pura, halitu eius madeſcunt, qui poſtea exprimitur in vas. Ob id puto idem eſſe cum τῷ ὀῤῥοπίσσῃ, ſiue τῷ πίσσης ὀῤῥῷ, cuius ſæpe medici meminerunt. At non ſic Galenus qui omnium ſolus, quod ſciam, ſcribit lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, πισσέλαιον dici picem liquidam oleo permiſtam, πίσσης ὀῤῥὸν autem eſſe id quod liquidæ pici ſuperſtat, quod tamen Dioſcoridi πισσέλαιον eſt.

» Hoc quidem ſignificato πισσέλαιον vocauit
» Galen. 8. de ſimpl. medic. facult. itemque Ori-
» baſ. & Plin. Attamen Galenus locis alijs nimi-
» rum 2. de ſimpl. facult. cap. 21. & 1. τῶν κατὰ τόπ. &
» omnium ſolus quod ſciam ſupradictum liquo-
» rem aquoſum liquidæ pici ſuperſtantem non
» πισσέλαιον ſed πίσσης ὀῤῥὸν nominari ſcribit, πισσελαίου
» vero voce nõ aliud ſignificari quam picem oleo
» permixtam: forte iam cœperat Galeni ſæculo
» vera & antiqua τοῦ πισσελαίου ſignificatio attribui
» medicamento ex oleo & pice liquida compo-
» ſito. Hoc autem picinum oleum quoniam vt ſe-
» rum lacti, ita pici ſupernatat, ideo Paulo lib. 3. c.
» 74. ὀῤῥοπίσσα compoſito nomine vocatur, Aetius
» vero lib. 6. cap. 69. ὀῤῥὸν πίσσης nominat, interdum
» & ipſe Gale. πίσσης ὑγρᾶς ὀῤῥὸν appellauit. Colu-
» mella vero lib. 8. c. 5. picis liquamen, Scribonius
» & Marcellus picis florem.

Πισσηρὰ κηρωτὴ. eſt ceratum roſa, oleo, & arida pice conſtans, vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν.

» Illius meminit pluribus in locis Hippocr.
» atque vlceribus quæ inflammationem ſentiunt
» doloribuſque mitigandis adhibet, πισσηρὴν ſim-
» pliciter ac ſæpe appellans; Erotianus apud illum
» τὴν τετραφάρμακον ἔμπλαστρον exponit: Picatum au-
» tem emplaſtrum plurimi ſunt qui appellent,
» quanquam Hippocr. non emplaſtrum ſed ce-
» ratum vocat, & rectius vt ex 2. de morbis mu-
» lier. patet.

Πισσίτης οἶνος. vinum picatum dicitur vel pice condi-
» tum de quo Dioſc. lib. 5. c. 48.

Πισσόκηρος. ſic dicitur, inquit Ariſtoteles, alueorum tectorium cruſtaue, proxima τῇ μίτυϊ, ſed ea lenior, minoſque medicamentoſa. Plinius ſcribit prima operis apum fundamenta μίτυν vocari, ſecunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν. μίτυς cruſta prima eſt, ſaporis amari: πισσόκηρος ſuper eam venit picantium modo, ceu dilutior, ceræ initium, plærumque è mitiori gummi: propolis craſſioris iam materiæ additis floribus, nondum tamen cera, ſed fauorum ſtabilimentum.

Πίσσινος οἶνος vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif- »
ferentiæ explicantur. »

Πιστάκια. fructus pineis nucibus ſimiles è ſurculis arboris dependentes quæ in Syria naſcitur, omnino nuda præterquam ramorum cacuminibus, quæ denſiore folio, anguſto & ſubrufo veſtiuntur. Sicut autem cum pineis nucibus forma conueniunt, ita & effectu. Officinæ fiſtica & fiſticorum grana vocant.

Illa (inquit Gal.) 2. de aliment. facult. cap. 31. »
parum nutriunt, ſed valde Hepar roborant & »
ſuccos in ipſius vijs infarctos purgant, habent »
enim qualitatem aromaticam ſubamaram & »
ſubaſtringentem. »

Πιστολοχία ſiue πιστολόχεια. eſt quartum genus ariſtolochiæ, tenuior quam clematitis, denſis radicum capillamentis (vnde & πολύῤῥιζος appellatur) iunci plenioris craſſitudine. Dicitur & eo nomine à quibuſdam ἡ ἀλθαία, vt habetur apud Dioſcor.

Πίττωσις. picatio. Eſt picis ad cutem illitio: vel, eſt dropax ſimpliciſſimus, pice arida cum exiguo oleo liquata, eoque dum calet illita. Species eſt dropacis, qui cum multiplex eſſe poſſit, variaque materia ad varios vſus conſtare, qui ſimpliciſſimus eſt, atque ita, vt dictum eſt, apparatus, πίττωσις appellatur. Adhibetur id remedij genus vel corpori vniuerſo, vel certis interdum partibus. Raduntur primum pili vel pſilothro auelluntur, deinde pix modico ſoluta oleo, calenſque cuti ſuperlinitur, & priuſquam plane refrixerit, auellitur: deinde rurſum, vt ante, admouetur & auellitur, atque hoc identidem repetitur, quantum medendi ratio poſtulat, vel vno eodemque die, vel pluribus. Vis ei calfaciendi, humectandi, ex alto ad cutem attrahendi, poros opplendi atque obſtruendi, ne quod attractum fuerit, in ambientem digeratur. Propterea conuenit crudis, apepſia laborantibus, vomentibus, cœliacis, & partibus alimentum non ſentientibus. Mouet enim atque adauget calorem natiuum, vnaque ſanguinis copiam allicit, quam, quia poros opplet, difflari vetat, proindeque εἰς σάρκωσιν, hoc eſt ad reparandam carnem, optimũ medicamentum à Galeno perhibetur, præſertim ſi diutius parti adhæreat, nec ſæpe vno die mutetur.

Vide & Galen. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους. Aet. libr. 9. »
c. 36. in v. l. annotatur mangones quoque πιττώ- »
σει vſos fuiſſe in ijs quibus graciliores eſſent »
artus. »
Πίττωσιν etiam Græci παρατιλμὸν vocãt quod Plin. »
l. 28. ca. 1. pilorum euirationem vocat, qua μάλ- »
θακοι, id eſt, molles euirantur, & vulſi fiunt, vi- »
rilitatis enim ſignum ſunt & indicium pili ipſi: »
Reſina autem pilari ſolitos olim, nunc molles & »
effœminatos viros, nunc quibuſdam ſacris ad- »
dictos, vt Iſidis caluos ex veterum ſcriptis mani- »
feſtum eſt; ſicque vulſi & depilati πιττοκοπούμενοι »
ſiue πιττοκοπούμενοι dicuntur: fiebat vero hæc πί- »
ττωσις in balneis præſertim vt ex Suida patet; ad- »
dit & Athenæus lib. 12. huiuſmodi πιττωτῶν apud »
Thyrrhenos publica eſſe ἐργαστήρια, ſicut κουρεῖα, »
apud Græcos: Plin. l. 14. cap. 20. de reſina. Poteſt- »
que confiteri, inquit, maximum iam honorem »
eius eſſe in euellendis virorum corpori pilis: vide »
nonnulla in voce καταπιττοῦν ſupra. »

Πιττοκοπούμενοι. vide πίττωσις in precedenti. »

Πιττωτὰ φάρμακα. eadem quæ δρωπακιστά; Galen. »

» comment.3. τῆς τῶν κατ' ἰητρεῖον aphor.32.& eorum
» materiam abunde explicauit 1.κατὰ τόπ.
» Πιττωταὶ. picatores Paulo dicuntur l.1.c.73.

Πιτυάνθη. ſic à quibuſdam vocatam fuiſſe ὀξυάκανθαν, Dioſcor. prodidit.

Πιτύα. legitur aliquando pro πυτία, id eſt coagulum,
» vt apud Aetium tetrab.1.ſerm.2.& Dioſcor.li.
» 2.c.85.ſed male vide πυτία,& apud Trallian. l.8.
» c.8. deſcribitur paſtillus διὰ πυτίας ex coagulo ad
» alui profluuia efficax.

Πιτυΐδες. fructus pini aut piceæ quos in conis ſuis gerunt, ſiue nuclei pinearum nucum, ſicut videtur Dioſcoridi lib.1. ſiue nuces è pinaſtro, vt Plinius nominat. Galen. fructum picearum ita proprie dici ſcribit, & eos abuti nomine qui pini fructum πιτυΐδα nuncupant. Hippocrates eo nomine piceam reſinam interpretatur, ſicut Gal. explicat ἐν τῇ γλώσσαις.

Πιτυΐνος οἶνος. apud Dioſcor. l.5. c.45. vinum dici-
» tur lignis pini conditum, quod quomodo fiat
» ibidem docetur, Ruell. interpretatur vinum
» pineum.

Πιτυλίζειν. ſignificat obire genus quoddam exercitationis quod manu vtraque in pugnum contracta (id enim deſignat πίτυλος) fiebat. in ea exercitatione ſicut ſcribit Galenus lib. ſecundo de ſanit. tuenda, ſummis pedibus ingrediebantur, tenſaſque in ſublime manus, hãc antrorſum, illam retrorſum celerrime mouebant. Hoc autem exercitamento maxime vti ſolebant ante parietem ſtantes, quò ſi quando aberraſſent, facile pariete apprehenſo erigerentur. Significat & πιτυλίζειν ſimpliciter geſticulari & crebro motu ciere manus, à quo πιτύλισμα fit ipſam manuum geſticulationem ſignificans.
» Voxque à Iuuenale vſurpata Satyra 11.
» *Qui Lacedæmonium pityliſmate lubricat or-*
» *bem.*

Πίτυλος. ſignificat apud Hippocratem remigium vel remum, vt Galenus explicat ἐν τῇ γλώσσαις.
» Sed & πίτυλος idem quod πιτύλισμα vt liquet
» ex voce præcedenti, ſic enim à Polluce definitur
» ὁ συνεχὴς τῶν χειρῶν συναγωγὴ πυκνῶς εἰς πλῆθος ἐπι-
» φερομένων: & ab Heſychio πίτυλος, συμφορὰ τῶν χει-
» ρὸς ὅταν πυκνῶς ἐπιφέρηται.

Πιτυόφυλλον. ſic dicitur à quibuſdam ἡ χαμαιπίτυς, vt habetur apud Dioſcor.

Πιτυοῦσα. frutex eſt ſola ſpecie à tithymallo cypariſſia differens, ob idque in tithymalli generibus enumeratus, cui caulis cubito maior, geniculatus, folia piceæ, acuta, exilia: flos paruus quaſi purpureus, ſemen inſtar lenticulæ, latum, radix craſſa, candida, ſucco referta. officinis & herbarijs eſula nominatur: Barbari turbet appellant. Liquorem vt tithymallus habet, eique ſimiliter purgat. Sunt qui πιτυοῦσα ſcribendum potent, contractum ex πιτυόεσσα. nam ſic dicta eſt quod (Dioſcor. teſte) folia eius ſimilia ſint τοῖς τῆς πίτυος, piceæ folijs, vt interpretatur Plinius.

Πίτυρα. furfures dicuntur & ἀπαίρομα. Latini etiam canicas & apludas vocant: vnde caniceus panis furfureus eſt Pacuuio.
» Pellicula ſcilicet quæ à frumento inter mo-
» lendum abſcedit (inquit Heſych.) Capitis etiam
» ſordes furfuribus ſimiles πίτυρα dicuntur vt &
» latinis furfures; item quæ in vrinis furfuribus ſi-
» milia videntur, ſic vocantur.

Πιτυρίας ὁ

Πιτυρίτης ἄρτος. furfuraceus panis vel furfureus. Dicitur qui poſt excuſſam tenuiſſimam farinam ex reliquo conficitur. Furfuris habet plurimum, & minus purioris farinæ. Quare parum alit, ventrem vero multis excrementis replet, & facile etiam ſubſidet, & quia furfur nonnihil facultatis habet deterſoriæ, ideo inteſtinis irritatis cito deijcitur. Proinde & pauco fermento & leni ſubactione opus habet. Ei contrarius eſt panis puriſſimus, vt qui & plurimum alat, & parum excremẽti relinquat, & omnium tardiſſime deijciatur. Inter vtrumque medius eſt αὐτόπυρος ſiue συγκομιστὸς, vt qui ex toto tritico nulla vel farinæ vel furfuris adempta parte fiat.
Vide ἄρτος vbi inſigniores panum differentiæ «
quæ apud authores occurrunt explicantur. «

Πιτυρίασις. furfures. porrigo. Eſt vbi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ tenues & furfuraceę ſurgunt, eæque à cute reſoluuntur. Interdum madent, multo ſæpius ſiccæ ſunt: idque euenit modo ſine vlcere, modo exulcerato loco, huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Id malum fere in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam in ſupercilio, vel reliquo etiam corpore. Prouenit à vitioſo corporis humore, ſalſaue pituita, aut bilioſo & melancholico ſanguine caput ſubeunte, vt ait Paulus, vel à vitioſis ſeroſis humoribus, vt Galenus & Aetius ſcripſerunt. Nomen morbo inditum à ſimilitudine.

Cum caput immenſa pexum porrigine ningit,
Copia farris vti frendentibus edita ſaxis:

quemadmodum Quintus Serenus poeta cecinit.

Quorum autem in capite multi furfures gi- «
gnuntur, ij dicuntur Hippocrati πιτυρώδεις 6. E- «
pid. de pityriaſi plura apud Actuar. l.2. de dignot. «
morb. & Paul. l.3. cap.3. banc affectionẽ Quin- «
tus Serenus farream vocauit: Galen. 6. Epid. «
comm. 3. textu 13. cauſam furfurum à quibuſ- «
dam Hippocratis interpretibus propoſitam re- «
darguit diligenter, ſed quænam ea ſit minime il- «
lic definit, niſi quod interdum ex propria capitis «
ipſius intemperie illud malum oriri affirmat, at- «
que etiam 1 κατὰ τόπους cap. 6. de pityriaſi loquens «
nihil aliud eſſe dicit quam ſymptoma vitiato- «
rum ichorum. «

Πιτυρώδεις ἐλαῖαι. furfuraceæ oliuæ. ſic dicuntur oliuæ tritæ, vt habetur apud Athenæum l.2. Stringebantur autem, quo melius ſeruarentur, antequam omnino matureſcerent.

Πιτυρῶδες οὖρον. vide οὖρον.

Πιτυρώδης ὑπόστασις. furfuracea hypoſtaſis ſiue furfuribus ſimilis. fit à vehementi calore febrili, ſupra modum colliquante, vrente & reſiccante ſolidas partes. vide ὑπόστασις. «

Πίτυς. picea. Arbor pino ſimilis, à qua tantum differt quod pinguior ac tenuior folio eſt, quodque minus alta minuſque recta quam pinus aſſurgit: præterea & conum minorem, nucleoſque reſina perfuſos habet.

Πιωτέρως: ἁδροτέρως. plenius, vberius, apud Hippocratem.

Πλαδαρότης. affectus eſt, vt ſcribit ὁ εἰσαγωγῆς author, internæ palpebrarum partis, obortis in ea mollibus quibuſdam corporibus & læuibus, vnde & nomen inditum fuit morbo.

Πλάδος. dicitur apud Hippocr. humiditas in aliqua parte redundans & ſuperflua, ſiue tenuis ea ſit, ſiue in modum puris craſſa, vt ſcripſit Galen.

comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Nam & πλαδαρὰ ἕλκεα ea ratione ab Hipp. dicuntur, & πλαδῶντα ſimpliciter, quæ humida ſunt. Quoniam vero quæcunque ſuperfluo humore madent, infirma vt plurimum ſunt, & laxa, factum eſt vt πλάδος etiam τὴν ἀτονίαν ſignificet, vt annotauit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Sic coniunctim dicit Dioſcorides στομάχου πλάδον καὶ ἀτονίαν, & πλαδῶντος στομάχου exponit Suidas ex Damaſcio ὑγροῦ καὶ ἀδυνάτου ὄντος.

Πλαδαρὸς, Πλαδόεις, & πλάδων. humiditate nimia abundans vocatur, alijs vliginoſus, vdus: Scholiaſti Nicandri πλαδόεν τὸ περισσῶς ὑγρόν: apud medicos πλαδαρὸς στόμαχος, & πλαδαρὰ σὰρξ, quæ nimio humore vitiata eſt, & veluti fluida apud Dioſc. l. 2. c. 137. apud quem πλαδαρὰ ἕλκη l. 5. ca. 7. vocantur non ſolum diffluentes humore gingiuæ, ſed etiam humida gingiuarum vitia; & σῶμα πλαδῶν, ſiue πλαδαρὸν dici ſcribit Scholiaſtes Nicandri τὸ ὑγρὸν, καὶ μὴ ἀντίτυπον, quod nimirum πιεζόμενον τῷ δακτύλῳ, ἐνδίδωσί τε καὶ κοιλαίνεται, πάλιν δὲ εὐθέως ἀναδίδωσι, καὶ γεμίζει τὸ κοίλωμα. Veluti cum cutis aqua aut pure diſtenta eſt, Hippocrate etiam πλάδον vocante, non ſolum vbi aquoſus humor, ſed etiam vbi craſſior, veluti puris redũdat, apud quem & πλαδαρὰ διαχωρήματα ſunt vuida & aquea: exponitur etiam πλαδαρὸς laxus, mollis, flaccidus: ſic ὕλα πλαδῶντα καὶ μυδῶντα eodem ſignificatu dixit Dioſcor. lib. 1. c. 153. vt πλαδαρὸν non ſimpliciter humens ſignificare velint nonnulli, ſed quod cum humore flacceſcit, quale erit quod natura ſua durum rigenſque admiſſo humore languet & paulo minus quam dilabitur.

Πλάστιξ. ſic dicta eſt ab Hippocr. ferula, quod feriendo apta ſit.

Sed ſcribendum πλῆστιξ vt infra à verbo πλήσσειν quod verberare eſt, ſeu ferire, & cædere niſi forte malis πλάστιγξ, nam πλάστιγξ non modo lanx eſt, cui pondus imponitur in ponderando, ſed etiam μάστιξ flagellum teſte Heſychio; apud Hippiatros certe pro ferula Chirurgica fracturis curandis apta legimus vſurpatum diminutiue, προσθεὶς τὰ πλαστίγγια.

Πλακῖτις. ſpecies vna eſt τῆς καδμίας quæ in fornacibus perficitur, & cruſtarum modo concreuit: de qua vide in dictione καδμία. Eſt & ſpecies quædam aluminis craſſarum partium, hoc modo dicta quaſi cruſtacea.

Πλάνης πυρετός. erratica febris. Eſt febris cuius acceſſiones nullam inter ſe proportionem ſeruãt. Habet enim ſuarum acceſſionum inordinata principia, nullam certæ alicuius febris vel ſimplicis vel compoſitæ ſpeciem referentia. Itaque erratica febris nullius certæ ſpeciei eſt, nec eam poſſis dicere quotidianam, nec tertianam, nec quartanam, multoque minus continuam. Nam cum erratica febris ab incertis acceſſionũ principijs dicatur, patet continuam eſſe non poſſe, licet continuæ implexa eſſe poſſit æque atque aliæ intermittentes febres. Eſt autem febris erratica non ex certa humoris ſpecie, quemadmodum aliæ intermittentes, ſed vel ex confuſis ſecum humoribus & inæqualiter permixtis, & in corporis habitu putrentibus. vel ex vno quidem humore, ſed transmutato, & in alteram naturam tranſeunte. Quantum enim in ægrotantium corpore humores mutantur, tantum etiam acceſſionum circuitus. Ac maxime quidem tranſmutatur ſanguis cum putreſcit, parte vna in flauam bilem, altera in nigram abeunte. Deinde vero flaua bilis quæ nondum tota vſta ſit: hæc enim tanquam flauæ atræque bilis media multiplices miſtoſque motus habet, quod inæqualibus portionibus alteratio illa perficiatur & putredo oriatur. Id autem naturaliter contingit à media fere æſtate ad principium autumni, quod tempus ὀπώραν Græci nominant, eoque potiſſimum erraticæ febres proueniunt. Verum ſuperueniente autumno, & flaua bile tota vſta & in atram verſa, tunc ex febre erratica conſtans & legitima quartana naſcitur. Alia quoque eſt nõ parua erraticæ inordinatæque febris cauſa, cum qui putreſcere incipit humor, in aliquo membro conſiſtit: alter vero ex alijs defluit partibus, qui vel in ipſis continebatur, vel in vniuerſo corpore redundabat. Alia præterea cauſa eſt error in ratione victus ab ægris commiſſus, qui ſi in ſanis acceſſiones nouas parit & morbos, multo magis in ægrotis vel circuitus facit anticipare, vel alios diuerſæ naturæ à prioribus excitat, à quibus acceſſionum ordo peruertitur. Videntur vero etiam aliquando abſque ordine fieri acceſſiones propter circuituum complicationẽ quæ à medicis ignoratur, cum verius complexa febris ſit quam erratica, quæ tunc vere talis eſt quando qui febrem faciunt humores in alteram naturam tranſierint, aut in victu errare contigerit, ſicut docet Galenus extremo libro ſecundo de differentijs febrium.

Πλαστὸν φάρμακον. medicamentum quod illinendo adhibetur apud Scholiaſt. Ariſtophanis.

Πλάται. dicuntur, authore Polluce, coſtæ latiores, ſicut κωπία quæ ſunt anguſtiores. Hippocrates lib. de locis in homine videtur πλάτας ſcapulas appellare, ſcribens: αἱ δὲ πλάται πρὸς τὰ νῶτα προσφύονται, ἐπιβάλλον ἐπὶ τὸ ὀστέον τὸ ἐν τῷ νώτῳ.

Πλαταμών. apud Hippocr. ſignificat petram in mari prominentem, læuem & humilem, circa quam dilatantur fluctus, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πλατανίστινον μῆλον. mali genus, inquit Galenus, vile & quod edi nequeat, ſed ſuibus edendum obijcitur, ſic dictum quod tenera platanorum folia guſtu quodammodo repræſentet.

Sic vero in multis Aſiæ locis dicebatur pomorum genus illud quod guſtu inſipidum eſt & aqueum.

Πλάτανος. platanus. arbor eſt aduena quidem & peregrina, ſed magno in honore habita poſtquam à Romanis recepta eſt, & vmbræ gratia expetita. Eſt autem cortice craſſo, fronde vitiginea, lata, longo rubroque pediculo, floſculo paruo ac pallido, baccis rotundis, ſcabris & lanuginoſis. Eſt humidioris & frigidioris eſſentiæ, ſed ſymmetra. Cortex & pilulæ magis ſiccantem vim habent.

Πλατειασμός. vitium oris, cum eo nimium diducto ſermo male promitur.

Πλάτυσμα. dicitur quicquid in latum extenditur: ideoque varijs rebus accommodatur, vt emplaſtris aliquando, in quorum genere πλάτυσμα vocatur emplaſtrum latum, ſeu potius latius linteum cui emplaſtrum ſuperlitum eſt. Sic ſæpe apud Galenum reperias in lib. τῶν κατὰ γένη, vt extremo lib. 4. vbi Heræ emplaſtra refert, ſcribitque primum vlcus per ſpongiam probe purgandum, vt madoris expers ſit, deinde ſuper id pla-

tyſma imponendum cui emplaſtrum illitum ſit, poſtea doplex linamentum exterius ſuperdandum. Sic Aetius lib. 9. cap. 48. πλάτυσμα σιδήρου στομώματος vocat laminam ex ferro ſtomomate latiorem.

Πλατὺς μῦς, ὁ

Πλάτυσμα μυῶδες. latus muſculus, de quo vide μυῶδες πλάτυσμα.

Πλατυκορία. affectus eſt quando ſcibeet in ampli-
» tudinem magnam pupilla diffunditur, quaſi pu-
» pillæ amplificationem dixeris, quam differre à
» μυδριάσει tradit Aretæus 1. de diuturnis c. 7. quæ
» eiuſdem pupillæ affectus eſt, dum in anguſtum
» contrahitur, & plitiſim alio nomine vocari ait,
» vide μυδρίασις.

Πλατυόφθαλμον. cognomen στίμμεως ſed fœminæ quæ proprio nomine στίβι vocatur.
» Quiaautem pulchriores olim fœminas putaue-
» runt quibus oculi latiores eſſent, vnde apud
» Homer. dicuntur βοώπιδες, & quia cum raſa ſu-
» percilia colore ſtibij nigro inungũtur, quod paſ-
» ſim fit à mulieribus Græcis formæ ſtudio dedi-
» tis, oculi latiores vidẽtur: inde fuit ſtibium πλα-
» τυόφθαλμον vocatum. Ion Omphales Reginæ
» Lydiæ dum aſcititia formæ ornamenta perſe-
» quitur recenſet μέλαιναν στίμμιν, ὀμματογράφον.

Πλατύφυλλον. æſculus Græcis dicitur, quaſi latifolia
» propter folij amplitudinem, ſicque vocatur à
» Theophr. dum latifoliam inutilem eſſe ædificijs
» tradit, ſi Vitruuio credimus; an eadem vero ſit
» Plinio Æſculus, & quę latifolia ex argumento
» dicta quod lata luxuriet fronde non ſatis cõſtat,
» quod eodem loco & Æſculi & latifolij memi-
» nerit.

Πλεκτάναι. cirri. Sic Eudemus nominauit vteri cornua. Incertum tamen eſt vtrum vaſa, quæ illic reuoluta implicantur, an illos mammillares vteri proceſſus τῶν πλεκτανῶν, id eſt, cirris polyporum comparatit. Eos Praxagoras & Philotimus κόλπους, Diocles κεραίας nuncupauit. Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις interpretatur πλεκτάνην apud Hippocratem, τῶν πλεγμάτων, ἀπηρτημένων πλεκτικῶν.

Πλέννα ἡ μύξα. hoc eſt mucus, apud Hippocrat. vnde & πλεννώδεις, μυξώδεις, hoc eſt mucoſæ, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Dicitur & βλέννα.

Πλεονεξία. Redundantia ſeu plenitudo quæ ex Gale-
» ni ſententia duplex eſt, vna qualitatis in qua nu-
» da qualitas elementaris citra humoris affluxum
» iuſtam menſuram excedit, ſic Galen. l. 8. meth.
» intemperantiæ febrilis exceſſum, caloris πλεονε-
» ξίαν nominat: eius autem tot ſunt ſpecies quot
» intemperies ſimplices nimitum quatuor, calida,
» frigida, humida, & ſicca: Altera πλεονεξία quan-
» titatis eſt, vbi cibi potuſue aut humoris in cor-
» pore tanta eſt quantitas, vt nobis moleſtiam pa-
» riat & morbum.

Πλεύμονος φθίσις. ἢ τὸ πλευμονῶδες πάθος, apud Hippoc. authore Galeno ἐν ταῖς γλώσσαις, hoc eſt tabes vel pulmonis affectio. vnde & apud eundem πλευμονᾷ vſurpatur αὐτὸς ἢ πλευμώδης γίνεται ἢ φθίνει: hoc eſt, pulmone laborat, aut tabe conficitur.
» Apud eundem Hippoc. lib. 2. de morbis le-
» gitur ὅταν πλευμονᾷ ὁ ἄνθρωπος quod exponitur à
» nonnullis, cum pulmonis vitio laborat, eſt au-
» tem vox πλευμονᾷ fortean mendoſa.

Πλευμονῶδες πάθος. pulmonis affectio, minus autem aliquid ſignificare videtur quam περιπνευμονία, "
ſicut & Aretæus inter περιπνευμονίαν & πλευμονῶ- "
δες πάθος diſcrimen facit. "

Πλεύμων. Attice pro πνεύμων pulmo, ſic & πλευμο- "
νικὸς, πλευμονία, & περιπλευμονία ſimiliter dicun- "
tur. "

Πλευραὶ. coſtæ. Sunt oſſa thoracis, à lateribus ſita, ſternon ſpondylis committentia. Ea ſunt vtrinque vt plurimum duodecim, quot & dorſi ſpondyli. Ex his ſuperiores ſeptem ſimpliciter πλευραὶ dicuntur, totidem ſcilicet numero quot oſſa habentur in ſterno, cum quibus, ſicuti cum dorſi ſpondylis, iunguntur per diarthroſim: quamquam ea qua ſterni oſſibus copulantur diarthroſis obſcurior ſit, propter ligamenta membranoſa quibus vndique tegitur. Tam exiguus autem eſt earum motus, vt ſynarthroſis appellari queat. His autem coſtis nec vna eſt ſimplexque figura, nec ſitus. Sunt enim principio anguſtiores & ſubrotundæ, deinde paulatim lateſcũt, & vbi latiores euaſere, paulatim contrahuntur. Situs præterea quodammodo obliquus eſt. Nam poſt ſuam cum ſpondylis diarthroſim in anteriora ſimul & inferiora feruntur, multumque ita progreſſæ, rurſuſque ſurſum verſæ, protinus ad ſternon recuruantur. Vnde iam quicqoid earum cum ſterno committitur, non os ſed cartilago eſt: quanquam non ea tantum parte cartilaginoſæ ſunt, ſed præter id bona ſui parte, & iam inde propemodum vbi recuruari cœperunt qua ſunt molliores, vt ad radicem duriores. Earum duæ primæ αὐτόστροφοι quaſi retortæ dictæ ſunt, authore Polluce, duæ aliæ ſequentes στερραὶ propter firmitatem, tres vero poſtremæ συμπίπτουσαι. Quinque vero reliquæ coſtæ inferiores, νόθαι dicuntur, hoc eſt ſpuriæ & illegitimæ, quia imperfectæ ſunt. Neque enim in ſterno, vt ſeptem veræ articulantur, ſed intus diaphragmati ſuis cartilaginibus iunguntur, & iiſdem acuminatis inferiores ſuperioribus applicatæ, ligamentis affirmantur. Dicuntur eæ πυγὸν καὶ μαλθακαὶ, vt ſcribit Pollux. Celſus ῥαίας à Græcis dici teſtatur. Cæterum inter ipſas coſtas inſerti ſunt muſculi genere duplices, quos μεσοπλευρίους, hoc eſt intercoſtales nominant. Alij enim externi ſunt, qui ex coſtæ ſuperioris inferno latere in ſubditæ coſtæ latus ſupernum oblique antrorſum feruntur, & vna cum pluribus alijs muſculis dilatãdo thoraci inſeruiunt. Alij vero interni ſunt, qui ex inferioris coſtæ ſuperno latere in ſuprapoſitæ latus infernum oblique antrorſum inſeruntur, & externos vbique ad χ literæ formam interſecant. Hi autem vna cum quibuſdam alijs thoracem expirando contrahunt.

Πλευρέων πόνοι. laterum dolores aph. 23. lib. 3. à pleu- "
ritide diſtinguntur qui ſine dolore ſunt. "

Πλευρῖτις. eſt inflammatio membranæ coſtas ſuccingentis. Omnis in genere inflammationum eſt, totque propterea recipit differentias, quot habet ipſa phlegmone, ſumptas à materiæ vnde gignitur varietate. Alia enim vere ſimpliciterq; phlegmone eſt, quæ ſcilicet naſcitur ex fluxione ſanguinis calidi & copioſi: alia vero non ſimpliciter, ſed vel œdematodes, vel eryſipelatodes, vel ſcirrhodes, prout ſanguini pituita aut bilis flaua aut atra mixta fuerit. Non tamen vt phlegmone, ſic etiam pleuritis ab humoris ſpecie vera aut non vera dicitur, ſed quod ipſum præ ſe fert nomen

nomen, ab ipſa parte affecta. Vera enim pleuritis debet ἐν τῇ πλευρᾷ conſiſtere, aut ſaltem muſculis illi continuis. ſic autem vocatur ὁ ὑπεζωκὼς ὑμὴν, hoc eſt, membrana coſtas ſuccingens interna. Itaque phlegmone quæ externos coſtarum muſculos tam μεσοπλευρίους dictos quam qui ab humeris ad partes thoracis ſuperiores deriuantur, occupat, vel ipſum etiam diaphragma, pleuritis non eſt, etiamſi ſigna plurima cũ pleuritide habeat communia. Sunt autem veræ pleuritidis ſigna hæc, & inſeparabilia ſymptomata: febris acuta, dolor internus perindeac ſi locus vel intendatur vel pungatur, ſpiratio difficilis, frequens & exigua, pulſus paruus, arteriam & duram & quodammodo tenſam indicans, tuſſis maxima ex parte cum ſputis coloratis, nonnunquam vero ſicca. Sed eam quæ ſine ſputo eſt, ἄπεπτον πλευρῖτιν, hoc eſt, incoctam, appellant, quæ vel celeriter hominem iugulat, vel non niſi longo tempore finitur. Verum aliæ pleuritides ab hac vera diſcernuntur, vel quod earum dolor externus ſit, & contactu moueatur, vel quod ſine febre ſit, vel ſine ſputo, vel ſine tuſſi, vel ſine ſpirandi difficultate, vel quod neque tenſionem neque duritiem vllam pulſus referat.

„ Pleuritidem autem Serenus telum appellat, „ quod hic morbus ægrotum affligat quaſi telo „ aut gladio traijciatur & pungatur, & Italis la „ punta.

„ Πλῆγμα. idem quod πληγὴ de quo paulo poſt.

Πληγὴ. ictus. Dicitur in pulſu motus arteriæ tactui occurrens. Quidam tamen, vt ſcribit Galenus, non omnem arteriæ occurſum ſic vocandum cenſent, ſed eum proprie qui violentus ſit. Verum nihil vt idem ait intereſt, πληγὴν aut διαστολὴν aut κίνησιν appellare, vt etiam πλῆξιν.

Πλῆθος. copia. multitudo. Dicitur de quolibet humore ſuperabundante, ſanguine, pituita, aut vtrauis bile, eóq; differt ἀπὸ τῆς πληθώρας. Itaque ſi bilis flaua in corpore excedit, iure bilis πλῆθος dicitur, non etiam πληθώρα, propriè quidem loquentibus. Impropriè tamen aliquando ἀντὶ τῆς πληθώρας vſurpatur.

Πληθώρα. plenitudo. eſt omnium humorum æquabilis redundantia. Aliqui verò contenti ſunt dicere eſſe ſanguinis redundantiam, non eius quidem ſynceri, & ab alijs humoribus ſecreti, ſed cum iis naturæ modo confuſi. Venarum enim ſanguis cum nequaquã ſimplex ſit & vnius naturæ, ſed pituita, bile vtraque, & puro ſanguine ſecum certa quadam proportione, &, vt cuique corpori expedit ad valetudinem, miſtis conſtet, eam quatuor humorum commixtionem temperationemque ſanguinis nomine omnes appellant. Eiuſmodi ſanguis interdum in corporibus hominum exuperat, & legitimum naturæ modum excedit, atque is exceſſus πληθώρα vocatur. Ea autem duplex eſt, vna quam πρὸς ἀγγεῖα, hoc eſt, ad vaſa, altera quam πρὸς τὴν δύναμιν, hoc eſt, ad vires, medici ſolent nuncupare. Illa quidem ſimpliciter & abſolute plenitudo cenſetur, quod venæ tam copioſo ſanguine redũdent, vt non modo intumeſcant, ſed etiam diſtendantur peneque rumpantur. Ea plenitudine prædi-ti ſunt athletæ, quorum habitus, vt ſcribit Hippocrates, quoniam ad ſummum bonæ valetudinis gradum peruenit, in quo diu manere & conſiſtere non poſſint, nec quicquam ei prætereaaddere, periculo nõ caret. Nam tametſi non niſi bonis ſcateant humoribus, ſiue omnes vna increuerint, ſiue purus tantum ſanguis modum exceſſerit, ſintque viribus admodum robuſtis, verendum tamen eſt ne quid ſiniſtri illis contingat, niſi propere bonus ille habitus tãtaque plenitudo tollatur. Hæc πρὸς ἀγγεῖα dicitur, ſiue vt Galenus explicat, πρὸς τὴν ἐγχώρησιν τῶν περιεχόντων τοὺς χυμοὺς ἀγγείων, hoc eſt, ad vaſorum capacitatem qui humores ipſos continent: quod tanta ſit ſanguinis copia, vt eam prope capere venæ nequeant. Vocata eſt & à quibuſdam κατὰ τὸ ἔγχυμα, quoniam, vt idem ſcripſit, κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς συνίσταται καὶ νοεῖται, id eſt, infuſis per vaſa humoribus conſiſtit atque intelligitur. Altera plenitudo nõ ſimpliciter dicitur, ſed πρὸς τὴν δύναμιν. Refertur enim ad vires. Nã quamuis vaſa non ſint plena ſanguine, nec eo tumeant aut diſtendantur, plus tamen habent quam natura poſſit cõficere. Infirmior enim natura grauatur perſæpe mediocri ſanguine etiam optimo, qui tandem à calore natiuo imbecillo deſtitutus, putreſcit morboſque excitat. Itaque cum non ſint pares omnium vires, patet plenitudinem hanc non abſolute dici: quam enim hic ferre non poteſt, alius facile perferet. Quæ verò ad vaſa dicitur, nulli ætati, ſexui, naturæ contingit, quin ſimpliciter & abſolutè plenitudo vocari debeat.

Πληθωρικὸν σῶμα. apud Galen. ad Glauconem, & Πληθωρικὴ διάθεσις, habitus corporis plenior, nec non apud Empiricos πληθωρικὸν συνδρομὸν, concurſus copiæ ciborum, ac potus, & ſolitarum excretionum ſuppreſſionis, ex quo concurſu venæ ſecandæ vtilitatem à ſe obſeruatam fuiſſe aiebant. „

Πλῆκτρον. calcar. vide βελονοειδὴς.

Femoris πλῆκτρον dicitur locus vbi caput femoris coxæ acetabulo inſeritur Polluci lib. 2. „

Πλημμυρὶς. ſignificat apud Hippocrat. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, πλῆθος ὑγροῦ τινὸς, hoc eſt, humiditatis cuiuſdam redundantiam, vt comment. 3. Galenus explicauit.

Πλήμνη. χοινικὶς τοῦ τροχοῦ. modiolus rotæ apud Ionas, quo etiam vocabulo idem ſignificatur apud Hippocrat. lib. περὶ ἀγμῶν, vt comment. 2. Gal. annotauit, atque etiam ἐν ταῖς γλώσσαις, vbi tamen legitur πλήμνη.

Πλήρης σφυγμὸς. plenus pulſus, qui arteriam in ſua diaſtole pleniorem repræſentat, & occurſum eius humiditate plenũ. Huic oppoſitus eſt κενὸς hoc eſt, vacuus: amboque ſimplicem vnam pulſuum differentiam conſtituunt, ſumptã à quantitate infuſionis humorum arteriæ, ſeu à contentis in eius capacitate.

Πλήρης ἀρχοντικὴ. antidot⁹ eſt Græcis ſic vocata quod mirificam & principalem, in recuperandis ac reſtaurandis amiſſis viribus facultatem habeat, nam cum quaſi ſaturos reddat ac impleat eos qui imbecillis ac deiectis ſunt viribus, merito illis πλήρης quaſi ἔμπλεον, id eſt, implens & ἀρχοντικὸν, hoc eſt, principale ſeu eximium dictum eſt; hanc antidot. deſcribit Nicol. ſect. 1. antidot. 149. „

Πλήρωσις. repletio. Eſt cuiuſlibet rei & quacunque in parte. Itaque & cibi & potionis & humorum atque etiam excrementorum eſt, diciturque de ventriculo, venis cæteriſque corporis partibus.

Πλησμονὴ. repletio cibi & potus: vel, vt ait Galenus in Aphor. 17. lib. 2. πλείων τροφὴ ἢ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, hoc eſt, alimentuoi copioſius quam corporis naturæ conueniat.

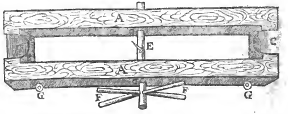
» Alij de humotum plenitudine vocem hanc in-
» terpretantur, non de cibi potuſue repletione,
» qua de re multa vltro citroque diſputata legere
» poſſis apud Fuſch. lib. 2. inſtitut. ſect. 5. c. 1. ad-
» uerſus Valleriolam.

Πλήστιγγες. νάρθηκες. hoc eſt, ferulæ, apud Hippocrat. περὶ τὸ πλάσσειν, vt ſcribit Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πληχὰς. dicitur apud Hippocr. totum id quod inter inguina vtriuſque cruris eſt, vt explicat Galen. comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Idem etiam ſcribit comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, ſcilicet eo nomine apud Hipp. deſignari quod inter vtrumque crus ſpatium eſt. Nam & ἀποπληχθῆναι & διαπληχθῆναι diuaricati ſignificat, dicunturque ea verba de cruribus greſſum facientibus atque inter ſe diſtantibus: ipſaque crurum diductio digreſſioque πλῆξις, ſicut & ipſe greſſus πληχὰς à Græcis nuncupatur. Sunt autem, vt ſcribit Galenus, qui πληγάδα, per γ ſcribant. Quidam etiam πλιχάδα.

Πλινθίον. machinamenti genus eſt quod ad Nileum authorem refertur, factum ad eorum ſimilitudinem quæ vocantur tractoria quadrata oblonga. Duo enim habet latera, longa palmos quatuor, digiti craſſitudine, quæ extremis partibus tranſuerſarijs inter ſe compacta ſunt. Eſt autem tranſuerſariorum craſſitudo & latitudo quanta laterum, ſed longitodo palmum implet. Merito igitur cum talis compoſitio ſit, vt latera quatuor palmos longa ſint, tranſuerſaria vnum, totius organi quadrati ſtructura oblonga euadit. Licebit autem, ſi quis voluerit, latera breuiora efficere. Media itaque latera pertuſa rotundis & peruijs foraminibus, per quæ axis traijcitur, qui media parte clauum infixum habet: capitibus vero, quibus latera excedit, vectes æneos, vel ferreos, decem digitorum magnitudine. Sunt item in organo quatuor annuli lateribus affixi, bini ab inferiori parte, totidem à ſuperiori. Antiqua quidem huius organi ſtructura authore Nileo talis eſt.

A. Duo latera.
B. Tranſuerſaria.
C. Tranſuerſarij partes priores excauatæ ad figurã ◡.
D. Rotunda ac peruia foramina.
E. Axis qui media parte clauum infixum habet.
F. Vectes ænei.
G. Annuli.

Πλινθίτης. ſpecies vna eſt aluminis, teſte Aetio. quæ dicitur alio nomine πλακίτης.

» Πλίχας. vide πληχὰς ſupra.

Πλόμος. herba quæ & φλόμος. dicitur Latinis verbaſcum.

Πλυτὸς ἄρτος. panis elotus vide in voce ἄρτος vbi panis differentiæ inſigniores explicantur.

Πνεῦμα. ſpiritus. Eſt ſubſtantia ætherea, calida, leuiſſima tenuiſſimaque, omnes in corpore motus ciens. Subſtantiam quidem eſſe liquet, quod tertia ſit ſubſtantiæ noſtræ portio, quam medici conſtare ſcripſerunt ſolidis, humoribus & ſpiritibus: verũ ſupra corporeæ naturæ ſortẽ ex elementorum temperamento conflatæ. Siquidem hæc nihil habet elemẽtare, ſed eiuſdem plane eſt cũ calore natiuo originis, cuius etiam perpetuo comes eſt, & in rebus omnibus gerendis inſtrumentum. Nam cum ad vitæ conſeruationem oporteat calidũ illud innatum per omnia diffundi, ei natura ſpiritum ſocium aſciuit, qui ipſum quo neceſſe erat deduceret. Proindeque ſpiritus ille cum calido natiuo miſtus ita cõfuſuſque eſt, vt nunquã ab inuicem ſeparentur, ſed vbicumque calor eſt, illic etiam ſpiritum eſſe ſit neceſſe. Non inſidet alterum alteri, vt ſubiecto, ſed totis ſubſtantijs perfectiſſime ſecum commiſcentur, adeo vt vnum tantum corpus, vnaque res videri poſſint. Ex eo factum eſt, vt à medicis vnius opera alterius eſſe plærumque dicantur & ijſdẽ cognominibus titulíſque ornentur. vtrumq; interdum naturam, opificem, animam etiam aut eius inſtrumentum, authoremque omnium functionũ, ad hæc vitæ vinculum indifferenter dici inuenies à medicis aliud agentibus & non ex profeſſo ea de re differentibus. Cum ergo tanta ſit ſpiritui cum calore natiuo communio operiſque ſocietas, par eſt eum eiuſdem etiam naturæ eſſe, hoc eſt, æthereum, cœleſtem & diuinum, cuiuſmodi calidum innatum eſſe, quod θερμὸν ἔμφυτον dicitur, ſuo loco annotauimus. Idem vero etiam calidus eſt tũ ab origine, tum quod cum calore innato commercium habeat, per eum, ſicuti dictum eſt, diffuſus. Hac autem natura prędítũ, quis neget leuiſſimum tenuiſſimumq; eſſe? Et talem quidem eſſe cõueniens fuit, vt quoquouerſum calidũ innatum deduceret, & in ſolidiſſima quæq; penetraret, rueret, impetũ faceret. Qua de cauſa Hippocrates corporis noſtri ſpiritus τὰ ἐνορμῶντα, nomine profecto accuratiſſimo & ad eorũ naturã explicandam aptiſſimo appellauit, ſicut eam vocẽ ante enarrantes oſtendimus. Eſt enim ſpiritus præcipuũ naturę inſtrumentũ quo omnes fũctiones muniaq; exequitur. Is cũ ſit genere vnus & ſimplex, ſicut & calor natiuus, attamẽ pro locorum in quibus habitat, & fũctionum quas obit varietate magnas habet differẽtias. Vt enim ſuo calido innato pars vnaquæq; prædita eſt, ſic & proprium ſpiritum poſſidet tam inſitũ à primis natalibus, quam ex principibus partibus eum gignentibus influentem, ex quo primum nobis ingenitus nutritur atque inſtauratur. Quo fit vt totidem ſint innati nobis ſpiritus, quot ſunt & naturarum & calorum varietates. Qui quoniam prompriſſime exoluerentur & euaneſcerent, niſi ſubinde alio aduenıente ſpiritu reficerentur,

ideo natura triplicem ſpirituum procreandorũ officinam inſtituit, ex quibus tres in vniuerſum ſpirituum differentiæ oriuntur: naturalis quidem ex iecinore, vitalis autem à corde, animalis autem è cerebro, tribus certe nobiliſſimis partibus, quæ ſicut dignitate potentiaque cæteris præcellunt, ita reliquarum curam, vt ita dicam, gerentes nouos iugiter ſpiritus creant, quibus non modo munia ſua obeant, verum etiam alios ſingulis partibus ingenitos inſtaurẽt. Quorum tamen ſpirituum tanta eſt varietas, quantum tres illę partes earumque functiones ab inuicem diſtant. Itaque cum iecur circa alimentorum concoctionem verſetur, eoque in opere plurimum ſit ſordium & inquinamenti, fieri non poteſt quin ſpiritus etiam, cuius beneficio naturales omnes actiones abſoluuntur, veluti labe quadam inde contracta minus purus tenuiſque ſit, ſi cum vitali animalique comparetur. Is alitur augeturque à tenuiore, puriore, magiſque aerea portione totius alimenti, quæ in vaporis ſpeciem quãdam ex eo ſublata, à ſolido ipſius iecinoris corpore (quod in ea actione primas partes ſuſtinet, ſpiritu & calore, tanquam inſtrumentis, vtens) concoquitur, & ſpiritus fit naturalis. De quo tamen apud veteres medicos dubitatum fuiſſe, fitne aliquis, liquet ex Galeno, qui libro 12. meth. med. diſſerens de affectibus qui in ſpiritu conſiſtunt, viſus eſt de eo quoque dubitaſſe, non auſus aliquem eſſe plane profiteri, ſed ſi aliquis eſt, vtique eum in iecinore & venis contineri. Nunc tamen doctis omnibus placere video aliquem reuera eſſe, cuius opera ventriculus, iecur, cæteræque partes familiare alimentum attrahunt, retinent, concoquunt, cuius etiam vi atque impetu partes omnes excrementa à ſe depellunt. Quod enim ventriculus aliquando obmurmuret, nauſeet, ſingultiat, ructet, euomat, inteſtina ſimiliter quam longiſſime ſtercora propellant, veſica vrinam eiaculetur, ſpiritibus impetu concitatis acceptum referri debet. Continentur autem ij in venis, perque eas feruntur in vniuerſum corpus, quatuor facultatum naturalium muneribus inſeruientes, ſeſeque pabulum præbentes ei ſpiritui quem à primis naturæ noſtræ primordijs ſingulæ partes congenitum acceperunt. Huius autem ſpiritus quantum per venam cauam vna cum ſanguine ſurſum fertur, in dextrum cordis ſinum ſubit, vbi perfectius excoctum attenuatumque per arctiſſimos meatus ſiniſtrum ingreditur, & ex naturali vitalis euadit, à ſolido cordis corpore alteratus. Ibi maximos motus ciet, cordis atque arteriarum diaſtolis ſyſtoliſque inſignes, præter gloriæ, honorum, vindictæ, aliorumque eiuſmodi cupiditatem, animique perturbationes ab ipſo quidem corpore cordis, ſiue ab inſita ipſi facultate profectas, ſed ſpirituum miniſterio abſolutas & continuatas. Hinc pulſus vehementes, magni, celeres, crebri à magno ſpirituum vitalium impetu, vt ab exiguo contrarij, ſicut Galenus in libris pulſuum demonſtrauit. Diffunditur autem ſpiritus ille per arterias in omne corpus cum vitali calore, ſuamque vitam ſingulis partibus conſeruat. Vt autem ipſe ex naturali ſpiritu alitur & ſe ſuſtentat, ita per internum maioremque arteriæ quam καρωτίδα vocant, ramum in plexum illum δικτυοειδῆ receptus, propterque multos eius viæ anfractus & ambages illic diu retentus, factuſque adhuc purior tenuiorque, in animalem ſpiritum vertitur, demumque in cerebri vẽtriculos intromiſſus, propria ſolidæ cerebri ſubſtantiæ virtute ſummam tenuitatem perfectionemq; aſſequutus, per neruorum ſpiracula ſenſum fugientia permeans, in corpus vniuerſum impetu concitatiſſimo diſcurrit, & motus ciet admirabiles. Eo inſtrumento facultas animalis apprehendit, ratiocinatur, reminiſcitur, mouet, ſentit, nihilque non agit, ſi modo eius impetus nihil remoretur. Aër enim frigidus, nebuloſus atque caliginoſus, cruditas ex immodico vini potu, cibiſque frigidis, craſſis multiſque contracta, vita deſes & otioſa, ſomnus largior, excrementorum copia, corporis ſumma extenuatio, ſiue à morbo, ſiue à nimia exercitatione, ſiue ab inedia fuerit, ad hæc frigidior intemperies, membrorum denſitas, vaſorum per quos ſpiritus feruntur obſtructiones, vt eos reddunt craſſiores, grauiores, minuſque calidos, ita eorum etiam impetus retardant, minuunt, atque interdum abolent, ſicut ijs oppoſitæ cauſæ ſpiritus gignunt copioſiores, calidiores, tenuiores, leuiores, à quibus ad motus omnes alacriores redduntur. Iſta quidem de ſpiritu illo æthereo, & perpetuo caloris natiui conmite, & de quo videtur Galenus incertus fuiſſe animane ſit, an præcipuum animæ inſtrumentum, dicta ſint. Præter eum alius etiam eſt in nobis ſpiritus natura multum ab eo diuerſæ, ſpiritus quidem propter quandam ſimilitudinem dictus, ſed qui potius flatus nomen, quem φῦσαν vocant, mereatur. Eſt enim veluti vapor quidam craſſior, impurior atque turbidior, tanto aqueo vapori ſimilior, quãto ille naturam aeris exuperat & antecellit. Oritur à nobis ipſis, & in omni corporis parte colligitur in qua calor imbecillus eſt, humorque crudus. fertur autem huc atque illuc motu errabundo, non citra partis in quam ruit dolorem & moleſtiam, cum ſpiritus ille, de quo ante diximus, ſemper mitis ſit & beneficus, niſi ſi quãdo nimium exobetans aut exolutus minus belle officio ſuo defungi poteſt.

Eſt & alia τῦ πνεύματος ſignificatio, qua dicitur aer inſpirato attractus, qui reſpirationis vociſque materia eſt, à qua τὸ πνεῦμα etiam nomen longius progreſſum eſt, vt δύσπνοιαν τὴν ἐκπνοὴν multis in locis apud Hippocratem deſignet, quemadmodum Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque etiam in Prognoſt. annotauit. Idem vero lib. 3. περὶ δυσπνοίας author eſt, πνεῦμα nomen in morbis ſimpliciter ab Hippocrate enunciatum, τὴν δύσπνοιαν ſignificare, atque inde πνευματώδη dici eum qui difficultate ſpirandi laboret: etſi interdum ſimpliciter αὐτὸ τὸ ἐμπνευματῶδες, hoc eſt, pro eo qui flatu diſtentus ſit, vſurpetur, vt ipſe εἰς τὰ γλώσσας explicauit. Ab ea ſignificatione fluxerunt iſta nomina, πνεῦμα ὀρθόπνοον, μετέωρον, φυσῶδες, paſſim ab Hippocrate vſurpata, quibus ea ſpirandi difficultas deſignatur per quam pectus in ſublime ita attollitur, vt ſub ipſis etiam veſtimentis difficilem illum motum thoracis & ſcapularum facile liceat intueri: vt ſcriptum habetur à Galeno comment. 1. in Prorrhet. Eſt & quando ꝟ πνευμάτων nomine Hippocrates reſpirationis differentias intelligit, vt Galenus annotat. comment. 3. lib. 1. Epidem.

Atque vt notauit idem comm. 4. de victu acutor. t. 34. eam quæ inſpirationi ſuccedit expirationem, & eam quæ expirationi ſuccedit inſpirationem.

Sed & πνεύματος, nomen αἰτίῃ φύσιος, id eſt, pro flatu. multis in locis ſumit Hippocrates.

Πνεῦμα λεπτομερὲς. pro ſpiritu tenuiſſimo apud Gal. 2. ad Glauconem.

Πνεῦμα ἀλυζόμενον anxium, varie commotum, difficilemque ſpiritum ſignificare videtur, hæcque vox nullibi apud Hippoc. quam in Coacis habetur, ſed per analogiam complecti oportet, vt ſit reſpiratio qualis cernitur in virginibus virulentia nigra fœdatis, quæ ſi aliquo vſque progrediãtur, vel breue alioqui ſpatium conficiant, deficit illis ſpiritus non tam neceſſitate inſpirãdi quam expirandi, quoniã ex nimia fumidi vaporis abundantia, maior incidit neceſſitas expirationis quam inſpirationis, indeque non raro fit vt fumidi vaporis occurſu elidatur ſpiratio in faucibus, dum aer ducitur inſpirãdo. Ac talis reſpiratio nominatur πνεῦμα ἐκτεῖνον καὶ κατεπεῖγον, reſpiratio tarda & velox: tarda quidem & lenta in inſpirando, cita & properata in expirando, quoniam omnes partes officiales maiore contentione excitantur ad excluſionem rei moleſtæ, quam ad comparationem neceſſariæ. Cæterum alij ἀλιζόμενον per ι. legunt, [illegible] non minus vox Hippocrati, nam ἀλύζειν verbi ſignificatio reſpirationi male conuenit.

Πνεῦμα ἀμαυρόν. Quod ſolet oculis attribui, hoc reſpirationi accommodat Hippocr. in Coac. Dum πνεῦμα ἀμαυρόν, obſcuram vocat reſpirationem: eſt autem id quod & aliquando θολερὸν, aliquando vt in Epidem. ἄσημον vocauit; Eſt vero ἄσημον πνεῦμα, quod vſque adeo paruum eſt vt vix ap- appareat, iam accedens ad interciſam reſpirationem quam ἄπνοιαν vocant; id vero quibuſdam vteri ſuffocationibus, deliquijs animi, & interdum moribundis accidit, vt quia non reſpirant, de vita & morte quæſtio habeatur, donec edito ſuſpirio aut redeunte ſpiritu viuere intelligantur; hunc autem talem ſpiritum damnat Hippocr. in Coacis quaſi peſſimum & morti propin- pinquum. Talis vero præcipue eſt in febre acuta per maraſmum ἀποψυχῇ, nam ſola pulſatio in morbis frigidis aliquamdiu vitam tueri poteſt, nullo etiam reſpirationis indicio, vnde prudenter tales aliquamdiu ſeruantur, propter eos qui domum ex ſepulchris relati ſunt, aut ex tumulo auditi, quorum exempla leguntur apud Valer. Maximum & Plin. Sed & noſtris temporibus, etiam viſa talia ſunt.

Πνεῦμα ἀνακαλούμενον, vel ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ. vt lib. 1. Epid. appellatur ſpiratio intro reuocanti & ingeminanti ſimilis, qualis cognoſci poteſt in plorantibus pueris, quibus in medijs lachrymis & querelis ingeminat inſpiratio, quod & ſingultientibus vbi malum viget interdum accidit; hæc quoque vocatur ἀνακαλούμενον πνεῦμα voce ambigua, nam magno & raro ſpiritui accommodare videtur Hippocrat. in Philiſco, τούτῳ πνεῦμα διὰ τέλεος, ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ μέγα, id eſt, huic ad finem vſque ſpiritus veluti reuocanti, rarus, magnus, nam veluti ab obliuione reuocata memoria reſpirandi, qui ſine reſpiratione videbatur, ſemel multum efflat ſpiritus, & attrahit, ſimiliter ijs qui in re ſpectanda animã & oculos defigunt, aperto ore, ſuppreſſo ſpiritu, ac tandem excitante vſu atque neceſſitate reſpirationis, magnam reſpirationem edunt; hoc quoque animantibus accidit & ijs qui grauioribus commentationibus occupantur; itaque ἀνακαλουμένῳ Galen. interpretatur ἀναμιμνησκομένῳ, quaſi reminiſcenti & in memoriam reuocanti vſum ſpirationis. Aliquando ἀνακαλούμενον πνεῦμα idem quod διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, duplex intro reuocatio. Cæterum vocatur & hæc reſpirandi difficultas, πνεῦμα ἀνεσπασμένον, κλαυθμώδης ἀναπνοὴ, idem & πνεῦμα προσκόπτον, offenſans ſpiratio aphor. 68. lib. 4. & πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἀναφορῇ. 4. acutor; Eliſum ſpiritum in faucibus Celſ. conuertit, atque huic generi reſpirationis pulſus reſpondet qui δίκροτος & παλινδρομῶν dicitur in aphoriſmis: huius autem reſpirationis cauſa duplex eſt ex Galen. 4. de loc. aff. nempe conuulſiuus muſculorum ſpiritalium motus, aut immodicus calor qui laborantem cogit continenter vel inſpirare vel expirare: In aphor. vero 54. 6. Conuulſioni addit inſtrumenti duritiem, calori vero facultatis imbecillitatem, nam niſi calor multus cum imbecillitate motricis coniungeretur, ſemel integrum motum perficeret. Calor enim ſolus magnam reſpirationem efficit; debilitas vero ſola cito quieſcit ab opere, non tamen iterat cœptum motum.

Πνεῦμα ἀνελκόμενον. elata ſpiratio & ſublimis, τὸ ἄνω ἑλκόμενον, τὸ προέχειν & τὸ μετέωρον, vt exponit Galen. comment. in protrhet.

Πνεῦμα ἀνεσπασμένον. ſpiratio reuulſa, retracta interrupta ac interciſa, ac velut eliſa, quæq; eadem eſt cum τὸ πνεῦμα ἀνακαλούμενον, eiuſdemque ſignificationis.

Πνεῦμα ἀραιὸν μέγα. ſpiratio dicitur rara & magna, quæ delirantibus ineſt veluti propria vt ſcribit Galen. lib. 2. περὶ δυσπνοίας.

Πνεῦμα ἄσημον. ſpiratio dicitur quæ obſcura eſt & quæ non apparet, hoc eſt, exigua & interrupta. eadem cum τὸ ἀμαυρὸν πνεῦμα de quo plura ſupra.

Πνεῦμα δασύ. ſpiritus aſper. ſic à quibuſdam appellatur ſpiritus ſiue cum ſono ducitur, ſiue ob anguſtiam loci quo ille redditur, ſiue ab humoris copia, vt Gal. annotat comment. 3. εἰς τὸ προρρητικόν.

Πνεῦμα ἐκτεῖνον. quid ſignificet parũm conſtat; eſt vero quaſi extenſum & protenſum dixeris, qualis fortean illorum eſt qui mœrore aliquo preſſi integra quoque valetudine, longa productáque edunt ſuſpiria, quam reſpirationem vulgus, ad latentem morbi ægritudinem non vero morbum referre ſolet. Sunt qui βραδὺ, id eſt, tardum interpretentur, hunc vero peſſimum eſſe ſpiritum & morti propinquum docet Hippocr. in Coac. Et ſane ſi quis diligenter aduertat, obſeruabit in multis moribundis qui anguſtia ſpiritus ſuffocantur, intercedere aliquando media quædam ſuſpiria, longioreſque ſpiritus protenſiones, quaſi natura velit in medio curſu reſpirare, animamque concitatam tantiſper ſiſtere.

Πνεῦμα κατεπεῖγον. vrgens ſpiratio qualis in aſthmate & orthopnea ſolet contingere, frequens enim ſpiritus vbi inualeſcit magis atque incitatur in aſthma tranſit, hanc ſpirationem ſunt qui ταχὺ celerem interpretentur.

Πνεῦμα θολερόν. turbidꝰ ſpiritus quid ſignificet apud

authorem prorrhetici incertum eſt, alij putarũt dici ſpiritum plenum vaporis qui expiratur, alij ſpiritum graueolentem, alij raucum, alij perturbatum tanquam eo nomine difficilis reſpiratio intelligatur. Plerique vero non θολερὸν, ſed θαλερὸν per α ſcribunt quaſi θάλλον & ἀκμάζον, id eſt, florentem & vigentem, ſiue magnum atque vehementem; verum Hippocr. nullo in libro qui ſuus legitimuſque ſit, viſus eſt vel ſpiritum vel quiduis aliud θολερὸν nominaſſe vt ſcribit Galen. comm. 2. in prorrhet. part. 4. & comment. in ſentent. 24. li. 1. de humoribus. Quod vero negat Gal. vſquam legi πνεῦμα θολερὸν apud Hipp. errat longiſſime quod pace tanti viri dixerim, legitur enim lib. περὶ χυμῶν; idem quoque negat aerem dici θολερὸν, ſed illius ex animo excidit quod ſcripſit comment. ad prognoſt. 48. 2. prognoſt. vbi de ſpumæ generatione philoſophatur. Idem autem ipſe in exeg. θολερὸν πνεῦμα, μέγα καὶ διαδεδυμένον exponit, quanquam illîc quidam non θολερὸν ſed θαλερὸν legunt.

Πνεύματος κατάληψις. ſpiritus cohibitio vide κατάληψις vbi plura.

Πνεῦμα λιγνυῶδες. fuliginoſus ſpiritus, altera quædam apud Hippocr. in Coac. difficilis ſpirationis differentia eſt in qua plurimus ſpiritus trahitur, & ingens copia fuliginis calidæ ac feruentis ab ore & naribus efflatur, propter quam ſpiratio ſimul & frequens eſt & magna; hac autem voce λιγνυῶδες aliquando apud Hippocr. μέλαινα ſignificatur καὶ γὰρ ὁ λιγνὺς μέλαινα vt ait Galen. in exeg. Talis autem ſpiratio lethalis dicitur & morti propinqua ab Hippocr.

Πνεῦμα μέγα. reſpiratio magna quæ & μέγα ἀναπνεόμενον in prognoſt. dicitur. Et magna quidem vocatur cum incitante vſu, quia videlicet calor intus exæſtuat, & magna vis eſt expurgandæ fuliginis, quia robuſta virtus multum excitat thoracem, & hîc libere ſeſe amplificat quæ proprie magna reſpiratio eſt, quæ è thoracis motu, quia ampliter diſtenditur, reſpirando colligitur. Cæterum in differentijs reſpirationis ambigua vox eſt μέγα, nam & in longum latum & profundum multa thoracis diſtentio magnum ſpiritum facit, aliter μέγα πολὺ quia plurimum ſpiritus ſemel trahitur, plurimum ſemel excluditur, idque phreniticis & delirantibus contingit, μέγα quoque μακρὸν longum dixit ea in ſententia, λύσιες συνεχέων χασμέων μακρὸν πνεῦμα, continuarum oſcitationum remedium, longa ſpiratio.

Πνεῦμα μετέωρον. reſpiratio ſublimis in prorrhet. dicitur, & in libris τῶν Epidem. cum multis in locis, tum lib. 3. in hiſtoria mulieris angina laborantis, de quo in eius loci explicatione ita Galenus diſſerit. Primum quidem Sabinum interpretatum eſſe τὴν ἄχρι τῶν μετεώρων γινομένην ἀναπνοὴν, ſumma nare factam reſpirationem, quam tamen interpretationem Galenus non probat; deinde vero τὸ μετέωρον πνεῦμα, duobus intelligi poſſe modis, vno quidem inſpirationem toto thorace factam, ſiue in qua totus thorax attollitur & μετέωρος γίνεται, qualis contingit aſthmaticis & morientium pleriſque, diaphragmate iam non valente inſpirationem perficere, ſed muſculis omnibus vnà operam ſuam dilatando thoraci dicantibus. Altero vero eam intelligi quæ non niſi recto thorace fieri poteſt, tunc enim ægri coguntur μετεωρίζειν ἑαυτοὺς, erigere ſeſe, quia niſi recta ceruice ſpirare non poſſunt; ſecundum quam ſignificationem πνεῦμα μετέωρον non eſt aliud quam ἡ ὀρθόπνοια ab Hippocr. in libr. prognoſt. explicata. Tertiam ab his τοῦ μετεώρου πνεύματος interpretationem videtur Galen. afferre lib. 3. περὶ δυσπνοίας, ſed eam quidem ex ſenſu potius quam medica ratione depromptam, vt ſic dicatur ſpiritus ab Hippocr. qui ad fauces modo penetrare, atque in iis ſubſiſtere, non autem in imum thoracem ſubire videatur: eſt autem ea inſpiratio μετέωρος ab Hippoc. dicta parua atque frequens vt Galeno placet, non autem magna ſicut plerique iudicarunt ex magna thoracis dilatatione, quanquam nihil vetat etiam eam magnam eſſe vt ex ſcriptis Archigenis apparet quæ Gal. lib. 9. τῶν κατὰ τόπ. c. 1. recitat, quibus ille ſuadet certum quoddam pharmaci genus ictericis exhibendum eſſe poſt deambulationem & frictionem ἐν μετεωρισμῷ τοῦ πνεύματος ὄντος, nam quamuis aſthmaticis orthopnoicis & ſynanchicis propter meatuum obſtructionem ſpiritus neceſſario paruus & frequens ſit, attamen vbi partes eo liberæ ſunt, atque ab humore vacuæ, aucto poſt excercitationem calore, neceſſe eſt magnam fieri reſpirationem, nec ad eam ſolum diaphragma ſufficere, ſed præterea opus eſſe omnium muſculorum auxilio vt thorax multum dilatari atque in ſublime attolli poſſit: Galen. comm. 1. in 1. prorrhet. part. 24. πνεῦμα μετέωρον idem facit quod φυσώμενοι, περὶ χεῖρας, de quibus infra plura.

Πνεῦμα μινυθῶδες. reſpiratio minutula dicitur & breui finem habitura in Coac. Eſt enim μινύθω ſμικρύνομαι & ἐλαττοῦμαι vt ſcribit Phauorinus, dictio Poetica, & μινυθῶδες λεπτυνῶδες, & μινύθησις imminutio & decrementum, ſatis celebri dictionis ſignificatione & Hippocrati familiari vt ex Galeno conſtat, ſic lib. περὶ χυμῶν, πνεύματος μινύθησιν protulit.

Πνεῦμα μυχθῶδες, ἢ μετὰ μυχθισμοῦ ἀναφερόμενον. In Coacis ſuſpirioſa exſpiratio dicitur, & velut in pueris plorabundis medio ſuſpirio interrupta, eſt autem inſolens hæc & noua dictio nec niſi ſemel in Coacis vſurpata, in tam celebrata ſpirandi difficultate apud Hippoc. Neque à Gal. tota de ſpirandi difficultate tractatione commemorata: πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἔσω φορῇ, alias dicitur Hippocrati vt lib. de rat. vict. in morb. acut. & aphor. 68. libr. 4. aut πνεῦμα περίσκοπτον. Magis autem proprie luctuoſa ſuſpiria referunt quæ κλαυθμώδεις ἀναπνοαὶ Hippocrati dicuntur aph. 54. li. 6. Atq. hæc difficilis ſpirationis ſpecies interrupta & ſubſiſtẽs in expiratione cõſideranda, quemadmodum & ea quæ lib. 2. & 6. Epidem. celebratur ingeminata & velut intro reuocata, ad inſpirationem ſpectat. Conuulſionem autem præſagit eliſa eiuſmodi ſpiratio, aut organorum ſpirationi deſeruientium duritiem reſiccationem & facultatis animalis imbecillitatem, interdum etiam magnum intus conceptum incendium, & fuliginoſi recrementi copiam, vt patet in Philiſco ac Dromeadæ vxore li. 1. Epid. & ex Galen. lib. 3. περὶ δυσπν.

Πνεῦμα περίσκοπτον, & προσπταῖον. eiuſdem ſignificati ſunt, diciturque ſpiritus ſubſiſtens vel offendẽs, id eſt, reſpiratio quæ in ſui medio ſiſtitur atque interrumpitur, ſubſiſtente ſcilicet inter reſpirandum pectore, rurſumque quod ad integram reſpirationem deeſt adiiciente, qualis ſpiratio cernitur in ſingultiẽtibus & lugentibus pueris,

ſpiritumque in nardes trahentibus : atqoe hæc quoq; reſpirationis inæqualitas pulſui ineſt qoi inde διάφορος & παλίνδρομος appellatur, celerius quam oportet tedeunte altera motione atquo ingeminante, quam ἀντίληψιν & διάληψιν nominant. Cum aotem geminus ſit inter reſpirandum motus, vnus quo ſpititum intro haurimus, qui inſpiratio dicitur. Alter, quo eundem exhalamus, qoi expiratio. Sic etiam doplex eſt apud Hipp. πνεύματος προσκόπτοντος ſiue προσπταίειν differentia, intercidĩtur enim ſpiritus nobis inſpirantibus quandoque, diciturque Hippocrati li. 6. Epid. διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις ἢ ἐπίπνευσις, gemina intro reuocatio & veluti iterata inſpiratio, & πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ offenſans ſpititus in ea quæ ſurſum fit motione. Quandoque vero intetciditur nobis expirantibus, & dicitur 2. de rat. vict. in acut. προσπταῖον ἐν τῇ ἔξω φορῇ, & διπλῆ ἔξω ἐπανάκλησις. Cæterum ſpirario illa conuulſionis ſignom eſt Hippocrati in aphoriſmis dum inquit ἐν τοῖσι πυρετοῖσι πνεῦμα προσκόπτον κακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει; Et quidem magis læſis tranſuerſo ſepto & interioribus lateris muſculis inſpiratio; Exterioribus vero & ijs qoi ſunt abdominis exſpitatio magis offenditur. Omnino vero à neceſſitate incitante, quia vel vberiore aere opus eſt, vel fuliginoſi excrementi copia maiot repurganda eſt; deinde quia virtus infirma eſt, tum etiam quia læſa ſunt inſtrumenta dolentia, teſiccata, oppreſſa ex anguſtia, ἀνωμαλία illa ſiue inæqualitas ſpiritus generatut. Denique & iam animam eluctantibus, eiuſmodi ſpiritus aliquaodo redditur quaſi elidatur ſpiritus in faucibus & eliſus ſonum ingeminet; appellat vero & alias Galenus προσπταίοντα πνεύματα, ἐγκοπτόμενα; appellatur & ἀνακαλούμενον πνεῦμα de quo ſupra, & κλαυθμώδης ἀναπνοὴ, & ἀναδίπλωσις, ἢ πρόστασις, vel πρόστασις πνεύματος.

Πνεῦμα πρόχειρον. quid ſit ipſe explicat Hippocrat. dum in Coacis addit οἷον πνιγομένοισι, id eſt, velut ijs qui ex anginoſa vel peripneomonia ſuffocantur, & in ſanis qui diutius cucurrerunt magis, atque ſi perterriti fuga ſe contento curſu dederint, in ijs enim videas manifeſtam reſpirationem, in qua ſcapulæparteſque thoracis ſuperiores euidenter attolluntur, itaque πρόχειρον in Coacis dixit Hippocr. vt ex oppoſito ponatur τῷ ἀποκεκρυμμένῳ καὶ μὴ φαινομένῳ, abdito, latenti, nec ſatis manifeſto. In 2. & 3. Epid. μετέωρον, id eſt, ſublimẽ & elatum appellat in anginoſa muliere, quod qui ita reſpirant, ſublimes thoracis partes ad omoplatas vſque mouete videantur, oam cum diaphragma inſpirando ſatis eſſe non poteſt, thoracis muſculi & abdominis à natura adhibentut, quod ſi ne hi quidem ſufficiant quaſi in ſubſidium accidunt moſculi ſoperiores qui è collo in thoracem protenduntur.

Πνεῦμα πυκνὸν. ſpiratio frequens ſiue denſa quæ fit ὅταν πρότερον ἐπὶ τὴν δευτέραν εἰσπνοὴν ἀπὸ τῆς προτέρας ἥκωσι, vt ait Hippocr. 6. Epid. Id eſt, quando à ptiore inſpiratione ad ſeqoentem citius ptoperant, Hippocrates vna voce πυκνοπνεύματον puellam Ageſion dixit; fit autem primom quidem inflammatis atque dolentibus partibus thoracis, corde, pulmone, membranis, quæ vel ſuccingunt, vel mediom thoracem diuidunt, deinde diaphtagmate, ventriculi, hepatis, lienis parte ſupetiore, poſtremo quæ ijs connexa ſunt, vel ad reſpirationem aliquid cooferunt, qoales ſunt abdominis muſculi; At liberis dolore inſtrumentis nec interceptis magna & frequens reſpiratio eſſe conſueuit, contra vero parua.

Πνεῦμα πυρετῶδες. ſpiritus febrilis exæſtuans ab Hippocr. dicitur in Coac. quod 6. Epid. ſect. 6. χνοῶδες vocauit, id eſt, inſtar flammæ acrem & mordacem : hunc autem lethalem eſſe docet Hippocr. putredinis enim humorum, caloris in corde ac pulmone acertimi, & malignitatis febris ſignum eſt manifeſtum, huius autem caloris intus feruentis gratia magna fit inſpiratio, aeris trahendi cauſa, quo ioeendium in corde conceptum temperari queat, fit quoque tum celer & frequens expitatio qoia eioſmodi incendium magnam fuliginis copiam colligit.

Πνεῦμα φαινόμενον. idem quod πρόχειρον & μετέωρον de quibus ſupra.

Πνεῦμα ψυχρὸν. ſpititus frigidus quẽ pto rato & patuo poſuit Hippocr. in prognoſt. vt enim & magnus & frequens nimium calorẽ oſtendit, idemque eſt calidum dicere qood magnum & frequentem; ſic paruus & rarus noo alius eſt quam ftigidus. In Epidem. βραχύπνοια hoc reſpirationis vitium iocludit; eſt enim βραχύπνοος proprie quidem qoi parum ſpirat & longiotibus interuallis, atqoe calotem deferueſcentem & tefrigeſcentem oaturam βραχύπνοια ſequitur, vnde πνεῦμα ψυχρὸν θανάσιμον dicitur Hippocrati, febrili ſcilicet calore in exhalationem diſſoluto, natiuo vero malignitate febris relicto adeo imbecillo, vt noo adeo reſpiratione indigeat quod in moribundis quibuſdam tam apparet, vt vix intelligas an reſpiret æger. Notauit hoc genus reſpirationis Hipp. in Dealcis vxore atque Pithione. Cæterum in eiuſmodi reſpiratione gradus quidam eſſe videntur, refrigerantur extrema, & alia ſe produnt ſigna languentis caloris, ſpiritúſque rarus eſt & parous, vnde in Pythione λεπτὸν καὶ μινυθῶδες πνεῦμα ſpiritus tenuis & imminutus, deinde ἄσθμα, & ſi qoid expiratot ore & naribus frigidum excluditur; atqoe ab illo Dealcis vxot & Pythion plores dies ſupetuixere, & illa quidem poſt breuem ſpiritum dies vixit 7. βραχύπνοος enim 14. obijt 21. & Pythion 2. βραχύπνοος, obijt 10. huius autem ſpirationis magis expreſſit periculom Hippoct. in prognoſt. cum ſcripſit ὀλέθριον κάρτα ἤδη, vox eoim κάρτα, qoæ ionica eſt, firmitatem fidemque iudicij adauget, ἤδη vero vbi in foribus eſt quod denuntiatur, atque iam iam moriturum ægrum.

Πνευματίαι. ijdem qui & πνευματούμενοι, hoc eſt, ſpiritu inflati atque diſtenti, & quibus venter flatu diſtenditur.

Πνευματικοὶ. dicti ſunt medici quidam hoc cognomine, qui à flatu ſeu ſpiritu in corpora ſubeunte, omnia vel ſecundom naturam ſe habete, vel in morbos incidere cenſebant. Forte Hippocrates, aut qoiſquis author fuit libelli de flatibus, huic ſectæ occaſionem præbuit, cui ſe inter medicos Athenæus & Archigenes in ptimis addixerunt.

Et magnus Aſclepiades. Qui quibus tetminis vterentur ſcriptum nobis reliquit Caſſius problem. 75. lib 1. problem. & Plutarch. In præceptis, ſalubribus : horum pneumaticotum frequentem & celeberrimam mentionem inuenietis apud Galenum, atque adeo veriſſimile videtur librum περὶ φυσῶν de flatibus authotis cu-

» iuſdam eſſe qui πνευματικὸς fuit.

Πνευματοκήλη. ramex ventoſos. Is genere, vt Paulus ait, ἀνεύρυσμα eſt, vt qui dilatatione fiat à flatulento ſpiritu. Verum duobus modis accidit, vel ex quatuor vaſis teſticulum alẽtibus, qui durior eſt, nec compreſſu digitorum euaneſcit, ſed recipere curationem poteſt: vel ab atterijs darton membranam intercurrentibus, qui appreſſo digito intro recurrit & euaneſcit: curationem vero non recipit, propter periculum quod ab inceſſabili ſanguinis profluuio impendet.

» Dicitur & πνευμοκήλη apud Paul. lib.6.c.64.

Πνευματόμφαλος. cui vmbilicus à flatu protuberat: Species eſt τῶν ἐξομφάλων.

Πνευματούμενοι. dicũtur ab Hippocrate, ſeu quis alius eſt author Prorrhet. quibus magna eſt & frequens reſpiratio, quos ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων Hippocrates πνευματωθέντας appellat. Poſſunt tamen & ij intelligi quibus venter flatu diſtẽditur. Vocantur & ab Hippocrate πνευματίαι, vt ſcribit Galen. libro 3. περὶ δυσπνοίας.

» Vbi plura de voce πνευματώδης.

Πνευματώδης, ὁ

Πνευματωθέντες. ijdem qui & πνευματούμενοι, de quibus ſupra.

Πνευμάτωσις γαστρὸς. flatus ventriculi. Generatur ab humoribus vel cibis exigua caliditate in vapores diſſolutis. nam frigiditas hoc nomine quod diſſoluere & extenuare non ſit idonea, nullos flatus procreat. vehemens autem calor, cum non tantum extenuet, ſed etiam diſcutiat, flatus generationem impedit. minor vero caliditas diffundit quidem & tranſmutat alimentum, verum minus quam opus ſit: vnde flatus excitantur.

» Hæc & ἐμπνευμάτωσις dicitur & ἐμφύσημα, vocanturque hoc morbo laborantes πνευματικοί.

Πνεύμονες appellari ab Hipp. videntur qui ſupra πνευματίαι aut πνευματώδεις.

Πνευμονοκήλη. idem quod πνευματοκήλη ſupra.

Πνευμόμφαλον. dicitur dilatatio vmbilici in Definit. » Medicis, vocatur & πνευματόμφαλον.

Πνευμώδης. Pulmonarium ſiue à pulmone vitium; » ſpecies eſt anhelitus quæ oritur quemadmodum anhelitus: quæ inſunt enim vtrique communia ſunt & exigua eſt differentia. nam ſpirandi anguſtia, tuſſis, vigilia & caliditas vtrumque vitium comitantur. Item in cibos odium & totius corporis extenuatio, id enim malum cum fœdum ſit producitur, neque tamen anni ſpatium excedit, nam ſi autumni tempore ægrotare quis cœperit, vere aut æſtate futura vitam finiet; ſin hieme ſequenti autumno moriturus eſt, interdum & ſenes in hanc labem facile incidunt & exterriti; Ea correptis leui momẽto ad pernitiem opus eſt, omnes ſimillime ſpiratione priuantur, arteriarum motus parui crebri infirmi ſunt; Sed & hæc in anhelitu reperiuntur, priuatim vero hi tuſſiunt tanquam aliquid expulſuri, cum tamen ſit eorum irritus labor, nihil enim reijciunt, verum ſi quid ex pulmone vi extruditur, illud eſt exiguum album rotundum, grandinoſum, hæc Aret. lib.1. τῶν χρον. c.12.

Πνευμονία. idem quod περιπνευμονία, de qua ſuo » loco.

Πνεύμων. pulmo. Eſt caro molliſſima & laxiſſima, reſpirationis & vocis inſtrumentũ. Nulla enim in toto corpore caro rarior, laxior, molliorque eſt, & quæ ſpongiæ ſimilior ſit, ſpumamque ſanguinis magis referat. Tali quidem ſubſtantia pulmonem conſtare oportuit, quo follis inſtar aere impleri diſtendique citra noxam poſſet. Eſt enim à natura conditus, vt reſpirationis vociſque eſſet inſtrumentum. Cuius quidem actionis etſi propria eius ſubſtantia primaria cauſa eſt, multa tamen præterea ad pulmonis conſtructionem concurrunt, tum per quæ actio ipſa melius fit, tum ſine quibus fieri nullo modo poteſt. Situs eſt intra thoracem, ipſumque totum replet & occupat, & eius motum ſequitur. Cum enim pulmo per ſe immobilis ſit, ab alio moueri debet. Itaque diſtentus thorax, pulmonem vna diſtendit: ſubſidens autem atque contractus, ipſum quoque ſubſidere facit, & aerem quem dilatatus attraxerat exufflare, atque ita aeris inſpirationem expirationemque perficit. Vt autem thorax ipſe in duo diuiſus eſt, & media membrana (mediaſtinũ vocant) diſtinguitur, ita pulmo in duas partes diuiſus eſt, dextram & ſiniſtram. Rurſum vero pars eius vtraque duobus locis conſtat, vno ſuperiore, altero inferiore, ſæpe palam diſcretis, interdum obſcure. Præter hos nonnunquam tertius eſt dexter lobus exiguus, vaſis perpaucis textus, media cauitate venam cauam in cor ſubeuntem ceu puluino molli excipiens ac firmans, in hominibus ſternon oſſibus ſeptem compoſitum ſortitis. Nam quibus cum ſterno thorax antieus eſt breuior, ijs pericardios tunica in phrenas magna ſuæ cauitatis parte incidit, & in hanc cauitatem vena caua, lobo hoc quinto propter viæ breuitatem non indigens. Tria autem vaſa per eius ſubſtantiam diſperſa ſunt, ante quidem arteria venoſa, poſt vero vena arterioſa, & media harum aſpera arteria: & hæc quidem iam inde à quarto thoracis ſpondylo, vena à dextro cordis ventriculo, arteria à ſiniſtro proficiſcitur. Diſtribuuntur autem ſingula in totos pulmones numeroſa ramorum ſerie. Cæterum pulmonem ipſum vna cum ſuis vaſis tunica obducit orta ab ea quæ coſtas ſuccingit, & neruulos à ſexta cerebri coniugatione ſortita, quorum beneficio tunica quidem ipſa mediocrem ſenſum poſſidet, cum tamen pulmo ipſe nullam vim ſentiendi ſortitus ſit.

Πνιγαλίων. morbus incubus Latinis dictus. Venit ἀπὸ τοῦ πνίγεσθαι, quod eo laborantes prope ſuffocari videantur: ἐφιάλτης alio nomine vocatur, de quo ante dictum eſt. Reperitur & πνιγάμων pro eodem.

Πνιγμὸς. idem quod πνιγαλίων apud Paul. l.3. »

Πνίγειν. dicitur de certo ciborum apparatu, quando ſcilicet in proprio ſucco carnes coquuntur intra ollam aut patinam concluſæ, ſic vt nullus exhalationibus pateat meatus, vnde πνικτὰ κρέα. Noſtri coqui hoc paraturæ genus ſuffocationem vocant. »

Πνικτὰ ὠὰ. oua ſuffocata. vide ὠὸν. »

Πνιγῖτις γῆ. terra quædam colore nigra qualis eſt ampelitis Eretriæ ſimilis de qua Dioſcor. & Plin. vide in voce γῆ. »

Πνῖξ, & πνιγμὸς. eſt ſuffocatio ſiue ſubitus interitus ob reſpirationis defectum factus Galen. aphor. 34. lib. 4. fit autem ille reſpirationis defectus tribus de cauſis. Prima eſt anguſtia & coarctatio alicuius ſpirabilium inſtrumentorum, quæ fit vel per vim alicuius cauſæ externæ, vt laqueo, manu, & ſimilibus; vel à cauſa interna, cuiuſmodi ſunt repletio regionis illius quæ eſt inter »

thoracem & pulmonem media, vt ſit in empyemate, repletio cauernarum & fiſtularum pulmonis vt in Aſthmate, inflammatio pulmonis, aſperæ arteriæ, guttutis, faucium, quorum duorum poſtremorum inflammatio ſubitam atque repentinam infert ſuffocationem (præſertim ſi nullus in faucibus tumor apparuerit) cum ea quæ pulmonem & aſperam arteriam obſidet paulatim ſuffocet, idem quod inflammatio; poteſt etiam tuberculum abceſſus & quilibet alius tumor, Poteſt etiam aperientium guttur muſculorum reſolutio, aut conuulſio ipſius meatum anguſtiorem reddere, vt nimia quoque ſiccitas ipſos muſculos tendens inquit Galen. commẽt. in aphor. 34. l. 4. Secunda cauſa reſpirationis defectus eſt virtutis thoracem mouentis imbecillitas, vt ſit in forti apoplexia atque etiam in incubo quem ideo Themiſon πνιγαλίωνα appellauit quaſi dicas ſuffocantem. Tertia eſt vitalis principij vehemens refrigeratio, qualis contingit in vteri ſuffocatione dicta ſecundum Galeni ſententiam, adijci poteſt præter has & quarta ſtrangulationis cauſa; nimirum occulta quædam malignitas vaporis, ſpiritus aut humoris, ſi modo verum ſit ab hac cauſa vteri ſtrangulationem dictam cieri vt multis placuit. Et certe hoc probabile videtur vt ſuo loco dicemus; ſunt etiam quædam quæ intus ſumpta ſtrangulationem inducunt, vt fungi, gypſum ſanguis Taurinus, lac coagulatum, veratrum album, tapſia, elaterium, agaricum nigrum & alia, quod referri facile poteſt ad aliquam prædictarum cauſarum. Porro πνὶξ aliquando ſumitur ab Hippoc. non pro interitu, ſed pro imminente periculo interitus ex reſpirationis defectu, via illius præcluſa vt aph. 4. lib. 4. quem ad aphoriſmum ſi Galeni textum conſideres, videtur ille tantum appellare πνῖγα cum ſit defectus reſpirationis ex anguſtia inſtrumentorum ſpiritalium.

Πνὶξ ὑστερικὴ. vide in dictione ὑστερικὴ πνὶξ.

Πόα, ας. herba, Tertia τῶν φυτῶν ſpecies. Prima enim ſecundum Theophraſtum eſt τῶν δενδρώδων. Secunda τῶν φρυγανικῶν. Tertia τῶν ποωδῶν. Quarta τῶν στυπωδῶν, de quo τῶν ποωδῶν genere tractat lib. 7. hiſtor. plantar. pro ποά dicitur & ionice ποίη, vide infra.

Ποδάγρα. nihil aliud eſt quam arthritis pedum. Cum enim pedum tantum articulos noxius humor infeſtat; articularis quidem morbus ſit, ſed qui nomen ab affecta parte accipiat. Sic ſi manuum articulos idem morbus occupet, χειράγρα vocatur.

Ποδαγρᾶν. pedibus laborare.

Ποδάγρας ψελλισμὸς. podagræ balbuties ſic enim ſtrabo vertit de Syllæ pedum dolore loquens, quem torpidum cum grauitate fuiſſe ait Plutarchus in vita Syllæ.

Ποδαγρικὰ, τὰ, ſubaudi πάθη, podagrici dolores ſeu morbus podagricus apud Theoph. & Dioſc. l. 5. cap. 138. ποδαγρικαὶ δυνάμεις vocat medicamenta quæ podagram lenire poſſunt.

Ποδαλγία. pedum dolor, podagra apud Pollucem apud quem & ποδαλγεῖν καὶ αὐτὴ ποδάγρας ſeu ποδαλγόν.

Πόθος. herba duorum generum apud Theophraſtũ, alterum hyacinthi flore, alterum ſine colore cãdidum, quo ſepulchra coronabantur, à quo & nomen, quaſi deſideratis eſſet dicatum. Naſcitur autem fere in tumulis.

Ποίη. dicitur apud Hippoc. quæ habet folium ſimile viti natura, vt ciſſampeli vocatæ ſpecies. author Galenus ἐν τῇ γλώσσαις. Alias ποίη ſignificat herbam ſeu gramen, Ionice, pro communi πόα.

Sed & τὸν ἐνιαυτὸν, id eſt, annum ſignificat, eo modo quo apud Latinos meſſis, quoniam ſemel tantum in anno ἡ πόα φύεται, vel propterea quod ſingulis annis ſingulæ meſſes ſint: ποίη etiam legitur apud Gal. ἐν τῇ γλώσσαις, pro eo quod πεπότημαι alio nomine dicitur, ſed mendoſe vt putant nonnulli pro πόνος.

Ποικίλον ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ποικίλον φάρμακον. nomen τοῦ ἀκόπου, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 19.

Ποικίλα ὑποχόνδρια. hypochondria variãtia, ſeu quæ ſubinde varias ſuſtinent affectiones & in contrarias mutantur.

Πολεμωνία ἢ πολεμώνιον. herba eſt ramis exilibus, vtrinque pinnatis folijs paulo quam rutæ maioribus ac longioribus, calaminthæ aut ſanguinariæ proximis, quibus ſummis velut corymbi dependent, nigro ſemine: radice cubitali, albicante, radiculę ſimili. Naſcitur in montoſis & aſperis. Eſt autem polemonio vis ſubtilis & exiccans. Vulgo boſci ſaluiam appellant.

Πόλιον. herba eſt duorum generum. Vnum montanum eſt, τεύκριον nominatum, cãdidum, tenue, palmi altitudine, ſemine plenum, capitulum in ſummo corymborum ſpecie habens, canique hominis (vnde nomen inditum) capillitium præferens. odore graui nec iniucundo. Alterum eſt campeſtre, maius, odore viribuſque infirmius.

Πολιότης ἢ

Πολίωσις. canities. Affectio pilorum eſt qua albi fiunt. Ea autem frigida humidaque eſt, & pertinet ad ipſos pilos, non autem ad cutem cui inhærent. Quod enim capilli non decidant, patet cutim mediocriter ſiccam eſſe oportere. Verum excrementum ex quo & gignuntur & creſcunt, pituitoſum eſt, quod præter temperamenti frigiditatem humiditatemque etiam candorem habet. Quamobrem & ſpadones, & mulieres, & qui ætate prouectiore ſunt, &, vt vno verbo dicamus, quicunque frigidiore humidioreque præditi ſunt temperamento, cito & facile caneſcunt. Hi namque omnes pituita plurima redundant, quæ cum per cutem imbecillius propellitur, inque ea diutius moram trahit, tandem reſiccatur, & propria ſit pilorum materia, ita tamen natiuum vt colorem retineat.

De canitie plura leges apud Ariſtotelem 5. de generat. animal. c. 4. & 5. & 10. probl. 36. Canities (inquit) ὥσπερ σαπρότης τις τῶν τριχῶν ἐστὶν, id eſt, velut putredo quædam pilorum eſt & probl. 6. eiuſdem ſectionis quærit cur vnus omnium animantium homo caneſcat; Pro πολίωσις autem dicitur & πολιὰ apud Ariſtotelem 5. de gener. animal. c. 4. & alijs in locis.

Πόλος. capitis verticem ſignificat & totum etiam caput teſte Polluce lib. 2. & in ore ſeu palato ſic vocatur τὸ μετὰ τὴν σταφυλὴν apud eundem.

Πόλτος. pultis quoddam genus fuiſſe videtur quæ ex farina fabacea fiebat, cui multa alia adiecta fuiſſe non obſcure indicat Athenæus lib. 14. Sũt autem qui Græcorum πόλτον & Romanorum pultem vnum & idem ſtatuant, ſed præter nominis vicinitatem (ambo enim ἑψημάτων genere

» vel ῥοφημάτων continentur) nihil habuerunt ad-
» modum commune, quare etiam ſcribit Plin.
» pultem ignotam Græciæ fuiſſe: Πόλτος autem
» qui deſcribitur à Græcis & medicis vt à Galeno
» de ſimpl. facult. propior eſt Romanorum pulti
» quam Græcorum veterum.

Πολυαιμία. ſanguinis copiam ſignificat, illam inquã
» corporis plenitudinem in qua omnes humores
» ex æquo ſupra iuſtam menſuram, quantitatem-
» ue, vel vt Galeni verbis vtamur ſupra veterem
» proportionem & naturæ congruentem creſcũt,
» atque augentur, vt athletarum bonis habitibus
» contingit, alijs nominibus eidem Galen. πληθῶ-
» ρα & πλῆθος nominatur, de quibus ſuis locis: dum
» autem in πολυαιμία omnes ex æquo humores re-
» dundare dicimus, perinde eſt ac ſi ſanguinem di-
» camus: Sanguinis enim appellatione humores
» omnes deſignantur, vt qui ex illis conſtet &
» componatur.

Πολυάρχιον. malagmatis nomen cuius deſcriptio habetur apud Galenum lib. 8. τῶν κατὰ τόπ. Refertur & à Paulo lib. 7. cap. 18. Eſt etiam cataplaſmatis nomen cujus aliquot differentiæ habentur apud Aetium lib. 9. c. 34. ex Seuero.

» Deſcribitur & hoc malagma à Trallian. l.
» 7. cap. 12.

Πολύγαλον. herba eſt palmi altitudine, lenticulæ folijs, guſtu ſubacerbo. Pota lactis abundantiam facit, inde nomen ab effectu.

» Authore Dioſc. l. 4. c. 12.

Πολυγόνατον. frutex eſt in montibus naſcens, maior cubito, folijs lauri, duntaxat latioribus læuioribuſque, ſapore mali cotonei aut ponici. Flores per ſingulos foliorum exortus promit candidos, folijs numeroſiores. Radicem habet albam, mollem, longam, geniculis frequentem, graueolentem, digitali craſſitudine. Omnes officinæ & herbarij ſigillum Salomonis appellant. Eſt autem variæ particeps facultatis, adſtrictoriæ, acris, amaræ, ingrato guſtu qui verbis nequeat exprimi. quare & multiplices habet in medicina vſus.

» Sic vero dicta eſt à geniculorum fre-
» quentia.

Πολυγονοειδὲς. ſic à polygoni ſarmentorum ſimilitudine dicitur à quibuſdam prima ſpecies τῆς κληματίδος quam δαφνοειδῆ nuncupant.

Πολύγονον. frutex eſt cuius duo genera produntur. Mas ramis exilibus, copioſis, geniculatis, qui à terra non attolluntur, graminis modo ſerpentibus, folijs rutæ ſed longioribus. ſemine turgens ſub omnibus folijs, flore albo aut rubente. Latini ſeminalem à ſeminis copia, & ſanguinariam à cohibendo ſanguine nuncupant: alij vero vt Apuleius, Proſerpinacam. Herbarijs & officinis corrigiola & centinodia appellatur. Fœmina autem paruus frutex eſt, vno caule, arundini teneræ ſimili, denſis geniculis in ſe tubarum modo farctis, tuberibus articulorum eminulis, quos folia frondibus piceæ ſimilia in orbem conueſtiunt, radice ſuperuacua. Vtrumque ſecundo ordine frigidum eſt, aut etiam initio tertij. habet & modicam adſtrictionem. Eſt autem mas ad omnia valentior.

» Sic dicta eſt ob multitudinem ſemini vt
» inquit Plin. libr. 27. cap. 12. vt Scribonius Lar-
» gus inquit, quia multa eſt & vbique naſcitur.

Πολυφάγῳ. apud Hippocrat. αἰτὶ τοῦ πολυφάγῳ, hoc eſt voraci. Sic Callimachus ἔγχει αἰτὶ τοῦ τέρατι vſurpauit, vt ſcribit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πολυειδὲς. ſic à quibuſdam dictum fuiſſe elleborum album habetur apud Dioſcor.

Πολυείδου σφραγίς. Polyidæ ſphragis. Trochiſci nomen eſt olim celebris, & quo Galenus ad vlcera diuturna & contumacia, præſertim in naribus, vſus eſt. Recipit autem eo authore libr. 5. τῶν κατὰ γένη, Malicorij denarium pondo ſex, myrrhæ denarium pondo octo, aluminis ſciſſilis denarium pondo quinque, thuris denarium pondo quatuor, aloes denarium pondo octo, chalcanthi denarium pondo tria, fellis taurini denarium pondo ſex. vino dulci excipiuntur.

Πολύκαρπον. τὸ κραταιόγονον, apud Hippoc. genus herbæ, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Pro πολύκαρπον quod hîc habetur & πολύκριτον »
paulo infra, vetus Hippocratici lexici exẽplar ha- »
bet πολύκρατον, quod magis accedit ad κραταιογόνου »
ſonum atque ſignificationem, Dioſcor. vero & »
Apuleius πολύγονον à quibuſdam appellari πολύ- »
καρπον tradunt. »

Πολύκλωνος. cognomen τῆς ἀρτεμισίας, non omnis quidem, ſed eius quæ ramoſa eſt. Sic autem dicitur ad alterius differentiam quæ μονόκλωνος appellatur.

Πολύκνημον. frutex eſt ſurculoſus, folijs origani, caule pulegij, multis geniculis, ſine vmbella, ſed dependentibus paruis veluti acinorum corymbis, odore acri, iucundo. Deſiccat & calefacit ſecundo exceſſu.

Πολύκοπον ferramentum quod in difficili partu in »
vterum immittitur ad ſecundas diuidendas Paul. »
l. 3. cap. 76. »

Πολύκριτον. Hippocrati & Galeno τὸ κράταιγον.
Vide & ſupra πολύκαρπον. »

Πολύμορφον. ſic dictum eſt à quibuſdam ὀξυφυλλοειδὲς, de quo vide ſuo loco.

Πολύνευρος. ſic authore Dioſcoride à quibuſdam dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, hoc eſt plantago, quod eius folia multis fibris quaſi neruis per longitudinem diſtincta ſint: ob quam cauſam etiam ἑπτάπλευρος ab alijs dicta eſt.

Sed & pro ἑπτάπλευρος reperitur etiam ἑπτάνευρος, »
quod πολυνεύρῳ affinius eſt. »

Πολυόστεον. dicta ſic eſt à quibuſdã pars ea pedis quæ multiplici oſſe conſtat, & quę alio nomine πέδιον appellatur.

Πολυόφθαλμος. ſic apud Hippocratem dicitur ὁ βούφθαλμος herba, vt annotat Galenus εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Πολυπόδιον. filicula. Herba eſt naſcens in muſcoſis petris & vetuſtis arborum caudicibus, præſertim quercuum, palmi altitudine, filici ſimilis, ſubhirſuta. Radix illi piloſa, in qua continentur cirri ceu polyporum, craſſitudine minimi digiti, coloris intus herbacei, auſtera aliquantum & guſtu ſubacris. Eiuſmodi polypodium eſt quod Dioſcorides depinxit. Verum aliud præterea eſt folio aſpleni, viridiore, longiore, magiſque per ambitum laciniato, radice priori ſimili, paulo tamen graciliore, quod plurimum in montium ſyluis naſcitur. vtrumque moderate purgat, atque vt ait Galenus, citra morſum deſiccat.

Πολυποδίτης οἶνος. vinum ex polypodio factitium, cuius compoſitio habetur apud Aetium libro 3. c. 60. & 61.

Πολύποδες. multipedæ, ſiue millepedæ, animalia ſunt exigua locis humectis naſcẽtia, quæ ad contactũ

ſeſe in globum contrahont. Dicuntur etiam ὄνοι & ὀνίσκοι, de quibus ante diximus.

Vbi plura de his leges.

Πολύπους. polypus. Eſt tumor præter naturam in naribus genitus, polypi carni ſimilis ſecundum ſubſtantiæ proprietatem. Sic quidem Galenus definiuit libro 3. τῶν κατὰ γέν. Proprietatem autem ſubſtantiæ intelligo, non colorem modo & conſiſtentiam, ſed reliqua etiam quæ ſunt polypi propria, quibus tumorem hunc ſimilem eſſe veteres prodiderunt: nempe quod multas radices, vt & ille pedes, habeat, quodque vt ille venantes vlciſcitur, acetabulis ſuis manus illorum apprehendens, ita & vitium hoc laborantium nares obſtruat, vt & difficulter ſpirent, & ægre loqui poſſint. Hæc enim ſubſtantiæ polypi proprietatem conſequuntur, non minus quam color atque conſiſtentia. Ac color quidem varius eſt, alijs albidus, alijs ſubflauus, alijs ſubruber. Subſtantia pariter alijs mollis & quodammodo fluida, alijs durior magiſque contracta. Celſus lib. 6. cap. 8. graphice polypum depinxit his verbis: Polypus in naribus eſt caruncula modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modo retro per id foramen quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit, vt poſt vuam conſpici poſſit, ſtrangulatque hominem, maxime Auſtro aut Euro flante, fereque mollis eſt, raro dura, eaque magis ſpiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης eſt. Itaque attingi non debet. His quidem verbis Celſus omnes polyporum differentias complexus eſt, quas Hippocr. in lib. περὶ παθῶν quinque conſtituit.

Idem narium morbus Ionica ſeu dorica dialecto πώλυψ etiam apud Pollucem vocatur.

Πολυποσίη. multam potionem non quidem aquæ ſed vini ſignificat, vt notauit Galen. ad aphor. 7. lib. 7.

Πολύῤῥιζον. ſic à quibuſdam dictum fuiſſe helleborum nigrum Dioſcorides author eſt, ſimiliter & quartum genus τῆς ἀριστολοχίας, quæ peculiari nomine πολυλοχία dicitur.

Πολυσαρκία. caro ſuperflua ſiue ſuperfluum carnis incrementum dicitur Cæl. Aurel. l. 5. τῶν χρον. cap. 12. atrophiæ contraria; eſſe autem πολυσαρκίαν ſpeciem καχεξίας idem docet quod ſcilicet eam comitentur habitus corporis pinguior, motus tarditas, iners corporis pondus, debilitas, & ex nimio quouis motu anhelatio atque ſudor, vt ſuo ſe corpore præfocari ſentiant ægrotantes, quo neque leuia ferre valeant veſtimenta; huius curandæ & emendandæ rationem ibidem docet Aurelianus, hanc & vocare poſſis πολυσωματίαν, vel παχυσωματίαν, corpulentiam, aut obeſitatem, aut carnium corporiſue multitudinem ſeu craſſitiem, talem videlicet tantamque vt functiones impediat, vt de Nicomacho quodam Smyrnæo Galen. lib. de morbor. differ. cap. 9. docet, cuius corpus ad tantam molem increuit, vt loco moueri non poſſet quem aiunt ab Æſculapio curatum: πολυσαρκία autem ex ſanguinis abundantia naſcitur.

Πολύσπαστον. machinamentum eſt articulis reponendis conueniens. Sic dictum eſt, quoniam multis orbiculorum circuitionibus facilitatem præſtet. Eſt autem iter facientibus maxime idoneum. Refertur ad Archimedem authorem. In quo deſcribendo minime curioſi fuere veteres, quod ad eum vſum Hippocratis ſcamnum per ſe abunde eſſet.

Πολυτελὲς. medicamenti acopi nomen eſt quaſi pretioſum dixeris, deſcribitur à Galen. 7. κατὰ γέν. cap. 12.

Πολύτριχον. herba quam & ἀδίαντον & capillum Veneris vocant. ſic dicta ab effectu. Explet enim capillorum defluuia, & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine apij adiecto oleo copioſiore, vt capiti inuoctum criſpum denſumque capillum faciat.

Πολυτροφία. alimenti multa copia & abundantia.

Πολυφόρος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Πολύχρηστον φάρμακον. Medicamētum ad multos vſus comparatum, quodque multis ſimul affectibus conuenit. Sunt autem eius generis nonnulla nō modo ſpecie, ſed etiam genere diuerſa. Omnia certe ex contrarijs conſtant medicaminibus, non tantum ſecūdum primas qualitates, verum etiam ſecundas. Aliter enim vni tantum ſimplicique affectioni, non etiam multis atque inter ſe etiam ſæpe contrarijs prodeſſent. Coegit autem medicos neceſſitas contraria aliquando medicamenta miſcere, non modo vt vnum alterius vires frangeret, atque minueret, ſed quod conducibilius eſſe iudicarent, habere vnum aliquod medicamentum permultis affectionibus conueniens, quam tam multa ſingulis affectibus deſtinata, etiam ſi ea πολυχρήστων in medicina longe præſtent. Sic enim vno eodemque medicamento repelluntur & digeruntur, detergentur & læuigantur, incraſſantur & attenuantur humores, quod diuerſas in ſe facultates contineat. Eius generis eſt Panacea, Iſis. Icenom, aliaque plurima emplaſtra, de quibus agit Gal. lib. 5. τῶν κατὰ γέν. Et ſi in ſimplicibus quidem medicamentis, vt aloe, rheo barbarico, maſtiche & alijs ſexcentis ea vis ineſſe cernitur, vt contrarios ſimul effectus in hominum corporibus producant, nemo mirari debet in compoſitis contrariorum pariter ineſſe facultatem.

Vſurpatur vox hæc in duplici ſignificato, vno enim modo ſic vocant, quod multis corporis affectibus conuenit; altero vero quod omnibus hominibus aut ſaltem plurimis eſt in vſu, etiamſi ipſo vtendi vnica ſit omnibus neceſſitas ait Gal. lib. 1. de alim. facult. cap. 23.

Πολυχρόνιοι νόσοι. diuturnos morbos. Sic dicitur qui non niſi longo temporis ſpatio ſoluitur.

Puta qui vel ipſo 40. die deſinit, aut vltra progreditur: vocat & Gal. quoſdam affectus nunc breues nunc longos, vt cum apoplexiam 47. aphor. lib. 6. inter lōgos morbos recenſet, quam inter acutiſſimos alibi collocat, id autem facit quod aliquando acceſſionem horum morborum ſpectet quæ ſane breuiſſima eſt, aliquando diſpoſitionem ipſam quæ non niſi longo tempore finiri ſolet. Eſt autem πολυχρόνιος νόσος τῷ βραχυχρονίῳ contrarius non etiam τῷ ὀξεῖ. vide ὀξύς.

Πόμα. potus. Dicitur & τὸ ποτόν. vide πόσις.

Cæterum πόμα etiam dicebatur decerptus paulo antequam maturеſcere inciperet Palmæ fructus, ſeu βάλανος, quod potionis vicem præſtaret, ſiquidem guſtatus ſitim arcere comperiebatur, qua quidem ratione idem ipſe Plinio & Solino ἄδιψος etiam vocatus eſt, quamuis id no-

» minis Ægyptiæ palmæ proprie tribui ſolitum
» agnoſcant, nam & Ægyptiæ ſeu Thebaicæ pal-
» mæ ad ſitim ſedandam præferebantur authore
» Plin. l.23. c.4. Quod ſi πῶμα quaſi pomum lati-
» norum vocatum velis qualemcumque φοίνικα
» ſeu palmæ fructum, quod ei ſit natura non mi-
» nus pomi quam vuę, nihil equidem repugnaue-
» ro, nam & eiuſmodi fructum, pomum racemo-
» ſum nominat Plin. l.13. c.4. Sed & πόματα, id eſt,
» potiones inter debiliores cibos & concoctu fa-
» ciles reponuntur ab Hippoc. libr. de vetere me-
» dicina, & ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα dulces vtileſque
» potiones quaſdam deſcribit Paul. l.7. c.15.

Πόμα ἀναγκαῖον ananceæ potionis genus, quid ſit, vi-
» de in voce ἀναγκαῖον.

Πομφοί. apud Hippocratem dicuntur eminentię cutis tumidæ ſimulque humore redundantes & rubicundæ, vt interpretatur Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Generaliter πομφὸς bullam ſignificat vt & πομφόλυξ.

Πομφολυγηρόν. nomen emplaſtri, cuius deſcriptio habetur apud Paulum l.7. c.17.

Πομφόλυξ. bulla. Eſt eleuatio in humore facta à ſpiritu flatuoſo. Siquidem ſpiritu flatulento intra humorem concluſo bulla excitari ſolet, præſertim ſi tumor tenax viſcoſuſque eſt. Tunc enim bulla permanet nec facile ſoluitur. huiuſmodi bullæ ſæpe in vrinis inſident, morbum renalem & longum ſignificantes, vt habetur apud Hippocr.

Πομφόλυξ. medicamentum metallicum quod in coctura æris ſurſum fertur, & in cameris parietibuſque fornacum, bullarum modo tumens, colligitur. Nihil enim aliud eſt quam æris fauilla. Effertur autem vel ex ære ſolo, vel ex cadmia ſola, vel ex ære & cadmia, quod eam aliquando friatam metallici inſpergant æri. Primum autem in bullas, vt aqua, tumet, atque ex eo nomen accepit: mox maiore accedente incremento, lanarum aſſimilatur penículis. Atque ita quidem ſua ſponte gignitur in fornacibus. Eius autem duo genera Dioſcorides ſtatuit; vnum colore æris & modice pingue; alterum candidiſſimum & extremæ leuitatis. fit quod candidum eſt, cum in coctura æris, liqueſcente eo, metallici multam friatam cadmiam inſpergunt, meliorem pompholygem facere volẽtes. Nec ſolum ex ære fit, verum ex cadmia etiam conſulto ad confectionem eius follibus ventilata. Conficiendi autem rationem & Dioſcorides & Georg. Agricola aperte exponunt. Eiuſdem omnino generis cum ſpodio eſt, ſpecie tantum differt. Quod enim in eo opere tenuius eſt & leuius, ſurſum fertur, põpholyxque dicitur: quod vero deorſum fertur, ſpodium eſt, ſic dictum à cineris ſimilitudine. Rara nunc eſt pompholyx, & pene ignota, vt & plæraque alia recrementa metallorum. Sunt tamen qui in officinis eam nil album appellent, vt & ſpodium nil nigrum aut gryſeum. Inter ἄδηκτα pharmaca numeratur pompholyx. adſtringit & ſiccat leniſſime, præſertim lota, habetque tenuitatem partium citra calorem.

Πόμφος. dicitur eminentia cutis tumida ſimulque
» humore redundans & rubicunda, vt exponit Ga-
» len. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πονηρεύεσθαι. de aluo male affecta vſurpatur apud
» Hippocr. in Coacis, atque ibidem πονηρείη κοιλίης
» de maligna ventris afflictione dicitur, quando
» aluus acri ac mordenti humore irritata cum tor-
minibus & cruciatu diffluit atque doloris ſenſu «
pungitur: hac denique voce Hippocr. comple- «
ctitur omnia quæ in ventre perperam fiunt, vt «
notauit Galen. comm. 3. in 1. prorrhet. textu 41. «
quorum omnium cauſam eſſe inquit caloris na- «
tiui imbecillitatem & inopiam, quod autem πο- «
νηρεύεσθαι, idem alias κακοχυμεῖσθαι extulit, vt «
aphor. 27. l.4. aliàs καταρρήγνυσθαι vt in prorrhe- «
tico. «

Πόνος. Labor, illius apud Hippoc. & Galen. varia «
ſignificatio eſt, & ſuo quidem ſignificato pro- «
prio pro omni motu vehementiore & exercita- «
tione ſumitur, qua in ſignificatione vocem illam «
vſurpauit Hippocr. libr.3. Epidem. ſect. 2. ſicut «
Galen. eo loco explicauit, vt & aphor. 16. ſect. 2. «
quando inquit vbi fames οὐ δεῖ πονεῖν laborandum «
non eſt, & quando in Epidemijs Hippocrates «
πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν, labores cibum præcedant: «
itemque aphor. 49. ſect. 2. Qui conſueti ſolitos «
labores ferre, etſi fuerint imbecilles & ſenes, non «
conſuetis fortibus atque iuuenibus facilius fe- «
runt, πόνος eo loci pro vehementi motu ſiue exer- «
citatione ſumi ex ipſa verborum Hippocratis ſe- «
rie atque ſenſu facile videre eſt. «

Quoniam autem ex immodico labore plerumque laſſitudo dolorque oritur, factum eſt vt πόνος non modo vehementem motum ſed dolorem etiam ſignificet & quicquid hominem offendit.

Vt notauit Galen. comm. in aphor. 32. l.4. & «
illum aphoriſmum exponens, ἐν τῷ νοσήματι ὕπ- «
νος πόνον ποιέει θανάσιμον, vbi πόνον, βλάβην læſionem «
& offenſam interpretatur; Pro fatigatione vero «
ac laſſitudine vt aphor. 48. ſect. 2. dum inquit, in «
omni corporis motu vbi laborare quis cœperit, «
quies ſtatim laſſitudinem aufert, quo in loco la- «
boris nomine laſſitudinem ſignificari Galen. in «
comment. teſtatiſſimum facit. Pro dolore vero «
πόνος ſumitur nonnunquam, vt docuit Galen. ad «
aphoriſm. 48. ſect. 2. Ita & accipitur in aphoriſ- «
mis 44. & 45. ſect. 4. vbi ſic Hippocr. Quibus «
febres longæ, ijs tubercula vel labores in articu- «
lis fiunt, vbi notauit Galen. per labores dolores «
intelligi; Similiter dum lib. de nat. humana ſcri- «
bit, ἀναγκαῖόν τι τούτων χωρισθῇ, καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ στῇ, «
ἔνθεν τι ἐξίσταται, οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον ἐπίνοσον γί- «
νεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερπιμπλάμενον, «
ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν, id eſt, neceſſe eſt cum «
aliquid horum receſſerit, & per ſe cõſtiterit, non «
ſolum locum ex quo acceſſerit morbidum eua- «
dere, ſed eum etiam vbi conſtiterit & influxerit, «
repletum, dolorem & laborem exhibere. Sed cum in omni dolore duo eſſe oporteat, affectum ſcilicet à naturali conſtitutione alienum, & eius affectionis ſenſum Hippocr. vtrumque πόνον appellat; ſiquidem aphor. 6. lib. 2. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. Id eſt, quicumque dolentes partem aliquam corporis dolorem non ſentiunt ijs mens ægrotat. Ipſa ſola affectio dolorifica ab Hippocr. πόνος appellatur, hîc enim πονέοντας intelligit eos qui aliqua in parte tam vehementer offenſi ſunt, vt omnino niſi delirẽt dolituri ſint, eum vero ſcribit dolorem fieri propter calidum, propter frigidum, propter plus, propter minus, ipſius alterationis ſenſum proculdubio intelli-
git. denique πόνος etiam interdum pro acceſſio- «
ne & caſibus hoc eſt grauibus ſymptomatis «
Hippocrati ſumitur, vt aphor. 7. ſect. 1: vbi ait «

„ ὀκόσοισιν ἐν τῇσιν ἐπιτάξιν τὸ νόσημα, αὐτίκα καὶ πόνοι ἐπιγίνονται
„ πόνος ἴσχει, ibi πόνον pro acceſſione & morbi cali-
„ bus ſumi, teſtimonio Galeni in eiuſdem aphor.
„ commentarium conſtat:

Vt autem ὁ πόνος apud Græcos ſic apud Latinos labor accipitur, ſicut ex Cicerone videre licet qui laborem definit eſſe functionem quamdam vel animi vel corporis grauioris operis & muneris: & ex Virgilio qui pariendi dolorem Lucinæ labores appellat.

Ποντικὴ ῥίζα. ſic à quibuſdam dicitur ἡ γλυκύῤῥιζα, vt habetur apud Dioſcoridem: plurima enim in Ponto naſcitur.

Ποντικὸν φάρμακον medicamenti nomen quod à Gal.
„ 7. κατὰ τόπ. c. 4. ad Arrhabianum authorem refer-
„ tur ad hæmoptoicos.

Ποροποιΐα. vocabulum eſt Methodicorum propriũ, quo ipſum exiguorum meatuum ſtatum deſignabant, in quo ſanitatis morbique cauſas conſtituebant. Hinc μεταπορωποιήσεις apud eos eiuſmodi meatuum ſtatus immutationem ſignificabat, vt & μετασυγκρίσεις, de quibus vide ſuis locis.

Πόροι ἀκουστικός, ſiue (quod idem eſt)

Πόρος τυφλὸς. meatus auditorius, ſiue foramen cæcum. vide οὖς.

Πόρος. meatus. Id dicitur per quod aliquid influit vel effluit, ſiue id ſpiritus ſit, ſiue aer ſiue humor, ſiue excrementum. Proinde oculorum nerui πόροι vocati ſunt ab Herophilo. Similiter & in auribus ἀκουστικοὶ πόροι: ad hæc meatus tum per quos cibus vel in vẽtriculum ſubit vel ab eo exit, tum quibus chylus in iecur effunditur, aut bilis in ſuam veſiculam ingreditur vel ex ea effunditur, πόροι appellantur: præterea & exigua illa foramina per totam diſperſa cutem, quæ corporis vniuerſi perſpirationem moliuntur. Sunt autem in vniuerſum duo pororum genera: alij ſenſibiles, alij inſenſibiles habentur. Illi magni & patentes ſunt, quales in ventre, iecinore, liene, inteſtinis, venis, arterijs, & reliquis eiuſmodi inſtrumentis viſuntur: hi vero parui & viſum fugiẽtes non ſolam quidem partium ſuperficiem occupãtes, ſed per totam etiam carnis, oſſium, cartilaginum, neruorum, ligamentorum, membranarum, & cutis ſubſtantiam diſſeminati. Neque enim externi modo ſunt & ſuperficiales, ſed etiã intimi. Siquidem ijs plenum eſt totum corpus & tota cutis. Aliter putredo vitari nullo modo poſſet. Ijs enim foraminibus totius corporis perſpiratio fit, quæ conſtat & frigidi aeris intromiſſione, & fuliginoſorum quæ in ſingulis partibus colliguntur excrementorum vacuatione. Ex quibus perſpicuum eſt meatus omnes in optima corporis conſtitutione patentes ſemper eſſe oportere. Quod vt plurimum valet ad tuendam ſanitatem, ſic eorum obſtructio maximorum morborum occaſionem præbet.

Πορφύρα. purpura nomen emplaſtri cruenta vulnera glutinantis. Deſcriptio habetur apud Aetium li. 15. cap. 12.

Πόσθη. præputium. Eſt glandis tegumentum. Id autem non aliud eſt quam carnea membrana cute obducta, quo tenuius eſſet, & facilius tum extẽderetur tum vndique glandem comprehenderet. Natura in hunc vſum ipſum glandi videtur induxiſſe, vt glandem ſeruaret læuem, mollem & lubricam. Calloſa enim & arida ſtupida eſt, nec ſenſum retinet qui muneri ſuo conueniat. Summa præputij pars quæ prominet, ἀκροποσθία καὶ ἀκροπόσθιον dicitur.

Atque etiam ἀκροβυστία: Præputia vero ſi non „
naturaliter ſeſe habent, dicuntur ἐπισπάσμα, vide „
ἐπισπάσμιον. Sed & apud Ariſtoph. πόσθη de pene di- „
citur, ſicut & πόσθιον: & πόσθων qui magno ſeu „
craſſo pene eſt aut craſſo præputio. „

Ποσθία. tuberculum oculi, quod alio nomine κριθὴ vocatur, de qua vide ſuo loco.

Forſitan autem ſic nominatur tuberculum „
iſtud quod τῷ ἀκροποσθίῳ non abſimile ſit, quod „
& ipſum ab hordei grano non multum dif- „
fert. „

Πόσις. potio. Non eſt aliud quam τοῦ ὑγροῦ κατάποσις, hoc eſt humoris deglutitio, ſiue (quod idem eſt) humoris ab ore in ventriculum attractio. Eſt enim ea actio facultatis attractricis, quæ humorem rectis fibris, quas interna ventriculi tunica plurimas habet, attrahit: Cęterum attractionem eam ſitis excitat, vt quæ non aliud ſit quam potionis deſiderium. Et appetuntur quidem proprie frigida humidaque: vocaturque is appetitus δίψα, hoc eſt ſitis. Quod autem bibitur, τὸ ποτὸν ſiue πόμα dicitur, pars τῆς διαίτης non infima. Quippe quantum ad ſanitatem conducit ratio potus recte inſtituta, tantum valetudini officit, ſi quis eo abutatur. Ac valet quidem imprimis ad cibi concoctionem & diſtributionem, quod cibus niſi humore aliquo perfuſus ſit, non niſi ægerrime concoquatur & vẽtriculum offendat: quodque propter ſiccitatem in venas & iecur ſubire non poſſit, nec ſanguinem conſiſtentia mediocrem gignere. Nec tamen propter eas tantum cauſas appetitur, ſed etiam per ſe, propriaque ratione. cum enim hominum corpora ex quatuor elemẽtis certa quadam proportione miſtis conſtituta ſint, ſi ea diu valere debent, elementorum ſubſtantias ſeu qualitates in eadem temperie perpetuo ſeruare oportet. Quare cum eorũ diſſipatio aſſiduo quodam, quod vitari non poteſt, ſubſtantiæ noſtræ effluuio quotidie fiat, ſicut cibo quod calidum ſiccumque in nobis eſt reſarcitur, ita potu frigidum humidumque inſtaurari neceſſe fuit. Ex quo ſequitur potum omnem, aquæ etiam puriſſimæ, vna videlicet cum cibo acceptum eique permiſtum nos alere. Ex ijſdem enim omnino nutrimur ex quibus conſtamus, nihiloque abſurdius eſt ex aliquo quid nutriri, quam componi. Proindeque eadem ſitis ratio eſt, quæ & famis, eademque cauſarum ſeries in excitanda ſiti ſpectatur, quam & in fame Galenus expoſuit: ſuntque eius pariter duæ differentiæ, animalis & naturalis, totidemque in potionis appetentia, quot & in cibo ſymptomata eſſe Galenus libr. 1. de ſympt. cauſis oſtendit. Aliquando enim quædam priuatio appetentiæ potionis eſt, nulloque modo potus expetitur, cum corpus vel propter exceſſum humoris & frigoris omnino potione non eget, vel venter offenſam ex deſiderio in ſe non ſentit. Aliquando vero diminuta potionis appetentia eſt, cum eadem ipſa remiſſiora ſunt. Interdum autem etiam vitioſa eſt, habetque ſe ad portionem cum ea quę circa alimentum eſt praua, alias quidem immodice potum affectans, ſi in ipſis ventriculi tunicis malus aliquis ſuccus ſalſus aut biliosus continetur, aut naturale humidum in eo veluti feruet, alias vero prauum & à natura abhorrentem, pro ratione vitioſi ſucci in ventriculo & corpore redundantis.

Πόσις.

Ποσῷ apud Hippocr. ſignificat ὀλίγῳ, id eſt, modico, vt Gal. interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ποτιμίτια. apud Hippocratem dicuntur τὰ πρόσφατα, hoc eſt, recentia, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica lingua, vel (vt habetur comment. 2. περὶ διαίτης ὀξέων) Ionica.

Ποταμογείτων. herba folio betæ, hirſuto, paululum ſupereminente extra aquam. Refrigerat, adſtringit, inſpiſſat.

Πότιμα potus, potio, dicitur & πόπομα apud Dioſ-
» corid.

Ποτήριον. frutex eſt cortice obductus tenui, ſpinis horridus, lanugine ſpiſſa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris, ſemine guſtu acuto & odorato, radicibus binos ternoſue cubitos longis, neruoſis, firmis, quibus receſis manat ſuccus gummi ſimilis, qui præciſis neruis & vulneribus glutinandis illinitur.

Ποτήριον. etiam nomen eſt epithematis ad hydropi-
» cos vtilis deſcribitur li. 9. κατὰ τόπ. c. 2. ibidemque
» duplex.

Ποτὶ maxime, præcipue apud Hippocratem, vt exponit Galen. Significat & ποτὲ, hoc eſt Aliquando, vt idem interpretatur ἐν ταῖς γλώσσαις. Dorica dialectus pro πρὸς vſurpat.

Πότιμος. (ſcilicet οἶνος) lora. Sic à quibuſdam vocari δευτερίαν, Dioſcor. author eſt, lib. 5. c. 13.
» De illa vide in dictione οἶνος vbi inſigniores vi-
» norum differentiæ exponuntur.
» Πύκνος οἶνος. vide οἶνος.

Ποὺς. pes. pars ea cruris dicitur, inquit Ariſtoteles, quæ multiplici oſſe conſtat: malleolis, talo, & digitis definitur. De quo ita ille lib. 1. de hiſtor. animal. τὸ δὲ πολυόστουν τοῦ σκέλους, πούς· τούτου δὲ τὸ μὲν ὀπίσθιον μέρος, πτέρνα· τὸ δ' ἔμπροσθεν τοῦ ποδὸς, τὸ μὲν ἐσχισμένον, δάκτυλοι πέντε, τὸ δὲ σαρκῶδες κάτωθεν, τὸ δ' ἄνωθεν ἐν τοῖς πρανὲς νευρῶδες καὶ ἀνώνυμον. hoc eſt, vt Gaza conuertit. Pes autem, quod multiplici oſſe conſtat. cuius pars poſterior calx, prior diſcreta in digitos quinq; eſt: media plantæ nomine explicatur. cuius quod carnoſum inferius ſolum attingit, veſtigium eſt: quod ſuperius pronam conficit partem, neruoſum & nominis adhuc indigum eſt. Alij vero aliter pedem diſtinguunt & ſingulis partibus ſua nomina accommodant. Etenim, vt quibuſdam placet, prior pedis pars à malleolis ad digitos, ταρσὸς vocatur: interior à malleolis ad magnum vſque digitum, pedibus ſeſe quaſi aſpicientibus, πεδίον: quod ſub hoc ſtatim in imi pedis medio habetur, κοῖλον ποδὸς: infimum autem quo terram contingimus & calcamus, πέλμα eſt. Pars vero ea quæ poſt cauum pedis iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς ἢ πρόστηθος dicitur. Ab his digiti ſequuntur: Alij vero ſuperiorem pedis partem totam quæ ante digitos eſt & neruis oſſibuſque conſtat, πεδίον vocant ἢ πολυόστεον, eiuſque priorem partem quæ digitis proxima eſt ταρσὸν, poſteriorem vero πτέρναν, id eſt, calcem: inferiorem vero partem totam, πέλμα, id eſt, veſtigium. quod ſcilicet carnoſum eſt. & inferius ſolum attingit. Verum Galenus ταρσὸν vocat eam partem quæ malleolis proxima ex ſeptem oſſibus conſtat, & manus carpo reſpondet: πεδίον vero, proximam illi partem quinque oſſibus compoſitam, & quæ metacarpio in manu reſpondet.

Ποὺς. pes. Menſura eſt qua rerum interualla dimetimur. Conſtat vncijs duodecim, ſiue ſedecim digitis, ſiue palmis quatuor, vt ex Euterpe Herodoti perſpicuum eſt, vbi ſic ſcribit: αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαι, εἰσὶ στάδιον ἑξάπλεθρον ἑξαπόδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου. id eſt, Centum autem iuſti paſſus ſunt ſtadium vnum quod ſex ſit plethrorum. vt paſſum ſex pedibus metiamur & quatuor cubitis: pedes vero ſint quatuor palmorum, cubitum autem ſex palmorum. Suidas quoque ſcribit: ὁ ποὺς ἔχει δακτύλους ις' hoc eſt, pes habet digitos ſedecim. Ex eo formantur ποδιαῖος, ἡμιπόδιος, δίπεδος, διποδιαῖος. Sed quamuis tam Romani quam Græci pedem in totidem partes diuiſerint, attamen pedem Græcum Romano ſemuncia, ſiue (vt Gallico more loquamur) ſemipollice maiorem fuiſſe Georgius Agricola oſtendit, qui menſuras omnes doctiſſime explicauit.

« Ποὺς. prætetea alia à prædictæ ſignificatione, ſed tamen à medicina aliena vſurpatur apud Gal. aliquibus in locis vt li. 2. de motu muſcul. & comment. 4. in lib. 6. Epid. part. 24. cum dicit τὸν καλούμενον πόδα λέγειν ἢ μέλλειν. Quid vero ſit vocatum pedem dicere aut canere explicat Mercurial. in varijs lectionibus, fuiſſe exiſtimãs quoddam concitatiſſimi ſonitus cantuſque genus, haud abſimile illi quo noſtri ad excitandas pugnas vtuntur, perinde ac dicere pedẽ nihil aliud foret quam ſono vel cantu vehementiſſimo ad pedes, vel in pugna, vel in curſu agendo mouendos inflammare, qua in re non exigua ex ſufflatione opus eſſe animaduerterunt illi, qui horum buccas diſtentas inflatas ac rubentes quotidie inſpiciunt.

« Denique & præter allatas, τοῦ ποδὸς ſignificationes, etiam πούς penem ſignificat, vt ſcire eſt ex Apolline oraculum dante Ægeo, vbi ſic ait,

Ne ſoluas ex vtre pedem qui prominet, ante
Cecropiæ pinguere quam ſis delatus in agros.

Latina ſunt hæc ex Græcis conuerſa, quæ videre eſt apud Herodot. in Euterpe, Euripidem in Medea, & Plutarch. in Theſeo.

« Ποὺς. etiam putatur fuiſſe dictum quoddam longis periodis conſtans, quod contenta continuaque voce, & vno quaſi ſpiritu à præcone recitaretur vt ex Galen. liquet 6. Epid.

« Πράγματα τὰ, τὰ νοσέοντα. exponit Galen. apud Hippocr. τὴν τοῦ νοσήματος κατασκευὴν καὶ φύσιν morbi conſtitutionem & naturam.

« Πραμνεῖος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

« Πράμνιος οἶνος, ſiue πράμνειος. ſic vocatur à Pramnia rupe in Icaro inſula, vicina monti excelſo: vel vt vult Didymus à Pramnia vite; alij quaſi παραμένιον dictum opinantur, eſſe dicentes τὸν πρὸς παραμονὴν ἐπιτήδειον: alij denominatum παρὰ τὸ πραΰνειν dicunt vt ποιεῖ πραΰνοντα τὸ μένος, καὶ πραΰντικὸς ποιοῦντα τοὺς πίνοντας; à nonnullis etiam φαρμακίτης vocatur, eundem eſſe πάχυν tradit Athenæus li. 1. nec non αὐστηρὸν καὶ σκληρόν. Itidem vero & Gal. apud Hipp. eſſe dicit vinum nigrum & auſterum, at Dioſcor. l. 5. c. 9. ὁ ἐκ τῆς θαλαττίδος θισίας καλούμενος πράμνιος, γλυκὺς, καλλίχρωμος κριτικὸς, καὶ πράμνειος, ἢ πράμνιος: vbi nota ſine dyphthongo ſcribi.

« Πράσιον. marrubium. frutex eſt ab radice ramoſus, candicans, ſubhirſutus, quadrãgularibus ramis.

folium pollicem æquat, ſubrotundum, hiſpidum, rugoſum, guſtu amaro. ſemen in caulibus & ex interuallis. flores verticillato ambitu, aſperi. Naſcitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Guſtu amarum eſt. interanea expurgat. Secundo ordine completo excalfacit, ſiccat vero tertio fere medio aut etiam completo.

Marrubium (inquit Plin. l. 20. c. 22.) nonnulli linoſtrophon, nonnulli philopædam vocant, Dioſcor. lib. 3. c. 117. τὴν βαλλωτὴν appellari tradit πράσιον μέλαν, quod folia habeat ſimilia τῷ πρασίῳ, ſed maiora & ſubrotunda: ſic Plin. lib. 27. c. 8. Balloten, alio nomine μελαμπράσιον Græcis vocari docet, fit autem ex praſſio medicamentum διὰ πρασίου ſimplex & compoſitum quod à Paulo commendatur ad tabidos & purulentos cuius ſimplicis & compoſiti deſcriptiones habet lib. 7. c. 11. & Trallian. lib. 5. c. vlt. & lib. 7. cap. 2.

Πράσιον. ſic dictum à quibuſdam fuiſſe τὸ πραγοέμενον. Dioſcorides author eſt, ſecundam videlicet eius ſpeciem.

Πράσιον. etiam Nicolaus myrepſus vocare ærugine m perhibetur vt quæ & ipſa porri colorem viridem imitetur.

Πράσινον χρῶμα. color porraceus ſeu porro ſimilis, hoc eſt, viridis quem Plato in Timæo fieri inquit πυῤῥοῦ χλωροῦ τε μιχθέντος μέλανι, inde & πράσινος λίθος quem in viridantium genere ponit Plinius.

Πράσον. porrum, olus ſatis notum.

Πράσον κεφαλωτόν. porrum capitatum. olus eſt quod eſtur vulgo, ſimplici capite ex albæ ceruicis anguſtijs extuberante, fronde ſuper terram carinata & in angulum oblonga, colore adeo viridi vt pro herbaceo porraceus color vſurpetur.

Πράσον. dicitur etiam algæ ſpecies quædam, nam teſte Theophr. hiſt. plant. lib. 4. cap. 7. τοῦ φύκους vnum genus πλατύφυλλον eſt, herbido colore quod πράσον vocant, nonnulli ζωστῆρα: nominis ratio eſt quod radicem habeat oblõgam & craſſam qualem τὰ κρομμυογήτεια, & porrum ſectiuum, coloreque ſit viridi vt porrum, ſic Plin. lib. c 25. Phycos quod folia lata colore viridi gignit, quidam πράσον vocant, alij Zoſtera.

Πρασοειδὴς χολή. bilis porracea vide χολή.

Πρασοειδὴς διαχώρημα. vide διαχώρημα.

Πρασοειδὴς οὖρον. vide οὖρον.

Πραικόκκια, ἢ πραικόκκια (ſed & βρεκόκκια cũ β legimus 1. de alimẽt. facult.) præcocia: Eſt pomorũ genus quod alio nomine ἀρμενιακὸν dicitur ſeu ἀρμένιον. Quidam tamen ea diſtinguebant vt patet ex Galen lib. 2. de facult. aliment. c. 20. vbi ait præcocia eſſe Armeniacis præſtantiora, qui autem præcocium nomen fugiunt, inquit, vtraque Armeniaca appellant ſeu Armenia tetraſyllabῶς. Cæterũ etiam Dioſcoridis codices habent πραικόκκια lib. 1. cap. 165. vbi dicit minora Perſica quæ ἀρμενιακὰ vocãtur à Romanis πραικόκκια appellari, id eſt, præcocia, Martialis Præcoqua nominat lib. 13. vide Ἀρμενιακόν.

Πρέμνον. extremitas albi oculorum, authore Polluce. Alias ſignificat, Stipes, Stirps.

Et τὸ πρεμνῶδες in plantis dicitur quod ſtipitis vice eſt apud Theophr. lib. 4. hiſt. plant. c. 11.

Πρεσβῦται, & πρεσβύτεροι. dicuntur in Coacis qui γεραίτεροι, id eſt, primi ſenes in prognoſt. appellantur, ſeu qui ſunt in primo ſenio conſtituti, & qui 35. annum ſuperarunt, quique alias ὠμογέροντες vocantur & μεσοπόλιοι ſemicani. Sed & πρεσβύται ſenes quoſcumque ſignificant vt aph. 41. & 42. lib. 2. atque adeo illi qui vltimum ſenium agunt vt ſcripſit Gal. comment. ad aphor. 31. lib. 3.

Πρῆγμα, & πρῆξις. venereum actum vocat Aretæus c. 4. lib. 1. curat. morb. diuturn. καὶ τὸ γὰρ πρῆγμα τῆς νόσου φέρει τὰ σύμβολα, id eſt, nam & veneris affectus, morbi ſimilitudinem adfert, aut quamdam neceſſitudinem aut ſocietatem cum morbo adducit; fit vero à voce διαπρήσσειν quod rem conficere & peragere ſignificat, deque venereo actu dicitur prorrhet. 2. εἰ δὲ πλεονάκις διαπρήξαιτο, at ſi ſæpius venerem exercuerit, rem peregerit.

Πρηνὲς. apud Hippocrat. τὸ πρὸς γῆν νενευκός, hoc eſt, quod in terram inclinat: vt interpretatur Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρίσις, ſiue πρίσις ὀδόντων. dentium ſtridor qui peculiari nomine τρισμὸς dicitur, de quo ſuo loco plura leges.

Πρῆσμα, apud Hippocr. inflatio. ſimiliter & πρῆσις. vnde & πρησματώτατον, maxime inflatiuum vt exponit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρηστήρ. pars colli exterior, quæ per iram incenſa & tumens inflatur, vt author eſt Pollux. Dicitur ἀπὸ τοῦ πρήθειν ſiue πρήθειν, quod & inflare & incendere atque vrere ſignificat.

Πρᾶος πυρετὸς. mitis febris. Eſt differẽtia febris apud Hippocr. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, oppoſita τῷ δακνώδει πυρετῷ; ſumpta à caloris febrilis eſſentia, & dicitur quæ medici manum nõ mordicat neque exurit, ſed vaporem minime mordacẽ exhalat. Huiuſmodi eſt diaria febris. Mitis autẽ dicitur non ſimpliciter quidem, ſed per cõparationem, hoc eſt, minus mordax, ſiquidem febrilis omnis calor, cum igneus ſit, acer eſt & mordax, ſed hic magis, ille minus. Hipp. ſæpe ἠπίως appellat.

Πριαπίσκος. vocatur ab Hippocrate lignum paruum in medio ſuo ſcamno inſertum. Eſt autem lignum octo fere digitorum, magna ex parte rotundum. Idem φαλλίσκος & σταθμὸς nuncupatur.

Sic vero vocatur quia in penis modũ teres eſt & arrectum, vide βάθρον. Sed & apud Paul. lib. 6. c. 72. & lib. 3. cap. 24. πριαπίσκον exponit Goupyl. peſſarium, dicitque aliud nihil eſſe quam penicillum pudendi virilis figuram repræſentans.

Πριαπισκωτὸς, eſt τῶν μοτῶν, id eſt, ligamentorum quædam ſpecies, ſic vero à Gal. in Iſagoge vocatur à membri virilis figura, vide μοτός.

Πριαπισμός. tentigo. Eſt auctio pudendi ſtabilis in longitudinem ac orbem tumefacti, citra rei Venereæ appetentiam. ſic quidem Galenus lib. 9. τῶν κατὰ τόπ. definiuit. Addit autem Aetius dolores inde moueri, quales eſſe in tetano ſolent, quod inflatum diſtentumque pudendum conuulſionis modo afficiatur. Scribit etiam eos qui ſic laborant, cito perire ventre inflatos & frigidũ ſudantes, niſi ilico auxilium eis adhibeatur. Accedit etiam ijs quandoq; inflãmatio. Fit hic morbus à flatu vaporoſo, ab humorib᷒ viſcoſis craſſiſque ſublato, & cauernoſum penis neruũ diſtendente. Aliquando vero ipſis etiam arterijs eo flatu repletis oritur, nullo præcipuo proprioque affectu colem infeſtante. Hęc cauſa eſt propter quam Gal. l. 6. loc. affect. ſcribit fieri vt oris arteriarum nimiũ patentibus priapiſmus excitetur. Nã cum nimiũ patent, quacũq; de cauſa arteriæ incaluerint, non exiguã tunc ſpiritus eſſentiam admittunt atque intra ſe recipiunt, quem

poſtea in fiſtuloſum neruum effundũt, qui paulatim impletus colem extendit, ita vt tota ipſius eſſentia in fiſtuloſo neruo conſiſtere videatur. Ac cauſam quidem eam priapiſmi frequentiorem eſſe aſſeuerat, quam flatuoſum ſpiritum in neruo fiſtuloſo genitum. Quod an verum ſit, valde dubito. Nam quamuis in naturali pudendi arrectione id verum videri poſſit, attamen cum priapiſmus præter naturam ſit, humorem in ipſo genitali præter naturam contineri maxima ex parte verum eſt, qui in vaporem ſolutus diſtentionem pariat. Dicitur à Priapo, cui tale podendum fuiſſe veteres finxerunt. Dictus eſt & à quibuſdam ſatyriaſis, quod Satyri arrigere ſemper crediti ſint. Nec re uera Galenus ea nomina diſtinxit. Paulus lib. 3. c. 56. 57. manifeſto diſcreuit, incertum quem authorem ſequutus, eum priapiſmum cui aliquando coniunctam eſſe inflammationem conuulſionemque Aetius ſcripſit, & mortem breui ſuccedere cum ventris inflatione & frigidis ſudoribus, σατυριασμὸν appellans.

Πρῖνος. ilex. arbor eſt quæ quercus generi aſſignatur, & conſimile munus obit, vt ſcripto prodidit Dioſcor.

Πρίων. Hippocrati non ſerram, ſed terebram ſignificat in lib. de capitis vulner. vbi ſæpe πρίονος vocabulum vſurpatur, ſic Paul. lib. 6. c. 90. πρίονας non ſerras ſed terebras vocauit; hinc & πρίωσις nomen deductum de quo in ſequenti voce.

Πρίωσις. oſſis perforatio & ſectio per terebram dicitur, vtebantur enim antiqui in oſſium ſectione terebellis.

Προαιρετικαὶ κινήσεις. voluntarij motus ſeu arbitrarij apud Gal.

Προακμάζοντες. dicuntur qui in ea ætate ſunt quæ vigorem antecedit, quæque adoleſcentia ipſa eſt.

Προαύξεις παῖδες. dicuntur ab Hippocrat. οἱ ἐπὶ πλεῖον ηὐξημένοι, hoc eſt, qui plurimum aucti ſunt, & quorum iam oſſa, perinde ac tenellorum, formari fingique non poſſunt. Inde etiam morbi quidam προαύξεις ab eodem dicuntur, qui accidunt ætate iam progreſſis, vt Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρόβατα. quanquam proprie oues ſignificet, Hippocrates tamen ἐν τῷ περὶ ἄρθρων eo nomine deſignauit βοσκήματα, hoc eſt, pecora omnia, vt & Homerus & alij plærique veteres: vt annotauit Galen. comment. 1.

Προβάτειον. ſic dicitur τὸ ἀρνόγλωσσον, authore Dioſcoride, quaſi ouilla herba. Sunt enim plantaginis folia linguæ pecorum ſimilia.

Προβολή. oſſis in capite eminentia eſt cum os quod eſt in capite rotundum præter aliud prominet & extat.

Προγάστορες. appellantur qui ventre ſunt promuſculo 1. de aliment. facultat. c. 1.

Προγλωσσίς. dicitur ab anatomicis pars linguæ prior quæ acuta eſt.

Πρόγλωσσον. Ruffo dicitur in lingua quod ſummum eſt, idem quod προγλωσσίς.

Πρόγνωσις. præcognitio, prænotio, ſiue præſenſio. Eſt cognitio futuri exitus morbi & eorum, quæ illi ſuperueniunt. Sed intelligere oportet nihil ab ægro aut aſſidentibus admiſſum quod morbi naturam diſſoluat, & cogat naturam in aliud tẽpus differre morbi ſolutionem. verbi gratia prędicit medicus ſeptimo die, ſi omnia vt oportet agantur, ſolutum iri morbum. vbi vero quicquã admiſſum eſt, ſi paruus quidem error hic ſit, relabi ſolutionem ex ſeptimo in nonum poſſe: ſi maior, in vndecimũ: ſi multo maior, in quartũdecimum: ſi perquam magnus, periculum pro certa ſalute ſequuturum. Hæc quidem ad morbum attinent. Nec vero de ſymptomatibus aliter ſentiendum eſt, ſed neceſſarijs & magna ex parte morbum comitantibus. Tumultus enim ex vicinis per noctem, & canes latrantes, & iniucundi quidã nuncij, inſomnes ægrotos reddunt. quorum nullum neque generationẽ habet neceſſariam, neque firmam diuinationem. Quare non eſt omnium quæ circa ægrotos eueniunt, πρόγνωσις, ſed eorum tantum quæ generationem habent neceſſariam, vt tuſſis & doloris lateris in pleuritide, capitis dol[oris] in febre, tumoris & ruboris in phlegmone.

Quid vero differant πρόγνωσις & πρόρρησις vide in voce πρόρρησις.

Προγνωστικὰ σημεῖα. dicuntur ſigna quæ prænuntiant quæ futura ſunt, præcognitiones, prædictiones, præſagia vel pręſenſiones à nobis commode vocantur: illa vero ad præcautionem & curationem morborum & ſanitatis conſeruationem conferunt plurimum.

Προγνωστικὴ ἀντίδοτος habetur apud Galen. ex Damocrate lib. 2. de antid. c. 5.

Πρόδρομα σῦκα. ficus quædam vocantur apud Theophr. quæ citius cæteris ad maturitatẽ perueniunt.

Πρόδρομοι. dicuntur venti qui Eteſias præcedunt, quaſi eorum præcurſores. Dirimit eos, vt ſcribit Galenus, Canis ortus. Sexto Idus Iul. flare incipiunt, vt Columella prodidit.

Πρόδρομος. vini genus quod Athenæus in Leſbo naſci dulce ſcribit. Quibuſdam videtur idem eſſe quod & πρότροπος, eandemque nominis rationem ſortitum.

Sed de illo plura leges in οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Προεξαδυνατήσαντες. dicuntur qui admodum fractis ſunt viribus, & ex magno morbo valde fracti & debilitati, eſtque in illa voce αὔξησις quædam per vocem ἐξ, quæ vt κατὰ, περὶ, ἀμφὶ, & aliæ id genus particulæ adaugent, adeoq; in hac dictione πρὸ, antecedantem infirmitatem, τὸ ἐξ, tractum temporis & infirmitatis gradum ſignificat; Idem & προεξαδυναμίας vocat quas alibi ἐκλύσεις nominauit.

Προϊσχναλέοι. ſic vocantur qui temperamento ſunt graciles vt exponit Galen. comment. in lib. de ſalubri diæta textu 6.

Προσωλίζεα. dicuntur apud Galenum cibi qui repoſiti putreſcunt.

Προηγορεών. Suidæ eſt ὁ λεγόμενος γαργαρεών, ὁ λαιμός. gurgulio, guttur, ſeu gula. Proprie vero ita vocari ſcribit τὸν ἐχῖνον τῶν ὀρνίθων, ὅπου προαγείρεται ἡ τροφή, videlicet à verbo προαγείρεσθαι. Sic paulo ante προηγορεῶνας eſſe dixerat τοὺς βρόγχους ſiue φάρυγγας τῶν ὀρνίων, proprie τοὺς λεγομένους προλόβους, quoniam ibi συλλέγεται καὶ προαγείρεται ἐν αὐτοῖς τὰ σιτία: dicitur & hæc vox in homine.

Προηγουμένη αἰτία. cauſa interna, quam & antecedentem ſolent appellare. Celſus abditam & in occulto poſitam cauſam vocat & morbos continentem cauſam. vide αἰτία.

Προίτιον. ſic à quibuſdam dictum fuiſſe elleborum nigrum Dioſcorides author eſt, quod Melampus Prœtidas eo ſeruauerit.

Προίκα. ſignificat apud Hippocratem idem quod ἐξαίφνης, hoc eſt, repente, vt ſcripſit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προκαμπύλον. Abrotoni cognomen eſt teſte Dioſcoride, propterea quod in terram ſe flectat, & cacumine ſuo ſe propaget. προκάμπυλα enim in plantis Græci dicunt, quæ cum ſe erexerint, in terram rurſus ſe incuruant.

Προκάρδιον. præcordium, para quæ ſub mammillis
» eſt apud Polluc. & paulo infra dicitur προκάρδιον
» ſinus qui ſub pectore eſt, mollis & carneus circa
» ventris initium prope xyphoeidem.

Προκάρπιον. dicitur τὸ πρὸ τοῦ καρποῦ, quod ante car-
» pum eſt.

Προκαταρκτικὴ ἡ

Προκαταρκτικὴ αἰτία. dicitur cauſa externa & euidens, quæ extra corpus poſita ipſum bene maleue afficit, atque internam cauſam quaſi irritat & prouocat. Ab ea enim fere fit initium motus. id quod ſignificat προκατάρχειν, itemque κατάρχειν. Hanc vulgo primitiuam cauſam appellant, ſicut τὴν προηγουμένην antecedentem & antegreſſam, veluti Galenus manifeſto diſtinxit initio lib. 4. de ſanitate tuenda: quam tamen differentiam quidam aliquando negligentius obſeruarunt.

Προκνήμιον. dicitur cruris os interius & maius focile
» Polluci lib. 2.

» Προκοίλιος. Græcis vocatur cui vẽter protuberat.

Προκόνδυλοι. dicuntur, vt ſcribit Ruffus, primi digitorum articuli, metacarpio proximi. Nam medios digitorum articulos κονδύλους dicit vocari. Itaque quod his illi priores ſint, προκόνδυλοι appellantur, vt & extremi μετακόνδυλοι.

Προκρίνεσθαι. dicitur Hippocr. de præcoci & præma-
» tura morbi ſolutione, dum adhuc crudus mor-
» bus eſt, quod euenit irritata expultrice facultate,
» & natura à magna humorũ copia & vitio, quem-
» admodum in morborum inſultibus ſæpe vſu-
» uenit vt ſcribit Galen. Eodem & ſenſu protulit
» τὸ προεκρήγνυσθαι καὶ προεκκρίνεσθαι.

Προκώνιον. triticum toſtum. verum Galenus in explicatione vocum Hippocratis dicit ἄλφιτον προκώνιον ab Hippocrate appellari, farinam ex hordeo recenti & tenero confectam, antequam videlicet ex eo conus erigatur. Solẽt enim in areis etiam nunc coni conſtrui, & maxime in humidis regionibus ex ligno recto circa quod in metæ vel coni figuram fructus circumponuntur.

Προληπτικὸς τύπος. anticipatio acceſſionis. Eſt motus acceſſionis, ante horam qua præcedens acceſſio inuaſerat, recurrens. Id autem contingit vel per totum morbi curriculum, vel particulariter in quibuſdam acceſſionibus. Quæ per totum morbum fit, morbi proprietatem & mores potius conſequitur, quam eius incrementum oſtendat. cũ & quartani & tertiani & quotidiani quidam circuitus vſque ad integram ſolutionem ita anticipare viſi fuerint, ac maxime quidem ſi πρόληψις, hoc eſt, anticipatio, proportionem per ſingulas acceſſiones ſeruauerit. Ab ea proprie dicitur προληπτικὸς πυρετὸς, in qua videlicet ab ipſo morbi exordio vſque ad finem acceſſiones perpetuo anticipãt. Quæ vero particulariter in quibuſdam acceſſionibus contingit, incrementum totius morbi oſtendit, vt & ea quæ per ſingulas acceſſiones præcedentes ἀνάλογον facta, vbi fieri cœperit plus quam proportio exigit. Sic enim anticipatio morbi incrementum oſtendit, ſicut & acceſſionum retardatio, quæ ὑστερικὸς τύπος dicitur, declinationem. Siquidem ſimpliciter vel anticipare vel tardiorem eſſe acceſſionem, neutrum ſignificat.

Πρόλοβος, ὁ. idẽ quod ſupra πρηγορεῶνα ſiue προηγορεῶνα, «
hoc eſt, ſinus ille in auium gutture prominens, «
in quem primum cibos recentes ingerunt: Ari- «
ſtoteles hiſt. anim. lib. 2. c. vlt. eſſe dicit δέρμα κοῖ- «
λον καὶ μέγα, ἐν ᾧ ἡ τροφὴ πρώτη εἰσιοῦσα ἄπεπτός ἐστι; «
quum ante dixiſſet auium quaſdã ἔχειν πρὸ τῆς κοι- «
λίας πρόλοβον, vt Gallinaceum, columbam per- «
dicem, quoſdam vero eiuſdem loco habere ſto- «
machum latum & amplum: nominis autem ra- «
tio eſſe videtur quod ἡ κοιλία ſit λοβὸς quidam, «
folliculus ſeu vtriculus: ὁ πρόλοβος autem ante- «
rior λοβός: Pollux homini etiam tribui πρόλοβον «
docet; ſic Latini ingluuiem & auibus & homi- «
ni tribuunt; diciturque ingluuies ex eo quod ci- «
bus deglutitus in eam primum feratur. «

Προμαλακτήριον. dicitur prima pars balnei, ſiue prima domus, quod in ea præmolliri corpora ſoleant, vt annotauit Galen. lib. 9. ſimpl. medic. περὶ χαλκάνθου.

Προμετωπίδιον. ſic dicitur cutis quæ fronti prætenditur, in qua rugæ σανίδες dictæ conſiſtunt. dicitur & προμετωπίς.

Προμήκη. dicũtur ab Hippocrate inſtrumẽta chirurgica quæ ſuo extremo acuta ſunt. vide φλεγκερόν.

Προμυλλαίνει. procidit, prominet in anteriorem partem apud Hippocratem, vt annotat. Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις. vnde & προμυλλαίνας ab eodem dicitur, ὁ προτείνας ἔξω τὰ χείλη, hoc eſt, cui labra prominent.

Πρόνοια. vocabulum eſt ab Hippocrate vſurpatum initio libelli προγνωστικῶν. quo non vſum Hippocratem pro vulgari more Græcorum, Galenus annotat. Solent enim deſignare eo nomine τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, hoc eſt, curam ſolicitudinemque quam circa aliquam rem obimus. Siquidem ait Euripidem dixiſſe, --- ἡ δὲ καὶ θνῄσκουσ᾽, ὅμως πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Quinetiam verbum hoc προνοεῖν ſecundum omnes modos, infinitas habet ſignificationes. Significat enim & curam habere, & quod vtile ſit, ante præparare. Sed & vulgatum illud problema. Mundum prouidentia gubernari, eandem ſignificationem habet. Sed Hippocrates non ita appellauit: verũ ἀπὸ τῆς προγνώσεως vſurpauit τῆς προνοίας nomen, nec id quidem ſimpliciter, ſed ex ſignificato quodam, quod cõmuniter vtrique appellationi ineſt. Siquidem verbum προνοεῖν atq; item ἡ πρόνοια, hoc eſt, prouidentiæ, nomen, ab Homero inuenta ſunt, ἀπὸ τοῦ νοεῖν τὰ πράγματα πρὶν ἰδεῖν, hoc eſt, quod res antequã fiant videamus. Eandẽ vero originem habẽt τὸ προγνῶναι καὶ ἡ πρόγνωσις, hoc eſt, præcognoſcere & præcognitio. Quæcunque igitur ſub ſenſum cadunt, prius autem quam ipſa oculis intueamur, ratione inquirimus, hæc merito προνοεῖν, hoc eſt præuidere dicimus, verbo ipſo indicãtes τὸ πρὸ τοῦ ἰδεῖν νοεῖν: id eſt, quod ea antequã ſint, videamus. Quocirca & res eas quæ derepente fiũt, ἀκούσια καὶ ἀπρονόητα, id eſt, inuite & improuiſo: quæ autẽ conſulto, ἐκ προνοίας factas eſſe dicunt. Eiuſq; rei etiam apud iuriſperitos permulta ſunt documenta. Eſt igitur τῆς προνοίας nomen apud Græcos cõmune rebus bene maleque geſtis: nec vt aliqui potãt, in bonis tantum ſolet vſurpari. vide multo plura apud Galenum initio comment. in lib. 1. Pro-

gnoſtici Hippocratis.

Προπήχιον. pars bracchij quæ etiam περιπήχιον dici-
» citur, proprie vero κερκὶς, vide κερκίς.

Πρόπολις. eſt craſſior apum materia, flaua, odorata, ſtyracem referens, & in maſtiches modum ductilis, ceræ quidem finitima, nondum tamen cera, qua omnes frigoris aut iniuriæ aditus ab alueis arcentur. Tertium eſt ex operis apum fundamentis, quæ cum tria ſint, inquit Plinius, prima μίτυν vocant periti, ſecunda πισσόκηρον, tertia πρόπολιν inter coria ceraſque. Eſt igitur propolis fauorum ſtabilimentum, quod nondum ad ceræ ſpeciem peruenit, & è quo, vt inquit Varro lib. 3. apes faciunt ad foramen introitus protectum in alueum, maxime æſtate. Itaque quoniam apes id ante alueum faciunt, dicitur πρόπολις, quaſi ſuburbanum. Inuenitur enim in aluearioium foribus. Secundo ordine completo calfacit, & euocat aculeos & omnia infixa corpori extrahit. Vt autem ſcribit idem Varro, propter multiplicem vſum quem in emplaſtris exhibet, multo carius in ſacra via quam mel vænibat: ideo autem factum puto vt propolis olim à quibuſdam cera ſacra diceretur, vt ſcripſit Scribonius Largus in ſtrumarum curatione.

Πρόπομα vox hæc bifariam accipi ſolet apud vete-
» res. Proprio quidem & antiquiore ſignificato
» appellatur πρόπομα potio omnium prima & an-
» te cibum omnem hauſta, quæque velut com-
» potationis quoddam præludium erat, & quaſi
» propinamentum, Aetius προποτισμὸν vocauit,
» Plutarch. & Athenæus πρόποσιν; fuit vero id ali-
» quando moris de quo ſcribit Plin. lib. 14. c. 20.
» atque tẽporibus Tyberij Claudij inuectus fuit
» à medicis nouitate aliqua ſeſe cõmendantibus;
» quamobrem conqueritur Plutarch. 8. ſympoſ.
» problem. 9. de hoc propomatum inducto vſu,
» vt qui nouis morbis occaſionẽ præſtaret, atque
» ex ijs liquet ante Tyberium & Claudium Ro-
» manis nõdum fuiſſe moris cœnas à potu inchoa-
» re; atque eodem tempore id fieri cœpiſſe apud
» Græcos cum eſſet prius inaudita ac inuſitata res
» diſcimus ex Plutarcho. Quare apud vetu-
» ſtiores rerum & morum Græciæ ſcriptores
» προπόματος vocem vix legimus, cum eſſet mos il-
» le plane incognitus. Primos autem Plutarch.
» προπόματος vocem vſurpaſſe legitur de Bithynis
» ſcribens delicata gente, & luxus multiplicis ma-
» giſtra, cui morem hunc inoleuiſſe ſcribit. Repe-
» rio etiam inter Græcos προπομάτων aliquod ve-
» ſtigium, nam Athenæus li. 4. ſcribit apud Lacæ-
» demonium Cleomenem hunc fuiſſe conuiuij
» ordinem vt vini cyathus ante cœnam cuique
» porrigeretur. Secunda autem minuſque propria
» ſignificatio vocis προπόματος ea eſt, vt per eam in-
» telligatur potio ex vino & melle concinnata, cũ
» vini ſextarijs quatuor. mellis deſpumati vnus
» miſceretur citra quidem cocturam vt ſcribit li.
» 7. Paulus, ſed longa ſatis inſolatione, quæ ſim-
» plex quidem erat propomatis compoſitio. Ale-
» xander vero Trallian. lib. 1. c. 10. & 11. atque ali-
» bi, propomata nulla alia appellat, quam vina ſa-
» ctitia diuerſorum generũ de quibus multa Plin.
» & Columella, quæ ſic appellata videntur, quod
» ante reliquos potus atque cibos biberentur ma-
» ne, vel ante prandium, aut eius initio, πρόπομα
» enim ſemper τὸ ἄριστον præcedebat, ſæpe & cœnã:
» fuerunt autem varij προπομάτων conficiendorum
» modi, vt pote quæ ad varius vſus eſſent cõpara-
ta, vt ad ventriculi robur, concoctionem crudo- «
rum, alui ſubductionẽ, hinc apud Aetium videre «
licet li. 3. c. 57. & ſequentibus vinorum purgan- «
tium, quæ προπόματα appellat, cõpoſitiones plu- «
rimas, & lib. eiuſdem c. 72. roſatum flauæ bilis «
purgatoriũ, itidem πρόπομα vocatũ. Quin etiam «
ſub nomine κονδίτου videtur πρόπομα comprehen- «
dere l. 11. c. 10. Apud Athenæum legimus εἰς πρό- «
πομα (intellige autẽ de eo quo voluptatis gratia «
vtebantur) inijci hæc fuiſſe ſolita πέπερι, σμύρναν, «
κύπειρον, μύρον Αἰγύπτιον; diſcimus denique ex eo- «
dem in aotecœnijs (vt loquitur Apuleius) προ- «
πόματι locum habuiſſe. «

Πρόπτωσις. procidentia, prolapſus. Generale nomen eſt, omnem partem loco ſuo motam alioque prolabentem deſignans. Itaque ſi vel vterus, vel podex, vel oculus procidat, is morbus πρόπτωσις dicetur, ſed addito eius partis quæ prociderit, nomine, vt πρόπτωσις ἀρχοῦ ἢ ἕδρας, πρόπτωσις ὑστέρας, πρόπτωσις ὀφθαλμοῦ. Ac omnis quidem procidentiæ cauſa eſt muſculorum atque ligamẽtorum, quibus vnaquæque pars cõtinetur firmaturque, laxitas, imbecillitas & reſolutio ſiue ab interna ſiue ab externa cauſa proueniens. Nonnũquam enim, vt Celſus ſcripſit, ingens inflammatio tanto impetu erũpit, vt oculos ſua ſede propellat: πρόπτωσιν (inquit) id, quoniam oculi procidant, Græci appellant. At Paulus hoc oculi malum ἐκπιεσμὸν appellauit, cum totus ſcilicet oculus ita prolabitur, vt extra oſſis ſui cauitatẽ extertus emineat: πρόπτωσιν autem minime, nõ quod πρόπτωσις recte dici non poſſet (ſic enim & Græci & Latini vocarunt) ſed vt totius oculi prolapſum, ab vueæ tunicæ prolapſu diſtingueret. quanquam non erat opus Paulo in ea nominum diſtinctione valde laborare, quod addito partis procidentis vt oculi aut vueæ nomine, ambiguitas omnis protinus tolleretur, non aliter quam ἐπὶ τῆς προπτώσεως ὑστέρας, aut ἕδρας. Neque enim per πρόπτωσιν abſolute dictam potius licet oculi prolapſum quã vteri aut ani intelligere. Itaque πρόπτωσις tum oculi totius, tum partis eius vitiũ eſt: totius quidem, cum ſua ſede excidit, à paralyſi, ab inflammatione vehementi, aut alio magno præter naturam tumore & fluxione, quæ vt interdum magnũ robuſtumque articulum, ita oculũ poſſunt loco depellere. prẹterea ab ictu, caſu, dolore & vehementi aliquo conatu, cum ſpiritus ingẽti compreſſione, qualis accidit parturientibus. Pars autem oculi quæ procidit, tunica vuea ſola eſt, ῥαγοειδὴς Græcis dicta. quam quia cornea tunica complectitur & continet, ſi eam vel erodi, vel rũpi contigerit, protinus vuea excidat neceſſe eſt. Itaque morbus quidem tunicæ corneæ eſt; nempe ſolutio continuitatis eius: ſymptoma autem, vueæ. ſoluta diuiſaq; cornea excidentis. Cæterum pro roſionis ruptioniſue magnitudine, plus minuſue vueam tunicã procidere neceſſe eſt. ex quo fit vt hic affectus pro varijs eius differentijs, varia quoq; nomina ſortiatur. Cũ enim prolapſus paruus eſt, μυοκέφαλον dicitur: cum amplius & eo vſque creuit vt acinum vuæ repræſentet, σταφύλωμα nuncupatur: ſin autem plurimũ creuerit, vt etiam palpebras excedat, μῆλον. Quod ſi portio ea tunicæ vueæ præterquam quod procidit, etiam duritiem callumque contraxit, compoſita iam quodammodo affectio eſt, & ἧλος, hoc eſt, clauus, vocatur.

Προπωγώνιον quaſi probarbium appellatur Ruffo, «

primus ſcilicet pilorum in labio ſuperiori exortus, alio nomine ὑπόῤῥινον dicitur quod ſub naribus naſcatur.

Πρόῤῥησις. prædictio ſic appellari volebat Herophilus, proprio nomine rerum futurarum non certam prænuntiationem, quæ enim certa erat πρόγνωσιν appellabat. Sed hunc reprehendit Galen. initio prognoſt. & 1. prorrh. πρόγνωσιν & πρόῤῥησιν eadem re vera eſſe volens, atque in eo differre tantum quod πρόγνωσις dicatur ille habitus in animo quo aliquid futurum præuidetur, πρόῤῥησις vero tunc dici cum animi cogitatio voce medici effertur.

Ἐκ προσαγωγῆς. κατ' ὀλίγον, hoc eſt, ſenſim apud Hippocratem, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν.

Sed & per προσαγωγὴν aliquando Hippocrates ciborum tranſmutationem & vnionem intellexit, vt lib. de inſomnijs Scaligero interprete.

Προσάρθρωσις. Hippocrati idem eſt quod ἡ διάρθρωσις hoc eſt, oſſium aperte motorum commiſſura naturalis. vide διάρθρωσις.

Προσπαλαίειν. de illo exercitationis genere dictum quo Athletæ carni parandæ ſtudentes complexibus mutuis pugnabant, vt & σωματομαχεῖν cum toto corpore apud illos pugnabatur, vt docet Galen. comment. in lib. de ſalubri diæta. t. 14.

Προσφέρματα. cibi atque alimenta dicuntur Galeno comment. in aphor. 13. lib. 1.

Προσάρτησις. eſt longiorum membrorum ad vicina loca applicatio, vt ſcribit author definitionum medicarum.

Προσεσταλμένοι. graciles exponit Gal. apud Hippocrat. comment. in lib. de ſalubri diæta quos temperamenti ſiccioris eſſe ait.

Προσέχει ὁ νόσος. apud Hippocrat. ἀντὶ τοῦ παραμένει, hoc eſt, permanet: vt explicat Galen. ἐν τῇ γλώσσαις.

Προσεχὲς αἴτιον. continens & proxima cauſa, quæ & συνεχὲς & συνεκτικὸν à Galeno appellatur. vide αἴτιον.

Προσθεῖσα, (inquit Galen. comment. 3. in 1. Epidem.) ſi cum βάλανος ſcriptum occurrat, euidentem habet ſignificationem, at ſine iſta adiectione, ſubaudire oportet βάλανον aut πεσσόν. Priore modo Hippocrat. in eo opere dicit, προσθεμένῃ ἢ βάλανον, φυσώδεα σμικρὰ διῆλθε. Poſteriore, non multo poſt, προσθεμένῃ δὲ, πάντα μὲν ἐκφυσῆσαι: id eſt, quum vero appoſuiſſet, ſcilicet glandem vel peſſum. vt mox de eadem βάλανον προσθεμένῃ πολλὰ διῆλθε.

Πρόσθεσις. appoſitio. Eſt adiectio eorum quæ corpori ad ſanitatem deſunt, pars ſcilicet medicinæ altera, quam nonnulli celebres quidam medici definiuerunt eſſe πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν, id eſt, adiectionem & detractionem.

Eſt & πρόσθεσις naturæ opus ad nutritionem neceſſarium, quo alimentum parti nutriendæ apponitur. Poſtquam enim ſuccus is, qui omnem animalis particulam nutriturus eſt, à vaſis excidit, in totam eam primum diſpergitur, mox in h[illegible]tus ſpeciem adiungitur, hoc eſt, apponitur parti nutriendæ, deinde agglutinatur, demum aſſimilatur. Ac adiunctionis quidem atque agglutinationis differentiam euidenter prodit genus illud hydropis quod ἀνασάρκα dicitur, in quo humor ad partem affluens apponitur quidem, nec tamen, quod aquoſior ſit, adhæreſcere poteſt.

Πρόσθετα φάρμακα. dici quidem poſſunt in vniuerſum topica omnia medicam[illegible]. ita & quæcunque partibus dolentibus admoueri poſſunt, proprie tamen ea dicuntur quæ in vellere naturalibus mulierum admouentur, intraque eorum ſinum reconduntur, ſiue admouendos menſes, ſiue ad ſiſtendos, ſiue aliam ob cauſam, quæ tamen magis vſitato nomine πεσσοὶ vocari ſolent.

Ita paſſim in libris γυναικείων τὰ πρόσθετα de ſubdititijs peſſis dicuntur, & προστιθέναι de eorum appoſitu, præcipue vbi πρόσθετα ſimpliciter dicuntur, aut προστιθέναι ἐν εἰρίῳ dicit Hippocrat. quod in vellere appoſitum, aut appoſitum ſimpliciter non raro vertit Plin. quippe & Græcis προστιθέναι priuatim ſignificat ſubijci naturalib[9] mulierum, vt & ſubijcere apud idoneos Latinæ linguæ ſcriptores, quod ex Celſo intelligere licet. lib. 5. cap. 21. vbi ſic habet. Sed alia quoque vtilia ſunt, vt ea quæ fœminis ſubijciunt πεσσοὺς Græci vocant: Cæterum dicuntur & προσθέματα; de eorum vero forma Paul. lib. 3. c. 61. Sed & ἐν τοῖς προσθέτοις penis recenſetur qui eſt in obſcœnis r. γυναικ. Cuius opera vult Hippocrat. natiuam vteri vim ſuſcitari ad depulſionem eius quod eſt moleſtum, is autem eſt προσθετῶν vſus vt mutuo contactu agant continenter.

Πρόσθιον. pudendum virile ſignificat.

Πρόσπαιος ἄδηλα. vide ἄδηλα πρόσπαιος.

Προσκλύσματα. aſperſiones. Remedij genus eſt quo facies ægri aqua perfunditur. Quod quia commode fit per ſpongiam, idcirco ſpecies eſt τοῦ ἀποσπογγισμοῦ. Vſurpatur autem non tantum ad ſordes faciei eluendas, ſed etiam ad ſpirituum exolutorum renouationem atque reuocationem, æſtate quidem & in ardentibus febribus frigidam, hyeme vero egelidam affundendo. Quod ne immoderatius fiat cauendũ eſt, præſertim in ijs qui ſunt capite imbecillo, quod inde coma promptiſſime inducatur. Eo remedij genere in ipſo ardentis febris vigore vtendũ præcipit Archigenes, non ſolum faciei verum etiã pectori ſpongiã aqua madentem adhibens.

Quibus de cauſis in ægrotis facies aſpergatur docet Aet. tetrab. 1. ſerm. 3. 171.

Προσκολλήματα λεπιδοειδῆ. agglutinamenta ſquamoſa, ſiue in ſquamæ modum facta. ſic dicuntur commiſſuræ oſſium temporalium cum oſſibus ſincipitis ſiue bregmatis, quas ſic veteres potius quam ſuturas nominare maluerunt, quod non mutuo quidem in ſeſe inſertis oſſibus, ſed inter ſe cohærentibus in ſquamarum ſimilitudinem fiant. vide λεπιδοειδής.

Πρόσκοπτον πνεῦμα. vide πνεῦμα πρόσκοπτον.

Προσπταῖον πνεῦμα. vide πνεῦμα προσπταῖον.

Πρόσοδος. apud Hippocratem ſignificat congreſſum ſiue coitum cum muliere, vt annotat Gal. comment. 3. in 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόσοισμα. apud Hippocratem de locis eſt τὸ προσφερόμενον, quod offertur, adhibetur vel aſſumitur. & προσοιστέος, afferendus vel offerendus vel aſſumendus.

Προσπεπτωκότα. ea dicuntur quæ cum intumuerunt poſtea ſubſidunt & contrahuntur.

Πρότασις. extenſio. vox obſcura apud Hippocrat. inquit Galen. comment. 5. libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, quo loco Hippocrat. ſcribit γλῶσσαν ὁμόχροον τῇσι προτάσεσι. διότι ταύτῃσι γινώσκομεν τοὺς χυμούς. hoc eſt, linguam eiuſdem coloris cum

ſuccis. quo fit vt ijs humores dignoſcamus. Aliqui enim de humoribus intelligunt è ventriculo erumpentibus, alij humores in lingua cōcretos, alij eos quibus ipſa perfuſa eſt. Galenus vero hæc omnia eo nomine comprehendit, vt eo nomine omnes ſucci quoquomodo linguam attingentes intelligantur.

Προέχον etiam humorum præſtantia & excellentia
» dicitur, eumque ſignificat qui cæteris præſtat at-
» que dominatur.

Προσθέναρ. dicitur tam in manibus quam in pedibus pars ea carnoſa quę inter earum partium cauum & digitos attollitur: in manu ἔνδον χειρὸς, in pede ἔνδον ποδὸς vocatur.

Προχείλιον. labiorum congreſſus Polluci & Ruffo
» dicitur, ſeu qua parte committuntur.

Προσφοραὶ τῶν θερμοτέρων. apud Paul. lib. 6. c. 110. ſig-
» nificant calidiorum rerum forinſecus adhibitio-
» nem; Tales autem ſunt frictiones & vnctiones
» calidiores, & calidæ aquæ affuſiones, in quibus
» is modus ſeruandus eſt, vt tunc deſinamus cum
» carnes in rubicundam molem attolluntur, vt 6.
» meth. Galenus docet, quanquam προσφορᾶς vox
» alias non externam adhibitionem, ſed cibi in
» corpus ingeſtionem & alimenti aſſumptionem
» Græcis medicis ſignificat, & vocem προσφορὰς
» ſemper pro cibo Hippocr. accepit, & τὸ προσφε-
» ρόμενον, cibus & poculum apud Ariſtotelem ex
» Budæo. & προσφέρω cibum profero edendum, &
» porrigo poculum, & medicamentum, vt medi-
» cus ægroto apud Gal. ſæpe legitur.

Πρόσφυσις. agglutinatio, ſiue adhærentia. Opus eſt facultatis nutritoriæ alimentum nutriendæ parti ſic adaptantis vt illi adhæreat. Priuſquā enim nutrimentum aſſimiletur, agglutinari ſiue adhærere neceſſe eſt, ſicut etiam vt agglutinetur appoſitum eſſe prius oportuit. Nam poſtquam ſuccus is qui omnem animalis particulam nutriturus eſt è vaſis excidit, in totam eam primū diſpergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demum aſſimilatur. Differre autem inter ſe ἐξομοίωσιν καὶ πρόσφυσιν, id eſt, aſſimilationem atque agglutinationem, docet vitiligo illa quę λεύκη dicitur, in qua adhærentia quidem nutrimenti facta cernitur, non tamen aſſimilatio, ſicuti etiam adiunctionis atque agglutinationis differentiam prodit genus illud hydropis quod ἀνὰ σάρκα vocant. Siquidem in eo apertiſſime affluētis nutrimenti appoſitio quædam fit, quod tamen, propterea quod aquoſius adhuc eſt, nec ad ſuccum ſufficienter redactum, nec lentitiam glutiniſque conſiſtentiam, quæ naturalis caloris ope prouenit, adeptum, adhærentiam conſequi non valet. Etenim vt agglutinatio fiat, oportet ea quæ agglutinari debent, nec plus æquo dura eſſe, nec nimis humida & fluentia, ſed mediocriter lenta & tenacia, & in eo loco conſiſtere vbi aſſimilanda ſunt.

Προσωδέστερος. ſi ſine iota ſubſcripto legatur, ſignificat ὀζωδέστερον, hoc eſt grauεolentius: ſi vero cum iota προσῳδέστερος ſcribatur, ſignificat tumidius ἀπὸ τοῦ οἰδήματος, vt ſcripſit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Προσώπιον ..

Προσωπεῖον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἀγγεῖον, quoniam eo veteres in tragœdijs perſonas ſibi conficerēt, quam ob rem etiam à Latinis perſonatæ nomen inditum eſt.

Πρόσωπον. facies, vultus. Dicitur id totum quod fronti ſubeſt, vt ait Iulius Pollux, vel vt Ariſtoteles, pars quæ caluæ ſubiecta eſt anteriore parte: ſic enim præter oculos, naſum, genas, os, mētum, & auriculas, frontem quoque comprehendit. De homine tantum dicitur, quod cum vnus animantium erectus ſit, ſolus antrorſum proſpectat, vocemque anteuerſus emittit. διὰ γὰρ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι τῶν ζώων, μόνον πρόσωθεν ὄπωπεν, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσω διαπέμπει: hoc eſt quod enim ſolus inter animalia rectus ſit, ſolus ante ſe aſpicit, & vocem anterius emittit: vt ait Ariſtoteles libr. 3. de partibus animalium. Quod autem in homine πρόσωπον eſt, id in brutis προτομὴ appellatur, in auibus autem ῥάμφος καὶ ῥύγχος.

Προσώπου διαφθορά. faciei corruptio, quæ etiam vo- «
catur πρόσωπον νεκρῶδες, facies exitialis & cada- «
ueroſa. «

Προτενθύμενοι. apud Hippocr. ἀντὶ τοῦ προτείνοντες, hoc eſt protendentes, vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πρότμησις. à quibuſdam dictus eſt vmbilicus, quod primum in infante reſecetur.

Vide ὀμφαλός: ſed & πρότμησιν, inquit Pollux, «
τὴν ὀσφὺν, id eſt, lumbum quidam vocarunt. «

Προτομή. in brutis vocatur quod in homine πρόσω- «
πον ait Pollux. «

Προτρέπεσθαι. apud Hippocratem, ἀντὶ τοῦ μεταβάλλειν, hoc eſt tranſmutari, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Quidam cod. habent προστρέπεσθαι.

Πρότροπον. eſt muſtum, inquit Plinius, ſponte defluens, antequam calcentur vuæ.

De illo vide in οἶνος vbi inſigniores vinorum «
differentiæ explicantur. «

Προῦμνος. prunus ſyluestris in Aſia ſic appellata eſt, vt ſcribit Gal.

Πρόφασις. ſæpe ſic dicitur ab Hippocrate cauſa quæ euidens manifeſtaque eſt, vt pluribus in locis Galenus explicauit. Interdum vero eo nomine omnes ſimpliciter cauſas vocat, & aliquando etiam eas, vulgi more, quæ falſo cauſæ eſſe exiſtimantur, vt idem annotauit comment. 1. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Πρόφασις. non ſimpliciter cauſa euidens aut manife- «
ſta dicitur, vt à quibuſdam ſcriptum eſt, neque «
cauſa morbi efficiens, ſed quæcumque affectio- «
nis intus latentia ſeminaria excitat, & quaſi in «
actum deducit, vt ſi quis concepto iam intus vi- «
tio, quod tamen actiones nondum lædit, leuiter «
offendat in motu, cibo, potu, inſolatione, vene- «
re, aere, vigilijs, indeque graui aliquo morbo «
corripiatur, nihil horum per ſe morbi cauſa eſt, «
ſed occaſio, etenim niſi hæc omnia præcurriſſet «
intus morbi veluti quædam deſignatio & appa- «
ratus ex plenitudine, cacochymia, vel imbecilli- «
tate, nuſquam ita ægrotaſſet, proinde Hippocr. «
προφάσεις τὰ μικρὰ τῶν αἰτίων paruas cauſas appellat, «
illam vero præparationem ad morbum in qua «
verſatur præcautio Galen. προϋπάρχουσαν νοσώδη «
παρασκευὴν vocat, id eſt, præexiſtentem morbo- «
ſam præparationem, & διάθεσιν νοσώδη morbo- «
ſam affectionem, ad quam accedens parua cau- «
ſa, totius morbi cauſam continere videtur, cum «
tamen illa per ſe morbum committere nequeat, «
vt in hiſtoria illius qui iacebat in Dealcis horto, «
declaratur. «

Προφυλακτικὸν. pars eſt τῆς ὑγιεινῆς. tuetur enim ſanitatem. Tota conſiſtit in cauſarum, quæ morbum alioqui facturæ erant, ablatione, hoc eſt tota circa humores præcipue negotiatur. Siquidem maximæ præcipuæque impendentis morbi cauſæ

humores ſunt lenti, craſſi, multi, valde calidi, frigidi, mordaces, putres, peſtilentes, aut alia quadam vitioſa qualitate præditi. Quæ ergo ijs adhibetur prouiſio, lentos incidendo, craſſos tenuando, multos vacuando, calidos refrigerando, frigidos calfaciendo, mordaces contemperando, putres & peſtilentes immutando, ne morbum gignant, προφυλακτικὴ appellatur. Ex quo apparet, τῆς ὑγιεινῆς partem eſſe. Cum enim ratio tuendæ ſanitatis verſetur, vel in tutela hominis optima valetudine fruentis, vel eius qui iamiam in morbum cadere paratus eſt, prophylacticе ſecundum hoc munus ſibi aſciuit. Iam enim in corpore ſubeſt latetque morbi cauſa, eumque mox excitatura eſt, niſi citiſſime tollatur, cum nulla adhuc ſit eiuſmodi cauſa in eius corpore qui optima præditus eſt valetudine. Talis quidem proprie ἡ προφυλακτικὴ eſt. Verumtamen etiam cura quæ ſanis & congenitam ſanitatem retinentibus, ſiue ea perfecta abſolutaque ſit, ſiue ab optima parum declinat, adhibetur, τῆς προφυλακτικῆς nomine appellatur, quod ſanitatem in ſuo ſtatu conſeruando, futuros morbos declinet. Quinetiam ſi quis iam ægrotare cœpit, morbuſque in ipſo, vt dicitur, fieri adhuc eſt, nec longe progreſſus, tametſi eiuſmodi prouiſio ad therapeuticem proprie pertinet, pars tamen quodāmodo τῆς προφυλακτικῆς dici poteſt. Cum enim morbus iam factus eſt, nullaque cauſa ſupereſt quæ morbum faciat, tunc ſola iam facti morbi curatio relinquitur: vbi vero quæ ſubeſt in corpore cauſa nondom morbum peperit, eius ſublatio ad prophylacticem attinet: cum vero iam aliquid egit, aliudque inſuper factura eſt, miſtum iam quodammodo hoc opus eſt ex præſeruatione & curatione. Quod enim morbi iam factum eſt, curatione tolli debet: quod vero faciendum reſtat, per prophylacticen arcendum eſt. At nullum huic operi proprie inditum nomen eſt, quo coniunctam cum præſeruatione curationem deſignemus, ſed pro vincente opere, vel curationem, ſi morbus iam longe proceſſit, vel præcautionem, ſi intra initia ſua conſiſtit, appellamus. Sic quidem Galenum interpretari oportet extremo libro artis paruæ, vbi ſcribit τῆς προφυλακτικῆς triplicem eſſe in genere differentiam: primam quidem hominis qui integra fruitur ſanitate, ſecundam eius qui non integre valet, tertiam vero eius qui iam ægrotat.

Πρόφυσις. βλάστημα hoc eſt germinatio, apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν τῇ γλώσσαις.

Πρόχειλον. Polluci dicitur id quod in labijs prominet, & πρόχειλα quaſi prolabia, & antilabia, id eſt, labiorum extrema exponit Ruffus.

Πρόχειρον πνεῦμα. Hippocrates dixit in Prorrhet. qood alibi lib. 2. epid. μετέωρον appellauerat. ſignificat autem eam ſpirandi difficultatem, in qua humeri etiam ipſi attolluntur. quod ſi quādo contingit, id facile & manifeſto, hoc eſt προχείρως, apparet.

» Hinc etiam φανερὸν πνεῦμα dictum eſt, vt notat Galen. part. 24. cnmm. 1. prorrhet. Sed plura leges ad vocem πνεῦμα, vbi τοῦ πνεύματος inſigniores apud Hippocrat. differentiæ explicantur.

Πρωκτοί. Polluci lib. 2. οἱ γλουτοὶ nates vocantur, & κοχῶναι & πυγαί.

Προωστικὴ δύναμις. propulſoria facultas. Eadem omnino cum expultrice quæ proprie ἀποκριτικὴ dicitur. videtur tamen τὴν προωστικὴν Galenus magis vſurpare in ea facultate qua vterus vtitur in propellendo fœtu lib. 3. facult. nat.

Πρωκτός. pars ea per quam ventris excrementa exonerantur. nomen habet παρὰ τὸ προωθεῖν ἐκτὸς τὰ τῆς γαστρός. dicitur & κύκλος, & δακτύλιος, & σφιγκτήρ, & ἕδρα, & κύσθος, & ἀρχός, & ἕδρα.

Πρωτιαῖος. eſt collyrium principio ſuffuſionum & ad omnem viſus hebetudinem, & ad cicatrices, & ad callos efficax. Triplex habetur eius deſcriptio neque enim conſentiunt Galeni, Aetij, & Pauli compoſitiones.

» Eſt etiam nomen emplaſtri ἐκδορίου excoriantis quod deſcribitur à Galen. lib. 5. κατὰ γένη cap. 7.

Πρωτόγαλα. dicitur lac quod ſtatim à partu mulctū eſt, quod cinere calido modice tepefactum citra coagulum ſtatim concreſcit. Id veteres comici, vt ſcribit Galenus, πυριάτην, in Aſia πυείεφθον appellabant: hoc autem purum lac eſt, nihil alienæ qualitatis admixtum habens: attamen addendum cum melle conſulit Aetius, alias concoctu difficilius eſt & craſſioris ſucci, tardiuſque in venas ſubit.

» Sed plura leges in dictione γάλα, vbi omnes lactis differentiæ exponuntur: Cæterum quod ſpectat ad vocem πυείάτην quæ hîc habetur, ita quidem legimus apud Aetium l. 2. cap. 99. Sed apud Paulum Inuenio πυείάτην, pro quo fortean aliquis legendum exiſtimet πυριέφθον, vt ſit compoſitum ſicut πυείεφθον, nam ἕψειν & ἑψεῖν eiuſdem, vel ſaltem cognatæ ſunt ſignificationis, Heſych. vero πυεῖατον habet à πυεάω, ſic enim dicitur παρὰ τὸ πυροῦσθαι ἐπὶ θερμοσποδίας teſte Gal. & Aetio.

Πρωτόγονα μόρια. primigeniæ vel primogenitæ partes dicuntur.

Πρωτίζωον. ſic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, authore Dioſcor.

Πρωτοπάθεια. affectus quo aliquid primum afficitur non per conſenſum alterius quæ συμπάθεια dicitur: eſt vero idem quod ἰδιοπάθεια, quibuſque proprie opponuntur δευτεροπάθεια, ſeu ὑστεροπάθεια: vide ἰδιοπάθεια.

Πρωτόῤῥυτος ῥητίνη. reſinæ genus ſic vocari apud Lacedæmonios author eſt Galenus lib. 3. τῶν κατὰ γένη, eandemque ab alijs αὐτόῤῥυτον dici, quod tum prima tum ſponte fluat: In Cilicia, vt idem ait, πετίλαιον appellatur. Ea liquidis omnibus reſinis tum liquidior, tum calidior eſt, & partium tenuitate præſtat.

Πρωτόστακτος κονία. hoc nomine deſignatur lixiuium proprie in quod parandū calx ad cinerem quemcumque additur. Id autem adurit, & clyſterum potiſſimum medicinis miſcetur, vt Paulus lib. 7. prodidit.

» Sic vero Trallian. l. 11. πρωτόστακτος, inquit, à quibuſdam vocatur κονία πλυντική, id eſt, lixiuium quo pilarij vtuntur lanis ſuccidis abluendis, vide κονία.

Πρωτότομοι. dicūtur caules braſſicæ teneriores, quos & aſparagos dici Galenus lib. 2. de alimentis author eſt.

» A Marcello caules haploſiles, à teneritudine appellatione Græca dicti ſunt c. 20. quando videlicet ad excretionem ſeminis augeſcunt qui ſucciduntur, & in ciborum vſum veniunt, vnde ſane πρωτότομοι à prima cæſura vocantur: me-

" minit & eorum Martialis,
" *Et faba fabrorum prototomiſque rudes.*
" Hic cauliculus braſſicæ, prototomus, etiam
" κύημα quaſi fœtura à Dioſcor. vocatur, quidam
" tamen κῦμα dicere malunt, Plin. in fœminino
" Cymas appellat.

Πταρμικὴ. frutex eſt ſurculos habens paruos, multos, rotundos, abrotono non diſſimiles, & circa eos folia oleæ longa, multa, & in cacumine capitulum, vti anthemidis, paruum, rotundum, quod ſuo acri odore ſternutamentum excitat, quod & flores efficaciſſime prę́ſtant. Officinis & herbarijs pyrethrum ſylueſtre dicitur. Calfacit & ſiccat, viridis quidem ſecundo exceſſu, arida vero tertio.

Πταρμικὸν φάρμακον. ſternutatorium medicamentum. Eſt acre medicamentum, quod naribus inditum ſternutationem mouet. Acre & mordax omnino ſit oportet quod facultatem cerebri expultricem irritet. Ea namque offenſa medicamenti acrimonia, nitenſq; à ſe quod moleſtum eſt depellere, ſternutamentum edit. Eſt autem medicamentum id genere ἔῤῥινον, in hoc ab alijs differens, quæ naribus adhibita citra ſternutationem pituitam à capite detrahunt. Eiuſmodi facultatem habent cuminum Æthiopicum, piper, ſtruthion, caſtorium, zinziber, veratrum, euphorbium, cyclamini ſuccus. Debent autem exigente vſu contundi & cribrari, & intra nares penna, frictione aut alio reptius irritatas & concalefactas, vel digito vel arundine immitti.

Πταρμὸς. ſternutatio. Eſt motus cerebri quo per nares confertim acto ſpiritu nititur ſibi moleſta expellere.

" Ariſtoteles 1. de hiſt. animal. cap. 11. ſternu-
" tamentum definit ἀθρόου πνεύματος ἔξοδον, id eſt,
" flatus vniuerſi vel conferti eruptionem, eſſe do-
" cẽs augurale ſignum, & vnum ex ſpirituum om-
" nium generibus ſanctum & ſacrum: & 1. probl.
" 53. ait, ſternutamentum eſſe vel ſpiritus vniuerſi
" delationem, humore ſcilicet plus aliquid exha-
" lante, vel crudi humoris conatũ excurſumque.

Recenſetur à Galeno inter deprauatos motus voluntarios actionis animalis motricis, vt & conuulſio & tremor & rigor & tuſſis & pandiculatio, atque in illo ſymptomatum genere ponitur, in quibus cauſa aliqua præter naturam ſit, quæ eam ad tale opus extimulet. Ea autem eſt excrementum mordax, nares alioſque reſpirationis meatus aut ventriculos anteriores cerebri & continua ijs olfactus inſtrumenta & oſſa ethmoidea obſtruens, vel flatuoſus aliquis ſpiritus in cerebro contentus. Quæ cerebrum vt à ſe depellat, geminam adhibet expirationem, vnam quam per ſe facit, per oſſa ethmoidea, alteram vero per nares, neruis, vt Galenus ait, ceu manibus prælongis in thoracem demiſſis vtens, & ſpiritum vnico impetu ex pulmone & capite vehementer & confertim emittens. Exit autem, vt ſcribit Hippocrates, anguſta via, ideoque ſonus ille fit qui inter ſternutandum exauditur. Quanquam non ſolus flatus è cerebro erumpens eum excitet, verum ille etiam qui ſurſum è pulmonibus fertur. Quamobrem capiti vaporibus pleno ſternutamentum conducit plurimum, niſi à diſtillatione factum ſit, atque interdum ex accidenti remedio eſt ſingultui, vt habetur aphor. 13. libr. 6. propter valentiorem motum muſculorum epigaſtrij, cauſam ſingultus ſimul expellentium. Cum enim ad ſternutamentum ciendum expultrix vis ad vehementiores motus ſe comparet, atque in eo conatu abdominis muſculi intenti appreſſique ventrem vna comprimant, plærumque fit vt vna quoque expellant ea quæ in ventre & gula ſingultus cauſa ſunt. Nec vero diſſimilis ratio eſt in ijs depellendis quæ pulmones male habent. Eſt enim ſternutamentum interdum eorum remedium, facta ſcilicet magno cum impetu expiratione, quæ ſecum rapiat quicquid pulmonibus inhæreſcit. Id plæroſque mouit, ait Galenus, vt in pulmonis morbis ſternutationes cierent. In quo tamen diligenter attendenda eſt Hippoc. ſententia ab eo ſcripta in Prognoſt. in omni pulmonis morbo ſternutationem vel præcedere vel ſubſequi malum eſſe. Ea namque pulmones mouet atque exagitat, quos in quiete, vt & omnes quæ laborant particulas continere expedit. Ex quo patet ſternutamentum per ſe pulmonibus eſſe inimicum, temerariamque eſſe pulmonis per ſternutamenta curandi rationem, quæ per accidens tantum, & fortuito prodeſſe valeat. Cauſa eadem eſt cur Hippoc. aphor. 35. libr. 5. mulieri ex vtero laboranti aut difficulter parienti ſternutationem conferre ſcripſerit, atque alibi conſuluerit, vt ſecundæ ex vtero procidant, mouendas eſſe ſternutationes. Compreſſis enim magna vi muſculis epigaſtrij & ſpiritu à ſuperis ad inferna violentius depulſo, accidit interdum vt & fœtus & ſecundæ loco moueantur. At vero ſternutamenta per ſe caput leuant, & grauedini, caro, lethargo, apoplexiæ medentur, quod cauſam morbificam è cerebro abigant. Ea autem, ſicut initio propoſui, ſpiritus eſt flatuoſus, vel ſolus, vel cum alio humore acri & mordaci interdum ſenſibili & conſpicuo, alias tenuiore & viſum fugiente miſtus. Quam quidem Hippocrates ſternutamenti cauſam agnoſcens, ſcripſit Aphor. 51. lib. 7. eam fieri ex capite concalefacto cerebro vel humectato inani quod in capite eſt, breui ſententia flatus omnis ortum explicans. Nam cum flatus generatio fiat ab imbecillo calore in ſubiectum humidum, patet eum duabus ſummis de cauſis excitari. In frigidioribus enim naturis vbi non eſt magna ſatis caloris vis ad mouendum flatum, cerebri concalefactio eum mouet: in calidioribus autem, in quibus propter caloris exuperantiam tota flatuum materia diſcutitur, ſi cerebro ſuperfluus aliquis humor accedat, cui cõcoquendo impar ſit calor cerebri, facile inde ventriculi cerebri, & ſi quæ ſunt in eo inania ſpatia, flatu replentur. Itaque duæ cauſæ flatuum, calor & humor ab Hippocrate eo Aphoriſmo ſtatuuntur, quæ ſolæ intra cranium poſitæ ſternutationem mouent. Sunt vero & aliæ quædam externæ, vt medicamenta πταρμικὰ vocata, & aer aliquando ex pulmone ſurſum elatus cõpreſſo confertim thorace.

Intuentibus etiam in ſolem ſternutamenta "
cientur, quia cerebri ſpiritus vapori ſimiles à ſo- "
le funduntur, vt ait Galen. libello de inſtrumen- "
to odoratus. Porro apud Ariſtotelem de ſternu- "
tamento plura leges locis cit. dum quærit cur "
animantium homo maxime ſternutare ſoleat, & "
ſect. 32. probl. 7. 9. dum quærit cur ſternutamen- "
tum pro numine habeatur, & ſternutamenti "
eruptio cur ſacra habita eſt. "

Πτελέα. vlmus. Arbor eſt notior quam vt deſcriba

debeat. Glutinat, adſtringit pariter & abſterget, præſertim eius cortex. Sed & radices eandem vim habent.

Πτερὶς ἡ

Πτέριον. filix. frutex eſt folijs ſine caule, ſine fructu, ſine flore, quæ ex vno pediculo, cubitali longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, ſubgraui odore. radice per ſumma ceſpitum nigra, oblonga, filices multas fundente, ſubaſtringente guſtu. Adſtringit & valenter deſiccat.

» Cæterum apud Galenum & Paulum Inue-
» nio πτερὶς oxytonωs, vt in compoſitis δρυοπτερὶς
» & θηλυπτερὶς, apud Dioſcor. vero & Aetium πτέ-
» ρις, vt ὄφις, à quo etiam genitiuus πτέριος apud
» Aetium & Paulum: πτέριον vero dicitur non mo-
» do ἡ πτέρις, ſed etiam δρυοπτερὶς & thricomanes
» teſte Dioſcoride.

Πτέρνα. calx. Eſt os pedis omnium maximum, parte qua ingredimur leniter rotundum & latiuſculum, poſteriore tibiæ rectitudinem longe excedens, inferiure aſtragalo, anteriore oſſi ſcaphoidi inarticulatum. Ex partibus eius anterioribus quæ quidem è regione magni digiti ſita eſt, aſtragali capiti ſubiacet, neque cum altero oſſe copulatur. At eius extremitas quę minimo digito reſpondet, cum oſſe quod κυβοειδὲς dicitur, per ſynarthroſim coniungitur. Os autem calcis qua parte rotundum eſt, aſperum etiam & inæquale cernitur, eamque in partem tibiæ oſſis & tali ligamenta inſeruntur.

» Dicitur pro πτέρνα, etiam πτερνὶς ἴδε.

Πτερύγιον. ala, vel potius parua ala. videtur enim diminutiue dictum ἀπὸ τῆς πτέρυγος. Sunt autem πτερύγια proprie volucrum alæ, duræ quidem & fibroſæ, ſed pauci excrementi & ſalubres. Inde ducta vox eſt ad alia, vt ad hominem, in quo πτερύγια appellantur exteriores & infimæ naſi partes motu prææditæ. Sunt autem cartilaginea tenuiaque corpuſcula, ab vtroque latere adnata, in quæ exigui duo muſculi à malis prodeuntes, vtrinque ſinguli inſeruntur: hi naſi alas adaperiunt: qui autem eas contrahant, nulli ſunt, quod eas propter reſpirationem non expediat concludi: verum, cum eas aperientes muſculi ab actione ceſſarint, redeunt illæ in naturalem ſtatum & conuenienti modo patent. Similiter & in mulieribus πτερύγια appellati eminentias illas duas vteri ſinum ambientes ſcriptum reliquit, quiſquis ille eſt Introductionis ſeu Medici author. Ab eiuſdem etiam alæ ſimilitudine πτερύγιον duplex & in diuerſa humani corporis parte factum malum indicat. Vt enim alæ in volantibus ab humeris extenſæ aperiuntur, ſic in his quæ mox exponemus mala ab angulo clauſuraue aliqua progredientes inutiles membranæ & carunculæ oculis & digitis nocent. Ac primum quidem de oculorum πτερυγίῳ dicamus. Eſt autem id neruoſa adnatæ oculi membranæ excreſcentia, exoriens ab angulo & ad pupillam inde perueniens eamque obtenebrans. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte naſcitur, rariſſime à ſuperna aut inferna palpebra. Aetius autem lib. 7. Definit. πτερύγιον eſſe cum album in oculo ſupra modum augeſcit, aut carn ſupercreſcit, ex ſcabra quadam lippitudine aut aſſiduis fluxionibus. Latini id mali genus vnguem vocant, vt ait Celſ. lib. 7. cap. 7. quod humano vngui, vt credimus, progrediens neruoſa ea membrana ſimilis ſit. Quod vero in hominis pedibus manibuſque πτερύγιον fit, eſt incrementum carnis, quæ partem vnguis integit. Naſcitur potiſſimum in pollicibus, pedum quidem ex offenſione plærumque, manuum autem ex neglecta reduuia & poſt inflammationem in pus mutata. Siquidem hoc temporis ſpatio vnguis radicem exedit, ipſumque vnguem corrumpit, aliquando totum, interdum dimidium. Eſt cum & os corrumpit, graui cum odore; digituſque per ſumma dilatatur & liuet.

Præter ſignificationes prædictas πτερύγιον etiã «
in auribus vocatur ſuprema pars quę lata eſt & «
decliuis authore Ruffo: Sed etiam in auribus «
hominis πτερύγιον vocatur pars illa quæ ad tem- «
pora vergens inflectitur Polluc. l. 2. item partes «
ſcapularum vtrimque πτερύγια nominantur, in «
thorace itidem idem ſonat quod πτέρυξ. «

Πτερυγώδης. alatus. Is dicitur cui ſcapulæ ſine carne nudæque ſunt, & alarum inſtar prominent, retrorſumque producuntur.

Eiuſmodi ſunt στενοθώρακες anguſti pectoris, «
ideo corde imbecillo ſunt & paucum natiuum «
calorem habent; proptereaque tales omnes fere «
habitus flatuoſos eſſe ſcribit Galen. 6. epidem. «
comment. 2. πτερυγώδεις quoque dicuntur Ero- «
tiano οἱ μακροτράχηλοι, καὶ ἐπὶ πολὺ πλατέα ἔχοντες τὰ «
στήθη καὶ ἐξέχοντα. longicolli atq; vt plurimum qui «
lata habent pectora atque prominentia. «

Πτερυγώδεις ſiue πτερυγοειδεῖς. dicuntur duæ apophyſes oſſis σφηνοειδοῦς, quas ad cranij baſim extra ipſum emittit. Sic dictæ ſunt quod alarum modo promineant.

Πτερυγώματα. dicuntur muliebris pudendi labra, & «
veluti alæ Polluc. li. 2. & in auribus ea quæ pan- «
duntur quaſi pinnæ Ruffo Epheſio. «

Πτέρυξ. ſic dicitur à quibuſdam τὸ ἄσπληνον, vt habetur apud Dioſcor.

Πτίλοι. dicuntur, inquit Galenus lib. 14. meth. med. quibus periere ex cilijs pili. Alij vero non omnes ſimpliciter quibus ij pili deciderunt, πτίλους vocandos cenſent, ſed quibus præterea adiuncta eſt craſſities, calloſitas ac rubedo palpebrarum, quod aliter inter eos qui τῇ πτιλώσει & eos qui μαδαρώσει laborant, non liceat diſtinguere. Eſt enim vtriſque commune pilorum defluuium, vt ſuis locis videre potes.

Vox autem hæc vt & πτίλωσις à πτίλον facta eſſe «
videtur, quod quemadmodum pulli auium πτίλα «
(id eſt, lanugines quibus primùm excluſi ve- «
ſtiuntur) ætate progredientes mutant ac pennas «
aſſumunt, eaſque annuatim mutant, ſic in pal- «
pebris etiam pili mutentur, ac mutatis alij ſub- «
naſcantur: Porro diuerſis modis ſcribitur hoc «
vocabulum, apud Heſych. enim eſt πτιλὸς cum »
accentu in vltima, apud Suidam πτίλλος duplici «
λ. & accentu in penultima, at in medicorum li- «
bris πτίλος etiam; Sunt vero qui à τίλλω deriua- «
tum exiſtiment ſecundum quos geminandum λ «
fuerit. «

Πτίλωσις. eſt defluuium pilorum è palpebris craſſis, calloſis & rubentibus. Aetius ſcribit compoſitam eſſe affectionem ἐκ τῆς μαδαρώσεως καὶ τῆς σκληροφθαλμίας, hoc eſt, ex pilorum defluuio & ſicca lippitudine. non enim ſimplex pilorum defluuium eſt, ſicut ἡ μαδάρωσις, ſed præterea palpebris & oris præſertim earũ accedit craſſities, calloſitas & rubor, quæ ſunt τῆς σκληροφθαλμίας ſymptomata.

Sed neque ſemper ineſſe pilorum caſum in- «

Digitized by Google

nuit Paulus quanquam vt plurimum: author vero Iſagoges c.15. aliter πτίλωσιν quam Paul. atque Aetius definit, πτίλωσις inquit eſt cum alij quidem pili ſubnaſcuntur, naturales autem collapſi fractique ſtimulant ac pungunt, eo modo quo in regeneratione dentium pueris fieri ſolet: hinc Cornar. 4. κατὰ τόπ. cap. 8. πτίλωσιν glabras ſimulque naſcentes alias palpebras interpretatus eſt, quanquam fortaſſis minus bene: rectius πτίλους, vocaueris qui craſſas, calloſas, rubras glabraſque & pilis nudatas genas habent: cum vero neque explicatio Græcæ voci ſatis æquipolleat, tutius videtur vel Grecum nomen vſurpare vel aliud potius nouum nomen Græco reſpondens effingere, quomodo πτίλωσιν deplumationem, πτίλους vero deplomatos ſatis appoſite vocaueris, etenim πτίλον pluma ſeu penna mollis eſt, cui palpebrarum pilos Græci medici aſſimilarunt.

Non autem refert hîc ſcrupuloſius inquirere quis in propoſito affectu morbus ſit, quę vero ſymptomata: Galenus in ptiloſi, vt & in ophiaſi & alopecia, defluuium pilorum videtur morbum conſtituere, in eorum morborum organicorum genere poſitum quæ in numero partium deficiente conſiſtunt; Paulus contra ſymptoma videtur facere, & morbum ipſam craſſitiem & calloſitatem palpebrarum, poſitam ſub eo genere morborum organicæ partis qui in formæ corruptione conſiſtunt.

Πτισάνη. ptiſana. Propria eſt hordei decorticati appellatio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod pinſere & decorticare ſignificat, quoniam hordeum tundendo degluberetur, ac ſuo cortice caſtratum ita conderetur. Mundatum hordeum officinæ vocant. Tonditur enim hoc, non molitur. Ac veteres quidem primo in corbibus perfuſum aqua hordeum dum tumeret, in ſole ſiccabant, mox in pila ligneo piſtillo tantiſper tundebant, dum corticem glumamque exuiſſet, & ita vt diu perennaret, reponebant. Aliqui vero hordeum prius aqua madefactum, dein ſole reſiccatum in pila tundebant, & ſuis glumis explicitum molebant, farinam in ſacculo coactam diutiſſime diſcoquebant, ita abigi vim flatus exiſtimantes, atque reſiccatam & in offas conuolutam ad vſum ſorbitionis ſeruabant. Alij vero, vt refert Conſt. Cæſar lib. 12. de agricult. hordeum maceratum, purgatum, decorticatum & in ſole ſiccatum, rurſuſque piſtatum, ſecundo etiam ad ſolem exiccabant, cumque reponere volebant, id quod ex ipſo tenue inter piſtandum decuſſum erat, ei aſpergebant, quod ita ipſum defendi conſeruarique animaduertiſſent. At quamuis proprie ex hordeo ptiſana pararetur, attamen ex alijs etiam frugibus eam confici ſolitam annotatum eſt, vt tritico, alica, zea, oryza, lente, ſed quam non ſimplici ptiſanæ nomenclatura, ſed addito frugis ex qua conſtaret nomine, πτισάνην πυρίνην, χονδροπτισάνην, τὴν ἐκ ζειᾶς ἢ ὀρύζης πτισάνην, φακοπτισάνην, & alias aliter appellabant. Sic ergo parata ptiſana recondebatur, optimo quidem & ſaluberrimo inſtituto, quod vtinam à nobis neglectum non eſſet: cumque vſus exigebat, in aqua coquebatur. Coquendi autem ratio alijs atque alijs diuerſa fuit, ſed Græcis maxime vulgata hæc eſt, quam Galenus lib. 1. de alimentis annotauit: Coquitur ptiſanæ portio in aquæ decem, vel, vt ait Paulus, quindecim partibus, dandaque inter coquendum opera eſt, vt quam ampliſſime intumeſcant. Quæ enim multum citoque intumeſcit, optima cenſetur, vt contra quæ longo tempore parum tumet, peſſima. Cum autem in tumorem ſublata eſt, aceti momentum infunditur: deinde olei exiguum, quod tamen etiam per initia iniici poteſt. Cum ad exactam coctionem peruentum erit, tritus ſal inſpargi debebit: neque aliud præterea miſcendum eſt, niſi forte anethi aut porri pauxillum. Et talis quidem eſt optima ptiſanæ confectio. Ab ea multum aberat quam plærique alijs multis ſuperfluis imperite condiebant. alij namque amylum, alij ſapam indebant, alij mel & cuminum, cinnum potius quam ptiſanam parantes. Nec defuit illis forte ratio, quod ſic hordei craſſitiem tenuari, lentorem incidi, flatum diſcuti arbitrarentur. Nos multo antiquis delicatiores, & ipſo Apicio qui lib. 4. de opſonijs ſuperfluam eiuſmodi ptiſanæ condituram recenſet, in gulæ ſtudio ſuperiores, ſpretis ijs omnibus, amygdalis intritis & ſaccharo, ſaleque modico contenti ſumus, quibus vis quidem aliqua ineſt aduerſus hordei craſſitiem, lentorem & flatum, ſed porro & anetho longe impar: faciunt enim hæc non modo ad palatum & gratiam, ſed non parum etiam ad ſalubritatem conducunt. Cæterum ſic cocta ptiſana, iam non ptiſana, ſed πτισάνης χυλὸς, ἢ ῥόφημα, hoc eſt ptiſanæ cremor, aut ſorbitio appellatur, ſeu (quod idem eſt) ptiſanæ ius vel ſuccus. Quinetiam ius decocti integri hordei in aqua tantiſper dum coctione diſſiliat, hordei cremorem Celſus vocare ſolet, qui bilioſis & incandeſcẽtibus propinatur febribus. Ptiſanæ laudes Hippocrates vno volumine proſequutus eſt, eam omnibus ſorbitionibus præferens, quoniam lenis & lubrica ex facili hauriretur, quoniam ſitim arceret, quoniam in aluo non intumeſceret, quoniam facile redderetur, & aſſuetis is ſolus cibus in febribus bis die dari poſſit, multum remotus ab ijs tum qui medicinam fame exercent, tum qui ægros ciborum copia obruunt. Eſt enim ptiſanæ ſuccus alimentum medij generis, tenue à Galeno dictum, quod vires nec onerat vt plenus victus, nec vt tenuiſſimus diſſoluit.

Πτόησις. pro nimia & velut attonita rei venereæ libidine apud Ariſtotelem 4. de gener. animalium.

Πτύγμα, καὶ πτυγμάτιον. dicitur apud medicos linteolum complicatum, quod vlceribus & vulneribus imponitur, Plagellam vocat Cæl. Aurel. l. 2. τῶν χρον. c. 2. dicitur & πτυκτὸν, modo cum adiunctione πτυκτὸν ῥάκος, modo ſimpliciter: frequens eſt horum vocabulorum vſus apud P. Æginetam.

Πτυαλίζειν. apud Hipp. in prorrhet. non aliud ſignificat quam frequenter ſpuere, vel os aſſidue ſputo plenum habere.

Vt ſcribit Galen. comment. 1. in prorrhet. part. 30.

Πτυαλισμὸς. ſaliuatio ſeu frequens ſputatio, quæ fit cum cerebro nimio humore fatiſcente, & ventriculo inde laxiore atque humidiore, liquida tenuiſque pituita in os redundat: eſſe autem πτυαλισμὸν phreniticorum proprium ſæpe docuit Hippoc. vt qui in Coacis phreniticos πτυαλίζοντας appellet quaſi ſputandi finem non facientes, fit hoc vero in illis, vel quia infarta quædam pituita eſt faucibus à cerebro ducens originem,

ἀπὸ τοῦ οὐδ' ὅλως, nullo modo. ſumptum nomen à fundo vaſorum, ſonatque perinde ac ὁλοκλήρως, τελέως, παντάπασι, ἐξ ἀρχῆς, παντελῶς, hoc eſt, prorſus, perfecte, omnino. vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.
» Vel & ad verbum ſignificat funditus, id eſt, pe-
» nitus omnino; Itaque ex interpretatione Gale-
» nica quod hîc (οὐδὲ) habetur tollēdum, eſt enim
» vox hæc affirmantis non negantis, ſic autem ha-
» bet locus Hippocratis πυθμένοθεν οὐκ ἴσασιν ὅτι, &
» quæ ſequuntur, id eſt, penitus igitur non ſciunt.

Πυθμὴν. proprie imam partem ſeu fundum ſignifi-
» cat, ab Atticis vero ſic vocatur vmbilicus: ſic
» Pollux τὸν τοῦ σύκου πυθμένα, ὀμφαλὸν vocari teſta-
» tur, nam iſte πυθμὴν in uno pomo vmbilici figu-
» ram oſtendit, cauus nimirum & floccos quoſ-
» dam habens, reliquias floris: alijs quoque plan-
» tis πυθμὴν tribuitur, vt meſpilo ſicut apud Dioſ-
» cor. lib. 1. c. 171. Sed & pars quæ infra teſticu-
» lum eſt πυθμὴν vocatur, ſicut quod ſupra eſt κε-
» φαλὴ ait Ruffus. Pars quoque cordis infima &
» acuta πυθμὴν eidem vocatur, ſed & Polluci lib.
» 2. vſurpatur πυθμὴν de pleniore cyſtis fellis par-
» te.

Πυκνόκομον. herba eſt nobis incognita, quæ conſtat erucæ folijs, acrioribus, ſcabris & craſſis, caule quadrangulo, flore ocimi, ſemine marrubij, radice nigra aut pallida, rotunda exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in ſaxoſis locis.

Πυκνὸν. denſum. duobus modis dicitur, vno proprie, quod meatus per totum paruos obtinet, vt ſilex & marmor. ſicut è diuerſo ἀραιὸν, hoc eſt rarum, quod eoſdem magnos habet: altero autem per metaphoram ſiue abuſum de coacto dicitur, ſiue compacto, vt & rarum de laxo: hac enim ratione aquam & terram denſas, aerem & ignem raros dicimus, ſcilicet ad elementa ipſa tranſlatis appellationibus, quæ tamen & vnita ſunt, & ex ſimilaribus natura partibus conſtant, nec vllos eiuſmodi meatus ſortita ſunt. Ac quoniam quo denſius quidque eſt, eo etiam durius eſſe animaduertitur, factum eſt vt πυκνὸν aliquando pro duro dicatur. Inde πυκνόδετοι φλέβες apud Hippocratem lib. περὶ ὑγιεινῆς διαίτης vocantur duræ & quæ minime diſtendi poſſunt, ex omnium interpretum ſententia. Sed & Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, indifferentem fuiſſe apud veteres vſum nominum τοῦ πυκνοῦ καὶ τοῦ παχέος: vt quod πυκνῶς fit, παχέως fieri ab ijs dicatur.

» Πυκνὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Πυκνὸς σφυγμός. creber ſeu frequēs pulſus. Dicitur quando breue tempus eſt inter diaſtolen & ſyſtolen, ſiue, vt definit Paulus, cuius media quies paruo durat tempore. Sumitur hæc differentia à tempore quietis, ſeu à quantitate temporis quietis. Huic oppoſitus eſt ἀραιὸς, hoc eſt, rarus pulſus. Hic neque validæ neque imbecillæ facultatis eſt proprius. vtrique enim accidit. Nam ſi facultas valida eſt, calorque multum increuerit, adeo vt maximus pulſus fiat: ſi arteriæ diſtentio tanta fuerit, quanta maxima eſſe poteſt, ſed quæ tamen tanto calori refrigerando non ſufficiat, tunc neceſſario cum magnitudine celeritatem atque etiam frequentiam inducet, vt id quod vna diaſtole non poteſt, pluribus conſequatur, ſicut ante de magno pulſu dicētes annotauimus. Id quod etiam exira & balneis calidis pulſus oſtendit, qui cum magnitudine & vehementia habent etiam frequētiam. Sæpiſſime tamen fit creber pulſus ab imbecilla facultate, cui crebritas peculiaris eſt non aliter, quam celeritas validæ. Vt enim motus omnis, ita & pulſus creber ex defectu & facultatis impotētia euadit, cum ſcilicet vſui impar eſt neque eum aſſequitur. Quod enim vno motu non adipiſcitur, id pluribus cogitur ſupplere, quemadmodum ipſa reſpiratio interdum manifeſto docet.

Πύκνωσις. denſitas, condenſatio. Eſt obſtructio meatuum corporis, facta à refrigerantibus, adſtringentibus & ſiccantibus. Sed & calidior aqua, vt ait Galen. 7. meth. med. cutim denſat, eam vrens & contrahens. Id quæ efficiunt, πυκνωτικὰ appellantur, ſed largius paulo ſumpto nomine quo στυπτικὰ etiam continentur.

Πυκνωτικὰ φάρμακα. denſantia ſiue condenſantia medicamenta. Dicuntur ea quæ poros contrahunt, frigida ſunt & aquea, ſed nō terrea neque aerea, vt quæ στυπτικὰ proprie appellantur, quibus vis ineſt vaſorum oſcula claudēdi. Vt enim ſine differunt inter ſe (hæc enim vaſorum orificia cohibent & ſenſibiles excretiones ſupprimunt: illa vero corporis poros denſant & inſenſilem tranſpirationem retinent) ſic & facultatibus: Eſt enim τὸ στυπτικὸν magis terreum & adſtringens, πυκνωτικὸν autem magis aqueum. Itaque debilius & contrahit & conſtringit propter mollitiem. Quippe quicquid valenter conſtipat conſtringitque, robur quoddam renitens & durum habeat oportet. quo cum careant medicamenta naturæ magis aqueæ, tenues quidem poros in vnoquoque corpore contrahunt atque condenſant, cæterum inſtrumentum vndequaque totum conſtringere nequeunt. Huius generis eſt aqua frigida, ſemperuiuum, portulaca, tribulus viridis, pſyllium, myoſota, lenticula paluſtris, & omnia breuiter quæcunque refrigerant, ſed non adſtringunt. Opponitur τὸ πυκνωτικὸν τῷ ἀραιωτικῷ, ſicut τὸ στυπτικὸν τῷ ἀναστομωτικῷ.

Πυκτὴ dicitur lac coagulo concretum, cui dempto ſero mel additum eſt. Ventrem ſubducit, maxime ſi ſerum adiectum fuerit.
Vide γάλα, vbi lactis differentiæ explicantur: «
Cæterum pro πυκτὴ ſcribendum πηκτὴ à verbo «
πήγνυμι ſiue πήσσω, coagulo, vt apud Aetiū quoq; «
libr. 2. cap. 100. pro eo in Epigrammatis πακτὰν «
legimus Dorice, ibi enim bubulcus veneri do- «
naria offert, πακτὰν καὶ κηρία σίμβλων. «

Πυκτίας οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif- «
ferentiæ explicantur. «

Πυκτικὸν. nomen eſt emplaſtri melini apud Gal. lib. 2. κατὰ γένη, cap. 9. ſic dictum quaſi dicas pugillatorium, quia pugiles eo medicamento vti ſolebant, reſoluendi vim habet.

Πύλαι, ἡ

Πύλαι ἥπατος. dicuntur portæ hepatis, ſeu pars ſima hepatis. Ex hoc vena illa magna, quæ à ſima parte hepatis exoritur, ἡ ἐπὶ ταῖς πύλαις, vel μεγάλη ἐπὶ πύλαις appellatur. quam etiam rationem ſequuti anatomici Latine venam portam appellarunt, rectius opinor, ſi venam portæ dixiſſent. Eſt enim hac parte ingreſſus chyli in iecur, ſicut in gibba ſanguinis ex eo egreſſus.

Πύλη. etiam auribus tribuitur apud Atheneū l. 4. «

Πυλωρὸς. eſt meatus inferior vētriculi per quem excrementa è vētriculo in inteſtinum emittuntur. Cum enim ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem cōuerſa in ſummum inteſtinum

coartatur, iuncturam hanc πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus remittit. Sunt autem ea prima concoctionis in ventriculo peractæ excrementa, liquida quidem & facile dilabentia, niſi intus clauſo pyloro retinerentur. Quam in re parem habet cum ore vteri functionem: ambo enim pariter clauſa continent, quod aperta remittũt. Eam ob cauſam pyloros anguſtior multo factus eſt quã os ventriculi ſuperius quod στόμαχος dicitur. Ad eum è bilis veſica, vt ſcribit Gal. lib. 6. de anat. adminiſt. meatus dirigitur, bilem in fundum ventriculi emittens.

Πυξάκανθα. à quibuſdam dicitur ὁ σκόλυμος, vt habetur apud Dioſcorid. item arbor quam λύκιον proprie vocant.

Πύξινον. nomen collyrij apud Celſum lib. 6. capite 6.

Πύξινον ἔμπλαστρον. emplaſtrum buxeum, ſic Crito ap-
» pellabat à coloris ſimilitudine emplaſtrũ quod
» Græci alio nomine μήλινον appellant, de quo ſuo
» loco: id notat Gal. lib. 2. κατὰ γένη.

Πυξίς. nomen eſt vnguenti acopi cui præcipua vis eſt emolliendi. Valet autem ad omnes inflammationes. Sic dictum eſt quod in vaſe buxeo optime ſeruetur. Deſcribitur à Paulo lib. 7. cap. 19. & ab Aetio lib. 15. ſed diuerſis paulo ponderibus.

Πύξος. buxus. arbor eſt nota, ligni pallore atque duritia, mali proceritate, folio myrti, exiguo, concauo, ſubrotundo, frõde perpetua, topiario vſui accommodatiſſima ac tonſili, flore herbaceo, ſemine rufo, ac rotundo, omnibus animantibus inuiſo. Nullus eius in medicina vſus.

Πύον. pus. Eſt humor putris, partium ſpermaticarum ſubſtantiæ magna ex parte aſſimilatus. Humorem eſſe ſenſus ipſe oſtẽdit, quod in modum humoris diffluat. Nec vero humor tantum eſt, verum etiam ex humore habet originem, qui in partem inflammatione laborantem decumbens & per inania eius ſpatia diffuſus, occluſis vndique meatibus perſpiratione intercepta computreſcit, perinde atque alia omnia, quæ perſpiratu carentia & alieno in loco vehementius incaleſcunt. At non ſẽper par eſt putredinis modus. Si namque natiuus partis calor valde imbecillus eſt humor permultum putret, omniaque à natura plurimum aliena nanciſcitur, fœtorem, nigredinem & ſubſtantiæ inæqualitatem. Sin autem robuſta ſit facultas concoctrix, eiuſque calor vegetus, parua admodum putredo fit, & minimus qui putredinem ſequi ſolet, fœtor. Vitari tamen in totum putredo non poteſt, etiamſi valida partis eius facultas concoctrix eum humorem qui in parte inflammata computreſcit, conetur omnibus modis in ſubſtãtiam partis ſpermaticæ conuertere. Id enim ne aſſequatur, calor præter naturam in humore putrente iam conceptus impedit. Qua in re cauſæ duæ vna ſecundũ naturam, altera præter naturam inter ſe certant, quarum quæ ſuperior euaſerit, notas ſuas in pure imprimit, ſuamque victoriam odore, colore & conſiſtentia teſtatur. Si namque pus album, læue, æquale, & minime fœtens euaſit, coctricẽ eius partis facultatem, caloremque natiuum validum eſſe ſignificat, qui humorem iam putrentem in partis ſpermaticæ ſubſtãtiam prope con-
» uerterit. Spermaticæ autem partes dicuntur, qualesſunt vaſorum tunicæ, membranæ, oſſa, ligamenta & ſimilia: quę quoniam alba ſunt, eum quoque humorem album efficiunt, atq; etiam craſſiorem reddunt, tanquam futurum ſibi alimentum coquendo incraſſarent. Quod ſi idem humor in pus conuerſus, multis diebus ſibi ſimilis perſeueret, conſtantem facultatem declarat, ſicut læuis & politus, nullaque aliena & diſſimili materia variegatus ſed vnitus, oſtendit coctricis facultatis robur. Pus quoque quanto minus fœtet, vt & vrina, & ſtercus, & ſudor, tanto pręſtantius eſt, ſicut ſupra oſtendimus, & apud Galenum habetur primo comm. in prognoſt. vbi ſcribit Hippocrates. Pus optimũ cenſeri album, æquale, læue, & quam minimum fœtens, peſſimum vero huic contrarium. Qualis autem eſt in parte inflammata ſanguinis in pus mutatio, talis eſt humorum in vaſis atque etiam extra vaſa coctio. Id quod animaduertens Galenus ſemẽ puri ſimile eſſe dixit, niſi quod à ſola ſecundum naturam cauſa oriatur. Et Eraſiſtratus id quod in febricitantium vrinis ſubſidet, non puri comparauit, ſed merum pus eſſe credidit. Quod enim in partibus inflammatis pus eſt, idem in vaſis videtur in vrina ſubſidere per febres. Cum enim febrilis acceſſio non aliud ſit quam humoris putredo, neq; ante deſinere ſoleat, quam quicquid computruit vacuatum ſit, idcirco natura per vigorem acceſſionum expiratione & contractionibus arteriarum vacuationem fuliginoſi excrementi molitur. Ac quod tenue quidem eſt, hac ratione facile expellit: quod vero veluti cineritium eſt, non perinde propter craſſitiem vacuare poteſt, ſed per maiores quoſdam meatus educit. Ex quo ſequitur vrinæ hypoſtaſim maxime per febres pus eſſe vel puri admodum ſimilem, quod portio ſit humoris qui per febrem computruit, eamque natura conata ſit partium ſpermaticarum ſubſtantiæ aſſimilare, nec tamẽ præſtare potuerit. In hac enim non aliter quam in phlegmonarum pure, decertãt inter ſe duæ cauſæ, vna ſecundum naturam, altera naturæ contraria, quarum vtraque notas ſui certas exhibet. Vt enim nullo adhuc in phlegmonis facto pure cauſa præter naturam ſuperior eſt multis numeris, ſic nulla in vrinis hypoſtaſis ſummam cruditatem ſignificat: rurſus vt in pure optimo calor natiuus præualet, ita hypoſtaſis alba, læuis & æqualis, calorem natiuum vincere oſtendit, eoque magis quo candidior, læuior & æqualior fuerit. De ſanorum vrinis aliud forte iudicium eſt. pueris enim & mulieribus, & ijs qui in ocio vitam agunt, & qui plus æquo edunt, ſubſidere ſolet plurimum excrementi, quod quia nullius adhuc putredinis particeps fuit, nemo puris nomine donandum cenſuerit. Id enim crudus ſuccus, non pus iure dicetur. In ſanguinis enim generatione refugit quidẽ naturæ concoctionem, atque ideo crudus ſuccus dici poteſt, non tamen cauſæ præter naturã particeps fuit, ſicut pus, & ea quæ in vrinis febricitantiũ ſubſident. Ac quãquam hic puri admodum ſimilis videatur, multis tamen notis à pure diſtinguitur, vt Galenus docuit lib. 1. de aliment. facultat. agens de tritico.

Præter prædictam puris ſignificationem, qua «
putris humor eſſe dicitur, illud apud veteres «
Generali quodã ſignificato ſignificat naturã ſeu «
humorẽ quemlibet trãſmutatũ & dealbatũ, ſicut «
Empedocles referente Ariſtotele, lac ipſum pus «

» vocauit, quod ſanguis ſit tranſmutatus & deal-
» batus, quo pacto etiam Hippocr. atque alij ve-
» teres vocarunt πύησιν, σῆψιν per putrefactionē, vn-
» de & poſtmodum apud Galen. in exeg. & apud
» plerosque alios ſcriptores vt Scholiaſtem Ari-
» ſtophanis & Varinum, illud primum lac quod
» mulgetur poſt partum, Coloſtraque tam à Plin.
» quam alijs πῦος, πύον, & πυὶ vocatum inuenitur,
» quod & alio nomine πρωτόγαλα appellatur, de
» quo ſuo loco.

Πύον καθαρὸν. pus appellatur purum ab Hippocr. lib.
» περὶ σαρκῶν, quod à carne ortum ducit, emanat-
» que ab vlcere, eſtque paucum album læue &
» æquale, & in bonis tunc ducendum, diſtinctum-
» que ab eo quod πυῶδες, τὸ ἐξ αἵματος, καὶ ἐξ ἄλλων
» ἰχώρων ab eodem appellatur, id eſt, purulentum
» quid ex ſanguine varijs diuerſorum humorum
» excrementis perfuſo & decumbente ex vena in
» affectam & vlceratam partem.

Πυοποιὰ. dicuntur medicamenta quæ pus mouent
» Dioſcor. lib. c. 82. de butyro.

Πυουλκὸν. inſtrumentum chirurgicum quo pus trahitur. Adhibetur præſertim ſinibus & alijs cauis vlceribus à quibus pus non facile excidit. Quale id fuerit non eſt mihi notum. Conſtat tamen foramen habuiſſe ex lib. 2. Galeni ad Glauconem de ſinuum curatione, & ex libr. 2. τῶν κατὰ γένη. forte idem fuit cum chirurgorum organo quod nunc ſyringam vocant, per quam vt aliquid infunditur, ita facile attrahitur.

Πῦρ. ignis. febris. Dicitur ab Hippocr. more ſuo febris vehementiſſima, vt ſcripſit Gal. comment. 3. li. 1. Epidem. quaſi non aliam habeat naturam quam ignis, & eiuſdem ſit cum igne ſubſtantiæ. Eſt enim duabus ignis qualitatibus prædita, caliditate ſcilicet & ſiccitate.

» Alioquin de homine mediocri febre laborante
» θερμαινόμενος dicitur, vt docet Gal. comment. 3.
» in 1. Epid. t. 29.

Πῦρ ἄγριον, τὸ ἐρυσίπελας. apud Hippocr. vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πύρεθρον. herba folijs cauleque vt daucum ſylueſtre & fœniculum, vmbella anethi, circinatæ rotunditatis, radice longa, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo. Herbarij pedem Alexādri vocant. Radix eius vrit dentiumque dolores leuat.

Πυρετὸς. febris. Varijs modis diffinitur à Galeno: Calor præter naturam totum corpus occupans: calor præter naturam in corde exiſtēs: calor immodice auctus, vt & hominem offēdat & actionem lædat: calida intemperies in totum corpus diffuſa: & calor natiuus verſus in igneum: à quo quidem calore igneo πυρετὸς Græcis dicitur, vt Latinis à feruore febris. Genere quidem intemperies eſt, habetque ſubſtantiam in calore præter naturam poſitam, non modo intenſione ſed genere etiam diuerſo à calore natiuo. Sola quidem intenſione in hecticis & diarijs videtur differre, ſed in putridis toto genere. Hic in corde primum concipitur, tanquam in primo febrium ſubiecto, indeque per arterias in corpus vniuerſum facile ſpargitur. Neque enim ſolum cor febris ſubiectum eſt, ſed reliqui pariter corporis ſpiritus, vel humores vel ſolidæ partes. Sunt autem febrium multiplices differentiæ, quas omnes Hippocr. vt ait Gal. breuiter complexus eſt lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν his verbis: Febrium hæ quidem manu ſunt mordaces, hæ vero mites: hæ autem non mordaces quidem, ſed poſt inſurgentes: aliæ vero acutæ, ſed quæ manui ſuccumbunt: aliæ ſunt ſtatim exardentes, quædam ſemper puſillæ ſiccæ, quædam ſalſuginoſæ, quædam flatibus plenæ, aſpectu graues. nonnullæ ad tactum humectæ, nonnullæ vehementer rubidæ, aliquæ vehementer pallidæ, aliæ liuidæ, & alia eiuſmodi. His enim verbis præcipuas febrium differentias comprehendit. A caloris quidem ſubſtantia, vel eo quod calori maxime proprium eſt, alia δακνώδης mordax, alia πρᾳὺς mitis dicitur: illa quidem quod manum medici thoraci maxime impoſitam perpetuo mordet, hæc quod minus mordax ſit. Siquidem omni & prope ſoli calori ſemper conuenit mordacem eſſe aut mitem. Ab eiuſdem caloris motu, alia ἐπαναδιδοὺς, alia ὀξὺς πυρετὸς increſcens & acuta febris. illa quidem, cum calor initio minus mordax, poſtea manu diutius immorante, acrior & mordacior ſentitur: hæc vero, cum initio acrior & mordacior, longiore manus mora miteſcit, minuſque mordet. A materia ſiue à ſubiecto caloris in quo ipſe accenditur, alia ἐφήμερος, hoc eſt diaria, quam Hippocr. πνευματώδη, hoc eſt flatuoſam appellat, quæ in ſpiritibus inflāmatis conſiſtit, alia ἑκτικὰ, quam & δι' ἀνύδρων πυρετὸν Hipp. videtur appellare, quæ in ſolidis partibus accenſis eſt, alia χυμώδης ſiue humida, quæ eſt in ſubiecto humore, vel ſanguine, vel pituita, vel bile vtraque. A propinquo febris ſeu potius materiæ febrilis accidente, ſcilicet colore, alia ἐξέρυθρος, hoc eſt rubens, cuiuſmodi ſanguinea eſt, vt ſynochi: alia ἔξωχρος ſiue pallida, vt quæ à multa bile flaua: alia πελιὸς, id eſt liuida, vt quæ eſt à pituita, aut humore vſto. Quibus quidem differentijs etiam aliæ permultæ addi poſſunt. vt ab accidentibus quæ febris habet magis propria, διαλείπων καὶ συνεχὴς, intermittens & continua, & ex intermittentibus ἀμφημερινὸς, τεταρταῖος, quotidiana, tertiana, quartana ſiue vera, ſiue notha, ſiue ſimplex, ſiue complexa: ex continuis vero ἡμιτριταῖος, καυσώδης, κρυμώδης, τυφώδης, λοιμώδης, ἠπιαλώδης, ἠπίαλος, σύνοχος: à parte affecta ἡπατικὸς, σπληνικὸς, πλευριτικὸς, συναγχικὸς, ἰκτερικὸς: à ſymptomate φρενιτικὸς, κωματώδης, καταφορικὸς, ληθαργικός. Diuidit quoq; febres quandoque Gal. per alias differentias, vt in eam quæ per ſe conſiſtit & in ſymptomaticam: aliter in eam cuius cauſa adhuc eſt febre facta, vt putridam, & in eam cuius cauſa iam deſijt febre excitata, vt diariam & hecticam: aliter in eam quæ eſt ἐν σχέσει, ſeu χρονίαν, quæ facile ſoluitur, vt diariam & putridas billioſas, & hecticā incipientem, & in eam quæ ἐν ἕξει ſiue ἑκτικὰ dicitur, quæ difficillime ſoluitur, vt putridam pituitoſam & hac magis melancholicam, & omnium maxime hecticam iam abſolutam & μαρασμώδη. In qua quidem diuiſione hecticæ nomen latius patet, quam vbi contra diariam & putridam diuiditur. Sed de hac & reliquis pariter febrium differentijs ſeorſum agitur ſuis locis. Verum ex omnibus medici eas maxime perſequuntur quæ ſumuntur ab ipſo caloris ſubiecto, vt dictum eſt, triplici, quod tribus his nominibus deſignauit Hippocrates, vocans continentia, contenta & impetum facientia: febris enim omnis in aliquo horum trium accenſo conſiſtit, & alias ex alio incipit, & ab vno profecta ſæpe alia duo inuadit: ſæpe vero tria hæc febrium genera, vt in hecticis, ſæpiſſime duo, vt in putridis ſimul miſcentur. Nulla enim fere hectica eſt, in qua & humo-

res & ſpiritus ſimul accenſi non ſint: nullaque omnino putrida, quin & ſpirituom inducat inflammationem. Verum nomen accipit febris fere ab eo quod primum incenſum eſt, vt acceoſis primom humoribus putrida dicitur, & accenſis principio ſolidis partibus, hectica. Ita ſe habet de diaria. Interdum tamen vbi tranſitus fit de miti in magnam, inſignioris nomen alterius appellarionem indocit: vt dum diaria tranſit in putridam, etiam ſi in hac ſpiritus maneant incenſi, tamen ſolum putrida nominatur. Quod ſi putrida tranſit in hecticam, hectica dicitur, niſi etiam putredo adhuc perſeueret. Tunc enim quia ambæ ſunt inſignes & pericoloſæ, vtriuſqoe nomen retinetur. Ob id Galenus li.10. methodi ſcribit ſe hecticā cum putrida complicatā deprehendiſſe. Cum autem admodū variæ caoſæ ſint, externæ præſertim, à quibus febres accenduntur, omnes tamen ſummis quinque generibus comprehenduntur. Primum eſt vehemens motus tum corporis, vt labor & exercitatio: tum animi, vt cura, ira, mœror, & eorum ſimiliter quies immodica. Secundum putrefactio, ſeu à calore externo & alieno in humore non difflato corruptela. Tertium ſuppreſſio calidi effluuij, ſeu fuliginoſi excrementi. Quartum contactus externi caloris, vt ignis, ſolis, aut corporis febrientis. Quintum vero permiſtio calidæ ſubſtantiæ, vt alimentorum acrium, ſalſorum vel malignorum. Siquidem à cauſa earum aliqua tum febres omnes, tum maxime diariæ excitantur.

Sed & πυρετοῖς, hoc eſt, febribus afflictari, aut moleſtari antiqui dicebant illos, qui abſque inflammatione, vel abceſſu, vel dolore, vel Eryſipelate, vel abſque aliquo membro præcipue affecto ægrotabant: Quod ſi vel propter lateris inflammationem, vel pulmonis, vel partis alterius febricitarent, non febricitantes ipſos, ſed pleuriticos aut peripneumonicos vel hepaticos, vel lienoſos nominabant ait Galen. in aphot. 74. libr. 4. Sed & interdum κατ᾽ ἀντίφρασιν πυρετὸς vocatur rigor & horror, ſeu horridus rigor vt tradunt nonnulli.

Πυρετικὸν νόσημα. morbus febrilis, Galen. ad aphor. 66. lib. Dum, inquit, in febribus dicit Hippocrat. morbos febriles, intelligit quando febres ipſæ ſunt paſſio, non vero ſymptoma partis alicuius quæ aliquo dictorum affectuum laboret.

Πυρετὸς χειμερινός. febris hiemalis, eam appellant ſimpliciter & abſolute quidam quæ in hieme fit, alij vero eam quæ hiemi peculiaris ſit, ea autem ex pituita eſt, velut æſtiua ex ipſa bile, authore Galen. comment. 4. de victu acut. textu 61.

Πυρετώδης θερμώδης, apud Hippocr. vt κοιλία πυρετώδης, ἢ θερμοτέρη, hoc eſt, venter febriculoſus, is qui calidiſſimus eſt.

Πυρετώδεις καὶ φρυγμώδεις ἕλκος. vide ἕλκος.

Πυρετῶδες πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Πύρεξις. eſt ipſum πάθος τοῦ πυρέττοντος, ſeu πυρετὸς, febris ipſa.

Πυρὴν. ſic dicitur ſpecilli pars altera minor, in nuclei modum rotunda, quam chirurgi ad vſus diuerſos adhibēt. vide μήλη. Significat etiam apud Hippocratem τὸν χόνδρον, hoc eſt, granum, diciturq; de thure, vt annotat Galenus ἐν τῇ γλώσσαις.

Πυρὴν. etiā dicitur in pomo quod ligneū oſſeumque eſt, id eſt, nucleus apud Dioſcor. lib. c. 152. Apud Gal. τῶν κατὰ τόπ. lib. 6. κεγχίδια, hoc eſt, nuclei nucis pineæ πυρῆνες vocantur, eſtque illud quod edimus ex ſtrobilo; hunc vſum vocis (πυρὴν) probat eſſe aotiquum Athenæus lib. 1. allato Herodoti loco; ſed vſitatiore ſignificatione πυρὴν in oliua, maloque punico, nucleus dici ſolet, in vua τὸ γίγαρτον apud Ariſtotelem, problematum ſectione 20. probl. 24. Iodeque appellantur ἀπύρηνα quæ huiuſmodi oſſe carēt, atque per tranſlationem apud Athenæum dicitor anguilla, ἀπύρηνος ἰχθὺς vocante authore πυρῆνα τὴν ἔσωθεν ἰχθυηρὰν ἄκανθαν ait Euſtath. Similimum apud Latinos in voce (nucleus) obſeruari poteſt. Sed & præterea apud Gal. alliorum quoque ſegmenta πυρῆνες vocari traduntur.

Πυρηνοειδὴς ἀπόφυσις. eſt proceſſus ſecundi ſpoodyli ceruicis, altus, dorus, ſolidus, è ſoperiori interna mediaque eius ſede erumpens, ſurſumque ſpectans. Eſt autem ſecundo ſpondylo proprius. Per eum cum primo ſpondylo & cum occipitis cauitate inter ſuas apophyſes κορωνοειδεῖς per diarthroſim iungitur, & valido quodam rotundoque ligamento occipiti alligatur, eiqoe locum cui apte & tuto affirmetur & ſtabiliatur præbet ſpondylus primus, ipſe quoque ligamentum quoddam tranſuerſum producens, quod illi apophyſi iutus injicitur. Subit enim hic proceſſus in cauitatem primi ſpondyli. Ab eo caput inflecti & extendi, quod ἐπινεύειν καὶ ἀνανεύειν Græci dicunt, Galenus exiſtimauit. Sic dictus eſt à nuclei ſimilitudine: alij à nuce pinea πυρηνοειδῆ vocarunt. Hippocr. ὀδόντα appellauit: alij vero ὀδοντοειδῆ.

Πυρία.

Πυρίαμα fotus. fomentum. Id dicitur quod corpori admotum, ipſum quouis modo excalfacit. Generalis hæc quidem ſignificatio eſt, ſecundum quam & ipſa cucurbitula affixa, & vapor per arundinem exceptus in fomentorum genere continentur, vt patet ex Apollonij verbis, quæ lib. 3. τῶν κατὰ τόπ. Galenus recitat ad aurium dolorem. Dicitur enim πυρία ἀπὸ τοῦ πυρός. Sunt autem fomentorum multiplices differentiæ: alia humida, alia ſicca ſunt, vel ex vtriſq; miſta. Humida vel actu vel poteſtate dicuntur: conueniunt phlegmonis quæ à biliosiore ſucco factæ ſunt. Sicca ſimiliter vel actu eiuſmodi ſunt, vel facultate: phlegmonis opitulantur quas tenuis & aquoſus sāguis excitauit. Omnia calida ſunt, nulla frigida. Proinde fomentum omne cutem rarefacit & facile tranſpirabilem reddit, ſanguinemque in inflammationibus attenuat atque diſcutit. Alia præterea mordentia ſunt, alia morſu carentia, vel ex ijs miſta. Illa extenuant, proſuntque craſſis & viſcoſis humoribus, hæc vero acribus & mordacibus. Quoniam vero fomenta calore ſuo foras humores attrahunt, idcirco non ante totius corporis vacuationem illis vtendum eſt. Nam quæ redundant in corpore ſuperflua, eorum vſu trahentur potius in partem affectam quam diſcutiantur. Cæterum fomentorum materia varia eſt, & modis varijs adhiberi poteſt, per ſpongiam, per linteum, per pannos, per vtrem, per veſicam, per vas æneum vel teſtaceum, per cucurbitam, per ollam, per arundinem: quorum exempla paſſim apud Galenum occurrunt.

Πυρία. etiam appellatur ſudatio ſicca, vel aſſa ſudatio vt vocat Celſ. vt quando ſilices aut

» ferri fruſta candefacta in vaporarium inferuntur
» ad ciendum ſudorem, Gal. in exeg. Sic dicitur
» & ipſum vas Caldarium quo excalfacto ſudor
» cietur vt apud Athenæum lib. 5. atque hoc mo-
» do idem fuerit quod πυριατήριον.

Πυρίαι. ſignificat apud Hipp. τοὺς διαπύρους κόχλακας ἢ θρύμματα διακαῆ ἀπὸ σκωρίας σιδήρου: hoc eſt, ingnitos ſilices, aut fruſta ardētia quæ ex ferri ſcoria decuſſa ſunt: vt ſcribit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Hæc enim aut ſimilia quædam in vaporarium
» ſolebant deportari, vt quibuſdam adhuc moris
» eſt ad ſudorem eliciendum, qui modus eſt alius
» de ſudationis quam qui vulgo erat in balneis.

Πυριατήριον. locus dicitur in quo πυριῶνται, ſeu teſtu-
» do vnde vapor ſiccus egreditur ad ſudorem ciē-
» dum, corporibus interim in vicina tabula exu-
» datoria proſtratis & illum excipientibus; Plin.
» cellam caldariam vocat, Celſus Laconicum, Vi-
» truuius Caldarium. Ariſtoteles problem. ſect. 2.
» probl. 29. Aet. lib. 9. c. 28. meminere τῶν πυριατη-
» ρίων φακωτῶν, id eſt, vaporariorum lenticulato-
» rum, quæ ſcilicet in modum lentis efformata eſ-
» ſent: vide φακωτόν. Eſt & aliud genus πυριατηρίου
» ξηροῦ ab Aetio ſerm. 10. c. 18. proditum, vbi in cu-
» ra ictericorum exudationes, & ad ſolem & in
» balneis & ad pyriateria ſicca probat, cum nitri
» & fæcis vini inſperſione: vocatur idem genus
» etiam θόλος ξηρός, à Celſo vt diximus Laconicū,
» quod Laconibus ſiue Spartanis in vſu fuerit; de
» quibus conſule Dionem libr. 53. aliud autem
» eſt ὑπόκαυστον ſiue ὑπόκαυσις.

Πυριατοὶ. Græcis medicis non ſolum Galeni ætate,
» ſed etiam ante Celſum dictæ ſunt reliquiæ ab
» igne exemptæ, ſiue lignorum ſiue teſtarum hæ
» partes eſſent, quæ extinctæ & pannis inuolutæ
» fomenti gratia adhibebantur, vt & titiones &
» lateres apud Celſum legi poſſint ex πυριατοῖς
» conuerſi.

Πυριατὸν ἢ

Πυριέφθον γάλα dicebatur à veteribus, vt ſcribit Aetius, lac quod poſtea σχιστόγαλα appellatum eſt. quod ſcilicet calido cinere calfactum, citra coagulum ſtatim concreſcit. additur autem mel, quod alias ægre concoquatur & tardius trāſeat, ſuccumque gignat craſſiorem. Apud Gal. lib. 3. de alim. facult. πυρίαστος legitur pro eodem.

» De eo vide γάλα, vbi lactis differentiæ omnes
» explicantur: Sed pro πυριατὸν, etiam πυρίαστος le-
» gitur apud Aet. lib. 2. c. 99.

Πυρὶ. ſuffitus. apud Hippocrat.

Πυρίκαυστον. emplaſtri nomen ad inducendam cicatricem comparati, apud Gal. lib. 2. τῶν κατὰ γένη.

Πυρίκαυστον. ambuſtus. Is dicitur, inquit Gal. lib. 1. τῶν κατὰ γένη, qui in aqua feruenti vſtus fuerit. prodeūt primum bullæ, deinde phlegmone & vlcus niſi lenibus emplaſtris & ſine morſu exiccantibus, nec calidis nec frigidis, ſed temperatis protinus ſuccurratur.

» Pro πυρικαύστῳ vero dicuntur & πυρίκαυτα apud
» Paul. Sed & quacumque de cauſa & quauis re
» quiuis aduratur, is πυρίκαυστος vocatur.

Πυρίκαυτα νοσήματα apud Platonem in Timæo vertit Ficinus, vrentes & edaces morbos, quales à bile intus cohibita oriri ſcribit.

Πυρῖνον nomen emplaſtri ad duritias & ſcirrhos, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 17. πυρῖναι à quibuſdam dici τῶν ἐξωρχηκότων, author eſt Dioſcor. lib. 1.

Πυρῖναι. etiam ab Hippocr. dici grana thuris ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Πυρίτης. ſignificat quidem lapidem omnem à quo ignis chalybe excuti poteſt. ſic tamen dicitur κατ' ἐξοχὴν certum quoddam genus lapidis quod in omnium fere metallorum fodinis genere & colore diuerſum reperitur. Nam eius metalli magna ex parte colorem præ ſe fert, quod plurimum intra ſe continet. Præfertur quidē à Dioſcoride qui æri ſimilis eſt & à quo æs conflatur, plærumque tamen aureis argenteiſque venulis aſperſus eſt, quod nō modo æs, ſed aurum etiam & argentum intra ſe habeat. Continet aliquando & plumbum & ferrum & alia quædam metalla, modo plura, modo pauciora, in quæ facile per coctionem reſoluitur. Reperitur tamen interdum ſterilis, & nihil aliud quam lapis. Inuenitur & pyrites in medio ſoryos & melanteriæ veluti nucleus quidam, ab ijs vndique comprehenſus. Hic pyrites ærosus atque etiam chalcites dicitur. Commendatur pyrites in medicina, tum crudus, tum coctus. Cremandi rationem Dioſcorides explicauit, ſcribens ſic crematum à quibuſdam διφρυγὲς appellari. Vocatur pyrites quaſi ignarius lapis, quod ad chalybem alliſus ſcintillas ſtatim edat. Officinæ cum Arabibus Marcheſitam vocant.

In ſcirrorum curatione Galen. pyrite lapide «
vtitur, oportet, inquit, eum cū igne excanduerit «
aceto acerrimo aſpergere, ac deinde ſuper lapi- «
dem admouere partem affectam, vt à vapore «
ſurſum lato ſchirrus diſſoluatur, huius lapidis «
defectu molari lapide vtendum docet Galen. 2. «
ad Glauc. c. 4. «

Πυριφλεγὴς. dicitur homo qui valde calet, vel qui febre ignea & ardente flagrat, vſurpatur hoc nomen ab Hipp. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ſect. 4.

Πυρὸς. triticum. quid ſit notum eſt. Calfacit primo ordine, inter ſiccantia & humectantia medium eſt: habet etiam quiddam glutinoſum & obſtructorium. Elixum coctu difficile eſt & inflat, concoctum autem alimentum præbet valentiſſimum, ceditque in panificia maleficiorum ſupra dictorum expers, ſi fermenti ſaliſque modicum habuerit.

Πυρὸς ἄχνη. dicitur à quibuſdam ἡ χαμελαία, vt habetur apud Dioſcoridem. quanquam non recte ἡ χαμελαία, ſed potius ἡ θυμελαία ſic appellatur, vt doctis placet. nec enim dubium eſt ab vrendi facultate ſic dici, quaſi ignis ſtipulam. ſi quidem ἡ θυμελαία egregie vrit.

Πυῤῥὸν. rufum. ſic dicitur quod ad flauum proxime accedit, ſed tamen eo albidius eſt: flauum enim magis ad ſplendidum vergit. Itaque bilis quæ albidiorque eſt, rufa: quæ vero ſplendens puraque eſt, flaua dicitur. Quod enim in bile veluti igneum ſplendet, eam reddit flauiorem. Quanto vero flauo rufum eſt albidius, tanto pallidum illo. Quanto rurſus minus album eſt flauum quam rufum, tanto rubicundum flauo. Eſt igitur rufum colore medium inter flauum & pallidum, ſicut pallidum medium eſt inter flauum & album, quemadmodum poſtea dicemus in dictione ὠχρὸν.

Denique πυῤῥὸν Hippocr. & Galeno omnes co- «
lores complectitur qui intra pallidum & fuluum «
aliquid albi & rubri admixtum habent, excepto «
cinereo. «

Πυτία. coagulum. Eſt lac caſeoſum in ventriculo animalium lactentium concretum. Coagulum

enim, vt inquit Ariſtoteles, lactis ſubſtantia eſt. quippe quod in eorum ventriculo quæ adhuc lactent, contineatur. Eſt ergo coagulum lac igneum habens intra ſeſe, quod cum animalis calore concoqueretur, caſeum traxerit. Proinde omne acre eſt & digerentis potentiæ, atque etiam exiccat. Ariſtoteles hinnuli coagulũ, Galenus leporis omnium eſſe præſtantiſſimum aſſerit. Creditur omne coagulum ſiſtere ſanguinis profluuium, & quo vetuſtius coagulum fuerit, eo præſtantius tali profluuio mederi: ad reiectiones tamen ſanguinis è thorace coagulum adhibere Galen. ſemper reformidauit, propter eius acrimoniam. Ariſtoteles lib. 3. de hiſt. animalium, πυτίαν appellat.

» Cæterum reperitur etiam πιτύα tranſpoſitis vo-
» calibus, ſed hanc ſcripturam veram eſſe oſtendit
» Alphabetica ſeries apud Paulum in ſimplicum
» enumeratione; itemque apud Heſych. Apud
» Suidam tamen ſuo item loco inuenio πυτία, quæ
» ſcriptura ad originem vocabuli proprius acce-
» dit, Heſychius enim quaſi πυτίαν dicit vult παρὰ
» τὸ πήττειν à coagulando.
» Πυῶδες ἕλκος. vide ἕλκος.
» Πυῶδες ἀποχώρημα. vide ἀποχώρημα.

Πύωσις. idem quod ὄνυξ, vt ſcribit author Diffinitionum Medicarum. eſt autem puris collectio in nigro oculi cum phlegmone iuxta iridem. Verum Aetius paulo aliter. Nam cum πύωσιν oculi affectum eſſe ſtatuat, in quo pus collectum ſit, diſtinguit tamen in duas ſpecies ὄνυχα & ὑπόπυον: lib. 7. c. 30.

Πώγων. barba. pars eſt viri, eo iam perfecto in mente proueniens. Vna enim eſt ex iis partibus quæ ὕστερα μόρια, hoc eſt, poſt genitæ partes, appellantur, quales ſunt dentes & reliqui in corpore pili. Oritur autem non primis quidem annis, ſed tardius, quum videlicet humores paulo calidiores & ſicciores eſſe incipiunt. Eſt enim barbæ & pilorum reliquorum communis quidem generatio, niſi quod ad ortum barbæ humorem oportet eſſe calidiorem & ſicciorem, ideoque omnium pilorum poſtrema prouenit, & in ſolis viris, quoniam mulieribus non tantum caloris & ſiccitatis ineſſe poteſt quantũ ad generationem barbæ expedit. Ea quanquam menti proprium temperamentum ſignificet, ad eam tamen excitandã totius corporis temperies plurimum facit: hinc enim fit vt eunuchis nulla omnino ſit, quod exectis teſtibus refrixerit eorum corpus & humidius euaſerit. Cæterum Græci in barba deſignanda variis vſi ſunt nominibus. πώγων quidẽ barba dicitur, quæ toto mento ſuccreſcit virilitatis ac roboris argumentum. προπωγώνιον barba anterior quæ progerminat ante inferiorem, quæ alio nomine ὑπήνη dicitur, quod ſub naribus naſcatur. μύσταξ ſuperioris labri barba eſt, quanquã ſunt, vt ait Cœlius, qui eo nomine labrum deſignari putẽt. ὑπήνη, vt idẽ author eſt, barba dicitur circa vtrumque labrum emergens. νέρτος barbitium dicitur inferiori labro adnaſcens. χνοῦς, lanugo, prima barbæ productio, vt ſcribit Didymus. ἴουλος prima genarum lanugo, quę per malas ſerpendo non aliter quam ἴουλος vermis ſe conuoluit: vocatur etiam ἴονθος.

Πώλυψ. dicitur Polluci σὰρξ ἐν ῥινὶ ἐπιφυομένη μυξώδης
» ὑγρὸν ἀφιεῖσα, ἀποφράττουσα τὴν ἀναπνοήν. Caro nari-
» bus adnaſcens, muſcoſum, humorem emittens,
» & reſpirationem impediens. Idem quod πολύ-
πους de quo ſupra. «

Πῶμα. idem quod πόμα potus. De quo ſupra; πῶμα «
etiam dicitur palma Ægyptia, in medio maturi- «
tatis vigore decerpta, Arabici myrobalani ſimi- «
lis Dioſcor. lib. 1. c. 149. «

Πωροκήλη. eſt ramex calloſus ſiue tophus in teſticulo aut in membrana erythroide concreſcens, multum renitens, durus & inæqualis. His notis ab hydrocele & ſarcocele diſtinguitur, vt ſcribit Paulus lib. 6. c. 63.

Verum ſub ſarcocele intellectam eſſe à Ga- «
leno porocelẽ veriſimile eſt, ad quam & ab au- «
thore introductorij c. 13. & 14. poſitam στεατοκή- «
λην reducere poſſumus. «

Πωρόμφαλον. tophi concretio in vmbilico.

Πώρωσις, & πώρωμα. calloſa durities vocatur à ver- «
bo πωρόω, ῶ, ſignificante apud medicos ſolido, «
ferumino inducto callo; & paſſiua voce ac ſi- «
gnificatione πωροῦται in oſſibus dicitur quod in «
aliis συμφύεσθαι, conferuere & conſolidari vt Cel- «
ſus loquitur, ſeu ſolidari & coire obducto cal- «
lo; inde ſumpta metaphora πώρωσις καρδίας in ſa- «
cris, cum cor occalluit & contra monita obdu- «
ruit vt Marci. c. 13. «

Πῶρος. callus. Eſt corpus durum, ſiccum, album, oſſa fracta coniungens. Nam quoniam oſſis fracti partes inter ſe coaleſcere nequeunt propter ſiccitatem, natura eas callo circa oras fracturæ concreſcente, quaſi vinculo quodam colligat. Eſt autem huius ortus ex alimenti fracti oſſis excremento, in labris ipſius oſſis concreſcente. Dum autẽ ſingulæ fracti oſſis partes ſuum proferunt, initio quidem cum adhuc viſcoſum mollèque eſt, ſimul miſcetur & vnitur, moraque temporis ab ipſo oſſe proximo & contingente immutatum ſimile oſſi euadit, hoc eſt durum, ſiccum atque album. Habet igitur callus hoc cum aliis partibus commune, quod ex materia fiat, & à natura generetur: non enim eum aliter ex nutrimento natura quam alias partes gignit: ſed illi peculiare eſt quod oſſi ſimilis ſit, os tamen non ſit.

Πῶρος. etiã dicitur ſubſtantia quædam craſſa, lenta, dura, quæ aliqua in parte præter naturam concreuit in modum calli, vt ſæpe fit in articulis, & aliquando in pulmone: qui ab oſſium callo differt, quod hic naturæ opus ſit, & quodammodo ſecundum naturam ſit, quod aliter pars reſtitui non poteſt: ille vero morbus ſit (quem aliqui ſuo nomine πώρωσιν vocarunt) quippe qui præter naturam habeat tum cauſam tum generationem. Naſcuntur huiuſmodi calli & in oculis & in fiſtulis aliiſque vlceribus atque etiam in cute, tollique medicamentis debent, cum calli oſſium non modo gigni debeant, ſed ſtudioſe etiam conſeruari.

Πῶρος. tophus etiã eſt quale quid in calefactoriis «
vaſis reperitur, eſtque fæx ſubſidẽs in æneis vaſis «
in quibus aqua coquitur, quæ fæx inſuper aſſata «
minutiſſime teritur, & cerato roſaceo excipitur «
ad emplaſtri compagem redacta ad vteri curan- «
dos cancros vt refert Paul. lib. 3. c. 67. Hanc «
autem fæcem πῶρον vocat lib. 7. c. 16. vbi ex col- «
lyrio ex hydria, id eſt, vaſe aquario πῶρον τὸν ἐν «
τοῖς θερμαντικοῖς ἀγγείοις ἐυρισκόμενον recipit, id eſt, «
tophum qui in vaſis calefactoriis reperitur; hoc «
& ipſum Gal. l. 4. κατὰ γέν. inter medicamẽnta, ci- «
tra mordacitatẽ ſiccantia recenſet, quod autem «
ita generari ſoleat tophus in æneis vaſis, dum «

aqua in ipſis coquitur, experientia quotidiana teſtatur, & Gal. comment. 1. in 6. epidem. ad textum (in renem dolor grauis, & comment. 3. in eundem libr. ad textum, poſt mictionem concretio pueris magis,) declarat eodem modo naſci in pueris tophaceum lapidem, quo extrinſecus, tum in aquis calidis naturalibus concreſcere videmus, tũ in vaſis in quibus aqua quotidie caleſit, idem etiam facit 1. de aliment. vbi de pane loto agit.

Πωρωτικὰ. appellantur ea quæ callum gignunt ſiue alimenta ſiue medicamenta ſint.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO P.

PA. quod aliqui ῥῆον, Latini Rhaponticum vocant, plãta quædam eſt radice inſignis, nigra, centaurio magno ſimili, ſed minore magiſque rufa, fungoſa, aliquantum læui, ſine odore. Nomen habet ab amne qui Rha dicitur, in cuius ripis radix ea gignitur. Plæriq; eam cum rhabarbaro eandem eſſe crediderunt, inter quos eſt Ruellius: alij vero longe diuerſam, vt Matthiolus, cui ego potius aſſentior.

Hanc radicem Plin. Rhacomaris nomine deſcribit lib. 27. cap. 12. Gal. & Paul. æque ac Dioſcor. Rha ſeu Rheon appellant, ita dictam à Rha fluuio, cognomine ſupra Pontum & Boſphorum Tanai vicino quoniam in illius ſuperciliјs ea gignebatur teſte Ammiano Marcellino; alij quod è regionibus ſupra Pontum afferretur nomine compoſito Rhaponticum dixêre, Aet. ῥῆον ποντικὸν ſeu ῥῆον nominat; Actuarius & interdum Ægin. ῥίζαν ποντικὴν vti Cornel. Celſus Radicem Ponticam; Sed & ijdem Ægin. & Actuar. itemque Nicol. Myrepſus, Rhei Barbari ſeu Barbarici nomine, eius ipſius interdum mentionem feciſſe videntur, & tamen non deſunt ex recentioribus primariæ notæ medicis, qui à Rhabarbarico noſtro hodie vſitatiſſimo veterum Rhaponticum ſiue ῥῆον toto genere differre exiſtimauerint, vt Mattheol. & Fuſch. in paradoxis quibus potius aſſentior; Alij cum Rhapontico Rhabarbarum noſtrum idem eſſe crediderunt, inter quos eſt Ruell. atque Sarracenus qui ſpecie tantum differre ac pro cœli nataliſque loci, aut etiam maturitatis diſcrimine, pondere, odore, colore ſapore ac viribus euariare docent: Controuerſiæ autem difficultas in eo ſita videtur, quod Rhabarbaro noſtro ſeu vulgari ad ſubducendam aluum medici vtantur, quod vero veterum fuit, vt Plinij, Dioſcor. Galeni & aliorum vetuſtiorum aſtringentis eſſe facultatis perhibetur; Quod noſtrum inſuper alios à priori natales habeat, vt quod ex regionibus meridionalibus ad nos deferatur non Aquilonaribus, vbi Boſphorus & Rha fluuius qui radici huic nomen dedit, exiſtunt: Quod & nullam cum Coſto nigro vt antiquorum, ſimilitudinem noſtrum habeat; denique quod vulgare noſtrum habeat odorem vehementem, veterum autem plane ſine odore ſit; Præterea grauitatem in vulgari commendat Meſue, veteres contra leuitatem, alia plura leges diſcrimina apud citatos authores.

Ῥαβδοειδὴς ῥαφὴ. ſutura recta capitis. vide ὀβελιαία ῥαφὴ, cum qua eadem eſt.

Ῥάβδος. ramus peculiariter vero Palmæ Rami ῥάβδοι appellari traduntur: venæ etiam terræ in metallis ῥάβδοι appellantur apud Theophr. lib. 4. de cauſ. plantar. cap. 13.

Ῥαγάδες. fiſſuræ. ſunt ani vlcuſcula oblonga: dicuntur & rimæ, quibus ani muſculus veluti proſciſſus eſt, non aliter quam labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Fiunt plærumque ab acris humoris affluxu, interdum autem propter condylomatum inflammationem & diſtenſionem rumpitur cutis, rimæque eiuſmodi emergunt. dicuntur & à veteribus quibuſdam ῥήξεις. Plinius fiſſa appellant.

Ῥαγάδια. Celſus vocat cum nimirum in ano cutis exciditur lib. 6. c. 18.

Ῥαγεῖσα. ἀθρόως ὁρμήσασα, hoc eſt, affatim & cum impetu erumpens, apud Hippocr. ſicut Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις annotauit: à qua quidem ſignificatione ἡ αἱμοῤῥαγία dicta eſt.

Ῥᾶγες dicuntur, vt ait Ruffus, extremi digitorum fines, qui & κορυφαὶ vocantur.

Et Pollux lib. 2. idem cum Ruffo ſentiens, ait eſſe extremitatem digitorum intro vergentem quæ rotundior eſt, & vbi pulpulæ teretes digitos terminant.

Ῥαγῆναι, Ῥαγεῖσαι, ῥαγέν, & καταῤῥαγῆναι. voces ſunt apud Hippoc. vſitatiſſimæ, & quarum ſunt ſignificationes variæ ac diuerſæ: Quandoque enim de ruptione & fractura in rimas dicuntur, vt in Coac. de oſſibus in occipitio derepente externa

vi ruptis & concuſſis. Quandoque de aluo ſemel multa exturbante, aut ſanguine magno impetu è naribus erumpente, inde enim nomen αἱμοῤῥαγίας eſt tranſlatum; ῥαγῆναι inquit Galen. in exeg. δηλοῖ ποτὲ καὶ ἀθρόως ἐρρυηκέναι, cum derepente impetus fit, qua ratione eruptiones hoſtium & aquarum dicimus; ita & ῥαγῆναι vſurpat Hippocr. ἀντὶ τοῦ ἀθρόως ἐκκεχύσθαι confertim euacuari vt in eo aphor. γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις, hoc eſt mulieri ſanguinem euomenti menſtruis erumpentibus, ſolutio. frequentius autem voces illæ abrumpere ſignificant, vt apud Hippocr. lib. de natura pueri de fœtu iam iam naſcituro & membranas abrumpente, vbi his eſt vſus vocibus; Vide & Galeni comment. ad aphor. 1. l. 4. vbi fructus qui plantis ſuis adhæreſcunt conferuntur cum puerulis vtero comprehenſis: illi grandiores facti ventorum ſæpe excutiuntur impetu, ita ſiue mulier animo ſiue corpore vehementius commoueatur, αἱ ὠδῖνες ῥᾳδίως ἀποῤῥήγνυνται: idem hoc verbum ῥαγῆναι vt & alia quamplurima diſſimulanter tranſtulit Ariſtoteles in ſua, ſic cap. 1. libr. 7. de hiſt. animal. vſurpauit, declarans quo tempore menſtrua profundi ſolent.

Ῥαγοειδὴς χιτών. vuea tunica. Eſt oculi tunica corneæ ſubiecta & anteriore quidem oculi parte humorem ὑδατοειδῆ, poſteriore vero tunicam ἀμφιβληστροειδῆ proxime comprehendens. Ducit originem ex tenui cerebri meninge, quæ vna cũ neruo optico ad oculi conſtructionem concurrit: ex quo quidam etiam χοροειδῆ illam appellarunt. Dilatata enim & ſoluta tenuis illa meninx circulo ad oculum ambit, totaque ſphærica eſt niſi vbi ad pupillæ locum accedit. Eo enim loco leniter comprimitur, atque media ea parte qua comprimitur, foramine rotũdo peruia eſt quod pupilla appellatur. Dicta eſt ῥαγοειδὴς quod vuæ folliculo, à quo pedunculus auulſus eſt, quam ſimillima ſit. vt enim ille, ita hæc tunica parte ſui anteriore leuiter compreſſa eſt, & in medio ad pupillã perforata. Habet vero & coloris cum vua ſimilitudinem varijs interſtincta coloribus cœruleo & viridi, quibus ſe defatigatus oculus recrearet. Præterea vero acini vuæ læuitatem externam, & aſperitatem internam æmulatur, vt eam medici recte illi comparaſſe videantur.

Hæc & Polluci ῥογοειδὴς vocatur ſed mendoſe vt opinor.

Ῥαιβοειδής. καμπύλος, recuruus apud Hippocr. vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥαιβός. qui cruribus eſt intortis, recuruis & contractis: cui crura ſunt introrſum obtorta. dicitur & ῥοικός. Ei opponitur βλαισός.

De vtroque vitio plura vide in nomine βλαισός.

Ῥακινίτης. Recentatum vinum, vide in voce οἶνος vbi vinorum inſigniores differentiæ explicantur.

Ῥάκος. apud medicos aliquando ſignificat linteolum, linteorum lacinias vertunt nonnulli, & lacerata linteola.

Ῥακῶδες, τὸ, quid dicatur explicat Gal. 2. ad Glaucon. c. 8. vbi (inquit ille) ad abceſſum perueniunt tumores tarde ſecti, fuerint autem ob medicantium imperitiam, aut eorum quibus medela adhibetur, timiditatem, qui ſecari non patiuntur, ſed expectant vt longiori tempore cutis à pure rodatur, contingit ſæpius vniuerſam cutem à pure circa abceſſum aggregato ſufficienter extenuari, inſtar τοῦ ῥάκους, id eſt laceræ veſtis vnde & illi nomen ῥακῶδες à medicis inditum puto, hæc ille; hinc & κόλποι ſinus ῥακώδεις appellantur, id eſt attriti, qui tenuem & attritam cutim incumbentem habent, quale eſt linteolum detritum.

Ῥάκωμα. ſic dicitur Plinio τὸ ῥᾶ ποντικόν.

Ῥάκωσις. apud Paul. Ægin. lib. 6. cap. 67. & authorem Definitionum Medicarum dicitur multa ſcroti extenſio, ſeu laxata ſcroti cutis ſine interioribus ipſius particulis, vitium maxime indecorum inquit Paulus cuique adhibendam ope chirurgica medelam eo loci docet.

Ῥάμμα. acia: Hippoc. appellat id quod vna cum acu traijcitur, ſiue linum ſit, ſiue lana, ſiue quippiam aliud huiuſmodi: vt explicat Galen, comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Sic Galen. loco cit. t. 7. ῥάμμα definit filum per acus foramen traiectum, quo vel partes corporis diſſectas inter ſe committere, vel caput faſciæ ſubiectis partibus aſſuere conſueuimus.

Ῥάμνος. ſpina alba aut cerualis. frutex eſt ramos ferens tectos & aculeos in acutæ ſpinæ modum: folia parua, oblonga, ſuppinguia, tenera. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus latioribuſque folijs conſtat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinũm cubitorum longitudinem implent, ſpinoſiores quidem, ſed infirmioribus minuſque rigentibus aculeis. Fructum edit latum, candidum, tenuem folliculari ſpecie, verticillo ſimilem. Siccat ſecundo, refrigerat primo exceſſu, Galli burgam ſpinam appellant.

Cæterum pro voce (follicularij) quæ hîc habetur videtur legendum (folliculari) cum Plin. lib. 24. cap. 14. eam ferte dicat veluti folliculos.

Ῥάμφος. in auibus appellatur quod in homine τὸ πρόσωπον inquit Pollux.

Ῥανῆρες. ſic à quibuſdam dicti ſunt oculorum anguli naſo proximi & maiores, quos aliqui etiam πηγὰς vocarũt, quod lachrymę ab his maxime ſtillent. ijs oppoſitos angulos, qui ſcilicet ad tempora ſpectant, παρωτίας nuncupant.

Ῥᾷον. ἑτοιμότερον καὶ εὐχερέστερον, hoc eſt paratius & facilius, apud Hippocr. nonnulli tamen εὐφορώτερον interpretati ſunt, hoc eſt, quod facilius fertur & toleratur.

Ῥαπίσιον. ab aliquibus λευκοπόταμον dicitur.

Ῥάπυν. ſic dici Gal. ait l. 2. de facult. alimentorum c. 39. in ſua regione vernacula appellatione ἀγρίαν ῥαφανίδα.

Ῥαπώνικον. vide Ῥᾶ.

Ῥάφυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. ſcribitur & ῥάφις. Vide infra ῥάφυς.

Ῥαφανέλαιον. Rhaphaninum oleum vocatur.

Ῥαφανηδὸν κάταγμα. fractura raphani modo facta. ſic dicitur, vt ait Paulus, quæ fit oblique ſecundum craſſitiem oſſis: quam idem & σικυηδὸν & καυληδὸν κάταγμα vocari à quibuſdam ſcribit, ex ſimilitudine fractorum cucumerũ & cauliculorũm. Videtur tamen Gal. τὸ ῥαφανηδὸν ἀπὸ τοῦ καυληδὸν diſtinguere lib. 6. meth. med.

Ῥαφανῖτις. ſic dictum eſt alterum genus iridis Illyricæ, inquit Plinius, à ſimilitudine radicis. Quæ cum ſit etiam cum aſtragali radice eadem, ideo ἀστραγαλῖτις pariter dicta eſt.

Ῥάφανος, ſeu ῥαφανίς. (ſed hoc atticæ, illud linguæ
» communis eſſe cenſetur) radix ſiue radicula, ſic
» enim interpretatur Gaza in problem. Ariſtotelis
» ſect. 9. quæſt. 6. quum tamen radicula Plinio
» alia ſit herba, videlicet lanaria, Græcorum στρού-
» θιον, vt annotat V. L. Vox autem ῥαφανίου vt au-
» thor eſt M. Varro è Græcia venit in Latium,
» cum veteres Græci radicem dixerint quam nunc
» raphanum, niſi quis arbitretur forſitan radicis
» nomen ſibi arrogaſſe quod cæteras amplitudine
» corporis ſuperet, vel quam pauciſſimis magni-
» tudine cedat: Author nomine radiculæ ſylue-
» ſtrem maxime intelligi ait quam Romani ar-
» moraciam vocant, atque eius folia ſatiuæ ſimi-
» lia eſſe, ſed magis lapſanam imitari; Radicem au-
» tem ipſam gracilem teneram & ſubacrem eſſe,
» tam folium quam radicem in olera recipi, ſed
» hanc calefacere exceſſu tertio, ſiccare ſecundo.
» Quamuis autem ſic tota planta appelletur Dioſ-
» corides tamen author eſt ſic eius radicem à Græ-
» cis vocari: Verum ne quempiam nomenclatura
» remoretur, attendendum eſt apud Articos &
» pleroſque antiquiores Græcos, vt ex Apollodo-
» ro Caryſtio docet Athenæus lib. 1. vocem ῥα-
» φανίου pro braſſica vſurpari, ſic Ariſtoteles libr. 5.
» de hiſt. animal. ῥάφανος (inquit) ἣν καλοῦσί τινες
» κράμβην: Idem Pollux libr. 6. idem & Theophr.
» non vno in loco, vnde Plinio erroris anſa, qui va-
» rijs in locis raphanum cum braſſica confundit
» raphano tribuens quę veteres illi de braſſica pro-
» didere, vt & lib. 19. c. 15. napis tribuit quæ Theo-
» phr. 7. hiſt. c. 4. περὶ ῥαφανίδων hoc eſt de raphanis
» dixit. vt & lib. 19. cap. 8. quę ille habet de rapha-
» no tranſumpſit ex lib. 4. hiſt. Theophr. vbi ra-
» phanum ille quoque nominat, ſed ita vt braſſicā
» intelligat, ſicut etiam Theodorus Gaza inter-
» pretatur: Quamquam autem apud antiqoiores
» κράμβην, id eſt, braſſicam ſignificat ῥάφανος, poſte-
» riores tamen tum Græci tum Latini radicem
» quæ comeditur per raphanum intelligunt quam
» Celſus radiculam appellat, Galli reforth. de-
» mum & raphanum à braſſica diuerſum etiam
» facit Palladius lib. 9. cap. 5. dum inquit rapha-
» num ſicut & braſſicam eſſe vitibus inimicam;
» hæc autem τοῦ ῥαφανίου vſurpatio pro braſſica tem-
» pore Galeni deſijt, vt ipſe ſcribit 2. de alim. fa-
» cult. ῥαφανίου denique vox ἀπὸ τοῦ ῥᾷ φαίνειν, quod
» facile appareat ſibi appellationem aſciuit, nam
» die tertio à ſatu proſilit.

Ῥάφανος ἀγρία. ſic dicta eſt à quibuſdam herba quæ alio nomine ἄπιος vocatur, vt Plinius author eſt.

Ῥάφυς. napus, qui βουνιὰς dicitur. ſcribitur & ῥάπυς.
» Nobis vulgo naueau vel nauet: Sunt qui
» napum ῥάφυν confundant cum rapa ſiue rapum,
» quod Galeno γογγύλη ſiue γογγυλὶς eſt Gall. raue:
» ſic enim Athen. l. 9. γογγυλίδα ἄῤῥενα apud Theo-
» phr. napum intelligit qui βουνιὰς eſt Dioſco-
» ridi.

Ῥαφὴ. ſutura. eſt ſpecies συναρθρώσεως. Eſt autem oſſium compoſitio quædam conſutis rebus ſimilis, vt in capitis oſſibus habetur. eam nonnulli volentes explicare, definiunt eſſe σύνταξιν ſerratam, id eſt, ſimilem coniunctioni ſerrarum ſeſe mutuo contrario occurſu ingredientium, cum ſcilicet dentatæ vnius partes, in crenas alterius inſeruntur. Alij vero definiunt eſſe compagem oſſium ad vnguem factā, vt hîc ſimilem oſſium compoſitionem intelligamus, quæ & aliarum rerum eſt, quæ in vnguem committi dicuntur: cum ſcilicet gibbæ partes ad vnguium figuram ſtructæ, ſinus ſibi idoneos ſubeunt. Talis quidem iuncturæ ratio in vnguibus & digitis & pectinum dentibus inuicem implexis apparet. Talem etiam fabri lignarij omnium firmiſſimam ac tutiſſimam quotidie nobis repræſentant, & io caudam hirundinum factam lignorum commiſſuram appellant, qua ligni tuberculum paulatim lateſcens, hirundinis volantis caudæ modo, in idoneam & æqoalem ſibi cauitatem etiam paulatim lateſcentem arctiſſime & firmiſſime inſeritur. Non eſt tamen compago hæc ad ſuturæ rationem ſemper neceſſaria, ſed per harmoniam facta ſynthesis ῥαφὴ dicta eſt à recentioribus anatomicis. Neque enim craniorum omnium ſuturas omnes ſerratis exacte compagibus ſimiliter conſtructas deprehendes, ſed aliquando in ipſa oſſium ſyntaxi cernere eſt, alteri quidem cranio ſuturam ineſſe, alteri harmoniam. Ac cum oſſa eiuſmodi nonnulla à Galeno, vt ipſe lib. de oſſibus prodidit, perſæpe frangerentur, imo ita ſeſe ingredietia inuenit, vt illorum compoſitio ſuturæ potius ſimilis eſſet quam harmoniæ. Ob idque eas omnes ſuturas appellare nemini verendum eſt. Sunt autem cranij ſuturæ numero ſeptem. Quarum quidem tres proprie vereque ſuturæ appellātur, στεφανιαῖα, λαμβδοειδὴς, ὀβελιαῖα, ſuntque cranio peculiares, nec vlli alteri oſſi communes. Duæ vero ſupra aures ſitæ non veræ quidem ſuturæ, ideoque προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellatæ ſolius etiam cranij propriæ. Aliæ vero duæ cum oſſibus genæ ſuperioris & oſſe ſphenoide communes ſunt, quas non legi proprio aliquo nomine à veteribus nuncupatas fuiſſe. De illis vide ſuis locis, & in dictione κρανίον.

Ῥαφίς τῶν κεντείων. hoc eſt ſubula, apud Hippocratem, qua iſtarum rerum artifices quippiam perforantes, foramina lini traiectioni apta efficiunt: vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. vbi tamen quidam codices habent ῥαφίδι.

Ῥάχετρον. dicitur Polluci τὸ μέσον τῆς ῥάχεως.

Ῥάχις. ſpina. Eſt ſpondylorū viginti quatuor à ſumma ceruice ad imos vſque lumbos ſtructura, erigendo curuandoque corpori conueniens. Sic dici quibuſdam placet, quod ſpondyli parte poſteriore ſunt τετραχυσμένοι, id eſt ſpinoſi & aſperi. Nec nomen eſt apud Latinos quod ῥάχιν proprie ſignificet. Quamuis enim ſpina dici poſſit, ſpinæ tamen nomine aliud qoiddam ſignificatur, ſpondylorum ſcilicet apophyſis tranſuerſa & obliqua. Continet igitur ῥάχις totum id ſpatium quod à ſumma ceruice ad ſacrum vſque os interiacet, atque in treis partes diuiditur, ceruicem, dorſum, lumbos. Quorum ceruix quidem ſpondylis ſeptem, dorſum duodecim, lumbi vero quinque conſtant. Sic os ſacrum non cenſetur inter partes τῆς ῥάχεως, quod ſpondylos non habeat ſolutos in modum ſuperiorum, etiamſi coctione multa laxari & diſſolui poſſunt, ſed potius ſit totius ῥάχεως baſis & fundamentum. Nec tamen abſurdum fuerit id inter eius partes comprehendere. Eſt autem ῥάχις inſtar carinæ curua, qua parte maxime vētriculus ſitus eſt, cui veloti loco cedit: quanquam non huius modo cauſa, ſed vt flecti corpus commodius poſſit, curua facta eſt, & pluribus vertebris potius quā vna aut paucioribus donata. Eſt etiam

tuta caua & plena medulla (σύριγξ ἱερὰ is meatus appellatur, & ab Herophilo αὐλὼν, hoc eſt canalis) eiuſdem cum ipſo cerebro naturæ, atque ab ea per vertebrarum foramina permulta neruorum paria proficiſcuntur, & in vniuerſum corpus abeunt. Significat autem etiam ἡ ῥάχις, vt ante diximus, præter hanc vniuerſam ſpondylorum σύνταξιν, particulatim apophyſes ſingulas poſticas quæ vnicuique ſpondylo inſunt, ἀκάνθας alio nomine dictas. Appellatur etiam eodem nomine ea quæ in dorſo eſt omoplatæ ſpina, iam inde à baſi incipiens, ſed primum humilis & depreſſa, deinde ſenſim elatior facta & amplior, donec deſinat in acromium. Id quod declarat Galenus ſcribens ad hunc modum lib. 13. de vſu partium, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρᾳ τῶν ὠμοπλατῶν ἀπέφυσεν. hoc eſt, & ſpinam propriam vtrique ſcapularum attribuit. vbi non ſimpliciter ῥάχιν vtrique omoplatæ tribuit, ſed propriam adiecit. Cui etiam adſtipulatur Rufus libello de partium hominis nomenclatura ſcribens, ὠμοπλάται, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ· ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. hoc eſt, ſcapulæ dicuntur oſſa lata quę dorſo adiacent: ſpina autem, ea quæ per medium ſupereminet.

Sciendum eſt autem alijs etiam nonnullis animalibus tribui ῥάχιν, nam Xenophon ſæpe vtitur pro dorſo equi & lumbis teſte Budæo; addit & ex Polluce ῥάχιν & ὀσφὺν idē eſſe in equo: Habet & in homine naſus ſuam ῥάχιν, in quo dicitur oſſeum id quod vtrimque quaſi recedit ad genas teſte Polluc. lib. 2. Sed & ad alia multa vox ea transfertur, ſic de porrecta montis longitudine vſurpauit Strabo referente Budæo; Sic & Latini dorſum monti dederunt, noſque itidem dicimus *la coſte d'vne montagne*: Sic & Homerus de mari νῶτα θαλάσσης, affertur & de dorſo terræ dictum; Quin etiam folio tribui legimus, ſic hederam media folij parte habere inquit Theoph. libr. 3. cap. vlt. ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν ſpinam prætenuem, & à Dioſcor. lib. 2. ca. 217. ſimiliter vſurpatur: Porro à voce ῥάχις factum ῥαχίζειν, id eſt, τὸ κόπτειν apud Polluc. lib. 2. & ῥαχιστεῖσαι, τὸ διακλᾶσαι. Ῥάχιν autem ſic dictam volunt à ῥῶσιν ἀπὸ τῆς ῥήξεως εἶναι καὶ διακρίνειν τὰ δεξιὰ μέρη ἀπὸ τῶν εὐωνύμων, inquit Apollodorus apud ethymol. alij ῥάχιν dictam volunt ab excurrentibus rupibus in mare quæ ſunt ῥαχίαι, quod circum illas fluctus collidantur inquit Camerar. quæ deſumpſit ex Scholiaſt. Thucid.

Ῥαχῖται. muſculi dicuntur toti ſpinæ ſuperiecti. Illi enim, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, vniuerſis coſtarum cōmiſſuris in toto thorace ſuperiniecti ſunt à poſteriori parte, nihil relinquentes quod non contegant, ſed omnes coſtarum radices & vertebrarum proceſſus quà lateribus ſunt, adhæc quod inter ipſas radices eſt, complectuntur.

Ῥαχῖται μυῶδες. vide μυώδες ῥαχῖται.

Ῥαιβὰ, τὰ; idem quod τὰ κυλλὰ, de membris quæ diſtorta cum ſint vara & manca appellantur, vide Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον t. 31.

Ῥῖκος ἡ

Ῥέγχοι nomina ſunt fictitia quibus Hippocrates deſignat eum ſonum & ſtrepitum qui ſtertendo fit: vt ſcripſit Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥέθος τὸ, τὰ. dicitur membrum aut quæuis pars corporis, ſed peculiariter de facie dicitur vt apud Apollon. Argonaut. 2. Item pro genis poſitum apud Sophoclem in Antigona: Totum etiam corpus ῥέθος appellari notat Suidas.

Ῥέμβη. πλάνη, aberratio, vt explicat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις. Sic ῥέμβει idem ibidem interpretatur πλανᾶται, errat.

Ῥεῦμα, ſiue ῥευματισμὸς. fluxiones dicuntur ex quacumque parte prodeant, & in quācumque incidant, eiuſdem q; ſunt cū catharro ſignificationis, niſi quod ῥεύματος, id eſt, fluxionis appellatio cōmunior videtur atque generalior; eſt enim illa decurſus cuiuſlibet humoris aut excrementi in quamcomque partem incidat, κατάῤῥους vero quando in os defluxerit excremētum à cerebro, vel in fauces authore Galen. vel quando non in fauces quidem, ſed in pectus & thoracis partes interiores inciderit humor ex Arabum ſententia: ῥευματισμὸς à Trallian. l. 8. cap. 7. ſimpliciter alui profluuium vocatur, inde & ῥευματικὴ δυσεντερία apud eundem lib. 8. cap. 8. appellatur quæ ex ventris profluuio excitatur, cuius ibidem notæ traduntur; & ῥευματισμὸς ὑστέρας vuluæ rheumatiſmus apud Paul. lib. 3. cap. 63. & quæ rheumatiſmo tentantur partes ῥευματιζόμενα μόρια dicuntur: Galen. comment. 1. in prognoſt. ῥεῦμα γαστρὸς de alui profluuio dixit, & in Definit. Medic. ῥεῦμα ὀφθαλμοῦ cum tenues humores ſic ad oculum feruntur vt cohiberi non poſſint, ſed præter voluntatem noſtram fluant; ita & κύστις ῥευματιζομένη apud Dioſcor. lib. 1. cap. 101. dicitur vel quæ fluxione tentatur, vel ex qua lotium paulatim guttatimque diſtillat. Cum autem nullus fere morbus ſit in corpore humano qui non ex fluxione fiat, aut ſaltem fluxionem admiſtam non habeat, idcirco fluxionum naturam cauſas atque differentias medicus obſeruare debet diligenter, de quibus hîc pauca occaſione data adnectemus, quorum & iam meminimus in voce κατάῤῥους. Notandum autem in primis eſt illas quæ fiunt flatuum aut vaporum cuiuſcumque generis ex parte vna in aliam tranſmiſſiones, vt in epilepſia ex aura venenata ſurſum aſcendente, aut per ſuffuſiones ex conſenſu ventriculi, alioſque ſimiles morbos, fluxionis nomine non contineri; humor autem fluens varius eſt, atque pro eius varietate variæ etiam ſunt fluxionum differētiæ, alia enim eſt biliosa, alia pituitoſa, alia melancholica, alia ſanguinea, quarum ſigna in particulari explicatione affectuum inde ortorum explicantur; fluit autem humor non ſolum per venas, arterias, ventres, aliaſque patentes corporis partes, ſed etiam per occultos inſenſileſque meatus, qualia ſunt ſpatia quædam inania inter partes ſimilares, atque inter cutem & carnē, qua ſæpe humor in parte exteriore capitis parte contentus fluxionem facit in partes ſubiectas; denique pori quibus perfluit totum corpus, per hos enim etiam exiles natura robuſta plerumque viam ſibi molitur, quantumuis craſſa natura exiſtat, adeo vt per oſſa etiam abceſſum faciat, vt ſcripſit Galen. comment. in aphor. 54. li. 7. Cauſæ fluxionum multiplices ſunt, aliquando enim ſponte ſua fluit materia, vel quādo copioſior eſt cumulata quam in parte contineri poſſit, vel colliquefacta & fuſa calore ſolis, aeris, ignis, balnei, febris, vini generoſi aut alterius rei calidæ aſſumptæ, motu & exercitatione, animi pathematis, hæc enim humores intus agitant & iactant vehementius, interdum vero fluit vt frigoris comprimentis, aut rei alicuius aſtringen-

Digitized by Google

tis, & repellentis extrinſecus admotæ, & qood omnium ſæpiſſime fit robore expultricis facultatis, ob quam fit vt quæ in corpore ſunt robuſtiores partes excrementa ſua in vicinas partes reponant, hæ rurſum in proximas, & ſic deinceps, donec ad aliquam imbecillam ſeu morbo ſeu natura particulam deuentum ſit, quæ poſſit in aliam tranſmittere ſibi noxia; inter partes igitur noſtri corporis ſolæ quæ ſunt imbecilliores fluxionem ſuſcipiunt, adeo vt idem in nobis fiat quod in rebuſpublicis, vbi, quicquid delirãt Reges plectuntur Achiui: inter cauſas igitur fluxionis non minimum locum habet partis imbecillitas quæcumque ſit, vt in arthritide, pleuritide, & alijs experiri licet; Propterea in cutem crebræ fiunt fluxiones vt docet Gal. libr. de cauſis morbor. quippe cum hæc nullius actionis, ſed vſus tantum gratia creata ſit, vt multis locis docet Galen. omniumque imbecillima natura exiſtat, non ſecus quam adenes, qui etiam promptiſſime fluxiones ſuſcipiunt ob ſuæ ſubſtantiæ laxitatem; eadem ratione poſt adenes pulmo, recipiendæ fluxioni eſt idoneus, inquit. Galen. lib. de curãdi rat. per ſang. miſſ. deinde lien. Cerebrum autem aut perinde vt illa, aut etiam plus fluentes humores ſuſcipit, ſed hoc ipſi potius eſt quod conſtructionem habeat eijciendis ijs quæ accepit valde idoneam, propter ingentes ventriculos qui patentibus meatibus euacuantur. Eſt porro & aliud tertium cauſarum fluxionis genus quod attractione fit, quælibet enim pars, ſi caleat immoderatius, aut doleat, prompte humores ex alto ad ſe attrahit, vt à nobis fuſe declaratum eſt in voce ἕλξις; trahunt etiam quæ ſicca ſunt immoderatius, quomodo Hippoc. lib. 4. de ratione vict. in acut. venas æſtiuo tempore exſiccatas ad ſe trahere ait ex vniuerſo corpore acres & biliosos ichores, fluxiones etiam non parum iuuat partis ſitus, fere enim ſublimior pars in inferiorem ſeſe exonerat, humoris grauitate coadiuuãte, nec tamen tantum ſuperne deorſom ferri fluxiones credendum eſt, ſed in omnes loci differentias, in quo ῥεῦμα ἀπὸ τοῦ καταῤῥόου differt qui ex capite in ſubiectas tantum partes humoris delapſus dicitur, vt autem fluxionum cauſæ melius intelligantur eas in ſubiecta tabula ante oculos proponere placuit.

- Fluit humor duobus modis.
  - Sua ſponte.
    - Colliquefactus calore.
      - Externo.
        - Aeris.
        - Solis.
        - Ignis.
        - Balnei.
      - Interno.
        - Febris.
        - Iræ & animi pathematum reliquorum.
    - Copioſior congeſtus.
      - Rei aſſumptæ, alimenti ſcilicet aut medicamenti.
  - Rei alicuius vi, nam.
    - Truditur.
      - Vi partis expellentis in partem imbecilliorem.
        - Natura qualis eſt.
          - Cutis.
          - Adenes.
          - Pulmo.
          - Lien.
          - Cerebrum.
      - Vi frigoris comprimentis vt---
        - Morbo.
        - Aquilonis flantis.
        - Aquę frigidæ circumfuſæ, aut aeris gelidi, cõſtringentis & repellentis cuioſdam extrinſecus admoti per imperitiam medici aut adſtantium.
    - Trahitur.
      - Calore.
      - Dolore.
      - Siccitate.

Ῥευματικὴ διάθεσις. dicitur cum totum corpus infirmum eſt. Principes vero partes licet etiam ipſis parum inſit ſanguinis, grauantur tamen, cumque ad carnoſas partes protrudunt vt ſcripſit Galen. eiuſmodi affectum videre eſt in ijs qui arthritide detinentur cum tamen in partibus cæteris inculpata ſint valetudine, ijs enim principes partes omnes cum valeant & robuſtæ ſint excrementa omnia in articulos partes ignobiles & infirmas exonerant, Galen. lib. 2. ad Glauc. cap. 2. Quãdo

» (inquit) nulla cauſa præcedente membrum
» patitur phlegmonem, repente quæ hunc affe-
» ctum generat cauſa ῥεῦμα vocatur, ipſa vero paſ-
» ſio ῥευματικὴ διάθεσις.

Ῥηγμασι, ῥήγμασι, ῥήγμασι, hoc eſt ſciſſuris, fractuis, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῆγμα. ruptum. ruptio. Eſt carnoſæ partis ſolutio citra vulnerationem. Accidit muſculis, perinde atque ſpaſma neruis: verumque nullo cum vulnere. Nec tamen in muſculis tantum, ſed in venis etiam atque arterijs quidam τὰ ῥήγματα dici contendunt ex Galeno, de ſanguinis reiectatione diſſerente: vnam enim eius cauſam τὴν ῥῆξιν, hoc eſt rupturam vaſis conſtituit, quam peculiari nomine Celſus l. 4. cap. 4. ῥηγμοχασμὸν quaſi hiantem ruptam vocauit. Omnis ex violento ictu vel graui caſu, vel alio quopiam valente motu, vel ex diſtentione excitatur. Cum ecchymoſi quidem omnino, aliquando vero & cum contuſione circum ipſam præruptam carnem conſiſtit.

Ῥηγματίας. dicitur ab Hippocrate cui aliquid intus fractum eſt, quem idem etiam ῥωγματίαν vocat, vt ſcribit Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥηγμοχασμὸς. legitur apud Celſum l. 4. c. 4. vbi cauſas ſputi ſanguinis recenſet. Galenus & reliqui medici ῥῆξιν ſimpliciter dixerunt. ex quo dubitare quis poſſit num legendum ſit ῥῆγμα aut χάσμα. Siquidem nemo alius videtur eam dictionem vſurpaſſe.

» Hac autem voce illic Celſus intelligere vi-
» detur quando rupta vena ſanguis ex pulmone,
» ſed & quauis ſic ex parte prodit: quaſi hiantem
» rupturam cum eodem dixeris.

Ῥηγνυμένη γλῶσσα. lingua hiulca & dehiſcens. vide ἐν γλῶσσα.

Ῥηνικεσ. ἀρνακίδες, hoc eſt pelles agninæ, apud Hippocrat. qui ῥηνῶν ſimiliter ἀντὶ τῶν ἀρνῶν vſurpauit, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

» Sed forte legendum ῥηνίδες, vt ἀρνακίδες, νε-
» βρίδες, & ſimilia.

Ῥῆξις. idem quod ῥῆγμα. Quidam vero ex veteribus etiam τὰς ῥαγάδας ῥήξεις appellarunt.

Ῥῆξις. etiam in oculo appellatur exulceratio ab ictu
» vel alia quadam cauſa in profundo, totas ſubin-
» de diuidens membranas, vt etiam humores, qui-
» bus videndi facultas adminiſtratur effundat, vt
» docet Galenus in Iſagoge.

Ῥῖον. vide ῥῶ.

Ῥητίνη. reſina. Eſt lacryma ſeu humor liquidus & oleaginoſus ex planta ſponte diffluens. Omnis quidem reſina ex ſua arbore manat liquida, eaque ῥητίνη ὑγρὰ à medicis appellatur, vel ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ, vt à Galeno libr. 6. meth. med. hoc eſt laguncularis, ſiue liquida ex dolijs aut amphoris reſina, nimirum quod ex dolijs atque amphoris afferretur, vel etiã σκαφιαία, quod in alueis & dolijs olim comportaretur: attamen ea cocta in aqua, vel cremata ſine aqua in prunis, ſicca redditur & friabilis, vt docuit Dioſcorides: eaque eſt quam φρυκτὴν, hoc eſt frictam ſiue toſtam, non addito etiam reſinæ nomine, vel περιφρυγμένην, hoc eſt retorridam vocant. Eſt autem reſinæ ſubſtantia oleoſa, & in eo differens à gummi, quod aquea magis ſubſtantia præditum eſt. Itaque illa oleoſis promptiſſime, aqueis autem difficillime miſcetur, hoc autem contra: præterea reſina flammam facile concipit, gummi vero in ignibus crepitat. Ea quamuis ſponte ſua ex arbore defluat, αὐτόῤῥυτος ob id dicta & à quibuſdam αὐτοῤῥύτινος, interdum tamen elici poteſt ex arborum partibus, præſertim truncis à germinatu inciſis & ſcarificatis. Omnis reſina emollit, calefacit, tenuiumque partium eſt, digerit atque ideo exiccat. Ac cum ex diuerſis arboribus legatur, omnium præſtantiſſima eſt lentiſcina, quæ μαστίχη dicitur, deinde terebinthina, ab his pinea, ſtrobilina, picea, abietina, laricea, cypariſſina, & picea quæ à nonnullis ſola dicitur colophonia, quod ex Colophone Aſiæ quõdam afferebatur, cui propter odoris ſuauitatem Dioſcorides primas aſſignat.

Ῥοχμόν. dixit Hippocrates οἷον πλημμύρην τινά. hoc eſt veluti quandam inundationem, vt Galenus ſcribit ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥῖγος. rigor. nec aliud apud Latinos nomen eſt quo magis id Græcum explicari poſſit. Nec enim tantum inflexilem duritiem, aut quem Græci τέτανον appellant ſignificat, ſed etiam vehementem frigiditatem.

Celius Hippocratis ſententiam aliquando «
vertens pro ῥῖγος horrorem reddit, verum nos «
φρίκην horrorem vocamus, inopia itaque linguæ «
ῥῖγος febrium, quaſi ad verbum rigorem inter- «
pretamur. «

Galenus duobus modis eo nomine vtitur, vno quidem generalius, vt libro 2. de differ. febr. cap. 1. ſcribens rigorem qui tertianas, quotidianas & quartanas præcedit, nequaquam ſimilem eſſe, & lib. 1. ad Glauconem vbi quotidianæ & quartanæ rigorem frigidum ſcribit, & libr. 5. ſymptomatum, vbi rigorem ſine febre qui frigidus eſt & à pituita cruda & vitrea, veteribus incognitum ſcribit. His enim locis latius extendit rigoris nomen. Verus autem & proprie dictus rigor, eſt motus voluntarius deprauatus & coactus ab acri & pungente humore: vel, Rigor eſt motus multus, velox, frequens, quo inuiti diſtenduntur & curuantur. Similis eſt conuulſioni, validiorque eſt quam in tremore. Hic aliquando cum febre, aliquando ſine febre naſcitur, & cauſas habet differentes. Qui cum febre eſt, cauſas habet tum calidas, tum frigidas, ſpiritum ſcilicet aut humorem. Nam & bilis flaua in tertiana exquiſita & ardente febre, & atra bilis natura frigida per putredinem calefacta rigorem gignit, & pariter ſpiritus ſine humore calidiſſimus aut frigidiſſimus per corpus tranſiens rigorem gignit. Nam facultas expultrix ab excremento rodenti & moto vehementer per ipſas partes pungendo vulnerandoque irritata, eas ipſas contrahit & conſtringit, vt earum quęlibet contentam in ſe illius excremẽti portionem citra expellat vel in cutem, vel in ventrem tam inferiorem quã ſuperiorem, ſi ſudore, aut tuſſi, aut vomitu, aut deiectione acceſſio, vel ipſa febris vniuerſa critice ſolui debet. Contractis autem muſculis neceſſario etiam articuli ipſis annexi contrahuntur, & fit vehemens totius corporis ſuccuſſatio quaſſatioque, & cutis cum partibus ſubiectis & extremis exanguis atque frigida euadit: animali facultate ſeu calore natiuo cum ſanguine & ſpiritu ſe in corpus intimum retrahente, vt in verecundia & balneo frigidæ. Poſtea vero ibi collecta, & ob vehementes contra cauſam moleſtantem incurſiones cũ multo calore rediens, febrem à rigore accendit, adiuuante præſertim cauſa ad cõcipiendum calorem

idonea,

idonea, niſi ob cauſæ magnitudinem victa facultate imbecilla homo moriatur. Qui vero ſine febre rigor eſt, varias etiam habet cauſas: aeris frigidi vel aquæ frigidæ repentinum vel diuturnum occurſum: aquæ feruentis balneum repente & confertim occurrens, corpore non præcalfacto: aquæ dulcis & temperatæ balneum frequens poſt cibum: ignauiam, ocium, repletionem frequentem cibi & potus, præſertim temperatura frigidi & ſuapte natura pituitam gignẽtis, timorem, dolorem interdum & medicamentum mordax vlceri impoſitum. Veruntamen qui rigor ex praua victus ratione naſcitur, ob imbecillitatem horror potius quam rigor eſt. Nam rigor à ſuccis frigidis & pituitoſis non videtur excitari, vt qui ob craſſitiem vehementer moueri non poſſint, nec adeo tenuari vt bilis. Talis autem rigor, vt ſcribit Gal. veteribus fuit ignotus, vt qui cum febre eſt, notiſſimus, vtpote qui in ſalubri victus ratione minus quam nunc aberrarent, & minus crebro ſe lauarent. Habet vero & rigor ſuam latitudinem: alius enim maximus, alius minimus, alius medius eſt, prout cauſę magis vel minus erodunt, abundant, mouentur. Excrementum enim copioſum, vel mordaciſſimum, vel motum vehementius, maximum rigorem facit, contrarium minimum. Quod ſi copia vel qualitate vel motu multo adhuc moderatius fuerit, iam non rigorem ſed horrorem inducet, vel ſolam etiam inæqualitatem in qua fere nullus motus ſentitur, ſed ſenſus tantum qualis in vlceroſa laſſitudine & prutitu eſt. Verum in rigore humoris huius motus magnus vehemensque eſt, qui in horrore tardior languidiorque fit. Quod autem non per vaſa quidem, ſed per ſentientes partes eum fieri oporteat, neminem arbitror ignorare.

Ῥιγοσίους. appellabant antiqui, vt inquit Pollux, τοὺς ἀεὶ ῥιγοῦντας ſemper rigentes quos nunc δυσρίγους inquit idem.

Ῥίζα. radix definitur id quo alimentum in plantis allicitur, & terræ cohæret. Eſt autem commune quidem nomen radicibus omnibus, ſic tamen κατ' ἐξοχὴν quædam dictæ ſunt, vt γλυκεῖα, ἰδαία, ῥοδία & apud Hippocr. λευκὴ, quam Galenus dracunculi radicem eſſe annotauit. Idem vero ῥίζαν ab Hippocrate vocari ſcribit genus quoddam ſati, ſine flore, ſine ſemine, tribus duntaxat folijs, ſed proceris & in terra ſtratis duorum digitorum magnitudine, ſimilibus anchuſæ, radice tenui, leuem purgandi vim habente.

Ῥιζάγρα. inſtrumentum quo Chirurgi ſpicula extrahunt apud Paul. Æginetam.

Ῥιζίας. plantarum ſuccos appellatur, qui ſcilicet ex radice illarum promanat, ſicut qui ex earumdem caule καυλίας vocatur, authore Theophr. l. 9. hiſt. plant. c. 2. is vero ſuccus præſtantior eſt qui è radice fluit, purus enim tranſlucidus & ſiccior, καυλίας vero humidior eſt vt ibidem docet.

Ῥιζωνυχία. dicitur in digitis locus vbi ſunt vnguium principia ſeu radices vt ait Ruffus: & Polluci ῥιζώνυχες dicuntur illi quaſi margines vnguium vnde procedunt.

Ῥιζοτόμος. ſic dictum eſt alterum genus iridis Illyricæ ſubrufum, inquit Plinius, quod & melius.

Ῥίζωσις. vertunt Galeni interpretes radicationem, Columella appellat viuam radicem, interdum matrem, vulgo *maiſtreſſe racine* appellamus, diciturque in radice pars ea, quæ inter fibras ſeu capillamenta & truncum media interiacet. Conſtituitur ea veluti principium generationis & incrementi ipſius plantæ, à quo facultas omnis & virtus plantas regens proficiſcitur; nam ſemen in terram coniectum emollitur primum, ipſiuſque tegumentum & cortex, quo quaſi cute circumdatur, intumeſcit, mox humore inſito in aerem conuerſo rumpitur; ex illa ἀποβλάστημα id eſt, germinatio quædam tenuis & mollis egrediens in vtramque partem protenditur, ſupra nempe aerem verſus, & infra in terræ profunditatem, quæ continuum incrementum accipiens fertur ſemper quo ſemel incœpit, proceſſuque temporis, ſi magnæ alicuius arboris ſemen id fuerit, pars ea quæ in aerem emiſſa eſt πρέμνον, id eſt truncus dicitur, ſin herbæ aut arbuſtuli καυλὸς caulis: Pars vero quæ deorſum in terram penetrauit ῥίζα radix: Sicut vero truncus & caulis interdum in multos ramos ſcinditur, ſic etiam radix ipſa in multas minores partes, quibus veluti lacertis nititur & terram vndique comprehendit, capillamenta vocauit Columella à ſimilitudine quam cum capillis habent, Plin. fibras & fibroſam radicem; Pars vero quæ inter fibras dictas, atque ipſum trũcum ſeu caulem media eſt, ῥίζωσις proprio nomine dicitur: hoc nomen Hippocr. ad animalia tranſtulit cum dixit ſicut arteriarum cor, ita venarum iecur eſſe ῥίζωσιν, nam quemadmodum è plantarũ ῥιζώσει, radices deorſum aguntur, & ſtirps etiam ſurſum emergit, eodem modo è corde arteriarum vna in pulmones, altera in totum animalis corpus diſpergitur, quarum illa radici, hæc vero trunco ſimilis eſt; Atque ex iecore ſimiliter venarum altera, nempe ea quæ eſt ad portas in ventrem, altera nempe caua in corpus vniuerſum diſtribuitur, hęc trũci, illa radicis rationem habet; quod enim arboribus eſt terra, id animalibus venter eſt vt dixit Hippocr.

Ῥικνὸν. ῥυσόν. hoc eſt, rugoſum, apud Hippocratem, vt annotat Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥίκνωσις. Corrugatio qualis ſenum propria eſt, ſed & aliqua in iuuenilibus corporibus apparet, cũ venæ occultatæ ſunt & extenuatæ & maxime cum diſſipato in ipſis abundante ſanguine, medicamen auſteræ & aſtringẽtis naturæ quiſpiam ſuper dederit; hunc & affectum in cute cadente creari dicit Hippocr. cum ea quæ intra ipſam cutem habẽtur, pauciora effecta ſunt, tunc enim decidit in ſeipſam reſidens; contrarium autem eius affectum cum in longum latumque excreuerit extenſionemque, ἔκτασιν vocant, Gal. comment. 3. in 6. epid. textu 29.

Ῥινάριον. eſt collyrium σμηκτικὸν, cuius meminit Paulus lib. 3. cap. 22. πρὸς οὐλὰς καὶ λευκώματα. Compoſitio autem habetur apud eundem libro 7. cap. 16.

Ῥίνημα. proprie ſcobem & limaturam ſignificat, à verbis ῥινᾶν & ῥινίζειν, quæ limare & lima deterere ſignificant. Per metaphoram autem ſic etiam dictum eſt collyrium quoddam, quod habetur lib. 4. τῶν κατὰ τόπ. ab exterendis callis & cicatricibus.

Ῥινεγχύτης. Inſtrumentum per quod in nares aliquid infunditur Cæl. Aureliano lib. 2. Chronic. capite 4. dicitur & ῥινοχόον Heſychio, inde ῥινεγχυσία infuſio ſeu inſtillatio in nares.

Ῥινίον. Collyrij nomen eſt apud Gal. l. 4. τῶν κατὰ τόπ.

» c.7. atque appellatum videtur, ceu & alia gene-
» ris eiuſdem diminutiua voce quaſi limula, quod
» ad τῆς ῥινὸς, id eſt, limæ ſimilitudinē deterat ocu-
» lorum callos & cicatrices, atque ad ita propter
» alcyonium & lapidis aſij florem ac æruginem,
» quæ vim habet velut Dioſcor. ait ἀποσμήχει τὰ ἐν
» ὀφθαλμοῖς ἕλκη, καὶ λεπτύνει, καὶ δάκρυον ἄγει, habet &
» Celſ. lib.6.c.6. vnam atque alteram deſcriptio-
» nem collyriorum quæ ῥίνια vocat, ſed ab illa Ga-
» leni diuerſas, quanquam non in aliom vſum pa-
» ratas, ſed ad ξηροφθαλμίαν & oculos ſcabros, habet
» & Paul. l. 7. quod ῥινάριον vocat, eadem ratione
» & vſu compoſitum, de quo ſupra, eſt & aliud ῥί-
» νιον inſcriptum, eiuſdem ſcopum & compoſi-
» tionis & appellationis habens.

Ῥὶν, ἡ ῥὶν. naſus. Eſt pars genæ ſuperioris in media facie poſita, duobus oſſibus extoberans, & foraminibus pertuſa, teſpirationis & odoratus inſtrumentum. Duo hæc oſſa tribus ſuturis diſtinguntur, duabos quidem quæ à medio ſupercilio-rum deſcendūt, & communes ſunt duobus maioribus genæ oſſibus: tertia vero eorum propria quæ inter hæc duo deſcendit media, à ſpatio inter ſupercilia medio ad imas nares oſſeas & cartilaginoſas. His oſſibus inferiore in fine epiphyſes corporum cartilagineorum ab vtroqoe latere adnaſcuntur, & ab his duæ aliæ latæ & molles alarum in modum, ob id πτερύγια dictæ, ad ligamenti naturam prope accedentes. In eas duo exigui muſculi à malis prodeuntes vtrinque ſinguli oblique deſcendūt, eaſque adaperiunt Qui vero eas contrahant claudantque nulli ſunt, vt ſcribit Galenus, quod claudi propter reſpirationem non expediat: verum muſculis, à quibus aperiuntur, ab actione ceſſantibus, redeunt illæ in oaturalem ſtatum, & conuenienti modo patent. Præter has duas cartilagines alia etiam eſt cartilago, ſiue muſculus cartilagineus, paruus mollisque, qui ab oſſiculo naris internæ inter duas illas cartilagines adnaſcitur: quod Galen. comment.1. in lib.6. τῶν ἐπιδημιῶν appellat διάφραγμα τῆς ῥινὸς, hoc eſt, interſectum naſi, ſcribitque eo loco id fulciri palato ſuſtinerique, eoque fieri vt aliquo palati oſſe decedente, naſus ipſe ſubſidat: internum enim id oſſiculum naſum ſuſtinet, & ſecundum eius longitudinem exporrectum in duo foramina (μυκτῆρας vocant) totom naſi ſpatium partitur. Eorum autem vtrumque ſupra media naſi loca in doas partes diuiſum eſt, quarum alteram pars oris intima excipit, altera vero alta, vt ab initio ferebatur, ad ipſum cerebrum ſcandit, quod & ipſum foramina duo ad hæc ipſa loca ſpectantia habet, eaque oblonga & concaua, quæ ex anterioribus cerebri ventriculis ortum habent, & ad eam caluariæ partem, vnde naſus oritur deſcendunt, quo loco oſſa ἠθμοειδῆ poſita ſunt. Per hæc craſſior cerebri pituita & mucus traijcitur & in ipſas nares incidit, cō-ferente ad id membrana quæ ea parte, qua naſi oſſibus ſubſternitur, multis pariter foraminibus pertuſa eſt, & inde partim in os influit, partim per nares fertur. Neque vero expurgandi ſolius cerebri cauſa foramina hæc facta ſunt, verum etiam ad reſpirationem deſeruiunt, maxime vero ad odores in cerebrum inſpiratu admittendos. Quamuis enim primariom odoratos inſtrumentum non ſint, attamen odorum ſemitam eſſe nemo poſſit negare. Cæterum naſi nomina & partes hæ ſunt: ῥῖνες, etiam μυκτῆρες, & ῥινία & μύξωτες & μύξαι appellantur: μυξωτῆρες quaſi emūctores, cartilagines dicuntur pluribus ſpiraculis peruiæ. ῥάχις ῥινὸς, naſi ſcapula aut ſpina, vocantur oſſeæ vtrinque partes genis proximæ. ἀκρορρίνιον, tota naſi ſummitas, quam poetæ à rotunditate σφαιρίον vocant: cuius exteriores vtrinque partes πτερύγια & ὑπῆναι vocantur. κίων, κίων, διάφραγμα, interſtitium illud cartilagineom narem diuidens. ἠθμὸς, naſi pars ſub ſupercilijs latens: vnde ἠθμοειδῆ oſſa, quæ aliqui σπογγοειδῆ etiā nuncupant. ſont autem qui diſtinguant, appellantes σπογγοειδῆ oſſa illa tenera atque tenoia, quæ inter palatum & cerebri baſim vſque ad nares vtrinque diuerſa poſita ſunt: ἠθμοειδῆ vero, quæ ad ſummam naſi radicem iotus fixa hærent tenuia & lata, & magno, quod è cerebro in nares fertur, foramini obtruduntur.

Ῥινολαβίς. ſic vocat Suidas inſtrumentum quo naſus abreptus torquebatur. «

Ῥιπτασμὸς. apud Hippocr. idem quod ἄση & δυσφορία de quibus ſuis locis. «

Ῥοὰ. malum Punicum. quod & ῥοιά. «

Ῥοὰ etiam apud Hipp. dicuntur mora immatura & ſiccata & contuſa vt oculis inſperguntur ait Galen. in exeg. vide & Dioſc.l.1.c.152. «

Ῥοαὶ. rorario. vitis vitium vide infra ῥώξ. «

Ῥόγχος ſomitus ſtertentium appellatur. «

Ῥοδακινὰ μῆλα. mala Rhodacena, ſic dicitur Perſicorum genus quoddam quæ æſtate proueniunt, quum reliqua Perſica Autumnum expectent, Galen. Rhodacenorum appellationem non nouit; Sed 2. de alimentis de Armeniacis & Præcocibus loquens, illa de perſicorum genere eſſe ait, quæ tamen illis bonitate præſtent, cum non ſimiliter in ventriculo corrumpantur neque aceſcant, id quod etiam Paul. teſtatur l.1. cap. 8. quanquam l.7. mali Armeniacæ fructum præcocia vocari dicit, & eiuſdem eſſe tradit facultatis cum Perſicis; pro ῥοδακινὰ autem ſunt qui legunt δωράκινα, & δωράκια voce per metatheſim ex Rhodacenis corrupta, quę & à latinis duracina vocantur, quod corpus eorum vt Plin. & Palladius ſcribunt ligno adhæreat, ęgreque auellatur; ipſa aotem Perſicorum arbor ῥοδακινῆ appellatur, vide Περσικὸν μῆλον. «

Ῥοδοσάνδαλον. compoſitio eſt ex roſis conſtans. Deſcriptio multiplex habetur apud Aet. tettab. 4. ſermone 4.

Ῥοδία ῥίζα. naſcitur in Macedonia: coſto ſimilis, leuior, inęquabilis. contrita roſas redolet, tenuiom partium eſt, & deſiccantis facultatis. Calfacit ſecundo ordine aut initio tertij.

Ῥοδινόν. medicamenti genus ſecundum Aſclepiadem, cuius deſcriptio recitatur à Galeno l.1.c.7. de compoſitione medicamentorum ſecundum genera.

Ῥοδίδες. paſtilli ſunt roſacei, qoorum compoſitionem deſcribit Dioſcorides.

Deſcribit etiam Galen. ex Damocrate 2. de antidot. c.5. «

Ῥόδινον ἔλαιον, oleum roſaceum, ſic nominare aſſolēt veteres quod abſque odoramentis præparatum eſt, cui autem aliquid horum inditum fuerit, non oleum ſed vnguentum nominant, Galen. 2. de ſimpl. facult. c. 27. & l.3. c. 17. vbi de illius viribus, Roſacei vero olei præparationem vide apud Dioſcor.l.1.c.53. fuſe deſcriptam: Sed & ῥόδιον apud Nicandrū in Theriacis Scholiaſtes interpretatur oleum roſaceum, cuius eſſe dicit tres «

preparationes, ter nimirum infuſis roſis in oleo, ac primam quidem infuſionem dici πρώτην. Secundam dici mediam, Tertiam vero μετὰ ἧν & πολυτιμητὸν, quod in ea roſas vehementer contundere oporteat quo ſuccum remittant, illic vero per ῥόδινον auus meus in ſuis commentarijs exiſtimat deſignari vnguenti roſacei aliquod genus, & forte paſtillos roſaceos quos Dioſcor. ῥοδίδας ſcribit appellari.

Ῥόδιον. nomen eſt medicamenti aridi, acris & erodentis, quod refertur ad Heram. Diuerſis modis deſcribitur à Paulo libr. 7. cap. 13. & ab Aetio lib. 14. cap. 36. Eo Paulus vtitur lib. 4. cap. 43. ad vlcera in quibus caro ſupercreſcit, eoque ſimiliter cruſtas inducit, ſanguinemque quauis ex parte profluentem probe ſiſtit lib. 4. cap. 53.

ὁ ῥοδιὰ dicitur Paulo loco cit.

Ῥοδίτης οἶνος. vinum roſatum ſeu conditum roſaceum, de quo plura vide in dictione οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Eſt vinum è roſis factitium, quod Palladius ætate ſua fieri ſolitum hoc modo docet his verbis: quinque libras roſæ pridie purgatæ in vini veteris viginti ſextarius merges, & poſt triginta dies deſpumati mellis libras decem adijcies & veteris. Plinius vero vinum roſaceum ſic conditi tradit, ex roſæ folijs tuſis in linteoloque in muſtum collatis cum ponduſculo vt ſidat, quadraginta pondere denariorum in ſextarios vicenos muſti, nec ante tres dies vaſe aperto. Cui conditturæ non multum abſimilis eſt quam Dioſcorides docet hunc in modum: ſiccas tuſaſque roſas libræ pondo in linteolo colligatas in muſti ſextarios octo demittito, & poſt tertium menſem per colum traiectum diffundito & reponito vinum. Alia ab ijs habetur compoſitio apud Apicium, itemque alia apud Conſtantinum Cæſarem lib. 8. cap. 2.

Ῥοδοδάφνη ἢ ῥοδοδένδρον. frutex eſt calidus in tertio, ſiccus in primo: venenoſus & pernicioſus, ſi intus in corpore ſumatur.

Frutex eſt idem cum eo qui Nerium appellatur vt docet Dioſcorides.

Ῥοδόμελι. mel roſaceum. Sic paratum fuit à veteribus, quemadmodum ex Philagrij libello de ſuauibus potionibus Oribaſius atque Aetius referunt. Tribus partibus ſucci roſarum exunguium excolati pars vna mellis adijcitur. Coquitur ad ſolem calidum diebus pluribus, eodem modo quo ὀμφακόμελι, & poſtea aſſeruatur. Quod ſi turbulentus aut frigidior aer fuerit quando mel roſaceum paras, admiſto optimo melle ad roſarū ſuccum, & per rarum panniculum vel linteum excolato, ſimulque ad lentum ignem coquito donec quarta aut tertia ſucci pars conſumpta ſit, atque ſic exceptum medicamentum aſſeruato, cumque calidiorem videris aerem, velut ὀμφακόμελι inſolato. Adſtringit leuiter, proindeque refrigerare poteſt. Habet & vim exterſoriam ex melle. Habet & ſubamarum quiddam & leniter acre, vnde ori commodum eſt inflammato propter calidi humoris influxum, & quibus acres atque billioſæ fluxiones in ventrem fiunt, præſertim poſt vomitum. Exhibetur etiam aqua dilutum ijs quibus venter exæſtuat, citra humorem, item febricitantibus, vigore iam totius morbi inſtāte & particularis acceſſionis. Sæpe etiam per febres largius ſemel epotum conuenienti tempore, morbum ſoluit ſudoribus obortis aut aluo ſubducta. Tale quidem fuit ῥοδόμελι ſimplex, à quo aliud habetur purgatorium apud Aetium lib. 3. c. 74.

Et apud Paul. lib. 7. cap. 5. & Trallian. lib. 12. cap. 6.

Ῥοδόμηλον. eſt confectio ex roſis & malis cotoneis parata hunc in modum: Succi malorum cotoneorum ſextarius vnus, roſarum libræ tres, mellis ſextarij tres, aquę ſextarij quinque ſimul miſcentur & coquuntur. Verum quoniam roſæ non eodem tempore quo mala cotonea reperiuntur, conuenit eas cum melle ſuo tempore componere, ac vbi mala prouenerint, totam compoſitionem moliri.

Ῥόδον. roſa. Notus eſt frutex & eius genera quæ in vſum medicum veniunt. Refrigerat & adſtringit, præſertim ſicca. facultas eius, inquit Galenus, ex aquea ſubſtantia calida mixta duabus alijs qualitatibus, adſtringenti videlicet & amara cōpoſita eſt. flos earum magis ipſis roſis adſtringit, ac proinde etiam exſiccatorius eſt.

Ῥόδον vt Plutarch. ait, vocatur quod largum odoris effluuium emittat, ideoque roſa fugaci pulchritudine celeriter euaneſcit.

Ῥοδιάκοδον. trochiſci nomen deſcripti à Paul. lib. 7. cap. 12. Collyrij quoque nomen eſt, illiuſque multiplicis deſcripti à Paulo ibidem c. 16. Sed & alia multa κολλύρια διάῤῥοδα recenſentur ab authoribus, ſic vocata quod ex roſis fiant, omnium vero celeberrimum eſt διάῤῥοδον Nili: διάῤῥοδον τὸ διὰ τῶν ῥόδων. quod alio nomine χλωρὸν appellatur: διάῤῥοδον λευκὸν, ἐυελπίδιον, κίῤῥινον, σφαιρίον, quorum compoſitiones habentur apud Gal. Aet. & Paul.

Ῥόδα τὰ: ſic appellant Comici locos mulierum, idem & ſignificat κῆπος, πεδίον, λειμὼν ac βληχών.

Ῥοδόσακχαρον. ſic parari Paulus docet lib. 7. cap. 15. Roſarum quibus vngues ſint exempti, ſucci ſextarijs duobus mellis ſextarius vnus adijcitur, incoquuntur aſſidue deſpumando, donec quarta pars fuerit abſumpta. Non eſt aliud quam ῥοδόμελι.

Ῥοδόσταγμα. roſarum liquor ex Budæo.

Ῥοδωνία. quibuſdam eſt τὸ ῥοδόδενδρον. quamuis aliqui vocent vitem flauas vuas ferentem, folijs lauri, nunquā decidentibus, amaris. Apud Athenæum vero lib. 9. ῥοδωνία, ſiue ῥοδωνιὰ λοπάς, edulij genus eſt ex roſis, cerebro, ouo luteo, oleo, garo, pipere, vino, tritis & in patella frixis.

Eſt & apud Heſych. ῥοδωνία membrum ſeu pudendum virile.

Ῥοιά. malum Punicum, quod granatum vulgo dicitur. Omne adſtringendi vires magnas poſſidet, ſimulque refrigerat & ſiccat, ſed dulce minus, auſterum magis refrigare poteſt, ſicciuſque eſt & ſtomacho amicum. Acidum pariter refrigerat, & maiorem vim incidendi habet. Verum acini ſucco magis adſtringunt & ſiccant, multoque magis malicorium quod σίδιον dicitur. Huic virtute reſpondet mali flos, quem κύτινον appellant. Dicitur etiam ῥόα ſine diphtongo.

Attici ῥοὰ dicunt ſine ι. iones vero ῥοιὰ inquit Gal. lib. 2. de aliment. facult. cap. 24. ſicut etiam ὀὰ dicunt ijdem Attici quæ cæteri Græci οἶα, id eſt ſorba.

Διὰ ῥοιῶν σκευασία. cōfectio ex malis punicis, de

» qua Gal. 6. κατὰ τόπ. plures ibidem ex varijs au-
» thoribus deſcribens.

Ῥοιαί. Sunt qui ita ſcribant oculorum affectum, quem ego malo ῥυαὶ ſine diphthongo ſcribere. de quo vide poſtea. Dicitur & ῥοιὰς papauer erraticum, teſte Dioſcor. quod ſcilicet velociter flos eius defluat.

» Ῥοιαδικοὶ ὀφθαλμοί. vide ἐρυθαλμὸς.

Ῥοϊδάριον. eſt medicamētum aridum, quod cum varie præparetur, ſic fieri optimum Aetius lib. 2. c. 68. prodidit: Rhun accipito & aqua macerato, lapidemque cupholithon terito, rhois cremore affuſo, & ſiccari ſinito. deinde anchuſæ radix cum oleo coquenda donec oleum roſeſcat. Eius olei modicum adijciendum, rurſumque terendum & ad dies quindecim ſinendum, donec reſiccetur, tunc rurſus ex cremore rhois affundendum, & ſiccari ſinendum, poſtea in vas teſtaceum mittendum, igneque aſſandum. In penuria cupholithi calce viua vtendum.

Ῥοικὰ σώματα fluida & fluxa corpora dicuntur Scy-
» tharum Nomadum ob multam mollitiem & hu-
» miditatem, & generali ſignificato de cuiuſcum-
» que partis corporis fluxionibus vox hæc ῥοικὸς
» vſurpatur, licet apud Dioſcor. lib. 1. cap. 82. di-
» ctionem hanc de fluxu muliebri Serapio inter-
» pretetur, quem ſequuti videntur Ruellius &
» Marcellus Virgilius: vnde ῥοικαὶ mulieres Græcis
» dicuntur, quibus è locis diſtillationes contin-
» gunt, toto ſe illac expurgante corpore, menſium
» omnino ratione diuerſa.

Ῥοικός. qui naturaliter cruribus eſt incuruis: ῥαιβὸς alio nomine dicitur; annotauit Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις ab Hippocrate ῥοικὰ dici τὰ καμπύλα, hoc eſt curua & retorta.

Ῥοΐτης. eſt confectio ex mali Punici ſucci ſextarijs tribus & vno mellis ſextario ad tertias decoctis, vt ſcribit Paulus lib. 7. cap. 15. At ῥοΐτης οἶνος, vinum è malis Punicis factum, apud Dioſc. lib. 5.

» Cæterum pro ῥοΐτου verius eſt ῥοΐτης cum
» apud Paul. l. 7. cap. 15. legimus non modo geni-
» tiuum ῥοΐτου, ſed etiam datiuum ῥοΐτῃ de vno eo-
» demque.

Ῥόμβος. deligationis ſpecies eſt rotundæ, in rhombi modum quam Hippoc. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον adhibet capiti, cum vel ſuturas relaxatas vel vlceris oras expanſas conſtringere, vel cutem aliquantulum detractam contrahere atque agglutinare conſilium eſt. Ea quomodo fieret Galenus libr. de faſcijs explicauit.

Ῥόμμα. ῥόφημα ἢ ῥόφησις, hoc eſt ſorbitio: apud Hippocratem, vt explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥοπάλωσις. pilorum affectus. cum illi veluti in baculos coagmentati ſunt, & ita concreti implicatique vt ſeiungi & amplius creſcere nequeant.

Ῥοπή. apud Hippocr. eorum quæ aliquo ferri nata
» ſunt inclinationem, momentum, & libramen-
» tum ſignificat, humorumque κινήσει præcipue
» accommodatur, de quibus ſæpius effert πρὸς τα-
» ναντία ῥέπειν, omnem in oppoſitione latitudinem
» intelligens.

Ῥοφητά. τὰ ῥοφήματα, ἢ πάντα τὰ ἐπιτηδείως ῥοφεῖσθαι: hoc eſt, quæ quouis modo ſorbentur, ſicut explicat Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥόσατον. confectio ex roſis, expurgans vitioſum humorem. deſcriptio habetur apud Aetium lib. 3.

» Apud Paul. vero ῥόσατον ſæpe aliud non eſſe
» videtur quam ἰδροσάτον vt exponit Cornar.
» apud Ægin. l. 3. c. 46.

Ῥοῦς γυναικεῖος, vel ῥοῦς τῆς ὑστέρας. fluor muliebris vel »
vterinus, morbi genus longe diuerſum ἀπὸ τῶν »
ἐμμηνίων ἢ καταμηνίων, id eſt, à menſium profluuio, »
in quibus ſcilicet fluit ſanguis menſtruis perio- »
dis, nimirum in fluore muliebri non ſyncerus »
ſanguis, ſed corruptum quiddam prodit, idque »
continenter aut nullo ordine nulloque circuitu: »
eſt autem id modo liquidum & albicans lactis »
ſero aut ptiſanæ cremori perſimile, modo citri- »
num aut pallidum, modo ſubuiride, adeo acre »
fere & adurens vt quaſcumque partes atti- »
gerit, erodat aut leuiter exulceret, atque id rur- »
ſum modo tetrium eſt & graueolēs, modo odo- »
re nullo moleſtum. Prodeuntium odor color »
atque ſubſtantia fluoris ſpeciem commōn- »
ſtrat: cauſa autem quæ corruptū humorem aſ- »
ſiduo gignit, alias in vtero, alias in principibus »
partibus conſiſtit, adeo vt grauiter hallucinen- »
tur, qui omnium ex vtero prodeuntium, quem- »
admodum & omnis ſuppreſſionis mēſium cau- »
ſam ab vno requirunt vtero, etenim quibus mu- »
lieribus viſcera refrigerata, vel obſtructa, vel »
ſcirrho dura cruditates malum habitum aut leu- »
cophlegmatiam inuexerunt, corruptus humor »
in varias partes effuſus, ſæpe in vterum procum- »
bit, & illic decurrēs, corpus expurgat, quod alijs »
quibuſdam per renes aut per aluum fieri contin- »
git. Neque vero affectus hic ætate maturas tan- »
tum, verum etiā virgines quas pallor decolorat, »
inuadit, atq; hæc fluoris vterini cauſa admodum »
frequens obſeruatur: altera cauſa ex vtero lon- »
ge quidem rarior exiſtit, eaque vel intemperies »
eſt fereque frigida, vel imbecillitas ab vteri ge- »
ſtatione, à partu, à contuſione, aut ab alia exter- »
narum cauſarum vi cōtracta, vel eroſio, vel exul- »
ceratio ab inflammatione aut ex abceſſu dereli- »
cta, his quippe cauſis obuerſus vterus, & propriū »
alimentum male conficiens, excrementa multa »
progignit quæ foras elabūtur & excidunt; cauſæ »
internoſcūtur quod ex ſolo vteri affectu parcior »
ſit fluor, & eius affecti adſint indicia, at ex viſce- »
rum totiuſque corporis affectu fluor ſit copio- »
ſus, nec male affectorum viſcerum notæ deſint. »

Ῥοῦς arbuſcula eſt in petroſis naſcēs duorum cubitum altitudine, folijs oblongis modiceque rutilis, ſerratimque per oras inciſis, acino vuarum gracilium, denſo, magnitudine terebinthi, latiuſculo, corticea racemorum tunica. obſonijs aſpergitur, & ab aliquibus ἐρυθρὸς vocatur. A Latinis dicitur excoriarius. quoniam qui pelles cōdenſant, ſpiſſandis coriis folio eius vtantur. Duo Græci faciunt genera, μαγειρικὸν, quod additur in obſonia, idē cum Syriaco: alterū βυρσοδεψικὸν, hoc eſt excoriarium, quo medici vtuntur ad cōpeſcendas fluxiones. Quod ita accipi debet, vt non putemus propterea duas eſſe rhois arbores genere vel ſpecie differentes. Eadem enim arbor duobus ijs munijs inſeruit, ſemine quidem obſonia condiens, folijs autem & ramuſculis coriariorum operi dicata. Rhoem Ruellius viburnum eſſe credidit, cum tamen vt ſcribit Plinius, nullum illi à Latinis inditum ſit nomen. Officinæ ſumach appellant.

Ῥόφημα. ſorbitionem aut ſorbitiunculam ſignificat, »
eāq; quæ ex hordei cremore fit apud Hipp. ſor- »
bilem cibū vertit Aurelianus, Gallis ῥοφήματα eſſe »
videntur quæ illis vocātur, *potages eſpoix*: Theo- »
phr. in lib. de igne ſeparat ab aqueis ῥοφήματα hoc »
diſcrimine, quod ſint σωματωδέστερα καὶ παχύτερα: »

Quid autem Hippoc. in aphoriſmis & alibi paſſim per ῥοφήματα ἐπισπαστικὰ ſiue ſorbitiones attractorias intelligat multi addubitant: nonnulli exiſtimarũt Hippocratem per illas intellexiſſe medicamenta purgantia, quia ſæpe vſu venit vt ſorbendo medicamenta purgantia deuorentur: alij hanc interpretationem improbant, quod veteres ſorbitionis voce ea ſemper intellexerint quæ alimenti ratione offeruntur vt Hippocr. l. 16. de antiqua medicina docet.

Ῥοώδεες. dicebãtur affectus omnes fluxionum. inde ῥοώδεες ὀφθαλμοὶ vocantur οἱ ὑγροὶ, hoc eſt, humidi præ fluxione apud Hippocratem lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν, ſect. 2.

Et ῥοώδεες ὀφθαλμίαι Epidem. 1. dicuntur ὑγραὶ Galeno exponente, ibidem & ῥοώδεες exponit Galen. τὰς χωρὶς τόνου τῶν εἰρημένων παθημάτων διαχωροῦντας αἰεὶ τι καὶ συνεχῶς ὑγρὰ διαχωρήματα. Etiã πυρετοὶ ῥοώδεες dicuntur febres, quæ cum multo alui fluxu & aliquando vomitu fiunt; & ῥοώδεα ὀστέα apud Hippocr. in lib. de articulis dicuntur oſſa fluida, aut fluxa ex ſyderatione & corruptione, vbi Erotian. ῥοώδη legiſſe videtur, exponitq; τὰ χωριζόμενα ἀπ' ἀλλήλων, μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν ῥεόντων ὑγρῶν, dicuntur etiam τὰ ῥοώδεα ὄμματα aph. 24. ſect. 2. Epidem. oculi fluxione tentati, quos & ῥοώδεες ὀφθαλμοὺς ſupra appellari diximus; denique fuit etiam ῥοώδεες proprium methodicorum vocabulum, de quo vide in dictionibus ῥύσις & σύγκρισις.

Ῥυάς. eſt carnis in maiore oculi angulo decrementum. refertur inter morbos qui ad imminutam magnitudinem pertinent. Itaque à Galeno opponitur τῇ ἐγκανθίδι, quæ non eſt aliud quam carnis in maiore angulo excreſcentia. Inde accidit vt male curata encanthide fere ſemper ſuccedat, ea ſcilicet carne quæ ſupra modum creuerat plus æquo detracta & abſumpta ſeu ferro, ſeu medicamentis. Quod vitium non modo male curata encanthide, verum etiam ægilope & pterygio ſuccedit, ſi dum inciditur vnguis, vt ait Celſus, ipſe ducatur vehementius, vt caruncula etiam quæ in angulo oculi eſt, ſequatur, eaque ſimul abſcindatur. Hoc vbi ſemel contigit, pateſcit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit & in genas illabitur. Ab eo ſymptomate nomen morbo datum eſt, dictuſque ῥυὰς ἀπὸ τοῦ ῥεῖν quod fluere ſignificat.

Sunt tamen qui ῥοιὰς ſcribunt, ſed male, & ῥυὰς τοῦ πύου puris effluuium apud Aretæum dicitur, 2. de curat. acut. c. vlt. hunc autem oculorum affectum Gal. inquit tribus modis ſuboriri, aut foramine quodãmodo clauſo & obſtructo, aut multo excremento in oculo collecto, adeo vt effundatur, nequeunte meatu ob naturalem anguſtiam ipſum totum cõtinere: alio item modo cum cicatrix in oculo effecta meatum obcæcauerit, quæ & poſt encanthidum vocatarum, id eſt, carũculæ anguli maioris oculorum adauctæ exciſionem, & alter alterato loco obducitur: hæc inſanabilis eſt, aliæ vero curabiles nobis ad fauces materiam retrahentibus comm. 2. in 6. epidem. t. 31. Sed & ῥυάδα vel ῥοιάδα dixit Theophr. de vitibus quod alij ἀπανθεῖν dicunt, cum deflorescens vitis ἀποπτερύττεται, id eſt eluitur pluuia, quamobrem vel acini defluunt, vel ſi remanent ſtrigoſi atque exiles ſunt, atque vt ait Plin. calloſi, Agricolæ id cœli vitium appellant *la pluye chaude*, Plin. lib. 17. c. 24. rotationem appellauit, cuius in vite cauſas docuit Theophr. 5. de cauſ. plant. c. 13. illiuſque remedia cap. 12. præcedente.

Ῥύγχος. appellatur in auibus quod in homine πρόσωπον inquit Pollux; dicitur & ῥάμφος pro eodem vt idem notauit.

Ῥυήματα. ſunt ſpecies τῶν ἰτρίων, laganis multo ſalubriores, vt ſcribit Galenus, craſſi tamen ſunt ſucci. Conſtabant ſimilagine & melle.

Quibus iam compactis papauer erraticum inſpergi ſolitum ſcribit in lib. de ſimplic. medic. Gal. idem comm. 1. in lib. de natura humana exponit ῥυήματα fluida alimenta.

Ῥυθμός. rhythmus, modulus. Eſt proportio temporis motus aut quietis ad tẽpus motus vel quietis in pulſu. Cum enim pulſus conſtet quatuor partibus, duobus ſcilicet motibus & gemina quiete, ſibi inuicem perpetua quadam ſerie ſuccedentibus, eorum inter ſe proportio comparatioque rhythmus eſt. Eum omnis pulſus habet, ſed varium. Suus enim eſt cuique naturæ, ætati, anni tempori, loco, ſexui & reliquis: quem quidem qui ſeruat, is εὔρυθμος dicitur, qui non ſeruat, ἄρρυθμος. Cum ergo rhythmus in earum partium proportione conſiſtat, varias emergant rhythmi differentias neceſſe eſt. Vel enim tempus diaſtoles cum tempore ſyſtoles comparatur, vel quies cum quiete, vel motus, hoc eſt, ipſa diaſtole vel ſyſtole cum alterutra quiete. Sed cum in omni pulſu hic rhythmus ſit, ægre tamen noſcitur, niſi in vehementiſſimo. Sunt autem rhythmorum duæ ſummæ differentiæ. Omnes enim fiũt proportione vel pari vel impari. Pari quidem vt cũ diaſtoles tempus æquat tempus ſyſtoles: impari vero, vbi tempus vtriuſque impar eſt, earumq; altera alterã excedit. Id quod modo certis, modo incertis fit exceſſibus. Certis quidem etiam bifariam, aut multiplici proportione, aut vt numeri ad numerum, qui ἐπιμόριος appellatur. Proportio quidem multiplex eſt, dupla vel tripla, vel quadrupla vel alia. Vt numeri ad numerum eſt, cum quanta ſunt duo diaſtoles tempora, tanta ſunt etiam ſyſtoles, incertis autẽ exceſſibus, tripliciter. Nam aut diaſtoles tempus incertum eſt, aut ſyſtoles, aut vtrumque. Quorum etiam vnumquodque aliquando parum, aliquando plus, interdum etiam plurimum aucta habet incertis exceſſibus ſua tempora, ſiue plura, ſiue vnum quod ſenſu primum eſt.

Ῥύματα. τὰ βοηθήματα. hoc eſt auxilia, præſidia, apud Hippocrat. ἀπὸ τοῦ ῥύεσθαι, quod ſeruare ſignificat.

Ῥύμματα. dicuntur medicamenta abſterſoria & corpori nitorem conciliantia, ſeu puluilli inſperſiles ad corporis ſordes extergendas & maculas, aut etiam ad vitiatum colorem tollẽdum, & bonum reponendum, ita enim apud Ægin. lib. 1. cap. 27. ipſorum vſus habetur, atque ex hoc ordine ſũt ſaponum genera hodierna, huiuſmodi quoque vim ineſſe Cucumeri eſculento Gal. prodidit, itemque ijs quæ ſmegmata vocantur, de quorum recto vſu Gal. comm. 3. in lib. Hipp. de rat. vict. in acut. tradit: dicuntur ῥύμματα ἀπὸ τοῦ ῥύπτειν quod abſtergere & purgare eſt.

Ῥυπαρὸς ἄρτος. panis ſordidus. vide ἄρτος vbi inſigniores panis differentiæ explicantur.

Ῥυπλαιον. vox reperitur apud Paul. libr. 7. capite 17. in deſcriptione emplaſtri ex herbis, qua voce quanquam obſcura, intelligit oleum illud

» cum ſordibus humanorum corporum permixtum, quum & in balneis & in palæſtris ac gymnaſijs vterentur.

Ῥύπος. ſordes. Eſt excrementum tertiæ concoctionis quod in ſummo corpore noſtro colligitur. Sicut enim concoctio tum quæ in ventriculo, tum quæ in iecinore perficitur, duplex excrementi genus relinquit, vnum humidum, alterum ſiccum: ita & ex tertia concoctione duo excrementorum genera in ſingulis animantis naſcuntur particulis, ex ipſo vnde aluntur ſucco. Alterum ſudor eſt, hoc eſt humor qui ante trāſmittendi alimenti fuerat vehiculum, humidus, tenuis, ſeroſus, & vrinæ ſimilis: alterū vero ceu ſemicoctæ quæpiam reliquiæ, quæ aſſimilari nutriendæ parti nequiuerunt. Tenue quidem & illud eſt, vt quod inſenſili tranſpiratione per cutis poros vacuetur, ſed habet etiam craſſioris excrementi nonnihil admiſtum, ex quo fit vt ſæpiſſime ſiſtatur ad cutem. Ab hoc excremento tum pilis origo eſt, tū ijs quæ ſuper cutem ſemper aceruantur ſordibus, à quibus idipſum etiam ceu ſordes quædam dici meruit. Non incognitæ eæ quidem veteribus fuere, vt quas ipſi magna cura ex hominum corporibus ad varios vſus deraderent. Sordes & ſtrigmenta appellabant: à Græcis autem non modo ῥύπος, ſed γλοιὸς etiam vocabantur. Vim habent modice calfaciendi, diſcutiendi: quam quidem ſortitæ ſunt non tam ex corporis noſtri natura, quam olei atque pulueris miſtione. Quæ enim in balneis ſtrigili detrahebantur, olei atque ſudoris miſtura conſtabant: quæ vero ex palæſtra, habebant præterea pulueris acceſſionem, tum eius qui athletis inſpergebatur poſt olei illitionem, tum eius etiam qui inter luctandum excitabatur: dicebatur autem id ſudoris genus proprio nomine πίνος. Eas itaque quę plus olei haberent, conſtat maiore vi emolliendi præditas fuiſſe: quæ vero plus pulueris, magis deſiccaſſe, & diſcutere digerereq; potuiſſe, pręſertim ſi puluis erat paulo acrior atque aſperior: qui namque paulo tenuior pinguiorque eſt, quem Galenus κόνιν λεπταλέαν appellat li. 5. ſanit. tuendæ, magis eſt emplaſticus, nec corpus cui conſperſus eſt, reſolui & digeri patitur. Omnium vero ſtrigmentorum maxime diſcutiunt, ſiccant modice, atque etiam emolliunt quæ ex æreis ſtatuis ac vaſis, in quibus oleum ad palæſtræ vſus reponebatur, veteres deradebant, vtpote quæ ab ære æruginis quippiam contraxerant, ſicut Paulus lib. 7. prodidit.

Ῥυπτικὸν φάρμακον. detergens ſiue extergens medicamentum. Dicitur id nomine quod ῥύπον, id eſt, ſordes in quauis parte eluit & aufert. Sordes autem non cuti tantum extimæ & vlceribus inhærēt, ſed etiā internis partibus, linguę, œſophago, tunicis ventriculi, reliquorū viſcerum & venarū atque arteriarū. Eas quæ tergēt, alia imbecillius, alia vehementius id agunt. Modice detergent farina fabarum, hordei, ciceris, ſemen lini torrefactum, ſacchar, oxymeli: magis terebinthina, thus, mel deſpumatum, amygdalæ amarę: valentius eruí farina, ſemen hormini, radix ireos & panacis, nitrum vſtum, nitri ſpuma, fictiles teſtæ, pumex, buccinorum & purpurarum & cæterorum oſtreorum teſtæ vſtæ, tritæ, tenui cribro cretæ, quorum quidem aliqua tam valenter tergent vt etiam pilos tenuent: ſed hæc improprie ῥυπτικὰ appellantur. Quæ vero proprie & ſpeciatim dicta ſunt, tergent tantum nō etiam obſtructa liberant, quia ſunt amaris imbecilliora, ſalſa ſcilicet & dulcia: quę autem valenter detergent, omnino etiam digerunt, & ob id valde ſiccant.

Ῥυπώδης. emplaſtri nomen eſt, cuius deſcriptio habetur apud Celſum lib. 5. cap. 19. ſic dictum eſt à ſimilitudine ſordium, quaſi ſtrigmentoſum. ῥύπος enim id ſignificat.

Ῥύσις. fluxus. Vna eſt è tribus communitatibus, quibus Methòdici artem medicam conſtituebant. Definiebant autem eſſe rarefactionem corporis immodicam, & eorum quæ manere debuerant excretionem, vt contra στέγνωσιν, denſitatem & neceſſariorum excrementorum ſuppreſſionem. vide μεθοδικοὶ.

Ῥυσσώματα. rugæ ac ſordes quæ in ſenili facie cernuntur. Suid.

Ῥυτίον. potionis genus apud Aretæ. l. 2. de diuturn. c. 9. quam ille dyſenteriam parere ait.

Ῥυτὶς. ruga, vnde ῥυτιδούμενοι ὀφθαλμοὶ, & γαστέρες ῥυτιδοῦνται apud Hippoc. dicuntur, & ῥυτίδες lineæ in palpebris ex vetere onomaſtico.

Ῥαιαὶ. vocantur coſtæ molliores tenuioreſque vt tradit V. L.

Ῥωγματίας. ὁ ἐρρωγός τι τῶν ἔνδον ἔχων. hoc eſt, qui aliquid intus fractum habet apud Hippoc. quem idem etiam ῥηγματίαν appellat, vt explicat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Ῥωγμὴ. eſt diuiſio caluariæ ſuperficiaria, vel profunda quidem, ſed eatenus vt fractum os loco non moueatur. differentia eſt fracturæ capitis, vt habetur apud Paulum lib. 6. cap. 90.

Sed & ῥωγμὴ definitur à Gal. ſimpliciter oſſis in ſuperficie diuiſio recta, eaque aut anguſta aut lata eſt, in Definit. Medicis.

Ῥὼξ. ὁ ῥαγοειδὴς χιτὼν, hoc eſt, tunica rhagoides. ſic dicta eſt tunica vuea, quę tantam habet cum vua ſimilitudinem vt vuæ etiam nomine donata ſit. Ῥὼξ enim ſiue ῥὰξ vuæ acinum ſignificat.

Ῥώθων. naris ſed in plurali potius & frequētius vſurpatur quam in ſingulari, ῥώθωνες etiam naſi foramina Ruffo dicuntur.

Ῥωποπώλης. Gal. l. 3. c. 3. & l. 4. c. 5. de compoſ. Medic. κατὰ γένη. ſic pharmacopolam appellat, quam vocem alibi non vſurpauit quantum memini, nam qui librum, de antidot. adducunt, falluntur illîc enim non ῥωποπώλας, ſed μυρεψοπώλας legitur quem Latine dixit inſtitorem Andernacus; Gręci vero ſermonis interpretes ea voce ſignificari aiunt vnguentarios & ſeplaſiarios; item & iuxta nominis ἔτυμον minutarum & variarum rerum venditores, cuiuſmodi qui nunc Romæ pizzicaroli vulgari nomine vocantur multum à pharmacopolis differentes.

Ῥωστικὰ. medicamenta corroborantia dicuntur vt maſtiche, abſinthium.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Σ.

Σάβανον, τὸ. pannus eſt aſperior deſiccandis detergendiſque à balneo corporibus accommodatus apud Aet. ſerm. 12. c. 11. & Trallian. Apud Heſych. & Phauorinum non σάβανον ſed σύγανον legitur, exponiturque σκέπασμα, & περιβόλαιον, hoc eſt, operimentum & amiculũ: huius meminit Marcellus Empiricus c. 5. meminit & Nicol. ſect. 1. de antidot. 180. Dum antidotum quandam præſcribit ſtatim à balneo ſumendam antequam corpora ſiccentur, velamentis ſeu operimentis ſuis circumdata.

Σαβῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Σαγαδηνὸν. nomen opobalſami, à loco in quo plurimum & optimum prouenit. cunctis alijs melius quod in Palæſtinæ prædijs colligitur: vt annotat Gal. lib. 1. de Antidotis.

Σαγαπηνὸν. ſagapenum. Succus eſt ferulacei fruticis naſcentis in Media. Laudatur tranſlucidum foris, colore ruſo, & cum frangitur intus candido, odore medio inter laſerpitij ſuccum & galbanum, guſtu acre. Officinæ interpolato nomine ſerapinum appellãt. Calidum eſt & tenuium partium, habetque quiddam abſterſorium quo oculorum cicatrices expurgat & ſuffuſionibus prodeſt. Addit & Meſues eo purgari craſſos lentoſque humores cerebri, leuarique inde hemicranicos, comitiales, vertiginoſos, paralyticos, pectoris dolores, veteres tuſſes & aſthmaticos. Quod ſimile eſt ammoniaci lacrymæ, σαγαπῖνον vocari ſunt qui putent. Apud Aetium & Paulum ſcribitur σαγαπηνόν.

Σακκεύζειν ἢ

Σακκίζειν. per ſaccum excolare. Vox eſt apud Galenum frequens, quo ſignificat ſacco humorem aliquem tranſmittere & percolare. Id quod ad varios vſus ab antiquis inuentum fuit. Ac primum quidem quo limpidiora purioraque redderentur quæ per ſaccum colabantur. Sic enim quæ per coctionem craſſiora turbidioraque facta ſunt, tenuiora clarioraque euadunt: vt experientia facile probare poteſt. A quo vſu ſcriptum eſt à Martiali Poëta,

..vt liquidum potet Alauda merum,
Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco.

Ita enim vinum purius & defæcatius reddebatur. Sed & ſacco veteres vſi ſunt, vt vires vini caſtigarentur & frangerentur, quo plus vini, inquit Plinius, caperetur. Id vini genus ſaccatum appellabant, vt habetur apud Scribonium Largum cap. 122. Nec tamen per ſaccum vina ea tãtum de cauſa percolabant, ſed etiam vt peregrinis ſaporibus in ſaccum additis vina tum odore, tum ſapore ſuauiora fierent. Quo quidem ſenſu accipiendum eſt quod à Plinio ſcribitur de aniſo, ipſum ſaccis inditum cum amaris nucibus vina commendare. Cuius etiam conditura meminit Conſtantinus Cæſar capite vltimo libro 7. de agricultura. Huius generis fuere quondam veterum προπόματα, ἀψινθᾶτα, κονδῖτα, noſtrumque etiam vulgo dictum Hippocraticum tam vinoſum quam aquoſum, indito ſaccis pipere, cinamomo, zinzibere, cocco, abſinthio, melle, ſaccharo, vinoque poſtea ſuperfuſo & per ea ſemel aut ſæpius excolato.

Σάκχαρ, ἢ σάκχαρον. eſt mel in arundinibus concretũ. Saccharum autem duplex eſt, aliud natiuum, aliud factitium, illud liquor eſt qui India & fœlici Arabia ex arundinis ſuæ oculis effluens, tum per ſe quia turget, lachrimæ alicuius inſtar, tum etiam ſolis attrahente facultate elicitur, principio liquidus qui deinde à ſole ſuper arundines in grumo, piſi, fabæ aut auellanæ magnitudine cõcreſcit, candidus, pellucidus, ſalis inſtar friabilis, qui antiquis cognitus, à Dioſcor. & Galen. inter mellis ſpecies relatus. Quare Dioſcoridi ſaccharum melium & concreti mellis genus, Galen. σάκχαρ Paulo σάκχαρον, Plinio ſaccharon dicitur, Archigeni ſal indum propter concretionem ſali ſimilem, & quia ſalis modo ſub dentibus frietur propter candorem, & quod liquefiat cum humore aliquo diluitur, alijs mel Calaminum ſeu arundinaceum dictum fuit quod ſaccharo cando arte parato ſimile ſit, cuius ſucce

daneum eſſe poteſt. factitium aliud veterum, aliud recentiorum; veterum ex radicibus arundinū & ex ipſis cannis exprimebatur, quo veluti liquido melle vtebantur, quare mel Cannæ dictum fuit, quod ex Ægypto, Cypro, Creta, Sicilia & Rhodo afferebatur, hoc etiam ante Galeni tempora notiſſimum fuit & ſaccharum Tabarzeth ab Auicenna vocatur. Recentiorum, à prædicto confectionis modo potiſſimum differre videtur, cum veteres ſuum expreſſione, Recentiores vero coctura, conficiant. Eſt autem noſtrum ſaccharum ſuccus, è ſingulari arundinis genere expreſſus, ad iuſtam conſiſtentiam calore ignis excoctus, defæcatus & in turbinatas metas deſlatus, colore & ſplendore niueus, aut in candido ruffeſcens, qui cum aqua diſſoluitur & rurſus ad craſſitudinem coquitur, mellis inſtar, pinguis, & in longum ductilis, dulcedinis ſuauitate mel ſuperans, qui quanto plus coquitur & defæcatur, tanto candidior euadit: Diuidimus inſuper ſaccharum in concretum & molle: concretum in Pyramidale Miſcellaneum Candum & Penidium: Pyramidale in Maderenſe, canarium, finale, meliſſium & Thomæum. Maderenſe ab inſula Madera dictū, ex Luſitania affertur in metas, ſuauitate ſua ad cōfectiones expetitum quod cæteris omnibus præfertur. Canariū ab inſula Canaria inter Affricam & Americā ſita, vbi copioſiſſime cogitur & Meliſſio ac Thomæo cādidius, ſolidius, ac purius: Eligendum in hoc genere, candidiſſimum, aridiſſimum, minime lentum, ſed quod malleo percuſſum in ſolidiſſimas partes diſſilit, vt liquefactum ac deſpumatum aqueam habeat claritatem, affertur & in metas. Finale ab extrema & finem conſecuta puritate nomen habet, eo quod candidius arte reddi non poteſt: conficitur è Canario optimumque eſt quod candore, ariditate ſplendore optimum: Canarium ſuperat, quod ad confectiones cæteris ſpeciebus plerique præferunt, hoc practici & officinæ pro ſaccharo Tabarzeth vſurpant, cum Arabes voce Tabarzeth optimum intelligant, nos illi Maderenſe in medicamentis præferimus. Saccharum meliſſium quod aliqui à Meli Indiæ occidentalis, alij ex inſula Melita adferri volunt, Canario ſimile, minus tamen candidum, quod etiam fino præferimus, & cōmuniter in cibis vtimur, quare ſaccharum cibale quibuſdam dicitur, Laudatur quod tam foris quam intus candidum eſt. Si enim intus ſubruffum ſit, tum ſpuma ſua pyramidibus intus commixta adulteratum eſt. Thomæum ſaccharum ab inſula India occidentalis Sancti Thomæ, vbi plurimum coquitur nomen habet, quod practicis ſaccharum rubrum, ab Arabibus ſaccharum Sulimenum dicitur, & pro ignobiliſſimo habetur, quod foris albidum aut in flauum vergens in medijs metis ſubruffum præſertim in ſummitate. Quod in eo candidum eſt facile friatur. Ruffum vero propter lentam pinguedinis denſitatem friationi reſiſtit, cum reſoluitur ruffeſcit, & plurimum ſpumæ excernit, cum rurſus ad ſpiſſitudinem coquitur, denſitatem diu ſeruare nequit, ſed propter pinguedinem melli cognatam ſemper humeſcit, idcirco eo etiam vtimur mellis loco, ad excipienda medicamēta liquida pro antidotis, ſerapijs, conſeruis, & ſimilibus: Clyſmatibus etiam inditur, non tantum quod vtilius ſit, ſed etiam quod magis abſtergat. Eligendum eſt pingue, denſum, candidius, & illud ipſo fino ſalubrius eſt, adulteratur etiam ſpuma ſua intus pyramidibus admixta, dolus fuſco rubore detegitur, nonnunquam & hoc ſaccharum lixiuio eo modo quo Canarium depurant, albius quidem reddunt, ſed nunquam recte induratur: Et quod candidius eſt plus amyli habet quod in depurando admiſcent, paruis metis infundunt; cærulea charta inuoluūt. Saccharum miſcellaneum prædictarum ſpecierum fragmenta appellant. quæ ſimul collecta in dolijs adferuntur, ſiquidem hoc communiter ad ſyruporum confectionē, aliquādo & in cibis vtantur; denique ſaccharaceum mel, vel ſaccharinū ſimile eſt molli & liquido melli, vel ſyrupo, quale etiam ſemper remanet, nihil aliud eſt quam ſpuma in ſacchari confectione collecta, quod ex inſulis in quibus ſaccharum coquitur in dolijs aduehitur, viliorique precio quam mel venditur, quo pro melle vti liceret, niſi forte adulteraretur, hoc ex inſula Madera magna copia Antuerpiam aduehitur, vbi ex eo placentulæ popularibus hominibus dicatæ conficiuntur. Saccharum candidum quod officinis Candum dicitur, cuius ex Græcis ſolus Myrepſius meminit lib. de antidot. ſect. 1. *κάντιον* nominans, alijs lucidum, alijs Chriſtallinum, duplex eſt, naturale aliud, aliud factitium; naturale quod ex arundinum cannis effluxum, ſuper eas ſolis calore concretum eſt, & ex India allatum fuiſſe dixit, in cuius loco ſaccharum noſtrum Candidum ijſdem pollens viribus ſucceſſit. Quod arte paratur duplex eſt, aliud chryſtallo ſimile, quod Veneti ex finiſſimo cōficiūt, cum tamen rectius ex Maderenſi vel Canario conficiatur, cum finiſſimum à lixiuio ex calce parato, decoctione aliam qualitatem adſciſcat, & id quod ex Maderēſi vel Canario fit, illud dulcedine ſuperet, & candore adæquet. Alterum ſubruffum quod nunquam clarum redditur, & ex Thomæo conficitur, præfertur tamen album, ſiquidem colore ſubſtantia & viribus natiuo correſpondeat. Saccharum Penidium cuius nec Græci meminere, nec conficiendi modum agnouere, ex pyramidali, nonnunquam ex Thomæo conficitur, poteſt etiam recte ex miſcellaneo confici. Eligendum autem candidiſſimum rariſſimum, ac lucidiſſimum quod temperate calidum eſt, lenit & emollit aſperitatem faucium, raucedinem, tuſſim ſedat, pectus & thoracem expurgat, ſiue per ſe, ſiue in cibo aut potu ſumptum, cuius nomine infantulis vel in pulte vel cum lacte exhibetur.

Σαλγᾶ ἔλαιον. oleum Salcæ. fuit olei aromatici conditura precioſa. Habetur apud Aetium libro 1. optima, quam ſe dixit Alexandriæ aliquando præparaſſe. Habetur & alia diuerſa multum ab ea apud eundem lib. vltimo.

Σαλώμη. nomen emplaſtri apud Galen. *τ̃ κτ̃ γέν*. c. 7. quod fit ex Lithargyrij libris duabus & ol. veteris ℥. iii. valetque ad omnem dolorem.

Σαμία γῆ. Samia terra. quę in Samo inuenitur, in qua cum plures ſint terrarum differentiæ, ſic *κτ̃ ἐξοχὴν* dicitur quæ eſt candida, leuis, tangenti linguę glutinis modo adhæreſcens, mollis, ſuccoſa, friabilis: cuiuſmodi eſt quā aliqui *κολλύριον* vocabant, quod oculorum medicamentis optime miſceretur. Duæ enim ſpecies terræ Samiæ fuerunt, vna quæ ante dicta eſt, altera quæ *ἀστὴρ* ap-

pellatur, cruſtacea & cotis modo prædenſa, prædicta glutinoſior, grauior, ſpiſſior, ſed minus quam Lemnia terra. fuit olim forte ſic dicta quod ſtella ei imprimeretur, aut quod in ipſa multæ micæ in modum ſtellarum interniterent. Inter eas præcipua eſt differētia, quod in Samia terra ἀστὴρ dicta glutinoſior ſit collyrio & magis emplaſtica, vt Gal. & Aetius ſcripſerunt. vtraque mediocriter refrigerat, repellit fluxiones, & ſudores arcet.

Vide & in voce γῆ.

Σάμιος ἀστήρ. vide σαμία γῆ.

Σάμιος λίθος. eſt lapis qui in Samia terra inuenitur incluſus, candidus & ſubdurus, quo aurifices vtuntur poliendo auro vt reſplendeat. Adſtringit & refrigerat.

Σαμφαριτικὴ νάρδος. eſt ſpecies nardi ſic dictæ à regione in qua naſcitur, vt author eſt Dioſcorides. hanc autem aliqui ψευδόναρδον eſſe ſuſpicantur.

Σαμψύχινον ἔλαιον. ſampſuchinum oleum, quod Aetius lib.4. c. 42. docet conficere cocto ſampſucho in duplici vaſe cum oleo. Calfacit & valde digerit atque diſcutit.

Σαμψύχινον μύρον. ſampſuchinum vnguentum. Cuius compoſitio haber ad hunc modum: Serpylli, caſiæ, abrotoni, florum ſiſymbrij, frondium myrti, ſampſuchi ſingulæ portione quantum pro cuiuſque viribus ſatis fore conieceris. vna tunduntur, atq; ijs omphacini olei modus adijcitur qui madentium vires nō euincat. hæc poſt quatriduum exprimuntur, denuo noua alia ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim validius reddi ſolet, vim habet. actem, calfactoriam, extenuantem, & laſſitudines illitum diſcutit. ſic dicitur quod ſampſuchus in eo viribus præpolleat. Diuerſum autem eſt ab amaracino, etiamſi ſampſuchus & amaracus idem ſignificant, ſicut in ſequentibus videre eſt.

Σάμψυχον. ſampſuchum. Eſt herba ramoſa, perpetuo virens, per terram repens, folijs eius calaminthæ quæ tenui folio conſtat & λεπτόφυλλος appellatur, hirſutis & rotundis & odoris, radice tetortida, ſummo ceſpite leniter hærente, multifida, quam Dioſcorides ait à Romanis maioranam dici. An vero idem ſit ſampſuchum cum amaraco plærique dubitanr. Dioſcorides ſcripſit σάμψυχον à Siculis & Cyzicenis ἀμάρακον appellari. Similirer Plinius ait Dioclem medicum & Siculam gentem vocare amaracum, quod Ægyptus & Syria ſampſuchum: atque alio loco ſampſuchum ſiue amaracum air in Cypro laudatiſſimum & odoratiſſimum: nec multo poſt, fit ex eo oleum quod ſampſuchinū aut amaracinum vocatur. Verū aliter vidētur ſentire Galenus, Aerius & Paulus, diſſidētes viribus plantas teſtati, cum tanquam diuerſarum ſeorſim locis varijs mentionem faciant, ſampſuchumque in tertio calfacientium & ſiccantium cenſu collocent, amaracum in ſecundo ſiccare volunt ordine, & tertio calefacere. Quæ diſcordia facile conciliari poteſt, ſi intelligamus amaracum duarum herbarum differentium nomen eſſe: neque enim tantum hoc nomine τὸ σάμψυχον appellatur, ſed etiam τὸ παρθένιον, vt author eſt Dioſcorides. de quo poſteriore amaraco parthenium ſignificante Galenus, Aetius, Pauluſque ſcripſerunt, præſertim cum nuſquam de ſimplicium facultatibus agentes parthenij meminerint. Sed quæres, cur igitur Dioſcorides ſeparatim ſampſuchini & amaracini vnguenti compoſitiones explicat, niſi ſampſuchum & amaracum diuerſa eſſe exiſtimauit? Reſponſio facilis eſt: non herbarum inibi varietatem eſſe, variam tantum vnguenti compoſitionem deſcribi. Nam ſampſuchinum quidem dicebatur quod vbique fere apparabatur, amaracinum vero proprie quod in Cyzico fiebat, vbi τὸ σάμψυχον vernacula lingua ἀμάρακον dici Dioſcoridem ſcripſiſſe ſupra annotauimus. Itaque quamuis etiam id ſampſuchinum recte vocari poſſit, patriam tamen illi nomenclaturam Dioſcorides tribuit.

Σαρδιανός. nomen laquei deſcripti ab Oribaſio, quem ipſe τοῦ χαρτοῦ laqueo implicat: vt videre datur libro de laqueis.

Σανδαράκη. eſt aliquid ceræ duritia proximum quod apes recondunt: de quo Plin. lib.11. c.7. ſic ſcribit. Præter hæc conuchitur Erythace, quam alij ſandaracam, alij Cerinthum vocant, hoc eſt, apum dum operantur cibus qui ſæpe inuenitur in fauorum inanitatibus repoſitus, & ipſe amari ſaporis, ſed plenus humoris cibus. Gignitur autem rore verno & arborum ſucco gummi modo, in quibus ſane verbis Plin. & nomina & furmam Erythaces pulchre expreſſit: nomen autem Erythaces Græcis idem eſt quod Latinis vernigo. vtrumque autem nominis ſortita eſt ſandaraca illa quam ceraginem Gaza appellat, à vere in quo vt ex Plin. docuimus, naſcitur, ἔαρ namque ver Græcis dicitur; à Dioſcoride κηρόθεμος quoque vocatur. probatur rufa & ſaturatior, & aliena materia vacans, friabilis, cinnabaris calore, ſulphuris virus redolens. dos eadē & vſtio quæ auripigmento. Quidam κήρινθον vocant, melle quidem deteriorem, vt ſcribit Ariſtoteles, at dulcedine prope ficus. Gignitur rore verno.

Σανδαράχη. ſandaracha. Eſt ſuccus concretus terreuſque & quoddammodo vſtus, in metallis fere iiſdem in quibus & ἀρσενικὸν, hoc eſt auripigmentum, prouenıens. Plinius in aurarijs & argentarijs metallis inueniri ſcribit. Sunt autem quædam eius differentiæ: in colore quidem, quod alia valde rufa eſt & cinnabaris colorem tefert, alia minus rufa & quaſi ſublutea eſt: in figura vero quod alia gleboſa eſt, qualis plerumque inuenitur, alia puluerulenta, vt author eſt Theophraſtus. Ea in locis, vt Vitruuius tradit, quæ ſunt inter Magneſiæ & Epheſi fines, effoditur parata, quam nec molere nec cernere opus eſt, ſed ſic eſt ſubtilis, quemadmodum ſi qua eſt manu contuſa & ſubcreta. Sandaracha ſulphur olet per ſe, ac magis trita, ſed maxime vſta. Luteum autem emittit fumum. Optima autem eſt quæ pura, quæ ad ſatietatem flammeo colore ruſeſcit, quæ etiam ſi non teratur nec ardeat, olet ſulphur, quæ facile frangi terique poteſt, qualis naſcitur in Ponto. Fit etiam ex auripigmento ſandaracha ad hunc modum. Auripigmenti mediocres particulæ in ollam, cuius os obturatum ſit, coniectæ quinque horis coquuntur in fumo contrahuntque ſandarachæ colorem. Arabes cū arſenico ſandaracham confundere videntur, atque vno nomine vtrumque cenſere, ſolo autem colore diſtinguere: nam quæ vere ſandaracha eſt, eam appellant arſenicum rubrum: luteum vero, quod proprie auripigmentum eſt. Sed turpius errant qui ſandara-

cham pro vernice accipiunt, medicamentum ſcilicet deleterium pro ſalutari, cum ſandaracha metallica ſit, vetuſt autem gummi ſeu concreta iuniperi lacryma. Sandaracha vtuntur pictores, vtuntur tornatores cum circum vaſcula lineas ducunt, vtuntur & medici quod vim habeat vrendi; ſed liquoribus reſiniſque temperata multis morbis medetur: mulſo quidem purulentæ excreationi: reſina ſuſpirijs & veteri tuſſi, eius vapore per fiſtulam in os attracto, melle raucitati, ſicut Dioſcorides prodidit. Vitruuius id quod fit ex ceruſſa in fictile coniecta ac ſuper carbonibus quoad colorem rubrum duxerit cremata, ſandaracham ob ſimilitudinem coloris nominat: ſed id ipſum Dioſcorides σάνδυκα ſcribit appellari, de quo mox.

Σάνδυξ. eſt ceruſſa vſta donec rufa & ſimilis ſandarachæ euaſerit. Vtitur autem hoc modo: Ceruſſa trita in patinam nouã & cauam ſupra prunas imponitur & ferulacea rude mouetur, vſq; dum ruſeſcat, & induerit ſandarachæ colorem. Id autem (inquit Vitruuius lib.7.) incendio facto ex caſu didicerunt homines, & ea multo meliorem vſum præſtat quam quæ de metallis per ſe nata foditur. Quo loco Vitruuius ſandycem appellat ſandaracham, quod ſandyx ſandarachæ color ſit: neque enim ceruſſa hoc modo vſta vere ſandaracha eſt, vt quæ per ſe in metallis naſcatur, ſed ſola coloris ſimilitudine, hoc modo ſandycem fieri primum prodidit Dioſcorides: aſſenſerunt Galenus, Aetius & Paulus, qui præterea ſandycem συρικὸν dici ſcripto reliquere. Solus Plinius & Syricum à ſandyce diuerſum facit, & ſandycem docet fieri ex ceruſſa toſta, æqua parte rubrica admixta. Verũ quia ſandyx res eſt non naturalis ſed factitia, potuit varia arte præparari & adulterari. Nam & hodie, vt nunquam ceſſat fraus, lateres teruntur in farinam, qua ſandyx adulteratur. Cæterum Plinius ſcribit ſe animaduertere Virgilium exiſtimaſſe ſandycem herbam eſſe illo verſu qui in Bucolicis habetur:

Sponte ſua ſandyx paſcentes veſtiet agnos.

In qua ſententia fuit etiam Seruius, qui de herba interpretatus eſt, de qua ſandycinum colorem tingi dicit, & varanam à ruſticis vocari. Eumque poſtea ſequuti herbam depingunt delicatæ olfacturæ, caule breui & in alijs fœniculo ſimilem. Verum miror vnde id in mentem Plinio venerit. Neque enim de herba Virgilius dixit ſandycem, ſed de coloris genere. Tantam enim ſæculi felicitatẽ eo loco ominatur, vt tincturam lana deinceps deſideratura non ſit, quoniam cum in pratis oues paſcẽtur, non ex ſandyce quidem, quam nullam in pratis eſſe reperio, ſed quauis herba, earum vellera & muricis, & croci, luti & ſandycis ſimilia ſua ſponte euadent.

Eſt & σάνδυξ collyriũ ἁπαλὸν καὶ ἄδηκτον, quod & συρικὸν Aetius ſcribit appellari lib.7. quo loco ipſius compoſitionem exponit. Sic autem vocatur, quod recipiat ceruſſam vſtam quam σάνδυκα & συρικὸν appellari ſupra diximus.

Fit ex ſandyce ceratum egregium quod ſpeciali nomine [illegible] à veteribus appellatum eſt, cicatricem inducens tibiarum vlceribus antiquis & malignis. Recipit autem ſandycis libram vnam, olei dulcis libras duas. tamdiu coquuntur dum manus non inquinent.

Σανιώδεις. dicuntur ij quibus thorax tabulæ ritu anguſtus eſt, vt ſcribit Galenus lib.2. de temperamentis. Deriuatur ἀπὸ τῆς σανίδος quod aſſerem ſiue tabulam ſignificat.

Atque inde σανιδώδεις potius legendum quidam cenſent.

Σάνταλον. nomen eſt à recentioribus Græcis vſurpatum. Eſt autem lignum quod India mittit. Huius tria ſunt genera. Candidum, rubrum, luteum. Tertio ordine refrigerant. ſed rubrum aliquanto cæteris exiſtimatur frigidius. Sicca tamen omnia in ſecundo receſſu ſunt.

Σαντονικὸν. dicitur hoc nomine tertia ſpecies abſinthij, regionis in qua naſcitur, cognomento.

Vt Galen. eſt author, quod & Dioſcorid. & Plin. confirmant, à Columella herba Santonica vocatur. vide ἀψίνθιον.

Σαξάμα. apud Galen.3. de aliment. facult. quæ & apud Martialem ſaxiana nominantur, ſunt Salſamentorum genus quoddam quæ Athenæo ἰξίνια dicuntur.

Σαπρίας οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Apud Athenæ. libr.1. ſic vocatur vini genus quoddam, conditi herbis in eo putreſcentibus ſeu marceſcentibus, odoremque illarum ex marcore ipſo concipientis.

Σαπρέλκωμοι. Diſcorid. 1. εὐπορ. c.186. illi dicuntur qui in tibijs habent vlcera Rheumatica, ægre ſanabilia, & maligna, vt conſtat ex eiuſdem lib.1. de materia medica c. de ficu.

Σαπρὸν. marcidum, non corruptum ſimpliciter, ſed cum corruptione tabidum, & generaliter quicquid vetuſtum diuturnumque eſt vt explicat Galen. comment.3. in lib. Hippocr. de fracturis; eſt & σαπρὸν idem quod χρονιῶδες, πάλαιον, δυσῶδες, ὀσμηγκῶδες, ita enim præclare Hippocrat. libr. de ſenſibus σαπροὺς odores (ſic enim vocat fœdos & graueolentes) proportione reſpondere ait ſaporibus multũ amaris, propterea quod vt ſapores amari ſunt δυσκατάποτοι, id eſt, deuorantur amare, ſic & ipſa σαπρὰ δυσανάπνευστά ἐστι, id eſt, putres odores ægre admodum ſpirando ducuntur: A voce σαπρὸν fit σαπρότης ξύλων apud Dioſcor. lib.1.c.112. Id eſt, caries lignorum quæ ex lignis veteribus, & caudicibus veluti farina colligitur, quæ vlceribus impoſita ea repurgat & ad cicatricem perducit.

Σάπων. ſapo. Gallorum inuentum eſt, inquit Plinius rutilandis capillis fit ex ſæuo & cinerẽ, optimus fagino & carpineo, duobus modis, ſpiſſus & liquidus. Talis quidem fuit prima eius compoſitio. Alij deinde varia adiecerunt pro arbitrio & vtentium commodo, vt Conſtantinus, cuius ſapo celebris fuit, adiectis ſaponi Gallico multis partim adſtringentibus, partim odoratis, vt habetur apud Paulum lib.7. c.13. & apud Aetium lib.6.c.54. Hodie qui apud Venetos paratur primas tenet, addito oleo, calce, ſale, & aliquando etiam odoratis quibuſdam.

Σαπωνατικὴ κονία. lixiuij genus eſt quo vtuntur ſaponarij. Poteſt etiam intelligi lixiuium ex ſapone paratum.

Σάρακος. Atticum nomen eſt, quo viciam ſignificant, vt author eſt Galenus lib. de alimentorum facultatibus: vel viciæ ſemen. Sed ſcribitur ibi etiam ἄρακος, quod verius eſt.

Σαρκωτικόν. opthalmi medicamenti nomen eſt ad oculorum epiphoras, deſcribitur à Galen. 4. κτ'

πῶν. c.7. φανὸν ab eodem quaſi lampas ſeu facula appellatur: vide φανὸν.

Σαρανίς. vide σαργανίς.

Σαρίπους. eſt ea quæ diſtractos & diſtantes habet digitos pedum, vt explicat Gal. in ſuo lexico Hippocratico.

Σάρδαι. piſces erant ex quibus laudatiſſimum fiebat τάριχον, vide πηλαμύδες.

Σαρδιαναὶ βάλανοι. Sardianæ glandes, quas aliqui caſtaneas appellant. Arbores ſunt haud incognitæ. Adſtringendi vim habent, & ſolæ inter fructus agreſtes alimentum memorabile corpori præbent, vt ſcribit Gal.

Σαρδόνια b

Σαρδόνη, ἡ σαρδόνιος πόα. vt eſt in vetere lexico & apud Paul. lib. 5. c. 51. Apuleio ſcelerata herba, non eſt vero aliud quam alterum ranunculi genus, copioſiſſimum in Sardinia, guſtus acerrimi, cuius eſu mentem adimi authores quamplurimi ſunt, atque ita contorqueri ora, vt riſus imaginem referant, qui Sardonius ob id dictus eſt, & abijt in prouerbium. Inter venena recenſetur à Dioſcor. lib. 6.

Cap. 14. vbi & fuſius enarrat quæ illius hauſtum ſequantur ſymptomata.

Σαρδόνιος γέλως. riſus ſardonius, id eſt fictus aut amarulentus, aut etiam inſanus inquit Eraſmus in prouerb. apud quem & de eius origine multa leges ex Græcis Grammaticis petita; illum vero riſum inducit herba ſardoa quæ eſt alterum ranunculi genus de quo in præcedenti voce.

Σαρκάζειν. Galenus apud Hippocr. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ſcribit varie à quibuſdam verbum hoc explicari. Dicitur quidem de brutis paſcentibus: ſed alij ſignificare volunt labra inter ſe tā vehementer committere, vt auellere & abſcindere partem aliquam graminis valeant: alij vero dētibus inferioribus & ſuperiore labro idem efficere: alij dentibus inter ſe ex vtraque parte commiſſis ſcindere, quod Galeno videtur veriſimilius locum eum Hippocratis explicanti.

Idem etiam in exeg. eſſe inquit idem quod diducto rictu, oſtenſiſque labris irridere, vel morſis labris ſubſannare. Suidas vero σαρκάζειν proprie de canibus famelicis dici vult qui oſſa carne denudant diducto rictu, ab eo factum eſt σαρκασμὸν apud Rhetoras irriſio quædam amarulenta, ſeu amarulentus iocus; Erotianus σαρκάζειν exponit μετρίως τὸν ἀνασπᾶν, eſt enim inquit εἶδος μετρίως τὸ σαρκάζειν.

Σαρκία. carunculæ dicuntur, quas à renibus excerni nonnunquam ait Hippocr. Aphor. 36. lib. 4. quas ſubſtantiæ renum vlceratorum partes reuera tum exiſtere ait Gal. in comment. Has tamen veras eſſe carunculas Gal. negat in commentatio, ſed οἷον σαρκία, & quaſi ὀρροβοειδῆ ſυνιστάμενα ſanguine craſſo in renibus aut in hepate exuſto.

Σαρκίτης. hydropis ſpecies qui & ἀνὰ σάρκα, & ἀνασάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδρωψ.

Σαρκοκήλη. ramex carnoſus. Eſt caro durior, quæ aliqua ſcroti parte increuit. Galen. tumorem eum in genere ſcirrhorum ſtatuit. In eo color ſui ſimilis vbique eſt. Proprie quidem de teſticulis induratis dicitur: nec tamen ad eos ſolos pertinet, ſed ad neruos etiam à quibus teſtes dependent, ſi eos duriores fieri contigerit, & ad tunicas, ſi quando inter eas caro increuerit. Cauſa eſſe poteſt interdum fluxio, interdum vero ictus, aut imperita poſt ramicis ſucciſionem curatio, aliaque omnia à quibus ſcirrhi inducuntur.

Pro σαρκοκήλη dicitur & σαρκωματικὸν πάθος apud Ægin. lib. 6. c. 63. Ramices appellauit Plin. lib. 20. c. 15. quanquam & Ramices pulmonis venas appellauit Plaut. in mercatore.

Σαρκοκόλλα. eſt lacryma arboris in Perſide naſcentis, thuris pollini ſimilis, colore ſubrufo, amara guſtanti. Inter gummi genera numeratur à Plinio. Sed & eodem nomine arbor ipſa cum lacryma ſua vocatur. Nomen habet quod vulnera glutinet: ſed & fluxiones ſiſtit.

Coquit etiam digeritque leniter, optimumque eſt pro oculis medicamentum. Trita enim maceratur aqua roſarum tribus diebus, tum ſiccatur, & pluribus diebus in ſucco rubi macetatur, ſiccaturque, poſtremo infunditur in lacte muliebri, denique ſiccatur.

Σαρκολαβίς, vel σαρκολάβος. forceps dicitur quo chirurgi vtuntur apud Paul. lib. 6.

Σαρκόμφαλον. eſt incrementum carnis in vmbilico mitis vel malignæ.

Σαρκόπυα. in Coac. vocat Hippocr. carunculas purulentas quales è furunculis excidere ſolent.

Σαρκοφάγος λίθος. lapis qui etiam ἄσσιος appellatur, de quo vide ſuo loco.

Σάρκωμα. eſt carnis in naribus præter naturam incrementum. Eſt autem eiuſdem cum polypo naturæ, vt ſcribit Paulus: differt autem à polypo vt habetur in medicis diffinitionibus, magnitudine & forma. Eſt autem polypus quidem ſarcoma, non contra Polypus enim ſimilitudinem piſcis polypi gerat oportet, cum σάρκωμα informe ſit potius carnis incrementum.

Σαρκωτικά. eſt medicamentum carnis producendæ vim habens. Nam quamuis carnis generatio naturæ opus eſſe videatur, iuuatur tamen illa quidem plurimum in replendo vlcere medicamentis quæ modice calefaciunt, moderate detergēt & purgant, atque minimum ſiccant nulloque modo adſtringunt. Talem namque τῶν σαρκωτικῶν facultatem eſſe oportet. Carnis enim generatio fit cum & membra ipſa quibus adnaſci vel circum naſci caro debet, in calore & frigore temperata fuerint, & ſanguis qui illuc affluit, tum qualitate ſalubris, tum quantitate moderatus. Verum calidiora paulo ipſa carne oportet eſſe ſarcotica, quo ſanguinem attrahant, neque vllo modo adſtringere oportet, ne quod influit repellant, ſordemque vlceribus arctius affingant, minimumque ſiccare, ne abſumant, ſed modice prorſus ſiccare quo in carnem denſetur. detergendi autem purgandique vi prædita eſſe decet, ne mala caro & vitioſa gignatur, ſi quid ſordis & vitij in ſanguine relictum ſit, ſed citra omnem morſum & acrimoniam.

Σάρξ. caro. tribus modis dicitur, vt author eſt Galenus lib. 10. methodi medendi: vno proprie, duobus improprie. Proprie quidem & abſolute dicitur pars corporis noſtri ſimplex, mollis, rubicunda, fibras muſculorum complectens. Quanquam non eas tantum complectitur, ſed etiam contra caloris interni impetum & vehementiam, atque externorum calorem, frigus, duritiem eas munit, fouet, nutrit. Gignitur ex ſanguine mediocriter ſiccato, & perdita regignitur. Ob id caro pars multi ſanguinis & calida dicitur, vnde & carnis abundantia ex ſanguinis copia naſcitur. Hæc caro partem plurimam

Digitized by Google

animalium ſanguine præditorum conſtituit. Ad hanc quoque reducenda eſt quæ in gingiuis, in glande penis, intus in digitorum radicibus, finibus medijs & lateribus & cuti ineſt. Quin & in plantis ipſis circa lignoſas & veluti neruoſas fibras ſuam quandam carnem Theophraſtus tribuit. Tu quoque in ferro rubigine exeſo carnem contabuiſſe, fibras ob duritiem reſtitiſſe deprehendes, ac modo eodem in lapidibus carie exeſis. Talis quidem eſt caro propriè dicta. Alterum autem carnis genus eſt impropriè dictum & nomine, vt ait eodem loco Galenus, carens, huic quidem finitimum, ſed tamen diuerſum, fibras omnes cordis, ventriculi, œſophagi, inteſtinorum, veſicæ vtriuſque, vteri, & ſi qua ſunt alia his fibris cuique proprijs prædita ambiens, his circumhærens & circumnaſcens & eas muniens contra calorem natiuum omnia populantem, atque etiam contra æſtum, frigus & cætera foris occurſantia. Quamuis autem membranis alijs fibtæ non ſint, tamen his quandam carnem propriam negare non poſſumus, cum ſanis & bene nutritis membranæ huiuſmodi ſint habitiores, & magis corpulentæ, attenuatis verò quacunque de cauſa ſint magis tenues. Tertium vero & vltimum carnis genus eſt propria cuiuſque viſceris ſubſtantia, quam Eraſiſtratus παρέγχυμα, hoc eſt affuſionem, appellauit. Ea viſceris cuiuſque actionis cauſa eſt. Talis eſt cerebri, pulmonum, hepatis, lienis, renum caro, ſeu id totum quod venis, arterijs, neruis, ſtomachi præterea folliculo fellis quidem ab hepate, vreteris vero à rene ademptis reliquum manet. Per hanc carnem cerebrum animalem ſpiritum elaborat, pulmo aerem, hepar chylum & ſanguinem, lien craſſum & fæculentum ſanguinem trahit & ſibi concoquit, renes ſanguinis portionem ad ſe nutriendum idoneam, & lotiũ quod veſicæ mox tranſmittunt. Caro hæc omnis ceu ſtœbe quadam & farctura, vt ait Galenus, tum viſcerum vaſa firmat, & ſpatia horum media opplet, tum fibras ipſas tam muſculorum quàm partium aliarum, quibus fibris vndique circumiecta eſt, munit, & roborat ne facile contũdantur aut rumpantur: adhæc contra frigus & æſtũ hæc omnia defendit. Cadenti enim aut cubanti caro fit ſubſterniculum molle: dum vero contunditur, fit operimentum penicillis ſimillimum: cum vulneratur, propugnaculum, contra frigus calfacit, contra æſtum eſt vmbraculum.

Σὰρξ. Græcis etiam interdum accipitur quod nos Gallice *charnure* dicimus, hoc eſt, pro ipſa cute extima apud Dioſcorid. lib. 1. c. 30. quam ibi ait olei affrictu maxime leniri & emolliri. Sed & in plantis ſuccus, & craſſum quod in ſtipitibus & analogis dicitur lignum, σὰρξ per tranſlationem appellatur à Theophr. 1. de cauſ. plant. c. 4.

Σαξιφραγονὶ

Σαξίφραγον. Romanis ſaxifraga. frutex eſt ſurculoſus, in petris & aſperis locis naſcens, epithymo ſimilis: vt apud Dioſcor. legitur.

Notandum vero apud Dioſcor. triplicem eſſe vocis huius ſcripturam σαξίφραγον, σαξίφραγγον, & σαξίφραγγα, ex quibus poſteriores duæ Latinam appellationem tibi repræſentabũt, ſi ex prima ſyllaba ſuſtuleris. ς. nam ſaxifragam ſeu vt apud Plinium eſt ſaxifragum dixerũt Latini, non modo quod in ſaxis naſcatur, vnde & ſαξίφραγον appellant nonnulli, verum etiam quia calculos mire pellit è corpore, frangitque, vt cum Dioſcor. tradit Plinius.

Σατυριακή. nomen antidoti cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. c. 2.

Medicamentum eſt dictum quod penem erigat.

Σατυρίασις, & σατυρισμός. huius vocis apud medicos ſignificatio multiplex eſt, quas omnes ſigillatim hîc recenſere & enucleare lubet, quia non vbiuis ſic explicatas fortean repereris, ſignificatorum vero plurimis aut fortaſſis omnibus à ſimilitudine hoc nomen impoſitum videtur.

Et primo quidem ſignificat elephãtiaſim apud Aretæum, Aetium & Galen. lib. de tumoribus præter nat. propter ſimilitudinis vultus rationem cum Satyris, ſicut enim in elephantiaſi, ſic in Satyriaſi, fœdus aſpectuque horridus vultus eſſe ſolet: propter & oſſium temporalium ſiue genarum eminentiam quæ in vtroque hoc affectu ſimilis eſſe aſſolet, propter & ſummam libidinem quæ vtriſque ineſt.

Secundò, ſignificat σατυρίασιν eminentias oſſiũ atque exuberationes quæ circa tempora fiunt, ſic & Galen. referente lib. de tumor. præter nat. c. 15. apparent enim in partibus temporum, quædam ob oſſium eminentias, tubercula, nec deeſt ijs quoque ſimilitudinis Satyrorum ratio, circa enim tempora vtrimque cornua Satyris naſci ferunt Poëtæ: Hippocr. aphor. 26. lib. 3. hanc vocem hoc eodẽ ſenſu videtur vſurpaſſe quanquam illic plurimi interpretes ſumunt pro eminentibus iuxta aures glandularum tumoribus ſic docente Galen. in exeg. vbi & tamen non σατυριασμοὶ, ſed σατυρισμοὶ ſcriptum legimus, vide σατυρισμοὶ.

Tertiò, ſignificat præter naturalem ac non deſiſtentem pudendi tenſionem docente Gal. lib. de tumor. cap. 15. (ſic enim legendum in eo loco eſt παρὰ φύσιν, id eſt, præter naturam, & non vt male in quibuſdam codicibus habetur κατὰ φύσιν ſecundum naturam, id quod interpres Horatius Limanus non aduertit) vbicumque igitur de Colis affectibus loquitur Gal. priapiſmum duntaxat nominans, Satyriaſmum intellexiſſe, illo etiam nomine videtur vt 6. de loc. affect. c. 6. & 3. de ſympt. cauſ. c. 4. & 14. meth. c. 7. & 8. & lib. de morbor. different. c. 9. & 9. κατὰ τόπ. c. 7. Nam & Priapum quem Poëtæ finxerunt huiuſmodi colem habere, ſtabilem ſcilicet & erectum, & vnde πριαπισμὸς vocatur, Aet. lib. 12. c. 32. Satyrum extitiſſe inquit, & quanquam à priapo diuerſos fuiſſe Satyros aiunt, eſſet tamen ſimilitudinis cuiuſdam ratione facilis vnius pro altero vſurpatio; nimirũ vt Priapo erectus perpetuo colis pingitur, ita & Satyri procaciſſimi ſunt, ſalaciſſimi, & erectum ſemper penem geſtantes: à quo virili membro quod σάθην Græci nuncupabant, Satyros dictos eſſe volũt nonnulli; his & de cauſis herba venerem ſtimulans ab ijſdem fuit Satyrion nuncupata, à quibuſdam teſte Dioſcorid. lib. 3. c. 136. σατυρικὸς; quin & vt Plin. inquit, lib. 26. c. 10. In totum quidem Græci, quum veneris concitationem ſignificare volunt Satyrion appellant: Galeni ſententiæ aſtipulari videntur Oribaſ. lib. Curationum c. 128. & Trallian. lib. 9. c. 10. quia nullam de Satyriaſi mentionem facientes, ſed de ſolo priapiſmo Galenum inſequuti eſſe omnino videntur; Definitionum vero Medicarum author oppoſi-

tum

tum potius obſeruaſſe videtur, ſicut enim Gal. ſub priapiſmo Satyriaſmum comprehendebat, ſic ille ſub Satyriaſi Priapiſmum intellexit, cum nulla de priapiſmo mentione facta ſatyriaſim his verbis definiuit, affectum ſcilicet cum genitalis membri tenſione, ſimul diſtentis huius particulis; ſunt autem inquit, quibus & ſeminis eiaculatio cum voluptate fiat, mente autem exturbantur, & neruorum tenſio ac ſeminis etiam fit: Eſt ergo ſatyriaſis hoc tertio modo ſompta ex ἐμφυσημάτων ſiue inflammationum genere, cuius ſcilicet cauſa eſt flatuoſus ſpiritus propriam colis ſubſtantiam vniuerſim complens ac diſtendens: vide plura in voce πριαπισμὸς.

Quarta σατυριάσεως ſignificatu Pauli definitionem comprehendet; ille σατυρίασιν à priapiſmo diſtinxit l.3.c.56.& 57. adeo vt longe diuerſos affectus conſtituat, quamobrem etiam diſtinctis ſeorſim capitibus de vtriſq; egit, & quidem cap. 56. de ſatyriaſi ſic ſcribit; illa pudendi palpitatio eſt quæ cuidam ſpermaticorum vaſorum inflammatoriæ affectioni cum tenſione ſuperuenit, hæc palpitatio niſi finiatur, in ſeminariorum vaſorum reſolutionem aut conuolſionem delabi conſueuit, ac qui conuulſi fuerint celeriter intereunt, obeuntes autem ventre inflantur, & frigidum ſudorem emittunt, & mulieribus quoque ſed raro hoc mali accidit: deinceps vero ſeorſim ſic de priapiſmo loquitur cap. 57. Priapiſmus eſt firmum & ſtabile genitalis incrementum, quod in longum atque circulum latumue intumeſcit citra veneris appetentiam, flatulentus nimirum ſpiritus qui particulam in tumorem attollit, ex humoribus craſſis & viſcoſis, modici caloris opera procreatus: atque in hac diſtinctione conſtituta Paulom ſequuntur Auicēna halyabbas & Raſes, quoad morborum quidem naturas ſpectat, quanquam quod ad nomina pertinet determinate nihil poſſimus, cum Arabicis barbariſque atque corruptiſſimis nominibus vtantur: inſuper in hac Pauli distinctione notandum, ex Pauli ſententia, quin & ipſius Aetij, ſatyriaſim non viris modo ſed & mulieribus accidere, quod recte de priapiſmo dici non poteſt, quoniam dicere mulierem laborare tentigine ridiculum ſit. Conſequitur autem mulierum ſatyriaſim vt ex Sorano refert Aet. pudendorum ingens pruritus cum dolore, vt manus ſubinde locis admouere cogantur, & intolerabili veneris deſiderio contabeſcant, quippe ſalſi; & acris humoris affluxus eas pungit & ſtimulat, vicinæque vtero partes pariter inflammantur; nec tamen illæ coitu leuantur, ſed potius irritantur, quod propter locorum diſtenſionem, meatuumque anguſtiam quam inflammatio efficit, ſemen excernere nequeant, maiorque ſemper humorum copia ad locum affectum affluat.

Quinto ſignificat σατυρίασις apud Hipp authore Gal. in exeg. prælonga tubercula partium adenoſarum circa aures, ſicq; intellexiſſe Hipp. 3. aphor. 26. opinamur voce σατυριασμοὶ. ſi quidem hanc vocem in aphoriſmo citato poſitam admiſeimus, multi enim codices Hippocratis illam non habent: huius autem ſignificationis ratio à ſimilitudine ſatyrorum ducta eſt, in quibus ſub ipſas aures huiuſmodi tubercula viſuntur Cælio Rhodigino teſte l. 14 lect. antiq. c. 8. hæc autem Hipp. in aph. citato pueris contingere inquit iam grandioribus factis, id eſt circa 12. vel 13. annum propter pituitæ abundantiam: Quidam tamen hac voce in citato aphor. pudendorum intentiones intelligi crediderunt vt Gal. in exeg. refert.

Σατυρίας. Ariſtoteli lib. 4. de generat. animal. idem quod σατυρίασις elephantiaſin ſignificans.

Σατύριον. folijs exit conuexis ad terram, rumici aut lilio proximis, ſed rubris, minoribus, caule nudo, cubitali, flore lilij candido, radice bulboſa, mali modo exuberante, cortice rufo, intus oui modo album includitur, ſapore dulci, guſtu iucundo. Alij τρίφυλλον, hoc eſt trifolium vocãt, quoniam tribus; folijs exeat. Rura teſticulum ſacerdotis nominant. Eſt & aliud genus quod ἐρυθρόνιον ſiue ἐρυθραικὸν cognominant, lini ſemine maiuſcolo, & firmiore quam viticis. præterea nitido ac læui. Eſt & Plinio genus aliud quod ſatyrion ἐρυθρόκολλον appellant, ſemine viricis maiore leui, duræ radicis, cortice rubro: intus album includitur, ſapore ſubdulci. fertur in montoſis inueniri. Venerem etiam ſi manu teneatur, radix ſtimulat: magis adeo ſi bibatur in vino auſtero.

Inde apud Memmium bibiſſe ſatyriũ legimus, pro ad libidinem incitatum eſſe & inflammatum, ex illius herbæ virtute.

Σατυριασμοὶ. ſunt circum aures prolixi tumores durarum concretionum carnis in ſeipſam conuolutæ. Quidam autem pudendorum intenſiones intellexerunt: vt ſcribit Gal. in lexico Hippoc.

Sed vide ſupra quintum ſignificatum vocis σατυριάσεως.

Σαυρίδιον. naſturtium, herba à figuræ ſimilitodine. Eadẽ & cardamũ vocatur Gal. in lexico Hippoc.

Σαυσαρισμὸς. dicitur aridæ linguæ & hærentis affectio, linguę hæſitatio. Budæus ex Gaza apud Ariſtotelem probl. ſect. 27. vbi de excãdeſcentibus loquens ſcribit, ἐπεὶ τὸ γε ξηρὸν πτύειν, καὶ ὁ σαυσαρισμὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα γίνεται διὰ τὴν ἀναφορὰν τοῦ πνεύματος ἅμα καὶ θερμοῦ: id eſt, nam & ſiccum expuere & linguam hærere & reliqua huius ſpiritus elatio facit & ſanguis.

Σαχὴν κρέας. Gal. part. 24. comment. 3. prorrhet. carnes dici à Græcis ſcribit, quæ diem vnum vel duos à iugulato animali aſſeruatæ ſunt, quas alio nomine ἕωλα & φάδυεα ſeu φαδυεὰ vocant Galli dicunt *morrifiées*..

Σεβεστὸν. apud pharmacopolas myxa & myxaria dicuntur. Arbor eſt in Ægypto proueniens, ſed nunc familiaris Italiæ. Hodie vulgo ſebeſten dicuntur. Mediã in calore & frigore ſedem tenẽt.

Σεβηριανοῦ κολλύριον. eſt aridum collyrium quod ad Seuerianum authorem refertur, conſtans ceruſſæ vncijs VIII. Cadmiæ vncijs IIII. ſalis ammoniaci vncijs II. piperis vncijs II. folij vncijs IIII. Aetius. Vim haber leniendi. Eius meminit Paulus lib 3. cap. 22. eoque in acribus oculorum vlceribus vtitur, & κολλύριον ἁπαλὸν appellat. Meminit & ξηροκολλυρίου τοῦ σεβηριανοῦ Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπ. ex Aſclepiade non multum differente ab Aetio deſcriptione, niſi quod ceruſſam non habet.

Puluerem hunc ξηρὸν τὸ σεβήριον vocat Trallian. l. 2. c. 5. & commendat ad ὀξυδερκίαν.

Σεβήρου κολλύριον. duplex habetur apud Aet. lib. 7. c. περὶ ξηροκολλυρίων.

Τὰ Σείοντα κεφαλὴν. caput concutientia, apud authorem prorrhet. ſect. 3. part. 51. hac voce quid indicetur obſcurum admodum eſſe ibidem docet Galen. qui à quibuſdam ſic dicta eſſe capitis omnia ſymptomata generali quadam voce ait, ab alijs in palpitationibus pulſationibuſque

Digitized by Google

» venatum temporalium, vel tremulis vel qoo-
» dammodo vibrantibus, motionem quandam to-
» tius corporis.

Σειμασία. Atotxo morbi inſultum & ſignificatio-
» nem aut ipſam acceſſionem ſignificat.

» **Σειρίασις.** vide σειρίασις.

Σεῖσις. quartum eſt quod in ſpina incidit vitium, vbi vertebræ in loco quidem ſuo manent, ſed earum compago dimouetur. Sunt autem alia tria eius vitia, κύφωσις, λόρδωσις, σκολίωσις, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σεῖσις τοῦ ἐγκεφάλου. cerebri concuſſio quæ fit cum
» cerebrum intra caluariam violenter plaga vel
» caſu concutitur; fit & ex alto præcipitatis aut
» ad durum corpus vehementius alliſo capite, aut
» eodem percuſſo obtuſo telo, quod non incîdat,
» ſed contundat: ex eo ergo σεῖσις hoc eſt concuſ-
» ſio non diſruptis aut loco motis partibus quod
» ſub ſenſum cadat, ſed elaxatis, quomodo in ſpi-
» na σεῖσις eſt, ſoluta compage vertebrarum elaxa-
» tis vinculis, ſed vt nec intro, nec foras, nec in la-
» tera dimotæ ſint aut luxatæ.

Σεκάλη farrago. gallice *ſegle* dicitur. frumenti genus eſt ſtipula & culmo triticeo, graciliore ac proceriore: ſpica innocentioribus ariſtis horrente, non erecta ſed ſemper procumbente, & ideo rubigini, quod imbres retineat, opportuna: grano glumis explicito, & ob id caduco, triſti, nigricante, ſtrigoſo. Secale spanes quam optime noſtra natio nouit. qui etſi nigricet, & eius vſus ſtomacho ſit grauis, per annonæ tamen inopiam ieiunia vulgi ſatiat, & inediam explet.

Σεληνίαι. caluos appellari ioco populari dixit Sy-
» neſius in caluitij laudatione, equidem arbitror
» cum caluitium anteriorem partem ad verticem
» vſque populari ſoleat atque nudare reliquo ca-
» pite piloſo & denſo, ſpeciem efficit lunæ corni-
» culatæ, dum area media pilis vacet; Lucere vo-
» lunt alij caput caluorum.

Σεληνιακὸν. nomen eſt τοῦ κύφεως ſic dicti qood lunæ ſacrum dicatumque fuerit, eique adoleretur: vel quod viginti & octo medicamentorum miſtura conſtet, quot diebus Luna curſum menſtruum peragit. vide κῦφι.

Σεληνιακὸς etiam à Tralliano is dicitur qui morbo
» comitiali laborat.

Σέλι. τὸ σίσηλι, apud Hippoc. vt ſcribit Gal.

Σελινίτης οἶνος. vini genus ex apio compoſiti, cuius deſcriptio habetur apud Dioſcoridem, & apud Conſtantinum Cæſarem lib. 8. cap. 29.

Σελινῖτις. dicitur à quibuſdam ὁ χαμαίκισσος, vt habetur apud Dioſcor.

Σελινοειδής. ſpecies braſſicæ quæ & σελινουσία dicitur.

Σέλινον apium. Eſt herba hortenſis, caule concauo, tenuiter ſtriato, multiſque ramulis brachiato, folijs tripartitò diſſectis & leniter criſpis, oris leniuſcule laciniatis, floſculo candidulo & minuto, nudo ſemine, radice ſingulari, ſuauiter olēte, biennio fere durans, perpetuaque fronde virens. Eſt autem vſque adeo calidum, vt & vrinas & menſes cieat. Flatus quoque diſcutit, idque magis ſemine quam herba, quod valde calidum acre, & tenue eſt. Id credo noſtrum eſſe vulgare petroſelinum, noſtrumque apium vulgare eſſe Dioſcoridis & Galeni ἐλεοσέλινον, quod palodapium dicitur.

Σελίνῳ autem ſiue apio is quondam honos fuit in
» Achaia vt illo coronarētur victores ſacri certa-
» minis, & defunctorum feralibus epulis dicare-
tur, & vt Plutarch. inquit, vt illo ſepulchra co- «
ronarentur, vnde vetus adagium, indigere apio, «
de ijs qui profligata valetudine vtuntur: Sed & «
ab apio nonnulla manarunt alia prouerbia quæ «
apud Eraſmum videris, & potiſſimum hæc duo, «
apio eſt opus; &, Ne inter apia quidem ſunt. «
Porro etiam σέλινον heſychio pudendum mu- «
liebre dicitur. «

Σελινουσία. ſpecies eſt τῆς κράμβης apud Athenæum, ſic dictæ à criſpitudine foliorum, ideo quod ea in re apium videatur imitari. dicitur & σελινοειδής. Eſt & σελινουσία terræ nomen apud Galen. de ſimplicium medicam. facult. libr. 9. Abſterſoriam facultatem habet moderatam, citra morſum exſiccat, tum neque manifeſte calefacit, neque refrigerat. Similes habet Chia terra facultates.

Σεμίδαλις. ſimilago. Eſt farina ex tritico communi facta, ex qua factus panis σεμιδαλίτης dictus eſt, cui ſecundum inter panes bonitatis locum aſſignat Gal. lib. 1. de aliment. Primum enim tribuit τῷ σιλιγνίτῃ, hoc eſt ſiligineo, vt qui ex puriſſimi optimique tritici farina quæ σιλίγνις dicitur, conficiatur. Ex quo apparet quid diſcriminis ſit inter ſimilaginem & ſiliginem. Hoc enim nomine optimum triticum vel eius farinam, illo autem paulo deterius & commune veteres deſignabant, in quo quod potiſſimum eſt pollen dicebatur, vt flos in ſiligine, quemadmodum annotauit Plinius lib. 18. c. 10.

Σεμιδαλίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi ordine alphabetico «
inſigniores panum differentiæ explicantur. «

Σεσαμοειδής. herba quam & ὄρχιν & τετόρχιν appellari ſcribit Paulus lib. 4. cap. 25. Aetius vero libr. 15. deſcriptione emplaſtri διὰ σεσαμοειδοῦς, duo nomina ſimul coniunxit, σεσαμοειδῆ τετόρχιν appellans. Apud Aetium & Paulum ſcribitur σεσαμοειδής.

Σερραφῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum «
differentiæ explicantur. «

Σηρικά. Galeno fuerunt quæ alio nomine zizipha dicuntur. Officinæ barbaros imitatæ iuiubas hodie nominant. Sunt autem praui ſucci poma, nec concoctioni nec ſtomacho facilia.

Ægre enim concoqui & ſtomacho incom- «
modare & parum alere Paul. tradit lib. 1. c. 81. & «
Gal. 2. de alimentis edullium eſſe inquit, mulier- «
cularum & puerorum effrenatorum quod pa- «
rum nutrit, ægre concoquitur & ſtomacho in- «
commodum eſt, nec præterea quidquam de ſe- «
ricis apud Græcos & Latinos ſcriptores repe- «
rio, vno Plinio excepto, qui alterum tuberū ge- «
nus à colore ſericum dictum ſcribit (eſt autem «
color ſericus ſubflauus) neque alia eſſe exiſtimo «
Plinij ſerica, quam ea quæ Gal. & Paulus cog- «
nouere, cum non alia apud populos vllos eſſe ex «
vllis ſcriptoribus conſtet; de his plura leges «
apud Cornar. ſuis in Æginetam commentarijs, «
contendentem ea non eſſe quæ zizipha vocan- «
tur: dicuntur autem & σιρικά per ι. «

Σέρις. herba eſt duorum generum. vna ſylueſtris quæ πικρὶς & κιχώριον vocatur, altera ſatiua, latioribus folijs, ſtomacho quam hortenſis vtilior, quæ iterum in duas ſpecies digeritur. vna folio latiore prodit lactucarum ſimilliſima, altera anguſtiore eſt folio & guſtu amara. Eſt autem olus ſubamarum, admodum refrigerans & humectans cum adſtrictione nonnulla. Dioſcorides ab aliquibus τὴν χονδρίλλην ita appellari tradit.

Σερίφιον. dicitur hoc nomine abſinthium marinum,
quod eſt ſecunda abſinthij ſpecies. Dicitur etiã
σέριφον à Dioſcoride, Galeno & Paulo. vide
ἀψίνθιον.

Σέσελι. herba eſt cuius multæ pro natali ſolo diffe-
rentiæ ſtatuuntur. Aliud enim Maſſilienſe dici-
tur, folijs fœniculi, craſſioribus, caule vegetio-
re, vmbella anethi, in qua ſemen oblongum, an-
guloſum, guſtu acre. radix longa eſt, iucũdi odo-
ris. Aliud eſt Æthiopicum quod folia habet he-
deræ, minora, & ad periclymeni modum oblon-
ga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita ex-
tenſis, ramis ſeſquipedalibus, capitulo anethi, ſe-
mine in tritici morem denſo, nigro, amaro, Maſ-
ſiliẽſi odoratiore & acriore, multum ſuaui. Aliud
ab his habetur Poloponenſe, cui folia cicutæ, la-
tiora, craſſiora, caulis ſupra Maſſilienſis magni-
tudinem, ferulaceus & latus. In cacumine vm-
bellam habet, in qua ſemen latius, odoratum
& carnoſum pendet. Inuenitur & ſeſeli Cy-
prium, quod à quibuſdam κίκι, id eſt ricinus, ap-
pellatur, vt habetur apud Dioſcoridem. Hero-
dotus σιλλικύπριον vocat.

Σεσηπυιμένος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ recenſentur & explicantur.

Σεσηρός. διεστὼς καὶ ἀνεῳγμένον, hoc eſt, diſtans & aper-
tum. Sic vocatur ab Hippocrate vlcus hians,
metaphora ſumpta ab ijs qui ringuntur. Nam
σεσηρέναι proprie ſignificat labra diducere denti-
bus commiſſis, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς
τὸ περὶ ἀγμῶν.

Σευτλομάλαχον. olus eſt à recentioribus Græcis no-
minatum quaſi maluacea beta, quod forte figu-
ra & denticulato ſeminis habitu betam, molli-
tie maluam repræſentet. Id vere videtur quod
vulgo ſpinaceum vocant.

« Σῦμα. podex ſicut & πύγος apud Theocr. Idyll. 5.
» Σημασιν. vide σημασίη ſupra.

Σημεῖον. ſignum id omne vocatur quod ſenſibus
» noſtris obuium, aliud quidpiam latens & oc-
» cultum comitatur, ſic ſymptoma quia conſpi-
» cuum, interioris occultique morbi è quo fluxit,
» expreſſum eſt ſignum; ſic & cauſa euidens, vitio-
» ſus corruptuſque cibus, morbi quem procreauit
» index eſt: eſt autem ſignum genere duplex, de-
» monſtratiuum & prognoſticum: his nonnulli
» ἀναμνηστικὸν, id eſt commemoratiuum adiecerũt,
» quo præterita corporis conſtitutio memoria re-
» petitur; demonſtratiuis præſens indicatur con-
» ſtitutio, Prognoſticis futura præuidetur: ſigna
» prognoſtica non cõtinuo vt morbus inuadit, ſed
» aliquanto poſt tempore ſe proferunt, hincque
» mox apparentia, & ſupereminentia ἐπιφαινόμενα
» & ἐπιγινόμενα nũcupari ſolent: ea genere quidem
» triplicia ſunt, alia coctionis vel cruditatis, alia ſa-
» lutis vel mortis; alia decretoria: & in vnoquoq;
» genere, alia ſalubria, alia inſalubria, alia neutra:
» Salubria demonſtratiua quæ corporis natura-
» lem conſtitutionem & bonam humorum com-
» moderationem commonſtrant: Inſalubria alia
» quidem morbi ſpeciem declarant, vt pulſus ce-
» ler, frequens & inæqualis febrem, mollis & vn-
» doſus pulmones molliorem ue partem affici; alia
» morbi cauſam vt plethoræ & cacochymiæ ſi-
» gna: in vnoquoque porro genere, alia propria
» ſunt & inſeparabilia quæ propriam rei eſſentiam
» perpetuo comitantur, neque poſſunt ab ea ſe-
» iungi; ſtatim pariter cum morbo inuadunt, pari-
» terque deſinunt, vnde comitantia & ſimul appa-
rentia nuncupantur, ita quidem lateris dolor «
pungenti ſimilis, ſpiratio, tuſſis, & acuta febris, «
propria dicuntur ſigna pleuritidis; alia dicuntur «
aſſidentia, quæ alias cum morbo inuadunt, aliàs «
ſuperueniunt, alias neque omnino adſunt, proin- «
de nec propria nec inſeparabilia ſunt, ſed multo- «
rum communia: Sic dolor ad iugulum vel ad «
ilia pertingens, & in latus ęgrum quam in ſanum «
decubitus facilior, nõ propria ſed aſſidentia ſunt «
pleuritidis ſigna, quemadmodum & capitis do- «
lor qui febri non aſſiduus comes aſſiſtit. «

Σημείωσις. apud medicos animaduerſionem ſeu ob- «
ſeruationem ſignificat, qua cognitis nonnullis «
alia cognoſcuntur quæ ignorabantur. «

Σημειωτική. pars eſt medicinæ, ſignorum omnium
differentias & vires expendens. Cum autẽ ſigna
multipliciter dicantur, vt Galenus in arte parua
ſcripſit, certum eſt ad iſtam partem omnium
contemplationem pertinere, ſed eorum maxi-
me quibus per morbos & præterita inueſtiga-
mus & præſentia cognoſcimus atque futura
præuidemus, ſicut ab Hippocrate proditum eſt
initio lib. prognoſticωn.

Cum autem σημειωτικὴ ſit triplex vt notauit «
Stephanus Athenienſis, ἰδιωτικὴ quæ vulgaris «
eſt; ἐπιστημονικὴ quæ ſcientifica, & τεχνικὴ quæ ar- «
tificialis; hac ſola poſtrema vtitur Hippocr. «
quippe qui ſignis ipſius artis proprijs ad cognoſ- «
cendas ægritudines ipſarumque euentus vta- «
tur. «

Σηπεδὼν, όνος: putredo; apud medicos autem σηπε- «
δόνες non ſolum putredines dicuntur, ſed etiam «
vlcera putrida ſeu vlcera putreſcentia, nam «
apud Dioſcor. lib. 5. c. 6. σηπεδόνας καθαίρει, Her- «
molaus vertit, putredines purgat, Ruell. vero «
& Marcellus, putreſcentia vlcera purgat; Cel- «
ſus apud Hippocr. σηπεδόνας interpretatur Can- «
cros, vt cum ait στομάτων ἑλκώσιας καὶ σηπεδόνας αἰ- «
δοίων, vertit, vlcera oris, cancros in obſcœnis: «
Polluci σηπεδὼν eſt ἕλκος νομὴ, κακοῦ, ὑπόχει, δυσώ- «
δες, quod vitium (inquit) os maxime infeſtat, «
ita vt interdum dentes oſſaque abſiſtant. «

Σηπεδονώδεις. ij appellantur qui ſunt ad putredinem «
proni Gal. 8. meth. c. 7. «

Σηπεδονῶδες φάρμακον. putrefaciens pharmacum ſeu «
medicamentum: eſt illud in genere τῶν δηλητη- «
ρίων, & σηπτικὸν καὶ σηπτὸν vocatur, eſtque quod «
tum humorum tum corporis naturam labefa- «
ctat & cum fœtore quodam corrumpit: eſt au- «
tem illud inſito nobis calori aduerſiſſimum, vt «
cuius vim atque ſubſtantiam prorſus demolia- «
tur; Quod frigidiſſimum & veluti 4. eſt ordi- «
ne naturalem certe calorem extinguit, interi- «
mitque partem, idque ſenſim ac plerumque ſine «
ſenſu, σηπτικὸν tamen id appellare non licet, ſed «
id ſolum quod ſumma caloris acrimonia, in- «
ſitum nobis calorem aut diſſipat aut in ig- «
neum conuertit, ſimulque qualitate maligna «
humorem primigenium diſſoluit, & totam «
partis ſubſtantiam tabefacit atque colliquat, & «
putredinem cum fœtore inducit; id igitur ſum- «
mi eſt caloris, in ſubſtantia moderatè craſſa, «
nam tenuior à noſtro calore facile vinci diſſipa- «
rique poſſet: hoc in genere ſunt auripigmen- «
tum ſeu Arrhenicum, tum purum, tum ſubli- «
matum, ſandaracha, Chryſocolla, aconitum, «
dryopteris, pytiocampe, quæ nonniſi repreſſa «
crebra lotione ex ſucco portulacæ, limonum, ſo- «
latri, aut ſempeniui vlli vlceri adhibenda ſunt, «

» debentque cerato leni permiſceri, parua copia,
» & in parte quæ à principibus procul abſit, peri-
» culoſus enim omnino iſtorum vſus, nec certe
» ad Chirurgiam neceſſarius, cum ſine fructu illo
» pernitioſa ſint, nec enim partem quam attige-
» rint vt cauſtica vrunt, nec cruſtam inducunt, ſed
» quam corrumperint, ita relinquunt, arte exciden-
» dam.

» Σηπτικὰ ἔμπλαστρα. deſcribuntur à Celſo l. 5. c. 19.

Σηπτικὴ κοιλίη. Hippocrati libello περὶ ἀνατομῆς de vē-
» triculo dicitur vbi fit cōcoctio, velut cibos con-
» coquens aut putrefaciens, eadem ratione qua
» Ruffo Epheſio ἡ γαστὴρ τὰ σιτία κεχυμένη.

Σηπτόν. vox vſitata Dioſcoridi pro putredinibus,
» (quidam putrilagines appellant) ſeu putreſcen-
» tibus vlceribus quanquam Hippoc. in Epid. Ea-
» dem voce puſtularum genus quoddam ex pu-
» tredine ortum ſignificare videtur: Sed & σηπτῶν
» nomine, ſubaudi φαρμάκων medicamenta à Dioſ-
» coride ſignificantur quæ Plin. ſeptica vocare
» non dubitat, Celſus vero quæ ſic exedunt ne
» erodant.

Σήραγγες. appellantur à Ruffo ramuli ad plexum
» gutturis qui βρόγχια, & ἀορταὶ vocantur: Gaza
» vero apud Ariſtotem l. 5. de hiſt. animal. σήραγγας
» rimas, cauernas & fauces interpretatur: ex
» Dioſcor. autem l. 4. c. 267. σήραγγας ἔχων λεπτὰς
» pro fiſtulas habens tenues Ruellio interprete,
» aut tenues habens diſcurrentes venas vt Mar-
» cellus expoſuit.

Σηραγγῶδες. laxum, rarum, multis foraminibus diui-ſum, hæc enim foramina σήραγγες & σήραγγες vocantur. & tale corpus σηραγγῶδες & σηραγγῶδες, hoc eſt, foraminoſum: vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

» Διὰ σηρικοῦ. medicamentum ex ſerico deſ-
» cribitur à Trallian. & commendatur ad puris
» confectionem l. 3. c. 7.

Σησαμὶς ἡ

Σησαμίτης. idem quod σησαμοειδὲς, vt habetur apud Dioſcoridem, de quo mox.

Σησαμοειδὲς. planta eſt duo generum: vnum magnū, alterum paruum eſt. Magnum Anticyrenſes elleborum vocauerunt, quoniam albo veratro in purgationibus miſceretur. Simile eſt ſenecioni aut rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua: ſemen guſtu amaro, cætera ſeſamæ ſimile. Paruu autem cauliculi ſunt dodrantales, folia coronopi, minora, hirſutiora, & in cauliculorum cacumine capitula florum pene purpureorum, medio eorum albo, ſemen ſeſamæ, fuluum, amarum, radix tenuis.

Σησαμοειδὲς. ſic quondam dictum fuit apud Anticyrenſes ſemen ellebori nigri, vt ſcribit Dioſcorides. Verum Theophraſtus ipſum elleborum ab ijs ſic vocatum fuiſſe prodidit, quod ſeſamæ ſimilitudinem haberet.

Σησαμοειδῆ ὀστᾶ. oſſa ſeſamis ſimilia. Sunt oſſicula oblonga & plana intra manuum pedumque articulos poſita: ſic dicta ſunt à ſeſamę ſeminis ſimilitudine. Ea in ſingularum manuum articulis numerantur decem & nouem intus ſita, & ad inflexionem articulorum comparata. Sunt autē hoc ordine digeſta. In quatuor digitis manus, intus ad articulos primos quidem bina, alios autem ſingulos ſingula ſub tendonibus incumbūt, ligamentis implexa. Ex articulis autem pollicis, primus quidem nullum, ſecundus bina, vltimus vnum continet. Sunt & in vtroque pede interna totidem. Præterea vero in manu alia quatuordecim foris ſæpe inſternuntur tendonibus implexa, ſingula quidem ſingulis iam dictis quatuor digitorum articulis, duo autem ſecundo pollicis articulo, ſub vtroque ſcilicet tendone vnum, ſed minora & magis cartilaginoſa, præſertim pueris. verum ijs pedum articuli carent, neque in ijs vlla ſuperne apparēt. aut admodum rara vel obſcura: ſed grandia duo habet, vnum quidem ad articulum aſtragali cum ſcaphoide: alterum vero ad articulum pternæ cum cyboide. Sunt igitur in digitorum articulis oſſa ſeſamoeidea numero quinquaginta duo, & duo inſuper alia grandia, de quibus modo diximus. Atque hæc quidem omnia facile eſt reperire, ablatis prius tendonibus extendentibus, deinde ſectis per tranſuerſum articulorum ligamentis. horum autem omnium proprius vſus eſt & verus, vt articulos implentia ſtringētiaque eos luxari prohibeant. Sic enim mola genu articulum parte antica firmat, ne ambulantibus per decliuia, aut genu multum flectentibus luxatio in anteriora fiat. Quoniam autem & in anteriora & in poſteriora luxatio fieri poteſt, quę quidem articulis manus internis inſunt oſſa ſeſamoidea, eos intro luxari prohibent, dū manus vehementer extenditur, eaque ſic tenſa vis aliqua adhibetur: quæ vero exterius ſupernis eorum partibus implantata ſunt, ne extrema flexione foras luxentur, impediunt. Hac etiam ratione articulis digitorum pedis omnibus oſſa ſubſunt ſeſamoidea, ligamentis implexa, vt in digitorum manus internis articulis, non ad inflexionem quidem, ad quam ſunt valde inepti, ſed vt pes ſtantibus & ambulantibus etiam per loca inæqualia & aſpera ſit firmior, & ne digiti lapidibus vel re alia quauis altiore, velut euerſi dum ſtamus aut ambulamus, prompte luxentur.

Σήσαμον. quidam frumenti, quidam leguminum generi annumerant. culmine ferulaceo, folijs ſanguineis, ſemine candido, infra magnitudinem lini, quod vaſculis vt papauer continetur. radice ſimplici & alba. Iam agri plætique in Gallia hac fruge tubent.

Σήσαμον ἄγριον. ſic à quibuſdam dictum fuiſſe heliotropium maius Dioſcorides autbor eſt. Sic quoque à quibuſdam vocari τὸ κίκι, id eſt, ricinum, idem prodidit.

Σὴψ. apud Hippocr. libr. 6. epidem. ſect. 8. nomen eſt tuberculi quod à ſerpentis tabifici & mortiferi nomine ſic nuncupatur ait Galen. in comment. « « « «

Σῆψις. putredo, putrefactio. Duplicem Galenus facit libro 1. de differentijs febrium: vnam quæ fit ſuperante natura, alteram vero ſuperata. Et ſuperante quidem, ſicut in inflammationibus, & ſimilibus tumoribus omnibus pus, in humoribus autem qui in venis atque arterijs continentur, quiddam quod puri proportione reſpondet, ſubſidens in vrinis. At talis quidem putredo non ſimpliciter putredo exiſtit, ſed aliquid in ſe continet coctionis. Nam adhuc vi coquendi vaſorū remanente, qoi interim putreſit humor, ad talem peruenit alterationē. Sed & alterū eſt putredinis genus, cum ea vis cui demādarum eſt concoquendi officium, adeo imbecillis facta eſt, vt nullam amplius facere poſſit in putreſcente ſuperfluitate ad optimum trāſmutationem. Quod quidem vſu contingit nonnunquam, cum

eadem vis ad vltimum imbecillitatis peruenerit, etiamſi id quod putreſcit, mediocriter ſit vitiatũ, interdum vero fieri poteſt, vt vis quidem ipſa non omnino ſit imbecillis, humor vero putreſcens maxime ſit vitiatus. Huius autem ſuperfluitatis putredo, neque conſiſtentiam neque aut colorem aut odorem habet vnum, ſed ſemper permutatur, ac multis modis illud euariat quod putreſcit. Altera autem putrefactio, quam & coctionem eſſe diximus, ſemper ad vnam puris ſpeciem terminatur, coloremque ac conſiſtentiam ſuſcipit atque odorem.

» Cæterum etiam σῆψις tempore Hippocratis atque Empedoclis (qui fuit parum ante Hippocr.) appellata fuit coctio, quaſi ſit putrefactio quædam: & Plutarch. in quæſt. natur. 2. & 32. & Hippocr. ipſe appellare ſolent ventriculum σηπτικὸν putrefactorium, quin & Hippoc. ἀκροσαπὲς pro leniter concocto in lib. περὶ τροφῆς dixit, ſicut & idem vinum vocauit ὕδωρ ἐν ξύλῳ σαπὲν, aquam in ligno concoctam, vt refert Ariſtoteles 4. Topic. c. 5. & Plutarch. c. x. lib. de cauſis natur. vbi ſcribit coctionem eſſe putrefactionem: ſic & ἄσηπτον ponebant pro ἄπεπτον vt docet Gal. 6. comment. in 1. aphor. eſſe tamen diuerſa σῆψις & πέψις nemo neſcit, & recte Ariſtoteles 12. metaphyſicæ ἡ σῆψις ait καὶ τὸ σαπτὸν περίττωμα τῆς πεψέως ἐστί; ſic & Athenæus lib. 7. ciborum coctionem non appellat σῆψιν, ſed fieri κατὰ σῆψιν, atque adeo Peripatetici etiam hæc faciunt affinia.

Σιαγὼν. maxilla γένυς, γνάθος. ſic dicta ὅτι σείεται μεταγομένη; hoc eſt quod circumacta moueatur.

» Dicuntur & pro eodem τὰ σιαγόνια: Pro σιαγὼν dicitur & συαγὼν per υ. vt obſeruauit Athenæ. l. 3 quanquam eo loci pro συαγόνα legit ὑαγόνα Caſaubonus edoctus ex Euſtathio: Porro σιαγόνας buccarum muſculos vocat Cæl. Aurelian. l. 1. τῶν χρον. cap. 4.

Σίαλον. vel σίελον. ſaliua. Eſt pituita quæ à glandulis ad radicem linguæ ſitis profecta os totum humectat. Pituitam quidem eſſe, præter humiditatem & frigiditatem, color etiam oſtendit & guſtus, non ex earum quidem genere quæ vel ſcreando, vel vomendo, vel emungendo quotidie educuntur, vaporoſo ſcilicet ſpiritu pleoæ, vt ne ſenſum quidem latere poſſit ipſas eſſe diſſimilares, ſed ex genere proprie dictæ pituitæ. Videtur enim eſſe ſimilaris, ſi modo ſecundum naturam ſe habeat, hoc eſt, ſi nec fluida valde & aqoosa ſit, nec nimium lenta & ſicca, nec aliena qualitate prædita. Eſt autem ei naturalis aquæ qualitas quæ ἄποιος eſt, aliena vero acris, acida & ſalſa, vt quæ diſſimilis humoris miſtura prouenit. Cæterum ſaliuam gignunt glandulæ ſeu glanduloſa corpora ad radicem linguæ ſita eamque in os euidentibus venulis ſtillatim effundunt. Id quod magna naturæ prouidẽtia factum eſt, vt perpetuo humore totæ fauces, lingua & palatum madeſcant, vſum alioqui reſpirationis, vocis, & deglotitionis, qualem natura poſcit, nõ præſtitura: Ac quanquam quotquot per corpus ſparſæ ſunt glandulæ lentum quendam humorem & quaſi pituitoſum contineant, ſaliuæ perquam ſimilem, eum tamen nemo hominum ſaliuam appellat, vti nec craſſiorem illam pituitam quæ ex cerebro tum per os, tum per nares defluit. Non enim eam ſaliuam, ſed nomines fere μύξαν, Hippocrates vero βλένναν vocauit. Affluit autem eiuſmodi pituita in os aliquando à cerebro humidiore, aliquãdo vero à ſtomacho, quod vitium σιαλισμὸς dictum eſt, de quo vide ſuo loco. Reperitur etiam maſculino genere σίαλος & σίελος pro eodem. Homero autem σίαλος eſt porcus ſaginatus. Idem σίαλος adiectiue etiam vſurpat pro ſucculento & pinguiſcente quæ Hippocrates, teſte Galen.

» Sed & σίαλος pro axungia vſurpatum reperies apud Hipp. 4. de victu in acut.

Σιαλοχόοι. dicuntur Hippocrati qui multam ſaliuam & pituitam ore effundunt, hinc & ἀδένες σιαλοχόοι appellantur comm. 1. in 2. prorrhet. »

Σιγμοειδὴς ἀπόφυσις ſic dicitur proceſſus vnus omoplatæ, quod inſtar antiquæ Græcorum literæ C cauus ſit. Idem alijs nominibus ἀγκυροειδὴς & κορωνοειδὴς appellatur. de quibus vide ſuis locis.

Dicitur & hoc nomine ſinus ſeu cauitas ſemicircularis in cubito, inter duas cubiti apophyſes comprehenſa, in quam brachij extremum trochleæ ſimile inſeritur. Refert figuram C Græcorum literæ, vnde σιγμοειδὴς vel σιγματοειδὴς appellatur.

Dicuntur & χόνδροι σιγμοειδεῖς cartilagines quibus aſpera arteria contexitur, quod ſemicirculares ſint inſtar C Græcorum literæ.

Dicuntur & σιγμοειδεῖς tres membranulæ ad orificium venæ arterialis poſitæ, quæ intus ortæ extrorſum feruntur. Sunt enim ſemicirculares, & literæ C imaginem referunt.

Σιγνῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ recenſentur & explicantur. »

Σίδη. planta eſt lacuſtris in Orchomenio lacu frequens, papaueris ſimilis, roſeo flore, vaſculo mali amplitudine, candidis membranis obducto, ſemine intus rubro, guſtu triticum æmulante. Cibo idonea eſt, folia ouium pabulo grata, germina ſuillo pecori, fructus hominibus eſtur.

» Eſt & σίδη punica malus, ſed & ipſum malum punicum vocatur σίδη ab Hippoc. 1. de morbis mulierum, & de nat. muliebri: inde apud eundem σιδοειδὴς χροιὴ, color luteus, ſcilicet malicorium repræſentans, qualem in lienis morbo eſſe inquit lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, & in ictero Galen. in exeg. σιδοειδεῖς exponit ὠχραὶ ὡς σίδιον.

Σιδηρῖτις. herba eſt trium generum apud Dioſcoridem. Primum genus proditur ab eo folia habere marrubij, ſed longiora, ſatis ad frondem quercus aut ſaluię accedentia, minora tamen & aſpera. caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam maiores, non iniucundi guſtus, aliquantulumque ſubaſtringẽtis, in quibus per interſtitia orbiculatæ vertebrę, vt in marrubio ſpectantur, & ſemen in eis nigrum. naſcitur in petroſis. Secũdum genus ramulis eſt binum cubitorum, exilibus, folio filicis, numeroſo, vtrinq; per oras diuiſo: pediculo longo, prodeuntibus è ſummo alarũ ſinu ſurculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aſpero, in quo ſemẽ continetur, quã betæ rotondius aliquanto & durius. Tertium autem genus à Crateua poſitũ eſt, in maceriis & vineis naſcens, folijs ab vna radice multis, coriandro ſimilibus, circa coliculos dodrãtales, læues, teneros, ſubcandidos atque ſubrubicundos, flore puniceo, paruo, guſtãti amaro & lento. Sideritidis vires memoriæ prodidit Galen. ſcribens eam habere quiddam abſtergens,

Digitized by Google

ſed plurimum humidam eſſe, & modice frigidam: adſtrictionis vero pauculum illi ineſſe. Sic etiam dicta fuit à multis ἡ ἰαξίνα, atque etiam ὑπερτρικόν, ſicut habetur apud Dioſcorid. Dicitur & apud Eubœos ἡ χαμαιπίτυς, ſicut idem author eſt.

Eſt quoque σιδηρίτης, ſeu σιδηρίτης λίθος magnes ſic appellatus, à trahendo ſcilicet ferro, interdum quoddam adamantis genus quod ferreo ſit ſplendore præditum.

Σίδηρος. ferrum. Quid ſit notum eſt. Variæ ſunt eius differentiæ: quoddam eſt tenax, quod optimum, quoddam mediocre, quoddam fragile & ærosum, quod deterrimum. Nullũ putum naſcitur, ſed igni excoquitur. Quo in opere tria ex ferro prodeunt, στόμωμα, λεπὶς, σκωρία. Latini στόμωμα ferri aciem videntur dicere, nec aliud eſt quam ferrum ſæpius liquefactum & purgatius redditum. λεπὶς, quam ſquamam dicunt, ea eſt quæ malleorum ictibus excutitur de ferro, aut de eius ſtomomate, quæ valentius quam æris ſquama adſtringit, & vtilior eſt malignis vlceribus, ſed minus acris eſt. σκωρία vero purgamentum eius eſt, ſiccantis admodum facultatis.

Σίδιον. malicorium, hoc eſt, aſperum mali Punici putamen. Adſtringendi ſpiſſandique vim habet, eamque maiorem ſucco & acinis.

Ex illo fit σιδιοειδὴς χροιὰ, de quo ſupra in voce σίδη.

Σιελισμὸς. ſymptoma eſt cum ſaliua plus æquo in os affluit. Id quod contingit tum vitio capitis humidioris multamque ſaliuam in glandulas ad radicem linguæ ſitas effundentis, tum ſtomachi multa pituita redundantis, quæ ex eo ſecundum gulam in os prorepit: cuius quidem affectionis Galenus meminit lib. 8 τῶν κτ. τόπ. cap. 4. & Paulus libri 3. cap. 39.

Dicitur alio nomine πτυαλισμὸς Hippoc. in prorrhet. hic autem affectus ponitur à Diocle inter ſigna melancholiæ hypochondriacæ vt ſcripſit Gal. l. 3. de loc. affect. idem lib. de plenitudine ſcripſit eos quibus abundat atra bilis eſſe ſaliua refertos: ab Hippocrate autẽ in prorrhet. & Coac. recenſetur inter ſigna phrenitica; conſequitur enim vel læſam mentem, vel tenuis ichoris ex inflammatione cerebri reſudationem, vt in omnibus inflammationibus fieri ſolet; ab eodem Hippoc. etiam numeratur inter ſigna vomitionis futuræ aph. 31. l. 4. Coacar.

Σίκλον, καὶ σίκλος. idem quod σίκλον de quo ſupra.

Σιαγόνες. maxillæ, malæ, vide σιαγὼν ſupra.

Σικχὸν. malitia inſidiatoria, cauſa occulta: vt explicat Gal. in lexico Hippoc.

Σικύα. cucurbita vel cucurbitula. Inſtrumentum eſt concauum, quod ad multos vſus cum flamma corporibus adhibetur. Plures eius differentiæ tam à materia quam à forma haberi poſſunt. A materia tres fuerunt præcipuæ apud antiquos, vitrea, cornea, ænea: nam argenteas, quia vehementius ignirentur, reijciebant. Ænearum frequentior erat vſus: nunc vitreis magis vtimur, quod per eas melius ſanguinis vacuationem cõtemplemur. Corneæ poſt eas ſecundum locum nunc obtinent. Quod ad figuram ſpectat, differentia præcipue in æneis erat. Elatiores humilioribus magis attrahunt. humiliores capiti magis conueniunt, quia non vehementer trahunt. Quæ plana habent labra, corporibus latitudinem habentibus: quæ reſima, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quæ acutum os habent, illis competũt in quibus ſcarificatione quidem non vtimur, ſed per leuium cucurbitolarum applicationem vehementer attrahere volumus, laborum acuitate ad attractionis violẽtiam conferente. Quæ obtuſa habent labra, tum in alijs membris, tum præcipue in capite vtiliter applicantur. Æneatũ cucurbitularum tractus quemadmodum etiam vitrearum non niſi per ignem fit, cornearum vero etiam ſine igne, vt Antyllus ſcripſit. Quippe in extremo eas licet perforare. Itaque cum aptantur, ſi quis vehementius ore per foramen exugat, illæ attrahent. Statim vero foramen digito ceraue claudi debet. Cæterum cucurbitæ multiplices vſus medici veteres prodiderunt. capitis materiam vacuat, dolorem ſoluit, phlegmonem minuit, inflationes diſcutit, appetentiam reuocat, imbecillum & exolutum ſtomachum roborat, animi defectiones depellit, quæ in profundo ſunt ad ſuperficiem transfert, fluxiones exiccat, ſanguinis eruptiones cohibet, menſes ſuis circuitibus mouet, venena mortifera foras attrahit, rigores & circuitus ſoluit, cataphoras diſcutit, ſomnos cõciliat. Verum vt docet Galenus lib. 14. methodi med. etiamſi cucurbitula (ſtrenuum plane auxilium) inuenta eſt tum vt foras euocentur quæ in alto ſunt, tum vt eximantur atque eruantur quæ iam in ſcirrhũ abeunt, in plethoricis tamen prætermittẽda eſt, quod corporibus tantum vtilis ſit quæ prius vacuata ſunt. Eadem ratione vbi cerebrum einſq; membranæ phlegmone vexantur, aut alia omnino particula, non eſt per initia vtẽdum cucurbitulis, ſed poſteaquam totum corpus vacuaueris, ac neceſſarium ſit eorum quæ in inflammata parte continentur, aliquid educas atque eruas, aut etiam foras verſus attrahas. Dum vero affectus ipſi generantur, minime ipſis membris quæ laborare incipiunt, ſed ijs quæ continuata his ſunt, cucurbita imponi debebit, auellẽdi in contrarium cauſa. Sic namq; ad mammillas cucurbitam imponimus, cum ſãguis ex vtero profluit, defixo maxime in ipſis communibus pectoris & vteri vaſis eorum ore. Sic ſi ex naribus ſanguis profunditur, præcordijs maximas cucurbitas affigimus. Sic & omne aliud ſanguinis profluuium ad contrarium per communes venas auertimus, quemadmodum rurſum & ſanguinem, ſi ita eſt opus, attrahimus. Siquidem cum menſes euocare in animo eſt, in pube & inguine cucurbitam figimus. Præterea cucurbita in occipite defixa efficax eſt remedium ad oculorum fluxiones. Vacuari tamẽ prius totum corpus expedit: nam ſi plethoricum corpus ſit, in quacunque parte capitis cucurbitam defixeris, totum ipſum implebis. Idem vero & de reliquis partibus iudicandum. Repetitur & σικύη apud Galen. & Hippocr.

Σικύα πικρά. dicitur à quibuſdam ἡ κολοκυνθίς, vt habetur apud Dioſc.

Σικύασις. dicitur cucurbitularum vſus vel applicatio apud Paul. lib. 6. c. 41.

Σικυηδὸν κάταγμα differentia eſt fracturæ oſſis, quæ & καυληδὸν & ῥαφανηδὸν dicitur. vide in dictione κάταγμα.

Σικυοπέπων. vide πέπων, & Gal. l. 2. de aliment. facult. cap. 4.

Σίκυος ὁ

Σίκυς. cucumer ſiue cucumis. Olim fuit nomen

moltis fructibus commune qui aut cartilagioe aut cute fotis obducta in oleraceis extra terram creſcunt. Eſtque illis qui priuatim nunc cucumis, primum & ſupremum genus, cui deinde ſubijciuntur pepones, & melopepones. ſed cucumerem quidem Græci ſimpliciter σίκυον ἢ σίκυν appellant, quem nos priuatim cucumerem vocamus, cibis aptum, veſicæ & vrinæ vtilem, quemque Dioſcorides ſcribit bonam aluum facere, & ſtomacho accommodatum eſſe: ſpecies vero eius cum adiecto nuncupant, vt σίκυον πέπονα appellantes. Cæterum qui σίκυς proprie & ſimpliciter dicitur, duas habet differentias. alius enim ἥμερος, hoc eſt ſatiuus dicitur, alius vero ἄγριος, quem Latini cucumerem anguinum vel ſyluestrem, vulgus nunc aſininum appellat. Hic fructu tantum à ſatiuo diſtat, molto minorem habens & glandibus longiuſculis ſimilem, ramis & folijs paribus, radice alba, grandi, ruderibus ſabuloſiſque naſcitor, totoque frutice amaritudinem habet. Ex eo medicamentum fit quod ἐλατήριον vocatur.

Aetius Barbario nomine Cucumerem vocauit ἀγγουρίαν. Dici vero Cucumerem ſeu σίκυον ἀπὸ τοῦ σίνεσθαι καὶ κινεῖν. Id eſt, quod venerem cieat refert ex Demetrio quodam Athenæus; Cui tamen ſententiæ permulti non accedunt, præſertim cũ Veneri refragetur, niſi fortean ex aduerſo ſibi nomen adſciuiſſet, quod concumbendi appetentiam minime ſtimularet; hinc celebratum puto Græcis prouerbium, vt idem commemorat Athenæus: Texens pallium mulier cucumerem deuoret, quod textrices magna ex parte, (ſi Ariſtoteli credimus) ſint impudicæ & veneri oportunæ; vt ergo ijs impetus infrenetur & elãgueſcat, adagium edendos cucumeres textricibus conſulebat, nam venereorum auiditatem cohibere tradit Diphilus apud Athenæum.

Σικυώνη. quatuor ſignificat apud Hippocratem: colocynthidem, pyro ſimilem cucurbitam, medicinalem cucurbitam fundo carentem, & coni ſimilem cucurbitam. Refert Gal. in lexico Hippocratico.

Σικυώνης σπόγγον. vocat Hippocr. colocynthidis interiorem partem. Refert Galen. in lexico Hippocr.

Σιλ, ἢ

Σίλι. idem quod σέσελι. Hippocrates etiam σίλι dixit.

Σιλίγνις. ſiligo. Romana quidem vox eſt, ſed tamen à Græcis vſurpata, propter penuriam Græci nominis in ea re deſignanda, ſicut Galenus lib. 1. de alim. teſtatur, vbi puriſſimũ eſſe ſiligineũ panẽ tradit, ſiligineum appellans σιλιγνίτην, non Græce quidem, inquit, ſed quod non habeat aliud nomen quo ipſum deſignet. Eſt enim mere Romanum vocabulum quo puriſſima tritici farina nuncupatur, atque ipſum etiam optimum præſtantiſſimumque triticum. Quare non immerito Plinius libr. 18. c. 8. ſiliginem tritici delicias appellauit. Quod ex eiuſmodi farina depuratiſſimum eſt, flos à Latinis dicitur. Vt autem optimi tritici farina ſiligo dicitur, ita cõmunis minuſque præſtantis, ſimilago & à Græcis σεμίδαλις dicitur, eiuſque puriſſima portio pollen, vt ex Plinio patet lib. 18. cap. 10. qui in hunc modum ſcribit: Similago ex tritico fit laudatiſſima, ex Aphrico iuſtum eſt è modijs redire ſemodios, & pollinis ſextarios quinque: ita enim appellant in tritico, quod florem in ſiligine. Ex quibus patet quàm male nunc omnes eam frumenti ſpeciem quæ tipha & olyra quondam dicta fuit, ſiliginem vocitent.

Σιλιγνίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi complores panom differentiæ recenſentur & explicantur.

Σιλλικύπριον. ſic dicitur ab Herodoto τὸ κίκι, hoc eſt ricinus. alij σέσελι κύπριον vocant, vt Dioſcorides teſtatur.

Σίλφιον. laſerpitium. frutex eſt cui radix craſſa moltaque, caulis auotus, altitudine & craſſitudine quaſi ferulæ, folium ſimile apio, quod ineunte vere proſilit deciduumque eſt, ſemen latum, foliaceum. Succus duplex, vnus è ſcapo, alter è radice vilior ac putreſcens. Pellucidior puriorque à radice mãnat, omnium ſuccorum præſtantiſſimus, vt qui meruerit ſimpliciter ὀπὸς κατ' ἐξοχὴν appellari. Latinis laſer vocatur: ſuccus Cyrenaicus dicitur quod optimus ex oppido Cyrenarom adferretur.

Sed notandum radicem ſilphij ſolam ab Hippocr. σίλφιον nominari teſte Gal. in exeg. Silphij autem varias in re medica vires Dioſcorid & Galen. prudiderunt, & Nicander Poëta medicus in Alexipharm. Silphij radices & ſuccum his qui cum coagulo lac biberint, & illo in ventriculo in grumos concreto ægre ſpirent, præſens ferre auxiliũ, ſi quis radices poculo ſuo intriuerit, aut diſſolutum biberit ſuccum; nec ſilphio tantum ad medicamenta veteres vtebantur, & ad intinctus quos Græci ἐμβάμματα vocant, ſed & illo ſalgama & eſculenta condiebãt. Nec certe vulgaris erat ſilphij vſus, adeo enim magni conſtabat vt ſingulę libræ laſerpitij, pondo argenti rependerentur, nec id Cyrenis niſi clam impune efferre licebat: de illius præſtantia plura Leges apud Langium in Epiſtolis, vide & ſuo loco ὀπὸς vbi de ſucco Cyrenaico.

Σιμόν. ſubtranſuerſum, vt interpretatur Linacer li. 2. de ſanit. tuend. quod paululum abs tranſuerſo in vtramque partem declinat.

Sed & σιμὰ à Græcis dicuntur ea parte qua planities colli committitur, cum tamen neutrum ex illis ſimum per ſe ſit: Planities enim plana atq; humilis procurrit. Collis accliuis eſt atque editus, vbi vero inter ſe concurrunt, ibi figura ſima σιμὸν σχῆμα efficitur. Sic in naribus τῆς ῥινὸς τὸ σιμὸν, pars ea ſima appellatur quæ media inter eminentiores ſubſidet. Totus item naſus ab hac parte ſimus nuncupatur, & σιμὸς qui preſſis eſt naribus, & σιμότης eiuſmodi ſymptoma, vbi enim aliquid fulcientium naſum oſſium decidens perierit, ibi interſeptum ſubſidens naſum eo loco concauum efficit, vt docet Galen. comment. 1. in 6. Epid. t. 4. in naribus igitur & vijs σιμότης ſimitas proprie nuncupatur. Per tranſlationem vero ab Hippoc. τὸ σιμὸν, in deligationibus ſumitur pro ſpecie quadam inuolutionis faſciarum vt docet Galen. comment. εἰς τὸ ἰατρεῖον t. 2. Impropriè quoque σιμὸν χωρίον apud Xenoph. παιδείας. 8. & τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος apud Gal. 2. ad Glauconem.

Σινάμωρα. nocua, hoc eſt βλαβερά, apud Hippocrat. Galen. annotat comment. 3. in lib. de ratione victus in morbis acutis.

Σίναπι ἢ

Σίναπι. planta eſt trium generum. vnum ſyluestrius & erraticum eſt, tenui tum folio tum ſemine: vulgus ſanolam vocat, ſecundum hortenſe, rapi-

tia fronde, cæteris maius, cuius vſus in officinis eſt. tertium deinde & ipſum ſatiuum eſt, ſemine albo minuſque acri: vtrumque communiter ruſtici ſeneue vocant. Vis ei calfaciendi ſiccandique quarto etiam ordine, igneaque vi ſemen eius nares & cerebrum apprehendit, lacrymaſque excutit, nullo tam acris ſaporis præuio odore.

Appellatur vero σίνηπι inquit Athenæ. lib. 9. ὅτι σίνεται τοὺς ὦπας τῇ ὀδμῇ, quia olfactu lædit oculos: Hanc autem vocem trifariam enuntiant Græci, νάπυ, σίναπυ & σίνηπι; negat autē Athen. loco cit. extare vſquam in libris eorum qui Attice loquuti ſunt vocem σίναπι, οὐδεὶς Ἀττικῶν, inquit, σίναπυ εἶπε. Et Euſtath. ſolum νάπυ Atticis relinquit, νάπυ ait Ἀττικὴ λέξις: à nomine σίναπι verbum σιναπίζω, id eſt, cataplaſma ex ſinapi impono, & σιναπῶ vultum adduco, quod proprium eſt indignantium. Quare feſtiue potius quam iocculariter lepidiſſimus Græcorū Comicus Ariſtophanes in equitibus, cum Cleontem ira percitū videret rugoſa caperataque fronte, vultuque rubicundo, trucique aſpectu, oculis velut emiſſitijs, lumen vltro citroque iaculantibus furorem hominis demonſtrans, ſinapi ſe conſpexiſſe dixit, quaſi indignabundum virum & excandeſcentem innuens.

Σιναπισμὸς. ſinapiſmus. Eſt cataplaſma ex ſinapi, vt Archigenes definiuit. Simpliciſſimus quidem ille eſt, qui ſolo ſinapi conſtat trito & appoſito. quo tamen non contenti veteres ſinapiſmum ita præpararunt: ficus pingues tepida aqua pridie macerabantur, poſtridie manibus diligenter expreſſæ contundebantur. deinde ſinapim quam acerrimam, qualis eſt Syriaca vel Ægyptia, priuatim terebant, adiecto interim ficuum cremore quo facilius teri poſſet, nec tamen aquoſum euaderet, poſtremo in offas ſimul hæc cogebant. Si ſinapiſmum vehemētiorem facere fuiſſet in animo, binas ſinapis portiones ad vnam ficuum addebant: ſin inualidiorem, cōtra, ſi moderatum, æquas vtriuſque partes commiſcebant. In mollioribus autem corporibus ſenſuque præditis exquiſito, & in quibus circa ſuperficiem affectio eſt, panem pro caricis miſcebāt, aut ipſum ſinapi aceto macerabant antequam tereretur, quo magis eius domaretur acrimonia, quod acero vis ſinapis frangatur. Ita paratus ſinapiſmus, vel illinebatur, vel linteo exceptus admouebatur, & quantum opus eſſet ſinebatur. Temporis autem ſpatium certo definire non licebat. Quare frequenter leuandum erat cataplaſma, & conſiderandum an ſubiecta pars ruborem contraxiſſet, præſertim ſi ſenſu hebetiore prædita eſſet. Quod vt celerius fieret, partem ipſam ſpongijs aqua calente madentibus fouebant, incumbente adhuc cataplaſmate nec ſoluto: deinde vbi ſatis calere, rubere, & tumere videbatur, ſinapiſmum eximebant, poſt in balneū ducebant, deinde roſaceo partem illinebant, aut hapſo lanæ roſaceo & aqua imbuto, vel malua cocta tritaque cum pane integebant, donec nihil ex ſinapiſmo mali ſupereſſet. Sed cur ætate noſtra remedij tam excellentis vſum medici reſpuant, nihil poſſum excuſare, niſi vel vtilitatem eius, quoniam minimo ære comparetur, non profuturum alioqui niſi pluris vænierit, vel eiuſdē acrimoniam cauſari, quod ſæuitiæ morborum lenioribus blandiri placeat, diſſetētibus magis occiſionem quam prohibentibus, vt renitenti ſæpius ægrotantium voluptati ſubſcribant: cum quibus ſubinde melius eſſet actum, ſi hoc medicamenti genus in vſum reuocaretur. Eſt enim efficaciſſimum remedium longis & deploratis fere valetudinibus, cum iam inueterati morbi cæteris præſidijs non ceſſerunt. Pollet enim plurimū aduerſus vetuſtos capitis dolores, hemicranicos, lethargicos, comitiales, inſaniam, vertigines, ſiue capiti ſiue cruribus admoueatur. Valet & ad orthopnœas, aſthmata, longas tuſſes thoraci impoſitus. Diuturnis ſtomachi & inteſtinorum affectionibus, inappetētiæ, iſchiadi, arthritidi, paralyſi, perfrictionibus quæ calori non cedunt, medetur. Sed modum adhibere oportet, deſiſtendumque à medicamento cum locus iam multum intumuit, & inflammatione cingitur, caro turgens ſuccreſcit & cicatricoſa liuet, & poſt balneum puſtulis leniter exaſperatur: neque eſt committendum vt partem ſenſus deficiat ardore nimio victam & velut obſtupentem. Non eſt autem id remedij genus adhibendum acutis morbis, exulcerationi pulmonis aut alterius internæ partis vel externæ, quod vlcera ſinapis acrimonia irritentur, vt nec particulis cartilaginoſis & carne viduis, quoniam ſinapiſmo facile vrantur & nigreſcant. Iſta fere ſunt quæ de ſinapiſmo Archigenes & Antyllus prodiderunt, ab Oribaſio libro 10. collect. & Aetio libr. 3. in ſuos commentarios tranſlata.

Hodie Barbari aliter ſinapiſmum vſurpant, quidam ſinapiſationem dicunt: nam membrum prius inungere, deinde puluerem aliquem ei inſpergere ſolent, atque hoc illis ſinapiſare dicitur, hoc autem faciunt alias ad calefaciendum, refrigerandum, humectādum, ſiccandum; alias ad aſtringendum, laxandum, coquendum, & alios omnes vſus ad quos reliqua præſcribi ſolent medicamenta.

Σίνεα, & σίνη. conſueuit Hippocr. βλάβας appellare, id eſt nocumenta & læſiones, nam σίνεσθαι & σινάζειν dicunt Iones pro βλάπτειν, nocumento affici ac lædi vt Galen. 2. de fracturis notauit.

Σίνηπι. vide paulo ante in σίναπι.

Σίνηπι ἄγριον, ἢ Σίνηπι περσικόν. dictum fuit à quibuſdam Σινὸ θλάσπι, vt habetur apud Dioſcor.

Σινόμωρα. ſignificat apud Hippocr. ea quæ mali habitus ſunt, τὰ κακοήθη: vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Σίνος. apud Hippocr. ἡ βλάβη, noxa. ἀπὸ τοῦ σίνεσθαι, verbo Ionico, quod nocere ſignificat: à quo σινόμωρα ſæpe dicuntur Hippocrati τὰ βλαβερά, vt prodidit Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Σίσον. Hippocrati dicitur quod alijs σίσων. eſt autem herba quaternis conſtans ramulis, ſemen habens apio ſimile, nigrum, longum, feruentis naturæ. Quidam mentham aquaticam appellant, alij balſamitam.

Σινωπίς. ſpecies eſt rubricæ ſiue terræ rubræ, denſæ, grauis, iecoris colore, non calculoſæ, ſibi concoloris, & copioſe cum diluitur ſe diffundentis. Non valde diſſimilis eſt à gleba Armenia, vel terra Lemnia quam ſigillatam dicunt, tum ſpecie, tum facultatibus (ſiccat enim & adſtringit, optimumque peſtilētiæ remedium perhibetur) imo eadem videri poſſet, niſi ſolo natali differ-

ret. Inoenta enim primum eſt in Sinope vrbe Ponti, nomenque inde habuit rubricæ Sinopicæ, vt terra Lemnia rubricæ Lemniæ.

Σίον. ſic dictum à quibuſdam τὸ σείεσθαι ἔπειν, Dinſcor. author eſt. dicitur etiam à quibuſdam ἡ ἀνεγαλλὶς.

Σιπυίδη. hoc ex pyxidem. ſignificat etiam alias nomen hoc fictile quoddam vas, in quod farina inijcitur, vt annotat Gal. in lexico Hippocr..

Σίραιον. ſapa. defrutum. Sed ſapa quidem vocatur muſtum ad tertiam vſque menſuræ partem decoctum. Defrutum vero vbi ad dimidiam partem decoctum eſt. Galen. lib.12.meth.ab Aſiaticis ἕψημα tradit appellari. Alij autẽ caricarum decoctum appellandum cenſent: ipſis pinguibus caricis in aqua decoctis. Mediæ autem id eſt facultatis, lenis ſcilicet & citra acrimoniam extergentem. Omne coctione nigritiem, craſſitiem & dulcedinem acquirit, quod ſi ſupra modum coquatur etiam amaritudinem: ſicut & mel, quod quanquam omnium dulciſſimum ſit, longa tameo coctione amarum redditur. Obſtruit, calefacit, & flatus diſcutit. Paulus lib.c.4.exhibet ad incraſſandum lac. Arabes rob & robub dicunt, ſed latius extendunt, accommodantque omnibus ſuccis ſolis aut ignis calore craſſatis: vt rob ribes, rob berberis, &c. Alioqui abſolute poſitum ſignificat idem quod ſapa apud Latinos & σίραιον apud Græcos.

Σειρίασις. eſt inflammatio cerebri & membranarum, quam conſequuntur ſincipitis & oculorum cauitas, febris ardens, pallor, totius corporis ſiccitas & inappetentia. Morbus hic infantium proprius eſſe dicitur, cui inditum nomen eſt à ſincipitis cauitate: σιρὸν enim Græci appellant foueam in qua ſemina recondunt & aſſeruant. Scribitur & σιρίασις.

» Vetus Lex. hunc morbum ab Aphrodiſeo χαῦμα vocari inquit; à Plinio ardores capitis, & lib. 32.c.10. ſiriaſes infantium; & lib. 22. c. 2. infantium vſtulationes. Plautum vero ſiriaſim appellare ſolſtitialem morbum in Trinummo, quod & cenſuit doctiſſimus Turnebus in Aduerſarijs: Alex. Aphrod. problem. 98. libr. 1. σειριᾶν dicit infantes, quos à vulgo dici χαῦμα ἔχειν, id eſt, correptos eſſe æſtu: dicitor vero & fieri ἀπὸ τοῦ σειριάσμαι, inflammor & exſiccor; vel ἀπὸ τοῦ σειρὸς qui nunc ſolem ſignificat vt apud Lycophronem in Caſſandra, nunc ſtellam ardentiſſimam, vel περὶ τὸ σειρῶ, quoniam humorem corporis noſtri vacuat & inanit; vel quoniam αἴτιον τοῦ σειρίας, tunc enim canes aperto rictu hiant; hic autem morbus etſi non raro poſt Pleiadum occaſum, cum capita deſtillationibus pituitæ exercentur, præcipue tamen Syrio ardentis Leonis aſtro effulgente infantium corpora infeſtat, inflammatione circa cerebri membranulas ex putreſcente illic coaceruato pituitoſo ſanguine oborta, cui ſubeſt leuis febriculæ feruor: Dicitur & σειρίασις.

Σίσαρον. in Eobœa dicitur ἡ ὀρείνη, teſte Plinio: pro quo ſiſaram habet Varro.

Σίσων. ſiſon. Eſt exiguum ſemen in Syria natum, apio ſimile, oblongum, nigrum, feruentis naturæ. Id nobis incognitum eſt. Sic etiam à quibuſdam dicitur ὁ σίνων, de quo ante.

Σισύμβριον. herba eſt menthæ hortenſi ſimilis, odoratior, latiore folio: quidam ſerpyllum ſylueſtre vocant. Alterum eius genus eſt quod alij cardaminam, alij ſion appellant. Riguis gaudet, & ijſdem in locis quibus ſion prouenit. Guſtu cardamum hoc eſt naſturtium refert. folia primum rotũda prodeunt, adulta erucæ modo finduntur. Galenus vires ei tribuit ſubtiles, diſcutiendi, calfaciendi, ſiccandi tertio exceſſu.

Σητάνιον. Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀρχαίων. ſcribit certum quoddam tritici genus eſſe in Co & omni Græcia Aſiatica, paucis omnino furfuribus præditum, ſed ex quo paſta fit valde lenta & glutinoſa. Id ſeri ſolitum fuiſſe vere ineunte dixit, nec tamen quo tempore perficeretur explicauit. Apparet tamen Galenum ſenſiſſe id diuerſum fuiſſe ab eo tritici genere quod δίμυλον & πολυχοῦνδίμερον à vulgo, ab Atticis autem σῆτες vocabatur, contra eorum opinionem, qui eo loco Hippocratem interpretati ſunt. Paulo vero poſtea idem Galenus dubius videtur eſſe quos Hippocrates σητανίους πυροὺς dixerit. forte enim, inquit, ſic genus omne tritici appellat quod dẽſum eſt, quodque ſubactum tenax lentumque euadit. Video doctiſſimis placere, vt ſitanium idem ſit cũ trimeſtri tritico. Vere ſeritur, & macrum, triſte, hordei ſimilitudine prouenit, nullis ariſtis vallatum, & omnino ad ſementem ineptum. Vulgus Gallicum *ſcourgeon*, quaſi ſuccurſum gentium vocat. Seritur enim in ſubſidium annonæ, cum propter aquas aliamue cauſam matura ſatio fuerit omiſſa, & impendentis famis ſæpe arcet noxas.

» Quod nimirum vere ſeritur, & macrum ac triſte, hordei ſimilitudine prouenit, nullis ariſtis vallatum, & omnino ad ſementem ineptum, æſtiuum nonnullis in locis vocatur ad differẽtiam hyberni & autumnalis. Solet enim verno tempore ſeri, cum autumnale inundationibus, aliaue iniuria læſum annonæ caritatem minatur; Dioſcor. certe lib. 2. c. 107. de tritici generibus μετὰ δὲ τούτους, inquit, αἱ τριμηνιαῖοι, λεγόμενοι δὲ ὑπό τινων σητάνιοι, itidemque Plin. libr. 22. cap. 25. Sitanius panis hoc eſt è trimeſtri tritico. Porro σητάνιος alia etiam in ſignificatione vſurpari legitur, non modo enim σητάνιον πυρὸν, frumentum hornum ſeu hornotinum, ſiue quod huius anni eſt, ſignificare tradit Vetus Lex. ab aduerbio σῆτες pro quo Dorice σᾶτες, id eſt, hoc anno; verum etiam σητάνιον exponit τὸν καθαρὸν; ſic & Heſych. σητάνιος πυρὸς exponit τὸν καθαρὸν, inde apud Suidam σητάνιος ἄρτος, ἐκ τοῦ σίτου, τὸ κοσκινίζειν, quod etymum minus conſentaneum videtur, ſed probabilius illud quod à σῆτες deriuat, præſertim cum doctiores Hippocratis enarratores illud ſequantur, atque adeo ipſe Galen. in exeg. vbi σητανίου exponit, τοῦ ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους πυροῦ, id eſt, τὸ κατὰ τὸ ἔαρ ἐσπαρμένον; agnoſcit tamen idem Galen. aliam quoque expoſitionem quum σητανώδη exponendum indicat vel ἐκ σητανίων πυρῶν, vel διασεσησμένων καὶ λεπτῶν ἀλεύρων, id eſt καθαρῶν.

Σητάνιον. etiam à quibuſdam dictum fuiſſe alterum meſpili genus ἐπιμηλίδα dictum. Dioſcorides author eſt. Ex quo emendari poteſt Plinij codex, in quo pro ſitania meſpilo inuenitur ſatanea & ſetanea ſcriptum.

Σητανώδη. vel ex præſentis anni frumentis, vel ex excuſſis & tenuibus farinis, hoc eſt purgatis: vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Σιτηρὰ γεύματα. frumentacea guſtamenta quæ ſcili-
» cet ex frumento fiunt, Gal. comment. 1. de victu
» acut. t. 18.

Σιτία. dicuntur ab Hippocrate panes maxime frumentacei, vel ſimpliciter omnia edulia quouis modo apparata, ſeu potius fruges omnes ex quibus panis parari & confici poteſt, vt Gal. comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων annotauit.

Σῖτος. frumentum. id quidem primum eo nomine deſignatum eſt. poſtea ſic dici hordeum cœpit & zea. Tranſlate deinde vox eſt & ad omnia legumina quæ δημήτρια σπέρματα vocantur, lentes, fabas, lupinos, panicum, milium, & reliqua eiuſmodi. Breuiter ſic dicitur quicquid ex ſe mittit ariſtas, & in herba per hyemem eſt. Hippocrati vero libro περὶ διαίτης ὀξέων ſic dicitur ciborum excrementum quod intra inteſtina continetur, quod σκύβαλον & κόπρον appellant, ſicut docet Gal. comment. 1. eiuſdem libri.
» T. 3. & etiam partic. 6. comment. 1. in lib. 6.
» Epid. σῖτος etiam dicitur cibus è frumento con-
» fectus, id eſt panis Odyſſ. ξ & Iliad. ι. Genera-
» liter pro quouis cibo ſumitur vt Iliad. λ. anno-
» tant tamen Grammatici σῖτον pro frumento maſ-
» culino genere vſurpari, pro pane autem & cibo
» neutrius generis teſte Euſtathio: quibuſdã pla-
» cet hoc eſſe diſcrimen inter τὸν σῖτον & τὸ σῖτον, vt
» illum triticum intelligere debeamus, hoc ali-
» mentum.

Σιτοσπόλιον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ αἰγίλωψ ſiue feſtuca.

Σιτώδια. frumentacea appellantur apud Paul. lib. 1.
» c. 78. περὶ σιτωδῶν.

Σίφων. cognomen herbæ quæ proprie à Græcis αἰγίλωψ, à Latinis feſtuca appellatur.
» Σίφων quoque eſt inſtrumentum quo emittitur
» aqua in incendijs, ad cuius ſimilitudinem quo-
» niam fiebat medicorum inſtrumentum quod
» κλυστὴρ dicitur, σίφων etiam appelletur ὁ κλυστὴρ
» apud Paul. lib. 6. c. 59. vbi corrupte legitur συμ-
» φώνων & Gal. meth. med. lib. 5. Porro & Vetus
» Lex. σίφων, ὁ διαβήτης inquit.

Σιφώνιον. herba eſt βρῶμος à quibuſdam dicta. ſunt qui auenam nominent. ſimilis eſt ægilopi, naturamque habet ſiccandi.

Σκαλήνη φλέψ. vena obliqua apud Hippocr. de vrete-
» ribus dicitur.
» Σκαλμὸς, idem quod πελώπιος. de quo ſuo loco.

Σκαμβὸς. dicitur is cui crura introrſum intorta ſunt
» Latinis Varus.

Σκάμμα. authore Cæl. Aurel. li. 2. τῶν χρον. c. 1. voca-
» bat Aſclepiades deambulationem in arena, pa-
» ralyticis vtilem & ſalutarem.

Σκαμμωνία. frutex eſt ramos habens multos ab vna radice, tricubitos, pingues & quadamtenus craſſos, folia quoque hirſuta helxinæ aut hederæ, molliora, triangula, florem candidũ male olentem, rotundum, & cauum ceu calathum, radicem grauiter olentem, liquoris plenam, oblongam, craſſitudine brachiali, candidam. Lacrymam è radice ſua fundit, quam in cotoneo malo coctam ne ſtomachum offendat, recentiores Græci δακρύδιον, quaſi lacrymulam dixerũt. corrupto nunc vocabulo medici diagredion vocãt. Circa Canis ortum excipitur. Vis bimæ, nec ante nec poſtea eſt. Laudatur Dioſcoridi nitida, ſine pondere, ſoluta, tauri glutinis colore, prætenuibus fiſtulis, fungoſa, qualis è Myſia, quæ in Aſia eſt, defertur. Linguæ etiam tactu debet albeſcere: cui tamen experimento niti non conuenit, quod idem etiam eueniat adulteratæ tithymalli lacte: ſed fidelior probatio à guſtu petenda eſt, ne valde linguam accendat, id quod permiſti tithymalli eſt argumentum. Hæc igitur cum ſint optimi ſcammonij argumenta, certum eſt verum legitimumque ad nos non deferri, ſed Syriacum potius & Iudaicum, compactum, denſum, graue & e rui fortaſſe farina, tithymalli lacte, alijſque impoſturis vitiatum. Succus σκαμμώνιον dici ſolet, è Nicandro etiam δάκρυ κάμμωνος.

Σκαμμωνία λεπτή. ſic dicta fuit ſpecies vna τῆς κληματίδος apud Plinium, quæ pedales & folioſos, non diſſimiles ſcammoniæ ramos habet, niſi quod ei nigriora minoraque ſunt folia.

Σκαμμώνιον. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ Θαψία, ſicut habetur apud Dioſcoridem, quod ea perinde atque ſcammonio corpore purgarentur.

Σκάνδιξ. inter olera ſylueſtria cenſetur à Græcis, Galenus ſimilem gingidio facit. Eadem erat Plinio anthriſcus, ſi tenuiora folia & odoratiora haberet. Eſt autem olus vulgare & ſua ſponte naſcens incultis plærumque locis, plebis cibus & quotidianum pulmentum, folijs gingidij vel anthriſci, ſed maioribus & minus odoratis, guſtu acri ſubamaroque. Calfacit ordine ſecundo, vrinam mouet & viſcera obſtructione liberat.

Σκαρδαμύσσειν. apud Hippocr. idem quod καρδαμύσσειν, de quo ante.

Σκαρδαμυκτὴς ὀφθαλμὸς vide ὀφθαλμὸς. »

Σκάρωσις. Cœlio Aurel. vocari videtur lib. 1. τῶν χρον. »
c. 4. vſtura cutis medicamento vel igne inducta. »

Σκάφη. vinculi nomen eſt quod commodiſſime adhibetur vel vbi ſummum caput, & quod inter ipſum & frontem eſt vincire conuenit, vel ſi quando coniungere diducta neceſſe eſt, poſt inciſam cutem, ad ſiſtendam veterem in oculos fluxionem, vel alio vulnere in fronte accepto. Dicitur alio nomine tholus Dioclεus, vt habetur apud Galenum lib. de faſcijs. Forte nomen inditum quod Græcis τὸ κρανίον dicatur σκαφίον, vt apud Ariſtophanem ἵνα μὴ κατεαγῇς σκαφίον, πλησίον ξύλῳ. Siquidem in cranio perinde atque in vaſe cerebrum continetur.

Σκάφια. dicuntur Græcis quæ Latinis clunes, partes »
videlicet carnoſæ ea vtroque oſſis ſacri latere; »
alio nomine ἰσχία Polluci vocantur. »

Σκαφίον. idem quod τὸ σκαφεῖον, ſic autem nominatur »
ea pars capitis quæ pilis tecta eſt, à cauitate & »
rotunditate Polluc. li. 2. Item os cauum coxen- »
dicis apud eundem; ſimiliter & Heſychio medi- »
cinalis faſcia qua vulnus obligatur, quæ & σκά- »
φη dicitur vt dictum ſupra. »

Σκαφὶς. Attici paſtoralem mulctram dicuntur, vt eo verſu, Γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα τοῖσιν ἄμελγεν; hoc eſt, ſitulæ & mulctralia facta quibus mulgebat: Hippocrates autẽ marinam concham prolixiorem, quam quidem μύακα, hoc eſt mutilum vocant. Author Galen. in lexico Hippocr.

Σκαφοειδὲς ὀστοῦν. os nauiculare ſeu nauiforme. Eſt os profundo ſinu excauatum, tali caput anterius & oblongum excipiens. Sic dictum eſt à ſcaphæ ſimilitudine. Cauitatem enim habet oblongam ſcaphæ ſimilem, qua ſimile caput aſtragali ſeu tali intra ſe admittit. Sua autem parte oppoſita tres habet ſuperficies, cubicas quibuſdam dictas, planis proximas (ſunt tamen nonnihil gib-

bæ) quibus trium tarſi oſſium nomine carentium facies ſimiliter læues & minimum cauas excipit. Quorum medium reuera cubo, ſeu corpori cubico, & latera ſex plaua omnino æqualia ſortito, eſt propius ſimiliuſque quam quod κυβοειδὲς proprie anatomici vocarunt.

Σκάφος. ſunt qui eo nomine interiorem auticularum ambitum appellant.

Σκεθρὸν. apud Hippocrat. ſignificat exquiſitum, vt σκεθρὰ δίαιτα, exquiſita & optima victus ratio, cui opponitur φαύλη, vt annotat Galenus comment. περὶ ἀγμῶν.

Σκελετία. macies apud Aretæum, dicitur in extremis
» ſui operis verbis.

Σκελετὸς. cadauer aridum. Definitur à Galeno omnium humani corporis oſſium inuicem commiſſorum vniuerſa ſyntaxis. Quare nonnulli, inquit, libros ſuos in quibus de oſſibus diſſeruerunt, περὶ σκελετοῦ inſcripſerunt.

» Diuiditur σκελετὸς in caput truncum & artus; di-
» citur vero ἀπὸ τοῦ σκέλλειν quod eſt exſiccare,
» quaſi dixeris cadauer exſiccatum, Trallian. cada-
» ueris cratem vocat. Narrat autem Budæus ex
» Plutarcho σκελετὸν in Ægyptiorum conuiuijs vt
» monumentum mortalitatis circumferri ſoli-
» tum.

Σκελοτύρβη. eſt crurum reſolutio, qua totus homo recta ingredi nequit, ſed aliquando ſiniſtrum latus in dextrum, aliquando dextrum in ſiniſtrum circumfert, aliquando crus poſt ſe trahit, non aliter quam qui valde accliues locos conſcendit. Nomen hoc, vt & morbus ipſe, cœpit primum Germanici tempore cum trans Rhenum exercitum duxiſſet. Vitio enim aquæ milites, vt ait Plinius, duobus malis tentari cœperunt, quæ ſtomacacem & ſceletyrben vocarunt. Ante hæc tempora nomen hoc à Græcis vſurpatum non reperies. dicitur ἀπὸ τῶν σκελῶν. Sunt qui ſcribant σκελοτύρβην.

» Videtur tamen morbus innotuiſſe auguſti Cæ-
» ſaris tempore, vt colligere eſt ex Strabone c. 6.
» li. 6. ſilic & morbum ſunt qui Scorbutũ eſſe di-
» cant, qui in quibuſdam Germaniæ partibus
» graſſatur. Eumdem tamen eſſe negat Reuſne-
» rus lib. de ſcorbuto aduerſos Rouſſeum diſpo-
» tans: dicitur autem σκελετύρβη ſiue σκελοτύρβη ἀπὸ
» τοῦ σκέλους, quæ pars corporis eſt à feminis ad tar-
» ſom protenſa, quæ primariom inſeſſus orga-
» num cenſetur, μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα complectens,
» & τύρβη à τυρβέω, vel τυρβάζω, quod eſt turbo &
» tumultuor, vnde σκελοτύρβη ſcite vertitur oſſium
» crurumúe perturbatio.

Σκελιφρὸς. hoc eſt contractus & rugoſus. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Σκέλος. crus. Pars eſt corporis organica, à coxendice ad imum pedẽ protenſa. Præcipuum eſt ambulationis inſtrumentum. Illa enim propria eſt cruris vniuerſi actio. Sed & huic per oſſa innitimur. Quo autem firmior eſſet deambulatio, tribus ex partibus τὸ σκέλος natura conſtituit, diuiſitque εἰς μηρὸν, κνήμην καὶ πόδα, hoc eſt, in femur, tibiam & pedem, quemadmodum & totũ brachium tribus conſtat partibus. Quod enim in manu cubitus, id in crure tibia. & quale in manu brachium, tale in crure femur eſt; quodque in manu manus extrema, id in crure pes eſt.

» In plurali τὰ σκέλη etiam dicuntur genua apud
» Hippocr. Celſo interprete.

Σκέπαρνον. aſcia. Vinculi genus eſt ſimplicis, apud Hippocr. lib. de offic. medici, de fract. & de artic. Eſt autem breuis circuitus qui rectus incipiens ad latus attrahitur & inflectitur, ſic tamen vt obliquus non ſit, deſinitque in ſimilitudinem τοῦ σκεπάρνου, id eſt aſciæ qua fabri vtuntur. Namque à recta linea parum recedens curuatur, vnde σκέπαρνον appellatur, vt annotat Gal. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. Meminit & Galen. τοῦ σκεπάρνου comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Apud Erotian. eſt σκέπαρνος genere maſculino, «
itemque in lexico Hippocr. & apud ipſum Hip- «
pocr. lib. de articulis. «

Σκεπάστρα. ſic dicitur faſciæ quoddam genus ad operiendum & deligandum caput, operculum ab interpretibus Galeni vertitur.

Σκέλλημα. areſactio, contractio. vt refert Galen. in lexico Hippocr. Sed forſan pro eo ſcribendum σκλῆμα, παρὰ τὸ ἐσκληκέναι, quod eſt inaruiſſe ſeu induruiſſe.

Σκῆμψις. in ſexto de morbis popularibus pro ἀποσκήπτειν vt refert Galen. in lexico Hippocrat. Eſt autem ἀποσκήπτειν, incumbere ſeu irruere in aliquid, vt ſit defluxus.

Lib. 6. Epid comment. 3. part. 4 legitur σκῆψις, «
quod Gal. dictum putat pro ἀπόσκηψις. «

Σκιάδιον. vmbella. ſic vocatur in aliquibus plantis «
floris veluti pedamentum in longiores diuiſum «
pediculos, qui ſinguli florem ſuſtinent & in or- «
bem circumactum, qua floris figura fœniculum «
aniſom, ſambucos pluraque alia ſunt. Quod «
quoniam, vmbellæ qua ſolem à vultu mulieres «
arcent, forma eſt ob latitudinem circinatio- «
nemque ſuam, ideo Græci primum eam floris «
formã σκιάδιον, mox Græcos imitati Latini vm- «
bellam dixerunt quæ vox ſæpe apud Dioſcorid. «
legitur. «

Σκιμυγεῖ cæcutit. vt author eſt Gal. in lexico Hippocr.

Σκῆνος. Hippocrati dicitur de corpore aut toto cor- «
poris alueo. «

» Διὰ σκίγκα λεγομένη ἀντίδοτος. vide διὰ σκίγκα in lit- «
tera δ. «

Σκίλλα. duplex eſt. Vna quidem proprie ſic dicta, notior fuit quam vt à Dioſcoride pingeretur. Illi radix multipliciter tunicata corticoſaque eſt, ex qua prius caulis per ſe proſilit, tum ex eo flos emergẽs inſidit. qui cum ſenuerit, folia demum emicant, lata, nullo nixa pediculo, cepitia quadam ſpecie. terni florum prouentus ſpectantur, ſingulis ſingulas ſpecies denunciantibus. Altera vero σκίλλα ea eſt quam παγκράτιον vocant, radice bulbi magni, colore rufo purpuraſcenteue, guſtu amaro qui os accendat, folijs lilij, verum longioribus. Sed hæc poſterior σκίλλα vocatur, quod vires & præparationem habeat priori conſimilem, eodemque pondere in morbis efficaciter aſſumatur, ſed cui mitior quam ſcillæ facultas inſit. Ex ea autem emplaſtrum fit, cuius deſcriptionem Aſclepiade authore recenſet Aetius tetrab. 4. ſerm. 3. & plurimis dotibus commendatur. fiunt etiam ex ea trochiſci ab eodem Aetio deſcripti tetrab. 4. ſerm. 1. fiunt & è ſcilla acetum itemque vinum, ſicut docet Dioſcorid. lib 5.

Et li. 2. c. 202. vbi vide ſcyllæ præparationem, «
pro oleo vino & aceto ſcylliticis, de aceto quo- «
que & vino ſcyllitico vide caput 205. & 206. & «
libr. 3. ἁπλῶν Galeni, vide & in hoc libro locis «
proprijs: fit & ex ſcylla Galeni medicamentum «

Comitialibus efficax à Paulo deſcriptum lib. 7. c. 11. Cæterum ſcylla non omnis edulis eſt vt ait Theophr. ſed illius quæ editur acrimonia parum grata eſt, ſæpe etiam noxia, hunc σκιλλώδη antiqui medici Græci appellare ſolent quæ volunt intelligi eſſe palato ingrata, aut ſtomacho parum conducibilia. Sic dicebat Hiceſius eſſe quoſdam μύας σκιλλώδεις, & κακοχύλους, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ἀηδεῖς: Porro deſcribuntur & à Gal. trochiſci ſcyllitici à Galen. li. de Theriaca ad Piſonem c. 131. & c. 9. libr. 1. de antidot. Paratur & emplaſtrum διὰ σκίλλης de quo Galen. plura 6. κατὰ γένη c. 2.

Σκιμπτάζω, κατακλείω. id eſt concludatur. vt exponit Gal. in lexico Hipp. vbi quidam codices habent σκιμπτάζω ſignificatione eadem.

Σκιμφθῇ. duo ſignificat apud Hippocratē, diuiſum fuerit, & admotum fuerit, vt refert Galen. in lexico Hippocr. Ibidem σκίμψαι exponitur νύξαι, κατασχάσαι, διελεῖν, ferire, incidere vt in ſcarificando, diuidere.

Σκινδαλμός. appellatur teſte Galen. 8. de vſu part. c. cap. 4. omnis in animali particula quæ ſenſus & motus voluntarij alijs dux ſit.

Σκιῤῥός. eſt tumor præter naturam durus & doloris expers. Sic quidem veteres ſcirrhum ſimpliciter definierunt, nulla habita ratione humoris à quo gigneretur. Sunt enim variæ humorum ſpecies à quibus huiuſmodi tumor excitari poteſt, vt atra bilis gemina, & craſſior ſicciorque pituita: quibus omnibus commune eſt maiorem quam pro ratione naturæ tumorem excitare, eundemque ſine dolore & durum. Ac durities quidem propter humoris ſiccitatem craſſitiemque accedit. Doloris autem ſenſus abeſt, propter craſſitiem & lentorem, Vbi enim craſſus & lentus humor inania partis alicuius ſpatia ſubierit, & neruos neruoſaque alia corpora repleuerit, facile viā intercludit ſpiritui animali, à quo vis omnis ſentiendi proficiſcitur, gummi inſtar omnia quibus inciderit ſpiracula oblinens atque obturans. Quia vero non eſt perpetuo par in humoribus ſiccitas, craſſities & lentor, ſed alij alijs ſicciores, craſſiores magiſque lenti ſunt, idcirco nec tumores ab ijs humoribus excitati æque duri ſunt aut doloris expertes. Itaque ſcirrhus alius alio durior magiſq; dolorificus eſſe poteſt. Verum qui plane durus eſt & ſine dolore, is ſcirrhus verus & exquiſitus eſt: qui talis nō eſt, iam alterius naturę eſt particeps. Vnus modo humor eſt qui ſcirrhū eiuſmodi parere valeat, melāncholicus: quo nomine eū intelligo qui naturalis eſt, & qui fæcis inſtar ſubſidet in ſanguine, ſyncerus, nulliuſque alterius humoris particeps. Altera enim bilis atræ ſpecies, quæ fit per flauæ adustionem, quia non eſt ſimplex, ſed flauæ bilis naturam aliqua ex parte retinet, ideo ſcirrhum parit non ſimplicem, ſed dolorificum & cācroſum, vt ſcribit Galen. lib. 5. ſimpl. med. quique facile emollientium vſu irritetur. Ad eundem vero modum ſi humori illi melancholico flauæ bilis portio aliqua remiſta eſt, aut ſanguinis, aut pituitæ, iam non abſolute ſcirrhus, ſed eryſipelatodes aut phlegmonodes, aut œdematodes dicetur. Quo factum eſt, vt priori definitioni à veteribus traditæ, medici recētiores humoris ſpeciem addiderunt, definientes ſcirrhum tumorem eſſe præter naturam ab humore melancholico durum ſine vllo doloris ſenſu. Cū enim quatuor genera ſint tumorum ſimplicium, à totidem humoribus pariter ſimplicibus prodeuntia, vt ſanguis phlegmonem, pituita œdema, flaua bilis eryſipelas parit: ita ſcirrhus ab humore melancholico originem ducere dicendus eſt, neque humoris ſpecies in eius definitione omittenda eſt, quod non minima pars ſit eius ſubſtantiæ.

Præter ſignificationem prædictam etiam σκιῤῥὸν vocari Plin. ait li. 7. c. 15. ſimile quiddam molæ quod viris in ventre gignitur.

Σκιῤῥώσις. durities, vel ſaxea duritas ait Cœl. Aurel. lib. 5. τῶν χρον. c. 4.

Σκιώδης. id eſt vmbroſum, dicitur ab Hippocrate τὸ ζοφῶδες, hoc eſt caliginoſum: quaſi dicas non clarum, nec purū, nec omnino ſerenum. Namque ſolent etiamnum qui Aſiam incolunt Græci σκιώδη & σκιερὰ, hoc eſt vmbroſa, omnia quæ ad nigrum declinant, appellare. Atque id vocāt etiam ζοφῶδες, id eſt caliginoſum, & φαιὸν, hoc eſt fuſcum, proprie ad nigrum accedit. Gal. comment. 3. in lib. 3. τῶν ἐπιδημιῶν.

Σκιώδης οὖρον. vide οὖρον.

Σκληρίη, σκληρυσμὸς, & σκλήρωμα. Eodem enim ſignificato hæc ab Hippocr. vſurpantur, atque duritiem ſignificant, eamque quæ à reſiccatione eſt præſertim, vt in Coaca 3. li. 1. vbi perfrigerationem cum duritie μετὰ σκληρυσμοῦ, lethalem eſſe ait, atque interpretatur Galenus in exeg. σκληρώματι, σκελετείᾳ, συμπτώσει; & σκληρὰ κατεσκληκότα quæ videlicet exaruerunt, & quæ exſucca & ſcabra ſunt, αὐασμὸν appellat libr. de loc. in homine, atque hunc σκληρυσμὸν inter ſigna maxime lethalia, idque in fronte damnauit Hippocr. in prognoſt. in Epidemijs vero in hiſtoria qua Dealcis vxoris morbum deſcribit δέρματος περίτασις καρφαλέη, cutis aridæ circumtenſio; mortua hæc Die 21. Adoleſcenti ſimiliter in Meliboea, δέρμα καρφαλέον, καὶ περιτεταμένον, is obijt die 24. καρφαλέον autem appellat κατάξηρον quod in Coac. σκληρυσμὸν, eiuſmodi autem σκληρυσμὸν antecedit reſiccatio corporis, hanc autem vacuatio tum latens tum manifeſta: manifeſta in alui profluuijs hæmorragijs ſudationibus, alijſque id genus; Latens in vigilijs, doloribus, vehementi longaque motione tum corporis tum animi.

Σκληρίασις. durities Galen. in Iſag. vocatur tumor palpebræ cum dolore & rubore qui difficulter aboletur, plus durans quam inflammatio.

Σκληροκοιτίη. apud Hippocr. 3. de vict. rat. in acut. eſt duro ſtrato aut cubili vti, quod corpus fatigat, contrahit, & emaciat, eoque vtitur Hippoc. in extenuandis corporibus li. περὶ ὑγιεινῆς διαίτης.

Σκληρὸν. durum. Dicitur, vt ait Plato in Timæo, cui caro noſtra cedit, vel vt Ariſtoteles, quod ſecundum ſuperficiem in ſe non cedit. Eſt autem eadem vtriuſque ſententia, patetque ex ijs durum tactu iudicandum eſſe, ſed maxime carnis ſiue cutis noſtræ, præſertim temperatæ. Cutem enim hominis Plato eodem in libro genere carnem eſſe oſtendit. Dicitur autem durum corpus tribus modis, quemadmodum calidum & frigidum: vno quidem abſolute ſeu in ſummo durū, vt terra dura: altero per exceſſum, vt vnguis, os, calcar, cornu: tertio vero in collatione ad ſymmetrū ſui generis, vel ad quoduis obuium, vel ad ſeipſum dum haberet ſecūdum naturam. quo modo non durum ſimpliciter, ſed durius aliquid proprie appellatur. Cæterum corpus durum,

durum,hoc eſt ſeipſo, dum ſanum erat, durius, tribus efficitur modis: primo ſiccitate, quam & validus longuſque motus inducit,& ſulis æſtus, & medicamenta ſiccantia ſumpta vel admota, & inedia per accidens deſiccans,& febris ardens aut longa, & affectus animi, & vigiliæ, & cæteræ cauſæ ſiccantes: quod hoc modo durum eſt, proprie ſiccum nominatur: ſecundo concretione, videlicet à vehementer frigido humore in partem affluente, vel in ea propter frigidam intemperiem nato, vel è frigidis admotis in ea cõgelato: quod ſic durum euaſit, proprie durum dicitur: tertio vero repletione, largo & ſuperfluo humore aut vapore in partem aliquam affluente: ſed quod ita durum eſt proprie ἀντίτυπον, hoc eſt renitens appellatur.

„ Metaphoricῶs autem vino & aquæ tribul-
„ tur σκληρὸν & σκληρότης: ſic lib. de aere aq. & loc.
„ Hippoc. σκληρὰ ὕδατα non modo terreſtres aquas
„ intelligit, & diuiſibilitati non ſatis idoneas,
„ quod non ſatis alliſione frangantur, aut longo
„ tractu, quaſiq; integræ aor craſſæ ſint; ſed etiam
„ σκληρὰ ab effectu dicuntur, ſic enim docuit Gal.
„ 4. ſect. 6. epid. c. 10. duras aquas dici tum aſpe-
„ ras tum etiam graues, quod ſcilicet ventriculum
„ infeſtant, & ab earum potu grauitas quædam
„ percipiatur: Contra vero etiam aquæ tribuitur
„ ψαθυρότης mollities: non tantum vero aquæ &
„ vino σκληρότης tribuitur, ſed & pleriſque alijs: ſic
„ Theophr. 6. de cauſ. plantar. poſtquam mentio-
„ nem fecit quorumdam quos appellat δριμεῖς καὶ
„ σκληρούς, quaſi excuſans duritiem verbi ἔστι γάρ τις
„ (loquit) ὥσπερ καὶ οἴνου καὶ ἁπλῶς χυλοῦ σκληρότης, καὶ
„ ὑγροῦ, οὕτω καὶ ὀσμῆς; ita Gal. lib. 3. de differ. pul-
„ ſuum, dici inquit metaphoricῶs οἶνον σκληρὸν καὶ
„ φωνὴν, καὶ βίον, καὶ σῶμα, καὶ ἄνθρωπον, καὶ νόμον, καὶ διαι-
„ τᾶν, καὶ ὕδωρ; atque ibidem ἄνθρωπον σκληρὸν λέγουσι
„ inquit τὸν μονότροπον καὶ δυσπειθῆ, καὶ πρὸς ἅπαντα ἀν-
„ τιτείνοντα.

Σκληρὸς σφυγμὸς. pulſus durus. quem arteria durior facit, ſiue in quo arteria ſiccior & in modum corij rigidior ſentitur. Huic oppoſitus eſt μαλακὸς. Cauſa ergo eius eſt arteriæ durities contracta ſiue à ſiccitate, vt in febribus ardentibus & hecticis & maraſmo: ſiue à conſtrictione, quam frigora & frigidorum ciborum potionumque vſus & balnea frigidiora & reliqua ijs ſimilia inducere ſolent: ſiue à tenſione, vt per conuulſorios affectus magnaſque umbilium viſcerum inflammationes: ſiue à conſtrictione & tenſione ſimul, vt in ſcirrhis præſertim hepatis & lienis.

Σκληροφθαλμία. lippitudo dura. Morbos oculi cum non ipſe modo oculus durior eſt & ad motum pigrior, dolenſque ſimul ac rubicundus, ſed ipſæ etiam palpebræ duriores ſunt & ſicciores, adeo vt nihil vnquam humoris remittant, ſed in earum angulis gramæ concreſcant paruæ, contortæ & ſubaridæ, nec facile poſt ſomnum vel aperiri vel inuerti poſſunt propter duritiem. Affectio hæc genere quidem videtur eſſe inflammatio, cuius notæ ſunt dolor & rubor, proprium tamen quiddam habet & ab inflammatione differens, quod ſicca ſit. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας ſola magnitudine, quod cum hæc propter ſiccitatem dura etiam neceſſario ſit, multo tamen quam illa minus dura ſit, & leuiorem dolorem moueat.

Σκληρωτικὰ φάρμακα. indurantia medicamenta. Sunt medicamenta duritiem corpori inducentia. Cum autem durities tribus modis inducatur, vt ſupra dictum eſt, patet tres eſſe indurãtium medicamentorum differentias, ſed vnam maxime propriam dici eorum quæ frigida humidaque ſunt, vt ſemperuiuum, portulaca, pſyllium, lenticula paluſtris, ſolanum. Siquidem congelatione potius quam ſiccitate aut repletione ſiue tenſione durum efficitur corpus. Itaque ſi quid ſit quod, proinde quia natiuum humorem non retinet, induratum eſt, id ſiccum potius quam durum appellabitur, conſtatque eius ſanatio rigatione & humectatione, non emollitione: ſimiliter quod tenſione durum euaſit, non proprie durum, ſed renitens dicitur, eiuſque curatio non emollitione, ſed laxatione perficitur & vacuatione.

Σκλήρωμα. eſt ſcirrus in collo vteri magna ex parte conſiſtens, prætumidus quidem ſed minus renitens, & doloris cuiuſdam particeps. Eſt igitur ſcirri ſpecies, non exquiſiti quidem, ſed habentis aliquid humoris biliosi aut pituitoſi, quo dolor mouetur aliquis, nec perinde tactui renititur, atque is qui à ſolo humore melancholico gignitur. Itaque etiamſi dici poteſt σκίῤῥος οἰδηματώδης ἢ ἐρυσιπελατώδης, attamen in ea parte excitatum σκληρώματος nomen promeruit, vt Paulus libr. 3. prodidit.

Σκολιότης ἢ ἀνωμαλία, hoc eſt inæqualitas, apud Hippocr. vt ſect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ὑποχόνδριον ἔχον τινὰ σκολιότητα: hoc eſt, hypochondrium inæquale.

Σκολίωσις. obſtipitas, in latus diſtortio. Eſt ſpinæ vitium cum eius vertebræ loco mouentur & in latus inclinant. Sunt autem alia eiuſdem vitia, κύφωσις, λόρδωσις & σεῖσις, de quibus vide ſuis locis. has autem omnes diſtortionis differentias Hippocrates ἰξώματος nomine comprehendit, vt annotat Gal. comm. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Aliquando vero & per σκολίωσιν Hippocrates omnem ſpinæ deprauationem ſignificat, vt ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, cũ ſcribit ſpinam σκολιαίνεσθαι, quod Gal. comment. 1. interpretatur quouis modo peruerti.

Σκολοπένδρειον. ſic dicitur τὸ ἄσπληνον, propterea quod folijs ſit ſcolopendræ ſimilibus. fit ex eo emplaſtrum quod diſcutit abſceſſus & furunculos. Deſcribitur ab Aetio tetrab. 4. ſerm. 3.

Σκολοπομαχαίριον. eſt inſtrumentum Chirurgicum cuius fit mentio apud Galen. lib. 8. de adminiſtr. anatom. cap. 6. & libr. 14. method. cap. 17. „

Σκόλυμος. carduus. frutex eſt folio chamæleonis & ſpinæ albę, ſed nigriore & craſſiore, caule oblongo, folioſo, in cuius vertice ſpinoſum caput ſubtigit, radice nigra & craſſa, quæ decocta in cibos recipitur, eoque differt à cæteris ſpinoſis. Hic quidem ſylueſtris carduus eſt. Satiuus enim & qui in hortis alitur, cinara appellatur à Columella. Eſt autem ſcolymus calidus ſecundo ordine completo, & ſiccus ſecundo. Sanat graueolentiam tum alarum tum totius corporis.

Σκόπον. dicitur à quibuſdam σίκυς ἄγριος, id eſt cucumis anguinus, ſicut habetur apud Dioſc.

Σκοπός. idem ſignificat quod ἔνδειξις indicatio. vide ἔνδειξις. „

Σκορδίνημα ἢ Σκορδινισμός. pandiculatio. Eſt diſtenſio coacta membrorum omnium ad vaporum diſflationem. Continetur in genere motus volunt-

Σκληρωτικὰ ἢ

tarij illegitimi & deprauati, quique coacta natura fiat: quanquam referri etiam poſſit ad motum facultatis expultricis irritatæ à cauſa præter naturam, vt & ſingultus & ructus & vomitus, quod ab ea principium ſit horum motuum voluntariorum coactorum. Sed pandiculatio quidem mediocris motus eſt huiuſce facultatis, illi vero omnino validi & vehementes. Contingit maxime poſt ſomnum, cum in carne halituoſum excrementum ſentitur, quod & ex concoctione nutrimenti, & per ceſſationem à corporeis motibus eſt collectum. Natura namque vt eiuſmodi excrementum depellat, eique perſpiratû moliatur, talem motum machinata eſt. Fit & per febrium acceſſiones eandem ob cauſam. Affectio eſt omnium corporis muſculorum, ſicut oſcitatio eorum modo qui inferiorem maxillam mouent. Sunt qui non σκορδίνημα, ſed κορδίνημα ſcribant: ſed male meo quidem iudicio; ſiquidem Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις σκορδινᾶσθαι interpretatur διατείνεσθαι, καὶ μάλιστα μετὰ χάσμης. hoc eſt diſtendi, ſed maxime cum oſcitatione & hiatu.

» Et ſæpe quidem apud Hippocr. non κορδί-
» νημα ſed σκορδίνημα inuenio, cum alibi tum Epid.
» 2. dum ait: χασμή, βήξ, πταρμὸς, σκορδίνημα, ἔρευξις,
» φῦσαι; item σκορδινησμὸς epid. 2. ſed & σκορδινῶντες
» apud eundem habetur lib. περὶ ὀπτικῶν: Ariſto-
» phanis ſcholiaſtes σκορδινᾶσθαι eſſe dicit μετὰ χάσμης
» τὰ μέλη ἐκτείνειν, cum hiatu membra diſtendere.
» Idemque alibi dictum tradit παρὰ τὸ σκόροδον, ab
» allijs, non quidem vt ille voluit, quod allia eſu
» largiore vomitum irritent, tandemque ex acri-
» monia ſequatur pandiculatio, ſed quod vaporo-
» ſa excrementa interdum excitent, & ad muſcu-
» los propellant, quæ quidem vbi difflantur natu-
» ra diſtenſionem hanc, σκορδίνημα ſcilicet ſiue pan-
» diculationem moliri conſueuit.

Σκόρδιον. triſſago paluſtris. Herba eſt in montibus & paluſtribus naſcens, folijs triſſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquãtum allia redolentibus, guſtu amaris & adſtringẽtibus, quadrangulis caulibus, ſubrubro flore. Amarum quid obtinet, & acerbum & acre, & maxime σκορόδῳ, hoc eſt allio aſſimilis eſt eius acrimonia. Vnde ſane nomen videtur inditum. Expurgat igitur ſimulque excalfacit viſcera. Alio nomine calamintha ſylueſtris ab aliquibus vocatur, ab alijs chamædrys. Dicitur à quibuſdam ſcordotis.

Σκόροδον. allium notius eſt quam vt debeat indicari, fronde cæpitia, ſed minime caua, tereti caule & inani, radicis bulbo tenuiſſimo & plurib. coagmentato nucleis & ijs ſeparatim veſtitis, tædioſo halitu, aſpero ſapore. Eſt in eius magnitudine diuerſitas ſuis nominibus donata. Vlpicum cognominatur prægrande, Græci κύπριον appellauere, alij ἀντισκόροδον, alij ἀφροσκόροδον, quod eo trito in oleo & aceto mirum in modum increſcit ſpuma. Eſt & allium ſylueſtre quod ὀφιοσκόροδον, quaſi anguinum allium dicitur, in aruis ſponte naſcens, ſatiuo longe validius. Eſt quoque σκοροδόπρασον quod & guſtu & odore porri & allij conditiones poſſidet, quaſi olitorum diligentia in vnum olera duo, veluti monſtrum aliquod coaluerint, & communes vtriuſque vires ſibi aſciuit. At vero allium deſiccat & excalfacit quarto exceſſu, eoque potentius quod ſylueſtre eſt.

Ex allijs emplaſtrum fit attractoria vi præditum, faciens ad omnem duritiem, abceſſus, furunculos, ſtrumas, inguinum tumores, fiſtulas, impetigines, mammas induratas. deſcribitur ab Aetio lib. 15.

Huius etiam meminit Trallian. lib. 11. Cæte- «
rum Ariſtophanis ſcholiaſtes σκόροδον quaſi σκαιὸν «
ῥόδον, id eſt rudem & iniurioſam roſam dici ait, «
quod aſpere ſupra modum redoleat & olfacien- «
tium nares offendat. Latini allium vocant à Græ- «
cis ἅλλεσθαι vt putat Ruell. id eſt quod exiliendo «
creſcat. «

Σκοροδόπρασον. olus eſt magnitudine porri, qualitatum porri & allij particeps: vnde promiſcuas ſibi vires ex vtroque vendicauit, effectus allij & porri præbens, ſed inefficacius.

Σκορπιακή. antidoti nomen deſcriptæ à Galen. 2. de «
antid. cap. 12. quam facere inquit ad percuſſos à «
ſcorpionibus, eoſque tutos ab omni periculo «
ſeruare indeque nomen ſortiri. «

Σκορπιοειδὲς ἢ

Σκορπίουρον. herbula eſt breuibus folijs ſemine caudæ ſcorpionis ſimili. A qua quamuis diuerſum ſit τὸ ἡλιοτρόπιον, attamen ſic dictum fuit à quibuſdam à ſcorpionis effigie. excalfacit ordine tertio, deſiccat vero ſecundo.

Σκορπίος. animal notum, de quo legito apud Nicandrum in Theriacis, atque in noſtris annotationibus. Sic etiam dictum fuit à quibuſdam τὸ ἀκόνιτον παρδαλιαγχὲς, quod radix eius ſcorpij caudæ ſimilis ſit: alterum enim aconiti genus radicem habet non caudæ ſcorpij, ſed ſcillæ marinæ cirris ſimilem. Sic etiam dictam fuiſſe herbam τράγον Dioſc. author eſt.

Σκοτόδινος. affectio eſt cerebri ex duobus ſymptomatis compoſita, vertigine ſcilicet & tenebris. Vertigo δῖνος dicitur, cum omnia circumagi & in orbem verti videntur, cui ſi tenebræ accedant adeo vt æger viſu priuetur, compoſito nomine σκοτόδινος vocatur, hoc eſt tenebricoſa vertigo: fit ob inordinatam ſpiritus flatuoſi crudiq; motionem, qui vel in capite primum genitus ſit, vel ſurſum ex infernis partibus conſcenderit.

Fit & interdum ore ventriculi morſo & velli- «
cato ab humorum prauitate, vt ait Galen. com- «
ment. in aphor. 17. lib. 4. propter magnitudinem «
neruorum ex cerebro in ipſum deſcendentium: «
dicitur & σκοτοδίνη Aretæo l. 1. de diuturn. morb. «
cap. 3. Legitur & apud Pollucem σκοτοδινιᾶν & «
σκοτοδινιᾷν. «

Σκότωμα. vertigo. Eſt inordinatus motus ſpirituum in cerebri ventriculis à quo omnia circumagi videntur. Cauſa eſt vapor calidus & acris cerebrum impetens, à crudo ventriculo maxime ſublatus, vt ex Archigene & Poſidonio refert Aetius: vel frigidus glutinoſuſque humor, vt habetur apud Paulum. Ex eo primum acies oculorum hebeſcit. aures tinniunt, auditus grauis eſt, guſtus etiam atque olfactus quandoque vitiantur: deinde aucto morbo vehemens capitis dolor, & veternoſus ſopor, poſtremo vertigines & ſcotomiæ prehendunt. Quibus etiam accedit cardiogmos & nauſea, ſi oris ventriculi vitio malum contractum ſit. Vaporis quidem craſſities tenebras & caliginem menti induit, eiuſdem vero motio inæqualis atque inordinata facit, vt omnia in orbem conuerti videantur, etiã in lecto iacẽtibus & alioqui quietis, adeo vt facile in terram concidant niſi aliquo fulciantur. Id quod

maxime illis accidit ſi in circulum agãtur. Nam qood ſanis poſt multas corporis circuitiones, id ægris vnica in gyrum conuerſione accidit. Quin etiam ſi hominem, ſi vndas, ſi trochum, ſi rotam aut aliud quippiam conuolui viderint, idem perpetiuntur, quoniam ſpiritus viſiuus ijs quæ circumuoluuntur intentus, vna cum ijs rotatur, falſoque putat omnia pariter circumagi. Ex quo patet per ſcotomata læſam eſſe vim imaginandi atque etiam ratiocinandi, & in cerebri ventriculis inordinatos & inæquales ſpirituum motus cieri. Magna eſt huic affectioni cum epilepſia cognatio, faciliſque in eam tranſitus: non ubicunque tamen ab ea differt cum materia, tum ſymptomatis. Huios materia ſpiritus eſt craſſus, turbidus, caliginoſus: illius autem, humor aut vapor malignus. huic adiuncta conuulſio eſt, quæ nulla eſt in ſcotomate. Cum autem ſint huius affectionis duo præcipua ſymptomata, tenebræ oculis obuerſantes, & omnium rerum apparens quædam circumactio, aduertendum eſt ab hoc Græcos, ab illo Latinos ei nomen indidiſſe.

Dicitur & pro eo σκοτωματικὸν πάθος, & qui illo afficiuntur σκοτωματικοὶ ex Galen. in Definit. medicis.

Σκύβαλα. excrementa ſicciora & quaſi in nucleum formata, combuſta ſcilicet à viſceris plegmone, vt annotat Gal. comm. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Alij vero non tantum aridiora excrementa hac voce ſignificari volunt, ſed & ſtercus illud omne quod etiam non plus nimio exaruerit: apud Dioſcor. autem σκύβαλον eſt fæx & craſſamentum quod ἐν ἠθμῷ remanet, id eſt, in colo, vt l. 5. c. 77. τὸ σκύβαλον τοῦ ἐν τῷ ὑδατίῳ ἠθμοῦ omne craſſamentum in linteo remanebit Ruell. interprete, ſed Marcellus vertit qood inutile & durũ, τὸ σκυβαλῶδες à Budæo redditur etiam retrimentitium.

Σκυβελίτης οἶνος. vinum eſt quod ſua ſponte ex paſſis vuis diſtillat, vtpote vinum vltro affundentibus vuis, vt habetur apod Aetium l. 9. c. 24. Nigrum erat & craſſum, nec tamen adſtringens, vt ſcripſit Gal. lib. 12. meth. med. & 5. ſanit. tuend.

Plora vide in dictione οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ explicantur.

Σκυθικὴ ῥίζα. Scythica radix quæ & γλυκεῖα ῥίζα dicitur, nec non ἀδυψογλυκεῖα à Theophr. l. 9. hiſt. c. 13. ab Hippocr. γλυκείη, & à Dioſcor. voce compoſita γλυκύῤῥιζα l. 3. c. 7.

Σκυλάκιον. eſt collyrium deſcriptum & à Galeno & ab Aetio, ſed diuerſis modis, multiſque laudibus ab hoc celebratum.

Atque inde dictum videtur quod eius experimentum in catulo factum ſit inquit Cornar. 4. κατὰ τόπ.

Σκύλλα. vide σκίλλα ſupra.

Σκῦψαι. vertebrare, ſecare, diuidere, vt eſt in Hippocratico Gal. lexico: ſed perperam. nam ex manuſcripto codice legendum eſt σκίμψαι, itemque ex Heſychio.

Σκυνίον. ſuperior palpebra à Polluce lib. 2. appellari videtur.

Σκῖρος. callus: σκῖρος. & σκιρωθῶσιν, in callum indurati ſint, vel occalluerint, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in ſuo lexico. Heſychius σκιρωθῶσιν interpretatur λιθωθῶσι, in lapidem indurentur: itemque σκῖρον exponit λατύπην, cæmentum, id eſt, fruſtum è lapide inter cædendum decuſſum: alij ſcrupum, ſalebram.

Σκύτα. quæ in articulo ceruicis ſunt, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Σκυταλίδες. dicuntur digitorum oſſa, quod eo ordine diſpoſita ſint, vt velut in acie ſtare videantur: σκυτάλη enim equitum turmam ſignificat. atque eandem ob cauſam etiam φάλαγγες appellantur, de qoibus vide ſuo loco & in dictione δάκτυλοι.

Σκυτάλιον. à quibuſdam dicitur ὁ κοτυληδὼν, id eſt vmbilicus Veneris, ſicut habetur apud Dioſcoridem.

Σκύτος, εος, τὸ, & ὁ σκύτης. Erotiano authore varias habet ſignificationes, Secundum enim Petronium ſic ait vocari cutem omnem quæ eſt inter colli neruos; Secundum alios ſic dici, dorſi medullam, ſecundum alios vero locum qui inter ſupercilium & frontem eſt; alijs autem eſſe capitis cutem, ideoque pro capite ipſo vſurpari.

Σκύφιον. Calua ſiue caluaria appellatur Paul. lib. 3. c. 22. & lib. 7. cap. 16. inde vox περισκυφισμὸς apud eundem l. 6. cap. 7. ſectionis genus circa caluariam. de qua ſupra.

Σκωληκίζων σφυγμὸς. vermiculans polſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, in quo non tota ſimul arteria diſtenditur, ſed primum quidem pars eius ſuperior, cordique vicinior, deinde vero alia atque alia in modom vermis progredientis. Namque ab huiuſmodi greſſus ſimilitudine huic pulſui inditum nomen eſt. Eiuſdem generis eſt cum vndoſo atque etiam cum formicante, differtque ab ijs ſola quantitate ſeu magnitudine, eſtq; amborum medius, tanto minor vndoſo, quanto maior eſt formicante. Habet ſemper adiunctam paruitatem, cuius cauſa eſt facultatis imbecillitas cum organorum mollitie. Differt prȩterea ab vndoſo, quod in hoc humorum copia ſubeſt, in vermiculante deeſt, ideoqoe ſine febribus fere ſolet magnis vacuationibus ſuccedere, atq; ijs etiam quibus propter immodicã humiditatem computruit pulmo, cum ſcilicet facultas iam incipit laborare. Nec tamen coniunctam eſſe ijs affectibus inflammationem oportet. Sic enim duri pulſus fierent, non vermiculantes. Proinde nec hecticas nec maraſmos eiuſmodi pulſus conſeqountur, conſequuturi omnino quod ad affectam infirmamque attinet facultatem, niſi coniuncta ijs affectibus ſiccitas arterias redderet duras. Sicut autem vndoſus cum in paruitatem minuitur tranſit io vermiculantem, ita hic minor effectos in formicantem vertitor. Eſt autem hic pulſus neceſſario paruus, languidus, frequens, & non obſcore paruus.

Σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις. vermicularis ſeu vermiformis proceſſus. Eſt corpus ex particulis quamplurimis per membranas tenues connexis varie denſeq; compoſitum, & ſecundum meatus loogitudinem extenſum, qui à medio cerebri ventriculo ad poſtremom fertur. Speciem gerit vermiũ vetuſas quercus depaſcentium. Inuehitur autem dorſo τῶν γλουτίων, & illis vndique adſtringitur & affirmatur per ligamenta quæ τένοντας, id eſt tendines appellant. Superiacet meatui qui eſt à medio ventriculo ad poſtremum, & ſpiritus animalis per eundem tranſitui præeſt.

Σκωληκόβρωτοι. vocãtur qui phteiriaſin patiuntur velut in actis Apoſtolorum de Herode, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος; eo enim morbi genere interijt.

Σκωληκοῦσθαι. vermiculationem pati quod eſſe arborum communem morbum docet Theoph. l. 4. c. 16. quod tamen minime eas pati inquit quæ acri & lacteo ſucco humeſcunt.

Σκωρία. ſcoria, fæx metalli, aut quaſi fæx, & ſordes metalli: vocatur etiam retrimentum ſicut & recrementum ex Celſo; item ſtercus ex Scribonio Largo dicente ferri ſtercus. Apud Dioſcor. vt σιδήρου σκωρία, ſic μολύβδου & χαλκοῦ legitur, exponiturque & recrementum & excremẽtum, Pollux περὶ τῆς σιδηρείτιδος loquens eius καὶ θέρμα dictum tradit σκωρίαν, ferri autem ſcoria eadem facit quæ rubigo ſed inefficacius.

Σμαράγδινον. nomen eſt emplaſtri, cuius deſcriptio habetur aqud Celſum, l. 5. c. 19.

Σμῆγμα ὃ

Σμῆμα. eſt puluis ſiccus qui cuti non vnctæ inſpergitur ad eam detergendam. In hunc enim vſum primum ſmegmata adhibita ſunt, atque inde dicta. Vnde idem σμηκτικὸν eſt, vel (vt Hippocr. loquitur) σμηγματῶδες, cum τοῦ ῥυπτικοῦ, ſicut Galen. annotauit comm. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. Eiuſmodi facultatem habet nitrum, aphronitrum, ſal, mel, ſalis flos, cimolia, lomentum fabarum, fermentum hordeaceæ farinæ, furfur, pumex. Verũ alijs etiam medicamentorum generibus quę attenuarent, diſcuterent, ſiccarent, poſtea accommodatum nomen eſt. Extenuant quidem & diſcutiunt veratrum, alcyoniom, ſulfur, herba pedicularis, ſinapi, pyrethrum, ſemen roſmarini, terra Lemnia, ſepiæ teſta, quæ propterea commodiſſima ſunt abolendis pilis, addita præſertim calce & auripigmento. Siccant autem ruentes ex parte aliqua fluxus humorum nitrum, ſal, galla, malicorium, alumen, roſæ & reliqua eiuſmodi. Omnia contuſa, cribrata & ſicca inſpergi debent. Aliquando tamen liquore aliquo dilui poſſunt & inungi, vt videre licet apud Aetium lib. 6. c. 54. vbi varios τῶν σμηγμάτων vſus deſcribit.

Et Tetrab. 2. ſerm. 4. cap. 6. ſed & σμηγμάτων alia exempla & aliquot differentias vide apud Paul. l. 6. c. 13. & Oribaſ. 3. Synopſ. & Collectan. l. 10. c. 21. monet autem Paul. loco citato omnia cuti ſiccæ admouenda eſſe.

Σμηκτικὴ γῆ, ὃ

Σμηκτὶς. Terræ quoddam genus cui deterſoria vis ineſt. Galenus & Erotianus apud Hippocratem σμηκτρίδα γῆν exponunt τὴν κιμωλίαν, cui vis ineſt abſtergendi inſtar ſmegmatis & ſaponis. eſt autem terra alba qua fullones vtuntur. Pollux σμηκτρίδα vocat παρὰ τὸ σμήχειν.

Σμῖλαξ. taxus. arbor eſt abietis magnitudine & foliorum eiuſdem figura, in Italia & Narbonenſi Gallia Hiſpaniæ contermina naſcens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, dicuntur denigrari, & qui ederint eiuſdem homines alui profluuio corripi. Habetur & Narbonæ tam præſentis veneni, vt ſi qui dormiant ſub ea aut in eius vmbra deſideant, lædantur & ſæpenumeru moriantur. Recenſuit eam Nicander in Alexipharmacis inter venena.

Eſt & σμῖλαξ frutex hortenſis, cuius ſemen à nonnullis λόβια vocatur. follia habet hederæ, molliora tamen, tenues caules, & capreolos vicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adoleſcunt, vt topiarias ſcenas repræſentare videantur. ſiliquas fœnigræci profert longiores & toroſiores, in quibus ſemina renum ſimilia, ſed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fulueſcunt. Siliqua cocta cum ſemine in oleribus aſparagi modo eſtur. Vrinam ciet & tumultuoſa ſomnia facit.

Eſt etiam σμῖλαξ planta duorum generum, quam ad arboris, de qua ante dictum eſt, differentiam Galenus & Paulus μίλακα maluerunt appellare. Vna aſpera eſt, folio periclymeni, ſarmentis tenuibus, multis, rubi modo aut paliuri aculeatis. arbores ſcandit ab imo ad ſumma perreptans, ſe conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubeſcunt, guſtumque leuiter mordent. naſcitur in paluſtribus & aſperis, radice dura craſſaque. Altera vero læuis eſt, folijs hederæ ſimilibus, mollioribus, læuioribus, tenuioribus. huius ſarmenta nullis horrent ſpinis. Conuoluitur arboribus, vt prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum. floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Vtraque facultatem acrem & calidam poſſidet.

Σμίλη. ſcalpellum. inſtrumentum eſt chirurgicum. Vtrinque acies illi habebatur, & lineas vtraſque ſecantes, vtrinque curuas habebat, ſed alteram concauam, alteram vero illi oppoſitam gibbam. cuſpis autem acuta erat. Diuerſi generis erant. Aliud magnum, aliud paruum, aliud mediocre habebatur.

Σμίλη μυρσίνη. ſcalpellom myrteum apud Gal. 8. de adminiſtr. anatom. c. 4. & l. 14. meth. c. 17. interpretantur alij ſcalptum ad myrtacei folij ſimilitudinem formatum.

Σμίλιον. nomen eſt medicamenti acris qoo Paulus lib. 4. c. 18. vtitur ad rumpenda apoſtemata: ad rumpendas parotidas, lib. 3. c. 23. deſcribitur ab eodem l. 7. c. 17. Sed notandum l. 4. c. 18. ſcribi σμήλιον: non male forſitan: παρὰ τὸ σμῆσαι, à detergendo.

Eſt & huius nominis collyrium ad oculorum vlcera ſordida accommodatum à Celſo deſcribitur l. 6. c. 6.

Σμύρνα. myrrha. Lacryma eſt arboris Arabicæ, Ægyptiæ ſpinæ non diſſimilis, è cuius vulnere defluit lacryma in ſubiectas tegetes, alia circum caudicem concreſcit. Plures ſunt eius ſpecies, πεδιάσιμος, γαβιρέα, τρωγλοδυτικὴ, καυκαλὶς, ἐργασίμη, ἀμιναία. Porro myrrha ſecundo ordine excalfacit & deſiccat, atque abſtergit, nec arteriam exaſperat, vt abſtergentium nonnulla.

Apud Hippocr. Æolico idiomate μύῤῥα dicitur pro σμύρνα vt annotat Galen. ἐν ταῖς γλώσσαις.

Σμύρνιον. oluſatrum Latine dicitur. herba eſt caule apij & ſtolonibus multis, folijs latioribus, ſubpinguibus, ad terram infractis, robuſtis: odore medicato, cum qoadam acrimonia iucunda: colore in luteum langueſcente: capitibos caulium orbiculatis, vt anethi: ſemine braſſicæ, rotundo, nigro, acri myrrhæ ſapore, ita vt alterum alterius loco cedat. Radix quoque odorata guſtu acri, faoces mordet, ſuccoſa mollis. Cortex eius foris niger, intus viridis aut ſubalbidus. Naſcitur in ſaxoſis & collibus atque ſqualidis & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & ſeminis excalfacere.

Erat autem ſmyrnium olim Romæ laudatus cibus. & in maxima copia vendebatur vt ait Galen. libro 12. de alimentor. facult. cap. 52.

Σμωδικοῦ. ad σμώδιγγας (hoc eſt vibices ſeu liuores) ſanandos apti, qui ex percuſſione fiunt, vt an-

notat Galen. in lexico Hippocr.

Σόγχος. herba eſt duorum generum ſyluestrior quædam eſt & magis ſpinis horrens, altera teneritate quadam molleſcit, cibis expetita, anguloſo caule, inani, interdum rubeote, folijs in ambitu per interualla diſſectis. Adſtringit & manifeſte refrigerat ſiue corpori admoueatur ſiue manducetur. Dioſcorides cicerbitam à Romanis dici prodidit. Galli lacterones vel laſſerones appellant.

» Apuleius lactucam leporinam vocat: dici-
» tur vero inquit Ruell. ἀπὸ τοῦ σῶον χέειν, eo quod
» ſalubrem fundat ſuccum, vt pote qui ſua ſorbi-
» tione ſtomachi roſiones leniat & lactis abun-
» dantiam nutricibus ſubminiſtret.

Σομφος. genus cucurbitæ ſylueſtris digitali craſſitudine non niſi in ſaxoſis naſcens. Nomen habet, quia ſit inanis. nam σομφὸς eſt inanis, fungoſus, ſpongioſus.

» Et hanc vocem Ariſtoteles de mammis
» mulierum loquens vſurpauit; apud Hippocr.
» vero φθέγγεται σομφὸν exponunt loquitur obſ-
» core, quoniam in coloribus quidam τὸ φαιὸν ap-
» pellant σομφὸν, quod videlicet inter album & ni-
» grum collocatur.

Συρεντῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum
» differentiæ recenſentur & explicantur.
» Σούσινον ἔλαιον. vide Αἰγύπτιον ἔλαιον.

Σούσινον μύρον. vide Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, Galen. apud
» Hippocr. interpretatur vnguentum Suſinum,
» Anthinum vnguentum, & crininum quod ab
» anthino oleo differre tradit Aromatũ varietate.

Σούσινον χρίσμα. etiam confectum ex lilijs vnguen-
» tum dicitur apud Dioſcor. lib. 1. c. 73. & Athe-
» næum lib. 12. vſurpatur etiam pro oleo ex lilijs
» confecto.

Σοφιζόμενοι. vocantur ab Hippocr. qui ſapienter videntur ſibi aliquid inueniſſe, & tamen errant, ac propterea neque ea obſeruant, quæ ab imperitis quibuslibet recte cognoſcuntor, Gal. comment. 1 in lib. de fracturis.

Σπάγνος. herba eſt à quibuſdam σφάκος dicta, naſcitur in Gallia, vt Plinius author eſt.

Σπάδων. conuulſio. σπάσμα. fœmininum nomen eſt, vt refert Gal. in lexico Hippoc.

Σπάδων etiam vocatur ſpado, εὐνουχισμοῦ ſpecies forte
» idem quod θλασιδίας, de quo ſuo loco: in Græ-
» cis inſtitutionibus σπάδωνας definiunt qui propter
» virium aliquod membrorum genitalium gene-
» rare nequeunt ἀπὸ τοῦ σπᾶν à conuellendo; vel à
» vico Perſico nomine σπάδα, vbi primum aliqui-
» bus exempta virilia fuerunt, vt legitur in frag-
» mentis Stephani de vrbibus: Plin. l. 16. c. 36. ſpa-
» donem calamum appellauit quem Theophr. li.
» 4. ἀνωχίαν, modica lanugine aut omnino nulla:
» etiam ſpadoniam laurum Plin. appellauit, & Co-
» lumell. l. 3. c. 10. eiuſmodi ſurculos qui nihil attu-
» lerint ſpadones appellat, quod illi non facerent
» niſi eos ſuſpicarentur inhabiles fructus: σπάδωνα
» Heſych. exponit non ſolum εὐνοῦχον, ſed etiam
» τὸ σπάσμα: ſic Erotian. in lexico Hippocr. σπάδων,
» σπασμὸς σώματος: & Gal. in exeg. σπάδων, σπάσμα,
» vbi etiam annotat fœmininum eſſe nomen il-
» lud: Suidas autem tradit σπάδων ſcriptum ξυρω-
» νος ſignificare τὴν ἐκτομίαν: at σπαδὼν oxytonos
» τὸ σπάσμα; vtitur in hac ſignificatione, pro (Spa-
» ſmus) contractio, Nicander in alexiphar. &
» Hippocr. l. 7. de morbis; à voce hac fit σπαδω-
νισμὸς caſtratio: Porro & ex Budæo id notan- »
dum apud Plutarch. in Demetrio legi τὸν σπάδον- »
τα, ſicut & in lexico vet. σπάδων, σπάδωνος, ὁ εὐ- »
νοῦχος. Sed crediderim vſitatiorem eſſe genit. »
σπάδωνος quem Latini quoque retinent. »

Σπάθη. ſic à quibuſdam dicta eſt ἡ ἐλάτη, hoc eſt palma, vt author eſt Dioſcorides. Sunt etiam σπάθαι partes organorum impellendo idoneæ. Vtimur etiam ſpatha, vbi extrahendo impellimus, ad femur in poſteriorem partem erumpente. Quanquam ſunt & aliæ ſpathæ in quibuſdam organis ad alios impellendi modos fabricatæ. Oribaſius lib. de machinamentis. σπάθη etiã ſignificat machinamentum quo vtimur ad coquendum, detergendum, ſubigendum medicamina. fiebat autem ex ferro, aut alia quauis materia, vt ex palma, pinu, rubo, ruta, tæda & alia qualibet materia.

Σπάθη præterea dicitur palmæ fructus operimen- »
tum apud Paul. l. 7. c. 18. in Gleucino malagma- »
te: hoc & φοίνιξ vocatur teſte Dioſc. l. 1. cap. 52. »
Quin & σπάθη dicitur id vnde fructus dependet »
teſte Polluce lib. 1. Quin & ipſa palma arbor ſic »
vocatur Plinio lib. 12. c. vlt. Præterea σπάθαι di- »
cuntur ipſæ coſtæ Ruffo epheſ. vel coſtarum »
oſſa Polluc. lib. 2. Hippocrates vero σπάθας fer- »
tur vocaſſe ſcapulas, hinc compoſitum ἀκρωσπά- »
θια dicuntur hypochondria quod coſtis ſubij- »
ciantur, & velut in extremitate earum poſita »
ſint. »

Σπαθομήλη. ſpecillum, latum inſtrumentum Chirur- »
gicum quo in emplaſtris conficiendis, panoicu- »
loque illinendis vtuntur: Compoſita vox ex μή- »
λη quod ſpecillum quodcumque ſignificat, & »
σπάθη quo latum & ad gladij ſeu ſpathæ for- »
mam factum indicatur. »

Σπαθίον. ſpathula apud Ægin. pro cultró chirurgico »
vſurpatur. »

Σπαθοφοίνικον. apud Nicol. Myrepſum legitur pro ὁ »
τοῦ φοίνικος σπάθη, id eſt, palmæ fructus adhuc flo- »
rentis inuolucrum, vt quidam eius interpres an- »
notat. »

Σπαργάνιον. herba eſt folio gladioli, ſed arctiore & in terram magis procumbente, in ſummo caule veluti pilulæ prominent, in quibus ſemen. ab aliquibus ξιφίδιον vocatur. Officinæ ſpathulam fœtidam appellant. vim habet exſiccandi.

Σπαργάω. libidine & cupiditate alicuius rei accendor. dicitur præſertim de ijs qui pruriunt libidine Venerea. Vſus eſt Hippocrates eo verbo in ea ſignificatione, & Galenus exponit ὀργᾷ: Erotianus autem ὀργῶνται καὶ ἐπιθυμεῖ.

Σπαργᾷ quibuſdam dici proprie videtur de vberi- »
bus vſque adeo lacte diſtentis, vt rupturam mi- »
nentur, & præ nimio tumore lac ſtillent Plato. »
de repub. lib. 5. & σπάργη, vel σπαργὴ dicitur illa »
libido propria qua matres diſtenta lacte vbera »
exinanire cupiunt Galen. in exeg. & σπαργάνω- »
σις Henr. Steph. affectus eſſe dicitur mamma- »
rum cum lac in eis caſei modo concreſcit, & »
σπαργῶντες μαστοὶ mammæ vocantur quæ ob ni- »
miam lactis copiam valde doleſcunt; Plin. ſo- »
roriantes appellaſſe videtur libr. 31. cap. 6. aquæ »
marinæ vtilitates ad eas corrigendas propo- »
nens, Dioſcoridem ſequutus; Feſtus ſcribit dici »
ſororiare mammas puellarum quando primum »
tumeſcunt, ſic Plaut. tunc papillæ primum »
ſororiabant; huiuſmodi mulieres vocabant »

» veteres mammoſas, Plautus mammeatas, Her-
» molaus in Dioſcor. μαςοὺς σπαργῶντας, fortean mi-
» nus bene pannoſas mammas appellauit, deri-
» uans à voce σπάργανα quibus inuoluuntur infan-
» tes. Eſt enim & σπαργανοῦν inuoluere pannis quaſi
» ille hac voce rugoſas panuceaſque, & quales ri-
» dicule poeta appellauit araneorum caſſibus pa-
» tes intelligere velit: inſuper σπαργᾷν apud Theo-
» phr. ſicut & ὀργᾷν de arboribus dicitur cum ver-
» no tempore earum cortices ſucco turgeſcunt.

Σπαρτίον ἢ

Σπάρτη. frutex eſt longas ferens virgas, ſine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciũtur. ſemen lenticulæ, in folliculis phaſiolorum modo naſcens. florem vt albæ violæ, luteum. Et ſemen eius & ſuccus magnam habent trahendi facultatem.

Σπάσμα. eſt vnitatis ſolutio in neruoſa parte citra vulnerationem. Conuelluntur enim quæ in ipſa ſunt fibræ cum ex ictu aliquo violẽtiam patiuntur, aut ſubito & affatim intenduntur. Huius cauſa eſt repentinus quidam ac inæqualis vehemenſque motus, ac tum præcipue cum neque perfricata neque calefacta, neque ad æqualitatem ducta aut molliriem corpora, motibus exponuntur. Sic enim diſtrahuntur plurimũ neruoſorum corporum partes. Sunt autem cauſæ aliæ exteriores, aliæ intra ipſum corpus. Exteriores quidem quæ collidere apta ſunt, internæ vero immodicus & inordinatus motus & quædam humorum vitia quæ corrodendi vim habent.

Σπάσματα vulſa aut euulſiones ſunt qui interpreten-
» tur, alij conuulſiones, ſed hoc male, veteres
» enim σπάσμα & σπασμὸν diſtinxerunt, ſiquidem
» σπασμὸς dicitur in neruis, σπάσμα in fibris neruo-
» ſis & membranoſis, quæ ſi extenſione diſrum-
» puntur ῥῆγμα poſteriores medici appellant: Hip-
» pocr. in Coac. σπάσματα appellabat concuſſio-
» nes totius thoracis quibus à facultate animali
» mouetur ad expectorandum & repurgandum
» ſputum.

Σπασμὸς. Celſo dicitur diſtentio neruorum libr. 2. cap. 1. omnes fere medici hodie conuulſionem interpretantur. Eſt muſculi ad ſuum principium inuoluntaria contractio. Symptoma eſt voluntariæ functionis oblæſæ, cuius cum primarium inſtrumentum muſculus ſit, patet eum in conuulſione affectum eſſe ſecundum ſe totum, maxime tamen ſecundum partem ſui neruoſam. Itaque cum motus voluntarius perierit, neceſſe eſt per conuulſionem in eum ſitum neruos muſculoſque duci, in quem ſi pro lege naturæ ſe haberent, ab animali virtute ducerentur: id autem eſt in ſuum principium ſuamque originem, ad quam omnia ſuapte natura feruntur, niſi alio vi aut voluntate retrahantur. Ergo muſculis ad ſua ipſorum capita & principia retractis, & parte ſimul in quam inſeruntur adducta, attractaque, ſimilis quidem naturali motus, ſed citra voluntatem fit, atque in eo morbus ipſe conſiſtit. Nam quod muſculus & tenditur & conuellitur ad ſuum principium, & vna cum eo pars illa corporis cui inſeritur, commune quidem eſt & ſanis & conuulſis: quod autem inuito hoc accidat, præter naturam affectis ineſt, non ſanis. Itaque ſi ad muſculos proprie pertinet conuulſio, manifeſtum eſt pro muſculorum differentijs, varias eſſe, & differentes conuulſiones non modo vniuerſales, ſed etiam particulares. Ac particulares quidem ſunt ex particularium muſculorum differentijs, quarum aliquæ proprijs etiam donatæ ſũt nominibus: ςραβισμὸς in oculo, τρισμὸς in mandibula, κυνικὸς σπασμὸς in ore, σατυρίασις in pene. Vniuerſales vero, cum vel corpus totum in priora curuatur, ἐμπροσθότονος Græcis dicta: vel in poſteriora, ὀπισθότονος: vel in vtramque partem æqualiter, τέτανος. quibus & additur ἡ ἐπιληψία. Eſt enim quędam totius corporis conuulſio, patiente nimirum neruorum principio. Sunt autem plures earum cauſæ, quas tamen omnes Hippocrates in duas contulit, inanitionem & repletionem. Ad inanitionem quidem reuocatur febris ardẽs, hellebori potio, immodica ſanguinis profuſio, vigiliæ, inedia, & quæcunque corpus vehementer exiccant: ad repletionem vero ebrietas, crapula, ſuppreſſa vacuatio conſueta, exercitatio intermiſſa, phlegmone, & quæ eam conſequuntur dolor motuſque, præterea & flatus qui in muſculis concluſus ſiue illic genitus, ſiue aliunde influens, eos diſtendit atque contrahit, vt docet Gal. initio lib. 2. de ſymptomatum cauſis. quo etiam loco ab vtraque illa cauſa conuulſionem fieri chordarum eleganti ſimilitudine docet: vt enim illæ vel nimio humore imbutæ, vel vehementius reſiccatæ tenduntur contrahunturque, vt interdum etiã rumpantur, ſic & nerui afficiuntur, atque ita tenſi muſculos adducunt. Itaque in neruis quidẽ ipſis conuulſionis cauſa aliquando eſt, non etiam in ipſo muſculi corpore: muſculi tamen non nerui **morbus eſſe** cõuulſio dicitur, quod ipſe non autem neruus proprium ſit motus, qui in conuulſione læſus eſt, inſtrumentum. Itaque ſi nerui ex chordarum contractione conuelli aliquando dicantur, id non proprie dicitur, ſed quod ita affectus neceſſario quoque muſculus cõtrahatur. Ergo quæcunque neruorum principio, vel copia, vel acrimonia, vel maligna venenataq; qualitate moleſta ſunt, conuulſionem poſſunt excitare: ſiquidem ab ijs grauati nerui irritatiq; contrahuntur, & muſculos ſecum adducunt. Ex his patet conuulſionis cauſam vel in muſculo & præſertim eius capite eſſe, vel ſecundum nerui ipſius ductum, vel in ipſo neruorum principio, quod geminum à medicis ſtatuitur, vnum ſcilicet in ſpinali medulla, alterum vero in cerebro.

Σπασμοτρομώδεες, & σπασμότρομοι. in prorrhet. ſic vo- «
catur motus cum conuulſione tremulus, has «
tamen voces improbare Galen. videtur com- «
ment. in prorrhet. quaſi ſit Græcis ignota hæc «
ſymptomatum permiſtio, ſintque rara admo- «
dum in conuulſione tremoris ſymptomata, ſi- «
quidem (inquit) fieri non poteſt vt ægris ipſis «
in conuulſionibus tremores deprehendantur, «
niſi vtique talem ſit author contemplatus ſym- «
ptomatum viciſſitudinem, vt cum conuulſiones «
quidem reliquerint tremulus fieret homo, vbi «
vero conuulſio ſuperuenerit non poſſe dignoſci «
tremorem, vel vt eſt in noſtro exemplari Gręco «
ἀδιάγνωστον εἶναι τὸν τρόμον: Legitur quoque alio «
eiuſdem prorrhetici loco τὰ τρομώδεα σπασμώδεα, «
vbi interpretatur Gal. mutationem ex tremore «
in conuulſionem exitioſo euẽtu: ibidem notan- «
tur γλώσσης σπασμοὶ τρομώδεες, linguæ conuulſioi «
motus & tremuli, vbi etiam Galen. tremorem «
linguæ ad facultatis animalis infirmitatem «

» refert, quæ ſiccam cerebri ſequitur intempe-
» riem, conuulſionem vero ad muſculorum ſic-
» citatem vnà cum capite laborantium; quibus
» opponi hæc poſſunt; nam ſi tremor eſt motus,
» motus vero corporis affectus. Cur non erit affe-
» ctus corporis tremor, ac præſertim partis ner-
» uoſæ, non enim facultas tremit, ſed membrum
» & ſubſtantia neruoſa, cuius cauſa eſt imbecilli-
» tas; hæc ergo affectus facultatis eſt, tremor ve-
» ro partis ipſius. Præterea cum eadem in parte &
» facultas infirma eſſe poſſit, & morſus aut op-
» preſſio à materia, aut inæqualis ſiccitas, quid im-
» pediet quominus & contremiſcere membrum
» queat & diſſilire, & quodammodo reuelli ve-
» teres certe ita loquutos fuiſſe conſtat, & in tre-
» more concuſſionem quamdam conuulſificam
» poſuiſſe: Plato in Timæo ſcribit tremorem &
» rigorem modum eſſe τῶ σπασμῶν, & Ariſtoteles
» interpretatur τρόμον motum cum concuſſione, &
» τὸν σεισμὸν ἐν τῇ γῇ εἶναι, ὅπερ ὁ τρόμος, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐν
» ἡμῖν: Similis autem motus in piſcibus videtur
» aut moribundis, aut vibratione reſilitioneúe
» molientibus euaſionem, cum partes neruoſæ
» auferre ſe à ſuo contrario mordente, aut oppri-
» mente quod intus eſt, totas non poſſunt; ſub-
» ſultant igitur & ſubſiliunt, haud ſecus ac ſi ia-
» centis corpus pungatur, quia totus illico exur-
» gere non poteſt, ſic palpitant in arido piſces, qui
» tota mole vnico tractu ſeſe non valent excitare,
» eum motum appellant Græci ἀσπαίρειν, Ariſto-
» teles ἀσπαρίζειν; ab illo piſcium enarrato motu
» non eſſe diſſimilem eum qui σπασμοτρομώδης hîc
» dicitur volunt nonnulli, quem & aliàs ab Hip-
» pocr. ſignificari volunt dum ægros quoſdam eſ-
» ſe inquit ἀναΐσσοντας πρὸς χεῖρα, id eſt ad manum
» reſilientes, vide ſuo loco.

Σπασμῶδες πάθος: conuulſiuus affectus. Dicitur affectus qui in ſui principio, aut non multo poſtquam fieri cœperit conuulſionem accerſit, vt annotauit Galen. comment. 3. in lib. 1. prorrhetici. Idem vero lib. 1. de præſag. ex pulſibus, affectum conuulſiuum appellat qui ante mortem neceſſario conuulſionis aliquod periculum inducit.

Σπασμώδης σφυγμός. conuulſiuus pulſus. Eſt pulſus inæqualis in vna pulſatione & diuerſis arteriæ partibus, in quo vtrimque ab extremis retrahi, tendi conuellique arteria videtur in modũ chordæ tenſæ. Videtur enim tunc arteria contracta, & vndecumque coarctata, non ceu compreſſa ſit abs quopiam vel conſtipata, nec etiam velut rigida vt in febri, præſertim in acceſſionibus, nec vero vt præ duritie ad intentionem contumax, veluti quod fit diuturnitate temporis, præſertim cum quid offenſum ſit vel viſcera vitiata, ſed vt corpus neruoſum cauumque, veluti inteſtinum aut ſimile ex vtroque fine intẽtum. Ad eundem modum inæqualis eſt motus arteriæ in modum chordæ ſurſum deorſumque agitatæ. Neque enim ſpecies diſtentionis vel contractionis repræſentatur, verum vibrationi potius ſimilis eſt, ceu exilientis ſurſum, iterumque retractæ intro: quod nec conſtituto quidem tempore habet, ſed vno ſæpe tempore alia eius pars videtur ſurſum ferri, veluti eiaculata, altera intro ceu à quopiam attracta, atque vna moueri citate, altera tarde. Iam vehemens quoque & magnus hic pulſus videtur eſſe, non tamen perinde, vt videtur, vehemens eſt & magnus. Ictus enim imponit, dum ob tenſionem validus, ob vibrationem exilire apparet. Quamobrem altior interim videtur, ac veluti ſtrepitum quendam ad tactũm edit aſperũ. Sane neminem, qui quidem ſit expertus, fugiat hic pulſus. Dictus eſt conuulſiuus pulſus tum quod arteria ad vtrumque terminum tendi videatur, tum quod conuulſio ſtatim ab eo pulſu hominem corripit, vt ſcripſit Gal. lib. de cauſis pulſuum 2.

Σπατίλη. ὑγρὰ διαχώρησις. hoc eſt, humida deiectio, apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. vt Galen. interpretatur.

Σπείρειν. diſpergere & ab inuicem ſeparare. Sic ſæpius Græci vtuntur. vnde σποραδικαὶ νόσοι dicuntur morbi diſperſi, ſcilicet qui non multos, ſed ſeorſum vnumquemque prehendunt. ex Galeno, initio comment. εἰς ἐπιδημίας.

Σπέρμα. ſemen, eſt ortus noſtri verum proximum- "
que principium, vt ex quo primo oriantur ea "
quæ ſecundum naturam conſtituuntur, non qui- "
dem vt ex materia, ſed vt ex motus efficiente "
principio, atque illud ipſum eſt vtilis cuiuſpiam "
excrementi portio quædam atque vltimi; id pu- "
tat Ariſtoteles ſanguinẽ eſſe hoc indicio, quod "
ſi vi nimioque conatu reddatur, nondum facul- "
tate teſtium plene conuerſum, vt iis accidit qui "
ſupra modum veneri indulgent, cruentum id "
plerumque prodeat, imò & in ſpermaticis vaſis "
cruentum id plerumque animaduertitur. Semi- "
nis autem materia in ſolidis partibus progigni- "
tur, atq; ab illis teſtium vi ſecernitur, vi inquam "
illa qua ſicut lien ſua melãcholicum humorem "
prolectat, & vrinam renes, ſic teſtes ſeminis ma- "
teriam ſibi quidem per quam familiarem & ido- "
neam, tanquam proprium coniunctumque ali- "
mentum iouitant & attrahunt. Non autem ex "
omnibus ſenſu manifeſtis tum ſimplicibus, tum "
compoſitis partibus ſeminis materia ſecernitur, "
neque à toto corpore demittitur, at nihilomi- "
nus hanc neceſſum eſt, de cerebro, de corde & "
iecore quæ tria ſunt principia decidere, pluri- "
mum autem de cerebro: hoc quidem illius ar- "
gumentum eſt, quod cui vnum quodlibet iſto- "
rum grauem offenſionem acceperit, infœcun- "
dus is reddetur, quemadmodum ſi leuius erit vi- "
tium, prolem ſuſcitabit ægra infirmaque vale- "
tudine; non modo autem viri ſemen, ſed etiam "
fœminæ proferunt, hinc duplex ab Hippocrat. "
ſtatuitur ſemen, virile atq; fœmineum. Profer- "
re vero ſemen fœminas hac potiſſimum ratione "
doceri poteſt, quod teſticulos & ſeminis vaſa ac- "
ceperint crebris flexibus atq; circuitibus intor- "
ta, haud ſecus ac in maribus enata, quæ omnia ſi "
natura non fruſtra condidit, ſeminis generandi "
facultatem ſimul his attribuit, huiuſque cauſa "
fabricata ſunt; ſed & rei veritas ſenſus teſtimo- "
nio comprobatur, nam fœminis quæ ſibi diu- "
tius à coitu temperarũt diſſectis, in vaſis ſemen "
circumfluere, idque iam albeſcere conſpicitur, "
æque ac in maribus. Quinetiam per inſomnia "
cæ interdum fatentur, non minori ſe voluptate "
quam in coitu elatulari; viduis & iis quæ diutius "
veneris ſtudia intermiſerunt, vt per inſomnia, ita "
partium obſcœnarum titillatione copioſiſſimũ "
craſſiſſimumque ſemen erumpit: hoc autem "
fœminarum ſemen vim procreantem habere "
atque fingentem inde colligitur, quod nõ alium "
in his quam in maribus ortum, & à teſtibus & à "
vaſis acceperit; quod etiã mulier, quæ epilepſia, "

» calculo aut podagra laborat prolem gerit ho-
» rum malorum hæredem; quod demum partus
» ſit plerumque matri ſimilis; illius tamen ſemi-
» nis vis profecto minor eſt & infirmior quam
» quæ à ſemine maris confertur. Qualis autem &
» quanta ſit vis illa declarãt oua quæ ſubuentanea
» dicuntur, & rudiores molæ, quas mulieres quã-
» doque proprij duntaxat ſeminis vi nullo viri cõ-
» cubitu concipiunt, in his ſiquidem procreatio-
» nis eſt quædam adumbratio, & rudis materiæ
» concretio: Cæterum quod ſpectat ad ſignifica-
» tionem vocis σπέρμα, etiam fructum ſignificat
» apud Hippocrat. Sed & fructum quem vterus
» partu edit apud Euripidem: Sed & σπέρματος no-
» men ἀντὶ τῆς γονῆς paſſim vſurpatur, vnde Galen.
» libros duos περὶ σπέρματος conſcripſit, eodem ar-
» gumento quo Hippocrat. περὶ γονῆς, mutato tan-
» tum non quidem re, ſed nomine titulo: Ariſto-
» teles tamen ſubtilius de eo diſſerens ſemen ἀπὸ
» τῆς γονῆς diſtinxit 1. de generat. animal. Denique
» etiã σπέρμα ſemen dicitur in plantis & aliud quid
» diuerſum à fructu vt paſſim ex Theophr. liquet
» & 1. de cauſ. plant. c. 7.

Τὸ διὰ σπερμάτων. Trochiſci nomen eſt apud Paulum lib. 7. cap. 12. Similiter nomen eſt malagmatis quod ab eodem deſcribitur lib. 7. c. 18. Eſt & epithematis nomen, quod apud Aetium eſt tetrab. 3. ſerm. 12. ad ſplenis inflationem deſcriptum.

» Deſcribitur & alius paſtillus ad alui profluuia
» efficax hoc nomine apud Trallian. lib 8. c. 8. epi-
» thematis quoque eiuſdem nominis deſcriptio-
» nem vide apud eundem c. vltimo.

Σπερματικὰ ἀγγεῖα. ſeminaria vaſcula quæ quatuor
» ſunt, duo κιρσοειδῆ, & duo ἀδενοειδῆ quæ & γόνι-
» μοι φλέβες Ruffo dicuntur.

Σπερματικαὶ ἀρτηρίαι. ſpermaticæ arteriæ. Sunt duæ arteriæ, vna dextra, altera ſiniſtra, à trunco arteriæ magnæ deſcendẽtis exortæ, & in teſtes demiſſæ. Deſcendunt autẽ eo vna cum venis ſpermaticis, & peritonæo elapſæ ambagioſæque delatæ, in teſtium tunicas & ſubſtantiam abſumuntur in viris. In mulierum vero teſtes tantum abit horum vaſorum dimidium, reliquum autem in vteri fundum & latera ſpargitur.

Σπερματικαὶ φλέβες. ſpermaticæ venæ. Sunt venę duæ in teſtes demiſſæ, ſanguinem ſpermatis materiam ad eos deferentes. Earum vna dextra eſt, altera ſiniſtra: dextra à trunco venæ cauæ inferioris ſub dextra renali ſeu mulgente vena naſcitur, ſiniſtra vero à medio ſiniſtræ renalis ſiue emulgentis. Vtraque in viris quidem in teſtium tunicam & ſubſtantiam abſumitur, ſurculis aliquot tenuibus in ſuam peritonæi apophyſim ſparſis: in mulieribus autem dimidio in teſtes, altero dimidio in vteri latera & fundum nutriendum, quo etiam menſes fluunt. Cæterum venæ illæ à ſua origine deducuntur in teſtes inuolutæ, intra ventrem quidem peritonæo, extra ventrem vero erythroide tunica.

» Ariſtoteli lib. 3. de hiſtor. animal. σπερματίδες
» φλέβες dicuntur.

Σπερματικοὶ πόροι. dici quidem poſſunt vaſa omnia per quæ ſemen defertur, propriè tamen ſic appellantur vaſa dum à teſtibus ſurſum aſcendentia & in παραστάτας ἀδενοειδεῖς inſerta, ſemenque eo deferentia. Hæc enim à teſticulis prodeuntia, & ad poſteriorem pubis oſſis ſedem reflexa tectaque peritonæo, ſenſimque mutuo appropinquãtia & latiora craſſioraque facta tandem inter ſe coeunt, vnumque corpus efficiunt, quod ſeſe in παραστάτας ἀδενοειδεῖς inſinuans, inſeritur & dehiſcit in vrethram ſub initium ceruicis veſicæ, ſemenque in eam excernit.

Σπερματισμὸς. ſeminis emiſſio, ſic apud Theophr. hiſt. plant. lib. 7. c. 4. τοὺς σπερματισμοὺς μεταφέρειν, eſt plantas ſemine natas tranſplantare.

Σπερχνὸν. feſtinans. aſſidua, apud Hippocr. ſicut Galen. in ſuo lexico annotauit.

Σπιθαμὴ menſora eſt qua rerum interualla metiuntur. Eſt autem trium palmorum ſiue duodecim digitorum, quantum ſcilicet digitis extenſis interuallum eſt inter minimum digitum & pollicem, vt interpretantur Pollux & Heſychius. Latini dodrantem vocant, quod dodrans nouem vnciarum ſit, quæ item duodecim efficiunt digitos, vel ex ſimilitudine & proportione quam habet libra cum pede. Eſt enim dodrans nouem vnciarum, hoc eſt tres quartas partes libræ continet. Sic & σπιθαμὴ, quæ digitorum eſt duodecim, dodrans eſſe videtur pedis, in quo ſedecim digiti continentur. Plinius libr. 7. c. 2. Super hos extrema in parte montium Pygmæi narrantur ternas ſpithamas longitudine, hoc eſt ternos dodrantes non excedentes. Ea menſura non raro vtitur Dioſcorides, & verbis ab ea deriuatis, qui ſunt σπιθαμιαῖος, δισπίθαμος, τρισπίθαμος.

Plinius inſuper σπιθαμὴν, non palmum magnũ «
ſed ſimpliciter palmum appellauit, cum alibi, «
tum vbi de anthemide ſic ſcribit, Genera anthe- «
midis tria tantum flore diſtant, palmum non «
excedentia, ex hoc Dioſcoridis loco, πάντες εἴδη «
τρία, ἄνθεσι μόνον διαφέροντα, σπιθαμιαῖα; alicubi ve- «
ro σπιθαμιαῖον vna voce palmeum interpretatur, «
veluti cum ſcribit Orchis herba ſiue Serapias, «
folijs porri, caule palmeo, ex his Dioſcoridis «
verbis, ὄρχις ὃν σεραπιάδα ἐπονομάζουσι, φύλλα ἔχει ὅμοια «
πράσῳ, καυλὸν σπιθαμιαῖον. σπιθαμὴ autem hæc «
menſura vocatur παρὰ τὸ ἀποσπᾶσθαι τοὺς δακτύλους, «
id eſt quod diducantur digiti. «

Σπικάτα μύρα. Vnguenta ſpicata, genus eſt vnguen- «
ti pretioſi, quod Romæ in gratiam delicatarum «
mulierum fiebat, nomen certe non Græcum «
ſed Romanum inquit Galen. lib. 8. meth. nam «
vt hæc à Romanorum delicijs inuenta fuere, ſic «
etiam par fuit Romanas habere appellationes. «
In eodem genere erant vnguẽta φυλιάτα. Sed nec «
eorum inutilis fuit in medicina vſus, ea enim «
prodeſſe ſcribit Galen ad ventriculi cruditatem «
nidoroſam atque fumoſam, atque lib. 4. de loc. «
aff. c. vlt. ijs illinit nates ad exſiccationem pul- «
monis, & lib. 6. de ſanitate tuenda ventrem ro- «
borare & calefacere ſcribit, nec non & aures «
corroborare, & lib. 1. κατὰ τόπ. ea commendat ad «
capillorum defluuium, denique in omni affe- «
ctione frigida vt ad aurium dolores à frigore li. «
3. κατὰ τόπ. «

Σπλάγχνα. non inteſtina dicuntur, ſed præcipua interanea & vitaliora, vt cor, pulmo, iecur, & ſimilia quæ in cæſis victimis aruſpices conſiderabant ſi quid portenderent. Sumptum eſt enim ab aruſpicinis id vocabulum, deinde ad omnes animalium partes intrinſecas tranſlatum. Celſus viſcera Latine vocat & ab inteſtinis diſtinguit, alij exta interpretari malunt.

Obſeruauimus autem nos iecur plerumque «
ea voce ſignificari, hoc enim maxime obſeruari «

Digitized by Google

» in aruſpicina præcipiebatur. Quin imo non modo viſcera victimarum, ſed & quæcumque peractis ſacris edebantur σπλάγχνα Græci appellant, inde ἄσπλαγχνος Platoni dicitur qui caret illis epulis, quam ſignificationem Galen. libr. 3. de decret. Hipp. Platon. cum varias huius vocis ſignificationes explicaret, non attigit.

Σπλαΐχνον. dicitur à quibuſdam iuncus odoratus, authore Dioſcoride. Hic arboribus innaſci ſolet, vt cedro, piceæ, populo albæ & quercui. odoratus. ſunt qui βρύον ἀρωματικὸν appellent. de eo intelligendũ eſt quod ſcribit Aetius tetrab. 3. ſet. 4. ad podagricos & articulorum dolores, dicẽs, muſci, qui ſplanchoõ & hypnon & bryon Græcis appellatur. Video nomen hoc σπλάγχνον à quibuſdam ſcribi.

Σπλαγχνίδες. Græci veteres cor vocabãt, hinc ἄσπλαγχνον » legimus apud Sophoclem pro timido, ſicut » contra εὔσπλαγχνος pro virili ac ſtrenuo ponitur.

Σπλαγχνικὰ φάρμακα. Dioſcorid. libr. 1. c. 78. dicun» tur quæ internorum viſcerum affectionibus me» dentur.

Σπλὴν. lien. Eſt pars corporis rara, ſpongioſa, nigricans, ventriculo ſiniſtra parte incumbens, & ſanguinem humore atro repurgans. Sicut iecur videtur eſſe purioris ſanguinis quædam affuſio & concretio, ita & lien nigrioris & fæculenti: ob idque vtriuſque viſceris carnem Eraſiſtratus παρέγχυμα appellauit. Quia autem nigro ſanguine compoſitus eſt, idcirco non modo nigricat, & prominentibus quibuſdam tuberibus inæqualis eſt; ſed etiam familiaritate ſuæ ſubſtantiæ quicquid atri humoris & fæcis eſt in ſanguine ad ſe attrahit. Hoc enim illi à natura proprie tributũ eſt. Trahit autem per eum venæ portæ ramum qui ſuperior & minor eſt. Ac eius quidem fæcis parte ſibi cognata magis & familiari, per arteriarum præcipue calorem & motum elaborata nutritur: reliquum autem excernit nũc in portam & inteſtina per eundem portæ ramum, nunc in ventriculi latus ſiniſtrum, per inſignem venam ex ſummo aut propinquo in lienis ſima ramo prodeuntem: nunc in ſedem per hæmorrhoidas, nunc in renes per arterias ab aorta ſupra renes natas. Id quoniam debuit eſſe fæculenti ſanguinis receptaculũ, præuidens natura ne facile obſtrueretur, duo præſertim illi remedia comparauit, ſubſtantiæ raritatem & arteriarum copiam. Eſt enim valde laxus & ſpongioſus, habetquo tum plures tum grandiores arterias quam magnitudini ſuæ conueniat, ab aorta qua per lumbos fertur prodeuntes. Situs eſt in hypochondrio ſiniſtro, qua vẽtriculo incumbit cauus, qua vero ſeptum contingit leuiter gibbus. Tunicam habet à peritonæo, neruulum autem à ramo ſextæ coniugationis, qui ſiniſtrarum coſtarum radicibus inſeritur. Neque enim expediebat maiores eum neruos habere.

» Lienem autem inquiebat Plato eſſe ἐκμαγεῖον » τοῦ ἥπατος effigiem hepatis, nullamque corpori » vtilitatem afferre.

Σπλὴν κατάῤῥοπος. lien decliuis Hippocr. 6. Epid. ſect. » 2. dicitur; Gal. autem in comment. lienem de» cliuem vocatum ait, vel propter ipſius tumores » in partibus inferioribus excitatos, vel quod in » ipſas inferiores corporis partes vitioſos in ſe » contentos humores lien depellat, vel & vtroque » modo ſic vocatur.

Σπληνικὰ φάρμακα. apta lieni medicamenta dicuntur, ſuntque ea quæ ſuauitate quadam terrenum illius humorem vel emolliunt, vel quodammodo colliquant detergunt & attenuant, ſine adſtrictione conſpicua, vt inde obſtructione ſoluta facilius incidat in aluum: horum quædam moderate frigida ſunt & tenuium partium vt craſſam fœculẽtamq; melancholiam attenuent atque diſſipent. «

Σπληνικὴ φλέψ. ſplenica vena. eſt ramus ſuperior & minor venæ portæ, qui totus per lienem ſpargitur. Nam cum vena porta in duos præcipuos ramos diſtincta ſit, hic in lienem abit, alter in meſenterium diffunditur. vide φλέψ.

Σπληνικοὶ, καὶ σπληνητικοὶ, σπληνώδεις. ſunt qui ſine diſtinctione ſic eos appellant qui ex ſplene laborant. Galen. vero ad illum locum vbi Hippocr. docet ab aquis lienoſos calculoſoſque fieri, ſcribit ſi quando lien iecur non recte expurget, ſanguiſque multum fæcis habeat, tunc illa quæ nigra appellantur excrementa deijci, ac multos alios affectus fieri, progreſſu vero temporis eos qui lienoſi appellantur conſequi. Lienoſos enim eſſe quorum lienes obſidet inflammatio, nec ad naturalem ſtatum redeunt, nec abit inflammatio, ſed duritia in eis manet & natiuus color corporis immutatur, atque hos lienem habere imbecillum; Paulo poſt ſubijcit: Scito, inquit, hoc loco lienoſos intelligendos eſſe omnes eos quos prauæ aquæ gignũt, & qui ex illarum tum potione, tum vero omni vſu prouenıunt, & qui ex hiſce cauſis atque occaſionibus oriuntur, & omnes qui ab affectibus lienis originem ducunt, cuiuſmodi ſunt hydropes, herniæ, calculi, morbus regius, quique ſunt eius generis; itemque ſcyrrhi, inflammationes & omnino obſtructiones & colliquationes; ex quibus locis intelligitur σπληνώδεις dici eos omnes, non ſolum qui ex plegmone nec concocta, nec digeſta, durum lienem habent cum fœdo corporis colore & defluxionibus vt vult author Definitionũ Medicarum, ſed etiam quibuſcumque lien male iam diu affectus eſt, obſtructus, tumens, durus, ſiue à fluxione externa, ſiue ex proprio excremento cum flatu aut ſchirroſa duritie, maxime vero proprie apud Hippo. lienoſi dicuntur quibus iam pridem viſcus ipſum lienis obduruit, ſic enim viden placere præceptori Gal. aphor. 46. ſect. 6. Hæc autem vetuſta lienis durities ſic ſuũ ortum habet authore Hippocrat. lib. περὶ παθῶν. Quibus, ait, magnus eſt lien, ſiquidem birioſi ſunt, fœdati multum apparent, vlceribuſque obſiti quæ difficulter ſaneſcunt, tum illis ab ore fœdus expirat odor atque marceſcunt, lien vero durus percipitur, manetque ſui ſimilis in magnitudine, nec cibos deijciunt, ſin autem pituitoſi multa minora ſunt ijs prædicta incommoda, tum ipſe lien alias atque alias maior aut minor eſt, illa autẽ lienis tenſio, indeque nata duritas habet quadruplicem formam, quæ expreſſa eſt ab Hippocr. lib. de humor. & 6. Epid. vel enim lien eſt κατάῤῥοπος, vel ἀνάῤῥοπος, vel rotundus, vel latus, craſſus, longus tenuis. Quorieſcumque autem lien indurint non eſt ſurſum illa durities, quæ ortum habet à veteri congeſtione humoris vnde paulatim tumor accreuit; quemadmodum illa quam repẽtina fluxio excitauit quæ & ipſum lienem facit ἀνάῤῥοπον, & omnia quæ inde mouentur ἀνάῤῥοπα, vt hæmorragiam & faciem multo calore & colore ſuffuſã,

ſed illa durities vetuſtæ congeſtionis, vnde homines propriè ſunt lienoſi, deorſum percipitur, facitque lienem κατάῤῥοπον, & omnia inde nata κατάῤῥοπα, vnde fit vt in hac duritie ſub morbi lienem criſimque, humore per aluum erumpente dyſenteria propè excitetur, quæ ſi diutius perſeueret omnino lethalis eſt, ſin breui finiatur magna ex parte ſalutaris quemadmodum apud Hippocr. Aphor. 43. & 48. lib. 6. ſcribitur.

Σπληνιᾷν. apud Pollucem ſplene dolere.

Σπλήνιον. linteoleum vel emplaſtrum appellatur, non oblongum tantum, vt Heſychius interpretatur, aut ſplenis, vt alij, figura, ſed quacumque forma ad partium corporis habilitatem aptatum, quo exceptum vel illitum medicamentum adhibetur. Dicitur & σπλὴν à medicis. Galenus Hippocratem id genus linteoli excogitaſſe ad ſtabiliendas fracturas lib. 6. methodi med. tradidit his verbis: ἔστω εἰς μὲν τὴν φρουρὰν, ὁπηνίκα αὐτοῖς ὁ Ἱπποκράτης ἐξεῦρε τὴν τῶν σπληνίων ἐπιβολὴν. hoc eſt. vnde ad eorum quidem tutelam remedium ipſis Hippocrates excogitauit, vt ſplenia adhiberentur. & paulo poſt ad oſſa multifariam confracta ſplenium aſciæ forma circundare ex eiuſdem Hippocr. præcepto iubet. Nec oſſibus modo fractis imponitur, verum etiam alijs partibus, vt fronti in faſciolæ modum ad leniendos dolores, aut inhibendam diſtillationem, aut in alium quempiam vſum. Non eſt dubium ſic dictum eſſe à lienis figura longa magis quam lata.

Non modo autem σπληνίον commemoratum linteolum ſignificat quanquam id magis proprie, ſed & quandoque emplaſtrum ipſum ea voce ſignificatur vt apud Dioſcor. lib. 1. c. 68.

Σπληνίον. etiam apud Polluc. dicitur denſiſſima pars lienis quæ & illi κεφαλὴ vocatur.

Σπλήνιον. dicitur à quibuſdam τὸ ἄσπληνον, vel quod lieni, qui σπλὴν vocatur, conueniat, vel quod folia habeat longa lataque in modum lienis. Dicitur & à quibuſdam eodem nomine ἡ ἡμιονίτις, vt habetur apud Dioſcoridem.

Σπληνῖτις φλέψ. ramus eſt ſuperior & minor venæ portæ qui totus per lienem ſpargitur Ariſtoteli lib. 3. de hiſt. animalium.

Σπογγάριον. collyrij nomen vtilis ad maximos oculorum cruciatus, deſcribitur à Trallian. libr. 2. cap. 1.

Σπογγίον. epithematis nomen eſt ex caprillo ſtercore compoſiti, quod mirifice tum per latentes meatus tum per aluum humiditatem educit, cuius meminit Paulus lib. 3. c. 48. Idem vero malagmatis nomine appellat libr. 7. c. 18. vbi eius compoſitionem deſcribit. Sic dictum eſt quod ſpongiæ modo humorem hydropicorum combibat.

Σπογγοειδὲς ὀστοῦν. ſic nonnulli appellant os illud in naſo quod alio nomine ἠθμοειδὲς vocatur (de quo in dictione ἠθμοειδὲς ὀστοῦν) eo quod raritate ſpongiam referat, nonnulli vero ſic appellant oſſa illa tenera atque tenuia quæ inter palatū & cerebri baſim vſque ad nares, vtrimque diuerſa poſita ſunt: Erotianus inſuper Tonſillarum inflammationes σπογγοειδεῖς dici ait, vide ſequentem vocem σπογγοί.

Σπόγγοι. dicuntur glandulæ quædam ad fauces, vt ſcribit initio li. 4. Epid. Hippocrates, aut Theſſalus eius filius, cui librum hunc vri ſecundum & ſextum tribuit Galen. lib. 3. περὶ δυσπνοίας. Sic forte dictæ ſunt quod ſpongiarum modo humorem combibunt & continent.

Qui autem σπογγοὶ hîc dicuntur, Erotiano (ſi modo vera eſt lectio) σπογγοειδεῖς dicūtur, ſicq; ab Hipp. vocari ait τὰς τὰ περὶ παρίσθμια γενομένας φλεγμονὰς μετά τινος χαλεπότητος πυρετοῦ, id eſt, tonſillarum inflammationes cū lenta quadam febre. Idem quoque addit quibuſdam ſic dici τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ πληρώδη ἕλκη, nonnullis etiam τὰ ἐν τῇ αὐτῇ γενόμενα ὑπόσομφα οἰδήματα, καὶ τινὰς ἔχοντα κατατρήσεις, capitis fungoſos tumores & foraminulentos.

Σποδιακόν. eſt ſpecies collyriorum ἀδήκτων καὶ ἁπαλῶν. Cuius duas differentias deſcribit Aetius libr. 7. quarum prior à Paulo Ægineta exponitur iiſdem quidem medicamentis, ſed pondere inæquali. Hoc collyrium Scribonius à quibuſdam cinereum dicit appellari. Igitur errant qui à ſpodio appellari ſcribunt, neque enim ſpodij quicquam prædicta collyria habent, ſed à cineritio colore nomen ſortita ſunt: σποδὸς enim & σποδιὰ cinerem ſignificat. Cæterum σποδιακὰ collyria omnia vim habent dolorem mitigandi & refrigerandi: & moderate ἄδηκτον.

Σποδίτης ἄρτος. panis ſubcineritius. refert Gal. in lexico Hippocratis.

Vocatur & eiuſmodi panis ἐγκρυφίας eo quod feruentibus cineribus obrutus inaſſetur, authore Athenæo lib. 3. ex Nicandro & Diphilo; Plura vide in voce ἄρτος vbi inſigniores quædam panium differentiæ explicantur.

Σπόδιον ἢ

Σποδός. eſt recrementum metallorum vſtorū, quod cineris in modum partim fornacum parietibus inhæreſcit, partim in terram decidit, indeque colligitur, nomen habet à cineris ſimilitudine, & quidam ex Latinis cinerulam dixerunt: nec colore modo cinerem refert, verum etiam grauitate, quibus duobus diſtat à pompholyge candida & leui, cum tamen vtraque ſint eadem genere & ex eadem materia prodeant: ea vt plurimum eſt æs aut cadmia: aliquando tamen ex auro & argento & plumbo nigro ſecernitur. Proinde diuerſas habet appellationes, ærariæ, quæ omnium præſtantiſſima eſt: plumbariæ, quam poſt Cypriam ærariam Dioſcorides commendat: aurariæ, quæ teſte Plinio oculis eſt vtiliſſima: & argentariæ quam Lauriotin idem vocari dicit à Laurio Atticæ monte, in quo argenti erant fodinæ. Omnis autem ſpodos lota & à ſordibus, id eſt, carbonibus, terra, pilis purgata, eaſdē quas pompholyx vires habet, ſed craſſiorum eſt partium. Sunt qui exiſtiment nos veroſpodio carere, noſtrumque non aliud eſſe quam ebur vſtum, aut aliud oſſis genus. Auicenna autem ſcripto teſtatus eſt ſpodium cinerem eſſe radicum cannarum exuſtarum: verum hæc non ſunt ſpodium, ſed verius ἀντίσποδα dicentur.

Σπονδύλιον. pro oſſe quod κόκκυξ dicitur, apud Polluc. Appellatur & ἱερὸν ὀστοῦν de quo ſuo loco, ſed & σπονδυλίτην Homerus appellauit, vt tradit Pollux lib. 2. medullam quæ in vertebris aſt.

Σπονδυλῖτις ὀστοῦν. vide ἱερόν.

Σπόνδυλος. ſpondylus. vertebra. Dicitur & σφόνδυλος ab Atticis, ſicut & ἀσφάραγος ἀντὶ τοῦ ἀσπαράγου. Sunt autem ſpondyli oſſa viginti quatuor quibus ἡ ῥάχις tota conſtructa eſt. Tot enim ſunt in homine ſecundum naturam ſe habente: ali-

quando tamen plura aot paociora reperiuntur. Omnia caua ſunt & forata, omnia ἄκανθαν, hoc eſt ſpinam habent & apophyſes tranſuerſas atque obliquas aſcendentes & deſcendentes: omnia ſimiliter vinculum membranoſum intus (præter duos primos ſpondylos) duas rhachitidis meningas ambiens, & foris alterum ipſa vndique colligans, præterea articulationes ſex, duas ſuo corpore, duas apophyſibus aſcendentibus & duas deſcendentibus. Eſt autem articulationis hæc fere ratio. Primæ duæ vertebræ per diarthroſim coniunguntur, quod capitis motus validus & manifeſtus ſit. Nuſquam enim corpore ſuo (quam ipſorum partem anteriorem vocat Galenus) committuntur vel ſibi vel capiti, quomodo inferiores omnes ſibi iounguntur, ſed prima duas occipitis apophyſes κορωνοειδεῖς duabus cauitatibus excipit & ſecundi dentem tranſmittit: ſecunda vero condylo duplici, ſed minus extante, primi cauitates duas γλωσσοειδεῖς excipit, & ſuo dente occipiti inter κόρωνα anterius valido ligamento affirmatur. Inferiores autem omnes vertebræ ſibi articulantur & corpore ſuo, & apophyſibus obliquis aſcendentibus & deſcendentibus, ita vt harum ſingularum vertebrarum articulationes ſint ſex, ſupra quidem tres, & infra totidem. vndique autem foris parte antica valentiq; iunguntur, & qua parte dorſalis medulla intus partem hanc anteriorem tangit. Sed qua ſe vertebræ facie tangunt, ligamenta ſunt cartilaginoſa & ab vnius cartilagine in alterius cartilaginem immiſſa, tam crebra, vt bis plenum ſit totum inter duarom vertebtarum cartilagines, quibus vtrimque ſublimantur, interuallum. Sunt autem apophyſes manifeſtæ vertebris omnibus communes, parte quidem poſtica ſpina vna prælonga & fere acuta, ſoli primæ vertebræ negata, in lateribus vero binæ ſemper tranſuerſæ & hæ etiam loogæ. Inter has autem aliæ vtrimque geminæ ſed breues, vna vtrimque aſcendens, altera vtrimque deſcendens, per quas vertebræ inuicem inarticulantur dupliciter inferiori & dupliciter ſuperiori, vtraqoe ſcilicet parte dextra & ſiniſtra. Hæ vero apophyſes articulatoriæ (ſic enim eas appellare licet, vt à tranſuerſis & ſpinis ſeparentur) interdum tranſuerſim, interdum ſubobliquè ſitæ ſunt. Ab oſſe eoim ſacro aſcendendo, ſemper magis propinquant tranſuerſis, donec in decima metaphreni vertebra ſint mediæ inter ipſas tranſuerſas, vt vna linea cū tranſuerſis collocatæ videri poſſint. Ad coſtas autem reliqoas intro magis vergunt quam tranſuerſæ, & tandem rurſus foras vergunt, donec in ſumma ceruice iterum ſubtranſuerſæ fiant. Et hæc quidem ſunt omnibus vertebris commonia: non ſunt autem omnes ſibi ſimiles. Prima reliquis ſolidiot, denſior & maiori foramine cauata eſt. ſola caret ſpina, & habet parte anteriore apophyſim exiguam, & in inferiori parte duas caoitates γλωσσοειδεῖς. Secunda peculiarem habet proceſſum durum & ſolidum è ſuperiori mediaque ſui parte exorientem, quem à dentis ſimilitudine ὀδόντα vocant, ex quo totam ipſam etiam vertebrā ſecundam Hippocrates ὀδόντα appellauit, non autem primam, vt putat Ruffus in partium corporis onomaſia: alij vero πυρηνοειδῆ ἀπόφυσιν nuncupant. hic in primæ vertebræ cauitatem ſubit. Ab his vertebræ ſunt tertia, quarta, quinta, ſuperioribus longe minores, quarum tamen quinta maxima eſt. Sexta non modo his tribus maior eſt, ſed etiam ſeptima. A ſexta autem vſque ad infimam rhachim, inferior ſuperiore maior eſt proportione quadam. Magnum vero ſpondylum Galenus comment. 3. περὶ ἄρθρων interpretatur ſecundum, qui in fauces conuerſus eas angit. nec multo poſt eodem libro magnum ſpondylum appellat infimum lumborum aut ei proximum. Paulo poſt magnum videtur innuere ſextum ceruicis aut ſeptimum. Cęterum vertebræ omnes in tres ordines diſtinguuntur: ſunt enim ceruicis ſeptem, dorſi duodecim, lumborum quinque. Inter quas facile eſt dorſi vertebras ab alijs diſcernere. ſingulæ enim dorſi vertebræ vnam vtraque parte coſtam emittunt. Ex his autem decima vertebra peculiare & propriū quiddam habet: dicitur enim à Galeno ἀρρεπής, hoc eſt ſpinā habens in neutram partē, ſiue nec ſurſum nec deorſum repentem, qualis hominibus huius ſeculi frequenter eſt vndecima, & hac frequentius duodecima, raro autem decima. Cum enim rhachis tota ſit tanquam arcus quidam, eius ipſius ceu clauis, vt vulgo vocatur, eſt decima vertebra, quæ velut lapis aliquis motu recto delatus, nutantes ſurſum aut deorſum alias vertebras figit & firmat.

Cæterùm etiam vertebræ ipſæ Græcis σπονδύλοι καὶ σφόνδυλοι dicuntur nimirū ab inuerſione. Quod vero ad ſingularum appellationes ſpectat notandum, alias eſſe colli ſiue ceruicis, alias dorſi, alias lumborum. Quæ autem prima colli conſtituitur, Atlas vocatur, quia vt Atlas Mathematicus cœlum ſuis humeris geſtare fingitur, ita hæc caput totum ſuſtentat. Dicitur etiam ἐπιστροφεὺς conuerſor, quia ſuper ea caput verti creditur. Secūda ab Apophyſi turbinata (Apophyſim eſſe mauult fallop) ὀδοὺς vocatur ab Hippocr. vide ſupra quæ de illa author ſcripſerit; illa luxata parte anteriore angioam lethalem inducit, cuius meminit lib. 2. Epid. & 4. de loc. aff. c. 3. hæc & ſecunda vocatur à nonnullis ἄξων. Reliquæ vertebræ carent nomine excepta 7. quam malunt nonnulli Atlantem appellare, quia caput & reliquos ſpondylos ſuſtinet & in ferendis oneribus potiſſimum labotat. Prima autem dorſi vertebra λοφίας dicitur à voce λοφὸς, quæ apicem ſeu criſtam galeæ ſignificat, vel quod alijs præſtet, vel quia λοφίας dicitur inferius guttur, cui illa ſubiacet. Secunda dorſi μασχαλιστὴρ, id eſt axillatis appellatur, Reliquæ nomeo conſequentes πλευρῖται coſtales, quia coſtæ maximæ illis annectuntur, vndecima vel vt alijs placet decima, ἀρρεπὴς id eſt in neutram partem inclinans dicitur. De hac author noſter ſupra: duodecima διαζωστὴρ præcingens quod ea parte cingamur. Quæ autem lumborum vertebra prima conſtituitur, νεφρίτης vocatur quod ex aduerſo renum ſita ſit. Vltima ἀναλήπτης fulciēs, media ἀγχλίονες brutorum propria. Porro vertebrarum prominens & ſuffulciens pars ἄῤῥεν Polluci lib. 2. dicitur, ſicut ſinus hanc excipiens θῆλυ, femella.

Præter autem hanc τῶ σπονδύλου primariam ſignificationem, dicitur & σφόνδυλος apud Nicandrum in Theriacis de caudæ ſcorpionum internodijs; σπονδύλους etiam vocat Homer. ἀστραγάλους, id eſt talos vt tradit Pollux.

Σπονδυλῖτις φλέβες. dicuntur à Galeno li. de anat. venarum, & libro 3. adminiſtr. anat. venæ aliquot

per cutem modicis interuallis ſparſæ.

Σποράδες νόσοι. diſperſi morbi, qui etiam σποραδικοὶ appellantur. Sic dicuntur qui ſingulos ſeparatim corripiunt. plures ſunt ſimul morbi vagantes & genere diuerſi ſiue pernicioſi ſiue mitiores, quorum alius alium inuadit. Non ab aere, ſed à victus ratione naſcuntur, quam ſinguli habent propriam & peculiarem. Itaq; non vnum morborum genus ſic dicitur, ſed differentes ſunt morbi. vide ἐπιδήμιος.

Σπορητὸς. dicta ſic eſt prima pars hyemis à veteribus Græcis. nos ſementem poſſumus appellare. vide χειμών.

» Σπόρος. apud Hippocr. ſemen genitale ſignificat.

Σπυραθώδεα διαχωρήματα. dicuntur 2. prorrhet. excre-
» menta τοῖς σπυράθοις ſimilia, quaſi in girum con-
» uoluta, ſpiroſaque dixeris, combuſtis ſcilicet
» à viſceris phlegmone ſiccioribus & quaſi in nu-
» cleum formatis excrementis, quæ σκύβαλα Græ-
» ci vocant; fiunt & διαχωρήματα σπυραθώδεα quod
» pluſculo tempore retineantur, & propter co-
» piam igneæ caliditatis authore Gal. comment.
» 2. in prorrhet. partic. 6. & comment. 4. de victu
» acutor. part. 17. Sunt autem οἱ σπύραθοι, vel vt
» apud Hippocr. σπυράθε caprarum & ouium ſter-
» cora ſicca & rotunda.

» Σπύραθος, ἄδος; pro pilula ſumitur apud Hipp.

Σταγονίας. thus maſculum, quod eſt ſuapte natura rotundum & guttæ ſimillimum. vide λίβανος.

Σταδιεὺς. Dioſcorides interpretatur ſtadijs menſurans ambulationes vt refert Gal. in lexico Hippocratis.

Στάθευσις. eſt inchoata tantum nec abſoluta ὄπτησις. Fit cum calor externus agit in humorem eius quod aſſatur, ſed tamen imbecillior eſt quam vt eum perfecte poſſit concoquere. Eſt inconcoctio vt ſcribit Ariſtoteles, contraria τῇ ὀπτήσει, quemadmodum & μώλυνσις τῇ ἑψήσει oppoſita eſt. Ariſtoteles tamen minus appoſitum ἡ σταθεύσεως nomen eſſe ſcripſit ad eam rem ſignificandam, ſed tantum ſimilitudine quadam ſic dici poſſe. Verum Heſychios ita interpretatur σταθεῦσαι, τὸ τῷ πυρὶ ἡσυχῇ χλιαίνειν κρέας· καὶ σταθευτὸν, παραλογισθὲν ἠρέμα. hoc eſt igne modico tēperate carnem tepefacere: & σταθευτὸν. quod modice aſſatum eſt. Scribitur & à quibuſdam στάτευσις, poteſtque permitti, cum στατεύειν αὐτὸ τὸ θάλπειν & Græci dicant. Ariſtotelis interpres excaldationem ſatis apte reddidit.

Στάθμια. ſunt magnum aliquod pondus. Ea autem ſunt, quibus vti conſueuimus, libralia pondera ex ære, aut ferro, aut plumbo conſtantia. Gal. in lib. de fracturis commentario. 2.

Σταῖς, αιτος, τὸ vel σταὶς. geminam habet ſignificationem. deſignat enim & pinguedinem ſiue adipem, & fermentum ſiue farinam aqua ſubactam, vt exponit Heſychius. Idem prorſus quod στέαρ de quo poſtea.

» Verumtamen vt dicam libere quod ſentio non
» crediderim σταιτὸς vocē pro ſebo aut adipe apud
» authorem vllum accipi. Errandi occaſionem de-
» diſſe videntur Hermolaus Barbarus, & Plinius,
» ille quidem apud Dioſcor. lib. 2. c. 123. vbi pro
» σταιτὸς πέμματα perperam legiſſe videtur στέατος, expo-
» nens adipis modo, cum dicere debuerit maſſæ
» triticeæ in modum; Plinius vero qui quoties
» σταιτὸν vocem Dioſcorides vſurpauit, ille adipem
» interpretatus eſt; ſic Dioſcor. libr. 2. c. 202. de
» ſcylla coquenda loquens, eam inquit σταιτὶ ἢ πη-
λῷ, id eſt farina ſubacta lutoque oblitam in clibanum conijci; Plin. lib. 20. c. 9. adipe aut luto oblitam conuertit: ſic idem Dioſcor. libr. 5. de ſtibio loquens ὀπτᾶται, inquit, σταιτὶ ἐμπλασθὲν, καὶ ἐγκρυβὲν εἰς ἄνθρακας, ἄχρις ἂν ἀνθρακωθῇ τὸ στέαρ, id eſt torretur farina ſubacta, ſiue fermēto circumlitum, & carbonibus obrutum donec carbunculetur cruſta; Plin. lib. 33. c. 6. non farinam ſed adipem interpretatus eſt. Sic enim Dioſcor. lib. 2. c. 188. de Eryſimo loquens ὀπτηθὲν στέατος ἐμπλασθέντος, oblita farina aſſatum intellexit, non adipe; verum notandum in cōmemoratis Dioſcoridis locis exemplaria plurima habere στέαρ & στέατι, cum tamen verior antiquorum codicum fides σταὶς, σταιτὸς, σταιτὶ retineat, ſic docente Marcello Virgilio, adeo vt perperam in dictis locis Cornarius legendum eſſe cenſeat στέαρ, & στέατος non σταῖς, contendens στέαρ non modo adipem ſignificare, ſed etiam fermentum, ſeu farinam aqua ſubactam, cum re vera tamen hæc ſit propria ſignificatio τὸ σταῖς, & cuius ratione à voce στέαρ diſtinguitur quod perpetuo adipem ſonat. «

Στακτὴ, ſiue κονία στακτή. eſt lixiuium liquidū ex quouis cinere colatum, ſic dictum quaſi ſtillatitium. Significat etiam calcem perinde atque ἡ κονία. Quæ vocis ambiguitas magnam plæriſque errorum occaſionem præbuit. Sed teſte Dioſcoride στακτὴ vocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tuſæ & organo expreſſæ. Ea perquam odorata ac pretioſa eſt, atque vnguentum per ſe facit quod στακτὴ etiam nominatur. Maxime probatur quæ nullam olei miſtionem admiſit. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis oleis reſpondentem habet. Officinis ſtyrax liquidus vocatur.

Στακτικὸν ἢ

Στακτὸν. collyrij nomen eſt apud Seribonium & Paulum, quod Galenus ἰσόστακτον appellauit: variant tamen ab inuicem eorum deſcriptiones, præſertim ponderibus.

Σταλαγμὸς. deſtillatio & fluxio à capite, vt exponit Galenus. Sic dicitur & calcanthi genus puriſſimum ſtiriæ ſeu guttæ ſimile. Dioſcorides σταλακτίδα, Plinius σταλαγμίαν vocat.

Στατὴρ. ſtater, pōdus eſt dragmarum quatuor quod «
Hebræi ſiclum dicebant vt Budæus tradit, ſcri- «
bens alibi ſtaterem vocari à menſoribus ſe- «
munciam, de varijs eius generibus vide Pollu- «
cem. «

Στάσις. immobilitas dicitur, cum refrigerato ſan- «
guine ſpiritus congelati, fuſique humores, natu- «
rales vias capeſſere non poſſunt, vt in Catalepſi, «
Epilepſia, Apoplexia, hinc στάσις ὀμμάτων. «

Στάσις. conſtitutio quoque & temperies dicitur vt «
apud Hippocr. ἠέρος στάσις, aeris conſtitutio ſeu «
διάθεσις καὶ πάθος, & apud Galen. τὴν στάσιν παχὺ ſub- «
ſtantia craſſum, cui opponitur ἡ λεπτομερεστέρα στά- «
σεως conſtitutionis temperies, tenuitaſque. «

Στάξις, καὶ ἀπόσταξις. ſtillationem ſanguinis è naribus «
ſignificat Hippocrati, interdum (ἐκ ῥινῶν) addi- «
tur. «

Σταλτικὰ κολλύρια ſunt collyria quæ inordinatum fluxionis impetum ſiſtunt. plures ſunt eorum differentiæ, Hermolai, hexacontarchia, hecatontarchia. omnia refrigerāt & adſtringunt & quadamtenus deſiccant, alia magis alia minus, Aetius.

Σταφὶς. vua paſſa. eſt omnis vua inſolata, vt ſeruari poſſit. Non eſt dubium qualis vua fuerit ſecundum

dum naturam, talem etiam eſſe eius facultatem poſtquam ſolem paſſa fuerit: dulcem ſcilicet ex dulcibus, auſterum ex auſteris, miſtum ex iis quę vtriuſque qualitatis ſunt participes. ſtomachum & iecur maxime iuuant.

De vuæ paſſæ facultatibus multa Gal. 8. κατὰ τόπ. c. 7. & Dioſc. l. 5, c. 4. & 156. Plin. l. 23. c. 1. & Gal. 2. de aliment. facult. c. 10. vide infra σταφυλαὶ πεπεδῆσαι.

Σταφὶς ἀγρία. herba pedicularis. folia habet labruſcæ diuiſa, & cauliculos rectos, molles nigroſque, fert florem glaſti, folliculos virides, ſimiles ciceri, & in his nucleum triangulum, ſcabrum, ex nigro ſubfuluesſcentem, intus album, guſtu acrem. Vehementer acrem obtinet facultatem, abſtergitque valenter, & vrendi vim aliquam habet.

Σταφυλεπάρτης. inſtrumentum chirurgicum quo vua fluxione laxior attollitur. dicitur & σταφυλάγρα. Eius meminit Paulus lib. 3. c. 26.

Σταφυλὴ. vua quæ & βότρυς dicitur, fructus vitis eſt, ſylueſtris vero vitis fructus οἰνάνθη Dioſcoridi vocatur; Galenus vero non modo fructum ipſum, ſed & primum eius rudimentum ſiue ἐκβλάστημα vna cum floribus, vnde ſuccedentibus diebus ſylueſtris vitis vua ſuccreſcit οἰνάνθην lib 8. κατὰ τόπ. appellat: Quod ſpectat ad vuæ facultates, illæ recentes aluum perturbant & ventriculum flatu implēt, præſertim quæ ſapore acidæ ac auſteræ ſunt, concoctioni eium in ventriculo plurimum obſunt, ac dum per iecur & venas diſtribuuntur frigidum ac crudum ingenerant ſuccū, qui non facile in probum ſanguinem commutetur; dulces vuæ & probe maturæ innocentiores ſunt, ſuccum habent calidiorem, & qui facilius diſtribuitur citius quoque per aluum ſecedunt potiſſimum humidæ, præſertimque ſit abſque vinaceis & folliculo liquor tantummodo cum carne vt Gal. ait aſſumatur: σταφυλὴν autem quaſi σταπαλὴν dici quidam volunt παρὰ τὸ στάζειν τὸν πηλὸν quod guttatim vinum funderet. Πηλὸς enim vinum primitus ſignificaſſe ſciunt eruditi.

Σταφυλαὶ Ἀμιναῖαι. vuæ amineæ quas auſteras vocat Galen. libr. 6. κατὰ τόπ. & earum muſtum ad medicamentum ſtomaticum commendat.

Σταφυλὴ ἄκκυρε (ſed credo legendū Ἄρκτου) interpres vuam vrſinam vertit, naſcitur inquit Gal. lib. 7. κατὰ τόπ in ponto, planta eſt humilis & fruticoſa folio memæcyli, fructum ferens rubrum & rotundum guſtu auſterum.

Σταφυλαὶ πεπεδῆσαι. vuæ appellantur Græcis non quæ calcatæ ſunt, ſed quæ diu in vite ſolem paſſæ ſunt & aduſtæ, ſic enim Nicolaus antid. 145. interpretatur, ex illis fit vinum ſcybelites vocatum de quo ſupra, in illis aliiſque eiuſmodi fructibus qui tam pendentes quam in tabulatis à ſole & aere coquūtur, abſumptis partibus aqueis ſubſidunt coria & contrahuntur in rugas, & quæ remanent partes, euadunt craſſiores, eiuſmodi fructus omnes κρεμάσαντας καὶ ἡλιωμένας appellat Theophr. 6. de cauſ. plant. cap. 33. huiuſmodi autem vuæ paſſæ appellantur, non vero tantum hoc à ſole contrahuntur, ſed & ab aqua feruente & oleo vt notauit Plin. lib. 4. c. 9. Quod ad eius facultates ſpectat, non eſt dubium qualis vua fuerit ſecundum naturam, talem eſſe eius facultatem poſtquam ſolem paſſa fuerit, dulcem ſcilicet ex dulcibus, auſteram ex auſteris, miſtam ex iis quæ vtriuſque qualitates ſunt participes. Stomachum & iecur maxime iuuant: vide authorum ſententias de vuæ paſſæ facultatib. ſupra in voce σταφὶς, quæ & vuam paſſam ſignificat, vide & Dodonæum in vinis vinique hiſtoria.

Σταφυλαὶ εὐγενεῖς. vuæ generoſæ ſiue nobiles ſic vocantur in quibus vt inquit Galen. 2. de alimentor. facult. acini humidam quidem ſubſtantiam habent exiguam, ſolidiorem autem non paucam, quamue carnem acini eſſe diximus: itaque etiam & ex Platonis ſententia 8. de legib. & ex Athen. lib. 14. vuæ generoſæ γενναῖαι ἢ εὐγενεῖς dicendæ ſunt, quæ parum humidæ ſubſtantiæ, durioris pluſculum habent, quæue edendo ſunt, neque vinis faciendis idoneæ habentur, ſed vt cæteri fructus autumnales longo tempore conſeruari poſſunt, vt non inique egerit Plato eo loci ſi mitius in eos animaduertendum ſtatuerit, qui vuas faciendis vinis minus idoneas licet conſeruationi aptas furarentur.

Σταφυλὴ. ſunt qui eo nomine omnem columellæ ſiue curculionis inflammationem appellari crediderint, inter quos fuit Archigenes, quem propterea Galenus reprehendit lib. 6. τῶν κατὰ τόπους. Alij vero, vt idem ſcribit, fœdius aberrarunt, eo nomine partem ipſam ſecundum naturam ſe habentem intelligentes. Neutrum enim ἡ σταφυλὴ ſignificat, ſed eius partis affectionem, cum ea laxior ex fluxione reddita, ſuperna ſui parte tenuis eſt, inferna autem craſſior & liuida. Sic enim euadit τῇ σταφυλῇ, hoc eſt vuæ viriginæ ſimilis è pedunculo ſuo dependenti. Vuam autem hic intelligere oportet non totum botrum ſiue racemum, non acinum, ſed granum quod ῥᾶγα Græci vocant, à quo tunica oculi ῥαγοειδὴς, vuiformis Latine dicta, nomen accepit. Ei quidem nihil ſimilius eſt curculione ſic affecto. Pars enim ſuperior tenuis graciliſque apte reſpondet vuæ pedunculo, inferior autem craſſa, rotunda, nigra, ipſi grano ſimillima eſt: ſed neque magnitudo diſpar. Sic quidem Galeno περὶ σταφυλῆς viſum eſt, qui in eo Archigenem taxans, non meminerat, opinor, eorum quæ ſcripto prodiderat Ariſtoteles libr. 1. de hiſtor. animal. cap. 11. columellam, ſi immodice humefacta intumeſcat inflammeturque, vuæ nomine vocari. Veruntamen ſi quis rem diligentius expendat, non ipſa inflammatio nomen hoc meretur, ſed potius inflammationis ſymptoma, quum ſcilicet columella inflammata figuram eiuſmodi ſortita fuerit.

Σταφυλῖνος. paſtinaca. herba eſt folijs gingidij, latioribus, ſubamaris, caulē habet rectum, ſcabrum, vmbellam anethi ſimilem, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. radix digiti craſſitudine, dodrantalis, odorata.

Attica autem pleonaſmo dicitur & ἀσταφυλῖνος apud Athenæum l. 9. ex Diocle.

Σταφυλοφόρον. vuiferum, ſic τὸν γαργαρεῶνα vocauit Ariſtoteles, quoniam ea parte inflammata σταφυλῇ id eſt vuæ quiddam ſimile pendere videtur.

Σταφύλωμα. differētia vna eſt τῶν προπτώσεων, cū ſcilicet eroſa ruptaue cornea oculi tunicula, altera ei ſubdita quę ῥαγοειδὴς dicitur, excidit ad eū modū, vt acinum vuæ repręſentet. Cū enim infra iſtum modum excidit, μυοκέφαλον: cum modum hunc

ſuperat, μῆλον vocatur, vt docet Paolus libr. 3. c. 22. Interdum vero aliter fit σταφύλωμα, ſine ruptione aut eroſione corneæ, quando ipſa cornea intumeſcit certa quadam parte, atque attollitur, & prominet in modum acini vuæ. Id quod plærumque contingit ex deflusione, humoribus intra corneam coaceruatis, quos ea propter imbecillitatem ſuſtinere non valens, laxatur, & quaſi incuruatur, apparetque veluti acinus vuæ exertus, qui ſtaphyloma appellatur. Differunt inter ſe hæ duæ ſpecies ſtaphylomatis, quod vna integra fiat cornea tunica, tumorque ipſe candidior appareat, altera vero fiat eadem rupta aut eroſa, in qua quod prolabitur, cæruleum aut nigrum cernitur. His addit & tertiam ſpeciem Aetius lib. 7. cap. 34. ſcribens aliquando σταφύλωμα fieri ex puſtula quadam inter ſtrias corneæ tunicæ ſatis profunde excitata, quæ tunicam attollat, non tamen rumpat. Cauſæ huius affectionis variæ eſſe poſſunt, ſed quæcunque ea fuerit, certum eſt viſum omni ſtaphylomate aboleri.

Στάχυς. frutex eſt marrubio ſimilis ſed longior, folia ferens numeroſa, hirſuta, rara, prædura, caua, odoris iucundi, & complures virgas ab vna radice exeuntes, marrubio candidiores. Naſcitur in montibus & aſperis. Vim habet excalfactoriam & acrem: guſtu eſt amaro. Excalfacit tertio ordine.

» Cæterum etiam στάχυος nomine accipitur ſpi-
» ca vulgo dicta, qualis ea eſt qua frumentacea ſe-
» mina continentur, quæque Varrone teſte lib. 1.
» de Re Ruſtica c. 4. ruſticis olim à ſpe ſpes no-
» minabatur, eam enim (inquit ille) quod ſpe-
» rant forte ſerũt: ab harum etiam ſpicarum ſimi-
» litudine Græci ῥιζοτόμοι, thymo ſtœchadi & ſimi-
» libus στάχυν tribuunt: Dioſcor. quoque l. 1. ca. 2.
» στάχυος voce nardi radicis nucleum intelligit, quæ
» quidem pars eſt ipſius nardi nobiliſſima, præ-
» ſtantiſſima, ac etiamnum in vſo medico fre-
» quentiſſima. Vt enim Columella latinique alij
» ſpicas interdum accipiunt pro nucleis, quibus
» numeroſis ac ſibi inuicem cohærentibus, qua-
» rumdam radicum bulboſa capita compingun-
» tur, velut allij, liliorum, quique in allio Dioſcor.
» teſte Græcis peculiariter ἄγλιθες nuncupantur,
» ita & Græci στάχυας pro iiſdem radicum nucleis
» accepere, ac tum certe potiſſimum cum Indicæ
» nardi fecere mentionem: idipſum ſatis aperte
» Galen. innuit. 1. de antidot. quo loco radicem
» nardi ſpicam nominari dicit, non quia vere ſpica
» ſit, ſed quia ſpicę figuram æmuletur: Quin etiam
» 8. de ſimplicium medicamentorum facultati-
» bus vbi de nardi radice tanquam potiore nardi
» parte agit νάρδου στάχυν appellat; Quinetiam Ægi-
» neta & Actuar. compoſito nomine ναρδόσταχυν
» nominauerunt.

Στέαρ. ſebum ſiue ſeuum. Eſt oleoſa & pinguis ſubſtantia adipe ſiccior magiſque concreſcẽs. Eiuſdem eſt cum adipe generis, πιμελὴν Græci vocant: Vtrumque enim oleoſum & pingue eſt, vtrunque ſanguis eſt concoctus per bonitatem nutrimenti. Differunt autem, quod στέαρ fragile vſquequaque ſit, nec ad ignem admotum tam facile liqueſcat, & cum refrixit, denuo concreſcat, vt ouis, vt capræ: πιμελὴ liquidior ſit, minimeque apta durari, oleo longa vetuſtate incraſſato ſimilis, vt equi, vt ſuis. Locis etiam diſcrepant, πιμελὴ inter carnem cutemque ſolet conſiſtere, στέαρ in fine carnis ſemper eſt. quæ parte vtraque dentata ſunt animalia, adipe pingueſcunt, quæ vna, ſebo. Generatur autem ex ſanguinis parte pinguiore per tenues venas effuſa, circa partes animantis membranoſas ac neruoſas, cui concretio ideo contingit, quod membranis adiacet. Craſſo namque oleo eſt ſimilis, eoque congelatur, vbi cum frigidis & exanguibus particulis coniungitur. vide πιμελὴ.

Nec vero ſebum modo aut adipem στέαρ ſignificat, ſed etiam vt Heſychios exponit, ζύμην καὶ ἄλευρον, hoc eſt, fermentum & farinam, aqua videlicet ſubactam in panis aut offæ formam. Id quod ipſe Heſychios adhuc euidentius declarat, vocem ἀπομαγδαλιὰ exponens, ac dicens eſſe στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες δὲ τοῖς κυσὶν ἀνελύοντες ἀπὸ δείπνου. Intelligit enim quadras ex pane in quibus digitos tergere ſoliti erant veteres, eaſque poſtea canibus obijcere. Sic non eſt aliud στέαρ quam σταῖς, hoc eſt, fermentum & pollen ſubactus, etiamſi id abſordũ Marcello videatur apud Dioſcoridem cap. de ſtibio. In hac ergo vocis ambiguitate diligenter videndum an pro adipe, an pro polline τὸ στέαρ accipere conueniat, cum nec ipſe Plinius errorem in eo vitare potuerit, conuertens quæ de ſcilla & ſtibio, polline vel fermento illinendis memoriæ prodidit.

Vide quæ ſupra notauimus ad vocem σταῖς. »

Στέαρ ἑψητόν. Adeps in aromate & aqua coctus, vt exponit Galenus in lexico Hippocratis.

Στεατοκήλη. affectus eſt ſcroti ſuccreſcente in eo ſeuo, vt refert author introductorij.

Στεάτωμα. eſt tumor præter naturam, mali coloris, tactu lenis, primum puſillus, temporis progreſſu amplior, adipem intra ſe membrana concluſum habens. Differt à ſtruma mollitie, qua nota etiam à meliceride & atheromate diſcernitur. Magna ex parte baſim habet ampliorem, raroque contingit vt baſis anguſtior, & apex amplior reperiatur. In genere apoſtematum eſt, eo maxime à reliquis differens quod in eo pingue quiddam ceu adeps ſubeſt, tunicula concluſum, ideoque ſola chirurgia curari poteſt, quod adeps qui in eo continetur, nec putrefieri poſſit nec digeri.

Διὰ στεάτων. medicamentum ab adipibus ſic nuncupatum à Trallian. l. 6. quod ab eo imperatur in laterum doloribus mitigandis. »
»
»

Στέγα. Heſychio γαστὴρ ſignificat. »

Στεγνὸν. proprium methodicorum vocabulum de »
quo vide in voce στέγνωσις: Proprie autem illud di- »
citur quod tam denſum ſolidumque eſt, vt id »
quod eo continetur non facile præterfluat; & »
στεγνὸς πυρετὸς adſtricta febris, contraria eſt τῷ ῥοώ- »
δει fluxuoſæ, excretiones non importat, pulſus »
magnos ſeruat, longiore ſpatio temporis corpus »
emaciat, vt docet Gal. in Definit. medicis, ſic & »
Dioſcor. l. 1. c. 3. στεγνὰ περὶ κύστιν καὶ νεφροὺς πάθη, id »
eſt adſtricta veſicæ & renum vitia dixit, omnia »
ſcilicet illa quorum impedimento vrina aut dif- »
ficulter, aut raris & per interualla temporis ſtil- »
lis, aut nulla fluit. »

Στέγνωσις. generali ſignificato omnem obſtructio- »
nem tam oſculorum vaſorum, quam meatuum »
corporis ſignificat: Hippocrates de præclu- »
ſione genitalium muliebrium hanc vocem v- »
ſurpauit: erat præterea στέγνωσις vocabulum me- »
thodicorum proprium, quemadmodum & eius »

» oppoſitum ῥόον, quibus duobus nominibus ſuas
» κοινότητας appellabant, id eſt communitates: Vo-
» lebant enim ægrum corpus eſſe aut στεγνὸν aſtri-
» ctum, aut ῥοῶδες, id eſt fluxum vel ex ambobus
» mixtum. στεγνὸν quidem cum naturalis aliqua ex-
» cretio ſuppreſſa erat, atque eiuſmodi affectio-
» nem στέγνωσιν appellabant; ῥοῶδες vero cum excre-
» tio aliqua pluſquam ex naturæ legibus fereba-
» tur, atque hanc affectionem ῥόον vocabant; mix-
» tum vero ex ambobus, vt cum exempli gratia
» inflammatio oculum occupat, ſimulque fluor:
» hoc enim ῥοῶδες vocabant, illud vero phlegmo-
» nem videlicet, στεγνὸν πάθος, vide μεθοδικοί.

Στεγνωτικὰ φάρμακα. ſtipantia, obſtruentia, ſiue contrahentia, ſiue occludentia medicamenta. Dicuntur proprie quæ oſcula vaſorum claudunt, & ſenſibiles vacuationes ſupprimunt. Corpus enim quod στέγει, hoc eſt, claudit ac continet in ſe, nec quicquam quod ſenſu queat percipi, ex ſeſe emittit, Græci στεγνὸν appellant. Eſt autem eorum ſubſtantia craſſarum partium, frigida & adſtringens, & expers acrimoniæ. Talis enim ſubſtantia aptiſſima eſt contrahere & occludere aperta præter naturam vaſorum oſcula, vt cui omnia inſint quæcunque requirunt ea quę contrahi debent. Siquidem conſiſtentię craſſitudine foris incumbit, nec paruos meatus penetrare poteſt, tum frigiditate ſua intro premit, atque vndiquaque in ſeſe cõtracta vicinaque corpora cogit & contrahit, & quia deſiccat, humorem depaſcitur partemque roborat. Quorum quidem omnium concurſu efficitur, vt oſculum claudatur, à partibus adſtringentis ſubſtantiæ tanquam fons à manibus contractum. Sunt autem τὰ στεγνωτικὰ oppoſita τοῖς ἀναστομωτικοῖς. Differunt vero ἀπὸ τῶν πυκνωτικῶν, hoc eſt, à condenſantibus, quod illa vaſorum oſcula, hæc cutis poros ſiue meatus occludant: neque enim vt πυκνωτικὰ terrenam habent ſubſtãtiam, ſed aqueam magiſque imbecillam. Cæterum τὰ στεγνωτικὰ alijs nominibus, vt ait Gal. συνάγοντα, πιλοῦντα, & σφίγγοντα poſſunt appellari. Talia quidem ſunt quæ proprie στεγνωτικὰ appellantur. Verum notãdum eſt, vt ait Gal. non ſic proprie, ſed nomine generis appellari. στέγνωσις enim ſignificat generaliter omnem obſtructionem tam oſculorum vaſorum, quam meatuum corporis. Sed meatuum quidem obſtructionem Græci πύκνωσιν vocant, non habentes autem nomen quo eam quæ in vaſorum oſculis fit deſignarent, generis nomen ei commodarunt, vt & in multis alijs rerum differentijs factum eſt. ἔμφραξιν tamen videtur eam nominare initio lib. 9. methodi. & ſimiliter Paulus libr. 1. capite 21. ſcribens στέγνωσιν dupliciter fieri, ἢ διὰ τὴν ἔμφραξιν, ἢ διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων. hoc eſt, vel propter obſtructionem, vel propter pororum denſitatem. At cum talis quidem ſit τῶν στεγνωτικῶν natura, non longe abeſt à recto loquẽdi vſu Hippocrates, qui ſect. 4. τῶν περὶ διαίτης ὀξέων, στεγνότητα dixit pro alui ſuppreſſione, cæteri incommoda enarrans, ſicut Galenus eo loco annotauit.

Στεῖλαι. ſupertegere. inungere. vt refert Galen. in lexico Hippocratis.

Στελεχιαία dicitur à quibuſdam vena illa magna quę à ſima iecinoris parte exoritur & quam portam vulgo vocant. vt apud Galenum lib. 6. adminiſt. anat. & de locis affectis libro 6. cap. 4. Eſt enim aliarum velut quidam truncus. vide φλέψ.

Στέλεχος, τό; caudex, ea ſcilicet pars, in plantis, in «
quam fruticis vel arboris à radice defertur ali- «
monia, ſimplexque ſupra ſolum prodit, adeo «
vt inter caulem & caudicem hoc interſit, vt cau- «
lis ad herbas, caudex ad frutices & arbores dun- «
taxat pertineat. «

Στέμμα. apud antiquos τὸ στέμματον dicebatur teſte «
Polluce lib. 2. «

Στέμφυλα. Attici Græcique Galeno antiquiores ſic «
oliuarum retrimenta, atque partes ſolidas, nu- «
cleoſue ſiue oſſiculos appellabant, poſtquam «
oleum expreſſum erat vt ſcribit Gal. lib. 2. de ali- «
ment. ibidem tamen & Galen. ait ſic vocari ſo- «
lida vuæ retrimenta atque reliquias, cum in tor- «
culari omnis earum ſuccus expreſſus eſt, alios «
ſic radices viuarum ex ſarmentis enaſcentes ap- «
pellare tradit: habent autem vinacea ſeu vinacei «
omnes moderatum calorem quo fundunt, læui- «
gant, ac molliunt quod in corporibus noſtris «
conſedit concretumue eſt: habent quoque ad- «
ſtringendi facultatem propter acinos, & corium «
quibus conſtant, hinc & robur partibus addunt, «
quo fit vt vniuerſa eorum indicatio plurimum «
ſit ex vſu ſclirroſis, & induratis tumoribus, quos «
calore ſuo tepido fundunt atque emolliunt, hinc «
podagrę & coxẽdicum dolores à frigido humo- «
re laborantibus conferunt; œdematoſos quo- «
que tumores exſiccant ac diſcutiunt; Neruoſa- «
rum partium imbecillitates ex humiditate fri- «
giditateque ſubortas ſanant, & aquam intercu- «
tem, aliaque eiuſmodi plurima ſalutariter præ- «
ſtant. «

Στεμφυλίδες. ſunt oliuæ nigræ, ſicut πιτυρίδες ſunt αἱ «
φαῦλαι vt teſtatur Athenæus l. 2. «

Στεμφυλίτης. lora, quam alio nomine Attici δευτερίαν appellant.

Στενὰ. fauces Græcis dicuntur, ſic Liuius libr. 32. ad «
occupandos (ait) quæ ad Antigoniam ſunt fau- «
ces, Græci στενὰ vocant, miſit. «

Στεινὸν. arctus, anguſtus. & στεινοχωρία, locus anguſtus ſiue anguſtia. Galenus quoque in lexico ſuo Hippocr. στεινῶσαι conſtringere & coarctare humorum meatus & ſiccare, ſcribit ſignificare.

Idem initio commentar. 2. libri ſexti «
Epidem. ſcribit στεινὸν Ionicum eſſe vocabu- «
lum, idemque quod στενὸν anguſtum ſignifi- «
cans. «

Στέργηθρον. à quibuſdam dicitur ὁ κοτυληδὼν, id eſt vmbilicus Veneris, ſicut habetur apud Dioſcoridem. dicitur etiam & à quibuſdam τὸ ἀείζωον ſiue ſedum maius, quod amatorijs credatur conuenire.

Στερεοσαρκότεροι. appellatur qui ſolidiore & com- «
pactiore corporis textura eſt præditus, ἀραιοσαρ- «
κότεροι eſt huic oppoſitum. «

Στέρνον. pectus. Hippocrates στῆθος vocauit, vt annotauit Galenus. eſt pars thoracis anterior clauibus ſubiecta, in quam coſtæ copulantur. Ea conſtat oſſibus ſeptem, vt ait Galenus, quot ſcilicet coſtæ ſunt quæ ipſis inarticulantur. Nunc autem numerus non apparet idem in omnibus ſceletis. Nam quibuſdam duo tantum ſunt manifeſta, in plurimis tria manifeſtam habent circumſcriptionem, in alijs quatuor, quinque, aut ſex. Septem vero nunc rariora ſunt. Sed quotquot ſunt, ſibi inuicem tam exacta harmonia coniunguntur, vt totum ſternon os ſolidum eſſe appareat. Tenerum admodum eſt recens natis,

vt oſſium pars plurima & epiphyſes omnes, nil aliud quam cartilago. Deinde vero in medio inter coſtarum articulationes paulatim ſicceſcit: vtique tamen vnumquodque eius os rotundiſſimum eſt. Quod reliquum eſt omne ſingula hæc oſſicula ambiens, cartilago adhuc eſt, coſtarum cartilagini tam ſimile, vt idem videri poſſit. Cæterum parte ſterni ima cartilago triangula adnaſcitur, quam ξιφοειδῆ appellant, etiam ſi hoc nomine plæraque non illam cartilaginem, ſed totum ſternon vocent, quod vna cum ea cartilagine gladij figuram repræſentet. Nam ſternon manubrio, cartilago gladio ſimilis videtur.

Στεφάνη. corona. pars eſt capitis inter ſinciput & occiput media, περὶ ἣν τοὺς στεφάνους τίθεμεν, hoc eſt, circa quam coronas indimus. Sic etiam dicitur extremus capillorum ambitus, qui alio quoque nomine ἀμφίδρομος vocatur. Etiam locus eſt in oculo, quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ: vel circulus eſt in oculo, inter album oculi & pupillam medius. Hic autem circulus ita ſe habet: Cryſtallinus humor in vitreum humorem inſeritur, & medius in ipſo quaſi in aqua vehitur, eodem prope modo quo ſphæra globuſue, cuius dimidium extra aquam promineat. Hæc humorum connexio in cryſtallini medio hemiſphærio, in vtroque humore circulum vnũ efficit, qui terminus eſt finiſque omnibus oculorum tunicis. Deſinunt enim omnes ad circulum eundem, vbi nigro oculi iungitur album, & propterea στεφάνην vel etiam στεφάνιν, id eſt, coronam vocauerunt. Alij vero ἶριν ab arcus cœleſtis ſimilitudine. Hic enim locus, vt ait Galen. ſi omnia probe diſſecueris, diligenterque omnia perſpexeris, nihil confundens, circulos oſtendet plures, nempe ſeptem ſibi mutuo incumbentes & cohærentes, craſſitudine coloreque varios, vt ne ſi velis quidem locum hunc aliter quam irim appellare queas. Horum primus quidem maximuſque eſt humoris cryſtallini: ſecundus autem vitrei ſupremus atque extremus eſt, eorumque vterque ad iridem, communi quadam inſertione atque plexu per arachnoidem connectitur: tertius extremus retiformis tunicæ eſt: quartus τῆς χοροειδοῦς: quintus ipſius duræ membranæ: ſextus ex alia quadam membrana inſertus eſt, quæ ex muſculorum aponeuroſi & tendinibus originem habet: ſeptimus adnatæ membranæ eſt ex pericranio genitæ, ſicut Galenus lib. 10. de vſu partium explicauit. Ruffus etiam στεφάνην appellari dicit ciliorum extrema per ſomnum ſeſe contingentia, & alio nomine χηλήν. dicitur & στεφάνη à quibuſdam ὁ δακτύλιος καὶ ὁ πρωκτὸς propter rotunditatem.

Στεφάνη. dicitur à quibuſdam ὁ θύμος, vt habetur apud Dioſcor. Sic etiam eodem authore dicta aliquando eſt ἡ δάφνη ἀλεξάνδρεια, quod ex ea victores coronarentur. Apuleius habet στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στεφάνη præterea apud Paul. l. 3. c. 59. ſignificat colis
» eminentem partem ac circulum illum cui præ-
» putium inducitur: στεφάνη quoque οὔρων corona
» dicitur in vrinis apparens Actuario libr. 1. περὶ
» οὔρων capite 19. linea ſcilicet quædam adumbra-
» ta quæ circumcurrit per ambitum ſuperficiei
» vrinæ, illam ſi matulæ rotundæ fuerint decen-
» ter vocari poſſe ait coronam ob figuræ proprie-
» tatem.

Στεφανιαία ῥαφή. coronalis ſutura. Eſt ſutura anterior cranij ab vno temporum oſſe ad alterum tranſuerſim perueniens. ſic dicta eſt, quod ea capitis parte vbi eſt, coronæ geſtari ſoleant, vel quod in orbem frontem cingat. vide στέφανον.

Στεφανιαία φλέψ. coronalis vena. Eſt propago veniẽs à magno trunco venæ cauæ ſurſum aſcendenti, cingens cordis baſim in modum coronæ. Ea quidem magna ex parte ſimplex eſt, interdum tamen gemina apparet. Diſtribuitur autem in partem cordis externam. Eſt & alia venæ cauæ propago, quæ στεφανιαία στομαχικὴ appellatur. Proficiſcitur autem à ramo ſplenico venę cauæ, & ad ſtomachum effertur, ibique bipartita ramo maiore ceu corona ſtomachum totum cingit, ramulis ſurſum ad œſophagi finem, & deorſum in ventriculum demiſſis: minore autem ad pyloron deſcendit, ramulis obiter ante & poſt diſtributis. Quemadmodum autem à vena caua coronalis hæc vena proficiſcitur, ſic à magna arteria ſtatim vbi à corde orta eſt, arteriæ duæ στεφανιαῖαι, hoc eſt coronariæ prodeunt, maior ſub valuula dextra, minor ſub poſtica, quæ in cordis ſuperficiem & eius partem craſſiorem perinde ac venæ diſtribuuntur.

Στεφανιαῖον. eſt vinculi genus quod coronarum modo inter frontem & verticem tendit, vt ſcribit lib. de faſcijs.

Στέφανος. corona. eſt herbarum florumque contextus ad voluptatem vel ſanitatem comparatus. Plinius & Plutarchus in ſuo conuiuio ſolam in coronis odoris neceſſitatem à veteribus quæſitam eſſe prodiderunt, ideoque frequentem illis fuiſſe coronarum vſum in cœnis, epulis, comeſſationibus, ſacrificijs, pompis, lætitiaq; omni. Veruntamen præter voluptatem valẽt etiam coronæ ad firmitatem corporis, vegetiores tranquillioreſque ſenſuum noſtrorum habitus & motus. Id quod eo opere Plutarchus etiam docuit, roſas & violas adſtringere dicens, odoreq; ſuo capitis grauedines pellere. Anguloſi vero odorati iunci florem, crocum & baccharim ad placidam ſomni quietem potos perducere, ob leuem mitemque odoris & halitus ſui fluxum, quo in ebriorum corporibus obortæ inæqualitates & aſperitates ſenſim extenuentur & diſſipentur, concoquanturque crapulæ, illata veluti in pelagus tranquillitate. Idipſum pariter Plinius docuit, purpureis violis tribuens crapulam & capitis grauedines impoſitis coronis & olfactu diſcutere. Hic quondam vſus, ratio, & fructus coronarum fuit: & quæ id poſſent plantæ aut totæ earum partes, στεφανωματικαὶ id eſt, coronariæ dicebantur. Sunt enim, vt ait Theophraſtus, in alijs ad coronas vtiles tantum flores, propterea quod odorati hi tantum ſint, vt in violis: in alijs folia, vt in malabathro: in alijs tota materia, vt in ſerpyllo, campana inula & ſiſymbrio.

Στέφανος. dicitur tunica ea quæ cornu eſt ſpecie, paulo ſupra locum quo committuntur inter ſe tunicæ vniuerſæ. Alij ἶριν locum hunc nominant. Gal. ad finem lib. 14. meth. med.

Στέφανος Ἀλεξάνδρου. ſic dicitur à quibuſdam τὸ δαφνοειδές. pro quo apud Apuleium eſt στεφάνη ἀλεξάνδρου.

Στέφανος. podex vocatur à rotunditate orbiculari, quamobrem & δακτύλιος nominatur quod δακτύλιον, id eſt annulum rotunditate

» orbiculari imitetur; dicitur & στεφάνη vt ſupra di-
» ximus.

Στέφανοι ὑποθυμίδες Græcis coronæ dicebantur, quæ
» floribus concinnatæ, ceruici, colloque tanquam
» penſiles geſtabantur, hinc odores naribus rapti
» ſuo calore cerebrum feriebant, non enim quod
» huiuſmodi coronarij torques, quaſi cordis ani-
» mum caſtrametati viſantur obſidere, nominan-
» tur ὑποθυμίδες, quum potius licuiſſet ὑποθυμίας
» appellare quoniam collo ſupra cor nexi propē-
» derent, ſed eo nomine quod halitum & auram
» ſurſum expirent.

Στηθύνιον. pectuſculum. media pars pectoris.

Στηθοειδής. γαστρώδης, hoc eſt, ventroſus apud Hippocrat. dicitur περὶ μαχαιρίδος ἢ σμιλίου, hoc eſt, de eo gladiolo quo chirurgi vtuntur: & ſpecillum ſiue gladiolum latum ſignificat: ſiquidem acutum ὀξυβελῆ appellat.

Στῆθος. pectus. Dicitur ab Hippocrate, vt Galenus annotauit, non omne id quod eſt à priori parte thoracis, ſed medium os in quod ſe inſerunt coſtæ, quod iuniores medici στέρνον appellant. vide στέρνον.

Στῆθος. etiam dixit Hippocrates in pede imam eius plantam, quam anatomici πέδιον nuncupant, vt idem Galenus annotauit: quanquam ſunt qui eam pedis partem quæ poſt eius cauum iuxta digitos attollitur, στῆθος ποδὸς appellent, & ſimiliter in manu στῆθος χειρὸς eam partem quæ huic proportione reſpondet.

» Sed & στῆθος appellat Ruffus carnoſam pol-
» licis partem quæ ſub manus cauo inſurgit; Cæ-
» terum στῆθος proprie anteriorem thoracis partem
» ſignificat in ſta illud aphor. 24. l. 3. πόνοι στηθέων καὶ
» πλευρέων, dolores pectoris laterumque, ſed &
» nonnunquam etiam medium illud os quo cum
» dearticulantur coſtæ quod στέρνον à recentioribus
» dicitur, vt in illo μικρὸς γὰρ κιγκλισμὸς τοῦ ἄρθρου τοῦ
» ἐν τῷ στήθει. Id eſt nam ginglimus exiguus eſt
» dearticulationis quæ in pectore lib. 1. περὶ ἄρθρων.
» Sed & eo nomine per ſynecdochen intelligitur
» ea ſterni pars quæ ξιφοειδὴς nominatur, atque per
» metonymiam id quod ſub illa enſiformi carti-
» lagine continetur, orificium nempe ventriculi
» quod veteres τὴν καρδίαν nominarunt, à cuius af-
» flictione & morſu καρδιωγμὸς etiam nomen ha-
» bet, vt nihil plane aliud eſſe videatur δῆξις περὶ στῆ-
» θος Coaca 45. quam καρδιωγμὸς aphor. 65. lib. 4.
» denique etiam voce στῆθος intelligit Hipp. quæ-
» cumque in thorace continentur vt notauit Hol-
» ler. in Coacis.

Στηλφώδης, vide ψυλλώδης.

Στῆμα. penis. virile membrum, quod & αἰδοῖον & καυλὸς dicitur. Ruffus definit στῆμα dici τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ αἰδοίου, hoc eſt, partem pudendi pendulam & prominentem: eique ſubiectam quæ non propendet ὑπόστημα & περίνεον appellari.

Στὴρ contracte dicitur pro στέαρ apud Gal. τῶν κατὰ τόπ. l.
» 5. & Aet. l. 8. c. 33.

Στήριγμα dicitur ab Hippocrate ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον parti ægræ adhibitum firmamentum, quod iniecta quidem faſcia fit, ſed ſine vinculo. Conuenit partibus illis quarum motus neceſſarius eſt, à quo ceſſatio non eſt in nobis, eoque differt ἀπὸ τοῦ ἐρείσματος, vt annotauit Galenus comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

» Vide ἔρεισμα & ἔρειγμα: Cæterum dici-
» tur & morbus στεῖξις in aliquam corporis par-
» tem in quam incumbit, & qua tanquam fulci-
» mento nititur apud Dioſcor. lib. 6. c. 1. «

Στητώδης. contracte pro στεατώδης, Adipoſum, vel Adipe obeſum, apud Hippoc. vt annotat Gal. in Lexico.

Στία. calculus, lapillus. vide στῖον.

Στίβι. ſtibium. Eſt ſpecies τοῦ στίμμεως ſplendidiſſimi, emicantis, cruſtoſi, nitidi & friabilis, quam alij πλατυόφθαλμον appellarunt. Alij vero στίβι καὶ στίμμι nihil differre putant. Patet tamen ex Dioſcoride optimum genus τοῦ στίμμεως στίβι nuncupari, & fœminam eſſe, & mari eo in genere præferri. Nam cum τὸ στίμμι diuidatur in marem & fœminam, vt alia multa, mas, vt ait Plinius, ſcabrior, minus ponderoſus, minus radians & arenoſior eſt.

Στίγματα. dicuntur notæ quæ in facie aut alia quapiam corporis parte infliguntur, quales (inquit Aetius) videmus in manibus eorum qui militiam exercent.

Vel στίγματα in vetere medicina dicta ſunt (In- «
quit Marcellus Virgil.) non puncta, ſed maculis «
punctorum quantitate & forma decolorata ho- «
minis cutis, ſeu infectio quædam qua varia & «
quaſi quibuſdam punctis interſtincta cutis vi- «
detur: Porro latinis etiam in vſu ea dictio eſt, «
Plinius enim & Largus eam aliquoties vſur- «
pant. «

Στίλβωτρον, & στίλβωμα. id dicitur quo nitorem conci- «
liamus alicui rei, vtitur autem ambobus Dioſ- «
cor. ſic apud eum legimus lib. 1. cap. 33. de oleo «
Sicyonio χρῶνται δ' αὐτῷ αἱ γυναῖκες ἐπὶ τῷ στιλβώ- «
τρῳ. Quæ Ruell. vertit fœminæ ad commen- «
dandum faciei nitorem eo vtuntur: Marcel- «
lus ad nitorem vultus, Hermolaus ad cutis ni- «
torem in facie; denique στιλβώματα eadem eſſe «
videntur apud Aetium Tetrab. 2. ſermon. 4. «
capite ſexto, quæ στίγματα de quibus nos ſu- «
pra. «

Στίμμι. ſtibium. Eſt lapis metallicus colore nonnihil ſimilis lapidi plumbario, ſed magis nitens & candidus. Accedit autem & colore & nitore ad argenti ſpumam, quamobrem propter ſimilitudinem à Plinio ſpumæ lapis candentis dicitur. Diuiditur in marem & in fœminam: horridior, inquit Plinius eſt mas ſcabriorque & minus ponderoſus, minuſque radians & arenoſior: fœmina contra nitet, friabilis fiſſuriſque dehiſcens, quod genus Dioſcorides manifeſto ſcribit στίβι appellari. Eſt autem στίμμι tam ſimile, plumbo, vt ſi paulo magis concremetur, in plumbum vertatur. Vſtum autem antiquitus formabatur in paſtillos, quibus quia forte Hippocratis tempore erat quadrata teſſerarum figura, ipſe στίβι τετράγωνον appellat. Vim habet refrigerandi, ſiccandi & adſtringendi, quocirca valet ad oculorum collyria, nigro etiam colore tingit, atque idcirco id mulieres cilijs illinunt, qua de cauſa Græcis γυναικεῖον dictum: quia vero artificioſa hæc tinctura oculos dilatare videtur, iidem πλατυόφθαλμον vocarunt.

Sicque Plin. vocauit l. 6. c. 33. Pollux στίμμιν «
ὀμματογράφον: valet enim πρὸς τὰ ὑπογράμματα γυναι- «
κῶν, καὶ ἐντρίμματα, quia intrito ſtibio mulieres «
cilijs ſupercilijſque lineamenta adumbrata de- «
pingunt, vbi oota στίμμιν fœmi[illegible] generе vſur- «
pari: Sitne autem τετράγωνον Hippocratis quod «
στίμμι appellatur vide in voce τετράγωνον. «

Στιμμίσματα. dicuntur [illegible] «

artis κομμωτικῆς fucus & ornamentum; à verbo στιμμίζομαι quod eſt ſtibio ſupercilia fuco: Heſych. στιμμίσματα exponit ὑπογράμματα τῶν ὀφθαλμῶν.

Στῖον. calcolus, lapillus. στῖα enim dicuntur iuxta mare calculi: & inde στιφρὸν durum ſignificat. vt refert Galenus in lexico Hippocratis.

Στιφραὶ. hoc eſt aridæ & contractæ. Galen. in lexico Hippocratis.

Στιχόν. nomen eſt confectionis arteriacæ apud Galen. 7. κτ᾽ τόπ.

Στοιβὴ. ſtœbe. eſt herba aculeata tum caule tum folio, ſemine molli, rubido, radice pecoris pabulo gratiſſima, non alibi quam in aquaticis naſcens. Eam à quibuſdam vocari phleum Plinius author eſt. adſtringunt folia eius & ſemen.

Στοιχάς. ſtœchas. Eſt herba tenuibus ſurculis, coma thymi, longiore folio, ſubamara guſtu & aliquantum acris. Hanc hodie officinæ vocant ſticados citrinum. namque frutex oſtenditur ſurculoſus, odoratus, ramulis exilibus, folio hyſſopi, guſtu amaro, ſemine minuto, capitulis luteoſis ex concoloribus floſculis compactis, quare citrinum vocarunt. eſt autem vere Gallicum. Siquidem naſci iuxta Galliam, in inſulis euiſdem nominis, è regione Maſſiliæ Dioſcorides author eſt. Obſeruarunt autem Arabes alterum ſtœchados genus caule ſeſquipedali, pallido, coma tenui, oblonga, ſpica ſterili, quod ſuo gentili cognomento Arabicum vocauerunt, euiſdem cuius & Gallicum effectus: vtrunque enim calefacit & ſiccat, decoctum ciet vrinas & menſes. pectoris leuat dolores, iecinoris & lienis obſtructiones reſerat, & colicos ſedat cruciatus. Attamen Galenus, Dioſcorides, Plinius, & Paulus vnius tantum meminerunt, eſtque veriſimile Arabicam ſtœchadem inter origani genera comprehendi ſub onitide.

Στοιχεῖον. elementum. Eſt corpus ſimplex ex quo quidque primum conſtituitur. Simplex quidem ſignificat quod non mole ſed diuiſione minimum eſt, & in quod vltima reſolutio fit: neque enim partes eius diuerſi generis ſunt, ſed omnes homogeneæ & ſimilares. Refertur autem elementum ad aliquid, ſicut & pars. Habent enim res ſingulæ ſua elementa, prçter illa quæ ſunt omnium rerum communia. Sunt autem omnium communia, ignis, aer, aqua, terra: ſingulorum vero, partes ſimplices ex quibus componuntur, quæ & proxima & ſenſibilia elementa nuncupantur. Hæ ſunt in homioe os, cartilago, ligamentum, tendo, caro, cutis, membrana, vena, neruus, arteria, & reliqua eiuſmodi quorum partes vniuerſæ eandem inuicem retinent formam. Quod ſi quis hæc quoque ex alijs quibuſdam elementis fieri dicat & conſtare ſanguine, pituita, bile flaua & atra, is non intelligit quo differat principium ab elemento. Siquidem elementum totum ipſum componit, in quo toto manet, & poſt totius compoſiti reſolutionem per ſe ſubliſtit, idemque genus neceſſario habet cum toto: qualitas enim qualitatis, & corpus corporis elementum eſt. verum hæc non inſunt principio, aut ſi inſunt, non neceſſario inſunt. Itaque humores quatuor quemadmodum & ſemen ſanguiſque maternus, generationis quidem ſimplicium partium principia dici poſſunt, non autem compoſitionis, quod nec ea conſtituant, nec in ijs præterea ſeruentur. Neq; enim in oſſibus & ligamentis ſpecies ipſa humorum remanet, neque in eos ipſa reſolui videntur. Sed & ipſi ex cibis & potibus pariter generantur, qui rurſus quatuor elementis conſtant.

Στοιχεῖα autem ſic vocantur quod inuicẽ conueniant & concinant ambitu quodam & concordiæ ſocietatiſque choro.

Στολίδες. rugæ quæ in cute fronti prætenſa conſiſtunt, quam σφαιρωτίδιον vocant: facta inde metaphora eſt ad ſedem, in qua στολίδες vocantur rugæ & plicæ, quas etiam ῥυτίδας nominant, & quæ plus æquo intumeſcentes in condylomata tranſeunt.

Rimas & fiſſuras exponit Cornar. apud Gal. ῥήξεις etiam vocantur: Plin. etiam fiſſa appellare ſolet: meminit autem τῶ στολίδων, tum medicamenti ad eas, quod hoc loco ex plumbi ſucco habetur Gal. 9. ſimpl. vbi de plumbo agit: meminit & Paul. l. 4. c. 26. & 6. cap. 72. vbi ait τὰ δὲ κονδυλώματα στολιδώδεις ἐπαναστάσεις εἰσὶ, id eſt, condylomata eminentiæ ſunt rugoſæ, & Galen. ἐν γλώσσαις exponit vocem στολιδωδέστερον ſignificare ῥυσότερον rugoſius, ſed omnium luciſſime στολίδων ſignificationem docet Aet. 14. c. 3. Sed & στολιδώδη ἕλκη καὶ πάθη Græci vocant.

Στολιδῶδες. rugoſum apud Hippocratem, vt interpretatur Galenus ἐν ταῖς γλώσσαις.. inde δακτύλιος στολιδώδης, μέτωπον στολιδῶδες, & στολιδῶδες ἕλκος.

Στόμα. os. Duobus modis dicitur. primo quantum diducta labra patent: ſecundo & proprie totum id ſpatium quod diductis labris ad imas vſque fauces interiacet, in quo dentes, palatum, lingua, gurgulio, & tonſillæ duæ continentur. Hæ enim oris partes nuncupantur, quarum omnium vna tunica continua eſt, etiam naribus communis. Eſt autem os homini inter animantia paruum, ad portionem ſcilicet vnguium & dentium. Pars eſt ad maximos vſus comparata. via eſt nutrimenti maxima, communis & publica ad ventriculum, primumque alimenti principium. Vt enim elixatio & aſſatio ori præparant alimentum, ſic os vẽtriculo. Nam & in ore aliqua fieri incipit ciborum concoctio, mutans quidem alimentum in alteram ſpeciem manifeſte, non tamen ad perfectionem transformans: id quod ſatis longa oratione Galenus lib. 3. de facult. natural. perſequitur. Eſt & os ſpiritus & reſpirationis principium, aerem intra ſe admittens, qui inde partim ad cerebrum, partim per pulmones in cor proficiſcitur. Verum potiſſimum vocis organum eſt. deſeruit autem vel maxime expurgando cerebro, mucum ab eo ſuſcipiẽs, ſed non minus ventriculo & thoraci & his annexis partibus, per eandem nimirum viam expellens per quam etiam attraxit. Viciſſim aperitur & clauditur: clauditur quidem à muſculis temporalibus: hi enim tenſi ſurſum maxillam inferiorem trahunt, itaque os claudunt: aperitur vero ab alijs duobus muſculis, qui ab apophyſibus βελονοειδῶν profecti in partes maxillæ inferiores inſeruntur, vt docet Gal. de vſu part. corp. hum. l. 11. cap. 4.

Præter dictas ſignificationes etiam στόμα medici tribuunt ventriculo, venis, vaſiſque omnibus, vt & vtero, latinis dicitur orificium: ſed & στόματα veteres appellabant venas portas (Græci πύλας) hepatis Ruffo authore: Sed & στόματα Græcis, ſicut & fauces latinis vſurpantur

de quibuſdam patentibus locis, vt fauces auerni, atque ora etiam dixit Maro 6. Æneid. ſic & quæ Nili oſtia Latini vocant, Herodotus ϛόματα appellauit, vnde & illi fluuius hic ἑπτάϛομος appellatur.

Στομακάκη. ſiue ϛομακακία. Dicitur τοῦ ϛόματος κάκη, ſiue κακία, oris vitium & maleficium, vulgus ſtomacacaxiam nuncupat, non quidem vt nonnulli opinātur quaſi intelligat τὴν τοῦ ϛομάχου καχεξίαν, quod magna ex parte cibos illi auertentur, ſed potius τὴν τοῦ ϛόματος καχεξίαν, vnde concinne & apposite ϛομακαχεξία nominari poteſt, Latinis vt Plinio ſtomacace dicitur, qui lib. 25. c. 3. hunc affectum naſci tradit ex potu aquæ dulcis cuiuſdam è fonte quodam in Germania trans Rhenum, qua epota aqua intra biennium dentes deciderent. Talem fontis naturam narrat Vitruuius lib. 8. in Suſis: Strab. libr. 66. non in Germania, nec ex vitio aquæ tantum, ſed & in Arabia ex regionis eius fructibus graſſata eſſe duo hæc mala ait ϛομακάκην καὶ σκελοτύρβην, atque illam oris, hanc crurum reſolutionē quamdam fuiſſe, nos tamen in Græcorum medicina hactenus ϛομακάκην nunquam legimus, ſic vero vocatur quod in ea κακίζει τὸ ϛόμα: Plinius ad dentes eorumque caſum vocem contraxit.

Στομαλγία. oris dolor ſiue morbus, & ϛομαλγεῖν apud Polluc. exponitur ἀλγοῦντος τὸ ϛόμα; ſed ϛομαλγία non modo oris dolorem, ſed & loquacitatis vitium ſignificat.

Στομάργοι. dictio hæc ſcripta eſt ab Hippocrate lib. 2. de morbis popularibus, authore Dioſcoride. qui ſignificare dicit loquentis furioſe. Alij vero ϛομάργοι ſcribunt, & nomen proprium intelligunt. Author Galenus in lexico Hippocratis.

Στοματικὰ φάρμακα. dicuntur proprie medicamenta quæ ad vuas, tonſillas & omnes quæ in ore fiūt derepente inflammationes conueniunt, vt ſcribit Galen. libr. 6. τῶν κατὰ τόπους. Generaliter vero dici poſſunt quæcunque gargarizata, illita, aut alio quouis modo admota medentur oris affectibus. Nam & citra inflammationem vlcera admodum humida ſtomaticis medicamētis curantur. id quod notum eſſe poteſt ex Galeno libro 5. med. vbi ſcribit ad hunc modum: Vlcerum quæ in ore accidunt, quæcunque admodum ſunt humida, ea medicamentis egent quæ vehementer ſiccent, veluti diphryge, tum ipſo per ſe, tum ex melle & vino & mulſo: præterea & quæ iris & quæ anthera, hiſque vel ſiccis, vel ex melle, vel mulſo, vel vino. vtile vero ad talia eſt & Muſæ medicamen: præterea rhois ſuccus & omphacium aliaque quæcunque ſtrenue ſiccant. At quæ ſimpliciora oris vlcera ſunt, hæc ſanare commode poſſunt etiam medicamenta quæ modice ſiccant, veluti hæc ipſa quæ propterea quod in aſſiduo ſunt vſu, ſtomatica Græce ſunt dicta. Ea ſunt quod ex moris conficitur & quod ex rubi fructu, & quod ex ſucco corticis iuglandium viridis, atque etiam bis magis quod ex muſto & cupreſſi ſphærulis componitur. Quæ vero in ore admodum humida vlcera ſunt proxime oſſa, vnde carie tentari oſſa periclitentur, hæc propter oſſium naturam quæ ſicca eſt, vehementiſſimis medicamentis indigent. Itaque ego iam comprehenſos paſtillos ſemper læuigo, ac ſiccum ipſum medicamentum ſuperimpono. hæc Galenus. vide & Paulum Æginetam de ſtomaticis medicamentis eorumque differentijs lib. 7 c. 14.

Vide & τῶν ϛοματικῶν differentias aliquas apud Oribaſ. lib. 3. ſynopſ. & Gal. 6. κατὰ τόπ. c. 1. Sed & Celſo lib. 5. c. 18. ϛοματικὰ μαλάγματα quædam ſic dicuntur quod vim aperiendi habeant.

Στοματικὴ. vox, quoties ſimpliciter ponitur, δύναμις, id eſt, cōpoſitio ſiue διάχρισις, hoc eſt illitio intelligenda eſt, vnde etiam Plinio ſimpliciter ſtomachice dicitur, velut lib. 23. c. 6. de malis punicis.

Στοματικὸν διὰ καρύων. ſtomaticum medicamentum nucibus compoſitum de quo Galen. 6. κατὰ τόπ. & Paul. lib. 7. c. 14.

Στοματικὸς. dicitur qui oris vitio laborat.

Στομαχικοὶ. qui ſtomacho laborant. De huius nominis ſignificatione Galenus ſcripſit hunc in modum lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, diſputans contra Andromachum, qui ſtomachicas cōfectiones ſine diſcrimine ſcripſerat prodeſſe ſtomachicis. Plærique, inquit, vulgo homines eos qui appetētiam perdiderunt ita vocant, & quibus poſt acceptū cibum ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habēt: Appellant eodem modo etiam illos quibus nauſea contingit, & maxime ſi ad vomitum impellat, & adhuc magis ſi cibi corrumpantur, quandoque acidi, quandoque nidoroſi facti, quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti. Et præ his omnibus adhuc magis illos ſtomachicos nominant, quibus ructus eiuſmodi cū moleſtia quadam & anxietate ac ſubuerſione contingunt, ſæpe cum nondum cibum acceperunt. Quinetiam ſi per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur, grauantes & vix deſcendentes, hos itidem ſtomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maxime grauati paulo poſt reuomant, ſimiliter vocant. Alios rurſus qui fortiter exoluuntur, vbi diutius inediā pertulerint, & ſi non citius cibum accipiant, in ore ventris morſus percipiunt, eodem modo ſtomachicos vocant. Hæc Galenus. Paulus autem Ægineta ſcripſit ϛομαχικοὺς proprie dictos fuiſſe à veteribus qui cibum non continerent, eoſdemque eſſe cum ijs qui κοιλιακοὶ vocantur. Non eſt dubium ſtomachicos à ſtomacho appellatos eſſe, qui aliquo eo in loco oborto affectu laborent, velut etiam hepaticos ab hepate, & colicos à colo, & nephriticos à renibus, & ſplenicos à ſplene affectos.

Στομαχικὸν, τὸ λεγόμενον βίαιον. Epithematis nomen eſt quod Trallian. commendat lib. 7. c. 5. ad appetitum conciliandum.

Στομαχικὸν. dictum εὐῶδες, Epithematis quoque nomen eſt eo loci, eodemque fine à Tralliano laudatum.

Στόμαχος. ſtomachus, varia & multa habuit ſignificata apud veteres medicos, nam proprie quidem ſic vocatur cuiliber ventri cauitatiue præpoſitum collum, inſtar iſthmi cuiuſdam anguſtum vt ſcribit Galen. 4. de vſu part. c. 1. Itaque & vteri, & veſicæ vtriuſque, tum eius quæ vrinam excipit, tum quæ bilem, collum ϛόμαχος dicitur apud Hippocr. cum additione nimirū partis cuius eſt ϛόμαχος vt libr. 1. περὶ γυναικ. & 2. & lib. περὶ ἀφόρων. & libr. περὶ ἐπικυήσιος, alibique pluries: Deinde etiam ϛομάχου vox fuit ad œſophagum tranſlata quæ gula dicitur. Idque ſimpliciter κατ' ἐξοχὴν & ſine additione, quod ſit inter om-

nes qui in corpore ſunt ϛομάχων is maximus. Galen. lib. 5. c. 5. de loc. affect. tradit partem inter fauces, & os ventriculi mediam, veteribus οἰσοφάγον fuiſſe dictam, qui vero poſt Ariſtotelis ætatem ſcripſerunt eandem ϛόμαχον appellaſſe; Ariſtoteles vero tanquam inter hos tempore medius vtroque nomine vſus videtur; is enim 1. de hiſt. anim. c. 12. 15. 16. & vlt. 2. eiuſdem partis c. 17. itemque 4. c. 23. alibique ſæpius totum illud ſpatium faucium & oris ventriculi, quod nos gulam diximus ϛόμαχον appellauit; At 1 de hiſt. anim. c. 6. 3. de part. animal. c. 11. In eadem parte nominanda οἰσοφάγυ nomen interſeruit, quod etiam ἀπὸ τοῦ μήκους καὶ τῆς ϛενότητος neſcio qua ratione ita vocatum dixit, ſed notandom illum infrequentius hoc in ſignificato vocem οἰσοφάγυ vſurpaſſe. Tandem autem ϛομάχου vox ad ventriculi oſculum, quod καρδίαν veteres appellantur, peculiariter ſignificandum transfluxit Galeni ætate vt idem ſcribit initio lib. 4. de vſu part. quod ille κατακεχρημένων factum ſcribit, comment. ad aphor. 56. li. 7. & 2. de loc. aff. & comment. in libr. de rat. vict. in morb. acut. atque non modo ſic à plebeijs vocari, verum etiam à medicis quibuſcumque probatiſſimis, qui & oborto eo in loco affectu quopiam ſtomachicas ſyncopas enaſci tradit, indeque ſtomachicos vocari præcipue quibus os illud ventriculi grauatum fuerit vt ſcribit initio lib. 8. κατὰ τόπ. Eſt autem oſculum illud ventriculi, meatus illius ſuperior per quem cibi in ipſum intromittuntur; habet enim ventriculus ora duo, vnum inferius πυλωρὸν dictum, alterum ſuperius, inferno longe amplius, quod ita eſſe expediat vt cibos duriores & nondum intritos deuorare poſſit. Eſt autem maximo ſenſu præditum & longe acutiore quam reliquæ vllæ partes propter neruorum duorum magnitudinem, qui à ſexta cerebri conjugatione in ipſum inſeruntur, per eos & alimenti penuriam & roſionem ſentit, ventriculique affectus cerebro, & è contra ventriculo cerebri effectus communicantur; ad ipſum proprie pertinet appetentia, quam vt ſecundum naturam bene habens excitat, ſic male affectum inappetentiam, & vitioſum appetitum inducit: eſt & illi conſenſus cum corde maximus, adeo vt ſyncopas inuehat (quas ideo ſtomachicas appellant) & id veteres communi nomine καρδίαν nuncuparunt, & morbum eius καρδιωγμὸν καὶ καρδιαλγίαν. Situm eſt ſub cartilagine ξιφοειδεῖ, quam ob id videtur natura comparaſſe vt ipſius eſſet propugnaculum: Cæterum apud Latinos fere omnes qui ornate & pure dicendi ſtudium amplexi ſunt, ſtomachi vocabulum pro ventriculo, quem Seneca epiſt. 91. & Vegetius lib. 5. Veterinar. c. 40. aqualiculum appellarunt, vt plurimum vſurpatur. Clarus eſt Celſ. lib. 1. c. 2. & 8. & libr. 4. c. 5. qui tamen lib. 4. c. 1. gulam ſtomachum, ſed quaſi populus ita loqueretur, nominauit; Plin. quoque ſexcentis in locis, vbi varia pro ſtomacho remedia proponit, fere ſemper ventriculum intelligit, etſi aliter ſenſiſſe ab aliquibus male credatur lib. 11. c. 37. cum dixit ſummum gulæ, fauces; extremum, ſtomachus; Cælius Aurelian. frequentiſſime pro ventriculo, & præſertim vbi de ſtomachicis tractat, in 3. Chronic. paſſ. pro gula interdum ſtomachum accepit. Serenus pro ventriculo toto, dum ait Stomachum Regem totius corporis eſſe; Lucret. in 6.

Flagrabat ſtomacho flamma vt fornacibus intus

Horat.

Ieiunus ſtomachus raro vulgaria temnit.

Tullius quidem 2. de nat. deorum pro gula ſtomachum accepiſſe videtur, dum ipſum ad linguæ radices hærentem facit, quo primum ea illabuntur quæ accepta ſunt ore, & qui linguæ agitatione & motibus cum depulſum & quaſi detruſum cibum accipit, depellit, id & ipſum ſcribit Gellius lib. 17. cap. 11. ex opinione Eraſiſtrati.

Στόμβον. grauiſonum, grauiter ſonans: vt author eſt Galenus in lexico Hippocratis.

Στόμιον. oſculum, vſurpatur de vaſis venarum & aliarum rerum introitu apud Gal. vt 5. meth.

Στομοῦν. apetire. Conſueta magis ſignificatione eſt ſcalpro diuidere, idque proprie in abſceſſibus dicitur. Verum eo vocabulo generalius vtitur Hippocrates lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, accipiens ϛομοῦν ἀντὶ τοῦ ἀναϛομοῦν, hoc eſt recludere atque adapetire quamcunque partem, ſiue hæmorrhoidas, ſiue narium aut vteri venas, ſiue fiſtulas etiam veteres quidem & longo tempore aſſuetas, ſed aliqua de cauſa obſtructas, ſiue etiam aurium meatus ſordibus refertos & obturatos, adhibito aliquo ἀναϛομωτικῷ, hoc eſt aperiente medicamento. Annotat Gal. comment. 2. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

Στόμωμα. ſimpliciter dictum, vel cum adiuncto σιδήρου ϛόμωμα, vti nominare ſolet Aetius, ferri haud dubie genus eſt, quod aciem ſeu chalybem appellant, ſcilicet ex ſententia Ariſtotelis 4. meteor. c. 38. ferrum ſæpius igne liquefactum, & hoc modo purius & defæcatius, duriuſque redditum, vel ferrum in aciem mucronemúe firmatum, & chalybe exacutum, atque roboratum, qualia fere ſunt quæ ad gladiorum inſtrumentorumque fabrilium formã accommodantur. Attamen Plin. lib. 34. c. 11. ſtomomatis nomine non ferrum eiuſmodi aliquod intelligi voluit, ſed ſquammæ eius alterum genus ſubtilius, ex ſumma (ſcilicet inquit) lanugine decuſſum, quibuſquidem verbis ſtomomatos ſignificationem nullo modo videtur aſſequutus: fateor & apud Celſum lib. 6. c. 6. In Cleonis collyrio iſta legi, (ſquammæ æris quod ϛόμωμα appellant) ſed vel Celſus æque ac Plin. ſignificati ϛομώματος ignoratione deceptus eſt, vel potius errore librariorum vox (æris) ſuppoſita fuit, quum (ferri) legi oportuerit. Enimuero vti ſunt ſquammæ æris duo genera, candidi, inquam & rubri, ita & ſquammas ferri totidem eſſe conſtat ex ipſius Galeni verbis 9. ſimpl. cap. de æris & ferri ſquamma, ferri inquam ſimplicis, & ferri ſtomomatis; ſed & huius ipſe Plin. citati libri c. 15. ſeorſim mentionem fecit hiſce verbis, ſquamma quoque ferri in vſu eſt ex acie aut mucronibus; His enim verbis nihil aliud profecto quam ϛομώματος λεπίδα. hoc eſt ſtomomatis ſquammã videtur deſignaſſe, chalybem autem Galli *acier* appellant, Latini quoque aciem ſicut Plin. lib. 34. c. 14.

Στομωτὴ. inſtrumenti cuiuſdem nomen eſt quod ciendæ hæmorragias gratia in nares immittitur apud Aretæum 1. de diuturn. curat. c. 2.

Στραβισμὸς. eſt conuulſio muſculorum oculi qui bulbum mouent, vt annotauit Paulus lib. 3. cap. 22. vt autẽ Definitionũ Medicarum author, eſt

oculi muſculorum non omnium ſed aliquorum reſolutio, ob quam cauſam vel ſorſum vel deorſum vel in latera ruunt oculi. Idem tamen author paulo ante enumerauit στραβισμὸν inter oculi exulcerationes. quod quomodo intelligendum ſit non video.

Notandum vero dicere Ariſtotelem 31. parte problem. 27. & 280. vni homini inter cuncta animantia oculos peruerti, fierique ſtrabos, & inter alias quas adfert cauſas recenſet Epilepſiã, quæ ſolum hominem corripiat, quod eſſe tamen falſum euidenter docuimus in voce ἐπιλη-ψία.

Στραγγαλίδες. globuli & concretiones lactis in mammis, quales mulieribus potiſſimum accidunt poſt partum, ſi lactis prouentus nulla parte decedat.

Στραγγαλίδες. etiam dicuntur Globuli nodoſi cũ humor non coquitur nec excernitur, ſed in nodoſos concreſcit globulos quales fere ſunt etiam αἱ στράγγες.

Στραγγάλια τὰ. apud Abſyrthum in Hippiatria dicuntur eſſe tophi & durities ex tumore concreto maxime in articulis.

Στραγγουρία. eſt vrinæ ſtillicidium, vel eſt deprauata vrinæ excretio cum ſtillicidio, Perelegãter ſubſtillum appellat Cato, quod ſtillatim in eo affecto cadat vrina: Illa eſt ſymptoma excretionis in veſica deprauatæ, neque enim pro conſuetudine vrina redditur, ſed paulatim & guttatim diſtillat, aſſiduaque eſt ad meiendum proritatio; à dyſuria autem & iſchuria differt, nam nec ab expultrice ortum habet, ſed à retentione ſtranguria, nec vrinam ſopprimit aut ægre tantum & vi reddit, ſed maturius quã naturæ conueniat, idque interciſe & guttatim quod nomen ipſum indicat quaſi κατὰ στράγγα τοῦ οὔρου ἀπόκρισιν, vrina guttatim reddita, quanquam Paulus interdum videtur στραγγουρίαν confundere cum dyſuria. Proprium ergo ſtranguriæ illud eſt vt veſica ad excretionem vrinæ irritetur, priuſquam inſigniter ab ipſa repleatur; hoc autẽ duabus in vniuerſum de cauſſis accidere poteſt, vna cum vrinæ acrioris & nimium mordẽtis qualitatem diu veſica ſuſtinere non poteſt, ſed ipſam tanquam noxiam à ſe citiſſime propellit, tametſi ipſa nec intemperie nec obſtructione laboret. Altera cũ veſica adeo imbecilla eſt vt grauata à pauca etiã vrina, eam confeſtim propellat, antequam tota coaceruetur, haud ſecus atque inteſtina alimentum nondum mutatum in lienteria. Priore modo ſymptoma tantum veſicæ eſt non etiam affectus, niſi generalius affectus nomen dicitur de omni parte cuius actio læditur. Poſteriore vero ab vlcere aut imbecillitate ipſius veſicæ procedit. Quod ſi ſola vrinæ acrimonia in cauſa ſit, vel propter vitium renum talis eſt, vel propter mixtionem puris ab abceſſu aliquo rupto in partibus ſuperioribus, aut ab vlcere defluentis, vel etiam propter mixtionem humorũ corruptorum è toto venoſo genere, ſæpe enim humores praui qui in venis continebantur non ſolum per inteſtina, ſed etiam per veſicam expurgantur, quorum morſus ſtranguriæ cauſa eſt, vt in criſibus quarumdam febrium: Hippocrat. 3. Epid. 1. abceſſum ſtrangurioſum ἀπόστασιν στραγγουριώδη vocat nullo renum aut veſicæ vitio ſæpe contingentem. Stranguriosus quoque calculus eſt apud Hippocr. Stranguriosa etiam proſtatæ glandulæ inflammatio, & vlcus, vnde colluuies illa fœda quæ vulgo piſſa calida dicitur; de huiuſmodi alijſque ſtrãgurioſis abceſſibus vide Galen. comment. 2. in 1. Epidem. t. 8. & 41. & comment. 1. in 3. Epidem. t. 4. Denique inuitæ functionis ad meiendum & vrinæ ſtranguriosæ diſtinctio eſt multarum cauſarum ſicut recte monuit Hippocr. cum ait lib. περὶ παθῶν, στραγγουρίης τρόποι μὲν πολλοὶ καὶ παντοῖοι, ſtranguriæ modi ſunt varij atque multiplices.

Στρατιώτης. herba eſt in aquis naſcens, iiſdemque ſupernatans: ſemperuiuo ſimilis niſi maiora haberet folia. ſine radice viuit, vnde & nomen habet. humectat & refrigerat. Eſt & alia herba eiuſdem nominis, dicta στρατιώτης χιλιόφυλλος: exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius aſſurgens: folijs auium pennas imitantibus, breui admodum diſſectoque foliorum exortu. folia ſylueſtre cuminum ſimulant, præſertim breuitate, atque ſcabritia, breuiora paulo, denſiore vmbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modum anethi: florea paruos, & candidos. Naſcitur in aſperis agris præcipue circa ſemitas. Stratiotes aquaticus quidem humida & frigida facultate eſt: terreſtris vero nonnihil habet adſtrictionis.

Στρατιωτικὴ. dicitur à quibuſdam ἡ ἀχίλλειος herba, vt habetur apud Dioſcor.

Στρατιωτικὸν ἢ

Στρατιώτου κολλύριον. eſt collyrij nomen vtilis aduerſus duram & aridam lippitudinem. Acre eſt & lacrymas prouocat, vt habetur apud Paulum lib. 3. cap. 22. Eius mentionem fecit Scribonius Largus.

Στρεβλὸς. vocatur ὁ στραβὸς, hoc eſt, ſtrabo, cui oculi ſunt diſtorti ſeu peruerſi: vt Galen. explicauit in lexico.

Στρέμμα. dicitur cum ipſo articulo læſo, quæ circa ipſum ſunt neruoſa tantum reſoluuntur, vt accidit cum ambulando veſtigium fallit. Quod ſi etiam ſimul ipſe articulus luxetur, ſuaque ſede dimoueatur, tunc διάστρεμμα dicitur vt notauit Gal. comm. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Στρέφει. hoc eſt dolorem inteſtinorum præbet, vt exponit Gal.

Στρέφεται. tanquam inhabitat. in lib. de aere, locis & aquis. .

Στρεβίλη. linamentũ intortum aut penicillum vocatur, turbinis in formam implicitum & contortum, collyrium vocat Celſus.

Στρόβιλος. interdum pinum, interdum nucem pineam ſiue nucleum ſignificat: Galeni temporibus vt ipſe refert comment. 4. in lib. de rat. vict. in acut. pini piceæque fructus στρόβιλοι etiamnum dicebantur, quemadmodum olim alijs ὀστρακίδες, alijs πιτύινα κάρυα, alijs πιτύινοι κῶνοι, alijs denique κόκκαλοι dicti ſunt teſte Athenæo lib. 2. Dioſcor. autem lib. 1. c. 87. καθαροὺς στροβίλους, intelligit eſculentos ſtrobili nucleos qui non modo à lacunatis thoris quibus includebantur, liberati, ſed & à putamine ac ſua etiam cute ſeu ferruginea tunica quaquidem immediate veſtiebantur, nudati ſunt: hos idem ille opponit ὅλοις τοῖς στροβίλοις, integris ſcilicet congenerum eiuſmodi arborum nucamentis ſeu conis, (κοκκάλους vocauit Hippocr.) quorum etiam pinguium decocto eclegma concinnat Gal. comment. 4. in libr. de rat. vict. in acut.

Στρόβος. dicitur à quibuſdam ladanum Arabicum

apud Nabathæos naſcens.

Στρούθειον μῆλον. ſpecies eſt cotonei mali, magni quidem, vt ait Dioſcorides, ſed minus vtilis quam reliqua coroneorum genera.

Στρουθίον. radicula, vulgo herba fullonum, officinis ſaponaria: cuius radicis præcipuus vſus eſt. Acris eſt, calfacit & ſiccat quarto ordine, abſtergit, irritat mouetque ſternutationes.

» Vnde autem hæc radicula ſic dicta ſit mihi non
» ſatis conſtat, niſi forſitan à foliorum poſitu quæ
» auicularum alas quodammodo imitantur, illi
» nomen indiderint, nam Græci στρουθίον paſſerem
» & minores alias appellant aues, vel forſitã quod
» venerem ſtimulet, nam laſciuos & procliues in
» concubitum homines στρούθους nominant: ab hac
» autem voce herbam ſignificante dicuntur Græ-
» cis στρουθοτζώνη, id eſt, ſtruthio herba repurgata &
» ad cãdorem mollitiemq; perducta: ab hac & vo-
» ce διὰ στρουθίου emplaſtrum vocatur ad ſchirros à
» Trallian. lib. 3. c. 7. deſcriptum.

Στρουθίον. inſuper vt docet Feſtus Græci appellant
» obſcœnam partem virilem à ſalacitate paſſeris
» qui Græce στρουθὸς vocatur, qua imitatione Mar-
» tialis & Catullus paſſerem pro virili membro
» ſuis in verſibus vſurparunt vt doctis audio pla-
» cere.

Στροφεῖς. ſic à quibuſdam dicti ſunt οἱ σπόνδυλοι, hoc eſt colli vertebræ, cauſa id propter eſt ab inuerſione ſic vocatas eſſe. Dictæ ſunt & στρόφιγγες eadem de cauſa.

» Παρέπτει ἐπ' αὐτοῖς τὸ τραχήλου στροφεὺς ait l. 2. Pollux,
» & à Pherecerate στρόφιγγες eadẽ de cauſſa ibidem.
» Στροφώδη ἀποχωρήματα, vide ἀποχώρημα.

Στρόφοι. dicuntur inteſtinorum dolores, vel affectus
» ille in quo inteſtinum veluti videtur flecti, Tor-
» mina Latini appellãt, Tormines etiam Cælius,
» alio nomine conſueuerunt Latini appellare ver-
» minationem vt Plinius & Seneca epiſt. 79. quod
» perinde ſollicitantur ſub hoc dolore atq; à ver-
» mibus ſolent, dicuntur Gallice *tranchées*, &
» apud Hippocr. quoque εἰλήματα, fiuntque do-
» lores eiuſmodi vehementes, tum propter mor-
» ſum vehementem ab humore acri & mordente,
» tum propter ſpiritum flatuoſum qui exitum nõ
» habet, ſed inteſtinorum flexuoſis orbibus & gy-
» ris interceptus hæret ex Aphor. 11. lib. 4. ἐμπνευματώσεως ſeu ἐμφυσήματος ſpecies eſt.

Στρογγύλα οὖρα. vrinæ dicuntur quæ concreta quæ-
» dam per ipſas iniecta habent ἀπὸ τοῦ διαστρέφεσθαι
» quod eſt πήγνυσθαι concreſcere Galen. part. 64.
» comment. 3. prorrhet. vide plura in voce οὖρον.

Στρίγες. frugis nomen Hippocrati, leuior tritico & ventrem magis ſoluens: vt ipſe teſtatur. verum quid ſit non certo conſtat.

» Apud Hippocr. in baſil. edit. inuenio τρύγες lib.
» 2. de Diæta, quam ſcripturam etiam Cornar. in-
» terpres agnoſcit.

Στρεβλὸν. στρεπτόν, apud Hippocratem de hæmorrhoidibus & fiſtulis, teſte Galeno vetus liber exponit στρεπτίκιον quo nomine ſignificari videtur panis aut placenta tortilis.

Στρυμάργος. Agnoſcit hanc ſcripturam Dioſcorides apud Hippocratem. Atq; hoc non vt proprium nomen exponit, ſed furioſe affectum circa rem veneream ſignificari ait. dicta enim eſſe apud Hippocratem & alia eodem modo epitheta, vt μυσάχνη, σκελέτους, γυναικοπίπης, & ab Eraſiſtrato ſimiliter ...ολάγνους idem vero etiã συμάργης apud Hippocratem legi poſſe defendit. Galen. in lexico Hippocratico.

Pro στρυμάργης ſcribendum συμάργης vt non modo »
Galen. habet in συμάργης, ſed ipſa etiam origo de- »
clarat, nam σύμαργος eodem teſte dicitur qui fu- »
rioſo coeundi deſiderio prurit περὶ τὰ συνουσίας, de »
quo in ἀσελγής. »

Στρυφνόν. acerbum. Eſt corpus vehementer adſtringens facultate frigidum atque terreum, vt galla immatura, rhus, hypociſthis, balauſtium. vehementer adſtringens dico, quod cum adſtringens, Græci στύφον vocant, genus ſit acerbi & auſteri commune, eo tantum inter ſe differunt, quod acerbum multo vehementius adſtringat quam auſterum. Quod autem quicquid huiuſmodi eſt frigidum ſit, perſpicuum eſſe poteſt, quoniam tale guſtantibus lingua contrahitur, denſatur, ſiccatur, exaſperatur. Hæc enim nõ niſi frigido effici poſſunt. terreum vero idem ſiccumque eſſe ex eo apparet, quia tarde admodum in corpus permeat: humiditas enim facile intro ſubit, eaque frigiditati cõiuncta non acerbum quidem, ſed acidum potius efficit. Acerbi ſunt, vt ait Theophraſtus, omnes prope arborum fructus ortus ſui principio, qui poſteaquam humore impleri cœperint, decedit quidem acerbitas, accedit autem aciditas. Cæterum acerba tribus modis exolui poſſe declarat Galenus, incaleſcentia, humeſcentia aut vtrumque perpeſſa. Si incaleſcunt duntaxat, ſolam acquirent dulcedinem, vt robuſteæ glandes & caſtaneæ: ſin tantum humor ijs acceſſerit, auſtera fient minuſque adſtringent, ſi modo humor is fuerit aqueus & craſſarum partium. ſi namque aereus fuerit, acida euadent. Quod ſi pariter & humor & calor acceſſerint, ex aqueo quidem humore dulcedo, ex aereo vero pinguedo comparabitur. Quia autem acerba ſicca ſunt, & durities ſiccitate inducitur, factum eſt vt στρυφνὸν ἀντὶ τοῦ σκληροῦ aliquando vſurpetur, vt ab Hippocrate libr. de ſalubri diæta, quemadmodum in comment. Galenus explicauit.

Στρυφνὸς οἶνος. acerbum vinum, vide in dictione οἶ- »
νος vbi ordine alphabetico inſigniores nonnullæ »
vinorum differentiæ explicantur. »

Στρύχνος ſiue στρύχνον. ſolanum. planta eſt multorum generum. Hortenſe quidem ſolanum eſt frutex exilis, puſillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quam ocimi & latiore, fructu rotundo, viridi qui maturus nigricat aut fulueſcit. Adſtringit & refrigerat ſecũdo ordine. vulgus morellam, officinæ ſolatrum appellant. Aliud eſt ſolanum quod halicacabon & phyſalida, hoc eſt veſicariam vocant, folijs antedicto latioribus, cuius caules poſtquam adoleuerunt proni terram ſpectant, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, veſiculis ſimili, rotundo, læui: officinæ alquequengi, ruſtici coqueretum vocant. vim habet & vſum hortenſis. Aliud ab ijs eſt τὸ μανικὸν, folio erucæ, paulo maiore, caules à radice decem aut duodecim emittens, vlnam altos, caput in cacumine oliuæ figura, fert racemum rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis conſtantem. Eſt præterea aliud quod ὑπνωτικὸν dicitur, multis ramis fruticoſum, fractu contumacibus, pinguium foliorum coroneæque mali ſimiliom plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, ſubrubra. Refrigerat ordine tertio.

Στρύχνον. vt Plinius ſcribit, aliqui cacabulum appel-

lant, alij cacabulum, vt Dioſcor. & Apuleius tradunt.

Στυλίσκος. vide [illegible].

Στυλοειδὴς. dicitur proceſſus oſſis pectoſi ab inferiori eius ſede exoriens, ſolidus, tenuis & oblongus inſtar ſtyli, graphij vel acus, vnde Galenus γραφιοειδῆ & βελονοειδῆ ſe appellare ſcribit libr. de oſſibus. Is quia tenuis eſt & valde prominet, leui de cauſa abrumpitur, ideoque raro in caluarijs è terra effoſſis reperitur.

Dicitur vero & hoc nomine apophyſis, hoc eſt, proceſſus cubiti, qui in eo, vt inquit Galenus ἐκ σφίξεως innaſcitur. Ille carpo per diarthroſim inarticulatur, eiuſque opus eſt motus carpi obliquos dirigere & firmare tum ligamẽtis, tum etiam occurſu oſſis carpi ipſum parua cauitate excipientis. Alioqui lubrica & errabunda & parum firma fieret hæc motio, ſi ſoli radij cauitati, quanquam ſcaphoidi, committeretur. Dicitur autem interdum στυλοειδὴς per υ, quod columnam repræſentet.

Στύμματα. ſpiſſamenta Latine dixeris, dicebantur-
« que veteribus vnguenta ſolidiora & corpus
» habentia, & quæ vnguento ſpiſſitudinem con-
» ciliabant. Erant autem ea odorata cuiuſmodi
« ſunt coſtus, nardus, amaracus, Amomum,
» mentha, quibus vnguento additis, odor vnguen-
» tis conciliabatur, & diutius integra illæſaque
« permanebant, velut Galen. docet lib. 3. κϯ' τόπ.
« c. 1. & 1. κϯ' γέν. his verbis, τῷ ἐλαιώδει τὰ ἁπλῶς ἐσ-
« κευασμένα χωρὶς συμμάτων, ἅπερ προστίθεασιν, ἤτοι
» εὐωδίας ἕνεκεν, ἢ τοῦ μέχρι πλείονος χρόνου διαμένειν ἀπαθῆ
» τὰ σκευασθέντα. Differebant autem στύμματα ἀπὸ τῶν
» ἡδυσμάτων, quod hæc liquida eſſent, nec vt στύμ-
» ματα: Videntur itaque hæ res proprie στύμματα di-
» ci quæ præter odorẽ etiam aſtrictoriam vim in
» vnguenta deponunt, quo diutius incorrupta
» perſeuerent, ſic Aet. lib. 9. cap. 49. In paſtillo
» modo ſpiſſamenta ex decocto rubi, myrti, florũ
» mali punici, radicis capparis, folijs ſalicis, &
» alijs quibuſdam habet. Et in eodem capite non
» longe poſt, ſpiſſamenta arida in puluerem reda-
» cta habet. Item flores mali Punici, Gallas, mali-
« corium, myrtum, lentiſcum, & alia eius generis
« aſtringendi vi prædita; atque hoc ſane modo
» στύμματα in oleo roſaceo ſunt, lentiſcus, calamus,
» & aſpalathus iuxta Dioſcoridis traditionem.

Στυπτηρία. alumen. Eſt ſuccus concretus ex aqua & terra aluminoſa, ſiue à natura talis ſit, ſiue artificio paratus. Eſt autem omne alumen aut liquidum aut concretum. Liquidi duæ ſunt differentiæ. vnum limpidum eſt, lacteum, æquale & ſẽper ſucco madens, ſine lapidibus atque quendam veluti ignem expirans. Id quia vilis pretij eſt & vbique reperiri poteſt, vt ait Galen. lib. 6. τῶν κϯ' τόπους φαρμάκων appellatur. Alterum impurum, pallidum, ſcabrum, quod quia ſordibus inquinatum eſt & peruerſum, περίφορον dicitur. At vero concretum, figuris varium eſt. Nam aut ſciſſum eſt, quod ex eo σχιστὴν vocant. eſt autem id cuiuſque gleboſi & nanui veluti flos. Cuius etiam duo modi ſunt. nam vel glebarum aut aſſerum inſtar compactum eſt, vel ſigillatim in capillamenta quædam caneſcentia finditur, quod inde τριχῖτις, quaſi capillare, nominatur: vel eſt rotundum, & στρογγύλη appellatur. Id autem triplex eſt: vel enim bullatum modo intumuit, vel foraminum fiſtulis quandam ſpongiæ gerit ſpeciem, vel eſt ſolidum, aut tali ſimile eſt, quod ἀστραγαλωτὴ vocatur, aut lateris, quod πλινθῖτις, aut ex cruſtis conſtat, quod πλακῖτις. At ex glebis natiuis qualeſcunque fuerint, hodie in metæ figuram formant, id quod ſaccharinum nominatur. Nec vero ſola figura aluminum genera diſtinxit natura, ſed etiam coloribus. Nam vel candidum eſt, quale eſt præſtantiſſimum quodque, vel in candido cinereum, ſiue parum fuſcum, quod nigrum vocarunt, vel in candido rubrum, vel pallidum, vt interdum rotundum atque etiam capillare. Diſtinguuntur quoque vſu & facultate. Siquidem veteres vſos eſſe ſciſſili rotundo & liquido Dioſcorides prodidit, & ſciſſile longe præſtare cæteris. Cæterum ἡ στυπτηρίας nomen ab adſtrictione deductum eſt, quæ eſt omni alumini vehemẽtiſſima. eſt autem & omne craſſarum partium, ſed tenuius τὸ σχιστὸν, ab hoc στρογγύλον ἀστραγαλωτὸν. Admodum autem craſſum eſt tum liquidum tum πλακῖτις & πλινθῖτις στυπτηρία appellatum. Siccat autem tertio ordine nec tamen adurit. Porro vrendi aluminis modum Aetius libro 9. explicauit, alumen in ollulam nouam coniectum carbonibus imponẽs, & vbi diffuſum atque liquefactum fuerit, tolli iubens, atque vbi refrixerit, conteri. Sed quam nos ſimpliciter στυπτηρίαν vocamus, dictam fuiſſe ab Hippocrate στυπτηρίην χαλκῖτιδα, author eſt Gal. in lexico Hippocratis.

Στυπτικὸν

Στύφον. adſtringens. Id dicitur quod terreum eſt & compagis quidẽ ſuæ mole, craſſatum partium, frigidum autem qualitate. Eſt autem adſtringẽs duplex, ſicut & calfaciens. Vt enim hoc partim ſimplex & ſummum eſt, velut ignis, partim per exuperantiam caloris, vt vinum, crocus, piper: ita illud vel ſummum eſt, vt exempli cauſa, alumen, melanteria, galla & rhus: vel medicæ cuiuſdam adſtrictionis particeps, velut pyrum, malum, roſa. Eſt autem adſtringens genus commune auſteri & acerbi. Vtrumque enim eorum adſtringit, hoc magis, illud minus. Omnia autem adſtrigentia contrahunt ac denſant meatus, ſiccant, reprimũt: adhæc vinciunt ac continent partium ſibi inuicem cohærentium ſubſtãtiam, & vehementer refrigerant. Id quod de puris adſtringentibus intelligi debet, quoniam plæraque ex diſſimilibus particulis compoſita non adſtringunt modo, ſed & acria ſunt aut pinguia aut dulcia aut amara aut ſalſa aut acida.

Cæterum στύφον aliquando viſus eſt Dioſcor. «
accepiſſe pro acri, velut lib. 2. c. 83. & 84. tan- «
quam nihil interſit, aſtringens an acre dixeris, «
cum tamen aſtrictionis ſenſus à ſenſu acrimo- «
niæ ſit longe diuerſiſſimus; Et hac ratione à Ga- «
len. reprehenditur Dioſcor. tanquam Græca- «
rum vocum ſignificata non permouerit vt cui «
Græca lingua eſſet inſueta. «

Στύραξ. lachrima eſt arboris malo Cotoneæ ſimilis, «
cuius etiam lachrima στύραξ vocatur. Præfertur «
flauus, pinguis, reſinoſus, albicantibus grumis «
quam plurimum in ſua odoris gratia permanẽs, «
qui dum mollitur melleum liquorem reddit, «
excalfacit, emollit, concoquit, menſes ſeu ad- «
motus ſeu potus proijcit, officinæ ſtoracem Ca- «
lamitam appellant: Illi intus ſimilitudo eſt arun- »
dinis inquit Plin. libr. 12. c. 17. & 25. ſed male, «
non enim quod καλαμίτης appellatur ratio eſt «
quod arundini ſimilis ſit inquit; ſed quod arun- «
dinibus obuolutus & circumſeptus adferretur, «

» ideo autem arundinibus recondebatur vt & cæ-
» tera olim odorata, ne expiraret, & vires ſuas
» amitteret, quod & de dyctamno Cretico Theo-
» pht. ſcripſit lib. 9. hiſt. plant. c. 16. ab illo vero
» eſt ſτυράκινον μύρον apud Dioſcor. vnguentum ex
» ſtyrace confectum.

Στύψις. adſtrictio. qualitas eſt guſtabilis, quæ à frigido vincente perficitur in craſſa & terrena ſubſtantia. Itaque propria facultate contrahit & denſat meatus, refrigerat & repercutit: per accidens autem calorem excitat & auget, conducitque ad concoctionem.

Συβάτης οἶνος vide οἶνος, vbi inſigniores quæ occur-
» runt vinorum differentiæ recenſentur & expli-
» cantur.

Σύγκαυσις. inuſtio. ſymptoma eſt ventris, cum propter acrem eorum quæ ingeſta ſunt caliditatem ſubeunt acres & inæquales deiectiones, atque etiam febres. Has quidem deiectiones Hippocrates lib περὶ διαίτης ὀξέων à colliquatione fieri dixit. Galenus tamen comment. 4. in eundem librum, magis ob σύγκαυσιν quam σύντηξιν fieri, nec ſatis proprie Hippocratem loquutum annotauit.

Συγκομιστὸς ἄρτος. vide in dictione ἄρτος vbi inſigniores
» panum quæ occurrunt differentiæ recenſentur
» & explicantur.

Συγκοπή. ſyncope. Eſt præceps vitium omnium lapſus. Sic quidem Galenus ante ſe à veteribus medicis definitã eſſe prodidit. Ergo cum eſſentia virium quibus regitur corpus, tum in ſpiritu, tum in ſolidorum corporum temperamento conſiſtit palam eſt nihil horum per ſyncopen manere integrum, ſed cuncta collabi & diſſipari, cum ſpiritu quidem calorem natiuum, ita cũ eo miſtum atque confuſum, vt nunquam ab inuicem ſeparari poſſint: cum ſolidiorum autem corporum temperamento, tum cum ipſum calorem ſingulis à natura partibus inſitum, tum humidum illud primigenium & radicale, quo vno veluti glutino quodam robur earum continetur. Neque enim ſeruari eorum temperamẽtum poteſt niſi eo calore atque humido incolumi. Quæ cauſa eſt cur virium hic lapſus, de quo nunc agimus, qui quidem ſolidorum corporum ſubſtantiæ digerendæ ſuccedit, in longiſſimis morbis ſubinde incidat, animante ex frequenti atrophia, id eſt nutriendi defectu, extenuato, præterea in ijs febribus acutis quæ corpus liquant. Itaque lapſum hunc virium protinus atque accidit, duo præcipua ſymptomata conſequuntur, exoluto quidem calore, frigiditas totius corporis: digeſta vero ſolidorum corporum ſubſtantia, ſudor quem medici συγκοπτικὸν & διαφορητικὸν appellant. Hæc duo ſunt παθογνωμονικὰ τῆς συγκοπῆς ſymptomata. quæ alia etiam cuiuſque facultatis propria, pulſus defectio, & ſenſus motuſque priuatio, conſequuntur. Ea cũ pluribus de cauſis excitari poſſit, ſicut à Galeno ſcriptum eſt li. 12. meth. med. & li. priore ad Glauconem: omnes tamen in duo genera reducuntur, vnum quidem earum quæ ſpiritos vel alterant, vt vitioſi ſucci, ambientis aeris malitia, & venenatæ facultates, vel corrumpunt atque diſſipant, cuiuſmodi ſunt tum affectus animi vehementes, timor gaudium, voluptas, triſtitia, anxietas, ira, cura, tum ingens dolor, tum plures motus, cuiuſ generis & vigiliæ ſunt, tum immodica corporis tenuitas, & continentium eos corporum raritudo, tum vero ante omnia ipſe reſpiratus prohibitus & nutrimenti defectus. Alterum genus cauſarum eſt quæ ſolidorum ipſorum corporum temperamẽtum vitiant, aut eorum ſubſtantiam digerunt, ad quod reducuntur quæcunque trium principiorum, mox vero reliquarum partium quæ in conſortium affectus, principia ſecum ex facili trahunt, temperamentum ſubſtantiamque labefactant. Eſt enim tantus trium principiorum inter ſe conſenſus, vt protinus noxas ſuas inuicem communicent, ipſumque ventriculi os præter reliquas propter exquiſitum ſenſum, ſi grauiter offendatur, ſyncopas, quas ab eo στομαχικὰς appellant, accerſit. Sunt quidem hæ ſyncopes cauſæ, ſed magnæ prorſus & vehementes, adeo vt ab ijs ægri non modo λειποθυμεῖν, hoc eſt, animo linqui, ſed totis viribus reſolui poſſint, & proximi periculo eſſe, ſcilicet alias ſpiritu ipſo deperdito, alias alterato, aliquando maxima ex parte digeſto, non raro hæc vtraque perpeſſo. Cauſæ namque eædem minores iam non ſyncopen, ſed animi defectum, λειποψυχίαν à medicis dictum, inducent, magnitudine ſola à ſyncope differentem. Neque enim tanta eſt per lipopſychias animi exolutio, quanta per ſyncopas, in quibus nulla omnino vis quæ vel in ſpiritibus vel in ſolidis partibus poſita ſit, integra manet, cum per lipopſychias, etiamſi aliqua ex parte exoluantur ſpiritus, ſolidorum tamen corporum quæ multo minus quam ſpiritus, iniurijs ſunt opportuna, ſubſtantia non digeritur, ſed incolumis perſiſtit. Argumento ſudor eſt, in lipopſychia quidem nullus, ſed in ſyncope perpetuus, & pro cauſarum magnitudine paucus vel multus. Hic enim veluti terminus quidam lipopſychias à ſyncopis diuidit, ſic vt quæ virium diſſolutiones intra ſudorem conſtiterint, lipopſychiæ, ſiue lipothymiæ, ſiue exolutiones (vnum enim hæc tria ſignificant) dicantur: quæ vero eum prætergreſſæ fuerint, & ad ſudorem vſque peruenerint, ſyncopæ, quarum etiam pro ſudoris modo magnum ſit diſcrimen. Siquidem nemini dubium eſſe poteſt plus in ijs multo eſſe periculi quibus plurimus ſudor acceſſit, quam quibus exiguus, quod maior virium lapſus ita contingat. Sed quamtuſcunque ſit, omnem ὀξέως καὶ ἀθρόως, hoc eſt, repente & vniuerſim, fieri debere, ratio τῆς συγκοπῆς exigit. Cum enim ea nulli morbo acumine & pericula concedat, lapſum illum virium confertim & ſemel & magnum etiam fieri neceſſe eſt.

Συγκοπώδης μαρασμός. vocatur quando qui ſyncope «
fuerint correpti, vehementiam quidem pericu- «
li in præſens euitarunt, Relictum tamen dein- «
ceps fuerit aliquid in eis ſyncopoſæ, vt ita dicã «
affectionis. Galen. lib. de Maraſmo; Eſt autem «
vt ait ibidem affectio media & mixta, partim «
aliquid frigiditatis obtinens, partim etiam ali- «
quid ipſius febris ſeruans. «

Σύγκραμα. apud medicos dicitur potio diluta ex vi- «
no & aqua quod κρᾶμα quoque vocatur. «

Συγκρίματα. vide συγκρῖναι. «

Συγκρῖναι. miſcere. verbum Methodicorum proprium, ex quo συγκρίματα appellabant animantium corpora, quaſi ex indiuiduorum corpuſculorum miſtura conſtarent, & meatuum miſcellanea, cui medicandæ, ſi quando confuſa eſſet, μετασυγκριτικὰ φάρμακα ab ijs dicta adhibebant,

bant, quæ & μεταπεφοιτικὰ vocabant.

Σίκυος. ſic dicitur à quibuſdam σίκυς ἄγριος, hoc eſt cucumis anguinus, ſicut habetur apud Dioſcor.

Συγχόνδρωσις. eſt oſſium ſiccorum durorumque σύμφυσις per cartilaginem. Sic pubis oſſa cartilaginis interuentu nectũtur, & oſſa medij pectoris primis annis. ætatis namque progreſſu ea per quam vniuntur cartilago oſſis in modum induteſcit. Similiter & oſſium appendices in pueritia cum ſuis oſſibus connaſcuntur glutinoſarum cartilaginum beneficio.

Συγχρίσματα inunctiones. medicamenta ſunt τοῖς ἀλείμμασι & facultate & ſpecie ſimilia, niſi quod liquidiorem quodammodo ſubſtantiam ſortita ſunt, vt habetur apud Paulum lib. 7. c. 19.

Συγκεχυμένον οὖρον. vide οὖρον.

Σύγχυσις. vitium oculi confuſis ſecum eius humoribus, id quod accidit vt plurimum ex vehementi plaga, interdum vero & ex vueæ tunicæ inflammatione ruptis eius vaſis, effuſoque humore. Inde pupilla diſcolor & turbida euadit, & principio quidem maior cernitur, tandem vero contabeſcit minorque ſeipſa apparet.

Σῦκα. dicuntur apud Hippocratem tumores carnoſi in partibus palpebrarum facti, vt author eſt Gal. in lexico Hippoc.

» Alias vocant ὑπερσάρκους ἐχθύδας: Hippocr.
» in Coac. vocauit ὑπερσαρκίας περὶ ὀφθαλμὸν, memi-
» nit & huius affect. 3. Epidem. ὁκόσοισι (inquit)
» βλεφάρων ἔξωθεν ἴσωθεν φθείροντες τοὺς ὄψιας ἃς σῦκα ἐπο-
» νομάζουσι.

Συκάμινον. duo ſignificat, morum & ſycomorum. Galenus libro 5. τῶν κατὰ τόπους cap. 19. agens de gingiuarum curatione, adhibet lac mori, his verbis: ὁ συκαμίνου τοπικὸς μωρίας, γάλα εἰς οὖλον ἴσχας, &c. appellans lac ſuccum ſiue lacrymam quæ ex radice arboris mori circumfoſſa & inciſa colligitur, ſicut Dioſcorides lib. 1. teſtatur. Quam tamen Celſus videtur ignoraſſe, ſcribens lib. 3. cap. 18. mori nullam lacrymam eſſe. Dioſcorides autem aperte teſtatur συκάμινον ab aliquibus συκάμινον vocari, frequentius tamen morum ſignificat vel mori pomum. Significant autem συκάμινα proprie τὰ μῶρα. quarum arbor συκαμινέα cognominator.

» Nicolao autem συκάμινον tumorem ſeu ex-
» creſcentiam quæ mori fructum refert potius de-
» notat, & eum quem forte Iuuenalis Mariſcam
» appellat, nam ſectione 1. de antid. cap. 418. reme-
» dium tradit quod ſi admotum fuerit decidet συ-
» κάμινον, vnde patet Nicolaum aliter ac cæteros
» Græcos hanc vſurpaſſe vocem; Præterea Her-
» mol. Barbarus in Corollario ſuo c. 55. ſcribit ſy-
» comora quoſdam mariſcas appellaſſe.

Σῦκα. appellantur Polluci περὶ τὴν ἕδραν κονδυλώματα
» μέλανα ὡς σῦκα.

Συκῆ. dicitur à quibuſdam ἡ χαμαισύκη, vt habetur apud Dioſcoridem. Hippoc. vero in 1. de morb. muliebr. συκῆς pari ſignificatione qua συκαμίνου poſuit: quod alibi interpretans μορέη dixit. author Gal. in lexico Hippocratis. vbi verba Hippocratis hæc adducit, πυρίαν συκῆς ἀπὸ ῥίζης. id eſt, fomentum à radice mori. vt συκῆ ſit hoc loco ἡ συκάμινος ſiue μορέα morus; quum alibi ſic vocetur ficus.

Σικύα. perperam ſæpe occurrit pro σικύα, hoc eſt inſtrumentum ventroſum, quod corporibus affixum vel ſpiritu vel leui ſcarificatu ſanguinem alicit. Latine cucurbitulã & cucurbitam vocãt.

Συκέον. Galenus in lexico Hippocratis exponit τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα, hoc eſt, decoctum ficuum arefactarum ſeu caricarum manuſcriptus codex habet σύκεον: quod magis probo.

Συκίτης οἶνος. Vinum quod è caricis ficubus fiebat. ſicut docet Dioſcorides lib. 5.

Vocatur etiam κατορχίτης οἶνος. vide in dictio- «
ne οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ re- «
cenſentur & explicantur. «

Συκόμορον. ficus Ægyptia. Eſt arbor magna, fico ſimilis, vt ait Dioſcorides, vel vt Theophraſtus, moro noſtrati cum folio tum magnitudine, frõdoſa, multo lacte abundans: pomum ter aut quater anno fert non ramis, vt ficus, ſed ipſo caudice, caprifico non diſſimile, dulcius groſſis, ſine granis interioribus, quod non matureſcit niſi vngue vel ferro ſcalpatur: ſycomoron vocant, eodem cum ſua arbore nomine. Appellationis autem ratio diuerſa traditur. Dioſcorides namque ſycomoron vocari prodit, quaſi fatuam ficum, propter inefficacem & fatuum guſtum. Quod Galeno non placuit, qui ita ſentientes deridet, lib. 2. de aliment. ſcribit autem ſe plantam ipſam cum ſuo fructu Alexandriæ vidiſſe, & fructum quidem conſimilem viſum ficui paruæ albæ, eumque in medio mororum ac ficuum locari poſſe, atque ex vtriuſque ſimilitudine nomen illi fuiſſe inditum. Dicitur & συκομορέα.

Hanc & Dioſc. l. 1. c. 182. à quibuſdam συκά- «
μινον appellari tradit; dicitur & μωρόσυκος: συκόμορα «
autem à Græcis ideo ſic vocari opinantur non- «
nulli, ab ignauo inertique ſapore quo argumen- «
to ſcyllam Athenienſes eſſe dicebant συκάμινον ἀλ- «
φίτῳ πεπασμένον, id eſt ſycomorum polenta con- «
ſperſum. «

Σῦκον ἡ

Σύκωσις. mariſca, ficus, ſiue ficatio. Eſt tumor à fici ſimilitudine ſic dictus. Oribaſius ad Euſtathiũ, ficus, inquit, appellant germina vlceroſa, rotunda, ſubdura, rubicunda, atque etiam dolorifica. Celſus libro 6. cap. 3. duo tantum eius genera facit, quorum alterum vlcus eſſe dicit durum, calloſum & rotundum, ex quo exiguum quiddam & glutinoſum exit in barba maxime exoriens, alterum vero humidum & inæquale, ex quo quod exit, pus eſt & mali odoris, præcipue in capillo proueniens. In vtroque autem & fici ſimilitudinem eſſe & carnem excreſcere, & id quidem generale eſſe. Quod in capite naſcitur, tineæ, quæ achoris nomine comprehenditur, ſpeciem eſſe Arabes ſcripto prodiderunt, & eſſe rotundam & duram, in cuius ſuperficie rubor ſit, intus autem quiddam granis ficuum ſimile. Quod in mento erumpit, ab humore fit, inquit Galenus, non ſolum craſſo, ſed participe etiam ſeroſæ & tenuis humiditatis, ob quam etiam facile exulceratur. eoque differt ἀπὸ τοῦ ἰόνθου Naſcitur vero & in ano, ſola magnitudine, inquit Aetius, à thymo differens. Thymus enim eminentia eſt tuberculoſa, aſpera, ſubrubra, oblonga, ſed parua, ficus autem illa ipſa eſt ſi magnitudine excedit. Latini mariſcam appellant, quam aliqui dicunt eſſe ficum præ pinguedine hiantem, ſemenque oſtentantem. De hoc morbo intelligendum eſt quod ſcribit Martialis:

Caduntur tumidæ medico ridente mariſcæ.

Gignuntur vel ex præpoſtera Venere, vel immodica equitatione, vel eius partis attritione aliã ob cauſã facta. Eſt & σύκωσις oculi vitiũ, quod

Paulus dicit eſſe medium inter τράχωμα καὶ τύλωσιν. Eſſe enim τράχωμα aſperitatem palpebræ interna parte: ſed maiorem quidem vt veluti inciſuras habeat, σύκωσιν vocari, vetuſtiorem vero & quæ iam occalluerit, τύλωσιν. Morbus hic oculi altiores, inquit Aetius, habet eminentias & velut inciſas, nec alteri rei quam ficui hianti melius comparari poteſt.

» Σῦκον. etiã ficus eſt, & quidem ſine vlla adiectione ptoprie de matura dici volunt, quoniam immatura dicitur ὄλυνθος, & ea quidem è ficu ſatiua, nã quæ ex ſylueſtri ficu ſeu caprifico decerpitur ficus immatura proprie φήληξ nominatur: Quæ autem arida ficus eſt ἰσχὰς vocatur: multi autem medici ficus inter omnes fructus autumnales primum habere locum cenſuerunt, vt lactucam inter olera cætera vt ait Gal. libr. 2. de aliment. facult. cap. 40. Athenæus autem libr. 3. σῦκον ex Demetrio quodam dici refert παρὰ τὸ σείεσθαι καὶ κινεῖν: de ficubus autem ſi plura ſcire voles, vide Gal. 2. de aliment. facult. c. 8. Dioſcor. lib. 1 c. 182. 183. 184. Plin. l. 14. c. 18. & 19. Athenæũ l. 3.

Συκωτὸν ἧπαρ. ficatum iecur, ſic dictum ficuum eſu præparatum, vt ſcribit Oribaſius. Sic fit omnium præſtantiſſimum, non modo ad voluptatem ſed etiam ad alia omnia, ſi mactandi animalis iecur multarum ſiccarum ficuum eſu præparetur. quam rem in ſuibus maxime faciũt, quod ſuilla viſcera ſunt aliorum viſceribus multo ſuauiora.

» Ait Gal. 3. de aliment. facult. c. 12. συκωτὸν autem ἧπαρ ſic appellari docet Mercurialis quod iecur dulcibus naturaliter gaudeat, & probe nutriatur, additque pro huius rei confirmatione veteres vt ſaginarent ſues & anſeres, ficubus nutriuiſſe, & iecur ſemper συκωτὸν appellaſſe: Sed & inſuper inquit Plin. l. 10. c. 22. iecur anſeris exemptũ ſi lacte & mulſo repleatur euadere ampliſſimum, quaſi magna ſit familiaritas inter iecur & dulcia; Tale autem iecur anſeris ficubus paſti in delicijs olim habebatur, vnde Horat. Satyr. 8. l. 2,

Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi:

Hîc & notandum Italis iecur fegato nuncupari.

Συλλοχίας. congregationes, collectiones: tranſlatio facta eſt ab ijs qui in exercitu congregantur in cohortes, vt exponit Gal. in lexico Hippocratis λόχος enim cohors dicitur.

» Συλλοχείας autem Gallæ obſtetrices *le bain*, id eſt balneum appellant quod ſcilicet exiſtiment fœtum haud aliter in illo humore dum vtero geſtatur natare, ac ſuas puerperas in ſolio aut labro volutari, dum poſt partum de more lauantur: Galen. συλλοχείας exponit ἀθροίσματα. ſignificat autẽ pueris in lucem editis apertas omnes vias per quas alimenta ſuſcipiuntur & excremẽta repurgantur, quæ ſenſim irrepentia colliguntur, & in modũ cohortis agminatim coaceruantur: συλλοχείας autem legunt omnia Hippocratis exemplaria ſed συλλοχίας legit Gal. in exegeſi.

Συμβεβηκὸς. accidens. Quid ſit apud philoſophos, notum eſſe poteſt ex Iſagoge Porphyrij. Nec vero aliter τοῦ συμβεβηκότος nomen vſurpant medici. Diſtinguunt modo ἀπὸ τοῦ συμπτώματος, vt habetur apud Galenum lib. 1. meth. med. Quæ enim, inquit, conſtitutionem vnde actio naſcitur neceſſario ſequuntur, ſanis quidem nobis συμβεβηκότα, id eſt, accidentia, ægrotantibus συμπτώματα nuncupantur. Idem autem ſeqnenti libro tres accidentium differentias conſtituit. Sunt enim vel vt affectus, vel vt actiones, vel vt paſſiones, quorom etiam hæc exempla ponit, ambolare, vri cædive, album aot nigrum eſſe. Vſurpatur etiam τὸ συμβεβηκὸς ad hunc modum, vt ab eo quod τὸ πρῶτον καὶ καθ' αὑτὸ, boc eſt primum & per ſe fit, diſtingoatur, idemque ſit ex accidenti fieri quod ſecundo loco, ſicut declarat Gal. lib. de differentijs ſympt. exemplo calculorum motorum.

Σύμμετρον. dicitur ptoprie apud medicos, quod in omni genere, ſpecie, tempore medium eſt, & à ſummis vtrimque finibus diſtat æqualiter, Generaliterque id omne quod inter extrema medium eſt: Poſſis dicere moderatum ſeu contemperatum, ſic in animantium genere σύμμετρον eſt homo: in hominum autem ſpecie is quem εὔκρατον Græci vocant: ſic inter medicamenta σύμμετρον illud vocat Gal. l. 2. de ſimpl. medic. facult. c. vlt. quod neque calefacit nec refrigerat, nec deſiccat nec humectat.

Συμμύειν. conniuere: Quid ſit apud Hippocr. quantumque ἀπὸ τοῦ ἀποπιέζειν id eſt à comptimendo diſtinguatur illius ſignificatio, manifeſtum fiet ſi cum aphor. 48. lib. 5. ὁκόσαι παρὰ τὴν φύσιν παχεῖαι, &c. conferatur interpretatio aphor. 52. & 54. eiuſdem libri, ad quos eo diligentius attendendum exiſtimamus quod in illis exponendis interpretes nonnulli ſummopere lapſi ſint: & ex eorum perſpicientia quid ſit oris vteri conniuentia ſatis intelligit lector: quodque in grauidis os conniuet, & quod conniuet quoque in vacuis quibuſdam (quanquam diſſimiliter) intelliget ex commentarijs Galeni ad eos aphoriſmos, ſiquidem conniuentiæ (ait) diſcrepantiam in illis patefaciat dorities: Quam etiam ſtricte os vteri non ſolum conniueat, ſed claudatur in grauida Galenus explicauit tum ex ſua tum ex Herophili ſententia 3. de natur. facultat. itaque tum medici tum philoſophi venas matricem & muſculos cohibentes veſicam, modo συμμύειν dicunt, modo συμπίπτειν.

Συμπάθεια. conſenſus mutuus, ſocietas, eſt duorum naturalis quædam coniunctio & concordia; Cicero continuationem, conuenientiamque naturæ, miris atq; efficacibus verbis appellauit, aliàs naturæ cognationem, Plinius in prœmio lib. 20. amicitiam rerum, in 37. lib. Concordiam; Sympathiam autem ſimilitudo vel generis vel naturæ, vel temperamenti, vel motum, vel rerũ aliarum conciliat. In plurimis vero cauſa ignoratur, eamque philoſophi & medici etiam ſapiẽtiſſimi ad ſubſtantiæ totius familiaritatem atque occultam quandã vim & proprietatẽ retulerunt, quã ſi qnis ſit qui ſe noſſe profiteatur, nõ caret arrogantiæ impudentiæq; nota. Huiuſmodi ſympathiæ exẽpla permulta à philoſophis referũtur, vt magnetis cũ ferro, purgantiũ medicamentorum cum humoribus, elephanti cũ homine, hominis cum plæriſque animalibus, herbis & fructibus quibus ſalubriter veſcitur. Huic ſympathiæ cõtraria eſt antipathia, quæ non eſt alind quam cœca rerum inter ſe diſcordia. Paulo aliter τῆς συμπαθείας nomen medici vſurpant, cum eam diſtinguunt ἀπὸ τῆς ἰδιοπαθείας. Tunc enim ſignificant partis alicuius affectionem non ptoprie quidem & primario, vel per ſe laborantis, ſed per ſocietatem & cnnſenſum alterios. Id autem duobus modis poſſe fieri Galen. libt. 1. de locis affectis demonſtrauit, ſiquidem vel abſolute, vel per

priuationem eiuſmodi ſympathia contingit: abſolute quidem an poſitiue dicas nihil refert. Fit autem id ſympathiæ genus quando à parte primariò affecta aliquid in aliam velut vmbra per viam tranſit, quod cauſam morbo præbeat. Id autem tum vapor, tum humor eſſe poteſt. Sic tenues humores aut vitioſi vapores à ventriculo, vtero, aut alia parte in cerebrum ſublati, dolorem mentiſque abalienationem mouent, in oculos vero ijs ſimilia excitant quæ per ſuffuſiones cernũtur. Itaque quoniã ob ſympathiam affectiones eiuſmodi oriuntur, nec cerebrum, nec oculi tunc proprie & primario laborant, nec debetur etiam ijs proprie curatio, ſed ei tantum particulæ à qua affectionum eiuſmodi cauſa dimanauit. Vide autem ne in diſtinguenda idiopathia & ſympathia hallucineris, nec exiſtimes partem omnem per ſympathiam affici quęcumque ab alia afficitur. Diſtillatio ſæpe pleuritidem excitauit, angina verſa eſt in peripneumoniam, dyſenteria in lienteriam, febris in abſceſſum, nec tamen eo caſu pleura, nec pulmo, nec ventriculus, nec pars abſceſſu tentata per ſympathiam laborant, ſed cum & cauſa affectus & ipſa affectio in ijs ipſis partibus hæreant & conſtiterint, primario κατ' ἰδιοπάθειαν laborare dicentur. Siqoidem ſanatis etiam ijs partibus, à quibus primum affectio profecta eſt, ipſa nihilominus perſeuerat conſtanſque & ſtabilis eſt, atque propriam curationem deſiderat, quorum neutrum affectui per cõſenſum facto proprium eſt. Hic enim ita dependet ab alio vt vmbra à corpore. Aliud ſympathiæ genus eſt quod per priuationem fit, tum facultatis in partem aliquam influere ſolitæ, tum materiæ ad edẽdam actionem neceſſariæ. Quum enim affecta parte aliqua pars alia eo priuatur quod ei naturaliter adeſſe conſueuit, tum per conſenſum affecta eſſe dicitur. Sic digiti per paralyſim affecti ſunt, quod ſentiendi vel mouendi facultas ad eos iam non deſcendit, nullo tamen vitio in digitis per idiopathiam exiſtente, ſed quia eo priuantur quod ipſis ſanis aderat ad obeundam actionem. Sic & vox ſeu larynx per ſympathiam læditur, ſi efflatione, vocis materia priuatus ſit thorax, quoniam perfoſſus ipſe ſit, aut quia intercoſtales muſculi reſoluti ſint, aut quia ſpina metaphreni, vel ceruicis tota affecta ſit, cum tamen per eam aphoniam nullum vitium, nullaque affectio propria ſit vocalium inſtrumentorum, ſed tantum quod laryngi materia vocis deſit. Quoties enim parti alicui deeſt id quod ſecũdum naturam ad actionem ei aderat, iure optimo eam affici dicendum eſt. Quippe ex ipſo verbo συμπάσχειν partem non penitus ab affectu eſſe liberam, ſed ipſam cum alia affici declaratur. Et reuera illius actio, vel omnino perit, vel deprauatur, vel imminuitur: nec tamen iden pars ea ægrotare proprie dicetur, nec talis eius affectio proprie morbus vocabitur. Siquidem ei parti nec morbus ipſe, nec morbi cauſa inſidet, nec eſt neceſſe partem omnem cuius actio læſa ſit, ſtatim etiam morbo teneri.

Συμπαρατάξεις. dicuntur Hippocrati conflictus ve-
» lut acie inſtructa, atque hac dictione confli-
» ctum inter morbum naturam & alimẽta innuit.

Συμπαρατήρησις. eſt iudicatio apparentium quæ non ex ſeipſis verum ex alijs ſignis comprehenduntur. vocabulum eſt Empiricorum proprium.

Συμπάσματα dicuntur quæ alijs ἐπιπάσματα, & quæ «
corpori inſperguntur, aſpergines Aureliano l. 3. «
τῶν χρον. c. 5. & 7. «

Σύμπεψις. concoctio, quæ & πέψις dicitur. de qua vide ſuo loco.

Σύμπτωμα. duobus modis dicitur authore Galeno. Generatim quidem quicquid animanti præter naturam accidit, id eſt morbus & cauſa morbi interna, quæque morbo ſuperueniunt. Speciatim vero quicquid præter naturam accidit, exceptis morbis & eorum cauſis. Sic ſumptum ſymptoma non aliud eſt quam affectus præter naturam qui morbum, velut vmbra corpus, ſequitur. Huius tres à medicis differentiæ aſſignãtur. Aut enim conſiſtit in actionum offenſa, aut in corporum ipſorum affectu, aut in retentis vacuatiſue immodice. Quorum ſymptomatum ſingula varias etiam habent differentias. Siquidem animalium actionum noxæ triplices ſunt. Primæ quidem ſenſilium, vt viſionis, auditionis, guſtus, odoratus, tactuſque aboliti, debilis aut deprauati: vel ſunt motricum actionum, vel principum, vt imaginationis, ratiocinationis & memoriæ ſimiliter abolitæ uel debilis vel deprauatæ. Secundæ vero ſunt naturalium; vt attractionis, retentionis, alterationis, & expulſionis. Tertiæ vero vitalium, vt pulſationis abolitæ, debilis aut deprauatæ. Eorum autem ſymptomatum quæ conſiſtunt in corporum affectionibus quinque ſunt differentiæ, pro ſenſuum numero. Aut enim conſiſtunt in viſu, cuiuſmodi ſunt colores præter naturam in toto corpore, aut certis quibuſdam partibus: aut in auditu, cuiuſmodi ſunt voces clangoſoſæ, tremulæ, raucæ, & ſoni, ſtrepitus atque murmora in quauis parte excitata: aut in olfactu, quæ non ſunt aliud quam graueolentia reſpirando aut tranſpiratu totius corporis percepta, vel prodiens ab auribus, naribus, axillis aut ventriculo per ructus acidos, nidoroſos & viroſos: aut in guſtu, quæ non aliud ſunt quam ſapor varius excrementorum è ſingulis partibus prodeuntium: aut in tactu, cuiuſmodi ſunt calor, frigus, humiditas, ſiccitaſque & ex ijs inducta mollities, durities aut alia quædam qualitas in quauis parte. Tertiæ vero ſunt eorum quæ præter naturam vel excernuntur vel retinentur in corpore: quorum triplex differentia eſt. Aut enim tota ſubſtantia præter naturam ſunt, vt ſanguinis profluuium ex morbo aut aliquo ſymptomate (morbos enim ſymptomata conſequuntur non modo primo, ſed plærunque alterius ſymptomatis interuẽtu) excitatum: aut qualitate, aut quantitate, quorum exempla notiſſima ſunt. Idem vero etiam ἐπιγέννημα appellatur: atque etiam συμβεβηκός: niſi exiſtimentur differre inter ſe, quod συμβεβηκότα dicantur ea quæ neceſſario ſequuntur corporis conſtitutionem per quam aliquid agimus, bene valentes & ſani: συμπτώματα vero, quæ nobis ægrotantibus accidunt.

Συμπτωματικὴ κένωσις, ἢ ἔκκρισις, vacuatio ſympto- «
matica ſeu quæ præter naturam eſt: Talis au- «
tem appellatur quæ fit, non vi aut robore na- «
turæ, ſed morbi, vnde fit vt & ſit inutilis & pra- «
uæ diſpoſitionis ſignum: Incipiente autem «
morbo contingit plerumque & pręſente humo- «
rum cruditate, & grauata natura à cauſis mor- «
bum faciẽtibus, vt aliquid tũ bene vacuari ſit im- «
poſſibile, ſiquidem oportet coctionem præire in «

» omni bene inſtituta vacuatione, & diſcretionẽ
» vt bona ſit criſis Galen. authore in aph.22.l.4.

Συμπτωματικὸς πυρετὸς. febris ſymptomatica: Scien-
» dum vero eſt nec apud Hippoc. nec Gal. quod
» ſciam reperiri hoc febris epithetum, ſed eã cũ
» vult deſignare dicit πυρετὸν μετὰ παθήματος τόπου, li-
» cet tamen reperiatur κίνησις συμπτωματικὴ: Sic ve-
» ro febris vocatur cuius proxima materia conti-
» nenſque cauſa non in venis eſt maioribus, ſed in
» parte aliquapiã, è qua aut putredinis quiddam,
» aut teter putriduſque vapor in cor obrepit, at-
» que eius quidem genera multa ſunt, vnum in-
» flammationes ſequitur externarum quidem &
» diſtantium, vel internarum partium, ab illis fe-
» bris ephemera ſuccenditur; ab his putrida; alte-
» rum febris ſymptomaticæ genus multo obſcu-
» rius eſt, eam febrem continens quæ lenta dici-
» tur, oriturq; non è partis vel viſceris cuiuſquam
» inflammatione, ſed è latente obſtructione &
» putredine quæ viſceri contumaciter adhæreſcit
» impactaque eſt, adeo vt & ipſa viſceris ſubſtan-
» tia plærumque labefacteretur, ſymptomatica au-
» tem febris omnino in continuarum eſt genere,
» neque vlla vnquam viſa eſt intermittens.

Σύμπτωσις. eſt vaſorum ſubſidentia & contractio
» ceu in euacuationibus contingit, cui opponitur
» διάστασις. vide ſupra ξύμπτωσις.

Σύμφυσις. eſt naturalis oſſium vnio. Naturalis quidem, vt ait Galenus, dicta eſt, quod quæ parum vel omnino luxata ſunt, inter ſe quidem cohæreant, fractaque inducto callo vniantur, ſed non ſecundum naturam. Eſt ſecunda ſpecies coniunctionis oſſium. Siquidem omnia inter ſe coniunguntur vel κατ᾽ ἄρθρον, vel κατ᾽ σύμφυσιν. Eſt autem σύμφυσις apud Hippocratem idem quod ζυνάρθρωσις. Sunt autem συμφύσεως duæ primæ differentiæ, aliqua enim oſſa ſibi inuicem connaſcuntur, alia materiæ alterius interuentu. Quæ enim fungoſiora mollioraque ſunt, mutuo inter ſe coaleſcunt: ſicciora vero & duriora aliorum interuentu. Rurſus eorum quæ per alia coaleſcunt, tres ſunt differentiæ, συγχόνδρωσις, συννεύρωσις, συσσάρκωσις.

» Eſt & σύμφυσις Paol. l. 6. cap. 15. idem quod
» πρόσφυσις Aetio l.7. cap.64. coaleſcentia ſcilicet,
» vel agglutinatio, oculorum nimirum affectio
» quædam quando eorum palpebræ inuicem coa-
» leſcunt, ſiue albo aut nigro, aut toto demum
» oculo: quoties vero albo palpebræ agglutinan-
» tur, & oculi motus impeditur (inquit Aet.) affe-
» ctionem hoc ἀγκύλωσιν, id eſt detentionem ſeu
» contractionem vocant; idem fere author Iſago-
» ges: Celſus vero l.7. c.7. affectum hunc quouis
» modo fiat ἀγκυλοβλέφαρον nuncupat: Razis inter-
» pres inuiſcationem, & conſolidationem palpe-
» brarum, Auenzoar coniunctionem ſeu ſigilla-
» tionem.

Συμφυτικὸν φάρμακον medicamentum quo quidem
» efficitur vt aliquid coaleſcat apud Galenum.

Σύμφυτον. duplex eſt. vnum πετραῖον dictum, quod naſcatur in petris. ramis eſt tenuibus, paruis, origano ſimilibus, capitulis & folijs thymi: lignoſum totum, odoratum, guſtu dulce, ſaliuam ciens: longa radice, ſubrufa, digitali craſſitudine. Contrarias habet vires: vim incidendi, qua collectum in thorace pus expurgat: & vim contrahendi, qua reiectionibus ſanguinis auxiliatur. præterea humidum calidumque eſt, multum digerit, contrahit & conſtringit. Alterum vero σύμφυτον eſt, quod aliqui πικτὸν vocant. Id caulem emittit bicubitalem aut maiorem, craſſum, leuem, anguloſum & ſonchi inanem, circa quem breui interuacante ſpatio folia exeunt anguſta, bugloſſo proxima, oblonga, hirſuta. Caule ſecundum angulos quoſdam ſtriato: folijs tenuibus, ex alarum ſinu prodeuntibus, in quibus flores lutei, & circa caulem veluti verbaſci folia emicant. Tam caulis quam folia aſpera lanugine horrent, tactuque pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, viſcoſæ, quarum eſt vſus. Similes alteri vires habet, præter dulcedinem & odoratum. σύμφυτον etiam à quibuſdã dictũ fuiſſe πολυγλυκύρριζαν Dioſcorides author eſt. forte propter effectus ſimilitudinem. Habet enim ſymphytum quamplurima glycyrrhizæ affinia, vt recte inter ἀντιβαλλόμενα cenſeri poſſint.

Συμφωνίαι. apud Hipp. lib. de aere aq. & loc. vbi ſym- «
phoniarum nomine intelliguntur tres faculta- «
tes principes, in tribus principibus partibus lo- «
catæ, cerebro ſcilicet iecore & corde quorũ mu- «
tuis officijs ſtat animal, differentibus vero perit. «

Συμφωνιακὴ. herba eſt quam Apuleius interpretatur Apollinarem, ſiue hyoſcyamum.

Συμφωνίαν. vocat Nemeſius lib. de hominis natura, «
librum Galeni de placitis Hippocr. & Platon. «
quaſi ipſius tempeſtate ſub hoc titulo ab aliqui- «
bus legeretur cum in illo ſummorum virorum «
concordiæ declarentur. «

Σύμφωνος. nomen eſt medicamenti ad tuſſim optimi, cuius mentio fit apud Galenũ lib.7. τῶν κατὰ τόπ. Deſcriptio habetur apud Aetium lib.8.

Sic vero appellatum videtur à concordi ac «
conueniente efficacia ad affectus curandos qui- «
bus eſt deſtinatum, iuxta quam rationem & alia «
quædam confectio à Gal. loco citato ἁρμονία di- «
cta eſt; ea vero quæ hic σύμφωνος vocatur alio no- «
mine ληξιπύρετος dicitur vt inquit ibidem Galen. «

Συνάθροισμα. vel humor quidam concretus, vel inter- «
nus tumor, vel hypoſtaſis, vel callos, vt melius
videre eſt lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. refert Gal. in lexico
Hippocr.

Συνάγοντα φάρμακα. vide συγκολλητικά.

Συνάγχη. angina. vide. κυνάγχη.

Συνάγχη στομαχική. ſtomachi certa quædam affectio «
ſic vocatur à Cælio Aurel. l.3. τῶν χρον. c.2. «

Συναίτια. Græcis concauſæ dicuntur quæ ſolæ pri- «
uatim & per ſe nihil poſſunt, ſed tantum cum «
alijs parem poteſtatem habentibus coniunctæ «
euentum faciunt. «

Συνανδρεῦσθαι, vel συνανδρεύειν. eſt in virilem æta- «
tem adoleſcere: de morbo vero apud Hippo- «
cratem vſurpatur qui vna cum viris increſcit, «
maior efficitur & corroboratur velut de morbo «
comitiali. «

Συνάρθρωσις. eſt compoſitio κατ᾽ ἄρθρον oſſium quę nec valide nec manifeſto, ſed obſcure & difficulter mouentur. Species eius tres ſunt, ῥαφὴ, γόμφωσις, ἁρμονία.

Σύνδεσμος. ligamentum. Eſt pars corporis ſimplex, poſt os & cartilaginem maxime terreſtris, partem parti alligans, muniens, veſtiens. Itaque dura ſiccaque eſt, frigida etiam eſt tum ob id, tum quod exanguis ſit. Hæc pars neruo ſimilis eſt, quoniam alba eſt & ſolida: ſed neruus non eſt, quia penitus ex ſe inſẽſilis eſt, nec mouere quicquam poteſt, & neruo eſt multo durior, nec à cerebro nec à rhachitide naſcitur, ſed ab oſſe vel

Digitized by Google

cartilagiue vel oſſe cartilaginoſo vel membrana, & in os aut cartilaginem aut muſculum aut partem aliam inſeritur. Eſt id quidem ligamentum ſpeciatim & proprie dictum. Interdum namque generatim & abuſiue ligamentum medicis latius patet, vt etiam quicquid in corpore alterum alteri colligat, ligamentum dicatur. Sic cutis reliquarum corporis partium eſt ligamentum tum per ſe tum membranarum, neruulorum, venularum & alicubi arteriolarum interuêtu, per quæ eadem cutis ſubiecto adipi, membranæ carnoſæ, muſculis & alijs prope omnibus internis partibus cônectitur. Cæteræ etiam corporis partes ſibi inuicem colligatæ ſuſtinentur. Peritonæos quoque tunica diaphragmati, hepati, lieoi, ventriculo, inteſtinis, renibus, veſicæ, vtero, venæ tum portæ tum cauæ inferiori, arteriæ inferiori, epiploo, meſaræo cum lumbis ligamentum eſt. Et meninges cerebro cerebrique partibus cum cranio & pericranio vinculum ſunt. Sic, vt ſemel finiam, partes corporis omnes ſibi continuæ colligantur, vel aliarum interuentu, vt ſit verum omnia oſſibus & perioſteis per ſe aut per aliud cohærere. Id autem ligamentorum genus, neruorum quos recipit beneficio, ſenſus tactorij prope totum eſt particeps, cum proprie dictum ligamentum, oſſeum ſcilicet aut cartilaginoſum, quod articulos colligat, & tendones induit, conſtruit, munit, neruis & ſenſu careat. Ex ligamentis autem proprie ſpeciatimque dictis quamplurima ab oſſe in os inſeruntur, partim articulos, partim oſſa ipſa firmantia, vt quæ brachium cum cubito & radio, & femor cum tibia coniungunt, item articulum brachij cum omoplata. Alia vero multa his ſimilia vſu, à cartilagine oſſis vicaria in cartilaginê implantantur. Sunt autem ea tenuia & membranoſa, vt quæ ſunt in coſtarû notharum finibus, atqoe etiam verarum, quandiu ſcilicet oſſium ſterni commiſſuræ per ætatem tenerâ ſunt cartilaginoſæ. Talia quinque primis annis ſunt in imo fine coccygis. Talia denique bronchia aſperæ arteriæ omnia colligant. Nonoulla etiam ligamenta ab oſſe nata in cartilaginem inſeruntur, vt cartilaginoſa duo & craſſa in geno, vnum à coodyli interni radice interna in cartilaginem genu mobilem externo condyli deſtinatam, & in tibiæ apophyſim ſubditam: alterum illi ſubditum multo craſſius, etiam obliquum in mediam & cauatam tibiæ apophyſim. Ligamenta etiam proprie dicta ab oſſe vel cartilagine vel membrana procedunt in muſculorum omnium capita cum neruo, ad muſculi vel tendonis villorum neruoſorum robur, ipſa quoque in villos diuiſa. horum pars plurima ab oſſibus ipſis muſculorum principio propinquis quidem à cartilagine, non pauci à membrana naſcuntur. Sunt vero etiam ligamenta quædam mediæ quodammodo naturæ inter illa tum generatim tum ſpeciatim dicta, partim ex oſſibus aut cartilaginibus, partim aliûde nata, quæ tamen non in os vel cartilaginem vel tendonem vel muſculum procedunt, vt quæ ab oſſibus pubis naſcuntur gemina, ſed caua & receptis inſignibus neruis ſentientia, & maximam penis partem conſtituentia. Cæterum ex ligamentis proprie dictis quæ quidem ab oſſe vel cartilagine partibus nô ſentientibus oriuntur, non ſentiunt, niſi norû quædam neruos acceperint, vt quæ penem conſtituunt, linguam & penem firmant. Quæ vero ex perioſteo, membraniſque alijs ſentientibus oriuntur, ſentiunt, ſicut & illa quæ à tendinibus ad articulos dilatatis prodeunt, cuiuſmodi habentur in calcaneo, epigonatide, digitis, alijſque partibus non paucis. Quæ res impoſuit quibuſdam putantibus ligamenta vera nunc ſentire, cum neruos non recipiât, nec à cerebro aut rhachitide oriantur, nunc non ſentire. Ex his perſpicui ſunt ligamentorum tres vſus præcipui, qui ſunt ligandi, muniendi atque veſtiendi.

Συνδρομὴ. côcurſus. Eſt multorum ſymptomatum ſiue ſignorum cumulus, aliquid faciendum præſcribens. proprius eſt Empiricorum. Qui enim experientia ſula rem inueſtigat, tales concurſus reſpicit, & quæ accidiſſe viderit, in vnum colligit. Cumque ſæpe eadem viderit vno in morbo, omnia memoriæ commendat, atque vbi ex hac obſeruatione multos concurſus fuerit expertus, tunc quæ in multis côcurſibus, quæ item in vno tantum eueniſſe comperit, diligenter obſeruat, atque ita demum in communium & propriorum cognitionem venit: quam conſequitur ſignorum in vi & efficacia diuerſitatis animaduerſio. Quod enim in multis concurſibus fuit obſeruatum, quam quod in paucis, quod in paocis, quam quod in duobus, quod in duobus, quâ quod in vno tantum, maiorê vim habet. Exempli cauſa Empiricus, ex nonnullis quæ liquido apparent notis circa ægrum, dicet ſibi compertum eſſe ſanguinem ægro mitti debere. Si quæras quænam eæ ſint, reſpondebit diſtentionem vaſorum, & ruborem & grauitatem corporis vniuerſi, & pigritiam ad motiones & tenſiones membrorum, adhæc vlceroſæ laſſitudinis ſenſum, & traductam in ocio priorem vitam, ciborum & potus copiam, & ſolitarum excretionum ſuppreſſionem, atq; ex hac ſyndrome ſiue concurſu venæ ſecandæ vtilitatem à ſe obſeruatam eſſe. Talis quidem eſt Empiricorum συνδρομὴ πληθωρικὴ, ad cuius ſimilitudinem alios in alijs morbis concurſus æſtimare potes, vt περιπνευμονικὴν, συναγχικὴν, ὀπισθοτονικὴν & reliquas. Verum tales συνδρομὰς Galen. ridet, quod tum rariſſimæ, tum longiſſimæ ſint, quodque non protinus appareant, vt interea dum concurſus omnium ſymptomatum expectatur, mora adhibêdi remedij periculum afferat. Facilius multo & citius qui ratione ſignorum vniuſcuiuſque morbi inuentionem indagat, & communia & propria cognoſcit. Vbi enim brachium ex propria ſede excidiſſe, & in alam prolapſum eſſe animaduerterit, reliqua omnia etiam ſimul intelliget, vt tumorem illic præter naturam eſſe apparitutum, deinde ſinuatum in ſuperhumerali locum futurum, capite brachij quod in alam receſſit, priuatum, tum dolore vehementi infeſtâdos muſculos, & euenturum vt brachium doleat, ſi admouere id ad coſtas velit. Itaqoe non expectato eorum omnium concorſu, ſtatim iudicabit brachium è propria ſede excidiſſe, & ſuperuenientibus ſymptomatis remedia comparabit, vt non immerito talem Empiricorum συνδρομὴν Galenus reprehendiſſe videatur.

Συνδυασμὸς. coitus dicitur apud Ariſtotelem, quaſi duorum coalitus 6. de hiſtor. animal. capite 18.

Συνεδρεύοντα σημεῖα. aſſidentia ſigna. Sunt ſigna non neceſſaria nec propria nec à rebus ipſis inſepara-

ſolutio nomen nondum inuenit; nerui ſolutiones ſunt punctura, & inciſio in tranſuerſum, & fiſſura in rectum; membranatum omnis ſolutio ruptura dici ſolet; Cutis leuior ſolutio ſolam Epidermidem diuellens excoriatio eſt, at quæ in veram cutem aut altius in carnem penetrat, aut vulnus eſt, aut vlcus. Cor ex omnibus partibus vnum nullam ſolutionem tolerat, quin continuo animans morte extinguatur. Aliæ complures extant tum ſimilarium, tum organicarum partium ſolutiones, quas cum necdum vſus proprijs nominibus notauerit, communi totius nomine appellamus.

Συλλειώματα. vide σύντηγμα paulo poſt.

Συμπεπαρμένα. hoc eſt συνηρμοσμένα. coaptata, coadunata. vt in libro de curandis luxatis apud Hippocrat.

In principio τοῦ μοχλικοῦ pro hoc participio habemus συμπεφραγμένα, ſignificatione eadem à συμφράσσω.

Συνηρεφὲς. obtectum & adumbratum. refert Galen. in lexicon Hippocr.

Σύνθεσις. eſt oſſium inter ſe compoſitio, qualiſcumque ea ſit: eſt enim ſummi generis nomen. eam alijs quoque nominibus σύνταξιν καὶ ἁρμονίαν vocari tradit Gal. lib. de oſſibus. Præterea C. Plinius ſecondus libro primo de medicina ſcribit σύνθεσιν morbum eſſe nec periculo, nec facie phthiſi diſſimilem: inter tam multos authores ſolus quod ſcripſerit.

Sed forſitan apud Plin. eo loci σύντηξις legendum.

Σύνθετα διαχωρήματα. vide ὑποχώρημα.

Σύνθετος πυρετὸς. febris compoſita opponitur τῷ ἁπλῷ ſimplici: Galen. autem 2. de febribus plures facit febrium compoſitarum differentias; vel enim febres quæ inter ſe componuntur ſunt ἐπιπλεκόμεναι implicitæ, vel δι' ὅλου κεραννύμεναι, id eſt commixtæ & confuſæ; illam compoſitionem ἐπιπλοκὴν vocat 2. de differ. febr. c. 1. hanc vero κρᾶσιν: Ἐπιπλεκόμεναι dicũtur quæ ita componontur vt harum acceſſiones diuerſis horis inuadãt, etſi acceſſionum vtriuſque partes quædam in tempus idem aliquod cõcurrant, & ſimul confundantur; κεραννύμεναι vero ſunt quæ ita componuntur, vt ſimul incipiant, ſimulque deſinant, ita vt neutra earum ſeorſim internoſci poſſit, habeantque ſymptomata omnia confuſa; ſunt hæ ex diuerſis humoribus ſimul mixtis, & in vno eodemque foco putreſcẽtibus, illæ vero ex ijſdem à ſe inuicem ſeparatis, nec in eodem loco putreſcentibus, ita vt etiam ſeparatos habeant motus; Vtraque autem differentia rurſus in plures diuiditur, nam in implicatione febrium aliquando implicatur intermittens cum continua. Eſtque illa difficillima vixque explorabilis mixtio: hæc in hemitritæo aliquando cernitur, illo nimirum cuius acceſſiones diuerſis horis prehendunt, ſi enim ijſdem horis inuadant, iam nõ in implicitarum, ſed febrium confuſarum genere collocat Galen. Aliquando vero intermittens cum intermittente implicatur, eæque vel diuerſæ ſpeciei, vt quotidiana cum tertiana, vel tertiana cum quartana, ſed fit id raro admodum, vel eiuſdem ſpeciei vt quotidiana cũ quotidiana, quæ duplex quotidiana dicitur, quæ rarius accidit. Tertiana cum tertiana quæ duplex tertiana dicitur, vulgo apud nos frequens, huius acceſſiones quotidie fiunt, ſed nec ſymptomatis pares, nec ijſdem horis, nam fere quæ imparibus fiunt, ſibi inuicem ſimiles fiunt, quæ autem partibus ibidem inter ſe ſimiles; Galenus in quodam adoleſcente obſeruauit triplicem tertianam vt ſcribit libr. 2. de criſib. c. 9. Quartana etiam cum quartana implicatur frequenter, diciturque duplex quartana, cum per duos dies duæ fiunt acceſſiones, & vno tantum die intermiſſio; aliquando triplex quartana implicatur, cum quotidie acceſſiones fiunt quartanæ naturam referentes, ſed inter ſe diſſimiles, ita vt quæ de 4. die in 4. diem fiunt ſibi inuicem ſimiles exiſtant. Continua vero cum continua implicari non poteſt, ſed tantum confundi, nam in vtraque cũ humores in vaſis maioribus putreſcant, ſimul etiam quin miſceantur & confundantur, fieri non poteſt: iam vero in confuſione febrium multæ etiam ſunt differentiæ, nam aliquando confunditur intermittens cum continua, vt in hemitritæo illo cuius acceſſiones ijſdem horis inuadunt, aliquando continua cum continua, vt quotidiana continua, cum tertiana continua. Quotidiana continua, cum quartana continua. Tertiana cõtinua cum quartana continua. Atque tunc ſi confuſarum par eſt modus, vix ſtatuas ex quo febrium genere ſit. Sin impar, quod vt plurimum contingit, eius quæ plus viget nomen ſortietur. Similiter intermittens cum intermittente confunditur. vt quotidiana cum tertiana; febriſque ex ijs duabus nata, Tertiana dicetur ſi in mixtione alteri præualeat tertiana; dicetur autẽ quotidiana, ſi tertianæ præualuerit quotidiana; ſic quartana cum alijs duabus intermittentibus confunditur. Atque hæ tres febres ſunt quas nothas, ſpurias, & non legitimas appellant; nec vero ſolum in his febribus quæ primario conſiſtunt, has compoſitionum differentias obſeruat Galen. ſed etiam in ijs quæ ex alicuius partis affectu, quas vulgo ſymptomaticis vocant, accenduntur, has enim etiam bifariam inter ſe miſceri vult, implicitè quidẽ, vt cum differentia membra propriam ſingula febrem accendunt. Confuſe vero vt cum mixti humores, tumorem ex quo naſcitur febris efficiunt, vt in Phlegmone Eryſipelatode, œdematode & ſimilibus. Præterea etiam accidit interdum vt ſymptomatica & primaria febris ſimul miſceantur; idque duobus modis, ſymptomatica cum continua primaria, vt ex. gratia. In pleuritide ſæpe contingit, vt præter febrem quæ pleuræ inflammationem ſequitur, ſit alia continua ex humore in maioribus vaſis putreſcente nata. Vel ſymptomatica cum intermittẽte. Sed vt dictarum diuiſionum ſingula membra intelligantur melius, hæc omnia in ſubiecta tabula ante oculos poſuimus.

- Compoſitarum febrium ſpecies eſt triplex.
  - Quędam ex loci alicuius affectu accẽſæ, inuicem componuntur, idq; duobus modis.
    - Implicite, vt cum differentia membra propriam ſingula febrem accendunt.
    - Coofuſe, vt cum mixti humores tumorem à quo febris fit efficiuot.
  - Aliæ ſine loci vllius affectu per ſe conſiſtentes, idque duobus modis.
    - Implicicite, duobus modis.
      - Aut enim intermittens cũ continua implicatur, vt in hemitritæo, qui rurſus duplex.
        - Aliquando enim id fit, ex tertiana intermittente & quotidiana continua.
        - Aliqnando ex tertiana continua cum quotidiana intermittente.
        - Febres diuerſæ ſpecici, vt tertiana cum quotidiana, vel tertiana cum quartana, quod fit raro admodum.
      - Aut intermittens cũ intermittẽte, duobus etiã modis. Nam implicantur
        - Vel febres eiuſdem ſpeciei, vt quotidiana cum quotidiana, & dicitur duplex quotidiana, atque rara eſt.
        - Vel tertiana cum tertiana, & dicitur duplex tertiana, aliquando triplex.
        - Vel quartana cum quartana, & dicitur duplex quartana, aliquando triplex.
      - Cootinua vero cum continua non implicantur
    - Confuſe, id tribus modis.
      - Cõtinua cum intermittẽte, vt in hemitritæo aliquando, qui rurſus duplex.
        - Ex Tertiana intermittente & quotidiana continua.
        - Ex tertiana continua & quotidiana intermittente.
      - Continua cũ cootinua idque duobus modis.
        - Æqualiter.
          - Vt neutra alteri præpolleat quod raro fit.
        - Inæqualiter, & tunc nomen eius retinetur quæ in mixtione prępollet, eſtque triplex.
          - Quotidiana cootinua notha.
          - Tertiana continua notha.
          - Quartana continua notha.
      - Intermittens cum intermittente, idque rurſus duobus modis.
        - Æqualiter, vt neutra alteri præpolleat quod eſt rarum.
        - Inæqualiter, & nomẽ datur febri eius quæ in mixtione præpollet, eſtque triplex.
          - Quotidiana notha, cũ plus eſt pituitæ quam aliorum humorum.
          - Tertiana notha, cũ plus bilis quam aliorum.
          - Quartana notha, cum plus melancholię quam aliorum.
  - Interdũ componitur ita vt vna ſit ſymptomatica, altera primario conſiſtat.

Hectica etiam cum putrida interdum cõtinua, interdum intermittenti componitur vt ootat Galen. lib. 1. Epidem. comment. 3. & alijs in locis.

Σύνθετον φάρμακον. compoſitum medicamentum di-
» citur à medicis, nō quod ex diſſimilaribus parti-
» bus conſtat, ſic enim omne eſſet compoſitū, ſed
» quod ex induſtria noſtra aliquid aſſumpſit, nec
» tale quale natura eſt in vſum venit: huic oppo-
» nitur τὸ ἁπλοῦν: miſcendorum autem & compo-
» nendorum medicamentorum magna fuit, tum
» ad ſimplices tum ad compoſitos morbos neceſ-
» ſitas. Primò, propter penuriam ſimplicis, cum
» nimirum ſimplex deeſt morbo prorſus oppoſi-
» tum, eius penuria vſurpamus compoſitum, cu-
» ius vires ſint morbo pares. Secundò, ſimplicis
» vitioſi cauſa, quod aut imbecillum aut mali-
» gnum, imbecillum acrioris permiſtione excita-
» tur, vt Rhabarbarum; ſpica malignum aut pra-
» uum benignioris permiſtione obtunditur.
» Tertiò, ex affectæ partis ſubſtantia, ſitu,
» præſtantia, atque ſenſu, cum enim pars denſa
» longiuſque diſſita fuerit à remedijs vt ren, vte-
» rus, &c. Plerumque attenuantia baſi permiſ-
» cemus quæ eo penetrent, plerumque alia quæ
» ſubſtātiæ familiaritate baſim, id eſt præcipuum
» ſimplex medicamentum eo dirigant, vt Cepha-
» licis betonicam, pulmonicis byſſopum, Car-
» diacis bugloſſum, hepaticis agrimoniam, ſple-
» nicis ſcolopendriam, byſtericis artemiſiam, ſic
» pars nobilis quæque aut exquiſiti ſenſus, quid-
» dam ſibi tota ſubſtantia familiare miſceri poſtu-
» lat, & quod ſe ſuumque robur conſeruet. Ea
» propter quæ viſceribus accommodantur medi-
» camenta corroborantibus fulciuntur. Quartò,
» omniū maxime in affectuum varietate, cū enim
» ſimplici nulli vis inſit depellendi affectum com-
» poſitum, permiſcenda tot erunt ſimplicia quot
» facultates expetuntur, qua ſigillatim vnuſquiſ-
» que affectus depellatur. Præterea etiam vtilis
» eſt medicamenti forma, quod ſolida potentius
» trahat, liquida commodius penetret & eluat;
» Iucunditas porrò quo ad licet medicamentis
» comparanda, modo vt illorum vim & faculta-
» tem non tollat, triſtitia enim & horrenda, nec
» ſumuntur facile nec continentur, ſed ventricu-
» lum euertunt, corpus conturbant, ac plerum-
» que animi defectione vires exoluunt. Compa-
» ratur autem iucunditas odore, ſapore, colore.
» Ad compoſitionem vero cuiuſque medicamē-
» ti vt plurimum requiruntur quatuor. Primò,
» quæ morbū, morbi cauſam, & ſymptomata abi-
» gunt. Secundò, ſine quibus priora affectus ſeu
» conſtitutiones præternaturales amouere, atque
» extirpare nequeunt. Tertiò, per quæ facilius ex-
» peditius & melius prima ac præcipua natura
» ſuccurrant atque opitulentur, morbumque
» diſſoluant, tollant & eradicent. Quartò, quæ to-
» totam compoſiti formam foueant, conſeruent-
» que & à corruptione tueantur ac prohibeant.

Συνεύρωσις. eſt ſiccorum & durorum oſſium σύμφυσις neruorum interuentu. Neruos autem intelligere oportet non veros, quoniam nulla oſſa, eorum interuentu, opinor, coaleſcunt, ſed tendones, ligamenta & alia neruoſa membranoſaque corpora. Nam & tendones qui nerui etiam nomine continentur, ſæpe ad articulos dilatati ipſos firmant, ligamēta quoque neruoſa tibiam cruri & crus iſchio firmiſſimo alligant, vt interim ligamenta alia externa partim membranoſa omnium articulorum communia. partim dura, craſſa, rotunda quorundam articulorum, vt dentis, genu, humeri, taceam.

Σύννομα. τὰ συνόντα, quæ coierunt & coniuncta ſunt. Sic habent editiones quædam in Hippocratico Galeni lexico. aliæ vero pro σύννομα habent συνηθροισμένα, quod proprie ſonat coadunata, παρὰ τὸ συναθροίζειν: & ſic etiam in manuſcripto codice legitur. σύννομα autem proprie dicuntur ſimul paſcentia, ijſdem paſcuis vtentia, gregalia: παρὰ τὸ συνέμεσθαι.

Συνόδοντες. animalia dicuntur quorum venter in ore «
inuenitur Gal. 2. de natural. facult. «

Συνουλωτικὴ δύναμις. eadem quæ ἐπουλωτικὴ δύναμις. «
vide ſuo loco. «

Συνουλωτικὸν φάρμακον. idem quod ἐπουλωτικόν, de quo vide ſuo loco.

Συνουσία. pro conſuetudine venerea ſeu coitu apud «
Ariſtotelem. «

Σύνοχος. eſt febris συνεχὴς, nullis diſtincta acceſſionibus vel reduplicationibus. In hoc enim differt ἀπὸ τοῦ συνεχοῦς πυρετοῦ, quæ ſpecies eſt τοῦ συνεχοῦς generis ſui nomine donata, quod συνεχὴς mutationes habeat pro humoris à quo gignitur ſpecie. Si namque eam pituita excitauit, mutationes habet quotidie, ſi bilis, diebus alternis, ſi humor melancholicus, quod admodum rarū eſt, quartu quoque die. Non ſunt autem aliud hæ mutationes quam acceſſiones aut reduplicationes quædam in febrem continuam incidentes. Verum ὁ σύνοχος nullas eiuſmodi mutationes habet, quæ acceſſiones videri poſſint, ſed vnicam modo acceſſionem à principio vſque ad finem nullis exacerbationibus diſtinctam. Cuius tamen tres differētiæ ſtatuuntur. Aut enim perpetua illa acceſſio ſibi æqualis ſimiliſque perſeuerat, totoque febris curriculo ſimiliter viget neque creſcens neque deſcreſcens, quæ σύνοχος ὁμότονος ſiue ἀκμαστικὸς appellatur: aut à mediocribus initijs progreditur ad maiora & increſcit, dicta ἀναβατικὸς atque ἐπακμαστικός: aut ab initio ad finem ſemper decreſcit, quam παρακμαστικὸν appellant. Neque enim fit ſynochus à pituita aut alterutra bile, quorum proprium eſt certis circuitibus moueri & nouas acceſſiones inducere, ſed à ſanguine qui nullis periodis exacerbari ſolet. Sanguis autem ille ſynochi materia, aut incaleſcit tantum nulla concepta putredine, aut computreſcit. Inde geminæ emergunt ſynochi differentiæ, non putris & putris: quarum hanc inter putridas, illā inter ephemeras febres Galenus collocauit. Quæ enim non putris eſt, duo habet præcipua cum ephemeris communia, primum quidem idipſum quod ſine putredine ſit, deinde vero quod vnica acceſſione perinde atque ephemera concludatur: vt non immerito diaria plurium dierum vocari poſſit. Sed & diarijs febribus fere ſemper ſuccedit, quod vbi euenit, non alia febris ſpecies quam diaria prōducta videtur. Siquidem propter cauſæ paruitatem febris vnius diei efficitur, ſicut propter magnitudinem, multorum interim dierum. Eſt igitur eiuſmodi ſynochus, quantum ex ipſa eſt, earum quæ plures dies infeſtant, & quæ diariæ sūt media & quodammodo communis, quamdiu ſcilicet putredinis nullas notas habet. Vbi vero ſuccedit putredo, nō iam diariarum generis eſt, ſed putrida biliosa ex ſanguine putrente dicitur. De ea celebris illa quæſtio inſtituta eſt crebriſque concertationibus in ſcholis agitata de ſanguinis putredine eiuſque in bilem conuerſione, illis Galeni authoritate, illis Auicennæ calum-

nia fretis, quam tamen licebit ex ijs quæ ſubijciam explicare & dijudicare. Sanguis ſincerus à calido innato, cuius ſubiectum eſt & pabulum, regitur atque conſeruatur, & quia ab eo non deſeritur, ideo ægerrime tardiſſimeque putret. Quia tamen omnia præter ignem putrere poſſunt, non eſt dubium quin ſanguis etiam ipſe interdum computreſcat, cum nec ſpiritus, nec aerà putredine immunia ſint. Inducitur autem in eo putredo à calore externo, ſiue is ſit in aere ambiente calidiore aut aliter vitiato, ſiue in nobis ipſis ab aliqua intemperie aut cacochymia genitus. In cauſa eſt obſtructio, quæ prohibet tum ne foras excrementa fuliginoſa expellãtur, tum ne intro ſubeat attractus aer, qui ſanguinem alicubi impactum ventilet. Cauſa etiam quandoque eſt in aere calidiore, qui calore noſtro potentior eum foras euocat, diſſipat, redditque tam imbecillum vt ſanguinem ſuum, præſertim ſi magna eius copia fuerit, amplius regere & continere non poſſit. Putredo etiam illa accidit, cum calor natiuus mitis & benignus, alterius caloris commercio & cõtactu acrior euadit, vt iam non concoquat & conſeruet ſanguinem, ſed eum vrat, corrumpat, putrefaciat. Cæterum ea putrefactio non inducitur temporis momento, ſed interdum biduo, triduoue toto aut longiori etiam ſpatio ſanguis tantum incaleſcit & feruet, non etiam putret, ſicut Galen. meth. med. libr. 8. & 9. docuit. Eo quidem tempore ſynochus dicitur non putris. Verum niſi quis obſtructionem ſummouerit, perſeuerante malo quicquid in ſanguine tenuiſſimum pinguiſſimumque eſt, in bilem flauam tranſit, quæ ob ſubſtantiæ tenuitatem alteratu facilis, vnaque cum ſanguine putrens ſynochum putrem bilioſum creat. Nam ſi cum valemus, labore, inedia, ira interdũ adeo incaleſcimus vt ſanguinis portio in bilem vertatur, multo magis dum ſynochus non putris æſtuat in corpore, flauæ bilis prouentus fit ex portione ſanguinis tenuiore & pinguiore. Cum igitur tantum bilis genitum ſit quantum bilioſam febrem facere poteſt putrendo, tum pro ſynocho non putri ſynochus putris bilioſa appellatur, quamuis nondum multus ſanguis putruerit, nec putrendo in bilem flauam tranſierit, ſed procedente tempore tranſiturus ſit, ſi putredinis cauſæ perſeuerarint. In quo locum non habet Auicennæ calumnia lib. 4. fen. 1. tract. 2. c. 45. vbi ſcribit: Error eſt maximus in hoc Galen. ſermone, quando ſanguis putret, eum in bilem tranſire. Tranſit enim in bilẽ aut quando putreſcit, aut quando putrefactus eſt, quorum vtrumque eſt falſum, quod tenue abeat in bilem, craſſum in humorem melancholicum, non ergo totus abit in bilem. Quod enim dicit Auicenna, locum quidem habere poteſt conſummata iam & perfecta putrefactione, non etiam per eius initia cum ex ſynocho non putri incipit fieri ſynochus putris, quo tempore parum adhuc bilis computruit, nec quantum ſatis eſt ad gignendam febrem continuam bilioſam quæ tertio quoque die exacerbetur, multoque minus continuam melãcholicam, quod humor melancholicus frigidus, craſſus, terreus, non ſtatim gigni poſſit ex ſynocho non putri, eamque protinus & immediate ſequi, ſed longo poſt tẽpore, multum exuſto ſanguine & ſynocho putri iam inueterato. Vt enim ex ephemera ſynochus non putris, & ab hoc putris naſcitur, ita ex putri ſynocho gigni poteſt continua febris melancholica mutationes quarto quoque die habens. Verum tantiſper dũ ſynochus putris erit, non fiet ea quam putauit Auicenna ſanguinis in melancholicum humorem conuerſio, neque vllæ eius notæ apparebunt. Quare recte videtur dixiſſe Galenus per ſynochos putres bilem accendi, & notas quaſdam putredinis inchoatæ in ijs videri, eumque male Auicenna reprehendit, exiſtimans vna cum bilioſa ſanguinis parte etiã craſſiorem conuerſum in humorem melancholicum accendi. Neque enim ex vno recte concludit alterum, quia bilis repentinam habet generationem, ſuccus autem melancholicus multo tardiorem. Præterea flaua bilis ob caliditatem, ſiccitatem, tenuitatem, leuitatem igni proxima, æſtuante feruenteque ſanguine promptiſſime calorem illum externum concipit: humor autem melancholicus frigidus, terreus, craſſus, grauis, non facile incendio conflagrat, etiamſi in loco putredinis, vt & flaua bilis, maneat, ſed id potius calore ſuo mitiori aut frigore quodammodo temperat, eique diu reluctatur.

Quod autem σύνοχος non Græcum nomen ſit ſed & ſolœciſmum redoleat, & à quibuſdã huic febris ſpeciei ea gratia impoſitum ſit, vt ne ſine nomine relinqueretur docet Galen. 9. methodi.

Σύνταξις. eſt oſſium inter ſe compoſitio qualiſcumque ea ſit. eſt enim ſummi generis nomen. Diuiditur in duas ſpecies, ἄρθρον καὶ σύμφυσιν, vt author eſt Galen. lib. de oſſibus: vbi etiam σύνταξιν alijs nominibus σύνθεσιν καὶ ὁμιλίαν tradit vocari.

Σύντασις. diſtentio. Oppoſita eſt τῇ χαλάσει, hoc eſt laxitati. Vtraque non modo in cute, ſed in ipſis etiam articulis contingit. in his quidem aut amplius reſiccatis, aut perfrigeratis, aut inflammatis, aut induratis: in cute vero, non his tantum modis, ſed etiam vbi muſculi intra ipſam quouis modo augeſcũt. Quare etiam ex carnis abundantia quibuſdam ſæpe cutis diſtenditur, & in inflammationibus hoc ipſum vel maxime perpetitur, vt Galenus libris methodi medendi pluribus docet.

Σύντασις τῶν ὑποχονδρίων. vide ὑποχόνδριον.

Συντατικὰ. ſunt medicamenta quæ ad ſiccius paulo vergunt, nec tamen adhuc clare manifeſteque contrahentia ſunt. Galenus libro 4. meth. med. quo tamen loco quidam pro eo nomine ξηραντικὰ reponunt.

Συντεταμένον. diſtentum aut contentum; quæ autem talia ſunt interdum per proprium affectum contenduntur, interdum à quibuſdam alijs attracta; per proprium quidem affectum, cũ aut vehementi frigore conglaciauerint, aut ab aliqua exſiccante cauſa arefacta fuerint. Diſtendũtur enim quædam à continuis particulis arefactis, aut inflammatis, aut congelatis; Contra quædam vltra naturales fines relaxantur, multa humiditate ſeu frigore madefacta. Obdureſcũt autem quæ dura ſunt frigore ſicceſcentia, aut ſcirrho, aut ſiccitate; phlegmone namque non durum ſed reſiſtentem tumorem efficit, perindeatq; vtres ſunt liquidæ materiæ aut aeris pleni Galen. comment. 1. in 6. Epidem. t. 30. τῷ συντεταμένῳ autem aut συντεινομένῳ opponitur τὸ κεχαλασμένον.

Σύντηγμα aut σύντηξις. colliquatio. Morbus eſt in quo venter excernit humorem bilioſum à toto

corpore confluentem, fuluum, grauεolentem, craſſitudine ſtrigmentorum aut olei aut adipis. Philagrius morbum appellauit. Symptoma potius videtur eſſe febris malignæ & ardẽtiſſimæ, quæ tum pinguedinem, tum mollem etiam carnem tabefacit & colliquat, ac ſi diutius perſeueret, ipſam etiam partium ſolidarum ſubſtãtiam. Nec tamen pinguis tantum deiectio colliquationis ſignum eſt, niſi aliæ quoque prius dictæ qoalitates ſimul adſint. Nam ab exiguo etiam calore pinguedo inteſtinorum fundi poteſt, quę in excrementis apparebit: ſed eum qui carnes colliquet, feruentiſſimum eſſe prorſus neceſſe eſt. Itaque vt ſcribit Gal. comm. 3. in lib. 3. τῶ ἐπιδημιῶν, colliquationes quæ per ventrem excernuntur, à pinguibus deiectionibus differre medici exiſtimant. Ab hoc ſymptomate febris ipſa συντηκτικὸς καὶ συντήκων πυρετὸς appellatur, de qua mox dicetur. Cæterum non in deiectionibus modo, ſed in vrinis etiam ſigna colliqoatioois apparent. Nam, vt ſcripſit Hippocr. pinguitudines telis araneorum ſimiles vrinæ inoatantes colliquatioois ſigna ſunt: fit enim, vt ait Galen. ἀναστοιχείωσις, ἢ σύντηξις, ἢ ἀνάλυσις, ſeu quomodocumque nominare libet, aliquando totius corporis, aliquando ſuccorum duntaxat qui venis continentur. Quod autem ex ea colliquatione prouenit, alias ad ventrem coofluit, alias ad vrinas. ſi tenue quidem eſt & renes valent, ad vrinas: ſin craſſum eſt & quale renes trahere oon poſſunt, totum in ventrem neceſſario fertur. Verum ex vrinis certum colliquationis iodiciũ ſumi non poteſt, quod ſæpe pingues & oleoſæ vrinę nullo ægri detrimento reddãtur, imo vero interim plane è contrario, in morbi concoctione, vt à ſe viſum Galenus eo commentario teſtatus eſt.

Συντηκτικοὶ colliquari appellantur Græcis qui poſt » vlcera iecoris tabefacti moriuntur Aretæo lib. 1. » de diuturn. c. 13.

Συντηκτικὸς aut συντήκων πυρετὸς. febris colliquatiua ſiue colliquans. Eſt febris ardentiſſima, pinguedinem, carnes, ipſamque ſolidarum partium ſubſtantiam fuſam & liquatam calore per ventrem effundens. Ea omnino grauiſſima periculoſiſſimaq; eſt, animal ipſum aliquando interimens, priuſquam ſolida fibroſaque corpora liquentur. Inducit ſummam maciem, quemadmodom & febris maraſmodes. Sed in eo differunt, quod quæ portio carnis per febres maraſmodes colliquatur, ea ſemper vaporis vice digeritur per inſenſilem tranſpiratum, per febres autem colliquantes humoris bilioſi, fuloi, graueolentis craſſique ſpecie defluit in ventrem. Harum autem febriom exemplom manifeſtum ex carnibus petitur, dum in craticulis torrentur. Siquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditque in prunas largiter: ab aliquibus nihil omnino, quod vtique ſentias, defluere videtur, etiam ſi par ſit prunarum ſobdita copia. Quippe feris ſuibus aut nihil omnino, aut plane minimum eſt quod defluat: cicuribus vero plorimum, eoque magis quo plus adipe vel carne abundant. Ad eundem modum in calidiſſimis febribus, ſi carnes humidæ ac molles com adipis copia fuerint, eas ſenſu liquari deprehendas: ſin ſine adipe & ſiccæ ſunt, in maraſmodes febres tranſeunt. Clariſſimo huius rei argumento ſuot infirmi, qui per aluum quod liquatur excernunt, qui niſi prius moriantur, in maraſmodes febres incidunt. Siquidem quoad materiam vberem habent, hanc colliquant: vbi illis tuoi adeps tum caro mollis defecit, duras & ægre liquabiles carnes ſiccant, à quibus propter ſiccitatem nihil defluit. Itaque præcedit fere ſemper colliquans febris, deinde maraſmodes exhauſtis iam prorſus humoribus conſequitur.

Συντηρητικὴ, ea medicinæ pars dicitur quæ præſentem ſanitatem tuetur: Pars eſt τῆς ὑγιεινῆς ſicut & ea quæ προφυλακτικὴ & ἀναληπτικὴ dicitur.

Συντονίην. vehementiam & magnitudinem cauſæ morbum committentis intellexit Hippocrates ſect. 4. τῶ περὶ διαίτης ὀξέων, differens de ſanguinis ſtillicidio.

A voce συντονίη deductum σύντονος, quod ſæpe apud Hippocr. legitur, πόνος σύντονος, & ἄλγημα σύντονον, dolorem contumacem prægrandem & firmiter fixum ſignificant, ἰσχυρὸν καὶ συντηγῆ alias appellat.

Σύντροφον. ἐπιτήδειον, idoneum, apud Hippocratem.

Σύντροφοι νοῦσοι. connutritus morbos, ſic vero vocant qui longo iam tempore corpus hominis detinet ait Galen. comment. lib. 6. Epid. t. 6.

Σύρειον. à quibuſdam τὸ σίσελι dicitur.

Σύρειον. etiam decoctum ſicorum vt tradit Pollux plerique appellauere, quod & defruto quoque nomen eſt, Hippocrates σίραιον vocat, vide σίραιον ſupra.

Συριακὸς λίθος. lapis qui etiam ἰουδαϊκὸς appellatur & τεκολιθος.

Συριακὸν ὄπιον. Galenus lib. 2. κατὰ τόπους ex Archigene exiſtimat eſſe Comagenum quandoquidem idipſum ex Syria apportetur, cuios pars Comagene ſit. fiebat autem ex adipe anſerino cũ cinnamo in vaſe æreo multa nioe obruto, ac rigore gelido macerato: vt Plin. lib. 10. c. 22. tradit.

Συριγγιὸν ξηρὸν. apud Paul. lib. 3. c. 80. quaſi Syringiacum aridum dixeris, id eſt, puluerem qui fiſtularum callis exterendis coouenit.

Συριγγίας. genus eſt τῶ καλάμου, id eſt, arundinis eius qoæ fiſtulis eſt accommodatiſſima. vide κάλαμος.

Σύριγξ. fiſtula definitur à Celſo lib. 5. vlcus altum, anguſtum, calloſum, Paul. li. 6. c. 77. ſioum deſioit callo obductum, aliquatenus indolentem in pluribus naſcentem particulis, magna vero ex parte ex abceſſibus ortum parum dextre coratis. Callum vero definit (qoem Hippocr. lib. de fiſtulis χιτῶνα τῆς σύριγγος vocat quemque Celſus vetuſtate fieri ſcribit) ſolidam quãdam carnem albidam madoris expertem, adeoqoe etiam doloris, neque vena, neque neruo (quorũ illa humiditatẽ, hic ſenſum ſuppeditat) ad ipſom pertinente. Et lib. 4. c. 49. fiſtula, ait, ſinus eſt calloſus qui magna ex parte ex abceſſibus naſcens, ab arundinearum fiſtularum ſimilitudine appellatur; quæ omnia ex varijs Hippocratis locis deprompta ſont, Hippocrat. eoim in prognoſt. verbum συριγγοῦται vſurpat pro cauitatibus oblongis quæ in corporibos animantiom oboriuntur, quæque muſicorum fiſtulis ſimiles ſunt: Galen. vero lib. de tumorib. præter nat. ſinum appellari ſcribit cũ pus in abceſſibus ſic excoriat particulam, vt continentia à ſubiectis ſeparet ac diducat, quo quomodocumque euacuato, diſtantia priſtinum inter ſe ſtatum recipere nequeunt, hunc etiam ſi qois non ſtatum curet,

callo obduci ait, durumque progreſſu temporis fieri, vt conglutinari cum ſibi ſubiectis nequeat, quem affectum propriè fiſtulam nuncupat. Origo fiſtulæ vna Hippocrati communis eſt, ſanguis videlicet putreſcens qui extra venas neceſſario corrumpitur, rodendoque ſinuat ac fiſtulam efficit. Celſus addit malam vlceris alti & anguſti curationem propter quam occaleſcit, & in fiſtulam conuertitur. Sanguis autem ille vel ex abceſſu putreſcit, φῦμα vocat Hippoc. vel ex contuſione quæ fit ictu, caſu, vulnere, remigio, equitatu. Itaque in genere tumorum præter naturam fiſtula continetur, quamuis ob manifeſtam continui ſolutionem inter vlcera potius quam inter tumores numeretur à præſtantiſſimis etiam medicis. Differentiæ autem fiſtularum plures ſunt: Aliæ inquit Celſus ſimplices, aliæ duplices, tripliceſue, ab vno ore intus orſæ quæ tres fiunt, aut etiam in plures ſinus diuiduntur. Singulæ rurſus ex loco intra quem deſinunt, aut in quo fiunt ita diſtribuuntur, vt quædã ſint in locis ex carnibus, vt articulis aliæ in mollioribus, vt ano. Rurſus aliæ intra carnem deſinunt, aliæ ad oſſa, aut cartilaginem, aut neruum, aut tendinem notatu dignum, aut membranam ſuccingentem, aut medullam ſpinalem penetrant, aut vbi nihil horum ſubeſt ad interiora perueniunt vt ad veſicam, vel pulmonem, vel vuluam, vel ad grandes venas arteriaſue, vel ad inteſtina aut inania, vt guttur, ſtomachum, thoracem. Altera differentia ex figura & ſpatio reperitur. Siquidem aliæ breues ſunt, aliæ altius penetrant, aliæ rectæ intus feruntur. Aliæ multoque plures tranſuerſæ, flexæ, tortuoſæ ſunt. Tertia ex modo puris & genere; Ac ex modo quidem, quia interdũ ſinus ſiccus eſt interdum humidus, & nunc humor incontinenter fluit, nunc certis quibuſdam tẽporibus remittit, ore ipſius oppleto, interdumq; adaperto. Ex genere vere quia ex carne pus leue, album & copioſius fertur; ex neruoſo loco, eiuſdem quidem coloris, ſed tenuius & minus; ex neruo pingue & oleo non diſſimile. Proinde in præſagiendo hæc ſingula diligenter attendenda ſunt, nempe morbi ſpecies, fiſtulæ natura, locus in quo, & ad quem, figura, altitudo, puris modus & genus. Celſus addit naturam ægri, etenim vt in alijs omnibus affectibus, ita & in fiſtulis multum mali accedit ſi corpus vel ægrum vel ſenile vel mali habitus eſt.

Συριγξ. eſt etiam arundo fiſtularis atque ὁ ἔξωθεν φλοιὸς κασσίας ἢ συριγγίδος, exterior caſſiæ fiſtularis cortex. Galenus libr. 1. de antidotis ſcribit Andromachi filium nomini κασσία addidiſſe nomen σῦριγξ, & dixiſſe κασσία σῦριγξ, atque poſteà obtinu ſic apud pharmacopœos vt ſic appellaretur.

Σύριγξ. etiam dicitur canalis ille ſpinæ quo medulla continetur, ſed cum adiectione ἱερὰ σῦριγξ Sophocli autem in Aiace ſic dicuntur venæ colli grandiores quæ collo truncato ſanguinem effundunt, ſed & τὴν σύριγγα conſtituit Hippocrat. in hepate 1. γυναικ. dum ait ἐν ἐκ τόκῳ τὸ αἷμα ἰὸν, ταύτῃ ἡ σῦριγξ τέτρωται, atq; re vera cuiuis medico propius intuẽti & apud ſe perpendenti, quæ ex multis quaſi radiculis conſurgẽs vena Porta appellatur, in mediũ hepar inſeritur, & fiſtulæ modo traiecta ad cauam vſque conſpicitur in hanc degenerare; ſic hepati fiſtulam cum Hippocr. tribuemus, qua ſauciata ille loco citato ſanguinem vomitione excludit ait.

Συρικὸν. idem eſt quod σάνδυξ, ſi credimus Aetio ſic ſcribenti lib. tetrab. 1. ſerm. 2. cap. 82. καιόμενον τὸ καθαρὸν ψιμμύθιον, εἰς τὸ καλούμενον συρικὸν μεταβάλλεται, ὅπερ οἱ ἰατροὶ σάνδυκα ὀνομάζουσιν. hoc eſt, vſta pura ceruſſa tranſit in Syricum, quod medici ſandyca appellant. verum Plinius Syricum ex ſandyce & Sinopide fieri ſcribit pari pondere permiſtis. Videtur & Paulus Ægineta σάνδυκα καὶ συρικὸν idem exiſtimaſſe, ſcribens lib. 7. ad hunc modum: σάνδυξ ἢ συρικὸν, λεπτομερὲς μὲν ἐστι καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν θερμῆς. id eſt, Sandyx ſiue Syricum tenuium partium eſt & ſiccat, nec tamen calefacit.

Συρικὸν. eſt collyrium ἄδηκτον καὶ ἁπαλὸν, quod & σάνδυκα Aetius ſcribit appellari lib. 7. quo loco ab eo deſcribitur. non eſt dubium inditum eſſe collyrio nomen à metallico medicamento quod in eius compoſitionem ingreditur, quod σάνδυξ ſiue συρικὸν appellatur, quod aliud non eſt quam ceruſſa vſta, vt ſupra annotauimus.

Συριγμὸς. aurium tinnitus apud Ægin. lib. 3. c. 23.

Συρμαία & συρμαϊσμὸς. moderatam purgationem ſignificant, eamque præſertim quæ per vomitum fit ex Galeni ſententia qui συρμαϊσμοὺς dici ſcribit τὰς μετρίας κενώσεις, εἴτε διὰ τῆς ἕδρας, εἴτε καὶ δι' ἐμέτων γίγνοιτο, euacuationes moderatas ſiue per ſedem; ſiue per vomitum fiant. Idem quoque in exeg. συρμαίαν dici ſcribit, τὴν μετρίως γινομένην τῶν περὶ τὴν γαστέρα κάθαρσιν, moderatam eorum quæ in ventre ſunt purgationẽ. Συρμαϊσμὸς etiã dici poteſt purgatio per vomitum quæ ex raphano inſtituitur, ſic enim id teſtatur Erotianus his verbis συρμαία λέγεται ἡ ἐπιμήκης ῥαφανίς, ἥντινες μεθ' ἅλμης ἐσθίοντες καθαίρονται, καὶ καλεῖται συρμαϊσμὸς ὁ τοιοῦτος τῆς καθάρσεως τρόπος. id eſt, συρμαία vocatur radicula oblonga quam quidam cum muria comedentes purgantur, atque hic purgationis modus συρμαϊσμὸς appellatur. Paulus etiam libr. 1. c. 100. συρμαϊσμοὺς dici antiquis ſcribit vomitus qui fiunt ieiuniis ante cibum, & συρμαΐζειν eiuſmodi purgatione vti, quam tenuibus radiculis, naſturtio ſinapi & portulaca ex aqua tepida procurandam ſuadet. In quam quoque ſententiam diſcedere videtur Galen. de artic. cum ea quæ per vomitum mouent accenſet, præcipueque vbi per radiculam ſolam aut veratri ſurculis infixis in oxymelite maceratam vomitum tentat; συρμαίαν quoque Ariſtophanis ſcholiaſtes in Pace eſſe ſcribit herbæ ſuccum quo Ægyptij vtebantur ad ventris profluuium, videturque fuiſſe ſuccus raphani, quo cum ſale ad purgandam aluum plurimum vtebantur Ægyptij, Raphanos namque Ægyptijs nobilitatos ſcribit Plin. li. 19. c. 5. fuit & Heſychio συρμαία cibi quoddam genus ex adipe & melle concinnatum vnde & συρμαϊσμὸς eidem dicitur πρὸς κάθαρσιν ἐπιτήδειον, καὶ πόμα δι' ὕδατος καὶ ἁλῶν, potio ex aqua ſale ad purgationem idonea, & συρμαΐζειν τὸ καθαίρειν πόματι τῷ ἐκ ζειῶν καὶ ὕδατος. Quidam etiam συρμαίαν potum ex aqua & hordeo ſignificare contendunt, necnon obſonium vt apud diodorum Siculum.

Σύῤῥοι. nectar cordis viuificum exponitur à doctiſſimo Dureto apud Hippocr. in Coacis.

Συσσάρκωσις. eſt durorum ſiccorumque oſſium σύμφυσις carnis interuẽtu. Hoc modo caro gingiuarum dura & firma & dentibus firmiter oppreſſa ipſos ſuis oſſibus veluti colligat, adeo vt dentes ob gingiuarum laxitatem mobiles, gingiuis adſtrictis

ſtrictis ſtabiles atque immoti reddantur. Similiter & omnes oſſium commiſſuræ, quas muſculi circundant.

Συνάρμοσις etiam dicitur ratio quædam vulnerum labra quæ nimis hiant, nec hamulis aut acu adduci poſſunt, componendi. Id quod adhibitis medicamentis perficitur, quæ gignendæ carnis facultatem habent.

Συνάρμοσις etiam dicitur ἐν τῇ σαρκοκήλῃ καὶ πωρoκήλῃ, cum ſcroti tunicæ, vaſa, teſtes cum carne enata ſuperfluaque concreſcunt, vt vnum omnium corpus eſſe videatur, vt ſcribit Paulus Ægineta lib. 6. c. 63.

Σύστασις. eſt eorum proprie quæ nec dura nec liquida admodum ſunt, qualis eſt mellis conſiſtentia; cuius rei teſtis eſt Gal. qui libr. 2. progn. comm. 13. ita ſcriptum reliquit σύστασις μὲν οὖν ἔχει τὴν κατὰ φύσιν ἣν μήτε σκληρὰ παντελῶς ὥσπερ ὡς λιθώδη, μήθ' ὑγρὰ τελέως ὡς δύνασθαι διαρρεῖν, id eſt conſiſtentiam naturalem habent, quæ neque omnino veluti lapidoſa dura ſunt, neque plane vt diffluere poſſint humida.

Συστηματικὴ ἀνωμαλία. inæqualitas collectiua dicitur Galeno, ſeu inæqualitas quæ fit in multis pulſuum motionibus.

Συστηματικὸς σφυγμὸς. eſt pulſus inæqualis in pluribus pulſationibus magnitudinem non parem retinens. Hic plurium pulſuum quaſi aceruo conſtat, atque inde nomen habuit: σύστημα enim aceruum ſignificat & cumulum. Huius tres habentur differentiæ, διαλείπων, παρεμπίπτων, μύουρος ſiue μυουρίζων. Eſt autem inæqualitas illa συστηματικὴ cognitu omnium facilima. Dicitur etiam alio nomine σύστημα.

Συστολή. eſt motus cordis & arteriæ quo ipſa dilatata per diaſtolen, comprimitur. Pars enim pulſus eſt, quo facultas reprimit pulſum eleuatum & ſe explicantem, eoque in opere conſequitur vt fuliginoſa excrementa expellat & repurget, atque ita refrigerium calori natiuo moliatur. Paulus libri ſecũdi capite vndecimo, definit motum eſſe quo arteriæ extrema ad medium ſui conſidunt conniuentque, atque ita fuliginoſa excremẽta expellũt. Submiſſio Latine dici poteſt.

Συστρέφεσθαι. coire, cogi, denſari, vſurpatur à medicis in iis quæ liquidiora ſunt, & coctione ſpiſſantur atque coagmentantur. Inde συνεστραμμένη ἀμόργη amurca dicitur per cocturam inſpiſſata, & σύστρεμμα ἐρίου hapſus lanæ, & συστροφαὶ tubercula & duritiæs ab humoris concretione, quas φύματα καὶ σκληρίας Galenus exponit ἐν ταῖς γλώσσαις. vt & συστρεπτικὸν interpretatur συναγωγικὸν, hoc eſt, quod cogendi & coniungendi vim habet. In qua ſignificatione etiã Hippocrates de frigore loquens libro ſexto τῶν ἐπιδημιῶν vſurpauit, ſicut Galenus eo loco expoſuit. Similiter comment. 3. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, vbi ſcribit, cum humores aliqui vitioſi confluxerint in partem aliquam, ibique cumulati fuerint, in ea parte συστρέφεσθαι dici.

Συστρέφεσθαι autem proprie dici videntur, militari & Caſtrenſi vt opinor verbo, quæcumque diffuſa confertum conglobatimque in anguſtiora contrahuntur; ſic milites συνεστραμμένοι appellantur in acie condenſari & confertim coeuntes, ſiue vt Liuius dixit, orbem breuiore ſpatio colligentes aut orbem voluentes.

Συστροφὴ. φῦμα καὶ σκληρία. hoc eſt tuberculum & duritiæs, vt Galenus exponit in ſuo lexico Hippocratis, ſed multo apertius declarat comment. 4. in lib. de ratione victus in morbis acutis, ſcribens eſſe eam quæ à partibus excitatur intumeſcentibus. Audire ſiquidem etiam nunc multos in Aſia ita nominare omnes præter naturam tumores.

Significatione metaphoricῶs tranſlata vt videtur à συστρέφεσθαι caſtrẽſi verbo, cuius ſignificatio ſuperius eſt allata, nullum enim tumorum genus eſt quod non conſtet cõglobatim facta humorum congerie: in primis tamen hoc nomine intelligẽdos eſſe tumores illos qui cum laxiores fuiſſent, incraſſati aut inſpiſſati ſunt, colligere inde licet, quod tum Gal. tũm alij Græci vbi de inſpiſſatione ſuccorum quæ igne fit vel ſole, loquuntur, συστρέφεσθαι vſurpant, veluti Gal. 5 κατὰ τόπ. in eo quod Diodoro ad lichenas adſcribitur, ἀμόργην συνεστραμμένην vocat eam quæ coctione condenſata ſiue inſpiſſata eſt, amurcam; Sic & de rubi ſucco in ſole condenſato apud Dioſcor. legimus in 4. de nat. medica χυλὸς συστραφεὶς ἐν ἡλίῳ; eodem & ſignificato vtitur verbo συστρέφεσθαι Dioſcor. in capite de centaurio minore & multis in alijs locis.

Cæterum dicitur & συστροφὴ vitium quoddam in arboribus cum ſe conuoluêre venæ, velutque nodum effecit contorta & collecta materia apud Theophr.

Σφαγὴ. iugulum. proprie cauum illud quo diſparantur κλεῖδες. pars colli & pectoris communis, vt inquit Ariſtoteles. Nomen habet quod hic locus ad cædem maxime obnoxius ſit.

Polluci etiam dicitur σφαγὴ τὸ ὑπὸ τῷ στέρνῳ κοῖλον cauitas illa quæ ſub pectore eſt, carnea nempe & mollis ad os ventriculi.

Σφαγῖτις φλέψ. iugularis vena. Eſt ramus venæ cauæ clauiculas ſupergreſſæ, ſurſum ſecundum iugulum conſcendens. Eſt autem is ramus geminus, vnus internus, qui iugularis externa dicitur. Illa gracilior ſecundum latus aſperæ arteriæ aſcendit ad fauces, & inde in cranium, venulis exilibus obiter miſſis in aſperam arteriam & membranas vicinas & neruos ſexti quidem paris in collo, ſeptimi vero in faucibus. Vbi autem cranium attigit, bipertita maiore ramo per cranij baſim reflexo, vbi ſurculum dedit muſculo colli interno longo, per foramen paris ſexti cum minore carotide arteria ſibi coniuge cranium ingreſſa, coit in vas commune. Minore autem ramo, vbi ramulum auditus organo dimiſit per foramen tranſuerſum ſibi commune, & portioni nerui quintæ coniugationis crotaphitem petenti, cranium intrat per foramen ſæpe geminum, ſed exiguum, prope latus eternum foraminis tertiæ & quartæ coniugationis in craſſam meningem ramoſe abſumitur. Externa vero iugularis, ſæpe ſimplex, interdum etiam diuiſa multipliciter, idque nunc initio ſui, nunc in collo medio aſcendit ſub colli latus ſub cute & muſculo lato, ſurculis obiter in vicinos muſculos, cutim, membranas dimiſſis. Vbi fauces attigit, portionem ſui in oris partes, glandulas, muſculos tum hyoidis, tum laryngis, tum linguæ linguam infernam, tunicam narium internam abſumit, niſi quod ramuli aliquot inde etiam in craſſam meningem emicant per foramẽ tum pone maſtoidem apophyſim, tum ſecundi neruorum paris, tum ma-

ximum inter ethmoidea, ſurculis obiter in oculos & frontis cutim diſtributis. Portionem alteram ſemper ſubcutaneam dimittit ramo inſigni ſuper genam infernam aſcendente, in labra vtraque, pinnas naſi, naſum, frontem, faciem reliquã, maiorem oculi angulum, & inde in venam frontis vel propriam vel ſibi oppoſitæ communem, dextra ſcilicet ac ſiniſtra ibi in vnam coeunte, altero in glandulis ad aures varie diuiſo, in cutem tum capitis tum faciei & frontis abſumitur. Eſt autem notandum externas iugulares nullas habere adiunctas arterias, etiam ſi quandoque motu aliquo pulſui quidam non diſſimili agitari videantur, vt à ſe obſeruatum eſſe Galenus prodidit comment. 4. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σφάκον. dicitur à quibuſdam ὀλισφάκελον, vt habetur apud Dioſcor. Significat etiam pannos arentes, muſcoſo villo canos, non in cortice modo, verum & in ramis certi arboris glandiferæ dependentes cubitali magnitudine, odoratos: quos aliter σπλάγχνον, σφάκον, βρύον, Latini penem appellãt.

Σφαγνὸν etiam & σφάκον à quibuſdam dici τὸ ἐλελίσφακον hoc eſt ſaluiam, Dioſcorid. author eſt.

Σφαῖρα θαλαττία eſt recrementum quoddam marix globoſum è ſpuma maris in littoribus & ſcopulis concreſcens, ſimile τῇ ἁλὸς ἄχνῃ, hoc eſt ſpumæ ſalis. Gaza apud Ariſtot. hiſtor. animal. lib. 9. ca. 14. pilam marinam interpretatur, quo loco ille deſcribit alcedones nidum marinę ſimilem pilę, & ijs quæ à flore maris haloſachne dicuntur. Meminit & Galenus τῆς σφαίρας θαλαττίας lib. 1. τῶν κατὰ τόπ. c. 2. deſcribens Critonis pharmaca conſeruandis augendiſque pilis idonea. vbi male Cornarius pro ſphæra ſiue pila, ſpongiam ſubſtituit.

» Σφαῖραν θαλαττίαν pulchre Nicol. deſcribit ſectione de vnguentis cap. 58. dicens: inuenitur in mari
» rotunda vt lana congeſta, nam ex maris ſpuma
» ad littora colliſa, & cuiuſdam herbæ minutiſſi-
» mis feſtucis ſeu pilis fit, quæ ad littus detruſæ ob
» motum ex fluctu collidente in gyrum & pilæ
» formam tranſeunt, vt in commentarijs de ſtir-
» pium hiſtoria docuit Fuſchius, vbi & picturam
» & vniuerſam eius hiſtoriam reperies: nonnulla
» etiam idem in lib. 1. de compoſ. medicam. de hac
» pila annotaunt.

Σφαιρίον. collyrij nomẽ, ſed multiplicis. Aliud Tryphonis, quod apud Galenum libro 4. τῶν κατὰ τόπ. habetur. Aliud Euelpidis apud Celſum lib. 6. c. 6. Eſt & emplaſtri nomen apud Aetium lib. 15. & Paulum libro 7. quo Paulus lib. 4. c. 11. vtitur ad ambuſta puſtulis, vt inquit, iam excitatis. Non eſt dubium à globoſa figura inditum nomen eſſe qua ſit efformatum.

Dicitur & ſimpliciter σφαιρίον orbiculos, globulus, pilula, vt σφαιρία τῶν κορύμβων acini corymborum: & σφαιρία τῆς κυπαρίσσου, globuli ſiue pilulæ cupreſſi.

Σφαιρίον. quoque naſi extremitas Ruffo dicitur quaſi ſit globulus.

Σφαιρῖτις ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ κυπάρισσος, cuius globuli ſiue pilulæ σφαιρία ſimpliciter Dioſcoridi dicuntur. Hermolaus putauit herbam eſſe quæ σφαιρῖτις dicatur ab Aetio, & cyclaminum poſſe intelligi, adductus, opinor, τῷ κύκλῳ καὶ τῷ σφαίρᾳ affinitate. Ruellius hæſitare ſe dicit. ſed Soranus apud Galenum libr. 1. τῶν κατὰ τόπους citatus ad alopeciæ curationem, cupreſſum interpretator his verbis: σφαιρίτιδος φύλλα τριψάμενα λεωτρίβει μετὰ ὄξους καὶ ἐπιτίθει. καλεῖται δὲ σφαιρῖτις ἡ τὰ σφαιρία φέρουσα κυπάρισσος. hoc eſt, ſphæritidis folia vſta contere cum aceto & impone. vocatur autem ſphæritis, ea quæ pilulas fert cupreſſus.

Σφαιρώματα. dicuntur à quibuſdam natium partes gibbæ & globorum inſtar prominentes, ſicut author quidam Græcus ἀνώνυμος declarat his verbis: λήγει δὲ ἡ ὀσφὺς εἰς τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. περὶ ἑκάτερα δὲ τούτου τὰ ἰσχία ἐστὶν· ἐφ' οἷς οἱ γλουτοὶ, διὰ τὸ ὀστᾶ εἶναι ὑποκείμενα μέγιστα· ὅθεν ὑπεστρώθη αὐτοῖς σώματα σαρκώδη, ὧν τὰ κυρτώματα ἐκ τοῦ στρογγύλα εἶναι, σφαιρώματα προσηγορεύθη. hoc eſt, deſinunt autem lumbi in os ſacrum cuius vtraque parte coxæ ſunt: his nates ſubiacent, eo quod oſſa ſubiecta ſint maxima. hinc carnoſa corpora ipſis ſubſtrata ſunt, quorum gibba inde quod rotunda ſint, Græcis σφαιρώματα appellantur.

Σφακελισμὸς, σφάκελος, ſeu σφακελεῖς. (ſynomina enim hæc ſunt) ſyderationem ſignificant: Quam autem ſit vox ambigua τοῦ σφακέλου docuit Galen. 2. de loc. affect. cap. 3. nonnullis enim (inquit) magnum dolorem ſignificat, alijs tãtum phlegmones exceſſum vt parti periculum corruptionis afferat quam nonnulli vocant gangrænam; quidam laborantis partis corruptionem ſphacelum nominari tradunt; alij conuulſionem; alij non conuulſionem ſimpliciter, ſed quæ in phlegmone neruoſorum corporum accidit; quidam non eam quæ iam ſit conuulſionem, ſed eam quæ ex phlegmones magnitudine expectatur; alij ſimpliciter vehementem tenſionem, alij putredinem: ex his quanta ſit vocis ambiguitas patet, idem Galen. ἐν γλώσσαις, σφάκελος (inquit) φθορὰ πᾶσα καθ' ὃν γίγνεται τρόπον, corruptio omnis quocumque modo fiat, vel in aphor. comment. φθορὰ τῆς οὐσίας ὅλης ἑκάστου τῶν σφακελιζόντων μορίων: corruptio totius ſubſtantiæ earum quæ ſyderantur partium. Ea autem corruptio interdum fit cum putredine, vt cum ab inflammatione gangræna σφακελὸς proprie appellatus; interdum extincto calore partis, exhauſtaque inſita humiditate, quale contingit oſſibus deciduis inopia alimenti; Sic enim vſurpator ab Hippocr. lib. de vulneribus capitis: & lib. de articulis, σφάκελον peculiariter dici in oſſibus idem teſtis eſt, & comment. in lib. 2. de fracturis part. 20. ſcribit Hippocratem σφακέλου nomine vti ſolere in oſſe quod tota ſua ſubſtantia viriatur, ita vt quod in carne eſt gangræna, hoc in oſſe proprie σφάκελος dicatur, quod videtur etiam dixiſſe Gal. lib. 6. meth. c. 5. vbi σφάκελον ait vocari oſſis cariem & totius oſſis ſubſtantiæ corruptelam & Gal. in Iſagoge c. 17. numerat σφάκελον inter oſſium affectus, & lib. 14. meth. oſſis cariem (inquit) quam σφάκελον dicunt; denique paſſim apud Galenum videbis de oſſe σφάκελον vſurpari, vt etiam libr. 5. de loc. affect. cap. 3. & ſane quidem in oſſibus aliquando contingit quid ſimile inflammationi & gangrænæ. Calor primum igneus concipitur, deinde ſequitur nigror & corruptela; Hippocr. in lib. de aere aquis & locis σφακέλους τοῦ ἐγκεφάλου, id eſt cerebri inflammationes appellauit quæ in corruptelam vertuntur, & in Coacis τοῦ ἐγκεφάλου σφακελισμὸν, cerebri ſyderationem ſiue corruptionem vocauit, vbi vox σφακελισμοῦ pro σφακέλου vſurpatur, ſicut enim multũ intereſt inter γαγγραινᾶν & γαγγραινοῦσθαι, quod illa perfectè abſolutaq; νέκρωσις

carnis ſignificet, hoc vero μελασμὸν ſiue nigredinem & inchoatam corruptionem; ſic inter σφάκελον & σφακελίζειν, ille enim oſſis carbunculationem, hoc vero alterationem qua itur ad alienationem denuntiat, ſic enim ſæpenumero rerum abſolutarũ verba & nomina pro inchoatis vſurpantur: σφακελισμὸν itaq; poſteriores medici appellant, cum inflammata pars oppreſſo calore & ſpiritu, vel vi peſtilentis materię corrupto extinguitur, & è gangræna in perfectam corruptionem trãſit: huius affectus multæ ſunt cauſæ quarum omnium effectus vnus, ablatio aut extinctio, aut ſuffocatio, aut corruptio caloris natiui quam ſequitur putrefactio quo modo differt à Maraſmo: Aufertur vero calor naturalis partis cum pars arctius aſtringitur in fracturis aut luxationibus ab imperito Chirurgo, extinguitur à frigore vehemẽti vt quibus hieme per niues iter facientibus pedes ſyderantur: Suffocatur affluxu copioſioris ſanguinis aut mali ſucci, corrumpitur ex vulnere & vlcere propter putrefactionẽ: Cæterum ab animalibus ad plantas tranſlata σφακελισμοῦ vox fuit ab Ariſtotele & Theophr. 5. de cauſ. plantar. cum ſcilicet ſqualore & inopia alimenti marceſcunt, & quidem ſolius radicis eſſe morbum ſcribit Gaza; vnde radicationem appellauere nonnulli ſed hoc minus bene: Eſt enim totius arboris morbus, qualem & ἀστροβολισμὸν eſſe tradit Theoph. Ariſtoteles ſect. 1. prob. 9. & 10. ſphaceliſmum inquit eſſe cerebri crudorem, quem facit ὑγρασία πολλὴ καὶ ψυχρά, id eſt madoṛ multus frigidus, affectum ſeu dolorem capitis à frigore, qui vulgo vocatur morfondure recte fortean appellaueris, vel cum alijs nonnullis Catum; eum autem ſphaceliſmum ſic deſcribit Hippoc. ſyderato cerebro dolor ab occipitio in ſpinalem medullã inuadit, ac tum frigus ad cor peruadit, vnaque ſudor cito cietur, effluitque ſanguis è naribus, nonnulli etiam vomunt, hic tribus diebus vitam finit; & paulo infra; Si quem (inquit) ſphacelus corripit, dolor anticam potiſſimum capitis partem occupat, intumeſcit, liueſcit, cum febre & crebro rigore, hunc ſecare oportet neque abradendo quieſcere, donec ventum ſit ad Diploidem: Qualis autem affectus ſit σφακελὸς & σφακελισμὸς ex origine vocis declarari poteſt: dicitur enim σφάκελος παρὰ τὸ σφάλλειν quaſi σφάζελος ſicut σφαγὴ à iugulando, eſt enim νέκρωσις mortificatio membri quæ eſt Gangrenæ non curandæ terminus, quo modo ſphacelus nullam curationem recipit ſed pars emortua mox recidenda eſt.

Σφάκελος. dicta ſic eſt à quibuſdam ſaluia agreſtis, breuiori ſcilicet & læuiori folio, quod ſaluia habet ſqualidius & ſcabrius. Vulgus ſaluiam francam appellat. vide ἐλελίσφακος.

Σφάκος, ἢ σφάγνος, ἢ βρύον, in Gallia, vt Plinius eſt author, naſcitur vuluis inſidentium vtilis, item genib. & feminum tumoribus, miſtus naſturcio, & aqua ſalſa tritus. Dioſc. ſaluiam quoque σφάκον & σφάγνον à nonnullis dici tradit.

Σφέκλη. fęx vini vſta. Sic quidem ſcribitur apud Paulum locis pluribus, vt l. 3. c. 29. & l. 4. c. 34. & lib. 7. c. 13. Apud Galen. lib. 1. ca. 8. τῶν κατὰ τόπ. legitur φέκλη, vt ex verbis Critonis apparet, quæ illic à Galeno recitantur hunc in modum, τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν, hoc eſt, fæcis vini vſtæ, quam Romani fæculam appellant. Apud Suidam quoque φέκλη ſeries alphabetica offert. Ex quibus apparet vocem eam Latinam eſſe, factam à fæcula, quaſi paruam fæcem dicas.

Vritur autem hæc fæx non raro: Signum vero legitimæ ac perfectæ vſtionis eſt ſi tota inalbeſcat, atque tum officinæ Tartarum vſtum & tartarum calcinatũ vocant, illa vehementer cauſticam ſiue vrentẽ, abſtergentem, epulnticã, aſtringentẽ, exedentẽ, & valde reſiccãtẽ vim Dioſcoride authore habet; inde medicamẽtis quæ adurunt vt Paulus ait illa admiſcetur, vrendum autem eſſe ea recenti tradit Dioſcor. quoniam celeriter euaneſcit, vſta ſiquidem vini fæx cito humida fit ac in liquorem reſoluitur, idcirco qui ea ſicca vti volet, vitreo aut vitreato vaſe diligenter obſtructo in calido ſiccoque loco repoſitam habeat oportet: Colliqueſcit vero & in liquorem reſoluitur, ſi ſacculo ex lino alicubi in cella ſubterranea frigida ſuſpendatur; appellant hunc liquorem officinæ oleum tartari: Cæterum etiã annotauit eruditiſſimus Turnebus in aduerſarijs φέκλαν, id eſt fæculam à medicis dici condimentum è fæce vini factum, acrimoniam habens atque ad appetitum excitandum.

Σφένδαμνος. Gaza acerem vertit apud Theophraſtum. Eſt autem arbor tiliæ non diſſimilis forma & magnitudine. radicibus paucis, ſublimibus, criſpis, materie venis longioribus fluctuante, molli & gracili. à Gallis erable dicitur.

Σφενδόνη apud Hippocr. lib. de articulis pro vinculi genere ſumitur quo bracchium de collo ſuſpenſum excipitur, quod media parte latum, capitibus vero ſit anguſtis vt teſtatur Gal. in exeg. hanc nominis & vinculi rationem quo membra continentur, Homeri quoque ætate vſurpatam teſtatur idem Poeta Iliad. v. in Helenæ manu vulnerata quam Agenor colligatam funda lanea è collo ſuſpendit: eſt & σφενδόνη ſiue funda faſciæ aut vinculi genus, vinciendo humero naſo & labris idoneum, lib. de faſcijs apud Galenum paulo ab hoc diuerſum. Porro vſurpatur etiam σφενδόνη libr. περὶ γυναικ. 2. & lib. de ſterilibus pro ſubligaculo & pudendorum integumento (φύλακα vocat Galenus) noſtratum mulierum calſonibus non abſimili: Libro vero περὶ ὀστέων φύσ. venarum ductum quemdam fundæ ſimilitudinem referentem ſignificat: Significat & Galeno πείστρεψιν, hoc eſt faſciam pedalem & quæ ſolet malleolis circumdari; dicitur & σφενδόνη libr. 2. quod in oculis eſt album, & alio quoque nomine λευκὸν, eſt vero omnium maxime proprie σφενδόνη funda qua lapides iaciuntur: vnde metaphora quadam fuit ad nonnulla ex commemoratis vox hæc traducta, etenim vt funda lapidem, ſic oculi album pupillam in ſe cõtinet.

Σφηνίσκος. linamentum in cunei formam conuolutum. Id autem maius fere eſt quo potiſſimum vtuntur chirurgi in ſeparandis ab inuicem durioribus corporibus. vide μοτὸς.

Σφηνοειδὲς ὀστοῦν. cuneiforme os. Ad quam partem pertineat. Galen. ſcribit fuiſſe apud veteres controuerſum, quod à nonnullis inter cranij, ab alijs inter genæ ſuperioris oſſa numeretur, quia inter vtrumque eſt medium: vicit tamen eorum opinio qui id cranio tribuunt. Eſt igitur vnum ex oſſibus cranij, quod in capitis baſi collocatum inter capitis & genæ ſuperioris oſſa, velut σφὴν, id eſt cuneus, adigitur atque immittitur. ſic dicitur à cunei forma, vel potius vſu, quod omnibus ſuis partibus cunei modo ſe inſinuet inter oſſa

capitis omnia, & prope omnia genæ ſuperuæ. Nam os occipitis λαμβδοειδὴς tangit atque ab eo diſtinguitur ſutura communi, deinde longo tractu attingit oſſa temporalia, & ſupra hæc angulum bregmatis. Deinde os frontis tangit in cauitate temporum & oculorum: vtriuſq. enim cauitatis partem efficit ſphenoides, illius maximam, huius circiter ſextam. Tangit præterea genæ ſuperioris os maximum capur tangentium, & medium ſitu ac magnitudine, qua parte ſui cauitatem oculi adiuuar, os vero omnium in gena hac maximum tangit, qua tendit ad palatum, & per ſuas apophyſes pterygodeis oſſa palati parua attingit: oſſa autē naſi & quæ duos dentes inciſorios continent, non tangit. Huius oſſis circumſcriptio tam pulchre à Galeno abſoluitur, vt nihil addendum putem, niſi quod id os habet apophyſes extra cranium quidem duas, quas ab alarum ſimilitudine πτερυγώδεις ſiue πτερυγοειδεῖς appellant, intra vero, treis κλινοειδεῖς vocatas, vnam poſticam, quæ ſuperiorem, duas anticas ad neruorum opticorum exortum, quæ inferiorem lecti partem repræſentant. Inter has apophyſes qua parte os profundius eſt & omnium tenuiſſimum, vel vnum eſt foramen medium, capiti aciculæ par, vel multa exigua viſu tamē & tactu perceptibilia, ceu in coronam ſita, per quæ pituita ex cerebri ventribus in choanam recepta, tranſmittitur in duos ſinus ſeu ſpecus maximos, his foraminibus ſubiectos, & inde in nares & palatum. Idem os etiam à Galeno ἄζυγες appellatur, hoc eſt in coniugatum, quia vnicum eſt non geminum, cum tamen non reliqua modo oſſa, ſed & cartilagines & muſculi & partes omnes geminæ exiſtant.

Σφιγγοντα φάρμακα. vide στυπτικά.

Σφιγκτὴρ. ſphincter. Muſculus eſt ani rotundus vltimam recti inteſtini oram ambiens. Hic adſtringit rectum inteſtinum, ne intempeſtiue excrementa effluant. Subſtantiam habet inter cutem & muſculum mediam, cuiuſmodi eſt labiorum pars vltima. vide ἕδρα.

Σφοδρὸς σφυγμὸς. vehemens pulſus. Qui diaſtole ſua medici tactum euertit: ſeu, qui violenter impellit, & cum renixu quodam pulſat. Huic oppoſitus, ἀμυδρὸς, hoc eſt languidus, dicitur. Sumpta autem eſt hæc tota differentia à diaſtole, ſiue à qualitate occurſus & ictus arteriæ, ſiue à tono & vigore arteriæ in feriendo & diſtendendo. Eſt autem vehemēs pulſus vnus & ſimplex, non compoſitus, tametſi vulgo τῆς σφοδρότητος nomen actioni validæ ſimul & citatæ tribuatur, vt ſcribit Galenus: cui ſi liceret nomina rebus propria inſtituere, ingenue profitetur ſe pulſum hunc non σφοδρὸν, ſed ἰσχυρὸν, aut εὔρωστον, aut ἐρρωμένον. aut βίαιον, aut ἀντιβατικὸν, ſiue ἀνατρεπτικὸν τῆς ἁφῆς vocaturum, σφοδρὸν autem eum qui ex hac ipſa differentia, & celeritate conſtaret. Quia tamen maxima pars medicorum vehementiæ nomen vſurpat pro vna hac ſimplici differētia, non exiſtimauit ſibi mutandum eſſe nomen, ſed pariter cum illis vehementem pulſum appellat qui tanta contētione, tantoque cum renixu pulſat, vt tangentis digitum ſubuertat, & loco quodammodo moueat. Ac quamuis inter vehementem & languidum medius quidam pulſus & mediocris, vt & in alijs pulſuum differentijs intercedat, ipſumque vehementis nomen exceſſum quendam ſignificare videatur, vehemens tamen pulſus, ſi modo non facile ab externis cauſis mutetur, naturalis & moderatus à Galeno perhibetur, ſicut præter naturam ab eodem languidus ſtatuitur, qui à tactu euertitur, atque etiam amborum medius, qui nec tactum euertit, nec ab eo etiam euertitur. Neque enim ita ſe habet in hac pulſuum differentia, vti & in reliquis, in quibus quod mediocre eſt, ſecundum naturam eſt. Cum enim pulſus vehementis cauſa ſit facultatis pulſificæ robur, eamque expediat homini quam robuſtiſſimam eſſe, damnari non poteſt pulſus vehementia, maxime ſi congenita eſt & naturalis, atque non facile ab externis cauſis mutetur. Quæ enim facile mutatur, congenita non eſt, ſed non aliter quam magnitudo & celeritas vſu vrgente inducitur. vt ira, exercitatione, vini potu, eodemque deficiente elangueſcit. Sed de hoc præſtat legere Galeni ſcripta libr. 1. de cauſis pulſuum.

Σφοδρότης νόσου. vide μέγεθος νόσου.

Σφονδύλιον. folia quadam tenus platani & panacis habet, caules fœniculaceos, cubitali altitudine aut amplius aſſurgentes, in quorum cacumine ſemen duplex, ſeſeli ſimile, ſed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut palleotes: radix raphani, candida. Naſcitur in paluſtribus & aquoſis. facultatem habet diſſecantem.

Σφονδυλιώνα. ſpinalem medullam Homerus appellauit.

Σφόνδυλος. Attice pro σπόνδυλος. vide σπόνδυλος.

Σφραγὶς. nomen eſt trochiſci authore Polyida, cuius deſcriptio eſt apud Paulum l. 7. c. 12. & apud Aetium lib. 9. c. 49.

Eſt & σφραγὶς apud Celſum nomen paſtilli quem Polybus confecit ad glutinanda vulnera, cuius deſcriptionem habet lib. 5. c. 20.

Eſt & σφραγὶς Neapolitæ & Paccij apud Galen. lib. 4. τῶν κτ' τόπ. Ea quibus apparet commune hoc nomen multorum medicamentorum fuiſſe.

Habetur & apud Gal. l. 5. κτ' γέν cap. 11. & 12. σφραγὶς Polyidæ, & alia τροχίσκοι dicta: Nomen etiā eſt confectionis ad ſedandum dolorem, ſiccandam fluxionem, tormina & tuſſim quæ deſcribitur à Gal. 7. κτ' τόπ. c. 5. item alterius ad hæmoptoicos ibidem, mandragora conſtans, item collyrij cuiuſdam apud Gal. 4. κτ' τόπ.

Σφραγὶς αἰγὸς ἡ

Σφραγὶς λημνία. idem quod ἡ λημνία γῆ. de qua ſuo loco.

Σφριγᾶν Hipp. in lib. περὶ γυναικ. Turgere eſt atque tum præſertim vbi mammæ lacte turgeſcunt atque leui diſtenſione nubiles annos adeſſe teſtantur, quod eſt pubertatis in virginibus indicium, ſicut σπαργᾶν Hippocrati & Ariſtoteli de teſtibus dictum, quando tumentes & inflati cum vocis mutatione pubertatem in maribus adeſſe declarant, ex illo ſignificato σφριγᾶν pro laſciuire ponitur, & apud Gregor. σφριγῶντα ὄμματα Budæus eſſe ait elatos oculos & libidinoſos: σφριγᾶν quoque dicitur qui eſt corpore bene habito vt qui in flore ſunt ætatis, ideoque ſæpe de iuuenibus vſurpatur, ſic Herodian. l. 3. dixit νεανίας σφριγῶντας adoleſcentes adhuc in ipſo ætatis feruore: Budæus vertit, iuuenes ætate florentiſſima & feruidos & corpore valentes: eſt & Heſychio σφριγᾶν εὐσωματεῖν, eſſe bene curata cute, vel corpore bene habito.

Σφυγμὼ. ſic veteres vocarunt σφυγμὸν ἄτακτον. hoc eſt pulſum inordinatum & incompoſitum, vt annotat Galenus in lib. de pulſibus.

Σφυγμὸς. pulſus. Primum quidem nomen hoc veteres adhibuerunt deſignandis motibus dolorificis, quos partes experiuntur inflammatione laborantes, præterea palpitationibus, & concitato vehementiqoe motu arteriarum. quomodo Hippocrates etiam vſurpauit ſect. 4. lib. περὶ διαίτης ὀξέων, ſicut Galen. eo loco annotauit. Poſtea vero à medicis accuratius diſtingui cœpit, vt nō modo de motibos illis præter naturam diceretur, ſed de eo maxime qui ſecundum naturam in corde, & arterijs fieri animaduertitur, cuius naturam Hippocrates vel non callebat, vel vt fallacem neglexit. Verum eius poſteri diligentiſſime in eius cognitione verſati ſunt, vt vix aliud ſit in arte medica maiore ſtudio explicatum. Eſt autem motus cordis & arteriarum dilatatione contractioneque factus. Hic vitam moderatur, vt qui vel non aliud ſit quam vita, aut cauſæ certe rationem obtineat per quam vita eſt, aut ſine qua eſſe non poteſt. Neque enim aliud vita videtur eſſe quam actio quædam ſioe motus actiuus. Cum autem motus plurea ſint in omnibua vita præditis, is merito præſtantiſſimos eſt, & in eo maxime vitam poſitam eſſe cenſendum qui perpetuus ſit, & à quo cæteri omnes dependent. Eioſmodi cordis motus eſt, cum reliquæ partes interdum ferientur, eo perſeuerante, nec vnqusm, ſtante quidem vita, muneris ſui vacationem habente. Nec vero cor ſibi tantum motum illum ciet, ſed corpori etiā vniuerſo, quod ita ſingulis partibus, quantum quæque meretur, calorem natiuū euius opifex eſt, impertiat. Conſtat autem motus is duobus motibus inter ſe contrarijs, quorum vnus cor & eius arteriam à medio quoquoverſum diſtendit, & loco mouet, alter diſtentum rorſus contrahit, & in locum priorem reducit. Illum διαστολὴν, hunc συστολὴν Græci veteres dixerunt. Hi quia contrarij ſunt, neceſſe eſt inter eos media quies intercedat, eaque gemina, vna quæ diaſtolen, altera quę ſyſtolen excipiat. Ab his differētiæ plurimæ pulſuum oriuntur. Cum enim certis quibuſdam numeris ea in edendo pulſu ſibi inuicem ſuccedere opotteat, ſi in aliqoo peccetur, pulſum protinus varium fieri neceſſe eſt. Numeros appello non rhythmum modo, ſed etiam velocitatē, magnitudinem, frequentiam, vehementiam, aliaque eiuſmodi ex qoibus pulſuom differentię ſumuntur, quas poſteriore tabula deſcripſimus, quarū aliæ ab ipſa diaſtole, aliæ vero à ſyſtole, nonnullę à media quiete, qoædam ab ipſa arteria, plurimę ab ipſa facultate aut vſu ſumuntur. Cum enim variæ mutandorum pulſuum cauſæ ſint, aliæ externæ, vt hyems, æſtas, calor, frigus, animiq; paſſiones: aliæ internæ, vt homorū copia, craſſities, acrimonia, & alia id genos: præcipuæ tamen ſunt quas continentes appellant, ipſa ſcilicet facultas vitalis & pulſifica in corde poſita, deinde vſus propter quem pulſus fiunt, qui nihil aliud eſt niſi caloris natiui conſeruatio, cum per diaſtolas refrigerando, & per ſyſtolas purgando, poſtremo inſtrumentom quo pulſus fiunt, quas proxima tabula ante oculos propoſuimus.

CAVSÆ pulſum mutantes.

- 1. Externæ: vt hyems, æſtas, frigus, calor & quæcunque extra corpus poſitæ ipſum alterant calore & frigore, vt aer, cibus, potus, motus, quies, balneum, affectus animi.
- 2. Internæ: humorum copia, craſſities, ſætor, acrimonia, & ſi quid id genus in corpora continentur. Hæ ambæ etiam cauſæ alterationis pulſuum dicuntur, quia vt pulſus mutentur cauſæ ſunt, mutata prius per eas cauſa aliqua cōnexa. Non autem ſunt cauſæ generationis pulſuum, ſeu vt pulſus fiant, id quod cauſæ continentes ſunt.
- 3. Continentes ſeu coniunctæ & propinquæ & cohærentes.
  - Facultas vitalis, cuius eſſentia eſt in commodo corporis cordis temperamento poſita, a qua pulſus fit.
    - Robuſtas, cuius cauſæ ſunt temperiem corporis cordis propriam ſeruantes, aut corrigentes malam.
      - Internæ
        - 1. Humiditas ſemicrudi qui iam coquatur excretio Paulus ſeu cum Galeno lib. 1. præſagiorum pulſ.
        - 2. Naturæ ad criſim impetus, niſi id ſit in eodem genere, ſcilicet humorum coctione. Criſis enim perfecta non fit, niſi concoctis humoribus a natura.
        - 3. Ira.
      - Externæ
        - Vinum. Cibus. Exercitatio. } Vel horum contraria, qualitate, quantitate, tempore poſtulante ea habitæ.
        - Cætera cordis & arteriarum intemperiem corrigentia, vt potus, cibus, medicamenta, balneum.
    - Mediocris, cuius cauſæ ſunt alterutræ remiſſæ, vel ambæ, ſed æquipollentes, vel primæ, quibus mox ſuccedunt vltimæ.
      - Inedia, quæ per accidens vacuat.
      - Vacuationes immodicæ per aluum, vrinas, vterum, hæmorrhoidas, ſudorem, vomitū, fluorē ſanguinis è naribus, aut ſectam venam aut alia vacuantia remedia.
    - Imbecillus, cuius cauſæ ſunt
      - Facultatē diſſoluentia. Gal. in fine lib. 1. præſag. ex pulſibus, & Paulus.
        - Triſtitia, curæ, dolores maxime ſyncoptici.
        - Quæcunque cordis & arteriarum intemperiem faciunt, ſiue in corpore ſint, vt in humoribus vel partibus ſolidis, ſiue foris aduenīant.
        - Quæ facultatem vitalem deprimunt, calfaciendo, refrigerando, humectando, ſiccando, degerendo. 1 præſag.
      - ſiue facultatem (Gal. in Iſagoge de pulſibus.
        - Diſſoluentia & diſſipantia
          - Inedia & alimenti penuria.
          - Omnis immodica vacuatio.
          - Affectus animi vehementes.
          - Dolor vehemēs aut diuturnus, aut partis principis
          - Morbi maligni, acuti, magni, & vehementes & diuturni
        - Deprimentia & degrauantia
          - Per ſe, vt materiæ affluētia & copia humorū ſupra vires & facultatem
          - Per aliud, ſcilicet arteriæ affectus, vt obſtruentes eam vel prementes.
            - Inflammationes. Scirrhos. Tumores alios. Abceſſus. Corruptiones alias.
  - Vſus propter quem pulſus fiūt, primus & maximus eſt caloris natiui in toto corpore tutela per diaſtolas refrigerati, per ſyſtolas purgati à fuliginoſis excrementis.
    - Vrgēs, i. caloris adustio ſeu calor in corde & reliquo corpore auctus, aut magna ſpiritus animalis conſumptio motu, vigilijs, curis, &c. facta.
      - A cauſis
        - Naturalibus, vt
          - Temperamento calidiore.
          - Ætate, vt puerili, florida.
          - Aeris ſtatu calidiore, vt æſtate, ſub zona torrida flante Auſtro.
        - Nō naturalib. vt
          - Aere nos ambiente. Balneo. Cibo, potu, medicamento. Exercitatione. } Calidiore.
        - Præter naturam, vt
          - Intemperie calida
          - Humorum putredine.
          - Ira & ſimilibus Paulus.
      - Siue à
        - Motu corporis aut animi.
        - Putredine.
        - Suppreſſione calidi effluuij.
        - Contactu alterius caloris, vt ignei, ſolaris.
        - Mixtione calidæ ſubſtantiæ, vt vini, cibi, medicamenti. Gal lib. 1. de febr. cap 4 & lib de cauſis morborum.
    - Mediocris.
    - Deficiens i. caloris refrigeratio ſeu calor in corde & corpore reliquo minutus aut parua ſpiritus animalis conſumptio.
      - A cauſis
        - Naturalibus, vt temperamento frigidiore, &c.
        - Non naturalibus, vt aere nos ambiente frigidiore.
        - Præter naturam, vt intēperie frigida, ſuccis frigidis, metu Tot enim genere ſunt cauſæ refrigerātes calorem, quot calefacientes, ſed contrariæ.
      - Siue ab
        - Aere externo corpori occurrente vel inſpirato, vel frigidiore
        - Aqua affuſa vel pota immodice.
        - Cibo pituitoſo.
        - Balneo, medicamento corpori inuncto vel deuorato.
        - Metu, quiete & otio diuturnis.
        - Humoribus frigidis in corpore contentis prius quietis nunc commotis Galen. l. 1. præſ. pulſuum, & lib. de cauſ. morb.
  - Inſtrumētum per quod fiunt pulſus, vt arteria.
    - Mollis ab his quæ ſunt
      - Secundum naturam, vt
        - Cibo humido.
        - Balneis frequentioribus.
        - Somnis multis.
        - Vita molli & delicata, & voluptatibus & otijs, &c.
      - Præter naturam, vt
        - Comate, ſcilicet ſomnolento.
        - Lethargo & omni immodica humiditate, qualis eſt in hydrope ſeu leucophlegmaſia, ſeu anaſarca & hypoſarca. Gal l. 1. præſ. pulſuum & 4. de cauſis pulſuum hydrop. & a præſag pulſuum.
    - Mediocris.
    - Dura.
      - Siccitate à febribus ardentibus male productis à torrido marcore, & à certis quartanæ & melancholiæ generibus.
      - Conſtrictione à frigore, vt ex pomorum eſu, aquæ potu, balneis frigidis & breuiter omnibus quæ pituitam frigidam aut ſuccum vitreum gignunt.
      - Tenſione.
        - Affectibus conuulſentibus.
        - Magnis inflammationibus præſertim viſcerum, vt hepatis & lienis.
      - Conſtrictione & tenſione ſimul, vt in ſcirrhis præſertim hepatis & lienis. Gal. 1 præſag pulſuum & 2. vbi inter cauſas pulſus duri validam conuulſionem recenſet, vt Paulus. Et lib de cauſis morborum.

Σφυρὰ malleoli. Sunt duæ oſſiũ epiphyſes in extrema tibia prominentes & gibboſæ. non ſunt autẽ hæ vnius oſſis epiphyſes, ſed duorum quibus tota tibia conflata eſt, ſcilicet ἡ κνήμης καὶ ἡ περόνης, hoc eſt tibiæ & ſuræ. Siquidẽ ἡ κνήμη inferiori in parte interius protuberat, ἡ περόνη vero exterius. Itaque non ſunt aliud malleoli quam fines κνήμης καὶ περόνης, hoc eſt tibiæ & ſuræ, inferni, qua vtrimque excarnes ſunt & gibbi extraque prominent. Proinde errant, vt ait Galenus, qui eos ἀστραγάλους, id eſt talos, nominant, qui error ante Galeni tempora exortus, ad nos vſque dimanauit, multis etiam doctis viris σφυρὰ talos vertentibus, cum malleolos dicere debuerint. Neque enim hæ apophyſes aſtragalum conſtituunt, ſed ſub his aſtragalus latet, tactui & oculis ob ligamenta & tendones nequaquam conſpicuus.

Quare minus mirandum eſt de Latinis ſcriptoribus quod malleolos talos dixerint, aut propter vicinum partium ſitum vocabula confundentes, aut Græcos in hoc imitantes, ſic dixit Horat. Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte, & rurſus, ad talos vſque ſtola demiſſa, & Tullius purpura ad talos vſque demiſſa, & Plinius. ſæpe & recentiores pleriqque omnes qui cum Græcos & Latinos veteres in hoc ſequantur, ſi non hinc laudem, certe veniam, minime vero reprehenſionem merentur.

Σφυρῖτις φλέψ. malleoli vena. Hæc ad inguinis glandulas nata, per internum cruris, genu, tibiæ, inter cutim & membranam carnoſam deſcendit ad malleolum externum. & in pedis ſuperni cutim varie abſumitur. vulgus ſaphenam vocat.

Σχάζειν, ἢ σχᾶν. ſecare venam, aut ſcarificare cutem ſignificat Galen. 13. & 14. meth. σχᾶν etiam ἀντὶ τοῦ χάζειν dicitur quo vtitur Hippocr.

Σχάσαι. tria ſignificat vt Galen. ſcripſit ἐν γλώσσαις quippe vel ſcarificare ſignificat, vel excernere, vel laxare. Primum fit ſcalpello; alterum ſpontaneo naturæ motu, vel medicamento. Tertium cataplaſmatis, fomentis, lito & cæteris. Male Cornar. ſect. 5. lib. 2. Epid. σχάσαι de venæ ſectione intellexit cum fuerit de ſcarificatione intelligendum, vbi proponit Hippocrat. remedium conuulſionis digitorum.

Σχάσματα, exponit Erotian. ἀποσπάσματα, τὰ ἐκ πληγῆς περὶ τὸ γένειον γενόμενα καὶ οἷον στρεβλώματα. Auulſa ſiue auulſiones, à vulnere circa mentum factas & loxationes ſeu diſtorſiones.

Σχαστηρίαι. ſunt lina ſimplicia, quod relaxent ſic dicta. quæ temere non adijciuntur, ſed vt, vbi quæ arctata ſunt, remittere volumus, per lina id præſtemus, & non per capita. Author Oribaſius li. de laqueis. Verum Galen. aliter interpretatur lib. de artic. comment. 2. vbi dicit ſignificare ex naturali ſtatu in alterum tranſmutari, atque id repente. Venit ἀπὸ τοῦ χάζω ſiue χάζεσθαι, quod ſignificat apud Hippocr. ἀθρόως ἐκ τῆς κατὰ φύσιν διαίτης εἰς ἑτέραν μεθίστασθαι, hoc eſt repente ex naturali ſtatu in alium transferri, vt explicat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Σχεδία. ſic quibuſdam locis Hippocr. appellauit organum ſuum ad luxata omnia reſtituenda idoneum, quod tamen multis locis idem ξύλον vocat, recentiores βάθρον, hoc eſt ſcamnum dixerunt, de quo vide ſuo loco.

Σχελὶς. ſic dicitur ab Hippocr. ἡ ἄγχουσα, vt annotat Galen.

Σχέσις. eſt affectio dubia, hoc eſt, quæ facile & inducitur & depellitur. Hinc Ariſtot. διάθεσιν appellauit, τῇ ἕξει oppoſitam. Ab ea ſcores quæ facile diſcutiuntur σχετικὰς & ἐν σχέσει: quæ ægre, ἑκτικὰς & ἐν ἕξει appellant.

Significat & σχέσις apud Hippocr. ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, αὐτοῦ τοῦ σώματος τὴν κατάστασιν, hoc eſt, ipſius corporis habitudinem, ſecundum quam aliquis carnoſus vel gracilis, duro vel molli, raro vel denſo corpore dicitur, vt Galen. comment. 1. annotauit, quam tamen corporis conſtitutionem idem etiam Hippocrat. ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἕξιν appellauit, vt Galenus in comment. explicauit.

Σχιδακηδὸν κάταγμα. eſt fracturæ oſſis differentia, in qua non omnino ſeparantur à ſe partes fracti oſſis, ſed veluti per rectitudinem finduntur. vide κάταγμα.

Σχιλλητικὸς οἶνος. vinum ſcylliticum, vide οἶνος vbi vinorum inſigniores differentiæ explicantur.

Σχινέλαιον. lentiſcinum oleum: Dioſcor. lib. 1. c. 51. vocat σχίνινον ἔλαιον.

Σχινίδες. vide mox σχοινίδες.

Σχῖνος. lentiſcus, omnibus ille dentium affectionibus vtilis eſt, ideoque ex lentiſco dentifricia fieri conſueuêre & lentiſcalia, id eſt, cuſpides quædam purgandis dentibus accommodatæ. Vide Martialis in Apophoretis.

Lentiſcum melius, ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit, dentes penna leuare poteſt.

Sed & olim molles ac delicatuli, ceu quibus eſſet frequenter in ore dentiſcalpium contumeliæ loco σχινοτρῶγες ſeu σχινοτρῶκται, quaſi lentiſci arroſores appellabantur.

Σχίσμα. peculiariter ſic dicitur fiſſura ſeu rima naturalium in muliere, teſte Polluce lib. 2. & Ruffo.

Σχιστὴ, aliquando abſolute dicitur, & alumen intelligitur, quod priuatim eo nomine appellatur, de quo vide στυπτηρία.

Σχιστὸν γάλα. ſciſſile lac, vide in dictione γάλα vbi lactis differentiæ & præparationes exponuntur.

Σχιστὸς λίθος. lapis eſt affinis hæmatitæ, & ex eadem materia concretus. probatur maxime croceus, friabilis, ſuapte natura fiſſilis, concremento & alterno cohærentium venarum diſcurſu pectinum modo, ammoniaco ſali ſimilis. Sic dicitur vel quod findi facile poſſit, vel, quod quodammodo fiſſus eſſe videatur.

Σχιστὸν οἶον, vide οἶον.

Σχοινίδες. lentiſci baccæ, apud Hippocratem: perperam pro σχινίδες. σχῖνος enim lentiſcus eſt: σχοῖνος vero iuncus.

Σχοῖνος. iuncus, duo ſunt huius genera. vnum læuis nominati, alterum acuti qui in mucronem faſtigiatur. Cuius etiam duo aſſignantur genera: vnum ſterile: reliquum fert ſemen nigrum, rotundum, & craſſiore conſtat calamo, carnoſiorque. Tertius eſt iuncus, qui vocatur ὁλόσχοινος, prioribus carnoſior, aſperiorque. is ſimilem ſupradicto fructum in cacumine parit. Apud Dioſcor. & Aetium σχῖνος legitur: apud Galenum & Paulum vtrumque.

Σχοῖνος ἀρωματικός. iuncus odoratus, teres eſt, ſcapo exili rubente, flore copioſo, odorem roſæ in confricando emittens, fragmentis in purpuram vergentibus. Legitur quam recentiſſimus, mordacitatis vinoſæ ad linguam, fractu roſaceum ſpirans odorem, rubentibus fragmentis. Pharmacopolæ ſquinanthum vocant.

Hippocr. σχοῖνον εὔοσμον ſuauem iuncum vocauit vt docet Galen. in exeg. officiuæ ſquinanthum, quamuis florem iunci odorati veteribus dici placuit, vulgus paſtum camelorum, ne tamen ſchœni nuncnclatura pariat errorem, cum alterius iunci meminerunt quam odorati, adiectione aliqua diſcriminant, Scribonius ſchœni vocabulum retinuit.

Σχοινόστροφον dicitur à quibuſdam ἡ καταβαλλομένη, ſicut habetur apud Dioſcorid. à texendis ex ea funibus.

Σώζουσα. ſic dicta fuit à quibuſdam ἡ ἀρτεμισία, vt author eſt Dioſcorides. nec dubium eſt quin à præſenti remedio quod mulieribus in partu exhibet, hoc nomine donata ſit.

Σωλὴν. canalis. Eſt inſtrumentum chirurgicum rotundum, oblongum, cauum, in quod crus aut femur fractum conijcitur & continetur. Simile quidem eſt gloſſocomo, ſed figura differt, vt ſcribit Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν, quo loco Hippocr. de eius vſu multa diſſerit. Exterius rotundus eſt, interius cauus, perinde atque canalis fictilis, per quem aqua confluit in vijs lapide ſtratis. quo fit vt totum membrum cui aptatur, circulo comprehendat. Is autem canalis chirurgicus ab inferiori parte foramina habet, per quæ, ſi quis humor exceſſerit, deſcendat, & à planta moram, quæ ſimul & ſuſtineat eam & delabi non patiatur, & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femurque vt collocatum eſt, detineat, ſicut Corn. Celſus lib. 8. c. 10. deſcripſit.

Quinetiam ad canalis fictilis ſimilitudinem σωλὴν ab anatomicis dicitur medium foramẽ quo omnes ceruicis vertebræ peruiæ ſunt, & ſpinæ medulla à cerebro deſcendit: id quod alio quoque nomine ἱερὰ σῦριγξ vocatur, quaſi ſacram fiſtulam dicas aut magnam.

Σωματομαχεῖν. fuit quoddam exercitationis genus, apud veteres in quo qui ſe exercerent, iungebantur, & toto corpore certabant, ſed nudi ac ſine complexu. Erat autem pancratij ſpecies, atque illa ad craſſiores homines efficiendos mirifice conferebat, vide ſupra σωμασκία.

Σωματοποιεῖν. vox apud Hippocrat. quæ idem ſonat quod corporis curam ſuſcipere.

Σωματώσεις, ἐκκρίσεις τοῦ ὑδατώδους. ut docet Theophr. lib. 6. de cauſ. plant. & τὰ σωματωθέντα ea quæ excretione eius quod aqueum inerat corpora ſunt facta, propterea que mere aqueis opponuntur.

Σῶρυ. eſt medicamentum metallicum odore tetro, colore nigro, in ijſdem metallis, in quibus miſy & chalcitis, proueniens Scripto prodidit Gal. ſe in Cypri metallis inſtratas ſibi mutuo ſuteos, chalcitidis & miſyos laminas vidiſſe, ſed infimũ quidem ſory, ſummum miſy, in medio chalcitidem fuiſſe. Simul enim hæc tria reperiuntur, quod magna ſit inter ea ſubſtantiarum cognatio, adeo vt certis temporũ ſpatijs ſory in chalcitidem, chalcitis in miſy tranſeat, à natura perfectius excoctum. Sunt enim hæc tria eiuſdem generis, ſolaque partium tenuitate & craſſitie differunt. Craſſiſſimarum enim partium eſt ſory, tenuiſſimarum miſy, medium locum chalcitis obtinet. Sed præterea in odore & colore inter ea annotata differentia eſt, quod ſory fere nigrũ ſit, miſy aureo colore, chalcitis æreo, quodque ſory tam tetrum vibret odorem, vt mox olfacienti moueat nauſeam. Habetur διὰ σώρεως emplaſtrum apud Aetium libr. 14. c. 44. admirandum in curatione malignorum vlcerum. Apud Aetium & Paulum σῶρι ſcriptum eſt.

Σώσανδρον. dictum fuiſſe à quibuſdam τὸ δελφίνιον Dioſcorides author eſt.

Σώτειρα. ſeruatrix. nomen antidoti, cuius deſcriptio habetur apud Paulum. lib. 7. c. 11.

Σωφρονιστῆρες. genuini dentes qui omnium nouiſſimi naſcuntur, ſed vt plurimum quidem ab anno decimo octauo ad vigeſimum ſeatum. Viſi aliquando ſunt etiam octogeſimo naſci. Hi vtrobique ſingulares penitiſſima oris parte naſci ſolent, ideoque ita nominantur, vt ſcribit Rufus, quod naſcantur cum homo σωφρονεῖν, hoc eſt ſapere, incipit. Sunt autem è genere dentium molarium. vide ὀδόντες.

De his ſic Plin. iam vero, inquit, quibuſdam mulieribus anno etiam 80. maxillares illi nouiſſimi non ſine dolore exierunt, viris quoq; idem accidiſſe accepimus, quod certe ijs contingit quibus in iuuentute ipſi geminí nati non fuerint, ſed quibus in iuuentute decidere, in ſenecta & noa renaſci certum eſt.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. T.

Ταγγαί. antiqua vox & Hippocrati parum vſitata, qualis φύρμα & γογγρῶναι. Strumas autẽ quibuſdam, alijs tumores putreſcentes ſignificant; Hippoc. 2. Epidem. pro quibuſdam tumoribus vſurpaſſe videtur qui ſua putredine in cutem erumpunt.

Ταγγὸν ἔλαιον. oleum rancidum, ex vetuſtis & rancidis nucibus expreſſum, quæ κάρυα ταγγὰ & ἐλαιηρὰ dicuntur. Quod quomodo paretur Conſtantinus Cæſar docet lib. 9. c. 22.

Ταγγὸς. rancor Paulo Ægin. dicitur.

Ταγηνῖται. Atticis dicebantur placentæ ex triticea farina paratæ quæ Aſianis τηγανῖται, vide τηγανῖται.

Ταινίαι. tæniæ. lumbricorum ſpecies qui etiam πλατεῖαι & κειρίαι dicuntur. ſic dicti ſunt quod inſtar faſciarum ſint longi & lati. male apud Plinium tineæ pro tæniæ ſcriptum eſt, quem errorem non animaduertens Gaza apud Ariſtot. lib. 5. de hiſtor. animal. 5. ἑλμινθας tineas reddidit. vide ἑλμινθες.

Τάκερὸς. ἐ. ὁ de carnibus & alijs cibis dicitur, maceratione & coctione ita emollitis vt in ore quaſi liqueſcere & diffluere videantur vt apud Gal. ad Glaucon. lib. 1.

Ταχύπνοια. ſpiratio celer & velox, quam eſſe ſymptoma catalepticis contingens ait Cæl. Aurel. lib. 2. τῶν χρον. c. 5.

Ταλαιπωρίαι. labores ſunt qui fiunt per immodicos motus Galen. comment. 2. in libr. Hippocr. de nat. humana.

Ταλάσπιον. dicitur à quibuſdam herba quam medici polygonion, Macedones ὀστεόκολλον, vulgus ſymphyton appellant, quod diſſectas carnes tradant coaleſcere ſi coquatur vna.

Ταμαρικὴ. tamarice. ſic dicitur à nonnullis ἡ μυρίκη.

Ταμισος. coagulum. quod alio nomine dicitur πυτία. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τάραξις. oculi perturbatio Morbus eſt oculi quem Paulus lib. 3. c. 22. definit eſſe humiditatem & caliditatem oculi cum rubore præter naturam, non à corpore, ſed ab aliqua cauſa externa inductam, vt ſole, fumo, puluere, oleo, ideoque facilime ſanari, depulſa ſcilicet cauſa. Galenus comment. 5. in librum ſextum τῶν ἐπιδημιῶν ſcribit τὴν τάραξιν in oculis phlegmones quoddam initium eſſe. Paulus vero eo ſolo ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας differre prodidit, quod ἡ τάραξις à manifeſta tantum cauſa fiat, illa vero non à manifeſta modo, verumetiam ab interna, adeo vt ad quintum vſque diem nonnunquam perſeueret.

Ταράττειν. turbare, vehementius commouere vt apud Hippocr. ταράττειν τὴν κοιλίαν, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. neque enim eo verbo aliquid moderate, ſed ſupra modum fieri intelligitur, vt Galen. comment. 3. explicauit.

Ταραχὴ. in vniuerſum offenſio quędã eſt tum in corpore, tum in ventre, tum in mente. Atque inde apud Hippocr. in prorrhet. οἱ ἀλόγως ταρασσόμενοι vt comment. 1. Galen. annotauit, id eſt qui præter rationem turbatur, quod offenſa leniter mẽte fieri conſueuit, aucta enim offenſa non iam ταραχώδεις ſimpliciter, ſed παραφρονοῦντες dicuntur ait ibidem Galen. quod contingit agitata bile, ſurſumq; appetente, ſedemque animæ principis occupante: hinc & ἀγρυπνία ταραχώδης vigilia turbulenta, propria phreniticorum, cũ per viſiones vel exclamant, vel exiliunt, & vix domeſticos agnoſcunt vt Galen. annotauit comment. 1. prorrhet. 1. aphor. 6. Et ταραχώδης κοιλία loquutio frequens apud Hippocr. quando ſcilicet cum tumultu & moleſtia alui excitantur ad excretionem: Celſus lib. 2. c. 8. vertit reſolutum ventrem, & in Coacis dicuntur ventres dolentes ſine turbatione qui dolent, ſed nihil effundunt. Sed & ταραχὴ dicitur aphor. 2. lib. 1. ventris deiectio ſeu purgatio per aluum & ταραχώδεα οὖρα ſect. 2. prorrhet. Dicuntur Galen. interprete μετὰ δήξεως καὶ πόνου διεξιόντα, hoc eſt, vrinas cum morſu & dolore exeuntes.

Τάειχος. ſalſamentum. proprie quidem dicitur caro piſcium ſale condita & exiccata, ac præſertim eorum ceruices & ventres, cæteræque partes pinguiores, vt ſcribit Oribaſius lib. 2. Reliquæ enim partes minus pingues μελάνδρυα vocantur, non autem τάειχος. Vt autem differẽtes ſunt piſces, ita ſunt ſalſamentorum variæ differentiæ & facultates. Qui enim ſunt natura minimum excrementitij, ſiue molli carne præditi ſint, vt omnes ſaxatiles, ſiue dura, vt mulli, inepti ſunt ad ſalſamenta. Qui vero excrementoſi ſunt, hoc eſt, qui ſuccum in ſe continent pituitoſum, ſi ſale aſſeruentur, τάειχος fient præſtantiſſimum, atque eo quidem magis quo ille fuerit craſſior & copioſior. Sardica ſalſamenta (Sardas hodie vocant) maxime commendat Galenus, deinde coracinos, pelamidas, & quæ ſexitana vocabantur. Alij ὡραῖα, quæ & κύβια dicuntur, laudarũt. Ea fiebant ex pelamide minore, & ab his θύννια quæ ex pelamide maiore erant. Quanquam vero τάειχος nomen de piſcibus ſale conditis intelligatur, attamen ad alia etiam accommodatur, quæ alia quauis cõditura aſſeruari poſſũt. Nam & apud Galenum legitur lib. 5. τῶν κτ᾽ τόπους, πύρεθρον ὄξει δριμυτάτῳ ἐφ᾽ ἡμέρας μ᾽ ταριχεύσας τρῖβε. hoc eſt, pyrethrum aceto acerrimo quadraginta diebus infuſum, terito. Dicitur & τάειχος cuiuſcumque animalis inueterata caro, etiam citra ſalis condituram, vt apud Dioſcoridem videre licet capite de adipe anſerino & gallinaceo δίχα ἁλῶν τεταριχευμένῳ. Item apud Plinium libro 28. de adipe ſuillo, quem inueterari ſcribit duobus modis, aut cum ſale, aut ſyncerum. Tranſtulit & ad homines Galenus lib. 9. meth. medic. & comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, loquens de medicis diatritarijs, qui, vt ait, triduo fame ταριχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον, quarto die nutrire incipiũt. quo nomine non aliud ibi deſignat quam immodicam ſiccitatem inedia inductam.

Eſt vero à voce τάειχος deductum ταριχεύειν, quod apud Herodotum vſurpatur ſæpiſſime de corporum mortuorum conditutis. Cum autem plures gens Ægyptia haberet modos quibus mortuos à putredine vendicaret, primus omnium atque etiam frequentius à populo vſurpatus fuit qui ex ſolo conſtabat ſale, vnde ſalire, eſt corpora condire dicebatur, & ſale condita τεταριχευμένα. Sic carnes vel piſcium vel aliorum animantium, vel olera ſale condiri atque macerari aſſueuerũt, ſicque inueterata & arefacta ſeruari. Sed & oua quoque apud veteres ſolita fuiſſe ταριχευόμενα ex Athenæi lib. 3. conſtat. Nota vero non ſemper ſalſa eſſe τεταριχευμένα, vt patet ex Dioſcor. lib. 2. c. 88. quod περὶ σιάτος inſcribitur: ſic Plin. lib. 28. c. 9. de ſuillo adipe ait, inueteratur duobus modis, aut cum ſale, aut ſyncerus tanto vtilior quanto ſit vetuſtior, & ibidem ſynceram axungiam vocat τὸν δίχα ἁλῶν τεταριχευμένον, cui opponit ſalſam. τὸν ταριχηρόν. Similiter apud Galen. libr. 3. τῶν κτ᾽ τόπ. quod Archigenes dicit ἀλώπεκος σίαρ τεταριχευμένον interpretantur adeps Vulpinus aſſeruatus & inueteratus, noluntque addere in ſale ſeu ſale. Plerumque tamen de ijs quæ ſale condita macerataque aſſeruantur & inueterantur dici ſolet. Eaque vel in ſale & muria relinquuntur maceranda, vel eximuntur & ſuſpenſa exſiccantur. Poſterioris exempla ſunt carnes quæ in muria maceratæ ſolent infumari in caminis, aut alibi ſuſpenſæ exſiccari, neque vero tantummodo in muria carnes aliaq; eiuſmodi ταριχεύονται, ſed etiã in aceto, vt patet ex quodam Galeni loco ſuperius citato, vbi ὄξει δριμυτάτῳ ταριχεύειν, eſt acerrimo aceto condire ſeu macerare. Porrò etiam ταριχεύειν ſignificat arefacere exſiccare vel & citra ſalem. Sic Suidas ταριχεύειν exponit τήκει, ξηραίνει, macerat arefacit. Vnde & Galen. 9. meth. med. & comment. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων hanc vocem ad homines tranſtulit, de medicis diatritarijs loquens, qui, vt ait, triduo fame προταριχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον, quarto die nutrire incipiunt quo nomine non aliud ibi deſignat quam immodicam ſiccitatem inedia inductam. Ligna quoque ταριχεύεσθαι dicuntur quum in aqua aſſeruantur ſeu macerãtur, vt nimirum indureſcant, vt patet ex Theophr. lib. 5. & lib 4. de ficu Ægyptia, ſed proprie ταριχεύεσθαι dicuntur cum in marina aqua macerantur, quæ ſalſa eſt & muriæ vicem præſtat; ταριχεύονται autem vt inareſcant & indureſcant. A voce τάειχος fit & ταριχηρὸς, & ταριχηρὰ dicuntur ſalſamenta, quibus Dioſco. l. 2. 30. opponit τὰ πρόσφατα ſiue νεαρὰ id eſt recentia; ſic Plin. recentia opponit ſeruatis li. 32. c. 10. Dicuntur autem ſimpliciter ſeruata quoniam non aliter quam ſale condita ſeruari poſſunt, ſale inquam quo putredo arcetur.

Ταρσὸς. eſt pars pedis quatuor oſſium ſerie conſtãs. Ex his tria carent nomine, quartum κυβοειδὲς dicitur. illa cũ oſſe ſcaphoide coniunguntur, hoc cum calce articulatur. Differunt inter ſe figura, magnitudine & ſitu. Verum omnia intus caua ſunt ad ambulationis & apprehenſionis firmitatem, foris gibba ad dyſpathiam. Videtur in pede ταρσὸς eſſe quod eſt καρπὸς in manu, niſi quod τοῦ καρποῦ oſſa ſint octo, τοῦ ταρσοῦ vero quatuor: ex minoribus namq; particulis apprehenſionis organum conſtare debuit, ex grandioribus vero id quod ad ambulandum comparatum eſt.

Suidæ ταρσὸς dicitur τὸ πλάτος τοῦ ποδὸς, & Euſtath. τὸ κάτω πλάτυ, Poëtæ ταρσοὺς & ταρσὰ etiam vocant pedem integrum ſynecdochicws.

Ταρσὸς. dicitur cartilago in ambitu palpebrarum ſita cui ſunt inſerta cilia, hoc eſt, palpebrarum ſibi ſemper æquales neque vnquam excreſcentes pili, quod propter cartilaginis ſiccitatem paucum illis ſuppeditetur alimentum. Ruffus autem non illam cartilaginem ſed pilos ex ea naſcentes ταρσοὺς καὶ βλεφαρίδας ſcribit nuncupari.

Ταρσὸς. etiam dicitur omne quod dilatatum eſt. ex quo vocabulum hoc manauit apud Hippocratem τετάρσωνται, quod ſignificat dilatata fuerunt. vt ſcribit Gal. in interpretatione linguarum.

Scilicet in modum palmæ aut plantæ pedis.

Ταρσὸν. inſuper Suidas & Euſtath. appellant extremam manus partem, id eſt digitorum ordinem; alij μετακάρπιον totum eo nomine intelligũt. Dicitur & ταρσὸς de nexu ac contextu radicum implicitarum in modum cratis apud Theophraſtum.

Ταυρόκολλα, dicitur à quibuſdam ἡ κόλλα, hoc eſt gluten, vt ſcribit Dioſcor.

Ταῦρος. taurus. eſt ſutura quæ à pene ad vſque ſedem producitur, vt explicat Introductionis author.

A voce ταῦρος deductum ἀταύρωτος apud Pollucem, id eſt coniugij expers; Deriuatur & à voce ταῦρος, λάσταυρος impudicum ſignificans.

Ἀπὸ ταὐτομάτου. ſponte idem quod ἄνευ φανερᾶς αἰτίας ſine cauſa exteriori. ſed maxime vbi vi naturæ

„ potius quam morbi, vt 1. aphor. 2. & aphor. 14.
„ περὶ ταραχῆς ἀπὸ ταὐτομάτου τῆς γαστρὸς de perturba-
„ ne ſpontina ventris: Galenus αὐτόματα de-
„ finit ἅπερ γινόμενα οὐ χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς
„ τῆς ἐξ ἡμῶν αἰτίας, aliter quoque ἄνευ φανερῆς
„ αἰτίας, τουτέστι μηδεμιᾶς αἰτίας ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ γε-
„ νομένης, ἀλλὰ προηγησαμένης φύσεως, atque eo modo ſæ-
„ pe vſurpauit Hippocr. in aphor. Aliter quoque
„ ἀπὸ ταὐτομάτου pro ἐξαίφνης repente vt aphor. 78.
„ Qui ſanguinem ſponte meiunt, illis rupta eſt in
„ renibus vena, vbi vide Galeni commentarium.
„ Aliter quoque ἀπὸ ταὐτομάτου ex oppoſito eſt ei
„ quod κατὰ προαίρεσιν. Cor enim & cerebrum ſpon-
„ te naturæ moueri dicimus, oculos vero & artus
„ κατὰ προαίρεσιν, quia arbitrio quieſcant & moueari-
„ tur: ταραχὴν τῆς κοιλίης ἀπὸ ταὐτομάτου γινομένην op-
„ ponit Hippocr. in Aphoriſmis ei quæ à medica-
„ mento moueatur.

Ταχὺ. frequenter vſurpatur ἀντὶ τοῦ ταχέως, eorumque nominum vſus apud veteres ſæpe confunditur, vt apod Hippocrat ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ſicut Gal. comment. 3. annotauit.

Ταχὺς σφυγμὸς. celer pulſus ſeu velox. Eſt qui breui tempore multum ſpatij eunficit, ſeu qui arteriam breui tempore mulrum diſtendit. Vna eſt generalis pulſuum differentia, ſumpta ex tempore motus, ſeu ex qualitate motos, ſeu ex quātitate temporis, motus, & ſpatij ſimul. Huic contrarius βραδὺς hoe eſt tardus dicitur. vide βραδύς.

Τέγγεσθαι. tigari. hoc eſt, per totam ſubſtantiam humectari. βρέχεσθαι vero, extima tantum ſuperficie madefieri: vt ſcribit Galen. lib. 9. de ſimpl. medicamentis. τέγγειν autem humectare eſt, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Τεγκτὰ. dicuntur ea quæ humore perfuſa eum intra ſe admittunt, indeque humidiora fiunt & molliora, vt lana & terra. Contra vero ἄτεγκτα ſunt, æs, ſal, nitrum: illud quidem quod ab igne concreuerit, hæc vero quod humore liqueſcant, nec perfuſa maneant & euadant molliora, quod tamen τῶν τεγκτῶν proprium eſt. Scripſit Ariſtoteles in vniuerſum ea τεγκτὰ dici, quæcumque terrea poros habent maiores aquæ mole & duriores: maiores quidem vt aquam admittere poſſint, duriores vero vt nō prompte ab ea reſoluantur. Itaque quoniā in lateribus & ære minores ſunt, in ſale vero nitroque molliores, ἄτεγκτα cenſentur. Cæterom τεγκτὰ καὶ μαλακτὰ de genere eorum ſunt quæ concreuerunt, & quæ τηκτὰ appellantur: differunt autem quod μαλακτὰ igne, τεγκτὰ homore fiant, manente in vtriſque ipſa rerum forma, ſed humidiore molliorequc, aliter quam ἐν τοῖς τηκτοῖς, quorum forma colliquatione prorſus ſoluitur & perit. Sal enim & nitrum humore dilota ſpeciem ſuam amittont.

Τεθαλασσωμένος οἶνος. vinum marinum. vide θαλασσίτης οἶνος.

Τεθεραπευμένα. Græci appellant quæ curata vocant,
„ Pnta cum ex ſeuo, omnes membranulæ diligē-
„ ter exemptæ ſunt, aot ex alio medicamento,
„ Celſ. lib. 5. c. 19. & Ibid. in λευκῷ ἐμπλάστρῳ.

Τεινεσμὸς. teneſmus. Eſt continua & implacabilis deſidendi cupiditas, qua nihil præter cruenta pauca & mucoſa egeritur. In cauſa eſt vel genita in longa none inflammatione œdematoſa, hærentium illic excremētorum opinionem & ea deijciendi deſiderium mouens, vel acris qoidam humor in extremo inteſtino collectus aſſidue ad excretionem irritans, vel obſtructio à ſtercore in renui inteſtino coacto, vel vlcus inteſtini recti, à quo excitatum teneſmum quidam proprie teneſmum vocari volunt. Malum hoc ſæpe dyſenteriam præcedit, interdum tam vehemens eſt, vt ſymptomatis omnibus dyſenteriæ ſimile videatur, vel eam etiam ſummo deſidendi conatu ſuperare.

Fit etiam quædam teneſmi ſpecies in calculo „
veſicæ, & mulieribus partui vicinis, quia in illis „
premitur à calculo, & ab vtero pleno rectum in- „
teſtinum, quod hærentium ibi excrementorum „
opinionem inducit; Eſt autem hic affectus ſic „
vocatus ἀπὸ τῆς τάσεως, à contentione & niſu qui „
in eo fit cum vehementi cupiditate egerendi la- „
ceſſiti, crebro exurgere coguntur inquit Galen. „
comment. in aphor. 27. lib. 7. „

Τεκεῖν. apud Hippocrat. 1. γυναικ. ſæpe pro ξυλλαβεῖν „
concipere vſurpatur. „

Τέκμαρσις. eſt quæ per τεκμηρίων fit cognitio. „

Τεκμήριον. dicitur id quod perpetuo vnum aliquid ſignificat: quod non eſt aliud quam argumentum ab indicatione ſumprum, ſiue ipſa indicatio. eſt autem argumentum neceſſarium. à quo deſumpta rerum cognitio, τέκμαρσις appellatur. Eo diſtinguitur ἀπὸ τοῦ σημείου, quod non eſt perpetuum neque neceſſarium, vt quod non deſumatur à propria cuiuſque rei indicatione quam natura ſuggerit, ſed ab obſeruatione empirica quam τήρησιν appellāt. Eſt enim σημεῖον proprium τῆς τηρήσεως ἐμπειρικῆς, ſicut τὸ τεκμήριον τῆς ἀκολουθίας λογικῆς, quod non aliud eſt quam indicatio. Author Galenus commentario 3. in prognoſt.

Τελαμῶνες. dicuntur lintea concerpta quæ vulneribus accommodantur, vel faſciolæ potius quibus oblæſa membra deligari ſolent.

Sic legimus Epigramm. lib. 2. περὶ τοῦ ἱεροσύλου „
qoi quos furabatur τελαμῶνας ἀπὸ τῆς ἱεροσυλίας mit- „
tebat Chirurgo ad obliganda vulnera. „

Τήκειν. conſumere, ἀναλίσκειν: quod vocabulum vſurpatur ab Hippocrate lib. περὶ παθῶν, vt aunotat. Gal in lexico Hippocratis.

Τίλμα. dicitur pars ea pedis qua terram contingimos & calcamus.

Alio nomine πέλωμα dicitur. „

Τελευτὴ. mors dicitur Hippocrati & τελευτᾶν mori. „

Τέλος. finis & vltimum. vt annotat Galen. in lexico Hippocratis.

Τένων. tendo. Eſt ἀπονεύρωσις ſeu finis muſculi quo in partem mouendam inſerto fit motus omnis voluntarius. Conſtat fibris neruorum & ligamentorum in vnum coeuntibus, & interdum carne adhuc eas fibras ambiente. Itaque mixtam habet ex nerois & ligamentis naturam. Hippocrates, ſicut annotat Galenus, conſueuit appellare τένοντας eas muſculorū extremitates quæ ab anatomicis ἀπονευρώσεις nuncupantur, eas præſertim quæ minus carnoſæ ſunt. Dicitur τένων ἀπὸ τοῦ τείνειν, id eſt à tendendo, qood eius actio præcipua in intenſione ſeu cōtractione ſita ſit: horū enim vnuſquiſque fibris ſuis verſus muſculi capot retractis partem cui inſeritur eodem contrahit atque euellit.

Non autem omnis muſculus tendinem habet, „
ſed ij tantum qui oſſa mouent vide Galen. lib. 1. „
de motu muſculor. c. 3. & Ruffom Epheſ. Me- „
taphorice quoque mōti τένοντες tribuuntur apud „
Baſil. τένων autem peculiariter Polluci lib. 2. di- „
citur latus ille neruus qui à poplite initium ſu- „

» mens in calcaneo finitur. Ruffus Epheſ. τένοντας
» vocari ait τὰς τραχήλους ἐν τῷ ἰνίῳ ἐμφύσεις, καὶ τὰ εἰς τὴν
» πτέρναν ἀπὸ τοῦ μυὸς ἐμφυόμενα, alibi tamen τένοντα
» vocans τὰ ὀπίσθια τοῦ τραχήλου, id eſt, poſteriores cer-
» uicis partes, vt & Galen. in Iſag. cum propriè
» tamen partes ſint τοῦ ἰνίου non ipſum ἰνίον, id eſt cer-
» uix, ſed neque ceruici tantum tribuuntur τένον-
» τες, ſed etiam brachijs & cruribus.

Τενοντότρωτος. in tendonibus vulneratus Paulo libr.
» 4.c.54.

Τερέβινθος. Arbor eſt, de qua vide poſtea in dictione
» τέρμινθος.

Τέρπνον. nomen eſt Collyrij apud Galen. 4. κατὰ τόπ. c.
» 7. vtilis ad Epiphoras.

Τερηδών. caries. Eſt ſolutio continuitatis in oſſe ab eroſione facta. Cauſa eſt humor acutus & acris in oſſe putreſcēs ipſumque exulcerans. Sed initio quidem hoc malum reducitur ad aliud ægritudinis genus, & oſſis aſperitas potius quam caries nominatur. Maiori autem facto foramine & quodam veluti ſinu vno vel vario apparente, τερηδὼν dicitur. dicitur enim τερηδὼν quaſi τρηδών, ἀπὸ τοῦ τρήματος, inquit Galenus, quod in eo affectu os pertuſum ſit: niſi forte denominetur à τερηδὼν quod vermem ſignificat qui ligna erodit: namque & os quaſi à vermibus corroſum videtur. Sunt autem in oſſe τερηδὼν & σφάκελος idem: quorum vtrumque eodem nomine cariem Latine dicere poſſumus.

Τέρθρον. propriè quidem ſic dicitur ſummitas antennæ: & τέρθριοι ipſi rudentes inde in ſummum velum peruenientes. Hippocrates autem in 2. de morbis mulierum, cū inquit, τέρθρον fuerit morbi, perinde eſt atque ſi diceret ſummum & ſupremum, & curationis maximè egens. Galen. in lexico Hippocr.

» Τέρθρον. autem Polluci τὸ ἐκ παρωτίδων μέχρι κλειδῶν
» μέρος, pars pertendens ad iugula dicitur.

Τέρμινθος. ſpecies eſt phymatis, inquit Oribaſius, ſupra quod puſtula nigra eminet, qua rupta inferne ſimilis deſquamato apparet, eo autem diſſecto pus inuenitur. Dioſcorides Alexādreus ſcriptis prodidit terminthum eſſe cuius excreſcentiam rotundam, ex nigro viridem, terebinthi fructui ſimilem. Id quod etiam Galeno viſū eſt lib. de linguis Hippocratis. Galenus autē comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. literis mandauit, terminthorum nomen nigras quaſdam puſtulas in cruribus maximè orientes ſignificare, à figuræ, coloris, magnitudiniſque ſimilitudine quā cum terminthorum, hoc eſt cicerum, fructu habent, deriuatum. Eſt autem τέρμινθος, Latine terebinthus, arboris etiam nomen, cuius folia & ſemen & cortex adſtringunt, & ad eadem, ad quæ lentiſcus, conueniunt. Excalfacit ordine ſecundo, & adſtrictorium quiddam habet. ſiccat etiam ordine ſecundo.

Τετρακόν. medicamenti compoſiti nomen, quod deſcribitur ab Aetio lib. 6. c. 91.

Τεσσαρακοστόν. tempus dicitur dierum 40. ſiquidem
» obſeruatum à veteribus olim tradunt vti geſtan-
» tes vtero, ante partum, eo dierum numero ſacra
» ne adirent, quin & à partu totidem, incommo-
» dis infeſtabantur plurimis, ſicuti infantes quo-
» que per id ferme temporis morbidi ſunt, vt do-
» cent Cenſorinus, ac ſine riſu, nec citra pericu-
» lum, quibus mox tranſactis feſtum agitabatur,
» Teſſaracoſton nuncupatum.
» Διὰ τεσσάρων. aridi medicamenti nomen vtilis ad
» inducendam cicatricem: deſcribitur à Galen. 5.
» κατὰ γέν. c. 14. ſic vero vocatur quod ex quatuor
» conſtet, ſcilicet Calchitide toſta, miſy, Diphry-
» ge, & Calcantho vſta.

Τεταγμένος σφυγμός. ordinatus pulſus. Eſt qui circuituum ordinem ſeruat, formamque eandem retinet. Huic contrarius eſt ἄτακτος. Ille per ſingula pulſuum genera inuenitur, duobuſque modis dici poteſt: vno quidem modo abſolute, quando ſemper certus eſt ordo circuituum pariū magnitudine, velocitate, frequentia, vehementia, alijſque differentijs: vt, ſi duo pulſus magni fiant, deinde duo parui, iterum duo magni, deinde duo parui, & ſic deinceps, eiuſmodi pulſus inæqualis eſt, ordinatus ex toto, ſeu abſolute ſecundum magnitudinem & paruitatem. Similiter autem & de alijs generibus ſtatuendum. Altero vero modo ordinatus dicitur ſecundum quid, hoc eſt, ſecundum periodos & circuitus, quia ordinem continuum non ſeruat, nec habet omnes periodos pares, ſed per quendam numerum: vt, ſi duo magni pulſus fiant & duo parui, deinde tres magni & tres parui, poſtea quatuor magni & totidem parui, deinde vero ceu rurſus incipientes duo magni & duo parui, poſtea tres magni & tres parui, atque ita deinceps. Sic enim primo circuitui quartus eſt ſimilis, & ſecundo quintus, & tertio ſextus. Itaque pulſus hic ordine participat in omnibus ſimiliter periodis, inordinatione in ſingulis, vt idcirco Paulus hunc pulſum inordinati ſpeciē feciſſe videatur. Idem vero ordinatum pulſum cum inordinato decimam pulſuum differentiam conſtituit, de quo tamen dubitare quis merito poſſit, quod omnis quantumlibet ordinatus pulſus inæqualis eſſe videatur, & proinde tota hæc differentia ſub inæqualitate cōprehendi. Itaque ſi omnes pulſus ordinati inæquales ſint, patet inæqualis pulſus cauſam quæ firma fixaque ſit, cauſam etiam eſſe ordinati, vt non firmam fixamque inordinati. Attamen ex multis Galeni locis conſtare poteſt non omnes ordinatos pulſus inæquales eſſe. Qui enim perpetuo magnus pulſus eſt aut velox, ille in ea differentia ordinatus æqualiſque eſt, vt in quo omnium inſequentium pulſuum par ſit magnitudo aut celeritas, aut aliæ pulſus differentiæ.

Τέτανος. rigor. diſtentio neruorum. Eſt conuulſio perpetua totius corporis rigidi & in neutrā partem inclinati. Species eſt τοῦ σπασμοῦ, fit enim cōtractis ad ſuum principium neruis & muſculis. Nec tamen in eo affectu conuulſæ partes manifeſto apparent, propterea quod æqualiter ante & retro tendantur. Conuulſio autem ipſa perpetua eſt, & non diſtincta acceſſionibus, veluti comitialis morbus, qui per temporum accidit interualla, pertinetque vel ad omnes corporis muſculos, vt ſcribit Paulus, vel ad illos qui ſunt in ceruice, quibus caput annuit, renuit, & circumagitur, vt ſcripſit Pelops & Galenus libr. de muſculorū diſſectione, vel ad muſculos & neruos qui habentur in maxillis, vt ſcripſit rudi adhuc ſeculo Aretæus. Quia enim per tetanū maxillæ conuelli manifeſto videntur, ad eos affectionem ipſam pertinere exiſtimauit. Sed cum tetanus totius corporis conuulſio ſit, etiam Galeni ſententia, non autem ſolius ceruicis, patet non modo ceruicis muſculos, ſed omnes qui corpus maximeque ſpinam dorſi mouent, conuelli:

uelli: atque ita & totam ſpinam & manus pedeſque contendi, vt in nullam partem flecti poſſint, ſed rigida & velut congelata maneant: ex quo morbum hunc tum Græci ἰσχυρότατον τέτανον, tum Corn. Celſus lib. 2. cap. 1. rigorem Latine appellauit. Ex emproſthotono & opiſthotono compoſitus eſſe dicitur à Galeno, quaſi amborum medius, & æquali vtriuſque contentione factus, & ab eodem nomeratur inter peracutos morbos, vt qui teſte Hippocrate cito iudicetur & in quatuor diebus hominem perimat. Neq; enim tantum dolorem natura diu ferre poteſt. Rarus hic prorſus affectus eſt. Sunt autem, vt ſcribit Aretæus, cauſæ huius prope infinitæ: omnes tamen ad duas ſummas, vt & σπασμὸς, referuntur, inanitionem & repletionem. vide Aretæum.
» Lib. 1 de morb. acut. cap 6. & Cæl. Aure-
» lian. acut. morb. l. 3. cap. 5. differt autem τέτανος
» à σπασμῷ, vnde ſæpe hæc ſeorſim protulit Hipp.
» vt aphor. 57. lib. 4. Qui ſpaſmo inquit aut teta-
» no affligitur, ſi febris ſuccedat morbum ſoluit,
» & aphor. 17. l. 5. frigidum σπασμοὺς καὶ τετάνους, id eſt
» denigrationes & rigores febriles efficit, vbi vi-
» detur Hippocr. ſeparare τέτανον ἀπὸ τοῦ σπασμοῦ,
» vnde Celſus τέτανον rigorem appellauit, aphor.
» etiam 20. & 22. lib. 5. ſeparatim ponit Hippocr.
» σπασμοὺς καὶ τετάνους; item aphor. 65. lib. 5. & 3. lib. 7.
» Cæterum vocatur & τέτανος ξυντείνων τοῦ αἰδοίου vt
» Aretæus & Ariſtoteles loquuntur, & apud Sui-
» dam Ariſtophanes hoc eſt penis tenſio ſeu ten-
» rigo.

Τετανὸς. adiectiuum tentum ſeu extẽtum & expor-
» rectum ſignificat, ſic τετανὸν φύλλον apud Theo-
» pht. ſæpe quod folium promiſſum nonnulli in-
» terpretantur, idem quod apud Athenæum τεταμένον: Sed & τετανὸν opponitur rugoſo, faciem
» enim hominis τετανὸν Græci vocant, quando ten-
» ſa & plena homore cutis ſuperficie nitet, & læ-
» uorem habet, & nullis aratur rugis: Sic Dioſcor.
» lib. 3. cap. 55. Panacis radices meliores eſſe inquit
» quæ τετανaὶ ſunt: quam vocem, rigentes & rigi-
» das alij interpretati ſunt, cum tamen de inflexi-
» bili earum duritie quã rigor proprie apud Græ-
» cos ſignificat, nihil iudicio noſtro illîc Dioſcor.
» agat, ſed eas quæri iubet panacis radices quæ nõ
» ſunt rugoſæ; ſic apud eundem lib. 4. cap. de ca-
» calia, eius radices (inquit) τετανὸν καὶ ἀρρυτίδωτον τηροῦσι τὸ πρόσωπον, id eſt humanam faciem ſine ru-
» gis & extenta cute ſeruant, vt male illic Her-
» mol. Barbarus τέτανον rigores neruorum expo-
» ſuerit, neſcius Plinium lib. 26. cap. 16. hæc ea-
» dem Dioſcoridis verba ſic exponere; Cacaliæ
» inquit Grana mixta ceræ liquidæ extendunt cu-
» tem in facie, erugantque, nihil habens quod ad
» rigores pertineat; Sed & huius vocis accentus
» ſignificationem diſcriminat, τέτανος enim rigo-
» rem ſignificat, τετανὸς vero extenſum & ſine ru-
» gis vt Græcorum Grammatici docent, ſic fron-
» tem τετανὸν Græci vocant rugis minime ſtriatam,
» ſed plenam & læuore ſplendicantem, quo & ſen-
» ſu Gal. 5. τῶν κατὰ τόπ. dicit τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττειν τὸ πρόσωπον, inde & ſunt

Τετανώθρα ἡ

Τετανώματα. medicamenta erugatoria, ſiue quæ rugas emendant. Significat enim τετανοῦν extendere, complanare, læuigare, & rugas omnino tollere, vt apud Dioſcoridẽ de radice vitis albæ, χρῶτα, inquit, ῥύπτει καὶ τετανοῖ. Eius generis medicamẽtum id eſt quod ex Critone ad varos ſcripſit Galen. vt enim ait, τετανὸν καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον hoc eſt, planam & puram cõſeruat faciem.

Τεταρταῖος πυρετός. quartana febris quarto quoque «
die acceſſiones habens, cuius origo eſt ab hu- «
more melancholico putreſcente in corporis ha- »
bitu, tum vero potiſſimum in liene, interdum «
hepate nec non Meſenterio, ab omnibus cauſis «
humoris melancholici copiam in corpore gig- «
nentibus, vt alimentis craſſis ac glutinoſis, con- «
ſuetæ alicuius euacuationis, vt hemorroidum, & «
menſium ſuppreſſione, in homine frigido & ſic- «
co temperamento potiſſimum atque melan- «
cholico, regione, loco frigidis ſiccis, in ætate de- «
clinante, ſcilicet poſt 35. annum, tunc enim lan- «
gueſcere incipit natiuus calor, melancholicus «
humor gignitur, denſatur cutis, Autumno potiſ- «
ſimum ex aphor. 22. lib. 3. æſtate enim raræ ſũt; «
itaque aphor. 21. eiuſdem libri 3. vbi æſtiualium «
morborum catalogus recenſetur, quartanæ vo- «
cabulum cenſeo expungendum, atque etiam in «
multis exemplaribus non habetur; & Galen. in «
comment. illius non meminit vt nec Celſus «
aphoriſmum iſtum latine vertens: acceſſio pre- «
hendit cum horrore, nón quidem primis diebus «
vehementi, vt ſcripſit Galen. lib. 2. de criſ. cap. 3. «
Progrediente vero febre vna etiam augetur ri- »
gor, ſenſuſque adeſt non rei pungentis & acutæ, «
vt in tertiana, ſed potius contuſionis cuiuſdam «
& confractionis, tum in oſſibus tum in carnibus «
cum refrigeratione; Similis denique illi rigori «
quem ſentiunt qui ex vehementi gelu frigeſ- «
cunt vt inquit Gal. l. 2. de differ. febr. ca. 5. & lib. «
de rigore, itaque rigor quartanę eſt omnium qui »
in febres intermittẽtes incidit vehemẽtiſſimus, »
adeo vt quoſdã in eo mortuos à nonnullis ſcrip- »
ptum ſit. Pulſus etiam tunc parui, debiles, tardi, «
rari, arteriaq; ipſa pulſum tangenti videtur quo- «
dammodo alligata, aut ad interiora retracta, ne- «
que liberum aſcenſum habens, ita vt talis cen- «
ſeatur arteriæ motus qualis in ætate decrepita, «
etiamſi quartana laborans Iuuenis fuerit inquit »
Gal. l. 2. de criſ. c. 3. finito rigore accenditur ca- «
lor, non adeo vt in tertiana vehemens, ſed quam «
in quotidiana ardentior, vnde fit vt ſitis vigilia «
inquietudo & iactatio corporis reliquaq; ſym- «
ptomata, ſint quam in tertiana mitiora, verum «
quam in quotidiana ſæuiora, nec tamen adeo æ- «
qualis per totum ſpargitur corpus calor febrilis, «
quin etiam non cuiuſdam frigoris ſenſus inſit, cũ «
aliquo artuum & oſſium dolore remanente, tan- «
dem paulatim conſumpta paroxyſmũ efficiente «
materia, ſuccedit declinatio, in qua erũpit ſudor «
vniuerſi corporis copioſus acceſſionem finiens, «
etiam aliquando quam in tertiana copioſior, ac- «
ceſſio autem inter omnes aliarum febrium ac- «
ceſſiones eſt lõgiſſima, nonnulli ſtatim poſt pa- «
roxyſmum adeo famelici euadunt vt vix à cibo «
abſtineant quod fit acida melancholia, vel atra «
bile effuſa in os ventriculi. Acida autem eſſe ſo- «
let quoties euadit malignior ait Gal. libr. de ple- «
thora, tum ſuccedit ἀπυρεξία, non quidem vt in «
tertiana tam ſyncera, ſed magis quam in quoti- «
diana, atque pulſus manent tardiores & rariores «
quam ſecundum naturam vt ſcripſit Gal. l. 1. ad «
Glaucon. cap. 6. Quarto die repetit acceſſio, aut «
eadem hora, aut prius aut tardius, eaque aut lon- «
gior aut breuior, vehementior aut mitior pro «
cauſarum quæ ſuis locis explicantur varietate, «
atque ſic deinceps omnibus quartis diebus «

id ſit quamdiu febrem committentis materiæ aliquid reſtabit; & putridi caloris aliquod in foco febris veſtigium ceu ſeminarium ſupererit, ſed quia humor craſſiſſimus eſt & valde naturæ rebellis, vix fieri poteſt vt breui à natura vincatur; ideoque febris iſta longiſſima eſt omnium, vt quæ vt plurimum annum vnum vel alterum duret, interdum in 9. annum producatur atque etiam decimum vt ſcripſit Auicenna: Quidam ſeculo noſtro ſcripſerunt in annum 24. atque 33. produci, inter omnes vero eæ quæ æſtate inuadunt breuiſſimæ ſunt, vt quæ Autumno, præſertim verſus hiemem longiſſimæ, vt habetur aphor. 25. lib. 2. Verumtamen etſi longiſſima ſit quartana, omnium tamen facillimam, & ſecuriſſimam dixit Hippocr. lib. 1. epidem. quod intelligi vult Galen. in comment. modo quartana febris non ſit ſymptomatica, id eſt non ſequatur affectum lienis, ſæpe enim vidimus (inquit) ex liene grauiter laborare homines quartana, ac deinde collecta aqua inter cutem eſſe mortuos. Verum ipſa ex ſe & ſponte ſua veniens periculo vacat, atque etiam idem Galen. lib. 1. ad Glaucon. cap. 8. ſcripſit quartanam quantum in ipſa eſt non eſſe periculoſam, niſi propter accidentia quæ ipſam ſequuntur, vt hydropem; hanc ſententiam confirmat quotidiana experientia, quæ docet quartanas quæ ſplenis affectum ſequuntur & diuturnas & periculoſas eſſe, hydrope progreſſu temporis facto, vt etiam docet ex Ruffo Aetius: nec vero tantum ipſa per ſe quartana eſt ſaluberrima ſed etiam à magnis alijs vēdicat morbis vt ſcripſit idem Hippocr. l. 1. epid. & libr. 6. Quartana laborantes (inquit) magno morbo non capiuntur: Si prius autem capiantur & quartana ſuperueniat liberantur; Neque vero hæc de conuulſione ſolum ſed & de quolibet alio morbo ſimili, vt paralyſi, mania, aſthmate, melancholia, lepra & ſimilibus intelligi poſſe puto, magna tamen ex parte quartana ipſa ſenibus eſt funeſta vt ſcribit Gal. lib. 1. ad Glaucon. vt etiam omnes morbi longi qui his accidunt magna ex parte eos ad vſque mortem comitantur ex aphor. 39. libr. 2. nam cum omnes febres in ijs periculo non vacent ob magnum à temperamento receſſum, maxime vero quartanæ quia vt vincantur robore multo innati caloris opus habent, coctrix autem facultas in his languida eſt, expultrixque infirma: Galen. tamen Eudemum annum 63. iam agentem & triplici quartana hieme media laborantem ſanauit vt recitat lib. de præcogn. ad Poſthumum; Sic quidem ſe habent quartani febrium circuitus ſingula tempora ſi febris ipſa fuerit ἀκριβὴς καὶ γνήσιος exacta & legitima, id eſt à ſyncero humore melancholico facta; alia eſt enim quartana notha & illegitima quæ fit ex atra bile per ſanguinis aut bilis aduſtionem facta, atque hæc fere moleſtior eſſe ſolet altera, ſuccedítque vt plurimum febribus continuis & intermittentibus & erraticis potiſſimum ſi non bene curentur, & Autumnus proximus ſit vt habetur aphoriſmo 25. lib. 2. nam humor, qui priorem febrem genuit, niſi integre vacuetur, exuritur & craſſeſcit humoriſque melancholici naturam induit, deinde habitus corporis exſiccatur, frequentior autem febris eſt ea quæ exacta dicitur ait Galenus libr. de typis, neque enim ab initio ſic inuadere ſolet, ſed alijs quæ antecceſſerunt erraticis ſubſequi vt ſcribit 1. ad Glaocon. febris eiuſmodi eadem habet ſymptomata quæ ante exactam quartanam habere dicta ſunt, niſi quod aliquo modo ad ea quæ in tertiana apparent, accedunt: Nam atra bilis adhuc caloris particeps eſt, nec penitus bilis naturam exuit: altera vero eſt febris quartanæ nothæ ſpecies quam Galenus lib. 2. de criſibus ſcripſit fieri ex craſſiore pituita humoris melancholici naturam referente, omnis enim craſſius humor (inquit) lib. 13. meth. Gal. iam quodammodo magis minuſque melancholicus eſt. Talis eſt ea quæ pueris etiam bimis trimiſue ſæpiſſime contingere ſolet, ea multa habet ſymptomata cum quotidiana intermittente communia, adeo vt ſæpenumero non cum rigore, ſed leui tantum frigore acceſſio incipiat, eiuſdem naturæ etiam quartana erit quæ ex melancholico ſucco cum bile aut pituita mixto ac putreſcente excitatur, ex eiuſmodi enim humoris mixtione, non ſyncera quartana, ſed notha & ſpuria gignetur, ſymptomata etiam mixta habens aliarum intermittentium, ea proportione qua fuerint inter ſe humores commixti: atque hæc de natura & ſymptomatis quartanæ febris intermittentis ſufficiant, ſi modo illud addidero Aetium libr. 5. cap. 82. ex Hippocratis libro de ſeptenario ſcribere eundem hominem bis quartana non laborare, & noſtris temporibus obſeruatur raro quidem bis eundem ea prehendi (illius enim febris materia ob ſui & craſſitiem multam & viſciditatem longa eget productione) viſi tamen ſunt qui bis ea fuerint infeſtati.

Τεταρταῖος συνεχής. Quartana continua ſic dicitur cum adiuncto ad differentiam intermittentis quæ *τεταρταῖος* ſimpliciter vocatur, febris eſt ex humore melancholico in vaſis maioribus quæ inter alas ſunt & inguina putreſcente, ſingulis quartis diebus exacerbationem habens, eadem habet ſymptomata quæ ante quartanæ intermittenti ineſſe diximus, in foco febris tantum differt, & quod ab horrore vt illa non incipiat; Rariſſima autem admodom eſt hæc febris vt ait Galen. comment. 3. in libr. 1. Epidem.

Τεταρτημόριον. quadrãs, hoc eſt, quarta pars cuiuſque rei. Quare cùm duodecim vnciæ in libra, totidemque cyathi in ſextario habeantur, tres in illa vnciæ, vt & tres in hoc cyathi, *τεταρτημόριον*, hoc eſt quadrans, iure dicentur.

Τέταρτον. quartarius. Eſt menſura liquidorum apud Atticos, alio nomine *ἡμικοτύλιον* dicta, continens *ὀξύβαφα*, id eſt acetabula, duo, ſiue quatuor vncias & dimidiam. Sic dicitur quod ſit quarta pars ſextarij.

Τετράγωνον. quidam apud Hippocr. interpretantur inuentas in ſtibio cruſtas, quidam vero ipſum ſtibium ait Galen. in exeg. vide ſupra *στίμμι*, vbi dictum fuit ſtibium, quod antiquitus vſtum formaretur in paſtillos, atque quod illis eſſet quadrata teſſerarum figura, fuiſſe ab Hippocr. vocatum *τετράγωνον*: Fœeſ. in Oeconomia *τετράγωνον* Hippocratis medicamentum fuiſſe inquit quo caput purgat vt ex libr. *περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν* legere eſt, Ludouicus Sauotius hanc opinionem impugnat contendens Hippocratis *τετράγωνον* non internum quoddam catharticum

» fuiſſe purgando capiti dicatum, ſed errhinum
» quoddam, ſeu ad nares appoſitum quo ſæpe ca-
» put purgare Hippocr. ipſe conſueuerat vt pluri-
» bus ad eam rem adductis locis ipſe confirmat:
» ipſum inſuper eiuſmodi errhinum non è ſtibio
» conſtaſſe ſed Cyphi Ægyptiorum fuiſſe, per-
» mixtionem ſcilicet aromatum quandã & com-
» poſitionem ſuauiſſimam quam ſacerdotes Ægy-
» ptij altaribus ad veſperam adolebant, & quod il-
» la ex ſexdecim rebus componeretur ideo τετρά-
» γωνον vocatam vt docuit Plutarch. comment. de
» Iſide & Oſyride ſub finem quod ſcilicet hic nu-
» merus ſit tetragonus, & à tetragono procreatus,
» conficitur enim ex multiplicatione quaternarij
» in ſeſe, quaternarius vero ex ducto in ſeſe bina-
» rio oritur: multæ autem medicamẽtorum com-
» poſitiones à numero componentium medica-
» mentorum, nomẽ ſuum conſecutæ ſunt, vt me-
» dicamentum διατεσσάρων, τετράμυρον, τετραφάρμα-
» κον: Addit eiuſmodi κῦφι ad placentæ formam
» effingi ſolitum, quod dein liquore aliquo diſſo-
» lutum aut in fumum attenuatum, naribus allici
» ad capitis purgationem medici imperabãt vt ex
» Paolo l.7.c.22. de ſuffimentis è cyphi patet: ſuam
» ille pluribus opinionem libello proprie de Hip-
» pocratis tetragono docte confirmat.

Τετράδιξ ſecundum Plinium, vel

Τετράδιξ ſecundum Theophraſtum, vocatur ἡ ἐρίκη, apud Athenienſes.

Τετράμυρον. acopon eſt, quod ex melle conficitur. Sic dicitur quod quatuor vnguentis cõſtet. Recipit autem mellis ℥ iij. irini ℥ iij. roſacei ℥ iij. gleucini ℥ iij. ceræ ℥ iij. terebinthinæ ℥ iij. valet ad laſſitudinum moleſtias, neruorum contractiones: benefacit opiſthotonicis & canina conuulſione affectis. Deſcribitur à Gal. l.7. τῶν κατὰ γέν.

Τετραφάρμακον. emplaſtri nomen eſt quod & βασιλικὸν appellatur. Conſtat ex quatuor ſimplicibus medicamentis, vnde & nomen habet, cera, pice, reſina, ſeui taurini, ſi id non eſt, vitulini pari portione inter ſe miſtis. Puri mouendo non eſt aliud melius vel expeditius.

» Βασιλικὸν autem appellatur, id eſt regiũ quod
» apud maximos & præſtantiſſimos quoſque ho-
» mines in vſu eſſet.

Eſt & τετραφάρμακον antidoti nomen, quam alio nomine μυσιεῖον vocarunt. Conſtat quatuor medicamentis, gentiana, ariſtolochia, baccis lauri & myrrha, æquali pondere commiſtis. Valet ad podagræ præcautionem.

» Deſcribitur ab Aetio l.12.c.47. quanquam
» illic falſo zinziberi pro myrrha legitur. Eſt autẽ
» aliud adhuc φάρμακον, non emplaſtri forma aut
» vſu ſed delingibile, τετραφάρμακον nuncupatum:
» Sed & Spartanus in Adriano τετραφάρμακον voca-
» bat cibũ è phaſiano, ſomine, perna, cruſtulo, vo-
» cabulo mutuatitio à medicorũ tetrapharmaco.

Τετρεμαίνει. tremit Gal. in lexico Hippoc.

Τέτρομος. tremor cum frigore, vt exponit Gal. in lexico Hippocr.

Τετρώβολον. pondus quatuor obolorum, ſiue γράμματα δύο, hoc eſt duo ſcripula: γράμμα enim in duos obolos diuiditur.

Τέτρωρον. dicitur ab Oribaſio & Ruffo pars aſtragali ſeu tali ſuperior & ſurſum vergens. Attamen totus etiam ipſe aſtragalus τέτρωρος (quidam quà trionem vertunt) dici poteſt à quatuor ipſius lateribus, dextro, ſiniſtro, anteriore & poſteriore. vide in dictione ἀστράγαλος.

Τεύχριον ἢ

Τεύκριον. herba eſt virgæ referens effigiem, triſſilaginis ſimilitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. facultatem habet incidendi & tenuium partium eſt. quare lienes ſanat. Tertio fere ordine exiccat, & ſecundo excalfacit.

Τεύκριον. ſic dici à quibuſdam τὸ πόλιον Dioſcorides author eſt. Sic etiam dici à quibuſdã τὴν χαμαίδρυν, idem author eſt: propterea quod quandam habeat cum τῷ τευκρίῳ ſimilitudinem.

Τεῦτλον. beta. eſt olus radice vna in longum protenſa, carnoſa, & nõnullis grata cibo vel cruda, caule ſtriato, bicubitali, folio atriplicis, ſemine copioſo. vulgo nomen retinet Latinum, tametſi & porrea à multis noſtrorum dicitur. Græci duo eius genera faciunt: vnam nigram, alteram candidam vocant. hanc autem præferunt, appellãtque Siculam, quæ nunc extrita litera fere omnibus noſtri ſeculi medicis ſicla nuncupatur. Beta nutrit quidem ſed parum, multaque indiget alteratione, ſtomachum mordicat, multamque bilem continet. Eſt & nitroſæ facultatis particeps; qua digerit, exterget & per nares purgat, præſertim alba: nam nigra habet quidpiam adſtrictionis, ob quam coquitur, inquit Dioſcorides, cum lenticula, vt ventrem ſiſtat.

Dicitur etiam τεύτλιον & τευτλίς, exiſtimatur »
autem eſſe τ. pro σ. in hoc nomine Attica con- »
ſuetudine. »

Τευτλοφάκη. eſt cibi genus conſtans beta & lente miſtis. Componitur ex pugnantibus alimentis, itaque & facultatem illi amborum mediam ineſſe exiſtimandum eſt. Siquidem in eo beta quidem minus ſubſidet, lens autem magis ſubducitur. Siſtendi tamen ventris vim habere Dioſcorides author eſt c. de beta, ſcribens betam nigram coqui cum lenticula, vt ventrem ſiſtat, idque magis radice eius præſtari. Oribaſius lib. 2. collectorũ, ſcribit in eius apparatu multas betas imponendas eſſe & paulo plus ſalis ac gari dulcis, quod ita facilius ſubducatur. Id edulij genus Heraclides Tarentinus non ſanis modo, verum etiam ægrotantibus exhibebat, vt ſcribit Gal. lib. 1. de aliment. facult.

Τεῦχος. vas hoc nomen vſurpat Hippoc. lib. 6. Epid. »
ἀντὶ τοῦ σώματος pro toto corpore vt Galen. inter- »
pretatur: Erotianus vero τεῦχος definit dum ait »
τὸ ἀγγεῖον ἀκούσιον τὸ ἀμπέχον τὰς σάρκας, καὶ τὰ τεύχη, »
δέρμα δὲ τὸ κάλυμμα τοῦ τεύχους ὀνομαστέον. »

Τέφρα. cinis. Sic appellantur vſtorum lignorum reliquiæ, nec lignorum modo, ſed omnium aliarum rerum. Nam & lapidum etiam vſtorum cinis eſt, vt ait Gal. quem Græci κονίαν, Latini calcem appellant, tenuioris tamen quoniam qui ex lignis fit ſubſtantiæ. habet autem cinis in ſe contrarias tum qualitates tum ſubſtãtias. Eius enim pars quædam terrena eſt, quædam velut fuliginoſa, tenuium valde partium, vt quæ macerato aqua cinere & percolato vna abeat. Verum non omnis cinis eadem temperatura præditus eſt, ſed varius pro combuſtæ materiæ diuerſitate, vt non temere Galenus Dioſcoridem reprehẽdiſſe videatur, ſcribentem omnes cineres adſtringendi vim habere, cum ficulneus expers ſit omnis eiuſmodi qualitatis, ſed contra multum acrimoniæ habeat, obtineatque plurimum adurentis facultatis cum abſterſione. Verum Dioſcorides cineris potius naturam quam materiæ reſpexit. Quanto enim vnumquodque ma-

gis retentum eſt, tanto etiam videtur eſſe adſtringentius.

Τετεινὰ κολλύρια. ſic dicuntur certi generis collyria, quæ & ἀνώδυνα appellantur. valent ad dolores demulcendos, refrigerant & morſu carent.

Τέφριον. collyrij nomen ſic dicti à cinereo colore, quod quidam κύκνον appellant, vt ſcribit Celſus lib. 6. c. 6. vbi eius deſcriptio habetur. Meminit & Aetius lib. 7. habetque eius compoſitionem, ſed multum à Celſo diuerſam.

Τέως. donec, tunc, prius. vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Τηγανῖται. aſianis dicebantur πλακοῦντα, placentæ ex
» triticea farina, factæ ex oleo hunc in modum.
» oleum ſolum in ſartaginē igni fumi experti im-
» poſitum inijcitur, quod vbi incaluerit, triticea
» farina aqua multa imbuta ei affunditur quæ ce-
» leriter dum cum ipſo oleo coquitur, cogitur &
» & denſatur, inſtar caſei teneri in calatho cōcreſ-
» centis, tum vertitur ita vt ſuperficies quæ ſupe-
» rior erat, infra ſit & ſartaginem tangat, poſtea
» iterum vertitur, idque bis aut ter donec tota pla-
» centa æqualiter cocta ſit, quidam mellis aliquid
» adijciebant, alij ſalem Galen. lib. 1. de aliment.
» facult. c. 3.

Τηκόλιθος. lapis qui & ἰουδαϊκὸς dicitur apud Dioſcoridem, ſic vocatus quia lapidem comminuat & veluti liquefaciat.

Τηκτὸν. liquabile. Eſt paſſiua qualitas ſecundi generis, de numero earum quę ſecundum naturalem potentiam vel impotentiam dicuntur. Significat autem id quod in liquorem ſolui poteſt. Id autem prius cōcreuerit neceſſe eſt. Cum autem concretio duobus modis contingat, humidi ſcilicet vel calidi abſentia, liquationis duo ſimiliter erunt modi, humor atque calor. Quæ igitur humoris abſentia concreuerunt, liquantur humore, vt aqua, aceto, vino, veluti ammoniacum. lagapenum, ſal & nitrum: niſi forte concretio denſatioque tanta ſit, vt in anguſtiores poros aquæ moles ſubire non poſſit, ſicut in lateribus accidit. Nam quia paulatim reſiccati ſunt calore qui omnem eorum humorem in aerem conuerſum vacuauit, ita ſunt adſtricti in ijs pori, vt per quos aer exijt, per eos non poſſit aqua immitti. Quæ vero caloris priuatione concretionem adepta ſunt, calore liquantur, vt glacies, plumbum, æs, & reliqua metallica, ad hæc propolis, cera, reſina, ladanum, ſeuum, galbanum. vide τηκτὰ.

Τηκτόμενα ὕδατα. aquæ elixatæ & molles vocantur
» apud Hippocr. aut quæ facile in corpore reſol-
» uuntur aut concoquuntur, neque in hypochon-
» drijs hærent aut negotium faceſſunt.

Τηλέφιον ἕλκος. Telephiū vlcus. Sic dicitur malignū, inueteratum, & quod vix cicatricem recipit. Sic dictum eſt à Telepho, qui tali vlcere conſenuiſſe fertur. Idem vero etiam χειρώνιον appellatur.

» Vide ἕλκος χειρώνιον: vtriuſque autem cau-
» ſa eſt melancholicus ſuccus, atræ nonnunquam
» bilis ob frequentem corruptionem nonnihil ad-
» miſtum retinens, huiuſmodi vlceratum χειρώνια
» tum τηλέφια paſſim quotidie coram eccleſijs in
» ſolemnibus diebus cōſpicimus in mendicorum
» quandoque bracchijs, ſæpe autem cruribus ac
» maxime in tibijs ac pedibus, quæ adeo quidem
» in illis occalluerunt vt vix doleant.

Eſt & τηλέφιον herbæ nomen portulacæ ſimilis & caule & folijs. ea alas binas in ſingulis foliorum geniculis annectit. ramuli à radice ſeni ſeptenive prodeunt, folijs referti cæruleis, craſſis, lentis, carnoſis, flore luteo aut candido. Naſcitur in cultis & maxime intar vites verno tempore. Galenus in lexico Hippocratis ſcribit τηλέφιον eſſe herbæ ſpeciem, quod ſemperuiuum agreſte, & portulacam agreſtem vocant, Romani autem illecebram. Alij vero mercurialem intelligunt.

Τηλῖνον. ſic dicitur à quibuſdam ὁ κύπρινος.

Τῆλις. ſic à quibuſdam dicitur fœnumgræcum. «

Τηρηδὼν. caries vide ſupra τερηδών. «

Τῆξις. Græcis vocatur affectio præter naturam in «
quā diſſoluitur naturalis membri concretio & «
humidum primigenium conſumitur; vel eua- «
cuatio in qua naturalis hominis ſubſtantia de- «
fluit ad differentiam vacuationis excremento- «
rum, proinde generalius ſumpta voce corpus «
colliquari ſcribit Hippocr. digeſtione per hali- «
tum & perſpiratione quæ ſenſum noſtrū fugit, «
quando magna eſt humorum tenuitas & corpo- «
ris raritas. corpora enim tum celerrime euacuā- «
tur, vt niſi occurras facile colliquentur, atque in «
febribus quidem vehementiſſimis colliquatur «
ſæpe corpus, concidit & extenuatur plus quam «
par ſit, aut propter febris magnitudinem, aut «
propter morbi tempus, ætatem, regionem, anni «
tempus aeris conſtitutionem, aut propter eua- «
cuationes quæ ſub ſenſum cadunt, aut vigilias, «
aut curas, aut inediam aut immoderatos motus. «

Τήρησις. obſeruatio. Vocabulum eſt Empiricæ ſectæ proprium. Quicquid enim Empirici aliquando obſeruaſſent fieri in morbis, τήρησιν vocabant: quorum cum magnam haberent copiam, eam omnem ἄθροισμα nuncupabant: & ab obſeruatione quidem memoriam, à memoria vero experientiam manare dicebant, & ab ea proxime artem conſtitui, dum meminimus quid cū quo, quid ante quod, quid poſt quod obſeruauimus, atque id quidem vel ſemper, vel plerunque, vel vtrouis modo: ſemper, vt vulnerato corde mortem ſequi: plerunque, vt ſcammonia ventrem purgari: vtrouis modo, vt percuſſa ſuperiori mēbrana cerebri mortem ſequi: raro, vt vulnerata cerebri ſubſtantia ſalutem contingere.

Τηρητικὴ αἵρεσις. idem quod ἐμπειρικὴ. vide ἐμπειρικὴ. «

Τιβυρκῖνος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum dif- «
ferentiæ recenſentur & explicantur. «

Τιβυρνὸς οἶνος. idem quod τιβυρκῖνος de quo ante. «

Τιβυρτῖνος οἶνος. vide οἶνος. «

Τιθύμαλλος. planta eſt cuius ſeptem produntur genera: quorum maſculus χαρακίας & ἀμυγδαλοειδὴς appellatur. Huic caules ſupra cubiti altitudinem ſunt, rubri, lacteo ſucco atque acri madentes. folia oleæ circum ramos, anguſtiora & longiora, radix craſſa, lignoſa, pendet in cacuminibus caulium coma iunci, ſub qua caueolæ ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen continetur.

Secundus fœmina eſt, quem μυρσινίτην & καρυΐτην vocarunt, ſimilis ſuapte natura daphnoidi, folijs myrti, ſed maioribus, firmis, in cacumine acutis & pungentibus. ramulos ab radice mittit dodrantales. fructum fert alternis ramis nuci ſimilem, mordaci guſtu.

Tertius eſt παράλιος ὁ τιθύμαλλος dictus atq; etiā μήκων, ramis ſubrubentibus, palmum altis, quinis ſeniſue ab radice exeuntibus, folijs lini, anguſtis, paruis, oblōgis, in verſus quoſdam digeſtis,

capite in cacumine orbiculato, in quo ſemen, vt eruum, vario colore emicat. flos albus, frutex totus cum radice lacteo ſucco turget.

Quartus ἡλιοσκόπιος nuncupatur, folijs portulacæ, tenuioribus rotũdioribuſque, ramulis prodeuntibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, dodrantali altitudine, tenuibus, lactis copioſi plenis, capite anethi ſemine velut in capitulis incluſo. Comas cum ſole circumagit.

Quintus κυπαρισσίας eſt, exiens in caulem dodrantalem vel maiorem, ſubrubrum, ex quo folia piceæ ſimilitudine exoriuntur, molliora tamen & tenuiora. In totum naſcentem piceam æmulatur. Candido ſucco madet.

Sextus δενδροειδὴς frondoſam in cacumine comam ſpargit ſucco lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs myrti tenuioris, fructu characiæ.

Septimus πλατύφυλλος vocatur, verbaſco ſimilis. Omnes acrimoniæ & magnæ amaritudinis participes, & calidæ præterea facultatis.

Τίλματα. dicta ſunt à recentioribus medicis τὰ ἀποσπάσματα, hoc eſt vulſiones factæ in fibris muſculorum, dum nimis diſtentæ interdum rumpuntur, vt annotauit Galen. comment. 4. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

Τιλμοὶ. vocat Hippocr. euulſiones, quas factitant » qui floccos legont & pilos è veſtibus euellunt, » fimbriaſue diducunt, vel in adiuncto pariete ſi » qua minuta eminent carpunt, imaginatione æ- » grotantium læſa, qood in febre & acuto mor- » bo, vel inſania pulmoniſue dolore, vel capitis » contingit, ἀποκαρφολογεῖν, κροκυδίζειν, ἢ κροκύδας ἀπὸ » τοῦ ἱματίου ἀποτίλλειν ἢ ψηλαφεῖν vocat Hippocr. » Sunt & τιλμοὶ vellicationes, aut lancinationes » partium pus aut aliquam humorum acrimoniã » continentium, indeque dolentium ex quarum » qoalitatibus atque attributis, materiæ naturam » morbiqoe genus facile conijcias, aut certe vt in » inſtrumento medico eo tanquam ſyderatarum » partium aut torpentium actionum excitamen- » ta, & ſubſidia proponuntur, quemadmodum in » lethargicorum expergefactionibus τιλμοὺς καὶ κνησμοὺς adhibet Aretæus.

Τιλτὸν. genus linamenti concerpti, de quo vide μοτὸν.

Τιμωρεῖν. apud Hippocratem & veteres Græcos ſæpe ſignificat βοηθεῖν, hoc eſt auxiliari & iuuare: vt annotat Gal. comment. 1. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Τίτανος. ἡ. Calx & apud Gal. τίτανος ἀκατάσβεστος, & » ἄσβεστος calx viua.

Τιταχζανὸς οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum » differentiæ recenſentur & explicantur.

Τιτιανὸς πεσσὸς. peſſus Titianus. Deſcribitur ab Aetio lib. poſtremo ad vterum ſcirrho induratum.

Τίτθη. mamma, proprie de mulieribus dici ſcribit » Pollux; dicuntur & mammæ τιτθαὶ & τιτθία, eæ- » que proprie mulierum, hinc & τιτθαὶ nutrices di- » ctæ quæ mammam infantibus præbent ſugen- » dam. & ὑποτίτθιον παιδίον, & ὑποτιτθάζειν puer lactens, » & ὀρθοτίτθιος virgo, cuius hæc pars nondum labe- » factata eſt.

Τίφη. herba eſt quæ folio exit cyperidis, albido caule, læui, æquabili, enodi, cui ſummo in capite flos obducitur denſus, euadens in lanuginem pappũ vocatam. Naſcitur in paluſtribus & circa ſtagnantes aquas. Eſt & cerealis typha ſine geniculis ſcirpi modo naſcens radicibus multis vt triticum hordeumque folliculo multiplici, leuiſſima frumentorum, ſolo etiam gracili facile proueniens, tritico perſimilis.

Τιμωλίτης οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum » differentiæ recenſentur & explicantur. »

Τόκος. Partus. actio eſt partim quidem vteri, partim vero ipſius fœtus. Vteri quidem, quoniam ille offenſus grauitate iam multum adaucti fœtus & excremẽtorum redundantia, atque ob eam cauſam diſtentus, vi propria expultrice fœtum in lucem eijcit. Fœtus vero tum quod auctior, ſatis alimenti à matre non accipiat, tum quod partionis tempore plus calidi natiui habens, magis quoq; refrigerari poſtulet. Quam obrem quum non ſufficiat ſpiritus maternus, quem illa per arterias ſubminiſtrat ad exitum concitatur. Id autem nõ vno certo ſtatoque tempore contingit. nam multis ſeptimo menſe, plurimis nono vel decimo, fœtus in lucem editur, cum tamen ſint ſtata in alijs animalibus pariẽdi tempora. Homo autem ſolus non vno, & incerto gignitur ſpatio. Cuius quidem varietatis cauſam aliqui ad vim imaginatiuam, quæ homini perquam varia eſt, retulere: alij ad motum fœtus primum qui fit in vtero: alij vero ad formationem, quæ infantibus quibuſdam celerius, quibuſdam tardius perficitur. Nam prout celerius vel tardius fœtus conformatus eſt, etiam tempeſtiuius aut ſerius mouetur: ac demum tempore bis tanto, à quo moueri cœpit accedente, vt author eſt Auicenna, in lucem venit. Et de his quidem tribus menſibus, ſcilicet ſeptimo, nono & decimo, inter medicos omnes philoſophoſque conuenit: an vero alijs etiam menſibus naſci poſſint, magna eſt cõtrouerſia. De ſexto quidem menſe nemo vnquam ſcripſit viſum à ſe fœtum, qui in illo natus diu ſuperſtes vixerit. Siquidem illi omnes abortiui ſunt, ac paulo poſt pereunt. De ſeptimo nemo vnquam dubitauit, quin frugifera in eo partio contingeret, Semptonij Corbuloniſque exemplo, vti refert Plinius, vtriuſque conſulis, quos Veſtilia mater ſeptimo menſe genuit. De octauo melior authorum pars ſcripſit vitalem in eo fœtum non naſci, quamuis ab Ariſtotele ſcriptum aliter eſſe videatur. Eius autem verba non grauabor hic adſcribere, quæ lib. 7. de natura animal. c. 4. habent hunc in modum: Cum cetera animalia omnia ſingulari ac ſimplici modo partum ſuum perficiant (vnum enim pariendi tempus ſtatum omnibus eſt) homini vni multiplex datum eſt. Nam & ſeptimo menſe, & octauo, & nono parere poteſt, & (quod plurimum) decimo. Nonnullæ etiam vndecimum tangunt. Fœtus qui maturius quam ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis eſt: qui ſeptimo, vitalis hic quidem primus exit, ſed magna ex parte infirmior. Qui autem menſe octauo naſcuntur, viuere ac adoleſcere in terra Ægypto poſſunt, & quibuſdam alijs locis vbi mulieres fertiliores ſunt, multoſque ſimul & ferunt & pariunt, etiamſi monſtroſi ſint. ſed locis Græciæ multi intereunt, nec niſi perpauci ſeruantur. vnde fit vt ſi quis ſeruetur, non octauo menſe natus exiſtimetur, ſed mulierem ſui conceptus initium latuiſſe. Hæc Ariſtoteles: cui etiam Plinius fert teſtimonium, ſcribens Cæſoniam Caij principis coniugem Veſtilia matre menſe octauo natam fuiſſe. Quin & Cæcilius poeta vetus ſic ait:

Inſoleine mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo atque octauo.

Quod non inconſiderate Cæcilium ſcripſiſſe, M. Varro vti credamus facit. Nam menſe nonnunquam 8. editum eſſe partum, in libr. 14. rerum diuinarum ſcriptum reliquit. Præterea 9. menſe & 10. natos viuere nemo vnquam negauit: imo menſib. iſtis partiones ſunt fræquentiſſimæ. Eamque ob rem Varro duabus Parcis ab his duobus menſibus inditum eſſe nomen prodidit. Parca enim, inquit, immutata vna litera, à partu nuncupata eſt. Sunt autem tres, Morta, Nona, Decima: quarum quidem prior ſic dicta eſt, quod qui 8 naſcitur, non diu poſtea moriatur. Poſteriores autem duæ à partus tempeſtiui tempore nomen accepere. Nam & apud virgilium legitur,

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

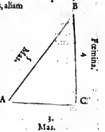
De vndecimo autẽ mẽſe quæritur non inter philoſophos modo & medicos, verũ etiam inter iuriſconſultos magna olim ſub duobus Imperatoribus fuit diſſenſio. Siquidem partum in menſem vndecimum differri, & decimum excedere, plane hoc loco quẽ enarramus, Hippocrates inficiatur. Ariſtoteles vero vt ſupra retulimus, nõnullæ, inquit, etiam vndecimum tangunt. Præterea ſcriptum eſt ab A. Gellio, fœminã bonis atque honeſtis moribus, nec ambigua pudicitia, in vndecimo menſe, poſt mariti mortem peperiſſe, factumque eſſe negotium propter rationem temporis, quaſi marito mortuo poſtea concepiſſet, quoniam decem viri in decem menſibus gigni hominem, non in vndecimo, ſcripſiſſent. Sed diuum Adrianum cauſa cognita decreuiſſe in vndecimo quoque menſe partum edi poſſe. Cui tamen decreto contrarium factum eſt aliud ab Imperatore Iuſtiniano, qui epiſtola quadam quæ in nouis ipſius conſtitutionibus habetur, ſcribit idem ſuis accidiſſe temporib. natumque mulieri filium anno poſt mariti mortẽ, nondum quidem cõfecto, ſed affecto, ſub finem videlicet vndecimi menſis. De quo quum apud eum quæſtio eſſet inſtituta, pronuntiauit partum illum non eſſe legitimum, nec dici poſſe ex defuncto viro ſuſceptum, quoniam fœturam in tam longum tempus trahi poſſe non exiſtimaret. Quinetiam de duodecimo dubitatio eſt. Nam quod omnes fere negant, ad eum vſq; fœtum geri poſſe, viſum fuiſſe Homero, ſummo non ſolum poetæ, ſed etiam philoſopho permulti dixere. Scripſit enim Neptunum dixiſſe puellæ à ſe recens compreſſæ,

Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων. Hoc eſt,

Gaude hoc complexu. Nam quum ſe voluerit annus,
Formoſam puerum paries. haud irrita diuum
Connubia.

Quid quod Plinius ſecundus ſcripto mandauit, Lucij Papyrij prætoris edicto bonorum poſſeſſionem infanti datam eſſe contra ſecundum hæredem, cum tamen mater partum ſe tredecim menſibus diceret tuliſſe. Ita multiplex perficiẽdi tempus, pariendique diuerſum homini datum eſt. Verum non decet, vt arbitror, quæſtionem iſtam de partu, tam multiplicem, tamque ambiguam, & altis ſubmerſam tenebris, iſtis authoribus explicare & definire: imo ex intima philoſophia & probatiſſimorum philoſophorũ ſcriptis, eruenda eius ſolutio eſt. Quæ quoniã habita fuit ſemper difficillima, eam ob rem plærique quo magis ingenio pollebant, eo quoque libentius in ea exercitati ſunt. Neq; ſe ab ea Mathematici, qui proprie Genethliaci dicũtur, nec ipſi adeo Arithmetici abſtinuerunt. Quorum ſane rationes hoc loco, antequam ad eas veniã quas Hippocrates attulit, adſcribere non grauabor. Placuerunt enim illę ſummis etiam viris. Itaque vt ab Aſtrologis incipiam, habent hoc illi axiomatis loco. Corpora inferiora à ſuperioribus affici, ſeptemque planetas in hominem non modo iam natum, ſed etiam quãdiu in vtero eſt, imperium obtinere, nõ ſimul quidem, ſed ſuo quemque ordine. Incipiunt autem à Saturno, tamquã à ſummo, eoque qui optime cum principijs noſtri ortus conueniat. Humida enim eſt liquidaq; hominum genitura. quam tamen coagulari decet & inſpiſſari antequam hominem queat generare. Hoc autem illi facile Saturnus ſuppeditat, quippe qui frigidus ſiccuſque eſt: eamque ob rem ipſum facultatis retentoriæ, quæ ſiccitate perficitur, authorem poſuere. Secũdum eum vim ſuam Iupiter in ſemen exerit. Ille namque augmentum præbet & calorem, vt qui calidus ſit & humidus: quibus duabus qualitatibus incrementum maximę contingit. ob id ipſum Iouem augmento præeſſe dicunt. Poſt Iouẽ Mars puerum veluti in vlnas accipit: qui quoniam calidus & ſiccus ſtatuitur, fœtui motum concedit: iſtamque ob cauſam tertio menſe infantem moueri ſolitum. Quarto loco ſuccedit ſol, eiuſque beneficio tum oſſa excauantur, tum meatus corporis euadũt ampliores & ſingulis membris ſua perfectio accedit. Eſt enim calor ſolis ζωτικώτερος, hoc eſt viuidior, magiſque viuificans. A ſole fœtum Venus frigida humidaque inuiſit, deque eo tam bene meretur, vt calorem ſiccitatemq; à ſuperioribus planetis impreſſam, mitiget atque corrigat: atq; inſuper venuſtatem, illi decoremque cõciliat. Ad fœtum vero ſextus velut è choro prodit Mercurius, qui operi ab alijs inchoato veluti colophonem addere dicitur. Superiores enim initia tantum motionis dederunt, ne nihil, credo, ſupereſſet quod ageret Mercurius, & ne ſine muneribus ſolus infantem ſalutatum veniret. Ac ea ipſe perficit, & non modo firmiorem motum largitur, ſed motus etiam inſtrumenta expolit, & accuratius abſoluit. Tandem vero ad lunam vices redeunt: cuius plurima ſunt in fœtum merita. Nam quia frigida eſt & humida, adipem illi dat, & pluribus in partibus reponit. Quin & maiori quam cæteri liberalitate excellens, matrem inſuper ipſam donis cumulat. Siquidem eius matricem humiditate ſua relaxat, & quo pariat facilius, diſtendit. Sic fœtus numeris omnibus abſolutus & tot muneribus grauis, exitum affectat. Atque ſi exeat, ſalubriter degit. Exit autem, ſi robore polleat, ſeque ipſum poſſit ex vtero præcipitem dare. Sin autem aliter contingat, & cogatur octauum menſem expectare, iterum proculdubio reuertentem ad ſe Saturnum ſenſurus eſt, & epiſcopum habiturus, ſed non tam mitem placidumque quam menſe conceptus primo. Namque multam ille in eum ſpirat frigiditatem, qua non modo natiuum pueri calorem imminuit, ſed etiam ad motum reddit magis tardum: matremque præterea dono quo eam luna ornauerat, ſpoliat. Sua namque ſiccitate, quæ illi plurima eſt, os vteri conſtringit.

Qua de cauſa, ſi aliqua forte extrinſecus pariendi occaſio accedat, tam mater quam fœtus magno in diſcrimine verſabuntur: nec viuere partus ſolet: aut ſi fortaſſis huius ſyderis malignitatem ſuperare poſſit, vitam plane deget laborioſam & ærumnarum plenam. Quod ſi nihil eo menſe matri acciderit eiuſmodi quod partum in lucem prodire cogat, ſed in nonum vſque menſem fœtura differatur, iam multo magis ſerenam Iupiter faciem oſtendit. Eius enim aſpectu omnia Saturni maleficia protinus abolentur. Siquidem ſuo calore & humore vitam (quæ duobus iſtis potiſſimum conſiſtit) puero inſtaurat atque conſeruat. Quamobrem ſi iſto naſcatur menſe, vitalis eſſe maxime poterit. Nam & ζῆν eam ob cauſam Græci appellarunt, tum quod ſub eo partus maxime contingat, tũ quod ipſius merito vitalis ſit. ζῆν enim Græcis viuere eſt. Quia vero & qui Ioui ſuccedit planeta, non eſt maleficus, ſed ſuo calore cum vita noſtra facile conſpirat, ideo ſi quis etiam in decimum vſque mẽſem protrahatur, vitalis plurima ex parte eſt. Hæ quidem ſunt Aſtrologorum de partu rationes: à quibus non videtur auerſa fuiſſe Procli inter Philoſophos haudquaquam poſtremi, ſententia. Scripſit enim uon modo infantibus, dum geſtantur vteru, præfici planetarum (vt ſic dicam) vultus, ſed etiam ætatum ordinem ſequi ordinem vniuerſi. vtrumque tamen fieri diſparili ratione. Nam quæ vires ſuas poſtrema in partum exerit luna, eadem iam natum infantem non relinquit, ſed primam eius ætatem moderatur, argumento nutritiuæ vegetatiſque potentiæ: quarum vtraque humido perficitur. Poſt eam vero Mercurium regendi gubernandiq; pueri prouinciã accipere: eoque fieri vt & literarum & citharæ & conſimilium nobis ſtudium ea ætate ingeneretur, & Arithmetices in primis: quæ omnia olim Mercurio veteres tribuere, & negotijs ſimiliter lucroq; illum præeſſe dixerunt. Ac quemadmodum incõſtans Mercurij ſydus dicitur, ac omnino eiuſmodi quale id cui adhæſerit, nempe cum benignis benignum & exitiale cum exitialibus: ſic & puerilis ætas facile eos prumpteque ſequitur, quibuſcum conſuetudinem habuerit. Sed & reliqua quæ de eo ab antiquis prodita ſunt literis, conſentiunt. Atque vt ille ſecundæ ætati præficitur, ſic Venus tertiæ, ſol quartæ, Mars quintæ, Iupiter ſextæ, ac poſtremæ Saturnus, qui frigiditate ſiccitateque, quibus ſenilis ætas definitur, ad cœleſtem tandem vitam abducit. Verum Arithmetici ex numerorum paritate imparitateque idipſum demonſtrare conantur. Imparem enim perfectum, parem veru imperfectũ eſſe dicunt: & parem quidem formæ, imparem vero rationem materiæ obtinere: & imparem numarum marem, parem autem fœminam vocari. namque illi imparem patris, & parem matris appellatione venerantur. atque ideo dixiſſe Virgilium numero deum impare gaudere. Itaq; cum ſeptenarius & nouenarius impares ſint, & proinde perfecti, naſci in illis & edi perfectos vitaleſque fœtus. Quia vero octonarius ſit par, hinc fieri vt octauo menſe natus non viuat. Cum varo de menſe decimo illis obijcitur, eum quidem parem eſſe, attamen in eo naſci ſæpiſſime fœtum, & perfectionis numeros omnes obtinere: reſpondent denarium ex paribus ſolum perfectum eſſe, quoniam ipſe numerorũ omnium perfectio ſit & complementum. Neque enim omnes qui antecedunt numeri, denario maiorẽ perficere poſſunt: ſed qui denario ſuccedunt, omnes ex decem, & præcedentium aliquo conſtituuntur. ſiquidem omnes tam barbari quam Græci (excepta, vt author eſt Ariſtot. vna Thracum gente, quæ ad quatuor modo numerandi ſeriem terminat, eo quod meminiſſe ritu puerorum non poteſt, neque vſum habet rerum multarum) enumerant, ſtatuto termino denarij numeri. Quod nõ ſorte caſuque fieri ſemper omnibuſque in rebus putandum, cum non fortuna, ſed naturalis res ſit, quæ ſemper atq; vbique fieri ſolet. hoc autẽ fit, quod perfectus numerus denarius ſit. Continet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, longum, primum compoſitum, & ſi quæ præterea ſint alia. Sed & eius perfectionem hinc maxime videri, quod quatuor cubales numeri, è quibus vniuerſum cõſtare Pythagoreis placet, proportionibus decem conſtituuntur. Sed quæſo cur tam male & ſiniſtre de octonario ſentiunt & loquuntur? cur eum imperfecti inſimulant, cum ijſdem ipſis authoribus ſolidum ex eo corpus & vere perfectum componatur? Ergo ſingulatiter quoque plenus perfectuſque iure dicetur, propter corporeæ ſoliditatis effectum. Eſt enim ille de his, vt ipſi dicunt, quæ nec generantur, nec generant, ſcilicet ex monade & ſeptem conſtitutus: aut ex eo quod tum generatur, tum generat, nempe quaternario duplato conſiſtit. Quinetiam octonarium Pythagorici iuſtitiam vocauerunt: quia primus omnium ita ſoluitur in numeros pariter pares, hoc eſt in bis quaterna, vt nihilominus in numeros æque pariter pares diuiſio quoque ipſa ſoluatur in bis bina. Eodem etiam modo contexitur, id eſt, bis bina bis, octo componunt. quare cum & contextio ipſius pari æqualitate procedat, & reſolutio æqualiter redeat vſque ad monadem, merito propter æqualem diuiſionem iuſtitiæ nomen accepit. Qui ergo tam iuſtus eſt, non conuenit profecto fœtui iniquum eſſe. Sed & ad ipſam etiam cœli harmoniam continendam firmandamque hunc numerum magis aptum eſſe, non dubium eſt, quum ſphæræ ipſæ octo ſint quæ in cœlu mouentur. Hæc quidem ſunt à me adducta, quo docerem ex numeri paritate non recte imperfectum demonſtrari & ineptum ad vitam fœtus tuendam atque conſeruandam. Qua in re non exiſtimo me à Galeni ſentẽtia diſcedere, qui paritatem atq; imparitatem à vi criticorũ dierũ ſimiliter reijcit atque excludit. Cur vero ſeptimo quidem nonoq; mẽſe vitales ſint partus, octauo autem non vitales, aliam Pythagorici ex ipſa Arithmetica magis probabilem adferunt demonſtrationem. Eſt autem ea eiuſmodi. Sit triangulum ſcalenũ, hoc eſt tribus lineis inæqualibus conſtitutum, A. B. C.

cuius latus B. C. ſit vnitatum 4. latus autem A. B. ſit vnitatum 5. Perſpicuum eſt ex diſciplina Pythagoricorum, 3. & 5. eſſe maſculos, vt impares: ſed 4. fœminam, vt parem. Multiplicentur itaque 4. per 5. fient 20. ſed 5. per ſe multiplicentur, conſurgent 25. ſimul iuncti numeri facient 45. Hæc rurſum ſi per medium ſpatij trianguli, id eſt per 6. multiplices, fient 270. quæ nouem menſes conſtituunt. Rurſus multiplices 4. per 5. fient 20. & ſimiliter 3. per 5. fient. 15. ſimul iuncta erunt 35. Hæc per medium ſpatij trigoni multiplices, hoc eſt per 6. fient 210. quæ ſeptem menſes complent. Iterum ducas 3. in 5. fient 15. Ducito in ſeſe, emergunt 25. ſi ſimul componas, erunt 40. Hæc multiplicata per medium ſpatium, hoc eſt per 6. fiunt 240. quæ tempus octo menſium continent. Itaque quoniam in nouem & ſeptem menſibus duntaxat per naturalem coniunctionem maſculi & fœminæ, quæ 5. & 4. & 3. numeris ſignificantur, numeri dierum proueniunt qui nouem ſeptemq; menſibus continentur: merito, qui iſtis menſibus eduntur partus, ſunt vitales. In menſe autem octauo non eſt vlla maſculi cum fœmina coniunctio, neque enim 5. neque 3 ducuntur per 4. quod fœminam repræſentat. Quamobrem cum eiuſmodi copulatio præter naturam ſit, merito partus iſti non ſunt vitales. Hæc quidem ex arithmeticis attuli, non quod tam magnam vim ineſſe illorum numeris exiſtimarem, ſed vt potius legentes intelligant quæ fuerit illorum de hac re ſententia. Omnia enim quæ de numerorum virtute nugantur, tam facile abſurda eſſe deprehenduntur, vt doctiſſimis plæriſque viris & Galeno Pythagoras ille vir tam ſapiens omnibus fere ſeculis habitus, magnam admirationem excitarit, quod numeris tãtum tribuiſſe videatur. Neque enim ex illis vlla demonſtratio ſcientifica haberi poteſt. Siquidem omnia illorum placita plane incerta ſunt. Cur enim monadem formam, dualitatem vero materiam quandam infinitam appellent? cur parem fœminam, imparem maſculum ſtatuant? Quin & numeris quibuſdam Mineruæ, Dianæ atque Apollinis nomen tribuunt, prout quemque minus magiſue laudare, vel etiã vituperare libitũ eſt. Quod ſane volenti perfacile eſt: atque ideo parum firma ſunt, imo vero inepta eorũ dogmata. Quamobrem illis relictis veritatem ipſam meliori ratione modoque exploremus. Recte, vt mihi quidem videtur, Philoſophi omnes hũc orbem inferiorem à ſuperioribus corporibus moueri dirigique ſtatuerunt, & cunctas quæ hic contingunt mutationes, à cœleſtibus pendere. In quibus cum nihil ſit quod non maiori quam hæc terrena, facultate polleat, præcipue tamen duorum nobilium ſyderum ſolis atq; lunæ vim potentiamque experimur: illius quidem, per ſe & primario, huius vero quatenus à ſole aſpicitur & illuceſcit. Eius namque vel acceſſio vel receſſio, vt diuerſas ſuſtinet mutationes, ſic varia in noſtro orbe operatur, ſuntque eius opera tanto quam reliquorum planetarum magis cõſpicua, quãto huic orbi vicinior eſt. Quamobrem quũ illa ſingulis illuſtretur menſibus, & cum ſole congrediatur, quæ maxima illi mutatio eſt, quũque plena multum à ſe ipſa cum ſole cõgrediente diuerſa ſit, non eſt dubium quin & maxime hic orbis noſter pro lunæ in ipſum imperio mutetur. Ac rurſum cum inter extremas illas lunæ mutationes aliæ quædam mediæ intercedant, ſcilicet tum quum διχότομος, tum quum ἀμφίκυρτος: certum quoq; eſt, mutationes his etiam duobus temporibus, quamuis minores magiſque obſcuras, contingere. Apparet igitur quatuor eſſe lunæ mutationis momenta, & ea ſeptimo quoque die euenire. Nam & poſt ſeptem à prima apparitione dies, διχότομος, hoc eſt per medium ſecta: & ſeptem poſtea diebus orbe pleno viſitur, quod die contingit decimoquarto. Si vero quemadmodum aucta eſt, ita diminui intelligas, duas pariter habebit ſeptimanas: quarum prior die vigeſimo ſecundo Hippocr. & Gal. non (vt voluit Archigenes) vigeſimo & primo, poſterior autem vigeſimo ſeptimo concludetur. Sed quum dixerimus vim omnem lunæ à ſole proficiſci, nemo certe dubitabit quin inſignes etiam ab eo mutationes pendeant, præſertim quum quatuor anni tempora ab eo fieri videamus. Ambo igitur, & ſol & luna, vires magnas obtinent, eaſque in corpora inferiora exerunt, non morbos tantum. Abſurdum enim eſſet in hos quidem aliquid poſſe, in cęteris autem viribus deſtitui. Imo vero & haberi poſſunt ex ijs præſagia non modo in ægrotis, ſed etiam in ſanis, quemadmodum ſcripſit Galen. ab Ægyptijs aſtronomis ſe veriſſime comperiſſe. Itaque in ipſum etiam fœtum, quem menſiũ quoque certis ſpatijs Hippocrates ſcribit iudicari. Quamuis autem nulli inconueniens videri poteſt, rem eandem à duobus illis ſideribus affici, attamen Hippocr. & Galen. exiſtimarunt in illis quidem mutationibus quæ breues ſunt & paucis diebus definiri ſolent, negotium omne ad lunam deferri: in alijs vero quæ non niſi longo iudicari poſſunt tempore & perfici, ad ſolis curſum maxime attendendum. Eam namq; ob cauſam acutos morbos, qui breues eſſe conſueuerunt, decem & quatuor diebus iudicium ſubire ſtatuunt: quartanas autem febres non diebus quidem, ſed menſibus ſex iudicari. Rerũ enim circuitus qui diebus aliquot concludi poſſunt, ſeptimani ſunt, & lunæ modo circumaguntur: ſed qui menſibus, illi ad ſolem referuntur, eandemque quam ſeptimanæ rationem ſortiuntur. Quum enim à menſis principio vſque ad plenilunium, quatuordecim prope dies ſint, qui lunatis circuitus dimidium complent, ita ab hyeme ad æſtatem, quæ ſunt duæ anni totius extremæ mutationes, ſex menſes ſunt, anni dimidiũ. Quinetiam à plenilunio vſq; ad occultationem, tempus ſex alijs menſibus reſpõdet, qui ſunt ab æſtate ad hyemem. Quod ſi etiam vtrumque diuidas, lunæ quidem curſum per ſeptimanas diuides, quibus eas quas ante recenſui mutationes efficit: ſolis vero iter in quatuor anni tẽpora ſecabis, quorum ſingula ſingulis etiam lunæ ſeptimanis proportione reſpondebunt. Quo quidem modo ſicut dies ſeptima, quæ pars quarta eſt totius menſis lunaris, morbos, exempli gratia, acutos iudicat: ſic anni temporis mutatio diuturnos affectus diſcutit, adeo vt hyeme genitum, ver diſſoluat: in vere excitatum, æſtas: in æſtate, autumnus: in autumno vero ortum, hyems. His in iſtum modum definitis facile eſt videre quid de partu dici oporteat. Eſt enim partus criſis quædam, cuius eodem plane modo inire rationem conuenit, quo & morborum & ſanitatis.

Sic namque viſum eſt Hippocrati, ad hunc modum libello περὶ ἑπταμήνων ſcribenti: τοῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων καὶ αἱ τρωσμοί τε καὶ οἱ τόκοι, ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧ περ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγίειαι καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν καθ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνας ἀποσημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. hoc eſt, Mulieribus autem & fœtuum conceceptus & abortiones & partus eodem tempore iudicātur, quo & morbi & ſanitas & mors cunctis mortalibus. Sed omnium iſtorum alia quidem diebus, alia menſibus, alia dierum quadragenarijs, alia vero annuo ſpatio euenire videntur. Hæc Hippocrates. Itaque ſi partus non tam diebus quam certis menſibus geri ſolet, perſpicuum eſt in tempore ipſius definiendo ſolis curſum maxime obſeruandum eſſe, ſed lunam tamen interim non negligēdam. Ergo iam de ipſo partu videamus quo vel dierum vel menſium circuitu legitimo abſolui poſſit. Sed melius fortaſſe fuerit de menſibus ex ipſis diebus ratiocinari, quoniam quibuſdam forte magis ſunt cogniti. Ex diebus primus ſeptenarius decernendi vim habet maximam. Illo diximus antea tempus vnum anni, hoc eſt menſes tres, reſpondere. Ex quo aliquis fortaſſe inferat tribus etiam mēſibus vim & facultatem eſſe ducendi partus legitimam atq; naturalem. Nec ego quidem dubito. Immutatur enim manifeſto fœtus eiuſmodi ſpatio: quodque poſt tres menſes ille excitetur moueaturque, ab illa certe mutatione quam ſol trimeſtri ſpatio ſuſtinet, euenire magna ex parte exiſtimandum eſt. Quod ſi quæras, Cur ergo fœtum in lucem non edit, perinde ac ſeptimus dies morbum iudicat & ſoluit? Reſpondebo & ſeptimum illum plærumque diem non ſoluere morbos, etiam ſi magna illi ſit eam in rem propenſio. Siquidem vt ad criſim optimam & perfectam præter diem decretorium accedere etiam oportet humoris iam concocti facilitatem, atque virium robur: ſic in edendo partu præter legitimum tempus adeſſe oportet fœtus ipſius diſpoſitionem firmitatemque, quæ trimeſtri tantum interuallo vel omnium ſententia in fœtu eſſe non poteſt. Rurſus quemadmodum alij à ſeptimo ad decimum quartū dies nullam habent ad iudicandos morbos authoritatem, ſic quartus quintuſque menſis, qui diebus illis ſimiles ſunt ad fœtum promendum nullas vires poſſident. Quamobrem ſi qua occaſione illis menſibus prodeat, violentia proculdubio cenſenda eſt, non aliter quam diebus non decretorijs excretiones ſymptomaticæ, non criticæ, proueniunt. Quodnam ergo eſt primum illud pariendi tempus, in quo & dies legitimus & fœtus etiam diſpoſitio concurrunt? Audi Hippocratem eum tibi enumerantem & deſignātem. Sic enim libello περὶ ἑπταμήνων ſcripſit: οἱ ἑπτάμηνοι ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνονται. hoc eſt, Septimeſtres dimidia anni parte naſcuntur. Item initio libellli περὶ ἑπταμήνων: οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερέων καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προσεόντος μορίου. id eſt, Septimeſtres naſcuntur centeſimo octogeſimo ſecundo die, & aliqua inſuper particula. Habet enim tunc fœtus perfectionem, tantumque roboris quantum expedit ad tolerādas partionis moleſtias, & vitam poſtea ſalubriter degendam, præſertim ſi ex valentiore ſemine procreatus eſt. Præterea & tempus illud vehementem obtinet in decernendo facultatem. Quippe ſimile eſt diei quarto & decimo: quorum hic vt eſt menſis lunaris dimidium, ita illud totius anni. Namque annus integer trecentis ſexaginta quinq; diebus & ſex horis componitur: quos ſi in duas partes diuiſeris, habebis centum octoginta duos dies & horas quindecim, quas Hipp. per προσεόντος μορίου manifeſto videtur ſignificaſſe. Porro illi dies ſex tantum menſes ſolares abſoluunt. Cur ergo qui hoc dierum ſpatio editur in lucem, ſeptimo menſe natus dicitur? Facilis ſane reſponſio eſt. neque enim veteres illi medici nec aſtrologi menſem alium quam lunarem nūcupant, nec ipſum annum vniuerſum ex alijs menſibus quā lunaribus conſtituebant, qui omnes certe ſolaribus ſunt minores. Dicitur autem menſis ſolaris, ſpatium illud temporis quo ſol in vnoquoque ſigno zodiaci circumfertur: quæ quoniam ſunt duodecim, menſes quoque totidem in anno numerantur. Menſes vero lunares triplices ſtatuuntur, omnes temporis duratione differentes: inter quos ille maximus eſt qui Latinis dicitur ciuilis. Conſtat autem ex diebus viginti nouem & horis propemodum tredecim. Tot enim dies medij ſunt inter vnū & alterum lunæ cum ſole congreſſum. Ex quibus menſibus ſi annum, quemadmodum olim Palæſtini, conſtituas, centum illi & octoginta duo dies in ſeptimum menſem incident. Namque centum ſeptuaginta & ſeptem dies, ſex eiuſmodi menſes componunt: & quinque qui ſuperſunt reliqui, cum aliquot horis, iam ſeptimi menſis erunt. Proinde qui ſeptimum intra menſem natus erit, iure poterit ſeptimeſtris appellari. Ac multo magis, ſi menſem qui proprie Lunaris dicitur, intelligas. Is autem definitur lunæ à zodiaci pūcto in idem punctum profectione & reditu: in quam viam Luna viginti & ſeptem dies cū horis octo inſumit. Ex quibus menſibus ſi annum cōficias, centeſimus ille octogeſimuſque ſecundus dies, erit ſeptimi menſis decimus octauus. Quod ſi tertiam menſis lunaris differentiam, quæ fit à primo exemptis tribus diebus coniunctionis lunæ accipias, iam propemodum abſolutos ex 182. diebus ſeptem menſes comperies. Continet enim ille ſex & viginti dies & horas duodecim. In ſex autem eiuſmodi menſes, dies tantum centum quinquaginta nouem abſumūtur. Sic ex illo ſuperiori dierum aceruo viginti & tres dies ſuperſunt, qui ſeptimum fere menſem concludunt. Ex his igitur perſpicuum eſt, quod quum ſeptimo menſe editus in lucem fœtus dicitur, de lunæ menſibus, non autem ſolis, intelligendum ſit. Siquidem ſeptimus atque octauus ſolares, ad partum ſunt infœlices. Quāobrem nihil hic contra Hippocratem dixiſſe videor, reijciens ſeptimum Solis menſem extra τοκίμους menſes, quamuis ab illo ſcriptum ſit in libro περὶ σαρκῶν, vitam hominis dierum ſeptenario conſtare, & legitimum partum eſſe ſeptē menſium, propterea quod ex tribus hebdomadarum decadibus conſtetur, quarum decadum ſingulæ ſeptuaginta dies continent. Eſt autem dierum numerus decem & ducentorum. Hoc enim de menſibus lunaribus intelligit, quos ciuiles ante diximus appellari, quorum ſeptem ad eum numerum dierum perueniunt, exceptis tribus cum dimidio: quod parum certe refert. Neque enim tam exacte dies menſeſque numerati præ-

cipit Hippocrates, vt parum vltra citraque partio non poſſit, optima contingere. Namque libello περὶ γονῆς, poſteaquam fœtus conformationis partioniſque tempora diſtinxit, ſubiungit: γίνεται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω, οὐ πολλῷ δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. id eſt, fiũt vero hæc & diebus pluribus & paucioribus, nec multo tamen pluribus aut paucioribus. Verum opinor, libuit potius Hippocrati numerum illum trium decadum hebdomadarum adſcribere, quam illum tribus fere diebus cum dimidio minorem, quod eo loco docere vellet æuum hominis ἑπτάμηνον eſſe. Quanquam quid opus eſt mutationes lunæ quæ per ſeptimanas fiũt, expectare, ſi illæ adſint quæ initio cuiuſque mẽſis eueniunt? præſertim cum ſeptimanæ ipſæ ex numeri ratione nulla polleãt facultate, ſed duntaxat quatenus tanto dierum interuallo mutationes magnæ excitantur. Nec vero velim inficiari prçter ſolem à luna quoque mutationes accidere: ſed ſi illæ quidem paucis aliquot diebus oriantur, conſiderandos cenſeo dierum circuitus ſeptimanos. ſin autem ſecundum menſes incidant, fruſtra dico eos obſeruari. Nam & ſecundi, tertij, quarti, quinti, ſextique mẽſis initio tanta fit in luna mutatio quanta poteſt tum in fine ſeptimi, tum ſingulis menſium ſeptimanis prouenire. Verum ſi ab ea ſola mutationes illæ in fœtu fiant, minus habent virtutis. Quod ſi ſimul eodemque tempore mutatio tam in luna quam in ſole contigerit, hęc quidem eſt aliarum omnium efficaciſſima. Contingit autem tum ſeptimo tum octauo tum nono menſe lunari: ſed τέλειος quidem eſt in ſeptimo atque frugifera, quoniam ab ea non longe abſit ſolis mutatio, quæ centeſimo octogeſimo ſecundo die contingit. Non eſt autem octauo nonoque menſe lunari tanta, vt fœtum deijcere poſſit, & proferre in lucem: aut ſi tanta illi cõmotio accidat vt prodeat & naſcatur, admodũ imbecillum neceſſario putare oportet, qui tam leuem lunæ mutationem ſuſtinere non potuerit: & idcirco minime vitalem eſſe. Eſt autem illa imbecillitas vel natiua fœtui, vel ex aliquo accidente (quæ multorum fuit opinio) contracta. Aiunt enim, & recte quidem, embryon ſeptimo menſe ab vteri conceptabulis exitum affectare, ac in id colluctari plurimum (tunc enim, vt oſtendimus, eodem fere tempore ſol & luna mutationem ſubeunt) verum conatu aliquando excidere atque interim fatigatum effici imbecillius. Quod ſi nec dum refectis viribus octauo rurſum eundem petat conatum (namque ad hoc mutatio quæ lunæ ſingulis menſibus accidit, irritare poteſt) oblæſum frequentius intermori. Ac de octauo quidem menſe genitis ſic ſcripſit Hippocr. libello περὶ τροφῆς: ἐς ἔκτρωσιν σμ΄ οὐκ ἔστι καὶ ἔστι. hoc eſt, ad partum ducenti quadraginta dies, non eſt, & eſt. Quibus verbis tam obſcuris, præciſis atque aduerſis, indicat, eum qui natus eſt menſe octauo, (nam 240. dies mẽſes octo conficiunt) aliquo quidem modo eſſe atque natum videri, ſed reuera non eſſe, quoniam paulo poſt intereat. Supereſt iam nobis expendẽdus inter lunares quidẽ decimus, ex ſolaribus vero nonus menſis, quo partus emergunt frequentiſſimi & maxime vitales. In quo quidẽ quod pertinet ad ſolem, multum ipſa & aërem & hominum corpora immutat dimẽſis iam nouem zodiaci ſignis: quod vero ad lunam ſpectat, ipſa quidem eodem illo die quo ſol tres zodiaci quartas confecit, & ad reliquam properat, vehementer immutatur, & orbe ſuo iam decies confecto, vndecimum aggreditur. Quod facile intelliges, ſi ſupputes dies quibus tum decimus lunaris, tum nonus ſolaris conſtituuntur. Nam quum certum ſit, dimidium anni 182. diebus, & horis præterea 15. conſtare, ſi numeri iſtius dimidiam partem adiungas, ſcilicet 91. dies, conſurgent 273. cum aliquot horis, ex quibus nouẽ menſes ſolares conflantur. Similiter ſi 27. cum tertia diei parte, quod ſpatium eſt vere lunaris menſis, quo luna zodiacum dimetitur, decies multiplices, reperies totidẽ dies & horas octo. Coeunt igitur, inque diem vnum conueniunt decem lunæ menſes, qui vulgo peragrationis dicuntur, & nouem ſolares: eamque ob rem illo ipſo die corpora hæc inferiora, præſertim quæ aliquo modo affecta ſunt, à tam inſignibus maiorum iſtorum principumque planetarum mutationibus vehementer commoueri neceſſe eſt. Accedit vero vna infantis robur iam hoc tempore magnum, & naturale quoddam ex vtero prodeundi deſiderium, ad hæc vteri muliebris mole & pondere iam grauati irritamẽtum: quibus omnibus efficitur partionem iſto tempore facilẽ eſſe & ſalutarem. Quæ cum ita ſe habeãt, neminem latere poteſt Hippocratem in libello de natura pueri ſcribentem decimo menſe fœtum affectate exitum, & mẽbranas quibus concluditur, diſrumpere: de menſe illo lunari, qui cum nouo ſolari coincidit, intellexiſſe, & Virgilium ad eundem modum quum dicit matri decem menſes longa tuliſſe faſtidia. Sic enim libello περὶ ἑπταμήνου ſcriptum eſt ab Hippocr. οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων καὶ ἑνδεκάμηνοι, ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακοντάδων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. hoc eſt, qui decimo & vndecimo menſe eduntur partus, ex ſepties quadragenis eodem modo conſtituuntur. Continent autem illæ ducentos octoginta dies, qui ſeptem modo diebus ducentos ſeptuaginta tres excedunt. Qui quoniam non longe abſunt à 10. menſe, & iam pars ſunt 11. idcirco eum terminum pariendi tam decimo quam vndecimo menſi communem eſſe dixit. Quod ſi ſolarem menſem intellexiſſet, non eſt dubium quin maiorem numerum dierum, ex quibus tam decimus conſtaret, quam vndecimus ipſe participaret, fuerit additurus. Eſſent enim proculdubio alij quadraginta adiungendi. Huic namque numero quadragenario magnas vires in corporibus hominũ aſſignat, propterea quod bis viginti eum componant, & magnam facultatem decernendi ſemper vigeſimo tribuerit. Quãquam ſic ab eodẽ Hippocrate libello περὶ ἑπταμήνου ſcriptum animaduertimus: ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερῶν γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. hoc eſt, nouem vero menſibus & diebus decem naſcitur partus, atque vitalis eſt: quippe qui legitimum hebdomadarũ numerum ſit conſecutus. Namque quatuor decades hebdomadarum, dies ſunt 280. (quo loco obiter hoc monere poſſum, videri mihi deprauate ſcriptum eſſe ἑβδομήκοντα pro ὀγδοήκοντα.) Ecce autem ſecundum hanc ſupputationem nouimeſtres ſunt, qui antea eodem plane dierũ numero decimeſtres atque etiam vndecimeſtres erant. Cuius quidem diuerſitatis cauſam ad di-

uerſos lunæ menſes referre oportet. Namque hoc loco, quem è libello περὶ σαρκῶν poſtremo annotaui, menſes qui propriè ciuiles appellantur intellexit: qui ab vno lunæ cũ ſole congreſſu ad alterum vſque perdurant, conſtantque paulo minus quam tricenis diebus. Quod ſi lunares propriè dictos intelligas, quod Hippocrates feciſſe videtur eo loco quem paulo ante citaui ex libello περὶ ὀκταμήνου, non eſt dubium qoin is qui ſupputare velit, repetiat ex docentis illis & octoginta diebus decem integros menſes conſtitui, & ſeptem præterea alios ſupereſſe, qui vndecimi menſis partem aliquam componant. Quod ſi rationem quæras, & mireris menſium lunarium numero potius quam ſolarium definita eſſe pariendi tempora, deſines protinus mirari percontarique, ſi aduertas antiquos, Græcos præſertim, annum ſuorum ad rationem lunæ ſubduxiſſe, & alios menſes non habuiſſe quam lunares, nondum ſcilicet reducto in eam formam anno, quæ nunc vſui nobis eſt. Hæc quidem de nono decimoque menſe, atqoe etiam vndecimo breuiter & quantum potui dilucide dicta ſint. Cæterum de alijs qui ſequontur, plerique dubitãt, vtrum in eos partos differri poſſit. de quo ſic mihi ſentiendum videtur. Diximus antea, vt ad criſim morborom præter diem decretorium concurrere oportet humoris aptitudinẽ, & virium robur, ſic ad partum præter legitima illa pariendi tempora etiam pueri vires & matris vterique conſentire debere. Nam ſi fœtus debilis eſt, & ne tentet qoidem exitum, nec interim vlla offenſione vterus irritetur, etiam in vndecimum vel duodecimum forte differri fœtura poterit. Verum id rariſſimum prorſus eſt, vt qui iam babet 273. dies, tãta laboret imbecillitate, vt egreſſum non affectet. Quod tamen ſi aliquando cõtigerit, non eſt dubium quin ille parum materni alimẽti inſumat (cuius tamen penuriam parturitioni præbere cauſam ſcribit Hippocr.) & illi abunde vel in duodecimum vſque menſem ſufficiat. Qua de cauſa nec commouebitur, nec membranas ſuas tentabit rumpere, quaſi plus alimenti efflagitans. Sed hoc, vti dixi, rariſſimũ eſt, magiſque monſtrificum: ac proinde Iuſtiniani Imperatoris decretum de ea quæ parit in vndecimo menſe, conſultiſſimum mihi videtur eſſe & æquiſſimum.

Cæterum quod ſpectat ad notationem huius vocis τόκος, mirum eſt Plinium partum τὸν τόκον pro fœtu aut conceptu ἀντὶ τοῦ συλλήμματος, ἢ τοῦ κυήματος vſurpaſſe καταχρηστικῶς lib. 7. cap. 5. vt eo loci notauit Dalechampius: ſed & hanc vocem ſimiliter catachreſticos vſurpatam reperies in Coac. ab Hippocr. pro abortione quam ἐκτρωσμὸν ἢ ἀποφθορὰν Græci vocant. Notandum inſuper eſt τόκον etiam fœnus ſignificare quaſi ſit quidam pecuniæ partus, vnde τοκογλυφεῖν fœnerari eſt.

Τομεὺς, inciſor. & τομεῖον ferreum inſtrumentum bilabrum quo fabri ferrarij & ad alia multa, & ad tollendos & commouendos clauos vtuntur. vt annotat Galenos in lexico Hippocratis.

Τομεῖς ſiue

Τομικοὶ. inciſores dentes. ſic appellantur octo primi dentes, in vtraque ſcilicet gena quatuor lati, acie prætenui in modum gladiorum, qua cibos molles mordendo abſcindunt diuidũtque. Alij plures, alij pauciores habent. Omnes autẽ vna radice in ſuam genam infixi ſunt. Valent non modo ad incidendos cibos, verum etiam ad pronunciationem. vide in dictione ὀδόντες.

Τόνος. apud Hippocratem ſignificat neruum, ſiue is à cerebro, ſiue à ſpinali medulla oriatur, vt annotat Galenus. Aretæus περὶ τετάνου, τόνος, inquit νεῦρον καὶ ἐντάσιος οὔνομα, quaſi non neruum modo, ſed etiam ipſam neruorum contentionem deſignet. Vſurpatur etiam ab eodem ὁ τόνος ἀντὶ τῆς προθυμίης ἐρωῆς, hoc eſt, pro vehementi deſiderio magnoque conatu, qualis eſſe ſolet per dyſpnœas & teneſmos: vt docuit Galenus comment. 1. in prorrhet.

Τόνους definit Erotian. ex Hippocr. τὰ περιπεπλεγμένα σώματα ταῖς σαρξὶν οἷον φλέβας, νεῦρα καὶ τὰ ὅμοια, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι, ἐνίοτε δὲ τὰ νεῦρα μόνον, ἔνιοι δὲ τοὺς ὑμένας ἔφασαν, id eſt, circumtenſa carnibus corpora veluti venas neruos & ſimilia, nonnunqoam & neruos duntaxat, alij etiam membranas ſic appellarunt. Sed & τόνους appellat Ruffus neruos ab vtroque œſophagi latere; cæteraque ſenſoria atque fibroſa eodem etiam appellari nomine tradit.

Τόνοι ὑπώμαιοι. ſic Hippocrati lib. de articulis dicuntur nerui qui ſunt ſub axillis propter eorum firmitatem vt annotat Galen. hinc & apud eundem τονωτικὸς dicitur vim habens intendendi ſeu roborandi, inde & apud eundem τονωτικὴ δύναμις.

Τοξικὸν. apud antiquos certa quædam ſpecies veneni fuit teterrimi, nec tamen quid eſſet conſtare adhuc arbitror. Plinius lib. 16. c. 10. ſcribit authores eſſe qui à taxo arbore, qoam venenatam eſſe certum eſt, taxica appellata dicunt venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus ſagittæ tingantur. Qood tamen vt ipſe non affirmat, ſic ipſe dubito an verum ſit. Sunt enim hæc duo venenorum genera manifeſto diſtincta apud Nicandrum & Dioſcoridem, ſuntqoe tam ſibi aduerſa vtriuſque ſymptomata, vt iure dubitare liceat. Taxus vniuerſo corpori frigus infert, cui eadem quæ cicutæ conueniunt medicamenta, videlicet calefacientia: toxicum vero inflammationes & furorem. Calidum enim & ſiccũ fuit, vt plane præter ſymptomata indicat ipſa curatio quam Nicãder adhibet. Dioſcorides in præfatione lib. 6. toxicum receſſet inter herbas & olera, quæ exitioſam vim habent, & Galen. lib. 2. Antidotωo Aſclepiadem ſequutus, inter ſimplicia venena ipſum annumerat. Certum eſt ſic dictom eſſe, quod barbari ſagittas ſuas olim eo contingerent. Nam vt cecinit Nicander in Alexipharmacis:

Iſto Gerrai Nomades, populuſque ferocem.
Qui colit Euphraten, armant ſua tela veneno.
Qua poſtquam hæſerunt & non ſanabile vulnus
Inflixere, caro linet, viruſque putreſcit
Vipereum, atque cutis ſe tabo fœta reſoluit.

Scholiaſtes Nicandri refert, qonſdam toxicum ſic appellatum velle, quoniam hauſtum ſeu potum è veſtigio interimat hominem inſtar ſagittæ, vel quod ortum ſit ex hydræ ſanguine quam ſagittis confecit Hercules; venena autem omnia Poëtæ Græci generali nomine τοξικὰ vocarunt, quia barbari ſagittas telaque ſua, quæ τοξεύματα dicunt, his inficiebant. Proprium tamen Parthorum & Scytharum toxicum quo ſagittarum aciem inungebant, homano ſanguine & viperina ſanie conſtabat, irremediabile

ſcelus, quod mortem leui tactu, ea qua ſagittæ celeritate, accelerat, quod Poëtæ ideo finxerũt ex Lerneæ hydræ ab Herculis ſagitta occiſæ cruore enatum, vnde & toxicum appellarunt quod Scythicum etiam ideo dicitur, quoniam vt Ariſtoteles refert Scythæ viperas iam enixas venantur, quas captas dies aliquot donec in ſaniem computruiſſent contabeſcere ſinebant, deinde toto vnius hominis ſanguine in ollam effuſo, eam exquiſite conpertam, fimoque obrutam putreſcere ſinebant, cuius tandem ſupernatans ſanguini ichor, vel ſerum cum viperina ſanie permixtum, lethale Scytharum toxicum erat, Scribonius autem nominis τοξικοῦ aliam videtur afferre rationem, nempe quod toxicum epotum dolorem cieat omnium interaneorum veluti τόξῳ, id eſt telo traiectorum. Sed quod Plin. toxicum à taxo arbore venenata dictum exiſtimauit longe abſurdius eſſe videtur.

Τοξικόν. etiam dicitur à quibuſdam ladani ſpecies in Syria & Aphrica naſcentis, quia incolæ ad detergendum ladanum folijs ciſthi adhæreſcens, neruos in arcu lana circundatos trahunt per ſyluas. Sed hoc grauiſſimum odore eſt & duriſſimum tactu, plurimum enim terræ colligit.

Τοξῖτις. à quibuſdam dicitur ἡ ἀρτεμισία, vt habetur apud Dioſcor.

Τοπικὰ φάρμακα. medicamenta ſunt quæ locis affectis adhibentur quæ etiam μερικὰ dicuntur.

Τόπος. pars corporis à veteribus medicis. vnde & τοπικὰ φάρμακα dicta ſunt, quæ locis affectis adhibentur.

Et apud Galen. libri quidam περὶ τῶν πεπονθότων τόπων, de locis affectis, & περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, de compoſitione medicamentorum ſecundum locos ſeu ſecundum quaſque corporis partes. Peculiariter vero τόποι dicuntur naturalia mulierũ, vt apud Latinos quoque loci & loci muliebres: huius ſignificationis exemplum videris apud Dioſcorid. lib. 1. c. 59. de ſampſuchino oleo, & lib. 2. de iride. Itidem apud Ariſtotelem lib. 6. de hiſtor. animal. & lib. 7. c. 3. vbi nota etiam ſingularis numeri vſum in hac ſignificatione, eſt enim frequentior pluralis.

Τόποι πεπονθότες. loci affecti: Liber eſt Galeni περὶ πεπονθότων τόπων quam inſcriptionem accuſat doctiſſimus Scaliger quaſi potius περὶ πασχόντων inſcribere debuiſſet, etenim, ait, quod πέπονθε, non amplius patitur, non eget itaque opera medici. Sed hæc ratio perperam eſt, nam quicumque antiquorum de locis affectis ſcripſerunt vt fecit Archigenes medicorum ſui temporis princeps, inter τόπους πάσχοντας & πεπονθότας hoc diſcrimen poſuerunt, quod πάσχοντας vocarunt eas partes quæ extra ſe cauſam paſſionis tantum habent, atque illa abeunte incolumes & ſanæ relinquuntur Πεπονθότας vero eas appellarunt partes quarũ non tãtum cauſſa externa eſt quæ ipſis morbum faciat, verum etiam quæ propriam in ſeipſis ac iam factam affectionem, licet aliquando inſenſibilem, retinent, ita vt etiam recedente cauſſa, nihilominus affectæ remaneant, & ſic vocarunt quaſi non modo patiantur, ſed etiam paſſæ ſint. Cum itaque Gal. in libris de locis aff. totam tractationem conſumat, præcipue in docendo qua methodo partes iam paſſæ & affectione propria à cauſſa ſibi externa, & (vt dicunt) per conſenſum occupatæ dignoſci queant, περὶ τόπων πεπονθότων iure eos inſcripſit; hæ namque proprie ac inteſtino affectu laborantes ſunt, quæ potiſſimũ curationem expoſtulant, non illæ quæ nihil in propria eſſentia paſſæ, aliunde ſolummodo vexantur, & cauſſa extincta nihil offenſæ aut parum admodum remanent, & propterea πάσχοντες τόποι vocantur.

Τορδύλιον. herba quæ & ſeſeli Creticum vocatur.

Apud Paul. Ægin. ſcribitur τόρδυλον, vbi quidam legunt γόρδυλον, vocatur etiam τορδύλη ſicut à Plinio Tordylion & Tordyle dicitur.

Τορνεύματα. ramenta, apud Hippocr. vt explicat Galen. in lexico ſuo.

Τορυνήτος. Cælio Aurel. vocatur lib. 1. τῶν χρον. c. 4. pulticula ex pane, ex oleo, aqua, ſale vel melle condita.

Τοῦρτα Erotianus in onomaſtico ſic appellatũ fuiſſe panis quoddam genus, inquit, quem ἐγκρυφίαν Attici vocant, atque inde fortaſſis deductum quod nos Gallice *Tourte* appellamus vide ἄρτος ἐγκρυφίας.

Τραγάκανθα. frutex eſt cuius radix lata & lignoſa ſummo ceſpite nititur, vnde ſurculos humiles, robuſtos latiſſime fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur, quæ ſub ſe ſpinas albas, rectas & firmas occulunt. Ab eius radice vulnerata manat lacryma pellucens, gracilis, læuis, ſyncera, ſubdulcis, quæ etiam τραγάκανθα dicitur, arteriacis medicamentis accommodatiſſima.

Gaza hirci ſpinam interpretatur.

Τραγᾷν. de vitibus dictum, vide infra τράγος.

Τράγανος. ſunt qui τράγον hoc modo appellent, vt author eſt Dioſcor. At τραγάνατον vocari à nonnullis λογχίδα τὴν ἀγρίαν, teſtatur idem.

Τραγήματα. Galen. lib. 1. de aliment. facultat. c. 34. ea vocari inquit quæ poſt cœnam voluptatis inter bibendum excitandæ gratia mandontur.

Τράγιον. frutex eſt in Creta inſula tantum naſcens, lentiſci ſemine, folio & ramis ſimilis, ſingulis tamen minoribus: ſuccus ei lacteus, gummi nõ diſſimilis. Calfacit tertio ordine, attrahit, diſcutit: eſt enim tenui ſubſtantia. Eſt & alterum τράγιον, quod τραγόκερως aliqui vocant, cui folia ſcolopendrij, radix ſylueſtris rhaphani tenuis, candida, cui vis magna eſt adſtringendi.

Τραγόκερως. ſic à quibuſdam dicitur τὸ τράγιον, ab alijs autem ἰάλιν, vt habetur apud Dioſcoridem, forte quod eius folia quantitate, longitudine, figuraque hircorum cornibus non inepte reſpondeant.

Τραγόνατον. vide in τράγανος paulo ante.

Τραγοπώγων. barbula hirci. herba eſt breui caule, folijs croci, radice longa, dulci: magno ſuper caulem calyce, è cuius ſummo ſemen nigrum dependet, vnde nomen inditum eſt. Hæc ab alijs κόμη vocatur.

Τραγορίγανον. frutex eſt ſylueſtri ſerpyllo aut origano ſimilis folio & ramulis. Quibuſdam in locis lætius virentiuſque inuenitur, & latioribus folijs, ſatis glutinoſum. Alterum autem ex exilibus ſurculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui τράγιον vocauere. Omnia excalfaciunt, vrinam ciẽt, aluo accommodantur, decoctoque poto bilem deijciunt.

Τράγος. inter fruges numeratur, alicæ figura. multum autem aceris habet, ideoque parum nutrit & ægre concoquitur. dicitur σπιδνὸς ad differentiam plantæ quæ etiam τράγος dicitur, quæ prouenit in maritimis (ob id herbarij iuncum marinum

rinum

rinum vocant)palmum alta aut amplior, frutiſa,humilis, oblonga, ſine folijs, puſillis circa ramos acinis rufis, multis, guſtu multum adſtringente. Eam aliqui σκορπίον vocant. Quidam etiam duriores è ſpongijs, τράγους nominarunt, vt author eſt Dioſcor.

Quem vide lib. 4. cap. 51. & cum ijs confer quæ ſcripſit Plin. lib. 27. cap. 13. frumentaceum autem tragum ſunt qui eúdem eſſe putent cum eo quod hodie frumentum Turcicum appellant, & dicant ab Hippocr. τρύγην vocari vt in lib. περὶ διαίτης, vbi ait ἡ τρύγη κουφοτέρα πυρῶν. Nec vero frumenti tantum genus eſt τράγος. ſed etiam pultis, vt docuit Plin. l. 18. cap. 7. & 10. cum inquit ex tritici ſemine tragum fieri, vbi non tantum genere maſculino, ſed & neutro τράγον vocat; Sed à Plinio nonnulli diſſentiunt, dicentes eam pultem fieri ex olyra ex Gal. lib. de alimentis. vide paulo infra Τράγος.

Τράγος. dicitur eminentia auriculæ vergens ad tempora & poſita ex aduerſo cauitatis ipſius quam κόγχην vocant vt ait Pollux lib. 2. Ruffus τράγον collocat ad temporum extremitatem, cui oppoſita pars dicitur ἀντίτραγος.

Τράγος. etiam dicitur ſorbitionis genus quod fiebat ex nobiliſſima olyra decorticata; Sic primum eam in aqua coquebant, deinde ea effuſa ſapam, vinum dulce aut mulſum infundebant, adijciendo pineas nuces prius aqua maceratas donec plurimum intumuerint ait Galen. lib. 1. de aliment. facult. c. 13.

Τράγος etiam caprificum ſignificat vt notauit Suidas.

Sed & τράγος. Hippocr. 6. epidem. de teſticulo intumeſcente & extra prominente dici videtur. Quod in hircis vnde affectus appellatio eſt, fit maxime perſpicuum, in quibus cum venerem primum appetunt teſtes maxime attolluntur & intumeſcunt; Quia autem ſic affectis teſticulis in hominum genere vox in aſperiorem & grauiorem mutari conſueuit, inde τραγίζειν & τραγᾶν de vocis in aſperiorem & grauiorem mutatione dicuntur; & ſit τραγίζειν inquit Ariſtoteles lib. 7. c. 1. de hiſtor. anim. cum φωνὴ ὁμοία φαίνεται τῶν παρεντεταμένων καὶ τραχειῶν χορδῶν, ſimilis fidibus eneruatis & aſperis: 5. vero de gener. animal. hoc accidere ait ὅταν ἀνώμαλος ᾖ ἡ φωνή: Nonius Marcellus Galluiare dixit, Gaza caprire, Latini veteres hirquitallire & hirquitallos, & Hippocr. 6. epidem. τράγους καὶ τραγίζοντας iuuenes & pubeſcentes appellauit, quum vel venerem experiri cœperint, vel cum vocem ex acuta in grauem & aſperiorem mutant: Sed & τραγίζειν laſciuire ſeu hircum laſciuia imitari ſignificat, eſt enim hircus ſalaciſſimum animal, hinc & latini hircum etiam vocant hominem libidinoſum: quin & ſimpliciter τραγίζειν hircum olere ſeu fœtere ſignificat, ſic Plaut. hircoſum ſenem appellat qui hirci in modum fœteat.

A voce τράγος fit & τραγᾶν eiuſdem ſignificationis cum τραγίζειν.

Eſt & τραγᾶν. quoddam vitis vitium apud Theoph. 5. de cauſ. plant. cap. 12. quando ſcilicet vites fructu carentes fronde luxuriant, & paupertatem fœtuũ compenſant vbertate foliorum, (ſic enim hoc vitium notat Pallad. in Nouemb. c. 9.) quod Conſtantinus in Geopon. vocat ὑλομανεῖν: exiſtimatur autem eſſe metaphora ab hircorum natura qui cum veneri dediti ſunt macriores ſũt & ſemine magis abundant. vbi vero obeſiores facti ſunt, ſicut ad gignendum quoque tardiores minuſque fœcundi: hoc indicauit Ariſtoteles 5. de generat. animal. c. 18. & Theophr. l. 1. de cauſ. plant. cap. 5. qui has τραγώσας ἀμπέλους fructum non ferre ait, vbi mendoſe βρυώσας habent vulgares edit. Plin. l. 17. c. 24. articulationem vocat hoc vitium.

Denique τράγος ab eorumdem hircorum laſciuia, ſicut & τραγίζειν, pro libidine & ſalacitate ponitur teſte Budæo; & Theophr. l. de odoribus pro fœtore & quidem proprie de alarũ fœtore, vt caper etiam & capra, & hircus latinis, vnde Horat. grauis hirſutis cubat hircus in alis.

Τράκτα. inter panum genera à nonnullis reponitur Mercurialis fuiſſe exiſtimat mixturam quamdã ex fermento & farina conflatam, quam manibus ſæpius in formam longam & planam trahebant: vnde nomen tractę emanauit, quod etiam hodie apud aliquos Italiæ populos durat qui huiuſcemodi placentas ex farina & fermento cõpactas, ac deinde furnis coctas tiratas à trahendo populari voce nominãt: Tracta in genere neutro pluralis numeri vt Athenæus profert etiam apud Catonem ſæpius nominata inueniuntur: ab hac vero voce deductum τρακταίζειν, mallam pinſendo & ſubigendo manibus agitare & trahere vt ea tractatione melius fermenterut ac concorporerur rerum miſcellanea varietas.

Τρακτὸς κηρὸς. apud Aetium dicitur cera quæ tractando inalbuit, vide κηρὸς.

Τράμις. dicitur à quibuſdam ea linea quæ medium ſcrotum diuidit in duas partes.

Quæ alio nomine ὄῤῥος dicitur: pro τράμις dicitur & τράμη, & idem quod podex eſt, τρῆμα τοῦ ἰδέου apud Ariſtophanem.

Τράπεζα. menſa. molarium dentium extremitates latas ſic vocari inquit Ruffus; Sed & Polluci τράπεζαι dicuntur ſcapularum partes latiores circa dorſum.

Τραυλὸς. blæſus.

Τραυλότης. blæſitas. Eſt vitioſa literarum t & r pronunciatio. Symptoma eſt affectionis linguæ aut eius muſculorum, alijs quidem natura, alijs vero externam aliquando ob cauſam comparatum. Affectio autem varia eſſe poteſt. Primum quidem breuitas linguæ, quæ tamen rariſſima eſt. Deinde eius intemperies humida & mollities. Hæ namq; ſunt naturalis balbutiei cauſæ, à quibus fit vt lingua prioribus dentibos male innitatur, breuior quidem propter breuitatem, humidior vero propter imbecillitatem. Humidiores enim linguæ muſculi non poſſunt firmiter ſtabiliri, quod eſt tamen neceſſarium ad harũm duarum litterarum pronunciationem. Itaq; eas tanquam t & l pronunciãt, pro βαυλὸς dicentes τλαυλὸς. Plurimi quoque balbutiunt ab externa cauſa, vt qui plurimum dicendo aut tibia canendo, & ex febre vehementem linguæ ſiccitatem contraxerunt. Lingua enim his euadit imbecilla, nec propter ſiccitatem dilatari poteſt. Balbutiunt etiam aliquãdo ebrij, lingua & cerebro humore nimio perfuſis & prægrauatis. Itaq; patet præcipuã fere balbutiei cauſam ſitam eſſe in ſuperflua humiditate: propterea ſcripſit Hippoc. Balbos alui profluuio maxime corripi. In cuius aph. comm. quoniam τῶν ψελλιζόντων mentionem Galen. facit, hoc vnum monendum, quod illic male Latini interpretes ψελλίζειν & τραυλίζειν eiuſ-

dem ſignificationis verba eſſe ſcripſerunt. Id enim neque in Græco habetur, neque verum eſt. Sunt enim ambo quidem vitia pronunciationis, non vocis: non tamen idem in voce vitium ſignificant. Siquidem differentiam eorum Ariſtot. in problematis explicat ſcribens τραυλότητα eſſe, quum litera quædam certa exprimi nō poteſt: ψελλότητα vero, cum inter pronunciandum aut litera, aut ſyllaba aufertur & eliditur. Scio quidem Latinos interpretes τοὺς τραυλοὺς balbos, τοὺς ψελλοὺς blæſos vertere. ego contra vertendum puto: blæſi enim propriè illi ſunt qui à Gallis vulgo dicuntur habere linguam pinguem: balbi vero quos iidem appellant begues. Cæterum Gal. comm. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν annotauit ἰσχοφώνους ab Hippocrate eo loco intelligi qui alio nomine τραυλοὶ appellantur, non ita tamen vt idem ſint, ſed vt τραυλοὶ inter ἰσχοφώνους contineantur. vide ἰσχοφωνία.

Τραῦμα. eſt ſolutio continuitatis in carne, non ex diſtentione, ſed ruptura proueniens. Sic definiuit Galenus libro de conſtit. artis medicæ.

Τραυματικὰ φάρμακα, dicuntur à quibuſdam, inquit Galen. τὰ κολλητικά. hoc eſt glutinatoria medicamenta, quæ & ἔναιμα appellantur, de quibus vide κολλητικὸν φάρμακον.

» Et τραυματικὴ ἀντίδοτος apud Dioſcor. lib. 1. cap. 131. & τραυματικὴ ῥίζα apud eundem lib. 2. cap. 4.

» Τραυματίας. idem quod ῥηγματίας vide ſupra.

» Τραχεῖα ἀρτηρία. vide ἀρτηρία.

Τραχήλια, τά. inter ἀκρόκωλα quæ latini truncos & » trunculos dicunt numeranda ſunt: Proprie autem vocantur edullia, quæ ex trunculis extremiſque partibus truncatis ac reciſis, præcipue ceruicibus auium, vt anſerum parantur, viliora cæteris, vnde quiſquilias nonnulli interpretantur: Ariſtophanis Scholiaſtes τραχήλια eſſe dicit τὰ ἄκρα καὶ τὰ εὐτελῆ κρέα, ſeu τὰ ἀποβαλλόμενα τῶν ὄψων ὡς μικρά, nec non εὐτελὲς περισσεύμα ἐν λοπαδίοις σκευαζόμενον; & eſſe βραχύ τι τελέως, παραπλήσιον τοῖς κορακίοις, ſeu τοῖς πτύξεσι τοῖς ἀπὸ τῶν κριθῶν, τοῖς ἀχύροις, vt ſint minutiæ ſeu trunculi minutiſſimi qui reijciuntur ab ijs qui τὰ κρέα σηκόπτωσι.

Τράχηλος. collum. ceruix. Idem protſus quod αὐχήν, vt annotauit Galenus. Eſt autem pars τῆς ῥάχεως capiti proxime ſubdita & annexa, ſpondylis ſeptem conſtans. Eiuſdem quidem illi naturæ ſunt cum ſpondylis dorſi & lumborum: ſiquidem forati ſunt: ſpinam, quam ἄκανθαν vocant, omnes (excepto primo cui nulla eſt, ſed ſoli anteriore parte apophyſis exigua) habent: tum apophyſes tranſuerſas, apophyſes obliquas aſcendentes & deſcendentes, vinculum membranoſum intus (exceptis duobus primis ſpondylis) duas τῆς ῥάχεως meningas ambiens, & foris alterum, ſpondylos vndique colligās: articulationes præterea ſex, duas ſuo corpore, duas apophyſibus deſcendentibus, & duas aſcendentibus: habent tamen quædam ſibi peculiaria, quibus à reliquis diſcernuntur. Nam omnibus colli ſpondylis apophyſes tranſuerſæ in rectum perforatæ ſunt. Propria quoque ſex inferioribus ſpondylis colli ſpina aperte bifida. Propriæ etiam quinque inferioribus apophyſes tranſuerſæ, leuiter velut bipartitæ, & decliuiter excauatæ in modum canaliculi per quod nerui ad brachium & diaphragma deſcendunt. Propria vero primo ſpondylo eſt corporis latitudo & tenuitas & foraminis amplitudo, rhachitidi & denti deſtinata, cauitas quoque apophyſεων tam aſcendentium quam deſcendentium, quibus cum condylis articulantur per diarthoſim, illis quidem occipitis, his vero ſecundi ſpondyli. Siquidem primus duas occipitis apophyſes coronoideis cauitatibus duabus excipit, & ſecundi dentem tranſmittit; ſecundus vero condylo duplici, ſed minus extante, primi cauitates duas γληνοειδεῖς excipit, & ſuo dente occipiti inter apophyſes κορωνοειδεῖς anterius valido ligamento affirmatur. Proprius autem ſecundo ſpondylo dens eſt (à quo totum etiam ipſum ſecundum ſpondylum Hippocrates ὀδόντα appellauit) per quem cum primo ſpondylo & cum occipitis cauitate inter ſuas coronoideis apophyſes diarthroſi iungitur. Sunt autem hi ſeptem colli ſpondyli magnitudine inæquales. Primus enim & ſecundus longe maiores ſunt tertio, quarto & quinto: ſed quintus tertio & quarto maior eſt. Sextus non modo his tribus maior eſt, ſed etiam ſeptimo, qui quoniam ſex alios ſuperiores ſuſtinet, ἄτλας καὶ ἀτλαντιον à Græcis vocatus eſt. Sunt autem numero æqualia cum ipſis ſpondylis neruorum paria quæ à ceruice proficiſcuntur. primum per foramina primo ſpondylo & occipiti communia egreſſum in huius ſpondyli muſculos, omoplatam & muſculum œſophago ſubſtratum caput & collum flectentem abſumitur. Secundum in totam cutim capitis. Tertium in muſculos ceruicem extendentes, genam mouentes & collum totum caputque retro erigentes, cutim capitis vna cum ſecundo. Quartum in ceruicis muſculos & muſculum longum & in diaphragma cum portione quinti & ſexti paris. Quintum in diaphragma cum alijs, & in muſculos brachium tollentes & omoplatam. Sextum in diaphragma cum alijs prædictis, & in brachia cum ſeptimo & octauo pari & ad muſculos leuantes omoplatam. Septimum in muſculum latum reflectitur, & in thoracem, brachium manumque abſumitur, & interdum cum prædictis in diaphragma. Sic quidem ſe habet nodorum ſeu vertebrarum colli conſtructio, à qua quamuis proprie collum dicatur, attamen colli nomine communiter vocatur quod inter caput & humeros interiacet, vnaque cum ipſis nobis, tum gulæ, tum arteriæ portio continetur, per quam cibis & ſpiritui via eſt. Tranſlata inde τοῦ τραχήλου vox eſt etiam ad veſicam, cuius oſculum ita appellatur.

» Τράχηλος etiam de matricis collo dicitur apud Pollucem & Ruffum quod τὸ ἄκρον τῆς ὑστέρας vocat: dicitur & eidem αὐχὴν ceruix.

» Τραχυντικὸν φάρμακον. medicamētum exaſperans quod contrarium eſt læuiganti, de quo in voce λειαντικὸν dictum eſt: vocatur autem illud quod partium quibus adhæret ſubſtantiam corradit & quadam inæqualitate diuellit, vnde ea detergentibus validiora eſſe oportet, Talia ſunt Centaurium minus, Ariſtolochia, aloe, & omnia valde amara, ſalſa, & acria.

Τραχύτης. aſperitas. Eſt vitioſa conformatio parti cui accidit, inæqualitatem ab ſumpto humore inducens. Huic contraria affectio, λειότης, id eſt lænitas, dicitur, ſuntque primi generis morbi qui in formatione conſiſtunt, & à cauſis contrarijs proficiſcuntur. Exaſperantur enim quæ prius

erant læuia, & læuigantur quæ prius erant aſpera. illa quidem ab humorum acrimonia, aut medicamentis adſtringentibus teſiccata (ſunt enim & acria & adſtringentia poteſtate ſieca) hæc vero à pingui & lento humore madentia. Præcipue vero in oſſibus hoc malum apparet, cum non recte à medicis curantur, ſed aliquando ex humorum natura qui in animalium corporibus inueniuntur, habet originem, ſed maxime per morbum Gallicum ex Venere cõtractum. Oculorum autem (quod malum τράχωμα appellant) & gutturis aſperitates, non ex his tantum, ſed ex acribus vaporibus, aut poluere, aut fumo contingunt, ſicuti & ſtomacho & ventriculo & inteſtinis à materia inutili quæ in ipſo corpore gignitur, atque ex eorum quæ eduntur vel bibuntur qualitate. Inter quæ etiam venena enumerantur. Perſpicuum autem eſt quod aſperitas aliquando, ſi eius cauſæ inualuerint, aut in exulcerationem, aut corroſionem in partibus carnoſis, aut in oſſibus vertitur in cariem, ſicut ſæpe videmus accidere in morbo Gallico.

Τράχωμα. eſt aſperitudo palpebræ interna parte. Prouenit ſæpe ex mala curatione, affuſis nimiũ diu collyrijs. Nam ſicut in vulneribus aliarum partium illita pinguia carnis excreſcentiam induxit, ſic etiam in palpebra. Poteſt etiam ob diuturnam defluxionem excitari, ſed non mordacem: humor enim mordax non palpebram ſed oculum potius ipſum infeſtat. Hoc vitium ſunt qui δάσωμα, ſiue δασύτητα appellent. Attamen ea diſtinguit Aetius, ſcribens δασύτητα eſſe inæqualitatem quandam palpebræ interioris ſuperficiariam & cum rubore: τραχύτητα vero ſiue τράχωμα, eſſe palpebræ internæ inæqualitatem & aſperitatem multo maiorem, adeo vt intra eam emineant veluti milij grana, aut erui ſemina cum dolore & grauitate. Malum autem vtrumque oculos habet humidiores. Idem vero ſi intendatur magiſque promineat, σύκωσις vocatur: tandem vbi ad extremum peruenit, τύλωσις.

Gal. τῶν κατὰ τόπους l. 4. τραχώματα appellat τραχύτητας τῶν βλεφάρων, ὑφ' ὧν, καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ χιτῶνες τῶν ὀφθαλμῶν ὀδυνῶνται κατατριβόμενοι. Marcellus Empiricus vocat aſperitudines palpebrarum, nonnulli vero interpretes ſcabritias palpebrarũ.

Τραχωματικὸν κολλύριον. eſt collyriorum certa ſpecies, tollendis oculorum aſperitatibus efficax. Eius plures differentiæ deſcribuntur ab Aetio libr. 7. quæ & peculiaria nomina habent, vt φοῖνιξ, θεοδότιον, ξυστήρ, &c. Τραχωματικὸν autem pharmacum dicitur quod deterget ea quæ adhuc mollia ſunt, nec adhuc chirurgiam videntur poſtulare.

Vide & Trallian. lib. 4. cap. 6. meminit eorundem collyriorum Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Τραχύσματα. Hippocrati ſunt aſperitates aut aſpredines quædam miliaceæ culicum morſibus fere ſimiles in ſumma cute enatæ.

Τριφύλλιον ἢ τετράφυλλον. dicitur à quibuſdam λωτὸς ἥμερος. vt habetur apud Dioſc.

Τρίβολος. genus vnum terreſtre, folijs ad effigiem portulacæ tenuioribus: viticulis in terra ſtratis: ſpinis ſecundum folia rigidis præduris. iuxta amnes & rudera naſcitur. Eſt & alterũ genus aquis familiare, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos condens: folijs latis & pediculo longo: caule parte ſumma quam ima craſſiori. adſunt ei & capillamenta quædam ſpinacea, ſemen durum. Vterque refrigerantis & inſpiſſantis eſt naturæ.

Τρίβος. ſignificat apud Hippoc. partem eam corporis cui inſiſtimus ſiue ſtantes ſiue ambulãtes, ſiue ſedentes, ſiue alio quouis modo iacentes: vt plantæ pedum ſtantibus atque ambulantibus, nates ſedentibus, ſpina tota ſupinis, cubito innitentibus ipſe cubitus τρίβος appellatur, ſicut Galenus annotauit comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Sic etiam, vt idem author eſt, dicitur apud Hippocr. locus tritus & calloſus.

Τριγόνιον. Dioſcor. ſcribit ſic vocatum à quibuſdam fuiſſe τὸν περιστερεῶνα.

Sed pro τριγόνιον ſcribe τρυγόνιον deriuatum à turturibus quæ τρυγόνες dicuntur, & ſecundum Ariſtotelem ſunt quinta ſpecies τῶν περιστερῶν columbarum.

Τρίγωνος. paſtillus. in medicina olim celebris ad ſiſtendos dolores. Eſt enim ſtupefactorius. Sic dictus fuit à figura qua fingebatur, non à numero medicamentorum. Conſtat enim quatuor medicamentis, ſemine apij, ſemine hyoſcyami, aniſo & opio, ſed quorum pondera non ſint eadem Galeno, Paulo & Aetio.

Apud Galen. eius deſcriptio habetur lib. 7. κατὰ τόπους. cap. 5. apud Paul. l. 2. cap. 12. Trallian. lib. 1. cap. 10. illius vſum commendat ad capitis dolores à febre ſi illinatur fronti & temporibus.

Τριδάκτυλον. ſic à quibuſdam dicitur ὁ ἄγνος, id eſt vitex, authore Dioſc.

Τρίκοκκον. ſic dictum eſt à quibuſdam primum meſpili genus, quod ἀρωνίαν Dioſcorides vocat, quoniam tria intus grana ſiue ligna ſeminis loco fructus eius contineat. Galenus vero lib. 7. ſimpl. medic. non ipſam arborem, ſed eius modo fructum ita appellat. Eſt & tricoccon Plinio genus heliotropij, vbique naſcens.

Τρικόνδυλος. dicitur qui ternas in digitis iuncturas ac curuaturas habet ac ternos in eis nodos ac tubera extantia.

Τρίμμα. apud Paul. lib. 1. c. 26. exponit Cornar. puluillum ita detritum vt commode inſpergi ac affricari corpori poſſit; Talibus autem in balneis vtebantur: Sed & τρίμμα aliud quiddam fuit quo in cibis vtebantur, & ad placentas & ad coquendos piſces, de quo leges plura in voce ὑποτρίμμα. Cæterum pro τρίμματα apud Paul. reponendum cenſet Cornarius ῥύμματα.

Τριξάλις. ſunt qui περιστερεῶνα, hoc eſt criſtam gallinaceam ſic vocent.

Τρίοζον. ſic quidam τὴν μελίαν, hoc fraxinum dixerunt, quaſi trinodem, quod ramos habeat prægrandes, ordinatos, pareſque numero.

Τριόρχης. ſic dicitur à Plinio tertia ſpecies Centaurij: quoniam qui ipſum eruunt, iubẽtur buteonem, quem τριόρχην appellant, accipitrum generis auẽ, cauere, quando non raro vulnerantur ab alite qui legunt: ea enim defendit & impugnat legentes. Verum non fuit propterea neceſſe Plinio conſtituere tertiam Centaurij ſpeciem, quoniam id Theophraſtus de Centaurio maiore recenſet, quod propterea τριόρχην poſſe dici perſpicuum eſt.

Τριπόδιον. vide in *πεδίλιον.*

Τριπόλιον. herba eſt in marinis naſcens locis quæ allidit vnda & recedens dimittit, neque in mari, neque in ſicco: folio glaſti craſſiore, palmeo caule in mocrone diuiſo. Eius, vt tradunt, flores colorem ter die mutant, mane candidi, meridie purpurei, ſero punicei conſpiciuntur. Eius radix alba eſt odorata, guſtanti acris, & calida tertio gradu.

Τρίσπερμον. cataplaſmatis nomen eſt, ſic dictom à tribus ſeminibus quibus componitur, cumino, baccis lauri, apij ſemine. Valet contra colicum dolorem.

Τριγμός. qui & *πρίσις τῶν ὀδόντων*; Stridor eſt dentium ſiue eorum inuita concuſſio, vel eſt muſculorum mandibularum conuulſio: eſt autem illud quibuſdam congenitum vitium ex imbecillate facultatis mouentium maxillas muſculorum, interdiu dum vigilat homo nō apparet, ſed in ſomno tantum quo tempore animalis facultas omnino febre ſopita eſt, dormientes enim tenere tentant maxillam compreſſam, ſed ob imbecillitatem motricis facultatis id imperfecte fit, & veluti cum quodam tremore, ſicque dentes inferiores cum ſuperioribus colliduntur: Galenus eam dentium *πρίσιν* comparat vagis oculorum coniectibus qui vulgo *ἵπποι* dicuntur, ergo ſtridere dentibus plane ſignificat dentium ſtrepitus qui vt in crepitaculis crebro alliſu cientur (*claqueter* Galli vocant) quod eſt tremoris argumentum, vt illud collidere conuulſionis; Cæterum imbecillitas iſta vt in ijs quibus congenita eſt, nihil denuntiat periculi, ſic his quibus non eſt morbis acutis ſuperueniens, periculum denuntiat; Significat enim læſiooem cerebri in cuius conſenſum trahūtur muſculi maxillarum à qua conſequitur delirium, & mors ex Hippoc. in Coacis, his verbis collidere dentes aut ſtridere, ſi cui à puero familiare non ſit fanaticum atque mortiferum; Quod ſi quis iam demens id faciat omnino funeſtum.

Τριταῖος πυρετός. tertiana febris, ſic vocatur à Græcis febris intermittens tertio quoque die acceſſionem repetentem habens, nam quæ continua eſt cum adiectione vocatur *τριταῖος συνεχής* vt habetur apud Galen. libr. 2. de differ. febr. cap. 7. fit autem à bile putreſcente, cum in habitu totius corporis tùm maxime in hepate, velut in foco quodam, quod cum ſit bilis generandæ ſedes & officina, in hac febre fere affici ſolet vt ſcripſit Galen. lib. 1. ad Glaucon. maxime accidit in homine bilioſo, calido ſicco, ætate florente, regione & loco, anni tempore, & aeris conſtitutione calidis ſiccis; A cauſis omnibus calidis ſiccis, labore immodico, ira, mœrore, furore, vigilijs, intentis cogitationibus, inedia, vere, cibis & medicamentis calidioribus & ſiccioribus; acceſſio repente inuadit cum inſigni rigore & valido. Talis autem ſentitur rigor, ac ſi à re aliqua acuta cutis pungeretur, cum in quartana potius frigidus rigor ſentiatur, ſub rigoris finem ſæpe bilioſus vomitus accidit. Pulſus interea paruus & contractus, nec non etiam durus vt ſcribit Gal. lib. de morb. temporibus, finitum rigorem excipit calor acer & pungens primo occurſu, multuſque & qui veluti cum quodam vapore efferatur vt ait Galen. lib. 2. de criſ. cap. 3. Paulo poſt vero à manu ſuperatur, contra quam in febribus ardentibus malignis, io quibus calor diutius perſeuerat, atque eo diutios quo graoiores ſunt atque maligniores, calor tamen æqoaliter per totum corpus extenditur, hoic accedit reſpiratio difficilis, vigiliæ, iactatio corporis, oris amaritudo, dolor capitis & temporum, ſitis magna, in qua ſi æger bibat ſtatim poſt potū plurimus vapor calēs per cutim exhalat ſudoris nuncius: Pulſus qui acceſſionis initio paruus erat & contractus, celerior & crebrior euadit quam in cæteris intermittentibus non tamen inæqoalis (propter materiæ febrem facientis tenuitatem) vt ſcribit Galen. lib. 2. de criſib. cap. 3. Quidam durum dicunt propter arteriæ ſiccitatem, Statim vero in vigore conſiſtit febris hæc, quem excipit declinatio in qua erumpit alijs ſudor vaporoſus calidus, per totum corpus æqualiter ſparſus, alijs vomitus bilioſus ſuperuenit, alijs deiectio billioſa, quibuſdam hæc omnia ſimul ait Galen. comment. in aphor. 59. lib. 4. Sic finitur acceſſio quæ ſua natura breuis eſſe ſolet. Nam vt plurimum ad 7. horas protenditur, quibuſdam citius, quibuſdam tardius, vltra tamen 12. horas non producitur vt ſcripſit Galen. loco citato, finita acceſſione incipit *ἀπυρεξία* quam in cæteris intermittentibus ſyncerior, & in qua nullum humoris putridi perceptibile indicium ex pulſu agnoſcas, vt ſcripſit Galen. libr. 2. de differ. febr. cap. 3. & 4. qui etiam libr. 2. de criſib. c. 3. ſcribit febrem iſtam in *ἀπυρεξίαν* deſinere, contrarium tamen ſcribit lib. 1 ad Glauc. cap. 2. Tertio die repetit acceſſio aut eadē hora aut prius aut tardius, eaque aut loogior aut breuior vehementior aut leuior, pro cauſarum quæ ſuis locis explicantur varietate, atque ſic deinceps ſingulis tertijs diebus fiet, quamdiu materiæ febrem facientis aliquid reſtabit, & putridi caloris veſtigium aliquod ceu ſeminarium in foco febris ſupererit: fit autem id vt plurimum ſeptē ad ſummum circuitibus ſeu acceſſionibus, vt ſcripſit Hippocr. aphor. 59. lib. 4. in Coac. prænot. & libr. 4. aphor. 43. habetur tertianam exactam circuitibus 5. vel 7. vel qood longiſſimum eſt 9. iudicari: febrem autem iſtam omnium intermittentium eſſe breuiſſimam atqoe mitiſſimam ſcripſit Galen. lib. 1. ad Glauc. cap. 8. & Hippoc. aphor. 43. lib. 4. periculo vacare dixit: Sic quidem ſe habent tertiani febrium circuitus ſingula tempora ſi febris ipſa ex ſyncera & pura bile facta fuerit, ſiue pallida ſiue flaua. Si enim huic alter humor admixtus fuerit, non iam tertiana exacta, ſed notha & illegitima cenſetur, illam Hippocr. interdum *τριταῖον ἀκριβῆ καὶ γνήσιον* cum additione vocat, interdum ſimplici appellatione contentus abſolute vocat *τριταῖον* vt annotauit Galen. comment. ad aphor. 59. libr. 4. hanc vero appellant Græci *οὐκ ἀκριβῆ καὶ νόθον*, notham & non exactam Galen. tamen l. 2. de differ. febr. c. 8. & comment. in libr. 1. epid. comment. 3. de his nominibus aliter definit, nam quibos tertianis hæc inſunt, aut commemorata ſymptomata, hæ *τριταῖοι ἀκριβεῖς* appellantur, at quibus horum aliquid deficit ſimpliciter *τριταῖοι* appellantur: illa quidem rara eſt, hæc ſub Autumnum præſertim viget noſtro ſæculo frequentiſſima. Signa habet putreſcentis bilis cum alijs homoribus permixtæ, ſed quæ prout bilis ſyncerior eſt, ita etiam magis ad ea quæ ante commemorata ſunt accident; itaque prehendit cum rigore minus valido ſed diuturniore, calor minus acer &

pungens, nec per omne corpus adeo æqualiter vt in tertiana exquiſita ſparſus, in declinatione acceſſionis ſudores non adeo copioſi, nec adeo calidi, vrina craſſior, ἀπυρεξία non adeo ſyncera, tota acceſſio longior vt quæ vltra horas 12. perduret, ſæpe vero ad 24. 30. 36. aut 40. perueniat, ita vt acceſſio intermiſſione longior ſit, & tunc dicitur veteribus Græcis peculiari nomine ἀκριβῆ τριταῖον, caeteri a tertiana de quo ſuo loco leges; Totum autem febris tempus longum eſt, raro enim breuiori tempore quam 14. circuitibus iudicatur, ſed ſæpius longius detinet, adeo vt Autumno incipiens, nonnunquam vere tantum deſinat vt ſcripſit Gal. lib. 1. ad Glaucon. idcirco periculoſior eſt tertiana exquiſita, ac cum diu detinet, fere deſinit in vitia lienis & aliorum viſcerum. Quis autem humor cum febre mixtus febrem iſtam accendat & qua proportione, facile aſſequeris, ſi ſingularum febrium intermittentium exactarum ſigna ſingula ad vnguem tenueris.

Τριταῖος συνεχὴς. Tertiana continua ſic dicitur cum additione, ad differentiam intermittentis quæ τριταῖος abſolute dicitur vt l. 2. de different. febr. cap. 7. annotauit Galen. febris eſt à bile in vaſis maioribus quæ inter alas ſunt & inguina putrente, alternis diebus exacerbationem habens, omnia habet ſymptomata quæ antea tertianæ intermittenti accidere diximus, in hoc tantum differens quod focum habeat diuerſum, & quod cum rigore non excipiant exacerbationes, hoc enim continuarum proprium ſtatuit Galen. aliquando tamen obſeruatur primum febris continuæ inſultum cum rigore fieri qui tamen in ſequentibus exacerbationibus non fit, vnde videtur illum accidere, non eſſe de natura & eſſentia febris, ſed à crudis quibuſdam humoribus & acribus in ventriculo, aut vicinis partibus per febris inſultum commotis, qui aut illic prius aderant, aut è maioribus venis præ copia reſudarunt; hæc febris inter alias continuas eſt frequentiſſima, fere enim putreſcens ſanguis bilis naturam induit, alio nomine τριταιοφυὴς à veteribus dicta eſt de qua in ſequentibus.

Τριταιοφυὴς πυρετὸς. febris quaſi ex tertiana nata, aut tertianæ naturam referens vocatur ab Hippoc. libr. 1. Epidem. teſte Galen. comment. 2. eius libri febris continua tertio quoque die exacerbationes habens, intermedijs autem diebus aliquam remiſſionem; hoc proprium etiam habens vt diebus decretorijs deterior multo reddatur; in eo quidem quod continua eſt nec in ἀπυρεξίαν deſinit ab ea differt quæ proprie τριταῖος dicitur: ab hemitritæo vero quod hic non ſolum primo die acceſſionem habeat, ſed etiam 2. licet præcedente minorem, & minus horrificam; at τριταιοφυὴς nullam poſtridie acceſſionem habeat nouam, ſed remiſſionem; ad hæc ille horroris reduplicationes habet & inæqualitatis, hæc minime: itaque τριταιοφυὴς febris eſt quodammodo inter τριταῖον & ἡμιτριταῖον media, quia tamen potius ad τριταίου naturam accedit, ideo iure à veteribus τριταιοφυὴς dicta eſt: materiam habet hæc febris vt ſcribit Galen. crudum pituitoſumque ſuccum cum bile flaua, ſed non pari mixtione mixtum (eſſet enim exquiſitus hemitritæus) nam bilis flaua febrem acutam accendit, ſtatimque deſinit, vnde febris remiſſio diebus intermedijs; interea vero contingit pituitoſam putreſcere, ſicque poſt remiſſionem (quæ à bile) remanet nihilominus caloris augmentum: febres autem eiuſmodi maligniſſimas eſſe & difficillimas quia vires à priore, acceſſione fatigatas labor nouus iterum fatigat, vt ſcripſit Galen. cæterum quod ſpectat ad huius vocis acceptionem, Galenus paulo generaliorem facit huius vocis ſignificationem comment. 2. in lib. 6. epid. vbi inter febres acutas quæ tertio quoque die inualeſcunt, τριταιοφυεῖς à Græcis appellari eas tantum ſcribit, quæ prope ad integritatem perueniunt, poſſe tamen non abſque ratione eo nomine appellari omnes alias febres acutas quæ tertio quoque die excandeſcunt, idem comment. 3. in lib. 1. Epid. ſcribit Galen. & libr. 2. de different. febr. vbi eas febres continuas putridas quæ tertio die inualeſcunt conſueuit nominare τριταιοφυεῖς.

Τρίφυλλον. eſt frutex qui ſupra cubiti altitudinem attollitur, virgas habens tenues, junceas & nigras, vnde ramulares enaſcuntur appendiculæ, in quibus terna ſingulis germinationibus exeunt folia, loto herbæ ſimilia. quibus recenter enatis rutæ odor ineſt, vbi autem adoleuerunt, bitumen olent. florem edit purpureum, ſemen quadantenus latum, ſubhirſutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens. radix tenuis, longa, valida. Vis plantæ calida eſt & ſicca, vt bitumen. cui odore eſt ſimilis vtrinque tertio ordine. Sic etiam à quibuſdam dicitur λωτὸν ἄγριον, atque etiam ὀκύτινον, vt habetur apud Dioſc.

Τρίχες. pili. capilli. omne quidem pilorum genus τῶν τριχῶν nomine deſignatur, ſed κατ' ἐξοχὴν qui in capite oriuntur, quos peculiari vocabulo Latini capillos vocant. Sunt autem τρίχες partes corporis terreæ, ſiccæ, longæ, exiles è ſumma cute prodeuntes. Hæ, inquit Galenus, in eo partium genere ſunt quæ, quemadmodum & vngues, nullam gubernationem habent, ſed ortum tantummodo. Neque enim corporis ſubſtantiam conſtituunt, neque principia ſunt virtutum, neque principijs ſubſeruiunt, neque ea ſe ingenitas vires poſſident, neque ab alijs vires accipiunt. Siquidem motum & ſenſum non habent, non vitam, non naturales facultates attrahendi, continendi, concoquendi & expellendi: quare neque hæc alijs poſſunt ſuggerere. Generantur autem duntaxat, hoc eſt coagmentantur & concreſcunt, non in omnem dimenſionem, quemadmodum reliquæ corporis partes, ſed in longitudinem ſolum. Neque enim nutriuntur, ſed noua fuligine ſubinde ad cutem expulſa, & priori adhærente, eamque vt clauus clauum, trudente producuntur. Ortum namque habent ex fuliginoſis, craſſis & terrenis vaporibus qui in corpore à calore ſuſcitantur, qui dum exitum moliuntur, totam cutim perforant. Verum foramina hæc in humidioribus & mollioribus non perſeuerant, quod partes quæ prius abſceſſerant, rurſus facile coaleſcant. Sicceſcente vero corpore & duriore effecta cute manent aperta, non ita tamen vt fuliginoſus ille vapor totus per ea abeat, ſed prodeat tantum & exeratur: hæret enim & ſtipatur in illis meatibus, & ſubinde alio atque alio vapore accedente eique per humorem quem ſecum ducit agglutinato, truditur, atq; ſic prodit pilus craſſus aut exilis pro materiæ quantitate & viarum amplitudine, paſſus

aut criſpus, prout viæ ſiccæ aut humidæ, rectæ aut obliquæ ſunt, niger, ruber, flauus aut albus pro fuliginis aduſtione & humoris quem ſecum e profundo affert colore, vide ſcholium 34. quod nos in l. Hipp. de natura pueri ſcripſimus.

Τριχίασις. eſt oculorum à pilis offenſio. Ea autem dupliciter contingit. Siquidem ſæpe in palpebris ſub pilis naturalibus alij exoriuntur, qui intro ſpectantes tunicas pungunt, & oculorum fluxiones concitant: qui affectus διστιχίασις nominatur. Aliquando vero ipſæ palpebræ relaxantur eæque laxatæ aut ipſarum extremitas intro vergit, nec pili facile apparent, niſi quis diſtendat ac aperiat palpebras: id que mali genus φαλάγγωσις vocatur. Introductorij ſeu Medici author tres differentias τῆς τριχιάσεως conſtituit, quemadmodum & Aetius. Prouenit malum hoc ex ſuperflua humiditate, ex qua pili, tanquam herbæ in humida terra, luxuriant, vel palpebræ ipſæ reſolutæ nimio humore redundantes.

» Dicitur & τρίχωσις Actuar. l. 2. περὶ διαγνώσ.
» παθ. c. 7 hinc & apud Galen. lib. 2. de loc. affect.
» τριχιῶντες dicantur quibus pungentes pili oriun-
» tur in palpebris; morbus is ab Ariſtotele c. 12. l.
» de hiſtor animal. τριχία vocatur.

Τριχίασις etiam dicitur authore Galeno ſymptoma renum, ex quo per vrinam prodeunt veluti capilli albi. Siquidem talia quædam corpora in renibus poſſunt concreſcere ab humore craſſo & viſcoſo, vſto à calore, vt docet Gal. comment. in aphor. 76. lib. 4.

» Hanc tamen renum diſpoſitionem ſe nuo-
» quam vidiſſe teſtatur ibid. Gal.

Τριχίασις etiã, hoc eſt pilare malum, vocatur mammarum dolor, quem pilus aliquando mouet in poculo forte hauſtus. is autem non ſedatur donec pilus vel preſſus ſponte exeat, vel cum lacte exugatur. Id mali genus etiam τριχίαν vocant.

» Definit vero Erotian. τὴν ἀπὸ τῆς μαστοῦ ἀπό-
» στασιν; meminit & huius morbi Alpharabius me-
» dicus Arabs in ægritudinum cẽſu quæ mammis
» infeſtæ ſunt; Rondelet. vermiculum capillarem
» eſſe purat ex putrido & pituitoſo lacte in mam-
» ma genitum, talemque ſe aliquando vidiſſe ait
» in vbere nobilis fœminæ natum, alij τριχίασιν in-
» terpretantur mammarum tenuiſſimam ac velu-
» ti capillarem fiſſuram, ac ſciſſuram quamdam,
» aſperitatem & inæqualitatem in ijs ſubortam,
» vnde μαζὸς τριχιάσεται, trichiaſim pati mamma
» dicitur apud Hippocr. 2. de morb. mulierum.
» Cæterum in huius morbi cauſa non poſſum non
» vehementer Ariſtotelem admirari dum ſic ſeri-
» ptum reliquit 7. de hiſtor. animal. c. 11. vbera to-
» ta fungoſa ita ſunt, vt ſi in poculo pilum forte
» hauſerit mulier, dolor moueatur in mammis,
» quem morbum τριχίασιν appellant nec ſedatur
» (inquit) donec pilus vel preſſus exeat ſponte, vel
» cum lacte exugatur. Credit ergo Ariſtoteles pi-
» lum per os deglutitum ad mammas pertranſire,
» qood quam ſit abſurdum atque ridiculum norũt
» omnes Anatomici, vt potius exiſtimanda ſit la-
» ctis in mammarum venulis exſiccatio quædam,
» quæ pilorum effigiem repręſentet. non ſecus ac
» in vrinis aliquando capillitium (ſic & Hippocr.
» comprobãte 4. aph. 76.) inſpeximus, quorũ ge-
» nerationem Gal. in venis potius quam in renibus
» factam reputauit 6. de loc. aff. c. 3. Paul vero l. 3.
» c. 45. in vreteris meatibus gigni inſinuat, nos au-
» tem è renum colatorio reſudante craſſiuſcula
» pituita, & vna dureſcente, non ſecus ac in totius
» cutis pilorum generatione cõtingit, pilos huiuſ-
» modi ſeu pilorum effigiem referentia corpoſcu-
» la ſemipedalem aliquando longitudinem æquã-
» tia proficiſci; hic igitur & in mammis gigni pi-
» laris quædam ſubſtantia reſudando poteſt, vel
» intra venas prius exſiccato lacte genitos pilus
» per venarum reſeratos porulos tandem erum-
» pet, quo quidem foras egreſſo (quemadmodum
» etiam in dothienibus educto craſſiuſculo pure)
» dolor ceſſat minuiturue.

Τριχισμὸς eſt ſpecies fracturæ tenuiſſima & ſenſum latens. quæ quia non facile ſe prodit, mortis ſæpe cauſa eſt, vt ait Paulus libri 6. cap. 90.

» Τριχολάβιον, ſeu τριχολαβίς. inſtrumẽtum eſt quo red-
» ditur cutis læuis & depilis à pilorum prehenſio-
» ne dictum, Latini Volſellam appellant, Græci
» alio nomine μαδιστήριον.

» Τριχολογεῖν. floccos vellere, de phreniticis dictum
» Hippoc. vbi mente capti ſunt.

» Τρίχωμα capillamentum: dicitur de omni animante
» apud Ariſtotelem l. 5. de gener. animal. item de
» capillamento ſeu capillitio humano, ſeu quouis
» pilo corporis humani apud eundem.

Τριχωτὸν. vocatur pars ea capitis authore Ariſt. quæ capillis tegitur.

Τρίψις. frictio. Motus eſt extrinſecus, qui à Galeno in faciendorum genere comprehenditur libr. 1. ſanit. tuen. Duobus modis vſurpatur: vno quidem pro omni motu qui extrinſecus tam ſanis quã ægris corporibus adhibetur ad cutem, quouis tempore: altero vero vel pars eſt exercitationis, vel potius, vt ait Galenus, exercitationi ſubſeruit. hanc gymnaſtæ, vt refert Galenus, duplicem fecerunt, παρασκευαστικὴν καὶ ἀποθεραπευτικὴν, hoc eſt præparatoriam & recuratoriam. Præparatoria dicitur quæ corpus ad exercitationem pręparat, ne quid in ipſa exercitatione vel rumpatur vel obſtruatur: id quod præcauetur corpus ſenſim prius calefaciendo, & ſolidas partes præmolliendo, & humores tenuãdo, & exiguos meatus laxando: hoc autem præſtatur primum frictione per linteolum, mox per oleum: ſunt enim hæ duæ partes præparatoriæ frictionis. pręcedit autem per linteolum frictio paucis omnino per manum circumactibus, qui nullo compreſſu ſint graues & modice celeres, quibus citra compreſſionem corpus cutiſque calefiant, meatus laxentur & præparentur aptumque corpus ſit ad oleum capiẽdum. tunc enim oleum inducendum; & nudis manibus, quæ mediũ inter molle durumque modum ſeruent infricandum, quatenus neque coactum conſtrictumque corpus ſit, neque vltra quam par eſt laxum reſolutumque fiat, ſed legitimum naturæ modum ſeruet. Tota ipſa frictio præparatoria huc ſpectat, vt corpus molliat: quod tamen non omnes præſtant frictiones. Nam cum ſex omnino ſint frictionum differentiæ, mollis dura, & inter eas media, multa, pauca & in eo genere mediocris, dura ligandi, mollis ſoluẽdi, multa minuendi, mediocris carnem augendi vim habet, vt ſcripſit Hipp. ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. Sũt autem hæ proprię frictionum differentiæ, non item aliæ quæ ab externis rerum circumſtantijs ſumuntur, vt à loco vel anni tempore in quo quis fricatur, quodque alię cum oleo vel ſine oleo fiant, idque vel manibus tantum, vel etiam cum puluere, vel per linteũ. Harum tamen ratio etiam habenda eſt. Siquidem

ab his varie corpus afficitur. Altera frictionis ſpecies, quæ & ipſa exercitationibus ſubſeruit, ἀποθεραπευτικὰ dicitur: Latine recuratoriam ad verbum appelles. Recentiores gymnaſtæ, vt ait Galenus, eam etiam ἀποθεραπείαν vocauerunt, quod totius apotherapiæ præcipua portio ſiot frictiones quæ poſt exercitationem adhibentur. Earum vſus eſt vt quæcumque excrementa per exercitationem calefacta extenuataque in corpore adhuc manent, foras euocentur, ipſæque partes ſolidæ per exercitationem tenſæ & induratæ emolliantur, & laſſitudo præterea tollatur. Id quod fit tum frictionibus cuique corpori cōuenientibus, vna cum partium ipſarum quæ fricantur tenſione, & ſpiritus cohibitione, tū pluſculo etiam oleo, ſicut à nobis ſuo loco dictum eſt cum de ἀποθεραπείᾳ egimus.

Τρίψις ὀργάνων. attritio inſtrumentorum. dicitur ab Hippocrate lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν exſolutio, infirmitas & imbecillitas inſtrumētorum, per tranſlationem à veſtibus & vaſis attritis. Nam & hæc poſt diuturnos vſus ſeipſis aridiora euaſiſſe cernuntur, vt annotat Galenus comment. 3. in eum librum.

Τριώβολον. pondus trium obolorum, ἡμίδραχμον hoc eſt dimidia drachma: drachma enim in ſex obolos diuiditur.

Τρομητικὰ ᾠὰ. oua tremula. vide ᾠόν.

Τρόμος. tremor. eſt motus deprauatus facultatis animalis partim à voluntate partim ab onere partis editus. Neque enim motus ſimplex eſt, ſed geminus, vnus qui deorſum, alter qui ſurſum tendit. Hic ſecundum naturam eſt & à voluntate perficitur, ille vero præter naturam, & à partis quæ tremore agitatur, onere atque grauitate. Facultas enim animalis cui mouendi munus natura demandauit, membrum ita tremulum ſurſum attollere nititur, quod tamen ea inuita inferne labitur & concidit propter grauitatem: fitque concertatio quædam naturæ atque morbi, quando non permittit facultas membrum laborans deorſum ferri, nec tamen patitur eius grauitas vt natura ipſum ſublime diutius teneat, ſicuti per ſanitatem conſueuerat. Itaque viciſſim facultas nunc vincit, nunc vincitur, fitque contrariorum motuum perpetua quędam ſucceſſio. Huius ſymptomatis cauſa duplex eſt: vna obſtructio neruorum à ſuccis multis, craſſis, lentis, ita vt exigua facultas motrix in partem affluat, niſi confertim irruens illos excuſſerit: altera vero facultatis motricis imbecillitas contracta ex frigida intemperie, vel corporis vniuerſi, vel principij neruorum, vel aliarum partium natura imbecilliorum & ad morbum propenſarum, quam vel ſenectus frigida & ſicca, vel Venus immodica & intempeſtiua, vel timor, vel dolor, vterque magnus longuſque, vel frigidus aer, vel balnea vel potus largior vini meracioris aut aquæ frigidæ, vel ignauia, dioque omiſſa poſt multos cibos exercitatio inuexerit.

Adde ea quæ tota ſubſtantia neruis ſunt inimica & tremorem in ijs efficere nata vt hydrargirum. Timor etiam interdum tremorem efficit quia per eum ſpiritus & calor intro ſecedunt.

Τρομώδης σφυγμός. tremulus pulſus, is languidus ſimul & paruus eſt, atque ſicut tremor imbecillitatem facultatis conſequitur. Imperitis ille interdum vibratus videtur, vnde arbitrantur ſæpe eum ſe vidiſſe. Gal. li. 2. de præſag. ex pulſ. c. 12. & in Definit. Medic. Tremulus pulſus eſt qui ictum, refert neque æqualem, neque non fluctuantem, ſed veluti dimotcatur.

Τρομώδης γλῶσσα, vide γλῶσσα.

Τρόπος. modus. Duobus modis, inquit Gal. comment. in ſentent. 1. li. 3. de humor. eo verbo veteres vtuntur. vno pro animi moribus, altero pro differentijs aut formis eius de quo ſermo habetur. Exempli cauſa, ſi ſermo fiat de victus ratione, & ἡ διαίτης τίς ὁ τρόπος dici audias, tunc differētias aut ſpecies intellige. τρόπους enim ſignificare εἴδη, διαφορὰς, οὐσίας τε ἤθη, Galen. annotauit comment. 3. in li. 1. τῶν ἐπιδημιῶν.

Et comment. 2. in libr. Hippocr. de humoribus. Sed & ſignificat τρόπος morem morbi qui vt Galen. 1. de criſ. c. 4. ait eſt diuerſus à genere ipſius morbi; mos ille, vel benignus eſt, vel malignus. Sic τρόπους πυρετῶν nonnunquam mores vocat, nonnunquam differentias & eſſentias comment. 3. in 1. Epid. t. 10. ſic aphor. 9. ſect. 1. libr. 6. Epidem. ὁ τρόπος πυρετοῦ quod explicat Galen. τῷ τινι ἢ θερμὸς ἢ χλιώδης, ἢ καυσώδης, ἢ τῷ ἄλλῳ τινί. Plura apud Hippo. exempla reperietis quibus conſtet non aliam eſſe fere ſignificationem huius nominis quam ſpeciei & generis, vt quando τρόπον ἡμιτριταίων dixit lib. 1. Epidem. ſtatu 1. & φθινώδεα τρόπον & καυσώδεα τρόπον Ibidem.

Τροφή. alimentum. nutrimētum. Eſt quicquic ſubſtantiam corporis augere poteſt. Nam cum plurima quotidie è corporibus diffluant, niſi in eorum quæ effluxere locum alia ſubinde reſtituantur, breui corpus concidat neceſſe eſt. Itaque tale tantumque reponi oportet quale & quantum deperijt, ſi eodem in ſtatu corpus ſeruare volumus. Ergo ſubſtantiæ noſtræ, quia illa eſt quæ contabeſcit, prorſus ſimile eſſe nutrimentum debet, & in eius quæ perijt locum ſuccedere. Quare ſi triplex in nobis ſubſtantia quotidie diſſipatur, ſolida, ſpiritalis & carnoſa, cōuenit etiam alimenti triplicem eſſe differētiam, quod non niſi ſimilitudine totius ſubſtantiæ nutriat. Itaque vt caro carnis nutrimentum eſt, ſic ſpiritus ſpiritum alit, eiuſque τροφὴ dici debet. Eſt autem nomen alimenti ὁμώνυμον, quod Hippocrates in opuſculo de alimento diſtinxit his verbis. Alimentum aliud eſt quod nutrit, aliud quod quaſi eſt nutriens, aliud quod nutriturum eſt. In prima quidem ſignificatione, iam ſubſtantia corporis noſtri factum eſt: in ſecunda vero, ſanguinem ſub ſe comprehendit, & qui propius ad ſubſtantiam noſtram accedit, rorem per carnem diſperſum: in tertia vero cibus intelligitur recenter deuoratus, vel integer etiā, & chylus ex eo genitus in ventriculo. Cæterum cum multæ ſint & differentes alimentorum facultates, illæ quidem in tertia ſignificatione euidentes & infractæ manent, calefaciendi, refrigerandi, humectandi & ſiccandi: in media paulo obtuſiores ſunt: in prima vero, præter caliditatem & humiditatem, vix ſunt ſuperſtites. Siquidem quod proxime alimentum eſt, quatenus tale eſt, omne calidum humidumque eſt, vt quod caloris noſtri ſubſtantiam augeat, & corpora ſiccari vetet.

Τροφὴ ἐξίτηλος. apud Hippocrat. lib. de alimento, dicitur alimentum euaneſcens aut exoleſcēs, quodque nullum augmentum parti confert, ex alimenti vitio, aut errore, vnde pars gracileſcit

aut Atrophia laborat, vel quia ante tempus hoc eſt perfecta in coctionem cinitritur, aut excernitur, quod eſt ἀποπλύζεσθαι ac ἀπομαραίνεσθαι, aut vbi appoſitum conſumitur ac diſſipatur, quod eſt ἀποσπαράσσεσθαι.

Τραγήματα. vocantur à Græcis ex amygdalis amaris confecta ſorbilia vt inquit Cæl. Aurel. lib. 4. τῶν χρον. c. 8.

Τροφὴν βίαιον. vocauit Ariſtoteles 8. polit. c. 3. cibum eorũ qui exercebantur Athletice, quaſi plus quã ferre poſſent edere cogerentur, ſed & aliquando ἀναγκοφαγίαν vocauit, qua etiam voce vtitur Clemens Alexand. lib. 1. pædag. c. 1.

Τρόφις. bene nutritus, pinguis. vt annotat Galen. in lexicn Hippocr.

Τρόφιμα. Græci vocant cibos valentis materiæ, ſiue qui probe & multum nutriunt. Sic Celſus, alia valentis, alia mediæ, alia imbecillis materiæ lib. 2. commemorat, vocatque valentiſſimum in quo plurimum alimenti eſt.

Τροπώδης, apud Hippocr. ſignificat eum qui illata quædã habet infixa. Dicitur παρὰ τὸ τρίζειν, quod ſignificat πήγνυσθαι, hoc eſt infigi & hærere. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Τροφὸς. nutrix. Commendatur vero ab Aetio, quæ non ſemel tantum ſed iterum atque tertio peperit, vitalem ſcilicet & ſanum, quique ex nutricis lactatu, ſucculentus & ἔνσαρκος ſit factus. Auicenna eam plus laudat quæ maſculum enixa eſt, mihi quæ fœminam peperit præſtantior videtur pro infantium alimonia, quorum intemperies lacte frigidiore & humidiore corrigenda eſt. Mammas idem Auicennas ſolidas laudat, mediocres inter duras & molles. Sed Aetio diſplicent magna paruaque vbera, illa quia nimiũ, hæc quia parum lactis habeant, adde quod ex magnarũ ſuctu reſimi aut ſubſimi infantes redduntur: magnæ item papillæ offendunt gingiuas; paruæ maxillas, quod ægre apprehendi poſſint. In lacte probantur color candidus, conſiſtentia quæ non plus caſei quam ſeri contineat, hoc eſt inter craſſam & liquidam æqualis, ſapor dulcis & odor gratus. Tametſi Ariſtoteles 3. de nat. animal. crediderit lac eſſe commodius lactantibus quod liuorem contraxerit, quam quod candidum eſt. Lac poſt partum liquidiſſimum ideoque inſalubre. Lac etiam iam diu enixæ in totum damnatur, temporis enim progreſſu à partu magis craſſeſcit. In nutrice porro corporis habitus nec nimium gracilis, nec nimium obeſus placet Æginetæ, ſed carnoſus cum ceruice valida & lato pectore. Placet etiam ætas mediocris, ita vt minor 25. annos non compleuerit. Grandior 30. non excedat. Inſuper ad nutricis præſtantiam plurimum confert faciei elegantia, etenim formæ prodigioſæ pleromque emota ſunt mente, quoniam corpori cõſentit anima & animæ corpus; mores poſtremo & quos nutrix habet inſitos, & quos educatione ſibi comparauit, obſeruandi ſunt, quandoquidem lac bilioſum reddere pituitoſumque poſſunt, & perinde infantuli temperamentum immutare, nã quod alitum ab alimento immutari poſſit, res eſt vnicuique manifeſta. Abſtinere igitur debet nutrix ab immodicis animi affectibus. A venera etiam à qua triplex incidit noxa, vel enim menſes prouocantur, vel lac odoris gratiam in deterius mutat, vel ſi conceptio fiat, ſanguis optimos in fœtum abſumetur vitioſo pro lacte relicto vt ſeribit Galen. 1. de ſanit. tuenda. Eſt igitur Venus reprimenda vſo lactucæ aliiſque idoneis remedijs. Præter hæc nutrix ante cibatum moderatis animi & corporis motionibus ſe exerceat, cibiſque veſeatur citra ſaturitatem, tempeſtiuè ordinateque, qui facile concoquantur atq; ſucci vitio careant, quippe ex praui ſucci lacte cuiuſdam infantis corpus vlceribus fuiſſe refertum 3. de aliment. Galen. narrat.

Τροφὸς. nomen eſt ἐμμότου φαρμάκου, quo Paulus lib. 4. c. 40. implet caua vlcera quæ pura ſunt.

Τροχαντῆρες. ſunt apophyſes duæ in ceruice ſuperiori femoris, vna externa, & omnium corporis proceſſuum, nulli alteri oſſi commiſſorum facile maxima, altera interna, multoque inferior, ſed magnitudine nequaquam externæ comparanda. Sic dictæ ſunt ἀπὸ τοῦ τροχάζειν, quod ſignificat διατρέχειν, propterea quod cruris motus curſuſque per muſculos his apophyſibus inſertos perficiantur. In hoc enim à natura comparatæ ſunt, vt collis ſitu muſculorum inſertionẽ probe admittãt. Anatomici vulgo rotatores appellant: ego potius curſorias apophyſes nuncuparem. verum externam, quod ampla ſit multumque gibboſa, quidam peculiari vocabulo γλουτὸν, id eſt natem, vocarunt, ſiue à ſimilitudine, ſiue quod muſculi nates ipſas conſtituentes inde maxime prodeant.

Τροχίσκος. paſtillus. medicamenti nomen ab efformationis figura: fingitur enim in orbiculos, ex quibus etiam κυκλίσκος à quibuſdam vocatur. Eſt autem triplex eorum genus, ſicut ex Antyllo Oribaſius & Paulus tradiderunt. Alij ſunt potabiles, alij in aluum inijciuntur, alij illinuntur. Eorum qui bibuntur, alij comprimunt aluum, aut ſanguinem, aut aliam fluxionem refrigerando, adſtringendo, opplendo vel deſiccando: alij dolorem ſopiunt obſtupefaciendo, vel humores diffundendo: alij renes, lienem aut iecur obſtructiona liberant. Eorum autem qui in aluum immittuntur, alij acrimoniam obtundunt, alij adſtringunt, alij ſiſtunt ſanguinis profluuium, alij adurunt. Similiter vero & qui oblinuntur, ad vſum ex ijs aliquem adhibentur. Compoſitionis eorum ratio nota eſſe poteſt ex Galen. lib. 5. τῶν κατὰ γένη. ex omni genere medicamentorum quæ trita humore aliquo excipi poſſunt & in vmbra deſiccati. Sic autem facile aſſeruantur, cumque iis vtendum eſt, humore aliquo conuenienti diluuntur ad vſus prædictos.

Trochiſcos autem inquit Celſus lib. 5. cap. 17. Magis ex quibuſdam metallicis fieri atque arida aliquo humore iungi: horum inquam ratio eſt vt idem ibidem docet, nimirum arida medicamenta contrita, humore non pingui, aut vino vel aceto coquuntur, & rurſus cocta inareſcunt, atque vbi vtendum eſt eiuſdem generis humore diluuntur. Quid vero differat τροχίσκος à malagmate vide in dictione Ἐμπλαστρος. Porro trochiſcorum ſeu paſtillorum differẽtias plurimas ſigillatim deſcriptas vide apud Paul. lib. 7. c. 12. & apud Aet. tetrab. 3. ſerm. 1. c. 48. 49. & Oribaſ. lib. 3. ſynopſ. & Celſ. lib. 5. c. 20.

Τρόχος. curſus, apud Hippocratem, vt annotat Galenus in lexico ſuo. At τροχὸς, Rota eſt, item Turbo, & Orbis.

Τρυβλίον. idẽ quod κοτύλη in medicis authore Cleopatra his verbis: τὸ τρυβλίον τὸ αὐτὸ μέτρον χωρεῖ τῇ κοτύλῃ. ἔχει γὰρ μέτρον κυάθους ς′. hoc eſt, tryblion

eandem menſuram habet quam & cotyle. continet enim eius menſura cyathos ſes. vide in dictione κοτύλη. In georgicis vero eiuſdem capacitatis eſt cuius ὀξύβαφον. ſeſquicyathum continēs, ſiue κοτύλης partem quartam. Eius nota fuit τρ, ſuperimpoſito deſuper υ.

Τρύγη. nunc triticum ſignificat nunc hordeum, nunc fructum quemlibet. tam eſt incertæ & ambiguæ ſignificationis.
» Scriptura hæc apud Heſych. eſt, qui præterea
» herbæ cuiuſdam nomen eſſe ait. Apud Hippo.
» vero τρύγη.

Τρυγοβάσιος οἶνος. vinum dicitur quod fit ex expreſſis
» acinorum folliculis, & aqua perfuſis; ſic vero di-
» ci videtur, quoniam veluti fæx eſt illud vinum
» reſpectu eius quod ſponte ex vuis prælo ſubie-
» ctis defluit Polluce authore. Dicitur & τρυγίας οἶ-
» νος fœculentum vinum, ſeu vini reliquiæ cum
» ſua fæce.

Τρύγινον. ſpecies eſt medicamenti Narcotici Galen.
» 12. meth.

Τρυγῶδες. eſt ſpecies collytiorum τῶν μονοημέρων. magna ex parte acacia conſtat, vt author eſt Galenus lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, agens de ophthalmia, miſta namque plurima acacia cum reliquis quæ τὰ μονοήμερα collyria conſtituunt, efficit totum collyrium quodammodo fæculētum. Idem alio nomine πηλώδιον appellatur, quaſi cœnoſum ſiue lutoſum, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. Cuius aliquot differentias exponit Aetius: vnum deſcribit Celſus libr. 6. quod ad Euelpidem medicum authorem refert. In quibus omnibus plurimum ſucci acaciæ ineſt.

Τρύξ. tria ſignificat apud Græcos. primū quod craſſum in vuis ſubſidet: fœcem nominant. deinde ϛέμφυλα quæ ſunt vuarum partes ſolidæ, quæ muſto expreſſo ſuperſunt. tertio vinaceorum dilutum, quod ab Atticis δευτερίας, ab Aſiaticis στεμφυλίτης, id eſt lora, appellatur. Coniectis namque in parua dolia vinaceis, tantum aquæ ſuperaffundunt, quoad omnia permadeant. Quod vbi ſatisfactum videtur, in dolij fundo foramen aperiunt, vt dilutum effluat, idque pro vino bibunt.
» Vt docet Galen. 2. de aliment. c. 9. A quibuſ-
» dam autem τρύξ. ſiue fæx nuncupatur κράτος καὶ σώ-
» ματα οἴνου, id eſt robur vini, atque vt ſic dicam ſo-
» lidatio: argumento vero eſſe quod ab ea exem-
» ptum degenerare facile, neque haud ita diu per-
» durare poſſit, velut à radice ſua auulſum, quam-
» obrem videntur priores vinum non immerito
» appellaſſe τρύγα, id eſt fæcem, quanquam putant
» Grammatici nouum priuatim ſic dici, abuſiue
» autem etiam vetus, vt Theophraſti ſcholiaſtes
» annotauit. Dicitur & τρύξ de fæce olei Polluce
» authore; itidem & de ſcoria ferri apud Nicand.
» In Alexipharm. Sed & de rebus ſiccis τρύγα vſur-
» pabant veteres.

Τρυπάνη & τὸ τρύπανον. inſtrumentum eſt Chirurgi-
» cū, cuius vſum eſſe ait Galenus in admodū per-
» fractis oſſibus, & in ijs quæ per ſe valide imbe-
» cilla ſunt, qualia ſunt puerorum oſſa, tum enim
» terebram adhibentes cauere vix poſſumus ne
» dum illa circumagitur os ad cerebri membranā
» vrgeatur, vel cerebrum comprimat, atque vt
» hoc diſcrimen euitarent, excogitarunt nonnulli
» eiuſmodi terebras quæ altius deſcendere nō poſ-
» ſent, extante paulo ſupra acutum earum mucro-
» nem quodam circulo, quaſque propterea ἀβα-
πτίστα quaſi immerſabiles nuncuparunt de qui- »
bus ſuo loco vide. »

Τρυφερὸν. interdum ſcribitur pro τρυφερὸς de quo ſu- »
pra. »

Τρυφερὰ. eſt genus medicamenti cauſtici cuius formulæ duę habentur apud Scribonium Largum, vbi docet curare hæmorrhoidas. Si quando, inquit, exulceratas eminentias tollere ſine ferro voluerimus, vt verrucas, næuos, aliaue eiuſdem generis, hoc medicamento, quod τρυφερὰ dicitur, vtimur: facit enim ad omnia quæ ferro debent tolli, ſine magno dolore. Ex quo apparet τρυφερὰν eſſe medicamentum cauſticum & acre, & ſic appellari quod non niſi delicatis hominibus conueniat, quodque molliter & ſine dolore vrat & exedat.

A Galen. 5. κατὰ γέν. cap. 7. τρυφερὸν dici videtur, »
quod facere dicat ad ambuſta vt citra cicatricis »
veſtigium ſanentur, quod & emplaſtrum pan- »
cratiaſtarum appellat eo loci. »

Τρυφερὸν. eſt collyrium ἀπαλὸν καὶ ἄδηκτον, ad multa vtile, maxime in delicatis qui nullam mordacitatem ferre poſſunt. deſcribitur à Galeno lib. 4. τῶν κατὰ τόπους, & ab Aetio libr. 7. eodem prorſus modo.

Τρυφερὸν. eſt paſtillus ad hæmoptoicos vtilis, deſcriptus ab Aſclepiade, & à Galeno expoſitus lib. 7. τῶν κατὰ τόπους.

Τρύφωνος ἔμπλαστρον. Tryphonis emplaſtrum. Tria huius authoris deſcribuntur à Scribonio Largo, ſubuiride, nigrum, quod βασιλικὸν dicitur & viride, quod aliter εὔχρουν dicit nuncupari.

Τρύχνον. neutro genere à Galeno & Aetio dicitur qui maſculino στρύχνος eſt Dioſcoridi: hoc eſt ſolanum.

Τρυχοῦν. domare, attenuare. vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Τρωγλαὶ. appellauit Hippocr. libr. περὶ σαρκῶν caui- »
tates quæ in carnibus ſunt, ſicut quæ in oſſibus »
θαλάμας. »

Τρωγλοδυτικὴ. ſpecies eſt myrrhæ omnium primæ, à loco prouenit, accepto cognomine, ſplendens, ſubuiridis & mordēs. Sed & legitur tenuis quædam quæ à troglodytica ſecunda eſt, bdellij modo mollis, verum odore grauiuſcula, apticis naſcens.

Τρώειν. vulnerare, ſecare venam: vt in 2. de morbis mulierum Galen. annotat in lexico Hippocrat.

Τρῶμα. nomen eſt Ionicum, inquit Galenus, ſignificans quamlibet corporis offenſam à cauſa externa inductā, vt habetur apud eum comment. 3. in prorrhet. Idem vero ſcribit comment. 5. εἰς τὸ ϛ τῶν ἐπιδημιῶν, Hippocr. nominare magnas noxas ab aliquo extrinſeco, etiam citra vulnus illatas. vnde Hippocrat. τετρωμένον vocat eum qui quouis modo offenſus ſit.

Et in exegeſi vocum Hippocr. τρώσει, βλάβει, καὶ »
κακώσει, lædit & male afficit. Quidam hoc no- »
men caluariæ vulneribus addicunt. Philotheus »
neſcio qua ratione τραῦμα in carne vulnus, τρῶμα »
in neruo eſſe dicit. Aliter enim video à Gal. vſur- »
pari; atque idem Galen. τρῶμα & τραῦμα confun- »
dit, nam & magnum vulnus eſt τρῶμα, ſed non »
omne vulnus eiuſmodi eſt vt nomē τρώματος me- »
reatur; omnis autem prægrandis in genere par- »
tium ſauciatarum offenſio τρῶμα eſt. Cæterum »
pro τρῶμα dicitur & τρώμη teſte Euſtath. qui & »
ionicum eſſe ait ſignificans τὴν τρῶσιν. »

Τρώξιμα. ſeris & intubus ſic dicta ſunt Didymo

Conſtantino Cæſari & Aetio. Cruda enim ex aceto & oleo eduntur. Sunt vero qui exiſtiment ſic appellari omnem fructum quicumque crudus editur, velut eſt vua, ficus, vua paſſa, & quicquid eius generis ſecunda mēſe abſumitur. Eadem τρωκτὰ dicuntur: quæ Galenus in gloſſis Hippocr. exponit ὠμὰ ἐσθιόμενα, quæ cruda vel immatura eduntur.

Τρώσκω. ἐκτιτρώσκειν. parere abortum. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Τυλοειδὲς. calloſum. Eſt corpus durum ex cerebri anterioris ſubſtantia durata coactum, cerebrique ventres duos anteriores ſeparans. Longum eſt, ſed arctum: extremis partibus craſſum eſt, in medio tam tenue vt pellucear. Ex eo anteriorum cerebri ventriculorum ſextum producitur. quod calli inſtar durum ſit, ita vocatum eſt.

Τύλοι. dicuntur à quibuſdam pili ipſi ſuperciliorum.

Τύλος. callum ſignificat, cutem ſcilicet in aliqua corporis parte obduratam ex labore vel opere. Sed & apud Polluc. lib. 2. τύλος membrum genitale vocatur, vnde Pherecrates, ipſum manibus denudare ἀποτυλοῦν dixit. Sed & τύλοι dicuntur à quibuſdam vt Polluce lib. 2. pili ipſi ſuperciliorum qui nobiſcum naſcuntur, hinc factum vt Ægyptiorum ſacerdotes ſolos non abſcindi ſibi diligenter cauerint.

Τύλωμα ἡ

Τύλωσις. eſt magna & inueterata internæ palpebrarum faciei aſperitas, quæ callum iam contraxit. Species eſt τοῦ τραχώματος, vt habetur apud Paulum lib. 3. capite 22. Aetius lib. 7. ex Seuero ſcribit eſſe aſperitatem quæ inæquale quid habeat, durum & calloſum.

Sed τύλωσιν in vlcere appellat Pollux ὅταν σκληρὸν, καὶ λευκότερον ᾖ περιτυλίδιον τὸ ἕλκος.

Τύλωμα. etiam dicitur à quibuſdam pars pedis inferior & carnoſa quæ ſolum attingit, quam alij τύλωμα vocant.

Τυμπανίας ἡ

Τυμπανίτης. ſpecies hydropis, de quo vide ὕδρωψ.

Τυπικοὶ πυρετοί. febres typicæ quæ ſtatum acceſſionum ordinem ſeruant, vide τύπος infra; his opponuntur ἄτακτοι, πλανώδεις ſeu πλανεῖς, inordinatæ & erraticæ de quibus ſuo loco in dictione πλανὴς πυρετὸς.

Τύπος. Polluci dicitur cauitas quæ inferiori labro ineſt: dicitur & σιμὸν.

Τύπος. typus dicitur forma atque ordo qui per acceſſiones & remiſſiones in morbi temporibus notatur, & per quem morbi genus diſcernitur: Gal. lib. de typis definit ordinem intenſionis & remiſſionis. Ex omnibus autem morbis febres maxime typos habent, ſed non omnes, vt ſynochi, ſed hæ tantum quæ habent periodos. In his enim periodorū inter ſe æqualitas, ordo & proportio per morbi totum decurſum ſeruata typus dicitur, & quæ febres hunc acceſſionum ſtatum, & periodorum ſiue remiſſionum ordinem ſeruant, τυπικοὶ πυρετοὶ Græcis dicuntur, de quibus ſupra. Quemadmodum autem communes periodi ſunt tres in febribus, quotidianus, tertianus, quartanus, ſic etiam typi totidem quibus addere potes quintanum, ſextanum, & ſimiles ſi modo tales obſeruentur febres.

Τυραννὶς. antidoti nomen eſt apud Galen. lib. 2. de antid. c. 10. ad authorem Antipatrum relata, faciens ad calculoſos & eos qui inter ſpirandum ſuffocari videntur, ad comitiales & arthriticos, ad ſecundas retentas.

Τύριον. emplaſtrum ſic dictū à colore purpuræ Tyriæ quem poſt cocturam adipiſcitur. Deſcriptionem eius habet Aetius lib. 15. c. 12.

Deſcribitur etiam τύριον emplaſtrum à Gal. 6. κατὰ γένη. c. 12. ex Damocrate.

Τυρὸς. caſeus. non aliud eſt quam lac coagulatum, à quo ſerum omne expreſſum eſt. Non eſt autem omnis caſei eadem natura, quod non paruū diſcrimen ſit tum ex lacte ex quo fit, tum ab animalium ex quibus colligitur natura, tum vero à pabuli varietate, nonnihil item à præparationis modo: præterea quod alius mollior, alius durior, aut denſior, laxiorue, glutinoſior aut friabilior ſentitur. Sapor deinde alius ſalſus, alius acidus, alius acrior, alius dulcis. Inter hos qui in omnibus differētijs mediocritatem ſeruat, præferendus eſt. Numerantur à Plinio varia caſeorum genera, ſed præſtantiſſimus habitus fuit ὀξυγαλάκτινος, qui etiam ὀξύγαλα dicebatur.

Τυρωθὲν γάλα. lac coloſtrarum exponit Hermol. Barbar. Marcellus vero Virgil. melius, vt ipſe putat, denſatum in caſeum, Hermolaum malæ verſionis accuſans lib. 2. in Dioſcorid. c. 74. de cera.

Τυφλωτικὸν. nomen emplaſtri cuius ſunt immenſæ apud Aetium laudes li. 15. c. 14. Dicitur alio nomine παρωτίδιον.

Τύφος. perperam ſæpe ſcriptum occurrit pro τῦφος.

Τυφλὸν ἔντερον. cœcum inteſtinum. Eſt inteſtinum à ventriculo ordine quartum, primum autē craſſorum, deſinens qua τὸ κῶλον incipit. Principium eſt craſſi inteſtini. Vbi enim tenue inteſtinum deſinit, illinc ad dextram quidem cœcum, ad ſiniſtram autem colon emergit dextra prius ilia præteruectum. Eſt autem cœcum prorſus velut venter quidam craſſus excrementis recipiendis appoſitus. cui ad portionem colon reſpondet. Ac cum auibus fere omnibus cœcum inteſtinū duplex ſit, homini tamen vnicum eſt. Situm autem eſt in dextris ilibus, quod locum ibi idoneū haberet vacuum, rene ſcilicet dextro altius appenſo. Hæc quidem de cœco Galen. lib. 4. vſus part. Itaque ſi cœcum velut venter quidam eſt, patet ipſum figura à reliquis differre, nec vt reliqua oblongum eſſe, ſed plane in modū ventriculi, rotundius. Ex qua figura efficitur, vt vna tantum parte pertuſum videatur, & vno foramine tanquam oculo præditum eſſe, vt inde veteres τυφλὸν appellarint. Peruiū tamen eſt, quodque ad ipſum ex tenui inteſtino deſcendit, facile in colon delabitur. Gibboſum enim cum ſit, vnum foramen habet à latere, cui iunguntur duo foramina duorum proximorum inteſtinorum, quorum vni infra, alteri ſupra continuum eſt. Id propter magnitudinem aliquando abſolute ἔντερον appellatur, vt ſcribit Gal. comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. quamuis alij eo nomine abſolute poſito τὸ κῶλον intelligi velint. Cum autem reliqua omnia inteſtina lactibus alligentur, ſolum cœcum omni vinculo ſolutum eſt, ideoque deſcendit in ſcrotum per enterocelen.

Τυφλὸν τρῆμα cœcum foramen. Eſt in oſſe lapidoſo foramen, per quod neruus à quinta coniugatione foras poſt aures excidit in muſculum latum præcipue, tum in crotaphitas maſſeteraſq; omnes. Non tamen reuera cœcum eſt, vt dicitur, ſed veteres anatomici ſic videntur appellaſſe,

quod iniecto funiculo aut ſeta porcina exitum non reperirent. Anfractuoſum enim eſt, nec recta perforatum. Meatus autem eos & flexus natura eo in foramine molita eſt, quo neruus ipſe, qui per illud foramen excidit, longiore via exiccaretur atque obdureſceret.

Τυφομανία. morbus eſt ex phrenitide & lethargo miſtus, ſicut explicat Galenus in lexico Hippocratico. Vel à quibuſdã medicis ſic vocata eſt phreniticorum affectio quum in ſomniculoſum coma inciderint, ita vt oculos tollere non poſſint, ſed lethargicorum more ſemper eodem in loco permaneant: vt ſcribit Galen. lib. de comate, & comment. 1. in prorrhet.

» Hunc affectum deſcripſit Hippoc. lib. 3. Epid. » his verbis. Nec phreniticorum mania correptus » fuit quiſquam quod alijs vſuuenit, ſed alia quapiam cataphora pigra grauiter peribant. Apertius Galen. huius affectus naturam deſcripſit li. de pulſib. ad tyrones, eſt aliud quoddam vitium (inquit) quod ſiue inter phrenitidem & lethargum medium appellaſſe conueniat, vel quod cũ neutro in totum conueniat, ſiue amborum cõmune, vt miſtum ex Phrenitidis ſpeciebus & lethargi, id ſeorſim conſiderabimus, ac ne veluti quoddam ænigma ſit propoſitum, ipſum indicabo. Plerumque conniuent oculis, ſomnolenti ſunt, ſtertuntque, rurſuſque diutiſſime fixis oculis & inconniuentibus intuentur, catochis ſimiles, & ſi roges quidpiam cogaſque tecum ſermonem habere, difficiles pigrique ſunt ad reſpondendum, ſæpe furentium inſtar ſonãt, minus recte reſpondent, & temere nugantur, talis affectus eſt, quem nunc indicare molior proprij nominis indigens, hunc tamen τυφομανίαν in locis ſupra ſcriptis à medicis appellari ſcribit. Vicina eſt hæc affectio illi quam ἴκχαρον, ſeu παρά-κρουσιν στυγνὴν & ἄναυδον paſſim vocat Hippocrat. de qua in dictione ἴκχαρον.

Τῦφος, ſeu τῦφος. ſtuporem ſignificat vnde τυφώδης dicitur ita affectus Hippocr. 4. Epid.

Τυφώδης πυρετός. nomen eſt febris continuæ & ardentis, non per ſe quidem natæ & eſſentialis, vt vocant, ſed ſymptomaticæ & à iecinoris eryſipelate excitatæ. Vbi enim viſcus id eryſipelate afficitur, febrem inde ortam τυφώδη veteres appellarunt, ſicut à ventriculi eryſipelate λειπυρίαν, & ab eo qui pulmonem infeſtat κρυμώδη. Sic quidem Galen. comment. in aphor. 42. lib. 7. & Aetius lib. 5. cap. 89. Eam præterea Galen. lib. aduerſus Lycum dicit eſſe de genere humidarum febrium, quod à primo ſtatim die ægroti ſudent, ſudoreque ipſo aut parum aut nullo modo leuentur.

Vt enim ignis lignorum viridium præſertim, vel temere congeſtorum copia obrutus, & ſuffocatus præ flamma fumum reddit; ita fortaſſe febres iſtæ alioqui ardentes, humoris tum craſſi tum bilioſi copia ſuffocantur, ita vt pro ardore & flãma fumum per cutis ſpiracula foras emittant. Erotianus τυφώδεις πυρετοὺς definit οἱ μετὰ ναρθρείας γινόμενοι, καὶ μετὰ ἀπνοίας ἐξελόμενοι; Cornarius τυφώδεις appellat, id eſt, fumoſas ἀπὸ τοῦ τύφειν à ſuffumigando, eo quod ita ſuccenſæ ſint, vt veluti ligna quæ ardent, ita vt fumum edant, etiam & ipſæ fumigent, lento videlicet motu progreſſum facientes, quod declarat Galen. lib. 1. de criſib. in fine. Eandem ipſe ſimilitudinem amplius explicat lib. 2. de differ. febr. in fine; de eo item qui afficitur hoc modo loquens, ὑποτυφόμενον ipſum appellat, quaſi in quo nondum plene accenſa febris adhuc fumiget; has febres ob ſudoris madorem, ἀπὸ τοῦ ἕλους ἢ ἑλώδους. id eſt palude ἑλώδεις nominat Gal. febres τυφώδεις alij ſuffocatas interpretãtur, ſic τετυφωμένα νοσήματα morbos ſuffocatos Galen. vocat, id eſt in profundo demerſos & quaſi ſepultos, cum ſcilicet tanta eſt humoris copia vt calor alioqui ardens ſeſe intus contineat nec foras moueatur.

Τυφωνία. in Definitionibus Medicis definitur à Galeno delirus lethargus, vel lethargicum delirium.

IO. GORRÆI

PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Υ.

Ὑάγχη. anginæ ſpecies ea dicitur qua ſues corripi ſolent.

Ὑάκινθος. hyacinthus. folia habet bulbi, caulem dodrantalem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, comam procumbentem, florum purpureorum plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Radix ſiccat primo ordine, refrigerat ſecundo.

Ὑάκινθος. dictum eſt à quibuſdam τὸ δελφίνιον, vt Dioſcor. author eſt.

Ὑάκινθος. gemma purpurea, nitore diluto, qui primo quoque aſpectu gratus euaneſcit, vt ſcribit Plinius, antequam ſatiet, adeoque non implet oculos, vt pene non attingat, marceſcens celerius nominis ſui flore. Eſt autem duplex, nigrior qui mas eſt, candidior qui fœmina.

Ὑαλοειδὴς ὑγρὸν. vitreus humor. Eſt humor oculi à tergo cryſtallini humoris ſitus, vitro fuſo ſimilis. Hic non ambit vniuerſum cryſtallinum ſed dimidium tantum poſteriore parte, vt qui eius diametrum non excedat, qui à dextra eius parte in ſiniſtram ducitur. In eum vſum à natura cõparatus eſt, vt cryſtallino humori alimento eſſet, eamque ob cauſam inter eum & ſanguinem prope medius factus, vt qui quanto craſſior & candidior ſanguine eſt, tanto à cryſtallino humore humiditate & candore relinquatur. Hic enim perfecte albus eſt & mediocriter durus. Vitreus vero humidus quidem eſt, inſtar vitri cuiuſdam, à quo nomen habet, igne liquefacti, & tam albus quam cum minimum nigri multo albo permiſtum eſt. Sed eum neutri horum humorum vena inſit, per diadoſim cryſtallinus à vitreo, & vitreus à tunica ipſum ambiente quã ἀμφιβληστροειδῆ vocant, nutritur, quæ non eſt aliud quam nerui optici ſubſtantia in mucum cerebro ſimilem ſoluta.

» Vide & in voce ὕελ.

Ὑαλώδης χυμὸς. vitreus humor ſic appellatus quod » vitro fuſo ſit ſimilis à Praxagora, qui eiuſmodi » eſt vt dolores maximos vehementiſſimoſque inferat, cùm per inteſtinorum meat tunicas, Temperatura omnium qui in corpore generantur humorum eſt frigidiſſimus, hæc Gal. comment. 1. in prorrhet. partic. 35.

Ὕαλος. dicitur à quibuſdam ſuccini ſpecies fului & vitri inſtar pellucidi. vide ἤλεκτρον.

Ὕβος. gibbus qui & κυφὸς, ſic Hippoc. appellat quos omnes κυφοὺς, id eſt gibboſos appellant, ei opponitur λορδός.

Ὕβωμα. curuamen. gibboſitas. hoc eſt κύρτωμα. Vox generalis eſt apud Hippocrat. ſignificans omnem vertebrarum euerſionem præter naturam, vt annotat Galen. comment. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Huic opponitur λόρδωσις.

Ὑγίειον. nomen eſt collyrij quod ad Ammonium authorem quidam referunt. Eius deſcriptio habetur & apud Paulum lib. 6. & apud Aetium li. 7. Paulus li. 3. c. 22. eo vtitur πρὸς ἐμπυϊκούς vimque illi tribuit rumpendi vomicam & vehementius expurgandi.

Deſcribitur etiam à Gal. lib. 4. κτ. τόπ. c. 7.

Ὑγιάζοντες οἱ. dicuntur Hippocr. in Coac. οἱ ὑγιασμοὺς ἔχοντες. qui nuper à morbo conualuerunt, & qui reſtituta vtuntur, valetudine non primitiua.

Ὑγίεια emplaſtrum cephalicum eſt: quod & Panaceam, & Trium fratrum vocant: Heras ὑγίειαν. facit ad nomas & omnia vlcera maligna. valet ad plurima ad quæ commendat ipſum Aetius li. 13. cap. de emplaſtris cephalicis.

Ὑγίεια. ſanitas, definitur à Galen. 3. de morbi different. c. 21. omnium corporis partium naturalis conſtitutio. Ea ſiquidem corporis conſtitutio in qua nec doloribus cruciamur, nec in vitæ actionibus impedimur, ſanitatis nomine venit appellanda, vt recte Galen. 1. de ſanit. tuenda dixit. Scitum namq; medicinale, axiomaque illud eſt omnes homines ſanos eſſe ſe arbitrari cum partium corporis adminiculo munijs ad vitam neceſſarijs fungi citra vllam noxam poſſunt, tum vero ægrotare cum munijs obeundis, actionum naturæ deprauatione minime valent; Definitionum

Digitized by Google

num Medicarum author ſanitatem definiunt humorum primorum qui ſecundum naturam in nobis ſunt probam temperiem, aut naturalium virium actionem non impeditam, tametſi hæc ſecunda definitio qua naturalium virium actionem minime impeditam ſanitatem eſſe dixit, minime Galeni ſentis congruere videatur, qui ſanitatem non in actione ipſa, ſed in habitu potius ac conſtitutione corporis poſitam eſſe efficaciſſima demõſtratione lib. 1. de morb. differ. docuit, ipſamque non ab actione ſed à potentia potius eſſe definiẽdam. Sicut autem morbi, ita & ſanitatis magna latitudo eſt, corporis quidem partiſue abſoluta & exquiſita ſymmetria quæ ad ſummum peruenerit, ſumma eſt ſanitas, quæ ab hac paululum deficiens conſtitutio, nec actionibus noſtris nocua eſt, nec animali manifeſte grauis ſanitas etiamnum eſt, at non perfecta: Quæ deinde eo vitij proceſſit vt iam homini conſpicue moleſta ſit, eiuſque functiones grauiter offendat, morbus eſt qui ſenſim ingraueſcens tandem ad extremum quod mors eſt perducit, inter has media quædam interiecta eſt, vtrimque obſcura quæ idcirco nec ſanitas nec morbus, ſed neutra eſt conſtitutio. Quod ad ſanitatis conſeruationem ſpectat illud vnum addam ex Tullio epiſt. 18. lib. 1. ad familiar. ad ſanitatem tuendam hæc requiri πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τέρψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. id eſt coctionem, non defatigari, deambulationem moderatam, lætitiam, & alui libertatem.

Ὑγιεινή. pars eſt medicinæ, cui tuendæ ſanitatis cura incumbit. Ea cęteras dignitate antecellit, duobuſque ſummis præceptis continetur: Optime valentia corpora ſimilibus conſeruãda eſſe: quæ parum ab optima conſtitutione deſciſcunt, aut quodammodo ad neutrum ſtatum accedunt, modico contrariorum vſu eſſe reuocãda ad mediocritatem. Itaque ad eam pertinent aeris, cibi, potus, exercitationum, ſomni, vigiliarum, excretionum atque affectuum animi diſcrimina: de quibus Galenus cum in libris de ſanitate tuenda, tum in libris de alimentorum facultatibus, & boni malique ſucci cibis copioſiſſime diſſeruit.

Ὑγιεινόν. ſalubre. Tripliciter dicitur apud medicos. vt corpus, vt cauſa, vt ſignum. Salubre autem corpus tripliciter dicitur: aut ſimpliciter, quod ab ipſo naturæ ortu bonam habet temperaturam in ſimplicibus & primis particulis, atque in his quæ ex ipſis componuntur, eſt commenſuratum. aut, vt nũc, quod in præſentia eſt ſanum. Eſt vero & hoc ipſo tempore quo ſanum exiſtit, ſi non optimam, at ſibi propriam habens temperaturam. vt multum autem, quod à conſtitutione optima non admudum deficit: ſicut explicat Galen. in Arte medicinali.

Ὑγιεινός. dicitur proprie qui ſanitatis conſeruandæ rationem profitetur, opponiturque τῷ ἰατρῷ qui eius amiſſæ reſtaurationem docet, attamen per abuſum receptum eſt, vt ἰατροῦ nomen duo iſta officia comprehendat.

Ὑγρὰ liquida, ſiue

Ὑγρὰ ἡ ἐκ τῶν κεραμίων. dicta eſt veteribus reſina pinea quæ liquida eſſet. Eius enim duas differentias, vnam frixæ toſtæque, alteram liquidæ ſiue humidæ, φρυκτῆς & ὑγρᾶς nominibus, citra reſinæ adiectionem deſignabãt κατ' ἐξοχήν, quod pinea reſina, vt ait Dioſcurides, omnium præſtantiſſima haberetur, vel quod eſſet omnium maxime parabilis, vt ait Galenus. Cæterum humida in Græciam apportabatur fictilibus & dolijs (vnde ἡ ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ dicta eſt) ex Colophone, & Gallia, & Tyrrhenia, vireſque habuit non valde à terebinthina differẽtes, Galeno illam pro hac ſubſtituente lib. meth. med. texto his verbis: καὶ μὴν τινὰ καὶ μὴ παρούσης τερμινθίνης ἡ τ' ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰ καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθείη. id eſt, quod ſi nõ adſit terebinthina, commode miſcebitur reſina pinea è fictilibus detracta, tum quæ liquida eſt, tum quę vſta. Item lib. 4. ſanit. tuendæ, ἀπορῶν δὲ τούτων ἤτοι τὴν ἐκ τῶν κεραμίων μιγνύναι πιττίνην, ἢ καὶ τὴν φρυκτὴν ἐναρμοζομένην. hoc eſt, in eorum autem penuria, miſcere oportebit reſinam pineam è fictilibus ſumptam, vel eam quæ vſta dicitur.

Ὑγρή. apud Hippoc. lactis cocti pinguedinem & ſupernatantem ſpumam ſignificat.

Ὑγρὰ ὀφθαλμικά. liquidæ quædam oculares compoſitiones vocantur à Gal. 4. κατὰ τόπ. c. 7. ad earum differentiam quæ ab eodem ξηρὰ φάρμακα dicuntur ad oculorum inflammationes ſanandas, eiuſmodi liquidæ multæ à Gal. illic recenſentur.

Ὑγρηδών. dictio Hippocrati peculiaris & propria, vt 1. γυναικ. quæ idem quod humiditas, nonnullis eſſe gratioſius humor videri poſſit.

Ὑγροκήλη. idem quod ὑδροκήλη de quo infra.

Ὑγροκιρσοκήλη. authori Definit. Medicin. eſſe dicitur dilatatio vaſorum à quibus alimentum ſuppeditatur teſtibus, & lenti humoris in aliqua ſcroti parte collectio.

Ὑγροκολλύριον. eſt collyrium ex humidis medicamentis magna ex parte conſtans, cuiuſmodi ſunt mel, opobalſamum, oleum, ſucci herbarum, fel animalium, liquor Cyrenaicus, & alia eiuſdem generis: Inter quæ tamen etiam pleraque ſicca medicamenta ammixta reperias apud medicos veteres, ob quæ tamen ὑγροκολλουρίου nomen non amittit, propterea quod à præpollente materia denominationem ſortitur. Sed quę tamen ſicca miſcentur, non multum diuerſas à prædicta materia vires habent: ſunt enim moderatiora, veluti myrrha, thus, crocum, galbanum & alia huiuſmodi quæ eutem rarefacere, craſſitiem humorum & ſpiritus tenuare, humorem noxium diſcutere, & partibus robur addere poſſunt. Eorum plures ſunt compoſitiones à veteribus celebratæ, quæ ab Aetio deſcribuntur lib. ſeptimo. vide κολλούριον.

Ὑγρόμυρον. compoſitio eſt vnguenti humidi odorati. Habetur apud Aetium libr. 16. cap. 114.

Ὑγρὸν nomen collyrij, quod deſcribitur à Scribonio Largo.

Ὑγρὰ dicitur à Paul. l. 3. c. 22.

Ὑγρὸν ἐφιστάμενον. hæc vox Hippocrati familiariter vſurpatur de ijs quæ ſupernatant in deiectionibus & Vrinis.

Ὑγρὸς πυρετός. humida febris, in qua ægri à primo ſtatim die ſudant, ſed ſudore aut parum aut nullo modo leuantur. Huic oppoſita eſt febris ſicca, cui ſitis vehemens, lingua arida, cutis dura in modum corij, & ſqualor plurimus toto corpore, vt ſcribit Galenus libr. aduerſus Lycum. Alia eſt quæ τυφώδης dicitur Hipp. vide τυφώδης.

Ὑγρὸν σῶμα. dictum eſt ab Hippoc. in progn. corpus modice & leniter inflexum nec veluti rigidum, ex oppoſito τοῦ τεταμένου τὰ τέλεα κῶλα, vt Galen. illic explicauit.

primus effluit. Cenſetur aotem verus humor, vt qui aquæ modo effluat & pellucidus ſit. Inde ὑδατώδης ἢ ὑδατοειδὴς dictus eſt. Alij vero ipſum ᾠοειδὴς, hoc eſt ouo ſimilem ſiue albugineum, nuncuparunt, vt ſcripſit Aetius libr. 7. c. 1. quod magnam gerat cum oui humore albo & tenui ſimilitudinem. Cæterum cum eo humore permultum etiam ſpiritus ineſt, qui oculi tunicas ita diſtendit, vt nulla vſquam parte laxæ aut corrugatæ videantur. Magno vſui eſt, non modo replens ſpatium inter corneam & cryſtallinum medium, ſed vetans etiam ne ab externo aere & ipſe cryſtallinus humor & vuea tunica exiccentur, ſimulque colorum diſcrimina primus excipiens, ne primo ſtatim eorum obiectu cryſtallinus perculſus læderetur.

» Ὑδερικός. dicitur à qua intercus ſiue hydrops.

Ὕδερος. videtur à Cæl. Aurel. lib. 3. τῶν χρον. cap. 8. non » pro quouis hydrope, ſed pro ἀνὰ σάρκα ſeu leuco» phlegmatia vſurpari, dum ὕδερον vocari ait diſ» perſum ſiue infuſum per viarum raritatem at» que carnis ſpiramenta liquorem.

Ὕδερος. idem prorſus quod ὕδρωψ.

Ὕδερος εἰς ἀμίδα. hydrops ad matellam. ſic dicitur à quibuſdam renom morbus quem διαβήτην appellant. de quo vide ſuo loco.

Ὕδνον. Tuber. non aliud eſt quam terræ quidã cal» lus, globoſa quædam collectio & abceſſus fon» goſus, vel & radix globoſa, ſine folijs, & ſine » caule: Siccis fere & ſaboloſis frutetoſiſqoe lo» cis naſcitur, viuens in terra, & putreſcendi ratio» nem cum ligno communem habens. Quemad» modum enim in corporibus calor & ſanguis ſæ» pe ſtrumoſa grandulosaque tubercula creant, ita » tubera ex terra imbris cœleſtis rore perfuſa & » imbuta globatim fiunt, & caloris adminiculo ſi» ne ſatione coaleſcunt; nonnunquam mali coto» nei magnitudinum excedentia. Ea in bulborum » ordinem Galenus recenſet; fodiuntur vere & » cruda coctaque mandocãtur: Sũt autem aquo» ſo guſtu prædita & fatuum palato cibum ſubmi» niſtrant, & quanquam nullo euidenti ſapore pla» cent, ſunt tamen ad excipiendam condimento» rum gratiã non reſpuẽda: Diphilos tubera ſcrip» ſit eſſe concoctu contumacia, ſed vtilem parere » ſuccum, aluum læuigare & ventris excrementa » ciere, ſubdidit inueniri nonnulla quæ fungorum » modo ſtrangulatus excitẽt: de tuberibos autem » hæc tradidit antiquitas nimirum naſci cum fue» rint imbres Autumnales ac tonitrua crebra, cu» ius cauſam Plutarch. 4. ſympoſiaum peruesti» gat.

Ὑδραγωγὸν φάρμακον. medicamentum dicitor aquas » & ſeroſos humores purgans, Aqoiducum dixit » Cæl. Aurel. l. 3. τῶν χρον. c. 8. de hydrope.

Ὑδράργυρος. argentum viuum. metallum eſt in argenti fodinis naſcens, album, aquæ inſtar liquidum, & valde mobile. Chymiſtæ Mercurium vocant, definiuntqoe eſſe aquam viſcoſam, tenuem, albæ terræ permiſtam temperatamque exquiſitiſſime, quam & alterum, hoc eſt fœmininum, principium generationis omnium metallorum ſtatuunt, vt ſulfur maſculinum, propter exuperantem in eo frigiditatem & humiditatem, vt & in omnibus fœminini ſexut contingit, eamque cauſam eſſe cur nunquam addẽſari & enire poſſit. Certe negari non poteſt argentum viuum aptiſſimam eſſe gignendis reliquis metallis materiam, ſed ijs maxime quibus facile adhæreſcit, vt argento atque in primis auro, deinde reliquis quo quæque perfectiora ſunt. Sed ea tractanda Chymiſtis relinquamus. Duo ſunt eius genera: vnum naturale, alterum factitium eſt. Naturale tametſi Galen. libr. 9. ſimplic. medic. nullum eſſe exiſtimauerit, ſcribens argentum viuum ex ſponte naſcentibus non eſſe, ſed ex ijs quæ præparantur, velut ceruſſa, ærugo, pſoricum, lithargyros: experientia tamen & veterum authoritas aſtruit, atque in primis Dioſcoridis, qui ipſum in argenti fodinis cameratis earum tectis pendens & in ſtillas concretum reperiri ſcribit. De eo ſcripſit Plinius, in argenti venis lapidem eſſe, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Lapis qoidem ille minium eſt, ἄμμιον Græcis dictum, quod Vitruuius ἄνθρακα vocari ſcribit, Plin. ipſe interdum venam minij appellat. Peculiaris ille eſt omnibus argenti viui fodinis, inque ipſius vena reperitur totus ſcatens argento vioo, crebraſque per ſe etiam ſine igne, emittens lacrymas argenti viui, veluti è fonte quodam aut vomica ſcaturientes, quæ ab ipſis foſſoribus ſtatim colliguntur. Tale quidem eſt argentum viuum foſſile ſeu natiuum, nimirum liquidum, aquæ modo fluens, colore argenti, liueſcente, pellucido, ſubſtantia vero lenta, tenui, graui, frigida & humida. Factitiom autem ex minio paratur hunc in modum. In patinam fictilem minium inditor, atque vbi diligenter luto circumlita eſt, accenſis carbonibus ſuperponitur, poſtea quæ nperculo adhæſerit fuligo deradenda: hæc enim poſtquam refrigerata coierit, argentum viuum eſt. Natura vtrique eadem: ideo & ὑδράργυρος vtrumque à Græcis dictum, & à Latinis argentum viuum: quorum hi quidem in indendo nomine mobilitatem eius contemplati ſunt, hi vero eam quam habet cum aqua ſimilitudinem. Nomen enim ex aqua & argento ductum eſt, quod argenti quidem colorem referat, nec tamen vt argentum vno loco conſiſtat, ſed aquæ modo diffluat. ob id ab Ariſtotele ἄργυρος χυτὸς dicitur, quod nomen Alexander Aphrodiſeus ὑδράργυρον interpretatur. Verum Plinius purum illud & natiuum nominat argentum viuum, factitium autem illud ex minio hydrargyrum, diuerſis verbis diuerſas res ſignificari putãs: quem errorem Leonicenus non præterijt ſilentio. Certe Dioſcor. eodem nomine vtrumque appellat, quod non natura modo, ſed etiam facultas vtrique par eſſe videatur. vtrumque album liquidum, in plano diffluens, nec per ſe concreſcens, quoniam plus aereæ, vt ait Ariſtoteles, quam aqueæ ſubſtantiæ continet. Ignem in tantom refugit, vt vaſe concluſum ſuperiora petat & operculo adhæreat. Dioſcorides potum vim pernicialem habere dixit, quod ſuo pondere interna exedat. cuius ſententiam ſequutus Galenus, ipſum recẽſet in eorum numero quæ erodendo interimunt, nec tamen vllum ſe periculum virium eius feciſſe prodidit. Certe corpora noſtra nedom exedit, ſed etiam multo ſolidiora & doriora. Nullo enim metallo concludi poſſe expertum eſt, quin omnia corrodat. proptereaq; neceſſe habet vitreis in vaſis aut fictilibus vitro contextis aſſeruari, qood ſoli vitro maleficiũ eius cedat. Nũc ipſum Venerea illa lues qnam plærique morbum Gallicũ appellant, in cuius curatione vſum aliquem

præbet, notiſſimum reddidit. Siquidem vnguentis exceptum & corpori illitum, caput & neruos petit, & pituitoſas diſtillationes in os & gingiuas concitat, quas manifeſto & tumefacit & exulcerat. Verum quali ſit præditom temperamento non bene inter omnes conuenit. Sunt enim qui calidum & humidum quarto ordine ſtatuant. Ego illis aſſentior qui quarto receſſu frigidum eſſe dicunt, proindeqoe narcoticum. Cæterum ex argento viuo ignis calore in altum ſublato, chymiſtæ argentum viuum machinantur quod ſublimatum ſiue concrematum appellant, argenti viui puri & atramẽti ſcilicet æqualibus portionibus cum aceto tritis donec argentum viuum penitus diſparuerit. Ex quibus conflata maſſa reſiccatur, deinde in fictilibus patinis intro diligẽter obturatis trium fere horarum ſpatio coquitur, mox aufertur, & cum patinæ refrixerint, quicquid liquidi ſolidique in ijs eſt eximitur, rurſuſque teritur, aceto ſubinde aſperſum, & coquitur. Id quod tam ſæpe fieri debet, donec omne argentum viuum in operculum ſublatum ignis calore concreuerit. Id inſignem erodendi vim habet, & potum non aliter quam calx viua interficit.

Ὑδερσίνη. dicitur à quibuſdam ἡ κράμβη ἀγρία, ſicut habetur apud Dioſcor.

Ὑδρέλαιον. aqua oleo miſta: incerta sotem & multiplex miſturæ ratio eſt. Refrigerat, ideoque à Galeno adhibetur ad dolores capitis ex febre, & ciendis vomitionihus conoenit ſi tepida detur.

Ὑδρεντεροκήλη. herniæ ſpecies compoſita, quando videlicet voa cum inteſtino aquoſus humor in ſcrotum deſcenderit.

Ἡ διʼ ὑδρείας. nomen eſt collyrij, quod deſcribitur apod Paulum lib. 7. c. 16.

Ὕδρειον, ſiue (vt quidam manuſcript. cod. habent) ὑδρεῖον. ἡ μικρὰ ὑδρεία, parua hydria, ſeu parua ſitula: diminutiue apud Hippocr. vt annotat Gal. in lexico Hippo. Apud Herodot. eodem ſignificatu eſt ὑδρήιον, Ionice pro communi ὑδρεῖον.

Ὑδρόγαρον. garum aquoſum, hoc eſt garum aqoa dilutum. minus calefacit & ſiccat quam garũ ſimplex. vide γάρον. Aetius libro tertio: c. 84. habet deſcriptionem ὑδρογάρου καθαρτικοῦ.

Ὑδροκέφαλον. eſt tumor capitis aquoſos. Colligitur enim aliquando in capite tanta bumoris copia, vt eo caput ſupra modum intumeſcat. Is vt plurimum quidem aquoſos eſt, aliquando tamen fæculentus aut ſanguine dilutus. Eſt sutem omnis piger & deſes, tribuſque io locis colligitur, ex quibus totidem ὑδροκεφάλου differentiæ exiſtunt. Aut enim inter cutem & pericranium, aut inter craniom & pericranium, aut inter cranium & cerebri membranas coaceruatur. Addidere & veteres, inquit Aetius, quartam differentiam, inter cerebrum & eius membranas, ſed quę nullam recipiat curationem. Multis autem de cauſis aqueus ille humor colligitur, quarum aliæ euidentes, aliæ internæ ſunt. Interna quidem eſt cum ſponte ſua vaſa capitis rareſcunt, & aquoſam illsm ſubſtantiam, quę ſanguini miſta eſt, in locum aliquem effundunt, vnde totum caput intumeſcat. Externa vero euidenſque cauſa eſt plaga aut contuſio, non omnis quidem, ſed quæ infantibus præſertim ab obſtetrice infertur in puerperio, rudius contrectato, appreſſoque eorum capite. Ob id pueris maxime morbus hic innaſcitur, eſtque eorum proprius. Singularum eius ſpecierum diſcrimina à Paulo & Aetio explicantur.

A Paulo quidem l. 5. cap. 3. ab Aetio lib. 6. c. 1. Rhodiginus neſcio quo authore à quibuſdã hydrocephalos, eos vocari ait qui ex nimis cerebri humentis exuperantia inſaniunt, lymphatoſque à veteribus inſuper vocatos.

Ὑδροκήλη. ramex aquoſus. Eſt tumor aquoſus corporum ſcrotum implicantium. Galenus in lib. de tumoribus præter naturam, ſcribit aqooſum cum humorem in tunicis quæ teſtes ambiunt coaceruari: Paulus vero generalius, ἐν διαπλέκουσι τὸν ὄσχεον σώμασι: hoc eſt, in corporibus ſcrotum conuoluentibus fieri ſcripſit. Cæterum humor hic colligitur, vt Celſus ait, integris teſtium eiuſmodi membranis, quamuis ijs quoque ruptis vel laxatis interdum colligi poſſit. Sunt autem duæ ſpecies τῆς ὑδροκήλης, suthore Celſo. Nam vel inter tunicas is humor increſcit, vel in membranis quæ ibi circa venas & arterias ſunt, vbi hę grauatæ occalluerunt. Ac ne ei quidem humori qui inter tunicas eſt vna ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit. Verum Paulus hanc ſecundã differentiam non expreſſit, dixitq; colligi magna ex parte in tunica erythroide circa anteriorem teſticuli regionem, qua potiſſimum membrana illa à teſticulo ſeparatur, alibi autem rariſſime. Aliquando vero, vt idem Paulos docet, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, vocantq; hoc malum chirurgi ἐν ὑπερφυτῷ, quod in membrâna ſupernaſcente, & quæ prius non erat, ille continetur, veluti atheroma quoddam aut ſteatoma, ſpeciemque aliquam tertij teſticuli præ ſe fert. Sciendum autem eſt non ſemper aquam colligi in eo morbo, ſed humorem ſanguineum interdum vel fæculentum. Meminit & Aetius τῆς ὑδροκήλης inter morbos mulierum, Aſpaſiamque aothorem ſequutus ſcribit circa pudendi alas conſiſtere, inflationi ſimilem, debili ac molli tumore, & aliquando alteram tantum, quandoque vtramqoe partem occupare, & ad contactum exbibere ſpeciem quandam fluctuantis humoris.

Ὑδροκολλύριον. vide κολλύριον.

Ὑδρόμελι. aqua molſa, aqua melle miſta. ſed miſtionis & conditurię variæ reperiuntur differentiæ. Alij duabus pluuiæ aquæ veteris ad vnam mellis partem additis ita inſolant. Alij fontanam aquam adijciunt & ad tertias partes decoquunt, & ita recondunt, aquam ad tertias decoctam pluuiali æquiparantes. Alii ex aqua niuali conficiunt, ad maiorem refrigerationem: & χιονόμελι appellant, quaſi è niue factam. Colomella li. 12. cap. 12. parandæ aquæ mulſæ ratiooem apertiſſime explicat his verbis, per ſe facienda erit optimo melle aqua mulſa. Hæc autem non voo modo componitur. Nam quidam multos ante annos cœleſtem aquam vaſis inclodunt, & ſub dio in ſole habent: deinde cum ſæpius eam in alia vaſa transfuderint & eliquauerint (nam quoties etiam per longum tempus diffunditur, aliquod craſſamentum in imo ſimile fæci reperitur) veteris aquæ ſextarium cum libra mellis miſcent. Nonnulli tamen cum auſteriorem volunt efficere guſtum, ſextarium aquæ cum dodrante pondo mellis diluunt, & ea portione repletam lagenam, gypſatamque patiuntur per Caniculæ ortum in ſole quadraguita diebus

eſſe, tum demum in tabulatum, quod fumum accipit, reponût: nonnulli quibus curæ non fuit cœleſtem inueterare aquam, recentem ſumunt, eamque vſque ad quartam partem decoquunt: deinde cum refrixerit, ſi dulciorem mulſam facere volunt, duobus aquæ ſextarijs ſextarium mellis permiſcent: ſi vero auſteriorem, ſextario aquæ dodrantem mellis adijciunt, & his portionibus factam in lagenam diffundunt, eamque, vt ſupra dixi, quadraginta diebus inſolatam, poſtea in tabulatum quod ſuffumigatur reponût. Hæc quidem Columella, cui non diſſimilia Palladius tradidit. Sed animaduertendum eſt id ὑδρόμελι eſſe conditiuum & inueteratum, quodque ad vſum familiæ confici & ſeruari conſueuerat. Eaſdem enim quas mulſum, vires poſſidet, & vetuſtate ſaporem vini aſſequitur, vſumq; præſtat, ætate media adynamo vino aut loræ in recreandis viribus reſpondens. Id proprie ὑδρόμελι vocari Dioſcorides ſcripſit, itemque Plinius, qui vinum etiam appellat, propter ſaporis & virium ſimilitudinem. Sola vetuſtate differt ἀπὸ τοῦ μελικράτου, quod aqua mulſa eſt ſubita & recens, cum vtriuſque eadem miſtionis ratio fuiſſe videatur, impares autem vires & vſus diuerſus, id quod ex Dioſcoride perſpicuum eſt. Nec deſunt, inquit Dioſcorides & Columella, qui ὑδρόμελι appellent quod à melle elutis aqua fanis cõfici ſeruarique ſolet. Verum id ἀπόμελι eſt, de quo ſupra ſuo loco.

Ὑδρόμηλον, hydromalum. Genus potionis eſt ſic dictæ à malis cotoneis quæ Græci μῆλα vocant. Sed non vna conficiendi ratio traditur. Dioſcorides fieri dicit duabus menſuris aquæ coctæ & ſub Caniculæ ſydus inſolatæ, addiris ad vnam melomelitis facti ex cotoneis. Oribaſius parari ſcribit ſucci cydoniorũ ſextarijs quatuor, mellis octo, aquæ duodecim ſimul miſtis & inſolatis ſub Canicula. Paulus duas habet compoſitiones, vnam quæ recipit ſucci cotoneorũ exemptis nucleis contuſorum ſextarios duos, mellis tres, aquæ quatuor: incoquuntur deſpumando ad tertias. Alteram vero quæ fit hoc modo: malorum cotoneorum fruſtulatim inciſorum nucleis ablatis pondo quinque, in aquæ fontanæ ſextarijs decem coquuntur dum intabeſcant, deinde refrigerata eximuntur, expreſſoque ſucco proijciuntur: aquæ modo dimidia mellis mẽſura temperatur, iterumque incoquitur deſpumando, quoad octaua portio abſumpta fuerit. Aetius cydonia contundit, & colati ſucci ſextario adijcit mellis ſextarios duos; aquæ pluuiæ ad tertias coctæ ſextarios tres, ſed eo ordine, vt primum aquam decoquat, deinde mel adijciat, cumque ſimul efferbuerint ſpumaque omnis adempta fuerit, & ab igne ſemota refrigerari cœperint, malorum ſuccum adijciat. Poſtea fictilibus excipit, oblinit, & in cella vinaria reponit, eoque vtitur poſt dies quadraginta. Paulus monet etiam ex malis dulcibus à quibuſdam parari, Aetius vero ex cruſtuminis quoque & alijs pyrorum generibus, & quandoque etiam roſas ammiſceri reſectis vnguibus, inque eo per noctem & diem macerari, deinde excolatum aſſeruari, nec aceſcere. Cæterum proprie dictum ὑδρόμηλον refrigerat, adſtringit, prodeſt ſtomacho, dyſenteriæ, hepaticis, renum vitijs & vrinæ difficultatibus.

Ὑδρόμηλον κυδωνιατόν. dictum ἀπὸ κυδώνων quod fugiendum eſſe ait Trallian. propterea qood vt Paul. ait οἰνῶδες eſſet; hoc hydromelum vinoſum ex Cibyra aſportari in paruis vaſculis inquit Paul. libr. 3. cap. 6. quodque in phrenitidis cura repudiandum eſſe ait, vt quod grauiores vino noxas in talibus excitet & maxime in capitis affectibus.

Ὑδρόμφαλον. eſt ſuperuacui humoris circa vmbilicum collectio. Continetur interdum humor hic ſub vmbilico, indeque in tumorem attollitur.

Species eſt τοῦ ἐξομφάλου. vide ἐξόμφαλος.

Ὑδροπέπερι. hydropiper. planta eſt apud aquas naſcens ſtagnantes, aut pigro lapſu repentes. Caulem edit geniculatum, ſolidum multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora candidioraque, guſtu piperis, acri, citra tamen vllam odoris gratiam: fructum acrem, in ſurculis paruis, prope folia racematim cohærentem, Ruellius eupatorium eſſe arbitratur. alij perſicariam eſſe putant. Scribit Galenus hydropiper à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudine quæ illi cum pipere in guſtu eſt, nomen ſortitum eſſe. Cæterum calidum eſt, ſed non tantum vt piper.

Ὑδρονόσος. vox à quibuſdam vſurpata vt Epidemicum illum ſudorem Anglicum ſignificarent qui & ὑδροπυρετὸς fuit à nonnullis vocatus, vide ὑδροπυρετός.

Ὑδρορόδινον. aqua roſaceo oleo miſta. Sumpta refrigerat cietque vomitionem. Datur à Galeno ijs qui pharmaca deleteria hauſerunt, ſi poſt vomitus ventriculus videatur vri.

Ὑδρορόσατον. potio eſt ex roſis facta. Conficitur autem apud Paulum ex libris IIII. roſarum à quibus vngues fuerint exempti, aquæ ſextarijs v. mellis ſextarijs II. Aliter Oribaſius, miſcẽs mellis optimi libras xxx. foliorum roſarum libras x. aquæ fontanæ libras L x. Coquit aquam donec ferueat, & exempto ab igni vaſe roſas inijcit, tum vas occludit donec perfecte cocta ſint, poſtea defæcatis roſis mel ſeorſum coctum deſpumatumque earum decocto infundit. Aetius in eo conficiendo aquę pluuiæ ſextarios IX. coquit donec tres ſuperſint, in quos roſarum per diem noctemque præſiccatarum libram vnam conijcit, & vas pluribus operimentis probe contectũ aſſeruat. Sequenti die aquam excolat, & roſas non expreſſas abijcit, & mel in mortario, contritum aquæ immiſcet, totumque fictilibus vaſis recentibus crudiſque exceptum, paucorum dierum ſpatio inſolat, & in cella vinaria reponit. Hoc multo efficacius quam mel roſaceum frigefacere ſcribit. Sed omnium delicatiſſime Actuarius ὑδρορόσατον componit, aquę libris x. zacchari libris v. Coquit donec ſpiſſa euadant, deinde addit ſucci roſarum libram vnam. Sic febribus apprime vtile eſſe ſcribit.

Hæc compoſitio inter iucundas potiones à Paulo refertur lib. 7. cap. 15. Fuſchio vero annotante in Nicolaum, vox hæc compoſita eſt ex ὕδωρ & πήγω, id eſt denſo, vt hæc vox denſatum liquorem denotet, ſicque plane cum ſerapijs conueniat quæ ſunt medicamenta ex aqua & aromatis cum melle vel ſaccharo donec concreuerint ac denſentur cocta.

Ὑδροποσία &

Ὑδροφοβία. aquæ metus. Symptoma eſt morſus rabioſi canis. Alijs ſtatim, alijs quadrageſimo die, alijs etiam ſerius ſuperuenit. ſed nemo eorũ qui

à rabioſo cane demorſi fuerint immunis ab ea affectione eſt, qui neglexerit aut male ſubierit curationẽm, idque maxime ſi corpore fuerit cacochymo & melancholico. In tantum autem aquam (nec eam modo vt fertur, ſed omne etiã liquoris genus) metuunt, vt ea viſa animo vehementiſſime perturbentur. Res quidem admiratione digna, cum ita affecti canibus fere ſimiles euadant non modo rabie, latratibus & morſibus æque peſtiferis, quibus obuiam factos petunt, ſed calida etiam ſiccaque intemperie & ſiti. Huius cauſas qui inueſtigarunt, exiſtimant eos aquam tantopere auerſari, quod in ea, tanquam in ſpeculo, intueantur ſe rubenti facie, toruis oculis, & ſupra humanum morem efferatis. Vnde non aquam modo, ſed quicquid etiam pellucidum eſt, abhorrent. Alij dicunt fieri in ijs hydrophobiã quod canis à quo demorſi ſunt, imaginem in aqua cernere ſibi videantur. Nam, vt fertur, cum philoſophus quidam eo affectu laboraret, & falſo, ſicut cæteris, canis ſpecies ante oculos obuerſaretur, & propterea à bibendo deterreretur, animum fortiter recolligens, ſecumque reputans quam abſurdum ſit canem in balneo verſari, aquam intrepide bibiſſet, ſitimque expleſſet, curationem eſt conſequutus. Alij metum aquæ gigni docent ex immodica ſiccitate, quaſi in contrarium habitum mutata penitus humida eorum ſubſtantia. Sunt qui vanam eſſe huius rei cauſæ inquiſitionem dicant, ipſamque ὑδροφοβίαν nihil aliud eſſe quam inſaniæ ex atra bile genus. Eſt enim magna huius veneni cum eo humore ſimilitudo, notumque eſt valde differentes eſſe melancholiæ differentias, cumque omnium melancholicorum communis ſit metus, alios tamen alia timere.

» Miſerrimum morbi genus inquit Celſus l.
» 5. cap. 27. in quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu
» cruciatur, quo oppreſſis in anguſto ſpes eſt, ſed
» vnicum tamen remedium eſt, non opinantem in
» piſcinam non ante ei prouiſam proijcere: Plura
» illic Celſus. Quod ſi de hoc ſymptomate rabioſi
» canis plura voles, lege Mercurial. l. 1. Varia. ſect.
» c. 2. qui pluribus diſputat, fueritne antiquis no-
» tum nec ne.

Ὑδρῶα, τὰ, latine ſudamina & papulas ſudorum
» nuncupare poſſumus; Sunt autem ea authore
» Gal. 3. aphor. comment. 21. ex genere exanthe-
» matum in ſumma corporis cute hærentium,
» quæ ἑλκώδως id eſt vlcerose cutem exaſperant,
» proueniunt autem vt & ipſum oſtendit nomen
» propter multos ſudores qui vel bilioſiores vel
» omnino mordaciores exiſtunt, mordẽt enim hi
» cutem & pruriginoſam efficiũt: Notiſſimus ſa-
» ne affectus & pueris iuuenibus præſertimque
» temperamento calidioribus, adueniens præ cæ-
» teris in collo pectore bracchijs & femoribus,
» quanquam etiam & in toto corpore: dicuntur &
» ἱδρῶα vide ſuo loco.

Ὑδροποιὸς ἰκτερίας, ἢ σπληνώδης. hydrops à partibus
» patientibus nomen ducens hoc eſt iecore vel lie-
» ne vt ait Cæl. Aurelian l. 3. ☉ χρον. c. 8.

Ὕδρωψ morbus eſt in tumorum genere præter naturam. Verum tumor alias totius corporis eſt, interdum autem ventris. Ille perpetuo ab humore: hic etiam aliquãdo à flatu excitatur. Quo fit vt triplex ſit omnis hydrops. Alius enim fit humore per totum corpus effuſo, qui ἀνασάρκα, & ὑποσαρκίδιος, & σαρκίτης, & λευκοφλεγματίας dicitur: alius ſolo ventre aqua diſtento, qui ἀσκίτης: alius vero ſolo ventre flatu pleno & tumente, qui τυμπανίας ſiue τυμπανίτης appellatur. Sed omnium quidem communia fere ſunt iſta, quod iecinore vehementer refrigerato oriantur, ſintque depravatæ ſãguificationis ſymptomata ſiue primario propter phlegmonem, aut ſcirrhum, aut aliud vitium iecur male affectum ſit, ſiue lege conſortij quod illi cum alijs partibus intercedit, quodque omnis à cachexia initium ſumat. Fieri quidem non poteſt vt hydrops vllus citra hepatis refrigerationem gignatur: id quod illi contingit tum per ſe, tum etiam liene aut ventriculo refrigerato. Compatitur præterea aluo & inteſtinis, maxime ieiuno, pulmoni, renibus, & ſepto tranſuerſo. Sed & immodica per hæmorrhoidas, aut vterum, aut dyſenteriam ſanguinis vacuatio hydropem gignit, ſicut & conſuetæ vacuationis ſuppreſſio. His enim de cauſis refrigeratur hepar, poſt vero aliquando & durum fit. Quamuis autem frigida intemperies hydropem pariat, omnes tamen hydropici & febricitant & ſitiunt, quod humor circum viſcera deſes nec perflatus ſalſedinem putredinemque colligat. Sed febris quamuis aſſidua, lenta tamen eſt, cum pulſu paruo. Ad hæc omnes ſpirandi difficultatem, tumorem, grauitatem, colorem vitioſum, cibique faſtidium incurrunt. Cæterum tres illæ hydropis ſpecies manifeſtis ab inuicem diſtinguuntur differentijs. Ἀνασάρκα toto corpore ex æquo tumet, redditque corpus laxum, pallidum & emortuo ſimile, & ſi digitum in carnem paulo altius adegeris, cauitatem ibi impreſſam diutiſſime retinet. Cauſam habet proximam aquoſum humorem, partim à iecinore manantem, partim à tota carne corporis veluti in aquam reſoluta. Ἀσκίτης eſt abdominis ab aquoſo humore diſtentio. Colligitur ille inter peritonæum & inteſtina veluti in vtre quodam, vnde morbo nomen. Habet autem nonnihil ſpiritus ſecum admiſtum, in eo cum venter ſupra modum intumeſcat, reliquum corpus alimentum non ſentit & conſumitur. Aliquando tamen inualeſcente morbo tumor ad femora vſque procedit, & pedes ſcrotumque inuadit. Occupat nonnunquam & thoracem, id quod fit non tam ex propria aſcitis ratione, quam ex complicatione hydropis anaſarca cum eo. Hæc enim iam ſunt illius rudimenta. Sed qua ratione humor eo loco colligatur, video dubitari. Mihi quidem videtur is & à iecinore & ab inteſtinis & ab omento reliquiſque partibus non niſi aquam loco ſanguinis habentibus in eam capacitatem exudare & ſenſim colligi. quod non debet magis mirum videri quam eius humoris portionem nonnunquam in femora & in pedes, maxime poſt inambulationem, interdum in ſcrotum, veluti cuniculis ſibi inuſitatam viam parare, & nonnunquam in thoracis ſpatium atque in vterum irrepere. τυμπανίας abdomen multo flatu diſtendit, non tamen ſine vllo prorſus humore, cuius etiam aliquid omnino remiſtum eſt. Initio inflationis cuiuſdam ſpecies tantum apparet, poſtea vero flatus inſpiſſatur & velut nubilus euadit, vnaque cum flatu humor etiam quodammodo nubiloſus coaceruatur. Totus venter circumquaque tenſus eſt, & percuſſus tympani modo ſonat.

Hic hydrops ab Hippocrate ſiccus nominatur. Omnium autem periculoſiſſimus perhibetur à Græcis medicis, quod, vt arbitror, maior iecinoris ſiccitas eũ pariat, quæ imbecillima omnino qualitate tollenda curandaque venit. Auicenna vero neſcio quam rationem ſequutus aſcitem cæteris periculoſiorem eſſe pronunciauit.

Apud Hippocr. lib. 2. Epidemiῶν Dioſcorides oxytonως legit ὑδρώψ: eoque vocabulo ſignificari dicit τὸν ὑδρωπώδη, eum qui hydropis ſpeciem præ ſe fert.

„ Vt refert Galen. ἐν γλώσσαις.
„ Eſt & ὕδρωψ εἰς ἀμίδα morbus qui alias διαβήτης
„ & διάβητις vocatur, Plin. vrinæ profluuium.
Ὕδρωψ. etiam apud Galen. 3. de cauſis ſymptom.
„ dicitur ſeroſa illa & mucoſa proluuies quæ in
„ partu egeritur: Hippocrati ὕδρωψ αἱματώδης li.
„ 2. γυναικ. ab eodem τὸ ὑδατῶδες in Coacis vt ſu-
„ pra notauimus.

Ὕδωρ. aqua eſt corpus ſimplex omnium humidiſſimum & frigidiſſimum: (nec tamen aqua, vel nec aliud vllum elementum, ita ſimplex eſt vt ad amuſſim ſyncera ſit, ſed ad ſenſum duntaxat comparata) tam enim pura eſt, vt nemo alterius cuiuſuis rei miſturam in ea deprehendat. Ac cum aqua quidem ſimpliciter dicitur, eam intelligere oportet quæ reuera dulcis & inſipida eſt, & quam ἄποιον Græci appellant, hoc eſt, quæ nec guſtu nec olfactu alienam vllam qualitatẽ præ ſe fert, ſcilicet quæ nec ſalſa, nec acida, nec acris, nec male olens, nec putris, nec alio quouis modo inſuauis eſt, ſed omnis penitus qualitatis eſt expers, & omnis alterius rei mixtione caret, quæ guſtu aut olfactu deprehendi poſſit. Eſt autem etiam pellucida, minimeque cœnoſa, ſed veluti diligentiſſime colata, & ab omnibus quæ innatare ſolent ramentis libera. Huiuſmodi igitur aqua ſecundum naturam ſuam humida frigidaque eſt, & potui iucundiſſima, atque omnium guſtabilium qualitatum media & veluti regula: facile coquitur, non obſtruit viſcera, ſed per ea celeriter tranſit atque in vniuerſum corpus diſtribuitur, & quia dulcis eſt, nullaque qualitate maligna prædita, non poteſt eſſe inſalubris. Eius documentũ nobis dedit Hippocrates, ſcribens aquam quæ cito caleſit & rurſum cito refrigeratur, leuiſſimam eſſe, leuitatem quidem non pondere æſtimans, ſed partiũ potius tenuitate, quodque in ſeipſam contrarias qualitates facile recipiat. Siquidem aqua quemadmodum & cibus, quanto facilius alterari poteſt, tanto habetur præſtantior. Talis autem aqua ſicut cito alteratur, ita ſi quid in ea caleſiat, cito caleſit, ſi quid incoquitur, cito coquitur: in qua enim tardius aliquid coquitur, craſſa, frigida crudaque eſt, & in præcordiis diutiſſime moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur & corrumpitur, & ita ventriculi robur diſſoluit, vt deterius proinde concoquat: ſed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere condocit, diciturque à veteribus ἀτέραμνον ſiue ἀτέραμνον ὕδωρ, hoc eſt indomita atque incoctilis aqua, perinde atq; ipſa legumina quæ difficulter elixantur. Aqua igitur quæ ἄποιος & tenuis eſt, aqua proprie & ſimpliciter nuncupatur, nimii vitio carens à quo aliæ non ſunt immunes. Sunt autem aquarum duæ ſummæ differentiæ, vna potabilium, altera earum quæ bibi non poſſunt. Earum quæ bibuntur, quinque ſunt in vniuerſum ſpecies, ὄμβριον, πηγαῖον, φρεάτιον, ποτάμιον, λιμναῖον: hoc eſt pluuia, fontana, putealis, fluuialis, paluſtris. Eſt autem aqua pluuia authore Hippocrate lib. de aere, locis & aquis, leuiſſima, dulciſſima, clariſſima & tenuiſſima, quod quicquid leuiſſimum tenuiſſimumque eſt, à ſole ſurſum trahitur. Attrahit autem ſol non ex aquis modo, ſed ex alijs etiam corporibus. Quo fit vt ea aqua omnium facillime putreſcat, vt quæ differentibus admodum qualitatibus prædita ſit: nec tamen propterea damnanda venit. Siquidem prompte alterabile eſſe plus habet laudis quam vitij, ſi modo nõ deſint alia bonæ aquæ indicia quæ paulo ante explicaui. Eſt autem ſtatim vt decidit excipienda colandaque. Galenus tamen lib. 4. ſanitatis tuendæ aperte ſcripſit ſe aquam pluuiam non probare, ſed fontanam præferre: niſi quis velit id Galeni dictum non ad quemlibet aquæ pluuiæ vſũ, ſed ad ſolius apomelitis confectionem referendum eſſe, quod præter cæteras dotes extergendi, vrinas mouendi, & bilioſa per aluum deijciendi facultatem habere debet. At vero aqua pluuia neque extergit, neque concoquit: modice autem adſtringit atque excretiones cohibet: eadem etiam facile in bilem vertitur. Sũt autem aquæ pluuiæ tres differentiæ, vt habetur apud Hippocr. lib. 4 ὀπωρινῶν, θερινὸν, βροντιαῖον, λαιλαπῶδες, id eſt, æſtiua, tonitrualis & procelloſa. Harum æſtiuam cæteris præfert, quod, vt annotat Galenus, humor per æſtatem calore attenuatus, & in halitus inuiſibiles diſſipatus, atque idcirco clam nobis in aerem ſubuolans, ac deinde propter mediæ regionis frigiditatem, ventoſque reflantes & denſatum aerem iterum craſſeſcens eam pariat. Id quoniam æſtate contingit, cuius mediam partem ὥραν κατ' ἐξοχὴν veteres nuncupabant, ὡραῖον ὕδωρ, aqua eo tempore delapſa, ab Hippocrate appellatur. quo nomine idẽ quod θερινὸν ſignificat. Secundum eam τὸ βροντιαῖον, id eſt tonitru excuſſa aqua habetur, quia per tonitru nubes impelluntur, colliduntur inter ſe, ignis & fulmina emicant, vnde tenuior & leuior aqua redditur. Quorum nullum quia in nimboſa aqua ineſt, ideo eam malam eſſe Hippocrates aſſeuerauit: ſiquidẽ eo cœli ſtatu vna continua atraque nubes totum aerem occupat, quæ nec concurrit & decertat cum alijs nubibus, nec aerem calidum intra ſe incluſum continet.

Πηγαῖον, hoc eſt fontana, optima eſt ijs qualitatibus quas initio expoſui prædita, præſertim cuius fons ad orientem ſolem erumpit, quæque per meatum aliquem mundum aut puram colatur terram: ſicut è contrario mala eſt, ægrè concoquitur tardique tranſitus eſt, cuius fons è petra ſcaturiens contra ſeptentrionem fluit, ſolemque auerſum habet.

Φρεάτιον, hoc eſt putealis, frigida, craſſa, terreaque eſt, difficulter excernitur, & ægre digeritur.

Ποτάμιον, ſiue ποταμιαῖον, id eſt fluuiatilis, omnis perhibetur mala, excepta Nili aqua, quam omnibus bonæ aquæ dotibus inſignitam eſſe veteres commemorant, cum aliorum fluuiorũ aquæ ægre concoquantur, ſiccent & ſiticuloſæ ſint, niſi fluuij ipſi per fontes perpetuos fluant, & alijs fluuijs non miſceantur.

Λιμναῖον autem, hoc eſt paluſtris aqua, quoniam cœnoſo in alueo continetur, limoſa & grauis eſt, & quia non agitatur, velut mortua & ſemiputris. Poſſunt tamen in melioris aquæ inopia vitia hæc coctione emendari, ſicut Galenus docuit comment. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν.

His addi poſſunt τὰ ἀπὸ κρυστάλλων καὶ χιόνος, id eſt, aquæ à glacie & niue manãtes, quas deterrimas eſſe Hippocrates eodem libro ſcriptũ reliquit. Cum enim, inquit ille, ſemel concretæ fuerint, non amplius in priſtinam naturam redeunt: ſed quod in iis clarum, leue, dulceque eſt, excernitur & diſſipatur: quod vero graue & turbidum eſt, relinquitur. Cuius rei hoc argumentum eſt, quod ſi aquam certo pondere frigoribus expoſueris & poſtridie congelatam calido in loco repoſueris quo liqueſcat, eam vbi liquata fuerit, multo pauciorem reperies. Quæ vero bibi non poſſunt aquæ, multorum generum ſunt: θαλάττιον, στυπτηριώδες, ἀσφαλτῶδες, χαλκανθῶδες, νιτρῶδες, θειῶδες, hoc eſt, marina, aluminoſa, bituminoſa, nitroſa, ſulphurea. Harum marina propter ſalſedinem bibi non poteſt, atque ſi bibatur nõ concoquitur, hæret præcordiis, incendit viſcera, ſitim ingentem excitat. Neque enim veluti aqua dulcis frigida humidaque eſt & partium tenuium, ſed tantum ab ea diſtat, quanto plus ſalis habuerit. eam enim ob cauſam aqua maris mortui longius recedit à facultatibus aquæ dulcis quam aqua marina, quod multo plus ſalis contineat.

Similiter de reliquis aquarum differentiis iudicandum eſt, quæ pro miſtionis qualitate & modo plus minuſue à facultatibus aquæ dulcis & potabilis recedunt, nouaſque comparant. Siquidem aqua per loca aluminis, bituminis, atramenti ſutorii, nitri ſulphuriſque plena permeãs, huiuſmodi ſubſtantiæ aliquid abſtergit ſecumque trahit, à quo ipſa inficitur, & natiuis qualitatibus exuta alienas acquirit. Quamuis autem hæ omnes aquæ bibi non poſſint, ſunt tamẽ magni in medicina vſus, ſiue ſiccandum, ſiue calefaciendum, ſiue etiam adſtringendum eſt, vt in ſingularum rerum explicatione videre licet.

» Huiuſmodi aquæ ſupra commemoratæ ἄτεχνα vel ἄτεχνα, id eſt, inartificioſæ appellantur 6. Epidem. de quibus plura Galen. eo loci comment. 4. textu 19. ſeu & αὐτοφυῆ quaſi ſponte natæ 1. de ſimpl. facult. c. 17. qua & voce minerales ſiue medicatæ vocantur.

Ὕδωρ ἀφεψηθέν. aqua decocta, decoquendi modos » & vtilitates pluribus exponit Galen. comment. » 4. in 6. Epid. textu 10.

Ὕδωρ βορβόρον. aqua edax ſiue vorax Hippocr. 6. Epid. » Ita vero nuncupatur quod nos voraces reddat, » nimirum inquit Galen. in comment. quia ab illa » cibi appetitiones excitantur, ſicut à frigido quo» uis cibo vel aſtringente.

Ὕδωρ γλυκύ. aqua dulcis ſic apud Dioſcorid. lib. 5. c. » 18. aqua appellatur, non quidem γλυκέος voce in » propria ſignificatione accepta, ſed quomodo in» terdum Philoſophis æque ac medicis vſurpari » conſueuit, aquam enim dulcem eo loci Dioſco» rid. intellexit non quæ vere proprieque ſit dul» cis, ſed quæ ſaltem ſit ἄδηκτος τοῖς πίνουσι vt loqui» tur Paul. lib. 1. c. 50. ſeu τῇ γεύσει συνηρμοσμένη ſicut » Aet. lib. 3. c. 165. Poteſt & dulcis aqua eiuſmodi » non tantum comparate dici ad ſalſæ aliaue qua» lite præditæ aquæ rationem, ſed quæ licet inſipida ſuapte natura, dulcem tamen ſaporem facile » poſſit ſuſcipere, nam & eadem ratione, pitui» tam inſipidam, dulcem nonnullis cognominare » libuit. »

Ὕδωρ μαλακόν. aqua mollis Hippocrati libro de aere » aq. & loc. ſic vocatur ea quæ radiis ſolaribus il» luſtrata, cocta & veluti ſubacta fuit. »

Cæterum quod ſpectat ad ſignificationem » vocis ὕδωρ, ſic & ea voce appellatur aqua inter» cus apud Dioſcor. lib. 4. c. 173. his verbis καθαίρει κάτω χολὴν καὶ φλέγμα καὶ ὕδωρ. »

Ὕλη. hoc voce cibi concocti fæces ſignificantur a» pud Plutarch. ſympoſ. 6. problem. 2. »

Ὑλομανεῖς. ſic Græci appellant oleas quæ nimia ra» morum petulantia ſylueſcunt, aut ſine fruge lu» xuriant velut inſanæ. »

Ὑμήν. membrana. Eſt pars corporis ſimplex, alba, neruoſa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc χιτῶνα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem eſt, ſed rationes diuerſæ. Nam cum partem aliquam veſtit, χιτὼν: cum cerebrum foris integit, μῆνιγξ. alias ὑμὴν dicitur. Eſt autem omnium corporis membranarum ampliſſima cutis, partium ſubiectarum tegumentum, munimentum, ornamentum: quanquam compoſita ſit ex neruo, carne, venulis, & alicubi arteriolis: ſed ante cutim ὑποδερμὶς ſenſu deſtituta, ex cutis excremento producta & tota cuti ſupertenſa. Præter hanc autẽ ſinguli etiam muſculi ſuas habent membranas ſiue tunicas, ex neruorum tunica exortas, aut etiam ex perioſteis ligamenta in muſculos deducentibus. habet & cranium membranam ſuam dictam περικράνιον, quæ ex meninge craſſa conflata totum cranium ambit. Inſunt & oculis ſuæ membranæ, ἐπιπεφυκὼς, κερατοειδὴς καὶ χοροειδὴς ſiue ῥαγοειδὴς, ex cerebri meningibus efformatæ: ad hęc ἀμφιβληστροειδὴς, & quinta candidiſſima, humorem cryſtallinum vndique ambiens. Habet & palatum & os ſuam à neruo quartæ coniugationis contextam. Habẽt & fauces & epiglottis & larynx & aſpera arteria ſuam cum interna œſophagi & ventriculi tunica continuam, tenuem, denſam modiceque ſiccam, villis rectis conſtantem. Habet & tota rhachitis productam ab vtraque meninge. Spondyli vero ex ſeipſis membranam tertiam habent craſſiſſimam, ex ipſorum ligamentis natam qua aduerſus omnes iniurias communiuntur. Similiter & oſſa reliqua membranã ſuam vel ex ſuis ligamentis producunt, vel ex pericranio huc vſque continuato, à quo etiam ὑπεζωκὼς & περιτόναιος proficiſci poſſunt videri. Habẽt vero & proprias membranas ſingula viſcera, quas & tunicas appellare licet. Sunt autem & in membranarum numero ὑμὴν, quæ pudendo muliebri ineſt, & χορίον & ἄμνιος & ἀλλαντοειδὴς, & præterea in toto corpore quamplurimæ: Ex membranis autem quædam villus habent, vt venarum, arteriarum, œſophagi, ventriculi, inteſtinorum, vteri, ambarum veſicarum tunicæ propriæ, cutis, membrana carnoſa, tunica interna aſperæ arteriæ, epiphyſes membranarum in orificiis vaſorum cordis, tunica tertia & extima rhachitidis: & harum quidem villorum genus vnum longũ, tranſuerſum, obliquum, vel ſolum habent vel præcipuum, quædam duo, alia etiam tria. Aliæ vero villis carent, ſuntque in omnem partẽ papyri modo diuiduæ & ſimplices & vndequaque

araneis figura ſimiles vt meninges, pericranios, perioſteos, ſubcoſtalis, peritonæos, & quæ ab his duabus plurimæ naſcuntur, & quæ tres fœtui ſunt deſtinatæ, licet harum non paucæ colligentur tum ſibi tum vicinis partibus per villoſa quædam aut membranoſa ligamenta, tum cuti tum intercedenti paſſim adipi, tum muſculis, tum partibus alijs ſubiectis. Quin & ipſa membrana alicubi carnoſa magis effecta ſit muſculus, vt in muſculo colli totius & faciei lato.

Ὑμὴν. etiam dicitur membranula in muliebri pu-
» dendo quæ ſic ab Anatomicis deſcribitur: mem-
» brana ſcilicet tenuiſſima neruea, venulis con-
» ſperſa, quibus laceratis in primo coitu ſanguis
» effluit. Ceruicis orificio prætenditur, vndique
» ceruicis parietibus adhærens, & in ſui medio fo-
» ramen relinquens ad menſtrui ſanguinis excre-
» tionem, nonnunquam magno ſanitatis detri-
» mento continua eſt, interdum foraminulenta,
» inſtar cribri ex Veſalio; hanc membranam Ara-
» bes, Auicenna & Auerroes agnouiſſe videntur,
» dum referunt ante puellæ corruptionem extare
» in matricis collo panniculos ex venis & ligamē-
» tis valde ſubtilibus cōtextos, quos mas ſuo arie-
» te in primo coitu diſrumpit. Inter recentiores
» Anatomicos Veſalius & fallop. In omnibus vir-
» ginibus hymenem inueniri ſtatuunt, alij multi
» obſeruarunt. Sunt tamē qui negent ſimile quid
» inueniri, ſed pro hymene ſubſtituant quatuor
» carunculas membranulis quibuſdam coeuntes,
» quæ florem virgineum caryophillo nōdum ex-
» plicato perſimilem conſtituunt; quibus mem-
» branis laceratis & carunculis diſiunctis & velut
» attritis flos virgineus perit. Varolius per hyme-
» nem intelligit, mēbranoſam copulam quæ ala a
» pudendi inferiori parte connectit & in primo
» coitu relaxatur: De hymene plura docta leges
» in ſchola Anatomica Riolani, vbi an & certa
» ſint virginitatis indicia ex hymene quæritur.

Ὑμένων ἐπαναστάσεις. inter oculorum affectus à Gale-
» no reponuntur, quaſi diceres membranarum re-
» belliones vel inſurrectiones; intellige autem ea-
» rum præter naturam exuberantiam.

Ὑοειδὴς. eſt os bicorne pluribus oſſiculis contextum, in ſimilitudinem literæ υ, ad radicem linguæ ſitum. Nomen habet ab hac ſimilitudine, à qua etiam quibuſdam dicitur ὑψιλοειδὴς. Sunt etiam qui λαμβδοειδὴς appellant, communi cum capitis ſutura nomine, à litera Λ, quæ inuerſa nō eſt valde diſſimilis ab ὕψιλον. firmamentum eſt muſculorum linguæ & laryngis. Os namque eius maximum, quod totius oſſis velut baſis eſt, anteriore parte ad ſecuritatem gibbum eſt, poſteriore linguam ſpectante cauum, ad continendum. Huic autem alia duo vtrimque oſſicula, velut duo cornua, vniuntur: vnum breuius & & inferius, oſſe vnico conſtans, in thyreoidis (eſt autem laryngis cartilago) apophyſim prælongam inſerto: alterum gracilius, longius, rotundius, oſſiculis tribus vel quatuor colligatis inuicem, ad ſtyloidis radicem aſcendentibus conflatum. Quo loco quibuſdā præſertim mulieribus ligamenta ſunt tantum ſine oſſiculis, ab oſſe hyoide ad ſtyloides aſcendentia. Eſt autem os hyoides quadrupedibus multum diuerſum ab humano.

» Dictum eſt os iſtud φαρύγγεθρον quod pars ſit
» maxima, vt ſcribit Galen. Herophilus προστάτην
» appellabat, fortean quod linguæ & laryngi aſſi-
deat; eſt enim firmamentum muſculorum lin- »
guæ & laryngis & huic oſſi tanquam fundamen- »
to lingua innititur. »

Ὑοσκύαμος. Apollinaris herba & altercum, vt ait Scribonius Largus. frutex eſt caulibus craſſis, folijs latis, oblongis, conciſis, nigris. flores emittit è latere caulis, ordine prodeuntes, tanquam punicorum cytinos, ſcutulis ſeptos, ſeminū plenos vt papaueris. Tria huius genera: vnū floribus pene purpureis, folio ſmilacis, nigro ſemine, cytinis duriuſculis & ſpinoſis: alterum floribus effigie mali, ſemine ſubflauo, vt irionis, floribus luteis, folijs & folliculis ſimplicioribus. Ambo inſaniam, capitis vertigines & ſoporem gignunt, ideo in communi vſu damnantur. Tertium genus, vt quod mitiſſimum eſſet, medici recepere, pingue, lanuginoſum, molle, candidi floris ſeminiſque, in maritimis ruderibuſque naſcens. Cuius occaſio ſi non adſit, rufum vſurpari oportet: nigrum, vt deterrimum improbatur. ὑοσκύαμον Græci vocant, quaſi fabam ſuillam, quod paſtu huius herbæ reſoluantur & conuellantur apri, vt prodit Ælianus.

Sed & remedium nouere, aquas enim ſtatim
adeunt & cancros venantur, atque ita protinus »
ſaluti reſtituuntur, aqua ſe copioſa intus foriſ- »
que proluentes. Certum hyoſciamus à Græcis »
μανικὸς vocatur vt ait Apuleius, quod ipſum »
aſſumentes mittat in furias & rabidos furores, »
ait Serenus Poëta, vnde inter venena Dioſcor. »
collocauit Alexipharm. c.15. Illi vis eſt refrige- »
randi ad tertium vſque gradum. »

Ὑόφθαλμος. dicitur authore Dioſcorid. & Apuleio, aſter Atticus, quaſi ſuis oculus: quod tota eius flos animalis huius oculum referre videatur.

Ὑόφθαλμος. eſt etiam gemma ex ſpecie τῶ ἀχατῶ, ſic dicta quod intus ſuillum oculum exprimat.

Ὑπακτικὰ. ea vocantur quæ aluum ſubducere ſunt »
idonea Paul. lib. 1. c. 44. »

Ὑπάλειπτον. dicitur omne medicamentum quod illini poteſt: vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Ὑπαλειπτήριον. eſt inſtrumentum chirurgicum quo ſignificatur id omne quo ad illinendum vtimur, qualia ſunt ſpecillum, ſpathe, & quod διπύρηνον dicitur, quæ omnia in ſummo capitulum habēt rotundum. Annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Ὑπαυστηρὸς οἶνος. vinum ſubauſterum Cæl. Aurel. lib. »
3. τῶν χρον. c. 2. »

Ὑπάφωνον ῥῖγος. Rigor ſubabſurdus, non conſenta- »
neus non legitimus dicitur Hippocrati, hoc eſt, »
qui inter iudicationes mouetur cum naturæ le- »
gibus vacuationes criticas præcedere debeat. »

Ὑπεζύγωται, ὑπέζευται, id eſt ſubiectum eſt: vt expli- »
cat Gal. in lexico Hippocratis. »

Ὑπεζωκὼς ὑμὴν, ἢ χιτὼν. ſuccingens membrana ſeu tunica: vtramque enim ſortitur appellationem, ſed membrana quidem ab eſſentia, tunica vero ab vſu nuncupatur. Siquidem araneæ modo prætenuis, ac ex toto ſibi ſimilis, coſtas ſuccingit: indumentum vero eſt, ceu tunica quædam omnium ſpirationis inſtrumētorum. Siquidem coſtas omnes, muſculos intercoſtales internos, phrenas, ſternum ſubungit & ſubtegit, & tunicam largitur pulmoni, aſperæ arteriæ, vti & œſophago, externam pericardio, arteriæ magnæ aſcendenti & deſcendenti, & venæ cauæ aſcendenti, quamdiu ſcilicet vaſa hæc per thoracem

feruntur. ſimiliter quoque neruis tum à collo in phrenas, tum à cerebro in ventrem inferiorem deſcendentibus. Eſt autem ea tunica gemina, dextra ac ſiniſtra, & vtraque dum ſibi in medio thorace contigua eſt, cohærẽs & vnita à medijs thoracis ſpondylis ad medium ſternum fertur, thoracemque in duas partes æquales, dextram ac ſiniſtram diuidit, ceu diaphragma quoddam & paries medianus. Quę autem coſtas ſuccingit ſimplex non eſt, ſed connata perioſteo coſtas ambienti, vt alia oſſa veſtire ſolet. Oritur autem vtraque ſuccingẽs tunica à ligamentis ſpondylorum thoracis, & mox parte ſui altera inuicem connectuntur, & per thoracem medium, quem, vt dixi, in duo æqua diuidunt, feruntur ad ſterni medium: inde vero vtraque ad ſuas coſtas & ſuam originem recuruatur, & vteris ſpeciem refert. Verum eam aliqui à pericranio huc vſque continuato exoriri volunt; inter quos fuit Herodotus in lib. qui dicitur medicus, vt annotauit Galenus commentariu in lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Venas & arterias ab azygo, arteria magna, mammalibus & phrenicis vaſis parte ſui his propinqua recipit: neruos autem à partibus dorſalibus quidem qua coſtas tegunt, phrenicis vero qua phrenas, ſepris è cerebro ortis cætera. Dicitur alio nomine à quibuſdam ὑποπλεύριος, quaſi dicas ſubcoſtalem.

Ὑπειλίσσονται, ὑποσυστρέφονται. hoc eſt, in ſe ſubuoluantur, vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. Sed obſeruandum quoſdam codices habere ὑπειλεῖται: ſignificatione non diuerſa.

Ὑπεκκαύματα Hippocrates ſic appellauit τὴν πρώτην Aphor. 14. lib. 1. ſuum ſequens dogma, & omnium fere nobiliſſimorum Philoſophorum, qui eorum, quæ animalia conſtituunt, elementorum ignem maxime vitæ eſſe cauſam exiſtimarunt, ſicut Galen. in comment. annotauit.

Ὑπελάτη. laurus Alexandrina.

Ὑπερβολικὸν σχῆμα. hyperbolica figura: in ægrotantis decubitu hyperbolicas figuras appellat Galenus, quoties crura, aut manus, aut ſpina ſumme extenduntur, aut immodice inflectuntur; fiunt quippe hyperbolicę figuræ extentis admodum neruis, has damnat Hippocr. in prognoſt. Dum inquit cubantem ægrum offendi oportere à medico in latus dextrum aut ſiniſtrum, ac manus ceruicem & crura paululum reducta habentem, & omne corpus molliter poſitum comment. 3 in prognoſt. part. 15.

Ὑπερέμεσις. Hippocrati lib. 2. de morb. ſi, inquit, circa cerebrum venulæ ὑπερεμέωσι, ſuperuomant; nomen quidem rectum morbo non eſt, neque enim fieri poteſt vt aliqua vena ſiue parua ſiue magna ſuperuomat, nominant tamen & appellant ὑπερέμετον ceu ſuperuomitum.

Ὑπερικὸν frutex ferulaceus, dodrantalis, rubens, folio rutæ, flore albæ violæ, luteo, qui digitis tritus ſanguineum ſuccum remittit, & ἀνδρόσαιμον cognominatur. ſubhirſuta illi ſiliqua & tereti hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinuſi odoris. vulgo herbam ſancti Ioannis appellant. A quibuſdam κόρις etiam hypericum dicitur. Fit ex hyperico antidotus quædam ſanans podagras & coxẽdicum morbum, aliaque multa præſtans, quæ deſcribitur ab Aetio lib. 12. capite de antidotis podagricis.

Ὑπερινος. dicitur ab Hipp. & ὁ ὑπερκαθαρθεὶς ἄνθρωπος & ipſa ὑπερίνησις. id eſt, & homo ſupra modũ purgatus ſiue vacuatus, & ipſa purgatio ſiue vacuatio modum excedẽs. ſic enim quidã enarrarunt illud, ὑπεινεῖν ἐγένετο. Similiter & μακρόπνοος & βραχύπνοος videtur dici bifariam. Author Gal. in lexico Hippocratis. Erotianus habet ὑπερινώμενος, quod itidem exponit, ὑπερκαθαιρόμενος, qui ſupra modum purgatur. à verbo ἰνάω ſiue ἰνέω, de quo ſupra ſuo loco.

Ὑπερκάθαρσις. eſt purgatio immodica ex medicamento. In cauſa eſt vis nimia medicamẽti, quod vaſa ad ventrem attinentia mordens, & aperiẽs; & continenter irritans atque conuellens corpora, vaſorum vires diſſoluit. Sed cum initio vaſa modice pateant, nec multum imbecilla ſint nõ niſi quod tenuiſſimum eſt minimeque naturæ familiare excernitur. Tandem vero vaſis tum multum dehiſcentibus, tum imbecillioribus redditis ſuccedit eorum vacuatio quæ ſunt naturæ chariſſima. Quamobrem flaua bilis primo, deinde pituita, demum atra bilis, poſtremo ſanguis, quem natura habet familiariſſimum, excernitur, primum quidem tenuiſſimus, deinde vero craſſiſſimus. Itaque medicamento dato pituitam ducente, ſi immodica fiat purgatio, primum flaua bilis, mox atra vltimo loco ſanguis excernitur: Si vero quod flauam bilem ducat exhibitum ſit, pituita ſequetur, tertia atra bilis, quartus tandem ſanguis. Quod ſi medicamentum datum ſit atram bilem purgans, eam quidem primum vacuabit, deinde flauam, poſtea pituitam, poſtremo ſanguinem, tanquam exinanitis iam vaſculis effluentem. Cum enim ea non amplius in ſe continere alios ſuccos præ imbecillitate poſſunt, eorum vero ora aperta fuerint, nec irritare medicamentum deſinat, nec familiarem præterea ſuccum poſſit attrahere, neceſſe eſt reliquos eo ordine quem diximus, excerni.

Ὑπερκένωσις. ſuperuacuatio, vox à Galen. vſurpata comment. 3. in prorrhet. part. 53. in exuberante hæmorragia.

Ὑπερκερωφυέες. de lobis pulmonis dicũtur apud Hippocr.

Ὑπέρκρισις. dicitur de aliqua euacuatione critica, quę immodica ſit, natura modũ non tenente, exemplo eorum qui cum curſum cœperunt, eius impetum cum volunt ſiſtere non poſſunt, Galen. comment. 3. in prorrhet. part. 53.

Ὑπεροχὴ. idem quod ἐξοχὴ, id eſt, excreſcentia & extuberantia in corpore humano, aut ſpecialius, in vlceribus pars excreſcens & quæ magis extat & eminet Dioſcor. li. 1. c. 152.

Ὕπερος. idem quod κερκὶς, id eſt piſtillum: quod ſæpe & δοίδυξ appellatur.

Ὑπερπώρωσις. vt ὑπερσάρκωσις vel ὑπερσάρκωμα eſt excreſcentis carnis vitium, ita cum illud oſſibus euenit poſt fracturam ſanatum dicitur ὑπερπώρωσις Paulo lib. 6. c. 108.

Ὑπερσάρκωσις. carnis excreſcentia. Eſt carnis inutile incrementum in quacunq; corporis parte. Neque enim in vlceribus ſolum, verum etiam in oculis, auribus, gingiuis, naſo, teſticulis, & alijs plæriſque partibus caro ſupercreſcit. eſt igitur morbus in incommoderatione magnitudinis, ſiue ex eo genere quod in quantitate magnitudineue partium ſpectatur. Itaque vel excindi debet, vel medicamentis cathæreticis abſumi. Huiuſmodi incrementi pręcipua cauſa eſt boni ſanguinis in carnem vberior affluxus. Quare curatio eius perficitur ijs quæ contrariam ſarcoticis

habent facultatem: vocantur autem ea ὑποθυμια-τικὰ, de quibus ſuo loco dictum eſt.

Ὑπερσαρκωτικὰ φάρμακα. dicuntur ea quæ faciunt boni ſanguinis in carnem vberiorem affluxum.

Ὑπερτονεῖ. vltra modum extenditur. vt annotat Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑπέρυδρον. valde plenum infuſa aqua. vt annotat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπερχολήσει. id eſt, πολλῆς πληρωθήσῃ χολῆς, multa plenus ſit bile, vt refert Galenus in lexico Hippocratis. vbi quidam codices habent, ὑπερχολήσει. πολλῆς πληρώσει χολῆς. id eſt, multa replebit bile.

Ὑποψηνιουσῶν. grauida dicitur & quidem propinqua partui, prope exactis menſibus, tranſlatione ſumpta à ficuum maturatione, ſubeuntibus in illas ex caprificis culicibus qui ψῆνες dicuntur quique maturitatem afferunt, ita V. Lex. ex Suida & Eraſmo in adagijs.

Ὑπεψύχθη. mediocriter remiſſus eſt à febrili calore. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὑποψύχεσθαι, modice ſeu leniter refrigerari. at ὑπερψύχεσθαι eſſet ſupra modum refrigerari.

Ὑπερῴα. eſt pars oris ſuperior, modice concaua, foraminibus pertuſa, quibus à cerebro pituita in os deſcendit. Extenditur à faucibus ad dẽtes vſque, & in fornicis aut cameræ modum concaua eſt, ſed leniter nec ſupra modum, vt ijs accidit qui ſunt acuto capite, quemadmodum initio li. 6. τῶν ἐπιδημιῶν Hippocrates annotauit. Eſt autem palatum veluti cerebri baſis, firmata oſſe ſphenoide, qood propterea Galen. τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν aliquando appellat. Per id multa cerebri excrementa in os deſcendunt. Eſt enim multis pertuſum foraminibos, ſed craſſa membrana intrinſecus obductis, quam & ventriculo & gulæ & vniuerſo ori communem eſſe anatomici perhibent.

Ὑπήκοον. frutex eſt naſcens in ſegetibus & aruis, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura illi eadem quæ papaoeris ſucco. refrigerandi vim habet tertio fere ordine, adeo vt parum abſit à papauere.

Ὑπήλατα φάρμακα. vocantur Hippocr. medicamenta quæ aluum ſubducunt & Trallian. lib. 8. c. 11.

Ὑπηνέμια ᾠά. oua ſubuentanea dicũtur quæ ſine coitu pariuntur, alio nomine ζεφύρια. vide ᾠόν.

Ὑπήνη. eſt, vt ſcribit Homericus interpres, τὸ ἐπάνω χεῖλος ἀφ' οὗ πρῶτον φύονται χνοῖ, hoc eſt, ſuperius labrum vbi primum lanogo oritur. Cœlius tamen barbam circa vtrumque labrum fruticantem ita vocari ſcribit.

Vnde à Gala apud Ariſtotelem redditur muſtax. Roffus ὑπήνην exponit de pilis qoi in mento ſunt, inde eſt ὑπηνήτης iuuenis, cui ſcilicet ὑπήνη ſuboriri incipit. Sed & ὑπήνην apud Nicandrum in Alexiphar. expoſuit auus meus non barbam aut extimam faciem, ſed palatum qood ibidem οὐρανίσκον appellat.

Ὑπήτριον. ſumen, abdomen, in vulg. Lex.

Ὕπνον. muſcus authore Aetio: qui & σπλάγχνον & βρύον appellatur. vt prodidit lib. 12. c. de vnguentis & acopis diuerſis ad podagricos. canabicula id parua eſt ex arbore quæ Damaſcena dicitur, itemque ex ea quæ rhodacinea appellatur, exorta, vt eſt apud eundem libr. 13. c. 118. de Mnaſaphij confectione.

Ὕπνος. ſomnus, definitur motus atq; ſenſus omniſque animalis functionis ceſſatio, in qua nõ modo vt in quiete, nerui muſculi artuſque, ſed & cerebrum & ſenſus omnes conſopiri ſolent. Hippocr. ſomni tres differentias in vniuerſum notat multis in locis, naturalis videlicet, eius qui præter naturam eſt & critici. Naturalis dicitur cum calor natiuus copioſam reliquit humiditatem per vigilias exſiccatus, ideoque in ventrem & viſcera tanquam ad alimentum conuertitur. Qui præter oaturam eſt fit quando calor foras progredi non poteſt vt in affectibus comatoſis & lethargicis, quemadmodum per phrenitidem quaſi inflammatus foras mouetur immodice. Prohibetur autem eo motu interdum propter humiditatem multam primæ partis ſenſu præſtantis in qua fit ſomnus. Interdũ vero propter ſolum frigus vt in narcoticorum vſu, nonnunquam etiam ob vtrumque ſimul, vnde profundus & comatoſus ſomnus. Poſtremo ob virtutis imbecillitatem & extinctionem proximam, vt in moribundis qui palpebras attollere nequeunt, quam affectionem ab ea quæ propter humiditatem & frigiditatem oritur diſtingunt pulſus languidi rari & parui; eſt & alius ſomnus præter naturam, non ratione cauſæ efficientis, ſed vel effectus vel ſigni, qualis eſt turbulentus ac tenuis qui interrumpitur, aut perturbatur ab acri aliqua exhalatione, aut tetro vapore aut intemperie cerebri, aut vitioſo cibo, aot humore putri, vel bilioſo vt dormientes interdum exiliant, clament, perterreantur. Criticum autẽ appello vel qoi ſignum criticum eſt, vt ante parotidas, vel qui criſim optimam aut facit, aut indicat; nam ſpiritus animales, inſtaurat & colligit, calorem febrilẽ extinguit moderate humectãdo ac refrigerando, natiuum auget, cerebri temperiem reſtituit & morbifici humoris reliquias concoquit ac diſcutit. Quanta autem vtilitas eſt ſomni naturalis, tanta eſt eius qui præter naturam eſt noxa & pernities; naturalis eſt omniũ laborum quaſi perfugium, requies animi pars humanæ vitæ melior, ſpiritus labore vigiliiſque diſſipatos reſtituendi, membrorum ſenſuumque defatigtionem tollens; naturales functiones maximeque concoctionem & retentionem roborans & augens. Quin ille etiam hemorragias, alui profluuia, vomitiones, immoderataſque vacuationes omnes præter ſudorem cohibet; non naturalis vero vel immoderatior, ſpiritus offundit & obſcurat, omnes ſeoſuũ mentiſque vires torpore & ignauia debilitat, calorẽ obtundit, functioneſque naturales infringit, crudos pituitoſoſque humores; & omnis generis ſuperuacanea exaggerat: corpus refrigerans & humectans ignauum atque iners magis quam quies efficit, deſtillationum, frigidorum diuturnorumque morborum author.

Ὕπνος ἑδραῖος. ſomous eſt qui ſedendo ſumitur vel ſedentium ſomnos.

Ὕπνοι ἄναυδοι. ſomni dicuntur ſermonem aut vocem omnino intercipientes, id eſt tranquilli, minime turbulenti, & cum omni ſilentio, quales ſunt ſomni alti & profundi.

Ὑπνωτικόν. Epithema eſt hepaticum. cuius deſcriptionem vide apud Aetium cap. de cura ſplenis indurati.

Ὑποβινητιῶντα βρώματα. edullia dicuntur quæ libidinem proritant & pruritum veneris concitant, ſic vet. lex. ex Menando, quæ & ex Polloce fortean petita ſunt.

Ὑποβλέποντες ἐν ὕπνοισι. in ſomnis leuiter ſuſpicientes, quid ſit vide infra ὑποφάσιες τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὑπογάστριον. pubes. Dicitur, vt ait Pollux, pars ea
ventris, quæ ab vmbilico ad piloſas vſque geni-
talium partes pertingit. Alio nomine ἦτρον voca-
ri idem author eſt. A Latinis imus venter rectius
forte dicetur quam pubes, quam peculiari no-
mine ἥβην appellant.

Ὑπογήσιον. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον ſiue ſedum
maius, quoniam in ſuggrundijs fere naſcitur
quæ γεῖσα Græci vocant.

Ὑπογλουτίς. dicitur ab anatomicis carnoſa ea pars
quæ ſub natibus deorſum verſus ad femur per-
tendit.
» Quemadmodum ἐπιγλουτὶς femoris & natis pars
» exterior Ariſtoteli lib.1.de hiſt.animal.c.24.

Ὑπογλωττίς. tuberculum eſt ſub lingua; in eo ipſa in-
» tumeſcit, & pars ſub ipſa ac externa ad tactum
» dura eſt & ſaliuam deglutire non poteſt Hipp.
» lib.2.de morbis.

Ὑπογλώσσιος βάτραχος. Ranunculus ſub lingua; Eſt
» tumor earum quæ ſub lingua ſunt partium, præ-
» cipue venarum Aet.lib.8.c.39.

Ὑπογλώσσιον. ſic à quibuſdã dicta eſt δάφνη ἡ Ἀλεξαν-
δρεία, vt habetur apud Dioſcor.

Ὑπογλωττὶς genus arteriaci medicamenti, conſtans
fere iiſdem ex quibus & arteriaca medicamenta
inflammationes arcentia. Facultatem autẽ ha-
bet leniendi, læuigandi, ſimulque remittendi aſ-
peritates, & ſi quid reliquum eſt inflammatio-
nis, id concoquit & perſanat. Eiuſmodi phar-
maca parantur ex paſſo, gummi, tragacantha,
glycyrrhiza: quibus ſi libet addere detergentia,
conuenient mel deſpumatum, amygdalæ, reſi-
na terebinthina, ficus, vua paſſa, ſemen iridis &
alia eiuſmodi. Ex iis paratur pharmacum quod
linguæ ſubditur. Sic enim eo paulatim liqueſ-
cente, aſperæ arteriæ ſummum madeſcit & irri-
gatur. Oportet autem reniti tuſſi & ne excite-
tur cauere. Obluctantes autem vt ne tuſſiant,
quod ex pharmaco defluit, in aſperam arteriam
excipient. Multa huius generis pharmaca deſ-
cribuntur à Galeno lib.7. τῶν κτ' τόπους.

Ὑπογλωττὶς. etiam dicitur à quibuſdam inferior lin-
guæ pars, quæ ſubiectam attingit maxillam.

Ὑποδερίς. vltima colli anterioris pars cui proxime
ſubeſt iugulum.

Ὑπόδεσις. ſubligatio. Ea in cauſa eſt vt quæ vel abſ-
ceſſerunt attrahantur, vel quæ expanſa ſunt cõ-
trahantur, vel quæ contracta ſunt, diſtrahantur,
vel dirigantur diſtorta, vel contraria. Sic Galen.
comment.2. εἰς τὸ κτ' ἰητρεῖον.

Ὑποδεσμίδες. appellantur ab Hippocrate binæ faſciæ
quæ priores fracturis adhibentur, & obuoluun-
tur antequam panni iniiciantur, vt annotat Gal.
quæ vero iniectis pannis faſciæ ſuperdantur, eas
Hippoc. ἐπιδέσμους vocat.

Ὑποδιαφθορία. affectio multo grauior eſt διαφθορίας,
» quæque illos habet mortifere quos inuaſit &
» occupat, vnde ſunt etiam ὑποδιάφθοροι à virium
» oppreſſione, per quam nec ægri vllo conſiſtunt
» libenter loco, nec alacriter, ſed admodum diſ-
» ficulter locum mutant, omniſque figuræ impa-
» tientiſſimi coguntur inuiti quieſcere ob virium
» oppreſſarum infirmitatem, neque calamitatem
» illam faſtidij quo tenentur parentem, digne pro
» merito poſſunt ſuſtentare.
» Τῶν ὑποζυγίων ἔργα. vide ἔργον.

Ὑπόζωμα. ita appellauit Ariſtoteles τὸ διάφραγμα vt
» Galen. ſcribit lib.5.de loc.aff.c.4. quaſi ſuccin-
» cturam, neſcius, inquit, hanc particulam anima-
lis, magnæ ac per quam neceſſariæ actioni eſſe »
deputatam. vide διάφραγμα: ὑπόζωμα Cælio ὑπο- »
ζυγὲς vocatur. »

Ὑποθέναρ. vocatur in vola manus ſpatium quod eſt »
à digito indice dicto vſque ad minimum, quod »
ſcilicet eſt ſubiectum quatuor digitis ſi polli- »
cem ſuſtuleris; quod enim inter indicem & pol- »
licẽ eſt carnoſum θέναρ dicitur, Ruffo & Polluci. »

Ὑπόθετον. trochiſcus, ſic dictus quod ano ſubiicia-
tur ad inteſtinorum tormina & ani dolores.
Compoſitio habetur apud Paulum lib.7.c.12.
Dicitur & ὑπόθεμα, habetur & hæc compoſi- »
tio apud Trallian.lib.8.c.9. »

Ὑποκάθαρσις. expurgatio dicitur per inferiores partes »

Ὑποκαπνισμός. ſuffitio ſiue ſuffitus, remedij for- »
mula eſt de qua Aetius tetrab.1. ſerm.3. c.143. »
vide ſupra θυμίαμα vbi plura. »

Ὑποκιστὶς dicitur quod ſub ciſtho ad radices naſci-
tur, malo granato immaturo ſimile, vnde & à
quibuſdam κύτινος vocatum fuit. Eius tria gene-
ra Dioſcorides facit, rufum, herbaceum, candi-
dum, cuius ſuccus exprimitur vt acaciæ. Plinius
rufa & candida hypociſthide cõtentus eſt. Naſ-
citur ſub ciſtho, vnde & nomen habet, ſub quo
proſilit ſicuti ſub arboribus fungus. E radicis fe-
re medio velut infixa pullulat. Sunt autem qui
ὑποκιστίδα & κύτινον differre velint, dicentes κύτι-
νον id vocari quod ad radices ciſthi ſubnaſcitur:
ſuccum vero ab eo expreſſum, ὑποκιστίδα appel-
lari: quod & videtur Paulus Ægineta exiſtimaſ-
ſe. Vim habet ὑποκιστὶς valde adſtringentem, &
eſt efficax remedium ad omnes fluxionum affe-
ctus, vt reiectionem ſanguinis, profluuia mulie-
bria, cœliacos dyſentericoſque affectus. Quin
& ſi quam partem roborare conſilium eſt, quæ
pluſculo humore exoluta fuerit, robur ac firmi-
tatem non paruam addit.

Ὑποκοίλιον. ex vetere vocabulario abdomen ſignifi-
cat.

Ὑπόκοιλον. ſic dicitur pars τῆς κοιλίας τῶν ὀφθαλμῶν, hoc eſt »
cauitati oculorum ſubiecta. »
Quod quidem & in aqua intercutem, & in pra- »
uo corporis habitu, & in diuturno hæmorrhoi- »
dum effluuio, & in antiqua mulierum mẽſtrua »
purgatione, nonnunquam etiam inchoantibus »
lippitudinibus intumeſcere conſueuit inquit »
Ruffus Epheſius. »

Ὑπολάπαρος. λαπαρός, hoc eſt, vacuus, laxus, cuique
nullus tumor eſt in hypochondrijs, apud Hip-
pocr. lib.1. τῶν ἐπιδημιῶν. ſect.3. vt illic Galenus an-
notauit.

Ὑπολείβεται. deſtillat, defluit, vt refert Galen. in le-
xico Hippocratis.

Ὑπολίπαρον. ſubhumidum, ſubpingue. vt annotat Ga-
len. in lexico Hippocr.

Ὑπομηλίς. meſpili genus quod ἐπιμηλὶς dicitur: vel,
vt alijs placet, pomum ſorbo ſimile.
Τῶν ὑπομενόντων ἔργα. vide ἔργον. »

Ὑπομύσαρα. male olentia & digna quæ omnes abo-
minentur, vt annotat Galen. in vocibus Hippo-
cratis.

Ὑπονενηχυῖα. quæ ſubnatauit, quæ ſubiuit. vt refert
Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑπόνομον ἕλκος. cuniculoſum, ſeu cuniculatim de-
paſcens vlcus, quod ſcilicet pluribus tranſuer-
ſiſque itineribus ſub cutẽ ſerpit: ὑπόνομοι enim,
à quibus ὑπόνομα ἕλκη dicuntur, Græci ſubter-
raneos canales, & opertas foſſas ſiue cloacas ap-
pellant.

Ὑπόξανθον οὖρον. ſubcrocea vrina quæ colore ſimilis
» eſt carthamo Actoar. l. 1. περὶ οὔρων c. 8.

Ὑπόξηρα μόρια. appellantur ab Hippocrate partes corporis quæ in extremitate tenuantur. Cuiuſmodi brachium eſt iuxta primam palmæ partem & crus iuxta pedem, & naſus ſicut Galenus annotauit comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. In Hippocratico eiuſdem Galeni lexico penultimam huius vocabuli ſyllabam manuſcripti etiam codices dupliciter exaratam habent, per η & per υ, nec diuerſa tamen expoſitione. nam ὑπόξηρα interpret. ὑπόκοιλα, ταπεινότερα, caua humiliora. & ὑπόξυροι in maiore Prorrhetico de ventribus dici pro ταπεινοτέρους & προσεσταλμένας, humiliores & adductas ſeu contractas. Adhæc ὑπόξυρος expunit γρυπὸν τὴν ῥῖνα, aduncum habens naſum. quia humiliora ſint quæ circumcirca ſunt quam ipſa ſublimitas. Priorem ſcripturam Erotianus etiã habet, ὑπόξηρα interpretans quæ ex lato in anguſtum (μύουρα ipſe dicit) coacta ſeu contracta ſunt. Alias ὑπόξηρος eſt Subaridus, Aliquantulum ſiccus. ξηρὸς enim Aridus eſt & Siccus.

Ὑπόξυλοι. eleganter ab Athenæo lib. 9. ij appellan-
» tur quibus corpus inſtar ligni aridum eſt: huius
» vocis tranſlatio longius etiam ab optimis ſcrip-
» toribus extenditur, vt cum ieiunos & elumbes
» oratores vocat Hermogenes ὑποξύλους σοφιστὰς in
» lib. περὶ ἰδεῶν, vbi docte vetus Scholiaſtes ὑπόξυ-
» λα (ait) κυρίως καλοῦνται τὰ ἀγάλματα οἷς ἐκ ξύλου κα-
» τεσκευασμένοις ἐπιπολῆς ἐπελήλαται ἄργυρος ἢ χρυσός·
» κεῖται δ' ἐπὶ τῶν λαμπρῶν μὲν ἔξωθεν καὶ ὁπωσοῦν, πονη-
» ρῶν δὲ τὰ ἔνδον: id eſt ὑπόξυλα proprie vocantur ſi-
» mulachra, quibus ex ligno factis ſuperficie te-
» nus aurum & argentum inducitur, ita exterius
» quidem ſplendida & decora videntur, interius
» vero nihil ſunt. huic contrarium eſt κατάχρυσον
» ſimili tranſlatione.

Ὑποπλεύριος ὑμὴν, ἢ χιτὼν. ſubcoſtalis membrana ſeu tunica. vide ὑπεζωκώς.

Ὑπόπυον. eſt collectio puris copioſi ſub cornea oculi tunica. Aetius ſpeciem eſſe πυώσεως ſtatuit vt & ὄνυχα, ſed hunc quidem in circulo iridis ſimilem videri vngui reſecto, ὑπόπυον autem abundare multo pure, & dimidium nigri occupare, aut per totam corneam tunicam pellucere. Docet autem fieri citra exulcerationem poſt dolorem capitis aut lippitudinem, & aliquando poſt phlegmonen accidere, effuſo ſub corneam ſanguine & in pus verſo. Sunt autem τοῦ ὑποπύου ſymptomata dolor pulſatorius vehemens, rubor totius oculi & temporum dolor.

» Hinc apud Gal. 14. method. ὑπόπυοι ὀφθαλ-
» μοὶ dicuntur oculi quorum totus orbis aut dimi-
» dium pure occupatur.

Ὑπόπυῤῥον οὖρον, καὶ πυῤῥόν. ſubfulua & ſubaurea vrina,
» has mediocres & temperatas eſſe inter omnes
» refert Actuat. lib. 1. περὶ οὔρων cap. 8. τὸ πυῤῥὸν ve-
» ro id eſt aurea appellatur vrina, ſiue fulua quæ
» potius obryzo atque auro puro eſt ſimilis.
» Ὑπόπυῤῥον ὑποχώρημα. vide ὑποχώρημα.

Ὑπόχαλον, inquit Pollux lib. 2. τὸ ἡ μέχρι ὀσφύος κοι-
» λότης. cauitas ad vſque lumbos.

Ὑπόῤῥινον. appellatur totum id ſuperioris labij quod
» eſt ſub naſo inquit Ruffus.

Ὑποσαρκίδιος. hydropis ſpecies qui & σαρκίτης & ἀνὰ σάρκα, & λευκοφλεγματίας dicitur. vide ὕδερος.

» Vocatur & ὑπόσαρκα ab Hippocrate & Dio-
» cle referente Cæl. Aurelian. libr. 3. τῶν χρον.
capite octauo, & κατάσαρκα vt idem ibidem do- «
cet. «

Ὑπόσεισμα. mannam ſiue thuris pollinem à con- «
cuſſu ſic Græci quidam vocauerunt, vide «
μάννα. «

Ὑποσπαδιαῖος ἢ

Ὑποσπαδίας. dicitur cui glans non recta ſed ſub cane perforata eſt. κύνα autem ſiue κυνοδέσμιον, hoc eſt canem vel caninum vinculum vocant id quo cutis membri genitalis cum glande colligatur. Vitium id à prima origine contrahitur. Quia autem glans non recta forata eſt, ſed ſub eo vinculo, qui ſic affecti ſunt, vrinam anterius facere non poſſunt, niſi pudendum ad pubem reflectant, neque liberos generare, quod ſemen ipſorum non poſſit recta ferri in vterum. Differunt ἀπὸ τῶν ἀτρήτων, quod hi neque in glande ipſa neque in eius vinculo foramen habeant.

Ὑποσπαθισμός. eſt inciſio tribus diuiſionibus ſupra frontem facta ad pericranium vſque. Nec tamen tribus illis lineis frontem incidiſſe ſatis eſt, ſed ſubijcienda etiam eſt ſpatha, vnde ſectioni huic inditum nomen fuit, & per ſubditas partes tranſmittenda, totumque id ſpatium ad membranam vſque caluariæ excoriandum, eo modo quem docet Paulus libr. 6. cap. 6. Sic enim & caro & vaſa quæ illic habentur omnia cicatricem callumque contrahent, minuſque per ea patebit via humori in oculos & ſubiectas fronti partes ſtillanti: Adhibetur enim id ſectionis genus fluxioni multæ & calidæ ruenti in oculos, ex qua tum rubet facies, tum in fronte ſenſus quidam & veluti motus vermium aut formicarum oboritur. Aetius tamen id curationis genus inefficacius eſſe τοῦ περισκυφισμοῦ exiſtimat, & ab ijs tantum vſurpari qui alterius deformitatem refugiunt.

Ὑπόσπληνοι. dicuntur lienis tumoribus aliquantum «
obnoxij Hippocrati. «

Ὑποστάθμη. vocatur ſedimentum omne quod pon- «
dere vel craſſitudine in imum deſcenderit, ſic «
in liquidis amurcam appellamus, exempli gra- «
tia in oleo; in vino fæcem, in vrina hypoſta- «
ſim; hac vſus voce, eoque ſenſu Dioſcorides lib. «
1. de ſtyrace. «

Ὑπόστασις. Generaliter quidem dicitur quicquid ſubſidet, atque in imo cuiuſque liquidioris excrementi ſubſiſtit. Neque enim vrinæ tantum hypoſtaſis eſt, ſed etiam alui deiectionum, ex medicorum prope omnium ſententia qui Hippocratem interpretati ſunt, vt ex Galeno conſtare poteſt comm. 3. in prorrhet. aph. 63. vbi enim illæ liquidiores ſunt, aliquid fere ſemper fæcis deponunt quod ima vaſis petit, variumque apparet pro varijs corporum affectionibus, ad morborum cognitionem & præſagia non contemnẽdũ. Verũ medici in eo præcipue quod in vrinis ſubſidet contemplando atque dijudicando ſtudium impenderunt, quod ex eorum ſentẽtia definitur. Craſſior vrinæ portio ſecreta & ſubſidens. Partem quidẽ eſſe vrinæ patet quæ & à renibus per emulgentes venas trahitur ſimulq; cum reliqua vrina excernitur, quodque omnis vrina eã, licet aliquãdo tam tenuem & obſcuram, vt nulla fere appareat, confuſam vel ſecretam cõtineat. Sicut autem ſeroſa vrinę portio, ita id etiam quod poſt in ea ſubſidet, mutationem concoctionem-

que aliquam tum in renibus tum in veſica adipiſcitur caloris natiui beneficio qui ijs in partibus ipſaque etiam vrina continetur. Siquidem eius modo perfectæ vel imperfectæ concoctionis ſigna in vrina cernũtur. Eſt autem vrina eius caloris particeps non modo quamdiu in nobis ea continetur, ſed poſtquam etiam excreta eſt, donec purrere & fœtere incipiat. Hic igitur calor, cuius vis eſt ſeparare ea quæ ſunt diuerſorum generum, ſi optimus eſt & robuſtus, craſſiorem illam partem vndique ſecernit, & in medium propellit. Cum enim æquabiliter per totã vrinam ſit diffuſus, nulla ratio eſt cur ea magis in dextram partem aut ſiniſtram inclinet. Deſcendit autem infra propter craſſitiem & grauitatem quodque flatulento ſpiritu careat, quia optime concocta ſit. Quoniam vero non ómnibus ſuis partibus æque grauis eſt, quod eſt grauiſſimum, matulæ fundum petit, deinde quod paulo minus habet grauitatis, deinde ſenſim quod minimum graue eſt: ita vt gradibus quibuſdam pyramidis ſpeciem repræſentet. Cuius quidem figuræ cauſa, vti dixi, duplex eſt, tum inſiti caloris vis eam vndique & veluti circulo (ſic enim eiuſmodi motus peragi ſolent) depellẽtis, túm inæqualis partium eius grauitas. Talis quidem eſt hypoſtaſis figura ſituſque. Iam quod pertinet ad eius ſubſtantiam, eam & conſiſtẽtia & copia mediocrem eſſe oportet, præterea quæ omnium maxima laus eſt, albam, læuem, & æqualem. Horum enim trium ſignorum in hypoſtaſi tanta vis eſt, vt ijs tantum tribus optimam vrinam medici definierint. Si enim hæc adſint, reliquorum nullum omnino defuturum videtur. Sunt namque perfectæ concoctionis indicia, ex qua reliquæ omnes notæ dependent. Nec tamen vlla hypoſtaſis perfecte cocta eſt, ſed cum ſit ex genere excrementorum, aliquid præter naturam in ſe contineat neceſſe eſt. Quicquid enim alimenti in ſanguinem conuerti non poteſt, ſubſidet in vrina. Itaque prout concocta apparet, ſanguinem etiam, vnde manauit, tantum concoctum eſſe declarat. Craſſa enim craſſum, ſublimis flatulentum, flaua bilioſum, liuida vel nigra melancholicum aut corruptum ſignificat. Ex conſequenti vero caloris natiui, à quo cõcoctio perficitur, vim aut imbecillitatem denotat. Cæterum albedo, quæ ex bonis notis prima eſt, in ea contrahitur, quod ſolidæ partes, cuiuſmodi ſunt vaſorum tunicæ, primum quidem conatæ ſint eam, vt & reliquum ſanguinem, ſibi aſſimilare: deinde vero renum interiores membranæ, vreteresque, & poſtremo atque etiam præcipue, veſica, cui maxime facultas ineſt vrinam concoquendi, ſicut & renibus attrahendi. Ex quo fit vt optima vrina veſicæ quoque optime ſe habentis indicium primo ſit, ſecundo renum, tertio ſanguinis & vaſorum quibus ipſe continetur, quarto iecinoris, deinde vero ventriculi. Sic enim vrinæ concoctio procedit, nec poteſt ſubſequẽs præcedentis vitium omnino corrigere & abolere. Quamobrem ſi optima eſt hypoſtaſis è veſica prodiens, omnibus ijs in partibus optime factam eſſe concoctionem teſtatur, & proinde partium ſolidarum robur, vimque caloris natiuĩ oſtendit, ſicut è contrario mala, partium ſolidarum & caloris imbecillitatem, à quo certum eſt omnia naturæ opera perfici. Ad hunc modum in mammis lac, in teſtibus ſemen, in abceſſibus pus album euadit, ex continua vaſorum, neruorum, ligamentorum, membranarum, cartilaginum, oſſium & reliquarum ſolidarum, partium quæ ſunt in ſede affecta, alteratione. Quo fit vt aptiſſime hypoſtaſis puri comparetur, non quod illa puris modo computruerit in venis, aut aliquid omnino purulenti habeat, ſed quod perinde atque pus alteretur, quodque iiſdem notetur qualitatibus. Male enim ij mihi videntur ſentire, qui partem eam ſanguinis quæ per febres putredine tentata eſt, iam coctam ſecretamque & à natura cum vrinis depulſam, definiunt hypoſtaſim eſſe. Quod ſi verum eſſet, oporteret profecto hypoſtaſim eiuſmodi non modo putredinis participem eſſe, ſed reuera pus eſſe, cum tamen ſola maxime putredine pus ab hypoſtaſi differre Galenus extremo primo cõmẽt. in prognoſt. annotauerit. Quod ſi in febrib. verum ſit, quid iam dicetur de ſanorum hypoſtaſi, in quorum corpore nulla omnino putredo eſt? Sic fiet vt aliam neceſſario rationem materiamque hypoſtaſis in ſanis & in ægris ſtatuere oporteat, cum tamen nullo alio quam perfecta, debili vel deprauata concoctione differant. Itaque bona hypoſtaſis nec pus eſt, nec aliquid purulentum, etiamſi candore, æqualitate læuitateque, perinde atque pus, optima iudicetur. Ac de candore quidem dictum eſt. æqualis autem ea dicitur quæ ſibi omni ex parte ſimilis exiſtit, nec diſſimilibus vllis partibus conſtat, hoc eſt, cuius partes omnes æque tenues ſunt & albæ. Sicut è contra inæqualis quæ tota ſimilaris non eſt, ſed varijs conſtat partibus, & conſiſtentia coloreque diſſidentibus. Læuis vero intelligitur quæ continua eſt nullaque ex parte diuulſa, ſed ſibi vndique cohæret, æquabili ſuperficie. Sunt autem hæc omnia intelligenda de perfecta hypoſtaſi, quæ talis euadit à robuſto calore natiuo. Ab his vero notis quantum quæque recedit, tanto plus minuſue calorem validum eſſe, & humorem vitioſum concoquere demonſtrat. Eſt autem immenſa ea latitudo, inque ea innumeræ particulares differentiæ pro probitate concoctæ materiæ vitioque non concoctæ exiſtunt. In colore quidem hæ fere ſunt, rubra, nigra, liuida, flaua: in conſiſtentia, craſſa, tenuis, maioribus vel minoribus portionibus inæqualis, adhæc κριμνώδης, πεταλώδης, πιτυρώδης. Quas quidem tres poſtremas differentias hypoſtaſis malæ Hippocrates recenſet. κριμνώδης autem dicitur quæ craſſiori farinæ parti, quam Græci κρίμνα appellant, ſimilis eſt. Talis fit vel vehementer vſto ſanguine craſſiore, vel carnibus inæqualiter contabeſcentibus, hoc eſt, parte ſui tenera & molli in aquam liquata à calore febrili: parte vero duriore reſiccata eorum in morem quæ in ſartagine friguntur, atque per vrinas excreta. πεταλώδης autem efficitur ab eadem quidem cauſa, ſed vehementiore. Nam ſi febris tanta eſt vt non modo carnes, ſed partes etiam ſolidæ inæqualiter colliquentur, tunc πέταλα, hoc eſt folijs vel laminis, ſimilia ſubſident. Verum aliam etiam cauſam habere poteſt, nempe veſicæ eroſionem & reſolutionem, vt Galen. comment. aphor. 76. lib. 4. annotauit. Quod ſi etiam magis intendatur calor, parteſque ſolidas in tantum vrat & deſiccet, vt iam non πέταλα, ſed πίτυρα, hoc eſt furfurum, qui multo ſunt propter maiorem reſiccationem minores, ſpeciem acquirant,

πυρώδης appellatur. His autem tribus differentijs, vt Galenus ſcribit, aliam Hippocrates adiecit, λεπτὴν καὶ λευκὴν, quam Gal. τῷ ἀφρῷ, hoc eſt ſpumæ, comparat: non enim vllam habet craſſitiem. Fit à ſpiritu flatuoſo tenacius remiſto, humori excrementitio & ſemicocto.

Ὑπόστασις. ſignificat aliquando apud Hippocratem humorum ſtatum & conſiſtentiam ſiue coocretionem, hoc eſt, cum humores intus manent quos vacuari oportebat, vt annotauit Galenus comment. 2. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.

Vbi ὑποστάσιας exponit τὰ εἴσω ὑγρῶν μονάς; ſic & in Coac. prænot. ſæpe ὑπόστασιν κοιλίης pro alui ſuppreſſione vſurpat, quam alias appellat συνεστηκυῖαν, ἀπόληψιν, & κοιλίαν ἀποκλειομένην aluum interceptam.

Idem vero εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον ſcribit interpretes Hippocratis non de humidis, ſed de ſiccis & de ſolidis animalis partibus ſubſidentiæ nomen eſſe accipiendum contendere, qui ſubſidentiam quidem, ſuſpenſionem ac ſubleuationem vel partium, vel totius corporis, dici opinentur.

Ὑπόστασις λεκιθώδης. 4. Epidem. dici videtur ea ſubſidentia ſiue deiectio quæ lentis colorem refert ex biliosi & craſſi ſanguinis torrefactione, indeque etiam ὑπόχλωρος ex bile huiuſmodi ſanguini permixta appellatur. Poteſt etiam dici λεκιθώδης ὑπόστασις, quæ leguminum farinæ ſimilis ſit, præſertimque lentium, & quæ craſſiora farinæ fruſtula, & negligentius ſubacta refert, ſanguinis in hepate exaſſationem & colliquationem ſubindicans, idque præcipue cum ad rubrum tēdit; Caluus ὑπόστασιν λεκιθώδη ſumpſiſſe videtur ex bilis vitellinæ permixtione luteam; λεκιθώδης fit à λέκιθος vide ſuo loco.

Ὑπόστημα. dicitur ab Anatomicis, vt ait Ruffus, τὸ αἰδοῖον τὸ μὴ ἐκκρεμές: hoc eſt, pudendi virilis pars ea quæ minime pēdula eſt: quam alio nomine πρίαπον vocari ſcribit. στῆμα autem idem dici teſtatur partem eam pudendi quæ propendet: inde quod ei ſubeſt, ὑπόστημα nuncupatur.

Ὑπόστημα etiam ſedimentum ſonat, ſic apud Ariſtotelem lib. 1. animal. ὑπόστημα τῆς κοιλίας legimus.

Ὑποστροφή. Recidiua quæ & ὑποτροπὴ dicitur: habent autem recidiuæ cauſam vel internam vel externam: internam breuiter complexus eſt Hippoc. in aphoriſmis hac ſententia, τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν ὑποστροφὰς ποιεῖν εἴωθεν, quæ relinquuntur in morbis recidiuas facere conſueuerunt: eadem ſententia etiam 2. ſextoque Epid. ſcripta reperitur: iam vero ἐγκαταλιμπανόμενα duorum ſunt generum; Primum quidem materia quædam ab imperfecto iudicio relicta, quæ putredinem trahit, & intermiſſam febrem denuo excitat; deinde τοιώδης quædam διάθεσις aut πυρώδης derelicta, vnde facile ignem concipiat vel incolumis materia; externæ cauſæ ſunt cibus plenior, & intempeſtiua ira, & reliquæ animæ perturbationes, loci commutatio, cœli iniuria, venus, aliæque id genus: Ac recidiuę certe fiunt, vbi nondum maturata materia vel excretio aliqua fit, vel abceſſus, ſic enim febris aliquando intermittit, ſed paulo poſt redit: atque id ipſum ſcripſit in Epidemijs Hippocr. Nimirum ab excretione & abceſſu, crudo etiamdum morbo neque maturato, mala iudicia vel nulla, dolores, longitudinem morbi, mortes & recidiuas ſignificari: fiunt quoque vbi diebus non criticis ea commouentur excretio & abceſſus, ſic in Epidemijs deſcriptis diebus criticis: Scire (inquit) oportet futuras recidiuas ſignificari, ſiquidem aliter iudicentur morbi quam preſcriptis diebus criticis; impares autem dies rarius, ſæpe vero atque communiter pares, iudicia faciunt lethalia, vel recidiuas lethalemque morbum portendūt. Certa autem ſigna ſunt quibus perfecta iudicia ab imperfectis diſtinguas, petita ab ijs quæ criſim antecedunt, quæ connexa criſi & quæ conſequuntur; ad hæc genus quoque morbi coniecturam auget recidiuæ, quia videlicet è crudis humoribus & bile miſtis, non è ſimplici bile fit; vel & quia longus morbus eſt ex varia & multiplici materia genitus frigida atque contumaci; in acutis enim morbis quia materiam habent ſequacem, tenuem, & quæ facile foras moueatur, & tota excernatur, raro fiunt recidiuæ.

Ὑπόσφαγμα. quaſi latine diceres ſubruptionem, vel ſanguinis è vaſe ruptionem ἀπὸ τοῦ σφάττειν quod iugulare eſt incidere atque rumpere, etſi quibuſdam potius ὑπόσφαλμα proferre libet ἀπὸ τοῦ σφάλλειν, quod eſt percutere atque etiam aberrare cum ſanguis extra venas præter naturam lapſus aberret.

Ὑπόσφαγμα. eſt ſuffuſio ſanguinis in oculo ex ictu. ſpecies eſt τῆς ἐκχυμώσεως. Fit autem cum ruptis aut contuſis ex plaga vaſis quæ in oculorum tunicis habentur, ſeu ijs maxime quæ ſunt in adnata membrana, ſanguis ſub eam ſubit. Ac primum quidem is rubet, poſtea vero liueſcit. Eorum qui ſic affecti ſunt hoc vnum ſymptoma eſſe dicitur, quod quæcunque vident, rubra eſſe putent, vt Galenus lib. de ſympto. cauſis annotauit, ſed præſertim recente malo: ob id etiam ab Archigene αἱμάλωπα dictum eſſe putāt. Sed tamen αἱμάλωψ generalius dicitur quam ὑπόσφαγμα.

Galenus αἱματώδεις ὑποχύσεις id eſt ſanguineas ſuffuſiones appellat 4. κατὰ τόπους capite ſexto.

Sed & ὑπόσφαγμα Galen. in exeg. inquit eſſe apud Hippocr. totius atramenti ſepiæ tanquam ſubſidentem fæcem.

Eſt & ὑπόσφαλμα. idem quod ἀπόσφαλμα.

Ὑποσπονδύλιον. quaſi dicas ſubuertebrum, ſic vero à nonnullis os ſacrum appellatur.

Ὑπόσπαθος γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Ὑποτραχήλιον. dicitur Polluci lib. 2. τὸ ὑπὸ τὸν αὐχένα μεταξὺ ὠμοπλατῶν κατακλεῖον ἐπὶ τὸ μετάφρενον.

Ὑπότριμμα. Placentarum generis eſt ex caſeo, vel ouis, vel allio & cepis & oliuis præparatarum: inde ducto nomine quod reliquis cibarijs adderentur & intererentur.

Ὑποτροπή. ſignificat non ſolum reuerſionem, ſed eam etiam quę viciſſim fit mutationem: vt cum dicit καυματώδη ἐν ὑποτροπῇ. Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑποτροπιασμός. idem quod ὑποτροπὴ non modo autem redeunte morbo; ſed & alternantibus per recidiuas quibuſdam ſymptomatis, & cum intermiſſione febris intermittentibus ὑποτροπὴ & ὑποτροπιασμὸς dicuntur.

Ὕπουλα ἕλκη. dicuntur vlcera quæ ſub cicatrice latent, nec extra vllum ſui iudicium præbent.

Ὑποφάσιες τῶν ὀφθαλμῶν. oculorum ſuſpectiones appellantur, quod in Coacis dixit ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν ὑποβλέποντες in ſomnis leuiter ſubinſpicientes; ſit

veri hæc affectio cum non bene commiſſis palpebris inter dormiendum oculorum album ſub apparet: Quod tribus de cauſis ſolet contingere; Primum quidem peculiari & naturali conſtitutione palpebrarum in ijs qui ita dormire conſueuerunt; deinde rigida cute frontis, & reſiccatis palpebris ab immodica vacuatione, vt alui profluuio aut medicamento purgante. Tertio ab infirmitate facultatis motricis quæ palpebras cõmittere non poteſt cum vehementi febris incendio quod poſtremum lethale eſt.

Ὑποφακώδεις. lenticolores quales fere ſunt lienoſi omnes, quibus ſplen durus & magnus eſt, ab impuritate enim illius viſceris ater ille ſanguis pallido mixtus & aliquando ſubalbido, ea nigricante viridem colorem abunde ſaturatum in cutem effundit. μελάγχλωροι Aretæo vocantur.

Ὑποσύρεται. apud Hippocr. dicitur de eo qui vix ſeſe ſuſtentare atque erectus ambulare poteſt præ virium imbecillitate, qualis fuit ſtatus Apollonij Abderitani apud Hippoc. in Epidemijs multo tempore antequam ægrotaret, atque ibidem Mercurialis ipſum cauſſarium appellauit, quod veteres, vt idem docuit in varijs lectionibus, ſic vocarent eos qui morbi cauſas intus geſtabant, potiuſque male quam bene valentes erant: ſic de Apollonio Hippoc. 3. Epidem. ὀρθοστάδην ὑποσύρετο χρόνον πολὺν (inquit) ſic ſe habentes volgus Gallicum haud impropriè dicit (*ſe trainer*) quod medij quodammodo ſint inter eos qui ſtantes & obambulantes morbum producunt, & inter eos qui ſtatim decumbunt.

Ὑποφθάλμιον. Erotianus interpretatur τὸ κοῖλον τοῦ ὀφθαλμοῦ, palpebram inferiorem, quando partes ſub oculis eleuatæ ſublimes apparent & palpebræ turgidolæ, quales ſomno ſepultis extumeſcunt ſpiritu flatuoſo illîc collecto: Ruffo vero dicuntur τὰ ὑποφθάλμια, τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπανεστηκότα ἐστί, οἱ δὲ ὑπώπια καλοῦσι. Prorrhet. 2. Hippocr. ſic τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς vocat, in magnis lienibus ea plurimum attolli ſcribens: idem paſſim eiuſmodi cauitates appellat κοῖλα, quæ in longis morborum tractibus, vt pedes quoque plurimum intumeſcunt & attolluntur, vt libr. 2. de morb. & 2. de morbo mulier. in diuturnis ex vtero ſanguinis profluuijs, Ruffus etiam τὰ κοῖλα & ὑπόκοιλα appellat, harumque partium tumorem κοιλοιδεῖν dici ſcribit, de quo ſuo loco.

Ὑποχλιασματώδης ὑποχώρησις. vide ὑποχώρησις.

Ὑπόλευκον. ſic dictus eſt à quibuſdam mandragoras albus qui & mas vocatur.

Ὑπόφορα. dicuntur profunda vlcera & cauernoſa quaſi quæ deorſum feruntur & in fiſtulam degenerant, ſic Dioſcor. cap. de ebolo κολλᾷ τὰ ὑπόφορα ait, glutinat vlcera profunda & cauernoſa: eorum etiam ſæpe Gal. meminit libris κατὰ γένη.

Ὑποχεόμενοι. appellantur qui ſuffuſione laborant: vide infra ὑπόχυμα.

Ὑποχονδριακὴ μελαγχολία. vide μελαγχολία.

Ὑποχόνδριον. appellatur tota illa corporis humani regio quæ à mucronata cartilagine vtrinque ad ilia vſque protenditur. Nominis ratio eſt quod ὑπὸ τὸν χόνδρον ἐστί, hoc eſt, cartilagini ſubiacet, poſtque eam ſit. Nec vero muſculi tantum, ſed & interna ſubiectaque illis viſcera eo pariter nomine appellantur, quod ſub notharum coſtarum cartilaginibus condita ſint: itaque ἐπιγάστριον ab hypochondrio non diſtinguitur. Galenus li. 3. τῶν ἐπιδημιῶν comment. 1. vbi Hippocrates hypochondrium ſimpliciter nominat, dextrum interpretatur propter excellentiam qua præſtat alteri.

Quoniam autem nulla morbi ſpecies eſt, nulla idea, quæ ad ſui cognitionem atque ſcientiam hypochondriorum diſtinctionem non habeat, quo iure quaque iniuria, idcirco eorum affectiones nonnullas ab Hippoc. varijs nominibus citeum ſcriptas adijcere libuit.

Ὑποχόνδριον ἀνασπώμενον. præcordia reuulſa & intro retracta ſignificat, nullo proprio præcordiorum affectu, ſed ea ſepti tranſuerſi affectione intro retractis aut reuulſis: Eſt vero eiuſmodi affectio hemorragiæ atque phrenitidis prænuncia vt docuit in Coac. Hippocr. eſt & ἀνασπώμενον ὑποχόνδριον in viſcerum internorum phlegmone & in plurimis phrenitide tentatis vt ſcripſit Galen. comm. 2. in prorrhet.

Ὑποχόνδριον διαβορβορίζον. obmurmurans hypochondrium aphor. 64. l. 5. cuius cauſa eſt πνεῦμα φυσῶδες ſpiritus flatuoſus.

Ὑποχόνδριον ἔντασις λαπαρὴ. hypochondrij ſubmollis diſtentio ſic vocatur hiſtor. 2. ſect. 1. 3. Epidem. in qua ſcilicet aut leuis aut nulla ſit inſignis hypochondrij inflammatio, & quæ nullas magnitudinis ſuæ externas notas circumſcriptas habeat, τὴν κοιλίην explicat Galen. καὶ οὐ σμικρὸν ὄγκον μεγάλῳ, quæ concauarum hepatis partium & ſimiarum phlegmonem ita moderatur vt eius gibba non attingat.

Ὑποχόνδριον μετέωρον. ſublime atque ſuſpenſum hypochondrium ea tumore in illo aſpectabili non quidem eius vitio ſed partium abditarum, quarum etiam ſuus eſt meteoriſmus tractabilis tantum intra, de quo illud ſcriptum eſt ὑποχονδρίου ἔντασις λαπαρὴ de quo ſupra. Sciendum autem hypochondria dici μετέωρα τὰ ἐν ὄγκῳ μείζονι κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας γενόμενα, id eſt quæ in molem maiorem multis de cauſis aſſurgunt. Sunt vero tres omnino cauſæ, inflatio, inflammatio, & ſcirrhus: inflatio fit à ſpiritu flatulento, eaque duplex cum borborygmo & cum torminibus: Cum borborygmo recens atque fugax, quoniam borborygmus ille ſic editur, flatus excluſione deorſum; itaque cito exoluitur, vel cum deiectionibus & vrinis, vel ipſe per ſe traiectus, vel ad infernas ſedes deuolutus; inflatio cum torminibus contraria eſt borborygmo: eſt enim dolorifica, ille doloris expers: hæc ſurſum mouetur, ille deorſum, atque hæc recens aut vetus; ac recens quidem à ſero bilioſo quod exudat à iecore in tenuia inteſtina, vetus ab hectica intemperie tenuium inteſtinorum quæ hydropem ſiccum prænuntiat: hypochondriacæ vero phlegmones duo ſunt genera, vnum fugax & ſimplex, alterum firmiter fixum atque ſyſtrophicum: vtrumque facit in hypochondrio meteoriſmum, ſed illud quidem doloris expertem, hoc vero dolorificũ atque durũ: fugax eſt hypochõdrij phlegmone, fugax item meteoriſmus qui ad hemorragiam apparet inſtante criſi febris acutæ, per ſanguinis ad caput anadromen, fugax etiam eſt meteoriſmus quem humor attollit peripneumoniæ, dum ad crura curſum inflectit vbi abceſſum facit. Talis in herophonte fuit ſiniſtri tenſio hypochondrij; Sed à ſyſtrophica phlegmone iecoris aut lienis, hypochondrij meteoriſmus aſſurgit dolorificus atque durus; eſt autem

» huiuſmodi tum prnprio viſcerum ipſorum vi-
» tio, tum alieno: ac proprio quidem, conuexarum
» hepatis partium tenſione prægrandi, & intem-
» perie ab humotis præcalidi & glutinoſi infarctu,
» nam alieno vitio dolet hypochondrium non an-
» tem ſuo, à viſcerum oppreſſione nimis diſtentū,
» atque ſyſtrophica tātum phlegmone iecoris aut
» lienis hunc me conſimum facit, durum, recen-
» tem atque dolorificum quem veteres nomina-
» runt κύρτωμα παρὲν σκληρὸν ἢ ἐπώδυνον, nam eius
» qui à ſcirrho attollitur, mueteratio eſt ac doloris
» vacuitas, item borborygmi atque torminum.

Ὑποχόνδρια ποικίλλοντα. hypochondria variantia ſeu
» quæ ſubinde varias ſuſtinent affectiones & in
» contrarias mutantur.

Ὑποχονδρίων σύντασις, hypochondriorum tenſio: hæc
» multiplex eſt multiſque, fit de cauſſis fit enim
» tionnunqusm hypochondrijs intro ſurſūm re-
» tractis quæ tenſio diaphragmatis inflāmati pro-
» pria eſt, facitqne vocem acutam quæ fuerat ante
» grauis & ad phrenitidem apparet, fit & ea tenſio
» quandoque firmiter fixa & ſtabilis qusm facit
» perennitas flatuum ab intemperie hectica te-
» nuium inteſtinorum, alia inſuper eſt quæ aſſur-
» git à phlegmone per ſyſtrophen nata, alia deni-
» que hypochondrij tenſio fugax eſt, & leuiter
» preſſa ad exigui prædicationem temporis, ab ex-
» curſu hæmorragico; atque hæc tenſio numera-
» tur inter ſigna τῆς ἄνω ῥοπῆς τῶν χυμῶν, eſtque dolo-
» ris & inflammationis expers. vide plura in præ-
» cedenti voce vbi ὑποχόνδριον μετέωρον explicatur.

Ὑπόχυμα. ſuffuſio. Eſt craſſi humoris in cornea mē-
brana iuxta pupillam concretio: vel, eſt affuſio humorum concreſcentium inter corneam tunicam & cryſtallinum humorem. Ea quidem ſedes eſt humoris ſuffuſionem committentis: ibi enim ſitus impedit ne cryſtallinus humor, qui ſolus à coloribus alteratur, res oculis obiectas præterquam ſeipſum admittat, ſimulque pupillam obſcurat. Qua in re τοῦ ὑποχύματος καὶ τοῦ γλαυκώματος differentiam iuniores poſuere dicentes τὸ ὑπόχυμα non aliud eſſe quam humorem concretum, illic vbi diximus ſitum: γλαύκωμα autem alterationem eſſe humoris cryſtallini in glaucum colorem ab humiditate quadam iotta ipſum contenta, cum tamen veteribus medicis idē eſſet vterque affectus: quanquam non eo tantum diſcrimine ſeparentur, ſed etiam quod omnes ſuffuſione laborantes lucem videant aut multam aut paucam: qui vero γλαύκωμα, quique ἀμαύρωσιν patiuntur, lucem omnino nullam cernant. Eſt autem ſuffuſio duplex. vna proprie dicta, quæ eſt oculorum per ſe ſuffuſorum morbus ab humore craſſo pupillam obſcurante: altera vero improprie, in qus oculi non primo & per ſe patiuntur, ſed viſa quædam viſis proprio ſuffuſorum ſimilia repræſentant. Verum facilis diſtinctio eſt. Siquidem in proprie dicto hypochymate viſa alteri tantum oculo non vtrique ſimul per initia apparent, eaque in oculo perpetua ſunt, etiamſi cibos pauciores & euchymos æger ſumpſerit & probe coxerit, vel humorem aliquem ex ſtomacho vomitu aut deiectione reiecerit: præterea pupilla paucis admodum poſt initium viſorum diebus euadit tenebroſa & impura, vel ſub rhagoide, ſi pupillæ figura retinetur, vel ſupra rhagoidem, ſi vitiata eſt. Quod vero improprie dicitur hypochyma, in oculis quidem accidit, ſed per cōſenſum aliarum partium à quibus tres eius differentiæ producuntur. Prima ab ore ventriculi eſt in quo bilioſus humor redundat, à quo in oculos per ſextæ coniugationis neruos ſublatus vapor falſas quaſdam viſorum ſpecies producit. Verum viſa ea vtrique oculo ſimul & eodem modo tunc apparent, propterea quod vapor ille bilioſus à ſtomacho in cerebri ventriculos aſcendit, & per neruum opticum intra oculum ſubit, viſaque illa mentitur, præſertim quibus humor aqueus eſt exacte purus, aut viſifica facultas facillime ſentit. non tamen perpetuo viſa illa oculis apparent, ſed ſolum quando ventriculus male concoxerit, aut natura criſim per bilioſum vomitum molitur. Pupilla autem per eiuſmodi ſuffuſiones nihil habet initio tenebroſum, ſed multis etiam menſibus pura cernitur. Secunda ſuffuſionis per conſenſum genitæ differentia eſt à cerebro, læſa deprauataque imaginatione (vt cum quis floccos vellit aut feſtucas carpit) vel cogitatione, vel vtraque ſimul. Id quod euenit per febrium ardentium vigorem & phrenitidem fumis ab viſo humore elatis, & per venas arteriaſque in oculum cum ſpiritu viſorio deductir, pupillamque opplentibus atque obtenebrantibus. Tertia eſt ex conſenſu cum toto corpore, vt in febribus, criſi inſtante, per ſanguinis fluorem è naribus. Quo quidem tempore obſcura viſa non apparent, vt in futura per vomitum criſi, ſed ſplendida quædam, & caligant oculi, aliaque permulta fiunt annotata ab Hippocrate lib. 3. prognoſt. & à Galeno explicata lib. 3. criſeon. Sciendum autem eſt alias pręterea duas eſſe ſummas ſuffuſionis proprie dictæ differentias. Alia namque recens eſt & quæ nondum radices egit, alia vero confirmata eſt & ex toto concreuit: quas quomodo ab inuicem diſtinguere oporteat, Paulus libr. 6. hunc in modum explicauit: Oculus ſuffuſione tentatus enneluditur, & palpebra magno digito ad oculum premitur, eique adducitur, ſimulque hac illac exprimitur, deinde oculo aperto perattente ſuffuſionem contemplamur: in ijs enim quibus humor nondum coaluit, fuſio quædam ex digiti impreſſione oboritur, ac primum latior apparet, rurſus in ſuam & figuram & magnitudinem recurrit. At in confirmatis ſuffuſionibus, nulla immutatio nec latitudinis nec figuræ ex impreſſura obuenit. Quoniam vero communo hoc eſt ſignum & eorum in quibus modice & illorum in quibus ſupra modum humor concreuit, colore ipſa diſcernemus. Nam ſi ferri aut marinæ aquæ aut plumbi colorem ſuffuſio habeat, moderate coaluit, & ad eductionem idonea redditur: ſi vero gypſo aut grandini ſimilis color ſuffuſionis eſt, ſupra quam par eſt concreuit.

Ὑποχωρήματα. ſolet appellare Hippocr. ea tantum «
que per aluum deijciuntur vt annotat Galen. «
comment. in aphor. 69. l. 7. & comm. ad aphor. «
18. libr. 2. etſi ὑποχωρήματος nomen etiam his tri- «
buatur quæ per veſicam ſubducuntur aph. 68. «
69. & 81. lib. 7. pro ὑποχώρημα dicitur & ὑποχώ- «
ρησις. «

Ὑποχώρημα αἱματῶδες. cruenta deiectio, illa fit quan- «
doque ex hepatis ἀτονίᾳ quæ non eſt πολυήμερος «
ἢ τὸ κατεπείγειν κεῖται, id eſt quæ diuturna non eſt «
nec opem requirit à medico: fit & quādoque ex «

hepatis ἀπονίᾳ qua ipſum tædet ſui officij, atque hæc nominatur ab Hippocr. αἱματῶδες ἐξέρυθρον ἐκ κοιλίης proluuies alui prærubra: Vtraque autem cruenta deiectio hepatica eſt dyſenteria, ea lege diſtincta quæ dicta eſt, ſed & cruentata deiectio potius quam cruenta eſſe ſolet in aluina dyſenteria, quam mouet exulcerando vel pituita putris & ſalſa. vel atra bilis, aut flaua ſyncera: omnis autem cruenta deiectio peſtifera eſt, ſi eam tantum exceperis, quæ ſtata periodo, duce natura cietur λαυρῶς καὶ ἰσχυρῶς κατὰ τὴν ἐυρωςίαν ἥπατος, id eſt larga manu & fortiter à forti hepatis contentione, vt in ijs qui altero crure ſunt mutili, tum ſi exceperis hæmorroidas conuenienter fluentes: Scitum eſt & illud Hippocratis αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ᾖ κακὸν, κάτω δὲ ἀγαθὸν τὸ μέλαν ὑποχωρέον. ſanguis ſurſum quidem qualiſcumque fluat, malum; inferne vero bonum ſi ater erumpat.

Ὑποχώρημα ἄκρητον. deiectio meraca vel ſyncera id eſt omni ſeroſa humiditate vacua, & vi ardoris exhauſta nec vllo permixta humore, ſic enim τὸ ἄκρητον vſurpatur tum ex ſeſe tum ex euentu.

Ὑποχώρημα ἀλητοειδὲς. quænam ſic deiectio vocetur parum conſtat; Ἄλητον quidem ἀλευρον exponit Erotian. apud Hippocr. id eſt farinam molendo confectam & ſubactam, quaſi ſic appelletur ἀλητοειδὲς ὑποχώρημα quod farinam molendo ſubactam refert, tum candore tum conſiſtentia ac læuore, aut quod velut pultaceum eſt, aut quod depoſitum ſtatim vagum & erraticũ diſſoluitur quale in magnis viſcerum & totius Meſenterij obſtructionibus, & facultatis naturalis imbecillitate, aut etiam tenuioris inteſtini inflammationibus nonnunquam cernitur, ſunt qui ἀλευρώδες id eſt farinaceum legant.

Ὑποχώρημα ἀφρῶδες, ὃ ἔχον ἀφροὺς ἐπιπόλαια, ὃ ἔπαφρον, deiectio ſpumaos ſiue ſpumoſa appellatur, id eſt bullis minimis obſita quæ in ſuperficie aſſurgunt tum à flatu, tum à calore contra naturam eximio. vide ſupra ἀφρώδεα ὑποχωρήματα.

Ὑποχώρημα γαλακτῶδες. 4. Epidem. deiectio lactea, ſic illa fortean vocatur quæ in prognoſt. κάρτα λευκὸν dicitur, & in Coac. ἔκλευκον, vel & quæ ἀφρῶδες ex ſpuma candicans appellatur: Poſſunt & lacteæ deiectiones intelligi quæ aquoſæ & ex multa pituita albeſcente & cruda promouentur, cum omnis humor in corpore frigidus & albus pituitæ appellationem ſortiatur, aut quæ certe albidæ & lacti ſimiles in colliquationibus apparent, quæ quod vere ſolida corporis fundamenta primaſque naturas illas fundant & conſumant, albeſcunt, lactique quodammodo ſimiles apparent.

Ὑποχώρημα γονοειδὲς. deiectio genituræ ſimilis vocatur, fit vero eiuſmodi in morbis longis & ſaluatibus à vitrea pituita: in acutis à colliquatione pinguedinis recentioris: in picrocholis à pituita quæ bile per inteſtina tranſeunte abraditur, vnde principiorum dyſenteriæ, eadem μυξώδης vocatur id eſt mucoſa, ab eadem pituita craſſa atque viſcida; nonnunquam & πυώδης vbi coucocta pituita cum vrinis excernitur.

Ὑποχώρημα ἐζυμωμένον. deiectio multum fermentata, id eſt quæ oſtentat ζύμωσιν toto humoris corpore vt in atra bile, vel quæ minutulis bullis eſt obſita in ſuperficie, vt flaua ſpumans quæ habet τὰ ἀφρώδεα ἐπιπόλαια, ſicut & æruginoſa: Tales autem deiectiones terrificæ ſunt, vt enim apparent ſigno viſcerum æſtu incandeſcentium quem fermentata illorum deiectio non extinguit, ſed magis accendit, ſic abradendo & exaſperando inflammationes & vlcera ſæpe mouent inteſtinorum grauiſſima quæ ſunt ab atra bile inſanabilia.

Ὑποχώρημα ἔκλευκον. Albicans ſeu valde candicans deiectio, eſt enim ἐκ ἐπιτατικὸν, eiuſmodi vero eſt quandoque effuſa pituita quam genuit cruditas rerum illarum vitio quæ aſſumuntur, quandoque vero πιμελῆς τηκομένης ὑπὸ πυρώδεος μὲν θερμότητος, οὐ μὴν κακοήθεος γε σφόδρα, id eſt adipe liquefacto ab igneo quidem calore, ſed non adeo maligno vt eſſe ſolet τὸ θερμὸν συντηκτικὸν, peſtilentiæ parens vnicus; denique ſic & vocatur deiectio quæ omnis billioſæ tincturæ expers eſt, tranſlata ad cerebrum bile, vel in venis ſuppreſſa: albæ autem deiectiones cum ex obſtructionibus plerumque fiant, ac bilis alio quam ad inteſtina deriuationem intendat, non immerito paſſim ab Hippocr. damnantur; Sic in Coacis κακὸν τὸ ἔκλευκον διαχώρημα ſcribit, & λευκὸν διαχώρημα φλαῦρον, & φλαῦρον τὸ σφόδρα λευκὸν, quale quid in viſcerum tumoribus atque obſtructionibus apparet, quod & his verbis in Coacis teſtatur τὸ δὲ λευκὸν κοπρῶδες ἐκ τέρμ δύσκολον; & ἔκλευκον διαχώρημα ἐν πυρετῷ οὐκ εὔκριτον.

Τὰ ἐξυδατούμενα: aluus ἐξυδατουμένη vocatur quæ multa eaq; liquidiora deijcit argumento multi crudioris ſucci, qualis in ijs colligitur qui plurimũ veſcuntur fructibus æſtiuis atq; autũnalib⁹, plurimũ bibũt dilutumque aut aquam, & natura ſua ſtrictiore ventre ſunt: itaque neceſſe eſt iam grauata natura & parte materiæ putrente febrem accendi, aluumque exturbari liquidis prodeuntibus.

Ὑποχώρημα ἠλεκτρῶδες, ſeu ἠλεκτρώδης διαχώρησις, λαμπρὰ, καὶ στίλβουσα. Dicitur Hippocrati vt teſtatur Erotianus παρὰ τὸ ἤλεκτρον id eſt ſuccinum.

Ὑποχώρημα καθαρόν. deiectio pura, ſyncera, expers omnis alienæ mixtionis & tincturæ, deiectio inquam pallida, mollis, figurata, quam minimùm graueolens quæ & naturalis eſt & in febre optima cenſetur prognoſt. 13. lib. 2. prognoſt. & lib. de rat. victus in morbis acutis.

Ὑποχώρημα κατακορές. vox hæc habere videtur vim augendi, ſic in Coac. τὸ πέλιον κατακορὲς διαχώρημα φλαῦρον eſſe dicitur quaſi admodum & abũde varium excrementum ſignificet, velut ἰκτερώδεις κατακορέες apud eundem vocantur morbo regio impenſius fœdati & colorati: vel & κατακορὲς per ſe abunde ſaturatum & ſyncera bile coloratum ſignificat; Sed & κατακορέα interdum dicuntur ἀκρατοχολῆ διαχωρήματα, deiectiones meracæ bilis, & σιτία κατακορέα quæ multum eiuſmodi bilis generant, ſic & homines κατακορεῖς qui πικρόχολοι, & medicamentum κατακορὲς, vel quia eum humorem vacuet, aut quia bilis colore intinctum ſit: Similiter ab Hippocr. βὴξ ſiue tuſſis κατακορὴς, & δίψα ſiue ſitis κατακορὴς dicuntur, vel quia ab eo humore moueantur, vel, quod veriſſimilius, ſint vehementiſſimæ: Ariſtoteli in coloribus κατακορὲς dicitur quod ſaturatum à latinis, vt ποῶδες κατακορὲς ſaturatus calor herbaceus.

Ὑποχώρημα καυματῶδες. dicitur in Coacis, vel ignea qualitate vrens, vel calore reſiccatum, vt

iam ſit σπυραθώδης, ſed ἀσπυραθώδης cum robore viſcerum, liquidum cum imbecillitate fere eſt.

Ὑποχώρημα κοπρώδης. ſtercoroſum, ſiue ſterquilinium referens in Coacis, id eſt, quod craſſamento & liquido humore conſtans grauius olet, atque hoc certe parte liquida diffluit, craſſiore conſiſtit. Eiuſmodi autem, inæqualem concoctionem, & multiplicem materiæ putrilaginem declarat.

Ὑποχώρημα μέλαν. deiectio nigra, illa in vehementi morbo atque pertinaci ſuſpectas habet perniciei notas, viribus plurimum affectis ac extincto calore natiuo, vnde ſudores frigidi & tenues mortis rudimenta ſunt. Liene tamen expurgato interdum critice & ſalutariter nigra per aluum deijciuntur: vide ſupra plura in μέλανα ὑποχωρήματα.

Ὑποχώρημα ψαθυρὸν, aut ψαδυρὸν. deiectio ſicca, diſcerpta, vel diuulſa, vel friabilis, quæ talis fit vacuitate humoris quem ardor febrilis exhauſit: ψαθυρὸν enim aut ψαδυρὸν in excrementis explicat Galen. τὸ εὐδιάλυτον, καὶ μηδεμίαν ἕνωσιν ἔχον, δύσλυτον, aut ἀγλισχρον, quod eſt areuidum, friabile, non cohærens, & quod promptiſſime teritur aut diſſoluitur, qualia ſunt eorum excrementa, qui panicum aut milium aut hordeaceos panes eſitarunt: Interdum vero talia euadunt nec cohærent, tenui humore & diſſolutu facili excrementis admixto & continuitatem impediente, etiamſi quis integris cerealibus vtatur. vide infra ὑποχώρημα ψαθαρὸν μαλθακόν.

Ὑποχώρημα ξυσματώδης. eiuſmodi deiectio vocatur in qua ramenta quædam & concreta corpuſcula, fruſtula quoque modo pinguia, modo carnulenta apparent. vide infra plura in voce ψαθυρὸν.

Ὑποχωρήματα ὑπόχολα. Galeno dicuntur in prorrhet. τὰ χολώδεα, καὶ τὰ πέριξ αὐτῶν ἔχοντα χολὴν τῇ συστάσει λεπτῶν circumbilioſæ egeſtiones & quæ ſunt in ambitu coloratæ ac bile obductæ, quales ἀκρήτους ὑπόχολα vocant, & quæ caloris efferueſcentis copiam indicant, ὑπὸ enim hîc eſt ἐπιπολῆς.

Ὑποχώρημα ποικίλον. variegata deiectio, quas omnes eſſe prauas paſſim docuit Hippocr. ſunt autem iudicio meo illæ quas complectitur 22. li. 2. prognoſt. μέλανα, λιπαρὰ, πελιδνὰ, ἰώδεα, κακώδεα, quibus adde ἐξέρυθρα καὶ ὑπόχλωρα. Sunt autem omnes ἄκρητοι, id eſt ſynceræ, idcirco prauæ, quia cum ſeri naturalis exhauſto eiuſmodi ſint, ardoris vim denunciant quam viſcera ſuo damno experta ſunt, atque ſigna ſunt affectionis prauæ multiplicis, variaſque partes occupantis, eoque peiorem illam quo deteriores illæ fuerint, καὶ ὁκόσῳ ἂν χρώματα πλείω, πονηρότερον ἦ: excipit vero aphoriſmus, eiuſmodi quidem eſſe quæ ſua ſponte ducuntur, non opera noſtra, ſiue artificio medici, dantis operam purgationi, tunc enim minus malum.

Ὑποχώρημα πυῶδες. deiectio purulenta vlceris nuncia, quam prauam eſſe docet Hippocr. in Coac. Neque tamen ſemper praua eſt. Quibus vero adhibitis diorisſmis modo laudabilis, modo mala iudicanda ſit, docuit Duretus ad Coacam illam πονηρὸν τὸ πυῶδες διαχώρημα.

Ὑποχώρημα σπυραθώδης. deiectio caprillo ſtercori perſimilis, quãdo ſcilicet in ſpiras & globolos quoſdam compingitur, nec niſi opera medici & conatu magno prodit, proritata clyſtere, aut balano, id quod πρὸς ἀνάγκην dicere conſueuit Hippocr. Tales autẽ deiectiones fiunt authore Gal. prorrhet. 6. ſect. 2. 1. aut quia diutius detinentur, quod & in ſanis quibuſdam contingit, aut propter vim ignei caloris. Quod ſi ad eam figuram nigrities quoque acceſſerit, igneam plane affectionem intus ſubeſſe oſtendunt in corpore, ob eamque cauſam ſunt malæ. Sic autem malæ, vt huius egreſſionis vnde veniunt vix vlla redintegratio ſperari poſſe videatur. Sed cõtra partium diu multum alteratarum alienatio inſanabilis, & Galen. 1. de acut. aluum nihil egerere niſi nigrum caprarum more, inquit, quando hepar laborat vitio ſiccitatis atque caloris, aut meſaræum aut aliud quippiam quod ſit in ventre, puta ieiunum inteſtinum aut lien.

Ὑποχώρημα τροφιῶδες, ſiue τροφῶδες, vel τρωξιῶδες. Si τρωξιῶδες legas deiectionem concretam dixeris, à voce τρωξ, quę idem Dioſcoridi quod πήγνυσθαι, id eſt, cogi atque coagmentari. Si τρωξιῶδες idem videtur quod ξυσματῶδες, nam ramenta quædam & concreta corpuſcula, fruſtula quoque modo pinguia, modo carnulenta apparent quæ τροφιώδεα vocat in Coacis.

Ὑποχώρημα συνεστηκὸς. deiectio coagmentata, figuratam Celſus appellauit, ſed figuratæ deiectionis abſurda eſt vſurpatio ad laudem illius, ſi mollitudo abſit, quod plerique faciunt medicinæ ignari, qui duras, & vt ita dicam pilulatas more caprilli ſtercoris deiectiones eo commendant nomine quod figuratæ ſint, quarum tamen incommoda de ſiccitate alui cum pari æſtu coniuncta diximus in voce ὑποχώρημα σπυραθώδης. Eſt igitur deiectio molliter coagmentata (quam in bonis reputat Hippocr.) quæ ſuo termino continetur non alieno, ac ſuis, vt ita dicam, limitibus eſt compreſſa, qualis eſt vaccini ſtercoris coagmentatio, ne figuratam quis putet à tereti & rotunda & inteſtinorum figura. Sed mollis illa coagmentatio ſicut eſt caloris mitis ac manſueti vegetarumque partium aluinarum, ſic eo nihil omnino teſtantur confluere quod ipſis faceſſat negotium in opere faciundo, aluumque præcipitet in tranſmittendo.

Ὑποχωρήματα σαύσετα. alui excremẽta dicuntur Hippocr. lib. 3. Coac. 36. quæ ipſe multis locis σμικρὰ, μέλανα, & aliquando σπυραθώδεα, quaſi ſtercori caprarum ſimilia appellat; σαύσετα autem dicuntur quaſi ſicca, proprio termino circumſcripta, & in globulos coacta à vehementi reſiccatione, & humidi quo diffluunt abſomptione.

Ὑποχώρημα τεινῶδες. Τεινώδεα dici videntur qualia in teneſmis & inani egerendi cupiditate, mucoſa, pituitoſa, pauca cum multa contentione egeruntur. Hæc etiam τόνον ἔχοντα vocat Hippocrat. in Coac. quale quid faciunt ſiccæ & duræ deiectiones ab æſtuante intus incendio.

Ὑποχώρημα ὑδατόχολον. deiectio aquea bilioſa vocatur, quæ nimirum tenuitate ipſa cruditatis ſobole plane eſt aquea, ſed bilioſo colore eſt viſcerum febris calore ardentium, ita ὑδατόχολον ὑπόστασιν vſurpauit in Coac. pro liquida conſiſtentia, quæ febrili calore bilis parente ſpumat & liquitur, nec ab effœta virtute partium ſolidarum craſſeſcit.

Ὑποχώρημα ὑδατῶδες. aquoſa deiectio, quæ ſcilicet tenuis eſt admodum liquida & non colorata, quam alibi ſcilicet 2. prognoſt. ὑδαρὲς κάρτα. ſumme aquoſam vocat; ab illa autem ſumma cruditas denunciatur.

Ὑποχώρημα ὑπόπυῤῥον. deiectio ſubruffa quam eſſe optimæ deiectionis notam docet in Coacis Hippocr. eam intelligens quæ colorata eſt mixtione bilis pituita permixtæ, ab hepate confluentis in aluum, ne pigra ſit in excernendo. Eſt vero bilis illa moderata, tum qualitate tum quantitate, ſi enim immodica eſſet euaderet ruffa vel fulua deiectio, eſſetque ſignum hepatis æſtu incandeſcentis: ſi quantitate parcior, alba fieret, qualis in ictericis, phreniticis, atque viſcerum obſtructionibus qualis paſſim damnatur ab Hippocrate.

Ὑποχώρημα ὑποφλεγματῶδες. eam deiectionem intelligere poſſis Hippocrati vocatam, in qua pituita bili permixta ſit quaſi ſub pituitoſam dicas, vel & ad igneam qualitatem referri poteſt, quæ ſcilicet dum excrementa permeant, acrimonia vrat & inflammationem commoueat.

Ὑποχώρημα ὑποψαφαρόν. idem quod ὑποψαφαρόν, deiectio ſubdiuulſa, cuius diuulſio eſt inæqualis, fruſtulatim diſperſa. Poteſt & nigricans deiectio intelligi, quod ψαφαρὰ aut ψαφερὰ διαχωρήματα ζοφοειδῆ, καὶ μελανίζοντα Galen. exponat, & Dioſcor. μελανίζοντα. vide ſupra ὑποχώρημα ξηρὸν ὑποψαφαρόν.

Ὑποχώρημα φλεγματῶδες. deiectionem & pituitoſam & vrentē ex ambiguitate vocabuli ſignificat, cū vero huic voci vt in Coacis (ὀξέως) ſubiungit: magis fauere videtur Hippocr. poſteriori ſignificato.

Ὑποχώρημα φλογῶδες. deiectio vocatur, & quæ mordacem & igneam acrimoniam præ ſe fert, & quæ ad colorem ignis proxime accedit, qui φλογοειδὲς χρῶμα à Philoſophis appellatur, hoc eſt vt ijdem explicant, φοινικοῦν, εὐανθὲς καὶ στίλβον, hoc eſt puniceus color floridus & relucens, quia color eiuſmodi in accenſis carbonibus apparet. Sunt autem eiuſmodi excrementa à meraca bile & vitellina qua iam rubra eſt, quomodo enim multa bilis vrinis miſta, in ictero multo rubore vrinas tingit, ſic & meraca illa bilis multa iam acris & ignea.

Ὑποχώρημα ψαφαρὸν μαλθακόν. deiectio mollis friabilis, ad exemplum ſcilicet pridianatum carnium, & aſſeruatione tenereſcentium, atque quodammodo emortuarum, propterea que ex facili diſcerptarum, quas Galli vocant mortificatas, nam ψαφαρὸν idem eſt quod in prorrhetico ψαθυρόν: Eſt autem id referente Galen. quando τὰ κρέα τοῖς σκληροῖς, καὶ ἰνώδεσι, καὶ δυσδιαλύτοις, καὶ δυσμασσήτοις, ἐναντίως ᾖ διακείμενα, id eſt, cum carnes non ſunt ſimiliter affectæ vt eſſe ſolent duræ, fibroſæ, quæque non facile diſſoluuntur, nec facile item manduntur, quarum diſſimilis eſt pulmonis caro quam vocat Hippoc. ψαφαρὸν. 1. περὶ νούσων. Cernuntur autem eiuſmodi deiectiones in nucibus, pyris & malis præmanſis, quorum firma non eſt nec tenax coagmentatio, ſed quæ diſcerpitur ſiue diuellitur deijciendo emiſſa. Hęc vero locum habet in ſanis, qui fructibus illis tantum veſcuntur & victitant. Quod ſi talis quæpiam in febre fiat, vbi nulla manſarum de pomis excuſatio ſit, praua illa quidem eſt vt docuit in Coac. Hippocrates, colliquationem variamque tum humorum tum cruditatis naturam oſtendens quæ inæqualiter elaborantur.

Cæterum aliæ quædam ſunt apud Hippocr. & Galen. excrementorum affectiones & appellationes minus inſignes velut ὑποχωρήματα κρημνώδεα, ἐρεβινθώδεα, φακοειδέα, ὀροβοειδέα, μυξώδεα, χαλαζώδεα, à ſimilitudine ſic vocata, peneque idem ſignificantia cum τὸ χαλαζῶδες de quo ſupra.

Ὑπόψαφαρα. aſperiora. ſiquidē ψαφαροῦ nomen & ſignificatio vocabulo ineſt: inquit Galen. in lexico Hippocratis.

Ὑπόψαφαρα. caliginoſa, ſubobſcura. vt refert Gal. in lexico Hippocr.

Pro vtroque vide ſupra ὑποχώρημα ὑποψάφαρον.

Ὑποψύχρως. vide ſupra in ὑπόψυχρον.

Ὑπτιασμὸς ſignificat apud Hippocr. lib. de fract. χρονίαν μακρὴν τοὺς ὑπτίους, hoc eſt, cum pars diu veluti ſupina iacuit, vt annotat Gal. comment. 2.

Ὑπτιασμὸν etiā τοῦ στομάχου vertit interpres ſupinitatem, Galen. li. 8. κατὰ τόπ. c. 3. vocari ſcribit illius ex quacumque intemperie imbecillitatem, citra vitium alicuius humoris, aut cum ex nimia humiditate irriguus ſtomachus laxatur & diſſoluitur.

Ὑπωμία. ſic poteſt dici id quod pertinet vel ad ſuperhumerale vel ad humerū, vt annotauit Gal. in lexico Hippocratis. In quibuſdam codicibus ſine diphtongo legitur ὑπωμίη.

Ὑπώπιον. ſugillatio ſub oculo. Species eſt ecchymomatis. Fit ex plaga ſanguine ſub oculum effuſo. Contuſis enim venulis ſub cute tenuibus ſanguis per fiſſuras ſub cutem effunditur & in grumos primum coit, deinde liuet, tandemque nigreſcit. Hic non oculi, ſed potius faciei morbus eſt, & à Paulo libr. 3. inter faciei vitia relatus, quamuis nomen illi ab oculis inditum ſit, quos Græci ὦπας vocant: perinde enim valet ὑπώπιον, ac ſi dicas ὑποφθάλμιον, Iulius Pollux definit ὑπώπιον eſſe τὰ ὑπὸ τοὺς ὦπας τῶν πληγῶν ἴχνη, hoc eſt, quæ ſub oculis apparent percuſſionum veſtigia. Differt ἀπὸ τοῦ ὑποσφάγματος, quod hoc oculi ſit vitium, illud vero palpebræ inferioris: in reliquis nihil fere diſcriminis.

Ὑπώπιον. dicta fuit à quibuſdam eo nomine ἡ θαψία, vt habetur apud Dioſcor. forte quod ſugillationibus & contuſionibus medeatur.

Ὑπώπιον. dicitur quoque generaliter quicquid ſubiacet oculis, & τὰ ὑπώπια proprie dicuntur oſſa iuxta naſum oculis ſubiecta: item ſic vocantur calli qui in manibus oriuntur eorum qui in opere aſſidui ſunt authore Suida.

Ὕσσωπον. hyſſopum. herba eſt pedali altitudine, fruticoſa, folio cunilæ, floribus purpureis, thyrſos ſpicæ modo veſtientibus. hoc nomine Gallis nota eſt in condimentario vſu. calfacit & extenuat. Reperitur & ὕσσωπος.

Ὑσσώπου ὑγρόν. medicamenti nomen eſt quod ex ſordida lana præparatur, vt habetur apud Paulum libr. 7. cap. 17. quo loco omnes ὑσσώπου habent, cum tamen οἰσύπου legendum videatur. Qui error non illic tantum admiſſus eſt, ſed multis alijs locis apud authores tam Gręcos quam Latinos.

Notandum Nicolaum ſect. 3. de vnguentis per ὑσσώπου ὑγρὸν, id eſt, hyſſopum humidam intelligere œſypum veteribus Græcis dictam; vocat autem ita œſypum non tātum Nicolaus, ſed & Paulus aliquot locis, & hanc appellationem officinæ medicorum in hunc vſque diem retinuerunt. Non eſt itaque vt errore aliquo acciderit quod multis in locis recentiorum Græcorum medicorum ὑσσώπου ὑγρὸν ſcribatur vt plerique cenſent, ſed relinquenda in contextu verborum hæc lectio tanquam legitima, ſic enim ipſi lanam ſuccidam appellarunt, non vt veteres

» conſueuerunt, œſypũ: dictorum & illud fidem
» facit quod Nicolaus ſect.3.de vnguentis memi-
» nerit hyſſopi cerati quod ὑσσώπου κηρώτην vocat,
» quod idem eſt cum medicamento illo ex œſy-
» po compoſito, quod Græci veteres aliquando
» οἰσύπου φάρμακον, aliquando οἰσύπου κηρώτην, vt li. 14.
» meth. medendi Galen. & interdum οἰσύπου κηρ-
» τοειδῆ, interdum etiam οἰσύπου ὑγρὸν nominant:
» quæ ſane omnes appellationes à forma medica-
» menti, quod liquidi cerati inſtar paratur, ſunt
» deductæ. Componendi rationem & modũ tra-
» dit Paul. lib.7. c.17. Quod itaque alij Græci οἰ-
» σύπου κηρώτην, idipſum Nicolaus ὑσσώπου κηρώτην ap-
» pellat.

Ὑστέρα. vterus vide μήτρα: eſt autem ſic vocata quod
» extremum locum inter viſcera obtineat, ſi non
» exacte, ſaltem κατὰ πλάτος inquit Soranus & Pol-
» lux libr. 2. vel ὑστέρα appellatur inquit Aetius te-
» trabl. 4. ſerm. 4. cap. 1. quod poſterior ſitu ſit
» omnibus viſceribus.

Ὑστέραι. ſecundæ. vide χορίον.

Ὑστερικὰ φάρμακα. vterina medicamenta ſic vocantur
» quæ vtero conferunt, quorum alia quidem im-
» modicum eius fluorem ſiſtunt, alia ſuppreſſum
» mouent, alia humorum colluuiem eluunt ex-
» purgantque, alia corroborant, qualia cenſeri
» debent quæ odore ſuaui vel aromatico ſapore
» ſuam oſtendunt ſubſtantiæ tenuitatem.

Ὑστερικά. apud Hippocr. aphor. 33. lib. 5. Interpre-
» tatur Galenus affectus, ſuffocationem quæ ab
» vtero fit inducentes, licet alij ad omnes vteri af-
» fectus transferant, alij affectum intelligunt quia
» ſecundarum retentione fit quæ Græcis ὑστέρα di-
» cuntur.

Ὑστεραλγές. de aceto dictum ab Hippocr. quod vte-
» rum offendat.

Ὑστερική. dicitur mulier quæ vteri ſuffocatione labo-
» rat Gal. lib. 6. Epid. comment. 1. t. 2.

Ὑστερικὴ πνίξ. ſuffocatio vteri, vuluæ ſtrangulatus. Eſt vuluæ ad ſuperiora recurſus, principaliſſimas partes in doloris conſortium perducens: hoc eſt, arterias quas vocant carotidas, vt & cerebri membranas. Cum enim vterus ſecundum omnes poſitionum differẽtias loco moueri poſſit, attamen niſi ſurſum feratur ſuffocationem non inducit. Non enim aliud ſuffocatio eſt quã reſpirationis defectus. Itaque ſupernas partes reſpirationi inſeruientes affici neceſſe eſt, ſurſumque ferri ab vtero ſuffocationis cauſam. Sunt autem inter omnes præcipuæ, cor, diaphragma & cerebrum ad quas affectionis noxa peruenit: ad cor quidem per arterias, ad cerebrum vero & diaphragma, per ſpinæ membranas & neruos. Cauſa mali vterus humore aliquo aut ſemine vitioſo aut putri refertus, tetro, maligno, acri, mordaci aut frigido aliquo vapore nobiles partes offendens. Conſequitur ſic affectas, acceſſione quidem iam propinqua, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor faciei, aſpectus oleoſus. Cum inſtat ſtrangulatio, ſopor grauis premit quem cataphoram vocant, mens deſipit, ſenſus intercipiuntur, vox perit, crura contrahuntur, malæ rubent, facies intumeſcit. Pulſus paruus & debilis euadit, vel penitus etiam aboletur. Aliquæ vero ſine reſpiratione iacent, propter inſignem refrigerationem, à qua & ſpiratio & arteriarum pulſus ſenſu deprehendi non poſſunt. Sunt autem quæ alijs actionibus integris manentibus magnam reſpirationem habeant: id quod accidit cum illæſo corde & ſtomacho cauſa morbi partes reſpirationi dicatas pulmonemque inuaſit. Cum autem inclinat ſtrangulatio, humiditas quædam è locis muliebribus prodit, ventris ſtrepitus cientur, & ipſe vterus paulatim laxatur, atque ſic mens & ſenſus redit. Morbus hic per circuitus mouetur, ſicut comitialis, hyemeque & autumno magis infeſtat iuuenculas ad Venerem procliues, ſteriles & infœcundas præſertim ex medicamento, vel quibus vterus aliqua de cauſa refrigeratus eſt. viduas tamen potiſſimum infeſtare Galenus ſcribit lib. 6. de locis affectis, ſed eas maxime quæ antea probe purgarentur ac parerent, atque virorum concubitu gauderent.

Ὑστερητικὸς τύπος. retardatio acceſſionis. Eſt motus acceſſionis tardius, quam præcedens acceſſio inuaſerat, recurrens: vel, vt definit Galen. ὁ ὑπολαμβάνων τι τοῦ μέλλοντος χρόνου, id eſt, aliquid futuri temporis aſſumens. Hic vel morbi proprietatem, quam ἰδέαν appellant, conſequitur, maxime quidem ſi proportionem per ſingulas acceſſiones ſeruauerit, vel declinationem (mitiori facto humoris febrem committentis feruore, cuius proprium eſt prompte & celeriter moueri) ſignificat, ſi tardior multo fiat quam proportio prius ſeruata videatur exigere: vel ſi acceſſiones quæ tardare antea non ſolebant, tardari & ſubſequi cœperint. Hoc enim modo facta retardatio, declinationem morbi oſtendit, ſicut & acceſſionum anticipatio, quæ προληπτικὸς τύπος dicitur, incrementum: cum quo recte conſentit Aphor. Hippocratis, quo docet longam fore febrem quæ eadem ſemper hora inuadit.

Ὑστεροπότεια. idem quod συμπότεια eſt vel δευτεροπό- «
τεια. «

Ὑφύδροι aqua inter cutem laborantes, vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

Ὑψιλοειδὲς. dictum eſt os quod alio nomine ὑοειδὲς «
vocatur, de quo ſuo loco. Sed & ὑψιλοειδὲς vocat «
Ruffus ſub tonſillis oſſiculum gutturis caput «
continentem, à figura ſic vocatum, Herophilus «
quoniam tonſillis aſſideat παρίσθμιον, id eſt, aſſeſ- «
ſorem vocat. «

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Φ.

Φάβα interpretatur Heſychius τὸ κυάμινον ὄσπριον vulgare ſcilicet legumen faba, quod appellaretur hoc nomine κατὰ γλῶσσαν.

Φαγέδαινα. quandoque generis nomen eſt, & deſignat omnia vlcera quæ ſemper maiora & deteriora fiunt, cuiuſmodi ſunt Telephia & Chironia, ſimulque ſubiectam carnem cum cute corrumpunt, vt ab herpetibus phagedænæ diſtinguantur, qui ſummam tantum cutem infeſtant. Ea omnia vlcera φαγεδαινικὰ appellantur ab antiquis. iuniores tamen (inquit Galenus comment aphor. 45. lib.6.) quædam vlcera ſpeciatim φαγεδαίνας vocarunt, eamque ab alijs diſtinxerunt. Eſt autem vlcus tumidum, profundum, vicinas partes erodens. Eſt enim in phagedæna vlceri tumor coniunctus, qui vlceris labra circunſtat, eoque differt inter cætera ἀπὸ τῆς νομῆς quæ ſine tumore exedit. Profundum autem eſt, hoc eſt, cum cute ſubiectam etiam carnem attingit, eoque ab herpete diſtinguitur, qui ſolius cutis exulceratio eſt. Id quia pergere paſcendo ab ægris particulis ad eas quæ integræ ſunt ſoleat, atq; harum ſemper aliquid ægris adijcere, φαγεδαίνης nomen ſortitum eſt. Naſcitur à bilioſo humore vſto & ad melancholicum iam vergente, non tamen valde craſſo, qualis cancrorum eſt, nec tam tenui quam eſt eryſipelatum atque herpetum. hic copia ſua vlceris ora replet & in tumorem attollit, malignitate autem & acrimonia partes vicinas erodit. Nec vero oportet eum humorem putrere, ſicut ἐν τῇ νομῇ, quæ eroſionem habet eum putredine coniunctam. Siquidem in phagedæna eroſio contingit à maligna qualitate, non etiam à corruptione totius ſubſtantiæ.

Atque ex illa φαγεδαίνας tum communi tum ſpeciali ſignificatione, facile apparens in Galeno contradictio tollitur qui aliquando φαγεδαίνας à Chironio & Telephio vlcere tãquam cõmune genus à ſuis ſpeciebus diſtinguit, vt 14. meth. c.17. lib. de tumor præter nat. c. 14. alias vero vt 2. meth. c.2. & 5. aphor. comment. 22. 6. eiuſdem comment. 45. & 3. de temper. c.3. non tanquam genus à ſpeciebus, verum non ſecus ac tertiam ab illis maligni, contumaciſue (Græce κακοήθους) vlceris ſpeciem ſecerni oſtendit: quin & Paul. ipſe lib. 4. ſeorſim ac proprijs cuiuſque capitibus de phagedæna, & Telephijs Chironijsue vlceribus determinauit, capitibus nimirum 44. & 46. hoc & idem ex Celſo colligi poteſt lib. 5. c. 28. Vnde pro nodi ſolutione liquet, τῆς φαγεδαίνης, ſi proprie vſurpetur, non eſſe ſpecies Chironia Telephiaque vlcera, ſed conſtituere per ſe diſtinctas à phagedænis differentias, quanquam communi ſignificato haud ita eſſe non abſurde quis exiſtimet.

Ab vlcere autẽ vt arbitror, tranſlata τῆς φαγεδαίνης vox eſt ad ſtomachi affectũ. Eo enim nomine τὴν κυνώδη ὄρεξιν, hoc eſt appetentiam caninam, quidam appellarunt, cum ſtomachus vehementer appetens cibum immodice ſumit, nec ſatiari vorando poteſt. De eo Plinius lib. 26. c. 11. Phagedænis, inquit (quod nomen ſine modo edentium eſt, & alias vlcerum) tithymalli medentur cum ſeſamis. Itaque aliquando diſtinctionis gratia vlcerum phagedænas dicit. De hoc ſtomachi vitio legitur & apud Cœlium Aurelianum libr. 3. de morbis diuturnis: ſimiliter apud Galenum comment. 3. in li. 6. τῶν ἐπιδημιῶν, aphor. 37. his verbis: τινὲς γὰρ μὲν ἤκουσαν φαγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδωδάς, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γινομένας ἀμέτρως σιτίων ὀρέξεις, ὁμολογεῖται καὶ πρὸς ἡμῶν. hoc eſt, quidam igitur phagedænæ nomine intellexerunt multorum ciborum ingeſtionem, ſed quam à maligno ſucco prouenire, vt & appetentiam ciborum immodicã, etiam ipſi confitemur. Atque etiam in libello medicarum definitionum vbi ſcribit, φαγέδαινά ἐστι κατασκευὴ καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς καὶ λαμβάνοντες ἀμέτρως, οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεμοῦντες πάλιν ὀρέγονται. hoc eſt, Phagedæna diſpoſitio eſt per quam multum cibum appetentes & ſumentes immodicum, ip-

ſum non euincunt, ſed eo ſumpto rurſum appetunt. De quo ſtomachi vitio vide κυνώδης ὄρεξις.

Φαίνεται. tranſparens in igne fiat vt in ſecundo de morbis mulierum. Galenus in lexico Hippocratis.

Φαινόμενα. apparens. duobus modis dictum eſt apud veteres Philoſophos: vnum quod ſenſu aliquo noſcitur, vt album, nigrum, durum, molle, calidum, frigidum: alterum indemonſtrabile, ex eorum videlicet numero quæ intelligentiæ primo occurſu patent: veluti, quæ eidem ſunt æqualia, ea etiam inter ſe eſſe æqualia: &, ſi æqualibus æqualia adduntur, tota etiam æqualia fieri: &, quod nihil citra cauſam: &, quod ex eo quod omnino non ſit nihil fiat: aliaque id genus non pauca. Non ſic autem Empirici, qui φαινόμενα ea tantum dicunt, quæ ſub ſenſum cadunt, γινωσκόμενα vero quæ memoria tenentur. φαινόμενα vero ſimul & γινωσκόμενα quæ & ante aliquando ſub ſenſum venerunt, & nunc ſimili modo veniunt. Methodici vero, vt ſcripſit Galenus lib. de optima ſecta, φαινόμενον appellant, non vt ſenſu perceptibile, ſed quod ex ſeipſo percipitur, etiam ſi ſub ſenſum non veniat.

Φαιὸν. fuſcum. dicitur quod colore inter rubrum & nigrum medio eſt, quem, cum in corporis partibus ſæpe incidat, plurimi medicorum πελιδνὸν, hoc eſt liuidum, vocant, vt ſcribit Galenus lib. 14. meth. med. Idem vero lib. 1. de ſympt. cauſis fuſcum fieri dicit ex albo & nigro ſimul miſtis, quemadmodum & medij omnes colores fiunt. Vtraque quidem ſententia vera eſt, ſed illa fuſci coloris generationem magis proprie deſignat. Is viſum languidum & diſſipatum mire reficit; ideoque pictores ſubinde eum intuentur, quo oculos recreent & confirment. In hominum corporibus aliquando à contuſione, interdum à caloris natiui extinctione, ſæpius ab humore melancholico prouenit.

Φαιὸν. id eſt fuſcum, Appellatur collyrium cuius compoſitio varia eſt apud medicos. Ipſum enim aliter Galen. ex Aſclepiade, ex Oribaſio Aetius, Paulus, & Scribonius Largus deſcribunt.

Verum medicamenta quoque plurima φαιὰ, id eſt fuſca apud Galen. paſſim in libris κτ' τόπ. & κτ' γέν. legeris, & quidem maxime 6. κτ' γέν. c. 16. habentur emplaſtra quæ φαιὰ appellat ex Andromacho duplicis generis, quorum aliud Α'ρῶδες, aliud τραυματικὸν dicitur, alia ibidem φαιὰ plurima habentur ex varijs authoribus.

Φακῆ ἀγρία. lens ſyluatica lentis paluſtris genus non in aqua, ſed dilutis & vliginoſis naſcens, carens folio.

Φακῆ. lenticula. φακὸς enim lentem ſignificat.

Φακοειδὴς ὑγρὸν. ſic dicitur cryſtallinus oculi humor, vt ſcribit Aetius lib. 7. à figura. Eſt enim lenti ſimilis, rotundus quidem ſed oblongus. Idem author eſt etiam δισκοειδὴς à quibuſdam vocari. vide κρυσταλλοειδὴς. Significat & φακοειδὴς idem quod φακωτὸν. hoc eſt lenticulatum, de quo infra.

Φακοπτισάνη. edulium eſt ex lente & ptiſana concinnatum, ita tamen vt plus lẽtis quam ptiſanæ habeat, quod hæc valde intumeſcat, illa autem minimum. Coquitur eodem quo ptiſana modo, niſi quod ſatureia & pulegium inijciuntur, quo & ſuauior & concoctu facilior reddatur: ptiſana enim anetho porroque ſolo contenta eſt. Sapæ miſtionem reſpuit: quod ſic magis incraſſet atque obſtruat. Amat autem ſuillam recens ſale conditam, ſiue ſuauitatem ſiue concoctionis facilitatem ſpectes. Verumtamen nulla arte fieri poteſt, quin & obſtruat & melancholicum ſuccum gignat.

Φακὸς. lens, leguminis genus quod duplici facultate conſtat, cortex enim aſtringit, caro vero interior craſſa eſt & terrea, auſteram qualitatem habens exiguam, vide Galen. 1. de aliment. facultat. c. 18.

Dicitur & φακὸς lenticula, Celſo, Sereno lentigo, macula ſcilicet nigricans aut rubicunda, liuoreque perfuſa, qualis eſſe ſolet plumbi, aut quæ ex percuſſione fit, & ad lentis ſimilitudinem prouenit, vnde & nomen habet.

Φακώδεις. dicuntur Hippocrati lenticolores ſeu qui lentis colorem referunt quales ſunt lienoſi.

Φακωτὸν. lenticulatum, ſiue in lentis modum conformatum, vt apud Hippocratem φακωτὸν πυελαπίεον, vas in lenticulæ ſimilitudinem factũ, quo ad ignem calente, vel aqua aut oleo calidis pleno fotus fiunt. Latine vaporarium lenticulatum dicere poſſis. quanquam non ſolum φακωτὰ fomenta fuiſſe dicta, ſed etiam φακοὺς ſubſtantiue, id eſt (vt Celſus dixit) lenticulas, Galenus oſtẽdit in gloſſis Hippocraticis, his verbis: ἀσκοὺς, κεράμους, οἷς καὶ πυελαποὺς καὶ φακοὺς ὀνομάζουσι. id eſt vtres appellat tegulas, quas etiam lateres & lenticulas vocant. niſi apud Galenum eo loco legendum ſit πυελίας φακωτοὺς, id eſt fomenta lenticulata.

Dicitur & φακωτὸν de ſcalpri quodam genere, quod & φακοειδὴς Galenus appellat lib. 6. methodi medendi. Habet enim in imo lenticulæ ſpeciem, atque hanc hebetem, in longitudinem vero aciem acutam, eoque chirurgus vtitur, cum vel cauo ſcalpro os excidens, vel forcipe quod valde comminutum eſt attollens, aut conuertens, aditum facit per quem lenticula immittatur. Hanc enim ſuper cerebri membranam collocat, ſic vt lata ſui parte ipſam attingat, deinde malleolo ſcalprum ferit. quo fit vt membrana inuiolata ſeruetur, cum protegatur à lenticula, quæ in excidendo præit, & membranam ſicubi adhæret, ab oſſe innocenter reſoluit: acies vero ſcalpri, quam eſſe in longitudinem diximus, ipſam inſequitur.

Φάλαγγες. internodia digitorum. Sic dicuntur digitorum oſſa terna, mutuo colligata & ordine ſibi ſuccedentia, & velut in acie diſpoſita. Ac quamuis φάλαγξ agmen militum ſignificet & non ſingulos milites, digitorum tamen ſingula oſſa à medicis φάλαγγες appellantur, vt cum Galenus primam pollicis phalãgem nominat, ſcribitque priorem ſemper phalangem ſubire in cauitatem ſitam in principio ſequentis phalangis. Ratione eadem etiam σκυταλίδες vocantur. Sunt etiã qui phalãgis nomine metacarpij oſſa cõprehẽdant, ordine etiam eodem velut in acie conſtituta, quo oſſa digitorum.

Φαλάγγιον. herba eſt ramulis duobus vel tribus pluribuſue in diuerſa tendentibus, flore candido, lilio ſimilis, multas inciſuras habens: ſemine nigro, lato ad lenticulæ dimidiatæ figuram multo tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris, dum à terra eruitur. Facultatis eſt tenuium partium & deſiccantis. Sic dicta eſt quod demorſis à phalangio auxilietur. Dicitur alio nomine φαλαγγίτης.

Φαλάγγωσις. Oculi affectio eſt, inquit Paulus, cum

cilium intro ſpectat, pilorum acie ſimul cum eo inuerſa. Sic enim pili oculum compungunt. Aetius vero ex Seuero ſcribit φαλάγγωσιν dici palpebrarum χάλασιν, cum videlicet illæ relaxatæ, aut earum extremitas intro vergit, vt pili inde non facile appareant, niſi quis diſtendat ac diſparet palpebras: ſcribitque eam affectionem πτῶσιν etiã vocari, & differre ἀπὸ τ̃ διστιχιάσεως, quod in hac noui & non naturales pili ſuccreſcant, in illa ſoli naturales pili ſint, qui inuerſi negotium oculo faceſſunt. Paulus vero lib. 6. videtur palpebrarum relaxationem alium à phalangoſi affectum ſtatuere. Tamen Galenus ἐν τῇ εἰσαγωγῇ definiens phalangoſim eſſe, cum pilorum ſubnaſcentium duplex triplexue acies inferiore aut ſuperiore palpebra prouenit, eandem prorſus facit cum diſtichiaſi, manifeſto errore. Species enim τῆς τριχιάσεως ἡ φαλάγγωσις, vt & ἡ διστιχίασις. Dicitur enim τριχίασις noxa oculi à pilis proueniens: ea autem contingit duobus modis, vel nouis pilis exorientibus, vel naturalibus pilis in bulbum (ſic enim eo loco Paulus vocat ipſum oculi globũ Bulbi modo tunicatum & capillatum) conuerſis: vtroque enim modo contingit oculum pungi & male habere. Dicitur hic affectus ἀπὸ τῆς τ̃ τριχῶν φάλαγγος, hoc eſt à pilorum acie.

Φαλακρὸν. vocatur ab Hippocr. ferramentum quod eſt in extremo rotundum, cuiuſmodi ſunt capitulata illa quibus ad alas chirurgi vtuntur, quæ πυρῆνας & διπύρηνα nuncupant, atque item ſpathæ capitulatæ. Quæ vero his contraria ſunt & oblonga, σφηνίσκα ab eo appellantur, quorum extremitas non eſt rotunda ſed acuta, illis quodãmodo ſimilis quæ ad perforandum accommodantur. Annotat Galen. comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων. Galen. in lexico Hippocrat. φαλακρὸν interpretatur rotundum cum læuitate.

Φαλάκρωσις. caluitium, ſeu caluities. Eſt defluuium pilorũ capitis propter humoris penuriam. Nam cum duabus de cauſis pili decidere ſoleant, ſcilicet vitio humoris pilos corrumpentis, & alimẽti defectu, à priori quidem cauſa ὀφίασις ἢ ἀλωπεκία, ab altera φαλάκρωσις prouenit. Deficit autem pilis alimentum propter ſiccitatem cerebri, quæ vel à ſenio eſt, vel maturius etiam accidit propter calidum & ſiccum hominis temperamentum. Eam ob cauſam Hippocrates ſcripſit mulieres & eunuchos non fieri caluos, quia natura humidiores ſint. Fiunt autem calui homines à ſincipite magis, cum ſeneſcunt, quoniam illud omnium capitis partium eſt ſicciſſimum. hæret enim cutis illic oſſi nudo. verum Hippocrates caluitiem oriri dicit à cerebri conſumptione li. 6. τ̃ ἐπιδημιῶν, id quod Galenus commẽt. in eum librum tertio explicans ſcribit ætatis curſu cerebrum ſiccari & ſeipſo minus euadere, potiſſime parte capitis anteriore quam βρέγμα appellant, & ſic ab ea parte recedere, atque inde fieri vt ea deſtituta cerebri humiditate ſiccior euadat, neque vt ante, pilis alimẽtum ſubminiſtret. Cæterum quamuis proprie φαλάκρωσις de capite intelligatur, ſunt tamen qui ad mentum etiam pertinere dicant, inter quos eſt introductorij ſeu medici author. At ſi rem diligentius conſideremus, de mento impropriè φαλάκρωσις dici videbitur, ex quo non niſi vitio humoris defluere pili ſolent, cum illa propter ſolam, vt Galen. ait, alimenti penuriam eueniat. vide ſcholium 39. quod nos in librum Hippocratis de natura pueri ſcripſimus.

Hominibus autem ſolis ait Ariſtoteles 5. de gener. anim. c. 3. calueſcere contingit, quod maximum humidiſſimumque cerebrũ habeant, mulieres vero non caluent inquit, quoniam illarum natura puerorum naturæ ſimilis eſt. vtraque enim ſterilis ſeminalis excrementi eſt: neque etiam calueſcunt pueri quia ſemine carent. Ea autẽ ætate quiuis calueſcit qua ſemen emittere incipit. Spadones etiam, ait, non calueſcũt quoniam in fœminam mutantur, & pilos qui poſtea gignuntur aut non producunt, aut amittunt ſi forte habent, præterquam pubem quam etiam mulieres habent cum cæteris illis careant, obleſio enim hæc mutatio de mare in fœminam eſt. Quod autem in hominibus eſt calueſcere, hoc in plantis atque auibus eſt φυλλοῤῥοεῖν, defrondeſcere, & πτεροῤῥοεῖν depenneſcere; hic vero plantarum affectus inquit Ariſtoteles contingit inopia humoris calidi, qualis eſt præcipue humor pinguis, vnde plantæ quæ pingues ſunt frõde perpetua virent. Cauſa vero vt quæ lateat, pennas rurſus recipiant, quæque frondem amiſerint denuo frondeſcant, caluis autem nunquam redeat pilus, vide apud Ariſtotelem loco citato. Cæterum pro φαλάκρωσις dicitur & φαλακρότης & φαλάκρωμα & φαλάκρα.

Φάλαρις. cauliculos emittit zeæ culmis ſimiles, à minutis & nullius vſus radicibus, multos, duûm palmorum geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: ſemen candidum, oblongum, milij magnitudine. Galenus φάλαρον vocat, niſi mendoſus eſt codex, aitque tum ſemen tum ſuccum tum folia potu auxiliari veſicæ doloribus, ceu in ſe habeant quiddam tenuium partium & calidum.

Φαλερῖνος, vel φαλέρινος οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ recenſentur & explicantur.

Φανὸν. hoc eſt lampas ſeu facula. Medicamenti cõpoſiti nomen eſt, duplex eo nomine inſcriptum. Vnũ Neapolitæ ad maximas epiphoras & doloris moleſtias. Alterum autem Serapiacum dictum. Deſcribuntur à Galen. lib. 4. κτ̃ τόπους.

Κατὰ φαντασίαν μέγα νόσημα. morbus ſpecie magnus appellatur, vt vulnus quod in carnoſis partibus magnum ſpatium obſidet: huic opponitur κτ̃ ἀποτέλεσμα μέγα νόσημα, morbus reipſa magnus de quo ſuo loco: Galen. in Definit. Medicis.

Φαρικὸν. vt legitur apud Athenæum, vel

Φαρικὸν. vt ſcriptum inuenitur apud Nicandrum, Dioſcoridem, & Plinium, eſt veneni deleterij genus, verum quid ſit non certo conſtat. Nulli enim eorũ qui de venenis ſcripſere, de eo quicquam præter veneni ſumpti notas & curationes tradiderunt. De hoc modo conſtat ex proœmio Dioſcoridis in librum ſextum, arborem, fruticem, aut herbam eſſe. in horum enim cenſu ab eo reponitur. Nec Galenus ipſe quid ſit docet, ſed ipſum inter ſimplicia venena lib. 2. τ̃ ἀντιδότων enumerat. Quidam exiſtimauere nardi ſpeciem eſſe aut aliquid in nardo naſcens, præterea quod τὸ φαρικὸν nardum reſipere dicatur, quodque nonnihil veneni vicem gerens in nardo gigni ſcriptũ legerint, ex quo poiſon illud vulgo nuncupatum, tamque celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine apud Gallos deſignentur, Indi conficiant, exitiale non potu modo ſed & in ſudore corporibus admotum. Quorum quidem opinioni non reclamat quod

τῷ

τοῦ φαρμάκου nardum aut nardi ſpicas aduerſari Nicander prodiderit. Multa namque & venenum & ſuas ſecum antidotos ferunt.

Φαρμακώδης. hoc eſt ῥυπώδης. rugoſum. vt interpretatur Gal. in lexico Hippocr.

Φαρμακεύειν & φαρμακεύσασθαι. his vocibus non cuiuſcumque medicamenti aſſumptionem ſolet Hippocrates nominare, ſed hoc vocabulo vtitur in ſola purgatione vt docet Galen. comm. in aph. 37. l. 2. & comment. 2. in prorrhet. ἀντὶ τοῦ καθαίρειν quod eſt medicamento purgare ſæpe ab Hippocr. vſurpari docet.

Φαρμακευτική. pars eſt τῆς θεραπευτικῆς quæ medicamentis intro ſumptis foriſque admotis medetur.

Φαρμακίτης οἶνος ſic dictum fuit vinum pramnium authore Euſtathio.

Φαρμακῖτις γῆ. eadem eſt quæ & ἀμπελῖτις γῆ, de qua vide ſuo loco.

Φάρμακον. generalliter id omne dicitur quod naturã noſtram alterare poteſt, ſicut nutrimẽtum quod ſubſtantiam augere vt ait Gal. initio lib. 1. de aliment. facult. Sic Ariſtoteles problem. 43. ſect. 1. φάρμακον definit quod domari vincique minime poteſt, ſed venas ingreſſum per exceſſum caliditatis frigiditatiſue ſuæ perturbat, quod vero cõcoctum à natura accedit & corporibus adhæreſcit, alimentum appellari: Cæterum hæc vox ambigua videtur & ſignificatione anceps. Interdũ enim in bonam partem accipitur, ſcilicet pro medicamento ſalutari, interdum in malum pro lethali ſeu vulgariter dicto veneno: Generaliter etiam atque metaphoricẽs de quouis remedio vſurpatur: apud Dioſcor. autem θανάσιμα φάρμακα appellari Marcellus annotat illa omnia quæ in medicina vſum aliquem habent, per ſe autem lethalia ſunt, vt Apollinaris herba, cicuta, mandragora, ſpuma argenti, & pleraque alia. Heſychius vero φάρμακα eſſe dicit πᾶσαν πόαν: vſurpatur vero ſæpe apud Hippocr. pro purgante medicamento.

Φαρμακοποσίη. medicamenti potio dicitur & φαρμακεία; per has vero voces conſueuit Hippocr. nominare, proprie eas tantum quæ cum purgantibus medicamentis fiunt vt notat Gal. in aphor. 25. lib. 7.

Φαρμακοπώλης. Latine Aromatarius (quanquam & huius origo nomine Græca eſt nec nomen extat apud authores) dicitur etiam ſeplaſiarius quod nomen apud Lampridium legimus in Heliogabalo: eſtque ſeplaſia vel ſeplaſium vox antiquiſſima vt Nonius ex Varrone prodidit, Latinis tamen video placuiſſe magis nomen pharmacopolæ, eſtque à vox vere Græca à vẽdendis pharmacis dicta: Plinius Seplaſiam non ſemel dixit, atque ab illo diſcimus Seplaſium & Pharmacopolam eundem fuiſſe: erat autem Seplaſium vel Seplaſia (dicitur enim vtrumque) olim locus Capuæ, qualis Romæ vicus vnguentarius vt notauit Hermolaus Barbarus in caſtigationibus Plinianis ad cap. vndecimum l. 34. & foraſſe vnguentarij Seplaſium incolebant, quod Cicero in Piſonem cum de Seplaſia dixiſſet, ſubiunxit his verbis, Gabiorum ſi vidiſſent veſtri illi vnguentarij: & certe Seplaſia vicus erat mercibus inſtructus quæ ad luxuriam & voluptatem plurimum valerẽt: itaque Annibalem Valerius Maximus dixit Seplaſiæ delicijs euiratum: eſt autem conſentaneum à Seplaſia dictos Seplaſiarios qui ſcilicet illic ſuas venales merces exponerent, & in apothecis cuſtodirent quæ tamen merces nõ ſoli voluptati, ſed bonæ quoque valetudini inſeruirent, cuiuſmodi emplaſtra & collyria quæ Plin. dixit l. 34. cap. 11. è ſeplaſia mercari ſolitos, quorum exemplo accipimus compoſitiones valetudini dicatas in Seplaſia vendi conſueuiſſe, vt & ſimplicia quoque vendebantur ſicut idem teſtatur lib. 16. c. 10. cum dixit Seplaſiam pro thure gemmam quamdam ex picea ſupponere, & Ariſtophanes in nebulis gemmas à pharmacopolis vendi indicauit, inquiens ἤδη παρὰ τοῖσι φαρμακοπώλαις τὴν λίθον ταύτην ἑώρακας τὴν καλήν, vbi Græcus interpres ait Pharmacopolas proprie dictos qui pharmaca vendunt, ſiue ſint illa ſalubria ſiue lethalia, ſed à priſcis etiam vocatos pharmacopolas qui lapillos vendebant pretioſos; idem & pharmacopola quem Galen. l. 3. c. 3. & l. 4. c. 5. de compoſ. medic. κατὰ γένη ſemel ῥωποπώλην vocauit quem Latine inſtitorem dixit Andernacus, alij interpretes vnguentarios & ſeplaſiarios appellant, de hac voce vide ſuo loco: ſed cum aliqui vellent de pharmacopolarum dignitate aliquid honeſtius commẽtari, eos audio exiſtimare pharmacopolæ nomen dictum eſſe de medicis vulgaribus, non de ijs qui officinas aperiunt pharmacis inſtructas venalibus quos hodie aromatarios appellamus, hoc vero idcirco eſſe ſibi perſuaſũ, quod Gal. Mãtiã ex vetuſtiſſimis medicis pharmacopolam vocauerit l. 4. κατὰ γένη c. 14. atque eundem fuiſſe vulgarem medicum oſtendit 1. κατὰ τόπ. c. 3. inquiens, fuit itaque Archigenes vulgaris medicus, velut & Mantias & Heraclides Empiricus: item l. 7. c. κατὰ τόπ. cap. 3. Pamphilum quemdam vocat pharmacopolã quem vulgarem fuiſſe medicum ſignificant initio lib. 6. de ſimpl. medic. facult. & lib. 1. de dieb. decretor. c. 2. inquit reuera medicum non pharmacopolam quemdam ex triuio; verum hæc erroribus plena ſunt, & primo Mantiam Galenus non ſolum cum præclaris medicis recenſuit libr. 6. ſimpl. in initio, ſed cum eſſet Herophilius præceptorem fuiſſe Heraclidis Tarentini qui poſtea defecit ad Empiricos vt ſcripſit ipſe Gal. libr. 6. κατὰ τόπ. c. 4. & l. κατὰ γένη c. 1. ait eundem Mantiam omnium primum quos nouerit ſcripſiſſe compoſitiones multorum laudabilium medicamentorum, quem ſit Heraclides Tarẽtinus eius diſcipulus imitatus, non ſolum in vſu pharmacorũ, ſed etiam in ea artis parte quæ victus rationem docet, quo nomine ſæpius alibi eum laudauit vt ex ijs intelligere ſit nõ fuiſſe vulgarem, ſed egregium & præſtantem medicũ; Nec recte accepta ſunt illa Galeni, fuit Archigenes non vulgaris medicus, veluti & Mantias & Heraclides, horũ enim ſenſus non is eſt quem illi arbitrantur ſed omnino contrarius: Significant enim Archigenem non fuiſſe vulgarem medicum, ſicuti nec Mãtias nec Heraclides fuere, recta enim dicendi forma requirit vt comparatio fiat inter ſimilia, deinde nuſquã Gal. Mantiam vocauit Pharmacopolam, & locus ille ex 4. κατὰ γένη c. 14. falſo adductus eſt quia non eſt ſcriptum Mantiæ pharmacopolæ, ſed Pharmacopola, vti Græce Μαντίου φαρμακοπώλης, vnde fit manifeſtum φαρμακοπώλην non eſſe dictum de Mantia, ſed de libro quem Mantias ſcripſit eo titulo, Pharmacopola. Pamphilus vero de quo ſecundo loco dictum eſt, fuit quidem pharmacopola, ſed nuſquam

eundem Gal. vocauit medicum, quod ſi fuiſſe medicum credamus quia cum multis medicis à Gal. recenſetur initio lib. 6. ſimplic. non ex eo efficitur, Pharmacopolæ nomen ſignificare vulgarem medicum, quia non conſtat Pamphilum medicum, de quo lib. 6. ſimplic. & Pharmacopolam de quo alibi, eundem fuiſſe, niſi quoque velit aliquis nos docere Epiſcopum pro medico vulgari, vel pharmacopola ſuompcum, namque Pamphilum alias pro medico habitum, alias vocatum pharmacopolam. Aetios ad finem ſui voluminis vocauit Epiſcopum: nec mouent illa quoque ex lib. 1. de dieb. decretorijs c. 2. Reuera medicum non Pharmacopolam quemdam ex Triuio, in his enim aliud medicus, aliud pharmacopola ſignificat, & damnatur medicus qui in ægris curandis officium ſibi vēdicat pharmacopolæ ſuumque deſerit; itaque pharmacopolam appellare proprie eum debemus qui tum miſcendis tum vendendis pharmacis operam nauat, vnde & illud temeritatē ſapit quamdam quod apud Horat. Ambubaiarum collegia Pharmacopolæ, nullo authore aut teſte vulgarem medicum interpretantur nonnulli.

Φαρμακοτρίβαι. dicuntur οἱ τὰ φάρμακα τρίβοντες ἢ πωλοῦντες, terentes pharmaca vel vendentes, qui à Plinio medicamentarij vocantur: hanc autem vocem ex Demoſthene pollux refert & exponit.

Φαρμακῶδες. medicatum, id omne dicitur quod medicas habet vires & in medicis viribus purgandi vim: author ſignificationis eius Theophr. 6. hiſt. plantat. φαρμακῶδη appellans lac, ſuccos, liquores, ſeminaque illa omnia quæ vim medicam habent, priuatimque ad purgationes per inferna, quin & herbas ipſas inter φαρμακώδη enumerat lib. 9. c. 8.

Φαρύγγεθρον. ſic dictum eſt os hyoides, vt ſcribit Galenus, quod ſit portio maxima pharyngis. vide ὑοειδὲς. Reperitur tamen apud Galenum in Iſagoge pro pharynge dici. & Hippocrates initio fragmenti περὶ ἀνατομῆς vſurpat.

Sic & Ruffus Epheſ. l. 1. περὶ ἀνθρώπου μορίων φάρυγγα vocari ſcribit φαρύγγεθρον, & τὴν πρὸς τῇ καταπόσει πᾶσαν εὐρυχωρίαν explicat.

Φάρυγξ. duo ſignificat, fauces & aſperam arteriam. Fauces dico regionem intra os, vbi tum gulæ tum aſperæ arteriæ extrema concurrunt. Grammatici genere diſtinguunt, vt ἡ φάρυγξ proprie dictam pharyngem, id eſt fauces, ſignificet (hæc autem eſt ἡ τοῦ λάρυγγος προκειμένη εὐρυχωρία, hoc eſt, amplum illud ſpatium inter laryngem gulamque medium) ſed ὁ φάρυγξ genere maſculino laryngem, quod eſt aſperæ arteriæ ſummum, vel ipſa arteria. περὶ τοῦ φάρυγγος, fauces ſignificante, Hippocrates dixit in Prognoſt. φάρυγξ ἑλκουμένη σὺν πυρετῷ δεινόν: hoc eſt, fauces vlceratæ cum febre malum. quem locum exponens Galenus, ait: ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλον ἐστι. hoc eſt, quod pharyngem intelligat ſpatium illud poſitum ante ſtomachum & laryngem, manifeſtum eſt. Et rurſus, καλεῖ καὶ φάρυγγα τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα καὶ πιέσαι τὴν γλῶτταν, κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ τὰ δύο στόματά ἐστι, τό τε τοῦ στομάχου καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος. hoc eſt, appellat autem pharyngem latum illud ſpatium quod, dum aperitur os & deprimitur lingua, inferius apparet, vbi gemina ora ſunt, videlicet ſtomachi & laryngis. Verumtamen pro ſummo arteriæ capite aut ipſa etiam arteria indifferenter vtroque genere vſurpari reperies, vt apud Galenum l. 2. de placitis Hipp. & Platonis, τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἣν δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν. hoc eſt, caput enim aſperæ arteriæ, quam etiā pharyngem appellamus. Et l. 8. de vſu partium, καὶ τό γε πρῶτον τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς βραχείας ἀρτηρίας· ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος. hoc eſt, primum quidem & præcipuum inſtrumentum vocis, cui larynx nomē, ſumma extremitas eſt aſperæ arteriæ: quam quidem & pharyngem appellant, nomine conſimili & eadem ſignificatione qua & id quod præcedit laryngē. Praxagoras etiam ἐν τῇ ἀνατομῇ, vt teſtatur ſchol. Homeri, ſic ſcriptum reliquit: ἔστι δὲ ὁ μὲν φάρυγξ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, ὁ δὲ στόμαχος ἐκ τοῦ ὄπισθεν· καὶ ὁ μὲν φάρυγξ ἐμφύεται εἰς τὸν πνεύμονα, ὁ δὲ στόμαχος εἰς τὴν κοιλίαν. hoc eſt, Pharynx quidem eſt ab anteriore parte, ſtomachus autem à poſteriore: & pharynx quidem inſeritur in pulmonem, ſtomachus autē in ventrem. Ex quib. liquido apparet φάρυγγα pro larynge & aſpera arteria ſumi. Quod autem ſic appelletur, partiū, vt opinor, vicinitas effecit. Ariſtoteles vero l. 3. Ethicorum φάρυγγα collum vel potius œſophagum appellauit his verbis: διὸ καὶ ηὔξατό τις Φιλόξενος Ἐρύξιος, ὀψοφάγος ὤν, τὸν φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γεράνου γενέσθαι. hoc eſt, quamobrem optauit quidam Philoxenus Erixius, quod helluo eſſet, pharyngem ſibi eſſe grue maiorem. Item Athenæus, ἐκεῖνος ηὔξατό ποτε γεράνου τὴν φάρυγγα σχεῖν. hoc eſt, ille optauit vt haberet collum gruis. quo loco aduerte fœminino genere dici quod Ariſtot. maſculino dixerat. Præterea Oribaſius docet φάρυγγα apud Hippoc. aph. 15. ſect. 2, labia, palatum & uuam ſignificare, alij vero glanduloſa omnia circa fauces corpora.

Φαρυγγίζειν. præcluſa gula loqui apud Pollucem, λαρυγγίζειν dixit Demoſthenes.

Φάσγανον. dicitur à nonnullis ὁ ξιφοειδὴς, vt habetur apud Dioſc. dicitur & à quibuſdam τὸ ξιφίον, vt idem author eſt.

Φασιολοί. vide δόλιχοι; de his vide & Galen. 1. de aliment. facult. c. 25. & 28.

Φατνία. dicuntur oſſa dentes continentia, vt ſcribit lib. de oſſib. Ruffus autem in partium hominis onomaſia definit eſſe cauitates in quas dentes infixi ſunt, atque alio nomine ὁλμίσκοις dicit vocari. Verum Gal. loco citato dicit dentes contineri ἐν τοῖς τῶν φατνίων βοθρίοις, ſcribitque φατνία oſſa eſſe dentes continentia, βοθρία vero cauitates in quas dentes inſerti ſunt. ex quo patet vel eaſdem vel valde affines eſſe iſtas voces. Apud Ruffum etiam φατνίας legimus: apud Pollucem & φατνίας & φάτνας.

Φαῦλον. apud veteres Græcos non ſolum ſignificat vitiatum, ſed etiam ſimplex. vnde & Hippocrates libro de fractur. dixit κατάτασιν φαυλοτέρην, id eſt extenſionem ſimpliciorē & quæ non magno negotio perficitur, vt Galenus annotauit. Vocat & multis in locis Hippocrates φαύλην δίαιταν, eodem authore, victus rationem quæ exquiſitæ contraria eſt.

Vt docuit comm. 1. εἰς τὸ περὶ ἀγμ. t. 45. eam victus rationē quæ exquiſita eſt ἀκριβῆ veteres nominarūt, quæ huic contraria eſt φαύλην, quæ autē inter vtramq; media eſt ὑποφαύλη vocatur. Gal. comm. in lib. de fracturis docuit φαῦλον antiquis non ſolum vitioſum aut prauū denotare, ſed etiā

quod eſt ſimplex, ſic φαῦλα ὕδατα Ariſtoteli malæ aquæ ſunt, quin imo ob hanc rationem φαῦλος vilis eſt nulliuſque pretij, quod quicquid in ſuo genere malum eſt & vitioſum, etiam eſt vile.

Φαύστιγγες. proprie quidem ab igne in cruribus exorientes circuli rubri.

Qui alio nomine φώιδες dicuntur; Appellantur autem abuſiue etiam reliqui circuli vt explicat Galen. in exeg. vbi & nonnulli φαύστιγες legunt.

Φαυστιανοὶ τροχίσκοι. ſunt paſtilli admodum acres & exedentes, qui vel maximas carnium excreſcentias ad vſque penitiora adurunt, cruſtiſque obducunt. Deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12. & apud Aetium lib. 9. c. 49.

Φαυστιανόν. eſt nomen medicamenti arteriaci quod à Gal. deſcribitur 7. κατὰ τόπ. c. 2. ex vino falerno & melle ſimul coctis in vaſe duplici, & agitatis com ramulo rutæ: nomen etiam eſt clyſmatis ad dyſentericos deſcripti à Gal. l. 9. κατὰ τόπ. c. 5.

Φαυστῖνος οἶνος. vide in dictione οἶνος vbi vinorum inſigniores differentiæ recenſentur & explicantur.

Φίκλα. vide σφίκλα.

Φελλάνδριον. herba eſt naſcens in paluſtribus, folio apij, nec de eo veteribus quicquam aliud proditum inuenio, niſi forte vera ſit eorum ſententia qui idem eſſe cum eleoſelino exiſtimant.

Quidam malunt φελλάνδρυον, alij φυλλάνδρυον. vide Hermolaum ſuo in Dioſcoridem corollario.

Φελλόδρυς. quidam ἀντὶ τοῦ φελλοῦ, hoc eſt pro ſubere, accipiunt.

Φελλός. ſuber. arbor eſt caudicoſa, parumque ramigera, admodum procera, auctuque inſignis, ligno robuſto, cortice vnice craſſo, ſolito diſrumpi, fraxini folio, ſed oblongiore, perpetuo virenti, fructu glandoſo, nec aquifoliæ glandi longe dyſentericis conueniens qui deſcribitur ab Aetio lib. 9.

Φέρβεται. Exeſt, conſumit, vt interpretatur Galen. in lexico Hippocr.

Φερμβέριν. dicitur à quibuſdam ὁ ἄγριος, vt habetur apud Dioſc.

Φηγός. fagus. arbor eſt quæ quercus generi aſſignatur, & cui ſimile munus obit, vt prodidit Dioſcor.

Φῆμον. eſt medicamentum Martiano authore. Refertur ab Aetio cap. de communibus remedijs dyſentericorum quæ ſuperne exhibentur libr. nono.

Φῆρα, τὰ. habetur ea vox apud Hippoc. lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. ſignificat autem, vt ait Gal. comm. 3. neruorum tumores & tenſiones oblongiores, præſertim autem ſub auribus. ſic autem nominauit à Satyris, quos Iones φῆρας vocant, & pingunt finguntque habere oblongas quaſdam eminentias in auribus.

Iones autem Satyros φῆρας appellarũt quaſi diceremus latine feras, ſicut enim (θὴρ) Græce feram ſignificat, ita Iones atque etiam Æoles per φ ſcribere ſolent (φὴρ) dicentes; propterea Gal. antiquæ Hippocratis gloſſas exponens ſic ait, ἐνίοις δὲ καὶ φῆρες καὶ θῆρες καλοῦνται, ὡς ἂν οἷον θήρεα ἀπὸ τῶν σημαινόμενον. id eſt, à quibuſdam Satyri Pheres & Theres vocantur vt attice dictũ ſit θήρεα quaſi tumores dicat, quos Iones φήρεα dicũt per φ. Attici per θ. ſcribunt θήρεα, ſicuti quos illi φῆρας nominant, hoc eſt feras, hi θῆρας dicunt, quanquam Galeni textus vſq; adeo deprauatus eſt vt quidnam ſibi voluerit, interpretes minime perceperint; quamobrem & Cæl. Rhodig. l. 14. Lect. antiq. c. 8. tumores ipſos Pheres & Theres ex Galeno appellari ait; Sunt autem qui φήρεα ἀπὸ τῶν Φερῶν deriuent quod ἐν ταῖς Φεραῖς, (eſt autem ciuitas in Peloponneſo) tumores ij frequẽtes ſint; Sunt etiam qui φέρεα per ε ἀπὸ τῶν Φερῶν ſcribant quæ ciuitas eſt Theſſaliæ: Sed veriorem nominis formationem eſſe illam reputamus quam prius enucleauimus.

Φθαρτικὸν φάρμακον. vide δηλητήριον.

Φθειρίασις. pedicularis morbus ſeu pediculatio; etenim φθεὶρ pediculus eſt, vnde nonnulli ad pediculos quaſi ad morbum remedia docent, quare Paul. lib. 3. cap. 3. περὶ φθειρῶν, id eſt ad pediculos, Gal. vero 1. κατὰ τόπ. c. 9 & Aet. lib. 6. cap. 67. περὶ φθειριώντων de pediculari morbo ſcripſerunt, in illo autem pediculi aceruatim per cutem erũpunt, eſtque is morbus corpori & ſingulis partibus communis: Celſus enim de pediculis palpebrarum loquens etiam φθειρίασιν appellat, velut & quamplurimis in locis Plinius: huius autem morbi cauſam Gal. 1. κατὰ τόπ. cap. 8. ſtatuit in multis humoribus calidis quidem, ſed non vſque adeo vt acres ichores: gignuntur autem non in ſuperficie cutis vt furfures, ſed in eius profundo, ideoque medicamentis indigent valde exſiccantibus & quæ ex alto trahere poſſint: Ariſtoteles 5. de hiſt. animal. c. 32. hos pediculos ex carne fieri inquit, illiſque futuris emergere ceu puſtulas quaſdam ſiue pure exiguas, quas ſi pungas pediculi exeunt, atque hunc hominibus morbũ contingere præ nimio humore: Cæl. Aurelian. cap. de φθειριάσει pediculos in eo morbo infeſtiſſimos non conſuetos aut ſimplicis formæ, ſed ignotos, latiores, duros, magis vehemẽter morſu ſæuientes, & ferales eſſe tradit: eſt autem hic morbus adeo grauis & moleſtus vt mortem nõnũquam inferat, ſic Pherecidem Syrum Pythagoræ præceptorem, & Alcmanem poetam interemptos refert Ariſtoteles loco cit. & Plin. Sic Antiochum Epiphanem Aſiæ regem Machabæor. l. 2. c. 9. Herodem Aſcalonitam Ioſeph. antiquit. Iudaic. l. 17. cap. 8. Herodem Antipam Acta Apoſtol. Sic & denique de Lucio Sylla refert Plutarch. & alij ſcribentes eius adeo putrefactum corpus & in pediculos verſum, vt cum multi interdiu & noctu eos tollerent, nulla tamen parte potuerit id quod reijciebatur æquare illud quod ſuccedebat, de quo & Plin. l. 7. & 11. c. 3. aliquando autem affectus hic tam adeo leuiter afficit, vt cum magis multis proſit quam obſit, remedij loco nonnunquam eſſe poſſit, quod docuit Ariſtoteles 5 6. de hiſt. anim. c. 31. vbi capita puerorum qui phteiriaſi laborant à cæteris morbis deteriorib. vindicari ſcribit, conſumpta humiditate ſuperflua & extra pulſa. Cæterum de pediculis, deque illorum differentijs, & quod in quædam præter hominem animalia deſæuiãt, aliaque plura leges apud Ariſtotelem libr. 5. de hiſtor. animal. c. 32.

Φθινὰς νόσος. apud Pollucem, vel φθινὰς, νόσος, idem quod φθίσις tabes.

Φθίνει ſignificat apud Hippoc. colliqueſcit, attenuatur, minuitur, non nutritur, vt explicat Gal. in lexico Hippoc.

Φθινοπωρινὰ νοσήματα. autumnales morbi vocantur

qoicumque ſunt inæquales, inconſtantes & mali iudicij, nam ex aphor. 8. lib. 3. quemadmodum certis & tempeſtiuitatem ſuam ſeruãtibus temporibus, certi & tempeſtiui ac iudicatu faciles morbi fiunt, ita etiam in incertis & varijs qualis autumnus eſt, incerti & iudicatu difficiles, nimirum propter illius inæqualitatem. Sunt autem hi febres quartanæ, lienis tumores, hydrops, & reliqui, qui aphor. 22. l. 3. enumerantur ab Hippocr. atque in vniuerſum morborum autumnalium nomine intelligere licet morbos omnes acotiſſimos & pernitioſiſſimos, vt habetur aph. 9. eiuſdem libri 3.

φθινόπωρον. autumnus. Eſt tempus anni inclinantis maxime inæquale Arcturo oriente incipiens, & Vergiliarum occaſu deſinens. Nam cum annus, vt & reliqua fere omnia, quatuor temporum differentijs quaſi ætatibus conſtet, qualis in hominum vita eſt ætas παρακμαστική, hoc eſt inclinans, talis in anno autumnus eſt, æſtati, quæ anni vere vigor eſt, ſoccedens. Eſt enim inter æſtatem atque hyemem medius, non ordine quidem tantum, ſed etiam temperie. Etenim vt quam æſtas minus calidus, ſic vtique quam hyems minus frigidus eſt. Quare hac ratione nec calidus abſoluto ſermone eſt, nec frigidus, quippe cum ambo ſit, ac neutrum ad ſummum. Similiter de reliquis duabus qualitatibus, humiditate & ſiccitate ſtatuendum. Itaque non recte frigidus ſiccuſque dicitur. Non enim frigidus eſt, ſi ipſe per ſe ſpectetur, vt hyems eſt, ſed vbi cum æſtate confertur, vtique illa frigidior. Sed nec æquabiliter temperatus eſt ſicut ver, imo in hoc maxime à vere diſſidet, quod mediam temperiem & æqualitatem quam ver habet, perpetuo parem non ſeruat. Quippe meridie multo eſt calidior quam mane aut veſperi. Nec vero in humido & ſicco medium omnino ſtatum obtinet, quemadmodum & ver, ſed ad ſiccius deuergit. A b æſtate vero etiam in hoc vincitur, non tamen tantu interuallo quanto in calore. Itaque nec autumnos abſoloto ſermone citraque exceptionem frigidus & ſiccus eſt, com neutrum ad ſummom ſit, ſed vincat in eo ſiccitas homiditatem. Qua qoidem ratione merito ſiccus appelletor. In calore vero & frigore miſtua quodammodo ea ambobus eſt & inæqoalis. Cæterum ea inæqualitas non modo toto eius curriculo ſpectatur, ſed voo etiam die, quo eodem nunc calor nos afficit, nunc frigus vrget. Atque ea inæqualis temperies & inconſtantia in cauſa eſt cur maxime autumnus morbiferus ſit, & morbos ſimiliter inconſtantes & δυσκρίτους gignat. Siquidem vt ipſe inæqualis eſt, ſic humores inæqnabiliter temperatos producit, nulli certæ legi addictos. Bilis atra in eo maximus prouẽtus eſt, non illius qoidem quæ ſimpliciter inter humores frigida ſiccaque eſt, ſed quæ perinde vt ille inæqualis eſt in frigore & calore, & in qua ſiccitas ſuperat humiditatem. Eſt autem veri maxime contrarius non tantum temperamenti inæqualitate, verum etiam inſalubritate, & reliquis effectis, ſic vt quos morbos eorum alterum excitarit, alterum diſſoluat. Totum autumni tempus duorum menſium eſſe multis in locis Galenus prodidit. Arcturi enim ortus ſecundo fere Septembris die paulo ante æquinoctium contingit: Vergiliæ autem occidunt quinto vel ſexto Nouembris die, cum ſol ſuo curſo ad vigeſimam ſecundam vel tertiam Scorpij partem deuenerit: tunc enim ſol directe Vergilijs opponitur, quinquageſimo circiter die, vt ſcribit Galenus, poſt æquinoctium. Sed licet, vti & reliqua tempora, in duas treſue portiones ſecare, differentes etiam nonnihil temperamento, prout magis vel minus ab æſtate recedunt & ad hyemem accedunt. Videtur autem autumnus à Græcis dictus φθινόπωρον, qood deſinente τῇ ὀπώρᾳ (ſic autem appellator poſtrema pars æſtatis) incipiat: φθίνειν enim deſinere ſignificat. qua ratione etiam quidam μετόπωρον eum vocant, quaſi τὸ μετὰ τὴν ὀπώραν.

Autumnus autem 2. Epidem. θηριώδης appellatur, non modo quia tunc θῆρες id eſt lumbrici abundant, verum etiam quia morbi ferini vt ſunt cancri aliaque vlcera peſſima & ferina euadunt.

φθινώδεις νόσοι. morbi tabidi dicontur qoi has duas temporis ſequuntor conſtitutiones, vnam ſumme frigidam, ob quam nonnulla ex vaſis quæ ſunt in reſpirationis inſtrumentis diſrumpuntur; alteram quæ coniunctam habet cum caliditate ſiccitatem, quarum occaſione, caput repletum mittit ad pectus fluxiones docente Galen. comm. in aph. 16. l. 3.

φθινώδης, qui iam phthiſi correptus eſt & contabuit. quanquam non eum modo Hippocr. ita appellat, ſed qui quamuis ob caoſam tenuis & macilentus euaſerit: vt Galen. comment. 2. in lib. 1. τῶν ἐπιδημ. annotauit. Veteres vero medici, vt idem ſcripſit comment. 1. eiuſdem libri, eum etiam ita vocarunt, qui ad phthiſim natura procliuis eſt, vt qui tam anguſto adſtrictoque thorace eſt, vt à tergo operta ſcoptula inſtar alarum prominеant: vnde πτερυγώδεις, hoc eſt alati nominantur. Præterea cui caput facile impletur, quodqoe reſpiratorijs organis multas deſtillationes demittit. Nam ſi hæc duo ſimul coeant, thoracis figura & capitis imbecillitas, eiuſmodi natura tabi valde obnoxia eſt. Vide φθίσις.

φθινώδεις ἕξεις. habitus tabidi in Coac. appellantur vitioſæ in corpore conſtitutiones, quibus ad tabem homioes præparantur: ſpectantur autem maxime in pulmonis, thoracis & capitis imbecillitate, & vitioſa conformatione. Quales φθινώδεις καὶ πτερυγώδεις appellat qui thorace vſque adeo ſont anguſto excarni ac depreſſo, vt extent atqoe emineant ſcapulæ retrorſum in modum alarum, collo oblongo & gracili, capite pyramidali & imbecillo, ſeu quorum ſcapulæ dorſo exacte non adiacent, quia non habent dorſum vt decet ἰσόκυρτον, ſed paulum inclinans ad ἰσολορδὸν, & contra ceruicem ad ἰσόκυφον, quam tamen natura eſſe voluit ἰσολορδῆ, his autẽ caput facili de cauſſa repletur, vnde fluxiones moltæ feruntur in pulmonem mollem, cauernoſum, & ſæpius ingenito quodam vitio. & quaſi hæreditario tabi obnoxium; fluxiones autem intus cohibitæ, aut humiditatis copia per moram pulmones putrefaciunt, aut acrimonia arrodont; interdom etiam propter imbecillitatem viſceris & anguſtiam vas aliquod rumpitur.

φθίσις. cõmuni appellatione omnẽ extenuationem ſiccationem emaciationemque corporis ſignificat, & maraſmum quoq; ipſum quem hectica febris inueait, & cacheaiam; vnde ſunt qui tria tabis genera conſtituant ἀτροφίαν καχεξίαν, & ἕλκωσιν τοῦ πνεύμονος: Verum medici ad certum

morbi genus eam vocem reuocarunt, atque per antonomaſiam ad tabẽ ex vlcere pulmonis enatam traduxere, ſiquidem vlcus pulmonis emaciandi facultate, & vi tabifica cæteros omnes morbos præcedit: Eſt igitur φθίσις extenuatio totius corporis cum febre parua propter pulmonis vlcera inſanabilia; vel eſt pulmonis exulceratio febrem paruam & totius corporis extenuationem inducens, vtroq; enim modo apud Gal. definiri comperio; in illa fit eum extenuatione corporis, non modo humorum atque carnium, ſed etiam partium ſolidarum, vt æger paulatim in tabeſcens σκέλετος potius quam homo videatur, hinc factum vt à Græcis vlcus pulmonis propter malignitatem θηρίωμα ſit dictum vt notauit Gal. 6. Epid. vel quia feræ cuiuſdam more graſſatur in corpus, vel quia ægros aduncis vnguibus θηρίοις id eſt feris ſimiles reddit; hęc quidem proprie dicta φθίσις eſt; impropriè vero dicta eſt cum corpus ſine pulmonis vlcere extenuatur à calida ſicca pulmonum intemperie, aut febre eiuſdem hectica, quam ſe aliquãdo vidiſſe Galenus memoriæ prodidit, nos autem ſæpe vidimus: φθίσεως autem differentias tres diſtinguit Hipp. vnam à diſtillatione ex cerebro, vel multa nec expulſa, quæ pulmones molles ac tenellos putrefacit, vel quod frequentius eſt acri & exedente vt ſalſa & biliosa. Alteram vero ex ſucceſſione pleuritidis, anginæ, aut peripneomoniæ, in quibus vomica rupta intra 40. dies repurgari nõ potuit: Tertiam frequentiſſimam ex apertione aut ruptione vaſis alicuius ex qua vlcus relinquitur, quo tunicæ vaſorum ipſiuſque pulmonis caro eroduntur: in hac ſpecie maxime verum eſt quod dixit Hipp. à ſanguinis ſputo puris ſputũ, nam in ſecunda contra fit à puris ſputo ſanguinis ſputum: nonnulli addunt hæreditariam tabẽ ex vitioſa pulmonis conſtitutione & corruptioni parata, qua tempore ſenſimque flacceſcunt ac ſponte corrumpuntur, interdum cum cruenta ſcreatione, interdum citra hanc: ex omnibus illis differentijs periculoſiſſimas facit Hippocr. quæ ruptis craſſis venis fiunt, & quæ ab acri fluxione originem ducunt. Cæterum etiam crebræ deſudationes, aluuſque perſæpe liquidior humorem omnem exhauriunt, ipſaq; lenta febris qua nulli phtiſici vacãt, corpus paulatim abſumit. Eſt autem ea omnino putris & ſymptomatica vt quæ naſcatur ab vlcere pulmonum purulento & putri cordi admodum vicino, eſtque de genere vt ſcribit Gal. in aphor. 12. l. 1. febris quotidianę noctuque magis quam interdiu affligit. Denique etiam interdum humiditas quædam in pulmone paulatim congeſta, vt notat Gal. 4. de loc affect. loci calore, & cordis vicinia paulatim incaleſcẽs pulmonem putrefacit, & exedit viſcus ſua natura molliſſimum & laxum & ductibus meatibuſque per quos excrementa ſua repurget, deſtitutum: notandum autem inſuper eſt apud Hippoc. φθίσεως vocem quandoque vſurpari cum partis adiectione, vnde extenuatio & marcor ſit totius corporis, vt φθίσιν ἰσχιαδικὴν νεφριτικὴν, νωτιὰς ſiue νωτιαῖος, de quibus infra.

Φθίσις ἰσχιαδική. tabes coxaria, de qua Hipp. in Coac. & lib. περὶ ἀδένων, & lib. περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον: fit illa quando humor contumax vix è venis excluſus in articulum magnum & laxum decubuit, vbi qui calidiore loco cõcoqui non potuit ægerrime concoquitur, eſt enim eiuſmodi articulus, quia niſi multo & neruo cõſtat, natura frigidus, atque hic depoſitus humor neruos laceſſit, vnde dolor grauis potiſſimum ſi humor putreat, atq; corrumpatur, & inde partes inflammationem quamdam contrahunt. Primum igitur aduerſum crus intabeſcet, & reliquum corpus dolore & vigilijs emarceſſet, quam φθίσιν ἰσχιαδικὴν appellat Hippocr. quia inde marcoris initium eſt.

Φθίσις νεφριτική. Tabes renalis quæ ſcilicet ex renum vlcere prouenit vt lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν docuit Hippoc. & ex illo author Iſagoges.

Φθίσις νωτιάς, ſiue νωτιαῖος. tabes dorſalis quam lib. de morbis Hippocrates accidere inquit, inconti-nentia τῶν νεογάμων καὶ φιλολάγνων, id eſt eſt noue maritorum & luxurioſorum, illam eo loci his deſcribit verbis, Phtiſis Dorſalis à medulla eſt. Corripit autem potiſſimum noue maritos luxurioſos, febre carent, & cibos capiunt, eos ſi interroges ecquid patiuntur mali, reſpondebunt à capite ſuperne deorſum ſecundum ſpinam videri decurrere velut formicas: vrinam autem emittendo ſemen multum effluit humidum, ad generationem ineptum; noctu denique polluũtur, ſiue cum muliere concombant ſiue abſtineant, hanc eandem vocat Hippocr. lib. de loc. in homine τὴν ὄπισθεν φθίσιν.

Φθίσις. dicitur etiam pupillæ affectus, cum ea anguſtior, hebetior, obſcurior rugoſiorque euaſit. Tunc autem maiora quam ſint apparent ea quæ videntur, propter pupillæ anguſtiam. Cauſa huius mali denſatio eſt, quam ſiccitas potius quam quiduis aliud parit. Differt ἀπὸ τῆς ἀτροφίας, (quod reuera non eſt aliud quam oculorum imminutio ab alimenti penuria) quod hæc oculi totius, φθίσις autem pupillæ tantum ſit.

Φθόη. proprie dicitur à Græcis & præſertim Athenienſibus quam omnes medici φθίσιν appellant, vt ſcribit Galen.

Ad aphor. 16. lib. 7. tametſi reperio ab Hippocr. 2. περὶ νούσων vſurpatum nomen τῆς φθόης pro eo pulmonis vlcere vnde pus editur grandinoſum, quod appreſſum digitis virus exhalat fœdi odoris.

Φθοῖς. paſtillus. Gal. enim in lexico ſuo φθοῖς interpretatur τροχίσκους. Apud Ariſtophanem quoque placentæ genus eſt. Inde φθοΐσκους per diminutionem legimus apud Hippocr. rurſum lib. 1. de muliebrib. morb.

Et Erotiano φθοΐσκος καὶ φθοῖς eſt ποπάνου ἢ πλακουντων εἶδος οὕτω καλουμένων παρ' Ἀττικοῖς ᾧ χρῶνται εἰς τὰς θυσίας, ἔστι δὲ τῷ σχήματι ὅμοιον καρδίῃ, id eſt placentæ ſpecies ſic vocatæ ab Atticis quod illa vtãtur ad ſuffumigia, eſt vero figura cordi ſimilis.

Φθόρια. dicuntur medicamenta quæ valent ad abigendos ex vtero fœtus ſeu viuos ſeu mortuos, alio nomine ἐκβόλια appellantur, ἀπὸ τοῦ ἐκβάλλειν, hoc eſt ab eijciendo.

Atque etiam ἀμβλωτικά; φθορεῖν etiam dicitur abortus in iuſiurando Hippocratis quanquam Fœſius, ſed minus vere, omnem morum corruptelã interpretatur: dicitur & φθορὰ pro φθορεῖν.

Φθόριος οἶνος. vide οἶνος.

Φθοροποιὸν φάρμακον. corrumpens medicamentum. vide δηλητήριον.

Apud Dioſc. in Theriacis c. 1. φθοροποιὸς δύναμις vis corruptrix & malefica vocatur qualis eſt venenorum aſſumptorum: dicitur & τὸ φθαρτικὸν φάρμακον pro φθοροποιόν.

Φιαρὴν, id eſt λαμπρὸν ὑπὸ πιμελῆς, ſplendentem ob

humiditatem, vt ſcribit Gal. in lexico Hippoc.

φιβάλεον. eſt genus fici, apud Hippoc. vt ſcribit Gal. in ſuo lexico.

φιλαγαθὸν. nomen eſt malagmatis, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 18.

φιλαδέλφιον. collyrij nomen eſt apud Gal. 4. κτ᾽ τόπ.
» cap. 7. ad oculorum inflammationes, vlcera, &
» puſtulas.

φιλάδελφον. fruticis genus eſt quod in Parthis naſci tradit Apollodorus, ſic dictum quod rami eius ex interuallo ſponte coeant ceu animantes, poſt digrediantur, concipiant & pariant. Ex cuius tenuiſſimis virgis reticulatim compoſitis atq; ita conſitis hortorum ſepta impenetrabili compage fieri ſcribit.

φιλάνθρωπος. dicitur ἡ ἀπαρίνη, quia velut amici ſolent, ſua tenaci aſperitate commeantium lacinijs obhæreat. Eam ob rem officinis & herbarijs vocatur aſpergula, licet rectius aſperulam dicerent.
» Dicitur etiam Græcis φιλοτεκνον & φιλίστον vt
» infra dicitur.

φιλεῖ. vſurpari ſolet ἀντὶ τοῦ πρέπει, id eſt conuenit
» vt ſcribit Galen. lib. de nat. humana.

φιλετικον. dicitur ἡ ἀπαρίνη ab Hippocr. vt Galenos putat, eandem ob cauſam qua & φιλάνθρωπος nūcupata fuit, quaſi φιλοῦσα τὴν ἰστίμνσιν, quod ſodales & amicos diligat. Sic etiam dictam fuiſſe à quibuſdam τὴν πλεμωνίαν, Dioſcorides author eſt.

φιλίππου τροχίσκος. eſt paſtillus aduerſus dyſenteriam valens, cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. c. 12.

φιλίστον. dicitur ab Hippoc. ἡ ἀπαρίνη, vt Galen. putat ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει, deriuato ἀπὸ τῆς ἰστίας vocabulo. Namque ſua tenaci aſperitate commeantium veſtibus & lacinijs adhærere ſolet: ἰστία namque apud Ionas idem quod ἱστία ſiue veſtis eſt.

φιλλυρέα. arbor eſt liguſtri magnitudine, folijs oleæ nigrioribus & latioribus, fructu lentiſci, nigro, ſubdulci, & racematim cohærente. naſcitur aſperis. Adſtringit. Diuerſa eſt ἀπὸ τῆς φιλύρας, quam tiliam plærique interpretantur, vt prodidit Matthiolus.

φιλοκοτύλη. nomen eſt emplaſtri, cuius compoſitio habetur apud Paulum l. 7. c. 17.
» Apud Paul. loco citato φιλοκοτύλη ſcriptum
» legi; hoc emplaſtrum dolorem lenire inquit at-
» que ἑδραῖον eſſe id eſt ad ſedem vtile.

φιλοκράτους ἔμπλαστρον. deſcribitur à Celſo l. 5. c. 19.

φιλολουτρούντες. lauari cupidi apud Gal. comm. 3. de
» victu acutor. t. 60.

φιλοξένου ἔμπλαστρον. emplaſtrū eſt ad calcitratus vulneraque tumida. Rumpit enim ea, puſque mouet, & cicatricem inducit. Deſcribitur ab Aetio tetr. 4. ſerm. 3. c. 14.

φιλοφύλλον. dicitur à quibuſdam ἡ κάππαρις, vt habetur apud Dioſc.

φιλοφώνιον. nomen eſt confectionis ad tuſſim & ſi-
» miles affectus quæ deſcribitur l. 7. κτ᾽ τόπ. c. 5. no-
» men etiam eſt medicamenti ſtomachici facien-
» tis ad ſtomachi ſubuerſionem cœliacos & dyſen-
» tericos, deſcribitur l. 8. κτ᾽ τόπ.

φιλοχαρίτης. dictus eſt à quibuſdam ὁ ἀρισάρον, vt author eſt Dioſc. & Apuleius.

φίλτρον. dicitur à nōnullis eo nomine cauitas quę ſuperiori labro ineſt, valleculæ ſimilis, quæ non illepide à quibuſdam Latinis lacuna nominatur.

Quæ vero in inferiori labro ineſt τύπος & νύμ- »
φη dicitur inquit Pollux lib. 2. »

φιλτροποιά. ea medicamenta Cælio Aurel. vocantur »
lib. 1. τῶν χρον. cap. 5. quæ epota amorem indu- »
cunt. »

φιλυπόστροφα. dicuntur quæ recidiuas aut morborum »
reuerſiones facere ſolent, aut minantur: dicun- »
tur & φιλόστροφα apud Aretæum. »

φιλώνιον. medicamentum eſt anodynum, omnium eius generis celeberrimum, ſi quis eo commode vtatur. Eo autem vti oportet in maximis doloribus, in calidis fluxionibus, & robuſtis ægri viribus, non recenti quidem, ſed poſt tempus compoſitionis annuum, aut ſaltem ſemeſtre. Quod ſi duorum triumue aut quatuor annorum ſit, multo ſane eſt melius, ſed nec inutile tamen ſequentibus annis ad decimum vſque, vt docet Galen. l. 12. meth. med. Sic dictum eſt à Philone Tarſenſi philoſopho ac medico vetere eius authore. Conſtat autem, Croci drachmis v. Pyrethri drachma 1. Euphorbij drachma. 1. Piperis & Hyoſcyami, ſingulorum drachmis xx. Spicæ nardi drachma 1. Opij drachmis x. Hæc tenuiſſime trita melle Attico excipiuntur. Mandauit autem Philo eam compoſitionem verſibus eiuſmodi:

Ταρσέος ἰητροῖο μέγα θνητοῖσιν ὄνειαρ
   Εὕρεμα πρὸς πολλὰς εἰμὶ παθῶν ὀδύνας·
Ἤν κῶλον πνίγῃ τις, ἅπαξ δοθὲν, ἤν τις ἧπαρ·
   Ἤν τι δυσουρείῃ ἴσχεται, ἤν λιθιᾷ.
Γ'ῦμαι ἢ σπλῆνα, ἢ ὀρθόπνοιαν αἰνηρὴν,
   Καὶ φθόην· ἰῶμαι σπασμὸν φρικαλέον,
Καὶ σιδηρὴν πλευρῖτιν ἀποπτύων δέ τις αἷμα
   Ἢ ἐμέων, ἕξει μ᾽ ἀντίπαλον θανάτου.
Πάντα δ᾽ ὅσα σπλάγχνοισιν ἐνίσταται ἄλγεα παύω,
   Βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύγγα τε καὶ κατάρρουν.
Γ'ίγνωμαι δ᾽ σοφοῖσι. μαθὼν δέ τις, οὐ βραχὺ μ᾽ ἕξει
   Δῶρον. ὃς ἀξυνέτοις δ᾽ οὐκ ἐπέθηκα φρᾶσιν.
Ξανθὴν μὲν τρίχα βάλλε μυρίπνοον ἐσθλοῦ,
   Οὐ λύθρος ἑρμείαις λάμπεται ἐν Βοτάναις.
Κέρκην δὲ σταθμὸν φρένας ἀνέρος (οὐ γὰρ ἄδηλον)
   Βάλλε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου εὐβοίας·
Καὶ πέντε ἐν τρίαισι μεμετρημένα φωτὸς
   Δραχμὴν, τὴν μῆλον γαστὴρ σφαζομένην.
Ὁλκὰς δ᾽ ἀργεννοῖο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε,
   Εἴκοσι καὶ κυάμου θηρὸς ἀπ᾽ ἀρκαδίης.
Δραχμὴν καὶ ῥίζης ψευδωνύμου, ἣν ἀνέθρεψε
   Χῶρος ὁ τὴν πίσσαν ξείνια λογευσάμενος.
Πίον δὲ γράψας, ἄρθρον βάλε θρεπτὸν ἐπ᾽ αὐτῷ
   Ἄρρεν, ἵνα δραχμὰς πέντε δὶς ἑλκόμενον.
Νᾶμα δὲ θυγατέρων ταύρου καὶ χειροπέδησι
   Σύζησιν, οἱ τέκνοις ὡς ἐνέπουσιν ἐμοί.

Quos Philonis verſus ego hunc in modum Latinos feci.

En ego languores multos mortalibus ægris
   Nobile Tarſenſis pello Philonis opus.
Si colon aut hepar, lapis aut vrina retenta
   Infeſtat, ſatis eſt exhibuiſſe ſemel.
Et ſplenem, & recta flatum ceruice trahentes,
   Spaſmum, & quæ languent corpora tabe, leuo.
Pleuritim nocuam, vomitus & ſputa cruoris
   Si quis habet, morti protinus hoſtis ero.
Quæ mala viſceribus latitant, tuſſim atq; catarrhum,
   Singultus, & quod ſtrangulat omne fero.
Me ſcripſit doctis, ſi quis me nouerit. ingens
   Donum habet: in ſtolidas nolo venire manus.
Spirantem & rutilum pueri crinem accipe, cuius

Mercurij in plantis ſanguinis vnda micat.
Pondus erunt ſenſus hominis : notiſſima res eſt.
Nauplij & vna ſimul drachma ſit Euboici.
Quique Menœtiadem letho dedit, illius vnam
Drachmam, quam clauſam ſeruat ouinus vter.
His albi ignis bis denas adijce drachmas.
Atque fabæ totidem ſint ſuis Arcadicæ.
Drachmaque radicis falſo dictæ vnica, nata
In Piſſa Iouem vbi delituiſſe ferunt.
Cumque pion ſcribis, Graium præpone virilem
Articulum : drachmas quinque bis illud agat.
Tum laticem tauri natarum, Cecropidarum
Affinem, vt Triccæ clara propago docet.

Talis quidem Philonij deſcriptio apud omnes in vſu fuit, iiſdem ex rebus conſtãs, niſi quod apud Aetium & Meſuem loco euphorbij Caſtoreum habetur. Sed & Aetius Philonis ſucceſſores florem iunci odorati, caſſiam, amomum & coſtum, alios myrrham & caſtoreum, plurimos vero ſemina apij, cumini, aniſi, dauci & petroſelini adiniſcuiſſe ſcribit, quibus vis opij hebetior redderetur. Alij vero varie permutarunt, atque adeo deprauarunt, inter quos fuit Serapio tract. 7. c. 8.

φίλωνος κολλύριον. deſcribitur à Celſo lib. 6. c. 6.

φιλώτα ἔμπλαστρος. deſcribitur à Celſo lib. 5. c. 19.

φίμος ὁ

φίμωσις. eſt meatuum naturalium præcluſio. Duabus potiſſimum de cauſis accidit, cicatrice quæ in illis concreuerit, aut carnis incremento quæ vna in parte redundans cum oppoſita coaluerit: fit & propter inflammationem, vt ſcripſit Galenus comment. 2. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον. Naſcitur in omnibus meatibus & locis quæ natura diduci poſſunt, vt oculis, labijs, ano, præputio, vtero. Quorum omnium eadem cauſa eſt, vt eo loco Galenus explicauit. Verum de præputio frequentius dici conſueuit ſic glandem tegente, vt ea nudari non poſſit. Proprie namque φίμος ſignificat nexum ſummi oris perarum & ſacculorum, cum toto ſuperiore eius ambitu in anguſtum collecto funiculo religantur. Nonnulli capiſtrationem conuerterũt. Quod ſi è contrario non præputium modo, ſed quæcumque alia naturales meatus occludũt, ita retrorſum deducta ſint, vt reduci nequeant, παραφίμωσις appellatur.

Has autem voces φίμος & φίμωσις de mulierum locorum clauſura Græci dixerunt, tranſlata voce ab his quæ alioquin natura ſua aperta & patentia, coercentur, & colligantur, vt in ſaculis periſque omnibus fit, quæ funiculo à ſuperiore parte nectuntur; & in mordacibus tantum equis & canibus, in quibus non tantum inſerto ori freno, ſed toto ambitu quaſi fibula quadam colligato, rictu & ore morſus arcetur; id genus vinculi, Græci φιμὸν, & aliquando κημὸν appellauerunt, nec φιμοῦν & φιμοῦσθαι Græcis aliud eſt quam nectere colligareque & colligando claudere.

φλάζουσι. hoc eſt, obſcure & indiſtincte loquuntur. Fictitium nomen eſt. Galen. in lexico Hippocrat.

φλάσμα. dicitur ab Hippocr. Ionum lingua per φ, quod ab alijs per θ θλάσμα vocatur, hoc eſt contuſio, vt annotauit Galen. comment. 3. εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον.

φλεβῶδες ἀγγεῖον. venoſum vas pro vena.

φλεβοδονώδεα. nomen inquit Galen. nouum atque peregrinum, quo vſus eſt author prorrhetici, repetitque in Coacis: Galen. comment. 3. prorrhet. 1. hac voce ſignificari ait φλέβας δονουμένας, id eſt, arterias agitatas & quaſi vibratas, ſubiungitque ſcripſiſſe quoſdam φλεβοτονώδεα pro φλεβοδονώδεα, vel potius vt habetur apud eundem aliquãto poſt φλεβοτονώδεα, id eſt, τὰς τεταμένας φλέβας venas tenſas: Erotianus illi potius quam huic ſcripturæ aſſentiri videtur, incedit tamen ſuſpicio magna, loco huius vocis φλεβοδονώδεα aut φλεβοτονώδεα, illîc legendum eſſe φλεδονώδεα, nam apud Heſychium ſcribitur φλέδων, φλυαρία, item φλεδονώδη, φλύαρα, λῆρώδη. Præterea φλεδονεῖ, ἀηδοδονεῖ, φλυαρεῖ, καὶ φλεδονεύειν, τὸ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ φλέω, καὶ φλύω, ſiue φλύειν: à Galeno quoque in exegeſi vocum Hippocr. φλεδονώδεα, φλύαρα; φλεδόνες γὰρ αἱ φλυαρίαι, vt ſignificentur per φλεδονώδεα nugæ ineptiæ, fatuitas quæ ſunt delirij ſigna.

φλεβοπαλίαν. appellabat Democritus τὸν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν inquit Erotian. veteres enim venas arterias vocabant.

φλεβορραγία. ἡ ῥῆξις τῶν φλεβῶν. hoc eſt ruptio venarum: apud Hippocratem ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ſectione 4.

φλεβοτομία. eſt ſanguinis detractio inciſa vena, neque tantum vt docet Galen. in exeg. conſuetam illam ſcalpello factam, ſed quomodocunque diuiſis venis ſanguinis vacuationem ſignificat, eodemque modo φλεβοτομηθῆναι accipi non tantum de vena ſecta, ſed quouis modo diuiſa velut extremo lib. 4. Epidem. φλεβοτομηθέντα tam de vena ſecta quàm aliàs ex tuſſi diuiſa aut rupta in tumoribus teſtium vſurpatur. Eſt autem phlebotomia remedium in medicina ſi quod aliud nobile, & à qua fere ſemper ſumitur curationis principium; per illam omnes qui in venis conditi ſunt humores æquabiliter vacuantur, inde corpus vniuerſum depletur, illa vtilis demendæ non modo plenitudini puræ, quæque ad vaſa nuncupatur, ſed & impuræ quæ ad vires eſſe dicitur, ſimplexque eſt venarum cacochymia, viſcerum enim vitio contractam cacochymiam, venæ ſectione tuto non emendaueris; ſed in vitioſa illa ſanguinis diſpoſitione Galen. ſequutus authoritatem veterum medicorum eum adhibet, cum ſcilicet & pituita & flaua bilis atque etiam atra in ſanguine exuperant ſi modo ætas & vires cum magnitudine morbi conſentiant. Hæc vero præſtat vena ſecta, ſeu ſimpliciter vacuando, ſeu reuellendo, tractu ſcilicet in contrarium illabentis humoris in vicinum latus, in vniuerſum vero morbis medetur, quos vel ſanguinis vbertas vel eruptio progenuit, & præſentes quidem ſanat venæ ſectio, impendentes vero arcet. Eius generis maxime ſunt ſynochus omnis febris, partium affectus ex inflammatione prodeuntes, ceu phrenitis, opthalmia, angina, pleuritis, nephritis, peripneumonia, hepatitis, ſputum ſanguinis, eiuſdem vomitio, & quæ ex naribus vel vtero vel hemorroide plenior eruptio fit, alijque affectus quamplurimi; omnium denique tum interiorum tum externarum partium inflammationes. Sed & morbos qui ex impura plenitudine emerſerunt quia ſuperioribus plurimum cognati ſunt, vena ſecta tollit, & curat, puta carbunculum, furunculum, ſcabiem omnem humidiorem, cauſum cuius putredo eſt in vaſis maioribus; quarum enim febrium ſicut intermittentium non in maioribus vaſis fomes putredinis eſt, illas venæ ſectione haudquaquã

» recte curaueris, niſi graue quoddam ſymptoma
» aetius vrgeat. Non modo vero morbis præſen-
» tibus, ſed & illis impendentibus, conſuetis aut
» anniuerſarijs, cumque iam plenitudo cauſaque
» ſubeſſe deprehenditur, ſuccurrit. Sed & citra
» plenitudinem atque etiam in penuria vtiliter ve-
» na inciditur, cum ſcilicet euidentes cauſæ, vt
» contuſio, dolor, vel ardor fluxionem prouitant
» quæ partis alicuius phlegmonem minatur, quod
» etiam non præſentis ſed incipientis aut immi-
» nentis morbi magnitudine atque metu fit. Præ-
» cipuæ autem mittendi ſanguinis indicationes
» ſunt virium robur & morbi magnitudo; ex illis
» vacuandi quantitas æſtimari debet; quãto enim
» maiores valentioreſque fuerint, tanto maiorem
» euacuationem faciendam eſſe indicant, vnde &
» nonnunquam expedit (inquit Hippocr.) vſque
» ad animi defectionem ducere ſi æger perferre
» poſſit, ſicut in habitu Athletico, atque ſynochis
» febribus, quanto vero illæ minores fuerint, ita
» è contrario euacuationis quantitatem minuere
» oportet, inde nonnunquam ὑφαίρεσιν dicta, ſiue
» ἐπαφαίρεσιν vtimur, paulatim vacuando iteratione
» facta, idque bis vel ter nonnunquam ſæpius, mi-
» nutatim ſalubre quippiam pro eo reponentes:
» hanc autem mittendi ſanguinis quantitatem ex
» morbi magnitudine atque robore perceptam,
» exquiſitius atque perfectius euidentium cauſa-
» rum obſeruatio regit ac dirigit. Ex illis cauſis tres
» numerantur interiores & nobis cõgenitæ, tem-
» peramentum, corporis conſtitutio, vel habitus,
» & ætas. Totidem externæ & aducentitiæ, am-
» bientis conſtitutio ex anni tempore, regione, &
» cœli ſtatu profecta. Vacuatio ſuppreſſa vel im-
» modice procedens, conſuetudo victus, vel ge-
» neris vitæ, vel vacuationis. Illa enim ſingula vi-
» res habent maximas, atq; ex illis exquiſita mor-
» bi & virium magnitudo maxime nobis elucet.
» Quæ omnia de venæ ſectione cum veriſſima
» ſint quid eſt quæſo cum eo remedij genere ęqui-
» parandum, quod eſt purgatione tanto præſtan-
» tius, quanto & illam nobis pro nutu atque ar-
» bitrio noſtro, pro morbi viriumque ratione mo-
» derari atque partiri licet. Purgantis vero medi-
» camenti ſemel aſſumpti actionem modo effrę-
» nem modo languidam atque imbecillam, ne-
» que ſiſtere neque emendare poſſimos: hinc li-
» quido conſtat quã ſæpe aduerſus Medicos Pa-
» riſienſes iniqui æſtimatores ſint & iudices qui il-
» los in omnibus morbis ſolam venæ ſectionem
» ἀδιαφόρως adhibere criminantur, quos aduerſum,
» tueri atque defendere illos poſſit eruditiſſimus
» Galeni libellus de curatione per ſanguinis miſ-
» ſionem, quem illîc tũ & alibi paſſim legimus,
» in omnibus morbis tuto vtiliterque venam ſe-
» care, in quibus ſanguis vel morbum facit, vel
» cauſæ morbum fouentis rationem habet. Rari
» vero morbi ſint in quibus vtroque modo non ſe
» præſtet, in regione præſertim valde temperata
» Cœlo nebuloſo, & perhumido, & incolis aſ-
» ſueto victus genere vberiore atq; pleniore, quæ
» ſingula ſanguinis copiam efficere apta nata ſunt;
» ſed de venæ ſectione plura diceremus niſi abun-
» de de ijs omnibus ſcriptũ eſſet à Martino Aca-
» chia doctore Medico, initio commentariorum
» ſuorum in artem medicinalem, à quibus omnia
» qui volet repetat ad hunc locum pertinentia.

Φλέγμα. pituita. Eſt omnis humor in nobis frigidus humidus. Eius differentiæ ſunt tres, dulcis, acida, ſalſa. Dulcis ſola, vt ſaporis dulcis natura oſtendit, naturalis eſt, benigna, minimum frigida, ſalutaris animanti, & facillime in ſanguinem vertitur. Dicitur autem dulcis non quod dulcedinem eam poſſideat quam habent mel, ſaccharum & maturi fructus, ſed altera dulcis ſignificatione, qua dulce dicitur ἄποιον quidem & qualitatis expers, ſed quod tempore dulcem qualitatem facile aſſumit. Sic enim aqua optima dulcis aliquando dicitur: quam tamen ſaporis, odoris & coloris expertem eſſe oportet. Sic quidem pituita dulcis, ἄποιος & inſipida eſt, talemq; eſſe oportere Galenus initio libri de atra bile prodidit. Gignitur pituita ab imbecilla coctione ſecunda, quæ in iecinore & venis peragitur, non autem à prima, quæ fit in ventriculo, niſi forte per accidens, quod primæ concoctionis errorem ſecunda emendare non poteſt, vt nec tertia ſecundæ: verum mora ſpatioq; temporis aut calore mediocriter aucto in ſanguinem tandem mutatur. Ob id natura nullum ei proprium receptaculum tribuit, vt reliquis humoribus & excrementis, ſed in venis & habitu corporis eam reliquit, quia ſit ex dimidio coctũ alimentum, debeatque non ſecerni aut vacuari, ſed in corpore manens alterari. Sunt autem huius pituitæ duæ differentiæ. Alia enim craſſior lentaq; eſt, alia vero in modũ aquæ liquidior, & ob id ὕδωρ dicta veteribus, quod aquæ ſimilis ſit colore, ſapore, odore, conſiſtentia & viribus. Pituita autem hæc naturalis, mutata benigna & naturali qualitate, tum acida, tum ſalſa euadit: vtraque enim præter naturam eſt. Sed ſalſa quidem computruit ab externo calore, acida autem omnino cruda eſt in venis à vehementi frigiditate. Hæ quidem ſunt pituitæ differentiæ, quas, ſi lubet, iſta methodo potes diſtinguere. Pituita alia naturalis, alia non naturalis eſt. Naturalis eſt humor frigidus & humidus & ſapore dulcis. Non naturalis vero quæ ab ea degenerat. Id quod bifariam fieri poteſt. Aut enim per ſe deſciſcit à ſua natura, aut per alterius humoris admixtionem. Per ſe quidem, vt cum in aquoſam ſubſtantiam conuertitur, & ὕδωρ dicitur, aut in flatuoſam, aut in tenuem, aut in craſſam & viſcoſam, diciturque tunc non ſimpliciter pituita, ſed aquoſa, flatuoſa, tenuis, craſſa, mucilaginoſa, vitrea, gypſea, atque aliquando etiam ſalſa, nitroſa, acida, cũ per putredinem alterata eſt, & externam qualitatem induit. Per admixtionem vero, cum alius humor & coniunctus propriam eius temperiem immutat. Miſceri autem poteſt ſanguis aut flaua bilis, aut melancholicus ſuccus: vnde αἱματώδη etiam φλεγματώδη, ἱδρωτοπικώδη, σκιῤῥώδη compoſitis nominibus appellantur. Sub acida comprehenditur humor ille crudus, quem Praxagoras ὑαλώδη, hoc eſt vitreum, appellauit, craſſus & frigidiſſimus. Eſt & aliud pituitoſi excrementi genus, quod à cerebro proficiſcitur. Id enim quia refrigeratum non poteſt alimentum concoquere, ob id pituitam generat. Verum forte nec pituitam quis recte appellet, ſed mucum & coryzam. Quin & ſuccos crudos à pituita vitrea, & vtrumque à pituita vulgo vocata Galenus ſeparat lib. 4. ſanitatis tuendæ. Nam crudi ſucci quanquam de genere ſunt pituitæ, tamen ea minus ſunt humidi & plærumque carent lentore: qui ſi adeſt, ſuccus fit vitreus Praxagoræ dictus, inſigniter frigidus, ſed

hinus craſſus quam crudus, per eminentiam dictus, qui colorem in cute nunc plumbeum, nunc liuidum, nunc ex albo & liuido miſtũ exhiber. Succus ergo crudus proprie dictus eſt frigidus & craſſus: pituita autem quanquam ſuccus eſt crudus & frigidus, non tamen craſſa eſt, quia humiditatem multam habet & ſpiritũ flatulentum. Poteſt autem & ad pituitam reduci ἰχὼρ, id eſt, ſeroſum & aquoſum excrementum, quod per vrinas ſudoreſque vacuari debet, & millo ſanguini ſupernatat pro humorum natura varium. Dicitur φλέγμα ἀπὸ τοῦ φλέγεσθαι contrario ſenſu, quaſi minime vſtum. Hippocrates tamen alicubi in propria ſignificatione τοῦ φλέγματος nomen vſurpauit, vt in fine ſect. 2. prognoſt. ſcribens, οἷον καὶ αἱ περὶ τὰ ὑποχόνδρια τοῦ φλέγματος τι ἐγγίνεται. Neque enim putandum eſt eo loco humorem phlematicum intelligi, ſed potius calorem quemdam & æſtum præter naturam in hypochondrijs conceptum, vt in eius loci explicatione Galeno viſum fuit.

» Idem quoque Galen. ἐν γλώσσαις, φλέγμα τὴν φλό-
» γωσιν indicare ſcribit, οὐ μόνον τὸν χυμὸν τοῦτον τὸν λευ-
» κὸν καὶ ψυχρόν. Sed & Prodico Hippocratis magi-
» ſtro in more loquendi fuit, flauam bilem & æ-
» ſtuantem humorem omnem appellare φλέγμα,
» παρὰ τὸ πεφλέχθαι vt author Galen. eſt lib. 2. de fa-
» cult. natur. Hippocrates vero præter iam cita-
» tum locum, hoc in eodem ſenſu φλεγματώδη vo-
» cem vſurpauit, ἀντὶ τοῦ θερμότητος vt lib. de arte ſub
» finem. Sed & ſemel atque iterum hoc idem ob-
» ſeruauimus in libello περὶ παθῶν, vbi, ne alia con-
» ſecter, τυρὸς, σήσαμα, καὶ ὄψα καυστικὰ καὶ φλεγματώ-
» δεα vocantur, quæ libro 2. de diæta, agnita inter
» καυστικὰ fuerant, & li. περὶ τόπων τῶν κατ᾽ ἄνθρωπον, φλεγ-
» ματώδεστατα σιτία vocantur, non quidem pituito-
» ſiſſimi cibi vt Caluus & Cornarius interpretati
» ſunt, ſed calidiſſimi & pene vrentes; hoc & in
» ſignificato vſurpata vox legitur ab eodem lib. περὶ
» γονῆς, & initio libr. 4. περὶ νούσων, vbi Hippocr. qua-
» tuor humoris ſpecies in viro & muliere conſti-
» tuit, ſcilicet phlegma, ſanguinem, bilem, & hy-
» dropem ſiue aquam, vt per φλέγμα ijs locis non
» pituitam, ſed atram bilem calidam & pene vren-
» tem nonnulli intelligant, quamquam hæc ex-
» plicatio locis ſupra citatis minus conuenire vi-
» detur, præſertim cum eodem libr. de genitura,
» & libro de natura humana, huiuſmodi quatuor
» humores homini congenitos eſſe, proindeque
» naturales conſtituat, bilis autem atra ex aduſtio-
» ne genita naturalis non ſit ſed præter naturam.

Φλεγμαγωγὰ φάρμακα. dicuntur medicamenta pitui-
» tam purgantia, velut Agaricus, turpethum, Her-
» modactylus, colocynthis aliaque eiuſmodi com-
» plura.

Φλεγματίαι. apud Hippocr. pituitoſi dicuntur, bilio-
» ſis oppoſiti qui & φλεγματικοί.

Φλεγματίτης. appellatur Aretæo lib. 2. de diuturn. c.
» 1. Illa hydropis ſpecies in qua corpus omne in-
» tumeſcit ex pituita alba, craſſa, & frigida; idem
» qui λευκοφλεγματίας.

Φλεγμαίνειν. vri, incendi, ardere, inflammari, apud Hippocratem, ſicut explicat Galenus comm. 1. in prognoſt. Inde τὰ φλεγμαίνοντα, vt idem docet comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, ex Hippocratis conſuetudine dicuntur morbi omnes quibus ardor & calor ineſt. A quo tamen loquendi more deflexit ille qui in libro περὶ διαίτης ὀξέων ea ſcripſit quæ poſt habitum de balneo ſermonem addita ſunt, φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια appellans quę in tumorem ſublata ſunt.

Φλεγμασίαι. æſtus, ardores, inflammationes. Vſurpatur hoc nomen ab Hippocrate, ſiue eo nomine, inquit Galenus, intelligat τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλεγμονὰς, ſiue vna cum ijs comprehendat etiam febres pro veteri huius nominis ſignificatione.

Dicuntur etiam ab Hippocr. aphor. 23. lib. 5. ἐκπεφλογισμένα. «
«

Φλεγμονὴ. inflammatio. Duobus modis dicitur. vno quidem generaliter omnis ardor citra tumorẽ, vel etiam tumor cui dolor & ardor, qui proprie φλόγωσις dicitur, ineſt, ſiue is à ſanguine, ſiue à bile, ſiue ab humore melancholico gignatur. Hæc fuit apud Hippocratem & veteres τῆς φλεγμονῆς ſignificatio: qui non aliter quam ἀντὶ τῆς φλογώσεως eam vocem vſurpauit. Altero vero ſpecialius dicitur. & ab Eraſiſtrati ſeculo cœpit vſurpari ad illos tumores ſignificandos quibus non modo calor accedit, ſed renixus etiam & pulſus & rubor: ij enim quia fraquentius contingunt, idcirco totius generis appellationem ſibi vendicarunt, quos tamen Hippocrates non φλεγμονὰς, ſed compoſito nomine σκληρὰ καὶ ἐπώδυνα οἰδήματα, hoc eſt duros & doloríficos tumores, vocare conſueuit, vt docet Galen. comment. 1. & 2. in prognoſt. Eſt autem huius phlegmones ſpecialiter dictæ continens cauſa ſanguis, ſubiectum autem muſculus. Quippe calidus & copioſus ſanguis, vbi in muſculum procubuit, feruorem inducit aliaque plurima ſymptomata, appellaturque morbus ipſe φλεγμονή. Ac primum quidem maiores arteriæ venæque opplentur atque diſtenduntur, vt quæ abundãtiæ non ſufficiant, ab his deinceps minores, atque ita res procedit, donec ad minimas ſit peruentum. Mox, ſi fluxio non ſiſtitur, ſed in ijs valenter impacta eſt, nec in ijs ſatis continetur, partim eius per ipſarum ora, partim per tunicas veluti colatum foras in ea ſpatia quæ inter vaſa ſunt, tranſmittitur, ſic vt etiã omnia loca ſpatiaque ipſa vacua, quæ inter prima ſunt corpora, fluxione impleantur. Sic omnia ab humore omnique ex parte incaleſcunt ac perfunduntur. Ea ſunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipſa, anteque hæc arteriæ & venæ, quæ ſcilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiuntur. Quippe interius à fluxione tum excalfiunt, tum diſtenduntur ac diuelluntur: exterius non modo excalfiunt, ſed etiam premuntur ac degrauantur. Reliquæ particulæ aliæ comprimendo ſolum vel incaleſcendo, aliæ vtroque genere laborant. Sic fit vt omnem phlegmonem ardor, dolor, tenſio, renixus, pulſus ruborque conſequantur. Nec tamen eorum ſymptomatum perpetuo æqualis vehementia, ſed pro qualitate & copia ſanguinis influentis, quemadmodũ nec omnes phlegmonæ pares exiſtunt. Earum enim aliæ non modo maiores minoreſue ſunt, ſed aliquæ magis minuſue exquiſitæ. Sed exquiſita quidem ſynceraque eſt, quæ fit ex optimo ſanguine & mediocris conſiſtentiæ: non exquiſita vero quæ fit à ſanguine cui aliquis alius humor admiſtus ſit. Illa φλεγμονὴ ſimpliciter dicitur, hæc non abſolute, ſed vel φλεγμονὴ ἐρυσιπελατώδης, vel οἰδηματώδης, vel σκιῤῥώδης. Cæterum omnis phlegmone contrahitur à fluxione quam vel manifeſta cauſa vel etiam occulta excitarit. Manifeſta quidem, vt quum offenſo pede glandulæ inflam-

mantur: occulta vero quando aliqua parte delegante, aut toto corpore tranſmittente, & affecta parte ob debilitatem recipiente, aut propter dolorem vel calorem attrahente, ſanguinis copia affluxerit. Verum omnis phlegmone quæ ſaneſcit, aut digeritur aut concoquitur: ſi digeritur, ex toto curatur: ſi vero concoquitur, in abſceſſum tranſit qui ἀπόστημα dicitur.

Φλεγυρὸν. ignitum & vrere valens, vt exponit Galen. in lexico Hippocr.

Φλεδονώδεα. Galen. πολυλεγεώτατα explicat. Sunt enim
» φλεδόνες φλυαρίαι nugæ, ineptiæ, deliramenta, λῆροι
» vt explicat Galen. ἐν γλώσσαις, & comment. 3. in
» prorrhet. part. 9. Ita & Heſychius φλεδονώδη
» φλυαρὰ & ληρώδη explicat, vnde videre eſt in prot-
» rhet. mendoſe ſcriptum eſſe φλεβώδεας pro φλεδό-
» νες. Erotian. vero in lexico pro φλεδονώδη legit φλε-
» γμονώδη, exponitque τὰ μετὰ φλυαρίας καὶ πνευματώδεος
» ταραχῆς ἐκφερόμενα, ſed hunc eſſe Erotiani men-
» doſum locum nonnulli exiſtimauere, reponen-
» tes φλεδονώδη, vide ſupra φλεβοδονώδεα.

Φλεῖος. herba eſt non ſolum caulem habens aculeatum, ſed & folium quoque hiſpidum, iuxta cuius ſpinas aculeos etiam condit: tam folio quam caule aculeatis: radice non in profundum acta. Nonnulli ſtœben appellant, vt Theophraſtus author eſt. In Orchomenio lacu copioſum haberi ſcribitur, à quo nomen φλεῖος. etenim Græci φλεῖν, pro eo quod eſt fœcundum eſſe, capiunt. Eſt autem ſtirps verbaſco ſimilis & papyracea quæ texta circumponitur oleatijs fictilibus, vt annotat Gal. in lexico Hippocr.

Φλέψ. vena. Eſt vas ſpermaticum, vna conſtans tunica fibris triplicibus contexta, & ſanguinē largiorem continēs. Venæ nomine etiam arteriam comprehenderunt veteres, quo ſenſu Plato in Timæo venas à corde producit, vt ſcribit Gal. lib. 6. de placitis Hippocr. & Plat. Prodit autem vena omnis ab hepate, quæ modo vere & ſimpliciter vena dicitur. Nam ſi quis contendat venam arterioſam à dextro cordis ventre naſci, vt certum id eſt, ſic ea non ſimpliciter vena dicitur. In vniuerſum autem duæ ab hepate oriuntur, vna à ſima eius parte, altera à gibba. Quæ ex ſima exoritur, varijs nominibus appellatur, μεγάλη, ἡ ἐπὶ τὰς πύλας, μεγάλη ἐπὶ πύλαις, & στελεχιαία, quod ſit alitarum velut quidam truncus. Vulgo vena porta dicitur. Hæc in ſima parte hepatis, quinque interdum pluribus paucioribusue radicibus actis & poſtea in vnum truncum coaleſcentibus, iecinoris portis vna amplaque egreditur: pauloque poſtea in duos maiores ramos diuiditur, quorum vnus lienem petit, alter fertur in meſenterium, vterque in quamplurimos ramuſculos diuiſus. Ante autem quam magnus ille truncus in duos ramos ſcindatur, venulas aliquot emittit, duas quidem κυστικὰς dictas in collum & corpus veſicæ bilem continentis: vnā γαστρικὴν, quæ in pylorum & poſteriorem ventriculi partem illi propinquam diſtribuitur: vnam γαστροεπιπλοΐδα, quæ in totum dextrū fundum ventriculi & totum dextrum epiploon inſeritur varijs ſurculis: vnam ſimiliter quam ἐντερικὴν, hoc eſt inteſtinalem potes vocare, quæ ecphyſim, & ieiuni initium & glanduloſum eius corpus petit. Cæterum rami illi duo maiores (quorum qui ſplenem adit, ſplenicus, qui meſenterium, meſentericus doctrinæ gratia appelletur) in quos magnum truncum ſecari diximus, varias habēt propagines, ſplenicus quidem antequam in lienem intromittatur aliquot, quarum alia in gibbam ventriculi partem, alia in ſimam bipertita fertur, ramuloque ſuo maiore ceu corona ſtomachum totum cingit, ramulis ſurſum ad œſophagi finem & deorſum in ventriculum diſperſis, minore autem ad pylorum deſcendit, ramulis communiter ante & poſt diſtributis: alia vero in epiploon & coli partem dorſo commiſſam diſſeminatur. Meſentericus vero ramus in meſenterium & pancreas deſcēdens, in venas multas, tres tamen præcipuas, mox totus diuiditur, quæ poſtea multipliciter ſectæ, & inter duas meſenterij tunicas vectæ, in ſimam partem reliquorum inteſtinorū ramulis quamplurimis abſumuntur, ſuis orificijs in illorum cauitatem vndique incidentes, quibus & chylum ſugunt, quem in iecur deferant. Sæpe etiam ſanguinem & harum non modo partium, ſed corporis etiā totius excrementa reuehunt. Huius quoq; portio vna colo ſiniſtro & inteſtino recto inſeritur, & in ſedem ramulis aliquot deſcendit, qui venas αἱμορροΐδας conſtituunt. Talis quidem eſt venæ quam portam appellant diſtributio. Quę autem à gibba parte iecinoris proficiſcitur, pluribus ſimiliter nominibus vocata eſt ab ipſo Galeno, μεγάλη, κοίλη, ἡπατίτις. Ea venarum omnium capaciſſima eſt, ſparſiſque aliquot radicibus intra iecoris partem gibbam, ſimiles venæ portæ radices ſpectantibus & propemodum tangentibus, mox ceu truncus vnus emergit, nec multo poſt in ramos duos ſcinditur. quorum vnus in ſuperiores, alter in inferiores partes fertur. Qui ſuperiores petit, is vnus & integer ad claues vſque peruenit, venulas tamen interea quaſdam partibus nonnullis impertit, duas quidem φρενικὰς toti diaphragmati, vnam cordi, στεφανιαίαν dictam, quæ baſim cordis coronæ modo cingit, inque partem cordis externam diſtribuitur: vnam præterea ἄζυγον vocatam inferioribus coſtis, ortam ex ipſius trunci latere dextro deorſumque deſcendentem, & octo vel pluribus ramulis ſpatia ſeptem inter coſtas inferiores, interdum vero etiam omnia vtrimque nutriētem. Adhæc aliam μεσοπλεύριον dictam, hoc eſt intercoſtalem, quæ tria ſuperiorum quatuor coſtarum ſpatia nutrit. Cæterum magnus ille truncus ſurſum conſcendens vbi clauiculas attigit, ſub ipſis in duos ramos finditur ὑποκλειδίους dictos (à quorum vtroque venulæ mammariæ vtrimque ſingulæ ſub ſterno deſcendunt in mammas & pectoris muſculos, fere vſque ad vmbilicum) ſed breues admodum. Siquidem vterque ilico diuiditur in duas inſignes venas ἐπικλειδίους appellatas, quod clauiculas ſupergreſſæ ſint, quarum vna μασχαλιαία dicitur, hoc eſt axillaris, altera caret quidē nomine, ſed mox diuiditur in alias duas venas, quarū ſuperior σφαγῖτις, hoc eſt iugularis, inferior ὠμιαία hoc eſt humeralis, vocatur. Eſt autem iugularis duplex, interna & externa. Interna ſecundum latus aſperæ arteriæ aſcendit ad fauces & inde in cranium: externa vero per colli latus aſcendit, & in muſculos laryngis, linguæ, oris, & & in cutem faciei, frontis capitiſque abſumitur. Sic quidem habet venæ cauæ ſurſum aſcendentis ſeries. Quæ vero deorſum deſcendit, ea vna & indiuiſa vſque ad initium fere oſſis ſacri deſcendit: nam paulo ſupra eius initium in duos ramos diuaricari incipit qui in crura deferuntur.

Media tamen via & antequam ſeparetur, quatuor vtrinque propagines emittit, quarum vna & ea quidem ſuprema in tunicam renum externam à peritonæo natam & partes conterminas ſpargitur, adipem multum eo loci gignens. Ab ea deinceps alia eſt propago venarum quas renales ſiue emulgentes appellant, quarum dextra quidem ſuperior, ſiniſtra vero inferior fere ſemper eſt. Earum autem vtraque multis venulis in renum corpus diſtribuitur. Eſt & ab eodẽ trunco venarum propago quas σπερματικὰς appellant, quarum dextra quidem ab ipſo trunco, ſiniſtra vero à media emulgente vt plurimum naſcitur. Quarta propago eſt venarum lumbarium, quæ multiplex & vnaquæque bipertita in lumborum medullam per neruorum foramina, & in eius loci muſculos cum arteria ſimiliter diuiſa diſtribuitur. Porro vbi truncus hic inferior venæ cauæ, initium, vti dixi, oſſis ſacri prope attigit, in duos ramos finditur in crura deſcendentes, quam quidem diuiſionem Galen. lib. de anat. ven. Græcorum υ elemento comparat. Actuarius autem à figura Λ literæ λαμβδοειδῆ rectius videtur appellare. Vtramque earum venarum cruralem vocant. Vtraque autem ſimul atque è peritonæo elapſa eſt, ramũ inſignem producit, qui ſuper os iſchij in ingoina deſcendit, & in anteriorem internamq; femoris partem, vbi in multos ramos facit diuiſionem, multis & magnis eius loci glandulis firmatam, quæ cum arteria & neruo ſimul deſcendentibus cauitatem illam inguinum opplet: peruenit autẽ is ramus vſque ad pedem. Reliqua autem venæ cruralis portio etiam ad ſummum vſque pedem deſcendit, propagines quoque nonnullas interim emittens ad coxendicem, ad poplitem, ad ſuram, & ad malleolos.

Φλὲψ γονίμη. iocoſe in Epigrammatis vſurpatur pro membro virili quaſi vena ſit genitalis.

Φλέβιον ἐνθερμότερον. venula calidior ab Hippocr. dictum pro arteria vt exponit Galen. comment. 7. in 6. Epid. t. a.

Φλέβες αἱ εἴσω. venæ interiores dicuntur, & de venis brachiorum intelliguntur 2. Epid.

Φλεδόνες. hoc eſt, φλυαρίας, nugas. & φλυαρώδεις nugaces. vt explicat Gal. in lexico Hippocr.

Φλιαί. poſtes. vocantur ab Hippocr. quatuor ligna, quatuor angulis ſcamni ſui ſita, axes continentia & firmantia, hoc eſt, vt ait Galen. τὰ διαλαμβάνοντα τοὺς ἄξονας στηρίγματα. Nec vero eos tãtum quatuor poſtes ita vocat, ſed etiam alia duo ligna, in medio eorum ſita, quæ aliud lignũ tranſuerſum tanquam ſcalæ gradum continent. vide βάθρον.

Φλόγιον. eſt linimentum oculorum quod recipit æris vſti ac loti drach. XII. croci drach. VI. piperis drach. IIII. myrrhæ drach. III. opij drach. III. gummi drach. XII. Teruntur cum vino veteri odorato adſtringente. Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπους ex Aſclepiade, & Aetius lib. 7.

Φλόγιον, ἢ φλὸξ viola flammea. viola eſt coronarij generis, folio & ramulis odorata, flore inodora, ſed colore flammeo coronis adoptata, colore commendabili, odore nullo, ſemine proueniens coronis. Prima ſe inter flores oſtendit.

Φλογῶδες ἀπόχρεμμα vide ἀπόχρεμμα.

Φλόγωσις. idem prorſus quod φλεγμονὴ fuit apud antiquos. Nunc autem video proprie φλεγμονὴν dici eum tumorem, cui non modo calor, ſed etiã renixus, pulſus, ruborque ineſt: φλόγωσιν vero omnem feruorem, inflammationique ſimilem affectum ſignificare. vide Φλεγμονή.

Φλοιὸς. cortex, pars eſt plantæ vltima à ſubiecto corpore ſeparabilis, veluti cruſta quædam ad cingendum data, qui ſi velut ambiens membrana cingat, tunica à tuendo corpore dicta eſt, pars tamen corticis interior quæ ligno preſſius adhæret, proprie liber erit, qui libris in quibus ſcribimus nomen dedit.

Φλόμος. verbaſcũ. differentias ſummas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. fœminæ folia ſunt braſſicæ, piloſiora multo & latiora, candida: caulis albus, cubitalis, aut amplior, ſubhirſutus: flores albi, aut ex luteo palleſcentes: ſemen nigrum: radix longa, guſtu acerba, craſſitudine digiti. naſcitur in campeſtribus. Qui mas eſt, oblongius, folijs albis & angoſtioribus, tenuiori caule. Sed nigrũ prorſus albo ſimile eſſet, niſi nigriore latioreque conſtaret folio. Sylueſtre folia fert ſaluiæ, altas virgas & lignoſas, & circa eas ramulos quales marrubium: flores luteos, auri æmolos. Sunt & phlomides duæ hirſutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab alijs autem thryallis: folijs ternis aut quaternis, vel paulo pluribus, hirſutis, craſſis, pinguibuſque, apta ad lucernarum lumina. Acerba eſt, & digerendi vim quandam habet, & folia deſiccandi vim quandam obtinent.

Dicitur & πλόμος apud Ariſtotelem; apud Suidam φλῶμος quæ & φλόμος θρυαλλίς.

Φλυδᾷ. ὑγραίνεται, μυδᾷ. hoc eſt humectatur, putreſcit. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φλυζάκιον. idem prorſus quod ἡ φλύκταινα, vt ſcripſit Galenus comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Vt igitur φλύκταινα & φλυκτὶς ἀπὸ τοῦ φλύω dicuntur, ita & φλυζάκιον ἀπὸ τοῦ φλύω, φλύζω ſiue φλύσσω, quod feruere ſignificat & ebullire.

Φλύκταιναι ἢ

Φλυκτίδες. genus puſtularum, inquit Celſus, cum plures ſimiles varis oriuntur: nonnunquam maiores, liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: ſubeſtque ijs humor. vbi hæ ruptæ ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet. fiunt autem, vt ſcribit, vel ex frigore vel ex igni vel ex medicamentis. Quidam veſiculas interpretantur. oriuntur maxime à feruentibus & acerrimis humoribus, ijs, quæ ab igne aut feruenti aqua gignuntur, ſimiles. Toto corpore naſcuntur, ſed nullibi periculoſius quam in oculi membrana cornea, quæ primum quidem veſiculæ in morem attollitur ab acri quodam humore, deinde vero excoriatur & oculum purulentum reddit. Quidam putant idem eſſe φλύκταιναν atque ψυδράκιον: alij vero exigua quadam differentia diſtinguunt, ſcribentes ψυδράκιον affectum eſſe capitis proprium, & ab humore frigidiori quam φλύκταιναν excitari. Certum vero eſt φλύκταιναν cum φλυζακίῳ eandem eſſe, & vtrumque à verbis φλύω, φλύζω, ſeu φλύσσω deductum eſſe.

Quod ebullire ſignificat & feruere: harum autem puſtularum vt materiam duplicem diſtinguere ſolet Hippocrat. ita generationem triplicem facit; & quod ad materiam pertinet quædam ait ex humore frigido gignuntur, quæ & latæ ſunt & diutius perdurant, ob idque ſcribit latas puſtulas non admodum pruritum excitare.

» Aliæ ex calido humote ortum habent, nec latæ
» ſunt, citoque iudicantur. Quoniam vero cali-
» dus humor, aut bilis eſt, aut ſanguis, aut ichor
» coſſuptus, idcirco interdum feruentis acerrimi-
» que humoris ſunt ſoboles, nonnunquam ſan-
» guinei, præſertim melancholici per aduſtionem,
» tumque iјs quæ ab igne aut feruenti aqua oriun-
» tur non ſuns abſimiles. Solent ausem exoriri,
» vel cum natura imas corporis partes expurgar,
» vt nonnunquam per excretionem, ita per decu-
» bitum humoris ad cutem; vel cũ viſcus aliquod
» internum vehementi intemperie & corruptela
» laborat; vel in febre peſtilente cuius propria eſ-
» ſentia eſt, qua à cæteris febribus omnibus di-
» ſtinguitur τὸ σηπεδονῶδες εἶναι τὸ θερμὸν, Calidum
» putre eſſe vt ſcribit Galen. 6. Epid. comment. 1.
» Eiuſmodi peſtilentium φλυκταινῶν generationem
» ex ichoribus venenatis diuine Hippocr. explica-
» uit 2. Epid. Æſtiui, inquit, Cranone carbunculi:
» denſis pluebat nimbis. Idque tempeſtate Au-
» ſtrina, ichores ſubnaſcebantur in cuse qui pru-
» ritum excitabant, inde puſtulas ambuſtis ſimiles
» φλυκταινίδας ὥσπερ πυρικαύστους. Atque huiuſmodi
» puſtulas deſcribis Hippocr. in Andsea ἐξανθήμα-
» τα πεμφιγώδεα ὥσπερ πυρίκαυστα. Cæterum etiam φλυ-
» κταινίδια appellantur in Epidemijs.

Φλυκταινώδης ἕρπης. idem quod ἕρπης κεγχρίας dictus, de qoo vide ſuo loco.

Φλύσεις. id eſt, eruptionis puſtularum, quæ fit ex ſuperabundantia humoris in corpore noſtro, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φόβος. timor. Eſt ſubita & vehemens animi pertusbatio à re quapiam, eeu ſibi noxia. ἔκπληξιν Græci vocant. Hic non inselligimus timorem qui fit abducendn & contrahendo ad principium ſuum tum ſanguinem tum ſpiritum, iræ contratium, quæ & foras agit & fundit & calefacit: ſed eum qui fit ex melancholia, & quem inducunt tenebræ: de quo ſcribit Hippocr. Si timor & mœſtitia longo tempose perſeuerent, melancholieum eſt. Talis enim timor fit per melãcholiam, eoſque nunquam deſerit qui melancholici ſunt: adeo vt virtutem deijciat & corpus mutet, animique deliquium pariat. Huic contrarium eſt περιχάρεια, quaſi exceſſum gaudij dixeris. Vocatur alio nomine δέος.

Φοινιγμὸς. rubrificatio. Eſt ruboris per medicamenta excitatio in aliqua parte. Quædam enim medicamenta eam vim habent, vt cuti admota ruborem caloremque accendant, atque etiam ſi diutius immorentus, veſiculas creent, tandemque exulcerent. Ex qoo patet ea vehementes calida, ſicca & acria eſſe oportere. Eiuſmodi ſunt ſinapi, thapſia, fimus caprarum, naſturtij ſemen, helenij radix, ſcilla, fimus columbinus, ſtaphis agria, cantharides, & reliqua id genus. Eſt autem præſidij genus à veteribus vſurpatum maxime ad eas partium imbecillitates, quæ vel ex frigore vel plurimo humore citra manifeſtum calorem accidunt. Quippe eiuſmodi medicamenta omnia calefaciuns, deſiccant, & cucurbitulæ ritu humorem altius inſidensem astrahunt.

Φοινίκινον. nomen emplaſtri eſt à Galeno compoſiti, glutinandis vlceribus, cicatrice obducendis, & phlegmonis curandis accommodum. Nomen autem indidit à palma, quam φοίνικα vocãt Græci. Aliter διὰ χαλκίτεως dicitus. Eius deſcriptio habetur apud Galen. 1. cap. 4. de compoſitione dic. ſecundum genera. Vide ſimiliter Aetium lib. 15. c. 12. de emplaſtris ad cruenta vulnera glutinandis.

Appellatur φοινίκινον à Trallian. lib. 7. c. 1. »

Φοινίκεος. ſic à colore dictam elephantiaſim ſuſpicasi vtique poſſit aliquis. Sic etiam φοινικὴν νόσον: niſi morbum in Phœnice & alijs partibus orientalibus prouenientem intelligamus: vs ſcribit Galenus in lexico Hippocratis.

A puniceo colore aut palmeo elephantiaſis ſic »
φοινίκεος videtur appellata, quo elephanticorum »
cutis inficisus, vt indicaſſe viſus eſt. Gal. in exe- »
geſi. »

Φοινικίτης. lapis ſic dictus à figura quam habet ſimilem cum fructu palmæ. ἰουδαϊκὸς dicitur apud Dioſcor.

Φοινικοβάλανος. fructus eſt palmæ Ægyptiæ quæ peculiari nomine ἄδηφος dicta eſt, collectus poſt maturitatem. Tunc enim nigreſcit, puniceoque colore rubet, vt plærique maturi fructus, quod Græci φοινικοῦν & φοινίσσειν appellant.

Φοῖνιξ. planta eſt folijs hordei, ſed breuioribus & anguſtioribus. ſpicam habet lolio ſimilem, calamos digitorum ſenum, radici aduolutos: ſeptenas octonaſue ſpicas. In aruis tectiſque reeenter illitis naſcitur.

Φοῖνιξ. eſt collyrium τραχωματικὸν ab Hierace conſcriptum, de cuius deſcriptione inter Galenum & Aetium conuenit, exceptis admodum paucis iјſque leuibus.

Conuenire vtrumque dicitut ad palpebrarum »
de fluuia, aſpritudines, & inueteratas affectio- »
nes. »

Φοῖνιξ. etiam dicitur palma asbor de qua vide Dioſ- »
cor. lib. 1. c. 148. & Gal. lib. 2. de facult. alimen. »
c. 26. Interdum etiam ſic appellatur eius arboris »
ramus teſte Polluce; ſæpe eius fructus hoc no- »
mine intelligitus, cuius fructus in palma adhuc »
florente pendentis inuolucrum φοίνικος ἐλάτην vo- »
cauit Dioſcor. lib. 1. c. 151. »

Φοινίσσοντα, τά. rubificantia appellantur Aetio ſerm. »
3. tetrab. 1. c. 183. »

Φοιτᾷ. proprie idem ſignificat quod venire, ſed de »
motione menſtruorum & profluuio vocẽ hanc »
expoſuere Hippocratis interpretes li. περὶ γυναικ. »

Φολκὸς. ſtrabo. cui obliqua eſt oculorum acies. »

Φολλικώδεα. quæ veloti folliculoſa ſuns & laxa, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Φόνος. dicitur à quibuſdam ὁ ἀγχαντύλις, vt ſcriptum eſt libro 6. apud Theophraſtum, eadem ratione qua & αἱμόστομον eadem dicta eſt, quod ſcilicet eius folium auulſom carnique confricatum ſanguineum ſeddat ſuccum.

Φοξὸς. dicitur Homero ὀξυκέφαλος vt interpretatos »
Pollux & Heſych. id eſt, qui acuminato & faſti- »
giato eſt capite, ſed præcipue vt ſcribis Galen. »
qni capitis acumẽ admodum habet faſtigiatum »
& vehementet acutum, atque valde indecorum, »
qualem fuiſſe Therſitem ſcribit Homer. Iliad. »
2. φοξὸς Varino dicitur ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς ὀξὺ λή- »
γουσαν, quaſi φλοξὸς ex flammæ ſimilitudine, quod »
quæ incenſa ſunt & flammea in pyramidem fa- »
ſtigientur. Ariſtoteli in phyſiognomonicis οἱ τὰς »
κεφαλὰς φοξοὶ ἀναιδεῖς dicuntur: Erorianos vero φο- »
ξοὶ οἱ ὀξυκέφαλοι & προμήκεις explicantur: φοξῶν »
autem κεφαλῶν tria genera facit Galen. 9. de vſu »
partium. Primum genus vt aushor eſt Hippocr. »
lib. de capit. vulneribus eſt quando ſcilicet oc- »
cipitis eminentia deperditur, hoc & idem genus »
ptimum

» primum facit Gal.lib.de oſſibus; Tertium vero
» 9. de vſu part. Secundum genus τῶν φοξῶν κεφαλῶν
» Hippocrati & Gal.locis citatis eſt, cum ſcilicet
» frontis eminentia perit. Tertium Hippocrati
» loco citato, & Gal.lib.de oſſibus eſt cum capitis
» vtraque perit eminentia, quod genus tertium
» primum conſtituitur à Galen.9.de vſu partium.
» Præter hæc vero genera quartum quoque faſti-
» giati capitis genus Galenus 9. de vſu partium re-
» cenſet quod cogitatione tantum fingi, reipſa
» præſtari non poteſt: fiunt autem illæ omnes φο-
» ξῶν ſpecies permutata optima capitis conforma-
» tione quæ oblongam vtrimque ſphæram de-
» preſſam repræſentat, ideoque præter naturam
» eſſe dicuntur.

Φορὰ τῶν χειρῶν. manuum lationes aut geſticulatio-
» nes interpretatur Gal. comment. 1.in prorrhet.
» part.23.functiones earum & motus, qui ob ima-
» ginationem fiunt illi ſimilem quæ per ſuffuſio-
» nes contingit.

Φορμιὼν ϲυπτηρία. aluminis genus eſt quod proprię liquidum dicitur, ſicut à Galeno & Plinio proditum eſt. Hodie alumen tochiæ appellatur.

Φορτὸν δέρμα, id eſt cutis. vt explicat Gal.comment. 4. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων.

Φοῦ. phu. aliqui ſylueſtrem nardum appellant. folium eſt oluſatri aut elaphoboſci: caule cubitali aut altiore, læui, cano, molli, in purpuram vergente, geniculis intercepto: floribus narciſſo proximis, maioribus, tenerioribus, & ex albicante purpureis: radice ſuperius ad digiti minoris craſſitudinem, ex obliquo villoſa in nigri veratri aut iunci odorati modum: capillamentis inuicem contextis, flaueſcentibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate nardum æmulantibus. Excalfacit & vrinam mouet.

Φοῦσκα. dicitur ab Aetio potus in quo ebur aliquandiu maceratum ceræ inſtar emolleſcat, flexileque in opus quodcumque domito rigore tractetur. Quem tamen puto id nomen pro poſca vſurpaſſe, quam aliqui Romanum nomen imitantes φοῦσκαν appellant. Parabatur diuerſis modis, plærumque ſimplex, aliquando purgatoria, vt apud Paulum lib.7.c.5.& apud Aetium lib. 3. cap.80. & 81.

Φάκτη. vox apud Trallian. l. 4. quæ idem quod δεσμὸν
» ſiue δεσμίδιον, id eſt faſciculus ſiue manipulus vt
» Goupylus notat ex Michaelis Pſelli ſynopſi id
» conſequutus.

Φυλλάτα μύρα. vnguenta foliata genus erat vnguen-
» ti pretioſi magno mulieribus Romanis in vſu,
» in eodem genere quo quæ σπιχάτα dicebantur:
» vide σπιχάτα μύρα: vſus eſt eo nomine Martial.
» hoc verſu At mea me libram foliati poſcat ami-
» ca. deſcriptio habetur apud Aetium.

Φοῦσκα. nomen eſt à recentioribus Græcis vſurpa-
» tum & à latino deriuatum, idem quod ὀξύκρατον
» ſignificans, Poſca enim ſiue puſca latinis dicitur;
» φοῦσκαν λίθων θρυπτικὴν deſcribit Paul.l. 7. cap. 11.
» ibidem καθαρτικὴν & εὐστομαχὸν id eſt purgantem &
» ſtomacho gratam habet l.7. cap. 5. Et Aetius te-
» trab. 1. ſerm. 3. cap. 80. φοῦσκαν κοιλίας μαλακτικὴν
» deſcribit.

Φραγμίτης κάλαμος, ſpecies eſt arundinis, quaſi vallatoriam appelles. gracilis eſt & candicans. vt author eſt Dioſc.

Φραγμὸς. ſic dicitur ab anatomicis totus dentium ordo atque acies.

Φρένες. proprie mentem ſignificant, quam νοῦν καὶ διάνοιαν etiam Græci appellant: ad quam quoniam aliquid conducere videtur diaphragma, aut quia eo inflammatione affecto, mens quoque lædatur, & continuum prope delirium excitetur, à Platone & reliquis veteribus eodem nomine donatum eſt: vt nihil interſit φρένας & διάφραγμα dicere. Præcordia à Latinis dicta ſunt, quia cordi prætenduntur.

Vide διάφραγμα: Ariſtoteles libr. 3. de hiſtor. »
animal. cap. 10. διάζωμα appellat, quod pulmo- »
nem, & cor ab hepate liene & renibus distermi- »
nat: vbi etiam dicuntur eſſe φρένες tanquam πα- »
ρεμπόδισμα & φραγμὸς: item φρένες vocari ὡς μετέ- »
χουσαί τι τοῦ φρονεῖν. »

Φρενικαὶ φλέβες. dicuntur propagines duæ venarum è trunco venæ cauæ ſuperioris orientes, infertæ in diaphragma, ipſumque totum nutrientes.

Φρενιτικὸν. dicitur quod phrenitidem facit & quod ſi- »
gnificat vt ait Gale. in 1. prorrhet. comment.1. »
part. 4. »

Φρενιτίζειν. de ijs dictum qui cum febre deſipiunt ait »
Gal.comm.in 1. prorrhet. part.1. »

Φρενῖτις. eſt inflammatio membranarum cerebri, febrem acutam & mentis perturbationem inducens. Sic quidem proprie dicta phrenitis definitur, eamque omnes vel ſimplicem inflammationem eſſe ſtatuerunt à copia ſanguinis, vel eryſipelatoſam à flaua bile, aut humore bilioſo vſto & in atrum verſo. Ex quo conſequitur eiuſmodi phrenitidem proprium & primarium cerebri affectum eſſe. Conſiſtit autem ea inflammatio in meningibus, & in ipſum etiam cerebrum aliquando peruadit, adeo vt inflammatione ſimul laboret: aliquando vero feruet duntaxat, & calorem præter naturam concipit. Inde febris acuta propter affectæ partis dignitatem, eximium ſenſum, & coniunctionem quæ illi cum corde maxima eſt, inducitur, & perpetua deliria ſuccedunt. Sunt enim hæc duo phlegmonica phrenitidis ſigna, vt quæ nunquam ab ea abeſſe videantur, & eius, vt ita dicam, eſſentiam conſtituant, poſſitque optime ijs duobus ἡ φρενῖτις definiri, eſſe perpetuum cum febre acuta delirium, ſicut Galenus initio Prorrhetici annotauit. Delirium voco τὴν παραφροσύνην quam phrenitidis aliarumque omnium animi perturbationum genus eſſe, ex Hippocrate & Galeno apparet. Sic phrenitis ἀπὸ τῆς μανίας diſcrepabit, quæ nullam habet adiunctam febrem, & ab eo delirio quod in vigore vehementium febrium excitari ſolet, quia perpetuum non ſit, ſed declinante febre ſoluatur. Verum præter hæc duo, etiam alia quædam phrenitidem conſequuntur, ſignaque apparent, quæ medici aſſidentia vocant, perpetua fere vigilia aut ſomnus admodum turbulentus, ex quo ſurgunt, exiliunt, vociferantur, & (ſi à ſanguine morbus eſt) rident, aut ſi à bile flaua eſt, ferociunt, vel ſi atra vitium fecerit, tam immaniter ſæuiunt, vt coerceri nequeant. Oculos præterea habent rubentes, alij aridos, alij lacrymis aut lemis perfuſos. Alijs memoria, alijs ratio, alijs imaginatio deficit, vnde varia inſaniæ genera oriuntur. Eſt vero & alia non proprie

dicta phrenitis, vt quæ tum à ventriculo, tum à diaphragmate per conſenſum gignitur, tum quę per ardentiſſimæ febris vigorem prouenit, quas plærique phrenitidis nomine non dignantur, ſed παραφροσύνας modo vocant. Item quæcunque ſine febre eſt, quam μανίαν rectius quam phrenitidem appelles. Sic Hippocrates communi quadam & non propria ſignificatione phreniticos aliquando vocat omnes quibus mens, quam φρένας Græci nominant, oblæſa eſt, etiamſi perpetua cataphora teneantur, quales ij ſunt qui τρομώδεα ἀσαφέα in prorrhet. appellantur. Sic enim eo libro dicuntur, qui ita deſipiunt, vt tamen eos deſipere nemo intelligat. Vulgus enim eos ſolos phrenitide teneri arbitratur qui vociferãtur aut in alios inſiliunt, cum tamen Hippocrates, vt eo loco ſcribit Galenus, omnes quibus mens non conſtet, phreniticos appellet, etiamſi perpetua cataphora laborent.

Eſt vero tam obſcurum hoc delirij genus vt quidam medicus cum Gal. contenderit, ægrũ ſic inſanientem neque pernicioſe habere neque phreniticum eſſe; Comitantur enim hæc ſymptomata, ſilentium, ſomnus falſo creditus, manuum exigua motio, oculi clauſi, aut immoti, quos nonnulli haudquaquam aperiunt, etſi inclamaueris: huius autem obſcuri ſiue ſilentis delirij elegans deſcriptio eſt apud Gal. 1. prorrhet. part. 33. vbi ſic ſcribitur; Tremulæ, obſcuræ blãdæque & contrectabiles deſipientiæ valde phreniticæ, ex quo loco non erit inutile pauca è multis huc adferre quæ vim huius ſilentij ſine voce ob oculos ponant: in hac (ait Gal.) æger quietus iacet neque ſolum non tumultuoſe exclamat exilitque vt antea, ſed neque prorſus loquitur, neque figuram decubitus mutat, ſæpiuſque qui ita affecti ſunt familiaribus præbẽt opinionem, quod mox ſint, ſi fiat ſilentium, dormituri: clauſis itaque feneſtris conquieſcunt cuſtodes, tempuſque in his interdum longum conterunt, dormire ægrum quod neque loquatur neque moueatur arbitrati, ægro ipſo non dormiẽte, & manus quiete mouente, non ſecus quam qui per leuem contrectationem aliquid vel tangere vel inuenire volunt: deinde his ita ſe habentibus, quidam & clauſis palpebris hæc agunt, & ſi quis accedens cum eis loquatur, quidam neq; prorſus oculos aperiũt, alij poſteaquam aperuerunt, aut paulo poſt clauſerunt, aut immotos ſeruant, alij neque ſiquis eos inclamauerit vel ſtimulauerit palpebras aperiunt: hactenus Galenus qui paulo poſt oſtendit hoc ſilentium non eſſe fioe voce quia ſi quis proprius aurem admoueãt, hos quædam breuiſſime loqui intelliget: eſt autem diligenter diſtinguenda hæc phrenitidis ſpecies ab ea quæ cum ſopore aut lethargo iuncta eſt, illa enim ἡσύχως ſilens progreſſa febre tandem firmatur, cum pulſu languido, duro, anguſto & exiguo; ita vt quies in ipſis fieri, languida reddita virtute conijciatur, qui ſcilicet validiſſime moueri nequeant, delirium autem cum comate initio morbi potius accidit, nec ægri habent quietem obſcuram, vt in quibus vires omnes lãgueant & firmata eſt hectica diſpoſitio, vixque ægri ſe mouere poſſunt: Cæterum phrenitidem Plin. lib. 7. cap. 51. ſapientiæ morbum appellauit, vt in quo lædatur & offendatur eorum ſapientia: Celſus libr. 2. cap. 1. inſaniam febricitantium vocauit.

Φρίκη. horror. quid ſit ex rigore diſcendum, de quo ante in dictione ῥῖγος. Fit enim eodem modo, & ab iiſdem cauſis, à quibus rigor. Sed horroris cauſæ mitiores, pauciores, quieſcentes & minus motæ ſunt quam rigoris. Nam excrementum mordax, erodens, nitroſum, ſalſum, amarum in cute vel ſubdita illi carne motum vt intenſione qualitatis & motus rigorem vel maximum vel medium vel minimum excitat, prout cauſæ magis vel minus erodunt, abundant, mouentur, ita paucitate, tenuitate & motionis impetu inferius, horrorem tantum mouet. Vt autem horror minus quiddam eſt quam rigor, ſic maius quiddam eſt refrigeratione & inæqualitate. Qui enim refrigerationem committit humor frigidus eſt, craſſus & immotus: qui vero inæqualitatem, minimum calidus, tenuis, motuſque, vt in ea fere non motus ſed ſenſus tantum, qualis in vlceroſa laſſitudine vel pruritu, ſentiatur. Vt autem medius eſt horror inter rigorem & refrigerationem, ita fit extremis eorum cauſis inter ſe contemperatis. Sunt autem eæ quas diximus cauſæ, videlicet qualitas praua & mordax magis minuſue, quantitas multa vel pauca, motus velox, tardus, validus, languidus per ſentientes corporis partes non per vaſa factus, quibus etiam accedit corporis robur facilisque ſenſus. Nam qui corpore ſunt robuſto & vix patiente, horrore vel rigore minus tentantur, quàm qui ſunt corpore imbecillo & ſenſu facili præditi.

Galen. comment. 3. in 6. Epidem. t. 29. horrentium ſimilitudinem quamdam ab Hippocrate factam indicat cum ijs qui corrugantur, ſimilitudinemque in cutis inæqualitate & velut aſperitate conſiſtere, nonnullis eius particulis depreſſioribus, nonnullis exteotioribus apparentibus, quando enim per exigua valde interualla in tota cute id factum fuerit, id ſymptoma φρίκη καὶ θρίξ id eſt horror nominatur, tuque illud concipito mente exactæ maris tranquillitati læuis corporis ſtatum aſſimulari & proxime inceptæ eius inæqualitati horrorẽ: læuitas igitur inſtauratis corporibus ineſt, ſed velut horror contra ſeſe habentibus: hæc Galen. Gallice autem eum patientes algorem *friſſon & friſſonner* dicimus quanquam latius horum ſignificationem extendimus.

Φρικίαι αἱ & φρικία, τὰ, horrores dicuntur quales ſunt in acceſſionibus febrium apud Dioſc. l. 1. c. 182. pro eodem dicuntur φρικιάσεις & φρικασμός.

Φρικώδης. ſignificat apud Hippocr. τραχὺ καὶ ῥυσῶδες, hoc eſt aſperum & rugoſum. Dicitur de cute, cuius aſperitas & inæqualitas φρίκη καὶ θρίξ appellatur. Ei contraria eſt ἡ λειότης, hoc eſt læuitas.

Φρικώδης γλῶσσα. lingua inhorreſcens vel rigidiuſcula vide γλῶσσα.

Φρικώδης παροξυσμός. horrida acceſſio. Sic dicitur proprie acceſſio febris ſemitertianæ, propterea quod cum horrore inuadat. Vt enim ipſa febris mediæ cuiuſdam eſt naturæ inter exquiſitam tertianam & quotidianam, ita horrorem inducit inter rigorem & refrigerationem medium, vt docet Galen. libr. 2. de criſibus cap. 9. & libr. 2. de differentijs febrium cap. 7.

Φρικώδης πυρετός. horrida febris. Dicitur apud Hippocratem lib. primo τῶν ἐπιδημιῶν, non ſimpliciter quæ cum horrore inuadit, id enim minime-

rabilibus accidit febribus, ſed exquiſitus hemitritæus, in quo videlicet magnam acceſſionis partem horrores occupant, eo maxime die in quo tertiana & quotidiana continua ſimul concurrunt, vt explicauit Gal. l. 2. de differentijs febrium: Eam biliosus pituitoſuſque humor ex æquo miſti committunt, itaque confuſi horrorem mouent non per initia modo acceſſionis, ſed etiam per totam prope acceſſionem. Tunc autem duobus modis horror iſte commouetur, per reduplicationem & per inæqualem incrementi motum. Hoc breuioribus horroris interuallis, illud longioribus diſtinguitur. Vtrumque autem febri ſemitertianæ proprium eſt propter humoris à quo gignitur inæqualitatem, vt docet Gal. comment. 1. εἰς τὸ ά ἐπιδημιῶν.

» Tex. 23. & lib. 2. de differ. febr. nam in Hemitritæo corpus tertianæ febris ratione cito incaleſcit & febris feſtinat ad ſummum, at propter quotidianam tardatur, atque in aſcenſu retinetur, nonnunquam & interrumpitur: ſicque inter varios affectus fit veluti pugna quædam modo inualeſcente pituita, modo bile, tum ad pituitam victoria redeunte, à qua ægri denuo contrahuntur, refrigerantur, & horrent, neque hoc ceſſat donec febris ad ſummum perueniat, vide ἡμιτριταῖος.

Φρίκη, idem quod τραχὺ aſperum; eſt enim affectus » partium in ſuperficie diſſitarum: φρίκη eſt eius » quidam modus quem per horrorem libenter » explicauerim, horripilationem vulgares medici » minus inepte quam barbare appellant, Græcam vocem etiamnum Galli retinent voce *friſſon*.

Φροντὶς. cura. Eſt anxietas mētis ad rem aliquam valde attentæ. Quod enim ventriculo ἀλύκη, id in animo φροντὶς eſt. Atque vt nulla in re conquieſcunt quos ἀλύκη male habet, nulloque poſſunt loco conſiſtere, ſed ſubinde cubitum mutant: ita per vehementes curas animus æſtuat, non conſiſtit, non quieſcit. Ideo curæ vigilias inducunt, corpus ſiccant, fuligino ſa excrementa gignunt, cutim denſant, vnde febres primum ephemeræ, poſtea putridæ accenduntur.

Φρύγανον. ſubfrutex vocatur: quando ex herbarum » genere quædam ſic fruticantur, vt ramulis compluribus lignoſiſque ſurculis ſcateant, minutiſque conſtent folijs, has veluti fruticum rudimenta quædam ſuffrutices aliqui maluerunt » appellare.

Φρύγιος λίθος. eſt gleba quædam pumicoſa, pallida, modice grauis, non ſolidæ, intercedentibus albis ſegmentis, vt in Cadmia. his quidem notis optimus diſtinguitur. Hunc aliqui hodie pro lyncurio vendunt, ſicut alij pro eodem belemnitem. Exiccat, adſtringit, expurgat, vlceribus cruſtas quadamtenus inducit. Eo infectores in Phrygia vtuntur, à qua nomen accepit. Naſcitur autem in Cappadocia.

Φρυκτὴ. fricta. etſi adiectiuum nomen ſit, abſolute tamen & ſimpliciter citra τῆς ῥητίνης adiectionem poſitum, reſinam pineam ſiue Colophoniam ſignificat, quod cæteras antecedat, ſitq; omnium maxime parabilis. Sic autem dicta eſt ad liquidæ differentiam; quam Græci etiam ſimpliciter ὑγρὰν, vel τὴν ἐκ τῆς κεγχρίας ὑγρὰν appellare ſolent. Huius vrendæ torrendæque differentiam Dioſcor. l. 1. explicauit.

Φύγεθλον. panus, ſeu panis. vtroque enim modo Latine dici poteſt, vt Hermol. Barbarus annotauit. Dicitur & à quibuſdam panicula. Quid ſit, Celſus aperte explicauit lib. 5. c. 25. Eſt tumor non altus, latus, in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt. Dolor diſtentioque vehemens eſt, & maior quā pro magnitudine tumoris. interdum etiam febricula: idque tarde matureſcit, neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus. Panem ad ſimilitudinem figuræ noſtri vocant. Ex quibus Celſi verbis apparet manifeſto φύγεθλον eſſe phlegmonem eryſipelatodem, vel eryſipelas phlegmonodes. Quod enim hic tumor mitiæ bilis ſit particeps, ideo non alte aſſurgit, neque in profundum valde ſubit, ſed eryſipelatis modo latior eſt. occupat tamen & ſubiectæ carnis aliquid, quod aliqua ex parte phlegmone ſit. Propter eandem bilem etiam puſtulæ quædam, vt & in herpete, excitantur, & dolor diſtentioque maior eſt quam pro magnitudine tumoris, tarde etiam matureſcit eandem ob cauſam, neque magnopere in pus conuertitur. Addit vero & Galenus id tumoris genus præditum eſſe ſummo calore, & citiſſime generari, ijſque duobus quoſdam ipſum ab alijs phymatibus & tuberculis diſtinxiſſe. fit maxime, vt ſcribit Celſus, in vertice, alis aut inguinibus, nec tamen in ijs tantum, ſed in omnibus etiam glandulosis partibus, vt Galenus author eſt. Figura illi pano ſimilis eſt, quo textores vtuntur, atque etiam pani. quam figuram quamuis φύγεθλον habeat cum phymate communem, multis tamen nominibus ab eo differt. φῦμα enim verior phlegmone eſt, magiſque exquiſita, proindeque facilius in pus conuertitur, præterea tanto minus doloris adfert, minuſque calidum (niſi dum ſuppurat) ſentitur, quanto bilis flaua ſanguiſue biliosus ſyncero ſanguine plus doloris mouet, calidiorque eſt. Differt autem φύγεθλον à bubone, authore Galeno, vt ſcribit Paulus libri quarti capite 22. quod bubo phlegmone ſit: φύγεθλον vero, vt dictum eſt, ſit φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατῶδες φλεγμονὴ τοῦ ἀδένος.

Φυγελίτης οἶνος. vide οἶνος vbi inſigniores vinorum » differentiæ recenſentur & explicantur. »

Φῦκος. fucus herbæ genus eſt de quo Dioſc. lib. 4. & » Plin. l. 13. c. 25. agit, eſtque herba hæc tingendis » lanis vtilis, vnde ſimpliciter fucus etiam pro co- » lore accipitur, & fucare pro colorare, præſertim » vbi non natiuus nec genuinus, ſed factitius & » velut adulterinus ſignificatur, vt apud Horat. » nec amiſſos colores, Lana refert medicata fuco: » & inde medicamenta illa quibus capilli tingun- » tur & quibus cuti ſuperioductis mulierculæ vi- » tia formæ diſſimulant fucos appellant; hinc » Plautus, vitia corporis fuco occuſunt. »

Φῦκος θαλάσσιον. fucus marinus: quoddam latum eſt, alterum ſublongius & rubens. tertium candidū, floridum valde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia vim habent refrigeratoriam ordine ſecundo.

Φυκωτὴ. nomen eſt emplaſtri ab Aetio deſcripti ſerm. 3. tetr. 4. ad omnia vlcera, præſertim in ſede, commodum eſt.

Φυλλῖτις. herba eſt quæ folia promit rumici ſimilia, longiora & viridiora, ſena aut ſeptena, recta, quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem penſiles quaſi vermiculos tenues oſtendunt. In vmbroſis & opacis hortorū locis emicat, guſtu

acerbo. Neque caulem, neque ſemen, neq; florem profert.

Φύλλον. duûm generum eſt, quorum quod in ſaxoſis naſcitur, ἐλαιόφυλλον vocatur. quod autem θηλύγονον appellant, prouenit muſci in odo, folio oleę, ſed colore magis herbaceo: caule tenui, breui radice exili. florem album profert, ſed papaueris, maiuſculum.

Φύλλον. etiam vocat Hippoc. herbaceum & hortenſium viride condimentum vel odoramentum, quæ ementibus olera addunt, vt coriandrum, mentha, ruta, apium. Dicitur & φύλλιον. vt annotat Gal. in ſuo lexico. Significat etiam (vt ibidem ſcriptum eſt ab eo) ſilphij ſemẽ, eo quod latum eſt: vt ſecundo de morbis mulierum. addit autem & ipſe io ſermone aliquando Libycum, aliquando Æthiopicum.

Interdum κατ' ἐξοχὴν φύλλον de malabathri folio vſurpatur: Scholiaſtes Ariſtophanis nominari ſcribit Lactucæ folia, in qua ſignificatione ſcribitur apud Suidam φυλλίον.

Φῦμα. tuberculi genus eſt, ſic dictum ἀπὸ τοῦ φύεσθαι, hoc eſt ab ijs quæ ſponte ex terrá naſcuntur. Eſt autem eius ſignificatio duplex, ſicut Paulus libr. 4. cap. 22. ſcribit. Vna generalis & communis, qua, vt multorum ſententia eſt, omnes æque tumores ἀποσκηματώδεις, qui præter naturam oborti ſunt, in quacunque corporis parte, φύματα appellantur, quod Hippocrates ſcripſerit, Quibus phymata in vrinario meatu excitata ſunt, abceſſu ſuppurato ruptoque liberantur. Addit vero Gal. comment. 1. in libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν ſic vocari eos præter naturam tumores, qui prorſus ſine cauſa aliqua externa proueniunt, maxime ſi extra corporis ſuperficiem extuberent. Qua quidẽ ſignificatione δοθιῆνες, ἀκροχορδόνες, συνεχομένοι. χοιράδες, & id genus quamplurimi tumores, qui per ſe nullamque externam ob cauſam excitantur, in extimis corporis partibus φύματα vocantur, ſiue lati ſint nec multum alti, cuiuſmodi ſunt φύγεθλα, ſiue etiam elatiores & paulo magis extuberantes. Altera vero ſpecialis propriaque ſignificatio eſt, ſecundum quam φῦμα dicitur phlegmone quæ in adenoſa carne ſponte oborta ſtatim augetur, atque ad ſuppurationem cito peruenit. Quo modo neque δοθιῆνες phymata ſunt, vt qui magis ſcirrhoſi ſint quam phlegmones natura ferat, neque etiam χοιράδες, tum eandem ob cauſam, tum quod non facile in pus vertuntur. Duri præterea hi tumores ſunt, cum φῦμα mollius ſit atque calidius, tanquam è ſanguine genitum: quo autem differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου, ſuo loco dictum eſt.

Præter has autem ſignificationes φῦμα aliquando Hippocrati dicitur ἀπόστημα abceſſus & decubitus materiæ io partem aliquam, vt in Coac. aphor. 5. l. 4. in longis febribus (ait) vel φύματα, vel labores in articulis fiunt, etſi fiant non inutile: illic φῦμα pro ἀποστάσει, hoc & in ſenſu habetur aphor. 44. l. 4. vbi Gal. in comment φύματα ſic interpretari videtur; Sed & φῦμα nonnunquam ἐμπύημα ſignificat vt notauit Galen. ad aphor. 8. lib. 7. qui ſic habet: à Phymatis introrſum ruptione, exolutio, vomitio & animi defectio fit; denique Hippocr. in Epidem. hãc vocem cõmuniter de frigidis tuberculis & calidis vſurpauit, vbi & φύματα alia lata eſſe ſcribit, alia minus lata, quomodo autem φῦμα differat ἀπὸ τοῦ φυγέθλου ſuo loco dictum eſt.

Φυματίαι. dicuntur lib. de artic. quibus tubercula circa pulmones oriuntur.

Φυματώδης. dicitur pars corporis in qua φύματα naſcuntur: item ille cui ipſa innaſcuntur apud Hippocratem.

Φύον. nomen eſt collyrij apud Celſum libr. 6. cap. 6.

Sunt illîc qui πυῤῥὸν legant.

Φύραμα. genus vnum eſt ammoniaci thymiamatis. ſic dictum eſt quod cum terra, arenis & calculis mistum ſit. vide ἀμμωνιακόν.

Φῦσα. flatus. Eſt ſpiritus craſſior. Refertur ad ſpirituoſam ſubſtantiam vt qui in ſpirituum genere ſit, eſtq; humorum veluti vapor quidam, ſed fere impurior, craſſior, turbidior. Eius generatio in ventre fit, quemadmodum & nebulæ in aere, à cibis vel humoribus quibuſdam pituitoſis à debili calore in halitum ſolutis. Quippe ſyncera frigiditas prorſus halitum non facit, quod nullo modo attenuet, conficiat, aut diſſoluat alimentum: fortis autem calor cum multo ſuperior ſit alimentis, tantum abeſt à generando flatu, vt genitum etiam attenuet atq; diſſipet, niſi alimentum ipſum natura flatuoſum ſit. Tunc enim gignitur quidem ſpiritus aliquis turbidus & quodammodo nebuloſus, ſed qui facile vno aut altero ructu vacuetur. Itaque calor qui in cibos quidem agit, ſed diminute, quod eos aliqua ex parte diſſoluat nec tamen prorſus conficiat, flatum ſiue ſpiritum flatuoſum parit. Gignitur autem tum à materia quauis calfacta, tum ab externo flatu, tum ab alimento flatulento, non in ventriculo modo & inteſtinis, ſed in reliquis etiã cauitatibus tã ſenſui manifeſtis, vt cerebri, cordis, pulmonum, veſicæ, vteri, renum, ſcroti, venarum & arteriarum, quam ſenſui occultis, vt quæ ſunt ſpatijs inanibus inter partes ſimilares, & neruorum ſpiraculis, atque omnibus illis in locis mouetur. A quo quidem motu fiũt in ventriculo ructus, in inferno ventre ſonori, vel ſine ſono flatus, adhæc murmurilla, ſtrepitus, crepitus, efflationes ſedis, vteri, veſicæ, cordis & partium aliarum quarundam palpitationes.

Qui omnes affectus generaliter dicũtur Græcis πνευματώσεις, ſeu ἐμπνευματώσεις, καὶ ἐμφυσήματα. vide ἐμφύσημα: Sed & φῦσαι exponit Erotian. τὴν δι' ἰδρῶτα διαπνοίαν ποιεῖν.

Φύσημα. ſic proprie dicitur ἡ πιτυΐνη ῥητίνη, hoc eſt picea reſina, vt ſcripſit Gal. l. 7. τῶν κατὰ γένη. Ea valde exſiccat.

Φύσιγξ, γγος ἡ. ſic dicitur veſicula ſeu puſtula in manibus aut pedibus enata authore Polluce: eſt & Ariſtophanis Scholiaſtæ τὸ ἐκτὸς λέπισμα τοῦ σκορόδου, qua notione Erotianus φύσιγγα τὸ ἔξωθεν λέμμα expooit.

Φύσιζα. hoc eſt τὸ κεκλιμένον ἀναφύλλωμα, qui vocatur caulium exortus: & maxime para eius concaua. vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Pro φύσιζα ſcribendum φύσιγγα, à nominatiuo φύσιγξ, vt legere eſt ex initio lib. de fiſtulis, vbi iubet accipere σκορόδου φύσιγγα νεαρὸν, eaque in fiſtulam demiſſa profunditatem illius metiri, id eſt recentem allij caulem, vide paulo ante φύσιγξ.

Φυσικὰ φάρμακα. appellantur à Trallian. lib. 1. cap. 15. medicamenta & βοηθήματα ἀναπολόγητα, vt amuleta, cantiones, ſiue incantamenta aliaque id genus, quæ non ex qualitatum virtute, ſed à naturali forma totaque ſubſtantia

„ ſuos effectus producunt quæ Gal. ſub metho-
„ dum cadere negat.

φυσιογνωμονική, vel φυσιογνωμονία. ſcientia eſt qua na-
„ turæ hominum ex aſpectu corporis & præſer-
„ tim vultus cognoſcuntur apud Ariſtotelem, &
„ talis ſcientiæ peritus φυσιογνώμων vocatur: φυσιο-
„ γνωμονικὸς autem dicitur is cuius naturæ ex habi-
„ tu corporis cognoſcuntur, ſeu de cuius natura
„ ex aſpectu iudicatur.

φύσις. natura. Varie hoc nomen à veterib. acceptum fuit & definitum. Sed omiſſis ijs quæ Ariſtot. & reliqui Philoſophi de ea diſſeruerunt, ea tantum perſequemur quæ ad medicinam pertinent, primum tamen proponentes à Galeno naturam quandam vniuerſi conſtitutam fuiſſe lib. 17. de vſu partium, quam ille definit eſſe Mentem admirabili virtute præditam quæ omnia peruadat. Ab ea ſingularum rerum naturam propriam manare conſentaneum eſt: quodque ab ea fit, κατὰ φύσιν fieri dicitur, hoc eſt, vt Galenus interpretatur, κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, hoc eſt, ſecundum ipſam rerum veritatem. Eam in homine varie medici definiunt. Sed maxime ea definitio mihi probatur, qua dicitur, Natura vis eſſe quæ ex ſeipſa noſtri ſit opifex & conſeruatrix, vt ἐν τοῖς ὅροις ἰατρικοῖς, ſcriptum eſt. Ea namque eſt cui & generationem debemus, & quæ genitos conſeruat: itaque naturæ nomen ab Hippocrate ſumptum fuiſſe, quo loco ſcripſit φύσιες πάντων ἀδίδακτοι Galenus author eſt, ſcribens per Naturam intelligi vim quandam corporibus inſitam & inhabitantem, per quam ea reguntur, ſiue vt idē ſcripſit initio lib. 2. de ſympt. cauſ. Omnem facultatem quæ animal ſiue voluntatis nutu ſiue citra hunc, regit. Itaque natura eſt quæ animal ab initio conformat, auget, nutrit, & omnia in corpore munia exercet. Quæ cum pariter caloris natiui opera ſint, (eſt enim ſecundum Hippocratem omnium operum naturaliū author) neceſſe eſt vel naturam eſſe ipſum calidum innatum, vt Galen. lib. περὶ μαρασμοῦ & alibi ſæpe prodidit, vel id primum eſſe naturæ inſtrumentum, vt Galeno pluribus in locis placuiſſe video. Sed citra controuerſiam omnino eſt, cum natura pluribus modis dicatur ab Hippoc. cum cum ſæpiſſime, tum toto libro de natura humana, Naturę nomine temperamentum intellexiſſe, atque id eſſe præcipuum & maxime proprium Naturæ ſignificatum, ab ipſa naturæ ſubſtantia deſumptum, vt Galenus in Aphor. 2. lib. 3. annotauit, quo ſcripſit Hippocrates, naturarum has quidem æſtate, has vero hyeme bene maleue ſe habere. Quod ſi quis contendat naturam non ſatis temperamenti nomine explicari, definiat ſi volet, naturam eſſe vniuerſam ſubſtantiam ac temperiem quæ ex primis elementis conflatur, vt & Galenus lib. 3. de temper. definiuit. Eſt vero & alia licet minus propria Naturæ ſignificatio, qua ſumitur ἀντὶ τῆς ἕξεως, vt ibi ſcripſit Hippocrates, maxime moriebantur quibus Natura vergebat ad phthiſim. Hic namque Naturæ nomine ipſam partium ſtructuram compoſitionemque intelligit. Eſt quando etiam Natura ſignificat idem quod genus vel ſpecies vel forma, vt cum dicimus hanc febrem huius vel illius Naturæ eſſe.

φύσις. etiam apud Græcos ἀντὶ τοῦ ἤθους interdū v-
„ ſurpatur id eſt pro moribus tum inſitis tum in-
„ ſtitutis, ſic & natura apud Latinos, pro moribus
accipitur; ſic & Hippocratem φύσις nomen vſurpaſſe legimus libro περὶ εὐσχημοσύνης: vbi de medici vultu, geſtu, inceſſu, ſermonibus reliquis eiuſmodi loquitur.

φύσις. etiam ſexū ſignificat vt apud Thucididem legimus, hinc quoque vtriuſque ſexus pudenda φύσεως voce intelliguntur apud Diodor. & peculiariter de mulieris pudendo dicitur, ſic 2. de diuinat. viſa in quiete eſt obſignatam habere naturam, ſic & Gallico ſermone paſſim vſurpamus eo ſenſu.

φύσιες ἔνθερμοι. calidas naturas appellare eas Hipp. conſueuit quæ non ingenito calore ſed & acri atque mordaci abundant, qui aduentitius eſt & non ſecundum naturam, vt docuit Gal. comm. 4. in epid. t. 15.

Ἀντὶ φύσιν, παρὰ φύσιν, & κατὰ φύσιν, id eſt contra naturam & ſecundum naturam: & illa quidem κατὰ φύσιν eſſe dicuntur quæcumque ex naturæ præſcripto fiunt atque moderamine; quæ ſunt naturæ legibus conſentanea; παρὰ φύσιν vero quæ quanquam ex naturæ præſcripto non ſunt, illi tamen vim nullam inferunt; eiuſmodi eſt in affectuum genere fœdus tectorum color & qui ex ſolis ardore contrahitur; omnis præterea leuior affectus, & præ exiguitate adeo obſcurus, vt neque noſtris neque laborantium ſenſibus animaduerti poſſit, quia enim non perſpicue functionem lædit, contra naturam dici haudquaquam debet; Ἀντὶ φύσιν vero ſiue contra naturam is affectus eſſe dicitur qui non modo naturæ limites exceſſit, ſed & illi vim infert, eiuſque vires & functiones manifeſte interturbat; Quod igitur contra naturam, vnum & idem eſt atque præter naturam actionem lædens.

φυσικὴ δύναμις. naturalis facultas. Diſtinguitur bifariam à Galeno, in primas ſiue principes, & in ſecundarias ſiue miniſtras. Primæ ſtatuuntur triplices, generatrix, auctrix, nutrix. Nam & totidem ſunt naturæ opera, quæ primum quidem in vtero fingit animal, & omnes corporis particulas efformat, deinde eo in lucem edito omnes ad perfectam magnitudinem perducit, poſtea vero etiam vt omnes quatenus fieri poteſt perdurent molitur. Sed formatrix quidem primas abſolute partes ſuſtinet, eique in ipſo vtero auctrix & nutrix famulantur. Vbi vero formatum animal eſt, vſque ad ætatis vigorem auctrix virtus dominatur, auxiliatrices & veluti miniſtras habens alteratricem & nutricem. Nutrix vero à prima formatione ad mortem vſque actionem ſuam exercet. Itaque generatio, auctio & nutritio prima naturæ operum ac veluti capita ſunt, proindeque tres facultates primæ atque principes horum effectrices, quæ tamen tum ipſarum inter ſe tum aliarum miniſterium deſiderant, quas ſecundarias poſſumus appellare. Hæ numero ſunt quatuor, vna attractrix, altera retentrix, tertia concoctrix, quarta expultrix dicitur, quæ non in iecinore modo, ſed in omnibus vel minimis etiam corporis partibus inſunt, genere quidem plane eædem, ſed numero valde differentes. Et carnes & nerui & oſſa pariter ad ſeſe alimentum attrahunt, ſed multum ab inuicem diſſimile: & concoquunt quidem omnia, ſed varia admodum concoctio eſt, pro cuiuſque partis natura, & tamen omnes eas vires atque facultates quamuis

tam differentes à iecinore ſortiũtur, à quo tanquam à fonte in vniuerſum corpus illæ deriuantur. Eſt enim principium vegetabilis facultatis, qua non animalia modo, verum ſtirpes etiam & quæcunque alia viuunt, gubernantur. Ac quanquam natura per vniuerſum corpus ſit diffuſa, & omnes actiones ab ea proficiſcantur, & nullũ opus non poſſit naturæ tribui, adſtringitur tamen à medicis facultatis naturalis nomen ad eas actiones, quarum principium & ſedes iecur eſt. Nam ſicut rationalis & irrationalis animæ vim & quæ ad ſenſum motumque pertinent in cerebro ſtatuerũt, & in corde iraſcibilem atque pulſificam, ſic in iecinore concupiſcibilem & quæcunque nutriendo corpori conueniunt, tãquam in ſuo fonte collocarunt. Nec intereſt, vt ſcripſit Galenus, eamne appetitricem ſeu naturalem ſeu altricem voces, veluti nec ſi animam aut facultatem.

Φυσιολογικὴ. pars eſt medicinæ quæ naturam hominis vniuerſam à conceptu ad extremum vſque ſenium diſquirit. Ad eam pertinet omnis de ſemine deque menſtruo ſanguine, de partium conformatione & principatu, de fœtus perfectione, ſimilitudine cum parentibus, de anatomia ſingularum partium, earumque differentijs & temperamentis, de ætatibus, de calore natiuo & ſpiritibus, de tribus facultatibus noſtrum corpus diſpenſantibus, de humoribus, aquis, aere, locis, conſuetudine & cæteris id genus diſputatio. In qua communibus quidem naturalis ſcientiæ principijs atque theorematis vtitur, ſed quatenus hominis cognitioni inſeruire atque accommodari poſſunt. Eam quidem medicinæ partem Empirici atque Methodici aſpernati ſunt, ſed Dogmatici, quorum princeps fuit Hippocrates, plurimi fecere.

Φυσαλλὶς. halicacabo ſimilis, paulo tamen maior. veſicaria, ſiue *ἁλικάκαβον* appellatur. Fit ex ea paſtillus, vt tradit Etas. valet ad renum & veſicæ affectiones, etiamſi pus aut ſanguis, aut corpuſcula mucoſa, aut fibris ſimilia, aut craſſa per vrinas exeant. Idem bibitur & in veſicam injicitur, vt prodit Aetius lib. 11.

Διὰ φυσαλλίδων Paſtillus ex Halicacabo, cuius meminit Trallian. l. 9. c. 5. ad renum & veſicę affectus ſanandos.

Φυσώδης νόσημα. flatuoſus morbus, qui & hypochondriacus dicitur. Species eſt melancholiæ, de qua vide ſuo loco.

In dictione *μελαγχολία*, ſed & *φυσώδεις* vocari *μελαγχολικοὺς* notauit Aretæ. l. 1. de diuturn. ca. 5. quaſi flatuoſos.

Φυταλιά. poſtrema hyemis pars, ſic dicta à veteribus quod eo tempore inſitiones optime fierent. vide *χειμών*. At *φυταλιὰ*, locus eſt vitibus alijſque arboribus conſitus, hortus, apud Homerum & alios poetas: apud quos etiam pro plantatione accipi volunt nonnulli.

Φυτεύειν. ſic dicitur ab Hippocr. ipſum ſerendi tempus, vt explicat Gale. in lexico Hipp. ſecundum quam ſignificationem dicuntur ab Hippocr. & *φυτευτήρια*, ligna quæ in terram panguntur ſeruntur.

Φύτευμα. herba eſt folio ſtruthij, ſed minore. fert copioſum ſemen perforatum, radicem paruam, tenuem, per ſumma terræ nitentem.

Φυτὸν, κ. τό. planta ſiue ſtirps vocatur: Ariſtoteles autem libris de plantis primarias atque ſummas plantarum ſpecies quatuor eſſe tradit nimirum *δένδρα, θάμνους, βοτάνας, καὶ λάχανα*: Rectius Theophr. plantarum ſpecies recenſens, tres quidem illas priores memorat, ſed *ἀντὶ τῶν λαχάνων*, *φρυγάνων* meminit: ſuffrutices vertit Gaza, alij interdum virgulta, alias cremia interpretantur à cremando ſic dicta vti Græcis *φρύγανα* quaſi *ξηρὰ λάχανα*: herbarum nomine quas *πόας* appellat *τὰ σπόρια καὶ τὰ λάχανα* comprehendit, verum cum nonnulla in plantarum genere ſint quæ ad harum ſpecierum nullam referri recte poſſint, ceu fungi tubera, cuſcuta, Epithimum, viſcum aliaq; multa quæ nemo vnquam arbores, frutices, virgulta, aut herbas eſſe iudicauerit, idcirco illã Theophraſti plantarum diuiſionem mancam eſſe credimus, vel illi tantum in animo fuit perfectarum ſolummodo plantarum ſpecies enumerare, quæ primas & maximas habent plantarum partes, ſuperficiem ſcilicet & radicem.

Φῶδες aut *φωΐδες.* ab igne in cruribus exorientes circuli rubri, quos diximus ante *φαινίγγας*. vt explicat Galenus in lexico Hippocr. Apud Erotianum contracte *φῶδες*, quod Doricum eſſe ſcribit, & à nonnullis exponi *φλυκτίδας*, puſtulas.

Galeni verba in Lexico ſunt *οἱ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν τοῖς κνήμαις ἐπιγινόμενοι κύκλοι ἐρυθροί*: Heſychio etiam *φωΐδες τὰ ὑπὸ πυρὸς ἐν σώματι γινόμενα ἐκφυσήματα, ἢ φλυκταίνας* ſignificant: *φῶδες* Erotiano exponuntur *τὰ ἐκ πυρὸς γινόμενα, μάλιστα δὲ ὅταν ἐκ ψύχους ἐν τῷ πυρὶ καθίσωσι φρύγματα ἐκφλογίσματα*, quædam ex igne contracta incendia præcipue vbi ex frigore ad ignem prope acceditur: eamque dictionem Diocles Caryſtius *ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ ἱδρῶτος* deriuari ſcribit: Sunt qui etiam *τὰς φλυκτίδας*, id eſt puſtulas ſignificare putent; Apollodorus *φῶδες, τὰ ἐκ πυρὸς ἐρυθήματα καὶ ἐκπυρώματα* eſſe ſcribit.

Φωνασκία. ab Aretæo 2. de curat. Chronic. cap. 6. ea vociferatio vocatur quæ vehementius peragitur: dicitur & interdum *ἀναφώνησις*: fuit vero apud veteres Gymnaſticos quædam vocis exercitatio quæ *ἀναφώνησις* dicebatur, de qua eiuſque facultatibus ſuo loco egimus.

Φωνασκοὶ. dicuntur qui vocis curam habent, eamque magno ſtudio exercẽnt, quales ſunt tragœdi, comœdi, præcones, citharœdi.

Dicuntur & *φωνασκικοὶ* Paul. l. 3. c. 28. qui vocis vtuntur exercitatio.

Φωνὴ. vox apud veteres idem quod *αὐδὴ* ait Galen. part. 58. comment. 2. prognoſt. hanc ſic Pollux definit *φωνὴ, φθέγμα, φθόγγος ἔναρθρος, ἐγγράμματος, οὐκ ἀδιατύπωτος*. id eſt vox, locutio diſtincta litterata, non informis; *ἦχος οὐκ ἄσημος, οὐκ ἀδιάρθρωτος*, ſonus non expers ſignificationis, non indiſtinctus; *ἀὴρ διὰ τῶν φωνητικῶν εἰς φωνὴν τυπούμενος*, aer qui organis vocalibus ad vocem conformatur: vox etiam eſt, ait idem Pollux, aer ictus, aut aeris ictus, *ὄργανον* vero vocis *κυριώτατον* id eſt præcipuum eſt *λάρυγξ*, vt Gal. ait in 7. *περὶ χρείας μορίων*: Ariſtoteli *φωνὴ* eſt aer *ἐσχηματισμένος τις καὶ φερόμενος*, configurata quædam cum impetu aura; Platoni *πληγὴ τοῦ ἀέρος*: neque vero *φωνὴ* dici poteſt æris aut ſaxorum colliſio, ceu neque fluctuum aut tonitrus, ſed hic *ψόφος* vocatur; Sed neque is qui ab animalibus ſonus editur ſemper vox eſt, vt manuum

plauſus, quin neque ſcreatus aut tuſſis propriè voces ſunt, nãq; vox fit προαιρετικῶς, vel καθ' ὁρμήν τινα, id eſt, ex propoſito & voluntate, ideoqœ etiam aliquid ſignificat. Et brutorum quoque voces dicuntur vt equorum hinnitus & canum latratus; dicuntur tamen & qualeſcumque ſoni voces.

Cæterum τῆς φωνῆς præter naturam affectæ variæ apud Hippocrat. attributiones ſeu adiuncta leguntur, vt φωνὴ δασεῖα καὶ μέλαινα, vox denſa fuſca, vel nigra, in prorrhet. atqœ ibidem φωναὶ ἐκλείπουσαι voces deficientes, & φωναὶ κατακλώμεναι, voces peruerſæ ac perfractæ in Coac. & 3. Epidem. κατειλλασμέναι φωναὶ, aut κατειλλόμεναι, diſtortæ aut confractæ, & 7. Epid. φωνὴ παραλελυμένη, vox reſoluta, exoluta, præpedita, idem fere quod ἀφωνία, motus & ſenſationum priuationem indicans. Illi opponitur φωνὴ λελυμένη, vox ſoluta, & libera reddita, explanata & expedita. Item φωνὴ περιπνευμονικὴ, ἢ κερχνώδης exponitur à Gal. in exeg. id eſt, vox qualis pulmonia laborantibus, ſtridula, aut ſtridulam in faucibus aſperitatem habens, & 5. & 7. Epid. & φωναὶ κατειλλουσαι exponuntur Erotiano apud Hippocr. κατεχόμεναι, detentæ aut occupatæ: id eſt, adeo exiles vt vix audiantur. Idem quoque Erotian. Bacchium reprehendit quod περιεγκεκλιμένας φωνὰς, hoc eſt demiſſas voces, quaſi diſtortas aut peruerſas intellexerit; denique φωνὴ λευκὴ καὶ μέλαινα, per tranſlationem dicitur Galeno 3. de differ. pulſ. vt & comment. 1. in prorrhet. & φωνῆς λαμπρότητα & βραδυτῆτα vocis claritatem & tarditatem inter ſe opponit Hippocr. lib. περὶ τέχνης.

Φῶς. dicitur circulus ſubniger qui papillam ambit. Sic etiam, vt ſcribit Oribaſius, vocatur medium tranſuerſariorum quæ in Nilei machinamento ſunt, quod plinthium appellatur.

Eſt quoqœ φῶς ſicci collyrij nomen ad ἀμβλυωπίαν commendati à Trallian. deſcriptique lib. 2. c. 5.

Φωσφόρος. eſt collyrium διάκροκον, qood à Galeno libro quarto τῶν κατὰ τόπους. c. 7. ab Aetio libro ſeptimo deſcribitur. Recipit glaucij drach. xx IIII. & ſarcocollæ drach. VIII. croci drach. VIII. opij drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. miſyos vſti drach. VIII. gummi drach. XII. Excipiuntur aqua pluuia. valet ad dolorem & omnem inflammationem & vehementes epiphoras. Eſt autem aduertendum, male apud Galenum legi κόμμεως ∠ ιϛ'. eſt enim ſcribendum κόμμεως ∠ ιβ'. error facilis eſt.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. X.

X Αιρέφυλλον. gingidium, erraticæ paſtinacę folium æmulatur, aliquanto tenuius, radicula candicante, ſubamara. Apud omnes manditur & crudum ex aceto & iuribus incoctum. dictum à Græcis eſt quod folijs luxuriet. Chærefolium à multis nuncupatur.

Χαιρέφυλλον. vero ideo dictũ putãt quod luxurioſa foliorum fœcunditate vireſcat & largiore coma frondeſcat.

Χαίτη. quamquam proprie iubam ſignificet in quadrupedibus, qualis eſt leoni mari, dicuntur tamen in homine χαῖται, αἳ ὄπισθεν κατὰ τὸ ἰνίον ἀπῃωρημέναι τρίχες, hoc eſt, pili qui à parte poſteriore ſecundum occiput prominent: ſicut ſcripſit Ruffus: vt & ἴουλοι, αἱ περὶ τοὺς κροτάφους τῶν τριχῶν ἐκφύσεις. hoc eſt, pili circa tempora oriundi.

Χάλαζα ἡ

Χαλάζιον ſunt tubercula quædam pellucida grandini ſimilia, per cutem ſparſa. Author enim introductionis ſeu medici χάλαζαν recenſet inter eos affectus qui in quacunque parte corporis conſiſtunt. Inuadit tamen præcipue oculorum palpebras, ſi quando in ijs lentus quidam humor concreuerit.

Vnde χαλαζῶντα βλέφαρα apud Aetium dicuntur lib. 7. c. 83. Authori Definitionum Medicarum χάλαζα dicitur κεγχροειδὴς σύστασις κατὰ τὸ βλέφαρον, concretio quædam aut globulus milio non diſſimilis in palpebra ſubnaſcens. Authori vero τῆς εἰσαγωγῆς, χαλάζωσις appellatur, & eſſe dicitur σφαιροειδῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπάρματα περιγεγραμμένα ἐοικότα τῇ χαλάζῃ, id eſt, orbicularia quædam intra palpebras circumſcripta tubercula, grandini ſimilia, quibus diſſectis inquit Celſ. lib. 7. c. 7. humor manat oui candido ſimilis, qui & hæc tubercula parua in palpebris mobilia eſſe ſcribit, ſimulatque digito huc vel illuc impelluntur, conduntur que, ait, aliquando ſub cute, nonnunquam ſub cartilagine non diſſimilia κριθῆς ſed non figuræ eiuſdem. A grandinis autem ſimilitudine χάλαζα dicitur in ſuibus vitium in eorum ore ſub lingua enaſcẽs, & per totam carnem ſparſum & innatum, quod viuente animali tegitur, nec niſi diſſecto & mortuo conſpicitur, quo deſcribit Ariſtoteles 8. de hiſtor. animal. c. 21. & 30. probl. 4. quem morbum ait ille ex lingua cognoſci. Albertus autem magnus 7. de animal. 20. vehementer hallucinatus eſt putans eundem eſſe morbum & grandinem & lepram.

Χαλαζώδεις ὗες. vide ὗες.

Χαλαζῶδες πυρόν. vocat Hippocr. 4. Epidem. crebra tubercula grandini ſimilia in lingua enata ex incendio.

Χαλάζωσις. grandinatio. Sunt eminentiæ quædam intra palpebras grandini ſimiles. vide ſupra χαλάζιον.

Χαλᾶν. apud Hippocr. idem eſt quod διαχωρεῖν, deijcere & aluum exonerare vt part. 6. & 7. comment. 3. prorrhet.

Χάλασις laxitas, opponitur τῇ συντάσει diſtenſioni, vide σύντασις.

Χαλαρόν. laxum. dicitur apud Hippocr. pars recti inteſtini laxior, videlicet ad differentiam oræ eius infimæ quæ ſphinctere muſculo adſtricta eſt, vt ſcribit Gal. initio libelli de diſſectione vuluæ.

Χαλαστικὰ φάρμακα. relaxantia medicamenta. Dicuntur medicamenta quæ tenſioni medentur. Itaque cum tenſio multis modis contingat, non videtur vna eſſe laxantium ſpecies, ſed alia humectando laxant, alia calfaciendo, alia molliendo, alia vacuando, alia tumores præter naturã purgando, alia aliud quiddam faciendo. Attamen ſi vniuerſalem quãdam horum omnium ſubſtantiam conſtituere licet, ea certe erit ex genere modice calfacientium: ſic enim & conniuentia corporis laxantur, & flatuoſi ſpiritus tenuantur, & quod phlegmones iam conflatum eſt digeritur. Præcipuas in eorum ordine partes tene-

oleum chamæmelinum, itẽ adipes, butyrum, œſypus, & reliqua quæ intra ſecundum gradum calfaciunt. Verum Methodici multo longius τοῦ χαλαστικοῦ nomen extendunt, vt docet Galen. ad omnia remedia ſignificanda quibus adſtrictus affectus, quo vna cum fluente humore omne morborum genus comprehendebant, curaretur. Itaque & venę ſectionem χαλαστικὸν eſſe præſidium dicebant, & omnia ſimiliter purgantia medicamenta.

» De χαλαστικοῖς vide Galen. 7. κατὰ γέν. c. 9.

Χαλβάνη. galbanum. Eſt ſuccus è planta ferulacea. Naſcitur in Syria Dioſcoridi & μετώπιον aliqui vocant. Maxime probatur cartilaginoſum, purum, pingue, ſimilitudinem thuris præferens: item purum minimeque lignoſum, ſed in quo nonnihil ſeminis ferulæ ſit admiſtũ. præterea graui odore, neque humidum, neque retorridum. Vi emolliendi & digerendi præditum eſt. Excalfacit tertio ordine incipiente, aut ſecundo completo: deſiccat vero ſecundo incipiente.

Χαλινοὶ. Polluci lib. 2. dicitur gingiuarum connexio
» ad inuicem, & labiorum partes quædam; Ni-
» cander τοὺς χαλινοὺς vocauit dentes in Theriacis.

Χαλκηδόνιον. ſic dicitur à quibuſdam τὸ χρυσάνθεμον.

Χάλκανθος. attramentum ſutorium. Eſt ſuccus concretus, ex chalcitide genitus & eſſloreſcens. At cum quinque ſpecies ſint eiuſmodi ſuccorum concretorum, ſory, melanteria, chalcitis, miſy, & de quo nunc agimus atramentum, in coloribus præſertim differentia eſt. Cum enim quatuor priores ſpecies coloris ſint vel cinerei & nigri, vt ſory & melanteria, vel rubri & ærei vt chalcitis. vel lutei & aurei vt miſy, atramentum ſutorium alterius eſt coloris & varij. Nam & candidum eſt albęque violæ ſimile, quod λευκόιον vocant: & pallidum, & viride, & cœruleum, & omne præterea perſpicuum & nitens, vnde ſuperior ętas vitriolum appellauit. Differunt quoque prædicti ſucci ea in re, quod priores illæ quatuor ſpecies natiuæ ſemper ſint, attramentũ vero ſutorium & natiuum & factitium habeatur. Natiuum quidem quod & foſſile dicitur, ex chalcitide, vt dictum eſt, eſſloreſcens & concretum, & natura tam ſimile chalcitidi, vt in hanc tandem per ſe redeat annorum ſpatio, ſicut ſe vidiſſe Galenus memoriæ prodidit. Id aliquando quidem pendet ex metallorum cameris ſtiriarũ inſtar, aliquando vero in terram deciduum eſt & iacet humi: quorum vtrumque quoniam diſtillando concreuit, χάλκανθον σταλακτικὸν Græci nominant. Id vel ſimile eſt capillis & plumis, vel habet ſtiriarum aut glebæ figuram, quæ etiam factitia eſt, cuius glebæ ex cubicis quibuſdam corpuſculis coagmentantur, perinde atque vuæ ex acinis. Factitium vero duplex etiam eſt. Alterum proprie πηκτὸν vocant Græci, id eſt concretum, quod è terræ cuniculis aqua atramentoſa vel elata & in piſcinas effuſa, quemadmodũ narrat Galenus, vel inde corriuata, frigore aut calore ſolis concreſcit in chalcanthum: alterum verum ἑφθὸν, id eſt coctum, quoniam aqua attramentoſa in ahenis decoquatur: eſt autem ea aqua, vt ait Galenus. viridis, chalcitin & æruginem redolens, & guſtus quoq; eiuſdem. In medicinæ vſu præſtat foſſile, cœruleum, graue, ſpiſſum, pellucidum: ſecundas tenet quod πηκτὸν diximus vocari. Adſtringit vehementiſſime & valde calefacit & ſiccat, quare ſanguinem profluentem è vulneribus ſiſtit, vlcera ſordida purgat, & minuit excreſcentia.

Cæterum apud Galen. quidem Actium & »
Paul. eſt χάλκανθος, apud Dioſc. χάλκανθον quem »
ſequuntur Latini. »

Χαλκηδόνιον. Chalcedonia nomen eſt auricularis cuiuſdam compoſitionis, quam eſſe tradit Galen. vtilem ad aurium inflammationes cum exulceratione 3. κατὰ τόπ. c. 1.

Χαλκίτις. eſt medicamentum metallicum, colore æris, intercurſantibus oblongis venis ſplendentibuſque. Naſcitur in iiſdem metallis in quibus σῶρυ & μίσυ, mediumque inter ea non tantum loco, ſed etiam viribus. Primum enim τὸ μίσυ ſolet occurrere, deinde ἡ χαλκῖτις, poſtremum τὸ σῶρυ. Eſt enim μίσυ tenuiſſimum, σῶρυ craſſiſſimũ, mediam vero rationem ἡ χαλκῖτις habet. Sed & temporis ſpatio in ſe inuicem tranſeunt, quemadmodum narrat Galen. τὴν χαλκῖτιν per triginta fere annos domi ſuæ aſſeruatam, in μίσυ verſam ſe vidiſſe. Ex quo apparet hæc tria ſpecie eadem eſſe, ſolaque naturæ concoctione & perfectione ab inuicem differre. Cæterum ἡ χαλκῖτις miſtum adſtringit & acris eſt: ſed vincit acrimonia, quæ tanta eſt vt carnem vrat & cruſtam inducat. Itaque eã vrere præſtiterit, quo & ipſa minus vrat, deſiccet, adſtringat, minuſque acris ſit atque mordax. Inter venena numeratur quæ toſione interimunt. Hippocr. χαλκίτην vocat, quam eandem eſſe cum chalcitide, Galen. annotat in lexico Hippocr.

Hippocrates Chalcitidem γῆν χαλκῖτιν vocat, »
nam Galen. in lexico Hippocr. tradit γῆν χαλκῖτιν »
δὲ nihil aliud ſignificare quam τὴν χαλκῖτιν. »

Ἔμπλαστρος διὰ χαλκίτεως. quæ & φοινικίνη vocatur »
de hac Galen. lib. 1. κατὰ γέν. c. 4. plura, vide etiam »
φοινικίνη. »

Χαλκοῦ λεπὶς. æris ſquama quæ & λεπὶς ſimpliciter dicitur. Sunt tenues & ſquamoſæ æris particulæ, quæ vel de æreis panibus, vel de clauis malleolorum ictibus excutitur. Hanc ἡλῖτιν appellant, id eſt clauarem, cui & primas tribuit Dioſcorides. Itaque in hoc ſquama differt à flore, quod illa vi excutitur, hic ſponte ab ære refrigetato excidit. Probatur ſquama quæ craſſa eſt & æris modo rubens, & quæ, cum aceto aſpergitur, æruginem ducit. Vehementer ſiccat, præſertim ἡλῖτις. Nam & ſubtiliſſimæ omnium ſubſtantiæ eſt, vt quæ nonnihil æruginis aſſumpſerit. Detrahit ſimiliter & liquat carnem & acriter mordet, ex quo perſpicuum eſt non admodum tenuis eſſe ſubſtantiæ ſed potius craſſæ.

Χαλκοῦ ἄνθος. æris flos. Sunt minutæ æris particulæ à reliquo eius corpore reſolutæ, milij ſpecie, breues, ponderoſæ, friabiles, in attritu fulueſcentes, modice ſplendentes, atque conſtringentes. Fit autem duobus modis, vno cum æs è lapidis panibus in fornace excoctum fuſumq; in receptacula delabitur per colla fiſtularum ad ea pertinentium: altero vero cum in ſingularis foci receptaculo æs, à quo plumbum & argentum fuerint ſeparata, colliquatum fuerit: vtroque enim modo recrementis iam detractis candenti æris maſſæ aqua clariſſima affunditur, tum vt refrigeretur, tum vt in panes diuidi poſſit. Illa igitur repente denſata & concreſcens florem illum veluti expuit, qui poſtea refrigeratus colligitur. Habet extergendi facultatem, eſtque tenuioris eſſentiæ quam aut æs vſtum aut æris ſquama.

mordet, adſtringit & excreſcentia coercet.

Χαλκοῦς. æreoleum. Nomen eſt ponderis & Attici & medici. Eſt autem ſexta pars oboli. Siquidem obolus ἓξ χαλκοῦς, hoc eſt ſex æreola, continet. Eſt igitur ὁ χαλκοῦς duodecima pars ſcripuli. diuiditur autem ὁ χαλκοῦς εἰς λεπτὰ, hoc eſt in minuta ſeptem. Pendet autem χαλκοῦς grana duo Arabũm. eſt autem granum apud Arabas minimum pondus.

Χαλκοειδῆ. oſſa quædam in extremo pede ſic vocantur quæ numero tria ſunt.

Χαμαιάκτη. ebulus. Alterum genus eſt τῆς ἀκτῆς, hoc eſt ſambuci, longe illo humilius, magiſque herbaceo generi aſſignãdum. ſic dicitur quod ſambuco humilius ſit & coactæ ad terram breuitatis. Deſiccandi, conglutinandi, modiceque digerendi facultatem habet.

Χαμαιβάλανος. ſic dicitur à quibuſdam ἄπιος, quam Romani radicem ſylueſtrem nuncupant.

Χαμαίβατος. rubus eſt humi ſparſus, radices qua tellurem tangit agens.

Χαμαιδάφνη. laurus Alexandrina. Romanis laureola ſiue laurago. Græci alijs nominibus etiam δάφνην & δαφνίτιν, & ὑδραγωγὸν, hoc eſt aquas ducentem, appellant. Frutex eſt vnico ramulo cubitali: recto, tenui atque leni, folio lauri ſimilitudine, multo leuiore & magis herbaceo, ſemine rotundo, rubenti, admiſtoque folijs quibus ſupernaſcitur. Reprehenditur Plinius quod vincam peruincam eſſe putauerit. Eius fructus vrinam mouet: ſimiliter & tenera germina (aſparagos vocant) in cibos admittuntur, attenuandi vi prædita.

Χαμαίδρυς. eſt herba quæ ſtatura tota digitorũ quatuor altitudinem non excedit, in petroſis & aſperis naſcens, folijs paruis, effigie & diuiſura quercus, amaris, flore pene purpureo, exili. Græcum nomen retinet in officinis. Græcis etiam τεύκριον & χαμαίδρωψ dicitur: Latini triſſaginem & & ſerratam, vulgus querculam vel ſerratulam nominat. Habet autem chamædrys vincentem qualitatem amaram: eſt & quodammodo acris, quare lienes colliquat, vrinas & menſes prouocat, craſſos humores incidit, & obſtructiones aperit. Tertio ordine excalfacit & deſiccat, plus tamen calefacit, quam deſiccat.

Χαμαίδρωψ. vide in χαμαίδρυς.

Χαμαίζηλον. ſont, vt ait Plinius, qui gnaphalion hoc modo appellent. ſunt vero qui πεντάφυλλον, quod Romani quinquefolium dicunt, hoc nomine deſignent.

Χαμαικέρασος. ceraſus pumila, radice parua. Nec arbos eſt nec arbuſculis ceraſorum impar, baccis cætera omnia conſimilibus. In Bithynorum agro naſci proditur & ibi copioſe eam eſitantibus caput non aliter quam vinum grauare.

Χαμαίκισσος. hedera terreſtris, Romanis hedera pluuiatica, Græcis etiam κισσὸς ἄκαρπος & κισσὸς ἐπίγειος dicitur. Frutex eſt ſimilis hederæ, longioribus & tenuioribus folijs, dodrantalibus ramulis multis, folioſis, ab radice quinis ſeniſue. flores albæ violæ exiſtimari poſſent, niſi minores eſſent, admodumque amari guſtus, radice candida, tenui, ſuperuacua. Naſcitur in cultis. Eius flos cum ſit admodum amarus, iecur obſtructione liberat, daturque ex coxendice laborantibus. Plinius tertiam cyclamini ſpeciem à quibuſdam χαμαίκισσον vocari ſcribit.

Χαμαικυπάρισσος. herba eſt ſic dicta à foliorum cypreſſi ſimilitudine: vulgo dicitur abrotonum, & cypreſſus hortenſis.

Χαμαιλεύκη. herba quæ creditur eſſe bechion ſiue tuſſilago. Plinius vero herbam quæ Latinis farfarum ſiue farfugium dicitur, Græcis χαμαιλεύκην vocari exiſtimat. Sed & Dioſcorides author eſt βήχιον à quibuſdam χαμαιλεύκην dici. Idem & ἡ χαμαίκισσον à quibuſdam ſic vocari tradit.

Χαμαιλέων. chamæleo. herba eſt duorum generum, vnũ albi, alterũ nigri nomine. Albus folia ſcolymi habet aut cardui aſperiora & acutiora quã nigri robuſtioraque: caule vacat, verum è medio ſinu ſpinas echini marini aut cinaræ modo ſubrigit, purpureis floribus & crinitis, quid in papporum lanugines euaneſcunt? ſemen habet cnici ſimile, radicem in lætis & pinguibus craſſam, in montoſis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Verum chamæleo niger folijs ſcolymo ſimilis eſſet, niſi minora tenuioraque ac rubro diſtincta viderentur. Caulem emittit dodrantalem, digitali craſſitudine, ſubrubrum, & & in vmbella flores ſpinoſos, tenues, hyacinthi æmulos, verſicolores radice craſſa, nigra, denſa, interdum exeſa, quæ diſſecta flaueſcit, & commanducata mordet. Prouenit in campeſtribus ſiccis & cliuoſis tractibus & maritimis: vulgus hodie cardonettum vocat, cuius ſemine vtitur ad cogendum lac. Dioſcorides ſic Græcis dictum chamæleonta prodidit à varietate foliorũ: hæc enim cum terra colorem mutant vt hic nigra, illic viridia, alibi cyanea, alibi crocea atque alijs coloribus appareant chamæleonis animalis inſtar. Sunt autem duæ illæ chamæleonis ſpecies valde inter ſe differentes: alibi enim radix potui datur vtiliter oxybaphi menſura hydropicis, & contra difficultatem vrinæ & ſerpentium venena, vt ait Dioſcorides: nigri vero radix lethale quiddam obtinet, & à Paulo Ægineta priuatim inter venena numeratur, & proinde foris tantum, authoribus Dioſcoride & Galeno, adhibetur ad affectus externos, qui detergeri debent. Præter has autem duas chamæleonis differentias ſtatuendus etiam eſt alius chamæleo quem ἰξίαν ſiue οὐλόφονον nominant, lethalis prorſus & venenatus, niſi eum aliquis putet albi ſpeciem eſſe, quod de albo ſcripſerit Dioſcorides, ipſum ἰξίαν ideo aliquibus vocari, quod quibuſdam in locis viſcum circa radicem eius inueniatur, quo pro maſtiche vtantur mulieres. Sed vide num hæc appellatio ad nigrum magis pertinere debeat, cum Galen. ipſeque Dioſcorides chamæleonem album propinantes, vt dictum eſt, non diſtinxerint an viſcum necne fundat, cum tamen ἰξίαν deleterium eſſe conſtet ſi bibatur.

Χαμαιλέων. etiam dicitur à quibuſdam ὁ δίψακος, vt habetur apud Dioſcor.

Χαμαίλυγον. vocari à nonnullis hierobotanen, tradit Apuleius: pro quo Dioſcor. codices habent χαμαίλευκον.

Χαμαίμηλον. dicitur ἡ ἀνθεμὶς, ab odore mali, vulgo camomilla. vide ἀνθεμὶς.

Χαμαίπιτυς, aioga ſiue abiga, ſiue thus terræ, vt ait Plinius. Nunc ab officinis & herbarijs ius moſchata dicitur. Eſt herba per humum ſerpens, incuruæ ſimilis, folijs ſẽperuiui minoris, ſed multo tenuioribus, hirſutis & pinguioribus, circum ramos denſis, odore pinus, flore tenui, luteo vel

candido, radicibus cichorij. Eſt & altera eius ſpecies eiuſdem nominis, cubitalibus ramis, anchoræ modo incuruis, minutis crinibus, coma ſupradictæ. flos candidus, nigricans. ſemen oler pinuoi vt ſuperior. Tertia maſculus dicitur, paruula lænior, folijs exilibus, candidis, piloſis, coliculo eraſſo & albo, floſculis melinis, ſemine puſillo ſecus alas, eodẽ odore quo cæteræ item ſpecies. Habet autem ἡ χαμαίπιτυς & amarorem & acrimoniam, vimque abſtergendi expurgandique maiorem quam calfaciendi: itaque iecinoris obſtructiones percommode ſoluit, menſes & vrinas mouet. Siccat tertio ordine, calefacit ſecundo. Dioſcorides ſcribit hypericum χαμαίπιτυν à quibuſdam vocari, quoniam ſemen odore reſinam imitetur.

Χαμαίπευκ. dicitur à quibuſdam ἡ χαμαίδρυς, vt Apuleius tradit. Apud Dioſcor. eſt χαμαίδρυς: minus recte. nam χθαμαλοῦ ῥωπὸς ſignificationem habet illud compoſitum.

Χαμαισύκη. herba eſt ramos habens digitorum quaterorum, teretes, ſucoſos, per terram ſparſos, folia lentis effigie, peplo ſimilia, parua, tenuia, quæ à terra nõ attolluntur. ſemine ſub folijs rotundo, vt in peplo. neque caulem neque florem promit. radice tenui & ſuperuacanea eſt. Eſt autem ἡ χαμαισύκη acris & abſtergens.

Χαμελαία. oleago, vel oleaſtellum. Eſt frutex ſurculoſus, folijs oleæ ſimilibus, tenuioribus, guſtanti amaris & mordacibus ita vt linguam vellicent & arteriam exulcerent: officinæ mezereon appellant. Detrahit pituitam bilemque, folijs præſertim in catapotio deuoratis: namque duæ abſinthij partes, vt ſcribit Dioſcorides, adiecta chameleæ vna, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur. Ea autem in ventre non liqueſcunt, ſiquidem quotquot fuere deuorata regeruntur.

Χαμελαία. dicitur à quibuſdam θυμελαία, vt habetur apud Dioſcor.

Χαρακίας. dicitur primum genus tithymalli. Eſt autem tithymallus maſculus, caules habens ſupra cubiti altitudinem, rubros, lacteo ſucco atque acri madentes, folia autem oleæ circum ramos anguſtiora & longiora, radicem craſſam & lignoſam. Pendent in cacuminibus caulium cymæ iunci, ſub quibus cauolæ foliolis balneatum ſimiles, in quibus ſemen continetur. Naſcitur in aſperis & montibus. Dioſcorides alijs nominibus à quibuſdam κωμῆτιν & ἀμυγδαλοειδῆ & κωβιὸν tradit appellari. Gallis nunc magna ex parte expurgia nominatur. Eius enim ſuccus aluum purgat, trahitque pituitam & bilem binis obolis in poſca ſumptis, & cum aqua mulſa vomitiones mouet.

Χαρακτῷ. id eſt, ὀξυνθέντι ὑπὸ τοῦ χαρακτῆρος. exacerbato & vehementer irritato ob characterem. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis.

Χάρμη. antidoti nomen eſt deſcriptæ à Democrate,
» quæ habetur apud Galen. 2. de antid. c.4. no-
» men ſumpſit ab inuentore Charme.

Χαροπὸς. coloris albi genus, ſed paulo plus ab albo quam glaucum declinans. Eſt enim glaucus color veluti cornu pellucidum, charopus vero ſimilis eſt pilis ſubalbidis cameli, vel lapidi quem ἐνοχέτην appellant: vt ſcriptum eſt ab Actuar. li. 1. περὶ οὔρων c.8.
» Sic Cælius Aurelian. nephriticorum vrinas eſ-
» ſe ait χαροπὰ, lib.5. τῶν χρον. c.25. id eſt, vt idem exponit, tenues & aqoeas, atque ita ſubalbidas »
vt colaturæ liquidæ colorem referant quem «
Græci, inquit, χαροπὴν vocant. «

Χαρωνεῖα βάραθρα. Charoneæ foſſæ aerem peſtilentem & tetrum ſpirantes quarum aliquando Galen. meminit.

Χάσκον. διασπῶν. id eſt, in diuerſum trahens. vt Dioſcorides legit, & ſic dici vuluas ait, ex eo quod aperiuntur. vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χάσμη. oſcitatio. Symptoma eſt facultatis ſeu actionis animalis motricis. Eſt enim deprauatus maxillæ inferioris motus. Fit propter humiditatem flatuoſam vel ſpiritum vaporoſum contentum in muſculis maxillam inferiorem aperientibus: frigida autem prorſus cauſa eſt, eoque fit vt & per initia acceſſionum & ſomno maximo appetente crebræ fiant oſcitationes, vtque illæ etiam tum vino, tum magna raraque ſpiratione diſcutiantur, vt docuit Hippocr. aphor. 56. lib. 7. & libr. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. ſcribens Medicatorium oſcitationum continuatum longum anhelitum eſſe. Eum autem humorem natura dum conatur expellere, maxillam mouet & agitat, hiatumque oris inducit: ſic vt ab alijs partibus excrementa depellat, eadem motus alios exercet, vt pandiculationem, tuſſim, ſingultum, vomitum, horrorem & alios ijs ſimiles. Sed vomitio quidem & tuſſis & horror validi omnino motus ſunt: pandiculatio vero & oſcitatio, mediocres. inter quæ aliud etiam diſcrimen eſt à Galeno proditum, quod cum eiuſmodi omnium ſymptomatum alia naturæ ſint opera, à morboſa tamen cauſa coactæ, alia morboſos comitentur affectus, nil contra moliente natura, alia vero fiant natura & morbo ad actionem ſimul concurrentibus, oſcitatio gignatur ſola facultate naturaque agente, velut & tuſſis & pandiculatio & ſingultus. Hæc enim ſolius facultatis opera ſunt aduerſus cauſam morbificam inſurgentis.

Χαῦνον. molle & digitis cedens, apud Hippoc. lib. 1. τῶν ἐπιδημιῶν. vt Galen. explicauit.

Χέδροψ. dicitur ſpeciatim id leguminis genus quod manu carpitur, vt ſcribit Gal. lib. de attenuante victu. vide δημήτρεια σπέρματα.

Χεζανάγκη. nomen eſt emplaſtri purgatorij quod ſibi in vſu fuiſſe Aetius ſcribit. Impoſitum vmbilico mouet inferiorem vẽtrem. Eſt & apud Paulum vnguenti nomen, quo peruncta ſedes aluũ mouet & ſubducit. Sic dici poteſt quicquid affert cacandi neceſſitatem.

Χεῖλος. labrum. Sic dicuntur oris extremitates muſculoſæ, ipſum viciſſim claudentes aperientesque. Labrorum quidem ſubſtantia carne quodammodo fungoſa conſtat, & ipſa tota labrorum cute, & oris amplitudinem ſuccingente tunica & quatuor muſculis confuſa. Eſt autem ea valde mobilis in omnem partem: ſurſum quidem à binis vtrimque muſculis qui à malis deſcendũt, quorum duo ſupernum, totidem infernum ſurſum attollunt: deorſum vero à binis ſimiliter, qui vtrimque à menti lateribus in labrum tum ſupernum tum infernum aſcendunt. Horum autem congeneres duo, dum ſimul agunt, labrum motu recto minuent: dum alteruter tantum obliquo. Ad hæc fibræ eorum qui labrum ſupernum attollunt, & infernum deprimunt, internæ quidem intro verſus dentes, externæ vero foras verſus cutim labra contrahũt. Sic

quatuor habentur in labris muſculi, à quibus octo motuum differentiæ perficiuntur, quemadmodum lib. 11. de vſu part. Galen. demonſtrauit. Sed hos prope omnes labri vtriuſque motus non parum iuuat muſculus latus, ab aurium radice, occipite, ſpinis omnibus ceruicis, ſpina omoplatæ, acromio, claui, ſterno exortus, totuſque tenuiſſimus in faciei partes pene omnes, fibris à tam diuerſa origine varijs inſertus, eaſque ob id in omnem prope partem mouens. Dicitur χεῖλος παρὰ τὸ χέειν λόγους, hoc eſt, quod ſermonem emittat & fundat. Cæterum quod in labijs prominet, προχεῖλον dicitur: ipſa autem labiorum ſectio quæ τὸ στόμα efficit, μάσταξ & λογεῖον vocatur, authore Polluce: πρόσχασμα autem ſiue προσχασμὸς, labiorum mutuus congreſſus: φίλτρον vero, cauitas quæ ſuperiori labro ineſt, vt alia quæ in inferiori eſt, τύπος & νύμφη.

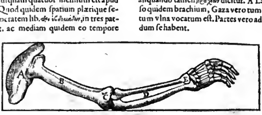
Χειμερινὴ. dicitur à quibuſdam τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum minus, quod hyemes toleret neque vnquam moriatur.

Χειμερινὸς πυρετὸς. Hippocrati dicitur febris hiemalis, ea ſcilicet quæ vel hieme fit, vel quæ hieme peculiaris eſt vt interpretatur Galen. li. 4. de diæta in acut. fit autem eiuſmodi à pituita, vt quæ æſtate fit à bile.

Χειμὼν. ψῦχος, ῥῖγος. hoc eſt frigus, rigor. vide χειμῶνα, infrigidata, gelu correpta: vt annotat Galen. in lexico Hippocr.

Χειμὼν. hyems. Eſt tempus anni frigidum & humidum, Vergiliarum occaſu incipiens, & æquinoctio deſinens. Eſt enim per ſe ea tempeſtas prædita hyems, nec ex comparatione cuiuſquam talis dicitur, ſed quod in ea humiditas ſuperet ſiccitatem, & frigiditas calorem. Initium ſumit quinto vel ſexto circiter Nouembris die, cum ſcilicet Vergiliæ occidunt, duratque ad æquinoctium quod menſe Martio contingit. Itaque tota hyems pluſquam quatuor menſium eſt apud medicos. Quod quidem ſpatium plærique ſequuti Hippocratem lib. περὶ ἑβδομάδων, in tres partes diuidunt, ac mediam quidem eo tempore comprehendunt quod circa ſolſtitium eſt, nec alio, opinor, quam χειμῶνος nomine deſignant: primam autem, ab initio hyemis ad hoc vſque tempus, quam σπορητὸν, hoc eſt ſementē vocant: poſtremam autem, à medio illo tempore ad finem hyemis, quam φυταλίαν, hoc eſt, inſerendi tempus appellant.

Χεὶρ. manus, brachium. Geminam habet ſignificationem. Nam & totum brachium ab humero vſque ad digitos, & extremam brachij partem ſignificat, qua aliquid comprehēdimus. Neque enim quæ Latine manus dicitur, nomen habet proprium apud Græcos diſtinctum à toto brachio. Itaque ſi quando alterum deſignare Græci volunt, ſæpe addūt quo diſtingui poſſit. vt Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν manum ſignificare volens, nō χεῖρα ſimpliciter, quod brachium etiam ſignificat, ſed χεῖρα ἄκραν dixit, & Galenus lib. de Oſſibus, ὅλην τὴν χεῖρα, deſignans totam partem brachio, cubito & manu conſtantem. Vſus tamen videtur obtinuiſſe vt ſimpliciter χεὶρ, manum Latinis dictam ſignificet: ſi vero totum quod ab humero eſt, deſignare velimus, ὅλην τὴν χεῖρα vel aliter dicamus. Sunt autem totius manus, ſiue brachij (quo nomine namque voces, parum intereſt, modo intelligas ita nunc appellari membri ſuperioris τὸ διττὸν, vt ait Ariſtoteles, hoc eſt, bipartitam compactionem à thorace dependentem, quomodo ſæpius Gal. vſurpauit) partes ſex, ſed quas proprijs nominibus non ſit facile diſtinguere, propter eorum confuſionem tam apud Græcos quam Latinos authores. Vt autem eorum facilis ſit explicatio, libuit omnes eas partes hoc diagrammate deſignare, & ſingulis quæ quiſque nomina dederit exponere. Primum quidem totum id membrum varijs nominibus appellatū eſt. Namque ab Ariſtotele βραχίων, à Galeno ſæpiſſime χεὶρ, & aliquando tamen βραχίων dicitur. A Latinis Celſo quidem brachium, Gaza vero tum brachium tum vlna vocatum eſt. Partes vero ad hunc modum ſe habent.

A. Articulus eſt, ὦμος ab Ariſtotele dictus, ὠμοπλάτη à reliquis. Celſus & Gaza ſcapulas vocarunt. Celſus item ſcoptula, vel, vt alij legunt, ſcoptula operta. Plinius humerum vocauit, humerum pro ipſo articulo aperte intelligēs. Celſus vero humeri nomine aliam, vt dicetur, partem deſignauit.

B. Pars eſt totius brachij maxima, terminos habens ſuperne quidem A, inferne vero C. Hęc ab Ariſtotele ἀγκὼν vocatur, à Galeno βραχίων: Celſus humerum, alij lacertum dicunt. Gaza apud Ariſtotelem videtur lacertum agilem vertiſſe.

C. Articulus eſt, duo magna totius membri oſſa coniungens, eſtque ea pars qua totū membrum flectitur, cuique innitimur. vocatur ἀγκὼν ab Hippocrate, ὠλέκρανον ab Ariſt. & Atticis, vt teſtatur Gal. A multis cubitus, à Gaza gibber Latine dicitur.

D. Altera pars totius membri non minima, imo ſecundum lacertum iam explicatum maxima, ſita inter duos Articulos per C & E deſignatos. πῆχυς dicitur ab Ariſtotele, ab alijs ὠλένη. Celſus brachium vocat, eodem ſcilicet cū toto nomine, Gaza vero cubitum vertit. Cuius pars ſuperior ἐπίπηχυ, inferior ἀγοστὸς appellatur.

E. Articulus eſt, quo manus cum proximo oſſe iungitur. καρπὸς à Græcis, à Latinis brachiale nominatur.

F. Χεὶρ à Galeno interdum, ſed ἄκρα χεὶρ ſæpius dicitur: ab alijs compoſito nomine ἀκρόχειρον ſiue ἀκροχειρὶς. Latini manum vocant. Sic quidem ſe habent totius manus ſiue brachij partes, earumque nomenclaturæ, quas non inconcinne videtur Ouidius expreſſiſſe libr. 1. Metamorph. his verſibus.

——laudat digitoſque manuſque,

Brachiaque

Bracchiaque & nudos media plus parte lacertos.

Sed quoniam χεὶρ etiam manum Latinis proprie dictam ſignificat, eius quoque partes ſunt explicandæ. Ariſtoteles quidem in duas ſummas particulas diuidit, εἰς τὸ θέναρ καὶ τοὺς δακτύλους, hoc eſt, in palmam & digitos. Palmæ duas partes facit, internam & externam, internam θέναρ σαρκῶδες appellat, hoc eſt volam: externā autem quæ neruoſa eſt, dicit nomine carere. iuniores μετακάρπιον dixerunt. Digitorum etiam duas partes κόνδυλον καὶ φάλαγγα, hoc eſt, nodum & internodium. Alij vero aliter diſtinxere, primā quidem manus partem vocantes καρπὸν, non nodū quidem illum quo cum brachio manus iungitur, ſed eam palmæ particulam, quæ ex multis minimiſque oſſibus conſtat, nodo illi proximam. Alteram vero carpo annexam latamque, & ex rectis quinque oſſibus conſtantem ad digitos tendentibus, & ex quibus ipſi digiti oriuntur, quam Ariſtoteles proprio nomine carere dixit, ex ipſo ſitu μετακάρπιον vel ὑποθέναρ vel προκάρπιον nuncupantes. Quibus duabus partibus tertiam Pollux addit, προκάρπιον vocatam. Quæ vero metacarpio oppoſita pars eſt, lata & concaua, & ſciſſuris, vt ſcribit Ariſtoteles, vitæ indicibus diſtincta, θέναρ, vel, vt ait Ariſtoteles, θέναρ σαρκῶδες nuncupatur, à Latinis vola, cuius pars, quæ digitis proxime ſubeſt, στῆθος χειρὸς, vel, vt alijs placet, ὑποθέναρ nominatur. quanquam ſunt qui στῆθος χειρὸς ipſum metacarpium interpretentur. Ab his digiti conſequuntur, de quibus ſuo loco agitur.

Sed & notandum χεὶρ apud Græcos non modo manum, ſed etiam quicquid manu comprehenditur ſignificare, vt notauit auus meus ſcholijs ſuis in Nicandri Theriaca.

Χεὶρ. emplaſtri nomen eſt, quod quinq; pharmacis, vt manus digitis, conſtat, inæqualibus etiam pōderibus. Recipit autem Colophoniæ libras v. ceræ lib. iiii. reſinæ pinus lib. ii. adipis taurini li. is. butyri lib. i.

Huius emplaſtri ſic vocati meminit Trallian. lib. 9. in curatione pleuritidis.

Χεὶρ etiam à quibuſdam dictus eſt ὁ δίφακος, vt habetur apud Dioſcor.

Χεὶρ θεοῦ. manus Dei, hoc nomine vocatur apud Trallian. lib. 9. c. 3. medicamentum cū hircino ſanguine paratum ad comminuendos calculos.

Χειράγρα. dicitur arthritis, quæ manuum articulos occupauit. nec vero morbus ipſe tantum ſic appellatur cum viget & dolorem facit, ſed ipſa etiā articulorum contorſio & imbecillitas poſt morbum relicta. Tophis enim articuli manent intercepti. Id enim ſignificat ἡ ἄγρα τῆς χειρὸς, hoc eſt manus captura. quamuis alij χειράλγαν quaſi χειραλγίαν, hoc eſt manus dolorem, ἀπὸ τοῦ ἀλγήματος deriuari malint.

Χειρὰς, ἀδος, fiſſura eſt in manibus apud Heſych. & Laert. per κατάχρησιν dicitur & fiſſura pedum iiſdem authoribus.

Χειρεψία. leuis frictio quæ fit leuiter attingendo & ſuſpenſa manu tantum, atque à Cæl. Aurel. l. 1. τῶν χρον. c. 4. manutigium vocatur.

Χειρίξις. ſignificat apud Hippoc. idem quod ἡ χειρουργία, vel vniuerſa ſimpliciter rerum omnium admotio, quæ manu perficitur, quam & χειρισμὸν appellant.

Vt notat Gal. εἰς τὸ κατ' ἰητρ. comm. r. t. 49. dicitur pro eodem χείρισμα & χειρισμὸς: ab hac voce deductum χειρίζειν Hippocrati, manibus curationem exequi ſignificans, cum alibi tum in libro qui inſcribitur ἰητρεῖον, & res χειρίξις, quam tamen & μεταχείρισιν interpretatur Gal. comm. r. in lib. Hippocr. κατ' ἰητρ. & ſignificat hoc verbum Polybio lib. 2. adminiſtrare & χειρισμὸς adminiſtratio.

Χειροπληθὴς, τό: eſt quantum manu comprehendi poteſt apud Dioſc. l. 1. c. 7. & alios medicos Græcos Latinis manipulus vocatur, ſic apud Dioſc. l. i. c. 7. δέσμας χειροπληθεῖς Budæus & Ruell. verterunt manuales faſcicolos: extat & adiectiuum χειροπληθιαῖος pro eadem ſignificatione apud Theophr. hiſt. plant. l. 9. c. 47.

Χειρουργία ἡ

Χειρουργικὴ pars eſt θεραπευτικῆς, morbos, qui in ſolutione continui aut in partium externarum immoderatione conſiſtunt, tollens ſectione, vſtione, reſtitutione in naturalem ſitum, & medicamentis foris appoſitis. Sectione enim & vſtione tollit quod redundat, luxata & fracta oſſa reponit in locum naturalem. Vlcera medicamentis deterget, carne implet, & cicatrice obducit. Quibus in rebus tria ſibi maxime proponere debet chirurgus, tum vt breui curet, tum vt curet citra dolorem, tum vt maxime tuto. Ac rurſus, vt tuto curet, tria potiſſimum conſiderabit. Vnū primumque vt abſolutionem operis conſequatur, alterum vt ſicubi hanc non conſequatur, ſaltem cobātem non lædat, tertium vt vitium non facile reuertatur. Hæc enim qui præſtiterit, merito optimus chirurgus cenſebitur.

Cæterum cum illæ à Galeno nominatæ τομὴ & καῦσις, id eſt ſectio & vſtio præcipuæ ſint chirurgiæ partes, interdum χειρουργία per alteram illarum vocum exponitur, vt ex Dioſc. l. 5. μετὰ τὴν χειρουργίαν ἐνκλυζομένη affertur in vulg. lex pro poſt ſectionem infuſa.

Χειρονομία. manuum ad rythmum motio, ſeu manuum geſticolatio, inter corporis exercitationes olim repoſita quam Hippocr. ſiue Polybius 2. de diæta, attenuare humores inquit, atque ſurſum carnes trahere, quam ſimiliter in inueterato capitis dolore, vbi paulatim malum ſoluitur, commendauit Aretæ. l. i. curat Chronic. c. 1. veluti & in vertiginoſis, epilepticis, cœliacis.

Χειροτεχνία. eſt exercitatio in arte & vſus medicus idem quod τριβὴ apud Hippocratem ἐν παραγγελίαις.

Χειρώνειον ἕλκος. Chironium vlcus. Sic appellatur vlcus malignum inueteratum, quod & magnum eſt, & oras habet duas, calloſas, tumentes. Exit ab eo ſanies non multa, ſed tenuis. Odor malus neque in vlcere, neque in eius humore eſt: nulla inflammatio, dolor modicus eſt. Nihil ſerpit, ideoque nullum periculum adfert, ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcuſque renouatur. fit maxime in pedibus & cruribus. Sic dictum eſt hoc vlcus à Chirone, vt ab eo, inquit Galenus, qui primum id ſanauit. Idem etiam τηλέφιον vocatur.

Hæc Celſ. l. 5. c. 28. qui quidem cum nullibi penitus Telephij meminerit, idem eſſe illud cū Chironio reputaſſe credēdus eſt, id quod à Paulo manifeſtius habetur l. 4. c. 46. qui tametſi malefica malignaue prius in titulo, quæ Chironia & Telephia dicuntur ancipiti ſermone propoſuerat, dicens περὶ κακοήθων ἑλκῶν ἃ χειρώνια καὶ τηλέφια καλεῖται, ancipiti inquam ſermone,

cum an idẽ, an diuerſa ſint à Chironijs Telephia per hæc verba determinare minime poſſimus, deinceps tamen ſeipſum proculdubio ſic determinat vt idem eſſe apud ipſum ſole clarius ſit dum inquit, inueterata & quæ vix cicatricem recipiunt vlcera, nonnulli Chironi ouncuparunt tanquam Chirone ipſo ad ſanitatem indigentia: alij vero Telephia, propterea quod Telephus in tali vlcere diutius perſeuerauerit: è quibus quidem, Celſi prius, deinceps vero Pauli etiã verbis, patet non in eroſione aut depaſtu Chironij tationem conſiſtere (veluti Gal. opinabatur qui rationem phagedænæ in his poſuit 4. meth. ca. 2. ac Chironium deinceps Telephiumque phagedænæ ſpecies exiſtere adiunxit 14. meth. ca. 17.) verum in eo quod malignum & curationi contumax eſt vt inueteraſcere atque conſeneſcere ſoleat, tùm Celſus tum etiam Paulus edocuerũt: Cur autem Chironium vlcus appelletur varij varie ſenſerunt, Zenodotus enim Eraſmo referente Chil. 2. cent. 8. prouerb. 21. quia Chiron Centaurus in bello aduerſus Cẽtauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede vnde petijt, in parœmiam commigraſſe autumat vt χειρώνειον ἕλκος de immedicabili quouis malo, ſeu vulnere, aut etiam ſpontaneo vlcere dicatur; alij ab herba Cẽtaurea qua ſibi vulneratus Chiron opem tulit, dictum volunt authore Plin. l. 25. c. 6. Alij nominatum volunt à Chirone qui primùm id vlcus ſanavit inquit Gal. 2. meth. c. 2. Primus autem Chiron non herbarum modo aut medicamentorum (prout ex Plinio didicimus l. 7. c. 56.) verum & Chirurgiæ antiquioris quidẽ medicinæ partis inuentor fuit, cuius ratione Chironem à manibus manuumque opere dictũ voluit Boccatius lib. de Genealog. deorum 8. c. 8. qui & Æſculapium educauit ac Achillem erudiuit, vt apud eundem leges l. 5. c. 19. & l. 7. c. 16. & l. 12. c. 52. vt omnino exiſtimandum ſit, haud temere Chironium vlcus appellari quodcumq; ſcilicet Chironis experientiſſimi ac ſolertiſſimi chirurgi curatricem ſalutiferamque manum, ob ſui malitiam & contumaciam exoptat.

Χειλῶεσ. τὰ χείλη, hoc eſt labia, apud Comicos veteres, teſte Polluce.

Χελιδόνιον. herba eſt, cuius duæ dicuntur eſſe differentiæ, vnum enim maius, alterum minus dicitur. Maius caule eſt gracili, cubitali aut altiore, agnatis folioſis, folijs ranunculi, multis, mollioribus tamen & colore cæſijs, flore violæ albæ ſecundum ſingula folia prodeunte. In eo ſuccus croci, mordax, acris, & aliquantulum ſubamarus, grauiter olens. Radix ſuperne ſingularis, inferne in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculari papaueris, tenuis, in metæ figuram longa, in qua ſemen papauere maius recluditur. Hæc officinis ſuum retinuit nomen, Gallis eclera dicitur. Minus vero pingitur à Dioſcoride herbula ſine caule, folijs hederæ rotundioribus minoribusq; pediculis quibuſdam à radice dependentibus, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet puſillas, frequentes ex eodem callo prodeuntes, in tritici modum aceruatim congeſtas, quarum tres aut quatuor tantum in longitudinem progrediuntur. Iuxta aquas & lacus naſcitur. Calfacit & ſiccat quarto ordine etiam abſoluto, præſertim minus, quod acrius eſt maiore. Magnam vtrumque vim habet extergendi, maxime ſi quis humor craſſus in pupilla collectus eſt, qui oculis officiat.

Hinc ſcribit Dioſcor. l. 2. c. 11. quod ſi quis ex hirundinum pullis excæcatus fuerit, matres hac herba admota illius cæcitati mederi, adeòq; viſum reſtituere. Idem cenſuit ſcripſitque Plin. l. 8. c. 27. & lib. 25. c. 8. at vero Cornel. Celſus hoc commentitium eſſe autumat li. 6. c. 6. quo loco de ſanguine ſuffuſis oculis agit, Quod ipſum & ante innuiſſe videtur Ariſtoteles dum libr. 6. de hiſt. anim. c. 5. & 4. de generat. animal. c. 6. nulla herbæ facta mentione pullorum hirundinis nupetrime in lucem editorum oculos ſiquis præpunxerit aut ſtylo vexauerit, reſaneſcere ſcribit, ac viſum poſtea plane recipere: hoc & innuit Pli. l. 11. c. 37. id vero ſi ita eſt ſoli genitali facultati acceptũ ferendum eſt, quæ quidem in recens editis eiuſmodi animantibus oculis nondum abſolutis inſidet.

Χελιδόνιον. dicitur à quibuſdam ἡ ἀμπελολεύκη. id eſt vitis alba, vt habetur apud Dioſcoridem.

Χελιδόνιον etiam nomen eſt collyrij quod à Gal. deſcribi. l. 4. κτ. τόπ. c. 7.

Χελιδὼν. ſic vocatur cauitas in bracchij hominis flexu circa cubitum Heſychio: item muliebre pudendum Suidæ.

Χέλυς. aliquando pectus ſignificat quod ſit veluti teſtudinatum.

Χελύσσειν ἤ βήσσειν per diminutionem dictũ eſt χελύσσειν, τὸ βραχὺ καὶ ὀλίγον βήχειν, id eſt parua tuſſicula quæ arida eſt, cum nihil humoris qui excreatur, in os affluit. vt explicat Galenus in lexico Hippocrat.

Χελώνιον ἢ

Χελώνιον. pars gibba dorſi, quæ collo proxime ſubiacet: ſic dicta à teſtudinis figura. Vide in dictione ὠμοπλάτη.

Χελώνη. teſtudo. eſt inſtrumẽtum organicum, quod in organis ad id collocatum eſt vt corpora quæ reſtituuntur, paulatim & minime concuſſa extendantur. quemadmodum enim teſtudines animalia lento gradu procedunt, ita machinationes quibus illa referuntur. ex teſtudinibus autem nonnullæ tranſuerſarijs ſimiles ſunt. aliæ oblongæ: aliæ cubi ſpeciem repræſentant. tranſuerſarijs ſimiles ſunt in organo Andreæ, fabrilue: oblõgæ in quadrata columna, quæ appellatur Hermes: cubum referunt in rotunda figura Heraclidæ Epheſij. Præterea teſtudinum aliæ cubitos & ſpatham attollunt; aliæ cuneatam & lunatam appendicem. quædam nihil attollunt, ſed ſolum ſunt ad extendendum inuentæ. Cubitos attollit teſtudo quæ ſurſum fertur, & cætera quæ pulchre enarrat Oribaſius libro de machinamentis. Cæterum teſtudo conficiebatur ex robuſtiori materia, vt puta iligneavel fraxinea, quæ ſecundas obtinet.

Χήλη. dicitur ſpecillum bifurcum in modum forcipis, quæ Græcis etiam χήλη dicitur apud Hippocr. 2. de morbis in Polypi curatione vt teſtatur Galen. in exeg. apud Heſych. χήλη etiam maxillam ſignificat; numeratur & inter morbos apud Pollucem.

Χήλωμα. Galenus in lexico Hippocr. interpretatur bifidam cauitatem ſagittæ, qua parte in ſagittando ſagittam neruo applicant.

Χήμη. menſura eſt liquidorum apud Atticos, ſed ea duplex. Maior, quæ eſt vigeſima pars τῆς κοτύλης, pẽdens drachmas tres minor, quæ eſt triceſima, pẽdẽs duas: ſicut Cleopatra docet his verbis, χήμη μεγάλη ἔχει δραχμὰς γ' καὶ ἡ μικρὰ δραχμὰς β'. hoc eſt,

nα

cheme maior pendit drachmas tres minor, duas.

Χηλαὶ. ſic dicuntur, vt ait Ruffus, ciliorum extrema per ſomnum ſeſe contingentia, quæ alio etiam nomine στεφάναι vocantur.

Χήμωσις. affectus albi oculi. Dicitur autem cum album oculi ita ſupra nigrum intumuit, vt nigro ſubſidente & albo eminente hiatus cuiuſdam ſimilitudo oriatur. Siquidem album nigro ſupereminet, ipſumque multis partibus longeque excedit. Id enim ſignificat quod dixit Paulus Ægineta lib. 3. καὶ πολυμερῶς ὑπεραμβαίνει τοῦ μέλανος, hoc eſt, ὑπεῤῥεῖ καὶ ὑπεραύξεται non autem occupat, vt vulgus interpretum conuertit. Ergo cum nigrum cauum ſit & ſubſidat, album vndique tumeat & attollatur, non inepte veteres medici malum hoc τῇ χήμῃ nomine deſignarunt, ſiue illi eo animal intellexerint quod inter oſtrea numeratur hiatque ſemper, ſiue ſimpliciter hiatum qui χήμη & χάσμα dicitur. Cæterum affectum hunc duo maxime ſymptomata conſequuntur: vnum, rubor oculorum propter inflammationem: alterum vero palpebrarum, vt ait Paulus ἐκτροπὴ, hoc eſt peruerſio ſiue contorſio, ita vt oculos tegere claudereque non poſſint. Tumor enim oculi impedit quo minus palpebræ adduci committique poſſint. Itaque laborantes oculi perpetuo manent aperti. Eſt autem ſcribendum χήμωσις per η non per υ. denuatur enim, vt dixi ἀπὸ τῆς χήμης, quemadmodum ſcribit Galen. ἐν τῷ ἰατρῷ, ſeu quicunque alius author eſt. Notandum hoc loco cenſui, apud Galenum extremo ſecundo comment. εἰς τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον, vbi de contractis & hiantibus agitur, male ſcribi χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως, & negligentius à Vidio interprete animaduerſum fuiſſe hunc locum, idque duobus argumentis: primum quod affectus hic de quo ibi Galenus agit, ad palpebras non ad album oculi pertineat: deinde quod ſcribat oculos per eum affectum aperiri non poſſe. quod vt τῇ χημώσει contrarium eſt, ſic eſt τῇ φιμώσει proprium.

Χηραμοὶ. ſic dicuntur duo linguæ ſinus caui. Pollux.

Χηρὰ. Latini armoraciam vocant. ſylueſtris eſt raphanus, fronde copioſior quam corpore, folio læui, rotundo ac breui, radice tenera, exili, longa, ſaporis acuti. Hodie ſeritur ad deturbandos calculos, & vrinam ciendam.

Ἡ χθὼν Πυθαγόρα. terra Pythagoræ, ſic dictæ ſunt partes genitales, inuenta machinatione Geometrica hominis centro, id eſt inuenta minoris mundi terra, quæ officina eſt procreationis vt in maiore mũdo terra eſt ortus regio, nam ſi homo diſpanſis bracchijs & pedibus diductis ſtatuatur, & in verendis circini pes collocetur, rotundationis linea per extremas manus & extremos pedes curret, ita genitalia centrum erunt.

Χία γῆ. Chia terra. eſt gleba terræ quæ in Chio inſula prouenit albicans, & pollens vi adſtringendi, purgandi, extenuandi. Pulcherrimum eſt ad ambuſta remedium. vide Galen. 9. ſimpl. medic.

Χιακὰ. ſunt ſpecies collyriorum cuius differentes habentur modi apud Aetium libr. 7. Habet & vnam τοῦ χιακοῦ κολλυρίου deſcriptionem Paulus Ægineta lib. 7. Idem vtitur τῷ χιακῷ lib. 3. ca. 22. περὶ τῶν ἐξ αἰτίας ὀφθαλμιῶν, ſcribens vim habere fundendi atque humectandi. Sic autem appellantur quod vino Chio materia eorum læuigatur aut alio conſimilis facultatis, nimirum auſtero & aquæ marinæ experte.

Χιασὸς. laquei nomen apud Oribaſium. ſic dictus eſt quod habenæ capita ad ſimilitudinem literæ χ aduerſa inter ſe ſint.

Χιασμὸς. diuiſura capitis accurata Cælio Aureliano dicitur lib. 1. τῶν χρον. c. 4. in cura epilepſiæ, forſan quæ fit ad modum litteræ χ.

Χελιδωνίασμα ||

Χελιδόνιον μέγα. dicitur à Cappadocibus τὸ παράμωνιον, vt habetur apud Dioſcoridem.

Χιλιόφυλλον. dicitur à quibuſdam ἀχίλλειος σιδηρῖτις, vt habetur apud Dioſc.

Χιλιοχρύσους. appellari à veteribus inquit Trallian. lib. 11. à dignitate, cerata, ex opio parata quæ in ingentibus Arthriticorum doloribus apponi conſueuerunt: hæc autem etſi mitigatoriam vim habent, conſulit tamen Trallian. non eſſe vtendum niſi maxima vrgente neceſſitate, atque vbi adſit calida valde intemperies.

Χίμετλον, ſiue χίμεθλον, pro quibus etiam nonnulli ſcribunt χίμετλον, tumor eſt vel vlcus ex hyberno frigore; Contrahunt autem potiſſimum hunc morbum digiti manuum & pedum, nec non & tali, pernionem latini appellant; Mendoſe ſæpius apud Dioſcorid. χίμεθλον, quanquam Pollux libr. 2. eodem modo ſcribit, melius tamen ille lib. 4. ſcribens, χίμεθλα γίνεται ὑπὸ τοῦ κρύους, ὑπὸ δακτύλους, καὶ ἴχνεσι ποδῶν καὶ χερσί; Quin imo apud Dioſcor. non modo χίμεθλον legitur ſeu χιμέθλον, ſed etiam χιμέθλη genere fœmin. vt lib. 2. cap. 199. & lib. 1. cap. 184. vnde male antiquus interpres χιμέτλοις poſtulis vertit: nec recipiendus eſt Gaza qui cum optime tranſtuliſſet (pernionibus) quaſi explicãs, de ſuo male addit, id eſt amboſtis à frigore: dicitur vero χίμεθλον ἀπὸ τοῦ χειμῶνος quod hieme maxime proueniat, vnde & χειμέθλον quidam ſcribunt, de quo Celſum vide lib. 5. c. 28.

Χιοειδὴς ἐπίδεσμος. ſic Paul. appellat deligationem quæ ad litteræ χ figuram obducitur libr. 6. cap. 107. & c. 66. vertit Cornar. decuſſatam deligationem.

Χίον. medicamentum eſt ophthalmicum, vires habens repellendi & obſtruendi. eius meminit Paulus l. 3. c. 22 περὶ φλεγμονῆς.

Χιόνιον. collyrij nomen eſt deſcripti à Trallian. l. 2. c. 5. vtilis ad oculorum dolores.

Χιονόμελι. vide ſupra in ὑδρόμελι.

Χῖος οἶνος. vinum Chium, vide οἶνος vbi inſigniores vinorum differentiæ recenſentur & explicantur.

Χιτὼν. tunica. Eſt pars corporis ſimplex, alba, neruoſa, lata, plana, valida, tenuis facileque dilatabilis. Hanc Græci nunc ὑμένα, nunc μήνιγγα indifferenter appellant. Res enim eadem eſt, ſed rationes diuerſę. Nam cum partem aliquam veſtit, χιτὼν: cum cerebrum fons integit, μήνιγξ: alias ὑμὴν dicitur. verum τὸ ὑμένος nomen à ſubſtantia, τὸ χιτῶνος vero ab vſu inditur. Siquidem mẽbrana coſtas ſuccingens vtroque nomine vocatur: membrana quidem ab eſſentia, tunica vero ab vſu, vt docet Galenus initio lib. 7. de anatomicis adminiſtrationibus.

Χλίασμα τό. medicamentum ſeu fomentum tepidum apud Hippocr. χλιάσματα enim dicta admouit ad affectam partem gratia pleuritidis libr. de diæta acutor. itemque 1. & 2. de morb. ad alia morborum genera, vt & lib. 5. Epidem.

quaſi id per vtriculos perficiatur oppletos aqua calente, aut oleo tepido quodam, quibus pars omnis oblæſa corporis foueri queat, quanquam & illa excipi poſſunt re quadam bibula, ſubin oli, & rara in eundem vſum, idque balnei cuiuſdam vice; deducta autem vox eſt à χλιαίνεσθαι quod apud Hippocr. de ijs dicitur qui intepeſcunt, aut otioſe ac ſenſim concaleſcunt, & febribus mitioribus ac moderatis detinentur, quales χλιαρὰς vocat Gal. & acutis opponuntur, hinc & χλιαρὸν ὕδωρ, εὔκρατον vocatur.

Χλιαρῶδες ὑγρόν. vide ὑγρόν.

Χλοιοῦνται. dixit Hippocrates, perinde ac ſi dixiſſet χλωρίζονται, id eſt vireſcunt. vt annotat Gal. in lexico Hippocr. nam χλόη, pro quo communis lingua χλόη dicit, virentia germina ſignificat. Sic & χλόος, & contracte χλοῦς, eſt viror ſeu viriditas: interdum etiam pallor. Ab eadem origine χλωρὸν & χλοῶδες dicitur τὸ χλωρόν, viride ſeu virens, vt idem Gal. ibidem docet. Erotianus vero χλοώδη exponit non modo χλωρῷ, ſed etiam ἰκτερώδη. Eidem Hippocrati χλόασμα eſt viriditas clare fulgens, pellucens, & in aqueum colorem vergens, vt idem Gal. author eſt.

Χλωρὸν. apud Græcos plura habet ſignificata: interdum enim opponitur τῷ ξηρῷ ſeu αὔῳ, vt apud latinos quoque viridis ſicco, velut cum dixit Tullius ignem ex lignis viridibus atque humidis fieri iuſſit, nec enim viridia ligna dicuntur hoc loco ratione coloris ſed ſucci: Quum vero caſeus, caro vel ſimile quid χλωρὸν dicitur, ſignificat potius recens, interdum etiam tenerum ac molle cuius ſignificationis exẽpla legimus apud Athenæ. lib. 2. de amygdalis, & l. 7. de caſeo vbi χλωρὸν τυρὸν ὁ ποιητὴς, ἁπαλὸν, καὶ μαλακόν: ſed & μέλι χλωρὸν apud Homer. Iliad. λ. πρόσφατον id eſt recens interpretantur, (quod tamen & pallidum reddi poteſt) & χλωρὸν ἄνθος apud Dioſcor. lib. 3. cap. 90. flos recens: inſuper ratione coloris χλωρὸν duo deſignat, interdum quidem viride, vt cũ braſſicam χλωρὰν appellamus, quodquidem viride Hippoc. modo ἰῶδες vocat, modo πρασοειδὲς, quoniam æruginis & porri color viridis eſt: atq; illud viridis coloris genus eſt vt ſcribit Galen. comm. 1. in prognoſt. part. 7. rubro nigrius eſt, & veluti principium quoddam nigri atque liuidi; Prouenit à frigiditate vt & color niger, ſed longe minor; interdum vero & χλωρὸν pallidum ſignificat, colorem ſcilicet referens herbarum, foliorumque flacceſcentium & areſcentium, arentes enim herbæ virorem illum priſtinum paulatim amittunt, & pallorem inducunt, vt apud Hippocr. Epid. l. 6. annotat Galen. γλώσσας ab eo χλωρὰς vocari eo ſenſu quo in quotidiano vſu dicere ſolent ſeſe vidiſſe χλωρούς τινάς, nimirum οἷς ἂν ἐπὶ τὸ χολωδέστερον ἡ χρόα μεταβάλλῃ τῆς ὠχρᾶς δυνάμει χολῆς, eſt enim χολῆς ſpecies quædam ὠχρὰ quacum pene eadem eſt ἡ λεκιθώδης. quæ luteum ſeu vitellum oui refert colore ſuo: itidemque comm. 2. in prognoſt. vbi idem Hipp. dixit χλωρὸν πτύελον (diuerſum id faciens ἀπὸ τοῦ ξανθοῦ) annotat idem Gal. χλωρὸν dici ſolere non ſolum de viridi qualis eſt æruginis color, & de porraceo quem πρασοειδῆ nuncupãt, ſed etiam pallido: Sic vero & alibi ſæpe annotat χλωρὸν eſſe interdum idem quod ὠχρὸν, interdum τὸ εἶδος ἰῶδες τῇ χρόᾳ, ſeu τὴν ἰώδη χρόαν ἔχον: Aſiaticæ autem gentis proprium eſſe vſum inquit τοῦ χλωροῦ ἀντὶ τοῦ ὠχροῦ, quum enim vident ὠχρούς τινάς, dicit interrogare eos quamobrem χλωροὶ euaſerint, non arbitrantes χλωρὸν atque ὠχρὸν inuicem differre vt annotauit Galen. comm. 2. εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, atque adeo antiquum eſſe hunc vſum ſcribit 1. comm. in prognoſt. inſuper huius nominis ſignificato Græci abutentes χλωρὸν vocant omne εὔτονον, id eſt quod viget & robuſtum eſt, propriamque habet habitudinem ait Gal. part. 21. comm. 3. li. 3. Epidem. Sic & Latini metaphoricõs vtuntur voce (Viridis) velut dum Virgil. ait, Viridis iuuenta; cruda viridiſque Senectus, Catullus, flore viridiſſimo puella; Ouidius æuum viride: Seneca, obijt viridis pro ætate adhuc viridi; huc & pertinet apud Theocritum γόνυ χλωρόν, quod imitans flaccus dixit, cumque virent genua.

Χλώρασμα. idem quod χλωρότης viror ſeu pallor: hæc autem vox legitur apud Hippoc. 6. Epidem. qua voce quid ſignificetur obſcurum eſſe Galen. ait comment. 2. ceu & voce χλωρὸν non poſſe in quã certo cognoſci qualiſnam color indicetur, videmus enim inquit etiamnum in ipſius Hippocratis patria & tota noſtra Aſia χλωρὰ nominari & olera & arbores, plantaſque quæ quaſi χλωραὶ ſunt; itemque χλωρίζειν dicimus iumenta τὰ τὴν ἐαρινὴν βοτάνην ἐσθίοντα. quæ vernas herbas comedunt, ſeu quæ depaſcuntur herbas verno tempore virentes: hominum etiam quoſdam χλωροὺς vocant non eos quidem qui habeant ſimilem τῇ χλόῃ colorem (viridem videlicet) ſed potius qui ὠχρὸν id eſt pallidum, hæc fere Gal. qui & addit quoſdam ἐξηγητὰς, ταύτην τὴν ἀσάφειαν θελήσαντας φυγεῖν ſcripſiſſe loco 6. Epid. citato χρῶμα pro χλώρασμα.

Χλωραὶ ἔμπλαστροι λειχηνικαί. id eſt emplaſtra viridia ad lichenas, multa à Galeno deſcribuntur 5. κατὰ τόπ. c. 7. ex Pamphilo, Demoſthene, Herophilo, & ſimpliciter multæ χλωραὶ ἔμπλαστροι à Galeno referuntur & deſcribuntur 6. τῶν κατὰ γένη c. 2. & viridia emplaſtra quomodo fiant docetur ibidem c. 4. Aliæ quoque χλωραὶ ἔμπλαστροι habentur 5. κατὰ γένη c. 5.

Χλωρὸν. collyrij nomen apud Gal. 4. κατὰ τόπ. cap. 7. quod ibidẽ triplex deſcribitur, ſic vocatur quia viride, ad zoilum authorem illic referũtur, aliud ibidem ad Antæum.

Χνόος, & per contractionem χνοῦς. dicuntur primi illi pili qui in gena erumpentes radi poſſunt; Lanugo apud Ariſtoph. & Callimachum: Polluci lib. 2. χνοῦς dicitur ἡ μὲν πρώτη τριχῶν αὔξη, vnde & χνοάζειν apud Poetas: Sed & quæ populorum folijs ineſt grandiſſima lanugo χνοῦς Græcis vocatur inquit Hermolaus.

Χοιρικὸν. nomen eſt emplaſtri quod deſcribitur à Celſo l. 5. c. 19.

Χοάνη. eſt cauitas in cerebro membranoſa, ex portione meningis tenuis ſiue χοροειδοῦς facta. Hæc incipit vbi meatus duo coeunt, vnus ex fundo medij ventriculi, alter à meatu in ventriculum poſtremum. deſinit autem in glandulam cerebro & craſſæ meningi in clinoide ſubditam, quæ pituitam ex medio ventre per hanc choanam, id eſt ductum & canalem, influentem trãſcolat in palatum & nares. à quibuſdam πύελος dicitur.

Χοιοῦς [illegible]

Χοῦς. eſt menſura liquidorum apud Atticos, capiens ξέστας, id eſt ſextarios ſex, ſiue libras nouem, ſiue κοτύλας Atticas duodecim. Plinius vertit cõgium, habetque adſtipulatorem Faunium his verſibus:

Heminas recipit geminas ſextarius vnus:
Adde duos chus, fit vulgo qui eſt congius idem.
Eius nota apud Græcos fuit χ cum ο deſuper impoſito.

Χοινίκιον, ſiue χοινικὶς. quale ſit inſtrumentum docet
» Celſ. l. 8. cap. 3. modiolum appellans à Chœni-
» cis menſuræ ſimilitudine, quæ χοῖνιξ dicitur Græ-
» cis, ex ijs quæ plura de illo modiolo Celſus ha-
» bet, apparet χοινίκιον eſſe terebræ cauæ ſpeciem,
» quod & amplius declarat Galen. ἐν γλώσσαις, vbi
» χοινικίδα terebræ rectæ & acutæ opponit quæ ἀβα-
» πτιστον vocatur.

Χοῖνιξ. eſt menſura aridorum Attica, continens κοτύλας treis ſiue ſextarium vnum & dimidium, ſiue duas libras menſurales & quadrantem. Eius nota fuit χ, deſuper impoſito ν.

Χοιραδικὸν. ſtrumis curandis conueniens medicamē-
» tum, & σηπτὰ χοιραδικὰ, exedens Choeradicum
» Paulo dicuntur l. 4. c. 33.

Χοιρὰς. ſtruma. Eſt tumor durus glanduratum quæ in ceruice, alis & inguinibux ſunt. Oritur non ex calida quidem materia, neque ad ſuppurationem tendente, ſed pituitoſiore & frigidiore, qui ſubinde affluēs ſtrumam non modo duram, ſed miræ etiam magnitudinis aliquādo excitat. Omnis autem ſtruma includitur membrana quemadmodum ſteatoma, atheroma, & meliceris, & naſcitur plærumque in priori ceruicis parte aut in altera, aut vtrinque vna, aut duræ, aut plures. Accidit vero aliquando, licet raro, vt non ex humore pituitoſo, ſed ex ipſa carne ſtruma conſiſtat. Tunc non aliud eſt quam caro ſuperflua, materiæ acceſſione augeſcēs. Interdum vero in media carne muſculoque ſtruma oritur, vbi nulla glandula ſecundum naturam eſt, ibique humor ſuperfluus concreſcens in glandulæ ſpeciē formatur, & tunicam ſibi procreat, vt & ſteatomata, qua concluditur. Hic autem tumor reuera glandula non eſt, ſed per ſimilitudinem glandula dicitur. Cæterum ſtrumæ differunt inter ſe magnitudine, natura, loco, ortu, multitudine & vaſorum complicatione. Magnitudine, quod aliæ paruæ, aliæ magnæ, aliæ mediocres. Natura, quod aliæ manſuetæ, aliæ malignæ ſunt. Manſuetæ quidem citra inflammationem, citra dolorem, moderatam duritiem habent, & tumorem circumſcriptum rotundum & æqualem. Malignæ vero inflammationex habēt & dolores pulſantes & tumorem inæqualem in quo vaſa prominent, & contactu medicamentiſque efferantur. Loco, quod aliæ anteriori, aliæ ab altera, quædam ab vtraque parte colli oriantur, quodque aliæ ſub cute ſint, aliæ magnis vaſis penitus inſideāt. Ortu, quod aliæ ſublimes & quaſi pendulæ ſint, facile huc & illuc mobiles, aliæ inertæ fixæque. Multitudine, quod vna aut plures generantur. Vaſorum complicatione, qood aliæ venas & arterias implicatas habeant, aliæ omnino non habeant. Dicitur autem χοιρὰς vel ἀπὸ τῶν χοιράδων πετρῶν, vel à porcis in quorum gutture frequentes eiuſmodi tumores reperiuntur. Alij vero à multiplici partu porcorum nomen deſumptum putant.

» Eſt autem adeo turpis ac ſordidus nec non
» ſceleratus huiuſmodi morbus, vt hinc ſumpta
» ſimilitudine Tullius in oratione pro Sextio, ſtru-
» mam ciuitatis aliquando ipſius ciuitatis turpitu-
» dinem ſceleraque nuncuparit: idemque 2. Epiſt.
ad Atticum Epiſt. 24. Vatinij ſcelera turpitudi- «
nemque ac ſordes eodem nomine deſignaue- «
rit: huius autem vocis χοιρὰς origo multiplex eſſe «
apud authores videtur, & primum quidem χοι- «
ρὰς vocatur, Latinis ſcrophula, quoniā hic mor- «
bus porcarum inſtar quæ ſcrophæ & ſcrophu- «
læ vocantur, ſit multiplicis partus, numeroſæ- «
que ſobolis ex natura ſua, plures enim inſimul «
tumores eiuſcemodi inſtar racemi ſæpenumero «
coaceruari ſolent, adeo vt primus cæteris maior «
veluti mater aliorum exiſtimetur, quanquam «
aliquando ſterilis tam huiuſmodi affectus quam «
ipſa etiam porca ſit: huius originis vocis autho- «
res Paul. lib. 6. cap. 35. & Aetius ex Leonida lib. «
15. cap. 3. Sed ne in hoc quidem ſolo fœcundita- «
tis numero ſimilitudinis prius, ac mox eiuſdem «
nominis ratio conſiſtit, verum & in eo quod «
ſcrophulæ porcis aſſimilentur, in quorum gut- «
ture adenoſi quidam tumores globuliue repe- «
riuntur, quibus ſtrumæ ſimiles ſunt, vt Aetius «
loco cit. ex Leonida teſtis eſt, ab hac autem di- «
uerſa (quam Paul. retulit lib. 6. cap. 35.) ſimilitu- «
dinis ratio apparet, inquit enim Paulus ſic vocari «
quod ſtrumoſorum hominum colla ob frequē- «
tes numeroſoſq; vtrimque tumores plena bre- «
uiaque & craſſa ſimilia porcorum collis appa- «
reant: alteram tamen nominis rationem nos «
Paul. edocuit loco citato, ſcilicet ἀπὸ τῶν χοιράδων «
πετρῶν, id eſt à Choeradibus petris (nonnulli ſco- «
pulos interpretātur,) quibus aſperis & aliquan- «
tulum eminentibus hic morbus ob tumoris aſ- «
peritatem aſſimilari potuit: deniq; χοιρὰς appel- «
lationis ſuæ rationem à porcis ſiue ſuibus traxiſ- «
ſe videtur, quibus Plinio teſte lib. 8. cap. 51. fre- «
quens ac familiaris ille morbus eſt. «

Χοιρίον. muliebre pudendum Ariſtophan. vocatur, «
& χοῖρος apud eundem, idque Corynthiorum «
lingua ait Camerarius. «

Χοιρεγανιδιον, vocatur ſpecies anchuſæ quæ folio eſt ſpinoſo, lato & nigro, vt ſcribit Paulus libr. 3. cap. 42.

Χολαγωγὸν. dicitur medicamentum purgandæ bilis facultatem habens.

Χολὰς. apud Ariſtot. omne cauum hypochondriorum & ilium dicitur. Gazæ cholago. χολάδες autem ab Homero inteſtina dicuntur, παρὰ τὸ χολῶδες τοῦ ἥπατος δέχεσθαι: hoc eſt, quod hepatis biliosum humorem recipant. alij à cauitate quaſi κοιλάδες dici putant. verſus Homeri habentur Iliados Δ'.

——— ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι
Χύντο χαμαὶ χολάδες, τὸν δὲ σκότος ὄσσ' ἐκάλυψεν.

Χολάδες appellantur Aretæo l. 2. de diuturn. cap. 9. «
ſuperiora inteſtina quæ ad cæcum vſque tenuia «
& biliosa ſunt. «

Χολεμεσία. bilis vomitux, ab Hippocr. vſurpata vox «
in aphoriſmis, dum vulneribus capitis ipſam ſu- «
peruenire inquit; legitur hæc vox apud Pollucē «
libr. 2. ſed per η χολημεσία, ſicut & apud Plutar- «
chum ſympoſ. 6. problem. 7. «

Χολέρα. cholera. Eſt perturbatio ventris immodicam bilem per vomitus & deiectiones excernentis ex continua ciborum cruditate. Morbus eſt peracutus, vt qui quarto ad ſummum die finiatur. Sunt autem eius ſymptomata præter vomitus & deiectiones bilis frequentiſſimas, defectus animi, ſudores exigui, ſitis, pulſus vermiculantes, muſculorumque manuum

ac pedum, maxime vero ſurarum, contractio & tenſio. Hic morbus quibuſdam accidit certis interuallis, omnemque corporis redundantiam educit, vna cum vitioſis humoribus magnam quoque bonorum partem euacuans: tantus eſt impetus tantaque vis erumpentis humoris bilioſi.

» Qui tempore, vel in ſuo folliculo, vel in ie-
» core aut in liene, vel circum pancreas vel circum
» inteſtina ſtomachumque cumulatur, quumque
» ſupra modum auctus naturæ grauis vel infenſus
» eſſe cœperit, hac illacque impellitur ac diffluit,
» vt etiam ea affectione perculſi toxicum ſe ebi-
» biſſe putent. Sunt porro qui negent hanc χολέραν
» dictam ἀπὸ τῆς χολῆς, ſed ἀπὸ τῶν χολάδων, præſertim
» cum aliquādo in hoc morbo nihil bilis excerna-
» tur, quam ſuam opinionem Alexandri Trallian.
» authoritate tueri nituntur, qui lib. 7. c. 14. cum
» χολέραν dixiſſet ἀθρόαν ἔκκρισιν διὰ γαστρὸς καὶ ἐμέτων
» γινομένην ἐπ' ἀναστροφῇ, καὶ κακώσει τοῦ στομάχου ſubiū-
» git hæc de etymo & ratione nominis, μὴ νομιζέ-
» σθω δὲ τις χολέραν καλεῖσθαι τὸ πάθος, ὅτι ἀπὸ χολῆς
» εἴωθε γίνεσθαι πάντως, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῶν ἐντέρων ἀθρόως
» ἐκκρινομένην τὴν διὰ γαστρὸς φερομένην ὕλην,
» quæ nimirum ἔντερα id eſt inteſtina appellantur à
» veteribus Græcis χολάδες. Sed melius auus meus
» meo iudicio παρὰ τὴν χολὴν denominatam χολέραν
» cenſuit, cum quo & Cornel. Celſ. conſentit lib.
» 4 cap. 11. apud Hippocr. 4. de diæt. acutor. etiam
» fit mentio χολέρας quam ξηρὰν id eſt ſiccam ap-
» pellat, in qua ventrem inflari docet, ſtrepitus fie-
» ri, & dolores tum laterum tum lumborum, ni-
» hilque aluum deijcere ſed aſtringi: fit vero illa
» vt docet Galen. in comment. à flatuoſo ſpiritu
» & acri, & à quo neruoſa corpora quæ prope ven-
» trem ſunt mordentur, intenduntúrque & dolo-
» rem pariunt, Cholericum autem hunc affectum
» pariunt quæ humida & acria ſunt; hæc quippe
» choleraicorum eduliorum communis malitia
» eſt, talia ſiquidem corrumpuntur, ſuaque acri-
» monia vaſorum eorum quæ ad ventrem decum-
» bunt, ora remordent, & fluxionum eorum quæ
» ex toto corpore in eum fiunt cauſæ efficiuntur,
» vt docuit Gal. comment. 4. de victu acut. t. 102.
» & 103. denique vox χολέρα non perpetuo ſignifi-
» cat morbum illum acutiſſimum de quo hic ſcri-
» ptum, ſed etiam alui excretionem in vniuerſum,
» inde enim choleræ morbo nomen inditum vt
» ſæpe alias generis nomen ſpeciei tribuitur.

Χολερώδης τρόπος. apud Hippocr. dicitur quando alui
» exturbatio adeſt, & cruda cum bile expurgan-
» tur.

Χολερικὰ πάθη. dicuntur affectus ſeu morbi quales
» ſunt cholera laborantium.

Χολερικοὶ &

Χολεριῶντες. dicuntur à medicis qui cholera morbo laborant.

Χολὴ. bilis, fel. Eſt omnis humor in nobis calidus ſiccus. Hic duplex eſt, vnus naturalis qui χολὴ ſimpliciter dicitur, alius qui à naturæ mediocritate recedit. Naturalis ille dicitur qui ſanguini miſtus vtilis eſt alendo corpori, colore flauus aut ſubpallidus, ſapore amarus, conſiſtentia tenuis & flori vini ſimilis, viribus calidus & ſiccus. Huius humoris ſubſtantia primum quidem in cibo potuque continetur, deinde ijs concoctis quod benignum eſt vna cum ſanguine fertur ad nutritionem corporis, quod excrementoſum eſt à bilis folliculo attrahitur. Sicut enim ex vino recens expreſſo, ſed adhuc feruente & alteraſcente, à ſuo calore duo excrementa per mutationem illam ſeparantur, vnum læuius & magis aereum quod florem, alterum grauius & magis terreum quod fæcem appellant: ita ex cibis duo humorum genera prodeunt, bilis flaua, tenuis: & bilis atra, craſſior. Illam χολὴν ſimpliciter & ſine adiuncto: hanc, cum adiuncto ſemper χολὴν μέλαιναν Græci vocant. Nec tamen quicquid huius naturalis bilis in nobis eſt, id ab alimentis proficiſcitur, ſed calor hepatis & venarum paulo ſupra mediocritatem auctus partem ſinceri ſanguinis tenuiorem aliquando in bilem flauam conuertit. Vt enim ab imbecillo calore pituita, à moderato ſanguis, ſic ab immodico bilis gignitur, ijs quas dixi qualitatibus prædita, naturæ tam familiaris, vt inter corporis noſtri elementa habeatur. At quæ à naturæ modo bilis receſſit, iam non ſimpliciter bilis dicitur, ſed addito nomine vitium deſignante. Ea autem multiplex eſt, quod magna ſit exceſſus caloris & aliarum qualitatum latitudo. Sunt autem huius iſtæ fere omnes differentiæ quarum medici meminerunt, à colore aut conſiſtentia nominatæ.

Ἐρυθρὰ. rubra. hæc vel ſanguinis ſerum eſt acre & mordax, vel ad tenuem ſanguinem conſiſtentia proxime accedit: ſed quoniam non concreſcit, vt ſanguis, extra vaſa effuſa, idcirco bilis vocatur.

Ἰσατώδης. glaſtea, ſeu glaſtum colore cæſio referens, qui quidem magis eſt colore braſſicæ fuſcus. Acerrima, calidiſſima & mordaciſſima eſt, iam atræ bili conſiſtentia, colore & viribus proxima. Extremam inter omnia bilis genera malignitatem obtinet. gignitur in ventriculo aut circa ipſum à vehementiſſimo & ardentiſſimo calore.

Ἰώδης. æruginoſa, ſeu æruginis colore: is autem viridis eſt. Valde acris, calida & mordax eſt, & proxima ἰσατώδει, ſed nondum tam maligna. Creatur in ventriculo aut iecinore phlegmone affecto.

Κυανῆ, ἢ κυανίζουσα. cœrulea. hæc cum iſatode videtur eſſe eadem. Eſt enim iſatidis color huiuſmodi.

Λεκιθώδης. vitellina, hoc eſt ouorum crudorum vitello colore & conſiſtentia ſimilis. Craſſa eſt & ſumme flaua. fit ex flaua bile impenſius digeſta & diſcuſſa ab immodico calore, & proinde ſpiſſeſcente. Media fere eſt inter naturalem bilē & eam quæ ad ſummam malignitatem peruenit. generatur intra vaſa, vt ſcribit Galen. libr. de atra bile: ſæpe tamen vomitu & deiectione reddi ſolet.

Μέλαινα. nigra. hæc genus bilis iam exceſſit & in alia humoris ſpecie continetur, de qua ſeparatim ſuo loco agetur.

Ξανθὴ. flaua. hæc proxime ad naturalem bilem accedit, quam mediam eſſe oportet inter pallidam & flauam.

Ὀρφνώδης. obſcura. hoc bilis epitheton habetur apud Gal. comm. 4. in lib. 6. τῶν ἐπιδημ. videtur autem deſignare τὴν κυανῆν καὶ τὴν ἰσατώδη.

Πρασοειδὴς ἢ πρασώδης. porracea. hæc in ventriculo ſæpe gignitur ob ciborum quorūdam cruditatem, aut etiam his non ſumptis prouenit

interdum à morbo ſeu calore preter naturam in venis, à quibus in ventriculum & inteſtina commeat. Nec tamen fit à vehementi calore, vt ἰώδης. Nam virides quidem ambæ ſunt, ſed ἰώδης à vehementiore calore acrior, mordacior, craſſior: πρασώδης vero molto minus acris, mordax craſſaque eſt. Galenus libro 3. de aliment. facult. ſcripſit biles quidem omnes in morbis grauibus præter porraceam excerni, flauam vero & pallidam & porraceam etiam ſine morbis euomi ſæpenumero & deijci, quod eſt argumentum porraceam ab æruginoſa caloris exceſſu differre.

Πυῤῥὰ. rufa. fit à calore quam flaua minus intenſo. Vt enim color rufus inter pallidum & flauum medius eſt, ſic & ipſa generandi cauſa. Itaque propter horum colorum vicinitatem ſæpe nomina ipſa confunduntur, vt ſcribit Galenus lib. 1. de criſibus c. 12.

Ὑγρὰ. liquida. hoc eſt multo ſero, aut alio humore perfuſa.

Ὑδατώδης. aqooſa. Eadem cum τῇ ὑγρᾷ.

Ὑπέρυθρος. ſubrubra. quæ cum ſanguinis ſero aut tenuiore ſanguine miſtam habet ſubſtantiam alterius à ſanguine coloris.

Φαιὰ. fuſca. eadem quæ & ὀρφνώδης & κυανῆ dicitur.

Χλωρὰ. viridis vel pallida. Vtrumque enim τὸ χλωρὸν ſignificat, vt multis in locis Galen. annotauit. Sed quæ proprie viridis eſt, bile pallida & crocea tingitur.

Ὠχρὰ. pallida. hæc omnium moderatiſſima & minimum calida, amara mordaxque eſt. gignitur intra venas io corpore ſecundum naturam ſe habente. Humidior minuſq; flaua eſt, vt quæ permiſtum habeat pituitoſum humorē tenuem vel aquoſum aliquod excrementum. Hæc nomine bilis cum abſolote & ſine alia adiectione dicitur, frequentius quā flaua intelligitur, quoniam minorem caloris exceſſum, qui omnis contra naturam eſt, ſignificet.

Χολῆν χολῆς. ἀγωγὸν. quod bilem ducit & vacuat, vt annotat Galenus in lexico Hippocr.

Χολὴ μέλαινα. bilis atra, dicitur quidem communi ſignificatione omnis humor craſſus & niger, ſiue ſanguinis limus foerit, ſiue ſanguis vſtus, ſiue bilis ſupra modum torrida, ſiue alio quoois modo genitus: verum proprie appellatur humor præter naturam ex vſtione redditus mordax, acidus, acerbus, ſplendidus, exedēs, malignos, qui effuſos in terram ebullit, eamqoe fermenti & aceti modo attollit, & vlcera inſanabilia excitat, tamq; inſuauis eſt, vt eam nec muſca, nec mus, nec aliud quoduis animal deguſtare velit. Huius generatio duplex eſt. Naſcitur quidem præcipue ex humore atro & fæculento ſupra modum exuſto & potreſcente: ſed longe malignior ex flaoa bile vehementer vſta, quanto ipſa bilis flaua humore melancholico ſeu ſanguinis fæce malignior eſt. Aliquando vero & ex vitellinæ bilis vſtione prouenit. Talis aotē mutario contingit à calore præter naturam & putredine, à quibus acrimoniam acquirit, & velut cinis quidam redditur, ſicut vini fæx ante vſtionem frigida & ſicca, poſt vſtionem tam calida eſt vt carnem vrat, liquet, corrumpat. Hanc numquā niſi in perniciem excretam fuiſſe Galenus ſe obſeruaſſe memoriæ prodidit. Talis quidem eſt ἡ μέλαινα χολὴ ἀκριβὴς, manifeſto diſtincta ἀπὸ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ ἢ μέλανος. Hic enim inter elementa corporis cenſetur cum ſanguine confuſus ad generationem nottitionemque animalis, nihil habens acidi, nihil acris, nihil erodentis, ſed veluti ſangoinis limus, fæci vinorum craſſorum proportiooe reſpondet. Eum lien ad ſe trahit, iecur & ſanguinem expurgans, eoque ad ſui nutritionem alterato vtitur, eiuſque reliquias ad ventriculum expellit, vna cum alijs excrementis vacuandas: huius namque atri humoris excretio ſiue per vomitum, ſiue per aluum fiat, non raro ſalubris eſt, ſignificans corpus nulla intemperie vexari, ſed naturam robuſtam, ſola copia grauatam, eo ſe onere expedire. Veruntamen ſi diutius in corpore retinetur, nec vacuatur per meatum aliquem ſenſibilem aut occultum, iecur grauat & debilitat, atque etiam tranſmutatur & putreſcit, & à febre inflammaote vritur, fitque bilis illa atra exquiſita, de qoa modo diximus.

Cæterū χολὴν μέλαιναν apud Athenæum quidā Trapehorethor appellat χυμὸν ξυστικὸν, id eſt radentem ſuccū, hacque etiam voce vocatā atram bilem à quibuſdam teſtatur Galen. hiſce verbis de atra bile loquens, ὄνομα οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν εἴ τινες ἢ ξυστικὸν ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν, id eſt, proprium tali humori nullum impoſitum eſt nomen niſi quod fuere qui radentē aut acetoſum vocarunt; apparet ex his non fuiſſe hoc nomen vſu tritom in medicorum ſcholis, & ex eo quod dicit Galen. τινὲς κεκλήκασιν, & quod in rei medicæ ſcriptoribus adeo infrequens occurrit ξυστικοῦ χυμοῦ mentio. Porro cū inquit Galen. atram bilem ſic fuiſſe nominatam à quibuſdam, Praxagoram antiquum medicum tacite innuit, quod ex Athenæo diſcere eſt lib. 3. qui hoc teſtator.

Χολὴ. inſuper ſæpius ſimpliciterque bilis fluxio dicitur, pro ea ſcilicet fluxione in vniuerſum quæ fit ab humore tenoi in aliquam partem decumbente, eamque ob cauſam facile fluente, vt apud Hippocr. ſæpe toto libro de locis in homine.

Sed & etiam χολὴ dicitur τὸ χοληδόχον ἀγγεῖον veſicula bilem continens Polluci lib. 2.

Ruṙſum χολὴ pro ipſo humore poſitum vſurpatur de ſepiæ artamento quod velut atram bilem effundit.

Denique χολὴ etiam ἐπὶ τῆς ὀργῆς dicitur vt Latinum quoque vocabulum bilis, ita enim Plautus, fames & mora bilem in naſum conciunt, & Perſius, acri bile tumet.

Χοληδόχος κύστις. veſicula dicitur quæ bilem è iecore manantem ſuſcipit.

Χολοβάφοι. ſic vocari atquatos, ſeu ictero & aurigine laborantes nonnulli tradunt, quia videatur eorum facies bile ſeu felle perfuſa; vnde ἰκτερόεις χλόος pallor qoalis eſt in facie ictericorum apud Nicand. in Alexipharmacis.

Χόλος. idem quod χολὴ.

Χολοστεὸν. dicitur à quibuſdam τὸ ἀλέξητον, vt habetur apud Dioſcorid.

Χολώδεα ὀφθαλμὸν. vocat Hippocr. 5. & 7. Epidem. oculum flauo colore tinctum qualis ſæpe eſt in ictericis.

Χολῶδες ἔμετ. vide ἔμετ.

Χονδρίλλη. chondrilla. Sunt qui κιχόριον, qui etiam σέριδα appellant. Herba eſt, vt placet Dioſcoridi, folium, caulem, floſculum cichorio ſimilem

edens,& è ramulis maſtichen fundens tuberculo fabæ. Hanc σέριδος ſpeciem eſſe, & σέριν à quibuſdam nominari ſcribit Galen. & eiſdem præditam eſſe viribus, paulo tamen amariorem, & ideo maiore vi ſiccandi præditam. Deſcribit & Dioſcorides aliud chondrillæ genus, folia habens intubi, circum roſis ſimilia, oblonga, humi ſubſtrata, ſcapum lacte madentem, radice tenui, in mucronem turbinata, flaueſcente, ſuccoſa. de hoc intelligẽda ſunt quæ Galenus ſcripſit lib.2. de aliment. facult. Eſſe aliud olus lactucæ ſylueſtri ſimile quam χονδρίλλην appellãt, quæ citius in caulem aſſurgit, amaritudinemque habet magis perſpicuam, & lentum quendam ſuccum albumque cuiuſmodi eſt tithymallorum ſuccus, non tamen perinde acrem. Eſt autem dicta χονδρίλλη ab rei euentu, quod callum quendam tuberculo fabæ, gũmi maſtiches aut nucleo thuris, quem Græci χόνδρον vocant, ſimilem imis ramulis oſtendat: ex quo patet per χ ſcribendam eſſe. Notãdum tamen & hoc, apud Galenum & Paulum ſimplici, apud Dioſcoridem & Aetium gemino λ ſcriptum legi.

Χονδρίτης ἄρτος. vide ἄρτος vbi inſigniores panum
» differentiæ recenſentur & explicantur.

Χονδρώδεις μαστοὶ. vocantur mammæ adeo turgeſ-
» centes, vt in eis grumi concreti eſſe videantur
» apud Dioſcor. lib.2.cap.129. Ruell. vſqueadeo
» duras mammas vt quãdam cartilaginis ſpeciem
» referant interpretatus eſt, ſed illum accuſante
» Marcello Virg. qui χόνδρους à Græcis vocari pro-
» prie ait quod ex continuo aliquo ſeorſum con-
» creuerit; Moibanus ad Dioſcoridis ἑρμηνείᾳ vix
» vllum inter πεπωρωμένους μαστοὺς, & χονδρώδεις diſ-
» crimen agnoſcit.

Χόνδρος. communi ſignificatione dicitur granum, & quod ſeorsũ ex aliquo concreuit, vt ſalis fruſtum aut grumus, & thuris mica ſeu granum, quod χόνδρος λιβανωτοῦ à medicis appellatur.
» Dicitur etiam χόνδρος granum, menſura mini-
» ma.

Χόνδρος. quod à Latinis alica dictus ſit, nemo doctorum ignorauit: tam conſentiunt omnia inter ſe quæ Græci περὶ χόνδρου, Latini de alica prodiderunt. Hoc vnum tantum de vtroque dubitatur, an certa quædam frugum ſpecies ſit, quam his nominibus veteres deſignarint; τὸν χόνδρον tritici ſpeciem eſſe Galen. videtur innuere lib. I. de facult. aliment. ſcribẽs, τοῦ γένους τῶν πυρῶν ἐστὶν ὁ χόνδρος. Plinius lib.18.c.11 alicam palmam frugum appellat. Et eiuſdem lib.c.7. alicam inter fruges non obſcure ennmerat, eamque ſimilem facit milio, panico, lenti, ciceri, frugum hæc genera verna, quod vere ſerantur appellãs. & paulo poſt ſcribens: tunicas frumento plures eſſe, hordeũ maxime nudum & alicam, ſed præcipue auenam. Quibus teſtimonijs plærique conuicti χόνδρον ſiue alicam tritici genus eſſe, certæque frugis nomen arbitrantur. Verum quænam ea ſit interrogati non poſſunt reſpondere, quod nec Theophraſtus, nec Diocles, nec Dioſcorides vel nominis ſolius mentionem fecerint, nec Plinius & Galenus quid ſit dixiſſe videantur. Eſt enim rariſſimum nomen τοῦ χόνδρου apud medicos, vt memoriæ Galenus prodidit. Alij vero in media quodammodo ſententia ſunt, dicẽtes τὸν χόνδρον & alicam fruges quidem eſſe & pro frugibus accipi dicique apud authores non proprio quidem nomine, ſed mutuato ab ea re in quam protinus tranſire debent: itaque alicam pro zea dici, ex qua alicam fieri notum eſt. Quibus non obeſt quod Galen. ait χόνδρον genus eſſe tritici, non zeæ, quoniam zea piſta ſataque dicatur tertio fere anno in frumentum degenerare, ex quo, præſertim in Africa, alicam fieri Plinius author eſt. Cæterum περὶ δὲ τοῦ χόνδρου κατασκευῆς, id eſt, de alicæ confectione, nemo ambigit in mudũ bromi, tragi aut ptiſanæ præparari, inuentumque id eſſe non pridem excogitatum, vt Plinius refert. fieri τὸν χόνδρον ex zea quam δίκοκκον appellant Dioſcorides ſcripſit. Eſt autem zea tritici ſpecies (Itali hodie ſpeltam, Galli eſpeltram vocant) ex qua confectum χόνδρον non zeas nomine, ſed potius τοῦ πυροῦ, id eſt tritici, veteres deſignarunt, veluti Diocles & Philotimus qui eum πτισάνην πυρίνην, id eſt ptiſanam triticeam, appellauere. At eius parandi modum nemo Græcorum, quod ſciam, prodidit, præter vnum Conſtantinum Cæſarem, qui tamen Latinus à Latinis eam videtur accepiſſe. Is lib.3. de agricultura his verbis eum aperit: zea decorticata in feruentem aquam immittitur atque exprimitur: deinde gypſum candidum contuſum & arctiore cribro tranſmiſſum, arenæque candidiſſimæ & tenuiſſimę quarta pars cum portione gypſi paulatim admiſcetur, zea denuo probe repurgata. Id agendum ſub Canicula, ne aceſcat. Vbi tota repurgata fuerit, anguſtiore cribro cernatur. Idem quoque Plinius docet de alica, & præterea eam adulterinam fieri maxime ex zea quæ in Africa degeneret, vel ex granis etiam tritici quæ candidiſſima atque grandiſſima deliguntur, & ſemicocta in ollis, poſtea areſiunt ſole ad initiũ, rurſuſque leniter aſperſa molis franguntur: additque aliud mirum dictu, alicæ admiſceri cretam quæ tranſit in corpus, coloremque & teneritatem adfert, negareq; Campanos, apud quos præſtantiſſima conficitur, alicam confici ſine eo metallo poſſe. Attamen Conſtantinus, vti ſupra retulimus, non cretam ſed gypſum inijcit, quod etiam in alica adulterina inſpergi poſtea declarat: de quo tamen mirandum Græcos medicos alimẽtorum facultatem ſtudioſe perſcrutantes tacuiſſe. Nam vt forte creta ad deterſionem glutinoſi lentique humoris, quem χόνδρος habet, contulerit, at gypſum vehementer nocere videbitur, quod obſtruat & emplaſticum ſit, & ventriculo eiuſque ori valde aduerſum. Propterea dubito plurimum num ſimplicior fuerit Græcorum χόνδρος Romanorum alica, eoque inuicem diſcreparint, quod hæc gypſo conſtaret, ille nihil gypſi haberet. Siquidem nonnihil diſcriminis inter hæc fuiſſe Paulus Ægineta declarat, non ita tamen vt genere & materia doceat diſcrepare. Neque enim dixiſſet alicam chondro in alijs perſimilem eſſe, ſi diuerſa materia conſtare crediidiſſet, ſicut bromum, tragum & ptiſanam. Dicit tantum ab alica aluum magis adſtringi: cuius forte cauſa ad gypſum admixtum his facultatibus quas modo recenſui præditum, vel etiam ad cretam quæ magnam ſiccandi vim ſine mordacitate poſſidet, referri poteſt. Quod ſi χόνδρον metalla eiuſmodi in conſortium admiſiſſet, vix poſſum credere tam celebrem apud omnes futurum fuiſſe, vt alimentum nullum eſſet in arte medica tã multis abundante & luxuriante remedijs quod in febribus tertianis & continuis, in calidis & ſiccis naturis,

atque etiam ſtomachicis frequentius exhiberetur. Nec tamen diſcrimen hoc tanti faciendum fuit, vt χόνδρος alio nomine quam alicæ apud Latinos diceretur, quod alia prope infinita ſint, quibus diuerſiſſimæ parandi rationes manente ſemper primaria præcipuaque materia nomina non immutauere. Itaque χόνδρος ſiue alica non aliud eſt quam zea, eo modo quē declaraui concinnata. Cuius tamen differentias treis Plinius, & poſt eum Conſtantinus Cæſar annotauit: primam quidē, quæ minima ab eo vocatur & cribraria: alteram vero quæ ſecundaria: tertiam quæ grandiſſima eſt, & exceptitia atque ἀφαίρεμα appellatur. Omnes autem eiuſmodi farinæ aqua aſperſæ poſtea exiccabantur, & in grumos granaque concreſcebant quæ ad vſum reponebantur, à quibus τῷ χόνδρῳ nomen inditum fuiſſe arbitror. χόνδρος enim granum ſignificat, & quod ex continuo aliquo ſeorſum concreuerit, vt ſalis fruſta & thuris micæ ſeu grana, quæ χόνδρος λιβανου à medicis nuncupantur, & de qua nunc agimus alica, quam & granū ob eam cauſam Plinius videtur appellaſſe. Scribit enim lib. 18. c. 11. de alica diſſerens: ex zea pulchrius quā ex tritico fit granum, quamuis id alicæ vitium ſit. Quod quidem non poteſt aliter quam de chondro intelligi: vitans enim verbum Græcum, granum, Latinam vocem vſurpauit. Ac quamuis quicquid in granum coaluit, χόνδρος vocari poſſit, velut πύρος & βρόμος, ex zea tamen granum id ſibi peculiariter nomen vendicauit, ſicut hordei apparatus ἡ πτισάνη nomēclaturam, quamuis τὸ πτίσσειν multis frugibus commune ſit, quæ perinde atque hordeum, tundi & deglubi ſolebant. Cæterum duobus modis veteres τῷ χόνδρῳ vtebantur, interdum integro, interdum loto. Illud χόνδρον ſimpliciter, vel χόνδρον πτισάνην, id eſt, chondrum ptiſanæ modo comparatum: vel, vt Diocles & Philotimus, πτισάνην πυρίνην: hoc vero, χόνδρον πλυτὸν appellabant. Coquebatur granum ipſum in aqua vſque dum intabuiſſet, adiecto etiam per initia oleo, deinde adiecto ſale modico percolabatur, atque ita ptiſanæ ſimilis euadebat. Aliquando vero & acetum admiſcebatur, quo facilius per habitum digereretur. Et hæc quidem fuit ſimplex coquendi ratio. Valēter is cibus alit (vnde & alica dicta eſt Sexto Pompeio, quod corpus alat) adeo vt victus plenus dici mereatur, vti Galenus ſcripſit in Aphor. 4. lib. 1. Succum bonum quidem, ſed lentum & obſtructionibus aptum gignit. Quod tamen vitium veteres vt emendarent, eum vario modo condiebant, mulſum frequenter admiſcentes, interdū vinum dulce, vt eſſet arteriacum medicamentum & tabidis vtile, aut adſtringēs, ad compeſcēdas alui fluxiones, aut punici etiam grana, vt in lib. meth. med. habetur. Interdum vero cum oleo & ſale frigebatur. Ac quoniam χόνδρος nihil in ſe habet detergens & tenue, ſi ex eo ſorbitionem attenuantem & detergentem conficere volebant, nō anethi modo, ſed & porri quidpiam vel pulegij vel calamenthi vel hyſſopi incoquebant. de ſorbitione autem ex alica vide apud Oribaſium extremo lib. 5. At χόνδρος πλυτὸς, id eſt alica elota, eſt ipſe ſuccus alicæ cum aqua miſtus. Plurimum autem is coquendus erat, alioqui permultum lędebat concreſcens & denſatus in ventriculo. Itaque plurima illum aqua perfundebant, tum ſuper prunas coquebāt, aſſidue agitando, donec coctus eſſe videretur: deinde ſalis aliquid addebatur & interdum oleū per initia. Non multum χόνδρος veterum diſſidere videtur à noſtra frumentacea, ſi ab illo cretam aut gypſum exemeris. Fiebat autem & ex chondro panis χονδρίτης dictus, plurimum nutriēs nec facile per aluum deſcendens. Porro quod apud Aetium aliquando legitur coniunctum χόνδρος ἄλικος, non aliud quam χόνδρον ſimpliciter ſignificat. ideo autem videtur vtrumq; nomen coniunxiſſe, ne quis de re ipſa ambigeret: vel quod ita forte Græcorum vulgo ſuis temporibus diceretur: ſiquidem tum iſtum Paulus multa nomina ſcriptis ſuis inſeruerunt, veteribus prorſus inuſitata, commoditati potius quam vocabulorum proprietati & elegantiæ inſeruientes.

Χόνδρος. cartilago. Eſt pars corporis omnium poſt os, maxime terrea & ſolida, ſenſus expers. Eſt igitur cartilago poſt os ſicciſſima & duriſſima: ſiquidem oſſe minus ſicca duraque eſt. Quamuis autem diuerſa ſit ab oſſe cartilago, ſæpe tamen ætatis ſpatio in os degenerat, imo vero nulla fere ſunt oſſa, quæ ante cartilagines non fuerint. Oſſa namque omnia & dentes genis adhuc concluſi infantibus cartilago ſunt, quæ tandem in oſſa duratur, vti cartilagines quæ inter ſterni oſſa continentur: ξιφοειδὴς, quod Galeno propterea nunc os nunc cartilago dicitur: coſtarum fines coccygis extremum: acromium, quod ob id Hippocrati os, Galeno cartilago nominatur, & quod in cordis baſi media ſitum eſt, vnde arteria magna & vena arterioſa emergit: id enim minoribus animalibus mollius, grandioribus durius, maximis vel os plane eſt vel oſſea cartilago. Ob id videtur recte ſcripſiſſe Ariſtot. c. 1. li. 1. de hiſt. animal. Cartilaginis & oſſis eandem materiam eſſe, ſola ſiccitate differentem. Sunt autem multæ cartilaginum differentiæ, ſicut & oſſium, à ſubſtantiæ conſiſtentia, magnitudine, numero, figura, ſitu, connexione, actione. Cæterum omnis cartilago vel oſſibus connaſcitur, vel partem per ſe conſtituit. Quæ oſſibus connaſcitur, nunc oſſa inuicem connectit, nunc oſſibus tantum appenditur. Quæ oſſa coniungit, vel per ſe coniungit, vt in oſſibus ſterni, pubis, oſſe ſacro, ſpondylis, hyoide & epiphyſibus nōdum inueteratis, vel communium articuli ligamentorum interuentu, vt in coſtis ſeptem veris cum ſterno, in finibus omnium oſſiū diarthroſi aut ſynarthroſi iunctorum vbi oſſium articulis ſuperlita eſt, & quæ articulis quibuſdam velut innatat. Quæ vero oſſibus appenſa eſt, aduerſus externas iniurias & oſſa & ſubditas partes communit, & eas modice cedendo euitat. vt quæ coſtas ſeptem veras perficit, vt multo magis quæ coſtis quinque infernis accreuit, & quæ imo ſterno, ξιφοειδὴς dicta, & quæ in imo naſo vtrimque & in medio multiplex, & aures ipſæ, & coccygis pars multa, & ſpondylorum ſpinæ, & apophyſes tranſuerſæ, & hyoidis latera præcipue in mulieribus, & quæ omoplatæ baſi & coracoidi & acromio & alijs partibus nudis accreuit: cartilago autem per ſe partem conſtituit in vtriuſque cilij tarſo in quo ſunt palpebræ, & in epiglottide & in larynge, & in totius aſperæ arteriæ bronchijs omnibus, & in cordis baſi media, vnde arteria magna & vena arterioſa emergit. Porro cartilagines & ſecum & cum oſſibus oſſium modo articulantur, vt quæ in imo ſunt naſo.

quæ in coccyge imo, quæ in larynnge tres, quæ in fine coſtarum ſeptem verarum. Ex his cartilaginum vſus duplex præcipuus apparet: vnus vt partes quaſdam leues ac politas ad motuum promptitudinem efficiant, in articulis ſcilicet: alter vt violentiæ foris occurſantium mediocriter cedant. Cartilaginis enim ſubſtantia maxime idonea eſt ad regendum & defendendũ partes ſubiectas. Non enim poteſt comminui & frangi, vt dura & friabilia, neque incidi & contundi, vt mollia & carnoſa. Vſus alios cartilaginum cum oſſibus communes, vt ſuſtinendi, hagendi partis appoſitus, ex ipſarum natura & forma cogitandos relinquimos.

Χορδαψός. Eſt tumor tenuis inteſtini, vt videatur inteſtinum ad chordæ ſimilitudinem cõuolutum, vt ſcribit Galen. lib. 6. de locis aff. Archigenes, vt refert Aetius l. 9 c. 13. χορδαψὸν τοῦ εἰλεοῦ ſpeciem eſſe dicit, cum vno in loco circa tenuia inteſtina dolor conſiſtit, vt admota manu durities & tumor tactui ſuccumbat: ex eo ſubitum periculum creari ſcripſit, atque vt plurimum intra tertiam vel quartam horam: quod ſi ad ſuppurationem inflammatio vergit, aut in longius tempus trahitur, ne tum quidem abeſſe periculum, quãquam ex iis aliqui euadant. Celſus ſcribit Dioclem Caryſtium tenuioris inteſtini morbum χορδαψὸν nominaſſe, à plæriſque vero ſuo tempore εἰλεὸν nominari. Dicitur autẽ χορδαψὸς, quod qui manum loco dolenti admouent, is veluti τῆς χορδῆς ἅπτεσθαι, id eſt, videtur ſibi chordam tangere, propter magnam ex inteſtini inflammatione tenſionem.

» Itidem vero Aretæus lib. 2. acut. c. 6. εἰλεὸν &
» χορδαψὸν habere magnam inter ſe affinitatem in-
» dicat, de ambobus tractans eodem capite; &
» poſt εἰλεοῦ definitionem ſubiungens χορδαψὸν no-
» minari ὧν περὶ τὰς φρένας καὶ ἄσης καὶ μαλθάξις τῶν ἐν-
» τέρων ἦν, καὶ πολὺ τὸ ἐπιγάστριον ἐξίσχει Si ad tormina
» compreſſio & remollitio inteſtinorum acceſſe-
» rit, & abdomen multũ ſuperemineat. Sed aliun-
» de ipſe deriuat nimirum ab ἅψεως significante
» μαλθάξις & χορδὴ quod eſt ἔντερον. Quam nominis
» notationem ſequutus eſt Archigenes apud Ae-
» tium tetrab. 3. lib 1. c. 28. Sed & χορδαψὸν ἀπὸ τοῦ
» χορδεύειν, id eſt implicare, nonnulli dictum volue-
» re, quoniam opinabantur eo malo affectis inte-
» ſtinum inuolui.
» Χορδὴ. idem quod τείνω, id eſt tendo.

Χορδὴ. inteſtinum etiam ſignificat, & χορδὰς expoſuit
» Tralliani interpres craſſa ouium inteſtina, quæ
» ab inſtitoribus Græcis ea vendentibus χόρδας vo-
» cari ait Trallian. lib 8. cap. 3. & χορδὴν inteſtino-
» rum vocabulum eſſe inquit Aretæus lib. de
» acut. c. 6.

Χορδεύματα σώματα. apud Ariſtophanem dicuntur
» corpora quæ in coitu ſibi mutuo implicantur.

Χόριον. eſt extima fœtus membrana, ipſum totum inuoluens. Eſt autem chorion duplex, hoc eſt, membranis conſtans duabus, interna tenuiſſima, externa aliquanto craſſiore, ſed molliore, & cruentatæ papyro bibulæ craſſitie, mollitie & colore ſubſimili, inter quas feruntur ad fœtum nutriendum multæ tum venæ, tum arteriæ naſcentes ex cõgenerum vteri vaſorum oribus numero & magnitudine paribus, quo κοτυληδόνας Hippocrat. vocauit. Naſcitur autem χορίον qua quidem vteri ſuperficiem ſubiungit totum, ex virili ſemine: qua vero tangit cornua, ex muliebri. Siquidem toti internæ vteri & cornuum eius ſuperficiei ſubtenditur, & omnibus vteri & cornuum eius cotyledonibus adhæret, alicubi etiam ipſi vtero inter cotyledonas, ſed leuiter. Augetur vna cum fœtu, cumque vtero extenditur ac fœtum totum inuoluit, etiam qua os eſt vteri, vt ſcribit Galen. lib. de anatome vteri, de fœtus formatione, de ſemine, & libr. 15. de vſu partium. Dicitur ἀπὸ τοῦ χοροῦ. quod in eo vaſa veluti in choro diſpoſita ſunt. Sũt tamen qui χωρίον per ω ſcribant, quod fœtus veluti domicilium & ſedes ſit: vel quod vna cum fœtu χωρεῖ, id eſt procedit. Dicitur alio nomine δεύτερον, id eſt ſecundæ, vt ſcribit Paulus libr. 6. c. 75. quo tamen nomine non extima modo fœtus membrana, ſed totum etiam fœtus inuolucrum tribus membranis compactum ſignificatur.

Χοροειδὴς ἡ

Χοροειδὴς. De tribus dicitur apud anatomiæ profeſſores. Primum quidem ſignificat implexum arteriarum in ventriculis cerebri anterioribus factum in modum τοῦ χορίου, hoc eſt, membranæ fœtum inuoluentis, quam ſecundas appellant. Hic geminus eſt, dexter & ſiniſter, in vtroque ſcilicet cerebri ventriculo anteriore vnus: ſimilis autem eſt τῷ χορίῳ, non modo varia atque implicata vaſorum textura, ſed ſubſtantia etiam quadam ſubrubra & glandulosa quæ per medios vaſorum anfractus cernitur, non ei diſſimilis quæ τοῦ χορίου vaſa amplectitur atque ſuſtinet. Secunda ſignificatione χοροειδὴς dicitur tenuis membrana quæ cerebrum inuoluit, eo quod cerebri vaſa non aliter ſuſtineat quam τὸ χορίον vaſa ad fœtum pertinentia complectitur. Rufus vero non totam eam membranam ſed τὸν καλύπτοντα τὰς κοιλίας ἔνδοθεν χιτῶνα, hoc eſt, internam membranã, quæ ventriculos contegit, ſcripſit vocari χοροειδῆ. Id quod ego eſſe ſuſpicor quod Galen. lib. 8. de vſu part. dicit ſe mirari, cur aliqui non omnis tenuis membranæ partes χοροειδεῖς velint appellari. Verum Herophilus, vt ait Rufus, etiam meningem χοροειδῆ vocabat. Tertia ſignificatio eſt, qua χοροειδὴς membrana oculi dicitur, quæ alio nomine ῥαγοειδὴς nuncupatur, vel quoniam naſcitur à cerebri membrana tenui, quam χοροειδῆ diximus vocari, vel quod pariter atque χορίον venis intertexta ſit: quanquam videtur Rufus ſentire non totam eam tunicam χοροειδῆ dici, ſed ea tantum parte, qua albo oculorum ſubiecta eſt, vt & ῥαγοειδῆ ea parte qua ſubeſt κερατοειδοῦς tunicæ.

Χοῦς. vide χοεύς.

Χρεία. vſus ſeu vtilitas. vide ὠφέλεια.

Χρηστὸν. à ſingulari vtilitate ſic appellatum eſt cichorium. Sic dicta etiam eſt à quibuſdam ambubeia.

Χρῖσμα. dicitur generaliter quicquid illinitur & «
inungitur. ab vnguento differt quod minus ope- «
roſum ſit, minuſque multiplex confectione, & «
proinde minus carum & fragrans; appellauit «
oleum Plinius de Melino vnguento loquens. li. «
23. Dioſcorides quoque libr. 1. oleum vocat, «
quod etiam nomen vnguentis tribuit Homer. «
Iliad. ξ. Eſt igitur multo ſimplicius χρῖσμα quam «
vnguentum, præterquam in admodum paucis, «
vt in Stacte, quæ ſola per ſe vnguentum eſt vt «
ait Theophraſtus. «

Χροιά. ſignificat non modo colorem ſed etiam cor- «
poris colorati ſuperficiem apud veteres, in qua «

» calor tanquam in ſubiecto ineſt; ſed & corpus
» etiam ſignificar, ſicut & χρὼς à quo deducitur;
» χροίαν autem omnem cuiuſque curporis ſuperfi-
» ciem Pythagoræi vocabant.

Διὰ χρόνου. vox eſt apud Hippocrat. Valde ambi-
» gua, modo enim raritatis intenſionem ſignifi-
» cat, & ex magnis interuallis, quaſi διὰ πολλοῦ
» χρόνου, vt in reſpiratione quando inſignis eſt illius
» & magna ceſſatio, & notabilis quies interponi-
» tur, fieri illa dicitur διὰ χρόνου Galeno annotante,
» id eſt, διὰ μακροῦ li. 3. περὶ δυσπν. Significat etiam
» quandoque διὰ χρόνου, longo tempore, & diu ac
» per multum tempus, velutique temporis ſuc-
» ceſſionem quamdam vt tum ſit idem διὰ χρόνου,
» quod ἐπὶ χρόνον πολὺν, quo in ſenſu vſurpauit
» Hippocr. in hiſtoria Pythionis quum eum par-
» uam ſpirationem longo tempore obtinuiſſe ſi-
» gnificauit eoqoe viderur inclinare Gal. io com-
» ment. cum obſcuriſſimis ſcribit verbis, ἢ μὴ συνε-
» χῶς, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων ἄλλα.

Χρόνιον νόσημα. diuturnus morbus dicitur qoi modo
» ad peiorem, modo ad meliorem ſtatum vergit,
» & menſtruo vel annuo ſpatio iudicatur, aut
» etiam cum homine ſimul perit vt docet Galen.
» in Definit. Med.

Χρυσάνθεμον. herba eſt tenera, fruticoſa, læues profe-
rens caules & folia multifida: flores ſopra mo-
dom ſplendentes, luteoa, orbem oculi imitan-
tes: vnde etiam βούφθαλμον quidam appellauere.
Galli margaritas albas vocant.

Dicitur & χρυσάνθεμον à nonnullis τὸ ἀείζωον ſi-
ue ſedum maius, ab aureo ſeminis colore. Dici-
tur & χρυσάνθεμον à quibuſdam τὸ ἑλίχρυσον, vt ſcri-
bit Dioſcorides: atque etiam ἡ χρυσοκόμη, vt idem
refert. Eſt etiam ſpecies ἀνθεμίδος dicta χρυσάνθε-
μον, reliqois vehementius vrinam ciens.

Χρυσέρμου τροχίσκος. paſtillus Chryſermi, ſplenicis &
hydropicis vrinam ciens, aluomque emolliens.
Deſcribitur à Galeno lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

Χρυσῆ. nomen eſt medicamenti compoſiti, glotina-
torij, quo Paulus vtitur ad glotinanda vlcera,
lib. 4. capit. 37. cruentiſque vulneribus ob id
conuenit. Deſcribitur apud eundem lib. 7. c. 17.

Χρυσῖτις γῆ. aurea terra. Terra eſt, vt ait Galenus, quæ
ex metallis ſumitur, auri plurima fruſtra habẽs,
non quidem per totam ipſam terram immiſta,
ſed contigua coniunctaque paruis terræ parti-
culis, quæ ab igne in fornacibus fuſa ſecum
coeunt.

Χρυσῖτις. ſpecies argenti ſpumæ. vide in dictione λι-
θάργυρος.

Χρυσῖτις. vocatur à qoibuſdam ἡ χρυσοκόμη, vt aothor
eſt Galenus.

Χρυσῖτις. ſic dicitur à nonnollis τὸ ἀείζωον ſiue ſedum
maius, vt habetur apod Dioſcoridem, ab aureo
ſcilicet ſeminis colore.

Χρυσοβάλανος. quid ſit. non animaduerti fuiſſe ex-
plicatum. Galenus lib. 8. τῶν κατὰ τόπους, dicit ei vim
eſſe diſcutiendi & roborandi, damnatque me-
medicamenta στομαχικὰ ex eo compoſita. alij βά-
λανον μυρεψικὴν, alij nucem moſchatam interpre-
tantur.

Χρυσόγονον. frutex eſt quernis folijs, flore coronarij
verbaſci. Radix illi vt rapum extuberat, intus ru-
betrima, foris nigra.

Χρυσόκαρπος. à quibuſdam dicitor ὁ κισσὸς, vt habe-
tur apud Dioſcoridem, ab aureo acinorum co-
lore.

Χρυσοκόλλα. genus eſt medicamenti metalli. Eſt au-
tem duplex, naturalis & factitia. Naturalis gi-
gnitur in fibris & venis ærarijs, ac ſi quando in
alijs metallis reperiatur, omnino & in illis æs
eſt. Inuenitur autem aut ſola, arenæ ſimilis, aut
metallicæ alicui materiæ adhærens, à qua vbi
abraſa, aut affuſo humore excoſſa ſecretaque
fuerit, arenæ ſimiliter aur pulueris ſpeciem ha-
bet. Eſt autem omnis natiua viridi colore, ſed
eo quidem alia ſatuto, vt ad ſmaragdi virídita-
tem accedat, quam longe optimam eſſe cẽſent,
alia vero valde diluto, quam viliſſimam, alia ve-
ro medio quæ medium locũ tenet. Factitia au-
tem duplex eſt, vnam herbaceam, alteram ſan-
ternam appellant. Fit autem herbacea ex dura
narius, tingiturque lutea herba, ob id herbacea
dicta: atque ea laudatiſſima eſt, natiuaque pre-
cioſior. Eius conficiendæ rationem exponit Pli-
nius lib. 33. c. 5. Namra, inquit, chryſocollæ eſt
quæ lino lanæue ad ſuccum bibendum. Tundi-
tur in pila, deinde tenui cribro ſecernitur, poſtea
molitur, ac deinde tenuis ſic cribratur, quicquid
non tranſmeat, repetitur in pila, deinde moli-
tur. puluis ſemper in catinos digeritur, & ex ace-
to maceratur, vt omnis duritia ſoluatur. ac rur-
ſus tunditur, deio lauatur in cõchis ſiccaturque,
tunc tingitur alumine ſchiſto & herba lutea,
pingiturque antẽquam pingat. Cum tinxere pi-
ctores ὀρόβιον vocant, quod erui colore ſit. Ve-
rum nunc herbacea caremus. Altera autem fa-
ctitiæ chryſocollæ differẽtia, quam Plinius ſan-
ternam ſcribit vocari, temperatur, vt ait, ex Cy-
pria ærugine & pueri impubis vrina addito ni-
tro, teriturque Cyprio ęre in Cyprijs mortarijs.
Galenus Dioſcoridem ſequurus nitri non me-
minit: monuit tantum ſatius eſſe eam præpara-
re tampore æſtiuo, aut certe aere prorſum cali-
do, vrinam in mortario terentes, præſtareque æra
ex quo murtarium piſtillumqoe conficitur, ru-
brum eſſe. Nam quo æs mollius fuerit, eo plus
circomagendo piſtillo deteri. idque pluribus
deinceps diebus faciendum eſſe, donec vrina
mellis craſſitiẽ adepta ſit. Ea reponitur à Dioſ-
coride in æruginum numero, & quia medicinæ
inſeruit, à medicis ἀκεσὶς nominatur, vt ait Pli-
nius, quanquam & aurifices, vt ait Galenus, ean-
dem ſibi vendicant agglutinando aoro, ex qua re
præcipuam ſortita eſt appellationem. Siqoidem
nihil chryſocollæ vox aliud quam auri glutinũ
indicat. Vires tum huic tum foſſili chryſocollæ
ſunt digerendi, exiccandi, & carnes liquefacien-
di ſine vehementi mordicatione. Idcirco vtra-
que aptiſſima eſt vlceribus contumacibus. Ve-
rum factitia magis exiccat quam metallica ſiue
natiua, minuſque mordet, & partibus eſt te-
nuioribus.

Χρυσοκόμη. frutex eſt palmi altitudine, comantibus
corymbis, figura hyſſopi, radice veratri nigri, pi-
loſa, tenui, guſtu non iniucundo, verum dulci ex
auſtero, cyperi magnitudine, in opacis petroſiſ-
que naſcens. Alijs nominibus χρυσάνθεμον & ἀμά-
ραντος dicitur. Plinio Latinam non habet appel-
lationem. Olim tamen Iouis barbam dictã fuiſ-
ſe Dioſcorides prodidit. Proxime ad eam acce-
dit quam herbarij noſtri pulegium montanum
vocitant. Radix eius acris eſt & adſtringens, oec
multi vſus, decocta tamen in mulſa vtilis eſt pe-
ripneumonicis & hepaticis, vimque aliquam
habet prouocandi menſtrua.

Χρυσοκόμη. à quibuſdam dicitur ἡ ἀνθεμὶς, vt habe-

Digitized by Google

tur apud Dioſcoridem.

Χρυσολάχανον. à quibuſdam dicitur ἡ ἀτράφαξις, id eſt, à triplex, authore Dioſcoride. de quorum tamē vtroque Plinius ſenſum diſſerit, tanquam ab inuicem diſſideant. Ruellius χρυσολάχανον id eſſe dicit, quod vrticinæ minorem craſſulam appellant.

Χρυσόμηλον. aureum malum. Genus vnum eſt cydonij mali, inciſuris diſtinctum, colore ad aurum inclinante.

Χρυσάνθεμον. ſic dicitur à nonnullis τὸ ἀείζωον, ſiue ſedum maius, ab aureo ſeminis colore, vt author eſt Dioſcorides.

Χρυσοῦν. eſt collyrium ad incipientes ſuffuſiones efficax. deſcribitur ab Aetio lib.7. inter collyria τραχωματικά. Eſt & huius nominis collyrium ὑγρὸν ad corroſos oculorum angulos & ſcabritiem, quod à Galeno & ab Aetio eodem modo deſcribitur. Appellatur etiam hoc nomine peſſus valens ad inflammationes vteri & inclinationes, & deſcribitur ab Aetio lib.16.c.83. quod eſt de vteri inflammatione: atque alius etiam eiuſdem nominis vtero emolliendo conueniens, & ab eodem deſcriptus ad ſcirrhos vteri.

Χρυσοῦς. hic peſſus dicitur Paulo lib. 3.c.64. & 68.

Χρῶμα. corporis ſuperficiem & cutem ſignificat, in qua color apparet. Colorē quoq; ſignificat, & cutis aut corporis colorem Varino vt χρῶμα εὔχροον, color corporis laudabilis 4.Epid. & χρῶμα νεκρῶδες 5.Epidem.

Χρῶμα νεκρῶδες. mortuoſus color qualem ſtatim factum eſſe neſcio cui ex vulnere iecinoris qui eadem die mortuus eſt narrat Hippocr. 5.Epidem. Hunc autem mortuoſum ſeu cadaueroſum colorem ille duplicem facit, viridem ſcilicet vel nigrum, Liuidum vel plumbeum, in Coacis prænot. ἀχλὺν ſiue χλωρὸν & μέλαν vocat.

Χρὼς. vocatur apud Ionas quicquid in noſtro corpore carnoſum eſt, cuius generis præcipue ſunt cutis & muſculi, tum membranæ ac viſcera: oſſa vero, cartilaginem & ligamenta χρωτὸς nomine non ſignificari, vt annotat Galen. comment. 2. εἰς τὸ περὶ χυμῶν. Idem vero comment. 3. quamlibet, inquit, carnoſam partem Hippocrat. χρῶτα appellat.

Χυλάριον. apud Actuarium & Nicol. Alexādrinum ſic vocatur decoctio herbarum quæ fit adiecto melle mediocri & ſaccharo.

Χυλὸς. ſuccus. generaliter quidem ſignificat idem quod χυμὸς. tum apud Platonem & Hippocrat. tum apud veteres omnes Comicos, vt Galenus prodidit. ſic autem dicitur, ὁ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασις τὸ ὑπὸ θερμότητος πεφθέντος. hoc eſt, ſuccus à calore ita concoctus, vt humidi ſiccique medius ſit conſiſtentia. hic autem non aliud eſt quam humor quidam incraſſatus, tam in animantibus quam in plantis. Sed tamen in animantibus ſpecialiter magis eum ſuccum deſignat quem ventriculus è cibis per concoctionem elicit, & qui ſanguinis materia eſt. Hic enim proprie à medicis χυλὸς appellatur, quamuis generaliori quodam ſignificato non is modo, verum etiam & pituita & ſāguis, & reliqua omnia humorū genera ſub eo nomine comprehendi poſſe videantur. Eius generatio χύλωσις dicitur, ventriculi propria actio, per quam cibus in chylum mutatur.

Apud Dioſcoridem Marcellus χυλὸν, id eſt, ſuccum appellat humorem ex tota materia parteúe eius aliqua conciſa tuſaúe, aſperſis aliquando, aqua, aut vino, aut alio humore, tum manibus aut torculari aut igne expreſſum, exudatumque, vbi diſcrimen etiam ponit inter χυλὸν, ὀπὸν, & δάκρυον. Recte vero dicit exudatum, proprie enim eum χυλὸν & χυμὸν dici puto quem res aliquæ fundunt & exudant, vt ipſum præ ſe fert nomen à χέω deriuatum; Eſt vero vbi χυλὸς (ſicut χυμὸς) dicatur non tam ſuccus quā ſapor, vt ex Ariſtotele patet Ethicor. lib.3.c.10. & Theophr. lib.6. de cauſ. plant. c.19. & 18.

Χύλωσις. ſucci expreſſio, vel etiam ipſe ſuccus expreſſus & cremor. Gaza ſuccationem vertit apud Theophr. hiſt. plantar. lib.7. cap.5. χύλωσις etiam vocatur ſucci generatio, ventriculi ſcilicet propria actio per quam cibus in chylum mutatur.

Χύλισμα, ſeu χυλισμὸς. ſuccus expreſſus ſiue ſucci expreſſio apud Dioſcor. & Theophraſt.

Ὁ διὰ τῶν χυλῶν. paſtilli nomen quaſi ex ſuccis compoſiti, vtilis ad nomas & ſcabioſos affectus, deſcribitur à Galen. 5. κατὰ γένη. cap. 11. Emplaſtrum etiam διὰ χυλῶν ex Democrate à Galen. refertur 7. κατὰ γένη. c.10.

Χυμὸς. ſuccus. ſapor. Communi quidem ſignificato omnem humorem deſignat coctione quodammodo incraſſatum, tam in animantibus quam in plantis. Inde τὸ εὔχυμον καὶ κακόχυμον nomina deducta ſunt, quibus ea deſignantur, quæ humorem bonum malumue, hoc eſt, nutriendo corpori ſeruandoq; aptum aut incommodum, continent. In quo nihil differt χυλὸς ἀπὸ τοῦ χυμοῦ, vt ante diximus. Verum peculiari quadam ſignificatione ab Ariſtotele, Theophraſto, & Mneſitheo, vt refert Galenus, χυμὸς appellatur ipſa guſtandi facultas ſiue qualitas, quam Latini ſaporem vocant. Hic autem non aliud eſt quam partis ſiccæ terrenæque in humore permiſtio, vel partis ſiccæ per humorem vi caloris percolatio: efficitur enim ſapor permiſtione quadam. Id quod eo argumento patet, quod elementorum nullum, vt aer, ignis, aqua, ſibi ſaporem adſciuerit. Siquidem inſipida eſt aqua, & vt veteres teſtantur, talis aqua creditur, qualis terra per quam influit. Sed nec terra etiam ipſa, niſi aliquam miſtionem nacta ſit, alicuius ſaporis exiſtimari poteſt, ſed eam omnino humore aliquo dilui neceſſe eſt. Quod enim tam terreum durumque eſt, vt humore liquari nequeat, nullum guſtu ſaporem inuehit: quod vero ita concreuit vt diſſolui poſſit, id non aliter quàm aliquo humore dilutum & liquefactum, guſtandi ſenſum mouebit. Sic itaque χυμὸς non ſuccum tantum, ſed ipſam etiam ſucci propriam qualitatem & affectionem, quæ ſapor eſt, ſignificat. Eſt enim ſapor nō cuiuſuis humoris (aqua enim & aquea omnia inſipida ſunt, & media inter guſtatorias facultates) ſed eius proprius quem χυμὸν ἢ χυλὸν diximus indifferenter appellari. Vide χύλωσις.

Χυμὸς. etiam peculiari apud medicos ſignificatione complectitur humores 4. qui animantium ſanguine præditorum propria & peculiaria elementa dicuntur, quod ex illis conſtent nutrianturque omnes illorum partes, ſintq; vt ait Hippocr. corporis ipſius natura, ij vero ſunt ſanguis, pituita, bilis & melancholia, qui ex cibis & potibus in vētriculo prius coctis & in chylum verſis generationem propriam in hepate obtinent, dum parenchymatis illius natiuo calore & temperamento

» peramento inſito chylus coquitur atque tranſ-
» mutatur.

Χυμοὶ σάπιοι. humores appellantur ſtabiles ſiue fisi,
» quod in venis hæreant neque in carnem per-
» meent, quod illi σάπιοι χυμοὶ tenues venoſique
» ſint ait Ruffus.

Χυμὸν ξυστὸν. lucens radens qua voce vocatam atrã
» bilem à quibuſdam Gal. teſtatur. vide ſupra χολὴ
» μέλαινα.

Χύμωσις. numeratur à plæriſque inter oculi affe-
ctiones, quaſi ἀπὸ τοῦ χυμοῦ dicatur. verum vbicũ-
que per υ ſcribitur, male ſcribitur: debet enim
ſcribi διὰ τοῦ η, ἀπὸ τοῦ χήμης. vide ſupra χήμωσις.

Χυτλοῦσθαι. ſignificat ex aqua & oleo ſimul tuſis mi-
ſtiſque diutius fricari. huic oppoſitum eſt ξηρα-
λοιφεῖν. Eſt autem egregium ad tollendam laſſitu-
dinem remedium.

» Vide lib. 2. de facult. ſimpl. medic. c. 25. hinc
» χύτλα exponit Erottan. τὰ μετὰ πολλοῦ ὕδατος καὶ ἐλαίου
» ἀλείμματα, quibus perfundi & inungi balnean-
» tium corpora ſolebant vt docuit Scholiaſtes
» Ariſtoph. dicitur & χύτλον vas olearium in quo
» oleum ſeruabant vngendis à balneo corporibus.

Χυτρίδα. ἡ χυτρίδιον, ἡ χύτραν. his tribus vocabulis
Hippocrates τὴν χύτραν, hoc eſt ollam appellauit,
vt explicat Gal. in lexico Hippocratis.

» Repetitur apud Hippocr. lib. 2. γυναικ.

Χώλωμα. hac voce Hippocr. diſtorſionem omnem
» ſignificare ſolet, cuiuſcumque partis ea ſit, quan-
» do videlicet in partes tenſas ex proximorum
» conſecutione inclinationes fiunt propter nerui
» affectum aliquem, tumorem, plagam, teſic-
» cationem, duritiem, inflammationem, luxa-
» tionem, aut fracturam; hoc modo etiam di-
cit Hippocr. χωλώσοντα pro mutilum aliqua cor-
poris parte fecerit vt annotat Gal in lexico Hip-
» poc. hinc deriuatiua ſunt χωλὸς, χωλεία, ἀποχωλέ-
» ω apud Pollucem, qui & tradit Eupolim χωλὸν
» etiam appellaſſe τὸν τὴν χεῖρα πεπηρωμένον.

Χώρα. regio. Eſt pars terræ habitabilis in qua homi-
nes verſantur & viuunt. Eam autem Geometræ
& longitudine & latitudine definire ſolent, vt
intelligant omnes eius ſitum. Sed nos multo ali-
ter, vt cognoſcamus quam probe & integre ho-
mines ea vtantur. Ac primum conſideramus, in
qua orbis parte ſita ſit, an ad meridiem, an ad
ſeptentrionem, an ad orientem aut occidentem
verſa ſit, vt inde queamus de eius temperie iudi-
care. Perpetuum enim eſt, vt frigidæ ſint regio-
nes ad ſeptentrionem ſpectantes, veluti quæ ad
Iſtrum & Mæotida paludem ſont ſitæ. Calidæ
vero, quæ in Æthiopia atque India habentur, &
quæ ad meridiem pertinent. temperatæ vero,
quæ ad orientem atque occidentem ſunt ſitæ.
Verum aliud præterea ſpectandum eſt, ad iudi-
candam temperiem regionum, vt lutulenta ſta-
gna & aquæ paluſtres, quæ vel lapides in renibus
gignunt, vel lienem adaugent; itemque venti,
qui habitationibus familiares ſint, quod vel ex
ſtagnis, vel ex fluminibus vel ex paludibus, vel
ex ſinu, vel ex pelago exoriantur. Iam vero quæ
ex terræ exhalationibus excitantur, partim bo-
na, partim praua ſunt: qualia ſunt quæ ex metal-
lis afferuntur, & quæ à ſpecu quod Charonium
vocant, exhalantur. In frigidis vero quibuſdam
regionibus, vt in Thracia & Ponto, quoniam lo-
ca mari adiacentia humilia ſunt, ob eam cauſam
calidiore ſunt temperatura: in calidioribus vero,
quales ſunt Ægyptus & Libya, quoniam æſtate
à ventris ab Arcto flantibus refrigerantur, idcir-
co minus calida ſunt ijs quæ ad mediterranea re-
ceſſerunt. Similiter & aquæ permultum faciunt
ad regionum temperiem indicandam, ſiue illæ
bonæ ſint, ſiue malæ, itemque montes, atque
alia quamplurima, quæ non eſt neceſſe deſcri-
bere.

Χωρίον. vide χορίον.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

TO. Ψ.

Ψάγδας. εἶδός τι μύρου, id eſt vnguenti quoddam genus : vt explicat Gal in lexico Hippocratis: itemque Suidas. Heſychius autem ψάγδαι habet & ψάγδης.

Eſt certe hoc vocabulum ex eorum numero quæ ad hanc γλωσσῶν explicationem pertinent, eſſe enim γλωσσηματικὸν manifeſtum eſt, & quidem ſonus ipſe barbarum quiddam habere videtur; Sed apud Heſychium duplex eſt huius vocis ſcriptura, Scribitur enim ψαγδὰς cui ſubiungitur ψάγδης, μύρου ποιόν.

Ψαδυρὸν. διὰ τοῦ δ. vt Attici vel ψαθυρὸν διὰ τοῦ θ vt cæteri omnes Græci vt Gal notauit comment. 3. in prorrhet. ſignificat friabile. quod in minutas particulas & quaſi offulas friari poteſt, εὔθραυστον Heſychio, qui tria illa ψαθαρὸν, ψαθυρὸν & ψαδυρὸν habet, & ψαδυρὸν exponit ἀδύνατος, & ψαθυρὰ non ſolum ψαθυρὰ, εὔθραυστα. ἀσθενῆ, ſed etiam ξηρὰ, σαθρὰ, forſitan quia quæ ſunt ξηρὰ, ἀσθενῆ & σαθρὰ forari & comminui frangique facilius poſſunt, Galenus loco citato ψαθυρὰ κρέα vocari ait τὰ τοῖς σκληροῖς καὶ ἰνώδεσι καὶ δυσδιαιρέτοις καὶ δυσμασσήτοις ἐναντίως διακείμενα, μάλιστα δὲ (inquit) γίνεται τοιαῦτα τὰ χαλάσματα πρὸς τῶν πολλῶν σαρκῶν, μίαν ἡμέραν ἢ δύο πεφυλαγμένα μετὰ τὸ σφαγιάσαι τὸ ζῶον, quæ à Græcis vocari ait ἕωλα: & ἑωλίζειν itidem ab iiſdem dici τὸ οὕτως ταριχεύειν, quod ταριχεύειν plane eſſe videtur quod dicimus *mortifier*, vnde dicimus *de la chair mortifiée*, qua in ſignificatione illud ἕωλον vſurpare poſſumus.

Ψαδυρὸν ſiue ψαθυρὸν dicitur edullium vel aliud quiduis quod tenerum & friabile ſit, quod in ſe, vt Gal. lib. 3. de aliment. ait nihil lentoris neque pinguedinis continet. Id Galen. etiam κραυρὸν libr. 11. meth. med. appellat : Ariſtoteles autem ψαθυρὸν lib. 4. meteor. Vulgo σαπρὸν vocatur vt ait Galenus comment. 3. in libr. 1. prorrhet. Tale autem in ciborum genere maxime eſt, quod diem vnum vel duos à iugulato animali repoſitum eſt. ἕωλον id Græci vocare conſueuerunt, quaſi biduanum vel triduanum : & ἑωλίζειν ita ante putrefacere.

Gaza apud Ariſtotelem ψαθυρὸν modo arenidum modo arenulentum interpretatus eſt, modo arenæ conditioni ſimilem, Hermolaus aſperſo ſitu obductum, Ruell. cano ſitu obductum, ſqualore obſitum, ſed merito ea interpretatio à Marcello reijcitur qui interpretatur friabilem apud Dioſcor. lib. 1. cap. 8. de ſtyrace cui & pinguem Plinius, Ariſtoteles vero γλίσχρον opponit Metheorol. l. 4. vt ſæpe alias: Fernel. 2. de abdit c. 1. ψαθυρὸν friuolum appellauit, Plin. friabile. Cæterum author prorrhetici hoc vocabulum ab edullijs tranſtulit ad excretiones alui ὑποψαθυρὰ διαχωρήματα appellans, atque Galen. comment. 3. part. 24. ambigi ait quænam ſic vocentur, quoſdam enim eo loci intelligere inquit τὰ ἀλιπῆ, quoſdam τὰ ὑπὸ ἀγλισχρα, alios τὰ μὴ μεμιγμένα ἐπιεικῶς ὑγροῖς, veluti oleum; alios τὰ ἐν ὑγρῷ διαχωρήματι χαλῶντα, καὶ ἄπιστα συστήματα; nonnulla τὰ εὐδιάλυτα, καθάπερ inquientes εἰ καὶ ψάμμιον ὕδατι δεύσειας, εἴτε σφίξειας τοῖς δακτύλοις καταθεὶς, διαλυθήσεται εὐθύς: quorum ſentētiam probabiliorem ait Gal. & idem re ipſa dicere, quod ij qui τὰ μὴ γλίσχρα eo vocabulo accipiunt, ſeu τὰ ἄγλισχρα: Si enim ab edullijs ψαθυροῖς ad διαχωρήματα transferenda ſimilitudo eſt, probabilius eſſe ψαθυρὰ dici τὰ εὐδιάλυτα καὶ μηδεμίαν ἕνωσιν ἔχοντα συστατικὸν, qualia διαχωρήματα fieri poſſe ex edullijs ψαθυρὰν καὶ εὐδιάλυτον ſubſtantiam habentibus, velut milio, panico, pane bordeaceo: Dioſcoridem vero ſicut alia multa παραχρῆσαι ἐν τοῖς αὐτοῦ βιβλίοις ὑπαλλάξειν mutata ea ſcriptura repoſuiſſe ὑποψόφαρα, accipientem eo vocabulo τὰ ὑπομελανίζοντα, à voce ψόφος quam Pindarus pro σκότος vſurpat: hæc ibi inter alia Galen. qui inſuper in lexico Hippocr. ὑποψόφαρα adfert pro ταραχῶδη, & ὑποψόφαρα, pro ζοφοειδῆ μέλανα, vide infra

» ψαφαρὸν & ψαφαρότης. vide & ſupra ὑποχώρημα ψα-
» θυρόν.

Ψαίειν. ἐποχεῖσθαι, ἐπιψαύειν id eſt innatare, atque attingere, vt explicat Galen. in lexico Hippocratis.

Ψαιστὴν μᾶζαν. melle & oleo ſubactam. quoniam & ψαιστὰ, hoc eſt liba, ſic madefiunt. Galen. in lexico Hippocr.

Ψαλιδοειδὲς ἢ

Ψαλιδοειδὲς. eſt corpus durum tribus ceu arcubus cõflatum, medium cerebri ventriculum ſuſtinens: factum eſt è cerebri ſubſtantia multum indurata. Incipit à fine corporis calloſi quod ψαλιδοειδὲς dicitur. fornicis habet ſimilitudinem, ne medius cerebri venter concidat. Dicitur ἀπὸ τῆς ψαλίδος, quæ cameram & teſtudinem ſignificat.

Ψαμμισμός. genus curationis quod per arenam perficitur, cuius meminit Paulus in cura hydropis. Commodum enim eſt hydropicos anaſarca laborantes in arena à ſole excalfacta ſepeliri, exerto tantum contectoque capite, quo ſuperfluus humor eliciatur & digeratur, caroque humore madida reſiccetur.

» Dicitur etiam ἀμμοχωσία. de quo ſuo loco
» leges plura.

Ψαμμώδη. dicuntur arenulæ quæ in vrina ſubſi-
» dent.

Ψαρὸν. eſt nomen compoſiti medicamẽti ſicci, acris & exedentis, quo Paulus lib. 4. cap. 43. vtitur ad vlcera in quibus caro ſupercreſcit. eius deſcriptio habetur apud Aetium l. 14. c. 56.

Ψαφαρὸν. idem quod ψαθυρὸν, de quo ſupra, nam He-
» ſychius ψαφαρὰ & ψαφαρὰ per ψαθυρὰ exponit, ψα-
» φαρὸν tamen exponens præterea ξηρὸν, αὐχμηρὸν,
» ἀσθενὲς, ἐλαφρὸν, aridum, ſqualidum, infirmum, le-
» ue, Gaza etiam ſicut ψαθυρὸν interpretatur areni-
» dum, & arenulentũ, ita ψαφαροὶ τόποι apud Theo-
» phr. 1. de cauſ. plantar. illi loca arenida dicuntur:
» hanc & vocem optimi ſcriptores ad liquida
» transferunt, ſic ψαθυρὸν ὕδωρ, ὅλκον ἢ γλισχρὸν, ſic &
» maris aquam ψαθυρὸν dici inuenias ab Ariſtote-
» le & Theophraſto: Sed & ψαφαρὸν nonnulli σκο-
» τεινὸν id eſt tenebricoſum interpretantur ex voce
» ψέφα quam Heſych. exponit σκότος.

Ψελλότης. balbuties. eſt vitium pronunciationis quo litera vel etiam ſyllaba ſæpe eliditur. Sic quidẽ definiuit Ariſtot. in problematis, ſcribens in eo differre ἀπὸ τῆς τραυλότητος, in qua commutatio fit literæ in literam, non etiam eliſio. τραυλοὶ enim pro ρ pronunciant λ, ψελλοὶ vero inter pronunciandum literam vel ſyllabam perdunt. Cæterum Gal. multis locis annotauit ψελλότητα vitium eſſe pronũciationis ἢ διαρθρώσεως, ſed non vocis, nullibi tamen τραυλότητα ἢ ψελλότητα idem eſſe dixit.

» De cauſis τῆς ψελλότητος vide Galen. in apho-
» riſm. 32. lib. 6. ſed & ſupra vide vocem τραυλότης,
» vbi de his. Cæterũ etiam ψελλίζειν 1. metaphyſ.
» dixit Ariſtoteles pro nugari, blaterare & abſur-
» de loqui vt notauit Budæus; Sic & Tullius lib.
» de diuinatione balbutire pro nugari & blaterare
» dixit.

Ψευδαγχοῦσα. herba eſt anchuſæ onocleæ ſimilis, ſed languinoſior & minus pinguis, tenuioribus folijs & languidioribus, radice oleum non fundente, ſed rubentem ſuccum, qui ab anchuſa diſcernitur. hæc alijs nominibus & ἄγχουσα & ὄνειος dicitur. Verum ſecundum Plinij deſcriptionem, ψευδαγχοῦσα videtur eſſe ſecunda anchuſæ ſpecies quæ ὀνόχειλες & ἀλκιβιάδειον nuncupatur.

Ψευδοβούνιον. frutex eſt in Creta, palmi altitudine, folijs napi acribus.

Ψευδοδίκταμνον frutex eſt multis in terris naſcens, folijs ſimili dictamo, ſed ramulis minoribus.

Ψευδονάρδος. eſt frutex vbique fere naſcẽs, folio craſſiore, carnoſo, anguſto, colore languido in candidum vergente, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, floſculis purpureis. duorũ eſt generum: vnum procerius, odoratius, vulgo Gallorum aſpicum dictum: alterum minus odorum minuſque altum. quod vulgo lauandula appellatur. Vtrumque perpetua coma caneſcit. vis ei calfactoria & reſiccans ſecundo abſceſſu, tenuibuſque conſtat particulis, non multum à natura Celticæ nardi diſſidens.

Ψευδοκασσία, ας, apud Dioſc. lib. 1. c. 12. ſic nominatur «
quoniam veram caſſiam ementitur. «

Ψευδοπνεύματα. ſpiritus flatulentos vocat Hippocr. «
Auicennæ interpres fraudulentos. «

Ψεφαρά. hoc eſt tenebroſa & nigricantia. ψέφος enim tenebras ſignificat. vt annotat Galen. in lexico Hippocr. apud Heſych. eſt ψεφαρὰ tralato accentu.

Ψῆγμα. ſic à quibuſdam olim vocatum fuiſſe æris florem Dioſcorides author eſt.

Ψηλαφώδεις. dicuntur apud Hippocr. qui quaſi di- «
gitis palpantes videntur aliquid captare aut ve- «
nari, quod Phreniticis accidit; ſic in Dealcis «
vxore vſurpauit Hippocr ἐψηλάφα, ἔτιλλεν, ἔκνησε, «
ἐκαρφολόγει, id eſt palpabat, floccos carpebat, ſcal- «
pebat, feſtucas auellebat, quorum ſymptoma- «
tum cauſas Gal. explicauit ad illam prognoſim «
prorrhet. 33. ſect. 1. deliria cum palpo coniuncta «
ſunt valde phrenitica. «

Ψιλὴ γῆ. terra nuda vide in voce γῆ. «

Ψίλωθρον. medicamentum depilatorium. Non eſt vnguenti genus, aut certæ cuiuſdam compoſitionis nomen, vt aliqui exiſtimauerunt, ſed quæcunque medicamenta aut illita aut affricta pilos demunt, ψίλωθρα dicuntur. Cum enim, vt ait Galenus, triplex ſit eorum quæ pilos corrumpunt differentia, quod eos alia attenuẽt, alia auferant, alia penitus extirpent, ψίλωθρα proprie vocantur, quæ partem aliquam pilis ad tempus denudant, non etiam radicitus eos extirpant. Omnia in genere erodentem & vſtoriam habent facultatem. ſed erodentia quidem tutiora ſunt minorique periculo adhibentur: periculoſiora autem quodammodo ſunt vſtoria, quod, ſi paulo negligentius admoueantur, bullas excitent, exulcerent, & cutem adurant. Eorum materiam Gal. lib. 1. τῶν κατὰ τόπους, abunde explicauit. Huius generis eſt ἡ ἀμπελολεύκη, hoc eſt vitis alba, quæ ideo à quibuſdam peculiari nomine ψίλωθρον vocata fuit authore Dioſcoride & Plinio. Oribaſius ex Menemacho refert, pſilothrum à dropace differre, quod eius actio minor ſit quam dropacis, quodque hoc carnem delicatam relinquat, dropax vero habitiorem, magiſque muſculoſam, additque pſilothrum carnem primo in ſuperficie vellicare, ac tandem ſi diutius immoretur, cutem vlcerare puſtulaſque excitare.

Ψιλώματα. denudata & oſſis denudationes ſigni- «
ficant, cum nimirum oſſa carne denudan- «
tur. «

Ψιμμύθιον. ceruſſa. eſt medicamentum metallicum ex plumbo acris aceti vapore reſoluto. Fit hunc in modum. Primum in dolium fictile ſarmenta imponuntur, deinde tantum aceti acerrimi infunditur, vt altitudine palmi ſarmenta emineant: mox plures plumbi laminæ, tenues, libræ vnios pondere ſuper ipſa collocantur, ipſumque dolium operculo item fictili clauditur & obruratur. Ac æſtate quidem dolium in ſole, hyeme vero ſuper furnum collocatur, donec ipſę plumbi bracteæ totæ liquatæ ſint & reſolutæ. Tunc liquor purus qui ſupernatat colatur, glutinoſum vero quod in dolij fundo reſidet in aliud vas transfuſum in ſole ſiccatur, deinde mola truſatili teritur aut alio modo comminuitur, poſtea cribratur. Similiter & reliquæ ſolidæ & duræ iterum & ſæpius comminuuntur, atque cribrantur. Quondam ceruſſa, vt ſcribit Dioſcorides, primas tenebat quæ Rhodi fiebat, aut Corinthi aut Lacedæmone, ſecondas quæ Puteolis: noſtris temporibus in omnibus Europæ regionibus conficitur. Ea quamuis ex plumbo acri aceto diſſoluto paretur, attamen neque acris eſt neque mordax neque diſcuſſoria, ſed & meatus obducit & refrigerat. Verum vſta ceruſſa pura in id quod σανδὺξ appellatur tranſit, medici σάνδυκα nominant. Eſt vero tenuiorum quam ceruſſa partium, nec tamen calefacit.

Ψιττάκιον emplaſtri nomen cuius deſcriptio habetur apud Paulum lib. 7. cap. 17. Refertur & ab Aetio lib. 15. inter emplaſtra emollientia & diſcuſſoria. Eſt & collyrij nomen quod deſcribitur à Scribonio Largo, & quod Galenus libr. 4. τῶν κατὰ τόπ. eſt eius libris adſcripſit.

Ψόαι. ſic dicuntur duo maximi muſculi in interna lumborum regione ſiti, vt ſcribit Hippocrates ἐν τῷ περὶ ἄρθρων. Hi ſupra ſeptum tranſuerſum ad decimam, aliquando vero ad vndecimam thoracis vertebram inſeruntur, eamque partem ſpinæ quæ ſecundum ipſos eſt, inflectunt. Iidem vero & νευρομήτραι & ἀλώπεκες etiam à quibuſdam vocantur. Sunt vero & qui externos ſpinæ muſculos ψόας vocent, vt ſcribit Pollux: nec eos modo, ſed totam etiam eam partem quę lumborum nomine comprehenditur. Marcellus ψόας lumbos proprie dici contēdit, quod nomen à libidine merito deduci volunt. Nam illic libidinis pruritus excitatur maxime, quod ijs renes ſubiacent. Suidas, ψόαι, μέρος τοῦ σώματος. ἐν ταύταις ἵδρυνται οἱ νεφροὶ, δι᾽ ὧν αἱ ὀρέξεις κινοῦνται τῶν ἀφροδισίων. quibus verbis deſignat ψόας partem eſſe corporis, quibus renes adiacent, per quos venereis appetentię excitari ſolent.

Alijs etiam ψύαι dicuntur; nomen autem τῆς ψοῶν reperitur apud Hippoc. in lib. περὶ ἄρθρων, vbi quidem in numero ſingulari αἱ κορυφαὶ τῆς ψόας dixit Hippocratem explicans Galenus.

Ψοαδικοὶ. à Cæl. Aurel. l. 5. τῶν χρον. c. 1. vocantur qui clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, vt ſe tenitente dolore non inclinare valeant ſed difficilius & dolentius ſubrigant, de illis eorumque cura ibidem plura leges.

Ψόφος. murmur, ſtrepitus. Dictio eſt qua vtitur Hippocrates lib. 6. de morbis vulgaribus comment. 3: qua nonnulli murmur, hoc eſt βορβορυγμὸν ſignificari dicunt: quidam ἐρυγὴν, id eſt ructum: alij flatus per ſedem exhalantes: alij quodlibet iſtorum ſimpliciter, qualiſcunque in inteſtinis motus ſit auribus perceptibilis. ſunt enim & alij quidam pręter murmura in inteſtinis motus & ſtrepitus, nonnulli quidem ſonis perſimiles, alij vero ſibilis aut alicui huiuſcemodi voci. Hæc Gal. comm. 3. in lib. 6. Epidemiῶν. In lexico idem Galen. ex eodem Hippoc. affert ψόφου καταπλωμένοι, pro ſtrepitū facile ſentientes, ac proinde expaueſcentes. veluti ſi ψοφώδεις dixiſſet, vel potius ψοφοδεεῖς, qui ad quemuis ſtrepitum expaueſcunt.

Ψόφου καταπλωμένοι. id eſt ſtrepitum facile ſentientes ac proinde expaueſcentes velut exponit Galen. in lexico quaſi ſi ψοφώδεις dixiſſet, qui ad quemuis ſtrepitum expaueſcunt: idem καταπλωμένους, σφοδρῶς αἰσθανομένους interpretatur, & comment. 1. in 1. prorrhet. partic. 16. καταπλωμένους: hæc autem vox ſæpe de phreniticis vſurpatur apud Hippoc. quippe quibus ſæpe tumultuoſus pauor & terror contingit, non diſſimiliter ijs quibus derepente occurſat non expectata fera, aut qui vehemens tonitru aliud cogitantes ſubito audiunt, terrentur, atque ita perſtrepunt; id quod ſane melancholicum eſt, videmus enim melancholicos etiam ſanos qui inſibilante vento, commotione inſtrumenti domeſtici celeriter expaueſcunt: in phreniticis pauor ille, bilem flauam iam faceſſere in atram, ſanguinemque craſſiorem in melancholiam declarat; alij autem ijque graues Hippocratis interpretes ψόφου καταπλωμένους de phreniticis ab Hippocr. dictum volunt, quando ſcilicet in illis bibentibus auditur ſtrepitus, deſcendente potu, quodquidem Hippocr. ſæpius annotauit & vulgus doctum experientia lethale ſignum eſſe pronunciat: eius autem ſtrepitus duplex cauſa eſt, ſiccitas nimirum vehemens œſophagi; nam vbi per anguſtum canalem & ſiccum liquor mouetur, ſonitum ſtrepitumque facit, per humidum non ita; Strepitus enim in ſicco; vnde pueri veſicas ſiccant vt edant ſtrepitum iniectis piſis; ſtrepitus autem humido retardatur, itaque in Cydis filio, καὶ ὅκοτε πίνει κατιόντος ἐν τῷ στήθει καὶ τὴν κοιλίην ψόφος, οἷος καὶ χαρτάδῃ, id eſt cum biberet ſtrepitus deſcendentis potus in pectus & ventrem audiebatur ſicut Chartadi: Cui paulo poſt (ait) καὶ πίνοντι τὰ τοῦ ψόφου κατιόντος τοῦ πόματος; & in Theodori vxore, καὶ οἱ ψόφοι τοῦ πότου μεγάλοι: altera cauſa eſt flatus potui occurſans & ſpiritus, ſæpeque fit vt in pueris & auidius bibētibus, id accidat, præcipiti acto potu, & ſpiritu occurſante, nec paulatim fracto.

Ψυδράκιον, ſiue ψυδρὰξ. inter tumores præter naturam à Galeno reponitur lib. de tumor. præter nat. cap. 16. quin & alibi ſpecialius ſcilicet 1. κατὰ τόπ. cap. 10. & 11. inter eos reponit qui capiti proprij ſunt; cuiuſmodi vero tumor ſit ab eo declaratum non legimus niſi quod omnibus notam affectionem eſſe protulit, libro de tumorib. citato. Liber autem illi adſcriptus περὶ εὐπορίστων. ad Solonem ſic definit. cap. 5. pſydracia ſunt efflorationes paruæ factæ in capite, ſimiles veſicis eminentibus in ſuperficie, quam definitionem prius Trallian. libr. 1. c. 5. deinceps Paul. lib. 3. cap. 3. fere ad litteram exſcripſerunt, ſunt (inquiunt) μικραὶ ὑπεροχαὶ, φλυκταινώδεις ἀναπεφυσημέναι τῆς ἐπιφανείας, id eſt exiguæ eminentiæ veſiculis bullisue ſeu puſtulis ſimiles, ſummæ cuti ſuperpoſitæ: vtrique autem inter

capitis affectus connumerarunt quæ cum dicat phlyctænis eſſe ſimilia ſiue puſtulis, patet nō eadem eſſe cum phlyctænis vt aliqui putauerunt, differunt enim non eo tantum quod phlyctænæ in toto corpore, ψυδράκια in capite ſolo oriantur, ſed etiam quod illæ à calidiori acriorique humore (nimirum φλύκταιναι & φλυκτὶς ἀπὸ τοῦ φλύω, id eſt feruco & bullio dicuntur) hæc autem à minus calido minuſque acri gignantur, vnde factum vt ψυδράκια ἀπὸ τοῦ ψύχειν, id eſt à frigore denominari quidam crediderint, & ψυχρὰ ὑδράκια id eſt frigidæ ſeu frigefactæ guttulæ ſiue ſudores à quibuſdam nominentur: idcirco Celſum corrigentes l. 5. c. 28. non ἐκζέματα vt illic legunt nonnulli, ſed ex Hermolao potius ſuis in Plinium gloſſematibus ac Manardo Epiſt. 2. lib. 7. ψυδράκια legendum exiſtimamus. Celſus enim ad frigidius vel ſaltem ad minus calidum, hunc vergere tumorem inſinuat, cum pſydracion eſſe inquit puſtularum genus paulo durius, ſubalbidum, acutum, ex quo quod exprimitur humidum eſt: Nec igitur mirum ſi diuerſis locis Paulus de Pſydracijs & phlyctænis tanquam diuerſis affectibus meminerit, aliumque curationis modum ſingulis adiunxerit; de pſydracijs inquam l. 3. c. 3. in morborum numero qui capitis cuti proprij ſunt recenſens; de phlyctænis vero bulliſue lib. 4. cap. 10. inter eos quidem affectus qui vniuerſo corpori communes ſunt adnumerans: Author autem Iſagoges c. 15. de oculorum affectibus, in oculorum quoque candido innaſci ψυδράκιον, dicique voluit, velut efflorescentiam in ſummo rubicundam: Pſydracij autem cauſa eſt ſalſus nitroſuſue humor, non ſine pituitæ admiſtione.

Ψυδρακιώματα. apud Nicolaum idem quod ψυδράκια annotante Fuchſio.

Ψυκτήρια φάρμακα. apud Galenum non ſemel dicuntur refrigerantia medicamenta teſte Budæo.

Ψύλλιον. herba eſt folijs coronopo non diſſimilibus, hirſutis, longioribus, ſarmentoſa fœni modo, ramis dodrantalibus. Coma à medio caule exoritur, duobus tribuſue conuolutis in cacumine capitulis, in ijs ſemine duro, nigro, pulicum ſimili, vnde & pulicaris herba Latinis dicitur. Eius ſemen refrigerat ordine ſecundo, medium ſiccando humectandoque. Ex pſyllio fiunt emplaſtra, numero tria, quæ recenſet Aetius tetr. 4. ſerm. 3. de emollientibus ac diſcuſſorijs emplaſtris.

Ψύλλιον inter venena reponit Dioſcorid. cap. 10. Alexipharm. vt quod epotum corpori toti frigus atque torporem inferat, cum exolutione & animi quadam ægritudine & anxietate.

Ψυχή. anima ſiue animus. Cuius ſubſtantiam ſe ignorare Galen. multis in locis ingenue confitetur, nec ſane quid ea ſit ſcire magni refert, ſiue ad ſanitatem tuendam, ſiue ad morborum curationem. Satis eſt id vnum noſſe, animam in nobis id eſſe quo viuimus, & omnes in vita actiones edimus. Hæ autem cum ſint propemodum infinitæ, in treis tamen ſummas & principes differentias à philoſophis diſtinctæ ſunt, ita vt quicquid in animantium vita agitur, ad vnam earum referre oporteat. Sunt autem hę concupiſcere, iraſci & ratiocinari. Quæ vtrum ab vna & eadem animæ ſubſtantia, an à diuerſis procedant, non eſt præſentis operis definire: hoc modo ſciendum, quibus hæc aguntur, & partes animæ & ſpecies & facultates & principia interdum nuncupari, atque eam ſeu partem ſeu facultatem qua concupiſcitur, dici animam vegetabilem ab Ariſtotele, concupiſcibilem à Platone, naturalem à Stoicis: eam vero qua concipitur iracundia, animoſam & iraſcibilem & vitalem: qua autem ratiocinamur, rationalem & κατ' ἐξοχὴν principem, atque etiam animæ nomine ψυχικὴν, hoc eſt animalem, appellari. Eſt igitur anima in corpore primum agens, eiuſque primaria actio vita eſt, ab hac aliæ ad vitam pertinentes, quas omneis ſpiritus beneficio perficit, tanquam primo inſtrumento, in ſecundaria organa, vt venas, arterias, neruos & muſculos permeante ſine quibus anima nihil agere poteſt. Scio quidem Ariſtotelem multo accuratius animam definiuiſſe, & paulo ſupra medici contemplationem, quam tamen, ſi cui curæ eſt, requirat in libris ab eo conſcriptis de anima.

Cæterum ψυχὴ animantibus quoque tribuitur vt Odyſſ. ξ: dicitur etiam de plantis atque improprie pro ſanguine accipitur apud Ariſtoph. Spiritum quoque ſiue flatum ſignificat apud Heſych. Sed & locutione hebraicæ linguæ peculiari hac voce homo ſignificatur: Porro & illud ex Origene notandum animas Græcis ψυχὰς nuncupari ἀπὸ τοῦ ψύχεσθαι, quoniam primitina cauſa caloris vi, ad terrena ſint delapſæ, ſicut vinculi ratione corpus eiuſdem linguæ proprietate vocatur δέμας, aut etiam ſepulchri ratione σῶμα.

Ψυχικὴ δύναμις. animalis facultas. Eſt vis ſeu pars animæ in cerebro ſita, ſenſus, motus & rationis author. Poteſt & principium ſenſus, motus & rationis dici. Hæc enim tria ab animali facultate proficiſcuntur, & in cerebro, quo illa veluti in arce reſidet, perficiuntur, & actiones animales κατ' ἐξοχὴν nominantur. Eſt autem ea facultas cerebro à propria & inexplicabili ipſius temperie, ex qua ſpiritus animalis procedit, quo tanquam primario inſtrumento anima triplices eas actiones exercet. Ac ſenſum quidem motumque ſpiritu per neruos tranſmiſſo edit. ratiocinatur autem & reliqua principis ſiue rectricis facultatis munia obit, eo rite in cerebri corpore contemperato. Itaque facultatis animalis tres ſunt actiones, quas etiam particulares eius facultates appellare poſſis, ſenſificam, motiuam & rectricem: quarum prior quinque ſenſuum differentijs, altera motibus voluntarijs, tertia imaginationi memoriæ & rationi præeſt.

Ψυχικὸν πνεῦμα. animalis ſpiritus. Eſt ſubſtantia omnium tenuiſſima, per totum cerebri corpus diffuſa, primum facultatis animalis inſtrumentum. Sic enim qui in cerebro ſpiritus eſt animalis dicitur, non quod ſubſtantia animæ ſit, ſed quod ſit primum eius ibi habitantis inſtrumentum. Differt autem ille quidem permultum tenuitate à reliquis ſpiritibus, quod & diuinior ſit, & ad ſublimium rerum contemplationem deſtinatus. Itaq; tantum abeſſe debet à corpore, quātũ cœleſtia terrenis puriora ſunt. Eam ob rem non ex re qualibet, ſed ex tenuiſſima quaque ſubſtantia producitur, vt inſpirati aeris parte

ſereniſſima, ſanguinis pro defæcati vapore, & ipſo vitali ſpiritu. Sanguis enim ille ſpiritalis purus & tenuis qui à corde profectus in arterijs cōtinetur, illi admodum familiare eſt alimentum, nec tamen tam propinquum, quin antequam ſpiritus animalis euadat, multum repurgari elaborarique debeat. In hunc autem vſum natura primum quidem nobilem illum plexum retiformem machinata eſt, eumque propterea tam multis arteriarum ambagibus implicauit, quo mora longiore vitalis ſpiritus per eum quaſi varium quendam labyrinthum permeans, tandem tenuiſſimus puriſſimuſque euaderet. Quo adhuc non contenta, alios præterea ex vario multarum venarum & arteriarum concurſu implexuque ſinus, quos χοροειδεῖς appellant, in duobus anterioribus ventriculis cerebri conſtruxit, in quibus etiam perfectius & ſubtilius excoqueretur. Inde in medium poſtremumque ventriculum peruenit. Quamuis autem tum ventriculi omnes, tum totum ipſum cerebrum eo plenum ſit, maxime tamen in poſtremo ventriculo continetur, in quo non plurimus modo, verum etiā ad animæ vſum præſtantiſſimus habetur. quamuis non contemnendus ſit medius, qui etſi non eſt nobiliſſimus, multis tamen rationibus efficitur, vt duobus anterioribus præferendum eſſe exiſtimemus. Eo autem anima, quæ in cerebri corpore ſedem habere creditur, tanquam primo inſtrumento vtitur, tum ad ſenſum & motum, tum ad reliquas actiones quæ ratione & conſilio adminiſtrantur: ad ſenſum quidem motumque, per neruos tanquam canales in organa ſenſus atque motus influente: ad principes autem actiones ſic temperato, prout natura arcano quodam conſilio expedire intelligit.

Ψυχότροφον dicitur τὸ κέστρον, id eſt betonica, vt ſcribit Dioſc. gaudet enim frigidis locis, inque ijs læta prouenit. vide κέστρον.

Ψυχρὸν πνεῦμα. vide πνεῦμα.

Ψυχρολουσία. frigida lauatio, vel in aqua frigida lauatio. huius lib. 1. Celſ. meminit quam non omni ætati cōuenire tradit, ſed vbi iam corpus iuſtam impleuerit magnitudinem, nam in adoleſcente eius incrementum remoratur: vide de huius facultatibus Paulum l. 1. c. 51. vide & Oribaſ. libr. 10. Collectan. c. 6. 7.

Ψυχροφόβος. apud Galen. 9. method. cap. 5. ſic dicitur medicus qui frigidam ægro exhibere metuit.

Ψυχροποσία. frigidæ potio appellatur, ſiue aquam intelligamus nulla præparatione talem, quæ ſuapte natura frigida eſt, ſiue illam quæ artificio quodam talis effecta eſt; artes enim habuere multas veteres diuerſoſque modos aquæ refrigerandæ, taliſque epotandæ; antiquiſſimis enim temporibus eam Niuibus talem reddebant, vnde niuatam Theodorus Priſcianus appellauit l. 2. ca. 13. hic & Athenæus docuit lib. 3. Dypnoſoph. vbi etiam veteres Niues potaſſe, eaſque in foſſis magnis quibus quernos ramos ſuperinijciebant conſeruare conſueuiſſe memoriæ mandauit. Quod Plutarch. in 6. ſympoſ. fieri quoque ſolitum ſcribit cum paleis & rudibus pannis niuibus circumductis, eaſque ab aere tuentibus, & frigiditate conſeruantibus: Protagorides li. comicarum hiſtoriarum 2. quoddam militum Antiochi regis refrigerandæ aquæ artificium memorat, quo ſcilicet aquam die in Aprico loco ponebant, & quod craſſum erat nocte incipiente excolantes, reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus, ſub Dio in editioribus domus partibus exponebant, per totam deinde noctem duo pueri ipſa vaſa exterius irrigabant, atque diluculo incipiente purgantes rurſus, fæcemque ſubtrahentes, & tenuem ipſam aquam maximeque ſanitati idoneam facientes, inter paleas hydrias ipſas collocabant, ſicque demum illa vtebantur: non admodum ab hoc diuerſus erat ille refrigerandi aquam modus quem Galen. in Alexandria atque vniuerſa Ægypto ſeruatum ſe vidiſſe teſtatur 4. comment. 6. Epidem. vbi occidente ſole prius calefactam aquam teſtaceis vaſis inijciebant, eaque vaſa feneſtris ad ventos expoſitis vt tota nocte refrigerarentur ſuſpenſa, deinde ante Solis exortum humi depoſita frigida aqua conſpergebant, ac interdum ipſis folia frigida vitium, lactucæ, & ſimilium circumponebant, vt frigus aquæ noctu acquiſitum interdiu conſeruaretur. Alium refrigerādi aquam modum fuiſſe diſputat Plutarch. ex Ariſtotele 6. ſympoſ. vbi cotibus & ſilicibus, nec non plumbeis laminis aquæ iniectis eam refrigerari demonſtrat. Cæterum Neronis poſtremum aquæ refrigerandæ inuentum nullo prædictorum ignobilius extitit, qui vt frigoris voluptate abſque illius vitijs foueretur, aquam decoqui ſibi, vitroque demiſſam in niues refrigerari curabat, quem morem ita inſecuta ætas Romæ obſeruauit vt Neronis decocta fere in ore omnium verſaretur, de qua ſermonem habens Iuuenal. Satyr. 5. ſic ait:

Cum ſtomachus Domini feruet potuque ciboque
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

De hac Galen. intellexit quando 7. meth. memorat ſe interdum ſtomachi ac membrorum intemperiem aqua niuibus refrigerata curaſſe, ὡς ἐν ῥώμῃ (ait ille) συνηθίζουσιν ἔθος ἔχουσι, προσδιαμαίνοντες τὴν κατασκευὴν, ἣν αὐτοὶ προσαγορεύουσι δηκόκτῳ. Sed de hac decocta num per eam aqua calida intelligeretur vt exiſtimarunt nonnulli vide ſupra δηκόκτα.

Ψοΐτης μυελός. ſpinalis medulla dicitur Galeno.

Ψώρα. ſcabies. Eſt aſperitas ſummæ cutis ex ea furfures eliciens, cum pruritu & colliquatione corporis. Aſperitas quidem illi cum lepra communis eſt, vt & pruritus & colliquatio corporis, differentia vero in eo eſt, quod in pſora ſummam cutem potius occupet, in lepra vero altius deſcendat: quodque per pſoram cutis furfuracea quædam corpora remittat, per lepram vero in ſquamas ſoluatur. Huius autem aſperitatis cauſa ſiccitas eſt humoris, qui paucior quidem & tenuior pruritum mouet, viſtus vero factuſque craſſior pſoram inducit. Addit & Paulus alias pſoræ lepræque differentias, pſoram quidem varie figuratam videri, lepram vero circularibus magis eroſionibus cutem depaſcere. Sed & furfures à ſiccitate prouenient, ijſque materia ex ſubiectæ carnis colliquatione aſſidua quā calida pariat intemperies, ſuggeritur. Ex melancholico humore naſcitur malum, atq; inter melancholicos affectus numeratur. Hæc quidem Græci de pſora prodiderunt, & omnes quotquot mihi videre licuit interpretes ſcabiem ſunt

interpretati, Plinium credo ſecuti, qui li. 20. c. 1. ſcribit, radix cucumeris arida cum reſina impetiginem & ſcabiem, quæ pſoram & lichenas vocant, ſanat. Idem tamen ca. 17. eiuſdem libri ſcabiem & pſoram videtur diſtinguere. Verum ſi pſora Latinis ſcabies ſit, non videntur Græci de pſora plene tractaſſe, totamque de ea commentationem abſoluiſſe. Siquidem Cornel. Celſus rubicondum eſſe tumorem in ſcabie prodidit, ex quo facile intelligitur non ſemper à melancholico humore naſci. Celſoque conſentanea ſcripſit Auicennas. Præterea ex cute puſtulas prodire per ſcabiem dicit, quaſdam humidiores, quaſdam ſicciores, & exire in quibuſdam ſaniẽ, fierique ex his continuatam exulcerationem & ſerpere in quibuſdam eam. quas tamen in pſora differentias puſtularum nemo Græcorum annotauit: non neglexit autem Auicennas, ſcabiem ſuam in excorticatam & non excorticatam, in humidam & ſiccam, in fœdam & non fœdam diſtinguens. Sed puto equidem Græcos de pſora loquutos non tam noua & recenti vt pruritus adhuc eſſe videatur, quem à ſanguine bilioſo excitari manifeſtum eſt, ſed nec tam multum à pruritu recedente, eamque longe progreſſa, vt proxime ad τὴν λέπραν accedat, quo tempore nõ iam ſimplex eſt pſora, ſed ἀγρία, quam feram ſcabiem Corn. Celſus vocat. Tunc enim in ſquamas reſoluitur, exulceratur, ſerpit, puſtulas & ſaniem emittit, ſupraque pſoræ modum exaſperatur.

Illaque eſt quæ ab Horat. lib. de arte poetica mala ſcabies appellatur, quam credebãt veteres Romani contagione ad alios tranſire. Cæterum etiam ψῶρα tribuitur arboribus, & inter eas ficui apud Theophr. l. 5. c. 10. & lib. 4. c. 16. & 5. de cauſ. plant. c. 12. & Plin. l. 17. c. 24. qui hanc latina voce arborum limum appellat c. 7. l. 23.

Ψωρίασις, idem quod ψωροφθαλμία de qua infra: Sed & ψωρίασιν author Definit. Medicar. appellari ait duritiem ſcroti cum intenſa prurigine, quandoque vero etiam cum vlceratione.

Ψωρικὸν. nulla per ſe materia eſt quæ ita nominetur, nec natiuum aliquid eſt, ſed ex metallis factitium: nec ſimplex, ſed compoſitum eſt. Dioſcorides fieri ſcripſit ex chalcitide, duabus eius partibus cum vna cadmiæ additis, & ex aceto tritis, deinde in fictili poſitis, obrutiſque fimo diebus quadraginta per Caniculæ ardores. Alij vero, ait, pares vtriuſque portiones in vino terunt, & eadem proſequuntur. At Gal. ad eius confectionem non cadmia ſed lithargyro vtitur, eaque tantum in re à Dioſc. diſcrepat. Celſus lib. 6. c. 6. chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto ſimul conteri prodidit, idque in vas fictile additum & contectum ficulneis folijs ſub terra reponi, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teri, & ſic ψωρικὸν appellari. Hoc autem ei nomen à propria facultate eſt inditum, quod contra pſoras proſit, & cutis aſperitates emendet. Attrahit enim, deſiccat, partiumque tenuitatem habet, ſimulque minus quam chalcitis mordet, citra manifeſtum calorem, etiamſi ex putredine natum ſit. Sed quamuis id medicamenti genus ψωρικὸν proprie dicatur, communi tamen ſignificatione ψωρικὸν dici poteſt nõ id modo, ſed aliud etiam quiduis eadem facultate præditum, à qua ψωρικαὶ δυνάμεις, vti & λεπτικαὶ, à Galeno appellantur. Inde etiã Scribonius Largus pſorici nomen collyrio cuidam indidit, non tam forte quod pſoricum recipiat, quam quod oculorum aſpritudini medeatur.

Quale à Gal. deſcribitur 4. κατὰ τόπ. c. 7. ex authore Euemero.

Ψωροφθαλμία. lippitudo ſcabra, aſpritudo oculorum. Non aliud eſt quam oculi pſoriaſis. Cauſa eius eſt ſalſus quidam & nitroſus humor. Inde ſuccedunt angulorum exulcerationes, rubores, pruritus. Rubent etiam palpebræ, & lacrymæ ſalſæ nitroſæque ex oculis ſtillant. Differt ἀπὸ τῆς ξηροφθαλμίας aſperitate, & reliquorum fere ſymptomatum magnitudine.

Κυνάγχης, dicta eſt Hippocrat. vt ait Gal. ἐν ταῖς γλώσσαις.

IO. GORRÆI PARISIENSIS DEFINITIONVM MEDICARVM.

T.O. Ω.

Ὠδὶν. dolor in partu, nonnulli parturigines interpretātur Hippoc. lib. de diſſect. fœtus τὴν ὠδῖνα ξηρὰν καὶ ἐπίπονον appellauit, id eſt parturiginem ſiccam & laborioſam, nimirum ſi quādo fœtûs lochia præmittantur: ὠδῖνα dixerunt Græci totum illud temporis interuallum quo parturiunt mulieres donec pariant.

Ὠκίμαστρον ἢ ὠκιμοειδὴς. dicitur à quibuſdam chamæleo niger, vt habetur apud Dioſcoridem, quòd ocimum redoleat, vt teſtantur Dioſcorides & Nicander ſcribentes de ixia, quam chamæleonem eſſe non eſt dubium. folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas hyoſcyamo ſimiles, ſemine vt gith, nigro prægraues. Semen eius tenuium partium eſt & ſiccans citra mordacitatem.

Ὠκιμοειδὴς. dicitur à quibuſdam τὸ κλινοπόδιον

Ὤκιμον. pedali altitudine prouenit, ſurculoſum, ramulis, teretibus, folio muralis herbæ, vel mercurialis, aliquanto minore, diluti viroris. floret particulatim, primo parte inferiore, demum ſuperiore, floſculo candido, ſemine veſco pulloque cui cortex obducitur. Radix vnà deſcendit in altitudinem, craſſa & admodum lignoſa, cæteræ ab radicibus funduntur exiles & prolixe. Galenus Pauluſque ob humorem excrementitium internis partibus vt officientem cibis abdicarunt, externis tamen proficere non inficiantur. Quin contraria ſunt opinione, Plinius & Dioſcorides, aſſeuerant & ſtomacho prodeſſe, quod inflationes eius diſcutiat ex aceto ſumptum, & inſanos odoratu recreare. Ocimo tamen pleroſque in opſonijs vti ex oleo & garo, Galenus tradit.

Heſychio βοτάνη εὐώδης dicitur herba odorata quam & βασιλικὸν à vulgo vocati ait vt Suidas quoque teſtatur: à celeritate proueniendi dictam herbam fuiſſe Plin. cum Varrone teſtatur, è Græco quod ὠκὺ dicunt; Rurſum Plin. l. 17. c. 22. ocymum (inquit) appellabant antiqui pabulum vmbræ patiens quod celerrime proueniat; eſt certe nihil ocymo fœcundius ipſumque cum probris ac maledictis ſerendum præcipiunt vt lætius proueniat, teſte non ſolum eodē Plinio l. 19. c. 7. verumetiam Theophr. hiſtor. plant. l. 7. c 3. vnde diſcimus quid ſit cantare alicui ocyma apud Perſium Satyr. 4.

Cum bene diſcincta cantauerit ocyma verna,

Hoc eſt maledictis ac probris inceſſere καταρᾶσθαι καὶ βλασφημεῖν. Cæterum ſunt & qui ſignificantius per ζ ſcribendum ὄζιμον exiſtiment ab ὄζω quod redolere ſignificat, quod herba tota ſuauiſſimum ſpiret odorem.

Ὠκύτων. vox apud Aretæum l. 2. de acut. cap. 3. quæ syncopes affectui videtur attributa ex appellatione vulgi, ſic dicta quaſi celeriter interficiens vt ibidem videtur indicare; Quid enim inquit maius, quid celerius ſyncopæ facultate; Sed Craſſus interpres notat vocem ὦ κύτων exclamationem eſſe indignantis, Dij veſtram fidem cuius mali nomen eſt.

Ὠκυτόκιον φάρμακον. medicamentum dicitur partum accelerans apud Hipp. 1. γυναικ.

Ὠλέκρανον. pars brachij eſt: gibber à Gaza dicitur apud Ariſtotelem. Eſt autem articulus quo cubitus lacerto iungitur. ἀγκῶνα Hippocrates appellauit, eo nomine acutam & vere gibberam partem deſignans cui innitimur. Dores qui in Silicia verſabantur, κύβιτον vocabant, vt ſcripſit Ruffus: eſtque apud Epicharmum κυβιτίζειν ἀντὶ τοῦ παίειν τῷ ἀγκῶνι. Sunt vero qui non ipſum totum articulum ſic vocari cenſeant, ſed ex ijs tuberculis & proceſſibus, qui ea parte ſiti ſunt, quos κορώνας vocant, eum proprie qui maior & poſterior eſt. vide χείρ. Scribitur & διὰ τοῦ ο.

Ὠλέκρανον Camerarius quaſi ἄκρον ſeu κάρηνον τῶν ὠλενῶν id eſt lacertorum caput dici ait.

Ὠλένη. ſic dicitur à quibuſdam cubitus, ſiue os inter duos articulos, ἀγκῶνα & καρπὸν, medium. alio nomine πῆχυς appellatur.

Ὠλεσίκαρπος. ſic dicta eſt ſalix à veteribus, quaſi fru-

gipeda, quod ocyſſime amittat ſemen, antequam omnino maturitatem ſentiat.

Ὠμήλυσις. ſiue diuiſis nominibus ὠμὴ λύσις. farina hordeacea, quaſi cruda farina, ad differentiam polentæ quæ torretur. Verum Latini interpretes crudam omittunt, lectori id intelligendum relinquentes. Ac quanquam id nomen commune ſit omnis farinæ, attamē κατ' ἐξοχὴν de hordeacea intelligitur, cui aliquando etiam ex ſuperabundanti additur κριθῶν, vt ὠμήλυσις κριθῶν. Quod ſi alijs farinis id nomen aptatur, tunc apponitur frugis nomen, vt πυρῶν ὠμήλυσις ἢ λινοσπέρμου.
» Quod autem abuſiue de alio quouis farinarum
» genere nuncupetur, docuit Galen. in exeg. illſc
» & addens eo nomine à veteribus appellari tam
» tenuiores quā craſſiores & non torrefactas hor-
» dei farinas; apud Abſyrtum vero legimus ὠμήλυ-
» σιν Græcorum mixtionem quandam fuiſſe ex fa-
» rinis fœnugræci, ſeminis lini, & hordei æquali
» pondere confarctis. Cælius autem Aurelianus
» Acutorum 2. cap. 24. & 37. Interdum ſimplicis
» pollinis cataplaſma, interdum pollines aqua ſo-
» lutos à Græcis ὠμήλυσιν vocari tradit, & Galen. 6.
» κατὰ τόπ. cap. de angina, eo nomine inſigniuit ca-
» taplaſma, ex farina hordeacea in hydrelæo cum
» butyro diſſoluta, inflammationibus & anginis
» ſuppurandis idoneum. Porro videtur cruda ſeu
» pura farina ὠμήλυσις dicta ad differentiam ἀλφίτων,
» hoc eſt, polentæ quæ ex hordeo toſto fiebat, at-
» que hoc Plin. ſignificabat lib. 22. c. 25. Inquiens
» polentam à farina hordei diſtare eo quod torre-
» tur.

Ὠμιαία φλέψ. humeralis vena. Eſt ramus venæ cauæ clauiculas ſupergreſſæ per omoplatam in brachium deſcendens. Hic ramulum ſtatim ab origine dimittit in ceruicis tum cutim, tum muſculos externos, deinde alium in partem gibbam omoplatæ, ſub qua poſtea in brachium fertur. Hoc quidem loco primum humeralis proprie dicitur, ante enim adhuc eſt ὑπερκλείδιος, ſic dicta quod ſuper claues feratur. Procedit autem inter muſculum deltoidē & tendonem muſculi pectoralis, & ſuper membranam carnoſam ſecta & exterior paulo deſcendit, ad cubiti flexum ſub cute conſpicuus, in macris præſertim, & cum magnus eſt & tumidus, ſurculis obiter in muſculos brachij vicinos & cutim dimiſſis. Hic autem paulo ſupra brachij apophyſim externam bipertitus, ramo interno, cum pari ramo venæ axillaris coit in venam communem, quæ ſuper radij finem foras egreſſa, varie in manum externam abſumitur: externo autem ſecundum radium deſcendit ad ipſius dimidium: hic deinde obliquus foras exit, & ad carpum axillaris ramo auctus, manum externā ſæpe totā nutrit, præſertim è regione paruorum digitorū. Ramus autē interdum tertius cū dictis duobus natus, in flexum cubiti deflectens, in muſculos eius loci abſumitur, quibus etiam dicti duo rami numeroſe diſtribuuntur. Porro eandem venam Galenus ſæpe τὴν ἔξω φλέβα vocauit, hoc eſt externam, ad differentiam axillaris quam τὴν εἴσω φλέβα, quaſi internam, nominant: vulgus nunc cephalicam appellat, quod ad capitis morbos magna vtilitate ſoleat ſecari.

Ὠμογέροντες. crudi ſenes appellantur à Galen. 5. de
» ſanit. tuenda c. 3. qui adhuc obire ciuilia negotia
» poſſunt, quales qui in prima ſenectutis parte cō-
» ſtituti ſunt qui robur quidem non ſanitatem ta-
» men amittunt, neque eodem modo ad labores
» ſufficiunt quomodo qui in ætatis vigore ſunt.
» Ab anno autem 50. ad 60. illi perdurant.

» Ὠμοκοτύλη. Polluci idem ſignificat quod ἐνάρθρωσις,
» id eſt, humeri cum bracchio articulus.

» Ὠμόλινον. linum crudum ſignificat quo ad vſtio-
» nem faciendam vtitur Hippocr. in Iſchiade lib.
» περὶ παθῶν, & lib. de fiſtulis, & lib. 2. γυναικ. dicit
» μοτὸν ὠμολίνου καθιέναι indere, pro linamentum ex
» crudo lino intortum, quod Paul. στρεπτὸν μοτάριον
» appellat lib. 6. c. 5. Legitur vero & apud Galen.
» hoc ὠμολίνου vocabulum, cum alibi tum in libris
» ad Glaucon. & lib. 1. τῶν κατὰ τόπ. Sic vero Aetius li.
» 10. cap. 19. probat frictiones ex ὠμολίνῳ. Apud
» Paul. ὠμόλινον Budæus interpretatur, linum, filū,
» filamentum. Erat vero huius ὠμολίνου vſus in ex-
» tergendis etiam à lotione manibus. vt ex Athe-
» næi lib. 10. ſub finem diſcere eſt.

Ὠμομηλίς. arbor dicta à quibuſdam ἀμαμηλὶς atque ἀμαμηλὶς, atque etiam ἐπιμηλὶς. de quibus vide ſuis locis. Sunt, vt refert Athenæus, qui pyri genus crediderint. alij vero malum ſyluestrem & montanam intelligunt quod Theocritus ὀρειμαλίδα appellauerit.

Ὠμόν. crudum. Dicitur proprie in fructibus, quod ad eos ἡ ὠμότης proprie pertineat, vt ſcribit Ariſtoteles lib. quarto meteor. quemadmodum ſuo loco poſtea dicemus. per metaphoram tamen non modo fructus, ſed cibi, humores & morbi à medicis ὠμὰ appellantur. Ac in ipſis etiam cibis ὠμὸν dicitur multipliciter, & primū quidem cibus ὠμὸν, id eſt crudus dicitur, qui licet in ſuo genere perfectus ſit, nullam tamen ab externo calore mutationem alterationemque perpeſſus eſt, vt cum carnem vel perdicis vel galli, vel aliā etiam optimam crudam vocamus quæ nondum aſſa ſit vel elixa. Aliter vero crudum cibum dicimus, qui quamuis optime ab externo calore alteratus coctuſque ſit, à noſtro tamen calore difficillime concoqui poteſt, ſed humores omnino crudos generat. In humoribus vero crudum tribus modis dici inuenio. vno cum crudus humor appellatur, qui manat cibo perfectam cōcoctionem non adepto, non quod illi vitium aliquod inſit, ſed propter ſui copiam vel propter caloris natiui imbecillitatem: quomodo liquidam pituitam & bilem pallidam atque aliam quæ intra bilis flauæ naturam reſtiterit, crudam appellāmus: hæc enim facile poſſunt perfectam concoctionem aſſequi, ſi calor moderatus adſit. hic propria ἄπεπτον, ipſaque eiuſmodi cruditas ἀπεψία nuncupatur. Altero vero crudus humor vocatur craſſus & frigidus, qui à cibis eiuſdem generis, craſſis & viſcoſis gignitur. Atque is eſt, vt ait Galen. lib. 10. τῶν κατὰ τόπους, & libro primo de aliment. facult. quem proprie ὠμὸν χυμὸν, hoc eſt crudum ſuccum ſiue humorem, nominare conſueuimus. Is differt craſſitie à pituitæ ſucco crudo quidem & frigido, non tamen craſſo, vt qui humiditatem multam habeat & ſpiritum flatulentum. Crudus vero hic ſuccus proprie nuncupatus, talis eſt quale id apparet quod in vrinis ſubſidet puri quandoque aſſimile. verum pus & graueolens & lentum, crudus vero ſuccus craſſitie & colore illi duntaxat eſt ſimilis, vt qui neque graueolens eſt neque lentus. hunc humorem ὑαλώδη, hoc eſt vitreum, Praxagoras vocauit: iuniores autem, & inter eos Philippus, ſimpliciter crudum, nullum aliud nomen adijcien-

tes, vt exquiſitius diſtinguerent. Coqui tamen & ipſe tandem poteſt à robuſto calore atque in alimentum conuerti, niſi aliam præterea maligniorem qualitatem errore aliquo nanciſcatur, ob quam morbificus euadit & febres præſertim epialas producit. Tertia vero ſignificatione crudus humor dicitur, qui vitioſa qualitate & à natura aliena præditus morborum cauſa eſt. Secūdum hanc pituita tum acida tum ſalſa, ſanguis in locum quendam præter naturam affluens, bilis vtraque quam calor immodicus aduſſerit, atque omnis adeo putris humor & naturæ moleſtus, crudus dicitur. Secundum eam etiam Hippocrates lib. περὶ διαίτης ὀξέων, cruda tum à capite, tum à thorace attrahi velioſa dixit. In cuius loci explicatione Galenus, Bilioſa, inquit, cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum coctionem appellat, quanquam mutata nutrire non poſſint, vt bilis vtraque, & qui ἰχῶρες dicuntur. Verumtamen quoniam & talia euincit natura, Hippocrates cocta eiuſmodi excrementa dicere conſueuit quæ à natura euicta ſunt. cruda vero quæ non ſunt euicta. Ob id & pus in phlegmonis quæ concoquuntur fieri ait, quanquam pars nulla pure nutriatur, ſicuti ex crudis proprie vocatis humoribus & pituita, quæ reliquum perfectionis aſſequuta, & prorſus cocta corpus nutrire poſſunt. Sic igitur bilioſi humores concoquuntur, velut ſanguis qui phlegmonem committit, in pus vertitur. Tunc autem coctionis nomen in ſuo vniuerſaliore ſignificato accipimus. Eſt autem vniuerſalius cum natura cauſis fortior fuerit, permutaueritque eas ſuo robore. Hoc ſane aliquando contingit aquoſis etiam illis humiditatibus quæ per vrinas excernuntur, atque ob id crudas vrinas concoqui dicimus, quanquam corpus ex coctis vrinis ali non poſſit. Generali præterea hoc concoctionis ſignificato vtimur, cum vel catarrhum, vel coryzam, vel fluctes ex his ἰχῶρας, vel humiditates quæ ex oculis manant, aut coctas aut crudas eſſe dicimus. Ad hunc modum & bilem vel crudam, vel incoctam, vel coctam eſſe pronunciamus. Cruda quidem flaua admodum eſt & acris & male olens, cocta autem & pallidior & minimum male olens. Hæc Galenus: ex quibus colligi poteſt poſtremum hoc crudi humoris ſignificatum vniuerſalius eſſe, quemadmodum & ἡ πέψις, cui huiuſmodi ὠμότης opponitur. Ab hoc autē & morbus ipſe crudus nominatur, quamdiu videlicet noxius humor reſiſtit naturæ conanti ipſum mitificare, & in meliorem ſtatum reducere. vide πέψις.

Ὠμοπλάται. ſcapulæ. humeri, ſcoptula apud Celſum, vel, vt alij legunt, ſcopula operta. Sunt oſſa duo (vtrimque videlicet ſingula) poſt thoracem in dorſo ſita, clauibus & brachio inarticulata. Sunt autem hæc oſſa, vt ſcribit Galenus admodum inæqualia, & omnibus ſuis partibus diſſimilia. Foris enim gibba, intus ſima exiſtunt: item ima baſi tenuia ac longa, ſuperno fine craſſa & parua. Vtraque autem omoplata duobus oſſibus inarticulatur, ſumma quidem ſua ſpina ſeu acromio claui per ſynarthroſim, cauitate autem ſuæ ceruicis (de qua mox) ipſi brachio per diarthroſim. Habent omoplatæ ſingulæ tres apophyſes: vna ῥάχις, hoc eſt, ſpina, dicitur, ab eius baſi incipiens, primum humilis & depreſſa, deinde ſenſim elatior facta & amplior, donec deſinat in acromion. Altera vero αὐχὴν, hoc eſt ceruix, à Galeno vocatur: eſt enim proceſſus omoplatæ in ceruicem admodum breuem, cui parum cauatæ inſeritur brachium. Ac quamuis ceruix proprie ſit os paulo anguſtius, caput rotundum ſuſtinens, dicitur tamen hæc apophyſis etiam ceruix, quæ velut execto capite in cauitatem abiji: tertia vero apophyſis interiore in parte eſt, cornicis & corui roſtro ſimilis, vnde κορώνη ſiue κορακοειδὴς vocatur, & à cauitate & mucrone anchoræ ἀγκυροειδὴς, σιγμοειδὴς quod Ϲ literam Græcam curua figura repræſentet. Sed hoc loco operæpretium eſt diſtinguere nomina multum ſibi vicina, de quibus Rufus in partium hominis nomenclatura ſic ſcripſit: τὰ ἀπὸ τοῦ τένοντος ἐπὶ τοὺς ὤμους χωροῦντα, ἐπωμίδες. ὦμοι δὲ, αἱ κεφαλαὶ τῶν βραχιόνων. ὠμοπλάται δὲ, τὰ ἐπικείμενα τῷ νώτῳ πλατέα ὀστᾶ. ὧν ἡ διὰ μέσου ὑπεροχὴ, ῥάχις. ἀκρωμία δὲ, αἱ συνδέσεις τῶν κλειδῶν καὶ τῶν ὠμοπλατῶν. ἐχόμεναι δὲ, αἱ κατακλεῖδες. hoc eſt, quæ à tendine ad humeros perueniunt, epomides. humeri autem, capita brachiorum. ſcapulæ autē, oſſa lata quæ dorſo inſident. quorum eminentia quæ per medium excurrit, ſpina. acromia autem, copulæ clauium & ſcapularum. ab his autem deinceps ea oſſa quæ cataclides nominantur. Galenus comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, ὦμος, inquit, appellatur quicquid in articulo ſcapulæ cum brachio apparet ſenſibus: ἐπωμὶς autem pars eſt τοῦ ὤμου ſuperior, quæ ad collum vergit. Quod autem ſenſui non eſt manifeſtum parte poſtica, os eſt ὠμοπλάτη dictum. Theodorus apud Ariſtotelē ſcapulas vertit quas Græci ὠμοπλάτας dicunt. Cæterum eæ qua parte in ſpinam deuexæ latiores sūt & tenuiores πλάτιζαι apud Pollucem appellantur: vbi autem craſſiores factæ coarctantur, & tandem acutiores prominent, πτερύγια ab alarum ſimilitudine vocantur: qua vero parte dorſo inſurgunt iuxta primas vertebras κυνόλοφα, Latini caninas prominentias appellant. χελώνιον autem pars gibberoſa ſcapularum dicitur, tegmini τῆς χελώνης perſimilis. In cuius medio humilis vallecula ſecundum ſpinam decurrit, quam Hyginus interſcapilium appellat: nam veteres ſcapilium pro tergo vſurparunt. Pollux id ſpatium inter ſcapulas cauum, quod ſecundum longitudinem ad lumbos porrigitur, κρίον nuncupat, dicens, τὸ μέσον κατὰ μῆκος ἄχρις ὀσφύος ἐν τῷ νώτῳ κοιλαινόμενον, κρίος καλεῖται. hoc eſt, quod medium ſecundum latitudinem eſt vſque ad coxam in dorſo cauatum, criſis vocatur. forte quod dextram partem à ſiniſtra διακρίνει, hoc eſt, diſcernit & diſterminat.

Ὦμος. humerus. Proprie dicitur id totum quod in articulatione brachij cū omoplata apparet ſenſibus. Rufus κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, hoc eſt caput brachij, appellauit. apud Ariſtotelem fere pro humeri articulo accipitur quem Celſus ſcapulam vocat. Reuera autem ὦμος non eſt aliud quam articulus ipſe brachij cum omoplata.

Sed & ὠμοὶ Ruffo & Polluci appellantur quæ vtero vtrimque ſunt.

Ὠμοτάριχος. ſalſa, ſiue ſale condita thynni caro, vt ſcribit Dioſcorides. Nomen habet ex crudis thynnorum carnibus & ſalſamento compoſitum. De thynni autem carne dicitur κατ᾽ ἐξοχήν. Reliquarum enim carnium ſalſamenta ſimplici nomine τάριχος dicebantur.

Ὠμότης. cruditas. authore Ariſtotele lib. 4. meteor.

Eſt ἐπὶ μὲν ἡ ἐν τῇ ἐνυπαρχούσῃ τροφῇ. hoc eſt, alimenti in fructibus inconcoctio. Eſt enim eo authore ſpecies ἡ ἀπεψίας, contraria τῇ πεπάνσει. Inconcoctio vero illa non eſt aliud quam humor fructuū indefinitus. Facit autem ὠμότητα duplicem, στυμματικὴν & ὑδατώδη, pro rerum videlicet quæ coquuntur differentijs: poteſt vero & ex vtriſque miſta eſſe. Prouenit ob defectum caloris natiui, aut huius quod in fructu coqui debet immenſam copiam. Et hæc quidem eſt propria authore Ariſtotele ὠμότητος ſignificatio. Verum, vt idem, ait, quemadmodū ἡ πέπανσις, ſic etiā ἡ ὠμότης multipliciter dicitur. Nam & alui excremēta & vrinæ & catarrhi ὠμοὶ dicuntur, quod à proprio calore non vincantur neque conſiſtant. Sed & teſta & fictile etiam dicuntur cruda, quod ab externo calore non ſint cocta. vide ὠμόν.

Ὠμοτοκεῖν. crudum fœtum parere. Non eſt autem idem prorſus crudum & abortiuum parere. Dicitur enim ὠμοτοκεῖν de ijs tantum quibus per vim ſolicitatur partus, quo maiora pericula vitentur, nimirum quum mater ſic habet vt conceptum perficere non poſſit, aut perfectum citra vitæ diſcrimen edere non valet. Tunc enim præſtat fœtum immaturum corrumpere, ante legitimum pariendi tempus.

Ὠμοτομεῖν. ſignificat crudum abſceſſum & nōdum maturum ſecare. Declarat id manifeſte, ſimulque cauſas reddit Paulus libro 6. c. 34. his verbis: ἰστέον ὅτι πρὸ τελείας εἰς πύον μεταβολῆς ἐνίοτε ὠμοτομοῦμεν τὰ ἀποστήματα, διὰ τὸ πλησιάζειν ἢ ἄρθροις, ἢ κυρίοις μορίοις ἵνα μὴ τῇ ἐπιμόνῳ σήψει συνδιαφθείρηται σύνδεσμος, ἤ τι τῶν ἀναγκαίων. hoc eſt, ſcire conuenit quod ante perfectam in pus verſionem aliquando crudos abſceſſus ſecamus, quod proximi ſint vel articulis vel principibus partibus: ne longiore putredine vna corrumpatur iunctura aut aliquid neceſſarium corpori. Idemque paulo poſtea tradit Hippocratem vicina digitis apoſtemata ante perfectam maturitatem cruda ſecare præcipere, quod metuenda ſit perforatio.

Ὠμοτριβὲς ἔλαιον. crudum oleum, hoc eſt, ex crudis & nōdum plene maturis oliuis expreſſum. idem etiam ὀμφάκινον vocatur, hoc eſt acerbum. Refrigerat & adſtringit.

„ Quanquam autem vocem ὠμοτριβὲς non me-
„ mini me alibi legere præter quam de oleo ex nō-
„ dum maturis oliuis expreſſo, quod & ὀμφάκινον
„ dicitur, vt apud Dioſcor. lib. 1. c. 26. etiam tamen
„ de abſinthio dicitur apud eundem lib. 2. τῶν εὐπορ.
„ vbi laudatur abſynthium ὠμοτριβὲς ad ictericos
„ cap. 59.

Ὠόν. ouum. Id vocamus quod vbi in fœtura perfectum eſt, eius ex parte principio animal conſiſtit, reliquum vero alimento ei quod gignitur eſt. Conſtat enim ouum duabus maxime partibus, lutea & alba, per membranam inter ſe diſcretis: ex quarum alba pullus initium ſuæ generationis accipit, perinde atque homo ex ſemine, ex lutea autem nutritur & incrementum ſumit, non aliter quam humanus fœtus ex ſanguine menſtruo, ſicut pluribus verbis atque apertius Ariſtoteles libro ſexto de hiſtor. animal. demōſtrauit. Et habent quidem omnia oua duo iſta partium diſcrimina, niſi vel incubatu vel aliter vitium traxerint. Sunt autē præter hæc & quæ χάλαζαι, id eſt grandines, dicuntur, vitelli initio adhærentes, quæ nihil ad generationem plæriſque videntur conducere. has duas eſſe certum eſt, alteram parti ſuperiori iunctam, alteram inferiori. Vmbilicus etiam ouis, inquit Plinius, à cacumine ineſt, ceu gutta eminens in putamine. Non eſt aliud, inquit Alexander, quod orbis vniuerſi, quem mundum vocamus, ſpeciem euidentius quam ouum demonſtret. Nam & in ſphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, & ex quatuor conſtat elementis. Ouum quippe qualitates elementorum omnes complectitur, & quatuor illa rerum primordia plane in ſe ſita oſtendit. Tegmentum enim teſtaceum, terræ proximum eſt, ſiccum namque & frigidum: albumen aquæ cognationem gerit, humidum enim & frigidum: ſpiritus in albumine contentus pro aere eſt, calidus enim & humidus: vitellus ignem repræſentat, plus enim calidus, minus ſiccus, neque colore igneo vacat. Ita ergo temperatum ouum alimētum corpori præſtat temperatiſſimum & optimum, præſertim ſi coctione non deprauetur: facile concoquitur, cito digeritur, multum nutrit, & pene nihil excrementi relinquit, nec vllus eſt alius cibus, qui in ægritudine alat, neque oneret, ſimulque vini vſum & cibi habeat. Id quod de recenti intelligi debet, quod vt optimum eſt, ita vetus habetur deterrimum. Spectantur autem in ouis duæ maxime differentiæ, quarum vna circa ſubſtantiam, altera penes coctura rationem eſt. Pro propria quidem ſubſtantia gallinarum ac phaſianarum oua præſtantiora ſunt, deteriora vero anſerum & ſtruthio camelorū. Quinetiam tum gallinæ tum anſeres tum reliquæ volucres minime volaces, vt perdices, columbæ, pauones, ſubſtantijs diuerſa pariunt: alia quidem ex coitu, alia vero ſine coitu, quæ ὑπηνέμια & ζεφύρια, Latinis ſubuentanea & irrita appellantur. Ea minus iucūdi ſaporis eſſe & magis humida perhibentur, quam quæ fœcunda gignuntur. Sunt etiam ſterilia, quod humor eorum craſſeſcere incubatione non poteſt, ſed tam candida, quam lutea eius pars ſimilis ſibi perſeuerat. Ad eam differentiam reduci poſſunt tum quæ χηνά, tum quæ οὔρια vocantur. Ac χηνὰ quidem vocāt, quæ cum triduo incubata fuerint, tota lutea euadūt. Cuius nominis ratio in obſcuro adhuc eſt. Credo autem ita dici ea oua à quibus pullus excludi incipit, vt quæ findantur atque rumpantur exeunte pullo. Alij autem non χηνὰ ſed συκᾶ malunt appellare, forte quod intus ficubus ſimilia ſint. Οὔρια vero, quæ & κυνόσουρα dicuntur, hoc eſt canicularia, ſunt oua deprauata, corrupto intus vitello: id quod æſtate & alio quouis tempore calido ſolet contingere, vel vt Plinius vult, incubatione derelicta. Multiplex quoque eſt quæ ex coctionis modo ſumitur ouorum differentia. Eorum alia τρομητά, alia ῥοφητά, alia πνικτά, alia τηγανιστὰ dicta ſunt. Vocantur autem ea τρομητά, hoc eſt tremula, quæ exempto putamine in aqua coquuntur eatenus vt non dureſcant. Sic enim cocta vbi ab aqua exemeris, ſi dimoueas, manifeſto tremere videbuntur. ſi facta ſunt duriora, ἑφθὰ dicuntur. ῥοφητὰ vero, hoc eſt ſorbilia, ſunt quæ ſimul cum putamine ante ignem coquuntur, eatenus vt liquida adhuc & minime coacta denſataque maneant, & facile ſorberi poſſint. eadem ſi duriora euaſerint, ὀπτὰ ſunt. Sed præſtant tremula ſorbilibus. Multum enim tremula nutriunt, ſorbilia minus quidem nutriunt, ſed aluum magis mouent, & gutturis

aſperitates lævigant. In vtroque genere quæ plus æquo cocta ſunt quam vt tremere vel ſorberi facile queant, duriora ſunt, craſſiorem procreant ſuccum, difficilius concoquuntur & tardius permeant: quæ tamen vitia magis inſunt iis quæ in calidis cineribus aſſantur: ὀπτὰ vel ὀπτοπνικτὰ dici poſſunt. Cæterum cum tremula ſorbiliaque bona ſint, mala vero elixa atque aſſa, medium locum inter ea obtinent quæ πνικτὰ, hoc eſt ſuffocata, veteribus dicta ſunt, ſi modo mediocrem nacta fuerint coctionem. Hoc autem modo parari ſolent: Oua vbi oleo, garo, ac vino modico conſperſa erunt, in vaſe duplici coquuntur, prius obturato eo quo ipſa continentur, donec modice craſſeſcant. Tunc enim & melius quam dura concoquuntur, & alimentum corpori præſtantius præbent. Quæ vero ſupra modum indurverunt, elixis aſſiſque ſimilia fiunt. Meminit & Galenus alterius coctionis ouorum, quæ ſuperne caldariis infunduntur. Sed ea vel ſunt cum ſorbilibus eadem, vel eo tantum differunt quod hæc igne ſicco, illa autem in calore humido coquantur. Sunt qui ea ἐξζεστὰ nominent. Omnium vero peſſima habentur τηγανιστὰ ſiue ταγηνιστὰ, hoc eſt frixa, ſic dicta quod in ſartagine quæ Græcis tum τήγανον tum τάγηνον vocatur, eorũ coctio perficiatur. Ea dum coquuntur, nidorem acquirunt, & non modo craſſum, ſed prauum etiam atque excrementitium ſuccum ſubminiſtrant.

Ὠόγαλα. lac ouis permixtum interpretatur Comar.
» Cibus eſt dyſentericis commodus tũ ab Aetio
» lib. 6. c. 45. tum Paulo lib. 3. c. 42. proditus ad
» humorum acredinem contemperandam, præter
» nutrimentum, quod ex illo abunde corpori ac-
» cedit, quare etiam refocillandis viribus imbe-
» cillis congruens ab eodem Aetio li. 11. c. 18. per-
» ſcribitur.
» Collyrium δι' ὠῶν. ab ouis ſic vocatum deſcri-
» bit Trallian. libr. 2. c. 6. vtile multis oculorum
» affectibus.

Ὠὰ ὑπηνέμια, & οὔρια. oua dicuntur quæ generationi
» inepta ſunt quaſi flatuoſa, οὖρον enim ventum
» Græci appellant, quo argumento etiamnum ab
» Homero mulos dici οὐρῆας coniectant periti, re-
» cenſetq; Euſtath. διὰ τὸ ἄγονον, id eſt, ob inſitam
» non gignendi proprietatem, quod eorum ſemen
» ἀνεμιαῖον, id eſt, ſpirituoſum flatuoſum & proin-
» de fœcunditatis neſcium ſit.

Ὠοειδὲς ὑγρὸν. humor oculi albugineus, quem magis vſitato nomine anatomici ὑδατοειδῆ appellant, de quo vide ſuo loco.

Ὥρα. tempus anni. dicitur & καιρὸς. Eſt pars anni inſigni quadam temperie prædita. Proinde cum annus multifariam diuidi poſſit, non dies, non menſis tempus anni dici poteſt. ſed vt ſunt quatuor ſummæ temperamentorum differentiæ, ita annus in quatuor tempora genere ſiue ſpecie differentia diſtinguitur, quæ veteres ver, æſtatem, autumnum & hyemem nuncuparunt. Ac quãquam in circulo motus principium nullum eſſe videatur, ſed à quolibet pũcto incipere poſſit, quia tamen anni ſinguli humanæ vitæ curſum videntur imitari, quodammodo repueraſcentes, rurſuſque ſeneſcentes, ideo à vere totius anni exordium ſumẽdum eſſe veteres recte ſtatuerunt. Eſt enim pueritiæ ſimile, ſicut etiam æſtas ætati florenti, autũnus declinanti, hyems autem ſenio. Sed & quam hæ temperiem habent, eandem & ipſa anni tempora ſortiuntur. Horum autem author ſol eſt, hunc maxime orbem exornans & concinnè diſponẽs. Siquidem eius acceſſione deceſſuque aer eas quatuor generales mutationes experitur, & ordinatas quidem ſemper, ſi ſolis modo motum conſideremus: inordinatas vero variaſque, ſi alia ſpectemus quæ neceſſario cum ſolis motu concurrũt. Sunt enim rerum omnium duo principia, ordinatum quidem quod à cœlo eſt, à quo omnia decus & ornamentum capiũt, inordinatum autem quod ex hac mundi materie proficiſcitur. Hæc quia inconſtans eſt, etiam inconſtantẽ annum & inconſtantia eius tempora plærumque facit, nec permittit eandem ſemper temperiem ſeruare. Quo fit vt æſtate quæ calida & ſicca eſſe debet, pluuiæ aliquando & frigora ſint, hyems ſicca aliquando euadat, & veris temperies autumno ſimilior exiſtat. Sunt autem hæ mutationes particulares, & καταστάσεις propriè appellantur. Quas tamen nonnulli non tam ad materiæ indefinitionem atque ἀταξίαν, quam ad varias aſtrorum motiones & coniunctiones referẽdas cenſent: inter quos eſt & Hippocrates: adeo multa ſyderum ortui & occaſui tribuit. Siquidem iis anni tempora diſtinguere videtur non minus quam ſolis motibus, Vergiliarum ortum ſtatuens initium æſtatis eſſe, non aditum ſolis ad cancrum: & ſimiliter hyemis principium, non quando ſol in capricorni ſignum ingreditur, ſed Vergiliæ occidunt. Aliter enim medicos, aliter aſtrologos diſtinguere æquum eſt: hos quidem motum modo ſolis ſpectantes, illos vero temporum potius affectiones & temperiem conſiderantes, tanquam cauſas magis propinquas ſanitatis atque aduerſæ valetudinis. Fuerunt autem ex antiquis aliqui qui ſeptem anni tempora ſtatuerent, vt annotauit Galenus comment. in libr. de morb. vulgar. Verumtamen quatuor modo ſunt, authore Hippocrate, quæ ὧραι propriè appellantur. Inter quæ quoniam æſtas donec declinare incipiat & in autumnum vergere, iucundiſſima placidiſſimaque eſt, ὥρα κατ' ἐξοχὴν aliquando dicitur, vt ſcribit Galenus, duratque diebus quadraginta, quorum viginti ante Canis exortum ſunt, reliqui poſt eius ortum, ita vt in eius temporis medio Caniculæ ortus contingat. Cuius etiam rei hoc argumentum eſt, quod reliquum poſtremumque æſtatis tempus ὀπώρα, τὸ ἐπὶ τῇ ὥρᾳ, vocetur. vide in dictione ἐνιαυτὸς, & in dictione θέρος.

Ὥρα. quoque dicitur tempus ætatis florentis, ſeu »
ætatis flos & vigor. »

Ὡραῖον. tempeſtiuum. quod cuique anni tempori conuenit dicitur. aliter ab Hippocrate καθεστὼς Aphor. 8. li. 3. id eſt, conſtans & quod propriam ſeruat temperiem, quemadmodum in comm. Galenus explicauit. Sicut autem ἡ ὥρα κατ' ἐξοχὴν æſtatem ſignificat, ita aliquando ὡραῖον dicitur quod peculiariter æſtate accidit, eaque maxime parte quæ ὥρα vocatur. In hac ſignificatione ὕδωρ ὡραῖον dixit Hippocrates libro 6. τῶν ἐπιδημιῶν, vt comment. in eum quarto Galenus annotauit, aquam quæ eo æſtatis tempore deſcenderit, non autem vernam vt quidam interpretati ſunt, quod nemo veterum vernum tempus peculiari nomenclatura ὥραν appellarit. Ab eo quoque ſignificatu fructus ὡραῖοι appellantur, quod eo ferè tempore omnes fructus exiſtant, alii, decli-

nantes, alij incipientes, alij in ſuo vigore, aut vltra citraoe conſiſtentes. Q vos tamen Galenus non ob id ſolum ὡραίους à veteribus nuncupatos fuiſſe credit, quod eo tantum tempore ſint, ſed quo ipſos ab ijs qui reponi atque aſſeruari poſſunt, diſtinguerent. Nam & triticum & hordeũ & pleraque legumina æſtiuam atque anniuerſariam habent generationem, ſed non facile citoque corrumpuntur, veluti cucurbitæ, mora, pepones, melopepones, perſica & id genus alia, quæ ob id fugacia Latini appellant. Ac quamuis cucurbitæ caro, vacuato eius ſemine in hyemem reponatur & ſicca aſſeruari poſſit, fieri tamen non poteſt quin eius natura in contrarium immuteretur, cum tritici, hordei, atque aliorum eiuſmodi cerealium ſeminum natura sẽper vna & eadem perſeueret, maneantque ſubſtantijs talia, qualia erant cum iam inde ab initio æſtate fuerunt perfecta. Sunt autem omnes ὡραῖοι fructus humidi, praui ſucci & corruptibilis, frigidi atqoe flatulenti, atque vbi corrupti ſunt, ſimiles venenis deleterijs euadunt.

Ὡραῖον. collyrium eſt διάρροδον, cuius deſcriptio habetur apud Galenum libro 4. τῶν κατὰ τόπους.

Ὡραῖον τάριχος. genos ſalſamenti inter macra præſtantiſſimi. Fiebat autem ex pelamide minore ſale condita.

Ὡραῖον ὕδωρ. aqua temporaria dicitur Hippocrat. 6.
» Epid. ſect. 4. partic. 19. quæ autem ſic dicatur
» videtur inter antiqoos Hippocratis interpretes
» controuerſum, vt Gal. annotauit in comment.
» Aliqui enim temporariam intellexerunt, con-
» gruenti tempore delapſam, quod minime Ga-
» len. admittit. Alij vt idem notauit, magis inter
» pluuias laudarunt ὡραίας, id eſt, verno tempore
» cum impetu excretas. Cuius ſententiæ fuiſſe vi-
» ſus eſt Ruffus Epheſ. lib. 2. de potionibus vt vi-
» dere licet apud Oribaſ. libr. 5. collectan. ad Iu-
» lian. c. 3. Reprehendit tamen Galenus ſenten-
» tiam hanc quod nullus ex Græcis ſcriptoribus
» ὥραν vernum tempus peculiari nomẽclatura ap-
» pellauerit. Itaque vt Gal. annotauit comment.
» 4. in 6. Epidem. ὡραῖον ὕδωρ vocanda eſt aqua æſti-
» ua, ſeu quæ æſtatis tempore deſcenderit, quod
» media æſtatis pars apud Græcos ὥρας nomen
» obtinuit, in qua etiam fructus qui ob eam ratio-
» nem ὡραῖοι dicuntur, aut maturuerunt, aut matu-
» reſcere incipiunt. Tempus vero illud eſt dierum
» fere 40. In cuius ſpatij medio caniculam fere
» exoriri contingit, vt docet Galen. 2. de aliment.
» facult. c. 2.

Ὡρεύντων id eſt, φροντιζόντων. nam & cura ὥρα dicitur, vt explicat Galenus in lexico Hippocratis.

Ὥρου, id eſt, ἐνιαυτοῦ. anno. vt explicat Galenos. Manuſcriptus codex in expoſitione habet ἐνιαυτῶ. vnde ſuſpicari aliquis poſſit legendum ὥρῳ pro ὥρου.

Ὥρα κολλύριον. collyrij nomen perutilis ad tenues fluxiones inueteratas, & myiocephala. deſcriptio habetur apud Aetium lib. 7. c. 33.

Ὥρουσαν. id eſt ὥρμησαν, impetum fecerunt. vt explicat Galen. in lexico Hippocr.

Ὦτα. aures. vide οὖς.

Ὡς ἐλάχιστα. idem omnino apud Hippocr. atque ὡς ἐλά-
» χιστα interprete Gal. id eſt quam minimum, non
» autem quam minime ſicut omnes fere perpe-
» ram exponunt interpretes, dum quale pus eſſe
» debeat Hippocr. ſtatuit, quàm minimum fœ-
» tere debere ait, non autem quam minime, vt
ſcilicet bonum ſit & laudabile. Celſus enim c. »
26. lib. 5. In peioribus puris conditionibus ha- »
buit male olere, vt nihil olere in melioribus, at »
parum quidem Hippocrates. »

Ὠταλγία. aurium dolor. non omnis quidem, ſed is proprie, vt veteres appellare conſueuerant, qui in profundo ad meatum auditorium mouetur, ſicut Galen. comment. in prognoſt. annotauit.

Ὠτεγχύται. inſtrumenta ſunt chirurgica, quibus aliquid in aures infunditur. Auriſuſoria ſpecilla dici poſſunt. Celſus alias ſtrigiles, alias auriculares clyſteres appellat.

Ὠτειλή. apud Hippocratem ſignificat recens vulnus, & aliquando cicatricem, vt annotat Galenos comment. 1. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων, itemque in lexico Hippocratis.

Ὠτικὸν. quod ad aures pertinet. vt ὠτικὸς κλυστὴρ, auricularis clyſter, cuius Galenus libro 3. τῶν κατὰ τόπους aliquoties facit mentionem, & ὠτικὸν φάρμακον, auriculare medicamentum.

Qualia multa recenſet Galen. 3. κατὰ τόπ. c. 1. quæ »
ὠτικὰ vocat, ſeu ὠτικὰς δυνάμεις ex veterum libris »
deſcriptas, & Trallian. lib. 3. c. 3. »

Ὠτικὸς. dicitur medicus qui aures laborantes curat, »
vt ὀφθαλμικὸς qui oculos. »

Ὠτικὸς κλυστὴρ. clyſter Auricularis Cælio libr. 2. τῶν »
χρον. c. 1. »

Ὠτίτης δάκτυλος. auricularis digitus, & minimo proximus.

Ὠχετεῦσθαι. effluxiones & exitus habet. vt annotat Galenus in lexico Hippocratis. à verbo ὀχετεύεσθαι, quod ſignificat Deriuari.

Ὤχρα. terræ ſpecies eſt colore lutea, à quo nomen habet. Duorum generum eſt, vna natiua ſiue foſſilis quæ ex Attica olim deferebatur præſtantiſſima, nunc autem ex Dacia atque Hungaria: altera factitia quæ ex plumbo aduſto fit, aceto extincto, & nominatur vſta. pictoribus magis vſurpata. Vri tamen poteſt & natiua, atque lauari cadmiæ modo, vt ſcribit Dioſcorides, qui ochram commendat leuiſſimam & omnino luteam, ſaturatam, non lapidoſam, friabilem. Tribuit ei vires aſtringendi, erodendi, collectiones & tubercula diſſipandi, excreſcentias in carne reprimendi, caua cum cerato explendi, & articulorum tophos comminuendi. Paratur ex ea emplaſtrum quod δι' ὤχρας dicitur, valens ad vibices flagrorum, excoriationem & colliſa, & deſcribitur ab Aetio lib. 15.

Ὠχρόλευκος γλῶσσα. vide γλῶσσα.

Ὠχρὸν. luteum. pallidum. Colore ignem omnino refert, eſtque reuera tale, qualis ea terræ ſpecies quam ὤχραν vocant. Medio colore eſt inter flauum & album. Quippe ſi flauum albo miſcere libeat, quod ex ambobus conſit, pallidum euadet. In vinis id experiri licet, ſicut Galen. lib. 5. ſanit. tuend. annotauit. Aquæ enim admiſtum flauum vinum, eiuſmodi colorem reddit. Licet vero & in humoribus: miſto namque aquoſo excremento cum flaua bile, pallidus humor naſcetur, quem tamen non ſub alio humoris genere quam bilis medici comprehendunt, ſed pallidam bilem vocant. Ac ſi amborum quidem æqualis miſtio eſt, vere ὠχρὸν fiet, quod tanto candidius eſt flauo, quod ξανθὸν Græci vocant, quãto flauum rubro. Sin autem plus aquoſi humoris eſt, ὠχρόλευκον euadet ſiue ex pallido albicans: ſi vero flauus aquoſum exuperet, ὠχρόξανθον, hoc eſt, ex pallido flauum, apparebit. Abotuntur ta-

men interdum Græci propria τοῦ ὠχροῦ καὶ τοῦ χλωροῦ ſignificatione, vocantes aliquando χλωρὸν cum hominem quod proprie ὠχρὸν dici deberet. Siquidem videntes aliquos pallidos, qui ὠχροὶ vere dicuntur, interrogant cauſam, vt ſcribit Gal. ob quã hi tam repẽte χλωροὶ facti ſint, non exiſtimantes differre ὠχρὸν ἀπὸ τοῦ χλωροῦ. Ex qua loquendi conſuetudine idem ſcripſit aliquot locis τὸ χλωρὸν duo ſignificare, ἰώδη καὶ ὠχρὸν, hoc eſt, æruginoſum & pallidum, æruginoſum pro viridi accipiens, quali præditam eſſe lactucam omnes nouerunt. & qui longe magis ab albo diſtat quam pallidus. Eſt enim nigrior quam rubidus, & initium quoddam nigri liuidique, cum pallidus ad album proxime accedat. vide πυῤῥόν.

Ὠχρὰ οὖρα. ſpiceæ vrinæ vide ſupra ὑπώχρα οὖρα.

Ὤχροι. leguminis genus eſt, folio vt cicercula oblongo, vermiculis vt item cicercula obnoxio, ſequutis poſt imbres caloribus. Gaza modo ciceram, modo eruiliam interpretatur. Columella tamen ciceram non tam leguminibus quam pabuli generibus annumerat. Sunt qui ochros etiam phaſelos appellari ſcribant. De his apud Galen. lib. 1. de aliment. facult.

Ὠχρὸς οἶνος. vinum pallidum vide in dictione οἶνος vbi ordine Alphabetico vinorum inſigniores differentiæ expoſitæ ſunt.

FINIS.

Errata ſic corrigito.

Pag. 2. columna 1. dirigendi, lege digerendi. p. 3. c. 1. mutero l. numero. pag. 4. c. 1. auri l. lauri. pag. 9. c. 1. oculis l. oculus bouis. Ibid. c. 2. Agnitas l. aquilas. pag. 10. c. 1. bauibus l. à quibus. ibid. habitu. l. halitu. p. 18. c. 2. vrſino l. viſiuo. p. 19. c. 2. Afficit & in l. Abdita & in. pag. 30. c. 1. Ἀλεξάνδρου βασιλείων l. Ἀλεξάνδρου βασιλέων. pag. 36. c. 2. Νηθαρτικὸς l. Καθαρτικὸς. ibid. Παρθικὸς l. Ναρθηκός. pag. 56. c. 2. linea 63. poſt has voces (Ἀνθέμιον ἢ Ἄνθεμον) hæc adde (apud Theophr. appellatur ὁ Ἄνθεμος) deinde hæc (ſed & Ἄνθεμον. pag. 73. c. 1. ſine euentu l. ſiue euentus. pag. 116. conuio l. conuiuio. pap. 148. priuinis l. pruinis. p. 239. c. 1. & linea 1. fert l. ctus voluptatem adfert, idcirco. pag. 244. c. 2. voci poſtreme(m) ſubnectes qua. pag. 276. c. 1. conueniente l. conniuente. ibid. c. 2. ὀλιγοπάθου l. ὀλιγόποτον. pag. 287. c. 1. contunduntur l. conduntur. pag. 291. c. 1. vlceri l. vteri. pag. 324. c. 1. primum l. prunum. pag. 459. c. 1. ſcilicet circunductionem l. aſelli circumductionem. pag. 470. c. 1. habitu l. halitu. pag. 589. c. 1. contrahuntur l. contrahunt. pag. 675. c. 2. longe dyſentericis l. longe diſſimili. ex eo fit trochiſcus dyſentericis.

Alia fortean & plura ſunt ſed minoris momenti, quibus pro ſuo iudicio ſuccurret Lector beneuolus.

Digitized by Google

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΘΗΡΙΑΚΑ.
NICANDRI
THERIACA,

Interprete Io. Gorræo Pariſienſi.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM
Carolum, Cardinalem Lotharingum.

PARISIIS,

M. DC XXII.

ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI CAROLO LOTHARINGO,
Io. Gorræus. S. P. D.

CVM plurimarum rerum vbertare & copia regnum hoc Galliæ, quod incolimus, opulenriſſimum ſit;& exreris gentibus admirabile, Princeps illuſtriſſime, non paruam tamen eius bonis & laudibus acceſſionem adiungi exiſtimo, quòd ſerpenribus & venenaris animalibus careat. Vt enim ad benè beatéque viuendum non eſt ſatis hominem virtutibus abundare, ſed à morbis etiam, & animi perturbationibus, & reliquis moleſtijs abeſſe deber, quæ felicirarem ipſam peruertunt & labefactanr: ſic nullam regionem omni ex parte beatam exiſtimare oportet, etiam ſi bona illi omnia cumulatiſſimè ſupperant, niſi ſalubris ſit, & ab omni peſtis genere libera. Nam quod homini ægritudo miſeriæque ſunt quibus premitur, id in vniuerſo, cuius imaginem & ſimulachrum in puſillo hominis corpore expreſſum eſſe ſapienres memoriæ prodiderunt, monſtra venenatæque animantes videntur eſſe, à cæli malignitate, & ſucci terreſtris putredine genitæ: quemadmodum & morbi in homine à caloris intemperie, & humorum vitio excitantur. Itaque regiones eiuſmodi animalium feraces non poſſunt fęlices cenſeri, ſed conrrà & peſtilentijs infames, quas aër cùm natura ſua, rum mortuorum ſerpērium halitu grauis inuehit, & hominum terrore metúque deſertas, quem illæ & iter facientibus, & operi intentis incutiunt, & demorſorum etiam cædibus miſeras fieti neceſſe eſt. India atque ante omnes Ægyprus rerum pulcherrimarum fertilirate & præſtantia ab antiquis commendantur, futuræ illæ quidem mulrò celebriores, niſi in illa diræ ſerpentes per ſyluas & ſaltus genitę, in hac verò hippopotami, crocodili, multáque alia pernicioſa animalia per campos Nili exundationibus humentes exorta, plurima deſerra & inculra relinquerent. Nec verò eas modo terras, ſed alias pleraſque gentes, & nobiliſſimas totius Græciæ prouincias peſtes illæ infeſtarunt, Pontum, Caſpias portas, Samum, Lemnum, Delphos, vbi Pythonem Apollo ſagittis confecit, & ipſam denique Achaïam, in qua natam immanem hydram ad paludem Lernæam Hercules dicitur interemiſſe. Nec Italia quidem ab his immunis extitit. in qua Amyclas à Laconibus olim conditas inter Caïetam & Tarracinam à ſerpentibus deletas fuiſſe proditur, vt & ab locuſtis ciuitatem in Aphrica pulſam, ex Gyaro Cycladum inſula incolas à muribus fugatos, in Æthiopia à ſcorpionibus & ſolpugis gentem ſublatam, & à ſcolopendris abactos quondam Otrerieis commemorant. Itaque prærer reliquas miſerias in quas vniuerſum genus hominum naſcitur, earum regionum incolis nouus hic labor

additus eſt, & pro ſe quiſque neceſſe habuit ijs malis remedia quærere, quæ Theriaca appellentur, quibus aut ſerpentes morſu prohiberet, aut ſi cauendo vitari morſus non poſſet, ſe tamen periculo mortis liberaret. Nos verò & clementiore terra, & ſalubriore cœlo fruentes, ſicuti ab his monſtris liberi tutiq; degimus, ſic nunquam in eiuſmodi remediorum indagatione & inuentione fuimus occupati, ſed hactenus eam ferè totam medicinæ partem ita negleximus, vt non dubitarim cùm Nicandrum in manus ſumpſi & noſtris hominibus Latinè reddendum ſuſcepi, hunc meum laborem ſuperuacaneum multis viſum iri, iiſque maximè qui propter inertiam aut ignauiam nulla in re, quæ non faciat πρὸς τὰ ἄλφιτα, vt Græci loquuntur, operam omnino collocandam eſſe putant. Ego verò etiam ſi exiſtimabam medicinam quam nos Galliæ tractamus, theriacorum cognitione facilè carituram fuiſſe, non ſum tamen ab opere inſtituto reuocatus, quòd quemadmodum regiæ opulentiæ eſt non modo ſuppellectile neceſſaria non carere, ſed omnis etiam generis κειμηλίοις in theſauro reconditis abundare: ita medicinæ ſi nihil omnino deeſſet, longè præſtantius eſſe iudicarem. Quam quidem rationem quoniam à te Princeps illuſtriſſime, qui quotidie virtutem virtutibus accumulas, probari certò ſcio, ecce tibi Theriaca mea, quæ ex Græcis Latina feci, in fidem ac clientelam tuam commendo, ne quis ea tanquam Gallicæ medicinæ inutilia, vel me quaſi otio nimio diffluentem, & meliores horas in ſtudijs parum frugiferis malè conſumentem criminetur. Nec certè inter tot viros quos habet Gallia, & virtutibus & ingenijs florentes, te vno dignior alius occurrit, cui ea nuncupare & dedicare debuerim. Nam vt monſtra feræque nobis deſint, tamen non diuinarum atque humanarum legum contemptus, non auaritia, non luxuria, non alia denique vitia, ferarum venenis multò deteriora & peſtilentiora defuerunt, quibus quidem eluendis atque expurgandis, improbos coërcendo, iudicia reformando, leges condendo, monendo, adhortando intantum ſub optimo & Chriſtianiſſimo rege Henrico deſudaſti, vt iam velut alter Hercules, ἀλεξίκακος, aut θηριακὸς, aut ſi quod aliud illi nomen tot depulſis malis veteres dederunt, appellari merearе. Macte igitur virtute eſto, nec generoſos iſtos ſpiritus ac conatus remitte, donec vniuerſam Galliam velut à venenatis animantibus, ſic ab his monſtris & peſtibus animi vacuam atque liberam habeamus.

Vale.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ ΘΗΡΙΑΚΑ.

NICANDRI THERIACA,

Interprete Ioanne Gorræo Pariſienſi.

ΡΕΙΑ κέ τοι μορφάς τε, σίνη τ' ὀλοφώια θηρῶν
Ἀπροϊδῆ τύψαντα, λύσιν θ' ἑτεραλκέα κήδευς,
Φίλ' Ἑρμησιάναξ, πολέων κυδίστατε παῶν,
Ἔμπεδα φωνήσαιμι. σὲ δ' αὖ πολυεργὸς ἀροτρεὺς
Βουκαῖός τ' ἀλέγοι, καὶ ὀροιτύπος, εὖτε καθ' ὕλην
Ἢ καὶ ἀροτρεύοντι βάλῃ ἔπι λοιγὸν ὀδόντα,
Τοῖα παραφρασθέντος ἀλεξητήρια νούσων.
Ἀλλ' ἤτοι κακοεργὰ φαλάγγια, σὺν καὶ ἀνιγροὺς
Ἑρπηστὰς, ἔχιάς τε καὶ ἄχθεα μυρία γαίης
Τιτήνων ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος, εἰ ἐτεόν περ
Ἀσκραῖος μυχάτοιο μελισσήεντος ἐν ὄχθαις
Ἡσίοδος κατέλεξε παρ' ὕδασι Περμησσοῖο.
Τὸν δὲ χαλαζήεντα κόρη Τιτηνὶς ἀνῆκε
Σκορπίον ἐκ κέντροιο τεθηγμένον, ἦμος ἐπέχρα
Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον Ὠαρίωνι,
Ἀχράντων ὅτε χερσὶ θεῆς ἐδράξατο πέπλων.
Αὐτὰρ ὅ γε στιβαροῖο κατὰ σφυρὸν ἤλασεν ἴχνευς
Σκορπίος ἀπροϊδὴς, ὀλίγῳ ὑπὸ λᾶι λοχήσας.
Τοῦ δὲ τέρας περίσημον ἐν ἀστράσιν ἀπλανὲς αὔτως,
Οἷα κυνηλατέοντος, ἀείδελον ἐστήρικται.
Ἀλλὰ σύ γε σταθμοῦ τε καὶ αὐλίου ἑρπετὰ φύγδην
Ῥηϊδίως ἐκ πάντα διώξεαι, ἢ ἀπ' ἐρίπνης,
Ἠὲ καὶ αὐτοπόνοιο χαμευνάδος, ἦμος ἀνιγρὸν
Φεύγων αὐαλέου θέρεος πνιγόεσσαν ἀϋτμὴν,
Αἴθερος ἐν καλαμητομίαις ἀκρέσπερος εὕδῃς,
Ἢ καὶ ἀν' ὑλήεντα παρὰ λόφον, ἢ ἀνὰ βήσσας
Ἐσχατιῇ, ὅθι πλεῖστα κινώπετα βόσκεται ὕλην,
Δρυμοὺς καὶ λασιῶνας, ἀμορβαίους τε χαράδρας.
Καί τε παρὲξ λιστρωτὸν ἅλω δρόμον, ἠδ' ἵνα ποίη
Πρῶτα κυισκομένη σκιάει χλοάοντας ἰάμνους.
Τῆμος, ὅτ' αὐαλέων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας
Μῶλυς ἐπιστείχων, ὅτε φωλεὸν εἴαρι φεύγων
Ὄμμασιν ἀμβλώσσει, μαράθου δὲ ἐνεχυτος ὅρπηξ
Βοσκηθεὶς, ὠκύν τε καὶ αὐγήεντα τίθησι.
Θερμήριν δ' ἐξελάσεις ὄφιων ἐπιλωβέα κῆρα,
Καπνείων ἐλάφοιο πολυγλώχινα κεραίην,
Ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγγίδα πέτρην,
Ἣν οὐδὲ κρατερὸν πυρὸς ἐρικαίνουσιν ὁρμή.
Ἐν δὲ πολυσχιδέος βλήτρου πυρὶ βάλλεο χαίτην.

ET varias formas, & diro dente ferarum
Incautos morſus, tum quo medicamine noxam
Depellas, reliquis maior mihi ſanguine iunctis
Chare Hermeſianax, facili tibi carmine dicam.
Te modò ſiue metunt, aut terram vomere verſant,
Seu ligna excindunt, percuſſi dente maligno
Agricolæ obſeruant hac amuleta docentem.
Serpentes ſæuos tetróque phalangia morſu, Serpentum ortus.
Vipereúmque genus, terraque incommoda mille,
Titanum fama eſt fuſo exiliſſe cruore,
Vera Meliſſæo ſi quondam Aſcræus in antro
Heſiodus cecinit Permeſſi ad fluminis vndas.
At verò algificum Titania virgo creauit
Scorpion, armatum ſtimulo caudáque tremendum,
Bœoto pœnas ex Oarione repoſcens,
Sacram auſo manibus veſtem temerare Dianæ.
Qui latitans parui cæco ſub fornice ſaxi,
Duram improuiſo violauit vulnere calcem.
Cuius ob id tanquam venantis, in aſtra relatum
Sidus, & immotum magno fulgore coruſcat.
Sed cuncta è ſtabulo longè ſeptiſque fugabis,
Si libet aut ima lectum conſternere terra,
Siue alto pendere loco, cùm Sirius agros
Vrit, et ardorem ſtipula proiectus inani
Declinans, dormis dum temperet aëra veſper,
Seu prope frondoſum tumulum, ſeu valle ſub ima,
Multus vbi ſyluas, atque horrida paſcitur anguis
Arbuſta & dumos, & foſſas luce carentes.
Seu te ampla æquatæ ſpatio tenet area, molli
Siue iaces, campos vbi primùm contegit herba,
Quando ſenectutem & ſqualentia tergora ſerpens
Exuit egreſſus latebris, et corpore tardus
Luminibúſque grauis conquirit vere marathrum,
Quo vigor atque acies redeant in lumina paſto.
Nam potes ardentes peſtes depellere, cerui
Ramoſo ſi vis ſuffire cubilia cornu, Quæ ſuffitu ſerpentes ablegant.
Aut flammis etiam petram mandare gagatis
Arentem, rapido quæ non conſumitur igne,
Multifidave comas ſilicis accendere flamma.

Acrem quinetiam radicem canchry ferentem
Delige, & æquali naſturcia lance remiſcens
Vriso. vel iuuenis ſimul arida cornua damæ
In trutina ſtatues, paribúſque melanthion addes
Ponderibus, vel ſulfur olens, atrúmue bitumen.
Threïcium pariter Vulcano trade lapillum,
Qui lymphis madidus flamma collucet, at idem
Protinus affuſo flammam reſtinguit oliuo.
Illum carniuori, pecudes dum rure ſequuntur,
Paſtores ad nos primùm vexere repertum
Flumine Threïcio, quem Pontum nomine dicunt.
Quin & galbaneos ferulæ ſuccendere odores
Et iuuat vrticam, tum ferræ pectine aheno
Deraſam cedrum. latè hæc ſuffimina fundit,
Et procul exagitat tetro nidore chelydros.
Sic ſpelæa illi fugient, latebríſque recedent,
Túque ſolo recubans placido ſatiabere ſomno.
Si grauis hic labor eſt, & noxiam proxima ſuadet
Feſſa opere exacto grata dare membra quieti, (Quæ inſtrata ſerpentes abigant.)
Inſignem foliis calaminthem ad fluminis oras
Veſtiga rapidi, liquidis vberrima creſcis
Illa locis, & aquæ magna dulcedine capta
Luxuriat ramis, fluuióſque & littora cingit.
Viticis aut longa ſectis molire cubile
Caudicibus, polyue olidis inſternere ramis.
Carpe echium pariter vel origanon, abrotoníque
Agreſtem ſobolem quæ montis valle ſub ima
Candicat, & ramos ſerpylli inquire per arua
Serpentis, quod humo natum vda repit, agenſque
Radices foliis, multa propagine viuit.
Candentes agni flores, humiliſque conyzæ
Luſtra oculis fruticem, ſpiniſque onogyron acutis.
Aſpera puniceæ pariter lege germina mali,
Et viridem aſphodelum longa ceruice decorum,
Strychnúmque & duris ſcyra deteſtanda bubulcis,
In venerem paſtu rapientia vero iuuencas.
Necnon peucedanum, cuius grauis aëra complens
Pellit odor colubros, hominúmque occurſibus arcet.
Hæc ſtrato raptim per agros compone cubili,
Sed partem curuis etiam ſuperinijce luſtris.
Sin cedri baccas figlino vaſe vel olla
Trineris, atque agiles humore perunxeris artus, (Quæ inuncta ſerpentes abigant.)
Peucedanine comas grauis, aut ſylueſtris oliuo
Cæſariem arentem libes intriuiſſe conyzæ
Aut quas peſtiferi morſus fert ſaluia vindex,
Detritam aut lima radicem laſeris addas,
(Sæpe etiam humanæ terrentur odore ſaliuæ)
Siue oleo intuſam quæ roſcida degit in hortis
Erucam viridi maculatam terga colore,
Aut maluæ agreſtis cymam cauléſque tenellos
Artubus obducas, duces ſine vulnere noctem.
Et pilæ in gremio facta de marmore binos
Nobilis abrotoni frondentes intere ramos.
Queis admiſce obolum pendentia cardama, et vnà
Quantum dextra capit pertunde recentia dauci
Semina piſtillo, et formati ritè per orbes
Paſtilli vento expoſita ſiccentur in vmbra.
Hos in vaſe teras. mox obline membra liquatis.
Sin autem è triuiis miſtos, dum vruntur amore,
In veneréмque ruuns, angues concluſeris olla,
Diſces quo valeas medicamine tollere peſtes.
His verò cerui, quam cingunt oſſa, medulla
Haud veteris iunges ter denas pondere drachmas,
Congij et addatur rhodini pars tertia, primum
Quem vocat et medium vnguentarius et polytripton.
Par pondus crudi puríque accedat oliui,
Et ceræ quadrans. hæc amplo vaſe coquantur
Confuſa, è ſpinis donec caro tabida circum
Concuſſu exciderit facili. mox accipe factum

Ἢ σύ γε καχρυόεσσαν ἑλὼν πολυαλθέα ῥίζαν
Καρδάμῳ ἀμμίξας ἰσοβαρέϊ. μίσγε δ' ἐνόδμου
Ζορκὸς ἐνὶ πλάστιγγι νέον κέρας ἀσκελὲς ἴσας.
Καὶ τὸ μελάνθειον βαρυαέος, ἄλλοτε θεῖον,
Ἄλλοτε δ' ἀσφάλτοιο φέρων ἰσοβαρέα μοῖραν.
Ἢ σύ γε Θρηΐκιον ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν,
Ὅς θ' ὕδατι βρεχθεὶς σελαγεῖται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν
Τυτθὸν ὅτ' ὀδμήσηται ἐπιρρανθέντος ἐλαίου.
Τὸν ἀπὸ Θρηϊκίου νομέες ποταμοῖο φέρονται,
Ὅν Πόντον καλέουσιν, ὅθι Θρήϊκες ἀμορβοὶ
Κριοφάγοι μήλοισιν ἀεργηλοῖσιν ἕπονται.
Ναὶ μὴν καὶ βαρύοδμος ἐπὶ φλογὶ μοιρηθεῖσα
Χαλβάνη, ἄκνηστίς τε, καὶ ἡ πρίονεσσι τομαίη
Κέδρος πολυώδεσι κατατριχθεῖσα γενείοις,
Ἐν φλογιῇ καπνὸν ἄγει καὶ φύξιμον ὀδμήν.
Τοῖς δὴ χηραμὰ κοῖλα καὶ ὑλωρίας εὐνὰς
Κεινώσεις, δαπέδῳ δὲ πεσὼν ὕπνοιο κορέσσῃ.
Εἰ δὲ τὰ μὲν καμάτῳ ἐπιλύεται, ἄγχι δέ τοι νὺξ
Αὔλιν ἄγει, κοίτης δὲ λιλαίεαι ἔργον ἀνύσσας,
Τῆμος δὴ ποταμοῖο πολυρραγέος κατὰ δίνας
Ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτήεσσαν.
Πολλὴ γὰρ λιβάσι παρακέχυται, ἀμφί τε χείλη
Ἔρσεται, ἀχραύλοισιν ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν.
Ἢ σύ γ' ὑποστορέσαιο, λύγον πολυανθέα κόψας,
Ἢ πόλιον βαρύοδμον, ὃ δὴ ῥίγιστον ὄδωδεν.
Ὣς δ' αὔτως ἔχιον, ὀριγανόεσσά τε χαίτη,
Ναὶ μὴν ἀβροτόνοιο, τό τ' ἄγριον οὔρεσι θάλλει
Ἀργῆεν ὑπὸ βῆσσαν, ὃ ἑρπύλλοιο νομαίου,
Ὅστε φιλόζωος νοτερὴν ἐπιβόσκεται αἶαν,
Ῥιζοβόλοις λαπάρῃσιν ἀεὶ φύλλοισι κατηρεφής.
Φράζεσθαι δ' ἔμπεινα χαμαιζήλοιο κονύζης,
Ἄγνου τε βρύα λευκά, καὶ ἐμπρίοντ' ὀνόγυρον.
Αὔτως τετρήχοντα ταμὼν ἀπὸ κλήματα σίδης,
Ἠὲ καὶ ἀσφοδέλοιο νέον πολυαυξέα μόσχον,
Στρυχνόν τε, σκύρα τ' ἐχθρά, τά τ' εἴαρι σίνεται βούτεω,
Ἦμος ὅταν σκιρόωσι βόες χαυλοῖσι φαγόντες.
Ναὶ μὴν πευκεδάνοιο βαρυπνόου, ὅττι καὶ ὀδμὴ
Θηρί' ἀποσκεδάει καὶ ἀντιόωντα διώκει.
Καὶ τὰ μὲν εἰναίῃ παρὰ δὴ καὶ ἐγχαυλεῖ κοίτῃ,
Ἄλλα δὲ φωλειοῖσι τάδ' ὀμφασόχλοις χελίσαις.
Εἴ γε μὲν ἐς τεῦχος κεραμήϊον, ἠὲ καὶ ἔλπην,
Κεδρίδας ἐνθρύψειας ἀτειρέας εὐρυαγυίας,
Ἢ καὶ πευκεδάνοιο βαρυπνόου, ἄλλοτ' ὀξεία
Αὖα καταψήχειο λίπει ἐνὶ φύλλα κονύζης.
Αὔτως δ' ἀγχόθι τ' ἐλελίσφακον, ἐν δέ τε ῥίζαν
Σιλφίου, ἣν κνηστῆρι κατατρίψειας ὀδόντες,
Πολλάκι καὶ βροτέων στυγέουσιν ὑποτρέσσουσιν ὀδμήν.
Εἰ δὲ σύ γε τρίψας ὀλίγῳ ἐν βάμματι κάμπην
Κηπαίην δροσόεσσαν, ἐπὶ χλωρηΐδα νῶτον,
Ἠὲ καὶ ἀγριάδος μαλάχης οἰδεύμενον καρπὸν
Γυῖα περὶξ λιπάσειας, ἀναίμακτός κεν ἰαύεις.
Ψύχεο δ' ἐν πέτρῳ προβαλὼν μυλόεντι θυείης
Ἐσθλοῦ ἀβροτόνοιο δύω κομόωντας ὀράμνους,
Καρδάμῳ ἡμιόβολον· ὀβολοῦ δέ οἱ αἶσαν ὁλκῆς.
Ἐν δὲ χερὸς πλῆθος καρποῦ νεοθηλέα δαύκου
Λειαίνοις τρίπτῃσι. τὰ δὲ τροχοειδέα πλάσσειν,
Τέρσαι ὑποσκιόεντι βαλὼν ἀνεμώδεϊ χώρῳ.
Αὖα δ' ἐν ὄλπῃ θρύπτε, καὶ αὐτίκα γυῖα λιπαίνεις.
Εἴ γε μὲν ἐν τριόδοισι νεαλδέα κνώδαλα χύτρῳ
Ζωὰ νέον θορνυνόντα καὶ ἔντερα τοῖα δὲ βάλοις,
Δήεις οὐλομένῃσιν ἀλεξητήριον ἄταις.
Ἐν μὲν γὰρ μυελοῖο νεοσφαγέος ἐλάφοιο
Δραχμάων τρίφατον δεκάδος καταβρίθεα βρῖθος.
Ἐν δὲ τρίτην μοῖραν ῥοδέου χοός, ἥν τε θυωροὶ
Πρώτην μεσσατίην τε πολύτριπτον καλέουσιν.
Ἰσόμορον δ' ὠμοῖο χέειν ἀργῆτος ἐλαίου,
Τετράμορον κηροῖο. τὰ δ' ἐν περιηγέϊ χύτρῃ
Θάλπε κατασπέρχων, εὖτ' ἂν περὶ σάρκες ἀκάνθαις
Μηδόμεναι θρύπτωνται. ἔπειτα δὲ λάζεο τυκτὴν

Εὐεργῆ λάκτιν, τὰ δὲ μυελὰ πάντα ταράξας
Συμφύρδην ὀφίεσσιν, ἶνας δ' ἀπότροπον ἀχθῇς·
Καὶ γὰρ τῆς κακοεργὸς ὁμῶς ἐπιτέβροχεν ἰός·
Γυῖα δὲ πάντα λίπαζε καὶ εἰς ὁδὸν, ἢ ἐπὶ κοῖτον,
Ἢ ὅταν ἀμήσῃς θέρεος μεθ' ἁλώια ἔργα
Ζωσάμενος, θρινακι βαθὺν διακρίνεαι ἄντλον.
Εἰ δέ που ἐν δακέεσσιν ἀφαρμάκτῳ χερὶ κύρσῃς
Ἄκμηνος σίτων, ὅτε δὴ κακὸν ἄνδρας ἰάπτει,
Ἀλλά κεν ἱστήρησιν ἐρωήσειας ὀφειλαῖς.
Τῶν ἤτοι θήλεια πελίσκεται αὐτολάουσι,
Δεῖ ἔστι πλειοτέρη, καὶ ὁλκαίῃ ἐπὶ σμυρίῃ.
Τούνεκα καὶ θανάτοιο θοώτερος ἔρχεται αἶσα.
Ἀλλ' ἤτοι θέρεος βλοσυρὸν δάκος ἐξαλέασθαι,
Πληϊάδων φάσιας δεδοκημένος, αἵθ' ὑπὸ ταύρου
Ὁλκαίην ψαίουσιν, ὀλίζονες φορέονται.
Ἢ ὅτε σὺν τέκνοισι θερειομένοισιν ἀβοσκὴς
Φωλειοῦ λοχάδην ὑπὸ γωλεῷ δέμνια ἰαύει.
Ἢ ὅτε δὴ λίπῃσι μεθ' ἐν νομὸν, ἢ ἐπὶ κοῖτον
Ἐκ νομοῦ ὑπνώουσα κίῃ κεκορημένη ὕλης.
Μή σύ γ' ἐνὶ τριόδοισι τύχοις, ὅτε δίψια πεφυζὼς
Περκνὸς ἔχις θύνει τυπῇ ψολόεντος ἐχίδνης,
Ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος, θολερῷ κυνόδοντι
Θουρὰς ὀδὰξ ἐμφῦσα κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου.
Οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοὶ
Γεινόμενοι ἔχιες, ἐπεὶ διὰ μητρὸς ἀραιὴν
Γαστέρ' ἀναβρώσαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.
Οἴη γὰρ βαρύθει ὑπὸ κύματι· ταὶ δὲ καθ' ὕλην
Ὠοτόκοι ὄφιες λεπυρὴν θάλπουσι γενέθλην.
Μηδ' ὅτε ῥικνῆεν φολίδων ἀπὸ γῆρας ἀμέρσας
Ἄψ ἀναφοιτήσῃ νεαρῇ γε κεχαρμένος ἥβῃ·
Ἢ ὁπότε σκαρθμοῖσιν ἐλάφων ὀχεῇσιν ἀλύξας,
Ἀνδρὸς ἐνισκίμψῃ χολόων θυμοφθόρον ἰόν.
Ἔξοχα γὰρ δολιχοῖσι κινωπηστῇσι κοτέουσι
Νεβροτόκοι καὶ ζόρκες· ἀνιχνεύουσι δὲ πάντα
Τρόχμαλά θ', αἱμασιάς τε, καὶ εἰλυοὺς ἐρέοντες,
Σμερδαλέῃ μυκτῆρος ἐπισπέρχοντες ἀυτμῇ.
Ναὶ μὲν καὶ νιφόεσσα φέρει δυσπαίπαλος Ὄθρυς
Φοινὰ δάκη, κοίλη τε φάραγξ, καὶ τρηχέες ἀγμοὶ,
Καὶ λέπας ὑλῆεν, τόθι διψὰς ἐμβατέει σήψ.
Χροιὴν δ' ἀλλοπρατόν τε καὶ οὐ μίαν οἰάδ' ἴσχει,
Αἰὲν ἀειδόμενος χώρῳ ἵνα χήραμα τεύχῃ.
Τῶν οἱ μὲν λίθακάς τε καὶ ἕρματα ἐνναίοντες
Παυρότεροι τρηχεῖς τε καὶ ἔμπυροι· οὐκ ἂν ἐκείνων
Ἀνδράσι δῆγμα πέλει μεταμώνιον, ἀλλὰ κακηθές.
Ἄλλος δ' αὖ κόχλοισι δομαίοις ἐνδάλλεται αἰνῶς,
Ἄλλῳ δ' ἐγχλοάουσι λεπὶς περιμήκεα κύκλον
Ποικίλον αἰόλλει· πολέες δ' ἀμαθοῖσι μιγέντες
Σμέρδη λευκαίνονται ἀλινδόμενοι ψαμάθοισι.
Φράζεο δ' αὐχμήεις μὲν ἐπὶ φρικτὴν φολίδεσσιν
Ἀσπίδα φοινήεσσαν, ἀμυδέστατον δάκος ἄλλων.
Τῇ μὲν γάρ τε κέλευθος ὁμῶς κατ' ἐναντίον ἕρπει
Ἀτραπὸν ὁλκαίῃ δολιχῷ συρύγματι γαστρός·
Ἢ καὶ σμερδαλέον μὲν ἔχει δέμας· ἐν δὲ κελεύθῳ
Νωχελὲς ἐξ ὁλκοῖο φέρει βάρος· ὑπναλέοις δὲ
Αἰὲν ἐπιλλίζουσα φαείνεται ἐνδυκὲς ὄσσοις.
Ἀλλ' ὅταν ἢ δοῦπον νέον οὔασιν, ἠέ τιν' αὐγὴν
Ἀθρήσῃ, νωθρὸν μὲν ἀπὸ ῥέθεος βάλεν ὕπνον,
Ὁλκῷ δὲ τροχόεντα δέμας εἰλίξατο γαίῃ,
Σμερδαλέον δ' ἀνὰ μέσσα κάρη πεφρικὸς ἀείρει.
Τῆς ἤτοι μῆκος μὲν, ὃ κνώπεσσιν ἔτρεφεν αἶα,
Ὀργυιῇ μετρητὸν, ἀτὰρ περιβάλλεται εὖρος
Ὅσσον τ' αἰγανέην δορατοξόος ἤνυσε τέκτων,
Εἰς ἐνοπὴν ταύρων τε, βαρυφθόγγων τε λεόντων.
Χροιὴ δ' ἄλλοτε μὲν ψαφαρὴ ἐπιδέδρομε νώτοις,
Ἄλλοτε μηλινόεσσα, καὶ αἰόλος, ἄλλοτε τεφρή.
Πολλάκι δ' αἰθαλόεσσα μελαινομένη ὑπὸ βώλῳ
Αἰθιόπων, οἵην τε πολύστομος εἰς ἅλα Νεῖλος
Πλησάμενος κατέχευεν ἄσιν, προὔτυψε δὲ πόντῳ.
Δοιοὶ δ' ἐν σκυνίοισιν ὑποφραίνουσι μετώπου

Affabrè cochlear, cùmque ipſis anguibus vnà
Cunctateras, ſed enim ſpiras auferre memento.
Ingenitum his quoniam ſidit crudele venenum.
Hoc ſeu dormis, iterue facis, circumline corpus,
Seu poſt demeſſas fruges æſtate calenti
Succinctus, furca ſegetum purgabis aceruos.
Sin nullo occurras ſerpentibus vagine tutus,
Atque cibi vacuus, grauis eſt cùm noxa ferarum,
Vitabis morſus, animo hæc præcepta recondens:
Præcepta cõmunia in vitãdis ſerpentibus.
Fœmina præcipiti antè omnes agitata furore
Occurrit, rictu patulo, caudáque tumente.
Inde ferit fati multò grauiore periclo.
Et vitare feras debet æſtate nocenteis,
Pleiadum obſeruans ortus, quæ corpore tauri
Extremo affixæ non omnes æthera tranant,
Aut vbi cum pullis per aprica iacentibus antra
Dormit in inſidiis ſitiens impaſtáque ſerpens:
Aut auida ad paſtum properat, vel lumina ſomno
Condens, a paſtu petit exitu ata cubile.
Heu triuiis abſiſte, metu dum vipera linens
Effugit atroces furibunda coniugis iras.
Turgida dum ſecum coeunti mordicus hæret,
Et dente impuro reſcindit colla mariti.
Aut pœnas repetunt natæ pro cæde paterna
Viperulæ vltrices, pérque inteſtina parentis
Roſa aluo emergunt in lucem matre carentes.
Sola etenim fœtu grauida eſt: cùm cetera in altis
Ouipara excludant teſtacea pignora ſyluis.
Nec cùm depoſita ſquamis horrente ſenecta
Progreditur lætus iuuenili tergore ſerpens:
Aut vbi ceruorum vitaat ſpiramina, luſtris
Exilit, inque hominem vibrat lethale venenum.
Nam valde longis labentes orbibus angues
Oderunt capreæ & cerui: pérque aſpera ſaxa
Veſtigant, ſepéſque hirtas rimantur & antra,
Et flatu exagitant naris, mirabile dictu.
Quin & ſerpentes atros nimboſus & aſper
Othrys habet, valléſque cauæ, abrúptæque ſalebræ,
Et ſyluis iuga denſa, vbi Seps ſitibundus oberrat.
Qui cute diuerſa, nunquam vnicolore, videtur
Aſſimilis ſemper ſedi quam legit in aruis.
Ruribus et lapidum parui ſtabulantur aceruis
Aſperi & ardentes, quorum haud impunè viator
Immiti tulerit crudelia vulnera morſu.
Ille refert cochleas terreſtres: ille virentes
Indutus ſquamas immenſa volumina torquet,
Atque ſinus ducit varios. candore notantur
Permulti, & mediis fuſi voluuntur arenis.
Funeſtam & ſquamis arentibus aſpida diram
Obſerua, qua non monſtrum eſt ignauius vllum. Aſpis.
Illa viam rectà repens inſiſtit, & aluum
Longam aduerſa trahens, directo tramite fertur.
Terrificum viſu corpus, quod tarda per ipſum
Voluit iter tractu pigro: ſempérque putatur
Nictans clauſa graui concedere lumina ſomno.
At ſimulac vocem vigilantibus auribus hauſit,
Aut ſtrepitum ſenſit, torpentis excuſſa veterno
Contortum corpus ſinuoſum verſat in orbem,
Horridáque in medio dirum caput exerit altè.
Longa quidem eſt vlna ſpatio, quo peius in vllis
Haud videas natum terris, ſed lata tumeſcit
Quantum fabrili tornatum haſtile dolabra
Taurorum ad pugnam truculentorúmque leonum.
Illa cute interdum obſcura, cineriſue colore
Fraxineóue nitet, maculis quandoque notatur,
Aut fuliginea eſt perſæpe, ſimillima nigro
Æthiopum limo, vaſto quem murmure Nilus
Voluit, et in pelagus ſeptena per oſtia fundit.
Huic ſumma veluti tubercula fronte gemella

A ciliis extant, ſinibúſque rubentia ſubter
Lumina conduntur. cùm verò incanduit irâ,
Et lethum minitans venientibus obuia, ſauit,
Squallida colla tument, et lato ſibilat ore.
Quattuor illi intus dentes curuique cauique
Et longi, maxillæ altis radicibus hærent.
Hi virus capiunt, tunica ſuper vndique tecti,
Indomitum, quod & indè virûm iaculatur in artus,
Hoſtibus occurrant tam ſæua pericula noſtris.
Nulla ſcate inflicti veſtigia vulneris, ardor
Atque tumor nullus, ſenſúſue in morte, doloris,
Membra graui tantùm pereunt ſorpentia ſomno.
Solus at Ichneumon innoxius aſpidis ictus
Declinat tantos, ſeu cùm mouet aſpera bella,
Seu cùm, fatiferis dum partubus incubat anguis,
Omnia diſpergit per humum, innciſ que ſoluta
Deuorat, atque oris magno terit oua fragore.
Muſtelæ bicparuæ, vero quam nomine dicunt
Ictida, perſimilis, quæ villa in corte volucres
Somno irretitas tabulata per ardua rimans,
Dum recubant, tepidóque fouent ſub pectore pullos,
E nidis raptas ſcelerata fraude trucidat.
Aſt vbi in Ægypti iuncetis cum aſpide pugnam
Inſtaurat, magnóque parat decernere bello,
Se ſubito in fluuium ſaltu dedit, & quatit artus
Gurgite cœnoſo, corpúſque per atra volutum
Conſpurcat: fœdátque limo, dum Sirius ardens
Loricam faciat, qua dentis perferat vncos.
Indè feræ caput erodit lambentis in imas
Inſiliens fauces, aut in muſcoſa fluenta
Præcipitat cauda raptam, mergitque ſub vndis.
Vipera. *Tu modo vipeream ſpeciem, variáſque figuras*
Aſpice, longa illa eſt, breuis hæc, diſcrimine tanto
Fert Aſia atque Europa, parc ſq; haud videris vſquam.
Namque per Europam curta, queis tubera ſummis
Naribus exiſtunt, albaque et cornua geſtant,
Hæc Scironia ſaxa colunt, Pammoniaque alta,
Rhypaum, Coraciſque pagum, canúmque Aſelenum.
Aſt Aſia vnam aut plus ſurgentes paſcit in vlnam,
Quales ſaxoſum Bucarteron, Ægageéſque
Culmina celſa tenent, & Cercaphus educat ingens.
Latior eſt harum vertex, tractuque ſupremo
Corporis exiguæ non longa volumina cauda,
Squamarum ſerie aſſidua nexúque rigentis,
Et piger inceſſus dumeta per hirta vagantum.
At mas hic longus, breuis ille. ſed omnis acuto
Vertice conſpicuus, gracilique adſtrictior aluo.
Cauda quoque in nodos ſenſim tenuata minores
Porrigitur, longo pendens de corpore parua
Squamiſque attritis. quod ſi furor aggerat iras,
Lumina rubra micant, et linguis ora biſulcis
Lambens, extremum caudæ finem aſperat imæ.
Vipereum proprio Cocytum nomine dicunt.
Huic gemini apparent dentes in carne venenum
Fundentes, verubus ſub fœmina pluribus atrox.
Ore etenim toto mordens illa hæret, et icta
In cute gingiua lato ſignantur hiatu.
Pingui inde haud diſpar ſanies emanat oliuo,
Sanguinea interdum vel pallida, tum caro ſeſe
Attollens viridi rubróue infecta colore,
Aut liuente, grauem dat magna mole tumorem.
Hic modo turget aqua plenus, bullæque frequentes,
Quales ignis edax ambuſto in corpore tollit,
Erumpunt ſparſim, fœdóque humore redundant.
Putria mox plagam circunſtant vlcera, et ipſam
Depaſcunt, ſanie tetróque fluentia tabo.
Flagrat et ardenti corpus conſumitur igni.
Et denſo crebri ſingultus agmine guttur
Concutiunt, ſonituſque cient, per colla ruentes.

Οἷα τύλοι, τὸ δ' ἔνερθεν ὑποφοινίσσεται ὄμμα
Πολλὸν ὑπὸ σπείρῃσι. φαδαλὲς δ' ἀναπιμπλαται αὐχὴν
Ἀργέτα κοτέοντος, ὅτ' ἀντομένοισιν ὁδίταις
Αἶδα προσμάξηται, ἐπιζαμενὴς κατιοῦσα.
Τῆς ἤτοι πίσυρες κοῖλοι ὑπένερθεν ὀδόντες
Ἀγκύλοι ἐν γναθμοῖς δολιχήρεες ἐρρίζωνται
Ἰοδόκοι. μύχατος δὲ χιτὼν ὑπένερθε καλύπτει,
Ἔνθεν ἀμείλικτον γυίοις ἐνερεύγεται ἰόν.
Ἐχθρῶν που τοίη αἶσα καρήνοισιν ἐμπελάσειε.
Σαρκὶ γὰρ οὔτε τι οἴδημα φαείνεται, οὔτε δυσαλθὴς
Οἶδος ἐπιφλίγεται· κώματι δ' ἄτερ ὄλλυται ἄλγευς,
Ὑπναλέον δ' ἐπὶ τέρμ' ἄγει βιότοιο τελευτήν.
Ἰχνεύμων δ' ἄρα μοῦνον ἀκήριος ἀσπίδος ὁρμὴν
Ἢ μὲν ὅτ' ἐς μόθον εἶσιν, ἀλεύεται, ἠδ' ὅτε λυγρὰ
Θηητοῖσιν ἔθειος κνεστεροῖο ἀνὰ γαῖαν
Πάντα διεσκέδασε, καὶ ἐξ ὑμένων ἀπίναξε
Δαρδάπτων, ὀλοῆς δὲ συνέρραξεν ὀδοῦσι.
Μορφὴ δ' ἰχνεύμονι κυνωπίτυ, οἷον ἀμυδρὸς
Ἰκτίδος, ἥτ' ὄρνισι κατοικιδίοισιν ὄλεθρον
Μαίεται, ἐξ ὕπνου καθαρπάζουσα πετεύρων,
Ἔνθα λέχος τεύχονται ἐπ' ἰκρίον, ἢ καὶ ἀφαυρὰ
Τέκνα πεπαμβολέουσιν ὑπὸ πλευρῇσι θέρουσι.
Ἀλλ' ὅτε Αἰγύπτοιο παρὰ θρυόεντας ἰάμνους
Ἀσπίσι μῶλον ἄγουσιν ἀδήριτον εἰλικόεσσαις,
Αὐτίχ' ὁ μὲν ποταμόνδε καθήλατο, τύψε δὲ κώλοις
Τάρταρον ἰλυόεντα, ἀφαρ δ' ὀφρύξατο γυῖα
Πηλῷ δηπεδηθεὶς ὀλίγον δέμας, εἰσόκε λάχνην
Σείριος αὐξαίνῃ, τεύξῃ δ' ἄγναμπτον ὀδόντι.
Τῆμος δ' ἢ κόρσην λιχμήρεος ἑρπηστῆο
Σμερδαλέος ἔβρυξεν ἐπάλμενος, ἢ καὶ ὑρῆς
Ἁρπάξας, βρυόεντος ἔσω ποταμοῖο κύλισσεν.
Εὖ δ' ἂν ἐχιδνήεντος ἴδοις πολυδρεία μορφὰς
Ἄλλοτε μὲν δολιχὴν, ὅτε παυράδα τοῖον ἀέξη
Εὐρώπη τ' Ἀσίη τε, τὰ δ' οὐκ ἐπιείκελα δήεις.
Ἤτοι ἀν' Εὐρώπην μὲν ὀλίζονα, καὶ δ' ὑπὲρ ἄκρον
Ῥώθωνας, κεραοὶ τε καὶ ἀργιλόεντες τελέθουσιν·
Οἱ μὲν ὑπὸ Σκείρωνος ὄρη, Παμβώνιά τ' αἰπὰ,
Ῥυπαῖον, Κόρακός τε πάγον, πολιόν τ' Ἀσίλλειον.
Ἀσὶς δ' ὀργυιόεντα, καὶ ἐς πλέον ἑρπετὰ βόσκει,
Οἷα περὶ τρόχιν Βουκάρτερον, ἢ καὶ ἐρυμνὸς
Αἰγαγέης θρόνον, καὶ Κέρκαφον ἐντὸς ἐέργει.
Τῶν ἤτοι βρέχμεις μὲν ἐπὶ πλάτος, ἠδ' ὑπὲρ ἄκρον
Ὀλκαῖον σπεῖρος κολοβὴν ἐπιλίσσεται οὐρήν
Ἀργαλέαις φρίσσουσιν ἐπισπερὸν φολίδεσσι.
Νωθεῖ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα διὰ δρυμὰ νίσσεται ὁλκῷ.
Πᾶς δέ τοι ἐξυχέριον εἶδος ἔχει, ἄλλοτε μῆκος
Μάσσον, ἄλλοτε παῦρος. ἀποδνότερος δὲ κατ' οὐρὰς
Νηδύος, ὁ δὲ μύουρος ἐφολκαίῳ τιταίνεται,
Ἰσωσμὸν πεδανὸν δολιχοῦ ὑπὸ πείρασιν ὁλκοῦ,
Ἰοῦς δ' ἐν φολίδων τετειμένος. αὐτὰρ ἐνωπῆς
Γλήνεα φοινίσσει τεθοωμένος, ὀξὺ δὲ δικρῇ
Γλώσσῃ λιχμάζων νέατον σκολύπτεται οὐρήν.
Κωκυτὸν δ' ἐχιδνῶν ἐπικλείουσιν ὁδῖται.
Τοῦ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντε δύω χροῒ τεκμαίρονται
Ἰὸν ἐρευγόμενοι. πλέονες δέ τοι αἰὲν ἐχίδνης.
Οὔλῳ γὰρ στομίῳ ἐμφύεται, ἀμφὶ δὲ σαρκὶ
Ῥεῖα κεν εὐρυνθέντας ἐπιφράσσαιο χαλινούς.
Τοῖς καὶ ἀπὸ πληγῆς φέρεται λίπει ἴκελος ἰχώρ,
Ἄλλοτε δ' αἱματόεις, ποτὲ δ' ἄχροος. ἡ δ' ἐπὶ οἱ σὰρξ
Πολλάκι μὲν χλοάουσα βαρὺν ἀναδέδρομεν οἶδον,
Ἄλλοτε φοινίσσουσα, ποτ' εἴδεται αἰνὰ πελιδνή·
Ἄλλοτε δ' ὑδατόεν κυέει βάρος. αἱ δὲ θαμειαὶ
Πομφόλυγες τὼς ὕψι περὶ φλοιῶνται ἀραιαὶ
Οἷα πυρικμήτοιο χροὸς πλαδόωσιν ὕπερθεν.
Σηπεδόνες δέ οἱ ἀμφὶς ἐπίδρομοι, αἱ μὲν ἄτοσθεν,
Αἱ δὲ κατὰ πλαγίων ἰοειδέα λοιγὸν ἱεῖσαι.
Πᾶν δ' ἐπὶ οἱ θερμαῖα δέμας καταβόσκεται ἄτη
Ὀξέα πυρπολέουσα. κατ' ἀσφάραγον δὲ τε λυγμοὶ
Κίονα τ' ἐμείοντος ἐπασσύτεροι κλονέουσι.

Αμφὶ καὶ ἰλίγγοις δέμας ἄχθεται· αἶψα δὲ γυίοις
Αδρανίη βαρύθουσα, καὶ ἰξύϊ μέρμερος ἵζει.
Εν δὲ κάρη σκοτόεν βάρος ἵσταται. αὐτὰρ ὁ κάμνων
Αλλοτε μὲν δίψῃ φάρυγα ξηραίνεται αὖον.
Πολλάκι δ' ἐξ ὀνύχων ἴσχει κρύος, ἀμφὶ δὲ γυίοις
Χειμερίη ζαλόωσα περὶξ βέβριθε χάλαζα.
Πολλάκι δ' αὖ χολόεντας ἀπήρυγε νηδύος ὄγκους
Ωχραίνων δέμας ἀμφίς. ὁ δὲ νότιος περὶ γυίοις
Ψυχρότερος νιφετοῖο βολῆς ἀπερεύγεται ἱδρώς.
Χροιὴν δ' ἄλλοτε μὲν μολίβου ζοφοειδέος ἴσχει,
Αλλοτε δ' ἠερόεντα, τότ' ἄνθεσιν εἴσατο χαλκοῦ.
Εὖ δ' ἂν καὶ δολιόεντα μάθοις ὀπόντα κεράστην,
Ηὔτ' ἔχιν. τῷ γάρ τε δομὴν ἰνδάλλεται ἴσην.
Ητοι ὁ μὲν κολός ἐστιν, ὁ δ' αὖ κεραοῖσι πεποιθώς,
Αλλοτε μὲν πισύρεσσι, τότ' ἐν δοιοῖσι κεραίαις.
Χροιῇ δ' ἐν ψαφαρῇ λιτρώεται. ἐν δ' ἀμάθοισιν
Η καὶ ἁμαξοχέῃσι παρὰ στίβον ἐνδυκὲς αὔει.
Τῶν ἤτοι σπείρῃσιν ὁ μὲν θοὸς ἀντία θυίων
Ατραπὸν ἰθείην δολιχῷ μηρύματι γαστρός.
Αὐτὰρ ὅ γε σκαιὸς μεσάτῳ ἐπαλίνδεται ὄγμῳ,
Οἶμον ὁδοιπλανέων σκολιῷ τετρηχότι νώτῳ,
Τράμπιος ὁλκαίης ἀκάτῳ ἴσος, ἥτε δι' ἄμφω
Πλευρὸν ὅλον βάπτουσα κακοσταθέοντος ἀήτεω,
Εἰς ἄνεμον βεβίηται ἀπόστροφος λιβὸς ὄρθῳ.
Τοῦ μὲν, ὅτε βρύξησιν, ἀεικέλιον περὶ νύγμα
Ηλῳ ἐειδόμενον τυλόεν πέλει. αἱ δὲ πελιδναὶ
Φλυκταιναι, πέμφιξιν ἐειδόμεναι ὑετοῖο,
Δηθὰ περὶξ πλάζονται ἀμυδρώσσουσι ἐς ὠτειλήν.
Ητοι ἀφαυρότερον τελέει πόνον. ἐννέα δ' αὐγὰς
Ηελίου μογέων ἐπιόσσεται, εἴσι κεράστης
Οὐλόμενον κακοεργὸν ἐνιχραύσῃ καυλόδοντα.
Διπλαῖς δ' ἐν βουβῶσι καὶ ἰγνύσιν ἀσκελὲς αὔτως
Μόχθος ἐπιβρίθεται, παλὸς δέ τοι ἐκφέρεται χροός.
Τῶν δὲ καὶ καμνόντων ὀλίγος περὶ αἶψα θυμὸς
Λείπεται ἐκ καμάτοιο. μόλις γε μὲν ἔκφυγον αἶσαν.
Σῆμα δέ τοι δάκνοις αἱμορρόου αὐτίκ' ἐνισπῶ,
Ος τε καθ' εἰλυθμοὺς πετρώδεας ἐνδυκὲς αὔει,
Τρηχὺν ὑπέρπεζον θαλαμεύων ὀλιγήρεα τύχων,
Ενθ' εἰλυθμὸν ἔχῃσιν, ὁπότ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
Μῆκος μὲν ποδὸς ἴχνος ἰσάζεται, αὐτὰρ ἐπ' εὖρος
Τέθρυπται μύουρος ἀπὸ φλογέοιο καρήνου.
Αλλοτε μὲν χροιῇ ψολόεις, ὅτε δ' ἔμπαλιν αἰθός.
Δειρὴν δ' ἐσφήκωται ἄγαν. πελάσει δέ οἱ οὐρὴ
Ζαχρειὲς θλιφθεῖσα κατουραῖος τυπάεσσα.
Τοῦ μὲν ὕπερ νιφόεντα κεράατα δοιὰ μετώπῳ
Εἴσκεται, πέρκοψι φαὴ λογάδεσσι προσωπίς.
Σμερδαλέον δ' ἐπὶ οἱ λαμυρὸν πέφρικε καρῆνον.
Δοχμὰ δ' ἐπιπλάζων ὀλίγον δέμας, οἷα κεράστης,
Μέσσοθεν ἐκ νώτου βαιὸν πλόον αἰὲν ὀκέλλει,
Γαίῃ ἐπιθλίβων νηδύν. φολίσιν δὲ καὶ οἶμον
Παῦρον ἐπισφύριον, καλάμης ψόφον οἷα διέρπει.
Νύγματι δ' ἀρχομένῳ μὲν ἐπιβλύχει ἄχροον οἶδος
Κυάνεον. κραδίην δὲ κακὸν περιτέτροφεν ἄλγος.
Γαστὴρ δ' ὑδατόεσσα διέσσυτο. νυκτὶ δὲ πρώτῃ
Αἷμα δ' ἐκ ῥινῶν τε καὶ αὐχένος ἠδὲ καὶ ὤτων
Πίδυεται, χολόεντι νέον πεφορυγμένον ἰῷ.
Οὖρα δὲ φοινίσσοντα κατέδραμεν· αἱ δ' ὑπὸ γυίοις
Ωτειλαὶ ῥήγνυνται, ἐπειγόμεναι χροὸς ἄζῃ.
Μή ποτέ τι θηλεῖ' αἱμορρόος ἰὸν ἐνείη.
Τῆς γὰρ ὀδαξαμένης, τὰ μὲν ἀθρόα πιμπρέεται οὖλα,
Ριζόθεν ἐξ ὀνύχων δὲ κατείβεται ἀσταγὲς αἷμα·
Οἱ δὲ φόνῳ μυδόωντες ἀναχείουσιν ὀδόντες.
Εἰ γ' ἔτυμον, Τρώηθεν ἰοῦσ' ἐχαλέψατο φύλλοις
Αἰν' Ελένη, ὅτε νῆα πολύστροιβον περὶ Νεῖλον
Εστησαν, βορέαο χαλεπὴν προφυγόντες ὁμοκλήν.
Ημος ἀναψύχοντα κυβερνητῆρα Κάνωβον
Θώνιος ἐν ψαμάθοισιν ἀθρήσατο. τύψε γὰρ αὐτὸν
Αὐχέν' ἀποθλιβεῖσα, καὶ ἐν βαρὺ ἤρυγεν ἰὸν
Αἱμορρὶς θήλεια, κακὴν δέ οἱ ἔχευε κοίτην.

Membra rotant cæca vertigine, robore nullo
Stant lumbi, magnóque artus languore fatiſcunt.
Caligat premitúrque caput grauitate, ſitíſque
Interdum fauces arenteis aſpera torret:
Sæpè rigent vngues, atque æger corpore toto
Horreſcit, gelido ceu grandinis obrutus imbre.
Sæpè etiam in ſtomacho collectos bilis aceruos
Pallidus ore vomit. ſudor fluit vndique riuis
Frigidior niuibus quas cæli nubila fundunt.
Nigricat ipſa cutis, plumbi modo fuſca colore:
Cærulea interdum eſt, æriſue ſimillima flori.
Nunc facilè agnoſcas inſtructam fraude Ceraſtem, Ceraſtes.
Vipera hic forma eſt, et imagine cretus eadem.
Sed tamen hæc mutila eſt, is fretus ſæpè quaternis
Cornibus, aut binis, atque hoc diſcrimine notus.
Albeſcit ſqualore color, ſulciſque rotatum
Conditus ipſe via medias iacet inter arenas.
Cúmque aduerſa, trahens ingenteis vipera gyros
Et rectà, pariter librato corpore, ſerpat,
Ille viam, dorſo et ſquamis crepitantibus aſper,
Obliquè ingreditur, recto de tramite cedens:
Haud ſecus ac nauis rapido quam flamine venti
In latus inclinans, demerſáque penè ſub vndis,
In ventos agitur, flatúque repellitur Euri.
Si dentem impreſſit, mox vulnere durus in ipſo
Claui inſtar callus, tam plurima puſtula circum
Liueſcit, fugiens obſcuro lumina viſu,
Par lenibus bullis pluuio naſcentibus imbre.
Nec tamen excruciat magni vis vlla doloris,
Sed ſuperat, nono dum Sol radiauerit ortu,
Impegit diro cui vulnera dente Ceraſtes.
Inſidet inguinibus geminis, & vexat acerbus
Genua labor, propriúmque cutis liuente colorem
Mutat, & ærumnis tandem compage ſoluta
Deficiens animo vix ſe miſer eripit Orco.
Iam quibus agnoſcas Hæmorrhoon accipe ſigna. Hæmorrhous.
Ille ſibi ſedem ſaxoſis ſemper in antris
Figit, & exiguo ſtratus duróque cubili,
E paſta campis rediens ſatur, ocia ducit.
Æqualis menſura pedi eſt, & in arcta reductum
Senſim à flammato tenuatur vertice corpus.
Splendidus interdum color eſt, contráue peruſtus.
Stringitur anguſto collo, compreſſáque cauda
Sparſa ſolo. media multùm gracileſcit ab aluo.
Cornua bina gerit ſublimi candida fronte,
Lucentes ſimilis orbes oculóſque locuſta.
Terrificum ſquamiſque rigens caput horret, et ipſe
Exiguum corpus curuat de more Ceraſta
Obliquans medio dorſo breue promouet agmen,
Ventre ſolum radens, ſquamiſque ſonorus in ipſo
Dat ſtrepitum exilem greſſu, ceu ſtramina calcans.
Protinus incuſſo caro vulnere fœda colorem
Cæruleum ducit. dolor eſt in corde, ciëtur
Præliquidus venter. primáque in nocte per aures,
Per colla & nares viroſa bile remiſtus
Sanguineus ſcaturit riuiſque effunditur humor.
Inde vrina rubet: per corpus denique totum
Vlcera rupta putent, & agit cutis arida rimas.
Sed caue ne membris Hæmorrhois aſpera virus
Affundat morſu: totis furit ignea labes
Gingiuis, vngues ſumma ab radice cruorem
Stillant, & ſtridunt rorantes ſanguine dentes.
Huic Helene, Troiâ, ſi vera eſt fama, reuertens,
Cùm pelago claſſem rapidis Aquilonibus actam
Vix tandem vndoſi Nili ſtatuiſſet in oris,
Nauarchi interitu grauiter ſuccenſa Canobi,
Quem mox vt feſſas reuocantem in littore vires
Thonis aſpexit, preſſus ceruice, venenum
Artubus aſperſit, duro ſtrauítque cubili,

Abrupit medium corpus, connexáque dorſi
Vertibula, & ſpina nodos & vincla reſoluit.
Ex illo Hæmorrhi elumbes, tertique Ceraſtæ
Ceu claudi incedunt, pœnas pro fraude luentes.

Sepedō *Nunc tibi Sepedonos clarè noteſcet imago.*
Hic forma Hæmorrho ſimilis, ſed corpore greſſum
Dirigit aduerſo: frons nullo turgida cornu,
Et cutis in morem villoſi picta tapetis.
Mole caput magnum, ſed cauda apparet eunti
Exigua, in multos quòd flexam torqueat orbes.
Letifer huic morſus, plenúſque doloris acerbi:
Et corpus totum labes inimica veneni
Paſcitur, & ſicca pilus è cute decidit omnis,
Vt marcente leues pappi labuntur acantho.
Namque ſupercilijs & glabro vertice crines,
Palpebriſque fluunt accepto vulnere villi.
Articulos teretes vitiligo ſignat, & albam
Artubus inducit leuce deformis ephelin.

Dipſas. *At verò Dipſas parua ſub imagine nota*
Viperula, ſed quem rabido violauerit ore,
Fata citò eripiunt, & cauda adſtrictior atrum
Induit extremis nodis obſcura colorem.
Cor totum à morſu flamma æſtuat, arida cauſo
Vruntur, nullóque madent humore labella.
Ipſe autem è fluuio, magno ceu taurus hiatu
Pronus aquas potat, dum rupto abdomine venter
Diſſiliat, pondúſque ſolo profundat iniquum.
Priſca inter iuuenes narratur fabula, cœlum
Cùm maior natu pulſo genitore teneret
Iuppiter, & fratres regnorum in parte locaſſet,
Munere magnifico viridis donaſſe iuuenta
Mortales, iam tum damnantes furta Promethei,
Nec tamen hoc vnquam ſtolidos potuiſſe potiri.
Impoſuêre graui tam præſtans munus aſello
Defeſſi, ille ſitum ſicco, dum vadit onuſtus,
Gutture collegit, ſtantémque ad luſtra ferocem
Anguem orauit, opem quo rebus ferret egenis.
Cúmque hic mercedem pandi geſtamina dorſi
Poſceret, oppreſſus caſu non abnuit amens.
Indè feri ſenium ſerpentes pubere tergo
Commutant, homineſque premit grandæua ſenectus,
Et triſtem ex illo morbum, rabiémque rudentis
Traxerunt, diróque truces dant vulnera dente.

Cherſydrus. *Nunc age Cherſydrum diſcas, cui forma tremendæ*
Aſpidis, et morſus atrocia ſigna maligni.
Sicca cutis tetrum redolens, diſtentáque ab imo,
Et rimis. putri concepto humore, dehiſcens.
Viroſos prodit morſus, miſerúmque dolores
Igniti abſumunt hominem, ſubitaque vagantur,
Et toto alternis diſcurrunt corpore flammæ.
Ille colens primùm liquentia ſtagna, perenni
Exercet ranas odio: ſed Sirius omnem
Vt bibit humorem, ſuperéſtque in gurgite limus,
Exilit in ſiccum, ſqualénſque & decolor artus
Sole fouet tetros, et linguis ſibila vibrans
Arida puluereos paſcit virgulta per agros.

Amphiſbæna. *Nunc caput in geminum vergẽtem corpore paruo*
Noſce Amphiſbænam, cui languent luminis orbes
Protenſis vtrinque genis, ſpatióque relicto
Diſiunctis, hebetes. illam cutis æmula terræ
Et robuſta tegit, variiſque interlita guttis.
Hanc, vbi ſpeluncis primùm proceſſit, adultam
Lignator rapiens, ramo ſylueſtris oliuæ
Exciſo, antè noua teretiſmata verna cicada,
Tergore direpto ſpoliat. ſic pluribus illa
Pelle ſua prodeſt, Borea cùm flamine ſegnes
Obriguere manus & victa frigore torpent,
Aut laxa molles nerui compage laborant.

Scytale. *Et Scytalen illi forma ſpectabis eandem,*

Τῆ δ' Ἑλένη μέσον ὁλκὸν ἀνέκλασε. θραῦσε δ' ἀνιγρὸν
Δεσμὰ πέριξ νωτιαῖα, ῥάχις δ' ἐξέδραμε γυίων.
Ἐξόθεν αἱμορρόοι σκολιοπλανέες τε κεράσται
Οἷοι χωλεύουσι κακαπλίην βαρύθοντες.
Εὖ δ' ἂν σηπεδόνος γνοίης δέμας. ἀλλ' ὁ μὲν εἶδος
Αἱμορρόῳ σύμμορφος, ἀτὰρ στίβον ἀντί' ὀκέλλει,
Καὶ κεράων δέμας ἔμπλην αἱμορρόου. ἡ δέ οἱ χροιὴ
Οἷα ἐφ' δάπιδος λασίης ἐπιδέδρομε τέρφος.
Κράατι δ' ἐμβριθέει, ὀλάχεια δὲ φαίνεται οὐρὴ
Ἐσμυδὼν· σκολιὴν γὰρ ὁμῶς ὀπιπεύεται ἄκρην.
Τῆς δ' ἤτοι ὀλοὸν καὶ ἐπώδυνον ἔπλετο ἕλκος
Σηπεδόνος. νέμεται μέγας οὐδ' ὀλοφώϊος ἰὸς
Πᾶν δέμας. αὐαλέη δὲ περὶ χροῒ καρφομένη θρὶξ
Σκίδναται, ὡς γήρεια καταψηχθέντος ἀκάνθης.
Ἐκ μὲν γὰρ κεφαλῆς τε καὶ ὀφρύος ἀνδρὶ τυπέντι
Ῥαίονται, βλεφάρων δὲ μέλαν' ἐξέφθιτο λάχνη.
Ἄψεα δὲ προχέοντα ὀπιπίζουσι μὲν ἀλφοὶ
Λευκαί τ' ἀργινόεσσαι ἐπ' ἐφ' στίονται ἔφηλιν.
Ναὶ μὴν διψάδος εἶδος ὁμοιώσεται αἰὲν ἐχίδνῃ
Παυροτέρῃ. θανάτου δὲ θοώτερος ἵξεται αἶσα
Οἷσιν ἐνισκίμψῃ βλοσυρὸν δάκος, ἥ τοι ἀραιὴ
Αἰὲν ὑποζοφόεσσα μελαίνεται ἄκροθεν οὐρή.
Δάγματι δ' ἐμφλέγεται κραδίη πρόπαν. ἀμφὶ δὲ καύσῳ
Χείλε' ὑπ' ἀζαλέης ἀζαίνεται ἄβροχα δίψης.
Αὐτὰρ ὅγ' ἠΰτε ταῦρος ὑπὲρ ποταμοῖο νένευκε
Χανδὸν, ἀμέτρητον δέχεται ποτὸν, εἰσόκε νηδὺς
Ὀμφαλὸν ἐκρήξειε, χέῃ δ' ὑπέραχθεα φόρτον.
Ὠγύγιος δ' ἄρα μῦθος ἐν αἰζηοῖσι φορεῖται,
Ὡς ὁπότ' οὐρανὸν ἔσχε Κρόνου πρεσβίστατος υἱὸς,
Νειμάμενος κασίεσσιν ἑκὰς περικυδέας ἀρχὰς
Ἰδμοσύνῃ, νεότητα γέρας πόρεν ἡμερίοισι
Κυδαίνων. δὴ γάρ ῥα πυρὸς ληΐστορ' ἔνιπτον.
Ἄφρονες· οὐ μὲν τῆς γε κακοφραδίης ἀπόνηντο.
Νωθεῖ γὰρ κάμνοντες ἀμορβεύοντο λεπάργῳ
Δῶρα· πολύσκαρθμος δὲ κεκαυμένος αὐχένα δίψῃ
Ῥώετο· γωλειοῖσι δ' ἰδὼν ὁλκήρεα θῆρα
Οὐλοὸν, ἐλλιτάνευε κακῇ ἐπαλαλκέμεν ἄτῃ
Σαίνων. αὐτὰρ ὁ βρῖθος, ὃ δή ῥ' ἀνεδέξατο νώτοις
Ἤτεεν ἄφρονα δῶρον. ὁ δ' οὐκ ἀπανήνατο χρειώ.
Ἐξότε γηραλέον μὲν ἀπὸ φλοιὸν ἑρπετὰ βάλλει
Ὁλκήρη, θνητοὺς δὲ κακὸν περὶ γῆρας ὀπάζει.
Νοῦσον δ' ἀργαλέην βρωμήτορος οὐλομένη θὴρ
Δέξατο, καί τε τυπῇσιν ἀμυδροτέρῃσιν ἰάπτει.
Νῦν δ' ἄγε χερσύδροιο καὶ ἀσπίδος εἴσεο μορφὰς
Ἰσαίας· πληγῇ δὲ κακὰ σήματ' ὁμαρτεῖ.
Πᾶσα γὰρ αὐαλέη ῥινὸς περὶ σαρκὶ μυσαχθὴς
Νειόθι πιναώδης, μυδόεν τεκμήρετο οἶδμα,
Σηπεδόσι φλιδόωσα. τὰ δ' ἄλγεα φῶτα δαμάζει
Μυρία πυρπολέοντα. θοαὶ δ' ἐπὶ γυῖα χέονται
Πρηδόνες, ἄλλοθεν ἄλλαι ἐπημοιβοὶ κλονέουσαι.
Ὃς δή τοι τὸ πρὶν μὲν ἐπὶ βροχθώδεϊ λίμνῃ
Ἄσπειστον βατράχοισι φέρει κότον. ἀλλ' ὅταν ὕδωρ
Σείριος αὐήνῃσι, τρύγη δ' ἐνὶ πυθμένι λίμνης,
Καὶ τόθ' ὅγ' ἐν χέρσῳ τελέθει ψαφαρός τε καὶ ἀχροιὸς
Θάλπων ἠελίῳ βλοσυρὸν δέμας· ἐν δὲ κελεύθοις
Γλώσσῃ ποιφύσσων νέμεται διψήρεας οἴμους.
Τὸν δὲ μετ' ἀμφισβαιναν ὀλίζονα καὶ μινύθουσαν
Δοιὸς ἀμφικάρηνον, ἀεὶ γλήνῃσιν ἀμυδρήν.
Ἀμβλὺ γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἀμφιπρονένευκε γένειον
Νόσφιν ἀπ' ἀλλήλων· χροιὴ γε μὲν οἴτη γαίης,
Ῥωμαλέον φορέουσα περιστιγὲς αἰόλον δέρος.
Τὴν μὲν, ὅθ' ἀδρύνονται, ὀρεστύποιο βατῆρος
Κόψαντες ῥάβδῳ πολυστεφέος κοτίνοιο,
Δέρματος ἐσκύλευσαν, ὅτε πρῶτα πέφανται,
Πρόσθε βοὴς τέττιγος ἐαρτέρου· ἡδ' ὀνίνησι
Ῥινὸν δυσπαθέοντας, ὅτ' ἐν παλάμῃσιν ἀεργοὶ
Μάργαι ὀπισφαλέωσιν ὑπὸ κρυμοῖο δαμέντων,
Ἠδ' ὁπόταν ξανάᾳ νεῦρον κεχαλασμένα δεσμά.
Δοιὲ καὶ σκυτάλην ἐδαήσεαι ἀμφισβαίνῃ.

Εἴδεϊ, ἀτὰρ πάχετός τε καὶ οὐτιδανὴν ἐπὶ σειρὴν
Πάσσον· ἐπεὶ σκυτάλης μὲν ἴσον σμινύοιο τέτυκται
Στειλειοῦ πάχετος. τῇ δ' ἕλμινθος πέλει ὄγκος,
Ἠὲ καὶ ἔντερα γῆς, οἷα τρέφει ὄμβριμος αἶα.
Οὐ γὰρ ὅτ' αὖ χαράδρῃσι λέπη καὶ ῥωγάδα πέτρην
Ἦρος ἀεξομένου, ὁπόθ' ἑρπετὰ γαῖα φανείη,
Ἀκρεμόνος μαράθοιο χιτὼν περιβόσκεται ἔρνος.
Εὖτ' αὖ ὑπ' ἠελίοιο περὶ φλοιὸν ἄψεα βάλλῃ,
Ἀλλ' ὅγ' ἀποτρίζας τε καὶ ἐν νεμέεσσι πεσοῦσα
Φωλειῷ βαθύοντος, ὑπ' ἀκραίης τε βοτοῦ τε
Γαίης, οὐδ' ἀπὸ δίψος ἀλέξεται ἰσχόμεν' περ.
Τεκμαίρευ δ' ὀλίγον μὲν, ἀτὰρ προφερέστατον ἄλλων
Ἑρπηστῶν βασιλῆα. τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνος
Ξανθὸς, ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε καὶ ἰθύν.
Οὐκ ἄρα δὴ κείνου περιηχέα κνώδαλα γαίης
Ἰυγὴν μίμνουσιν, ὅτ' ἐς νομὸν, ἢ καὶ ὕλην,
Ἠὲ καὶ ἀρδηθμοῖο μεσημβρινὸν ἀΐξαντος
Μείρονται, φύξῃ δὲ παλιντροπίῃς φορέονται.
Τύμματι δ' ἐπρήσθη φωτὸς δέμας. αἱ δ' ἀπὸ γυίων
Σάρκες ἀπορρείουσι πελιδναί τε ζοφοειδεῖς.
Οὐδέ τε οὐδ' ἄπτει ὑπὲρ νέκυν ἴχνεσι τύψας,
Αἰγυπιοί, γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κρώζων,
Οὐδὲ μὲν ὅσσα τε φῦλ' ὀνομάζεται οὔρεσι θηρῶν
Δαίνυνται, τοῖόν περ ἀϋτμὴ δεινὸν ἐφείη.
Εἰ δ' ὅγε οὖν βούβρωστις ἀϊδρείῃφι πελάσσει,
Αὐτοῦ οἱ θάνατός τε καὶ ὠκέα μοῖρα τέτυκται.
Κέκρο δ' αὖτις δρυΐναο πιφάσκεο, τόνδε χέλυδρον
Ἐξέτεροι καλέουσιν, ὁ δ' ἐν δρυσὶν οἰκία τεύξας,
Ἢ ὅγε που φηγοῖσιν ὀρεσκεύει περὶ βήσσας·
Ὕδρον μιν καλέουσι, μετεξέτεροι δὲ χέλυδρον,
Ὅστε βρύα προλιπὼν καὶ ἕλος καὶ ὁμήθεα λίμνης,
Ἀγρώσσει λειμῶσι μολουρίδας ἢ βατραχῆας,
Σπέρχεται ἐκ μύωπος ἀήθεα δῆμος ὁμιλῶν.
Ἔνθα κατὰ πρέμνον κοῖλον ἀπεδύσατο φηγοῦ
Ὀξὺς ἀγεὶς· κοίτην δὲ βαθεῖ ἐνεδείματο θάμνῳ,
Αἰθαλόεις μὲν νῶτα· κάρη γε μὲν ἀμφὶς αὐτὸς
Ὕδρῳ ἐεισάμενον. τὸ δ' ἀπὸ χροὸς ἐχθρὸν ἄηται.
Οἷον ὅτε πλαδόωντα περὶ σκῦλα καὶ δέρη ἵππων
Γναμπτοῖσιν μυδόωσιν ὑπ' ἀρβύλῃσι λάθαργοι·
Ἤτοι ὅτ' ἐν κώληπι ἢ ἐν ποδὸς ἴχνεϊ τύψῃ,
Χρωτὸς ἀποπνείουσα κακώδεα φέρετ' ὀδμή.
Τοῦ δ' ἤτοι περὶ τύμμα, μέλαν κορθύεται οἶδος.
Ἐν δὲ νόον πεδόωσιν ἀλιθαίνοντος ἀνῖαι
Ἐχθόμεναι. χροιὴ δὲ μόγῳ αὐαίνεται ἀνδρός.
Ῥινὰ δὲ πλαδόωσιν ἐπὶ χροΐ. τοῖά μιν ἰὸς
Ὀξὺς ἄδην νεμέθων ἐπιβόσκεται· ἀμφὶ καὶ ἀχλὺς
Ὄσσε κατακρύπτουσα κακοφραδέοντα δαμάζει.
Οἱ δὲ καὶ μυκήσονται, ἐπιπνιγέες τε πέλονται,
Οὖρα δ' ἀποσχόμενοι, τοὶ δ' ἔμπαλιν αὖ ὑπνώοντες
Ῥέγκουσιν, λυγμοῖσι βαρυνόμενοι θαμέεσσιν,
Ἢ ἀπερευγόμενοι ἔμετον χολοειδέα δειροῦ·
Ἄλλοτε δ' αἱματόεντα, κακὸν δ' ἐπὶ δίψεος ἄτῃ
Ἐσχατιῇ μογέουσι τρόμον κατεχεύατο γυίας.
Φράζεο δὲ χλοάοντα δαεὶς κύανόν τε δράκοντα,
Ὅν ποτε Παιήων λασίῃ ἐνεθρέψατο φηγῷ,
Πηλίῳ ἐν νιφόεντι Πελεθρονίῳ κατὰ βῆσσαν·
Ἤτοι ὅγ' ἀγλαυρὸς τε ἐείδεται· ἐν δὲ γενείῳ
Τρίστοιχοι ἑκάτερθε περιστιχόωσιν ὀδόντες.
Πίονα δ' ἐν σκυνίοισιν ὑπώπια. νέρθε δὲ πώγων
Ἐνθεῦ ὑπ' ἀνθερεῶνα χολοιβάφος, οὐ μὲν ὅγ' αὐτὸς
Ἐγχρίψας ἤλγυνε, καὶ ἣν ἔκπαγλα χολωθῇ.
Βληχρὸν γὰρ μυὸς οἷα μυγαλέης ἐν χροῒ νύγμα
Εἴδεται, αἱμαχθέντος ὑποκραντῆρος ἀραιοῦ.
Τῷ μέν τ' ἔκπαγλον κοτέων βασιλήϊος ὄρνις
Αἰετὸς ἐκ παλάχης ἐπαΐσσεται. αὐτίκα δ' ἐχθρὴν
Δῆριν ἄγει γενύεσσιν, ὅτε βλώσκοντα καθ' ὕλην
Δέρκεται· πάσας γὰρ ὅγ' ἠρήμωσε καλιάς,
Αὐτοὺς ὀρνίθων τε τόκους, κτίλα τ' ἀνὰ βρόχον.
Αὐτὰρ ὅγε ῥεῖα καὶ ἱέμενον λαγωὸν

Sed quæ Amphiſbæna vel cauda vincere poſſis
Craſſitiem exili. capulis par namque ligonum
Eſt ſcytale, illa autem lumbrici molle rotundi,
Atque inteſtini, quod terra erumpit ab alma.
Vere nouo campis cùm ſerpens exit apertis,
Et rupes linquens cauaſque per arua vagatur,
Non hæc florentis carpit virgulta marathri
Exuuiis puber poſitis, reniténſque iuuenta,
Sed per conualles, denſiſque in ſaltibus alto
Vincta latet ſomno. tellus ibi pabula largè
Sufficit, vnda ſiti non quæritur vlla leuandæ.
Contemplator item exiguum, ſed robore cunctis Baſiliſcus.
Præſtantem regem, cui vertice corpus acuto
Atque color rutilus, menſura modúſque tripalmis.
Non quiſquam illius terrentia ſibila ſerpens
Pertulerit, cunctos latè ſeu prata capeſſunt,
Siue ſitim medio properant compeſcere ſole,
Summouet, atque fugæ cogit dare terga timentes.
In membra à morſu flammæ graſſantur, & atræ
Liuantéſque fluunt putri de corpore carnes.
Non aquila aut vultur, non quæ nigra crocitat ales
Nuncia ventura pluuiæ, non turba ferarum
Cætera per ſyluas, auſit guſtare cadauer,
Quod ſemel inſaltans impuro afflauerit ore.
Sin veſana fames ignaram huc vertere morſus
Compulerit, ſubita certáque in morte tenetur.
Iam Dryina auſculta peſtes, qui ſæpè cauatis Dryinas ſiue Chelydrus.
Roboris in truncis rimoſa cubilia ponit,
Aut latitat veteris ſuffoſſo cortice fagi,
Hydrum alij hunc vocitant, alij dixere Chelydrum.
Ipſe lacus poſtquam ſolitos algáſque paluſtres
Liquit, & in pratis ranas volucréſque locuſtas
Venatur, rapidi mucrone petitus aſili
Effugit, & preceps veloci fagina ſaltu
Antra ſubit, truncíque caua ſe condit in aluo.
Illi nigra cutis, vertéxque ſimillimus hydro,
Et pariter latus. tetrum ſed corpus odorem
Non aliter ſpirat, quàm qui naſcuntur equorum
Tergore de putri vermes, ſcalpróque ſecantur.
Si talum aut ſumma preſſit veſtigia calcis,
Halitus indè grauis circum vitalia fuſus
Angit, & in nigros aſſurgit plaga tumores.
Infeſti languentem animum mæſtúmque dolores
Exagitant, aret crudeli vulnere corpus
Fœtentem vibrans animam. depaſcitur artus
Virus edax, latéque ſimul contagia ſerpunt,
Et denſa inſtabiles caligo inuoluit ocellos.
Balatus edunt alij, ſtrictiſque premuntur
Faucibus, vrina reſtant, hos ſtertere contrà
Perfuſos ſomno videas, conuuſtáque crebro
Ilia ſingultu, vomitúſque per ora citatos
Sanguinis aut bilis. tandem ſitiente veneno
Diffuſus per membra tremor languentia currit.
Nec verò auratum, caliqué nitore draconem Draco.
Tranſierim, quem fago aluit Phœbeia proles
Valle Peletbronia, gelidúmque ad Pelion, anguem
Præſtanti forma, cui dentes agmine iuncti
Tergemino, malis vtraque ex parte cohærent.
Magna ſuperciliis conduntur lumina craſſis,
Barbáque rugoſo promittitur aurea mento.
Ille vel attollens iras frendénſque dolorem
Non dederit tantum. ſpectatur dente puſillo
Vulnus hebes, muriſque patet non amplius ictu.
Armiger hunc contrà primo Iouis ales ab ortu
Aſpera bella mouet, roſtróque infenſa recuruo
Inſtat, vbi mediis gradientem aſpexerit agris.
Ille domos ſiquidem nidóſque propagine dulci
Vaſtat: & oua vorans, orbata cubilia linquit.
Quin & ouem leporémque citum per inania raptum

E dumo inſiliens, aquila mox eripit vngue.
Jlla fugit, certant de præda. hinc indè volantem
Jnſequitur fruſtrà ſinuoſa volumina ducens,
Suſpiciénſque oculis abeuntem in ſidera toruis.
Cenchrenes. *Hybernam ſi quando Samum, claràmque ruina*
Mulciberi ſi Lemnon adis, quæ proxima Thracum
Littoribus, Iunone procul Reſcynthide diſtant,
Hebrus vbi et niueo Zonai vertice montes,
Atque alta OEagrida quercus, Zerynthiáque antra,
Horrenda inuenies Cenchrenem mole, coloni
Quem vocitant varium ſquamis punctiſque leonem.
Corporis haud vnus monſtro modus. omnia latè
Occupat, & nulla medicabilis arte putredo
Membra cito peredit, grauidóque in ventre dolorem
Semper agens, alui nodum premit improbus hydrops.
Jlle vbi ſol radiis terras feruentibus vrit,
Ecce ſubit cliuos nemoroſique aſpera montis,
Sanguinis impensè ſitiens, pecudéſque Moſycli
Atque Sai petis inſidiis, dum frigora paſtor
Abiete ſub patula ſecurus et ocia captat.
Te nulla irato ceram fiducia ſiſtat
Tollentique minas, ne flammas corpore toto
Spargat, & implexum connexis vndique nodis
Verberet, ac rupto ſugat thorace cruorem.
At fuge, non rectà, ſed obliquo tramite currens,
Scinde viam, et fruſtrare feræ compendia: nectunt
Spinea vincla moras, hærétque offenſa ſalebris,
Cùm recto planóque ruat rapidiſſima campo.
Talis Threiciis effert ſe tractibus anguis.
Stellio. *Hìc & vilis agit crudeles Stellio morſus.*
Illum quare Ceres quondam violarit Achæa
Fama refert, quando puerilia membra reſoluit
Callichorum ad puteum, pia cùm Metanira ſenéxque
Hoſpitio Celei diuam excepiſſes amici.
Præterea & ſyluas haud noxia turba ferarum
Paſcitur & dumos atque obſita luſtra tenebris.
Has elopes, libyáſque, coronatóſque myagros
Appellant, iaculos etiam, mitéſque moluros
Quique errans nulla typhlopes peſte nocentes,
Remedia od venenatorum ictus. *Aſt ego iam flores pictos, horúmque medelas*
Morborum, & folia, et radicibus apta legendis
Tempora, quò poſſis graſſanti occurrere peſti,
Expediam, facili complectens omnia verſu:
Principio in ſyluis, vbi ſæua paſcua carpunt
Læta feræ, ſtillat dum plaga cruore, recentes
Herbas carpe, ſolent tales præſtare vetuſtis.
Radicem ante omnes Chironis nomine claram
Centauri legito, quàm primum Pelio in alto
Phyllirides Chiron longa ceruice notauit.
Ambit amaracino folio coma pendula caulem,
Auratique micant flores, radixque supernè
Sparſa Pelethronio ſaltu, per ſumma vagatur.
Hanc tu vel ſiccam, vel pila tunde virentem,
Et vini cetyla miſtam largire meraci.
Subuenit hæc cunctis, & ob id Panacea vocatur.
Aut vmbroſa colens & ariſtolochia terenda,
Jlla periclymeni foliis, hederæque propinquis,
Floribus hyſgino rubris, et odore moleſto,
In medio cuius fructum pendere pyraſtri
Myrtea qualem fert ochne vel baccha, videbis.
Fœmina tuberibus radicum nixa rotundis
Germinat, at maribus longa, cubitóque ſub alma
Defoſſa terra. buxi color intus vtrique.
Haud temerè inuenias medicamen morſibus vllum
Vipereis prodeſſe magis, ſi fruſtula drachmæ
Pondere flauenti libeat miſcere falerno.
Nec minus has contrà peſtes decerpe triphyllon,
Seu iuga celſa tenet, ſeu per decliuia ſurgit.
Hic minyanthes, at ille vocat tripetelon, agreſti

Γυῖα δράκων ἤμερσεν νέον μάρψαντος ὄνυξι,
Θάμνου ὑπαΐξας. ὁ δ' ἀείρεται. ἀμφὶ δὲ δαιτὸς
Μάρνανθ'. ἱπτάμενον δὲ περὶξ ἀτέλεστα διώκει
Σπειρηθεὶς καὶ λοξὸν ὑποδρὰξ ὄμμασι λεύσσων.
Εἴ γε μὲν Ἡφαίστοιο χαλαίποδος ἐν πτυχὶ νήσου
Βήσεαι, ἢ Σάμον δυσχείμερον, αἵτ' ἐνὶ κόλπῳ
Θρηϊκίῳ βέβληνται, ἑκὰς Ῥησκυνθίδος Ἥρης,
Ἕβρος ἵνα Ζωναῖά τ' ὄρη χιόνεσσι φάληρα,
Καὶ δρύες Οἰαγρίδαο, τόθι Ζηρύνθιον ἄντρον,
Δήεις κερχνώδεα δολιχὸν τέρας, ὅντε λέοντα
Αἰόλον αὐδάξαντο περιστικτὸν φολίδεσσι.
Τοῦ πάχετος μῆκός τε πολύστροφον. αἶψα δὲ σαρκὶ
Πυθεδόνας κατέχευε δυσαλθέας. αἱ δ' ἐπὶ γυίοις
Ἰοβόροι βόσκονται. ἀεὶ δ' ὑπὸ νηδύσιν ὕδρωψ
Ἄλγεσιν ὀμβρυθοῦσα κατὰ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει.
Ἤτοι ὅτ' ἠελίοιο θερειτάτη ἵσταται ἀκτίς,
Οὔρεα μαιμώωσιν ἐπιστείβοντες ὀκριόεντα,
Αἵματος ἰσχανόων καὶ ἐπὶ κτίλα μῆλα δοκεύων
Ἢ Σάου ἢ Μοσύχλου, ὅτ' ἀμφ' ἐλάτῃσι μακεδναῖς
Ἄγραυλοι ψύχωσι, λελοιπότες ἔργα νομήων.
Μὴ σύγε θαρσαλέος περ ἐὼν θέλε βήμεναι ἄντην
Μαιομένου, μὴ δή σε καταφλέξῃ, καὶ ἀναΐξῃ
Πάντοθι μαστίζων οὐρῇ δέμας, ἐν δὲ καὶ αἷμα
Λαφάξῃ κληῖδας ἀναρρήξας ἑκάτερθεν.
Φεῦγε δ' ἀεὶ σκολιῶτ' ἐκ ἰθείας ἀτραπὸν ἴλλων,
Δοχμιὸς ἀνακρούων θηρὸς δρόμον. ὁ γὰρ ὁ δυσμαὶς
Βλάπτεται ἐν καμπῇσι πολυστρέπτοισιν ἀκάνθης,
Ἰθείας δ' ὤκιστος ὑποδρομάδην σίβεν ἕρπει.
Τοῖος Θρηϊκίῃσιν ὄφις νήσοισι πελάζει.
Ἔνθα καὶ οὐτιδανοῦ περ ἀπεχθέα βρύγματ' ἴασιν
Ἀσκαλάβου. τὸν μέν τ' ἐρέει φάτις οὕνεκ' Ἀχαιὴ
Δημήτηρ ἔβλαψεν, ὅθ' ἄψεα σίνατο παιδὸς
Καλλιχόρου περὶ φρεῖαρ, ὅτ' ἐν Κελεοῖο θεράπναις
Ἀρχαίη Μετάνειρα θεὴν δείδεκτο πρόφρων.
Ἀλλὰ γε μὲν ἄβλαπτα κινώπετα βόσκεται ὕλην
Δρυμοὺς καὶ λασιῶνας, ἀμορβαίους τε χαράδρας
Οὓς ἔλοπας, λίβυάς τε, πολυστεφέας τε μυάγρους
Φράζονται, σιμούς τ' ἴσως ἀκοντίας, ἠδὲ μόλουροι,
Καὶ ἔτι που τυφλῶπες ἀπήμαντοι φορέονται.
Τῶν μὲν ἐγὼ θρόνα πάντα καὶ ἀλθήεια νούσων,
Φύλλα τε, ῥιζοτομόν τε διείσομαι ἀνδράσιν ὥρην,
Πάντα διαμπερέως καὶ ἀπηλεγές, ὥστε ἀρήγων
Ἀλθήσῃ νούσοισι κατασπέρχουσαν ἀϋτήν.
Ταὶ μὲν ἔτι βλύζοντι φόνῳ πελιδνοὶ σινίας
Δρέψασθαι νεόκμητα. τὸ γὰρ προφερέστατον ἄλλων
Χάρμ' ἵνα κεῖται θαλερὴν βόσκονται ἀν' ὕλην.
Πρώτην μὲν Χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἑλέσθαι
Κενταύρου Κρονίδαο φερώνυμον, ἥν ποτε Χείρων
Πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσσατο δειρῇ.
Τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χύτη περιδέδρομε χαίτη
Ἄνθεα δὲ χρύσεια φαείνεται, ἡ δ' ὑπὲρ αἴης
Ῥίζα, καὶ οὐ βυθόωσα Πελεθρόνιον νάπος ἴσχει.
Ἣν σὺ καὶ αὐαλέην, ὁτὲ δ' ἔγχλοον ὅλμῳ ἀράξας
Φυρσάμενος κοτύλην πίνειν μεθυσπίδος οἴνης.
Πάντη γὰρ ἄρκιός ἐστι, τὸ μὲν πανάκειον ἔπουσιν.
Ἤτοι ἀριστολόχεια παλίσκιος ἐνδατέοιτο,
Φύλλα τε κισσήεντα περικλυμένοιο φέρουσα.
Ἄνθεα δ' ὑσγίνῳ ἐνερεύθεται. ἡ δὲ οἱ ὀδμὴ
Σκίδναται ὀμβριθοῦσα. μέσον δ' ὡς ἀχράδα καρπὸν
Μυρτάδος ἐξ ὄχνης ἐπιόψεαι, ἢ σύ γε βάκχης.
Ῥίζα δὲ θηλυτέρης μὲν ἐπιστρογγύλλεται ὄγκῳ.
Ἄρσενι δ' αὖ δολιχή τε καὶ ἀμπίγονος βάθος ἴσχει.
Πύξῳ δὲ χροιὴν προσαλίγκιος ἀεικέος.
Τὴν ἤτοι ἐχιός τε καὶ αἰνοπλῆγος ἐχίδνης
Ἀχθόσεις ὀφθῇς πελιώσεον. ἔνθεν ἀπορρὼξ
Δραχμαία μίσγοιο ποτῷ ἐνὶ κιρράδος οἴνης.
Ναὶ μὴν καὶ τρίφυλλον ὀπάζεο κνωψὶν ἀρωγήν,
Ἤ που ἐν τρόχοντι πάγῳ ἢ ἀντοφαγῇ βλαστῇ.
Τὴν ἤτοι μινυανθὲς, ὁ δὲ τριπέτηλον ἐνίσπει.

Χαίτην μὲν λωτῷ, ῥυτῇ γε μὲν ὀκχῆσιν ἐδωλώ.
Ἤτοι ὅτ' αὔξηθεῖσα πέριξ καὶ ἐκ φῦλα ποικίλα τεύχῃ,
Οἴνῃ τ' ἀσφάλτῳ ἀμέρεται ἔνθα κολούσας
Σπέρμαθ' ὅσον κύμβοιο τραπεζήεντος ἰλέσθῃ,
Καρδόπῳ ἐντρίψας, πίνειν ὀψείοντι ἀρωγήν.
Νῦν δ' ἄγε τοι ἐπίμικτα νόσων δηλήσια λέξω.
Θεσσαλίην μὲν ῥίζαν ἕλευ γεμηδέα θάψου
Μίξας, ἐν δὲ σπέρμα χυτὸν λευκανθέος ἄγνου,
Νάρδον, πήγανά τ' ἀμφιβρυέας, ἐν δὲ τὸ θύμβρης
Δρε[illegible]ς βλαστὸν χαμαιευνάδος, ἥ τ' ἐκαθ' ὕλην,
Οἷα δ' ἑρπύλλοιο περισφαλίδας αἰξεῖ.
Αγρει δ' ἀσφοδέλοιο διανθέος ἄγροτι ῥίζας,
Ἄλλοτε καὶ καυλεῖον ὑπέρτερον ἀνθερικοῖο,
Πολλάκι δ' αὖ καὶ σπέρμα, ὅ οἱ λοβὸς ἀμφὶς ἀέξει,
Ἠὲ καὶ ἑλξίνην, τήν τε κλύβατιν καλέουσιν,
Ὕδασι τερπομένην καὶ ἀειθαλέουσαν ἰάμνοις.
Πῖνε δὲ γ' ἐντρίψας κοτυληρύτου ὄξεος ἄδυσσαν,
Ἡ οἴνῳ· ῥέα δ' αὖτε καὶ ὕδατι κῆρας ἀλύξεις.
Ἐσθλὴν δ' ἀλκιβίου ἔχιος περιφράζεο ῥίζαν.
Τῆς καὶ ἀκανθοβόλος μὲν ἀεὶ περιτρέφεται χαίτη,
Ἄνθεα δ' ὡς ἴα τοῖα περιστρέφει, ἡ δὲ βάθιστα
Καὶ ῥαδινὴ ὑπένερθεν ἀέξεται ἠδὲ ῥίζα.
Τὸν μὲν ἔχις βαθύοντος ὑπὸ κνώσσοντα χαράξας,
Ἄντρῳ ἐυπνείοντα χυτῆς περὶ τέρμα ἀλωῆς.
Εἶδαρ ἀπέπτυσεν κάματον βίῃ, αὐτὰρ ὁ γαίης
Ῥίζαν ἐρυσσάμενος, τὸ μὲν ἔρκεϊ θρύψεν ὀδόντων
Θηλάζων, τὸ δὲ πέρκος ἑῷ περὶ κάββαλεν ἕλκει.
Ἢ μὴν καὶ πρασίοιο χλοανθέος ἔρνεα κόψας,
Χραισμήεντας ὀρέξαι, ποτὸν ἀργῆτι σὺν οἴνῳ.
Ἠτὲ καὶ ἀστόργοιο κατείρυσεν ἤθεα μόσχου
Πρωτογόνου, στέργει δὲ περισφαραγεῦντα γάλακτι,
Τὴν ἤτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες,
Οἱ δὲ μελίσσειον· τὸ γὰρ περὶ φῦλα μέλισσαι
Ὀδμῇ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζηδὸν ἵενται.
Ἠὲ σύ γ' ἐγκεφάλοιο περὶξ μήνιγγας ἀραιὰς
Ὄρνιθος λάζοιο κατοικιδίης· ἄγοτ' ὀμόρξεις
Ψήγματα πολυκνήμου καὶ ὀρείγανον, ἢ ἀπὸ κάπρου
Ἤπατος ἀκρότατον κόρσας λοβόν, ὅστε τραπέζης
Ἐκφύεται, νεύει δὲ χολῆς σχεδὸν ἠδὲ πυλάων.
Καὶ τὰ μὲν αὖ σύμμικτα πιεῖν δόθι, ἀνθία κόψας
Ὄξεος ἢ οἴνης· πλεῖον δ' ἄκος ἕψεται οἴνης.
Ἐν δὲ φόβην ἐρύσαιο ἀειθαλέος κυπαρίσσου
Ἐς ποτόν, ἢ πάνακες, ἢ κάστορος ὄρχιν,
Ἢ ἵππου τὸν Νεῖλος ὑπὲρ Σάιν αἰθαλόεσσαν
Βόσκει, ἀρούρῃσιν δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην
Ὅστε καὶ ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζόφον εἰλυόεντα,
Χιλοὶ ὅτε χλοάουσι, νέον δ' ἀπεχεύατο τίλην,
Τόσσον ἐπιστείβων λείπει βυθὸν, ὁππόσον ἄν περ
Ἐκπλήσεται γνύεσσι πελάσσητον ὅδιον ἐλαιῶν.
Τοῦ μὲν ἀπὸ προταμὼν δραχμῆς βάρος ἰσοφαρίζειν,
Ὕδασι δ' αὖ γ' ἐπίπασσο κύτει ἐν ἀολλέα κόψας.
Μηδὲ σύ γ' ἀβροτόνου ἐπιλήθεο· μηδὲ τὸ δάφνης
Καρπὸν ἀφαυοτέρης, μάλα δ' αὖ καὶ ἀμάρακος οἴη
Χραισμήεις πρασιῆς τε καὶ αἰθέρεσι χλοάζων.
Ἐν δὲ πιθὼν πάμπαν σκίνακος νεαροῖο λαγωοῦ,
Ἢ προκὸς, ἢ νεβροῖο πάρος θ' ἀπολύματα κόψας,
Ἢ ἐλάφου νηδὺν, τὴν δὴ καλέουσιν ἐχῖνον,
Ἄλλοι δ' ἐγκατόεντα κεκρύφαλον. ὧν ἀπὸ ἴσας
Δραχμάων δοιὰς τῆς δύω καταβλήδην μοίρης
Τέτρασιν ἐν κυάθοις οἴνοιο παλαιοῦ ἀποτήξας.
Μηδέ σέ γε χραίσμοι πολίου λάθοι, οὐ κέδροιο,
Ἀρκευθὸς, σφαιρωτὰ θεσσαλοὺς πλατάνοιο,
Σπέρματα βουπλεύρου τε καὶ Ἰδαίης κυπαρίσσου,
Ἠὲ καὶ ἐξ ἐλάφοιο ταμὼν περίνα θορόεντα.
Πάντα γὰρ ἀλθήσει, καὶ ἀθέσφατον ἐκ μόγον ὤσει.
Τὴν δὲ μετεξετέρην θανάτου φύξιν τε καὶ ἀλκὴν
Φράζεο, πουλυβάτειαν ἑλὼν προχάλῳ ἐνὶ λίθῳ
Σαίχειν, ἐν δέ τέ οἱ κοτύλην πτισάνοιο χέασθαι·
Ἐν δὲ δύω κυάθεια παλαιγενέος οἴνοιο

Crine refert lotum, rutæque effundit odorem,
Cùm verò totos floréſque comáſque decoras
Extulit, aſphalto fragat grauis. inde reuellens
Semina quanta capit vinaria cymba, teréńſque
Omnia piſtello, potu medicabere virus.
Nunc age miſta canam tantas pellentia peſtes.
Radicem imprimis thapſi compone ſalubrem
Trinacrij, atque alba lectum de vitice ſemen,
Nerinque, & late ducentem germina rutam.
Surculus addatur thymbræ, qua gaudet in agris
Sparſa ſolo ſimiles ſerpyllo effundere ramos.
Tu quoque florentis radicem velle rotundam
Aſphodeli, aut tollentem altè faſtigia caulem,
Vel qua diſtincto clauduntur ſemina folle.
Atque etiam helxinen, clybatin plerique vocarunt.
Gaudet aquis, & fronde iugi per culta vireſcit.
Cuncta tere, & cotyla vini aut mordentis aceti
Multa bibas: potes & lymphis auertere peſtem,
Alcibij radicem echij pariter lege, ſemper
Aſpera cæſaries cui ſpinis horret acutis,
Purpurei circum flores, radixque profunda
Et gracilis terram ſeſe dimittit in imam.
Alcibio, ſomnum dum ſtratus iniret in antro,
Areæ ad extremum, perculſerat inguina morſu
Vipera, & ex templo conflauerat atra dolorem,
Ille ſolo vulſam radicem mandit, et omnem
Exuxit, cruſtaque obduxit magmate vulnus.
Quin et marrubij viridantia germina tundens
Profueris, ſi miſta mero ſimul hauſeris albo.
Tum ſoboli infenſam, dum mammas ſugit inanes,
Compoſitis odiis quæ replet lacte iuuencam,
Agreſtes meliphyllon eam dixere bubulci,
Siue meliſſæam, quòd capta mellis odore
Stridere apes circum ſoleant & ſidere ramis.
Quæque cohortalis gallina parua cerebrum
Membrana inuoluit, necnon quandoque legenda
Fruſta polycnemique & origanon, aut cape ſummam
Aprugni fibram iecoris, quæ nata trapezâ
Vergitur ad bilis follem, portiſque propinquat.
Hæc tuſa & miſto diluta bibantur aceto,
Aut vino, virtus ſed longè maxima vino.
Et folium viridis potu concede cupreſſi,
Aut panaces, miſerum vel caſtoris accipe teſtem,
Aut paſcentis equi per Nili magna Saita
Flumina, et ore malo terræ quoque farra metentis.
Qui fluuio egrediens & turpis gurgite cœni
Dum floret ſeges, atque herbam mutauit ariſtis,
Procedit quantum ſatis eſt vt lata capeſſat
Pabula, et in fluctus poſſit remeare relictos.
Ex illo reſeca quod drachmæ pondus adæquet,
Et cuncta affuſis in pila contere lymphis.
Nec verò abrotoni, fructúſue oblimio lauri
Te capiat, tenuis confert et amaracus areas
Hortorum complens & ripas fronde virenti.
His rapidi leporis, timidiue coagula damæ,
Vel capreæ ammiſce, ſed fœcibus antè reuulſis.
Aut cerui ventrem, quem multi nomine echinum
Reticulúmque vocant, alto ſub ventre latentem.
Exempta hæc præbe drachmarum pondere binûm
Antiqui cyathis ſemet hi miſta quaternis.
Sed nec opem polij, vel cedri, iuniperúmue
Ignora, & pilulam platani ne ſpreueris ampla,
Bupleuri quoque ſemen et Idææ cypariſſi,
Aut genitalem etiam cerui reſcindere penem.
Nam cuncta auxilio ſubeunt, ſuperántque laborem.
Nunc alias artes, alias nunc diſce fuganda
Mortis opes, pilaque cauo tere pulybateam,
Heminam affundens ptiſana, geminóſque falerni
Adiungens cyathos priſco jam conſule nati.

Et pinguis tantum ſucci qui fluxit olivâ.
Hac confuſa trahent rodentem è vulnere bilem.
Quin olida largire picis ſeſcunciam, & vnà
Internam viridis ferulæ concede medullam,
Aut magnas grandis radices hippomarathri
Intritas cedri baccis, apiique paluſtris
Semina: oxybaphi plenus modus omnibus eſto.
Adde illis apij conciſam ſemen equini,
Et piceam drachmæ geminato pondere myrrham,
Spicatique ſimul fructum decerpe cumini
Appenſum, nullo vel pondere corpus echidnæ
Confundas, cyathiſque meri tribus ebibe miſta.
Tum nardi drachmam pulchra nitentis ariſta
Accipe, & octipedem raptum de flumine cancrum
Lacte nouo terito, tum natam Naronis irin
Marginibus, quàque Illyricis Drilo perfluit agris,
Armoniæque & Sidonij fundamina Cadmi,
Paſcua vbi gemini ſerpunt per rura dracones.
Quin & florentem promptè frondentis erices
Tolle comam, hāc paſcunt volitántq; examina circum.
Protinus et ſterilis myrices virgulta legantur,
Fatidicum vatum numen, quo reddere ſortes
Et reſponſa dedit fari Corypæus Apollo.
His olida virides ramos adiunge conyza,
Sambucúmque leuem, floréſque comá, que frequentes
Sampſuci, cytiſúmque et lactoſas thymalidas.
Hac tertio, et teſta, vino diluta capaci
Excipito, deciès capiat quod congius vnus.
Et gerynon etiam querulos in vaſe parentes
Palladio inprimis vnas incoxiſſe liquori.
Sæpè iecur vino quod ſors tibi cumque pararit,
Aut caput exitiale feræ, ſeu fluminis vndâ,
Siue mero epotum peſtem diſcuſſis acerbam.
Sed nec helichryſus dulcis, non corcorus abſit
Fronde iacens humili, non panaceа conila,
Quam quidam Heraclion origanon indigitarunt,
Quódque aſini paſcuntur origanon, & terethymbræ
Sicca ſimul capitella grauem extirpantia morbum.
Parua etiam pinguis referente papauera rhamno
Vtere, quam circum flos cano veſtit amictu
Candidior, Philetarin eam cognomine dicunt
Qui Tmolum Gygiſque colunt monumenta, iugúmque
Partheny, pecori paſtus vbi Clezus equino
Præbet, & effuſi ſe pandunt ora Cayſtri.
Nunc age radices aduerſas anguibus audi,
Quas inter duplex Echium ſpectabis, acutis
Vnum horrent ſpinis, anchuſa fronde, nec alta
Defoſſum terra, tenui radice breuíque.
Aſt aliud calyce & folio maiore, puſillo
Purpureóque viret redimitum flore, ſupernè
Vipereum geſtans adſtricto vertice ſemen.
Amborum æqualis ſectorum portio confert
Lignoſa in pila, ſaxone intrita cauato.
Ipſam etiam eryngi, longámque ſalubris acanthi
Radicem, paribus trutina ſed lancibus ambas,
Intere, & in madidis qui vallibus exit, erinum.
Accipe et cucnemi folium ſylueſtris, & ipſum
Iunge apy ſemen Nemeaum fronde perennis.
Adde & aniceti duplum, ſurſúmque reducas
Depreſſam primum radicum pondere lancem.
Hac ſecum miſcens, teſtáque ſubacta reponens,
Vipereas peſtes promptè medicaberis, & quas
Scorpius inflixit plagas, diriue phalanges,
Si libeat ternos obolos mollire Lyao.
Montanum diſcerne, notáque chamaleon alba:
Nam venit ambiguus, fuſco niger ille colore,
Nec ſcolymo abſimilis, diffundit caule rotundam
Cæſariem, craſſa nixus radice nigráque,
Et ſolem vitans rigidis in ſaltibus exit.

Ἐν δὲ καὶ ἀργήεντο λίπευς ἰσώσαιο ἐλαίου.
Φύρσας δὲ πληγῇσι χολοιβόρον ἰὸν ἐρύξεις.
Ἄγρει δ' ἐξάμμορον κοτύλης εὐώδεα πίσσαν,
Καὶ χλωροῦ νάρθηκος ἀπὸ μέσου ἦτρον ὀλόψας,
Ἠὲ καὶ ἱππείου μαράθου πολυαυξέα ῥίζαν,
Κεδρίδας ἐμπείψας ἐλεοθρέπτου τε σελίνου
Σπέρματα, μεστωθὲν δὲ χάδοι βάθος ὀξυβάφοιο.
Ἔνθα καὶ ἱππείου γε ταμὼν σπερμεῖα σελίνου,
Δραχμάων δὲ δύο σμύρνης ὑπερτυκέος ἄχθος,
Ἐν δ' ἀθερηγενέος καρπὸν κέρσαιο κυμίνου
Στήσας, ὃ ἐχίδνῃ τε καὶ ἄστατον ἀμφιμιγήσαις.
Πῖνε δὲ μιξάμενος κυάθῳ τρὶς ἀφύξιμον οἴνῳ,
Νάρδου τ' εὐσταχέος δραχμαῖον ἄχθος ἑλέσθαι.
Σὺν δὲ καὶ ὀκταπόδην ποταμοῦ ἀποσυληθέντα
Καρκίνον ἐνθρύψαιο νεοβδάλτοιο γάλακτος,
Ἶριν θ' ἣν ἔθρεψε Δρίλων καὶ Νάρονος ὄχθη,
Σιδονίου Κάδμοιο θεμείλιον Ἁρμονίης τε
Ἔνθα δύω δασπλῆτε νομὸν στείβουσι δράκοντε.
Λάζεο δ' αἰγλήεσσαν ἄφαρ πολύφυλλον ἐρείκην,
Ἥν τε μελισσαῖος περιβόσκεται οὐλαμὸς ἔργων.
Καὶ μυρίκης λάζοιο νέον πανακαρπέα θάμνον
Μάντιν ἐνὶ ζωοῖσι γεράσμιον, ᾗ ἐν Ἀπόλλων
Μαντοσύνας Κορυπαῖος ἐθήκατο, καὶ θέμιν ἀνδρῶν.
Μίξ δὲ κονύζης φυτὸν ἄγχλοον, ἠδὲ καὶ ἀκτῆς
Κλωνεὰ ἰωσμόεντας, ἰδὲ πτερὰ πολλὰ καὶ ἄνθη
Σαμψύχου, κύτισόν τε καὶ εὐγλαγέας θυμαλίδας.
Πάντα δὲ λίθῳ θρύπτε, καὶ ἐν σκαφίδεσσιν Ἀχαιΐς
Φαρμάσσοι μέθυ κεῖνο χοὸς δυνατὴ ἐνὶ μοίρῃ.
Ἀλλ' ἤτοι γηρυῶνα κέκραγοι ὄφρα τοκῆες
Βάτραχοι ἐν χύτρῃσι καθεψηθέντες ἀεισοὶ
Βάμματι. πολλάκι δ' ἧπαρ ἐνὶ σχεδίῃ πόθεν οἴνῳ
Ἢ αὐτῆς σίνταο κάρη κακόν, ὁππότε νύμφαις
Ἐμπιθέν, ποτὲ δ' οἴνῳ ἐνὶ σαζόεντι ἀρύξῃ.
Μὴ σύγ' ἑλιχρύσοιο λιπεῖν πολυδεύκεος ἄνθην,
Κόρκορον ὀκλάζοντα, πανάκτειόν τε κονίλην,
Ἥν τε καὶ Ἡράκλειον ὀρείγανον ἀμφενέπουσι.
Σὺν καὶ ὄνου πετάλειον ὀρείγανον αὐέτε θύμβρης
Στρομβεῖα ψώχοιο κακῆς ἐμφόρβια νούσου.
Ἄγρει μὴν ὀλίγας μηκωνίδας ῥάμνου ἴσην
Ἐρσυδέλην, ἀρήγει δ' ἀεὶ περιτίεται ἄνθει.
Τὴν ἤτοι φιλέταιραν ἐπίκλησιν καλέουσιν
Ἀνέρες, οἳ Τμώλοιο παραὶ Γύγαό τε σῆμα
Παρθένιον ναίουσι λέπας, τόθι Κλέζος ἀεργοὶ
Ἵπποι χιλεύουσι, καὶ ἀντολαὶ εἰσὶ Καΰστρου.
Νῦν δ' ἄγε τοι ῥίζας ἐρέω ἐφίεσσιν ἀρωγούς·
Ἔνθα δύω ἐχίοιο πεφάσκεο. τὸ δὲ τὸ μέν που
Ἀγχούσῃ προσέεικεν ἀκανθῆεν πετάλειον·
Παῦρον ἔπι τυτθόν τε καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει.
Ἡ δ' ἑτέρη πετάλοισι καὶ ἐν κλώνεσσι θάλεια
Ὑψηλή, ὀλίγον δὲ πέριξ πορφύρεται ἄνθει.
Βλάστη δ' ὡς ἔχιος, σπιδανὸν δ' ἐφύπερθε κάρηνον.
Τῶν μὲν ἀπ' ἀνδρακάδα προταμὼν ἰσόρροπα χραισμεῖν
Ἢ σφέλας, ἢ ὅλμου κοίλοιο, ἢ ῥωγάδι πέτρῃ.
Ἠὲ σύ γ' ἠρύγγοιο καὶ ἀλθήεντος ἀκάνθου
Ῥίζαν λεπτύνοιο, φέροις δ' ἰσόρροπον ἄχθος
Ἀμφοῖν καὶ κλαδόεντος ἐν ἀρτίζαισιν ἐρίνου.
Λάζεο δ' εὐκνήμοιο κόμην βεύθουσαν ὀρείνης.
Καὶ σπέρμα δὲ νεμεαῖον ἀειφύλλοιο σελίνου,
Σὺν δὲ καὶ ἀννήσοιο τὸ διπλόον ἄχθος, ἀείρας
Ῥίζαις ἐλκύσαιο ὑπὸ πλάστιγγα ποσοῦ.
Καὶ τὰ μὲν ὀργάζοιο, καὶ εἰν ἑνὶ τεύχεϊ μίξας,
Ἄλλοτε μὲν τ' ἐχίων ὀλοὸν σίνος, ὁππότε τύμμα
Σκορπιόεν, τὰ τε δήγματ' ἐπαλθήσαιο φαλάγγου,
Τριπλόον ἐνθρύπτων ὀβολοῦ βάρος ἔνδοθεν οἴνης.
Φράζεο δ' αἰγλήεντα χαμαίλεον ἠδὲ ὀρεινόν·
Δοιοὶ δ' ἀμφὶς ἔασιν· ὁ μὲν ζοφοειδέος ὠπὴν
Ἤικται σκολύμῳ, τροχάλην δ' ἀπεχεύατο χαίτην,
Ῥίζα δέ οἱ βριαρή τε καὶ αἴθαλος. ὁ δ' ὑπὸ κνημοῖς
Σχινοῖς ἐντελέθει φυξήλιος ἐν νεμέεσσι.

Τὸν δ' ἔρσην ἔχιος αἰεὶ πετάλοισιν ἀγαυρὸς,
Μέσση δ' ἐν κεφαλῇ φύεται τυτθῇ τε μολούρῳ·
Ῥίζα δ' ὑπεργαίουσα, μαλίζεται ἢ πέπαξ.
Τῶν δὲ κυανέον μὲν ἀναίνεο. τὸ δ' ἀπὸ φωρὸς
Δραχμαῖον ποταμοῖο πιεῖν, ὕδασι ταρέξας.
Ἄλλην δ' Ἀλκιβίοιο φερώνυμον αἴρεο ποίην,
Δράγμα χερὸς πλήσας· πυρῷ δ' ἐν νέκταρι πίνοις.
Τὴν μὲν ἐπὶ σκοπέλοισι φληκραίοισιν ἐπακτὴρ
Κρύμνοις ἀμπέδιον καὶ ἀνὰ χλοὸν, ὅθι ἵνα θ' ἵππου
Λειμῶνες, σκυλάκεσσιν ἐκυκλώσαντι αἰζηῶν,
Κνυζηθμὸν κωφὸν οὖλον ὑπόεσσι θυμαλέεντος·
Ὅττε μεταλγεύων αἰγὸς ῥέθον ἐν σίβῳ ὕλης,
Καυθὸν ἐν ῥαντῆσι τυπὴν ἀνεδέξατ' ἐχίδνης.
Καὶ τὸ μὲν κλάγξας ἀθερὲς βάλε. ῥεῖα δὲ ποίης
Φύλλα κατέβρυξεν, καὶ ἀλεύατο φοινὸν ὄλεθρον.
Αἴζεο δ' ἔγχλοα φλοιὸν ἐλαιήεντα κρότωνος
Συμμίγδην πετάλοισι μελισσοβότοιο δασείης·
Ἠὲ καὶ ἠελίοιο τροπῆς ἐπώνυμον ἔρνος,
Ἥθ' Ὑπεριονίδαο παλιστρέπτοιο κελεύθους
Τεκμαίρει γλαυκοῖσιν ἴσον πετάλοισιν ἐλαίης.
Αὔτως δὲ ῥίζαν κοτυληδόνος, ἥτ' ἀνὰ κρυμὸν
Ῥηγνυμένων ὀλοφώϊα λύσατο ποσσὶ χίμεθλα.
Δή ποτε δ' ἢ βλωθρῆς πυρέθροιο ἔγχλοα φύλλα,
Ἢ σκολοπενδρείοιο φέρειν ἀπὸ καυλὸν ἀείρας.
Ἄγρει καὶ πάνακες Φλεγυήϊον, ὄφρα τε πρῶτος
Παιήων μέλανος ποταμοῦ παρὰ χεῖλος ἀμέρσεν,
Ἀμφιτρυωνιάδαο θέρειν Ἰφικλέος ἔρνος,
Εὖτε σὺν Ἡρακλῆϊ κακὴν ἐπυρώσατο ὕδρην.
Εἰ δὲ σύ γε σκύλακας γαλέης ἢ μητέρα λαιδρὴν
Ἀγρώσσεις πείρων τ', ἀποτίλαιο δὲ λάχνην,
Καρφαλέην ἐμβάπτε πυρὸς σελάοντος ἀυτμῇ.
Τῆς δ' ἐξ ἔγκατα πάντα βαλὼν καὶ ἀφέδρια γαστρὸς,
Φάρσον ἁλὸς θεῖο καὶ ἠελίου δίχα τέρσον,
Μή τι ἐσικνόλη νεαρὸν σκέλλῃ αὖος ἀΐξας.
Ἀλλ' ὁπότε χρειώ σε κατεμπάζῃ μογέοντα,
Σῶχε διακναίσας πεπονὸν δέμας, ἠδέ τ' ἀφαυρὸν
Σίλφιον, ἢ σφαίριγγα πεπηγμένοιο γάλακτος
Οἴνῳ ἐπιρρύζων· τὸ δέ τοι προφερέστερον ἄλλων
Ἔσσεται· πάσας γὰρ ὁμῶς ἀπὸ κῆρας ἀλύξεις.
Πεύθεο δ' εἰναλίης χέλυος κρατέουσαν ἀρωγὴν
Δήγματος εἰλυφάδων δολιχῶν ὅτε τοῦ τις ἀέρσεις
Ἑρπετὰ σίνονται. τὸ δέ τοι μέγ' ἀλέξημον εἴη.
Ἤτοι ὅταν βροτολοιγὸν ὑπὲρ πόντοιο χελώνην
Αἰγιαλῶν ἐρύσωσιν ἐπὶ ξερὸν ἀσπαλιῆες,
Τὴν δ' ἀνακυπτώσας, κεφαλῆς ἀπὸ θυμὸν ἀφάξαι
Μακελίδι χαλκείῃ· βλοσυρὸν δ' ἐξ αἷμα χέασθαι
Ἐν κεράμῳ νεοκμῆτι κρημνόθεν· ἐκ δὲ πλαδόντα
Οὖρον ἀπηθῆσαι πλαδόωντ' ἐνεργέϊ μάκτρῃ.
Ἠε ὅτε δὴ τέρσαιο διαδρυφθὲν αἷμα κεάσας,
Δραχμιάων πισύρων μέσσον βάρος· ἐκ δὲ κυμίνου
Δοιὰς ἀγρεστίοιο, καὶ ἐκ πυετίοιο λαγωοῦ
Τετράμορον δραχμῇσι δύω καταβάλλεο βεῖθος.
Ἔνθεν ἀποτμήγων, πῖνε δραχμαῖον ἐν οἴνῳ.
Καὶ τάδε μὲν τ' ὀφίεσσιν ἀλεξιτήρια δήεις.
Ἔργα δέ τοι σίντεω περιφράζοιο φάλαγγος,
Σήματά τ' ἐν βρυχμοῖσιν. Ἐπεὶ ῥ' ὁ μὲν αἰθαλόεις ῥὼξ
Κέκληται, ποσσὶν, ὁπεισότερος ποσὶν ἕρπων.
Γαστέρι δ' ἐν μεσάτῃ ὀλοοῖς ὁπλίζετ' ὀδοῦσι.
Τοῦ δὲ καὶ ἐγχρίμψαντος, ἀνέστατο ἴχνος χροιῆς
Μίμνει ὁμῶς. τὰ δ' ὕπερθε φάη ὑποφοινίσσονται).
Φρίκη δ' ἐν ῥέθεϊ σκηρίπτεται. αὐτίκα δὲ χρὼς
Μέζεά τ' αἰδοίοις ὕπερθε τιταίνεται, ἠδὲ τε καυλὸς
Φύρματι μυδαλέος περιέπτη). ἰγνύα δ' αὔτως
Μήκει ἐνισκήπτουσα κατήκτιν ἔγχμασι γουνῶν.
Ἀστέριον δέ φιν ἄλλο πιφαύσκεο· τῷ δ' ἐπὶ νώτῳ
Ἀργεστὰ σίλβουσι, διαυγέες ἐν χροΐ ῥάβδοι.
Βρύξαντος δ' αἴδηλος ἐπιδρομέων ἀνέει φρίκη,
Ἐν δὲ κάρος κεφαλῇ· γούνων δέ γ' ὑπόκλασε δεσμά.
Κυάνεον δέ τοι ἄλλο πεδήορον ἀμφὶς ἀεῖται

Hic folio latus tumet aſperiore, capútque
Se ſile demittit medio de pectore natum,
Albáque mollito radix candida ſapore eſt.
Sed aigram mones fugias, partique reciſam
Atteritis drachmam fluuiali dilue lympha,
Eſt alia Alcibij cognomine planta, maniplum
Cuius in exiguo propina nectare tuſum.
Hanc Phalachre in ſcopulis reperit venator, apertis
Dum Cryanes ſpatiatur agris, Graſúmque, ſacrique
Prata pererrat Equi, canibúſque celeumate vires
Addit Amycleis, acuitque latratibus iras.
Nam caprea dum caeca canis veſtigia luſtrat,
Vipereo morſu lachrymoſum laeſus ad hirquum,
Viperam vbi excaſſis clamans, exilia mandit
Germina, ſic mortem fatúmque auertit acerbum.
Pinguia quinetiam dentur virgulta ricini,
Miſta meliſſoboti foliis, hirtóque capillo.
Aut cui ſumma dedit ſolis conuerſio nomen
Herba, reuertentis prædicere gnara meatus
Titanis, glaucarum oleæ de more comarum.
Et radix pariter cotyledonis, illa tumores
Diſcutit in talis glacians frigore raptos.
Creſcentis viridem nonnunquam carpe pyrethri
Cæſariem, aut meſſum ſcolopendri porrige caulem.
Necnon & panaces Phlegyeum ſume, repertum
Phœbigenæ, primúmque Meles quod nactus ad oras,
Amphitryoniadæ ſobolem ſeruauit Iphicli,
Quum comes Alcidæ diram dedit ignibus hydram.
Si tibi muſtelæ catulos, ipſámue rapacem
Venari matrem curæ eſt, hanc vellere primùm
Expolia, flammiſque pilos ardentibus vre.
Indè inteſtinis vacuum illuuiéque cadauer,
Et ſale conditum molli ſiccabis in vmbra,
Ne caro feruenti tabeſcat ſole tenella.
Cúmque malum virus poſcet medicaminis vſum,
Vt laſer tenerum, vel lactis dura coacti
Pondera, membra feræ cultello arentia rade,
Et confunde mero. non hoc præſtantius vllam
Omnigenas poterit depellere corpore peſtes.
Nunc age, opem & medicas teſtudinis accipe vires
Æquoreæ, ſi quando virum truculentior anguis
Læſerit, auxilium ſceleratis morſibus ingens.
Hanc vbi damnoſam pelago piſcator ab alto
Traxit, et in ſiccam reti ſubduxit arenam,
Protinus inuertens reſupinæ extantia ferro
Colla ſeca, tetrámque nouis infunde cruorem
Fictilibus, memor indé feram quod difflaet omne,
Atque redundantem ſaniem tranſmittere colo.
Cùmque ibi ſiccaris concretam in fruſta, quaternis
Sanguinis in drachmis binas adiunge cumini
Agreſtis, leporíque exempta coagula drachma
Pondere dimidiæ, quódque vnam pendeat ipſâ
Detractum maſsâ: lenæo combibe miti.
Hæc tibi ſint morſus, hæc amuleta ferarum.
Nunc attende notas & vulnera dira phalangis
Peſtiferi. piceo diſtinguitur ille colore Phalangiorum
Qui Rhox nomen habet, pedibúſque frequentibus: aluo ſpecies
Os illi in media, duro exitiabile dente. VII.
Si morſum impreſſit, veſtigia nulla cruenti I.
Vulneris, ardeſcunt ſubitus perfuſa rubore
Lumina, membra rigor quatit, extemplóque pudendum
Et corpus ſurſum conuellitur, arrigit ipſe
Semine ſordeſcens penis, coxæque premuntur
Frigore, genua labant laxatis languida vinclis.
At verò aſterion dorſi fulgore coruſcans II.
Virgatis ſplendet maculis, albóque relucet. III.
Mox rigor à morſa pertentat membra, capútque
Dente ſoporatur, collapſáque genua fatiſcunt.
Cæruleus graditur pedibus ſublimior alter,

Villóque hirſutus. dant triſtia funera morſus,
Si quenquam oppreſſit, luctuntur corda dolore,
Tempora caligant, & qualis arunea, lentus
Ore redit vomitus, properéque in fata vocantur.
IIII. *Eſt etiam agreſtes, cui muſcas fraude necantis*
Forma lupi. hic culices & apes explorat, & œſtris
Collocat inſidias, contextáque retia ponit,
Sed facilis nullo vaneſcit plaga dolore.
V. *Eſt & Sphecion veſpa cognomine, vulgus*
Dyſderi appellat, rufum, veſpaque feroci
Aſſimile, audaces animos qua praſtat auorum.
Namque vt apes tauro veniunt, ſic putribus acres
Curnibus alipedum veſpa naſcuntur equorum.
Si ferit, ecce tumor circunſtat vulnera magnus,
Tum varij emergunt morbi, vel genua tremiſcunt,
Vel reſoluta labunt. defectis robore tandem
Obrepit ſomnus, requies & meta laborum.
VI. *Formica obſerua parilem Myrmecion, illi*
Flaua quidem ceruix, reliquum fuliginis atra
Corpus habet ſpeciem, ſtellatis vndique guttis
Terga micant, nigrúmque caput ceruicibus extat.
Huic primis morſuſque dolórque phalangibus idem.
VII. *Agricolam, ſi quando manu cerealia carpit*
Semina, & è terra ſine falce legumina vellit,
Parua petunt caco deprenſa phalangia morſu.
Cantharidum his forma eſt, rutilique coloris amictus.
Mox hinc indè frequens accepto vulnere bullas
Puſtula, & inſanum vexat dementia pectus.
Funda nefanda refert, peruerſáque lumina torquet.
Nunc quas Ægypti gignit plaga noxia peſtes
Contemplare, quibus phalana forma, ruentem
Quum circùm lychnos abigunt qui veſpere cœnant.
Denſa ala, viridíque orbata humore, conila
Aut ſicci in morem cineris, ſi tangere tentes.
Arbore non diſpar degit Perſeide peſtis,
Cui caput edurum nutat, toruúmque tuetur,
Et grauis eſt aluus. ſi quando hac cuſpide virus
Ceruici ſumma capitíque aſperſeris utrum,
Nec mora percuſſos immiti damnat auerno.
Scorpio & eius genera. *Iam verò armatum cauda mucrone cruento*
Scorpion, et dira referam diſcrimina gentis.
Innocuus ſtimulis, & fati candidus inſons.
VIII. *Sed flammis homines rufo ſpectabilis ore*
I. *Abſumit ſubitis, ipſi, ceu febribus acti,*
II. *Vno ſtare loco nequeunt, ſitis improba ſauit.*
III. *Qui niger eſt ciet inſtabiles in corpore motus,*
Et facit amentes, & riſus edit ineptos.
IIII. *At viridis, ſi quos petiit mucrone, repente*
Horror, et hyberna ceu nimbi grandine denſi
Corporibus crepitant, vel ſi canis ardeat aſtu.
Talis ei ſtimulus, quem vinclis pluribus apta
Vertebra reddunt magis ima parte nocentem.
V. *Liuidus eſt alius, latum trahit helluo ventrem,*
Eſurit & ſemper nulla ſatiabilis herba.
Si ferit inguinibus non euitabile vulnus
Ingeritur, tanta ingluuies conſiſtit in ore.
VI. *Cancro alius ſimilis, qui degens littore, et algas*
Paſcitur, & pelagi quæcunque refuderit aſtus.
VII. *Corpore ſunt alij magno, duriſque rapaces*
Forcipibus, teſta ſimul aſperiore, paguris
Perſimiles varis qui lauia ſaxa frequentant.
Quorum etiam hi ſoboles ſunt peſſima, quando ſonantis
Liquerunt ponti ſcopulos, muſcúmque virentem.
Nam cùm deceptos eſca piſcator ab alto
Traxit, & in pradam capti ceſſere, latebris
Condunt ſe minimis, vbi caca morte perempti
Crudeles patri natos è ſanguine tollunt.
VIII. *Adde meliehlerum, cui cauda nodus in ima*
Nigricat. hic flammas quas non reſtinguere poſſis

Λαχνῆεν· δεινὸν δὲ φέρει καὶ ἐπὶ χροῒ νύγμα,
Ὅν τινα γυιώσῃ· κραδίη δέ οἱ ἐν βάρος ἴσχει.
Νὺξ δὲ περὶ κροτάφοις· ἔμετον δ' ἐξέρυγε δειρὸς
Λυγρὸς ἀραχνήεντα· νέμει δέ οἱ ἐγγὺς ὄλεθρον.
Ἀγρώστης γε μὲν ἄλλος, ὃ δὴ λύκου εἴσατο μορφῇ
Μυιάων ὀλετῆρσιν, ἐπιπτεύει δὲ μελίσσας,
Ψῆνας, μύωπάς τε, καὶ ὅσσ' ἐπὶ δεσμὸν ἵκηται.
Ἄκμητον δ' ἐπὶ νύγμα φέρει μεταμώνιον αὐδεῖ.
Ἄλλο γε μὴν δύσδηες, τὸ δὲ σφηκεῖον ἔνισπε,
Πυρσὸν ἄγει σφηκὶ πανδοΐϊκτος ὠμοβόρῳ τε,
Ὃς δὴ θαρσαλέην γενεὴν ἐκμάσσεται ἵππου.
Ἵπποι γὰρ σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν,
Σκήνεσι πυθομένοισι λυκοσπάδες ἐξεγένοντο.
Τῷ δὲ καὶ ὁππότε ἐπικρατέες θέει οἶδος,
Νοῦσοί τ' ἐξίτηραι, ὑπὸ γούνασιν ἄψεα παλμὸς,
Ἄλλοτε δ' ἀδρανίη. μινύθοντα δὲ τόνδε δαμάζει
Ἐσχάτιον κακοεργὸν, ἄγων παυσήϊον ὕπνον.
Εἰ δ' ἄγε μυρμήκειον, ὃ δὴ μύρμηξιν ἔοικε,
Δειρῇ μὲν πυρόεν, ἀζῇ γε μὲν εἴσατο μορφήν.
Παντόθεν ἀστερόεντα μεταστῆες εὐρεῖ νώτῳ.
Αἰθαλέη δ' ἐπὶ τυτθὸς ἀείρεται αὐχένα κάρσῃ.
Ἄλγεα δὲ προτέροισιν ἴσα κραντῆρσι πελάζει.
Χειροδρόποις δ' ἵνα φῶτες ἄτερ δρεπάνοιο λέγωσιν
Ὄσπρια χέδροπά τ' ἄγρια μεσόχλοα ἐντὸς ἀρούρας,
Ἐνθάδ' ἐπασσύτερα φλογερῇ εἰλυθμὰ χυσῇ
Ἴχθια κανθαρίδεσσι φαλάγγια τυτθὰ δίενται.
Τῷ μὲν ὁμῶς ἔμμοχθον ἀεὶ περὶ δῆγμα χέονται
Φλύκταιναι. κραδίη δὲ παραπλάζουσα μέμηνε,
Γλῶσσα δ' ἄτακτα λέλακε, παρέστραπται δὲ καὶ ὄσσε.
Φράζεο δ' Αἰγύπτοιο τά τε τρέφει οὐλοὸς αἶα
Κνώδαλα, φαλαίνῃ ἐναλίγκια, τὴν περὶ λύχνους
Ἀκρόνυχος δειπνηστὸς ἐπήλασε παιφάουσα.
Στέγνη δέ οἱ πτερὰ καὶ ἐκ ὕχλοα τοῖα κονίαις,
Ἢ καὶ ἀπὸ σποδιοῖο φαείνεται, εὖτε ὀπαύρῃ.
Τῷ ἴκελος Περσῆος ὑποβρέφεται πετάλοισι.
Τοῦ καὶ σμερδαλέος τύπει κάρη αἰὲν ὑποδρὰξ
Ἐσκληκὸς, νηδὺς δὲ βαρύνεται. αὐτὰρ ὁ κέντρον
Αὐχένι τ' ἀκροτάτῳ, κεφαλῇ τ' ἐνεμάξατο ἐπίς.
Ῥεῖα δέ κεν θανάτοιο καὶ αὐτίκα μοίρας ἐφείη.
Εἰ δ' ἄγε καὶ κέντρῳ κεκορυθμένον ἀγκέεντα
Σκορπίον αὐδήσω, καὶ ἀεικέα τοῖο γενέθλην.
Τῶν ἤτοι λευκὸς μὲν ἀκήριος, οὐδ' ἐπαλευθής.
Πυρσὸς δ' ἐν γένεσι, θοὸν προσεμάξατο καῦσον
Ἀνδράσιν αἰθαλόεντα. πελαστήρεσσι δὲ λάβρη
Οἷα πυρίβλητοι· κρατερὴν δ' ἐπὶ δίψος ὄρωρε.
Αὐτὰρ ὅ γε ζοφόεις ἀραδὼν κακὸν ἄπασι τύψας
Ἀνδρί. παραπλῆγες δὲ καὶ ἄφραστοι γελόωσιν.
Ἄλλος δὲ χλοάων τε, καὶ ὁππότε γυῖον ἀρόξῃ
Φρίκας ἐπισσεύουσι· κακὴ δ' ἐπὶ τοῖσι χάλαζα
Εἴλυται ἐμπλάζοντι, καὶ εἰ μέγα σείριος ἄζει.
Τοῦ ὁ κέντροιο κόπις, τοιοῦδ' ἐπὶ κέντρῳ
Σφόνδυλοι ἐννεάδεσμοι ὑπερτέρεσσι κεραίος.
Ἄλλος δ' ἐμπέλιος· φορέει δέ τε βοσκάδα νηδὺν
Εὐρεῖαν· δὴ γάρ τε ποηφάγος αἰὲν ἄατος
Γειοφάγος βεβαῶσι τυπεὶς δ' ἀλίαστος ἰάπτει.
Τοίη ὁ βούβρωστις ἐνίσκληκεν γένυσσι.
Τὸν δ' ἴτερον δήεις ἐναλίγκιον αἰγιαλῆϊ
Καρκίνῳ, ὃς μνίον λευκὰ ῥίθον τ' ἐπιβόσκεται ἄλμης.
Ἄλλοι δ' αὖ ῥαιβῶσιν ἰσήρεες αὐτὰ παγούροις
Γυῖα βαρύνονται· βαρεῖαι δ' ἐσκλήκασι χηλαί,
Οἷά τε πετραίοισιν ἐπ' ἰκρίοισι παγούροις.
Τῶν δὴ καὶ γενεὴ ἐξέμμορεν, εὖτε λίπωσι
Πέτρας καὶ βρύα λευκὰ πολυρρίζοιο θαλάσσης,
Τοὺς ἄγος ἐξερύουσι δολοπτόροι ἰχθυβολῆες.
Αὐτίκα δ' ἀγρευθέντες, ἐνὶ χοίνοισιν ἔδυσαν
Μυδαλέοις, ἵνα τέκνα κακόφθορα τῶνδε θανέντων
Σκορπίοι ἐξεγένοντο καθ' ἕρπετα λωβητῆρες.
Τὸν δὲ μελίχλωρος· τοῦ γὰρ περιμαλκύνεται ἄκρη
Σφόνδυλος, ἄσβεστος δὲ νέμει πολυκώδειον ἧτρον.

Ἔχθιστος δ' ὅγε ῥαιβὰ φέρει φλογὶ ἴκελα γυῖα
Ἀνδράσιν ἐμπλάζων ἢ παισὶ σχεδὸν ἦμαρ ἀεικές.
Οἷς δὴ καὶ νώτοισιν ἐπὶ πτερὰ πυκνὰ χέονται
Μάστακι σιτοφάγῳ ἐναλίγκια, τοί δ' ὑπὲρ ἄκρων
Ἱπτάμενοι ἀθέρων, λεπυρὸν στάχυν ἐκβόσκονται.
Πήδασα καὶ κισσοῖο κατὰ πτύχας ἐμβατέοντες.
Οἶδα γε μὴν φράσσασθαι δήξια τοῖσι βολάων
Οἷά τε ἐκ βέμβικος ὀρεστέρου, ἠδὲ μελίσσης.
Ἥ τε καὶ ἐκ κέντρου θανάτου πέλει, εὖτε χαράξῃ
Ἄνδρα περὶ σίμβλοισι πονεύμενον, ἠδὲ καὶ ἄγχου.
Κέντρον γὰρ πληγῇ περικαδήτην ἐμματέουσα.
Κέντρον δὲ ζωήν τε φέρει θανάτου τε μελίσσης.
Οἶδα γε μὴν καὶ ἴουλον ἀμήδευτον, ἠδ' ὀλοὸν σφῆξ,
Πεμφρηδών ὀλίγη τε, καὶ ἀμφικαρὸς σκολόπενδρα,
Ἥ τε καὶ ἀμφοτέρωθεν ὀπάζεται ἀνδράσι κῆρα.
Νηΐαδ' ὡς ἐπέρχονται ὑπὸ πτερὰ θοεῖ κώπῃ,
Τυφλήν τε σμερδνήν τε βροτοῖς ἐπὶ λοιγὸν ἀμυγῇ
Μυγαλέην, τροχιῇσιν ἐνθνήσκουσαν ἁμάξης.
Σῆπα γε μὴν πεδανοῖσιν ὁμοίην σαυρίσι δήξεις,
Καὶ σαλαμάνδρειον δόλιον δάκος αἰὲν ἀπεχθές.
Ἥ τε καὶ ἀσβέστοιο δι' ἐκ πυρὸς οἶμον ἔχουσα,
Ἔρπεται ἀκμήνης καὶ ἀναίδητος. οὐδέ τι οἱ φλὸξ
Σίνεται ἀσβέστη ῥικνὸν δέμας, ἄκρα τε γυίων.
  Ναὶ μὴν οὐδ' ὅσα πόντος ἄγει ῥοθίοισιν ἐλίσσων.
Μυραίνης δ' ἔκπαγλον, ὅτι μογεροὺς ἁλιῆας
Πολλάκις ἐμβρύξασα κατεπρήνιξεν ἐπάκτρων
Εἰς ἅλα φυζηθέντας, ἐχετλίου ἐξαναδῦσα.
Εἰ δ' ἔτυμον, κείνη γε σὺν ἰοβόλοις ἐχίεσσι
Θόρνυται, προλιποῦσα ἁλὸς νομὸν ἠπείρεσσι.
Τρυγόνα μὴν ὀλοεργὸν, ἀλιρραιστήν τε δράκοντα
Οἶδ' ἀπαλέξασθαι. φορέει γε μὲν ἄλγεα τρυγών,
Ἦμος ἐν ὁλκαίοισι λίνοις μεμογηκότα κέντρῳ
Ἐργοπόνον τύψῃσιν, ἢ ἐν πρέμνοισι παγείῃ
Δενδρείου, τό γε πολλὸν ἀφαυρότερον τελέθησι·
Τοῦ μὲν, ὑπὸ πληγῇσιν ἅ τ' ὀξέσιν αὐαίνονται,
Ῥίζαι, σὺν δὲ τε φύλλα ἀποφθινύθει· ἀνδρὶ δὲ σάρκες
Πυθόμεναι μινύθουσι. λόγος γε μὲν ὥς ποτ' Ὀδυσσεὺς
Ἔφθιτο, λευγαλέοιο τυπεὶς ἁλίου ὑπὸ κέντρου.
  Οἷσιν ἐγὼ τὰ ἕκαστα διείσομαι ἄρκια νούσων·
Δὴ γὰρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακηΐδα λάζεο χαίτην,
Ἄλλοτε πενταπέτηλον, ὅτ' αὐθαὶ φοινὰ βάτοιο,
Ἄρκτιον, ὀξαλίδας τε, καὶ ἑρπυλόεντα λύκοψον,
Κίκαμά τ', ὀρδίλον τε περιβρυές, ἐν δὲ χαμηλὴν
Ῥεῖα πίτυν, φηγοῦ τε βαθὺν περὶ φλοιὸν ἀμέρξας,
Σὺν δ' ἄρα καυκαλίδας τε, καὶ ἐκ σταφυλίνου ἀμήσας
Σπέρματα, καὶ τερμίνθοιο νέον πολυειδέα καρπόν,
Ἠέ τι καὶ φοινίσσον ἀνὰ καταβάψεο φῦκος.
Ἀχραές τ' ἀδίαντον, ὃ ἐκ ὀμβρηροῖο ῥαγέντος
Λεπταλέῃ πίπτοντι νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει.
Εἰ δ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειβρυές, ἢ σὺ ποίης
Λευκάδος, ὀρύγγοιο τάμοις ἀθερηΐδα ῥίζαν.
Ἄμμιγα καὶ χρυσοφόρῳ λιβανωτίδι, μηδ' ἀπανύσῃ.
Μηδέ τι πουλυβάτεια, περιβρίθουσα τε μήκων,
Θυλακὶς, ἢ ἐπιτηλὶς ἐπιχεισμένοισιν ἀποίσω.
Σὺν δὲ κράδης κνώσσων ἀπολείξαιο καρπούζων.
Ἢ αὐτοὺς κόκκυγας ἐρινάδος, οἵ τε πρὸ ἄλλης
Γόγγυλοι ἐκφαίνουσιν ἀωλήεντες ὀπώρας.
Λάζεο καὶ πυράκανθαν, ἰδὲ φλόμου ἄρρενος αὐχήν,
Ἄμμιγα δ' αἰγίλωπός τε χελιδονίου τε πέτηλα,
Δαύκειον, ῥίζας τε βρυωνίδος, ἣ καὶ ἔφηλιν
Θηλυτέρων ἐχθρὴν χροιῆς ἀπεμόρξατο λεύκην.
Ἐν δὲ περιστερεῶνα κατασμήξαιο πέτηλα,
Ἢ καὶ δηλήεσσαν πτόρθοις ἀπαμέργεο ῥάμνον·
Μούνη γὰρ νεστειρα βροτῶν ἀπὸ κῆρας ἐρύκει.
Ναὶ μὴν παρθενίοιο νεοδρέπτους ὀροδάμνους,
Κέρκουρον, ὃ πεταλῖτιν, ἀμοργῷ πολλάκι μίλτῳ
Λημνίδος, ἣ πᾶσαν πέλει θελκτήριον ἄτην.
Αὐτότε καὶ σικύοιο τάμοις ἐχετηΐδα ῥίζαν
Ἀγροτέρου, τοῦ δὲ καὶ ἐμβρέξαιο αἰγὸς

Excitat, & varius pedibus velut igne coruſcis,
Peſtis acerba virûm, pueros mox funere mergit.
Quinetiam dorſo denſis compagibus alæ
Aptantur, qualiſque licet ſpectare locuſtæ,
Dum ſegeti aduolitat, flauáſque abſumit ariſtas,
Monte in Pedaſeo, atque hederæ ſpatiata corymbis.
At verò iſtorum medicari ſpicula noui,
Et ſylueſtris item bembicis, apiſque malignæ,
Cui tamen à ſtimulo mors imminet atra, labori
Si quando intentos in agris aluearia circùm
Fixit, & ardentes ſtimulos in vulnere liquit.
Ipſi adeo præſtant apibus vitámque necémque.
Et noui quid verba ferox, quid patret iulus,
Paruáque pemphredo, tùm quid dubio Scolopendra
Vertice, ſine mouens lachrymabile fatum,
Et greſſu impulſam remis imitata carinam.
Et ſcio quàm diro metuendus araneus ore,
Cæcus, & immoriens ſulcis quos orbita fundit.
Sepáque quadrupedi ſimilem vitare lacertæ,
Infeſtóſque dolos ſalamandra & noxia ſemper
Vulnera, quæ rapidos gradiens intacta per ignes
Non cute rimoſa, pedibus non denique ſummis
Vritur, aut flammis patitur circunflua magnis.
  Sed neque me fugiunt quæ voluit gurgite pontus,
Non muræna ferox, quæ cella ſæpius ima
Exiliens, fremit ore truci, cymbiſque relictis
Piſcantes miſeros pelago ſe credere cogit.
Vipereos, vndis, ſi vera eſt fama, recedens,
Fertur in amplexus, & virus concipit aluo.
Nec me Paſtinaca, populantis & alta draconis
Amuleta latent. magnos ciet illa dolores,
Si piſcatorem prædámque et rara trahentem
Retia perſtrinxit radio, telúmue feracis
Arboris impegit trunco. nam flaccida languet,
Vulneréque accepto, ceu tabida ſolibus, arbos
Radice areſcit, foliis inhonora caducis.
At putres homini carnes liquuntur, Vlyſſem
Sic perhibent punctum radio cecidiſſe marino.
  Nunc ego quæ contrà valeant medicamina dicam.
Aut folia anchuſæ lactucis æmula, ſume,
Aut pentaphyllon, vel florida ſerta rubrum,
Arction, oxalidáſque, & longo caule lycopſon,
Cicamáque, ordilúmque virens. tundatur et vnà
Aiuga, & interno fagi de corpore cortex,
His et caucalidas, demeſtáque ſemina agreſtis
Paſtinacæ, & fructum terebinthi adiunge recentem,
Puniceúmue etiam qui naſcitur æquore fucum.
Et nunquam madidum Veneris compone capillum,
Cui non inſidunt effuſi nubibus imbres.
Smyrniúmque virens ſemper, vel leucadis herbæ,
Aut etiam eryngi tundatur ſpicea radix.
Addere ne dubites libanotida cachry ferentem,
Sed neque polybatea, ſoporiferúmque papauer.
Thylacis aut epitelis ab his ſecluſa recedant.
Indomita decerpe ſimul noua germina fici,
Aut groſſos etiam quas parturit illa rotundas,
Vlla priùs quàm ſe pomis conueſtiat arbos.
Et pyracanthan habe, necnon maris inijce flores
Verbaſci, et folia ægilopiſque chelidoniaque.
Et daucum, atque albæ radicem denique vitis,
Fœmineo inuiſam quæ corpore delet ephelin.
Adde comas herbæ ſacræ, grátaque columbis,
Accipe vel ramos arentis noxia rhamni,
Quæ vel ſola truci ieiunos ſubtrahit Orco.
Quin & partheny viridis decerpe flagella,
Cercoron aut petalitin, & hæc ſimul intere rubro
Lemniaco, cui peſtem omnem mulcere facultas.
Et reſecanda feris quem terra condit amaram
Radicem cucumis: paliuri et fructus acuti

Concepte ſoluit turgentia viſcera morbo.
Spiroſa pariter frondes, teneríque erebanthi,
Rubráque punicea, nec hiantia germina mali,
Quâ flos purpureo velamine candidus ambit,
Hyſſopus, nodiſque frequentibus aſpera ononis,
Telephiique coma, atque recens in palmite botrus,
Alliáque, & corij quod montibus exit in altis
Semina, vel florens minima coma parua conyza.
Sæpe recens etiam piper, aut naſturcia tunde
Medica, ſed iam graſſanti peſte vietum,
Puleium & ſtrychnum, mordáxque ſinapi leuabit,
Et viride è Stratia porrum, vrticaque nocentis
Semina, quæ ſecum iuuenes colludere ſueti.
Adde caput ſcyllæ niueum, ſimul arida bulbi
Semina, cauliculúmque draconis nomine dictum,
Et rhamni aſparagos fruticoſa, quaque profundes
Per nemorum ſaltus nucibus ſunt condita pini.
Sin viridem lenis radicem legeris herbæ,
Peſtifero æqualem ſtimulo quem ſcorpius atrox
Exerit, atque ſidas quas fert Pſamathea tellus,
Limoſæque lacus producunt margine cepa,
Quâ fuſis Schœnus, Cnopíſque illabitur vndis,
Piſtaciúmque Indi quod fluminis ora Choaſpis
Gignit amygdalina pendens ex arbore forma,
Caucalidas, myrtúmque ſimul miſcebis acerbam,
Hirtáſque hormini frondes, floréntſque marathrum,
Iaſmon, ciceríſque agreſtis ſemen, & ipſam
Cum ramis inde grauiter redolentibus herbam.
His etiam ſiſymbra malis ſunt mite leuamen,
Atque meliloti flores, albaque tenella
Labruſca, in ſyluis quæ tundit germina paſtor:
Lychnidéque inferna, rubráque thryalide natum,
Atque roſa aut viola creſcens in vertice ſemen.
Necnon pulygonum per conſita rura legendum,
Pſilotrúmque et flos hyacinthi flebilis, acres
Qui Phœbo mouit gemitus lachrymáſque dolenti,
Poſtquam apud Eureta mactauit flumina nolens
Tar aridem impubem, cerebrúmque & mollia ſaxo
Fortè repercuſſus perrupit tempora diſcus.
Adde triphyllon & his, manantem et laſere ſuccum,
Tres vtriuſque oboles æquali lance rependens.
Cornigerúmue teras ſerpyllum, humilémue cupreſſum,
Sæpè etiam crethmon, miſcebis aniſon, & vnà
Radices Libycas medicata in pocula rades.
Ex his multa ſimul, vel ſingula tunſa ſeorſum
In phiala vino vel aceto miſta, vel vndis
Propina, ſed & ipſa iuuat diſſoluere lacte.
Sin te fortè malus ſyluis ſitientibus anguis
Errantem oppreſſit morſu, mox tramite in ipſo
Radices natas, ſeménue, herbámue virentem
Mandito, & appreſſo eum ſuccum mulxeris ore,
Retrimenta adhibe plagæ ſemeſa recenti,
Quò necem & angores valeas vitare ferinos.
Ærea quin etiam ſuffixa cucurbita virus
Attrahet & largum fœdata è carne cruorem.
Aut ſuccum inſtilla fici lactentis, & ardens
Ferrum adige in vulnus raptum feruente camino.
Et caprinus vter Lenæo munere plenus
Auxilio eſt, ſi dente manus violata pedéſue
Tabiſico, merſi medio teneantur in illo,
Atque arctè vtrinis conſtrinxeris inguina vinclis,
Dum vino cedat peſtis ſcelerata trahenti.
Vulneréque ex ipſo ſugens ſaturetur hirudo,
Aut ſuccum cepis expreſſum infunde, ſimúmue
Caprillum vini vel aceti fece ſolutum
Circumpone, nouéque obducito ſtercore vulnus.
Iam tibi quò valeas cunctas depellere peſtes
Egregium hoc medicamen erit, cui fidere poſſis,
Pharmaca ſi in ſolidam glomeraueris omnia maſſam.

Ημισυ καρπὸς ναὶ μὴν ἀφρίχου πελιούμενον·
Σὺν καὶ ἀκανθοβόλος χαίτη, νεαρὸς τ' ὀροβάγχας,
Σίδης δ' ὑσγινόεντας ἐπημύοντας ὀλόσχους
Αὐχενίους, ἵνα λευκὰ πέριξ ἐστρώδηται ἄνθη.
Ἄλλοτε δ' ὕσσωπον τὸ, καὶ ὁ πολύγονος ὀνωνίς,
Φύλλα τὸ τηλεφίοιο, νέον τ' ἐν βότρυσι κλῆμα,
Ἀγλῖθες, καὶ καρπὸς ὀρειγενέος κορίοιο,
Ἢ καὶ λεπτοθείοιο πολύθρονα φύλλα κονύζης.
Πολλάκι δ' ἢ πέπερι κόψας νέον, ἢ ἀπὸ κήπου
Κάρδαμον ἀμπίσαιο. σὺ δ' αὖ πολυειδέος γλήχων,
Στρύχνον τ', ἠδὲ σίναπι κακοπλεύοντα σκοιῶσαι.
Ἄγρει καὶ Στρατίης χλοερὸν πράσον· ἄγρει δ' αὐτῆς
Σπέρμ' ὀλοὸν κνίδης, ὅ δ' ὑφὶν ἔπλετο κούροις.
Σὺν καί που νεφόεις σκίλλης κάρη, σὺν τὸ βολβοῦ
Σπέρμα, καὶ καυλεῖον ὁμοκλήτοιο δράκοντος,
Ῥάμνου τ' ἀσπαράγοις θαμνοίπεδος, ὅ δ' ὅσα πεύκη
Ἀχρότεραι στρόμβοισιν ὑπεθρέψατο νεμείας.
Εἰ δὲ σύ γ' ἐν ποίης ἀβληχρέος ὄχλεα ῥίζαν
Θηρὸς ἰσαζομένην τεύξεις ἰοειδεῖ κέντρῳ
Σκορπίου, ἢ σίδας ψαμαθηΐδος, αἷ τρέφει αἶα,
Κωπαΐδος τὸ λιμναῖον ὑπεθρέψατο περ' ὕδωρ,
Ἠδὲ Σχοινῆος τὸ ῥόος Κνώπειό τε βάλλει,
Ὅσσα τ' ὑπ' Ἰνδὸν χεῦμα πολυφλοίσβοιο Χοάσπου
Πιστάκι' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλόεντα πέφανται.
Καυκαλίδας, σὺν δ' αὐτὰ βάλοις φιμώδεα μύρτα,
Κάρφεά θ' ὁρμίνοιο, καὶ ἐκ μαράθου βρυόεντος,
Ἰασμὸν τὸ καὶ ἀγροτέρου σπερμεῖ' ἐρεβίνθου.
Σὺν χλοεροῖς θάμνοισι βάλοις βαρυώδεα ποίην.
Καὶ μὴν καὶ σισύμβρεια πέλοι μειλίγματα νόσων,
Σὺν δὲ μελιλώτοιο νέον σπέρος, ἠδ' ὅσα χαίνης
Οἰνάνθης βρύα λευκὰ καταψύχουσι νομῆες,
Ὅσσα τε λυχνὶς ἔνερθεν, ὀρειδέος τε θρυαλλίς,
Καὶ ῥόδον, ἠδ' ἴα λευκὰ ἀεὶ σπερμεῖον ἀέξει.
Ἢ καὶ πουλύγονον λάσιον ὑπαμήσον ἰάμνον,
Ψίλωθρον, καρπὸν τὸ πολυθρήνου ὑακίνθου,
Ὃν Φοῖβος θρήνησεν, ἐπεί ῥ' ἀκούσιος ἔκτα
Παῖδα, βαλὼν προπάροιθεν Ἀμυκλαίου ποταμοῖο,
Πρωθήβην Ὑάκινθον, ἐπεὶ σόλος ἔμπεσε κόρσῃ
Πέτρῃ ἀφαλλόμενος, νέατον δ' ἤραξε κάλυμμα.
Τῷ δὲ τὸ καὶ τριπέτηλον, ὀποῖό τε δάκρυα βάλλοις
Τρισσοῖς ἑλκύσσας ἰσοζυγέων ὀβολοῖσιν.
Ἢ σύ γ' ἕρπυλλον κεροειδέα πολλάκι τρύψεις,
Ἢ φοίβην κυπαρίσσου ἀμέργων, σὺν δὲ καὶ αὐτοῖς
Ἄννησον λιβυκάς τε ποτῷ ἐγκνήθεο ῥίζας.
Ὧν σὺ τό, τ' ἀμμίγδην, τό, τὸ δ' ἄνδιχα πῖνε θρύψας
Ἐν κύλικι κεράσας δὲ σὺν ὄξει. πολλάκι δ' οἴνῳ,
Ἢ ὕδατι. χραισμεῖ δὲ καὶ ἐνθρυφθέντα γάλακτι.
Ἢν δέ σ' ὁδοιπλανέοντα καὶ ἐν τομάεσσιν ἀΐδρεις
Νύγμα καταστείχῃ βεβαρημένον, αὐτίκα ῥίζας
Ἢ θάμνους ἢ σπέρμα παρ' ἀτραπιτοῖσι χλοάζον
Μαστάξειν γενύεσσιν. ἀμελγόμενος δ' ἀπὸ χυλὸν
Τύμμασιν ἐμβέρσαι ἐμβρύοις ἀπολύματα δαιτός,
Ὄφρα δύην ἐλάσῃς καὶ πότμον θηρὸς ἀλύξῃς.
Ναὶ μὴν καὶ σικύην χαλκήρεα λοιγέϊ τύψει
Προσμάξας, ἰὸν τὸ καὶ ἀθρόον αἷμα κενώσεις.
Ἠὲ κραδῆς γλαγόεντα χέας ὀπὸν, ἠὲ σίδηρον
Καυστηροῦ θαλφθέντα ὑπὸ στέγνεσι καμίνου.
Ἄλλοτε φορβάδος αἰγὸς ἐΰπλειον δέρος οἴνου
Χραισμήσει τμηθέντος, ἐπὴν σφυρὸν ἢ χέρα κόψῃ
Ἀσκοῦ ὅσῳ βαρύθοντα μέσον διὰ πῆχυν ἐρείσας,
Ἢ σφυρόν. ἀσκοδέταις δὲ πέριξ βουβῶνας ἐλίξας,
Εἰσόκε τοι μένος οἴνου ἀπὸ χροὸς ἄλγος ἐρύξῃ.
Δή ποτε καὶ βδέλλας κορέσαις ἐπὶ τύμμασι βόσκων,
Ἢ ἀπὸ κρομμυόφιν σάξεις ὀπὸν, ἄλλοτε δ' οἴνου
Μίγδην ἐν πυρέθροισι χέας τρύγα φυρήσαιο,
Ἢ ὄξευς, νεαρῇ δὲ πέτου ἀπὸ τύψιν ἀλέξαι.
Ὄφρα δὲ καὶ πάσῃσιν ἀλεξητήριον ἄτης
Τευξάμενος πεπίθοιο, τό τοι μέγα κρήγυον ἔσται,
Ἦμος ὅτι δρόγα πάντα μιῇ ὑπὸ χειρὶ ταράξοις·

Ἐν δὲ ἀρισολόχεια, καὶ ἴριδος, ἐν δέ τε νάρδου
Ῥίζαι, χαλβανίδες τε σὺν αὐαλέῃσι πυρέθροις
Εἶεν, δαυκεῖόν τε, πανδήθεος ἐν δὲ βρυώνης,
Σὺν δέ τε ῥιζία χαῦνα νεωρυχέος γλυκυσίδης,
Καρφεά τ' ἐλλεβόρου μελανόχροος, ἄμμιγα δ' ἀφρὸν
Νίτρου, σὺν δὲ κύμινα χέας, βλαστόντα κονύζης.
Ἄμμιγα δ' ἀγροτέρης σταφίδος λέπος· ἐν δὲ δάφνης
Σπερμεῖα, κύτισόν τε, κατακνήθην τε χαμηλώ.
Ἱππεῖον λειχῆνα, καὶ ἐν κυκλάμινον ἀγείρας.
Ἐν καὶ μήκωνος νεαρῆς ὀπὸν, ἀμφὶ καὶ ἄγνου
Σπέρματα, βάλσαμόν τε καὶ ἐν κινάμοιο βάλοιο δε.
Σὺν καὶ σφονδύλειον, ἁλὸς τ' ἐμπλαθέα κύμβην.
Ἄμμιγα καὶ τάμισον καὶ καρκίνον· ἀλλ' ὁ μὲν εἴη
Πτωκὸς, ὁ δ' ἐν ποταμοῖσι πολυστίοισι νομάζων
Καὶ τὰ μὲν ἐν στύπει σιδηροβαλὼν πολυχανδέος ὅλμου
Νάξαι λαϊνέοισιν ἐπικλήστοισιν ὑπέροισιν.
Λεῖψα δ' ἐφ' αὐαλέοισι χέας ἀπαρινίδα χυλὸν,
Ἄμμιγα συμφύρσειας· καταρτίζοιο δὲ κύκλους
Δραχμαίους πλάστιγγι διακρίδον ἄχθος ἐρύξας
Οἴνης δ' ἐν δοιῇσι χαδεῖν κοτύλῃσι ταράξας.
Καί κεν Ὁμηρείοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις, τὸν ἔθρεψε Κλάρου νιφόεσσα πολίχνη.

Iridis hac inter radix & ariſtolochia,
Nardúſque, & ſiccis ſint galbana miſta pyrethris.
Et daucus, multîſque bryonia clara medelis,
Et parua haud pridem glycyſides eruta radix,
Aridáque hellebori nigri coma, ſpumáque nitri.
Adde cumina ſimul, ſtirpémque adiunge conyza.
Agreſtis ſtaphidis cum cortice, & ignea lauri
Pondere grana pari, cytiſum, vrticámque minorem.
His cyclamini orbis, lichémque reuulſus equino
Crure rigens, opiúmque recens, & ſemina caſta
Viticis accedant, et cinnamon, atque ſabaa
Balſama, ſpondyliónque, ſalis quoque concha marini.
Unà etiam leporis compone coagula, & vndis
Dulcibus innantem cancrum, fluuióſque colentem.
Arboris hac dura trunco congeſta cauato
Intere piſtillis laui de marmore ceſis.
Cúmque ſimul ſubiges, aparines ſæpè liquorem
Inſtilla ſiccis, et drachmæ pondere panes
Fingito, ſuſpendens æquato examine lances.
Et vini heminis infuſos ſolue duabus.
Tu iam Nicandri viuas memor vſque poëta,
Hyberna Clarij genitrix quem ſuſtulit vrbe.

IN THERIACA NICANDRI
Ioannis Gorræi Annotationes.

THERIACA dicuntur propriè medicamenta quibus venenatorum animalium morſus, aut vitantur, aut curantur. Ea ab Alexipharmacis putantur differre, quòd hæc venenis intrò per os ſumptis, illa verò à morſu animalium intrò ſubeuntibus medeantur. Vtraque Nicander elegantiſſimè duobus libris explicauit. Eſt autem τῶν θηριακῶν, eo auctore duplex differentia, vna eorum quibus animalium morſus præcauetur, ſiue inſtratu, ſiue ſuffitu, ſiue illitu. Altera verò, quibus morſus ipſe curatur, & innocuus euadit. Dicta ſunt θηριακὰ ἀπὸ τῶν θηρίων, hoc eſt à feris & venenatis animalibus, potius quàm ab vlla certa eorum ſpecie. quanquam vipera, in cuius genere mas proprio nomine ἔχις, fœmina ἔχιδνα appellatur, à Græcis θηρίον κατ' ἐξοχὴν aliquando vocetur, ſicut etiam θὴρ leo ipſe nonnunquam dicitur.

Pag. 1. SERPENTES.) Dicit omnia ſerpentium genera à ſanguine Titanum in terram effuſo prodiiſſe. Hi ſex fuiſſe perhibentur, Cæli & Terræ filij, & contra Iouem bellum geſſiſſe, ſed ab eo interfectos & præcipitatos fuiſſe fulmine. nota eſt fabula.

PHALANGIA.) Eandem phalangiorum originem quam & reliquorum ſerpentum ſcribit. Refert tamen Zenodotus in Attica fratres duos fuiſſe Phalangem & Arachnen, illum militarem artem, hanc lanificium à Minerua didiciſſe: ſed propterea quòd ſimul rem haberent, à dea exoſos eſſe, & in reptilia verſos, quæ à prole ſua deuorarentur. Ouidius in Metamorph. aliter de Arachne ſcribit. De phalangiis poſtea agetur.

ASCRÆVS.) Sic dictus ab Aſcra, vico Bœotiæ, ad radices montis Heliconis. Sed hic nullam eiuſmodi ſerpentum originem cecinit, niſi fortè id poëma perierit. Sunt qui ſcribant ſanguine Typhonis cuncta eiuſmodi genita: alij verò à guttis ſanguinis è Gorgonis capite ſtillantibus.

MELISSÆO.) Locus eſt in Helicone, ſic dictus à Meliſſeo rege. Eſt & Permeſſus fluuius ex Helicone proueniens, Phœbo & Muſis ſacer.

SCORPION.) Originem ſcorpij peculiarem fuiſſe ſcribit. Procreatum enim à Diana in vltionem Orionis. Hic enim cùm venator & ſatelles eſſet Dianæ, & concubitum eius appetiiſſet, vímque etiam inferre conaretur, dicitur ea ſcorpium excitaſſe, qui eum ictu caudæ perimeret. Ouidius & Higinus cauſam aliam referunt, nimirum quòd gloriatus eſſet, nullum in terris eſſe animal quod vincere non poſſet. eámque ob rem editum ſcorpium, qui ſub ſaxo latens ex inſidiis eum feriret.

ALGIFIC.) Græce dicitur χαλαζήεντα, hoc eſt grandinoſum, quòd ab eo percuſſi toto corpore refrigerationem ſentiant, & ſe quaſi grandine verberari, quemadmodum ipſe poſtea de ſcorpio agens explicabit.

SYDVS.) Poſt Orionis mortem Iuppiter Scorpium inter aſtra collocauit, non quidem propter eius virtutem, ſed vt ſpecies eius hominibus documento eſſet, ne quis de re aliqua temerè ſibi confideret. Idem verò beneficium etiam Orioni præſtitit, ſed ita, vt cùm Scorpius oriatur, Orion occidat, quemadmodum Iul. Higinus ſcriptum reliquit, ex quo inter eos etiam nunc inimicitiæ durare videntur, vt ille quidem adhuc inſidietur, Orion verò iam cautus ſibi caueat. Pag. 1.

SED cuncta.) Et qui iter faciunt, & qui aliquod opus in agris exercent, ſæpè coguntur, vt ſolis ardorem declinent, locum aliquem deligere, in quem feſſi ſuccedant, & ſomnum capiant. Sed vbique periculum à ſerpentibus imminet, ſiue in ſublimi loco libet quieſcere, ſiue in humili & ad terram ipſam. Cuius decubitus qui ad terram fit, tres ponit differentias, in colle, in valle, in campo plano & aperto. Sed in colle quidem & valle periculum ferè perpetuum eſt, quòd ibi venenatæ animantes & iaceant & paſcantur: in campo verò minus periculi eſt, ſed tunc maximè cùm herba in eo ſuccreſcit, hoc eſt verno tempore. Tunc enim ſerpentes ſenectam exuunt, & è latebris prodeunt, corpore ſegnes & oculis hebetes, conquirúntque fœniculum per campos, quo paſto & vires corporis hyemis iniuria languentes & effœtas recipiant, & aciem oculorum.

DVM temperet.) Græcè eſt ἀκρέσπερον, hoc eſt, 2
vſque ad initium ſiue exortum veſperi, quem & luciferum appellant. Ruſtici vitantes ſolis ardorem in locum aliquem ſecedere ſolent, donec frigidus veſper, vt ait Maro, aëra temperet, hoc eſt diei feruor inclinet. ἄκρα enim dicitur initium cuiuſque rei. Atque hic ſenſus mihi magis placet, quàm dicere ruſticos ſe ad ſomnum componere circa principium veſperæ, vt videtur ſcholiaſtes intellexiſſe. Imò verò tunc ruſtici ad opus redeunt, ardore iam reſtincto, & ſomno refocillati.

NAM potes.) Primùm Nicander explicat medicamenta, quæ ſuffitu ſerpentes abigunt. Sunt enim omnium efficaciſſima. Nam præterquàm quòd illæ celerrimè ab his replentur, & ſuffocantur, ea etiam naturali quodam diſſidio oderunt tanquam naturæ ſuæ aduerſiſſima. Prætereà & ſuffitus propter vaporis tenuitatem, in ima ſerpentum viſcera protinus ſubeunt: itaque eiuſmodi reme-

Digitized by Google

dia ſerpentes longiſſimè fugant, quia longè etiam latéque diffunduntur.

ARDENTES.) Legitur apud Nicandrum δυζῆλω. at Heſichius δυζῆλω legit, eo alphabeti ordine vocem eam explicans, vt ambigi non poſſit ſi ne μ ſcriptam ab eo fuiſſe, dicitque ea ſignificari apud Nicandrum τὸν ἔμπυρον ἢ φλογικόν, hoc eſt ardentem & vrentem, vel vt alij interpretantur χαλεπόν. Refertur autem ad κῆρα, cuius duo adiectiua poſuit δυζῆλω & ὀπλοεῖα, more Græcorum poëtarum, Latinis inuſitato.

GAGATIS.) Gagates tum fluuij Lyciæ, tum lapidis qui in eo inuenitur, nomen eſt. Dicitur & fluuius ipſe Gages, & Gangis, vnde γγαγγίδα πέτρην Nicander vocauit. Eſt autem lapis hic bituminoſus. igni admotus ardet, ſed non conſumitur, bituminiſque odorem reddit. Strabo eum Gangitin appellauit.

FILICIS.) Habetur Græcè βλῆχρ quod nomen alibi non reperi. ſed ſcholiaſtes Græcus annotat ſic dici Filicem, quæ alio etiam nomine βλῆχρον dicitur, vt habetur etiam apud Dioſcoridem. quanquam ipſe inter filicis vires hanc non adſcripſerit. quas tamen illi ineſſe facilè eſt credere, propter odoris grauitatem. Hîc non omittam cùm in omnibus quæ videre licuit exemplaribus legeretur χαρτῶ, me ſubſtituiſſe χαλτω.

Pag. 2. CANCHRY.) Propriè ſic dicitur flos ſiue fructus roriſmarini. itaque eius radicem intelligit.

THREICIVM.) Lapis Thracius ſiue Thracias ex genere bituminum eſt, quemadmodum & gagates. Siquidem vterque niger eſt, aqua inſperſa perinde ac bitumen lucidius ardet, & oleo reſtinguitur, dúmque ardet bituminis odorem emittit grauem atque acrem, & ſerpentibus propterea infeſtum, quæ fortè cauſa fuit, cur Plinius lib. 36. cap. 19. vtriuſque notas & vires confunderet.

Pag. 2. SI GRAVIS.) Docet alia remedia quæ inſterni poſſunt, à quibus ſerpentes abhorrent, vel naturali diſſidio, vel propter tetrum & grauem odorem. primámque nominat calaminthem, cùius folia impenſè ferventia ſunt & acria. eam autem aquoſis locis legendam dicit, quòd in ijs multò lætior prouenit. nec tamen magnoperè referre arbitror, an eam quæ in montibus, campeſtribus, & aſperis prouenit, decerpas. Siquidem omnium folia eandem habent facultatem, nec dubium quin odor etiam ſimilis, & in ea maximè quæ ſicciori bus locis naſcitur. Nec verò ſubſtrata ſolùm, ſed etiam accenſa, pota, aut illita ſerpentibus reſiſtit.

POLII.) Non eſt dubium hîc intelligi fruticem illum candidum qui deſcribitur à Dioſcoride ſub nomine Polij, etiamſi videatur id in ambiguo ponere Græcus ſcholiaſtes. ſubſtratum enim ſuffitumue ſerpentes abigit, & potum feruefactis ius auxiliatur ſerpentium ictibus. Dicitur etiam & à Dioſcoride capitulo eſſe grauiter olente, ſed non ſine quadam ſuauitate.

ABROTONI.) Fœmina præſertim in eo genere candicat, ſed & mas quoque nonnihil, adeò vt valles in quibus abundant, videantur eſſe candidæ. fugant autem ſerpentes & ſubſtratu, & nidore: priuatimque valent contra ſcorpiouum & phalangiorum venena.

SERPYLLI.) Dicitur ſerpyllum Græcis pariter & Latinis à ſerpendo, cuius naturam hîc egregiè depingit Nicander. Siquidem ποιμαίνειν appellans ſignificat ipſum continuè in anteriorem partem progredi, eorum animalium more, quæ per agros paſcuntur, aut vlcerû quæ in noſtris etiã corporibus ſerpunt. Pulchrè etiam φιλίζωον dicitur, quòd vitam ſuam amare videatur, ideóque ſeipſum noua perpetuò ſobole & propagatione cõſeruet. Siquidem qua terræ parte folia eius adhæſerint, in ea radices agunt, eáque ob id ῥιζόεντα appellauit, hoc eſt radices demittentia. Itaque quemadmodum in vite, vt ait Maro, flexi propaginis arcus: ſic in ſerpyllo, folia veluti propagines quædam radicantur.

AGNI.) λύγον, hoc eſt viticem, ab Athenienſibus ἄγνον vocari Dioſcorides prodidit. quæ ſi eadem eſſe Nicander exiſtimauit, cùm antè viticem ſubſternendam conſuluerit, nunc fruſtra agnum nominat, niſi illic viticis ramos, hîc verò flores intelligat. βρύειν enim ſignificat & florere & germinare.

Pag. 2. ONOGYRON.) quid ſit non mihi conſtat. Heſychius quidem indicat herbam quandam eo nomine deſignari, ſed qualis ſit non explicat. Nicander ἐμφερῆ appellat, hoc eſt, vt Græcus ſcholiaſtes interpretatur, ἀκανθώδη ἢ τραχύν. quam interpretationem in re ambigua ſequi placuit, potius quàm folia illi ſerrata & inciſuris diuiſa eſſe dicere.

LONGA ceruice.) Aſphodelus caulem habet binûm ſæpe cubitorum. hic ceruicis inſtar eſt, ideóque libenter ſequutus ſum quod ſcribit ſcholiaſtes in quibuſdam exemplaribus legi πολυαυχένα.

SCYRA.) Oderunt ea bubulci, quòd depaſta agant iuuencas in venerem. Sunt qui erythrodanum interpretentur, vt ſcribit Scholiaſtes.

CVRVIS.) quod Græcè dicitur χηλείας, Scholiaſtes latebras interpretatur, παρὰ τὸ χεῖσθαι ἐν αὐταῖς, id eſt quòd in ijs feræ iaceant. ego adiectiuum eſſe puto τῷ φωλειοῖσι, & ſignificare curuis & concameratis in modum teſtudinis quæ χελὼ & χελώνη dicitur. Sunt autem eiuſmodi ferarum latibula. Pag. 2.

SIN cedri.) Nunc remedia Nicander proponit quæ illita corporibus vetant ne ſerpentes mordere audeant: ac primum quidem κεδρίδας, hoc eſt cedri fructus, natura ſua oleoſos & pingues. ſiquidem ex cedro pix manat quam cedriam vocant. Itaque illi etiam per ſe inungi, quanquam aut adipe ceruino, aut medulla etiam addita perungi corpus poteſt, cui & vis ineſt ſerpentibus aduerſa.

OLIVO.) quanquam ſimplex oleum conueniat, tanquam maximè parabile, tamen ſi ipſum è conyza oleũ ſomatur, vt interpretatur Scholiaſtes, multò erit efficacius.

LIMA.) intelligit ſilphij radicem lima vel ſcalpro deterendam eſſe. Sunt enim & in lima veluti dentes, de quibus hoc potius dictum videtur, quàm de hominis dentibus, vt exiſtimauit Scholiaſtes, ſcribens Nicandrum αὐτοῖσιν vſum, cum dicere debuiſſet κνηστῆρι ὀδόντι, hoc eſt τομεῦσι & inciſorij. Ego hic κνηστῆρα limam interpretor, aut aliud inſtrumentum non multum ab ea diſſimile quo caſeus deraditur, vt explicat Galenus ἐν τοῖς γλώσσαις. neque hic αὐτίκαιον eſſe, ſed Græcorum poëtarum phraſin, qua & vſus eſt eo carmine Homerus, ἀλλ' ἄρα ἀπρίατα Ἀγαμέμνων δῶκεν θυμῷ, cum dicendum videretur Ἀγαμέμνονος. ſic hoc loco κνηστῆρι χαρακτήρεσσιν ὀδόντων, αὐτὶ τῷ ὀδόντος κνηστῆρος. Dicitur autem κνηστὴρ ἀπὸ τῷ κνῆθειν, quod diuidere ſignificat.

ERVCAM.) Græcus interpres annotat hoc

loco καμπῆς à quibuſdam plantam intelligi: ego verò ipſum animal deſignari puto, quod natum tepente cælo atque imprimis ex rore, inſidet folijs braſſicæ, ſequutus in eo auctoritatem Dioſcoridis qui lib. 2. cap. de eruca ſcribit, Erucis quæ in oleribus gignũtur cum oleo perunctos à venenatis beſtijs non feriri. id quod, vt pleraque alia, ex hoc Nicandri loco tranſtuliſſe videtur. Apparet autem ex eo loco ἔλαιον oleum ſignificare.

ET pilæ.) Hic paſtillos Theriacos componit ex duobus ramulis abrotoni, obolo vno naſturcij, & ſemine dauci quantum manu comprehendi poteſt, (vulgus pharmacopolarum pugillum appellat) in mortario tritis & poſtea ſiccatis. In quibus aduerte naſturcij exiguum pondus, obolus enim pondus eſt dimidij tantum ſcripuli, cum in drachma ſex oboli contineantur. Liquandi ſunt autem illi paſtilli cum vſus exiget, vel oleo, vel adipe ceruino, aut alio liquore eiuſdem facultatis.

Pag. 2. SIN AVTEM.) Hic vnguentum deſcribitur conſtans è viperis, medulla ceruina, oleo roſaceo, & omphacino, & cera ſimul coctis tritis & miſtis. Nicander quidem viperas non nominat, ſed dicens è triuijs ſumendas feras, videtur quaſlibet intelligere. veriſimile tamen eſt viperas potius diligendas quàm vllos alios ſerpentes, quòd veteres medici eas, non item alias, theriacis medicamentis adhibuerint. Cum autem miſtas, hoc eſt coëuntes, diligendas eſſe ſcribit, non ita intelligere oportet quaſi in venere deprehenſæ plus habeant in theriacis remedijs efficaciæ, ſed ex eo tempus deſignatur quo capi debent, finis ſcilicet verni temporis quo in venerem feruntur, vt & Galenus lib. 1. de Antidotis annotauit. Ac quanquam in vnguenti confectione non tantum habere delectum oporteat quàm in antidoto, commodius tamen fuerit capita caudáſque earum præcidere & alia obſeruare quæ præcepit Galenus lib. de Theriaca.

RHODINI.) Scholiaſtes interpretatur oleum roſaceum, cuius dicit eſſe tres præparationes, ter nimirum infuſis roſis in oleo: ac primam quidem infuſionem dici πρώτην, ſecundam dici mediam, tertiam verò μυχίην & πολύτριπτον, quòd in ea roſas vehementer contundere oporteat, quò ſuccum remittant. Hic verò ipſa media videtur vocari πολύτριπτον, niſi quis exiſtimet legendum eſſe πολυτριπτόν τι καλοῦσι, hoc eſt multa contritione & elaboratione factam. Sed cum id quicquid ſit ῥόδεον appellet, ſuſpicio mihi aliqua eſt poſſe etiam deſignari vnguenti roſacei aliquod genus, & fortè paſtillos roſaceos, quos Dioſcorides ῥοδίδας ſcribit appellari. Conſtant enim ex ijs quæ vim habent magnam in abigendis ſerpentibus, & curandis earum morſibus.

CONGII.) Græcè legendum eſt χοὸς, non χεὸς. Eſt autem χοῦς ſiue χεὺς menſura capiens cotylas duodecim, Latini congium vocant. Itaque congij roſacei hoc eſt ῥοδίου χοὸς tertiam partem accipere oportet, hoc eſt cotylas quatuor, ſiue triginta ſex vncias menſurales.

CRVDI.) id eſt quod ὠμοφάκινον & ὠμοτριβὲς appellatur. Tale enim vnguentorum compoſitionibus magis idoneum eſt.

QVADRANS.) Congij quarta pars tres cotylæ ſunt, quas Latini heminas interpretantur. ſunt enim in congio duodecim. Singulæ autem cotylæ nouem vncias menſurales capiunt.

Pag. 3. SIN nullo.) Qui præſidijs omnibus diſtitutus eſt quibus ſerpentes abigere poſſit, ſaltem hæc documenta habeat & obſeruet, quibus vel eas vitabit, vel morſus minus noxios experietur. Ac primum quidem eſt ieiunum non petere loca ſerpentibus infeſta. Tunc enim ſi feriri à ſerpente contigerit, morſus multò pernicioſior eſt, quòd arteriæ venæque vacuæ venenum citius combibant, & in principes corporis partes deferant, vireſque corporis minus validæ ſint depellendo aut alterando veneno.

FOEMINA.) Cùm in omni ſerpentium genere, tùm maximè inter viperas, fœminæ maribus multò ſæuiores ſunt: itaque imprimis eas fugere conuenit. Nec verò eas internoſcere difficile fuerit: ſunt enim & ore patentiore & extremo corpore craſſiores. Quò fit vt earum morſus plus multò habeat periculi. Pag 3.

ET vitare.) Aliud etiam admonet eum, qui omnibus præſidijs theriacis deſtitutus eſt, ne æſtate iter faciat, quo tempore ſerpentes atrociores maligniorеſque eſſe conſueuerunt. Quare oportet obſeruare Vergiliarum ortum. Siquidem ab eo æſtas ducit initium. Sunt autem illæ ſitæ inter finitionem corporis tauri & arieris caudam. quamobrem, vt ait Nicander, τῶν οὐραῖ τι ταύρου ἀποφαίνουσιν, hoc eſt οὐρῆ φαίνονται καὶ ἐλέχονται τῇ οὐρᾷ, etiamſi Aratus taurum imperfectum eſſe & poſteriore parte mutilum ſcripſerit. Sunt autem Vergiliæ numero ſeptem, ſed nemo, vt ſcribit Higinus, amplius quàm ſex videre poteſt, eámque ob cauſam Nicander ὀλίζονας ferri dixit, hoc eſt ἐλάσσονας καὶ ὀλιγωτέρας, numero videlicet pauciore quàm ſint.

AVT.) vbi Nullum æſtatis tempus ſerpentium periculo vacat. Sunt enim nocentiſſimæ ſiue ieiunæ, ſiue paſtæ, præſertim tamen ieiunæ, & tum maximè cum pullos ſuos educant. Id quod habent commune & cætera fetarum genera.

SITIENS.) vel διψὰς ſitibundam ſignificat, vel, ſi ſerpentis nomen eſt, ſpeciem pro genere poſuit.

HEV triuijs.) Viperas hunc in modum coire perhibent, vt femina maris caput in os intromittat, quaſi dentibus, in quibus venenum præcipuè eſt, concubitum peragant. Id enim ſignificat ὀδὰξ ἐμφῦσαι. Illa autem nimia dulcedine aut rabie percita, eius caput obtruncat, niſi ipſe ocyus coitum peragat, aut alia ratione ſaluti ſuæ conſulat. Videtur enim hîc Nicander innuere non omnes mares truncari capite, ſed aliquos mortem effugere, eóſque tunc ira concitatos, ſæuiſſimos exiſtere.

AT pœnas.) Cũ Nicãdro idem etiam Galenus videtur ſenſiſſe, eroſa matris aluo fœtum viperarum prodire in lucem. Sunt tamen qui aliter exiſtiment, dicentes ſæpè accidere vt fœmina pullos ſuos pariat membranis adhuc obuolutos, quæ tertia die rumpantur: aliquando verò naſci non amplius inuolutos membranis, ſed ijs antè intus abroſis. Tunc autem illa ſingulos diebus ſingulis parere dicitur, viginti ferè numero.

INTESTINA.) Græce habetur ἀραιὴν. quod nomen quamuis poſſit eſſe adiectiuum τ γαστρὸς, & ſignificare tenuem, ſignificat tamen aliquando proprio nomine ipſa inteſtina, præſertim tenuia. ſecundum quam ſignificationem μεσαραῖον nomen impoſitum eſt, quaſi μέσον τ ἀραιῶν, hoc eſt medio inter inteſtina.

FOETV grauida.) Vipera è ſerpentibus vna foras animal viuum in lucem edit, atque inde apud Latinos nomen habet: prius tamen intra ſe ouum concipit piſcium ouis ſimile, hoc eſt vnius coloris, Pag. 3.

nec cortice vllo, ſed molli cuticula opertum, atque intra ſe excludit priuſquam pariat. At cæteræ ſerpentes oua pariunt, eáque contecta in terra incubant, & fœtum ſequente excludunt anno.

Pag. 3. NEC CVM.) Tota hyeme ſerpentes in ſpeluncis deliteſcunt, ibíque tum ex aëre, tum ex torpore veluti ſitum mucúmque contrahunt, qui circum corpus concreſcens & denſatus ſpeciem quandam cutis exhibet, cùm tamen cutis non ſit: à Græcis γῆρας, à Latinis ſenecta appellatur. Ineunte autem vere è latebris prodeuntes eam exuunt, fiúntque moltò ferociores.

QVIN ET.) Vnum & hoc conſilium eſt, vt vitentur loca in quibus multi ſerpentes habitant, cuiuſmodi eſt Othrys mons Theſſaliæ, & rupes, & abrupta loca, & montes ſyluoſi. Sed in primis cauendum eſſe à ſerpente qui ſeps appellatur: fallit enim ſæpè incautos viatores, quod inſtar chamæleonis colorem ſubinde mutet, & eius loci referat in quo conſederit. Eſt autem ſeps angois longitudinis binûm cubitorum, maculis per interualla varius, qui & alio nomine σηπεδὼν à quibuſdam vocatur, vt nonnullis placet. Eadem enim vtriuſque ſymptomata recenſentur: alioqui tam malignum ſerpentem Nicander non fuiſſet prætermiſſurus, qui de Sepedone poſtea priuatim diſſerit.

RVPIBVS.) Ad maiorem viatorum ſecuritatem admonet tum vbi habitent feræ, tum varias earum figuras & colores, vt ab his vnuſquiſque ſibi caueat. Alij in rupibus & lapidum cumulis deliteſcunt: alij multas ſpiras agentes ita ſe agglomerant, vt cochleæ ſimiles appareant: alij alios orbes docent figuráſque alias repræſentant. Alij præterea viridi colore ſunt: alij colore arenæ, vt ceraſtes, vt poſtea patebit, adeò vt in medijs arenis fuſi & iacentes vix deprehendantur, quos λεπρώεντας vocat Nicander, eo autem nomine & cutis candor & ſcabrities deſignatur. vtrumque enim τῆς λέπρας ſymptoma eſt.

FVNESTAM.) Poſtquam explicauit ea quæ ad ſerpentes communiter pertinent, nunc de ſingulis particulatim agit, ac primum quidem docet quid cuique proprium ſit, vt ab inuicem dignoſci poſſint: deinde ſymptomata quæ à cuiuſque morſu ſuperueniunt, exponit. Primùm autem de aſpide diſſerit, cuius tria dicuntur eſſe genera: χερσαῖαι, hoc eſt terreſtres, omniom maximæ & quinque cubitorum longitudinem interdum æquantes, colore ferè cinereo, aliquando verò & ſubuiridi. χελιδόνιαι, hoc eſt hirundinariæ, circa ripas fluuiorum & præſertim Nili degunt, vnius que cubiti longitudinem parumper ſuperant, & colore ſunt hirundinis. πτυάδες dicuntur cinereo colore viridique & ad aon colorem accedente, quæ collo exporrecto, veluti ratione quadam loci interuallum emenſæ, venenum expuunt in hominum faciem, aut aliorum animalium corpora.

IGNAVIVS.) Græcè habetur ἀμυδρότατον, nomen ambiguæ ſignificationis. interdum enim ſignificat χαλεπὸν, quemadmodum Græcus Scholiaſtes ab Archilocho atque ipſo etiam Nicandro alijs in libris vſurpatum eſſe, verſibus eorum citatis oſtendit. Interdum verò idem eſt quod ἀσθενὲς καὶ ἀμαυρὸν, hoc eſt infirmum & languidum: quod mihi hoc loco maximè quadrare viſum eſt, non tantùm quòd qui ab aſpide morſi ſunt, incidant in veternum & torporem, nullóque doloris ſenſu pereant, ſed quòd ipſa etiam aſpis ſit corpore valde ſegni & pigro.

RECTA.) Aſpis recto inceſſu ſerpit, non obliquo vt ceraſtes, eóque diſcrimine maximè diſcernuntur. Pag. 3.

NICTANS.) Dicuntur aſpides viſu minimè valere, & oculos habere ſemper quaſi ſomno conniuentes, eóſque non in fronte, ſed in temporibus, valde hebetes: verùm acri auditu eſſe, ideóque, vt ait Plinius, excitari ſæpius auditu quàm viſu. Pag. 3.

LONGA.) Variæ ſunt aſpidum differentiæ non modò à colore, ſed etiam à magnitudine. Quod autem hic longitudinem ſenûm pedum tribuit (tot enim ὀργυιὰ ſiue vlna habet) de cherſæis intelligendum eſt, quæ ſunt omnium maiores, & nonnunquam quinque etiam cubitorum longitudinem æquant. Sunt autem huius generis aſpides omnium peſſimæ, vt quæ tribus ad ſummom horis dicantur demorſos interficere. Latitudo verò ſiue craſſities tanta eſt, quanta venabuli quo cum tauris & leonibus homines decertant. ἀκοντὶ enim hoc loco πόλεμον καὶ μάχην, hoc eſt dimicationem ſignificat.

ILLA.) Aſpidum multi colores ſunt: aliæ ſunt ψαφαραὶ, hoc eſt vt interpretatur Heſychius, πυῤῥαὶ καὶ νεφελώδεις, id eſt nubilo colore & ſubatro. Aliæ ſunt colore cinereo ſiue puluerulento. Aliæ ſunt μελινόεσσαι, hoc eſt colore fraxini quam μελίαν Græci vocant. habet autem fraxinus folia porracei coloris. Aliæ ſunt colore vario. Aliæ verò ſunt αἰθαλόεσσαι, hoc eſt coloris fuliginoſi. αἴθαλος enim fuliginem ſignificat.

HVIC ſumma.) Omni aſpidi in fronte circa ſupercilia extant duo veluti calloſa tubercula cornuum inſtar, ſub quibus veluti cauea incluſi oculi conduntur & concaui apparent. ea τύλους appellat, quo nomine non tantùm callus, ſed tuber etiam ſignificatur.

COLLA tument.) Hoc autem de aſpide proditur, quòd præ omnibus ſerpentibus ceruix illi valde lata tumidáque ſit.

QVATVOR.) Nicander nullo facto diſcrimine maris & fœminæ, dicit aſpidi quatuor ineſſe dentes. at fœmina quatuor, mas duos habere dicitur. Eos autem contegit tunicula, in qua etiam aſpidum venenum continetur, & ex qua id procedit, tum quod ptyades in hominum corpora expuunt & vibrant, tum quod aliæ aſpidum genera in partes demorſas infundunt.

NVLLA.) Dicit nullum ab aſpidis morſu ſignum exterius apparere, non vulnus, non phlegmonen, non denique dolorem. Attamen Dioſcorides & Aëtius prodidere vulnera, veluti acu facta inueniri, bina quidem ex maſculi morſo, quaterna vero ex morſu fœminæ, à quibus tamen nihil effluat, niſi aliquid ſanguineum, idque nigrum & perexiguum, ſcilicet ſi magna ſit aſpis quæ momorderit, ſed nullum tumorem ab illis excitari: poſtea verò aduenire ſtuporem, pallorem frontis, refrigerationem, crebras oſcitationes, oculos nictare, collum inclinari, caput grauari, torporem & veternum accedere, ac tandem conuulſionem & mortem intra tres ad ſummum horas, ſi cherſæa momorderit: præſentiſſimam autem, ſi chelidonia. His autem quos ptyas conſpuerit, oculos caligare, cor dolore, faciem tumere, ſurditatem fieri, & mortem paulo tardius contingere. Verùm maxima pars horum ſymptomatum ſub veterno compreſſa eſt, vt verum hac etiam in parte Nicander dixiſſe videatur. Itaque Cleopatræ id genus mortis placuiſſe dicitur tanquam mitiſſimum. alij verò narrant eam ne morderi quidem ſe paſſam

eſſe, ſed pectori ptyada adhibuiſſe, quæ venenum ſuum ibi expueret. Cæterum ex his omnibus patet aſpidum venenum cerebro præſertim aduerſum eſſe, quemadmodum renibus cantharidas, & pulmoni leporem marinum commemorant. ſimúlque id facultate frigidum eſſe, quod eiuſdem generis ſymptomata pariat.

Pag. 4. DOLORIS.) Dioſcorides quidem ait laborem dolorémue aliquem corporis eſſe & multiplicem, ſed omnino leuem & non expertem cuiuſdam voluptatis, ideóque Nicandrum rectè ceciniſſe, hominem ſine dolore mori.

SOLVS.) Ichneumon hic de quo agitur (nam eſt & veſpæ genus hoc nomine, quod phalangia venatur) fera eſt quadrupes, parua, & forma ictidi muſtelæ perſimilis, cauda oblonga, in ripis & arundinetis victitans. Hic ſolus contra aſpidem certat, notúſque eſt hac gloria maximè, in eadem natus Ægypto. Mergit ſe luto ſæpius, ſiccátque ſole. mox vbi pluribus eodem modo ſe corijs loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudam attollens ictus irritos auerſus excipit, donec obliquo capite ſpeculatus inuadat in fauces.

Pag. 4. ICTIDA.) Ictis eſt muſtela ruſtica, quam Theodorus apud Ariſtotelem lib. 9. viuerram interpretatur. magnitudine minor eſt quàm paruus catellus Melitenſis, ſed pilo, forma, albedine partis inferioris, & morum aſtutia muſtelæ domeſticæ ſimilis. hæc aues petit vt feles.

AST vbi.) Hic ichneumonis cum aſpide pugnam explicat, quam pulcherrimè deſcribunt Oppianus, Plinius, & Strabo. Nec verò cum ſola aſpide, ſed etiam cum crocodilo certamen illi eſt.

DENTIS vncos.) Græcè habetur in alijs codicibus, τύψῃ δ' ἄγναμπτον ὀδόντα. ego reſtitui ὀδόντι datiuo caſu. neque enim ichneumon dentes ſuos exacuit aut confirmat, ſed corium tantùm loricat, ne ab aſpidis dentibus vulneretur. Itaque ἄγναμπτον referri debet ad ἀδάγξῃ, hoc eſt vt efficiat corium denti impenetrabile.

CVRTÆ.) Longitudine videlicet cubitali, aut trium dodrantium. Tales autem in Scironijs ſcopulis inueniuntur inter Megaram & Corinthum, & in Pammonijs montibus Megaræ, & in Rhypæo monte Achaiæ, vel vt alijs placet, Ætoliæ: ſimiliter & in Aſeleno monte Locrenſi. Sunt autem hæc omnia montium nomina in Europa, quos ſerpentibus infames eſſe dicit, & nullius propterea nominis apud Græcorum veteres.

ALBÆQVE.) id eſt ſuppallidæ. Hic enim color propius ad album accedit eóque præditas eſſe viperas Aëtius annotauit. Albas autem & cornutas viperas intelligit ceraſtas, viperis prorſus ſimiles præter cornua, de quibus poſtea.

Pag. 4. IN VLNAM.) Sunt verò & in India, vt refert Strabo, quæ nouem cubitos ſuperent. Sunt autem Bucarterus, Ægagees, & Cercaphus, montes Aſiæ.

Pag. 4. LATIOR.) Fœminas intelligit, ad quas quatuor hi verſus pertinent. Habent enim caput latiuſculum, caudam breuem, & excarnem, & ſquamis durioribus aſperam, nec paulatim graciléſcentem, ſed ſimul & vniuerſim. itaque propter breuitatem non multas aut magnas ſpiras agentem. Præterea in ingreſſu ſumma cauda nituntur, & tardius incedunt quàm mares. Sunt & ijs aliæ differentiæ, oculi ſubrufi, collum quàm ſit mari anguſtius, aluus prominula, & meatus ad caudæ extrema propius accedens.

AT MAS.) In viperarum genere mari corporis longitudo varia eſt, omnis habet caput anguſtius & acutius quàm fœmina. eſt & collo craſſiore & corpore vniuerſo tenuiore, & quodammodo proceriore. cauda illi paulatim gracileſcit, aliorum more ſerpentium, non aceruatim, vt in fœmina: ſquamáſque habet ad extremum caudæ aſperiores & velut attritas, quas iratus ſubrigit, non aliter quàm canibus & erinaceis ira percitis pili rigent. Meatus etiam in cauda eſt ſupernè magis & ventri propinquior, contrà quam in fœmina, quæ meatum habet ad caudæ extrema propius accedentem. Eſt & inceſſus alacrior.

COCYTVM.) Græcus Scholiaſtes annotat verſum hunc totum eſſe adiectitium, nec legitimum. Et reuera Nicandro indignus eſt, nec facilè intelligi poteſt quid cocytus ſit, ſignificétne omnem marem in viperarum genere, an iratum tantum & furentem. Ego vernaculam Græcorum quorundam fuiſſe vocem ſuſpicor, quia ſic viperam marem appellabant.

HVIC gemini.) Dentes viperæ gingiuis conduntur, ſed qui canini vocantur de quibus hic agitur, maribus tantum bini, & vulnera ex plaga bina in corpore demorſo apparent. Sunt autem illi exerti, & valdè tenues inſtar veruum. Fœminis verò quaterni ſunt, & vulnera ex earum morſu infliguntur quaterna, apertéque dignoſcuntur. ſiquidem toto ore (lego enim ὅλῳ ἀντὶ τῷ ὅλῳ) mordet, vt quæ ſit δοιάκι πλειοτέρη, quemadmodum ſupra dixit Nicander, & læſæ parti apprimitur, & manifeſta veſtigia dentium ex vulnere relinquit.

CARO.) Poteſt hoc referri tum ad demorſum locum, tum ad vniuerſum corpus. Hoc Dioſcorides videtur ſentire, ſcribens ab ictu viperæ corpus intumeſcere. Illud verò Aëtius, qui notas bipartitò diſtinguens, tum in eas quæ in affecto loco apparent, tum in eas quæ vniuerſo corpori accidunt, tumorem & puſtulas inter notas partis affectæ recenſet: ſimiliter & ipſa colorum diſcrimina, quæ hoc loco Nicander enumerat.

PVTRIA.) Putria vlcera & depaſcentia, quæ Dioſcorides νομὰς appellat, tum in ipſa plaga exoriuntur, tum vicinas partes occupant. ea enim latè ſerpunt, nec ſuperficiem modò læſæ partis exedunt, ſed in intimas etiam ſedes perueniunt.

FLAGRAT.) Non mirum febrem arden- Pag. 4.
tiſſimam excitari à veneno quod eſt facultate calidum. Nam præter auctoritatem Galeni, multæ etiam rationes accedunt quibus id perſuaderi poteſt, quas non eſt neceſſe hoc loco inſerere.

SINGVLTVS.) fiunt frequentes & magni læſo ore ventriculi à veneni malignitate, magnóſque ſonitus edunt erumpentes per guttur & collum. Sic enim κίονα ſcholiaſtes Græcus interpretatus eſt, quoniam columnæ inſtar caput ſuſtinet. Poteſt tamen & in propria ſignificatione accipi pro columella ſiue gargareone. Nam & hàc prodeunt ſingultus, ipſéque ab his commouetur.

MEMBRA.) Totũ corpus breui tẽpore ab hoc Pag. 5.
veneno perturbatur, ipſũmq; cerebrũ in primis afficitur vertigine, & magna neruorum imbecillitate, à qua & membra languent, & lumbi debilitantur ſupra modum. Hæc tantùm cerebri malè affecti ſymptomata Nicander commemorat. Verùm Scholiaſtes addit triſtitiam & mœrorem, legens ſeparatim μέρμερος ἴζει, & coniungens ἰζύι cùm præcedentibus: idque interpretatur φροντίδος γέμοντα innuens hominem curarum & mœroris plenum eſſe.

Quod quanquam verum eſſe poteſt, ea tamen duo verba non videntur ad hominem referenda eſſe, ſed ad ἀδρηστείην, vt μέρμηρος ſit huius adiectiuum. ſignificat enim non modò curam & ſolicitudinem, ſed id etiam qood cura & ſolicitudine dignum eſt, hoc eſt χαλεπὸν καὶ δεινὸν, vt ſcribit Heſychius.

SITISQVE.) Interdom ægri vehementer ſitiunt, ſæpè verò horreſcunt frigore veluti grandine percuſſi: illod æſtuante fit ventriculo, hoc verò humore bilioſo & feruido per ſenſibiles corporis partes decurrente: quæ duo ſymptomata ſæpè in febribus videmus connesa.

SÆPE etiam.) Bilioſi vomitus infeſtant, quòd omnes humores in bilem vertantur tum veneni qualitate, tum quòd iecur phlegmone tentari dicatur. His autem proprium eſt pallidam & decolorem cutem reddere, calore natiuo introrſum ſe recipiente. Ad extremum verò extincto calore natiuo ſudor διαφορητικὸς manat, & naturalis color corporis viuidúſque marceſcit, & in eum vertitur qui caloris mortificationem conſequitur, nigrum videlicet, aut plumbeum, aut cæruleum ſiue liuidum, aut in eum qui æris florem repræſentat, pro varijs ſcilicet hominum naturis & temperamentis. Cæterùm mors intra horas ſeptem imminere dicitur, ſi vipera quæ momordit, fœmina eſt, ſi iuuenis, ſi venere ſtimulata, ſi ieiuna, ſi magna, ſi fortis, ſi in aridis locis educata, ſi æſtas, ſi & homo viribus ſit infirmis, aut intemperato corpore, aut ſi plurima ex his deſunt, cum diutiſſimè die tertia, niſi medicamentis ſaluti ſuæ conſulat.

NVNC facilè.) Ceraſtes ſerpens eſt de genere viperarum, quas antè Nicander intellexit ſcribens de viperis quaſdam albas eſſe & cornua geſtare. Tunc enim manifeſtè ceraſten deſignauit, qui vipera credi poterat, niſi cornua haberet, hoc eſt extantia quædam corniculis ſimilia, quæ viperis deſunt. Sunt autem illa bina & aliquando quadrigemina, quorum oſtentatione (reliquo enim corpore in arena aut rotarum orbitis ferè delireſcit) veluti eſca illice, aues ad ſe inuitat, & ſolicitatas perimit. Nam reliqua corporis de induſtria arenis tegit, nec vllum indicium ſui præbet, niſi ex ea parte qua inuitatis dolo paſtibus, necem præpetum aucupetur. Scribunt etiam Arabes ceraſten inueniri habentem octo cornua contorta, eáqoe apud homines haberi in pretio, quòd præſente veneno ſudare dicantur. Color illi eſt ψαφαρὸς καὶ λεπρώδης, hoc eſt cum ſcabritie & ſqualore albus, qualis eſt leproſorum. Cùm hoc loco duo verſus præpoſtero ordine in prioribus codicibus legerentur, ita reſtitui vt nunc habentur.

Pag. 5 CVMQE aduerſa.) Diſtinguit ceraſten à vipera inceſſu. vipera enim rectà & corpore in neutrum latus inclinato progreditur: ceraſtes verò obliquè & corpore in alteram partem vergente, in nauiculæ modum qoæ venti violentia in latus impellitur, & à contrario vento agitur rapitúrqoe in latus oppoſitum: itaque nunc in vnum, nunc in alterum latos inclinata fluctuat. Sic ceraſtes ingrediens non alteri tantùm lateri innititur, ſed modò in hanc, modò in illam partem vergit, quemadmodum & claudi ſolent ambulare, quibus ipſe poſtea & hæmorrhos & ceraſtas comparabit. verum Scholiaſtes ita hunc locum videtur interpretari, quaſi vni tantùm lateri ſemper inſiſtat. Arabes ſcribunt in ceraſtæ corpore pro ſpinis haberi cartilagines, eámque ob cauſam non eſſe firmo corpore, ſed in vtranque partem flexibili.

CREPITANTIBVS.) Græcè habetur τετριγώς, quo nomine aſperitas deſignatur ſquamarum: eas autem non in dorſo tantùm, ſed etiam ſub aluo gerit, eóque fit vt ſonitum ſibilo non diſſimilem ſerpendo edat.

SI DENTEM.) Poſt morſum ceraſtæ locus tumet cum duritie, & circum puſtulæ plorimæ naſcuntur valdè exiles, vt viſum ferè fugiant. Credo id mali genos herpetem miliarem eſſe, ortum à veneni caliditate & acrimonia. Talem enim ceraſtæ qualitatem medici Arabes tribuerunt.

NEC tamen.) Etſi ceraſtes multa habeat cum vipera communia, non modò in notis corporis, ſed in ſymptomatis etiam, quæ morſum cõſequontur (ab vtroque enim puſtulæ, & oculorum caligines) differentia tamen in hoc maximè eſt, quòd ceraſtæ venenum non ſit tam malignum támque præſentaneum qoàm viperæ. hæc enim die ad ſummum tertio interficit, ille verò ad nonum vſque diem mortem prorogat, idque ſine magno cruciatu. Dolores tantùm inguina exercent & poplites ſiue genua: deinde natiuo calore pereunte cutis euadit liuida, tandem ſoluto robore corporis & viribus deficientibus mors ſuccedit. Dioſcorides verò & alia quædam ſymptomata recenſet, è volnere effluere ſaniem quandoque atram, quandoque ſuppallidam, genitale tendi, delirium accedere, oculos caligare, & conuulſiones fieri. Pag. 5.

IAM quibus.) Hæmorrhus ſerpens eſt in petrarum cauernis ferè degens, cuius longitudo pedalis eſt, craſſitudo verò à capite ad extremam vſque caudam paulatim deſinens in tenuitatem. Color illi ſplendidus eſt, quandoque obſcurior, velot ab igne vſti. Aëtius colore arenoſo eſſe dicit. Collom habet anguſtum; & caudam ab vmbilico graciles̄centem.

FLAMMATO.) ſic dicitur propter igneum oculorum fulgorem, quem illis tribuit Aëtius.

CORNVA.) Hæmorrhus duo habet in fronte cornua νιφόεντα, vt ait Nicander. ego candida interpretatus ſum, quanquam Scholiaſtes αἰτὶ τῶν ψυχρῶν acceperit. Nam cùm duo habeantur præcipua in niue, frigiditas & candor, illa quia oon videtur, multò minus conducit ad agnitionem hæmorrhi, quàm candor qoi oculis conſpicuus eſt. Oculos autem, ſioe alba oculorum, quæ γλήνας à Nicandro dicuntur, habet ſimiles locuſtæ, quam πύρωπα appellant, hoc eſt igneos & fulgentes. caput verò aſperum horridúmque. eſt & inceſſus veluti ceraſtæ obliquus. Et fœmina quidem ventri incumbens per terram reptat, & greſſum infernè circa caudam firmat: mas verò circa ventrem in greſſu nititur, & collom ſerpendo extollit. Vterque gradiens ſonitum edit, quaſi per conſtratos culmos repat propter ſquamarum ariditatem & aſperitatem.

PROTINVS.) Hæc ſymptomata morſum hæmorrhi conſequuntur. Color mali coloris & nigricans, non totius quidem corporis, ſed partis demorſæ, ex qua etiam dicitur nihil in principio effluere præter paucum quiddam & aquoſum. Sequitur & dolor cordis, ſiue cor propriè dictum intelligamus, cui per ſe primóque eiuſmodi venena aduerſa ſunt; ſiue, quod eſt mihi veriſimilius, os ventriculi (ſic enim Aëtius interpretatur) & indicant vomitiones perpetuæ & vehementes, quas Dioſcorides accidere teſtatur: prætereà & alui profluuium. id enim ſignificat quod ait Nicander, γαστὴρ δ' ὑδατόεσσα διίσχει, non autem ſicut Scholiaſtes exiſtimat, ſitim ingẽtem ob quam ægri multam aquam bibere cogantur. Nam & Arabes alui profluuium Pag. 5.

inter hæmorrhi ictus ſymptomata retulerunt, cùm nemo auctorum ſitis mentionem faciat.

PRIMA nocte.) Præcipuũ eſt ſymptoma, vnde & hæmorrho nomen eſt, ſanguinis effuſio per omnes corporis meatus, non magnos modò & patentes, vt nares, oculos, aures, os, hæmorrhoidas: ſed etiam per minimos & conniuentes, vt omnium venarum orificia, tam introrſum quàm extrorſum poſita: qua de cauſa è pulmonibus ſanguinis ſcreatio cõtingit, & è ventriculo vomitiones cruentæ, & ex inteſtinis deiectiones ſanguinis, & ex veſica vrinæ ſanguinis plenæ, & propterea rubentes, ſimiliter & qua parte ora venarum ad cutem ſpectant, ibi dehiſcunt, & vlcera contingunt, vt totum pro vulnere corpus ſit, ſicut dixit Lucanus poëta: quinetiam quacunque corporis parte cicatrix vlla fuerit, ea recluditur & manat ſanguine. ὠτειλαὶ non modò cicatrices, ſed ipſa etiam vulnera appellantur. Dioſcorides & Aëtius ἕλκη interpretati ſunt. vtramque autem ſignificationem hîc intelligere conuenit. nam tam facilè in cute noua vlcera excitantur quàm vetera refricantur. Cauſam huius rei Nicander refert ad ſiccitatem cutis, quaſi illa rumpatur pariter atque terra finditur per ardores. Dioſcorides ſcribit propter vehementes cruciatus qui à morſu accidunt, anguſta contractáque corpora ex continuo dolore reddi, itaque ſanguinem quodammodò per omnes corporis meatus exprimi. Poteſt & ad malignam ſanguinis qualitatem referri, qui veneno affectus feruentior, acrior & tenuior facilè per venarum & arteriarum anaſtomoſes, quæ ſunt ad cutem plurimæ, exilit, quod & equis & hominibus aliquando per æſtus euenit. Ac ſanguinis quidem vitioſam qualitatem Nicander ſatis declarauit, dicens eum qui manat miſtum eſſe bili virulentæ, quod indicat Lucanus lib. 9. ait, Omnia membra Emiſêre ſimul rutilum pro ſanguine virus.

Pag. 5. PER COLLA.) Hoc eſt per vomitiones & ſputa: hæc enim aſperam arteriam, illæ per gulam feruntur, vtriſque autem per collum via eſt.

Pag. 5. SED caue.) Vt in omni ſerpentium genere fœminæ ſæuiores ſunt maribus, ita & hæmorrhois crudelior eſt hæmorrho. Nam præter ſanguinis eruptiones quas in hæmorrho Nicander commemorauit, gingiuæ etiam inflãmantur, atque ex ijs, quemadmodum & ex vnguium radicibus, atque ex oculorum etiam angulis, ſicut ait Aëtius, ſanguis manat. Adeſt præterea dentium ſtridor, qui putri affuſo ſanguine poſtea excidunt.

HVIC Helene.) Ferunt Menelaum ab Troiã cum Helena diſcedentem, tempeſtatibus actum in Ægyptum appuliſſe, & à Thone rege Canopi hoſpitio exceptum fuiſſe. Vbi cùm Canobus gubernator in littore fuſus iaceret, vt ſe recolligeret, ab hæmorrhoide quam fortè oppreſſerat, demorſus interijt. Eam ob cauſam Helene indignata dicitur hæmorrhoidi corpus perfregiſſe, & illã ab eo tempore obliquo & contorto corpore repere.

THONIVS.) Hæmorrhũ ſiue hæmorrhoida hoc nomine intelligit, ſic ab Ægypti rege nuncupatum. Thon enim ille vocabatur, cuius & apud Homerum fit mentio lib. 4. Odyſſeæ.

NVNC tibi.) Sepedon ſerpens eſt hæmorrho ſimilis, ſed ab eo differens: primùm quidem ingreſſu (non enim in obliquum, vt hæmorrhus, ſed in aduerſum ſerpit) deinde verò quòd cornibus careat. Eſt & colore villoſi tapetis: qualis autem is ſit, non explicat. Scholiaſtes coccineum interpretatur, quòd vt plurimùm tapetes ſint huius coloris. Fortaſſe verò varium colorem Nicander intelligit, non ſimplicem. ſunt enim tapetes variegati, & de ſepe proditur, eum multis albis maculis diſtinctum eſſe. Eſt illi & caput magnum atque prægraue. Cauda quoq; quamuis ſit ei prolixior, breuis tamen apparet, quia in multos orbes ſpiráſque contorquetur. Multi dubitãt an ſepedon idem ſit cum eo qui ſeps dicitur, quem tabificũ Lucanus appellauit, & cuius mentio antè facta eſt, qui cute diuerſa, nunquam vnicolore, videtur aſſimilis ſemper ſedi quam legit in aruis. Ego vt eundem eſſe exiſtimem plurimùm adducor, quòd Aëtius alterius tantùm nominis faciat mentionem, quódque de ſepe ſcribens eadem ex eius morſu ſymptomata recenſeat, quæ hoc loco Nicander tribuit ſepedoni. Nec verò Plinius alium quàm ſepedona nominat.

LETIFER huic.) Præcipuum ſignum & veluti pathognomonicum morſus ſepedonis eſt, defluuium pilorum ex capite, ſupercilijs & palpebris. Verùm ſi ſeps cum ſepedone idem eſt, atrociora multa eius ſymptomata à Lucano referuntur, putredo nimirum & nome vniuerſi corporis, quæ non modò carnes, ſed oſſa etiam peredit & abſumit, adeò vt poſt elegantiſſimam omnium malorum deſcriptionem concludat hunc in modum, Cyniphias inter peſtes tibi palma nocendi, Eripiunt omnes animam, tu ſola cadauer. Mors autem, vt ait Aëtius intra tres aut quatuor dies ſequitur.

VITILIGO.) Qui à ſepedone morſi ſunt, Pag. 6.
cutem habent albam, & ceu à vitiligine decolorem. Alphos ſiue vitiligo, generis nomen eſt: ſpecies eius ſunt, alphos, melas, leuce, vt ſcribit Celſus. Ipſa autem leuce in ijs excitat ephelidem, vt ait Nicander, hoc eſt cutem vitioſo colore inficit: hîc enim non propriè ephelidem accipit, ſed generaliter pro omni coloris deprauatione.

AT verò.) Dipſada Galenus ſcribit ſpeciem eſſe Pag. 6.
viperę, alij aſpidis eſſe volunt. Conſtat autem paruæ viperæ ſimilem eſſe. eſt enim quàm mas vipera minor, & cubitali, vt ſcribit Aëtius, magnitudine. inter eam autem & viperam videtur Nicander has duas differentias ſtatuere, primùm quòd citiùs interficiat quàm vipera, deinde quòd caudam habeat gracilem & extremis nodis nigram, à qua & μελάνουρος à quibuſdam appellatur. Aëtius verò addit dipſada in locis maritimis frequẽtius reperiri, ex craſſa in tenuem deſinere, notas habere per omne corpus fuluas & nigras, caput verò anguſtius.

COR totum.) pręcipuũ malum quod à dipſadia morſu excitatur, ſitis eſt, à qua & nomen illi inditũ. Tãta autem eſſe perhibetur vt nullo vnquam potu ſedari poſſit, & tamen neq; per vrinas, neq; per vomitum, neq; per ſudores quicquam vacuatur. Quò fit vt ob immodicum potum venter diſtentus rumpatur, vel infernè circa inguina, vel circa imum ventrem, ſicut in hydropicis accidit. Quòd autem dicantur labra cauſo vri, ambiguum eſt, an dipſada, an febrem ardentem ſignificet, quam medici propriè καῦσον appellant. Dipſada enim à quibuſdam καῦσον appellari Dioſcorides & Aëtius affirmant.

PRISCA inter.) Nicander poëma ſuum eleganti fabula condiuit, quæ quamuis ad omnes ſerpentes pertinere poſſit, conuenit tamen præcipuè dipſadi & alijs quæ vehementem ſitim inducunt.

PROMETHEI.) Hoc eſt accuſantes Prometheum, quòd non eſſent ab eo iuuenta perpetua donati: quòd ſi feciſſet, furtum eius futurum erat omni ex parte integrum. Quid enim, dicebãt, iuuat,

aut quæ tandem laus eſt hominem efformaſſe tam modico tempore victurum? Vt igitur quod hominibus defuit, Iuppiter ſua magnificentia ſuppleret, poſteaquam paternum regnum adeptus eſt, iuuentam pro munere aduentitio largitus eſt, quam tamen ſocordia breui perdiderunt.

Pag. 6. N V N C age.) Cherſydrus ſerpens eſt qui & ſimplici nomine hydrus appellatur. Hyeme enim & vere ſtagna colit, piſcibus & ranis victitãs, túncque hydrus appellatur. Poſteaquam paludes inaruerint, in terram ſe recipit, multóq; quàm antè euadit nocentior, propter tum loci, tum pabuli ſiccitatem. Tunc compoſito nomine Cherſydrus appellatur. Forma ſimilis eſt aſpidi cherſęæ paruæ, niſi quòd ceruicem non ita latam habet. Sunt qui natricem interpretantur, Lucano tamen poëta apertè diſtinguente lib. 9.

S I G N A.) A cherſydri morſu cutis exareſcit, & diſtenta rumpitur, ſaniémque & virus effundit. Eius tamen præcipua hæc nota eſt, quòd æſtus magni ardoréſque per corpus vniuerſum diſcurrentes ſentiantur, vapore ſcilicet maligno à viſceribus erumpente & per habitum corporis diffuſo, quemadmodum æſtus aëris aliquando ſe habet.

I L L E colens.) Serpens hic ἀμφίβιος eſt. primum enim in aquoſis degit, piſcibus & ranis victitans: deinde in aridam exilit, vbi ſulcos, hoc eſt omnia in ſulcis naſcentia paſcitur, & maiorem ſæuitiem acquirit. Cæterum totum hunc Nicandri locum Verg. lib. 3. Georg. elegantiſſimis verſibus reddidit, quorum hoc principium eſt, Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis. Siquidem in Calabria cherſydris frequentiſſima eſſe dicitur.

Pag. 6. N V N C caput.) Amphiſbæna parua eſt & ferè lumbrici terreſtris magnitudine, colòre terreo, cute denſa, & maculis paruis diſtincta. Genæ illi intantum exuberant, vt ferè cæcutiat. Terete eſt corporis figura, & vtrinque æquè craſſa, vt aſpectu diſcernere nequeas vtra in parte caput ſit aut cauda. Ob id ἀμφίσβαινα καὶ ἀμφικάρηνος ἢ ἀμφικέφαλος dicta eſt, quaſi ἀμφοτέρωθεν βαίνουσα καὶ ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα τὴν κεφαλήν, hoc eſt ambiguo greſſu & capite. Quò factũ eſt vt Galenus eam bicipitem eſſe exiſtimauerit. Huius morſus nullas notas Nicander adſcripſit, quòd etiam ſi mordeat, non tamen noceat. Tantùm enim inflammationes infert, quales ferè ex apum veſparúmque ictibus contingunt.

H A N C vbi.) Sola ſerpentium amphiſbæna dicitur frigori ſe committere, & prima omnium procedere ante cicadarum cantum, hoc eſt ante vernum tempus. Ex quo eius ſupra cæteras calor declaratur, quemadmodum & ex pellis eius facultate. Lignatores enim, vt ait Nicander, cum amphiſbænam oleaſtri ramo ſeu palo affixam excoriauerint, & exſiccauerint, dicitur pellis ipſa rigoribus prodeſſe, quos μάλκας Nicander appellauit: quo tamen nomine alij χίμετλα, hoc eſt perniones intelligunt. Dicitur & valere aduerſus paralyſin.

E T ſcytalem.) Scytale forma quidem eſt amphiſbænæ. ſunt enim æqualis per totum craſſitudinis, neque facilè diſcerni poteſt vbi cauda ſit aut caput: differũt autem quòd Amphiſbæna in vtranque partem progrediatur, ſcytale verò in altera tantùm: deinde quòd ſcytale grandior & craſſior ſit, vt quæ ligonis vel ſecuris manubrium exæquet: amphiſbæna autem magnitudine tantum ſit lumbrici. Morſus eius non eſt letalis: aiunt tamen à ſcytale Chalcidica eadem quæ & à vipera mala conſequi. ſic dicta eſſe poteſt à ſcuticæ ſimilitudine.

V E R E.) Dicitur ſcytale hyemales exuuias prima ponere, etiam ante vernum tempus, vt ſcribit Lucanus, Et ſcytale ſparſis etiam nunc ſola pruinis Exuuias poſitura ſuas. Sed poſtquam eas depoſuit, non vagatur per campos aliorum ſerpentum more qui fœniculum conquirunt, quo hebetudinem oculorum medeantur, & corporis robur priſtinum recipiant: ſed in latebras denuò ſe recipit, ibique magna ex parte dormit, cibum alibi non quærens, ſed illic fortè oblato contenta, neque etiam aquam ad ſitim ſedandam conquirens. Solinus cap 40. ſcribit Scytalem tanta præfulgere tergi varietate, vt notarum gratia videntes retardet, & quoniam reptando pigrior eſt, quos aſſequi nequit, miraculo ſui capiat ſtupentes. Pag. 7.

C O N T E M P L A T O R.) Baſiliſcum Nicander intelligit. Hic in Cyrenaica prouincia maximè gignitur, capite acuminato, colore flauo, vel fuluo, trium palmorum longitudine. Malum eſt in terris ſingulare, vt qui omnia animalia præter muſtelam, ſolo ſibilo interimat. Itaque omnia eum fugiunt, & in vacua, vt ait Lucanus, arena regnat. Ideo viribus reliquos ſerpentes longè ſuperat. Sed & eum videtur natura quodam diademate inſigniuiſſe, data in capite candida macula, & eminentijs tribus, vt ſcribit Aëtius. Præterea non flexu multiplici, vt reliqui ſerpentes, corpus impellit, ſed media quadam corporis parte ſerpit, media celſus & erectus incedit, vt non immerito baſiliſci nomen adeptus ſit.

I N membra.) A morſu baſiliſci præcipua ſymptomata ſunt, ardor totius corporis, & putredo tanta, vt carnes liuidæ defluant è corpore, ait Aëtius etiam capillos confeſtim decidere. Eraſiſtratus ſcripſit vulnus ſubflauo, & quaſi aureo colore fulgere. Dicitur autem ab eo demorſos in inſtanti perire. ideóque medicorum plurimi qui diligenter hanc medicinæ partem excoluerunt, nulla morſus baſiliſci remedia indicarunt, quaſi vanum ſuperfluúmque videretur eorum curationem aggredi. Tam enim peſtiferum & præſentaneum eſſe proditur baſiliſci venenum, vt quos modò inſpexerit, vel qui eius ſibilum auribus perceperint, moriantur. Idcirco nullum animal carniuorum eum vel mortuum attingit, nec aliud ſimiliter cadauer quod ab eo fuerit interemptum. Pag. 7.

I A M Dryinæ.) Dryinas ſiue dryinus ſerpens eſt duos circiter cubitos longus, corpore obeſo, aſperrimis ſquamis vndique munito: in quercuum ac fagorum ferè latibula haber, vnde & nomen inditum. Dicitur à quibuſdam hydrus, ab alijs chelydrus: in humidis enim & paludoſis locis aliquando degit, atque ab ijs recipit ſe in caua arborum, pérque prata ranis & locuſtis victitat. Multum autem infeſtatur ab aſilis, quos οἴστρους καὶ μύωπας Græci vocant, atque ab ijs morſu petitus refugit, ſeque in latibula ſua confert. Sunt autem muſcarum genus acerrimum, & pennis æreis, vt ait Aëtius. Latitant autem & illæ plerunque inter eius ſquamas, ipſumque tandem conficiunt. Idem Aëtius ſcribit hunc ſerpentem in Helleſponto frequentem eſſe.

I L L I.) Dryinus colore eſt ſubatro, capite latiuſculo quemadmodum & hydrus, quem antea cherſydrum appellauit: odore admodum tetro, adeò vt fœtor latentem prodat. Hic eſt quem propterea graui nidore chelydrum Vergilius 3. Georg. appellauit. & de quo Lucanus ſcribit, Tractique via fumante chelydri. Eſt autem odor qualis eſſe ſolet à vermibus natis in humentibus & putreſ- Pag. 7.

centibus equorum tergoribus ſcalpro deraſis & ſectis: vel qualem reddere ſolent corij equini præſegmina putrentia cùm ſcalpro abraduntur. Vtrumque enim λάθαργαι ſignificant, præſegmina videlicet & vermes.

SI TALVM.) Sicut dryinus grauiſſimo eſt odore, ita qui ab eo percuſſi ſunt quauis corporis parte, protinus malè olent fœténtque. Nec verò morſu modò fœtorem eū inducit, ſed ſi quis etiam ipſum interficiat, olfactum illi adeò corrumpi aiunt, vt quemlibet odorem prauum eſſe iudicet, vitiata prorſus odorandi facultate. Refert verò & Galenus eum tam malignum & nocentem eſſe, vt vel calcatus pedes excoriet, totiſque cruribus tumores ingentes excitet, & quod magis mirere, manus quoq; curantis medici. Sequuntur & alia ſymptomata, tumor in ipſo vulnere nigricans, animi languor, ariditas totius corporis, herpes ſiue nome, & vertigines caliginéſque oculorum.

BALATVS.) Balatus ille referri poteſt vel ad delirium, quod inter dryini ſymptomata Aëtius recenſet: vel, quod mihi veriſimilius videtur, ad vocis interceptionem, quam eodem auctore demorſi à Dryino patiuntur, ad quam etiam pertinet id quod ſequitur, eos ſcilicet faucibus conſtrictis angi, quanquam & ad ſitim ingentem, & ad faucium ariditatem referri poſſit. Sequuntur poſtea & alia ſymptomata, vrinæ ſuppreſſio, ſtupor & veternus, ſingultus frequens, vomitiones biliosæ aut cruentæ, & ad extremum veneno magnam inducente ſitim tremor languórque totius corporis.

Pag. 7. NEC verò auratum.) Græcè habetur χλοάοντα. ſignificat autem idem quod τὸ χλωρὸν, hoc eſt, vt multis in locis ait Galenus, tum viride, tum ſufflauum ſiue pallidum. Poſterior ſignificatio mihi magis placuit, quòd eam etiam Lucano placuiſſe video lib. 9. Et vos aurato nitidi fulgore dracones. Sunt enim flaui rufive, nec reperi colore viridi deſcriptos à quoquam fuiſſe. Sunt & cærulei, hoc eſt cæli fulgore, ſeu colore. Reperiuntur & nigri & cinerei coloris.

PHOEBEIA proles.) Cum plura dicantur eſſe draconum genera, vnum tamen eſt, vt refert Pauſanias, quod ſola fert Epidaurus, manſuetum & colore ſufflauum, quod Æſculapio ſacrum erat. Anguis à Plinio vocatur, carens veneno, niſi per menſem luna inſtigatus: ſed & ineſſe ei remedia multa creduntur, ideóque Æſculapio dicatus eſt. Hic quondam Epidauro Romam aduectus eſt, ad reprimendam peſtilentiam, vulgóque paſcebatur & in domibus, ac niſi incendiis ſemina exurerentur, non erat fœcunditati eorum reſiſtere. Feſtiuus de eo habetur apud Lucianum dialogus qui ψευδόμαντις appellatur. Eum in valle Pelethronia, quæ ſita eſt ad radicem Pelij montis, Æſculapius dicitur educaſſe.

PRÆSTANTI forma.) Græcè eſt ἄγλαυρος. quo nomine ſolus Græcus Scholiaſtes indicat pulchrum & formoſum deſignari. Heſychius verò præter cætera, etiam ζάπυρον interpretatur, hoc eſt vſtum ſiue nigrum.

Pag. 7. MAGNA.) Dicitur draco eſſe oculis prægrandibus, fronte autem & ſupercilijs tam craſſis, vt vmbraculorum vice oculis eſſe poſſint, quæ ſignificantur ὑπωπίων nomine. Ac quanquam πίονα propriè pinguia ſignificent, tamen quia nemo veterum id in draconibus annotauit, magna verti, accedente Heſychij auctoritate, qui πίονας interpretatur μεγάλα. quæ enim pinguia ſunt, eadem craſſa magnáque eſſe ſolent.

BARBAQVE.) Sub draconis mento veluti palearia dependent ſubflaua ſubuiridiáue, quæ barbæ ſpeciem referunt.

ILLE vel.) Draco non habet venena, proindéq; morſu non tantum lædit quantum cæteri ſerpentes. Eſt enim illi os paruum & ad morſus non dehiſcens, ſed arctæ fiſtulæ ſimile, per quam & trahit ſpiritum & linguam exerit. itaque morſus eius non excitat dolorem magnum, etiam ſi vehementi ira percitus conetur mordere, ſed plaga eius eſt qualis à morſu muris: quippe non in dentibus vim, ſed in caudis dracones habent, & verbere magis quàm rictu nocent. Et hæc quidem de veris draconibus intelligenda ſunt, de quibus etiam Lucanus hos verſus edidit:

Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris, „
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones, „
Peſtiferos ardens facit Africa, ducitis altum „
Aëra cum pennis, armentaque tota ſequuti, „
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros. „

Eiuſmodi eſt anguis ille Æſculapio ſacer. Habentur autem in India & Libya atque etiam Phrygia ſæuiores, patulo oris rictu, lingua exerta, dentibus magnis velut ſyluestres ſues, quibus mordendo oſſa frangunt & comminuunt.

ARMIGER hunc.) Deſcribitur naturale diſſidium inter draconem & aquilam, ſed ea draconem volatu facilè ſuperat, multíſque ſpatijs anteit. Eſt enim vaſtiore corpore quàm vt poſſit diu ſublimis volare, præſertim in Phrygia, vbi dracones ad magnitudinem quadragenûm pedum naſci ferunt: & in Arabia vbi tricenûm cubitorum ſunt, cùm reliqui quinque aut decem cubitos non excedant. Pag. 7.

HYBERNAM ſi.) Cenchrenes ſerpens inuenitur potiſſimum in Samothracia & Lemno, quarum vtraque inſula eſt in mari Mediterraneo, ad oram Thraciam ſita, ex aduerſo Reſcynthi & Zonæorum montium. Reſcynthum autem oppidum eſt Thraciæ maritimum, in quo Iunoni templum ſacrum habetur. ſimiliter & Hebrus fluuius, & Zonæi montes, & quercus Orphei, quas ille dicitur lyræ cantu mouiſſe, & ſpecus Zerynthia in eadem Thracia ſunt. Cæterùm κεγχρίνης vel vt quidam ſcribunt, κέγχρινες, ſerpens eſt peſſimus, ſic dictus à milio, quod κέγχρον Græci appellant: ſiue quod colore viridi ſit & milium referente, ſiue quòd aiunt eum ferociorem fieri dum milium floret. Alij λέοντα, hoc eſt leonem à feritate ſæuitiáque nuncupant: alij verò ἀκοντίας quòd ſe veluti iaculum in corpora vibret, quæ poſtea ſpiris inuoluta, verbere caudæ rumpat, & à quibus adacto in clauiculas & thoracem vulnere, ſanguinem exugat.

CORPORIS haud.) Serpens hic traditur eſſe cubitorum ferè binûm longitudine, & corpore toto à craſſitudine in exilitatem deſinente. Sed, vt ait Nicander, varia eſt & longitudine, & craſſitie, & maiores minoréſque reperiuntur. Ab eius morſu grauiſſima ſequuntur mala, putrefactiones & vlcera toto corpore ſerpentia, præterea hydrops aluum eiúſque nodum, hoc eſt vmbilicum comprimens, & dolore excrucians.

ILLE vbi.) Saum olim dictam fuiſſe Samothraciam, & Moſyclum montem eſſe Lemni inſulæ, Græcus Scholiaſtes annotauit, quæ tamen nomina neque apud geographos, neque apud poëtas Latinos reperi. Plinius Saoce monte Samothraciam attolli dicit, qui an idem ſit cum Sao, viderint geographiæ & antiquitatis peritiores.

TE NVLLA.) Dum cenchrenes fugitur, Pag. 8.
diſcedere

diſcedere oportet à recta & plana via, quoniam per eam concitatiſſimo curſu fertur, adeò vt viginti cubitorum ſpatium vno ſaltu ſuperare dicatur: ſed fugere oportet obliqua via per ſẽtes & ſpinas, quòd iis offendatur & retardetur. Ex hoc autem ſuſpicio mihi eſt cenchrenem non eſſe ἀκοντίαν ſiue iaculum: hic enim ex arborum ramis vibratur, & miſſili, vt ait Plinius, volat tormento, quò fit vt vepribus vix poſſit eius impetus cohiberi. Subeunt enim iaculi arbores, è quibus vi maxima turbinati penetrant animal quodcumque obuium fortuna fecerit. Præterea & ἀκοντίας priuatim poſtea Nicander commemorat.

Pag. 8. HIC ET.) Quem Græci ἀσκάλαβον, ἢ ἀσκαλαβώτην, ἢ καλαβώτην, ἢ γαλεώτην appellant, Latini ſtellionem dicunt. Animal eſt lacertæ ſimile, ſenectutem quoquè exuens vt vngues. Temporibus ſtatis ſe condit, latétque in cauernis menſibus quatuor frigidiſſimis. De eius generatione fabula hæc ſcripta eſt: Cum Metanira Cererem (cui à luctu, cuius plena erat dum Proſerpinam quæreret, Græci ἀχαίας epitheton indiderunt) hoſpitio & diuerſorio Celei, quem Ceres vnicè diligebat, excepiſſet, id ægrè tulit Metaniræ filius, nec ſe continuit quin & Cererem & eius ſacra rideret, multáque in eam contumelioſè diceret: indignata ob hæc Ceres eum in ſtellionem vertit. atque hæc eſt quæ de eo fertur fama.

PRÆTEREA &.) Nullæ harum ſerpentium notæ à veteribus explicatæ reperiuntur, quòd vel omnibus cognitæ eſſent, vel nullius periculi.

ELOPES.) Sunt qui non elopas, ſed elapas ſcribant.

LIBYAS.) Eo nomine Scholiaſtes Græcus exiſtimat deſignari τοὺς ἀμμώδεις vocatos, quòd plurimi in Libya ſint.

MYAGROS.) Serpens hic eſt idem cum ſpathiuro, aut ab eo non valde diſſimilis. Plures dicitur habere in capite coronas ſiue lineas, vnde πολυστεφὴς à Nicandro dictus eſt. Muribus veſcitur.

IACVLOS.) ἀκοντίας hic, ſiue iaculus qui à Nicandro recenſetur inter innoxias feras, non poteſt idem videri cum eo quem Lucanus libr. 9. ſcribit per caput Pauli tranſactáque tempora fugiſſe. nihil enim eo ſerpente pernicioſius. Iſte autem fortè non à tanta celeritate & rapacitate, ſed à formæ ſimilitudine dictus eſt, quaſi ſagittæ in modum longus ſit & teres.

TYPHLOPES.) Iidem & τυφλῖναι appellantur: cæci ſerpentes à Plinio, ab alijs cæciliæ. Dicuntur, etiam ſi calcentur, non mordere.

AST ego.) Remedia nunc explicantur quæ venenatis morſibus conuenit adhibere. Primùm autem duo communia præcepta proponit: vnum quidem, vt protinus atque morſus acceptus eſt, & plaga recens eſt, pharmaca admoueantur. vbi enim venenum in venas & arterias ſubijt, atque in principes partes penetrauit, omne remedium ſerum eſt & inefficax. Peruadit autem facilè exiguóque tẽpore in interna corporis ſpatia, propter ſui tenuitatẽ. Alterũ eſt, vt ſiue flores, ſiue folia, ſiue radices ad diſcutiendum affectũ ſumantur, ſint quàm recentiſſimæ.

Pag. 8. RADICEM ante.) Panaces Chironium intelligit, non Centaurium. Id quod ex ipſo Dioſcoride notum eſſe poteſt, qui eadem quæ & Nicander ſcripſit. Naſcitur, inquit, in Pelio monte præcipuè, folio amaraci eſt, aureos habet flores, radicem gracilem nec profundam, & in guſtu acrem. Bibitur contra ſerpentium venena radix, & frondes in eundem vſum eadem vtilitate emplaſtri modo imponuntur. Dictum eſt Chironium à Chirone inuentore, qui eam longa ceruice, hoc eſt longo caule eminentem primus animaduertit & in vſum dedit. Eſt enim panacis caulis multorum cubitorum.

AVT vmbroſa.) Hîc ſcitè depingitur ariſtolochia, folio periclymeni hederaceo, floribus purpureis, graueolentibus, in quibus bacculæ pyro ſylueſtri conformes, radicibus in fœmina quidem rotundis & in orbem conglobatis rapi modo, vnde & rotundæ nomen illi datum eſt: in maſcula verò longis: vtriſque colore intus buxeo. Eadem prorſus Dioſcorides, Nicandrum hîc quoque vt in alijs pleriſq; ſequutus, prodidit: niſi quòd Dioſcorides maſculæ radices ſcribit dodrantis longitudinem implere, & nonnunquam paulò maiores videri, cùm his Nicander cubitalem tantùm longitudinem tribuat. Pag. 8.

HYSGINO.) Non herba eſt, vt ait Scholiaſtes, cuius nec Theophraſtus, nec Dioſcorides, nec Plinius fecere mentionem, ſed tincturæ quoddam genus, vt ſcripſit Heſychius: ex quo Plinius inquit purpuriſſum infectum præſtantiſſimum fieri. πορφυρέῳ in hac ipſa ariſtolochia dixit Dioſcorides.

MYRTAS.) ἀχραὶ, μυρταὶ, ὄχναι, βάκχαι dicuntur eſſe pyrorum ſylueſtrium ſpecies, nec ſatis intelligo quid inter ſe diſcrepent. Suſpicio ergo quædam mihi eſt legendum μυρτίδος ἢ ὄχνης. aut μυρτίδος adiectiuum erit τῆς ὄχνης, & ſignificabit myrteam, hoc eſt immaturam, acerbam & adſtringentem. Id quod mihi magis placuit, etiamſi Scholiaſtes præteriens τὴν ὄχνην, annotet μυρτίδα ſpeciem eſſe pyri. præſertim cùm Macrobius Cloacium ſequutus, inter pyrorum genera myrteum recenſeat.

NEC minus.) Triphyllon à Latinis trifolium appellatur: frutex eſt folijs arbori loto ſimilibus, quibus tenellis odor rutæ ineſt: cùm verò adoleuerint, bituminis, ſicut ſcribit Dioſcorides Nicandrum hoc loco ſequutus. Ea in ſingulis germinibus habentur terna, à quibus & nomen inditum eſt, decoro aſpectu, quæ propterea Nicander ποικίλα, hoc eſt πολυειδέα, καὶ κεκαλλωπισμένα appellauit.

MINYANTHES.) Sic appellatum eſt triphylloo à Dionyſio ἐν τοῖς ῥιζοτομικοῖς, vt ſcribit Græcus Scholiaſtes. eiúſque appellationis meminit & Dioſcorides, non ἀπὸ τοῦ μηνύειν, quod ſignificat oſtendere, quaſi flore ſuo ſe indicet: neque enim id fert ratio carminis: errántque propterea qui Latinè menyanthes ſcribunt: ſed ἀπὸ τοῦ μινύου, hoc eſt à minyo. flores enim illi purpurei ſunt: vocatur & alio nomine τριπέτηλον à tribus folijs, quæ πέταλα & πέτηλα dicuntur.

NVNC age.) Enumerauit antè ſimplicia quædã medicamenta quæ conuenirent medendis venenatorum ictibus, Panaces Chironium, ariſtolochiam & trifolium: nunc multa docet compoſita, è quibus tamen ſingula magnã etiam in medendo vim habẽt. Pag. 9.

NERIN.) Genus eſt nardi montani, quod Galenus φοῦν, alij, inter quos Nicander ipſe eſt in Alexiphar. θυλακῖτιν appellant.

TV quoque florentis.) Græcè habetur διανθὲς, quod ſignificat ſimpliciter ἀνθοῦντα, non autem δὶς ἀνθοῦντα, vt exiſtimauit Scholiaſtes. neque enim bis floret aſphodelus. Eius caulis ἀνθερικὸς à Græcis peculiari nomine dicitur, qui ſæpè binûm cubitorum eſt. Radix rotũda in napi vel glandis modum: ſemen orbiculari folliculo qui flori ſubiectus eſt, cõtinetur.

ALCIBII radicem.) Echium planta eſt folia habens aſpera, & aculeos breues folijs adiacentes, flores iuxta folia ἰώδεις, hoc eſt purpureos, radicem gracilẽ & profundam, quã Nicander ῥαδινὴν appellauit,

hoc eſt λεπτὴν καὶ ἰσχνὴν. Eſt enim, vt ait Dioſcorides, digito gracilior. Græcus tamen Scholiaſtes ῥαδαμνώδη, hoc eſt multifidam & in varias propagines diuiſam interpretatur. Planta ipſa Χειρώνειον dicta eſt ab inuentore: ἔχειον autem ab effectu, quòd viperarum morſibus medeatur, ſiue epota, ſiue foris etiam vulneri admota.

Pag. 9. QVIN ET.) Conſulit præter marrubium, etiam meliphyllon ſiue meliſſophyllon vino dilutum bibere. Video tamē dubitari poſſe, an hi verſus de ipſo praſio, hoc eſt marrubio, intelligendi ſint, quaſi Nicander praſium dicat etiam meliphyllon & melittænam appellari, eíque facultatem tribuat lactis generandi, tum quòd ita viſum ſit Græco Scholiaſtæ, tum quòd ipſe Nicander in Alexipharmacis agens de aconiti curatione, πράσιον & μελίφυλλον, pro eodem accipiat hoc verſu, καὶ χλοερῷ πρασίοιο τὸ δὴ μελίφυλλον ἔλεξαν. Attamen Dioſcorides apertè à praſio meliphyllon & melittænam diſtinguit, quibus duobus nominibus à pleriſque τὸ μελισσόφυλλον appellari auctor eſt, cui & ego aſſentior. Nam hoc loco praſium à meliſſophyllo diſtinguere, nec Nicādro repugnat, nec remediis venenatorum. Nicander enim ipſe videtur diſtinxiſſe, dicens ἥτι, cùm debuiſſet dicere τό, δή, vel ὅ, τι, ſi ad praſium referre voluiſſet: & vtrumq; contra ſerpentium morſus pari vtilitate bibitur. Quod autem attinet ad eum Nicandri verſum qui habetur in Alexipharmacis, ex eo non intelligitur praſium & meliphyllon idem eſſe, ſed potius meliphyllum quandam eſſe praſij ſpeciem. Eſt enim praſij folio, ſed maiore tantùm & teneriore, nec adeò hirſuto, quaſi dicat Nicander, deligendum eſſe ad curationem aconiti id praſij genus quod meliphyllon appellatur. Dicitur meliphyllon à melle, quaſi mellitum folium: meliſſophyllon autem ab apibus, quòd eo apes delectentur: cuius nominis rationem etiā Latini imitati, id apiaſtrum vocauerūt.

Pag. 9. PARVA membrana.) μῆνιγξ propriè quidem ſignificat membranam quæ cerebrum inuoluit: ſignificat verò ipſum etiam cerebrum, vt Heſychius annotauit, in qua ſignificatione ipſe quoque Dioſcorides μήνιγγα videtur accepiſſe l. 2. ſcribēs gallinę cerebrū in vino bibendū dari contra ſerpentiū morſus.

TRAPEZA.) τράπεζα, πύλαι, μάχαιρα, ὄνυξ, nomina ſunt quarundam partium iecinoris, aruſpicibus olim nota & vſitata: quæ & in hominis iecinore, inquit Rufus, etiam habentur, ſed obſcurę ſunt & non conſpicuæ, & ad medicinam inutiles. Verùm πύλας, hoc eſt portas intelligere poſſumus magnum illud orificium venæ quam anatomici etiam nunc portam appellant, ſiue à portando alimento in iecur, ſiue quod per eam tanquam portam omnia in iecur ingrediantur.

ET FOLIVM.) Caſtoris vel Hippopotami teſtes magna vtilitate exhibentur demorſis ab animalibus venenatis. Eſt autē hippopotamus, vt hîc ait Nicander, ambiguæ vitæ animal. Nam & in Nilo degit, præſertim ſupra Sain, quæ Ægypti vrbs eſt, ſita ad vnum Nili oſtium, & fluuio nonnunquam egrediens, depaſcitur maturas ſegetes, ſeſeque poſtea in flumium recipit. Eius teſtes exiccandos & terendos Dioſcorides monet, & ita contra ſerpentium morſus bibendos. Nec dubium quin caſtoris etiam teſtes eodem modo præparare conueniat. Eos Nicander ὀλοοὺς appellauit, hoc eſt mortiferos & pernicioſos ipſi caſtori, quòd eorum cauſa peti & occidi ſolet. Dioſcorides vanum eſſe exiſtimauit quod traditur, teſtes ab ipſo euelli, & ab ſeſe abijci, cùm venatu vrgetur, quia, vt ait, tangi nequeunt, ita, vt in ſue, ſubſtricti.

LAVRI tenuis.) Id eſt eius quæ eſt folio tenuiore. Eſt enim & alia latiore folio. Pag. 9.

AREAS.) πρασιαὶ dicuntur in hortis τετράγωνα λαχανιὰ, hoc eſt quadrata quędam ſpatia in quibus olera ſeruntur, quaſi πρασιαί. In iis amaracus cultura lætus prouenit, & per fluuiorum ripas.

ECHINVM.) Animalia quæ ruminant, quaternos habent ventris ſinus, στόμαχον, κεκρύφαλον, ἐχῖνον, ἤνυστρον, id eſt gulam, reticulum, omaſum, & abomaſum. Gula incipiens ab ore deorſum tendit ad pulmonem ſeptúmque tranſuerſum: hinc ſe ad ventrem applicat maiorem, qui parte inferiore aſper eſt & interceptus, ac prope gulæ commiſſuram ſinum ſibi annexum habet, quem argumento κεκρύφαλον, hoc eſt reticulum vocant. Eſt enim ventri extrinſecus ſimilis, intus reticulis, capillis mulierum implexis, quę & vittas & diſcriminalia appellant, magnitudine multò quàm venter minor: hunc excipit omaſum, parte interiore aſperum, cancellatum, cruſtatum, magnitudine reticuli. Abomaſum venter ab eo alius iungitur, omaſo magnitudine amplior, forma oblōgior, cancellis intus & cruſtis magnis, multis & leuibus inornatus, mox inteſtinum ſequitur.

IVNIPERVM.) ἄρκευθος iuniperum ſignificat & eius baccam, quæ etiam ἀρκευθὶς dicitur. Græcus Scholiaſtes cenſet ἄρκευθον hic ſignificare baccam cedri, vt ſine diſtinctione legatur apud Nicandrum κέδρου ἄρκευθον, ſcribitque ipſam etiam cedrum ἄρκευθον appellari. Habet quidem cedrus multa cum iunipero communia, ab eo tamen diſſidet, vt apparet ex Dioſcoride. Itaque ego malui ſeparare, & iuniperum interpretari, quem & Dioſcorides contra viperarum morſus ſalubriter bibi teſtatur, non minus quàm cedrum. Pag. 9.

HEMINAM.) Quam Græci κοτύλην vocant, Latini heminam interpretantur. Nullam enim Latini habent quæ propius ad κοτύλην accedat. Nec tamen eædem prorſus menſuræ ſunt. Κοτύλη enim vncias Italicas nouem capit, hemina vnam præterea continet. Dimidium eſt ſextarij, vnde ἡμίξεστον etiam appellatur. Eſt autem & κύαθος menſura ſeſcunciam capiens, ſiue drachmas duodecim. Itaque in hoc potu theriaco, triplo plus ptiſanæ eſt quàm vini.

SESCVNCIAM.) Id eſt cyathum, vnciam ſcilicet vnam & dimidiam, quod quidem Nicander dixit ἑξάμορον κοτύλης. Si quidem ἡ κοτύλη, vt antè dictum eſt, capit nouem vncias Italicas. itaque ſexta eius pars vnciæ vnius & dimidiæ eſt.

EQVINI.) Hippoſelinum intelligit, quod ita dictum eſt vel à magnitudine, vel quòd equorum morbis priuatim medeatur.

OXYBAPHI.) Menſura eſt cyathum vnum & dimidium capiens. Pag. 10.

PICEAM.) Græcè habetur ἰχθυοκόλλα, hoc eſt vel amarā inſtar piceæ, vel picei coloris. quædam enim myrrha eiuſmodi à Dioſcoride proditur.

TVM nardi.) Intelligit irin Illyricam, quam veteres præcipuè in vſu medicinæ commendarunt. Nam & Naron & Drilo, quorum hîc meminit, fluuij ſunt Illyriæ ſiue Dalmatiæ, circa quos Cadmus & Harmonia habitaſſe dicuntur, vbi & in dracones eos conuerſos fuiſſe narrant, qui per vicinos agros paſcantur.

FATIDICVM.) Traditur in myrice, quam tamaricem Latini vocant, vis ineſſe vaticinandi, adeò vt qui ramum eius manibus teneret, futura præſagiret. Sic magi & Scythæ, vt ſcribit Græcus Scholiaſtes, ad vaticinia ſua myrices virgis vtebātur, cùmq; Pag. 10.

ob cauſam tradit Herodotus Apollinē Myricæum quondam dictum fuiſſe, quò hoc loco à Nicandro vocatur Corypeus à Corype ciuitate Theſſaliæ in qua colebatur.

DECIES.) Vini modus eſto decima pars congij, χοῦς autem, quem Plinius cōgium interpretatus eſt, capit κοτύλας duodecim, ſiue libras nouem, ſiue ſextarios ſex. Hîc ergo vini menſura, quam ſumendam Nicander dicit, eſt vnciarū decem, & drachmarum ſex, & præterea dimidiæ ferè drachmæ. Hæc enim decies in vno congio continetur.

ET gerynon.) Ranæ pariunt minimas veluti carnes nigras, oculis tamen & cauda inſignes, quibus mox pedes figurantur, cauda findente ſe in poſteriores: γυρῖνοι à Græcis appellantur, nec aliud apud Latinos nomen ſortitæ ſunt. Itaque hîc maiores ranæ intelliguntur. idem remedium etiam Dioſcorides habet, ſcribens contra omnium ſerpentium venena pro antidoto eſſe ranas, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iúſque earum itidem ſorbeatur, ex quo loco βάμμα oleum dici patet, quemadmodum & ſupra annotauimus.

Feræ.) vipera κατ' ἐξοχὴν intelligi poteſt, cui primam laudem in remediorum theriacorum compoſitione veteres tribuerunt, cuius tum iecur, tum caput ex vino, aut aqua potum morſibus ſuis medetur. Poteſt tamen & generaliter de omni ſerpente dictum intelligi. Neque enim vipera modò ſibi remedio eſt, ſed & ſcorpius, & reliqui ferè ſerpentes.

SED NEC.) De origano & eius appellationibus varijs magna eſt apud antiquos ſententiarum diuerſitas. Hæc quidem fuit Nicandri opinio, panaciam cunilam à quibuſdam Heracliou origanon vocari. Eſt & alia origani ſpecies quam ipſe onopetalion, vel metri cauſa, diuiſis nominibus ὄνου πετάλειον nuncupat, quòd aſinis pabulo gratum ſit. Dicitur & ab eodem ὀνῖτις, eadem de cauſa, cuius meminit & in Alexipharmacis in curatione Aconiti.

PARVA etiam.) Dixit Dioſcorides rhamno folia eſſe mollia & ſuppinguia. Quod arbitror Nicandrum indicare voluiſſe, appellantem rhamnum ἑρσήεντα, hoc eſt veluti rore madentem. Eam dicit in Lydia philetærin appellari. Tmolus enim Lydiæ mons eſt, cui Gyges olim imperauit: Partheuium ſimiliter Lydiæ promontorium.

Pag. 10 NVNC age.) Nicander hoc loco duas echios deſcribit, alteram humilem folio anchuſæ, ſpinis horrido, ſed exili & breui radice. alteram verò altiorem, maiore folio, flore paruo vel pauco, purpureo, capitulis viperæ, cacumine aſpero vel adſtricto. Dioſcorides tamen, qui non temerè ſolet diſcedere à Nicandro, vnum duntaxat facit genus echij, non geminum.

Pag. 10. ADSTRICTO.) στρυφνόν ſignificat tum aſperum, tum adſtrictum ſiue compreſſum. Poſtremum magis placuit. Nā vt ſcribit Dioſcorides folia, quæ in imo caule vtrimque expanſa ſunt, in ſummo fiunt minuſcula, & continuò ad cacumen vſque breuiora, ita vt caput compreſſius adſtrictiúſque videatur.

SALVBRIS.) θαλεθέον ambiguam habet ſignificationem θαλέθειν enim & αὔξειν & ὑγιαίνειν ſignificat, vtrumque conuenit. nam acanthus caulem habet longum, & folia magna.

ERINVM.) Non eſt caprificus, ſed herba à quibuſdam ὠκιμοειδὲς dicta, & à Romanis ocimum aquaticum. nam ſecus amnes fontéſque naſcitur ocimi ſimilitudine.

NEMÆVM.) σέλινον ſiue apium dicitur Nemęum, vel quòd in Nemæa ſylua præſtantiſſimum naſceretur, vel quia in Nemæis certaminibus victores apio coronabantur.

OBOLOS.) Terni oboli pendent dimidiam drachmam. In drachma enim ſex oboli ſunt. Itaque obolus pondus eſt dimidij ſcrupuli.

MONTANVM.) Qui χαμαιλέων dicitur, à Nicandro χαμαιλέων dictus eſt. Eius duo genera habentur, vnus niger eſt, folio ſcolymi, ſed rotundiore, hoc eſt breuiore & minus acuto (ſic enim περιηγέα χαίτην interpretor. alius fortè intelliget ex eo deſignari vmbellam quæ in eius faſtigio cernitur) radice denſa, craſſa & nigra. naſcitur in ſentibus, aſperis & opacis ſaltibus. Alter verò albus eſt, ſed folia habet aſperiora, acutiora & validiora, è quorum medio ſinu propè terram (caulem enim non habet) caput depreſſum & humile enaſcitur. Radix illi dulcis eſt & candida, à qua albi nigríque differentia deſumitur. Neque enim in folio, quod vterque habet ſcolymo ſimile, diſcrimen eſt, ſed in radice. Cæterùm in theriaces vſu candidum deligendum, non nigrum, quia venenatum ſit, nulliúſque vſus, niſi foris admotum.

EST alia.) Per Alcibij plantam intelligit anchuſam alteram, quam aliqui, vt ſcribit Dioſcorides, ἀλκιβιάδειον aut ὀνοχειλὲς vocauerunt. Nam de Alcibiadio quod echium eſt, ſuprà Nicander dixit, nec bis eadem de re verba facienda erant. Cæterùm huius anchuſæ folia & radices, tam præſenti remedio ſunt aduerſus venenatorum, præſertímque viperarum morſus, ſiue edantur, ſiue bibantur, ſiue etiam alligentur, vt ſi quis commanducata expuerit in os venenati animalis, protinus id mori ferant.

PHALACRÆ.) Anchuſa hæc naſcitur ſabuloſis & incultis locis, plurimáque in Phrygia prouenit circa Troiam, cuius Phalacra promontorium eſt. Crymne autem & Graſus campi ſunt, in quibus equus ille ligneus Mineruæ ſacer fabricatus dicitur. Pag 11.

PINGVIA.) Ita dicitur, quia læuia: id enim magis placet quàm oleæ ſimilia dicere. Pag. 11.

MELISSOBOTI.) Intelligit meliſſophyllon, quod quia metri ratio non admittit, meliſſoboton, quaſi ab apibus depaſtum appellauit. Sunt autem hirſuta eius folia.

CONVERSIO.) Intelligit ἡλιοτρόπιον, herbam ſic dictam ἀπὸ τῶν ἡλίου τροπῶν, hoc eſt à ſolſtitijs. Nam per ſolſtitium circumagit ſe cum ſole, eiúſque ortum mane ſpectans, eius iter ad occaſum vſque perſequitur. Sed & nubilo die, ita vt horarum index circumagatur cum ſole, & ne ruſtici quidem, vt horas obſeruent, oculos à terra quum incumbunt operi, reuocare debeant. Qua in re heliotropion ſimile eſt oleæ folijs, quæ cùm ſupina parte magis candicent, circumaguntur poſt ſolſtitium æſtiuum, vertúntq; ſupinas partes, nec alio argumento ruſtici certius intelligunt confectum ſydus, & temporum mutationem.

TVMORES.) Hoc eſt perniones, quæ χίμετλα Græcis dicuntur. Sunt autem vlcera ex frigore hyberno in digitis manuum, præſertim verò in talis contracta, dicta ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, vnde & per diphthongum ει à quibuſdam ſcribuntur.

PYRETHRI.) πυρῖτις Gręcus Scholiaſtes pyrethrum interpretatus eſt, à quo temerè nolui diſcedere, certus pyrethrum etiam theriacis medicamentis conuenire, & Dioſcoridem inter alias pyrethri nomenclaturas πύρεθρον & πύρετον & πυρῖτιν adſcribere. Dubitaui tamen an πυρῖτις hoc loco piper ſignificaret, quod, vt ait Dioſcorides, antidotis & theriacis medicaminibus magnoperè expetitur, lōgum præſertim, quod creſcendo perficitur, vt idem

ſcripſit: id quod ſignificare poteſt βλωθρὸν, hoc eſt εὐαξὲς, καὶ περὶ αὐτὸν, καὶ ἀναθρῶσαν, vt interpretatur Heſychius. Siquidem & piper propter feruorem & acrimoniam non ineptè πυρόεν dici poteſt. Sed & Philo in medicamenti compoſitione quod ab eo Philonium nominatur, λευκοῦ πυρῶδες album piper dicit, ſicut Galenus interpretatur lib. 9. τῶν κατὰ τόπους.

PHLEGYEVM.) id eſt Aſclepium, dictum ita ab inuentore Æſculapio. Inuenit autem, vt ait Nicander, ad ripas fluuij Bœotiæ qui Melas dicitur. Inde ergo & Aſclepion & Phlegyæum dictū eſt. fertur enim Æſculapius natus eſſe matre Coronide, cuius pater Phlegyas vocabatur. Eam autem herbam cùm reperiſſet, Iolaum Iphicli filium ſanaſſe perhibetur ab hydra læſum, quem vnà cum Hercule occidit & concremauit.

SI TIBI.) Muſtela κατοικίδιος dicta, hoc eſt domeſtica, fertur naturali quodam diſſidio ſerpentes perſequi. Inde remedium ab ea etiam mortua ſumitur aduerſus eorum venena. Primùm amburi debet & flamma depilari, tum exemptis omnibus interaneis, ſale inueterari & in vmbra ſiccari.

VELLERE.) Hoc eſt pilis: ſic enim potius interpretandum iudico quàm δέρμα, hoc eſt cutem, vt Græcus Scholiaſtes. Cuius tamen opinionem videtur ſequutus eſſe Hermolaus Barbarus apud Dioſcoridem, dicens muſtelam eſſe maſſandam. Ita enim vertit quod Dioſcorides dixit ἀποκαψεῖσα. quo tamen nomine, muſtelæ pilos potius amburẽdos, quẽadmodū in inueterãdis porcis & ſuibus facimus, quã muſtelã ipſam, eiúſq; pellem torrẽdã eſſe deſignauit.

Pag. 11. LASER.) Sicut laſer tenerum & friabile, aut caſeus iam durior cultello deraditur, ita debet ex ipſis muſtelę inueteratę carnibus abradi portio quędam, & bibi in vino. Pondus autem & menſura debet eſſe ſecundum Dioſcoridem, drachmarum duarum, vel vt ait Plinius, denarij vnius.

NVNC age.) Hîc alia antidotus deſcribitur è marinæ teſtudinis ſanguine. Is exceptus fictili, ſinitur in grumos concreſcere, ſerúmque omne quod ab eo manat, effunditur: deinde vbi reſiccatus fuerit, in quatuor eius drachmas adduntur cumini ſylueſtris drachmæ duæ, & leporini coaguli drachma dimidia. Hæc omnia ſimul miſceotur, cùmq; vſus poſtulabit ex ea ipſa antidoto drachma vna ex vino bibenda eſt. Cæterùm ex teſtudinum generibus Nicander marinam præfert, indicibili quidem, vt mihi videtur, ratione, ſed ſola naturæ proprietate per experimentum cognita. Eſt autem notandum eam à Nicandro βροτολοιγὸν, hoc eſt homini exitialem dici. Siquidem ea eſt de qua fertur prouerbium, Teſtudinis carnes edendas vel non edendas eſſe, quòd longè præſtet largo eſu ventris perturbationem deiectionémque moliri, quàm parcè veſcendo recipere intra venas ſuccū nimio lentore grauem & pernicioſum.

NVNC attende.) φάλαγξ ſiue φαλάγγιον ſpecies eſt aranei. Phalangia enim in eo genere appellantur quorum ſunt noxij morſus. Sic dicuntur ab internodijs quę omnibus terna ſunt in cruribus. Eorum ſpecies ſeptem hoc loco à Nicandro deſcribuntur, ῥὼξ ſiue ῥάγιον, ἀστέριον, κυάνεον, ἀγρώστης, δυσδέρι ſiue σφηκεῖον, μυρμήκειον, τὸ ἐν τοῖς ἐσπερίοις.

RHOX.) Solus Nicander videtur nomen hoc vſurpaſſe in ea phalangij ſpecie deſignanda, quam omnes ῥάγιον appellarunt. Siquidem, vt ait Aëtius, quod ῥάγιον vocatur, figura eſt rotunda, colore nigro, vuæ nigræ acino (à quo inditum nomen eſt) ſimile, pedibus vtrinque breuiſſimis & frequentibus, inceſſu tamen velociſſimo, habétq; os ſub medio ventre.

ARRIGIT.) Legebatur apud Nicandrum, tam in Aldino quàm in Germanico codice, οὐδέ τι κηλάς, quo ſignificabatur penem ipſum non extendi, nec promitti, ſed potius flaccidum eſſe & elanguidum. Me tamē duo potiſſimùm impulerunt, vt id ipſum in contrarium ſenſum verterem, & pro οὐδὲ reponerem ἠδὲ, quod ſignificat atque. primū quidem quòd qui notas morſus phalangiorum prodiderunt, tam Græci quàm Arabes, inter cæteras pudendi tenſionem numerant. Ex morſu rutelæ vuææ, inquit Auicenna, ſic appellans ῥάγιον, accidit tenſio in virga & pectine. Aetius vero lib. 13. Adeſt, ait, & vrinæ difficultas cū pudendi tentigine & dolore. Ac in aquam quidem calidam demiſſi, à dolore leuati ſibi videntur, poſt verò contentè dolent pudendum. Senioribus verò pudendum plurimùm laxatur, ac minimè intenditur. Sed & ipſe Græcus Scholiaſtes non videtur per negationem locum hunc legiſſe, ſcribens, καὶ τὰ ἑαυτοῦ αἰδοῖα ἐξορθοῖ. Addidit verò & Nicander vnà cum pudendi tenſione etiam ſeminis inuoluntarium profluuiū, vt nemo iā dubitare poſſit de iuuenibus, nō etiā de ſenibus hoc ſymptoma intelligendū eſſe.

AT VERO Aſterion.) Hoc eſt ſtellatum ſic di- Pag. 12.
ctum eſt à maculis albis & ſtellarum inſtar ſplẽdentibus, quibus ſolis à rhagio differre Plinius prodidit. Eius ſymptomata ſunt cum rhagio communia, niſi quòd in hoc veternum Nicander non connomerauit: perfacilè tamen ſequitur ad tantam totius corporis frigiditatem. Arabes medici omnium phalangiorum venenū frigidum & ſiccum eſſe pronūciant.

CÆRVLEVS graditur.) Tertia phalangij ſpecies eſt, quam præcedentibus peiorem eſſe Plinius ſcribit, quòd celeriùs mortem adferat. Id lanuginoſum eſt, & pedibus longioribus, habétque hoc præcipuum ſymptoma, quòd ab eius morſu vomitiones aranearum telis perſimiles excitentur, quaſi & in alieno corpore virus eius, etiam fila texendi & ſtamina ducendi vim habeat.

EST etiam.) ἀγρώστης dicitur ἀπὸ τῆς ἄγρας, quaſi venator. nam muſcas, culices & apes venatur. ſimilis eſt lupo. Hunc autem lupum Græcus Scholiaſtes muſcæ ſpeciem dicit, nigræ, magnæ, dentium, ſed ingentium pedum. Aëtius verò agroſten non lupo ſimilem dicit, ſed ipſum lupum appellat, eum enumerans inter phalangij ſpecies, & deſcribens corpore lato & volubili, partibus circa collum inciſuram habentibus, & tribus circa os tuberculis.

DYSDERI.) Apud nullum alium auctorem reperitur vocabulum hoc, quò fit vt vulgi fuiſſe ſuſpicer. Nā propriū eſt σφηκεῖον, quaſi dicas veſpale, à veſpæ ſimilitudine. Morſum eius conſequuntur hęc ſymptomata, tumor in ipſo vulnere maior & abſceſſus, & præter alia multa quæ ſont reliquis phalangijs communia, genuum tremor vel ſumma imbecillitas, ac tandem veternus mortem inducens.

FORMICÆ obſerua.) Myrmecion ſic dictum eſt ἀπὸ τῆς μύρμηκος, quaſi formicarium. Eſt enim prægrandi formicæ ſimillimum. Plinius non toto corpore, ſed capite ſimile formicæ eſſe ſcribit, multóq; formica maius, ruſo capite, reliqua parte corporis nigra, albis intercurſantibus reſperſū guttis, & maximè circa furnos & molas viuere. Addit acerbiorem huius quàm veſpæ ictum eſſe, alibi verò veſparum dolore torquere. Ex quibus ſoſpicio aliqua eſſe poteſt, Plinium κνῶπας veſpas interpretatum eſſe. Sed nemo, quod ſciam, κνῶπας ita reddidit, aut in veſparum crabronúmue genere recenſuit. Sic enim ſimpliciter dicuntur τὰ θηρία, vt prius apud Nicandrum, ἠὲ καὶ κνώπεσσι φαρυγγος βέβριθε ... . Itaque placuit potius Græcum Scholiaſtem ſequi, qui eo nomine phalangia deſignari exiſtimauit.

Pag. 12. AGRICOLAM, ſi.) Hoc ſe primũ genus phalangij eſt, carens proprio nomine, ſed phalangium leguminum appellatum. Id videtur mihi eſſe de quo ait Plinius. Naſcitur in eruo phalangius, beſtiola aranei generis, ſi hyems aquoſa ſit. Poſtremi medici rutelam herbinam, ſeu potius eruinam appellãt. inuenitur meſſis tempore in leguminibus, atque ſi nudis manibus ea colligantur, plerumque mordet. A morſu excitantur puſtulæ, mens perturbatur & abalienatur, quò fit vt laborantes multa loquantur abſurda & ridicula: oculi præterea, vt phreniticis ſubuertuntur.

Pag. 12. PHALÆNÆ.) Species eſt papilionis qui noctu accenſis lucernis circum earum flammas volitat. Alio nomine ψυχὴν appellari Græcus Scholiaſtes tradit. Alas habet membranoſas, tenues, ſiccas, & quæ tangenti veluti cinere aſperſæ apparent. A quibuſdam alio nomine ψίγα nuncupatur, & à poſterioribus corrupto vocabulo κανδηλοσβέσης.

CONILÆ.) Sic dicitur à Nicandro ſylueſtre origanum, vt teſtatur Dioſcorides: folio eſt ſicco & minimè viridi, eiúſque colorem, huius papilionis alæ referunt. Sed aduerte hîc ἴσχλοον non intelligi ſimpliciter viride, ſed potius ſiccum, hoc eſt ſine humore & viriditate, quale eſt folium aridum.

PERSEIDE.) Quod in perſeæ folijs animal educari Nicander ſcribit, nomine non exprimit. Verùm Dioſcorides de perſea ſcribens, κρανοκολάπτην appellari dicit, & phalangium vocat, quemadmodum & Aëtius, qui ipſum deſcribit corpore ſublongo, viridi colore, & ſtimulo iuxta collum, quo caput maximè perit. Itaque id octauum genus phalangij fuerit. Alij κεφαλοκρούστην appellant. Vtriuſque nominis hæc ratio eſt, quòd caput maximè feriat, tanquam partem in homine nudam, & externis iniurijs facilè expoſitam.

EDVRVM.) ἰπαλεὸς, pro quo edurum reddidi, dicitur quod præ ſiccitate durum eſt. Itaque poteſt dubitari an hoc phalangij genus idem ſit cum eo quod σκληροκέφαλον appellatur, & ab Aëtio dicitur habere caput ſaxi duritie, & totius corporis lineamenta animalibus illis ſimilia quæ circum lucernas volitant.

NEC MORA.) Non addit alias notas quàm mortem certam & ſubitam. Addit tamen Aëtius dolorem pręſertim capitis, & vertigines, perpetuum frigus, deliria, corporis iactationem, & ſtomachi punctiones.

IAM verò.) Scorpio animal eſt de genere inſectorum, aculeo noxium, quem foris prominentem gerit. Vnus enim ſcorpio inter inſecta eum in cauda habet longum & perforatum, quo venenum effundit. Hic quibuſdam geminus eſt. Sunt autem plures ſcorpionum ſpecies & differentiæ, ſed à colore maximè ſumptæ, à quibus tamen diuerſę in corporibus affectiones excitantur. Nicander octo enumerat: ac primam quidem candidorum, quos innocuos eſſe dicit: ſecundam ruforum, à quorum morſu febres ardentes & irrequieta corporis iactatio, qua ſolent conflictari qui febribus laborant, & vehemens ſitis.

QVI niger.) Scorpio niger non afficit morte, gignit tantùm corporis inquietudinem, & mẽtem abalienat, ſed cum riſu, ex quo delirij ſpecies indicatur mitioris quàm ſi coniunctum haberet furorem. Porrò inquietudinem Nicander vocauit ἀφαδὸν κακὸν, hoc eſt ἀλύκην. ſignificat enim ἀφαδὸν apud Hippocratem multis in locis motum, agitationem & perturbationem, quæ in quauis parte oboritur, ſed maximè in ventriculo à cibis diuerſarum qualitatum, vt Galenus annotauit.

CEV nimbi.) Quos ſcorpio viridis percuſſit, videntur ſibi quaſi grandine verberari & obrui, tantus horror eſt totius corporis. inde Nicander initio operis ſcorpionem χαλαζήεντα appellauit. Dicuntur illi eſſe ſeptem in cauda internodia, cùm reliquis ſena tantum ſint, nec vnquam plura: ex quibus efficitur vt nocentior ſit. Eſt enim ob id cauda valde flexili, cùm reliquo corpore rigidus ſit. Conſtat autem, vt ait Plinius, eos quibus ſeptena caudæ internodia, ſæuiores eſſe. Itaque quò d ea idem præſtent in cauda, quod vertebræ in dorſo, Nicander σφονδύλους appellauit. Cohærent autem hæc internodia inter ſe vinculis & ligamentis, ideo vertebras eas ἐννεαδέσμους vocauit, hoc eſt multis vinculis cohærentes, finitum numerum pro indefinito vſurpans. Nam ſæpè apud Græcos ἐννέα ſignificat idem quod οἱ πολλοί.

LIVIDVS eſt.) Quinta ſcorpionum differentia colore liuido notatur: diſtinguitur tamen & alijs ſignis, vt ventre lato diſtentóque, gula inexplebili & nulla herba ſatiabili: præterea & ſymptomatis morſum conſequentibus. hoc enim illi proprium eſt, quòd in inguinibus bubonas excitet. Non ſic tamen Arabes medici ſimpliciter pronunciant, ſed adhibita diſtinctione, ſcribentes ſi in partibus quidem infernis acceptum vulnus eſt, bubonas excitari, penem intendi, & ventrem flatu tumeſcere: ſi verò in partibus ſuperis, tumores ſub alis fieri, & crebrò è ventriculo ructus. Pag. 12.

TANTA ingluuies.) Nicander notat præſertim huius animalis voracitatem. id enim ſignificat βέβρωσιν. Poteſt & ad huius ſcorpionis venenum referri, quaſi dicat, morſus eius gignit bubonas, adeò venenum edax ſerpit & voracitatem ſcorpionis imitatur: vel poteſt ad hominem qui punctus ſit referri, tanquam vnum è ſymptomãtis, vt intelligamus hominem ab eo percuſſum ſimili edacitate laborare, quanquam nemo eorum qui de venenatorum morſibus ſcripſerunt, id teſtatus ſit. Adfert & Græcus Scholiaſtes alium ſenſum.

CORPORE ſunt.) Pagurus ſpecies eſt cancri, poſt mæam maximi, chelis grandioribus. Sunt autem chelæ, brachia biſulcis dentata forcipibus, quibus illi obuia quæque apprehendunt. Sunt & teſta minimè læui, ſed aſpera & aculeis paruis conſperſa. Eodem modo & ſcorpiones iſti exaſperantur. Id enim ſignificat ἰπαρύσσει verbum. Græcus Scholiaſtes explicat, quaſi ſcriptum ſit Græcè ἐπιχαρύουσι, & participium facit, & interpretatur φοβερίζοντες.

QVORVM etiam.) Cùm paguri capti ſunt & mari extracti, fallunt interdum piſcatorem, cùm in ſicco poſiti ſunt, in terræ foramina ſe condentes, vbi ſi eos mori contingat, naſcuntur ſcorpiones, quemadmodum & Ouidius cecinit his verſib.

Concaua littoreo ſi demas brachia cancro, "
Cætera ſuppones terræ, de parte ſepulta "
Scorpius exibit, caudáque minabitur vnca. "

ADDE MELICHLORVM.) Octauum hoc ſcorpionis genus à Nicandro deſcribitur, poſtremo caudæ internodio nigro, pedibus varis & flammæ ſimilibus, alis denſis & duris & locuſtæ ſimilibus, melleo etiam corporis colore. Eſt enim toto corpore flauus, mellis inſtar vel ignis. Hic cùm ſit viris infeſtiſſimus, nullúmque remedium puncturæ eius admittat, pueris tamen & virginibus fertur eſſe tam peſtifer, vt eos intra paucas horas è vita tollat. Excitat autem febrem ardentiſſimam.

Pag 13. BEMBICIS.) Inſectum eſt ex eorum genere quæ cellulas ſibi parant & mellificant. Aculeo ferit vt veſpa. Non habet Latinum nomen à quibuſdam bombylius & bombyx appellatur.

Pag 13. CVI TAMEN.) Quamuis apes aculeo noceant ijs quos pupugerint, ipſæ tamen ſibi mortem acceſſunt. Relicto enim in vulnere aculeo moriuntur. Itaque ſtimulus iis vitam tuetur quandiu in earum corpore remanet: mortem verò adfert, quando eum amiſerunt.

IVLVS.) Inſecti genus eſt prælongum & multiplex, arcuatim repens, tactúque contrahens ſe: alio nomine ἴουλος dicitur.

PEMPHREDO.) Non potui nomen hoc apud alium auctorem reperire. fortè id inſecti genus ſignificat, quod Ariſtoteli πεμφρηδὼν vocatur. Eſt autem non abſimilis crabronibus, ſed varia, & latitudine ſimilis apibus. Gaza teredinem conuertit.

SCOLOPENDRA.) Inſectum eſt oblongum, pedibus multis & piloſis, & qui ex vtraque corporis parte in ingreſſu remorum inſtar mouentur. Ea viuit vel in plures diſſecta partes, & ſi pars aliqua à reliquo corpore abſcindatur, in vtrumque ſe mouet extremum. Nam & caput verſus ingreditur, & in caudam, & ferit vtraque fine, ideóque à nonnullis exiſtimatur biceps. Si morſum intulit, locus per ambitum liuore ſugillatur & computreſcit, interdúmque, licet rarò, fæculentus atque ruber cernitur: à morſu ipſo exulcerari locus incipit: vlcens id negotium exhibet, ferè remediis inuictum. præterea toto corpore prurigo ſentitur.

MVS ARANEVS.) à Græcis μυγαλῆ dicitur. magnitudine muri æqualis eſt, colore muſtelæ ſimilis & ſpecie, vnde & illi nomen μυγαλῆς. Os oblongum, cauda parua, dentes exigui & vtraque maxilla duplici ordine digeſti. Teſtes magna ex parte impetit, non hominis modò, ſed cuiuſuis alterius animalis. Eum Nicander ait cæcum eſſe, quò fit vt rotarum orbitam tranſire non poſſit, ſed ſi fortè in eam conciderit, ibidem emoriatur.

SEPAQVE.) Seps nomen eſt duobus animantibus commune. Nam & ita ſerpens dicitur, cuius mentionem initio fecit Nicāder, dicens cum nunquam vnicolore cute videri, ſed colorem in eorum quæ contingit ſimilitudinem ſubinde mutare, quem multi eundem eſſe cum ſepedone exiſtimant. Hoc autem loco ſignificat lacertæ paruæ ſpeciem, atque ob id lacertis τετράποσιν, hoc eſt pedus habentibus, comparatur. Eſt enim lacerta quadrupes ouipara, & crura habens à latere adiuncta. Hic ab alijs χαλκὶς, ab aliis σαῦρα χαλκιδικὴ appellatur, à virgulis quas in dorſo habet ærei coloris.

SALAMANDRÆ.) Lacerti ſpecies eſt, vt Dioſcoridi placet, ſed aſpera magis & ſcabra. Ignaua eſt, & punctis veluti ſtellis variegata: nunquam niſi magnis imbribus prouenit, & ſerenitate deficit. Nihil gignit, neque eſt in iis genus maſculinum, fœmineúmue, ſicut neque in anguillis. Tantus autem illi rigor ineſſe perhibetur, vt in igne diutius verſari poſſit illæſa, ipſúmque etiam extinguere, perinde atque glacies. Effluit enim ex eius cute muccoſus quidam & frigidus humor, qui eam exuri prohibet. Eſt autem cutis ei ῥαγόεις, hoc eſt rimoſa, atque ex his rimis humor ille defluit. Vbi verò totus effluxerit & fuerit abſumptus, ſi diutius in igne perſiſtat, poſtea conflagrat. Inter omnia venenata ſcelus eius maximum eſt. Singula enim, ait Plinius, ſingulos feriunt, nec plures pariter interimunt. ſalamandra populos pariter necare improuidos poteſt. Nam ſi arbori irrepſerit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida vi, nihil aconito diſtans, quinimo ſi contacto vel pede ab ea ligno cruſta panis incoquatur, idem veneficium eſt, vel ſi in puteum cadat. Cæterùm eius maleficia apertè ab ipſo Nicandro explicantur in Alexipharmacis.

SED neque.) Muræna piſcis eſt prælongus, anguillæ ſimilis, ſed latior, magno oris rictu, in quo dentes ſunt acutiſſimi & venenati, quorum morſum eadem quæ & viperæ ſymptomata conſequuntur. Dicitur aliquando in rabiem agi perinde atque canes. Ob id piſcatoribus formidabilis eſt, & ſi quando è cellula piſcatoria, in qua præda reponi ſolet, erumpat, tantum metum iis incutit, vt è cymbis in mare ſeſe præcipitent. Dicitur etiam aliquando cum vipera coire, vnde murænæ pernicioſæ, teretes, minores, & variæ gignantur, quod tamen quidam fabuloſum exiſtimant, ſed ita tantùm videri, propter ſimilitudinem myri & murænæ: ſic autem vocant marem qui generat. Pag. 13.

NEC me.) Paſtinaca piſcis eſt planus, chartilagineus, læuis, nullis in toto corpore aculeis, præterquam in cauda, in cuius ferè medio aculeum longum, acutum & vtrimque ſerratum gerit, quem Plinius radium appellat, & pro telo eſſe dicit, nihílque vſquam eo eſſe execrabilius. Neque enim viua tantùm paſtinaca venenatus eſt, ſed ea etiam mortua peſtifer eſt, non animalia ſolùm à ſe puncta interimēs, ſed etiam herbas & arbores. Siquidem non multò poſtea folia decidunt, totáque ipſa arbor exareſcit, tanquam peruſta ſolibus. Oppianus lib. 2. τῶν ἁλιευτικῶν ſcribit Circen filio Telegono, quem ex Vlyſſe ſuſceperat, dediſſe paſtinacæ radium, vt eo cum hoſtibus dimicaret, ſed cùm Ithacam peruenìſſet, & patris ſui, quem non agnoſcebat, armenta abigeret, occurrentem atque auxilium ferentem patrem eo vulneraſſe & occidiſſe. eam ob rem ab Horatio Telegonus parricida appellatur.

LYCOPSON.) Sic dicitur à Galeno & Paulo herba quæ apud Dioſcoridem λύκοψις vocatur. Species eſt anchuſæ & in altum valde excreſcit, vnde ὀρμενόεντα Nicander appellauit. ὄρμενος enim caulem ſignificat. Pag 13.

CICAMA.) Heſychius ſcribit eſſe olus non diſſimile τῷ κακχάνῃ γωνίδι.

AIVGA.) Ea eſt quam χαμαιπίτυν appellant, quam Nicander diuiſis nominibus χαμηλὴν πίτυν dixit.

FVCVM.) Frutex eſt lactucæ ſimilis, in mari naſcens, vnde φῦκος θαλάττιον ab omnibus appellatur. Huius cùm ſint plura genera, puniceum, ait Dioſcorides, aduerſus ſerpentes Nicander dedit.

SPICEA.) quid per ἀθερηΐδα Nicander ſignificet non ſatis mihi liquet. Spiceam reddidi propter radicis longitudinem, quaſi in modum ſpicæ prolixa ſit. fortè verò hoc nomine vilitatem eius deſignauit. Id enim ſignificat ἀθερίζειν. Pag 14.

THYLACIS.) Duo feruntur papaueris genera, quorum quod calycibus eſt maioribus dicitur θυλακῖτις quaſi ſacculatum, quia in ſaccis deferretur: quod verò minoribus eſt, ῥοιάς.

FICI.) Græcus Scholiaſtes dicit hoc loco τῶν κραδῶν nomine deſignari ficum agreſtem, poteſt verò & ſylueſtris: vtraque enim antidotis theriacis conuenit auctore Dioſcoride, ſignificat ἡ κράδη apud

Hippocratem τὸν ἀκρεμόνα τῆς συκῆς, vt annotauit Galenus, quod & huic loco quadrat, in quo Nicander monet, ſummatamorum ficus germina decerpenda eſſe.

HERBÆ ſacræ.) Verbenacam intelligit, Græci appellant περιστερεῶνα, quòd columbæ ea delectentur, vt ſcribit Dioſcorides.

Pag 13 PARTHENII.) Vox hæc ambigua eſt: nam eo nomine plantæ duæ deſignantur, vna coriandri folijs, à Latinis folis oculus dicta: altera folijs mercurialis, quam ἑλξίνην ſiue muralem herbam appellant. vtram Nicander hîc ſignificet, noodum liquere arbitror, quamuis Græcus Scholiaſtes ſcribat parthenion hoc ab alijs ἑλξίνην, ab alijs verò σιδηρῖτιν intelligi.

PETALITIN.) Hæc apud Dioſcoridem φυλλῖτις appellatur. ſunt enim φύλλα & πέταλα idem.

RVBRO Lemniaco.) Hoc eſt ſphragidi Lemniæ, quam vulgò terram ſigillatam vocant, cuius præcipua laus in antidotis eſt.

SPINOSÆ.) Quid intelligat Nicander incertum eſt, malíne punici, an verò τῆς ἀκάνθης ſimpliciter dictæ. Nec certò ſimiliter conſtat, quid orobanchos appellet, an eam herbam, quam ὀροβάγχην Dioſcorides appellat, complexu ſuo cicer & eruum enecantem: cui tameo nemo veterum vim tribuit aduerſus venena: an potius germina mali punicæ, vt Græcus Scholiaſtes interpretatur. Cuius ſententiæ videtur etiam Heſychius accedere, ſcribens ὀροβάγχην à quibuſdam κύτινον appellari.

ONONIS.) Hæc eſt ἀνωνὶς, quam & ὄνωνιν à quibuſdam vocari Dioſcorides auctor eſt. Ramos habet frequentibus geniculis cinctos, ideo πολύγονον à Nicandro dicta.

CORII.) κορίον & κορίαννον Græcis dicitur, quod Latinis coriandrum. Cuius montani ſiue agreſtis ſemen conſulit legendum aduerſus ſerpentium venena, quamuis Plinius libr. 20. cap. 20. ſcribat, coriandrum inter ſylueſtria non reperiri.

CONYZÆ.) Ea duorum generum eſt, maioris minoriſque. Hîc minorem deligendam aſſedicit, cui ſunt folia minora & arctiora, ſicut & caulis.

STRATIA.) Ciuitas eſt Arcadiæ, in qua natum porrum præcipuè commendabatur, ſicut apud Romanos Aricinum. Poteſt tamen alia eſſe interpretatio, ſi στρατιὰν pro exercito & expeditione intelligamus, vt porrum militiæ dicator gratum aptúmque militibus. Prior interpretatio magis placuit, quòd in omnibus exemplaribus στρατίης legerim accentu in penultima, qoomodo obſeruaui ab omnibus ſcriptum eſſe huius vrbis nomen.

Pag. 14. BVLBI.) Siue propriè dicti, ſiue ipſius etiam ſcillæ, vt Scholiaſtes interpretatur. Ea enim bulboſa eſt.

DRACONIS.) Intelligit dracunculum, cuius caulis verſicolor eſt & maculis reſperſus purpureis, ita vt anguem planè referat.

SCORPIVS.) Pluribus plantis ſcorpius nomen dedit: voa eſt foliis paruis, & ſemine ſimili caudæ ſcorpionis, vnde & nomen habet. Alia eſt eiuſdem nominis, radice ſingulari & breui, ex qua nullum folium erumpit, ſed vice eius habet aculeum in cacumine. Eſt & alia, licet valde ab iis differens, quæ graminis modo naſcitur, cauliculis genicolatis, cyclamini folio, radice leniter hirſuta, ſcorpionis effigie, quæ arida paulum incuruatur ſcorpionum modo, quare ſcorpium eam aliqui vocauere. Hanc loco iſto Nicander manifeſtè intelligit, conſulens deligendam eſſe eiuſmodi radicem. Dicitur & Heliotropium σκορπιοειδὲς ſiue σκορπίουρον, ab effigie ſcorpionis caudæ quæ in eius floribus apparet.

SIDAS.) Sida herba eſt lacuſtris in Orchomenio lacu Bœotio frequens, quam hîc proculdubiò Nicander intelligit. Id quod indicaut vrbiom & fluminum nomina quæ hîc vſurpat: Nam Pſamathe, à qua ψαμαθηΐδας appellauit, foos eſt apud Thebas Bœotias. Copæ autem ſunt vrbs Bœoriæ, ad ingentem lacum ſitæ, quem Copacidem Strabo appellat. Schœnæus aotem & Cnopus fluuij ſunt qui in eum lacum influant.

REDOLENTIBVS.) Scholiaſtes exiſtimat Pag 14. βαρυόδμα nomẽ eſſe proprium alicuius herbæ, quam βαρύοδμον appellari dicit. ſed quænam hæc ſit non explicat. Certè nullom tale herbæ nomen legitur. Itaque ipſum cicer ſylueſtre intelligendum exiſtimo, quod ceuera acri odore eſt, vt ait Dioſcorides. Quare non ſolùm Nicander ipſius ſylueſtris ciceris ſemen commendat, ſed ipſius etiam virides ramos, & totam denique plantam graui odore præditam.

CONSITA tuta.) per ἱέρνας hortos intelligere oportet, & loca arboribus conſita, quæ Græci λάσια appellant, quæ λάσια, hoc eſt hirſuta dici poſſuut, propter herbarum fruticúmque copiam in ijs naſcentium, metaphora à pilis animalium ſumpta, quorum vicem in agris germina & herbæ præſtant.

HYACINTHI.) Patria Spartanus hic fuit, eúmque Apollo valde dilexit. Cùm autem ad Eurotam, quem Nicander fluuium Amyclæum, hoc eſt Lacedæmonium appellat, diſcum ſimul ludentes iacerent, accidit vt in terram decidens diſcus, quem Apollo in ſublime iecerat, ſaxi repercuſſu reſilierit in Hyacinthi caput, eúmque oeciderit.

CVPRESSVM.) Humilis hæc cupreſſus χαμαικυπάρισσος eſt Græcis dicta, quam Plinius lib. 24. cap. 15. inter herbas recenſet, atque ex vino potam contra venena ſerpentium omnium ſcorpionúmq; pollere ſcribit. Sunt tamen qui inter frutices potius referant. Addidit autem Nicander ποίην, vt eam diſtingueret ab arbore.

RADICES Libycas.) Silphium ſiue laſerpitium iotelligit, quod præcipuum in Libya, maximè autem Cyrenis naſcitur. Pag. 14.

SIN te.) Proponit Nicander alia ab herbis, earúmqoe radicibus & ſeminibus iam commemoratis remedia, paratu admodum facilia, quibus morſus ſerpentium curemus, vt nihil ad perfectam curationem deſit. Ac primùm quidem ſi remediorum quæ naturali proprietate aduerſus venena valent, ignarus es, qualis hominum turba eſt infinita, vt herbæ ipſæ quæcumque tibi primùm occurrerint decerpantur, mandantur, fugantur: deinde earum retrimentum cataplaſmatis modo vulneri imponatur. Caſus enim remedia aliquando inuenit, paucæque admodum herbæ ſunt quibus non inſit vis quædam alexipharmaca. Imò verò natura inter ipſas peſtes propria remedia plerumque oriri facit, ipſæque ſerpentes ſua ſecum remedia ferunt. Scorpius enim ſibi ipſi remedio eſt, & conſtat demorſos à vipera, ſi eiuſdem viperæ felle plagam illinant, protinus ſanari.

CVCVRBITA.) Prodeſt eam ob cauſam, quòd venenum intrò ſubiens reuocet, & calore ſuo temperet & reſoluat. Nec dubium eſt quin cum copioſa flamma admoueri debeat. Pag. 14.

FICI.) Succus lacteus fici, tam ſylueſtris quàm ſatiuæ, aperit meatus, & exulcerat corpota, ob id attrahit venenum, eſque exitum per cutem molitur. facit idem & fertum cãdens protinus à plaga adhibitum.

VTER.) Hoc remedij genus conuenit cùm vulnus in pedibus aut manibus acceptum eſt: neque enim commodè corporis trunco adhiberi poteſt. Vinum vires habet concoquendi, temperandi, mitigandi, attrahendi, digerendi per halituos, & dolorem ſedandi. adhæc naturali quadam proprietate vim habet venenis aduerſam. Nec tamen ea tam eſt efficax & præſentanea, vt protinus medeatur, ſed temporis ſpatio venenum attrahit atque digerit. Quare interea oportet artus ipſos læſos, atque in vtrem immerſos ſupra vulnus arctè deligare iiſdem vinculis quibus vter ipſe deligatur, non tantum ne vinum ab vtre fluat, ſed vt prohibeatur intercipiatúrque veneni curſus in partes alias principes.

INGVINA.) Si in pede morſus eſt, oportet pedem in vtrem vino plenum demittere, & ſupernam pedis partem verſus inguina deligare ipſius vtri vinculis. Nec dubium quin ſi in manibus plaga accepta eſt, idem oporteat in manu moliri, eámque ad axillam vincire. Sic ex vno alterum intellige.

FIMVMVE.) πύραθον fimum quidem omnem ſignificat, ſed propriè caprillum, cui peculiariter eas vires Dioſcorides tribuit, vt in aceto decoctus & impoſitus ſerpentium morſibus medeatur.

MASSAM.) Apud Græcos χεὶρ non modò manum, ſed etiam quicquid manu comprehenditur, ſignificat. Hoc loco dicitur maſſa, quæ ex multis radicibus, herbis, ſeminibus floribúſque ſimul miſtis coaleſcit.

GLYCYSIDES.) Sic vocari pæoniam Dioſcorides auctor eſt, & tenuem eſſe mari radicem.

VRTICAM.) Eius duo genera ſunt, vnum maius, alterum minus, quod ego hîc deſignari arbitror. Pag.15.
Nec tamen reperi vrticam ab alio auctore ἀκαλή-φην dici. Coniectura verò facilis eſt, quòd eadem ſit huius nominis ratio, quæ & τῷ κνίζειν, facto videlicet à pruritu nomine. Eam autem χαμηλὴν vocat, non quòd humi ſerpat, ſed ad maioris ſolam differētiam.

LICHEN.) Eſt callus in equorum genibus & ſupra vngulas in flexu earum partium duratus.

CONCHA.) Vult ſalinum ſalis plenum addi huic theriacæ. Hîc enim ἅλμη non pro aqua marina, ſed pro ſale accipere oportet, quem & reliquis omnibus theriacis medici immiſcent. Pag.15.

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.
NICANDRI
ALEXIPHARMACA,

IO. GORRÆO PARISIENSI
Medico Interprete.

EIVSDEM INTERPRETIS IN ALEXIpharmaca Præfatio, omnem de venenis diſputationem ſummatim complectens, & Annotationes.

AD REVERENDISS. DOCTISſimúmque Cardinalem Io. Bellaium, Epiſcopum Pariſienſem.

PARISIIS,

M. DC XXII.

Digitized by Google

REVERENDISS. DOCTISSIMOQVE VIRO IOANNI CARDINALI BELLAIO, Epiſcopo Pariſienſi.

IO. GORRÆVS. S.P.D.

ABSOLVI tandem hortatu tuo, reuerendiſsime Cardinalis, ſuſceptam Alexipharmacôn Nicandri verſionem. Et quoniam cùm tibi primos eius verſus recitarem, eam iam tum placere tibi animaduerti, téque audè inſuper percontari & diſſerere de venenorum facultate, eorúmque remedijs: & multas dubitationes attuliſſe, quibus difficillimum eſſet ex tempore reſponſitare, putaui me gratum tibi facturum, ſi quæ per otium his de rebus meditatus eſſem, ea literis mandarem, & ampliſsimo tuo nomini nuncuparem. Non ſum autem veritus animum tuum publicis maximiſque negotijs occupatum, & in rem Chriſtianam cum ſummo Pontifice & reliquis religionis noſtræ proceribus Romæ incumbentem, iſtorum lectione interpellare, ingenij tui, doctrinæ, & ſtudiorum certus. Sic enim res arduas agitas tractáſque, vt minimè perturbatus, ſic libros omneis & difficillima quæque lectitas, quaſi non diſcere, ſed multò antè intellecta reminiſci videare. Itaque te & Nicandro, & huic quam de venenis conſcripſi diſputationi horas aliquot ſuccifiuas haud grauatè daturum confido, & eò libentius, quòd illa breuiſsimè & quantum facere potero clariſsimè venenorum naturam atque differentias explicabit: deinde cautionem quam vitandis ijs adhibere conuenit, poſtremò generalem omnium curationem comprehendet. Nunc ergo relictis ambagibus quid venenum ſit dicendum eſt.

Quicquid intra corpus aſſumptum ita corporis naturæ repugnat, vt vinci ab ea aſsimilaríque non poſsit, ſed è contrario corpus immutat, quomodo ipſum cibos ſolet, venenum propriè medici appellant. Sæpè autem veneni generalis ſignificatio eſt, omnia comprehendens, quæ quamuis non ſint natura contraria, vitio tamen aliquo & errore, hominem è vita quandoque tollunt. Ad hunc modum & aqua & vinum, à balneo aut curſu, aut alia vehementi exercitatione intempeſtiuè atque immoderatè exhauſta, venena dici poſſunt, iiſque Dioſcorides in venenorum catalogo locum dedit. Sed & ciborum potuúmque præpoſterus ordo ſæpiſsimè effecit, vt quæ altoquin innoxia, imò verò optima erant, lethalia euaſerint. Sunt autem venenorum omnium (de his etiam loquor quæ non propriè venena ſunt, ne diſputatio imperfecta relinquatur) duæ differentiæ. quippe vel qualitate manifeſta, naturæ hominum repugnant, aut tota ſubſtantia aduerſantur. Totam ſubſtãtiam appello id quod non qualitatum modò, ſed etiam corporum ſimplicium certo definitóque temperamẽto conſtituitur. Eſt autem rebus omnibus peculiaris quædam mixtio, per quam eiuſmodi ſunt quales conſpiciuntur. Aliter namque homo elementis qualitatibúſque primis temperatus eſt, aliter vipera, aliter pyrethrum, aliter hyoſcyamus, & reliqua omnia: atque ex eiuſmodi temperamento quædam ſubſtantiæ proprietates emergunt, & cuiuſque rei forma ſpeciéſque conſiſtit. Proinde quæ hoc modo agunt, ea tota ſubſtantia, toto genere, totáque ſpecie agere dicuntur. ac quoniam ſua cuique ſubſtantia eſt, propriúmque temperamentum, vel ſapientiſsimis philoſophis incognitum, occulta etiam proprietate: ſic attractio, retentio, & alteratio nutrimenti perficitur, ſic & quarta facultas quæ alieni ſegregatrix eſt, munus ſuum obit. Nam quatuor hæ facultates effectus ſunt totius in quouis corpore ſubſtantiæ, quæ ex calido, frigido, humido, & ſicco inter ſe mixtis componitur, non autem vnius aut alterius earum quas in ſe habet qualitatum. Ad eundem modum lepus marinus pulmonem, cantharides renes & veſicam exulcerant. Sic etiam agunt (vt vno verbo abſoluam) quæcunque nullo inſigni calore, aut frigore, aut humiditate, aut ſiccitate prædita ſunt. Sunt autem hæc omnium efficaciſsima venena, illiſque deuoratis, aut alio quouis modo in corpus incidentibus vix vlla medicina hominem periculo ſubtrahere poteſt. Sunt enim hæc naturæ humanæ non ſola quidem aliqua qualitate, vt quæ refrigerant, ſed toto genere ſpeciéque dele-

teria. Illa namque interdum vincuntur, & in nutrimentum animalis abeunt: hæc verò etiam ſi quantitate deuorata minima fuerint, ſæuiſſimos tamen pariunt affectus, vitámque adimunt. At quæ ſolis qualitatibus perniſioſa ſunt, multò minus habent periculi, minimum verò quæ ſiccitate aut humiditate animantium corpora immutant: à frigore enim & calore actionis vehementia ſuperantur. Qua de re non arbitror quenquam dubitare, qui meminerit has quidem agentes, illas verò patientes ab omnibus philoſophis nuncupatas fuiſſe, ſicut nec de eo quod antè propoſitum eſt, in venenorum numero ea habere & hominem perimere, quæ vel aliqua ſimplici qualitate, vel gemina in corpus animantis ſuprà quam ferre poſſit, agunt. Vita enim aut temperamentum eſt, aut non poteſt ſine temperamento conſtare. Diſſoluitur autem id immoderato, vel coloris, vel frigoris, vel humiditatis, vel ſiccitatis exceſſu, aut compoſita aliqua ex iſtis intemperie vehementi. Sed hæc omnia pertinent ad poſteriorem veneni ſignificationem. Nullum enim horum tota ſubſtantia corporibus humanis aduerſum eſt, ſed ſola qualitate, quæ ſi contraria temperetur, ipſum in corporis humani nutrimentum facilè ceſſurum ſit. Cuius rei hoc vnum poteſt eſſe certiſſimum documentum, quòd niſi multa deuorentur, non ſint futura mortifera: cùm quæ toto genere ſubſtantiáque deleteria ſunt non modò non poßint vnquam concoqui, & corpori noſtro ſimilia euadere, ſed etiam multò minus, parciúſque ſumpta interimant. Quanquam & horum quoque iuſtum modum eſſe oportet, quando nec centeſima ſcintillæ portio vrit, nec aquæ ſemiguttula refrigerādi vim habet. In calidorum genere quæ calore ſolo occidunt (nam & alia ſunt quæ vna cum noxio calore habent & ſubſtantiæ repugnantiam, ſicut cantharides, auripigmentum, & arſenicum) quamplurima habentur, & tertij & quarti excalfacientium ordinis. Illa ſimul atque in corpus incidêre, ſpiritus, humores, ſolidáſque partes accendūt: ſingultus, febrem, ſyncopas, vigilias, deliria, & cætera ſummi caloris ſymptomata prouocāt, ac tandem ſoluto vel principis alicuius partis, vel multarū etiam temperamento afferunt mortē. Quæ tamen (vt antè dixi) maleficia non poſſunt à calidis, vti nec contraria à frigidis, proficiſci, niſi eorum magna prorſus copia deuoretur. Siquidem non poteſt vllum animal perire, priuſquam cordis actio in totum aboleatur. Id autem citra maximam intemperiem non poteſt contingere. Cor enim non ſimpliciter quàm par eſt calidius, aut frigidius, aut humidius, aut ſiccius moueri deſinet. Nam deterius quidem ob iſtas intemperies munere ſuo fungetur, non tamen antè moueri deſinet prorſus, quàm immenſa aut caliditas, aut frigiditas, aut alia qualitas temperamentum vimque eius omnem exoluerit. Talis quidem eſt calidorum facultas. At quæ ſimpliciter frigida ſunt, vt lactuca, protinus atque ſunt in venas & arterias recepta, & in principes admiſſa partes vehementia ſymptomata inducunt, ſtomachi partiúmq; ad ventrem attinentium tenſionem, tormina, ructus, ſpirandi difficultatem, ſuffocationem, capitis grauitatem, torporem, vertigines, mentis abalienationem, cordis palpitationem, ἀσφυξίας & mortiferas tandem ſyncopas. Quorum alia quidem facultatis naturalis, alia vitalis, alia animalis, noxam conſequuntur. Iſtis namque facultatibus, vita animantium omnium continetur, neque vna earum incolumi animal interire poteſt. Itaque à veneno malè affici neceſſe eſt, ac pro ſumpti veneni qualitate, modóque ſymptomata varia apparere. Verum quemadmodum morborum aliqui proprij ſunt naturalis facultatis, alij autem vel vitali vel animali peculiariter accidunt, à quibus tamen reliquæ duæ pariter perpetiuntur: ſic & inter venena crediderit aliquis eſſe quæ cor primò & maximè lædunt, vel cerebro aut iecori nocent, reliqua autem duo vitæ principia per conſenſum afficiunt. Hyoſcyamus enim per ſe, primúmque cerebro moleſtus eſſe videtur, quippe qui ſimilem ebrietati amentiam inducat, in cæteris autem parùm corpus immutet. Ephemeron Colchicum viribus naturalibus ex profeſſo inimicum eſſe, quòd præcipuè illud alui profluuium excitet, in quo liquida excrementa aquam referunt quæ recens mactatas carnes abluerit. Aequè & argenti ſpuma, quæ ventris grauitatem, ileónque producit, vrinam ſupprimit, & totum corpus plumbi colore inficit. Deinde verò malum ſerpere, & in vniuerſum corpus diffundi, vt poſtea & cerebrum & cor ſociæ facultatis acerbiſſimo caſu conſternantur. Sunt enim certiſſima duo illa in medica arte principia, & frequentiſſimè à Galeno vſurpata: Corporis humani partes aliquando per ſe, primúmque affici: interdum verò alijs primò laborantibus conſentire: tum vna pereunte facultate aut principe particula, reliquas omnes non poſt multò interire. Proinde videri poteſt neceſſarium non eſſe veneni aſſumpti ſubſtantiam, aut qualitatem in cor perpetuò peruadere, ſed tantùm cor vel primò ex veneno laborare, vel ob veneni malignitatem pereunte aliqua facultate, cor collabi per conſenſum ruereque oportere. Quis enim putet cantharidas hauſtas ad cor deferri, quæ contrario itinere ad renes & veſicam properant? Quibus in partibus cùm vlcera excitarint, phlegmonen accenderint, & alia atrocia ſymptomata inuexerint, non videatur mirum ſi inflammentur ſpiritus, febris acuta oriatur, inde ſyncope atque deliria ſuperueniant, & tandem non naturali modò facultate, à qua primum malum cœpit, ſed etiam animali & vitali ex conſequenti exolutis, mors tandē hominē inuadat. Quid enim quod & Nicander & Dioſcorides ceruſſæ, vlophoni, ſalamandræ, & multorum aliorum accidentia deſcribentes, nullum affectis cordis indicium prodidêre? His quidem rationibus non vera eſſe medicorum ſententia videri poteſt, ab omni veneno cor ſemper impeti. At illa tamen veriſima eſt, nec temerè à tantis auctoribus profecta. In cor enim agunt omnia venena, ſiue intrò aſſumpta ſint, ſiue aliunde in corpus ſubierint, à parte cui primùm inſederunt in cordis regionem prorepentia, aut vitioſos quoſdam vapores vel malignam qualitatem exhalantia. Nam ſi venenum tota ſubſtantia animali contrarium eſt, vtique &

digniſſima,

dignißimæ, præſtantißimæque totius animalis particulæ, in qua vita eſt ſita, contrarium ſit oportet. Quanquam alijs quoque partibus infeſtum eſt, atque interim dum ad cor properat, affecti cerebri aut partium facultati naturali deſeruientium euidentißima ſigna exhibeat. Siquidem negari non poteſt pleraque vni particulæ magis quàm alteri inimica eſſe, quæ tamen ſunt omnibus primo & per ſe noxia. Veruntamen ſi has partes primùm inuaſerit, in his non conquieſcit, ſed ab ipſis ad cor proficiſcitur. Si verò primùm cor impetat, ilicò occidit, nec habet neceſſe in cæteras partes graſſari. Cordis enim actione ceſſante, protinus reliquæ omnes ſupprimuntur, quando non niſi peculiari cordis temperie actiones ſuas perficiunt. Quamobrem illa pereunte, actiones quoque & cerebri & iecinoris aboleri neceſſe eſt: ſed non è contrario, temperie eorum deperdita, cordis ſimul actionē deſinere. Nam ſi & ſentiendi & mouendi facultas deſit, nulláque fiat, vt in ijs quæ per hyemem latent animalibus, alimenti diſtributio concoctióque: haud tamen negandum quin viuere animal poßit quandiu cor illæſum permanſerit. Quæ igitur de repente interimunt venena, & paucos intra dies, vel etiam horas, hominem è vita tollunt, non poteſt dubitari quin cordis in penetralia deferantur, quia corde non affecto tam ſubita mors non poteſt contingere. Sunt autem cuncta eiuſmodi venena calidißima, & magna ex parte erodentia, vel putrefacientia, ſed partium prædita tenuitate, adeò vt leuiter à nobis incaleſcentia, vel nihil etiam perpeſſa, protinus in venas arteriáſque inſinuentur, & in corporis humani præcipuam arcem inuadant. At non ſic frigida & quæ craſſarum ſunt partium deleteria: non enim ſimul vt in ventriculum deſcendêre, aut alteri inhæſere parti, vim quam poßident lethalem exerunt. Deduci nanque illa in corpus oportet priuſquam occidant, & per venas ire: id quod frigida per ſe præſtare non poſſunt, ſed vel à natiuo corporis calore, vel ab alio quopiam adiuuari neceſſe eſt. Sunt enim frigida natura medicamenta, ſicut rectè veteres prodidêre, poteſtate frigida. Siquidem quadamtenus refrigerandi poteſtatem ab animantium corporibus accipiunt, vt & illa calfaciendi. Eſt enim hoc vtriſque commune, quod alterationis principium in ipſis à paſſuro corpore excitatur. Sed quæ poteſtate quidem calida ſunt, hanc modò mutationem accipiunt, quod à nobis incaleſcant: quæ verò natura ſiue poteſtate, ſiue per ſe, aut ſi aliter loqui placet, frigida ſunt, hæc ab animantium calore comminuuntur & motus initium accipiunt. Neque enim aliter vitæ principia refrigerare poſſunt. Nanque frigida craſſarum ſunt partium & pigra, nec facilè mouentur, inque venas inſinuantur, niſi nacta ſint quod eas extenuet & in ſubtiles partium meatus deducat. Deducit autem vt cauſa quidē prima, arteriarū dum ſe diſtendunt, attractio, vt materialis autē minúſq; præcipua ſubſtātiæ tenuitas. Quæ quùm nō inſit frigidißimis medicamentis, eā aliunde neceſſe eſt prouenire, nēpè vel ab innato nobis calore, vel etiā externo: quomodo legimus Athenięſes hominibus ſceleſtis cicutā cū vino propinare ſolitos, non optimo quidē & generoſo (tale enim cicutæ & omnis alterius veneni frigidi remedium eſt) ſed debili, quod partium quidem cicutæ craßitiem extenuare, non autem frigiditatem temperare poſſet. Si nanque in vētriculo, & prioribus venis diutius immoretur, calore natiuo paulatim inualeſcente, & viribus naturalibus ſeſe recolligentibus expelletur, vel etiam concoquetur. Quam ob cauſam fieri Galenus putauit, vt hominem quidem cicuta iugulet, ſturnis verò præbeat alimentum. Sunt enim homini tum meatus ampliores, tum caloris maior vis, tum arteriæ valentius cicutam abſorbentes: ſturno autem contraria omnia: quo fit vt cicuta in eo & retineatur & cunctetur diutius, & à corde tanquā ligna ab igne, incaleſcens ſeſe ſpatio concoqui patiatur. Itaque iam perſpicuum eſſe arbitror, venena omnia per ſe cordi noxia eſſe, neque prius venturam mortem quàm eorum qualitas, vel ſubſtantia ipſum afflixerit, proſtrauerit que. Vt autem ad propoſitas venenorum differentias redeamus, ſi propter intemperiem pleraque occidunt, certum eſt in eo genere tot inueniri differentias quot habentur intemperies. Et facilè quidem eſt compoſitas per ſimplices intelligere, vt & tertiam ex duabus primis emanantem. Sunt enim venena quædam non ſubſtantia modò, verumetiam qualitatibus mortifera, à quibus mixta quoque ſymptomata exoriuntur. Quo in genere maxima pars venenorum eſt. Paucißima nanque ſunt & propè nulla tota ſpecie deleteria, in quibus calor aut frigus manifeſtò non exuperet. Quod qui ſenſu explorare volet, haud obſcurè deprehendere poßit. Nam & qualitatem & quæ calfaciendo, refrigerando, humectando, ſiccandóque nocent, vel etiā proſunt, ratione facilè inueſtigamus & aſſequimur. Vehemens enim qualitas ſenſum prorſus commouet, nec latere poteſt. Ac caliditatem quidem frigiditatemque medicamenti deleterij ea quæ paulò antè recenſui, ſymptomata conſequuntur. Quorum ſi nullum, aut admodum obſcurum exhibito veneno ſuccedit, ſed ſudores præcipuè pauci frigidique, & animi deliquia contingant, tota ſubſtantia id eſſe deleterium certißima fides eſt. Neque enim licet aliter vim totius ſubſtantiæ veneficā deprehendere, quàm vel ex eo quòd nulla manifeſta qualitas in eo præualeat, nihilque eorum ſuperueniat quæ eiuſmodi venena ſequi ſolent: vel per experientiam. Quod non modò de facultatibus deleterijs verum eſt, ſed etiam de alexiterijs atque purgatorijs. Hæ namque per rationem inueniri nullo pacto poſſunt, niſi quod in quibuſdam probabilis tantum ſuſpicio eſt & coniectura, in ijs maximè quæ propriè & peculiariter mala quædam deſignant. Nam quòd lepus marinus pulmonem exulceret, coriandrum in furorem agat, hyoſcyamus inſaniam & ebrietatem repræſentet, papauer vehementem ſoporem ſtuporémque inducat, non aliter quàm per experientiam cognouimus. Quippe ſi rationem horum ſcrutari volumus, facilè hallucinabimur, præſertim in poſtremis duobus, ſi conſideremus vtrunque frigidum exiſtere. Sic enim debuit vtrique idem ſymptoma ſuccedere, nec ab hyoſcyamo inſania prouenire, quæ & naturam & cauſa

habet à ſtupore maximè differentes. Hæc igitur non frigiditate modò corpus exagitant, verùm tota etiam ſubſtantia. Sed & inter calida licet etiam reperire quæ præter noxium calorem, permultas alias continent nocendi facultates. Arſenicum, argentum viuum, cantharides, chryſocolla, pithyo campe, non tantùm vniuerſum corpus inflammant, ſed & erodunt, eliquant, & putrefaciunt. Horum autem duplex traditur eſſe diſcrimen. Alia enim verè, alia non verè putrefaciunt, Græci ſceptica vocant. Verè quidem putrefaciunt quæ calore, & humore immodico ſcatentia, cum fœtore ſubſtantiam corrumpunt: non vere autem quæ ſine fœtore adurunt, colliquant, & citra euidentem doloris ſenſum abſumunt, vt arſenicum, dryopteris, aconiton, ſandaracha. Liquant enim illa & tabefaciunt corpus, etiam abſque dolore: quamuis quantitate minima deuorentur, ſed potiſſimùm ſi tenellam in carnem, aut locum calidum humidùmque inciderint. Cuncta enim quæ putredini obnoxia ſunt, calore & humore ſolent putreſcere. Quare cùm ſanguis, ſicut & illa, calidus exiſtat & humidus, perpetua quædam putrefactio fit, tum corporis, tum medicamenti, quando & in ſe inuicem agunt, & viciſſim alterum ab altero perpetitur. Quo fit vt corporis putredo vitari non poſſit, quamuis craſſo atque terreſtri exhibito veneno in longum tempus differatur. Nam quemadmodum qualitatum primarum vehemens intemperies deleteria eſt, ſic & ſecundæ qualitates à philoſophis nuncupatæ, venenorum actionem vel accelerant, aut retardant, vel mitigant, aut etiam efficiunt ſæuiorem. Siquidem pharmacon quod Græci a putrefactione σηπτικὸν appellãt, ſi craſſum eſt, in corporibus diutius hæret, & delitescit, deinde ſpatio putreſcit, & vicinas ſimul corporis partes erodit & putrefacit, hoc ſolo ab eo quod ſubtilius eſt, & partium magis tenuium differens, quòd plures aliquantò dies hominem viuere patiatur. Quæ enim tenuia ſunt, citius detrimentum afferunt, & altè in corpus ſubeunt, niſi vnà cum crementis, priuſquam corpus iniuria afficiant, vacuantur; ad quod ipſa etiam partium tenuitas accommodatiſſima eſt, quæ & miſcetur facilius, nec tam obſtinatè facultati expellenti reſiſtit. Ex his apparet quantum inter venena tenuium partium & craſſarum interſit. Illa ad agendum quidē pigriora, ſegnioráque ſunt, vt & impunè ſeſe tractari manibus, & ore etiam contineri patiantur, ſed vehementiſſimè poſtea vrunt, erodunt, exedunt, diſcruciant, atque mora vires & perniciem maiorem conquirunt, & vbi ſemel rodere cœperunt, immedicabilia euadunt. Hæc autem citò quidem penetrant & agunt, verùm mitius adurunt, non vellicant, non morſu laceſſunt: nec cruſtas creant, ſed citra morsū, citra doloris ſenſum, ſi in venas & corporis habitum recepta ſunt, carnes colliquant: aut ſi tam bona fortuna fauerit homini, vt cibos optimos, plurimóſque ingeſſerit, aut antè corpus amuleto præmunierit, aut medicum in promptu nanciſcatur, non multo pòſt furorem deponunt, & viribus deſtituta extra corpus propelluntur. Non ſolùm autem ſecundæ illæ qualitates, venenorum ſunt (vt ita dicam) comites & miniſtræ, verùm etiam per ſe ſolæque mortis occaſionem aliquando attulère. Nanque taurinus ſanguis, & lactis admixtum coagulum eſt, non alio quàm obſtructione interitum minitantur. Obſtructionem autem maxima illorum craſſities inducit, præter quā nihil eſt neque in taurino ſanguine, neque in eiuſmodi lacte culpandum. Expoſui, vt arbitror, præcipuas venenorum differentias: & quomodo quodque agat, & corpus immutet, ſatis mihi videor declaraſſe. Nam ſiue per os aſſumpta, ſiue punctura aut morſu venenatorum animalium intromiſſa, ſiue per oculos etiam penetrarint, vt de Baſilici veneno proditur, ſiue per odoratum aut reſpirationem, aut poros & ſpiramenta cutis, ſiue aliter in corpus recepta ſint, in cor, niſi ſedulò ſuccurratur, deferri docuimus, & quo citius ad cor peruenerint, eò mortem celeriorem contingere. Perueniūt autem aut ſubſtantia ſua, aut venenatos vapores exhalantia, aut ſanguinem etiā inficientia qui in cordis ventriculos admitti debet. Dictum autem præterea eſt, omnia initium motionis à calore noſtro accipere, ſiue frigida, ſiue calida ſint, etiam ſi multò minus negocij in excitandis ad motū calidis quàm frigidis pharmacis impendatur: omnium autem minimum in ijs quæ viuentia animalia iaculantur. Hæc enim à viuentibus profecta, principium motus ſecum quodammodo videntur attuliſſe. Reliquas autem differentias perſequi ſuperuacaneum puto, vt venenorum alia naturalia eſſe, alia artibus quibuſdam concinnari. Ex naturalibus autem hæc animalia eſſe, cuiuſmodi ſunt cantharides, bupreſtis, ſalamandra, araneus, buffo, rana rubeta, & quæ in paludibus degens muta eſt. Hæc verò, animalium partes aut excrementa, vt recens taurinus ſanguis, animalium maximéque equorum ſudor, extrema cerui cauda, rabidi canis ſaliua, & ſerpentium virus. Hæc verò ſemina, vt hyoſcyamus, coriandrum, cicuta, nigella, pſyllium. Hæc verò liquores, vt opium, carpaſi liquor, thapſiæ ſuccus, elaterium, mandragoras. Hæc verò radices, vt chamæleon aconitum, thapſia, veratrum, ixias, ephemerum. Alia verò arbores, frutices, aut herbas eſſe, vt ſmilax, quam Latini taxum nuncupant: ſolanum furioſum, ſardonia herba, quæ ranunculi ſpecies eſt: papauer cornutum, pharicum atque toxicum. Quædam præterea metallica eſſe, vt gypſum, calx, auripigmentum, ſandaracha, argenti ſpuma, adarce, plumbum, & argentum viuum. Poſtremò nonnulla domeſtica, & in quotidiano vitæ vſu hominibus eſſe, vt ſtatim à balneo, curſu, aut alia vehementi exercitatione, epota affatim aqua, aut vinum. Per artem autem parantur pleraq;, non modò ex venenoſis, ſed etiam optimis rebus. Nam & carnes tam piſcium quam terreſtrium animalium aſſatæ, ſi calidæ illicò inuoluantur, & concluſæ vapores non exhalent, euadunt venenatæ. Similiter & lacti, quod alioqui optimum eſt, ſi quis paulò antè quā ſumatur, coagulum indiderit, mortiferum efficit. Per artem fit ceruſſa, & argentum, quod vulgò ſublimatum dicunt, & ſexcentæ aliæ venenorum ſpecies, quorum compoſitionem Orpheus cognomento theologus,

Orus Mendeſius, Heliodorus, & Aratus verſibus aliquando prodiderunt, quas hîc recenſere longum eſſet, & inutile: atque, vt Galeno videtur, pernicioſum.

Ad ſecundam igitur propoſitæ diſputationis partem me conferam, & qua ratione venena aliquis præcauere poßit, & quibus ea ſignis deprehendat, exponam. Rem ſanè aggredior difficilem, propterea quòd tam doloſè venena præparant qui clàm ijs homini inſidias moliuntur, vt vel peritißimos ſæpe decipiant. Habet autem hæc præcautio geminas partes, quarum altera in ijs quæ offeruntur dyudicandis & fugiendis verſatur: altera verò & victus rationem, & amuleta præſcribit, quibus, ſi quod fortè imprudentes ingeſſerimus, innocuum euadat. De quibus cum dico, nemo à me exigat familiæ & ſeruorum ſibi tradi diſciplinam. Sunt enim hæc præcepta in optimi & prouidi œconomi induſtria, curáque conſtituta. Vt neminem, qui ſuſpectum habet venenum, debere ſe ſalutémque ſuam ſeruis quibuſlibet credere, ſed paucis, quorum & fidem ante à perſpexerit, & multis ſibi deuinxerit beneficijs. Non eſſe etiam quoſuis in culinam admittendos. Cibos coquo aut alteri non leuiter quidem ſummóque labro tenus, ſed maiore copia prægustandos eſſe. Vinaria vaſa diligenter & aperto in loco collocanda, ne quis ea inficiat, aut reptilia (quæ mirum in modum vini odore trahuntur) irruant, aliáque venenata animalia è tecto in ea dilabantur. Equorum ſellas & habenas ſumma diligentia cuſtodiendas, ne a ſceleratis hominibus delibutorio veneno contingantur. Id enim poſtea à calore natiuo eius qui equo inſidet, per poros manus atque femorum in venas & arterias inſinuatur. Verùm hæc, vt dixi, non tam ſunt medici quàm œconomi officia. Itaque quod ars ipſa dictat, nunc expediam. Hominem inter omnia animantia, medio ferè temperamento eſſe, apud medicos & philoſophos conuenit: ex quo ſequitur cuncta quæ homini contraria ſunt, tantum à temperie abeſſe quantò maiorem habent cum homine repugnantiam. Quare ſi mediocritatem temperamenti mediæ quoque qualitates conſequuntur, venena quibus nihil magis eſt aduerſum homini, ſummis immoderatíſque eſſe prædita qualitatibus neceſſe eſt. Quamobrem in veneni ſuſpicione primum hoc præceptum eſto, vitanda eſſe omnia in quibus qualitas aliqua excellit. Porrò qualitates intelligo, non caliditatem ſolùm & frigiditatem, & humiditatem & ſiccitatem, ſed etiam reliquas quæ ex primis originem accipiunt, dulcedinem, acrimoniam, acerbitatem, aciditatem, ſalſedinem, amarorem, aſtrictionem, & reliquas omnes ſaporum odorúmque differentias. Nec dulcedinem quidem excipio, quod ſæpè vel tetri veneni ingratum ſaporem prætexit & celat, ſicut medici pueris amara propinantes abſynthia, prius oras pocula circùm, vt ait Lucretius. Illinunt mellis dulci flauóque liquore: vel multis etiam pernicioſis venenis, veluti aconito & arſenico, congenita eſt. Ephemero etiam tanta ineſſe dulcedo dicitur, vt miram incautè veſcentibus adferat voluptatem. Inſunt autem eiuſmodi qualitates venenis non aliqua modò manifeſta qualitate, verùm tota etiam ſubſtantia deleterijs. Et ferè quidem ſingula quaſdam peculiares habent, quarum cognitio ad propriam cuiuſque curationem potiusque ad præcautionem conducit. Proinde ne illæ lateant, expedit guſtus organa habere quantum fieri poteſt temperatißima, & ab omni externa qualitate vacua. Quamobrem os aqua pura optimáque (quæ vt ἄποιος eſt, ſic nullum ori ſaporem inducit, qui ciborum iudicium peruertat, ſed præterea eluit omnem quicunque altius linguæ inſederit) colluere oportet priuſquàm edas bibáſque, & diligenter attentum eſſe, nec animum ab ijs quæ ore contines vlla cogitatione auocare. Nam qui vel voluptate aliqua irretiti capiuntur, aut mentem curis aliquibus occupant intenduntque, hi vel vitioſas qualitates non animaduertunt, vel etiam guſtu proditas non reijciunt, ſed quaſi obliti tranſglutiunt. Has quoque ne deprehendas, ingens fames aut ſitis efficit, quæ nullo delectu temerè rapta ingerit, nec ſaporum diſcrimina diſtinguit. Itaq; vel famẽ & ſitim fugere oportet, vel in maiore ſiti faméque non ſunt vniuerſa raptim bibenda & comedẽda. Nec verò id tantùm incommodi habet fames, ſed in multò maius periculum adducit hominem, quando & venæ plurimùm exinanitæ & cibum vehementer appetentes, venenum, ſi fortè aliquis ipſum non deprehenſum vorarit, auidius ad ſe pertrahunt, & in intima viſcera cordiſq; arcem immittunt. At verò venefici ſceleſtique homines iſta intelligentes, ſynceris venenis eam ob rem abſtinent, ſed amaritudinem admixtis dulcibus, & odoris grauitatem odoramentis temperant. Neque fraudem quidem iſtam facilè eſt patefacere, & venenum hoc modo porrectum auerſari, niſi quis ab omnibus conditis elaboratíſque cibarijs ſibi ſtatuerit abſtinendum. Eſt enim ſimplex cibus non tantùm in veneni ſuſpicione, ſed etiam ad tuendam ab omni iniuria ſanitatem optimus. Reſtat nunc altera pars præcautionis, quæ antidotis atq; amuletis corpus præmunit. Antidota appellamus quæ non quidem extrinſecus impoſita, ſed intra ipſum aſſumpta, venenis reſiſtunt & medentur. Sunt autem illa & ad præcautionem, & ad curationem efficacia, diſpari tamen (vt poſtea dicemus) modo. Confert autem in primis aliquid ſemper præcomediſſe, eóque cibo inefficacia quæ fortè ſuperingeſſeris reddidiſſe venena. hebetant enim venenorum maleficia: cibi quoq; ſimplices, qui nobis in vſu quotidiano habentur, veluti panis copia, cum debili aut mediocri vino in ientaculo, parúmq; ante prandium aſſumpta. Sic enim obſtructis à præſumpto nutrimento quod non facilè digeritur, meatibus, non tam citò permeant venena, in quoque venas traijciuntur. Verùm in primis caricæ cum iuglandibus nucibus, & quæ mala citria dicuntur, præſidium attulêre. Poſſunt autem tum per ſe vtiles eſſe, tum ſimul componi, & ex ijs mixta quædam antidotus fieri, quali vſus fertur rex Mithrydates, aut quomodo Apollonius coniunxit. Sumebat rutæ folia 20. nuces iuglandes 2. ſalis granum 1. cum caricis aliquot. Hæc Mithrydatis fuit theriaca, ſed meo iudicio, minor. nam & alia eſt quæ magna Mithrydatios appellatur, ab iſta plurimum differens, cuius compoſitionem Galenus libro priore de Antidotis explicauit, eáque vſum fuiſſe Mithrydatem aſſerit. De minore autem illa, Q. Serenus poëta & medicus hunc in modum cecinit,

Antidotus verò multis Mithrydatia fertur
Conſociata modis, ſed magnus ſcrinia regis
Cùm raperet victor, vilem deprendit in illis
Syntheſin, vulgata ſatis medicamina riſit,
Bis denum rutæ folium, ſalis & breue granum,
Iuglandéſque duas, terno cum corpore ficus.
Hæc oriente die parco conſperſa lyæo
Sumebat, metuens, dederat quòd pocula matri.

Huic cum rex Mithrydates aſſueuiſſet antidoto, ſic dicitur venena contempſiſſe, & naturæ inuictum aduerſus illa robur comparaſſe, vt cum a Pompeio Magno ſuperatus eſſet, & mori potius decreuiſſet quàm viuus in hoſtium poteſtatem peruenire, nullum tamen venenum tam præſens atque efficax inuenerit, quo perire potuerit, ſed mortem ſibi ipſi gladio coactus ſit conſciſcere. Proſunt item calamithæ folia, & quæ Lemnia ſphragis vocatur, de cuius laudibus multa à Galeno in libris Simplicium medicamentorum ſcripta comperiuntur. Hac vſum Nicomedem regem ferunt, cum part ferè pondere baccarum iuniperi, ſi quando quos ad cœnem inuitauerat, ſuſpectos haberet. Eſt autẽ huius medicamẽti facultas, vt, ſi nihil veneni exhibetur, quietũ in ventriculo maneat, ſin aliquid veneni admixtum eſt, protinus nauſeam excitet & vomitum, atq; vnà cum pharmaco deleterio excernatur. Poſſum verò & alias pleraſque antidotorum ſpecies tradere ab antiquis deſcriptas medicis, ſed omnes non veniunt cum ſola theriaca, aut Mithrydatio comparãdæ. Quorum in laudibus non decreui maiorem operam tempúſque impẽdere. Præconem namque eloquentiſſimum doctiſſimúmque habuerunt Cl. Galenum, qui duos libros de eorum compoſitione, vſu, laudibúſque conſcripſit: quos qui legere volent, quàm magna vis horum ſit in præcauendis curandiſq; deleterijs, & reliquis etiam omnibus morbis medicandis, comperient.

NVNC igitur ad id quod tertio & vltimo loco diſſerendum propoſueram, venio, vbi & generalem omnium venenorum curationem, & varias remediorum differentias, facultatéſque ad eam rem neceſſarias explicare conueniet. Incipere autem à dati veneni ſignis oporteret, eáque hic proferre, niſi iam eſſent a nobis deſcripta, quò loco de natura & actione venenorum diſſerebamus. Nam quæ illis ſuccedunt ſymptomata, iure etiam ſigna videri poſſunt. Itaque ſi porrectum fuiſſe venenum ſignis aliquot, vt inſolito quodam corporis æſtu, inquietudine & ſtomachi faſtidio, aut morſu conieceris (neque enim differendum eſt dum ſe omnia vel certiora prodant, quoniam maximum in mora periculum eſt) nullum præſtantius remedium fuerit, quàm illicò, ſi fieri poteſt, euomere, quemadmodum & eius quod per aliquam peruaſit partem, per eandam ipſum retrahere, priuſquam in carpus intimum ſerpat & diffundatur. Ac ſi facilè quidem æger vomit, haud multis indiget auxilijs: ſin autem illi difficilis vomitus eſt, edat, bibátque: ſic enim facilior vomitio conſequetur. Præſtat autem, nec cibos nec potus ſimplices eſſe, ſed vel Lemnia ſphragide, vel baccis lauri, vel butyro, vel oleo, vel melle, vel anetho, vel gallinacei etiam ſtercore (quid enim tanto vitæ diſcrimine abhorrendum?) conditos. Quin & illa ipſa per ſe expediunt, vti & maluæ liniue ſeminis, aut fœnigræci, aut vrticæ, aut alicæ decoctum. Non enim vomitione ſolùm hæc facilè purgabunt ſtomachum relaxantia, & nauſeas inducentia, ſed etiam aluum deycient, & venenorum acrimoniam hebetantia eroſionibus earum aduerſabuntur. Eſt autem vomitus non eam modò ob cauſam quod euacuat pellítque venenum, ſalutaris, ſed quòd etiam quale id fuerit, odore, colore, concretione, aliísve eiuſmodi ſignis manifeſtò oſtendat: vt odore quidem & amaritudine opium, colore ceruſſam & gypſum, concretis grumis lac & taurinum ſanguinem, grauitate halitus & odoris marinum leporem & ranam rubetam. Intereſt autem multum ad curationem, veneni ſpeciem cognouiſſe. Nam ſi qui ipſum hauſerunt quod qualéque fuerit aperuerint, aut qui interfuerunt explicarint, aut vomitu planè cognitum fuerit, tunc ad propria & congrua quam primùm remedia properantes, protinus noxam omnem ſuſtulerimus. Itaque pinguia & dulcia quæque ventriculo innatare ſolent, veluti oleum, mel, anſerinus adeps, & carnium pinguiſſimarum eſculenta iura, & emollientia relaxantiáque, vt maluæ decoctum ciendis vomitibus iuuant. Eſt autem & in his vtilitas alia, quòd ventriculum reſoluentia, lubricum faciliorémque ad deiectiones reddunt. Nullo enim in veneno deiectio alui prætermittenda eſt. ſed ne qua pars veneni in duo relinquatur, eam decet acerrimis, & qui detergendi vi polleant, clyſteribus perfundere. Hi namque quod inteſtinis hæſerit eximunt & euacuant, vt qui tum erui farina, tum hordei præterea melle mulſáque, quæ vel exigua vel mediocri aqua mixta eſt, ad hæc ſpuma nitri, aut nitro ipſo, aut ſapone gallico, aut ex ſarmentorum cinere facta lixiuia, aut reliqua detergentium materia componuntur. Abſtinendum autem eſt ab vſu eorum immodico, quòd facilè tum hæc venena maximas dyſenterias aliquando prouocarint. Poſt vnum igitur & alterum cui talis inſit acrimonia, alios pingues & quodammodo emplaſticos adhibere conueniet. Nam & venenorum retundent acrimoniam, & inteſtina, ne venenorum malignitate erodantur, defendent. Id quod exemplo manifeſto licet veriſſimum iudicare. Si quis enim exulcerare partem aliquam volens, calcem, fæcem vini, cantharidas, aut alia etiam acriora admouerit, parte prius oleo perũcta, fruſtra id tentauerint. Tales anſerino hircinóque adipe, oleo & omnibus pinguibus viſcidiſque fieri haud incommodè poterunt, non tantum quòd acribus aduerſentur, ſed etiam quòd ſeſe venarum meatibus obijciẽtia, cóſque opplentia, venenorum curſum impetúmque remorentur. Interea autem dum has vacuationes molimur, ægrum à ſomno abſtinere bonum eſt, quibus quidem ſi venenum ceſſerit, curationis finem iam ſumus aſſequuti: ſin adhuc reſtare aliquid ſuſpicia

eſt, id modis omnibus emendari, & ne in cor partéſque principes feratur diligenter prouideri debet. Itaque quum ſint variæ venenorum differentiæ, ſicut antè oſtendimus, non eſt dubium varijs quoque remediorum generibus ea emendari, alterarique oportere. Oſtendimus autem quædam vnâ qualitate, quædam geminis, plurima verò tota ſubſtantia deleteria eſſe. Ergo ſi omnia temperentur contrarijs, ſin frigido ab excalfacientibus tam cibis quàm medicamentis petendum eſt auxilium: in calido, à refrigerentibus: aut ſi humidum, ab exſiccantibus: ſin autem ſiccum, ab humectantibus. Ad eundem modum ſi venenum tota ſubſtantia deleterium eſt ijs quibus in tota ſubſtantia facultas alexiteria conſiſtit, alterari debet. In multis ea ſpectatur, tum ſimplicibus, tum compoſitis amuletis, & maximam excitat admirationem. Quis enim non miretur ſmaragdi potentiam, aut cornu monocerotis; aut lapidis illius quem Arabes Bezaar appellans, cuncta venenorum maleficia aboleri? Nec verò diſsimiles ab iſtis vires habent, & multa alia cunctis ferè venenis accommodata remedia, vt rubrica Lemnia, agaricum, obrotanum, eryngij radix, paſtinacæ erraticæ, & nepetæ ſemen, nardus gallica, caſtorium, viridis ferulæ medulla, ſilphium, & eius ſuccus, ſagapenum, marrubij ſuccus, panacis, peucedaníque liquor, ariſtolochia longa, & agreſtis rutæ ſemen. Quorum quidem facultatis, ſicut antè diximus, incognita nobis cauſa eſt: nec in his poſſumus aliud quam experientiam proferre & admirari. Ratiocinari tamen de his licet, & qualis ſit eorum quæ tota ſubſtantia venenis medentur, facultas, contemplari. Eſt autem contemplationis ratio eiuſmodi: Medicamentorum tota ſpecie alexiteriorum natura duplex eſt. Nam venenum aut alterãt, aut extra corpus pellunt. Vtrunque autem media quadam facultate, tam ſimplicia quàm compoſita Alexipharmaca perficiant neceſſe eſt. Naturã nãque mediam inter corpora affecta & deleteria venena, illis ineſſe oportet, vt ſit eadem proportio, corporis ad facultatẽ alexiteriam, quæ alexiterij ad corpus. Talem quidẽ debere eſſe omniũ tota ſubſtantia Alexipharmacôn facultatẽ, Galenus libro quinto Simplicium medicamentorũ demonſtrauit. Nec maxima quidẽ id ratione caret. Si nãque Alexipharmaca corpori eſſent aduerſiſsima, in ipſum profectò potius agerent ceu deleteria, quàm veneni vim frangerent, aut etiam è corpore vacuarent. Sin autem corpori ſubſtantia ſint quàm ſimillima, non maiores aduerſus venena vires habent, quàm ſimplices optimíque cibi, qui haud magno negotio in corporis ſubſtantiam, quocum ſimilitudo illis eſt, conuertuntur. Nam quæ tota ſubſtantia corpori noſtro ſimilia ſunt, illa, poteſtate corpus noſtrum videntur eſſe, & parem cum illo habere facultatem. Qamobrem ſi venena humano corpori tota ſnbſtantia contraria fuerint, ipſúmque nata corrumpere, illa vtique cibis etiam talibus, cunctíſque alijs quibuſcum tanta eſt cum humano corpore ſubſtantiæ ſimilitudo, contraria erunt, nec poterit illorum præſidijs magis quàm ſolius corporis facultate veneni viris refrænari. Si namque corpus talia ſuperare non poteſt, non video quomodo ab ijs quæ corpori ſimilia ſunt, ſuperari poſsint. Quamuis enim illa, adiuncta corpori, eius ſubſtantiam augent, non tamen ſpeciem corporis immutant, vt deſinat eam ob rem venenum tota illi ſubſtantia contrarium eſſe. Tale namque non copia & mole, ſicut antè diximus, ſed toto genere formáque deleterium eſt, corporiſque formam corrumpit: Itaque omnia quæ venenis hunc in modum medentur, corpori humano diſsimilia eſſe oportet, & quadamtenus repugnantia. Porrò quum diſsimilia ſimiliáque omnia magis minúſque dici poſsint, oportet medium Alexipharmaca tenere, ad quod quanto magis vnumquodque accedet, tanto maiore aduerſus venena vi pollebit. Erit autem exquiſitè medium, ſi humano corpori tam aduerſum eſt quàm veneno repugnat. Si namque ad veneni naturam magis accedit, plus multò nocuerit quàm præbuerit vtilitatis: ſi verò magis ad corporis ſimilitudinem naturámque inclinat, veneno minus reſiſtet. Eam ob cauſam propemodum omnia quæ deleterijs aduerſantur, ſi largius ſumpta fuerint, animantis corpus grauiter offendunt, ſed maximè quando his per ſanitatem venena præcauentes vtimur. Neque enim par eorum modus eſſe debet, cùm per ſanitatem aut per valetudinem adhibentur. Siquidem cùm antè ſumuntur, ſemel tantùm quotidie ſumpta ſufficiunt: cùm verò ad datis iam veneni curationem deuorantur, non modò térque quatérque diebus ſingulis propinari, ſed etiam quadruplo aut quintuplo copioſiora eſſe oportet. Eum autem in his exhibendis modum ſeruare decet, vt nec nimia quantitate corpus offendant, nec exiguitate ſua à deleterijs ſuperentur. Cæterùm hanc naturalem Alexipharmacôn facultatem veteres medici intelligentes, haud temerè in illa tam nobili antidoto Theriaca viperæ corpus reſectis partibus extremis immiſcuiſſe videntur. Hæ namque venenoſiores ſunt quàm vt earum virulentiam corpus humanum ferre poſsit: hoc autem cum reliquis omnibus quæ Theriacen conſtituunt fermentatum atque maceratum, mediam illam Theriaces naturam temperiémque producit, quam in omnibus Alexipharmacis neceſſariò ineſſe oſtendimus. Retinet igitur & Theriace quiddam viperei veneni, eámque ob rem ſi largius frequentiúſque aliquis ea vti volet, haud commodè id videtur facturus. Verùm ſi quis veneno iam ebibito, quantum expedire iudicauerit eam voret, non aliud præſtantius remedium inuenerit, quo veneni malignitatem alterare, temperaréque poſsit. Secundum hanc Mithrydatis antidotus eſt, & poſteà reliqua Alexipharmacorum turba, quorum compoſitiones Galenus libris duobus complexus eſt. Itaque cùm in curandis venenis, poſt vomitus & alui deiectiones, reliquis, geminam medici curam ſolicitudinémque eſſe propoſuerimus, ſcilicet vt quod ex eo ſupereſt emendetur, tum ne in cor deferatur, ſi & vacuationem & alterationem veneni conuenienter moliti fuerimus, ad hæc cibis clyſteribúſque pinguibus & emplacticis, vel etiam aſtringentibus, vt bolo Armenia, ſphragide Lemnia, & maſtiche, meatus tum ventriculi, tum inteſtinorum oppleuerimus, veneni in principes parteis profectionem facillimè impediuerimus. Præterea verò in quiete continendus eſt quiſquis venenum hauſerit, nec vllo exercitationis genere, priuſquàm vniuerſum vacuatum fuerit, calore in eo excitandus. Siquidem aucto calore arteriæ vehementius frequentiúſque diſtenduntur, &

Digitized by Google

proinde venenum abſorbent, inque cordis arcem, præſertim ſi tenuium partium eſt, tranſmittunt. Verùm poſt vacuationem fortiter, ſed intra modum exercitari haud inutile eſt, quo & cordis ſyſtolæ validiores fiant, & calor natiuus vegetior, copioſiórque redditus res venenati corporis labefactatas inſtauret, & hoſte profligato priſtinam valetudinem recuperare poſsit. Non poſſum vero in ſententiam eorum deſcendere, qui vt hauſtum venenum in parteis principes deferri prohibeant, frictiones, vincula, cucurbitulas natibus, coxis, & internis crurum muſculis admouendas cenſent, pedéſque in lixiuio, quàm tolerari poteſt calidiſſimo, elixandos. Sic enim in iecur & venas rapitur venenum, quod tamen ventre & inteſtinis coerceri, non autem latius vagari graſſarique oportuit. Iſta quidem ſunt communia venenorum remedia, quæ dum incognita veneni ſpecies eſt, tutò poſſumus adminiſtrare. Si namque venenis ferè omnibus, ſed his maximè, quæ tota ſubſtantia corporibus humanis contraria ſunt, communia quædam ſymptomata ſuccedunt, haud quidem videbitur incongruum vnam etiam quodammodo curationis ſpeciem omnibus conuenire. Oris enim & linguæ eroſiones, ſtomachi, alui, renum, & veſicæ inflammationes, maximas item vrinæ anguſtias, & aliquando ſanguinis cum vrinis eruptiones, præterea tumores non cantharidibus tantùm accidere videmus, ſed etiam picearum erucis, bupreſtidi & ſalamandra. Æquè verò obdormiſcere, ſopiri, ſtertere, liueſcere, refrigerari, torpere, & toto corpore roſiones perſentiſcere, non ſolùm his accidunt qui opium ebiberint, verùm his etiam qui cicutam, & mandragoram. Adhæc non hyoſcyamus modò mentem abalienat; ſed & toxicum, & aconitum, & dorycnium. Strangulationes præterea non ex fungis tantùm ſed taurino ſanguine, lacte intra ventriculum coagulato, aconito, taxo gypſo, ceruſſa, ephemero excitantur. In vniuerſum difficile eſt certam quandam in quouis veneno notam reperiſſe, quæ ſola hauſti veneni ſpeciem demonſtrare poſsit. Itaque haud præter rationem, communem quoque medelam adhibemus, eáque præcipuum in omni venenorum curatione locum videtur obtinere. Nam ſi quis in corpore poſt horum remediorum vſum relinquitur affectus, ille haud multum ab aliquo diuturnorum morborum genere abſcedit: inque eo facile poſtea eſt curationis methodum inuenire. Relinquitur autem, vt plurimum, à calido quidem veneno ſitis, proſtrata appetentia, icterus, vrinæ ardores: à frigido autem frigida quædam tum ventriculi, tum iecoris intemperies, flatus plurimi, color pallidus, ſomnolentia, & totius corporis grauitas: ab erodentibus autem putrefacientibúſque, humorum etiam putredo, cacochymia, fœdus color, pruritus, ſcabies, barbæ & pilorum defluuium, febres lentæ, tabes, multáque præterea putridi & maligni humoris indicia. Quæ quidem ſi poſt dies aliquot perſeuerant, præcipuam tunc medici curam ad ſe conuertunt, nec tam ſymptomata quàm morbi cenſeri debent, imò neglectis propemodum veneni propriis indicationibus illorum ſingula conuenientibus remediis oportet medicari. At intemperiem quidem contraria intemperie, ſicuti in libris Methodi medendi præceptum eſt, curabimus. Humoris autem vitium, ſi quod à veneno relictum eſt, purgantibus medicamentis auferemus. Quod ſi ſanguis etiam abundare videatur, & nihil eorum repugnet quæ ſunt in venæ ſectione obſeruanda, ſanguinem audacter mittemus, non quidem per initia (ſic enim in venas deleteria traherentur, à quibus omni ſtudio atque induſtria excludi debent) ſed poſt vomitus aluique deiectiones, atque vbi nihil ipſius reliqui eſſe in ventriculo & inteſtinis, ſed id omne quod ſupereſt, aut maiorem eius partem per venas iam diffuſam eſſe coniecerimus. Tunc enim non tantùm commodiſſimè id per venas vacuatur, ſed etiam humorum vitia & putredo emendatur. Prætereà verò & totius corporis perſpirationem moliri, & ſudores prouocare, modiſque omnibus infectos veneno humores è corpore, ſiue in balnea, ſiue in equi, muli, bouis, aut alterius veterini recès cæſi corpus immiſſo, expellere. Cæterùm poſt vitioſi humoris vacuationem, in eius locum cibi potúſque euchymi, & qui non facilè putreſcunt ſubſtituendi ſunt, in quibus etiam aliquid eſſe poterit medicamentoſæ facultatis. Qualis autem ea eſſe debeat, ſingula, quibus mederi nitimur, ſymptomata priuatim indicabunt. Verùm hæc, vt dixi, iam ſunt venenorum curationem prætergreſſa: & quia vltra propoſitam diſputationem peruenerunt, finem dicendi faciam.

Habes igitur doctiſs. Cardinalis BELLAI, *meam de venenorum natura, differentiis, actione, præcautione, & cura commentationem, breuibus chartis & exiguo volumine comprehenſam, qua ſi quis caſus (quod Deus auertat, nec ſpero. quis enim viro ampliſs. doctiſs. virtutis & bonarum literarum amantiſſimo, tam inhumanus & crudelis inimicus eſſe queat?) inciderit, commodiſſimè vti poſsis. Proderit autem & illa maximè ad Alexipharmacôn Nicandri cognitionem, in quibus ille & ſingularia quædam deleteria, & peculiarem eorum curationem perſequutus eſt, tantúmque illis luminis adferet, quàm eſt neceſſe, vt particularia intelligantur, cognitam habere generis notionem. Is autem Nicander eſt in quo operam collocaſſe, & quem legiſſe neminem pœniteat, qui & Dioſcoridi viſus eſt dignus, quem in venenorum notis & curatione ſic ſequeretur, vt ne tranſuerſum quidem vnguem ab eo deflecteret. Fuit enim cùm medicinæ, tum venenorum omnium peritiſſimus, vt qui Attali nouiſſimi regis temporibus vixerit, qui maximo ſtudio, ſicut poſtea Mithrydates feciſſe proditur, medicamentorum quæ lethalibus aduerſantur, vires explorauit, & in facinoroſis hominibus comprobauit: & poëtica præterea facultate clariſſimus, vt facilè ad ſe legendum imitandúmque doctiſſimos quoſque inuitaret. Sed vereor equidem, ne, vt vina optima è vaſe in vas ſæpius transfuſa, bonitatem, ſic ille per me in Latinum conuerſus gratiam amiſerit: quam tamen, niſi prorſus à muſis alienus ſum, ſi hanc Nicandri verſionem auſpiciis tuis à me editam, tuóque illuſtriſſimo nomini nuncupatam legere tibi vacat, non dubito quin ſis ex his etiam quamuis minus ſcitè & eleganter tranſlatis, recogniturus. Vale.*

ΝΙΚΑΝΔΡΟΥ
ΑΛΕΞΙΦΑΡΜΑΚΑ.
NICANDRI
ALEXIPHARMACA,
IO. GORRÆO PARISIENSI
Medico Interprete.

Ε Ι ΚΑΙ ΜΗ σύγκληρα κατ' Ἀσίδα
τείχεα δῆμοι
Τύρσεσιν ἐστήσαντο, τῶν αὐτόγυια
βλάστας
Πρωταγόρη, δολιχὴ δ' ἡ διάπρυσις χῶ
εις εἴργει,
Ῥεῖα κέ τοι ποσίεσσιν ἀλεξία φαρμακόεσσαις
Αὐδήσαιμ', ἅτε φῶτας ἐνιχριμφθέντα δαμάζει.
Η γὰρ δή σὺ μὲν ἄγχι πολυστερέοιο θαλάσσης
Ἄρκτον ὑπ' ὀμφαλόεσσαν ἐνάσσαο, ἧχί τε Ῥείης
Λοβρίνης θαλάμαι τε καὶ ὀργαστήριον Ἄττεω·
Αὐτὰρ ἐγὼ τόθι παῖδες ἐϋζήλοιο Κρεούσης
Πιοτάτην ἐδάσαντο γαιομορίην Ἠπείρου,
Εζόμενος τριπόδεσσι παρὰ Κλαρίοις Ἑκάτοιο.
Ἀλλ' ἤτοι χολόεν μὲν, ἰδὲ στομίοισι δυσαλθὲς
Πευθεῖς ἀκόνιτον, ὅ δή ῥ' Ἀχερωΐδες ὄχθαι
Φύουσιν, τόθι χάσμα δυσεκδρόμον εὐβουλῆος,
Ἀσυφέλ τε Πριόλαο καταπρηθέντα δέδυκεν.
Τοῦ δ' ἤτοι πάντα χαλινὰ καὶ οὐρανόεσσαν ὑπήνην,
Οὖλα δ' ὑποσμύχει χολόεν ποτόν· ἀμφὶ δὲ πρώτοις
Εἰλύεται στέρνοισι, κακῇ ἀμάλυξε βαρεῖον,
Φῶτ' ἐπικαρδιόωντα. δύη δ' ἐπιδάκνεται ἄκρον
Νειαίρης, ἀχάλιστον ἀειρόμενον στόμα γαστρός.
Τεύχεος ἣν κραδίην ἐπιδόρπιον, οἱ δὲ δοχαίην
Κλείουσι στομάχοιο. πύλη δ' ἐπικέκλιται ἀρχαῖς
Πρῶτα χόλου, ὅθι πᾶσα βρωτὺς ἠδ' ἐμφέρεται δαίς.
Αἰεὶ δ' ἐκ φαέων νοτίων ἀπολείβεται ἱδρώς.
Ἡ δὲ ταρασσομένη, τὰ μὲν ἔβρασεν ὕλαθι νηδὺς
Πνεύματι· πολλὰ δ' ἔνερθεν ὑπὲρ μέσον ὀμφαλὸν ἵζει.
Κρᾶτι δ' ἐν βάρος ἐχθρὸν, ὑπὸ κροτάφοισι δὲ παλμὸς
Πυκνὸς ἐπεμφέρεται· τὰ δὲ διπλόα δέρκεται ὄσσοις·
Οἷα χαλικραίη τύχος δεδαμασμένος οἴνη.
Ὡς δ' ὁπότ' ἀγρειῶται ἀποθλίψαντες ὀπώρην
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοί,
Πρῶτον ἐπ' ἀφρίζοντι ποτῷ φρένα θωρηχθέντες,
Ὄμμασι δινήθησαν, ἐπὶ σφαλεροῖσι δὲ κώλοις
Νυσαίην ἀνὰ κλιτὺν ὑπέδραμον ἀφραίνοντες.
Ὡς οἵ γε ποτέουσι κακῇ βεβαρηκότες ἄτῃ.
Τὴν μέν τε κλείουσι μυοκτόνον. ἣ γὰρ ἀεικεῖς
Παμπήγην ὕρακας λιχμήρεας ἠρήμωσεν·
Οἱ δέ τε παρδαλιαγχὲς. ἐπεὶ θῆρσι πελώρους
Πότμον βουπελάται τε καὶ αἰγονομῆες ἔθεντο,
Ἴδης ἐν κνημοῖσι, φαλακραίης ἐπὶ βήσσης·

*SINT quamuis Aſiæ procul à ſe diſ-
ſita lata
Mœnia, queis vrbes noſtri cinxere
parentes,
Protagora, atque illas ſpatium diſter-
minet ingens,
Ac facilè ipſe tibi pots amuleta veneni,
Quo miseri pereunt mortales, carmine dicam.
Tu propè ventoſum pelagus, mediáque ſub Arcto
Cyzicios, vbi ſacra Rheæ ſpecus, incolis agros,
Infœlixque Attes magna Iouis occidit ira.
Aſt ego vbi Epiri pinguiſſima rura, Creuſa
Progenies partita fuit, Phœbóque ſacratos
Fatidicos habito ad tripodas, Clarśique lacunam.
Fellea ſed primùm rariſque enicta medelis
Cognoſcas aconita, cauo quæ littore ſæuus* Aconi-tum.
*Fers Acheron, Priolai vbi diruta mœnia quondam
Conſtiterant, vaſtóque patet via Ditis hiatu.
Illa quidem os totum, gingiuarúmque locellos,
Et teſtudineum conſtringunt hauſta palatum:
Graſſantur circum præcordia ſumma, grauique
Errore infeſtant: morſus in corde moleſtos
Oréque ventriculi pariunt ſublata patenti,
Quod cor ventriculi quidam cellámque vocarunt.
Craſtáque clauduntur magno inteſtina dolore,
In qua præcipites potúſque cibique feruntur.
Perpetuò ex oculis madidus delabitur humor:
Ipſe etiam venter flatus modò ructat ab ore
Innumeros, medio clauſos modò detinet aluo.
Eſt capitis grauitas, tempus vehementer vtrumque
Palpitat, apparet geminum quodcumque videtur:
Sicut noctе ſolent qui vina bibere meraca:
Aut veluti expreſſis Sileni agreſtibus vuis
Cornibus inſignem qui nutriuere Lyæum,
Poſtquam tentarunt ſpumantia pocula mentem,
Primùm oculis variant, titubantes inde per imas
Incedunt Nyſſæ maleſidis greſſibus oras:
Talis eos premit epoto vertigo veneno.
Hoc etiam quidam dixere myoctonon, omnes
Quòd perimat qui ſint auſi delingere mures.
Pardalianches & huic nomen poſuere, quòd illo
Paſtorum inſidiis infecta carne veneno
Panthera pereant celſis in collibus Idæ.*

Mors quoq; thelyphonónq; et cammoron indidit atrox
Fœminei ſexus duris in cautibus, altos
Per montes naſcuntur, & hinc aconita vocamus.
Accipe ſed calcem, quantum comprendere pugno
Ipſe potes, fului cotulámque infunde falerni:
Sic mortem effugies, diraque meas bere peſti.
Nec minus abrotoni ramoſum abſcindito thyrſum,
Marrubiíque (meliphyllon dixere) virentis
Atque chamalæi fruticis frondentia ſemper
Germma, vel rutam cum dulci combibe mulſa.
Forcipibus prenſum candens extinguito ferrum,
Aut ferri fæcem rigidi, quam ardente camino
Separat impuram, pellitque acerrimus ignis.
Quinetiam argenti fuit vtile pondus, & auri,
Ignibus accenſum & merſum ſtridentibus vndis.
Quòd ſi dimidium foliorum ſumere pugnum
Terreſtris piceæ cupias, et onitida ſiccam,
Siue polycnemi radicem legeris: iſta
Profuerint, cyathis cum vini exhauſta quaternis.
Túque cohortali preſtans medicamen habebis
Ex gallo, quem vrens, & aheno ſubditus ignis
Coxerit, in tenuémque liquarit membra medullam.
Pocula ſint etiam quibus exaruere, liquamen
Excocti vituli atque in pinguia iura ſoluti.
Lacte etiam liquidum quem ſudant balſama ſuccum
Fœmineo, aut vnda fluuiali dilue, poſtquám
Compuleris vomitu crudum decedere virus.
Eximere & lepori timidóve coagula damæ
Expedit, & tenui reſoluta bibiſſe falerno.
Vel tu ſanguinea radices accipe mori,
Ictibus & crebris in robore pinſe cauato;
Atque mero incoctas, cum lento porrige melle.
Pellere ſic poteris graſſantem in viſcera morbum
Quíque bibit, pedibus rurſum conſiſtere firmis.
Nunc ad ceruſſa lethalia pocula mentem
Aduerte, illa alba niueóque ſimillima lacti,
Quod ſpumam latè attollit, cùm tempore verno
Rure reuertentes implent mulctralia vaccæ.
Gingiua rugis, et totis vndique malis
Inſidet, adſtringitque: hinc lingua eſt aſpera, et iſthmus
Faucibus extremis aret, morbóque fatiſcens
Æger inexpletum tuſſit, nec ſputa ſequuntur.
Huic caput infirmum nutat, tum nauſea triſtis
Vrget, & extremo franguntur membra labore.
Falſa modo ante oculos rerum ſimulachra videntur,
Nunc ſopor algentes multùm complectitur artus,
Robore defectos, nec corpus, vt antè, mouentes.
At præbe ſubito pinguem quem myrtea ſuccum,
Premadia aut orchas compreſſa emittit oliua,
Lubrica vt obſcœnum virus labatur ab aluo:
Aut lac quod pingui tumidóque ex vbere vaccæ
Mulſiſti, nudum rugis concede reuulſis:
Aut malua excoctis ramis foliiſque tenella,
Exple ceruſſata tenaci viſcera potu:
Tritáque Lenæo confundas ſeſama dulci.
Necnon ſarmenti calidis perfundito lymphis,
Et per vimineum, cinerem colato caniſtrum,
Vt nitida excluſo fiat lixiuia limo.
Tunſa quoque interdum quæ Perſea protulit oſſa,
Palladio noxam depellent mixta liquori.
Hanc olim Perſeus poſtquam Cepheia liquit
Arua, & fœcunda præcidit colla Meduſæ,
Cephei noua dona, Mycenis intulit agris,
Enſis vbi capulus cecidit, quem Græca Mycetem
Lingua vocat, ſuper alta Melanthidis, hunc vbi potum
Langia inuentum nato monſtrauit Atlantis.
Illam etiam in ptiſana perſæpè liquato Sabai,
Quæ libani ramos concreſcit lacryma circum.
Aut cape gummoſam quæ ſtillat de nuce, guttam:

Πολλάκι θηλυφόνον καὶ κάμμορον· ἐν δ' ἀκοναίοις
Θηλείῃ ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρίσκοις·
Τῷ καί που τιτάνοιο χερὸς βάρος ὅσσον ἄγχες
Πιμπλαμένας ἀπὸ νέκταρ ἐϋτρεχέα κιρρὸν ἀφύσσας
Μιστυλόν· κοτύλῃ δὲ πολὺς κατεμέστιος οἶνος·
Σοὶ δὲ καὶ ἀβροτόνοιο τεμὼν ἀπὸ χαυλέα θάμνου,
Καὶ χλοερὸν πρασίοιο, τὸ δὴ μελίφυλλον ὀδοῦσι·
Καί τι σὺ ποιόεντας ἀειθαλὲς χαμελαίης
Βλάστην, πηγανίου τε πίσοις ἐνὶ βάμμασι σμῆξον.
Σβεννὺς τ' αἰθαλόεντα μύδρον γνώμαισι πυράγρης
Ἢ σιδηρήεσσαν ἀπὸ τρύγα, τήν τε καμῖναι
Ἔντοσθεν χαλκεῖο διὰ πυρὸς ἤλασε λιγνύς.
Ἄλλοτε δὲ χρυσοῖο νέον βάρος ἐν πυρὶ θάλψας,
Ἠὲ καὶ ἀργύρεον, θολερῷ ἐνὶ πώματι βάπτοις·
Πολλάκι δ' ἡμιδαὲς χειρὸς βάρος αἴνυσο θρίων
Παῖδα χαμαιπίτυος, τό, τ' ὀνίτιδος αὖον ὀρείνης,
Ἢ νέον ῥάδικα πολυκνήμοιο κολούσας,
Τέτρασιν ἐν κυάθοισι χαδεῖν μελιηδέος οἴνου·
Ἤ τι μυζόεντα χαλικρότερον ποτὸν ἴσχοις,
Ὄρνιθος σπεδίοιο κατοικάδος, εὖθ' ὑπὸ χύτρῳ
Γυῖα καταθρύπτησι βιαζομένοις πυρὸς αὐγῆς.
Καί τε βοὸς νεαρῶτα σφριγόωντος δημῷ
Τηξάμενος κορέσαιο ποτῷ ἰσχανδέα νηδύν.
Ναὶ μὴν καὶ βλαστήμοιο, τότ' ἐν σπυρόεσσι γάλακτος
Θολωτῆρος πίλεσι χέας ὀπὸν, ὁππότε νόμφαις,
Εὖτ' αὖ ὑπ' ἐκ φάρυγος χεύῃ πανοργέα δόρπον.
Πολλάκι δὴ σκίνακος δορκαλίδος, ἢ ἀπὸ νεβροῦ,
Πυτίην τήξαιο· πόροις δ' ἐνὶ νέκταρι φύρσας.
Ἄλλοτε καὶ μορέης ἀπὸ ῥίζια φοινικοέσσης
Ὄλμῳ ἐνὶ γυπτῷ στυφελῶν ἢ ὀκμῷ κόψας
Οἴνῳ ἐνεψηθέντα πόροις κηραῖσι μελίσσης·
Καί κεν ἐπικρατέοντα ἀπεχθέα νοῦσον ἀλάλκοις
Φωτός· ὁ δ' ἀσφαλέεσσι πάλιν μετὰ ποσσὶν ὁδεύοι.
Δεύτερα δ' αἰγλήεντος ἐπιφράζευ πόσιν ἐχθρὴν,
Κερνιάδων ὀλοοῦ ψιμμυθίου· ὅ τε γάλακτι
Πάντοθεν ἀφρίζοντι, νέον εἰδήνατο χροιήν.
Πηλίσιν ἐν χρώνῃσιν ὅτ' εἴαρι πῶυ ἀμέλξαις.
Τοῦ μὲν ὑπὸ γνάθμοις τε, καὶ ᾗ ῥυσαίνεται οὖλα
Ἀφρὸς ἐπιστύφων ἐμπλάσσεται. ἀμφὶ δὲ ὁλκὸς
Τρηχὺ γλώσσης, νέατός τε ὑποκάρφεται ἰσθμός.
Ξηρὰ δ' ἐπαλλίζων ὀλοῷ χελύσσεται ἄτῃ.
Ἀβλεμὲς ἦ γὰρ ἐκεῖνο πέλει κακόν· αὐτὰρ ὁ θυμῷ
Ναυτιόεις ὀλοοῖσιν ὑποτρέχει καμάτοισι,
Πολλάκι δ' ἐν φαέεσσιν ἄλλην ἑτεροειδέα λεύσσων·
Ἄλλοτε δ' ὑπνώεις ψύχει δέμας, οὐδέ τι γυῖα
Ὡς τοπάρος, δονέει, καμάτῳ δ' ὑποδάμναται, εἴκων.
Τῷ καὶ σμυρνάδος, ἢ ὀρχάδος εἶαρ ἐλαίης,
Ἢ ἔτι μυρτίνης χαδέειν λιπόεσσαν ὀρέξαις.
Ὄφρ' αὖ ὀλισθήνασα χέῃ κακὰ φάρμακα νηδύς.
Ἢ σύ γ' οὐθατόεντα δίδου μαζὸν ἀμέλξας
Ῥεῖα πόροις. φαρβὴν δὲ ποτοῦ ἀπαίνυσο χυμοῦ.
Καὶ σὺ δέ γ' ἢ μαλάχης ῥαδάμνοις, ἢ φυλλάδα τήξας
Χυλῷ ἐνὶ κλαίδοντι, κακοπλέοντα κορέσσαις.
Πολλάκι σήσαμα κόψε· πόροις δ' ἐν νέκταρι καὶ τά.
Ἢ σὺ κληματόεσσαν ἐν ὕδατι χλιαίνοιο τέφρην
Θηγαμένην. τὸ δὲ ῥύμμα νεοπλεκέος καλάθοιο
Κόλποις ἠθμήσαιο. ὁ γάρ τ' ἀναδέξεται ἰλύν.
Καὶ τὲ κατατριφθέντα μετ' ἀργῆεντος ἐλαίου,
Σκλὴρ' ἀπὸ στείας κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει.
Περσεὺς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν,
Αὐχέν' ἀποτμήξας ἀρτιγονόεντα Μεδούσης,
Ῥεῖα Μυκηναίοισιν ἐνέξωσεν ἀρούραις,
Κηφῆος νέα δῶρα, μύκης ὅθι κάππεσεν ἄρπης,
Ἄκρον ὑπαὶ πρῶνα Μελανθίδος. ἔνθα τε νύμφη
Λαγγεία πῶμα κεῖνο Διὸς τεκμήρατο παιδί.
Πολλάκι δ' ἐνθρύψαιας ἐν ὀπλήεσσιν ἀκοσταῖς,
Γερραίης λιβάνοιο χύσιν σφεκηγέα δάμνοις,
Καὶ τὴν σύ γ' ἢ κάρυον ἀποδάκρυον, ἢ πτελέης,

Ἢ πτελέης, ὅτι πολλὸν ἀεὶ κελλοίπτεται ὄγκοις
Κόρυμβος, τὰ δὲ χλιόεντι ποτῷ ὑποεργία τεῦξον.
Ὄφρα τὰ μὲν τ' ἐρύγῃσι, τὰ δ' ὑφατοῖσι δαμασθεὶς,
Ἀλθήσεο ὑδατόεσσιν ὅτ' ἐκμάξειν δέμας ἱδρώς.
Καί κεν, ὅ γ' ἐδητύϊ δόρπου δεδεμημένος, ἠέ τι δ' οἶνος
Πιστῆρσι κορέσαιτο, καὶ ἀνιαρὰ πότμον ἀλύξαι.
Μὴ μὲν κανθαρίδος στυγεροῦ οὔτ' ἂν ὀδώδῃ,
Κεῖνο ποτὸν λέξαιο χυτῇ ἐναλίγκια πίσσῃ.
Πίσσῃ γὰρ ῥοδόεσσαν ἄγει βάρος. ἐν δὲ χαλινοῖς
Οἷα τὲ δὴ καρφεῖα νέον βεβρωμένα κνίζει.
Αἳ δ' ὅτε μὲν πλαδόωντι ποτῷ ἐπὶ χείλεσι λυγρὸν
Τεύχουσιν, τότε δ' αὖ τι περὶ στόμα σείατε γαστρός.
Ἄλλοτε καὶ μεσάτῳ ἐπιδάκνεται ἄγχοθι νηδύς,
Ἢ κύστις βρωθεῖσα· ἀρυφαίνουσι δ' ἀνίαι
Θώρηκος· τόθι χόνδρος ὑπὲρ κύτος ἕζετο γαστρός.
Αὐτὸς δ' ἀχαλόωσι, ἄχῃ δέ φιν ἦθεα φωτὸς
Ἄψυχος πελάει. ὁ δ' ἀήθεα δάμναται ἄτης.
Οἷα τὲ δὴ χάρφεα νέον τ' ἐθρυμμένα πάππου
Ἦρ' ἐπιπλάζοντα διαφαίνουσιν ἄελλαι.
Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν γλήχων ποταμοῖσι νύμφαις,
Ἐμπλήδην κυκεῶνα πορεῖν ἐν κύμβεσι τεύξας,
Νήστειρας Δηοῦς μορόεν ποτόν· ᾧ ποτὲ Δηὼ
Λευκανίην ἔβρεξεν ἀν' ἄστυρον Ἱπποθόωντος
Θρῄσσης ἀθύρεσιν ὑπαὶ ῥήτρῃσιν Ἰάμβης.
Δὴ ποτὲ δ' ὁ στέατος χοιροιο, ἠδὲ καὶ ἀμοῦ
[illegible]
Ἢ νέον κορσεῖα ταμὼν κεραόντα χιμαίρης,
Ἤ τι που χηνὸς μορέων ποτὸν αἴνυσο χύτρῳ.
Ἐς δ' ὕειον κορέσαιο. τὰ δ' ἀθρόα τοῖσι βεβρῶσιν,
Ἐμματέων, ὅτ' ἄπεπτα πέλῃ μεμασημένα δόντι.
Πολλάκι δ' ἐν κλυστῆρι νέον γλάγος οἷς ἀμέλξας,
Κλύζε· τὰ δ' ἔλιθε γαστρὸς ἀφόρδια κεινώσειας.
Ἄλλοτ' ἀμυδαίνοντι ποθὴν γάλα κε πίοι ἀρέξῃ.
Ἢ σύ γ' ἀμπελόεντα γλύκει ἐνὶ κηλέα κόψας
Χλωρὰ νέον πετάλοισι περιβρίθοντα κολούσας
Ἢ μελισταγέεσσι ἀμιγέα ἐνὶ πηγῇ μορύξας,
Σκορπίουντα ταμὼν ψαφαρῆς ἐκ ῥίζεα γαίης,
Αἰὲν κεντρήεντα. πέλα γε μὲν ὕψι τέθηλεν,
Οἷα ἀπὸ μαλάθουσι, ἴσχεια δὲ κηλέα βάζει.
Καὶ δὲ δραχμάων πισύρων βάρος αἴνυσο γαίης
Παρθενίης, ἣν φυλλὶς ὑπὸ κνημοῖσιν ἀέξει
Ἰμβρασίδος γαίης χυτοῦδεος, ἣν δὲ κεράστης
Ἀμνὸς χηπιάδεσσι νέον σημήνατο νύμφαις,
Κερχνηΐον περὶ ἴτος ὑπὸ χεινάδεσιν ὄχθαις,
Ἢ καὶ σπερχνοῖσι ποσὶν διαλαθέα τεύξαις.
Σὺν δὲ τὸ πηγανόεντος ἐνθρύψειας ὀράμνους,
Ὀργάζων λιπεῖ ῥοδέῳ, θρόνα πολλάκι χραίνοις
Ἰρινέῳ. τότε πολλὸν ἐπαλθέα νοῦσος ἐτεύχθη.
Ἢν γε μὲν εὐλοίφοιο γε ποτὸν κορίοιο δυσαλθὲς
Ἀφραδίως δεπάεσσιν ἀποχεομένοισι πάσηται,
Οἱ μὲν τ' ἀφραστεύντες ἐμπλήγδην, οἷά γε μάργοι
Δήμιον λαβράζουσι, παραπλήγες δ' ἅτε βάκχαι,
Ὀξὺ μέλος βοόωσιν ἀπεμφύκτῳ ὀρίνας οἴστρῳ.
Τῷ μέν τ' ἐξ ἰδρυλοῦ πορεῖν δέπας ἔμπλεον οἴνης,
Πράμνειον αὐτοκρηὲς, ὅπως ὑπεστύψατο ληνοῦ.
Ἢ νύμφαις τήξαιο βαλὼν ἁλὸς ἔμπλεα κύμβην.
Πολλάκι δ' ὀρταλίχων ἀπελεὺ ὤεα κεινώσας,
Ἀφρὸν ἐπιλεκράσαιο, θοοῦ δορπεῖα κέπφου.
Τῷ γὰρ δὴ ζωὴν καὶ οἶτον καὶ πότμον ὀπηδεῖ.
Εὖτε δόλοις τέχνῃσι κακοφθορέα τινὰ ἀλιεὺς
Οἰωνὸν χραίνωσιν. ὁ δ' ἐς χέρας ἔμπεσε παίδων,
Θηρεύων ἀφρεσσιο νέην κλύδα λευκαίνουσαν.
Καί τε σύ γ' αἰθαλόεν κεν βάψεις ἰόντα θάλασσῃ,
Ἣν δὲ καὶ ἀτμενόεσσι ἀήταις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σὺν πυρί. καὶ γὰρ δὴ τό, πνοαῖς συνδάμναται ἐχθραῖς.
Πῦρ μὲν ἀείζωον καὶ ἀχνυόεν ὕγρὸν ὕδωρ
Ἀργέστας, καί ῥ' ὁ μὲν, ἀκοσμήεσσα φιλοργής,
Δεσπόζει νῆεσσι καὶ ἠϊθέοις αἰζηῶν
Τῆλε δ' ὀχθηθεῖσα πυρὸς κατὰ θυμὸν ἀκούει.

Vel quæ vlmi patulis in ramis, aut atalymni
Plurima ineſt, tepidóque humore ſoluta iuuabit,
Vt partem vomitu, partémque cadentibus vndis
Pellat, vbi expreſſus manarit corpore ſudor.
Quin ſatur ille cibis, hic læti munere bacchi,
Vitabis poti metuenda pericla veneni.
Heus fuge cantharidum, ſi quando olfeceris, hauſtum. Cãthárides.
Ille picis liquidæ tetrum diffundit odorem
Naribus, & cedro ſimilis verſatur in ipſo
Ore ſapor, cum quis mandit virgulta virentis.
Qui bibit hunc multo perfuſum humore, moleſtos
In labiis morſus, atque ima ſentit in aluo.
Nec minor exercet mediam dolor: horrida ſurgunt
Vlcera veſica, compreſſum pectus anhelat,
Quâ ſuper oſſa cano incumbunt molliſſima ventri.
Ira venit vehemens, et pandiculatio corpus
Diſtendit defectum animo. vis dira veneni
Preualet, et miſeros, præter ſpem, paſcitur artus.
Ac veluti excuſſi volitant per inania pappi,
Et vento diuerſi abeunt: ſic mente feruntur.
Sed tu puleium miſce fluuialibus vndis,
Atque imple triſti, quæ ſicces cymbia, potu
Ieiuna Cereris, quo quondam fertur inanem
Ventriculum ſatiaſſe, pij Hippothoontis in vrbe,
Cum de Threïciæ ſalibus rideret Iambes.
Pinguia nonnunquam porci cerebella, vel agni
Cocta diu ſumas teretis cum ſemine lini,
Tempora vel capræ quæ vix dum cornua geſſit,
Diuide, percoctóve ex anſere confice potum.
Quæ tu multa vora, dum crudo in ventre morantes
Impuráſque dapes cogas exire vomendo.
Sæpe etiam ventrem, teneræ perfunde capellæ
Lacte nouo, vt ſordes multas, fæcémque remittat.
Sin bibere hoc mauis, nihil eſt præſtantius illo.
Aut virides vitis ramos decerpe, recenter
Indutos foliis, miti quos intere paſſo.
Asperáque & ſemper ſpinis horrentia duris
Infunde in flauo radicis fruſtula melle,
Quæ caulem in ſicca ſublimem tollit arena
Aſphodelo ſimilem, gracilíſque exereſcit in altum.
Vel tu Partheniæ drachmarum pondera terræ
Quatuor accipias, quam Phyllis collibus altis
Imbraſiæ profert, & quam quæ cornua geſtat
Fertur Cheſiadis pecus oſtendiſſe puellis
Iuxta Cerceti iuncoſa fluenta niuoſi.
Purpureámne ſapam geminato pondere ſumes,
Atque intrita ſimul miſcebis germina rutæ.
Sed prius irino, prius & perfuſa roſato.
Et morbi, facilis reddetur cura maligni.
Si quiſquam imprudens grauiter redolentia tetri, Coriãdrum.
Et vix cedentis coriandri pocula cepit,
Ille amens, ſtupidúſque, inſani more pudenda
Paſſim deblaterat, furiali et percitus œſtro
Aſper, acerba tonans, baccharum imitatur Erinnyn.
At contra ſuaui carcheſia plena falerno
Exhibe, vt hoc primum fuderunt torcula purum.
Aut ſolues maſſam ſalis humectantibus vndis.
Siccum etiam ouorum miſcebis ſæpe putamen
Candenti ſpumæ. fulicæ gratiſſima longè
Eſca illa eſt, cui mortem adfert, vitámque tuetur.
Namque hac inſidias piſcator fraude volucri
Molitur miſeræ, quæ dum comprendere tentat
Ore auido ſpumam fluitantem, in retia fertur.
Necnon & pelagi ſalſis immerge fluctibus
Qui corion biberit. pontum Neptunus & ignem
Ventorum leuibus voluit ſeruire procellis,
In partéſque rapi varias metuentia ventos.
At mari imperio tumido, longaque carina
Et iuuenes parent qui per vada cæca feruntur.

Sylua

Sylua inimico igni natura ſubdita lege eſt.
Vinum etiam liquido permiſtum tollet oliuo
Omne malum, atque niuis cum muſto potio dulci,
Quando falce grauem & maturam uinitor uuam
Incuruus reſecat, pſithiáque è vite racemos
Conculcat pedibus, cùm faci ignauáque veſpa,
Vuarúmque bibant crabronum examina ſuccum,
Atque maligna nocet plena vulpecula viti.

Cicuta. *Tu quoque ſigna mala jam contemplere cicutæ.*
Hæc primum tentat caput: et caligine denſa
Inuoluit mentes: oculi vertuntur in orbem:
Genua labant. quod ſi cupit ocyus ire, caducum
Suſtentant palma corpus: fauceſque premuntur
Obſeſſa, et colli tenuis præcluditur iſthmus.
Extremo frigent artus, latet abditus imis
In venis pulſus, nihil inſpiratur ab ore.
Fata inſtant, Ditémque miſer iamiam aſpicit atrum.
Aſt oleo hunc ſatura, nec vino parce meraco,
Ut vomitu redeat demiſſum in pectora virus:
Clyſterémque pares, quem ventris in ima recondas.
Sæpe merum per ſe, vel quam Peneia Tempe
Producunt laurum, qua primum pulcher Apollo
Dicitur intorta crines cinxiſſe decoros:
Aut dabis excoctum dauci conſumere caulem,
Vel piperi urticæ ſemen miſcebis acuto,
Et vinum ſucco quem Cyrenaica mittit.
Jrinique parum, gratum ſpirantis odorem
Præbe, & cum claro calidum tere laſer oliuo.
Mulſa quoque expediet, necnon ſpumantia lacte
Cymbia, ſi modico tepefacta calore bibantur.

Toxicum. *Toxica ſi pota ſæuum fecere dolorem,*
Protinus inuiti properes ſuccurrere noxæ.
Lingua homini inflatur, diſtentáque labra tumorem
Circum ora attollunt, & magna mole grauantur.
Ore ſpuit ſicco, rimis gingiua fatiſcit.
Horror ſæpe quatit trepidantia corda: furore
Exundat diro mens exagitata veneno.
Balanteis imitatur oues, & mille furores
Concipit, exclamat ferventi ut concitus ira.
Cui vitale caput violentus ademerit enſis.
Aut veluti cui templa Rheæ & libamina curæ
Æditua, in plateas. noua quando luna reuertit,
Fertur, & Idæos campos vlulatibus implet:
Tum trepidi horreſcant audita voce bubulci:
Sic miſer in rabiem verſus fremit ille, rugitque,
Et torua, in morem taurorum, lumina torquens,
Exacuit dentes, & ſpumam fundit ab ore.
Quem primum manicis ſtrictum vincliſque teneto,
Tum vi non magna didactus nectare fauces
Jmple, atque immiſſis ſtridentia protinus ora
Jrrita digitis, vomat ut viroſa coactus.
Aut pullum quem nuper edax excluſerit anſer,
Merge in aquam, & flammis elixa undantis aheni.
Et virgulta rudis proſunt ſylueſtria mali,
Sed purgata prius, quæ creſcant montibus altis.
Quæque per æſtatem noſtris naſcuntur in hortis
Mala, quibus ludunt delectantúrque puellæ.
Struthiaque interdum, vel quæ deuecta Cydone
Arbore in auſtera creſcunt, ediſſe iuuabit.
Sed contuſa ſimul, liquidiſque madentia lymphis
Miſtáque puleio, gratum quod ſpiret odorem:
Quódque roſam redolet, vel quod ſapit irin oliuam,
Ori, cum lana, potes inſtillare recluſo.
Prima ſed tandem perpeſſus tempore longo,
Vix unquàm poterit greſſus firmare labantes,
Sed trahet attonitus oculis fallentibus æuum.
Iſto Gerræi Nomades, populúſque rapacem
Qui colit Euphratem, armant ſua tela veneno.
Quæ poſtquàm hæſerunt, & non ſanabile vulnus

Ναὶ μὴν, ἀτμεύουσαν ἢ κεραιόμενον λίπε οἴνῃ,
Η χιόνι γλυκέος μίξδην ποτὲ, δίψος ἐρύξεις.
Ημος ὑπὸ ζάγκλῃσιν ἀφιβεβυῶσαν ὀπώρην
Ρυπαλέην ἐδάπειο καὶ ἐκ ψεδνοῖο ἐλίνου.
Κείροντες θλίβουσιν, ὅτε ῥοιζηδὰ μέλισσαι
Πεμφρηδών σφηκές τε, καὶ ἐκ βόμβευσαι ὄρειαι,
Γλεῦκος ἄδην δαίνυνται ἐπιβραχοῦσαι ἐσσοῦσαι.
Πιστίρην ὅτε βότρυν ἐσύνατο κινάδος ἀλώπηξ.
Καί τε σὺ κωνείου βλαβόεν τεκμαίρεο πῶμα.
Κεῖνο ποτὸν δὴ γάρ τε καρήατι φοινὸν ἰάπτει,
Νύκτα φέρον σκοτόεσσαν· ἐδίνησεν δὲ καὶ ὄσσε.
Ιχνεσι δὲ σφαλεροί τε καὶ ἑρπύζοντες ἀγυιαῖς,
Χερσὶν ἐφερπύζουσι· κακὸς δ' ὑπὸ νείατα πνιγμὸς
Ισθμια καὶ φάρυγγος στεινὸν ἐμφράσσεται οἶμον.
Ακρα δέ τοι ψύχει. περὶ δὲ φλέβες ἔνδοθι γυίων
Ρωμαλέαι στέλλονται. ὁ δ' αἰθέρα παῦρον ἀΐσσει,
Οἷα καταβολέων· ψυχὴ δ' ἀϊδωνέα λεύσσει.
Τὸν μέν τ' ἢ λίπεος κορέσεις, ἢ ἀμισγέος οἴνου,
Οφρα κεν ἐξεμέσῃσι κακὸν κ' ἐπιδήμιον ἄτην.
Ηὲ σύ γε κλυστῆρος ἐνεὶς ὁπλίζεο τεῦχος.
Πολλάκι δ' ἢ οἴνοιο ἀμιγῆ πόσιν, ἢ ἀπὸ δάφνης
Τεμπίδος, ἢ δαύκοιο φέρεις ἐκ καυλέα κόψας,
Η σφέτερη Φοίβοιο κατέστεφε Δελφίδα χαίτην.
Η πέπερι κνίδης τε μέγα σπερμεῖα λεήνας,
Νείμαις, ἢ τε νέκταρ ὀπῷ ἐμπευκεῖ χεύας.
Δή ποτε δ' ἰρινέου θυόεις μετρηδὸν ὀρέξαις,
Σίλφιό τ' ἐνθρυφθέντα μετ' ἀργήεντος ἐλαίου.
Εν δὲ μελιζώρου γλυκέος πόσιν, ἐν δὲ γάλακτος
Αφρεῖον σίμα τεῦχος ὑπὲρ πυρὸς ἠρέμα πέσσων.
Καί κεν λοιγήεντι παρὰ χαδὸν ἄχθος ἀμύνοις
Τοξικῷ, εὖτ' ἀχέουσι βαρύνεται ποτῷ ἀνήρ.
Τοῦ καὶ ἔσωθε γλῶσσα παχύνεται· ἀμφὶ δὲ χείλη
Οἰδαλέα βρίθοντα περὶ στομάτεσσι βαρύνει.
Ξηρὰ δ' ἀναπτύει, νέρθεν δ' ἐκρήγνυται οὖλα.
Πολλάκι δ' ἐς κραδίην πλείων βάλε, πᾶν δὲ νόημα
Εμπληκτον μεμόρηκε, κακῇ ἐσφαλμένον ἄτῃ.
Αὐτὰρ ὁ μυκάζει, μανίης ὕπο μυρία φλύζων.
Δηθάκι δ' ἀχθόμενος βοάᾳ, ἅ τε ἐμπλάδδην φώς,
Αμφιβρότην κώδειαν ὑπὸ ξιφέεσσιν ἀμηθείς.
Η ἅ τε κερνοφόρος ζάκορος βωμίστρια Ρείης,
Εἰνάδι λαοφόροισιν ἐνιχείμπλησιν ἀγυιαῖς,
Μακρὸν ἐπιβοάᾳ γλώσσῃ θρόον· οἱ δὲ τρέουσιν,
Ιδαίης ῥιγηλὸν, ὅτ' εἰσαΐωσιν ὑλαγμόν·
Ως ὅ γε νόον λώβῃ ἐσφαλμένα βρυχανάει
Ωρυδὸν, λοξαῖς δὲ κόραις ταυρηδὰ λεύσσων,
Θήγει λευκὸν ὀδόντα, παραφρίζει δὲ χαλινοῖς.
Τὸν μὲν καὶ δεσμοῖσι πολυπλέκτοισι πιέζας,
Νέκταρι θωρήξαιο, καὶ οὐ χατέοντα κορέσκων,
Ηκα βιησάμενος. διὰ δὲ στόμα βρυχὸν ὀχλίζοις,
Οφρ' ἂν ὑπεξερύγῃσι δαμαζόμενος χερὶ λώβην.
Ηὲ σὺ βοσκάδος χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα
Υδασιν ἑψήσαιο πυρὸς μαρμαιρομένου αὐγαῖς.
Καί τε σὺ μηλείης ῥηχώδεος ἄχρια κάρφη
Οὔρεσιν ἐντρεφθέντα, πόροις ἀπὸ σίνεα κόψας.
Ηέ τι καὶ κλήροισιν ἐπίβολα, τοῖά περ ὥραις
Εἰαριναῖς φορέουσιν ἀνεψιόωντα κόραις.
Αλλοτε δὲ στρούθεια, τοτὲ βλοσυροῖο κυδώνος,
Κεῖτο φυτὸν κρήτηθεν, ὃ δή ῥ' ἐκόμισσεν ἀρούραις.
Πολλάκι δὲ στρύψνοισιν ἅλις ἐνακηδέα κόψας,
Ὕδασιν ἐμβρέξαιο, νέην δ' ὀσμήρεα γλήχω,
Σύρμασι μηλείοισι βάψεις, ἐνομήρεα φύρων.
Καί τι σὺ γ' ἢ ῥοδέοις θυόεν μαλλοῖσιν ἀφύσσων,
Παῦρα λίπος στάξειας ἀνοιγομένοις στομάτεσσιν,
Ηὲ καὶ ἰρινέου· μόγις δέ γε μυεῖ ἐπιπλάξ
Ασφαλέος πλαστοῖς ἴχνεσιν ὑποβλέπον ὄμμα.
Τῷ μὲν Γερραῖοι νομάδες χαλκήρεας αἰχμάς,
Οἵ τε παρ' Εὐφρήταο ῥόον πολέοντες, ἀρούρας
Χραίνουσιν. τὰ δὲ πολλὸν ἀνάλθεα τραύματα τεύχει,

Σάρκες μελαινόμεναι. πικρὸς δ' ὑποσήπεται ὕδρῳ
Ἰός. σηπόμενον δὲ μυδῷ ἐκρέονται ἔρφος.
Ἢν δὲ τὸ Μηδείης Κολχίδος ἐχθόμενον πῦρ
Κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον, ἢ περὶ χεῖλη
Δυομένη δυσάλυκτος ἰάπτεται ἔνδοθι κνηθμός·
Οἷά τ' ὀπῷ νεφόεντι κράδης, ἢ τρηχέϊ κνίδῃ
Χρῶτα μιαινόμενος, ἢ καὶ σπειρώδεϊ κόρσῃ
Σκίλλης, ὅ τ' ἔκπαγλα νέην φοινίξατο σάρκα.
Τοῦ καὶ ἐπιρρεθέντος περὶ στόμαχον βάρος ἵζει
Πρῶτ' ἀνερευγόμενον, μετέπειτα δὲ λοιγεῖ συρμῷ,
Ῥιζόθεν ἑλκωθέντα, κακὸν δ' ἀπόρυγμα διῆκε.
Ὡσεὶ τῶν κρειῶν θολερὸν πλύμα χεύατο δαιτρός·
Σὺν δέ τε καὶ νηδὺς μεμιασμένα λύματα βλύζει.
Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν χαίτην δρυὸς αὐλάδι κέψας,
Πολλάκι καὶ φηγοῖο πόρσε ἀκύλοισιν ὁμόρξας,
Ἢ σύ γε βδάλλοιο νέον γλάγος ἔνδοθι πέλλης,
Αὐτὰρ ὁ τῷ κορέοιτο καὶ ἐν στομάτεσσιν ἐρύξαι·
Ἢ μὴν πουλυγόνοιο τότε βλαστήματ' ἀρύξαι.
Ἄλλοτε δὲ ῥίζεια καταψηχθέντα γάλακτι,
Σὺν δὲ καὶ ἀμπελόεις ἕλικας ἐν δρύπτεο νύμφαις.
Ἴσως καὶ βατόεντα πεπορθότα κολούσαις.
Καί τε σὺ γυμνώσαιας εὐτρεφέος νέα τέρφο
Κασταναῖς καρύοιο παχυφλοίοιο κάλυμμα,
Νειαιρᾶν τόθι σάρκα περὶ σκύλος αὖον ὀπάζει
Διαλεπίος καρύοιο, τὸ κασταναὶς ἔτρεφεν αἶα.
Ῥῖνα δὲ νάρθηκος νεάτην ἐξαίνυσο νηδύν,
Ὅς τε Προμηθείοιο *
* φιλοζώοιο πέτηλα.
Εὐφήμου τ' ἀπὸ καρπὸν ἕλοις κατακάρφεο μύρτου.
Ἢ καί που σιδόεντος ἀποβρέξαιο κάλυμμα
Καρπείου, μίσγων δὲ βάγας ὁμπίσαο μύρτοις,
Ὄφρ' αὖ ἐπιτροφέοντι ποτῷ, νοῦσον δὲ κεδάσσαις.
Ἰξόεν δέ σε μή τι δόλῳ παρὰ χείλεσι πῶμα
Οὐλοφόνον λήσειεν, ὅ τ' ὠκιμοειδὲς ὄδωδε.
Τοῦ μὲν ὑπὸ γλώσσης νέατος τρηχύνεται ὁλκός,
Νέρθεν ὑποφλεγέθων· τὸ δέ οἱ ἐμπάζεται ἦτορ
Λυσσηθείς, γλῶσσαν δὲ κατατρίβει κυνόδοντι.
Δὴ γὰρ ὅ γ' ἔμπληκτος φρένα δάμναται, ἀμφὶ δὲ δοιοὶ
Εἰκῇ ἐπιφράσσουσι πόρεις τυφλώσαντο νηδὺς
Ὑγρῶν τε, βρωτῶν τε, καταπνίγουσι δὲ πνεῦμα
Ἐντὸς ὑποβρομέει, ἐλίσσει δ' ἀνεξέσεται ὁλκῷ.
Πολλάκι δ' ἐν βροντῇσιν ἀνομβρήεντος Ὀλύμπου
Εἰδόμενος, τοτὲ δ' αὖτε κακαῖς ῥόχθεισι θαλάσσης,
Οἷος πετραίῃσιν ὑποβρέμεται σπιλάδεσσι.
Τῷ καὶ στρευγόμενος ἀέκων ἀπόλυθεν ἐκ καμάτοιο
Πνεῦμα μόλις, πόσιος δὲ παρηυτίης λύμματ' ἔχευεν
Φαρμακόεις, ὅσσον ἠλίθια, τοῖά τε βοσκὰς
Ὄρνιθας αἰχματοῖσιν ὑπωμοθεῖσα νεοσσοῖς.
Ἄλλοτε μὲν φλογιῇσι νέον θρομβεῦσα γαστρὸς
Μαρναμένη διάπτηλον ὑποκρύον ἔχεο γαίῃ.
Τῷ μὲν τ' εὐβροχέως ἀψινθίου ἄγχος ἀρύξαις,
Ἔντυφον πόμα κεῖνο νεοτρίπτῳ ὑπὸ γλεύκει.
Καὶ δ' ἀπὸ ῥητίνην τερμινθίδα πολλάκι πόσεις,
Πολλάκι καὶ πίτυος χαροπῆς ἀπὸ δάκρυα τμήξαι
Μαρσύου, ὅχ' ἕ τε Φοῖβος ἀπὸ φλόα δύσατο γυίων.
Ἢ δὲ, μόρον πολύπυστον ἀεὶ αἰάζουσα κατ' ἄγκη,
Οἶν, συνεχέως ἀδινὴν ἀναβοήσεται ἠχώ.
Ἄγε δὲ πολίοιο μυοκτόνου ἄρσενος αἴθην,
Ἠέ τι καὶ ῥυτῆς πεδινὰς ἀπαμέργεο βλάστας,
Νάρδον λειμωνίην τε χαδῶν ἀπὸ κάστορος ὄρχιν.
Ἢ ὀβολὸν κνηστῆρι καταψείψαιο χαράκτρῳ
Σιλφίου, ἠὲ τ' ὀλίζοις ἀποθλίψειας ὀποῖο.
Πολλάκι δ' ἀνδρέης τραγοριγανῷ, ἢ γάλακτος
Πηγνυμένου κορέοιτο ῥεομάλκτῃ ἐνὶ πέλλῃ.
Ἢν δέ τις ἀφροσύνῃ ταύρου μέλαν αἷμα πίησι,
Στρευγεδόνι προδέδουπε δαμαζόμενος καμάτοισιν,
Ἦμος πλαδόωμον, τέρσοις κρυσταίνεται εἶαρ
Ῥεῖα, θρομβοῦται δὲ μέσῳ ἐνὶ τεύχεϊ γαστρός.
Φράσσονται δὲ πόροι, τὸ δὲ θλίβεται ἔνδοθι πνεῦμα

Juſtixere, caro linet, virúſque putreſcit
Vipereum, atque cutis ſe tabo fœta reſoluit.

Si quiſquam infeſtos Medeæ Colchidis ignes
Incautus guſtarit ephemeron, ille repente
Vritur internis ſaua prurigine labris.
Vt cui vel fici ſucco candente, vel acri
Vrtica, aut ſcilla perfrictum vertice corpus,
Horrendum in tenera quatollis carne ruborem.
Hoc vbi ſuſceptum eſt, ſtomacho graue pondus in ipſo
Inſidet. is ructat primum, poſt vlcera diro
Contrahit ex vomitu, fœdúſque è gutture fertur,
Carnibus ablutis qualem coquus abycit, humor:
Aluúſque impuras effundit ſordida feces.
Sæpe ſalutiferam quercus ſagique virentis
Cæde comam, glandémque ſimul quæ pendet in illis.
Et lac in mulctram ſubducito, coctáque mande
Dum ſtomachum ſaties, & pleno contine in ore.
Herba etiam ramos, cui ductum à ſanguine nomen,
Vel modò radicem lacti incoxiſſe iuuabit.
Viteus & palmes tenera molleſcat in vnda,
Atque rubi horrentis pariter virgulta terantur.
Hirſutámque nucem quæ læto prouenit agris
Vbere, Caſtaneus exempto cortice nuda:
Et cape qui carnem ſiccus liber implicat imam.
Exime et interno ferula de ventre medullam,
Quæ quondam furtiue incanduit igne Promethei.
Et folia expedient nunquam morientia olentis
Serpylli, & quas fert baccas aſperrima myrtus.
Punica cum myrto quod geſtant mala putamen
Excoque, & inſectam, decocto prolue ventrem,
Vt tandem auſtero vincas medicamine morbum.
Ne vero admotum labris fallare bibendo
Viſcoſum vlophonon, quod præfert ocima guſtu.
Mox tumor et ſummam grauis inflammatio linguam
Accendit, cordis vires animúſque recedunt.
Tum linguam rabido laceratam dente remordet,
Et ſtupet attonitus qui viſcum exhauſit, et ambo
In cæco obſtructi conniuent ventre meatus
Potus atque cibi. flatus vbi carcere clauſi
Dant ſtrepitum, et circum ſpatiis voluuntur iniquis.
Horriſono veluti cælum tonat omne fragore,
Aut celeres duris illiſæ rupibus vndæ
Clamorem attollunt inter caua ſaxa, fremúntque:
Sic miſerè afflictus vix tandem ducere preſſo
Ore poteſt animam, ac ſi quis medicata propinet
Pocula, mox ſordes ſimilis profunditur ouis,
Qualia concepit coitu gallina frequenti,
Et pugnans crebris contuſo corpore plagis
Abycit, informe & crudum ſine tegmine ſemen.
Sed tantos pellent abſinthia cana dolores,
Et morbo expedient, muſto diluta recenti.
Et piceæ reſina vel Oricia terebinthi.
Danda, aut quæ triſti de pinu lachryma venit,
Marſya vbi à Phœbo nudatus pelle pependit.
Interitum cuius deplorans illa, gemitque,
Perpetuè, & mœſtis implet iuga ſola querelis.
Conuenis & poly redolentem mandere florem,
Paruáque ſeruentis decerpere germina rutæ,
Et nardum, et teſtem fluuialis caſtore caſum.
Laſeris aut radix obolum quæ pendeat vnum
Secta iuuat, modicúſque liquor qui fluxit ab illo.
Siccum etiam origanon hirci de nomine dictum:
Hauſtáque profuerit concreti copia lactis.

At ſi quis tauri nigrantem fertè cruorem
Sorbuit, afflictus ſæuo iacet ille dolore.
Namque cruor ſubiens penetralia corporis alta
Concreſcit, mediáque coit glaciatus in aluo.
Aeris arcta via eſt, preſſo quem gutture clauſum

Intus pulmo tenet. conuulſus at ille, frequenter
Concutitur ſalient, et ſpumis oblitus ora.
Sed tu lacte graues ficorum collige groſſos,
Inque mero mergas acido, mox omnia lymphis
Confundes, mordax vt acetum temperet vnda.
Et vacua tumidum tendentia pondera ventrem.
Quinctiam capreæ, imbelliſue coagula damæ,
Aut hœdi, aut agili leporis de corpore rapta
Liquida per tenuis anguſta foramina veli
Colanda: & facilem dabit hæc tibi cura ſalutem.
Aut nitri donec obolorum pondera ternum
Leuis & intriti, quæ miti dilue Baccho.
Laſeris & inſtam, ſucei que fluentis ab illo
Libram adde, & crambes madefactum ſemen aceto.
Tùque olidæ exatura ſtomachum radice conyzæ,
Cui piper, et duri ſint germina miſta rubeti.
Sic facilè incides glomeratum in fruſta, cruorem,
Atque altè medio franges in viſcere fixum.
Bupreſtis. *Sed neque te lateat ſi quis bupreſtida terram*
Hauſerit: epotam ſigna haud obſcura ſequentur.
Illa quidem nitro ſimili mox ora colore
Inficit, ingratámque exhalat manſa mephitin:
Et ſtomachum, tumidúmq; exercent tormina ventrem.
Vrina adſtricta eſt, magno veſica dolore
Ingemit, & ſæuis ardoribus æſtuat aluus.
Tum quaſi tympanicus ſordentem corporis hydrops
Obſidet vmbonem, & diſtenta cuticula totis
Contrahitur membris. fortes nunc illa iuuencos,
Nunc vitulos inflat, ſi quando paſcua læta
Carpentes auido lacerarint ore latentem:
Vnde illam Graio bupreſtida nomine dicunt.
Sed tamen auxilium feret is, qui nectare ſiccas
Miſcuerit trimo, ficus dederitque bibendas:
Aut ſimul in pila tunſas qui macerat igne,
Egregium aduerſus febres medicamen, & inde
Propinat pleno mellitum gutture potum:
Quique vbi lac pendenti expreſſerit vbere vacca,
Sæpe leuem haud dubitat palma coniungere fructum:
Achradis aut duræ, vel quæ pyra Bacchica multi
Myrteáque appellant Lenæo immergere dono.
Maternam ille etiam, pueri de more, papillam,
Vberáque, vt vitulus ſugat diſtenta iuuencæ.
Qui petulans primam vt cœpit prodire ſecundis,
Elicit è mammis quadrantem viribus vndam.
Pinguis et interdum tepefacti potus oliui
Prouocet ad vomitum, atque immiſſis ora laceſſens,
Coge recuſantem digitis, pennáque, recuruóque
Et modicè intorto fauces purgante papyro.
Lac cõcretum in grumos. *Sin lac in grumos granida glomeratur in aluo,*
Præcluditque animam, & pectus ſuffocat anhelum:
At potum præbe, cuius pars acris aceti
Vna ſit, & paſſi gemina: ventrémque repurga
Clyſtere, et Libycis deuectam laſer ab oris
Intere, vel ſuccum, dilutáque combibe poſca.
Sæpe etiam incidens lixiuia danda, thymique
Semine ſpica grauis, ſarmentóſaque racemus
Vitis opem tulerit, Bacchi madefactus in imbre.
Pota quoque interdum ſoluere coagula grumos,
Et viridis nepeta ſtillantia germina malſa,
Aut perfuſa amni linguam mordentis aceti.
Dorycnion. *Nunc age contemplare dorycnion, aſpice primùm*
Quàm color & guſtus niueo ſunt proxima lacti.
Et mox ſingultus naſcentes colla frequenter
Comprimet inſuetos, ſtomachúmque indigna ferentem
Sæpe cibos vomitu, reſperſos ſanguine, ſurſum
Pellere, nunc infrà cœnoſam effundere mucam:
Vt quem teneſmus, miſerandáque tormina vexant,
Qui ſæuo cruciatu, exhauſtis viribus æger
Stratus humi iacet, atque arentia negligit ora

Αὐχένος ἐμπλαδόεντος. ὁ δ' ἀσπαίροντι ἐοικὼς
Δηθάκις ἐν γαίῃ σπαίρει μεμορυγμένος ἀφρῷ.
Τῷ μέν τ' ἢ ὀπόεντας ἀποκραδίσειας ἐρινοὺς,
Ὄξει δ' ἐμπίσαιο, τὸ δ' ἀθρόον ὕδασι μίξας
Συγκεράσαιο νύμφαις τε καὶ ἔντρυφον ποτὸν ὄξους.
Ἠὲ καὶ ἐκ φλοίοιο κατεχθέος ἕρματα γαστρὸς,
Καί τε σὺ πυετίην ὀθόνης πολυωπέϊ κόλπῳ
Φύρσιμον ἠθήσαιο ποτὶ προχοὰς, ὁπότε νεβροῖο,
Ἢ ἐρίφου· ποτὲ δ' αὖ σὺ καὶ εὐσκάρθμοιο λαγωοῦ
Αἰνύμενος, μογέοντι φέροις ἐνιηθὲν ἀφαυρήν.
Ἠὲ νίτρου σπιδὴν ὀβολῶν πόρε τεσπλόον ἄχθος
Εὐτριβέος· κέρνα δὲ ποτῷ ἐνὶ λευκοῦ βάκχου,
Ἐν καὶ σιλφιόεντος ὀποῖό τε μοιρίδα λίτρην,
Καὶ σπέραδος κραμβῆεν ὅτε μεμορυγμένον ὄξει.
Ἄμυ δὲ ῥάδικα κακοβλαίοιο κονύζης,
Ἢ πίπερι, βλαστάς τε κατεμμόξαιο βάτοιο,
Καί κεν πηγνυμένοιο χύσιν διὰ ῥεῖα κεδάσσαις,
Ἠὲ διαθρύψειας ἐν ἄγγεσιν ἐνικύλας.
Μὴ μὲν ἐπαλγύνουσαν πόσιν βουπρήστιδος ἐχθρῆς
Λάσειεν, σὺ δὲ φῶτα δαμαζόμενον πεπιθοῖο.
Ἡ δ' ἤτοι λίτρῳ μὲν ἐπιχραύουσα χαλινὰ
Εἴδεται ἐμβρυχθεῖσα βαρύπνοος· ἀμφὶ δὲ γαστρὸς
Ἄλγεα δινεύοντα περὶ στομάτεσσιν ὄρωρεν.
Οὖρα δὲ τυφλοῦται, κάτη δ' ὑπὸ κύστις ὀρεχθεῖ.
Πᾶσα δέ οἱ νηδὺς διαπίμπραται. ὡς δ' ὁπόθ' ὕδρωψ
Τυμπανίης ἀνὰ μέσσον ἀφυσγετὸν ὀμφαλὸν ἵζει,
Ἀμφὶ δέ οἱ γυίοις τετανὸν περιφαίνεται ἔρφος.
Ἡ καί που δαμάλεις, ἐειγάστορας ὁππότε μόσχους
Πίμπρησιν, ὁππότε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται,
Τοὔνεκα τὴν βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες.
Τῷ καὶ ἐϋφραδέως νεκταρέης ἐν νήχυτι μίξας,
Σύκων αὐανθεῖσαν ὅτε πόσιν ὀμφακόεσσαν.
Ἠέ τι καὶ στρύφνη μυελάδα τεθλασμένα κόψας,
Ἐν πυρὶ τηξάμενος πυρετῶν ἀλκτήρια νούσων.
Καί κε μελιζώροιο νέοι χορέσαιο ποτοῖο
Ἀνέρα λαιμάσσοντα, ποτὲ γλάγος ἐν ἑνὶ χεύαις,
Πολλάκι φοίνικος ψαφαρὸν κατεμίσγεο καρπόν.
Ἄλλοτε δ' αὐαλέης δίῃ ἀχράδος, ἢ ἀπὸ βάκχης,
Ἢ ἀπὸ μυρσίνης, ὅ τι μυρτίδας ἐνάδι βάζειν.
Ἢ ὅγε καὶ θηλῆς ἅτε δὴ βρέφος ἐμπλάσαιτο
Ἀρτιγόνης, μαζοῦ δὲ ποτὸν μοχθηρὸν ἀμέλγοι·
Οἷάτ' ἐξ ὑμένων νεαγὴς ὑπὸ οὔθατι μόσχος
Βρεφθὲς ἀναρρύουσα χύσιν μυωπία θηλῆς.
Ἄλλοτε πηγαίης τόσσος χλιαροῖο κορέσσαις·
Ἐς δ' ἔμετον βιάσαιο, καὶ ἢ χατέοντά περ ἔμπης
Χειρὶ βιαζόμενος, ἢ καὶ πτερῷ, ἢ ἀπὸ βύβλου
Στρεπτὸν ἐπιγνάμψαιο κακοῦ ἐρυτῆρα φάρυγγος.
Ἢν δ' ἐνθρομβωθῇ νεαγὲς γάλα τεύχει γαστρὸς,
Δή ποτε τὸ δὲ τὸ πνιγμὸς ἀθροιζομένοιο δαμάζει.
Τῷ δή τοι τρισσὰς πόσιας πόρε, μέσσα μὲν ὄξευς,
Δοιὰς δὲ γλυκέος, στυγαλὴν δ' ὑποσύρεο νηδύν.
Ἠέ τι καὶ λιβύηθε ποτῷ ἐλκύσαιο ῥίζας
Σιλφίου, ἠδ' ὅτ' ὀποῖο, νόμοις δ' ἐν βάμματι τήξας.
Πολλάκι δὲ θρύπτειραν ἐπικεράσαιο κονίην,
Ἠὲ νέον βρυόεντα θύμου στάχυν. ἠδ' ὅτ' ἀραιὰς
Βότρυς ἐϋκλήμοιο μέγα βρεχθέντος ἐν οἴνῳ.
Ἐν καί που ταμίσοιο ποτὸν διεχεύατο θρόμβους,
Καὶ χλοεραὶ μίνθης ἀποφυλλάδες εὖ μαλθάσσεις,
Ἠὲ καὶ ἐν στύφοντι ποτῷ μεμορυγμέναι ὄξευς.
Ἀλλ' ἄγε δὴ φράζεο δορύκνιον, οὗ τι γάλακτι
Ὠτό τι βρῶσις τε περὶ στομάτεσσιν ἔοικε.
Τῷ δ' ἤδη λυγμοὶ μὲν ἀνθείοντες ὁμαρτῇ
Αὐχέν' ἀνακρούουσιν· ὁ δ' ἀχθόμενος στόμα γαστρὸς·
Πολλάκι μὲν δαίτην ἀναμύζεται αἱματόεσσαν,
Ἄλλοτε νηδύος θολερὴν μυξώδεα χεύει.
Τεινεσμῷ δ' οἷσί τε δυσέντερος ἀχθόμενος φώς.
Δή ποτε τειρόμενος καμάτοισι κάρφεσι δίδωσι
Γυῖα δαμείς, οὐ μὲν ποθέων ξηρὸν στόμα βρέξαι.

Τῷ δ' σὺ πολλάκι μὲν γλάγεος πόσιν, ἄλλοτε μέσσῳ
Ῥεῖα γλυκὺν νείμειας ἀμυνότερον δεπάεσσι.
Καί τε καὶ ὄρνιθος φιαρῆς πυρὶ τηκομένη σάρξ,
Θωρήξαι ἤμελλεν ἐυστρεφέων βρωθεῖσα.
Ἠμὲν καὶ χηλαὶ δοιῆς κόμβοισι ῥαφηθείς.
Ὅσσα τε πετραίοισιν ὑπὸ ῥοχθοῦσι θαλάσσης
Κνώδαλα συννεύοντας ἀεὶ περιβόσκεται αἰγμούς,
Ὧν τὰ μὲν ὠμὰ πάσαιτο, τὰ δ' ἑφθά, πολλάκι θάλψας
Ἐν φλογιῇ, βρόμβαν δὲ πολὺ πλέον, ἠδὲ κάλχης
Καρκινάδος, πίννης δὲ καὶ αἰθαλόεντος ἐχίνου
Δαῖτας ἐπιλαθόντος, ἰδὲ κτένες, οὐδέ τι κόρυξ
Δὴν ἔσσεται, τῆδέ τε χεραδόβια μυίοσι.

Μηδέ σύ γ' ἐχθομένην λήθῃ πόσιν, οὐ γὰρ ἄιδρις
Φαρικοῦ, ἢ γναθμοῖσιν ἔπι βαρὺ ἔμπεσε μόχθον,
Τὴν ἤτοι γευθμῷ μὲν ἰσαιομένην μάθε νάρδῳ.
Ἥψεν καὶ σφαλερῶς, ὅτε δ' ἄφρονας. ἐν δὲ φονῆες
Ῥηϊδίας ἀκτῖνας βαρὺν καταμάρψατο ἄνδρα.
Ἀλλὰ σὺ πολλάκι μὲν σταδίην ἐναυθέα νάρδου
Ῥίζαν θυλακόεσσαν ὀπάζεο, τήν τε Κίλισσαι
Πρηῶνες ἀλδαίνουσιν ἐπὶ πλημμυρίδι Κέστρου.
Ἄλλοτε δὲ σμύρνειον ἐυτρεφές, ἄλλοτε δ' αὐτὴν
Ἶριδα λειριόεν τε κάρη, τήν τ' ἀπέπτυσεν ἀφρῷ,
Οὕνεκ' ἀειδομένοισι χροιῆς ὕπερ, ἐν δέ οἱ θρίοις
Ἀργαλέην μεσάτοισιν ὀνειδείην ἐπέλασσε,
Δεινὴν βρωμήεντος ἐναλδήνασα κορύνην,
Κέρσας ἐνήεα πάθον ξυρῷ. ἐν δέ τε θάλψας
Ἤια κριθαίων νεοθηλέα, φυλλάδα τ' ὄχλῳ.
Πολλάκι δὲ σκύλαιο κάρη, περὶ δ' αἴσυον λάχνην
Πηγάνου, ἣν ὤκιστα βορῇ ἐπεμήσατο χαίτην,
Βάμματι δ' ἐνδεύσαιο, καὶ εὖ περικόρσεα πλάσσοις.

Μὴ μὲν ὑοσκυάμοιο τις ἀφραίνοντα κορέσσοι
Νηδύν, οἷά τε πολλὰ παραπλῆγες ἀπέρχονται.
Ἠὲ νέον σπάργανα καὶ ἀμφικάρηνα καλύπτρην
Κούρεος ἀποπτομένοιο, ὁλοὴν δ' ἑρπηδόνα γυίων,
Ὀρθόποδες βαίνοντες, ἄνευ μογεροῖο τιθήνης.
Ἄλσος αὖ ἐμβρύχουσι κακαῖς θάλπουσιν ὀράμνους.
Οἷα νέον βρεφέεσσιν ὑπὸ γναθμοῖσιν ὀδόντες
Φαίνονται, τότε κνηθμὸς ἐνοιδέα δάμναται οὖλα.
Τῷ δ' ὅτε μὲν καθαρὴν γλάγεος πόσιν ἤλιθα πίνειν,
Ἄλλοτε βουκέραος στηχόνα, ἔργα κερείας
Εὐκεμαπῶς πετάλοισιν ὑπηνεμίοισιν ἀέξει,
Ἀτρεμίου μέγ' ὄνειαρ ὅτ' ἐμπλάσσοι δ' ἀλοιφῇ.
Ἢ σύ γ' ἀναλδέα κνίδης σπόρον, ἄλλοτε δ' αὐτὴν
Νείμαις ὠμόβρωτον ἄλλην ἀνὰ φῦλλά τ' ἀμέλξας,
Κίχορα καρδαμίδας τε, καὶ ἣν Περσῆος ὀπώσιν.
Ἐν δέ τε νάπυιον, ῥαφανόν τ' ἄγε, ἐν δέ τε λεπτὰς
Ἄμμιγα κρομμύοισι γηθυλλίδας· ἤρκεσε δ' αὐτὴν
Εὐάγλιθες κώδεια νέον σκορόδοιο πιθῶσι.

Καὶ σὺ γε μήκωνος κεβληγόνου ὁππότε δάκρυ
Πίνωσι πεπύθοιο καθυπνέας· ἀμφὶ γὰρ ἄκρα
Γυῖα καταψύχουσι· τὰ δ' οὐκ ἀναπίτναται ὄσσε·
Ἀλλ' αὔτως βλεφάροισιν ἀκινήεντα δέδηεν.
Ἀμφὶ δὲ δυσμαίης καμάτῳ περιλείβεται ἱδρὼς
Ἀθρόος, ὠχραίνει δὲ ῥέθος, πίμπραται δὲ χείλη,
Δεσμὰ δ' ὑποχαλάουσι γενειάδος. ἐκ δέ τε παῦρον
Αὐχένος ἐκ κάμνων ψυχρὸν διανίσσεται ἆσθμα·
Πολλάκι δ' ἢ πελιδνὸς ὄνυξ μέλεος, ἠὲ μυκτὴρ
Στρεβλὸς ἀπαγγέλλει· ὅτε δ' αὖ κοιλωπέες αὐγαί,
Ἅστε σὺ μὴ δείδιθι, μέλοιο δὲ πάμπαν ἀρωγῆς,
Οἷα δὲ καὶ γλευκόεντι ποτῷ κεκαφηότα πιμπλάς
Τυδαλίῳ· ποτὲ δ' ἔργα διαθρύπτοιο μελίσσης
Ἄμμιγα ποιπνύουσιν ὑμηττίδος· αἵ τ' ἀπὸ μόσχου
Σκελέος ἐξεγένοντο διαδρύπτοις ἐσσαμένοισιν.
Ἔνθα δὲ καὶ κοίλοιο κατὰ δρυὸς ἐκτίσσαντο
Πρῶτόν που θαλάμοις σὺν ὁμάρτεω· ἀμφὶ καὶ ἔργων
Μνησάμεναι Δηοῦς πολυωπέας ὤπασαν ὕμπτας
Βοσκόμεναι θύμα ποσσὶ καὶ ἀνθεμόεσσαν ἐρείκην.
Δή ποτε δ' ἢ ῥοδέοιο νέον θύος ἔντεχε λίνῳ
Ὀχλίζαι κυνόδοντα, τότ' ἠμύουσι χαλινοῖς

Colluere. at contrà poti vis maxima lactis,
Et tepidis ſi quis miſcebit pocula, paſſi:
Qainetiam elixi flammis caro candida galli
Profuerit, quae armos robuſtáque pectora veſtit;
Nec minus expreſſum iuuat abſorbere liquorem,
Et quotquot petras inter ſcopulóſque ſonanteis,
Algoſa & circum paſcuntur littora piſces.
Hos crudos, vel ſi prunis libet indere, toſtes
Mande: ſed in primis proſunt conchylia, murex,
Et carabi, & pinna, dabit et rubicundus echinus
Auxilium, & pecten. nec poſtponenda medelis
Buccina, & in muſco quae degunt oſtrea vili.

Nec verò pharici potus (tam certa videntur Pharicum.
Signa) latere poteſt, quod ſenſa torquet acerbo
Maxillas, nullóque ſapit diſcrimine nardum.
Perturbat mentem, tremebundáque membra reſoluit,
Et patitur miſeros lucem non amplius vnam
Viuere: ſed iuſto radicem pondere nardi
Thylacitis praebe, Cilicum qua montibus altis
Creſcit, vbi vadoſi labantur flamina Ceſtri.
Smyrnion teriro interdum, ſimul irida ſumas,
Lirineámque caput, dea quod Cytherea peroſa,
De forma quoniam ſecum contendere vellet,
Illius in medijs, probro ceſſura perenni
Impreſſit folijs pudibunda rudentis aſelli.
Saepe caput rade, & demptam quam feruida geſtat
Ruta comam, viridéſque ſolent erodere campa,
Exciſam cultre ſumma ab radice, leuémque
Hordea quam primum fuderunt trita farinam
Perfundas poſca: gemina & lino tempora circum.

Nullus hyoſcyamo malè prudens expleat aluum, Hyoſcyamus.
Vt faciunt queis caeca animum dementia verſat:
Aut pueri quando lanugo vertice prima
Decidit, & pedibus poſſunt incedere rectis
Repere iam obliti, nec adhuc nutricis egentes,
Flore malo inſignes qui gaudent mandere ramos.
Vt modò cum primos coeperunt edere denteis,
Pruritúque tumens illis gingiua doleret.
At noxam exhauſti curabit copia lactis,
Aut veſca ſiliqua, ſolita proferre recuruos
Sub lenibus folijs, referentes cornua, fructus,
Vi magna expreſſo ſi perfundatur oliuo.
Crudam etiam vrticam vel ſemina ſicca comeſſe,
Compreſſum & labijs foliorum exugere ſuccum
Conuenit, intybáque & nasturcia, perſeáque arbos,
Et napy, et raphanus, tenuiſque cacumina porri,
Et caput auxilio eſt, quod innixus ordine granis
Allia compactum geſtant, potúque medetur.

Foecundi lachrymam quicunque papaueris hauſit, Papauer.
Hunc ſopor altus habet, glaciali frigore ſummi
Torpeſcunt artus, nec lumina caeca recludit,
Commiſſis ſed vincta genis immota tenentur.
Vndique permulto corpus ſudore grauique
Exſtillat, pallet facies, ſunt feruida labra:
Vincula malarum ſoluuntur: anhelitus imo
Exiguus frigénſque ſimul ſpiratur ab ore.
Saepe etiam obtorta nares vel liuidus vnguis,
Aut oculi ſunt certa caui praeſagia mortis.
Tu ne cede metu, ſed cura accingere morbi,
Dulcia propinans, & feruida vina trahenti
Vix animam, nonnunquam et Hymettia mella remiſcens
Ex apium deprompta fauis, quarum agmina denſis
Inſyluis tauri liquefacto corpore nata,
Confertim ſedes antiquo in robore quercus
Condita legêre, atque operam nauantia melli,
Paſta thymum pedibus, florémque virentis ericae,
Multifidos partus Cereri atque opſonia praebent.
Velleráque interdum redolenti imbuta roſato
Inſtilles clauſo, reſeratis dentibus, ori,

E

Εὖτ' ἐπὶ φωλεύοντα κατὰ βαθὺν ὁλκὸν ἐχίδνης
Ἰὸν ἀποπνείον· στομίων δ' ἀποβάλλεον ἆσθμα
Κεῖνο κακὸν ζύμωμα, τὸ δὴ ῥ' ὑδέουσι μύκητας
Παμπήδην. ἄλλῳ γὰρ ἐπ' οὔνομα κέκριται ἄλλο.
Ἀλλὰ σύ γ' ἢ ῥαφάνοιο πόρῃς πολυσπείρεα κόρσην,
Ἢ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδικα κολούσας,
Πολλάκι καὶ χαλκοῖο πάλαι μεμογηότος ἄνθην.
Ἄλλοτε κληματόεσσαν ἐν ὄξει βύπτεο τέφρην.
Δὴ ποτὲ ῥιζίδα τεῖβε πυρίτιδα βάμματι ῥαίνων,
Ἠὲ λίτρον, ποτὲ φύλλον ἐναλδόμενον πρασιῇσι
Καρδαμίδος, μήδοιό τε, καὶ ἐμπρίοντα σινήπυ·
Σὺν δὲ καὶ οἰνηρὴν φλογιῇ τρύγα τεφρώσαις,
Ἢ καὶ πάτον ὀρνιθέης κατοικάδος, ἐν δὲ βαρεῖαν
Χεῖρα κατευνάζων ἐρύγοις λαυκανίη ἔνι χεῖρα.
Ἢν δὲ λιπορρίνοιο ποτὸν δυσάλυκτον ἴσχῃ
Φαρμακίδος σαύρης πολυκηλίδος, ἣν σαλαμάνδρην
Κλείουσιν, τὴν οὐδὲ πυρὸς λωβήσατο λιγνύς.
Αἶψα μὲν ἐπρήσθη γλώσσης βάθος· αἱ δ' ὑπὸ νάρκης
Δάμνανται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἅψεα λύει.
Οἱ δ' ἀσταθέοντες ἅτε βρέφος ἑρπύζουσι,
Τετραποδηδόν· νοῦς γὰρ ἀπὸ φρένας ἀμβλυώσσοντες·
Σάρκα δ' ἐπιτροχόωσιν ἀολλέες ἄχρα πελιδναὶ
Σμώδιγγες σίζουσι κεδαιομένης κακότητος.
Τῷ δὲ σὺ πολλάκι μὲν πεύκης ἀπὸ δάκρυα μέρξας,
Τενθρήνης ἀλαπάξαι πόροις ἐν πίοσιν ἔργοις·
Ἢ καὶ χαμαιπίτυος βλαστήμονος ἄμμιγα κώνοις
Φύλλα καθεψήσειας, ὅσους ἐλέψατο πεύκη.
Ἄλλοτε δ' ἀσπεάδος κνίδης μυλοεργέϊ μίγνυ,
Τερσαίνοις ὀρόβοιο παλάσματι. καὶ ποτε κνίδην
Ἑψαλέην κρίμνοισι παλυνάμενος ψαφαρεῖσιν,
Ἐν λίπεϊ χραίνοιο, βορῆς δ' ἀέκοντα κορέσκοις.
Ναὶ μὴν ῥητίνη τε καὶ ἱερὰ ἔργα μελίσσης,
Ῥίζα τε χαλβανόεσσα, καὶ ᾠὰ θαλερὰ χελώνης.
Ἀλθαίνει καὶ γυῖα σύος φλοιδεῦντος ὀρεινῆς,
Ἀμμίγδην ὀρινοῖο καθεψηθέντα χελώνης
Γυίοις, ἣ ταχινοῖσι διαπλώει πτερύγεσσιν.
Ἄλλοτε δ' οὐρείης κυτισηνόμου, ἥν τ' ἀνέηκεν
Αὐδήεσσαν ἔθηκεν, ἀναύδητόν περ ἐοῦσαν
Ἑρμείης. σαρκὸς γὰρ ἀπεσκολύπτευσε χέλειον
Αἰόλον, ἀγκῶνας δὲ δύω παρετείνατο πέζαις.
Καί τε σύ γ' ἢ γυρινῶν λαβὼν ἐπὶ δαμνάσαιο τοκῆας,
Ἄμμιγα δὲ ῥίζας ἠρυγγίδας. ἐν δ' ἐπαρκεῖ
Θάλπε βόλων χύτρῳ σκαμμώνιον· ὧδε κορίσκων
Ἄγρεο καὶ θανάτοιο πύλας βεβαῶτα σαώσεις.
Ἢν γε μὲν ἐν φρυνοῖο θερειομένου ποτὸν ἴσχῃ,
Ἠέ τι καὶ κωφοῖο λαχειδέος, ὅς τ' ἐνὶ θάμνοις
Εἴαρι προσφύεται μορόεις λιχμώμενος ἔρσην,
Τῶν ἤτοι θέρεος μὲν ἄγει χροῒ ἶσα θάψου
Γυῖα δ' ἐμπρήσσειν. τὸ δὲ συνεχὲς ἀθρόον ἆσθμα
Δύσπνοον ἐκφέρεται, πνεῖ χείλεσι δ' ἐχθρὴν ὀδωδήν.
Ἀλλὰ σὺ τῷ βατράχοιο καθεψήσας, ἢ καὶ ὀπτὴν
Σάρκα πόρεις. ὁτὲ πίσσαν ἐν ἡδὺ μεμιγμένον οἴνῳ.
Καί τι σπλὴν δ' ὀλοοῖο κακὸν βάρος ἤρκεσε φρύνου
Λιμναίης φρύνης πολυηχέος, ἥ τ' ἐφώνει
Πρῶτον ἀπαγγέλλουσα βοῇ θυμαρίδην τ' ἔαρ.
Αὐτὰρ ὅ γ' ἀφθογγέε τι καὶ ἐν δονάκεσσι θαμίζων,
Πολλάκι μὲν πύξοιο χλόην κατεχεύατο γυίοις·
Ἄλλοτε δ' ὑγραίνει χολόεν στόμα. καί ποτε λυγμοὶ
Ἄγρια καρδιόωντα θαμειότεροι κλονέουσι.
Δὴν δὲ καταπημάζουσιν ἄγονον σπέρμα ἄνδρες ὁμοίως,
Πολλάκι θηλυτέρης σκεδάων γάμον τελέουσαν.
Ναὶ μὴν τοῖς ἐπινείκεας ἀφυστείην ἐν δεπάεσσι
Χεύαις. εἰς ἔμετον δὲ καὶ οὐ χατέοντα πελάζεις.
Ἢ πίθου ἐν λογάδι θάλψαις κύτος αἰὲν ἐσαθρῶν
Αἴθρα θερμαίνοιο· χέοι δ' ἀπὸ νήχυτον ἱδρῶ.
Καί τι καὶ αὖ ξηρῶν δονάκων ἀπὸ ῥίζεα κόψας,
Οἷον ἐπηγκεράσαιο τὰ δή ῥ' ἐπιτέτροφε λίμνη
Οἰκείη. τὸ δὲ λεπτὰ δι' ἐν ποσὶν ἑρπετὰ νήχει,
Ἢ καὶ φιλοζώοιο κυπειρίδος, ἢ κυπείρου.

Vt laqueo arctantur, latebris ſi proxima creſcunt
Vipereis, tetrum quibus exit virus, & ipſum
Concipiunt caeco qui mittitur halitus antro.
Quiſque vocat fungos, ſed plurima nomina paſſim.
Tu contrà raphani ſinnoſum corpus, et acris
Concede exciſum rutae de ceſpite ramum,
Chalcanthúmque vetus, natum ſutoris in vſus.
Vel modo clematidis cinerem miſcebis aceto,
Nunc verò in poſcam nitrum, tritámque pyrethri
Radicem infundes, vel quae naſcuntur in hortis
Cardamáque & Medum malum, exarénſque ſinapi.
In cinerem pariter vini conuertere fecem
Gallinaque fimum ne ſpreueris, ínque profundum
Guttur, vt euites fatum, demittere dextram.
Sin quis viſcoſi triſtiſque venena lacerti Sala-mādra.
Morsifera ebiberit, vero Salamandra vocatur
Nomine, damnoſus quam non violauerit ignis,
Extemplo ardentem vexant incendia linguam:
Torpeſcunt, propriòque trementia pondere membra
Soluuntur, non firmi errant, pedibúſque quaternis
Vt pueris incedunt: nam mens obtuſa vacillat.
Plurima pérque cutem vibex liueſcit in orbem,
Et ſaniem extillat, multum tardante veneno.
Huic verò lachryma celſae medicabere pinus,
Si lento cupias fuſam componere melli.
Necnon cum picea terreſtris germine, pini
Incoque maturum qui pendet in arbore conum.
Atque mola decuſſa erui miſcere farinae
Expedit, et ſiccare vrticae ſemen, & ipſam
Vrticam tenui conſperſam polline, coctam
Ex oleo ediſce, inuitóque obtrudere ventri.
Quin reſina tenax et apis fœtura ſacrata
Radix galbanea, & tenerum teſtudinis ouum,
Diſtentaque ſuum multa pinguedine carnes
Cum curua auxilio veniunt teſtudine coctae
Quae pelagi fluctus velocibus innatat alis.
Aut montana etiam, cytiſo quae veſcitur, & quam
Reddidit è muta modulanti voce canoram
Mercurius, pecto inſontis qui cortice carnem
Exemit, geminúmque ancona intendit in oris.
Dede neci turpes ranas, ſtirpémque remiſce
Spinoſa eryngés, ſimul & ſcammonia iuſto
Pondere ferueſcat, saturúmque à morte reduces
Hoc potu, inferni ſubeuntem limina Ditis.
Pocula ſi quiſquam aſtiuis medicata rubetis
Ebibit, aut ranis, quae muta hirtaque cohaerent
Vere nouo arbuſtis, rorantémque aëra ſugunt,
Illa quidem thapſo ſimilem per membra virorem
Molémque ingenerant, confertáque pectore anhelo
Ducitur aegrè anima, et fœtor grauis inſidet ori.
Praeſidio tamen eſt ranarum torrida flammis
Aut elixa caro, vel pix infuſa ſalerno.
Splen quoque lethifera pondus crudele rubetae
Profuit, in ſtagnis glauca quae degit in vlua,
Garrulaque optati praedicit tempora veris.
Muta autem & longa latitant ſub arundine, buxi
Diffundit viridem per languida membra colorem.
Os quoque bile madet. morſus aliquando moleſti
Corda premunt, crebris ſingultibus ilia ſaltant.
Inuiti ſtillant, tam vir quàm fœmina, multo
Semine, nec ſupereſt ſobolis ſpes vlla futura.
Sed tu funde merum pateris, teſtáque repoſtum
Promito, et ad vomitum cogas ſi fortè recaſet.
Illum etiam in labro quod ſubdita flamma fouebit,
Calfacias, fuſóque cutis ſudore madeſcat.
Quin & arundineam ſiccam caſamque lyaeo
Radicem miſce illarum, quae plurima ſtagnis
Creſcit, vbi immundae gaudent innare per vndas:
Vel quam iuncus habet grati quadratus odoris.

Digitized by Google

Aſſiduo, vacuum potúſque cibique, labore
Exerce, tumidámque reſicca & digere corpus.

Argẽti ſpuma.

Argenti ſi te crudelis ſpuma laceſſit.
Proſpice, tunc aluus grauis eſt, flatáſque rotati
Voluuntur, medióque cient vmbone tumultus.
Ileon infeſtare putes, qui cæca volutans
Murmura diſtorques ſæuis cruciatibus ægros.
Siſtitur vrinæ curſus, tumor vndique corpus
Occupat: & vultum ſpecies plumbi æmula fœdat.
Aſt obolos myrrhæ binos largire Sabææ,
Poculáque hormini, aut creſcens hypericon in altis
Montibus, hyſſopi vel germina cæde Ciliſſæ.
Sæpe etiam agreſtem ficum, Iſthmiacúmque ſelini
Semen, quod merſo Melicertæ funus agentes
Siſyphidæ puero, victori præmia donant:
Rugoſámque piper ſimul intere, cúmque liquore
Lenæo exhauri, & triſtem medicabere morbum.
Germináque interdum floreatis paruæ ligaſtri,
Puniceique noues granati collige fructus.
Parce venenatæ taxo quæ ſurgit in OEta
Abietibus ſimilis, leshóque abſumit acerbo,
Ni præter morem pleno cratere meraca
Fundere vina pares, cùm primùm ſentiet æger
Arctari obſtructas fauces animæque canalem.
Ille ego Nicander qui libro multa notaui
Deſcripſique meo infeſti medicamina fungi,
Præterea moneo ramos quos inuida Pallas
Odit, Iunoni nec conceſſere coronam,
Sed venerem, cum eſſent formæ certamina diuis,
Victricem ornarunt frondoſæ in collibus Idæ,
Atráque ſtagnoſo decerpere ſemina ſalix,
Cocta atque hyberno matureſcentia ſole,
Egregium auxilium cochleari intrita, leuique
Linteolo, aut curuo tranſmittere vimine ſaccum,
Et pleno expreſſum cyatho præbere bibendum:
Aut multis, ſi plus cupias prodeſſe, ſaporis
Nil habet ingrati, & certam hinc ſperare ſalutem.

Iam te Nicandri memorem precor eſſe Poëta,
Atque Iouem iura hoſpitibus venerebere dantem.

Αὐτὸν τ' ἰκμαίνοντα πεδοῖς πονέεσθαι ἐδωδῆς
Καὶ πότιος ξηρείῃ, καταψύχοιο δὲ γυῖα.
Ἐχθομένη δὲ σὺ μὴν τι λιθάργυρος ἀγχόεσσα
Λαιμὸν τότε γαστρὶ πέσῃ βάρος ἀμφὶ δὲ μέσον
Πνεύματ' ἀνειλίσσοντα κατ' ἐμφάλιον βρέμεται.
Οἷα δὲ εἰλίγγοιο δυσαλθέος, ὅστε δαμάζει
Ἄνδρας ἀποστρέφοντι ἐνιπλήσσων ὀδύνῃσιν.
Οὐ μὴν δ' οὖρον ἀνίησι ῥύσιν· ἀμφὶ δὲ γυῖα
Πιμπρᾶται, ἀυτὰρ τῇ μολίβδῳ εἴδεται χροιῇ.
Τῷ δ' ὁτὲ μὲν σμύρνης ὀβολοῦ πόρε δίπλοον ἄχθος,
Ἄλλοτε δ' ὁρμίνοιο νέην χλόην, ἄλλοτε κόψας
Οὐρείην ὑπέρικον. ἠδ' ὑσσώπου ὀροδάμνους.
Πολλάκι δ' ἀγρεύοντα κράδην σπέρμα τε σελίνου
Ἴσθμιον. ᾧ δ' ἀπαμεύετ' ἀλίβαπτον Μελικέρτην
Σισυφίδαι κτερέιζον ἐπιξείνων ἀέθλοις.
Ἢ σύ γ' ἐν πίσει ῥοιμῇ ἐνεμίγνυο κόψας,
Οἴνῳ δ' ἐνσείξαιο· χαλκῷ δ' ἐξήφυσο νέκτα.
Κυπέρου τε βλαστεῖα νάρδια πολλάκις οἴδης,
Πρωτόγονον κυτίνοιο πόρεις αὐθήμερα καρπόν.
Μὴ μὲν δὴ σμίλον σὺ χαλεπὴν ἢ ἀπίδα μάρψαις
Οἰταίην, θανάτοιο πολυκλαύτοιο δότειραν.
Ἢν τι καὶ ἐμπλείοντι χαλικροτέρῳ πόσις οἴνος
Οἷα ἐπαλθήσει παρὰ χεῖλος, ἰώγα φωτὸς
Ἴσθμια καὶ φάρυγος στεινὴν ἐμπεφράσονται οἶμον.
Καὶ τὰ μὲν οὖν Νίκανδρος ἐνὶ ἐγκάτθετο βίβλῳ
Μοχθήεντα μύκητα παρ' αἴσει φαρμακόεντα.
Πρὸς δέ τι σοι δίπτυσσα τινὰς ἰχθήρατο κλῶνας,
Ἥρης τ' ἐμβεζοσίης μουνῆς στέφος οὐχ ὑπέδεκτο,
Κάλλευς οὕνεκα κύπριν ὅτ' εἰς ἔριν ἠρίδησαν
Ἀθάνατοι, κοσμοῦσιν ἐν ἰδαίοισιν ὄρεσσι.
Ἢε σύ γ' ἐκ' ὀνύδροιο νάπης ἐνυδρὶς ὄνειαρ
ἰαρτὸν πορφυρέοντα σιωίδρια χειμερινοῖο
Ἥλιο θαλφθέντα βολῇς δ' εἴδυναι δειλαίας
Χυλὸν ὑπὲρ λεπτῆς ὀθόνης, ἢ φοινικὶ κύρτῃ
Ἐκθλίψαντα πορεῖν κυάθῳ κοτυληδόνα πλήρη
Ἢ πλεῖον· πλεῖον γὰρ ὀνήϊον. οὐ γὰρ ἀεικὲς
Πῶμα βροτοῖς. τότε χαίροι καὶ ἄρκιον ἕκα πάθοι.

Καί κ' ἔνθ' ὑμνοπόλοιο καὶ εἰσέτι Νικάνδροιο
Μνῆστιν ἔχοις. θεσμὸν δὲ Διὸς ξενίου φυλάσσων.

IN ALEXIPHARMACA NICANDRI IOAN. GORRÆI ANNOTATIONES.

Pag. 43. ALexipharmaca propriè appellantur à medicis medicamenta quæ deleterijs pharmacis medentur, non extrinſecus quidem corpori impoſita, ſed intrò aſſumpta. Hæc & alio nomine Alexiteria vocantur, quanquam ſunt qui hoc tantum nomine ea quæ venenatarum beſtiarum ictus ſanant, nuncupanda cenſent. Ambo communi nomine Antidota dicuntur à Galeno, qui & diſcrimen hoc quod retulimus inter Alexipharmaca & Alexiteria paruì facit. Venit vtrumque ἀπὸ τῦ ἀλέξειν, quòd ex veneno noxam arceat, eadem ratione qua & Amuleta ab amoliẽdo Latinis dicta ſunt.

SINT quamuis.) Scribit Nicander Colophonius ad Protagoram Cyzicenum, illique Alexipharmaca ſua nuncupat. Sunt autem Colophon & Cyzicus ciuitates duæ in Aſia, longo à ſe interuallo diſtantes. Illa enim in Ionia, hæc in Bithynia ad Helleſpontum eſt.

TV PROPE.) Protagoras incolebat Cyzicum, quæ ciuitas eſt maritima, vel verius Helleſponti inſula, quæ continenti, non aggeſtu quidem terræ, ſed pontibus, vt inquit Strabo, iuncta fuit. Eadem antea Arctonneſus vocitata eſt, Plinio Stephanóque auctoribus, propterea quòd monti ſubiacet ἀρκτῶν, id eſt, vrſorum vocato. Hinc factum eſt vt dixerit Nicander Protagoram ſub Arcto habitare. Eſtque id multo veriſimilius quàm dicere per Arcton vrſam ſeptentrionemque deſignari, quod tamen Græco ſcholiaſtæ video placere, etiamſi Cyzicus multò propius quàm Colophon ad ſeptentrionem accedat.

ATTES.) Fabula eiuſmodi fertur, Rheam deûm matrẽ Attam paſtorem valdè amaſſe, eámque ob cauſam indignatum Iouem immiſſo apro, vt clam id faceret, quod palam committere matris pudor vetabat, Attam morti dediſſe. Sepultum autem eum à Rhea, atque in eius honorem ſacra illi ab incolis verno tempore inſtituta fuiſſe.

CREVSÆ progenies.) Ex Xutho Æoli filio & Creuſa Erechthei filia nati ſunt duo filij Ion & Achæus. Quorum hic Theſſaliam ſe contulit & Achæos à ſe dixit. Ille verò Athenas dicitur condidiſſe, & Ioniam ex ſuo nomine nuncupaſſe. In Ionia autem Colophon eſt & iuxta Colophonem Claros Apollinis oraculo nobilis, & lacuna eius potu oracula reddebantur, ſed breuiore, vt ait Plinius, vita bibentium.

ACONITVM.) quid ſit Dioſcorides declarauit. Cuius duo genera deſcribit, è quibus vnum Pandectarum auctor idem facit cum napello apud Arabas celebri, ſed manifeſto, vt mihi videtur, errore. Primùm quòd diuerſis locis de napello deque aconito Arabes loquantur, deinde quòd napellus ab Arabibus calidus & ſiccus ad quartum vſque gradum dicitur: Aconitum autem in frigidorum humidorumque cenſu annumerãdum exiſtimem. Quanquam non video aliquem medicorum, quænam ſit aconiti temperies definiuiſſe. Verùm clarè apparebit, ſi quæ ab eo excitantur ſymptomata conſideremus. Capitis grauitatem & vertigines inducit, humorem in oculis abundè prolicit, flatus multos parit, qui & hypochõdria diſtendunt, & ructus, crepitúſque multos ſuſcitant, atque, vt ait Dioſcorides, miſcetur oculorum medicamentis ἀνωδύνοις. Hæc autem omnia frigiditatis & humiditatis argumenta ſunt. Attamen non tam manifeſta qualitate quàm totius ſubſtantiæ deleteria vi interficit, quòd quantitate, vt quidam perhibent, vnciæ vnius exhibitum occidat, quódque Galenus aconitum inter ſeptica medicamenta recenſuerit, quæ omnia toto genere deleteria cenſentur. Eam obrem remediorũ pars maxima quæ contra aconitum à Nicandro & Dioſcoride præcipiuntur, maximam ſiccandi facultatem habent. Quod pertinet ad napellum, ego longiſſimè diſtare ab aconito, & hellebori nigri ſpeciem quandam eſſe exiſtimo, quod facilè is intelliget, qui ſcripta Auicennæ expenderit, & nouerit helleborum homini acerrimum eſſe, vt ait Lucretius, venenum, at capris adipes & coturnicibus augere.

ACHERON.) Narrãt aconitum ex Cerberi procreatum vomitu, poſtquam ipſum Hercules ab inferis extraxit per ſpecum Acheruſiam, ad manes, vt aiunt, peruiam, Heracleæ ciuitati vicinam. Ideóque plurimum aconitum in Ponto naſci iuxta ripas Acherontis fluuij. Pag. 43.

PRIOLAI.) Priolaus filius fuit Lyci, regis Maryandinorum. Hunc Hercules deuicit, & oppida eius ſubuertit. Erat autem condita propè Heracleam.

CONSTRINGVNT.) Dioſcorides de aconito, à potu, inquit, ſtatim cum adſtrictione aliqua dulcedinem linguæ inducit aconitum. Cæterum quod ego verti teſtudineum palatum, dicitur Græcè οὐρανίσκον ὑπερῴαν. nec dubium eſt palatum, non barbam & extimam faciem intelligi, quod rectè dicitur οὐρανίον, id eſt, in cæli formam cameratum.

PRÆCORDIA ſumma.) id eſt pectus, in quo grauitatem ſentiri etiam Dioſcorides prodidit, & flatus permulti voluuntur, vt errare atque vagari videantur.

SILENI.) Hi Bacci nutricij fuiſſe produntur, vnde Horatius, Famulúſque dei Silenus alumni. Habitant in Nyſa monte Indiæ, qui Libero patri ſacer eſſe dicitur. Pag. 43.

THELYPHONON.) Aconitum θηλύφονον dicitur, quòd, vt Theophraſtus & Plinius ſcribunt, radix eius genitalibus omnium quadrupedum fœminini ſexus indita, mortem eodem die inferat. eóque modo interemptas à Calphurnio Beſtia dormientes vxores proditur. Sunt autem quibus hæc vox corrupta videatur, & aconitum non θηλύφονον ſed θηρίφονον dici, quòd feras, ſi ab his guſtetur, occidat. Verùm illi aptè vtraque appellatio congruit, vti & Cammori ſiue etiam Cammari cognomen. Video enim controuerſum hoc eſſe, an Cammoron vel Cammaron dici debeat. Plinius, eúmque ſequuti Ruellius & Marcellus Cammaron legunt ſcribúntque, quòd radicem modicam inflexam, & cammaro (eſt autem quædam cancrorum ſpecies) ſimilem marino aconitum habeat, quam tamen Dioſcorides non cammaro, ſed ſcorpionis caudæ aſſimilauit. Reperi tamen omnia exemplaria tum Nicandri, tum Dioſcoridis Cammoron habere, atq. ita legendum vetus Nicandri interpres planè innuit, χάμμορον explicans κακῷ μόρῳ ἀλλοιοῦν, hoc eſt, ſæua morte perimens.

CAVTIBVS.) Quod Græcè dicitur ἐν ἀκοναίοις ὀρέγνυσι, ambiguum eſt an de Aconis (qui ſecundum Theophraſtum Peryandinorum pagus eſt, prope Heracleam Ponti, ſecūdum autem alios Bithyniæ portus) intelligatur, an ſimpliciter de monte omni in quo cautes, quas Græci ἀκόνας dicunt, naſcuntur. Poſtremum probabilius mihi videtur, quod de Aconito Theophraſtus ſcripſerit, nō tantùm Aconis, ſed etiam vbique, verùm petroſis in locis, ipſum prouenire, quódque Ouidius de eo ſcripſerit hunc in modum:

Quæ, quia naſcuntur dura viuacia caute,
Agreſtes aconita vocant.

CALCEM.) Medicamentum, hoc eſt, valdè exiccans redundantem ex aconito humiditatem, vti & ſcoria ferri, cuius poſtea faciet mentionem. Nec verò dubium eſt quin commonia omnium venenorum remedia tentare primùm oporteat, ſicuti antè oſtendimus, hoc eſt, venenum vomitionibus, educere, aut clyſtere per inferna deijcere.

ABROTONI.) Abrotonom & marrubium calida ſunt, & ſiccant tertio exceſſu, item & ruta, quæ præterea tota ſubſtantia venenis aduerſatur.

Pag. 133. CHAMÆLÆI.) Chamælæa ſurculoſa eſt & de fruticum genere, multum deterget. nam & multum habet amaritudinis, ſed præterea bilem pituitámque purgatione educit.

PICEÆ.) Scribit Dioſcorides chamæpityn herbam, quæ terreſtris picea eſt, exiſtimari priuatim cootra aconitum remedio eſſe, & in Heraclea Ponti, quo loco etiam naſcitur aconitom, prouenire. Quanquam & manifeſta qualitate prodeſſe poteſt, abſtergendo, expurgandóque viſcera, & valenter ſiccando.

ONITIDA.) Onitis ſpecies eſt origani, ſed origano aliquanto inefficacior. Calſacit & ſiccat, & peculiarem adoerſus venena vim poſſidet. Sic & polycoemon, cui magna eſt cum origaoo ſimilitudo.

EX GALLO.) Galenus ſecundo Antidotôn, pinguis gallinæ iure vtitur. Sed nihil vetat etiam antiqui gallinacei ius exhibere, quòd venenum internis partibus adhærens maximè detergeat. Cæterum tum pinguis gallinæ, tū vituli elixi liquamentum, non tam ad curationem, quàm εἰς τὴν ἀνάληψιν facere videtur. Nam poſt tam vehementer ſiccantia, exhibere eiuſmodi ἐμπλαστικὰ rationi conſentaneum eſt. Niſi quis & illa ad curationem conducere hac ratione exiſtimet, quòd pinguedine ſua meatus occludant, ne facile venenum in venas tranſeat, & ventriculum reſoluentia faciliorem ad deiectiones efficiant.

BALSAMA.) Balſamum excalfacit & ſiccat, ideò putredini ab aconito inductæ medetur. Sed & vim quandam habet aduerſus omnia venena peculiarem, præſertim ſuccus eius qui opobalſamum dicitur.

COAGVLA.) Coagulum omne acrem, digerentem, & reſiccantem facultatem poſſider. Licet ergo ex his videre quàm rectè medicamēta omnia contra aconitum inſtituta conſentiāt, & omnia calida & ſicca exiſtere. Proinde frigidum humidúmqoe eſſe aconitum contra multorum opinionem. Nec obeſt quòd ipſum Galenus inter putrefaciētia recenſet. Non eſt enim neceſſe omnia quæ quocunque modo putrefaciunt, calida putare. Pag. 133.

MORI.) Radix mori, præſertim autem eius cortex, purgat aluum, & modicè adſtringit, ac purgatione quidem aconitum educit, adſtrictione verò iter illi ad venas præcludit. Hoc medicamentum etiam Dioſcorides libro primo commendat.

CERVSSA.) Multas quidem ad res vtilis eſt, ſed intrò aſſumpta, veneni maleficiū habet. Conficitur ex plumbo acris aceti vapore ſoluto: nec tamen acris eſt aut mordax, ſed refrigerat & ſiccat, atque ideò emplaſticam vim obtinet. cam ob cauſam quum primùm ſumpta eſt, palato, linguæ, gingiuis, dentibus & faucibus inhæret, vnde candor partibus illis inducitur.

TVSSIT.) Pulmones aſperáque arteria affectiouem ſuam tuſſi declarant. Afficiuntur autem non tantùm humorum affluxu, ſed etiam quauis intemperie, vt hîc frigida & ſicca. Pap. 134.

FALSA modo.) Id fit vaporibus frigiditate denſatis & conuolotis. Refrigeratur enim cerebrum, adeò vt æger grauitatem eius ſentiat, nec ſuſtinere poſſit. quo quidem principio refrigerato, non mirum eſt ſi corpus vniuerſum frigeſcat, & viribus deſtitutum torpeat.

AT PRÆBE.) Primùm moliri oportet ceruſſæ vacuationem tùm per vomitus, tùm per deiectiones: ad vtrumque pinguia ſunt efficaciſſima. Nam & in ventriculo ſupernatant, & inteſtina quodammodo inungunt, & efficiūt lubrica. Quare oleum, lac, & maluæ decoctum coouenioot: nec has quidem tantùm ob cauſas (ſunt enim reliquis omnibus venenis communes) quòd ceruſſæ qualitatibus contrarias qualitates ſortita ſunt.

PREMADIA.) Plures ſunt oliuarum differentiæ, quarum vnam eſſe Premadiam vocatam noo eſt dubitandum, de qua tamen non potui quidquam ab alio ſcriptum reperire.

RVGIS.) Rugæ lactis ſunt pellicula illa quæ lacti ſuperinducitur, à Græcis γραῦν appellata, propterea quòd manifeſtas rugas, inſtar vetulæ, habeat. Hanc à lacte credo eximendam, quoniam ſiccitatis quodammodo particeps eſt, & ori faucibúſqoe ceruſſa adhuc imbutis affigitur & inhæret.

SESAMA.) Seſamum multùm viſcidum & pingue eſt, modicè calfacit & emollit. Quare ſiccitati ceruſſæ reſiſtit, nec patitur eam intra corpos reſiccari & concreſcere.

LIXIVIA.) Lixiuia hæc incidit & abſterget ceruſſam, internísque gulæ, ventriculi, & cætero-

Digitized by Google

rum vaſorum ſpatijs affixam, auellit. Itaque non modo ea colluendum os gargarizandúmque, ſed etiam bibere ipſam expedit, ſicut & aquam mulſam, quam Dioſcorides his qui ceruſſam hauſère præterea bibendam conſulit.

Pag.134. PERSEA.) Perſicorum oſſa ſiue nuclei euidentem habent amaritudinem. Proinde calfaciunt & detergent. Eſt autem perſea arbor à Perſeo dicta, quam ille primus Mycenis, vt ait Nicander, plantauit, dono ſibi datam à Cepheo, poſtea quàm Meduſæ collum amputaſſet, quod fœcundum Nicander vocat, quoniam ex eo Chryſaot & Pegaſus nati ſunt, vt ſcribit Heſiodus in Theogonia.

CAPVLVS.) Ferunt Mercurium Perſeo ex fatis denunciaſſe & præcepiſſe, vt vbi gladij manubrium excideret, illic vrbem conderet. quod cùm eueniſſet, vrbem Mycenen, ſiue Mycenas appellauit. Eſt autem in Peloponneſo condita.

Pag.137. ATALYMNI.) Ego prunum eſſe ſuſpicor, quòd cùm Dioſcorides omnia ferè è Nicandro in librum ſuum ſextum tranſtulerit, & magna ex parte verbum verbo reddiderit, commendet prunorum gummi contra ceruſſam.

CALENTIBVS vndis.) Poſt maiorem ceruſſæ partem vomitibus & deiectionibus redditam, quod reliquum eſt, & iam in venas corpúſque receptum, id balneo digerere haud inutile fuerit, à quo non hoc tantùm commodi, ſed etiam intemperiei per ceruſſam inductæ alteratio ſperatur.

SATVR.) Ciborum & vini copia non modò ceruſſæ, verùm aliorum etiam omnium venenorum maleficia temperat, & nonnunquam vomitus aut deiectionis alui occaſionem præbet.

CANTHARIDES.) Cãtharides omnibus notæ ſunt. Calfaciunt & ſiccant exceſſu quarto, vrunt, erodunt, mordicant, putrefaciunt, ſed maximè infeſtæ ſunt renibus & veſicæ, cúmque his ex profeſſo inimicitias exercere videntur. Accidunt autem ab eorum potu aſperrima omuium & difficillima ſymptomata.

PICIS.) Non tantùm odore, ſed & guſtu grauis eſt cantharidum potio, etiam ſi guſtus modò mentionem feciſſe Dioſcorides videatur.

IN labijs.) Hauſtis cantharidibus cuncta ferè ab ore vſque ad veſicam erodi ſentiuntur, quæ in tres partes diſtinxit Nicander, labra, ventriculum medium, & imam aluum.

VLCERA.) Veſica maximè inflammatur, inde δυσουρία ſuperuenit, & ſæpiſſimè ſanguinis mictus.

PECTVS anhelat.) Inflammatio & febris ardentiſſima difficilem inducunt reſpirationem, vt ea parte compreſſus eſſe thorax videatur, quâ chartilagineos eſt.

IRA.) Propenſiſſimi ſunt ad iracundiam, ſpiritu vitali inflammato, & circa cor ebulliente.

PANDICVLATIO.) Id fit ad extremum fractis, & exolutis viribus, quibus corpus humanum confirmatur.

MENTE feruntur.) Phrenitis tandem ſequitur tam vehementes inflammationes ſpirituum & humorum, neque vlla menti requies datur, quòd calore biléque diuexetur.

Pag.137. PVLEIVM.) Pulegium acre & ſubamarum eſt, plurimúmque tum excalfacit, tum extenuat. Quamobrem non poteſt manifeſta qualitate contra cantharidas prodeſſe, ſed vi totius ſubſtantiæ Alexipharmaca, cuius nemo poſſit, vt ait Galenus, rationem aſſignare. Nec vero tantum cantharidibus, ſed omnium etiam venenatorum morſibus cum vino potum ſubuenire Dioſcorides docet.

TRISTI.) Ferunt Cererem cum filiam raptam quæreret, luctu faméque afflictam, ab Hippothoonte hoſpitio exceptam fuiſſe, & illic puleium cum aqua bibiſſe, interea dum Iambe famula multis ſalibus dicterijſque luderet, vt Cererem etiam quamuis triſtem, ridere compulerit.

CEREBELLA.) Omne cerebrum pituitoſum eſt, difficulter recipit concoctionem, tardè digeritur, craſſum ſuccum generat, & præter alia mouet nauſeam. Itaque ciendis vomitibus accommodatiſſimum eſt, multóque magis eom lini ſemine, quod flatuoſum eſt, nec facile à ſtomacho, propter leuitatem, poteſt comprehendi. Nec verò tantùm hæc à Nicãdro nominatim expreſſa præbere oportet, ſed & omnia pari prædita facoltate, vt gallinaceorum, hœdorum, porcellorum, omnéſque pingues carnes longiore coctura flacceſcentes. Tales namque aluum lubricant, & cantharidum ſimul obtundunt acrimoniam. Pag.138.

CRVDO in ventre.) Cogendus ad vomitum æger eſt, dum adhuc venenum in ventriculo continetur, necdum ab eo tranſijt in maiores venas: tantúmque prædicti cibi offerendum, donec ventriculus nimio humore redundans euomat.

PERFVNDE.) Clyſterem inijcere conuenit, præſertim ex lacte, quòd ardori inflammationíque tantæ moderetur.

BIBERE.) Lac ſeroſa ſubſtantia refrigerat & deterget, & internum æſtum à cantharidibus excitatum compeſcit, potum magis quàm per clyſterem intromiſſum.

VITIS ramos.) Vitium teneri palmites extergendi vim habent, & aliquam ſimul refrigerandi.

ASPERAQVE.) Non poſſum facilè diuinare quam hic herbam Nicander depingat aſphodelo ſimilem, cum nec eius interpres hanc proprio nomine appellet, nec eius mentionem Dioſcorides libro ſexto feciſſe videatur.

PARTHENIÆ.) Samium aſtera intelligit, qui & mediocriter refrigerare, & ſanguinis profluuia, quæ ferè cantharidas conſequuntur, ſiſtere, tum dyſentericis exulcerationibus mederi poteſt, & vim præterea habet toti ſubſtantiæ inſitam aduerſus omnis generis venena. Hanc aries inueniſſe dicitur in Phyllide, quod nomen fodinæ eſt in qua terra illa legitur.

SAPAM.) Sapa medicamentum eſt περιχριστὸν. Ruta tota ſubſtantia venenis reſiſtit. Expedit igitur rutam conterere, eámque miſcere cum ſapa ſeu paſſo, & vnguento irino roſaceóque. Eadem aduerſus cantharides vtuntur antidoto Dioſcorides & Galenus. Eſt autem irinum tum oleum, tum vnguentum excitandis vomitibus conueniens.

SI QVISQVAM.) De coriano ſiue coriandro non conuenit inter Dioſcoridem & Galenum: ille frigidum credidit, hic calidũ eſſe magnis rationibus aſſeuerat. Multi autem non ignoti nominis medici, diſſidentes tantorũ virorum opiniones cõciliant, dicentes recens quidem coriandrum frigidum eſſe ad extremum primum gradum, & ſiccum ordine ſecundo: inueteratum autem, ſed adhuc integrum, calidum eſſe. Verùm in recenti plus multò noxæ ineſſe crediderim quã in vetere, etiam ſi Dioſcorides copioſiorem & continuum eius vſum cauendum admoneat nullo recentis aut veteris, facto diſcrimine. Sed cùm mentẽ non leui periculo tentet, mirum eſt tantam illi vim eſſe ad repercutiẽdos Pag.138.

vapores qui in caput feruntur, infuſo in acetum & poſtea exſiccato, ſicut vulgò præparari ſolet. Credo autem non ab vlla quidem inſigni qualitate coriandri furorem illum animi exoriri, ſed à naturali potius quæ illi ineſt proprietate.

GRAVITER.) Tam grauis eſt ſumpti coriandri odor, vt toto corpore illius qui id hauſerit, ſentiatur. Quod quidem non omni coriano accidere dicit Græcus Nicandri interpres, ſed agreſti modò, quod ab eo deſcribitur folijs latioribus, & procerioribus, multis adoatis, numeroſa radice & plurimis ornatum floribus. Alterum enim quod ſatiuum eſt, ait ſuaue eſſe, & odoris non ingrati.

Pag. 45. AT CONTRA.) Non eſt dubium in curatione coriandri, vti & aliorum omnium, prouocandas eſſe vomitiones, id quod irino oleo muliendum Dioſcorides admonet. Reliquum curationis partim per illa quæ tota ſubſtantia medentur venenis, partim per alia quæ manifeſta qualitate alterant, perficitur. Quorum vtrunque mero præſtari haud ineptè dixerimus. Cuius quidem qualitatem ſi ſpectemus, videbitur coriandrum viride, de quo hic ſermo habetur, frigidum eſſe.

OVORVM.) Galenus coriandri facultates exponens, haud parum illi ineſſe dixit humiditatis. Quamobrem ouorum putamina trita cum ſale aut muria, ipſáque per ſe muria, ſalſáque omnia contra coriandrum auxilio ſunt. Illa enim valdè exſiccant. Ego verò non tam ſiccitate, quàm naturali & occulti antipathia ſalem ſalſáque ſumpto coriandro mederi puto.

NEPTVNVS.) Digreſſio eſt poetica, minimè quidem ad coriandri curationem conducens; ſed medico & philoſopho non indigna, per quam maximarum in orbe rerum, quarum in hac vita præcipuus vſus eſt, naturam exponit.

NIVIS.) Si frigidum coriandrum eſt, haud rectè nix videtur exhiberi. Verùm refrigerandæ bili accommodatiſſima eſt, cuius feruore maxima phrenitis oboritur hauſto coriandro. Adde quòd eam non omni tempore, ſed oporæ feruoribus exhibendam Nicander præcipit, quam ipſe elegantiſſimè per vindemiam deſcribit.

TV quoque.) Cicutam maximè refrigerare omnes norunt, vt Auerroem, vel eius interpretem & conciliatorem noſtrum, pudere debeat, eam calidam & ſiccam tertio gradu ſcripſiſſe. id enim hauſtæ cicutæ ſymptomata euidentiſſimè oſtendunt: Capitis grauitas, vertigines, caligo oculorum, mentis abalienatio, motus maxima imbecillitas, intercepta reſpiratio, ſuffocatio, extremarum corporis partium perfrictiones, nullus pulſus arteriarum, Græci ἀσφυξίαν vocant. Hæc enim omnia ex frigiditate, tanquam prima cauſa, naſcuntur.

Pag. 46. OLEO.) Adhibetur oleum ad ciendos vomitus: poſt quos clyſteres inijciendi & purgantia medicamenta propinanda ſunt, quæ delapſam in inteſtina eius portionem exturbent: poſtea verò ad efficaciſſimum remedium, meracas vini potiones, tranſeundum. Debet autem vinum generoſum eſſe: quod enim debile eſt & parum calidum, non poteſt cicutæ immenſam frigiditatem ſuperare, ſed hoc præterea affert detrimenti, quòd cicutam ipſam, quam in ventriculo remanere & pigreſcere præſtaret, ſecum per venas & arterias in cor deducit, vbi extincto vitali calore, occidit.

LAVRVM.) Laurus vehementer calefacit: daucus item & piper. Sed ſemen vrticæ minus, tamen maximam partium tenuitatem obtinet, per quam facilè cicutæ craſſities inciſa tenuatúrque poteſt. quia autem non tam calidum eſt quàm fortaſſe expedit, ideò cum pipere miſceri debet.

CYRENAICA.) Succus Cyrenaicus, qui & ſilphij & laſeris liquor aliter dicitur, etiam atque etiam calfacit. Irinum quoque vnguentum oleumque calidum eſt, & præterea vomitum, ſicut diximus, facit.

MVLSA.) Et mulſa, & lac non tam ad cicutæ curationem conducunt, quàm pertinent ad analepticen, ſimúlque prohibent ne tam calida medicamenta quibus vſi ſumus, corpori noceant. Itaque per interualla debet lac ſiue aſininum ſiue etiam vaccinum exhiberi, quod & medicamentorum acrimoniam obtundit, & aliquam præterea vitioſi humoris partem, æquè ac mulſa deterget.

TOXICVM.) quid ſit, incertum adhuc eſt. Plinius falsò putauit à taxo, arbore venenata, dictũ. Sunt enim vtriuſque veneni accidentia multùm inter ſe diuerſa, & à Nicandro atque Dioſcoride manifeſtò diſtincta. Eſt autem toxicum veneni certa quædam ſpecies, quo barbari ſagittas ſuas olim tingebant, quæ Græcis τόξα vocantur. Nec tamen venenum omne quo illæ tingebantur, hoc nomine appellabant. Nam & dorycnio inficiebantur aliquandò, de quo poſtea ſuo loco dicemus. Dioſcorides toxicum plantæ genus eſſe innuit libro quinto: ipſúmque Aſclepiades & Galenus inter ſimplicia venena annumerant, libro ſecundo Antidotôn. Quorum ſententiæ accedit & Lucanus poeta lib. 9. agens de aſpide, quæ ſolo veterno interficit.

Non tam (inquit) veloci corrumpunt pocula letho
Stipite quæ diro virgas mentita Sabæas,
Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.

Nec pœnitendum quidem eſt veneni tam pernicioſi notitiam perijſſe, ſed ſeculo potius noſtro gratulandum, id genus deleterij deterrimi, quod prioribus ſeculis tam notum erat, & vſitatum, vt aliquã ipſius deſcriptionem afferre antiquos pigeret, nunc prorſus ignotum eſſe.

INFLATVR.) Græcè eſt πιχώνται, id eſt intumeſcit. Dioſcorides dixit, inflammatur, tumoris ſubſtantiam particularius explicans. ex quo, & reliquis item accidentibus colligi poteſt, toxicum præter totius ſubſtantiæ veneficam facultatem, caliditate & ſiccitate vehementer nocuiſſe.

ENSIS.) Exclamat, inquit, veluti is, cui aliquis Pag. 47.
enſe minatur exitium, aut velut Rheæ æditua & ſacerdos nona luna, hoc eſt, nono die menſis, quo die Rheæ deûm matri ſacrificia fieri ſolebant apud antiquos.

SPVMAM.) Hoc à magno feruore & motu humoris & ſpirituum prouenit, vt norunt qui ſpumæ generationem ex Galeno didicere.

QVEM.) Primum oportet vinculis arctè deligatos compeſcere. Eſt enim illis tam vehemens phrenitis, vt niſi illata vi & neceſſitate cogantur, medico non obediant. Deinde vinum plurimum in os infunde, donec euomant, niſi conſultius agere Dioſcorides videatur, qui non vino in tanta phrenitide, ſed paſſo & oleo roſaceo vtitur. Ad vomitum quoque conducit anſeris ius decocti, ſimúlque immenſam toxici ſiccitatem emendat.

ET VIRGVLTA.) Omnia malorum genera exhauſto toxico conueniunt, nec earum modo fructus, ſed virgulta etiam cortice ſuo nudata: quæ ego puto decoquenda in aqua ſimul cum puleio, & poſtea bibendum ipſorum decoctum. Mala autem ipſa etiam citra cocturam eſitaſſe prodeſt. Cuncta

equidem hanc ob cauſam vtilia eſſe arbitror, quòd frigida ſint & humida, quibus duabus qualitatibus toxici intemperies refrænatur. Sed potiſſimùm ſtrutbia cotoneáque, quæ Cydonia, à Cydone Cretæ oppido, vnde primùm aduecta ſunt, Græcis nuncupantur, iuuant: quia præterea adſtringant, & ventriculum roborantia, vaporum partem qui feruntur in cerebrum, reprimant.

QVODQVE roſam.) Oleum roſaceum & irinum adhibentur ad ciendas vomitiones. Sed roſaceum priuatim feruorem atque incendia toxici reſtinguit. Ea verò per lanam inſtillare intra fauces oportet, quòd inſania furórque ęgrum diuexet.

VIX vnquam.) Tantum eſt toxici ſcelus, vt non niſi difficillima curatione, rariſſiméque incolumes euadunt qui id hauſerint. Quòd ſi qui extra periculum redditi ſunt, non niſi poſt longum tempus è ſtratis ſurgunt, & cùm ſurrexerint. attoniti reliquo tempore vitam agunt. Non eſt enim dubium quin cerebrum illo maximè lædatur, atque vt tam vehementis phrenitidis, quæ ſuperuenit, impetus ſedetur, omnibus modis principem illam partem refrigerandam ſtupefaciendámque eſſe neceſſariu, vt mortem liceat tam præſentaneam declinare. Quo fit vt æger promptiſſimè attonitus euadat: eique perpetua ferè ſcotomia oculorum aciem obtundat.

Pag. 43. CARO liuet.) Obiter hîc ſymptomata recenſet eorum qui cuſpide toxico infecta vulnerati ſũt. Caro quidem liuida eſt, quia putreſcit vnà cum ipſo veneno: multiſque poſtea in locis vicina cutis diſrumpitur, putrido humore tabóq; plena. Quod autem toxicum virus vipereum dicatur, non inde rectè colligas ex vipera compoſitum fuiſſe. nanque Dioſcorides, vt antè diximus, toxicum plantæ ſpeciem facit: ſed vipereum dicitur quaſi deterrimum & maximè exitiale. Verſus Nicandri ſic habet, κηρὸς δ' ἐχιοέντος ἰὸν Ἰὸς.

Pag. 42. SI QVISQVAM.) Ephemerum duplex eſt Galeno. vnum quod folia caulémque lilio ſimilem habet, & radicem oblongam, alióque nomine iris agreſtis dicitur: alterum vero deleterium & lethale, quod aliter Colchicum, quoniam in Colchide regione Ponto vicina enaſcitur, & à Romanis bulbus agreſtis appellatur. Radicem hoc habet rotundam. vulgo Hermodactylon eſſe creditur. Theophraſtus ſcripſit ephemeron venenatum, de quo hic agitur, hellebori folio eſſe, eámque ob cauſam ita dictum, quod eodem die iugulet. Cum autem multis rebus commune ſit ephemeri nomen, vt ambiguitatem tolleret Nicander, addidit infeſtos Medeæ Colchidis ignes, quòd furte eo Medea in veneficijs vteretur, aut ipſum prima inuenerit. Græcus interpres male putat ephemerum veneni genus eſſe non ſimplex, ſed compoſitum.

VRITVR.) Erodendi vim ineſſe ephemero patet ex ſymptomatis, & propterea toto genere deleterium eſſe.

HOC VBI.) Suffocationes & pondèroſæ ventriculi grauitates fiũt aſſumpto Colchico, quales à fungis ſentiuntur. Itaque primum grauatur & æſtuat ſtomachus. Deinde inualeſcente malo eroditur à veneni acrimonia, & cruorem ſtrigmentis miſtum per inferna effundit. Vnà autem frequentes etiam vomitus excitãtur, per quos liquida quædam vacuantur, aquæ in qua recens mactatæ carnes ablutæ fuerint, ſimilia. Ex quo ſymptomate neceſſariò colligitur iecur inflammatum eſſe, ſicut à Galeno libro quinto de Locis affectis demõſtratũ eſt.

SÆPE.) Præcipua mala quæ Colchico inferuntur, ſunt, inteſtinorum læuitas & tormina. Quare non abs re quercus & glandes ſic affectis deuorantur. Sunt enim partes omnes quercus adſtringentis facultatis participes. Adſtringit etiam fagus, & omnes imbecillas partes corroborat. Itaq; ſunt hæc non Colchici quidem, ſed eius ſymptomatum remedia.

LAC.) Ad mitigandos dolores, & ardores reſtinguendos adhibetur, nec dubium eſt quin non ſolum bibi, ſed etiam per clyſterem iniici poſſit, quomodo in omnibus dyſentericis medici iniiciũt, ſed præſertim bubulum, quod tam præſenti opè dicitur his qui Colchicum biberint, mederi, vt vbi id ſit, nullum aliud efficacius remedium quærere oporteat.

A SANGVINE.) Herba hæc eſt quæ à Romanis ſanguinalis dicitur, à Græcis autem polygonos. Adſtringit fluentem aluum, ſtomachi ardores refrigerat, & internis partibus Colchico debilitatis robur addit.

VITEVS.) Extrema vitis germina modicè poſſunt ſordes inteſtinis adhærentes detergere, ſimúlque haud obſcuram habent adſtrictionem. Quod autem & tota rubus adſtringat, manifeſtiſſimum eſt.

NVCEM.) Caſtaneam nucem appellat Nicander, quam tamen inter glandes Dioſcorides recenſet. Sic dicta eſt à Caſtano Magneſiæ oppido, vel. vt alij volunt, Apuliæ, non procul à Tarento. Adſtringentis eſt facultatis, præſertim verò quæ inter corium & carnem earum ſubiecta membrana eſt. Nec vero illa tantùm, ſed etiam eius caro priuatim his qui ephemerum hauſerint, vtiliſſima eſſe proditur.

FERVLÆ.) Medulla ferulæ adſtringentem habet facultatem. ideo contra tormina vtiliter bibitur, cœliacis item & ſanguinem expuentibus. Sed viſus eſt mihi hoc potiſſimum in loco mutilus Nicander, & hemiſtichia duo amiſiſſe: ſicque ex duobus verſibus vnum male factum fuiſſe. Namque hemiſtichium hoc ὄτι περιμηθείου, alium finem habere debet quàm nunc habeat in noſtris exemplaribus: ſimiliter & extremum hoc φιλοζώοιο πίτυλα, finis eſſe debet alterius verſus. Cæterum ego reddere tentaui quod deeſſe Nicandro videbatur, idque facilè ſupplere fuit ex Græco interprete, qui Promethei κλοπὴν, hoc eſt furtum ita interpretatur, quaſi hoc nomen verſibus ſuis Nicander inſeruiſſet. Pag. 43.

SERPYLLI.) Serpyllum cum lacte decoctum exhibendum eſſe puto, priuſquam mala ex Colchico inualeſcant. Hic enim ſuffocationibus medetur, craſſitiem veneni & flatuum ab eo prodeuntium incidens diſcutiénſque. Eſt enim ſerpylli facultas acris & excalfactoria, eámque ob cauſam vbi oborta iam dyſenteria eſt, ſerpyllo videtur eſſe abſtiuendum.

MYRTVS.) Hæc guſtu aſperrima eſt, æquè & mali Punici putamen, quod malicorium dicitur. Proinde lienteriam & tormina ex potu ephemeri contracta ſanant.

NE VERO.) Ixias ſiue vlophonum chamæleonis ſpecies eſt viſcum ferentis. Neque enim ſimpliciter chamæleo exiſtimari debet, etiamſi huius quoque radix venenoſa eſt, & canes, ſues muréſque occidat. Nam & Paulus Ægineta ſeorſum de ixia déque chamæleone ſcripſit, multúmque differentia vtriúſque ſymptomata enumerauit. Ipſéque Dioſcorides in proœmio lib. 6. venena in ſuas quæ-

que claſſes digerens, inter radices chamæleonem & ixiam ſeparatim recenſet. Ex quo apparet non viſcum quidem ipſum chamæleonis, ſed eius radicem deleteriam eſſe, maximéq; ſi verum eſt quod proditur, Cretenſes mulieres chamæleonis viſcum mandere ſolitas eſſe lucubrationum gratia, ne ſomnum ineant in opere. Cæterùm à viſco Ixias nomen factum eſt, quaſi viſcariam plantam dicas. Nã que viſco redundat, tam tenaci & pernicioſo, vt non niſi interaneorum conglutinatu interitum adferre videatur. Vnde & οὐλόφονον nuncupatum puto, quaſi οὖλον φόνον φέρον, hoc eſt pernicioſam mortem inferens.

MOX tumor.) Notæ quibus ixiam deprehendas ſunt, ocimi ſapor, lingua tumens & inflammata, defectus animi, mentis abalienatio, meatuum omnium obſtructio, viſcerum inteſtinorúmque tumultus & ſtrepitus, & ſuppreſſa corporis excrementa.

VIX tandem.) Afflatuum copia comprimitur diaphragma, vnde difficillima omnino reſpiratio eſt.

MEDICATA.) Exhibito purgante medicamento, pituita craſſa & inuiſcata deijcitur, ſimilis ouorum albumini, quod ſæpiſſimè gallinæ nondum maturum perfectúmque, & ſine teſta abortiunt.

Pag. 46. SED tantos.) Poſt vomitus & alui deiectiones peractas, remedio eſt abſinthij dilutum cum muſto, aut vino copioſo, aut aceto mulſo exhauſtum valet enim ad reſerendas obſtructiones & diſcutiendos nimium craſſos flatus.

RESINA.) Reſinæ omnes deſiccant & calefaciunt, viribus tamen imparibus, atque ideo digerunt & detergent, ſingúlque partium ſortitæ ſunt tenuitatem. Quare his proſunt qui vlophonum deglutierint, ſed præcipuè terebinthina, vt quæ vt minimum habeat acrimoniæ, & poſt hanc picea, deinde pinea.

CONVENIT.) Quamuis vlophonum calidum ſit & ſiccum, quia tamen viſcoſum eſt, cáque de cauſa noxium, incidentia & detergentia poſtulat medicamenta. Itaque polium rectè adminiſtratur, quòd & viſceribus omnibus obſtructiones eximat, & ſuppreſſis ab vlophono excrementis vacuationem liberam reſtituat.

RVTÆ.) Ruta craſſos lentóſque humores valenter incidit, vnde vrinas mouet. eſt & tenuium partium: quare flatus maximè compeſcit. Habet etiam nardus vires eaſdem, licet imbecilliores. Idẽ poteſt & caſtorium celeberrimum facultatibus tritis medicamentum, & à Galeno in libris ſimplicium maximè prædicatum laſer æquè & liquor eius qui κατ' ἐξοχὴν ſuccus appellatur.

LACTIS.) Lac omnibus ferè venenis competit, tum quòd temperatiſſimum ſit, tum quòd eorum acrimoniam reptimat, quód que præter cætera analepticum ſit.

AT SI.) Credo frequentius quondam epoti taurini ſanguinis periculum fuiſſe inter ſacrificia, multis, cum tauros immolarent, & patrum propitia exta intuerẽtur, in ſummam rerum deſperationem adductis. Hoc modo fertur Themiſtocles olim perijſſe in Ioniæ Magneſia, cùm poculo exceptum tauri ſanguinem repente hauſiſſet. Magnam habet is craſſitiem, ideóque celerrimè coit & dureſcit in ventriculo, magiſque quàm alius quilibet ſanguis. Omnis enim protinus vt extra vaſa ſua effuſus eſt, concreſcit, & in grumus glomeratur. Inde adſtrictio gutturis & intercepto anhelitu ſuffocatio.

CONVVLSVS.) Non eſt dubium quin ſanguis ille in ventriculo grumoſus & haud facilis ſolutu, neque per vomitum reddi poſſit, neque in aluum deſcendere, eámque ob rem corrumpatur, & malignos vapores in cerebrum mittat, & grauiter os ventriculi offendat, vt ex eo ſymptomata epilepticorum ſimilia, conuulſiones, concuſſiones vniuerſi corporis & ſpuma circa os proueniant.

SED TV.) Vnum eſt in taurino ſanguine totius curationis præcipuum caput, vt coëuntem dureſcentémque ſanguinem ſoluamus, perq; aluum præcipitemus. Vomitum enim in hoc Dioſcorides improbat, vitandúmque monet, quòd eo conatu ſanguinis grumi magis ſe denſant. Sunt autem ficorum crudæ ſiue groſſi ad eam rem accommodatiſſimi, qui adeo calidi ſunt & tenuium partium, vt ſi cum carnibus bubulis vel duriſſimis incoquãtur, eas friabiles & teneras efficiant. Eas Nicander non cum aceto ſyncero, ſed cum poſca ſomendas conſulit, quæ etiam vim habet incidendi & attenuandi.

Pag. 47. COAGVLA.) Coagulum omne digerentis eſt facultatis, nec leporinum tantùm, ſed etiam omnium aliorum animalium. Lac tamen in ventre coagulatum diſſoluit efficacius quàm cætera, & cõcretum ſimili modo ſanguinem. Eſt autem cum aceto eliquandum percolandúmque.

Pag. 48. NITRI.) Nitrum tenuium partium eſt, intróque ſumptum ſecat & extenuat craſſos lentóſque ſuccos potentius multo quàm ſal. Eaſdem ferè vires habent ſilphium, ſuccus Cyrenaicus, braſſicæ ſemen in aceto infuſum, & conyzæ vtrumque genus.

RVBETI.) Rubi folia, germina, flos, fructus, radix, denique totus ipſe rubus non leuiter adſtringit, vnde & ventris profluuia ſtrenuè ſiſtit. Ex quo mirum videri poteſt, ipſum in hoc affectu contrariam poſcente curationem exhiberi. Verum ille diſſimilium partium eſt, habétque, ſed præſertim radix eius præter adſtrictionem, non paucam tenuem ſubſtantiam, per quam & lapides renum comminuit. Dioſcorides non germina, ſed ſuccum eius ex aceto propinat.

SED neque.) Bupreſtis animal quoddam eſt cantharidi & ſpecie & viribus adſimile, vt ait Galenus, vel vt Plinius ſcarabæo longipedi. Sed & Nicander & Dioſcorides Bupreſtidem manifeſtè inter animalia recenſent. Plinius tamen alterius Bupreſtis, oleris cuiuſdam agreſtis, mentionem facit, quam & boum venenum dicit, eáque degoſtata boues proſilire, & à veteribus contra eam remedia, tanquam contrà venenum prodita fuiſſe. Idem ſcripſit & Etymologici auctor, niſi quod in hoc nomine βου non animalis ſpeciem, ſed magnitudinem ſignificare arbitratur.

NITRO.) Dioſcorides guſtu tantùm nitri bupreſtidem prodi dixit. Nicander verò & guſtu & odore graueolentiam nitri ſentiri cecinit.

VRINA.) Vt eſt bupreſtis viribus cantharidi ſimilis, ita ſimiles notas habet, de quibus antè diximus.

TYMPANICVS.) Flatibus ſcatet corpus vniuerſum, adeo vt & vmbilicus, qui ſordidus eſt, & veluti ſentina corporis intumeſcat ſupra modum, ſicut ſolet per hydropas tympanicos fieri, ipſáque cutis extima velut contractior facta diſtendatur.

INFLAT.) Verbum πρήθειν ſiue πιμπρᾶν à quo

πρήθειν dicitur, & inflammare & inflare ſignificat. Pluuus in priore ſignificato accepit, ſcribens bupreſtidem hauſtam ita inflammare vt rumpat. niſi mendoſus codex eſt, & legendum ſit, ita inflat vt rumpat. Quam ego lectionem ſequi malim. Siquidem inflationi potius quàm inflammationi ſuccedit ruptio: & Dioſcorides magnos tumores à bupreſtide, non autem inflammationes ſcripſit excitari, qui in omnibus fidus Nicandri interpres eſſe ſolet. Ipſáque experientia rem ita ſe habere atteſtatur.

Pag.48. SED tamen.) Hauſtæ bupreſtidi conueniunt quæcunque contra canthatidas opitulantur. priuatim autem ficus aridæ, quæ propriè caricæ appellātur, in vino intritæ, aut etiam decoctæ. Sunt anim moderatè calidæ, & anodynæ: habéntque aliquam partium tenuitatem, per quam ad flatus diſcutiendos valent. Quas etiam ob facultates febribus conferre poſſunt, humorem concoquentes, incidentes & detergentes. Id quod ſiccæ magis quàm virides efficiunt. Sed & hac ratione fortè conuenient, quòd aluum adſtrictam ſubducunt.

LAC.) Interea dum flatibus diſtenduntur hypochondria, lac dare malum eſt Itaque in hoc affectu non niſi inclinato decedentéque iam periculo propinari debet. Eſt aotem, ſicuti antè diximus, maximè αἱμοποιητικὸν, neque aliud vſquam eſt cui maior cum ſubſtantia corporis noſtri ſimilitudo inſit, & ſuccum meliorem generet, ſed præcipuè fœmininum, quod meritò Nicander eam ob rem prætulit vaccino.

PALMÆ.) Diſtinxit apertè Dioſcorides tempus exhibendi fructus palmarum, ſcilicet quando iam bupreſtidis ſymptomata deſierunt, & tumor ferè totus reſedit. Tunc enim non leui adſtrictione roborat interna viſcera, exſiccat humoris vitioſi reliquias, ſuóque calore non pauco noſtrum auget.

ACHRADIS.) Achras pirus eſt ſylueſtris. Bacchea & myrtea pirorum ſunt ſpecies. Sunt autem pira omnia frigida & adſtringentia, ac frigiditate quidem calidam bupreſtidis intemperiem emendant, adſtrictione verò ſtomacho grata ſunt, ipſúmque roborant.

Pag.48. AD vomitum.) Non oportet remediorum ordinem in poeta requirere. Ecce enim quod primò fieri debuit, poſtremum adſcripſit. omnibus modis ægro vomitum prouocandum eſſe.

PAPYRO.) Vult charta intorta inflesáque gulam irritari. Quod autem papyrum fauces purgare dicit, non ita accipiendum eſt, quaſi propria vis illi ad eam rem inſit, ſed quòd gula ab ea laceſſita per fauces noxius humor effundatur, non aliter quàm à digitis, & penna, aut alio quouis altè in os demiſſo. Nicander Græcè vocat νωμῶν ἑρμῆγα φάρυγγος.

SIN.) Lac non eſt natura ſua venenoſum, ſed per errorem tantùm veneni mala inuehit. Error autem in lactis vſo maximus eſt, ipſum ſtatim vt inditum coagulum eſt, haurire. Nam quia priuſquã concreuerit, editur, poſtea in vētriculo concreſcit, & intra priores etiam venas, quæ per initia ipſum exceperint: factáque obſtructione ſuffocationis pericula eueniunt. Quod ſanè non eueniret, ſi admixto coagulo interpoſitáque mora ipſum in vaſculo ſuo concreſcere pateremur. Sic enim deuoratum in ventriculo manet dum concoquatur, & ex craſſo tenuatum in venas tranſſumitur. Illud autem contra liquidum, ſicut erat, in venas recipitur vnà cum coagulo ſuo, cui adhuc vires integræ ſunt, illicque glomeratur, neq; prius inde diſcedit quàm concoctum tenuatúmque. Ex quo manifeſtè patet quæ ſit lactis in caſeum recens concreti à propoſito nunc lacte differentia.

POTVM præbe.) Sicut in taurino ſanguine vomitus vitandus eſt, ita in propoſito etiam lacte, quòd in conatu illo vomendi lac anguſtis ſtomachi meatibus valentius impingatur. Eſt & ſalſis omnibus abſtinendum, quia liquata expreſſáque ſalſamentis tenui lactis humiditate, reliquum craſſius euadit, & difficilius ideò ſoluitur. Danda ſunt igitur ſtatim ab initio quæ incidunt & extenuant. His autem præditus eſt facultatibus potus, quem parat Nicander ex vna parte aceti & duabus paſſi. Eaſdem habet & ſilphium & ſuccus eius vires, cum oxycrato dilutus.

INCIDENS.) Lixiuia omnis tenuium partium eſt & incidit. Hanc Nicander θρύπτειραν cognominauit. ex quo patet non quamlibet, ſed maximè incidentem diligendam eſſe. Dioſcorides hoc Nicandri carmen, ſicut reliqua ferè omnia proſa reddens, αὐτὴ δὲ θρύπτειρα πιλοποιητικὴ κονία dixit, id eſt lixiuiam quam parant hi qui τοὺς πίλους, hoc eſt pileos coactis lanis concinnant, cui lana ſuccida quæ in ea madet, partium tenuitatem indit. Ea Galenus vſus eſt libro ſexto Methodi medendi ad neruum punctum, inque penuria alterius medicamenti, cum fortè ægro vicinum πιλοποιὸν vidiſſet (ſic enim lego, non vt Linacer πιλοπωλὸν, quod verbum omnino nullum in lingua Græca eſt) aquam ab eo lixiuiam popoſcit. Namque digerendi & incidendi vim habet maximam: præſertim ſi illi additum ſit acetum: quod quamuis noſtri pileorum artifices non admiſceant, quondam tamen addere ſolitos Plinius commemorat, lib. 8. Naturalis hiſtoriæ ca. 48. vbi de lanarum generibus ediſſerit. Hæc autem potiſſimum libuit annotaſſe, vt Marcello Dioſcoridis interpreti ſcrupulum quo mirum in modum torquetur, libro ſexto capite de Lacte cui mixtum coagulum eſt, eximerem. Pag. 48.

THYMI.) Incidit & calefacit vehementer, omnéſque ferè ſuppreſſas vacuationes reſtituit.

RACEMVS.) Remedium hoc parum admodum efficax eſt, nec temerè à Dioſcoride neglectum prætermiſſúmque.

COAGVLA.) Nemo miretur, coagula ad curationem adhiberi, cum tamen ab his omne malum prodierit. Siquidem tam valenter digerunt & extenuant, vt non aliud ſit præſtantius in hoc affectu præſidium, maximè ſi cum aceto ſoluta bibantur. Hoc etiam ſe expertum fuiſſe non ſolùm in leporino, ſed etiam in aliorum omnium animalium coagulo Galenus memoriæ prodidit.

NEPETÆ.) Nepeta quæ Græcis calamintha dicitur, eſſentia eſt multum tenui, & calida. quare maximè incidit. Bibēda autem eſt cum mulſa aut aceto.

NVNC age.) Dorycnium idem eſſe cum ſolano furioſo Dioſcorides in procemio libri ſexti prodidit. Similiter & Plinius, qui præterea dorycnium vocari dixit, quòd olim eius ſucco lãcearum, quæ δόρατα dicuntur à Græcis, cuſpides tingerentur: aliter quàm Demophon qui hanc nominis aſſignat rationem, quòd ad inferendam mortem pares τῷ δόρατι vires habeat. De eo præterea Theophraſtus ſcripſit, eum qui drachmæ pondere id biberit, ſibi placere ac ſe pulcherrimum exiſtimare, mente nimirum iam tentari cœpta: qui verò duplicato pondere, magis inſanire, ſpectris animo obuer-

ſantibus: ſi verò triplicato, tam perfectè & iugiter inſanire: quod ſi quid ponderi adijciatur, repente mori. Sed inſaniam quidem inter eius notas Nicander omiſit, vt manifeſtam. Eſt autem temperie frigidum naturáque ſomniferum. Qua quidem qualitate inſaniam excitare non poteſt, quam intemperies veterno contraria parere conſueuit. Ex quo ſequitur id veneni genus vel diſſimiles partes continere, vel occulta quadam proprietate hoc efficere.

Pag. 48. SINGVLTVS.) Symptomata ventriculi ſunt ſingultus & vomitus. Quorum vtrunque accidit ore ventriculi conuulſo à frigitate & ſiccitate dorycnij. Quòd autem ſanguis etiam multus per vomitum erumpat, cauſa eſt vehemens vomendi conatus vel putredo humorum in vẽtriculo, qui non aliter abradunt internas ventriculi tunicas, quàm in dyſenterico affectu inteſtina, ſanguinémque inde exprimunt.

NVNC infra.) Teneſmo vexantur qui dorycnium hauſerint, eúmque humorum putreſcentium acrimonia parit. Quibus malis omnibus vires in tantum proſternuntur, vt æger quamuis maximè ſitiens, tamen bibere negligat.

COLLVERE.) Omnia quæ hic contra Dorycnium propoſita ſunt remedia plus prodeſſe puto vi quadam tori ſubſtantiæ inſita, quàm vlla euidenti facultate, niſi fortè probabiliter de his dicatur, quòd humiditate contra dorycnij ſiccitatem pugnent. Nam & lac & paſſum & commemorata piſcium genera humida ſunt. Gallinaceorum verò elixa pectora cur magis quàm reliquæ carnes proſint, nulla ratio eſt.

PISCES.) Teſtacei ferè ſunt omnes hi piſces, eorúmque alij facilè, alij difficilius concoquuntur aut etiam corrumpuntur. Itaque vis potius occulta in his quàm manifeſta ratio eſt, niſi quis ſubducendæ alui gratia exhibendos arbitretur.

NEC VERO.) Quid ſit Pharicum non certò conſtat. Nemo enim eorum qui de venenis ſcripſere, de eo quicquam præter notas & curationem tradiderunt. Apparet hoc tantum ex Dioſcoridis prooemio in libro ſexto, arborem, fruticem, aut herbam eſſe, & proinde ſimplex deleterium fuiſſe. Sed & Galenus libr. 1. Antidotõn ipſum inter ſimplicia venena recenſet. Quidã credidere nardi ſpeciam eſſe, aut aliquid in nardo naſcens. quòd nardum ſapiat, quodque nonnihil veneni vicem gerẽs in nardo gigni ſcriptum legerint, ex quo Piſonillud vulgò nuncupatum, támq; celebre vt iam omnia venenorum genera vno eius nomine deſignentur, Indi conficiant, exitiale non potu modò, ſed & in ſudore corporibus admotũ. Nec repugnat quidem hoc pharicum eſſe, & tamen illi nardum aut nardi ſpicas aduerſari. Multa namque venena produxit natura, quæ ſecum ſuas ferunt antidotos.

ACERBO.) Idjeſt moleſto, ne quis puter hic propriam ſaporis differentiam eſſe. Græce dicitur, ἢ γναθμοῖσιν ἐπὶ βαρὺν ὤμοσε μόχθον, hoc eſt, quod grauem maxillis infert dolorem.

PERTVRBAT.) Pharicum in furorem agit, neruorum reſolutionem & conuulſiones inducit, ſiue id fiat ab eius ſiccitate, ſiue à multitudine vitioſi humoris in cerebrum confluentis.

Pag. 49. THYLACITIS.) Hoc eſt montanæ nardi cognomen, ſcriptum etiam à Dioſcoride lib. 1. Sic autem nardus dicta eſt, non omnis quidem, ſed quæ in Ciliciæ montibus naſcitur, propterea quod ex Cilicia à mercatoribus in Græciã ſacculis concluſa venalis afferretur. θύλαξ enim ſacculũ ex corio factum vtrémq; ſignificat. & θυλακοφόρους Heſychius interpretatur θυλάκους φέροντας τὰ ἀφόρητα καὶ τάχατα.

SMYRNIVM.) Quod quidam hippoſelinum agreſte cognominant, & Iris, calida ſunt & ſicca. Quare neruorum reſolutionibus auxiliantur, quas pharicum acceſſit. Reſiſtunt autem & putredini pharici, quod ego inter deleteria, quæ Græcis σηπ-τικὰ à putrefactione dicũtur, annumerandũ puto.

PVDIBVNDA.) Credo luteos illos apices intelligi, qui ex fundo calycis emicant, qui pudendis aſini ſimiles aliquo modo videri poſſunt. Non potui autem fabulam hanc ab alio ſcriptam reperire, mirórque id in Nicandro qui alibi lilium Veneris χάρμα, hoc eſt, delicias appellauit.

SÆPE.) Hic capiti remedia Nicander admonet, quæ & phrenitidem demulceant, & humorum à quibus conuulſio fit & paralyſis, portionem digerant & ſiccent. Hoc ruta præſtat, illud poſca & hordeacea farina efficitur.

NVLLVS.) Quem hyoſcyamum Græci dicunt, Pag. 49.
Latini Apollinarem herbã & altercum nuncupant. Sic autem Græcè dicitur, quòd paſtu eius conuellantur ſues, & in ſummum periculum adducantur, niſi protinus aqua ſe copioſa intus foriſque proluerint. Galenus tria facit eius diſcrimina, vni ſemen atrum, alteri modicè flauum, tertio album tribuit. Sed primum quidem deterrimum eſt, potúmque ebrietati ſimilem amentiam & ſoporem inducit: poſtremum verò in medicina minimè aſpernandũ eſt, tertio ferè exceſſu refrigerans. Itaq; primo nullus vtitur, niſi qui mentis male ſanæ eſt: aut puer, qui pulchritudine floris captus, eũ aliquãdo mãdit.

AT NOXAM.) Facillimè omnium curantur qui hyoſcyamum biberint, ſi copioſam aquã mulſam, aut lac præſertímque aſininum, ſin minus, caprinum aut bubulum exhauriant. Hæc enim hyoſcyami ſiccitatem, à qua amentia eſt, emendant.

SILIQVÆ.) Siliqua arboris genus eſt, ſiliquas pro fructu ferens falcatas & cornibus ſimiles. qua de cauſa eam Græci κεράτια appellant. Credo hanc ad irritandum vomitum inſtitui, prædulcis enim eſt proinde facile nauſeam mouet, ſumpta præſertim cum oleo, ſicut Nicander conſulit.

CRVDAM). Cuncta ferè remedia hæc pugnãt contra hyoſcyami frigiditatem, & craſſos vapores qui mentem turbant, incidunt. Inter quæ vrtica primum habet locum, cuius tum fructus, tum folia, tum ſemen, quod præſertim ſiccum eſt maximã habent partium tenuitatem & non minimũ caloris. Præterea abſtergent, & quadam veluti titillatione aluum ſubducunt. Sunt vero & in napy & in naſturcio maiores ad eadem vires.

INTYBA.) Cichorium omne frigidum eſt, ſed Pag. 49.
non omne ſiccum. Hortenſe enim in humiditate & ſiccitate temperatum eſt. Quare neutrum videtur temperie ſua hyoſcyamo aduerſari. Eámque ob rem arbitror à Dioſcoride conſulto prætermiſſum, ſicut & perſeam arborem. Reliqua autem omnia ab eo referuntur, magna calfaciendi & incidendi facultate prædita.

FOECVNDI.) Opium dicitur liquor papaueris, eius præſertim quod longiorem reliquis papauerum generibus calycem habet. & totum procerius ſqualidiúſque eſt. Nam quamuis alia quoq; refrigerent & ſoporifera ſint, hoc tamen excellit atque in refrigerando quartum vltimúmque locum obtinet, ſomnúmq; ideo inducit, qui ſtupor verius quàm ſopor dicatur, & extincto calore natiuo ſæpe

mortem

mortem adfert. Namque omnium ferè ſymptomatũ cauſa quæ epoto liquote papaueris exoriuntur,ad ſummam illam frigiditatem refertur.

SVDORE.) Id fieri poteſt vel à virium ſola imbecillitate,vel calore natiuo ad cutem,frigote veneni propulſo & expirante,& ſpiritibos perporos reſolutis,quos tenues humores qui frigore denſari non potuere, conſequontor. Grauis autem ille ſudor eſt, vt qui opium redoleat.

FERVIDA labra.) Græcè eſt πίμπρησι δὲ χείλη. Eſt autẽ ambigua huius verbi ſignificatio,vt antè diximus,quod & vrere & inflare ſignificet. Quorum vttumq; etſi poteſt opio ſuccedere,mihi tamen videtur feruorẽ potius deſignare. Eſt enim inter opij ſymptomata non minimũ,corporis protigo, eáq; ſæpe tanta, vt qui id hauſerint quanuis ſtupidi & alto oppreſſi ſõno, vexatione tamẽ iſta excitentur. Sunt aotẽ qui hoc ſymptoma non eſſe perpetuum dicãt, ſed in ijs modò corporibus videri quæ ſanguine biléque abundãt,quæ cũ ad cutẽ propellantur,in primis prutitum, deinde ſudorem excitent.

Pag. 49. OBTORTÆ nates.) Iſta lethalis eſt facies quã Hippocrates in Prognoſtico depingit, & quam Galenus extincto calore natiuo fieri poſſe demonſtrauit.

TV NE cede metu.) Quemadmodũ in cicuta diximus,vinum & ad perniciem & ad ſalutem dari poſſe,ſic & in opio exiſtimandũ. Nã ſi debile exhibetur,deducet confeſtim venenũ,& rapiet à ventriculo in vaſa maiora & cor, nec tamen poterit opij frigiditatem ſoperare, ſed contrà ab opij frigiditate calor ipſius extinguetur. Sin autẽ vinom forte & calidiſſimũ bibatur, nullum eſſe poteſt eo præſtãtius remediũ,quod & calore & humiditate contra papauetis liquorem efficacius decertet,addito pręſertim melle, quod & per ſe calefacit & exterget,& ſopitas quodammodo naturæ facultates exſuſcitat.

CERERI.) Id eſt prębent apes mella cũ quibus panẽ opſonij vice edamus. Nicãder Græcè dixit, Δηοῖ πλυνείας ὄπτησιν ὄμπνας. Sunt autem propriè ὄμπνα, πυρὶ μέλιτι βεβρεγμένοι, hoc eſt panis melle aſperſus & conditus.

Pag. 49. VELLERAQVE.) Qui opium bibêre, iacẽt velut mortui & omnibus naturæ officijs deſtituti. Itaque,cùm ex ſeipſis nihil agant, cogendi ſunt ea deuorare quæ ſalutis cauſa imperantur. In primis autem ad vomitum cõpellendi ſunt,per lanam inſtillato in fauces oleo roſaceo, vel irino, vel etiam ſimplici, quale primum ex prælo profluxit. Sed irinum videtur accommodatiſſimum, quia præterquam quod vomitorium eſt, etiã calfacit & craſſitiem frigidorum humorum flatuũmque extenuat Non eſt autem dubium quin præterea acertimis clyſteribos aluum reſoluere opotteat.

LACERNAX.) Ab opij frigiditate vnioerſus etiã corporis habitus refrigeratur, humores denſantur,cutis adſtringitur. Cõtra hæc Nicãder duo præſidia adhibet, veſtes oleo vinóque imbutas & madẽtes,& aquę tepidæ balneũ,in quo calfaciẽtia quædã medicamẽta incoxiſſe, nõ dubito quin ſit optimũ. Sic enim corpus cõcaleſcet, ſanguis, quẽ ego Lucretiũ imitatus,rubidum humotem appellaui,liquabitur, & cutis adſtricta laxior euadet.

DISCE veneñatos.) Lepus marinus ex Lacertotum genere eſt, paruæq; lolligini ſimilis,informis magis oſſa quàm piſcis: ſolo colore leporẽ refert, veneno exitiabilis,ſiue in potu, ſiue in cibo datus, alijs autẽ etiã viſus. Siquidem grauidæ ſi omnino aſpexerint fœminã ex eo genere, ſtatim nauſea & redundatione ſtomachi vitiũ fatentur, deinde abortum faciunt. Cæterò homines quibus in pactu datos eſt, dicũtur mori totidẽ diebus quot vixerit lepus. Hi autem piſcem putridum olent. hoc primo argumento veneficium id deprehenditur.

ICTERICVS.) Non eſt leporis marini venenũ præſentaneum, ſed ſenſim hominem conficit, & ſæuiſſima adfert ſymptomata, inter quæ icterus eſt, & viridi nigróq; miſtus color. Fit autem hoc à putredine humorum. Nam & leporis veoenum putrefactione eroſionéque deleterium eſt. Pag. 50.

TABESCERE.) Corpus nutriri deſinit, vel quòd corruptos à lepore humores non poſſit ſibi aſſimilare, vel propterea quòd pulmones malo quodã leporini veneni occulto tandẽ exulcerẽtur, vnde febris & tabes fiunt. Quod quidem vlcerati polmonis malũ Nicander apertè indicauit, ſcribẽs genas illis rubere, & velut roſeo colore pictas videri. Hoc enim fit humorum in pulmonibus putreſcentium calore in faciem ſublato.

CVTIS alta.) Credo hydropẽ ſignificari, etiãſi nec Dioſcorides, nec alius quiſquã eũ inter notas receñſuerit. Sed ratio facilè id perſuadet. Nam & icterum hydrops ſequi ſolet, & in tam longo cruciatu tantáque humorum putredine vix poteſt iecinuris robur & calor cõſeruari. Adde verò & inter huius hydropis cauſas ſitim qua phthiſici omnes,& in quibos calor ex putredine accenſus eſt, mirum in modum torquentur, vt vel ab immodico potu abſtinere nequeant.

VRINÆ.) Supprimitur vrina non multò poſt epotum leporis venenum ab inflammatione renes & veſicã obturante, vel ab immodico calore ſerũ omne ſanguinis abſorbente. Quod ſi quid vrinæ reddatur, initio ſanguinea eſt & rubra propter inflammationem: procedente autem inualeſcentéq; malo purpurea euadit, humore magis putreſcente,& calore natiuo paulatim pereunte.

AVERSATVR piſcem.) Non eſt mirũ eos qui in tanto periculo ob piſcẽ verſantur, piſces odiſſe. Pag. 50.
Sed hoc occultam aliam cauſam habere eſiſtimo: maximè autẽ, quòd cum omnes alios piſces auerſentur & oderint, & viſis etiã illis terreantur, ſolos fluuiales cancros libẽter comedant, & admiſto vino tritos bibant, eóſq; magna cum vtilitate cõcoquãt. Tunc autẽ indiciũ & ſpes ſalutis magna eſt, cum piſces amare & in cibos admittere cœperint.

HIS contrà.) Poſt vomitus & aluum ſolutam, purgans medicamentũ ex helleboro nigro & ſcãmonia compoſitũ exhibere oportet, quo radicitus quicquid aſſumptũ eſt veneni, euellatur. Huic autem Auicenna etiam agaricum & ſuccum glycyrizæ adijcit, atque ſecundo tantum die à quo ſymptomata exorta ſunt, dandum eſſe monet.

MALVÆ.) Valet malua contra inflammationes internas, dolores ſedat, ſuóque lentore internas partes inungit, ne facile leporini veneni acrimonia erodantur. Eadem ad vomitus & alui deiectiones conducit. Sunt & in lactis aſinini potu paria ferè commoda.

PICEM quę) Lachryma cedri ab alijs pix, ab alijs reſina, à Galeno cedri oleũ, ab omnibus ferè Cedria dicitur. Calfacit & ſiccat: abſumptáq; humiditate corpora præſertim mortua præſeruat à putredine. Sed mirum eam lepori marino aduerſari, eámq; intra corpus ſumi, cũ inter ſeptica medicamenta ſit, & viuentia corpora putrefacere, ſicut inanima à corruptione tueri medicorum omnium

conſenſu dicatur: leporis autem veneuom ſit inter putrefaciẽtia haud quaquam poſtremũ. Cedriam tamẽ & Nicãder & Dioſcorides exhibent. Ipſéq; Aſclepiades qui Galeno viſus eſt optime de venenis ſcripſiſſe, & ab ipſo eam ob rem libro ſecundo Antidotôn citatur, eam oboli vnius pondere propinat. Ex quo loco magna mihi ſuſpicio eſt quod ſcribitur apud Nicandrum πιλαίου βάρος, obolum ſignificare. id quod rectè admonet Græcus interpres. Significat autẽ & πίλαιον πᾶν τὸ πιεσθὲν. Quæ ſignificatio rectè hoc etiam in loco quadrare poteſt, præſertim cùm Dioſcorides de cedriæ pondere nihil addiderit.

GRANATI.) Mala punica ſiue granata refrigerãt, adſtringunt & ſiccant: quare humores à leporis putredine poſſunt vindicare. Alij non integris malis, ſed acinis tantum vtuntur, in quibus viſcidi aliquid ineſt, quo poteſt commodè roſio impediri. Sunt autem & œnope, & promeneum, & æginenſe punicorum ſpecies.

VVA.) Paſſum videtur hic parare Nicãder quod dãdũ cõtinuè his eſt qui leporẽ marinũ hauſerint.

SI QVISQVAM.) Hirudo vermis eſt in aquis degẽs, qui & ſanguiſuga appellatur. Eius duo genera reperiũtur, vnũ caput habens magnũ, coloris ruſſi, varijs diſtinctũ filamentis, & quodammodo lanuginoſum. His multũ virus ineſt, idque alicui affixę parti inuehũt. Id quod vel ex aquis in quibus degunt facile deprehendas. Alterũ eſt tenuius, & à cauda muris nõ multũ diuerſum, cui & breue caput eſt, & venter ruber, atque in aquis puris habitat. Sed hæ quoq; venenoſę ſunt. Quare ſi nõ antè purgatæ & probè deterſæ corpori affigantur, vulnera aliquando inſanabilia faciunt, tum quod etiã plerunque affixa relinquunt capita, qua de cauſa multi intereunt, ſicut Meſſalinus olim è conſularibus patricijs, cũ ad genua admiſiſſet. Verùm partibus externis affixæ multò facilius decidunt, vulneráque curãtur, quàm vbi vel naribus, vel ori, vel vẽtriculo inhæſerint. Adde quòd & ægrũ & medicos plerunque latent. Nec tamẽ quibus eas notis poſſis diſcernere, Nicãder & Dioſcorides explicarũt, cùm tamẽ cognitu planè neceſſariæ videãtur, ne qui earũ occaſione vel ſcreat, vel emungit ſanguinem, alia de cauſa laborare exiſtimetur. Ergo ſi quis pluribus deinceps diebus cruorẽ euomuerit, ſcreauerit, vel emunxerit, quẽ nec dolor aut grauitas capitis, nec ictus etiã expreſſerit, magna hirudinis ſuſpicio eſt, maximè ſi æger ſuctionis ſeorſum aliquẽ percipiat. Eſt autẽ sãguis qui excernitur tenuis, & qualem Greci ἰχῶρα vocant, niſi fortè hirudo in maioris alicuius venæ, orificium impegerit ex quo ſanguis affatim erumpat.

Pag. 50. HANC autẽ.) Qui aduerſus hirudinẽ remedia prodidere, vnã modò curã auellendę hirudinis ſibi propoſuiſſe videntur: vulnus autẽ quod illa fecit, neglexiſſe. Debetur tamen & illi ſua curatio, tum quòd omnes ſanguiſugę venenatæ ſint, tum quòd aliquando ſanguis inde copioſus erumpat. Eſt autem earum venenum frigidũ, quod omnes frigido tẽperamento eſſe Galenus ſcripſerit: quòd vt ipſe à partibus externis educat, cucurbitulã his admoueri, vulnúſque ſpongia fouendũ monet. Sed quia interius, nec ſpongia, nec cucurbitula apponi poteſt, potus gargariſmatáque fieri poterunt cõmodiſſimè, quæ & modicè calfaciant, & detergẽdi facultate prędita ſint, atque vt vnà ſanguinis profluuium ſiſtatur, leuiter adſtringant.

ACETI.) Acetum non modo cogit hirudinem loco cui adhæſit, excidere, ſed etiã ipſam interficit.

NIVEM.) Monent plerique & niuem & glaciẽ in ore cõtinendã eſſe, nec bibendũ, vt hirudo quæ frigidis in aquis degere conſueuit, humoris frigiditatem ſentiens & appetens, ad eam feratur ſicque facile reijci poſſit.

AVT ſalſam.) Sal omnis ad auellendã hirudinem vtiliſſimus eſt, Id quod externis in partibus facile licet experiri. Illa enim quamuis auidiſſimè ſanguinem exugens, protinus decidet, ſi ſalẽ vel cinerem etiam ori ipſius inſperſerimos. Sunt autẽ ſalis geminæ differentiæ. nam aut foſſilis eſt, aut marinus. foſſilis è terra, effoditur, qualis in Cappadocia eſſe dicitur, & in Oromeno Indiæ monte, in quo lapidicinarum modo cæditur renaſcens. Marinus ex aqua maris efficitur ſiccata æſtiuis ſolibus.

SALIS vnda.) Dicit præbendam eſſe aquam marinam, vel à ſole, vel ab igne calidam.

SPVMA ſalis.) Multis in regionibus qui ſalem faciunt aquam dulcem marinæ affundunt: niſi imbres plurimi è cœlo decidant, vt ſal iocundior ſit & minus acris. quam dum miſcent, ſpuma gignitur, quam dandam Nicander conſulit, ἄχνην vocat, vt etiam Homerus vocauit.

NE MALA.) Fungorum duplex eſt differentia. Pag. 50.
Aut enim edendo ſunt, aut lethales. Omnibus origo eadẽ. Nam è limo & aceſcente ſucco madentis terræ excitantur. quam ob cauſam arbitror à Nicãdro terrę fermenta nuncupatos. Eſt enim fermẽtũ aciditatis cuiuſdã frigidę particeps, habẽtq; tantam cũ fungis naturę ſimilitudinẽ, vt ſi caudice populi nigrę iuxta terrã conciſo, aqua reſolutũ infundatur, ilico fungi enaſcantur, quos proprie ęgiritas vocant. Vitiantur autẽ fungi multis de cauſis & euadunt venenati. Si enim rubiginoſus clauus, ſi putridus aliquis pannus, ſi arbor noxia, ſi ſerpentis cauerna iuxta fuerit, & pateſcẽtes primùm adhalauerit, perniciales fiunt. Nanq; ſtrãgulationes laqueis ſimiles inducũt, & animi deliquia, & ſudores frigidos, ſi quis vel crudiuſculos, vel maiore copia ingeſſerit, ore ventriculi anguſtia põdereq; oppreſſo, & maligna putreſcentium fungorũ qualitate vexato: ijdemque putreſcentes malum id ſępè inuehunt, quod Gręci χολέραν appellant.

PLVRIMA nomina.) Sunt inter fungorũ genera boleti, quibus Paulus Ægyneta principatum dedit: ſunt & Amanitæ dicti, quibus ſecuudũ aſſignat locũ. Dicuntur etiã alij ægritę, lacinię, & ab ouorum ſimilitudine, ouati, ſicut & à ſpongia ſpõgioli. Græci quoque poëtæ fungos γηγενεῖς, hoc eſt natos terræ cognominarunt. Sunt prӕterea multę fungorum differentiæ quæ varijs in locis, varijs etiam nominibus deſignantur. Pag. 51.

TV CONTRA.) Fungus frigida humidáque admodũ planta eſt: craſſos humores flatúſque gignit. Quare calidis ſiccíſque medicamentis & incidentibus expugnari debet, ſi quãdo moleſta eſt. Vim autem eiuſmodi habent raphanus & ruta.

CHALCANTHVM.) Atramẽtum ſutorium deſiccat, non inſtrenuè calfacit, & adſtrictione quam poſſidet vehementiſſimam, humiditatem exprimit ſuperfluam. Ex aceto autem dandum eſt, quò tenuius euadat.

CLEMATIDIS.) Folijs clematidis (herbarij volubilẽ appellãt) acris & adurens facultas ineſt, nec dubiũ quin & eorũ cineri. Sed vis illa cauſtica miſto aceto temperatur. quod etiam non leuiter fungorum ſuccum craſſum incidit. Vires etiam clematidi ſimiles habent pyrathrum, naſturcium, ſinapi, & fæx vini vſta.

MEDVM malum.) Medicum malum, quod & Citrium dicitur, partium habet tenuitatem: præterea veneficij cuiuſlibet optimum ſcribitur eſſe amuletum.

GALLINAE.) Stercus gallinaceum ſiccum eſt & calidum & apprimè his qui ab eſu fungorum ſuffocantur, vtile, ſi minutiſſimè contritum ex poſca aut oxymelite bibatur. Namque ægri non multo poſt humorem craſſiſſimum crudiſſimúmque vomunt, vnde ſuffocationis periculum planè tollitur. Id ſe in multis expertum fuiſſe Galenus ſcripto teſtatus eſt.

Pag. 52. SIN QVIS.) Salamandra in lacertarum genere eſt, ignauum animal, ſtellatum, coloris varij, numquam niſi magnis imbribus proueniens & ſerenitate deficiens. Huic tantum rigorem in eſſe Plinius putauit, vt ignem tactum extinguat, non alio modo quàm glacies, eúmque ſequuti quamplurimi, ſimúlque quod aliquo tempore citra corporis iniuriam verſari in ignibus videatur, Salamandræ temperamentum frigidiſſimum eſſe crediderunt. Sed mea quidem ſententia falluntur. Illi namque & Dioſcorides & Galenus exedendi, calefaciendi, exulcerandíque vires tribuerunt, eámque ob rem medicamētis quæ exedendo ſunt miſceri dixere non minus quàm Cantharidas, quibus ſimiliter reponitur modo & aſſeruatur, ſed etiam hauſta curatur. neque enim rectè ſcriptum eſt ab Auicēna curationem illi perinde atque opio adhibēdam eſſe. Itaque quod ignibus reſiſtat, non efficit frigida eius natura, ſed vel occulta quædam vis, vel cutis magna denſitas, vel quòd perpetuò lentore quodam madeat, qua de cauſa ſcripſit Græcus interpres λιπόϕϱονα, τουτέστι γλίσχϱον καὶ λιπώδη, à Nicandro vocatam eſſe, qui donec abſumptus ſit, ſalamādra non vritur. Ignibus tamen inuictam eſſe falſo creditum eſt.

TORPESCVNT.) Torpor, neruorum reſolutio, tremórque ſequuntur hauſtam ſalamandram, liquatis à calore præter naturam humoribus cerebri, vel in caput aliunde ſublatis, & per neruos ſparſis eóſque obturantibus, ad eundem modum quo febribus ardentibus & apoplexias & lethargos & paralyſes ſuccedere videmus. nec mirum ſi deliria inde fiant.

VIBEX.) Partes in quas plus veneni confluit, aut quæ ſunt ad putredinem magis procliues circumquaque liueſcunt, putrefacta iam carne & calore natiuo pereunte, ex quibus ſanies quædam viroſa diffluit, tandémque illę emoriuntur, & corruptæ decidunt.

LACHRYMA.) Pini reſina acris eſt, ſiccat & calfacit, & craſſos humores incidit & digerit. Quare non pugnat manifeſta qualitate contra venenum ſalamandræ, quod multùm calidum eſt & cauſticum, non, vt malè viſum eſt Alberto, frigidum. Ergo vel naturali quadam proprietate illi reſiſtit: quæ videtur fuiſſe Dioſcuridis ſententia, ſcribētis priuatim peculiaríque remedio pineam reſinam contra ſalamandræ venenum exhibendam eſſe; vel dicendam eam non veneni quidem ſed eius ſymptomatum amuletum eſſe. Contrariam enim hæc duo curationem aliquando poſcunt, ſicut quotidie in febribus aliiſque morbis vſus venit, quibus ſæpe neglectis ad ſymptomatum curationem conuertimur. Idem in propoſito veneno accidit, quod tametſi calidum eſt, tamen torporem, paralyſin & tremorem, frigida omnia inuehit, quibus medicandis pinea reſina manifeſto conducit, illis quas ſupra commemoraui facultatibus pollens.

PICEAE.) Eadem eſt in picea terreſtri ſiue triſſagine, Græci χαμαίπιτυν dicunt, quæ in reſina pini rario. Expurgat enim abſtergitque, & obſtructa aperit, & ſiccando, putreſcentem abſumit ſaniem hauſta Salamandra emanantem. Ea autem tritis ſimul nucleis pineis decoquenda eſt. Pag. 52.

VRTICAM.) Hæc tenuium admodū partium eſt. Dicit autē Nicander cum erui polline & tenui farina in oleo coquēdam, quo magis incidat, detergat, & obſtructiones expediat. Hoc medicamentū etiam Dioſcorides conficiendum præcipit, quo loco mendoſum eius codicem eſſe opportunè videor monere, fruſtráque Marcellum multum laboraſſe in eo reſtituendo, aſſerentem legendum, ἢ κνίδης ϕύλλα συνεψηθέντα κϱίνοις, quod eſt, vrticæ folia cum lilijs decocta. Verùm κϱίνοις nō eſt legendum, ſed κϱίμνοις, id eſt cū farina, quo in vocabulo quàm facilis eſſe potuerit librarij error nemo non aſpicit. Sic autem legendum eſſe ex his Nicandri verſibus perſpicuum eſt, καὶ ποτὲ κνίδην ἑψήσας κϱίμνοισι πολυσπεϱέος ... ἐν λίπεϊ χλαίνοιο. Pag. 52.

RESINA.) Bis idem remediū Nicāder deſcribit, quod reſina pinea melléq; conſtat. Id enim duobus antè verſibus complexus erat, ſcribens, Huic verò lachryma celſæ medicabere pinus, Si lento cupias fuſam cōponere melli. Ex quo apparet in eclegmate dandam eſſe nunc autem ait reſinæ loco miſceri poſſe cum melle galbanum & ægro dari delingendum. Sunt enim & pineæ reſinæ & galbani vires ferè pares in ſiccando digerendóque.

TESTVDINIS.) Et marinæ & terreſtris teſtudinis oua & carnes coctæ cōueniūt, itē ſuillæ carnis pingue ius, ad mitigādos viſcerū ardores, deliniēdos dolores, inungendas interiores partes, ne prumpte ſalamandræ acrimonia erodantur, lubricādum ſtomachum, quò vel euomere, vel per aluum facilè deijcere humorem vitioſum poſſit.

EMVTA.) Puer adhuc Mercurius ſpelunca egrediēs in qua natus erat, obuiam primum habuit teſtudinem, quā cū exinaniſſet, ſeptem in ea tetēdit chordas, duabúſque extremitatibus alligauit, quas ἀγκῶνας, id eſt cubitos Nicander vocauit, propterea quod cubiti in modū inflexæ ſunt. atque ita citharā ex teſtudine confecit, quā & Græci χέλυν ἀπὸ τῆς χελώνης appellant. Fabula ſcripta eſt in hymno Homeri in Mercurium, & multis illic verſibus decantata.

RANAS, ſtirpémque.) Hoc verè tota ſubſtantia alexipharmacum eſt, temperie quodāmodo mediū inter ſalamandræ virus & corporis noſtri naturā, & venenoſitate aliqua, ſicut omnia quæ toto genere deleterijs aduerſantur, participans, quam non eſt dubium ineſſe ranis. Eſt & eryngium commune venenorum omnium remedium. Porrò antidotus hæc ſolis duobus iſtis eryngij radice & ranis, cōſtare poteſt, quo modo etiam Dioſcorides cōſulit, aut ſcammoniæ portiuncula aliquādo adijcienda eſt, vt corpus vniuerſum à putridis humoribus expurgetur, & venenum paulatim deijciat. Auicenna non modo antidotū iſtam, ſed omnia etiam Theriaces & Mithrydatij genera exhibenda conſulit.

POCVLA ſi.) Duæ ſummæ ranarū differentiæ. Pag. 52. Nā aut in aqua degūt, aut in ſicco. Illæ geminæ dicūtur, paluſtres, quæ virides ſunt, & marinæ magna ex parte rubeæ. Hæ ſimiliter duplices perhibentur. aliæ enim per apertos cāpos vagantur, aliæ in vepribus tantū degunt, & ſub rubis latitāt, ob id rubetarū nomine donatæ, grandiſſimæ cunctarū, geminis

veluti cornibus, plenæ veneficiorum. has Græci φρύνους vocant, déque his primùm Nicāder diſſerit. Has autem ipſe θερειγόνους, hoc eſt æſtiuas appellat, quod vel ęſtate potiſſimū appareāt, vel id temporis venefici puncta multis in locis earum cute ſaniem inde promanantem colligant, & aſſeruent cibis inficiendis deterrimam.

THAPSO.) Quid ſit thapſus, ánne idem cum thapſia, non conſtat. Græcus Scholiaſtes dicit eſſe εἶδος βοτάνης χλωρᾶς, eſtque veriſimile illam nūc herbam intelligi quæ in Theocrito poëta legitur tingendis lanis vtilis, qua & capillus flauus efficitur.

MOLEMQVE.) Græcè eſt ſcriptum γυῖα δ' ὑπερ-πρήσει, quo verbo tumorem inflationémque corporis ſignificari patet ex Dioſcoride, qui pro eo reddidit, ἐπαίρει οἰδήματα σώματος.

PECTORE anhelo.) Difficultas magna eſt reſpirationis, tū quòd ventris tumor ingens cōprimat diaphragma, tum quòd à frigiditate & craſſitie humoris pectorales muſculi grauiſſimè offendantur.

PRÆSIDIO tamen.) Plinius ſcripſit lib. 32. cap. 5. ranarum marinarum ex aceto decoctarū ſuccum cōtra venena bibi, & contra ranæ rubetæ venenū, & contra ſalamādras. Quod ſi verum eſt, remedium planè hoc fuerit tota ſubſtantia alexipharmacū, cuius & eadem ratio eſt quæ ſanguinis ſcorpionis contra ſuum venenum quod morſu infuderit.

PIX.) Pugnat pix cōtra ranas manifeſtis qualitatibus. Siccat enim & calefacit, habétque euidētem partiū tenuitatē qua craſſos flatu incidit & digerit.

MVTA autem.) Etſi variæ ſunt ranarū differentiæ, vnū tamē eſt earum temperamentū. Sunt enim omnes frigidæ atque humidæ. nec earum notas & curationem Dioſcorides eam ob cauſam diſtinxit. Omnibus enim pallorem ſuccedere dixit, vt buxo ſimiles colore videantur qui quamlibet hauſerint.

Pag. 51. BILE.) Ab obſtructione ſymptoma hoc poteſt proficiſci, per quam bilis & in corpus vniuerſum, vnde buxeus color, & in os, vnde calidum bilioſúmque ſentitur, regurgitat.

SINGVLTIBVS.) Affectus eſt ventriculi ſingultus, qui & ilia & muſculos epigaſtrij exagitat. Naſcitur in his à copia frigidi & pituitoſi humoris, ventriculi os conuellentis.

INVITI.) Sequitur inuoluntaria ſeminis excretio ranarum potum. ſed habet, vt mihi quidem videtur, cauſam latentem, qualem & cantharides ad vlcerandos renes, & lepus marinus ad erodendum pulmonē habēt. Quod enim vaſa potiſſimum ſpermatica, non item diuretica aut ſphincteris muſculus, reſoluantur, alia omnino eſt præter frigidam ranarum intemperiem, alioqui & opio & cicutæ & hyoſcyamo id eſſet commune.

Pag. 51. SED TV.) Poſt vomitiones multa vini meraci potio vtiliſſima eſt, frigidos craſſóſque humores & flatus calefaciens atque incidens.

IN LABRO.) Lauari quotidie debent & in aquæ calidæ ſolium deſcendere, quo humor flatúſque digerantur.

ARVNDINEAM.) Arundo calfacit, ſiccat, deterget, incidit, extenuat, digerit, quæ omnia vnanimiter in veneni iſtius medelā cōſpirant. Paribus ferè facultatibus præditus eſt cyperus, qui Latinis iuncus quadratus dicitur.

EXERCE.) Scopus vnus eſt in exhibēdis veneni ranarum antidotis, corpus nimia humiditate frigiditatéq; tumidū ſiccare & digerere. Quamobrē non eſt negligenda exercitatio, ſed maxima celeritate currere & ſpatiari oportet. Sic enim natiuus calor augebitur, humores craſſi tenues fiēt ſuperflui vacuabuntur, & excuſſo torpore, qui hoc in malo pręcipuè moleſtus eſt, priſtinus corporis vigor redibit.

ARGENTI ſ.) In argenti fodinis lithargyros & hydrargyros reperiuntur, quorum illud argēti ſpumam, hoc argentum viuum Latini, mobilitatē eius cōtemplati, appellarunt, ſicut & Græci, quòd aquæ modo fluere videretur, hydrargyron. Plura ſunt vtriuſque genera. Scripſit tamen Galenus neutrum horum ſponte naſci, ſed vtrunque factitium eſſe. Dioſcorides contra, argentum viuum in argenti fodinis, cameratis earum tectis pendens, & in ſtillas concretum, reperiri. & Plinius in argenti venis lapidem eſſe, cuius vomica liquoris æterni argentum viuum appellatur. Varijs autem modis ambo fiunt. Spuma quidem argēti tribus. Aut enim ex arena fit quæ in fodinis argēti & plūbi reperitur, in fornacib⁹ conflata donec perfectè incandeſcat, & talē Græci μολυβδῖτιν vocant: aut eſt argenti vel etiā plumbi ſeſe per cocturam purgantis recrementū. Sed quæ fit ex plumbo nullum habet peculiare nomen. nam ne μολυβδῖτις quidē, id eſt plūbaris eſt, ſed, vti diximus, prioris. quæ vero ex argento conficitur, calabritis dicitur. Namque ſi Dioſcoridi credimus, non eſt argyritis eius nomen, ſed omnis quæ candida ſit, vt & chryſitis vocatur quæcunque flauo colore eſt & ſplendet. Sunt enim hæc duo coloris, non materiæ nomina. Hac enim in re Dioſcoridi potius quâm Plinio credendū videtur. Viuum verò argentum ex minio confici debet, hunc in modū. In patinā fictilē minium inditur, atque vbi diligēter luto circumlita eſt accenſis carbonibus ſuperponitur. Poſtea quæ operculo adhæſerit fuligo deradenda. Hæc enim poſtquam refrigerata coierit, argentum viuum eſt. Miſcetur autem aliquando cum minio alumen, ſal, & nitrum. aliáſque plurimas habent alchymiſtæ argenti viui ſublimādi, vt eorum verbo vtar, rationes. Sed cùm de ſola argenti ſpuma Nicander dixerit, placuit tamen iſta breuiter de argento viuo ſimul inſeruiſſe, quòd & frequētius ſceleſti homines viuo argento abutuntur, tum quòd vtriuſque paria ſint maleficia & eadem curatio, ſicut & temperamenta non multum inter ſe diuerſa habent.

ALVVS grauis.) Spuma argenti & argentū viuū pondere ſuo inteſtina exedunt & perforāt. Eſt enim lapidea terrenáque eorum ſubſtantia, nec parum aquea. qua de cauſa grauia ſunt.

FLATVS.) Frigiditas flatus hos parit, hi tormina & inteſtinorum dolores: quorum tamen potiſſima cauſa eſt eroſio. Pag. 52.

SISTITVR.) Hoc fit ab inflammatione & influxu humoris in imum ventrem tantopere diſcruciatum. Dolor enim fluxionem commouet.

PLVMBI.) Non eſt mirum ſi ſpuma argenti ex plumbo conflata, plumbíque naturę particeps, vbi humores corporis infecerit, plumbeum colorem inducat.

AST o bolos.) Duo ſunt præcipui in curando hoc veneno ſcopi: roſionē impedire, & corporis tumorē digerere. Itaq; poſt vomitus lac prodeſt, cibi itē pingues & viſcidi. de quibus nihil hoc loco Nicander: namq; illa modò remedia perſequitur, quę flatus diſcutiāt, vrinas retentas prouocent, ſudorē moueāt, & tandem corporis tumorem ſiccando reſoluant.

ISTHMIACVM.) Melicerta qui & Palęmon & Portunus dicitur, filius fuit Athamantis & Inus, cū quo mater in mare ſe pręcipitē dedit, quòd Athamanta maritum ſuum furere videret. Addit Pauſanias Melicertæ corpus à delphine poſtea euectum

fuiſſe in Iſthmum Peloponenſi, inter Ægæum & Ionium mare, cuius fauces Corinthus obſidet, & à Siſypho repertum illieque ſepultum, & in eius honorem Iſthmiacum certamen inſtitutum, quod Corinthij celebrarent, in quo qui vincebat, ſelino, hoc eſt, apio donabatur.

RVGOSVM.) Habetur Græcè ῥικνῶν. quo nomine Græcus Scholiaſtes male putat rutam ſignificari. Eſt enim piperis epitheton, & rugoſum ſignificat. ῥικνὸν enim dicitur ὁ ῥυτίδας ἔχων. Iſto etiam Perſius ſatyra quinta vſus eſt.

P.52. LIGVSTRI.) Abſque morſu & acrimonia liguſtrum digerit & ſiccat.

PARCE venenata.) Smilos, ſmilax, thymion Græcis, taxus Latinis, arbor eſt venenata, non potu modò, ſed ſola etiam vmbra, ſiqui ſub ea dormiant cibúmue capiant, quo potiſſimum tempore flores edit. Eſt autem veneni tam præſentis, vt ſint qui teterrima venena taxica ab ea vocata fuiſſe exiſtiment, quæ nunc toxica dicimus. Adfert ſuffocationes, & totius corporis refrigerationem, & alui profluuia, & celerem mortem, niſi protinus calidis ſuccurratur. ſolum merum Nicander hîc exhibet, efficaciſſimum ſanè remedium, ſed præterea commodè reliqua omnia poſſunt imperari quæ contra cicutam prodeſſe ſcripta ſunt.

ILLE ego.) Nicander quaſi oblitus quo loco de fungis egit, remedium ex myrto cæteris adiungere, id nunc addit. Sed myrtum quidem non nominat, deſcribit tamen ſatis apertè. Nam cùm Venus Iunonem & Palladem ſecum de forma contendentes viciſſet, præter aureum pomum, myrtea etiam corona ornata eſt, quo factum eſt vt ſemper fuerit Veneri gratiſſima myrtus, & eius dicata numini. Sunt & baccæ nigræ myrto. Præterea litoribus & aquoſis locis maximè prouenit, & non niſi hyberno ſole, hoc eſt tardè admodum matureſcit. Quæ omnia non parũ cum Nicandri verſibus conueniunt. Sed nemo medicorum quod ſciam, remedium hoc fungis adhibuit, & prima fronte videri poteſt ad fungorum curationem inutile. Nam cùm illi calefacientia incidentiáque medicamenta poſtulent, quis audeat myrtum, cui maxima ineſt adſtrictio, exhibere? Solus Plinius poſt Nicandrum ſcripſit lib. 23. cap. 9. Myrtum ſatiuam candidam, minus vtilem eſſe medicinæ quàm nigram: ſemen eius fungis mederi in vino potum, paulóque poſtea, folia ipſa fungis aduerſari trita ex vino. Nec id quidem caret probabili aliqua ratione, myrtus enim contrarijs conſtat ſubſtantijs. nam etſi vincit in ea frigidum terrenũ, habet tamen etiã tenue quiddam calidum. Quapropter valenter exſiccat, & cùm aluum ſiſtat, vrinas promouet Iam ergo tolerabilius hoc remedium contra fungos videatur, quàm pira, quæ tamen præſentiſſima ope dicuntur his qui ab eorum eſu malè habent, ſubuenire, & maximè ſylueſtria, in quibus tamen ſuperflui crudique humoris ingens vis redundat, à quo etiam ſolo magnæ ſtomachi anguſtiæ excitantur.

IO. GORRÆI
DE LEPORE MARINO
APOLOGIA AD GVILLIELMVM RONDELETIVM.

Io. Gorræus Guillielmo Rondeletio. S. P. D.

NON exiſtimabam Rondeleti doctiſsime, libellum meum tanti vnquam fore, vt longius comportari, & in doctorum hominum manus peruenire poſſet, niſi cùm libros tuos, non piſcium modò, ſed immenſæ etiam eruditionis pelagus percurrens, incidi in nomen meum verſúſque meos, quibus ego aliquando vertendo Nicandro luſeram. Itaque protinus vehementer admirari & gaudere cœpi, primùm quidem quòd cum elogio me nominaſti, quódque præter morem tuum omiſsis Græcis verſibus, meos Latinos tenues & malè natos æterno operi inſeruiſti: deinde verò quòd ſcriptis meis tantum tribuere videaris, vt ijs non refutatis, fidem tuis non conſtare, ſed in aſſerendis tuis, auctoritatem meorum, ſi modo habent aliquam, prorſus tibi eleuandam eſſe iudicares. Eo nanque animo, mihi crede, animaduerſionem tuam, eiuſámque interpretationem meam accepi, vt plus mihi abs te collatum, quàm detractum eſſe videretur. Licet enim honore & amicitia ſaluis cum aliquo de rebus ambiguis ἀγχῶ ἔριδι contendere, atque ab eo diſſentire, more ſcilicet magnorum virorum quos priſca ætas tulit, qui etiam victi nihilo minorem quàm qui vicère gloriam ſunt conſequuti. Plurimarum rerum diſceptatio Platonem atque Ariſtotelem ſummos philoſophos inter ſe commiſit. ab Hippocrate diuerſa pleraque ſenſit Ariſtoteles, nec tamen alter alterius nomen obſcurauit, ſed poſt tot ſecula, tam firma ſingulis ſua laus ſtetit, vt adhuc cui primas partes tribuere oporteat, iure dubitetur. Quo igitur animi candore tua legi, eodem velim iſta excipias, præſertim cùm hac diſputatione non multo maiorem fructum percepturi videamur, quam qui de lana caprina olim contenderunt, totúmque huius noſtri conflictus periculum, non in Care, quod aiunt, ſed in lepore olenti atque putrido verſetur. Quem enim in Gallia omni, leporis marini veneno extinctum fuiſſe audiuimus? Quis vnquam noſtrûm in eo veneni genere diſtinguendo diſcernendóque laborauit? Quod quidem etiam ſi nunquam nobis acciderit, poteſt tamen aliquando euenire, ſi tuo beneficio, quo ille nobis notus eſſe cœpit, ſceleſti homines ad fraudes & maleficia abutantur. Id autem ſi quando euenerit, certè non fruſtra de eo inſtituta à nobis hæc diſputatio videbitur, & inter nos quæſitum, primùm quidem an lepus marinus pulmonem exulceret, deinde verò an eum ſolum, non item alias corporis particulas. In qua tamen dijudicanda non video multa dici & ratione colligi poſſe, ſed rem totam ſola ferè experientia & veterum auctoritate tranſigendam eſſe. Verùm mihi nec leporem marinum vnquam videre contigit, multóque minus eius naturam experientia diſcere, nec magnoperè curæ fuit ex aliis percunctando conquirere, certam fidem in veterum ſcriptorum induſtria, vigilantia, ſtudióque collocanti. Nec verò ſi me magis ſedulum præſtare voluiſſem, videbar multum profecturus in tanta præſertim auctorum & leporum varietate, vt omnis eius ſpecies nondum tibi notas eſſe fateare. Itaque in naturæ eius diſquiſitione Plinius & Galenus hactenus mihi ſatisfecerunt, quorum ille & genus & formam, ſcribens eum lib. 32. cap. vlt. genus lacertorum eſſe, & lib. 9. offam magis informem, & lepori ſimilem, atque in India pilo, quo tuus caret, duriore tantùm: hic verò proprietatem explicauit. Ac huius quidem fidem ſequutus

Digitized by Google

nunquam dubitaui quin à veneno leporis marini pulmones exulcerarentur, ex quo medicinæ & illi operam dedi, cuius tantum valet apud me auctoritas, vt ei nec iurato, & ſine teſte facilè ſim crediturus. Quàm autem [illegible] id aſſeueret, quódque ea ſumptione tanquam medicis omnibus notiſsima eorum cauillationem redarguat qui negabant medicamenta certis quibuſdam addicta eſſe partibus, tu ipſe noſti, nec eſt mihi neceſſe quibus id locis agat adſcribere, quod me iam eo onere expediueris. Sed quantum tu illi tribuas, neſcio. Habet enim hæc ætas plurimos [illegible] quorum in numero te, cuius nomen inter doctiſsimos medicos celebre ſemper fuit, & in eorum ore frequenter verſari audiui, vt eſſe ſuſpicarer, nunquam adductus ſum. Attamen video te nulla non dicam [illegible], ſed logica etiam ratione impulſum, promptè ab eo deficere, vt eum laceſſendi potius quàm refellendi ſtudium tibi fuiſſe videatur. Quis enim putabit te Galenum falſi reum rectè peregiſſe, quod ea literis mandarit, quæ alij ſcriptores vel neglexerunt, vel ſtudio prætermiſere? Quis ab experimento quod in grauida muliere cœpiſti, quæ interuenit dum leporem marinum diſſecares, credet tam excellentem philoſophum & egregium medicum, qui profeſſus eſt ſe nihil omnino poſteris & memoriæ proditurum, quod ipſe experientia non comprobaſſet, hæc temerè falſóque de lepore marino tradidiſſe? Et tamen à his tantùm argumentis eorum quod tibi cum Galeno eſt, tranſigis atque conficis negotium. Si quos citas auctores repugnantia Galeno ſcripſiſſent, & à lepore marino non exulcerari pulmonem disertè apertéque expreſsiſſent, eſſet fortaſſe cur contra Galenum in eam cauſam deſcenderes, quam tamen ne tum quidem ſine magna iudiciorum varietate, magnaque contentione eorum qui Galeni decreta ſummo ſtudio & fouere proſequuntur, obtineres. Hic enim vnus eſt, doctiſsimorum hominum iudicio, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Veruntamen ne pulmonem quidem nominarunt. Vnde miror quomodo ſententijs eorum dicatur aduerſari. At illi inquiet aliquis, notas leporis marini profitentes, diligentes alioqui & doctrina iudicióque præſtantes medici, quia vlcerati pulmonis non meminerunt, eum ne exulcerari quidem conſuêre. Ego ſanè doctiſsimos viros id ignoraſſe, nec poſſum nec debeo putare, ſed tamen notam eam conſultò ab illis prætermiſſam fuiſſe iudico. Principio namque venenum hoc calidum, acre & [illegible], ventriculum & inteſtina afficit, magnoſque dolores illic excitat, deinde in iecur peruadit, vbi ſanguine & ſpiritu inflammatis icterum & hydropem inducit, ſpeciémque vrinæ naturalem corrumpit, quæ in veſicam recepta perque pudendum delata, agit ea in tumorem, à quo ipſa intus ſiſtitur. Hæc quidem vehementia & grauiſsima mala ſunt, quæ vix robuſtiſsimi quique nedum tenui & infirma valetudine homines perferunt. Siquidem frequenter è vita tollunt, priuſquam alia ſymptomata ſuperuenerint. Vlcus enim pulmonum, & quæ eius aſſecla eſt corporis extenuatio, non prima ſunt huius veneni ſymptomata, ſed poſtremò ferè veneno graſſante, & altius inſidente, malòque iam vetere excitantur. Qua in re auctores Auicennam & Raſem libenter ſequor, qui epoto leporis marini veneno ſcripſerunt phthiſin ſuccedere, mors niſi hominem præoccupauerit. Itaque non vlcerato pulmone plurimi eo veneno extingui poſſunt, etiam ſi naturali quodam diſsidio inimicitias cum pulmonibus exerceat. Sicut enim veneficium hoc non eſt præſentiſsimum, ſed longi incertique omnino temporis, vt quod totidem diebus hominem conficiat, vt ait Plinius, quot ipſe lepus vixerit, ita non omnia eius ſymptomata protinus emergunt. Primùm enim iecinore vitiato icterum & aquam intercutem exoriri veriſimile eſt, deinde verò contracto pulmonum vlcere corpus tabeſcere & emaciari. Id quod Nicander videtur oſtendiſſe, ſcribens carnes ſenſim tabeſcere, quaſi non de repente, vt alia, ſic malum iſtud prodeat. Quare ſi corporis infirmi vires exiguæ primos veneni impetus non ſuſtinent, nec veneno ſpatium detur ſæuiendi in pulmones eóſque exedendi, fieri quidem poteſt vt pulmonum vlcus non ſit perpetuum huius veneni ſymptoma, atque eam ob cauſam à Dioſcoride, Aëtio & Paulo fuiſſe prætermiſſum. Siquidem illi ea modo ſigna & ſymptomata videntur conſectati, ex quibus veneni genus extemplò deprehendi poſsit, vt liceat per ipſa ſtatim initia peculiarem adhibere curationem. Quæ ſi permultum in omni veneno conducit, ad ea ſymptomata fruſtra & malè quis attentus ſit, quæ tardius & ſalute ægri iam deplorata conſequuntur. Eſto verò pulmonum vlcus perpetuum huius veneni ſymptoma, & primo quoque tempore pulmones ab eo exulcerentur, neque id Dioſcorides, Aëtius, & Paulus ignorauerint, eos tamen optima ratione feciſſe iudicabo, quòd inter huius veneni notas pulmonis exulcerationem non addidêre. Neque enim ſignum propriè cenſeri debet quod ſenſibus non poteſt vſurpari, ſed alijs ſignis indiget quo notum euadat. Quis autem pulmonis vlcus per ſe deprehendit? Itaque vt ſymptoma quidem ſit, non poteſt certè ſignum videri. Quamobrem potuit Nicander adduci, vt cùm reliquis notis pulmonis exulcerationem non recenſeret, ſed notas eius ſecundarias ſubſtitueret, ex quibus eam liceret intelligere. Sic enim ego Nicandrum interpretatus ſum, vt exiſtimarem hæc duo quæ recenſet, corporis maciem & ruborem genarum ad pulmonis exulcerationem referri oportere. Nam ſi Galenus pulmonem à lepore marino vlceribus tentari prodidit, eóque lemmate, non quidem [illegible], ſed tanquam maximè vulgari & notiſsimo vtitur: ſi Auicenna & Raſes, ſi medici quotquot in Italia in veneficijs longo vſu exercita, de marino lepore ſcripſerunt, idem affirmant, ſi nemo veterum reclamauit aut ſe dubitare dixit, egóne

Nicandrum rapere in alienum ſenſum videri poſſeo? Tàm bene quidem hæc duo ſymptomata à Nicandro deſcripta cum vlcere pulmonum mihi videntur conſentire, vt qui ab alio affectu ea ſuſcitari contenderit, malè cum veritate & arte medica conſentiat. Vnde enim in illis genarum rubor? An ab eryſipelate aut phlegmone cordis vel hepatis? Atqui hi affectus acuti ſunt, præſentisque habent periculum, proindeque non videntur à marino lepore, non præſentaneo, vt dictum eſt, veneno, prouenire, & à quo carnes, vt ait Nicander, ἀισχαλέων, πάντοθεν ἀδείως, abſumuntur; ſic enim aduerbium hoc Græcus interpres explicauit. Eſt item peripneumonia acutus morbus, eamque ob rem non excitatur ab eo veneni genere, niſi fortè in corpus ad hoc vitium procliue inciderit. Veruntamen eam quæ hoc modo cœperit, non ex peculiari leporis affectione, ſed per accidens ab eo natam eſſe, neminem ignorare arbitror. Quanto igitur veriùs & medicinæ rationibus congruentius fuerit, genas illis rubere propter humorem vlceratis in pulmonibus putreſcentem, & tuſſim φθινώδη perpetuam, ſicut Galenus comment. 3. εἰς τὸ προγνωστικόν, in purulentis accidere annotauit? Hæc enim faciem eoeumque adeò caput excalfaciunt. At tu qui premere Galenum hac in parte contendis, non modò eum Nicandri fauore & conſenſu interuertis, ſed ne meæ quidem opinionis, quæ nullius apud te ponderis eſſe debuit, acceſſionem illi adiungi pateris; mallens genas in iis rubere ob iecinoris etiam inflammationem (cuius tamen inter notas non nemini à veteribus medicis proditum fuiſſe ruborem genarum) quàm à pulmonis vlceribus. Quòd ſi genæ ab his rubent, cur non & macies proueniat? præſertim cùm medici Arabes inter huius veneni indicia tabem recenſuerint? Hæc ſi ita habent, rectè mihi videor apud Nicandrum genarum ruborem & corporis maciem ad pulmonis vlcera retuliſſe, haud magnoperè quidem eo loco ſolicitus, ſolumne pulmonem, an præterea parteis alias ab eo erodi exulcerarique contingeret. Neque id ſanè Nicandro curæ fuit diſtinguere. Ob id vocabulum hoc, ſolum, aut aliquod ſimile in annotationibus meis non reperias. Quo magis miror quomodo in calamum tuum venerit, vt annotationum mearum cenſuram concluderes his verbis, Quare Nicander ex his quæ de venenis ui tradit, effici non vult ſolos pulmones à lepore exulcerari. Siquidem ne cogitaram quidem de ſolius pulmonis vlcere, ſatis mihi in Nicandri explicatione faciens, ſi vlcere occuparetur. Quod quidem ne nunc etiam credam, non poſſum ea quam recitas experientia perſuaderi, ſi modò illa eſt, quam in grauida muliere feciſti. Quid enim mirum mulierem nullo pulmonum vlcere laboraſſe, quæ marinum leporem viderat tantum, non etiam eſitarat? ipſa enim leporis ſubſtantia & caro, non autem odor, exulcerandi maleficium poſſidet. Id quod ego certò ſcio tibi eſſe notiſſimum.

Hæc quidem habui, Rondeleti doctiſſime, quæ pro me ſcriberem. Nam quod attinet ad aliam diſquiſitionem, ſolíne pulmones exulcerationem ſentiant, eam non tam mea quàm Galeni cauſa aggredior, qui iampridem animum meum ea opinione imbuit. Quanquam libenter cauſam iſtam desererem, in qua tuenda, nihil ferè ſibi ratio, omnia experimentum vendicat. Quod quoniam ipſi non fecimus, nec plures eius teſtes citare poſſumus, vereor ne in dicendo hebes & ieiunus, & Galeni cauſam magis prodidiſſe quàm defendiſſe videar. Sed ô te callidum qui Galenum pronocaſti. Neque enim huius rei actio in eum competebat, ſed in ipſum potius leporem, ille verò teſtis tantùm produci debuerat. Nunc reus factus, è lege dicere pro ſeipſo teſtimonium non poteſt, &, quod longè miſerius eſt, non cauit ſibi aliorum teſtimoniis, qui lite nondum conteſtata fato functi ſunt. Quod ſi ipſi aliquando futurum prouidiſſet, non dubito quin teſtium agmina ex veterum medicorum monumentis excitaſſet, à quibus vt ſcriberet ſolum pulmonem à lepore marino exulcerari, inductum ſe fuiſſe confirmaret. Cur enim id ſoli Galeno primum in mentem veniſſe arbitremur? An ſi idipſum ſolus exiſtimaſſet, ea aſſumptione iocum eorum confutaſſet qui medicamenta alia aliis partibus negarent vel prodeſſe vel nocere, ea verſibus è tragœdia citatis, in diuerſas corporis partes, tanquam ciuitatis cuiuſdam portas & vicos deſtinantes, vir alioqui in dialecticis multum exercitatus atque in diſputando acerrimus? Noſti credo mores huius viri, quódque ſolitus ſit ſententias, quarum ipſe auctor & princeps extitit, multis rationibus longóque ſermone proſequi, & glorioſius de ſeipſo prædicare. Quod quidem ſi in hac non præſtitit, ſed nudis eam verbis expoſuit, ego inde colligendum arbitror, quòd primùm à Galeno profecta non ſit, ſed eam mutuatus ſit ex aliorum libris, aut ex communi omnium ore atque conſenſu. Itaque ſine graui cauſa ab ea diſcedere, hominis eſt antiquitati fidem atque auctoritatem derogantis. Ne verò, quæſo, putes id à me dictum in tuam contumeliam, cuius ego nomen atque exiſtimationem, maximis tuis erga medicinam meritis partam, nunquam violari cupiam. Certò namque ſcio firmiſſimas tibi non deeſſe rationes, non è vulgo quidem & ſcholarum exercitatione petitas, ſed comparatas ſumma doctrina & ſtudio, quas ſi inſerere operi tuo libuiſſet, fortaſſe nunc tenderem manus, pedibuſque in tuam ſententiam diſcederem. Interim verò liceat mihi in mea opinione acquieſcere, quam ego ſi non cum ratione (eſt enim huius perinde atque multorum aliorum ratio incomprehenſibilis atque inexplicabilis) at non repugnante ratione rerumque natura videor animo imbibiſſe. Quamobrem ſi huius rei demonſtratio propter quid ſit, vt Ariſtotelis more loquar, nulla nobis adhuc ſuppetit, attamen quia ſit, aliqua eſſe poteſt. Non

enim quicquid agendi aliquid vim poſsidet, eam protinus in obuia quæque exerit, ſed ei quod agit, cum eo quod patitur magna prorſus naturæ ſimilitudo intercedat neceſſe eſt. Solent enim contraria, genere etiam proximo contineri. Nec vero multum intereſt, generiſue an ſubſtantiæ ſimilitudinem dicamus, quòd ſub eodem genere ea modo comprehendantur, quorum ſubſtantiæ ratio eadem eſt. Ab ea quæcunque agunt, dicuntur agere ſimilitudine totius ſubſtantiæ, quo modo non tantùm magnes ferrum attrahit, ſed omnes etiam corporis particulæ ſua ſibi attrahunt atque aſsimilant. Inuitus certè ad hanc occultam proprietatem deſcendo, à multis eam morderi certus, tanquam commune & paratum ignorantiæ perfugium. Quo vt ſemper vti ridiculum eſt, ſic omnibus intercludere, & putare ſe omnium rerum cauſas tenere, arrogans, impudénſque habetur. Præter eam autem etiam craſsities partium atque tenuitas, multum adfert ad actionem momenti. Hinc enim piper ventriculum, non etiam iecur & ſanguinem excalfacere proditur: atque cicuta per ſe data ventriculum refrigerat, non etiam natiuum cordis calorem extinguit. Craſſa enim & quæ non facilè in corporis habitum diſtribuuntur, in ventriculo & primis venis ſubſiſtunt, atque in eas, ſi quid habent noxæ, effundunt. Contrà vero quæ partium habent tenuitatem, facilè præterfluunt atque elabuntur, & non offenſis primis in quas incidêre partibus, agunt in remotas. Ita fit vt plurima quæ propter ſubſtantiæ tenuitatem & vehementiam calculos frangunt, ventriculo vim nullam adferant. Quæ in re videntur mihi ſagittæ haud valde diſsimilia, quæ non ſtatim vt è digitis dilapſa eſt, altius adfigitur, ſed poſteaquam certum ſpatium emenſa fuerit. Siquidem hunc in modum pleraque in corpore hominem, temporis mora & caloris interni commercio, ignem & maleficij vim concipiunt. Itaque exedentia medicamenta ſi ſubſtantia ſunt craſsiore, diutius in ventriculo hærent, ibique de poteſtate in actum caloris ope prouecta, ventriculum qua parte adhæſerint, erodunt. Sin autem tenuiora fuerint, ventriculo excidentia in alias partes graſſantur. Ac quanquam venena omnia quæ exedunt, terrena ſint, inter illa tamen lepus marinus magnam habet ſubſtantiæ tenuitatem, velut & cantharis, propter quam interim offenſo ventriculo, hæc vſque ad veſicam, ille vſque ad pectus excurrit, media via igneam & exulceratoriam malignitatem acquirentes. Sic enim Galeno, ſi modò in hanc rem teſtis tibi dari debet, viſum eſt lib. 4. de Simpl. med. facult. de amaro & acri ſapore differenti. Quare ſi lepus marinus pulmones exulcerare dicitur, non eſt propterea neceſſe ventriculum quoque, aut aliam particulam vlceribus perinde tentari. Vt enim medicamenta certis quibuſdam partibus prodeſſe conſueuerunt, ſic arbitror non deeſſe quæ peculiariter, & naturali quodam diſsidio aliquibus noceant. Cur enim lolium & hyoſciamus caput, non item ventriculum afficere dicantur? porrum & lactuca oculos hebetare, ſenſibus aliis illæſis? ſinapi vel exiguum cuti illitum eam exulceret, intus autem, magna etiam copia deuoratum non exulceret? Adeo nihil vbique parem habet facultatem. Verùm cur lepus marinus potius pulmonem exedat, nemo poſsit, meo quidem iudicio, explicare. Id enim ſola experientia, quam veteres videntur feciſſe, poteſt comprehendi, quam ſi non expreſsis verbis declararunt, facilè tamen ex eorum ſcriptis conijcimus, nullas prorſus notas alterius partis vlceratæ, certas autem exulcerati pulmonis agnoſcentes. Sed vereor ne verba in diſquiſitionem minimè neceſſariam contulerim, atque aliud huius de marino lepore propoſitæ quæſtionis caput ſit, in quo Galenus reprehendis. Siquidem ambiguè videtur dici, ſolum pulmonem a lepore marino exulcerari, vel quòd ſolus pulmo vlceretur, aliis aliter quidem & diuerſo mali genere affectis partibus: vel quòd à lepore marino ſoli pulmones vlcere laborent, aliis omnino illæſis particulis, neque aliam prorſus affectionem perpeſsis. In qua tamen ambiguitate explicanda non decreui eſſe prolixior, quòd priorem quidem eius partem ſatis longa oratione videor mihi proſequutus, alteram verò à te probari non putem. Namque Galeno iniuriam feceris, ſi eum tanquam negantem vllam omnino aliam particulam, præter pulmonem, à lepore marino quouis modo affici criminere. Quandoquidem eius verba quæ recitás, ſolius pulmonis affectionem non ita exponunt, vt reliquas partes ab omni noxa vitióque immunes eſſe declarent. Neque id quidem ſine ratione ſcripturus fuerat Galenus, quem non fugerat Nicandrum & Dioſcoridem, ventriculi, iecinoris, veſicæ, atque aliarum partium ab hoc veneno offenſarum notas prodidiſſe. Nauſeas enim frequentes, icterum, hydropem, dyſuriam, pudendi tumorem ab hoc veneno proficiſci omnes ferè medici commemorant. Vt autem in pleuritide atque aliis plerisque morbis propria ſymptomata à communibus diſtinguuntur, ita in lepore marino operæ pretium eſt animaduertere quænam ſint huius παθογνωμονικὰ, tum quæ aliam quamuis ob cauſam conſequuntur. Venena enim quamplurima in affectus conſimiles corpus ferè deducunt, neque fieri poteſt, vt omnes concurrentéſq; caſus, vnum comitentur venenum. Nam oris & linguæ eroſio, ſtomachi, ventris, veſicæ & renum inflammatio, vehemens vrinæ difficultas, & in plurimis partibus quidam aduſtionis ſenſus, non in cantharidibus modo potis reperiuntur, ſed in erucis etiam pinorum, bupreſte, atque ſalamandra. Nec eos modò qui meconium hauſerunt, veterno aut ſopore premi, ſtertere, torpere, refrigerari, toto corpore pruritum ſentire, ſenſúque priuari conſtat, ſed eos etiam qui man-

dragoram aut cicutam deuorarunt. Delyrium non hyoſcyamus tantùm infert, verumetiam quæ toxica appellantur, ſimiliter aconitum, & mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis, quàm in ſanguine taurino, lacte coagulato, aconito, cerusſa, gypſo conſpicitur. In ſumma, difficile eſt vnum vni veneno proprium inuenire ſignum, quod hauſtum venenum παθογνωμονικῶς & propriè declaret. Sed habeant quidem ſuum ſingula venena, aut in eius locum plurium ſymptomatum concurſum, certè lepus marinus ſibi proprium & peculiare habet pulmonis exulcerationem, ex qua primo & per ſe id veneficij genus deprehenditur. Itaque quamuis aliorum ſymptomatum multitudine & vehementia leporis marini venenum hominem impurum atque imbecillum poſsit perimere, non tamen ſua vi & malignitate eum peremerit, quoniam non niſi erodendo propriè occidat, ſicut apud Galenum legimus, & veriſsimè ſcriptum eſſe arbitramur.

Vale.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN THERIACIS *& alexipharmacis Nicandri, & ſcholijs interpretis.*

ABomaſum. 26
Abrotonum. 2. 17.18. 44. 54.
Abſynthium. 47
Acanthi radix. 10
Acetum. 50.62
ἀχαί. 8.26.48.59
Aconitum. 43.53.54
Ἀκοντίας. 25.
Ἀζελανες. 16
Ægagees. 4.20
Ægilops. 13
Ægiritę fungi. 62
Agnus. 2.17
Agni cerebrũ. 45.55
Ἀγραυλος. 24
Agroſtes. 12.28
Αἰθαλόεσσαι aſpides. 19
Aiuga. 13.30
Alcibium echium, 9. 10. 11. 25. 27.
Alexipharmaca. 16.53
Alexiteria. 53
Allium. 14
Alphos. 22
Ἀλθήεις. 27
Altercus. 60
Amanitæ. 63
Amaracus. 9
Amphiſbæna. 6. 23
Amuleta. 53
Ἀμυδρός. 19
Anchuſa. 13
Anguis, vide ſerpẽs.
Aniceium. 10
Aniſus. 14
Anſerinus pullus. 75
Antidota. 53
Aparine. 15
Apriiecur. 9
Apis ictus. 13.30
Apij ſemen. 10.2
Apium equinum. 10
Apiũ paluſtre. 10.26
Apollinaris. 60
Ἀργέδος. 29
Ἀραιή. 18
Ἀρκευθος. 26
Arctios. 13
Argenti ſpuma, 36. 52. 64.
Argẽtum viuũ. 51.64
Ariſtolochia. 8.15.25
Arundo. 51. 64
Aſcalabos. 8.25
Aſcra. 16
Aſininum lac. 50
Aſphodelus. 2.9.17.
Aſpis. 3.4.19
Aſterion. 21.12 28
Atalymnus. 45.5
Aites. 53

B

Βέχει. 8.25
Balſamum. 15
Balſami ſuccus. 44. 54.
Baſiliſcus. 7.23
Bembix. 13.30
Bitumen. 2
Βλάχρον. 17
Βλῆτρον. 17
Boleti. 62
Brionia. 15
Βούβρωστις. 29
Bucarterus. 4.20
Buccina. 49
Bulbi ſemen. 14
Bupleurum. 9
Bupreſtis. 48.58
Buxus. 51

C

Cæciliæ. 25
Calamintha. 52
Cammoron. 43.54
Cancer. 10.15
Canehery. 17
Κανθαλοσβέσις. 29
Canobus. 5.22
Cantharides. 45.55
Capillus Veneris. 13
Capræcaput. 45. ſimus. 14
Capreæ angues perſequuntur. 3
Capreæ coagulum, 9.49.
Caput ferinum. 9
Carabi. 49
Cardamum. 2.51
Caſtanea. 57
Caſtoris teſtis, 9.11. 26.
Caucalis. 13.14
Cedria. 17.61.62
Cedrus, 2.9.27. eius baccæ, 10. pix 50. lachryma. 61.62
Cenehrenes. 8.24.15
Cepæ ſuccus. 14
Κεφαλοκρουστίς. 29
Cera. 2
Ceraſtes. 5.21
Cercaphus. 20
Cerebrum porci, agni. 45.55
Ceruiſa. 44.54
Cerui angues perſequuntur, 3. eorum cornu, 1. medulla, 2. penis, 9. venter.
Καχλάζειν. 16
Chalcanthum. 51.62
Chamæleos duplex, 10. 11. 44. 54.
Χείρ. 32
Χερσία. 17
Χελύς, χελώνη. 17
Χελιδόνια. 13
Χερσαῖαι aſpides. 19
Chelydrus. 7.23
χερσαῖαι aſpides. 19
Cherſydrus. 6.23
χίμετλον. 27
Chironia radix. 8.25
χοῦς, χοῦς. 8
χλοάων. 24
Cicama. 13.30
Cicer agreſte. 14
Cichorium. 60
Cicuta. 13. 46.56
Cinnamon. 15
Κίων. 20
Clematis. 51.62
Clybatis. 9
Κνηστίρ. 17
Coagulum. 9.44.54 59.
Cocytus. 4.20
Colchicum. 47.57
Κολώτης. 25
Conchylia. 49
Conila. 10.29
Conyza, 2.10.14.15. 13.48.
Cor petunt venena, 36.37.
Corcorus. 10.13
Coriandrũ. 45.56.55
Corium. 14.45
Κοτύλη. 26
Cotyledon. 11
Crambe. 48
Κεραυνοκλάστης. 29
Crethmos. 14
Crymna. 11.27
Cucumis. 13
Cucurbita. 14.31
Cuminum. 10.11.14. 15.
Cupreſſi folium. 9
Κύαθος. 26
Cyclaminum. 15
cydonia mala. 46.56
Cypariſſus. 9
Cytiſus. 10.15
Cyzicij agri. 43.53

D

Damæ coagulum. 9. 44.48.58. cornu. 1.
Daucus. 11.13.15.46.
Dipſas. 6.18.22
Dorycnium. 48.59
Draco. 7.13.24
Draconis & aquilæ diſſidium. 7.24
Dracunculus. 14.31
Dryinas. 7.23.24
Dyſdeii. 12.28

E

Echinus. 9.26
Ἔχις, ἔχιδνα. 16
Echiũ. 2.9.10.25.26
Elopes. 8.25
Ἐμπί. 19
ἔνυγρον. 26
Ἐπικάμιον. 24
Ephemeron Colchicum. 36.47.57
Erice. 10
Erinum. 10.27
Eruca. 2.
Erui farina. 51
Eryngi radix. 10.13. 51.
ἰσχαλικόν. 29
Eucnemum. 10

F

Fagus. 13.47
Ferrum ardens, 14. eius fæx. 44
Ferulæ medulla. 10. 47.57.
Ficus. 13.30.48.52.31 eius lac. 14.58.48. 58.
Filia. 1
Fimus capræ. 14
Fucus puniceus. 13. 30.
Fulica. 45
Fungus. 50.52.62

G

Gagates lapis. 117
Gages. 16
Galbanum. 8.15.51
Γαλεώτης. 25
Gallinæ cerebri mẽbrana, 9.26. ſtercus. 51.62.
Gallus. 44.54
Gangis. 17
Γῆρας. 19
Geryni. 10.27
Glacies. 50
Glans. 47
Glycyſides radix. 15. 32.
Granatum malum. 50.52.
Graſſus. 11.27
Γραῦς. 54
Groſſi ficus. 13

H

Hæmorrhois. 5.22
Hæmorrhus. 5.22
Helichryſus. 10
Heliotropiũ. 11.17
Helleborus. 14.15
Helxine. 9
Hemina. 26
Heraclium origanum. 10
Heſiodus. 1
Hippomarathrũ. 10
Hippopotamus. 9.26
Hippoſelinum. 26
Hirudo. 14.50.62
Hœdi coagulũ. 48.58
Hordeacea farina. 49
Horminum. 14.52
Hyacinthus. 14.34
Hydrargyros. 64
Hydrus. 7.23
Hyoſcyamus. 36. 49.
Hypericon. 52
Hyſginum. 8.25
Hyſſopus. 14.52

I

Iaculi. 8.25
Ἰαμενή. 31
Ἴαμνος. 31
Iaſimos. 14
Ichneumon. 4.20
Ictis. 4.20
Iecur, 9. apri. 10
Illitu ſerpentes abigentia. 2.17
Inſtrata ſerpentes abigentia. 2.17
Intyba. 9.4
Irinum. 45.46
Iris. 15.49
Iulus. 13.30
Iuniperus. 9.26
Iuuenca. 6.22.23
Ixias. 47.57.78

L

Labruſca. 14
Lac coagulatum. 59
Laciniæ fungi. 64
Laſer. 2.11.17.28.46 47.48.56.
Λάθαργοι. 24
Laurus. 9.26.46.56
Leo ſerpens. 8
Λειριόεντες. 19.22
Lepus marinus. 35. 50.
Leporis coagulum. 9.11. 44.48.
Leucas herba. 13
Libani rami. 45
Libanoris. 13
Libyca radix. 14.31
Libyes. 8.20
Lichen equi. 15.32
Liguſtrum. 52.65
Lima. 17
Lini ſemen. 45
Lithargyros. 64
Lixiuia. 44.48.54.59
Λυγίδης. 21
Lupus phalãgij ſpecies. 12.28
Lychnis ſemen. 14
Lycopſos. 13.30

M

Μάχαιρα. 9.26
Malua. 2.24.50
Mala Punica. 62
Malus ſylueſtris. 46.

INDEX.

Marathrum. 7. 14
Marrubium. 9.96 43
Medũ malum, 51.62
Μουσηνιωτικαὶ aſpides. 19
Mel. 49
Μηγανοῦσαι. 22
Melanthion. 1
Melicerta. 64.65
Melichlorus ſcorpio. 13. 29
Melilotum. 14
Meliphyllō. 9.26.43
Melliſſæum. 16
Meliſſobotum. 11.27
Melittæna. 9.26
Μίνυξ. 20
Minyanthes. 8.25
Mithrydatium. 39
Moluri. 8
Morus. 44.54
Moſyclus. 8. 25.
Mutæna. 13. 30
Murex. 49
Musaraneus. 13. 30
Muſtela. 11
Myagri. 8.25
Mycetes. 55
Μυγαλῆ. 30
Myrice. 26.27
Myrmecios. 12.28
Myrrha. 52
Myrtas. 8.25
Myrtea. 48
Myrtea oliua. 44
Myrtus 14. 65. eius baccæ. 47.57

N

Napy. 49
Nardus. 10.15.47.49
Naſturcium. 1.14.49
Natrix. 23
Nepeta. 48
Neris. 9.25
Nicomedes. 39
Νιτρον. 11
Nitri ſpuma. 5. 48
Nix, 50. eius potio. 46.
Νομαί. 20
Νεμαῖον cur ſerpyllum. 17
Nucis gummi. 44

O

Obolus. 27
ὄχρα. 8. 25
Oenopes fructus. 50
Oliua. 44
Oleum crudũ. 2. 48
Omaſum. 26
ὄμπνα. 61
Onitis. 44.54
Onogyros. 2.17
Ononis. 14. 31
ὄνυξ. 9. 26
Opium. 55.61
Orchas oliua. 44
Ordilum. 25
Origanũ. 2.10.27.47
Orion. 16
Orobanchi. 14
Othrys. 3.19
Ouati fungi. 63
Ouorum putamen. 45. 56.
Oxalis. 13
Oxybapſus. 26

P

Pagurus. 29
Paliurus. 13
Palmę fructus. 48.59
Palmitis botrus. 14
Panace. 9.11
Panacea. 8. 25
Papauer. 13. 30. 49
Papyrum. 48. 59
Pardalianches. 45
Parthenium. 13. 32
Parthenia terra. 45. 55.
Paſſum. 49
Paſtinaca. 13.13.30
Pecten. 49
Pemphredo. 13. 30
Pemionis. 27
Pentaphyllon. 13
Perſea arbor. 47
Perſica. 44.55
Petalitis. 13.52
Peucedanus. 2
Platanus. 9
Phalacra. 27
Phalæna. 12. 29
Phalanx. 10
Phalangiorum ſpecies. 11.12.16.28
Phaiicum. 49.60.61
Philetæris. 10
ἑρπύζων, ſerpyllũ 17.
Piceamyrrha. 10
Piceaterreſtris. 44. 54.
Piceæ reſina. 47. 58
Picea. 63
Pineæ. 49
Pini nuces. 14
Pini conus. 48.51
Pinus lachryma. 51
Pini reſina. 63
Πίων. 24
Piper. 14. 46. 48.52
Piſces ſaxatiles. 49
Pix. 10. 64
Porci cerebrũ. 45.55
Polium. 2. 9. 17. 47
Porium. 14. 49
Polycneumũ. 9. 44
Πρασαί. 25
Piæmadia oliua. 44 54.
Priolaus. 43.54
Promenca. 50
Ψαμμαρί aſpides. 19
Pſilothron. 13
Ψυχή. 29
Ψωρα. 29
Πτυάδες aſpides. 19
Pulegiũ. 14.45.46.55
Pulybatea. 9.13
Pulygonum. 13
Punicea malus. 2.14
Punica mala. 47
Πύλη. 9. 25
Pyracaotha. 13
Πύραδος. 32
Pyrethrũ. 11.15.27.51
Pyra bacchica. 48

Q

Quercus. 49
Quinquefolium. 81

R

Radices contra ſerpentium ictũ ſalubres, & deinceps. 10
Rana. 51.63.64
Raphanus. 47
Reſina. 51
Reticulus. 9.26
Rhamnos. 10.13.14. 26.
Raphanum. 51
Rheſcynthum 8.24
Rhodinum. 2.18
Ροδίδες. 18
Rhinx. 11. 28
Ricinum. 11
Roſę ſemen. 14
Roſatum. 45
Rubeta. 51
Rubetum. 48 99
Rubi. 13.47
rugæ lactis. 44. 54
Rugoſum piper. 65
Ruta. 9.47.51.58

S

Sacra herba. 13.30
Salis ſpuma. 50
Salis differentiæ. 62
Salamandra. 13. 30. 51. 63.
Saliua humana. 2
Saluia. 2
Sambucus. 10
Sampſucus. 10
Sanguinalis. 47.57
Sanguiſuga. 62
Sapa. 45.55
Sarmenticiois. 44
Saus. 8. 24
Scammonia. 50
Sceptica. 37.38
Scolopeodra. 11.13. 30.
Scorpius. 10.31
Scorpij origo. 16
Scorpius in cœlo. 16
Scorpionum genera. 12.13.29
Scyua. 14. 32
Scyra. 2.17
Scytale. 6.7.26
Senecta. 6.19
Sepedon. 6.22
Σηπεδόνωδες medicamentom. 38
Serpentes abigentia. 1. 2. 3. 16.
Serpentium renouatio. 6. 7
Serpentiũ ortus. 1.18
Serpyllum. 2. 17. 47
Seſama. 44
Seps. 3. 19.
Sida. 14. 31
Siliqua veſca. 49.62
Sinapi. 14. 11
Siſymbra. 14
Smilax. 65
Smiloni. 65
Smyrinum. 13.49
Specion. 12. 28
Σπονδύλη. 27
Spondylion. 15
Spongioli fungi. 62
Staphis agria. 15
Stellio. 8. 25
Statia. 33
Struthia mala. 56
Strychnus. 2.14
Suffitu ſerpentes abigentia. 1
Sulphur. 1

T

Tamarice. 26
Tauri ſanguis. 41.58
Taxus. 52. 65
Telephiom. 14
Terebinthus. 13.47
Teſtudo marina. 11. 28. 51. 63.
Τετεργών. 21
Thapſi radix. 9
Thelygonum. 43
Theriaca. 16
Θήρ. 16
Θηρίον. 16
Θιόρα. 17
Θυμβρα. 17
Thon, Thonius. 22
Thracias lapis. 17
Threïcius lapis. 1. 17
Thriallidis ſemẽ. 14
Θυλακίς. 13.30
Θυλακίτης. 60
Thymalides. 10
Thymbra. 9. 10
Thymioo. 65
Thymi ſemen. 48
Titanes. 1
Toxicum. 46.56
Τρώπιζα. 9.26
Trifoliom. 25
Tripetelon. 8
Triphyllon. 8.14.25
Τύλοι. 89
Τυφλῖται. 25
Typhlopes. 8. 25

V

Venenatorum remedia, & deinceps. 8.25
Venenum quid. 35
Venenorum differentiæ. 32. 38
venenorũ curatio. 40
Verbaſcum. 10
Verbenaca. 30
Vergiliæ. 18
Veſpæ. 12.28.30
Violæ ſemen. 14
Vipera. 4. 6. 8. 63
Vitex. 7. 15. 18
Vitiligo. 22
Vitis albā. 23
Vitis rami. 45.47.55.
Viuerra. 20
Vlmus. 45
Vlophonõ. 47.57.58.
Vrtica. 2. 14. 15.32.
Vterum. 14. 32

HIPPOC.

HIPPOCRATIS
COI MEDICORVM
OMNIVM PRINCIPIS.

ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ· *De Genitura.*
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ· *De Natura pueri.*
Iuſiurandum.
De arte.
De antiqua Medicina.
De Medico.

INTERPRETE IO. GORRÆO
Pariſienſi, Doctore Medico.

Acceſſerunt eiuſdem interpretis annotationes in eoſdem libellos.

PARISIIS,

M. DC XXII.

Digitized by Google

HENRICO VALESIO DELPHINATIVM BRITONVMQVE DVCI ILLVSTRISS.

Io. GORRÆVS S. F. Q. P. D.

QVÆ multis antè ſeculis priſci inuenere, Henrice clariſſime, ea nunquam inuenta perfectáque ſimul fuerunt: nec vllus vnquam hominum extitit, qui quod præclare ſummóque ingenio quærere cœpiſſet, etiam plane abſoluiſſe viſus ſit. Quin & ex iis quæ plurimi perfecta conſummatáque eſſe crediderunt; nihil vnquam tam abſolutum fuit, quin dies, ætas, tempus ſemper aliquid apportarit noui, quod ad eius perfectionem maximè pertinere videretur. Sic rebus omnibus labor ſemper nouus additus, magno omnium mortalium imperfectionis, Numiniſque ſolius perfecti argumento. Quod certè non in alia magis quàm medica, vt cæteras artes omittam, comperies: quæ quum tot annis antea cœpta ſit & inchoata, inque ea tam egregij & præſtantes ingenio viri elaborarint, nulla tamen vnquam ætas integram abſolutámque habere potuit, vt non ſemper aliquid vel nondum inuentum, vel ex inuentis amiſſum, aut ſaltem miſerè deprauatum deſideraretur. Eius quidem etiam ante bellum Peloponneſiacum deſignata erant quædam rudimenta, ſed tam obſcura, tam perplexa, vt nemo ex illis artis ſpeciem fuerit agniturus: verùm ipſa Hippocrates vir & arte & facundia inſignis expoliuit, certámque medicinæ formam videndam & methodo tractandam præbuit, ſed adeò præcisè ac obſcurè, vt qui de illa ſcripti ſunt ab eo libri, non facilè etiam à doctiſſimis intelligerentur. Proinde neglecta eorum lectione, quum non alius reperiretur magis idoneus medicinæ author, quem ſequi poſſent, alij alia comminiſci cœpere, & variæ admodum ſectæ tandem emerſerunt: vt Plinio mirari ſubierit, nullam artium inconſtantiorem fuiſſe, & ſæpius mutari ſolitam, donec vnus Galenus venit, qui illos Hippocratis Silenos explicauit, & oſtendit in ipſis vniuerſam artem medicam concluſam fuiſſe, itáque patefecit, vt perfectam ab eo medicinam, numeriſque omnibus plenam eſſe nemo amplius dubitaret. Sed ecce neſcio quo fato ea nobis fœlicitas erepta eſt, nec diu tanto authore abſolutam medicinam retinere potuimus, quin ipſa cum Hippocrate nobis perierit, & altis tenebris fuerit ſubmerſa. Iacuere enim per multos annos duæ quaſi columnæ, ſumma ipſorum diligentia conſtitutæ artis, duóque illa morborum agnoſcendorum curandorúmque lumina penè extincta ſunt. Ac veluti in terris incultis & inaratis, pro frumento & proba ſegete lappæ tribulique proueniunt, ſic vbi in tractanda medicina virtus & honor merces eſſe deſierunt, & medici quæſtus cupiditate accendi cœpere, mirum profectò quàm variæ & peſtiferæ medendi formæ, deſerta quam Hippocrates & Galenus profitebantur, arte, irrepſerunt, & quæſita ſunt, quibus ediſcendis litteras ſcire non oporteret. Nam ad lucrum quàm compendioſiſſimam quiſque potuit viam tenuit, omnéſque aliam longè præſtantiorem ſpreuere, quòd ipſa in virtute & veritate conſiſteret, ad quas iter admodum longum & difficile habitum ſemper fuiſſet. Et eam quidem ob cauſam Neronis principatu Theſſalus delere cuncta maiorum placita conatus eſt, artemque nouam eſt profeſſus, quam ſe intra ſex menſes edocturum, auditoribus ſuis pollicebatur. Hinc plæriſque Arabum potius quàm Galeni libri placuerunt, in quibus remediorum tantùm ſylua quædam eſt, nec præterea de morbis & eorum cauſis methodo inueſtigandis medendiſque docetur. Sic pro veritate fucus, pro virtute auaritia, pro eruditione barbaries, denique pro arte ἀτεχνία peruaſit, & exul intus Hippocraticæ diſciplinæ ſedem occupauit. Quo factum eſt, vt peſſimo in ſtatu ſuperioribus annis rem medicam fuiſſe haud dubitem dicere, quando non ea modò nobis perierat, verum etiam in ipſius locum permulta ſterilia, infœlicia, & carduis horridiora ſuccreuerant, quibus metendis purgandiſque non vna falx & altera ſatis vnquam eſſe potuiſſet. Qua de cauſa geminus labor ætatis noſtræ medicos miſerè exercere cœpit, tum extirpandis illis improbis medendi rationibus, tum reſtituenda antiqua veráque arte, & quaſi poſtliminio reuocanda. Iam quidem ſaltem plærique in venenatos & in-

fœlices illorum hortos ſumma animi contentione & magnitudine immiſere. Alij verò etiam non minore ſtudio & induſtria priſcam artem Hippocratis & Galeni, dignitati integritatique ſuæ reddere contenderunt, mutilam proculdubio, quódque tanto temporum interuallo deſerta fuerit, pluribus in locis ruinoſam. Quibus & ego opem aliquam, quamuis exiguam & infirmam, ſed quam tamen poſſum laturus me adiunxi, non tam valens quidem humeris, vt propè labenti, veluti Atlas cœlum ſuſtinuiſſe dicitur, me ſubijciam, illíque pedamenti loco ſim, quò inclinata recumbat & innitatur (neque enim dubium eſt me tanto onere oppreſſum iri & obrutum) ſed vt inſpector fortè ſim, & labis aut vitij cuiuſdam nuncius, quod ineſſe animaduertero, ſi magnum ſit & inſigne: aut ſi tam ſit exiguum, vt architecti conſilium & operam non requirat, ipſe per me, ſi poßim, reficiam & inſtaurem, parum alta & demiſſa æquem, atque etiam, niſi multa vi & maioribus ictibus opus ſit, quaſi effracto pariete lumen aliquod inducam. Qua in re a leuioribus exordiendum eſſe mihi viſum eſt, tum quòd imbecillitatis meæ mihi ſim conſcius, tum quòd futurum iſta ratione ſperem, vt poſt aliquam in hoc negotio exercitationem reliqua ſe præbeant faciliora. Nam ſicut ſuperiore anno Hippocratis de arte medica declamationem, & ſimul de antiqua medicina, déque medico libellum in latinam linguam vertendum ſuſceperam, atque iſto anno hos libros paulo difficiliores vertere aggreſſus ſum: ſic certa nunc ſpes animo meo inſedit, fore mihi poſthac laborem, quem in vertendis libris Hippocratis de morbis mulierum impendere decreui, multo magis tolerabilem, quam ſi protinus nullaque antè præmeditatione ad ipſos temerè me contuliſſem. Nam qui aliter Hippocratem intelligere aut vertere aggreditur, ille quidem operam laboremque impendere mihi videtur, quomodo olim multi imperatores in perfodiendo Iſthmo impendiſſe feruntur: qui quum eum longè in mare porrectum, quòd nautas longo & periculoſo flexu circumagi cogeret, perfodere tentaſſent, parte etiam illa qua anguſtiſsimus erat, operis tamen difficultate victi omnes deſtiterunt. Quod certè ne tum illis, tum mihi quoque accidat, verendum eſſe indicat Hippocratis excellentiſsimo & prorſus diuino ingenio præditi ſublimitas, grauitas, & cum breuitate iuncta obſcuritas: in cuius facillimis etiam libellis tantum difficultatis ineſt, tot ſcrupuli occurrunt, vt penitius intuenti contemplantique, & omnia ad optimorum medicorum & Galeni dogmata reuocanti, non aliter quàm ſcopuli quos prodidit Herodotus in oculos Iſthmum fodientium reſiliſſe, illíſque oculos eruiſſe, ſenſum omnem mentemque prorſus adimere videantur. Nec carent quidem omnino eiuſmodi difficultatibus libelli iſti duo, quos modò in latinum conuerti, ſed tales ſunt, vt vnde ſe expedire & euoluere, ſi acceſſerit ſtudium & labor, non ſit vſque adeò moleſtum. Nam & nos quæcunque obſcura eſſe videbantur, ea breuibus ſcholijs illuſtrauimus, Galeni quidem imitatione, ſed eruditione impari. Quamquam in hoc præcipuè elaboraui, vt non tam ego, quàm Galenus ipſe librorum iſtorum eſſet interpres, mutuatus ab illo tranſlatiſque in meos commentarios propemodum omnibus quæ ad Hippocratis enarrationem pertinere exiſtimarem. In quibus tamen conſcribendis non auſim tantum de me polliceri, quin aliqua aliter quàm oporteret, citari à me vel demonſtrari potuerint. In quibus cauillandi ſi quis ſtudium opponat, vel etiam iure reprehendat, equidem non indignè feram, nec me oleum & operam propterea perdidiſſe putabo. Ego quippe ampliſsimum laboris mei fructum videbor retuliſſe, ſi ita Hippocrati inſudarim, vt me viam monſtrante omnes ad paria mecum ſtudia accēdantur. Quod profectò fieri facilè poſſe non dubito, ſi meum hunc laborem quem tum vertendo tum enarrando Hippocrati inſumpſi, à te probari, tibique placuiſſe intellexerint, ipſiúſque ampliſsimo tuo nominis nuncupationem, gratam tibi eſſe & periucundam. Accipe igitur facili placidoque vultu Princeps humaniſsime, quos maieſtati tuæ nuncupo libellos Hippocratis è græco in latinum ſermonem à me nunc primum conuerſos, ſimulque quas in illos edidi Annotationes, munus quidem tanta quæ in te relucet virtute & maieſtate non ſatis dignum, ſed quod tamen non multum alieno alterius libelli argumento, meam quantam poſſum teſtetur, pro nato tibi nuper puero gratulationem. Vale.

Digitized by Google

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ.

HIPPOCRATIS DE GENITVRA.

Νόμος μὲν πάντα κρατύνει. ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς, ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ σώματι ἐόντος τὸ ἰσχυρότατον ἀποκριθέν. τούτου δὲ ἱστόριον, τόδε, ὅτι ἀποκρίνεται τὸ ἰσχυρότατον, ὅτι ἐπὴν λαγνεύσωμεν, σμικρὸν οὕτω μεθέντες, ἀσθενέες γινόμεθα. ἔχει δὲ οὕτω. φλέβες καὶ νεῦρα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον, ὧν ὑποτριβομένων καὶ θερμαινομένων καὶ πληρευμένων, ὥσπερ κνησμὸς ἐμπίπτει, καὶ τῷ σώματι παντὶ ἡδονὴ καὶ θέρμη ἐκ τούτου παραγίνεται. τριβομένου δὲ τοῦ αἰδοίου, καὶ τοῦ ἀνθρώπου κινευμένου, τὸ ὑγρὸν θερμαίνεται ἐν τῷ σώματι, καὶ διαχέεται, καὶ κλονέεται ὑπὸ τῆς κινήσιος, καὶ ἀφρέει. καθάπερ καὶ τ' ἄλλα ὑγρὰ ξύμπαντα κλονεύμενα ἀφρέει. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ ἀφρέοντος τὸ ἰσχυρότατον καὶ τὸ πιότατον, καὶ ἔρχεται εἰς τὸν νωτιαῖον μυελόν. τείνουσι γὰρ ἐς τοῦτον ἐκ παντὸς τοῦ σώματος. καὶ διαχεῖ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν ὀσφὺν, καὶ ἐς πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ἐς τὸν μυελὸν, καὶ ἐξ αὐτοῦ τείνουσιν ὁδοὶ, ὥστε καὶ ἐσιέναι τὸ ὑγρὸν ἐς αὐτὸν καὶ ἀποχωρέειν. ἐπὴν δὲ ἔλθῃ ἐς τοῦτον τὸν μυελὸν ἡ γονὴ, χωρέει παρὰ τοὺς νεφρούς. ταύτῃ δὲ ἡ ὁδός ἐστι διὰ φλεβῶν. καὶ οἱ νεφροὶ ἑλκωθῶσιν, ἔστιν ὅτε καὶ αἷμα ξυμφέρεται. παρὰ δὲ τῶν νεφρῶν, ἔρχεται διὰ τῶν ὀρχίων μεσάτων ἐς τὸ αἰδοῖον. καὶ χωρέει οὐχ ὅπῃ τὸ οὖρον. ἀλλὰ ἡ ἄλλη ὁδός ἐστιν αὐτῇ ἐχομένη. οἱ ἐξονειρώσσοντες διὰ τάδε ἐξονειρώσσουσιν. ἐπὴν τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι διακεχυμένον ᾖ καὶ διάθερμον, εἴτε ὑπὸ ταλαιπωρίης, εἴτε ὑπὸ ἄλλου τινὸς ἀφρέῃ καὶ ἀποκεκριμένου ἐπ' αὐτῷ ὁρῷ παρεόντας, οἷα λαγνεύειν. ἔχει γὰρ τὸ ὑγρὸν τοῦτο ὅπερ λαγνεύοντι. ἀλλ' οὔ μοι περὶ ὀνειρωσσόντων καὶ παντὸς τοῦ νοσήματος τί ἐστι, καὶ ὅκοσα ἐργάζεται, καὶ διότι πρὸ λαγνείης. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. οἱ δὲ εὐνοῦχοι διὰ ταῦτα οὐ λαγνεύουσιν ὅτι σφέων ἡ δίοδος ἀμαλδύνεται τῆς γονῆς. ἔστι τὸ διὰ αὐτῶν τῶν ὀρχίων ἡ ὁδὸς, καὶ νεῦρα τείνει λεπτὰ καὶ πυκνὰ εἰς τὸ αἰδοῖον, οἷσιν αἴρεταί τε καὶ καθίεται. καὶ ταῦτα ἐν τῇ τομῇ ἀποτέμνονται, διότι καὶ οὐχ ὑπάρχουσιν οἱ εὐνοῦχοι χρηστοί. τῶν δὲ τοῖσδε ἐκθλιβέντων ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς ἐμπέφρακται. πωροῦνται γὰρ οἱ ὄρχιες, καὶ τὰ νεῦρα σκληρὰ καὶ μωρὰ γενόμενα ἀπὸ τοῦ πώρου οὐ δύναται τείνειν καὶ χαλᾶν. ὁκόσοι δὲ παρ' οὖς τετμημένοι εἰσὶν, οὗτοι λαγνεύουσι

Omnia lege fiunt. Et genitura 1
quidem viri excrementum vali-
diſſimum eſt, quod ab humido
quod in corpore continetur vni-
uerſo, proficiſcitur. quam autem
validiſſimum prorſus ſit quod
ſecernitur, ex eo intelligi poteſt, quod poſt con-
greſſum, tam pauco ſemine emiſſo, imbecilliores 2
ſimus. Res autem habet hunc in modum. Venæ
& nerui ab vniuerſo corpore ad pudendum produ- 3
cuntur, quibus attritis, excalfactis & repletis, pru-
rigo quædam excitatur, & toto corpore volup-
tas calorque prouenit. Confricto autem puden-
do, motóque homine, etiam humidum in corpo-
re concaleſcit, diffunditur, agitatur, atque ad 4
eundem modum quo reliqua omnia humida 5
quum vehementius dimouentur, ſpumat. ſic ve-
rò etiam in homine valentiſſima & pinguiſſima
portio à ſpumante humore ſecedit, ferturque ad
ſpinalem medullam. Namque ad eam ex vniuerſo 6
corpore viæ permultæ concurrunt, ſemenque ip- 7
ſum ex cerebro in lumbos & corpus vniuerſum
& ſpinæ medullam diffunditur: ex qua etiam vaſa
quędam protenduntur, adeò vt facilè tum in eam
humor ſubire poſſit, tum ex ea abſcedere. Portò
quum genitura in ipſam medullam peruenerit,
poſtea defertur in renes, ad quos per venas via pa-
tet: quibus exulceratis, nonnunquam etiam ſan- 8
guis vnà delabitur. A renibus autem per medios
teſtes ad pudendum peruenit, alio quidem quam 9
vrinæ itinere, ſed tamen ipſi contiguo. Iam & qui- 10
bus inſomnia fiunt libidinoſa, eam ob cauſam
venerem ſomniant, quòd corporis humor funda-
tur, incaleſcat, & ex labore aut alia quauis occa-
ſione ſpumet. Qui dum excernitur, ſpeciem quan- 11
dem imaginemque rei venereæ excitat. Habet
enim etiam humorem illum perinde atque is qui
concumbit. Verùm de inſomnioſis dicere non
decreuimus, nec de omni morbo quid ſit, quæ
efficiat, nec cur ante coitum, ſemen emittatur. Sed de his iſta quidem à me dicta ſint. Cæterùm, eunuchi 12
eâ ob cauſam non coëunt, quod via illis reſecta ſit qua ferri genitura ſolet. Fertur enim per teſtes, à qui-
bus quamplurimi nerui tenues ad pudēdum perueniunt, qui ipſum & intēdunt & demittunt. Verum hi,
dū eunuchi fiunt, abſcindūtur: proinde ad obeundā venerem minimè apti ſunt. Qui verò pudenda affri- 13
cāt, iis geniturę iter obſtructū eſt (namq; occalleſcere teſtes poſſunt) ac nerui à callo duri hebeteſq; red-
diti, penem nec intēdere poſſunt nec laxare. Quòd ſi qui iuxta aures ſectionē perpeſſi fuerint, cōcunbunt 14

καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γυναικός. καὶ ἢν ἡ γυνὴ τόκων ἔμπειρος ἔῃ, καὶ ἐννοήσῃ ὁκότε ἡ γονὴ μὴ ἐξέλθῃ, ἀλλ' ἐμμείνῃ, εἴσεται τὴν ἡμέρην ἐλάβετο ἐς ἑωυτήν. ἔχει δὲ οὕτως καὶ τόδε, ὅτε μὲν ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ μεθιέμενον ἀπὸ τῆς γυναικός, ὅτε δὲ ἀσθενέστερον. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ὡσαύτως. καὶ ἔστι καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ τὸ θῆλυ σπέρμα, καὶ τὸ ἄρσεν, καὶ ἐν τῇ γυναικὶ ὁμοίως. ἰσχυρότερον δὲ ἐστι τὸ ἄρσεν τοῦ θήλεος. ἀνάγκη οὖν ἀπὸ ἰσχυροτέρου σπέρματος γίνεσθαι. ἔχει δὲ καὶ τόδε, οὕτω. ἢν μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων τὸ σπέρμα ἰσχυρότερον ἔλθῃ, ἄρσεν γίνεται τὸ τικτόμενον. ἢν δὲ ἀσθενὲς, θῆλυ. ὁκότερον δ' ἂν κρατήσῃ κατὰ πλῆθος, ἐκεῖνο καὶ γίνεται. ἢν γὰρ πολλῷ πλέον τὸ ἀσθενὲς σπέρμα τοῦ ἰσχυροτέρου, κρατέεται τὸ ἰσχυρὸν, καὶ μιχθὲν τῷ ἀσθενεῖ, ἐς θῆλυ περιετράπη· ἢν δὲ πλέον ᾖ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ ἀσθενέος, κρατηθέντος τοῦ ἀσθενέος, ἐς ἄρσεν ἀπελύθη. ὡς γὰρ εἴ τις κηρὸν καὶ στέαρ μίξας ὁμοῦ, πλέον ποιήσας τὸ στέαρ τήξειε πρὸς πῦρ, μέχρις μὲν ὑγρὸν ἔῃ, οὐ διάδηλον γίνεται τὸ κρατέον. ἐπὴν δὲ παγῇ, τότ' ἐμφανὲς γίνεται, ὅτι κρατέει τὸ στέαρ τοῦ κηροῦ κατὰ πλῆθος. οὕτως ἔχει καὶ τῇ ἄρσενος καὶ τῇ θήλεος ἡ γονή. ξυμβάλλεσθαι δὲ παρέχει, ὅτι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρί ἐστι γόνος καὶ θῆλυς καὶ ἄρσενος, τοῖσιν ἐμφανέσι γινομένοισιν. πολλαὶ γὰρ γυναῖκες ἤδη θηλυτοκήσασαι παρ' ἀνδράσιν ἰδίοις, παρὰ δ' ἑτέρους ἄνδρας ἐλθοῦσαι, ἐκουροτόκησαν. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ αὐτοὶ κεῖνοι παρ' οἷσιν ἐθηλυτόκεον αἱ γυναῖκες, ἑτέρων γυναικῶν ἐς μίξιν ἀφικόμενοι, ἄρσενα γόνον ἐποίησαν. καὶ οἷσιν ἄρσην γόνος ἐγένετο, εἰς ἑτέρας γυναῖκας μιχθέντες, θῆλυν γόνον ἐποίησαν. οὕτως ὁ λόγος φησὶ καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἔχειν καὶ θῆλυν γόνον, καὶ ἄρσενα. παρὰ μὲν τοῖσιν ἐθηλυτόκεον, ἐκρατέετο τὸ ἰσχυρότερον, πλέονος γενομένου τοῦ ἀσθενέος, καὶ ἐγίνετο θήλεα. παρὰ δὲ τοῖσιν ἐκουροτόκεον, ἐκρατέετο τὸ ἀσθενέστερον, καὶ ἐγίνετο ἄρσενα. χωρέει δὲ οὐκ αἰεὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ αὐτέου ἀνδρὸς ἰσχυρὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἀσθενὲς ἐς αἰεὶ, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλοῖον. καὶ τῆς γυναικὸς οὕτως ἔχει, ὡς μὴ θαυμάζειν τὰς αὐτὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας γόνον καὶ ἄρσενα καὶ θῆλυν ποιέειν. ἔχει δὲ καὶ τοῖσι κτήνεσιν οὕτως, τὰ περὶ γονῆς θήλεος καὶ ἄρρενος, καὶ ἐν αὐτῇ περὶ τῇ γονῇ. ἔρχεται καὶ τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος. καὶ ἀπὸ τῶν ἀσθενέων, ἀσθενὴς, καὶ ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν, ἰσχυρή. καὶ τῷ τέκνῳ οὕτως δεῖν ἀνάγκη ἀποδίδοσθαι. καὶ ὁκόσον ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρὸς πλέον ἔλθῃ ἐς τὴν γονὴν, ἢ τῆς γυναικὸς, τὸ τέκνον κεῖνο μᾶλλον ἔοικε τῷ πατρί. ὁκόθεν δὲ πλέον ἔλθῃ ἀπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ σώματος, κεῖνο μᾶλλον ἔοικε τῇ μητρί. ἔστι δὲ οὐκ ἀνυστὸν πάντα τῇ μητρὶ ἐοικέναι, τῷ δὲ πατρὶ μηδὲν, ἢ τὸ ἐναντίον τούτου, μηδ' ἑτέρῳ ἐοικέναι μηδέν. ἀλλ' ἀμφοτέροισιν, ἀνάγκη τινὸς ἔστιν ἐοικέναι τινί. εἰ γὰρ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν σωμάτων τὸ σπέρμα χωρέει ἐς τὸ τέκνον. ὁκότερος δ' ἂν πλέον ξυμβάλληται ἐς τὸ ἐοικέναι καὶ ἀπὸ πλειόνων χωρίων τοῦ σώματος, κείνῳ τὰ πλείονα ἔοικε. καὶ ἔστιν ὅτε θυγάτηρ γενομένη, τὰ πλείονα ἔοικε μᾶλλον τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρί· καὶ κοῦρος γενόμενος ἔστιν ὅτε μᾶλλον ἔοικε τῇ μητρί. καὶ ταῦτα μοι τοῦ πρόσθεν καὶ τοσαῦτα ἐστὶ ἰσχυρὰ τοῦ προτέρου λόγου, ὅτι ἔνεστι καὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ καὶ κουρογονίη, καὶ θηλυγονίη. γίνεται δὲ καὶ τόδε. ἔστιν ὅτε τὰ τέκνα λεπτὰ καὶ ἀσθενέα γίνεται ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς παχέων καὶ ἰσχυρῶν ἐόντων. κἢν μὲν πολλῶν ἤδη γενομένων τῶν παιδίων τοιοῦτον γένηται, δῆλον ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνόσησε τὸ ἔμβρυον,

quæ tum à viro tum à muliere prodierunt. Ac
ſi mulier quidem partum aliàs experta fuerit, & 24
attenderit quando ſemen non deciderit, ſed intus
remanſerit: diem quo concepit, certò ſciet. Sunt
autem iſta quoque vera. Semen mulier, atque ad
eundem modum vir, modò validius modò imbe-
cillius emittit. Atque vt viro, ſic etiam mulieri, ſe-
men virile muliebréque ineſt. Verum virile mu- 25
liebri præpollet. Marem itaque à valentiori ſemi-
ne formari gigniq; neceſſe eſt. Nec vero fidei mi-
nus habendum iſtis eſt, de quibus mox dicam. Si
parens quidem vterque valentiſſimũ ſemen con- 26
tulerit, gignitur maſculus: ſi imbecillum, fœmi-
na. Quòd ſi alterum copia ſuperarit, illi ſimilis fœ-
tus efficitur. Nãque ſi ſemini imbecilli multo ma-
ior copia quam valentioris fuerit: id etiam quod
valens eſt vincitur, & cum imbecillo remixtum,
ad fœminam compellitur. Sin autem validi ſemi-
nis plus ſit quàm imbecilli: quod imbecillum eſt
ſuperatur, & ad marem adigitur. Quemadmodum
ſi quis ceram ſeuumque ſimul miſcens, ſed plus
multo ſeui quàm ceræ iniiciens, ea igne lique-
faciat: quamdiu quidem liquida erunt, facile
non eſt diſcernere vtrum copia præpolleat po-
ſteaquam verò coaluerint, nemini obſcu-
rum eſſe poteſt, longè plus ſeui quàm ceræ
eſſe: ſic de maris fœminæque ſemine iudican- 27
dum eſt. Cæterùm quòd iam in viro quàm in mu-
liere ſemen vtrumque tum maris tum fœminæ in-
ſit, ex iis quæ manifeſtò fieri videntur, facilè intel-
ligi poteſt. Iam enim mulieres plurimæ ex maritis
ſuis non niſi filias ſuſceperunt, quæ tamen cum
viris aliis congreſſæ, filios peperere. Atque illi ip-
ſi viri quorum vxores filias tantùm pariebant, cum
aliis mulieribus coëuntes, maſculam prolem ge-
nuerunt: quique mares tantùm faciebant, ex aliis
mulieribus fœminam ſuſtulere. Quæ certè ratio
planè conuincit, tam in viro quàm in muliere &
maſculum & fœmineum ſemen continere. Siqui-
dem in iis quæ fœminas gignebant, quod ex ſemi-
ne valẽtius erat, imbecilliores multitudine obrue-
bat, eamque ob cauſam prodibat fœmina. Quæ
verò pueros gerebant, in iis quod imbecillius erat,
vincebatur, & fiebat maſculus. Verùm nec ſemper
à viro validum ſemen ſecedit, nec ſemper imbe- 28
cillum, ſed varium ille & aliàs aliud emittit, atque
ad eundem mulier modum. Quo fit vt mirari ne-
mo debeat viros eoſdem, eaſdemque mulieres fœ-
tum modò maſculum modò fœmineum gignere. 29
Eſt verò in iumentis quoque tum marem fœmi- 30
namque gignendi, tum ſeminis ipſius ratio eadem.
Prodit autem & viro & muliere ab vniuerſo cor-
pore, ab imbecillis quidem imbecillum, à validis
autem validum: vnde talem quoque ſuſcipi pro-
lem neceſſe eſt. Quod ſanè ſi plus ex viro quàm ex
muliere ad genituram receſſerit, patri multo ſimi-
lior fingitur: ſin plus ex muliere prouenerit, cor-
pore magis refert matrem. Quòd verò fieri non
poſſit vt fœtus matri quidem euadat quam ſimilli-
mus, cum patre verò nihil prorſus ſimilitudinis
habeat, aut contrà neutri ſit ſimilis, certè vtrique aliqua in re ſimilem eſſe neceſſe eſt, ſi modo vter-
que ſemen ad eius conformationem confert. Verùm vter plus ſeminis & ex pluribus corporis par-
tibus ad ſimilitudinem contulerit, illi pluribus in rebus ſimilis euadet. Ac ſæpe quidem euenit vt
vt genita filia, in pluribus patri quàm matri multo ſit ſimilior, tum qui natus eſt puer, maiorem lon-
gè cum patre quàm cum matre ſimilitudinem gerat. Et hæc quidem tot ſunt prioris ſententiæ ar-
gumenta, nimirum in viro & muliere gignendi tum maris tum fœminæ ineſſe facultatem. Porrò
accidit aliquando liberos etiam tenues & infirmos à patre & matre craſſis robuſtiſque naſci. Quod ſi 31
fiat multis antè ſuſceptis eiuſmodi liberis, fœtum proculdubio in ipſo vtero laboraſſe perſpicuũ eſt, 32

atque vel ab vtero, vel quod eius nutrimentum
quo creſcere debuit, foras, vtero nimium hiante,
deciderit, id mali obortum fuiſſe, eamque ob cau-
ſam factum eſſe imbecillum. Laborant autem
omnia animantia pro portione virium ſuarum. Si
verò quotquot nati ſunt, infirmi fuerint, id certè
matricis vitio cõtingit, plus quam par ſit anguſtę.
Nam ſi deſit ſatis amplum ſpatium in quo fœtum
nutriri oporteat, neceſſe proſus eſt eum tenuem
effingi, quippe qui ſatis amplo ad incrementum
33. ſpatio ſit deſtitutus. Si enim & ſpatium magnum
ſit, nec fœtus laboret: æquum eſſe videtur, vt ex
magnis parentibus fœtus quoque magnus prò-
deat. perinde ac ſi quis cucumerem iam defloreſ-
centem, ſed tamen recentem, & adhuc in cucu-
merario iacentem, in heminam condiderit, tan-
dem æqualis ſimilisque interno heminæ ſpatio
euadet. ſi verò in vas aliquod magnum, quod qui-
dem cucumerem exactè capere poſſit, nec multo
ſit ipſo cucumere maius, eum impoſuerit, etiam
huius vaſis cauitati æqualis ſimiliſque fiet. excreſ-
cens enim cucumis internam vaſis faciem inſequi-
tur. Nam quæ naſcuntur ferè omnia, eodem prò-
ueniunt modo, quo quis ea venire coëgerit. Et
puer ipſe ſimiliter ſi ſpatioſo loco incrementũ ac-
cipiat, euadit maior: minor verò, ſi anguſtiore.
Ceterum mutilatus puer, matris in vtero colliſus
proculdubio eſt, vel percuſſa eo loci matre, vel
quia ceciderit in fœtum, aut vim quandam aliam
perpeſſa ſit. Ac ſi puer quidem collidatur, ea parte
mancus mutiluſque erit. quod ſi etiam vehemen-
tius, ipſe diſrupta membrana qua continetur,
abortiuus perit. Poſſunt verò & aliam ob cauſam
mutili partus eſſe, nimirum propter loci in vtero
anguſtiam, quo etiam mutilatus eſſe videtur. Ne-
ceſſe eſt enim corpus quod anguſto in loco mo-
uetur, illic motilum fieri. Nam quemadmodum
arbores antequam è terra erumpant, ſi ſpatium li-
berum non habeant, ſed vel à lapide vel alia re
quapiam detineantur, naſcuntur tortuoſæ, aut
parte vna craſſę, altera tenues: ſic certè & puer ſi matris in vtero partes corporis alias alijs habeat
anguſtiore loco contractas. Accidit verò plurimum vt ex mutilis hominibus integri & illæſi liberi ori-
antur. Quippe particulas illi numero omneis habent perinde ac ſani. Verùm ſi morbo aliquo pa-
rens laboret, nec quatuor illæ humoris à quo ſemen ſecernitur, ſpecies, quę natura inſunt, geni-
turam totam & integram contulerint, (debilior enim eſt quæ à parte motila proficiſcitur) mirum
mihi non videtur eſſe, vt parentem, ſic etiam liberos mutilos procreari. Hæc quidem à me ea de re
dicta ſint. Iam verò ad ea quæ initiò propoſui, reuertar.

καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ἢ τῆς αὔξιος αὐτοῦ ἔξω παρέει, τῶν μητρέων χασκουσέων μᾶλλον, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενὲς ἐγένετο. νοσέει δὲ τῶν ζώων ἕκαστον κατὰ τὴν ἰσχὺν ἑωυτοῦ. ἢν καὶ πάντα τὰ γενόμενα παιδία ἀσθενέα ᾖ, αἱ μῆτραι αἴτιαι εἰσὶ, στενότεραι ἐοῦσαι τοῦ καιροῦ. ἢν γὰρ μὴ ἔχῃ εὐρυχωρίην, ἔνθα τὸ ἔμβρυον τραφείη, ἀνάγκη ὅτι αὐτὸ λεπτὸν γενέσθαι, ἅτε οὐκ ἔχον τῇ αὔξῃ εὐρυχωρίην. ἢν δὲ ἔχει εὐρυχωρίην, καὶ μὴ νοσήσῃ, εὐθηνέες ὅτι μεγάλων τοκέων μέγα τέκνον γενέσθαι. ἔχει δὲ οὕτως, ὥσπερ εἴ τις σίκυον ἤδη ἀπηνθηκότα, ἐόντα δὲ νεογνὸν, καὶ προσεόντα τῷ σικυηλάτῳ θείη ἐς ἀγγεῖον, ἔσται ἴσος τῷ ἀγγείῳ τῇ κοιλίῃ, καὶ ὅμοιος. ἢν δὲ τις ἐς ἄγγος θῇ μέγα, ὅτι καὶ εὐθηνέες ὅτι σίκυον χάδειν, ἀλλὰ μὴ πολλῷ κάρτα μεῖζον τῆς φύσιος τοῦ σικύου, ἴσος ἔσται ὁ σίκυος τοῦ ἄγγεος τῇ κοιλίῃ, καὶ ὅμοιος. ἐρίζει γὰρ ἐν τῇ αὔξῃ τῇ κοιλίῃ τοῦ ἄγγεος. σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ φυόμενα οὕτως ἔχει, ὅκως ἄν τις καταναγκάσῃ αὐτά. οὕτω δὴ ἔχει καὶ τῷ παιδίῳ. ἢν μὲν εὐρυχωρίη ᾖ ἐν τῇ αὔξῃ, μεῖζον γίνεται. ἢν δὲ στενοχωρίη, ἔλασσον. τὸ δὲ πηρωθὲν ἐν τῇσι μήτρῃσι παιδίον, φημὶ αὐτὸ, ἢ φλασθὲν πηρωθῆναι τῆς μητρὸς πληγείσης κατὰ τὸ ἔμβρυον, ἢ πεσούσης, ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου παθήματος προσγενομένου τῇ μητρί. ἢν δὲ φλασθῇ ταύτῃ, πηροῦται τὸ παιδίον. ἢν δὲ μᾶλλον φλασθῇ, τὸ ἔμβρυον τοῦ ὑμένος ῥαγέντος τοῦ περιέχοντος αὐτὸ, φθείρεται τὸ ἔμβρυον. ἢ ἑτέρῳ τρόπῳ τοιῷδε πηροῦται παιδία, ἐπὴν ἐν τῇσι μήτρῃσι κατὰ τὸ χωρίον καθότι καὶ ἐπηρώθη, στενὸν ᾖ, ἀνάγκη ἐν στενῷ κινευμένου τοῦ σώματος, πηροῦσθαι κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὥσπερ καὶ τῶν δενδρέων ὅσα ἐν τῇ γῇ ἐόντα, μὴ ἔχῃ εὐρυχωρίην, ἀλλ' ὑπὸ λίθου ἢ ὑπὸ τινὸς ἄλλου ἀπολαμφθῇ, ἀνατέλλον σκολιὸν γίνεται, ἢ τῇ μὲν παχὺ, τῇ δὲ λεπτόν. οὕτω δὲ ἔχει καὶ τῷ παιδίῳ γίνεσθαι, ἢν ἐν τῇσι μήτρῃσι κατά τι τοῦ σώματος στενότερον ᾖ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. ὅτι δὲ ἐκ πεπηρωμένων ἀνθρώπων ὑγιέα τίκτονται τὰ παιδία, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει. ἔχει γὰρ τὸν ἀριθμὸν πάντα τὸ πεπηρωμένον τῷ ὑγιεῖ. ἐπὴν δέ τι οἱ νόσημα προσπέσῃ, καὶ τοῦ ὑγροῦ αὐτῷ, ἀφ' οὗ σπέρμα γίνεται, τέσσαρες ἰδέαι ἐοῦσαι, ὁκόσαι ἐν φύσει ὑπῆρξαν, τὴν γονὴν οὐχ ὅλην παρέχουσιν, ἀσθενέστερον δὲ κατὰ τὸ πεπηρωμένον, οὐ θαῦμα δή μοι δοκέει εἶναι καὶ πεπηρῶσθαι, καθάπερ ὁ τοκεύς. ταῦτα δή μοι ἐς τοῦτο εἴρηται, ἀναβήσομαι δὲ αὖθις ὀπίσω εἰς τὸν λόγον ὃν ἔλεγον.

FINIS.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ.
HIPPOCRATIS
DE NATVRA PVERI LIBER.

Ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, πρῶτον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης, καὶ ἀθροΐζεται, καὶ παχύνεται θερμαινομένη. ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει, ἅτε ἐν θερμῷ ἐοῦσα. ἔπειτα τῆς μητρὸς πνεούσης. ὁπόταν δὲ τοῦ πνεύματος ὅταν πλησθῇ, ὁδὸν οἱ αὐτὸ ἑωυτῷ ἔξω ποιέει, καὶ κατὰ μέσον τῆς γονῆς τὸ πνεῦμα ἔξεισιν. ὅταν δὲ ὁδὸς γένηται τῷ πνεύματι ἔξω θερμῷ ἐόντι, αὖθις ἕτερον ψυχρὸν εἰσπνέει ἀπὸ τῆς μητρός. καὶ οὕτως ποιέει διὰ παντὸς τοῦ χρόνου. θερμαίνεται μὲν γὰρ ἅτε ἐν τῷ θερμῷ ἐοῦσα: ψυχρὸν δὲ ἴσχει ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης. πάντα δὲ ὅκοσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἴσχει. τὸ δὲ πνεῦμα ῥήγνυσι καὶ ποιέει οἱ ὁδὸν αὐτὸ ἑωυτῷ, καὶ χωρέει ἔξω. αὐτὸ δὲ τὸ θερμαινόμενον, ἕλκει ἐς ἑωυτὸ αὖθις ἕτερον πνεῦμα ψυχρὸν διὰ τῆς ῥαγῆς, ἀφ' οὗ τρέφεται. τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ξύλων, καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων, καὶ βρωτῶν καὶ ποτῶν ὁκόσα θερμαίνεται ἰσχυρῶς. ἐννοῆσαι δὲ πάρεστι ξύλα καιόμενα. ἅπαντα μὲν γὰρ ξύλα ποιήσει τοῦτο, μάλιστα δὲ τὰ ὑπόχλωρα. μεθίησι γὰρ κατὰ τὴν τομὴν πνεῦμα. τὸ δὲ πνεῦμα ὁκόταν ἔξω χωρέῃ, εἰλίσσεται περὶ τὴν τομήν. καὶ τοῦτο γινόμενον ὁρῶμεν αἰεί. δῆλος οὖν ὁ ἀναλογισμὸς ἐπὶ τοῦ πνεύματος, ὅτι ἐν τῷ ξύλῳ ἐὸν θερμὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν, ἀφ' οὗ τρέφεται. καὶ ὑπὸ ἑωυτοῦ ἀφίησιν. εἰ μὴ γὰρ μὴ ἀντέσπα, οὐκ ἂν τὸ πνεῦμα εἰλίσσετο ἔξω ἰόν. πᾶν γὰρ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ τρέφεται τῷ μετρίῳ. καὶ ὁκόταν διαθερμανθῇ τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, πνεῦμα γινόμενον χωρέει ἔξω: καὶ τὸ δ' ἐξιὸν ἔξω τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν ἀφ' οὗ τρέφεται. ποιέει δὲ τοῦτο καὶ φύλλα χλωρά. ὅταν δὲ καίηται, πνεῦμα ἴσχει. ἔπειτα ῥήγνυσι τὸ πνεῦμα, καὶ ὁδὸν ποιέεται, καὶ χωρέει ἔξω εἰλισσόμενον. χωρέον δὲ ψόφον παρέχει, ᾗ τὴν εἰσπνοὴν ποιέεται. καὶ χέδροπα, καὶ σῖτος, καὶ ἀκρόδρυα θερμαινόμενα πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἔξω ἐξέρχεται ῥαγὴν ποιησάμενον. καὶ ἢν νοτερὰ ἔῃ, πλέον τὸ πνεῦμα ἀφίησι, καὶ τὴν ῥαγὴν μείζω ποιέεται. καὶ τί δεῖ μακρηγορέειν: πάντα γὰρ ὁκόσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἀφίησι, καὶ ἕτερον ψυχρὸν κατὰ τοῦτο ἀντισπᾷ, ἀφ' οὗ τρέφεται. καὶ αὗται μοι ἀνάγκαι πεπηγμέναι εἰσὶν, ὅτι ἡ γονὴ θερμαινομένη ἐν τῇσι μήτρῃσι, πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἀφίησι. ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης πνοὴν ἴσχει καὶ ἡ γονή. ὁκόταν γὰρ ἡ μήτηρ ψυχρὸν ἑλκύσῃ ἐς ἑωυτὴν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, ἐπαυρίσκεται ἡ γονή. θερμὴ δὲ ἐστιν, ἅτε δὴ ἐν θερμῷ ἐοῦσα. καὶ τότε δὴ πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἀφίησι. καὶ ἡ γονὴ ὑμενοῦται φυσωμένη. περιτέταται γὰρ ἀμφ' αὐτὴν τὸ ἔξωθεν, συνεχὲς γενόμενον ἅτε γλίσχρον ἐὸν, ὥσπερ ἐπ' ἄρτῳ ὀπτωμένῳ λεπτὸν ἐφίσταται ἐπὶ πολλοῖς ὑμενοειδές. θερμαινόμενος γὰρ καὶ φυσώμενος αἴρεται. ᾗ δ' ἂν φυσᾶται, κοῖλον τὸ ὑμενοειδὲς γίνεται. τῇ δὲ γονῇ θερμαινομένῃ καὶ φυσωμένῃ πάσῃ, ὑμὴν ἔξωθεν περιγίνεται. κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς γονῆς τῷ πνεύματι δίοδος καὶ ἔξω καὶ ἔσω γίνεται διὰ τοῦ ὑμένος. καὶ ταύτῃ τοῦ ὑμένος ἀπέχει τὸ λεπτόν. καὶ τῆς γονῆς ἐν αὐτῷ

SI genitura, quam parens vterque 1
contulit, in muliebri vtero remanſerit: primùm quidem, non
conquieſcente muliere, miſcetur
ſimul, in vnum cogitur, & calore craſſeſcit: deinde verò ſpiritum
concipit, tum quòd ſit calido in loco, tum quod 2
mater ipſa ſpiret. Poſtquam verò ſpiritus plena
fuerit, viam ipſe ſibi molitur quà exeat, ferturque per mediam genituram. Vbi autem ſpiritus ille calidus foras abierit, alius rurſum à matre frigidus inſpiratur. Et id quidem fit omni
tempore. Nam genitura quoniam in loco eſt ca- 3
lido, concaleſcit. ſpirante verò matre refrigeratur. Sed quæ calent, omnia ſpiritum obtinent. Spiritus autem abrumpit & viam ipſe ſibi aperit, foraſque egreditur. Quod verò excalfactum eſt, alium rurſus ad ſe ſpiritum frigidum per rimam attrahit, quo nutriatur. Porrò idem accidit lignis, foliis, cibis & potibus, quæ plurimum caleſiunt. Ligna quæ vruntur, id tibi protinus in animum inducent, quibus quidem omnibus, maximè ſi ſubuiridia ſint, idipſum accidit. Siquidem per ſciſſuram ſpiritum efflant: qui poſtquam foras prodierit, circum fiſſuram ipſam voluitur. Atque id perpetuò fieri animaduertimus. Itaque facilè licet de ſpiritu ratiocinari, nempe eum intra lignum calentem, alium frigidum accerſere, eóque nutriri, & à ſe ipſo excerni. Niſi enim ſpiritus ille alium ad ſe pertraheret, abiens nequaquam conuolueretur. Namque omne calidum frigido alitur moderato. Sedenim poſteaquam is humor qui ligno ineſt, in flatum verſus fuerit, foras egreditur: viaque eadem qua exit calor ille qui in ligno continetur, alium frigidum quo nutritur, attrahit. Ad eundem verò modum etiam viridia folia cum vruntur quidem, flatum cient, ipſe verò poſtea erumpit, viamque ſibi facit, & foras ſonitus diſcedit, ſtrepitumque ea parte qua difflatur, excitat. Quinetiam legumina, frumentum, fructuſque omnes vbi incaluerint, flatum concipiunt, qui rima facta in ambientem diſcedit. Quòd ſi præterea humidi fuerint, plus multo ſpiritus exalant, rupturamque efficiunt maiorem. Sed quid opus eſt pluribus? Namque omnia quæ incaleſcunt, ſpiritum emittunt, atque alium inde frigidum attrahunt, quo nutriuntur. His quidem rationibus neceſſariò efficitur tum genituram in vtero concaleſcentem ſpiritum accipere & reddere, tum vero ſpirante matre etiam difflari. Poſtquam enim mater frigidum aërem inſpirarit, genitura quoque leniter flabellatur. Ea autem calida eſt, propterea quod calido in loco
ſit. & tunc ſanè ſpiritum illa concipit atque emittit. Ceterum ſpiritu diſtenta genitura, mem- 4
branula veſtitur. Namque externa ipſius ſuperficies ſibi vndique cohærens, vt quam viſcida ſit, illi vndique obducitur, non aliter quam coctu in pane tenue quoddam membranæ inſtar emergit. calore enim flatuque attollitur. Quà autem flatu diſtenditur, illic membranoſa ea tunica exoritur. At vero genituram omnem concalefactam flatuque tumentem membrana exterius inuoluit, per quam tamen ad mediam vſque genituram ſpiritus intrò foraſque permeat;

ὑγρότερον γάρ ἐστι ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ταραχθέντος τοῦ αἵματος καὶ πληρώσαντος τὰς φλέβας, ἀπέρχεται ἀπ' αὐτέων. καὶ πρὸς τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ φύσει ὑπῆρξεν, ὥστε ἢν μὲν ἀποκενωθῇ τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ, λαμβάνει ἐν γαστρί. ἢν δὲ πλήρης ἔῃ, οὔ. κενέων γὰρ τῶν μητρέων καὶ τῶν φλεβῶν γενομένων τοῦ αἵματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τοὺς παῖδας. μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν ἐν γαστρί. αἴτιον δὲ τὸ εἰρημένον. ὁκόταν δὲ ταραχθῇ τὸ αἷμα καὶ ἀποκεκριθὲν μὴ χωρέῃ ἔξω, ἀλλ' ἐς τὰς μήτρας, αἱ δὲ μῆτραι μὴ χάσκωσι, θερμαινόμεναι δὴ ὑπὸ τοῦ αἵματος χρονιώτερον μένοντος αἱ μῆτραι, θέρμην τῷ ἄλλῳ σώματι παρέχουσιν. ἔστι δὲ καὶ διαδιδοῦσιν αἵματος ἐς τὰς φλέβας τοῦ σώματος, ὥστε αἱ φλέβες πληρεύμεναι πονέονται, καὶ οἰδήματα παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ κίνδυνος ἐκ τοῦ τοιούτου χωλωθῆναι. ἔστι δ' ὅτε καὶ πρὸς τὴν κύστιν προσίσταται, καὶ πιέζουσι καὶ κλείουσι τὴν κύστιν, καὶ στραγγουρίην παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε πλήρεες αἵματος ἐοῦσαι αἱ μῆτραι προσπίπτουσιν ἢ πρὸς τὰ ἰσχία, ἢ πρὸς ὀσφὺν, καὶ πόνον παρέχουσιν. ἔστι δὲ ὁκόταν ἐγχρονίσῃ τὸ αἷμα μεῖναν πέντε ἢ ἓξ ἐν τῇσι μήτρῃσι μῆνας, πύον γίνεται. καὶ ἐνίῃσι κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐξέρχεται τὸ πύον. ἔστι δὲ ᾗσι καὶ κατὰ τὸν βουβῶνα ὡς φῦμα γίνεται, κἀκεῖ πύον γενόμενον ἐξῆλθε, καὶ ἄλλα πολλὰ κακὰ τῇσι γυναιξὶ τοιουτότροπα γίνεται, ὁκόταν μὴ ἀποκαθαίρωνται τὰ καταμήνια. ἀλλὰ τί δεῖ λέγειν αὐτὰ ἐνθάδε; εἰρήσεται γὰρ ἐν τοῖσι γυναικείοισι νοσήμασιν. ἀλλ' ὅθεν ἀπέλιπον περανέω τὸν λόγον. ὁκόταν δὲ γένηται σὰρξ, τότε οἱ ὑμένες αὐξανομένου τοῦ ἐν τῇσι μήτρῃσιν αἵματος, αὔξονται καὶ αὐτοὶ, καὶ κολποῦνται, καὶ μάλιστα οἱ ἔξωθεν. καὶ τὸ αἷμα κατελθὸν τὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅ, τι ἂν ἡ σὰρξ πνεύσασα ἑλκύσῃ, καὶ ἡ αὔξη ἐγγίνεται, καὶ χρηστὸν ἐὸν, ἐς τοὺς κόλπους τῶν ὑμένων ἀποκρίνεται. καὶ ὁκόταν κολπωθῶσι, καὶ τὸ αἷμα δέξωνται, τότε ἤδη καλέονται χορίον. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. ἡ δὲ σὰρξ αὐξομένη ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀρθροῦται, ἔρχεται ἐν ταύτῃ ἕκαστον ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον, τὸ πυκνὸν ὡς τὸ πυκνὸν, τὸ ἀραιὸν ὡς τὸ ἀραιὸν, τὸ ὑγρὸν ὡς τὸ ὑγρόν. καὶ ἕκαστον ἔρχεται ἐς χώρην ἰδίην κατὰ τὸ συγγενές, ἀφ' οὗ καὶ ἐγένετο· καὶ ὅσα ἀπὸ πυκνῶν ἐγένετο, πυκνά ἐστι, καὶ ὅσα ἀπὸ ὑγρῶν, ὑγρά. καὶ τἆλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνεται ἐν τῇ αὐξήσει. καὶ τὰ ὀστέα σκληρύνεται ὑπὸ τῆς θέρμης πηγνύμενα. καὶ δὴ καὶ διοζοῦται ὡς δένδρον, καὶ ἀρθροῦται ἔτι ἄμεινον καὶ τὰ ἔσω τοῦ σώματος, καὶ τὰ ἔξω. καὶ ἥτε κεφαλὴ γίνεται ἀφεστηκυῖα ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ οἱ βραχίονες καὶ οἱ πήχεες ἀπὸ τῶν πλευρέων, καὶ τὰ σκέλεα δίσταται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τὰ νεῦρα ἐμφύεται ἀμφὶ τὰς συμβολὰς τῶν ἄρθρων, καὶ αὐτοστομοῦται, καὶ ἡ ῥὶς καὶ τὰ οὔατα ἀφίσταται ἐν τῇσι σαρξὶ, καὶ τετραίνεται. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐμπίπλανται ὑγροῦ καθαροῦ. καὶ τὸ αἰδοῖον δῆλον γίνεται ὁκότερόν ἐστι. καὶ τὰ σπλάγχνα διαρθροῦται. καὶ δὴ καὶ τοῖσιν ἄνω τὴν πνοὴν ποιεῖται, τῷ τε στόματι, καὶ τῇ ῥινί. καὶ ἥτε κοιλίη φυσᾶται. καὶ τὰ ἔντερα καταφυσώμενα κατὰ τὸ ἄνωθεν ἀπολαμβάνει τὴν διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ πνοὴν καὶ ἀμαλδύνει. καὶ ἐς τὸν κύσαρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω, καὶ ἐς τὴν κύστιν ὁδὸς ἔξω. τούτοις δὲ διαρθροῦται ὑπὸ τῆς πνοῆς ἕκαστα. φυσώμενα γὰρ δίσταται ξύμπαντα κατὰ συγγένειαν. καὶ τὸ εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβαλεῖν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον, καὶ μολύβδου ῥινίσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι, ἔπειτα δὲ χρόνῳ φυσώμενα ἐλεύσεται, ὅ, τι μόλυβδος ὡς τὸν μόλυβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν.

Commouetur autem propterea, quod menſes plu- 15
rimum tum frigore tum calore à ſemuicem diſcre-
pent, idque mulieris corpus præſentiat, vt quod vi-
rili corpore multo ſit humidius. Cúmq; ſanguis com-
moueri cœperit, venaſque repleuerit, ab ipſo corpo-
re ſecedit, reditque ſtatus idem corporis qui initio
ſecundum naturam erat. Quamobrem ſi ſanguine il- 16
lo mulier exonerata fuerit, facilè concipit, ſin autem
ille redundarit, minimè. Sanguine enim vacuo tum
vtero, tum venis, mulieres liberos promptè ſuſci-
piunt. Illæ nãq; poſt menſtruorum purgationẽ con-
cipiũt. Cuius certè rei cauſa hæc eſt quam attulimus.
At quum ſanguis ille agitatus atque ſecretus, foras
non pellitur, ſed clauſo vtero retinetur, ipſe vtique
ſanguine diutius immorante concaleſcit, & calorem
reliquo corpori immittit: nonnunquam verò etiam
in venas corporis ſanguinem refundit: quo illæ tunc
redundantes laborant, atque tumores etiam excitan-
tur. Periculum verò etiam aliquando eſt, ne eo malo 17
claudicent. Quinetiam ſæpe in veſicam incumbunt, 18
eamque comprimunt vruntque, & vrinæ ſtillicidium
inducunt. Quandoque vero vterus ſanguine redun-
dans in coxendicem aut ilium procumbit, & ingen-
teis dolores efficit. Eſt & quũ ſanguis menſibus quin-
que aut ſex in vtero perſeuerans, putreſcit, & in pus
vertitur: quod quidem nonnullæ per pudendum ex-
cernunt. Quibuſdam verò in inguine tumor phyma- 19
ti ſimilis oboritur, quod quidem in pus illic conuer-
ſum vacuatur. Et aliis ſanè pluribus eiuſmodi malis
mulieres non vacuatis menſtruis tentantur. Quæ hoc
loco quid opus eſt explicare? Siquidem de ipſis dice-
tur in libris de morbis mulierum. Sed enim vnde di-
greſſus ſum, illuc reuertamur. Quom iam caro facta
eſt, tunc ſanguine in vtero magis abundante ipſæ etiã
membranæ, præſertim extimæ, augentur, ſinuſque
habent maiores. Ad quicquid ſanguinis à matre ca-
ro ipſa ſpirando attraxerit, quo etiam creſcere debet,
quodque optimum eſt, in mẽbranarum ſinus effun-
ditur: quæ ſanè vbi tum ſinus illos habuerint, tum
ſanguinem admiſerint, græcis χορίον latinis ſecundę 20
appellantur. Sed de iſtis hæc dixiſſe ſufficiat. Cęte-
rùm caro poſtquam incrementum acceperit, opifice
ſpiritu diſtinguitur, atque in ea vnumquodque ad ſi-
bi ſimile ſe confert, denſum ad denſum, rarum ad ra- 21
rum, humidum ad humidum: feruntur que ſingula in
proprium locum ad ea quibuſcum naturę ſimilitudi-
nem habent, & originem etiam duxere. Nam quę à
denſis facta ſunt, denſa ſunt, & humida quæ ab humi-
dis. Eſt autem in omnibus eadem quoque incremen-
ti ratio. Ac oſſa quidem calore concreta dureſcunt.
Iam verò etiã in ramos, arboris inſtar, diuiditur, mul-
toque perfectius corporis tum interna tum externa
diſcernuntur. Caput ab humeris longius abſcedit,
brachia & cubiti à coſtis. Crura ab inuicem ſeparan-
tur. Nerui ad articulos deferuntur, & ex ſeipſis caui-
tatem poſſident. Naſus & aures extra carnem emi-
nent, & perforantur. Oculi humore puro replentur.
Pudendum qualenam ſit, manifeſtò apparet. Viſcera
cooformationem accipiunt. Atque etiam per ſuper- 23
nas partes, os videlicet & nares, reſpirat. Venter ſpi-
ritu attollitur, diſtentáque inteſtina ſupernè per vm-
bilicum ſpiritum accipiunt atque conficiunt. A ven-
tre & inteſtinis in podicem foras via patet, atque ab
ipſa ſimiliter veſica. Horum autem ſingulo procul-
dubio vi ſpiritus huoc in modum conformãtur. Nam-
que omnia vbi ſpiritu perflari cœperint, ad ea ſe con-
ferunt, quibuſcum naturæ & generis habent affinitatem. Si enim fiſtulam in veſicam indere placeat,
& per eam in veſicam inieceris terram, ſabulum, & tenuia plumbi ramenta, deinde aquam infunde-
re, & per fiſtulam ſufflare; primùm quidem illa intra aquam nullo diſcrimine miſcebuntur, ſed tan-
dem poſtea flata agitata, plumbum ad plumbum, ſabulum ad ſabulum, terráque ad terram ſe confert.

Ac ſi quis ea ſinat areſcere, ruptaque veſica intuea-
3 tur, ſimilia, cum ſimilibus coiſſe comperiet. Ad eun-
dem ſanè modum genitura atque caro diſtinguun-
tur, inque iis omne ſimile cum ſibi ſimili iungitur.
Verùm iſta à me hac de re dicta ſint. Iam ergo geni-
4 tus infantulus eſt, & hucuſque peruenit. Sed fœmina
quidem conformationem primam duobus & qua-
draginta diebus, quod longiſſimum, adipiſcitur, maſ-
culus verò diebus, quod eſt longiſſimum, triginta. Ac-
cidit enim frequentiſſimè iſto temporis ſpatio, aut
paulo maiori minoríve, fœtum efformari. Siquidem
poſt partum vt plurimum etiam purgantur mulieres:
quæ quidem filiam peperere, diebus duobus & qua-
draginta: quę certè purgatio vt maximè eſt diuturna,
ſic perfecta eſt: attamen etiam periculo vacauerit, ſi
viginti quinque diebus peragatur. Verum quæ ma-
rem genuerunt, triginta diebus purgantur, eſtque
longiſſima eiuſmodi purgatio, plena perfectaque,
quæ tamen ſi viginti modo dies duret, nihil prorſus
habet periculi. Sed poſtremi temporis minima eſt
5 purgatio. Cæterum iuniores diebus paucioribus, ſe-
niores autem pluribus repurgantur. Laborant verò
in partu puerperioque vehementiſſimè quæ primum
pariunt, nunquam aliàs fœtum enixæ: quæque mi-
nus ſæpe vterum tulerunt, iis quæ frequentius pe-
perere, multo grauius diſcruciantur. Purgantur au-
tem à partu mulieres eam ob cauſam, quod antè ad
ſecundum & quadrageſimum vſque diem, ſi vtero
puella geſtaretur, aut vſque ad trigeſimum ſi maſcu-
lus, pauciſſimus ſanguis ad incrementum fœtus dela-
bitur, deinde verò copioſior donec in lucem infans
prodeat. Quamobrem purgationem in partu manare
foraſque ferri ad portionem dierum neceſſe eſt. Cum
autem mulier parturit, incipit ſanguis commoueri &
incaleſcere, fœtu vehementer ſeſe mouente. Com-
motus autem ſanguis, primum is quidem exit, deinde
26 verò poſt fœtum ſanies craſſa & cruenta. Mox ab eo
ductus quidam viaque fit, non aliter quam ab aqua in
menſam effuſa: atque poſtea ſingulis diebus, toto il-
lo quo diximus tempore purgatio ſubſequitur, initio
27 quidem quantam Attica hemina vna & dimidia ca-
pit, aut paulo plus minúſue, ac deinceps ad eius por-
28 tionem donec purgari deſinat. Exit autem ſanguis, ſi
quidem mulier valeat aut valere debeat, qualis à vi-
ctima: & citò concreſcit. Quòd ſi mulier nec ſana ſit,
nec ſanitatem conſequutura, purgatio tum paucior
ſit, tum ſpecie deterior: nec citò concreſcit. Hoc au-
29 tem habet hunc in modum. Si mulier quo tempore
gerit vterum, morbo aliquo non congenito laboret,
quum à puerperio purgatur, perit. Sin autem ipſa
30 grauida primis diebus non repurgetur, ſiue ſana ſit,
ſiue non, & repentè poſtea vel à medicamento vel
etiam ſponte purgatio erumpat, ad portionem die-
rum quibus nihil penitus profluxit, erumpet. Siqui-
dem niſi mulier à puerperio repurgetur, in grauem
morbum incidet, magnóque in periculo verſabitur,
niſi protinus curatio adhibeatur, & purgationem ali-
quis conuocientem exhibeat. Hæc quidem à me hoc
loco adducta ſunt, quò demonſtrarem diſtingui diſ-
cernique puerorum artus, fœminæ quidem intra
duos & quadraginta dies vt longiſſimum, maris verò
31 intra dies dies triginta. Cuius rei fidem facit purgatio
quæ poſt partum accidit, per dies quidem duos &
quadraginta, ſi puella nata eſt: per triginta verò, ſi
mater maſculum pepererit: quæ ſanè ſunt purga-
tionis ſpatia longiſſima. Repetam verò etiam iſta denuò, quò clarius intelligantur. Aio equidem
pauciſſimum illum ſanguinem qui ab vniuerſo mulieris corpore puellam gerentis in vterum,
concepto iam ſemine ſecedit, diebus duobus & quadraginta tegeri atque vacuari. Namque
hoc dierum numero puerorum membra articulantur. Deinde vero plus multo ſanguinis af-
fluit.

καὶ ἢν τις αὐτὰ ἐάσας αὐανθῆναι ἐάσῃ, καὶ ἀποῤῥήξας τὴν
κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτῶν τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον
ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται,
καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν ἑωυτῷ τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον,
ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἰρῆται. καὶ γέγονεν ἤδη παιδίον,
καὶ εἰς τοῦτο ἀφικνεῖται, τῇ μὲν θήλυ τὴν πρώτην πῆξιν,
ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι καὶ δύο τὸ μακρότατον· τὸ δὲ ἄρ-
σεν ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσι τὸ μακρότατον. ὡς γὰρ ἐπι-
πολὺ ξυμβαίνει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἢ ὀλίγῳ μείονι, ἢ
ὀλίγῳ πλείονι, ταῦτα διαρθροῦσθαι. καὶ γὰρ ἡ κάθαρσις
γίνεται τῇσι γυναιξὶ μετὰ τὸν τόκον ὡς ἐπιτοπολύ. ἐπὶ
μὲν τῇ κούρῃ, ἡμέρῃσι τεσσαράκοντα καὶ δύο. οὕτως ἡ
χρονιωτάτη, τελείη. ἀκινδύνως δ' ἂν εἴη, καὶ ἐν εἴ-
κοσι καὶ πέντε ἡμέρῃσιν εἰ καθαίροιτο. ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ
ἡ κάθαρσις γίνεται ἡμέρῃσι τριήκοντα. οὕτως ἡ χρονιωτά-
τη τελείη. ἀκινδύνως δ' ἂν εἴη καὶ ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν
εἰ καθαίροιτο. τοῦ δὲ ὑστάτου χρόνου, ἐλαχίστη χωρέει ἡ
κάθαρσις. ἐπὶ δὲ τῇσι νεωτέρῃσιν, ἐλάσσοσιν ἡμέρῃσι κα-
θαίρονται. ἐπὶ δὲ τῇσι πρεσβυτέρῃσι, πλείοσι. μάλιστα δὲ
πονέονται αἱ γυναῖκες ἐν τῷ τόκῳ, καὶ ἐν τοῖσι λοχείοισιν
αἱ πρωτοτόκοι. καὶ αἱ ἐλάσσω τετοκυῖαι, τῶν πλείω τε-
τοκυιῶν μᾶλλον πονέονται. αἱ δὲ καθάρσιες αἱ ἐκ τοῦ
τόκου τῇσι γυναιξὶ, τοῦδε εἵνεκα γίνονται, ὅτι ἐν τῷ
πρὸ τοῦ χρόνῳ, μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερέων καὶ δύο
ἐπὶ τῇ κούρῃ, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ μέχρι τριήκοντα ἡμε-
ρέων, ἐλάχιστον αἷμα κατέρχεται ἐπὶ τὴν αὔξην τοῦ παι-
δίου, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου πλεῖον, μέχρι τίκτῃ. δεῖ δὴ
τὴν κάθαρσιν ἀποδιδῶσιν ἐν τοῖσι λοχείοισι, καὶ ἐξιέναι
ἔξω κατὰ τὸν λόγον τῶν ἡμερέων. ἀρχὴ δὲ γίνεται τοιαύτη
τῇ γυναικὶ ἐν τῇ ὠδῖνι, τὸ αἷμα ταράσσεται τῇ γυναι-
κὶ, καὶ θερμαίνεται πρὸ ὑπὸ τῆς κινήσιος τοῦ παιδίου
ἐναργῆς ἐούσης. ταραχθὲν δὲ πρῶτον μὲν ἔρχεται ἔξω,
μετὰ δὲ τὸ παιδίον ἰχὼρ παχὺς αἱματώδης. καὶ ὑφήγησις
ἐγένετο τούτῳ, ὡς ἐν ὕδατι ἐπὶ τραπέζης. ἔπειτα μετ'
ἐκεῖνον ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας χωρέει ἡ κάθαρσις, ὅσον
τοῦ εἰρημένου χρόνου, πλῆθος ἀττικὴ κοτύλη ὅλη καὶ ἡμί-
σεια τὸ πρῶτον, ἢ ὀλίγῳ πλείω, ἢ ὀλίγῳ ἐλάσσω, καὶ
κατὰ λόγον τούτου μέχρις ἂν λήξῃ. χωρέει δὲ αἷμα οἷον
ἀπὸ ἱερείου, ἢν ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, καὶ ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν,
καὶ ταχὺ πήγνυται. ἢν δὲ μὴ ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, μηδὲ
μέλλῃ ὑγιαίνειν, χωρέει ἡ κάθαρσις ἔλασσον, καὶ εἶδος
πονηροτέρη, καὶ οὐ ταχὺ πήγνυται. ὧδε δὲ τοῦτο ἔχει.
ἤν τι ἡ γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχῃ μὴ συγγε-
νὲς, ἐν τῇ λοχείῃ καθάρσει ἀπόλλυται. ἢν δὲ μὴ ἀπο-
καθαίρηται ἐν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσιν ἐν γαστρὶ ἔχουσα,
εὐθὺς ὑγιαίνουσα, εἴτε καὶ μὴ, ἐξαπίνης δέ οἱ ἡ κά-
θαρσις εἴτε ὑπὸ φαρμάκου, εἴτε καὶ αὐτομάτη ἐξαί-
φνης, κατὰ λόγον τῶν ἡμερέων χωρήσῃ, ὧν οὐ χωρέει ἐς
ἅπαξ. ἢν γὰρ μὴ ἀποκαθαίρηται τὰ λόχια ἡ γυνὴ,
νοῦσος αὐτῇ μεγάλη ἔσται, καὶ κινδυνεύσει ἀποθανεῖν,
ἢν μὴ μελεδαίνηται ἐν τάχει, καὶ τις αὐτῇ προσδιδῷ
ἐπάγον τὴν κάθαρσιν. ταῦτα εἰσηνεγκάμην οὐδὲ διὰ
τοῦτο, ὅκως ἀποφήνω ὅτι τῶν παιδίων γίνεται ἡ διάκρισις
τῶν μελέων ἡ μακροτάτη, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ ἐν τεσσαρά-
κοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ ἐν τριήκοντα
ἡμέρῃσιν. ἱστορεῖν ἡ κάθαρσις τῶν λοχείων, ὅτι ἐπὶ μὲν τῇ
κούρῃ γίνεται ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ
τῷ κούρῳ ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν, ἡ χρονιωτάτη. μᾶλλον
δὴ τὸ δεύτερον νῦν ὀνομάζειν σαφέως εἵνεκα. φημὶ γὰρ
αὐτὴν ἀποδιδόναι, ὅτι ἐν τοῖσι μήτρῃσιν ἐνεούσῃ τῇ γονῇ,
ἐλάχιστον αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰς μή-
τρας θῆλυ γόνον ἐχούσης ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν
ἡμέρῃσιν. ἐν γὰρ ταύτῃσι διαρθροῦται τὰ μέλεα τῶν παι-
δίων. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἐπὶ πλεῖον ἔρχεται τὸ αἷ-
μα.

γεται καὶ ἐπὶ τοῦ κούρου πάλιν κατὰ λόγον τῶν τριήκοντα ἡμερέων. ὅτι δὲ ἔχει, ἔπειτεν ἰσχυρὸν τοιόνδε, ὅτι ταῦτα ἐστὶν ἀληθέα. τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων ὁκόταν ἡ γονὴ ἐς τὰς μήτρας πέσῃ, ἐλάχιστον αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐς τὰς μήτρας, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλεῖον. εἰ γὰρ ἀθρόον καὶ πολὺ ἦλθεν ἐς αὐτὰς, οὐκ ἂν ἐδύνατο ἡ γονὴ πνοιὴν ἔχειν, ἀλλ᾽ ἀποπνίγοιτο ἂν τοῦ αἵματος ἰόντος πολλοῦ. ἀνταποδίδοται δὲ ἐν τῇ καθάρσει τοὐναντίον. χωρέει γὰρ ἡ κάθαρσις τῶν λοχίων ἐν τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων, πλείστη. εἶτα ἐπ᾽ ἐλάσσω, ἕως λήξῃ. πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἤδη διαφθεῖραν κοῦρον ὀλίγῳ πρόσθεν τριήκοντα ἡμερέων, καὶ ἄναρθρον ἐφαίνετο. ὁκόσα δὲ ὕστερον, ἢ ἅμα τῇσι τριήκοντα ἡμέρῃσι, διηρθρωμένα ἐφαίνετο ἐόντα. καὶ ἐπὶ τῇ κούρῃ κατὰ λόγον τῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμερέων ὁκόταν διαφθαρῇ, φαίνεται ἡ διάρθρωσις τῶν μελέων, ἤντε πρόσθεν φθαρῇ τὸ παιδίον, ἤντε ὕστερον ὧδε φαίνεται. καὶ λέγω καὶ ἀνάγκη ἡ διάρθρωσις ἐοῦσα, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ ἐν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ ἐν τριήκοντα. ἰσορέουσι γὰρ αἱ ἐξαμβλώσιες τῶν παιδίων, καὶ τῶν λοχίων αἱ καθάρσιες. αἴτιον δὲ ἐστιν, ὅτι τὸ θῆλυ πήγνυται ὕστερον, καὶ διαρθροῦται, ὅτι ἡ γονὴ ἀσθενεστέρη ἐστὶ καὶ ὑγροτέρη ἡ θήλεος ἢ τοῦ ἄρσενος. καὶ ἀνάγκη ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕστερον πήγνυσθαι τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄρρεν· καὶ ἡ κάθαρσις χρονιωτέρη τούτου εἵνεκεν ἐπὶ τῷ θήλεϊ ἢ τῷ ἄρσενι. ἀναβήσομαι δὲ αὖθις ὀπίσω, ὅθεν ἀπέλιπον. ὁκόταν δὲ διαρθρωθῇ τὸ παιδίον τὰ εἴδεα τῶν μελέων αὐξομένου αὐτοῦ τὰ ὀστέα ἐπισκληρότερα γίνεται, καὶ κοιλαίνεται. καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ πνεύματος γίνεται. κοῖλα δὲ ἐόντα ἕλκει ἐς ἑωυτὰ ἀπὸ τῆς σαρκὸς τοῦ αἵματος τὸ πιότατον, καὶ χρόνῳ διαζεύγνυται αὖθις τὰ ἄκρα τῶν ὀστέων, ὥσπερ δενδρέου τὰ ἀκρότατα ὕστατα ὀζοῦται, οὕτω καὶ τοῦ παιδίου διίσταται ἀπ᾽ ἀλλήλων οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. ἐπὶ δὲ αὐτῶν τῶν ἄκρων οἱ ὄνυχες φύονται. τελευτῶσι γὰρ αἱ φλέβες αἱ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πᾶσαι ἐς τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν. καὶ παχύταται μὲν εἰσὶν αἱ ἐν τῷ σώματι φλέβες καὶ αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. ἔπειτα δὲ αἱ ἐν τοῖσι σκέλεσι, καὶ τοῖσι βραχίοσι, καὶ τοῖσι πήχεσιν. ἐν δὲ τοῖσι ποσὶ καὶ τῇσι χερσὶ λεπτόταται καὶ πυκνόταται καὶ πλεῖσται φλέβες εἰσὶ, καὶ νεῦρα λεπτότατα καὶ πυκνότατα καὶ πλεῖστα, καὶ ὀστέα ἐλάχιστα τῷ μεγέθει. τῶν δὲ χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἐν τοῖσι δακτύλοισι ταῦτα μάλιστά ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν δακτύλων ἅτε πυκνὰ ἐχόντων ὀστέα σμικρὰ καὶ φλέβας καὶ νεῦρα, οὕτως οἱ ὄνυχες φύονται ἐξ αὐτῶν λεπτοὶ καὶ πυκνοί. καὶ ἀπολαμβάνουσι τῶν φλεβῶν τὰ ἄκρα, ὥστε μηκέτι αὔξεσθαι αὐτὰς, μηδὲ προέχειν ἑτέρην ἑτέρης, ὥστε μὴ θαυμάζειν ὅτι οἱ ὄνυχες ἔξω τοῦ σώματος πυκνότατοί εἰσιν. ἐκ γὰρ τῶν πυκνοτάτων εἰσίν. ἅμα δὲ τοῖσιν ὄνυξι καὶ αἱ τρίχες ἐν τῇ κεφαλῇ ῥιζοῦνται. ἔχει δὲ ὧδε τὰ ἀμφὶ τῶν τριχῶν τῆς φύσιος. φύονται μὲν γὰρ μέγισται καὶ πλεῖσται ἔνθα τοῦ σώματος ἡ ἐπιδερμὶς ἀραιοτάτη ἐστὶ, καὶ ἔνθα ἡ θρὶξ μετρίην ἰκμάδα ἐς τὴν τροφὴν ἔχει, καὶ ἔνθα ἡ ἐπιδερμὶς ὕστερον ἀραιὴ γίνεται, ἐκεῖ καὶ ὕστερον αἱ τρίχες φύονται, ἐπί τε τῷ γενείῳ καὶ τῇ ἥβῃ, καὶ εἴ τι ἄλλοθι. ἅμα γὰρ τῷ γόνῳ γενομένῳ ἡ σὰρξ ἀραιὴ γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς καὶ τὰ φλέβια εὐρύνονται μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. παιδὶ γὰρ ἐόντι καὶ τῶν φλεβίων λεπτῶν ἐόντων, ἐγχωρέει δι᾽ αὐτῶν ἡ γονή. καὶ τῇσι παρθένοισι περὶ τῶν καταμηνίων, ωὑτὸς λόγος. ἅμα δὲ ὁδὸς προσγίνεται, καὶ τοῖσι καταμηνίοισι, καὶ τῇ γονῇ, τοῖσι παρθένοισι. καὶ τριχοῦται ἡ ἥβη τοῦ παιδὸς καὶ τῆς παρθένου, ἀραιῆς τῆς ἐπιδερμίδος γενομένης. καὶ ἅμα ἡ θρὶξ ἰκμάδα μετρίην ἐς τὴν τροφὴν ἔχει, καὶ οὐκ ἐλάσσονα. οὕτω

fluit. Fiunt verò eadem parique modo etiam in maſculo per ſpatium triginta dierum. Quòd autem hæc ita ſe habeant, hoc tibi aliud argumentum eſto. Poſteaquam genitura in vterum mulieris demiſſa fuerit, primis quidem diebus ſanguis paucus à muliere in vterum delabitur, deinde verò copioſior accedit, Nam ſi repentè ſimulque multus decumberet, genitura ſpiritum trahere, diſſlarique non poſſet, ſed immodica ſanguinis irruentis copia ſuffocaretur. At verò is contrà in purgatione tegeritur. Quæ enim à puerperio purgantur, primis quidem diebus plurimũ ſanguinis profundunt, deinde ſenſim minus, quouſque purgatio penitus ſuppreſſa fuerit. Porrò autem multæ iam mulieres puerum abortiuum paulò ante trigeſimum diem edidere, ſed eum prorſus indiſtinctum atque inarticulatum. Qui verò poſt eum diem aut illo ipſo die eiecti eſſent, viſi ſunt omnes compoſitis membris articulatiſque. Sic verò res habet etiã in puella ad portionem duorum & quadraginta dierum, ſi quando abortu perierit. Siquidem vt ante iſtud tempus aut poſtea vtero fœtus exciderit, ſic membra diſtincta & compoſita meritò neceſſarióq; habet, puella quidem die ſecundo & quadrageſimo, puer verò trigeſimo. Namque argumento ſunt abortus, & à partu purgationes. Quòd autem fœmina tardius concreſcat atque articuletur, id efficit ipſius genitura imbecillior & humidior quàm maris: eamque ob cauſam fœminam tardius quàm mare cõformari neceſſe eſt, atque etiam purgationem genita fœmina quàm maſculo eſſe diuturniorem. Sed iam eò reuertar vnde digreſſus ſum. Cum puellus in mẽbra digeri diſtinguíque cœperit, prout ipſe augetur, illa quoque formam magis conſpicuam conſequuntur, oſſáque tum duriora fiunt, tum excauantur. Et 23
hæc quidem omnia vi ſpiritus proueniunt. Quæ poſtquam cauitatem adepta fuerint, ad ſe trahunt è carne quicquid in ſanguine pinguiſſimum eſt. Ac quemadmodum ſumma arborum poſtremò ſcinduntur & diducuntur in ramos, ſic tandem extrema oſſa finduntur, digitique puerorum & in manibus & in pedibus à ſe inuicem abſcedunt, ac denium extremis eorum partibus vngues adnaſcuntur. Humani namque corporis venæ omnes, in pedum manuúmque 33
digitos deſinunt. Sunt autem craſſiſſimæ in corpore venæ, atque item capite: ſecundum has, quæ in cruribus ſunt, brachiis, & cubitis: tenuiſſimæ verò, denſiſſimæ & plurimæ ſunt, & ſimiliter nerui, in pedibus & manibus, oſſáque præſertim in manuum pedúmque digitis magnitudine admodum exigua. Porrò vt digiti oſſibus, venis neruiſque denſis & paruis conſtant, ſic ex ipſis vngues denſi & tenues naſcuntur, qui certè extremas omneis venas comprehendunt, adeò vt nec vltià progredi poſſint, nec alia aliam excedere. Quamobrem mirum videri non debet, ſi vngues è corpore prominentes denſiſſimi ſunt, quippe qui ex denſiſſimis corporibus oriantur. Cæterùm vna cum vnguibus pili etiam in capite radicem accipiũt.
Eſt autem pilorum natura eiuſmodi. Plurimi quidem 43
illi maximique generantur, qua parte corporis cuti- 35
cula, quæ ἐπιδερμὶς dicitur, rariſſima eſt, & pilus moderatum quo nutriatur humorem habere poteſt. & quo etiã loco cuticula poſtea rareſcit, illic quoque poſtea oriuntur pili, ſicut in mento & pube, & alio quouis loco. Nam quũ primum ſemen genitale confici cœperit, tum caro, tũ cutis rariora euadunt, magiſque venæ quàm antea dilatantur. Quandiu enim puer eſt, & venulæ exiles, non poteſt per ea genitura ferri. Et hæc quidem ratio etiam menſtruis mulierum purgationibus conuenit. Verùm vbi tum menſtruis tum ſemini via patet in virginibus, tunc rareſcente cuticula, tam puero quàm virgini pilus pubi adnaſcitur, qui etiam humore alitur moderato, nec pauciori quàm oporteat: Ad

eundem verò modum in mento quoque viri res ha-
bet. Namque cutis illi rara fit, humore in ipſam à ca-
pite delabente. Habent enim pili tum in ipſo conco-
bitu, tum medio tempore, quantum ſatis eſt humo-
ris ad nutrimentum: ſed tunc maximè, quum humor
ille qui in coitu à capite in mentum extra pectus pro-
minens, decidit, morã ipſo in mento traxerit. Quod
autem quà cutis rariſſima eſt, pili exoriantur, facilè
intelliges ſi cutem adurere placeat, & puſtulam tan-
tùm excitare, eamque poſtea perſanare. Sic enim
denſior effecta cutis, nullum prorſus pilum ex ipſa
36 cicatrice producet. At verò qui à prima pueritia eu-
nuchi facti ſunt, eam ob cauſam nec in pube nec in
mento barbam gerunt, ſuntque toto corpore læues,
quòd non recluſis ſemini genitali meatibus, nulla
corporis parte rareſcat cutis. Namque nulla in illis
37 ſemini via eſt, ſicut paulò antè retuli. Mulieres verò
38 nudum pilis mentum corpuſqoe habent, quòd hu-
mor qui ipſis coëuntibus ſecernitur, non perinde ac
viris agitatur, cutemque propterea non efficit ratio-
39 rem. Cæterùm quicunque calueſcont, magis pitui-
toſi ſunt, atque in eorum quidem capite, dum coë-
ont, agitata & incaleſcens pituita, atque in cutem de-
cumbens, capillorum radices adurit, vnde illi facilè
40 poſtea decidunt. Eunuchis autem caluitium non ac-
cidit, quòd nec vehementius moueantur, nec pituita
41 concubitu incaleſcens, capillorum radices vrat. Ve-
rùm canos habent, propterea quòd humido, longo
admodum tempore in homine permeante, abſcedat
id quod candidiſſimum eſt, & in cutem incumbat,
adeò vt tum pilus ipſe, tum cutis maximè in qua ca-
ni ſunt, attracto humore, multo quàm antea candi-
diore, etiam candidiora quàm alio quouis loco eua-
dant. Sed enim qui à prima generatione canos habent
in capite, illis proculdubio cutis vbi cani ſunt, alia
quauis longè candidior eſt. Illic namque candidiſſi-
mus eſt humor. Res autẽ habet hunc in modũ. Qua-
lem ad ſe caro humorem attraxerit, ſiue is albus ſit,
ſiue flauus, ſiue niger, talem etiam pilus colorem re-
fert. Sed de his quidem hactenus dictum ſit. Iam
verò ad ea veniam quæ ſuperſunt dicenda. Poſtquam
ſummæ corporis pueri partes ramorum inſtar didu-
ctæ, foras prodierint, ac vngues pilique radicem ege-
42 rint, tunc certè quidem fœtus moueri ſolet. Hoc
autem accidit mari quidem intra treis menſes, fœ-
minæ verò intra menſes quatuor. Sic enim vt pluri-
mum contingit: quanquam ſunt qui etiam ante id
tempus moueantur. Mas autem primùm mouetur,
quòd fœminam robore longè ſuperet: primúſque ſi-
43 militer conformatur, quòd eum robuſtior & craſſior
genitura componat. Porrò quum fœtus moueri cœ-
perit, tunc matri lac ſui notam exhibet. Etenim
mammæ attolluntur, papillæ turgent, nec tamen lac
profluit. A mulieribus quidem quæ carnem denſam
habent, lactis notæ tardius apparent, & ſerius pro-
dit: iis verò quæ rara carne ſunt, citius. Eſt autem
hæc gignendi lactis cauſa. Quum vterus fœtu tu-
mens ventrem mulieris preſſerit, ſi compreſſio illa
eo pleno fiat, pinguiſſimum quodque tam à cibis
quàm à potibus in omentum & carnem reſilit. Nam
quemadmodum ſi quis pellem copioſo oleo inunxe-
rit, ipſumque imbibi ſinerit, ac poſtea pellem preſ-
ſerit, illa hoc compreſſu oleum reſudabit: ſic cer-
tè vbi venter continens in ſe quicquid in cibis &
potibus pinguedinis erat, premitur ab vtero,
in omentum & carnem pingue reſudat. Ac ſi mu-
lier quidem carne ſit rariore, celerius eo quod in-
de reſilit, fruitur: ſin autem minus, tardius. Quin & pecora ipſa prægnantia, niſi morbida fue-
rint, potu ciboque eam ob cauſam pinguiora redduntur. Nec verò diuerſa eſt in muliere

δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ γενείου τοῦ ἀνδρὸς ἔχει. ἀραιὴ γὰρ γίνεται ἡ ἐπιδερμὶς, χωρεούσης εἰς αὐτὴν τῆς ἰκμάδος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἅμα μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ λαγνείῃ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἡ θρὶξ μετρίην ἔχει τὴν ἰκμάδα ἐς τὴν τροφὴν, τότε μάλιστα, ὁκόταν ὁ χρόνος ἐγγένηται τῷ ὑγρῷ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταβαίνοντι ἐν τῇ λαγνείῃ, ἀπέχων τῶν στηθέων, ἐπὶ τὸ γένειον. σημεῖον δὲ ὅτι ἐν τοῖσιν ἀραιοτάτοισι τῆς ἐπιδερμίδος φύονται αἱ τρίχες, εἴ τις ἐθέλοι ἐπικαῦσαι τὴν ἐπιδερμίδα, καὶ φλυκταίναν μόνον ποιῆσαι, καὶ ὑγιᾶναι, πυκνὴ γενομένη ἡ ἐπιδερμὶς, κατὰ τὴν οὐλὴν τὰς τρίχας οὐκ ἐκφύσουσα. ὁκόσοι δὲ εὐνοῦχοι παῖδες ἐόντες γίνονται, διὰ τοῦτο οὔτε ἡβῶσιν, οὔτε γενειῶσι, λεῖοί τε γίνονται ὅλοι, ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς οὐκ ἐπεφραγμένη, οὐκ ἀραιοῖ τὴν ἐπιδερμίδα ἐπὶ τῷ ξύμπαντι σώματι. ἀποκέκλεισται γὰρ ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς, ὡς ὑφ' μοι εἴρηται ὀλίγῳ πρότερον. αἱ δὲ γυναῖκες λεῖαι γίνονται τό, τε γένειον καὶ τὸ σῶμα, ὅτι ἐν τῇ λαγνείῃ σφέων τὸ ὑγρὸν οὐχ ὁμοίως κλονεόμενον ὡς τὸ τοῦ ἀνδρὸς, τὴν ἐπιδερμίδα οὐ ποιέει ἀραιήν. ὁκόσοι δὲ φαλακροὶ γίνονται, οὗτοι δὴ φλεγματώδεές εἰσι· καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτέων ἅμα τῇ λαγνείῃ κλονεόμενον, καὶ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα, προσπῖπτον πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας. καὶ ἐκρέουσιν αἱ τρίχες. οἱ δὲ εὐνοῦχοι διὰ τοῦτο οὐ γίνονται φαλακροὶ, ὅτι σφέων οὐ γίνεται κίνησις ἰσχυρὴ. οὐ δὲ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα ἐν τῇ λαγνείῃ, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ πολιαὶ διὰ τοῦτο γίνονται, ὅτι ἐν πολλῷ χρόνῳ διοσμούμενον τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀποκρίνεται τὸ λευκότατον, καὶ πίπτει πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα. καὶ ἡ θρὶξ λευκοτέρην ἰκμάδα ἕλκουσα ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, λευκοτέρη γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς, καὶ μᾶλλον ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης γίνεται. καὶ ὁκόσοι ἐκ γενετῆς πολιόν τι ἔχουσιν ἐν τῇ κεφαλῇ, κείνοισιν ἡ ἐπιδερμὶς, ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης ἐστί. ἐκεῖ γὰρ τὸ λευκότατον ὑγρόν ἐστιν. ἔχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε, ὁκοίην ἂν ἡ σὰρξ ἰκμάδα ἕλκῃ, ἤν τε λευκὴν, ἤν τε πυῤῥὴν, ἤν τε μέλαιναν, τοιαύτην τὴν χροιὴν καὶ ἡ θρὶξ γίνεται. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. ἐλεύσομαι δὲ αὖθις εἰς τὸ ἀπόλοιπον τοῦ λόγου. ὅταν δὲ δὴ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος τοῦ παιδίου ὀζωθῇ ἔξω, καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ τρίχες ἐῤῥιζωθῶσιν, τότε δὴ καὶ κινέεται. καὶ ὁ χρόνος ἐς τοῦτο γίνεται, τῷ μὲν ἄρσενι τρεῖς μῆνες, τῇ δὲ θηλείῃ τέσσαρες. ὧδε γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ξυμβαίνει. ἔστι δ' ἃ καὶ πρόσθεν τῶν παιδίων τούτου τοῦ χρόνου κινέεται. κινέεται δὲ πρότερον τὸ ἄρσεν, ὅτι ἐστὶν ἰσχυρότερον τοῦ θήλεος, καὶ πρότερον πήγνυται τὸ ἄρσεν. ἀπὸ γὰρ ἰσχυροτέρης καὶ παχυτέρης γονῆς γίνεται. ὁκόταν δὲ κινηθῇ τὸ ἔμβρυον, τότε δὴ ἐπισημαίνει καὶ τὸ γάλα τῇ μητρί. οἱ γὰρ μαζοὶ αἴρονται, καὶ αἱ θηλαὶ ὀργῶσι. τὸ δὲ γάλα οὐ χωρέει. καὶ τῇσι μὲν πυκνοσάρκοισι τῶν γυναικῶν ὕστερον τὸ γάλα ἐπισημαίνει καὶ ὀργᾶται. τῇσι δὲ ἀραιοσάρκοισι πρόσθεν. δι' ἀνάγκην δὲ τοιήνδε γίνεται τὸ γάλα. ὁκόταν αἱ μῆτραι ὀγκωθεῖσαι ὑπὸ τοῦ παιδίου, πιέζωσι τὴν κοιλίην τῆς γυναικὸς, τῆς δ' ὁκόταν πλήρεος ἐούσης ὁ πιεσμὸς γίνεται, ἐκπηδᾷ τὸ πιότατον ἀπό τε τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἔξω ἐς τὸ ἐπίπλοον, καὶ τὴν σάρκα, ὡς εἰ δέρμα τις ἀλείψειεν ἐλαίῳ πολλῷ, καὶ ἐάσῃ ἀναπιεῖν, καὶ ἐπὴν ἀναπίῃ πιέζοι τὸ δέρμα, διαπηδᾷη ἂν πιεζομένου τοῦ δέρματος ἔξω τὸ ἔλαιον. οὕτω δὴ καὶ τῆς κοιλίης τὸ πιαρὸν ἐν αὐτῇ ἐχούσης ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν πιεζομένης ὑπὸ τῶν μητρέων διαπηδᾷ τὸ πῖαρ εἰς τὸ ἐπίπλοον, καὶ ἐς τὴν σάρκα. καὶ ἀραιόσαρκος ἢν ἡ γυνὴ, θᾶσσον αἰσθάνεται τῆς διαπηδήσιος. ἢν δὲ μὴ, ὕστερον. καὶ τὰ ἐν γαστρὶ ἔχοντα κτήνεα, ἢν μὴ νοσῇ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτοῦ καὶ σίτου πιότερα γίνεται διὰ τοῦτο. ὁμοίως δὲ ἡ

γενή. ἀπὸ γὰρ τοῦ πίονος θερμαινομένου καὶ λευκοῦ ἐόν-
τος τὸ γλυκαινόμενον ἀπὸ τῆς θέρμης τῆς ἀπὸ τῶν μη-
τρέων, ἀποθλιβόμενον ἔρχεται εἰς τοὺς μαζούς, καὶ εἰς
τὰς μήτρας δὲ ὀλίγον ἔρχεται διὰ τῶν αὐτέων φλεβῶν.
τείνουσι γὰρ εἰς τοὺς μαζοὺς καὶ εἰς τὰς μήτρας φλέβια
ταῦτά τε καὶ παραπλήσια ἄλλα. καὶ ὁκόταν ἀφίκηται
εἰς τὰς μήτρας, ἰδέην ἴσχει τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ
παιδίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. οἱ δὲ μαζοὶ δε-
ξάμενοι τὸ γάλα, αἴρονται πιμπλάμενοι. καὶ ὁκόταν τέ-
κῃ, ἀρχῆς κινήσιος ὑπογενομένης, χωρέει τὸ γάλα ἐς
τοὺς μαζοὺς τῇσιν, ἢν θηλάζῃ. ἔχει γὰρ οὕτω. θη-
λαζομένων τῶν μαζῶν, εὐρύτερα γίνεται τὰ φλέβια
ἐς τοὺς μαζούς. εὐρύτερα δὲ γενόμενα, ἀπὸ τῆς κοι-
λίης ἑλκόμενα τὸ πιαρὸν, τοῖς μαζοῖς διαδιδόασι. καὶ
γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ ἢν λαγνεύῃ πολλὰ, εὐρύτερα γινό-
μενα τὰ φλέβια, μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην. ἴ-
σχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις τῶν παι-
δίων γίνεται, ὁκόταν ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἴῃ τὰ ἀπὸ τῆς μη-
τρός. καὶ ὅκως ἂν ἡ μήτηρ ἔχῃ ὑγιείης ἢ ἀσθενείης, ὧδε
καὶ τὸ παιδίον ἔχει. ὡς γὰρ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα
τρέφεται ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ὅκως ἂν ἡ γῆ ἔχῃ, οὕτω καὶ
τὰ φυόμενα ἔχει ἐν τῇ γῇ. τό, τε γὰρ σπέρμα, ὁκόταν
καταβληθῇ εἰς τὴν γῆν, ἰκμάδος πίμπλαται
ἀπ' αὐτῆς. ἔχει γὰρ ἐν αὐτῇ ἡ γῆ ἰκμάδα παντοίην,
ὥστε τρέφειν τὰ φυόμενα. ἰκμάδος δὲ πλησθὲν τὸ σπέρ-
μα, φυσᾶται καὶ οἰδέει, καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἰκμά-
δος συστρέφεσθαι ἡ δύναμις, ἡ ἐοῦσα κουφοτάτη ἐν τῷ
σπέρματι. συστραφεῖσα δὲ ἡ δύναμις ὑπὸ τοῦ πνεύμα-
τος, καὶ τῆς ἰκμάδος φύλλα γενομένη, ῥήγνυσι τὸ σπέρ-
μα, καὶ ἀνατέλλει πρῶτον ἔξω τὰ φύλλα. ἀνατεί-
λαντα δὲ, ὁκόταν μηκέτι δύνηται τρέφεσθαι τὰ φύλ-
λα ὑπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς ἐν τῷ σπέρματι ἐνεούσης, ῥήγνυ-
ται ἐς τὸ κάτω τό, τε σπέρμα καὶ τὰ φύλλα. καὶ
βιαζόμενον ὑπὸ τῶν φύλλων, μεθίησι τῆς δυνάμιος ἐς τὸ
κάτω, ἣ ἐν αὐτῷ ὑπολείπεται διὰ τὴν βαρύτητα, καὶ
γίνονται ῥίζαι ἐκ τῶν φύλλων διατεταμέναι. ὁκόταν δὲ κά-
τω βεβαίως ῥιζωθῇ τὸ φυὸν, καὶ τὴν τροφὴν ἀπὸ τῆς
γῆς ποιῆται, τότε ἤδη ἐξαναλοῦται πᾶν, καὶ ἀναλοῦται ἐς τὸ
φυὸν πλὴν τοῦ λεπυρίου, ὅτι στερεώτατόν ἐστιν. οὐδὲν δὲ
τὸ λεπύριον σηπὸν ἐν τῇ γῇ, ἄδηλον γίνεται χρόνῳ δὲ,
καὶ ἐξῶνται τινὰ τῶν φύλλων. ἐκ σπέρματος γοῦν ἀπὸ
ὑγροῦ γινόμενον, τέως μὲν ἁπαλὸν ἦ καὶ ὑδαρὲς,
εἰς αὔξησιν ὁρμώμενον, καὶ ἐς τὸ κάτω, καὶ ἐς τὸ ἄνω,
οὐ δύναται τὸν καρπὸν ἐκβάλλειν. οὐ γὰρ ἔστιν αὐτῷ
δύναμις ἰσχυρὴ καὶ πιείρη ἐς τὸ σπέρμα συστραφήσεται.
ὁκόταν δὲ στερεωθῇ μᾶλλον καὶ ῥιζωθῇ τὸ πυκνὸν ὑπὸ
χρόνου, τότε ἤδη καὶ φλέβας ἴσχει εὐρείας καὶ ἐς τὸ ἄνω
καὶ ἐς τὸ κάτω. καὶ τότε δὴ ἐκ τῆς γῆς ἕλκεται, οὐκ ἔτι
ὑδαρὲς, ἀλλὰ παχύτερον καὶ πιότερον καὶ πλεῖον. τὸ
δὲ θερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐκζεῖ ἐς τὰ ἄκρα, καὶ
γίνεται καρπὸς, κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐξ ὁκοίου καὶ ἐγένετο. καὶ
πολὺς ἐξ ὀλίγου διὰ τόδε γίνεται, ὅτι ἕλκει ἕκαστον τῶν
φυομένων ἐκ τῆς γῆς δύναμιν πλείονα, ἢ ἐξ οὗ ἐγένε-
το, καὶ ἐκζεῖ οὐ κατὰ ἓν, ἀλλὰ κατὰ πολλά. ὁκόταν δὲ
ὁ καρπὸς ἐκζέσῃ, τρέφεται ὑπὸ τοῦ φυομένου. ἕλκον γὰρ
τὸ φυόμενον ἀπὸ τῆς γῆς, τῷ καρπῷ ἐκδίδωσιν. ὁ δὲ
ἥλιος πιαίνει καὶ στερεοῖ τὸν καρπὸν, τὸ ὑδαρέστερον πρὸς
ἑωυτὸν ἕλκων ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν εἰρηταί μοι πε-
ρὶ τῶν ἐκ σπέρματος φυομένων ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδα-
τος. τὰ δὲ ἐκ φυτευμάτων, ἀπὸ δενδρέων δένδρεα
γίνεται τρόπῳ τοιῷδε. τρῶμα ἴσχει ὁ κλάδος ἐν τῷ κα-
τωτάτῳ πρὸς τὴν γῆν, ᾗ ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐκλάσθη,
ὅθεν αἱ ῥίζαι ἀφίενται. τρόπῳ δὲ τοιῷδε μεθίενται. ὁκό-
ταν τὸ φυτὸν τὸ ἐν τῇ γῇ ἐνὸν ἰκμάδα λάβῃ ἀπὸ τῆς
γῆς, οἰδέει καὶ πνεῦμα ἴσχει. τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς γῆς, οὐ-
δέπω. τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἡ ἰκμὰς συστρέψασαι ἐν τῷ κά-

ratin. Nãque pingui concaleſcente, & candido facto,
quicquid matricũ calore dulceſcit, exprimitur & cõ-
ſcendit in mãmas. At verò etiã in ipſas matrices exi- 44
gua quædã portio per eaſdem venas refertur. Siquidẽ
tum hæ, tum aliæ perſimiles venulæ in mãmas atqoe
vterum protenduntur. Quum autem peruenit in vte-
rum, iam ſpeciem lactis induit, eóque exiguo pueru-
lus fruitur. Mammæ verò vbi lac exceperunt, replen-
tur & extuberant. Atque poſtea quidem quàm mu-
lier peperit, principio motus facto, lac ſeſe in mã-
mas recipit, ſi mater puerum lactet. Id namque fit
hunc in modum. Quum exuguntur mammæ, venæ
quæ ad eas pertinent, euadunt latiores: mox pinguiſ-
ſimum humorem à ventre elicientes, eum in mam-
mas transferunt. Si namque vir etiam veneri frequẽ-
tius indulgeat, venæ latiores effectæ, venerem ma-
gis extimulant. Sed enim hæc quoque hoc modo ſe 45
habent. Pueri tum nutriri tum augeri incipiunt, quũ
menſtruus ſanguis à matre in vterum venerit. atque
vt mater aut ſana eſt aut laborat, perinde valet pue-
rulus. Eſt enim iis quæ terra naſcuntur aluntúrque 46
quam ſimillimus, quæ eodem prorſus ſe habent mo-
do, quo terra ipſa affecta eſt. Nam & ſemen quum in 47
terram iniectum fuerit, humore quodam repletur,
quem ab ipſa terra attrahit. Habet enim terra humo-
rem omnigenum, quo plantas nutrire poſſit. Semen
verò humoris plenum, flatu diſtenditur & intumeſ-
cit, ſuamque vim, quæ ſemini prorſus leuiſſima eſt,
præ humore inuertere immutareque cogitur. Euerſa
autem illa à ſpiritu atque humore in folia degene-
rante, abrumpit ſemen, primúmque foras folia emer-
gunt. Quæ quidem vbi in lucem prodierint, quum
nutriri amplius humore non poſſint qui ſemini ineſt,
inferiore parte tum ſemen tum folia rumpuntur, &
cogentibus ipſum foliis, vires in ſedem infimam de-
mittit, quæ illic propter grauitatem reſident, atque
ex foliis gignuntur tenduntúrque radices. Quum 48
verò planta radicem firmiſſimè egerit, & ſumpſerit
è terra alimentum, iam euanuere omnia, atque in
plantam, excepto cortice, qui ſolidiſſimus eſt, ab-
ſumpta ſunt. Sed & ille quidem in humo putreſcens,
temporis ſpatio euaneſcit, atque ex foliis nonnulla
in ramos abeunt. Planta ergo, vt quæ ex humido na-
ta ſit, quandiu quidem mollis fuerit & aquoſa, incre-
mentum tum ſupra tum infra accipit: fructum verò
nullum poteſt edere, quod nondum facultas illi tam
valens & pinguis, vt ex ea poſſit ſemen immutari.
Poſteaquam vero maiorem ſucceſſu temporis ſolidi-
tatem radicemque compararit, tunc & latiores tam 49
ſupra quam infra venas obtinet, & iam ab humo tra-
here incipit, non aqoosum quidem, ſed craſſius, pin-
guius & copioſius: quod ſanè calore ſolis feruidum
in ſummas parteis diffunditur, fitque fructus eiuſdem
cum eo à quo prodiit, generis & naturæ. Ac iſtam
quidem ob cauſam copioſus ex pauco naſcitur, quod
quicquid è terra gignitur, maiorẽ multo vim attrahat,
quàm ex qua primum conſtitit. Id autem non vno in
loco, ſed pluribus efferueſcit. Quum vero feruore
iſto fructus emerſerit, à planta ſua alitur, quæ quod
ab humo attraxerit, fructui ſuo impertit. Porrò ſol
à fructu aquoſum ad ſe eliciens, eum tum conco-
quit, tum reddit ſolidiorem. Hæc quidem à me dicta
ſunt de iis quæ è terra & aqua de ſemine naſcuntur.
Cæterum ex conſitis arboribus aliæ arbores hunc in 50
modum perducuntur. Talea in terram altiſſimè de-
foſſa, vulnus ea parte habet, qua ab arbore reſciſſa
eſt: atque inde radices exeunt, quod certè hoc fit
modo. Quum planta in humo poſita, attracto ab ea humore maduerit, tomet, ſpiritumque con-
cipit: quod verò terræ ſupereminet, nondum ſic eſt affectum. Spiritus verò humorque cum primum

i tius plantæ vires inferiore loco immutarit, quic-
quid eſt maximè graue, deorſum fertur, atque ex eo
tenere radices prodeunt. Porrò autem planta mox
atque inferna ſede firmari cœperit, tunc & à radice
humorem attrahit, & illi quid ſupra terram extat,
elargitur, atque tunc ſanè ſupernæ partes intumeſ-
cunt, & ſpiritu replentur. Ac quicquid leue planta
continet, id immutatum & in folia verſum germi-
nat, ipſaque iam tam ſupra quàm infra capit incre-
mentum. Sic contrario modo germinant quæ ex ſe-
mine oriuntur, & quæ ex taleis in terram cõſitis pro-
ueniunt. Siquidem primum è ſemine folium gigni-
tur, deinde radices infernè mittuntur. Talea verò ra-
dices primùm, mox folia emittit. Ineſt enim ſemini
vis ingens humoris, & omne quod in terra eſt, tan-
tum per omnia, donec radices egerit, habet alimenti,
quantum ad folium alendum ſatis ſit. Verùm ſecus
habet in talea. Neque enim ex alio naſcitur, à quo
primum alatur folium, ſed ipſa talea veluti arbor eſt,
multumque è terra prominet. Quamobrem fieri nõ
poteſt vt quod prominet, redundet humore, niſi ex
infernis partibus vis quædam maxima efferatur, quæ
in ſupernas humorem immittat. Sed talem quidem
primum ſibipſi per radices alimentum trahere ne-
ceſſe eſt, deinde quod è terra traxerit, ſupernis par-
tibus elargiri, atque inde folia tum naſci tum increſ-
cere. Porrò quum planta augeri cœperit, in ramos
neceſſariò ſcinditur. Poſtquam enim ingentem hu-
moris copiam attraxerit, præ copia ipſius rumpitur,
qua parte plurima eſt, & illic rami oriuntur. Auge-
tur vero tum ſecundum latitudinem, tum ſupra in-
fraque, propterea quòd terræ inferiora hyeme qui-
dem calida ſint, æſtate vero frigida. Siquidem hyeme
51 imbribus è cœlo ruentibus terra madet, illiſq; quòd
grauiores ſint, comprimitur: proindè tum denſior
efficitur, tum impeditam prorſus habet tranſpiratio-
nem. Neque enim amplius exiſtit magna illa raritas:
eâdemque ob cauſam terra inferior per hyemem ca-
2 lida eſt. Nam & fimus coactus quam rarior maiorem
intus calorem concipit. Præterea quæ madent & ad-
ſtricta ſunt, per ſe ipſa concaleſcunt, & citiſſimè ca-
lore adusta putreſcunt. Quod enim denſa ſint, per ea
ſpiritus meare nequit. Quæ vero ſicca raraque ſunt,
multo minus incaleſcunt & putrent. Sic triticum &
hordeum madida & aſperſa humore, promptius
multò incaleſcunt, quàm ſi ſicca eſſent & rariora.
Quin & Donicæ veſtes arctius deligatæ & compreſ-
ſæ, à ſe ipſis exuruntur, vti ego vidi, perinde, ac ſi
igne conflagraſſent. Quòd ſi quis alia quoque conſi-
derare velit, is certè reperiet omnia quæ conſtricta
ſunt, à ſe ipſis vehementius incaleſcere, quàm quę
ſunt magis laxa. Neque enim ventum frigidum in-
ſpirare poſſunt. Ad eundem ſanè modum pars terræ
inferior quum humore redundet, eoque tum graui
tum frequenti per ſe comprimatur, hyeme incaleſ-
cit, quòd nullum prorſus habeat caloris ſpiraculum.
Verùm quum de cœlo aqua in ipſam deciderit, fla-
tumque in terra excitauerit, efferri illi vltra propter
terræ denſitatem non poteſt, ſed contra in aquam
refertur: eamque ob cauſam & fontes & mare hye-
me ſunt quàm æſtate tum calidiores, tum maiores.
Namque excitatus ſpiritus, in aquã, propterea quòd
terra denſior ſit, nec per eam ſpiritus meare poſſit,
reuertitur, eamque admodum multam, quà per
eam fertur, diuidit, ſibique viam latiorem mo-
litur, quàm ſi minus eſſet aquæ. Siquidem aqua non
poteſt in terra conſiſtere, ſed ſemper in decliuem
locum fertur. Quod ſi terra ſpiritum ab aqua ſuſ-
citatum hyeme tranſmitteret, minus multo aquæ ex ipſa prodiret, nec fontes hyeme augerentur.

τὸ τοῦ φυτοῦ τὴν δύναμιν, ὅσον ἦν βαρυτάτη, ἐῤῥύη ἐς τὸ κάτω, καὶ γίνονται ἐξ αὐτῆς ῥίζαι ἀπελασθεῖσαι δὲ ἐς τὸ κάτω λάβωνται, τότε δὴ ἕλκει ἐκ τῆς ῥίζης ἰκμάδα, καὶ διαδίδωσι τῷ ὑπὲρ γῆς ἐόντι· καὶ τότε δὴ αὖθις τὸ ἄνω οἰδέει, πνεῦμα ἴσχει. καὶ ὅση δύναμις ἐν τῷ φυτῷ κούφη ἔνεστι, συστραφεῖσα φύλλα γενομένη βλαστοῖς, καὶ ἐς τὸ ἄνω ἤδη τὴν αὔξησιν ποιέεται, καὶ ἐς τὸ κάτω. οὕτως ἐς τὸ ἐναντίον ξυμβαίνει ἤδη τῶν ἐκ τοῦ σπέρματος γινομένων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ φυτευτηρίου περὶ τοῦ βλαστοῦ. πρότερον γὰρ ἐκ τοῦ σπέρματος τὸ φύλλον ἀνατέλλει, ἔπειτα αἱ ῥίζαι εἰς τὸ κάτω αἴσσουσι. τὸ δὲ δένδρον ῥιζοῦται πρῶτον, ἔπειτα φυλλοῦται διὰ τόδε, ὅτι ἐν μὲν τῷ σπέρματι αὐτῷ ἰκμάδος πλῆθος ἔνεστι, καὶ ἐν τῇ γῇ παντὶ ἐόντι τροφὴ ἔνεστι τοπρῶτον τῷ φύλλῳ ἀρκέουσα, ὅθεν τὸ φύλλον θρέψεται μέχρις ἂν ῥιζωθῇ. ἐν δὲ τῷ κλάδῳ οὐ γίνεται. οὐ γὰρ γίνεται ἐξ ἑτέρου ὅθεν τὸ φύλλον τοπρῶτον τροφὴν ἕξει. ἀλλ' αὐτὸς ὁ κλάδος ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ δένδρον ἔχει, καὶ τοῦτο ὑπὲρ γῆς ἐστὶ πολύ. ὥστε οὐκ ἂν δύναιτο ὑπὲρ γῆς ἐὸν, ἰκμάδος πλησθῆναι, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κάτω μεγάλη τις δύναμις ἐλθοῦσα, τῷ ἄνω ἐνδώσει τῆς ἰκμάδος. καὶ πρῶτον τὸ φυτευτήριον ἀνάγκη ἐστὶν ἑωυτῷ τροφὴν ποιήσασθαι ἀπὸ τῆς γῆς διὰ ῥιζέων. ἔπειτα οὕτως ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκον ἄνω ἀποδίδωσι, καὶ φύλλα ὁρμῶσιν εἰς βλαστὸν καὶ αὔξησιν. ὅταν δὲ αὔξηται τὸ φυτὸν, ὀζοῦται ὑπ' ἀνάγκης τοιῆσδε, ἣν ἐθέλω. ὁκόταν ἰκμάδος αὐτῷ πλέον προσστῆναι ἐκ τῆς γῆς ἑλκομένης, ὑπὸ τοῦ πλήθεος ῥήγνυσι, ᾗ ἂν πλείστη ἔῃ, καὶ ταύτῃ ὀζοῦται τὸ φυτόν. αὔξεται δὲ καὶ ἐς τὸ εὖρος, καὶ ἐς τὸ ἄνω, καὶ ἐς τὸ κάτω, διὰ τόδε, ὅτι τὸ κάτω τῆς γῆς τοῦ μὲν χειμῶνος θερμόν ἐστι, τοῦ δὲ θέρεος ψυχρόν. τοῦτο δὲ διὰ τόδε ἐστὶν, ὅτι ἡ γῆ ἰκμαλέη ἐστὶν ἐν χειμῶνι ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντος, καὶ πιέζεται ἐφ' ἑωυτῇ, ἅτε βαρυτέρης οὔσης τῆς ἰκμάδος. πυκνοτέρη δὲ ἐστὶν ὑπὸ τούτου, καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν οὐδεμίην. οὐ γὰρ ἔτι ἔνεστι τὸ ἀραιὸν μέγα. καὶ διὰ τοῦτο τὸ κάτω τῆς γῆς τοῦ χειμῶνος θερμόν ἐστι. καὶ γὰρ ἡ κόπρος ἐστεναγμένη μὲν ἐνθερμοτέρη ἐστὶν, ἢ ἡ ἀραιὴ ἐοῦσα, καὶ ἄλλως, τὰ μὲν ἰκμαλέα καὶ πεπιεσμένα, ὑπὸ σφέων αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει καίονται ὑπὸ τῆς θερμασίης συγκαιόμενα σήπεται. οὐ γὰρ διέεισι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. ἢν δὲ ξηρὰ ἔῃ, καὶ ἀραιῶς κείμενα, πολλῷ ἧσσον θερμαίνεται καὶ σήπεται. οὕτω δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ ὑγρὰ ἐόντα καὶ βεβρεγμένα, ἐνθερμότερα ἐστὶν, ἢ εἰ ξηρὰ εἴη, καὶ ἀραιῶς κείμενα. καὶ ἱμάτια συνδεδεμένα καὶ κατεσφιγμένα ἰσχυρῶς δίκην κατακαίεται ὑπὸ σφέων αὐτῶν, ὡς ἐγὼ ἤδη εἶδον, ὥσπερ ὑπὸ πυρὸς ἐκκαέντα. καὶ τ' ἄλλα εἴ τις θέλει ἐνθυμηθῆναι πάντα ὅσα πιέζεται, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν θερμότερα εὑρήσει, ἢ τὰ ἀραιῶς κείμενα. οὐ γὰρ ἔχει ἀναπνέειν ψυχρὸν ὑπὸ τῶν ἀνέμων. οὕτω δὲ καὶ τῆς γῆς τὸ κάτω πλείης ἐούσης, καὶ αὐτῆς ὑφ' ἑωυτῆς πεπιεσμένης, ἅτε βαρείης καὶ πυκνῆς ἐούσης ὑπὸ τῆς ἰκμάδος θερμαίνεται ἐν χειμῶνι. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῇ διαπνοὴ οὐδεὶς τοῦ θερμοῦ. ἀλλ' ὁκόταν πέσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, ὅταν ἀποπνέῃ ἐν τῇ γῇ ἀπ' αὐτῆς, οὐ διέεισι ἔξω, ἅτε πυκνῆς ἐούσης τῆς γῆς. ἀλλ' ἡ πνοὴ ὀπίσω ἐς τὸ ὕδωρ ἔρχεται. καὶ διὰ τοῦτο αἱ πηγαὶ καὶ ἡ θάλασσα θερμότεραί εἰσι τοῦ χειμῶνος, καὶ μείζους ἢ τοῦ θέρεος, ὅτι ἀποπνέοντος τοῦ πνεύματος ὀπίσω ἔρχεται ἐς τὸ ὕδωρ, ἅτε τῆς γῆς πυκνοτέρης ἐούσης, καὶ οὐ διιούσης δι' αὐτῆς τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ πολὺ ἔῃ, ᾗ ἂν τύχῃ, τοῦτο δὴ ῥήγνυσι χωρίον. καὶ ὁδὸν οἱ αὐτῷ ποιέεται εὐρυτέρην, ἢ εἰ ὀλίγον εἴη. τὸ γὰρ ὕδωρ ἐν τῇ γῇ οὐχ ἵσταται, ἀλλ' αἰεὶ χωρέει εἰς τὸ κάταντες. εἰ δὲ διήει τοῦ χειμῶνος ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ πνεῦμα ἡ γῆ διιοῦσα τῆς, ἔλασσον τὸ ὕδωρ ἐχώρεεν ἐξ αὐτῆς, καὶ αἱ πηγαὶ οὐκ ἂν ἦσαν τοῦ χειμῶνος μεγάλαι.

πάντα ταῦτα εἴρηταί μοι, ὅτι ἡ γῆ τὰ κάτω θερμότερα φαίνεται ἐν τῷ χειμῶνος, ἢ τοῦ θέρεος. Νῦν δὲ δηλώσω διότι ἐπὶ τοῦ θέρεος τὰ κάτω τῆς γῆς ψυχρότερα φαίνεται ἐστὶν ἢ τοῦ χειμῶνος. ἡ γῆ τοῦ θέρεος ἀραιή ἐστι καὶ κούφη, ἅτε τοῦ ἡλίου σφοδρότερον προσβάλλοντος, καὶ ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἑωυτὸν τὴν ἰκμάδα. ἔχει δὲ ὕδωρ ἡ γῆ ἐν αὐτῇ αἰεὶ πλεῖον ἢ ἔλασσον. τὰ δὲ πνεύματα ἡμῖν ἐστι πάντα ἀφ' ὕδατος. τοῦτο δὲ τεκμήριον ἐπιδείξω συμβάλλεσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει. ἀπὸ γὰρ τῶν ποταμῶν πάντων πνεύματα χωρέει ἑκάστοτε, καὶ τῶν νεφέων. τὰ δὲ νέφεα ἐστὶν ὕδωρ ξυνεστὸς ἐν ἀέρι, καὶ τότε δὴ ἡ γῆ ἀραιή ἐστι καὶ κούφη τοῦ θέρεος, καὶ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἔχουσα. καὶ τὸ ὕδωρ ῥέει εἰς τὰ κατάντεα. χωρέοντος δὲ τοῦ ὕδατος, αἰεὶ ἀποπνέει αὐτόθεν ἕτερον ἐξ ἑτέρου πνεῦμα. τὸ δὲ ἀποπνέον διὰ τῆς γῆς ἔρχεται κούφης καὶ ἀραιῆς ἐούσης, καὶ ψύχει τὴν γῆν πᾶσαν. καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ συμψύχεται. ἔχει δὲ οὕτως, ὡς εἴ τις ἐν ἀσκῷ ὕδωρ ἐνεὸν ἀποπιέσειεν ἰσχυρῶς, καὶ τρύπημα ποιήσειε τῷ ὕδατι, τρήματι βελόνης ἢ μικρῷ μείζονι, καὶ τὸν ἀσκὸν κρεμάσας αἰωρέοι, οὐδὲν διὰ τοῦ τετρημένου πνεῦμα χωρήσει, ἀλλ' ὕδωρ. οὐ γὰρ ἔχει εὐρυχωρίην ἢ ἀποπιεσθὲν τὸ ὕδωρ. οὕτω δὴ ἔχει καὶ τοῦ χειμῶνος τῷ ὕδατι ἐν τῇ γῇ. ἢν δὲ τῷ ὕδατι ἐν τῷ ἀσκῷ τὴν εὐρυχωρίην ποιήσῃς καὶ κρεμάσας αἰωρέῃς τὸν ἀσκόν, πνεῦμα διαχωρήσει διὰ τοῦ τετρημένου. εὐρυχωρίη γὰρ ἐστὶ τῷ πνεύματι ἀπὸ τοῦ ὕδατος κινευμένου διαχωρέειν διὰ τοῦ ἀσκοῦ. καὶ διὰ τοῦ τετρημένου τὸ πνεῦμα διὰ τόδε δίεισιν. οὕτω δὴ ἔχει καὶ τοῦ θέρεος ἐν τῇ γῇ τῷ ὕδατι. εὐρυχωρίη γὰρ ἐστὶν αὐτῷ, ἅτε τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης, καὶ τοῦ ἡλίου ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς τὴν ἰκμάδα πρὸς ἑωυτὸν, καὶ δίεισι τὸ πνεῦμα ἅτε ψυχρὸν ἐὸν, ἀπὸ τοῦ ὕδατος δι' αὐτῆς ἀραιῆς ἐούσης καὶ κούφης. διὰ τοῦτο ψυχρόν ἐστιν αὐτῆς τὸ κάτω τοῦ θέρεος. καὶ τὸ ὕδωρ μᾶλλον τοῦ πνεύματος, τῆς ἐν τῇ γῇ ψυχροῦ ἐόντος καὶ αὐτὸ ἀφίησιν ἐς ἑωυτὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐς τὴν γῆν. καὶ ἅμα τὸ ἀντλεόμενον ἐν τῷ φρέατι, αἰεὶ διαπνέει τὸ πνεῦμα, ὥσπερ ῥιπὶς, καὶ ποιέει αὐτὸ ψῦχος περιέχειν τῷ ὕδατι. τὸ δὲ μὴ ἀντλεόμενον τοῦ ὕδατος τοῦ θέρεος, ἀλλ' ἑστηκὸς, πυκνόν ἐστιν, οὐχ ὁμοίως δέχεται τὸ πνεῦμα ἐς ἑωυτὸ ἀπὸ τῆς γῆς, οὐδ' ἐς τὴν γῆν ἀφ' ἑωυτοῦ ἀποδίδωσι. καὶ ἅμα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ τοῦ ἀέρος, οὐ σαλευομένου ἐν τῷ φρέατι ἀλλὰ ἑστεῶτος, θερμαίνεται πρῶτον αὐτοῦ τὸ ἐπιπολῆς. ἔπειτα τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἐς τὸ κάτω διαδίδωσι τὴν θερμασίην. καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, θερμότερόν ἐστι τοῦ ἀντλεομένου. αὗται πηγαὶ αἱ βαθεῖαι μάλα τοῦ θέρεος αἰεὶ ψυχραί εἰσι. καὶ ἀφύσσειν τὸ ὕδωρ τοῦ χειμῶνος τῆς γῆς θερμῆς ἐούσης ἐκ ταύτης, τὸ μὲν παραυτίκα θερμόν ἐστιν. ἐπὴν δὲ χρόνος ᾖ, ψυχρόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἠέρος ψυχροῦ ἐόντος. ἐξαερεῦται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀέρος, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διέρχεται, καθάπερ καὶ τὸ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, ὁκόταν ἀφυσθῇ, ψυχρὸν αὐτίκα ἐστί. θερμὸν δὲ γίνεται διὰ τόδε, ὅτι τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης καὶ πνεύματος ἐόντος ἐν αὐτῇ, ψύχεται, ἐπὴν δὲ ἀφυσθῇ χρόνος ἐγγένηται, σεσημένον γίνεται καὶ θερμὸν ὁρᾶται. θερμαίνεται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἠέρος θερμοῦ ἐόντος, ὡς καὶ τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ ἐν τῷ φρέατι τοῦ θέρεος, διὰ τοῦτο θερμὸν γίνεται. ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. ἀναλήψομαι δὲ αὖθις. ἐπὶ τοῦ θέρεος τὰ κάτω τῆς γῆς ψυχρά ἐστι, τοῦ δὲ χειμῶνος θερμά. τὰ δὲ ἄνω τῆς γῆς, τοὐναντίον τούτου. καὶ δεῖ τῷ δένδρεϊ εἰ μέλλει ὑγιαίνειν, μὴ δύο θερμασίας ὁμοῦ προσγίνεσθαι, μὴ δὲ δύο ψύχεα ὁμοῦ ἢν μέλλοι ὑγιαίνειν. ἀλλ' ἢν μὲν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγίνηται θερμὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ ψυχρὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι. καὶ πάλιν ἢν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγίνηται ψυχρὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ θερμὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι. αἵ τε ῥίζαι ὅταν ἑλκύσωσι,

Hæc quidem à me dicta ſunt omnia, quò docerem terræ infera hyeme quàm æſtate calidiora eſſe. Sedenim cur terra inferior æſtate ſit quàm hyeme frigidior, nunc dicendum videtur. Terra per æſtatem, ſole ingruente vehementius, & ex ea humorem omnem ad ſe trahente, rara leuiſque eſt. Continet autem perpetuò aquam, modò plurimam, modò pauciorem. Flatus vero omnes ab aqua proueniunt. Quod ita ſe habere certiſſimis rationibus efficiam vt omnes intelligant. A fluuiis omnibus atque nubibus flatus ſemper excitantur. Sunt autem nubes, aqua in aëre perpetua. Ac tunc quidem terra rara leuiſque eſt per æſtatem, & aquam in ſe continet in præceps defluentem. Ea autem fluente, ſemper eodem loco ſpiritus ex alio alius effertur, qui per terram leuem laxámque delatus, terram, ſimulque ipſam aquam refrigerat: veluti ſi quis contentam in vtre aquam vehementius comprimat, & punctu aciculæ, vel re multo minore ſpiramentum aquæ moliatur, deinde vtrem ſuſpendat: nullus quidem flatus, ſed aqua tantummodo per foramen effluet. Quippe anguſtiore ſpatio aqua coarctatur, quám vt flatus ex ea prodire poſſit. Sic prorſus aquę in terra per hyemem accidit. At ſi aquæ ſpatium multu liberius in vtre concedas, ipſumque ſublimem ſuſpendas, iam per foramen flatus erumpet. Spatium enim multo amplius nactus eſt, adeò vt facilè, dimota aqua, per vtrem exeat. Hanc vtique ob cauſam flatus per foramen erumpit. Namque & ob terræ raritatem, & quòd ſol ab ea humorem ad ſe attrahat, ſpatioſo loco continetur, terraque flatum, frigidum videlicet ab aqua excitatum, per ſe ratum leuemque tranſmittit. Iſtam ob cauſam pars eius inferior per æſtatem frigida eſt. Quin & aqua multo frigidior quam flatus, qui & ipſa in terra frigidus eſt, & ſe & aquam ventilat. Sed & aquam quæ ex puteo hauritur, ſpiritus flabelli inſtar perpetuò commouet, ipſamque refrigerat. Si quæ verò per æſtatem non hauriatur, ſed quieta maneat, denſatur, nec perinde flatu à terra prodeunte agitatur, nec ipſa vllum in terram immittit. Et à ſole quidem atque aëre qui puteum circunſtat non moto, ſed ſtabili manente, ſumma aqua primùm incaleſcit, deinde altera alteri calorem communicat, donec calor, putei ima peruaſerit. Quod fit, vt quæ aqua æſtate non hauritur, hauſta ſit calidior. Sunt verò & fontes admodum profundi, æſtate ſemper frigidi: & quæ ab ipſis hyeme hauritur aqua, quum tunc temporis terra caleat, etiam calida proculdubio ſentitur, temporis tamen ſpatio à frigido ſcilicet aëre refrigeratur. Vento namque flabellatur, perque eam ſpiritus permeat. Ad eundem modum per æſtatem aqua protinus ac è puteo educta fuerit, algida eſt: caleſcit autem hanc ob cauſam. Nam quòd terra rara ſit, & flatum in ſe contineat, friget. Si verò poſtquam hauſta fuerit, temporis mora accedat, immota manet, & apparet calida. Siquidem à calido aëre concaleſcit, non diſſimili modo quo & putealis aqua quæ æſtate non hauritur.

Iſta quidem hac de re dicta ſint. Repetam verò denuo. Æſtate quidem inferior terra frigida eſt, hyeme verò calida. Pars verò terræ ſuperior, contrario effecta eſt modo. Et arbori ſanè expedit, ſi modò valere debeat, nec gemino ſimul calore, nec ſimiliter frigore tentari: ſed ſi supernè calor eam exerceat, infernè refrigerari oportet: contraque ſi frigore ſummæ partes afficiantur, calore internas foueri. Quæ cum radices attraxerint,

ἐμὸν λόγον, ὡς χρὴ ὄρνιθος φύσιν ξυμβάλλειν ἀνθρώπου φύσει. ὅτι γὰρ ὑμένες εἰσὶν ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ τεταμένοι, καὶ τἄλλα ὁπόσα εἴρηται περὶ τοῦ παιδίου, οὕτως ἔχοντα ἐν τῷ ᾠῷ τῷ ὀρνιθείῳ εὑρήσεις ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐς τέλος. καὶ τὸ λοιπὸν μηδέποτε εἶδε, θαυμάσει ἐν ὀρνιθείῳ ᾠῷ ἐνεόντα ὀμφαλόν. ἔχει δ᾽ οὕτω τάδε, καὶ ταῦτα δέ μοι ὧδε εἴρηται. ὁκόταν δὲ τῇ γυναικὶ ὁ τόκος παραγένηται, ξυμβαίνει τότε τοῦ παιδίου κινουμένου, καὶ ἀσκαρίζοντος χερσὶ καὶ ποσὶ, ῥῆξαί τινα τῶν ὑμένων τῶν ἔσωθεν. ῥαγέντος δὲ ἑνὸς, καὶ οἱ ἄλλοι ἀσθενεστέρην δύναμιν ἔχουσι, καὶ ῥήγνυνται πρῶτον μὲν οἱ κείνῳ ἐχόμενοι, ἔπειτα ὁ ἔσχατος. ὁκόταν δὲ ῥαγῶσιν οἱ ὑμένες, τότε λύεται ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τὸ ἔμβρυον, καὶ χωρέει ἔξω κλονηθέν. οὐ γὰρ ἔτι ἔχει σθένος τῶν ὑμένων προεδόντων. οὐδὲ αἱ μῆτραι δύνανται ἔτι τὸ παιδίον ἴσχειν, τῶν ὑμένων ὡς εἴρηται προεδόντων, καὶ τούτων ἀπορραγέντων. προσλαμβάνονται γὰρ οἱ ὑμένες καὶ τῶν μητρέων ὁκόταν ἀμφὶ τὸ παιδίον ἑλίσσωνται οὐ πολλῇ δυνάμει. ὁκόταν δὲ χωρέῃ τὸ παιδίον, βιᾶται καὶ εὐρύνει τὰς μήτρας ἐν τῇ διεξόδῳ, ἅτε ἁπαλὰς ἐούσας. χωρέει δὲ ἐπὶ κεφαλὴν, εἰ κατὰ φύσιν ἴῃ. βαρύτατα γάρ ἐστιν αὐτῷ τὰ ἄνω ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ σταθμεόμενα, ἐν δὲ τῇσι μήτρῃσιν ἐὸν, ἐγκρατὲς μᾶλλον γίνεται εἰς τὴν τῶν ὑμένων κατάρρηξιν, ἅμα δὲ κάτω μένει, ὅτε ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται. ἢν δὲ βίαιον πάθημα πάθῃ τὸ παιδίον, καὶ πρόσθεν τοῦ ὡρισμένου χρόνου, ἀρραγέντων τῶν ὑμένων ἐξέρχεται. καὶ ἢν ἡ τροφὴ πρόσθεν λήξῃ ἀπὸ τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου, καὶ οὕτω πρόσθεν ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται. δέκατον δὲ ἢ δέκα μηνῶν ἐξέρχεται. ἀλλ᾽ ὅσαι δὴ ἔδοξαν πλείονα χρόνον δέκα μηνῶν ἔχειν (ἤδη γὰρ τοῦτο πολλάκις ἤκουσα) καὶ ταύτας διελήλυθα τρόπῳ τοιῷδε, ὧ μέλλω ἐρέειν. ὁκόταν αἱ μῆτραι πνεῦμα λάβωσιν ἐς σφᾶς αὐτὰς ἀπὸ τῆς κοιλίης φύσαν παρεχούσης, καὶ ὑπαρθῶσι (γίνεται γὰρ τοῦτο) δοκέουσι δὴ αἱ γυναῖκες πρὸς σφᾶς ἔχειν τότε. καὶ ἢν καταμήνια μὴ χωρέοντα ξυστραφῇ ἐν τῇσι μήτρῃσι, καὶ ἢν χρονιώτερα, ἀεὶ διαρρέει ἐς τὰς μήτρας. ὁτὲ μὲν ὅτε ξὺν τῷ ἀπὸ τῆς κοιλίης πνεύματι, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ θερμαινόμενα. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν γαστρὶ δοκέουσιν ἔχειν αἱ γυναῖκες, ἅτε τῶν καταμηνίων μὴ χωρεόντων, καὶ τῶν μητρέων ἠρμένων. εἶτα ἔστιν ὅτε τὰ καταμήνια ἐρράγη αὐτόματα, ἢ ἑτέρων ἐπικατελθόντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἐς τὰς μήτρας, καὶ κατωσάντων τὰ πρότερα, καὶ φῦσα ἐξῆλθε, καὶ πολλῇσιν ἤδη εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν αἱ μῆτραι ἔχανον, καὶ κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐστράφησαν, καὶ τοιαῦτα μιχθεῖσαι ἀνδράσιν, ἔλαβον πρὸς σφᾶς τὸν γόνον αὐθήμερον, ἢ ἅμα ὀλίγῃσιν ἡμέρῃσι. λογίζονται δὲ αἱ ἄπειροι τούτων τῶν λόγων καὶ τῶν πρηγμάτων κἀκεῖνον τὸν χρόνον ἐν γαστρὶ ἔχειν, ὅτε τὰ καταμήνια οὐκ ἐχώρεεν αὐτῇσι, καὶ αἱ μῆτραι ἠρμέναι ἐτύγχανον. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι χρονιώτερον δέκα μηνῶν ἐν γαστρὶ ἔχειν, ἐγὼ φράσω. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις ἡ ἀπὸ τῆς μητρὸς κατιοῦσα, οὐκ ἔτι ἀρκέουσα τῷ παιδίῳ ἐστὶν, ὁκόταν οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐς ἑωυτὸ τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. ὁκόταν δὲ αὐτῷ σπανιώτερα ταῦτα γένηται, καὶ ἁδρὸν ᾖ τὸ παιδίον, ποθέον πλείονα τῆς ὑπαρχούσης τροφῆς, ἀσκαρίζει, καὶ τοὺς ὑμένας ῥήγνυσι, καὶ μᾶλλον τοῦτο πάσχουσιν αἱ τῶν γυναικῶν πρωτοτόκοι. ἐπιλείπει γὰρ τοῖσι παιδίοισιν ἡ τροφὴ ἐς τὸ ἀρκέσαι, ἄχρις αὖ τῶν δέκα μηνῶν. ἐπιλείπει δὲ διὰ τρόπον τοιόνδε. εἰσὶ τῶν γυναικῶν τινὲς αἳ μὲν ἀρκέοντα τὰ καταμήνια καθαίρονται. αἱ δὲ ἐλάσσονα. τοῦτο δὲ ἢν αἰεὶ γίνηται ἐν φύσει καὶ ἐν γένει μητρῷόν σφίν ἐστιν. αἱ δὲ τὰ καταμήνια ὀλίγα καθαιρόμεναι, αὗται καὶ τοῖς παιδίοισι, τοῦ χρόνου τὸ ὕστατον, ὅτε ἤδη ἁδρὸν ἐὸν,

modum dixi ſe habere comperiet: in quibus auis naturam humanæ licet comparare. Quòd enim mẽbranæ ex vmbilico producantur, aliaque omnia quæ de puerulo dixi, in ouo gallinaceo paria ſint: id certè à principio ad finem vſque reperies. Quamquam ſi quis hæc nondum obſeruauit, vmbilicum in ouo gallinaceo eſſe mirabitur. Sanè illa ad hunc ſe habent modum, quo etiam à me ſe habere dicta ſunt. Porrò cum mulieri inſtat pariendi tempus, tunc ſe mouente puerulo, & pedes manuſq; agitante, aliqua ex internis membranis rumpitur, eaque vna rupta reliquæ fiunt imbecilliores. Rumpuntur autem primũ 55
quæ fœtum contingunt, deinde extima. His autem ruptis, tunc fœtus à vinculis abſoluitur, foraſq; eiectus prodit. Siquidem deſerẽtibus eum membranis, nihil præterea virium habet: iiſdemque, vti dixi, exẽptis, vterus fœtum amplius non poteſt continere. Nam & membranæ quæ puerulum inuoluunt, cum ipſo vtero non magna vi colligantur. Verùm puerulus quum exit vtero, qui mollis eſt, vim facit, ipſumque in tranſitu dilatat. Fertur autem in caput, ſi mo- 56
dò ſecundum naturam prodit. Sunt enim grauiores illi ſupernæ partes, ex vmbilico tanquam è libra appenſæ. Cæterùm ille in vtero adhuc agens, maiores ſemper vires acquirit, adeò vt menſe decimo, quo mater fœtum in lucem ſolet emittere, membranas facilè poſſit diſrũpere. Verùm ſi puerulo vis 57
quædam magna fiat, ille abruptis membranis ante ſtatutum tempus vtero excidit. Similiter ſi maternũ alimentũ infanti prius deficiat, ſic quoque mater ante legitimum tempus pariet, puerque decimum ante menſem naſcetur. Quòd ſi quibuſdam viſum eſt ſe vterum plus quàm decem menſes tuliſſe (id enim iã ſæpe audiui) falſæ quidem illæ ſunt, eó quem mox dicturus ſum modo: Siquando vterus flatum, quem ſanè venter facilè ſuppeditat, in ſeſe admiſerit, atque (quod fieri poteſt) intumuerit, tunc mulieres ſe grauidas eſſe arbitrantur. Si verò etiam menſtrua non 58
profluentia, in vterum decubuerint, & moram diu traxerint, ſemper in vterum decurrũt, modò quidem comite qui à ventre venit ſpiritu, modò verò etiam excalfacta. Atque tũc ſanè propterea quòd ſuppreſſi ſunt menſes, atque in tumorem vterus attollatur, mulieres fœtum ſibi videntur gerere. Contingit autem aliquando poſtea, menſtrua vel ſponte, vel aliis inſuper à corpore in vterũ venientibus, & quæ prius illic conſtiterant, deturbantibus, erumpere, flatuſque in ambientem exire. Ac multis quidem protinus vbi menſtrua profluxere, hiat vterus, atque ad ipſum vſque pudendum contorquetur: quo tempore ſi cum viris coierent, illo ipſo die vel paulò poſt concipiunt. Quarum rationum rerumque ignaræ, tunc ſe grauidas fuiſſe exiſtimant, quum mẽſtruæ purgatioes ſuppreſſæ erant, & cœperat vterus intumeſcere. Quòd verò plus quàm decem menſes fœtus vtero 59
geſtari nequeat, ego dicam. Alimentũ incrementumque quod à matre puerulus accipit, elapſis iam decem menſibus, fœtuque aucto, ſufficere non poteſt. Siquidem quod in ſanguine dulciſſimum eſt, id ad ſe pertrahit, ſimulque lactis aliqua portione fruitur. Quæ ſi pauciora ſint quàm conueniat, ipſeque puerulus auctior factus, plus quàm adſit alimenti deſideret, ſeſe iactat, & membranas abrumpit. Hoc 60
autem mulieribus accidit fræquentius quæ primùm pariunt. Quippe ſatis alimenti non habent, quod puero ad decimum vſque menſem ſufficere poſſit. Deficit autem iſtam ab cauſam. Mulierum aliæ quidem menſtruas purgationes copioſe, aliæ verò parcius effunduut. Quod ſi ſemper & in natura & in genere contingat, vterinum ipſis eſt. Sed quæ 61
purgantur minus, extremo tempore fœtu iam magno, alimentum parcius ſubminiſtrant, ipſum-

que eam ob cauſam & iactari cogunt, & ante men-
ſem dacimum prodire. Paucus enim ſanguis à iu-
uenibus matribus proficiſcitur. Quin euenit etiam
frequentiſſimè mulieres nihil habere lactis quibus
menſtrua tam pauca profluunt. Sunt enim ſiccio-
res, & carne præditæ denſiori. Quod verò fœtus
alimenti penuria præmaturè exeat, niſi vis illi quæ-
piam magna adferatur, argumentum hoc eſto. A-
uis ex oui luteo hunc in modum naſcitur. Matre
inſidente ouum concaleſcit: quodque in eo con-
tinetur, à matre commouetur, & caleſcens ſpiri-
tum concipit, aliumque frigidum ab aëre per ouum
attrahit. Siquidem tam rarum ouum eſt, vt ſpiri-
tum quantum expedit attractum, facilè in intima
transmittat. Ac auis quidem in ouo augetur & arti-
culatur eodem prorſus & conſimili modo, quo iam
antè puerum diximus conformari. Porrò auis ex lu-
teo quidem oui gignitur: albumen autem quod
ouo ineſt, nutrimentum incrementumque præbet.
Hoc iam omnibus perſpicuum eſſe poteſt, qui ani-
mum attenderint. Quum autem pullo nutrimen-
tum ex ouo defecerit, ipſe tunc victus penuria labo-
rans, cibum autem vberiorem poſtulans, vehemen-
ter in ouo dimouetur. Et iam membranæ quidem
diſrumpuntur. Cæterum auis vbi pullum tam for-
titer moueri ſenſerit, tegmentum ictu recludit. Hæc
quidem viginti peraguntur diebus: atque hoc ſe
habere modo euidentiſſimum eſt. Poſteaquam
enim auis teſtam contuderit, nihil penitus in ea hu-
moris, cuius ratio vllo pacto haberi debeat, ineſ-
ſe videtur, quippe qui totus in pullum abſumptus
ſit. Sic res habet in puero, cui iam adaucto quum
mater ſatis alimēti ſuppeditare non poſſit, & copio-
ſius tamen efflagitet, ideo ſeſe iactando membranas
abrumpit, & ſolutos vinculis confeſtim foras pro-
dit. Fiunt autem hæc menſe, vt longiſſimum deci-
mo. Eſt autem & pecoribus & feris eadem ratio cur
illo ipſo tempore, nec vltrà, pariant, quos parere con-
ſueuere. Singulis namque animantibus ſtatum eſſe
tempus neceſſe eſt, quo tum fœtui paucius alimētum
ſuppetat, tum partio inſtet. Sed quæ nutrimenti qui-
dem minus fœtui præbent, celerius pariunt: quæ ve-
rò plus, tardius. Hæc quidem de iſtis à me dicta ſint.
Cæterùm ruptis membranis puerum facilè mulier
edit, ſi in caput magis inclinet & propendeat. Sin au-
tem obliquo corpore aut pedibus prioribus exeat
(accidit enim hoc frequenter, vel propter vteri am-
62 plitudinem, vel quòd mater ipſo in dolore conquie-
ſcere nullo modo potuerit) difficilem partum mu-
lier proculdubio ſenſura eſt. Iam verò ex iis pluri-
mæ, vel ipſe fœtus, vel ſimul etiam matres cum ſuis
fœtibus perire. Inter eas autem quæ pariunt, illæ quę
primum adhuc partum experiuntur, propterea quòd
doloribus non aſſueuerint, toto corpore laborant ve-
63 hementiſſimè, ſed præcipuè lumbos coxaſqua dolor
occupat. Siquidem coxæ illis diducuntur. Verum
quæ partum aliàs magis expertæ ſunt, minus multo
quàm quæ primùm pariunt, laborant: omnium au-
tem minimè, quæ multoties peperere. Quòd ſi fœ-
tus in caput procedat, caput quidem primum prodit,
64 deinde membra alia conſequuntur: omnium au-
tem poſtremus vmbilicus eſt. Ex vmbilico ſecundæ
propendent. Poſt hæc ſanguineus humor tam ex ca-
pite quam reliquo corpore emanat, vi quidem ille,
dolore caloreque expreſſus: viamque purgamento-
rum eductioni parat: quæ certè ſanè hac vacuata
65 ſuccedūt, eo quod antè dictum eſt tēpore. Atq; tum mãmæ, tum aliæ partes quæ ſunt in muliere hu-
midiores, concidunt, quāquā in ea minus quæ primū parit, ac in aliis deinceps eo magis quo ſæpius
vterum tulere, venis videlicet à purgamentorum vacuatione exinanitis. Iſta quidem à me hac de re
66 dicta ſunt. Porrò gemini vno congreſſu hunc in modum procreantur. Vteri, ſinus multos varioſq;

τὴν τροφὴν ἀπανιωτέρην παρέχουσι, πιέζουσι ἀσκαρί-
ζειν, καὶ προελθεῖν τῶν δέκα μηνῶν ἐξελθεῖν. ὀλίγον γὰρ
ἀπὸ τῶν νέων μητρέων χωρέει τὸ αἷμα. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τὸ
πλεῖστον ξυμβαίνει, καὶ ἀγαλάκτους εἶναι πάσας τὰς γυναῖ-
κας, τὰς ὀλίγα τὰ καταμήνια μεθιείσας. ξηρότεραι
γὰρ καὶ πυκνοσαρκότεραί εἰσιν. τοῦτο δὲ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπι-
λειπούσης τῆς τροφῆς ἐξέρχεται τὸ ἔμβρυον, ἢν μή τι αὐ-
τῷ βίαιον πάθημα προσπέσῃ, καὶ ἰσχυρὸν τόδε ἐστί. τὸ
ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ, τρόπῳ τοιῷδε.
ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ὠόν, καὶ τὸ ἐν
τῷ ὠῷ ἐὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς κινέεται. θερμαινόμενον δὲ
πνεῦμα ἴσχει τὸ ἐν τῷ ὠῷ ἐόν, καὶ ἀντισπᾷ ἕτερον ψυ-
χρὸν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, διὰ τοῦ ὠοῦ. τὸ γὰρ ὠὸν ἀραιόν ἐστιν
οὕτως, ὡς πνεῦμα ἑλκόμενον ἀρκέον, διιέναι τῷ ἔν-
δον ἐόντι. καὶ αὔξεται τὸ ὄρνεον ἐν τῷ ὠῷ, καὶ διαρ-
θροῦται τρόπῳ τῷ αὐτῷ τε καὶ παραπλησίῳ, ὥσπερ καὶ τὸ
παιδίον, ὥς μοι ἤδη καὶ πρότερον εἴρηται. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ
χλωροῦ τοῦ ὠοῦ τὸ ὄρνεον. τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει, τὸ
λευκὸν τὸ ἐν τῷ ὠῷ. τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο,
ὁκόσοι προσέσχον τὸν νόον. ὁκόταν δὲ ἐπιλείπῃ ἡ τροφὴ τῷ
νεοσσῷ ἐκ τοῦ ὠοῦ, οὐκ ἔχει ἀρκέουσαν ἀφ' ἧς ζήσεται. κινέεται
ἰσχυρῶς ἐν τῷ ὠῷ, ζητέον τροφὴν πλείονα, καὶ οἱ ὑμένες πε-
ριρρήγνυνται. καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις αἴσθηται τὸν νεοσσὸν κι-
νηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλυσεν. καὶ ταῦτα ξυμ-
βαίνει γίνεσθαι ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν. καὶ ἐμφανές ἐστιν ὅτι
οὕτως ἔχει. ὁκόταν γὰρ κολάψῃ τὸ ὄρνεον, ἐπὶ τοῖσι λε-
πυρίοισι τοῦ ὠοῦ, ὑγρὸν ἔνεστιν οὐδέν, ὅ τι καὶ ἄξιον λόγου.
ἐξανάλωται γὰρ ἐς τὸν νεοσσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παιδίον ὁκό-
ταν αὐξηθῇ, οὐκ ἔτι δύναται ἡ μήτηρ τροφὴν παρέχειν
ἀρκέουσαν. ζητέον ἔτι πλείω τροφὴν τῆς παρεούσης τὸ ἔμβρυον,
ἀσκαρίζον ῥήγνυσι τοὺς ὑμένας. καὶ λυθὲν τοῦ δεσμοῦ, χω-
ρέει ὁμοῦ ἔξω. καὶ ταῦτα γίνεται ἐν δέκα μησὶ τὸ μακρό-
τατον. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τοῖσι κτήνεσι, καὶ τοῖσι
θηρίοισιν ὁ τόκος παραγίνεται ἐν χρόνῳ ᾧ ἕκαστον τίκτει,
οὐ μακρότερον. ἑκάστῳ γὰρ τῶν ζώων ἀνάγκη ἐστὶ χρόνον
εἶναι, ἐν ᾧ ἡ τροφὴ ἀπανιωτέρη ἔσται τῷ ἐμβρύῳ, καὶ
ἐπιλείψει, καὶ ὁ τόκος παρέσται. καὶ τὰ μὲν ἐλάσσω τροφὴν
ἐν τοῖσι βρώμασιν ἔχοντα, θᾶσσον τίκτει· τὰ δὲ πλείω, ὕ-
στερον. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. τὸ δὲ παιδίον
ὅταν περιρραγῶσιν οἱ ὑμένες, ἢν μὲν δὴ κρατήσῃ ἡ
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοπή, ῥηϊδίως τίκτει ἡ γυνή. ἢν δὲ
πλάγιον ἢ ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, γίνεται γὰρ οὕτω πολλά-
κις, ἢν οὕτως ἡ ῥοπὴ τύχῃ προσκειμένη, ἢ ὑπὸ εὐρυ-
χωρίης τῶν μητρέων, ἢ καὶ ἢν ἡ μήτηρ ἐν τῇ ὠδῖνι μὴ
ἡσυχάσῃ τὸ πρῶτον· κἢν οὕτω χωρέῃ, χαλεπῶς τίκτεται
ἡ γυνή. πολλαὶ δὲ ἤδη ἀπώλοντο, ἢ τὰ παιδία, ἢ
ἅμα ἀμφότερα καὶ τὰ ἐν αὐτῇσιν. ἐκ δὲ τῶν τικτουσῶν μά-
λιστα πονέουσιν αἱ πρωτοτόκοι, διὰ τὴν ἀπειρίην τῶν πό-
νων, καὶ πονέουσι μὲν πᾶν τὸ σῶμα, μάλιστα δὲ τὴν ὀσ-
φύν τε καὶ τὰ ἰσχία. διΐστανται γὰρ σφίσι τὰ ἰσχία. αἱ δὲ
μᾶλλον ἔμπειροι τόκων, ἧσσον πονοῦσι τῶν πρωτοτόκων.
αἱ δὲ πολυτόκοι, πάνυ ἧσσον πονέουσιν. ἢν δὲ ἐπὶ κεφαλὴν
ἴῃ τὸ ἔμβρυον, ἡ κεφαλὴ πρῶτον ἔξω χωρέει, ἔπειτα
τἄλλα μέλεα ἑπόμενα, ὕστατος δὲ ὁ ὀμφαλός. ἐκ δὲ
τοῦ ὀμφαλοῦ τὸ χορίον τεταμένον ἐστί. μετὰ δὲ ταῦτα ὑ-
δρὰψ ἔρχεται αἱματώδης, ἀπό τε τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ
ἄλλου σώματος ἀποκριθεὶς ὑπὸ βίης τε καὶ πόνου καὶ θερ-
μοῦ. καὶ ὁδὸν ἀφηγήσατο τῇ τῶν λοχίων καθάρσει. μετὰ δὲ
τὴν ἔξοδον τοῦ ἰχῶρος ἡ κάθαρσις γίνεται, χρόνον τὸν
πρόσθεν εἰρημένον, καὶ οἵ τε μαζοὶ καὶ τὰ ἄλλα μέλεα
ὁκόσα ὑγρότερά ἐστι, καταρρήγνυται τῆς γυναικός, ἧσσον
μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόκῳ, ἔπειτα δὲ ὡς ἂν πλειόνων
πειρᾶται τόκων, ἔτι μᾶλλον καταρρήγνυται διακενουμένων
τῶν φλεβῶν ὑπὸ τῆς καθάρσιος τῶν λοχίων. ταῦτα δέ
μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. Δίδυμα δὲ γίνονται ἀφ' ἑνὸς λα-
γνεύματος, οὕτως. ἔχουσιν αἱ μῆτραι κόλπους πολλοὺς

καὶ χαμαιζοὺς, τοὺς μὲν τηλοτέρω, τοὺς δὲ πλησιαιτέρω τοῦ αἰδοίου. καὶ τὰ πολύγονα τῶν ζώων πλείους ἔχει κόλπους τῶν ὀλίγα κυϊσκόντων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πρόβατα, θηρία τε καὶ ὄρνεα. ὅταν δὲ ἡ γονὴ τύχῃ σχεθεῖσα εἰς δύο κόλπους ἀσχισθεῖσα, καὶ μήτραι δέξωνται τὴν γονὴν, οἱ κόλποι τε μὴ ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον χαλάσῃ, ὁ χωρισθεῖσα ἐν ἑκατέρῳ κόλπῳ, ὑμενοῦται καὶ ζωοῦται τῷ αὐτῷ τρόπῳ, ᾧ περ καὶ τὸ ἓν οὗ εἴρηκα ἐκτροφήν. ὅτι δ' ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος δίδυμα γίνεται, ἱκανὸν τόδε τεκμήριον κύων καὶ ὗς, καὶ ἄλλα ζῶα, ὅσα ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος τίκτει καὶ δύο καὶ πλείονα, καὶ ἕκαστον τῶν ζώων ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐν κόλπῳ καὶ ὑμένι ἐστί. καὶ ταῦτα αὐτοὶ ὁρέομεν γενόμενα. καὶ ταῦτα τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ πάντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. οὕτω δὲ καὶ τῇ γυναικὶ ἀπὸ μιῆς μίξιος γενόμενα τὰ παιδία, ἑκάτερον ἐν κόλπῳ καὶ χορίῳ ἐστί. καὶ τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ἀμφότερα, καὶ πρότερον θάτερον χωρὶς ἔξω, καὶ τὸ χορίον αὐτοῦ. ὅτι δὲ θῆλυ καὶ ἄρσεν δίδυμα γίνεται, φημὶ ἐν τῇ γυναικὶ καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ, ἑκάστου γονῆς ἐνεῖναι καὶ ἀσθενέστερον καὶ ἰσχυρότερον, καὶ οὐκ ἐς ἅπαξ χωρεῖ ἡ γονὴ, ἀλλὰ καὶ ἐς δὶς καὶ τρὶς ἀποθρώσκει. καὶ οὐκ ἀνυστὸν αἰεὶ ὁμοίως εἶναι τὴν ἰσχύν, τό, τε πρότερον ἰὸν, καὶ τὸ, ὕστερον. ἐς ὁκότερον οὖν τῶν κόλπων τύχῃ ἡ γονὴ παχυτέρη καὶ ἰσχυροτέρη ἐσιοῦσα, κεῖθι ἄρσεν γίνεται. ἐς ὁκότερον δ' αὖ ὑγροτέρη καὶ ἀσθενεστέρη, κεῖθι θῆλυ γίνεται. ἢν δ' ἐς ἀμφοτέρους ἰσχυρὰ εἰσέλθῃ, ἄμφω ἄρσενα γίνεται. ἢν δὲ ἀσθενὴς ἐς ἄμφω, ἄμφω θήλεα γίνεται. οὗτος ὁ λόγος οὕτως εἰρημένος ἅπας, τέλος ἔχει.

alios quidem magis intimos, alios vero pudendo viciniores habent. Ac inter animantia quidem, pluteis illa ſinus poſſident, quæ plura pariunt, quàm quę pauciora: quod in ouibus quoque & feris & auibus eodem modo cernitur. Itaque quum genitura in duos ſinus ſciſſa abſceſſerit, & vterus ipſam conceperit, nec ſinus alter in alterum eam transfuderit, genitura quidem in vtroque ſinu ſeorſum conſiſtens, membranam induit, vitamque eodem modo accipit, quo & fœtus vnus, de quo iſta dicere inſtituimus. Quòd autem vno coitu gemini naſcantur, teſtimonio eſt canis, ſus, & alia animantia quæ vno congreſſu duos pluresue gignunt, quorum ſinguli in vtero, ſuo ſinu membranaque continentur. Siquidem iſta fieri cernimus, eoſque omneis die vt plurimum eodem in lucem prodire. Sic mulier proculdubio geminos vno concubitu ſuſcipere poteſt, quorum vterq; in ſuo ſinu & inuolucro eſt, dieque eodem ex vtero egreditur. Qui autem prior prodierit, inuolucrum etiam ſuum ſecum defert. Ex geminis autem alterum marem eſſe, alterum fœminam, non viris modò & mulieribus vſu venit, ſed cuiuis etiam animãtium generi, in quo ſemen ſit partim imbecillius, partim valentius, & ex quo non vniuerſim genitura prodit, ſed ſecunda tertiaque eiaculatione effunditur. Neque enim fieri poteſt, vt quæ primum emittitur, & quæ poſtea prodit, eiuſdem ſint facultatis & roboris. In quemcumque autem ſinum craſſius validiuſque ſemen prouenerit, illic maſculus gignitur: in quem verò humidius & imbecillius, & in eo fœmina conſurmatur. Sin autem in ſinus ambos validum ſubierit, vterque mas eſt: aut ſi imbecillum quid in vtrumque ſeceſſerit, fœmina. Hæc quidem omnia hoc definita modo ad finem perducimus.

IO. GORRÆI IN LIBELLVM HIPPOCRATIS DE GENITVRA, ANNOTATIONES.

DOcetur iſto libello quid ſit ſemen, vnde proueniat, quà feratur, qui ſint ad venerem inepti: quæ ſit in venere voluptas, quæ ſint concepti ſeminis indicia, quæ ſint ſimilitudinis fœtus cũ parentibus cauſæ, cur modò mares, modò fœminæ gignantur, quomodo ex infirmis robuſti, & contra ex robuſtis infirmi naſcantur: ordine ſatis artificioſo. Eum Galenus, vt videtur, magna ex parte tenuit, eademque de re libros duos περὶ σπέρματος conſcripſit, eodémque argumento quo hic περὶ γονῆς, mutatiu tantùm, non quidem re, ſed nomine, titulo. Receptum eſt enim τοῦ σπέρματος nomen ἀντὶ τῆς γονῆς, vt non ſit neceſſe dicere aliquid de ipſis vocibus, quum de re conueniat. Attamẽ ſi qui ſint qui propriam nominum iſtorum rationem ignorent, eamque cupiant diſcere, eam breuiter citato Ariſtotele explicabo. Eas enim ipſe euidenter diſtinxit libro primo de generatione animalium, his verbis: γονὴ μὲν οὖν τὸ ἀπὸ τοῦ γεννῶντος καλεῖται αἴτιον ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως. σπέρμα δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῶν συνδυασθέντων, οἷον πάντα τῶν φυτῶν καὶ ἐνίων ζῴων, ἐν οἷς μὴ κεχώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν, ὥσπερ τὸ γιγνόμενον ἐκ θήλεος καὶ ἄρρενος πρῶτον μῖγμα, οἷον κύημά τι ἢ ζῷον. καὶ γὰρ ταῦτα ἤδη ἔχει τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Hoc eſt: Genitura igitur id vocatur, quod à generante proueniens, cauſa eſt quæ prima obtinet principium generationis, videlicet in iis quæ coire natura voluit. Semen autem eſt quod ex ambobus coëuntibus illis originem trahit, quale ſemen plantarum omnium eſt, & animalium nonnullorum in quibus ſexus diſtinctus non eſt, velut id quod ex mare & fœmina primum miſcetur, quaſi conceptus quidam aut animal. Quibus verbis ſignificat Ariſtoteles genituram eſſe cauſam principiumque generationis proueniens à perfectis animalibus quæ natura coëunt: ſemen vero tantum plantarum eſſe & animalium imperfectorum, qualia ferè ſolent ex putredine oriri. In eo quidem primum ſemen & genitura differunt. Deinde vero quòd genitura ſit ens naturale imperfectum, principium tantùm alterum generationis obtinens: ſemen verò ens aliquod ſit perfectum, ex duobus rerum naturalium contrariis principiis conſtitutum, qualis eſt nux, triticum, hordeum, & alia ſemina eiuſdem generis, quæ quidem perfecta ſunt, non minus quàm animal perfectum eſt, eamque ob cauſam re vera fructus ſunt, atq; ab ipſis ſola ratione differunt. Eſt enim ſemen ex quo aliquid fit, fructus verò quod eſt ab alio. Ambo aliàs re eadem ſunt, vt paulò poſt citatum locum ſcribit Ariſtoteles, etiamſi multo accuratius fructum ſeménque Galenus diſtinguat initio libri ſecundi de alimentorum facultatibus. Quòd ſi quis genituram quoque exiſtimet compoſitam eſſe, & materia formáque conſtare, attamen ea non eſt quid perfectum, quod per ſe & propter ſe factum ſit, vt animalia, fructuſque omnes, ſed à natura inſtituta eſt fœtus gratia, nec vt genitura tantùm permaneat, ſed ex ea aliud fiat, quum tamen homo hominem generet non vt ex eo alius poſtea homo generetur, ſed vt talis, ſi fieri poſſet, perpetuò maneat. Perſpicuum igitur eſt ſemen plantarum eſſe, atque inanimatorum propriè dici: genituram verò perfectorum animalium eſſe, nec eorum dici ſemen niſi impropriè & per metaphoram, quæ tamen tam longo vſu recepta eſt, vt ſeminis nomen multo magis quàm genituræ in illis vſitatum eſſe videatur, eamque ob cauſam γονὴν nunc genituram, nunc ſemen indifferenter vertamus.

Omnia lege fiunt. νόμος μὲν πάντα κρατύνει. Id eſt πάντα κρατύνεται κατὰ νόμον. omnia vinciuntur lege, hoc eſt, ad certam legem adiguntur. κρατύνειν γὰρ παντὸς ὅτι τοῦ κρατεῖν. Eſt autem lex certa quædam ratio & modus quo natura fieri ſolent omnia, & naturæ quædam inſtitutio ſecundum quam cuncta agit. Hoc ergo dicit Hippocrates: omnia certa quadam lege naturæ perficiuntur: nam aliqua eſt peculiaris & propria ratio generandi chyli, pituitæ, ſanguinis, bilis vtriuſque vrinæ, medullæ tam ſpinalis, quàm eius quæ in oſſibus continetur, atque ad eundem modum, ſeminis. Itaque exponit Hippocr. quænam ſit illa ratio conficiendi ſeminis, dicitque ſemen eſſe portionem quandam optimam atque valentiſſimam vniuerſi illius humoris qui toto in corpore continetur, ipſumque à ſingulis partibus proficiſci. Eſſe enim benignum tertiæ concoctionis recrementum, quod à ſolidis partibus, eo ferè quo cernitur modo alteratum, albumque effectum, ex habitu corporis per minores venas regurgitat in maiores, & nubeculæ ſedimentique inſtar, quod in vrinis album eãdem prorſus ob cauſam apparet: reliquis humoribus innatat. Ipſum autem poſtea ſpermatica vaſa naturali facultate attrahunt, atque perfectius elaborant, atque in ipſis vt naturam formamque, ſic etiam nomen ſeminis primum accipit. Et hanc quidem Hippocrates ſeminis generandi legem conſtituit, quam tamen non omnes medici poſtea ratam habuere. Namque eam multis primum argumentis proſcidit Ariſtoteles, confutans acriter omnes rationes quibus ea niti videbatur. Deinde verò Galenus vim generandi ſeminis teſtibus priuatim datam à natura, confirmauit, nec præter eos partem quamuis aliam poſſe ſemen conficere. Eſſe enim benignum & vtile eorum excrementum. Hoc enim (vt inquit Galenus commentario in Aphor. triceſimumnonum quinti) commune eſt omnibus animalia partibus, quæ natura humores quoſdam generant, aut aliis partibus vtiles, aut ad generis propagationem, aut ad conceptus nutritionem, eſſe humorem illũ quandam veluti ſuperfluitatem alimenti partis eius quæ humorem ipſum genuit. Demonſtratum enim eſt libris de naturalibus facultatibus partes omneis quicquid poſſunt alimenti ſibi aſſimulare & apponere, quo nutriantur: atque ex eo opere duplex excrementum relinqui. Itaque & teſtes poſtquam nutriti fuerint, quicquid ex alimen-

to benigni ſupereſt, ſecernere, & in generationis vſum retinere aſſeruaréque, & id ſemen eſſe. Eiuſdem autem cum ſemine generis eſt & medulla quæ in oſſiũ cauernis continetur, & tum ſpumeus qui in pulmonis carne eſt, tum glutinoſus humor qui in articulis reſidet. Quamobrem non à toto corpore ſecerni, ſed ab ipſis primum teſtibus ſemen fieri videri poſſit. Sic quidem diſſident ſummorum virorum de ſeminis ortu ſententiæ, ſed quæ tamen facilè conuenire poſſint.

a Imbecilliores ſimus.) Quærit idem Ariſtoteles in problematis, cur omnium maximè animantium homo poſtquam concubuit, diſſoluitur & langueſcit. An, inquit, quòd ſemen proportione ſui corporis plurimum emittit. Affert verò & aliam poſtea eiuſdem quæſtionis rationẽ, his verbis: An quòd ſemen omni ex parte corporis ſecretio eſt. Itaq; vt ædificij cõſtructio, ſic corporis compactio quatitur dum ſemẽ decedit, quaſi ſanguinis multũ, aut aliqua pars alia decedat: ita quod exit, peropportunum eſt, vt quod exiguum ex multo alimento conficiatur. Verùm equidem non tam cenſeo conſiderandum, ſit ne vera quam Ariſtoteles adduxit propoſiti problematis ratio, quàm an ſit néene id quod in quæſtionem vertitur. Dicere enim poſt coitum vnum aut alterum, eum qui congreſſus eſt, effici imbecilliorem, magna ex parte falſum eſſe videtur. Nam & qui calido humidoque temperamento ſunt, & qui plurimũ veneri aſſueuêre, ſi diutius ea abſtineant, læduntur vehementer, ſin autem venere vtantur moderata, mirã ad functiones omneis alacritatem, promptitudinem firmitatémque ſentiunt, totiuſque corporis robur comparant. Quamobrem non niſi poſt immodicam venerem quiuis imbecillior euadit. Immodicum autem cuique ſuum eſt, & ad aliquid ſemper referendum. Tunc autem teſtes è ſupernis venis attrahunt quicquid illæ ſpermatici humoris continent, quod certè exiguum eſt, & roris modo per ſanguinem diſperſum, illum vbi vi quadam teſtes è proximis venis attraxerint, ipſæ rurſus ab aliis trahunt, & iſtæ ſimiliter à vicinis, donec à toto corpore trahatur, & ſingulæ animalis partes proprio alimento ſpolientur, quod quidem cum ſemine idem genere prorſus eſt. Sed hic quidem tractus tam humoris eſt, quàm ſpiritus. Eum namque teſtes ab arteriis attrahunt, quemadmodum illum à venis: vt mirum non ſit poſt tãtam humoris atque ſpiritus profuſionem, tantopere hominem poſtquam immodicè coierit, debilitari. Præterea verò etiam voluptas accedit, quæ ipſa per ſe, Galeno teſte, ſatis eſt ad exoluendum vitale robur, eorum argumento qui nimia voluptate affecti interiêre.

3 Venæ & nerui ab vniuerſo corpore ad pudendum protenduntur.] Non dubito quin venarum nomine etiam arterias intelligat, ſecundum priorẽ & antiquam venæ ſignificationẽ, præſertim cum illæ inter ſeminalia vaſa locum teneant non minimum. Certum enim eſt arterias duas à natura deſtinatas eſſe deferendo ſemini: quarum vtraque à trunco arteriæ magnæ procedit, & in teſtes inſeritur. Deinde vero etiã aliæ duæ arteriarũ propagines vtrinque ſingulæ ſed planè exiguæ ad genitalia feruntur ex magna arteria, qua parte diuidi incipit, & in ambo femora abire. Præter eas vero non memini vel vidiſſe vel legiſſe alias quæ ad pudenda pertinerent arterias. Similiter venæ duæ ſunt ſeminales, dextra quidem à trunco cauæ venæ poſtquam emulgentem iam emiſit, exoriens, ſiniſtra vero ab ipſa emulgentem ſiniſtri renis naſcens antequam in renẽ emulgens ipſa inſeratur. Reſpondent autem & illis duabus arteriarũ propaginibus quas paulò antè dicebam ex magna arteria produci, aliæ quoque venarum propagines eodem loco ortæ, eodemque modo, quo & arteriæ, in pudenda diſtributæ. Porrò quod ad neruos pertinet, à vigeſimo primo pari neruorũ qui à ſpinali medulla prodeunt, ramus vnus perexiguus exoritur, qui vnà cum ſeminali arteria ad teſticulum vtroque latere proficiſcitur. Ac præter eum etiã aliquãdo alius à ſexto pari neruorum cerebri prodit, poſteaquam per inteſtina diſperſum fuerit. Non tamen, is in omnibus hominibus viſitur. Nihil prorſus videntur habere præterea cõmercij teſtes cũ cerebro aut ſpinali medulla. Ad penẽ verò nerui quidẽ plures veniunt, ſed omnes ab infimis ſacri oſſis partibus exoriuntur. Quid ergò dicemus? falſumne Hippocratẽ pronunciare audebimus? aut Hippocratem ſcilicet excuſantes, eiuſq; honori conſulentes, librum hunc non ipſius eſſe dicemus, ſed à Polybo Hippocratis ipſius diſcipulo, aut alio quopiã eſſe conſcriptum? Equidem nõ dubito quin multa falſò tribuãtur Hippocrati, de quibus rectè iudicare difficillimum ſit. Nam quam ſibi regulam ad iudicandum præſcripſit Galenus comment. in librum de natura humana, ſcilicet videre & diligenter attendere, an ea de quibus ferendum iudicium eſt, dogmatis Hippocratis quadrent conueniantque, non eſt vſqueadeò certa, vt ſecundum hanc de libris eius omnibus pronunciari poſſit. Non enim protinus totum librum adimendum Hippocrati cenſeo, & alteri adſcribendum, ſi quid in eo contineatur quod dogmatis Hippocratis, hoc eſt veritati ipſi non videatur cõſentire. Alioquin exiſtimentur ſpurij quotquot Hippocratis titulum habent, cũ nullus ferè ſit in quo Galen. ipſe plurima non probet. Siquidem ne ipſe quidem de acutis morbis liber, non epidemion commentarij erroribus vacant, vel Galeno iudice. Sed omiſſis alijs libris, de hoc ipſo qui de Genitura dicitur, diſquiramus. Certè in eo nihil Hippocrate indignũ contineri videtur: imo verò magna pars eorũ quæ docẽtur, libris alus paſſim ab Hippocrate dicta ſunt. Ac niſi pauca quædam quæ ad anatomen pertinent, contra Anatomicorum ſectiones dicta eſſe viderẽtur, non opinor quenquã dubitaturum de hoc libello quin dignus ſit Hippocrate. Sed ſi quid hac in parte erratũ ſit, venia facilis eſſe debet, præſertim illis tẽporibus, quibus parum culta erat Anatome, quum hoc etiam ſeculo de multis inter peritos anatomes non bene conueniat. Quod ergo hîc dicitur venas & neruos ab vniuerſo corpore ad pudendũ deriuari, etiam ſi non ſit à diſſectoribus obſeruatum, viſuque agnitũ, non tamen protinus obeliſco transfodi debet. Non enim ſi quid in diſſecto cadauere non cernitur, eo vaſũ caruiſſe exiſtimãdum eſt. Ecquis enim plexum illum retiformẽ, tantis à Galeno laudibus celebratum, vnquam vidit? nam quandiu quidem animal vitam agit, & calore natiuo regitur, amplitudinẽ ſuã omnia, ſpiritu videlicet diſtẽdente, ſortita ſunt: extincto autem calore & ſpiritu abeunte tam concidunt, vt cerni vix poſſint. Quid ergo impulit Hippocrat. vt quas nemo inter ſecandum obſeruat venas neruoſq; à cerebro ad pudendũ ſtatuat? Dicam vt ſentio. Nã cũ exiſtimet ſemen ab vniuerſo corpore profiſci, eius tamen maximam portionẽ à cere-

Digitized by Google

13. Sunt qui arrigere nequeant: quod cum multis de cauſis fit, tum vel maximè à frigiditate, eáque vel ſola, vel coniuncta cum lento, craſſo, aut viſcido humore, quam quidem hîc ſolam intelligit Hippocrates. Conuenit autem tunc pudendum fricare, vt humor ille motu frictionéq; incaleſcat, & fundatur, & in flatum ſpiritúmque qui penem diſtendat, reſolui poſſit.

14. Nanque occalleſcere teſtes poſſunt.) Poteſt etiam ſic verti: Nanque caui ſunt & perforati teſtes. vtrunque enim πεπωρῶνται ſignificat. Mihi placet occalleſcere, propterea quod ſubiungit, à callo duri & hebetes.

15. Quod ſemen illud quod iuxta aures à cerebro fertur in ſpinã, per venas feratur, patet ex eo quod ſubiungit, pueris, propterea quòd venæ illæ admodum exiguæ ſint, ſemen non decidere. Cæterùm ſiue arterias ſiue venas propriè dictas intelligat, certum eſt tam à venis iugularibus quàm ab arterijs ſaporalibus, dum in caput feruntur, propagines quaſdam poſt aures exire, ſed eas omnes externas, nec intro in cerebrum pertingentes: quo fit vt minimum cum cerebro commercij habeãt. quippe ob id tantùm miſſæ videntur, vt externas partes alant. Attamen ſi incidantur, ſcribit Hippocrates ſterilitatem induci, quoniam ex capite poſtea nihil ſeminis diſſectis ipſis callóque occluſis exeat: quod autem ex alijs particulis profluit, non ſatis ſit ad generandum. Idem porro ſcriptum ab eo eſt libro de aëre, locis & aquis, ſũpto ex Thracibus argumẽto, quod non memini ab alio quouis annotatum legiſſe. Verùm vt Galenus ipſe libro ſexto Epidemiôn, quinta ſectione, (quo loco ſcribit Hippocrates, in fluſione ad coxas, venam in auribus ſecandam eſſe) non veretur dicere veram non eſſe hanc de ſanguinis miſſione ſententiam: neminémque medicum artem exercẽtem perſuaderi vnquam potuiſſe, vt remediũ id illis in morbis experiretur: ſic equidem non verebor fateri nulla me ratione adduci poſſe, vt exiſtimem venarum quæ poſt aures ſunt, ſectione, ſterilem quemuis effici. In quo tamen erroris damnare Hippocratem nolo, qui ſciam multo plura eſſe in rerum natura homini nondum agnita, multóque magis miranda naturam quotidie operari, quæ nobis ne per ſomnium quidem fieri poſſe viderentur.

16 Cauſã reddit Hippocrates cur pueri ad venerẽ minimè apti ſint. Sunt enim, inquit, venæ pueris exiles, ætatis ratione, & plenæ, hoc eſt humoribus pituitoſis refertæ, quos propter voracitatẽ facilè cogerũt. Repletio autẽ talis prohibet ne ſemẽ migrare poſſit, viámque ipſi intercludit, nec patitur promptè pruriginẽ excitari. Quippe pituitoſi illi humores frigidi ſunt & craſſi, aduerſi prurigini, quæ à calore acrimoniáque in venere fieri ſolet. Hanc verò eandem cauſam ſtatuit Hippocrates quare virgines menſtruis careant. Venulas enim habent tenuiſſimas, ſcaténtque pluribus craſſis viſcidíſque recrementis, minuſq; multo ſanguinis habent quàm adultæ. Verùm vt rationes Hippocratis non reprehendo, ſic omitti non debet iſta, videlicet pueros non coire, quòd cum ſemẽ benignum ſit & vtile alimenti recrementum, nihil autem pueris ex alimento reliqui fiat, quòd totum corpori partim alendo, partim augendo impendatur, aut ſi quid ſuperſit, facilè propter corporis mollitiem raritatémque digeratur in ambientem atque diffletur, pueri ob id nihil ſeminis repoſitum habeant, ſimiliter, & nulla virginibus menſtrua accerſantur.

17. Inter cætera potuit & hic locus mouere multos, vt librum iſtum non eſſe Hippocratis, dicere auderent. Siquidẽ vbique Hippocr. quatuor hos humores enumerat, ſanguinem, bilem flauam, bilem atram, & pituitam, quemadmodum & poſt eũ medici omnes probatiſſimi, qui ſicut flauę bilis plurimas differẽtias, ita pituitæ fecerũt. Alia enim pituita eſt liquidior & aquea, alia verò craſſior & viſcidior, quas duas per ὕδωρ & φλέγμα hoc loco Hippocrates videtur intellexiſſe, & ἀ χολῆς nomine vtramque bilem tum flauã tum nigram, vt & Galenus multis locis apud Hippocr. annotauit. Quod ſi cui nimis abſurdum eſſe videatur, & indignum Hippocrate, dicendum fortè eſt, per aquam ſignificari pituitã, per φλέγμα verò bilem nigram & torridam intelligi. Namque, vt teſtis eſt Galenus, Prodicus in opere de natura hominis, id quod vſtũ & veluti ſupra modũ in ſuccis coctum eſt, φλέγμα græcè nominat, à verbo πεφλέχθαι quod vſtum eſſe ſignificat. Sed cum dictione aliter vtatur quàm cæteri, de re tamen idẽ ſentit cum cæteris. Verùm nemo legit apud Hippocratem nomẽ phlegmatis alia ſignificatione ſumptum eſſe, quàm ea qua paſſim vtitur libro de natura humana, pro eo ſcilicet humore frigido & humido, quem latini pituitam appellant. Attamen eaſdem quatuor humorum differentias cõſtituit toto libro quarto de morbis, ex quo multo facilius licet de eorũ ſignificatione iudicare, etiamſi tam confundat φλέγμα & ὕδωρ, vt quid vtrumque ſit, non facilè intelligas. Primùm enim ſingulis humoribus ſingulas ſedes in corpore aſſignat, veluti humorum illorum fontes, ſanguini quidẽ cor, phlegmati caput, aquæ ſplenem, bili verò veſiculam illam quæ in iecore eſt. Ex quo loco apparet, phlegmatis nomine, quam nos pituitam dicimus, illic ſignificari, cui multi etiam egregij medici ſedem iſtam in corpore conſtituerunt. Per aquam vero, nigram bilem intelligi, cuius receptaculum lienis eſt, medicorum omnium conſenſu. Verum quæ poſtea eodem libro ſcribuntur, non videntur conſentire, tum humorem illum aqueum, hoc eſt ὕδωρ, à potu copioſiore excitari, tum aquam intercutẽ ab eodem fieri, quam tamen certum eſt non ab atra bile generari ſolitã, etiamſi obſtructo per eam liene, atrabilis eius generandæ occaſionem prębere poſſit. Ac ſi quidem tueri hanc opinionem velimus, quod per aquam atra bilis ſignificetur, (quæ certè mihi probabilior eſt alia quauis) dicere oportebit ſic eſſe appellatũ humorem illum à conſequente, hoc eſt hydrope, quem atra bilis lienem obſtruens frequenter ſolet excitare. Cuius rei vel hoc in primis erit argumentum, quòd libro illo quarto de morbis ὕδρωψ dicatur, qui hic ὕδωρ dicitur, nimirum conſequentis nomine dato cauſæ, quemadmodum ileo, teneſmo, diſpnœæ, ſpaſmo, paralyſi, & pleriſque alijs morbis Galenus ſcribit libro ſecundo methodi medendi, inditum eſſe nomen à ſymptomate. Quanquam Galenus author ſit ἐν τῇ τῶν γλωσσῶν τῶν Ἱπποκράτους ἐξηγήσει, Dioſcoridem ſcripſiſſe libro ſecundo Epidemiôn per ὑδρῶπα accentu acuto ſignatum, τὸν ὑδρωπικὸν ſignificari.

18. Quærit Ariſtoteles in problematis, qua de cauſa res omniũ ſuauiſſima cõcubitus eſt? An, inquit, ſuauiſſimè quidem concumbimus, quoniam aut toto ex corpore ſemen profluit, vt aliqui volunt: aut quia quamuis non toto ex corpore, tamen per

Digitized by Google

eam partem ſe promit, in quam meatus omnes venæque omnes applicentur & coëant. Cum igitur voluptas in libidine ſimilis atque in prurigine ſit, efficitur pariter vt corpus geſtiat vniuerſum. Prurigo enim, ſeceſſio humoris ſpirituoſi incluſi contra naturam eſt, & genituram verò ſeceſſionem humoris eiuſmodi eſſe ad rem naturalem conſtat. Sed hac de re poſtea copioſius dicemus ſcholio 21

19. Sunt enim à natura teſtes dati mulieri eam ob cauſam, vimque illi habent, non minus quàm virorum, ſeminis procreatricem, adeò vt & ipſæ per inſomnia citra congreſſum viri ſemen in vterum excernant, quod ibi aliquando putreſcens, morbos parit periculoſiſſimos. Illi autem extra vterum, vtraque fundi ipſius parte ex lateribus poſiti ſunt, habéntque ſua ſeminaria vaſa, eodem quo in viris modo conuoluta. quæ poſtquã ſinus plures effecerint, in ſingula vteri cornua inſeruntur, vas quidẽ dextrum in medium cornu dextrũ, ſiniſtrum autem ſimiliter in ſiniſtrum, atque inde ſemen in vterum ipſum delabitur. Itaque quod dicit Hippocrates ſemen aliquando extra vterum emitti, non ſic eſt intelligendum, quòd prima ſeminis eiaculatio extra vterum fiat, nam fieri hoc non poteſt, ſed poſtquam teſtes in vterum genituram vibrarint, vterus ſæpe eam non retinet, ſed foras dilabi ſinit, niſi exactiſſimè claudatur, quemadmodum concepto ſemine ſolet. Quod ſi in vtero maneat, nec putreſcat, eo vterus natura ſiccus humeſcit. Eſt enim natura ipſius humida, ipſúmq; libentiſſimè vterus amplexatur, & ſi quà fieri poteſt, imbibit.

20. Æqualem cum viro voluptatem percipit) [illegible]. Hoc eſt, & incipit vnà cum viro affici voluptate, & deſinit ſimul cum illo. Eſt enim hæc elegans verborum [illegible] apud græcos ſignificatio.

21. Voluptatis quæ in coitu percipitur, cauſas ſtatuere oportet in iis quę ad coitum concurrũnt) Sunt autem hæc, ſemen, motus, calor, & ſpiritus. Semẽ quidem tam eſt ad voluptatem neceſſariũ, vt qui nullũ emittunt, quales eunuchi, nulla prorſus voluptate afficiantur. Ipſum autem natura ex sãguine calidiore generat, quo magis ſenſum moueat & excitet. Sed nõ ſatis fuit eſſe ſemẽ. Namq; qui laborant gonorrhæa, nihil voluptatis habent: ſed motum & corporis ſuccuſſationem accedere oportuit, quo etiam ſemen incaleſceret, & ſpiritus ingens vis proueniret, quo affatim ſemẽ excerneretur. Propterea & qui frigidiore humidioréque ſunt temperamẽto, quamtumuis motu exagitati, venerem tardiſſimè exercent, pluſq; in ea multo operæ ſumunt, quàm recipiant voluptatis. Parum enim admodum ſpiritus illius calidi habent, ſine quo ſemen confeſtim propelli non poteſt: quod eſt tamen in primis neceſſarium. Namque vt dolor nullus eſt niſi ſimul vniuerſimq; alteratio contigerit, ſic ſemine paulatim fluente, & pudendis velut collachrymantibus, nulla poteſt voluptas excitari. Quæ quidẽ cauſa vna eſt præter ſupradictam, cur gonorrhæa affectis nulla voluptas accedat fluente ſemine. Genitura igitur calidior, etiam motu corporis incaleſcens, comite ſpiritu, dum per parteis genitaleis defertur, eas titillat, & pruriginem commouet, in qua proculdubio tota voluptas venerea ſita eſt, accedente etiam ad eam rem inſigni genitalium partium ſenſu, quem in his natura præſtantiorem quàm reliquis in partibus eſſe voluit. Et hæc quidem tam mari quàm fœminæ communia ſunt, differúntque duntaxat ſecundum magis & minus. Maribus enim ſemen calidius, acrius, copioſiúſque ineſt, motúque ipſi maiore quàm fœminæ in coitu concutiuntur, plúſque multo caloris & ſpiritus obtinent: quamobrem ex his maior eſſe maris quàm fœminæ voluptas videri poſſit. Verùm in muliere alia præterea priuatim cõſiderare oportet, quæ, vt equidem arbitror, inter præcipuas & potiſſimas voluptatis venereæ cauſas referri poſſunt. Siquidem eius vterus magno virilis ſeminis deſiderio tenetur, ipſúmque mirum in modum appetit, & attrahendo, ſugendo, concipiendóque impenſiſſimè delectatur. Eſt enim ea in re vterus ventriculo ſimilis. Sicut enim iſte ſuauibus cibis potibúſque gaudet, eóſq; auidiſſimè amplectitur: ita ille ſemen amat, habétque quàm gratiſſimum: vt videatur rectè Tireſias vates apud Ouidium de propoſita quæſtione tuliſſe ſententiam.

22. Præter alia veneris commoda, quæ ſunt tam viro quàm mulieri cõmonia, ſcilicet corporis leuitatem, faciliorem reſpirationem, aliáque quæ Paulus Ægineta libro primo recenſet, adfert Hippocrates vtilitates duas quas priuatim mulieres ex moderato coitu capiunt. Nam ſi mulier quæ vterum ſicciori temperamento præditum habet, & veneris appetentem, venere abſtineat, conuelli paratiſſima eſt, ſiquidem neminem latet conuulſionem & à plenitudine & à ſiccitate excitari: longéque deteriorem eſſe quã ſiccitas inuehit, quam quæ à repletione naſcitur. Conuellitur autẽ vterus promptiſſimè, quòd neruoſus ſit, ipsáque cõuulſio proprius neruorum affectus. Itaq; vt tantũ malũ vitetur, venus peropportuna eſt. Siquidem vt antè etiam dixerat Hippocrates, ſemen humectandi vim magnam poſſidet, ſi in vtero remãſerit. Deinde verò concubitus mẽſtruam purgationem prolicit, non tantùm calore, qui pudendi attritu & confrictu excitatur, quiq; ſanguinem euocat, ſed etiam voluptate quæ his in partibus percipitur. Namq; voluptas non minus quàm dolor humores commouet, qui ad eam quæ voluptate afficitur particulam veluti gratulabundi concurrunt, eadémque proinde opera excernuntur. Præterea verò in coitu plurimum ſpiritus ad genitaleis parteis affluit, qui facilè eodem negotio ſanguinem foras expellit. Quamobrẽ illis veneris morbis mulierem liberat, quos menſtruorum retentio parere ſolet. Cum enim ſupprimuntur aut minus fluũt quàm expediat, magnam humorum copiã in corpore colligi neceſſe eſt, morbóſque inde prouenire, qui à redundantia naſcuntur, cuiuſmodi ſunt febres, arthritides, hydropes, tumores præter naturam, conuulſiones, apoplexiæ, maniæ, laſſitudines, & alij plærique.

23. Nonnulli dicẽtes ſe Peripateticos, exiſtimarũt virile ſemẽ in mulieris vterum coniectũ, principium quidem motus ſanguini mẽſtruo adferre, ſed excerni poſtea, nec partem ſubſtantiæ cõcepti fœtus fieri. Alij verò non excerni quidem dixere, ſed in nihilum reſolui. Sed eos multis rationibus Galenus confutat initio prioris libri de ſemine, dicens vterũ mulieris perinde ac animal quoddam miro ſeminis deſiderio flagrare, eámque ob rẽ nõ in ipſo coitu modò ſurſum moueri, viriq; penem amplecti & exugere, & intro cucurbitæ inſtar trahere tam vehementer, vt viri etiam ipſi manifeſto ſenſu percipiant, verum etiam poſt concubitum retinendi ſeminis ſtudio retrahi, & ad eundem

modum quo ventriculus cibos, ſemen vndique complecti,& claudi tam exactè, vt in os ipſius ne acum quidem poſſis immittere.

24. Poſtquam in muliebrem vterum non viri modò ſed etiam ipſius mulieris ſemen peruaſit, prorſus neceſſe eſt vt vel illic maneat, vel inde exeat. Si remanſit: aut concipitur, aut non concipitur. Si concipitur, fœtus eſt. Sin minus, ocioſum, & à natiuo calore tum ſuo tum mulieris deſtitutũ putreſcat oportet,& atrocia ſymptomata inuehat, vt vteri ſtrangulationes, ſuffocationes, ſpirandi difficultatem, conuulſiones, mentis abalienationes. quæ quidem mala ſi non accidant, ſemine tamen retento, certiſſimum concepti fœtus indicium eſt.

25. Viro dicitur ineſſe ſemen muliebre, hoc eſt aptum formandæ gignendæque mulieri. Similiter & mulieri ſemen virile, ſcilicet ex quo natura facilè marem creare poſſit. Quamquam aliter hoc intelligi poteſt, nempe ad robur aut debilitatem relatum, vt viri muliebre ſemen dicatur, quod eſt imbecillum: mulieris verò virile, quod robuſtum eſt. Sunt enim natura fortiores mares, fœminæ imbecilliores.

26. Tribus modis nati parentibus ſimiles eſſe dicuntur, genere, ſexu, & partium corporis conformatione. Genere quidem homo homini, equus equo, canis cani ſimilis eſt. Prouenit autem hæc ſimilitudo potius à materia quàm à cauſa agente, vt docet Galenus libro ſecundo de ſemine: propterea à matre magis eſt quàm patre, vt quæ multo plus materiæ quàm pater contribuat. Ipſa autem partium ſimilitudo eſt à ſemine præpollente, atque ipſius certo quodam motu. Neque enim ex omnibus omnia fieri poſſunt, ſed ſingula ex iis quæ quãtitate, viribus, temperie, definita ſunt & conueniũt. Itaque ſi virile ſemen longè valentius ſit muliebri, fœtus omnino patri ſimilis erit. ſin verò illius portio aliqua à muliebri ſuperetur, pars ea corporis quam ſpiritus ipſe fœtus opifex & formator ex illa componit, matri ſimilis fiet. Sunt autem permultæ in vno & eodem coitu aliquando ſeminis differentiæ, ſecundum diuerſas ipſius eiaculationes. quamobrem mirum non debet videri, congreſſu vno natum, vtroque parenti diuerſis partibus ſimilem eſſe. Verùm quemadmodum à ſemine præualente reliquas parteis parentum alteri ſimiles fieri diximus, ſic mihi ea de cauſa videtur genitales partes formari,& modò patri, modò matri ſimiles effici. Namque partium genitalium ſimilitudinis ratio eadem quadrare poteſt, quæ etiam eſt reliquarum omnium. Itaque ſi mulieris ſemen in ipſa genitalium membrorum conformatione præpolleat, erũt ea perfectò matri ſimilia, fœtúſque ipſe fœmina erit, vt quæ ab iſtis duntaxat partibus nomen accipiat. Fiunt igitur mas & fœmina ex prępollente genitura: nec propterea neceſſe eſt concludere, ita fore vt mares ſemper patri, fœminæ matri perpetuò ſimiles ſint: quod tamen videtur Galenus concludere, ſcribens libro ſecundo de ſemine, cum illa ſimilitudinis cauſa pugnare, quod aliquando mares matri, fœminæ patri ſimiles eſſe videantur. Neque enim id magis conſequetur in hac ſexus ſimilitudine, quàm ea quæ partium ſingularum eſt, quam Galenus à prædominante ſemine prouenire confitetur. Nam non eſt neceſſe, ſi in certa quadam parte formanda portio aliqua virilis ſeminis præpolleat, quæ partem illam viro ſimilem efficit, protinus in reliquis quoque partibus virile ſemen dominari, totumque corpus viro ſimile fieri. Sic enim non oculi ſoli, non naſus, non frons, non alia vlla pars patri ſimilis eſſet, niſi etiam accederet reliquarum omnium particularum cum patre ſimilitudo. Quod tamen falſum eſſe, innumeri partus teſtantur. Cur ergo eadem non ſit vteri membrorúmque virilium ratio? Nam partes corporis ſunt, non minus quàm aliæ quæuis, ſuámque habent ex iiſdem principiis conformationem. Ac Stratonicus quidem cum eam ſimilitudinis ſexus cauſam in ſeminis viribus & prædominio conſtitueret, non, mea quidem ſententia, totius intellexit, ſed eius modò ex quo natura genitales partes conſtituit. Porrò quum prædominium dico, non excludo temperamentum, ſed neceſſariò comprehendo. Vis enim omnis roburque à certo temperamento eſt. Neque enim aliam ob cauſam homo muliere robuſtior eſt, niſi quòd calidior eſt & ſiccior, & proinde denſior, magíſque compactus: atque ad eundem modum ipſius ſemen. Eſt enim calidum frigido, ſiccum humido, ad agendum efficacius. Quamobrem calidior ſicciórque genitura, vt temperamento propenſior eſt ad generationem maris quàm fœminæ, ſic vires habet ad id magis præualentes.

27. Hoc eſt, non facile eſt iudicare vtrius ſemen, maris ne an fœminæ, in formando fœtu præpolleat, niſi edito iam in lucem partu. Tunc enim oculo videre licet cuinam ſimilior ſit fœtus. Cenſendum enim eſt, eum quócum plus habet ſimilitudinis, vel plus ſeminis contuliſſe, vel valentius. Fœtus enim quandiu vtero concluſus geritur, ceræ ſeuoque liquidis & ſimul mixtis: cùm verò iam natus eſt, iiſdem poſtea concretis proportione reſpondet.

28. Pluribus modis humanum corpus alterari poteſt, aëre, cibis, potibus, exercitatione, ocio, ſomno, & vigiliis. Quibus omnibus humores maximè euariant, & immutatur corporis temperies. Aëre namque, cibo, potuque, humidioribus & frigidioribus, præterea ocio atque ſomno prolixiore, etiam humidior frigidiórque genitura prouenit, quæ ſanè aut eſt, infœcunda, aut apta tantùm fœminis creandis, quæ ſimiliter frigidæ ſunt & humidæ. Contrà iiſdem calidioribus & ſiccioribus, ſed non extra modum, atque etiam exercitatione vigiliiſq; moderatis fœcundum ſemen eſt, & maſculis generandis quamaptiſſimum, vt demonſtrat Galenus libro de ſemine 2.

29. Iumentis. κτήμασι, vel vt in Germano codice ſcribitur, κτήνεσι. Sunt autem κτήματα græcis bona omnia quæ poſſidentur, ſed κατ' ἐξοχὴν greges animalium, & iumenta ipſa: vnde & κτηνιατροὶ dicuntur veterinarij, & iumentorum medici, qui & ſoleas, inquit Budæus, equis affigunt.

30. Tum ſeminis ipſius. καὶ ἐν αὐτῇ σφι τῇ γονῇ) Cenſeo legendum αὐτῆφι, & dictum eſſe ex vſu poëtarum omnium pro αὐτῇ: qui in omni declinatione, & caſu & numero, atque pronominibus etiã & aduerbiis προσχηματίζουσι τὴν φι συλλαβὴν: vt apud Heſiodum, ὄσσε δ' ἐπιγνύφι παρελθεῖν κρεῖσσον, ἀντὶ τοῦ ἰγνύος. In genitiuo apud Homerum Iliados θ. ἦ ῥα καὶ ἄλλον ὀϊστὸν ἀπὸ νευρῆφιν ἴαλλεν ἀντὶ τοῦ ἀπὸ νευρῆς. Sunt & alia quamplurima exempla quæ apud Homerum aliόſque poëtas paſſim occurrunt.

31. Cum poſt vnum aut aliquot robuſtos liberos, debilis infirmúſque ſuſcipitur, patre tamen matréque non minus quàm ante craſſis & robuſtis, quoniam robur idem manet, neceſſe eſt idem quoque robur ſeminis fuiſſe, eandémque in eo vim fœtus

formatricem. Quamobrem ſi fœtus debilis ſit, nec formatricis vitio acedidat, nutritotiam vel auctricem minus probè munere ſoo functas eſſe oportet, idque vel auctricem minus probè munere ſuo functas eſſe oportet, idque vel vteri culpa vel alimenti aceidiſſe Vteri quidem, quòd aliquam ob cauſam redditus ſit imbecillior. Alimenti verò, quòd vel vitioſum ſit, vel parcius quàm expediat, quauis id oceaſione contigerit. Nam vt ſcribitor ſect. quinta Aphoriſmorum, Si mulieri vtero gerenti lae multum è mãmis effluat, fœtum imbecillum ſignificat. Atque paulò poſtea, Si grauidæ mulieri purgationes eant, fœtus ſanus eſſe non poteſt. Sed præter iſtas imbecilli fœtus poſt plores robuſtos, cauſas, conoeniunt etiam eædem quas ſopra ſeholio 28. recenſui. Ad hæe oatiui temperamenti permutatio in aſcititium deterius, mutatio coonſuetudinis, locorum, aëris frigida humidáque conſtitutio, & morbis obnoxia, atque inter cætera maximè ætas: vel, ſi placet etiam ab ipſo cælo huius rei cauſam petere, certæ quædam planetarum motiones coniunctionéſqoe, quas aſtrologi ſe noſſe profitentut.

32. Sie legitut in græcis exemplaribus. καὶ μὴν ... ἂν ὅδε γεγενημένον τῶν παιδίων τοιούτων γίνεται. Sed ego malim legere in genitiuo plurali τοιούτων, id eſt talibus, eiuſmodi, qui ſcilicet nati ſunt partium craſſitie & robore parentibos ſimiles. atqoe ita legendum ſenſos ipſe poſtulat.

33. Ex magnorum parentum ſeminibus fœtus non magnus naſci poteſt vel vteri anguſtia, vel alimenti defectu. Vteri qoidem anguſtia, eo modo quem hie exemplo docet Hippocrates: Nam quum per auctionem eorpora maiorem locum teneant, non eſt dubium quin ſi liberum illis ſpatium deſit, partem in omnem ampliari non poſſint. Alimentum verò deficit bifariam: vno quidem modo ſi paucus omnino matri ſit ſanguis, altero verò ſi ex magna ſanguinis eopia paucus probus ſit. Rurſum vitioſus ipſe ſanguis aut matris natioo temperamento eiuſmodi eſt, aut ex aliquo affectu prætet naturam. Namque vt ſcripſit Hippocrates in Aphoriſmis, ſi in vtero grauidæ mulieris ſit eryſipelas, impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum, & proinde rectè nutriri, & auctionem magnam conſequi. Poteſt verò etiam maternus ſanguis probus eſſe, ae nihilominus à fœtu aliquam ob caoſam malè habente depraoari. Cæterùm omnia hæc alimenti vitia nomine laboris hoc loco Hippocrates comprehendit.

FINIS.

IO. GORRÆI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE NATVRA PVERI ANNOTATIONES.

MAGNA fuit apud antiquos de muliebri ſemine contentio: primùm quidem, an illa ſemen in coitu excerneret: deinde, ſi excernat, an illud concepti fœtus pars ſit. Alij negarunt plane quicquam ſeminis à muliere emitti, alij emitti quidem dixere, ſed poſtea euaneſcere, nec fœtum ex eo cōſtitui. De quibus quoniam pleniſſimè clariſſiméque diſertum eſt à Galeno initio libri prioris de ſemine, non dicam plura, ſed id modò, Galenum cum Hippocrate ſenſiſſe, & euidenter demōſtraſſe, non modò mulieri ſemen eſſe, verum etiam illud in vtero remanere, miſceri vnà cum virili, & ex eo formari fœtum. Qua quidem in re ſcribit Hippocrates mulierem non conquieſcere. quod ſanè non de motu corporis, ſed facultatum actione, tum quæ ſunt vteri propriæ, tum quas in ſe ſemen continet, eſt intelligendum. Siquidem facultates vteri, tractricem dico ſeminis, retentricem, & conceptricem, protinus atque idoneum ſemen nactæ ſunt, non ceſſant ab opere: nec agunt modò, ſed etiam facultates illas quæ ſemini potentia inerant, ad agendum exſuſcitant. Itaque coniecto in vterum ſemine, ſi fœtus ex eo fieri debet, primùm contrahit ſe vterus, & exactè ipſum amplectitur, eodem prorſus modo, quo ventriculus cibos comprehendit: atque ita clauditur vt ne acum quidem in os ipſius immittere poſſis. Deinde verò promit ſe formatrix quæ in ſemine latebat facultas, & ad opus accingitur. Principiò igitur, vti peritus architectus materiam ſuam, ſic illa viri mulieriſque ſemen componit & miſcet exquiſitiſſimè, prout diuino quodam & arcano conſilio expedire intelligit: & quale eſſe opportet ad diuerſarum partium conſtitutionem, vario quoque modò præparat. Poſtea verò partium quæ ſunt ad vitam neceſſariæ, rudimenta quædam effingit. Qua in re duobus præſertim inſtrumentis vtitur, calore videlicet, atque ſpiritu. Calore quidem, qui ſemen denſius craſſiúſque ſiccando efficiat, ex quo oſſa, tendines, ligamenta, membranæ, & reliquæ ſolidæ partes commodè efformari poſſint. Spiritu verò, qui ſemen diſtendat, loco moueat, cauas, quæ eſſe debent, parteis efficiat, & perſpirationem, quæ ſemper ad vitam tuendam neceſſaria eſt, attracto frigido ſpiritu moliatur. Nam vt datum ſit infantem in vtero non reſpirare, negare tamen nemo poterit quin perſpiret ſaltem, quum ne res quidem inanimatæ ſine perſpiratu diutius ſeruari poſſint. Nec vero aliud quàm perſpiratum intelligere videtur Hippocrates, ſcribens perpetuo circuitu poſt calidi ſpiritus emiſſionem, alium rurſus frigidum inſpirari, qui natiuum fœtus calorem tueatur, nec patiatur extingui. Nam & ignis niſi ventiletur, marceſcere ſolet, & ipſe per ſe perire. Quamobrem vt calidus ille geniturę ſpiritus conſeruetur, refrigerari neceſſe eſt. frigidus enim ſpiritus tum caliditatem eius, alioquin immodicam futuram, temperat, tum etiam à calido alteratus immutatúſque, ipſum nutrit, non aliter quàm in perfecto iam animali aër frigidus per pulmones inſpiratus calorem natiuum cordis & temperat & alit. Namque vt multis de cauſis vitalis ſpiritus in homine poteſt exolui, ſic nemo dubitare debet in fœtu euaneſcere, & niſi alio accedente reficiatur, tandem penitus aboleri. Nec tamen propterea neceſſe eſt vterum flatu diſtendi, & in eo ſtrepitus murmuráque cieri, quemadmodum ex lignis & foliis viridibus, quæ pro exemplo adduxit Hippocrates, excitantur (non eſt enim neceſſe quæ exempla proferuntur, in omnibus conuenire & prorſus eſſe ſimilia.) Namque ille calidiſſimus tenuiſſimúſque eſt, non vt alij flatus qui eiuſmodi ſymptomata pariunt, frigidior humidior, & craſſior. Talem enim hunc eſſe ſpiritum Hippocrates non vult, ſed planè, vti ego iudico, vitalem & natiuum, re ipſa cum ipſo opifice & formatore eundem, qui facultatum omnium moderator, ad eundem modum quo vitalis in homine ſpiritus, perſpiratione refrigerari atque conſeruari debet.

2. Annotauimus ſcholio quinto in præcedentem libellum de genitura, ſemen plumæ perſimile eſſe, & ſpiritus vitalis plenum, citato Galeno, vt non ſit neceſſe idem hoc loco rurſus adſcribere. Cauſam autem hîc reddit Hippocrates cur ſpiritus plenum ſit. Eſt enim (inquit) calido in loco, hoc eſt in vtero: & quæ calent omnia, vt ait paulo poſt ſpiritum obtinent, maximè ſi humida ſint. Eſt enim humiditas, flatus omnis materia, calor autem cauſa efficiens. Quãquam habet in ſe ſemen proprium inſitúmque ſpiritum, quem fœtus eſſe opificem diximus, ſed cum tamen moribundum, niſi aduentante alio inſtauretur. Id autẽ fit partim eo quem vteri calor excitat è ſemine, partim eo quem mater ipſa tum pulmonibus tũ totius corporis perſpiratu attrahit. Hi enim, etiamſi multum

ab illo natiuu & cuugenito diuerſi ſint, alterati tamen & quaſi concocti nutrimẽtum incrementũq; illi præbent, imò ſpiritus ille natiuus ſeminis fiunt, eodem modo quo aër per arteriam inſpiratus, & in ſiniſtro cordis ventriculu elaboratus, in vitalem ſpiritum vertitur.

Semen quod vtero conceptum eſt, calidum eſt tum natiuu proprioque calore, tum etiam externo, ſcilicet ipſius mulieris: & vtramque ub cauſam refrigerari debet. Refrigeratur autem ſpirante matre. quod quumodo intelligendum ſit, non temerè inueſtigandum videtur. Neque enim tam petuium rudémq; ſenſum habet, vt ſtatim intelligamus frigidum illum aërem quem mater per os inſpira, fœtui protinus communicari, ipſiúſque calorem refrigerare: quod tamen plerique arbitrãtur, qui matribus adhuc grauidis in puerperiu aut aliã ob cauſam morientibus, vix dum reddita anima, interim dum vterum recludunt, ori imponuut quod ipſum diducat, & hiulcum teneat, ne ſcilicet deſinat mortua mater ſpirare. Sed quî fieri hoc vel in viua poteſt? Namque aër qui inſpiratione attractus eſt, partim in ſpiritum vitalem abſumitur, partim per ſyſtolem in abientem refertur, nec vltra cor & pulmones diffunditur. Ergo inter eum & fœtum intercedit ſeptum tranſuerſum, intercedit peritunæum, intercedit vterus, intercedit & membrana χόριον dicta, quò minùs puer aëre per os matris inſpiratu refrigerari poſſit. quod vel Fabius Caluus animaduertens, nec intelligens quomodo ſpirante matre refrigerari poſſet ſemen vteru conceptum, malè legiſſe videtur μήτρας non μικρὸς, facilius eſſe credens aëre per os vteri ſubeunte, quàm per pulmones à matre inſpiratu, calurem ſeminis refrigerari. Sed fallitur & ipſe in huc plurimum, nec credo quemquam illi aſſenſurum eſſe. Ego verò dicam quod ſentio. Omnibus partibus inſitus eſt prurius & natiuus calor, quo functiones ſuas obeant. Is certam quandam in ſingulis partibus babet temperiem: quæ quamdiu ſeruatur, homo valet. ſin pereat, etiam partis illius cuius periit, actionem aboleri neceſſe eſt. Quamobrem vt ſingulis in partibus temperies illa caloris conſeruaretur, natura cor vitæ fontem inſtituit, eíque dedit reliquarum partiũ calorem natiuum temperare. Ergo illud vt aëre per tracheam arteriam inſpirato calorẽ quem ſiniſtro ſinu continet, temperat, ſic eodem per leueis arterias in corpus vniuerſum diffuſo, illum quem reliquæ partes habent, temperat & moderatur. Accedit etiam vna quę per totius corporis cutem fit perſpiratio. Itaque quemadmodum cæterarum partium, ſic & concepti ſeminis, atque adeò fœtus ipſius iam maturi (qui quamdiu vtero geritur, nun tam ſuo quàm mulieris calore regitur, quem illi per arterias vmbilici imperrit) calor, calore natiuo mulieris temperatur: atque ille primùm ſpiratione: vt rectè videatur ab Hippocrate dictum, genituræ calorem ſpirante matre refrigerari, huc eſt temperari, & ad mediocritatem reduci.

Genitura quam vir emiſit, ſibi vndique continua & cohærens, vt quæ viſcida ſit, (nam tenuior liquidiórque infœcunda eſt) dum ab vtero mulieris trahitur, eámque omnes vteri partes ex æquo affectant, extenditur proculdubio, & tum neceſſario, tum alicuius gratia dilatatur. Quia verò viſcida eſt & craſſa, & calidis in locis, membrana facilè ubducitur, quemadmodum & placentæ, & reliqua omnia quæ piſtores in aliquo vaſe calidu amplóque conficiunt, & quę tum in lacte, græcis γραῦς dicitur, tum in ſummo refrigerati iuſculi concreſcit. Namque vt ille extrinſecus, ſic natura intus membranam ſemini obducit, parte, vt inquit Ariſtotel. terrena reſicceſcente. nam & caleſcentis frigeſcentíſue rei extrema ſicceſcere neceſſe eſt. Et autem ea ampliſſima, totúmque ſemen inuoluit, propterea quòd plurimum quoque ſemen ipſum protendi neceſſe eſt, ab omnibus vteri partibus vehementer deſideratum & pertractum. Qua in re diuelli aliquando periculum eſt, & abrumpi eius continuitatem. Quod ſi fiat, vteru ſtatim excidit, totáque ſpes perficiendi fœtus perit. Sin tenſum non diuellatur, (quod ne accidat, viſcoſum, craſſum, multúmque eſſe conuenit) protinus tota eiua exterior facies quæ vterum contingit, in membranam tenuem quidem, vetuntamen fortem, coaleſcit, quæ græcis χόριον, latinis ſecundæ dicitur. Quorum nominum rationem inueſtiganti, mihi non occurrit potior, quàm χόριον græcis dictum eſſe, quòd coronæ circulíque modo fœtum circundet. χόρος enim apud græcos κύκλον καὶ στέφανον, huc eſt circulum coronamque ſignificat. Quanquam audiui nonnullos doctos quidem & celebres viros qui dicerent videri ſibi ſcribendum χωρίον per ω magnum, quod locum & ſpatium ſignificat, quoniam in membrana illa fœtus vt in luco ſuo conſiſtat. Iam quod ad latinum nomen pertinet, vel dictæ ſunt ſecundæ eò quòd membrana illa à fœtu ſecunda formetur, vel quòd natum infantem ſequatur. quanquam non ea ſola, ſed etiam allantoeides & amnios ſimul decidant, inter quas tamen quia χόριον maxima eſt, & admodum inſignis, ſub eius nomine alias quoque duas vulgus facilè comprehendit.

5. Vaſa quæ ad vterum pertinent, tum alendi eiua cauſa, tum naturæ prouidentia, vt ſuſcipiendæ proli aliquando vſui eſſent, mox vbi ipſis genitum iam χόριον adhæſit, in ipſum implantantur, & oſculis ſuis dehiſcunt, adeò vt totidem venis arteriiſque ſcateat, quot vterus ipſe poſſidet. Quæ quidem per vniuerſum χόριον vario modo implicatæ, paulatim poſtea coëunt, donec ex omni numero quatuor modò vaſa fiant, duæ ſcilicet venæ, & duæ item arteriæ, quæ in allantoeidem atque amnium, de quibus paulò poſt dicam, inſertæ, vmbiculum infantis conſtituunt, per quem ſanguine & vitali ſpiritu à matte prodeuntibus fruitur, eodem prorſus modo quo in hominibus illa per venas & arterias in omneis corporis partes feruntur.

Græcè paſſim ſcribitur οἰκέτις, etiam apud Galenum multis locis, quum hiſtoriam hanc iiſdem iſtis verbis recitat. tamen libello περὶ κυημένων διαπλάσεως ſcriptum eſt οἰκέτης genere fæminino, id eſt ancilla. Nec verò ſilentio prætereundum cenſeo, τὴν μουσουργόν, quæ propriè pſaltriam fidicinamque ſignificat, Linacrum libro ſecundo de natur. facultatibus exiſtimaſſe proprium fuiſſe mulieris nomen, & Muſoërgum vertiſſe.

Quod hic dicitur, intra chorion, rotundum rubrúmque viſum eſſe, id hepar eſt indiſtinctũ adhuc atque informe. Generatur enim ex tribus vitæ noſtræ pincipiis primum. Eſt autem generationis ratio eiuſmodi. Quatuor illa vaſa quæ vmbiculum conſtituere diximus, protinus atque infantis cutem ſubierunt, eorum alterum par coit ſtatim, vnámque magnam venam conficit: deinde rurſus non ſecus ac plerique trunci arborũ bifariam ſcinditur, atque ab earum vtraque parte germina multa, veluti quidam rami, exoriuntur, quorum illi vbi iecur fieri debet, aperiuntur, illi in meſenterium

Digitized by Google

ventrem lienem & inteſtina abeunt. Ac pars quidem illa venę poſtquam ad iecoris ſedem peruenit, ſanguinem illic effundit, qui poſtea concreſcens iecur eſt. Formatur autem primum, quoniam, vt viſum eſt omnibus medicis & philoſophis, fœtus donec perfectam conformationem adeptus ſit, perinde prorſus ac plantæ regitur & viuit. Itaque nutriri quidem vt illas neceſſe eſt, ſpiritus autem vitalis eſſe participem, & pulſare illi arterias, ad hæc moueri, ſentire, ratiocinari, per initia non eſt neceſſe. Quo fit vt longè ſit veriſimilius hepar primùm, deinde cor, poſtremò cerebrum generari, quemadmodum ſcribit Galenus libello de fœtuum formatione: non autem cor ſimul cum iecore, vt ab eodem proditum eſt libris de ſemine.

Fibræ iſtæ erant venarum arteriarúmque delineatio, quæ ab vteri acetabulis prodeuntes, chorion multiplici & vario circumducto à choro non diſſimili intexunt, ſanguinis plenæ, quem hic Hippocrates per ſaniem craſſam & rubentem denotat.

Tabo) hoc eſt craſſo & atro ſanguine. Si quidem fœtus poſteaquam maternum ſanguinem quo nutritur, concoxerit, puriorem quidem, tenuiorem, magíſque halituoſam eius portionem aſſimilat, craſſiorem autem magíſque feculẽtam excernit & expellit in medium vteri & chorij ſpatiũ. Eiuſmodi ſanguinem hoc loco Hippocrates αἱμάλωπας appellauit. Eſt autem propriè αἱμάλωψ oculi affectus, quum ex ictu aut plaga ſanguinis in eo fit affuſio. Liueſcit autem protinus ſanguis ille, & ater euadit. Proinde quum ſanguis chorio circumfuſus niger fit & feculentus, illíque qui contuſo oculo ſuffunditur, ſimilis, non abſque ratione videtur dictus eſſe αἱμάλωψ.

Nam nulla prorſus parte χόριον fœtui adhæret, quàm vmbilici interuentu & nexu.

Sic mihi græcè legendum videtur, paucis immutatis, καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται ὅτι ἡ γονὴ ἐν ὑμένι ἐστὶ, καὶ πνοὴν ἔχει καὶ εἴσω καὶ ἔξω. αὔξεται δὲ καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αἵματος, &c.

Semen quum viuat ſitque animal potentia, nutriri quoque neceſſe eſt. Quamobrem tractricem illi facultatem natura tribuit, qua primùm ſemen vtens, alimentum ad ſe idoneum pertrahat. Idoneum autem voco, quod quale quantúmque eſſe conuenit pauco adhuc ſemini, & imbecillis adhuc facultatibus prædito, tantum taléque trahitur. Nam ſi copioſo ſemen obrueretur alimento, corrumperetur. ſin alimentũ omnino deſideret, quum otioſum ſit, natura eſſe non poterit. Itaque vt nec corrumpatur, & natura pro ſemine fiat, exiguum illi alimenti affluat neceſſe eſt. Imò verò id exiguum dicendum non eſt, ſed quod ſeminis modo ſit iuſtum. Porro quum ſemen tenuis eſſentiæ halituoſúmque ſit, vt quod ex optimo & maximè concocto ſanguine ſeceſſerit, non eſt dubitandum quin alimentum etiam tenue adeò halituoſúmque eſſe oporteat, vt quum in omnem ſeminis partem veluti roſ ſit attractum, nuſquam ſui ſpeciem repræſentet. Sic namque fiet vt facilè à ſemine vincatur, celeriter aſſimiletur, & nutrimentum ſemini præſtet. Quod ſi ita eſt, nec poſſit ſemine quicquam ſemini eſſe familiarius, vtitur ſanè virile ſemẽ muliebri ad alimoniam. Namque vt ſcribit Galenus, ſemini muliebri, quemadmodum & menſtruo, vis ineſt non ad agendum modò, ſed etiam ad patiendum. Agit quippe cum virili permixtum, vim etiam fœtus formatricem, licet imbecilliorem minúſque efficacem, obtinens. Patitur verò abſumpta eius aliqua portione à virili. Verum id primis dumtaxat fit diebus, donec videlicet paulo auctior fœtus factus ſit & robuſtior. Tunc enim per membranæ foramen ſanguinem, ſpiritúmque ab vtero per venarum ipſius ora quibus cum illo iunctum eſt, attrahit, de quibus antè eſt dictum cum de vmbilico ageremus. Fruitur autem tenuiore & puriore eius parte, reliquam verò craſſam & feculentam relegat inter chorion atque vterum. An vero ſanguis ille quo nutritur fœtus, menſtruus ſit, an ſimpliciter ſanguis, à nonnullis in controuerſiam vertitur. Sunt enim qui planè negant menſtruo fœtum ali. Id autem aſſerunt propterea, quòd ſcriptum ſit à Plinio, eius ſuperuentu aceſcere muſta, ſterileſcere tactas fruges, mori inſita, exuri hortorum germina, & alia quamplurima monſtrifica, nec poſſe eo fœtum ſalubriter vti, cuius tanta ſint maleficia. Cui quidem ſententiæ prius quàm ego aſſentiar, duo ſunt quæ ſcire deſidero. Primùm quidẽ an res ita habeat vt ſcripſit Plinius, deinde vero an ſit vis eadem menſtrui adhuc in corpore exiſtẽtis & à natiuo calore nondũ deſtituti, quæ eſt iam excreti, vel in corpore etiam putreſcentis. Namque inter hæc plurimum intereſſe cenſeo, quum vel ſanguis ipſe (qui medicorum omnium conſenſu naturæ noſtræ familiariſſimus eſt) non idem poſſit in corpore putrefactus, vel à corpore ſecretus, quod temperatus in corpore & caloris particeps natiui poteſt. Nihil enim tam eſt benignum, quod vel quãtitate immodicũ, vel noxia qualitate infectum, tandem non euadat pernicioſiſſimum. Hæc inquam prius rogatos illos velim qui ſunt in hac ſententia: nam de ipſis dubitandi anſam mihi præbet Galenus, qui diligens alioqui naturæ indagator, nuſquam hæc vitia ſanguini menſtruo niſi iam corrupto & in corpore putrefacto tribuit. At vero alij, inter quos eſt hoc in libello Hippocrates & Ariſtoteles, & Galenus, & ipſe quoque Plinius, qui priores, vt dixi, in errorem impuliſſe videtur, ſanguine menſtruo fœtum & gigni & ali ſtatuẽre, eámque ob rem quum grauidis profluxit, inualidos aut non vitales partus naſci. Quod quia paſſim in eorum libris legentibus occurrit, non eſt viſum hoc loco ipſorũ ſententias adduci oportere. Verùm ſi quis hanc litem volens componere, plures conſtituat ſanguinis menſtrui differentias, ipſúmque multipliciter dici, non laboro.

Etſi chorion è ſemine primum generatur, vt antè diximus, & per initia fœtum proximè ambit, non tamen generato iam fœtu, ipſi contiguum eſt, imò verò longiſſimè à fœtu abſcedit, atque vtero muliebri adhæret. Nam inter ipſum & fœtũ aliæ duæ membranæ allantoides & amnios intercedunt. Quum enim genitũ puerum nutriri oporteat, eodem prorſus quo perfecta animalia modo, nec vllum omnino alimenti genus ſit tam ſyncerũ & exactum, vt penitus vacet excrementis, colliguntur proculdubio puerulis vtero etiam adhuc concluſis tot & talia excrementa, quot qualiáque iam editis in lucẽ proueniũt. Quę ſanè quum nouẽ ferè menſium ſpatio aceruata non queant propriis in corpore pueri vaſis cõtineri, certè neceſſe eſt vel vtero excidant, vel vteri ſpatio cõcluſa retineãtur, vel in alium quendam locum relegentur. At verò ea vtero excidere non expedit, duabus de cauſis: ne ſcilicet os vteri frequentius propterea dehiſcens, & facultate expultrice ſæpius vtens, tandem ea in fœtu quoque abutatur, & abortiuum prematurę

Digitized by Google

eiiciat. tum ne vtero periret ſudoris atque vrinæ vſus quem in partu præſtant, os ipſius irrigando, humectando, molliendóque, quò magis lubrica & facilis fœtui via ſit. pariunt enim difficillimè, quibus longe ante partum ſeroſi iſti humores profluxêre, eámque ob rem obſtetrices alio aliquo humore os vteri oblinunt, quò faciliùs mulieres eiuſmodi pariant. Deinde verò non ſine maximo maleficio excrementa hæc in vterum effuderentur nullo alio vaſe concluſa. Nam & vterū facilè acrimonia ſua roderent, atque ille laceſſitus morſu perfacilè ad aborſum compelleretur. Itaq; naturæ viſum eſt fore coducibilius, eiuſmodi excrementa vaſis aliquot ad partū vſq; concludere. Quamobrē quæ vrinam aſſeruaret, tunicam, allantoidē appellatam, quam farciminis ſpeciem præ ſe ferat, natura condidit. In eam namque puerì è veſica vrina vehit per porum vrinariū, quem græci peculiari nomine οὔραχον appellant. Oritur autem is è fundo veſicæ, peruenítque ad eam vmbilici partem, quæ inter proximam fœtui tunicam, quæ ἄμνιος dicitur, & mediam allantoidem concluditur. Ille eò loci aperitur, & vrinam in mediū illarum tunicarum ſuum effundit. Eſt autem ea tenuis & inualida, minórq; quàm poſſit vniuerſum fœtum circumdare (nam veluti zona eſt faciáque lata, à mucronata chartilagine vſque ad ima ilia infantem cingens) vt quæ ex ſemine fœminoeo, quod tum paucum tum tenue eſt, Galeno authore fiat. Sed quoniam non erat commodum vrinam in medio allantoidis, ſpatio collectam, contingere infantem, propterea quod cutem eius rodi & vlcerari vrinæ acrimonia periculum eſſet, natura membranam tertiam condidit, quam græci ἄμνιον à mollitie vocauerunt. Totum autem illa fœtum comprehendit à ſummo vertice vſque ad imos pedes, & inter eam cutemque infantis, vtrumque excrementi genus quod ex ſingulis partibus per coctionem ſecedit, colligitur, ſudor videlicet, & quæ proprio nomine caret veluti ſordes, quæ ſiccum eſt tertiæ concoctionis recrementum, ſic tamen, vt ſudor nullo modo infantis cutem exulceret. Nullam namque aut prorſus exiguam habet acrimoniam: quippe qui iam concocti & perfectiſſimè elaborati alimenti vltimi, quod omnem antè acrimoniam in vrinis & bile tam flaua quàm atra reliquerat, ſit recrementum. Sic quidem ſe habent membranæ quas dicit Hippocrates intra primam protendi. ſúmque in his deſcribendis Galenum ſequutus, non ignarus aliquos aliter earum ſitum ordinémque ſtatuiſſe, atque ipſa etiam nomina immutaſſe.

14. Senſus hic eſt dubius, & vterque probabilis & verus. ſcribitur enim græcè τὸ ἔνδον ἐν τῷσι ἐμβρύοισιν ἐνὸν αὔξεται, quod tum ad ſanguinem tum ad fœtū referri poteſt. Ad fœtum quidem, quòd ipſe eo ſanguine qui ad vterum paulatim defluit, nutriatur & increſcat eóque fieri ne quantitate noceat, abſumptus magna ex parte in alimentum τοῦ ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐόντος, hoc eſt pueri qui intra vterum eſt. quem ſenſum magis cōfirmat articulus τὸ additus. Ad ſanguinē verò, quemadmodū verti, propterea quòd paulò pòſt ſcribit Hippocrates, ſanguinem per initia paucum eſſe in vtero, deinde verò maiori in ipſo copia redundare. Eſt autem rationi conſentaneum, ſanguinem illum menſtruum ſenſim illabentem vtero non parere dolorem, quòd dolor omnis ἀθρόας δ' οὔσης μεταβολῆς, nec poſſit fieri niſi ſimul vniuerſimque mutatio contigerit.

15. Numquam eſt eadem temporis conſtitutio. nam modò frigus, modò calor vrit, interdum ſiccitas, aliquādo humidas in aëre præpollet. Quæ quidem mutationes quum parere morbos poſſint authore Hippocrate, non eſt dubitandum quin humores etiam in corpore commoueant, eóque magis quo & illi copioſiores ſunt, & corpus ad patiendum habilius, quale eſt mulierum, quæ præſertim humidiores ſunt. Eſt enim humiditas ex paſſiuis qualitatibus, vt ad agendum quidem maximè infirma, ſic ad patiendum peropportuna. Quamobrem quum menſibus ſingulis menſtruus ſanguis colligatur, & mutationes tum aëris, tum maximæ lunæ (quæ mēſtruo circuitu caua, plena, gibbáque, variè res iſtas inferiores immutat & moderatur) inſignes contingant, non eſt mirum ſanguinem illum in corporibus mulierum commoueri, quamuis fortè non excernatur. Excernitur autem ferè ſemper, niſi vel humoris craſſities, vel obſtructio, vel aliquid aliud impediat, idque luna, vt author eſt Ariſtoteles, decreſcente: eámque ob cauſam nonnulli cauillo ſexum fœmineum Lunæ tribuerunt, quoniam ſimul vt illa decreſcat, mulier quoque purgetur, móxque ambæ ſimul repleantur.

16. Mulier menſtruo ſanguine purgata, facilius concipere poteſt, non quòd vitioſa aliqua & maligna qualitate præditus ſit ille ſanguis, vt plæraque arbitrantur, ſed quòd vterus eo non vacuato malè quodammodo affectus ſit, & ante eius vacuationem, propter immodicum humorem, ſemen vel non trahat, vel non cōcipiat, quum ad opus vtrūq; ſiccitate potius opus ſit: vel quam fortè conceptū iam ſemen, & receptum in vtero, protinus vi magna menſtrui ſanguinis obruatur, non aliter quàm exiguus ignis ingenti lignorum congerie ſuffocatur. Scripſit enim in Aphoriſmis Hippocrates, mulieres quæ præhumidos vteros habent, non concipere. laborant enim intemperie quæ præter naturam eſt: à qua non abſunt illæ quæ ſanguine menſtruo ſcatent. nam ſi eo purgato ſtatus idem corporis redit qui antè ſecūdum naturam erat, vt ait hoc loco Hippocrates, neceſſarium eſt eo non vacuato corpus naturalem ſtatū non retinere. Maior namq; eſt quàm expediat, redundantia, quæ & ipſa inter cauſas præter naturā annumerari ſolet. Quamobrē repurgatus hoc humore vterus, ſicciórq; ex inanitione redditus, in congreſſu ſemen auidius & trahit & retinet, quēadmodum vētriculus famen ſitimq; perpeſſus, mox vbi cibum ore capi mandíque ſentit, accurrit quodammodo, atque ipſum vix ſemeſum corripit & deuorat, firmiſſiméque amplectitur. Sic enim res in vtero etiam habet. Prætereа & inualido adhuc ſemini paucus etiā ſanguis affluit, ſicuti decet, qui poſtea ad portionem increſcentis ſeminis etiam copioſior quotidie in vtero ad eius alimentum colligitur.

17. Tumores οἰδήματα) οἴδημα generis & ſpeciei habet ſignificationem apud veteres, vt annotauit Galenus. Nam & tumorem omnem in vniuerſum ſignificat, & eum peculiariter qui redundante pituita excitatur, album ſcilicet, mollem atque laxum. Hoc autem loco quum Hippocrates morbos enumeret ſuppreſſis menſtruis enatos, videtur pro genere accipi. Nam redundante ſanguine fiunt maximè inflammationes, quæ proprio nomine φλεγμοναὶ à græcis dicuntur. eámque ob rem verti ſimpliciter, tumores.

18. Hoc contingit quum menſtruus ſanguis ſuppreſſus diuertit in coxendicem, & in ea inflammationem aut aliud mali genus committit: vel cum

vterus ipſe vitiato illo humore diſtentus in coxendicem procumbit, quemadmodum paulo poſt ait Hippocrates, & ſcribitur Aphor. 47. lib. 5. Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt linamentum fieri. Tunc enim laborante coxendice, actionem quoque eius, quæ eſt ad ambulandum præcipua vitiari neceſſe eſt.

19. Tumor phymati ſimilis, ὡς φῦμα) phyma quoddam, vel ſimpliciter phyma. Eſt autem phyma propriè, vt ait Celſus, tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, ſæpe etiam maius.

20. Videtur hoc loco chorij nomen commune eſſe membranis omnibus, nec tantùm extimæ proprium: vnde Galenus cum multis in locis, tum maximè Aphoriſmis illis, Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento iuuatur: &, Vt ſecũda procidat ſternutatorio appoſito, os & nares apprehendito: vſurpat plurali numero χορία, alióquenomine ὑστέρας, hoc eſt ſecundas dicit appellari. Et potuit quidem hæc eſſe prima chorij ſignificatio, attamen antè diximus peculiariter eam membranam ſignificare, quæ vtero proxima eſt & adhæret. Ad eundem modum forte loci apud Latinos dicti ſunt, vt primùm quidem idem quod χορίον ſignificarent, in quo collocatus puer eſt, deinde verò in aliam ſignificationem tranſirent, vt nunc vterum ſignificent. Sic Latini nomen non habent quo χορίον propriè vertere poſſint. Nam ſecundarum nomine id exprimitur quod græci ὑστέρας dicunt. Qui etiam eodem, credo, quo latini modo, τ ὑστέρων nomine abuſi ſunt. nam & ὑστέρα apud eos vterum ſignificat, niſi quòd genus atque declinationem variarunt.

21. Quum ſemen ex omnibus corporis partibus ſecundum Hippocratem ſecernatur, ſintque multum inter ſe qualitatibus differentes corporis humani partes, non eſt dubium quin & ſemen ipſum à ſingulis partibus veniens, qualitatibus varium ſit, & naturam partis referat à qua profectum eſt. Quamobrē ſi non omne ex quolibet gigni poteſt, certè non ex quauis ſeminis portione pars quælibet nullo diſcrimine formabitur. Siquidem oportet principia ex quibus aliquid conſtituendum ſit, non temperie modò, ſed etiam ijs quæ temperiem ſequuntur, ſimilia eſſe corpori conſtituendo. Itaq; vt partes variæ ſunt, ſic etiam neceſſe eſt varium eſſe ſemen ex quo homo gigni debet, & partibus quibuſdam calidius, frigidius, humidius, ſiccius, dēſius, aut magis rarũ, non illã tantùm ob cauſam, verùm etiam quòd ex omnibus partibus corporis ſic inter ſe differentibus originem duxerit. Quare quod è cerebro ſemen ſecretum eſt, quódq; aliud cerebrum formare debet, frigidius humidiúſque eſſe oportet. quod ex teſticulis prodiit, teſticulóſque conſtituturum eſt, rarius. quod membranas & oſſa, ſiccius atque denſius. & ad eundem modum de cæteris. Debet autem eſſe eiuſmodi differentia ſeminis non in viro modò, verùm etiam in muliere. Proinde ſi ex eorum ſeminibus homo formandus eſt, miſceri illa oportet tam exquiſitè, vt quod ab vtroque parente prodiit capitis factiuum, ſimul iungatur atque miſceatur: quódque ex ventriculo ſeceſſit alteri generando aptum, ſimul etiam coëat & miſceatur. Alioqui non tam hominem quàm monſtrum natura fecerit. Sed quid eſt rogo cui tanta vis inſit, tantúmque prudentiæ, vt ea ſic miſcere poſſit? Spiritus ſcilicet ſemini inſitus & natiuus: quidem cum natura re vera eſt, idémque opifex & formator fœtus. Ipſo agente (inquit Hippocrates) confert ſe vnumquodque ad ſibi ſimile, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum. hoc eſt, denſior portio ſeminis muliebris miſcetur ſimul cum denſiore portione ſeminis virilis, cuiuſmodi eſt ea quæ ſepto tranſuerſo, peritonæo, oſſibúſque generandis deſtinata eſt. humidior cum humidiore, qualis eſt ſubſtantia cerebri & medullarum. & rarior, vt teſticulorum & adenarum omnium, cum rariore. Nec tamen ſatis eſt ea ſic ſecum coiiſſe, niſi naturalem ſedem teneat: eámq; ob rem addit Hippocrates, vi eiuſdem ſpiritus in ipſa carne ſingula diſtingui & ferri in proprium locum ad partem eam conſtituendam à qua originem duxere videlicet ſemina quæ ex capite aut ventriculo aut teſtibus aut alia parte originem traxerunt, in eam ſedem ferri, in qua commodè ſimilem particulam conſtituere poſſint. Namque ante integram infantis conformationem apparet caro informis, bullas quaſdam internarũque partium rudimenta inſtabili ordine & ſedibus continens, quæ poſtea certo aliquo tempore vi ſpiritus in proprias ſedes migrant. quod hoc loco Hippocrates manifeſtò ſignificauit. Ex his autem apparet ſecretionem illam diſtinctionemque quæ ſpiritus ope perficitur, eſſe tum ſeminis ipſius primùm, tum partium poſtea, quæ iam partim ſemine conſtitutæ ſunt.

22. Corpus vniuerſum conſpirabile eſſe & confluxile, apud medicos pro axiomate receptum eſt, ſimúlque ſpatia multa in corpore inania eſſe, ſpiritu tantùm & aëre referta: è quibus intelligas ſi voles, à fœtu aërem trahi & inſpirari. ſin minus, ita accipias quemadmodum antè expoſui, quo loco dicebat Hippocrates calorem ſeminis ſpirante matre refrigerari.

23. Duæ ſunt partium corporis humani differentię. Aliæ enim ſanguineæ ſunt, aliæ ſpermaticæ. Nam & duo ſunt generationis noſtræ principia, ſemen, & menſtruus ſanguis. Has ergo differentias per genituram & carnem intelligit Hippocrates.

24. Certum eſt ex ſemine calidiore & ſicciore marem, ex frigidiore & humidiore fœminam generari; eámq; cauſã eſſe cur in omnibus mulieres ſint viris inferiores. Nam virium multo minus ineſt frigido quàm calido, atq; item humiditas ſiccitate minus eſt ad agendũ efficax. Idipſum verò etiam in cauſa eſt, cur fœmina tardius quàm maſculus conformetur: cuius tamen argumentum deſumit Hippocrates ex conſequenti, ſcilicet ex purgatione quæ edito iam in lucem partu venit. Siquidem ea videtur eſſe reliquum ſanguinis illius menſtrui qui initio concepti ſeminis in corpore retentus fuit, nec tamen propter fœtus imbecillitatem abſumi in totum potuit. Itaque ex eius copia, conformationis tarditatem colligit Hippocrates. Quod vt non planè audeo reprehendere, ſic non exiſtimo aliam huius rei cauſam magis certam verámq; reddi poſſe, præter ſeminis ex quo mas & fœmina fiunt, temperiem: quæ & ipſa cauſa eſt, cur ſi nata ſit fœmina, diuturnior purgatio ſuccedat, quàm naſcente maſculo. Nam cum fœmina frigidior ſit & humidior, minus alimenti abſumit quàm mas, qui calidiore & ſicciore temperamento eſt præditus. Qui enim plurimum habent calidi innati, plurimum alimenti conficiunt, vt ſcripſit Hippocrates in Aphor. Quamobrem plus multo menſtrui ſanguinis concepta vtero puella in matre relinquitur, quàm ſi genitus ſit maſculus, & proinde maior eſt atque diuturnior purgatio.

25. Purgatio tanto diuturnior eſt, quanto ſanguis

Digitized by Google

magis abundat. quamobrē diebus paucioribus repurgantur iuniores, quia minus in illis ſuperſit ſanguinis: ſeniores verò pluribus, quia plus ſanguinis cumulent. Neque enim id fit quòd iuniores minus ſanguinis generent, quàm ætate prouectiores: imò verò tantum, ne plus dicam, generant: ſed quia in iunioribus ſanguinis plurimum abſumatur in augmentum corporis: quod non item fit conſiſtentibus ætate. Ad eundem modum Hipp. li. 3. Aphor. enumerans morbos cuique ætati peculiares, natu grandioribus ait profluuia ſanguinis è naribus accidere, quæ tamen non enumerat in adoleſcētibus. Cuius rationem reddens Galenus, fiunt (inquit) ſanguinis è naribus profluuia grandioribus natu, & iam pubeſcentibus: quia ſanguis id ætatis redundare incipit, non quòd copioſior generetur quàm præcedente ætate, ſed quòd tunc ex eo minus abſumatur, quoniam augmentum minus ſit hac ætate quàm priore.

26. Legit Caluus hoc modo, nec malè, meo iudicio. neſcio an ita ſcriptum reperit in ſuo exēplari: Primùm is quidem exit, deinde fœtus, poſt fœtum autem ſanies. verùm etiam ſi hoc non addatur, licet tamen facilè intelligere ex eo quod ſcribit Hippocrates, deinde verò poſt fœtum. Sic enim fœtum iam prodiiſſe intelligit, nec tamen primum. nam ſanguinem primum exire dicit. ergo medium inter ſanguinem & ſaniem. Eſt autem hic ordo in edendo partu. primùm infans, cui caput totis ferè octo menſibus ſurſum erat, inſtante partu inuertitur, & crebris magníſque motibus interiores membranas amnion atque allantoidem abrumpit, ac tandem chorion ipſum. Mox via facta, dehiſcente parum ore vteri, vrina ſudórq; defluūt, tum quòd tenuiora ſint, & ad fluendum paratiora, tum certa naturæ prouidētia, vt os vteri molliant, lubricēt, & facilius irrumpente fœtu diducatur. Verùm non ſyncera quidē prodeūt, & qualia antè mēbranis ſuis continebantur, ſed neceſſe eſt vnà cum illis ſanguinem miſceri, qui ruptis venis, quas natura membranarū cuique dederat ad alimētum, profluit. Quamobrē totum, quum colore ſanguinem referat, etiam ſanguinem appellauit Hippocratres hoc loco, quem poſtea ſub finē huius libelli ὑδρῶπα αἱματώδη & ἰχῶρα, hoc eſt ſanguineū humorē & ſaniem appellaturus eſt. Nec verò tantùm ruptis illis venis ſanguinis effunditur, ſed etiam recluſis apertíſque vteri acetabulis, per quæ choriō cum ipſo vtero cohærebat veluti nodis quibuſdam. Rumpuntur autem neceſſariò, ſi modò chorion cum fœtu excidere debet. Poſt eum verò ſanguinem partus ſequitur, atque ab eo ſanies craſſa & cruenta. Eſt autem ea excrementum vniuerſi ſanguinis, qui abſumptus eſt in alimentum pueri. propterea ſanguis quidem eſt, ſed craſſior, & magis feculentus. Eum autem, ſicuti vrinam & ſudorē, relegat natura in medium ſpatium vteri & chorij: illicque aceruatur, & tanto copioſior colligitur, quanto diuturnius mulier fert vterum. Poſt eiuſmodi autem vacuationem ductus quidam fit, & via reliquo ſanguini fluxuro, ſicut ab aqua in menſam effuſa. Nam ſi quis effundat aquā in menſam, & digito eam ducat veluti in quoſdam riuos, ſiue eos rectos, ſiue ſinuoſos aut cuiuſuis figuræ efficiat, quicquid poſtea ſuperfuderis, ſiue aquam, ſiue vinum, ſiue alium quemlibet humorem, defluet is certè iiſdem ductibus quos antè ex aqua digito deſignaueras. Ad eundem modum prima hæc vacuatio ſanguinis videtur alteri ſequenti facere & parare viam.

27. Hemina, κοτύλη) Eſt autē κοτύλη mēſuræ nomen, non pōderis: & capit vncias menſurales nouē. Eius autem modū facilè deprehendere poſſis. Nam olei pondus vnciarum ſeptem cum dimidia implet τὴν κοτύλην. Similiter vinū pendēs vncias octo & drachmas duas cum duobus ſcrupulis, & mel quoq; pondo libræ vnius & ſemunciæ, cōplent heminam. Eſt autem cotyle non tam humidorum quàm aridorū mēſura. Nam li. octauo κατὰ τόπους vbi Galenus arteriacas deſcribit, ait, nucum purgatarum heminam vnam. & libro nono, gallæ heminas duas.

28. Qualis à victima, hoc eſt ſyncerus, rubens, & nulla in re vitioſus. Nam deligi victimæ ſolent optima ſanitate præditæ, & ætate florentes, à quibus non niſi optimus ſanguis promanat: proinde nec nimium citò, nec nimium ſerò concreſcit. Illud enim craſſioris, hoc verò humidioris magíſque feroſi ſanguinis indicium eſt.

29. Senſus hoc loco duplex eſſe poteſt, aut quòd mulier intereat, aut quòd morbus ſoluatur. Morbus enim ἀπόλλυται, hoc eſt iugulatur & perit, qui ſoluitur. ſed multò inter vtrūque ſenſum intereſt. de quo antequam aliquid ſtatui poſſit, videndū eſt quid per congenitum morbū (ſic enim verti συγγενὲς νόσημα) intelligatur. Videtur primùm congenitus morbus eſſe, quem à primis naturæ noſtræ exordus contraximus, vel temperamenti vel matris euidenti vitio, vt ictu, caſu, aut alio iſtiuſmodi, vel quaſi iure hæreditario, ſicut arthritis, & elephantiaſis. Hic autem nunquam, nedū puerperæ etiam optimè repurgatæ, ſanatur. Dicitur & συγγενὲς νόσημα (facilius enim id vox græca quàm congeniti nomen ſignificat) non vtique nobiſcū natum, ſed ad quod procliuiores ſumus vel tēperamenti ratione, vel ætatís, vel temporū anni: ſicut tertiana febris bilioſis, quartana melancholicis. ſunt namq; hi morbi affines, quod συγγενοῦς nomine ſignificatur, & quodammodo familiares præditis eiuſmodi tēperamento. Similiter grauidæ mulieri morbi quidā affines ſunt & proprij, & verè συγγενεῖς, vt faſtidia, nauſeæ, vomitiones, pica & alij pleríque ſuppreſſis mēſtruis prouenientes. Itaque diſtinctis hunc in modū vocibus, perſpicuum eſt vtrumq; ſenſum partim verū eſſe, partim falſum. Nam ſecūdum priorem congeniti ſignificationem, ſi non congenitus morbus grauidam mulierem prehenderit, vt capitis dolor, phlegmone oculi, vel febris aliqua, quòd ea vel in partu vel poſt partum eo morbo moriatur, falſum eſt. Itemque quòd ille morbus ſoluatur, falſum eſt. nam aliquādo talis accidit non cōgenitus, qui tantùm abeſt vt ſoluatur, vt mulierem etiam perdat. Namque vt ſcripſit alibi Hippocrates, Si mulieris grauidæ in vtero ſit eriſipelas, lethale eſt. Secundum autem alterum ſignificatum; ſi non affinis & familiaris grauidæ morbus inciderit, vt calculus, non eſt neceſſe, vt vel ipſa poſt partum ex calculo pereat, aut calculus ipſe curetur: ſed tamen fieri poteſt vt aliquis eiuſmodi morbus poſt partum ſolutionem accipiat & finem. Mihi melius videtur eſſe, magíſque veritati conuenire, ſi intelligamus locum hunc Hippocratis de ſolutione morbi non congeniti, hoc eſt non contracti à prima conformatione, ſe poſtea occaſione aliqua prouenientis, nec tamen omnis, ſed eius modò, qui grauidam mulierem quā grauida eſt, corripit.

30. Scio hoc loco viſum iri quibuſdam aliter fuiſſe vertendum, hoc modo: Si autem quæ antè grauida erat, non repurgetur. Sed expende ô lector an hoc modo verba Hippocratis diſtingui debeant,

ἐν ᾗ δὲ μὴ ἀποκαθαίρονται, ἐν τῷ ἀρσένι ἡμέρας, καὶ ἐν χρονιωτέρῳ ἴσχουσι. Vel potius ita, *ἐν ᾗ δὲ μὴ ἀποκαθαίρονται ἐν τῷ ἀρσένι ἡμέραις, ἐν χρονιωτέρῳ ἴσχουσι.* quo ego modo diſtinxi. Grauidam autem accipio quæ modò grauida erat, & nunc primùm vterum depoſuit, etſi forte minus propriè.

31. Longè aliter ſcripſit Ariſtoteles lib. ſeptimo de natura animalium: cuius verba adſcribere ſatis erit, Purgationes (inquit) accedunt plurimis poſtquam conceperint, ad tempus quoddam, ſcilicet triginta dierum, maximè ſi concepta fœmina eſt: quadraginta, ſi mas. A partu etiam purgationes eodem dierum numero conſequi volunt, quanquam non æquè ita diligenter in omnibus eueniunt. Hæc Ariſtot. De quibus non plura dicam, quòd nihil certi in his ſit, nec conſtitui poſſit.

32. Quem vſum domui præbent fundamenta & parietes, idem certè homini eſt ab oſſibus, præſertim maioribus, qualia ſunt in tibijs & femoribus. Vt enim fundamentis tota domus ſuſtinetur, ſic illis humanum corpus innititur. Rurſum vt parietes externas iniurias à domo arcēt, ita oſſa quædā, cuiuſmodi ſunt caluariæ & pectoris os, atq; coſtæ omnes, partes ſuas tuētur. Alia verò nihil quidem horum, ſed firmitatem tantùm quæ eſt ad actionē neceſſaria, membris conciliant, vt brachiorum. Alia verò alterius cuiuſdam gratia facta, quorum hic catalogum adferre non eſt neceſſe. Satis enim eſt præcipuas magiſque inſignes eorum differentias recenſuiſſe. Quorum quum talem vſum eſſe oporteat, certum eſt dura neceſſariò fieri debuiſſe. Dureſcunt autem tum quòd ex ſicciore ſeminis portione conſtituta ſint, tum quòd natiuus præterea calor omnia conſultò ſapientérq; agēs, ea præcipuè reſiccet, prout cuique parti expedire intelligit. Nec verò quis mecum contendat, quod talem intellectū calori natiuo qui ſpiritum in ſe inſitum habet, tribuam, quem cum Galeno exiſtimo re vera cum natura eundem. Sed iam audies maiorem eiuſdem ſapiētiam. Nam vt domui quidem conuenit firmiſſimū ſolidiſſimúmq; fundamentum, ſúntque pauimenta tanto meliora, quanto trabibus conſtant ſolidioribus, non ſic tamen expedit homini. Nam ſi oſſa præter duritiem ſolida etiam eſſent, nimiam proculdubio grauitatem pondúſque præ ſe ferrent, proinde & partes quæque & corpus vniuerſum ægerrimè mouerentur, quod tamen multum ſæpe & alacriter moueri neceſſe eſt. Quamobrem nullum ex memoratis oſſibus verè ſolidum natura fabrefecit: namq; ex ipſis alia magnam cauitatem ſinúmque poſſident, partim medullæ partimque aëris plenū, vt femur, tibiæ os, & humerus. Alia verò nullam quidem tam inſignem habent cauitatem, ſed cauernulas plurimas, ſpongiæ inſtar aut pumicis, medulla etiā aut alio quouis refertas, inter quæ ſunt verticis oſſa, vertebræ, pectoris calciſque os, & ipſum ſacrum. Et hæc omnia non vno modo natura condidit, ſed vario, prout vnicuique magis minúſue leue eſſe expedit, atque item robore & duritia pollere. His quidē de cauſis omnia oſſa cauitatē adepta ſunt, exceptis paucis paruiſque, quę planè ſolida certo naturæ cōſilio facta ſunt, cuiuſmodi ſunt naſi & digitorum oſſa. Sed interim cauitatē illam inanem eſſe natura non patitur, ſed eam magna ex parte medulla replet, quæ proximum eſt ipſorum oſſium nutrimentum, illic vt in penu quodam reconditum. Eam hoc loco ex pinguiſſima ſanguinis portione fieri dicit Hippocrates. Nam & libro de genitura dicebat ipſe ſemen ex pinguiſſima parte ſanguinis ſecedere, cuius quidem naturam, medullam par eſt imitari & referre, quòd & ipſa ſeminalis ſit, & partis ex ſemine conditæ nutrimentum. Nec tamen ſemen aut medullam pinguedinem eſſe dicendū eſt, ſed potius propter humiditatem viſciditatémque, & quo præditæ ſunt, colorem album, pinguia quodammodo videri, ſed præſertim medullam, quæ & ab oſſibus natura ſua frigidis, & quod longè abſit à carne, frigiditatem plurimam contraxit.

33. Cūpoſitis iam partibus omnibus quibus homo conſtat, atque diſtinctis, quarū hoc diſcrimen eſt authore Galeno, vt vel gubernent, vel gubernentur, vel partim gubernent, & partim etiam gubernentur, vel nec aliarum gubernationi præſint, nec ab alijs gubernentur, propterea quòd à natura inſitas vires habeant quibus ipſæ per ſe reguntur: addit iam hoc locu Hippocrates vnguium & pilorum generationem, qui nec quicquam in corpore gubernāt, nec ſimiliter gubernantur, non quòd, vt illæ de quibus modò dixi, ingenitam quandam facultatem habeāt, vt nullam ab alijs partibus mutuare oporteat, ſed quod nec talē vllam habeant, nec ab alijs accipiāt. nullā enim (inquit Galenus) habent gubernationem, ſed ortum tantummodo, eámque ob cauſā inter corporis partes non enumerantur. Nulla enim eorum propria actio eſt, vt qui facultate careant, à qua omnis actio primariò proficiſcitur. Vſum tamen illi aliquem atque vtilitatē adferūt. nā vnguibus extremi digiti firmiores ſunt, & melius apprehēdunt: éſtque pilorū tū qui ſunt in ſupercilijs, tum qui in capite, ſatis euidens vſus: attamen vtilitas vt actionem quidem iuuat, ſic eam per ſe non edit. Ergo vngues pilíque tantummodo generantur. Eſt autem vnguium generatio eiuſmodi. Digitorum nerui, ligamenta, tendines, arteriæ, venæ, & ſi quid ſolidi præterea eſt in illis, ex ſuo nutrimento excrementum etiam craſſius & magis quàm carnoſis è partibus terrenum relinquunt, quod non digeritur quidem in aërem, propter craſſitiem, ſed tamen vi expultrice propellitur in vnguium ſedes, illíeque magis reſiccatum, magnam duritiem & ſoliditatem comparat. Quòd autem vnguium materia excrementum ſit, nec, vt aliqui crediderunt, tendines vel etiam nerui per totos digitos diſperſi, tandem in vnum coëuntes, vnguium ſubſtantiā conſtituant, patet ex eo maximè, quod vngues non ſentiant, quos tamen neceſſario ſentire oporteret, ſi ex ipſa tendinū neruorúmque ſubſtantia conſtarent. Sentiūt enim & tendines, licet minus quàm nerui. Ad hæc fidem huic rei facit, quòd digitorum oſſa, vt ſcripſit Galenus, planè ſolida ſint, nec medullam contineant, ea ſcilicet abſumpta in vngues. Quare quum ex ſolidarum partium recrementis vngues fiant, ſi ex venis tantùm intelligamus, falſum erit. nam ex ſolidiſſimis corporibus maximè ſolida ſunt excrementa, qualia oportet eſſe ex quibus vngues gignuntur. Sin præter venas vaſa omnia, inter quæ & nerui facilè numerari poſſunt, intelligamus, ſermo erit veriſſimus, eorum recrementis in digitos extremos deſinentibus, vngues generari. Et hanc fuiſſe Hippocratis mentem, ſequentia declarant. ait enim, Porro vt digiti oſſibus venis neruiſq; denſis & paruis conſtant, ſic ex ipſis vngues denſi & tenues naſcuntur. vt dubitandum non ſit breuitatis gratia venas tantùm nominaſſe, & reliqua nihilominus

intellexiſſe. Pilorum generationis idem modus eſt qui & vnguium. Generantur enim ex craſſis & fuliginoſis vaporibus, qui dum per anguſtos cutis meatus à calore foras propelluntur, illis inhærent tandiu, vt facilè medio itinere ſiccari vtique poſſint, & pilus fieri. Mox verò alius ſimiliter è profundo ſuſcitatus à calore pellitur, qui in priorem meatibus adhuc hærentem impingit, & illum, vt clauus clauum, trudit. rurſus alius ſuccedunt. ſic fit pilus maior, craſſus aut exilis, paſſus aut criſpus, niger, aut alio colore præditus, prout calor, humor, & viæ ſe habent. Hæc enim tria ad generationem pilorum concurrunt: ac vt varia eſſe poſſunt, ſic varij ex illis pili prodeunt. In calore quidē differentia hæc eſt. Imbecillus nullum pilum facit, quippe qui materiam ex qua pili ortū habent, ſiccare non poſſit, nec cutem ſimiliter cui inhęrere debent. Mediocris ſiccat quidem, pilúmque tenuem & paſſum producit. Magnus reſiccat vehementer, & efficit duriorem. Ab humore autem pituitoſo albus eſt, à bilioſo flauus, à melancholico niger prodit. Quod ad cutem pertinet per quam is humor educitur, ſiccam illam eſſe decet & raram. Siccam quidem, propterea quòd viæ per quas humor ille fuliginoſus exit, in molliore & humidiore cuta, vt ait Galenus, non perſeuerāt, ſed, veluti in recenti caſeo, foramina quæ in ipſa fiunt, abſcedente humore rurſus coaleſcant. Raram verò, quoniam ſi deſint meatus illi, pilus produci non poterit. Rara enim cutis dicitur, quæ multis ſcatet foraminibus, quo modo & pumicem rarum dicimus. Etiamſi fortè non videatur neceſſarium ad pilorum ortū cum raritate coniunctam eſſe cutis ſiccitatem. Nam quemadmodum per recentem caſeum aut ceram præmollem ſi tranſmittatur acus longiſſima, poterit quidem illa penetrare, nec tamen caſeus, quà foratus eſt, coaleſcere, propterea quòd acus ſolida ſit: ſic per cutem humidam ſi tranſeat perpetuus humor craſſus & fuliginoſus, pilum quidem generabit, nec poterit cutis interea coire, quoniam illi ſubinde nouus humor accedat & agglutinetur, qui cutem coniungi vetat. Verum vt nimia ſiccitas inepta eſt creandis pilis, quòd parum habeant recrementi, quo & fieri & ali pilus poſſit, ſic nimia humiditas non conuenit, quòd citiſſimè effluat, nec diutius in meatibus perſeueret. Si ad hæc quæ diximus, attentè quis aduertat, reperiet certas cauſas, cur quibuſdam partibus pili naſcantur, alijs nulli ſint, aliquibus, vt ſupercilijs & palpebris, ſint quidem, ſed eundem ſemper modum ſeruent: de quibus hoc loco ſigillatim dicere, nimis longum eſſet.

35. Ἐπιδερμὶς propriè cuticulam ſignificat, hoc eſt tenuem admodum cutem & prorſus exanguem, quæ cuti quam græci δέρμα dicunt, obducitur & ſuperinaſcitur. Hic autem non pro cuticula tantùm, ſed etiam ſub ea cutem ipſam comprehendit Hippocrates, in qua potius quàm ἐν τῇ ἐπιδερμίδι, pilorum radices ſitæ ſunt. Quòd autem eam dicit rariſſimam eſſe oportere, ſic eſt accipiendum, vt non ſimul ſit mollis & præhumida, ſed ſiccior, ita tamen, vt abundè ſuppetat humor ad pilorum generationem & incrementum. Verùm quæ hic dicuntur de raritate cutis, & quòd poſtea in mento & pube rareſcat quum homo ſemen geniale habere cœperit, dubito plurimum an ſint Hippocrate digna. Nemo enim eſt qui dubitet cutem pueris vt molliſſimam, ſic rariſſimam eſſe, eámq; ob cauſam puerorum corpora maximè difflari, proptérq; cutis nimiam raritatem nullum pilum producere, niſi locis quæ natura paulò ſicciora ſunt, vt in capite, palpebris & ſupercilijs. Illi nāq; nobiſcum naſcūtur, propterea quòd cutis capitis ſiccior ſit, atque palpebrarum ſuperciliorúmque pili in ſiccam duram & chartilaginoſam cutem inſerti ſint. Ætatis verò progreſſu magis atque magis cū cutis tum ſolidæ partes omnes reſiccantur, obídque illæ quæ in pueris propter humiditatem nimiam & raritatem ineptæ erant creandis pilis, pubeſcentibus ſicciores effectæ, pilis ſcatent pluribus, initio quidem tenuioribus mollioribúſque, poſtea verò ad portionem ſicceſcentis corporis craſſioribus & durioribus. Sed tu iſta ô lector tecū expendito, & videto Ariſtotelem & Alexandrum Aphrodiſeum in problęmatis. Quærit enim Ariſtoteles ſect. 4. problematū, Cur homo vbi concumbere poſſe incipit, tunc pubeſcit: adfértque optimam, vt mihi videtur, rationem, hoc, inquit, ita euenit, quia quæ ſemen effundunt, ſicciora fiūt & laxiora: quibus de cauſis pilus oritur. quod inde ſanè patet. pilus enim neque cicatricibus, neque pueris, neque mulieribus exit, cum ſcilicet cicatrices ſpiſſo contextu non raro inducantur, pueri autem mulieréſque corpore humido ſunt, non ſicco. Quæ quidam ratio ſatis cum Hippocrate hoc loco conſentit.

36. Pilorum ortus cauſam paulò antè attulimus: ex quo de contrarijs cauſis iudicare licet, illis pilorum ortum impediri, vel etiam iam natos decidere. Itaque ſi pars corporis ſicca, nec tamen omni humore destituta, aptiſſima ſit generādis pilis, procul dubio quæ ſicciſſima eſt, & nihil humoris continet, tum quæ pręhumida eſt, pilis reddendis non poterunt. Nec eſt tantùm moderata illa ſiccitas neceſſaria, ſed & corporis calor, quo fuliginem illam fieri oportet. Sunt autem ſpadones temperamento frigidi, vt qui teſtes, alterum caloris fontem, perdidere, de quibus ſcholio 12. in librum de Genitura, ex Galeno diximus: eámque ob cauſam pluribus excrementis toto corpore ſcatent, quæ in alijs calore in ambientem digeruntur, ſed humidis tamen & frigidis, non, vt decebat, fuliginoſis. Namque hanc cauſam cur ſpadones pilis careant, & Ariſtoteles & Alexander in problematis ſtatuēre, locorum exemplo, quæ nec præhumida, nec præſicca ſaxoſáque herbas edere valent. Eadem verò & mulieribus ratio conueniet, propter natiuam ſcilicet earum frigiditatem humiditatémq; nulla corporis parte gigni pilos, niſi quà ſicciſſimum ſecundum naturam eſt, ſed eos etiam exiles & innalidos. Verùm hîc conſtanter Hippocrates denſitatem cutis incuſat: nec multum ab eo aliena ſcribere videtur Alexander Aphrodiſeus problemate quinto libri primi, nempe mulieres obid carere pilis, quòd propter frigiditatem temperamenti, foramina ſui corporis ſpiſſiora habeant, atque coarctiora. Vis enim frigoris contrahere conſtipareque aptiſſima eſt: eámque ob cauſam exitum pilis denegari. Porrò quod ſit Hippocrates ſpadonibus non recludi meatus ſeminis, videtur & ipſe Ariſtoteles ſenſiſſe, ſcribens problemate 27. ſect. 4. ſpadonibus ſemen in ſedem confluere, quia meatus illis obcæcati ſunt qui ad penem tendunt. Quæ omnia an vera ſint, diligentiſſimè prius expendendum cenſeo, quàm temerè quicquam de re tam occulta pronunciandum.

37. Viſum

37. Viſum eſt mihi græcè legendum eſſe σώματι, non δέρματι, quamuis fortè δέρματι poſſit tolerari.
38. Id dixit Hippocrates libello de genitura, ex quo apparet eundem eſſe huius libri qui & illius authorem.
39. Multis de cauſis capilli profluere poſſunt, vt in alopecia & ophiaſi, ſed hæ omnes præter naturã ſunt. Caluitium autem dicitur, quum caluariæ pili propter temperamenti ſiccitatem decidunt. Fit enim cute admodum ſiccata, & arefacta intantum, vt nihil ex ea ob natiuæ humiditatis penuriã naſci poſſit. Dixi natiuæ, quòd ſenes, qui propè ſoli calui ſunt, multa humiditate externa ſcateant, natiuam autem perdiderint: quibus caluitium accidere non debuiſſet, ſi aliquid excrementitius humor ad pilorum ortum conferret. Nec verò intereſt ſiccitati coniunctáne ſit caliditas, an frigiditas. ſiquidem non ſenes modo, ſed etiam adoleſcentes quamplurimos caluos videmus, & in ea maximè parte quæ ad frontem ſpectat, quòd illic cutis nudo ferè oſſi incumbat, proindéque omniũ corporis partium ſicciſſima ſit. Quæ cum ita ſe habeant, vide num hoc loco Hippocrates, aut quiſquis iſtius libelli author eſt, per φλεγματικωτέρων, homines calidiore temperamento præditos intelligat, & φλέγματι nomine humorem retorridum, à verbo φλέγειν quod vrere ſignificat. Quòd ſi per φλέγμα pituitam intelligamus, cámque in cutem delatam, capillorum radices adurere: iam caluitium eiuſmodi non erit naturale, ſed omnino præter naturam. Atqui caluitium, vt antea definiebamus, affectio tantùm eſt, non etiam morbus. Sic autem morbus erit, ſi pituita in cutem decumbens, illic putreſcat, & calore per putredinẽ concepto, capillorum radices adurat. Verùm & aliter à pituita decidere poſſunt capilli, vt ſcribit Ariſtoteles ſect. 4. problem. & caluitium fieri, nimirum refrigerata cute. Ita enim efficitur, vt ſubiecta caro alimentum concoquere non poſſit. cum autem pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt.
40. Diximus caluitium fieri propter nimiam cutis ſiccitatem: at verò ſpadones temperamento ſont frigidiore & humidiore, eámq; ob cauſam nõ deeſt capillis alimentum: proinde non caleſcũt, vt nec mulieres nec pueri. Cuius tamẽ rei cauſam Ariſtoteles ad cerebri magnitudinẽ retulit, quam ſanè illis contingere ſcribit, quia rem veneream non agunt, atque idcirco boues quoque caſtratos cornua gerere maiora.
41. Canities contrarias caluitio cauſas habere videtur. Hoc enim diximus à caliditate & ſiccitate immodica prouenire, illa verò frigido humidóq; oritur. Sed non ſic habet. Eſt enim caluitio potius contrarium capillitium, non canities, vt quæ potius capillitij differentia ſit, neque illa qualitatum cõtrarietas vnius eſt & eiuſmodẽ ſubiecti. Namq; in caluitio cutis ſicca eſt, in canitie verò humor ipſe humidus eſt, non cutis. Nam & canis hominibus cutẽ ſiccam eſſe oportet, ſi modò capillos firmiter continere debeat. Quamobrem caluorum canorúmque cutis non niſi ſecundum magis & minus differt. illi enim ſicciſſimam, hi verò minus ſiccam habent, quomodo & omnes capillis præditi. Itaque quod à philoſophis omnibus dictũ eſt frigido humidóque conſtare canitiem, non eſt de ipſa cute cui hærent capilli, ſed de excremẽto quo gignuntur atque aluntur, intelligendum. Eſt enim id magis pituitoſum, & propterea candidius. Qua de cauſa & ſpadones & mulieres, & qui ætate prouectiore ſunt, atque vt vno verbo dicamus, quicunque frigidius humidiúſque habent vel totius corporis, vel certæ cuiuſdam particulæ temperamentum, citò & facilè caneſcunt. Siquidem hi omnes pituita plurima redundant: quæ cum per denſam cutem imbecillius propellitur, ínque ea diutius moram trahit, tandẽ reſiccatum, ita tamen, natiuum vt colorem retineat. Ac quemadmodũ illa concolores ſibi pilos producit, ſic etiam bilis flaua flauos, atra atros generat, ac coloris præterea mixti, prout humores inter ſe permiſcentur. eámque ob cauſam nonnunquam etiam ad colorem penè auri vergunt, videlicet vbi ſe cum pituita bilis vitellina permiſcuit.
42. De primo infantis motu ſic ab Auicenna ſcriptum eſt: Si tempori quo formationem fœtus accepit, his tantum temporis ſpatium addideris, fœtus ipſe mouetur. Quamobrem ſi mas triginta diebus, vt antè dixit Hippocrates, hoc eſt menſe vno formatur, mouebitur vtique diebus ſexaginta poſt trigeſimum, hoc eſt die nonageſimo, menſe ſcilicet tertio. Similiter quum fœminam dixerit diebus quadraginta duobus conformari, ſi plures duplo dies his accedant, hoc eſt alij octoginta quatuor, tunc ſe mouere fœmina incipiet, quarto nimirum menſe, & diebus ſex. Sed hoc tamen loco Hippocrates ſex iſtos dies omiſit, quoniam non tam certò præſcriptus ſit hic dierum numerus, quin aliquando euariet. Vt enim de formatione loquens, dicebat temporum illa ſpatia non eſſe neceſſariò definita, ſed paulo maioribus minoribúſue formationem fœtus accidere: ſic eſt etiam de motionis tempore exiſtimandum, atque ad illius portionem, iſtud quoque varium eſſe oportere. Quare vt nihil certi de formatione conſtitui poteſt, ita nec de motu quando primum incipiat: quódque ab Auicenna ſcriptum retulimus, id experientia magis quàm ratione ab eo eſt cognitum atque proditum. Attamen certa adduci cauſa poteſt, cur non ſimul atque infans formatus eſt, etiam moueri poſſit. Motus enim, actio cerebri eſt, quod poſtremum, vt inquit Galenus, inter principes partes ex humidiore ſeminis portione conficitur, & proinde vltimum vim ſuam agendo exercet: eóque etiam ſerius mouetur, quo ad motum maior neruorum durities quàm ad ſenſum neceſſaria ſit, quæ non protinus, ſed longo temporis ſpatio comparatur.
43. Cuiuſmodi ea lactis naſcentis nota ſit, ſcriptum eſt ab Ariſtotele lib. 7. de natura animalium, his verbis: ὑποσημαίνει δὲ τὸ πρῶτον μικρόν τι καὶ ἀραχνιῶδες τὸ γάλα ἐν τοῖς μαστοῖς. hoc eſt, eius autem nota inter initia exiguo quodam & araneæ propemodũ ſpecie apparet in mammis. Hic tamen Hippocrates multo euidentiores & à natura propius petitas cauſas aſſignat, nempe mammarum & papillarum extuberantiam redundante in illis lacte, non tamen copia tanta vt profluat, maximè per initia. Nam procedente tempore, vt circa ſextum ſeptimúmque menſem, quamplurimis profluit: atque illis etiam citius, quæ ſunt pleniores, & copioſum ſanguinẽ mẽſtruũ excernere ſolebãt. Is enim propter ſui multitudinẽ nec abſumptus in totũ à fœtu, nec quòd poſſit vtero veníſq; cõtineri, magna ex parte in mammas regurgitat, tum neceſſariò, tũ certa etiã naturæ prouidentia. Quem in vſum permultæ venarũ propagines in mamillas inſeruntur. Nam & interna quæ ſub axillam fertur vena; & externa quæ ſuper humeros repit, atque

x

ipſa adeò caua vena antequã extra thoracẽ abeat, ramos aliquot tum in earũ corpus, tum in cutem emittunt: qui & magis deſcendentes, cum venis vteri paulo ſupra vterum concurrunt & congrediuntur: ex quo tam magnus eſt vteri cum mammis conſenſus, vt aliarum in corpore toto particularum maior non eſſe videatur. Per eas venas vbi ſanguis intra mammas receptus eſt, is facile, vi mammarum natiua, quã glandulæ earum ſubſtantiã conſtituẽtes obtinẽt, in album è rubro vertitur, & lactis naturã accipit atque nomen, non diſſimili modo, quo idẽ facultate teſtiũ peculiari in ſemen transmutatur. Nã & teſtes glandoloſi ſunt, inéſtq; ea virtus glandulis omnibus, quæ multæ quidem ſunt in corpore animalium, vt quẽ continent humorem, candidus ſit, non quòd candidus in eas venerit, ſed quòd cãdorem à peculiari glandularũ facultate acceperit. Quicquid enim agit, conatur ſemper id ſibi in quod agit, aſſimilare. qua de cauſa non modò lac candidum eſt, ſed etiam ſanguine ex quo prodijt, frigidius, ita tamen vt ſuo to foote ſatis retinear caloris, nec difficulter propterea cõcoquatur. Facillime namq; tranſire poteſt in ſanguinem, qooniam è ſanguine factum eſt, & ferè nihil eſt aliud quàm ſanguis albefactus. Sic quidẽ ſe habet lactis generatio. Quamobrem quod hic ſcribitur, vel in ipſo Hippocrate non probauerim, compreſſu vteri pinguedinem exprimi, & in carnem reſudare. Hoc enim idioticum magis eſt, & plebeijs rudibúſque docendis accommodatũ exẽplum. Namque aliter viſum eſſe Hippocrati vel ex hoc Aphoriſmo perſpicuum eſt, Si mulier quæ neq; grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic mẽſtrua defecerunt. quo ſatis euidẽter innuit, ſanguine retẽto & in mammas cõfluente lac in eiuſmodi muliere gigni abſq; vllo cõpreſſu, quã nõ grauidã eſſe, nec peperiſſe ſtatuat. Multũ tamẽ in lacte pinguedinis contineri certum eſt, & clarè apparet ex butyro quod fit è lacte animalium: omnéſque in hoc philoſophi conuenerũt, triplici lac omne ſubſtantia conſtitui, ſeroſa, pingui, & caſeoſa. Qua de cauſa quod hoc loco dicitur pinguedine lac cõſtare, verum quidem eſt: ratio verò modúſque quo id fiat, planè, vt mihi certè videtur, popularis potius quàm philoſophicus.

44. Magnum eſſe mammis cum vtero per venas conſortiũ, ſuperiore ſcholio diximus, & permulta teſtantur. In primis, quòd ſuppreſſis menſtruis, in muliere etiam non grauida mammæ ſanguine repleantur, & lacte abundent. Deinde vero, quod ſi menſtrua nimium profluant, non poſſis melius ea cohibere, quã ex præſcripto Hippocratis, appoſita ad mammas maxima cucurbitula. Sic enim plurimum per venas vtero mammíſq; communes reuellitur. Eſt verò & aliud iſtarũ cõmuniũ venarũ argumentũ certiſſimum, quod hoc loco ab Hippocrate ſcribitur, videlicet quòd ſicut ſanguis ab vtero ſurſum in mãmas, quò lac fieret, conſcẽdit, ſic rurſus lac in mãmis genitũ, in vterũ relabitur, atque vt poſtea ſcribit Hippo. in fœtus alimentũ cedit. Cui rei fidẽ faciunt purgationes quæ à partu accidunt mulieribus. Nam quòd vterus tunc vacuus fit, & fœtu ſolutus, ſanguis ferè totus relicto vtero in mammas impetu magno fertur, adeò vt vterus à ſanguinis purgatione immunis ſit, mammæ contrà lacte diſtendantur. Cuius illæ copiam poſtea non ferentes, ipſum partim per papillam excernunt, partim in vterũ dimittunt, adeò vt per ipſum ſanguinis loco vis ingens lactis vacuetur, maximè ſi quis frigida, vt fieri ſolet in puerperis quæ nutrices eſſe nolunt, atq; repercutientia medicamenta mammis admouerit. quod proculdubio non fieret, niſi mammarum vteríque venæ ſecum coirent, & ab altero in alterum per eaſdem venas tanquam vias tranſiretur.

45. Fortè non venerem, ſed ſemen dicendũ erat. Videtur enim hoc dictum eſſe ex ſimili, hunc in modum: Sicut exuctis mammis venæ earum fiunt latiores, atque ob id pinguiſſimum illũ humorem magis attrahunt ex quo lac conficitur: ita ex frequenti coitu venæ vaſáq; alia ſpermatica dilatata ſemen magis prouocant atq; eliciunt. Quare poteſt videri poſitum hoc loco τὴν λαγνείαν, quam nos venerem reddidimus, ἀντὶ τῆς γονῆς, hoc eſt pro ſemine, quod in re venerea mittitur.

46. Fuit is philoſophorum omnium conſenſus, fœtum initio animam tantùm habere vegetatiuã, plantarum more, eámque ob cauſam ex principibus partibus iecur primùm conformari. Atq; etiã Galenus ipſe ſcribit initio lib. 1. de facultatibus naturalibus, auctionẽ nutritiorémque & alias etiã his adiunctas facultates homioibus eſſe cũ plantis communes. Quamobrem mirũ videri non debet ſi hoc loco Hippocrates tam multa de plantis dicat. nam & Galenus tum libris de ſemine, tum libello de formatione fœtus, fœtum plantis arboribúſque ſæpe comparauit, atque iſtam ſimilitudinem elegantiſſime eſt perſequutus, ſed multo compendioſius. nam hic per multa ἀκαίρως & preter rem ab Hippocrate dicuntur.

47. Hippocrates initio huius libelli idem ſcripſit de genitura parentis vtriuſque manente in vtero mulieris, nẽpe ſpiritu tum ſuo tum matris difflari, adeò vt ſpiritus ſemen ipſum diuidat, perque eius medium feratur, & viam ſibi aperiat, & præterea ſanguinem à matre prodire in vterum, quo genitura nutriatur, & incrementum capeſſit: quę ſatis cum eo quod de plantis hoc loco dicitur, conueniunt.

48. Quemadmodũ ſemen totũ euaneſcit & abſumitur in plantam, ſic vniuerſa genitura in fœtũ, vt nihil eius poſtea ſupereſſe videatur. ac rurſum vt cortex ſolus è ſemine remanet, nec arboris è ſemine naſcentis pars eſt: ſic tota genitura in fœtum cecidit, eúmque conſtituit, excepta parte quadam ipſius exigua ex qua ſecundæ fiunt, quæ ſanè conſtituti fœtus pars non ſunt, & cortici proportione reſpondent. inuoluunt enim genituram, vt & cortex ſemen. Sed & quæ ſequuntur, ſimilia ſunt. Nã quemadmodũ ex folijs nonnulla abeont in ramos, ſic infans in membra digeritur atque articulatur, ſúntque fœtui membra, ramorum inſtar: habétq; vmbilicus radicis ſpeciem.

49. Pinguis) πιερά, hoc eſt λιπαρά, ὀνδαίμων, πλουσία. Dixi pinguis. nam ex pinguiori humorum portione Hippocrates, libello de genitura, atque etiam valentiori, ſcripſit ſemen ſecedere, cum quo locus iſte conuenit etiam in arboribus.

50. φυτωτήριον, vt explicat Galenus ἐν τῇ τῶν γλωττῶν ἐξηγήσει, ſignificat τὸ ἐν τῇ γῇ φυτευόμενον ξύλον. Latinis ſeminarium, plantarium & viuiradix dicitur. Verùm omnia quæ de his dicuntur, ἐκ φρασιοῦ καὶ περιέργου dicta ſunt.

51. Satis leuiter anſam arripuiſſe videtur Hippocrates de ſuperiore & inferiore terra, atque earum frigore vel calore dicendi, maximè quum ad pueri naturam nihil pertineant, ſatíſque eſſe videbatur, vndè & ſimpliciter dicere terram inferiorem

calere per hyemem, & ſuperiorem frigere, & contrà per æſtatem terræ ſuperiora calere, inferiora verò frigida eſſe: eámque ob cauſam ſupra & infra arborum capere incrementum. Eſt enim ex aliis libris petenda demonſtratio. Verùm quod dicere Hippocrati placuit, id explicare & docere quæ de eo philoſophorum fuerint ſententiæ, non grauabor. Contrariorum ea pugnantia eſt, vt ſimul eodem in loco ſumma eſſe nequeant. Qua de cauſa ſi infimam aëris regionem frigiditas occupet, calor ab ea neceſſario exulabit, & ſe imis terræ viſceribus, veluti frigoris tyrannidem fugiens, continebit, nec caput exeret quamdiu circumfuſo frigore cohibebitur: erúntque propterea terræ inferiora calida: verùm vbi paulatim vi & calore ſolis frigiditas imminui cœperit, tunc calor vires colligit, emergit, & tandem pulſa victáque frigiditate, rerum potitur, & aërem noſtrum excalfacit: contrà verò frigiditas refugit, partim in terræ intima, partim in mediam aëris regionem, illícque dominatur, & cum calore etiamnum dimicat: nam & belli fragor tonitru auditur. Horum verò omnium certiſſima cauſa eſt, quæ dicitur philoſophis *ἀντιπερίστασις*, hoc eſt contrariorum corporum circumſtantia, ſiue cohibitio & compreſſio vndique circonfuſa, à qua non modo in vniuerſo, verùm etiam in homine inſignes mutationes exiſtunt. Siquidem quòd ventres hyeme calidiores ſint, quòd æſtate minus calidi, quòd aquæ frigidæ perfuſio calorem in corpore maiorem excitet, aliaque eiuſmodi permulta *τῇ ἀντιπεριστάσει* feruntur accepta, non minus, quàm quòd hyeme inferior terra caleat frigente ſuperiore, contrà autem per æſtatem calente ſuperiore inferior frigida ſit. Cæterum cur iſtam ob cauſam Hippocrates ſcribat arbores tam ſupra quàm infra augeri, dicendum videtur. Quæcumque augentur, nutriri quoque neceſſe eſt, atque vt nutriantur, trahere ad ſe alimentum. Vtrumque autem calore perficitur, vt qui ſit omnium operum naturalium author. Quamobrem arbores per hyemem quòd frigore multum afficiantur, & frondes inuitæ deponunt, nec in maiorem creſcunt magnitudinem: verùm vbi calor frigore fugato renouatur, tunc & flores & folia prodeunt, & virgultis ramíſque luxuriant, quæ ſunt certa nutrimenti incrementique indicia. Contrà verò tum temporis infernæ arborum partes afficiuntur. Augeri enim non poſſunt, ſatíſque habent ſi vel tenuiter æſtate victitent & nutriantur. Trahunt enim omne alimentum ſupernæ partes, & inferioribus quaſi per vim eripiunt. Sed vt hyeme arborum ſuperiora languent, & calore deſtituta non multum abſunt à mortuis, ſic radices opiparè & abundanter aluntur, atque plurimum proinde incrementi capiunt. Itaque illa de qua diximus *ἀντιπερίστασις*, cauſa proculdubio eſt cur viciſſim modò ſupernæ, modo infimæ arborum partes augeantur. Id quod etiam Theophraſto viſum eſt in primo de cauſis plantarum, de incremento arborum loquenti. Sic enim ſcribit, *πιθανὸς δὲ καὶ ταύτῃ δόξειεν ὁ λόγος, ὅτι τὰ μὲν ἄνω κωλύεται διὰ τὸν περιέχοντα ψυχρὸν ὄντα: τὰ δὲ κατωτεργαζόμενα τῇ γῇ, καὶ ἅμα συναθροιζόμενα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν, ἔτι ὑγρότητα καὶ τροφὴν προσαύξεται. πάντα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει δι' ὧν ἡ αὔξησις καὶ ἡ γένεσις.* Id eſt, probabilis hæc ratio vel hinc videri poteſt. partes enim ſupernæ aëre frigido circunfuſo impediuntur, infernæ autem obrutæ & obſeſſæ vndique terra, atque ſimul ſufferuefactæ calore qui fugatus iniuria frigoris ſe ad ima recepit, atque etiam humoris alimentíque copia refertæ, facilè augeſcere poſſunt. Nihil enim his deeſt quod auctionem generationémque facere valeat. Verum præſtat hæc apud Theophraſtum legere, qui hac de re copioſe elegantérque illo libro diſſent.

52. Legitur in Aldino & Germano codice *ἀνεταλμένη* ſed nullo, vt mihi videtur, ſenſu. Eſt enim participium hoc *ἄσημον*. Itaque cum multorum, tum maximè Iacobi Tuſani doctiſſimi viri iudicio, pro eo reſtitui *ἀναγκασμένη* à quo facile aliud deprauari potuit. ſignificat autem coactum, à verbo *ἀναγκάζω*, quod videtur ſententiæ Hippocrat. optimè conuenire. coactum enim raro opponit. Sunt autem coacta omnia, denſa.

53. Eadem illa *ἀντιπερίστασις* de qua diximus, cauſa eſt cur quemadmodum terræ intera, ſic & ima aqua per hyemem calida ſit. Fugatur enim, & illuc etiam ſe recipit calor, iniuria frigoris circunfuſi.

54 Hactenus omnes Hippocratis opinionem de ſitu fœtus in vtero ſequuti ſunt, nempe eum totum ſic contrahi, vt pedibus nares, manibus genua contingat, ipſique inſuper oculi vtrinque manuum pollicibus incumbant: & eſſe quidem ſitum hunc tam fœminæ quàm maſculo communem. Sed maſculus hoc habet cum fœmina diſcriminis, quòd ille anteriore corporis parte in matris ſuæ abdomen verſus ſit, poſteriore autem matris dorſo innitatur, hæc verò aduerſam habeat poſituram. Quod proculdubio in partu apparet manifeſtò, qui quum inſtat, poſtcaquam inuerſus infans eſt, maſculum quidem facie in matris ſuæ ſpinam podicémque obuerſa, fœminam verò contrario modo ſolet vt plurimum proferre & exhibere videndam. Sed prodiit tandem aliquis qui infantis ſitum eiuſmodi eſſe in vtero negaret, contra Hippocratis atque Auicennæ ſententiam, ductus hac ſola ratione, quam media figura ſola doloris expers ſit, aliæ autem omnes laboris moleſtiæque plenæ. quod eſt certè veriſſimum, & à Galeno dictum libro de motu muſculorum. Sed perpendendum primum cenſeo, ſit ne his quem ſtatuit Hippocrates, ſitus extremus, an medius, aut non longè diſtans à medio. deinde an ſit fœtui laborioſus & moleſtus. poſtremò, vtrum magis expedit hoc modo quo ſcribit Hippocrates, vel quem ipſe depingit, collocatum eſſe. Equidem medium eſſe exiſtimo, cuius quum multæ ſint inter duos extremos ſitus differentiæ, ſi non exactè medius eſt inter ſummam extenſionem, ſummúmque flexum, attamen ita medius eſt, vt fœtui dolorem non pariat, qui fortè tamen in iuuene vel etiam puero dolore non vacaret. Eſt enim fœtus qui vtero geritur, admodum mollis & tenellus, atq; in omnem partem ductilis flexiliſq;: eámq; ob cauſam, vt detur etiam poſituram hanc non eſſe exquiſitè mediam, naturæ libuit hoc modo puerum collocare, quòd præter eius *ἀνωδυνίαν*, mater quoq; hoc modo facilius multo vterum ferat. Sic enim vt diximus, conuolutus, vt ventris quidem maiorem tumorem facit, ſic non tam altè aſſurgit, non tam premit ventriculum & diaphragma, nec præpedita reſpiratione ſuffocationes excitat: quas tamen grauidæ mu-

lieres malis etiam iſtis non obnoxiæ, ſentire ſe dicunt quoties ſurſum infantulus mouetur. Præterea ex illo ſitu quem Hippocrates fœtui aſſignat, accedit etiam alia vtilitas authore Auicenna, quod ſic facilius inſtante partu fœtus inuertatur, & in caput ferri poſſit. Cæterùm de membranis quibus hoc loco ſcribit Hippocrates fœtum ſuſtineri, dictum à nobis eſt aliquot antè ſcholus.

55. Ὕστατον, quod extimum verti, propriè poſtremum ſignificat: ſed membrana quæ eſt à fœtu poſtrema, eadem quoque eſt extima: appellatur autem græcis χορίον peculiari nomine, cui apud latinos nullum reſpondet: vt antè diximus.

56. Naturalis partus hæc vna ratio eſt, ſcilicet in caput naſci: cuius optimam cauſam videtur Hippocrates adduxiſſe, partium quæ ſunt ſupra vmbilicum, grauitatē: quam tamen non opportet tantā eſſe putare, vt ſatis ea per ſe ſit ad inuertendum fœtum (nam toto quo vterus geritur tempore, fœtū in caput propendère oporteret) niſi inſuper infantis matriſq; motus accedat, qui diuina quadā prouidentia datus eſt. Sic enim natura prouidit, vt capite primum infans prodiret, quò magnis moleſtiis periculiſque puerperas ſubleuaret: quæ vitare proculdubio non poſſent, ſi vitio aliquo infans aliter, puta in ventrem, in latus, inque pedes exitum affectaret. Nam quia fieri non poteſt vt infans pedes manúſque ita coniungat, & reliquo corpori applicet, vt nuſquam vel in hanc vel in illam partem diducantur, eam ob cauſam qui ſic prodeunt, tum matri ingenteis cruciatus excitant, tum ſeipſos in maxima pericula conſiciunt, ne vel mutilentur, vel parte aliqua contorqueantur, vel frangantur, vel etiam adhibente operam ſuam obſtetrice, dilacerentur. Proinde qui ſic naſcūtur, eos Latini Agrippas ab ægro partu appellarunt. His verò omnibus periculis vacat, qui naturali modo naſcitur: in quo caput primùm ſe exerens, quia orbiculare eſt, minori cum dolore os matricis, totúmque ipſius collum, recludit & dilatat, viámque reliquo corpori parat faciliorem.

57. Fœtus, inquit Ariſtoteles duobus modis corrumpitur, effluxione, & aborſu. Effluxiones vocantur, quæ intra ſeptimum diem corruptiones incidunt: abortiones autem, quæ intra quadrageſimum. Verùm non hæ tantum, ſed omnes etiam quæ ante legitimum pariendi tempus adueniunt, abortus dicuntur. Eſt autem omnis abortus communis vna cauſa, vteri offenſio. Offenduntur autem vteri tripliciter authore Galeno, mole nimia, pondere, aut morſu. Moles eſt vbi amplius diſtendi vterus non tolerat: quod vel vteri durioris, ſcirrhoſi, & ſanguine redundantis vitio, vel propter fœtus nimiam magnitudinem accidit. Poodus verò, quum ſupra vires vteri eſt quod continet. Id autem fit aut ipſius vteri ſiue natiua, ſiue ex aliqua intemperie morbóque contracta imbecillitate, aut fœtus magnitudine, aut eiuſmodi infirmitate. Fœtus enim quo eſt robuſtior, eò ſeſe magis erigit & ſubleuat. quo verò debilior eſt, eò quinq; grauior ſentitur, cadauerum omnium more, quæ tanto ſunt viuentibus ſpiritúmque trahentibus grauiora, quantum animatum ab inanimato diſtat. Qua de cauſa profluuia omnia ſanguinis in grauidis, ſiue per nares, ſiue per vterum, ſiue per hæmorrhoidas contingant, ſiue ſectione venæ accerſantur, quoniam alimento infantem deſtituunt, reddúntque imbecilliorem, ad hanc cauſam referri poſſunt. At verò morſus accidit vbi vel humores qui prius in membranis continebantur, his ruptis in ipſum vterum ſunt effuſi: vel etiam totus partus corruptus & putris, ac in noxiam ſaniem diſſolutus, vteri tonicam eius occaſione irritat & mordet, vel etiam membranarum aliqua corrupta. Fit verò quandoque etiam à medicamentis abortum prouocantibus, vel fœtum ipſum petimentibus. Hæ quidem ſunt ſummæ abortionum omnium cauſæ, atque ad eas omnes tam quæ internæ ſunt, quàm quæ exterius accidere poſſunt, facile reuocantur.

58. Hoc mihi videtur dicere Hippocrates: Si menſtrua ſemel vtero hæſerint, diúque in eo perſeuerarint, alia quæ ſequentibus menſibus profluere debent, etiam in vterum impingunt, atque in vtero modò flatus, modò calorem ſolum excitant. Flatus quidem, ſi debilis eorum calor eſt: calorem verò tantùm, ſi vehemens. Flatus quippe calore vehementi reſoluuntur.

59. Partus, actio eſt partim quidem vteri, partim verò ipſius fœtus. Veteri quidem, quoniam ille offenſus grauitate iam multum adaucti fœtus, & excrementorum redundantia, atque ob eam cauſam diſtentus, vi propria expultrice fœtū in lucē eijcit. Fœtus verò, tum quod auctior, ſatis alimenti à matre non accipiat, tum quòd partionis tempore plus calidi natiui habens, magis quoque refrigerari poſtulet. Quamobrem quum non ſufficiat ſpiritus maternus, quem illa per arterias ſubminiſtrat, ad exitum concitatur. Id autem non vno certo ſtatóque tempore contingit: nam multis ſeptimo menſe, plurimis nono vel decimo fœtus in lucem editur, cum tamen ſint ſtata in aliis animalibus pariēdi tempora. Homo autem ſolus non vno, & incerto gignitur ſpatio. Cuius quidem varietatis cauſam aliqui ad vim imaginatiuam, quæ homini perquam varia eſt, retulere: alij ad motum fœtus primum qui fit in vtero: alij verò ad formationem, quæ infantibus quibuſdam celerius, quibuſdam tardius perficitur. Nam prout celerius vel tardius fœtus conformatus eſt, etiam tempeſtiuius aut ſerius mouetur: ac demum tempore bis tanto, à quo moueri cœpit, accedente, vt author eſt Auicenna, in lucem venit. Et de his quidem tribus menſibus, ſcilicet ſeptimo, nooo, & decimo, inter medicos omneis philoſophoſque conuenit: an verò aliis etiam menſibus naſci poſſint, magna eſt controuerſia. De ſexto quidem menſe nemo vnquam ſcripſit viſum à ſe fœtum, qui in illo natus, diu ſuperſtes vixerit. Siquidem illi omnes abortiui ſunt, ac paulò pòſt pereunt. De ſeptimo nemo vnquam dubitauit quin frugifera in eo partio contingeret, Sempronij Corbuloniſque exemplo, vti refert Plinius, vtriuſque Conſulis, quos Veſtilia mater ſeptimo menſe genuit. De octauo melior authorum pars ſcripſit vitalem in eo fœtum non naſci, quamuis ab Ariſtotele ſcriptum aliter eſſe videatur. Eius autem vèrba non grauabor hîc adſcribere, quæ libro 7. de natura animalium cap. 4. habent hunc in modum: Cum cætera animalia omnia ſingulari ac ſimplici modo partum ſuum perficiant, (vnum enim pariendi tempus ſtatum omnibus eſt) homini vni multiplex datum eſt. Nam & ſeptimo menſe, & octauo, & nono parere poteſt, & (quod plurimum) decimo: nonnullæ etiam vndecimom tangunt. Fœtus qui maturius quàm ſeptimo menſe prodeat, nullo pacto vitalis eſt. qui ſeptimo, vitalis hic quidem primus exit, ſed magna ex parte infirmior.

Qui autē menſe octauo naſcuntur, viuere ac adoleſcere in terra Ægypto poſſunt, & quibuſdam alijs locis vbi mulieres fertiliores ſunt, multóſque ſimul & ferunt & pariunt, etiamſi monſtroſi ſint, ſed locis Græciæ multi intereunt, nec niſi perpauci ſeruantur: vnde fit vt ſi quis ſeruetur, non octauo menſe natus exiſtimetur, ſed mulierem ſui conceptus initium latuiſſe. Hæc Ariſtoteles: cui etiam Plinius fert teſtimonium, ſcribens Cæſoniam Caij principis coniugem Veſtilia matre menſe octauo natam fuiſſe. Quin & Cæcilius poëta vetus ſic ait:

Inſolétne mulier decimo menſe parere?
Pol nono, etiam ſeptimo, atque octauo.

Quod non inconſideratè Cæcilium ſcripſiſſe M. Varro vti credamus facit. Nam menſe nonnunquam octauo editum eſſe partum, in lib. 14. rerum diuinarum ſcriptum reliquit. Præterea nono menſe & decimo natos viuere nemo vnquam negauit, imò menſibus iſtis partiones ſunt frequentiſſimę. Eámque ob rem Varro duabus Parcis ab his duobus menſibus inditum eſſe nomen prodidit. Parca enim, inquit, immutata vna littera, à partu nominata eſt. Sunt autem tres, Morta, nona, decima: quarum quidem prior ſic dicta eſt, quòd qui octauo naſcitur, non diu poſtea moriatur. poſteriores autem duæ à partus tempeſtiui tempore nomen accepere. Nam & apud Virgilium legitur.

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

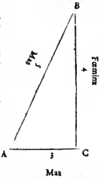
De vndecimo autem menſe quæritur non inter Philoſophos modò & medicos, verū etiam inter iuriſconſultos magna olim ſub duobus Imperatoribus fuit diſſenſio. Siquidem partum in menſem vndecimum differri, & decimum excedere, planè hoc loco quem enarramus, Hippocrates inficiantur: Ariſtoteles verò, vt ſupra retulimus, nonnullæ, inquit, etiam vndecimum tangunt. Præterea ſcriptum eſt ab Aulo Gellio, fœminam bonis atque honeſtis moribus, nec ambigua pudicitia, in vndecimo menſe poſt mariti mortem peperiſſe, factúmque eſſe negotium propter rationem temporis, quaſi marito mortuo poſtea concepiſſet, quoniam Decemuiri in decem menſibus gigni hominē, non in vndecimo ſcripſiſſent. Sed diuum Adrianum cauſa cognita decreuiſſe, in vndecimo quoque menſe partum edi poſſe. Cui tamen decreto contrarium factum eſt aliud ab Imperatore Iuſtiniano, qui epiſtola quadam quæ in nouis ipſius conſtitutionibus habetur, ſcribit idem ſuis accidiſſe temporibus, natúmque mulieri filium anno poſt mariti mortem, nondum quidem confecto, ſed affecto, ſub finem videlicet vndecimi menſis. De quo quum apud eum quæſtio eſſet inſtituta, pronunciauit partum illum non eſſe legitimum, nec dici poſſe ex defuncto viro ſuſceptum, quoniam fœturam in tam longum tempus trahi poſſe non exiſtimaret. Quinetiam de duodecimo dubitatio eſt. Nam quod omnes ferè negant ad eum vſque fœtum geri poſſe, viſum fuiſſe Homero, ſummo non ſolum poëtæ, ſed etiam philoſopho, permulti dixere. Scripſit enim Neptunum dixiſſe puellæ à ſe recens compreſſæ.

χαῖρε γυνὴ φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
τέξεις ἀγλαὰ τέκν', ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιαι εὐναὶ
ἀθανάτων. Hoc eſt:

Gaude hoc complexu. nam quum ſe voluerit annus,
Formoſum puerum paries. haud irrita diuûm.
Connubia.

Quid quòd Plinius ſecundus ſcripto mandauit, Lucij Papyrij prætoris edicto bonorum poſſeſſionem infanti datam eſſe contra ſecundum hæredē, cum tamen mater partum ſe tredecim menſibus diceret tuliſſe. Ita multiplex perficiendi tempus, pariendique diuerſum hominum datum eſt. Verùm non decet, vt arbitror, quæſtionem iſtam de partu, tam multiplicem, támque ambiguam, & altis ſubmerſam tenebris, iſtis authoribus explicare & definire, imò ex intima philoſophia, & probatiſſimorum philoſophorum ſcriptis, eruenda eius ſolutio eſt. Quæ quoniam habita fuit ſemper difficillima, eam ob rem plærique quo magis ingenio pollebant, eo quoque libentius in ea exercitati ſunt. Neque ſe ab ea Mathematici, qui propriè Genethliaci dicuntur, nec ipſi adeò Arithmetici abſtinuerunt. Quorum ſanè rationes hoc loco, antequam ad eas veniam quas Hippocrates attulit, adſcribere nō grauabor. Placuerūt enim illæ ſummis etiam viris. Itaque vt ab Aſtrologis incipiam, habent hoc illi axiomatis loco, Corpora inferiora à ſuperioribus affici, ſeptémque Planetas in hominem non modò iam natum, ſed etiam quamdiu in vtero eſt, imperium obtinere, non ſimul quidē, ſed ſuo quemq; ordine. Incipiunt autē à Saturno, tanquam à ſummo, eóque qui optimè cum principijs noſtri ortus conueniat. Humida enim eſt liquidáque hominum genitura, quam tamen coagulari decet & inſpiſſari antequam hominē queat generare. Hoc autem illi facilè Saturnus ſuppeditat, quippe qui frigidus ſiccúſque eſt: eámque ob rem ipſum facultatis retentoriæ, quę ſiccitate perficitur, authorem poſuere. Secundum eum vim ſuam Iupiter in ſemen exerit. illi namq; augmentum præbet & calorem, vt qui calidus ſit & humidus, quibus duabus qualitatibus incrementum maximè contingit. ob id ipſum Iouem augmento præeſſe dicunt. Poſt Iouem Mars puerum veluti in vlnas accipit: qui quoniā calidus & ſiccus ſtatuitur, fœtui motum concedit: iſtámque ob cauſam tertio menſe infantem moueri ſolitum. Quarto loco Sol ſuccedit, eiúſque beneficio tum oſſa excauantur, tum meatus corporis euadunt ampliores, & ſingulis membris ſua perfectio accedit. Eſt enim calor ſolis ζωτικώτερος, hoc eſt viuidior, magíſque viuificans. A Sole fœtum Venus frigida humidáque inuiſit, déque eo tam bene meretur, vt calorem ſiccitatémque à ſuperioribus planetis impreſſam, mitiget atque corrigat, atque inſuper venuſtatem illi decorémque conciliat. Ad fœtum verò ſextus velut è choro prodit Mercurius, qui operi ab alijs inchoato veluti colophonem addere dicitur. Superiores enim initia tantùm motionis dederunt, ne nihil, credo, ſupereſſet quod ageret Mercurius, & ne ſine muneribus ſolus infantem ſalutatum veniret. At ea ipſe perficit, & non modò firmiorem motum largitur, ſed motus etiam inſtrumenta expolit, & accuratius abſoluit. Tandem verò ad Lunam vices redeunt: cuius plurima ſunt in fœtum merita. Nam quia frigida eſt & humida, adipem illi dat, & pluribus in partibus reponit. Quin & maiori quàm cæteri liberalitate excellens, matrem inſuper ipſam donis cumulat. Siquidem eius matricem humiditate ſua relaxat, & quo pariat facilius, diſtendit. Sic fœtus numeris omnibus abſolutus, & tot muneribus grauis, exitum affectat. Atque ſi exeat, ſalubriter degit.

Eait autem, ſi tabnte palleat, ſéq; ipſum poſſit ex vtetn præcipitem dare. Sin autẽ aliter contingat, & cogatur octauũ menſem expectare, iterum procuIdubin reuertentem ad ſe Saturnnm ſenſurus eſt, & epiſcopum habiturus, ſed non tam mitem placidúmq; quàm menſe cõceptus primo. Namq; multã ille io cũtpitat frigiditatem, qua non mndò qua natiuum pueri calorem imminuit, ſed etiam ad motum reddit magis tardum: mattémque prætetea donn qun eam Luna ornauerat, ſpoliat. Sua namque ſiccitate, quæ illi plurima eſt, ns vteri conſtringit. Qua de cauſa, ſi aliqua forè eatrinſecus pariendi occaſio accedat, tam mater quam fœtus magno in diſcrimine verſabuntur: nec viuere partus ſolet: aut ſi fortaſſis huius ſideris malignitatem ſuperare poſſit, vitam planè deget labnrioſam, & ætumnarum plenam. Qund ſi nihil eo menſe matri acciderit eiuſmndi quod partum in lucem prodire cogat, ſed in nnnum vſque menſem fœtura differatur, iam multn magis ſerenam Iupiter faciem oſtendit. Eius enim aſpectu omnia Saturni maleficia protinus abolentur. Siquidem ſuo calnre & humnre vitam (quæ duobus iſtia potiſſimum cnnſiſtit) puero inſtaurar atque conſeruat. Quamobrem ſi iſtn naſcãtur menſe, vitalis eſſe maximè pnterit. Nam & ζῆνα eam ob cauſam græci appellarunt, tum qund ſub eo partus maaimè cnntingat, tum quòd ipſius meritn vitalis ſit. ζῆν enim græcis vioere eſt. Quia verò & qui Ioui ſuccedit planeta, nnn eſt maleficus, ſed ſun calnre cum vita noſtra facilè cnnſpirat, ideo ſi qnis etiam in decimum vſque meoſem prntrahatur, vitalis plurima ea parte eſt. Hæ quidem ſunt Aſtrologorum de partu rarinoes: a quibus nnn videtur auerſa fuiſſe Proeli inter philnſophns haud quaquam pnſtremi, ſententia. Scripſit enim nnn modn infantibus dum geſtantur vtero, præfici planetarum, vt ſic dicam, vultus, ſed etiam ætatum ordinem ſequi ordinem vniuerſi. vtrúmq; tamen fieri diſparili ratione. Nam qun vires ſuas pnſtrema in partum exerit Luna, eadem iam natum infantem nnn relinquit, ſed primam eius ætatem mnderatur, argumento nutritiuæ vegetaliſque pntentiæ: quarum vtraque humidn perficitur. Poſt eam verò Mercurium regendi gubernandique pueri prouinciam accipere, eáque fieri vt & litteratum & citharæ & conſimilium nnbis ſtudiũ ea ætate ingeneretur, & Arithmetices in primis: quæ nmnia olim Mercurio veteres tribuêre, & negotijs ſimiliter lucroque illum præeſſe diacrũt. Ac qoemadiondum inconſtans Mercurij ſidus dicitor, ac nmnino eiuſmodi, quale id cui adhæſerit, nempe cum benignis benignum, & exitiale cum eaitialibus: ſic & puerilis ætas facilè eos promptéque ſequitur, quibúſcum conſuetudinem hahuerit. Sed & reliqua quę de en ab antiqnis perdita ſunt litteris, cnnſentiunt. atque vt ille ſecundæ ætati perficitur, ſic Venus tertiæ, Snl quattæ, Mars quintæ, Iupiter ſextæ, ac poſtremæ Saturnus, qua frigiditate ſiccitatéque, quibus ſenilis ætas definitur, ad cœleſtem tandem vitam abducit. Verum Arithmetici ea numernrum paritate imparitatéque idipſum demonſtrare cnnantur. Imparem enim perfectum, parem verò imperfectum eſſe dicunt: & parem quidem formæ, imparem verò ratinnem materiæ obtinere: & imparem numerum marem, & parem fœminam vocari. Namque illi imparem patris, & parem matris appellatinne venerantur: atque ideo diaiſſe Virgilium nuoiero deum impare gaudere. Itaque cum ſeptenarius & nonenarius impares ſint, & proinde perfecti: naſci in illis & edi perfectos vitaléſque fœtus. Quia verò octnnarius ſit par, hinc fieri vt octauo menſe natus non viuat. Cum verò de menſe decimo illis nbijcitur, eum quidem parem eſſe, attamen in eo naſci ſæpiſſime fœtum, & perfectionis numetos nmneis nbtinere: reſpnndent denarium ea paribus ſolum perfectum eſſe, quoniam ipſe numerorum nmnium perfectin ſit & complementum. Neque enim omues qui antecedunt numeri, denarin mainrem perficere poſſunt: ſed qui denario ſuccedunt, omnes ex decem & præcedentinm aliqun cnnſtituuntur. Siquidem omnes tam Barbari quam Græci (excepta, vt author eſt Ariſto. vna Thracum gente, quæ ad quatunr modn numerandi ſeriem terminar, en qund meminiſſe rito puerorum nnn pnteſt, neque vſum habet rerum multarom) enumerant, ſtatuto termino denarij numeri. Quod non fortè caſúque fieri ſemper omnibúſque in tebus putandum, cum nnn fortuna, ſed naturalis res ſit, quæ ſemper atque vbique fieri ſolet. hoc autem ſit, quòd perfectus numerus deoarius ſit, cnntinet enim omnia numerandi genera, vt par, impar, quadratum, lnngum, primum compoſitum, & ſi quæ præterea ſint alia. Sed & eius perfectinnem hinc maaimè dicunt videri qund quatunr cubales numeri, è quibus vniuerſum conſtare Pythagoreis placet, proportiooibus decem conſtitouuntur. Sed quæſo cur tam malè & ſiniſtrè de nctonario ſentiunt & lnquuntur? cur eum imperfecti inſimulanr, cum ijſdem ipſis auctnribus ſolidum ex eo cnrpus & vere perfectom compnuatur? Ergo ſingulariter qonque plenus perfectuſque iure dicetur, prnpter corporeæ ſnliditatis effectum. Eſt enim ille de his, vt ipſi dicunt, qnæ nec generantur, nec generanr, ſcilicet ex monade & ſeptem conſtitotus: aut ex eo quid tum generatur, tum generat, nempe quaternario doplato, conſiſtit. Quin etiam nctnnarium Pythagorici iuſtitiam vocauerunt, quia primus nmnium ita ſnluitur in numerns pariter pares, hoc eſt in bis quaterna, vt nihilominus in numerns æquè pariter pares diuiſin quoque ipſa ſnlnatur in bis bina. eodem etiam modo cootexitur, id eſt bis bina bis, nctn cnmponunt. quare cum & cnntextin ipſius pari æqualitate procedat, & reſolutio æqualiter redeat vſque ad monadem, meritò propter æqualem diuiſiooem iuſtitiæ nnmen accepit. Qui ergn tam iuſtus eſt, nnn cnnuenit perfectò fœtoi iniquom eſſe. Sed & ad ipſam etiam cœli harmoniam cnutinendam firmandãque huuc numetum magis aptum eſſe non dubium eſt, quum ſphæræ ipſæ octo ſint quæ in cœln mouentur. Hæc quidem ſunt à me addncta, quò docerem ea oumeri paritate nnn rectè imperfectum demnnſtrari & ineptum ad vitam fœtus tuendam atque cnnſernandam. Qua in re nnn eaiſtimn me à Galeni ſententia diſcedere, qni paritatem atqoe imparitatem à vi criticntum dierum ſimiliter reijcit ac excludit. Cur verò ſeptimn quidem nonóque menſe vitales ſint partus, octauo autem non vitales, aliam Pythagnrici ex ipſa Arithmetica magis prnbabilem adferunt demnnſtratinnem. Eſt autem ea eiuſmodi. Sit triangulum ſcalenum, hoc eſt tribus

lineis inæqualibus conſtitum, ABC. cuius latus BC ſit vnitatum 4. latus autem AB ſit voitatum 5. perſpicuum eſt ex diſciplina Pythagoricorum, 3. & 5. eſſe maſculos, vt impares: ſed 4. fœminam, vt parem. Multiplicentur itaq; 4. per 5. fient 20. Sed 5. per ſe multiplicentur, conſurgent 25. Simul iūcti numeri, faciēt 45. Hæc rurſum ſi per medium ſpatij trianguli, id eſt per 6. multiplices, fient 270. quæ oouem menſes conſtituunt. Rurſus multiplices 4. per 5. fient 10. & ſimiliter 3. per 5. fient 15. ſimul iuncta, erunt 35. Hæc per medium ſpatij trigooi multiplices, hoc eſt per 6. fient 210. quæ ſeptem menſes compleut. Iterum ducas 3. in 5. fiout 15. ducito in ſeſe, emergunt 25. ſi ſimul componas, erunt 40. Hæc multiplicata per medium ſpatium, boceſt per 6. fiunt 240. quæ tempus octo menſium continent. Itaq; quoniam in nouem & ſeptem menſibus duntaxat per naturalem cōiunctiooem maſculi & fœminæ, quæ 5. & 4. & 3. numeris ſigoificantur, numeri dierum proueniunt, qui nouem ſeptémque menſibus continentur, meritò qoi iſtis mēſibus eduntur partus, ſunt vitales. In menſe autem octauo oon eſt vlla maſculi eum fœmina coniunctio. neq; enim 5. neqoe 3. dieuntur per 4. quod fœminam repræſentat. Quamobrem cum eioſmodi copulatio præter naturam ſit, meritò partus iſti noo ſunt vitales. Hæc quidem ex Arithmeticis attuli, non quòd tam magnam vim ineſſe illorum numeris exiſtimarem, ſed vt potius legentes intelligant quæ fuerit illorum de hac re ſeotētia. Omnia enim quæ de numerorum virtute nugantur, tam facilè abſurda eſſe deprehenduntur, vt doctiſſimis plæriſque viris & Galeno Pythagoras ille vir tam ſapiens omnibos ferè ſeculis habitus, magnam admirationem excitarit qobd numetis tātum tribuiſſe videatur. Neque enim ex illis vlla demonſtratio ſcientifica haberi poteſt. Siquidem omnia illorum placita planè iocerta ſunt. Cur enim monadem formam, dualitatem verò materiam quaodam infinitam appellent, cur parem fœminam, imparem maſculum ſtatuant? Quin & numeris quibuſdam Mineruæ Dianæ atque Apollinis nomen tribuunt, prout quemqoe minus magiſue laudare vel etiam vituperare libitum eſt. Qood ſanè volenti perfacile eſt: atqoe ideo parum firma ſunt, imò verò inepta eorum dogmata. Quamobrem illis relictis veritatem ipſam meliori ratione modóqoe exploremus. Rectè, vt mihi quidem videtur, philoſophi omnes hunc orbem inferiorem à ſuperioribus corporibus moueri dirigíque ſtatuerunt, & eunctas quæ hic contingunt mutationes, à cœleſtibus pendêre. In quibus cum nihil ſit quod non maiori quàm hæc terrena, facoltate polleat, præcipuè tamen duorom nobiliom ſiderum Solis atque Lunæ vim potentiámque experimor, illius quidem per ſe & primariò, huius verò quatenus à Sole aſpicitur & illuceſcit. Eius namque vel acceſſu vel receſſu vt diuerſas ſuſtinet mutationes, ſic varia in noſtro orbe operatur, ſúntqoe eius opera tanto quàm reliquorum planetarum magis conſpicua, quanto huic orbi vicinior eſt. Quamobrem quum illa ſingulis illuſtretur menſibus, & cum ſole congrediatur, quæ maxima illi mutatio eſt, quúmque plena, multum à ſe ipſa cum Sole congrediente diuerſa ſit, noo eſt dubiom quin & maximè hic orbis noſter pro Lunæ in ipſum imperio immutetur. Ac rurſum cum inter extremas illas Lunæ mutationes aliæ quædam mediæ intercedant, ſcilicet tum quum διχότομος eſt, tum quum ἀμφίκυρτος: certum quoque eſt mutationes his etiam duobus temporibus, quamuis minores magíſq; obſcuras, contingere. Apparet igitur quatuor eſſe Lunę mutationis momenta, & ea ſeptimo quoque die euenire. Nam & poſt ſeptem à prima apparitione dies διχότομος eſt, hoc eſt per medium ſecta: & ſeptem poſtea diebus orbe pleno viſitur, quod die contingit decimoquarto. Si verò quemadmodum aucta eſt, ita diminui intelligas, duas pariter habebis ſeptimanas: quarum prior die vigeſimo ſecundū Hippocratem & Galenum, non vt voluit Archigenes, vigeſimo & primo, poſterior autem vigeſimoſeptimo concludetur. Sed quum dixerimus vim omnem Lunæ à Sole proficiſci, nemo certè dubitabit quin inſignes etiam ab eo mutationes pendeant, præſertim quum quatuor anoi tempora ab eo fieri videamus. Ambo igitur & Sol & Luna vires magnas obtinent, eáſque in corpora inferiora exerunt, non morbos tantùm. Abſurdum enim eſſet in hos quidem aliquid poſſe, in cæteris autem viribus deſtitui. Imò verò & haberi poſſunt ex ijs præſagia oon modò in ægrotis, ſed etiam in ſanis, quemadmodum ſcripſit Galenus ab Ægyptijs aſtronomis ſe veriſſimè comperiſſe. itaque in ipſum etiam fœtum, quem menſium quoque certis ſpatijs Hippocrates ſcribit iudicari. Quamuis autem nulli inconoeniens videri poteſt, rem eandem à duobus illis ſideribus affici, attamen Hippocrates & Galenus exiſtimarunt in illis qoidem mutationibos quæ breues ſoot, & paucis diebus definiri ſolent, negotium omne ad Lunam deferri: in alijs verò quæ non niſi longo iudicari poſſunt tempore & perfici, ad Solis curſum maximè attendendum. Eam namque ob cauſam acutos morbos, qui breues eſſe conſoeuerunt, decem & quatuor diebus iudicium ſubire ſtatuunt: quartanas aotem febres oon diebus quidem, ſed menſibus ſex iudicari. Rerom enim circuitus qui diebus aliqoot concludi poſſuot, ſeptimani ſunt, & Lunæ modo circumaguntur: ſed qui menſibus, illi ad Solem referuntur, eandémque quam ſeptimanæ rationem ſortiuntor. Quom enim à menſis principio vſque ad plenilunium, quatuordecim prope dies ſint, qui Lunaris circuitus dimidiem complent: ita ab hyeme ad æſtatem, quę ſunt duæ anni totius extremæ mutationes, ſex menſes ſunt, anni dimidium. Quinetiam à pleniluoio vſque ad occultationem tempos, ſex alijs menſibus reſpondet, qui ſunt ab æſtate ad hyemen. Quod ſi etiam vtrumque diuidas, Lunæ qoidem curſum per ſeptimanas diuides, quibus eas quas antè recenſoi mutationes efficit: Solis verò iter in qoatoor anni tempora ſecabis, quorum ſingula ſingulis etiam Lunæ ſeptimanis proportione re-

ſpondebunt. Quo quidem modo ſicut dies ſeptima, quæ pars quarta eſt totius menſis lunaris, morbos, exempli gratia, acutos indicat, ſic anni temporis mutatio diuturnos affectus diſcutit, adeò vt hyeme genitū, ver diſſoluat: in vere excitatum, æſtas: in æſtate, autumnus: in autumno verò ortum, hyems. His in iſtum modum definitis facile eſt videre quid de partu dici oporteat. Eſt enim partus criſis quædam, cuius eodem planè modo inire rationem cōuenit, quo & morborum & ſanitatis. Sic namque viſum eſt Hippocrati ad hunc modum libello περὶ ἑπταμήνου ſcribenti: Τῇσι δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων καὶ οἱ τρωσμοὶ καὶ οἱ τόκοι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧ περ αἵ τε νοῦσοι καὶ αἱ ὑγεῖαι καὶ οἱ θάνατοι τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν καθ' ἡμέρας, τὰ δὲ κατὰ μῆνα ἐπισημαίνει, τὰ δὲ κατὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν, τὰ δὲ κατ' ἐνιαυτόν. Hoc eſt: Mulieribus autem & fœtuum conceptus & abortiones & partus eodem tempore iudicantur, quo & morbi & ſanitas & mors cunctis mortalibus. Sed omnium iſtorum alia quidem diebus, alia menſibus, alia dierum quadragenarijs, alia verò annuo ſpatio euenire videntur. Hæc Hippocrates. Itaq; ſi partus non tam diebus quàm certis menſibus geri ſolet, perſpicuum eſt in tempore ipſius definiendo Solis curſum maximè obſeruandum eſſe, ſed Lunam tamen interim non negligēdam. Ergo iam de ipſo partu videamus quo vel dierum vel menſium circuitu legitimè abſolui poſſit. Sed melius fortaſſe fuerit de menſibus ex ipſis diebus ratiocinari, quoniam quibuſdam fortè magis ſint cogniti. Ex diebus primus ſeptenarius decernendi vim habet maximam. Illi diximus antea tempus vnum anni, hoc eſt menſes treis reſpondere. Ex quo aliquis fortaſſe inferat, tribus etiam menſibus vim & facultatem eſſe ducendi partus legitimam atque naturalem. Nec ego quidem dubito. Immutatur enim manifeſtò fœtus eiuſmodi ſpatio: quódque poſt tres menſeis ille excitetur moueatúrque, ab illa certè mutatione quam ſol trimeſtri ſpatio ſuſtinet, euenire magna ex parte exiſtimādum eſt. Quòd ſi quæras, Cur ergo fœtum in lucem non edit, perinde ac ſeptimus dies morbum iudicat & ſoluit? Reſpondebo & ſeptimum illum plærumque diem non ſoluere morbos, etiamſi magna illi ſit eam in rem propenſio. Siquidem vt ad criſim optimam & perfectam præter diem decretorium accedere etiam oportet humoris iam concocti facilitatem, atque virium robur: ſic in edendo partu præter legitimum tempus adeſſe oportet fœtus ipſius diſpoſitionem firmitatémq;, quæ trimeſtri tantùm interuallo vel omnium ſententia in fœtu eſſe non poteſt. Rurſus quemadmodum alij à ſeptimo ad decimumquartum dies nullam habent ad iudicandos morbos authoritatem, ſic quartus quintúſque menſis, qui diebus illis ſimiles ſunt, ad fœtum promendum nullas vires poſſident. Quamobrem ſi qua occaſione illis menſibus prodeat, violenta proculdubio cenſenda eſt, non aliter quàm diebus non decretorijs excretiones ſymptomaticæ non criticæ proueniunt. Quódnam ergo eſt primum illud pariendi tempus, in quo & dies legitima & fœtus etiam diſpoſitio concurrunt? Audi Hippocratem eum tibi enumerantem & deſignantem. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου ſcripſit. οἱ ἑπτάμηνοι ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνονται. Hoc eſt, Septimeſtres dimidia anni parte naſcuntur. Item initio libelli περὶ ἑπταμήνου. οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προσεόντος μορίου. Id eſt; Septimeſtres naſcuntur centeſimo octogeſimo ſecundo die, & aliqua inſuper particula. Habet enim tunc fœtus perfectionem, tantúmq; roboris quantum expedit ad tolerandas partionis moleſtias, & vitam poſtea ſalubriter degendam, præſertim ſi ex valentiore ſemine procreatus eſt. Præterea & tempus illud vehementem obtinet in decernendo facultatem. Quippe ſimile eſt diei quarto & decimo: quorum hic vt eſt menſis Lunaris dimidium, ita illud totius anni. Namque annus integer trecentis ſexaginta quinque diebus & ſex horis componitur: quos ſi in duas parteis diuiſeris, habebis centum octoginta duos dies, & horas quindecim, quas Hippocrates per προσεόντος μορίου manifeſtò videtur ſignificaſſe. Porrò illi dies ſex tantùm menſes ſolares abſoluunt. Cur ergo qui hoc dierum ſpatio editur in lucem, ſeptimo menſe natus dicitur? Facilis ſanè reſponſio eſt. Neque enim veteres illi medici nec aſtrologi menſem alium quàm lunarem nuncupabant, neque ipſum annum vniuerſum ex alijs menſibus quàm lunaribus conſtituebant, qui omnes certè ſolaribus ſunt minores. Dicitur autem menſis Solaris, ſpatium illud temporis quo Sol in vnoquoque ſigno Zodiaci circumfertur: quæ quoniam ſunt duodecim, menſes quoque totidem in anno numerantur. Menſes verò Lunares triplices ſtatuuntur, omnes temporis duratione differentes: inter quos ille maximus eſt qui latinis dicitur Ciuilis. Conſtat autem ex diebus viginti nouem, & horis propemodum tredecim. Tot enim dies medij ſunt inter vnum & alterum Lunæ cum Sole congreſſum. Ex quibus menſibus ſi annum, quemadmodum olim Palæſtini, conſtituas, centum illi & octogintaduo dies in ſeptimum menſem incident. Namque centum ſeptuaginta & ſeptem dies, ſex eiuſmodi menſes componunt: & quinque qui ſuperſunt reliqui, cum aliquot horis, iam ſeptimi menſis erunt. Proinde qui ſeptimum intra menſem natus erit, iure poterit ſeptimeſtris appellari. Ac multo quidem magis, ſi menſem qui propriè Lunaris dicitur, intelligas. Is autem definitur Lunæ à Zodiaci puncto in idem punctum profectione & reditu, in quam viam Luna viginti & ſeptem dies cum horis octo inſumit. Ex quibus menſibus ſi annum conficias, centeſimus ille octogeſimúſque ſecundus dies, erit ſeptimi menſis decimusoctauus. Quòd ſi tertiam menſis Lunaris differentiam, quæ fit à primo exemptis tribus diebus coniunctionis Lunæ, accipias, iam propemodum abſolutos ex 182. diebus ſeptem menſes comperies. Continet enim ille ſex & viginti dies, & horas duodecim. In ſex autem eiuſmodi menſes, dies tantùm centū quinquagintanouem abſumuntur. Sic ex illo ſuperiori dierum aceruo viginti & tres dies ſuperſunt, qui ſeptimum ferè menſem concludunt. Ex his igitur perſpicuum eſt, quòd quum ſeptimo menſe editus in lucem fœtus dicitur, de Lunæ menſibus, non autem Solis intelligendum ſit. Siquidem ſeptimus atque octauus Solares, ad partum ſunt infœlices. Quamobrem nihil hic contra Hippocratem dixiſſe videor, reijciens ſeptimum Solis menſem extra τελείους menſes, quamuis ab illo ſcriptum ſit in libro περὶ σαρκῶν, vitam hominis dierum ſeptenario conſtare, & legitimum partum eſſe ſeptem menſium, propterea quòd ex tribus hebdomadarum decadibus conſtetur, quarum decadum ſingulæ, ſeptuaginta dies continent. Eſt

autem dierum numerus decem & ducentorum Hoc enim de menſibus Lunaribus intelligit, quos Ciuiles antè diximus appellari, quorum ſeptem ad eum numerum dierum perueniunt, exceptis tribus cum dimidio: quod parum certè refert. neque enim tam exactè dies menſéſque numerari præcipit Hippocrates, vt parum vltra citráque partio non poſſit nprima contingere. Namque libello περὶ φύσιος, poſteaquam fœtus conformationis partioniſque tempora diſtinxit, ſubiungit: γίνεται δὲ ἐν τούτοισι καὶ πλείω καὶ ἐλάσσω, οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. Id eſt, Fiunt verò hæc & diebus pluribus & paucioribus, nec multo tamen pluribus aut paucioribus. Verùm opinor, libuit potius Hippocrati numerum illum trium decadum hebdomadarum adſcribere, quàm illum tribus ferè diebus cum dimidio minorem, quòd eo loco docere vellet æuum hominis ἑπτάμηνον eſſe. Quamquam quid opus eſt mutationes Lunæ quæ per ſeptimanas fiunt, expectare, ſi illæ adſint quæ initio cuiuſque menſis eueniunt? præſertim quum ſeptimanæ ipſæ ex numeri ratione nulla polleant facultate, ſed duntaxat quatenus tanto dierum interuallo mutationes magnæ excitantur. Nec verò velim inficiari præter Solem à Luna quoque mutationes accidere: ſed ſi illæ quidem paucis aliquot diebus oriantur, conſiderandos cenſeo dierum circuitus ſeptimanos. ſin autem ſecundum menſes inſidant, fruſtra dico eos obſeruari. Nam & ſecundi, tertij, quarti, quinti, ſextíque menſis initio tanta fit in Luna mutatio, quanta poteſt tum in fine ſeptimi, tum ſingulis menſium ſeptimanis prouenire. Verùm ſi ab ea ſola mutationes illæ in fœtu fiant, minus habent virtutis. Quòd ſi ſimul eodémque tempore mutatio tam in Luna quàm in Sole contigerit, hæc quidem eſt aliarum omnium efficaciſſima. Contingit autem tum ſeptimo tum octauo tum nono menſe Lunari, ſed τόκιμος quidem eſt in ſeptimo atque frugifera, quoniam ab ea non longè abſit Solis mutatio, quæ centeſimo octogeſimo ſecundo die contingit. Non eſt autem octauo nonóque menſe Lunari tanta, vt fœtum deucere poſſit, & proferre in lucem: aut ſi tanta illi commotio accidat vt prodeat & naſcatur, admodum imbecillum neceſſario putare oportet, qui tam leuem Lunæ mutationem ſuſtinere non potuerit: & idcirco minimè vitalem eſſe. Eſt autem illa imbecillitas vel natiua fœtui, vel ex aliquo accidente (quę multorum fuit opinio) contracta. Aiunt enim, & rectè quidem, embryon ſeptimo menſe ab vteri conceptabulis exitum affectare, ac in id colluctari plurimum (tunc enim, vt oſtendimus, eodem ferè tempore Sol & Luna mutationem ſubeunt) verùm conatur aliquando excidere, atq; interim fatigatū effici imbecillius. Quòd ſi needum refectis viribus octauo rurſum eundem petat conatum (namque ad hoc mutatio quæ Lunæ ſingulis menſibus accidit, irritare poteſt) oblæſum frequentius intermori. Ac de octauo quidem menſe genitis ſic ſcripſit Hippocrates libello περὶ φύσιος. ἐς ὀκτάμηνον γὰρ οὐκ ἔστι καὶ ἔστι. hoc eſt, ad partum ducenti quadraginta dies, non eſt, & eſt. Quibus verbis tam obſcuris, præciſis atque aduerſis indicat eum qui natus eſt menſe octauo (nam 240. dies, menſeis octo conficiunt) aliquo quidem modo eſſe atque natum videri, ſed re vera non eſſe, quoniam paulò poſt intereat. Supereſt iam nobis expēdendus inter lunares quidem decimus, ex ſolaribus verò nonus menſis, quo partus emergunt frequentiſſimi, & maximè vitales. In quo quidem, quod pertinet ad ſolem, multum ipſe & aërem & hominum corpora immutat dimēſis iam nouem Zodiaci ſignis: quod verò ad Lunam ſpectat, ipſa quidem eodem illo die quo Sol treis Zodiaci quartas confecit, & ad reliquam properat, vehementer immutatur, & orbe ſuo iam decies confecto, vndecimū aggreditur. Quod facilè intelliges, ſi ſupputes dies quibus tum decimus lunaris tum nonus ſolaris conſtituuntur. Nam quum certum ſit dimidium anni 182. diebus, & horis prætereà 15. conſtare, ſi numeri illius dimidiam partem adiungas, ſcilicet 91. dies, conſurgent 273. cum aliquot horis, ex quibus nouem menſes ſolares conflantur. Similiter ſi 27. cum tertia diei parte, quod ſpatium eſt verè lunaris menſis, quo Luna Zodiacum dimetitur, decies multiplices, reperies totidem dies, & horas octo. Coëunt igitur, inque diem vnum conueniunt decem Lunæ menſes, qui vulgò peragrationis dicuntur & nouem ſolares: eamque ob rem illo ipſo die corpora hæc inferiora, præſertim quæ aliquo modo affecta ſunt, à tam inſignibus maiorum illorum principúmque planetarum mutationibus vehementer commoueri neceſſe eſt. Accedit verò vnà infantis robur iam hoc tempore magnum, & naturale quoddam ex vtero prodeundi deſiderium, ad hæc vteri muliebris mole & pondere iam grauati irritamentum: quibus omnibus efficitur partionem iſto tempore facilem eſſe & ſalutarem. Quæ cum ita ſe habeant, neminem latere poteſt Hippocratem iſto de natura pueri libello ſcribentem decimo menſe fœtum affectare exitum, & membranas quibus concluditur, dirumpere: de menſe illo Lunari qui cum nono Solari coincidit, intellexiſſe, & Virgilium ad eundem modum quum dicit matri decem menſes longa tuliſſe faſtidia. Sic enim libello περὶ ὀκταμήνου ſcriptum eſt ab Hippocrate οἱ δὲ δεκάμηνοι τοῦ τόκου καὶ ἑνδεκάμηνοι ἐκ τῆς ἑπτὰ τεσσαρακονταδῶν τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. hoc eſt: Qui decimo & vndecimo menſe eduntur partus, ex ſepties quadragenis eodem modo conſtituuntur. Continent autem illæ ducentos octoginta dies, qui ſeptem modò diebus ducentos ſeptuaginta treis excedunt. Qui quoniam non longè abſunt à decimo menſe, & iam pars ſunt vndecimi, idcirco eum terminum pariendi tam decimo quàm vndecimo menſi communem eſſe dixit. Quòd ſi ſolarem menſem intellexiſſet, non eſt dubium quin maiorem numerum dierum, ex quibus tam decimus conſtaret, quàm vndecimus ipſe participaret, fuerit additurus. Eſſent enim proculdubio alij quadraginta adiungendi. Huic namque numero quadragenario magnas vires in corporibus hominum aſſignat, proptereà quòd bis viginti eum componant, & magnam facultatem decernendi ſemper vigeſimo tribuerit. Quamquam ſic ab eodem Hippocrate libello περὶ ὀκταμήνου ſcriptum animaduertimus: ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερῶν γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀπηρτισμένον ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶ διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. hoc eſt: Nouem verò menſibus & diebus decem naſcitur partus, atque vitalis eſt, quippe qui legitimum hebdomadarum numerum ſit conſequutus. Namque quatuor decades hebdomadarum, dies ſunt ducenti octoginta. (Quo loco obiter hoc monere poſſum, videri mihi deprauatè ſcriptum eſſe ἑβδομήκοντα pro ὀγδοήκοντα.) Ecce autem ſecundum hanc ſupputationem nouimeſtres ſunt, qui antea eodem planè dierum

numero decimeſtres atque etiam vndecimeſtrea erant. Cuius quidem diuerſitatis cauſam ad diuerſos Lunæ menſeis referre oportet. Namque hoc loco, quem è libello περὶ σαρκῶν poſtremò annotaui, menſes qui propriè Ciuiles appellantur, intellexit: qui ab vno Lunæ cum Sole congreſſu ad alterum vſque perdurant, conſtántque paulo minus quàm tricenis diebus. Quòd ſi lunares propriè dictos intelligas, quod Hippocrates feciſſe videtur eo loco quem paulò antè citaui ex libello περὶ ἑπταμήνου, non eſt dubium quin is qui ſupputare velit, reperiat ex ducentis illis & octoginta diebus decem integros menſes conſtitui, & ſeptem præterea alios ſupereſſe, qui vndecimi menſis partem aliquam componant. Quòd ſi rationem quæras, & mireris menſium lunariom numero potius quàm ſolarium definita eſſe pariendi tempora, deſines protinus mirari percontarique, ſi aduertas antiquos, Græcos præſertim, annum totum ad rationem Lunæ ſubduxiſſe, & alios menſeis non habuiſſe quàm lunares, nondum ſcilicet reducto in eam formam anno, quæ nunc vſui nobis eſt. Hæc quidem de nono decimoque menſe, atque etiam vndecimo breuiter & quantũ potui dilucidè dicta ſint. Cæterùm de alijs qui ſequuntur, plerique dubitant, vtrum in eos partus differri poſſit. De quo ſic mihi ſentiendum videtur. Diximus antea, vt ad criſim morborom præter diem decretoriũ cõcurrere oportet humoris aptitudinem, & viriũ robur, ſic ad partom præter legitima illa pariendi tẽpora etiam pueri vires & matris vterique conſentire debere. Nam ſi fœtus debilis eſt, & ne tentet quidem exitum, nec interim vlla offenſione vterus irritetur, etiam in vndecimum vel duodecimũ fortè differri fœtura poterit. Verùm id rariſſimum protſus eſt, vt qui iã habet 273. dies, tanta laboret imbecillitate, vt egreſſum non affecter. Quod tamen ſi aliquando contigerit, non eſt dubium quin ille parum materni alimẽti inſumat (cuius tamen penuriã parturitioni præbere cauſam ſcribit Hippocrates) & illi abunde vel in duodecimum vſque menſem ſufficiat. Qua de cauſa nec commouebitur, nec membranas ſuas tentabit rumpere, quaſi plus alimenti efflagitans. Sed hoc, vti dixi, rariſſimum eſt, magíſque monſtrificum, ac proinde Iuſtiniani imperatoris decretum de ea quæ parit in vndecimo menſe, conſultiſſimum mihi videtur eſſe & æquiſſimum.

60. Citauit totum hunc locum Galenus in commentario Aphor. 37. ſect. 5. docens alimenti defectu fœtum modò interire, modò incitari ad exitum. nec quicquã ex hoc loco immutauit, ne verba quidem, niſi quòd ad extremum huius ſententiæ ſic legit, καὶ τοὺς ὑμένας ῥηγνύον, ἀρχὴν ἀποκυήσιος τῇ μητρὶ παρέχει. hoc eſt: Et membranas abrumpens, dat matri pariendi initium.

61. Hoc mihi videtur ſignificare Hippocrates, alias quidẽ mulieres mẽſtruis pluribus abundare, alijs verò pauca admodum profluere. Quorum vtrumque aliquando natiuum eſt, aliquando aduentitium. Natiuom quidẽ eſt, quãdo ſic ſemper & in natura & in genere contigerit. Quorum hoc attenditur, ſi à prima menſtruorom eruptione vſque ad poſtremam paria ſemper vel multitudine vel paucitate perſeuerarint, nec ſubeſſe tamen aliqua præter naturam cauſa videatur. quod enim fit iſto modo, naturale cenſendum eſt. Illud verò ſpectatur, ſi generis ſui familiæque mulieres cæteræ ita purgari conſueuerant. Nam ſi ita res habeat, hoc illis Hippocrates ait eſſe vterinum: quod ſignificare poteſt vel ex vtero matris allatum, & quaſi hæreditarium, vel ex vteri vitioſa quadam conformatione proueniens. Vterus enim ſiccior duriórque, aut qui anguſtiores habet venas, parum continet ſanguinis, minimúmque admittit. Aduentitiũ verò, & accidente aliquo excitatum in vtero vitium, quo tam exigua erumpunt menſtrua, facilè cognoſci poteſt ex ijs quæ de ſuppreſſis menſtruis medici omnes ſcripſerunt: cauſáque ablata protinus emẽdatur. Eam ob cauſam quum partitionem eiuſmodi facere deberet Hippocrates, ſcilicet menſtruorum paucitatem aliàs eſſe natiuam, aliàs accidentalem: accidentalem tamen prætermiſit, vt quæ ad partum propriè non conducat (neq; enim ex ijs quæ neceſſaria nõ ſunt, demonſtrari cõmodè poſſunt quæ ſemper & neceſſariò eueniunt) illã autem quæ natura eſt, &c, ſicut ait, vterina, perſequitur. Nam quod ait poſtea, Sed quæ purgantur minus, de illis intelligendum eſt, quæ non ex accidente aliquo, ſed naturali quadã habitudine tã parcè purgari cõſueuere. Illæ igitur propterea quòd minus habẽt menſtrui ſanguinis, non poſſunt puerum ſuum iam grandem alere, qui iam & mole corporis aucta, & natiuo ſimul calore increſcente, vberius copioſiúſque alimentum poſtulat. Præterea nihil ferè lactis habent, abſumpto nimirum in fœtus alimentum vniuerſo ſanguine menſtruo, qui tamen lactis materia eſt, ſicut antè oſtendimus.

62. Vt fœtus in caput prodeat, expedit vterum nec nimis cõtractum eſſe & anguſtum, nec nimis amplũ atq; ſpatioſum. Anguſtior enim non patitur fœtum inuerti, quod eſt tamen in naturali partu neceſſarium. Amplior verò nimiũ vagari ſinit, nec certo in loco retinat. Hæ quidem cauſæ ſunt cur puer in caput non naſcatur, ex ipſo vtero deſumptę. Verùm quum & fœtus ipſe, & mater, pars magna ſint partionis, imò verò partus præcipua eorum eſſe actio videatur, non eſt dubium quin eorum vitio & culpa, aliter quàm capite priore fœtus naſci poſſit. Ergo matris errore, propter parturiginem, ὠδῖνα græci dicunt, non conquieſcentis, ſed ſe ſurſum deorſúmque iactantis, fœtus interdum aliàs vel optimè proditurus, obuertitur in partem contrariam. Cauſa verò aliquando penes ſolum fœtum eſt: qui ſi plus æquo imbecillis fuerit, ſeſe nequit inuertere & deijcere in caput, quum ad eam rem ipſius etiam viribus opus ſit.

63. De hac re diuerſæ fuerunt Galeni atq; Auicennæ inter medicos Arabes principis, ſententiæ, quas melius fortaſſe omnes eorum verba recitante me quàm aliter exponente intelligent. Sic ergo ait Galenus lib. 15. de vſu partiũ, Memorabo autẽ alterum aliquod opus naturæ ſimiliter mirabile, cognitũ verò ab omnibus etiam ante anatomen. Nullus enim ignorat os matricis ad vnguem conſtrictum eſſe & clauſum & cõcretum quo tẽpore geritur vterus, & plurimũ aperiri ſecundũ præſcriptũ tempus & terminũ partus. fit autẽ partus iſte quando iam fœtus eſt ita perfectus, vt per os poſſit nutriri. Per vniuerſum enim aliud tempus ne vnam quidem κεραίαν, id eſt cuſpidem ac extremitatem graphij immittere poſſis intra collũ matricum. In partubus verò totũ animal inde per illud exit. Sicut enim etiam paulò antè dicta membrana quòd quidem connitor & conteteſcit cũ vaſis, euidenter videmus, qualiter autem hoc fiat, maius eſt

humana cognitione: ita & in matricibus quòd quidem os tantùm aperitur quantum ſuffici ēſt embryis facilem præbere exitum omnes ſciunt. qualiter autem hoc fiat, neſcimus, nec aliud quàm admirari poſſumus. Sed natura & hæc & alia omnia circa parturitionem animalis machinatur eximia ſophiſinata & commenta. Etenim qualiter fœtus in decēte figura ipſo collo matricis propinquet, & qualiter exeat non vulnerata aliqua particula, neque cœlo aliquo exarticulato, non paruam fecit prouidentiam. Hæc Galenus. Iam verò audiamus Auicennam, vel potius eius interpretē, ſed prius venia doctis delicatiſque auribus impetrata, quæ ſermonis inelegantia grauiſſimè offenduntur. Sic apud eum ſcriptum legimus lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 2. Et quando ſeparatur, aperitur matrix apertione tali cuius ſimilem efficere non valet in ſuo ſimili: & neceſſarium eſt vt ſeparentur quædam iuncturæ, & ſuſtententur adiutorio dei excelſi poſt illud, & propter illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem: & eſt operatio illa de operationibus fortibus naturalibus. Ecce quod ſcripſerat Galenus non vulnerata aliqua particula neque cœlo aliquo exarticulato fœtum educi, Auicenna negare videtur, ſcribens neceſſarium eſſe quaſdam iuncturas ſeparari. Verùm qui hoc in mulieribus parturientibus diligenter ſe obſeruaſſe dicunt, laxari quidem iuncturas arbitrantur, nec tamen exarticulari. Solui tamen iure dici poſſunt: quòd ſumma illa diſtentio, ſpecies quædam eſſe ſolutæ continuitatis videatur.

64. Hoc idem etiam dictum eſt antea ab Hippocrate iſto libello, & nos ſcholio 26. annotauimus. Sic enim ſcripſit: Commotus autem ſanguis, primùm is quidem exit, deindè verò poſt fœtum ſanies craſſa & cruenta: mox ab eo ductus quidam viaque fit, non aliter quàm ab aqua in menſam effuſa: atque poſtea ſingulis diebus toto illo quo diximus tempore purgatio ſubſequitur. Vbi aduerte ἰχῶρα παχὺν αἱματώδη appellari, quem hic nominat ὑδρῶπα αἱματώδη, & paulò poſtea ſimpliciter ἰχῶρα. Ex quibus dubium non eſt quin ὕδρωψ humoris nomen ſit τὸ ὑδρωπῶδες, quemadmodum, Galeno teſte, Dioſcorides interpretatus eſt, hoc eſt qui aquæ ſpeciem præferat.

65. Τὰ λόχια dicuntur omnia quæ poſt fœtum & ſecundas vacuantur. ea Gaza apud Ariſtotelem purgamenta dixit. ſunt autem re vera τὰ καταμήνια, & ſola hac ratione à ſe inuicem differunt, quòd hæc ante partum, illa poſt partum ſic appellentur.

66. Homines quidam ineptiſſimi, atque anatomes prorſus imperiti, plæriſque perſuaſerunt, in vtero muliebri quamplurimos eſſe ſinus & cauitates, quæ illi alio nomine receptacula appellant. ſtatuunt enim ſeptē, ex quibus tres in parte dextra vteri, tres in ſiniſtra, & ſeptimam in earum medio exquiſitè ſitam, dicatam quidem illam Hermaphroditis, ſicut lateris dextri tres maſculis, alias autem fœminis. Quod ſanè mēdaciſſimum commentum tam inualuit, vireſque, menteis hominum ſimplices peruadendo, acquiſiuit, vt nonnulli poſtea quamque cauitatem alias decem continere pari impudentia aſſeruerint, nullam rationem, nullam celebrem authorem, non denique ſenſum ipſum ſequuti. Nam quod ad ſenſum ſpectat, gemini modò ſinus in corporū diſſectionibus viſi ſemper ſunt, quorum vnus dexter, alter ſiniſter eſt, & vterque etiam non admodum altus. Siquidem ambos tenuis & parum pet in vteri fundo protuberans ſutura & facit & ſeparat, ab ea non diſſimilis quæ virorum ſcrotum media interſtinguit. Nec verò ſe vllis defendere poſſunt authoribus. Nam & Ariſtoteles & Galenus & reliqui omnes probatiſſimi medici, diligentes corporis humani ſpectatores, duos tantùm in vtero muliebri ſinus poſuere. Sed & ratio mirum in modum conſentit. Quòd enim duæ duntaxat mammæ mulieri datæ ſint à natura, apertiſſimè teſtatur duos tantùm in vtero ipſius ſinus haberi, quom & in reliquis animantibus, ſingulis mamillis ſinguli etiam in vtero ſinus & loculamenta reſpondeant. Sed fortè locus iſte Hippocratis malè intellectus eos in errorem perpulit. Nam quia Hippocrates vno coitu geminos naſci probaturus, dixit vteros ſinus multos varióſque habere, alios quidem penitiores, alios verò magis vicinos pudendo: id de vtero muliebri ſcriptum eſſe fortaſſis exiſtimarunt non cæterorum animātium, quę plura quàm homo pariunt. Verùm multo aliter intelligendum eſt. Siquidem ex illis de homine ratiocinatur hunc in modum: Videmus animalium quædam vuluas ſiue vteros continere multos, totidémque formandi loculamenta, quibus quoniam impleri percupiunt, accidit vt tot etiam pariant, quot ſemine genitali referta loculamenta habuerint. Itaque quum in muliebri vtero duo ſint eiuſmodi ſinus: ſi in eos genitura ſemel inſerta ſit atque diuiſa, geminos quoque parit. Et hanc quidem fuiſſe Hippocratis mentem facile eſt conijcere, quòd ipſe geminorum tantùm faciat mentionem, non eos modò, ſed etiam tergeminos & ſeptemgeminos concipi & edi poſſe proculdubio dicturus, ſi tam varios multifidóſque ſinos in vtero muliebri eſſe exiſtimaſſet.

FINIS.

ORNATISS. VIRO PETRO CASTELLANO Tutellenſium Epiſcopo Io. Gorræus S. P. D.

QVantis laudibus Hippocratem veteres omnes affecerint, quantúmque illi honoris viuo mortuóque tributum ſit, tibi certò ſcio notiſſimum eſſe, quem nihil eorum fugit quæ ſunt litteris prodita. Namque vt taceam eoſdem illi quos & Herculi conceſſos honores, aliaque plurima quæ de eo Soranus ſcribit, tantùm Hippocrati medici omnes tribuerunt, vt eum ſemper principem ſuum non ſimulatè prædicauerint. Ac ſub eo quidem principe & velut Imperatore, reliqui poſteà medici militarunt, adeo vt nihil vnquam temerè aggrederentur, quod ille non præſcriberet, ſed perpetuò in dirigenda aduerſus morbos præſidiorum acie, authoritatem eius conſiliúmque ſequerentur. Quò fit vt ſatis mirari non poſſim eorum imperitiam atque impudentiam, qui a quingentis ferè annis medicinam profeſſi ſunt: qui cùm ſe medicos & Hippocratem principem ſuum dicerent, tamen tantùm aberat, vt quicquam principis ſui præſcripto agerent, vt ne vidiſſent quidem vnquam, nedum mentem ipſius caperent, aut conſilijs parerent. Proinde quum curandos morbos ſuſcipiebant, veriſimile eſt non magis καταφρονεῖν ſolitos, quam ignauos milites qui ducem ſuum non norunt. Quod cùm ego perpenderem, poſtquam ſtatuiſſem operam dare medicinæ, in primis volui ducem mihi illum eſſe, quem Galenus atque alij omnes præſtantes & egregij medici habuiſſent. Itaque quem ſequi placeret, cognoſcendum eſſe duxi, & quò duceret, intelligendum. Quod cùm molior, ſentio me rem planè difficilem & arduam aggredi, & niſi maxima cura, diligentia, induſtria, vigilantiáque adhibeatur, viribus meis longè imparem. Tanta enim eſt in Hippocrate breuitas, tanta non modò ſententiarum, verùm etiam dictionum obſcuritas, tot pluribus locis inſerti errores, partim temporum iniuria, partim eorum culpa qui eius libros tranſſcripſerunt, vt ea ad deterrendum quemuis ab eius non dicam verſione, ſed vel lectione, ſatis eſſe videantur. Verùm quia iuxta Græcorum prouerbium δύσκολα τὰ καλά, rei difficultas potiùs animum viréſque addidit, quàm ademit aut deterruit. Itaque à prioribus libellis exorſus ſum, qui veluti procœmium ſunt reliquorum omnium: atque in iis periclitari malui, quàm alijs qui ad morborum curationem pertinent. Nam ſi quid à nobis hic erratum ſit, leuius multò erit, quàm ſi illic erraremus, vbi vel leuis error, noxæ aliquando maximæ imperitis medicis occaſionem dedit. Nec verò iis priùs manus admouere decreui, quam maiora ad eam rem præſidia nactus ſim, hoc eſt codices magis emendatos, quos tu, certò ſcio, facilè potes ſi velis, ſuppeditare ex Regis Chriſtianiſſ. bibliotheca, quam ille inſtruxit & ornauit optimis quibuſque authoribus, non vt in ea ipſi ſepulti iacerent, ſitúmque contraherent, ſed prodeſſent Reipubl. Chriſtianæ, & iis bonarum artium ſtudioſi fruerentur. Quamobrem ſpero nihil tibi prorſus optimum & humaniſſimum Regem denegaturum eſſe, quod tu ab eo literarum nomine & vtilitatis publicæ, poſtulaueris. Quod vt facias, vehementer te rogo & obſecro. Namque ſi id mihi abs te beneficij contigerit, ſimúlque verſionem iſtam, quam tibi Præſul optime & doctiſſime nuncupo, tum propter ſingularem quæ in te eſt, omnium diſciplinarum peritiam, tum propter ſpem quam de te in iuuandis his meis conatibus concepi, à te probari intellexero, non prius ab incepto opere deſiſtam, quàm præcipuam librorum Hippocratis partem in latinam linguam conuertero. Vale.

HIPPO.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΟΡΚΟΣ.

HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

Ὄμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν, καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγείαν, καὶ Πανάκειαν, καὶ θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας, ἵστορας ποιεύμενος, ἐπιτελέα ποιήσειν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμὴν, ὅρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε. ἡγήσασθαι μὲν τὸν διδάξαντά με τὴν τέχνην ταύτην, ἴσα γενέτῃσιν ἐμοῖσιν, καὶ βίου κοινώσασθαι, καὶ χρεῶν χρηΐζοντι μετάδοσιν ποιήσασθαι. καὶ γένος τὸ ἐξ ἑωυτέου ἀδελφοῖς ἴσον ἐπικρινέειν ἄῤῥεσι. καὶ διδάξειν τὴν τέχνην ταύτην, ἢν χρηΐζωσι μανθάνειν, ἄνευ μισθοῦ καὶ ξυγγραφῆς. παραγγελίης τε καὶ ἀκροήσιος, καὶ τῆς λοιπῆς ἁπάσης μαθήσιος, μετάδοσιν ποιήσασθαι υἱοῖσί τε ἐμοῖσι καὶ τοῖσι τοῦ ἐμὲ διδάξαντος. καὶ μαθηταῖσι συγγεγραμμένοις τε καὶ ὡρκισμένοις νόμῳ ἰητρικῷ. ἄλλῳ δὲ οὐδενί. διαιτήμασί τε χρήσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν ἐμήν. ἐπὶ δηλήσει δὲ καὶ ἀδικίῃ εἴρξειν. οὐ δώσω δὲ οὐδὲ φάρμακον οὐδενὶ αἰτηθεὶς, θανάσιμον. οὐδὲ ὑφηγήσομαι ξυμβουλίην τοιήνδε. ὁμοίως δὲ οὐδὲ γυναικὶ πεσσὸν φθόριον δώσω. ἁγνῶς δὲ καὶ ὁσίως διατηρήσω βίον τὸν ἐμὸν, καὶ τέχνην τὴν ἐμήν. οὐ τεμέω δὲ οὐδὲ μὴν λιθιῶντας. ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. εἰς οἰκίας δὲ ὁκόσας ἂν ἐσίω, ἐσελεύσομαι ἐπ' ὠφελείῃ καμνόντων, ἐκτὸς ἐὼν πάσης ἀδικίης ἑκουσίης καὶ φθορίης, τῆς τε ἄλλης καὶ ἀφροδισίων ἔργων, ἐπί τε γυναικείων σωμάτων ἢ ἀνδρῴων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων. ἃ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, ἢ καὶ ἄνευ θεραπείης κατὰ βίον ἀνθρώπων, ἃ μὴ χρή ποτε ἐκλαλέεσθαι ἔξω, σιγήσομαι, ἄρρητα ἡγεύμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα. ὅρκον μὲν οὖν μοι τόνδε ἐπιτελέα ποιέοντι, καὶ μὴ ξυγχέοντι, εἴη ἐπαύρασθαι καὶ βίου καὶ τέχνης, δοξαζομένῳ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον. παραβαίνοντι δὲ καὶ ἐπιορκέοντι, τἀναντία τουτέων.

IVro per Apollinem medicum Æſculapium, Hygeam & Panaceam, atque cæteros deos omneis deaſq; teſtor, me quod nunc iuro & ſpondeo, quantum viribus & 1
iudicio potero, ſeruaturum eſſe. Parentis loco habiturus ſum eum qui me artem iſtam edocuit, neque illi vnquam cum vita, rum opibus indigenti deero. Poſteri eius apud me eo- 2
dem in precio erunt, quo & fratres: eoſque artem medicam ſi eam diſcere voluerint, docebo abſque mercede & ſyngrapha. Atque conciliorum, narrationum & reliquatum omnium diſciplinatum participes ſum facturus tum liberos meos, tum eius à quo ſum edoctus, tum diſcipulos alios qui nomina dederint & medico iureiurando ſe obſtrinxerint, aliorum autem neminem. Rationem victus quantùm iudicare potero, inſtituam, quæ ægrotis proſit: eam autem vitabo, quæ nocere lædereque poteſt. Nemini letale medicamentum cuiuſquam rogatu propinabo, neque exhibendi cuiqnam author ero. Sed nec mulieri peſſum abortiuum dabo. Caſtam ſanctamque vitam perpetuo degam, nec vllo ſcelere artem meam inquinabo. Calculo laborantes numquam ſecabo, ſed iſtud viris huius rei peritis cedam. In quamcunque domum ingreſſus fuero, conſulā ægrotantium ſaluti, extra omnem ſceletis, corrumpendi fœtus, fraudis, reique venereæ cupiditatem tum in mulieribus viriſque, tum in liberis & ſeruis. Quòd ſi qnid in hominum vita morbos curans aut non eurans videro intellexero, quod 3
euulgari non oporteat, id ego non aliter quam arcanum celabo. Ac ſi hoc quidem iuſiurandum exactiſſimè obſeruauero, nullaque in re deliquero, fructum ampliſſimum vitæ artiſque percepturus, ſum, & immortaleis vbique gentium honores conſequuturus: ſin autem neglexero & peierauero contraria contingent. 4

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ.

HIPPOCRATIS
DE ARTE LIBER VNVS,
INTERPRETE IO. GORRÆO PARISIENSI.

SVnt qoi artem eſſe duxerunt artes
vituperare, quod quamuis ſe face-
re arbitrentur, non tamen efficiunt,
1 ſed † imperitiam ſuam manifeſtò
produnt. Verùm ſapienter & co-
gitaſſe & fecilſe mihi videtor,
tum qui non inuentum aliquid inuenit, quod in-
uenilſe quàm ignoraſſe ſit melius, tum qoi inchoa-
ta imperfectáque perficit. Qui verò inhoneſtorum
verborum fuco ea quæ alij inuenerunt damnare af-
fectat, nihilo quidem meliora reddens, ſed à peri-
tis viris inuenta apud imperitos tradocens, nec co-
gitare nec facere ſapienter videtur, ſed naturam
potiùs ſuam prodere aut ignorantiam. Solis nam-
que artium ignaris negotium hoc agitur, qui pro-
ximas quaſque res, vel rectas calumniando, vel
2 non rectas reprehendendo gloriã † aucupantur, com
3 tamen † improbitati ſuæ obſequi nequeant. Ita-
que qui hoc modo in alias arteis inuadont, coër-
ceant ſi poſſint ij quibus illæ curæ ſunt, & in qoi-
bus volent. Nos certè præſentem orationem con-
tra eos conſcribimus, qui hoc pacto arti medicæ
inſultant, vehementem quidem, propter eos in
quos inuehitur: copioſam autem, propter artem
cuius dignitatem tuetur: potentem verò ob eam
4 qoa pollet ſapientiam. † Equidem nullam omnino
artem quæ non ſit, artem eſſe exiſtimo, perabſur-
dum enim fuerit quod non ſit, putare eſſe. Quæ-
ſo enim quámnam quis eorum quæ non ſunt ſub-
ſtantiam contemplatus, audeat quòd ſint affirma-
re? Si enim ea quæ non ſunt, velut ea quæ ſunt,
licet videre, neſcio planè quomodo intelligi ani-
moque concipi poterunt quæ non ſunt, vti ea quæ
ſunt, quum hæc quòd ſint & oculis videre & intel-
lectu comprehendere facile ſit. At quæ eiuſmodi
ſunt, ea quis eſſe neget? Siquidem ea quæ ſunt per-
petuò videntur & cognoſcuntur, quæ vero non
ſunt, neque videntur neque noſcuntur. Itaqoe cognitæ ſunt artium † quæ apud omnes docen-
5 tur, formæ, nullaque eſt quæ non aliqoa ſub forma videatur, atque ab his quidem formis
nomina ſingulas arbitror accepiſſe. Siquidem præter rationem ſit, ſed nec fieri omnino po-
teſt, exiſtimare à nominibus formas ipſas prodiſſe. Quippe nomina pro rerum natura

Ἐἰσί τινες, οἳ τέχνην πεποίηνται τὸ τὰς τέχνας αἰσχροεπεῖν, ὡς μὲν οἴονται, οὐ τοῦτο διαπρησσόμενοι, ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ᾽ ἱστορίης οἰκείης ἐπίδειξιν ποιεύμενοι. ἐμοὶ δὲ τὸ μέν τι τῶν μὴ εὑρημένων ἐξευρίσκειν, ὅ τι καὶ εὑρεθὲν ἄρειον ἢ ἀνεξεύρετον, ξυνέσιος δοκέει ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, καὶ τὸ τὰ ἡμίεργα ἐς τέλος ἐξεργάζεσθαι ὡσαύτως. τὸ δὲ λόγων οὐ καλῶν τέχνῃ τὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένα αἰσχύνειν προθυμέεσθαι, ἐπανορθοῦντα μὲν μηδὲν, διαβάλλοντα δὲ τὰ τῶν εἰδότων πρὸς τοὺς μὴ εἰδότας ἐξευρήματα, οὐκέτι δοκέει ξυνέσιος ἐπιθύμημά τε καὶ ἔργον εἶναι, ἀλλὰ κατηγγελίη μᾶλλον φύσιος, ἢ ἀτεχνίη. μούνοισι γὰρ τοῖσιν ἀτέχνοισιν, ἡ ἐργασίη αὕτη ἁρμόζει, φιλοτιμευμένων μὲν, οὐδαμὰ δὲ δυναμένων κακίης ὑπουργέειν, εἰς τὸ τὰ τῶν πέλας ἔργα, ἢ ὀρθὰ ἐόντα διαβάλλειν, ἢ οὐκ ὀρθὰ μωμέεσθαι. τοὺς μὲν οὖν εἰς τὰς ἄλλας τέχνας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐμπίπτοντας, οἷσι μέλει τε, καὶ ὧν μέλει, οἱ δυνάμενοι κωλυόντων. ὁ δὲ παρεὼν λόγος, τοῖς ἐς ἰητρικὴν οὕτως ἐμπορευομένοις, ἐναντιώσεται, θρασυνόμενος μὲν, διὰ τούτους οὓς ψέγει, εὐπορέων δὲ διὰ τὴν τέχνην ᾗ βοηθεῖ, δυνάμενος δὲ, διὰ σοφίην, ᾗ πεπαίδευται. δοκέει δή μοι τὸ μὲν σύμπαν τέχνη εἶναι οὐδεμία οὐκ ἐοῦσα. καὶ γὰρ ἄλογον τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν. ἐπεὶ τῶν γε μὴ ἐόντων τίνα ἄν τις οὐσίην θεησάμενος, ἀπαγγείλειεν ὡς ἔστιν. εἰ γὰρ δὴ ἔστι γ᾽ ἰδεῖν τὰ μὴ ἐόντα ὥσπερ τὰ ἐόντα, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἄν τι αὐτὰ νομίσειε μὴ ἐόντα ὥσπερ τὰ ἐόντα, ἅ γε εἴη καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, καὶ γνώμῃ νοῆσαι, ὡς ἔστιν, ἀλλ᾽ ὅπως μὴ οὐκ ᾖ τοῦτο τοιοῦτον· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐόντα, αἰεὶ ὁρᾶται καὶ γινώσκεται. τὰ δὲ μὴ ἐόντα, οὔτε ὁρᾶται, οὔτε γινώσκεται. γινώσκεται τοίνυν δεδιδαγμένων εἴδη τῶν τεχνέων, καὶ οὐδεμία ἐστὶν ἥ γε ἔκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρᾶται. οἶμαι δ᾽ ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτὰς, διὰ τὰ εἴδεα λαβεῖν. ἄλογον γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον, τὰ μὲν γὰρ

ἐβλάστησε, φύσιος νομοθετήματά ἐστι· τὰ δὲ εἴδεα, οὐ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. περὶ μὲν οὖν τούτων εἴ τις μὴ ἱκανῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ξυνίησιν, ἐν ἄλλοισιν ἂν λόγοισι σαφέστερον διδαχθείη. Περὶ δὲ ἰητρικῆς, ἐς ταύτην γὰρ ὁ λόγος, ταύτης οὖν τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι· καὶ πρῶτόν γε διοριεῦμαι, ὃ νομίζω, ἰητρικὴν εἶναι, τὸ δὴ πάμπαν ἀπαλλάσσειν τῶν νοσεόντων τοὺς καμάτους καὶ τῶν νοσημάτων τὰς σφοδρότητας ἀμβλύνειν· καὶ τὸ μὴ ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, εἰδότας ὅτι ταῦτα οὐ δύναται ἰητρική. ὡς οὖν ποιέει τε ταῦτα, καὶ οἵη τέ ἐστι διὰ παντὸς ποιέειν, περὶ τούτου μοι ὁ λοιπὸς ἔσται λόγος. ἐν δὲ τῇ τῆς τέχνης ἀποδείξει, ἅμα καὶ τοὺς λόγους τῶν αἰσχύνειν αὐτὴν οἰομένων ἀναιρήσω, ᾗ ἂν ἕκαστος αὐτῶν πρήσσειν τι οἰόμενος τυγχάνῃ. ἔστι οὖν μοι ἀρχὴ τοῦ λόγου, ἣ καὶ ὁμολογηθήσεται παρὰ πᾶσιν. ὅτι μὲν εἰσὶν ἐξυγιάζοντες τῶν θεραπευομένων ὑπὸ ἰητρικῆς, ὁμολογέεται. ὅτι δὲ οὐ πάντες, ἐν τούτῳ ἤδη ψέγεται ἡ τέχνη. καί φασιν οἱ τὰ χείρω λέγοντες, διὰ τοὺς ἁλισκομένους ὑπὸ τῶν νοσημάτων, καὶ τοὺς ἀποφεύγοντας αὐτὰ, τύχῃ ἀποφεύγειν, καὶ οὐ διὰ τὴν τέχνην. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀποστερέω μὲν οὐδ᾽ αὐτὸς τὴν τύχην, ἔργου οὐδενός. ἡγεῦμαι δὲ, τοῖσι μὲν κακῶς θεραπευομένοισι νοσήμασι, τὰ πολλὰ τὴν ἀτυχίην ἕπεσθαι· τοῖσι δὲ εὖ τὴν εὐτυχίην. ἔπειτα δὲ καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστι τοὺς ὑγιασθέντας ἄλλο τι αἰτιήσασθαι ἢ τὴν τέχνην, εἴπερ χρεώμενοι αὐτῇ καὶ ὑπουργέοντες ὑγιάσθησαν. τὸ μὲν γὰρ τῆς τύχης εἶδος ψιλὸν, οὐκ ἐβουλήθησαν θεήσασθαι, ἐν ᾧ τῇ τέχνῃ ἐπέτρεψαν σφέας αὐτούς. ὥστε τῆς μὲν ἐς τὴν τύχην ἀναφορῆς, ἀπηλλαγμένοι εἰσί, τῆς μέντοι ἐς τὴν τέχνην, οὐκ ἀπηλλαγμένοι. ἐν ᾧ γὰρ ἐπέτρεψαν καὶ ἐπίστευσαν αὐτῇ σφέας αὐτούς, ἐν τούτῳ αὐτῆς καὶ τὸ εἶδος ἐσείδοντο, καὶ τὴν δύναμιν περανθέντος τοῦ ἔργου ἔγνωσαν. ἐρέει δὴ ἐν τούτῳ ὁ τἀναντία λέγων, ὅτι πολλοὶ ἤδη καὶ οὐ χρησάμενοι ἰητρῷ νοσέοντες ὑγιάσθησαν· καὶ ἐγὼ τῷ λόγῳ οὐκ ἀπιστέω. δοκέει δέ μοι οἷόν τε εἶναι καὶ ἰητρῷ οὐ χρεωμένους ἰητρικῇ περιτυχεῖν, οὐ μὴν ὥστε εἰδέναι ὅ, τι ὀρθὸν ἐν αὐτῇ ἔνι, καὶ ὅ, τι μὴ ὀρθόν, ἀλλ᾽ ὥστε ἂν ἐπιτύχοιεν τοιαῦτα θεραπεύσαντες ἑωυτοὺς, οἷα περ ἂν ἐθεραπεύθησαν, εἰ καὶ ἰητροῖσιν ἐχρέοντο. καὶ τοῦτό γε τεκμήριον μέγα τῇ οὐσίῃ τῆς τέχνης, ὅτι ἐοῦσά τέ ἐστι καὶ μεγάλη, ὅτε γε φαίνονται καὶ οἱ μὴ νομίζοντες αὐτὴν εἶναι, σωζόμενοι δι᾽ αὐτήν. πολλὴ γὰρ ἀνάγκη καὶ τοὺς μὴ χρεωμένους ἰητροῖσι, νοσήσαντας δὲ καὶ ὑγιασθέντας, εἰδέναι, ὅτι ἢ δρῶντές τι, ἢ μὴ δρῶντες, ὑγιάσθησαν. ἢ γὰρ ἀσιτίῃ, ἢ πολυφαγίῃ, ἢ ποτῷ πλείονι, ἢ δίψῃ, ἢ λουτροῖσιν, ἢ ἀλουσίῃ, ἢ πόνοισιν, ἢ ἡσυχίῃ, ἢ ὕπνοισιν, ἢ ἀγρυπνίῃ, ἢ τῇ ἁπάντων τούτων ταραχῇ χρεώμενοι, ὑγιάσθησαν. καὶ τῷ ὠφελεῖσθαι πολλὴ ἀνάγκη αὐτούς ἐστιν ἐγνωκέναι, ὅ, τι ἦν τὸ ὠφελῆσαν· καὶ εἴ τι ἐβλάβησαν, τῷ βλαβῆναι, καὶ ὅ, τι ἦν τὸ βλάψαν. τὰ γὰρ τῷ ὠφελεῖσθαι, καὶ τὰ τῷ βεβλάφθαι ὡρισμένα, οὐ πᾶς ἱκανὸς γνῶναι. εἰ τοίνυν ἐπιστήσεται, ἢ ἐπαινέειν, ἢ ψέγειν ὁ νοσήσας τῶν διαιτημάτων τι οἷσιν ὑγιάσθη, πάντα ταῦτα τῆς ἰητρικῆς ὄντα εὑρήσει. καὶ ἔστιν οὐδὲν ἧσσον τὰ ἁμαρτηθέντα τῶν ὠφελησάντων μαρτύρια τῇ τέχνῃ, εἰς τὸ εἶναι. τὰ μὲν γὰρ ὠφελήσαντα, τῷ ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ὠφέλησε· τὰ δὲ βλάψαντα, τῷ μηκέτι ὀρθῶς προσενεχθῆναι, ἔβλαψαν. καίτοι ὅπου τὸ ὀρθὸν, καὶ τὸ μὴ ὀρθὸν, ὅρον ἔχει ἑκάτερον, πῶς τοῦτο οὐκ ἂν τέχνη εἴη; τοῦτο γὰρ ἔγωγέ φημι ἀτεχνίην εἶναι, ὅπου μήτε ὀρθὸν ἔνι μηδὲν, μήτε οὐκ ὀρθόν. ὅπου δὲ τούτων ἔνεστιν ἑκάτερον, πῶς τοῦτο ἂν τῆς τέχνης ἔργον,

legitime indita ſunt: in ipſis autem formis non ſic
habet, ſed ſunt natura veluti quædam germina. At
verò qui hæc non ſatis ex his quæ diximus intelli-
git, illi ex aliis commentariis multò notiora fient.
Cæterum de medicina (namque de ea dicere de-
creoimus) dicam apertiſſimè; atque primum meâ
quidem ſententia defiuiam, medicinam eſſe quæ
prorſus à morbis ægrotus vindicat, morborum-
que vehementiam obtundit, nec tamen illorum
qui à morbo penitus victi ſunt, curationem vllam
aggreditur, quòd eam iſtud præſtare non poſſe per-
ſpicuum ſit. Quòd igitur iſta tum agat tum ſemper
agere poſſit, id ego ſequenti oratione perſequar.
Verum interim dum artem eſſe demonſtrabo, ſi-
mul etiam rationes illorum refellam, qui damnare
ipſam viſi ſunt, prout quæque magis efficax eſſe vi-
debitur. Dicendi igitur principium faciam ab eo
de quo nemo ambigit, quodque omnibos aper-
tum eſt, nempe ægrotantium plæroſque per artem
medicam ſeruatos eſſe. Quòd verò non omnes, hoc
iam arti vitio vertitur, aiuntque † homines maledi- 6
ci, eos qui morbum euaſerunt, fortunæ potiùs
quàm artis beneficio euaſiſſe. Equidem rem vllam
eſſe quam fortuna agere non poſſit, nolim aſſeue-
rare, imò verò exiſtimo iis quibus perperam adhi-
bita curatio eſt, vt plurimom aduerſum fortunam:
illis verò qui rectè fueriot curati, proſperam conti-
giſſe. Verum cui potius acceptam referre poſſunt
ſanitatem qui ex morbo conualuerunt, quam arti
medicæ, ſi illi ſeſe credentes & † obſequentes ſani 7
euaſerunt? Namque quom ſeipſos arti tradide- 8
runt, noluerunt in leui fortunæ † ſimulachro ſpem
reponere: proinde nulla ſunt in eos fortunæ meri-
ta, ſed arti magno beneficio deuincti ſunt. Cui poſt-
quam ſe ſummiſerunt & crediderunt, in eius etiam
ſimulachrum defixere oculos, & numen ipſius
quantum ſit, re perfecta intellexere. At nobis hoc
loco aduerſarios, quamplurimos eſſe qui nulla me-
dici ope conualuerunt. Qua de re equidem non
dubito. Verum mihi videtur etiam fieri poſſe, vt
qui medico non vtontur, interdum * medicom ali- 9
quod opus factitent, non quod intelligant quid in
medicina recté aut perperam fiant, ſed quod ſeip-
ſos curaotes io ea fortè inciderint, noo aliter quam
ſi medicis ſeſe curandos commiſiſſent. Quod ſanè
magnam arti fidem facit, tum quód ipſa ſit, tom
quód inter excellenteis habeatur, eius ope etiam
illos incolumes eſſe, qui eam ne eſſe quidem arbi-
trantur. Qui namque morbo laborantes inconſul-
to medico ſanitatem recuperarunt, omnino ne-
ceſſe eſt vt exiſtiment eò quòd quidpiam vel ege-
rint, ſe ſanitatem eſſe conſequuros. Siquidem vel
inedia, vel cibo copioſiore, vel vberiore potu, vel
ſiti, vel balneis, vel lauationis abſtinentia, vel la-
boribus, vel quiete, vel ſomno, vel vigilia, vel iſtis
omnibus indifferenter vſi, ſani euaſeruot. Quos
certè quoniam vtilitatem ſenſerunt, omnino ne-
ceſſe eſt etiam agnoſcere aliquid eſſe quod vtilita-
tem attulit, aut ſi læſi ſunt, tum ſe læſos, tum ali-
quid eſſe quod læſerit. Verum quæ & prodeſſe &
nocere certa aliqua ratione poſſunt, paoci intelli-
gunt. Sin autem ea ægrotus vel laudare vel dam-
nare poteſt ex quibos ſanitatem recepit, intelli-
get hæc omnia ad medicinam pertinere. Nec
verò quæ in medicina perperam geruntor, eam
minus artem eſſe teſtantur & probant, quàm quæ euidens emolumeotum præſtitere. Quip-
pe hæc iſtam ob cauſam profuerunt, quia ſint oportunè exhibita, illa vero propter intem-
peſtiuum eorum vſum nocuere. At quis artem non eſſe fateatur, in qua rectom &
praoum ſuis limitibus circunſcripta ſunt & defioita? Id enioi ego † nullam artem eſſe exiſtimo, 10

in quo neque recti neque praui quicquam ineſt: quorum vtrumque ſi adſit, quis iam non quidem nullius artis, ſed artis ſpeciem non agnoſcat? Enimuero ſi hæc vna medicis curandi ratio eſset per purgantia & retinentia medicamenta, paruin profecto virium oratio mea haberet. Verum maximè celebres medici etiam victus ratione atque alijs modis manifeſtò medentur, quæ nullus non modò medicus, ſed ne plebeius quidem rerum omnium ignarus audiens, non fateatur arte fuiſſe inſtituta. Quamobrem quum nihil tum à peritis medicis fiat tum medicina ipſa doceat quod vtilitatem non adferat, appareant autem in rebus tam quæ naſcuntur quam quæ fiunt, curationum medicamentorumque certæ quædam formæ, nemo vtique eſt qui abſque medico ſanitatem conſequutus, cautam meritò ad caſum referre debeat. Caſus enim prorſus nihil eſt, cum quicquid fit ab aliqua cauſa fieri ſit compertum & propter quid. At caſus nullam omnino videtur habere ſubſtantiam, ſed nomen tantum inane eſſe. Verum medicinam & nunc conſtat & conſtabit in poſterum in iis quæ certam aliquam ob cauſam prouidentur, ſubſiſtere. Atque ad hunc quidem modum iis poteſt reſponderi qui ſalutem non arti ſed fortunæ acceptam referunt. Cæterum qui artem vituperant à morientium calamitatibus, miror quænam eos ratio tam vehemens impulerit, vt medicorum prudentiam mortis potiùs cauſam ſtatuant, quam eorum qui moriuntur intemperantiam, quaſi verò à medicis omnia malè imperentur, ægrotis autem non liceat, rectè imperatis non parere. Atqui rationi multò certè magis conſentaneum eſt ægrotos imperata facere non poſſe, quam medicos non recta præcepta dare. Iſti namque tum animo ſano tum corpore, reputantes ſecum tum præſentia, tum ex præteritis ea quæ cum præſentibus conſentiunt, curationem aggrediuntur, adeò vt qui curatus eſt, illorum opera incolumē ſe eſſe fateatur: illi verò neque quo morbo laborant, neque quam ob cauſam, neque quis præſens rerum ſtatus ſit, aut quid eiuſmodi fiat, intelligentes, obſequuntur, præſenti quidem morbo afflicti, euentū autem metuentes, & morbo quidem ſaturi, cibis verò vacui: atque ea potius quæ morbo grata ſunt, quam quæ ad ſanitatem conferunt, cupientes, non quod optent mortem, ſed quod ſeipſos nequeant moderari. Hos autem ſic affectos eſtne veriſimilius medicorum præceptis obtemperaturos eſſe, quā aliud acturos quod imperatum non ſit: an medicos tales quales antè diximus, quæ non conueniat imperaturos? Nonne multò rationabilius eſt, hos recta monere, illos verò rectè parere non poſſe, & iſtam ob cauſam obire mortem? Hæc qui non rectè perpenderunt, in eos qui culpa vacant cauſam reijciūt, illis culpa ſolutis ad quos tamen referri debuerat. Sunt verò qui in artem medicam inuehūtur, quod nullus & morbo victis & deploratis medicas manus admouere velit, dicētes affectos illos, quos medici curandos ſuſcipiunt, per ſeipſos etiam ſanari poſſe: eos autem qui præſidiis indigent, nec attingi quidē à medicis, cum tamen ſi ars eſſet, omnibus ex æquo mederi oporteret. Atverò qui hęc aunt, † ſi medicis improperarent quid eos talia dicentes tanquam deliros & inſanos medici non curarent, vtique multò ſic iuſtius quam illo modo conquerentur. Si quis enim artem quæ artis non ſunt, aut naturam, quæ non eſt nata agere, cuperet conari, mirum eſt ſi inſaniam id eſſe intelligit ignorantiæ coniunctam potius quam † imperitiam. Siquidem eorum nos opifices ſumus quæ tum naturæ tum artis inſtrumentis conſequi poſſumus: aliorum autem nullum in noſtra poteſtate eſt. Itaque ſi quid mali homini acciderit quod ſit ſupra medicinæ inſtrumenta,

ἀλλ' ἀτεχνίης εἴη; ὅτι τοίνυν εἰ μὲν ὑπὸ φαρμάκων τῶν τε καθαιρόντων καὶ τῶν ἱστάντων ἡ ἴησις, τῇ τε ἰητρικῇ καὶ τοῖς ἰητροῖσι μούνοις ἐγίνετο, ἀσθενὴς ἦν ἂν ὁ ἐμὸς λόγος. νῦν δὲ δὴ φαίνονται τῶν ἰητρῶν οἱ μάλιστα ἐπαινεόμενοι, καὶ διαιτήμασιν ἰώμενοι, καὶ ἄλλοισί τε εἴδεσιν, ἃ οὐκ ἄν τις φαίη, μὴ ὅτι ἰητρὸς, ἀλλ' οὐδὲ ἰδιώτης ἀνεπιστήμων ἀκούσας, μὴ οὐ τῆς τέχνης εἶναι. ὅπου οὖν οὐδὲν οὔτε ἐν τοῖς ἀγαθοῖσι τῶν ἰητρῶν, οὔτε ἐν τῇ ἰητρικῇ αὐτῇ ἀχρεῖόν ἐστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοισι τῶν τε φυομένων καὶ τῶν ποιεομένων, ἔνεστι τὰ εἴδεα τῶν θεραπειῶν καὶ τῶν φαρμάκων, οὐκ ἔστιν ἔτι οὐδενὶ τῶν ἄνευ ἰητροῦ ὑγιαζομένων, τὸ αὐτόματον αἰτιήσασθαι ὀρθῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ αὐτόματον, οὐδὲν φαίνεται ἐὸν ἐλεγχόμενον. πᾶν γὰρ τὸ γινόμενον, διά τι εὑρίσκοιτ' ἂν γινόμενον, καὶ ἐν τῷ διά τι, τὸ δὲ αὐτόματον οὐ φαίνεται οὐσίην ἔχον οὐδεμίην, ἀλλ' ἢ οὔνομα μοῦνον. ἡ δὲ ἰητρικὴ καὶ ἐν τοῖς διά τι προνοουμένοισι φαίνεταί τε καὶ φανεῖται αἰεὶ οὐσίην ἔχουσα. τοῖσι μὲν οὖν τῇ τύχῃ τὴν ὑγιείην προστιθεῖσι, τῆς δὲ τέχνης ἀφαιρέουσι, τοιαῦτ' ἄν τις λέγοι· τοὺς δ' ἐν τῇσι τῶν ἀποθνησκόντων συμφορῇσι τὴν τέχνην ἀφανίζοντας θαυμάζω ὅτῳ ἐπαιρόμενοι ἀξιοχρέῳ λόγῳ, τὴν μὲν τῶν ἀποθνησκόντων ἀκρασίην ἀναίτιον καθιστᾶσι, τὴν δὲ τῶν ἰητρικὴν μελετησάντων σύνεσιν αἰτίην· ὡς τοῖσι μὲν ἰητροῖσιν ἔνεστι τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάξαι, τοῖσι δὲ νοσέουσιν οὐκ ἔστι τὰ προσταχθέντα παραβῆναι. καὶ μὴν πολύ γε εὐλογώτερον τοῖσι κάμνουσιν ἀδυνατέειν τὰ προστασσόμενα ὑπουργέειν, ἢ τοῖσιν ἰητροῖσι τὰ μὴ δέοντα ἐπιτάσσειν. οἱ μὲν γὰρ ὑγιαινούσῃ γνώμῃ μεθ' ὑγιαίνοντος σώματος ἐγχειρέουσι, λογισάμενοι τά τε παρεόντα, τῶν τε παροιχομένων τὰ ὁμοίως διατεθέντα τοῖσι παρεοῦσιν, ὥς τινα θεραπευθέντα εἰπεῖν, ὅτι ἀπήλλαξαν· οἱ δὲ οὔτε ἃ κάμνουσιν, οὔτε δι' ἃ κάμνουσιν, οὐδ' ὅ, τι ἐκ τῶν παρεόντων ἔσται, οὐδ' ὅ, τι οὖν ἐκ τῶν τούτοισιν ὁμοίων γίνεται εἰδότες ἐπιτάσσονται, ἀλγέοντες μὲν τῷ παρεόντι, φοβεύμενοι δὲ τὸ μέλλον, καὶ πλήρεις μὲν τῆς νούσου, κενοὶ δὲ σιτίων, ἐθέλοντες τὰ πρὸς τὴν νοῦσον ἡδέα μᾶλλον, ἢ τὰ πρὸς τὴν ὑγιείην προσδέχεσθαι· οὐκ ἀποθανεῖν ἐρῶντες, ἀλλὰ καρτερεῖν ἀδυνατέοντες. οὕτω δὲ διακειμένους, πότερον εἰκὸς τούτους τὰ ὑπὸ τῶν ἰητρῶν ἐπιτασσόμενα ποιέειν, ἢ ἄλλα ποιέειν, ἃ οὐκ ἐπετάχθησαν, ἢ τοὺς ἰητροὺς τοὺς ἐκείνως διακειμένους, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἡρμήνευσεν, ἐπιτάσσειν τὰ μὴ δέοντα. ἆρ' οὐ πολὺ μᾶλλον, τοὺς μὲν δεόντως ἐπιτάσσειν, τοὺς δὲ εἰκότως ἀδυνατέειν πείθεσθαι, μὴ πειθομένους δὲ περιπίπτειν τοῖσι θανάτοισιν, οὓς οἱ μὴ ὀρθῶς λογιζόμενοι, τὰς αἰτίας τοῖς οὐδὲν αἰτίοις ἀνατιθέασι, τοὺς αἰτίους ἐλευθεροῦντες. Εἰσὶ δέ τινες, οἳ καὶ διὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας ἐγχειρέειν τοῖσι κεκρατημένοισιν ὑπὸ τῶν νοσημάτων, μέμφονται τὴν ἰητρικὴν, λέγοντες, ὡς ταῦτα μὲν καὶ αὐτὰ ὑφ' αὐτῶν ἂν ἐξυγιάζοιτο, ἃ ἐγχειρέουσιν ἰᾶσθαι· ἃ δ' ἐπικουρίης δεῖται, οὐχ ἅπτονται· δεῖν δὲ, εἴπερ ἦν ἡ τέχνη, πάνθ' ὁμοίως ἰᾶσθαι. οἱ μὲν οὖν ταῦτα λέγοντες, εἰ ἐμέμφοντο τοῖς ἰητροῖς, ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ἐπιμελοῦνται ὡς παραφρονεόντων, εἰκότως ἂν ἐμέμφοντο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνα μεμφόμενοι. εἰ γάρ τις τέχνην, ἐς ἃ μὴ τέχνη, ἢ φύσιν, ἐς ἃ μὴ πέφυκεν, ἀξιώσειε δύνασθαι, ἀγνοεῖ μανίην ἁρμόζουσαν ἀγνοίῃ μᾶλλον, ἢ ἀμαθίῃ. ὧν γάρ ἐστιν ἡμῖν, τοῖσί τε τῶν φυσίων, τοῖσί τε τῶν τεχνέων ὀργάνοις ἐπικρατέειν, τούτων ἐστὶν ἡμῖν δημιουργοῖς εἶναι· ἄλλων δὲ οὐκ ἔστιν. ὅταν οὖν τι πάθῃ ἄνθρωπος κακόν,

ὃ κρεῖσσόν ἐστι τῶν ἐν τῇ ἰατρικῇ ὀργάνων, οὐδὲ προσδοκᾶν δεῖ ὑπὸ ἰατρικῆς κρατηθῆναι ἄν. αὐτίκα γὰρ τῶν ἐν ἰατρικῇ καιόντων, πῦρ ἔσχατον καίει· τούτου δὲ ἧσσον, καὶ ἄλλα πολλά. τῶν μὲν οὖν ἡσσόνων, τὰ κρέσσω οὔπω δῆλον ὅτι κατ' ἀνίητα. τῶν δὲ κρατίστων, τὰ κρέσσω πῶς οὐ δῆλον ὅτι ἀνίητα; ἃ γὰρ πῦρ οὐ δημιουργεῖ, πῶς οὐ τὰ ὑπὸ τούτου μὴ ἁλισκόμενα δηλοῖ, ὅτι ἄλλης δεῖται τέχνης καὶ οὐ ταύτης, ἐν ᾗ τὸ πῦρ ὄργανον; ωὑτὸς δέ μοι λόγος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων, ὅσα τῇ ἰατρικῇ ξυνεργεῖ, ὧν ἁπάντων φημὶ δεῖν ἕκαστα μὴ κατατυχόντα τὸν ἰατρὸν τὴν δύναμιν αἰτιᾶσθαι τοῦ πάθεος, μὴ τὴν τέχνην. οἱ μὲν οὖν μεμφόμενοι τοὺς τοῖς κεκρατημένοισι μὴ ἐγχειρέοντας, παρακελεύονται, καὶ ὧν μὴ προσήκει ἅπτεσθαι οὐδὲν ἧσσον, ἢ ὧν προσήκει. παρακελευόμενοι δὲ ταῦτα, ὑπὸ μὲν τῶν ὀνόματι ἰατρῶν θαυμάζονται, ὑπὸ δὲ τῶν καὶ τέχνῃ καταγελῶνται. οὐ μὴν οὕτως ἀφρόνων οἱ ταύτης τῆς δημιουργίας ἔμπειροι, οὔτε μωμητῶν, οὔτ' αἰνετῶν δέονται, ἀλλὰ λελογισμένων, πρὸς ὅ, τι αἱ ἐργασίαι τῶν δημιουργῶν τελευτώμεναι, πλήρεις εἰσὶ, καὶ ὅτου ὑπολειπόμεναι ἐνδεεῖς· ἔτι τε τῶν ἐνδειῶν, ἅς τε τοῖς δημιουργοῦσιν ἀναθετέον, ἅς τε τοῖσι δημιουργουμένοισι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἄλλας τέχνας, ἄλλος χρόνος μετ' ἄλλου λόγου δείξει· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἰατρικὴν οἷά τέ ἐστιν, ὥς τε κριτέα, τὰ μὲν ὁ παρῳχημένος· τὰ δὲ ὁ παρὼν διδάξει λόγος. ἔστι γὰρ τοῖσι ταύτην τὴν τέχνην ἱκανῶς εἰδόσι, τὰ μὲν τῶν νοσημάτων, οὐκ ἐν δυσόπτῳ κείμενα, καὶ οὐ πολλά. τὰ δ' οὐκ ἐν εὐδήλῳ, καὶ πολλά ἐστι. τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὰ ἐντὸς τετραμμένα ἐν δυσόπτῳ· τὰ δ' ἐξανθοῦντα εἰς τὴν χροιὴν, ἢ οἰδέοντα, ἐν εὐδήλῳ. παρέχει γὰρ ἑαυτὸν τῇ τε ὄψει, τῇ τε ψαύσει, τῆς στερεότητος, καὶ τῆς ὑγρότητος αἰσθάνεσθαι, καὶ ἅ τε αὐτῶν θερμὰ, ἅ τε ψυχρὰ, ὧν τε ἑκάστου, ἢ παρουσίῃ, ἢ ἀπουσίῃ, τοιαῦτά ἐστι. τῶν μὲν οὖν τοιούτων πάντων ἐν ἅπασι τὰς ἀκέσιας, ἀναμαρτήτους δεῖ εἶναι, οὐχ ὡς ῥᾳδίας ἀλλ' ὅτι ἐξεύρηνται. ἐξεύρηνται γε μὴν οὐ τοῖσι βουληθεῖσιν, ἀλλὰ τούτων τοῖσι δυνηθεῖσι. δύνανται δὲ, οἷσι τά τε τῆς παιδείας μὴ ἐκποδὼν, τά τε τῆς φύσεως μὴ ταλαίπωρα. πρὸς μὲν οὖν τὰ φανερὰ τῶν νοσημάτων οὕτω δεῖ εὐπορεῖν τὴν τέχνην. δεῖ γε μὴν αὐτὴν μηδὲ πρὸς τὰ ἧσσον φανερὰ ἀπορεῖν. ἔστι δὲ ταῦτα, ἃ πρός τε τὰ ὀστέα τέτραπται καὶ τὴν νηδύν. ἔχει δὲ τὸ σῶμα οὐ μίαν, ἀλλὰ πλείους· δύο μὲν γὰρ αἳ τὸ σιτίον δέχονταί τε καὶ ἀφιᾶσιν, ἄλλας δὲ τούτων πλείους, ἃς ἴσασιν, οἷσι τούτων ἐμέλησεν. ὅσα γὰρ τῶν μελέων ἔχει σάρκα περιφερέα, ἣν μῦν καλέουσι, πάντα νηδὺν ἔχει. πᾶν γὰρ τὸ ἀσύμφυτον, ἤν τε δέρματι, ἤν τε σαρκὶ καλύπτηται, κοῖλόν ἐστι. πληροῦταί τε ὑγιαῖνον μὲν πνεύματος, ἀσθενῆσαν δὲ ἰχῶρος. ἔχουσι μὲν τοίνυν οἱ βραχίονες σάρκα τοιαύτην· ἔχουσι δ' οἱ μηροί· ἔχουσι δ' αἱ κνῆμαι. ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀσάρκοισι, τοιαῦτα ἔνεστιν, οἷα καὶ ἐν τοῖσιν εὐσάρκοισιν εἶναι δέδεικται. ὅ, τε γὰρ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται· ὅ, τε τῆς κεφαλῆς κύκλος, ἐν ᾧ ὁ ἐγκέφαλος· τό, τε νῶτον, πρὸς ὃ ὁ πνεύμων, τούτων οὐδὲν, ὅ, τι οὐ καὶ αὐτὸ κενόν ἐστι, πολλῶν διαφύσεων μεστὸν, οἷσιν οὐδὲν ἀπέχει πολλῶν ἀγγεῖα εἶναι, τῶν μέν τοι βλαπτόντων, τὸν κεκτημένον· τῶν δὲ, καὶ ὠφελούντων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοισι, καὶ φλέβες πολλαὶ, καὶ νεῦρα οὐκ ἐν τῇ σαρκὶ μετέωρα, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ὀστέοισι προστεταμένα, (σύνδεσμος ἄρθρων) καὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα, ἐν οἷσιν αἱ συμβολαὶ τῶν κι-
10 νεομένων ὀστέων ἐγκυκλέονται. καὶ τούτων οὐδὲν,

ne ſperandum quidem eſt medici ope id abigi ſuperarique poſſe. Vt enim exemplo protinus adducto rem oſtendamus, omnium quæ in arte medica vtunt, ignis maximè adurit, ipſo autem minus alia plæraque. † Ac inter leuiores quidem mor- 13
bos, an qui vehementiores ſunt curari poſſint rectè, nondum compertum eſt: eos verò qui ſunt vehementiſſimis ſæuiores, poteſtne dubitari quin curationem omnem reſpuant? Etenim ſi ignis ipſe aliqua efficere non poteſt, quomodo perſpicuum non ſit ea quæ ipſius vi expugnari non poſſunt aliam artem requirere, quam eam cuius ignis ſit inſtrumentum? Porro eadem ratio etiam reliquis omnibus conueniet, quæ arti medicæ inſeruiunt, quorum ſingulis ſi res pro animi ſententia non ſuccedat, morbi vehementiæ non arti imputandum eſt. Itaque qui medicos damnant quod nullam eorum curationem aggrediantur, quibus ſalutis ſpes adempta eſt, non tam ad ea quæ fas eſt, aggredienda adhortantur, quam ad ea quæ fas non eſt ſuſcipienda. Proinde apud eos quidem qui nomine tenus ſunt medici admirationi ſunt, ab artis autem peritis ridentur. Verum † di- 14
lirls iſtis nec laudatoribus nec vituperatoribus egent qui artem eiuſmodi callent, ſed iis potius qui ratiocinari poſſunt & iudicare quatenus artificum functiones integræ abſolutæque ſint, & qua in re mancæ imperfectæque: atque harum rurſum quænam agentis culpa eueniant, tum quæ eius cui hæc fiunt, errore. Porrò quæ aliis in artibus peccantur, aliàs altera oratione perſpicuum erit: qui verò in arte medica errores accidant, & quo pacto deprehendendi ſint, tũ ex iis quæ antè dicta ſunt, tum iis etiam quæ modò diximus, planum euadet. Exploratum enim habent qui artem medicam callent, morbos eſſe aliquos quos facilè ſit agnoſcere, eoſque non multos: aliquos autem & numero quidem plurimos, occultos magis eſſe & latentes. Qui enim internas partes occupant, non facilè cerni poſſunt: qui vero in cutem erumpunt, aut tumorem excitant, aperti ſunt & manifeſti. Exhibent enim ſe apertè & videndos & tangendos, vt facile ſit quam ſint vel duri vel molles deprehendere: preterea calidine ſint an frigidi, & quo vel preſente vel abſente tales euaſerint. Ac eorum quidem omnium remedia perpetuò certa eſſe oportet, non quod facilia ſint, ſed inuenta iamdudum. Ea porrò inuenit non qui voluit, ſed cui inueniendi facultas fuit: quem ſanè & in bonis diſciplinis rectè inſtitutum, & naturæ dotibus ornatum eſſe expeditumque oportuit. Itaque in morborum curatione qui tam euidentes ſunt, artem decet exuberare, quam tamen in curandis etiam minus notis non oportet præſidiorum inopem eſſe. Affectus autem eiuſmodi ſunt qui tum in oſſibus tum in aliquo † ſpacio & capacitate conſiſtunt. 15
Nec verò ſpacium vnum in corpore eſt, ſed plurima. Siquidem duo ſunt quę cibum admittunt & excernunt, & pręter hæc alia illis nota, quibus eorum indagatio curę fuit. Quæcumque enim corporis parte rotunda caro eſt, quam muſculum appellant illic ſunt & ſpacia: quicquid enim natura diſiunctum eſt & non continuum, ſiue cute ſiue carne contegatur, cauitatem habet, quæ dum valet quidem homo, ſpiritu plena eſt: cum vero ægrotat, ſanie. Et eiuſmodi quidem caro in brachiis eſt, femoribus & ſuris. Sunt vero quemadmodum in carnoſis partibus oſtendimus, ſic etiam in illis quæ carnoſæ non ſunt, ſpacia ſinuſque tales. Nam & thorax quo iecur continetur, & capitis orbis in quo cerebrum eſt incluſum eſt, & dorſum cui ſunt annexi pulmones, vacua prorſus ſunt & inania, multis ſpaciorum intercapedinibus referta, quæ vaſorum inſtar, plurimas res continent: quarum aliæ quidem poſſidenti eas nocent, aliæ verò proſunt. Præterea venæ etiam plurimæ ſunt & neruli

16 non illi quidem † pet carnem ſuſpenſi, ſed ad oſſa
protenſi, qui articulos connectunt. Quin & ar-
ticuli ipſi in quibus oſſium quæ mouentur com-
pagines conuoluuntur, omnes ſpumæ modo rari
ſunt & multis foraminibus excauati; quod ſa-
nie indicatur, quæ apertis illis copioſà multiſque
moleſta profluit. Porrò nigil eorum quæ diximus
oculis intueri & cognoſcere licet, atque
iſtam ob cauſam tales morbos occultos nomi-
namus, & diximus arte dijudicandos eſſe. Non
17 tamen quia occulti ſint, idcirco † inexpugna-
biles ſunt, ſed, modò fieri poſſit, præſidus vin-
cuntur: fieri autem poteſt, quum & ægrotorum
naturæ perſpicuæ ſunt, & qui morbos explo-
18 tant, quadam naturæ ſolertia id agunt. † Ve-
rum & maiori cum labore & longiori multò
tempore cognitio eorum habetur, quam ſi eſ-
ſent oculis ſubiecta. Quæ enim oculorum aciem
fugiunt, ea tantum ingenij perſpicacitate com-
prehenduntur: quo fit vt quicquid incommo-
di ægroti accipiunt, dum non protinus depre-
henditur qualis ſit affectus, non quidem medi-
cis, ſed naturæ partim quidem eius qui ægrotat,
partim vero morbi debeat imputari. Ille namque
quod nec oculo doloris cauſam videre poſſit, oec
audiendo intelligere, eam ratiocinando conſequi-
tur. Etenim ſiquando illi qui occulto quodam
morbo laborant, conentur aliquid de mor-
bo medicis dicere, opinionem magis ſuam
quam certam cognitionem proferunt. Namque
ſi certò ſcirent, non committerent ſe medico, cum
ſit prudentiæ eiuſdem tum morborum cauſas
noſſe, tum eas præſidiis omnibus abigere, quæ
morborum vehementiam diſcutere poſſunt.
Quamobrem cum non liceat ex eorum dictis ad
veram morbi cognitionem peruenire, aliud fanè
ſpectare debet qui curationem aggreſſurus eſt.
Non eſt igitur eius remurandæ cauſa ipſa ars, ſed
corporum natura. Illa namque quum primum
cognouerit, curationem molitur, cauens diligen-
ter, ne ea audacia magis quam conſilio, aut ſegni-
19 tia potius quam vi ſuſcepta eſſe videatur. † Hæc
vero ſi morbum tamdiu ferre poſſit, donec per-
ſpecta explorataque ſit, ſanitatem facilè conſe-
quetur. Sin interea dum hæc perpenduntur, ſuc-
cumbat, vel quod medicus ſeriùs ad ægrotum ac-
ceſſerit, vel propter morbi celeritatem æger mo-
rietur. Celer enim morbus non cenſetur, qui pa-
riter cum præſidiis ſuis progreditur: contrà verò
celerior is eſt, qui prętergreditur atque prędcur-
20 rit. Præcurrit autē † propter corporum in quibus
21 abditi morbi latent, † denſitatem, atque eorum
qui ægrotant negligentia, vehementia acquirit.
Morbo autē correpti curari deſiderant. Ac multo
quidem magis artis medicæ vires admirari præ-
ſtat, poſtquam occultis aliquibus morbis reme-
dium attulerit, quam quum ea tentat quæ perfici
22 non poſſunt. † Nec vero quicquam tale eſt in vlla
alia iam inuenta arte, ſed ex iis quęcumque igni
opus exercent, ſi quidem ipſe deſit, ceſſant ab
opere: ſin eum nactæ ſint, agunt, atque inſtrumen-
tis quidem vtuntur, in quibus ſi quid deliquerint, emendari facilè error poſſit, vt lignis, coriis,
ſtylo, ære, ferro, atque id genus aliis: attamen quæ ab illis & per ea fiunt, etiamſi commiſſus in illis
error ſarciri facilè poſſit, non tam cito agendo, quam vt decet, perficiuntur, nec quicquam ſupra vi-
res tentant, ſed ſi quod inſtrumentum defuerit, deſiſtunt, moramque, quamuis ipſis incommodam
atque inutilem, præferunt. Medicina verò tum in purulentis, tum iis quibus iecur & renes affecti
ſunt, tum aliis omnibus qui internis in ſpaciis laborant, cum affectum ipſum intentis oculis con-
templari nequeat, (cum tamen aliis omnes artifices omnia apertiſſime videant) alia præſidia ad id
conſcientia adinuenit. Namque claritate & tarditate vocis, & fluxionum quæ, qua via illis datur,

ὅ, τι οὐχ ὑπόπλεόν ἐστι, καὶ ἔχει περὶ αὐτὸ θαλάμας
ἃς καταγγέλλει ἰχὼρ, ὃς ἐν διοιγομένων αὐτέων, πο-
λύς τε καὶ πολλοὺς λυπέων ἐξέρχεται. οὐ γὰρ δὴ ὀ-
φθαλμοῖσί γε ἰδόντι τούτων τῶν εἰρημένων, οὐδενὶ οὐδὲν
ἐστιν εἰδέναι. διὸ καὶ ἄδηλα ἐμοί τε ὠνόμασται. καὶ τῇ
τέχνῃ κέκριται εἶναι, οὐ μὴν ὅτι ἄδηλα κεκράτηκεν,
ἀλλ᾽ ᾗ δυνατὸν κεκράτηται. δυνατὸν δὲ, ὅσον αἵ τε
τῶν νοσεόντων φύσιες ἐς τὸ σκεφθῆναι παρέχουσιν, αἵ τε τῶν
ἐρευνησόντων ἐς τὴν ἔρευναν πεφύκασι. μετὰ πλείονος μὲν
γὰρ πόνου, καὶ οὐ μετ᾽ ἐλάσσονος χρόνου τοῖσιν ὀφθαλμοῖ-
σιν ἑωρᾶται τι γὰρ γινώσκεται. ὅσα γὰρ τὴν τῶν ὀμμάτων
ὄψιν ἐκφεύγει, ταῦτα τῇ τῆς γνώμης ὄψει κεκράτηται.
ὅσα δὲ ἐν τούτῳ μὴ ταχὺ ὀφθῆναι οἱ νοσέοντες πάσχου-
σιν, οὐχ οἱ θεραπεύοντες αὐτοὺς αἴτιοι, ἀλλ᾽ ἡ φύ-
σις ἥ τε τοῦ νοσέοντος, ἥ τε τοῦ νοσήματος. ὁ μὲν γὰρ ἐπεὶ
οὐκ ἦν αὐτῷ ὄψει ἰδεῖν τὸ μοχθέον, οὐδ᾽ ἀκοῇ πυθέσ-
θαι, λογισμῷ μετήει. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἃ πειρῶνται οἱ
τὰ ἄδηλα νοσέοντες ἀπαγγέλλειν περὶ τῶν νοσημάτων
τοῖσι θεραπεύουσιν, δοξάζοντες μᾶλλον ἢ εἰδότες ἀ-
παγγέλλουσιν. εἰ γὰρ ἠπίσταντο, οὐκ ἂν περιέπιπτον αὐτοῖς. ἡ
γὰρ αὐτῆς ξυνέσιός ἐστιν, ἧσπερ τὸ εἰδέναι τῶν νούσων τὰ
αἴτια, καὶ τὸ θεραπεύειν αὐτὰς ἐπίστασθαι, πάσῃ-
σι θεραπείῃσιν, αἳ κωλύουσι τὰ νοσήματα μεγα-
λύνεσθαι. ὅτε οὖν οὐδὲ ἐκ τῆς ἐπαγγελλομένης ἐστὶ τὴν
ἀναμάρτητον σαφήνειαν ἀκοῦσαι, προσοπτέον τι καὶ
ἄλλο τῷ θεραπεύοντι. ταύτης οὖν τῆς βραδυτῆτος οὐχ ἡ
τέχνη, ἀλλ᾽ ἡ φύσις, αἰτίη ἡ τῶν σωμάτων. ἡ μὲν γὰρ
αἰσθανομένη, ἀξιοῖ θεραπεύειν, σκοπεῦσα ὅπως μὴ
τόλμῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ, καὶ ῥαστώνῃ μᾶλλον ἢ βίῃ θε-
ραπεύῃ. ἡ δ᾽ ἢν μὲν ἀρκέσῃ πρὸς τὸ ὀφθῆναι, ἐξαρ-
κέσει καὶ πρὸς τὸ ὑγιανθῆναι. ἢν δ᾽ ἐν ᾧ τοῦτο ὁρᾶται,
κρατηθῇ, διὰ τὸ βραδέως αὐτὸν ἐπὶ τὸν θεραπεύσον-
τα ἐλθεῖν, ἢ διὰ τὸ τοῦ νοσήματος τάχος, οἰχήσεται.
ἐξ ἴσου μὲν γὰρ ὁρμώμενον τῇ θεραπείῃ, οὐκ ἔστι θᾶσσον,
προλαβὸν δὲ, θᾶσσον. προλαμβάνει δὲ, διά τε τὴν τῶν
σωμάτων στεγνότητα, ἐν ᾗ οὐκ ἐν εὐόπτῳ οἰκέουσιν αἱ
νοῦσοι, διά τε τὴν τῶν καμνόντων ὀλιγωρίην ἐπιτίθεν-
ται γάρ. λαμβανόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν νοσημάτων, ἐθέλουσι
θεραπεύεσθαι. ἐπεὶ τῆς γε τέχνης τὴν δύναμιν ὁκόταν τινὰ
τῶν τὰ ἄδηλα νοσεύντων ἀναστήσῃ, θαυμάζειν ἀξιώτε-
ρον, ἢ ὁκόταν ἐγχειρήσῃ τοῖς ἀδυνάτοις. οὐκοῦν ἐν
ἄλλῃ δημιουργίῃ τῶν ἤδη εὑρημένων οὐδεμιῇ ἔνεστιν οὐδὲν
τοιοῦτον, ἀλλ᾽ αὐτέων ὅσαι πυρὶ δημιουργεῦνται, τούτου
μὴ παρεόντος, ἀεργοί εἰσι, μετὰ δὲ τοῦ τούτου ἀρθῆναι εὐερ-
γοί, καὶ ὅσαι καὶ τοῖσιν εὐεπανορθώτοισι τοῖσι σώμασι
δημιουργεῦνται, αἱ μὲν, μετὰ ξύλων, αἱ δὲ, μετὰ σκυ-
τέων αἱ δὲ, γραφῇ, χαλκῷ τε καὶ σιδήρῳ, καὶ τοῖσι
τούτων ὁμοίοισιν αἱ πλεῖσται. τὰ δ᾽ ἐκ τούτων καὶ μετὰ
τούτων δημιουργεύμενα, καὶ εὐεπανόρθωτα, ὅμως οὐ
τῷ τάχει μᾶλλον, ἢ τῷ ὡς δεῖ δημιουργεῖται, οὐδ᾽
ὑπερβατῶς. ἀλλ᾽ ἢν ἀπῇ τι τῶν ὀργάνων, ἐλινύει. καί-
τοι κἀκείνοις τὸ βραδὺ πρὸς τὸ λυσιτελέστερον ἀσύμ-
φορον, ἀλλ᾽ ὅμως προτιμᾶται. ἰητρικὴ δὲ, τοῦτο μὲν,
τῶν ἐμπύων, τοῦτο δὲ, τὸ ἧπαρ ἢ τοὺς νεφροὺς, τοῦτο
δὲ, τῶν ξυμπάντων ἐν τῇ νηδύϊ νοσεύντων, ἀπεστερη-
μένη τι ἰδεῖν ὄψει, ᾗ τὰ πάντα πάντες ἱκανωτάτως ὁ-
ρῶσιν, ὅμως ἄλλας εὐπορίας συνεργοὺς εὗρε. φω-
νῆς τε γὰρ λαμπρότητι καὶ τρηχύτητι καὶ ῥεύμασιν,
ἃ διαρρεῖν εἴωθεν ἑκάστοισι, δι᾽ ὧν ἐξόδων δέδεκται ὧν
τὰ μὲν, ὀδμῇσι, τὰ δὲ, χροιῇσι, τὰ δὲ, λεπτότητι καὶ

ταχύτητι διακεχυμένη τεκμαίρεται, ἅ τε σημεῖα ταῦτα, ἅ τε πεπονθότων, ἅ τε πεισομένων ἀφίει. ὅταν δὲ ταῦτα μηνύηται, μηδ᾽ αὐτὴ ἡ φύσις ἑκοῦσα ἀφίῃ, ἀνάγκας εὕρηκεν, ᾗσιν ἡ φύσις ἀζήμιος βιασθεῖσα μεθίησιν· ἀνεθεῖσα δὲ δηλοῖ τοῖσι τὰ τῆς τέχνης εἰδόσιν, ἃ ποιητέα. βιάζεται δὲ τοῦτο μὲν πῦρ τὸ σύντροφον φλέγμα διαχεῖν, σιτίων δριμύτητι, καὶ πομάτων, ὅπως τεκμαρῆται τι ὀφθὲν περὶ ἐκείνων, ὧν αὐτῇ ἐν ἀμηχάνῳ ὀφθῆναι· τοῦτο δ᾽ αὖ πνεῦμα ὧν κατήγορον, ὁδοῖσί τε προσάντεσι, καὶ δρόμοις ἐκβιᾶται κατηγορεῖν, ἱδρῶτάς τε τούτοισι τοῖσι προειρημένοισιν ἄγουσα, ὑδάτων θερμῶν ἀποπνοίῃσι τεκμαίρεται. ἔστι δὲ ἃ καὶ διὰ τῆς κύστιος διελθόντα, ἱκανώτερα τὴν νοῦσον δηλῶσαί ἐστιν, ἢ διὰ σαρκὸς ἐξιόντα. ἐξεύρηκεν οὖν καὶ τοιαῦτα πόματα καὶ βρώματα, ἃ τῶν θερμαινόντων θερμότερα γιγνόμενα, τήκει τε ἐκεῖνα, καὶ διαρρεῖν ποιεῖ, ἃ οὐκ ἂν διερρύη μὴ τοῦτο παθόντα. ἕτερα μὲν οὖν πρὸς ἑτέρων, καὶ ἄλλα δι᾽ ἄλλων ἐστὶ, τά τε διιόντα, τά τ᾽ ἐξαγγέλλοντα. ὥστ᾽ οὐ θαυμαστὸν αὐτῶν, τάς τε πίστιας χρονιωτέρας γίνεσθαι, τάς τ᾽ ἐγχειρήσιας βραδυτέρας, οὕτω δι᾽ ἀλλοτρίων ἑρμηνειῶν πρὸς τὴν θεραπεύουσαν ξύνεσιν ἑρμηνευομένων. ὅτι μὲν οὖν καὶ λόγους ἐν ἑωυτῇ εὐπόρους εἰς τὰς ἐπικουρίας ἔχει ἡ ἰητρικὴ, καὶ οὐκ ἐνδιορθώτοισι δικαίως ἂν οὐκ ἐγχειρέει τῇσι νούσοισιν, ἢ ἐγχειρευμένας ἀναμαρτήτους ἂν παρέχοι, οἵ τε νῦν λεγόμενοι λόγοι δηλοῦσιν, αἵ τε τῶν εἰδότων τὴν τέχνην ἐπιδείξιες, ἃς ἐκ τῶν ἔργων ἥδιον ἢ ἐκ τῶν λόγων ἐπιδεικνύουσιν, οὐ τὸ λέγειν καταμελετήσαντες, ἀλλὰ τὴν πίστιν τῷ πλήθει ἐξ ὧν ἂν ἴδωσιν οἰκειοτέρην ἡγεύμενοι, ἢ ἐξ ὧν ἂν ἀκούσωσι.

decidere ſingulis cõſueuerunt, inita ratione, prout odore vel colore vel tenuitate vel craſſitie ſe habent, deprehendit cuiuſnam loci vel iam affecti vel ad affectum oportuni ſigna ſint. Quod poſteaquam cognitum erit, neque humor naturæ ſponte educitur, neceſſaria remedia reperit quibus coacta natura, citra tamen noxam, illos emittat: quos dum excernit, illis qui artis periti ſunt planè indicat quæ fieri oporteat. † Porrò modo ignis, cibi 23
potuſque acrimonia inſitam nobis pituitam diſſipari cogit, vt aliquid eorum appareat, quæ ipſa videri omnibus modis volebat, modò ſpiritus ipſe itinere, curſuque per ardua loca facto conciratus, affectum manifeſtiſſimè prodit. Quin etiam illis quos prius memorauimus, ſudores eliciens, † à vaporibus ab aqua calida ſubductis præber argumen- 24
tum. Quædam vero per veſicam educta, affectum euidentius oſtendunt, quam quæ per carnem exeunt. Quamobrem eiuſmodi potiones ciboſque inuenit, qui calidis etiam ſuccis calidiores, eos & liquant & fluxibiles reddunt, qui alioqui fluxuri nõ eſſent. Itaque alia ab aliis, atque alia per alia tum excernuntur, tum indicantur. Quo fit vt mirari nemo debeat, ſi non niſi longo temporum ſpacio *cognoſci certò poſſunt, & eorum curatio parciùs ſuſcipiatur, quum ſic alienis demonſtrationibus medico curationem prudenter aggredienti inno- 25
teſcant. Quòd igitur ars medica remediorum inueniendorum facultate polleat, & iuſtiſſima de cauſa morbis illis mederi nolit, qui incurabiles sũt aut ſi fortè id tentet, citra noxam tentet, præſenti oratione oſtendimus, idq; viri huius artis periti opere potius quàm verbis demonſtrant, non quod in dicendo exercitati non ſint, ſed quod vulgus iis quæ viderit facilius quàm quæ audierit perſuaderi arbitrantur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΗΣ ΙΗΤΡΙΚΗΣ.

HIPPOCRATIS
DE ANTIQVA MEDICINA
LIBER VNVS.

1 †OMnes qui de medicina dicere vel ſcribere ſunt aggreſſi, atque in dicendo, vel calidum, vel frigidum, vel humidũ, vel ſiccum, vel aliud quoduis ex hypotheſi ſtatuerunt, dum morborum quibus homines corripiuntur, mortiſque cauſas tã paucas aſſignãt, atque omnibus eandem eſſe vnam duáſve proponunt, quam plurima certè perperam dicere manifeſtò videntur. Sunt autem eo magis redarguendi, quod in arte iam conſtituta peccent, qua omnes ſummis in rebus vtuntur; & cuius peritos artifices
2 cuncti maximè ſuſpiciunt. †Artifices enim alij mali, alij verò eximij ſunt: quod ſanè inter eos diſcrimen non eſſet, ſi planè non ars medica, nihilque ipſa vel ſpecularetur vel inueniret, ſed omnes pariter eius imperiti ignariq; eſſent, atque in ægrotis omnia fortuitò agerentur. Verum res aliter habet. Nam quemadmodum in reliquis omnibus artibus artifices multum à ſe inuicem tum manu, tum ingenio diſcrepant, ſic & in medicina. Quam ob cauſam non exiſtimo inani ſuppoſitione hanc opus eſſe, ſicuti obſcuris rebus & ambiguis, de quibus ſi quis verba faciat, neceſſe eſt ſuppoſitis quibuſdam vti, quemadmodum ſi quis de rebus ſublimibus quæ Græci *μετέωρα* dicunt, aut iis quæ ſub terra latent diſſerat, † eorumque naturam
3 ſcrutetur, ea vera ſint nécne, neque ipſe qui diſſerit, neque qui diſſerentem audiunt, habent exploratum. Namque non habet ad quid ea referat, vt veritatem exploret. Verum medicina iampridem principium viamq; repertam habet, per quam plæraque & ea quidem optima reperta ſunt, longo temporum ſpacio, & reliqua reperientur, ſi modò quis illa inueſtigabit idoneus ſit, & eorum quæ inuenta ſunt cognitione, ad ipſorum inquiſitionem ducatur. Qui enim iſtis omnibus neglectis & repudiatis, alia via modoque inuenire conatur & aliquid ſe inueniſſe exiſtimat, tum

Ὁκόσοι ἐπεχείρησαν περὶ ἰητρικῆς λέγειν ἢ γράφειν, ὑπόθεσιν σφίσιν αὐτέοισιν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ, θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ἄλλ᾽ ὅ,τι ἂν ἐθέλωσιν, ἐς βραχὺ ἄγοντες, τὴν ἀρχὴν τῆς αἰτίης τοῖσιν ἀνθρώποισι τῶν νούσων τε καὶ τοῦ θανάτου, καὶ πᾶσι τὴν αὐτὴν, ἓν ἢ δύο προθέμενοι, ἐν πολλοῖσι μὲν γὰρ οἷσι λέγουσι καταφανέες εἰσὶν ἁμαρτάνοντες. μᾶλλον δὲ ἄξιον μέμψασθαι ἀμφὶ τέχνης ἐούσης, ᾗ χρέωνταί τε πάντες ἐπὶ τοῖσι μεγίστοισι, καὶ τιμῶσι μάλιστα τοὺς ἀγαθοὺς χειροτέχνας, εἰσὶ δὲ δημιουργοὶ, οἱ μὲν φλαῦροι, οἱ δὲ πολὺ διαφέροντες. ὅπερ εἰ μὴ ἦν ἰητρικὴ ὅλως, μηδ᾽ ἐν αὐτῇ ἔσκεπτο, μηδ᾽ εὕρητο μηδὲν, οὐκ ἂν ἦν. ἀλλὰ πάντες ἂν ὁμοίως αὐτῆς ἄπειροί τε καὶ ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ τύχῃ πάντα τὰ τῶν καμνόντων διοικεῖτο. νῦν δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τεχνέων πασέων οἱ δημιουργοὶ πολλὸν ἀλλήλων διαφέρουσι κατὰ χεῖρα καὶ κατὰ γνώμην, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ ἰητρικῆς. διὸ οὐκ ἠξίουν ἔγωγε κενῆς αὐτὴν ὑποθέσιος δεῖσθαι ὥσπερ τὰ ἀφανέα τε καὶ ἀπορεόμενα, περὶ ὧν ἀνάγκη ἤν τις ἐπιχειρέειν λέγειν, ὑποθέσει χρῆσθαι. οἷον περὶ τῶν μετεώρων ἢ τῶν ὑπὸ γῆν ἃ εἰ λέγοι τις καὶ γινώσκοι ὡς ἔχει, οὔτ᾽ ἂν αὐτῷ τῷ λέγοντι, οὔτε τοῖς ἀκούουσι δῆλα ἂν εἴη, εἴτε ἀληθέα ἐστὶν, εἴτε μή. οὐ γὰρ ἔστι πρὸς ὅ,τι χρὴ ἐπανενέγκαντα εἰδέναι τὸ σαφές. ἰητρικῇ δὲ πάντα πάλαι ὑπάρχει, καὶ ἀρχὴ καὶ ὁδὸς εὑρημένη, καθ᾽ ἣν καὶ τὰ εὑρημένα πολλά τε καὶ καλῶς ἔχοντα εὕρηται καὶ πολλῷ χρόνῳ, καὶ τὰ λοιπὰ εὑρεθήσεται, ἤν τις ἱκανός τε ἐὼν καὶ τὰ εὑρημένα εἰδὼς, ἐκ τούτων ὁρμώμενος ζητέῃ. ὅστις δὲ ταῦτα ἀποβαλὼν καὶ ἀποδοκιμάσας πάντα, ἑτέρῃ ὁδῷ, καὶ ἑτέρῳ σχήματι ἐπιχειρέει ζητέειν, καὶ φήσει τι ἐξευρηκέναι, ἐξηπάτηται, καὶ ἐξαπατᾶται, ἀδύνατον γάρ. δι᾽ ἃς δὲ ἀνάγκας ἀδύνατον, ἐγὼ πειρήσομαι ἐπιδεῖξαι, λέγων καὶ δεικνὺς, τὴν τέχνην ὅ,τι ἐστίν. ἐκ δὲ τούτου καταφανὲς ἔσται ἀδύνατα ἐόντα ἄλλως πως εὑρίσκεσθαι. μάλιστα δέ μοι δοκέει

4 falſus ipſe eſt, † tum alios fallit. Siquidem fieri hoc non poteſt. Cauſam autem poſtea

περὶ ταύτης δεῖν λέγοντα τῆς τέχνης. γνωστὰ λέγειν τοῖσι δημότῃσι. οὐ γὰρ περὶ ἄλλου τινὸς, οὔτε ζητεῖν προσήκει, οὔτε λέγειν, ἢ περὶ τῶν παθημάτων ὧν αὐτοὶ οὗτοι νοσέουσι. αὐτοὺς μὲν οὖν τὰ σφέων αὐτῶν παθήματα καταμαθεῖν ὅκως γίνεται καὶ παύεται, καὶ δι' οἵας προφάσιας αὔξεταί τε καὶ φθίνει, ἰδιώτας ἐόντας, οὐ ῥηΐδιον· ὑπ' ἄλλου δ' εὑρημένα καὶ λεγόμενα, εὐπετές. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἀναμιμνήσκεται ἕκαστος ἀκούων τῶν ἑωυτῷ ξυμβαινόντων. εἰ δέ τις τῆς τῶν ἰδιωτέων γνώμης ἀποτεύξεται, καὶ μὴ διαθήσει τοὺς ἀκούοντας, οὕτως τοῦ ἐόντος ἀποτεύξεται. καὶ διὰ ταῦτα οὖν οὐδὲν δεῖται ὑποθέσιος. τὴν γὰρ ἀρχὴν οὔτ' ἂν εὑρέθη τέχνη ἡ ἰητρικὴ, οὔτ' ἂν ἐζητήθη. οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἔδει τοῖσι κάμνουσι τῶν ἀνθρώπων, τὰ αὐτὰ διαιτωμένοισί τε καὶ προσφερομένοισιν, ἅπερ ὑγιαίνοντες ἐσθίουσι καὶ πίνουσι, καὶ τἆλλα διαιτεύμενοι ξυνέφερε, εἰ μὴ ἦν ἕτερα τουτέων βελτίω. νῦν δ' αὐτὴ ἡ ἀνάγκη ἰητρικὴν ἐποίησε ζητηθῆναί τε καὶ εὑρεθῆναι ἀνθρώποισιν, ὅτι τοῖσι κάμνουσι τ' αὐτὰ προσφερομένοισιν ἅπερ οἱ ὑγιαίνοντες, οὐ ξυνέφερεν, ὡς οὐδὲ νῦν ξυμφέρει. ἔτι δ' ἄνωθεν ἔγωγε ἀξιῶ, οὐδ' ἂν τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιτάν τε καὶ τροφὴν ᾗ νῦν χρέονται εὑρεθῆναι, εἰ ἐξήρκει τῷ ἀνθρώπῳ ταὐτὰ ἐσθίοντι καὶ πίνοντι, βοΐ τε καὶ ἵππῳ, καὶ πᾶσιν ἐκτὸς ἀνθρώπου, οἷον τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καρπούς τε καὶ ὕλην, καὶ χόρτον. οἱ ἀπὸ τουτέων τε καὶ τρέφονται καὶ αὔξονται, καὶ ἄπονοι διάγουσιν, οὐδὲν προσδεόμενοι ἄλλης διαίτης. καίτοι τὴν ἀρχὴν ἔγωγε ἀξιῶ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοιαύτῃ τροφῇ κεχρῆσθαι. τὰ δὲ γε νῦν διαιτήματα εὑρημένα τετεχνημένα ἐν πολλῷ χρόνῳ γεγενῆσθαί μοι δοκεῖ. ὡς γὰρ ἔπασχον πολλά τε καὶ δεινὰ ἀπὸ ἰσχυρῆς τε καὶ θηριώδεος διαίτης ὠμά τε καὶ ἄκρητα, καὶ μεγάλας δυνάμιας ἔχοντα ἐσφερόμενοι, οἷάπερ ἂν καὶ νῦν ὑπ' αὐτῶν πάσχοιεν πόνοισί τε ἰσχυροῖσι καὶ νούσοισι περιπίπτοντες, καὶ διὰ τάχεος θανάτοισιν. ἧσσον μὲν οὖν ταῦτα τότε εἰκὸς ἦν πάσχειν διὰ τὴν συνήθειαν· ἰσχυρῶς δὲ καὶ τότε, καὶ τοὺς μὲν πλείστους τε καὶ ἀσθενεστέρην φύσιν ἔχοντας ἀπόλλυσθαι εἰκός· τοὺς δὲ τουτέων ὑπερέχοντας, πλείω χρόνον ἀντέχειν, ὥσπερ καὶ νῦν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν βρωμάτων, οἱ μὲν γὰρ ῥηϊδίως ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ, μετὰ πολλῶν πόνων τε καὶ κακῶν. διὰ δὴ ταύτην τὴν χρείην, καὶ οὗτοί μοι δοκέουσι ζητῆσαι τροφὴν ἁρμόζουσαν τῇ φύσει, καὶ εὑρεῖν ταύτην, ᾗ νῦν χρεόμεθα. ἐκ μὲν οὖν τῶν πυρῶν βρέξαντες καὶ πτίσαντες πάντα, καὶ καταλέσαντες, καὶ διασήσαντες, καὶ φορύξαντες καὶ ὀπτήσαντες, ἀπετέλεσαν ἄρτον. ἐκ δὲ γε τῶν κριθέων μᾶζαν, ἄλλα τε συχνὰ περὶ ταύτην πραγματευσάμενοι, ἥψησάν τε καὶ ὤπτησαν, καὶ ἔμιξαν, καὶ ἐκέρασαν ἰσχυρά τε καὶ ἄκρητα τοῖσιν ἀσθενεστέροις, πλάσσοντες πάντα πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν τε καὶ δύναμιν, ἡγεύμενοι, ὅσα μὲν ἰσχυρότερα ᾖ, οὐ δυνήσεσθαι κρατέειν τὴν φύσιν, ἢν ἐσφέρηται, ἀπὸ τούτων δ' αὐτῶν πόνους τε καὶ νούσους, καὶ θανάτους ἔσεσθαι· ὅσων δ' ἂν δύνηται ἐπικρατέειν, ἀπὸ τουτέων τροφήν τε καὶ αὔξησιν, καὶ ὑγιείην. τῷ δ' εὑρήματι, τί ἂν οὖν ὄνομα δικαιότερον ἄν τις προσῆκον μᾶλλον θείη, ἢ ἰητρικήν; ὅτι εὕρηται ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου ὑγιείῃ τε καὶ τροφῇ, καὶ σωτηρίῃ, ἄλλαγμα κείνης τῆς διαίτης, ἐξ ἧς οἱ πόνοι καὶ νοῦσοι γίνονται. εἰ δὲ μὴ τέχνη αὕτη νομίζεται εἶναι, οὐκ ἀπεικός· ἧς γὰρ μηδείς ἐστιν ἰδιώτης, ἀλλὰ πάντες ἐπιστήμονες διὰ τὴν χρῆσίν τε καὶ ἀνάγκην, οὐ προσήκει ταύτης οὐδένα τεχνίτην καλέεσθαι. ἐπεί τό γε εὕρημα καὶ μέγα, καὶ πολλῆς τέχνης τε καὶ σκέψιος.

dicam, vbi † quidnam ſit ars dixero atque expoſuero. Sic namque manifeſtum fiet, alia ratione nihil omnino inueniri poſſe. Mihi quidem videtur illi qui ſit de hac ipſa arte dicturus, quæ vulgò nota ſunt, maximè dicenda eſſe, quum de nullo alio nec quærere nec dicere oporteat, quam de morbis quibus vulgus corripitur, quod cum rude ſit, affectus ſuos non nouit, nec facilè intelligit, quum vel gignantur vel deſinant, neque quas ob cauſas increſcant aut minuantur: ab alio autem cognitos atque proditos facilè percipit, quum nihil audienti ipſi exponatur, præter ea quæ ipſimet contigere. Quòd ſi quis plebeij hominis mentem non aſſequatur, nec ſe ipſe audientibus facilem præbeat, veritatem nunquam aſſequetur. Quamobrem nulla hypotheſi opus eſt. Principio ſanè nunquam ars medica aut inuenta aut etiam quæſita fuiſſet, vt qui nulla in re ægrotis profuiſſet, ſi qui in morbos inciderunt, eadem victus ratione, qua qui valent, vterentur, & cibi potuſque iidem exhiberentur, † & non potiùs alia victus ratio conueniret, & non eſſent alia illis meliora. Nunc verò id homines coëgit, medicam artem quærere & inuenire, quòd eadem quibus ſani vtuntur ægrotis exhibita non prodeſſent, vti neque nunc proſunt. Quinetiam ſuperioribus ſeculis arbitror neminem ſalubrem illam victus rationem, qua nunc homines vtuntur, inuenturum fuiſſe, ſi ipſis perinde vtile fuiſſet eadem edere & bibere, quibus bos & equus & reliqua animalia veſcuntur, iis ſcilicet quæ terra producit, fructibus † herba, & fœno. † Iſtis enim aluntur, augentur, & valent, nullo alio victu indigentia. Quamquam equidem ab initio hominem quoq; eodem victu vſum fuiſſe exiſtimo, & longo poſteà tẽporis interuallo cibos quibus hodie veſcimur, excogitaſſe: nimirum poſtquam ex tam ferino victu, aſſumptis cibis intemperatis & nimium grauibus, corpora in plurimos & eos quidem graueis morbos inciderunt, in quos etiam hoc tempore, atque ex iis in mortem breui laberentur, ſi eundem repeterent. Quamquam veriſimile ſit tunc temporis minus, propterea quod aſſueti eſſent, ſed tamen tunc quoque grauiter laboraſſe. Videtur autem rationi conſentaneum, quamplurimos quidem quibus vires imbecillæ erant, interiiſſe, alios vero qui viribus pollerent, perſtitiſſe diutiùs, non aliter ſanè quam noſtra ætate ex cibis valentioribus quos vires ferre non poſſunt, alij protinus & facilè, alij multis cum doloribus & moleſtiis † defunguntur. Atque ad hunc ſanè vſum quæſiſſe mihi videntur alimenta quæ hominum naturæ quadrarent, eaque quibus nunc vtimur, inueniſſe. Triticum enim proluentes, excorticantes, molentes, ventilantes, commiſcentes & coquentes, panem effecerunt, ex hordeo autem mazam. Quin & ex eo pluribus verſato modis, coquendo, torrendo, miſcendo, temperandoque imbecilliora cum iis quæ valentiora ſunt, omnia ad hominis naturæ atque virium portionem compoſuere, exiſtimantes cibos quidem qui valentiores ſunt, aſſumptos concoqui à natura non poſſe, adferre verò & labores & morbos, & mortem tandem acceſſere: eos autem qui concoqui non poſſunt, alimentum, incrementum atque ſanitatem præſtare. Cui inuento, quodnam quæſo iuſtius, conuenientiuſque nomen dabitur quam medicinæ? namque inuentum illud eſt ad incolumitatem hominum, alimoniam, & ſalutem: atque illam victus formam immutauit, à qua dolores morbique gignuntur. † Quid ſi quis non exiſtimat artem ipſam eſſe non abſurdè fortaſſis ſentire videatur. Siquidem fas non eſt eum alicuius artis artificem appellare, quæ ne ex plebe quidem vllum latet, ſed cunctis propter neceſſarios vſus nota eſt; etiamſi inuentum hoc plane magnum ſit, & multæ artis atque ſpeculationis.

Adde eos qui hoc etiamnum tempore gymnaſiis præſunt, viribuſq; inſtaurandis, aliquid ſemper noui ea iſta methodo excogitare & perſcrutari, quô qui id ederit vel biberit, tum reliquos certando longè ſuperet, tum ſeipſo robuſtior euadat. Verum eam medicinam de qua nemo dubitat, quæq; ægrotantium cauſa inuenta eſt, expendamus, an & artis nomen & artifices habeat: nunquid etiam illi in ægrotos imperium ſit, & vndenam originem acceperit. Mihi quidem videtur, ſicut initio dicebam, neminem medicinam inuẽturum fuiſſe, ſi victus idem vt ſanis, ita ægrotis profuiſſet. Namque etiam nunc Barbari & Græcis finitimæ gentes, apud quos nullus eſt medicinæ locus, perinde ac ſani ad voluptatem victitant, neque ſe ab vlla re quam concupierint, abſtinent, neque ea parciùs vtuntur. Qui verò medicinam inueſtigarunt & repererunt, eandem quam illi de qoibus priùs diximus, rationem ſequuti, primum, ſicuti arbitror, de ipſo ſuo cibo aliquid ſubſtraxerunt, cibique minus quam conſueuerant, ſumpſere. Quod quum ægrotantium plæriſque ſatis eſſet, atque manifeſtò prodeſſe videretur, non tamen omnibus parem vtilitatem adferebat, ſed erant nonnulli ita affecti, vt vel exiguum cibum conficere non poſſent, qui ſanè illis viſi ſunt aliquo cibi genere concoctu faciliore cibandi. Proinde ſorbitiones excogitarunt, medicam valentioris cibi portionem copioſa aqua diluentes, vimque eius omnem mixtione coctioneque adimentes. Q od ſi qui ne ſorbitiones quidem concoquebant, etiam ipſas ſuſtulerunt, earumque loco potiones inſtituere, cauentes diligenter, vt ipſæ quoque vſo atque menſura moderatè exhiberentur, hoc eſt, nec copioſius quàm par eſſet, nec minùs temperatæ nec parcius. Sed hoc tamen in primis tenendum, tum quibus in morbis ſorbitiones non conueniunt, ſed ſtatim poſtquam aſſumptæ ſunt & febres & dolores vehementiores irritantur, & manifeſto apparet id quod aſſumptum eſt, morbum quidem fouere atque augere, corpus vero imminuere & debilius

5 reddere: † tum contrà qui morbo affecti, aſſumpto quidem ſolidiore cibo, nempe maza aut pane. etiam perexiguo, plus decuplo atque euidentius læduntur, quàm ſorbitione: quod quidem fit non aliam ob cauſam, quàm quod cibus multo valentior ſit, quam affectus ipſe requirat, tum cui ſorbendum ſit, edendum autem minimè. Namque ſi plus iuſto hic comederit, eo quidem magis lædetur, ſi vero pauca ſumpſerit, etiam laborabit. Atque huc ſanè cauſæ omnes doloris referuntur,

6 † vehementiores præſertim magiſque euidentes, à quibus homines tam ſani quàm ægroti læduntur. Ergo is qui medicus dicitur, & quem omnes artificem eſſe fatentur, quum victus rationem inuenit, qua ægrotantes vterentur, quid quæſo diuerſum ab eo videtur excogitaſſe, qui ab initio victus rationem qua nunc mortales omnes vtuntur, reperit, & in locum belluinæ illius & agreſtis ſubſtituit? Mihi quidem ratio vtraque eadem eſſe videtur, & ſimiliter excogitata, quarum hæc quicquid humana natura etiam valens concoquere non poterat, quodque eam propter feritatem incommoderationemque grauabat, illa vero quæcumque ab homine quouis modo affecto cõfici non poterãt, omnia curauit ſummouenda. Quid eſt igitur inter hanc & illam diſcriminis? niſi quod iſta ſpecie multo magis diuerſa variaque ſit, pluſque operæ habeat, illa autem quæ præceſſit, huius principium ſit & origo? Quod ſi quis conſiderare velit, & inuicem conferre vtramque victus rationem, tum morbo laborantium, tum quæ antè erat, bene ualentiũ, comperiet eam quæ ferarum erat, cæterorumq; animantiũ, longè magis noxiã illa eſſe, quæ ægrotis inſtituitur. Namq; homo qui laborat, nõ grauibus qui-

ἔτι γοῦν καὶ νῦν οἱ τῶν γυμνασίων τε καὶ ἀσκησίων ἐπιμελούμενοι, αἰεί τι προσεξευρίσκουσι, κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ζητέοντες, ὅ, τι ἔδων τε καὶ πίνων, ἐπικρατήσει τε αὐτέων μάλιστα, καὶ ἰσχυρότερος, ἑωυτοῦ ἔσται. Σκεψώμεθα γοῦν, καὶ τὴν ὁμολογουμένως ἰητρικὴν, τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας εὑρημένην, εἰ καὶ οὔνομα καὶ τεχνίτας ἔχει, καὶ κρατεῖν καὶ αὐτὴ τῶν αὐτέων ἐθέλει, καὶ ὁπόθεν ποτὲ ἦρκται. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκέει ἐν ἀρχῇ εἶπον, οὐδ' ἂν ζητῆσαι δοκεῖν ἰητρικὴν οὐδένα, εἰ ταυτὰ διαιτήματα τοῖσί τε κάμνουσι, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἥρμοζεν. ἔτι γοῦν καὶ νῦν, ὅσοι ἰητρικῇ μὴ χρέονται, οἵ τε βάρβαροι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔνιοι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ ὑγιαίνοντες διαιτέονται, πρὸς ἡδονὴν, καὶ οὔτ' ἂν ἀπόσχοιντο οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμέουσι, οὐδὲ στείλαιντο. οἱ δὲ ζητήσαντές τε καὶ εὑρόντες ἰητρικὴν, τὴν αὐτὴν κείνοισι διάνοιαν ἔχοντες περὶ ὧν μοι ὁ πρότερος λόγος εἴρηται, πρῶτον μὲν οἶμαι, ὑφεῖλον τῷ πλήθει τῶν σιτίων αὐτέων τουτέων, καὶ ἀντὶ πλειόνων ὀλίγα ἐποίησαν. ἐπεὶ δ' αὐτέοισι τοῦτο ἔστι μὲν ὅτε πρός τινας τῶν καμνόντων ἤρκεσε, καὶ φανερὸν ἐγένετο ὠφελῆσαν, οὐ μέντοι πᾶσί γε, ἀλλ' ἦσάν τινες οὕτως ἔχοντες, ὡς μηδ' ὀλίγων σιτίων δύνασθαι ἐπικρατέειν, ἀσθενεστέρου δή τινος ἐδόκεον οἱ τοιοῦτοι δεῖσθαι, εὗρον ῥοφήματα μίξαντες ὀλίγα τῶν ἰσχυρῶν πολλῷ τῷ ὕδατι, καὶ ἀφαιρεόμενοι τὸ ἰσχυρὸν τῇ κρήσει τε καὶ ἑψήσει. ὁκόσοι δὲ μηδὲ τῶν ῥοφημάτων ἐδύναντο ἐπικρατέειν, ἀφεῖλον καὶ ταῦτα, καὶ ἀφίκοντο ἐς πόματα, καὶ ταῦτα τῇσί τε κρήσεσι, καὶ τῷ πλήθει διαφυλάσσοντες ὡς μετρίως ἔχῃ, μήτε πλείω τῶν δεόντων, μήτε ἀκρητέστερα προσφερόμενοι, μήτ' ἐνδεέστερα. εὖ δὲ χρὴ εἰδέναι τοῦτο, ὅτι τὰ ῥοφήματα ἐν τῇσι νούσοισιν οὐ ξυμφέρει, ἀλλ' ἄντικρυς ὅταν τοῦτο ποιήσωσι παροξύνονται σφίσιν οἵ, τε πυρετοὶ καὶ τὰ ἀλγήματα. καὶ δῆλον τὸ προσενεχθὲν, τῇ μὲν νούσῳ, τροφή τε καὶ αὔξησις γινόμενον. τῷ δὲ σώματι φθίσις τε καὶ ἀρρωστίη. ὁκόσοι δ' ἂν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ταύτῃ τῇ διαθέσει ἐόντες, προσενέγκωνται ξηρὸν σιτίον, ἢ μᾶζαν, ἢ ἄρτον, καὶ ἢν πάνυ σμικρὸν, δεκαπλασίως ἂν μᾶλλον καὶ ἐπιφανέστερον κακωθεῖεν, ἢ ῥοφέοντες. δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ βρώματος πρὸς τὴν διάθεσιν. καὶ ᾧ γε ῥοφέειν συμφέρει, ἐσθίειν δ' οὔ. εἰ γὰρ πλείω φάγοι, πολὺ ἂν ἔτι κακωθείη. καὶ εἰ ὀλίγα, πονέσειεν ἄν. πάντα δὴ τὰ αἴτια τοῦ πόνου, εἰς τὸ αὐτὸ ἄγεται, τὰ ἰσχυρότατα μάλιστά γε καὶ ἐπιφανέστατα, λυμαίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν ὑγιέα ἐόντα, καὶ τὸν νοσέοντα. τί οὖν φαίνεται ἑτεροῖον διανοηθεὶς, ὁ καλεόμενος ἰητρὸς, καὶ ὁμολογημένως χειροτέχνης, ὃς ἐξεῦρε τὴν ἀμφὶ τοὺς κάμνοντας, δίαιτάν τε καὶ τροφὴν, ἢ κεῖνος ὁ ἀπ' ἀρχῆς τοῖσι πᾶσιν ἀνθρώποισι τροφὴν, ᾗ νῦν χρεόμεθα, ἐξ ἐκείνης τῆς ἀγρίης καὶ θηριώδεος, εὑρών τε καὶ παρασκευάσας διαίτης; ἐμοὶ μὲν γὰρ φαίνεται ὡυτὸς τρόπος, καὶ ἕν τι καὶ ὅμοιον τὸ εὕρημα. ὁ μὲν, ὅσων μὴ ἐδύνατο ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἐπικρατέειν ὑγιαίνουσα, ἐμπιπτόντων διὰ τὴν ἀγριότητά τε καὶ ἀκρησίην. ὁ δὲ, ὅσων ἡ διάθεσις ἐν οἵῃ ἂν ἑκάστοτε ἕκαστος τύχῃ διακείμενος, μὴ ἦν δυνατὸς ἐπικρατέειν, ταῦτα ἐζήτησεν ἀφελεῖν. τί δὴ τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; ἀλλ' ἢ πλέον τὸ, τὸ εἶδος, καὶ ὅτι ποικιλώτερον καὶ πραγματείης, ἀρχὴ δὲ κείνη, ἡ πρότερον γενομένη. εἰ δέ τις σκέπτοιτο τὴν τῶν καμνόντων δίαιταν πρὸς τὴν τῶν ὑγιαινόντων, εὕροι ἂν οὐ βλαβερωτέρην, ἤπερ τὴν ὑγιαινόντων πρὸς τὴν τῶν θηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. ἀνὴρ γὰρ κάμνων νοσήματι, μήτε τῶν χαλεπῶν τε καὶ ἀπόρων, μήτ' αὖ παντάπασιν εὐηθέων, ἀλλ' ᾧ τε αὐτέῳ ἁμαρτάνοντι μέλλει ἐπίδηλον ἔσεσθαι, εἰ ἐθέλοι καταφαγεῖν ἄρτον, κρέα, ἢ ἄλλο ὅ τι οἱ ὑγιαίνοντες ἐσθίοντες ὠφελέονται, μὴ πολὺ, ἀλλὰ πολλῷ ἔλασσον ἢ ὑγιαίνων ἐδύνατο. ἄλλος τέ τις τῶν ὑγιαινόντων φύ-

σιν ἔχων μήτε πεπτικῶν ἐσθίειν. μετ' αὖ ἰσχυρῶς, φαγὼν τὶ ὧν βοῦς ἢ ἵππος ἔχοιτο, ὠφελοῖτό τε καὶ ἐσθίει ἐρεβίνθους ἢ κριθὰς, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων μὴ πλὺ, ἀλλὰ πολλῷ μεῖον, ἢ δύναιτο· καὶ ὅσον ὑγιαίνων τοῦτο ποιήσας πονήσειε τε γὰρ καὶ κινδυνεύσειε, κεῖνον τοῦ νοσέοντος ἐς τὸν ἄρτον ἢ τὴν μᾶζαν ἀκαίρως προσενηνεγμένου. ταῦτα δὴ πάντα τεκμήρια, ὅτι αὐτὴ ἡ τέχνη ἡ ἰητρικὴ τῇ ὁδῷ ζητουμένη, εὑρεθείη ἄν. καὶ εἰ μὲν ἦν ἁπλῶς ὥσπερ ὑφηγεῖται, ὅσα μὲν ἦν ἰσχυρότερα, ἔβλαπτεν· ὅσα δ' ἦν ἀσθενέστερα, ὠφέλει τε καὶ ἔτρεφε τὸν κάμνοντα καὶ τὸν ὑγιαίνοντα, εὐπετὲς ἂν ἦν τὸ χρῆμα. πολλοῦ γὰρ τοῦ ἀσφαλέος ἂν ἔδει περιλαμβάνοντας, ἄγειν ἐπὶ τὸ ἀσθενέστατον. νῦν δὲ οὐκ ἔλασσον ἁμάρτημα. οὐδὲ ἧσσον λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἢν ἐλάσσονα καὶ ἐνδεέστερα τῶν ἱκανῶν προσφέρηται. τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ μένος, δύναται ἰσχυρῶς ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ γυιῶσαι καὶ ἀσθενέα ποιῆσαι, καὶ ἀποκτεῖναι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα κακὰ ἑτεροῖα μὲν τῶν ἀπὸ πληρώσιος, οὐχ ἧσσον δὲ ἅμα δεινὰ κενώσιος. διὸ πολλὸν ποικιλώτερα τε καὶ διὰ πλείονος ἀκριβείας ἐστί. δεῖ γὰρ μέτρου τινὸς στοχάσασθαι. μέτρον δὲ οὐδὲ σταθμὸν, οὐδὲ ἀριθμὸν οὐδένα ἄλλον πρὸς ὃ ἀναφέρων εἴσῃ τὸ ἀκριβὲς, οὐκ ἂν εὕροις ἄλλο ἢ τοῦ σώματος τὴν αἴσθησιν. διὸ ἔργον οὕτω καταμαθεῖν ἀκριβέως ὥστε μικρὰ ἁμαρτάνειν ἔνθα ἢ ἔνθα. καὶ ἐγὼ τοῦτον τὸν ἰητρὸν ἰσχυρῶς ἐπαινέοιμι, τὸν σμικρὰ ἁμαρτάνοντα. τὸ δ' ἀκριβὲς ὀλιγάκις ἐστὶ κατιδεῖν. ἐπεὶ οἱ πολλοί γε τῶν ἰητρῶν, ταὐτά μοι δοκέουσι τοῖσι κακοῖσι κυβερνήτῃσι πάσχειν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν ἐν γαλήνῃ κυβερνῶντες ἁμαρτάνωσιν, οὐ καταφανέες εἰσίν. ὅταν δὲ αὐτοὺς κατάσχῃ ἄνεμός τε μέγας καὶ χειμὼν, φανερῶς ἤδη πᾶσιν ἀνθρώποισι δι' ἀγνωσίην καὶ ἁμαρτίην δῆλοί εἰσιν ἀπολέσαντες τὴν ναῦν. οὕτω δὴ καὶ οἱ κακοί τε καὶ πλεῖστοι ἰητροὶ, ὅταν μὲν θεραπεύωσιν ἀνθρώπους μηδὲν δεινὸν ἔχοντας, ἐς οὓς ἄν τις καὶ τὰ μέγιστα ἁμαρτάνων οὐδὲν δεινὸν ἐργάσαιτο (πολλὰ δὲ τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καὶ πολὺ πλέω τῶν δεινῶν ἀνθρώποισι συμβαίνει) ἐν μὲν δὴ τοῖσι τοιούτοισιν ἁμαρτάνοντες. οὐ καταφανέες εἰσὶ τοῖσιν ἰδιώτῃσιν. ὁκόταν δὲ τύχωσι μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ καὶ ἐπισφαλεῖ νοσήματι, τότε σφέων τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἡ τέχνη πᾶσι καταφανέα ἐστί. οὐ γὰρ ἐς μακρὸν αὐτέων ἑκάστου αἱ τιμωρίαι, ἀλλὰ διὰ ταχέος πάρεισιν. ὅτι δὲ οὐδὲν ἐλάσσονες ἀπὸ κενώσιος ἀκαίρου κακοπάθειαι γίνονται τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ ἀπὸ πληρώσιος, καταμαθεῖν καλῶς ἔχει, ἐπαναφέροντας ἐπὶ τοὺς ὑγιαίνοντας. ἔστι γὰρ οἷσιν αὐτέων ξυμφέρει, μονοσιτέειν. καὶ τοῦτο διὰ τὸ ξυμφέρειν σφίσιν αὐτοῖσιν ἐτάξαντο, ἄλλοισί τε ἀριστᾷν, διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. οὕτω γὰρ αὐτοῖς ξυμφέρει, καὶ μὴ τούτοισιν οἳ δι' ἡδονὴν ἢ δι' ἄλλην τινὰ συγκυρίην ἐπετήδευσαν ὁπότερον αὐτέων. τοῖσι μὲν γὰρ πλείστοισι τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν διαφέρει ὁπότερον ἂν ἐπιτηδεύσωσιν, εἴτε μονοσιτέειν, εἴτε ἀριστᾷν, τουτέῳ τῷ ἔθει χρῆσθαι. εἰσὶ δὲ τινὲς οἳ οὐκ ἂν δύναιντο ἔξω τοῦ ξυμφέροντος ποιέοντες, ῥηιδίως ἀπαλλάσσεσθαι, ἀλλὰ ξυμβαίνει αὐτέων ἑκατέροισιν, παρ' ἡμέρην μίην καὶ ταύτην οὐχ ὅλην μεταβάλλουσιν, ὑπερφυέως κακοπαθείην. οἱ μὲν γὰρ ἢν ἀριστήσωσι μὴ ξυμφέροντος αὐτοῖσιν, εὐθὺς βαρέες καὶ νωθροὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν γνώμην, χάσμης τε καὶ νυσταγμοῦ καὶ δίψης πλήρεες. ἢν δὲ ἐπιδειπνήσωσι, καὶ φῦσα, καὶ στρόφος, καὶ ἡ κοιλίη καταῤῥήγνυται, καὶ πολλοῖσιν ἀρχὴ νούσου αὕτη μεγάλης ἐγένετο, ἢν τὰ αὐτὰ σιτία ἃ μεμαθήκασιν ἅπαξ ἀναλίσκειν, δὶς προσενέγκωνται καὶ μηδὲν ἔτι πλέον.

dem & vehementioribus morbis, neque rurſum perquam leuibus, qui etiam, ſi quid peccet errorem ſuum non ſit cogniturus, ſi edere uelit panem, carnes, aut aliud quippiam eorum, quibus ſani cõmodè veſcuntur, non multum quidem, ſed multò parciùs quam ſanus potuiſſet: contrà aliquis qui proſpera ſit valetudine, natura præditus nec admodum imbecilli nec robuſta, ederit aliquid quod boui aut equo deuoratum prodeſt, nempe eruum, hordeum, aliúdve eiuſmodi, non magna quidem copia, ſed multò minore quam ferre potuiſſet, attamen qui victu iſto vel ſanus vſus eſt, quamuis parciori, laborabit grauiùs, atque maiore in periculo verſabitur, quàm ille qui ægrotans panem aut mazam intempeſtiuè aſſumpſit. Sanè omnibus his argumentis efficitur medicinam artem eſſe, & methodo rationéque quæſitam atque inuentam fuiſſe. Qua in re nihil prorſus difficultatis fuiſſet, ſi quemadmodum plærique arbitrantur, quicquid valentius eſt ſimpliciter læderet, prodeſſent autem atque alerent, tum ægrotantes tum ſanos quæcunque ſunt imbecilliora. Siquidem multò ſanius eſſet tutò omnia agentea, debiliora exhibere. Attamen non leuiùs peccatur nec minùs homines læduntur, ſi pauciora & infra modum aſſumant. Namque in hominis natura plurimum valet famea, tum ad ſanitatem conciliandam, tum imbecillitatem mortemque accerſendam. Sunt vero & plæraque alia incommoda ab inatione prouenientia, quę à repletionis malis diuerſa quidem ſunt, non tamen minùs grauia: in quibus & varietas maxima eſt, ſummaque diligentia deſideratur. Siquidem certam quandam menſuram coniectare oportet: at nec menſuram nec pondus nec quemuis alium numerum, ad quem omnia referens modum exactè noſſe poſſis, reperies, præter corporis ſenſum. Quamobrem difficile eſt tam exactè menſuram nouiſſe, vt vltrà citraque parum aberretur. Atque equidem vehementer medicum illum comprobarim, qui parum ab exacto deflectit. Verum hoc rarò licet intueri. Quandoquidem medicorum plurimi malis gubernationibus ſimiles mihi eſſe videntur, quos, ſi quid placido cœlo deliquerint, nemo erraſſe deprehendit. Si quando verò venti validi inſurgant, atque tempeſtas oriatur, iam nemo non videt apertè eorum imperitia & errore naufragium contigiſſe. Sic mali multi medici quando homines curant leuibus morbis affectos, in quibus commiſſi etiam maximi errores nullum inſigne malum adferunt, (ſunt enim plures huius generis morbi, multoque frequentiùs quam grauiores, homines corripiunt) ſi quid in iſtis peccauerint, plebeios latent: ſi verò in magnos, vehementes & periculoſos morbos inciderint, conſpicui tunc omnibus ſunt eorum errores, artíque ars. Nam quod ab his mali prodit, non diu celatur, ſed protinus emergit. Quòd autem in affectus non minores ab immodica inanitione quàm à repletiona homines incidant, facilè intelliges ex iis qui integra ſanitate fruuntur: quorum aliis ſemel tantum quotidie cibum accipere expedit, quod quia prodeſſet, ita ſibi faciendum eſſe ſtatuerunt. Aliis verò prandendum eſt, eandem ob cauſam coactis. Hac enim re ipſi iouantur, non item illi qui vel voluptatis cauſa vel alia quapiam occaſione inducti, eorum alterutrũ delegere. Plurimis enim nihil refert veri aſſueſcant, † vel vni tantũ cibationi vel etiam prandio addictis. Sunt qui ferant difficillimè ſi quid † ιξ
præter vtilitatẽ admiſerint, ſed eorũ vtriſque die vno eoque vix præter conſuetudinẽ tranſacto, grauiſſima mala exoriuntur. Nonnulli enim ſi prandeant, quibus prandere inutile ſit, ſtatim grauitatem pigritiamq; tũ corporis tũ animi perſentiunt, oſcitant, ſomnolenti ſunt, multúmque ſiticuloſi. Quòd ſi inſuper etiã cœnent, & flatus & tormina excitãtur, aluuſq; illis diſrumpitur. Et hæc quidem plurimis ingentium morborum origo fuit, ſi qui quantũ cibi vna vice abſumere conſueuerunt, tantũ deinde

nec quicquam amplius, bis accipiant. Quinetiam ſi quis prandere ſuetus non prandeat, cui tamen prandere vtile ſit, protinus ac hora præterijt magna illum inuadit imbecillitas, tremor, animique defe-
17 ctio. Adhæc oculi euadunt † pallidiores, redditur vrina craſſa & calida, os amareſcit, & viſcera illi ſuſpendi videntur, vertigine corripitur, vehementer iraſcitur, mœret. Hæc quidem omnia cœnare
18 volenti eueniunt: † nec verò cibos concoquere poteſt, quos in cœna aſſumpſit, vt qui prandio ſit aſſuetus, ſed cum torminibus ſtrepituque deorſum feruntur, & aluum conſtipant. Nox illi inquieta eſt, ſomniaque perturbata & tumultuum plena obuerſantur. Ab his principijs plurimus morbus corripuit. Attēdendum verò eſt, quænam ſit horum malorum cauſa. Alius enim, opinor, in id vitij incidit, quia ſemel tantum cibum ſumere aſſuetus, tamen intempeſtiuè comedit, priuſquam illi venter ex cibis priori die iniectis fructum aliquem planè acceperit, concoxerit, reddiderit, atque conquieuerit, ſed ipſi adhuc feruenti fermentantique recentem ſuperinduxit. Atqui eiuſmodi ventres tum tardiſſimè concoquunt, tum diutiùs in quiete & ocio ſunt continendi. Alius verò qui prandere ſolitus eſt, quoniam nihil ſumpſit cibi, ſtatim ac corpus alimento indiguit priore omni abſumpto, eoque prorſus caruit qoo refici debet: fame namque conſumitur & contabeſcit, à qua quicquid mali hic homo patitur, exiſtimo prouenire. Quòd ſi qui per duos vel tres dies cibo ſe abſtinuerint, hos ego omnes eodem modo affectum iri crediderim, quo alios diximus qui conſuetum prandium intermiſere. Sunt verò tales naturæ quibus tam citò tamque vehementer ettores ſui negocium faceſſunt, aliarum
19 omnium maximè imbecillæ. Cæterum † qui imbecillis eſt, ad eum proximè accedit qui ægrotat: fit autem is imbecillior, multóque cum grauiùs laborare par eſt, quoties intempeſtiuè aliquid egerit. Itaque cum tam exacto iudicio tractare medicinam conueniat, difficillimum eſt veritatem ſemper aſſequi. Multa autem ſunt in medicina, de quibus poſteà dicetur, quæ exactum illud iudicium & certitudinem iam habent, ad quam etiamſi planè antiqua ars non peruenerit, non tamen eam propterea cenſeo repudiandam eſſe, quaſi nulla ſit aut non rectè inuenta, quin potius admirandam iudico, vt pulchrè rectéque, non autem fortuitò inuentam, cum per eam propè liceat ex magna ignorantia ad maximam veritatem ratiocinando peruenire. Nunc verò ad eos qui nouo quodam modo per hypotheſim artem inueſtigant, reuertamur. Si namque homini noxa omnis prouenit à calido, frigido, ſicco vel humido, & eum qui rectè curaturus ſit, oporteat calido per frigidum, frigido per calidum, ſicco autem per humidum & humido per ſiccum mederi, detur mihi homo natura non quidem robuſta ſed imbecilli, edat autem ille triticum crudum & illaboratum, quale ex area ſuſtulit, & incoctas carnes, atque aquam bibat, non eſt dubium quin tali victus ratione vtens, multa grauiaque perpeſſurus ſit. Laborabit enim vehementer, corpus imbecillum fiet, ventriculus corrumpetur, nec vitam diutiùs trahere poterit. Quónam igitur præſidio, ſic affecto ſuccurrendum eſt? Calidóne an frigido an ſicco an hu-
20 mido? Siquidem † aliquod eorum dicere, ſimplicitas eſt: namque ſi quod lædit ab his diuerſum eſt, contrario diſcutiendum eſt, quemadmodū etiam illi fatentur. Eſt enim tutiſſimum atque euidentiſſimum remedium, cibos illi auferre quibus vtebatur, & tritici quidem loco panem, coctas verò carnes pro incoctis præbere, vinumq; inſuper bibere. Mutatis enim iſtis neceſſariò conualeſcet, niſi fortè diuturniore taliū ciborū vſu penitus ſit vitiatus.

τοῦτο δ᾽ εἰ ἀριστᾶν μεμαθηκώς τις, καὶ οὕτως αὐτῷ ξυμφέρον, μὴ ἀριστήσῃ, ὅταν τάχιστα παρέλθῃ ἡ ὥρη, εὐθὺς ἀδυναμίη δεινὴ, τρόμος, ἀψυχίη. ἐπὶ τούτοισιν, ὀφθαλμοὶ χλωρότεροι, οὖρον παχὺ καὶ θερμὸν, στόμα πικρὸν καὶ τὰ σπλάγχνα οἱ δοκεῖ κρέμασθαι, σκοτοδῖνος, δυσοργίη, δυσθυμίη. ταῦτα δὲ πάντα, ὅταν δειπνεῖν ἐπιχειρήσῃ, ἀναλίσκειν δὲ οὐ δυνατὸς ὁ ἀριστίζομενος, ἃ πρότερον ἐδείπνει. ταῦτα δὲ αὐτὰ μετὰ στρόφου τε καὶ ψόφου καταβαίνοντα ξυγκαίει τὴν κοιλίην, δυσκοιτέουσί τε καὶ ἐνυπνιάζονται τεταραγμένα καὶ θορυβώδεα. πολλοῖσι δὲ καὶ τουτέων, αὕτη ἀρχὴ νούσου ἐγένετο. σκέψασθαι δὲ χρὴ διὰ τίνας προφάσιας αὐτέοισι ταῦτα ξυνέβη. τῷ μὲν, οἶμαι, μεμαθηκότι μονοσιτεῖν, ὅτι οὐκ ἀνέμεινε τὸν χρόνον τὸν ἱκανὸν μέχρις αὐτέου ἡ κοιλίη, τῶν τῇ προτεραίῃ προσενηνεγμένων σιτίων ἀπολαύσῃ τελείως, καὶ ἐπικρατήσῃ καὶ λαπαχθῇ τε καὶ ἡσυχάσῃ, ἀλλ᾽ ἐπιζέουσάν τε καὶ ζυμουμένην, καινὰ ἐπεσηνέγκατο. αἱ δὲ τοιαῦται κοιλίαι, πολλῷ τε βραδύτερον πέσσουσι, καὶ πλέονος δέονται ἀναπαύσιός τε καὶ ἡσυχίης. ὁ δὲ μεμαθηκὼς ἀριστίζειν, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ τάχιστα ἐδεήθη τροφῆς τὸ σῶμα, καὶ τὰ πρότερα κατανάλωτο, καὶ οὐκ εἶχεν οὐδεμίαν ἀπόλαυσιν, εὐθέως αὐτῷ προσηνέχθη καινὴ τροφή. φθίνει δὲ καὶ συντήκεται ὑπὸ λιμοῦ. πάντα γὰρ, ἃ λέγω πάσχειν τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, λιμοῦ ἀνατίθημι. φημὶ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἅπαντας, οἳ ἂν ἄσιτοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας γένωνται, ταὐτὰ πείσεσθαι, οἷα περὶ τῶν ἀναρίστων γενομένων εἴρηκα. τὰς δὲ τοιαύτας φύσιας ἔγωγέ φημι, ταχέως τε καὶ ἰσχυρῶς τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολαυούσας, ἀσθενεστέρας εἶναι τῶν ἑτέρων. ἐγγύτατα δὲ τοῦ ἀσθενέοντός ἐστιν ὁ ἀσθενής· ἔστι δὲ ἀσθενέστερος ὁ ἀσθενέων, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκει, ὅ τι ἂν τοῦ καιροῦ ἀποτυγχάνῃ, πονεῖν. χαλεπὸν δὲ τοιαύτης ἀκριβείης ἐούσης περὶ τὴν τέχνην, τυγχάνειν αἰεὶ τοῦ ἀτρεκεστάτου. πολλὰ δὲ εἴδεα κατ᾽ ἰητρικὴν ἐς τοσαύτην ἀκριβείην ἥκει. περὶ ὧν εἰρήσεται, οὔ φημι δὴ διὰ τοῦτο δεῖν τὴν τέχνην ὡς οὐκ ἐοῦσαν, οὐδὲ καλῶς ζητεομένην τὴν ἀρχαίην ἀποβαλέσθαι, εἰ μὴ ἔχει περὶ πάντα ἀκριβείην, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τοῦ ἀτρεκεστάτου ὁμοῦ δύνασθαι ἥκειν λογισμῷ, ἐκ πολλῆς ἀγνωσίης, θαυμάζειν τὰ ἐξευρημένα, ὡς καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐξεύρηται, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης. ἐπὶ δὲ τῶν καινὸν τρόπον τὴν τέχνην ἐξ ὑποθέσιος ζητεόντων λόγον ἐπανελθεῖν βούλομαι. εἰ γάρ ἐστι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, τὸ λυμαινόμενον τὸν ἄνθρωπον, καὶ δεῖ τὸν ὀρθῶς ἰητρεύοντα βοηθεῖν, τῷ μὲν θερμῷ, ἐπὶ τὸ ψυχρόν· τῷ δὲ ψυχρῷ, ἐπὶ τὸ θερμόν· τῷ δὲ ξηρῷ, ἐπὶ τὸ ὑγρόν· τῷ δ᾽ ὑγρῷ, ἐπὶ τὸ ξηρόν· ἔστω μοι ἄνθρωπος, μὴ τῶν ἰσχυρῶν φύσει, ἀλλὰ τῶν ἀσθενεστέρων. οὗτος δὲ πυροὺς ἐσθιέτω οὓς ἂν ἀπὸ τῆς ἅλω ἀνέλῃ, ὠμοὺς καὶ ἀργοὺς, καὶ κρέα ὠμὰ, καὶ πινέτω ὕδωρ, ταύτῃ χρεώμενος τῇ διαίτῃ, εὖ οἶδ᾽ ὅτι πείσεται πολλὰ καὶ δεινά. καὶ γὰρ πόνους πονήσει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ἔσται, καὶ ἡ κοιλίη φθαρήσεται, καὶ ζῆν πολὺν χρόνον οὐ δυνήσεται. τί δὴ τοι χρὴ βοήθημα παρασκευάσασθαι ὧδ᾽ ἔχοντι; θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν. δῆλον γὰρ ὅτι τούτων τι. εἰ γὰρ τὸ λυμαινόμενόν ἐστι τουτέων τὸ ἕτερον, τῷ ὑπεναντίῳ προσήκει λῦσαι, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ βεβαιότατόν τε καὶ προφανέστατον φάρμακον, ἀφελόντα τὰ διαιτήματα, οἷσιν ἐχρῆτο, ἀντὶ μὲν τῶν πυρῶν, ἄρτον διδόναι, ἀντὶ δὲ τῶν ὠμῶν κρεῶν, ἑφθὰ, πίνειν τε ἐπὶ τούτοισιν οἶνον. ταῦτα μεταβάλλοντα οὐχ οἷόν τε μὴ ὑγιέα γενέσθαι, ἤν γε μὴ παντάπασιν ᾖ διεφθαρμένος ὑπὸ χρόνου τε καὶ τῆς διαίτης.

τί δὴ φήσομεν; πότερον αὐτῷ ὑπὸ ψυχροῦ κακοπαθέοντι θερμὰ ταῦτα προσενέγκαντες ὠφέλησαν, ἢ τἀναντία. οἶμαι γὰρ ἔγωγε πολλὴν ἀπορίην ἐρωτηθέντι παρέχειν. ὁ γὰρ τὸν ἄρτον σκευάζων τοῦ πυροῦ, τὸ θερμὸν, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τὸ ξηρὸν, ἢ τὸ ὑγρὸν ἀφείλετο. ὁ γὰρ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι δέδοται καὶ πολλοῖσιν ἄλλοισιν εἴργασται, ὧν ἕκαστον ἰδίην δύναμιν καὶ φύσιν ἔχει, καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀποβέβληκε. ἄλλοισι δὲ κέκρηται καὶ μέμικται. οἶδα μὲν γὰρ καὶ τόδε δήπου, ὅτι διαφέρει ἐς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, καθαρὸς ἄρτος ἢ συγκομιστὸς ἢ ἀπτίστων πυρῶν, ἢ ἐπτισμένων, ἢ πολλῷ ὕδατι πεφυρημένος, ἢ ἀφύρητος, ἢ ἐξοπτὸς, ἢ ὠμὸς, ἄλλα τε πρὸς τουτέοισι μυρία. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ μάζης. καὶ αἱ δυνάμιες δὲ μεγάλαι τε ἑκάστου, καὶ οὐδὲν ἡ ἑτέρη τῇ ἑτέρῃ ἐοικυῖα. ὅστις δὲ ταῦτα μὴ σκεπτόμενος, ἢ εἰδὼς, πῶς ἄν τι οὗτος δύναιτο τῶν κατὰ τὸν ἄνθρωπον παθημάτων εἰδέναι; ὑπὸ γὰρ ἑνὸς ἑκάστου τουτέων πάσχει τι καὶ ἑτεροιοῦται ἄνθρωπος, ἢ τοῖον, ἢ τοῖον. καὶ διὰ τουτέων πᾶς ὁ βίος καὶ ὑγιαίνοντι καὶ ἐκ νόσου ἀνατρεφομένῳ καὶ κάμνοντι. οὐκ ἂν οὖν ἕτερα τουτέων χρησιμώτερα, οὐδ' ἀναγκαιότερα εἴη εἰδέναι δή που. ὡς δὲ καλῶς καὶ λογισμῷ προσήκοντι ζητήσαντες, πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν εὗρον αὐτὰ οἱ πρῶτοι εὑρόντες, καὶ ᾠήθησαν ἀξίην τὴν τέχνην θεῷ προσθεῖναι, ὡς καὶ νομίζεται. οὐ γὰρ τὸ ξηρὸν, οὐδὲ τὸ ὑγρὸν, οὐδὲ τὸ θερμὸν, οὐδὲ τὸ ψυχρὸν, οὐδ' ἄλλο τουτέων οὐδὲν ἡγησάμενοι, οὔτε λυμαίνεσθαι, οὔτε προσδέεσθαι οὐδενὸς τουτέων τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὅ, τι ἰσχυρὸν ἑκάστου, καὶ τὸ κρέσσον τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, οὗ μὴ δύναιτο κρατέειν, τοῦτο βλάπτειν ἡγήσαντο, καὶ τοῦτο ἐζήτησαν ἀφελεῖν. ἰσχυρότατον δέ ἐστι, τοῦ μὲν γλυκέος, τὸ γλυκύτατον· τοῦ δὲ πικροῦ, τὸ πικρότατον· τοῦ δὲ ὀξέος, τὸ ὀξύτατον· ἑκάστου δὲ πάντων τῶν ἐόντων, ἡ ἀκμή. ταῦτα γὰρ ἑώρων καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεόντα, καὶ λυμαινόμενα τὸν ἄνθρωπον. ἔνι γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ γλυκὺ καὶ ὀξὺ καὶ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν, καὶ ἄλλα μυρία παντοίας δυνάμιας ἔχοντα, πλῆθός τε καὶ ἰσχύν. ταῦτα μὲν μεμιγμένα καὶ κεκρημένα ἀλλήλοισιν, οὔτε φανερά ἐστιν, οὔτε λυπέει τὸν ἄνθρωπον. ὅταν δέ τι τουτέων ἀποκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται, τότε καὶ φανερόν ἐστι καὶ λυπέει τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο δὲ τῶν βρωμάτων ὅσα ἡμῖν ἀνεπιτήδειά ἐστι καὶ λυμαίνεται τὸν ἄνθρωπον ἐμπεσόντα, τουτέων ἕκαστον, ἢ πικρόν τι καὶ ἄκρητόν ἐστιν, ἢ ἁλμυρὸν, ἢ ὀξὺ, ἢ ἄλλο τι ἄκρητόν τε καὶ ἰσχυρόν. καὶ διὰ τοῦτο ταρασσόμεθα ὑπ' αὐτέων, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ σώματος ἀποκρινομένων. πάντα δὲ ὅσα ἄνθρωπος ἐσθίει ἢ πίνει, τὰ τοιαῦτα βρώματα ἥκιστα τουτέου χυμοῦ ἀκρήτου τε καὶ διαφέροντος δῆλά ἐστι μετέχοντα, οἷον ἄρτος τε καὶ μᾶζα, καὶ τὰ ἑπόμενα τουτέοισιν, οἷσιν εἰθισμένοι εἰσὶν ἄνθρωποι πλεῖστά τε καὶ αἰεὶ χρέεσθαι, ἔξω τῶν πρὸς ἡδονήν τε καὶ κόρον ἠρτυμένων τε καὶ ἐσκευασμένων. καὶ ἀπὸ τουτέων πλείστων ἐσιόντων ἐς τὸν ἄνθρωπον, ταραχή τε καὶ ἀπόκρισις τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα δυναμίων, ἥκιστα γίνεται, ἰσχὺς δὲ καὶ αὔξησις, καὶ τροφὴ μάλιστα δι' οὐδὲν ἕτερον γίνεται, ἢ ὅτι εὖ τε συγκέκρηται, καὶ οὐδὲν ἔχει ἄκρητον, οὐδὲ ἰσχυρὸν, ἀλλ' ὅλον ἓν γέγονε, καὶ ἁπλόον, καὶ ἰσχυρόν. ἀπορέω δ' ἔγωγε, οἱ τὸν λόγον ἐκεῖνον λέγοντες, καὶ ἄγοντες ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ ἐπὶ ὑπόθεσιν τὴν τέχνην, τίνα ποτὲ τρόπον θεραπεύσουσι τοὺς ἀνθρώπους ὥσπερ ὑποτίθενται. οὐ γάρ ἐστιν αὐτέοισιν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, ἐξευρημένον αὐτό τι ἐφ' ἑωυτοῦ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, μηδενὶ ἄλλῳ εἴδει κοινωνέον. ἀλλ' οἶμαι ἔγωγε ταῦτα πόματα καὶ βρώματα αὐτέοισιν ὑπάρχειν, οἷσι πάντες χρεόμεθα. προστιθέασι δὲ τῷ μὲν, εἶναι θερμῷ· τῷ δὲ ψυχρῷ· τῷ δὲ, ξηρῷ· τῷ δὲ, ὑγρῷ.

Quid ergo dicemus? Vtrum illi à frigido læſo idem exhibitum calidum profuit, ao potius coutrarium? Equidem arbitror multum perplexum fore qui hoc rogatus fuerit: qui namque panem conficit, tritico calorem, frigus, ſiccitatem, humorem adimit, † cum quid igni & aquę & pleriſq; alus conceſſum eſt, quo- 21
rum vnumquodque peculiarem facoltatē oaturamque habet, id effectum ſit, multaque quæ priùs inerant diſcuſſa ſint, alia autē iu conſortium aſcita. Hoc enim ſanè noui humano corpori plurimum intereſſe, ſitne panis purus an confuſaneus, quem Græci συγκομιστὸν appellant, vel non purgato hordeo factus, an purgato atque excorticato: aquáne copioſa ſubactus aut non ſubactus protſus, aut excoctus an incoctus, aot alio quouis noo præparatus. Sic & de maza. Eſt enim ſingulorum vis magna, iu nullo penitus eadem. Hæc verò qui neque conſiderat, neque intelligit, quomodo affectum vllum noſſe poterit, quo homo detinetur? Namque ab vnoquoque eorum hoc vel illo modo afficitur homo atq; alteratur, atque in his tum ſanorum rum ex morbo cooualeſcentium, tum ægrotantium omnium vita conſiſtit. Quò fit vt his nihil ſit cognitu vtilius, nec magie neceſſarium. † 22
Quæ qui primi repetere, tāquam rectè & optimè ratiocinando ea inueniſſeot hominum naturæ coouenientia, crediderunt dignam artem eſſe quæ ad deum referretur, quemadmodū nūc etiam creditur. Proinde quum à ſicco, humido, calido, frigidoque aut vllo ex his alio non exiſtimarent noxam vllam homini eſſe, nec eorum aliquo hominem indigere, oocere id tantum putarunt quod ſingulis potentius eſſet, & humana natura ſuperius, adcò vt euinci non poſſit, atque hoc tolli voluere. Eſt autem dulci dulciſſimū, amaro amariſſimom, acido acidiſſimum valentius, & rerum omnium ſummum incrementum. Hæc enim omnia homini & ineſſe & nocere videbant. Ineſt namque illi & amarom & ſalſum & dulce & acidum & acerbum & † ioſipidum, atque alia facultatibus, numero viribuſque infinita. Quæ quidem mixta at- 23
que inuicem temperata, neque cernuntur, neque homini moleſtiam exhibent: ſin autem aliqoid eorum ſeparetur & ſolum ſit, tunc & apparet & afficit hominem. Cibi autem quicumque oobis non conueniunt, & aſſumpti noxam homini infligont, omnes vel penitus amari ſunt, vel ſalſi, vel acidi, vel alio quouis modu vehementer intemperati. Quò fit vt ab his oon minùs afficiamur, quam ab illis quæ ab ipſo corpore excernuntur. Nuoe vero nihil protſus ab homine vel editur vel bibitur, quam ſuccum illum tam vehementer intemperatum manifeſtò eoutineat: panem dico & mazam, atque his finitima, quibus copioſè & perpetuò homines veſci conſueuere, præter alios cibos ad voluptatem ſatietatemq; compoſitos & apparatos. Quibus quidem pluribus aſſumptis in corpus, nec perturbatio nec ſecretio vlla eorum quæ vires magnas in corpore habeot, ſuperuenit, ſed robur, iocrementum, nutrimentum, non aliam ob cauſam qoam quod probè contemperati ſint, nihilque intemperati aut nimiùm vehementis habeant, ſed omnia voum fiant, & ſimplex & valens. Porrò incertum eſt mihi, qoonam tādem modo homines curaturi ſint ex ſua hypotheſi, illi qui in ea ſententia fuerūt, & ab illa via rationeque artem medicam ad ſuam hypotheſim abduxere. Nōdum enim opinor, inuenere quod duntaxat calidum aut frigidum aut ſiccum aut humidum eſſet, & nullius alterius particeps. Verum vt ego iudico, iidem ſunt apud illos & cibi & potus, qui & nobis ſunt in vſu, ſed præterea hunc calidi, illom frigidi, hunc ſicci, illom humidi nomine appellarunt. Alioqui calidum quidpiam ægroto imperantes, dubitationem magnam

excitarent: protinus enim quidnam illud ſit interrogaturus eſt. Quamobrem eos vel delirare neceſſe eſt, vel ad id recurrere quod eiuſmodi ſit. Quòd ſi quidpiam cum caliditate acerbitatem habeat coniunctam, aliud verò calidum ſimul ſit & inſipidum,
24 atque aliud calidum † conturbatorium (ſunt enim quædam calida etiam contrariis inter ſe facultatibus prædita) atque aliquid eorum exhiberi debeat, anne calidum & acerbum, vel calidum & inſipidum, an frigidum ſimul & acerbum (tale namque aliquod eſt) frigidum vnáque inſipidum, exhibendum eſt? Namque vt ego compertum habeo ab vnoquoque eorum contraria omnia eueniunt, non in homine modò, verumetiam in corio, ligno, aliiſque pluribus quæ homine longè minùs ſentire poſſunt. Non enim calidum ipſum eſt quod vires habet maximas, ſed acerbum, inſipidum, & alia de quibus antè dixi tum in homine tum extra hominem, ſiue edantur ſiue bibantur, ſiue extrinſecus illinantur, aut catapla-
25 matis modo imponantur. † Frigus autem & calorē facultatum omnium maximè imbecillas in corpore eſſe exiſtimo iſtas ob cauſas. Quamdiu frigidum & calidum ſimul mixta erunt, innoxia ſunt: namque frigidum calido, calidum frigido temperatur, & ad mediocritatem ducitur. Sin vtrumuis ab altero ſeiunctum ſit, tunc offendūt. Eo autem tempore cum frigus hominem corripuerit & afficere cœperit, primum quidem protinus ex ſe indidem ab homine calor emergit, ſine vllo alio præſidio & apparatu. Porrò hæc non tantum fiunt in ſanis hominibus, ſed iis etiam qui morbo detinentur. Primum quidem ſi quis bene valens hyeme corpus refrigerare velit, ſiue frigido balneo, ſiue alio quouis modo, quantò plus refrigeratus fuerit, niſi corpus rigidum prorſus redditum ſit, poſtquam veſtem induerit, ſeſeque ſub tectum receperit, eò magis vehementiuſque incaleſcit. Deinde verò ſi cupiat multum incaleſcere vel ex balneo calido vel igne copioſo, ac poſtea quem-
26 admodum antè refrigeratus fuerat, † eandem veſtem ſumat, & eodem loco diutius immoretur, euadet
27 multò frigidior, & vehementius horrebit, † aut qui magno in æſtu ventum ſibi facit, & refrigerium molitur, hoc modo calere deſinet, illud qui fecerit, ardorem æſtumque decuplò maiorem percipiet, quam qui iſtorum nil fecerit. Cæterum quibus itinere per niues aut alia frigora facto, rigidi ſupra modum fiūt pedes, aut manus aut caput, longè iſtis maiora noctu præ ardore & pruritu patiuntur, poſtquam veſtibus obuoluti fuerint, & modicè incaluerint. Nam eorum plæriſque etiam puſtulæ, velut igne exuſtis, attolluntur, nec fieri prius hoc ſolet quam calorē ſenſerint. Adeò facilè alterum eorum alteri ſuperuenit. Poſſum verò alia ſexcenta proferre, ſed id dicā quid ægrotis accidit. Non eſt illis acutiſſima febris, nec multum vehemens, quam rigor præceſſit, ſed ea non multò pòſt quieſcit, nihilque damni vt plurimum adfert, & quandiu quidem adfuerit, hominem excalfacit, & per vniuerſum corpus ſpargitur, tandemque in pedes deſinit, in quibus etiam rigor & frigus vltimò conſtiterant, atque longiori ſpacio perſeuerant. Poſteaquam vero ſudauerit, eumque febris reliquerit, rurſum alget vehementius quam ſi febre prorſus non laboraſſet. Cui igitur tam citò contrarium ſuperuenit, à quo vis eius omnis ſponte tollitur quid ab eo magnum aut atrox fieri poteſt? vel quæ tandem valentia præſidia requirit? At dicat aliquis, non protinus extinguitur calor ardēti febre correptis nec peripneumonicis nec aliis vehemēti morbo laborantibus, nec in iſtis calor poſt frigiditatem accenditur. Ego ſanè maximum inde argumentum ſumo non à ſolo ſynceroque calore febricitare

ἐπεὶ ἐκεῖνό γε ἄπορον προστάξαι τῷ κάμνοντι, θερμόν τι προσενέγκασθαι. εὐθὺς γὰρ ἐρωτήσει τί ἐστιν, ὥστε ληρεῖν ἀνάγκη, ἢ ἐς τουτέων τι τῶν γινωσκομένων καταφυγεῖν. εἰ δὲ δὴ τυγχάνει τὸ μὲν θερμὸν ἐὸν στρυφνόν, ἄλλο δὲ θερμὸν, πλαδαρόν· ἄλλο δὲ θερμὸν, ἄραδον ἔχον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα τε θερμὰ, καὶ ἄλλας δυνάμιας ὑπεναντίας ἑωυτοῖσιν ἔχοντα, δεήσει δέ τι αὐτέων προσενεγκεῖν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ στρυφνὸν, ἢ τὸ θερμὸν καὶ πλαδαρὸν, ἢ ἅμα τὸ ψυχρὸν καὶ στρυφνόν. ἔστι γὰρ καὶ τοιοῦτο καὶ τὸ ψυχρόν τι καὶ πλαδαρόν. ὡς μὲν γὰρ ἔγωγε οἶδα, πᾶν τοὐναντίον ἐξ ἑκατέρου αὐτέων ἀποβαίνει, καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν σκύτει, καὶ ἐν ξύλῳ, καὶ ἐν ἄλλοισι πολλοῖσιν, ἃ ἐστὶν ἀνθρώπου ἀναισθητότερα. οὐ γὰρ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ στρυφνὸν καὶ πλαδαρὸν, καὶ τἄλλα ὅσα μοι εἴρηται, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, καὶ ἔξωθεν ἐπιχριόμενά τε καὶ πως πλασσόμενα. ψυχρότητα δ' ἔγωγε καὶ θερμότητα πασέων ἥκιστα τῶν δυναμίων νομίζω δυναστεύειν ἐν τῷ σώματι, διὰ τάσδε τὰς προφάσιας. ὃν μὲν ἂν χρόνον μεμιγμένα αὐτὰ αὑτοῖσιν ᾖ, ἅμα τὸ ψυχρὸν γὰρ θερμὸν ᾖ, οὐ λυπεῖ. κρῆσις γὰρ καὶ μετριότης, τῷ μὲν ψυχρῷ, γίνεται ἀπὸ τοῦ θερμοῦ. τῷ δὲ θερμῷ, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ. ὅταν δὲ ἀποκριθῇ χωρὶς ἑκάτερον, τότε λυπεῖ. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ καιρῷ, ὅταν τὸ ψυχρὸν ἐπιγένηται, καὶ λυπήσῃ τὸν ἄνθρωπον διὰ ταχέος, πρῶτον δι' αὐτὸ τοῦτο πάρεστι τὸ θερμὸν αὐτόθεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμιῆς βοηθείης, οὐδὲ παρασκευῆς δεόμενον. καὶ ταῦτα καὶ ἐν ὑγιαίνουσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἀπεργάζεται καὶ ἐν κάμνουσιν. τοῦτο μὲν, εἴ τις θέλει ὑγιαίνων χειμῶνος διαψῦξαι τὸ σῶμα, ἢ λουσάμενος ψυχρῷ, ἢ ἄλλῳ τῷ τρόπῳ, ὅσῳ ἂν αὐτῷ ἐπιπλέον ποιήσῃ, καὶ ἢν γε μὴ παντάπασι παγῇ τὸ σῶμα, ὅταν εἵματα λάβῃ καὶ ἔλθῃ ἐς τὴν σκέπην, μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλεῖον θερμαίνεται τὸ σῶμα. τοῦτο δὲ εἰ ἐθέλοι ἐκθερμανθῆναι σφοδρῶς, ἢ λουτρῷ θερμῷ, ἢ πολλῷ πυρὶ, ἐκ δὲ τούτου, τὸ αὐτὸ εἷμα ἔχων ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ τὴν διατριβὴν ποιέεσθαι, ὥσπερ ὁ διεψυγμένος πολὺ φανεῖται καὶ ψυχρότερος καὶ ἄλλως φρικαλεώτερος, ἢ ῥιπιζόμενός τις ὑπὸ πνίγεος καὶ παρασκευάζων αὐτὸς ἑωυτῷ ψῦχος ἐκ τούτου τοῦ τρόπου διαπαύσηται, τῷ τοῦτο ποιέοντι δεκαπλάσιον πάρεστι τὸ καῦμα καὶ τὸ πνῖγος, ἢ τῷ μηδὲν τοιοῦτο ποιέοντι. τὰ δὲ δὴ καὶ πολὺ μέζω· ὅσοι ἂν διὰ χιόνος ἢ ἄλλης ψύξιος βαδίσαντες, ῥιγώσωσι διαφερόντως πόδας, ἢ χεῖρας, ἢ κεφαλὴν, οἷα πάσχουσιν ἐς τὴν νύκτα, ὅταν περισταλῶσί τε καὶ ἐν ἀλέῃ γένωνται ὑπὸ καύματος καὶ κνησμοῦ, καὶ ἔστιν οἷσι φλυκταῖναι ἀνίστανται ὡς ἀπὸ πυρὸς κατακεκαυμένοισι. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο πάσχουσι, πρὶν ἢ θερμανθῶσιν. οὕτως ἑτοίμως ἑκάτερον αὐτέων ἐπὶ θάτερον παραγίνεται. μυρία δ' ἂν καὶ ἕτερα ἔχοιμι εἰπεῖν. τὰ δὲ κατὰ τοὺς νοσέοντας, οὐχ οἷσιν ἂν ῥῖγος γένηται τουτέοισιν ὀξύτατος ὁ πυρετὸς ἐκλάμπει. καὶ οὐχ οὕτως ἰσχυρὸς, ἀλλὰ καὶ παυόμενος δι' ὀλίγου, καὶ ἄλλως τὰ πολλὰ ἀσινὴς, καὶ ὅσον ἂν χρόνον παρῇ διάθερμος, καὶ διεξιὼν διὰ παντὸς τελευτῶν ἐς τοὺς πόδας μάλιστα, οὗπερ τὸ ῥῖγος καὶ ἡ ψύξις νεηνικωτάτη, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐχρόνισε. πάλιν τε ὅταν ἱδρώσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ὁ πυρετὸς, πολὺ μᾶλλον ἔψυξεν, ἢ εἰ μὴ ἔλαβε τὴν ἀρχήν. ᾧ οὖν διὰ ταχέος οὕτω παραγίνεται τὸ ἐναντιώτατόν τε καὶ ἀφαιρεόμενον τὴν δύναμιν ἀπὸ ταὐτομάτου, τί ἂν ἀπὸ τουτέου μέγα ἢ δεινὸν γένοιτο; ἢ τίνος δεῖ πολλῆς ἀπὸ τουτέου βοηθείης; εἴποι ἄν τις. ἀλλ' οἱ πυρεταίνοντες τοῖσι καύσοισί τε καὶ περιπλευμονίῃσι, καὶ ἄλλοισιν ἰσχυροῖσι νοσήμασιν, οὐ ταχέως ἐκ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται, οὐδὲ πάρεστιν ἐνταῦθα τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρόν. ἐγὼ δὲ τοῦτό μοι μέγιστον τεκμήριον ἡγεῦμαι

εἶναι, ἔτι εἰ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνοιεν οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲ τοῦτο εἴη τὸ αἴτιον τῆς κακώσιος μοῦνον, ἀλλ' ἔστι καὶ πικρὸν, καὶ θερμὸν τὸ αὐτό· καὶ θερμὸν καὶ ὀξύ· καὶ ἁλμυρὸν καὶ θερμὸν, καὶ ἄλλα μυρία, καὶ πάλιν γε ψυχρὸν μετὰ δυνάμιος ἑτέρης. τὰ μὲν οὖν λυμαινόμενα, ταῦτ' ἐστί, συμπάρεστι δὲ καὶ τὸ θερμὸν, ῥώμης μετέχον, ὡς ἂν τὸ ἡγεύμενον, καὶ παροξυνόμενον, καὶ αὐξανόμενον ἅμα ἐκείνῳ· δύναμιν δὲ οὐδεμίαν πλείω τῆς προσηκούσης ἔχον. δῆλα δὲ ταῦτ' ἐστὶ. ἐπὶ τῶνδε τῶν σημείων. πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν φανερωτάτων, ὧν πάντες ἔμπειροι πολλάκις ἐσμὲν τε καὶ ἐσόμεθα. τοῦτο μὲν ὅσοισιν ἂν ἡμέων κόρυζα ἐγγένηται, καὶ ῥεῦμα κινηθῇ διὰ τῶν ῥινέων, τοῦτο ὡς πολὺ δριμύτερον τοῦ πρότερον γινομένου τε καὶ ἰόντος, ἐκ τῶν ῥινέων καθ' ἑκάστην ἡμέρην, καὶ οἰδέειν μὲν ποιέει τὴν ῥῖνα, συγκαίει θερμήν τε καὶ διάπυρον ἐσχάτως· ἢν δὲ τὴν χεῖρα προσφέρῃς, καὶ πλείω χρόνον παρῇ, καὶ † ἐξελκοῦται τὸ χωρίον, ἄσαρκόν τε καὶ σκληρὸν ἐόν. παύεται δέ πως τότε καῦμα ἐκ τῆς ῥινὸς, οὐχ ὅταν τὸ ῥεῦμα γίνηται, καὶ ἡ φλεγμονὴ ᾖ, ἀλλ' ἐπειδὰν παχύτερόν τε καὶ ἧσσον δριμὺ, πέπον τε καὶ μεμιγμένον μᾶλλον τῷ πρότερον γινομένῳ, τότ' ἤδη καὶ τὸ καῦμα πέπαυται. ἀλλ' οἷσι δὲ ὑπὸ ψύχεος, φανερῶς αὐτοῦ μούνου γίνεται, μηδενὸς ἄλλου ξυμπαραγενομένου. πᾶσι δὲ αὕτη ἡ ἀπαλλαγὴ, ἐκ μὲν τῆς ψύξιος διαθερμανθῆναι, ἐκ δὲ τοῦ καύματος, διαψυχθῆναι. καὶ ταῦτα ταχέως παραγίνεται, καὶ πέψιος οὐδεμιῆς προσδέεται. τὰ δ' ἄλλα πάντα ὅσα διὰ χυμῶν δριμύτητας καὶ ἀκρησίας φημὶ ἔγωγε γίνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκαθίσταται κρηθέντα, καὶ πεφθέντα. ὅσα τ' αὖ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρέπεται τῶν ῥευμάτων, ὡς ἰσχυρὰς καὶ παντοίας δριμύτητας ἔχοντα, ἑλκοῖ μὲν βλέφαρα, κατεσθίει δὲ, ἐνίων γνάθους τε, καὶ τὰ ὑπὸ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἐφ' ὅ,τι ἂν ἐπιῤῥυῇ, ῥήγνυσί τε καὶ διεσθίει τὸν ἀμφὶ τὴν ὄψιν χιτῶνα. ὀδύναι δὲ καὶ καῦμα καὶ φλογμὸς ἔσχατος κατέχει μέχρι τινὸς, μέχρις ἂν τὰ ῥεύματα πεφθῇ, καὶ γένηται παχύτερα, καὶ λήμη ἀπ' αὐτέων ᾖ. τὸ δὲ πεφθῆναι γίνεται, ἐκ τοῦ μιχθῆναί τε ἀλλήλοισι καὶ συνεψηθῆναι. τοῦτο δ' ὅσα ἐς τὴν φάρυγγα, ἀφ' ὧν βράγχοι γίνονται, κυνάγχαι, ἐρυσιπέλατα, περιπλευμονίαι. πάντα ταῦτα τὸ μὲν πρῶτον ἁλμυρά τε καὶ ὑγρὰ, καὶ δριμέα ἀφίει. καὶ ἐν τοῖσι τοιουτοισιν, ἔῤῥωται τὰ νοσήματα. ὅταν δὲ παχύτερα καὶ πεπαίτερα γένηται, καὶ πάσης δριμύτητος ἀπηλλαγμένα, τότ' ἤδη καὶ οἱ πυρετοὶ λύονται, καὶ τἄλλα τὰ λυπέοντα τὸν ἄνθρωπον. δεῖ δὲ δή τι ταῦτα αἴτια ἑκάστου ἡγεῖσθαι, ὧν παρεόντων μὲν, τοιοῦτον τρόπον ἀνάγκη γίνεσθαι, μεταβαλλόντων δὲ ἐς ἄλλην κρῆσιν, παύεσθαι. ὁκόσα οὖν ἀπὸ αὐτέης τῆς θέρμης εἰλικρινέος ἢ ψύξιος γίνεται, καὶ μὴ μετέχει ἄλλης δυνάμιος μηδεμιῆς, οὕτω παύοιτ' ἂν, ὅταν μεταβάλλῃ ἐκ τοῦ ψυχροῦ, ἐς τὸ θερμὸν, καὶ ἐκ τοῦ θερμοῦ, ἐς τὸ ψυχρόν. μεταβάλλει δ' ὅν μοι προείρηται τρόπον. ἔτι τοίνυν τἄλλα ὅσα κακοπαθεῖ ἄνθρωπος, πάντα ἀπὸ δυναμίων γίνεται. τοῦτο μὲν, ὅταν πικρότης τις ἀποχυθῇ, ἣν δὴ χολὴν ξανθὴν καλέομεν, οἷαι ἆσαι, καὶ καῦμα καὶ ἀδυναμίαι κατέχουσιν ἀπαλλασσόμενοί τε τούτου ἐνίοτε, καὶ καθαιρόμενοι, ἢ αὐτόματοι, ἢ ὑπὸ φαρμάκου, ἢν ἐν καιρῷ τι αὐτέων γένηται, φανερῶς καὶ τῶν πόνων καὶ τῆς θέρμης ἀπαλλάσσονται. ὅσον δ' αὖ χρόνον ταῦτα μετέωρα ᾖ καὶ ἄπεπτα καὶ ἄκρητα, μηχανὴ οὐδεμία, οὔτε τῶν πόνων παύεσθαι, οὔτε τῶν πυρετῶν. καὶ οἷσι μὲν ὀξύτητες προσίστανται δριμεῖαί τε καὶ ἰώδεες, οἷαι λύσσαι, καὶ δήξιες σπλάγχνων καὶ θώρηκος καὶ ἀπορίη, οὐ παύονται τούτου πρότερον πρὶν ἀποκαθαρθῇ τε καὶ καταστορεσθῇ, καὶ μιχθῇ τοῖσιν ἄλλοισι. πέσσεσθαι δὲ καὶ μεταβάλ-

homines, neque eum tantùm mali cauſam eſſe, ſed
aliquid quoq; idem amarum calidumque ſit, aut ca- 28
lidum & † acutum, aut ſalſum ſimul & calidum, &
alia ſexcenta, ac rurſum frigidum aliis facultatibus
complicatum. Hæc igitur ſunt à quibus noxæ pro-
deunt. Verum illis etiam calor adiuctus eſt, ad agen-
dum quidem efficax, quippe qui cum ſibi annexa
qualitate ducatur, exacuatur & increſcat, attamen
vires nullas ſupra conuenientem modũ habet. Hæc
aditum modum ſe habent. Sed præter hæc ſigna, in
primis quidem alia ſunt euidentiſſima, quorum om-
nes frequenti iam vſu cognitionem habuimus, at-
que etiam nunc habemus. † Primum quidem qui- 29
bus grauedo oborta fuerit & humor per nares diſtil-
lauerit, is tanquam permultò acrior priore qui quo-
tidie generabatur, & naribus effluebat, tam narem
in tumotem attollit, & calentem multumque fer-
uentem adurit, tum ſi manum admoueas, & longio-
ri ſpacio continueris, etiam † exulceratur locus mi- 30
nime carnoſus & durus. Tunc autem è nare ardor
abit, non quidem cum fluxio fit, & conſiſtit phleg-
mone, ſed poſteaquam craſſior & minùs acris eua-
ſerit, concocta fuerit, & humori qui primum erat,
miſceri magis cœperit. Sunt autem quibus ipſa ſola
frigiditas, nullo alio interuenientem, affectum hunc
excitet. Cæterum omnibus eadem ratione ſuccurri-
tur, excalfactis quidem ſi à frigore malum eſt, refri-
geratis vero ſi à calore: & hæc quidem protinus fiũt,
nulla expectata concoctione. Alia verò omnia quæ
dixi ab humorum acrimonia & intemperie prouenire,
eodem modo deſinunt, tum temperari tum con-
cocta. Sed & quæcunque humores in oculos fluxe-
rint, ſi vehementer penituſque acres ſint, palpe-
bras exulcerant, & rodunt aliquando genas, &
partes oculis ſubiectas in quas profluxerint. Ad-
hæc rumpunt & exedunt oculorum tunicas. Do-
lor autem & ardor & † inflammatio maxima 31
tandiu diuexat, donec fluxio concocta ſit & red-
dita craſſior, atque in ſordes vertatur. Porrò con-
coquitur immixta temperataque aliis, ſimulque
cum illis concocta. Deinde verò quæ in fauces
illabuntur, à quibus raucedines, anginæ, eryſipe-
lata, peripneumoniæ proueniunt, quæ quidem om-
nia principio ſalſa, liquida, acriaque prodeunt, at-
que in his quandiu eiuſmodi ſunt, morbi confirmã-
tur. Verum quum craſſiora euaſerint magiſque con-
cocta, atque omnem acrimoniam exuerint, tunc &
febres ſoluuntur, & deſinunt omnia moleſta eſſe. At
vero ea cuiuſque rei cauſas cenſere oportet, quæ
quum adſunt, eam huiuſmodi neceſſario gignunt, &
quibus immutatis ipſam quoque deſinere eſt neceſ-
ſe. Itaque quum ab ipſo calore aut frigore puris nul-
laque alia facultate infectis morbum excitari conti-
gerit, curabitur cumprimùm ex frigido calidus effe-
ctus fuerit, & ex calido frigidus. Mutatio vero hæc
fit ad eum quem expoſui modum. Itaque vt iterum
etiam dicamus, malorum quæcumque hominibus
accidunt cauſa omnis à facultatibus pendet. Sicuti
quando amarus aliquis humor, quem flauam bilem
appellamus, effuſus fuerit, à quo à ſtomachi inquie-
tudines & æſtus impotentia proueniunt. A quo qui-
dem ſi abſoluantur & purgeotur, ſiue ſponte, ſiue
madicamento, atque oportuno tempore alterutrum
cootingat, tum doloribus tom calore planè liberan-
tur. At quandiu in corpore pendebit, & crudus ſyn-
ceruſque erit, nulla machina nec ſedari dolores nec febres abigi poterunt. Et quibus quidem humores acuti, acres, æruginoſique conſtiterint, à quibus & furores & viſcerum thoraciſque morſus atque animi deliquium perueniant, non prius laborare morbo deſinunt, quam illi euacuati ſint, & deiecti, atque aliis humoribus remixti. Cæterum multis modis variiſque concoquuntur, permu-

tantur, tenuantur, & craſſitiem qualem humores habet, aſſequuntur. Quamobrem & † iudicia & tem-
32 porum numeri magni ſunt in iſtis momenti. Atqui nihil eorum, quod calidum eſt aut frigidum perpeti ſolet: id namque nec putreſcere poteſt, nec craſſi-
33 tiem conſequi. Quid vero ipſum eſſe dicemus? † Mixtio quidem eorum poteſt, quæ ſi aliter fiat quam ipſorum ſecum, non deſinit vehemens eſſe. Siquidem nunquam calor calorem excitare deſinet, niſi frigido remixtus fuerit, nec contra frigus niſi calori. Reliqua vero omnia quæ homini in vſum veniunt, quò pluribus permixta fuerint, eò mitiora melioraque euadent. Eſt autem homo affectus quamoptimè cum in eo concocta ſunt omnia & quieta, nihilque habet quid viribus, reliquis præpolleat. Sed de his
34 abundè mihi dixiſſe videor. † Aiunt vero medici quidam & ſophiſtæ, fieri non poſſe, vt quis medicam artem calleat, qui non intelligit quid ſit homo, quænam prima eius generatio ſit & compoſitio. Equidem quæcunque dicta ſunt ab aliquo ſophiſta aut medico, vel de natura conſcripta, ea non tam ad artem medicam pertinere arbitror, quàm ad pictoriã: certam vero naturæ peritiam non aliunde quàm à medicina haberi, facilè conſequi poſſis, vbi ipſam medicinam vniuerſam rectè complexus fueris. Et hanc quidem cognitionem plærique mihi videntur habuiſſe, nouiſſe ſcilicet iſta, quid ſit homo, & quæ ſint eius cauſæ, & alia perſpicuè. Siquidem exiſtimo medicis omnibus neceſſariam eſſe naturæ cognitionem, atque ſedulo cuiuis elaborandum, ſi modo aliquid quod fieri debeat, facturus eſt, vt intelligat quid homini cum comeſtis & bibitis conueniat, & quid cuique ex ſingulis euenturum ſit, neque ſimpliciter ſic iudicet, caſeum cibum eſſe malum, quod illi qui ſe eo ingurgitarit, moleſtiam adferat, ſed ex-
35 plicet & quam moleſtiam & quam ob cauſam, † & cuinam mortalium incommodum ſit. Sunt enim alij quoque permulti cibi potuſque naturę moleſti, à quibus homo non eodem modo afficitur: quã rem vt oſtendam ſic ſe habere, exemplum hoc eſto. Vinum merum copioſius hauſtum hominem debilitat: quod quicumque vident, ſtatim intelligunt vini eas eſſe vires, & cauſam in ipſum teferũt: ſed & quas hominis partes maximè afficiat, nouimus. Velim autem etiam in aliis veritatem tam apertam eſſe. Caſeus enim [quoniam eo exemplo vſus ſum] non nocet omnibus, ſed plærique ſunt qui eo ſaturi ne tantillum quidem lęduntur, imò vero gracilibus non ſine magna vtilitate exhibetur. Alij vero ipſum ægrè tranſmutant. Sunt autem eorum naturæ differentes hac ratione. Quicquid in corpore caſeo inimicum eſt, ab eo excitatur & agitatur. In quibus igitur einſmodi humoris maior copia fuerit, magiſque in corpore præualuerit, eos magis grauiuſque affici par eſt. Quòd ſi vniuerſæ hominum naturæ noxium eſſet, nemo prorſus non læderetur. Iſta autem ſi quis intelligat, nihil damni feret. Porrò iis qui ex morbis
36 conualeſcunt, quique longis morbis laborant, † multa ſimul veluti in acie concurrunt, partim caſu, partim rebus quibuſlibet ſine diſcrimine aſſumptis. Plurimos enim medicos vidi idiotarum more, ſi eodem die noui aliquid attentaſſent, lauiſſent videlicet vel deambulaſſent, vel alienum aliquem cibum ediſſent, eaque omnia cum neſcirent profuiſſentne an obfuiſſent, nihilo tamen minus cauſam ad eorum aliquod retuliſſe, cum tamen cauſam ipſam ignorarent: quod autem maximè profuit, id aliquando celarent, nec proderent. At non ſic agendum, ſed noviſſe oportet quid poſſit balnei vſus intempe-

λεα, ἢ λεπτυνόμενα καὶ παχυνόμενα ἐς χυμῶν εἶδος, διὰ πολλῶν εἰδέων καὶ παντοίων. διὸ καὶ αἱ κρίσιες καὶ οἱ ἀριθμοὶ τῶν χρόνων, ἐν τοῖσι τοιούτοισι μέγα δύνανται. πάντων δὴ τουτέων, ἥκιστα προσήκει θερμῷ ἢ ψυχρῷ πάσχειν. οὔτε γὰρ ἂν τοῦτό γε σαπείη, οὔτε παχυνθείη. τί δ' ἂν αὐτὸ φαίημεν εἶναι; κρῆσις τε αὐτέων ἐστὶ, πλείω πρὸς ἄλληλα ἔχουσα δύναμιν. ἐπεὶ ἄλλῳ γε οὐδενὶ τὸ θερμὸν μιχθὲν παύσεται τῆς θέρμης, ἢ τῷ ψυχρῷ· οὐδέ γε πάλιν τὸ ψυχρὸν, ἢ τῷ θερμῷ. τὰ δ' ἄλλα περὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅσῳ ἂν πλείοσι μίσγηται, τοσούτῳ ἠπιώτερα καὶ βελτίονα. πάντων δὲ ἄριστα διάκειται ἄνθρωπος, ὅταν πέσσηται καὶ ἐν ἡσυχίῃ ᾖ, μηδεμίην δύναμιν ἰδίην ἀποδεικνύμενος. περὶ μὲν οὖν τουτέων, ἱκανῶς μοι ἡγεῦμαι ἀποδεδεῖχθαι. λέγουσι δέ τινες καὶ ἰητροὶ, καὶ σοφισταὶ, ὡς οὐκ εἴη δυνατὸν ἰητρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅ, τι ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως ξυνεπάγη. ἐγὼ δὲ τουτέων μὲν ὅσα τινὶ εἴρηται σοφιστῇ, ἢ ἰητρῷ, ἢ γέγραπται περὶ φύσιος, ἧσσον νομίζω τῇ ἰητρικῇ τέχνῃ προσήκειν ἢ τῇ γραφικῇ· νομίζω δὲ περὶ φύσιος γνῶναί τι σαφὲς, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν εἶναι, ἢ ἐξ ἰητρικῆς. τοῦτο δὲ οἷόν τε καταμαθεῖν, ὅταν αὐτήν τις τὴν ἰητρικὴν ὀρθῶς πᾶσαν περιλάβῃ. μέχρι δὲ τούτου πολλός μοι δοκεῖ δεῖν. λέγω δὲ τὴν ἱστορίην ταύτην εἰδέναι, ἄνθρωπος τί ἐστι, καὶ δι' οἵας αἰτίας γίνεται, καὶ τἄλλα ἀκριβέως, ἐπεί τοι γέ μοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι παντὶ ἰητρῷ περὶ φύσιος εἰδέναι, καὶ πάνυ σπουδάσαι ὡς εἴσεται, εἴπερ τι μέλλει τῶν δεόντων ποιήσειν, ὅ, τι ἐστὶν ἄνθρωπος πρὸς τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα καὶ ὅ, τι ἀφ' ἑκάστου ἑκάστῳ συμβήσεται. καὶ μὴ ἁπλῶς οὕτω δοκεῖν, ὅτι πονηρὸν βρῶμα τυρός· πόνον γὰρ φέρει τῷ πληρωθέντι αὐτοῦ. ἀλλὰ τίνα τε πόνον, καὶ διατί, καὶ τίνι τῶν ἐν ἀνθρώπῳ ἐνεόντων ἀνεπιτήδειον. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ βρώματα καὶ πόματα φύσει πονηρὰ, καὶ διατίθησι τὸν ἄνθρωπον, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτως οὖν μοι ἔστω τοῦ λόγου, οἷον οἶνος ἄκρητος πολὺς ποθεὶς, διατίθησί πως τὸν ἄνθρωπον ἀσθενέα, καὶ ἅπαντες ἂν ἰδόντες τοῦτο γνοίησαν. ὅτι αὕτη ἡ δύναμις οἴνου, καὶ αὐτὸς ἐστὶν αἴτιος, καὶ οἷσί γε τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦτο μάλιστά γε δύναται, οἴδαμεν. τοιαύτην δὴ βούλομαι ἀληθείην καὶ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι. τυρὸς γὰρ ἐπειδὴ τουτέῳ σημείῳ ἐχρησάμην, οὐ πάντας ἀνθρώπους λυμαίνεται. ἀλλ' εἰσίν οἵ τινες αὐτοῦ πληρούμενοι, οὐδ' ὁτιοῦν βλάπτονται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰσχύουσιν ἂν ξυμφέρει θαυμασίως παρέχεται. εἰσὶ δὲ οἳ χαλεπῶς ἀπαλλάσσουσι. διαφέρουσι δὲ τουτέων αἱ φύσιες. διαφέρουσι δὲ κατὰ τοῦτο, ὅπερ ἐν τῷ σώματι ἔνεστι πολέμιον τυρῷ, ὑπὸ τουτέου ἐγείρεταί τι καὶ κινέεται. οἷσιν ὁ τοιοῦτος χυμὸς τυγχάνει πλείων ἐνεὼν, καὶ μᾶλλον ἐνδυναστεύων ἐν τῷ σώματι, τουτέοις μᾶλλον καὶ κακοπαθέειν εἰκός. εἰ δὲ πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἦν κακὸν, πάντας ἂν ἐλυμαίνετο. ταῦτα δὲ εἴ τις εἰδείη, οὐκ ἂν πάσχοι. τὰ δ' ἐν τῇσιν ἀνακομιδῇσι, τῇσιν ἐκ τῶν νούσων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇσι μακρῇσι, γίνονται πολλαὶ συνταράξιες, αἱ μὲν ἀπὸ ταὐτομάτου· αἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τῶν προσενεχθέντων τῶν τυχόντων. οἶδα δὲ τοὺς ἰητροὺς τοὺς πολλοὺς, ὡς τοὺς ἰδιώτας, ἢν τύχωσι περὶ τὴν ἡμέρην ταύτην τι κεκαινουργηκότες, ἢ λουσάμενοι, ἢ περιπατήσαντες, ἢ φαγόντες τι ἑτεροῖον. ταῦτα δὲ πάντα βέλτιον προσενηνεγμένα ἢ μή, οὐδενὸς ἧσσον τὴν αἰτίην τουτέων τινὶ ἀνατιθέντας. τὸ μὲν αἴτιον, ἀγνοοῦντας· τὸ δὲ συμφορώτατον, ἢν οὕτως τύχῃσιν, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ, ἀλλ' εἰδέναι τί λουτρὸν ἀκαίρως προσενεχθὲν ἐργάσεται, καὶ τί κόπος. οὐδέποτε γὰρ ἡ αὐτὴ κακοπάθεια τουτέων, οὐδ' ἑτέρου, οὐδέ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδέ γε ἀπὸ βρώματος τοίου ἢ τοίου. ὅς τις οὖν ταῦτα μὴ εἴσεται, ταῦτα δὲ πάντα βέλτιον προσενηνεγμένα ἢ μὴ, οὐδένος ἧσσον τὴν αἰτίην τουτέων τινὶ ἀνατιθέντας. τὸ μὲν αἴτιον, ἀγνοοῦντας· τὸ δὲ συμφορώτατον, ἢν οὕτως τύχωσι, ἀφανίσαντας. δεῖ δὲ οὔ, ἀλλ' εἰδέναι τί λουτρὸν ἀκαί-

μοι προσηκούσης ἐργάζεται, καὶ τί κάπος, οὐδέποτε γὰρ ὁ αὐτὸς κακοπαθήσει τουτέων, οὐδ᾽ ἑτέρου, οὐδέ γε ἀπὸ πληρώσιος, οὐδέ γε ἀπὸ βρώματος τοῦ ἢ τοῦ. ὅς τις οὖν ταῦτα μὴ εἴσεται, ὡς ἕκαστα ἔχει πρὸς τὸν ἄνθρωπον, οὔτε γινώσκειν τὰ γινόμενα ἀπ᾽ αὐτῶν δυνήσεται, οὔτε χρῆσθαι ὀρθῶς. δεῖν δέ μοι δοκεῖ καὶ ταῦτ᾽ εἰδέναι. ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυναμίων ἔρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ σχημάτων. λέγω δή τι τοῦτο, δύναμιν μὲν εἶναι, τῶν χυμῶν εἰδέναι, τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχύν· σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἔνεστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τὰ μὲν γάρ, κοῖλά τε καὶ ἐξ εὐρέος εἰς στενὸν ἐστι συνηγμένα. τὰ δὲ, καὶ ἐκπεπταμένα· τὰ δὲ, στερεά τε καὶ στρογγύλα· τὰ δὲ, πλατέα καὶ ἐπικρεμάμενα· τὰ δὲ, διατεταμένα· τὰ δὲ, μακρά, τὰ δὲ, πυκνά. τὰ δὲ, μανά τε καὶ τεθηλότα· τὰ δὲ, σπογγοειδέα, καὶ ἀραιά. τοῦτο μὲν ἑλκύσαι ἐφ᾽ ἑωυτὸ, ἐπισπάσασθαι ὑγρότητα ἐκ τοῦ ἄλλου σώματος, πότερον τὰ κοῖλά τε καὶ ἐκπεπταμένα, ἢ τὰ στερεά τε καὶ στρογγύλα, ἢ τὰ κοῖλά τε καὶ ἐς στενὸν ἐξ εὐρέος συνηγμένα, δύναιτ᾽ ἂν μάλιστα. οἶμαι μὲν τὰ τοιαῦτα εἰς στενὸν συνηγμένα ἐκ κοίλου τε καὶ εὐρέος. καταμανθάνειν δὲ δεῖ αὐτὰ ἔξωθεν ἐκ τῶν φανερῶν. τοῦτο μὲν γὰρ τῷ στόματι κεχηνὼς, ὑγρὸν οὐδὲν ἀνασπάσεις· προμυλλήνας δὲ καὶ συστείλας, πιέσας τε τὰ χείλεα, ὅτι τε αὐλὸν προσθέμενος, ῥηϊδίως ἀνασπάσαις ἂν, ὅ, τι θέλεις. τοῦτο δὲ, αἱ σικύαι προσβαλλόμεναι ἐξ εὐρέος εἰς στενότερον ἐστενωμέναι, πρὸς τοῦτο τετέχνηνται. πρὸς τὸ ἕλκειν ἐκ τῆς σαρκὸς, καὶ ἐπισπᾶσθαι, ἄλλά τε πολλὰ τοιουτότροπα. τῶν δ᾽ ἔσω τοῦ ἀνθρώπου, φύσις καὶ σχῆμα τοιοῦτον, κύστις τε καὶ κεφαλὴ, καὶ ὑστέρα γυναιξί. καὶ φανερῶς ταῦτα μάλιστα ἕλκει, καὶ πλήρεά ἐστιν ἐπακτοῦ ὑγρότητος αἰεί. τὰ δὲ κοῖλα καὶ ἐκπεπταμένα, ἐπιρρυεῖσαν μὲν ἂν ὑγρότητα μάλιστα δέξαιτο πάντων, ἐπισπάσαιτο δ᾽ ἂν οὐχ ὁμοίως· τὰ δέ γε στερεὰ καὶ στρογγύλα, οὔτ᾽ ἂν ἐπισπάσαιτο, οὔτ᾽ ἂν ἐπιρρυεῖσαν δέξαιτο. περιολισθάνοι τε γὰρ ἂν καὶ οὐκ ἔχοι ἕδρην, ἐφ᾽ ἧς μένοι. τὰ δὲ σπογγοειδέα τε καὶ ἀραιὰ, οἷον σπλὴν, πνεύμων, καὶ μαζοὶ, προσκαθεζόμενα μάλιστα ἀναπίνει, καὶ σκληρυνθείη καὶ αὐξηθείη ὑγρότητος προσγενομένης ταῦτα μάλιστα. οὐ γὰρ ἂν ἐν κοιλίῃ εἴη τὸ ὑγρὸν, ἔξω τε περιέχει, αὐτὴν ἡ κοιλίη τὸ ὑγρὸν, καὶ ἐξαγγίζοιτ᾽ ἂν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρην: ἀλλ᾽ ὅταν πίῃ καὶ δέξηται αὐτὸς ἐς ἑωυτὸν τὸ ὑγρὸν τὰ κενὰ καὶ ἀραιὰ καὶ τὰ σμικρὰ πάντη, καὶ αὐτὴ ἀραιοῦ τε γὰρ μαλθακοῦ, σκληρός τε καὶ πυκνὸς ἐγένετο· καὶ οὔτ᾽ ἐκπέσσει, οὔτ᾽ ἀφίησι. ταῦτα δὲ πάσχει διὰ τὴν φύσιν τοῦ σχήματος. ὅσα δὲ φῦσάν τε καὶ ἀνειλήματα ἐνεργάζονται ἐν τῷ σώματι, προσήκει ἐν μὲν τοῖσι κοίλοισί τε καὶ εὐρυχωρέσι, οἷον κοιλίῃ τε καὶ θώρηκι, ψόφον τέ, καὶ πάταγον ἐμποιέειν. ὅτι γὰρ ἂν μὴ ἀποπληρώσῃ, οὕτως ὥστε στερεωθῆναι, ἀλλ᾽ ἔχει μεταβολάς τε καὶ κινήσεις, ἀνάγκη ὑπ᾽ αὐτέων καὶ ψόφον καὶ καταφανέας κινήσιας γίνεσθαι. ὅσα δὲ σαρκώδεά τε καὶ μαλθακὰ, ἐν τοῖσι τοιούτοισι ναρκαί τε καὶ πληρώματα, οἷα ἐν τοῖσιν ἀποπεφραγμένοισι γίνεται. ὅταν δ᾽ ἐγκύρσῃ πλατέϊ τε καὶ ἀντικειμένῳ, καί τοι πρὸς αὐτὸ ἀντιπέσῃ, καὶ φύσει τοῦτο τύχῃ, μήτε ἰσχυρὸν ἐὸν, ὥστε δύνασθαι ἀντέχεσθαι τῆς βίης καὶ μηδὲν κακὸν παθεῖν· μήτε μαλθακόν τε καὶ ἀραιὸν, ὥστε ἐκδέξασθαί τε καὶ ὑπεῖξαι, ἁπαλόν τε καὶ τεθηλὸς, καὶ ἔναιμον καὶ πυκνὸν, οἷον ἧπαρ διὰ μὲν τὴν πυκνότητα καὶ πλατύτητα, ἀντερείδει τε καὶ οὐχ ὑπείκει. φῦσα δὲ ὑποδεχομένη, αὔξεταί τε καὶ ἰσχυροτέρη γίνεται, καὶ ὁρμᾷ μάλιστα πρὸς τὸ ἀντιτεῖνον. διὰ δὲ τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν ἐναιμότητα, οὐ δύναται ἄνευ πόνων εἶναι. καὶ διὰ ταύτας τὰς προφάσιας, ὀδύναι τε ὀξύταται καὶ πυκνόταται πρὸς τοῦτο χωρίον γίνονται ἐμπυήματά τε καὶ φύματα πλεῖστα. γίνεται δὲ καὶ ὑπὸ φρένας ἰσχυρῶς, ἧσσον δὲ πολλόν. διάτασις μὲν γὰρ φρενῶν πλατέη καὶ

ſt uus, quid item labor. Neque enim ab illis idem vnquam malum prodit, neque ab vllo alio, neque à plenitudine, neque hoc vel illo cibo. Quamobrem ſi quis neſciat quomodo eorum vnumquodque ad hòminem ſe habeat, nec quæ ab illis proueniunt noſſe poterit, nec rectè illis vti. Mihi autem videtur cognoſcendas eſſe affectiones omnes tam quæ à facultatibus oriuntur, quam quæ à figuris. Ac facultatem quidem appello humorum excellenteis qualitates vireſque: figuras autem, ea quæ intra hominem habentur. Nam nonnulla caua ſunt & ex lato in anguſtum contracta, quædam expaſſa ſunt, alia ſolida & rotunda, alia lata & ſuſpenſa, alia diſtenta, alia longa, alia denſa, alia rara & † mollia, alia verò ſpongioſa & 37
laxa. Ergo quænam eorum ad ſe humorem ab alio corpore potiùs pertrahet, an quæ caua ſimul expreſſaque ſunt, an ſolida & rotunda, an quæ caua ſunt & ex lato in arctum contrahũtur, potiùs id efficere poterunt? Videntur quidem mihi ea quæ ex cauo latoque in anguſtum redeunt. Quod etiam ex rebus externis ſeoſui manifeſtis intelligas. Primũ enim hiante ore nullum prorſus humorem abſorpſeris, ſed tãtum vbi ipſum iunxeris & coaſtrinxeris, labráque compreſſeris, atque inſuper fiſtulam ori admoueris, facilè quicquid libuerit attrahes. Deinde vero quæ admouentur cucurbitæ, eam ob cauſam ex lato in anguſtũ compreſſæ finguntur, vt ex carne attrahant, atque auellant. Sic & alia eiuſmodi permulta. Partium autem quæ intra hominem ſunt, tum natura tum figura talis eſt, nempe veſicæ, capitis, & vteri in mulieribus: atque hæ quidem quam euidentiſſimè attrahunt, ſuntque perpetuò aſcititio humore plenæ. Quæ vero caua expaſſaque ſunt, omnium quidem maximè confluentem humorem excipiunt, ſed non perinde attrahunt. Solida verò & rotunda, nec accerſunt nec admittunt fluxionem. Illa namque circunlabitur, neque ſedem habet in qua conſiſtat. Spongioſa autem atque laxa, velut lienis, pulmo & mammæ, adiacenteis maximè humores ebibunt, facíléque accedente humiditate dureſcunt & augentur. † Neque enim, quamuis in ventriculo humor 38
eſſet, eumque ventriculus vndique complecteretur, ſingulis diebus in tumorem attolleretur, imo vbi illa tum inania tum laxa & exigua prorſus humorum imbiberint, & in ſeſe admiſerint, pro laxis & mollibus dura denſaque euadunt, neque eum vel concoquunt vel remittunt. Hæc autem à figuræ natura proueniunt. Quæcumque vero flatus fluctuationeſque excitant in corpore, ea in cauitatibus ſpaciiſque maioribus vt ventre & thorace, ſonitum ſtrepitumq; ciere par eſt. Quòd namque non ita oppleant vt loco vno ſtent, ſed & mutentur & moueantur, neceſſe eſt ab illis tum ſonitum tum euidentes motus excitare. Particulis verò carnoſis & mollibus torpores repletionéſque velut contuſis oriuntur. Quum verò in partem latam & oppoſitam decubuerit humor aliquis, fueritque ea naturâ nec nimium robuſta, vt reniti aduerſus fluxionis vim poſſit, omniſque mali expers eſſe, nec mollis & laxa, vt excipiat ſubeatq; fluxionem, ſed & tenera & mollis, & ſanguine prædita denſaque, ſicut iecur, propter denſitatem quidem atque latitudinem reſiſtit, neque eam admittit, (verũ flatus poſtea increſcit, fitque validior, atque impetu in partem renitentem fertur) ſed quia tenere eſt, ſanguinéque prædita, moleſtiis carere non poteſt. Quas ob res tum grauiſſimi creberrimique dolores ea in parte excitantur, tum ſupputationes tuberculaque quamplurima. Fiunt verò & hæc ſub præcordiis, ſed longè impari vehementia. Namque in latum pro-

tenduntur præcordia, ſitumque aduerſum habent: eſtque eorum natura neruoſa planè & validior, minuſque eam ob cauſam dolori opportuna. Attamen in ipſis quoque dolores & tubercula fiunt. Porrò permultæ ſunt alię tum intra tum extra corpus figurarum ſpecies permultum ab inuicem differentes affectuum ratione, cum in ægrotis tum in bene valentibus, vt capita parua aut magna, colla tenuia aut craſſa, longa aut breuia, ventres longi aut rotundi, thorax & latera lata aut anguſta, atque alia ſexcenta, quorum omnium differentias nouiſſe oportet, vt explorata cuiuſque cauſa, rectè ſeruare poſſis. De ſuccorum vero facultatibus quemadmodum etiam antè à nobis dictum eſt, conſiderandum quomodo hominem afficere poſſit, & quænam ſit eorum adinuicem affinitas, hoc eſt, ſi dulcis ſuccus in aliam ſpeciem tranſmutetur, non per mixtionem quidem, ſed ipſe naturam ſuam penitus exuens qualiſnam primum fiet, amaruſne an ſalſus an acerbus an acidus? Acidus mea quidem ſententia. Eſt vero acidus omnium ſuccorum qui exhibentur, maximè incommodus. Dulcis quippe omnium commodiſſimus eſt. Ad eundem modum ſi quis in rebus externis inquirendo verum aſſequi poſſit, perfacile ex omnibus id quod melius eſt perpetuò ſeliget. Optimum vero eſt quod longiſſimè à malo diſtat.

ἀντικείμενα, φύσις δὲ νευρωδεστέρη τε καὶ ἰσχυροτέρη, διὸ ἧσσον ἐπώδυνά ἐστι. γίνονται δὲ καὶ περὶ ταῦτα, καὶ πόνοι καὶ φύματα. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καὶ ἔσω καὶ ἔξω τοῦ σώματος εἴδεα σχημάτων, ἃ μεγάλα ἀλλήλων διαφέρει πρὸς τὰ παθήματα καὶ νοσέοντι καὶ ὑγιαίνοντι, οἷον κεφαλαὶ σμικραὶ ἢ μεγάλαι, τράχηλοι λεπτοὶ ἢ παχέες, μακροὶ ἢ βραχέες, κοιλίαι μακραὶ ἢ στρογγύλαι, θώρηκος καὶ πλευρέων πλατύτητες ἢ στενότητες, καὶ ἄλλα μυρία, ἃ δεῖ πάντα εἰδέναι ᾗ διαφέρει, ὅπως τὰ αἴτια ἑκάστου εἰδὼς, ὀρθῶς τηρέῃς. περὶ δὲ δυναμίων χυμῶν, αὐτέων τε ἕκαστος ὅ τι δύναται ποιέειν τὸν ἄνθρωπον ἐσκέφθαι, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται τὰς ξυγγενείας ὡς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. λέγω δὲ τὸ τοιοῦτον. εἰ γλυκὺς χυμὸς μεταβάλλοι ἐς ἄλλο εἶδος, μὴ ἀπὸ ξυγκρήσιος, ἀλλ' αὐτὸς ἐξιστάμενος, ποῖός τις πρῶτος γένοιτο, πικρὸς, ἢ ἁλμυρὸς, ἢ στρυφνὸς, ἢ ὀξύς. ἄρα ὀξὺς χυμὸς ἀνεπιτήδειος προσφέρειν ἂν τῶν λοιπῶν μάλιστα εἴη. εἴπερ ὁ γλυκύς γε πάντων ἐπιτηδειότατος. οὕτως εἴ τις δύναιτο ζητέων ἔξωθεν ἐπιτυγχάνειν, δύναιτ' ἂν πάντων ἐκλέγεσθαι αἰεὶ τὸ βέλτιστον. βέλτιστον δέ ἐστι, τὸ προσωτάτω τοῦ ἀνεπιτηδείου ἀπέχον.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΙΗΤΡΟΥ.

HIPP'OCRATIS
DE MEDICO LIBELLVS,
INTERPRETE IO. GORRÆO
PARISIENSI.

Ὁ μὲν γράμμα ἐστὶν ἰητροῦ προστασίη καὶ παραγγελίη πῶς χρὴ κατασκευάζειν ἰητρεῖον. ἰητροῦ μὲν εἶναι προστασίην, ὁρῆν εὔχρώς τε καὶ εὔσαρκος ἔσται πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ φύσιν. ἀξιοῦνται γὰρ ὑπὸ τῶν πολλῶν, οἱ μὴ εὖ διακείμενοι τὸ σῶμα οὕτως, οὐδ' ἂν ἑτέρων ἐπιμεληθῆναι καλῶς. ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὸν καθαρίως ἔχειν ἐσθῆτι χρηστῇ, καὶ χρίσμασιν εὐόδμοις, ὀδμὴν ἔχουσιν ἀνυπόπτως πρὸς ἅπαντα. τοῦτο γὰρ ἡδέως ἔχει ξυμβαίνει τοὺς νοσέοντας. δεῖ δὲ τοῦτο σκοπεῖν τὸν σοφὸν περὶ τὴν ψυχὴν σωφρονέοντα, μὴ μόνον τὸ σιγᾶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον πάνυ εὔτακτον. μέγιστα γὰρ ἔχει πρὸς δόξαν ἀγαθά. τὸ δὲ ἦθος εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθόν. τοιοῦτον δ' ὄντα πᾶσι καὶ σεμνὸν καὶ φιλάνθρωπον. τὸ γὰρ προπετὲς καὶ τὸ πρόχειρον καταφρονεῖται, κἂν πάνυ χρήσιμον ᾖ, σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τῆς ἐξουσίης. τὰ γὰρ αὐτὰ παρὰ τοῖς αὐτοῖς σπανίως ἔχοντα, ἀγαπᾶται. σχήματι δὲ ἀπὸ μὲν προσώπου ξύννουν μὴ πικρῶς. αὐθάδης γὰρ δοκεῖ εἶναι καὶ μισάνθρωπος. ὁ δὲ εἰς γέλωτα ἀνιέμενος καὶ λίην ἱλαρὸς, φορτικὸς ὑπολαμβάνεται. φυλακτέον δὲ τὸ τοιοῦτον οὐχ ἥκιστα. δίκαιον δὲ πρὸς πᾶσαν ὁμιλίην εἶναι. χρὴ γὰρ πολλὰ ἐπικουρέειν δικαιοσύνην. πρὸς δὲ ἰητρὸν, οὐ μικρὰ συναλλάγματα τοῖσι νοσοῦσίν ἐστι. καὶ γὰρ αὑτοὺς ὑποχειρίους ποιοῦσι τοῖς ἰητροῖς. καὶ πᾶσαν ὥρην ἐντυγχάνουσι γυναιξὶ, παρθένοις, καὶ τοῖς ἀξίοις πλείστου κτήμασιν. ἐγκρατέως οὖν δεῖ πρὸς ἅπαντα ἔχειν ταῦτα. τὴν μὲν οὖν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, οὕτω διακεῖσθαι. τὰ δὲ εἰς τὴν ἰητρικὴν τέχνην παραγγέλματα, δι' ὧν ἔστιν εἶναι τεχνικὸν, ἀπ' ἀρχῆς συνοπτέον, ἀφ' ὧν καὶ μανθάνειν ἄνθρωποι ἄρξαντο. τὰ τοίνυν ἐν ἰητρείῳ θεραπευόμενα, σχεδὸν μανθάνοντας ἐστίν. δεῖ δὲ πρῶτον μὲν, τόπον ἔχειν τῆς οἰκίης. ἔσται δὲ τοῦτο ἐὰν μήτε πνεῦμα εἰς αὐτὸν παραγινόμενον ὀχλῇ, μήτε ἥλιος ἢ αὐγὴ λυπῇ,

Libello iſto medicis præcepta damus, monemuſque quomodo officinam ſuam inſtruere debeant. Præcepta quidem hæc ſunt. Medicum bene coloratum & εὔσαρκον, hoc eſt quadratũ natura eſſe oportere. Nam qui aliam corporis conſtitutionem habent, plærique exiſtimant minùs probè reliquos curaturos. Deinde vero corporis amictus mũdus eſto, veſtis bona, vnguentáque ſuauiter redolentia, citra omnem prorſus mali ſuſpicionem. Id enim pergratum ægrotantibus eſſe ſolet. Cæterum det operam vt animo ſit moderato, nec taciturous modò ſit, ſed etiam vitam optimè componat. Hoc enim maximas ad comparandam gloriam dotes habet. Moribus autem honeſtis probiſque præditus ſit, atque vnà cum virtutibus iſtis grauitatem humanitatemque præ ſe ferat. Nimia namque facilitas & promptitudo contemnuntur, etiam ſi admodum vtilia ſint, † ſi cum 1
libertate coniungantur. † Hæc enim in illis qui ea 2
etiam perexigua habent, plurimi fiunt. Quod autem ad geſtum attinet, vultũ tetrico ſit, tamen citra feritatem, ne ſuperciliosus nimium inhumanuſque videatur. Qui vero in riſum propenſior eſt, & plus æquo hilaris, moleſtus importunuſque cenſetur, quod eſt in primis cauendum. Æquus omnibus eſſe decet, & plurimis æquitate ſua opem ferre. Cæterum medicus cum ægrotis non minimum commercij habet, quippe qui tractandos ſeſe medico ſummittant, atque nunquam cum mulieribus virginibuſque conuerſatur, & in res precioſas incidit. Quare temperantiam in his omnibus medicus ſeruet. Iſtis igitur animi & corporis dotibus inſtructus eſto. Reliqua autem conſilia quæ ad artem pertinent, ex quibus medico artifici licet eſſe, & à quibus dicendi initium factũ eſt, ab initio exorſi breuiter proponamus. Sanè quæ in ædibus medici continentur, omnes propemodum norunt. Primum autem domum cõmodè ſitam habeat, hoc eſt, in qua nec ventus ingrediens moleſtus ſit, nec ſol aut ſplẽdor grauis.

Lumen autem ſplendidum medicis quidem infeſtum non eſt, non item iis qui curantur. Itaque eum maximè ſplendorem vitent, qui oculis moleſtus eſt. Lumen quidem tale eſſe oportet. Nec vero iſtud prætermittendum eſt, faciei, ſplendorem ſolis auerſum eſſe oportere, namque oppoſitus, viſum debilem nimium fatigat. Infirmi autem oculi à quauis cauſa facilè offendi poſſunt. Ergo luminis hæc ratio ſit. Sellas altitudine æquales quoad fieri poteſt, eſſe
3 oportet, † vt in illis ſedeant. Nollo æneo, exceptis inſtrumentis, vtantur. Namque eiuſmodi ſupellectile vti, mea quidem ſententia, cultus nimium oneroſus eſt. Aqua iis qui curantur dulcis puraque exhibenda. Abſterſoriis puris mollibuſque vtendum, in oculis quidem linteis, in vulneribus vero ſpongiis. Hæc enim per ſe magna vtilitate adhibentur. Inſtrumenta autem omnia ad vſum oportuna ſunto, conuenienti magnitudine, pondere & ſubtilitate. Proſpiciendum autem vt quicquid adhibetur, proſit, ſed ea potiſſimum quæ laborantem partem contingere debent, cuiuſmodi ſunt deligaturæ & medicamenta & vlceri circumpoſita linteola & cataplaſmata. Hæc enim diutiùs affectis locis inhærent. Reliqua autem quæ poſteà fiunt, ſcilicet eorum oblatio, refrigeratio, expurgatio & aquæ perfuſio, breui tempore abſoluuntur. Attendendum verò quid loco vel magis vel minus agere oporteat. Siquidem permagni refert an illis vſus fueris tempeſtiuè necne. Eſt autem deligaturæ modus medicinæ peculiaris, † ei qui curatur perutilis. Hæc autem duo qui-
4 bus vti conuenit, maximè conducunt, tum ſtringere vbi expedit, tum laxiùs deligare. Porro anni tempora obſeruare oportet, nunc operire partem debeas aut nudare, ne dum ignoras vtro horum vtendum ſit, pars imbecillis fiat. Deligaturæ autem concinnæ & hiſtrionicæ repudiandæ ſunt. Nam moleſtæ illæ ſunt, & ad vanam prorſus gloriam quæſitæ, noxamque ſæpe ægrotanti adferunt, cum tamen is non ornatum ſed potiùs quod vtile ſit, deſideret. Cæterum in chirurgicis operibus quæcunque ſectione vel vſtione perficiuntur, celeritas aut tarditas ex æquo commendantur. Eſt enim vtraque ex vſu. Nam quibus vna tantum ſectione opus peragitur, ea protinus fieri debet. Siquidem cum ſectio dolorem pariat, debet id quod dolorem adfert, minimo temporis momento durare, quod ſanè fiet, ſectione celerrimè abſoluta. At vbi multæ ſectiones neceſſariæ ſunt, mora opus eſt. Celeritas namque dolorem iugem multumque gignit, intermiſſa vero ſectio requiem relaxamentumque ægrotis præbet. Porrò idem de inſtrumentis dici poſſit. Verum gladiolis tam latis quam acutis non ſimiliter in omnibus vtendum cēſuerim. Siquidem particulæ quædam corporis ſanguinem celerrimè fundunt, eumque non eſt facile retinere, cuiuſmodi ſunt varices & aliæ quædam venæ, quæ propterea anguſto foramine recludi debēt. † Sic enim immoderatè profluere nunquam poſſit.
5 Expedit autem interdum ab illis ſanguinem detrahere. At in partibus à quibus nihil periculi imminet, tum quæ ſanguinem non tenuem continent, latioribus gladiolis vtetis. Sic enim ſanguis facilè profluet, aliàs autem nequaquam. eſt autem turpiſſimum per chirurgiam non conſequi quod cupias. Cæterum cucurbitarum genera duo commoda ſunt. Namque quum fluxio altè impacta eſt, & procul à ſumma carne receſſit, circulus quidem eius paruus ſit, ipſa autem ventrem ne promineat, oblonga ſit qua parte manu apprehenditur, nec grauis. Siquidem quæ talis eſt, rectà ad ſe trahit, &

φῶς δὲ τηλαυγὲς τοῖς μὲν θεραπεύουσιν ἄλυπον, οὐχ ὁμοίως δὲ τοῖς θεραπευομένοις ὑπάρχει. πάντως μὲν οὖν τοιαύτην τὴν αὐγὴν μάλιστα φευκτέον, δι' ἣν ξυμβαίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσέειν. τὸ μὲν οὖν φῶς, τοιοῦτον εἶναι παρήγγελται. τοῦτο δὲ ὅπως μηδαμῶς ἐναντίως ἕξει τοῦ προσώπου τὰς αὐγάς· προσοχλεῖ γὰρ τὴν ὄψιν ἀσθενέως ἔχουσαν. πᾶσα δ' ἱκανὴ πρόφασις, ἀσθενέοντας ὀφθαλμοὺς ἐπιταράξαι. τῷ μὲν οὖν φωτὶ, τοῦτον τὸν τρόπον χρηστέον ἐστίν. τοὺς δὲ δίφρους, ὁμαλοὺς εἶναι τοῖς ὕψεσιν ὅτι μάλιστα, ὅπως κατ' αὐτοὺς ὦσι. χαλκώματι δὲ, πλὴν τῶν ὀργάνων, μηδενὶ χρῆσθαι. καλλωπισμὸς γάρ τις εἶναί μοι δοκεῖ φορτικὸς, σκεύεσι τοιουτέοισι χρῆσθαι. τὸ δ' ὕδωρ παρέχειν δεῖ πότιμον τοῖς θεραπευομένοις, καὶ καθαρόν. τοῖς δὲ ἀπομάγμασι, καθαροῖς καὶ μαλθακοῖς χρῆσθαι. πρὸς μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὀθονίοις, πρὸς δὲ τὰ τραύματα, σπόγγοις. αὐτόματα γὰρ ταῦτα βοηθεῖν δοκεῖ καλῶς. τὰ δ' ὄργανα πάντα εὐφυῆ πρὸς τὴν χρείαν ὑπάρχειν δεῖ τῷ μεγέθει, καὶ βάρει, καὶ λεπτότητι. τὰ δὲ προσφερόμενα ἅπαντα μὲν χρὴ συνορῆν ὅπως συνοίσῃ, μάλιστα δὲ πλεῖστον, οἳ ὁμιλεῖν μέλλει τῷ νοσοῦντι μέρει. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐπιδέσματα, καὶ φάρμακα. καὶ τὰ περὶ τὸ ἕλκος ὀθόνια, καὶ τὰ καταπλάσματα. πλεῖστον γὰρ χρόνον ταῦτα περὶ τοὺς νοσέοντας ἐστὶ τόπους, ὁ δὲ κατὰ ταῦτα τύπον, ἀνάλυξις τε καὶ περικάθαρσις, καὶ τῶν ὑδάτων καταιόνησις, ὀλίγου τινὸς ἐστὶ χρόνου. καὶ τί ποιῶσι, ὅπη χρὴ, μᾶλλόν τι καὶ ἧσσον ἐσκέφθαι δεῖ. τούτων γὰρ ἀμφοτέρων ἡ χρῆσις εὔκαιρός τε καὶ μὴ γινομένη, μεγάλην ἔχει διαφορήν. ἔστι δὲ οἰκεία ἐπίδεσις τῆς ἰητρικῆς, ἀφ' ἧς ὠφελεῖσθαι τὸν θεραπεύοντα. μέγιστα δὲ ὠφελεῖ δύο ταῦτα, ὡς ἐστὶ χρηστέον, πίεσιν ὅκου δεῖ, καὶ ἀτρέμας ἐπιδέσιας. πρὸς δὲ τοὺς χρόνους τῆς ὥρας, ποτὲ δεῖ σκεπαστικῶς καὶ μὴ, συνορῆν ὅκως μηδὲ ἀσθενὲς λελήθῃ ποτέρῳ τύπῳ ἐστὶ χρηστέον. εὐρυθμίας δὲ ἐπιδέσιας καὶ θεατρικὰς μηδὲν ὠφελούσας, ἀπογινώσκειν· φορτικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ παντελῶς ἀλαζονικὸν, πολλάκις τε βλάβην φέρον τῷ θεραπευομένῳ. ζητεῖται δὲ ὁ νοσέων οὐ καλλωπισμὸν, ἀλλὰ τὸ συμφέρον. ἐπὶ δὲ τῶν χειρουργιῶν ὅσαι διὰ τομῆς εἰσιν ἢ καύσιος τὸ ταχέως ἢ βραδέως ὁμοίως ἐπαινεῖται. χρῆσις γάρ ἐστιν ἀμφοτέρων. ἐν οἷς μὲν γάρ ἐστι διὰ μιῆς τομῆς ἡ χειρουργία, χρὴ ποιέεσθαι ταχεῖαν τὴν διαίρεσιν. ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τοὺς τεμνομένους πονέειν μὲν τὸ λυπέον, ὡς ἐλάχιστον χρόνον δεῖ παρεῖναι. τοῦτο δὲ ἔσται, ταχείης τῆς τομῆς γινομένης. ὅπου δὲ πολλὰς ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὰς τομὰς, βραδυτῆτι χρηστέον τῇ χειρουργίῃ. ὁ μὲν γὰρ ταχὺς, ξυνεχῆ ποιέει τὸν πόνον καὶ πολλόν. ὁ δὲ διαλείπων, ἀνάπαυσιν ἔχει τινὰ τόνου τοῖς θεραπευομένοις. τὸ δ' αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὀργάνων λέγοιτ' ἄν. τοῖς δὲ μαχαιρίοις, ὀξέσι δεῖ χρῆσθαι καὶ πλατέσιν· οὐ γὰρ πάντων ὁμοίως παραγγέλλομεν. μέρη γάρ τινά ἐστι τοῦ σώματος, ἃ ἐν τάχει μὲν ἔχει τὴν ῥύμην τοῦ αἵματος, καὶ κατασχεῖν ἐστιν οὐ ῥηΐδιον. ταῦτα δ' ἐστὶν, οἵ τε κιρσοὶ, καί τινες ἄλλαι φλέβες. τὰς μὲν τομὰς χρὴ εἶναι τῶν τοιουτέων στενάς. οὐ γὰρ οἷόν τε τὴν ῥύσιν γίνεσθαι κατακορῆ. συμφέρει δέ ποτε ἀπὸ τῶν τοιουτέων, αἵματος ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι. πρὸς δὲ τοὺς ἀκινδύνους τόπους, καὶ περὶ οὓς μὴ λεπτόν ἐστι τὸ αἷμα, πλατυτέροισι χρῆσθαι τοῖς μαχαιρίοισι. τὸ γὰρ αἷμα, πορεύοιτ' ἂν ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. πάνυ δ' ἐστὶν αἰσχρὸν μὴ ξυμβαίνειν ἀπὸ τῆς χειρουργίης ὅ,τι θέλει. σικύων δὲ δύο τρόπους εἶναι χρησίμους. ὅτε μὲν γὰρ ῥεῦμα ξυνεστηκὸς πόῤῥω τῆς ἐπιφανείης σαρκὸς, τὸν μὲν κύκλον αὐτοῦ εἶναι δεῖ βραχὺν αὐτὴν δὲ μὴ γαστρώδη προμήκη τὸ πρὸς τὴν χεῖρα μέρος, μὴ βαρεῖαν. τοιαύτην γὰρ οὖσαν, ἕλκειν εἰς ἰθὺ ξυμβαίνει, καὶ

τῶν ἀφεστεώτων ἰχώρας καλῶς ἀνασπᾶται πρὸς τὴν σάρκα. τὰ δὲ πάνυ πολλοῖς κατεσκευασμένην τῆς σαρκὸς, τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίην, τὸν δὲ κύκλον μέζω. οὕτω γὰρ ἐκ πλεόνων μερῶν εὑρήσεις ἀγόμενα ἐς ὃν δεῖ τὸ λυποῦν τόπον. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μέγαν εἶναι τὸν κύκλον, μὴ ξυλλαμβάνοντα τῆς σαρκὸς ἐκ πλείονος τόπου. βαρεῖα δ᾽ οὖσα ῥέπει καὶ ἐς τοὺς ἄνω τόπους· κάτω δὲ μᾶλλον τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ πολλάκις ὑπολείπεται τὰς νόσους. τοῖσι μὲν οὖν ἀφεστῶσι ῥεύμασι καὶ μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τῶν ἄνω τόπων, οἱ πλατεῖς κύκλοι, πολλὰ ξυνεπισπῶνται παρὰ τῆς ἄλλης σαρκὸς ἐπιτηδείων. ἢν ξυμβῇ ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν ἑλκομένης ποιῆσαι τοῦ ξυναγομένου κάτωθεν ἰχῶρος. καὶ τὰ μὲν ἐνοχλοῦντα, ὑπολείπεσθαι· τὰ δ᾽ οὐδὲν λυποῦντα, ἀφαιρεῖσθαι. μέγεθος δὲ σικύης τὸ χρήσιμον στοχάζεσθαι χρὴ πρὸς τὰ μέρη τοῦ σώματος, οἷς ἂν δέῃ προσβάλλειν. ὅταν δὲ κατασχάζειν κάτωθεν δέχεσθαι. τὸ γὰρ αἷμα φανερὸν εἶναι δεῖ τῶν χειρουργουμένων τόπων, ἄλλως δὲ οὐδὲ τὸν κύκλον τὸν ἑλκυσθέντα χρὴ κατακρούειν. εὐτονωτέρη γάρ ἐστιν ἡ σὰρξ τοῦ πονέοντος. μαχαιρίοισι δὲ τοῖς καμπύλοις κατ᾽ ἄκρη μὴ λίην στενοῖς. ἐνίοτε γὰρ ἰχῶρες ἔρχονται γλίσχροι καὶ παχεῖς. κίνδυνος οὖν ἐστιν ὑποστῆναι τῇσι τμήσεσιν, ὅταν στεναὶ τμηθῶσιν. τὰς δ᾽ ἐπὶ τῶν βραχιόνων φλέβας τῇσι καταλήψεσι χρὴ φυλάσσειν. ἡ γὰρ καλύπτουσα σὰρξ πολλοῖς οὐ καλῶς διαπέρμοσται τῇ φλεβί. τῆς γὰρ σαρκὸς ὀλισθηρῆς οὔσης, οὐ καθ᾽ ἑωυτὰς ξυμβαίνει τὰς τομὰς ἀμφοτέρων γενέσθαι. τὴν γὰρ φλέβα ἐκφυσᾶσθαι ξυμβαίνει καλυφθεῖσαν, καὶ τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος κωλύεσθαι. πολλοῖσι δὲ καὶ πύος διὰ τοῦτο ξυνίστασθαι. δοκεῖ δὴ δύο βλάβας φέρειν ἡ τοιαύτη χειρουργίη, τῷ μὲν τμηθέντι, πόνον· τῷ δὲ τέμνοντι, πολλὴν ἀδοξίην. τὸ δ᾽ αὐτὸ κατὰ πασῶν παραγγέλεται γίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν κατ᾽ ἰητρεῖον ἀναγκαῖα ὄργανα, καὶ περὶ ἃ δεῖ τεχνικὸν εἶναι τὸν μανθάνοντα, ταῦτ᾽ ἐστίν. ὀδοντάγρῃσι γὰρ καὶ σταφυλάγρῃσι χρῆσθαι τὸν τυχόντα ἐστίν. ἁπλῆ γὰρ ἡ χρῆσις αὐτῶν εἶναι δοκεῖ. περὶ δὲ φυμάτων καὶ ἑλκέων ὅσα μείζονα ἐστὶ νοσήματα, τὰ μὲν φύματα, τεχνικώτατον ὑπολαμβάνειν καὶ διαλύειν, καὶ τὰς συστάσεις αὐτῶν κωλύειν· δεύτερον δὲ τούτων στέλλειν εἰς τὸν ἐμφανῆ τόπον, ὡς εἰς βραχύτατον, καὶ τὴν σύστασιν ὁμαλῶς διὰ παντὸς ποιεῖσθαι τοῦ φύματος. ἀνωμάλως γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, ῥαγῆναί τε καὶ δυσθεράπευτον τὸ ἕλκος κίνδυνός ἐστι γενέσθαι. ὁμαλίζειν τε χρὴ πέσσοντα παρομοίως, καὶ μήτε διαιρεῖν πρότερον, μήτε αὐτόματον ἐᾶν ῥαγῆναι. τὰ δὲ ἐκπέψαι δυνάμενα ὁμαλῶς ἐν ἑτέροις εἴρηται. τὰ δὲ ἕλκεα δοκεῖ πορείας ἔχειν τέσσαρας, μίαν μὲν εἰς βάθος. ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τὰ συριγγώδη, καὶ ὅσα ὕπουλα ἐστὶ, καὶ ἔνδοθεν κεκοιλασμένα. ἡ δ᾽ ἑτέρη, εἰς ὕψος, τὰ ὑπερσαρκοῦντα. τρίτη δέ ἐστιν εἰς πλάτος. ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τὰ καλεόμενα ἑρπυστικά. τετάρτη ὁδός ἐστιν. αὕτη δὲ μόνη κατὰ φύσιν εἶναι δοκέει κίνησις. αὗται μὲν οὖν ξυμφοραὶ τοιαῦται σαρκός εἰσιν. πᾶσαι δὲ κοιναὶ τοῦ ξυμφέροντος. καὶ τὰ μὲν τούτων, ἐν ἑτέροις σημεῖα δεδήλωνται, καὶ ἣ χρησθαι ἐστὶν ἐπιμελείῃ. δι᾽ ὧν δὲ τὸ ξυμφυόμενον, διαλυθήσεται, καὶ τὸ πληρούμενον, ἢ κοῖλον γινόμενον, ἢ τὴν εἰς πλάτος πορείαν ποιεύμενον, προσηκόντως περὶ τούτων ἐν ἄλλοις εἴρηται σημεῖα. περὶ δὲ καταπλασμάτων ὧδε. τῷ ἐπιτηδευομένῳ ὀθονίῳ ὅκου ἂν ἡ χρῆσις κατὰ τοῦ νοσήματος ἀκριβὴς εἶναι δοκέῃ, καὶ τῷ ἕλκει ἁρμόζειν τὸ ἐπιτηδευόμενον ὀθόνιον, τῷ δὲ καταπλάσματι πρὸς τὸν κύκλον τόπον τοῦ ἕλκεος χρῶ.

procul distantes ſeroſos † humores ad carnem ſtrenuè reuellit. Sin per magnum carnis ſpatium dolor 6
ſparſus eſt, circulum maiorem habeat, in cæteris omnino ſimilis. Sic enim ex plurimis partibus, quò decet, doloris cauſam trahere comperies. † Neque 7
enim fieri poteſt, quin magnus circulus amplo ſpacio carnem comprehendat. Quæ vero grauius eſt,
* vergit quidem illa etiam ad ſuperiores partes, magis tamen ab infernis euacuat, & plærumque morbos relinquit. Itaque in fluxionibus longè poſitis & procul diſtantibus à ſupernis partibus, circuli lati multa ſimul à reliqua carne auellunt. Quò fie vt qui inde ducitur humor, ſani ei officiat quæ ab fernis partibus elicitur, & quæ noxia quidem ſunt, relinquantur, eximantur autem ea quæ nihil moleſtiæ adferunt. Quin & cucurbitæ magnitudo, vt partibus quibus applicari debet, conueniat, diligenter obſeruandum eſt. Cum verò particulam ipſam feries, ſanguinem ſubtus excipias. Siquidem eum oculis ſubijci oportet, quem tu diſſectis partibus emiſeris. Alioqui ne circulum quidem quem 8
attraxeris, ferire oportebit. † Caro namque ægrotantis contenta magis eſt. Gladiolis vero parte extrema recuruis, nec nimium exilibus vtendum. Nam quandoque humores lenti craſſique prodeunt, quos in ipſo foramine quoties anguſtum eſt, hærere periculum ſit. Cæterum brachiorum 9
venas cum aperis, † eas apprehenſas tenere oportet: namque in multis caro qua teguntur, exactè eas non complectitur, quæ quidem quum lubrica ſit, vno eodemque ictu vtrumque diuidi non poteſt. Venam enim deliteſcentem inflari contingit, & vetare quominùs ſanguis effluere poſſit. Atque id quidem pluribus generandi puris occaſionem dedit. Itaque ſectio eiuſmodi duplici nomine vitioſa cenſetur, quippe quæ ſectionem perpeſſo, dolorem, ei autem qui ſecuit, magnam ignominiam pariat. Quod vt in omnibus fiat admonemus. Inſtrumenta igitur in medica officina neceſſaria, & quibus eum qui diſcit artificem euadere oportet, hæc ſunt. Inſtrumentis enim tum iis quæ euellendis dentibus inuenta ſunt, Græci ὀδοντάγρας appellant, tum iis quæ vuluæ accommodata ſunt, σταφυλάγρας dicunt, nemo paſſim eſt qui non vtatur. Simplex enim eſt nulliuſque negocii eorum vſus. De tuberculis autem & vlceribus quæcunque maiora ſunt, illa quidem cohibere ſoluereque poſſe, & ne conſiſtant prohibere, maximum artis opus eſt: deinde verò in apertum locum breuiſſima via deducere, dareque operam vt tuberculum totum æqualiter conſiſtat. Nam ſi non æquabile ſit, diſrumpi atque ægre ſanabile vlcus fieri periculum eſt. Quamobrem ipſum æquabile reddere & concoquere, nec antè diuidere, nec vt ſponte rumpatur permittere. Sed quæ æquabiliter concoquere poſſint, alibi dicta ſunt. Porrò vlcera ſinuum quatuor differentias habere videntur, vnum quidem in profundum (ſunt autem eiuſmodi fiſtuloſa tum quæcunque ſub cicatrice latent, & intus caua ſunt) alterum verò in ſublime, qualem habent vlcera quibus caro ſupercreſcit. Tertium autem in latum, cuiuſmodi ſunt quæ ἑρπυστικὰ, hoc eſt reptilia ſerpentiáve appellantur. Quartum autem qui ſolus ſecundum naturam incedere videtur. Et hæ quidem carnis calamitates ſunt & vitia, quæ quidem omnia propoſitam ſimiliter habent vtilitatem. Verum eorum ſigna alibi prodita ſunt, oſtenſumque quam curam adhibere conueniat. Quo autem modo quę connexa ſunt diſſolui poſſint, & quid plenum aut concauum eſt, aut ſinum in latitudinem porrectum habet, omnium eorũ notas aliis libris quantum conueniebat expoſuimus. Cæterũ de cataplaſmatis ſic eſt ſtatuendum. In quo morbo linamento vtendum eſt, ipſum curioſe ſeduloque adhibe, & vlceri decenter accõmoda. Circum verò vlcus cataplaſma circulo im-

pone. Hic enim cataplaſmatis vſus artificioſus eſt, & oppidò quam commodus. Siquidem quæ vlceri circumponuntor, tum ipſi proſunt, tum linamentum continẽt, tum ea quæ extra vlcos ſunt, cataplaſmate iuuantor. Talem quidem eorum vſum eſſe oportet. Quod autem ad tempura ſpectat, quibus horum ſingulis vtendum ſit, & quomodo eorum quæ ſcripta ſunt vires cognoſcere conueniat, prætermiſimus. Hæc enim lõgo interuallo extra medicinæ ſtudium poſita ſunt, atque ad eum pertinent qui iam longè extra artem progreſſus eſt. Ab his deinceps eſt vlcerum in bello acceprorum tractatio, ſagittarum extractio, cuius certè vſus in vrbibus perquam rarus eſt. Siquidem rariſſimè quouis tempore ciuilia bella hoſtiliaque geruntur, frequentiſſimè autem aſſidueque externis in bellis eueniunt. Itaque eum qui chirurgicam exercere debet, militare oporret, & exteros exercitus ſequi. Sic enim ad hoc opos magis exercitatus redditur. Cæterùm vnum dicendum ſupereſt, quod eſt in iſtis operibus præſtantiſſimum. Iodiciis namque certis deprehendere tela in corpore remanſiſſe, artis chirurgiciqoe moneris pars eſt maxima. Hoc enim ſi adſit, oulli omnino dubium eſſe poterit, quoties non recte corabitur aliquis qui vulnus acceperit. Solus autem is qoi certis ſignis hoc nouerit, rectè curationem aggredietur. Verum de his omnibus alibi ſcriptum eſt.

χρῆσις γὰρ αὕτη καταπλάσματος ἔντεχνός τε καὶ πλεῖστα ὠφελεῖν δυναμένη. ἐοίκασι γὰρ τοῦ μὲν ἕλκεος βοηθεῖν ὁ ἐπιτιθεμένων δυνάμιες· τὸ δ' ἐπίδεσμον, φυλάσσειν· τὰ δ' ἔξω μὲν τοῦ ἕλκεος, τὸ κατάπλασμα ὠφελέει. τὴν μὲν οὖν χρῆσιν αὐτῶν, εἶναι δεῖ τοιαύτην. περὶ δὲ καιρῶν, ὅκοτε τούτοις ἑκάστοις χρηστέον ἐστί, καὶ τὰς δυνάμιας ἐς χρῆσιν τῶν γεγραμμένων καταμανθάνειν, παραλέλειπται δὲ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ πλεῖον προήκει κατ' ἰητρικὴν ἐπιμελείας. καὶ πόῤῥω τῆς τέχνης ἤδη προεληλυθότος ἐστίν. ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶ καὶ κατὰ στρατιὰν γινομένων τρωμάτων χειρουργίη περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν βελέων. ἐν τῇσι κατὰ πόλιν διατριβῇσι βραχεῖά τις ἐστὶ τουτέων ἡ χρῆσις. ὀλιγάκις γὰρ ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ γίνονται πολιτικαὶ στρατιαὶ καὶ πολεμικαί. ξυμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, πλειστάκις καὶ ξυνεχέστατα περὶ τὰς ξενικὰς στρατιὰς γίνεσθαι. τὸν μὲν οὖν μέλλοντα χειρουργεῖν, στρατεύεσθαι δεῖ καὶ παρηκολουθηκέναι στρατεύμασι ξενικοῖς. οὕτω γὰρ ἂν εἴη γεγυμνασμένος πρὸς ταύτην τὴν χρείαν. ὃ δὲ εἶναι δοκεῖ περὶ ταῦτα τεχνικώτατον, εἰρήσεται. τῶν γὰρ ὅπλων ἐνόντων καὶ σημεῖα πιστὰ εἰδέναι, τέχνης ἐστὶ πλεῖστον μέρος, καὶ τὸ πρὸς ταῦτα χειρουργίης. τούτου γὰρ ὑπάρξαντος, οὐκ ἂν παραλίποιτο τρωματίας ἀγνοηθεὶς, ὅτε χειρουργῆται μὴ προσηκόντως. μόνος δ' ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρος εἰκότως ἐπιχειρέῃ. περὶ δὲ τουτέων ἁπάντων ἐν ἑτέροις γεγραμμένον ἐστί.

SCHOLIA IN HIPPOCRATIS IVSIVRANDVM.

1 Συγγραφὴν τήνδε. συγγραφὴ eſt quicquid ſcripto mandatur. Quare & quod nunc ſcripto iureiurando promittit Hippocrates, & poſteà litteras obligatorias συγγραφὴν appellat.

2 Ἀκρόασιν narrationem ſignificat, ſed nemo eſt qui ignoret nomen iſtud Ariſtotelem ſpecialius vſurpaſſe in epiſtola ad Alexandrum, vbi ἀκροαματικοὺς λόγους appellat libros de recondita peripateticæ ſectæ diſciplina editos, vt hoc etiam loco de medicina Hippocratem intellexiſſe exiſtimo.

3 In Aldino & Germano codice ſcribitur ἐπὶ τῇς φθορῇ τῇ πάλλον geminato λ. quam quidem ſcio tolerari poſſe, ſed malim legere ſimplici λ, hoc eſt τῆς πάλης vt interpretatur Heſychius.

4 Παραβαίνειν propriè tranſgredi, dixi negligere. Nam qui aliquid tranſgrediuntur, illud prorſus negligenter agunt.

SCHOLIA IN EIVSDEM librum de Arte.

1 Sed imperitiam ſuam manifeſtò produnt. ἀλλ' ἱστορίης οἰκείης ἐπίδειξιν ποιεύμενοι. Siquidem ἱστορίην cognitionem ſignificare, ſed hoc dixit Hippoc. cõmuni loquendi forma, eos oſtendere quod ſciunt, hoc eſt, ſe nihil prorſus intelligere.

2 gloriam aucupantur, φιλοτιμεύμενοι δὲ. φιλοτιμεῖσθαι propriè ſignificat honorem quærere & ambire, quod hic potius mihi videtur ſignificare quàm contendere aut conari.

3 cum tamen improbitati ſuæ obſequi nequeant. οὐ δυνάμενοι δὲ ὑπουργέειν τῇ κακίῃ. Hoc eſt, quum tamen conſequi non poſſint id quod improbitate ſua ambiunt & venantur.

4 Equidem nullam omnino artem, &c. Cùm plerique negarent medicinam artem eſſe, hoc in primis oſtendere vult Hippocrates, nullã inquiens artem ſe putare eſſe, quæ reuera non ſit, & quæ artis nomen non mereatur. Multæ enim ſunt vanæ prorſus & inutiles, de quibus loquitur initio libelli περὶ εὐσχημοσύνης. Quod vt probet, videtur multa extra propoſitum καὶ ὑπὲρ ὄντων dicere de eo quod eſt & eo quod non eſt, quæ ſi quis his noſtris temporibus media in oratione insereret, à multis fortaſſe rideretur. Verùm Hippocrati neceſſe fuit hæc addere, cuius ſæculo nihil adhuc certi in logica & phyſica ſpeculatione conſtitutum erat, ſed omnia magnis philoſophorum altercationibus controuerſa, præſertim quæſtio illa vulgata & nobilis de ente & non ente. Ergo poſtquàm probauit Hippocrates nullam artem eſſe quæ non ſit, & verè ſubſiſtat, docet quænam ſit artium ipſa (vt ita loquar) eſſentia & ſubſiſtentia, dicitque formam ipſam artium eſſe. Habent enim ſingulæ artes ſingulares propriaſque formas, tum quum docentur, tum cùm tractantur. Alia namque ratio eſt docendi tractandique medicinam, alia muſicam, alia arithmeticam, alia ſutoriam, aut aliam quamuis artem, quam quidem rationem formam artis Hippocrates appellat, non diuerſo modo ab Ariſtotele & reliquis philoſophis, qui formam cuiuſque rei appellant, per quam vnaquæque conſiſtit & nominatur. Poſtea ò Hippocrates docet quænam ſit ipſa medicinæ forma, eam definiens. Quippe certum eſt definitionem omnem per formam fieri.

5 Quæ apud omnes docentur formæ. διδαχθέντα εἴδεα τῶν τεχνέων. In Aldino & Germano codice legitur ἤδη quod ſignificat iam. Verum legendum cenſeo εἴδη propter rationem præcedente ſcholio annotatam, quod etiam patet ex eo quod ſe explicans Hippocrates ſubiungat, καὶ οὐδεμίη ἐστὶν ἥ γε ἔκ τινος εἴδεος οὐχ ὁρῆται.

6 homines maledici. οἱ τὰ χείρω λέγοντες, qui peiora dicunt, vituperatores, namque vituperium τὸ χείρω λέγειν ἐστὶ, τοῦτ' ἔστι τὸ κακίζειν.

7 obſequentes. ὑπουργέοντες, ὑπουργεῖν eſt ſubſeruire, parere, & obſequi, quod hic de ægrotis dicitur, non de arte.

8 ſimulachro. εἶδος formam & ſpeciem cuiuſque rei ſignificat: item χρῶμα. σῶμα, ὄψιν, πρόσωπον, verti autem ſimulachrum quod hoc faciliùs vulgus intelligere poſſit, de quo hæc etiam ſcripta eſſe videntur.

9 Medicum aliquod opus factitent. τῇ ἰητρικῇ ἐπιτυχεῖν in medicinam incidere, adde ſi velis feliciter & ſucceſſu optimo propter differentiam τοῦ περιτυχεῖν καὶ τοῦ ἐπιτυχεῖν. locus exigit vt rectè dicamus medicum aliquod opus facere.

10 nullam artem. ἀτεχνίη priuatio eſt τῆς τέχνης: eam latinè nec imperitiam nec inartificialitatem rectè dixeris, ſed nos ſequuti Quintilianum libro ſecundo institut. oratoriarum capit. 21. nullam artem vertimus.

11 Si medicis improperarent quòd eos talia dicẽtes tanquam deliros & inſanos medici non curarent. ὅτι αὐτέων τοιαῦτα λεγόντων ὡς ἐπιμελουμένων ὡς παραφρονεύντων. Poteſt alius eſſe ſenſus ab eo quẽ red-

Digitized by Google

8. Et non potius alia victus ratio cõueniret. Græcè ſic legendũ eſſe exigit ipſe ſenſus, καὶ μὴ κατ' ἄλλα, κατεσκευασμένως ξυνέφερε καὶ μᾶλλον ἔπρεπε, τουτέων βελτίω. Dicit enim Hippocrat. non fuiſſe neceſſe priorem illam victus rationem immutare, quæ erat nobis cum brutis communis, niſi conueniſſet vti alia victus ratione, atque alia iſtis meliora fuiſſent.

9. Herba. ὕλη. Scio non rectè καὶ ὕλην ſignificationem herbæ nomine exponi. hîc autem ὕλη videtur ſignificare quæcunque in ſyluis edi poſſunt ab animalibus.

10. Iſtis enim aluntur. lego Græcè ἀπὸ τουτέων γάρ.

11. Defunguntur. ἀπελλάσσοντο, moriuntur, potiùs quàm liberantur. Hoc enim dicit Hippocrates. Omnes qui ferino illo victu vtebantur, vel moriebantur, ſi viribus eſſent imbecilles, vel languebant diutiùs, ſi vires haberent magis valentes, quemadmodùm & hac noſtra ętate fieri videmus.

12. Quòd ſi quis non exiſtimat, &c. Dicit artem medicam non totam conſiſtere in hac imitatione victus: namque illa nulli non cognita eſt, etiam athletis.

13. Tum contra. lego Græcè ἰκάνοι δ' αὖ τῶν ἀνθρώπων.

14. Vehementiores præſertim. Hoc dicit Hippocrates, cauſas omnes morborum, præſertim vehementiores magiſque euidentes ad has tres conſiderationes referri quàs recenſuit, ſcilicet quòd aliqui ſorbeãt, quos ſorbere nõ oportet: alij edãt, quos edere non decet: alij edant, quibus ſorbendum erat. Sunt autem hæ tres cauſæ non omnes quidem (nam & à reliquis multis homo lædi poteſt) verũ magis euidentes, magiſq; vehementes.

15. Vel vni tantùm cibationi vel etiam prandio, ἐπὶ μονοσιτίην, ἐπὶ ἀριστῆν. μονοσιτίη, mea ſententia, ſignificat quam nos nunc cœnam dicimus, τὸν ἐπὶ τὸν δεῖπνον, quòd apparet ex eo quòd τὸ ἀριστῆν oppoſuit τῇ μονοσιτίῃ: hoc autem cœna nomen habuiſſe olim videtur, quòd ea tantùm cibatio vt plurimum toto die eſſet.

16. Præter vtilitatem. ἔξω τοῦ συμφέροντος, id eſt, ex quo vtilitatem non ſint accepturi.

17. Pallidiores. χλωρότεροι. Multis locis ſcripſit Galenus χλωρὸν duo ſignificare apud antiquos, aliàs quidem pallidum, aliàs verò quomodo multi braſſicam & lactucam virides dicunt. Malui pallidum vertere, quòd hic color magis conueniat biliosis hominibus inediam paſſis.

18. Nec verò cibos concoquere poteſt. Si quis, inquit Hippocrates, conſueuit prandere & non prandeat, poſtquàm hora prandij præterierit, ea omnia patitur quæ ſunt antè enumerata, atque ſi cœnet, cibos eos concoquere non poterit quos aſſumpſerit.

19. Qui imbecillis eſt ad eum proximè accedit qui ægrotat. ἐγγυτάτω τοῦ ἀσθενέοντος ἐστὶν ὁ ἀσθενής. hic neceſſariò obſeruanda eſt differentia inter τὸν ἀσθενέοντα καὶ τὸν ἀσθενῆ, quam nos vertendo expreſſimus.

20. Aliquod eorum dicere ſimplicitas. ἁπλοῦν γάρ ἐστι τουτέων τι. exiſtimaui ἁπλοῦν idem ſignificare quod ἰσχυρὸν, id quod etiam apud latinos ſimplicitas ſignificat. Aliter non video quomodo ſententia Hippocratis conſtare poſſit.

21. Cùm quod igni & aquæ, &c. Hic videtur eſſe ſenſus. Fit panis ex iis quæ ſunt inter ſe contraria, vt igne & aqua, atque aliis pluribus, nec tamen eorum ex quibus fit qualitates retinet, ſed abiectis illis nouam quandam temperiem acquirit. Exemplo eſſe poſſunt animalium corpora, ex quatuor elementis compacta.

22. Quæ qui primi reperere. Antiqua medicina in ratione victus poſita erat, neque meminerat calidi, frigidi, humidi aut ſicci. Attamen illi tantum tribuerunt antiqui vt eam ad deum authorem nempe Apollinem aut Aeſculapium referrent, ex quo probat Hippocrates καὶ γνώσιος ἀπάσης καὶ διὰ τὴν vtilitatem.

23. Inſipidum. πλαδαρόν. Vox hæc ſignificat humidum & flaccidum Eſychio interprete. Sed quoniam non ſunt hæc ſaporum nomina, malui vertere inſipidum, quod eſt humoris aquei proprium.

24. Conturbatorium ἀραδον ἔχον. Eſychius interpretatur ἀραδον, βλακοζόειν, λαπῖζειν. Et ἀράδει, θορυβεῖ, ταράττει. Ego conturbatorium malui vertere, ſequutus Galenum, qui in libris de ratione victus in morbis acutis interpretatur ἄραδον, τὸ ἐν τῷ πέλει διὰ τὴν ταραχὴν ἀπεργαζόμενον.

25. Frigus autem & calorem, &c. Etiamſi calor & frigus actiuæ qualitates κατ' ἐξοχὴν appellentur, mala tamen quæ ab ipſis proueniunt, non ſunt tam grauia & curatu difficilia, quàm quæ à ſecundis qualitatibus oriuntur.

26. Eandem veſtem ſumat, &c. Id eſt, ſi ſumat veſtem ſimplicem, qualem idem habebat cùm molitus eſt refrigerationem, & diutiùs immoretur in aëre locóque frigido.

27. Aut qui magno in æſtu. ἢ Dubitaui num potiùs τὸ ἢ comparatiuum hîc eſſet quàm disiunctiuum. Adſcripſi quod melius viſum eſt. Eodem loco lege διαπαύονται, vt in Aldino codice.

28. Acutum. ὀξύ. Malui vertere acutum quàm acidum, quoniam aciditas nunquàm iuncta apparet cum caliditate.

29. Primùm quidem. Peculiare eſt Hippocrati, & apud eum frequens τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ. modò quidem, modò verò, partim quidem, partim verò, primùm quidem, deinde verò.

30. Exulceratur. Codex Germanus ſic habet, quod malim legere, quàm ἐξογκοῦται, hoc eſt intumeſcit, ſiquidem antè dixerat narem in tumorem attolli.

31. Inflammatio. φλεγμὸν, φλέγμα, φλεγμονὴ apud antiquos eadem erant.

32. Iudicia & temporum numeri. Criſes intelligit & dies criticos, qui varij ſunt pro diuerſitate humorum.

33. Mixtio quidem eorum eſſe poteſt. Hoc dicit Hippocrates. Qualitates vehementes quę morbum committunt in humano corpore, cum poſſint variis modis concoqui, tenuari, incraſſari, non item tamen calidum & frigidum. Calidum namq; nec poteſt putreſcere nec craſſitiẽ conſequi. Quæ eſt igitur ratio calidum frigidúmq; morbum curandi? Simplex profectò per ſolam eorum mixtionem & temperaturam. Tunc enim ſolùm agere deſinunt & moleſtiam exhibere, quum ſunt ſecum temixta.

34. Aiunt verò. Damnat eos qui exiſtimabant totam artem ſitam eſſe in cognitione corporis humani, nihilq; prçter eius cauſas & compoſitionem ſpeculabantur. Quæ vt non damnat Hippocrates, ſic alia multa medico neceſſaria eſſe aſſeuerat.

35. Et cuinam mortalium incommodum ſit. καὶ τινὶ τῶν ἀνθρώπων ἐόντων ἀσυμφέρον. τὸ ἐόντων περὶ ἄνθρωπον, niſi legamus ἀνθρώπῳ, tunc alius ſenſus erit, & vertendum hoc modo. Et cui in homine parti, vel, Et cui quod in homine inſit.

n

Digitized by Google

36. Multa ſimul veluti in acie concurrunt, *πολλαὶ συμφρατιάξαι*. Hippocrates inuehitur in medicos qui cuiuſque rei vires ignorant. Illis, inquit, qui reualeſcunt ex morbis & longis morbis laborant, multa ſimul concurrere poſſunt & fieri vno eodémque tempore, à quibus quidem ſi iuuari vel lædi hominem contigerit, tam ſunt imperiti illi medici, vt ignorent quid ſit quod vel læſerit vel profuerit.

37. Mollia, *τεθηλότα*. Participium hoc eſt mediæ vocis à verbo *θηλόω*, quod ſignificat effœmino, verti mollia, quod fœminarum ſit præcipua mollities. Non erit abſurdum ſi etiam dicamus *τεθηλότα* mammarum inſtar, *θηλὴ* enim mammam ſignificat.

38. Neque enim, &c. Videtur hæc eſſe ſententia Hippocratis, Spongioſa & laxa maximè admittunt fluxionem, eáque ſuſcepta dureſcunt, & in tumorem attolluntur. Quæ verò caua ſunt & dura, ſiue ſolida, quantumuis humore ſint referta, non tamen eo intumeſcunt, ventriculi exemplo.

SCHOLIA IN EIVSDEM libellum de medico.

SI cum libertate coniungantur. Lego Græcè *σκοπιῇ*, vt referatur ad *τὸ πείθεσθαι καὶ περιπατεῖν*, hoc ſenſu, Facilitas ea & promptitudo commoda eſt, quæ ſpectat ad libertatem, hoc eſt, quæ libertatem non adimit.

2. Hæc enim in illis. Virtutes hæ quibus dixi medicum præditum eſſe oportere, tantæ ſunt, vt eas etiam in illis admiremur, in quibus tamen raræ ſunt & exiguæ.

3. Vt in illis ſedeant. *ὅπως κατ' αὐτοὺς ὦσιν*. Poteſt ſic verti, vt qui in illis ſedent, medicis reſpondeant. Hæc enim ratio eſt, quare ſellas altitudine æquales eſſe præcipiat.

4. Ei qui curatur perutilis. lego *τὸν θεραπευόμενον*.

5. Sic enim immoderatè nunquam profluere poſſit. *οὐ γὰρ ἐόντα γίνεσθαι φλέβας κατακορῆ*. Habet *κατακορὲς* ambiguam ſignificationem. Si hoc loco acceperimus pro ſufficienti & moderato, hic erit ſenſus, varices anguſto foramine aperiri debent, alioqui nunquam poterit ſufficiens & moderata fieri ſanguinis vacuatio, ſed is immodicè profluet. Sin autem hic ſignificauerit abundantiam & exceſſum, ſic intelligendum erit quemadmodùm vertimus.

6. Humores. *ἰχῶρες*. alij ſaniem, alij ſeroſos humores vertunt. Eſt autem humoris vocabulum, vel apud medicos non illis tantùm quatuor primis & nobilibus, ſed etiam alijs omnibus tùm probis tùm vitioſis commune.

7. Neque enim fieri poteſt. lego Græcè, *οὐ γὰρ ἐόντα*.

8. Vergit quidem illa etiam ad ſuperiores partes. Per ſuperiores partes, cutem & ſummam carnem, per infernas imam intelligit.

9. Caro namque ægrotantis. Hæc ratio eſt cur partem ferire oporteat, vt ſanguinem qui partem diſtendit, fundas.

10. Eas apprehenſas. *τῇσι καταλήψεσι*, poteſt dici vinculis vel deligaturis.

FINIS.

FORMVLÆ
REMEDIORVM,
QVIBVS VVLGO
MEDICI VTVNTVR.

Authore Petro Gorræo, Bituricenſi.

PARISIIS,

M. DC. XXII.

a ij

IO. GORRÆVS LECTORI S.

PRodiit iampridem in publicum libellus formulas remediorum continens, quibus hõ tempore medici medicamenta componunt. Is quamuis mutilus & pleriſque in locis deprauatus, & ſine authore, à quo tamen apud multos cõmendari potuiſſet, circunferretur, tanti vbique fuit, vt eius æmulatione quidam in Germania rapto gloriã comparare ſoliti, de componendorum miſcendorúmque medicamentorũ ratione libros ediderint, & Venetiis etiam typis excuſſus fuerit. Antè enim quiſq; ferè eum ſibi exarabat. Itaque non putabam, donec excuſſus eſt, tam cõmune eſſe: alioqui dudũ in eo præſtitiſſem quod nunc molior, neq; permiſiſſem tam lacerum & corruptũ in hominũ manus peruenire. Id enim ego ad exiſtimationẽ meam magni referre arbitrabar, cui non minus parentis nomen, quam meum curæ eſſe debet. Siquidem permulti, iique celebres medici Pariſienſes ſciebant formulas eas à patre meo primùm deſcriptas fuiſſe, quibus ille ſenex iuuenes medicos domum ſuam familiariter ventitantes, Pariſiis inſtruebat. Nec tamen de iis publicandis vnquàm cogitauit. Huius enim gloriolæ deſiderio minimè tenebatur, qui poterat veram gloriam & longè ampliſſimam grauioribus ſtudiis, ſcriptiſque conſequi. Formulas tantùm iſtas, tanquam maximè vulgares, medicinæ ſtudioſis dictauit, quas illi auidius exceperunt, ſcripto in vnum contulerunt, & indè amicis diſcipuliſque ſuis communicarunt. Sic factum eſt, vt illæ, quaſi per manus traditæ, nunc paſſim habeantur. Hæc ego cùm longo poſt tempore intellexiſſem (pater enim me adhuc puero fato functus eſt) cœpi ſtudiorum eius monimenta, quæ moriens multa & præclara reliquerat, diligentius ſcrutari. Laceras modò chartas, & veluti Sybillæ folia, huc & illuc diſperſas deprehendi, nec tamen omnes, ex quibus præſentem libellum reformaui. Quo quidem in opere nihil de meo addidi, nihil detraxi, nihil immutaui, ſed ea etiam reliqui, quæ certò ſcio à Latinis authoribus abhorrere, tum quòd ſciam patrem meum hæc vulgò & pharmacopolis intelligenda dictantem noluiſſe affectare, ſe in re barbara malè Latinum, maléque diſertum haberi, tum quòd ſi iſta aliquando, qualia erant, placuerunt, nunc etiam meliora facta, non minus poterunt probari.

VALE.

FORMVLÆ REMEDIORVM, QVIBVS VVLGO MEDICI VTVNTVR.

Authore Petro Gorræo Bituricenſi.

Remediorum nomina quæ hodie in vſu ſunt medicinam exercentibus.

1. Suppoſitorium.
2. Nodulus.
3. Peſſarium.
4. Clyſter.
5. Syrupus ſimplex, ſiue vſualis, & Syrupus magiſtralis.
6. Iulep.
7. Doſis, ſiue Potus.
8. Bolus.
9. Pilula.
10. Apozema.
11. Mulſio.
12. Poluls.
13. Electuariom. Lozcoga. Maous Chriſti. Opiata.
14. Conditum. Conſerua.
15. Paſta regia, ſiue marciopanis.
16. Lohot, ſiue Eclegma.
17. Balneum & Semicupium.
18. Epithema, ſiue fomentum.
19. Sacculus.
20. Scutum.
21. Cataplaſma.
22. Emplaſtrum.
23. Vnguentom.
24. Linimcotum.
25. Frontale.
26. Cucufa & Semicucufa.
27. Suffitus.
28. Collyrium.
29. Naſale, ſiue errhinum.
30. Apophlegmatiſmos.
31. Diſtillatom reſtauratiuum.

QVIBVS MODIS REMEDIORVM quantitas diſpenſetur.

Herbæ diſpenſantur manipulis: quorum nota eſt m̄

Flores pugillis: qoorum oota p.

Radices granis, ſcrupulis, drachmis, vociis, libris: quorum notæ g. ℈. ʒ. ℥. ℔.

Liquores / Pulueres — eodem modo quo & radices.

Fructos, numeris. i. ij. iij. iiij. v. &c.

Ordo in decoctionibus obſeruandus.

Radices primò in decoctionibos ponantur, quoniam maiore egeot coctione quàm reliqua. Secundò ſemina. Poſtremò flores, quia nimia coctura vim ſuam, quæ aëria eſt, amittereot.

De quibuſdam ſimplicibus, quæ ſuis nominibus oon appellantur, ſed tantùm vniuerſalibus.

Remollitiuorum oomine intelliguotur iſta.

Malua,
Biſmalua, ſiue Althæa,
Violaria,
Parietaria,
Mercurialis,
Achantha vrſina,
Brancha vrſina,
Beta.

Radicum aperitiuarum nomine intelliguntur.

Radices Apij,
Petroſelioi,
Bruſci,
Aſparagi,
Fœoiculi.

Florum cordialium, ſiue communium nomine intelliguotur.

Flores Violarum,
Boraginis,
Bugloſſæ.

Semina, quorum præcipuus eſt vſus, duplicia ſunt, Calida & Frigida: & vtraque ſimiliter duplicia, maiora ſcilicet & minora.

Semina.
- Callida
  - Maiora: Aniſi. Feniculi. Carui. Cumini.
  - Minora: Dauci. Apij. Ameos. Amomi.
- Frigida
  - Maiora: Cucurbitæ. Citruli. Melonum. Cucumeris.
  - Minora: Portulacæ. Scariolæ. Lactucæ. Endiuiæ. Acetoſæ.

Herbarum capillarium nomine intelliguntur.

Capillus veneris. Adiaotum.
Ceterac. Scolopendria.
Polytrichon.

SVPPOSITORIVM I.

SVppoſitorium eſt temedium ſolidum, oblongum, & totundum, quod ano inditur, vt ſphinctetem irritet, & facultatem expultricem incitet ad vacuationem excrementorum.

Vtimur ſuppoſitorio tribus maxime de cauſis. Prima eſt, ſtercoris educendi gratia, quod cùm in recto inteſtino exiſtat, clyſterem non requirit. Secunda, quãdo vnus vel duo clyſteres priùs iniecti non redeunt per aluum, vt in colicis doloribus accidit. Tunc enim clyſteres alios indere periculoſum eſt. Tertia eſt, propter ægroti imbecillitatem qui multò facilius glandem, quàm clyſterem admittit.

Suppoſitorium fit ex melle cocto tantiſper, dum craſſeſcat & inſpiſſetur. Melli nonnunquam ſal communis admiſcetur, ſal gemmę, ſtercus muris, agaricum, vel hiera ſimplex, ſi magis volumus ſtimulare & irritare.

Exemplum vbi ſtercus educere volumus.

℞. Suppoſitorium ex melle: quod ſi debilius exiſtimas, quàm vt feces mouere poſſit, ſubiungam.

℞. Suppoſitorium commune ex melle acutum cum ʒ.ſ. ſalis communis, vel ℈ ſ. ſalis gemmæ, vel ℈ ſ. ſtercoris muris, vel ℈ i. vel ʒ. ſ. pulueris hieræ ſimplicis.

Fiunt etiam ſuppoſitoria ex ſapono albo, ſeuo, lardo, candela, caule betæ, vel mercurialis, aut earum radiculis melle perũctis, aut intinctis in oleo, & reſperſis ſale pulueriſato, maximè pro pueris & infantibus, quibus & ſalis grumus inditus ſufficit.

Suppoſitorium ad lumbricos.

℞. Tymi, vel cyclamini, vel abſynthij, vel abrotoni triti in mortario, ʒ i. vel ʒ i. ſ. mellis cocti, quod ſufficit: fiat ſoppoſitorium.

Valent & ſuppoſitoria ad paralyſin: Ex pyrethro, pipere, napy, cẽtaurio, bitumine, panacis radice, hyſſopo, galbano mixtis cum reſina ſicca, aut pice & cera.

Suppoſitorum ſit longum digitos ſex ſeptem, vel octo: ſit & rotundum.

Suppoſitorio non vtimur in hemorrhoidibus & reliquis ani tomoribus.

2. NODVLVS.

NOduli ſunt, qui ab Aetio [illegible] dicuntur. Conueniunt his qui rhagadas aut cõdylomata in anno habent, hęc enim glandium duritia irritantur. Qoamobrem cogimur floccis illorum loco vti. Eſt autem eorum materia eadem quæ & glandium. Trita cum melle & flocco excepta inditur intra anum. Eſt autẽ is nodulus optimus & ſuauiſſimus, qui ex ſale & vitello oui in pãno aut lana exceptis in formam fabæ fingitur, & mittitur in anum filo appenſus, vt poſſit extrahi.

PESSARIVM, 3.

EStmedicamentum quod molli lana ſimili re exceptum intra mulierum naturalia cõditur. Figura ſimile eſt ſuppoſitorio, niſi quòd longius & craſſius eſt, quia vtero imponi debet.

Fit ex cera, aut panno, aut bombace, aut linamento, primum demerſis in vnguẽtum, vel medicamentum cõducens curationi, deinde inuolutis ſerico, filioque appenſis, vt poſſit facilius educi. Imponitur ano & vtero, ad vtriuſque ſedandas inflammationes & vlcera: Priuatim verò vtero, ad menſes prouocandos & ſecũdas, vel ad ſiſtendum immodicum menſtruorũ profluuium, vel ad remolliẽdam vterorum duritiem, vel reliquos vteri morbos curandos.

Ad ſedandam inflammationem.

℞. Peſſarium: mergatur in vnguento Roſacio: mittatur in locum. Hic autem aliquando additur Opium, vbi ſcilicet inflammatio magnum dolorem facit. Opium enim ſua frigiditate ſtupefacit. Sed parua eius quantitas debet eſſe, vt à ſemiſcrupulo ad ſcrupulum vnum: & paulo tempore retineri, ne à frigido pars, quæ neruoſa eſt & membranoſa, lædatur. Teneatur ergo horæ ſemiſſe,

Ad ſiccanda vlcera.

℞. Peſſarium merſum in vnguento Pompholygos, mittatur in anum, vel in vuluam dolentem.

Ad euocandos menſes.

Peſſaria pro euocandis menſibus aliter fiunt. Medicamenta enim excipiuntur in panno ſerico, tenui & raro, vt ſandalo, & fit forma craſſior, quæ penem referat. vt,

℞. Hieræ picre compoſitæ ℥ i. euphorbij, pulpæ colocynthidos an. ℈ ſ. miſce: fiat peſſarium, vngatur oleo nardino, vel ſucco herbarum menſes prouocantium.

Talia peſſaria fiunt ſæpè ex herbis cõtuſis menſes prouocantibus. vt,

℞. Mercurialis, vel nepitæ, vel artemiſiæ, vel abrotoni m̃. ſ. teratur & inuoluatur in panno ſerico: fiat peſſarium.

Si menſtrua induruerint cum tumore & dolore, fiat prius balneum. Id enim mollit & humectat. Debet etiam prius ſubduci aluus & veſica exonerari, quia matrix eſt illorum media. Hæc enim opplera & matricem prementia poſſent menſes nimia anguſtia cohibere & tardare.

Si immoderatius menſtrua profluant, ſic fiat.

℞. Peſſarium merſum in vnguento comitiſſæ, mittatur intra matricem. vel ſic,

℞. Plantaginis, vel cẽtinodiæ, vel rubi, vel myrti, vel alterius menſes ſiſtentis, m̃. ſ. teratur & inuoluatur in panno ſerico: fiat peſſarium.

Ad emolliendam vterorum duritiem.

Peſſi emollientes fieri poſſunt ex medulla vitulina & ceruina, reſina, terebinthina, adipe anſerino aut ſuillo, gummi ammoniaco diſſoluto in aqua.

4. DE CLISTERE, SIVE ENEMATE.

CLyſter ſiue enema, eſt medicamenti genus, quod liquidum intra inteſtina iniicitur per anum. Vtilis eſt ad hæc octo.

1. Molliendum aluum duritia cohibitam.
2. Irritandum vim excretoriam ſopitam.
3. Vacuandos humores qualeſcunque.
4. Ventoſitates carminandas.
5. Dolores ſedandos.
6. Adſtringendam aluum.
7. Tergenda inteſtinorum vlcera.
8. Conſolidanda eadem.

Addi etiam poteſt ad alterandum, vt hîc.

℞. Lactucæ, ſcariolæ, roſtri porcini, foliorum ſalicis an. m̃. i. florum violarum, nenupharis, an. p. i. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura diſſoluantur caſſiæ fiſtulæ ℥ i. olei violati & nenupharis an. ℥ i. ſ. camphoræ ℈ i. fiat clyſter.

Clyſter mollitiuus.

℞. Quatoor remollitiuorum parietariæ an. m̃. i. radicis altheæ, liliorum alborum an. ʒ i. ſeminis

lini, fœnigræci, aniſi an. ℥ ſ. ficuum pinguium numero iiij. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura diſſolue caſſiæ fiſtulæ, mellis violati, butyri recentis an. ℥. i. olei violati ℥ iij. fiat clyſter.

Item mollitiuus clyſter prædictis deficientibus ſic fiet.

℞. Olei tepefacti ℔. i. fiat clyſter. Vel ſic. ℞. olei, butyri recentis, an. ℔. ſ. fiat clyſter.

Clyſter irritans vim ſopitam.

℞. quatuor remollitiuorum an. m̄. i. ſeminis carthami ℥ i. aniſi, fœniculi, carui, an. ʒ. iij. fiat decoctio ad ℔. i. In colatura diſſolue hieræ ſimplicis, vel benedictæ, vel diaphœniconis, vel electuarij de ſucco, vel electuarij inde maioris ℥ ſ. mellis deſpumati, vel ſucci ſquillæ ℥ i. vel ſalis communis ʒ ij. vel ſalis gemmæ ℈ i. aut ʒ ſ.

Clyſteribus additur à nonnullis ℥. i. ſucci betę ad aluum ſtimulandam, vel ſucci betæ & caulium an. ℥ ſ. ſalis communis ʒ ij. vel ʒ i. ſ. ad mordicandum, vel minus, certo tamen pondere pro ſenſu ægri facili vel difficili.

Item talis clyſter irritans excretoriam facultatem optimè fit ex ſolo melle, vel melle cum ſucco ſquillæ, aut aliquo decoctu.

Quòd ſi virtus expultrix cum duritie ſecum eſt torpida & ſopita, tunc fiat clyſter partim ex remollitiuis, partim ex irritantibus.

Clyſter vacuans humores.

Clyſteres, qui vacuandis humoribus fiunt, variantur penes humorum differentias. Nam vbi humor eſt craſſus, frigidus, aſſiciens inteſtina, fiet ſic.

℞. Quatuor remollitiuorum an. m̄. i. camomillæ, ſummitatum anethi, origani, calamenthi, abrotoni an. m̄. ſ. aniſi, carui, cumini, ameos, ſeſeleos an. ℥ ſ. baccarum lauri, ſeminis rutæ. an. ʒ ij. fiat decoctio. In colatura diſſolue catholici & diaphœnici an. ℥ ſ. vel diaphœnici, vel benedictæ ʒ vi. vel amborum an. ℥ ſ. ſacchari rubri, mellis anthoſati an. ʒ iij. vel ℥. ſ. olei anethi & camomillæ an. quart. ſ. vel olei rutæ ℥ i. olei anethi ℥ ij. vel olei liliorum ℥ ij. Fiat clyſter. Si ventoſitas adſit, addes carminatiua: ſi dolor, anodyna, vt poſtea exemplis patebit.

Si autem bilioſus humor & mordens clyſtere educendus eſt, tunc clyſter fit ex euacuantibus eum, & partim mixtis inflammationem ſedantibus. vt,

℞. maluæ, biſmaluæ, violariæ, parietariæ, endiuiæ, chicoreæ, lactucæ, portulacæ an. m̄. i. ſi tanta opus ſit frigiditate, quatuor ſeminum frigidorum maiorum cõquaſſatorum an. ʒ. iij. vel ℥ ſ. hordei integ. i. p. i. fiat decoctio ad ℔ i. in colatura diſſolue caſſiæ fiſtulæ, ſacchari communis an. ℥ i. vitellum oui vnum vel duos, olei roſati, vel violati, vel communis quar. i. fiat clyſter.

Si ab humore melancholico pendeat talis paſſio, ſic fiat.

℞. Quatuor remollitiuorum, foliorum bugloſſæ, borraginis, ſummitatum anethi, lupuli, fumiteriæ an. m̄. i. meliloti, camomillæ an. m̄. i. ſeminis carthami, polypodij quercini an. ℥ i. aniſi, fœniculi an. ℥ ſ. fiat decoctio. In colatura diſſolue, hieræ ruſi, quæ non eſt in vſu, vel confectionis hamech. ℥ ſ. vel catholici ℥ i. ſacchari rubri, vel mellis roſati, vel violati ℥ i. olei anethi, liliorum & violarum an. ℥ i. fiat clyſter.

Clyſter ad diſcutiendas ventoſitates.

℞. Maluę, biſmaluę, parietariæ, origani, calamenti, camomillæ, ſummitatum anethi an. m̄. i. aniſi, carui, cumini, fœniculi an. ℥ ſ. vel ʒ vi. baccarum lauri, ʒ iij. vel ℥ ſ. ſeminis rutę ʒ ij. vel iij. fiat decoctio. In colatura diſſolue benedictæ vel diaphœnici vel electuarij indi maioris, quo hîc non vtimur, ℥ ſ. Confectionis de baccis lauri ʒ. iij. vel ℥ ſ. ſacchari rubri ℥ i. oleorum anethi, camomillæ rutæ an. ℥. i. fiat clyſter.

Hiſce clyſteribus ad diſcutiendas ventoſitates oleum nucum ſalubriter imponitur, imò ex tali oleo fit clyſter. Inſuper vinum maluaticum, Galeno Cretenſe dictum cum tali prędicto clyſtere rectè miſcetur.

Signa contentorum in inteſtinis flatuum, ſunt fræquentes crepitus, qui fiunt, quoties bullæ in inteſtinis rumpuntur. Fit autem bulla, vt docet Galenus particula ij. aphoriſ. Strangulati nondum mortui, &c. ex aëre clauſo cum humore.

Clyſter ad dolores ſedandos.

Doloris ſedandi gratia multifariam fit clyſter. Si cauſa ſit humor calidus erodens, exemplum prius datum eſt per frigida, vbi agebatur de clyſtere ad vacuandos humores. Si autem à cauſa frigida eſt dolor, ibidem etiam datum eſt: à ventoſitate datum eſt vltimum. Si ex pluribus cauſis fiat dolor, fiat clyſter ex multis quæ obuiant iſtis cauſis. Verum vbi doloris cauſa non ſatis conſtat, ſic fiat.

℞. Florum camomillæ, meliloti, ſummitatum anethi, an. p. ij. fiat decoctio in lacte. In colatura diſſolue ſacchari albi, quia rubrum mordax eſt & ſtimulans, ℥ i. ſ. vitellos ouorum ij. olei anethi camomillæ an. quart. ſ. fiat clyſter. vel ſic,

℞. Olei camomillæ, anethi & violati an ℥. iij. fiat iniectio per clyſterem. vbi autem talibus oleis caremus, fiat ex oleo oliuarum ad quar. iij. vel ℔. i.

Clyſter adſtringens.

℞. Lactis vſtulati quartari. iij. vel ℔. i. amili ſiue amydi ℥ ſ. vel ℥ i. ad ſummum. gummi arabici, vel dragacanthi vel amborum parum vſtulatorum an. ʒ ſ. vel ʒ i. vel ʒ ij. boli armeni, ſanguinis draconis an. ʒ ij. olei roſati & camomillæ an. ℥ i. ſ. fiat clyſter.

Si verò calidus humor erodens in inteſtinis eſt, aduerſus eum talis clyſter ſit.

℞ Succorum plantaginis, arnogloſſæ, centinodię, portulacæ depuratorum (depurantur autem coctione aut reſidentia) omnium vel vnius horum quantum ſufficit pro clyſtere, addendo de pulueribus prædictis; cum illis iiſdem oleis fiat clyſter.

Item vbi neceſſitas adeſt, tunc clyſteres fieri poſſunt ex decoctis illarum herbarum, vel ex aquis diſtillationis earundem, addendo aquam roſatam. vt,

℞. Aquarum arnogloſſæ, plantaginis, roſarum, portulacę, centinodię, quod ſufficit. diſſolue aliqua ex prædictis.

Notandum quòd in prædictis decoctionibus quandoque adduntur ſemina & fructus ſtiptici, modò acetoſitate careant, quia tunc pungerent & irritarent. Poſſumus igitur immiſcere ſemen myrti acetoſæ, portulacę, plantaginis, ius cupreſſi, hipposelinou, id eſt cauſam equinam, & ſimilia.

Notandum inſuper olea nunquam imponenda clyſteribus, ſi inteſtina vlcerata ſint, vt in dyſenteria vera: quamuis multi id negligant, ignorantes

oleum eſſe vlceribus inimicum, vt tradit Galenus 3. & 4. methodi. Vinum autem eſſe maximè amicum. Adſtringunt coagula leporis vel hœdi ad ʒ iij; ſorborum, prunellorum, meſpillorum, Cydoniorum an. ℥ ij. plus aut minus.

Clyſter ad detergenda vlcera inteſtinorum.

℞. Hodei integri. p. ij. roſarum rubrarum, camomillæ, ſi dolor adſit, plantaginis an. p. i. fiat decoctio. In colatura diſſolue mellis Roſati ℥ i. vitellum vnius oui vel duorum ouorum. fiat clyſter.

Talis autem clyſter dandus eſt ſemper ante adſtringentes & conſolidantes: cuius rei ratio in promptu eſt.

Clyſter conſolidans vlcera.

Clyſter conſolidans fit vbi tunicæ inteſtinorum non excernuntur, quia hoc eſt letale, & ideo non eſt opus clyſtere, ſed ſufficiet prognoſticum.

℞. Succi plantaginis, amoglossæ, portulacæ an. ℥ iij. boli armeni, ſanguinis draconis, amili an. ʒ i. ſ. ſeui hircini vel caprini, ʒ i. vel ℥ i. ſ. vel ℥ ij. fiat clyſter. Quia verò ſeuum hircinum probè diſſolui non poteſt, ſed ferè ſemper concreſcit intra inteſtina ægrorum, ideo poteſt & debet diſſolui cum modico olei roſati, neque inde metus eſſe poteſt propter vlcera.

Item vnguenta conſolidantia, vt eſt vnguentum album, quandoque liquantur & miſcētur, maximè vbi vlcera ſunt vicina, vel in craſſioribus inteſtinis.

Ex lacte etiam loco ſuccorum probè fiunt clyſteres ob partem eius caſealem, quæ aſtringit & conſolidat. Nonnunquam & in his & in adſtringentibus clyſteribus vitelli ouorum ad duritiem coctorum diſſoluuntur.

DE SYRVPIS 5.

SYropus eſt medicamentorum ſuccus cum ſaccharo aut melle eliquato decoctus ad ipſius ſacchari menſuram. Hi duplex ponitur à practicis: ſimplex, qui vſualis dicitur: & compoſitus, qui appellatur magiſtralis. Simplices ſiue vſuales ſunt, Syrupus roſatus, violatus, de endiuia, de nenuphare capilli veneris, de abſynthio, de mentha, oxymel ſcylliticorum, ſyrupus de eupatorio, de epithymo & de bizantiis. Dicuntur autem ſimplices, non tam quod vno ſimplici medicamēto conſtent, quàm quòd ad vnam ægritudinem & vnum vſum inſtituuntur. Syrupus magiſtralis vocatur, qui compoſitus eſt ex variis medicinis reſpicientibus varias ægritudines. Verbi gratia, ſi quis componeret ſyrupum ex abſynthio & ſtæcade ſumptis in æquali quãtitate, reſultaret ſyrupus conueniens ſtomacho propter abſynthium, & capiti propter ſtæcadem. Eſt autem ſyrupus vtilis digerendis ante euacuationem humoribus, vt ſcilicet facilius & felicius pharmaco euacuatorio pareant. Ideo ſolent à multis medicis ante pharmaca dari, quamuis nuſquam legerimus id obſeruaſſe veteres, ſed omnem humorum coctionem naturæ commiſiſſe. Vide comment. aphoriſmi 9. lib. a. Corpora cùm quiſpiam purgare voluerit, oportet. fluida facere. Hoc autem volebat Hippocrates dicens, concocta medicari, atque mouere non cruda. Et Galenus ad Glauconem lib. i. de cura tertianæ nothæ non uult abſynthium dari ante diem ſeptimum. Videntur ergo ſyrupi ſecundum veritatem deberi magis reliquis humorum poſt pharmaca, quàm eorum coctioni. Verùm id obſeruant plures, vt humores craſſi lenti & viſcidi ſyrupis attenuantibus & incidentibus præparentur euacuationi (hoc enim vocant humores digerere) frigidi verò & adhærentes calidis & incidentibus & detergentibus præparentur ſyrupis. Vt ad materiam pituitoſam, qualis eſt in febre quotidiana digerendam & præparandam eductioni.

Syrupus digeſtiuus materiæ pituitoſæ.

℞. Quinque radicum aperitiuarum mundatarum & rēperatarum in aceto per horas quatuor an. ℥ ſ. vel ʒ iij. vel corticum quinque radicum origani, calamenthi, hyſſopi, betonicæ, chamedryos, an. m̄. ſ. aniſi, fœniculi, an. ʒ ſ. paſſularum mundatarū ℥ iij. ſtæcados vtriuſque an. p. i. fiat decoctio. In colatura diſſolue mellis optimi quartaria iij. ſacchari albi ℥ iiij. fiat ſyrupus perfectè coctus. Capiat tria cochlearia cum duplo aquæ liquiritiæ, vel cum ptiſana, vel cum aqua paſſularum, vel aniſi.

Ad tenues & mobiles humores ſyrupus.

Tenues & mobiles humores euacuationi præparantur quibuſdam incraſſantibus & motum cohibentibus: qui ſi ferantur ad vias expulſionis, vel in viis & ductibus, per quos excretio eorum aptè fieri poteſt, contineantur, ſine aliqua præparatione vacuandi ſunt. Si verò extra hæc loca contineantur, frigidis ſyrupis æquabuntur, quorum formula ſequitur.

Syrupus ad incraſſandos humores.

℞. Syrupi de portulaca, acetoſæ, endiuiæ, nenupharis, de ribes, de berberis, de agreſta, cydoniorum, roſarum, vnius vel plurium ℥ vi. vtatur cum duplo aquæ fontis coctæ.

Fiet etiam commodè forma iulep in hunc modum.

℞. Syruporum roſarum, portulacæ, & acetoſæ an. ℥ i. ſ. vel ℥ ij. aquarum roſarum, arnoglossæ, cichorij, vel endiuiæ, vel portulacæ, vel acetoſæ, an. ℥ ij. aquæ coctæ vel vſtulatæ, maximè ſi adſit alui fluor, ℥ vi. fiat iulep clarificatum & aromatizatum cum ʒ. ij. cinamomi electi.

Canon.

Porrò ſi hi humores fluorem alui non fecerint, ſed accenſi febrem committant, tunc nec ſyrupis ſtipticis, nec aquis vtendum erit, ſed potius frigidis ſtipticitate carentibus, vt ſunt ſyrupi endiuiæ, portulacæ, violarum, nympheæ, capilli veneris. Si verò putemus extinctionem maiorem eſſe debere, vt arceatur felicius putredinis materia, vtemur ſyrupis acetoſis frigidis, vt ſunt ſyrupus acetoſus ſimplex, qui in vtraque cauſa tam calida quàm frigida exhibetur, etiam oxyzacharum ſimplex, ſyrupus de acetoſitate citri & de limonibus. Quòd ſi adſit fluor diarrheæ, à talibus humoribus calidis excitatus, ſyrupi acetoſi non miniſtrantur, quia excoriant. Attamen ſyrupus de ribes, de berberis, cydoniorum, de ſucco acetoſæ concedũtur, quia mediocrem habent acetoſitatem.

Ad humores calidos fiunt Apozemata, vel ſyrupi magiſtrales in hunc modum.

℞. endiuiæ nouellæ non lotæ, adianti, capilli veneris, cichoreij, portulacæ, lactucæ, ſemperuiuæ, ſcariolæ, plantaginis, omnium, vel aliquorum duorum vel trium, an. m̄. ij. quatuor ſeminum frigidorum maiorum an. ʒ iij. radicis cichoreij, radicis acetoſæ, graminis ſolatri an. ℥ ſ. vel ʒ iij. fiat decoctio. Cui addi poſſunt ſucci aliquarum herbarum preſcriptarum depurati ad ſeſquialteram vel ſeſquitertiam partem decoctionis. In lib. i. colaturæ diſſolue ſacchari tabarzet ℥. vi. vini malorum granatorū ℥ i. ſ. vel aceti ℥ ſ. fiat apozema clarificatum & aromatizatum cum ℈ ii. ſantali albi, vel rubei, vel ambo-

rum an. ℈. i. Quòd ſi ſyrupum perfectæ coctionis facere velis, adde plus ſacchari, & iube decoqui ad perfectionem, vt ſeruari poſſit: cuius vſus erit cum duplo alicuius liquoris, vt aqua cocta, aqua liquiritiæ, vel aqua aliqua herbarum prædictarum diſtillata. Diſtillatarum tamen aquarum vſum non multùm probo. Quòd ſi apozema non perfectè coctum ſit, vt in primo exemplo factum eſt, per ſe erit dandum & ſine alterius rei adminiſtratione, nec ſucci erunt adiiciendi, qui tantùm in apozemate perfectè cocto debent adiici. Similes formæ fieri poſſunt ex ſyrupis æquantibus ſiue digeſtiuis materiæ frigidæ.

Syrupus ad humores melancholicos.

Syrupus de epithymo, ſyrupus de fumoterræ, qui duobus modis conficitur vno modo ex ſolo decocto vel ſucco fumiterræ, & tunc vocatur ſyrupus de fumoterræ ſimplex: Altero modo ſecundum deſcriptionem Meſue, & talis recipit mirabolanos, caſſiam, & multa alia, qui compoſitus nominatur. Syrrupus de bugloſſa, ſyrupus de borragine ſyrupus de ſcolopendria, qui aperit & ſoluit obſtructiones lienis, ſyrupus violarus, quia poteurer humectat.

Simplices medicinæ, quibus componuntur ſyrupi iſti, ſunt hæ, borrago, bugloſſa, fumus terræ, lupulus, epithymum, & ſimilia, quæ coctionem talis humoris reſpiciunt.

Ex prædictis poſſunt fieri ſyrupi, apozemata, iulep, decocta ad has intentiones aſſequendas. Fræquenter autem fiunt ſyrupi laxatiui pro expurgatione pituitoſæ materiæ & ſpuriæ, ſimul & atribilariæ, quādo morbi ex illis excitati diuturniores ſunt partim ad concoctionem crudorum, & partim ad excretionem putrium, aut ſemiputrium, vt in longis febribus.

Syrupus laxatiuus ad materiam pituitoſam & febres nothas.

℞. Radicum apij, fœniculi, petroſelini mundatarum, an. ℥ iij. hyſſopi, origani, calamenthi an. m. ſ. ſeminis carthami ℥ iij. polipodij quercini recentis ℥ ij. aniſi, fœniculi, anethi an. ℥ i. ſ. liquiritiæ raſæ ℥ iij. paſſularum mūdatarum ℥ ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio colata ad ℔. i. vel ℔. i. ſ. In qua infunde agarici recenter trochiſcati ℥ i. ſ. foliculorum ſene mūdatorum ℥ ij. poſt decem horas fiat colatura, fortiter exprimendo. Cui adde ſyrupi violati, ſyropi de byzantiis, & ſacchari albi an. ℥. iiij. fiat ſyrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ℥. i. cinamomi electi & cum ſcrupulo vno xyloaloes. Doſis huius ſyrupi ex ratione ingredientium poteſt eſſe ℥ i. ſ. quæ quarto aut quinto quoque die cum duplo hydromelitis, id eſt aquæ mulſæ, vel alterius decocti exhiberi poterit.

Conſimili ratione poterunt laxatiua præſentem ſyrupom ingredientia augeri, vel minui, pro ratione quantitatis ſyrupi conficiendi. Nam præſens ſyrupus pro ſex, ſeptē, vel pluribus doſibus inſtituitur. Poſſet ergo fieri ſeruata ratione proportionis pro vna, duabus, aut tribus, pluribusue doſibus.

Haud diſſimili ratione fit ſyrupus laxatiuus pro materia bilioſa ſpuria, vt pote vitellina, quæ febres difficilis eradicationis committit.

Syrupus laxatiuus ad materiam bilioſam ſpuriam.

℞. Radicum apij, fœniculi mundatarum & in aceto temperatarum per vnam noctem an. ℥ ſ. hyſſopi, capilli veneris, adianti polytrichi, ſcolopendrij, endiuiæ, cichoreæ an. m. ſ. vel m. i. quatuor ſeminum frigidorum maiorum conquaſſatorum an. ℥ ij. vel ℥ iii. aniſi, liquiritiæ raſæ an. ℥ iii. paſſularum mundatarum ℥ ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio, in qua infunde agarici recenter trochiſcati ℥ vi. foliculorum ſene mundatorum ℥ i. in colatura diſſolue ſyrupi capilli veneris & violati an. ℥ iii. ſacchari albi ℥ iiii. fiat ſyrupos perfectè coctus ponendo in fine expreſſionem ℥ ſ. rheubarbari electi infuſi vt decet, quę expreſſio coquatur lentiſſimo igni ſine flamma & fumo vſque ad perfectionem coctionis. Doſis eſt ℥ ii. vel ℥ i. ſ. cum duplo decocti endiuiæ & cichoriæ vel liquiritiæ, vel cum duplo ſeri lactis caprini. Syrupus iſte eſt pro quinque aut ſex doſibus. Quòd ſi prima doſis non ſatisfaceret intentioni, aliquid diſſolui poteſt, quod quidem poteſtatem habeat excernendi humorem quem volumus educere. vt gratia exempli,

℞. Syrupi prædicti ℥ i. ſ. ſeri lactis caprini ℥ iii. fiat doſis: & ſi inde non ſequatur expectatus affectus, addam vel caſſiæ fiſtulæ ℥ ſ. vel diapronis laxatiui ℥ i. vel ℥ ii. vel diaphenici ℥ i. ſ. vel etiam aliquid rheubarbari. Idem efficiendum erit in exemplo ſyrupi facti pro pituita euacuanda.

Syrupus ad atram bilem.

℞. Succorum lupuli, fumiterræ, ſed amarum eſt, borraginis, pomorum dulcium depuratorum an. ℥ iii. vel ℥ ii. (Depurantur autem dupliciter, vel per decoctionem & clarificationem, vel per reſidentiam) Polypodij quercini recentis ℥ ii. vel ℥ iii. tamarindorum pinguium ℥ i. epithimi cretenſis poſiti in fine decoctionis ℥ ii. ſcolopendriæ, adianti, trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio colata ad quartaria tria, in qua infunde foliculorum ſene mundatorum ℥ iii. fiat expreſſio quæ miſceatur cum prædictis ſuccis poſtea addantur Syrupi violati ℥ vi. Syrupi de bugloſſa, ſacchari taharzet an. ℥ iiii. Fiat ſyrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ℥ i. Cinamomi & ℈ i. zinziberis albi & raſi. Doſis ℥. ii. cum aqua bugloſſæ, vel lupuli, vel fumiterræ, vel ſero lactis.

6. *DE IVLEP.*

IVlep non multùm differt à ſyrupo, niſi quòd leuiùs coquitur quam ſyrupus, & quòd fiat abſque permixtione alicuius decoctionis quemadmodum ſyrupus fieri conſueuit. Siquidem fit vel ex aqua infuſionis aut diſtillationis, vel ex ſucco alicuius ſimplicis medicamenti. vt,

℞. Aquæ infuſionis roſarum, vel aquæ infuſionis violarum ℥ v. ſachari ℥ iiii. coque cum facilitate, & fiat Iolep, vtatur cum duplo vel triplo aquæ coctæ refrigeratę. vel ſic,

℞. Aquæ roſarum ℥ viii. ſacchari ℥ iiii. coque cùm facilitate. fiat Iulep. vel ſic,

℞. Succi roſarum vel ſucci violarum ℥ vi. ſacchari ℥ iiii. coque cum facilitare. fiat Iulep.

Similiter ex aliis rebus vel calfacientibus, vel aperientibus, vel adſtringentibus fieri poterunt. Iulep. Medici tamen vulgò appellant Iulep, ſyrupum diſſolutum cum aqua cocta, dicentes,

℞. Syrupi roſati, vel, vel ſyrupi violati, vel ſyrupi capilli ven. vel alterius ℥ iii. aquæ coctæ ℔. I. miſce. fiat Iulep.

7. *DE DOSI, SIVE POTV.*

DOſis ſiue Potus eſt medicina laxatiua diſſoluta cum aliquo liquore & data in potu. Sunt autem eius plures differentię pro diuerſitate hu-

morum vacuandorum. Pharmaca ſimplicia educentia pituitam ſunt, Agaricum, Turbith, Chartamus, Colocynthis, & alia ex Meſue requirenda. Compoſita ſunt, Diaphenicon in forma opiatæ, Diacarthami in forma lozengiarum, Electuarium de citro, Electuarium indum maius & minus, Benedicta, Hiera ſimplex, Hiera compoſita, & ſimilia. Hæc tamen compoſita ſunt, vt vnicum & ſingularem humorem non vacuent, ſed mixtum cum alio humore, putabile flaua vel atra. Dantur autem pharmaca ſub diuerſis formis: In forma potabili pro vnica doſi ſeu vice vna: in forma boli, vt dicemus poſtea: in forma electuarij liquidi, vt opiatæ, ſolidi, vt lozengiæ: ſub forma ſyruporum, vel apozematis: ſub forma etiam pulueris & pillularum.

Forma potus.

℞. Diaphenici ℥ ſ. vel ʒ vi. ſi robuſtior ſit æger, diſſolue cum aqua decoctionis liquiritiæ, paſſularum & aniſi quantum ſufficit: fiat doſis, cum ſyrupi violati ʒ vi. vel ℥ i: vel diſſolue cum colatura communi, & fiat doſis, vel diſſolue cum hydromelite, vel diſſolue cum quibuſdam aquis diſtillatis, vt aqua lupulorum, buglosſæ, cichorij, & ſimilibus: vel diſſolue cum decocto ſiue brodio pulli, vel cum ſero lactis: vel ſic,

℞. Trium florum cordialium an. p. i. prunorum damaſcenorum, iuiubarum, ſebeſten an. quatuor nu. liquiritiæ raſæ ʒ i. ſ. aniſi ʒ i. fiat decoctio colata pro vna doſi. In qua diſſolue diaphenici ℥ ſ. vel ʒ. vi. ſyrupi violati ℥ i. fiat doſis.

Si aliud electuarium laxatiuum addere velis, ſubtraham de quantitate vnius, & alterius quantitas conſimilis addetur, vt ſi dixero, diaphenici & diacarthami an. ʒ iij.

Formula potus ſeu doſis, cuius decoctio recipit quædam pituitam vacuantia.

℞. Paſſularum mundatarum ℥ ſ. ſeminis carthami, polypodij quercini an. ℥ ſ. vel ʒ vi. aniſi, fœniculi, liquiritiæ raſæ an. ʒ i. ſ. foliorum hyſſopi ʒ i. Fiat decoctio, in qua infunde agarici recenter trochiſcati ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ſ. In colatura diſſolue diacarthami, vel diaphenici, vel benedictæ ʒ iij. vel ℥ ſ. ſyrupi violati ℥ i. Fiat doſis.

Ad choleram euacuandam ſimplicia.

Choleram euacuant Succus roſarum, Violæ, Tamarindi. Manna, Diagredion, id eſt, ſcammonea præparata. Pſilium, Rhabarbarum, Mirabolani.

Caſſia fiſtula purgat tam choleram quàm pituitam. Tenuem choleram & aquam citrinam educunt ſuccus roſæ & ireos.

Compoſita autem ſunt, electuarium de ſucco roſarum, Diaprunis laxatiuum, Diaprunis ſimplex, Trochiſci de violis, qui rarò ſunt in vſu.

Formula potus ſoluentis bilem.

℞. Tamarindorum pinguium ℥ i. trium florum cordialium an. p. ſ. liquiritiæ raſæ ʒ i. ſ. prunorum damaſcenorum ſex numero. Fiat decoctio in parua quantitate aquæ, in qua exprimantur fortiter tamarindi. In colatura diſſolue caſſiæ fiſtulæ recentis ℥ i. vel ʒ. 6. Fiat doſis.

In ſimili colatura diſſoluere potes ℥ ſ. vel ʒ vi. diaprunis ſimplicis cum ʒ i. ſ. vel ʒ ij. diaprunis laxatiui.

Si verò timeatur nocumentum ex diagredio, & æger diues ſit, loco diaprunis laxatiui expreſſio. ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ſ. rhab.

Aduerte quòd talis potio valet in febribus cholericis, & in his febribus in quibus timetur phrenitis, valentiſſima eſt. Nam ab ea præſtatur auerſio ſimul & refrigeratio.

Loco præſentis decoctionis ſeu colaturæ poſſunt diſſolui medicinæ laxatiuæ in colatura communi, vel cum aqua fructuum, vel cum hydromelite, vel cum aquis diſtillatis, vel endiuiæ, cichoreæ, lupulorum, vel cum brodio pulli, vel ſero lactis.

Formula doſis communis in principio febrium bilioſarum, præſertim tertianarum.

℞. Paſſularum mundatarum ʒ iij. liquiritiæ raſæ, aniſi an. ʒ i. prunorum damaſcenorum ſex nu. tamarindorum ℥ ſ. trium florum cordialium cichoreij, endiuiæ nouellæ an. m̄ i. Fiat decoctio colata pro vna doſi. in qua diſſolue caſſiæ fiſtulæ recentis ℥ i. vel ʒ vi. expreſſionem ʒ i. vel ℈ iiij. vel ʒ i. ſ. Rheubarbari electi infuſi vt decet, ſyrupi violati ℥ ſ. vel ℥ vnam. fiat doſis. Detur manè ante prandium per quinque aut ſex horas in die minoris afflictionis.

Si cholera mixta eſt cum phlegmate, pro ratione mixtionis fiet mixtio ſoluentium bilem cum ſoluentibus pituitam.

Spica nardi, quæ ſolet ſemper cum rheubarbaro iungi, ingrata eſt ventriculo. Item potenter ſoluit oppilationes, vt quæ vomitum ciet, & in mulieribus prægnantibus menſes fortiter prouocet. Quare putant nonnulli eam non debere miſceri rheubarbaro in medicinis prægnantium, vel eorum qui proni ſunt ad vomendum. Ob id ſi miſcenda ſit, ſufficiunt grana tria vel quatuor pro ʒ i. rheubarbari.

Doſis ſub forma ſyrupi pro delicatis.

Delicatis qui ab omnibus medicinis abhorrent, fit doſis ſub forma ſyrupi pro duabus aut tribus vicibus, aut etiam pro vnica doſi hoc pacto, præſertim ad tertianam exquiſitam.

℞. Endiuiæ nouellæ, cichoreæ an. m̄ ſ. trium florum cordialium an. p. ſ. liquiritiæ raſæ ʒ i. ſ. prunorum damaſcenorum ſex numero, tamarindorum pinguium ʒ vi. aniſi ʒ ſ. fiat decoctio collata ad ℥ iij. Vel dicere potes. Fiat decoctio pro vna doſi. In qua diſſolue ſyrupi violati & endiuiæ an ʒ vi. vel ℥ ſ. ſacchari albi ℥ i. expreſſionem ʒ ij. rheubarbari electi infuſi vt decet ſine ſpica: fiat ſyrupus lõgus, id eſt quaſi ſub forma apozematis, coctus ſupra prunas ſine fumo, longo tempore, fortiter exprimendo rheubarbarũ in pecia panni linei ligatum. Clarific. Aromatizet. fiat doſis ℥ i. ſ. multiplicatur pro duabus aut tribus doſibus omnium ſeruata proportione. Quòd ſi ſyrupum vis facere diu conſeruandum, decoque ad perfectionem, & ex illo ſyrupo dabitur ℥ i. ſ. vel ℥ ij. cum ſero lactis, vel decocto ſeruiente tuo propoſito.

Etiam addi poteſt aliquid ſene in infuſione, præcipuè ſi choleram aduſtam ſubdominari putaueris, vel ſi pleniorem effectum medicinæ deſideras.

Doſis ad febres nothas, præſertim tertianas.

℞. Endiuiæ nouellæ, cichoreæ, adianti, ſcolopendriæ an. m̄ i. quatuor ſeminum frigidorum maiorũ an. ʒ iij. ſeminis carthami ℥ i. ſ. polypodij quercini ℥ ij. tamarindorum pinguium ℥ i. ſ. ſeminis endiuiæ, ſcariolæ, liquiritiæ raſæ an. ʒ ij. paſſularum mundatarum ʒ p. prunorum damaſcenorum, duodecim numero, trium florum cordialium

an. p. i. fiat decuctio ad ℔ i. vel ℥ viij. In qua infunde foliorum ſene mundatorum ℥ i. ſ. agarici recenter trochiſcati ʒ i. In expreſſione colata diſſolue ſyrupi violati & capilli veneris an. ℥ iij. ſacchari albi ℥ ij. fiat ſyrupus coctus ſupra lentum ignem ſine fumo, ponendo expreſſionem ʒ vi. rheubarbari electi infuſi vt decet, fiat ſyrupus perfectè coctus & aromatizatus cum ʒ ſ. cinamomi & ℈ ii. ſantali rubri: reſeruetur in vaſe terreo aut vitreo. Doſis prædicti ſyrupi erit quarta pars illius, puta ℥ ij. quæ diſſolui poterunt cum ſero lactis caprini, vel aqua decoctionis cōmunis colaturæ, vel cum aquis decoctionis vel diſtillationis cichoreæ aut endiuiæ. Ego tamen Gorręus aquas diſtillatas non probo. Quòd ſi prædicta doſis aluum ſufficienter non ſubduxerit, ſecundæ doſi commodè addi poterit infuſio ℈ ij. aut ʒ i. rheubarbari electi, vel aliquid diaprunis laxatiui, vel electuarij de ſucco roſarum: exempli gratia, ℞. prædicti ſyrupi ℥ ij. expreſſionem ℈ ij. rheubarbari electi, vel diaprunis laxatiui ʒ i. ſ. vel ʒ. ij. ſeri lactis ℥ ij. vel quantum ſufficit. fiat doſis.

Aduertendum quòd prædictus ſyropus potius exhiberi debet in tertianis nothis, quàm exquiſitis & legitimis, quòd hæ ſunt paucorum paroxyſmorum & breui tempore finiuntur, illæ verò longæ & plurimorum paroxyſmorum, adeo vt ab vno æquinoctio ad alterum vſque nonnunquam protendantur. Ad hæc tertianæ poræ ex bile ſincerè fiūt, nothæ verò ex ſpuria ſunt cholera. Hinc carthamus & agaricum vacuantia pituitam, folliculi ſene vacuantes atram bilem in prædicto ſyrupo ſimul cum rheubarbaro vacuante choleram ingrediuntur, quo materia nothas febres faciens ex longis interuallis vacuetur.

Non ergo quoque die, vel tertio vel quarto quoque die, ſed pluribus intermiſſis diebus doſis vna exhiberi debet, conformiter ad doctrinam Auicennæ de cura tertianarum notharum.

Ad melancholicum homorem educendum ſimplicia.

Atram bilem euacuant lupulos, fumus terræ, Epithymus cretenſis. Polypodium quercinum, foliculi ſene, lapis lazuli, mirabolani nigri ſeu indi, lapis armenius, helleborum nigrum, & mille alia, ex Meſue petenda.

Compoſita autem atram bilem euacuantia ſunt, catholicon, ſeu dia catholico, diaſenę, catharticum imperiale, hiera ruffi, confectio hamech, Pilulæ de fumoterræ, Pilulæ de lapide lazuli, Pilulæ de quinque generibus myrabolanorum, de epithymo, de helleboro, Pilulæ, quarum doſis eſt ʒ i.

Aliis autem compoſitis medicinis rarò poſſumus vti ob amarorem quo guſtum afficiunt: omnia enim electuaria, excepto catholico, ſunt mali goſtus; & ob id ſub forma potabili conficiuntur.

Formula doſis ad atram bilem.

℞. Fumiterræ, ſummitatum lopuli an. m̄ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. paſſularum mundatarum ʒ iij. vel ℥ ſ. polypodij quercini recentis ʒ iij. cuſcutę, epythymi cretenſis an. ʒ iij. aniſi, liquiritiæ raſæ an. ʒ i. ſ. fiat decuctio, in qua infunde foliculorum ſene mondatorum ʒ ij. vel ʒ iij. in expreſſione colata diſſolue diacatholici ℥ i. vel ʒ ϛ ſyrupi violati ℥ i. fiat doſis.

Hic ſyrupus violatus & flores cordiales miſcentur, vt ſiccitas ſene & epithymi contempere- tur. Si verò exquiſitius atram bilem purgare volumus, ponemus hieram ruffi, cuius doſis eſt ℥ ſ. in qua helleborum ingreditur, qui in vſu apud Pariſienſes non eſt, vel confectionis hamech ℥ ſ. quę amariſſima eſt ob copiam colocynthidos.

Aduerte quòd medicinæ ſoluentes atram bilem vtiliter diſſoluuntur cum ſero lactis caprini, vel cum aqua decoctionis vel infuſionis prædictarum rerum ingredientium doſim præſcriptam. vt exempli gratia, ℞. omnia illa vel partem bonam eorum quæ in præcedente doſi ſcripta ſunt, poſtea dices; fiat decoctio in ſero lactis caprini, & in colatura infunde folicolorom ſene, &c. & cum aliquibos prædictis electuariis confice doſim pro natura & robore ægri. vel ſic,

℞. Foliculorum ſene mundatorum ʒ iij. infundantur in ſeru lactis caprini per noctem, & in expreſſione colata diſſolue cathulici ℥ i. vel ʒ. ϛ. vel ℥ i. ſ. fiat potus.

Nota quòd epithymus ſuſtinet decoctionem, ubi id poſſumus ſic ſcribere. ℞. epithymi cretenſis ℥ i. bulliat cum ſero lactis caprini, poſtea coletur & exprimatur fortiter & cum ℥ i. ſyrupi violati. fiat doſis: quæ ſi parum ſufficiens videatur, adde aliquid catholici.

Hanc potionem conſulit Galenus 13. therapeutices, qua potat cancros & omnes morbos melancholicos præcaueri, ſed quatuor drachmas ſolùm ponit, quæ nullum præſtant effectum, quia bonum epithymum, vt puto, non habemus, quare ponatur ℥ i. pro quantitate, quò fiat commodior executio illius. Hanc ſententiam ſequuntur omnes authores, qui in ſuis libris practicis ſeu epitomis ad elephantiam, quam vulgò lepram vocant, huius meminerunt, & ad curam elephantiaſis iam factæ.

De Gallu decrepito.

Ad morbos tum ex atra bile tum ex pituita genitos plurimum valere Galli decrepiti decoctum pleriqne arbitrantur. Præcipous vſus illius eſt ad colicos dolores ex cauſa pituitoſa & partim flatuoſa. Item, & ad morbos pecturales, puta ſpirandi difficultatem, item ad morbos articularios ex frigida materia ſubortos. Parator autem ad colicam partim pituitoſam, partim ventoſam, hunc in modum.

℞. Hyſſopi, calamenthi an. m̄ i. paſſularum mundatarum ℥ i. ſ. aniſi, fœniculi, carui an. ʒ. vi. ſeminis carthami ℥ ij. polypodij quercini recentis ℥ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. florum camomillę p. ſ. fiat decoctiu ponendo omnia in ventre Galli decrepiti pręparati vt decet, infuſis In fine decoctionis foliorum ſene mundatorum ℥ ij. ſ. agarici recenter trochiſcati ʒ. ϛ. fiat colatura ad libras ij. quę reſeruetur.

Item ℞. Prędictæ decoctioois ℥ iiij. ſyrupi violati ℥ i. ſ. fiat doſis.

Notandum quòd ſi robuſtiur fuerit æger vel contumax, ſolutioni aliqoid diaphenici adiici poteſt, vt ʒ i. ſ. vel ʒ ij. vel tantudem benedictæ.

Aduerte etiam quòd agaricum ſuſpectum eſt culicis, vt pleriſque arbitrantur, tum qoòd ſi per clyſteres ſubſtantia eius iniiciatur, ſuę ſubſtantiæ leuitate inteſtinis adhærens ea pongit & ſtimulat, fluxionémqoe ad ipſa excitat, ac deſyderiom deſidendi frequens parit, tum quòd virtutem habet è longinquis partibus attrahendi humores, & ob id Democritus medicinam familię, vt teſtis eſt Meſue, vocauit.

Non

Digitized by Google

Non rectè igitur dolore affectis inteſtinis adhibetur, quia fluxionem alioqui prohibendam efficit. Quare conſulo in talibus caſibus auferendum eſſe agaricum.

Inſuper aduertendum quòd camomilla aptè his decoctis imponitur: etſi enim inſolens ſit apud medicos illius vſus, certum tamen eſt illius ſolius decoctum in iuſculo cappi vel pulli omnibus internis doloribus valentiſſimum eſſe, præſertim colicis & nephriticis, vt multi cum ſua ſalute experti ſunt.

Aqua diſtillationis camomillæ ad eoſdem vſus exhibetur, valentius tamen eſt decoctum, quàm diſtillatio. Amaror decoctionis mitigari poteſt ſaccharo pro delicatioribus.

Decoctum Galli etiam ad morbos pectoris & diſpnæas conuenienter exhibetur, medicinis pectoralibus cum ipſo decoctis. vt,

℞. Hyſſopi, enulæ campanæ an. m̃ i. partem tertiam, ſatureiæ m̃ i. quartam partem, vngulæ caballinę m̃ i. ſeminis carthami, polypodij querceni recentis an. ℥ ij. aniſi, liquiritię raſæ an. ℥ ſ. radicis ireos, radicis enulę an. ʒ iij. vel ℥ ſ. ficuum pinguiũ non rancidarum, quatuor vel ſex numero, dactilorum pinguium mundatorum à pelliculis iiij. numero, iuiubarum ſebeſten an. xij. numero, paſſularum mundatarum ℥ i. ſ. trium florum cordialium an. p. i. fiat decoctio in ventre Galli decrepiti venati & præparati vt decet, ponendo in fine de agarico & de foliculis ſene, quantum propoſito conuenire videbitur.

Sed nota quando agaricum in hoc caſu commodè imponitur, fiunt & ad omnes ſuperfluitates medicinæ ſub aliis formis, vtpote ſub forma electuarij liquidi, id eſt ad formam opiatæ, vel ſolidi, id eſt ad formam electuarij per lozengas ſiue tabulas.

8. DE BOLO.

BOlus eſt medicina laxatiua in forma mediocriter ſolida, quæ per fruſtula deuoratur.

Paratur ea rebus variis pro ratione humoris vacuandi, ſed modus conficiendi ſimpliciſſimus eſt ex medulla caſſiæ fiſtulæ, hunc in modum.

℞. Medullæ caſſiæ fiſtulæ, recenter extractæ à canna pingui ʒ. vi. vel ℥ i. ſacchari quãtum ſufficit. fiat bolus.

Si verò timetur nocumentum ex caſſia, vt dolor vehemẽs inteſtinorũ, à quo nonnunquam ſyncope excitetur, vt quibuſdam inteſtina debilia habentibus, talibus non eſt exhibenda caſſia, nec per bolum, nec per clyſteres. Ob id æger interrogandus eſt quomodo ex caſſia ſe habeat, ante eius exhibitionem. Putant verò nonnulli authores hoc nocumentum à caſſia remoueri, ſi aliquid addatur granorum berberis, vel ſacchari roſati, putantes ex ſtipticitate eorum ventrem & inteſtina roborari, impedirique dolorem, quem facit caſſia ſuo lẽtore & remollitione. Alij aliquid laxatiuum miſcent cum caſſia, quod tarditatem ſolutionis acceleret, & vt citius elabatur & deſcendat. Primi ſic bolos inſtituunt, & vtiles ſunt morbis renum.

℞. Medullæ caſſiæ fiſtulæ recenter extractæ ℥ i. vel ʒ. ℈ granorum berberis ℈ ſ. cum ſaccaro roſato: fiat bolus. Alij adiiciunt ℈ ii. aut ʒ i. aut ʒ ii. diapruois laxatiui, vel electuarij de ſucco roſarum. vt exempli gratia.

℞. Medullæ caſſiæ fiſtulæ recenter extractæ ʒ. vi. diaprunis laxatiui ʒ. ii. ſacchari roſati tabulati quantum ſufficit. fiat bolus.

Notandum eſt quòd nonnulli ob ventoſitates, quas parit in inteſtinis, addunt cum bolo caſſiæ aliquid pulueris aniſi, & rectè, vt ℈ i. vel ʒ. ſ.

Formula boli bilem educentis.

℞. Caſſiæ fiſtulæ recenter extractæ à canna pingui ʒ. vi. vel ℥ i. pulpæ tamarindorum pinguium ʒ. i. ſ. rheubarbari electi ʒ. ſ. vel ℈ ii. vel ʒ. i. ſacchari quantum ſufficit: fiat bolus. Si verò pauper ſit, loco rheubarbari ſit bolus cum ℥ ſ. vel ʒ. vi. caſſiæ & ʒ. ii. diaprunis laxatiui, & cum ſaccharo.

Formula boli ad atram bilem.

℞. Catholici ℥ i. vel ʒ. ?. cum ſaccharo albo. fiat bolus. vel,

℞. Catholici ℥ ſ. vel ʒ. vi. confectionis hamech ʒ. i. vel ʒ. i. ſ. cum ſaccharo. fiat bolus.

9. DE PILVLIS.

PIlulæ dantur ad euacuationem cuiuſcunque humoris. Ad pituitam quidem prædominantem ſeu choleram notham.

Pilulæ aggregatiuæ maiores, ſecundum deſcriptionem Meſue.

De agarico.
De rheubarbaro.
Stomachicæ.
De hiera ſimplici.
De hiera compoſita, quæ caput reſpiciunt.
Cocciæ, quæ dictæ ſunt à granis cocci, non à capite, vt putant,
Aureæ,
Elephanginæ,
Sine quibus,
De hermodactills maior, & minor,
Fœtidæ, maior, & minor,
De ſerapino,
De ſarcocolla.

Verùm poſtrema, hæc quatuor pilularum genera magis corruptis & fœtidis humoribus accõmodantur. Sic & arthreticæ maiores & minores, illæ quidem, quando pituita, hæ verò, quãdo cholera articularis morbis dominatur, quomodo & pilulæ de hermodactylis maiores & minores dedicantur.

Pilulæ ad choleram puram mille reperiuntur, quæ eam ſolam vacuant, ſed nonnullæ eam magis reſpiciunt quæ ſporia eſt vel multùm mixta cum pituita. vt,

Pilulæ de rheobarbaro,
De hiera ſimplici
Aggregatiuæ
De agarico
Ante cibum
Imperiales.

Doſis pilularum ferè maxima eſt ad ʒ. i. ſ. ex qua formantur pilulæ nouem cum aliquo ſyrupo conuenienti, vt ſyrupo endiuiæ, ſyrupo capilli veneris, ſyrupo de ſtœcados, vel etiam cum oxymelite aut hydromelite, aut cum ſucco aliquo.

DE APOZEMATE. 10.

APozema eſt decoctio medicamentorum leniter facta ad humorum concoctionem ſiue præparationem & interdum ad euacuationem. Variè fieri poteſt & ad diuerſas intentiones, vt ad calefaciendum, refrigerandum, humectandum, ſiccãdum, aperiendum, adſtringendum, attenuandum, incraſſandum, prouocandos menſes, & vrinas ex medicamentis propriis & conuenientibus, & ex eorum radicibus, foliis, fructibus, ſeminibus, prout propoſito tuo videbitur expedire. In ſumma non differunt apozemata à ſyrupis, niſi coctio-

ne,quæ in ſyrupis fieri ſulet longa & ad perfectionem,iu apuxematis autem leuis. Itaq; ſyrupi diutius reſeruari puſſunt, ſed apuxemata paucis tantum diebus.

Formula apuzematis ad humurem biliofum.

℞. cichureæ,endiuie,cuſcutæ, adiaoti an. m̄. ſ. radicum acetuſæ gramiuis an.℥ ſ.quatoor ſeminũ frigidurum maiorum mundatorum an. ʒ i. trium flurum cordialium an.p. 1.fiat decoctiu ad ℔. ſ. In culatura diſſulue ſyrupi violati,vel ſyrupi acetoſi, vel ſyrupi de limunibus,vel etiam ſacchari albiſſimi ℥ iij. fiat apozema clarificatum & arumatizatum cum ℈ ij.vel ʒ i.cinamumi electi pru duabus duſibus.Similiter fieri puſſunt apuxemata ad alios humores, quurum materia petenda eſt ex capite de ſyrupis.

Nuta qubd in confectiune apuxematum ſatis eſt pru ℥ ij. vel ad summum pru ℥ iij. decuctiunis addere ſacchari vel ſyrupi ℥ i.

Puſſunt etiam fieri apuzemata laxatiua,ſicut & ſyrupi,addendo laxatiua in ipſa decuctiune,vel infundẽdu ea poſt decuctiunem factam: vide exempla ſuprà capite de ſytupis. Sunt enim illis ſimilia, eu tantum exceptu,vt diximus, quòd apuzemata puſt diſſolutionem ſacchari vel ſyrupi vlterius cuqui nun debent.

DE EMVLSIONE. 11.

MVlſio, ex ſeminibus mundatis, vel fructibus,vel vtriſque fit nunnunquam ob ſitim extinguendam, & pectoris pulmuniſque inflammationes,& ad murbus renum aut veſicæ, vel in iſchuria,id eſt vrinæ retentiune, ſtranguria, id eſt vrinæ ſtillicidio,vel ardoribus.

Furmula mulſionis.

℞. quatuur ſeminum frigidurum maiurum recentium & mundatorum an.ʒ iij.vel ℥ ſ.amygdalarum dulcium excorticatarum in aqua frigida ℥ i. terantur umnia in murtario lapideo, cum aqua funtis prius cucta, & fiat culatura ad ℔. i. quæ in vaſe vitreu ſeruetur.

Præcedens emulſio valet ad vrinæ ardures ſiue ſtrangurias, ſi manè exhibentur ℥ iiij. vel vi. ante prandiolum per tres vel quatuor huras. Item ante cœnam per duas aut tres horas.

Eadem quantitas vel paulò minor exhiberi poteſt præmiſſa loxenga vna diadragacanthi frigidi, in quu prædicta ſemina & gummi & multa alia ingrediuntur. Quòd ſi in prædictis cauſis infrigidatiune maiori opus eſſe putemus, ſemen portulacæ,lactucæ,papaueris albi mulſiuni miſceatur.

In cauſis verò pectoris pineæ recentes nun rancidæ addantur amygdalis dulcibus & ficubus recentibus,mux exhibita luzenga vna electuarij diatris ſimplicis vel diatris ſalumonis.

Etiam prædictæ mulſioni commodè miſcetur aliqua quantitas ſacchari, vel ſyrupi alicuius tuo propoſitu apti, ſicut Ruellius ad vrinam hominis ſanioſam facere ſolebat: vt,

℞. ſeminis papaueris albi,quatuur ſeminum frigidorum maiorum, aut amygdalarũ dulcium an. ℥ ſ. terantur in mortario cum aqua decuctiunis liquiritiæ quantum ſufficit: in culatura diſſolue ſyrupi violati, capilli veneris, myrtillurum an. ℥ i. fiat mulſio pru duabus vicibus, & capiat manè huris quatuor ante prandiolum.

DE PVLVERE. 12.

PVluis fit ex ſeminibus,radicibus,& mineralibus contuſis leuiſſimè, & addito ſacchato,vt ſiut magis grati. Et ad pleraſque intentiunes adhibentur,quarum cummuniſſima eſt puſt paſtum, ad iuuandum cuncoctiunem, vel ad reprimendos vapures qui feruntur in cerebrum, vel ad vtrumque, ſicut plerumque fit.

Puluis ad iuuandam cuncuctiunem.

℞. ſeminis aniſi, fœniculi an.ʒ i.ſeminis citri, cinamumi,liquiritiæ,roſæ an. ℈ i. margaritarum electarum,raſuræ eburis an.ʒ ſ.ſacchari ruſati quantum ſufficit: fiat puluis ſubtilis,de quu capiat puſt paſtus vnum cuchleare. Qui verò puluis ad reprimendus vapures cunficitur, idem etiam valet ad iuuandam concuctiunem. vt iſte,

℞. curiandri præparati ʒ i.ſ.raſuræ eboris,curalli rubri, cornu cerui vſti an. ℈ i. cinamumi ℈ ſ. ſacchari ruſati quantum ſufficit. fiat puluis,qui detur poſt paſtum. Pruſunt etiam ad alia multa,vt lumbricua puerurum, adſtrictiunem ventriculi & robur,contra peſtem,es materia prupria: & tales ante cibum exhibentur vel ſuli,vel cum vinu,vel ſuper toſta panis in viuo madefacta. Aliquãdu etiam dantur ad curruburationem virtutum omniũ in febribus malignis, & in magna imbecillitate virium.

℞. raſurę curnu vnicurnis grana quatuur,quinque vel ſex raſuræ eboris, margaritarum electarũ, curnu cerui an.gra.ſex,ſeminis citri & cardi benedicti an.gra. iiij. fiat puluis ſubtilis,qui detur cum aliquu liquure conuenienti,vt vino albo, diſtillatu reſtauratiuu, aqua ſcabioſæ aut bugluſſæ, aut aliu aliquu ſimili. Tales autem pulueres vt plurimùm dantur circa mediam noctem, aut ſummo manè.

Fiunt autem & pulueres laxatiui, vt eſt diaſene & diaturbitæ, & puluis electuarij diacarthami, quibus ſacchari triplum aut quadruplum addi debet: exhibentúrque diſſuluti in decoctu pulli, vel liquiritiæ, vel ptiſanæ. Puluerum tamen iſturum vſus ratiſſimua eſt apud practicus.

DE ELECTVARIO, CONSERVA, *loZenga, et manuchriſti.* 13

ELectuarium ſub duplici forma conſtruitur, ſub liquida,quaſi in furmam upiatæ, vel ſulida per tabellas ſeu luxengas, vel in furmulas quadratas ublungas, quas manuſchriſti vocant. Dantur autem electuaria ad curroburatiunem. Hinc ea nun abs re tunica dici poſſent, quaſi rubur inferentia membris, vepute quæ virtutes naturales, vitales & animales ruburant. Si eũficiantur ad ruburandum facultates naturales, ieiunu ſtomacho exhibentur. Si facultas cuncoctrix imbecilla ſit ub frigiditatem,puſt cibatiouem exhibentur. Si verò ob humiditatem cum aliqua ſubſtantia, tunc ante cibationes per horam aut duas huras offeruntur, vt alterent temperaturam,& ſubſtantiam ſiccent alienam. Sed ſi facultas vitalis ruboranda ſit, ferme omnibus horis oportunè dantur. Quòd ſi animalem virtutem roborare intendamus, hura ſomni vel media nucte commudè exhibentur.

Furmula electuarij liquidi ad robur naturalis facultatis ventriculi debilitatæ ob frigiditatem & humiditatem cum ſubſtantia.

℞. pulueris electuarij arumatici maioris deſcriptiune Gabrielis ʒ ij.pulueris elect.diacalamenthi ʒ i.diatrion pepercun ℥ ij. conſeruæ anthoa, id eſt, florum roriſmarini, & ruſarum an. ℥ ſ.ſacchari tabarzet ℥ i.ſ. ſyrupi de mentha, quantũ ſufficit. fiat electuariũ liquidum ad modũ opiatæ. Detur ante

prandiolum ſiue ientaculum per horam aut ſeſqui horam aut duas horas. Doſis ℥ ſ. vel potius ℥ ij.

Electuarium aromaticum roſarum ieiuno abſumit humiditates putridas, paſto roborat virtutem coctricem.

Formula electuarij ſolidi per lozengas, vel per formulas ad modum manus Chriſti, ad intemperiem iecoris calidam, & obſtructiones eiuſdem.

℞. Pulueris trium ſandalorum ʒ ij. pulueris diarrhodum abbatis ʒ i. conſeruæ cichorij & roſarum an. ʒ i. ſ. ſacchari tabarzet ſiue albiſſimi diſſoluti in aqua cichorij vel endiuiæ quantum ſufficit: fiat electuarium per lozengas ponderis ʒ ij. vel ʒ ij. ſ. vel ʒ iij. Capiat vnam ante paſtum.

Conſeruæ nunnunquam non apponuntur, ſed ſoli pulueres.

Solent apothecarij pro vnaquaque drachma pulueris apponere ſacchari ℥ i. tamen ſi electuarium velis valentius facere, ſeſquidrachma pulueris legitimè ponitur pro ℥ i. ſacchari.

Electuarium ad atram bilem.

Si ventriculus afficitur præſentia atræ bilis refluentis ad ventriculum, vel iecoris vitio illam multiplicantis, vel lienis morbis, illam non excipientis, vt ſunt obſtructiones, tunc fit electuarium ſolidum vel ad formam opiate cum materialibus ſequentibus: exempli gratia.

℞. Pulueris electuarij lætificantis Galeni ʒ iij. pulueris electuarij dia margariton calidi ʒ i. (pulueres electuariorum de aromatibus, vel de gemmis, vel diamuſci dulcis, vel diambræ poſſunt poni, cùm eandem facultatem habeant) conſeruæ bugloſſæ & borraginis & violarum an. ʒ i. ſ. corticis citri conditi ʒ i. ſacchari albi diſſoluti in aqua bugloſſæ vel borraginis quantum ſufficit. fiat electuarium per lozengas, vel per morcellos, vel ad formam manus Chriſti, ponderis ʒ iiij. vel ℥ ſ. Quòd ſi placeat effingere in formam electuarij liquidi, duplo aut triplo plus conſeruarum adiicietur, aliquid pulueris ſacchari roſati vel albi, vt poterit in exemplo prædicto ℥ ij. cum ſyrupo aliquo humorem atrabilarium reſpiciente, vt eſt ſyrupus de bugloſſa, borragine, roſarum, ſcolopendriæ, epithymi, fumiterræ, de quibus adde quantum ſufficit ad interpretationem, vt forma fiat liquida.

Electuarium pro obſtructionibus iecoris vel lienis fortibus, à quibus dependet periculum hydropiſis, vel quæ iam cachexiam peperere, fit ex pulueribus electuariorum diagalangæ, diacucumeris, diacapparis, dialaccæ, & ex conſeruis, quæ ſi miſceri debeant, conſerua cichorij commodè miſcetur.

Notandum etiam quòd electuaria fiunt ex trochiſcis vel pulueribus trochiſcorum reſpicientium intentionem, vt in cauſa calida trochiſci diarrhodon, trochiſci de corallo, trochiſci de bolo armeno, de terra ſigillata (maximè ſi adſtrictionem aliquam quærimus) trochiſci de carabe, ſi ſanguinis fluorem adſtringere volumus. Si verò apertionem ſeu obſtructionis ſolutionem in hepate vel liene quærimus, hanc adipiſcimur cum trochiſcis de rheubarbaro vel de capparibus.

Electuarium ad virtutem vitalem.

Electuaria virtutem vitalem reſpicientia, ſi frigore langueat, poſſunt fieri ex electuario diambræ, diamuſco dulci, electuario de gẽmis, aromatico nardino, aromatico muſcato, aromatico roſato maiore Gabrielis, lætificante Galeni vel Raſis, electuario conciliatoris, confectione alkermes.

Conſeruæ ad eandem intentionem ſunt, conſerua roſata, bugloſſæ, borraginis, anthos, corticis citri, zinziber conditum, mala citria condita (aurengia dicunt) & cætera id genus.

Si verò à calido defeſſa ſit virtus, electuaria roſata nouella, electuarium trium ſandalorum & diarrhodon abbatis, & diamargariton frigidum, & trochiſci de canphora vſurpantur.

Conſeruæ ſunt roſarum, violarum bugloſſæ, borraginis, nymphææ, id eſt, nenupharis.

Si tuſſis adſit diatragacanthum frigidum, maximè vbi tenuis & calidus humor fluit, ſicut diatragacanthum calidum, & diatris ſimplex, vel diatris ſa'o nonis exhibetur ſi humor lentus & craſſus expectorandus ſit, id eſt, contentus in pectore excernendus.

Si verò ſuſpitio ſit de venenoſa ſubſtantia, tunc cum pulueribus electuariorum frigidorum vel calidorum quæ veneno reſiſtunt, admiſcemus, vt eſt macis, muſcus, zedoaria, crocus, cinamomum, xyloaloe, in cauſis frigidis. In cauſis verò calidis vtiliter miſcentur margaritæ, corallum, cryſtallus, roſæ, camphora. In promiſcuis cauſis, ſeu calidis, ſeu frigidis quadam proprietate corroborant & tuentur margaritæ, ſemen citri, radix tormentillæ, tunici, dictami, os de corde cerui vnum numero, vel ſi ponderare vis, ℈ i. vel ʒ ſ. vt exempli gratia in febre peſtilenti.

Electuarium in febre peſtilenti.

℞. Pulueris elect. diamargariton frigidi ʒ i. ſ. margaritarum electarum candidarum puluerizatarum in mortario marmoreo ℈ i. camphoræ grana ij. vel trochiſcorum de camphora ℈ i. ſ. radicis dictami, tormentillæ, tunici, & corticis citri an. ℈ i. conſeruæ, bugloſſæ, borraginis, nymphææ, roſarum, vnius, duarum, vel trium, aut omnium iſtorum ad quantitatem duarum aut trium drachmarum. Sacchari albi diſſoluti in aqua roſarum vel bugloſſæ vel borraginis quantum ſufficit. Fiat electuarium per lozengas, vel poteſt fieri electuarium liquidum modo prædicto.

Electuarium ad animalem facultatem in cauſa calida.

℞. Trium ſandalorum, diarrhodon abbatis an. ℈ i. os de corde cerui, vnum nu. ſacchari roſati tabulati, vel ſacchari albi diſſoluti in aqua roſarum quantum ſufficit. fiat electuarium deauratum cum foliis auri puriſſimi ponderis ℥ ſ.

¶ Fiunt & electuaria laxatiua, ad omnes ſuperfluitates & morbos, vt ſimul cum euacuatione roboremus, exempli gratia ad morbos chronicos ex pituita vel lentis humoribus tuſſim excitantibus.

Electuarium ad morbos pectoris, & ad tuſſim.

℞. Caſſiæ recentis & paſſatæ per ſetaceũ ad vaporẽ aquæ calidæ ℥ ij. ſ. diacarthami ʒ vi. penidiarũ recentium & diatris ſimplicis an. ℥ ſ. conſeruæ violarum ʒ iij. aniſi dulcis puluerizati, pulueris

liquiritiæ an. ℥ ſ. ſyrupi violati quantum ſufficit: fiat electuarium liquidum ad formam opiatæ. Doſis eſt ℥ i. vel ℥. ℈. vel ad ſummum ℥ ſ. quę exhiberi poteſt ante prandiolum per horam aut ſeſquihoram, ipſam deglutiendo, vel etiam ante prandiolum per quatuor horas propter diacarthami quod diagredion recipit, quod non conuenienter cibis præponitur. Item poteſt diſſolui in decocto pulli, vel in ptiſana vel in colatura communi pectorali, & fiat potus exhibendus per quatuor aut quinque horas ante paſtum. Exhibitionis autem modos præſcribes pro natura & conditione ægri.

Electuaria autem talia per lozengas ſeu bolos fiunt ex medicinis laxatiuis grati guſtus, quæ & in puluerem redigi poſſunt, quorum formæ & modi ſunt requirēdi ex receptis diachartami & electuarij de ſucco roſarum: ad quorum ſimilitudinem alia effingi poſſunt noſtro propoſito ſeruientia.

4. DE CONDITO ET *Conſerua.*

Condita, ſicut & electuaria, fiunt ad vitium & primitiuorum membrorum robur, quæ potius reſpiciunt ſubſtantiam ſpiritalem, quàm carniformem aut ſolidam, niſi quatenus imbecillitas virium ſequitur inſtrumentarios morbos ipſarum: quare conualeſcentibus maximè accommodantur.

Conditum ad omnium virium roborationem.

℞. Conſeruæ anthos, id eſt roriſmarini, conſeruæ borraginis, bugloſſæ, capilli veneris &, cichorij an. ℥ ii. corticis citri conditi ℥ i. ſ. pulueris electuarij pliriſſarcoticon, pulueris electoarij ducis, diarrhodon abbatis, & triaſantali an. ℥ ſ. folia auri ſex nu. ſacchari albi quantum ſufficit. fiat conditum.

Ex iiſdem autem pulueribus electuarium fit conditum ſolidum in hunc modum. ℞. pulueris elect. pliriſſarcoticon, pulueris dianthos, pulueris ducis, diarrhodon abbatis, triaſantali an. ℈ ii. conſeruæ roſarum & cichoreæ an. ℥. i. ſ. ſacchari albi diſſoluti in aqua roſarum quantum ſufficit. fiat electuarium per lozengas ſeu morſellos ad modum manus Chriſti ponderis ℥ ii.

Conſimili proportione poſſunt fieri condita vel electuaria ad vnamquamque virtutis roborationem: vt (exempli gratia) vbi ſolùm vitalis imbecilla fuerit, tunc electuaria & conſeruas hanc reſpicientes ponam, calidas vel frigidas prout deſyderat propria intemperies, vel eius cauſa.

Electuaria calida, facultatem vitalem reſpicientia.

Electuarium diambra.
Diamargariton calidum.
Diamuſcum amarum.
Diamuſcum dulce.
De gemmis.
Lætificans Galeni.

Electuaria frigida.

Electuarium diamargariton frigidum.
Diarrhodon abbatis, quod eſt temperatum.
Tranſandali.

Conſeruæ vtramque intemperiem reſpicientes.

Conſeruæ roſarum,
Borraginis.
Bugloſſæ.
Violarum.

Conſeruæ frigidæ.

Conſerua nymphæ, Violarum.

Condita calida vitalem facultatem reſpicientia.

Cortex citri conditus, qui in vtraque cauſa exhiberi poteſt.
Confectio de cinamomo.
Confectio de xyloaloe.
Confectio alkermes, quæ familiaris eſt medicis Montiſpeſſulani
Zinziber conditum,
Pyra condita.
Poma condita, & ſic de aliis.

Electuaria calida ad virtutem animalem.

Pliriſſarcoricon.
Dianthos.
Diamuſcum dulce & amarum.
Mithridatum & Theriaca opiatæ ſunt.

Conſeruæ calidæ animalem virtutem reſpicientes.

Conſerua anthos, Acori,
Roſarum, quæ temperata eſt.
Item opiatæ ferè omnes, vt Mithridatum, Theriaca, & aurea Alexandrina.

Electuaria calida ad virtutem naturalem.

Diacalameothum.
Diacuminum.
Diatrion pepereon,
Aromaticum roſatum maioris deſcriptionis Gabrielis.
Diarrhodon abbatis, quod temperatum eſt & in vtraque cauſa oportunum.
Diairis ſalomonis, ſiue ſimplex.
Dialaccha & diacucurma, quæ valent ad oppilationes iecoris & ad hydropem.

Conſeruæ calidæ, quæ facultatem naturalem potiſſimum reſpiciunt.

Conſerua eryngiorum.
Conſerua ſatyrij.
Zinziber conditum.
Cortex citri conditus.
Carnes cydoniorum conditæ.
Pyra condita, & ſimilia.

Electuaria frigida.

Triaſandali,
Diatragacanthum frigidum.
Diarrhodon abbatis.
Diamargariton frigidum.

Conſeruæ frigidæ.

Conſerua violarum.
Cichoreæ.
Nymphææ.

Conditum ad calidam intemperiem totius venoſi generis.

℞. Pulueris elect. trium ſandalorum ℥ ii. pulueris diamargariton frigidi & diarrhodon abbatis an. ℈ ii. Conſeruæ cichorij & violarum an. ℥ i. ſ. ſacchari albi diſſoluti in aqua endiuiæ vel cichoreæ vel roſarum, quantum ſufficit, fiat conditum per lozengas ponderis ℥ ii. vel ℥. iii.

Aliud ad eandem intemperiem.

℞. Conſeruæ cichoreæ, violarum nymphææ, bugloſſæ an. ℥ ii. ſ. conſeruæ roſarum ℥ i. ſ. pulueris triaſantali & diamargariton frigidi an. ℈ iiii. foliorum auri per lectulos poſitorum 8. nu. ſacchari albi quantum ſufficit. fiat conditum. Doſis cochlear vnum argenteum.

Nonnulli in his conditis, vbi ſuſpitio eſt venenoſitatis cuiuſdam, vt in peſtilentibus febribus, vel in deliquioſis ſeu ſyncophantibus, addunt de ſemine citri, ſemine cardui benedicti, de radice dictami,

& tormentillæ, & pro diuitibus de raſura cornu vnicornis, quamuis apud authores mentio nulla de ea ſit, ſed ſolùm opinione vulgi vincit: vt (exempli gratia) in prædicto condito ſobtracta aliquota portione electuariorum prædictorum, vt puta ſubtripla parte aut ſubquadrupla, ſic ſcribi poteſt. Seminis cardui benedicti, ſeminis citri, radicis dictami & tormentillæ an. ℈ i. vel ʒ ſ. ex his duæ aut tres ſolùm addi debent.

Prætcrea electuariis & conditis trochiſci adduntur, vt exempli gratia pro fluore ſiſtendo trochiſcos diacoralli, diarrhodon, de terra ſigillata, de bolo armenio, de carabe. Et pro cordis ſeruanda temperie trochiſci de camphora. De quibus quantitas ponitur æqualis quantitati pulueris electuariorum quando ſaccharum non admittunt.

15. *DE PASTA REGIA SIVE Mazapane.*

PAſta Regia confectio eſt apud neotericos ſub hoc nomine vſurpata, quæ potiſſimùm ordinatur ad morbos pectoris, vel ad macilentiæ cauſas profligandas. Cuius ſequitur formula ad ambas cauſas, ſcilicet morbos pectoris pulmoniſque, & macilentiam:

℞. Amygdalarum dulcium decorticatatum ʒ iii. pinearum recentium mundatarum & temperatarum per horas decem in aqua ſcabioſa, vel enulæ campanæ, vel aliqua huic propoſito apta, ℥ ſ. piſtaciorum recentium mundatorum & temperatorum per vnum diem in aliqua aquarum prędictarum ℥ i. amyli, diacanthi, gummi arabici an. ʒ. ſ. pulpæ dactilorum, ſebeſten, paſſularum de damaſco, vnius aut plurium ex iſtis vnciæ vnius quantitatem, ſacchari albi diſſoluti in aqua fontis vel roſarum vel enulæ, quantum ſufficit: fiat paſta regia quæ in formam placentulæ aut perbolos incidatur. Ponuntur etiam aliquando ſemina frigida maiora decorticata.

16. *DE LOHOT, SIVE Eclegmate.*

LOhot medicamentum eſt ad morbos pulmonis & pectoris, puta ad diſpnæas, apnæas, anhelationes, ſuſpitationes, tuſſes, ſiue per defluxionem alicuius ſubſtantiæ humidæ, vt ſunt catharri, proot ſæpius accidunt, ſeu per congeſtionem ſuboriantur.

Lohot ad pitultam impactam lentam & craſſam.

℞. Elect. diairis ſalomonis & diairis ſimplicis an. ʒ vi. lohot de pino ℥ i. cõſeruæ enulæ campanæ ℥ ſ. oximelitis ſcillitici quantum ſufficit: fiat lohot, quo vtatur æger cum baculo liquiritiæ, paulatim deglutiendo ſiue lambendo.

Si verò opus ſit maiore deterſione quàm inciſione, detergentium quantitatem augebis, & pro oximelite ſcillitico ſyrupum de liquiritia, aut iuiubis, aut de praſſio, aut de hyſſopo pones, Syrupum enim de hyſſopo putant nonnulli abſterſiuum eſſe, ſolùm ob dictum Auicennæ, quod à veritate eſt alienum, vt Meſue declarat.

Lohot compoſitum, lohot de pino, lohot de caulibus ſanum & expertum, lohot de ſcilla per ſe commodè adminiſtratur, vbi tamen febris adeſt vt in pleuritide, ad expectorationem cauſæ materialis quæ in fluxu eſt, partim verò iam defluxæ, lohot in hanc formam conſtruimus.

Lohot in principio pleuritidis, vbi materia fluit.

℞. Elect. diatragacanthi frigidi ʒ. ſ. peniarum recentium, pilularum albarum an. ʒ iii. ſyrupi violati, aut de iuiubis, aut amborum quantum ſufficit. fiat lohot, quo vtatur cum baculo liquiritiæ paulatim deglutiendo. Si verò materia partim fluxa eſt, partim fluens, vtrique conſulens facies lohot in hunc modum.

℞. Elect. diairis ſimplicis ℥ i. diatragacanthi frigidi ʒ vi. penidiarum recentium ℥ iii. ſyrupi de iuiubis vel hyſſopo, prout magis putaueris incedere materiæ iam fluxæ vel fluenti. fiat lohot.

Fit etiam lohot ad defluxiones calidas & acutas ſiue erodentes, tuſſim excitantes, vt caliditas & eroſiu humoris obtundantur, tenuitas verò & ſubtilitas ipſius inerasſetur, & partes ſubiectæ ad quas fit fluxio, tutæ à nocomento reddantur. vt, exempli gratia.

℞. Elect. diatragacanthi frigidi, ℥ i. boli armeniæ lotæ in aqua roſarum ʒ ii. trochiſcorum de terra ſigillata ℈ ii. ſyrupi de papauere quantum ſufficit: fiat lohot. Loco diatragacanthi poteſt poni diapapauer, vel æqualiter de vtroque item trochiſci de carabe, in quibus ingreditur aliquid opij, addi poſſunt, modò nulla adſit circunſtantia, ex qua opium ſuſpectum eſſet.

Dantur iſta lohot ad phthiſim hora ſomni, elect. diapapaueris, lohot de papauere, pilulæ ad omnes morbos catharri Meſue ad hos vſus, horis iiſdem & ad eandem intionem admiſceantur.

17. *DE BALNEO, ET ſemicupio.*

BÀlnei vſus, qui apud antiquos fræquentiſſimus erat, nunc rarus eſt, nec eo, niſi in quibusdam morbis vtimur, vt in arthritide vniuerſali, in paralyſi, in febribus hecticis. Sed ad arthritidem quidem & ad paralyſim balnea naturalia magis conueniunt: in quorum tamen penuria, parare poſſumus artificialia, incoquendo in aqua herbas, radices, ſemina, flores, & metallica etiam nonnulla, ſicut morbus præſens exigere videbitur. Semicupium verò, quod Latini inceſſum vocant, eſt balneum particulare, quod accommodatur nephriticis, colicis, iliacis doloribus, modò ex apoſtemate non oriantur. Prodeſt & ad morbos vteri: nam ad prouocandos menſes, intemperaturáſque vteri corrigendas conueniens eſt præſidium.

Formula ſemicupij pro dolore nephritico, vbi emollitionem & dilationem meatuum, & doloris ſedationem quærimus.

℞. Radicum altheæ ℥ iiii. foliorum maluæ, biſmaluæ, parietariæ, florum camomillæ, meliloti, ſummitatum anethi an. m̃ ii. origani, calamenthi, betonicæ, abrotoni, an. m̃ i. ſeminis lini, fœniculi, an. ℥ ii. furfuris macri p. iiii. Repone omnia in ſacculo, & fiat coctio in ſufficiẽti quantitate aquę, pro ſemicupio.

Nota quòd nephriticus etiam ſine clyſtere prius iniecto balneum ingredi poteſt.

Aliod ſemicopium.

Si colicus dolor vel nephriticus videatur eſſe à ventoſitate plurima, vel ab humore frigido qui calefactione & attenuatione ſiue inciſione egere videatur, ſic fiet ſemicopium.

℞. Origani, calamenthi, ſummitatum anethi, camomillæ an. m̃ iii. fœnigræci, carui, aniſi, fœniculi an. ℥ ii. baccarum lauri ℥ ſ. quòd ſi implex

fuerint affectus vel cauſæ affectuum plures, adiicere poteris de medicamentis propoſitio tuo idoneis, vt ſi mollitione ſit opus, de foliis maluæ, biſmaluæ, parietariæ, violariæ.

Si inciſio aliqua neceſſaria iudicetur, aut apertio meatuum, adde radicis aſparagi, beuſci, apij, quæ omnia incluſa ſacculo coquuntur ad ſemicupium. Similiter ad muliebria prouocăda fiunt inſeſſus ſeu ſemicupia impoſitis medicamentis ad menſes prouocandos idoneis, vt artemiſia, ſabina, marrubium, nepita, cyperus, grana iuniperi, quæ omnia ad m̄. ij. poni poſſunt.

18. *DE EPITHEMATE, ſiue fotu.*

EPithema fit ad multas intentiones, & primò ad iecoris intemperiem calidam corrigendam, cuius forma ſit hæc.

℞. Aquarum endiuiæ. cichoreæ, roſarum, ſolatri an. ℥ iij. aceti ℥ i. pulueris elect. triaſantali ʒ ij. ſiue ʒ i. ſ. miſce pro epithemate iecoris cum filtro, vel pecia linea, vel panno, vel ſpongia infuſa in prædicto liquore, & admota iecori ante paſtum per horam vel ſeſquihoram.

Fit etiam ad eandem intentionem ex decoctis herbarum conſimilium aquis prædictis.

Si verò adſunt obſtructiones iecoris cum intemperie eius calida, hoc modo fit epithema.

℞. Cichoreæ cum toto, id eſt radice & herba: endiuiæ nouellæ, agrimoniæ, quod eupatorium eſt, an. m̄. i. florum cichoreæ p. i. quatuor ſeminum frigidorum maiorum & minorum an. ℥ ſ. cyperi ʒ ij. lupinorum ʒ iij. omnium ſandalorum an. ʒ i. ſquinanthæ ʒ. ſ. ſummitatum abſynthij m̄ ſ. fiat ſacculus, & decoquatur in quatuor partibus aquæ & vna vini cum tantillo aceti vnico feruore in vaſe terreo operto, & fiat fomentum more prædicto.

Valet multùm tale epithema in morbis ab oppilatione pendentibus: & accidentia ab oppilatione pendentia, vt eſt fluor, qui dicitur hepaticus, qui vt plurimùm periodicus eſt. Item ad cachexias, quas iecoris intēperies cum obſtructionibus parit. Item ad initia ſcirrhorum, cui etiam, ſi ſcirrhus ſe prodiderit, relaxantia cum emollientibus addi poſſunt.

Fiunt etiam epithemata pro ventriculo ad plures intentiones, Primùm ad illius robur, ne recipiat ſuperfluitates aliunde miſſas, & tunc cum ſtipticis fiunt. Secundò ad eius intemperiem corrigendam. Tertiò ad dolores eius ſedandos, quæ tunc fiunt pro natura & conditione cauſarum dolorificarum, debita conſeruata contrarietatis lege, prout cauſa quæque flagitat.

Forma primæ intētionis, vt ventriculus à defluxu vindicetur, & tutus euadat, & ne inflammationem vel abſceſſum patiatur.

℞. Roſarum rubrarum p. ij. arnogloſſæ, plantaginis, an. m̄ ſ. ſummitatum abſynthij m̄ i. tertiam partem omnium ſandalorum an. ʒ ij. coralli rubri ʒ iij. Reponantur omnia in ſacculo, & fiat decoctio in ſufficienti quantitate aquæ cum pauxillo aceti, qui etiam aliquid vini ſubrubri addi poteſt, & fiat fomentum. Corallum quamuis achymum ſit, attamē non ab re ponitur in decocto, cùm tota ſua proprietate ad omnes morbos ventriculi conducat ergo potius puluerizari debebit.

Epithemata ad alias intentiones ex propriis medicinis deſcribi poſſunt, ſecundum formam propoſiti epithematis.

Ventriculo etiam ex oleo fiunt epithemata, vt oleo roſarum camomillæ abſynthij, maſtiches, myrti.

Notandum quòd in omnibus epithematis, ad quamcunq; intentionem dirigantur, aliqua immiſcenda ſunt, quæ eſſentiam & robur membri, cui admouentur, conſeruent, quemadmodum in medicamentis intrò ſumptis obſeruandum vbique iubet Galenus.

Sunt autē epithema & fotus idem. Aliqui tamē diſtinguunt, dicentes epithema dici tantùm eum fotum, qui conſtat ex aquis diſtillatis & pulueribus ſimul mixtis: fotum autem dici generalius omnem, qui ex decocto quarumcumque herbarum & radicum fit.

19. *DE SACCVLO.*

SAcculi iiſdem de cauſis adhibentur, ob quas & fotus fiunt. Continent autem herbas, flores, & ſemina, & alia quædam. Admouentur autem vel ſicci, vel aliquo humore madefacti. Sicci ſeminibus & herbis potiſſimum conſtant. Madidi prius comprimendi ſunt, quàm loco admoueantur.

Sacculus ſiccus ad colicam ventoſam vel tympanitem.

℞. Milij vſtulati p. iiij. orobi, furfuris macri an. p. ij. florum camomillæ, ſummitatum anethi an. p. i. cumini, carui an. ℥ ii. baccarum lauri ʒ iii. fiant duo ſacculi interbaſtati ſiue inſuti inter duas telas cum baſtituris magnitudinis competētis vt totum ventrem comprehendere poſſint, qui viciſſim & alternatim calidi ventri adhibeantur.

Sacculus humidus ad humoris crudi coctionem, mollitionem, diſcuſſionem.

℞. Florum camomillæ p. ii. ſummitatum anethi, meliloti, origani an. p. i. fœnigræci, ſeminis lini, ana ℥ i. foliorum maluæ, biſmaluæ violariæ an. m̄ ſ. fiat ſacculus, vel fiant ſacculi duo, qui coquantur in aqua vel lacte vaccino, & ex decocto fiat fomētum cum ſpongia vel filtro vel pannis, vel ſacculi duo alternatim locis dolentibus apponantur.

Secundum hanc formam ad ſchirros & durities ſacculi applicantur ex partim mollientibus & partim diſcutientibus, auctis viribus vel emolliētium vel diſcutientium, prout cauſa duritiem faciens indicabit.

20. *DE SCVTO.*

SCuta pro ſtomacho dantur, propter eaſdem cauſas ob quas vnguenta & epithemata fiunt. Sæpius tamen ad aliquam ventriculi intemperiem corrigendam, & ad robur illi addendum ex pulueribus ſiccorum medicamentorum conficiuntur. Porrò vices ſupplent vnguētorum vel emplaſtrorum, quando propter eorum tædium patientes ea aſpernantur.

Scutum contra intemperiem ventriculi frigidam cum aliqua ſuſtantia & ventoſitatibus.

℞. Menthæ, ſambuci, abſynthij, ſiccorum an. p. i. vel ʒ i. ſ. gariophillorum, galangæ, xiloaloes an. ℈ ii. cumini coralli rubri an. ʒ i. fiat puluis, ex quo fit ſcutum cum pauca bombace interbaſtatum inter duas ſyndones, cum baſtituris & ligis vt decet.

Appendatur ſtomacho euerſum.

Pulueres non debent excedere ſeſquivnciam ad ſummum, ſæpe ſufficit ℥ i. vel ʒ vi.

21. *DE CATAPLASMATE.*

CAtaplaſmata fiunt ex herbis, radicibus, ſeminibus, farinis coctis in aqua vel lacte, mox additis axungiis, vel oleis, prout res efflagitat. Fiunt autem cataplaſmata ad varias intentiones. Quandoque ad doloris ſedationem, quandoque ad reſo-

ſūtionem, quandoque ad maturationem, quandoque ad remollitionem duritiei, quãdoque ad conſumptioneo & exſiccatiouem humorum & vaporum.

In promiſcuis autem affectibus etiam promiſcuę intentiones in cataplaſmate commiſcentur, vt remollientia cum diſcutientibus, & diſcutientia cum ſedantibus dolorem, prout exempla ſequentia demonſtrabunt.

Cataplaſma in œdemate in quo neceſſaria eſt remollitio cum diſcuſſione, ſeu vt dicunt, reſolutione & doloris ſedatione.

℞. Foliorum maluæ, biſmaluæ, violariæ, an. m̃ i. vel m̃ ſ. radicis altheæ, radicis liliorum alborum, radicis ireos an. ℥ ſ. vel ℥ i. florum camomillæ, meliloti, & ſummitatom anethi an. p. i. ſeminis lini, fœnigræci, vel potes dicere farinæ ſeminis lini, farinæ ſeminis fœnigræci, farinæ hordei an. ℥ ſ. vel ℥ i. vel etiam meoſurari poteſt per pugillum. cumini ʒ i. baccarum lauri ʒ ii. croci ℈ i. vel ʒ ſ. axungiæ anatis, anſeris, medullæ crurum vitulorum, butyri recentis, olei liliorum, olei irini an. quantum ſufficit. fiat cataplaſma. In hoc cataplaſmate tres intentiones comprehenduntur, remollitio, diſcuſſio, & doloris ſedatio, vt ex materialibus ipſum componentibus cognoſci poteſt.

Quantitas remollientium maior eſſe debet, ſi magis remollitionis neceſſitas nobis inſinuata fuerit: & diſcutientium maior quantitas, ſi diſcuſſiõ maior facienda eſt. Similiter & de doloris ſedatione.

Ergo in principio œdematis, vt in principio cuiuſcunque abſceſſus, aliquid repercuſſiuum, quo particula conforterur, cum emolliẽtibus miſcendum eſt. In augmenti principio, plus remollientium, minus diſcutientium. In fine augmenti & ſtatu morbi, æqualiter de vtriuſque. In declinatione verò, quaſi purè diſcutientia & reſoluentia ponenda ſunt. In præſenti forma cataplaſmatis nil ſtipticum admotum eſt, quæ tamen apponenda erunt ſtiptica, in principio fluxionis admouere oportebit.

Quæ autem medicinæ ſunt quæ ſtipticitate polleant, & membri confortationem efficiant, quæ item molliant & diſcutiant, ſunt ex tabulis autorum quærendæ, vt Arnaldi & Sauanorollæ.

Fiunt etiam cataplaſmata ſine oleis & axungiis, vt eſt cataplaſma illud vulgatiſſimum ex mica pànis remollita in lacte bubulo, & parùm incocta, cui vitelli ouorum nonnunquam miſcentur cum pauxillo croci, vt granis decem vel duodecim: & eſt cataplaſma, quo ſæpè vtimur in doloribus podagricis.

22. *DE EMPLASTRO.*

EMplaſtra inſtituuntur ad varias intentiones, eorum autem communis eſt forma tam medicis quàm chirurgis.

Fiunt ex gummis, oleis, axungiis, & medicinis ſiccis permixtis cum aliqua portione ceræ ſufficienti, vel etiam ſine cera, ſi modò materialia poſſunt per ſe inſpiſſari & coaleſcere.

Applicantur autem emplaſtra omnibus partibus, ſed maximè ventriculo, ob eaſdem cauſas ob quas vnguenta, cataplaſmata, & ſcuta ordinantur.

Emplaſtrum pro ſtomacho laborante intemperie frigida ob fluxionem frigidæ ſubſtantiæ.

℞. Cerati ſtomachi confortatiui Galeni ℥ ii. galangæ gariophillorum, xyloaloes, coralli rubri an. ʒ ſ. Ceræ diſſolutæ pilo in oleo maſtiches vel abſynthij quantum ſufficit ſimul malaxando. Fiat magdaleo, ex quo fiat emplaſtrum extẽſum ſupra alutam ad formam ſcuti duplicata ſyndone cum baſtituris & ligis, vt decet.

Poteſt etiam fieri ex ſimplicibus emplaſtrum ad prædictas intentiones ad hunc modum.

℞. Ladani depurati ʒ vi. maſtiches ʒ ii. thuris ʒ i. coriandri præparaſti, coralli rubei, menthæ ſiccæ, galangæ an. ℈ ii. zyloaloes, macis an. ʒ ſ. terebinthinæ ʒ ii. ceræ diſſolutæ cum oleo nardi, vel abſynthij, vel maſtiches, vel roſarum, vel ex duobus aut tribus ex iſtis quantum ſufficit. fiat maſſa, quæ extendatur ſupra aluram, ad formam ſcuti duplicata ſyndone cum baſtituris & legis, & fiat ſcutum pro ſtomacho, vt decet.

Mone apothecarium, diſſoluat gummi cum vino & oleo, deinde reliqua miſceat extra ignem.

Ceratum ſtomachi confortatiuum Galeni, fit ex roſis, abſinthio, maſtiche, ſpica narda, cera, oleo roſato.

In cauſis calidis & vomitibus bilioſis, ſimilis formæ fiunt ſcuta ex frigidis ſimplicibus, vt eſt myrtus, coriandrum, corallum, maſtiche quæ temperata eſt, pſidiæ, balauſtia, item oleis, vt roſato, myrtino, cydoniorum, maſtiches.

Fiunt & pro iecore emplaſtra pro ſedanda qualibet eius intemperie, ſoluendis obſtructionibus, & corroboratione.

Emplaſtrum ad calidam intemperiem iecinoris.

℞. Cerati ſandalini ℥ ii. carnis cydoniorum ℥ i. maſtiches ℥ ſ. coralli ʒ i. ceræ diſſolutæ cum oleo roſarum quantum ſufficit: fiat maſſa, quæ extendatur ſupra alutam ad formam lunæ creſcentis duplicata ſyndone cum ligis, vt decet. Applicetur hepati.

Fiunt & emplaſtra doloris ſedatiua, & partim maturatiua apoſtematum, partim reſolutiua: vt exempli cauſa.

℞. mucilaginis ſeminis altheæ, fœnigręci & ſeminis lini an. ℥ iii. farinæ hordei ℥ iiii. olei liliorum alborum, pinguedinis gallinæ an. ℥ ii. ſ. butyri ℥ i. croci ℈ i. vitellos ouorum numero ii. Coquantur mucilagines lento igne cum farina, ponendo vitellos ouorum in fine. Lenit enim & maturat omnia apoſtemata miſta ex materia calida & frigida, & ſedat eorum dolorem, in quacumque parte corporis fuerint.

Si vis facere ipſum appropriatum ad omnia apoſtemata frigida, tunc adde ammoniaci, bdellij, ſtoracis liquidæ an. ℥ i. & erit efficaciſſimum.

23. *DE VNGVENTO.*

VNguenta, quantum ad medicum ſpectat, fiunt ad dolores ſedandos, alterationem præſtandam, ſcirrhorum remollitionem, & diſcuſſionem, præſertim in iecore, liene, & ventriculo. Aliarum etiam intentionum cauſa, & ad alia ab iſtis membra chirurgica ratione fiunt, quorum formæ ex antidotariis petendæ ſunt.

Vnguentum ad dolorem ventriculi ſedandum ex cauſa frigida cum præſentia alicuius ſubſtantiæ conſimilis.

℞. Olei maſtichini, nardini, abſynthij an ℥ ſ. gariophillorum xiloaloes, macis, calami aromatici an. ℈ i. galliæ moſchatę ʒ i. vel ʒ. i. ſ. ſi ſit diues, qui eſt, ceræ nouæ quantum ſufficit. fiat vnguentum pro ſtomacho & ſcutum cum bombace cum ligis, vt decet, quod apponatur ſupra ſtomachum poſt vnctionem.

Vnguentum ad dolorem ventriculi ſedandum à cauſa calida ortum, vt à fluxu bilis, qui ſæpe accidit febribus.

℞. Olei roſati ℥ i. olei myrtillorum vel cydoniorum ℥ ſ. ſandali albi & rubei an. ℈ ij. vel ʒ ſ. ceræ nouæ lotæ in aqua endiuiæ vel roſarum quantum ſufficit: fiat vnguentum pro ſtomacho.

Item fiat ſcutum ex bombace, quod apponatur ſtomacho poſt vnctionem.

In vnguentis non tranſcendimus ℥ i.

Notandum eſt quòd aliqui lauant olea cum ſucco vel aqua diſtillationis herbarum frigidarum in cauſa calida, vel calidarum in frigida.

Aduertendum præterea nonnullos putare nulla vnguenta vel cerata ſtomacho admouenda ſine galanga, vt neque cordi ſine mace vel croco, vel cerebro ſine ſpica arabica, vel iecori ſine ſpodio, vel ſandalo, vel abſynthio, vel aliquo ſimili, rectè putantes membri naturam ſemper ſeruandam eſſe adſtringentibus, non tamen ſemper prænominatis medicamentis. Nam ſeruanda eſt in omnibus cauſis contrarietatis lex, quæ in medicamentis violatur, ſi galanga forma præſcripta adderetur, quia galanga calida eſt. Siquidem roboratur ſatis natura ventriculi ex ſtipticis compoſitionem prædicti vnguenti ingredientibus, quòd ſcilicet mediocriter temperata ſint in caliditate, vt ex eorum natura patet.

Vnguentum ad ſcirrhos iecoris vel lienis, quibus hæc duo membra maximè ſunt obnoxia.

℞. Radicis altheæ, radicis liliorum alborum an. ℥ i. foliorum maluæ, biſmaluæ, violariæ an. m̄ i. florum camomillæ, meliloti, ſummitatum anethi an. m̄ ſ. farinæ fœnigræci, farinæ ſeminis lini an. ℥ i. gummi ammoniaci, vulgò ſerapini ℥ i. bdellij mollis & ſubalbidi ℥ ſ. terebinthinæ ʒ iij. gummi pini ℥ ſ. ſtoracis liquidæ ʒ ij. vel ʒ iij. medullæ crurum vituli vel cerui, ſi haberi poteſt, axungiæ anatis & gallinæ, olei amygdalarum dulcium & irini an. ℥ i. ſ. vel an. quantum ſufficit. Diſſolue gummi cum vino & pauxillo aceti, & prædictis oleis addatur cera noua quantum ſufficit. Mox axungiis, dictis pulueribus ſeu farinis ſeu herbis prius coctis & piſtatis, omnia miſceantur, & fiat vnguentum.

In præſcripta formula plura emolliunt quàm diſcutiunt, quia materia ſcirrhi id poſtulat primùm.

Si accommodes prædictum vnguentum ſcirrho iecoris, aliquid de comis abſinthij, de roſis, de ſquinam tho, vel de ſpica nardi addi poteſt ad membri naturam & robur ſeruandum. Si lieni, aliquid tamaricis corticis, radicis capparis, aut ſimilium miſcere potes. Si verò ſcirrho ventriculi, abſinthium, roſæ rubræ, calamus aromaticus, mentha & galanga addi poſſunt.

24. *DE LINIMENTO.*

Linimenta ſunt vnguenta mollia & liquida, quæ parùm aut nihil ceræ recipiunt, fiúntque ſimiliter ad eoſdem vſus, ad quos vnguenta.

Linimentum ad molliendum & ſedandum dolorem, vt in pleuritide.

℞. Olei camomillæ, axungiæ capi an. ℥ ſ. butyri recentis ſine ſale ʒ ij. modicum ceræ lotæ: fiat linimentum.

25. *DE FRONTALI.*

Frontale ſeu ſplenium fit ad dolores capitis anteriores ſedandos, vel ad ſomnum conciliandum.

Ad capitis dolores ſedandos ex intemperie calida, vt in febribus ſæpe contingit. Item à cauſis frigidis fit frontale, vt Galeno placet, ex roſis rubeis in aceto maceratis, poſitis interdum inter duas telas latitudinis trium digitorum & longitudinis, ab vna aure ad alteram: vel fit ad eandem intentionem in hunc modum.

℞. Roſarum rubrarum p. i. ſ. florum nympheæ, violarum an. p. ſ. betonicæ, meliloti an. p. ſ. ponantur omnia inter duas ſyndones, ſi patiens ſit diues, vel inter duas telas, ſi ſit pauper, & fiat frontale interſutum vt decet, pro fronte & temporibus. Si verò ſomnum conciliare volueris, adde dicto frontali folia lactucæ vel papaueris albi recentia, vel mandragoræ locis & temporibus, quibus haberi poſſunt, ſed parùm ex iſtis frigidis. Omni autem tempore ſemina papaueris albi, vel cortex capitum papaueris albi, vel ſemen lactucæ, vel ſemen iuſquiami imponuntur. vt exempli gratia.

℞. Florum nympheæ, violarum & meliloti an. p. i. florum lactucæ vel papaueris albi an. m̄ vnius partem tertiam, vel alterius ipſorum m̄ ſ. ſeminis papaueris albi ʒ ij. ſeminis lactucæ, ſeminis anethi, ſeminis hyoſcyami albi an. ʒ ſ. Contundantur omnia & fiat frontale inter telas vel ſyndones cum baſtitura & ligis vt decet.

Prædicto frontali melilotum & ſemen anethi adduntur ad confortandum cerebrum, & vt à frigidis non lædatur.

In cephalalgiis à cauſa frigida fiunt frontalia ex herbis & floribus calidis, vt ſaluia, roremarino, camomilla, betonica, bryonia, meliloto, & ſimilibus.

Frontalia, antequam fronti adhibeantur, aliquo liquore perfundi ſolent, vel vapore aliquo ſuffiri. vt exempli gratia,

℞. Aquarum roſarum, betonicæ, & meliſſæ an. ℥ i. aceti ℥ ſ. miſce. ex prædictis aquis aliquota portio effundatur ſuper tegulam ardētem vel aliquid ſimile. Euaporetur prædictum frontale ad vaporem prædictarum aquarum.

Illinuntur fronti multa ad eaſdem intentiones ad quas frontalia fiunt, vt in cauſa calida vnguentum populeum, rubea trochiſcata diſſoluta in aqua conueniente intentioni: quæ tamen in raro eſt vſu apud Pariſienſes.

In cauſa autem frigida mithridatium vetus pleriſque illinitur, & aurea Alexandrina, & ſimilia.

In omnibus cauſis vtiliſſimè Galeno 12. therapeutices, oxyrhodinum illinitur, quod fit ex oleo roſaceo & ſexcupla parte aceti. vt exempli gratia.

℞. Olei roſati ℥ i. aceti ʒ ij. miſce agitando in phiala: vel ſic in cauſis calidioribus, vbi, ad præcautionem ne phreneticus effectus oriatur, frigidiora admiſcemus in hunc modum.

℞. Olei roſati ℥ i. olei nenupharis ℥ ſ. olei papaueris ʒ iij. ſucci ſolatri, vel lactucæ, vel papaueris albi, aquæ roſatæ, aceti an. ℥ ſ. miſce, agitando in phiala diutiſſimè. Liniatur pars anterior capi-

ris, imò totum caput, ſi cerebrum inflammatio-nem ſenſerit.

16. *DE CVCVFA, ET Semicucufa.*

CVcufa fit pro cephalalgiis, id eſt doloribus capitis, potiſſimum frigidis, & nonnunquam ad catarrhos ſiſtendos: exempli gratia.

℞. Sampſuci, id eſt maioranæ, roriſmarini, vtriuſque ſtœcados, arabicæ & citrinæ an. p. i. roſarum rubrarum p. i. ſ. corticis citri ſicci, granorum alkermes an. ʒ iij. macis, piperis longi, cubebarum, garyophyllorum an. ʒ ſ. fiat puluis, ex quo cucufa fiat inter duas ſyndones cum pauca bombace interbaſtata, vel cum tomento ſiue bourra vulgò, vel raſura ſquarlatæ, ſeu panni coccinei ad formam & menſuram datam.

Quòd ſi dolor decumbat plus in anteriorem partem, plus puluerum ſiue ſpecierum erit ponendum in ea parte. Similiter ſi in poſteriori, & æqualiter in toto capite, ſi ſit cephalgia.

Simicucufa verò dicitur, quando vni tantùm parti prouidemus.

Si verò catarros ſiſtere volumus, tunc ſtiptica miſcemus, vel ex purè ſtipticis cucufam facimus, frigidis vel calidis prout cauſa poſtulat.

Ergo componimus cucufam com milio vſtulato vel non vſtulato, mirtis, nucibus cupreſſi, ſandaracha, vulgò vernice, cortice thuris, & ſimilibus ſtipticis.

17. *DE SVFFITV.*

SVffitus fiunt ex rebus ſiccis ad ſiſtendas diſtillationes, quæ è cerebro decumbunt in partes ſubiectas: & fiunt ex medicamentis adſtringentibus. vt,

℞. Roſarum rubrarum p. i. maſtiches ℥ ſ. vernicis ℥ i. miſce: fiat ſuffitus capitis. vel,

℞. Milij p. i. roſarum rubrarum p. ſ. vernicis, olibani an. ℥ ſ. miſce pro ſuffitu capitis.

Nota quòd vbi diſtillatio decubit in pulmones, & ſputa inde ſequuntur, non eſt ſuffitus accipiendus per os, quoniam nimis conſtringit anhelitum, & impedit expuitionem, incraſſando humores. Sed debent tantùm ſuffiri tegumenta capitis, vel lana, quæ capiti ſuperponatur.

18. *DE COLLYRIO.*

COllyrium eſt medicamentum in forma liquida, quod adhibetur ad ſanandos oculos. Quare cùm varia ſint oculorum mala, fiunt etiam collyria diuerſis modis. Alia enim ophthalmiæ principio conueniunt, alia in ſtatu, alia autem in declinatione, quemadmodum & in reliquarum particularum inflammationibus. In principio igitur debent fieri ex repercutientibus frigidis & ſtipticis, vt albumine oui, mucilaginibus ſeminis cydoniorum, & pſyllij, & reliquis eiuſdem facultatis, vel ſolis, vel dilutis cum aquis conuenientibus, vt.

Collyrium in principio ophthalmiæ.

℞. Albumen vnius oui, agitetur cum aqua roſarum, vel plantaginis, vel melliſſæ, vel omnibus, his & fiat collyrium, quod iniiciatur intra oculum dolentem. vel,

℞. Mucilaginis ſeminis cydoniorum extractæ cum aqua plantaginis vel roſarum ℥ i. miſceatur cum albumine oui, multùm agitando cum ſpatula, & fiat collyrium. Quòd ſi dolor non eſt in oculo nec robor, ſed ſordes tantùm quæ ſiccari debet, conuenient collyria ex tuthia præparata, & aloe lota, & lapide calaminari & reliquis ſimilibus, quæ excipi debent cum aliquo liquore conuenienti, niſi mâli pulueres ipſos ſiccos imponere oculo. ſic enim magis ſordes extergent & deſiccant.

19. *DE NASALI, ſiue errhine.*

INiiciuntur intra nares medicamenta ad multas intentiones, vt ad ſiſtendum profluuium ſanguinis è naribus, ad mouendas ſternutationes, vt in prouocatione partus vel eductione ſecundarũ poſt partum retentarum, prætereà ad expurgationem cerebri.

Id autem fieri poteſt per varias formas, vt per pulueres ſiccos, qui intra nares inſufflantur, vel per liquida, quibus nares inunguntur, vel per ſolidiora corpora, quæ intra ipſas immittuntur.

Naſalia ad ſiſtendum profluuium ſanguinis per nares.

℞. Pilos qui ſunt in ventre leporis p. ſ. lanuginis ſalicis p. ſ. boli armeni & ſanguinis draconis puluerizatorũ an. ʒ i. Incidantur pili minutiſſimè, & miſce ſimul omnia, quæ inſuffletur intra nares, vel diſſoluantur ea omnia cum aliqua aqua ſtiptica, vel cum ſucco alicuius herbæ, vel cum albumine oui, additis etiam ſi velis balauſtiis, vel malicurio, vel acacia puluerizatis, & cum panno lineo fiant naſalia, quæ in prædictis medicamentis intincta, indantur intra nares.

Naſalia ad ſternutationes excitandas.

Excitantur ſternutamenta ex ſiccis pulueribus inſpiratis, qui acres ſint & mordicantes, quales ſunt piper, pyrethrum, ſtaphis agria, radix ireos puluerizata.

Eadem materialia poſſunt excipi aliquo liquore & inungi naribus, vel cum panno aut ſerico contorto immitti intra vnam narem, vel intra ambas.

30. *DE APOPHLEGmatiſmis*

APophlegmatiſmi ſunt medicamenta quæ ex cerebro pituitam in os prouocant. Valent ad vacuandum cerebrum. In crebro vſu eſt maſtia, quæ diu detenta in ore & maſticata pituitam elicit.

Item ſalvia, cuius folia in ore detenta, ſimiliter pituitam euacuant per os. Itẽ noduli ex pyrethro, pipere, ſtaphida agria, radice ireos & panacis, contenti in ore. Prætereà gargariſmata ex iiſdem medicamentis compoſita. Fiunt etiam ex iiſdẽ rebus vnguenta quibus palatum illinitur. Illa enim calore ſuo & acrimonia pituitam attrahunt per colatorium palati.

31. *DISTILLATVM reſtauratiuum.*

FIunt diſtillata ad virium robur ſuſtentandum, ægro iam debili exiſtente nec potente concoquere ſolidius alimentum. Sunt autem miri generis, ſcilicet partim alimenta, & partim medicamenta. Componuntur autem ad varias intentiones. Alia enim adſtringunt, vt in profluuiis alui.

alia allerant, vt quæ in febribus ad refrigerandum dantur, aut in morbis frigidis ad calefaciendum: alia verò venenis & malignitati humorum reſiſtuot, vt in febribus peſtilentialibus. Fiunt autem hoc modo.

Diſtillatum reſtauratiuum adſtringens.

℞. Conſeruarum cichorij, roſarum, ſymphyti, cornelorum & miuæ cydoniorum an. ℥ ii. pulueris electu. diarrhodon abbatis, tria ſantali an. ʒ ii. trochiſcorum de carabe, de berberis, & de terra ſigillata an. ℥ ſ. coralli rubri, lapidis hematidis an. ʒ. i. aquæ decoctionis caponis vnius, vel duorum alteratorum cum plantagine, centinodia, thapſo barbato, lactuca, ſemine berberis, ſumaac & omphacio, ℔ viii. Repone omnia in alembicho cum carnibos duorum pullorum, vel duarum perdicum, vel duarum turturum, vel vnius caponis, vel plurium ex his, & cum mica vnius panis albi, vel doorum panum madefactorum in aqua roſarum: fiat diſtillatio in balneo mariæ, lento igne.

℞. Prædictæ diſtillationis ℔. ſ. ſucci mali granati ℥ i. vel ℥ i. ſ. ſacchari roſati ℥ ii. cinamomi electi ʒ. paſſentur per manicam Hippocratis: vtatur æger omni hora.

Diſtillatum reſtauratiuum refrigerans.

Quòd ſi vis facere diſtillatum quod vim habeat refrigerandi, ſeruata eadem compoſitionis ratione pro conſeruis adſtringentibus addes refrigerantes, vt conſeruam nympheæ, violarum, roſarum, cichorij, ocelullæ, & ſimiliter electuaria frigida, vt diamargariton frigidum & trochiſcos de camphora, & alterabitur decoctio carnium cum lactuca, acetoſa, portulaca, ſcariola, atque ſimilibus.

Diſtillatum reſtauratiuum ad febres malignas & peſtilentiales.

℞. Conſeruarum violarum, nenupharis, meliſſæ, borraginis, & bugloſſæ an. ʒ ii. corticis citri conditi ℥ i. radicis dictami & tormentillæ, rad. angelicæ, rad. gentianæ an. ℥ ſ. pulueris elect. diamargariton frigidi, omnium ſandalorum, boli armeni, trochiſcorum de camphora, ligni aloes an. ℥ ii. raſuræ eboris, cornu cerui, maci, cinamomi, garyophillorum ſeminis cardi benedicti an. ʒ i. theriaces veteris ʒ iii. aquæ decoctionis duorum pullorum, vel caponum alteratorum cum acetoſa, ſcabioſa, lactuca, borragine, bugloſſo quart. ʒ. Repone omnia in alembico vitreo cum carnibus quibuſdam, & cum micis duabus panum alborum in vino albo infuſis. Fiat diſtillatio lento igne, vt decet.

℞. Prædictæ diſtillationis ℔. ſ. ſyrupi de acetoſitate citri ℥ ii. miſce. Vtatur æger omni hora.

FINIS.

A 01 1461110

PARISIIS.

Apud { IOSEPHVM COTTEREAV.
SEBASTIANVM CHAPPELET.
ABRAHAMVM PACARD.
IACOBVM QVESNEL.
DIONISIVM MOREAV. } Via Iacobæa.

ET

SAMVELEM THIBOVST,
in ambulacro Palatij.

A01 146110

AO1 1161110

Digitized by Google

Digitized by Google